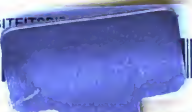
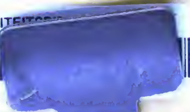

UNIVERSIT

UNIVERSIT

AL DE DICHTWERKEN

VAN

JOOST VAN VONDEL.

SCHIEDAM,
H. A. M. ROELANTS.
MDCCCLXVI.

AL DE DICHTWERKEN

VAN

JOOST VAN VONDEL.

NAAR TIJDSORDE GERANGSCHIKT
EN IN DE HEDENDAAGSCHE SPELLING
UITGEGEVEN.

MET INLEIDING EN AANTEEKENINGEN

VAN

DR. J. VAN VLOTEN,
HOOGLEERAAR TE DEVENTER.

TWEEDE DEEL.

SCHIEDAM,
H. A. M. ROELANTS.
MDCCCLXVI.

INLEIDING.

Wij begeleidden, in 't vorige deel, VONDEL tot zijn zestigste levensjaar en de volste ontwikkeling zijner kunst. Die kunst bleef hem sedert, in onverflauwde kracht, ter zijde en tot den einde toe zich zelve gelijk. Zij ontaardde niet, gelijk bij anderen, in een breedsprakig gerijmel, waarin zich de oude dag, in al zijn zwakheid, maar al te kennelijk openbaart, maar laat zich, met hetzelfde taal- en kunstgenot, van 't begin tot den einde lezen. Zoo „wetten", naar zijn eigen zegswijs, „oefening en wakkerheid" voortdurend „zijn vernuft".[1] Zijn Lucifer, zijn Jeftha[2], Johannes de Boetgezant[3], Heerlijkheid

[1]) In BRANDTS Leven van Vondel, bl. 76.

[2]) „Het genot, dat men, in weêrwil der gepleegde zonden tegen de dramatische kunst, bij het lezen (van dit stuk) smaakt, (is alleen) te danken aan de tooverkracht van VONDELS poëzy, die zich nergens zoo wegslepend vertoont als hier, en wier triomf te grooter is, naarmate zij niet door wezenlijk treffende handelingen ondersteund werd. De vorm is niet alleen onberispelijk, maar ongelijkbaar schoon; de versbouw overheerlijk, en de dialoog, als altijd, uitmuntend." VAN LENNEP.

[3]) „Men bewondert 's dichters rijke vinding en weelderige verbeeldingskracht, bij het bezigen van de levendigste, bevalligste schilderingen; ook de vergelijkingen zijn met een milde, soms verkwistende hand, alomme verspreid, en munten zoowel door gepastheid als fraaiheid uit." SCHRANT.

der Kerke[1], Adam in Ballingschap, aller Treurspelen treurspel, dat „heerlijke kunstgewrocht", zijn Noach[2] zelfs, dat werk van zijn tachtigste levensjaar — om slechts eenige van zijn grootere gedichten te noemen — toonen hem ons onverzwakt en als wassende in dichtkracht.

Van 's dichters uiterlijke, in den aanvang van dit tijdperk, krijgen wij eene voorstelling in de afbeelding, in 't jaar 1650, door JAN LIEVENS van hem geschilderd, met een afdruk waarvan deze uitgave prijkt, en bij welke burgemeester SIX dit korte en bondige bijschrift stelde:

Dit 's Vondel met zijn rol:
Apelles trof Apol.

In hetzelfde jaar, den 20sten Mei, hertrouwde zijn zoon JOOST, weduwnaar van AALTJE VAN BLANKEN — met wie hij in 1643 gehuwd was — met BAARTJE HOOFT, van Amesfoort, en trok met haar in 't vaderlijke huis in de Warmoesstraat, terwijl VONDEL zelf, met zijn dochter ANNA, die den geestelijken staat omhelsd had, een huisjen op den Cingel, boven de donkere Sluis, ging bewonen. Dat huwelijk was echter voor hem noch zijn zoon gelukkig; BAARTJE toch was een slechte huishoudster, en bracht er slechts toe bij, den toch reeds zoo lichtzinnigen jongeren JOOST, „klein van geest en los van hoofde" (BRANDT), nog verder van den weg te helpen. Hij raakte „hoe langer, hoe meer aan 't hollen, en de gevolgen bleven niet uit: de welbeklante neering verliep, en dagelijks kwamen er schuldeischers en maanbrieven in, die het bezwaarlijk viel te voldoen"[3]. Geen gering verdriet „voor den ouden man", dien men, „toen met DAVIDS Harpzangen bezig, dikwijls hoorde zeggen: indien ik de troost en verkwikkinge der Psalmen niet hadde, ik verging in mijne elende. Menigmaal zei hij ook tegen zijn vrienden: noemt geen kinders naar uwen naam, want die wordt gebrandmerkt als ze niet deugen"[4]. Het loszinnige paar „verkwistte en verloor, binnen weinig jaren, niet alleen zijn eigen middelen, maar ook zooveel van 'tgeen anderen het hadden toevertrouwd, dat de man op 't punt stond van te breken en

---

[1]) „Overal zijn hier de verzen welluidend, krachtig, vloeyend; overal is de taal gekuischt, helder, gespierd; niet zelden vol majesteit, verheffing, en gloed. Hij verhaalt niet, maar schildert; hij betoogt niet, maar beslist. Zoo ergens, heeft VONDEL zich (hier), wat verdeeling, schikking, en behandeling betreft, gehouden aan de zinspreuk: het eenvoudige is het zegel van het ware; doch tevens heeft hij gezorgd, dat men, na de lezing, tot de erkentenis komen moest, dat dat eenvoudige ook het zegel van het schoone geweest was." VAN LENNEP.

[2]) Doet het ons leed, „dat VONDEL aan zijn Noach te veel een stijve kluizenaarsfiguur gegeven, en zijn zonen niet met meer individualiteit op den voorgrond heeft doen treden; door de meesterlijke wijze, waarop de overige personen naar 't leven zijn afgebeeld, door de levendigheid in handeling en dialoog, door de afwisseling der toestanden, door de keurigheid der diktie en het liefelijke der poëzy, (is) de Noach onder de beste treurspelen des dichters te rangschikken." VAN LENNEP.

[3]) VAN LENNEP.

[4]) BRANDT.

door te gaan, ten ware de vader, uit vaderlijke zucht en eerlievendheid, hem de hand had geboden, de schuldheffers te vrede stellende."[1] Nog in zijn zeventigste jaar ondernam die vader een reis naar Denemarken, om de daar uitstaande schulden te innen, en maakte daartoe van de welkome gelegenheid gebruik, hem door het buitengewone gezantschap verschaft, dat dit jaar door de Staten derwaarts gezonden werd. Als dichterlijke vrucht van zijn reis, bracht hij er den Parnas aan den Belt uit meê. Thuis gekomen en alle uitzicht op herstel van zijn zoons neering en wandel opgevende, wist hij hem, door drang van burgemeesteren, naar Oost-Indiën te krijgen, waar hij sedert — wanneer is onzeker[2] — overleed. Hij zelf verkreeg voorts, door bewerking vooral zijner beschermvrouw, de burgemeestersche ANNA VAN HOORN, den 31sten January 1658, een suppoostenambtjen bij de bank van leening, dat hem 650 gulden 'sjaars gaf[3]. Ruim tien jaar lang bleef hij het waarnemen, en werd toen, in zijn 82ste levensjaar, 11 Augustus 1668, op zijn niet onverklaarbaar verzoek, emeritus verklaard, maar bleef zijn wedde behouden[4]. Zoo was hij in de gelegenheid gesteld, om ook de overige elf jaar van zijn leven, zonder geldelijken kommer en druk, door te brengen. Uit erkentelijkheid droeg hij er burgemeesteren zijn juist volwrochte vertaling van EURIPIDES' Feniciaanschen voor op. Na deze gaf hij nog die van SOFOKLES' Trachinschen Hercules, en twee jaar later die van OVIDIUS' Herscheppingen uit, waarmeê hij zich in de laatste jaren had bezig gehouden. Met haar besloot hij de reeks zijner uitvoeriger dichtwerken. In kleine gelegenheidsgedichten — wij herinneren hier slechts aan zijn schoonen lijkzang op Pater VAN TEYLINGEN — bleef zijn dichtgloed nog twee jaar lang onverdoofd stralen. Het laatste dier gedichten wijdde hij aan zijn aangetrouwde nicht en hartelijke vriendin van veel jaren herwaarts, bij wie hij alle vrijdag te eten plag, AGNES DE WOLF-BLOCK, bij haar tweede huwelijk, met S. DE FLINES. „Sedert", zegt BRANDT[5], „liet hij de poëzy rusten; in 't jaar 1676 echter zag ik hem nog etlijke geschreven dichten lezen, zonder bril, daar hij zich nooit van diende. Het eerste, dat in zijn ouderdom bezweek, waren de beenen; dies moest hij, zijn gang hem begevende, zijn huis houden. Ook begost zijn geheugenis omtrent dezen tijd te verzwakken; want hem bezoekende, bevond ik, dat hij somwijl in 't midden van zijn

1) BRANDT.

2) Blijkens VONDELS tweede testament (bij VAN LENNEP X, bl. 593) was er in Augustus 1666 nog niets van zijn zoons uiteinde bekend.

3) Zie de aanstellingsacte bij VAN LENNEP VII, bl. 632.

4) „Op de requeste van JOOST VAN DEN VONDEL, suppoost in de banck van leeninghe, versoeckende, vermits zijn hooge jaren van in de tachtigh, dat, behoudens sijn tractement, emeritus soude worden verklaert; waerop sijnde gedelibereert, is goetgevonden aen VONDEL sijn verzoeck toe te staen, en hem voor emeritus te verclaren." (VAN LENNEP, XI, bl. 94).

5) Leven, bl. 74.

rede bleef steken en den draad van zijn gesprek verloor of vergat; maar als men hem indachtig maakte 'tgeen hij even te voren zeide, dan hervatte hij zijn rede en ging voort. Dit viel hem moeilijk (want zijn oordeel was nog volkomen), zoodat hij somtijds met droefheid zeide: ik ben niet langer bekwaam, met menschen te spreken of een rede te voeren. — In dezen tijd, en toen hij niet langer gaan en nauwlijks staan kon, en altijd bij den haard moest zitten, strekte hem 't bezoek en de toespraak van vrienden tot groot vermaak, die hij, in 't scheiden, met hartelijke handdrukking en een „God loon 't!" bedankte. In 't jaar 1677, het negentigste van zijn leven, liet hij zich met een slede aan de huizen van twee burgemeesters rijden en, zoo zwak van lichaam als geheugenis, bij hen leiden of dragen, hun elk in 't byzonder met halfgebroken woorden biddende, dat ze zijn zoons zoon, naar hem genoemd[1], die hun beiden, van moeders wegen[2] in maagschap bestond, met eenig ambt of bedieninge wilden voorzien, opdat hij, die nu bij een schoenmaker wrocht en weinig won, daarvan mocht leven. Maar op dat verzoek kreeg d' oude man geen anderen troost dan goede woorden."

„Hierna volgde allengs een verval van krachten", en begon hij naar den dood te verlangen, „klagende, dat de ouderdom een zware last was, maar zei nog somwijl, al boertende: ik ben oud, maar niet gemelijk. Eindelijk verkreeg hij zijn wensch: bij zijn zwakheid kwam een weinig ziekte, doch voor hem genoeg. Hij lag omtrent acht dagen, maar zonder merkelijke pijn of schijn van benauwdheid, zoodat hij scheen te sterven zonder ziek te zijn. Ook ontging hem zijn adem en geest zoo zacht en onvoorziens, dat de vrienden, die in huis waren om op zijn einde te letten, zijn uitgang nauwlijks merkten. Dit geschiedde den 5den van Sprokkelmaand 1679, 's morgens tusschen vieren en vijven, nadat hij op zijn doodbed, naar kerkelijke wijs, berecht was."[3] Zoo (als ANTONIDES hem treffend nazong)

Zoo weeft de tijd in 't end de webbe uws levens af,
En gij wordt niet gesleept, maar zinkt van zelfs in 't graf.

---

[1]) Deze kleinzoon was de eenige van zijn nazaten, die hem overleefde, en toen omtrent een vierde van 't weinige, dat hij naliet, erfde. „Zijn dochter ANNA toch had, bij uiterste wilsbeschikking, al haar middelen en wat hij haar te voren in eigendom had opgedragen, vastgemaakt, en daarbij besproken: dat hij niet alleen de rente, maar ook de hoofdsom zou mogen verteren, dat hij zich in zijn gebrekkelijke jaren van twee dienstmaagden mocht laten dienen, en dat men hem zou geven wat hij begeerde. De last van dit uit te voeren werd aan twee of drie vrienden betrouwd, en d' een, na zijn dood, tot erfgenaam gesteld, doch onder besprek van hare goederen, na zijn aflijvigheid, volgens hare bijzondere makingen, aan verscheiden bloedvrienden en vreemden, ook geestelijke personen, uit te deelen. Zijn boeken, weinig in getal, waren bij making of gifte zekeren priester toegeleid; doch men had hem overreed, dat hij ze ettelijke jaren voor zijn sterven afstond. Te voren had hij zelf een groote menigte schriften met eigen handen verbrand." (Leven, bl. 87).

[2]) BAARTJEN HOOFT.

[3]) Leven, bl. 74.

Roerend beklaagde die nagebleven dichtzoon het gemis van zijn vaderlijken leidsman, in verzen dezen niet onwaardig:

'k Zal dan voortaan niet meer u hangen op de zij,
En leeren uit uw mond den grond der dichterij,
Maar als een krekel, van den zomerdauw versteken,
Mijn leed beklagen, nu gij dus mij zijt ontweken.
Gij zult mij nimmer weêr vertellen, met wat vlijt
Gij 't overschot kwaamt uit te woekren van uw tijd,
Noch met wat zucht gij bij geleerden pleegt te leven; -
Maar in uw verzen hebt ge u zelven best beschreven,
Die zijn getuigen van uw wijsheid, en een blijk
Van 't vroom en kuisch gemoed, zich zelf alom gelijk.
De huichlarij heeft nooit een scherper roê gevonden:
Elk woord gaf slagen, en de slagen wierden wonden;
En kon hij nog met zulk een geesel niet volstaan,
Dan moest er de Harpoen en ijzren Roskam aan.
Hij gaf d'onwetenheid, vervoerd van eedlen tooren,
Dus menigmaal een klauw tot in het hart van voren;
Maar edelmoedig en steeds even welgezind,
Hield hij een minnaar van de dichtkunst voor zijn vrind.
't Was hem vermakelijk den misslag aan te wijzen,
Maar hij had grooten lust d' uitstekendheên te prijzen.
Hij bluschte nooit den geest, al was hij niet voldaan
(Want wie gelijkt hem?), maar hij stak met lust die aan;
Heel averechts als zij, die, doodelijk verbolgen
Om hun onmachtigheid en nijd, de konst vervolgen.
Zulk een gebroed, 't welk als de rekels, die vervaard
Wegsluipen in hun hol, met ingetrokken staart,
Geen edeler partij het hoofd zou durven bieden,
Kon meê die grootste held der dichtkunst niet ontvlieden;
Zoïl braveerde aldus Homeers vergoden toon,
Dus stak een Marsyas Apollo na de kroon.
Maar wat de laster van zijn eeuwig werk kan zeggen,
't Is niet dan wildzang, die zich zelf komt wederleggen[1];

[1] „In zijnen hoogen ouderdom en na zijn dood, dorsten sommige bedilzieke geesten aan zijnen lof knabbelen;

De schoone Cythereê heeft iets dat haar mismaakt,
Zoo bijgeval de schoen maar eens in 't dansen kraakt.
Hij heeft zijn letters met geen spiesen te verweren,
Zij zijn gehard; niets kan zijn regementen deeren.
'tIs hier al goud, geen schuim; elk woord weegt hier een pond.
Dit 's een gebouw, gevest op onverwrikbren grond;
't Staat even pal, en ziet niets van zijn stand verdwijnen,
Al zoekt men 't onbeschaamd of listig t' ondermijnen;
Het loofwerk, kapiteel, en buitenste sieraad
Zij iemand in den weg, schoon nergens iets misstaat;
Men schreeuwe, als of men schier gebergten zou verzetten:
Hier volgt hij in 't gebouw noch in de rooying wetten,
Daar heeft de gevel zelfs een misstand, en de grond
Ontzinkt hem, en wat meer zweemt naar een gauwe vond,
Om in een schoon gelaat een sproet of vlek te zoeken;
Maar zet eens wat bij 't stuk, en toont uit uwe boeken,
Waar ge ergens tot dien top van glorie zijt geraakt,
Dat gij van VONDEL maar een flauwe schaduw maakt.
Hij volgde 't rechte spoor der Ouden, en met reden;
Want hij geen oorzaak vond, om van den weg te treden,
Die effen, vol cieraad, en zonder doolpad leidt
Naar Pindus, en geeft die hem treên d' onsterflijkheid.

. . . .

O Rijn! geboortestroom des dichters, die zoo fier
Uw zilvren horens heeft gekroond met zijn laurier,
Die aangenamer vloeit langs 't veld van zijne blâren,
Als daar gij bruisend komt ten Alpen uitgevaren,
Wiens helder stroomkristal zoo zuiver nergens blinkt,
Als daar gij stroomt met nooit verderfelijken inkt,
Benij het niet, als gij langs Keulen af komt dalen,
Dat gij niet moogt met d' eer van zijne grafsteê pralen; –

doch dit gezelschap kon hem, met al hun vitten en splinterzoeken niet aanranden, zonder hunne eigen handen te schenden of hun nijd en onmacht ten toon te stellen. Zijn lof was nu zoo hoog gestegen, dat ze door niemands laster afnam, noch door niemands lof aangroeide; en al zijn berispers hadden, met elkander opeengehoopt, de macht niet, om een dicht van vijftig verzen te dichten, dat, in het duizendste deel naar (het) zijne geleek. — Al wat Hollandsch spreekt of verstaat, en poëzy bemint, gewaagt van zijnen lof." BRANDT.

'tIs eers genoeg, dat gij met zijn geboorte praalt. —

. . . .

'tIs waar, gij hebt hem eerst zien snakken na het leven,
Maar 't is hem waarlijk aan den Ystroom eerst gegeven,
Die zal zijn dierbare asch ook houden aan zijn vloed. –

Die asch werd, drie dagen na zijn overlijden, ter aarde besteld in de Nieuwe kerk, wier voorgangster, „de koningin van Amstels hoofdgebouwen", hij vroeger zoo dichterlijk beschreid had. Veertien dichters en dichtliefhebbers droegen hem ten grave, niet verre van 't koor, naar de Damdeur toe[1]. Den lijkdragers werd een zilveren gedenkpenning vereerd, die aan de eene zij zijn beeltenis, aan de andere een zingende zwaan vertoonde, met het bijschrift: *'s Lands oudste en grootste poëet.*[2] Omstreeks drie jaren na zijn dood, liet de oud-burgemeester SIX een kort Latijnsch opschrift op zijn grafzerk beitelen, dat echter door den tijd meest versleet. Ruim tachtig jaar later, in 1772, richtte een Amsterdamsch kunstgenootschap, op weinig treden van zijn grafsteê, een gedenkteeken op van wit en zwart marmer, met geen ander opschrift dan zijn glansrijken naam en het jaar zijns overlijdens. „Dit bedrijf des kunstgenootschaps werd", hoe vreemd het ons luiden mag, naar ons 't geschiedblad meldt[3], „door velen ongunstig beoordeeld. Met hoe weinig gronds", toonde echter al ras een der leden in een opzettelijke redevoering aan, die voor ons, van verlangen bezield, weldra zijn standbeeld te zien verrijzen, wel geheel overbodig mag heeten. Wij toch, van allen bekrompen wrevel — de eenige, deerniswaarde bron van dat „ongunstig" oordeel — warsch, stemmen geheel met ANTONIDES' uitspraak, aan 't slot van zijn zang, in:

Zoo lang men Neêrlandsch dicht verstaat en houdt in waarde,
Zal meer en meer zijn lof zich spreyen over d' aarde.

Daartoe moge ook deze volledige volksuitgave zijner werken het hare bijdragen. Menig uur van verkwikkend taal- en dicht-genot heb ik, nu ruim drie jaar lang, bij haar bewerking en bezorging gesleten, en meen er, ook na Mr. VAN LENNEP, niet zonder vrucht voor VONDEL's textkritiek en verklaring in werkzaam geweest te zijn. Vier oogen zien meer dan twee, en (gelijk gene zelf te recht reeds opmerkte) „la critique est aisée zegt PHILINTE in Destouches' Glorieux; 'tgeen, zoo 't ook veelal een machtspreuk mag heeten, door BEETS in haar onwaarde blootgelegd", in dit geval „volkomen waar"

1) Leven, bl. 74.
2) Leven, bl. 74.
3) Vaderl. Historie, ten vervolge op Wagenaar XXIV, bl. 292.

is, daar „de ontgonnen mijn zooveel lichter dan de nog ongeopende te bewerken valt". Ik zelf heb daarenboven het voorrecht gehad, in den dichter BOGAERS, een even kwaadwillig en vitziek, als des te nauwlettender, en voor mijn bedoeling — een zoo degdelijk mogelijke uitgave van VONDEL — des te welkomer beoordeelaar te erlangen, die, bij deze en gene kortzichtige misvatting van zijn meer bekrompen taal-inzicht, eenige onnauwkeurigheden, in text en verklaring, mij bij de bewerking en overlezing ontsnapt, zorgvuldig heeft opgespoord en aangewezen. Mijn lezers, niet minder dan ik, zijn er hem alle erkentelijkheid voor verschuldigd, en heb ik ze, hun ten gerieve, dan ook in de lijst der drukfeilen en misstellingen aangegeven. En hiermede — hun allen heil, en menig leer- en genot-rijk uur bij de lezing en waardeering van VONDEL!

Deventer, 31 Maart 1866. VAN VLOTEN.

Lijkzang

OVER DEN HEER

KASPER VAN BAERLE,

PROFESSOR T' AMSTERDAM;

Overleden 1648, den 14en van Louwmaand.

MUSA VETAT MORI[1].

Nu daalt de gansche Helikon
In rouwe, en schreit een Hengstebron
Van tranen, op Apollo's zoon;
Apollo treedt zijn lauwerkroon
Met voeten, en verteert en smilt
Tot water. Och! wie paait, wie stilt
Den vader, die, zoo rood beschreid,
Zijn gouden stralen nederleît
Om dien herboren Claudiaan[2]?
Een God stort nimmermeer een traan,
't En zij om iemand van zijn bloed,
Op Pindus' toppen[3] opgevoed.
Nu zwijgt de honigzoete tong
Des nachtegaals, die eeuwig zong,
En kwinkeleerde 't heele jaar;
Die harp, theorb, en cymbelsnaar,
En orgels mengde met zijn keel.
Dees Koopstad, die een lustprieel,
Een Tempe scheen, vol zang en klank,
Begint te kwijnen, en leît krank
Voorover op dien kouden zerk.
Een zandkuil, een bekrompen perk
Begrijpt dat groote lijk, wiens faam
De wereld valt te klein, en âm
En leven schept uit 's Dichters stof;
Waar eenig Rijk of Vorstenhof
Hem eert voor zijne heldenmaat,
Zoo lang hij luite of trommel slaat.
Ons Holland mist zijn Zanggodes,
En Aristotels wijze les[4],
En Hippokraat[5], en Cicero
In 't éene lijk. Helaas! hoe noô
Verliest een kenner zijn juweel!
Zoo valt ook 't eêlste een graf ten deel.
Men houwe 'r, in een lauwerkrans,
Dees letters op, ten roem des mans:
HIER SLUIMERT BAERLE NEFFENS HOOFT[1],
GEEN ZERK HUN GLANS NOCH VRIENDSCHAP DOOFT.

[1]D. i. De Zanggodin voorkomt den dood. — [2]Behalve als redenaar, was Van Baerle vooral als Latijnsch dichter vermaard. — [3]Den Helikon of Griekschen Zangberg. — [4]Als Hoogleeraar der Wijsbegeerte. — [5]Als Dr. in de Medicijnen, dat hij, na zijne ambtsontzetting te Leiden, te Caen geworden was.

[1]Die hem, in Mei 1647, was voorgegaan; verg. desbelust zijne Brieven, IV, en de bijlagen aldaar.

De getemde Mars[2];

AAN ONZE VREDEVADERS, VADERS DES VADERLANDS, DE HEEREN

Burgemeesters van Amsterdam.

VOORSPEL.

Nu berst een bron van blijschap uit onze aders,
Op 't klinken van de zilvre Vreêtrompet,
Daar gij een wijze op 's werelds Vrede zet,
O Amsterdamsche, oprechte Vredevaders!
  Uw wijsheid holp d' Oranjesnoeren vlechten,
En banden, daar 't Geweld aan leît getemd,
De barsche Krijg, zoo lang van rust vervremd,
En op wiens hart geen vredewensch kon hechten.
  Europe, ja, al d' aardkloot, met vier deelen
Des aardkloots, rolt u juichende te moet,
Naardien gij stopt de wel van 't burgerbloed,
En d' eerste smoort dees Hydra van krakeelen.
  Nu kronen u de burgers in uw veste,
Dewijl gij gaarne uw eigen nut vergeet,
En hangt uw zorg en arrebeid en zweet
Aan 't Vaderland en algemeene beste.
  Ai! handhaaft zoo het wit[3] der oorelogen,
Den Vrijdom, uw bevochten erfgoed,
Dat ieder duike in schaduw van dien Hoed.
Zoo bloeye uw stad in eendracht en vermogen!

  De wereld had, van weelde en voorspoed dronken,
Jupijn getergd en zijne Majesteit
Nu jaren lang zijn eisch en recht ontzeid;
Dies zijne wraak in 't eind begon t' ontvonken.

— [2]Bij gelegenheid van den Vrede van Munster, 30 Jan. 1648. [3]doel, vrucht.

„'t Is tijd," sprak hij, in 't midden van de Goden,
„Dat Mars ons Recht beware met zijn zwaard;
De menschen zijn te wijd van deugd veraard:
Zij passen noch op wetten, noch geboden."
Door 's Vaders last, klom Mars op zijnen wagen,
Getrokken van twee wolven, wreed van muil;
Het aardrijk schrikte, en kende ze aan 't gehuil;
Een voorspook van afgrijselijke plagen.
Zoo hoort in zee de zeeman 't onweêr ruischen,
Dat hem genaakt en dreigt met doodsgevaar;
Hij neemt hierop bij tijds dien voorboô waar,
Eer 't water ziede, en luid beginn' te bruischen.
Op dat gerid, dien storm, uit Mavors' oorden,
Op 't rollen en het hollen van zijn as,
Begon het al te drennen wat er was,
Het Schelt, de Rijn, de Donau en zijn boorden.
Al 't ongediert van menschen, diep gescholen
In berg en bosch, in wond en wildernis;
Al wat veraard, verwoed, verwilderd is,
Komt naar dees lucht gestoven uit zijn holen.
Men zag al 't schuim tot heeren t' zamenrukken,
De Roof, de Moord, de Vloek, de Stokebrand,
Geweld, Verraad. Megeer bedekte 't land
Met eenen vloed van gruwlijke ongelukken.
Het stof begon tot aan de lucht te wassen,
Gelijk een zee van zand en rook en smook;
De zon, die uit den Oosten opkwam, dook
Voor 't weêrlicht van geweer en harrenassen.
Toen viel een nacht van rampen, zoo veel jaren,
Op 't hart des volks, dat sedert geenen dag,
Geen schemerlicht van vreugd of voorspoed zag,
Maar ging bedrukt in duisternissen waren.
Men zag, helaas! nu langer bij geen starren,
Of zon en maan, maar bij den lichten brand
Van stad op stad; van overrompeld land
En Staten, aan 't verbijstren en verwarren.
Dat hongrig vier greep d' uitersten van Spanje
Van weêrzijde aan, 't oproerig Lissabon[1],
En Katalonje[2], en 't razend Roessiljon[2];
De brand sloeg voort in Ierland en Brittanje[3].
Italië, ook aan 't blaken ondertusschen,
Bracht water aan, en schutte vast den brand,
Die van 't gebergte en Adriatisch strand
Haar overviel, en lastig viel te blusschen.
Ja, d' oorlogsvlam sloeg over in de daken
Van Krete[4], daar het uit de hare zee
Zijn kroon verheft. Dat deed Europe wee:
„Och! 't is hoog tijd, hoog tijd om op te waken."
Zoo riep ze en zag te rugge naar Sicilje,
Dat eiland in een gloed van oproer staan;
Die vlam, van daar, in 't hof te Napels slaan,
Tot bijstren schrik der Rijken van Kastilje.
Zij ging Jupijn haar nood en jammer klagen:
„Och! Vader, och! wat baat me nu mijn faam,
En dat een deel der wereld mijnen naam,
Zoo dier gekocht, in eeuwigheid zou dragen?
Bewilligde ik uw min tot zulk een ende?
En schonk ik u den bloesem van mijn tijd,
Om aan te zien, hoe Mars mijn bruidschat rijt',
Verscheure, en schenne, en dompele in ellende?
Verwaarloost gij het land van uw geboorte[5],
Uw voêsterplaats, die u het leven gaf?
Vergeet ge uw wieg, en aangebeden graf?
Onthaalt nu Mars mijn vijand in die poorte?
D' erfvijanden, die mijn geluk benijden,
Gansch Azië wil mij met macht aan boord;

[1]In 1640, toen zich Portugal, onder 't huis van Braganza, weder van Spanje losmaakte. — [2]Beide in 1640 Frankrijk bijgevallen, en 't laatste voor goed en altijd. — [3]Bij den burgeroorlog onder Karel I. — [4]Of Candia, door de Turken in 1644 overvallen. — [5]Kreta; zie vroeger.

De Libyaan[1] stuwt zijn gedrochten[1] voort.
Hoe kan 't Europe ontworstlen of ontrijden?"
Der Goden Tolk[2] daalt neder op die klachten,
Opdat hij Mars in 't veld te rugge roep',
Daar hij bregeert, in 't midden van den troep,
Verhit op bloed, en moord, en menscheslachten.
Mars, Mars, ocharm! in stede van bedaren,
Verbittert op den oppersten Jupijn,
Scheldt d' aarde kwijt, om Heer van al te zijn,
En rukt te hoop de kracht der oorlogsscharen.
Hij roept: „nu staakt dit snood gevecht, gij Reuzen!
Brengt bergen aan van muurwerk; schept uit puin
Van woeste steên een stormkat, steil en schuin,
Om Jupiter het bekkeneel te kneuzen.
Al lang genoeg verzaad van bloed en tranen
En menschevleesch; wij moeten hooger gaan:
Wij moeten naar den opperschepter staan,
En ons een weg ter eeuwige eere banen.
Hij heeft zich eens van Reuzen vrijgevochten,
En onder wicht van rotsen hen bekneld;
Nu zwichte hij ten leste voor 't geweld
Van helden, die het aardrijk t' onderbrochten."
Zoo sprak hij, en al 't puin rees op bij hoopen
Tot aan de lucht; daar zag de Majesteit
Der Goden Mars met al zijn heer bereid,
Gereed en heet, om daatlijk storm te loopen.
Hier viel een storm van boven en van onder;
De hemel stond in enkel vier en gloed.
Het buskruid week den bliksem niet een voet;
De bergkortouw versufte voor geen donder.
De hemel kraakte, en al 't gestarrent schudde,
Gelijk de blaân, bij buyen, aan een boom.
De hemel scheen een wagen zonder toom,
Al 't hemelsch heer een herderlooze kudde.
Neptuun verloor den drietand, die de stranden
En rotsen schudt. De Krijgsgod wrong Vulcaan
Den moker uit zijn vuisten, onder 't slaan,
En klonk den staf van staal uit Pluto's handen.
Hij brak de speer van Pallas, rukte 't wapen,
Meduzes hoofd, van haren slinker arm,
En schrikte voor geen slangen, die nog warm
En klam van gift, naar bloed en aders gapen.
Alcides most zijn knotsknots nederleggen.
De Wijngod zag vast naar zijn panthers om;
En Tritons schulp was, hij trompet en trom,
Te heesch, te schor, om vijanden t' ontzeggen.
De gansche burg des Hemels stond verlegen;
Saturnus maaide al wat naar boven kwam,
Tot dat hem Mars de kromme zeisen nam,
En die gebruikte in plaats van zijnen degen.
Toen zag Jupijn zijn Recht in twijfel hangen,
En 's Hemels kans aan 't keeren, slag op slag.
Zijn vijand had geen ooren tot verdrag,
Noch woû geen wet van hooger hand ontvangen.
Wat raad, Jupijn? Uw hof begint te blaken.
Uw bliksem trof voorhene Faëton,
Den stouten zoon en voerman van de Zon,
Die 't al verbrandde, en zengde uw hooge daken.
De Vader zag om troost uit aller wegen,
En, uit de lucht van Neêrland, een Godin
In eene wolk verschijnen, meer noch min
Als Venus komt te wagen aangestegen,
Als Pallas door den hemel aan komt strijken.
't Most Pallas zijn, of Venus zelf, of geen
Van beid', of uit haar aangezicht gesneên,
Om twee in een gemengeld te gelijken.
Gerustheid schijnt uit haar gezicht te stralen.
D' olijfkrans, versch gevlochten, dekt het hoofd.
Haar aanschijn elk een blijden dag belooft,
En troost al wat zijn adem niet kan halen.

[1]Versta: de Berber zijn roofschepen. — [2]Mercurius.

Het wit gewaad, bezaaid met gulde olijven,
Verrijkt zo met een glans van majesteit,
Die hooger draaft, dan 's menschen sterflijkheid
Bereikt. Zoo komt ze allengs wat nader drijven.
De wagen wordt van Nederlandsche Leeuwen
Zachtmoedig voortgetrokken door de lucht.
Zij luistren mak naar hare roede en tucht,
En weten nu van brullen, noch van schreeuwen.
Men twijfelt, of dit Cibelé mag wezen;
Maar z' is te jong, en voert geen torenkroon.
't Is Juno niet, op haren leeuwetroon,
Noch Ceres, voor wiens sikkel slangen vreezen.
Oodmoedigheid en liefde voor haar zwieren,
En ademen een dauw en frisschen geur.
De lucht ontlaat, en krijgt een blijder kleur.
Men hoort rontom de vogels tierelieren.
Zoo plag in Mei de morgenstar te klimmen,
Voor 't rozespoor van 't blanke schemerlicht,
En trok naar zich een ieders aangezicht,
Eer nog de zon haar pruik hief uit de kimmen.
Toen riep Jupijn: „rij aan, rij aan, gij Schoone!
Betem nu, met een lonk van uw gezicht,
Den barschen God, die voor geen bliksems zwicht:
Geen schooner parle aan 't loof van uwe krone."
Dus nadert zij den God der oorlogen;
Die staakt den storm, als hij dat aanschijn ziet.
Hij ziet zich blind, en kent die Godheid niet,
En zuigt terwijl de vonken uit haar oogen.
Een luchtje speelt, en zwaait de blonde lokken
Om hals en nek. De minnelijke mond,
De roode roos, op 't sneeuw der wangen, wondt
Het hart des Gods, dat walgt van al zijn wrokken.
't Geweer ontzijgt van zelf zijn ruwe handen.
Zij stijgt hierop omlaag, en vleugelt vlug
En bindt hem beî zijn armen op den rug
Met geen metaal, maar zachte Oranje-banden.
Zoo drijft ze Mars groothartig voor haar wielen,
En voert hem in triomf heel Neêrland door.
Haar volgen op dat zegenrijke spoor
Een dikken drang en wolk van dankbre zielen.
Die zingen: „lang regeer' de Vreêgodinne,
Zoo lang verwacht! zij maakte Mars gedwee,
En stak zijn zwaard, dat bloedig zwaard, in scheê.
Dat Nijd noch Tijd haar schepter overwinne!"

Vredezang,

ONDER DE REGEERINGE DER HEEREN

GERAART SCHAEP, GERBRANT PANKRAS,
KORNELIS DE GRAEF, WOUTER VALCKENIER,

BURGEMEESTEREN T' AMSTERDAM.

Aan de Burgerij derzelve Stede.

Nu de Nederlandsche Leeuwen,
In het strijdperk afgerecht,
Staken dit verwoed gevecht,
En de goude d' ijzere eeuwen
Sluiten, past het, dat ons IJ
Deze blijschap innewij;
Dat men 't Vredejaar eendrachtig
Onder Schaep en Pankras vier',
En De Graef, en Valckenier.
Amsterdam was nooit zoo krachtig
Op gewonnen slag of steê,
Als op d' inkomst van den Vreê;
Want men trof, na zoo veel slagen,
't Wit van 't uitgetrokken zwaard,
Nu Borgonje[2] u vrij verklaart,
En gij, op den Vredewagen,
Roemt op Vrijheid, 't waardste pand
Van 't verdadigd Vaderland.
Neêrlands Vrede schrijft nu wetten
Allen Vorstendommen voor,
Licht ze veur, op 't heilzaam spoor,
Met lantaarnen en trompetten.
Ieder volge ons witte vlag,
In het krieken van den dag.
't Hol en 't hongerig Europe
Hijgt, met smerte en open mond,
Naar 't gemeene vreêverbond,
Afgepijnd van lange hope,
Op den toevoer van dit land,
Voêster van zoo menig strand.
Zie de zeeliêu en matrozen
Dansen op den waterstroom,
En uw vloten, zonder toom,
Dondren en kortouwen lozen,
Daar ze brommen op de reê,
Tochtig[1] naar de rijke zee.
Zie de Batavieren trekken
Naar een nieuwen Oceaan,
Langs een nooit bezeilde baan,
Om meer werelden t' ontdekken,
En te boren door een as,
Zonder graadboog en kompas.
Overvloed met vollen horen,
Zwanger van gewas en schat,
Baart een wereld in uw Stad;
Op het steigren van haar toren[2],
Daar 't gestarrent voor verschiet,
Als het naar den grondbouw ziet.
Teffens steigren land en erven
In waardij; de Peis is mild,
Dies verrijkt ze kunst en gild.
Neering, leggende op haar sterven,
Springt ten bedde uit, en ontluikt
Met dat zij den teervlam[3] ruikt.
Bouw nu zolders boven zolders.
Leg de kelders in tiras.
Spaar noch kranen, noch windas[4].
Leg verdronke weide in polders.
Maal het Haarlemsch meer tot land,
Nu de vette teerton brandt.
Zie al 't platte land eens barnen[5],
Op de grens en overal,
Met een galm en dorpgeschal.
Melker[6] valt aan 't boterkarnen,
En oom Buisman vaart gerust
Visschen op zijn nabuurs kust.
Laat den Krijgsman dit benijden,
En zijn hand slaan aan den ploeg,
Zaayen, maayen, spade en vroeg:
Holland schept geen lust in strijden;
't Oorlog heeft te lang geduurd,
Dat al 't Kristendom bezuurt.
Holland voelt zijn rug verlichten
Van het lastig oorlogspak,
Scheurt den schuldbrief met gemak,
Daar zoo vele steên voor zwichten,
En het stijft, met Aemstels raad,
Dus de zenuw van den Staat.
Draagt ons Viertal op uw handen,

---

[1] boeit; zie vroeger. — [2] Versta: Spanje (door Karel V, als kleinzoon van Maria van Borgonje).

[1] hakend. — [2] Die in plaats der afgebrande (zie boven I. bl. 555) herrijzen zou, en van welke in July 1647 de eerste steen gelegd was. — [3] De feestvlam der teertonnen. [4] Met verkeerden klemtoon voor wind-as, draaispil. [5] Versta: vreugdevuren branden. — [6] Versta: de boeren.

't Welk, als 't nutste Vredelid,
Op 't gekrniste kussen zit,
En 't Geweld schutte op zijn tanden,
Dat den Landpeis steuren kwam.
Eer zij Gode en Amsterdam!

Op de Vrede;

ONDER DE GLAZEN IN D' OUDE KERK T' AMSTERDAM.

I.

Philippus teekent, met zijn handen,
Het vreêverbond met zeven landen,
En staat zijn recht en titel af;
Dit tuigt het zegel, dat hij gaf.

II.

De wapens tuigen, welke Heeren,
Als Burgemeesters, hier regeeren,
Nadat men Filips en de wet
Uit hun regeering heeft gezet[1].

LEEUWENDALERS.

LANDSPEL[2].

Pax optima rerum[3].

DEN HEERE

MICHIEL LE BLON,

AGENT DER KRONE EN KONINGINNE VAN ZWEDEN, BIJ DE DOORLUCHTIGSTE MAJESTEIT VAN GROOT-BRITANJE.

Mijn heer,

Dichters zijn niet deurgaans zulke ongelukkige waarzeggers, of men ziet somtijds, ook buiten alle hope, gebeuren hetgeen zij een goede wijl te vore spelden. Dat getuigt ons de profecy des Stroomgods van de Maze[4], die, eenige jaren geleden, den Hollanderen dit voorzong:

Zoo wordt met vier het eeuwig vier gebluscht,
Zoo vreet de vlam des Hemels taaye roê,
En Henrik hondt de heerbaan van August,
En sluit de poort van 't gruwlijk oorlog toe.

Dees vrolijke dag, dees gouden dag is ten lange leste eens opgegaan. Wij hooren de zilvere vredetrompet den Vrede inblazen. Wij beleven hetgeen we naauwlijks gelooven, namelijk het gewenschte einde des eeuwigen oorlogs, die den ganschen wereldkloot met zich omtrok, en in een gedurige bloedkoortse en onruste hield. Prins Vrederijk[5] Henrik heeft zijnen naam met de daad, en alle zijne oorlogstriomfen en laurieren, met eenen eenigen Vredetriomf, en den gezegenden Olijftak gekroond, en ons den Vrede, zijnen lesten adem, tot een gelukkig testament nagelaten. Hierom mag de Hollandsche melker[6], in de schaduwe des beukebooms gedoken, den Hemel en hem wel ter eere zingen:

O Mateliefl ik hou gewis een God,
Een Godheid, holp ons aan dit vreedzaam lot.

Ik wil Hem ook opoffren mijn gedachten,
En lam en vaars, het puik der kudde, slachten;
Dewijl Hij mij laat weiden zoo gerust,
En spelen wat mijn hart begeert en lust.

Wij mosten dan mede op het spoor van Virgilius (die, in 't geruste bezit van zijn hoeve en landgoed hersteld, Augustus aldus met Herderszangen eerde) den Hoogen[1] mogenden Heeren Staten, d' assche van den Nassauschen Vredeheld, uit keizerlijken stamme, Willem, zijnen eenigen zone, Prince van Oranje, en onze Burgemeesteren, die getrouwe Vredevaderen, dit Landspel toespelen, hetwelk wij Uwe E. opdragen, die, een rechtschapen Neêrlanders aard, uit den bloeyenden welstand der Nederlanderen niet dan blijschap kunt scheppen, en wiens onbloedig ampt eigentlijk bestaat in Vrede tusschen drie en vier Kronen aan te voeden en t' onderhouden, en Koninkrijken door zachte zijde banden van vriendschap en eendracht onderling te verbinden. Heerlijke paleizen zijn zelfs Koningen en hun Gezanten en Agenten zoo aangenaam niet, of het lust hun somtijds, ten platten lande, bij simpele herders en akkerluiden, zich te vermeiden, en hoffelijke grootschheid en pracht voor kleenheid en eenvouwigheid te verwisselen. Gij naamt, om u somtijds van gewichtige bekommeringen wat t' ontlasten, altijd geenen lust in historieschilderijen van vorsten, vorstelijke personagiën, en trotsche hofgebouwen, maar ook dikwijls in kunstige landschappen, dorpen, en gehuchten, van boeren en herderen bewoond; en zaagt er met genoegen zelfs de Goden uit den Hemel, in de gedaante van sterflijke menschen, den stokouden Filemon en Baucis, onder hun rieten dak vergasten, hun schamele hut in eenen rijken tempel, hen beiden in boomen veranderen. Hierom durven wij den Heer Agent te vrijpostiger[2] ditmaal aan den boerendisch noodigen, op natuurlijk veldgewas, in teene korfkens, houte nappen, en aardewerk aangerecht. Uwe goedrondheid[3] en rustigheid[4] zal ons open hart aanzien, dat zich en anderen op dit gezegende vredefeest wenscht, uit dankbaarheid voor zulk een onuitsprekelijke deugd en Hemelsche weldaad, te verkwikken, en in het groen spelen te voeren, zonder gal, zonder ergwaan, zonder de helderheid van dien schoonen zomerschen zonneschijn, en dat zuivere hemelblaauw met een allerminste neveltje te rimpelen en misverwen. Honigbijen zullen uit deze bloemen niet dan honig en nekter zuigen. Indien, bij ongeval, een spinnekop hier venijn uit trekke, het komt bij[5] haren aard, niet bij de bloem toe. De Voorredenaar zal het wit van dit werk ontvouwen. Wie hier te diep in verzinkt, en neuswijs in alle personagiën, verzen, en woorden, geheimenissen zoekt, zal ze er niet visschen. Wij hebben slechts eenige verwen en genren, die ons voornemen dienen konden, uitgezocht en onder een gemengd, en het beloop van oorloge en vredehandel aldus in het klein ten ruigsten ontworpen, om alle hatelijkheid te schuwen; anders had men de bloem van deze versieringe[6] netter op de zaak zelf konnen passen. D' aloudheid getuigt nergens, dat de Heidenen Pan, maar wel Diane, menschen opofferden. Evenwel brengen wij Pan op het tooneel; eensdeels dewijl de veerijkheid der Nederlanden een Veegodheid vereischt; anderdeels om iet grooters aan te wijzen, 'twelk van het Heidendom door dien zeldzamen afgod uitgebeeld werd. Want die vervloekte afgoderij, en het menigvoudig verdeelen van het enkele en eenige Wezen der Godheid in ontelbare bijgoden, ter zijde gesteld, zoo schilderde Pan haar wat groots en warachtigs voor d' oogen. Pan is in het Grieksch Al gezeîd, en de natuurwijze Heidenen wouden door zijn

[1]In 1578 namelijk, bij den overgang der stad aan den Prins en de Staten. — [2]Opgevoerd bij de viering van den Munsterschen Vrede te Amsterdam, in Juny 1648. — [3]D. i. Vrede, de beste zaak. – [4]In Vondels Stedekroon, enz. (boven, I. blz. 296). — [5]Klankspeling op Frederik. – [6]Voor veeboer. Zie voorts Virgilius' eerste Herderskout, hiervoren, in de proza-vertaling zijner gedichten.

[1]Verbeter Hoog-. — [2]Gelijk steeds bij Vondel en zijn tijdgenooten, voor ons vrijmoediger. – [3]eenvoudige gulheid. — [4]kloekheid. — [5]door, uit. — [6]verdichtsel.

beeld de geheele natuur, of liever de Godheid, die zich in alle schepselen uitstort, uitbeelden. Zijn bovenste deel vertoont den Hemel; zijn onderlijf en ruige boksvoeten, het aardrijk met zijn ruigte, en bosschagiën, en boomen, en steenklippen. De roode tronie beteekent het vier, dat omhooge zweeft; de horens op het voorhoofd, de maan; de lange baard, de zon met hare stralen; de gespikkelde huid, om het lijf geslagen, de starren; de gekrinkelde wichelstok in d' eene hand, het ronde jaar, 'twelk zijn begin aan het einde knoopt; het speeltuig, van zeven ongelijke fluiten aan een gekleefd, de zeven dwaalstarren en het goddelijk muziek der overeenstemmende hemelkloten. Zij wouden met Pan het zelve zeggen, dat Anchises' geest tegens Æneas zeide[1]:

Eén innevloeyend Geest voedt hemel, aard, en zee,
De klare zon en maan, en alle starren meê;
Een eenig Geest, gestort door 's werelds lijf en leden,
Beweegt dit groot gevaart, van boven tot beneden.

In zulk eenen zin, en niet anders moet men vatten deze woorden van eenen anderen Poëet[2]:

Al wat gij ziet, in 't lang en breê,
Is God, hetzij dan lucht of zee.

D' alleroodmoedigste en wijste Filozoof, die in den derden Hemel, ja in den Paradijze, ter schole voer[3], poogde zelf den bijgeloovigen Atheneren den warachtigen God, in wien wij leven en zweven, levendig in te boezemen, door het opschrift van hun eigen altaar, den Onbekenden God toegewijd. Het zal den Agent believen, onze onnoozele[4] tooneelschilderij aldus of andersins een luttel te helpen ontschuldigen, nu wij, naar den aard der welige Poëzye en hare vrijheid, onder de schors van een versiersel, toeleggen, om jeugd en burgerij bij deze gelegenheid vermakelijk te stichten, niemand t' ontstichten, met dit Landspel, dat niet te plat en plomp van toon moet vallen, nochte hooger dan zijn behoorlijke maat rijzen, en welks onbebloed tooneel doorgaans vast en stil staat; gelijk het Spel ook niet bloot behoorde te wezen van gezonde leeringen en zeden, en die beide van ouds her gepreze eigendommen[5], de Herkennisse en den Overgang, hier van zwarigheid en verlegenheid in blijschap en geluk, hetwelk uwe E. in zijn doorluchtig Agentschap toegewenscht wordt van

Uwe E. dienstschuldige
JOOST VAN DEN VONDEL.

INHOUD.

Toen de Leeuwendalers[6], door vrede en voorspoed verwaand en baldadig geworden, op de feestspelen van Veeen Jachtgod Pan de groote landmaaltijd hielden, gebeurde het dat ze, al beschonken en dronken, van woorden tot vuisten en messen kwamen. Warandier, Held genoemd, om zijn sterkheid en vromigheid[7], een zoon des Wondgods; en Duinrijk, een zoon van Pan, zich midden onder het gevecht werpende, om onheil te verhoeden, en hevigen te scheiden, lieten er onnoozelijk hun leven. Wond- en Veegoden, hierom gestoord, plaagden het landschap, dat sedert nooit rust hadde; want Zuidzij en Noordzij bleven door haat en nijd gedeeld, en beschadigden en kwetsten elkandere dagelijks; de Zuidzijde onder Landskroon, de Noordzijde onder Volkaart en zijn Medeheemraden. Godelieve, Warandiers weduwe, was op haar mans lijk overleden, en had eenen zoon nagelaten, Adelaart genoemd, dien Landskroon aannam en opvoedde. Vredegund, Duinrijks zwangere weduwe, werd gedwongen met Kommerijn, wiens man onnoozelijk[1] neêrgeleid was, in duin te vluchten, gelijk meer andere vrouwen; daar ze van eene schoone dochter beviel, en, op haar verscheiden leggende, Kommerijn, wiens borsten zij gezogen hadde, haren merkring gaf, en belofte van haar naam, dat ze het kind, alzoo zij voor vergift vreesde (want men uit boosheid Duinrijks bloed zocht te vernielen), zoude onbekend op Heemraad Volkaarts werf te vondeling leggen, en deszelfs herkomste twintig jaren verbergen. Aldus werd dit kind, met een bloedroos op den arm geboren, in de hage gevonden, Hageroos hierna geheeten, en Grooten Vreêrik overgeleverd, die het zorgvuldig opvoedde. Kommerijn uit haar armoedje geschupt, en hier langer geen heil te gemoet ziende, vertrok naar een vreemd gewest, daar ze zich armelijk en eerlijk beholp. Verscheide voorspoken van aanstaande zwarigheden, en een vreesselijke staartstar voor haar vertrek opkomende, en de landzaten dreigende, beweegden hen raad te vragen bij Velleede, Priesterin en Waarzegster van Pan, die jaarlijks eenen jongeling, ten gezetten dage wettig bij keur en lot getrokken, eischte, om tot een zoenoffer der gekwetste Godheid gesteld te werden ten doele des Wildemans, hun van Pan opgezonden; en hoewel men ondertusschen dikwijls bij Velleede om een uitkomst[2] aanhield, zij troostte ze niet dan met dubbelzinnige antwoord. Na twintig jaren keerde Kommerijn, oud en arm, weder, op het verschijnen van Vredegund, haar radende den schuilhoek der ballingschappe, ook door tweedracht en oproer gesteurd, te verlaten, en het vaderland en d' oude buurt te bezoeken, daar ze haar geluk zou vinden. Zij kwam er dan juist ten zelven dage, dat het bloedig lot op Adelaart viel, en hij na vele moeite ten doele des Wildemans gesteld werd. Hageroos, uit minne, en door Adelaarts langdurige gedienstigheid bewogen (te meer, alzoo hij haar effen te voren op de jacht des schoffeerders handen ontweldigde), bood zich aan voor hem te sterven; maar Pan verschenen schutte dien scheut, en schortte het offer, niet zonder een duistre uitspraak, waar over d' omstanders verbaasd stonden. Kommerijn, op dit gerucht aankomende, en hoorende den naam van Vredegund noemen, geraakte in gesprek met hun, brocht de gelegenheid der geboorte van Hageroos aan den dag, en werd voor haar getrouwigheid beloond. Toen zag men den dag door[3] het orakel, sloot het huwelijk van Adelaart en Hageroos, beiden uit Akkergoden gesproten, en vereenigde en verzoende in dit paar Zuidzijde en Noordzijde. Landskroon kende[4] de Noordzijde van Leeuwendaal voor een Vrijheid[5] op zich zelve. Men verwellekomde en omhelsde malkandere van weêrzijde, en hierop ging de bruiloft in.

Het Tooneel vertoont Leeuwendaal. De Rei bestaat uit Leeuwendalers.

PERSONAGIËN.

KOMMERIJN, Vredegunds minnemoeder[6].
BLINDE WOUTER, Reeper en bode.
ADELAART, Landskroons voêsterkind.
HAGEROOS, Groote Vreêriks voêsterkind.
REI VAN LEEUWENDALERS.
HEEREMAN, Heemraad[7] van de Zuidzijde.
VOLKAART, Heemraad van de Noordzijde.
LANDSKROON, VREERIK, } Heerschappen[8].

[1]Zie boven in 't 6e boek der Æneïs. — [2]Lucanus, in 't 9e boek van zijn Pharsalis. — [3]Versta: de Apostel Paulus. — [4]onschuldige. — [5]eigenschappen. — [6]In wie men licht de Nederlanders in hun Zuider- en Noorder-helft herkennen zal. — [7]klockheid.

[1]onverdiend. — [2]verlossing, bevrijding. — [3]Versta: kreeg men licht in. – [4]erkende. – [5]vrij land. — [6]Thans eenvoudig min; gelijk baker voor baker-moêr. — [7]landraad. — [8]landsheeren.

WARNER, GOVERT, } Huismans[1].
VELLEEDE, Priesterin en Waarzeggerin van Pan.
DE WILDEMAN.
PAN, Vee- en Jachtgod.

Leeuwendalers.

LANDSPEL.

VOORREDENAAR.

Schoon nu alle personagiën
Reê staan, om op dees stellagiën,
Op dit groene speeltooneel,
In dit boere-landprieel,
Uit te komen, en uw ooren
Hare rol te laten hooren;
Nog zendt mij Taleie[2] hier
Eerst vooruit ('t is haar manier),
Om onze Aemstelnimf te groeten,
En met reden[3] te gemoeten;
Want zij niet begrijpt noch weet,
Hoe Melpomens Treurpoeet[4],
In Taleies dienst getreden,
Dorpen kiest voor groote steden;
Mangelt[5] al de pracht van 't hof
Voor een stulp en akkerstof,
Leyendak voor riete daken;
Tabberts, die van purper blaken,
Voor een ruwe huismans pij;
Koninklijke lekkernij
Voor wat melks en rogge korsten;
Koningen en rijke Vorsten
Voor een landman, slecht[6] genoeg;
Schepters voor een schup en ploeg;
Kronen, trotsch om op te roemen,
Voor een krans van boterbloemen;
Treurzang voor een boerelied,
Op een fluit of herdersriet,
Goelijke[7] Aemsteljoffer! luister,
Zaagt ge Apollo niet zoo duister
Schuilen in een herdersrok,
Met een hazelaren stok
En een staf de schapen drijven?
Lees dan wat al d' Ouden schrijven.
Zaagt ge Paris en Adoon,
Elk een Koningskind en zoon,
Niet op 't veld de harten winnen
Van hun Nimfen en Godinnen,
'k Gaaf den Dichter ongelijk. –
Maar de stad is nu te rijk,
Om een Landspel te begapen,
En een dorp, vol herdersknapen.
„Herderspelen! het is nacht[8]",
Roept de Heere- en Keizersgracht,
„Weg met herderinne en boeren!
Leg ons marmersteene vloeren;
Trek de gevels hemelhoog,
Trotsch van buiten in het oog;
Bouw de zalen trotsch van binnen,
Dat een storremleer de spinnen
Daar bestorme[9], reis op reis.
Kleedt den wand van 't grafpaleis
In tapijt; ontzie geen kosten.
Dat de schoorsteen met haar posten
Vrij van louter marmer glimm';
Dat de stoep bij trappen klimm',
Als een troon, en kunst van leunen[1]
Onzen Adel onderstennen.
Dat de rijkdom, vol ontzag,
Door een ijzre tralie[2] lach',
En beschimpe een kermiskinkel,
Die hier kraam en poppewinkel
Komt bekijken uit het groen;
En, verbaasd om 't nieuw fatsoen,
Stokstijf staat en gaapt daar buiten,
En vergeet zijn mond te sluiten".
Zacht, Mejoffer! niet te prat:
Amsterdam is tot een stad
Uit de groene zoô gewassen,
Uit haar veen en visschersplassen.
Laak den huisman niet te veel.
Rome roept met luider keel:
'k Haalde voortijds met genoegen
Burgemeesters van de ploegen;
Die in dorp en akker school,
Klom op 't gouden Capitool.
Hoopt ge, als Rome, nog wat verders?
Dank den Hemel, dank uw Herders,
Grooten Vreêrik, Voogd van 't land;
Dank der landen rechte hand,
Ons Stadhuis met al zijn Heeren,
Die het zwijn des oorloogs keeren,
Dat de wereld ommewroet,
Zat en dol van menschenbloed.
Maar wie zal de peiskroon spannen
Onder ons doorluchte mannen,
Vredevaders, nimmer moê?
Zing ze prijs en eere toe.
Noem nu elk een landbeschermer,
Waard een beeld van goud of marmer,
Bij 't gekroonde wapenkruis,
Midden voor ons nieuw stadhuis;
Dat, gebouwd op die pilaren,
D' Eeuwigheid, ontelbre jaren,
Kan verduren, zonder last,
Schoon de Nijd hier tegens bast.
Laat den Dichter dan geleiden,
Door de Nederlandsche weiden,
Met een Landspel deze vreugd;
Dat u toone, hoe de Deugd,
Zoo van hooge als lage Heeren,
Hare rol in boerekleêren
Uitvoer' met een boeretaal;
Hoe dit kleine Leeuwendaal
Durf heel Neêrland overschreeuwen,
Dat met wapenen, vol leeuwen
(Nu getoomd, en mak, en tam),
Brullende te velde kwam.
Landskroon houde 't woord van Spanje,
Vreêrik ga hier voor Oranje,
Heereman van genen[3] kant,
Volkaart hier, voor Staat[4] van 't land,
Dat gereten aan twee deelen,
Zuid- en Noordzij hoort krakeelen.
Zie eens, hoe een Wildeman
U wat groots verbeelden[5] kan,
En den oorlog weet te schildren,
Daar de menschen door verwildren,
En alle akkers, wild en woest,
Maayen eenen jammeroegst.

[1]boeren. – [2]De blijspelmuze Thalia. – [3]toespraak. [4]Vondel, als Treurspeldichter. – [5]Verwisselt. – [6]eenvondig. — [7]schoone. — [8]Versta: goê nacht, herderspelen, wel te rusten; wij willen niet van u weten. — [9]Versta: de spinnewebben verdrijve.

[1]Versta: kunstvolle leuningen. — [2]Door de vensters. — [3]gindsche. — [4]Versta: Statenlid. [5]voorstellen, afbeelden.

Zie wat Wildaert u kan dwingen,
Die de bloem der Jongelingen
Jaarlijks eischt, en held op held
Deerlijk schiet en nedervelt,
Eer, in 't loof van Haagsche linden,
Wij door God een uitkomst vinden,
Die partijen, korts zoo schuw,
In één paar te gader huw'.
Leen dan leerzaam ons uw zinnen,
Want men gaat de rol[1] beginnen;
Loopt ze op uw genoegen af,
Dank den Dichter, die ze gaf.

EERSTE BEDRIJF.

KOMMERIJN, BLINDE WOUTER.

KOMMERIJN.

Ter goeder ure toont de klare morgenstraal,
Een voorbô van de zon, mij 't oude Leeuwendaal,
Het vlek van mijn geboorte, en zijn beplante wallen;
Waar langs de versche Beek zachtzinnig komt gevallen,
De zandige oevers schaaft, en Zuid- en Noordzij deelt,
Terwijl een morgenlucht in 't boomloof ruischt en speelt.
Hier rijst de Leeuwenbrug, en ginder breidt de linden,
Waaronder mij ter sluik mijn vrijer wist te vinden,
Zijn bevende armen uit, en is alreede krom
En gemelijk, als ik, van hoogen ouderdom.
Aan deze zijde plag de koe van room te zwellen;
Aan d' andre 't welig ooft, en pruimen, en morellen.
Ik zie de landkapel des Veegods in 't verschiet,
En 't schamel[2] dak des Gods, gedekt met mosch en riet,
Daar 't volk om zegen bidt. Ik zie ons boerehuizen,
En hoore, zoo mij dunkt, van veer de haren bruisen.
Ter goeder ure brocht ik 't hier[3], al steuende, aan[3],
In 't krieken van den dag, op 't kraayen van den haan,
Die vast den huisman wekt, en duizend nachtegalen,
Gewoon hun wilden zang te leeren aan de dalen.
O, goede vader Pan! gij, zegenaar van 't vee,
Mijn komst mishage u niet, in mijn geboortesteê,
Den zeilsteen van mijn hart, zoo krachtelijk bewogen.
Heeft Vredegund mij hier in deze streek getogen,
Zoo stier me voort te recht met dezen krommen stok,
Waarop ik leun en steun; verdelg den bittren wrok
En wortel van 't krakeel, indien het nog blijft duren,
En leg een band van vrede om zulke nageburen.
Maar luister: wat bedieft dat eiselijk getoet,
Gevolgd van iemands stem en galm, die mij gemoet?
Hoe vat ik deze leus en onbekende reden?
Men wordt door vragen wijs; hier komt hij aangetreden.
Verstout u, Kommerijn! en vraag hem naar bescheid.

BLINDE WOUTER.

Gij Leeuwendalers! rijst; de zoendag, lang beschreid,
Het gruwlijk jaargetij verdaagt[4] u om te loten.
De Wildeman heeft nog zijn pijlen niet verschoten:
Hij eischt den Jongeling, tot boete van 't geschil.
Gij Leeuwendalers! op; gehoorzaamt 's Hemels wil.

KOMMERIJN.

Ai, Roeper! wat bediedt dit blazen van den horen,
Dit roepen vóór de zon? Wat komt mij hier ter ooren?
Wat eischt dit jaargetij? Wat wil[5] de Wildeman,
De Jongeling, en 'tgeen ik niet begrijpen kan?

BLINDE WOUTER.

O bestemoêr! gij zijt te grijs en oud van dagen,
Om naar de jammeren van Leeuwendaal te vragen:
Al 't omgelegen land gewaagt van 't ongeval,
Dat jaren heeft geduurd, en eeuwig duren zal,
Tenzij de Woudgod zelf, of vader Pan dit keere.
Wij vieren dezen dag, dit feest, geen mensch ter eere,
Noch reukloos[1], maar door last, ja, Godheên tot een zoen,
En offren haar een man, om erger te verhoên.
Het Leeuwendaalsch krakeel was reede hoog geloopen,
En d' aarde had het bloed der Akkergoôn gezopen,
Wanneer Velleede ons ried, met haren eigen mond,
Voor dezen Wildeman, dien vader Pan ons zond,
Een Jongeling, hij keure en lotinge uitgekoren,
Te stellen tot een wit en boete van Gods tooren.
Wij zagen twintigmaal den bloesem aan den boom,
Dat hier de zode dreef in eenen rooden stroom
Van dit onnoozel bloed, uit hoogen nood vergoten,
En sedert heeft ons ramp de Godheid nooit verdroten.
Gij zult, eer nog de zon de westkim raken kan,
De jaarlijksche offergaaf zien offeren aan Pan,
En dien rampzaligen, van 's Wilden pijl getroffen
En Wildemans geweer, ter aarde hooren ploffen.
Ik blaze met den dag aldus het hoogtijd in,
Men vraagt d' Orakels vast, en 's lands Waarzeggerin,
Door welk een middel best dees roê werd afgebeden;
Maar zij vertroost ons slechts met dubbelzinnigheden:
Dat Pan genezen zal de langgeproefde smart,
Wanneer de wilde boog hem mikke naar zijn hart;
Wij zien dien tijd te moet, en tellen dag en uren,
Te lang, och arm! vergeefs.

KOMMERIJN.

En blijft die twist nog duren?
Wat Wildeman is dit, die dus het landschap kwelt?

BLINDE WOUTER.

Een gruwzaam Boschgedrocht; hij houdt zich op het veld,
In bosch, in duin, aan strand, en leeft bij raauwe kruiden
En dulle wortelen, dan Noordwaart, dan ten Zuiden,
Waar hem een bui, in 't brein gestegen, henedrijf.
Een holle boom is 's nachts zijn slaapstal en verblijf.
Men zag hem onder dak, gebouwd met menschenhanden,
Nooit rusten. Hij erkaauwt de boomschors met de tanden,
En valt op d' aarde plat voorover met zijn borst,
En slorrept plassen uit, tot lessching van den dorst.
Wanneer de zee begint het avondvier te doven,
Dan leunt hij op zijn rug, en rookt, gelijk een oven,
En ronkt, dat koe noch kalf kan rusten hier ontrent.
De menschen loopen voor, wanneer hij loopt en rent,
Nog sneller dan een paard. De vrijsters ziet hij garen,
En lacht ze minlijk toe, die anders van bedaren
Noch vriendschap weet, en grimt gestadig even norsch.
Zijn grof gebeente is ruig bewassen met een schors.
De handen, vingers, voet en teen gelijken wortlen.
Zijn eike hielen treên de keyen zelfs te mortlen.
Hij wandelt barevoets, en spoelt de voeten niet.
De baard is groen, als gras; de lokken schijnen riet
En biezen onder een, en lieten zich nooit kemmen
Of scheren, noch met strik of lint en haarsnoer temmen.
Hij spalkt twee uyens[2] op, en geeft u een gezicht,
Gelijk door een lantaarne een kaars bij avond licht.
Een bondel pijlen, boog, en knods verstrekt zijn wapen,
Die wapperen aan den boom, waarin hij 's nachts gaat slapen.
Maar zeg me, bestemoêr! indien men 't weten mag,
Wat jaagt u hier, zoo vreemd, in uwen ouden dag,
In dit geplaagd gewest? Wie zijt ge, die zorgvuldig
Naar onze ellende vraagt? Gij zijt geen antwoord schuldig,
Doch meld me niettemin uw naam, en uit wat oord
Gij eenzaam herwaart koomt; maar spoedig, ik moet voort.

KOMMERIJN.

O landsknecht! schroom niet eens te vragen naar wat zaken
Het u believe, en 'tgeen mij vrij sta aan te raken.
Mijn naam is Kommerijn, dit land mijn vaderland.
Ik zocht uit dezen twist, aan eenen andren kant,
Nooddruftigheid en rust, gestooten uit mijn eigen,
En teeg den Rijn op, toen de Staartstar ons kwam dreigen,

---

[1] tooneelrol, spel. — [2] nedrig, onaanzienlijk. [3] tot hier toe. — [4] dagvaardt, ontbiedt. — [5] moet, zal, beteekent.

[1] gedachteloos. — [2] Voor glanslooze oogen.

Gelijk een roode roede, en menig vrouwmensch vlood
Om 't Leeuwendaalsch gevecht, in bittren barensnood.
Nu oproer mij verbiedt bij vreemde ook stil te leven,
Zoo koom ik dus uit nood den Rijnstroom afgedreven,
En zoek mijn avontuur[1] en oude kennis hier.
O knaap! mijn ouderdom viel zuur, en staat me dier,
Indien ik mijn fortuin u levendig zou melden.
O weide, o boterkarn, o kampen, klavervelden,
Weest hartelijk gegroet! zijt anderwerf gegroet,
Weleer gezegend land en vlek! mijn weêrkomst moet
Mijn landsliên tot geen last, en mij tot rust gedijen.

BLINDE WOUTER.

Indien mijn korte tijd het eenigzins kost lijen,
'k Had lust, uw avontuur[2] wat breeder te verstaan,
Nu jaagt mijn ampt mij voort, en dwingt mij om te gaan.
Gij Leeuwendalers, rijst! de Zoendag is geboren;
Op, op! en trekt het lot; verzoent der Goden tooren!

KOMMERIJN.

Wat hoor ik hier al nieuws, och, och! maar luttel goeds?
O Kommerijn! most gij, na zooveel tegenspoeds
En kommers en verdriets, nog hooren d' ongelukken,
Die uw geboorteplaats en Leeuwendalers drukken?
Waar heeft u d' ouderdom ten leste toe gespaard,
Daar menig zoo gerust, zoo stil ten grave vaart?
Tot nog toe hebt ge dan vergeefs met uw gebeden
Geworsteld, en om hulp met vader Pan gestreden;
Naardien hij 't vlek bezwaart met zulk een wreeden eisch,
En zich niet zoenen laat dan, och! door menschevleisch.
Afgrijslijk zoenaltaar! Ik ben mijn hoop ten ende,
Ten zij de Hemel 't rad van 's lands fortuine wende,
En zette ons landschap weêr in zijnen eersten staat,
Verlost van nijd en twist en bittren burenhaat.
Mij schrikt[3] voor dezen dag. Wat moet een mensch beleven!
Wat uitkomst zal ons Pan in zoo veel jammers geven!
Maar kijk eens, wie komt hier met zulk een blijde vlaag
In 't aanzicht? 'k Wil hem gaan beluistren uit dees haag.

ADELAART, HAGEROOS.

ADELAART.

O schoone zon! gij rijst wel schoon
En heerlijk uit den Ooster-troon[4],
En trekt tot u al 's werelds oogen;
Maar met een krachtiger vermogen
Verrijst mijn zon, die, opgewekt,
Zoo vele harten tot zich trekt,
En waardiger is aangebeden
Van al wat ademt hier beneden.
'k Verwacht ze nu, schier afgepijnd,
Hoewel ze slechts voor andren schijnt,
En niet voor mij, wanneer ze, uit jagen,
In niemand minder schept behagen
Dan in een minnaar, die zoo trouw,
Zijn zinnen hing aan zulk een vrouw,
En in een doolhof van gedachten
Om haar verdwaalt geheele nachten,
Geheele dagen, op het spoor,
Daar hij ze vond, en straks verloor;
Gelijk een hart, dat, niet te vangen,
De jager pijnigt met verlangen.
Ik zie ze, en wil ze aan dezen kant
Al stil verwachten. Zij houdt stand,
Voor ons kapelle, als jagers plegen,
En groet den God, op hoop van zegen;
Dewijl, zoo vroeg voor zonneschijn,
De deuren nog gesloten zijn.
Zie Hazepoot van blijschap springen!
Zij heft haar stem op, om te zingen,
En zal gewis den voglezangk
Ontsteken aan dien zoeten klank.

HAGEROOS.

Nu ren[1] de hazepooten,
Mijn trouwe hazewind!
Door duin en over sloten,
Voorbij, en grijp gezwind
Dees hinde, die geen honden
Grijpen konden.

ADELAART.

Mijn nuchtre[2] Hageroos! die met den dageraad,
Belust op koelen dauw, zoo genrig open gaat,
En 't veld een geur verleent, die alles kan verkwikken;
Hoe wensche ik u ten dienst iet oorbaars te beschikken.
Behaagt het u, dat ik den hond bij 't leizeel lei,
Of hazen onderscheppe, of 't vlugge wild verbei
En keere in zijnen loop, of uwen boog help' dragen?
Gewaardig[3] mij die gunst, dat ik u onder 't jagen
Mag dienen, of daar gij wat adems schept in 't groen.

HAGEROOS.

Een minder dienaar kan het Hageroos wel doen.
Neen, Adelaart! ik ben om niemands dienst verlegen,
En minst met u gediend. Ik ken genoeg de wegen
En holen, daar de haas zich heimelijk onthoudt.

ADELAART.

Alleen en onverzeld te jagen, is 't niet stout?
Wie weet, wat Saters, hier en daar, in duin en kuilen,
In heggen, ruigte, en riet, zich bergen en verschuilen?
Wat schoonheid blijft in veld en wouden onbeloerd?
Hoe dikwijls wordt een maagd van Boschgoôn aangesnoerd[4],
Mishandeld, en gesleurd in duistere spelonken?
Wie 't vier te dicht genaakt, verzengt zich aan de vonken,
Of brandt zich in de vlam; men koom' het niet te na.

HAGEROOS.

Ik leed in 't jagen nooit de minste schimp of schâ:
't Is veiliger dan ooit; en kwaam mij iet t' ontmoeten,
Mistrouwen[5] blijft mijn borg; 'k verlaat mij op mijn voeten.

ADELAART.

Maar d' eerbaarheid vereischt gezelschap op de jacht.

HAGEROOS.

Dat vinde ik aan mijn hond, mijn troost, mijn trouwe wacht.

ADELAART.

Een hond, die redenloos slechts bijten kan en bassen?

HAGEROOS.

Twee eigenschappen, die ons dienen, honden passen.

ADELAART

Gelukkig dier, hebt gij met haar de jacht gemeen!

HAGEROOS.

Indien u 't jagen lust, sla voort, en jaag alleen.

ADELAART.

Helaas! ik jaag vergeefs, en vang alleen de schimmen.

HAGEROOS.

Gij raaskalt, als gij placht. De zon is reede aan 't klimmen;
Zie daar, hoe zij den top van bosch en boom vergnldt.
De tijd verbiedt dien kout. Gij leert me vast geduld,
Met-eenen dezen hond. Ai, zie hem 't leizeel trekken!
Hij jaukt van vierigheid, en wenscht zijn pad te rekken[6].

ADELAART.

Ik hoop niet, dat u reede een luttel kouts verveelt.

HAGEROOS.

't Is wonder, dat een zoon, gewonnen en geteeld
Van Godheên, zoo verblind lafhartig blijve en teder,
Zich zelve tegens mij zoo klein kenne, en verneder',
En najanke eene maagd, die maag noch moeder kent;
Een maagd, die dagelijks door wond en weide rent,
En meer behagen schept in hazen en konijnen,
In doodsche wildernisse en zandige woestijnen,

[1]goed geluk. — [2]lotwissel. — [3]Ik beef. — [4]In zijn oorspronkelijke beteekenis van uitspansel

[1]Met voorbij in r. 4 te verbinden. — [2]In zijn thans verouderde beteekenis van vroeg. — [3]Verleen. — [4]aangehouden, aangeklampt. — [5]wantrouwen. [6]zijn weg te verlengen.

Dan in de troniën van al de jonge jeugd,
Die zich ten reye schikt, en noemt de min een deugd
Van 's levens lentebloem, en schept vermaak in verven
Van lip en wang, die ras verbleeken en versterven,
Ai, Adelaart! mij deert uw dwaas en blind bejag;
Verandert van beraad, zoo raad u helpen mag:
Besteê den tijd voortaan in nutter oefeningen,
Of zie naar uws gelijk, of zoek bij jongelingen
Gezelschap hier en daar. Beschrij een brieschend paard,
Dat geene weêrgâ hebbe in snelheid, vlucht, en vaart,
En ren om strijd door 't veld, of win den prijs met schieten;
Of kaats en kolf om prijs; of zwem door breede vlieten;
Of luchtig met een pols gesprongen over heg
En sloten; of den kloot[1] geschoten[2] bij den weg.
Dit past een held, een borst, die vroom is en rechtschapen.
Dit voegt een man, als gij, en welgebore knapen.
Een vrijster achteraan te loopen, door het stof,
En nog zoo laag te zien, verdient geen krans van lof.
Verschoon uw fiere jeugd; betoom uw bijstre zinnen:
Mij deert uw tijdverlies, daar niet[3] en valt te winnen

ADELAART.

Och, of gij waarheid spraakt, en deernis kreegt met mij!
Ten minste zonde ik nog aan uwe slinke zij,
Of achter op uw spoor, langs heggen, boomen, vlieten,
Door duin en dal, uw troost en schaduwe genieten;
Of lesschen uwen dorst met water, als kristal,
Geschept uit beek of bron, in een gezonken[4] dal;
Of, daar gij nederhukte, een bed van bloemen spreyen,
En dekken, daar ge sliept, uw hoofd met groene meyen;
Of wiegen u in slaap, met mijne Duitsche fluit;
Of huwen ze aan uw keel[5], een goddelijk geluid,
Dat duizenden verrukt, die in de boomen hangen,
Of luisteren in 't riet, van uw muziek gevangen.
Veranderde 't geluk mij heden in een hond,
Patrijs, of snellen haas, ik vloog u in de mond;
Ik woude u al het mijne, en lijf en ziel en leven
Oodmoedig, tot een buit en roof, ten beste geven.

HAGEROOS.

Niet hooger, Adelaart! gij houdt noch streek, noch maat.
Wat is er, dat zich niet van vrijers zeggen laat?
Ai, spaar dien roof voor u, of liever voor een ander.
Gelijkheid paart zich best en vreedzaam bij malkander.

ADELAART.

Gelijkheid niet van goed en staat, maar van gemoed;
Gelijkheid van gemoed best vrede en vriendschap voedt;
Waar deze ontbreekt, moet vrede en vriendschap ook ontbreken,
Waar huiten ik noch goed, noch bloed, noch afkomst reken.
De vrede en vriendschap houdt de wereld in den hand;
De Hemel drijft op haar; de bare kust het strand,
De zee omhelst de duin, de duiven trekkebekken,
Het dartel klimop klimt, en hart en hinde lekken
Elkandere, op 't muziek van een gelijken aard.
De Hemel met zijn bruid, het aardrijk, dus gepaard
In liefde en eendracht, wint ons macht van groente en telgen,
Terwijl ze gretig is met zon en dauw te zwelgen.
Mijn lieve Hageroos! mijn dauw! mijn lentevuur!
Wondt gij u spiegelen aan d' edele natuur,
Gelijk ge, met de zon, u spiegelt in de beken,
Ik zag een zon van troost voor mij de nevels breken,
Die nu uw aangezicht beroeren, vlaag op vlaag,
Zoo menigmaal ik u vergeefs om oorlof vraag,
En aansta om wat gunst en voordeel te genieten,
Tot loon van trouwe min. Het zon[6] u eens verdrieten,
Dat ik geketend sleep die zware minneboei,
Gedurig kwijne en treure, en nimmer groei noch bloei,
Gelijk vertreden groen, of gras op muur en pannen.
De meid ontlast het vee zijn uyers, stijf gespannen

[1] bal. — [2] geslagen. — [3] Thans niets. — [4] laag. — [5] paren met uw stem. — [6] moest.

Van zoete melk en room, wel tweemaal alle daag;
En ik, die, dag op dag, u mijn ellende klaag,
Wordt nimmermeer ontlast van 't juk der minnezorgen.

HAGEROOS.

Hetzij gij 's avonds kermt, of opzingt met den morgen,
Gij houdt al éénen toon, en gaat den zelven gang,
Zoo schept de koekoek lust in zijnen ouden zang.
Men leît me, dag op dag, en kermt en klaagt aan d' ooren;
Ga, zoek een, die het lust uw jammerklacht te hooren!
Ik houde u niet, noch acht mij zulke diensten waard,
Noch reken het voor dienst, dat gij u zelf bezwaart.
Ik zoek geen bloem of roof te plukken op uw doren.

ADELAART.

Gij noopt met weigeren mijn liefde nog met sporen.

HAGEROOS.

Verzoek me niets, opdat u niets geweigerd werd[1].

ADELAART.

'k Verzoek slechts artsenij tot troost van mijne smert.

HAGEROOS.

Gij zoekt verkeerd een kruid, dat elders liefst wil spruiten.

ADELAART.

De min beheerscht mijn hart; wie kan de minne stuiten,
In 't heetste van haar jacht? Ik ben mij zelf geen voogd.

HAGEROOS.

En wat belet u toch te doen, wat gij vermoogt,
En wilt, en wenscht?

ADELAART.

Wat 's dat?

HAGEROOS.

Een andre te beminnen.

ADELAART.

Verplant dien ouden boom: verzet mijn jonge zinnen.

HAGEROOS.

Uw vader, door de kracht, die hem de Hemel gaf,
Verwrikte en rukte een eik van haren wortel af,
Vertilde een molesteen, en dreef, vol viers, vol toorens,
Een gildos[2], dat hij plofte, en wrong een stier de horens
Uit zijnen norschen kop, en won den naam van Held,
Daar niemand voor de vuist hem wachten dorst in 't veld;
En zoudt gij aan een maagd, een weeskind, u verhangen?
Om mij, een slechte[3] maagd, met bleeke en doodsche wangen,
Gaan bukken naar het graf, in 't hartje van uw jeugd?
Verkleinen uw geslacht, en 's vaders naam en deugd?
Ai, Adelaart! gij zult zoo wijs zijn, en bedaren
Van deze razernij.

ADELAART.

Wanneer de wilde baren
Niet langer tegens strand en hooge duinen slaan,
De leeuwrik zode en gras, de nachtegaal de blaân,
De koe de klaver schuwe, en 't knijn de diepe holen;
Wanneer de Noordstar verre in 't Zuiden om ga dolen,
De winter sneeuw en ijs, de zomer zaad ontbeer',
Dan neemt de min van mij, mijn hart van u zijn keer.

HAGEROOS.

Mijn Hazepoot wil voort; hij rukt het zeel aan flarden.

ADELAART.

Vergun mij eerst een kus.

HAGEROOS.

Hoe kwalijk kunt gij 't harden!

ADELAART.

Och Hageroos! één geur van uwen rooden mond,
Eén luchtje van uw ziel, mijn roos! mijn morgenstond!
Verkwikt mijn flaauwen geest, gelijk de wind de kruiden.

HAGEROOS.

Ik ga, en hope, eer 't licht ons toestrale uit den Zuiden,
Te keeren, met een hinde en vetten buit gelaân

ADELAART.

Zoo moet ik nog zoo lang in uwe stralen braân,
Ook daar het dichte loof, of dak van riete hutten,
Het schaap, dat lommer zoekt, kan dekken en beschutten

[1] worde. — [2] feest-os. — [3] geringe.

Voor 't steken van de zon, die op den middag schijnt,
En inzwelgt al het nat, waar na[1] de weide kwijnt[2]?
Neen zeker, Adelaart! het veld staat voor u open;
Het staat u vrij, op 't spoor van uw vriendin te loopen;
Te volgen hare vlucht, als Hazepoot den haas;
Te wachten op haar leus, als zij den horen blaaz'.
Dat geldt haar na; z' is nu al wijd vooruit gevlogen.

KOMMERIJN, ADELAART.

KOMMERIJN.

Hoû stand, o jonge held! en dien me uit mededoogen
Ten minste met een woord of twee, een enkel woord.

ADELAART.

Wel moeder! wat 's uw vraag? Wat zoekt gij? Ik moet (voort.

KOMMERIJN.

Ik kom hier vreemd gegaan, en had u wat te vragen:
Wat dochter is het, die daar buiten loopt uit jagen?
Het schijnt of gij ze kent, en somtijds onderhoudt.

ADELAART.

Ik ken ze maar te wel; een kennis die mij rouwt,
En eeuwig rouwen zal, zoo d' onderlinge kundschap
Niet verder ga, en zij verstokt geen nader vrundschap
Wil houden met een ziel, die haar zoo trouw bemint.
En woudt ge weten, wie de vader van dit kind
En moeder zij? Zij weet van vader noch van moeder.
De Groote Vreêrik werd haar trooster en behoeder,
En voedde ze eerlijk[3] op; men noemt ze Hageroos;
Hoe schoon de morgenstond, hoe schoon ook d' avond blooz',
Zij hoeft noch avondstond noch morgenstond te wijken.
Wanneer ze in onze beek zich tooye, en ga bekijken,
En spiegelen, dan ziet ze alleen haar wedergâ.

KOMMERIJN.

Zoo hoor ik, z' is een weeа.

ADELAART.

Alle eere waardig, ja.
Gij zoekt met vragen slechts haar afkomst te beschamen.
Eén zaak vernoegt mijn geest; zij paart twee gaven t' zamen:
De goelijkheid[4] en deugd; ik schel haar d' afkomst kwijt,
Het zij hiermeê hoe 't wil; dies hou uw rust. De tijd
Ontdekt het al.

KOMMERIJN.

Ja wel, ik zie mij zelve bijster,
En blind en stom. Hoe vrijt gij zulk een slechte[5] vrijster,
Een onbekende wees? Gij schijnt te braaf[6] van aard.

ADELAART.

Ai, moeder! laak ze niet: z' is mij zoo lief en waard,
Als eenige Vorstin in vorstelijke hoven.
Ik hoefde[7] een goude tong om al haar deugd te loven.

KOMMERIJN.

Het minnende oog bedriegt, en schat ook 't leelijk schoon.

ADELAART.

Ai, spreek zoo renkloos[8] niet; dat gaat mijn eer, mijn kroon,
Ja, Venus' kroon te na, en Venus' rozetakken.
Haar gaven zag men nooit door nijd of opspraak vlakken.
Al wie ze ziet, bemint ze, ook tegens zijnen dank.
Zij houdt, met éénen wenk, zoo menig oog in dwangk
Als haar belonkt. De felste en vreeselijkste stieren
Bedaren in 't gevecht, waar zij voorbij komt zwieren.
De boterbloem verguldt de weide op haren tred.
De stroom gevoelt een gloed in 't koelste van zijn bed.
Wat zou men van den mond al zeldzaamheên vertellen?
Een moerbei, rijp van pas; geen moerbei, twee morellen.
Wat zou men roemen van dat levendige git,
Of liever van de kool, die onder 't voorhoofd zit,
En gloeit mij al te heet? Wat zou men van de vlechten,
Zoo geel en eêl, als goud en barrensteene[9] hechten[10],
Verhalen, daar mijn hart en ziel zich in verstrikt?

KOMMERIJN.

Ik hoor, gij hebt de bloem van 't landschap uitgepikt.

ADELAART.

Ja, wel te recht de bloem; men praat' me van geen tulpen[1],
Noch van Augustus[2] zelf. Geen parlemoere schulpen
Zijn schooner dan dit vleesch. Zij hangt van melk en bloed
Te wonderlijk aan een. Maar zwijg: de horen toet.
Wat suf ik langer hier? Men hoort den horen blazen.
Ik volg mijn Hageroos, gelijk haar hond de hazen.

KOMMERIJN.

Het heugt me, hoe weleer mijn Koeman, als een leeuw,
Mij nabrulde, in mijn jeugd; nu treur ik, arme weeuw!
En ga met éénen voet, of liever met drie beenen,
In 't graf; zoo krimpt de tijd al lachende of met stenen.
Hij gaf me dwers bescheid, al vraagde ik zonder erg.
't Is beter, dat men dit een oude kennis verg',
En omzoek', wie nog leef, wie dood zij en begraven.
Hoe breng ik nog dit schip behouden in de haven?
Waar blijft dit oude wijf? Haar oogen vallen toe
Van onlust; 't lichaam is van 't lange reizen moê.
Waar ga ik in een schure, of hooiberg, of in heggen
Best rusten dezen dag? Geen eten gaat voor 't leggen.
Hoe slaapt me 't hart in 't lijf! Nu wend uw tragen tred
Naar dezen huisman toe; de vaak is 't zachtste bed.

REI.

Ie KEER.

Wat sleept een staartstar al ellenden
En jammer na!
Als Goden zulk een voorbô zenden,
Dan dient men dra
Dees springaâr[3] naar te speuren,
Te merken, uit
Wat bron het spruit,
Dat vlek en volk zal treuren.

Ie TEGENKEER.

Wij zagen ze, als een roode roede,
Ten Westen staan;
Van 't Oosten, als een zwaard, dat bloedde,
En halve maan,
Dit landschap dreigen, uit ons teeken,
Den Steenbok van
Den vader Pan,
Vergramd op deze streken.

IIe KEER.

De zee scheen mede ons ramp te voelen,
En, uit den band
Gesprongen, 't voorspook aan te spoelen.
Een walvisch strandt;
De waterblazers, zijn gezellen,
Aan 't blazen luid,
Met open snuit,
Daar zanden hem bewellen[4].

IIe TEGENKEER.

Wij loopen vast naar Vrouw Velleede
Om troost; zij spelt,
Maar geeft geen uitkomst op ons bede.
Ons vlek en veld
Blijft kwijnen; vee, geboomte, en menschen
Een ieder klaagt,
Een ieder vraagt,
Maar sterreft onder 't wenschen.

[1]naar. — [2]kwijnend verlangt. — [3]deftig. — [4]schoonheid. — [5]onaanzienlijke, geringe. — [6]hoog, schitterend. - [7]hadde noodig. - [8]onbedacht. — [9]barnsteenen. — [10]gespen.

[1]Men herinnere zich de tulpenwoede dier dagen; waarover verg. Flora's zotte bollen. - [2]De zoogenoemde Keizers-tulp. — [3]Anders bronâar. — [4]overstelpen.

TWEEDE BEDRIJF.

HEEREMAN, VOLKAART, REI VAN LEEUWENDALERS.

HEEREMAN.

De maan, na middernacht, een poos met eenen nevel
Betrokken en vermomd, bescheen daarna den gevel
Van onze landkapel, veel blijder dan ze plag,
En schiep uit eenen nacht ('t is vreemd) een klaren dag.
De nachtuil, vledermuis, en nachtrave, uit hun nesten
Gevlogen, lang voor dag, begaven zich ten Westen,
En kozen piepende de zee en 't zandig strand.
Het vee rees t'effens op. Het dorre en drooge land,
Dat eene wijl de lucht om regen scheen te prachen[1],
Zag groener, en begost de melkmeid aan te lachen.
Wat dit bediedt, versta een wijzer, die het hoofd
Op zulke teekens slijpt, en gaarne wordt geloofd
In zijne wichelkunst; wij slaan er naar in 't honderd,
En eeren 'tgeen met recht de schrandersten verwondert.
Hetzij dan wat het wil, het brenge ons heil in 't land,
Bijzonder dezen dag, nu Pan den wraakboog spant,
En dagvaardt al het dorp, om 't offer te bereiden.

VOLKAART.

Het volk vergaârt, om hier den Heemraad te verbeiden.
Wat grimmelt er een drang van menschen onder een,
Zoo man als wijf, en maagd en knecht[2], en groot en kleen,
En oud en jong. Wat raad? hoe stillen we die zwarmen?
De mannen morren vast; de vrouwen hoort men kermen.
O vader Pan! versterk den Heemraad met geduld;
D' onwetende gemeente ontzag zich nooit, haar schuld
En misdaad op den hals der Heerschappen te laden;
Zij volgt haar onbescheid[3], en laat zich naauwlijks raden.
Dit buldrende onweêr waait hier jaarlijks op de kust,
En steurt, een maand vooruit, de Raden in hun rust:
Maar gaan we niettemin haar minnelijk gemoeten.
De burgerij genaakt, gereed om ons te groeten.

REI.

Welbore mannen, Pan behoede u lang gezond!
Wij wenschen 't uit ons harte, en uiten 't met den mond.

HEEREMAN.

Gij vrome burgers, lang moet vader Pan u sparen,
En halen uw geluk in top met uwe jaren!
Ons jammert u te zien zoo jammerlijk gesteld.
De koeyen eten gras en klaver, langs het veld;
Gij eet uw eigen hart, bekneld gelijk met hoepen
Van staal, zoo menigwerf de Zoendag, uitgeroepen,
Den Heemraad roept te hoop, opdat hij wijsheid schaff',
En langzaam zich berade, om d' opgeleide straf
Te schutten[4] naar hun macht, of immers te vermindren;
Hetwelk men nooit voorheen kost keeren noch verhindren.
Betrouw ons 't beste toe; men handelt hier ter steê
Niet ruw en onbedacht; het kost ons kindren meê.
Hier geldt noch goed, noch bloed, noch haat, noch gunst,
noch voordeel.
De hoofden staen gelijk: de blinde strijkt het oordeel.

REI.

Welbore mannen! gij spreekt redelijk en wel.
Beschuldigden wij u, zoo most de landkapel,
Waaruit men 't lot verwacht, met boosheid zich besmetten,
Als gij de lotbus laat voor Vrouw Velleede zetten,
Die éénen naam uit twee beslote ceêlen trekt,
En noemt hem, die ten zoen des grammen Veegods strekt
Voor 't Leeuwendaalsch gewest. Neen, mannen! wij betrou-
U beter toe. Het volk, dat zich geneert met bouwen (wen
En karnen, past een hart zoo rein, als melk en room,
Geen ergwaan; neen, bij Pan! wij achten u te vroom.
Daar schort het niet, dat wij van daag u komen moeyen.
Wij gaan met koeyen om, maar slachten paard noch koeyen,
Die achteruit slaan en hun voêr met voeten treên.
Wij zijn met Heemraads keur en loting wel te vreên,
En komen slechts, gepord door 't huilen en het schreeuwen
Van 't vrouwvolk, als gij ziet, ons wijven en ons weeuwen,
En oude besten, elk voor ander[1] dus belaân,
De vrijster om een knecht, de moêr om 't kind begaan,
De zuster om den broêr, de peten om haar neven[2].
Wij bidden: stelt de keur, en uwe stem te geven
Tot loting, uit, tot dat de zon de middaglijn
Vergulde, en loop voorbij, en uit den Zuiden schijn'.
Men heeft dan tijds genoeg, om 't offer te bereyen,
Te zuivren aan de beek, te kransen, te beschreyen.
Ai, mannen! doet zoo veel ons vrouwlui tot gerijf.
Al die hier huilen, rijdt de dood van angst door 't lijf.

HEEREMAN.

't Is reden, dat het bloed zijn eigen bloed beklage,
De moeder voor haar kind, haar vleesch, ook zorge drage,
Niet min dan eenig dier, of vogel voor het jong.
De koe bemint het kalf, en likt het met de tong;
De merrie, in de weide en stal, het welig veulen.
De zwaluw aast[3] het nest, en vaart er mede uitspeulen;
En wat maakt d' ooyevaar van 't hooge nest al werk!
Toen over menig jaar het Oosteind van ons kerk
Verbrandde, zag men zelf, hoe d' ouden, zoo bewogen,
Dan uit, dan in den rook, rondom de jongen vlogen,
En troostten hun gebroed, het kale en naakte kroost;
Dat piepte vast om hulp; maar als er langer troost
Noch redding kwam, en 't stroo in lichten brand geraakte,
Zoo vlogen vaâr en moêr op 't nest, dat brandde en kraakte,
En lieten zich tot asch verbarnen met hun nest.
Natuurlijk doet het al, wat leven teelt, zijn best,
Om d' afkomst ga te slaan, te helpen, te behoeden.
Al zweert ons niemand dit, wij kunnen 't wel bevroeden:
Een mensch is blok noch steen, veel minder vaâr en moêr.

REI.

De Heemraad vat het recht, als mannen, wien het roer
Van deze Vrijheid past te houden en te sturen.
Zoo lang gij, Heereman en Volkaart! elk zijn buren
Verdadigt, kan ons dorp nog overeinde staan.

VOLKAART.

Maar 't is geen nood, dat ze al zoo bijster zijn belaân:
Het lot geldt een alleen, en nimmermeer ons allen.

REI.

Een ieder zorgt, dat dit zijn bloed te beurt mocht vallen.
Eer 't lot bekend is, vreest een ieder wien het geldt.

VOLKAART.

Waartoe de keur van 't lot dan langer uitgesteld?
Het lotrecht ga zijn gang, zoo raakt men uit dit vreezen.

REI.

Geen huisman is zoo wijs, die weet wat dit mag wezen;
Ons vrouwvolk heeft te nacht vervarelijk gedroomd.

HEEREMAN.

Het vrouwvolk is bij nacht wel tienmaal meer beschroomd
Dan over dag. Des nachts, verdubblen en verslimmen
De zorgen. D' avondzon verlengt de zwarte schimmen.
Maar laat ons hooren, waar komt dit gedroom op uit?

REI.

'k Geloof, Velleede zou niet raân wat dit beduidt;
Met oorlof, dat wij dus vrijpostig 't hart uitschudden:
Een groene weerwolf[4] greep een lam uit al de kudden,
En sleepte 't bij de keel al bloênde langs den weg;
Dit droomde Duif, en hoe, ter zijde uit eene heg,
Een bok, zoo rood als vier, hem kwam op 't lijf gesprongen,
Dat hij dien roof terstond most staken, en gedwongen
Veranderd scheen van aard, ja, makker dan een lam.
Ons Machteld zag den vloed noch hooger dan de dam;
En toen ze kreet, alsof de zeesluis door woû breken,
Zoo viel het water kort, en hield zijn oude streken.

---

[1] dringen. – [2] ongehuwde man, jongeling. – [3] onverstand. — [4] keeren.

[1] Thans voor elkander. — [2] petekinderen. — [3] spijst. — [4] Eig. manwolf, fabelachtig roofdier.

Maar Elsbuur zag ons dorp belanden op een wrak
Aan d' allernaaste duin. Een dorre tuineik sprak
Bescheidelijk, en brocht in 't licht geheimenissen
Van wonderlijk belang, die Godschalk niet zou gissen,
Noch Waarmond, die bij nacht, gelijk de katten, ziet.
Twee stammen, versch geplant aan weêrzij van den vliet,
Vereenigden van zelf, voor Lutgers slapende oogen,
En werden met een schors bekleed en overtogen.
Ik zwijg van andren praat, het luide zot of vroed[1];
De wijven zien wat nieuws uit droomen te gemoet.
Zij hopen op geluk, en dat de kans kan keeren.

HEEREMAN.

Wij wenschen 't ook. De hoop op beter kan niet deeren.
Wij zullen met de keur heel langzaam gaan te werk.
Een ieder brenge vast geschenken naar de kerk,
En bidde, dat het naar ons wenschen uit mag vallen.

REI.

Dat geef, dat gunne ons Pan, behoeder van de stallen!

VOLKAART.

Hier komen Landskroon zelf en Groote Vreêrik aan:
Die beiden moeten eerst elkanderen verstaan
En polsen, eer we nog op 't wichtig stuk vergâren.

HEEREMAN.

't Valt makkelijker, vee dan menschen te bewaren;
Men stuur' het hoe men wil, wie stuurt het elk te pas?
Nu gaan we, Volkert! 'k won wel, dat het avond was.

LANDSKROON, VREERIK.

LANDSKROON.

De nood verdagvaardt ons in 't jaar maar eens te zamen.

VREERIK.

Ik wensche, kost het zijn, iet heilzaams te beramen.

LANDSKROON.

Ik mede; ons onheil heeft nu lang genoeg geduurd,
En menig jeugdig borst dit met den hals bezuurd.
Het zaad van tweedracht teelt zoo wrange en bittre vruch-

VREERIK. (ten.

Zoo gaat het, daar de buur zijn buurman niet mag luchten.

LANDSKROON.

'k Vervloek het al wat zaad van twist en tweedracht zaait.

VREERIK.

Men heeft van wederzijde een oogst van ramp gemaaid,
En meer dan eens in 't jaar: men maait het alle dagen.

LANDSKROON.

Men kent den vrede best, na 't voelen van die plagen.
Wat middel om aan rust te raken onderling?

VREERIK.

Indien uw Zuidzijde eerst ons Noordzijde onderging[2].

LANDSKROON.

Maar niemand weet van schuld, en schuift het op een ander.

VREERIK.

Zoo blijft men overhoop krakeelen met malkander.

LANDSKROON.

Van weêrzij wordt vereischt een scheidsman van 't geschil.

VREERIK.

Het scheiden valt zeer licht, daar ieder luistren wil.

LANDSKROON.

Men most elkanderen al 't oude leed vergeven,
En reppen niet van 'tgene aan weêrzij werd misdreven.
Wat eens gedaan is, kan men nimmermeer ontdoen.

VREERIK.

Verstond een ieder dit, wij raakten aan den zoen.

LANDSKROON.

Nog staat ons echter scherp te luistren wat het lot zeît.

VREERIK.

Eerst onderling verzeend, en echter[3] met de Godheid.

LANDSKROON.

Gij spreekt zeer wel: de mensch verzoen' zich eerst met

VREERIK. (mensch.

Mijn naam is rijk van vreê: 't is vrede al wat ik wensch.

[1]wijs. — [2]polste. — [3]Daarna; zie vroeger.

LANDSKROON.

Mijn naam de kroon des lands: ik help den landvreê kro-

VREERIK. (nen.

Och, wenschten ze al om peis en vrede, die hier wonen!

LANDSKROON.

Mijn heemraad Heereman wenscht hartelijk om vreê.

VREERIK.

Mijn heemraad Volkert wenscht uit al zijn hart dit meê.

LANDSKROON.

De vroomsten[1] onder ons zijn ook tot peis genegen.

VREERIK.

De slimsten[2] onder ons versteuren zulk een zegen.

LANDSKROON.

De slimsten onder ons zijn van geen beter aard.

VREERIK.

De baatzucht trekt genot uit 's anders kwalijkvaart.

LANDSKROON.

Men banne d' eige liefde, om eenmaal te beginnen.

VREERIK.

Zoo most men om 't genot zijn nabuur niet beminnen
Maar koopen peis en vrede, ook met zijn eige schâ.

LANDSKROON.

Wij merken het gebrek; maar 't heelen komt te spâ.
't Gebreekt aan vreedzaamheid; dit kruid wil kwalijk was-
Dewijl men sloft op 't wiên van 't onkruid wel te passen. (sen,
Een ieder past met vlijt zijn nabuurs hof te wiên,
In 's anders woning gaauw, en thuis niet nauw te zien;
Dies leggen huizen wild en woest, en zonder zeden.

VREERIK.

Het domme en stomme vee gehoorzaamt eer de reden.
Men leidt het zonder toom, en drijft het zonder stok;
Het vecht wel onderling, maar voedert[3] geenen wrok:
Het ant gemeene weide en zal geen makker pramen[4];
Genaakt de wreede wolf, het steekt de horens t' zamen:
Zoo heeft het in 't gemeen[5] te vijand, of te vriend.
Verstond dit Leeuwendaal, het werd er van gediend.

LANDSKROON.

't Is kunst, zijn eigen nut en nadeel recht te kennen.

VREERIK.

De schade leer' den mensch, die traag tot deugd kan wen-
Een ezel stoot maar eens zich aan denzelven steen; (nen.
De mensch wel zevenmaal, en denkt niet om zijn been.

LANDSKROON.

De roekelooze voel' zijn jammer dan in 't ende.

VREERIK.

Zoo varen menigten ten grave in hun elende.

LANDSKROON.

Zij wijten het zich zelfs, die niet te raden zijn.

VREERIK.

Met reden, want zij zelfs zijn oorzaak van hun pijn,
Ook dat onschuldigen om zulk een woestheid lijden,
Met recht beklagenswaard, in onze ondankbre tijden.

LANDSKROON.

Ondankbaar wel te recht voor veel genoten goed,
In peis, die neering baarde, en weelde, en overvloed;
Die baarden hovaardij, verwaand, en trotsch, en smadig;
Zoo kwam de tweedracht voort, te bijster en baldadig,
In 't midden van het feest, gevierd ten roem van Pan.
Men at er, en verdronk de zinnen in de kan,
Zoodat men tot gevecht en messen kwam, van woorden.

VREERIK.

Hoe bulderde in dien storm het Zuiden tegens 't Noorden!

LANDSKROON.

Den sterken Warandier en Duinrijk stond dat dier.

VREERIK.

Gelukkig voeren zij uit dat krakeel van hier.

LANDSKROON.

Wel eerlijk, maar voor hun vrouwen ongelukkig.

[1]kloeksten, besten. — [2]slechtsten. — [3]Thans voor voedt, in dien zin, verouderd. — [4]drukken, kwellen. — [5]gemeenschappelijk.

VREERIK.
De hemel zette om hen zijn aanzicht droef en drukkig,
En bleef veel dagen staan in die bedrukte plooi;
De koei vergat het gras; het paard zijn voêr en hooi,
Het bosch verschoot zijn groen; de boom vergat te groeyen.
Hoe zag er 't vlek toen uit, dat heerlijk plag te bloeyen,
Gelijk een wijngertrank, die langs den gevel klimt;
Hoe is de wereld voort, gelijk de munt, verslimd[1]?
LANDSKROON.
Hoe wordt ze dagelijks, van schalk en slim, nog slimmer?
VREERIK.
Tenzij een God dit keere, ons onheil redt zich nimmer.
LANDSKROON.
Wie zelf zijn handen rept, die wordt van God gered.
VREERIK.
Het slimste is, dat de twist al heeft zijn plooi gezet.
LANDSKROON.
Men wanhoop' niet: de tijd verandert de gemoeden.
VREERIK.
't Waar lang geschied, vergat de wrok de wraak te voeden.
LANDSKROON.
Ik rå voor eerst, dat elk den andren willig wijk',
En meerder minder niet om baat verongelijk',
Zoo kost rechtvaardigheid den vrede haast gemoeten.
VREERIK.
Och, kwaam ze, en strooiden wij olijven voor haar voeten!
Ik zaag dit oude vlek vergroot en uitgeleid.
LANDSKROON.
Wat raad, nu ons de keur alreede is aangezeid?
Woû Pan zich met een bok of witten ram vernoegen!
VREERIK.
Al eischte hij een kudde, ik ried dat wij ze sloegen[2].
LANDSKROON.
Zou 't ook geraden zijn te zien, of 't kon volstaan?
VREERIK.
En kwaam dat avontuur dan avrechts te beslaan?
LANDSKROON.
Men gaf dan tijds[3] genoeg hetgeen wij hem beloofden.
VREERIK.
En trof de wilde knods dan 't volk, en al de hoofden?
LANDSKROON.
Het was om beters wil een stoute kans gewaagd.
VREERIK.
't Is haast gewaagd, dat lang en eeuwig wordt beklaagd.
LANDSKROON.
Men mocht zich liever eerst bevragen bij Velleede.
VREERIK.
De Priesterin van Pan zou staan op d' oude zede.
LANDSKROON.
Vermag een Godheid niet te scheiden van haar recht?
VREERIK.
De meester laat zich niet bedillen van den knecht.
LANDSKROON.
De Godheid kan en mag den schuldigen wel sparen.
VREERIK.
Wanneer haar dit behaag', dan zal zij 't openbaren.
LANDSKROON.
Maar 't wachten valt te lang. Men stort vast jeugdig bloed.
VREERIK.
Wat middel voor dit kwaad, of liever noodig goed?
LANDSKROON.
Ik raam' er naar, en wensch, dat wij een middel vonden.
VREERIK.
De tijd is kort: wij staan aan dezen dag gebonden
Wel atip; de Roeper heeft ons lang te keur gedaagd,
En 't gantsche land rondom van 's volks gekerm gewaagd.
Het volk verzuimt zijn vee, en heeft noch hart noch zinnen.
LANDSKROON.
Wat baat gekerm, indien het kermen niet kan winnen?

[1]verergerd, ontaard. — [2]Thans verouderd voor slachten. — [3]tijdig, in tijds.

VREERIK.
Gekerm heeft menigmaal der Goden wrok verzacht.
LANDSKROON.
Maar in geen twintig jaar; zij luistren naar geen klacht:
Met deernis hoort de mensch het blaten van de lammeren.
VREERIK.
Onnoozle dieren, och! men moet zich uwer jammeren.
LANDSKROON.
Men vindt ook menschen, die niet min onnoozel zijn.
VREERIK.
Onnoozlen inderdaad, onnoozelen in schijn[1].
LANDSKROON.
De schijn bedriegt er veel, en is gewoon te liegen.
VREERIK.
De schijn kan menig mensch, doch nimmer God bedriegen.
LANDSKROON.
Hoe menig zeilt den schijn en schaamte en eer voorbij?
VREERIK.
Dat leert d' ervarenheid aan uwe en mijne zij.
De schapen laten zich van stof en vuilnis wassen,
Daar 't zwijn zich mest in slijk en modderige plassen.
De menschen aarden elk naar een bijzonder dier,
Wie op de tronie merkt, bekent[2] het aan den zwier,
Ook dikwijls aan 't geluid, en zoo verscheide klanken.
LANDSKROON.
Mij dunkt, ik hoor geluid; sta vast, het wil er wanken[3]!
Hier komen Warenar en Govert naar ons toe.
't Zal best zijn, dat we gaan; ik ben dit buldren moê.
De Heemraad komt met hun, die mag hun klachten hooren.
VREERIK.
Vergeefs de rust gezocht; ik geef den moed verloren!

VOLKAART, HEEREMAN, WARNER, GOVAART.

VOLKAART.
D' een bouwt, en de ander breekt; wat hoop van vrede is (hier?
HEEREMAN.
Wij losschen vast den brand; een ander blaast in 't vier.
VOLKAART.
Men viert den offerdag met buldren en met razen.
WARNER.
De knechts verguizen nu de meesters en de bazen;
Dat tuigt dees arme haan, met zijn gebroken poot.
GOVAART.
En wat getuigt dit lam? Ik vischte 't uit de sloot,
Daar Warners dog het joeg. Wat kan een lam verbeuren[4]?
Zoo 't niet verdronken waar, ik zou het feest niet steuren
Om zulk een kleinigheid; maar ieder moeit[5] zijn schå.
Die hond bast nacht en dag zoo vee als menschen na;
Hij bijt ze ook wel in 't been, en komt ze al stil bestoken.
WARNER.
En had mijn haan zijn poot bij ongeval gebroken,
Ik troostte 't mij; maar nu komt Govaarts knecht zoo wijd,
Dat hij moedwilliglijk een eiken kneppel smijt
In 't hounderd, in den hoop, daar al de hoenders pikken
De boekweite op mijn werf. Zijn dit geen fraaye stikken[6]?
De kneppel treft den haan, die tuimelt ginder heen.
Men loopt naar Roôkam[7] zien, en ziet er hoe zijn been
Bij 't lijf, gelijk een slet[8], blijft hangen. Wie kan 't heelen?
Nu krijt al 't huisgezin, en steekt wel vijftien keelen
En klokken[9] t'effens op. Op zulk een buurgerucht
Nam Govaarts knecht bij tijds, huis uit, huis in, de vlucht.
Het was hem ook geraân.
HEEREMAN.
't Is lang genoeg gekeven;
Laat Govaart hem een haan gewillig wedergeven.

[1]voorkomen; zie vroeger reeds. — [2]herkent. — [3]waggelen, hachelijk staan. — [4]beduiden. — [5]hindert. — [6]stukken. — [7]zeer gelukkig gekozen hanenaam. — [8]lap. — [9]stemmen; zie vroeger.

Men vechte om geenen haan, om geen verdronken lam.

WARNER.

O, Roôkam! och, hoe hangt uw dubble kroon en kam
Zoo slap. gelijk uw baard? Wie kan dees schâ vergoeden?
Waar vindt men uws gelijk? Neen, Govaart! gij zult bloe-
Die moedwil is te groot. (den:

GOVAART.

En wie vergoedt mijn lam?

WARNER.

Men wijte een dollen dog, dat dit om 't leven kwam.

VOLKAART.

De meester van den dog moet zelf de schuld vergelden.

WARNER.

Wie weigert hem een lam? Maar zelden, al te zelden,
Zag iemand zulk een haan, als Roôkam, in ons vlek.
Wat haan, hoe bits hij was, bood hem vergeefs den bek?
Wie was niet doof of blind, die zich in 't perk liet hooren?
Waar vocht ooit haan zoo trotsch, met slagpen, bek en spo-
Al stak hij op zijn âm, al kwam langs 't lijf het bloed (ren?
Gedropen van het hoofd, nog hield de kamper moed,
Dat 's vijands veder stoof; dan stond hij als een muurwerk.
Hoe trotsch was hij van gang! Wat droeg die gast een nur-
In zijnen kop! Hoe fiks, hoe klaar en helder plag (werk
Hij land en dorp rondom te wekken vóór den dag!
Bezie zijn pluimen vrij, die roode en goude veêren.
O Roôkam! wie dit ziet, die moet zich uwes deeren[1].

GOVAART.

Gij zwijgt nu, wat al schade ons Zuidzij heeft geleên:
Haar honigkorven zijn de kappen afgesneên,
En om wat honigs ging de gansche stok verloren.

WARNER.

Gij liet uw waterhond ons vogelkooyen storen
Om eenen teling[2], en verjoegt de gansche vlucht.
Zoo wordt de kooi geschend; de vogel schuwt dees lucht.

GOVAART.

Gij houwt van boven neêr, dat boom en stam verwatert[3]
En uitgaat; is 't niet fraai? Dan lacht men, dat het scha-

WARNER. (tert.

Gij licht een anders fuik, en zinkt haar in de kil,
Of visscht in 's buurmans sloot en wateringe al stil.

GOVAART.

Gij zet bij schemering 't verlaat al heimlijk open,
En laat een brakken vloed in 't veld en akkers loopen,
Die kwijnen jaren lang, vergeven door dien wrok.

WARNER.

Hoe dikwijls tastte uw herk wel over in ons blok[4]?

GOVAART.

Gij tast wel achter om naar iemands schaar en kouter,
Of draagt ons koren van den molen; wie is stouter?

WARNER.

Gij melkt een anders koe, bij klaren lichten dag:
Dat bleek, niet lang geleen, toen Melker kwam op slag[5].

GOVAART.

Ik wist dien buit zoo stil bij avond niet te morsen[6],
Als Grijp, die 's nachts wel durf op 't veld ons gerven dor-

WARNER. (schen.

Had Gijs den springhengst korts den staart niet afgeknipt
Om 't paardshaar? Evenwel is hij 't gevaar ontslipt.

GOVAART. (wakker,

Wie stak den driescht[7] in brand? Wie kweet zich lest zoo
En wierp, bij donker nacht, dat onkruid in den akker?

WARNER.

Wie groef ons knijnshol op? Wie dorst ons watering[8]
Vergeven, dat men niet dan doode visschen ving?

GOVAART.

Wie zag ter middernacht, wanneer de menschen droomen,
Die nachtrave Eerrijks ooft afschudden van de boomen?

WARNER.

Waar vond men ooit in 't land een visschersmaat zoo kloek,
Dat hij op 't land een haan kon visschen met een hoek[1]?

GOVAART.

Niet waar? Die, toen het sneeuw aan boom en tak bleef han-
De duiven op het voêr kon met zijn slagnet vangen? (gen,

HEEREMAN.

Waartoe dit bits verwijt? De tweedracht groeit en wast
In top, terwijl men kijft, en bast en wederbast.
Dees droeve dag gebiedt den buretwist te staken;
Door schelden zal men traag tot eenigheid geraken.

VOLKAART.

Dat 's recht; ook is het hier geen tijd van lang te staan;
Men zal terstond te kerke, en dan te keure gaan.

WARNER, VOLKAART.

WARNER.

De Heemraad hoor' mij eerst: ik heb een woord te spreken.

VOLKAART.

Wat zoekt ge: rust of twist, en altijd wind te breken?
Zoo raakt men niet gelijk; zoo wordt geen dorp gered.

WARNER.

Dat onrecht dient hem eerst met recht betaald gezet.
Hoe roept men dus om vrede? Ik kan den vrede missen.
Het spreekwoord zeit: in troebel water is 't goed visschen;
Want geen krakeel zoo klein, men haalt er voordeel uit.
Waar slagen vallen, valt gemeenelijk goê buit.

VOLKAART.

Zoo wondt ge om eige baat den peis wel eeuwig derven,
Al zou er jaar op jaar een lanst[2] of tien om sterven?

WARNER.

Men sterft maar eens. Wie sterft, die is zijn kost gekocht[3].

VOLKAART.

O zotte Warner! zwijgt; wat spreekt gij onbedocht[4]!
Zou een, om bij 't verdriet van velen wel te varen
En om een buik vol broods, zoo menig man bezwaren?
Dat leert de reden niet; de domste koe van 't land,
Indien ze spreken kon, gebruikte meer verstand.
Zoo zal men langzaam 't vier van ons krakeelen lesschen.
Wat is er bloeds gestort, en vleisch gekerfd met messen!
Hoe menig bruiker[5] lands vervochten bij den dronk,
Verzopen in 't gelag! Wat heeft dit oud en jong,
En man en wijf beklaagd! Hoe zag men zooveel hinders
Versterven jaar op jaar van d' oudren op hun kinders!
De mannen eerst, en dan de wijven handgemeen,
Plokharen vaâr en zoon, de vrienden onder een!
Wat hoorde 't een geslacht het ander niet verwijten,
En spuwen in 't gezicht, met krabben, slaan, en bijten!
En houdt gij, Warner, nog dit kluwen in de war,
Zoo gaf men u te recht den naam van Warenar.

WARNER.

Men vind er meer dan ik, die passen[6] wat te hebben.
Een ieder vlamt op winst. De spinne spint haar webben
Om winst; om winning vliegt de bij naar beemd en bosch;
Om loutre winning zit de vlieg op koei en ros.
Om winnen zweeten ze al, de kleinen en de grooten:
Om winst pikt d' ooyevaar de kikker uit de sloten,
Om winning loopt de kat uit muizen in het veld;
Als ik er vet bij wordt, wat roert mij wien het geldt!

VOLKAART.

Ik rade u, houd gemak; men zal den haan vergoeden.
En zoo gij ons bestaat een nieuw krakeel te broeden,
Men stelt u lichtelijk ten spiegel van 't gemeen.

WARNER.

En breng ik Leeuwendaal nog heden op de been,
Het wil de Heerschappen en al den Heemraad hengen.
Laat zien wat Warner kan! laat zien, wat zij vermengen!

[1]deernis met u hebben. — [2]Anders taling. — [3]inwatert door 't gemis der kruin. — [4]hooiblok. — [5]op de daad zelf. – [6]weg te maken. – [7]meente, algemeen land. — [8]Anders wetering.

[1]vischhaak. — [2]lansknecht. — [3]voor goed geholpen. — [4]Voor onbedacht. — [5]Zaamgetrokken uit bruik-weer of ware, pacht-erf. – [6]zorgen, er op uit zijn.

Daar gaat de poeher heen. O Roôkam, arme haan!
'k Wil Govaart nog van daag het been in stukken slaan.

REI.

Ie KEER.

Brengt vrolijk pijnloof, groene meyen;
Brengt kaas, en boter, geel als goud;
Brengt room, en bloemen uit de weyen,
Ter Landkapelle, om Pan gebouwd.
Komt herwaart; komt hem nader;
Vereert nu zuivel, bloem, en tak,
En looft den goeden Vader;
Begroet hem, dien het heilig dak
Beschut voor wind en regen.
Hij gunne ons zijnen zegen!

Ie TEGENKEER.

O boksvoet, geitoor, fluitevinder,
Gespikkeld met uw losschevel;
Gij wispelstaart dan hier, dan ginder
Gij langebaard, zoo zoet op spel
Van dunne rieten, zeven
Aan een gekleefd; uw horens staan
Op 't voorhoofd, spits en even,
Gelijk een boog of halve maan:
Rood aanzieht, die uw haren
Bevlecht met pijnboomblaren;

IIe KEER.

Verdiende gij bij d' eerste Goden
Een achtste plaats, en most de Nijl
Zich buigen onder uw geboden;
Hield oud Athenen uwen stijl;
Most Rome uw feesten vieren;
Begrijpt ge 't wezen van Natuur,
Zooveel gestarnde dieren[1],
De lucht, het water, aarde, en vuur;
En zijt gij 't Al in allen,
O, Voogd van jacht en stallen!

IIe TEGENKEER.

Zoo blusch den brand der landgeschillen:
Vereenig Zuid- en Noorderzij!
En zijt ge met een bok te stillen,
Ja, heele kudden, eisch het vrij.
Ontsla ze, die u eeren,
Van 't heillooze offer, van dit bloed.
En is het lot te keeren,
Ontlast ons; eischt een zachter boet:
Ons vee, geen vleesch van menschen;
Het oogmerk van ons wenschen.

DERDE BEDRIJF.

HAGEROOS, REI VAN LEEUWENDALERS.

HAGEROOS.

Het diende nader niet[2]: ik was alreê beknipt,
Maar ben, ter goeder tijd, den schender nog ontslipt.

REI.

Wat zegt ge, Hageroos? Wie droeg zoo luttel kennis,
Dat hij een zuiverheid zoo wit als sneeuw, met schennis
En schande, smetten woû, zoo renkloos en ontzind?

HAGEROOS.

Ik weet niet, wie het was, of wat hem had verblind;
Hij kwam mij stil aan boord, en speelde vast den stommen,
Om door stilzwijgendheid zijn boosheid te vermommen,

[1]Versta: de sterrebeelden. — [2]Versta: 't was op 't nippertjen af.

Een boosheid, die gewis haar straf gevoelen zal;
Want niemand schimp' met Pan! hij ziet ons overal,
In hol en achter[1] duin, in ruigte en onder hagen.

REI.

Zoo gaat het haar, die op het zoenfeest loopt uit jagen,
Alleen en onverzeld; nu alle de gemeent,
Bekommerd en bedueht, al hangends hoofds[2], beweent
D' onzekerheid der keure, en 't zekre lot van 't onter.
De Heemraad gaat te keur, verdaagd van blinde Wouter,
En schept ge nog vermaak in jacht, en wild, en duin?

HAGEROOS.

Ik zoek mijn eige niet, maar Leeuwendaals fortuin,
En had een hinde op 't spoor, met meening, na het vangen,
Haar voor 't gemeene beste in ons kapel te hangen,
Of Pan, hierdoor vermorwd, een vrolijke uitkomst gaf.

REI.

Vergeef me dan, dat ik onwetende u bestraff':
O deeglijkheid! gij zijt wel waardig, dat ze u danken.
Een ander zit en slijt den dag met ijdel janken;
Gij slaat de hand aan 't werk; een ander kijft en tiert,
En steurt zijn buurmans rust; gij draagt u vroom, en viert
Het feest in eenzaamheid, en, zonder tijd te spillen,
Verzoekt[3] door offerande en hinden God te stillen.
Vergeef me, dat ik u bedilde, zonder slot[4].
'k Geloof, geen sterflijk mensch behoedde u, maar een God,
Van wien gij zekerlijk uw afkomst wel moogt reeknen,
Naardien ze zich ontdekt door geen onwisse teekenen.
Dat Hij u lange spaar', die boven zit aan 't roer!
Laat hooren, hoe het ging, en wat u wedervoer.

HAGEROOS.

Ik wist het leger, daar een hagelwitte hinde,
In dichte ruigte en riet, dat 's jagers oog verblindde,
Zich dagelijks onthield; dies teeg ik derrewaart,
Maar vond het ledig nest. Mijn windhond, heet van aard,
Was tochtig, om het wild in 't wilde na te sporen,
En kreeg verlof, en stoof, door zand en heg en doren
En kreupelbosch, in duin, en snuffelde overal.
Zoo miste ik hem daarna, en hoorde geen geschal.
Mijn ijver voerde mij terwijl naar waterplassen,
Daar, aan den voet van duin, de beek begint te wassen,
En door de biezen ruischt. Hier viel ik plat ter neêr,
En zag, na eene poos, de hinde, die van veer
Allengs genaakte, en scheen haar hart te willen laven.
Ik loofde[5] fluks aan Pan dat puik der offergaven,
En had den pijl al fiks op mijne pees gezet,
Zoodra de hinde kwam, en lobberde[6] in dit wed.
Maar onder 't mikken komt een onverlaat, een schenner.
O, Godheid van de jacht, alweter, hartekenner!
Bescherm mijn zuiverheid, en geef getuigenis,
Hoe Hageroos zich droeg, hoe zij 't ontworsteld is.

REI.

Ontstel u niet; hij zal den Rechter niet ontsluipen.
Nu wisch de tranen af, die langs uw kaken druipen.
'k Verlang[7], hoe dit verging. 'k Geloof, gij bleeft beschut
Door uw onnoozelheid[8], uw toeverlaat en stut.
De deugd behoeft geweer, noch boog, noch pijl, noch wach-
(ter.

HAGEROOS.

Hoe beeft mijn hart van angst! Hij kwam mij op van achter,
Gelijk een looze vos een veldhoen grijpt, wel stijf.
Hij sloeg met alle macht zijn armen om mijn lijf,
Nog vaster dan het veil een eike kan omvatten;
En ik, om 't allereêlste en waardste van mijn schatten,
Mijn eerbaarheid, in nood te bergen, nam al heel
Mijn toevlucht tot mijn stem, en stak een klok en keel

[1]Thans: in (verg. achter straten voor ons langs of bij den weg, en ons achterwege, voor iets ter zij, laten. – [2]Thans met neêrgebogen hoofde. – [3]Beproeft. — [4]rede; verg. nog zonder slot noch zin. — [5]beloofde, wijdde. — [6]plaste. — [7]'k Begeer te hooren. — [8]onschuld.

Zoo luide en schriklijk op, dat ze over heg en tuinen[1]
Ging wentelen in zee, door d' omgelegen duinen.
Op zulk een luiden kreet liep Adelaart hem in,
En greep dien onverlaat bij 't baar, bij kop en kin,
Dat hij gedwongen werd mij, bange maagd, te slaken:
En ik, zoo doodsch en wit om 't hoofd, gelijk een laken,
Begaf me herwaart aan, al omziende en beducht,
Hoe 't Adelaart verging, na mijn verbaasde vlucht.

REI.

O eerbre jongeling! men zal u eeuwig roemen,
En vlechten krans op krans van bladeren en bloemen,
Met maagdevingeren gelezen en geplukt.
Gij lijdt niet, dat de deugd en schoonheid wordt verdrukt.
Een Godheid heeft van daag u heerlijk begenadigd,
Beschonken met dien prijs, dat gij een maagd verdadigt.
Hoe voegt u zulk een lof, gelijk een pijnboofkrans
Onze Opperpriesterin! De roos verliest haar glans
En geuren, maar uw lof zal nimmermeer versterven.

HAGEROOS.

Hij moet verdienden loon naar zijne deugd verwerven!

REI.

Dat loonen staat aan u: dat hebt gij in uw macht.

HAGEROOS.

Mijn macht is wonder kleen. Die heusche vrijer acht
Geen loon; hij volgt de deugd van zelf, alleen uit reden.

REI.

Hij volgt ook Hageroos met zuchten en gebeden,
Gelijk de schaduw 't lijf. Hij volgt u waar ge gaat,
Des middaags, 's avonds spade, en met den dageraad.
Dat weten zon en maan, en ook de morgensterre.
Hij volgt u in het dorp, en bij de straat, en verre
Van honk, wanneer ge jaagt, en stuift door 't gulle zand.
Vergeld nu eens zijn deugd, en biê hem mond en hand!

HAGEROOS.

Gij paart den zomertijd met onze winterbuyen,
De lelie met het sneeuw, ons Noorden met dat Zuyen.
't Verdriet me, dat hij mij dus naloopt, vroeg en spâ.

REI.

Hoe kwalijk kwam het u van dezen dag te sta!

HAGEROOS.

Het kwam te stade of niet, ik acht me des onwaardig.
Hij houde zich gerust, en voor een rijker vaardig;
Hij zoeke een van bekend en overoud geslacht.
Zoo lang als d' overbuur zijn overbuur veracht
En dwers vall'[2], kan geen min en liefde op beiden kleven.

REI.

Hij vrijde u voor de dood: misgunt gij hem het leven?

HAGEROOS.

Neen zeker, dat hij leve en bloeye honderd jaar!

REI.

Misloonde knaap! hoe valt u 't minnejuk zoo zwaar,
Gelijk het ros den ploeg door vetten klei te trekken.
Gij ziet vol hartewee de duiven trekkebekken,
En elke wedergâ genegen tot haar gâ:
De beekzwaan bruist vol viers het witte wijfke na,
En strengelt hals om hals; zij weet van wederkussen,
Daar 't kille water zelf haar gloed niet weet te blusschen;
En gij, getrouwe knecht! beschermer van haar eer,
Verwacht van Hageroos geen troost noch vriendschap weêr.
O winterroos, te scherp gewapend met uw doren!

HAGEROOS.

Hij schuw' den dorenstruik!

REI.

Hou op, zijn min met sporen
Te noopen, dag op dag, door 't afslaan van een beê.
Ik zie hem van een duin noch plompen steil in zee,
Of worgen aan een pees, of van een eike ploffen,
Of van zijn eigen pijl en eige hand getroffen.

[1]Naar de oorspronkelijke beteekenis voor heiningen.
[2]tegenstreeft; verg. nog ons dwarsdrijven.

Ai, Hageroos! ai, schut[1] zijn ongeval, gelijk
Hij u beschutte, eer gij te vallen kwaamt in slijk.

HAGEROOS.

Ik ga in ons kapel mij zelve dankbaar toonen,
En zal het Adelaart, zoodra hij koom', beloonen
Met dankbaarheid, gelijk een eerbaar hart betaamt,
En een van kleine macht.

REI.

Zij vindt zich zelf beschaamd
Om zijn getrouwigheid. Ik zag haar wangen blozen
Mij docht, de minne dook in lommer van die rozen.
Hoe kan een edel hart, tot alle deugd bereid,
Vergelden zulk een trouw met wederwaardigheid[2]? (ten[3];
Z' ontveinst haar minne, en weet zich wonderlijk te wach-
Maar 't mist ons, zien we niet het pit van haar gedachten.

ADELAART, REI VAN LEEUWENDALERS.

ADELAART.

Wie joeg ter wereld ooit gelukkiger dan ik?

REI.

O jongeling! gij zijt nu wonder in uw schik.
Ik heb 't verslag al weg.

ADELAART.

Van wie?

REI.

Van uw vriendinne.

ADELAART.

Och, waar ze mijn vriendin! Hoe gloeit mijn hart van minne,
Nog vieriger dan ooit!

REI.

Waarom?

ADELAART.

Ik hoorde en zag
Haar eerbaarheid en deugd, daar zij ter aarde lag,
En kreet, en spoog, en beet dien schender, dien schoffeerder
In 't aanzicht; maar vergeefs, had Pan haar geen verweerder
Gezonden, had ik haar niet datelijk ontzet!
Waar is zij?

REI.

Ter kapelle, en stort er haar gebed
Voor Pan, en heeft beloofd uw trouwe daad te kronen.

ADELAART.

Zoo hoop ik in het hart, dat edel hart, te wonen.
Wat tijding brengt ge mij, zoo snel, op 't ongezienst[4]!
'k Geloof hetgeen gij zegt. Hoe kan in 't einde een dienst
Na vele diensten eens een vrijsters hart bewegen!
Och, Adelaart! gij liept, door hagel, sneeuw, en regen,
Niet ijdel noch vergeefs uw Venus achter aan:
Één uur betaalt het al.

REI.

Nu blijf een luttel staan:
Versteur haar aandacht niet; verwacht ze hier ter stede.

ADELAART.

Hoe springt dit dier! sta stil. Ik breng haar jachthond mede.
Hij jankt om zijn bazin, en miste ze al een wijl.
Ai, lieve! hoû hem wat: 'k wil achter eenen stijl[5]
Aan ons kapeldeur gaan verschuilen in het duister,
Opdat ik heimelijk d' aandachtige beluister',
En merke op haar gelaat: de minne maakt me stout.

REI.

Ga heen; maar geen kapel noch outer werd gebouwd,
Opdat een vrijer daar zijn vrijster zou belonken.
'k Vergeef het hem nochtans: hij is van liefde dronken,
En raaskalt in dien droom; men naam het anders vremd,
Dat hij, terwijl het dorp de namen telt, en stemt

[1]keer, weer af. — [2]weêrzin; vergelijk vroeger het omgekeerde meêwaardig. — [3]hoeden, beheerschen. — [4]onverzienst, onverwachtst. — [5]post.

Tot loting, op de jacht zijn harteblad[1] ging vinden,
Wiens oogmerk hooger ziet, en liever Pan met hinden
Dan menschenbloed verzoent. Bezie hem eens: hoe stijf,
Hoe stokstijf gaapt de knecht! Kan niemand aan een wijf
Geraken, zonder dus door 't veld te loopen brullen,
Gelijk een wilde bors[2]? het haar met spog te krullen?
Te huilen als een hond? Ik nam er liever geen,
Al schonk men mij de keur uit al het boereveen.
Zij hoeven 't jawoord niet zoo bijster t' overloven[3].
Mijn min is vier noch kool, men hoeft ze niet te dooven;
Al praten ze, dat Pan, in Oostland[4], bij een vliet,
Zijn malligheden zocht, en naarpeurde[5] in het riet:
Dat hij, om d' oude Maan bij avond te begorden[6],
Ging mommen[7], als een bok, ja, zelf een bok most worden;
Indien men 't zeggen mag, daar 't niemand ziet en hoort.
Wel, vrijer! wel, hoe dus? heeft zij uw oog bekoord?

ADELAART.

Bekoord? ja, wel te recht: nu worde ik eerst gevoelijk.
Al smolt men ze al in een, geen schoonheid is zoo goëlijk[8],
Zoo degelijk als zij. Wat heb ik daar gezien!
Een beeld van zuiver sneeuw, met neêrgeboge knieën,
Nog witter dan het vel, waarmeê zich Pan bekleedde.

REI.

En schepte gij geen troost uit haar oprechte bede?

ADELAART.

Ja, honig; want zij bad: „o Pan! beloon het hem,
Die mij te hulpe kwam op mijne heesche stem.
Hoe kan zoo groot een deugd bij mij haar geur vergeten?
Bescherm hem, nu de Raad ter keure is neêrgezeten!"

REI.

Zoo gaat het vast[9], gij spant alleen de kroon in 't hart?

ADELAART.

Alleen, en anders geen. De bruid is mijn. Ik tart
Zoo menig jongman, als bij dochters ooit verkeerde.
Geen dochter viériger ooit God en d' ouders eerde
Als zij, gewis een spruit van goddelijk geslacht.
Och! wist men eens, wie haar ter wereld heeft gebracht,
Al schijnen ze uit het kroost[10] haar moeders aard te gissen.

REI.

Een dochter, zoo als zij, kan licht de moeder missen.

ADELAART.

Bij vlagen met geduld, tot dat d' onkundigheid
Van haar geboorterecht, dat nog verholen leit,
Allengs haar in den krop en in het hoofd koom' schieten:
Dan zit ze, en smilt, als sneeuw; dan giet ze heele vlieten
Langs hare wangen neêr; dan berst ze in klachten uit;
Dan slaat de wedergalm in duin en dal geluid,
En helpt konijn, en haas, en jacht, en wild op hollen;
Dan huilt ze d' oogen uit, wel rood en dik gezwollen;
Dan, dunkt me, schijnt die zon door eenen regenboog,
En ik, in ruigte en riet gedoken, schroom omhoog
Te zien, en d' eenzaamheid van mijn Princes te steuren.
„O moeder!" roept ze dan, „ik zie uw lijf verscheuren
Van eenen wreeden wolf, u uitgaan[11] zonder troost;
Of verre van uw vrucht, om hulp nog uitzien, Oost
En West; of in een graft verdrinken, en versmoren."
Dan smijt ze uitzinnig uit al wat haar komt te voren;
Dan denk ik: „zag de zon wel ooit zoo vroom een kind,
Een weeskind, dat zoo teêr zijn moeder nog bemint,
En niet vergeten kan!"

REI.

Wat nood is 't[12]? Groote Vreêrijk,
Een Heerschap zoo geacht, zoo landrijk, en zoo veerijk,
Bemint ze zoo, gelijk den appel van zijn oog.

ADELAART.

Ja, wie bemint ze niet? wie zet haar deugd te hoog?
Zij verfde nooit haar wang met moerbei of morellen;
Zij loogt[1] noch bleekt geen haar; zij zoekt geen jonggezellen.
Zij schuwt de ledigheid, al even kloek en kuisch,
Hetzij ze jage in duin of neêrzitt' binnen's huis,
En overpeinze al stil wie alles kan besturen.
Dat tuigt het huisgezin, dat tuigen al de buren.
O Hageroos! uw vier ontvonkt mijn ziel, als stroo.

REI.

Vat aan, daar is de hond, haar jachtknaap, die zoo noô
Gebonden gaat, als gij wel gaarne gingt gebonden
Aan 't haarsnoer van een wijf. Zij heele uw zoete wonden;
Ik ga vernemen, wien de keur hebbe uitgepikt.

ADELAART.

Ik volg, zoo ras als hier mijn zaken zijn beschikt.

HAGEROOS, ADELAART.

HAGEROOS.

Zijt gij dat, Adelaart? o, Koning van de helden!
Hoe kan ik uwe deugd, uw vromigheid vergelden,
Die minder ben van staat, en slecht, en min gezien?
't Is billijk, dat ik dit naar mijne macht verdien';
Gebruik me t' uwen dienst, uw leven lang, in eere.

ADELAART.

Gij, schoonste! biedt me meer, dan ik op u begeere,
Of ooit verdienen kost. Wie zou een maagd in nood
Verraden? Dat waar schande. Ik breng u Hazepoot:
Hij springt en jankt om u, van blijschap en verlangen.

HAGEROOS.

Koom hier, mijn toeverlaat! koom herwaart; kus mijn wangen,
Mijn lippen, mond, en hand; dat ik u strijke en streel',
En afwissch' stof en zweet. Geen molsvel, geen fluweel
Is zachter dan dit vel. Hebt gij uw Vrouw gevonden?
Waar staakt ge, toen ik riep?

ADELAART.

Gelukkig zijn de honden:
Zij worden zelfs gevrijd, gelikt, gestreeld, gekust.

HAGEROOS.

Wat zegt gij, Adelaart?

ADELAART.

Ik zeg, het is een lust
Te zien, met welk een gunst en liefde ook stomme dieren
Den mensch bejegenen, en die hun weldoen vieren:
Nog scheldt de domme mensch de dieren redeloos.

HAGEROOS.

De dieren zijn getrouw, de menschen overboos;
Dat zaagt ge, daar ik lag verlegen en verlaten.
Wat dochter wandelt vrij op vrije heerestraten,
Zoo zulk een boosheid niet gestraft werd naar den eisch.
Wij wachtten u een wijl, en keken reis op reis
Bekommerd om. Hoe zijt gij eindelijk gevaren?
Een schrikkelijke kreet kwam dringen door de blâren,
En baarde een nieuwe vrees; mijn voeten werden vlug.

ADELAART.

Ik vleugelde[2] dien gast de handen op den rug,
En trapte hem op 't hart. Uw hond kwam aangesprongen
Op dat benaauwd geschrei. Had ik hem niet bedwongen,
Hij had den booswicht voort verscheurd, gelijk een wild[3].

HAGEROOS.

Mijn toeverlaat, mijn troost, mijn boog, mijn pijl, mijn schild,
Mijn Hazepoot! hebt gij mijn ongeluk gewroken?

ADELAART.

Het scheen als of de hond uw tranen had geroken,
Uw kuischheid en gekerm. Hij beet met zijnen mond
In 't zand, in dezen boog, dien hij er liggen vond.

---

[1]Anders hartelap (Hgd. Herzblatt). — [2]Verouderd voor beer. — [3]op bovenmatigen prijs houden (verg. nog ons loven en bieden). — [4]Versta: in 't Oosten, hier 't Grieksche Arkadië. — [5]najaagde, nazette. — [6]bevruchten; verg. boven in de Vertaling der Landgedichten III. — [7]voor mom uit, zich vermommen. — [8]schoon; zie boven herhaaldelijk. — [9]is het zeker, staat het vast. — [10]de gelaatstrekken; zie vroeger. — [11]sterven. — [12]Wat schaadt het.

[1]bijt uit. — [2]bond; zie vroeger. — [3]wild dier.

De booswicht zong genâ. Ik dreef hem voor mij henen,
En ondervraagde vast; waarop hij zich met weenen
Ontschuldigde: hoe min den mensch zoo wijd vervoert!
Hij had aan 't Brasemmeer uw schoonheid korts beloerd,
Toen gij met Zwaantje, daar ter jacht, u wiescht en baadde,
Hij, juist van 't spoor gedwaald, hier aankwam, tot zijn
En door de biezen zag, bij klare middagzon, (schade,
Uw schoonheid, die de zon in top verletten kon,
En sedert in zijn brein zoo diep een voetstap plantte,
Dat zich zijn achterdocht[1] vergeefs hier tegens kantte,
En uitgeborsten was tot zulk een onbescheid.

HAGEROOS.

Heel fraai.

ADELAART.

Hij kermde en kreet: „de min heeft mij verleid!
Beschaam mijn ouders niet, verdien ik dit te boeten.
Verschoon een mensch; een paard, met alle vier zijn voeten,
Kan struikelen!" zoo kreeg ik deernis met zijn smart,
En bond hem d'armen los.

HAGEROOS.

Wel edel is uw hart!
'k Vergeef het hem, zoo rein, als of het nooit geschiedde.

ADELAART.

Dien ouden kluitboog[2] nam ik hem, en brenge en biede
U dien, opdat ge mij hier eeuwig bij gedenkt.

HAGEROOS.

Ik ben te vrede, dat gij dit een ander schenkt.

ADELAART.

Ik bidde u, laat dien boog in uw slaapkamer hangen.

HAGEROOS.

't Was mijn gewoonte nooit, van iemand iet t' ontvangen.

ADELAART.

Ik bidde u, weiger mij zoo klein een vriendschap niet.

HAGEROOS.

Gij zijt een grooter waard. Het oog, dat alles ziet,
Grondeert[3] mijn hart, en weet hoo zeer ik u bezinne.

ADELAART.

Zoo toon ten minste blijk van ongeveinsde minne
Te mijwaart, bleek mijn trouw, zoo trouw als goud, in nood.

HAGEROOS.

Al lengde[4] ik uwen tijd door mijn verhaaste dood,
Nog bleef uw goude deugd en weldaad onvergouden[5].

ADELAART.

Ik zie, men zoekt me slechts aan 't lange touw[6] te houden.

HAGEROOS.

O borst! gij houdt u zelf; ga hene, waar 't u lust.

ADELAART.

Dat lijdt ge niet. Helaas! ter wereld wordt geen rust,
Noch troost, noch lafenis voor mijne kwaal gevonden.
Des avonds rust het wild in nest en hol; de honden
Gaan rusten, na de jacht, in 't hok; het vee op stal;
De vogels in geboomte en heggen overal;
Maar Adelaart, och arm! mag rust noch lust gebeuren.

HAGEROOS.

'k Heb lust bij wijlen, 't wild zijn rust in duin te steuren,
Met brak en hazewind; bij wijlen met een valk
Te vliegen over 't veld; daar hij, doortrapt en schalk,
De vogels in haar vlucht versteure, en weet te grijpen;
Maar reê ten dans te staan, op al wat vrijers pijpen,
Vermaakt me niet. Hebt gij wat stemmigs in den zin,
Zoo breng wat stemmigs voort; ik luister naar geen min.

ADELAART.

Een molok[7] houdt de kars voor musschen onbedorven,
Een honigbij verjaagt de snoepers uit de korven,

[1]In zijn oorspronkelijk goede beteekenis van nadenken, rijper oordeel. — [2]boog met een knop of hol. — [3]Peilt. — [4]verlengde. — [5]onvergolden, onbeloond. — [6]Anders aan 't lijntjen. — [7]Anders molik, vogelverschrikker.

Een neske[1] koekoek broedt een anders eyers uit[2];
Zoo vinde ik 't ledig nest: een ander strijkt den buit.
Zoo heb ik deze roos vergeefs in hijster weder
Beschut. Wat baat het, hoe zich Adelaart verneder',
Haar diene, dag en nacht, en gasla, en behoê?
Zij luikt voor andren op, en sluit den boezem toe
Voor zijn gedienstigheid. Ik wil die grijuzen schuwen,
En eenzaam, diep in duin, van 't wijvensaanzicht gruwen;
Vermijden ze als een slang, verguld en glad van vel.
't Verdriet mij, in den gloed van zulk een schoone Hel
Te jammeren van pijne; of 't water op de lippen
Te vangen, daar het eh de tonge ga ontslippen;
Of, bleek en afgevast, te zien den lekkren disch,
Dewijl het nuttigen den tand verboden is;
Of zulk een hoômloos vat met water op te vullen.
Ik wil, gelijk een stier, door woud en weide brullen.
Maar raze ik ook van minne? o, al te wulpsche jeugd!
Betrouw geen vrouwvolk meer; zij loonen niemands deugd.

BLINDE WOUTER, ADELAART.

BLINDE WOUTER.

Waar vindt men Adelaart? Mij dunkt, ik hoor hem spreken.

ADELAART.

Wel, Wouter! hebt ge blind in mijn fortuin gekeken?
Wat brengt ge goeds? Hoe na[3] is 't vonnis nu geveld?

BLINDE WOUTER.

Ja wel, hoe praat ik dit? De namen zijn geteld.

ADELAART.

Zeg op, hoe ging het toe? 'k verlang het lot te weten.
Hoe nu? Hoe dus? Mij dunkt, gij ziet alreê bekreten.
Nu huil niet, slechte[4] bloed! het sterven is ons lot.
Een mensch is stof, en breekt gelijk een aardepot.

BLINDE WOUTER.

Men kan een broke[5] pot nog wel te zamen smeren,
Maar menschen niet. Ai mij, kost ik dit jammer keeren!

ADELAART.

Laat hooren, hoe het ging; of viel het lot op u?

BLINDE WOUTER.

Wat zal ik praten? angst maakt blinde Wouter schuw.
De Heemraad had een wijl gekeven, dat het rookte,
En 't bloed van wederzij, gelijk een ketel, kookte,
Wanneer men ging te keur; het was ook tijd te gaan,
En Landskroon zette zich met Vreêrik boven aan.
De stemmen gingen om bij beurte, en brochten t'zamen
Van weêrzij twalef uit dat 's vierentwintig namen.
Men teekende de rol, al was 't met wederzin
Van elke zij; toen riep men blinde Wouter in,
Die most uit al den hoop twee cijferletters noemen.
Ik wreef mijn handen vast, en morde al stil: gans bloemen[6]!
Dit kost geen koe, noch kalf; het kost er menschenvleisch.
Het Heerschap graauwde vast, en porde[7] reis op reis.
Wat zou men doen? Gij weet, ik ben gezworen bode,
En roeper van ons dorp. In zulk een versche zode[8]
Van vierentwintig maats te grabbelen zoo los,
Zoo reukloos naar een paar; het is geen bot of pos[9].

ADELAART.

Laat hooren, wie gij koost, hetzij dan pos of snoeken;
Wie 't wezen mag of niet, ik ben niet veer te zoeken.

BLINDE WOUTER.

Met oorlof, brave borst! ik noemde drie en tien,
En bad terstond genâ. Daar kost een blinde zien,
Wie om zijn hoofd besterf. Hoe mompelden de monden,
De mannen om de bank! Ik werd terstond gezonden
Om Hartman, daar hij zat, en praatte bij zijn moêr.
Daar lag een huis[10], gelijk een hooischuur; al de vloer

[1]dwaze. – [2]Naar de onjuiste oude volksmeening; maar van daar het Fransche cocu. – [3]In hoe ver. – [4]onnoozele, domme. — [5]Voor gebroken. — [6]Bastertvloek voor Godsbloed. – [7]drong. – [8]zoôtjen (eig. kooksel, van zieden). — [9]Anders post. – [10]was wat te doen.

Bezet van 't naaste bloed, van vrienden, volk, en buren.
Op 't huilen loeiden straks de stallen en de schuren
En weiden om het huis. De zuster, halfef dood,
Viel Hartman om den hals, die kreet: „het doet geen nood;
Geen Hartman is zoo week, dat hij om 't lot zou zwijmen!"
Toen kwam er Metelief, en Kees, en lange Tijmen;
Zijn oude vrijster[1] Baars die keek onaartig[2] bang,
De tranen biggelden, als knikkers, op de wang;
Hij zoende ze eens, en riep: „gij blijft geen weduw zitten;
O schoonheid! zoo ik sterf, verklaar me, met de gitten,
Die in uw aanzicht staan: ik min u, bij mijn ziel!"

ADELAART.

'k Verlang me dood; maar zeg, waar 't ander lot op viel.

BLINDE WOUTER.

Verlang zoo niet: het wil u tijds genoeg bedroeven.

ADELAART.

Nu, blinde knecht! zeg op, waartoe dit lange toeven?

BLINDE WOUTER.

De naam, daar 't lot op viel, is u te lief en waard,
Misschien uw beste vriend.

ADELAART.

Al was het Adelaart,
Ik ben het lot getroost, en kan het leven missen.

BLINDE WOUTER.

Wat nood is 't, dat men 't noem'? Gij kunt het zelf gissen.

ADELAART.

Zoo hoop ik dezen dag te sterven met den krans.

BLINDE WOUTER.

Gij moet met Hartman voort gaan loten om de kans;
Ik daag u uit den naam des Heemraads en van allen.
De Zuid- en Noordzij vreest, op wien het lot wil vallen.

ADELAART.

Gelukkige Adelaart, schep moed! gij zult altoos
Niet zuchten, onbeloond van fiere Hageroos,
Die uwen dienst versmaadt, en zult ze nochtans minnen,
Veel meer dan eenig haan het puik van al zijn hinnen[3],
Beschut door zijnen bek, en pen, en spore, en poot.
De ware liefde is taai, en overduurt de dood.
Behaagde 't haar, uit gunst mijn krans te helpen strenglen
En onder elke bloem een druppel dauws te menglen,
Die langs haar wangen druipe, ik storref waard benijd[4].
Nu 't lot des doods getart! zij wachten: het is tijd.
Een ander trille, en beve, en hoor' van 't sterven noode;
Ik hoor geen blijder mare, en volg van zelf den bode.

REI VAN LEEUWENDALERS.

KEER.

O zorgelijke loterij!
Wie van die beide trekt zich vrij?
Hier schuilen dood en leven
In eene zelve bus al stil.
Het lot mag vallen hoe het wil,
Eén kerel moet er kleven[5].
De Zuidzij bidt voor Adelaart,
De Noordzijde acht[6] haar Hartman waard[6].
Hoe 't valle, 't valt oneven.

TEGENKEER.

Het bloed van beide is ongelijk;
Maar 't blinde lot zal arm noch rijk,
Noch hoog noch laag verschoonen.
Het bloed der Goden sneuvelde ook,
Toen al ons vreugd verdween, als rook.
O Woud- en Veegods zonen!
Uw deugd blijft eeuwig buiten 't graf,
Uw naam neemt toe, en nimmer af,
Geen winter schendt uw kroonen.

[1]lang gevrijde. — [2]niet weinig. — [3]hennen. — [4]benijdenswaardig. — [5]blijven; verg. vroeger. — [6]Houdt in waarde, stelt prijs op.

TOEKEER.

De nederlaag van Warandier,
En Duinrijks jammer, hebben 't vier
Van 's Hemels wraak ontsteken.
Hoe maakt ze 't Leeuwendaal zoo bang?
Och, Akkergoden! och, hoe lang
Zult gij uw zonen wreken?

VIERDE BEDRIJF.

BLINDE WOUTER, VELLEEDE, VREERIK, ADELAART, VOLKAART.

BLINDE WOUTER.

Gij, lotgebroeders, die de lotbus elk bij 't oor
Gevat hebt, Adelaart en Hartman! ik ga voor, (beide
Dies volgt; de Heemraad volge; en, na den Heemraad,
De Heerschappen, ter stee, daar 't bittre lot u scheide[1].
Nu staat gelijk, en zet de goude lotbus zacht
Op dezen drievoet neêr, voor ons kapelle, en wacht
Op uwe knieën de komst van Priesterin Velleede,
Die altijd spreekt met Pan; hij waart in deze stede.
Als zij de derde reis den offerhoren hoort,
Zult gij haar zien in 't wit verschijnen in de poort,
En fluks, na d' uitspraak, stil en stom naar binnen deizen.
Verbeid ze een oogenblik met zuivere gepeizen,
En stenrt d' orakels niet door woorden of gebaar:
Zij neemt niet slof en traag het oud kapel-ampt waar,
En zal, gelijk ze plag, verschenen, ons ontdekken
Des Veegods wil en eisch, en 't lot rechtvaardig trekken.

VELLEEDE.

Het lot eischt Adelaart; men offre hem aan Pan.

VREERIK.

Vertrek niet, Landskroon! blijf; vertrek niet, Heereman!
Gehoorzaam 't heilig lot: verdraag het lot geduldig.
Waar loopt ge zoo verbaasd? O jongeling! onschuldig,
Bezwaar geen sterflijk mensch; de Godheid kiest u uit,
En wil, dat ge op uw borst dit jaarlijksch onweêr stuit.
Rijs op; ontschuldig ons[2]; het lot heeft u gekoren.

ADELAART.

Ik acht me heden eerst ter goeder tijd geboren,
En schatte zulk een dood wel duizend dooden waard.
Wie in de bloem der jeugd aldus ten grave vaart,
Bestulpt met geenen zerk al t'effens zijn gebeente
En naam, die op de tong des lands, bij zijn gemeente,
Gedurig leeft en zweeft, ja t'elkens weder groent,
Gelijk een jonge telg. Wat wacht men dan? verzoent
Den Hemel door mijn bloed; dat keere uw ongelukken;
Zoo zal ik zelf mijn borst en boezem openrukken,
En pal staan, als een paal; mijn aangezicht geen verf,
De lindeboom zijn kleur verschietten, daar ik sterf.

VOLKAART.

Van twintig daalde geen zoo welgemoed ter zielen.
De Dood joeg andren voor: gij volgt haar op de hielen,
Zoo vrolijk, of ze u leidde op eene bruiloftsfeest.
Men twijfelt, wie van beî het meeste schrikt en vreest.
De Dood is stout en trotsch: gij tart ze, en zijt nog stouter.

VREERIK.

Welaan dan, volg, 't is tijd, het spoor van blinde Wouter,
En voeg u tusschen beide, als 't immers wezen moet.
Hoe raakt onze offerwijze op eenen betren voet?

HEEREMAN, LANDSKROON.

HEEREMAN.

Helaas! wat ongeluk, wat rampspoed komt u over?

LANDSKROON.

Zoo treft de bliksemstraal de leate telg en lover

[1]tusschen u beslisse. — [2]geef ons de schuld niet.

Van onzen lauwerboom, den sterken Warandier,
Uit 's Woudgods struik geteeld, gesproten. Nu is hier
Geen tak noch telg van Woud- en Veegod meer voorhanden,
Bij alle ons wetenschap; want geen der ommelanden
Ooit taal of teeken brocht, waar Duinrijks weduw bleef,
Die, zwanger van een vrucht, haar huis met hope steef,
Dat 's Veegods afkomst nog in hare vrucht zou bloeyen,
Gelijk een willeg plag aan onze beek te groeyen.
Zoo gaat in 't eind de boom met zijnen wortel uit.
Wat raad? Dees loting is geen menschelijk besluit;
Wie durf zich tegens God en zijn kapel-ampt zetten?

HEEREMAN.

Het ga zoo 't wil, zoo 't kan; gij moet dien scheut[1] beletten.

LANDSKROON.

Wat middel om dien reê gespannen boog t' ontgaan?

HEEREMAN.

Ik hoop, ons Zuidzij zal tot uitstel nog verstaan.

LANDSKROON.

De Noordzij nimmermeer: ook heeft de God der wouden,
Noch Pan, noch Wildeman nooit boete kwijtgescholden.
Al stilde men het dorp, gij stilt den Wilden niet.

HEEREMAN.

Gij weet wel, hoe hij lacht, wanneer hij maagden ziet.

LANDSKROON.

Wat vordert[2] dit? Hier heeft geen dochter in te zeggen.
Die schutter zal den boog en knods niet nederleggen,
Om 't lonken van een maagd: hij is te woest en wild.

HEEREMAN.

Hij zal 't verzeker doen.

LANDSKROON.

Gij spreekt te rijk en mild.

HEEREMAN.

Ai, Heerschap! laat mij slechts al heimelijk hetijen.

LANDSKROON.

Ga bene, neem een proef. Het schijnen razernijen[3].
Mijn hoop verdwijnt in rook. O edelaardig bloed!
Heb ik u voor een pijl zorgvuldig opgevoed,
Gelijk mijn eigen zoon? Wat baten al mijn zorgen!
Ontzinkt ge 's avonds mij in 't schoonste van uw morgen?

HAGEROOS, HEEREMAN.

HAGEROOS.

Elendige[4] Adelaart, hoe treft het lot uw hoofd!
Beschermer van mijn eer, wat avontuur berooft
Mij heden van uw hulpe en trouwe, versch gebleken?
Het lot scheldt auffera[5] kwijt. De deugden en gebreken
Zijn even waard bij Pan, die geene kennis draagt,
Al roept men dat de deugd den Goden zoo behaagt.
O vrijers! houdt uw rust, al hoort ge maagden schreyen,
In duin, op 't eenzaam veld, of wilde woeste heyen,
En werpt u om geen maagd in 't uiterste gevaar!
Men loont u averechts. Nu zult gij op een baar
Den dooden Adelaart, te jammerlijk doorschoten,
Zien dragen naar zijn huis, en alle lijkgenooten
Zien kermen, zonder maat, op dat ontijdig lijk,
Daar Landskroon zit en treurt, bemorst van stof en slijk.
Zoo treft een Noordsche bui den roem van alle hoven,
Den bloesem, die den boom een rijkdom dorst beloven;
Zoo bijt een ongedierte een wijnrank, dat ze kwijnt,
Zoo stikt de mist een bloem, dat al haar geur verdwijnt.

HEEREMAN.

O Hageroos! 't is waar, gij toont uw gunst met klagen,
Maar ijdel. Had men 't hart, een schoone kans te wagen,
Ik zaag hem ongekwetst en scheutvrij voor dat punt.
Genees den vromen held, beproef eens wat gij kunt!

HAGEROOS.

Gij raast: hoe kan ik hem in zulk een schijn[6] genezen?
Mij dunkt, gij schimpt met mij: ook schijnt[7] het aan uw wezen:

Doch 't is geen schimpens tijd; men neem' geen tijdverdrijf
Uit 's anders ongeluk; dit noodlot eischt zijn lijf[1].

HEEREMAN.

Geloof me zonder schimp, ik wenschte hem t' ontzetten.

HAGEROOS.

Al kwaam hier Hercules, hij kost dit niet beletten.

HEEREMAN.

Hier hoeft geen Hercules, maar eer een Circe toe[2].

HAGEROOS.

De Wildeman is schalk[3]; hoe zou dit toegaan? hoe?

HEEREMAN.

De schoonheid nam welser een schalker gast gevangen.

HAGEROOS.

Ai, Heemraad! zwijg; gij zoekt mij slechts met roode wan-
Van hier te jagen; zwijg; ik hoor u met verdriet. (gen

HEEREMAN.

Ik bidde u, luister eerst; gij vat mijn meening niet.
Men wil uw eerbaarheid bevlekken, noch beschamen
Met zaken, die noch maagd noch eerbre vrouw betamen:
Betrouw ons beter toe, en neem den voorslag in;
Mishaagt het u, zoo volg dan vrij uw eigen zin.

HAGEROOS.

Laat hooren, hoe gij meent een wolf in slaap te wiegen.

HEEREMAN.

Ulysses kost weleer den Griekschen Reus[4] bedriegen,
En, aan den ramsbuik vast, ontsloop dat bloedig hol.
De blinde tastte slechts den rugge, ruig van wol,
En dacht niet om den gast, die, hangende aan de vlokken,
Uit 's menscheneters muil behendig werd getrokken.

HAGEROOS.

Gelijk den Wildeman bij geenen blindeman!

HEEREMAN.

Te loozer is de vond, die hem bedriegen kan,
Die scherp en helder ziet uit allebei zijn oogen.
De boschgalm heeft zelf Pan met haar geluid bedrogen.
Ga hene, ga, verschalk dien onbeauisden gast!

HAGEROOS.

Indien het mooglijk zij, vooral ook buiten last
Van eere en zuiverheid, mij waarder dan mijn leven,
Zeg op, 'k verlang, wat list gij listig weet te weven
In dees verlegenheid.

HEEREMAN.

De list gaat boven macht;
Het vrouwvolk ringeloort en kuevelt mannekracht.
Een schoonheid, opgepronkt met aangename treken,
Bleef zelden in 't begin van haren aanslag steken.
Verzuim niet, zeven-sterk, zoo daatlijk heen te gaan,
En trek uw bruiloftskleed en beste rokken aan,
D' een geel, en d' ander rood of goudgeel, als de doyers,
Of blaauw, als korenblaauw, of paars, of nog wat mooyers.
Dan bindt de vlechten op met lint, dat goud verdooft.
Een zilvre riem om 't lijf, een rozekrans om 't hoofd,
De kralen om den hals, een versch geplukte ruiker
Van bloemen in de hand; een doos met lekker suiker[5]
Beveel een andre maagd, een flesch met Rijnschen wijn,
Een korf met glazen, rein en klaar van kristalijn,
Een liedboek en een fluit aan anderen te dragen.
Gemoet hem dus in 't bosch. Gij zoudt een God behagen,
Bekoren onverziens, in 't heetste van zijn jacht.
Mij dunkt, ik zie hem staan: hij huilt van pijne, en lacht.
De knods, de boog, de pijl begint den Reus t' ontzijgen.
Hij noodigt u in 't groen. Gij zult hem binnen krijgen,
Rondom belegeren, verovren met een lonk,
En brengen glas op glas; daar zoete dronk op dronk,
En fluit en beschgezang zijn zinnen zoo betoover',
Dat hij in uwen schoot, of slaprig achter over,
Zich zelf in 't gras vergete, en zijn getij verslaap'.
Hij rijze 's morgens vrij, en rispe, en geeuwe, en gaap', (ken,
Maar verge ons niemands bloed, als 't zoenfeest zij verstre-
En d' eischer van dien eisch het gansche jaar versteken.

---

[1]boogschot. — [2]helpt. — [3]dolheid. — [4]Ongelukkige. — [5]ankkels. — [6]staat. — [7]blijkt.

[1]leven. — [2]bij. — [3]sluw. — [4]Polyfeem. — [5]gebak.

Zoo bergt gij Adelaart, dat Landskroon zelf u vergt.
Ai, berg den held zijn lijf: hij heeft uw eer geborgd.
Zoo zal het groene woud, de vogel in de hagen,
Gansch Leeuwendaal en elk van uwe deugd gewagen.

HAGEROOS.

Ik kocht dien jongen held zijn leven met mijn dood!
Maar wacht u, zoo mij dit, gelijk het kost, outschoot:
De held bleef ongered, en ik, in smaad en schande,
Zou ongeacht bij elk, geschonden achter lande
Gaan dolen; neen, ik ben den schender pas ontgaan,
En wil zoo reukeloos mij zelve niet verraân.
Die raad is vol gevaars; ik zie geen troost voorhanden.

HEEREMAN.

Zij belgt zich des; ik bijt van boosheid op mijn tanden.
De vrijers zijn te heet; de vrijsters veel te koel.
Hij liep zich dood, en zij blijft zitten op haar stoel.

VOLKAART, VREERIK.

VOLKAART.

Wat raad met Landskroon nu? Dat Heerschap valt ons te-

VREERIK. (gen.

Wij zijn gewisselijk om zijn fortuin verlegen.
Indien ons Hageroos dit lot te beurte viel,
Mij dunkt, de wilde boog zou eer mijn eige ziel
Doorschieten, en mijn hart dat scherpe punt gevoelen.

VOLKAART.

De mensch is stok noch blok; maar kan dit tegenwoelen
Iet vorderen? Gij weet, het vonnis leît geveld.

VREERIK.

Zij weten 't ook, en best de vader, wien het geldt.

VOLKAART.

Geen vader, maar een voogd, en slechts een voêstervader.

VREERIK.

Geloof me vrij, geen kind ging ooit zijn oudren nader
Aan 't hart, als mij dees spruit, mijn lieve Hageroos.
Het opvoên wortelt diep van langer hand. Ik koos
Geen eigen kind voor dit; zoo treft mij 't mededoogen.
Ik hou ze ruim zoo waard als d' appels van mijn oogen,
En voel bij mij, hoe 't hart van Landskroon zij gesteld;
Het hart, een naauw begrijp, en al te klein een veld
Voor zulke vijanden; de nood aan d' eene zijde,
De liefde aan d' andre zij. Hier gaat een sterk getijde.

VOLKAART.

De liefde moet in 't eind toch luistren naar den nood.

VREERIK.

Zoo licht niet; neen, zij lijdt en waagt eerst stoot op stoot.

VOLKAART.

Dan hobbelt het gemoed te langer hene en weder.

VREERIK.

Een boom valt nimmermeer met éénen slag ter neder.

VOLKAART.

Hoe gaat men hem dan best met klem van woorden aan?

VREERIK.

Men moet hem minnelijk met reden ondergaan[1].

VOLKAART.

Heeft reden ook de macht hem over stag te werpen?

VREERIK.

Zoodra niet, neen; men dient ze allengs wat meer te scher-

VOLKAART. (pen.

Hij voert zijn tegenreên, het loop' dan hoog of leeg.

VREERIK.

Men wikke in redens schaal, wiens reden zwaarder weeg'.

VOLKAART.

Indien hij, als de tong van deze schaal, woû luistren.

VREERIK.

Hoe zou, hoe kan hij 't recht van 't billijk lot verduistren?

VOLKAART.

Maar een beneveld brein en luistert nergens na.

VREERIK.

In 't eerste niet; het hoort nochtans, al hoort het spâ.

VOLKAART.

Wel, Heerschap! het wordt tijd, wij dienen 't werk te spoe-

VREERIK. (den.

Laat mij begaan, en schuw hardnekkigheid te voeden
Door eenig dreigement of scheldwoord, fel en bits.
Wie zacht een duin beklimt, genaakt allengs het spits.

VREERIK, LANDSKROON, VOLKAART, HEEREMAN.

HEEREMAN.

Velleedes uitspraak klonk zoo luid, gelijk een donder,
In d' ooren van het volk; het geef dan niemand wonder,
Dat gij verslagen zit om uwen Adelaart;
Want voêsterkinders zijn den voêstervadren waard;
Te meer, zoo deugd en geest en gunst, hun aangeboren
En ingeschapen, oog en hart en zin bekoren:
Dit leert d' ervarenheid den mensch, van hand tot hand.
De huisman mint veel meer zijn opgekweekte plant,
En die hij mestte en snoeide om welig op te komen,
Dan aangekocht'en grond, bezet met oude boomen;
Byzonder als zij tiere en voortbreng' zulk een ooft,
Dat alle boomgaards tart, en strijkt de kroon van 't hoofd.
Zoo hangen wij ons hart aan 't geen wij zelfs bouwen.
En zoû een woeste bijl dien stam ter neder houwen?
Zij ging eerst door ons hart, dan door dien jongen stam.

LANDSKROON.

Indien uw Hageroos dit onheil overkwam,
Gij zoudt dit hartewee wel levendig gevoelen.
't Valt makkelijk zijn vlak in 's anders bloed te spoelen.
Men voelt zijn eigen eerst, een anders weedom lest.
Een vreemden oordeelt vreemd, een vader allerbest.

VREERIK.

Wij strijden niet; ik heb mijn sterkheid niet te roemen:
Mijn dochter en uw zoon zijn uitgeleze bloemen;
Hoewel men zijn geslacht, en niet haar ouders, kent,
Al schijnt ze ons ongemeen. Ik hoopte uw abele[1] ent
Te zetten op mijn hout; nu schijnt mij dit t' ontschieten.
Zoo loopt ons hoop in 't riet, en wij, och arm! genieten
Den bloesem, niet de vrucht, van 't lang gehoopte goed.

LANDSKROON.

Ik vat dit vonnis niet; dees bloedige uitspraak moet
Wat anders in den zin, dan in den klank beduiden.

VOLKAART.

Wel, Heerschap! vat gij niet de woorden, zoo die luiden?

HEEREMAN.

Leert gij het Heerschap dan der Goden spraak verstaan.

VREERIK.

Nu, Heemraân! luistert toe, en hoort ons reden aan.

VOLKAART.

Zal Heereman mij nu der Goden spraak vertolken?

VREERIK.

De Godheid schuilt in bosch, in wateren, en wolken:
Indien het anders waar', men had geen tolk van doen.
Velleede weet en leert, hoe iemand God verzoen'.

LANDSKROON.

Velleede leert het ons, indien we dit begrijpen.

VREERIK.

Men hoeft, daar klaarheid is, de hersens niet te slijpen.
De woorden brengen 't mee, de woorden leggen klaar;
Doch zoo gij middel ziet, hem (zonder landgevaar
En plagen op den hals van 't arme volk te halen)
Te redden, wijs het aan. Men kan maar eens verdwalen
In zulk een wichtig stuk. Gij hoort den eisch van 't lot.

LANDSKROON.

Ik hoor den eisch of niet. Is God nu tegens God?

VREERIK.

Geensins: geen Godheid sprak nog ooit zich zelve tegen.

[1]ondertasten, polsen; zie vroeger.

[1]geschikte, nette, keurige.

LANDSKROON.
't Is dan noodzakelijk hier anders meê gelegen.
VREERIK.
Geef reden van dat woord, indien ik 't vatten zal.
LANDSKROON.
Eischt Pan een ram of bok of stier uit onzen stal?
VREERIK.
Hij eischt ons Adelaart, dat bitter valt te zwelgen.
LANDSKROON.
Hij eischt dan 't bloed van Held, die schoot geen andre tel-
VREERIK. (gen.
Wat raad? Wie verregt Pan een andre offerboet?
LANDSKROON.
Hij eischt dan 's Woudgods neef[1], ten zoen van 's vaders
VREERIK. (bloed.
Wat sterflijk mensch kan Gode of durf hem wetten stellen?
LANDSKROON.
Een ongevoelijk mensch kan licht een oordeel vellen.
VREERIK.
Ik oordeel niet, maar spreek Velleedes oordeel na.
LANDSKROON.
Zoo schnt[2] men met mijn ramp een algemeene schâ.
VREERIK.
't Gemeen heeft deze schâ nu twintig jaar gedragen.
LANDSKROON.
De bloesem van ons zijde is zevenmaal geslagen.
VREERIK.
Het lot viel twalefmaal de Noordzij fel te beurt.
LANDSKROON.
Dit achtste weegt veel meer, dan al wat gij betreurt.
VREERIK.
Men honde ons buiten schuld: dat lot was hem beschoren.
LANDSKROON.
Ik heb hem hierom niet tot mijnen zoon verkoren.
VREERIK.
Al snenvelt hij, wij staan in tal nog ongelijk.
LANDSKROON.
Het scheelt slechts vier; uw zijde is ruim zoo vollekrijk.
Dees eenige overtreft alle andren in waarde.
VREERIK.
Hier geldt geen waarde of bloed, of wie hem won en baar-
LANDSKROON. (de.
Hervat de keur nog eens.
VREERIK.
Beschimp het recht van God.
Dat lijdt de Noordzij niet; zij houd' zich vast aan 't lot.
HEEREMAN.
Het dient haar nu; zij dorst het eertijds tegenstreven.
VOLKAART.
Toen viel het ongelijk; zij most het nochtans geven[3].
HEEREMAN.
Zij keek ook bang genoeg.
VOLKAART.
Maar banger niet dan gij.
VREERIK.
Nu Heemraad! houd gemak en rust van wederzij.
LANDSKROON.
Men zal de Godheid eer door zulk een offer tergen.
VREERIK.
Zoo most de Godheid zelf ons niet dit offer vergen.
LANDSKROON.
Zoo most men godlijk bloed niet hangen aan de keur.
VREERIK.
Uit keurkrakeel ontstond dan licht een erger scheur.
LANDSKROON.
Het ga zoo 't kan, zoo 't wil; men moet zich nog beraden.
VREERIK.
Hoe lang beraân? Men moet het offer niet verspaden[4].

[1] kleinzoon. — [2] weert, voorkomt. — [3] gewonnen geven. — [4] vertragen.

LANDSKROON.
Men stelle een onverlaat of booswicht in zijn steê.
VREERIK.
Dat brengt het landgebruik noch zoenrecht geensins meê.
LANDSKROON.
Verander het gebruik: de nood verkeert de zeden.
VREERIK.
Men is uit hoogen nood tot dit altaar getreden.
LANDSKROON.
Wanneer geneest ons Pan van zulk een lange smart?
VREERIK.
Zoodra de wilde boog hem mikke naar zijn hart.
LANDSKROON.
Velleede spelde dit vergeefs een rij[1] van jaren.
VREERIK.
Te zijner tijd zal Pan verzachten en bedaren.
LANDSKROON.
En ondertusschen komt dees landplaag om mijn zoon.
VREERIK.
En om meer anderen. Zoo wordt men ramp gewoon.
VOLKAART.
Ja, Heerschap! recht, zoo leert een landheer meê gevoelen
Hoe dit een landman smert.
HEEREMAN.
Gij zoekt uw moed te koelen
Met schimpen op den Heer. Wat kwelt ons Volkert nu!
VOLKAART.
Wat kwelt ons Heereman! Hoe na[2] zal 't Recht, om u
Of 't Heerschap, hier van daag zijn gang niet konnen krij-
VREERIK. (gen?
Terwijl men handelt, laat, ai, laat den Heemraad zwijgen,
Of spreken met bescheid: men geef de reden plaats.
Gij waart, vóór 't landgeschil, van ouds getrouwe maats.
Al ging de vreê van honk, zij kan nog wederkomen:
Zij groeit wel weder aan, als afgehouwe boomen.
Wat mij belangt, ik zie de vruchten van den twist,
En hoe men in den twist van weêrzij zich vergist,
En door 't vergissen elk om eige schuld moet bloeden.
Nu dient men nog bij tijds het kwaadste te verhoeden,
Opdat geen boozer lucht zich in dees pleitkoorts meng',
En Zuid- en Noordzij beide om hals en have breng';
Dies laat ons elk met raad en daad den oorbaar[3] ramen.
LANDSKROON.
Verschoont mijn zoon, en brengt van wederzij te zamen
Wat voort tot peis, en vrede, en rust gedijen kan.
Ik geef mijn stem aan u.
VREERIK.
Gehoorzaam vader Pan.
Wij zullen morgen vroeg van 't ander gaan beginnen.
Wie andren minnen wil, moet eerst zich zelf verwinnen.
De kudde volgt den ram gewillig op zijn spoor.
Getroost u[4] Adelaart, en geef het Recht gehoor.
LANDSKROON.
Wat baat nu al mijn zorg, zoo menig jaar gedragen?
Ik rechtte een windhond af, en worg hem voor het jagen;
Ik fokte een veulen aan, en jaag het in zijn dood;
Ik leerde een schoonen valk, en drenk[5] hem in de sloot!
Neen Adelaart, mijn zoon! ik geef u zoo niet over;
Ik lij niet, dat men mij begnichele en betoover'.
Hak beuken af tot brand; leg rijsbos op het vier;
Houw eik en olzen om; — verschoon den lauwerier!
Verschoon het eenwig groen, laat ander loof verwelken.
Ik voedde hem niet op, om koe of schaap te melken,
Een kudde of ossendrift te drijven langs den weg,
Of braam en bes om loon te lezen op een heg,

[1] reeks. — [2] Thans verouderd, maar oudtijds algemeen gebruikelijk voor in hoe verre (verg. boven, bl. 18b); zoodat zich inderdaad noch Van Lenneps verlegenheid met de uitdrukking, noch Verwijs' beschuldiging van gewrongenheid laten verklaren. — [3] 't Geen nut en noodig is. — [4] Berust in 't lot van A. — [5] Thans verdrink.

Maar naar den eisch des struiks, waaruit hij is gesproten;
Geensins om zulk een schat te hangen aan dit loten.
Indien de boog hem trof, wie heelde ooit zulk een smart?
Mij dunkt die droefheid viel mij, als een steen, op 't hart.
Men sla wat anders voor; men kreuk'[1] dit bloedig oordeel.
Geen vonnis leît zoo vlak, of godlijk bloed heeft voordeel.

BLINDE WOUTER, LANDSKROON, VREERIK.

BLINDE WOUTER.

Och, Heerschappen, staat bij! och, Heemraad! staat ons bij;
De Zuidzijde is in roer, en al de Noorderzij;
Men graaft de paden op, de huisman raapt vast steenen.
De meester en de knecht, het dorp is op de beenen.
De wijven huilen vast. De koe, het kalf, al 't vee,
Dat bulkt en blaat ze na. Ik huil mijn hart in twee.
De jongers[2] komen voort met vorken, schup, en haken,
Met zeisen, stok, en tang; een ieder past te raken.
De zonnewagen hangt en helt al steil en schuin
Voorover in de zee, geen handbreed boven duin.

LANDSKROON.

Wat vraagt gij naar de zon? Laat ros en wagen rollen.

BLINDE WOUTER.

Och, Heerschap! zinkt de zon, zoo raakt het land aan 't hollen.
Men wacht den Wildeman; hij stapt al brullende aan;
Hij weet van dit krakeel. Wie kan hem tegenstaan?
Hij rukt de boomen uit met aarde, en stronk, en wortel.
Verrast hij Leeuwendaal, hij trapt het vlek te mortel,
Of zet het al in brand wat heind[3] is of ontrent.
Och! komt de Wildeman, zoo loopt het op een end.
De maagden staan gereed, om Adelaart te leyen,
Te wasschen in de beek, te kransen, te beschreyen;
Zij wachten slechts op 't woord; och, mannen! geeft het woord.

VREERIK.

Nu, Heerschap! kort beraad; men wil ons fel aan boord.
Ai, geef u zelven toch, om beters wil, gevangen!

LANDSKROON.

Och, Adelaart, mijn zoon! Zoo ga het lot zijn gangen!

REI.

KEER.

Nu volg ons volgens 't landgebruik,
Helaas! een hard gelag;
Wij gaan met beken, krans, en kruik
U naar de zuiverplaats geleyen,
En zuivren, kransen, en beschreyen.
Toen Oostwei[4], ouder dan de dag,
Gestarrent, zon, en maan,
De zon zag ondergaan,
En d' eerste reis[5] voorover rollen,
Geraakte al 't landschap aan het hollen
Het klonk[6] met schup en tang
Op bekkens, en keek bang;
Het huilde en kermde: o smart!
O, keer dien gouden kloot!
Hoe valt ons d' oude nacht op 't hart
Voor eeuwig! Schut den nood!
Die lamp te derven, is een dood.

TEGENKEER.

Oud Oostwei, droef in slaap geschreid,
Ontwaakte 's morgens vroeg
Met vreugd uit zijn onnoozelheid;
Toen d' uchtend, voor den zonnewagen,
Die nare grijuzen kwam verjagen,
De lucht allengs wat blijder loech,
En 't vollek uit de weî,
Den doyer van het ei
Der wereld, of de schijf der schijven
Zoo schoon verguld zag boven drijven,
Gelijk ze 's avonds zonk.
Maar och! dees heldre vonk,
Voor eeuwig uitgedoofd,
Met eenen kouden steen,
Ons van die hope en troost berooft.
Het graf verwacht het been[1];
De geest zal waren hier beneên.

VIJFDE BEDRIJF.

LANDSKROON, ADELAART, VREERIK.

LANDSKROON.

Wij naken d' offerplaats; helaas! men kan niet spader.
Mijn waarde zoon! vergeef, vergeef het uwen vader,
Die, als zijn eigen kind, u opvoedde in zijn huis,
Dat hij, geperst door nood en schriklijk landgedruisch,
Het onverzoenbaar recht des Zondags niet kan schorten.
Godvruchtigheid verbiedt de Godheid te verkorten;
Meêdoogenheid gebiedt dat ik uw leven spaar'.
Wat voelt mijn geest een strijd! O wreed verzoenaltaar!
O zode! durft ge wel het bloed der Goden lekken,
Daar lindeschaduwen ook spin en padden dekken?
En zal dit heilig rood besprenklen 't groene bed,
Dat nooit met zulk een bloed gevlekt werd en besmet?
Wat raad, mijn kind? De zon van uwe jeugd aan 't blinken,
En naauwlijks opgegaan, begint in 't gras te zinken,
Als d' andre zon in duin; maar dees keert morgen weêr;
Het licht van uwe jeugd en jonkheid nimmermeer.

ADELAART.

Mijn vader, langer niet mijn vader in dit leven!
Gij hebt uw eigendom de Godheid zelf gegeven,
En ik mij zelven gansch vereerd aan 't algemeen;
Benij me niet dien krans, een lot, dat iedereen
Niet toevalt. Laat me gaan den schutter zelf verrassen.
Rechtschapen karel past op[2] doodshoofd noch grimmassen
Van grijns of schors des doods, die kinders hier vervaart.
Gelukkig sterft hij, die zijn dood met eere paart!

VREERIK.

Nu hoor ik Warandier nog leven in den zone,
En ken hem in zijn kroost. Dat vader Pan u krone,
Die uwen vader volgt in moedigheid en deugd.
'k Geloof, zijn assche springt en huppelt nu van vreugd,
Indien de heenders nog, in hun geruste stoelen,
Zich moeyen met ons lot, en iet van 't wereldsch voelen.
Hij scheidde met dit woord, van Koenraads arm gestut:
„Ik leefde minst voor mij, en sterf om 's anders nut."
Ga henen, groet dien held: vertel hem d'ongelukken,
Die, na zijn ongeluk, niet lieten ons te drukken.

LANDSKROON.

Mijn zoon! indien u nog iet wereldsch kwelt en smart,
Ontdek mij voor het leste al wat er leît op 't hart.
De Hemel blijve op ons in eeuwigheid verbolgen,
Indien wij uw verzoek en jongsten wil niet volgen!

ADELAART.

Ik heb een bede op u, en twijfel er niet aan,
Zij wordt gewillig van u beiden toegestaan
Aan een, die gaarne sterft, en vrolijker zal sterven,
Indien hij na zijn dood 't beloofde mag verwerven.

VREERIK.

De landkapel, de beek, de lindeboom, de lucht,
Het veld, het stomme vee, de vogel in zijn vlucht,
Getuige van uw bede, en 'tgeen wij u beloven!

LANDSKROON.

De donder sla het ooft met vlaag op vlaag van boven,
De hagel sla met kracht den bloesem op den boom,
Houdt elk van ons u dit niet eerelijk en vroom!

[1] verijdele. — [2] knapen, jongelingen. — [3] nabij. [4] Arkadië. — [5] voor d' eerste maal. — [6] sloeg.

[1] gebeente. — [2] geeft om.

VREERIK.

De koe ga grazeloos en dor en mager kwijnen,
De vogel schuwe ons lueht, de duin verjaag de knijnen,
De visscher vange en vissch' gedurig achter 't net,
Indien men dezen eed niet nakome, als een wet!

ADELAART.

Houdt op, ik ben gerust, en zonder eed te vrede.
Uw woord is mij genoeg; ook wil ik met geen bede,
Die hooger dan de macht en boven rede ga,
Belasten eenig mensch, noch moeyen tot zijn schâ.
Gij, vader! weet het wel, en d' omgelege dorpen
En duinen, hoe ik 't oog zoo vierig had geworpen
Op schoone Hageroos; hoe d' ongelegen tijd
En twist mij dit geluk misgund hebbe en benijd.
Zij blijve niettemin onschuldig, onbesproken;
De min is keur, geen dwang. Het werde[1] niet gewroken
Aan iemand, die mijn woord ter kwader trouwe hiel.
'k Verzoek alleen op u: indien het zoo geviel,
Dat deze schoone bloem ook maagd kwaam t' overlijden
(Zij leve na mijn dood), gij wondt mijn grafsteê wijden
Met zulk een zuiver lijk, en onder eenen zerk
Haar zinken in mijn graf, met dit gedicht en merk:
„Hier sluimert Hageroos, bij Adelaart gezonken;
Haar koud gebeente kan zijn assche nog ontvonken."

LANDSKROON.

Ik zweer, zoo dat gebeure, en houd het voor gewis,
Een staatsie zal haar lijk, gelijk ze waardig is,
Gebeuren, langs den weg, bestrooid met groene meyen,
En palm en lauwerier; ik zelf de baar geleyen,
En volgen hangends hoofds, en storten overluid
Mijn zegen over uwe en hare beenders uit.

VREERIK.

Een ieder wil zijn gunst aan zulk een staatsie schenken,
Geen huisman dan zijn vee in sloot of beke drenken,
Geen koe zal haren mond eens zetten aan het gras,
Dat treure, als of zijn groen verslenst, verstorven was.
Men zal uw zerk rontom beplanten met cypressen,
En wenschen, dat ze in 't graf uw minnevier mag lesschen[2].

ADELAART.

Mijn vader! laat ik u omhelzen met een kus.

LANDSKROON.

Mijn zoon! dat geene dood d' oprechte liefde blussch',
Waarmede ik u, een wees, uit vaderlijk ontfarmen,
Ontving in mijnen schoot, en drukte met deze armen
Zoo hartlijk aan mijn hart, hetwelk benaauwd alreê
Dien wilden pijl gevoelt. O smert! O hartewee!

ADELAART.

De Goden loonen u al 't goed, aan mij bewezen!
Schep moed; rechtschapenheid behoort geen pijl te vreezen.

VREERIK.

Dat ik u mede omarme, o roem van Leeuwendaal!
Ga rustig hene; sta zoo pal, gelijk een paal.
Uw vromigheid zal dood, en boog, en pijl vervaren.

ADELAART.

Dat u de Goden lang tot nut der menschen sparen!
Ontsla me; laat ik mij vernedren op mijn kniën,
En voor de laudkapel nog d' uiterste eere biên
De Godheid, die mij wacht ten offer, haar beschoren:
„O vader Pan! ben ik uit 's Woudgods stam geboren,
En eerde ik altijd vroom de Godheên van de jacht,
Van akker, bosch en vee, en wat men heilig acht;
Zoo laat u door mijn dood voor 't lest genadig stillen:
Verbie zulk offeren, dit jaarlijksch menschespillen;
Een bloedwet al te zwaar. Vermorwt u 's volks geklag,
Zoo geef dat Leeuwendaal eens adem scheppen mag!
Hierop neem 't offer aan, dat wij u heden schenken."

VREERIK.

't Gaat wel, de Godheid schijnt u gunstig toe te wenken.

ADELAART.

Nu eindlijk reê gestaan voor 't outer van den boom.
Waar blijft de Wildeman? Ik wacht hem, dat hij koom!
Ai, vader Landskroon! ai, wat keert gij 't hoofd ter zijde?
Wat schroomt gij het geluk, dat mij Fortuin benijdde,
En weigerde al te lang t' aanschouwen? Keer u om,
Zoo tart mijn hart den pijl, en heet hem wellekom.
De Wildeman genaakt: zijn schreden zijn niet verre.
Ik zag mijn heil voltooid, zoo nu mijn morgensterre,
Mijn lieve Hageroos, hier tegenwoordig stond,
En mij gewaardigde, mijn geest met haren mond
Te vangen, als de ziel ter hartwoude uit zal varen,
Nog rood en warm van bloed, van bloed, hetwelk ik garen
Ten besten geve, indien ik in haar gunste sterf.

DE WILDEMAN.

Hier is de Wildeman, de Laudplaag, het bederf
Der wrevelmoordigen, die d' Akkergoôn onteeren.
Hij liet zich van geen Reus noch Hercules braveeren,
Van Moor, noch Polifeem, noch hallef-man en paard,
Noch menscheuvreters, die, afgrijslijk wild van aard,
Gebogen voor zijn boog en knods, zich lieten binden.
Hij groeit in menschejacht, en rooven, en verslinden,
En stapt, waar hem de wraak der Goden henedrijft.
Het geldt nu Leeuwendaal, dat nog krakeelen blijft.
Warachtig, dat 's het wit, hetwelk ons past te raken.
Sta vast, dit horenpunt[1] zal door de ribben kraken.
Daar leît het kwastig hout, ons knods, zoo lang in 't gras;
Nu stijg dien heuvel op, en mik, en schiet hem ras.
Welaan, mijn fiksche boog! gij hebt me nooit bezweken[2];
Mijn wollefspees, te taai in 't rekken om te breken!
Gedoog, dat ik u span veel stijver dan voorheen.
Nu op den nagel eerst de scherpheid van het been
Des pijls aldus geproefd · het noodigste moet voorgaan.
Nu aangeleîd: sta vast, sta vast! dat zal er doorgaan.

HAGEROOS, ADELAART, VREERIK, DE WILDEMAN.

HAGEROOS.

Maar allereerst door mij! De wilde treff' mijn hart,
Dat uwenthalve koen den strengen moordboog tart,
Mijn lief, mijn Adelaart! omhels mij eens voor 't leste:
Uw trouw verplichtte mij; nu geef ik 't lijf ten beste,
En trede in uwe plaats. Wat toeît de Wildeman?
Geen schooner wit dan dit. Dat hij den moordboog spann',
En aanlegge op mijn borst! Schiet toe, schiet toe, gij roover!

ADELAART.

Och, Hageroos! mijn bloem, mijn troost! wat komt u over?

VREERIK.

Wat razernij is dit? Wat dolheid komt u aan?
Vertrek, ik lij het niet.

HAGEROOS.

Hoe kan ik schooner staan?
Zoo moet een lief haar lief beschutten en beschermen!
Zoo sterf ze, wel getroost en vrolijk, in liefs armen!

ADELAART.

Gij sterven? neen, gewis. Dat gij uw leven spilt
Voor 't mijn, en uwe borst mij diene voor een schild;
Ik lij het niet; vertrek, vertrek, mijn uitverkoren!
De Goden eischen mij, ten zoen van hunnen tooren.

HAGEROOS.

De Goden wraken mij, zoo 't offer hun mishaagt.

VREERIK.

Hier wordt een jongeling vereischt, en geene maagd.

HAGEROOS.

Welaan, zoo laat een pijl dan twee gelieven paren,
En recht door mijne borst in 's minners boezem varen,
En hechten hart aan hart, en lijf aan lijf te hoop!
Zoo paren minnaars best; men leît geen vaster knoop.

---

[1]Thans worde. — [2]blusschen; zie vroeger.

[1]Versta: de gehoornde pijlpunt. — [2]begeven; zie vroeger.

DE WILDEMAN.
Dat geldt dan man en wijf; ik zweer het bij den vader!
VREERIK.
Vertrek, mijn kind! hij schiet, hij schiet u bei te gader.
HAGEROOS.
Schiet toe, gij Wildeman! schiet toe, schiet toe, geen nood:
Al wie uit liefde sterft, die sterft de zoetste dood.
ADELAART.
Hoû op, o Wildeman! o Hageroos, mijn leven!
HAGEROOS.
Doorschiet mijn boezem eerst.
DE WILDEMAN.
Gij zult er beide kleven[1]!
Ik ken noch maagd, noch knecht, wie achter staat, of voor.
De boog en pijl zijn blind. Dat kost, dat gaat er door!

PAN.
Hou op, o Wildeman! gehoorzaam ons geboden:
Ontspan den wilden boog; nu mikt gij naar ons hart[2]!
Het huwlijk van een paar, geteeld uit Akkergoden,
Vereenig' Leeuwendaal, na zoo veel twist en smart!

VREERIK, LANDSKROON.

VREERIK.
Geloofd zij vader Pan, bezorger van ons allen!
Hoe staat de Wildeman? De moed begint te vallen:
Hij trekt de schouders op, en schudt zijn hoofd, nog warm
Van tooren. Hij bedaart, en schort met zijnen arm
En oksel vast de knods, en deist, niet zonder stenen.
Zoo druipt een suffer af, die tusschen zijne beenen
Den staart vast intrekt, als een dog hem veel te sterk,
Bij d' ooren heeft geschud[3], gebeten uit het perk.
LANDSKROON.
Geloofd zij vader Pan, bezorger van ons allen!
Men offre hem geen koe, noch kalf, maar heele stallen:
Hij toomt den Wildeman, verschoont het vrome bloed,
Uit 's Woudgods struik geteeld. O Leeuwendaal, schep (moed!
VREERIK.
Maar zie dit vrolijk paar elkandere au kussen,
En vrijen, mond aan mond; wij hangen ondertusschen
Om d' uitspraak van God Pan in twijfel. Hoe? wat is
Het hart van Pan? Wie meldt ons dees geheimenis?
Wat paar, uit Akkergoôn en Goddelijken bloede,
Vereenigt Leeuwendaal? Naardien men nooit bevroedde,
Waar Vredegund belandde, of van een kind gelag[4],
Het eenig, daar de hoop van Duinrijks stam op zag.
'k Geloof, Velleede zou 't Orakel niet ontvouwen.

KOMMERIJN, VOLKAART, VREERIK, LANDSKROON.

KOMMERIJN.
Ik koom ter goeder tijd uit andere landouwen,
Naardien ik spreken hoor van onze Vredegund.
VOLKAART.
Wat zegt ge, bestemoêr?
KOMMERIJN.
Met oorlof, Heemraad! kunt
Gij mij berichten, of de vondeling mag leven?
Is Volkaart niet uw naam?
VOLKAART.
Het zij zoo, dat 's om 't even;
Wat leit u aan mijn naam? Men noemt me zoo van ouds.
KOMMERIJN.
Mij dunkt, ik kende u eer, en ken u nog, God wond's!
Bericht me toch van 't kind, dat iemand in de heggen,
Op uwe hofstede, eer te vondeling liet leggen.

VREERIK.
Hoe moeder? kent gij dat? en zijn gelegenheid?
Of schort het u in 't hoofd?
KOMMERIJN.
Geen mensch kan u bescheid
Van zijn geboortelot, en staat, en ondren geven
Als ik.
VREERIK.
Hoe komt ge hier?
KOMMERIJN.
Den Rijnstroom afgedreven,
Uit eenen hoek[1], daar ook de tweedracht op de been
De rust versteurt; en 's nachts mij Vredegund verscheen,
En riep: „vertrek, eer u hier nieuwe elenden drukken!
Bezoek ons oud gewest, het zal u daar gelukken."
Hoe heeft mij d' ouderdom veranderd, en mijn buurt!
VOLKAART.
'k Vertrouw de Hemel heeft haar herwaart aan gestuurd.
Ik ken dit aangezicht; ik hidde u, hoort ze spreken.
LANDSKROON.
Heeft iemand van ons vlek erglistig dit besteken?
Zie voor u[2], bestemoêr! en stel ons niet te leur
Met logentaal of droom; gij staat hier voor de deur
Der landkapelle, en kunt de Godheid niet bedriegen.
KOMMERIJN.
Laat andren vrij haar tong verhuren om te liegen,
Te beuzelen bij 't volk, dat gaarne wordt gestreeld;
't Is mijn gewoonte niet, hoezeer ik ben misdeeld
Van 't avontuur[3], dat mij, van have en man versteken,
Zoo lang heeft omgesold in onbekende streken.
VREERIK.
Gij geeft uw zeggen schijn van waarheid en van reên;
Maar komt uw rede niet in alles overeen,
Zoo wil[4] het haperen[5]; men zal uw woorden wegen.
Hoe is uw naam? hoe is 't met uw fortuin[6] gelegen?
KOMMERIJN.
Mijn eige rechte naam is Kommerijn, en stemt
Geheel met mijn fortuin. Ik ben hier niet zoo vremd,
Of werd er opgevoed, gewonnen, en geboren.
'k Heb bei mijn ouders vroeg, och arm, te vroeg! verloren.
Het Leeuwendaalsch krakeel stond mij te hijster duur,
Het kostte goed en bloed, en leerde een weeuw, hoe zuur
Men aan zijn nooddruft[7] raakt, daar luttel valt te winnen.
Ik zworf[8] in ballingschap rondom, en, kloek aan 't spin-
Beholp me in eerbaarheid alleen en onhertrouwd. (nen,
VREERIK.
Zij zworf van deur tot deur, en komt hier arm en oud,
En brouwt[9], om wat genots, de waarheid met de leugen.
Heugt u van ons krakeel?
KOMMERIJN.
Wie kan dit beter hengen
Dan mij, die 't eenwig smert, dat dit krakeel outstak,
Gelijk een vuile pest, en sloeg van dak in dak,
Nog feller dan een brand, onmogelijk te blusschen!
Men raakte handgemeen; de vroomste schoot er tusschen,
Die sterke Warandier (hij kreeg den naam van Held
Niet ijdel noch vergeefs); en Duinrijk zocht geweld
Te schutten[10], aan zijn zijde, en misverstand te scheiden;
Maar[11] lieten er den hals, dat menigten beschreiden.
D' oprechte Godelief verscheidde op dit gerucht, (vrucht,
En Landskroon nam het kind; maar Duinrijks weeuw, be-
Ontvlood benauwd dien moord, en kwam uit nood, in heg-
En duin, van eene vrucht, een dochter, te geleggen; (gen
Ik vluchtte aan hare zijde, en tuige u, waar ze bleef.

[1]blijven; zie reeds vroeger. — [2]Zie boven, bladz. 7b, de voorspelling van 't Orakel. — [3]Met dichterlijke vrijheid van woordvoeging, zonder herhaling van hem. — [4]beviel, verlost werd.

[1]Versta: het door den 30-jarigen oorlog geteisterde Duitschland. — [2]Wees voorzichtig. — [3]lot. — [4]zal. — [5]u slecht bekomen. — [6]lotgevallen. — [7]kost, levensbehoeften. — [8]Voor zwierf; zie vroeger. — [9]stooft, mengt. — [10]keeren. — [11]Versta: Maar zij beiden.

VREERIK.
Hoe hiet[1] ze?
KOMMERIJN.
Vredegund.
VREERIK.
Dat Pan het u vergeef!
Getuigt ge nu een zaak, wel twintig jaar geleden?
KOMMERIJN.
Ai, Heerschap! steur u niet; dit heeft al meê zijn reden.
VOLKAART.
Zijt gij met Vredegund uit Leeuwendaal gevlucht?
KOMMERIJN.
Zoo waarlijk help me Pan! Ik hergde zelf haar vrucht,
Toen zij in duin beviel, en storf met deze woorden:
„O minnemoêr! de haat zal zoeken te vermoorden,
Door lagen of vergift, de hoop van Duinrijks struik,
Dit arm onnoozel wicht; dies wil ik, dat het duik',
En schuile twintig jaar, bedekt voor vriend en mage."
Dit zwoer ik haar en leî het kind in uwe hage
Te vondeling, heel vroeg, op eenen morgenstond.
VREERIK.
Gij zorgde voor de vrucht, en niet voor Vredegond?
KOMMERIJN.
Die storf; ik heb ze in duin en onder 't zand begraven,
En, vliedende den twist, verkoos een stille haven.
Wat zou men doen? ik schuwde ons landplaag, vol gevaars,
En 't vlek, daar Koeman, och, mijn man! gelijk een baars,
Gekerfd wierd met een mes, van Vechter, die smoordronken
Hem neêrleî, daar hij zat, zoo stil, en niet beschonken.
Och, Koeman! och, hoe dik heb ik een man ontzeîd[2]!
Mijn schorteldoeken[3] nat, mijn oogen uitgeschreid?
Waar vond men ooit een weeuw, zoo stil en droef van harte,
Als uwe Kommerijn, vol kommer en vol smarte?
LANDSKROON.
Maar wat verzekert ons van zulk een vondeling?
KOMMERIJN.
De bloedroos op den arm, en Duinrijks merrek-ring,
Die Vredegund mij schonk, om eeuwig te bewaren;
Nu komt hij wel te pas.
VREERIK.
Laat zien dien ring!
KOMMERIJN.
Zeer gaaren.
VOLKAART.
Wat zien we? Duinrijks merk: een knijn in duin, een knijn!
Dit komt op waarheid uit; hier liegt geen valsche schijn;
't Verhaal hangt hecht aan een; hier mangelt[4] niet één (schakel.
VREERIK.
Nu kan ik Pan verstaan, en zie door zijn orakel
Den klaren dag: dit paar, uit Woud- en Veegods bloed,
Ontslaat ons Leeuwendaal van jaarlijksche offerboet;
Dees Maagd is 't hart van Pan, haar grootvaêr en behoeder.
LANDSKROON.
Koom herwaart, dochter! koom, omhels uw tweede moeder,
Omhels nu Kommerijn, en onderstut ze in nood!
Z' ontvouwt ons uw geboorte, en hergde u in haar schoot.
Men hylijke Adelaart en Hageroos te gader.
Ik stel mij heden in, gelijk een Vredevader,
Opdat men haat en nijd, als in een graf, bedelf.
De Noordzij blijft voortaan een vrijheid op zich zelf,
Zijn Heemraad onderdaan. Dat Volkaart daar regeere
Ten beste van het volk, en twist en onheil keere!
Malkandren nu omhelsd, en tot een vredepand
Gezegend en begroet, verwelkomd hand aan hand;
Dit paar geluk gewenscht, het bruiloftslied gezongen,
En met een rondendans eens in de bocht gesprongen,
Ter eere van den Vrede, en onzen vader Pan,
Die in verlegenheid zijn kinders redden kan,
Hen zegent, na den vloek, en, op der vromen bede,
Door landwinst baant den weg tot rust, en Peis en Vrede.

REI.
't Is bruiloft in de weide,
't Is bruiloft op het land!
Nu danst om deze beide,
En huppelt hand aan hand,
Om Hageroos en Adelaart,
Door ongeveinsde min gepaard,
Door reine liefde en trouw vergaârd[1],
O zoete, zachte band!
De Zuid- en Noordzij paren
Zich in dit paar te hoop[2].
De Tweedracht is vervaren[3],
Men leît een vasten knoop.
Men weet van landkrakeel, noch nijd,
Van wederwaardigheid noch spijt;
Men zoent, omarmt, bemint, en vrijt,
De Twist is op de loop.
Wij zien de huisliên blijde,
En vrolijk, en alreê
Vol hoops van wederzijde,
Krioelen onder 't vee.
De Heemraad leît den Haat aan toom,
De koeyen geven melk en room,
Het is al boter tot den boôm,
Men zingt al peis en vreê.

PEIS EN VREDE.

---

[1]Thans heette. — [2]geweigerd, afgeslagen. — [3]voorschoten. — [4]ontbreekt.

VIRGILIUS' EERSTE HERDERSKOUT,

TUSSCHEN

MELIBŒUS en TITYR.[4]

MEL. Gij, Tityr! legt en duikt vast, uitgestrekt
In 't groen, zoo dicht van beukenloof bedekt,
En turelurt op uwe pijp, gesnede
Van wankel riet, een veldlied, wel te vrede;
Maar wij, och arm! verlaten land en zand,
En vaders haard. Gij moogt aan dezen kant
Uw Amaril, uw schoonste, in schaduwe eeren,
En bosch en galm uw minnewijze leeren.
TIT. O Melibeûs! een God heeft mij gered,
En dus gerust in vaders erf gezet.
Ik zal hem ook mijn leven lang belijden
Voor mijnen God, en zijnen outer wijden
En sprenkelen met bloed van menig lam,
Zoo zuiver als het uit mijn schaapskooi kwam;
Naardien hij mij, gelijk ge ziet, mijn ossen
Dus weiden laat in beemden en in bosschen,
En spelen, wat mijn hart begeert en lust.
MEL. Warachtig, ik benij u deze rust,
Dit leven niet, maar sta voor 't hoofd geslagen,
Dewijl men 't land rontom van krijg hoort wagen.
O Tityr! zie, hoe kommerlijk ik vast
Mijn geitjes drijf, en naauwelijks met last
Dit arrem dier nog voortkrijg, dus ongaren,
Vermits het korts, in dichte hazelaren,
Twee jongen wierp, den zegen van mijn vee,
En liet dat paar, och arm! met hartewee
Op eene rots, de bloote steenrots, stenen.
Het heugt mij, och! had mij het hoofd voor henen

---

[1]vereend, verbonden. — [2]te zaâm. — [3]weggevaren, verdwenen. — [4]Verg. de proza-vertaling, I. bladz. 615.

Niet dwers gestaan! — dat d' eikeboom al vroeg,
Toen dondervlaag op vlaag de takken sloeg,
Ons menigmaal deze ongelukken spelde,
Een kraai in 't loof, ter slinke zij, dit melde.
Maar evenwel, ai. zeg me, Titermaat!
Wat God is dit, daar gij zoo rijk van praat?
TIT. O Melibeês! ik was zoo slecht[1] voor dezen,
En meende Rome al heel een stad te wezen,
Als Mantua, daar met zoo menig boer
Ik 't zoglam dreef, en eer te merrekt voer;
Doch 'k hebbe daar (betrouw me dat) bevonden,
Hoe ik een jong geleek bij groote honden,
Een jongen bok gelijk zijn moeder schat,
Het kleen zoo groot als 't groot; maar deze stad
Ziet alle steên zoo laag beneên zich dalen,
Als 't lijnen-kruid bij geen cypres mag halen.
MEL. Wat rede porde u naar die stad te gaan?
TIT. Mijn Vrijheid, mij met kommer toegestaan,
Toen mij de baard, als sneeuw, wierd afgeschoren;
Maar ik verkreeg ze in 't einde, als mijn verkoren,
Mijn Galateê mij afsloeg, Amaril
Alreê de kroon in 't harte spande al stil;
Want, om recht uit en ongeveinsd te zeggen,
Zoo lang mijn zin op Galateê bleef leggen,
Verworf de hoop van Vrijheid nergens steê.
Ook kreunde ik mij niet eens met land of vee;
En schoon mijn kooi zoo menig lam te slachten
Bestelde, en wij de kaas te merrekt brachten,
En persten voor dees steêluî, vrek van aard,
Het was ons thuis bijna geen penning waard.
MEL. O Amaril, bedrukte en bleeke vrijster!
Het was me vreemd, waarom gij toen zoo bijster
De Goden riept te hulpe, en voor wiens mond
Gij 't ooft, waarvan uw hof geladen stond,
Bespaarde en liet verrotten op de boomen;
Want Tityr was nog niet eens thuis gekomen,
En dit geboomte, en bogerd, beek en bron
Om Tityr riep, wat ieder roepen kon.
TIT. Wat zoude ik doen? hoe kon ik in dees plekken
Mijn hals het juk der slavernije onttrekken,
En nergens vond ik zulk een wisse wijk,
Een God, zoo mild, en zoo genaderijk.
O Melibeês! daar heb ik, lang miszegend,
Daar heb ik eerst dien Jongeling bejegend,
Om wien gij moogt ons offer op 't altaar
Wel twalefmaal zien smoken, jaar op jaar.
Hier stond hij eerst mijn bede toe: „gij knapen!
Gaat," sprak hij, „weidt uw ossen, hoedt uw schapen.
Gaat hene, drijft uw stieren 's morgens vroeg,
Gelijk ge placht, en spant ze voor den ploeg.
MEL. Gelukkig zijt gij in uwe oude dagen,
Die in uw land gezet wordt, dat u dragen
En voeden kan, al leit de weide in 't gras,
Hier tusschen klip en biezen en moeras.
Het drachtbre vee zal hier aan 't gras niet sterven,
Geen nabuurs kudde en evel[2] 't vee bederven,
Gelukkig is hij, in zijn ouden dag,
Die hier, gerust in 't groen, zich zelven mag,
Aan eige beek en koele bron gezeten,
En al zijn leed in schaduwe vergeten.
De heining, en uw buurmans wilgeboom,
Vol bloesems, hier van bijen, zonder schroom,
En dagelijks al brommende uitgezogen,
Zal dikwijls u, met toegelokene oogen,
Al zacht in slaap betooveren. Hier zal
De snoeyer van 't geboomte, uit hol en dal,
En onder rots en klip, u deuntjes zingen,
Dat galm en klank door lucht en wolk koom' dringen.
De tortel op den ollem evenwel,
De ringelduif, zoo heesch van keel, uw spel,

[1]onnoozel. — [2]euvel, kwaal.

Uw tijdverdrijf, zal midlerwijl vast morren,
En bezig zijn met draayen en met korren.
TIT. Het hart zal eer gaan vliegen hemelhoog,
De visch in 't land gaan weiden op het droog.
De Perziaan en Duitschman[1], beiden vreemden
En ballingen, in vergelege beemden
Den dorst verslaan, d' een aan den oever van
Den Tiger, geene in 't wed des Arars, dan
Ik zulk een deugd, en zijn gedachtenisse,
Uit mijn gemoed en mijn gedachten wissche.
MEL. En wij, ocharm! wij mogen henegaan,
Daar Libye zijn dorst niet kan verslaan;
Een deel van ons ten Noorden, altijd droever;
Een ander deel, daar, langs den hoogen oever,
Oaxes, die zoo vreeslijk drijft en woelt,
Het vette klei van beî zijn kanten spoelt;
Een ander deel naar 't krijtstrand, daar de Britten
Zoo verre alleen van al de wereld zitten.
Och! zal ik wel mijn vaderland en greus
Na langen tijd eens weêrzien, naar mijn wensch,
En 't zodendak van mijn bekrompe hutte,
Daar zulk een oogst, vol weelde, 't leven stutte?
Zal een soldaat, een onverlaat, o schand!
Bezitten dit gebouwde en nieuwe land?
Een vreemdeling baldadig 't veld bezaayen,
En zulk een oogst met dolk en degen maayen?
Bezie nu, wat krakeel den burger brouwt!
Voor wie hij zweet, en akkers eert[2], en bouwt!
O Melibees! plant wijngerd, ent vrij peren
Voor 's krijgsmans mond; soldaten zijn nu heeren.
Mijn geitjes, voort! mijn kudde, spoed u ras,
Die voortijds placht te groeyen bij dit gras.
Ik, in een hol, gemaklijk achterover,
Zal u niet meer, van verre, kruid en lover
Zien kabbelen en kaauwen, even graag,
En hangen op een steenklip, aan een haag,
Ik zal voortaan u geene liedjes zingen.
Gij, geitjes! zult voortaan niet henespringen,
En huppelen voor mijnen staf in 't groen,
Daar klaverblaân en wilgeblaân u voên.
TIT. Gij moogt te nacht bij ons wel blijven rusten;
Wij hebben thuis rijpe appels, zoo ze u lusten,
De nieuwe vrucht, kastanje, en stremsel; ook
Betrekt de lucht, daar ginder, met een rook
Van dak tot dak. 't Gebergt verbergt de stralen
Der zonne, en lengt zijn schaduwe in de dalen.

OP HET WEDUWEN- EN WEEZENHOF
VAN
PETER (ADRIAANSZ.) RAEP.

Peter Raep, de Trezorier,
Bouwde, uit mededoogen, hier
't Weduwen- en Weezenhof;
Men gebruik' het tot Gods lof.

TIJD-DICHT OP DE GRONDSTEENLEGGING VAN 'T STADHUIS T' AMSTERDAM,
(28 Oct. 1648).

De Wijnmaand schreef twee min als 't derde kruis,
Toen 't Vredejaar de grond leî van 't Stadhuis.

[1]Germaan. — [2]ploegt.

BOUWZANG,

AAN

GERBRAND PANKRAS, JAKOB DE GRAEF,
SYBRAND VALKONIER, PETER SCHAEP,
DER BURGEMEESTEREN ZONEN EN NEVEN[1],
eerste Grondsteenleggers van het Stadhuis t' Amsterdam,
onder het gezag derzelve Heeren,
in 't Vredejaar, den 28en van Wijnmaand.

Ie. ZANG.

De Vredevader Numa[2] had
Nu d' oorlogskerk[3] van Remus' stad[4]
Gesloten, en dat vier gedoofd,
Toen, met olijven om zijn hoofd
Bekranst, een teeken van den Peis,
Hij voornam 't heerlijk Raadpaleis,
Het Capitool, zoo hoog en trotsch,
Te bouwen op de dorre rots.
De Koning klom op dit besluit,
De Vreê zag hem ten oogen uit,
Den heuvel op van 't Roomsche volk,
Dat hem omschaduwde als een wolk,
Gevolgd en toegejuicht met lust
Voor 't heil van d' ingehaalde rust.
Ten lange leste hiel hij stand,
En leî, met zijn gewijde hand,
Den grond van 't Raadhuis bij den vliet[5],
Die 't aardrijk sticht met zijn gebied.

Ie. TEGENZANG.

Ons Vredevaders, alle vier,
De Raden van ons landbestier,
Den vrede hadden ingevoerd,
En 't bloedkrakeel den muil gesnoerd;
Toen zij, gezeten op het kruis
Van 't kussen, stemden 't nieuw Stadhuis
En zijnen uitgestelden bouw
Te vorderen, zoo klock als trouw.
Op zulk een rustig raadslot kwam
Het vreedzaam Viertal naar den Dam.
Zij brengen ter bestemde steê
Hun wakkre Zoons en Neven[1] meê,
Daar Aemstels Burgerij verlangt,
't Gekroonde wapen blinkt en hangt
Op hunne borst, in goud gesneên.
Zoo leît die Jeugd den Eersten Steen
Van 't Raadhuis, dat, met raad en daad,
Verstrekt een zenuw van den Staat.

Ie. TOEZANG.

Op 't rijzen van de zonnestralen
Des vredes, plag van ouds alom
De Bouwkunst haren aâm te halen,
Te bouwen wat, door onderdom,
Geweld, of nood, verviel en stortte,
De Peis ontsluit haar schatkist niet,
Opdat ze onnoozelen verkorte,
En groeye in 's nagebuurs verdriet;
Zij weet ze nutter te besteden,
Dan om den stroopenden soldaat
Te mesten, en geweer te smeden
Tot tijdverdrijf van blinden Haat,
Die hof en huizen leît in kolen; –
Zij sticht doorluchte Capitolen.

IIe. ZANG.

Athene en Rome dragen bei
Een zonderlinge liverei
Van kunsten, elk in zijn gewest.
De Bouwkunst voegt Athene best,
En andre wetenschappen meer;
Het strijdbre Rome voegt een speer
En schild, gelijk een krijgsheldin,
Opdat ze 't aardrijk overwinn',
En, met den Burgemeestersrok,
Dan alles, wat zij overtrok
Met vliegende Arenden, haar Goôn,
Berechte, en onder haar geboôn
Doe zwichten d' overheerde liên,
Die 't aartsgebied naar d' oogen zien.
Dus zijn ze beide in lof zoo rijk,
Elkandre in zegen ongelijk,
Het zij bij noodlot of geval;
Want één bezit het zelden al.

IIe. TEGENZANG.

Maar Amsterdam, zoo zwaar met goud
Gekroond, en uit Gods schoot bedauwd
Met zegen, voert haar oorlogsvlag
Tot in den ondergaanden dag
Van 't blozende Oosten, en beklimt,
Van daar de steile Noordbeer grimt,
De Zuidas met haar stoute kiel.
Zij mint den Vrijdom als haar ziel,
En, na dien dierbevochten schat,
Zoo kroont ze 't merktveld van de stad,
Den Visschersdam, met een gebouw,
Waarvoor d' Athener strijken zou,
En stom staan met zijn open mond;
Hoewel hij zich den bouw verstond;
Hij zou gerief en majesteit,
En tijdverdurende eenwigheid,
Verknocht zien in een hoofdgesticht,
De glorie van mijn Bouwgedicht.

IIe TOEZANG.

Geen droevig voorspook kan men ramen
Uit uwen groudbouw, Pankras, Graef,
En Valkonier, en Schaep! uw namen,
In witten marmer, net en braaf[1]
Gehouwen, houden hunnen luister,
En flonkren in den zwarten nacht,
Als klare starren, die bij duister
Ontvangen grooter glans en kracht.
Bezwalkt ze, in 't bloeyen van uw jaren,
Met geen gebreken; volgt uw bloed,
Die 't Burgemeestersampt bewaren,
En houdt dien burgerlijken voet,
Als rechte Neven, rechte Zonen;
Zoo zal de Deugd uw jaren kronen.

OP DEN WEL-ED. HEER
JACOB DE GRAEF,
JONKHEER VAN ZUIDPOLSBROEK[2].

Hoe levend ziet die brave spruit
Zijn grootvaârs aard ten oogen uit!

---

[1]kleinzonen. — [2]De tweede Romeinsche koning, Numa Pompilius. — [3]Den tempel van Janus. — [4]Rome. [5]De Tiber.

[1]frai, blinkend. — [2]Een der bovengemelde „neven", zes jaar oud.

OP DE SCHILDERIJ VAN
Mejoffer ANNA WIJMERS[1].

Aldus schijnt Anna hier te leven,
Die Six het leven heeft gegeven;
Zij dekt de borsten, die hij zoog.
Men kent den zoon nit moeders oog.

LASTMANS[2] OFFERSTAATSIE VAN LISTREN,
aan JOAN SIX.

Wat dunkt u, kunstgeleerde Six?
Wie had de Schikkunst[3] ooit zoo fiks
Als Lastman, waard de teekenkroon
T' ontvangen voor Sint Pauwels troon,
Toen hij zijn wonderwerk van Listren
Zoo versch vertoonde, als beurde 't gistren?
Dit tuigt uw hemelsch tafereel,
Daar onze Apelles zijn tooneel
En grond met volle kennis bouwt,
En zoo dees Offerstaatsie houdt,
Dat zelf de geest van Rome en Grieken
Nooit hooger zweefde met zijn wieken.
Met welk een zwaai en statigheid,
En Priesterlijke majesteit,
Verschijnt al 't Heidensch Priesterdom
Voor d' oude stad, vol ijvers, om
Te wierooken voor Kristus' Boden,
Hier aangezien voor Grieksche Goden!
Men zieht, dat hier in menschenschijn
Mercuur, en Dondergod Jupijn,
Verschijnen, om den Jongeling,
Die flus op krukken ging, en hing,
Te heelen, zonder kunst van kruiden.
Dat stuk verbaast veel duizend luiden.
De Kreupel tuigt dees wonderdaad,
Daar hij op zijne beenen staat,
De kruk voor zijne voeten leît;
D' uitheemsche luistert, wat hem zeît
De buurvrouw, die den lamgeboren
Gekend heeft menig jaar te voren.
Hoe schoon verschiet die lange rij,
Van verre flaauw, en dichter bij
Al sterker, voor 's aanschouwers oog!
Hoe deist de poort en kerk, zoo hoog
En rond gebouwd, Jupijn ter eere,
Opdat ze ons nog de Bouwkunst leere!
Hoe stemt de straal van ons gezicht
Met elks hoegrootheid, en met licht
En schaduw van een ieder zaak!
Hield Vrouw Natuur om haar vermaak
Voorheen de hand aan eenig Schilder,
Zoo doet zij 't hier, en nergens milder.
Een rijkdom en verscheidenheid
Van toestel nadert, en geleidt
Bekranste en witte stieren vast
Naar d' offerplaats, op 's Priesters last,
Op veêl, tamboer, en lier en fluiten,
Langs 't rijk bestrooide pad, naar buiten.
Hier blaken fakkels, licht en klaar.
Hier riekt de wierookkandelaar.
Hier glinstren wierookvat, lampet,
En goude schotel, op dien tred.
De bijl en bloedpan op het slachten
Van vee en offerande wachten.
Een kenner ziet hier, heel vernoegd,
Hoe d' eene personagië voegt
Bij d' ander, en hoe elks gelaat
En ampt, gelijk een zangers maat,
Zijn plicht bewaart; hoe kleene en grooten
Hier treên, als op een galm van noten.
Zoo stuit ten leste d' ommegang,
Daar 't outer wacht, en al te lang
Verlangde naar den offerwijn.
Nu wil d' Aartspriester van Jupijn
In 't wit, bekranst met eike blâren,
D' Apostels eeren op d' altaren.
Maar zie omhoog, hoe 't heilig paar,
Met woorden, handen, en gebaar,
Van 't Heidensch gruweloffer ijst,
En Offermans[1] en scharen wijst
Naar God, wiens eere altaren passen;
Zij roepen: „wij zijn stof en asschen."
Gij zult ze straks van boven neêr
Zien springen, Gods en Jezus' eer
Beschutten, en van harteleed
En rouw verschenren elk zijn kleed,
Opdat men bloed noch wijnkelk storte,
En daatlijk d' Offerstaatsie schorte.
Wat waar 't een jammer, zoo 't geschreeuw
Van een oproerigen Hebreeuw
Den drang van Grieken holp op rui[2],
Om met een steene hagelbui
Te pletteren, te slaan met vuisten
De Kruisgezanten des Gekruisten.
Dat ons Sint Pauwels staf behoê!
Men wijde hem 't altaarstuk toe,
Daar Lastman, om zijn kunst befaamd,
Den dienst der afgoôn nog beschaamt
Met zijne Kristgewijde verven.
Hij leve onsterflijk na zijn sterven!

OP M. KRETZERS St[E]. MARIE MAGDALENE,
DOOR TITIAAN GESCHILDERD.

De kunst, die dus zich zelve prijst,
Verdient alleen geen goude lijst,
Maar eenen zoom van diamant,
Ter eere van des Meesters hand.
Zaag 't grijze Grieken op, voorwaar,
Het kranste nog dien Teekenaar.
Hier heeft de Teekenkunst haar eisch:
Gij ziet geen verf, maar levend vleisch;
Doch niet gelijk Natuur het geeft,
Nu haar de Slang bedorven heeft;
Neen zeker, 't is van hooger prijs,
En zulks[3] als in het Paradijs
Ons Grootmoêr eerst ter wereld kwam,
Toen Grootvaâr haar in d' armen nam;
Eer zij de lippen had gezet
Aan 't zoet vergift, ons vuile smet.
Wat krachtiger penseel is dit,
In zulk een dag, daar zwart noch wit
Gevonden wordt! O kloeke vond!
Hoe levendig, hoe machtig rond
Verheft zich Sinte Magdaleen,
Gezalfd, genezen van haar weên!
Het lichaam, dat zoo deerlijk viel,
Is nu gezond, gelijk de ziel,
Die straalt u toe door 't nieuwe bloed.
De rust van haar verzoend gemoed

[1]Moeder van Joan Six, en door Rembrandt geschilderd. [2]Pieter, Rembrandts meester, over wien verg. Vosmaers Rembrandt, p. 105. — [3]gave van ordonnantie.

[1]offeraars. — [2]in opstand (verg. ons oprnyen). [3]zoodanig.

Verschijnt u in 't aandachtig[1] licht
Der oogen, in 't vernoegd gezicht.
Het voorhoofd zet geen rimpels meer
Van rouw, maar slacht het helder weêr,
Wanneer de Hemel open staat.
't Godvruchtig wezen en gelaat,
De mond en boezem, waard gekust,
Bekoren niemand dan met lust
Tot God en Jezus, nu verhoogd.
Het haar, dat flus de voeten droogt
Van dien genaderijken Heer,
Verstrikt geen wulpsche harten meer;
Hoe blond het den albasten nek
En parlemoeren rug bedekk',
En krulle om haren blanken arm.
Marie Magdaleen! bescherm
En help den Dichter, daar gij zit,
En aan 's Verbidders voeten bidt.

OP BLEKERS TRIOMFEERENDE VENUS,

GESCHILDERD VOOR ZIJNE HOOGHEID[2].

Het beeld spreekt Mevrouw de Koninklijke Princesse[3] aan:

Indien mijn naaktheid, met haar levendige stralen, (pijn;
Zijn Hoogheids hart doorstraal', dat make uw hart geen
Want die geen vatten vindt aan verf en levens schijn,
Zal, aangetergd van gloed, zijn wraak op u verhalen,
En zoo u dat bekomt, veracht ons niet geheel,
Maar prijs veel eer de deugd en netheid van 't penseel.

Op BLEKERS DANAË,

VOOR DEN HEER VAN HALTEREN, BALJUW VAN KENNEMERLAND, GESCHILDERD.

Dees naakte kan een God bekoren,
En 't godlijk goud haar hart en oog.
Hoe vlamt ze op 't goud, dat van omhoog,
Door 't kopren dak van 's vaders toren,
Gedropen komt in haren schoot!
Wat mogen toch de blinde menschen
Zoo blind om schoone kinders wenschen!
De schoonheid is in last en nood.
Wat sluit geen goude slentel open!
De snoeplust vreest geen scherpe wacht,
Metale poort, noch diepe gracht.
Hij komt van boven in geslopen,
Maar vindt er niets dan verf en doek,
En zij een schijn van roode schijven.
Zoo laat de Maagd den handel drijven;
Zoo valt de kunst een God te kloek.

SALOMON.

TREURSPEL.

Quantum mutatus ab illo[4]!

Den Heere JUSTUS BAECK.

Ik breng nu koning Salomon op het heilig tooneel; niet gelijk hij den beloofden Messias in zijne heerlijkheid uitbeeldde, maar uit zijnen gelukkigen staat in den poel der afgoderije komt te verzinken. In dit Treurspel wordt geen bloed, maar die groote ziel gestort, door wiens heilloozen voorgang sedert zoo vele duizend zielen omkwamen, en in haar bloed versmoorden, en het gescheurde koninkrijk, Samarië en Jeruzalem, met den tempel en godsdienst endelijk verdelgd, en d' overgeblevene stammen in ballingschap weggevoerd werden. Het misbruik van Gods overvloedige gaven, de wellust en begeerte tot verbode schoonheden telen zulk eenen oogst van schrikkelijke jammeren, en leveren stof om dit treurtooneel te stichten op dien deerlijken afval des allergezegendsten konings, die naauwlijks Gods tempel volbouwd en geheiligd hebbende, zich zelven, door het bewierooken der Afgoden en d' aldergruwzaamste offeranden, zoo lasterlijk onthriligde. De koningin van 't Zuiden kwam te voren van het einde der wereld, om te hooren de wijsheid van dit Goddelijk orakel, wiens dwaasheid namaals de gansche wereld ten spiegel diende, om door Salomons onstandvastigheid tot standvastigheid in den wettigen Godsdienst opgewekt te worden. De Personagiën en toestel, tot dit Treurspel vereischt, zijn gepast naar den ijver van het Jodendom en Heidendom, de gelegenheid van zake, tijd, plaatse, en andere omstandigheden. Uwe E., onder de kunstbeminners gerekend, zal met den zijnen, die lust in dusdanige stoffe plachten te scheppen, dit niet ongerijmd vinden, en gelieven t' ontvangen met zulk een genegentheid als het u opgedragen wordt, tot een blijk, dat ik blijve

Uwe E. dienstwillige

JOOST VAN DEN VONDEL.

INHOUD.

Koning Salomon, Davids zoon, die allerwijste Profeet, en gezegendste Vredevorst, hoog op zijn dagen, en door voorspoed en weelde verijdeld, schepte, tegens Gods en Mozes' uitgedrukte wet, zijnen wellust in duizend Heidensche vorstinnen en schoonheden, en verslingerde, al te jammerlijk, op koning Hirams dochter, hier Sidonia genoemd; zulks dat hij, tot razens toe van hare minnetreken betooverd en vervoerd, buiten Jeruzalem den tempel aller Goden stichtte, op den berg, sedert den berg des aanstoots geheeten. Ten leste nochte Sanhedrin, nochte Wetgeleerde, nochte Aartspriester Sadok aanziende, bewierookte hij Astarte, een Sidonische afgodinne, en andre afgoden, zijne koninginnen en gemalinnen ten gevalle; waarover God, met een onweder van gramschap, tegens hem uitborst, en door profeet Nathan hem en den rijke met plagen en uitheemsche, zijnen zoon en nazaat met inheemsche oorlogen en een deerlijke scheuringe dreigde, en allen Hebreën en den naburigen Rijken een gruwelijke verwoestinge en ellende voorspelde.

Het tooneel wordt buiten Jeruzalem gebouwd[1]. De Rei bestaat uit Jeruzalemmers. Het treurspel begint met den dag, en eindigt in den avond. Een Wetgeleerde is de Voorredenaar.

PERSONAGIËN.

WETGELEERDE.
ITHOBAL, een Sidonisch Hofpriester.
REI VAN JERUZALEMMERS.
SIDONISCHE HOFJOFFERS.
SIDONIA, de Koningin.
SALOMON, de Koning.
BENAJAS, Veldheer, en hoofd der Lijfwacht.
SANHEDRIN, de breede Raad.
SABUD, 's Konings Vertrouweling.
SADOK, d' Aartspriester.
NATHAN, de Profeet.

[1] godsdienstig. — [2] Prins Willem II. — [3] Van Engeland; zie boven, I, hladz. 481. — [4] D. i. Welk een verschil bij vroeger!

[1] gesteld.

Salomon.

EERSTE BEDRIJF.

WETGELEERDE.

Gij kwaamt dus verre van het Zuiden, daar de Kreeft
De Mooren verft, de boom zoo weinig schaduw geeft,
En woudt (geensins vernoegd uw koningin te hooren)
Uw eigen oogen meer gelooven dan uw ooren;
Dies toonde ik u de stad, en wat men toonen kon,
Den tempel en het hof van koning Salomon,
Met al zijn heerlijkheid. Gij hebt, naar onze zeden,
Gelijk uw koningin, ons Godheid aangebeden;
De vruchten van uw land vereerd aan Gods altaar.
Nu eischt ge voor het leste (och, och! het valt me zwaar;
Is 't vreemd, indien me 't haar van schrik te berge rijze?),
Dat ik hierbuiten u den nieuwen tempel wijze,
Waarover al de stad nu kwijnt, en treurt, en steent.
Daar staat dat gruwelstuk, om 'twelk een ieder weent,
De vaders en het volk; daar ziet gij 't voor uw oogen,
Ten schimp des waren Gods, voltrokken en voltogen;
En kunt uw koningin getuigen met uw mond
Hoe zij der Vorsten zon op haren middagstond
En op haar hoogste zag; gelijk alle aardsche dingen
Hier onderworpen zijn zoo veel veranderingen,
En beurten; en men 't al, wat lager dan de maan
Gesteld werd, op zijn tijd ziet wassen en vergaan.
Het opperste geluk, dat wij met vreugd aanschouwden,
Is niet gewoon zijn hof op éene plaats te houden,
Dan voor een korte tijd. De mensch, te bros van stof,
Mag kwalijk tegens weelde en al te groot een lof.
De priesters zijn ontrust; wij Wetgeleerden momplen.
Men dreigt van hier de stad en Godsdienst t' overromplen
Met valsche en vreemde Goôn. Wij zien 't gebouw vast aan,
En schrikken tegens dat de kerkdeur op zal gaan.
De grijze koning zit belegerd van zijn vrouwen,
En suft in dezen hof. Wat onheil zij ons brouwen,
Zal blijken t' zijner tijd. Maar blijf een luttel staan:
Hier komt nu Benajas, het hoofd der lijfwacht, aan;
Hij wordt om strijd begroet van hopliên en kornellen.
Het schijnt hier valt wat groots, wat wichtigs te bestellen.

BENAJAS.

Tot aanwas en ten dienst van 's Vorsten heerlijkheid
Is 't oorbaar, dat het volk, 'twelk om den lusthof leît,
En in dees voorstad waakt, in huizingen en tenten,
Versterkt werde uit het hof met d' andre regementen.
De koningin heeft lust van daag den spiegelstrijd
Te zien voor 't mirtewoud. Gaat hene dan, en kwijt
U daatlijk naar den eisch, en helpt de vreugd vermeeren.
Dees vrouwestaatsie mag geen wapenpracht ontberen.
Laat vol staan al de macht des volks, te voet, te paard.
Zoo wordt geen schat verkwist: de koning is het waard.
Al 't goud en zilver schijnt om Salomon geschapen.
't Hoefijzer klink' van goud. Nu blinke schild en wapen
En harnas in de zon, daar 't heer gewapend staat,
Gelijk een gouden berg. De ruiter en soldaat
Vertoone een regenboog van parlen en gesteente.
Zoo blijk' het, hoe de schat der bloeyende gemeente,
En al die rijkdom, ons van Oost en West vereerd,
Besteed zijn aan dit hof, daar Davids zoon regeert.

ITHOBAL, WETGELEERDE.

ITHOBAL.

Gij, Jongelingen en Hofjoffers! uitgekozen
Om, met verguldden mirt en witte en roode rozen,
Het feest van Astaroth te kronen, als men plag
Te Sidon, in ons land; gaat, haalt nu voor den dag
Al wat gij gistren vlocht; brengt kransen, brengt festoenen!
Men zal Astartes kerk inwijden, en verzoenen
Haar Godheid met een geur van bloemen, loof, en kruid,
Met schaal en wierookvat. Gaat, stort uw harten uit,
Dees Hemelsche Godinne en dit gewelf ter eere!
Indien men, naar den eisch, haar woud en kerk stoffeere,
En rijkelijk behange, uit een godvruchten geest,
Zij zal genadiglijk de jonkheid op het feest
Belonken van 't altaar, en minnelijk bejegnen;
Zij zal uw jaren mild met spoed en wasdom zeegnen,
En schoonheid en geluk. Wie zich voorbarig toont
In 't ijvren, zendt ze niet naar huis toe onbeloond.
Ga hene, schoone jeugd! gij kunt uw wakkre leden,
De bloem van uwen tijd, niet heiliger besteden
Dan in Astartes dienst. Betrouw het Ithobal,
Haar priester, toe, en volg wat hij u raden zal.

WETGELEERDE.

O zuivre Mei-zon! die de heuvels en de dalen
Rontom Jeruzalem beschijnt, en uwe stralen
Komt spieglen in 't goud des tempels, en het dak,
Waarop nooit vogel rustte, en dat noch smet noch vlak
Kan lijden; kunt ge wel dien gruwelberg gedoogen,
En zonder deizen zien, hetgeen we met ons oogen
Aanschouwen? Kunt ge wel, met uw doorlouterd licht,
Bestralen dezen vloek, die gruwelen verdicht,
Den Hemel tergt en trotst, en Gods gewijden drempel?
Of acht ge, dat men God en Afgod elk een tempel
Mag bouwen, zonder smet en zonder onderscheid?
En is uw glans van 't licht, daar gij uw majesteit
Van licht en glans uit schepte, alreê zoo wijd verbasterd,
Dat gij met deizen niet dees gruwelkerk verlastert,
Of uw gezicht bedekt met eene donkre wolk,
Ter schande van dit schalk en stout Sidonisch volk?
Geen volk, maar een gedrocht van adderen en pesten,
Die deze booze lucht en stank om Arons vesten
Verspreyen; daar gewis een sterfte op volgen zal,
Een woestheid en bederf en gruwzaam ongeval,
Tenzij het God verhoede, en priesters, en Levijten,
Profeet, en Wetgeleerde, en burgerij zich kwijten,
Gelijk hunn' ijver past. Wat hoort, wat ziet men hier?
Uitheemsche schoonheid! och, wat staat gij Juda dier!
Wat komt Jeruzalem nu over, en den mannen
Van Juda, die den boog voor God en godsdienst spannen!
Wat komt ons Priesterdom nu over, wien de schat
Des offers, en de geur van Arons wierookvat,
En al wat aan den dienst des Heiligdoms mag kleven,
Is toebetrouwd! Hoe, wordt Gods glorie nu gegeven
Aan Jacobs schandvlek, een Fenicische afgodes?
Och! schrei een heele zee van bittre tranen; lesch
Met mij dees vuile vlam, eer zij beginn' te blaken,
En uit de voorstad vliege, en sla in Sions daken,
Ja, over 't gansche land, en legge al 't rijk in d' asch!
Och, Moorenlander! och, gij komt hier, recht van pas,
Een schennis zien, waarvan al 't aardrijk zal gewagen.
O boek, o heilig boek! men plag u raad te vragen,
Te luistren naar den mond der Wetgeleerden; nu
Versmaadt men God en ons, en niemand hoort naar u.

ITHOBAL.

Wat mompelt deze Jode uit zijn verdwaalde boeken?
Moet hij, die andren leert, nog eerst de wijsheid zoeken,
Zoo dwaalt het heele school, terwijl de meester dwaalt.

WETGELEERDE.

Gij, Sidoniërs! die dicht aan Palestijne paalt
Met uw gebied, maar wijd en verre zijt gelegen
Van onze Wet, en volgt verkeerde en kromme wegen;
Waarom vermeet gij u, dit schriklijk misverstand
Van blinde gruwelen in dit geheiligd land
Te voeren, daar de grond geen vreemd altaar kan dragen?
Het past geen vreemdeling de burgerij te plagen,
En ingeborenen te tergen door een smet
Van nieuwigheên. Gij moogt ons Goddelijke wet
Niet breken, door een wet naar uw vernuft te smeden.
Indien uw dwaling staat te stuiten door gebeden,
Zoo bidde ik: staak uw werk en opzet, om den tijd,

De plaats en 't volk, hetwelk geen nieuwen godsdienst lijdt.
Het staat uitheemschen vrij, Gods tempel te bezoeken,
Hun gaven herrewaart, van verre uit vreemde hoeken,
Te brengen; maar een kerk te stichten tegens God,
Te buigen voor een pop, een beeld van Astaroth;
Geloof, dit heet bij ons den dienst der Godheid schennen.
Wij dienen éénen God, een Godheid, die wij kennen;
Wij stellen éénen God in top. Wie neffens Hem
Een andre Godheid eert, die kan Jeruzalem
Niet laten ongevloekt; gelijk de mond ons leerde,
Die onze Godheid sprak, ja, met dien God verkeerde,
Als een gemeenzaam vriend met zijnen trouwen vriend.

ITHOBAL.

Een iegelijk zie toe, en wete wien hij dient;
Wij zijn gerust in 't onze, en nooit hiervan verbasterd.
Dat gij ons Godheid haat, vervolgt, vervloekt, en lastert,
Ontdekt uw misverstand. Wij hooren, hoe gij haat,
Veracht, en schent hetgeen uw ijver niet verstaat.

WETGELEERDE.

Gods wijsheid zwichtte nooit voor 's menschen brein en zot- (heid,
Die bidt haar droomen aan, en een gedroomde Godheid.

ITHOBAL.

Men houde Tyrus en ons Sidon niet zoo slecht,
Dat het een Godheid diene, en heur altaren recht'
En kerken bouwe alom, op 't land en in de steden,
Die niet met recht verdient te werden aangebeden,
En dat men haar een woud toekeuren zoude, en voort
Vereeren met al 't gene een Godheid toebehoort.
Neen zeker, ons Godin en Koningin Astarte,
Door Syrië gediend, neemt ons gebeên ter harte,
En zegent rijk bij rijk met vee en vruchtbaarheid;
Hetzij men 't op 't gebergte of in de beemden weid',
Of 's winters zette op stal, men kan het naauwlijks tellen.
Al 't voedsel dijt tot melk, waarvan de jadders[1] zwellen.
Astarte zegent hof, en huis, en huisgezin.
Zij kweekt de jonkheid aan, de schoonheid, en de min,
Zij troost ze met een lief, die bleek van minne kwijnen,
En komt ze ook in den droom verkwikken en verschijnen.
Aanschouwde gij haar beeld en schoonheid en gelaat,
Zoo levendig, zoo schoon, gelijk ze op 't outaar staat,
Gij wierpt die boeken weg, en uw Hebreeuwsche brieven,
En zoudt op dees Godin verslingren en verlieven,
Ja, wenschen 't oude vel te wisslen, als een slang,
Om, in herboren schijn[2], in 't midden van 't gezang,
Haar met den Aziaan het wierook toe te zweyen[3],
En met uw Koningin de staatsie te geleyen.

WETGELEERDE.

Dat hoede God! dat keer' de rechte Zegenaar
Van menschen en van vee, en elk saizoen van 't jaar!
Hij zegent berg en dal, met zon en dauw en regen.
De herder drijft vergeefs zijn kudde langs de wegen;
De landman ploegt en zaait vergeefs, en zonder vrucht,
't En zij Zijn milde hand hem zegene uit de lucht.
Het korenveld, d'olijf, de wijnstok met zijn ranken
Voor olie, graan en druif, den milden God bedanken.
De huizen loven God met eene dankbre stem.
Gezondheid, kinders, schat, het vloeit alleen van Hem.
Sla Mozes op, die bij de kloeke Egyptenaren
In 't hof was opgevoed, in wetenschap ervaren
En kunsten, ja, van God en Engelen geleerd,
Waarmede hij zoo lang gemeenzaam heeft verkeerd,
En ons uit hunnen mond den Godsdienst en de zeden
Gewezen. Mozes' Wet en regel t' overtreden,
Een Heidensche godin te brengen op de baan,
Waar zulk een wijzen man, ja, God te kort gedaan!

ITHOBAL.

Aan Mozes' wijsheid acht zich Sidon niet verbonden;
Fenicië heeft zelf de letterkunst gevonden,
Den vond van zijn vernuft heel Grieken bijgezet,
De wereld omgezeild, en 't uitheemsch brein gewet.
Fenicie verstaat de maten en getalen.
Het slaat de starren gå, die vast staan ofte dwalen,
En weet bij nacht zijn pad te vinden door de zee.
Het wijkt Egyptenaar, Araber, noch Hebreê,
In kennisse en verstand; en sleet, door oorelogen
En godsdienst, op zijn borst het uiterste vermogen
Van al uw heerkracht; zulks dat gij geraden vondt,
Met dit zeeghaftig volk een eeuwig vreêverbond
Te sluiten, en uw Rijk te sterken met geburen,
Die vaster door hun deugd, dan door hun booge muren
Gegrond staan. Wie nog schrikt voor onraad en gevaar,
Twee zuilen stutten ons: de wapens en 't altaar!

WETGELEERDE.

O, ijdel toeverlaat van outer en van wapen!
Zoo lang gij u zoo blind aan Afgoôn blijft vergapen,
Aan stomme en blinde en doove en reukelooze[1] Goôn.

ITHOBAL.

Wij eeren een Godin.

WETGELEERDE.

D' Oukuische, van Adoon,
Een Koningsaterling[2], en zijne min bezeten?

ITHOBAL.

Tot dat hij van het Wild zoo deerlijk wierd verbeten;
Waarom ons joffers nog met een bedrukten geest
Zijn lijk betreuren, op het jaarlijksche offerfeest,
Wanneer het jaargetijde in bloed verkeert de vlieten,
Die uit het cederbosch van Liban zeewaart schieten:
Een wonderteeken, 'twelk de Joden overtuigt,
Dat elk met reden zich voor onze Godheid buigt.

WETGELEERDE.

Gemeenlijk wordt de verf des vliets den grond ontnomen,
Waarover 't water komt ten dale nederstroomen,
En zich met aarde mengt, en neemt haar kleuren aan,
Als elementen, die elkandre best verstaan,
Zoo schijnt Adonis rood, als d' aarde komt van boven
Uit Liban, voor den wind, in zijne kil gestoven;
Dan verft het stof den stroom. Is dit een wonderwerk?
En bouwt gij op dien grond Astartes feest en kerk?

ITHOBAL.

Haar lof wordt aan den Nijl, en bij Syriërs gezongen,
En bij den Filistijn, en allerhande tongen.
Het Oosten, nimmermeer van haar te dienen moê,
Treedt herwaart, wijd en zijd, en brengt ze gaven toe.

WETGELEERDE.

Men brengt ze gaven toe, maar bij gebrek van oordeel,
De blinden voeden 's volks verblindheid om het voordeel,
Een Afgod neemt en eischt met ope hand nog meer,
Hij sluit ze voor hun bede, en zegent nimmer weêr.

ITHOBAL.

Gij zijt niet afgerecht op ons geheimenissen.

WETGELEERDE.

Die schamen zich den dag, en mogen 't licht wel missen.

ITHOBAL.

't Hebreeuwsch geslacht waardeert zijn Godsdienst naar (zijn zucht,
Doch naar de reden minst.

WETGELEERDE.

Wie voor geen reden vlucht,
Die vliede uw gruwelen, en schendige offerande.

ITHOBAL.

Men eerde ze eertijds hier, nu acht gij dit een schande.
Aldus verkeert de tijd de zeden en de wijs.

WETGELEERDE.

Zoo schik u naar den tijd en wijs, en win den prijs.

ITHOBAL.

Wat hindert u ons kerk, hier buiten, voor uw poorte?

---

[1]uyers; zie vroeger. — [2]vorm, staat. — [3]zwaayen; zie vroeger.

[1]achtelooze. — [2]als telg van koning Cinyras en de door Alfieri's treurspel en Ristoris spel bekende Myrrha.

WETGELEERDE.
De stad en al het land verfoeit een misgeboorte
Van offeren, waarvan de lucht en hemel ijst[1].

ITHOBAL.
De wolken en de lucht, die gij met smoken spijst,
En aanbidt, dommer dan alle omgelege volken?

WETGELEERDE.
Wij eeren geene wolk, maar God, die uit de wolken
Ons vaderen verscheen, in steen zijn wetten gaf,
En sterkte ze met loon en datelijke[2] straf.
Wij eeren geene wolk, maar God, die hen alomme
Geleidde en voorging in een wolk- en vierkolomme.
Gij eert een Afgodin[3], die, aan haar broêr gehuwd,
De Min en Weêrmin[4] baarde, een stuk daar elk af gruwt,
Zelf reden en natuur; en deze gruwelstukken
Verheft men op 't altaar, waarvoor de blinden bukken.

ITHOBAL.
Gewis zij zijn niet blind, die Sidons Godheid zien,
En eeren de bekranste oodmoedig op hun knieën.
Het blanke marmer schijnt een glans van zich te geven.
Het beeld, heel schoon van leest, en wel zoo kloek als 't leven,
Is geestig over al het lijf. Het wezen valt
Bekoorlijk voor het oog. Hoe frisch is haar gestalt'!
De schoone is wel in 't vleesch. Wie moet het hoofd niet
prijzen?
Het is eer klein dan groot. De hals behoudt in 't rijzen
Zijn rijzigheid en maat. De schonders vallen smal.
De borsten puilen uit, als heuvels in een dal.
Een bolligheid vereiert de zachte en lieflijke armen.
De slinke hand, geneigd de kuischheid te beschermen,
Bedekt haar voor 't gezicht, dat al te dertel weidt,
En uitspat in den beemd van haar bekoorlijkheid.
Zij draagt in d' andre hand een fakkel, die de stammen
Zoo lang in eere houdt, en aankweekt met haar vlammen,
Den dood en tijd ten trots. De vlechten vloeyen neêr,
En spelen op den rug, als baren op een meer.
Het voorhoofd, niet te hoog, verlustigt al die vrijen,
En hopen uur op uur een uitkomst in hun lijen.
Zij schiet door 't oog een gloed en vriendelijken straal
In 't hart van oud en jong. De mond behoeft geen taal
Te spreken, want die noodt stilzwijgende elk tot kussen.
O Goddelijke mond! gij kunt ons vonken blusschen.

WETGELEERDE.
Gij dient dan ijdelijk den wellust als een God,
En geeft een vuil gebrek den naam van Astaroth.
Zoo krijgt afgodendienst den titel van[5] boeleeren;
En boel en afgod, beî van eenerhande veêren,
Verzellen gaarne d' een den andren in hun vlucht.
Zoo dekt geen mirtewond dat schandelijk gerucht,
Daar gij, na 't offeren, met dansen en banketten,
U wentelt in het slijk van die verbode smetten.

ITHOBAL.
Een iegelijk versta zijn wijze en landgebruik.

WETGELEERDE.
Het is dan recht, dat hier d' uitheemschheid wijke en duik'.

ITHOBAL.
Men stelle dat geschil aan 's Vorsten welbehagen!
Wij gaan, en zullen ons niet ongehoorzaam dragen.

WETGELEERDE.
O Abissijner! nu getuig uit zijnen mond,
Hoe Sidon tempels bouwt op zulk een geile grond.
Dit is hetzelve volk, wiens ongebonde wijven
En mans, voor afgoôn zelfs, die gruwelen bedrijven.
Dit is het Priesterschap, dat boelen heil belooft,
In vuiligheden groeit, en God zijn recht berooft.
Dit zijn ze, die dit Rijk besmetten en beroeren,
En deze landsmet poogt de Koning in te voeren.
Maar gaan we naar de stad. Mij dunkt, Jeruzalem
Loopt uit, op dit gerucht, met een bedroefde stem!

REI VAN JERUZALEMMERS.

KEER.

Nu opgebroken naar Egypten,
En 't juk, dat wij door zee[1] ontslipten.
Dit heet niet meer 't beloofde rijk,
Noch Jacobs wijk.
Gij, helden! hooger dan de wolken
In eere, hebt vergeefs de volken
En Heidensche afgoôn uitgejaagd,
En weggevaagd;
Vergeefs behaalde Davids degen
Op Reus en Filistijn dien zegen,
En doemde d' afgoôn tot den brand;
Men zag het land
Vergeefs om Moab en Syrieren,
Damaskus, Geth, en Rabba vieren:
Vergeefs bezorgt Gods knecht zoo trouw
Den tempelbouw,
En stapelt, d' eene zege aan d' ander,
Al 't goud en zilver op malkander:
Hij wijdt vergeefs de Godshut in:
Nu een Vorstin,
Een vleister, zijnen zoon betoovert,
Een kus, een lonk al 't rijk verovert.

TEGENKEER.

Hoe wil al 't Heidendom nu schreeuwen,
Naardien dees Handvest der Hebreeuwen,
Van aan te bidden éénen God,
Geraakt ten spot
En schimp, en schendig wordt vertreden
Van Gods Gezalfde 't hoofd der steden,
Ja, Gods gezegenden Profeet.
O harteleed!
Waarom verworpt men Baäls jukken?
Waarom de steene Wet in stukken
Gesmeten, daar men danst en speelt
Om 't kallefsbeeld?
Waarom 't gesmolten kalf gedronken?
Waarom verteeren 's Hemels vonken
Aärons zoons, om 't vreemde vier?
Nu Dagon hier
De goude Bondkist durf ontwijden?
O wat beleven wij voor tijden!
Hoe langzaam straft nu 't Hemelsch rijk
Zijn ongelijk!
Men raakt den appel van Gods oogen.
Ziet God dit koel aan uit den hoogen?

TWEEDE BEDRIJF.

HOFJOFFERS, ITHOBAL, SIDONIA.

HOFJOFFERS.
Nu zingt Astarte lof
In 's wijzen Konings hof!
Dit wijfeest geeft ons rijke stof,
Haar kerk te eieren op dien trant,
In 't midden van 't Hebreeuwsche land.
Behangt met mirtegroen
En bloemkrans en festoen,
Poortaal en pijler, ons ten zoen.
Vereert de schoonste Majesteit
Uit ijver en godvruchtigheid.

---

[1]Rijmshalve, niet door Vondel zelf, maar in deze uitgave, voor eist. Ik teeken dit hier eens voor al aan, om alle vitterijen dienaangaande te voorkomen. — [2]Thans dadelijke. — [3]Venus-Astarte. — [4]De Grieksche Eros en Anteros. — [5]aanspraak, voorwendsel tot.

[1]de Roode, wel te weten.

Zij zal voor zulk een deugd
Beschenken onze jeugd,
Uit haren schoot, met volle vreugd
Van wellust, die genoten wordt
Waar zij haar milden zegen stort.

ITHOBAL.

Gij, jeugd van Sidon! komt ter goeder tijd, geladen
Met uw gevlochten loof en heilige cieraden,
Bekleên het nieuw gebouw, dat in te wijden staat.
Nu pas[1] in 't ijveren op niemands schimp of haat,
Dewijl gij dus op 't hoogste ons Godheid zult behagen.
Nu, ijver naar de kunst! Ai! zie, die pijlers dragen
Hun bogen en gewelf, ter eere van dit feest,
Gewillig, zonder last; zij sterken uwen geest
In dit godvruchtig werk, en schijnen zelfs te blaken.
Ik zie Sidonia, de Koningin, genaken,
Om met de stralen van haar tegenwoordigheid
U aan te prikkelen, en door haar Majesteit
Te toomen de Hebreên, die ons geluk benijden.

SIDONIA.

Mijn dochters! dat gaat wel. Wie moet zich niet verblijden,
Die uwen ijver ziet? Mijn kinders! vaart zoo voort.
Verheerlijkt vrij uw best den ingank, en de poort
Des tempels, en gebruikt, vrijmoedig zonder treuren,
De vrijheid, die dus lang geen vreemden mocht gebeuren.

ITHOBAL.

Doorluchtste Koningin! gij hebt, door uw beleid,
De zaak dus verr' gebrocht, en voor uw volk bepleit
Ten hove, bij den Vorst, gelijk we nu aanschouwen.
Hij liet uit zijnen schat dees groote kerk volbouwen,
Zijn Koningin ten dienst, onaangezien de klacht,
Geschrei, en tegenweer van al 't Hebreeuwsch geslacht,
Hetwelk hem 't gansche jaar geweldig liep om d' ooren,
En nacht noch dag verschoonde, om onzen bouw te storen;
Doch ijdel en vergeefs. Hij hield zich even trotsch
En moedig in dien storm, gelijk een steile rots,
Die op haar boezem stuit en breekt de kracht en 't bruisen
Der baren, slag op slag, terwijl de winden ruischen
Uit d' openbare zee, en bulderen op strand.
Nu, hoop ik, zult ge zelf, en met uw eige hand,
Den Koning ten altaar geleiden, aan zijn zijde,
Opdat hij ons Godin zijn offergaven wijde.
Zoo krijgt de Godsdienst hier een vasten voet in 't Rijk,
En gij een eer, waarvoor het al de vlagge strijk'.

SIDONIA.

O vader, wien de zorg des offers blijft bevolen,
Gij weet, hoe heimelijk, bekommerd en gestolen[2],
Wij hier ten hove in 't eerst ten offer mosten gaan,
Nu is ons openbaar de vrijdom toegestaan,
En, na veel moeite en smert, dit groote goed verworven.
Maar hoe? het werk is versch, de grond nog onbestorven.
Den Koning zelf ter feest te nooden, schijnt te vroeg,
En heeft zijn zwarigheid Men lijdt het schaars genoeg,
Dat zijne Koningin hij donker henetrede,
En nog heeft zij ter nood besteken door haar bede,
Dat, onder schijn van spel en Koninklijk vermaak,
De hofwacht u beschutte, en hier ter steê bewaak',
Om onheil te verhoên, en teffens niet te wagen
Ons zelve en 't hoog gezag. Men moet zich zedig dragen.
Wie al te strenge spant, die breekt òf pees òf boog.
De godsdienst lijdt geen schimp, en is zoo teêr als 't oog.

ITHOBAL.

Uw zorgen zien te verr'.

SIDONIA.

Men moet geen oproer tergen.

ITHOBAL.

Ontziet ge 't volk?

SIDONIA.

Met recht.

ITHOBAL.

Men zal 't den Koning vergen:
Wat leit ons aan het volk? Hier geldt des Vorsten stem.

SIDONIA.

En of zich dees gemeente eens opwierp tegens hem?

ITHOBAL.

Wie durf zich, als een hoofd, dien aanslag onderwinden?

SIDONIA.

In zoo veel duizenden is licht één hoofd te vinden:
Zag David Absolon niet steken naar de kroon?
En wie kan Salomon verzekren van zijn zoon?

ITHOBAL.

Van Roboam? hem zou noch zwaard noch harnas passen;
Hij is te dom, en niet ten oorloge opgewassen.

SIDONIA.

Een domme dient zich van een kloeke, die 't verstaat.

ITHOBAL.

Daar glimp noch stof ontbreekt tot oproer en verraad.

SIDONIA.

Ontbreekt hier glimp en stof, zoo zich de Vorst laat nooden
Aan ons gehate altaar, den aanstoot van de Joden?
Men roept alreê, dat hij de Wet verandren wil.

ITHOBAL.

Zij roepen 't niet zoo luid, maar mompelen 't al stil.

SIDONIA.

En al dit mompelen geeft menig achterdenken.

ITHOBAL.

Wie kan den grooten Vorst, den Leeuw van Juda, krenken?

SIDONIA.

De zoon van Jesse temde een leeuw, der dieren Heer.

ITHOBAL.

Men schrikt, als Juda brult; zijn klaauwen reiken veer.

SIDONIA.

Wat is ontzag, uit schrik, en niet uit gunst geboren?
Dit kitteloorig volk ontziet gebit noch sporen.
Genade en weldoen trekt de menschen, zonder last.
Zoo zet een Prins den stoel van zijn regeering vast.

ITHOBAL.

De Godsdienst is een toom, om staten te regeeren.

SIDONIA.

Zoo hoede zich de Vorst den Godsdienst te verkeeren.

ITHOBAL.

Het vollek volgt het spoor en voorbeeld van zijn Heer.

SIDONIA.

Niet zonder scheuring; het geweten is te teêr.

ITHOBAL.

Het vorstelijk gezag kan 't oproer overwegen.

SIDONIA.

Als 't oproer overweegt, dan zit de Vorst verlegen;
Dan schudt het gansche Rijk, en wat er is ontrent.

ITHOBAL.

't Is een onnoozel Vorst, die zijne macht niet kent,
Noch weet, hoe wijd zijn staf gebieden mag en bannen[1].
Ontbreekt het Salomon aan middelen en mannen
En wetenschap, om elk te houden in zijn plicht?
De wereld ziet altijd den Heer naar 't aangezicht,
En slacht de Zonnebloem. Wil hij zich openbaren,
Ik zie de gansche stad en endelooze scharen
Ons beeld en Heiligdom aanbidden hier ter steê:
Een Majesteit sleept hof en alle staten meê
En ampten, om genot en eere. Wat de slechten[2]
Belangt, die laten zich gemaklijk onderrechten
Van wereldschen, die meer op eigen voordeel zien
Dan, om het Heiligdom, den Goden wierook biên.

SIDONIA.

Ons dunkt, in zulk een zaak is langzaamheid van noode.

ITHOBAL.

Princes! uw ijver flaauwt. Hoe valt ge nu dus bloode?

[1]let. — [2]Anders en thans verstolen (verg. echter vroeger ook gewaardigen geledigen, enz.)

[1]den rechtsban, 't rechtsgebied inhebben. [2]onaanzienlijken.

Schep moed, en drijf de zaak met lust en ijver door.
SIDONIA.
En raakt de wagen eens aan 't hollen, buiten 't spoor?
ITHOBAL.
Het voorspook spelt wat goeds; dit zal u wel gedijen;
Vertsaag niet: treê vrij toe op onze wichlerijen!
SIDONIA.
Laat hooren, wat geluk, wat uitkomst het voorzeît.
ITHOBAL.
Eer gij den eersten steen des tempels had geleid,
Vernam ik, 's morgens vroeg, in 't naaste dal gezeten,
Van verre een schoone wolk; doch kon terstond niet weten,
Wat uit de bergen kwam aanwemelen, zoo schoon,
Als nooit geen wolk verscheen, aan 's hemels hoogen troon[1];
Totdat men endelijk, aan 't roeren van de vlooglen,
Bekende[2], dat het was een heele vlucht van vooglen,
Van allerhande slag en pluimen onder een,
Gelijk een regenboog; de braafste[3] vloog voorheen[4],
En voerde al d' anderen aan; gelijk in d' Oosterlanden
Hun Veldheer gaat te velde, om heeren aan te randen.
Behoudens dat men hier geen vogel vliegen zag,
Die zijnen bek en klaauw op roof te spitsen plag.
Men zag er sperwer, valk, noch arend onder zweven,
Noch havik, nochte wouw, gewoon op roof te leven.
Zoo naakten ze dien berg. Hoe maal ik best den Vorst
En Koning van de vlucht? Zijn geschakeerde borst
Geleek een hoftapijt, daar schat en kunst verzamen.
De staart zou met zijn pracht een pauwestaart beschamen.
Natuur hing om den hals een pluimjuweel. Wie zag
Om koninklijken hals ooit kostelijker bag[5]?
Een lange en heldre streek van goude en roode strepen
En sprenkelen verciert den rug, gelijk geslepen
Robijn en hyacinth. Een kroon, die 't licht verdooft,
Een zon, geen kuif gelijk, verguldt zijn purpren hoofd.
Zoo daalt hij met een geur van kruiden, uit den hoogen,
En strijkt, als hij den berg heeft driemaal omgevlogen,
Eerbiedig, daar gij nu dien tempel ziet gesticht.
Het geurig kruid werd fluks verslonden van het licht
Der zonne en haren gloed, tot groot vermaak dergenen,
Die hem geleidden, en terstond met hem verdwenen.
SIDONIA.
Och, of men uit dees vlucht iet zekers sluiten kon!
ITHOBAL.
De Vorst der vogelen beteekent Salomon,
De Fenix, 't eenig licht der koninklijke hoven,
En ingewijd om al wat kroon draagt te verdooven.
Wat om hem zweeft, verbeeldt dit heerlijk duizendtal,
Waaronder gij, Mevrouw! de kroon spant, boven al
Wat 's Vorsten oog behaagt of namaals zal behagen,
En waardig zij, den naam van koningin te dragen.
Dit voorspel noodigt u, dat gij de Majesteit
Met zijn Princessen blij ten offerberg geleidt,
En helpt Fenicië dien krans van eere winnen,
Dat gij den voordaus hebt van al de Koninginnen.
De spruit van Faro roept: „gij moet het stuk bestaan!"
De bloem van Ammon port u tot dien aanslag aan;
Het bloed van Edom trekt, en vergt dit met gebeden;
De roos van Moab staat gereed u na te treden;
De leliestruik van Heth verwelkt, omdat men toeft;
Al d' andren prikkelen, zoo gij een prikkel hoeft.
Gij Nimfen rust, en gaat! gij hebt u wel gekweten,
En geen cieraad noch kunst aan dit portaal vergeten.
SIDONIA.
O vader! was mijn macht en ijver even groot,
Ik voerde u in de stad op 't outer van den Jood.
Hoeveel een vrouwetong vermag op koningsbedden,
Wij zien ons kommerlijk[6] door dit gevaar te redden;

[1] uitspansel, zie vroeger. — [2] inzag, erkende. — [3] fraaiste, schitterend etc. – [4] vooruit. – [5] ring. [6] met moeite, te naauwer nood.

Vertrek een wijl, en roep Astarte om bijstand aan!
Daar komt de Koning zelf; het moet ons wel vergaan.
ITHOBAL.
De Goden zegenen ons heilig wit ten leste,
En keeren 'tgeen ge vreest, naar uwen wensch, ten beste!

SIDONIA, SALOMON.

SIDONIA.
Astarte zegene en behoede Salomon,
Wiens glans en eere straalt gelijk de morgenzon.
SALOMON.
En gij kunt met uw glans het helder licht verdooven,
O wellust van mijn bedde! o bloesem van mijn hoven!
Mijn licht, mijn morgenzon, mijn frische dageraad!
Verkoeling, leschvier, brand! O hoe verkwikt, hoe gaat
Mijn hart op, als een roos, wanneer ik u aanschouwe!
Ik zwere u, bij mijn kroon en koninklijke trouwe,
Gij zult voor uwe trouw niet blijven onbeloond.
Uw schoonheid, waard gezalfd, en met een kroon gekroond,
Moet eeuwig in den troon van mijne ziel regeeren,
Zoolang dees rechterhand geen schepter zal ontberen.
SIDONIA.
O Davids zoon! gij zet ons hooger, dan 't betaamt
Te zitten. Het gemoed kan nimmer zonder schaamt
't Genot van zooveel deugd en weldeân overwegen.
Daar staat der Goden kerk tot aan de lucht gestegen,
En heerelijk volbouwd, in 't aanzicht van den Nijd,
Ons bede te gevalle, en wacht om ingewijd
Te werden. Kan een tong uw Majesteit voldanken,
En prijzen naar den eisch? O Vorst! laat duizend klanken
Van Koninginnen vrij, een ieder in haar taal,
Uw naam verheffen. Dat de gansche hemel daal',
Om uwe Majesteit op 't wij-feest uit te nooden.
Hoe wenschte ik nu, dat gij, ter eere van de Goden,
De staatsie vieren holpt, en meê ten offer gingt,
Daar Sidon in het koor hun lof verheft, en zingt,
En speelt met schuiftrompet, kornet, en harp, en snaren!
Hoe zou mijn hart van vreugd dan dobbren op de baren
Van al de tonen, die malkandren ondergaan,
En volgen op hun maat, en zonder kwetsen slaan!
Mocht uwe gemalin dit eenige op u winnen,
Zij wisselde haar lot met Goden noch Godinnen.
SALOMON.
Gij, schoone! zijt ons meer dan eenen tempel waard.
Het gouden wierookvat, wiens smook ten hemel vaart,
Behoort men billijk u eerbiedig toe te zwaayen.
Het voegt ons, u met rook en offergeur te paayen,
Gij zijt gewisselijk de Godheid van 't altaar,
Waarvoor mijn ziel zich buigt. Ga hene met een schaar
Van koninginnen; ga, bewierook uw Astarte;
Wij wijden u alleen het wierook van ons harte.
Wat Godheên Tyrus eert, en hoog zet in het goud,
Uw deugd verdient, dat elk haar viert en kerken bouwt.
SIDONIA.
Verdiende ik iet, zoo laat mijn bede u toch behagen.
SALOMON.
Zooveel als Salomons en Arons kroon kan dragen.
SIDONIA.
Gelijke Godsdienst paart gelieven allerbest.
SALOMON.
Wat ongelijkheid heeft ons minnevier gelescht?
SIDONIA.
Door eensgezindheid zou dat vier noch heeter gloeyen.
SALOMON.
Nu smilt mijn hart van gloed.
SIDONIA.
Zoo zou de liefde bloeyen
En groeyen, schoonder dan uw lusthof in de lent.
SALOMON.
Dat elk van beide leef, gelijk hij is gewend.
Het valt bezwaarlijk, Wet en Godsdienst te verandren.

SIDONIA.
't Is makkelijk, één lijn te trekken met malkandren.
SALOMON.
Wij zijn elkanderen in wet al t' ongelijk.
SIDONIA.
Tot nog.
SALOMON.
De Godsdienst is de hoofdwet in dit Rijk.
SIDONIA.
Uw wil verstrekke een wet; gij moogt hier wetten stellen.
SALOMON.
Zoo wijd het God geheng'.
SIDONIA.
De schaal des Rijks zal hellen
Naar zulk een zijde, als gij vrijwillig kiest en trouwt.
SALOMON.
Ik koos en trouwde uw zijde, en niemands liefde houdt
Mij vaster dan uw min. Dat lief noch leed ons scheide!
SIDONIA.
En eenerhande altaar de band zij van ons beide!
SALOMON.
Des Konings liefde ziet geen ongelijkheid aan,
Maar volgt haar zinlijkheid[1]. Zij wenscht zich te verzaân
Met allerhande schoon van Blanken en Moorinnen.
Wat rijken offren ons geen keur van Koninginnen?
Maar Sidon trof ons hart met eenen minnepijl,
Nog minnelijker dan de Dochter van den Nijl.
Laat Ammon, Edom, Heth, en Moab schoonheên scheppen,
Zoo zuiver als de zon; mij lust ze niet te reppen.
Sidonia gevalt onze oogen meer dan 't licht
Den Perziaan[2] behaagt. Waar wendt gij uw gezicht,
O eedle Konings bruid? Keer herwaart aan uw oogen,
Uw duivenoogen, die, te krachtig van vermogen,
Betuigen, dat noch schild noch harnas van een held
Den goddelijken straal, het aangenaam geweld
Der liefste schepselen kan keeren. O hoe blaken
De bloemen op uw wang, de rozen op uw kaken!
Wat bijen wenschen niet den verschen morgenstond
Van manne en honigdauw te zuigen uit uw mond!
Wat melk en honig vloeit en druipt van uwe lippen
En tonge! Welk een lucht bedauwt haar roze tippen!
Wat geest doorzweeft dat bloed, die ziel, dat levend rood!
Hoe krachtig is de Min, ja, sterker dan de Dood!
Geen water kan mijn gloed, en vier, en vlammen blusschen.
SIDONIA.
De liefde raamt geen maat in 't prijzen; ondertusschen
Ontvangt mijn hart noch troost noch antwoord op zijn beê.
SALOMON.
Verzoek vrij 't halve Rijk, ja, kroon en schepter meê,
En Ofir, tot een klomp van goud op een geklonken;
Wat Salomon vermag, het wordt u al geschonken.
Verschoon den Koning slechts in dezen zwaren eisch,
O perle van mijn krone! O kroon van mijn paleis!
SIDONIA.
Gelukkig zijn ze, die naar lijf en ziel vergaren,
En niet, gedeeld van zin, door tweedracht van altaren
En Goden, elk zijns weegs afkeerig henegaan;
Daar vindt de liefde grond, daar kan de vriendschap staan,
In wederwil van nijd, naarijver, achterdenken,
En belgzucht. Lief noch leed kan zulk een liefde krenken.
Daar smaakt men eerst de vrucht des echts, al even jong,
Ook zonder dat ze walge of wrang valle op de tong.
Daar zoet de blijschap aan, die nooit een God verveeldo.
Ik noode u tot geen slang, maar een Godin van weelde,
Een blijde Godheid, die, niet wijd gezocht noch vremd,
Van d' alderwijsten en Nature wordt bestemd[3].
Wie kan ons Heiligdom aanschouwen onbewogen?
Had steenrots, woud, en beek, als wij, gezicht en oogen,

[1] zin, neiging. – [2] Als zon-aanbidder. – [3] beaamd, geijkt.

De Cederbeek stond stil; de steenrots smolt, als was;
Het kerkwoud boog zijn kruin ter aarde toe, zoo ras
Astarte haar belonkte; en schroomt ge nog, in 't midden
Van 't vrouwetimmer, zulk een wellust aan te bidden?
SALOMON.
Wij bidden, dag en nacht, uw beeld en schoonheid aan.
SIDONIA.
Wat heeft de Koning niet zijn bruiden toegestaan?
SALOMON.
Zeer veel, doch volgde nooit haar uitheemsche offeranden.
SIDONIA.
Zoo laat nu d' eerste reis 't gewijde reukwerk branden,
Tot blijk van uwe trouw! Mijn Bruidegom, mijn Heer!
Benij Sidonia (bemint ge haar) dees eer
En roem niet, dat haar wensch werde ingevolgd dus verre,
En uw doorluchtste kroon zich voor onze Avondsterre
Eerbiedig nederbuig', niet meer dan ééne reis!
't Verzoek is redelijk: ontzeît men ons dien eisch?
SALOMON.
Gij rekent dit tot eere en roem; maar hier te lande
Gedijt het u tot haat, verlasteringe, en schande.
SIDONIA.
Mijn lof zal wijder gaan dan 't licht des Hemels straalt.
Al 't omgelegen volk, dat aan uw rijken paalt,
Zal juichen: lange leef de Prins en zijn Princesse!
Sidonia, leef lang! leef lang, o spruit van Jesse!
SALOMON.
Hoe dunkt u zal dit volk ons groeten te gelijk?
Hoe draagt zich deze stad? Hoe luidt de roep[1] van 't Rijk?
SIDONIA.
De groet van al het hof zal aan de starren stijgen.
Het minste deel des volks, misnoegende, moet zwijgen.
SALOMON.
Wij zien dit verder in. Gij overschoone laat
Dit rusten. Zulk een werk eischt tijdiger beraad.
De spiegelstrijd gaat aan. Gij moogt het dus gedenken.
Wij volgen menigmaal, daar ons uw oogen wenken.
Zijt wel gemoed; wij gaan, o koninklijke Bruid!
SIDONIA.
Hij luisterde, zoo 't scheen, maar kwam tot geen besluit.
Nu dient mij Ithobal zijn toeleg in te scherpen,
Om onder ons banket hem over stag te werpen.

REI VAN JERUZALEMMERS.

KEER.

Zaag David uit zijn Tombe eens op,
En zijnen grijzen zoon
Beschamen 's vaders kroon;
Daar hij, gelijk een hoofsche pop,
In 't buitenlandsche feestgewaad,
Met goud de lokken poêrt[2],
Verijdeld en vervoerd,
Zijn rijk en godsdienst drijven laat;
In 't midden van d' onkuische jeugd
Der Koninginnen duikt,
Naar myrrhe en amber ruikt,
Den wellust inhaalt, als een deugd,
Met mirthen 't wufte hoofd bekranst,
Den wijn met sappen mengt,
Met wijn den rei besprengt,
Die schimpende om zijn grijsheid danst; –
Hij riep, van groot verdriet:
„Ik ken dien nazaat niet."

TEGENKEER.

De vrucht veraart zoo van den boom,
De telg van haren stam,
Den grooten Abraham.
Zoo dwaalt een klepper zonder toom,

[1] stem. — [2] poedert, poeyert, bestrooit.

Een wagen zonder karrossier[1]
Aldus aan 't hollen raakt,
En neêrstort, dat het kraakt.
Zoo zet één hofvonk 't Rijk in vier.
Wat vordert[2] 's vaders oorlôgsfaam,
Godvruchtigheid, en zorg?
Waar vindt zijn hoop een borg
Voor eenen dwazen erfgenaam?
De Heiden hoû zich vrij gerust,
En 't zwaard in zijne scheê
Een ongesteurde vreê,
Een Vredekonings vrouwelust
Vernielt, op éénen dag,
Ons diergekocht gezag.

KEER.

Maar toef, nu zult ge onze oorlogsmacht,
Voor 't jonge mirtewoud,
Gelijk een berg van goud,
Zien flikkren in haar volle kracht;
De goude schilden in de zon
Zien schitteren, zoo schoon
Als starren aan Gods troon,
Daar Davids helden Salomon,
Om zijn geluk bemind, benijd,
Vereeren in het veld,
In hun gelid gesteld,
Met eenen trotschen spiegelstrijd;
Dat eene stofwolk, onder 't slaan,
De heeren overdekt,
Terwijl men vliege en trekt
Op 's vijands heerspits af en aan;
Dan roep eens uit de borst:
Zoo vecht de Vredevorst!

TEGENKEER.

Helaas! wie is op wapens stout,
Op ijzer, en op staal,
Op kinderspel, en praal
Van purper, zilver, en fijn goud,
Borduursel, parlen, en gesteent,
't Welk eer den roover sart?
De krijgsdeugd leeft in 't hart,
Dat zich van bleeken wellust speent.
Dees hofpracht, al dit poppenheer,
Dit weerloos schijngeweld,
Op 's Vorsten voorbeeld, smelt
Allengs, en leît van zelf 't geweer
Ter liefde van zijn schoonste neêr,
En treedt in haren dienst.
Zoo krijgt, op 't ongezienst,
Het land een onbesneden Heer.
Och, eertijds vroom geslacht,
Hoe slaapt gij op uw wacht!

TOEZANG.

Alle dingen door en weder
T' onderzoeken, te verstaan
Wat men ziet beneên de maan,
Al wat d' aarde, ons moeder, baart,
Van den yzoop tot den ceder,
Alle planten, en den aard
Van een ieder dier te kennen;
't Zij het hier op aarde leef',
Of de dunne lucht doorzweef',
En doorvlieg' met vlugge pennen,
Of de wateren bezwemt; —
Alle kennis is verloren,
Kan de min den Vorst bekoren[3],
Dat hij van zijn plicht vervremdt.
Dan regeert geen man den Staat,
Maar een vrouw in mans gewaad.

DERDE BEDRIJF.

BENAJAS, SANHEDRIN.

BENAJAS.

Mijn schildknaap! luister fluks heer Sabud stil in 't oor,
Dat al de Sanhedrin vast aanstapt, en gehoor
Ten hove zoekt. Men dient den toegang te bewaren,
Of nu de breede raad den Koning kwam bezwaren,
Daar hij zich in de zaal, op 't feestelijk banket,
Bij 't vrouwentimmer heeft ter tafel aangezet.
Wij zullen hier een poos de vaders onderhouden,
Naar hoffelijken stijl; doch of ze iet verders wouden
Bestaan, en drongen om den Koning mondeling
Te spreken; 't waar geraên, dat hij hun onderging[1],
Dewijl de roep dit feest ten breedsten uit durf meten,
Hij rijze, is 't mogelijk, van daar men is gezeten,
En trede, al heimelijk, zoo spoedig als hij mag,
Van 's Konings blijden disch, en keere dezen slag.

SANHEDRIN.

Geluk, Heer Benajas!

BENAJAS.

De Hemel wil u sparen,
Grootachtbre Vaders! wel, wat brengt gij ons voor maren,
Van binnen?

SANHEDRIN.

Zeg ons, is Heer Sabud bij der hand?

BENAJAS.

Hij onderhoudt den Vorst, ten dienst van 't vaderland,
Als zijn vertrouweling.

SANHEDRIN.

Hoe zou de Vorst hem missen?
Hij gaat in 't kabinet van 's Rijks geheimenissen,
En volgt zijn meester, als zijn schaduwe, al den dag.

BENAJAS.

Wat zijn geluk bij hem tot 's volleks heil vermag,
Benaarstigt hij ten hove, al waar het met zijn schade.

SANHEDRIN.

Zoo d' amptenaren dus der Koningen genade
Gebruikten overal, men zou een beter tijd
Beleven, zonder twist en onderlingen strijd.
Nu sluipen menigmaal de vleyers in de hoven.
Dan mag de lente 't land een vruchtbaar jaar beloven;
Maar, och! de vleitong gaat met al den bloesem deur,
Het ooft der Doode Zee[2] stelt dus ons hoop te leur.

BENAJAS.

De vleyer strekt een pest bij hooggebore zielen,
En leert ze in 't ende zelfs voor haar gebreken knielen;
Gelijk een onbesneên zich voor den afgod bukt.
Hoe nu? ontstelt u dit? O Vaders! wat verrukt
Uw zinnen, zoo verhaasd? Ontstelt u deze rede?
Hier valt noch twist, noch strijd. Een ieder leeft in vrede,
In dit gezegend Rijk. Wat 's d' oorzaak, dat ge zucht?
Geloof geen lastertong, noch ijdel straatgerucht,
Geruchten komen op gelijk de zomerbuyen,
En drijven over. Wilt geen spel ten ergsten duyen.
Ik gis, het vollek smaalt op dit Sidonisch feest
En feestbanket. Mag nu de Vredevorst zijn geest
Niet spelen voeren, en, na veel beslommeringen,
Uitspannen voor een dag? Of zou het volk hem dwingen?
De lusthof heeft zijn tijd hier buiten, het paleis
Daar binnen ook zijn beurt; doch elk naar den eisch.

SANHEDRIN.

Het voegt den Rijksraad niet den Koning wet te stellen,
Noch onder zijn vermaak den ouden Heer te kwellen,

[1] wagenaar, voerman. — [2] baat. — [3] betooveren, vervoeren.

[1] den weg afsneed, voorkwam (verg. nog eens onderkruipen.) — [2] Versta: van buiten schoon, van binnen vooze vruchten.

En 't hoofd te breken; neen, dat past geen onderdaan.
Wij komen op dien voet niet t' zamen herwaart aan,
Maar moeten naar het volk ons zelfs een luttel voegen,
Hun opspraak dempen, en de burgerij vernoegen.

BENAJAS.

De burger klaagt uit weelde, onkundig van zijn lot.

SANHEDRIN.

De burger eert de kroon gewillig onder God, (wen,
En wenschte 't aangezicht des Konings meer t' aanschou-
Die midden in den drang der buitenlandsche vrouwen
Belemmerd zit, en niet gezien wordt op den stoel
En zetel des gerechts. 't Gemeene best wordt koel
Behartigd, daar de Heer van huis is en te zoeken.
Zoo morren ze bij wijl, ja, lasteren en vloeken
De Koninginnen, alsof bij hun zweet en bloed
Die koninklijke sleep te dertel wierd gevoed
In overdwaalsche pracht en walgende overdaden.
Gesteenten, kronen, praal, juweelen, en gewaden
Waardeeren ze op het naauwste, en hangen er voort bij
Al wat hun ongeduld verciert[1] en uitsmijt[2]. Wij
Ontveinzen 't, om geen haat der morrenden te tergen;
Doch 'tgeen een ieder ziet, hoe kan men dat verbergen
Of loochenen? Men roept: de Koning wordt verrukt[3]
Van 't eerste spoor. Helaas! de lieden zien bedrukt.

BENAJAS.

Wat last kon eenig Vorst ter wereld ooit gebeuren,
Indien hij zich terstond aan 's volks gemor zou steuren?

SANHEDRIN.

Het heugt ons, hoe de kroon tot aan de sterren rees,
Toen op den elpen troon hij 't billijk vonnis wees,
En scheidde door het zwaard den kindertwist, zoo snedig.
Nu slaapt de Leeuwestoel, nu staat de zetel ledig,
Waarop zich elk beriep, indien hij in de poort[4]
Zich vond verongelijkt, of laogzaam wierd verhoord.

BENAJAS.

Het past den Sanhedrin[5] op 't poortgerecht te letten.

SANHEDRIN.

Het past den Sanhedrin, en ook het hoofd der wetten,
Den Koning boven al, den mond van 't Rijksgerecht,
De tong en ziel des Rechts. De raad is Konings knecht.

BENAJAS. (der.

Een ieder schuift den last van zijne op 's Konings schou-
Zijn hoogen ouderdom zoekt rust. De Vorst wordt ouder,
En zwak, en onbekwaam tot zulk een lastig pak.

SANHEDRIN.

Wij wenschen te gelijk zijn Majesteit gemak
En rust, zooveel hem God van boven heeft beschoren.
Wat raad? Hij is ter krone en tot diens last geboren.

BENAJAS.

Ontlast dan, naar uw macht, het ampt der Majesteit,
Die 't gansche Rijk verplichtte, en toom het onbescheid
Des al t' ondankbren volks, en zijne lasterstreken.

SANHEDRIN.

Zou 't ook geoorloofd zijn, den Koning eens te spreken?

BENAJAS.

Genoeg, indien hij niet verheugd waar aan den disch.

SANHEDRIN.

Wat wil de spiegelstrijd? Wat strijd, wat veldslag is
Voor 't mirtewoud vertoond, dat wonder geeft te zeggen?

BENAJAS.

Wie stopt het volk den mond? Men kan geen zaak beleg-
Zoo wijselijk, het zij ook waar, wanneer, en hoe, (gen
Of iedereen bedilt ze, en zet er 't zijne toe.
De Koning voerde 't oog[6] der Koninginne spelen[6],
De hofwacht stond op 't veld, gewapend in twee deelen,
En vierkant, heerelijk en hemelsch uitgerust.
De zon ging op in 't goud, en was op pracht belust.

[1]uitdenkt. – [2]uitslaat. – [3]vervoerd. – [4]Versta: voor 't gerecht. – [5]Als hoogste gerechtshof. – [6]Versta: gaf haar een schouwspel te zien.

Het eene deel, getroost des Konings zij te voeren,
Verhief de Leeuwsbanier, gereed den klaauw te roeren;
Het ander hield de zij van zijn Princes, wel prat,
En stak een Stier op[1], daar een schoone Maagd[2] op zat,
Waarvan de Sidoniërs nog ijdelijk gewagen,
Hoe 's werelds derde deel naar heur zijn naam zou dragen.
Zoodra men wapen blies, in 't aanzien van den Heer,
Ging elk zijn vijand fier met spies en zwaard te keer,
Hoewel alleen in schijn, en zonder bloed te storten.
Men zag tot driemaal toe, de beeren t' zamen borten,
En driemaal deizen, met rondassen op den rug,
Tot dat de Leeuwsbanier, vol doodschrik, bang, en vlug,
In handen viel (het scheen bijkans een strijd van minne)
En opgedragen wierd zijn liefste Koninginne.
Daar komt Heer Sabud zelf. Ik laat de Vaders hier.

SANHEDRIN.

Men speelt al schimpende ernst. God geve, dat de Stier
Van Sidon niet den Leeuw van Juda overheere,
En over zijnen staf en godsdienst triomfeere!

SABUD, SANHEDRIN.

SABUD.

Wat brengt de Sanhedrin ons uit de stad al goeds?

SANHEDRIN.

Mijn Heer! niet al te veel. Men zit hier goedes moeds;
Maar binnen mompelen de lieden, langs de straten,
Dat zij van hunnen Vorst en vader zijn verlaten;
Hij hof en stad vergeet, op Recht noch rechtbank let,
Ja, tempel en altaar uit zijn gedachten zet,
En Sidon kerken bouwt, en inwijdt voor de muren,
Ten schimp van God en 't volk, tot vreugd der nageburen.
Zij dragen naauwelijks dit wijfeest met geduld.
Sidonia lijdt last. Zij geven haar de schuld.
Sidonia misleidt den Koning met haar smeeken[3],
En sleept in 't Hof een staart van Heidensche gebreken,
Die wortelen allengs zoo diep, dat Davids erf
Niet anders ziet te moet dan woestheid en bederf.
Mijn Heer! ontschuldig ons: wij levren u de woorden
Der burgren over, zoo wij die in 't uitgaan hoorden.

SABUD.

Gemeenlijk slaat het volk de Heeren zelfs voorbij,
En heeft het, in de koorts van zijne razernij,
Op iemand naast den Heer te vreeselijk geladen.
Wie kan hun ouverstand bestieren ofte raden?
Moet nu Sidonia dit boeten boven al?
Wordt zij nu, als de bruid, uit zulk een duizendtal
Genoemd, om met dien smaad haar majesteit te grieven?
Wie zocht den burger meer te helpen, te believen,
Dan zij, zoo menigmaal de stad haar lastig viel?
Wat nam ze al zorg op zich! Hoe onverdrietig hiel
Zij 't woord des volks ten hove, ook met gevaar, van eere
En aangenaamheid zelf te derven bij den Heere,
Die zich bij wijlen belgde, om d' onbeschaamdheid van
Het smeekschrift, of de zaak, of somtijds om den man.
Ondankbaar volk! zij heeft u t' onrecht hier gesleten[4].
Kan haar gedienstigheid zoo ras den geur vergeten?

SANHEDRIN.

Haar deugden zijn bekend, gelijk des Konings min
En ijver tot zijn Bruid, die voert hier feesten in
En Sidons razernij, bij geen Hebreên te lijden.

SABUD.

Hier buiten voor de stad? Hoe nu? Waarom benijden
De burgers haar 't gebruik des offers, dat ze toch
Aan hare moeders borst eerst indronk met dat zog?
De Koning handhaaft streng uw godsdienst en behoeders.
De Vorst van Tyrus en uw Koning zijn gebroeders
En bondgenooten, ja, door 't bruiloftsbed verknocht.

[1]Verhief een stieren-vaan. — [2]Versta: de door Zeus geschaakte Europa. — [3]vleyen. — [4]met u verkeerd.

SANHEDRIN.
Tot aan het outer toe. Geen spruit van Jesse mocht
Zich verder met den Nijl of eenig Rijk verbinden.
In 's werelds zaken zijn ze alleen gelijkgezinden.
Niet wijders hielden wij den nagebuur te vriend.
SABUD.
Heeft Hiram dan bij zoon en vader niet[1] verdiend?
Zou Tyrus nu dus veel genade niet gebeuren,
Of gij liên most het feest, de vreugd der Dochter, steuren,
En haren vrijdom? Merk, wat onbescheid is dit!
SANHEDRIN.
Men gunt, dat Hiram gansch Fenicië bezit,
En Assers erreflot van 't Rijk te leen mag houden.
Zoo groot een Godsschuld wordt den Heiden kwijtgeschou-
SABUD. (den.
Des danken ze niet ons, maar hun doorluchtig zwaard;
't En deed[2] hun dapperheid, men had ze niet gespaard.
SANHEDRIN.
Mijn Heer vergeef het ons, indien wij 't hof bezwaren,
Uit zorge om Mozes' Wet en Godsdienst te bewaren.
SABUD.
Wie heeft den Godsdienst meer gehandhaafd dan uw Vorst?
SANHEDRIN.
Voorhene, maar, indien men 't veilig uiten dorst.....
SABUD.
Gij moogt vrijpostig[3] ons uw zorgen wel vertrouwen.
SANHEDRIN.
God waarschuwde ons doorgaans voor buitenlandsche vrou-
SABUD. (wen.
Is nu de Sanhedrin voor 't vrouwetimmer bang?
SANHEDRIN.
Zij moorden dit geslacht met haren tooverzang.
SABUD.
Gij acht dan 's Konings brein te zwak voor vrouwelisten?
SANHEDRIN.
Haar loosheid broedt doorgaans uit Wijzen Afgodisten.
SABUD.
Een wijs verstand omhelst geen Godheid tegens reên.
SANHEDRIN.
't En zij de wijsheid dwaal', verblind door ijdelheên;
Het vrouwenoog kan licht een mannenhart bekoren.
SABUD.
Benijdt ge uw Vorst zijn lust?
SANHEDRIN.
Een wettige ingeboren
Verzade 's Konings min. Dit Rijk was nooit misdeeld
Van schoonheên, schooner dan zich eenig hof verbeeldt.
SABUD.
Men moet een vreedzaam Heer zijn lusten niet besnoeyen,
Maar liever kweeken. Op zoo eng een leest te schoeyen,
Zijn zin te zetten slechts op eene landzatin[4],
Verveelt de Majesteit, en onbepaalde min
Van hooggeboornen; neen, een edel hart wil weiden,
En lezen keur van kruid. Men mag geen Koning leiden
Met burgerlijken toom. Hij zoekt uitheemsche stof.
SANHEDRIN.
Van zulk een ijdelheid gewaagt het Tyrisch hof.
Maar Salomon bestelde en leerde ons andre spreuken,
En zuivre bladen. Zou hij zelf zijn lessen kreuken?
SABUD.
Hij mengt ook deugd met vreugd, vrijagië en minnekout,
En looft de Bruid, die hem aanminnig onderhoudt,
Met wederliefde en gunst en hoffelijke zeden;
Hij maalt haar wezen af en haar bekoorlijkheden:
Hoe zwiert de haarlok dan met zulk een aard en val!
Hoe lonkt haar oog, die 't hart uit 's Konings boezem stal!
Wat wit gewasse kudde is witter dan haar tanden!
De lippen gloeyen meer dan karmozijne banden.

[1]niets. — [2]Ware 't niet om. — [3]Gelijk steeds voor ons vrijpostig. — [4]Zie boven I, bladz. 741b. aant. [3].

Het wangeblos verdooft den blozenden granaat.
Hoe luikt haar aanschijn op, gelijk een dageraad!
Dan smaakt geen muskadel zoo lekker als haar borsten!
Wat dochter treedt zoo braaf, als deze spruit des Vorsten!
Hoe rijzig schiet ze omhoog, gelijk een pallemboom!
Dan viert de minnegloed zijn poezy den toom,
Om 't lichaam naar zijn lust met zulk een geur te kleeden,
En wederom t' ontkleên haar schoone albaste leden;
Dien wijnkroes boordevol, en rond gedraaid, en net;
De goude tarweschoof, met leliën bezet;
Den dicht gesloten hof, en wat voor lieve namen
En titels zijn vermaak en liefde meer betamen.
SANHEDRIN.
Die hooge toon begrijpt[1] Gods echtgeheimenis:
Des Konings huwelijk met Faro's dochter is
Het voorbeeld van Gods trouw met d' uitverkore zielen.
SABUD.
Verschoon ze dan al die des Konings oog bevielen;
Want Faro's spruit is zelf uit afgodisten-stam.
SANHEDRIN.
Zij dient geen afgod, maar den God van Abraham;
Zij zwoer haar Goden af, en Memfis' offervieren,
En 's vaders Priesterdom met al zijn outerdieren.
SABUD.
En Hirams bloed beschimpt 't Egyptisch Godendom,
Dat, onder vacht en schacht en schubben, dus rontom
Den Nijl wordt aangebeên, daar 't volk zich laat misleiden.
Men moet de dwaling ook in 't Heidensch onderscheiden.
SANHEDRIN.
Wat aangegrensde, min of meer, in 't Heidensch dwaal',
Wij wegen 't Heidendom in eene zelve schaal.
En schoon Sidonia ons Wet hield onbesproken, (ken,
Dees muur bepaalt den dienst; geen Godsaltaar mag smo-
Dan binnen deze poort. Dees stad is 't offerperk.
SABUD.
Verdadig vrij ons recht; maar trek niet al te sterk
Aan zulk een snoer. Men moet het oog bij wijlen luiken,
En door de vingers zien. Men moet zijn recht gebruiken,
Wanneer het voordeel geeft. Zoo gij het aan kunt zien,
Dit offeren zal haast van zelf zich zelf verbiên.
SANHEDRIN.
Verbiên? Het zal allengs gelijk de kanker kruipen,
En schieten zijn vergift; gelijk een adder sluipen
In 't lichaam van den Staat, en steken, met den start,
De heerschappij, de Wet, en Godsdienst naar het hart.
Dan zal men d' artsenij, helaas! te spâ bereiden.
SABUD.
Dees burgerij kan God en Baäl onderscheiden.
SANHEDRIN.
Dies wenscht ze God niet half te dienen, maar geheel.
SABUD.
Zij diene Hem geheel, en stake dit krakeel!
SANHEDRIN.
Het is een Gods krakeel; men mag Gods recht niet kreuken.
SABUD.
De tempel riekt alleen van Levi's wierookreuken.
SANHEDRIN.
Daar staat de voorhof, ook voor vreemden ruim genoeg.
SABUD.
Al 't vrouwetimmer bidt daar God aan, spade en vroeg.
SANHEDRIN.
Met uiterlijken schijn, maar Heidensche gedachten.
SABUD.
God zag, wat gaven hem de Koninginnen brachten.
SANHEDRIN.
God zag de gaven aan, doch 't hart van binnen meest.
SABUD.
Zij vieren met den Vorst den rustdag, en ons feest.
SANHEDRIN.
En nu vermetelijk 't afgodisch feest hier buiten.

[1]doelt op.

SAHUD.

Indien men verder ga, de Koning zal het stuiten.

SANHEDRIN.

Wanneer het is te spâ; wanneer de Sidoniêr,
Zoo blind als Ammon, ook zijn gruwzaam offervier
Met kinderbloed vermenge, en met onnoozele asschen
En bloed zich schuldig smette, in steê van zich te wasschen.
Dees gruwelkerk begrijpt al 't Godendom beknopt
Met één gemeinen naam, en zal, dus overkropt
Van vreemde titelen, een vloed van Afgoôn braken,
Een ieder God zijn haag en bergaltaar zien blaken,
Tot dat het eindelijk den waren God verdriet'.

SAHUD.

Nu Vaders! naardemaal gij dus veel kwaads voorziet
En spelt, zoo neem ik aan den Koning te vermanen,
Te letten op zijn ampt, en geenen weg te banen
Tot dezen langen sleep van twist en zwarigheên.
Ontschuldigt midlerwijl, ten beste van 't gemeen,
Den Koning bij het volk, en helpt al d' opspraak weren.

SANHEDRIN.

Wij gaan. Heer Sahud! help dit werk ten beste keeren.

REI.

KEER.

„Ga heen, bekrijg" (sprak Balaäm
Tot Balak[1]) „'s vijands tenten
Met zwaard noch dreigementen;
Maar zet ze in brand door minnevlam,
En vier van joffrenoogen.
De schoone jeugd van Madian
En Moab trede in één gespan";
De braafste[2] dochters togen
Te velde op dien Waarzeggers raad,
Om harten te verovren,
En hersens te betoovren,
Met minen, lonken, en gelaat.
De bloem der jongelingen
Bejegent ze aan de legerpoort,
En kan, door 't lief gezicht bekoord,
Zijn hartstocht niet bedwingen.
Een ieder liefkoost zijn Heidin,
Die, midden onder 't vleyen,
Zich veinst te willen scheyen.
't Hebreeuwsche bloed, te zoet op min,
Belooft ze trouw met smeeken[3].
O list! o vrouwetreken!

TEGENKEER.

Indien het hart niet anders peinst,
Dan mond en lippen niten,
Men kent geen knecht van buiten;
Bemint en spreekt gij ongeveinsd,
Zoo sterk uw woord met daden,
En nuttig tot een klaar bewijs
Een zelven disch en offerspijs.
De minnaars staan beladen
Om zulk een antwoord, al te straf.
Wie brandmerkt zijn geweten,
Aan Baäls disch gezeten,
En zweert zijn God voor Baäl af?
Hoe worstelen de zinnen!
Hier valt in 't hart een felle slag,
Om 's Hemels vloek en 's joffers lach.
Wat zijde zal dit winnen?
D' onzichtbre Godheid zit te hoog;
De jeugd is brusk[4] en teder:
Zij wankelt hene en weder.
De zichtbre schoonheid speelt in 't oog,
En leert ze op Fegor knielen.
O plaag van mannezielen!

TOEZANG.

De jeugd verging in dat gevaar;
Maar zou de Min, die 't grijze haar
Van Salomon kon zengen,
Hem, op 't Sidonisch feestbanket,
Vervoeren van der Vadren Wet,
En ook ten afval brengen?
Dat hoede God, die Abraham
Uit Ur beriep, en Jesses stam
Verhief, ten roem der vromen,
Of 't is hier omgekomen!

VIERDE BEDRIJF.

SADOK, WETGELEERDE, REI.

SADOK.

Wij raakten naauwelijks met moeite, door 't klinket,
De Bronpoorte uit, zoo was de breede straat bezet
Van oud en jong, en mans en vrouwen, die vast schreiden,
Met bittre tranen en weeklachten ons geleidden,
Zoo verre een ieder kon, en drongen de staffiers[1].
Wat was er al gekerms, gejammers, en getiers!
Hoe scheen de straat zoo licht van vierpan[2] en lantaren
En fakkel! Kan de wacht haar wacht en poort bewaren,
Het valt haar dezen nacht voorzeker bang genoeg.

WETGELEERDE.

Toen dees gemeente zag, wat zorg d' Aartspriester droeg,
Om nog het Rijksschandaal, waar 't mooglijk, voor te ko-
Bedaarde ze in het einde, en liet zich wat betoomen: (men,
„O Vader!" (schreiden zij u na, van poort en wal)
Ga hene, ga, en schut dien jammerlijken val.

REI.

Gij komt hier juist van pas, om 's Konings val te schutten,
O hoofd der Priestren! help den struikelenden stutten.
Stap aan, stap aan, naardien 't gevaar geen uitstel lijdt.
Ik zag het gansche spel, o Vader! — het is tijd.

SADOK.

Wat zaagt ge? staan we een poos, en laat ons wat bedaren;
Men mag geen Koningen op straatgerucht bezwaren
En tijding, over graft en muren heen gehoord,
Van krijgsvolk, op de wacht gesteld bij deze poort.

REI.

Belust te weten, hoe dit feestmaal af zou loopen,
Ben ik met dees livrei te middag ingeslopen,
Daar Koning Salomon, zoo heerelijk en prat,
In 't midden van 't banket der Koninginnen zat,
Gelijk de nijd hem lang zijn heil en kroon benijdde;
Mevrouw Sidonia zat aan zijn rechte zijde,
En onderhield den Vorst gestadig met een lonk
En vriendelijk gesprek. Het wezen scheen nog jongk,
Zoo was hij in zijn schik. Indien de grijze haren
Niet tuigden, het gelaat zou ouderdom en jaren
Verloochenen. De min zag hem ten oogen uit,
Gelijk des Bruigoms pen in 't Hooge Lied de Bruid
Bemint, en vleit, en vrijt, en d' allerschoonste zegent,
Terwijl ze wederom haar liefste hensch bejegent;
In 't kort, de Vorst was zoo verheugd en blij van geest,
Dat dit geen maaltijd scheen, maar eer een bruiloftsfeest.

SADOK.

Laat hooren, waar de vreugd ten leste op uit wil komen.

REI.

De dertle tafel was nog naauwlijks opgenomen,
Of Salomon, bekranst met haren rozekrans,
Ging zitten op een troon, belust den starredans

---

[1]Naar Josephus' **Joodsche Ondheden IV, 6**, in verband met Num. XXV. — [2]**bekoorlijkste**. — [3]**vleyen**. [4]**onnadenkend, onbesuisd**.

[1]**staf-roêdragers**. — [2]**vuurpot**.

Te zien, waarvan zij zich beroemd had onder 't eten.
Nadat ze eerbiediglijk, daar hij was neêrgezeten,
Zich driemaal nederboog, en lachende oorlof nam,
Begon ze, en maalde allengs met trippelen een vlam,
Gelijk een avondstar, dat d' aangename zwieren
Hem raakten aan het hart. Hij kan zich niet bestieren,
En springt van zijnen stoel, omhelst ze, en roept: „mijn
Wel aan, nu kies de bloem van al uw wenschen uit, (Bruid!
En eischt wat gij begeert; het is u ongeweigerd."
Men denke, of haar het hart in 't lijf van blijdschap steigert,
En opspringt; want zij had op deze luim geloerd,
En hem van langer hand in haren strik vervoerd.
Zij antwoordt: „Bië met ons het wierook aan Astarte.
Hij stemt het reukloos toe. Waar berg ik mij van smarte!
De Koning stapt vooruit; zij volgt op zijnen tred.
Aartspriester! keer den Vorst, en handhaaf Mozes' Wet.

SADOK.

Hoe kan dit Heidensch wijf den Koning ringelooren!
Zoo zal ze dien Monarch, ter heerschappij geboren,
Beheerschen, als een kind, en zetten zich parmant[1]
En prachtig op den troon, aan zijne rechte hand!
Zij zal de kroon des Rijks, ten trots van alle wetten,
Hem nemen van den hoofde, en op haar hulsel zetten,
Dan klinken voor zijn koon, hem heeten[2] en gebiên,
Ja, Aron haar in 't eind naar d' oogen moeten zien.

WETGELEERDE, SADOK, SALOMON.

WETGELEERDE.

Ik zie den Koning zelf: hij heeft uw komst vernomen.
Mij dunkt, hij deist, en schijnt uw aangezicht te schromen;
Een teeken, dat het hart inwendig wordt gepraamd
Van achterdocht; 't gaat wel. De Wellust trok de schaamt
Niet ganschlijk uit. Hier is nog leven en gevoelen.
Ik schep nog hoop, hij mag bedaren en bekoelen.

SADOK.

Gods zegen vloeye op u uit 's Hemels hoogen troon!
God zeegne Salomon! God zeegne Davids zoon!

SALOMON.

En Sadok in zijn ampt, van boven hem bevolen!

WETGELEERDE.

God hoede zijn Gezalfde, en laat hem nimmer dolen
Van 't heldre spoor der Wet, uw vaders licht en schat!

SADOK.

Dat wenscht u 't Priesterdom; dat wenscht de gansche stad.

SALOMON.

Zij konnen[3] hunnen Vorst niet[4] aangenamers wenschen.
Wat jaagt u hier zoo spâ?

SADOK.

't Geroep, 't gewoel der menschen,
't Geschrei van duizenden, die uit Jeruzalem
U smeeken te gelijk met hun bedrukte stem.

SALOMON.

Bedrukt? Wat druk, wat smert gevoelen d' onderzaten,
Nu Salomon regeert, op wien ze zich verlaten
In veiligheid en vreê? Zij zitten, zonder schroom
En zorg, in schaduw van olijf en vijgeboom,
Van Dan tot Berseba. De vijgboom, die de dalen
In 't wild belommert, kan het bij geen ceder halen,
In menigte en getal. De straatsteen valt te licht,
Bij 't zilver en rood goud. De stad was nooit zoo dicht
Bewoond en vollekrijk bij ons Heer vaders leven.
Wie zag ooit Koninkrijk meer melk en honig geven,
En zoo veel nieuwe steên in 't Joodsche land gebouwd?
Gij ziet nu Jesses kroon aan Faro's kroon getrouwd,
En hoort, van Memfis, macht van paarden herwaart draven.
Wat zeesteên voeren niet den arbeid van heur slaven
Naar onze kusten toe? Het Oosten brengt ivoor,
En perlen, en gesteent. D' Araber en de Moor

[1]statig. – [2]bevelen. – [3]kunnen. – [4]Thans niets.

Vereeren wierook myrrhe, en al den geur van 't Zuyen.
Men hoort geen krijgsbazuin, noch strijd, noch oorlogs-
Mijn staf bereikt den Nijl en oevers van d' Eufraat. (buyen.
Al 't omgelegen volk zoekt heul aan dezen Staat.
Wat port dan dees gemeente, om over ons te klagen?
Of klagen ze van weelde, en valt die zwaar te dragen?

SADOK.

't Gelieve uw Majesteit de reden te verstaan.

SALOMON.

Zeer gaarne, Vader! spreek vrij uit: wij hooren 't aan.

SADOK.

De goudvloot, lang om goud naar Ofir heengevaren,
En eindlijk, na verloop van drie geheele jaren,
Met smerte en angst verwacht, genaakte vast het strand
Der Roode zee. Men riep: „de vloot is onder 't land!"
Asiöngaber stak het hoofd op aller wegen.
Uw jachten voeren haar met zijde zeilen tegen.
Het grimmelde van volk, als bijen, overal,
Op muur, en torentrans, en waterkant, en wal.
De Hemel scheen hiertoe zijn zegen te verleenen.
De zon had nooit zoo schoon in 't hemelsch blaauw gesche-
Toen d' Amiraal der vlote, of 't schip, dat Salomon (nen,
Naar zijnen Koning heet, vóór 't zinken van de zon,
Zijn kiel stiet, als het naar de haven toe kwam streven.
Het is op 't ongezienst met volk en schat gebleven.
De zeestad was vol schriks. Dus luidt d' onzekre maar.
Zoo 't niet gebergd is, loopt het merkelijk gevaar.
De naaste bode wil de droeve maar vergoeden!

SALOMON.

Men hoop', de Hemel zal het ongeluk verhoeden.
Wat mij belangt, ik schel[1] de zee mijn schade kwijt.
't Is droef, dat d' Amiraal in 't landen schipbreuk lijdt.

SADOK.

Zoo doet het[2], groote Vorst! Dit schip, zoo rijk geladen,
Is Koning Salomon, grootdadig in zijn daden,
Die grijs van ouderdom, gezegend met den schat
Van wijsheid en geluk en heerlijkheid, en wat
Een aardsche Godheid voegt, gevaar loopt van te sneven,
En schipbreuk in zijne eere en zijn godsdienstig leven
Te lijden, op het zand van wulpsche afgoderij,
Vóór 's levens avondstond. Waar brengt de razernij
Van vrouwemin den mensch, een Vorst, een licht der Hee-
Dat alle Koningen als Gods Orakel eeren! (ren,
Hebt gij de jonkheid niet geraden, wijs en trouw,
Te vliên de gladde tong van een uitheemsche vrouw,
Haar honigzoete keel en liefelijke lippen?
Zoo zorglijk, als in zee verborge en blinde klippen,
Gevarelijker dan een scherp tweesnedig zwaard.
Waarom beschrijve ik u deze adder en heur aard?
Wat helden stak ze niet uit heur verborge lagen?
Wie kan een gloeyend vier in zijnen boezem dragen?
Wie treedt op kolen en verbrandt de voeten niet?
Zoo luidt uwe eige les, uw gulde Spreuk[3]. Zoo ried
De Koning onze jeugd en zonen, die nu schreyen,
En hem, gelijk een os, naar bijl en bank[4] zien leyen,
Gelijk een vogel blind zien vliegen naar den strik;
Uw leven en uw dood verscheelt een oogenblik!
Ontwaak, o Salomon! ontwaak uit uwe droomen!
Ontwaak, of 't is met u en Juda omgekomen.
Gij staat in top van eere, en die u storten zal,
Dicht achter u, en lacht alreede in uwen val.

SALOMON.

Zou dat mijn schaduw zijn, zoo diende ik haar te vlieden.

SADOK.

Ja, recht, een schaduw kan u dwingen en gebieden.

SALOMON.

Gij meent Sidonia, mijn opperste vermaak.

WETGELEERDE.

Nu honigzoet, maar flus van alsembittren smaak.

[1]scheld. — [2]Dat is het. — [3]Zie de zoogenoemde Spreuken Salomons VI. 28.

SALOMON.
Dat licht der schoonheid, waard des Konings min te voe-
SADOK. (den?
Vermomd, om gruwzaamheên van afgoôn uit te broeden.
SALOMON.
Zij dient haar Godheid slecht en recht[1], op Sidons voet.
WETGELEERDE.
En sleept den Koning mede, en 't hof, en al zijn stoet.
SALOMON.
De Vorsten zijn gewoon, Vorstinnen te believen.
SADOK.
Een Vorst ontzie, zijn bed ten dienste, God te grieven.
SALOMON.
Wat 's dit, een luttel smooks te rooken voor 't altaar?
WETGELEERDE.
Voor zulk een gruwelbeeld? O laster, al te zwaar!
SALOMON.
Geen gruwel, maar een beeld van wit en zuiver marmer.
SADOK.
Wie afgoôn eert, versmaadt den oppersten beschermer.
SALOMON.
Beschrijf me d' afgoôn, opdat ik die doling kenn'.
WETGELEERDE.
Uw wijsheid maalde ze ons naar 't leven met haar pen.
SALOMON.
Die vloekt noch kopre Slang, noch goude Cherubinnen.
SADOK.
Dat waren afgoôn noch verbodene afgodinnen.
SALOMON.
Het waren beelden, kunst, en koper, hout, en goud.
WETGELEERDE.
Wie heeft zijn hoop en troost op dat metaal gebouwd?
SALOMON.
Gewonden, van de Slang vergiftigd en gebeten.
SADOK.
Zij hebben Gode dank voor 's lichaams heil geweten.
SALOMON.
En bleven midlerwijl genezen door het beeld.
WETGELEERDE.
Een beeld, dat God verheft, en niet zijn eere steelt.
SALOMON.
De Feniciërs staan niet aan Mozes' Wet gebonden.
SADOK.
Wij dienen éénen God, zij kunst en menschenvonden.
SALOMON.
God schonk Oöliab en ook Bezaleël
Den geest van kunst, gewrocht door goddelijk bevel.
SADOK.
Ten dienst van éénen God, den vader van uw vadren,
Gezalfde! laat ik u, gelijk Aartspriester, nadren,
En uit den gulden strik van 't vrouwelijk bedrog
Verlossen! Geef gehoor om God, en luister toch:
Heb ik en Nathan u ten Vorst des volks gekozen,
En op den troon gezalfd met onzen oliehoren,
Zoo volgt getrouwen raad en schuw de vuile smet
Der schoone slang, te lang gekoesterd in uw bed. (gen,
Een slang heeft d' eerste vrouw, de vrouw den man bedro-
De man al 't aardrijk voort met zich in 't net getogen.
De geest des Hemels vliedt het al wat schepsels eert.
Wie ongoôn inwijdt, is 't die allersnoodst boeleert.
Een eenig voorbeeld kan ontelbaar volk vernielen.
Eén lust, één ijdelheid bederft onnoozle zielen.
Zoo luidde uw eerste taal: dat was uw spraak voorheen,
Toen gij de wijsheid volgde, en God, die u verscheen,
En zegende uit zijn schoot met kennis, schat, en eere.
Vergeef me, wijsste Vorst! dat ik uw wijsheid leere:
Bederf uw eersten geur geenszins met zulk een stank,
Verdoof noch schen uw faam met zulk een kwaden klank!
De mare loopt alreê daar binnen, langs de straten,
Dat Salomon den God der Vadren heeft verlaten.

[1]eenvoudig en wel.

SALOMON.
Een galm, een straatgerucht verdwijnt in ijdel lucht.
Een Koning keert zich niet aan 's volleks straatgerucht.
SADOK.
Wat baat de tempelbouw? Wat baten offervlammen,
Zoo vele duizenden van runderen en rammen
En ossen, en 't geblaat van al 't onnoozel vee,
De Bondkist, kandelaar, altaar, en kopre zee.
De praal des Priesterdoms, gezang, en feest, en staatsie,
En al uw ijveren, nu gij in 't einde, eilacie
Te jammerlijk vervalt, u zelven stelt ten spot,
Den levenden verzweert[1], en dient een dooden God,
Een pop van Sidon! Kan de Hemel dit verzwelgen[2]?
SALOMON.
De Hemel zal zich des zoo wonderlijk niet belgen.
Gij schat de wijsheid van den Hoogsten veel te teêr.
WETGELEERDE.
Die lijdt niet, dat men eere en diene een andren Heer.
SALOMON.
Niet binnen deze stad, maar buiten Sions muren.
SADOK.
Men pare nimmermeer zulke ongelijke buren.
WETGELEERDE.
De grond des ganschen lands is heilig; 's Konings staf
Beware ook ongeschend het erf, dat God ons gaf.
Eén Wet, één Vorst, één God, één kerk, één offerande,
Daar zetten wij ons lijf en leven voor te pande.
SALOMON.
Wij hebben ons vriendin slechts éénen dienst beloofd.
SADOK.
Genadigste! waak op, eer u de donder 't hoofd
Verplette, om zijn leed en smaad aan u te wreken.
Hebt gij Adonias, die naar uw kroon durf steken,
Uw eigen broeder zelf, den zwaarde toegedoemd,
Met wat liefkozerij en razernij verbloemt (wen
Gij dit meineedig stuk, 'twelk eeuwig wraak wil schreeu-
Tot God, die nimmermeer, in 't midden der Hebreeuwen,
Zal lijden, dat zijn naam onteerd blijf door dien hoon,
Een bastertgod zich zette in zijnen offertroon?
Laat af, het is hoog tijd dit met berouw te boeten.
Wij zinken; d' aarde loeit alreê beneên ons voeten.
SALOMON.
Nu Vader! zijt gerust: wij staan op vasten grond.
WETGELEERDE.
Gij staat niet vaster dan Abiram eertijds stond,
Wiens rot van 's Afgronds muil verteerd wierd en verslon-
SALOMON. (den.
Wij staan aan ons belofte en Koningin verbonden.
WETGELEERDE.
Nog hooger aan Gods boek, dees boekstaaf, onzen band.
SADOK.
Gelooft ge 't Wetboek niet, geloof Gods eige hand!
Zie daar de steene Wet, en van Hem zelf geschreven.
Zij dondert over 't land, dat berg en steenrots beven.
Dees tafel kent en dient maar éénen Heer alleen,
Die Jacobs boeyen brak door duizend wonderheên.
Versmaadt ge Zijn gebod en ons Hebreeuwsche bladers,
Zoo siddert voor de wraak en gramschap, die des vaders
Vergrijp aan d' afkomst straft, tot in het vierde lid,
Dat hem de rugge biedt en vreemde Goden bidt.
SALOMON.
Ik staak mijn opzet niet, hoe stout men dit belette.
SADOK.
Daar leît de groote stad, daar God Zijn zetel zette.
Hij roept u van Zijn troon en Cherubijnen[3] toe;
Ik bidde u bij dien staf, bij Arons groene roê,
Die deze amandels droeg en levendige blâren:
'k Bezweer u bij God zelf, laat toch uw afgod varen!

[1]afzweert. — [2]slikken, verdragen. — [3]der Bondkist.

Laat varen, dat geen dwaze en dolle vrouwelust
U liever zij dan God, en naam, en faam, en rust.
Verkeer uw zegen niet in honderdduizend vloeken.
Of stapt ge hene, stap eerst over Mozes' boeken,
En al het Heiligdom, en 's Hoogepriesters lijf,
En sleept ze meê ten val; maar trap mijn hart zoo stijf,
Zoo vinnig, dat het breke, is 't reede niet geborsten
Van hartewee! O bloem, o kroon, o licht der Vorsten
En Koningen! gewild als 't aanschijn van de zon;
O Hemelsche Profeet, begaafde Salomon!
Gehoorzaam God in ons! of, zijt ge niet te buigen,
Zoo neem ik Zijnen troon en Englen tot getuigen
Van Sadoks trouw en plicht, godvruchtigheid, en druk,
En wil onschuldig zijn aan dit verwaten stuk!

SALOMON.

Helaas! ik voel een storm, een onweêr door mijn zinnen:
Hier buiten dreigt me God, Sidonia daar binnen,
En 't vrouwentimmer, dat zoo veel op mij vermag.
Aartspriester! spaar uw rouw, en tranen, en beklag.
Ga hene, stil de stad, en stel mijn volk te vrede!
Ik zal Sidonia (betrouw het mij) haar bede
Ontzeggen. Zijt gerust; ik wil in plaats van God
Noch Ammons Moloch, noch Sidonische Astaroth,
Noch Moabs Chamos hier in woud of tempel vieren.
Ik wil geen heilloos beeld van marmersteen, of dieren
Aanbidden. Weg met dit blanketsel en bedrog!
Ik zoog uit Nathans borst geen afgodisten zog;
Een afgod stichten is de grootste goddeloosheid,
En oorsprong en het slot van allerhande boosheid.
Eerwaardste Vader! staak uw droefheid en geklag!
Ga hene, stil ons stad, en volk door uw gezag!

SIDONIA, SALOMON.

SIDONIA.

Mijn waardste altaargenoot! gij wacht me hier ter stede,
Ontschuldig uw Princes: zij werd ten leste reede,
En kwam nog tijd te kort aan tooisel en cieraad.
Wie ons Godinne dient, vermij al wat misstaat.
Mijn Priester Ithobal, de hooggeëerde vader,
Bereidt zich naar gewoonte, en komt ons beî te gader
Op 't heilig offerfeest geleiden, met de praal
Der Koninginnen, die hem wachten in de zaal,
Een iegelijk om 't schoonste en heerlijkste uitgestreken[1].
De staatsie staat gereed. De fakkels zijn ontsteken.
Wij dienden wel te gaan; zij komen. Hoe, mijn Heer,
Mijn bruidegom! hoe dus? Gij wandelt hene en weêr.
Verdient Sidonia geen antwoord op haar rede?
Verdroot u 't wachten? Hoe? dees tijd en offerzede
Vereischt iet ongemeens, en keurigheid, en pracht.
Vergeef het u vriendin, heeft zij te lang gewacht.

SALOMON.

Een luttel toevens kan somtijds een aanslag krenken
Of vorderen. Dit werk geeft allerlei bedenken.

SIDONIA.

Bedenken? Hoe, mijn Heer! is 't nu bedenkens tijd?
Gij gaaft me flus uw woord: ik schelde u zoo niet kwijt.

SALOMON.

De Koning blijve u dan dees kerkbelofte schuldig;
Ontsla hem deze reis, en draag u toch geduldig.
Ga heen, voltrek het feest met al uw hofgezin.
Verschoon den Vorst; hij ziet dit offren dieper in.
Wie wijs is, schikt zich liefst naar 's volks gelaat[2] en tijden.
Een Koning boven al, om onraad te vermijden,
Betoom' zich zelven, ook in 't gene hij vermag.

SIDONIA.

Een angstig Koning knaakt zijn schepter en gezag,
Als zijn gemeente merkt, dat hij begint te zwichten.
Zij zal op dezen voet haar eere en aanzien stichten,
Ja, hem van langer hand dus wassen over 't hoofd;
Wij houden ons aan 'tgeen de Koning eens belooft.

SALOMON.

Ik doe mijn woord gestand, wat vroeger of wat spader;
Wat hindert dit? Men lette op mijn besluit wat nader
En rijper; wat kan 't schaân?

SIDONIA.

Hoe dus, mijn eigendom?
Wat inzicht zet zoodra uw wijze zinnen om?
Mijn vier! hoe kan uw brand te mijwaart zoo verkoelen?
Wat kan u kwetsen, dat mijn ziel niet eerst zou voelen?
Mishaagt u iet in mij? Laat hooren, waar het deert.
De Majesteit ontvouwe al wat heur hart begeert.

SALOMON.

Ik hebbe, ontstel u niet, mij op die zaak beraden.

SIDONIA.

Beraden? Hoe, mijn Heer? Verschillen uwe daden
Van uw beloften? Heeft u iemand omgezet?

SALOMON.

Gij volgt uw vaders wijze, en ik mijn vaders Wet.

SIDONIA.

Men acht een konings woord zoo heilig, als zijn zegel;
En breekt ge dit?

SALOMON.

Het strijdt met ons gewoonte en regel;
Wat geldt een vrolijk woord, gesproken bij den wijn?

SIDONIA.

Zoo paait ge mij alleen met enen schoonen schijn?
Heer Koning! zult ge dus een Koningin beminnen,
Lichtvaardig weifelen, en spelen met uw zinnen?
Het hoofd van Davids Rijk voegt niet dan deftigheid;
Standvastigheid en trouw verciert de Majesteit.

SALOMON.

Mijn schoone! val me dan niet met uw rede lastig.
Wie bij zijn godsdienst blijft, is deftig en standvastig.

SIDONIA.

Standvastig is hij, die niet wankelt in zijn woord.

SALOMON.

Gij hadt me met een lonk en nieuwen dans bekoord;
Of mij een woord ontviel, wat is er aan bedreven?
Gelieven moeten dat elkanderen vergeven.

SIDONIA.

Zoo zendt ge mij alleen op 't hoogtijd, zonder u?

SALOMON.

D'Aartspriester raadt het af: zijn inzicht maakt me schuw.

SIDONIA.

Verzoekt ge raad bij hem, d' Aartspriester zal het nimmer
Inwilligen. Hij haat al 't uitheemsch vrouwetimmer,
En voedt dien haat bij 't volk. Men droeg hem geen ontzag
In 't bouwen van mijn kerk. Zijn aanspraak, zijn beklag
Belette uw ijver niet, ons Priesters in te voeren.

SALOMON.

Indien men verder ga, het zal ons Rijk beroeren,
Gelijk alreê de stad. 't Is vreemd en ongehoord,
Dat Heidensch offer smook' hier buiten voor de poort,
Nog vreemder dat de Vorst dees nieuwigheden stijve,
En met zijn Koningin afgoderij bedrijve.

SIDONIA.

Mijn godsdienst wordt verkeerd afgoderij genoemd.

SALOMON.

Dat zij zoo 't wil; die wordt in onze Wet verdoemd.

SIDONIA.

Volhardt dan bij uw wet, in leven en in sterven;
Gij kunt mijn offer, ik uw bedgenootschap derven,
En sta bereid, het Rijk te ruimen met mijn stoet.

SALOMON.

Gij zijt mijn Koningin, mijn aangenaamste gloed;
Zoudt gij uw Heer en Vorst zoo lichtelijk begeven?

SIDONIA.

Ben ik uw Koningin, waar is uw trouw gebleven?
Heeft Tyrus, uw gebuur en bondgenoot en vriend,
Door zijn gedienstigheên niet meer aan u verdiend

[1] uitgedost. — [2] houding.

En 't Joodsche Priesterdom? Beloont men de getrouwen
Dus avrechts? Vader help uw hof en tempel bouwen,
Hieuw heele rotsen weg aan klaren marmersteen.
Hij voerde u Liban toe aan cedren, en al 'tgeen
Een godsgebouw vereischt, dat aan de lucht zal steigren.
Hij woude u kunstenaars, noch geen bouwmeesters weigren.
Toen waren uw Hebreên van Sidons dienst niet schuw,
Noch Sidon zag zoo naauw in zulk een werk op u.
Gij achtte ons handen toen niet onrein, om te werken
Op uw gewijden grond, aan uwe kerk vol kerken.
't Vernuft van Tyrus goot de vaten van metaal,
Kolom, en kopre zee. Gij moet het altemaal
Hem danken, die noch kunst noch kost hieraan woû sparen,
Om d' eer des Priesterdoms op 't hoogste te bewaren.
Ik ga voorbij dien schat van dierbaar ebbenhout,
Gesteente, en parlen, en ontelbre baren goud,
En wat mijn vaders vloot uit Ofir meê kon slepen,
En gieten in uw schoot met rijk gelade schepen.

SALOMON.

Wij weten 't Sidon dank, en uw Heer vaders kroon.

SIDONIA.

Men dankt ze met den mond, en averechtschen loon.

SALOMON.

Wat loon verzochten ze ooit? Wat wierd hun afgeslagen?

SIDONIA.

Fenicië is te fier, te rustig om te klagen.

SALOMON.

Het voegt geen Vorst, dat hij beweze deugd verwijt':
Het waar lafhartigheid, en bellegziekte[1], en spijt;
Dies laat ons granen, wijn, olijf noch olie noemen,
Noch op geen twintig steên in Galilea roemen,
En wat uw vader meer van harte wierd vereerd.
Zoo verre is 't, dat een hof ter wereld ons braveert
Met diensten; en hoe zou 't een Oppervorst betamen,
Dat hij zich van een leen en leenrijk liet beschamen?
Mevrouw! ai, belg u niet, al spreken wij te rond;
Gij perste uw Heer met kracht die woorden uit den mond.

SIDONIA.

Uw Majesteit bestelde ons olie, graan, en wijnen;
Om niet in Tyrus' oog te vrek, maar mild te schijnen;
Doch 't was geen arbeidsloon voor zoo vele arbeidsliên,
En vader, toen hij ging uw twintig steên bezien,
Bevond, hoe rijk hem heide en zand wierd toegemeten,
Voor twintig jaren dienst, en zijn langdurig zweeten,
En marmer, goud, en hout, besteld tot Sions eer;
Hij schonk u niet te min zoo vele steden weêr.

SALOMON.

Van vaders billijkheid kan al het land gewagen.

SIDONIA.

Zoo zoudt gij billijk u gelijk een schoonzoon dragen.

SALOMON.

Ik heb uw vaders kroon gehandhaafd en behoed.

SIDONIA.

Hij heeft, door zijn gezant, u op den troon begroet.
En d' eerste heil gewenscht met 's vaders heerschappije.

SALOMON.

Dat elk naburig Rijk dus om den pallem strije
Met zijnen nagebuur, vermeert de broederschap
Der Koningen, en voert ze op eenen hoogen trap.
Die eerst mijn broeder hiet[2], werd mijn behuwde vader,
Toen gij mijn trouw ontvingt. Wien raakt de vriendschap (nader?

SIDONIA.

Daar grond van vriendschap is, en liefde, en eenigheid.

SALOMON.

Wat spreekt Sidonia?

SIDONIA.

Helaas! ik ben misleid.
Men troont me uit Hirams hof met honigzoete woorden.

SALOMON.

In 't hof van Salomon.

SIDONIA.

Och! zat ik aan de boorden
Van Indus, of d' Eufraat, of diep in Mooreuland,
Of Perzen, of waar 't zij, daar een de Rijkskroon spant,
Die mij gebeuren mocht[1], en mild wierd aangeboden;
Zoo hadde ik geenen strijd te voeren met uw Joden,
Die mij dus overdwers begrimmen alle daag,
En roepen: „dat men haar ten stoel, ten Rijke uitjaag!"
Maar zijt gerust, men hoeft geen Koningin te dreigen.

SALOMON.

Het onverstand des volks is allen Rijken eigen.

SIDONIA.

Ik nam op Vaders raad des Konings trouwring aan,
Om onder Faro's kind aan uwe zij te gaan
Voor tweede Koningin, die eerste vrouw mocht wezen.
Hoe liet ik, slechte duif! mij lokken en belezen,
En houden uit den troon van menig jong Monarch.
Men overstemde mij. Een dochter[2] denkt geen erg.
Zoo werd mijn groene jeugd besteed aan grijze haren;
Mijn lente, aan wintersneeuw; mijn bloem, aan dorre blâren.

SALOMON.

Hier ziet u 't gansche hof naar d' oogen en den mond.
Uit duizend is er geen, die zoo mijn boezem wondt
En blaakt, als gij alleen. Bedaar mijn uitverkoren.

SIDONIA.

Hoe dikmaal hebt ge wel in uwen gloed gezworen,
Dat gij mij volgen zoudt ten outer, hand aan hand!
Laat tuigen 't echte bed, gordijn, en ledekant.
Hoe laat gij u vergeefs om uw beloften manen,
Met ijdele gebeên, en oogen, nat van tranen?

SALOMON.

Hoe schreit ge dus, mijn hart? Zijn wij hier oorzaak van?

SIDONIA.

De Koning Salomon is recht een vrouweman!
Men wensch' de bruid, die hem in d' armen t'huis zal komen,
Geluk! zoo juichten berg, en bosch, en beek, en stroomen;
Toen ik met uw gezant van Vader oorlof nam:
Een bruiloftvaart, die mij, helaas! zoo zuur bekwam.

SALOMON.

Toen gij den erfgenaam en zoon van David trouwde?

SIDONIA.

Een trouwen, dat mij meer dan duizendwerf berouwde.
Och, och! had Davids zoon nog iets van Davids schijn,
Die Goliath, den Reus, en menig Filistijn
In 't veld gemoette, alleen om Michol te verwerven;
Dat was een held, vol viers, die om zijn bruid wou sterven!

SALOMON.

Geen Heidensch Afgod had mijn vaders zwaard te vriend.

SIDONIA.

Zijn zwaard heeft Achis zelf. en 't Heidensch Rijk gediend.

SALOMON.

Uit hoogen nood, mijn Lief! en om zijn lijf te bergen.

SIDONIA.

O trouwelooze! ik zweer het u niet meer te vergen,
En zweer het anderwerf, bij Sidons Oppergod,
Den grooten Dondergod, bij 't beeld van Astaroth,
Bij zoo veel Goden, als uit eene wolk van boven,
Van uw meineedigheid en valschheid in 't beloven
Nog kennis dragen. Gij geveinsde, hard van aard!
Is uw getrouwe u geen altaargemeenschap waard?
Zoo zult gij ook voortaan haar bedgemeenschap derven.
Mijn vloek en Tyrus' vloek zal treffen op uw erven
En volk, dat gift en gal op Sidons dochter braakt;
Een schoonheid, tienmaal waard van eenen God geschaakt.
Zie neder uit uw troon, o Koningin Astarte!
En wreek uw smaad, mijn leed, en neem mijn vloek ter harte.
'k Verbid hem niet, noch eisch geen uitstel van zijn straf;
O Goden, wreekt mijn smart, en wischt mijn tranen af!

---

[1]lichtgeraaktheid. — [2]Thans heette.

[1]ten deele viel. — [2]jonge dochter, meisjen.

SALOMON.
Om zulk een lichte zaak u zelve zoo te kwellen?
SIDONIA.
Uw Koningin ten schimp van al de wereld stellen,
Ten schimp van hof en stad, is dat een lichte zaak?
Mijn Godsdienst is mijn kroon en opperste vermaak,
Ik docht[1] mijn glorie zou nu eerst den adem halen,
En, als een zon in top gerezen, met haar stralen,
Verhengen al het schoon, dat hier ten hove blinkt;
Nu daalt ze plotseling, en gaat te gronde, en zinkt.
Sidonia ontlook, gelijk een wereldwonder:
Zij ging in rozen op, nu gaat ze in tranen onder,
Zij leeft te lang, die jong niet meer te hopen heeft,
En haar geluk en eere in droefheid overleeft.
SALOMON.
Hoe beeft mijn hart! Wat raad? Ik drijf verbaasd in 't mid-
Van God en Afgod. Och! wie staat mij aan te bidden? (den
Te wierooken? Helaas! wat zijde kieze ik nu?
Een worrem knaagt mijn hart, van Sidons Godheid schuw;
En ondertusschen blaakt de Min het onder 't knagen,
Hoe kan men Sadok en Sidonia behagen,
Al t' effens? Wie van beî zal Salomon gebiên?
Hoe weent die schoone ziel! Wie kan haar tranen zien,
Al was zijn hart van steen? Neen, neen, ik lij dit nimmer,
Noch haal op mij den haat van al het vrouwentimmer,
Van duizend vrouwen, elk de braafste Koningin.
Vergeef het Salomon, mijn Schepper! och, de Min,
De vrouweliefde doet mij struikelen, en dolen
Uitwendig, maar het hart aanbidt u in 't verholen.
Uw wijze Godheid keer' zich aan geen hand vol smooks;
Wij wijden u het hart, en niet een luttel rooks.
Mijn Schoone! zijt gerust: hoe weent ge dus verbolgen?
Mijn Schoone! geef gehoor: ik zal uw offer volgen.
SIDONIA.
Helaas een vrouwenhart is teêr en licht beroerd,
En weder licht gepaaid. Mijn Lief! ik was vervoerd
Van ijver en van minne, en ken mijn kranke zinnen.
Geen ware liefde veinst, en houdt haar tranen binnen.
SALOMON.
Mijn schoone! schrei niet meer; mijn wellust, staak dien
Nu wisch uw tranen af; wisch af dien droeven dauw! (ronw!
Daar komt de staatsie ons met vreugd ten outer leyen,
Bedaar, bedaar, mijn Lief! eer iemand u zie schreyen.

ITHOBAL, SIDONIA, SALOMON.

ITHOBAL.
Nu gaat verheugd ten reye, en danst,
Gij die het hoofd met myrthen kranst,
Ter eere van Astarte.
Nu wijdt hier, blij van harte,
Den tempel aller Goden in,
Daar ons Sidonische vorstin
Den Koning toe liet nooden.
Vergeet ook niet de Goden,
Waar voor het vat van Moab smookt,
En Ammons bloedig outer rookt.
De fakkel blake en flonker'
Voorhene[2], schoon bij donker;
Dan strooye een rozekorf den geur
Van rozen, levendig van kleur;
Dan volgt die geur bij paren!
Laat offerkandelaren,
Van reukwerk zwanger en bevrucht,
Verspreyen hunne zoete lucht;
Dan brengt den korf met duiven,
Sneeuwwit van pluim en kuiven.
Ik volg dien zuivren offerschat,
En zwaai het gouden wierookvat,
Om 't offer in te wijden.
Gij, roem van onze tijden,
O Salomon! Sidonia!
En gij, Princessen! volgt ons na,
En helpt dit wijfeest kronen
Met goddelijke tonen.
Nu heft der Goden lofzang aan;
Zoo zal de tempel opengaan.
SIDONIA.
O Goden en Godinnen!
De Koning zingt u lof
Met duizend Koninginnen;
Beschut, behoedt zijn hof!
Gij vloodt voor 's vaders degen.
Nu haalt de zoon u in.
Verleent hem uwen zegen,
En zegent 's Konings min.
Betoomt ze die u tergen,
Dat hem uw macht behoê;
Hij wijdt op deze bergen
U kerk en outer toe.
ITHOBAL.
Daar opent men den tempel:
O Godheid van 't altaar!
Wij offren op uw drempel
Dit onbevlekte paar.
Ontvang dien geur van eere,
Nu tweemaal achter een.
Dat uwe macht vermeere,
In 't midden der Hebreeûn.
Tast aan, o roem der vrouwen!
Tast aan, o Konings bruid!
Zoo spreye in dees landouwen
Uw lof zijn geuren uit!
SIDONIA.
Tast aan, o bloem van Jesse!
En smook nu, te gelijk
Met mij, voor dees Godesse,
Het wierook in uw Rijk!
Wat schrikt ge, mijn beminde?
Tast aan, wat maakt u bloô?
Tast aan, mijn eensgezinde!
Men eert ons Goden zoo.
Wij wierooken te gader
U met dit wierookvat.
O Godheên! treedt ons nader,
En zegent hof en stad.
SALOMON.
Och, och! wij zijn verwaten[1],
Van God verstooten en verlaten.
Wat wil dat schrikkelijk gerucht?
Gods gramschap berst met donder uit de lucht.
Waar heen gevloden? Waar gevlucht?

REI.

Ie KEER.

O Sion! schrei geheele plassen;
Bestrooi uw hoofd met stof en asschen;
Trek hare[2] boetkleên aan, als wij.
Geen blijschap zij
Rondom noch binnen uwe wallen.
De kroon is van uw hoofd gevallen;
De wijze Koning leît er toe.
De taaye roê
Des Hemels dreigt u fel van boven.
Gods gramschap rookt, gelijk een oven.
Hoe blusschen wij haar vonken toch?
Och, och! och, och!

[1]Voor dacht. — [2]voornit.

[1]vervloekt. — [2]haren, harde.

Ie TEGENKEER.

Schrei Cederbeken en Jordanen!
Ja, schrei een meer, een zee van tranen:
Gij wascht geen smet uit uwe zon.
Och! Salomon,
Ons hemelhooge berregeeder,
Stort, zonder hoop van opstaan, neder.
Hoe ziet die schoongeschapen Verst
Zoo vuil bemorst,
Berookt, besmookt van Afgodinnen!
O wee! dit komt van uitheemsch minnen,
Uitheemsch blanketsel en bedrog.
Och, och! och, och!

IIe KEER.

De Sterke[1], die noch Filistijnen,
Noch leeuw ontzag, van minne aan 't kwijnen
Geslagen, kwam aldus ten val;
De schoone stal
Hem 't hart met tranen en met nokken!
Toen schoer de schaar zijn lange lokken,
Waarin zijn kracht gedoken lag.
D' ontwaakte zag
Te spâ, wat list hem leerde dolen,
En blind geketend dreef te molen.
O wellust! O bekoorlijk aas!
Helaas, helaas!

IIe TEGENKEER.

Wat baat de Wijsheid of de Sterkheid,
Indien men geen van beî te werk leît,
Noch 's Hemels gaven, ons betrouwd,
In eere houdt?
Men mag op kracht noch wijsheid roemen,
Noch Wijze of Sterke zalig noemen,
Vóór 's levens jongsten oogenblik
En lesten snik,
Nu Salomon en Samson sneven,
En zulke spiegels van zich geven;
O reukeloosheid, al te dwaas!
Helaas, helaas!

TOEZANG.

Beschimpte met uw grijze haren!
Kost gij d' afgodische pilaren
Des tempels ook ter aarde rukken[2],
En storten dit gebouw aan stukken;
Begraven met een krak of twee
U zelve, en uw Vorstinnen meê,
Daar zij verblind voor Afgoôn smoken;
Gij hadt u loffelijk gewroken,
En dekte uw schande met dit graf.
Maar, och, och, och! gij zijt te laf.

VIJFDE BEDRIJF.

SABUD, BENAJAS.

SABUD.
Wie hoorde ooit zulk een storm, en zulke donderslagen?
BENAJAS.
Dat gruwzaam onweêr kon het stoutste hart vertsagen.
SABUD.
De heuvel dreunde, en al 't gebergte hier ontrent.
BENAJAS.
De bliksem heeft altaar en myrthewoud geschend.
SABUD.
Hoe mengde zich het vier en weêrlicht in die dampen!
Hoe blies een dwarrelwind de fakkels en de lampen
Al t'effens uit! Hoe koos het gansche Hof de vlucht!
BENAJAS.
Wat zag men al gespooks en oorlogs in de lucht!
SABUD.
De Hemel stond in brand, en scheen alom te blaken;
Dat huilen uit den grond, dat bulderen, dat kraken
Verdoofde elks ooren, en verbaasde ons, krak op krak.
Een ieder liep zijns weegs, en koos een hol of dak,
En wat men 't reedste vond om dit gevaar t' ontschuilen.
BENAJAS.
Die felle hagelbui sloeg vee en menschen builen,
De herders op het veld, de kudden in de weî.
SABUD.
De heuvels galmden luide op 't vreeslijk landgeschrei.
'k Geloof de steenrots gaapt, van al 't gedruisch gereten.
BENAJAS.
Den Koning werd de kroon en krans van 't hoofd gesmeten,
De wierook en het vat geklonken uit de hand.
Het schijnt, of God, vergramd, alreê den wraakboog spant!
Men neem het hoe men wil, dit kan geen heil beduiden.
De Hemel scheurde, en schoon het Noorden tegens 't Zuiden,
Als heeren, tegens een[1] verbitterd en gestoord.
SABUD.
Men heeft tot driewerf toe een stadgeschrei gehoord.
Hoe is de Cederbeek met d' omgelege bronnen
Naar heuren oorsprong toe verbaasd terug geronnen,
Ja, schichtig uitgeschept, tot onder op den grond,
Zoodat men ook den visch op d' oevers leggen vond!
BENAJAS.
De maan verloor haar glans, 't gestarrent zijnen luister.
De lucht betrok alom, en werd heel zwart en duister.
SABUD.
De Koningin verstak zich diep in 't myrtewoud.
BENAJAS.
De Koning heeft zich naauw in een spelonk betrouwd,
Alleen met drie of vier van d' allerflukste[2] gasten.
Ik heb hem 't wierookvat al bevende aan zien tasten,
En wit en bleek van schrik besterven om zijn hoofd.
SABUD.
Hij had Mevrouwe alreê een outerdienst beloofd,
En kon niet weigeren, al zou er 't hart af wroegen,
Na zoo veel wederstands, haar ijver te vernoegen.
BENAJAS.
Hij trad, gelijk ge zaagt, tot driemaal toe terug.
SABUD.
Het ongewende paard wil over geene brug,
En wederstreeft een wijl de roede en scherpe sporen;
In 't eind verstout het zich, en steekt zijn hoofd en ooren
Al brieschende in de lucht, en vliegt er overheen.
BENAJAS.
Ik zorg, dit onweêr spelt ons allerhande weên.
SABUD.
Gij zorregt noodeloos. Wat kan men hier uit ramen?
BENAJAS.
Dat zich de Hemel schijnt des lasterstuks te schamen.
SABUD.
Het dondert overal de wijde wereld door.
BENAJAS.
Aardbevinge, en gedruisch, en storm gaan dikwijls voor
Genakende ongeval, als voorboôn van Gods tooren.
SABUD.
Hij vreest te vroeg, die vreest eer 't onheil is geboren;
Men maak' zich zelven niet elendig vóór den tijd.
BENAJAS.
Hij vreest voorzichtig, die d' aanstaande straf vermijdt,
De buyen ziet te moet, en tijdig weet te duiken.
Wat element kan God daar boven niet gebruiken,
Tot straffe van den mensch en 't menschelijk geslacht?
SABUD.
Gij dient nu meer dan ooit te waken dezen nacht,

[1] Versta Simson. — [2] Gelijk Simson bij de Filistijnen.

[1] tegen elkander. — [2] vlugste, flinkste.

Opdat de burgers niet den Insthof overvallen.

BENAJAS.

Ik ga, met macht van volk, den toegang naar de wallen
Bezetten; zonder dat, de kerk en 't outer lag
Ten gronde toe verdelgd, vóór 't krieken van den dag.

BODE, SABUD.

BODE.

Hoe ben ik daar zoo stil, dat mij geen schildwacht hoorde,
Drie muren afgegleên, met hulpe van de koorde,
Om 't hof te melden,hoe het binnen is gesteld!

SABUD.

Gij komt ter goeder tijd hier buiten. Nu vermeld
Ons stads gelegentheid. Hoe staat het daar geschoren?

BODE.

D' Aartspriester, om 't rumoer in zijn geboort te smoren,
Kwam binnen in der ijl, en riep vast overluid:
„Mijn kinders! zijt gerust; het onheil is gestuit;
De Koning hoort naar raad: wij zijn dien hoek te boven,
En gaan u voor, om God in 't hooge koor te loven,
T' ontsteken op 't altaar een dankbren offergeur."
Dat liep van straat in straat, en vloog van deur tot deur.
Het onweêr van de stad ging daatlijk op dat zeggen,
Gelijk een zomervlaag en bui op 't water, leggen;
D' Aartspriester en het volk naar onzen tempel toe;
Daar Arons Priesterdom, van bitter zuchten moê,
Met vreugd de tijding kreeg, en t' effens al de keelen
En harpen, die den lof des Allerhoogsten spelen,
Aanhieven een muziek, dat in den hemel klonk,
En schooner dan ooit mensch met sterflijke ooren dronk.
Het gonden outer gaf zijn geur aan alle zijen,
Door 't heilige gewelf en Levi's galerijen.
De Sanhedrin en 't volk viel op zijn aanzicht neêr,
En offerde, uit zijn hart, den Hemel prijs en eer;
Den Hemel, die den Vorst, gereed om af te wijken,
Beschutte en zulk een vloek gekeerd had van Gods Rijken:
„Gij handhaaft Davids bloed, dat ingewijde hoofd,
En houdt getrouwelijk al 'tgeen Uw mond belooft.
Men zal, eeuw in eeuw uit, dit jaargetijde vieren,
En slachten U het puik van kalveren en stieren.
Het Zangkoor moet Uw naam verheffen hemelhoog,
En rollen galm op galm door 's hemels ruimen boog.
Men zal altaar, pilaar, en muur en binnetransen
Vercieren met festoen en onverwelkbre kransen,
Zoo lang de rechte stam van Jesse groeye en bloei',
En alle Afgoderij, Gods vijandin, verfoei'!"

SABUD.

Dat heet godvruchtiglijk vergaren met malkandren.
Dat klinkt nog wel, indien de klank niet wil verandren.
Hoe lange duurde toch die lofzang, al te blij?

BODE.

Totdat het onweêr klonk door koor en galerij,
En donderde in 't gewelf, en schudde de pilaren.
Toen zat de zanger stom; toen zwegen pijp en snaren,
Cymbaal, en harp, en bom. Een ieder zag verbaasd.
Het weêrlicht baarde schrik. Men hoorde met der haast:
„Och help, getrouwe God! sta bij, versterk de vromen;
Nu is het met de stad en tempel omgekomen;
De Koning heeft verblind den gruwel toegesmookt."
Wie beeldt u uit, hoe 't volk door al den tempel spookt
En tuimelt? hoe het raast? hoe duizenden van zielen
Voorover met een kreet en plat op 't aanzicht vielen,
Uit wanhope elk zijn kleed verscheurde, vol misbaar?
Men krabt den boezem op. De handen gaan in 't haar.
Men ziet begruisd van stof, en over 't eislijk kermen
En huilen zou zich zelf een steenen hart ontfermen.
Hoe bijster ongelijk was dit den eersten toon!
Hoe galmde het gewelf van rouw naar 's hemels troon!
Men zag een barrening van schrikken en geschillen.
D' Aartspriester zocht vergeefs d' ontsteltenis te stillen.
De Vaders hadden werk. Men bidt, men dreigt, men stuit.
Dan och, vergeefs! – ontzag had hier al t' effens uit.

SABUD.

'k Verlang, hoe dit verging; o God! bescherm den tempel.

BODE.

De grijze Nathan had zoo ras niet op den drempel
Zijn voet gezet, of elk zag naar zijn aanzicht om,
En bad hem aan om troost. Het gansche Priesterdom,
De Stamheer, en het volk, en alle kunne[1] en oude[2]
Bedaarden op zijn wenk, verlangden[3] wat hij woude,
Die, traag van ouderdom, in 't midden voor hun stond,
Ten troost van Israël ontvouwen met zijn mond.
Nu scheen een ieders hart aan zijne tong gebonden,
En hij, ter goeder tijd, in nood hun toegezonden.

SABUD.

Laat hooren wat hij sprak, om 't vollek t' ondergaan[4].

BODE.

„Mijn zonen! wacht u van iet roekloos te bestaan;
Beveelt de wraak aan God, die macht heeft zich te wreken.
Ik ga, uit 's Hoogsten naam, terstond den Koning spreken,
Dat mij een eerlijk tal van burgerij geleî,
En tuige, of mijne tong hem in zijn boosheid vleî.
Dorst Samuël weleer van Karmel Saüls boosheid
Bejegenen, hem de straf van zijne goddeloosheid
Verkondigen; laat zien, of Nathan heden niet
Den Vorst durf melden, hoe de Hoogste dit verdriet.
Verdraagt uw smert, terwijl wij henegaan, geduldig,
En maakt u zelven niet aan Gods Gezalfden schuldig!"
Ik boodschap dit vooruit. De heilige Profeet
Genaakt met eene schaar, vol rouw en harteleed.
De Hemel wil den Vorst voor wijder kwaad behoeden!

SABUD.

De Hemel stille deze ontsteldheid der gemoeden!

SALOMON, SABUD.

SALOMON.

Hoe gaat het? Staan de berg en kerk nog overend?
Waar vlood mijn Koningin? Is niemand hier ontrent?
Wat wil dat landgeschrei, zoo woest en uitgelaten?
Waar steekt de ruiterij? waar steken de soldaten?
Wat gallem gaat er nog? waar zijt ge, Sabud? Ras!
Mij dunkt de stad valt uit. Waar blijft ge? Benajas!
De hofwacht in 't gelid, de Krethen en de Plethen!
Bezet den toegang, sluit den draaiboom, span de keten!
Bezet nu straat en poort: bezet de binnestad,
De voorstad en den hof. Wat naar geschal is dat?

SABUD.

De koning zij gerust, en steune op zijn vertrouwden!
De wachten zijn versterkt, de stad en 't hof behouden,
Genadigste! hou stand. Hoe beeft ge zoo vertsaagd?
Hoe deist ge dus ontsteld, terwijl ons niemand jaagt?

REI, NATHAN.

REI.

Daar staat hij, wien gij placht zijn Rijksplicht voor te lezen.
Hoe ziet men hem voor u en zijn geweten vreezen!
Gewis het hengt hem nog, o hemelsche Profeet!
Wat les gij aan zijn jeugd al t' ijdel[5] hebt besteed,
Die in den ouderdom uw hoop te leure zette!
Hoe is zijn glorie nu veranderd in een smette!
Hoe dekt hij best zijn schand met Adams vijgeblad?
Hoe viel die schoone star op 't einde van haar pad!

NATHAN.

Helaas! mijn zoon, heb ik u hierom opgetogen,
Gekoesterd in mijn schoot? Met welk gelaat en oogen,
In welk een droeven schijn, en anders dan hij plag,
Aanschouwt u Nathan, och, in uwen ouden dag!

---

[1]geslacht. – [2]leeftijd. – [3]luisterden nieuwsgierig. — [4]paayen. — [5]vergeefs.

Zijt gij dat, Salomon! de grootste Vorst van allen?
Hoe komt gij uit den troon ter aarde neêrgevallen?
Had d' Allerhoogste niet (zoo ras de tempel stond
Voltrokken) vast beloofd, met zijnen eigen mond
(Toen u die glans verscheen), de hand aan 't Rijk te houden,
En dat hier Davids zoons het volk beheerschen zouden,
Eeuw in eeuw uit, indien gij 's vaders voetspoor hield,
Of anders, dat dees kerk, met stad met al, vernield
Zou worden, zoo gij hem onteerde in zijn geboden,
Door 't innevoeren van vercierde[1] en vreemde Goden;
Rampzalige! gij hebt den eersten steen geleid
Tot zulk een gruwelwerk, een pest, die zich verspreidt
Van tijd tot tijd in 't land, daar God zijn zetel zette.
Hoe is uw glorie dus veranderd in een smette!
Een rij van koningen bestaat op dezen voet
Den hoogsten Toeverlaat t' onteeren, heel verwoed.
Wie kan den gruwelvloed, na zulk een inbreuk, stuiten?
Ik zie Jeruzalem, van binnen en van buiten,
Van Afgeôn onderdrukt, belegerd, ja, ook zelf
't Afgrijselijke altaar in Arons kerkgewelf
Bewierookt, buiten 't vier voor Bloedgod Moloch smooken,
En hoor het schateren van Baäls hof en spoken
Zich mengen in 't geluid van 't kermende offerkind,
En trommel, en trompet, te heilloos en ontzind.
Uw geest en lichaam strijde, o Vorst, van God verbannen!
Damask en Edom, elk van weêrzijde ingespannen,
Bestoke uw Koninkrijk van buiten, fel en wreed:
Een derde erfvijand scheure uw Staat (gelijk dit kleed
Aan flarden wordt gescheurd), na uwe dood, inwendig,
En voede een burgerkrijg, wraakgierig en ellendig;
Totdat Jeruzalem en d' afkomst der Hebreën
Het juk van Assur voele, en diene den Chaldeën.
Gij, Koninginnen, zult dit stuk ook schendig boeten,
En al uw vaders steên en rijken om zien wroeten,
En trapplen met den hoef van 't nijdig Babilon,
Totdat het puin verstuive in d' oogen van de zon!
Indien men d' oorzaak zoek' van ieders plaag byzonder:
De dertle Wellust kreeg door list de Wijsheid onder.
Wie God verlaat en eert den Wellust boven God,
Verbeurt zijn kroon, en wordt zijn vijands schimp en spot.

REI.

Och, Nathan! help die plagen
Afbidden; help ons klagen,
Zoo klagen iet kan winnen!
Hij gaat verstomd naar binnen.
O eertijds wijze Koning!
Wat onschuld, wat verschooning
Kan zulk een stuk verbloemen,
Van geen Hebreeuw te noemen,
Dan met een groot afgrijzen,
Met tranen en met ijzen[2]?
De zon zal morgen schromen,
In 't Oosten op te komen.
Wat spring-aâr, welke bronnen,
Wat beek, wat watren konnen
U wasschen van die vlekken?
Wie zal ons schande dekken?
Wien moet het hart niet krimpen,
Die 't Heidendom hoort schimpen?
Hoe haast nu d' onbesneden,
Uit d' omgelege steden,
Gezin, en mans, en vrouwen,
Om hier dien schimp t' aanschouwen!
Men hoort geheele troepen
Alreê van verre roepen:
De wijsste Vorst van allen
Is Baäl toegevallen!
Och, och! 't is tijd gestorven.
Helaas, wij zijn bedorven!

[1]verdichte. — [2]Rijmshalve weder in zijn averechtsche spelling behouden; zie vroeger.

Hoe leît de Wet[1] door 't voorbeeld
Van Salomon veroordeeld!

Ter Bruilofte
VAN DEN ED. BRUIDEGOM
GIJSBRECHT VAN ZUSTEREN,
EN ZIJNE ED. BRUID
HELENA DONKERS.

De Minnegod, nu Mars niet langer bij den Dommel,
Op klinkende trompet, te paarde draalt door 't veld,
Stiebt bruiloften en roert alom de bruiloftstrommel,
Waarbij het menschdom groeit, dat in den oorlog smelt.
De schoonheid bezigt hij tot zijn geweer en wapen,
En legert zich in 't oog der Jofferen al stil,
Van waar zijn boog beschiet wat voor hem is geschapen,
En treft het keelste hart ôok tegens zijnen wil.
Men zag voorhene Europe en Azie te zamen
In 't harrenas gekant om 't schaken van Heleen,
Daar zoo veel dappren en helden ommekwamen,
En om den rozekrans een rij van jaren streên.
Een zediger Helene is wederom geboren,
Voor hare wedergâ, doch niemand tot verdriet;
Zij trouwt te goeder tijd den held, haar toebeschoren,
Die haar het minnepand uit zuivre liefde biedt.
De Bruiloftsgod, nu 't loof in suceuwjacht legt gedoken,
Bekranst zijn hoofd met veil en treedt de schoone voor,
Daar 't heilig bedde staat voor 't minnend paar ontloken,
De bruid hem langzaam volgt op 't ongewone spoor.
Bij poozen schijnt ze uit angst en blodigheid te deinzen,
Te momplen binnen 's monds: „wat gaat mij leider! aan?"
De speelgenooten zien de strijd van haar gepeinzen,
De tranen op de wang, en zuchten al belaân.
God Hymen keert zich om, en ziet de kaken blozen
Van schaamte, en hoe de maagd uit vreeze doodsch besterft,
Hoe blode schaamte en vrees de leliën en rozen
In 't zedig aanschijn mengt, dat verft[2] en dan misverft[3].
„Ai," zegt hij „schoone bruid! schep moed, en wilt niet schromen
Te volgen op mijn spoor; wij gaan naar 't Paradijs,
Daar is uw vader en uw moeder uit gekomen;
Dit 's landsgebruik, men zingt dit lied op d' oude wijs:
De Bruigom Gijsbrecht zal u trooster, als uw hoeder;
Hoe is de geest zoo schuw? ai, vrees geen ongeval!
Dan wordt de maagd een vrouw, van vrouwe een blijde moeder.
Laat zien, hoe 't bruiloftskleed u morgen passen zal!

Aan de Koning-dooders van Engeland[4].

Quæ causa indigna serenos
Fœdavit vultus[5]. (Virg. Æneïs. II.)

Vermomde Lucifer[6] had door zijn Parlement,
Den Heer het zwaard ontrukt, de Kerk en 't Hof geschend,
En dat gezelfde Hoofd, na 't bloedig t' zamen rotten,
Gekocht van Judas'-bloed, den droesem van de Schotten[7],
Als hij de moordbijl klonk[8] door 's Konings hals en kroon.
Zoo bouwt het Helsche heer in 't Engelsch rijk zijn troon.

Tristius haud illis monstrum, nec sævior ulla
Pestis, & ira deum Stygijs sese extulit undis[9].

[1]Versta: de Joodsche godsdienst in 't algemeen. — [2]kleurt. — [3]verbleekt. — [4]Later onder den titel: Op den vadermoord in Groot-Brittanje. (De onthalzing van koning Karel I, 30 Jan. 1649). — [5]D. i. Door welke onwaardige oorzaak staat het helder gelaat betrokken? — [6]Versta: Cromwell. — [7]Die hem aan 't Parlement hadden overgeleverd. — [8]sloeg. — [9]D. i. Geen landgedrocht zoo Helsch; men vond nooit slimmer pesten; De wraak der Goden bracht ze uit Pluto's stoel en nesten.

Op het Overlijden

VAN DEN HEER

GERAART VOSSIUS,

KANONIK DER AARTSBISSCHOPPELIJKE KERK TE KANTELBERG, EN DER HISTORIËN PROFESSOR T'AMSTERDAM[1];

AAN

IZAK VOSSIUS,

HISTORIESCHRIJVER VAN HOLLAND EN ZEELAND;

Overleden 1649, den 17en van Lentemaand.

Nu gaat de gladde ploeg
Van 't snedig brein des letterkloeken
Niet meer door d' akkers van de boeken;
De hand, die, spade en vroeg,
Te post, met onvermoeide pennen,
Plag door 't papieren veld te rennen,
Is stijf; het honigblad
Der tonge, die, zoo mild van gaven,
Hier letterbijen zocht te laven,
Verdord. De jeugd der stad,
De bloem des Aemstels, mist de stralen
Des afgeslaafden mans;
Met hem verzinkt een glans
Van Kunst, Historiën, en Talen.
Wie bouwt nu Holland met
Latijnschen stijl zoo net,
En even jeugdig in 't vergâren
Van 't lang verwelkte lof?
Wie graaft door al die stof
Der wereld van vijf duizend jaren?
O, Izak! eenig pand[2]
Van Vossius, gij, die zoo verre
Om 't licht der Koninklijke sterre[3]
Verliet uw vaderland;
Verlaat om ons de kroon van Zweden!
Gij kunt uw Vaders stoel herkleeden,
Zijn doorgeleerd gebouw
Van schriften voort in top voltrekken,
En moeders hart een balsem strekken,
Dat anders smilt van rouw,
Op 't koude graf van haren Heere,
Geleerdheids stut, der Scholen eere.

OP DE NEÊRLAAG DER TURKSCHE VLOTE[4].

Aan Venetië.

HOR. Vix una sospes navis ab ignibus[5].

De Leeuw van Holland, niet gezind
Meer Kristensch bloed te storten,
Loopt met Sint Marcus' Leeuw, voor wind,
Den Turk zijn vleugels korten,
En geeft hem, onder nwe vlag,
Bij Smirne trotsch den koningsslag.

Daar leît d' erfvijand[6] ankervast
En hobbelt op de baren,
Terwijl zijn naam van hoogmoed wast,
Die niemand denkt te sparen.
Alreê heeft Ottoman zijn hoofd
De kroon van Candië beloofd.

De Tarter, stout op deze vloot,
Komt draven recht op Polen,
Hij dreigt ons hier met hongersnood,
Vermeet dat land in kolen
Te zetten, en eerlang zijn moed
Te koelen aan 't Sarmaatsche bloed.

Maar God, die d' eer van 't Kristendom
Nog handhaaft onder 't schreyen,
Sloeg zelf in 't Hollandsch hart de trom,
Om tegens honderd gleyen[1]
En galeassen, wel getroost,
Een kans te wagen in het Oost.

De Batavier, van onds gewoon
't Romeinsch Gebied te sterken,
Trekt weder op, en spant de kroon
Te water met zijn vlerken,
Tot afbreuk van het Turksch gewest,
En voorstand van 't Gemeene Best.

De Bassa schimpt op 't kleen getal,
Op vijftien[2] oorlogsschepen,
En stoft: „wij zullen ze in de val
Des inhams[3] zien benepen."
Zij komen echter voor den dag,
En Riva[4] voert ze naar den slag.

De Sultan dondert zonder nut
Met zwangere kortouwen,
De bliksem van ons grof geschut,
Geschoten met betrouwen
Op een gezegende overhand[5],
Zet schip bij schip in lichten brand.

Zij kappen d' ankers buiten hoop,
En drijven d' een op d' ander.
O, dreigementen van Euroop,
Hoe blaakt ge nu elkander!
Hoe druipt uw pek in d' oogen van
Den landverslindenden tiran!

De snelle wind kom zelf de Faam
Met vier en stof verrassen.
Konstantinopel ziet zijn naam
En hof en stroom met asschen,
Met vonken, rook en smook bedekt,
En dat de maan van 't Rijk betrekt.

Nu schrik niet meer voor Mahomet,
Noch Agars Vorstendomen:
Als d' Opperste den Leeuwsklaauw wet,
Is 't met hun omgekomen.
Gij ziet hoe Faro's heer verdrenkt,
Nu d' Opperste u de zege schenkt.

---

[1]Verg. boven I, bladz. 301 en later. — [2]Zijn zeven overige kinderen waren alle overleden; verg. vroeger. — [3]Versta: Christina van Zweden, waarheen hij in 't vorige jaar vertrokken was. — [4]Door de Venetiaansche en Nederlandsche, in 't voorjaar van 1649. Zie De Jonges Nederland en Venetië ('s Gravenhage 1852), bladz. 245 en vv. — [5]D. i. Naauw bleef een enkel schip van 't vuur bewaard. — [6]Naar de middeneeuwsche voorstelling.

[1]Voor galeyen. — [2]Eig. negentien; zie bij De Jonge, bladz. 246. — [3]De zoogenoemde baai van Foja, 27 mijlen ten Noorden van Smirna. — [4]Giacomo Riva, de Venetiaansche vlootvoogd. — [5]overwinning.

MEIBOOM
VOOR
JOAN DE WOLF[1] en AGNES BLOCK;
Getrouwd den 2en van Bloeimaand 1649.

Agnes' hart lag hard bevrozen,
Als de Noordas, daar de zon
Noch violen nochte rozen,
Blad noch bloesem winnen kon.
Liefde ontdooide in dit geweste
Nooit de lente van haar tijd,
Die men schat het allerbeste,
Waardig zeven jaar gevrijd.
Zonder wulpsch vermaak te zoeken,
Sloeg ze 't oog op lof en deugd,
Hield gesprek met stomme boeken,
Stichters van haar stille jeugd;
Van de wereld afgescheiden,
In haar kamer en vertrek,
Schuwde ze al die strikken leiden
Voor een stilte, zonder vlek.
Minnen, jawoord, bruiloft, huwen
Vlood ze, als spinnen en venijn.
Konnen maagden feesten schuwen,
Daar ze toe geschapen zijn?
Kan een maagd de liefde haten,
Die haar oorsprong neemt uit God,
En de menschelijke staten
Onderhoudt door 't huwlijkslot?
Deze spruit kan niet begrijpen,
Hoe men dwaal' van 's vrijdoms streek;
Om dien diamant te slijpen,
Valt een diamant te week.
Niemand durf van vrijen momplen,
Wie dit opwerpt, blijft verdacht,
Dat hij haar wil overromplen,
Zoo ze sluimert op de wacht.
Toen ze in slaap viel, daar de boomen
Ruischen langs de cingelgracht,
Had ze eens angstig leggen droomen,
Hoe een Wolf, bij donker nacht,
Haren schoot een Lam[2] ontrukte,
En verslond 't onnoozel Lam.
Denk eens, hoe de Maagd dit drukte,
Eer ze 't loos bedrog vernam!
Evenwel dat droomen plantte
Diep een voetspoor in haar zin,
Schoon ze zich hier tegens kantte,
Somtijds meer en somtijds min.
Als de rechte wedergade,
Die nu aan haar zijde zit,
Smeeken kwam om haar genade,
Docht ze weêr: „wat droom is dit?
Ai, wat onrust komt me kwellen?
Ziet de Wolf naar Lammers uit,
Die men uit mijn naam kan spellen?
Wat of 't voorspook nu beduidt?
Weg, gij wolven, leeuwen, beeren!
Laat d'onnoozelheid in rust;
Gaat in 't wilde woud verkeeren,
Eenzaam leven is mijn lust."
Om haar hardheid te verzachten,
En te temmen 't schuw gemoed,
Vloeide een star in haar gedachten
Met een minnelijken gloed.
Vrijer! laat dit vier niet dooven,
Dat ge uit Agnes' oogen schept,
Nu gij zulk een star daar boven
Aan den rijken hemel hebt.
Zie haar boezem reede ontlaten[1],
Zie hoe 't ijs om 't hart versmelt;
Hoe ze luistert onder 't praten,
Door een minnelijk geweld,
Meer en meer tot u genegen.
Wanhoop niet aan uw geluk;
Want gij vrijt niet zonder zegen.
Blijschap kroont al 's minnaars druk.
Eindlijk bindt hij ze aan de schakel
Van zijn tong, gelijk zijn Bruid,
En dat langgewenschte Orakel,
't Jawoord, zucht ze al stenende uit.
't Is nù uit met al het weigren
En ontveinzen, 's vrijers kruis;
Zie het Bruigoms hart nu steigren.
Hij verwacht de Liefste thuis.
Op 't gezegende verovren
Van dat zuivere Kasteel,
Strooit de Mei zijn groene lovren,
Vlecht de Mei een bloempriëel,
Voor de blakende echtgenooten,
Voor het overtrouwe paar,
Dat in vriendelijke loten
Aan zal winnen, jaar op jaar.
Laat uw min nu adem halen,
Schoone Bruid en Bruidegom!
Op 't gezang van nachtegalen:
Gaat in 't bruilofts heiligdom,
En vermeerdert d'Amsterdammers,
In het minnende seizoen:
Mengt de Wolven en de Lammers,
's Winters, zomers, even groen.

Op den Trouwpenning,
WAARIN DE LIEFDE DEN WOLF MET HET LAM VERBINDT.

De vredetijd, die lang moet duren,
Vereenigt strijdige naturen;
Het woud vergeet zijn milden aard;
De makke kudde is niet vervaard
Noch schuw. Onnoozle en wilde beide
Verzaamlen in een zelve weide;
Daar leidt de Liefde, met haar hand,
Den Wolf en 't Lam aan éénen band.

Op het Huldigen
VAN DEN HEERE
GERAART BICKER,
DROST TE MUIDEN,
BALJUW VAN GOOILAND EN WEESPER-KARSPEL[2].

Alcides Bicker[3] had, vooruit
Getreên met Aemstels Staatgenooten,
Het Neêrlandsch Krijgsgedrocht gestuit,
Met kracht aan ketenen gesloten,
Nadat het vierwerf twintig jaar,
Met kopren muil en stale tanden,
Zoo vele landen, steên, en stranden,
Op aller volken halsgevaar,

[1]Vondels neef, anders (naar Duitschen trant) ook Hans genoemd, en wiens eerste vrouw hem door den dood ontvallen was. — [2]Klankspeling met het Lat. agnus (lam).

[1]losgemaakt, ontdooid. — [2]Als opvolger van Hooft, 5 Mei 1649. — [3]Gerards vader Andries, Heer van Engelenburg, die den vrede van Munster had helpen sluiten.

Had omgewroet, en zee noch stroomen
Niet zagen dit geweld te toomen.

De Hoed der Vrijheid blonk op 't hoofd
Der zeven landen, en hun Orden[1],
Die, certijds schier van hoop beroofd,
En eindlijk vrij gekend geworden,
Nu met gedekten hoofde spreekt
Voor oud Kastilje en zijne tronen,
Daar Flips, verlaân van wereldkronen,
Het hoofd door alle starren steekt,
En, met een dag van diamanten,
Beschijnt de Hollandsche Gezanten.

Wat raad om 's Vredehelds beleid,
Om Andries, onder 't puik der Helden
Des staats, voor zijne dapperheid
En goede diensten te vergelden?
Een schip vol gouds waar niet genoeg
Bij zulk een vroomheid[2] opgewogen;
Men loont ze niet met 's lands vermogen,
En of[3] 't vermogen zwaarder woeg,
De prijs, waarna de Biekers streven,
Is 't Vaderland ten roem te leven.

Maar Holland zeît: ten minste laat
Een teeken van erkentenisse
Dan vrijen[4] mijn bevrijden Staat,
En schuldbekennende gewisse,
Van opspraak en ondankbaarheid,
Eer Reden ons die schandvlek toone;
Men eer' dien Vader in den Zone:
Het Drostampt heeft naar hem gebeid[5];
Hij zette zich op 't huis te Muiden,
Tot veiligheid van land en luiden.

Op deze billijke uitspraak hief
Het Slot zijn kruin op, uit de boomen;
De zon was Gooiland nooit zoo lief,
Al brak ze door met gulde zoomen,
Als zulk een stem, met lust gehoord
Langs al de Vecht en Gooische kusten.
Drie steden[6] en hun dorpen rusten
Op deze nieuwmaar; roof en moord,
Baldadigheid en burgerplagen,
Verlaten fluks hun hol en hagen.

Der bijen Koning[7] gaat te veld,
Daar d' ope lucht, niet meer bedorven
Door hitte of rijp, den honig smelt.
Hij haalt de boekweite in zijn korven.
De koele dauw verkwikt het zaad,
En 't gras het vee, en spant den uyer.
De huisman ploegt en zaait niet luyer,
In 't kricken van den dageraad.
Groot Bussem, Graveland[8], en andren
Onthalen op dit feest malkandren.

Aanvaard het zwaard, o jongeling!
Dat dit gezegende geweste,
Verdadigd door uw deugd en kling,
U loof, gelijk 't Gemeene Beste
Uw onvermoeiden Vader looft,
In oorelоge en tijd van vrede.
Bescherm het recht van land en stede,
Versterk der onderdrukten hoofd,
Betoom de moedwil door de wetten;
Zoo zal de Faam uw lof trompetten.

---

[1]Versta: de Staten. — [2]klockheid. — [3]Zoo al. — [4]bevrijden. — [5]'t Was, na Hoofts overlijden, twee jaar onvervuld gebleven. — [6]Muiden, Weesp, en Naarden. — [7]Verg. boven I, bl. 642, aant. [3]. — [8]Als Gooische dorpen.

Jubeljaar des Priesterdoms

VAN DEN HEERE

FILIPPUS ROVENIUS,

AARTSBISSCHOP VAN FILIPPEN, APOSTOLISCHEN STEDEHOUDER[1].

Den XXVII van Junius M.DC.XLIX.

Daalt omlaag, gij Offerenglen!
Helpt me loof en bloemen strenglen
Tot feestoenen! valt aan 't werk;
Ciert gewelf en koorpilaren;
Overkranst de hooge Altaren;
Kleedt met groen dè Vorster kerk[2]!
Want Filippus schijnt herboren,
Nu de zon (die hem, gekoren
Tot den Priesterlijken staat,
Hier Gods Offer in zag wijden)
Van de kimmen op komt rijden,
Met een schooner dageraad;
Nu de zon met blijder oogen,
Blijder stralen, koor en bogen
Komt vergulden door het glas;
Om den Godsdienst te vergulden,
Daar hij eerst voor 's volleks schulden
Offerde en gebeden las;
Nu, begroet van feestgenooten,
Hij den eenwring ziet gesloten
Van zijn wettig Priesterschap.
Vijftig jaren, reê verloopen,
Sluiten hem uw tronen open,
Wijzen hem een hooger trap,
Na veel zweets en zure stappen,
Slavernij in wetenschappen,
En getrouwen Herders plicht.
Had ik Davids harp en lippen,
'k Holp den myter van Filippen
Kronen met een Neêrduitsch dicht.
Rijn en IJsel[3], teî te gader,
Danken zijn geleerden vader,
Die, ontvonkt door uwe vlam,
Voor ons Bondkist heeft gezongen,
Toen de wolven 't Lam besprongen,
Dat den mensch verzoenen kwam.
Sasbont[4], voorzaat en zijn onder,
Zag Roveen, als Stedehouder,
Zijn Apostelsch spoor betreên;
Marcellijn[5], met Lebuijnen[5]
En Plechlijn[5], hem 't land beschijnen,
Daar ze wandelden voorheen.
Willebrord scheen weêr te leven,
Toen dien nazaat wierd gegeven
D' oude staf van 't Bisschopdom,
Daar hij d' eerste kerken stichtte,
Eerst het Heidendom verlichtte,
En den afgrond maakte stom.
Hebt gij ooit, verheugd en blijde,
Aan des ouden Vaders zijde
't Lam uw wierook toegezwaaid,
Hem gezegend, begenadigd,
En in angst en nood verdadigd,
Daar de Hel haar onkruid zaait;
Daalt omlaag, o Offerenglen!
Helpt me 's Herders eeuwkrans strenglen,

---

[1]In 1640, als aartsbisschop van Utrecht, gebannen, en sedert in de Spaansche Nederlanden verbleven. — [2]Waar hij thans, 74 jaar oud, zijn „gulden mis" bediende. — [3]Neder- en Bovensticht. — [4]Zijn voorganger op den Stichtschen zetel. — [5]De drie Kristenpredikers in Overijsel.

Op zijn Gulden Misgetij,
En geleî hem, wijs en simpel[1],
Daar men kreuken zet noch rimpel,
Nimmer droef, en eeuwig blij!

Op PETER LASTMAN,

DEN APELLES ONZER EEUWE[2].

De geest van Peter voer in 't ordineeren spelen,
En volgde Vrouw Natuur op doeken en paneelen,
Zijn kunstgetuigen. Toon, wie 't oordeel strijken kan,
Of Lastman fenix was of Rubens, zijn genan[3].
De Keyzer[4] heeft hem dus zijn ommetrek gegeven,
Maar anders teekent hij zich in zijn kunst naar 't leven.

De Doodbaar

VAN DEN HEER

GERBRAND NICOLAASZ. PANCRAS,

BURGEMEESTER EN RAAD VAN AMSTERDAM.

Nu volgt de stad in rouw, bij paren,
Den burgemeester, die het kruis[5]
Der stad verovrende, acht paar jaren
Een toevlucht was van menig huis,
Een blijde troost der ouderloozen.
Wat mist de burgerij aan hem
Een burgerman[6], door 't lot verkozen!
Wat derft de Raad een trouwe stem,
De Stoel een vreedzaam Stoelgebroeder,
Een zachten band, die 't al verbond!
Oprechte Pankras! ieders hoeder,
Wij kussen uwen konden mond,
Den adem van den lieven vrede,
Die uit uw lippen vloeyen kwam,
Tot heil van Neêrland en uw stede.
Het t' zamen loopende Amsterdam
Zag onder u den grondsteen leggen
Van 't nieuwe Raadhuis, dat nu rijst,
En stelt het aan der Ouden zeggen,
Wat werk zijn meester billijk prijst.
Gij holpt, nog vóór uw einde, sterken
De bondgenootschap met de kroon
En Majesteit van Denemarken,
En zaagt ons vrijheid aan die troon
Verknocht, ten steun der zeven Landen
En al[7] de rijken van de Zont.
Wij dragen u op onze handen,
Terwijl de rouw ons harten wondt,
Te kerko, droef en ongeduldig,
O Burgervader, goed van aard!
Wij blijven lof den grave schuldig.
De sleutels van de poort, bewaard
Tot op den oever van uw leven,
Ontvangt het Raadhuis, met de maar
Van uwe dood, te vroeg beschreven
Met inkt van tranen op uw baar,
Waar neffens onze Heeren gingen.
Leef lang in uw nakomelingen!

[1]eenvoudig (in edelen zin). — [2]Volgens Houbraken zou hij in dit jaar te Haarlem overleden zijn; verg. daartegen echter Vosmaers Rembrandt, bladz. 119. — [3]naamgenoot. — [4]Thomas, de zoon van Hendrik (zie boven I, bladz. 146). — [5]Versta: het stadswapen op 't Raadskussen. — [6]Versta: een man voor haar belang. — [7]Versta: van al.

Op een gekleurd Wassen Beeld

(VAN ZIJN SCHOONDOCHTER[1]).

Zoo volgt de Kunst Natuur van pas,
En schept, uit zuiver maagdewas,
Geen doodsche schaduw van een beeld,
Maar 't wezen, daar de ziel in speelt;
Een ziel, die, zeker waard geëerd,
Ons aangeboren zeden leert,
En door den zwier der leden toont,
Wat waardigheid daar binnen woont.
Al 'tgeen haar mild is toegedeeld,
Bewijst, wat mensch van mensch verscheelt.
Haar oogen blaauwen in den kring
Gelijk turkozen in den ring,
En geven eenen heldren dag
Van gunst en vriendschap en ontzag.
Wat spreekt, wat zeît de lieve mond,
Die 't hart des minnaars heelt en wondt,
En, met een klank van teêr geweld
Getemperd, trotschen nedervelt,
Die willig strijken en 't geweer
Voor hare voeten leggen neêr?
Hoe welig zwieren, hier en daar,
De lokken van het blonde haar!
Men zou gelooven, dat de lucht
Der lente in zulke strikken zucht.
De boezem koestert kuische min.
Het schijnt, of Cyprus' koningin
De borst dus uitsteekt, en gebiedt
Al wat zo wil, en anders niet.
Hoe blinkt de blanke paarle aan 't oor,
Als dauw en druppels van Auroor!
Hoe voegt de goude keten om
Dien zwanenhals, daar 't Heiligdom
Van 't diamante Kruis aan vast,
Bedekt het poezelig albast
Van hare nooit bevlekte borst,
Zoo blank, als sneeuw bij wintervorst!
Zoo 't wel gelijken wordt geloofd[2],
Hier trof de kunst haar wit op 't Hoofd[3].

Aanleidinge

TER

NEDERDUITSCHE DICHTKUNST[4].

Die van zijnen geest naar den Parnas gedroven, in den schoot der Zanggodinnen nedergezet, en Apollo toegeheiligd wordt, dient zijne genegenheid en ijver door hulp van de kunst en leeringe te laten breidelen; anders zal zulk een vernuft, hoe gelukkig het ook zij, gelijk een ongetoomd paard, in het wild rennen; terwijl een ander dichter, door kunst en onderwijs getoomd, den hengst slacht, die, onder eenen goeden roskammer en berijder, met roede en sporen getemd en afgerecht zijnde, overal bij kenners prijs behaalt. Natuur baart den Dichter, de Kunst voedt hem op; dies geraakt niemand tot volmaaktheid, dan die de natuur te baat heeft, waaruit de kunst haar leven schept.

Neemt hij voor in Nederduitsch, zijn moederlijke tale[5], te zingen; des hoeft hij zich zoo luttel te schamen, als de

[1]Baartjen Hooft (van Amersfoort), de tweede vrouw van zijn zoon Joost. — [2]geprezen. — [3]Klankspeling, naar den smaak der eeuw. — [4]Als inleiding voor de nieuwe uitgave zijner Poëzy, Amsterdam, bij Hartgers, 1650. — [5]Min juist voor moedertaal.

Hebreën, Grieken, Latijnen, de geburen der Latijnen, en zoovele andere uitheemsche volken, die hierom nog bij alle de wereld, en elk bij zijne landsteden, eere inleggen. Wat onze spraak belangt, die is, sedert weinige jaren herwaart, van bastertwoorden en onduitsch allengs geschnimd en gebouwd[1], en geeft den leerling nu veel voornit, om naar den palmtak in dit renperk te rennen, tegens en voorbij henlieden, die, met zulk een zure moeite en arbeidzaamheid, dit spoor onlangs begosten te leggen. Zoo men uit hunne gediehten en schriften, ook uit Neêrlandsche handvestboeken, de eige manieren van spreken bijeen zamelt, en zich eigen maakt; daar is een schat van welsprekendheid bij der hand, veel tijds gewonnen, en middel om nog machtig in nieuwe koppelwoorden (waarin onze spraak niet min gelukkig dan de Grieksche is) aan te winnen, zoo men met oordeel te werk ga.

Deze spraak wordt tegenwoordig in 's Gravenhage, de Raadkamer der Heeren Staten, en het Hof van hunnen Stedehonder, en t' Amsterdam, de machtigste koopstad der wereld, allervolmaaktst gesproken, bij lieden van goede opvoeding, indien men der hovelingen en pleiteren en kooplieden onduitsche termen uitsluite; want oud-Amsterdamsch is te mal, en plat Antwerpsch te walgelijk en niet onderscheidelijk[2] genoeg. Hierom moeten wij deze tongen matigen, en mengen, en met kennisse besnoeyen, ook niet al te Latijnachtig, nochte te naauwgezet en nieuwelijk Duitsch spreken, maar zulks dat de tonge haar eigenschap niet en verlieze, waarvan de hervormers onzer sprake niet geheel vrij zijn.

Men vermijde, gelijk een pest, de woorden tegens den aard onzer tale, te verstellen[3]; een evel daar doorluchtige Italianen, Spanjaarden, en Franschen[4] ook van ziek zijn. Wij mogen hierin nochte Grieken, nochte Latijnen navolgen. Wordt hier tegens gezondigd, terstond verliest de spraak haren luister, en ons oor wraakt dat geluid, eenen valschen klank, die de muziek der tale bederft. In onde Hollandsche liederen hoort men nog een natuurlijke vrijpostigheid, vloeyendheid, en bevallijken zwier; maar het gebrak den eenvoudigen Hollander aan opmerking en oefening, om zijn geestigheid, uit een natuurlijke ader vloeyende, krachtig op te zetten en te voltooyen.

Het rijmen moet hij zich eerst gewennen, om rijkdom van woorden en rijmklanken gereed te hebben, zonder hetwelk de verzen krenpel en verleemd[5] zouden vallen, en zelfs aardige vonden en gedachten hunne bevallijkheid verliezen. Hierom waar het geraden, eerst eenige heilige of wereldsche historiën, ook verzieringen[6], uit Virgilius, Ovidius, Amadis[7], en Bocatius[8], te rijmen, om zich van de rijmkunste meester te maken, en op de baan te geraken. Men mag om het rijm en de maat de taal niet vervalschen, en gelijk een kind stamelen en struikelen. Het rijmwoord schijne niet gevonden om het rijm te vinden, maar zij zoo gesteld of het geen rijmterm waar. Het vers schijne ook geen rijmlooze rede, maar trekke den aard van een vers aan, en sta wakker op zijne voeten. Heeft het geene zenuwen, zoo hangt het slap en vadzig; is het te gedrongen, zoo staat het stijf, gelijk een landsknecht in zijn harnas.

De stijl zij aaedig, en geen st...p mes gelijk. Het scherpt de zinnen, en maakt een goede pen zich te gewennen, een zelve zaak en zin op verscheide manieren te bewoorden, en eierlijk uit te drukken. Verzen willen gaarne vriendelijk en zuiver zijn; want de Zanggodinnen zijn maagden, aan wie vriendelijkheid en zuiverheid betaamt. Voert men somtijds eenige harde verzen in, dat moet uit geen gebrek, maar uit de stoffe geboren, en ter zake ver-eischt worden. Bijnamen moeten niet ledig staan, nochte voor stopwoorden dienen, maar de beelden slachten, die eenen bak of het gewelf onderstutten, en, hun werk doende, met-een tot eieraad des gebouws strekken.

Wie voor Poëet wil gaan, moet van een rijmer wel Poëet, maar van Poëet geen rijmer worden; anders gaat men van de hoogste in de laagste schole, en op de A B bank zitten. Loven hem hierom de slechthoofden, dat vergnldt den rijmer, gelijk een krans van boterbloemen den kinkel. De laurier wordt den Dichter niet van den gemeenen hoop geschonken, maar van zulken, die met kennisse en zekerheid de kroon uitreiken, en het snaterbekken der aaksteren van zwanezang onderscheiden.

Rijmers, die eerst hun A B opzeggen, vallen verwaandelijk aan 't zwetsen, gelijk de kwakzalvers, om hun zalfpotten te venten. Die wat verder komen, laten zich voorstaan, dat ze groote bazen in de kunste zijn, en zwetsen knnstiger, doch het is met woorden van anderhalven voet lang, of een doorgaande bravade, en louter blaaskakerije. Aldus winnen ze gunst bij den slechten hoop, die den mond vergeet toe te doen, en gelijk naar hemelval gaapt. D' alleroudste en de beste Poëeten zijn de natuurlijkste en de eenvoudigste. De nakomelingen, om hen voorbij te rennen, vielen uit eerzucht òf aan het snorken en poffen, òf vernissen en blanketten. Dat behaagde in het eerst, gelijk wat nieuws, den min verstandigen, en klonk den nieuwsgierigen, gelijk een donderslag, in d' ooren; doch het verwonderen duurde een korte wijl, en de wakkerste oogen zagen hier door; en d' oudsten, tegens de jonger werken, in de schale van een bezadigd oordeel opgewogen, vielen de lesten te licht, en d' oudsten behielden den verdienden prijs.

Om dan opgeblazenheid en kreupelheid te vermijden, zal men niet plat op d' aarde vallen, en in het stof kruipen, nochte doorgaans al te snel zonder nood aanjagen, maar op zijn pas voortdraven, en wel letten, waar men rijzen, waar men wenden en keeren moet; en, gelijk een goed muzikant, den toon naar den aard der zake weten te schikken, dan laag, dan middelbaar, dan hooger. Sommigen heffen hoog op, en laten het uit onvermogen laag vallen. Een goed zangmeester kent zijne stem, en spant de keel niet uit hare kracht. Lichtvaardige dertelheid, zotte pracht, en onvoegelijke overdaad is geen eieraad, dat een gezond oordeel vergenoegt. Elk ding wil met zijn eige maniere van spreken uitgebeeld, en niet al te verre gezocht worden.

Verciert ge uw vers naar den stijl der Rederijkkunste, haal het niet te wijd, maar blijf bij een voegelijke verwe, en binnen het bestek van verstaan te willen wezen. Zal een ander uwe rol verstaan, versta ze eerst zelf te dege, en spreek klaar. Eenigen schrijven al willens duister, en willen zich zelfs niet verstaan, opdat men zich hierover verwondere, en hun dit tot wijsheid toeschrijve. Anderen schrijven slecht van heerlijke dingen, en schilderen de zon met houtkole.

Een leergierige lette wel op de lessen en regels der kunste, gevonden uit het voorbeeld der treflijkste Dichteren. Hij bevlijtige zich, om dagelijks toe te nemen in kennisse van verscheide wetenschappen, om, is het niet van alles volmaaktelijk, dat zwaar, ja, onmogelijk valt, ten minste ter loop[1] van vele dingen kennis te hebben, om zijn werk naar den eisch uit te voeren. Zoo trekt en vergadert de honigbij haar voedsel uit alle beemden en bloemen. Het waar raadzaam, Salomons wijze spreuken, Cicero, Seneca, en Plutarchus' werken van[2] de Zeden en het Leven der doorluchtige mannen, en diergelijke schriften te lezen en te herlezen. Wie in den vloed dezer pennen zwemt, zal overvloeyen van zinrijke gedachten en vaste stellin-

[1]Versta; geordend. — [2]juist, oordeelkundig. [3]verschikken. — [4]Naar den wansmaak van 't Hotel Rambouillet. — [5]verlamd, lam. — [6]verdichtsels. — [7]Versta: de befaamde Ridderromans; over welke verg. Ten Brinks Bredero, bl. 133 en v.v. — [8]Bocaccio.

[1]Thans, met de bijwoordelijke s, tot ter loops verscherpt. — [2]over.

gen. De Beeldenaar[1] van den geestrijken Ridder, Cesar Ripa, nu in Nederlandsch verduitscht, bestellen geestrijke vonden, om het werk levendig uit te drukken en rijkelijk te bekleeden.

Kennis van uitheemsche spraken vordert niet weinig, en het overzetten uit vermaarde Poëeten helpt den aankomenden Poëet, gelijk het kopiëeren van kunstige meesterstukken den schilders-leerling. Dees begint eerst van eenige leden en deelen, eer hij een geheel lichaam teekent; en eerst van een geheel lichaam, eer hij een historie van verscheide beelden ordeneert, en gansche vertooningen op het paneel, als op een tooneel, stelt. Wanneer de deelen, elk in 't bijzorder, wel waargenomen zijn, dan zal het geheele werk wel volgen, daar men niet aan beginnen mag, voor dat men een vast begrijp, hand, en handelinge van de bijzondere deelen hebbe. Zoo ziet men den besten meesteren de kunst af, en leert, behendig stelende, een ander het zijne te laten. Wie leerzaam is, late zich de beginsels, die altijd moeyelijk vallen, niet verdrieten. De kleenen leeren zoo aan stoelen en banken gaan; daarna, stouter, en steviger geworden, durven ze afsteken, en behoeven geene ondersteunsels meer; anders vergaapt men zich te verwaand aan eige inbeeldingen, en vervalt in grove misslagen, terwijl men wijzer dan zijn leidsman wil geacht zijn. Aldus heeft Virgilius, de prins der Poëeten zelf, ook van Homeer en anderen veel ontleend, en uit de Grieksche tale met zulk een oordeel ingevoerd, dat hij er onsterflijken lof uit haalde. Evenwel indien gij eenige bloemen op den Nederlandschen Helikon plukken wilt, draag u zulks, dat het de boeren niet merken, nochte voor den geleerden al te sterk doorschijne.

Op zijn eige riemen zich op dit gevaarlijke vaarwater begevende, moet men zijne kracht overwegen, eer het schip zee kieze. Menigten lijden hier schipbreuk, die, door verwaandheid aangevoerd, ja, vervoerd, zich te vroeg en te diep op dezen Oceaan wagen, en niets is er schadelijker als eigeliefde, die fraaye vernuften verblindt, en ònderhoudt[2]. Die naauwlijks twee of zes goede regels weet uit te werken, wil een lierdicht opzetten. Die kwalijk een lierdicht kan, wil voort een treurspel spelen of een heldenwerk trompetten. Bij trappen klimt men eenen toren op, en niet zonder trappen, tenzij met gevaar van den hals te breken. D' een bereikt langzamer, d' ander sneller den top der volkomenheid; hoewel men hier naauwlijks volkomenheid vindt, omdat die de maat van 's menschen vermogen overtreft.

Beveel het papier niet terstond al wat u in den zin schiet, maar toetst uwe inbeeldingen, vonden, en gedachten, of ze der penne en den dag waardig zijn. Gij ziet, hoe de hoenders, den kop in de lucht stekende, met smaak en nasmaak drinken, en de gezonde schapen het gras erkaauwen. Zoo doende zullen ze de bladen niet met beuzelingen beslaan en dingen, die niet[3] om het lijf en hebben, nochte den lezer met den ijdelen dop, zoeken te paayen, maar met pit, en een keerne van goeden smaak verzaden. Het luidt ook spottelijk een nieuwe wijze op de baan te brengen, als er geene kunst in gemerkt wordt.

Bovenal let wel op de orde of den draad van uwe rede, en het vervolg van zaken; want zelfs geleerde bazen, die groot schijnen, zijn somtijds wispelturig, springen van den os op den ezel, en mengen alle elementen onder een.

Een zelve zaak dikwijls te zeggen en herzeggen, geeft armoede en gebrek van stoffe te kennen, en behalve dat het verveelt, voegt het de rederijkheid niet. Ontbreekt het u aan vonden en stof, zijt liever kort dan verdrietig lang.

Zet gij een werk op van eenen langen adem, laat het in 't midden nochte in 't einde niet bezwijken, maar doorgaans vol staan[1], overal zich zelf gelijk zijn, en zijnen meester nergens beschamen. Wie zijn zwakheid gevoelt, dient noodzakelijk raad te zoeken bij anderen, en elk meester in zijn kunste en ambacht te gelooven, en de volmaaktste manieren van spreken en werken bij hen uit te kiezen. Een rechtschapen Dichter slachte de stroomen, die niet af- maar altijd toe-nemen, en met eenen vollen boezem eindelijk in de rijke zee uitbruisen. Hoe het werk grooter is, hoe daar meer kunst en oordeel toe vereischt wordt; en gelijk de schilders in kleene beelden de gebreken en misslagen kleen rekenen, zoo openbaart zich de misstellinge en 't gebrek, naar de grootheid der personagiën en zaken, te grooter.

De leergierige volge dezen gulden regel, die zich wijd uitstrekt, om zijn werkstuk doorgaans gelukkig uit te voeren, dat is, dat hij lette op den staat, eigenschap en gesteltenis van elke personagië en zake, en die elk naar haar natuur uitteekene. Wie dit machtig is, en daar den slag van heeft, kan veel velds winnen, en zal altijd binnen de palen der voegelijkheid blijven; een deugd, die in Virgilius, zoo heerlijk en goddelijk, boven alle zijn overvloedige kunstdeugden uitmunt. Nu behoef ik niet in 't breede en wijdloopig t' ontvouwen, hoe men zich te schikken hebbe naar een ieders ampt, oude, kunne, landsaard, gelegenheid, hoedanigheid, en wat des meer zij. Aldus geeft een kunstig schilder elk ding zijn eigen verf. Wie de natuur allernaast volgt, die is de rechte Apelles, en zoude, gelijk d' aloude penseelen, niet alleen menschen, maar zelfs dieren en vogels verklocken.

Maar, om veiliger en vaster te gaan, geef uwe dichten niet in uwen eersten ijver aan den dag. Laat ze een goede wijl onder u rusten; ga er dan eens en anderwerf, ja zevenwerf, met versche zinnen over; want ons oordeel is, naar de gesteltenis der hersenen, gelijk de lucht, somtijds helder, somtijds betrokken.

Een Dichter heeft zijne luimen; hierom laat het gedicht van eenen Aristarchus[2], ja, verscheide keurmeesters keuren. Deze zullen uitmonsteren al wat misstaat, zoowel dat de kunst, als de zeden betreft, waarin menigmaal deze goddelijke wetenschap jammerlijk mishruikt wordt; en gelijk het zwaarste meest weegt, zoo moet men zich wachten voor ongebondene en oneerlijke woorden en vonden, daar niet dan laster voor den Dichteren in 't algemeen uit ontstaat; want dit gaf oorzaak, dat eertijds de Rederijkkamers gesloten, de tooneelen verboden wierden. Indien men bordeelspreuken en spreekwoorden, en vuiligheid van hoeren en hoevejacht uitbant, zoo zal de Schouwburg tot een eerlijk tijdverdrijf strekken, en ook voor deftige lieden openstaan. Wie zich hiertegens verloopt, bederft de zeden, en den luister van zijn werk.

Joken uwe ooren naar eenen vleyer, die elk naar den mond spreekt, gij bedriegt niemand dan u zelven. Haat ge den openhartigen bestraffer, die geene gebreken verschoont, zoo blijft ge daarin steken. Zulke eigenzinnigen, of eer krankzinnigen, zijn niet te raden, randen menigmaal in hunne razende koortse, al raaskallende, de geneesmeesters aan, en leeren, wie men schuwen moet. Zij willen hun ontsteld en missteld werk van geene fiksche leêzetters[3] aangetast nochte gehandeld hebben, en schrikken voor de moeilijkheid en pijn van het misstelde heen te herstellen, en in het rechte lid te voegen, zonder eens te bedenken, dat de Goden de beste dingen voor zweet en arbeid verkoopen. Zij liefkozen hun wanschepsels, gelijk een aap zijne jongen. Een omzichtig en leerzaam geest bemint

---

[1]De zoogenoemde „Iconologia of Uitbeeldingen des verstands van Cesare Ripa van Perugiën, Ridder van SS. Mauritius en Lazarus; waarin verscheiden afbeeldingen van deugden, ondeugden, enz.; een werk, dat dienstig is allen Redenaars, Poëten, Schilders, Beeldhouwers, Teekenaars, enz. Uit het Italiaansch vertaald door D. Pz. Pers; Amsterdam, 1644." — [2]onderdrukt. — [3]Thans niets.

[1]Als met volle zeilen varen. — [2]kunstrechter. — [3]ledezetters, heelmeesters.

Apollo's zonneschijn, die alle vezeltjens en stofkens ontdekt.

Kunsten, die den broodzak vullen, en alleen den buik dienen, zijn haast[1] goed genoeg; een Dichter behoort Hemelval en de spraak der Goden te spreken. De Hemelsche Poëzy wil niet op den middeltrap, maar moet in top staan, en op den toetssteen van een beslepen oordeel proef houden, naar de wetten, bij de Geleerden daartoe voorgeschreven, waartoe wij gewezen worden.

Ondertusschen heb ik deze korte Aanleidinge ter Nederduitsche Dichtkunste, op het aanhouden der leergierigen, bij mij aldus, gelijk een ruwe schets, ontworpen; om dewelke naar den eisch op te maken, meer bladen papiers noodig waren; daarom sla ik voor dezen tijd de voeten en maat der verzen, en de ommetrek en aard van allerhande rijmen en dichten over.

Veel andere dingen willen liever met de levendige stemme en voorbeelden, dan met de penne beduid worden; derhalve te wenschen waar, dat geestrijke vernuften, onder het beleid van geleerde Mæcenaten, hierover somtijds onderling raadpleegden, en zoo eenen nieuwen Parnas, naar den stijl van Italië, oprechtten, daar men, zonder afgunst, onzijdig elks oude en nieuwe dichten toetste; zoowel om de schoonheid en aartigheid te volgen, als om onze misslagen, uit een edele eerzucht, te mijden, en door dien middel de Neêrlandsche Poëzy haren vollen glans te geven.

T' Amsterdam, 1650, den 25en van Grasmaand.

Slotdicht[2].

Men mengt der andren rijm, ook leuren[3], in mijn schriften;
Doch wie mijn stijl verstaat, kan echt van onecht schiften.

Op mijn Print[4],

DOOR LIVIUS[5] VAN LEIDEN GETEEKEND EN GESNEDEN.

Zoo vollegt Livius van Leiden Titiaan,
En leert door zijne kunst u Vondels spraak verstaan,
Die 't Grieksch en Roomsch[6] tooneel in Neêrland poogt te stichten.
Men vat uit 's Dichters print, wat treurspel hij wil dichten.

Op dezelve.

In Vondel speelt de geest van Neêrlands Poëzij;
Natuur volmaakt zijn kunst, en zet haar 't leven bij.

PRUDENTER (G. Brandt).

Op dezelve.

Dit 's Vondel met zijn rol:
Apelles trof Apol.

JOAN SIX.

[1]r a s, g a a u w. — [2]Derzelve uitgave. — [3]Anders l o r r e n, p r u l l e n. — [4]a f d r u k s e l, a f b e e l d i n g (voor die uitgave geplaatst). — [5]De schilder Jan Lievensz.; over wien verg. weder Vosmaers R e m b r a u d t, bladz. 114. — [6]R o m e i n s c h.

Op het Tafelzilver,

GEWROCHT OP 'T INHULDIGEN VAN DEN DOORLUCHTIGSTEN VORST EN HEERE

CHRISTOF BERNARD,

BISSCHOP TE MUNSTER, DES H. RIJKS VORST, EN BURGGRAAF TE STROMBERG.

S e r i e s l o n g i s s i m a r e r u m[1].

Aan Sint Pauwels[2].

Beschutter van de stad[3], verlicht door klare stralen,
Ontsprongen uit uw bloed, 't welk Nero's zwaard besmet,
Uw armoê belg' zich niet, dat wij met zilver pralen,
Op 's Bisschops boogtijd en gezegend feestbanket.
Wij pralen met de kunst, de kunst met uwe daden,
Gedreven in 't metaal, dat hier zoo heerlijk blinkt.
Banketten zullen 't lijf, de Faam de ziel verzaden,
Uw Faam, die schel en hel, als louter zilver, klinkt.
Gij ijvert om Gods duif de vleugels fel te korten,
Met-eenen Jezus' glans te smoren in zijn bloed;
Zoo komt ge, van dien glans getroffen, neêr te storten,
En voelt de kracht van 't Kruis in 't brullen van uw stoet.
Damascus hoort verbaasd u Kristus' naam trompetten,
Den wreeden wolf verkeert in een zachtzinnig lam,
Dat in een mande zich ter muren af laat zetten,
En Benjamin gevoelt den klaauw van zijnen stam.
Zoo wordt ge van den Geest des Hemels voortgedreven
Door 't blinde Heidendom. Waar vindt men stad of (strand,
Daar uw historiën niet levend staan geschreven,
Zoo schoon, als Lukas ooit die maalde met zijn hand!
Hetzij gij Elimas in d' oogen hebt getroffen,
Die uwen opgang poogt te stuiten in zijn vaart;
Hetzij gij 't lijk verwekt, dat slaprig neêr komt ploffen,
Hetzij gij kreupelen heelt, of Kristus' eer bewaart
Door zweetdoek, of door riem, en bluscht den gloed der kortsen;
Of bant den Afgrond uit des liehaams schors met kracht;
Of zwarte kunsten helpt in brand met vier en tortsen;
Of sluit den kerker op, door uw gebeên, bij nacht;
Of van een Pytbonisse[4], een dochter, wordt verdadigd;
Of zelfs van uw besneên gevangen en gedreigd,
Totdat zich met uw hoofd des keizers wrok verzadigt,
En gij u met geduld voor 't zwaard ter aarde neigt.
Wij knielen voor 't altaar, waarop gij hebt geleden;
Wij knielen op uw graf, en op uw koud gebeent,
O licht, van uw Hebreeën en alle Grieksche steden,
Ja, van den wereldkloot, met zuchten oversteend,
En tranen oversprengd! o Vorst der Kruisgezanten!
Neem Munster, en uw Stift, en zijnen vorst Christof
In uwe hoede, opdat hij 't Roomsch geloof mag planten,
Ter eere van Gods Kerke en 't onverganklijk Hof.
Beschut den Hoofdpilaar[5] der omgelege vlekken
En vesten, met die zorg, waarmeê gij dezen muur
Genadiglijk dus lang voor onheil kont bedekken,
In 't midden van een zee, vol brand en oorlogsvuur.
Dit vroom godvruchtig volk, beschaduwd vrij en veilig,
Zal eeuwig uwen lof ontvouwen voort en voort,
En slapen op de wacht van zijn getrouwen Heilig,
Met Jezus, die zijn merk gedrukt heeft op hun poort.
Zoo bloeye al 't Bisschopdom en akkeriaud en eiken,
Zoo moet de vorst en 't volk den hoogsten bloei bereiken!

[1]E e n l a n g e l ij s t v a n d i n g e n. — [2]Wiens bekeeringsgeschiedenis (naar 't schijnt) op dat zilver was afgebeeld. — [3]R o m e. — [4]Versta: de waarzeggende dienstmaagd van Hand. 16: 16. — [5]Versta: den Bisschop zelf.

AAN DE BLOKHUIZEN VAN AMSTERDAM[1].

Duo Fulmina Belli[2].

Gebroeders, op den stroom[3], in 't Gulden Jaar geboren,
Toen dat Trojaansche paard[4] de Vecht afdrijven kwam;
Toen ons een dageraad beloofd was en gezworen,
God zelf, geen sterflijk mensch, ons recht ter herte nam,
Als uit- en inlandsch schuim gereed stond uit te spatten,
En steden, huis en hof te zetten in een meer
Van brand en jammeren, te schenden, en te schatten,
En wat naar vroomheid aardt te stooten uit hun eer;
O, tweelingen des vliets! hoe zal men u begroeten
En zegenen, naardien gij eeuwig voor ons waakt?
Gij staat in 't harrenas, als reuzen op hun voeten,
Opdat uw kopre mond tot noodweêr donders braakt,
Salpeter, vier en vlam, al d' elementen t' zamen,
En strijk van wederzij de kanten en den stroom,
Om grouwzaam nachtgebroed, vrijbuiters, te beschamen,
En goddeloos geweld te stuiten voor den boom.
De burger mag, naast God, op uw getrouwheid slapen,
En steken heel gerust het slagzwaard in de scheê,
Verweerders van ons Kroon, beschermers van ons Wapen,
Rondassen teffens van de Vrijheid en den Vreê!
Met welk een naam zal stad en volk u anders noemen,
Als vreêman, naar uw aard, en vrijman, naar uw ampt?
Gij, Amstellanders! komt, bekranst dit Paar met bloemen,
Dat, buiten onzen wal, voor Hollands welvaart kampt.
Hoe zal de schutterij op uwen welstand drinken,
Den berkemeyer dan bekransen met een kraus,
Daar paarlen en gesteente en diamant in blinken,
En glinstren op den Doel met keizerlijken glans!
De wijn verwekt den geest, en opent al onze aders;
Dan maalt men op den disch, waar 't heilloos leger lag,
Hoe 't water bruiste op 't veld, waar burgertrouwe vaders
Zich kweten in den raad, zich troostten eenen slag
Te wagen op de zee, te graven op de wallen;
Wat helden nacht en dag hun schildwacht stonden nit;
Wat hopman, als een leeuw, nu brulde om uit te vallen,
En zegenrijk in steê te keeren met den buit.
Beschutters van de Bank! behoeders onzer have,
En huizen, land, en erf! gij lijdt het nimmermeer,
Dat Amstel, een tiran ten dienste, zweete en slave,
En, voor een vrijen Staat, verkieze een wulpschen[5] Heer,
Gelijk Rehabeam, die ons met schorpioenen
En niet met roeden plaag'; de stramen zijn nog versch.
Men wissle geen gemak, om in benauwde schoenen
Te krimpen van verdriet, te treên die zure pers.
Bewakers van den stroom! gij zult de Koe bewaren,
Die goud als boter geeft, waarbij al 't land gedijt,
Wanneer de koopman melkt, en poogt den room te gâren,
Hoe blind het onverstand hem aangrimt, en benijdt.
Geen schalke vleyers toug beguichle, met schoon fluiten
En kouten, uw gezicht en zinnen, opdat hij
U in den slaap onthoofde, en dan gezwind aan 't muiten
En rooven valle, en drijft den handel weg van 't Y.
Dees Koe wordt u betrouwd, dies vat ze bij den horen,
Dat is den Horen, daar al d' oude tijd af tuigt[6],
Gevuld met gouden ooft, en muskadel, en koren;
Dat is onze Uyer, daar de stad haar weelde uit zuigt.
Geen Adel, maar een schelm heeft lust de kroon der steden
Te trappen met den hoef; zij werd te zuur gehaald
Met honderd jaren krijgs: men heeft te lang gestreden;
Bewaart dit Landjuweel, dat over 't aardrijk straalt.
Bevrijdt het Capitool der vrijgevochten Staten,
Als pijlers, op wiens wacht zich d' Amstelaars verlaten.

[1]Ten gevolge van Prins Willem II's onderneming, in July en Aug. 1650, aan den Amstel gebouwd. — [2]D. i. Twee oorlogsbliksems. – [3]Den Amstel. – [4]Versta: Graaf Willem Frederiks heerbende. – [5]dartel, onbesuisd. [6]De zoogenaamde horen des overvloeds.

Op den Geboeiden Leeuw.

De Leeuw van Holland suft in 't stof,
Geketend met den hals aan 't Hof.

Op den Ontboeiden Leeuw.

De Leeuw, ontboeid en op zijn wacht,
Bewaart de Vrijheid in haar kracht.

GRAFSCHRIFT OP EEN MUSCH[1].

Hier leit de Hofmusch nu en rot.
Zij broeide slangen in haar pot,
Leicesters en Duedalfs gebroed;
Zij scheet de Vrijheid op den hoed,
De grootste steden op het hoofd[2];
Zij schon en at het lekkerst ooft,
En pikte, zonder schrik en schroom,
De rijpste karsen op den boom;
Zij vreesde klnitboog, spat[3], noch knip;
Den molik[4] kende ze op een trip;
Zij vloog den Baas[5] van zijne hand,
En speelde met de macht van 't land;
Zij borst aan eene spinnekop,
Terwijl ze dronk, en sprak: dit sop
Bekomt mij zeker niets te wel;
De rest geeft Aertsen[6] een Capell'[6]!

BIJSCHRIFT OP DEN HEER

ANDRIES BICKER,

HEERE VAN ENGELENBURG,
RAAD EN OUD-BURGEMEESTER T' AMSTERDAM[7].

De stralen van de kroon, die op stadswapen flikkeren,
Verworven door het goud van 't eerlijk bloed[8] der Bickeren,
Getuigen d' oude deugd en staat van dit geslacht.
De doordrift[9] van den Vrede, ons toegevoerd uit Spanje
Door Englenburgs beleid, was waardig, dat Oranje
Hem opeischte, en van zelf voor 't volk tot afstand bracht.
Zoo stut hij stad en land een rij van dertig jaren;
Zoo maalt men Andries best, nog grijzer dan zijn haren.

OP DEN HEER

CORNELIS BICKER,

HEER VAN ZWIETEN,
REGEERENDE BURGEMEESTER T' AMSTERDAM[10].

Zoo draagt het kussen weêr der stede en burgren hoeder.
Ons Zwieten, die één lot woû deelen met zijn broeder.

[1]Den Griffier der Staten Cornelis Musch, in Dec. 1650 overleden, „niet sonder presomptie, tot sijn eige dood ietwes geecontribueert te hebben" (oude aant.). — [2]Versta: vooral Amsterdam, tegen 'twelk Musch in Juny een scherp vertoog had opgesteld. — [3]springende vogelknip. — [4]vogelverschrikker. — [5]Prins Willem II. [6]François Aarsens en Alexander van der Capelle, 's Prinsen beide aanhangers. — [7]Door den Prins verongelijkt, maar na diens dood in eere hersteld. – [8]Versta: geslacht. [9]Het doorzetten. — [10]Zie aant. 7.

Wat had Oranje op hem? of was het, om met glimp[1]
Zijn heerkracht van de stad te voeren zonder schimp?
Men eischt hem nit zijn staat; wat stuk heeft hij bedreven?
Hier staat het oproer stom en kan geen reden geven.
Dat zwijgen is een schild, daar 't lasterschut op stuit.
Zoo beeldt onnoozelheid[2] dien Held naar 't leven nit.

Op den zelven Heere.

Dus droeg het kussen weêr der stede en burgren hoeder,
Heer Zwieten, in zijn staat en waardigheid hersteld,
Nadat hij 't zelve lot gedeeld had met zijn broeder,
Toen 't heer den Aemstel dorst belegren met geweld,
Hem eischen nit zijn staat, die stad en volk verdedigt,
En willig afstond[3], tot een eer van zijnen stam,
Hoewel hij 't Vaderland noch iemand had beleedigd.
Dus raakte Oranje met een glimp van Amsterdam,
Dat poort en boomen hield gesloten voor zijn vendels.
Eén Burgemeesters moed was sterker dan veel grendels.

OP DE MARMERBEELDEN VAN DE HEEREN BICKER.

Wat helden zet men hier ten toon in marmersteen?
De Bickers, die hun staat verlieten voor 't gemeen.

ANDERS.

Wat helden pralen hier? is 't Englenburg en Zwieten;
Gebroeders, die hun staat voor 't Vaderland verlieten.

De Bickers in Marmer.

Vincet Amor Patriæ[4].

„Waarop vergaârt de breede Raad,
De Wijsheid en de toeverlaat
Der grootste Koopstad van Europ?
Ontwart men een verwarden knoop
Van zaken, daar de Staat in hangt,
Of wordt er 'tgeen de Stad belangt,
In haar bijzonder overleid,
Met rijpheid en voorzigtigheid,
Tot nut van al de Burgerij,
Gezeten aan het zeilrijk Y?
De Faam heeft over 't land verbreid,
Hoe trotsch vijf steên[5] met achtbaarheid
Haar korts ontvoerde Vaders weêr
Herstelden in hun ampt en eer!
En dit manhaftig Amsterdam,
't Welk door beleid aan wasdom kwam,
Gedoogt het, dat een dol gedruisch
De pijlers, onder zijn stadhuis,
Dus ongestuimig wegrukt! wie
Ontvonwt me al 'tgeen ik hoor en zie?"
Zoo spreekt de vreemde, en staat verbaasd.
Een roededrager, in der haast
Gestegen van de trappen, zeit:
„Verlangt hier iemand naar bescheid?
De wijze Raad, de gansche Wet
Verdedigt Bickers zaak, en zet
Die helden, om hun deugd gehaat,
Op 't kussen, in den eersten staat
Van hun regeering, die ze lest,
Ten dienst van 's Lands gemeene best,
Van zelf verlieten, zonder dwang;
Een spiegel, om zich eeuwen lang
Te spiegelen in dit geslacht,
Dat meer der Burgren welvaart acht
Dan eigene eer, en staat, en baat;
En 't Burgemeesterlijk gewaad
Dan aan- dan uit-trekt, op geen lucht
En wispelturig straatgerucht
Van 't blinde graauw, maar met verstand,
Tot heil van Stad en Vaderland."
Toen riep de vreemdeling: „Gewis,
Te Rome noch t' Athenen is
Dees deugd te vinden. Cicero
Noch Aristides keeren zoo
Verheerlijkt uit hun ballingschap,
Als dees gebroeders op den trap
Van hun geweigerde ampten. – Wat!
Wie voerde ooit heerkracht voor een stad,
Om zulke mannen, zeker waard
Gedreigd met spies, geschut en zwaard?
Waar triomfeerde ooit veldheers ziel
Om twee, die hij van 't kussen hiel,
En schatte ze eere waardig? – Wat!
Men kroon' die Vaders van de stad
Met haar sieraad, de Wapenkroon,
En zett' ze op Beurs en Dam ten toon
In marmer, dat voor niemand schrikt,
Zoo lang de nijd op Bickérs bikt."

[1]onder schoonen schijn; voorwendsel. — [2]onschuld. – [3]afstand deed. – [4]D. i. 's Lands liefde zal verwinnen. — [5]Uit welke de zes gevangen Heeren naar Loevestein gevoerd waren.

Raadsel.

Een Schaap[1] in 't Schapeland gezonden door de golven,
Herschiep het leeuwenest, en broedde al 't land vol wolven[2],
Die beten 's middernachts den koestal na de strot,
En sleepten bij de keel de wachters[3] in hun kot.
De waterhonden, los geborsten van hun keten[4],
Besprongen 't wreed gebroed, en schuimden als bezeten.
Toen droop de wollefskudde, in 't veld rondom vergaârd[5],
Met hangende ooren af en ingetrokken staart.
Zij dreigden echter nog den koestal met hun wrokken,
Maar Izegrim ging thuis, gezuiverd door de pokken[6].
De herders[7] togen uit, en stelden beter wacht.
Zoo werd al 't land geveegd met ééne wolvejacht.

Vraag.

Wat kost vond Koster in 't ontleden van ons kalf[8]?
Drie Duivels: Alençon[9], Leicester, en Duc d' Alf.

DE MONSTERS ONZER EEUWE.

Men hoeft om Monsters niet te reizen
Naar Africa,
Europe broedt ze in haar paleizen,
Vol ongenâ;
De groote Moeder van Europe[10]
Vindt schut noch scherm,

[1]Versta: den Amsterdamschen burgemeester Gerard Schaep, in Mei 1650 naar Engeland gezouden, in spijt van den Prins. — [2]Versta: 's Prinsen aanhang. — [3]De zes gevangen Heeren. — [4]De Amsterdamsche sluizen, opengezet om den Prins te weren. — [5]'s Prinsen leger. – [6]Aan welke de Prins in November overleden was. — [7]De Hollandsche Staten. — [8]Versta: den Prins. — [9]Anders Anjou. — [10]Versta: de Fransche koningin-weduwe, Maria de Medicis; verg. boven I, bladz. 483a, aant. 7.

En sterreft balling, zonder hope,
Verdrukt en arm.
Der Engelandren tongen lekken
Hun vaders strot
En toonen 's konings hoofd in 't bekken,
Om 't snood genot.
De wraak wil Ottoman niet borgen[1]:
De moeder laat
Den keizer[2], haren zoon, verworgen,
Uit blinden haat.
Oranje, in 't harnas opgezeten,
Rukt Holland in,
Op Amsterdam te Helsch gebeten,
's Lands noodvrindin.
Hij wenscht zijn dol rapier te stooten
Door 't hart des lands.
Hoe heeft de deugd haar verf verschoten!
Waar is haar glans?
Verbeet ooit wolf een lam verwoeder?
Waar baart de tijd
Een zoon, zoo boos, die zijne moeder
De borst afsnijdt?
En Kandië, om zijn honderd steden
Van ouds befaamd,
Verzinkt, door 's Kristens trouwloosheden,
Al t' onbeschaamd.
Het schreit, op 't uiterst strand geronnen:
O Kristendom!
Gij hebt den Turk op mij geschonnen
Met bus en trom;
't En zij een Engel mij versterke,
Ik zijg ter neêr!
Gij brocht uw eer en schaamt' ter kerke[3].
Wat rest er meer?

Op den Gedenkpenning van den Overval en Afval.

OVERVAL.

De Hooimaand schreef haar derde kruis
In 't Gulde Jaar, toen, met gedruisch,
Het Oorlogspaard kwam aangestooten
Door 't Gooi, spoorbijster in der nacht,
En, van de morgenzon belacht,
De poort des Amstels vond gesloten[4];
Wie Eenigheid en Godsdienst mint,
Zie dat geen dekkleed hem verblind'
Door schoonen schijn en veinzerijen;
De drift van heerschzucht valt te boos,
Het vrije zegelwas te broos,
't Bedrog bezet ons van ter zijen;
Wie nooit verraad vernam,
Ga leeren t' Amsterdam!

Crimine ab uno disce omnes[5].
P. VIRGILIUS MARO.

AFVAL.

In Slachtmaand van het Gulde Jaar
Werd d' ondergaande zon gewaar,
Hoe 't zesde daglicht sloot de dagen
Des tweeden Willems, die ons Land,
Daar Vrede en Vrijheid was geplant,
Met oorlogslasten zocht te plagen.
Dus stort Oranje, als Faëton,
Die 's vaders spoor niet volgen kon,
En met geen reden was te houden.
Hoe schrikte 't aardrijk van dien tocht!
Hoe trof de bliksem uit de locht
Die op dat stout bestaan betrouwden!
Als 't spel verkeeren zal,
Komt hoogmoed voor den val.

Magnis excidit ausis[1].
P. OVIDIUS NASO.

[1] vrijwaren. — [2] Sultan Ibrahim, door de Janitzaren geworgd. — [3] Versta: in 't graf, of te koop. — [4] 30 July 1650 was 's Prinsen heermacht voor Amsterdam gekomen. — [5] D. i. Leer uit één wandaad ze allen kennen.

GRAFNAALD VAN MONTROSE[2].

Justissimus unus
Qui fuit in Teneris, et servantissimus æqui[3].

Oprechte Deugd, vol viers, en moedig
In 't vechten, sneuvelt al te bloedig
Door ramspoed, niet door vroom[4] geweer.
Brittanje had nu schaamte en eer
Gansch uit-, en 't harnas aangetogen,
Zich zat aan 's konings hals gezogen,
En, na 't vertreên van d' oude kroon,
Zijn vaders al t' onnoozlen zoon
Geschopt, wanneer Montroos, te paarde
Gezeten, met gerechten zwaarde
Besloot op nieuw, 't verdrukte bloed
Te zetten in het wettig goed,
Hun aangestorven door de rijen[5]
Van Grooten Alexanders tijen[6]:
Want nimmer zwicht een dapper held,
Schoon recht moet zwichten voor geweld;
Hij handhaaft 't heilig recht der volken,
Al storten hem de donkre wolken
Der krijgsellenden op het hoofd.
Geen water heeft dien gloed gedoofd.
Montroos getroost zich dan, het muiten
Der schelmen op zijn borst te stuiten,
En stelt zich, als een vaste wijk
Der scheptren, tegens 't hollend rijk;
Doch valt in handen des verraders,
Die reê 's Gezelfden hoofd en aders
Had op een snooden prijs gezet,
En met deze onuitwischbre smet
Het rijk bevlekt. Wie durf zich mengen
In 'tgeen de Hemel wil gehengen?
De Deugd, omhoog altijd geëerd,
Raakt onder; Judas triomfeert;
Die zelf den strop verdient te dragen,
Verstikt de bloem van 's Konings magen,
En trapt op 't hart van Stuarts huis.
Doorluchte Bergroos[7]! uit Ferguis,
Den koninklijken stam, gesproten,
Uw bloed, voor 't Vaderland vergoten,
Zal, al de volgende eeuwen deur,
Verspreyen zijnen edlen geur;
De bloesem van uw brave daden
Herleven, waar de zon haar raden
Van 't Oosten in het Westen drijf.
De Helschheid koel' haar moed aan 't lijf:
De Moord en 't Oproer drijven boven,
En stelle wetten aan drie hoven,

[1] D. i. Hij moest zijn groote waagstuk opgeven. — [2] De in Schotland geslagen en onthoofde aanhanger van Karel II. — [3] D. i. De grootste vriend van recht en billijkheid in Troje. — [4] kloek. — [5] geslachtreeksen [6] Naar de Schotsche overlevering; verg. boven I, blz. 733. [7] Klankspeling op den naam.

Dat al de wereld schrikke, en ijz';
De Trouw behoudt haar waarde en prijs.
Sat Patriæ, Priamoque datum[1].

DE PINXTERBLOEM VAN SCHOTLAND.

De Schotsche Judas en verrader,
Hoe langer hoe veraard en kwader,
Verkocht en leverde den Vader[2].
Hij kroonde met de distelkroon
En kruiste den onnoozlen Zoon.
Wat dunkt u van ons fijne Joôn!
De geest van al dit reformeeren,
Om niet te laten van zijn veêren,
Door al dit schrobben en schoffeeren,
In dezen zuivren modderkuil,
Ging eerst in eenen nevel schuil,
En daalde, in schijn van eenen uil,
Op 't hoofd der uitgepuurde[3] Schotten,
Zoo zwart Bruinist[4] als waterrotten.
Toen profeteerden al de zotten,
Doch elk met zonderling geluid;
Zoo werd de Kerk en troon verbruid,
En daarmeê was het gekspel uit.

OP D' OPROERIGHEID
VAN
MAXIMILIAAN TEELING[5].

Het oproer, in Rochel[6], smeet muur en toren neder,
Holp Fredrik[7] in Den Haag, en om den schoonen Pals,
Graaf Strafford[8] op 't schavot, den koning[9] om den hals,
Montrose[10] aan eenen strop; wat bulderende weder
Bedaart in 't einde niet! maar dit oproerig zaad
Noch vrijheid laat in rust, noch koninklijken staat.
Kon burgerlijke tucht die monsters niet betemmen,
Al 't land zou tot de keel in bloed en tranen zwemmen;
Want als men steden ziet het onderste omgekeerd,
Dan heeft men op zijn Schotsch den Staat gereformeerd.

Bloedbeuling
VAN
MAXIMILIAAN TEELING.

Groote Bloedbeuling in Zeeland[11].

Meester Teeling had een groote bloedbeuling gegeten
Heel vet gepropt van Apostelen en Profeeten;

[1]D. i. Genoeg voor 't vaderland en Priamus gedaan. — [2]Koning Karel I. — [3]uitgelezen, Puriteinsche. — [4]Of Brownist. — [5]Hevig Prinsman en antipapistisch predikant te Middelburg, en schrijver o. a. van 't „Grondigh Bewijs, dat het een Christ. Magistraet ongeoorlooft is de Paepsche superstitiën ende afgoderyen toe te laten." Zie voorts nog aant. [11] hieronder. — [6]Door Richelieu op de Hugenoten veroverd. — [7]De Winterkoning; zie vroeger herhaaldelijk. — [8]Zie boven I, bl. 475. — [9]Karel I. — [10]Zie het naastvoorgaande gedicht. — [11]„Meester Teeling, Predikant te Middelburg, schreef in den jare 1650, korts na den toeleg op Amsterdam, zekeren toeëigenbrief aan den Heer Prince van Oranje voor een boek, genoemd den Polityken Christen, by wijlen zijnen vader Meester Willem Teeling geschreven; en op die toeëigeninge, die meest uit Schriftuurwoorden bestond van d' Apostelen en Profeeten ontleend, en tot zijn oogmerk gedraaid of ver-

Maar doen zijn maag al dit vet niet kon verduwen,
Begost meester afgrijslijk te schieten en te spuwen;
Al de Zeeuwsche Telingen[1] uit hunne poelen en sloten
Kwamen daarop al kwakende aangeschoten,
En speelden: slobber-op die zuivere voêsters.
O klokspijs, lekkerder dan Engelsche oesters!
Weg Vriegeesten, Harminianen, en morsebellen,
Wij slabberen met meester Teeling geen paddevellen,
Geen pieren, noch alikruiken, noch zotte klausen[2]
Van versche Apostaten of beschimmelde Pausen;
Maar Middelburgsche saucysen en lekkere worsten,
In een reine ketel van onder en boven uitgeborsten:
Gij, lichte Capelloan[3], Roelanden, en Teulingen[4],
Smult bij Gort met ons, dit zijn Leicestersche heulingen,
Geen Duivelsbrood, paddestoelen, noch morsige kruimen;
Meester Teelings ketel behoeft niemand te schuimen:
Niemand kan zijn kwijl noch snottebellen laken,
Want van zijn geelen oker kan men kazen maken. (ven,
Ja, al zat gansch Poortugaal[5] verlegen, hij kon het gerie-
Niet met hullen of prullen, maar met fijn bezegelde brieven.

Antwoord aan den Paapschen Poëet op 't naast-vorenstaande Gedicht.

Der Papen moordlust smeet bijna de wereld neder,
Schoot Willem[6] met een lood, en, zoo vervloekt als valsch,
Holp Coligny en zoo veel duizend om den hals[7],
Ja, Frankrijks koningin[8]. Het buskruid maakt onweder,
Dat 's aflaat en verdienst bij dit moorddadig zaad,
Gemest met martelbloed en vleesch in Neêrlands Staat.
Geen wereldlijke macht die monsters kan betemmen;
Dies moet heel Kristenrijk in bloed en tranen zwemmen:
Want als door vuur en strop Gods Kerk wordt omgekeerd,
Dan wordt het pauslijk en het duister rijk vermeerd.

Toegift.

'k Bescherm geen boosheid, maar de Godsdienst van ons
Zwijg van oproerigheid, en dek eerst Romes schand! (land.
Want had uw Oproer stil gezwegen,
Gij hadt dit Antwoord niet gekregen.

---

draaid, heeft hier de Poëet het oog, als begrijpende veel aanstootelijke dingen. Schriftuurspreuken, die alleen op God passen, duidden hy op Zijn Hoogheid, met onverschoonbare vleyerye. De vrede met Spanje gesloten noemde hy, met de woorden van Jeremias 13 vers 7, een verdorven gordel, die nergens toe zou deugen. Papisten en Remonstranten.... noemde hy kinderen van Belial. Den toeleg op Amsterdam verdedigde hy met Schriftuurwoorden, daar nog andere uitsporigheden, te lang om te melden, op volgden, die den Dichter gaande maakten om hem zulk een bloedbeuling t'huis te zenden" (Oude aant.). —

[1]Anders talingen (eenden). — [2]leerstellingen. [3]„Hierdoor zag hy op sommige toestemmers van gevaarlijke aanslagen, als de Heer van Capelle, die kennis had van den toeleg op Amsterdam, en den Prins aanstookte" (Oude aant.). — [4]„Dit ziet op Harmen Teuling, gewezen Schepen van Amsteldam, die om zijn schandelijk banqueroet de stad ruimde, en zich bij den Prins voegde om zijn aanslag te helpen uitvoeren" (Oude aant.). — [5]Met klankspeling op de achterpoort. — [6]Prins Willem I, in 1584. — [7]In den Bartelsnacht. — [8]Maria de Medicis.

Mondstoppinge

AAN DEN LEUGEN-LASTERAAR
VAN DEN EERWAARDIGEN, GODZALIGEN, ENDE RECHT VREDELIEVENDEN[1]

MAXIMILIAAN TEELING,

DIENAAR CHRISTI IN DE GEMEENTE TOT MIDDELBURG.

Wie braakt dit goddeloos geschreeuw
Op den vreedlievend' vromen Zeeuw?
Doet dit de Paapsche lastergeest?
Ai, had dit spook maar stil geweest!
Want is er ooit oproerigheid,
Van haar[2] is d' eerste steen geleîd.
Is ooit òf stad òf vorst òf land
Ter neêr geworpen en van kant
Geholpen, is er bloed gekwist,
En land en steden opgehitst,
Het komt al van het Roomsch gebroed,
Die ook door leering d' oproer voedt.
Of komt het van d' Arminiaan?
Wel, wat wil die Gods dienaar smaân?
Den oproer is zijn besten werk,
In land of stad of in de Kerk;
Van Prinsenmoord heeft hij verstand,
Al was het zelfs zijn predikant[3].
Of is het Menno, die dit zeît,
Is hem vergeten 't Munstersch feit[4],
Of 't Amsterdamsche nachtgespuis[5]?
Hij ga op 't Amsterdamsch stadhuis.
Hoe ook dees oproer bij hem woont,
Dat heeft hij onlangs wel getoond,
Als hij dien vorst[6] (die rust bij God)
Met schimp en laster heeft bespot;
Daar doch zoo snooden Goden-vloek
Wel klaar verbiedt Gods Heilig Boek.
Doch 't komt licht van een bastert-Krist
Of halve Jood of Atheïst,
Een Simeï, die David vloekt,
Een monster, die niet anders zoekt,
En daar zijn beste werk af maakt,
Dat hij zijn gal op dien uitbraakt,
Die God of Godes Kerk bemint;
Een roede Gods, een Duivelskind!
Ut ex omnibus palam est[7].

Op „Den Getrouwen Herder[8]"

VAN

HENRICK BLOEMAERT,

DOORLUCHTIG SCHILDER EN POEET.

Mag men hem niet Bloemaert noemen,
Die twee kunsten, als twee bloemen,
Minnelijk te zamen paart,
En uit beide honig gaârt,
Die de bijen komen stelen,
Waar dees vloeit uit zijn penseelen
En zijn penne? „o, lekkernij!
Puik van schilderpoezij!"
Riep ik daatlijk, doen zijn dichten
Mijn gemoed aan hem verplichtten,

[1]Z.-Eerw. had althans in 1648 een Vredepredicatie gehouden en uitgegeven. — [2]Verste: Rome. — [3]Zinspeling op Ds. Slatius. — [4]De wederdooperij te Munster in 't jaar 1534. – [5]De naektloopers van 18 Dec. 1535. — [6]Versta: Prins Willem II. — [7]D. i. Gelijk uit alles blijkt (met klankspeling op den Palamedes). — [8]Guarini's Pastor fido, in 1650 door Bloemaert vertaald. —

Die, met zijn Latijnsche tong,
Liefelijk als Naso[1] zong.
Nu verlang ik, dat mijn ooren
Den Getrouwen Herder hooren,
Die gewillig sterven wil
Voor de zuivere Amaril.
Jonkheid! laat Tuscanen varen;
Bloemaert leert, in luttel blâren,
U in Duitsch het Herderspel.
Wet uw brein, en luister snel,
Hoe hij d' eene spraak in d' ander
Kan vergieten, zoet en schrander,
Dat de koelste zich vergeet
Aan Guarijn, in Neêrduitsch kleed

Raadsel.

Ik droeg mijn moeder, zij droeg mij,
Van jongs op hing ik aan haar zij;
Toen zij vermoord werd en geplukt,
Ben ik van hare zij gerukt.
Hoewel ik stom geboren ben,
En geene talen spreek noch ken,
Nog spreek ik klaar in ieders land,
En vliege van mijn meesters hand.
Mijn lafenis is bittre gal.
Ik dien de menschen overal.
Al heeft men mijn natuur besneên,
Nochtans bemint mij iedereen.
Kan iemand raden, wat ik ben,
Die druk mijn naam uit met de Pen.

Op Zijne Hoogvorstelijke Doorluchtigheid
FREDERIK,

ERVE TE NOORWEGEN[2], HERTOGE TE SLEESWIJK, HOLSTEIN, ENZ.

1651.

Het wettig Errefrecht ter Krone van de Noren
Vereiert Vorst Vrederijk zoo rijk niet, als de Vreê
En vreedzaamheid, dien Held natuurlijk aangeboren[3];
Terwijl de wereld raast, gelijk de wilde zee.
Hij zegent iedereen, en overtuigt de vloeken,
Genoegt zich met zijn erf en vaderlijk bezit,
Bemint de jacht, en stilte, en kunst, en wijze boeken[4],
En handhaaft recht en trouw, om God, der vromen wit.
Getrouw het Keizerdom, en 't Rijk, en Duitsche Heeren,
Kan dees met zijn gemaal[5] en bloed[6] een zaal stoffeeren.

Op de Uitvaart van den Eerw. Heer
Mr. JAKOB VLIEGER[7].

De Vlieger nam in 't eind de vlucht
Uit dees benaauwde lucht,
Verkoos met lust een ruimer baan,
Nog hooger dan de maan,
En streek daar 't nimmer duister wordt,
Bij Grootvaâr Willebrord;

[1]De Lat. dichter Ovidius. — [2]Door zijne moeder Augusta, gemalin van koning Frederik II van Denemarken en Noorwegen. — [3]Hij had den Remonstranten in der tijd te Frederikstad aan den Eider een wijkplaats geopend. Verg. boven, I. bl. 153. — [4]Hij muntte vooral in de natuurkundige wetenschappen uit. — [5]Thans gemalin; verg. vroeger. — [6]spruiten; hij telde er niet minder dan zestien. [7]Pastoor der St. Janskerk te Amsterdam, den 27 April 1651 overleden.

Die bracht den Held in 't zalig huis
De Kroon van 't lange Kruis.

De Leeuw aan band,

VOOR

DAVID LEEUW en CORNELIA HOOFT.

Op de wijze van de Musch.

„Zijn de jongmans al rechtschapen
En bij zinnen, die aan d' Echt,
Aan een jonkvrouw zich vergapen,
En verkussen al hun recht?
Die hun vrijheid laten varen
Om een korte razernij,
En het kwikste[1] van hun jaren
Slijten gaan in slavernij?
Mocht men hierom loopen janken,
Door den regen, door den wind,
En de liefste nog bedanken,
Zoo men haar gespraakzaam vindt?
Geeft het zoenen van de stoepen
Zulk een blijdschap in de smart;
Op de wang een zoen t' ontsnoepen,
Zulk een troost voor 't bange hart?
Neen, wij zijn te vrij geboren:
Niemand sluite ons in een kouw!
Zou een maagd den man bekoren,
Of hem leggen aan een touw?
Zou een Leeuw zich laten toomen,
Die zijn eigen krachten kent?
Zou een Leeuw voor iemand schromen?
Vrijheid is zijn element;
In de vrijheid moet hij leven,
Moet hij sterven, als een held;
Z' is hem, als een recht, gegeven,
Dat hij bij zijn titels stelt.
Suffers passen minnejukken,
En de boei van hun vriendin;
Eeuwig mond op mond te drukken
Voegt een slaaf van wulpsche min!"
Minne hoorde 't ijdel stoffen
Aan den oever van de Vecht;
Daatlijk werd de Leeuw getroffen
In den boezem, diep en hecht;
Want de schutter dook in d' oogen
Van Cornelie op dit pas.
Naauwlijks was de pijl gevlogen,
Of het Leeuwshart dook in 't gras,
Of de Leeuw begon te kermen:
„Och, vertroost me! wat is dit?
Laat ik sterven in uw armen,
Mijn vermaak, mijn eenig wit!"
Al de Nymfen van de vlieten
Vliegen op dat steenen aân,
Uit de biezen, uit de rieten;
Ieder is met hem belaân.
D' een brengt water, d' andre kruiden
D' andre bloemen op dien kreet,
En de koelte blaast van 't Zuiden,
Tot verkwikking van zijn leed.
Maar geen kruid noch bloemen helpen,
Noch het water bluscht geen vier;
Leeuwenbloed is kwaad te stelpen.
Och! wat raad, wat troost is hier?
Waar is nu de roem gebleven,
En dat stoffen al te rijp?
Doch men moet het hem vergeven:
't Is een onverzocht[1] begrijp.
Onverzochtheid[2] kan niet vatten,
Wat een Jonkvrouw waardig zij.
't Huwelijk bewaart de schatten,
Zet de deugd veel zegens bij.
Zonder 't huwen, zonder 't paren
Was het met de wereld uit,
Zou de boom geen telgen[3] baren,
Zoo verstorven boom en spruit.
Deze noodwet is gevonden,
Om de vriendschap aan te voên[4],
Die de stammen houdt gebonden,
Even jeugdig, even groen.
Spaar den jongen Leeuw het leven,
En verschoon hem uit genâ;
Want het lot heeft hem gegeven
Zijne rechte wedergâ.
Toen Cornelia dit hoorde,
Hief ze den gewonden op
Met een lonk, die 't hart bekoorde.
Wacht vóór 't jaar een jonge pop!

GETROUWD DEN 14EN VAN BLOEIMAAND, 1651.

GEBOORTEKRANS

VAN DEN HEER AGENT

MICHIEL LE BLON,

OPGEZET DOOR ZIJNE NICHT[5]

MARGRIETE LE BLON.

In den jare 1651.

Grootvaâr, die naar Sint Michiel,
Den Aartsengel, u liet noemen,
Gun 't afzetsel van uw ziel,
Dat het met een krans van bloemen
U bekranse, nu de ring
Van uw viermaal zestien jaren
Toesluit zijnen ronden kring.
God die wil uw leven sparen,
Dat Margriet, na dezen dag,
Grootvaâr jaarlijks kransen mag.

BISSCHOPPELIJKE STAATSIE DER E. HEEREN CAROLUS[6] EN ANDREAS[6],

GEWIJD TOT BISSCHOPPEN VAN BRUGGE EN ROERMONDE.

Geen blinde Apollo stell' mijn snaar
En cyther, maar Apollinaar[7],
Die[8] Cefas zelf te Rome wijdde,
Toen Numa's smook[9] de zon benijdde;
Een heldren luister, die alom
De grijns van 't heilloos Heidendom
Kwam lichten, om zijn Helsche vlekken
De wijde wereld door t' ontdekken.
Apollinaar, die, vroom en kuisch,
Den hals voor 't zegenrijke kruis
Ten besten gaf in 't oud Ravenne,
Begunstige onze cytherpenne[10],

[1] levendigste (verg. 't Eng. quick, en ons kwikzilver, kwikstaart, enz.).

[1] Versta: van een onbegaafde, onervarene. — [2] Onervarenheid. — [3] takken, twijgen. — [4] kweeken. — [5] kleindochter. — [6] Karel van den Bosch, uit Brussel en Andries Cruven van Maastricht. — [7] De Heilige van den dag (23 July); zie aan 't slot. — [8] Thans dien. [9] Versta: het oude Heidendom. — [10] Voor dichtveêr.

Ter liefde van zijn dag en feest;
Opdat we, met een blijden geest,
Het koorgezang der Bruggelingen,
Zóó sterken midden onder 't zingen,
Dat zelfs de weêrklank van Gods lof
Verrukken mag al 't Hemelsch hof,
En d' Engelen, met duizend reyen,
In 't Engelsch koor ten dans geleyen,
Van vreugd, vermits het hoog autaar
Ziet neêrgeknield dit heilig paar,
Om zijne wijdinge eens t' outvangen,
Daar zoo veel harten na verlangen.
Men ziet, hoe Triest[1], het licht van Gent
(Nu Oostenrijk hem waardig kent,
Te lichten ieder in zijn landen)
Hun hoofden zegent met zijn handen.
Daar Nemius[2], het hoofd van 't Scheld
Hem bijstaat met den jongen held,
La Torre[3], die, in ballingschappen
Verstooten, volgt der ouden stappen,
En, door geduld beproefd, aldus
Den titel van zijn Efezus[4],
Met duitsche titlen zal verrijken,
Zoo Godsvrucht 't vonnis komt te strijken.
De lammers hupplen nu in 't rond
Om 't ronde Brugg' en Roeremond.
Men zoek geen stoffen van Æneas,
Zoo lang ons Karel en Andreas
Aan rijmstof helpen met hun staf.
Men kan van ieders myter af
Den zang opheffen en beginnen,
Hoe zij hun kudde en kooi beminnen,
En leiden in 't beloofde Rijk,
Een vaster borg en betre wijk,
Dan daar de dwalende Trojanen
Zich nederslocgen door veel tranen.
Pamfilius'[5] omzichtig oog
Bestraalt ons Neêrland van zoo hoog
Hij aan den Tyber zit verheven,
Om God zijn offerrecht te geven;
Terwijl hij, onder zijn beleid,
De zielen zoo zorgvuldig weidt,
En ga slaat door getrouwe hoeders.
Gezalfde hoofden, Amptgebroeders!
Herboren beide op éénen dag
Tot last, en zorgen, en gezag;
Gekoren meer tot last dan eere;
Geen tegenspoed, noch haat verkeere
Uw lof in laster; onderhoudt
De vriendschap, die een zelve zout
Genuttigd heeft, en in de scholen
Een zelven meester bleeft bevolen,
In 't heilig Rome en in Maastricht;
In Rome, daar de Bisschops plicht
Door lessen, en het levend voorbeeld,
Dat klaar van Gods orakten oordeelt,
U ingescherpt wierd te gelijk;
Volhardt ten steun van Kristus' Rijk:
Dat gij uw kudden aan ziet groeyen,
Zoo lang de Ley en Maas bevloeyen
Uw vruchtbaar oevers van weêrzij.
De Hemel zette u krachten bij!

1651. Te Brugge, op S. Appolinaris' dag.

[1]De Gentsche bisschop Antonius Triest, die de wijding bestuurde. — [2]Gaspar Nemius, de Antwerpsche bisschop. [3]Coadjutor van Ph. Rovenius. — [4]Hij was in 1647 tot bisschop van Efezen i. p. i. gewijd. — [5]Paus Innocentius; zie vroeger.

Antwerpen.

ALIAS INTER CAPUT EXTULIT URBEIS[1].

Antwerpen liet den droom van Reus en handtol varen,
En 't werpen van de hand[2], aan d' oevers van het Scheld;
Die Markgraviu des Rijks, en Koopstad, rijk van waren,
Haar beurs en zenuw steef met in- en uitheemsch geld.
Een paarle aan Flippus' kroon, en zelfs de kroon der steden
Van gansch Europe, en als een lamp voor 't hoog altaar,
Verlicht ze, met haar glans, godvruchtigheid en zeden
En kunsten, en bewaakt de landgrens in gevaar.
Hoewel de stroom en muur en burgerwacht haar sterken,
Haar sterkste burg is God, zijn Moeder, en Haar kerken.

Keulen.

PATRIUM SERVAVIT HONOREM[3].

Aartbisschoplijke stoel! de voorste Keurvorstin
Van drie[4], juweel des Rijns, van 't Rijk en 's Keizers steden,
Geboortestad en eer van d' oude Keizerin[5],
Uw stichtster na Agrip, hoe vroom hebt gij gestreden
Voor 't kruislam, sedert uw Matern, Sint Pieters hand,
U rukte van Teutasts en Hesus' woudaltaren;
Getrouwe dochter van de Roomsche kerk, gij spant
De kroon in Heiligdom en Godsdienst te bewaren.
Uw kerken, in getal, op 't jaarlijksch dagtal staan;
Men ziet de zon van Rome in Keulens halvemaan.

Rome.

IMPERIUM SINE FINE DEDI[6].

De Bouwheer Romulus zijn naam gaf aan de veste
Van Rome, welks gezag op twee paar wijzen draaft,
Door Koningsdom, door 't volk, en 's volks gemeene beste,
Door Keizer en door Paus, van Konstantijn begaafd[7].
Des wereids Hoofdstad werd de Monarchy beschoren:
Zoo heerscht ze in Julius' en Jezus' erfgebied;
Het kruis drong door, daar zwaard noch staudert in kon
Sint Petrus myter wijkt voor Cæsars lauwer niet. (boren;
Hoe d'Afgrond brulde, om zich aan Kristus' stoel te wreken,
Nog hoort men, uit Gods stoel, hier Gods orakel spreken.

TER STAATSIE
VAN
Jonkvrouw D(ina) N(oordijck)[8].

Nu sla, o zalige Xaveer!
Uit 's Hemels troon uw oogen neêr
Op d' eere der Jonkvrouwen,
Die Jezus' hand gaat trouwen.
Zij schenkt het zuiver heiligdom
Van hare jeugd den Bruidegom
Van zoo veel duizend maagden,
Als ooit zijn oog behaagden.
Van ouds was geen triomf zoo groot,
Dan als een maagd in 't hart besloot,

[1]D. i. Haar hoofd steekt boven de andre steden uit. — [2]Naar de averechtsche naamsafleiding van hand-werpen; eig. zooveel als aan-werp. Zie reeds vroeger. — [3]D. i. Het handhaafde de voorvaderlijke leer. — [4]Meints, Trier, en Keulen. — [5]Nero's moeder. — [6]D. i. 'k Gaf haar te heerschen zonder einde. — [7]begiftigd; naar de zoogenaamde gift van Constantijn ('s Pausen wereldlijke macht). — [8]Bij haar opneming onder de Bagijntjens.

Den bloesem van haar dagen
Den Hemel op te dragen;
Hem t' offeren den eersten geur,
Den verschen dauw, en 't levend kleur
Der onbesmette Lelie,
Geplant door 't Evangelie.
Dat was van ouds een klare blijk
Der mogendheid ven Kristus' Rijk,
't Welk wijder triomfeerde
Dan Cæsar ooit regeerde.
Zoo werd bij 't licht van 't Roomsch Geloof
De glans van Vesta's lampen doof;
Zoo schaamden zich haar nonnen
Voor ons gewijde Zonnen.
Men zwijg' van Dafne, bij den stroom
Gevlucht, en in een lauwerboom
Veranderd, onder 't blaken
Des Gods, die haar wil schaken.
Hier blaakt een maagd van Hemelsch vier,
En staat, gelijk een lauwerier,
In 't Paradijs, geladen
Met onverwelkbre bladen.
Zoo zit een maagd voor God te prijk,
En wordt hier d' Engelen gelijk,
Om namaals 't Lam daar boven
Te volgen, en te loven.
Laat Jakobs Dina onberaân
Naar Sichem vrij op 't hoogtijd gaan,
Bij hare wulpsche kennis;
Zij haalt er niet dan schennis.
Ons Dina, wijs en godgezind,
Gezelschap zoekt, dat Jezus mint,
En 's werelds ijdelheden
Versmaadt, en kan vertreden.
Zij rukt, met eenen blijden zin,
Ter loopbaan van de kuischheid in,
Ook zonder om te kijken.
Zij zal den pallem strijken.

OP DEN HEERE
DIEDERIK VAN OS,
DIJKGRAAF VAN DE BEEMSTER,

GESCHILDERD DOOR OVENS.

De Beemster kranst aldus, met klavergras en koren,
Den Os, wiens grijze zorg den hoogen dijk bewaakt,
En al den Oceaan, hoe fel die brult van tooren,
Het hoofd biedt, als hij schuimt en woeste golven braakt.
Als Pallas en Parnas den Dijkgraaf komen groeten,
Dan haalt hij Pallas in, en treedt het land met voeten.

Op mijne Afbeeldinge door FILIPS DEN KONING.

Tanto lætus honore[1].

Dus volgt de kunst het leven altijd nader.
Al zwijgt ze stil, nog spreekt het stomme beeld,
Dat Koning Flips bekent voor zijnen vader;
Geen Koning, die nog Alexanders teelt,
Maar Koning door penseel en doek en verven.
Zoo blijft de mensch in 't leven na zijn sterven.

[1] D. i. Door zooveel eer verblijd.

Op de Afbeeldinge
VAN DEN EDELEN HEER
PHILIPPUS ROVENIUS,
AARTSBISSCHOP TE FILIPPEN[1].

De staf, noch myter, noch 't gewijde feestgewaad
Is ons Aartsbisschop niet, al geeft hij dus den zegen;
Maar met een nedrig hart te weigren dezen staat,
En driewerf twaalf jaar, in druk, van Kristus' wegen,
Den stoel van Willebrord uit liefde te bekleên[2],
Dat beeldt den Kruisheld af: zoo kent Gods Kerk Roveen.

OP DEN EERWAARDIGEN HEER
Mr. JOAN Adriaansz. DE MEER[3].

Dus ziet d' eerwaardigheid en diepe oodmoedigheid,
Gelijk Melchisedech, die Abraham bejegent,
Joan ten oogen uit, als hij Gods Majesteit
Door 't heilig offer eert, en 't volk verkwikt en zegent.
Melchisedech genas des afgestredens smart;
De Meer ontsloot voor elk zijn gastvrij huis en hart.

Op SUZANNA VAN BAERLE,
DE BRUID VAN GERARD BRANDT[4],

DOOR GERARD VAN ZIJL GESCHILDERD.

In geenen trouwring blonk ooit Indiaansche paarle
Zoo zuiver, als Suzan in 't huisgezin van Baerle.
Zij dooft met haar gezicht den klaarsten diamant,
En stookt in 't kilste hart een overkuischen brand.
De Schoonheid, Jeugd, en Deugd verzamen hier te gader.
Maar 't rijp verstand verbeeldt het oordeel van haar vader.

OP DEN ŒDIPUS OF TEEKENTOLK
VAN DEN E. HEERE
ATHANASIUS KIRCHER[5],
VERLICHTER VAN DE GEBLOEMDE WIJSHEID DER ÆGYPTENAREN, EN DE GEDENKNAALD, TE ROME HERSTELD DOOR INNOCENT DEN Xen.

Ipse dolos tecti, ambagesque resolvit[6].

Ie ZANG.

„Wat baat het," sprak Pamfilius[7],
„Dat wij, van over zee, de naalden
Des Nijlstrooms in den Tiber haalden,
Zoo Rome geenen Œdipus,
Als Thebe vindt, om Sfinx te stuiten,
En lettersloten op te sluiten?
De roestpest en verloop van tijd
Heeft munt en merken schier versleten,
De zinnebeelden doodgebeten.
Het wisselen van tong benijdt,

[1] Den 1en Oct. te Utrecht overleden. — [2] Versta, in Katholieken zin, het Utrechtsche aartsbisdom. — [3] Sedert 1627 Pastoor te Wognum, en den 19en Febr. 1652, op de hofsteê Zuidermeer, overleden. — [4] In 1652 Predikant te Nieuwkoop geworden, en toen met S. v. B. verloofd. — [5] Geleerd Jezuït en keizerlijk Meetkunstenaar, die op last van Paus Innocentius de zoogenaamde Obelisk van Caracalla herstelde en verklaarde. — [6] D. i. Hij loste de raadsels en verwarringen des huizes op. — [7] Paus Innocentius.

Bereoft allengs ons licht en kennis;
Geen diamant verduurt de schennis;
Die kanker kruipt de leden deur,
En laat u, hier en daar, wat beenen
Van dit geraamte, in gruis en steenen;
Daar staan de grootste mannen veur,
Als plotseling voor 't hoofd geslagen;
Wat zal men hier de stommen vragen?
O al te wijze Trismegist[1]!
Die niets met zijnen naam wilt noemen,
Gij moogt uw wijsheid wel verbloemen,
Opdat ze niemand en verkwist';
De woestheid en de dolle buyen
Des oorlogs zullen blind uisduyen
Al wat uw Teekenspraak bediet.
Wat gij met schaduw poogt te dekken,
Zal, rijk bij rijk, ten doolhof strekken,
Als 't volk door valsche brillen ziet.
Uw wijsheid wordt het licht bevolen,
En legt ge een spoor, om op te dolen?"

Ie TEGENZANG.

De geest van Hermes antwoordt hem:
„Orakel! die onfeilbre blâren
Ontvouwt aan uw ontelbre scharen,
Mijn slag van leeren, zonder stem,
Ontstak, van ouds, 't vernuft der braven,
Om deze heerbaan op te draven.
De jonge Mozes, Amrans zoon,
Lag zelf in Zonnestad ter schole.
Gelijk een bie[2] op een viole
Viel Saba neêr voor Jesses troon,
Die al haar raadsels wist t' ontwarren.
Bij duister zoekt men 't licht aan starren.
Pythagoras, uit Griekenland,
Homeer en Plato, zooveel zielen,
Als voor Gebloemde[3] Wijsheid knielen,
Haar zochten over zee en zand.
Dus leert de leerzucht zich verpijnen.
Men strooit geen rozeblaân voor zwijnen;
Daar deelt u d' allerwijste mond,
Die u de sleutels toebetrouwde,
En Vatikaan ten hemel bouwde,
Op eenen afgeheelden grond.
Profeeten dekten zoo de waarheid
Met loof, voor al te sterk een klaarheid,
Die op haar tijd te voorschijn kwam.
De zeilsteen van geheime dingen
Verwekt het hart der leerelingen.
Uit donkren smook ontspringt een vlam.
Al maalt de kunst de zon met kolen,
Zij leît geen spoor om op te dolen."

IIe ZANG.

„De wereldkloot," zeît Innocent,
„Van onds in drie verscheide deelen
Gedeeld, ging macht van Afgodn telen,
En Godheên dichten, zonder end.
Wie zaaide 't zaad van al de Goden,
Die voor hun vijand henevloden,
En angstig zich in vacht en schacht
Verstaken? Al uw merkgeleerden[4]
Het licht in duisternis verkeerden,
Ja, zulks, dat al de wereld lacht,
En allermeest om zooveel kluchten
Van Godheên, droomen, en geruchten,
Waarvoor Ægypten tempels sticht.

Wat nood is 't, wijsheid te vertrouwen
Aan een gevaarte, uit rots gehouwen?
Natuur is een gedurig[1] licht.
Zij stelt ons zichtbaar God voor d' oogen,
Zijn wijsheid, goedheid, en vermogen.
Hij renn', wien 't lust, om 't starlicht rond,
Ook hooger dan de verste palen,
De Godheid komt hem tegenstralen;
Men loopt den Schepper in den mond.
't Natuurboek is een duidlijk spreker.
Wie uit onzekerheên het zeker
Moet putten, loopt geen klein gevaar,
Gelijk uw suffende scholieren
Om deze kaars, als muggen, zwieren;
Dies zwijg, of spreek recht uit en klaar.
Wij kunnen zacht[2] uw nachten derven.
Wat spreekt de blinde van de verven?"

IIe TEGENZANG.

„Genade, o Vader! neem geduld:
Een tolk, een glans van zestien tongen,
Door alle dampen heen gedrongen,
Den zoom van uw gebied verguldt;
Men weet van raden, noch van gissen,
Nu Athanas de duisternissen
Van oud Ægypten voor zich jaagt.
Al wat misvormd lag en verloren,
Wordt door zijn wakkerheid herboren.
Nu dwaalt geen mensch, die Kircher vraagt.
Dus strekte Jozef, in zijn jaren,
't Orakel der Ægyptenaren,
En 's volleks heil, in Faro's rijk.
Wie ommewegen zoekt te schuwen,
En twijfelt, vindt hier 't rechte kluwen
Van waarheid, zich alom gelijk.
Het misbruik stijft alleen verkeerdheid.
Mijn Merkleer diene uw Godgeleerdheid,
Gelijk een dienstmaagd haar meestres.
Zij leert van ouds Natuur ontleden,
En toont in haar Gods wonderheden,
Die 't eerste en leste is van haar les.
Mijn stommen wijzen elk, als tolken,
Den Godsdienst, uit een Recht der volken,
Door boosheid of gewoont' verslimd.
Uw Kircher brengt mijn zin te voorschijn.
Gedoog toch, dat die alsins doorschijn',
Zoo zal men zien hoe hoog hij klimt.
Al zweette een menigte op dees stoffen,
Hij heeft ons oogmerk best getroffen."

TOEZANG.

Toen sprak de nazaat van Urbaan:
„Uw antwoord sluit, en kan bestaan.
't Is reên, dat uw Gedenknaald rijze,
En Kircher met zijn veder wijze,
Wat uw vernuft elk gaf te raân,
Op dezen diepen Oceaan
Van wetenschappen, schier vergeten,
Verstrooid, verwilderd, en gesleten.
Wat zoekt men lessen aan den Nijl!
De Tiber leere Hermes' stijl
Van onderwijzen fiksch hervatten.
Wij bezigen geleende schatten,
Van Memfis hier gevoerd, alom
Ten dienst van Jezus' Heiligdom."

---

[1]Hermes Trismegistus, de koning-wijsgeer der Egyptische overlevering. — [2]Thans bij. — [3]Versta: zinnebeeldige. — [4]teekenverklaarders.

[1]voortdurend. — [2]Thans tot zachts verscherpt.

Klachte
OP HET VERBRANDEN VAN 'T STADHUIS VAN AMSTERDAM[1].

Jacet ingens littore truncus[2].

AAN HETZELVE.

Alond Stadhuis, verminkt Steêhuis!
Gewoon van ouderdom te bukken,
En onderstut met jonge krukken,
Hoe stort ge in 't graf met dit gedruisch,
In 't midden van den brand en 't rooken;
Nu 't onvoldragen Raadhuis[3] vast
Zijn leden krijgt, en groeit, en wast?
Gij waart verzwakt, verleemd, gebroken.
O, afgeleefde Bestemoêr!
Verdroot u langer dus te slaven,
Dat gij u levend liet begraven
In puin, op uwen slechten vloer,
Terwijl uw droeve kinders schreeuwen
Op uw geraamte? O, stut van staat,
Der Burgren scheidsvrouw[4], Hollands Raad,
En toeverlaat van weeze en weeûwen!
Den koopman heht ge, uit uwen schoot,
Gezegend, gestoffeerd met schijven,
Om handel Oost en West te drijven;
De Stad en 't Land gered in nood.
Gij heht onbillijkheid geregeld
Door Recht en wetten, trouw en vroom;
Het kwaad gehonden bij den toom;
Den eed en 't burgerrecht bezegeld.
Gij toonde u gastvrij, waart gewoon
Den vreemdeling, als ingeboren,
Met min t' ontvangen en te hooren,
Te dekken met uw wapenkroon.
Gij zijt de Stad te vroeg ontvallen,
Dus oud, in 't zachtste van haar rust,
Van ramp noch ongeval bewust;
O vaste vrijburg van uw wallen!
Gij zaagt den nieuwen grond geleîd,
En wondt misschien, versuft van jaren,
Den last van 't slopen ons besparen,
Uit averechtsche zuinigheid;
Want al uw houden en beleggen[5]
Was om uw zonen, niet om u,
Van ruimte en pracht en grootschheid schuw.
Wat vond de Nijd op u te zeggen?
Heer Gijsbrechts tijd was u hekend,
Toen visschersschuiten[6] 't Y nog ploegden,
Met korf en vischnet zich genoegden,
Tot nooddruft, slecht en recht, gewend.
Men wist van Bantam niet te spreken,
Noch zocht ten Zuiden tijdlijk heil.
De Zeeman zeilde nooit zoo steil
In 't Noorden, noch op zoo veel streken.
Uw hand stond open, reede om elk
Te stutten, uit uw onvermogen.
Een graauwe pij, aan 't lijf getogen,
Was 't kleed, de kost en drank was melk.
Uit venen en gebroke landen[7]
Bereikt uw kroon dit heerlijk peil;
Terwijl de Voorspoed blies in 't zeil,
En hoedde uw kog en kiel voor stranden.
Nu 't lot gehengt, dat gij tot asch
Verstuift, verrookt, en berst aan scherven,
Zoo willen wij, uw wettige erven,
Ons troosten met uw rijke tasch;
Met potgeld, renten, kustingbrieven[1],
En schimmelpenning, lang vergaârd,
En spaarpot, uit uw buik gespaard;
Dus zal uw lijk ons zachter grieven;
Terwijl het nieuw Stadhuis verrijz',
Gelijk een feniks, uit uw asschen.
Verdooft zijn luister u in 't wassen,
Het houde uw burgerlijke wijs:
De Hemel zegen' het met Heeren,
Die niet verknischt[2] zijn met veel schijns,
Maar zien den weerwolf[3] door den grijns;
Zoo zal men best dees landplaag keeren.

JAARGETIJDE
VAN DEN HEER
MICHIEL LE BLON,
in den jare 1652.

MARGRIET, MICHIEL.

MARG. Snijdt een stuk van 't gildt kalf[4];
Schenkt ons elk een' frisschen romer:
Want zes kruisen en een half,
In het hartje van den zomer,
Zien we heden voor op 't hoofd
Van heer Grootvaâr net geteekend.
O, de Hemel zij geloofd!
MICH. Zuster! gij hebt net gerekend;
Cier en eer den ouden man
Met een regenboog van bloemen,
Schooner dan men schildren kan.
Dit 's een dag om van te roemen,
Voor Michieltjen en Margriet.
Springt, en zingt een vrolijk lied!

Het Orgel in den Rouw
OVER
DIEDRIK ZWELING,
ORGELIST VAN AMSTERDAM[5].

Mœstum Musa solatur[6].

Gij Zanggodinnen! valt aan 't schreyen,
Aan 't jammeren met heele reyen,
De Zoon van Orfeus is verscheyen.

Nu zwijgt de galm der orgeltongen,
Die door de pijpen kwam gedrongen,
Daar Hemelsche Engelen op zongen.

Hoe kond en kil zijn deze handen,
Daar Jesses snaar meê komt te stranden,
Met zijn Marensen[7] en Orlanden[7]!

Hoe juichte 't hart van oude en jongen,
Wanneer zijn vingers ongedwongen
Op noten en op stekken[8] sprongen!

---

[1]Dat, van achteren reeds gedeeltelijk afgebroken, den 7en July 1652, in brand raakte en instortte. — [2]D. i. De geweldige romp ligt voor den grond. VIRG. — [3]Zie boven bladz. 28. — [4]Voor Schepenbank namelijk, de rechtspraak dier dagen. — [5]bewaren en oppotten. — [6]Versta: niets dan v. — [7]Anders broekland.

[1]Thans verkeerdelijk tot hypotheek of onderstelling ver-Griekseht. — [2]geholpen, tevreden. — [3]Versta: wijlen Prins Willem II, of wie hem wilden navolgen. — [4]feest-kalf. — [5]Zie boven I, bladz. 762. — [8]D. i. De Muze troost den droeve. VIRG. — [7]Versta: den Intermezzen-componist Lucas Marenzio, en Orlando Lasso. [8]klavieren.

Men kon, door kerkgewelf en kooren,
Den Vader in den Zone hooren;
Nu zal een zerk die stemme smoren.

Gestoelten noch gepropte banken
Niet langer Zwelings kunst bedanken,
Voor zijn verkwikkende avondklanken[1].

Gij, die mijn ziel hebt opgeheven
Uit dit moeras in 't eeuwig leven,
Wat zweep heeft u naar 't graf gedreven?

Is ook uw geest van 't lijf ontbonden,
Door 't bassen van den Hond[2] uit Londen,
Die alle noten heeft geschonden?

En, los geborsten van zijn keten,
Op 't dor geraamt des volks gezeten,
Zijn Heer den strot heeft afgebeten?

Ten minste kus, o koor der zingren!
Met uwen mond dit ijs der vingren,
Daar ieders ooren op verslingren[3].

Ten minste draag hem, naar zijn waarde,
Die zijn vermaak voor niemand spaarde,
Nog met dit grafgeschrift ter aarde:

„Hier rusten Grootvaâr, Zoon, en Vader,
Zij volgen Davids harp te gader,
Een eeuw van verre, omhoog nog nader".

Lijkstaatsie

VAN DEN EDELEN HEER

LEONARDUS MARIUS[4].

Decus addite divis[5].

Wat poogt men ons naar 't leven
Het wezen van den dooden Held te geven?
Hij voer nit elks gezicht.
Het doodkleed dekt dit afgeronnen licht.
Bestrijk paneel noch doeken:
Wij zien hem best in eenen stapel boeken,
Daar Pinkstervier op viel[6].
Zoo leeft de man, en omtrek[7] van zijn ziel.
Hoe rieken daar zijn reuken,
Historiën, en leeringen, en spreuken!
Hoe zweeft die pen, in schijn
Niet van een mensch, maar gloeyend Serafijn!
Een berg geploegde bladren,
Bezaaid met zaad van d' oude en wijze Vadren,
Getuigt ons, hoe getrouw
Hij zweette en zwoegde in waarheids akkerbouw.
Bij 't licht van zijne starren
Kan elk, des nachts, de doling nog ontwarren.
Wie op een driesprong ijst[8],
Zijn veder volge en hand, die ieder wijst
Oodmoedige Geleerdheid.
Involger[9] der weêrstrevende Onbekeerdheid,
Versmader van gewin,
Beminner van oprechtheid, vrede, en min!
Hoe treuren wij, verlaten
Van u, die, liefgetal bij alle staten,
U schikte naar 't begrijp
Van ieders brein, of vroeg of spader rijp!
Wie kon zoo harten winnen?
Door eendrachts band verbinden zoo veel zinnen,
En stieren ze, in dees zee
Van zwarigheên, aan een behoude reê?
De tortel laat zich hooren:
„Ik heb mijn gade aan Marius verloren!"
De maagd en 't weeskind krijt:
„Wij zijn, helaas! ons tweeden Vader kwijt!"
Zoo vele letterkloeken,
Die raad aan hem en zijn orakels zoeken,
Verstommen, nu hij zwijgt,
En niemand op zijn vragen antwoord krijgt.
Wij volgen 't lijk met staatsie,
Een arrem loon voor gulde predicatie,
Gedienstigheên, en deugd.
Het Paradijs beloon' hem in Gods vreugd!

Overleden 1652, den 18en van Wijnmaand.

Grafschrift

OP DEN EDELEN HEER

LEONARDUS MARIUS.

Fortiter sed suaviter[1].

Hier sluimert Marius; verschrikt niet voor den naam:
Het is geen Marius, die Rome heeft bestreden,
Maar die, met mond en penne en diensten en gebeden,
Al 't Roomsche Kristenrijk verplichtte aan zijne faam.
Wie droeg ooit naam, die meer zijn eigenschappen raakte?
Dees Leo was wel sterk, doch zoet, als Nardus-geur;
Zijn wijsheid straalt Gods boek en alle kunsten deur.
Nu rust voor 't hoog altaar die voor Gods Kerke waakte.

Ander.

VREEMDELING.

Waar rust hier Marius? mij lust, zijn graf t' aanschouwen.

KOSTER.

Een stapel boeken staat op zijnen zerk gehouwen.

OP DEN EDELEN HEERE LEONARDUS MARIUS.

Dus stichtte Marius, bij monde en bij geschrift,
Geleerde en ongeleerde, uit Goddelijke drift.
Nu zwijgt de mond; nu geeft de pen geen gouden int.
Zijn schriften toonen u zijn levendigste print[2].

ENGELEBURG IN DEN ROUW,

OVER DEN EDELEN HEER

ANDRIES BICKER,

HEER VAN ENGELEBURG, OUD-BURGEMEESTER EN RAAD VAN AMSTERDAM, ETC.

Integer vitæ, scelerisque purus[3].

Wat tijding komt de stad bezwaren,
In 't midden van de droeve maren

[1]Waarop hij, na 't eindigen van den avonddienst in de Oude kerk, de hoorders vergastte. — [2]Versta: Cromwell. [3]Rijmshalve voor verslingerden. — [4]De geleerde en milddadige pastoor van 't Bagijnhof, Vondels kerkelijke raadsman en huisvriend. — [5]D. i. Zet het Goddelijke eere bij. — [6]Versta: daar de H. Geest in vonkt. — [7]Versta: beeld, uitdrukking. — [8]eist, vreest. — [9]Nazetter, vervolger.

[1]D. i. Sterk, maar zacht. — [2]beeld. — [3]D. i. Van wandel rein, van misdrijf vrij.

En rampen, uit der zee gehoord?
O, landverrijkende Amsterdammers!
Wat baart één jammer u al jammers,
Hoe leît de Dood den Staat aan boord!
De dappre Bicker, Helsch besprongen
Van weifelende lastertongen[1],
Wordt al te vroeg ter neêr geveld.
O Bataviers! o kroon der steden!
Uw rechte hand leît afgesneden;
Wat lijdt ge al schipbreuk in dien held
Wat lijdt ge in éénen man al schade!
Hoe drijft uw kiel op Gods genade,
In 't stranden van dien Amiraal,
Die Land- en Zee-raad steef en stichtte,
En braaf voornit, vol wijsheid, lichtte,
Gelijk de Noordstar met haar straal.
Men wapen' heer, noch onderdanen,
Noch koop' hem op met husse en vanen;
Hij leît gerust den tabbert af,
En neemt verlof van ampt en Staten.
De Nijd heeft Andries nu verlaten;
Zij triomfeer' vrij op zijn graf.
Als 't Hof verleid wordt door de boosten,
Dan moet de vroomheid zich getroosten
't Bevlakken van haar eerlijk wit,
Het heil der trouwe Burgerijen,
Geplant door vreê, na bloedig strijen,
Opdat de Vrijheid veilig zit.
Al 's Burgemeesters lust en leven,
Was rustig recht door zee te streven,
Aan last en eer en eed verknocht;
Zijn kloek beleid in hooge zaken,
Zijn doordrift[2] en omzichtig waken
Hield éénen streek op dezen tocht.
Vergunt ons dan, na 't lange slaven,
Dat wij dit wapen bij de braven
Ophangen, ter gedachtenis
Van Engleburg, die, afgesleten,
Den prijs genoot in zijn geweten;
Dus blonk hij in ons duisternis.

EEUWGETIJ
VAN
FRANCISCUS XAVERIUS,
APOSTEL VAN OOSTINDIËN[3].

Nec vero Alcides tantum telluris obivit[4].

Wat heilbron zal mijn dorst en ijver lesschen,
Nu 't Eeuwgetij en Eeuwfeest van Xaveer
Ons opwekt, t' zijner eer,
Met rouwloof noch bedrukte lijkcypressen,
Maar gulde lauwerblaân,
Te volgen op de baan
Van zijnen geest, die heden vliegt naar boven,
Om eeuwig God te loven?
Het is geen tijd, zijn doodbaar te geleyen
En lichaam, dat noch myrrh' noch balsem hoeft;
Een Heiden mag bedroefd
Het doode lijk, dat eeuwig sterft, beschreyen;
Dit onverrot gebeent'
Wil rusten onbeweend;
Terwijl die ziel, die groote ziel, gaat zweven
Van dit in 't ander leven.

De grijze held en Godstolk der Hebreeuwen[1]
Zag van den berg het land, aan Abraham,
Dien Godgetrouwen stam,
Gezworen en beloofd voor menige eeuwen,
Met vrolijke oogen aan.
De stroomende Jordaan
Den intocht stuitte, en liet de volgende erven
Dit over na zijn sterven.
Zoo zag Xaveer, uit Sanciaan[2], de kusten
Van 't machtig Sine, en 't rijk, dat voor hem lag.
Wat was 't een blijden dag
Voor onzen Held, wiens ijver nooit kon rusten!
Maar Kristus riep hem t' huis
Met zijn gesleten kruis;
Dien arbeid had d' Almachtige in 't verholen
Aan Riccius[3] bevolen.
De tweede zuil van Jezus' hoofdgebouwen
Had, lang genoeg en onverwricht en vast,
Gedragen dezen last,
En op de wacht, met onvermoeid betrouwen,
De hitte en koû verduurd;
Ter wereld uitgestuurd,
Getroost, omhoog, in hemelsche landouwen,
Zijn vaderland t' aanschouwen.
Weet iemand, na Sint Thomas, ons te toonen
Een kerktrompet, die wijder werd gehoord,
Daar 't licht ter Zonnepoort'
Komt uitgereên, en al het Oosten kronen;
Hij noem ze bij haar naam,
Verdoof Franciscus' faam,
Die eene ronde, als drie paar wereldkloten,
Bereisd heeft onverdroten;
Geensins om schat, noch goude en zilvre mijnen,
Noch heerschappij en Alexanders staf;
Al rook, al wind en kaf;
Maar om, door 't licht van Rome, te beschijnen
Den nacht van 't Heidendom,
En duidelijk alom
Ontelbre woeste en wilde en stomme volken
Gods boekstaaf te vertolken.
Dees ijver dreef hem, door woestijn en baren
En schipbreuk, heen in vast en driftig land,
Geen menscheneeters tand,
Vergift noch schicht, noch lagen van Barbaren,
Vernielden den gezant,
Die met zijn eige hand
In 't kruisbad wascht' elfhonderdduizend zielen,
Die voor het Kruis1am knielen.
Japon[4] vooral den Bouwheer heeft te danken,
Die zegenrijk den Afgrond leît aan band,
Den rechten wijnstok plant,
En zooveel velds beslaat met edle ranken,
In weinig jaren tijd,
Begrimd van Helschen nijd.
Hoe woelt het daar, in 't leggen van Gods drempels!
Wat wijdt zijn hand al tempels!
Al trapt de Hel daar kerk bij kerk tot mortel
En gruis en puin, en schuimbekt jaren lang,
Tot waarheids ondergang,
Ja, schijnt den boom van 't Kruis, met tak en wortel,
Te rukken uit den grond,
Daar die in 't bloeyen stond;
De Hemel weet zijn uren en zijn tijden,
En eb en vloed van 't lijden.
Wat nood is 't, of het bloed en tranen regent,
Bij vlagen niet, maar jaren achtereen,
En smilt een hart van steen,
Nooit eiland was met martelbloed gezegend,

---

[1]Zinspeling op 't gebeurde in 't jaar 1650. — [2]voortvarendheid. — [3]Den 2en Dec. 1552 op reis naar Sina overleden. — [4]D. i. Zelfs Hercules kwam zooveel land niet door.

[1]Mozes, bij Nelo. — [2]Eiland in de Sineesche Zee. — [3]Mattheus Riccius van Macerata, de apostel van Sina, in 1610, te Peking overleden. — [4]Anders Japan.

Geheiligd als Japon;
Daar schijnt de martelzon
Ons starren doof, en alle martelschriften,
En gloeyendige driften[1].
Ai, Goa! slaap, ai slaap gerust en veilig,
Op dit geluk, dat u te lote viel,
Na 't scheiden van de ziel,
Het heilig lijk van zulk een grooten Heilig
T' omhelzen in uw schoot,
Een toevlucht in der nood;
Naardien 't gebeent van een Profeet[2] ook 't leven
Den dooden heeft gegeven.
Franciscus, nu in 't licht van zijn herboorte,
Den afgod eer door wonderdaân verwon,
En dooden wekken kon;
Dewijl hij droeg den sleutel van de poorte
Der onverzoenbre Dood.
Hoe zou hij in der nood
Vergeten u, die nu, met heele scharen,
Hem lof zingt voor d' altaren.
Die Navarrois, een eer van Pampelone,
Zijn adellijk en overoud geslacht
En Hof en Staat veracht,
Om d' arme kribbe en armoê van Gods Zone,
Versmilt zijn wil in God,
Zijn hoogste en eenig lot;
Waar 's Hemels wil hem roepen wil en leiden,
Zijn wil is onverscheiden[3].
Maar van wat kant zal ik dees zucht ontginnen,
Die, nacht en dag, langs 't ongebaand en steil,
De Mooren brengt tot heil,
En onverzaad hun zielen zoekt te winnen:
Dat is zijn hartejacht,
Hier spant hij al zijn kracht
En netten uit, en slaakt zijn hazewinden,
Uit lust tot zulke hinden[4].
De Griek mag Circe en tooverdrank versieren[5],
Hier spreekt een tong, die wolf en beer en zwijn
Verandert, niet in schijn,
Maar reden schept in redenlooze dieren.
Hier hoort men Orfeus' stem;
De bosschen volgen hem;
Amfions lier herbouwt hier veste aan veste,
In 't Indiaansch geweste.
Mijn keel wordt heesch; mijn zang bezwijkt in 't midden,
En ziet geen eind van hongersnood en dorst,
En last, op reis getorscht,
Van harekleed, en koorde, en eindloos bidden
En waken, tart natuur,
In[6] 't zuigen van kwetsuur
En ettrig bloed der smettelijke kranken.
Hij riekt de roos uit stanken.
Gij, worstelaar en kampioen, die heden
Het barrenas hebt afgeleid omhoog,
En, uit den rijken boog
Van Gods gewelf, uw kinders hier beneden
Met smarte worstlen ziet,
Versmâ hun bede niet!
Behaagt u, dat uw voorbede ons bevrijdde,
Zoo kroon uw Eeuwgetijde!

---

[1]Versta: vurigen ijver. — [2]Eliza. — [3]onverschillig. — [4]Versta: de bejaagde zielen. — [5]toedichten. — [6]Zoo leze men hier voor: En.

Vrije Zeevaart,

onder de Vlagge van den Doorluchtigen zeeheld

MARTEN HARPERTSZ. TROMP,

RIDDER, LUITENANT-AMIRAAL VAN HOLLAND EN ZEELAND.

Pulchrumque mori succurrit in armis[1].

De plaag[2] van inheemsch en uitheemsch,
't Gedrocht, dat, met zijn dolle honden,
In 't bloedig moordhol, aan den Teems,
Den Grooten Herder had verslonden,
Zich dronken zoog aan 's konings strot,
En knaagde, op 't koninklijk geraamte,
Den romp, van hoofd en kroon geknot;
Die moordpest, zonder God en schaamte,
Nu vlammende op een verschen buit
Van Fransch gewas, kwam nederzakken,
En dreef voor stroom den bloedstroom uit,
Om balg en buik met roof te pakken;
Maar die den Afgrond palen stelt,
En ketent Helsche monsterdieren,
Ontvonkte 't hart van onzen held,
Tot voorstand van zijn Batavieren.
Dees zag den gruwel in 't gezicht,
Die Helsch, met vijfmaal veertien koppen[3],
De zon bedroefde en 't hemelsch licht,
En, om ons zee haar keel te stoppen,
Zich dwers voor Hollands kielen smeet;
Waarop de ridder aan kwam rennen
Op zijne vleugels, vlug en breed,
Voorzien met vijfmaal veertien pennen[3].
Hij voerde een slagzwaard in de vuist;
Het monster braakte donderkloten,
Granaten, bliksems, baldert, bruischt;
Bedreef geweld met staart en poten;
Blies rook en smook, en vlam en vier
Uit zijne kieuw en kopre kelen;
Maar Hollands Perseus trof het dier,
Dat zalf noch kruid de borst zal heelen.
Drie volle dagen hiel hij 't staan.
Hoe beet het op zijn ijzre tanden!
Hoe schoot het toe! Gelijk d' orkaan
Op d' Indiaansche golf en zanden;
Totdat het eindlijk afgemat,
Gescheurd, verminkt, begon te deizen,
En liet ons rijke vloot, van schat
En rijkdom zwanger, henereizen;
Hoewel 't alreê de vrucht vermand,
Verslonden had, ten roof geschonken
Aan zijn alvratig ingewand,
Van moord en diefstal dol en dronken.
Dus kwam de Hollandsche Amiraal,
Die voor geen zeeheld vlag moet strijken,
Een man, gelijk een punt van staal,
Bij geen Romeinen te gelijken,
Zijn Maasstroom in, en werd begroet
Van 't Vaderland en Zeven Staten,
Die hem verschenen te gemoet,
Ten trots van all' die vroomheid baten.
Wie vreest nu schutgevaart of scherp,
Of zeegevaarte en watersmetten?
O Harpertszoon! gij zijt ons harp;
O Tromp! men zal uw deugd trompetten,
Waar 's Hemels gunst ons Zeevaart bouwt!
U komt een Scheepskroon toe van goud.
1653[4].

---

[1]D. i. Het dunkt ons schoon, te sneven in de waapnen. [2]Versta: Cromwell. — [3]Versta: schepen. — [4]Na den driedaagschen Zeeslag, 28 February.

Scheepskroon

BEHAALD IN DEN SCHEEPSTRIJD, BIJ LIVORNE[1], DOOR DEN DOORLUCHTIGEN ZEEHELD

JOAN VAN GALEN,

AMIRAAL DER HOLLANDSCHE VLOTE, IN DE MIDDELLANDSCHE ZEE.

Tempora navali fulgent rostrata corona[2].

Zou de Leeuw van Holland flaauwen,
Na een zeegevecht of twee?
Neen, hij slaat al weêr zijn klaauwen,
Op de Middelandsche zee,
Onder het Tuscaansche strand,
In het hart van Engeland,
Rukt en scheurt het voort aan slentren.
Schreeuwt nu, dat hij niet durf entren[3]!
Kielen neemt hij op zijn tanden,
Steekt haar buskruitkamers aan,
Als zijn grimmige oogen branden,
Die gelijk twee lonten staan
In het hoofd, wanneer hij raast,
Vier en rook ten neus uitblaast,
En het zeeschuim komt gedropen
Uit zijn muil, in bloed verzopen.
Om den zeevloek t' achterhalen
Past matroos op zijn getij,
En de moedigheid van Galen
Zet nu alle zeilen bij,
Daar hij vijftien roovers[4] ziet,
Buiten Medicees gebied[5],
Tuimelen op zoute gronden,
Als een jacht van waterhonden.
„Valt nu!" riep hij, „valt aan 't stroopen,
Dieven, tuk op scheepsverraad!
Die een Fenix[6] af komt loopen,
Daar men zich op trouw verlaat,
En al stil, aan 's Hertogs kust[7],
Onder zijne vleugels rust,
In den schoot der vrije haven[8],
Daar men weet van gier noch raven.
Zijt ge krijgsmans, haalt uw staarten
Niet verbaasd, als rekels, in!
Nestelaars in zeegevaarten,
Geen patrijs, in Engelsch tin,
Geene sausen schaft men hier,
Bij het brandende oorlogsvier.
Hier beschooit men andre tonnen
Als de brouwer brouwt te Lonnen.
Hier geldt bulderen, noch stampen,
Noch geen borstweer van een mijl;
Rustig boord aan boord te klampen,
Is der Batavieren stijl."
Dus riep Galen; op dat woord,
Klampt men moedig boord aan boord,
Dat de borst en ribben kraken,
Onder het salpeterbraken.
Al de kusten van Tuscanen,
Gansch Livorne, op muur en trans,
Duizend duizend Italjanen
Zagen zeewaart, wien de kans
Van dit onweêr in de lent,
Van dit dondrende element,
Zwavelvier en lucht en baren,
Eerst verslinden zou of sparen.
Galen, in zijn been geschoten,
Staat op 't ander eens zoo vast,
Even trotsch en onverdroten,
Als een steenrots, voor de mast;
Even rustig, even fier,
Onder d' ijzers[1], in het vier;
Wel getroost, zijn lijf en leven
Voor ons Vaderland te geven.
Niemand schrikt er aan te vallen,
Te bespringen 't godloos hol;
En al stormt men, van de wallen
Afgestorremd, even dol
Overweldigt men in 't lest
Het verdadigd drakenest,
In zijn eigen net gegrepen,
Uitgespannen voor ons schepen.
Onder 't vliegen van de vonken,
Daar het oorlogsonweêr ruischt,
Eén gesprongen, twee gezonken,
Drie veroverd voor de vuist,
Kiezen d' andere, op die lucht,
Liever een gewisse vlucht,
Om in zee het lijf te bergen,
Dan den Waterleeuw te tergen.
Laat nu Livius[2] vrij pralen
Met zijn helden op papier;
Weegt hun deugd op tegens Galen,
D' eer van Hollands zeebanier;
Vraagt den hertog, die het zag,
Wie zijn kusten, met den dag
Van dees glorie, kwam beschijnen,
Daar de pesten voor verdwijnen.
Dat heet eerst de straat te vegen
Van dit heilloos schuim en slijk,
Smirne loopt ons vloten tegen,
Om het Perziaansche rijk[3]
In den Batavier te laân,
En te streven herwaart aan,
In 't gezicht van 's konings vlegel[4],
Zonder God en wet en regel,
Dat heet nu de zee bevrijen,
En den handel voor gevaar;
Zoo verwisselt men Turkijen,
En al d' Italjaansche waar
Aan onze Indiaansche vracht,
En wat Neêrland, uit zijn kracht,
T' zamenhaalt, en kan verzinnen,
Om de beurs vol gouds te winnen.

---

[1]13 Maart 1653. — [2]D. i. Een scheepskroon vonkelt om zijn slapen. — [3]De Staten hadden hem verweten, den oorlog te slap door te zetten. — [4]Versta: Engelsche schepen. [5]Versta: bij Toscanen, het rijk der Medici's. — [6]Een door de Engelschen in de haven van Livorno overrompeld schip. [7]Die van Toscanen. — [8]Livorno.

TER LIJKSTAATSIE

VAN WIJLEN DEN EDELEN HEER

JOAN VAN GALEN,

AMIRAAL IN DE MIDDELLANDSCHE ZEE[5].

Jaculatus puppibus igneis[6].

GESPREK.

VREEMDELING, AMSTERDAMMER.

V. Wien dekt dit graf? A. Den edelen van Galen.
V. Wie zag hem lest? A. Het Florentijnsche strand.
V. Waar blonk zijn deugd? A. Op zee, in bloed en stralen.
V. Wat trof ze daar? A. Het hart van Engeland.

---

[1]Versta: kogels. — [2]De Romeinsche geschiedschrijver. – [3]Versta: goederen uit het Oosten. – [4]Versta weder Cromwell. – [5]Hij was 23 Maart aan zijn bekomen wonden overleden. — [6]D. i. De schepen in brand stekende.

V. Hoe eert men hem? A. Als 't licht der Amiralen.
V. Wat schroomde hij? A. Geen beenbreuk[1], maar de schand.
V. En waarom slechts hem 't eene been gelaten?
A. Één pijler stut de Beurs van zeven Staten.

Grafschrift
VAN DEN ZEEHELD
JOAN VAN GALEN.

Hier dekt de zerk het lijk van Galen,
Wiens dapperheid alle Amiralen
De heerbaan van de glorie toont,
Daar 't eind zijn brave daden kroont,
Die goud en marmersteen verduren.
Hij storf, en leeft door zijn kwetsuren.

Uitvaart
VAN WIJLEN DEN DOORLUCHTIGEN ZEEHELD
MARTEN HARPERTSZ. TROMP,
RIDDER, L. AMIRAAL VAN HOLLAND EN WESTFRIESLAND[2].

Vincet amor Patriæ[3].

Laat zich Europe niet verwondren,
Al scheen de wereld te vergaan,
Toen, uit den Noordschen Oceaan,
Dat oorlogsonweêr op kwam dondren,
En baldren over duin en strand,
Een halven dag, en nog een heelen;
Tweehonderd drijvende kasteelen;
De bare zee in lichten brand;
De barstende salpeterwolken,
En d' elementen altemaal
Gelost van 't zwangere metaal,
Op 't vlak, daar twee vermaardste[4] Volken
Te water, boord aan boord geklampt,
Hun wellust schepten in 't vernielen
Van eike ribben, mast, en kielen,
En menschebeen, tot stof gestampt;
Dat moordgeschrei en ijzerbraken;
De doôn en levenden, gemengd,
Gebraân, verdronken, en gezengd;
Dat weêrlicht, bliksemen, en kraken;
Zoo veel gewelds heeft altemaal
Gezweet om Harperts te beschreyen,
En 't lijk en d' uitvaart te geleyen
Van Hollands Grooten Amiraal;
Die trotsch omhoog, op zijn kampanje,
Zich offerde aan het krijgsaltaar,
Daar hij den Zeegeweldenaar,
Den Rijkstyran van Groot-Brittanje,
Met zijne sabel in de vuist,
Ter vierschaar daagde, om al ons schepen,
Met zijnen haviksklaauw gegrepen,
Van onverzoenbren moord begruisd.
De Turk van 't Engelsch Barbarijen,
Met zijn Janitsers, hoort, vol schrik,
Van 't moordstrand af, alle oogenblik,
Zijn opgeprest geweld in lijen.
Hij ziet den brand van 't mastbosch aan,
En zijne uit stof gewasse Reuzen,
Gereed ons bekkeneel te kneuzen,
In water, vier, en rook vergaan.
Die Vloek des volks[1], om 't hart benepen,
Ontveinsde al wat hij veinzen mocht,
Tot dat zijn vloot de tijding brocht,
En hare lenden na kwam slepen.
Wat raad? wat middel, om 't gerucht
Met kracht op zijnen mond te kloppen?
„Is dit de keel van Tessel stoppen?
Den Leeuw verbieden zee en lucht?
Hij rept zijn klaauw bij d' Indianen,
Ontrukt den Teems dien rijken oest[2];
De Beurs van Londen wordt verwoest,
Ons eiland zwemt in bloed en tranen!"
Dus klaagde 't uitgeputte rijk,
Met d' overweldigde onderzaten;
Terwijl de Zeven Vrije Staten
De staatsie van 't doorluchtig lijk
Beraamden, om den Zeebeschermer
Te kronen, als den braafsten Held,
Die 't leven voor de Zeevaart stelt,
En meer verdient als goud en marmer.
Hij ruste nimmer onbeweend!
Al heeft de Dood het lijf verslonden,
De Faam is aan geen graf gebonden.
De deugd verduurt het koud gebeent.

[1]Zijn rechterbeen was verbrijzeld. — [2]Den 10en Aug. 1653 voor Ter Heide gesneuveld. — [3]D. i. 's Lands liefde zal verwinnen. — [4]Voor zeer, hoogst vermaarde.

TER GEDACHTENIS
VAN DEN ZEEHELD
MARTEN HARPERTSZ. TROMP,
AMIRAAL VAN HOLLAND EN ZEELAND.

Hier rust de zeeheld Tromp, de dappere beschermer
Der zeevaart en de zee, ten dienst van 't vrije land,
Dat 's mans gedachtenis bewaart in kunstig marmer,
Zoo levendig gelijk hij storf voor 't Hollandsch strand,
Beluid met moordgeschrei en donder van kortouwen,
Daar Groot-Brittanje in brand al 't water viel te kleen.
Hij heeft zich zelf in 't hart der burgren uitgehouwen;
Dat beeld verduurt de pracht van graf en marmersteen.

Op de Afbeeldinge
VAN
MARTEN HARPERTSZ. TROMP,
RIDDER, L. AMIRAAL VAN HOLLAND EN WESTFRIESLAND, DAAR HIJ, ALS NEPTUNUS, OP EEN WAGEN VAN ZEEPAARDEN WORDT VOORTGETROKKEN.

Zoo hield de Zeevoogd van de zeven vrije Landen
Het roer des Oceaans, en tartte voor ons stranden
De dood, den donderkloot, den bliksem, en den brand;
Zoo nam de deugd van Tromp de vloten op haar tanden.

OP DENZELVEN.

Laat Titus Livius met Roomsche Helden pralen;
De Leidsche Livius[3] braveert alle Amiralen,
Carthage en Rome zelf, met éénen trek en zwier,
Terwijl de Zeeheld Tromp herleeft op dit papier,
En met zijne oogen dreigt de Blaken en de Pennen[4],
Die zoo veel duizenden van zeekortouwen schennen
Op zijn grootmoedig hart, daar al hun macht op stuit.
Zoo sterft de Held op zee, met grof geschut beluid.

[1]Altoos Cromwell. — [2]Thans oogst. — [3]De schilder Jan Lievensz. van Leiden; zie boven II. bl. 55a. [4]Blake en Penn, de Engelsche zeevoogden.

Protecteur Weerwolf[1].

Milord Isegrim, van den boozen Geest bezeten,
Had den goeden Herder de keel afgebeten;
Nu wordt hem de Kudde, die dus lang ging dolen,
En de stal met schapen en bokken bevolen;
Hij bewaart de Vleeschhal en Bijl met zijn Vleeschhonwers Honden,
En hun Hoofden met Halsbanden als rekels gebonden,
Hij mag de schapen scheren, villen, en stropen,
Lardeeren, braden, met hun eigen vet bedropen.
Hij ontvangt, in spijt van blinden en zienden,
Costumen, en schipgeld, vrijbuitgeld en tienden.
Maar als hij uit zijn Bijbel begint te spreken,
Dan hoort men den Duivel de Passie preêken:
Dan kan hij kwijlen en verkenstranen huilen,
Bij heele plassen, daar krokedillen in schuilen.
Och, arme gentlemans! beschreit uw oude zonden,
Nu wordt u de staart eerst te deeg opgebonden.
Gij bruidde koning Karel, zoo na als venr,
Nu bericht u een schrobber, een protekteur.

AFBEELDINGE VAN CHRISTINE,

DER

Zweden, Gotten, en Wenden Koninginne,

DOOR DAVID BECKS, HARE MAJESTEITS KAMERLING, GESCHILDERD.

Ramis Insiguis Olivæ[2].

De wereld wordt getoomd[3] van wijder te verwildren,
Door Goddelijk gezag, dat uit de wolken straalt;
Maar 's Hemels Majesteit, van niemands hand te schildren,
Met haar gezag en glans in Vorsten is gedaald;
D' Onsterflijkheid in klei, die sterflijk is, verscheenen,
De Godheid in den mensch, de mogendheid in stof.
Dus drijft de hoogste macht al d' ontucht voor zich henen,
En schenkt de deugd haar prijs en wel verdienden lof.
D' aloudheid koos hierom de heerelijkste deelen
Uit enklen, om een God te brengen aan den dag[4].
Zij schiepen iet volmaakts en goddelijks nit velen,
En brochten 't woeste volk tot oodmoed en ontzag;
Want nimmer leît Natuur den rijkdom van haar giften
Aan een alleen te kost, maar giet haar schoonheid nit
Bij druppels; dies penseel en beitel leerden schiften
Het minder schoon van 't schoonste, om 't hemelsche gebuid
Van een rechtmatigheid en zwier en 't vier der leden (luid
Te vinden, dat ons oog, gelijk muziek het oor,
Vernoegt en krachtig trekt, en overtuigt door reden,
Dat eerenswaardig zijn, alle eeuwen door en door,
De Majesteiten, die al 't uitschot wijd verdooven,
Door 't leven, in den dock of marmersteen gevat.
Zoo dreef de Kunst van ouds, t' Athene en Rome, boven,
En werd op haar waardij, ja, goddelijk geschat.
Hoe veel gelukkiger was Becks nu boven d' Ouden,
Die niet te zoeken had, uit duizenden, een schets,
Een eenig voorbeeld, opdat wij zijn kunst aanschouwden
Met opgetogenheid, en (dat ik niemand kwets')
Een Godheid, die de kroon van boven werd geschonken;
Een Godheid, daar Natuur de volle majesteit
Der Koningen in blies, en kracht van eedle vonken;
Waarom zij hier van zelf de kroon heeft afgeleîd,
En koninklijken staf, en 't rijksgewaad, vol kronen,
Als starren, dicht gezaaid. Wat hoeftze diamant,
Of goud, of purperverf? Zij durf zich zelf vertoonen,
Gelijk Natuur haar schiep, bestierd van hooger hand.
Wie nooit Gustavus[1] zag, aanschouw' hem in deze oogen,
De spiegels van haar ziele en trotsche minzaamheid.
Zij heerscht door dit gelaat; maar neen, ik word getogen,
Ik volg van zelf, en zie hier loutre Majesteit!
Gezegend was 't penseel, dat, zonder 't recht te breken
Des opperstcn Jupijns, aan dit opgaande licht,
Aan dit gezegend vier, zijn ijver mocht ontsteken,
Gelijk het nu ontvonkt den geest van mijn gedicht.
Appelles had ze diep gevat in zijne zinnen,
Als kristallijn den schijn van 't aanschijn, dat in 't glas
Zich spiegelt ongetooid, en geene gunst wil winnen
Door 't vleyen van een kunst, die d' ijdelheid genas.
Hoe wenscht de Min een pees te vlechten van die lokken,
Te spannen zijnen boog met zulk een heerlijk haar!
Maar vreest dat blaauw turkoos[2]. Haar geest wordt opgetrokken,
In kunst en wetenschap, voor Pallas' hoogaltaar,
Van waar ze den olijf met eere heeft ontvangen,
In 't baruen van den strijd; waarom dees wijze mond,
't Orakel van onze eeuw, uit blijdschap en verlangen
Naar peis, de heeren[3] dreef van Duitschlands vetten
O goude mond! wat vloeide nit u een dauw en zegen, (grond.
Toen, op uw fiere stem, de trommel en trompet
De donders van kortouw en bussen teffens zwegen,
En 't brieschend paard van Mars gehoor gaf aan uw wet!
Waar plachten Koningen hun staatzucht in te toomen,
Ter liefde van het volk, en honderd duizend man
T' ontwapenen, om 't bloed te stelpen, dat bij stroomen
Kwam bruisen naar de zee? Haar zucht tot vrede spann'
In eeuwigheid de kroon, en prikkele alle geesten
Te zweven op haar lof, die zoo veel hooger zweeft
Dan bloedige triomf, en duizend lauwerfeesten,
Waarover 't aardrijk schreit, en 't hart der wereld beeft.
Zoo leeft Christine in 't veld der geestigste papieren;
Zoo draaft ze op Pallas' loof[4], veel trotscher dan laurieren.

Op Dezelve.

Een tweede Apelles heeft de handvest[5], dus te malen
De Majesteit, waarin d' alonde deugd herleeft.
Al voert het hoofd geen kroon noch diamante stralen;
De heerlijkheid, die God en vrouw Natuur haar geeft
In 't wezen en gelaat, geen rijkdom hoeft te leenen
Bij armoê van gesteente, en goud, en purpre stof.
Gustaaf, de Groote, schijnt door deze oogappels henen,
En bliksemt wederom, en brult van hof tot hof.
Maar neen, zij heeft den helm en 't harnas uitgetogen,
En zooveel heeren, aan haar kroon en eed verplicht,
Ontwapend met een wenk en opslag van deze oogen.
Men ziet nu vrede in 't hart, uit dat bedaard gezicht.
Een enkle peis behaagt haar meer dan triomfeeren,
En duizendmaal in 't veld te draven door het bloed.
Laat alle Koningen van haar dees hoofddeugd leeren,
Die uit geen staatzucht twist noch bloedig oorlog voedt;
Zij heeft den dollen Mars gansch Duitschland uitgebannen,
En dreigt, indien haar 't lot de kruisbanier vertrouw',
Den nooit gedwongen hals der grimmige Ottomannen
Met kracht te ketenen, en in een kopre kouw
Te voeren in triomf, ten schimp van alle hoven.
Wie voegt dit beter dan ons dappere Amazoon,
Die met de Zweedsche bijl den IJsbeer 't hoofd zal kloven,
En zelf den wreeden Khan bestoken op zijn troon?
Dan zal de Tarter niet in Sina konnen duren,
Daar hij de sluyerkroon en tulband trapt in 't zand;

---

[1] De tot Lord Protector van Engeland verheven Cromwell.
[2] D. i. Aan olijftakken kenbaar. — [3] gestuit, belet. —
[4] Gelijk de Grieksche kunstenaar, naar de overlevering, voor zijne Afrodite.

[1] Haar vader Gustaaf Adolf. — [2] Versta: hare oogen.
[3] legers. — [4] de olijftak; verg. boven, I. bl. 554a. —
[5] roeping, last.

Maar bruisen door de breuk der eindelooze muren
Terugge, om met Christijn te vechten, hand voor hand.
Hoe wil dees Noordstar dan, gelijk de middag, blinken,
Terwijl ze streeft door sneeuw en steil gebergt van ijs!
Haar faam in 't Noorden zal tot aan de Zuid-as klinken,
Wanneer ze wederkeert, bevlochten met dien prijs
En oversneeuwden palm, daar d' ouden nooit van hoorden.
Mij dunkt, ik hoor alreê haar trommel en trompet
En zwangere kortouw bestormen eerst het Noorden,
Dan Zuidwaart donderen in 't heer van Mahomet.
Mijn zanglust rijst, en volgt het brieschen van haar paarden;
De hoefbron berst met kracht op 't kleppen van den hoef,
Op 't vliegen van haar vaan, en 'tschittren van haar zwaarden;
Zoo blinkt de dapperheid, gelouterd door de proef.
Vergeef me, o Koningin! indien mijn pen de wolken
Van zulk een Majesteit te traag bereiken kan.
Vereenig en bedwing met ons de woeste volken,
En stoot dien Cerberus, den schendigen tiran[1],
Te Londen uit het nest, met al zijn dolle honden,
Die, tegens eer en eed, en 't heilig recht en God,
Met 's Konings liverei zoo Helsch in 't harnas stonden,
En zopen Stuarts bloed, dat afdroop van 't schavot.
Die gruwelijkste smaad, geleên in 't recht der kronen,
Eischt wraak van Hollands Leeuw en uw metale vuist,
Dees schepterkanker en dees roest van vorstentronen,
Dees Knipperdolling[2], die de Majesteit verguist,
Vereischt de stale kling, en kan geen uitstel lijen.
De Teems, nu half geworgd, met zijn benaauwde keel
Roept jammerlijk om hulp. – Leeuwin der heerschappijen!
Ontruk 't gedrocht dien roof; vergun ons het tooneel
En al den Helikon op 't heerlijkst te stoffeeren,
Met uw manhaftigheid, die, op Alcides' treên,
Ter moordspelonke inberst, en Cacus helpt verleeren
Geen diefstal van een os (dat schelmstuk was te kleen),
Maar zulk een vadermoord, 't verslinden van drie Rijken!
Hij schrikt, daar hij op 't lijk des Konings leit gestrekt,
Alreê voor 't zeegeweld, waarvoor de golven strijken,
Zoo wijd ons beider vlag en vloot de Noordzee dekt.
Ik zie ons d' eilanden van deze moordpest vagen,
En hoor ons door Europe, op een gemeen geschal,
Den titel en den naam van Kroonverlossers dragen;
Een titel en een naam, die eeuwig leven zal.
Zoo danken u de steên en lang verdrukte wetten;
Zoo moet uw knods en deugd Gods vijanden verpletten!

Op de Koningin CHRISTINA,

DOOR DAVID BECKS, HAREN KAMERLING, GESCHILDERD.

De liefde tot de kunst lonkt op, met grooter hope
Van eere en prijs, nu Becks de vorsten van Europe,
Uit last der Koningin, door zijne kunst herteelt,
En hun Christijn vereert, in haar onsterflijk beeld[3].
Zoo wordt Gustavus' bloed, van hof tot hof, herboren.
Wie klaagt, dat aan dees verf en wissel wordt verloren?

De Koninklijke IDEA[4].

D' Idea van de Deugd en Schoonheid was verloren;
Natuur, verlegen om een voorbeeld, zocht in 't rond,
Totdat ze Schoonheid, Deugd, en Wijsheid 't effens vond
In eene Koningin, ter heerschappij geboren.
Zij had, uit lust tot Vrede, in 't brullen van zijn tooren,
Den Oorlog afgevoerd van Duitschlands vetten grond;
Nu zag ze Plato zelf d' orakels uit den mond,
En ketende aan haar tong zoo veler vorsten ooren;
Die zagen nooit de zon, des morgens opgestaan,
Zoo rijk in haren glans met meer verbaasdheid aan
Als deze, die men wensch' dat eeuwig 't rijk beschijne.
Toen riep Natuur: „ons oor en oogen zijn verzaad:
In eene triomfeert al 't edelst, zonder maat.
De Hemel helpe ons aan afzetsels van Christijne!"

[1]Versta al weder Cromwell. — [2]De beruchte wederdooper, Munsterscher gedachtenis. — [3]Haar portret was, op haar last, aan alle vorstenhoven gezonden. — [4]toonbeeld.

OP DEN HEERE ANDREAS DIONYSZOON WINIUS[1],

ZIJNE TSAARSCHE MAJESTEITS VAN RUSLANDS COMMISSARIS[2], EN MOSKOUS OLDERMAN.

De kroon van Moskow, steil en hemelhoog gerezen,
En van den Beer begrimd, die goude starren draagt,
Heeft Winius tot haar Bevelheer uitgelezen,
Den Olderman, die zulks Alexeis[3] oog behaagt,
Door zijn oprechte trouw, dat hij hem van zijn stranden,
Der Tsaarsche Majesteit ten dienst, den last betrouwt
Naar 's Gravenhaag, den stoel der zeven vrije Landen,
In schijn[4] gelijk de kunst zijn wezen hier ontvouwt.
Dus leeft de man, die 't recht der Russen trouw verdadigt;
Maar anders, als zijn Tsaar hem weder begenadigt[5].

DE GESTUITE MINNEGOD,

OP DE HOFSTEDE VAN DE HINLOPENS BUITEN NAARDEN.

De fiere Venus sprak
Tot haren kleinen dwerg[6]:
„Ga heen, besterm het dak
Van 't forsche Rustenberg[7],
Dat met ons torts en wapens schimpt,
Zoo trotsch, dat mij er 't hart af krimpt.

Cupido schoot en toog
Zijn snelle vleugels aan:
Hij nam zijn taayen boog
En koker, zwaar gelaân
Van pijlen, scherp gewet en glad,
En daarmeê heno op 't luchtig pad.

In 't vliegen zag de God,
Die al de wereld toomt,
De toppen van het slot
Van verre door 't geboomt
Uitsteken, en hij streek er in.
Wat slot, wat sterkte keert de Min!

Doch 't ging hem in dit perk
Uit zijne gissing; want
Een ieder op zijn werk
Bood rustig wederstand,
Zoo ras hij toeleî, om terstond
Te treffen, wat hij bezig vond.

De voorste klonk[8] de scheer
Met ijver hem naar 't hoofd;
Een zorgelijk geweer.
Hoe stond de Min verdoofd[9]!
Een andre smeet, met kracht en stijf,
Den looden inktpot hem naar 't lijf.

[1]Verg. boven, I. bladz. 354a, aant. [4]. — [2]tot inkoop van krijgswapenen, kruid, en lood. — [3]De Russische Tsaar. [4]beeld. — [5]Versta: bij zich heeft, en dus in zijn Russisch gewaad. — [6]Versta: Cupido. — [7]Naam der Hofstede. — [8]sloeg, smeet. — [9]versuft.

De derde kerft en kruist,
En snijdt en steekt te fel;
Het snoeimes in de vnist
(Al naam' de Min de Hel
Te baat) ontzag noch pees, noch schicht;
De looze Schutter viel te licht.

De vierde sufte niet,
Maar greep het lange roer,
Dat menig vogel schiet;
Hij mikte, en dreigde, en zwoer,
Den Schutter, in een omzien, ras
Te steken in zijn vogeltas.

De Minnegod, in 't end
Gekeerd van daar hij kwam,
Zijn moeder heeft bekend,
Dat pijl noch minnevlam
Niet hechten kan op dit geslacht,
Dat bezig ledigheid veracht.

Wildzang;

OP DEZELVE HOFSTEDE.

Wat zong het vrolijk vogelkijn,
Dat in den boomgaard zat?
„Hoe heerlijk blinkt de zonueschijn
Van rijkdom en van schat!
Hoe ruischt de koelte in 't eiken hont
En versch gesproten lof[1] !
Hoe straalt de boterbloem als gond!
Wat heeft de wildzang stof!
Wat is een dier zijn vrijheid waard!
Wat mist het aan zijn wensch,
Terwijl de vrek zijn potgeld[2] spaart?
O slaaf! O, arme mensch!
Waar groeyen eiken t' Amsterdam?
O, kommerzieke Beurs,
Daar nooit genoegen binnen kwam!
Wat mist die plaats al geurs!
Wij vogels vliegen, warm gedost,
Gerust van tak in tak,
De Hemel schaft ons drank en kost,
De Hemel is ons dak.
Wij zaayen noch wij maayen niet,
Wij teren op den boer;
Als 't koren in zijn aren schiet,
Bestelt al 't land ons voêr.
Wij minnen zonder haat en nijd,
En dansen om de bruid;
Ons bruiloft bindt zich aan geen tijd,
Zij duurt ons leven uit."
Wie nu een vogel worden wil,
Die trekke pluimen aan,
Vermij de stad, en straatgeschil,
En kieze een ruimer baan!

DE GETROUWE HAAGDIS;

OP DEZELVE HOFSTEDE.

Integer vitæ, scelerisque purus[3].

Gelukkig is zij, die hier leeft
Van zorgen en gevaar bevrijd,
En altijd eene schildwacht heeft;
Want zelden leeft men zonder strijd,
En ongeval en harteleed
Genaakt den mensche, ook eer men 't weet.

Twee jonge maagden[1] waren uit-
Gegaan, in 't krieken van den dag,
Daar niemand hek noch draaiboom sluit,
Het Gooi voor ieder open lag,
Natuur haar keur van bloemen mild
Alzins[2] te plukken gaf in 't wild.

De lentezon bescheen het groen
Met puik van stralen overal;
Het landschap stond in zijn seizoen;
De bijen zogen berg en dal
Van honig ledig te gelijk,
En alle honigkorven rijk.

De maagden, op een heuvelkijn
Gelegen, en van plukken moê,
Beschut met loof voor zonneschijn
En zon. haar oogen loken toe,
En sliepen zoo gerust in 't gras,
Als of de slaap haar hart genas.

Maar, midden onder 't slapen, kwam
Een adder uit haar duister hol
Gekropen, langs een eiken stam;
Zij glom om haren hals, en zwol
Allengs van boosheid, in den dag,
Toen zij de zusters leggen zag.

Dit merkte een wakkere Haagdis,
Die vrouw Natuur in stilheid dient,
Den mensch bemint en gunstig is,
En gadeslaat en houdt te vriend.
Hoe was dit lieve dier zoo bang!
Zij kroop verbaasd op hals en wang.

Zij streek ze, en wekte ze op het lest
Met strijken, recht alsof ze riep:
„Waakt op, waakt op! ontvlucht dees pest!"
Het paar ontwaakte, en zag, en liep,
En strooide in 't loopen voor gevaar
Den schoot met bloemen hier en daar.

Nu twijfel ik niet langer, of
Het een of 't ander stomme dier
Bewaakt d' onnoozlen, en haar lof
Behoeft noch handbus noch rapier.
Al schiet een adder gift en gal,
De deugd is veilig overal.

AAN DE JOFFERS

KATHARYNE en ANNA HINLOPEN,

in het Gooi.

Mijn geest, tot landvermaak geneigd,
Had nwen Eikhof[3] hard gedreigd,
Daar eik bij eik zoo vrolijk groeit,
Het veld vol zoete boekweit bloeit,
En levert aan de honigbij
Een levendige schilderij,
Die 't oog misleidt door groeizaam kleur,
En noodt den reuk op verschen geur;
Maar och! de damp van eene koorts,
Die 't naaste bloed, gelijk een toorts,
Zoo vierig blaakt, benijdde mij
Dat schoon gezicht en zomertij,

[1]loof, lover. — [2]opgepot, opgelegd geld. — [3]d. i. Van misdrijf rein, en ongekreukt van wandel. HOR.

[1]Anna en Katharina Hinlopen; zie 't volg. gedicht. — [2]alom, van alle kanten. — [3]Zie boven I, bl. 546.

Waardoor het weimans hart ontluikt,
Wanneer 't in koele schaduw duikt,
In 't groene gras en 't piepend kruid,
En Titer[1] volgt met keel en fluit;
Of vliegt en jaagt, door 't Paradijs
Van 't lachend Gooi, naar eêl patrijs,
En haas, en vos, met valk en hond,
In 't krieken van den morgenstond.
Nog schel ik u die vreugd niet kwijt,
Maar spaar ze op een gelegen tijd,
Die Gooilands herderinnen sticht
In Duitsch met Maro's herdersdicht,
Alreede in 't rijmeloos vertaald[2].
Waardoor mijn geest wat adems haalt,
Terwijl een anders koortsverdriet
Mij uwe hoef en 't veld verbiedt.

Op Joffer ANNA HINLOPEN,

TOEN ZE IN SCHIJN[3] VAN CÆCILIA GESCHILDERD ZOU WORDEN.

Zoo schijnt Cæcilia in Anna te verrijzen:
Een Engel 't orgel blaast, terwijl ze Davids wijzen
Op Zwelings[4] noten volgt, en zelf het Paradijs
Ten dans leidt en ontvonkt in 's Allerhoogsten prijs;
Haar vingers 't bruiloftlied van Salomon outvouwen.
Wel hem, die zulk een hand en vingers eens zal trouwen!

De Hoogtijd
VAN
MARTEN LOOTEN
EN
CHRISTINE RUTGERS.

Weg nu met begraafniscedel!
Weg met rouwkleed, lijk, en baar!
Stel de blijde bruiloftsvedel!
Strijk den boog op uwe snaar!
Trouw de snaren aan de rijmen.
Volg met spel en zang den trant
Van den jeugdelijken Hymen
Naar de groene ledekant!
Al het land begon te mindren
In getal van burgerij;
D' ouders smolten en hun kindren,
Langs den Aemstel en ons Y.
Niemand docht om bruiloftstoortsen,
Geene jeugd had vrijens lust;
Want de brand der heete koortsen
Al haar minnekoortsen bluscht.
Onder 't nijpen van die maren
Sprak ons vrijer in zijn zin:
„Zal men dus ten grave varen,
Zonder afkomst, zonder min?
Zal de bloem van onze dagen
Dus verstikken zonder geur?
Durf men 't huwlijkslot niet wagen?
Heeft de jeugd geen minnekeur?
Noch om leven, noch om sterven
Wil ik schuwen d' oude wet,
Die de huizen helpt aan erven,
En haar zegen geeft aan 't bed,
Aan den boomgaard, daar de Looten
Den geslachtboom houden staan,
Die door enten, planten, pooten,
Nimmer zal noch kan vergaan."
Zonder lang te zitten wachten,
Of te suffen zonder troost,
Schiet Christijn in zijn gedachten,
D' oudste van haar onders kroost,
Rijp van zinnen, rijp van reden,
Wakker, rustig in den aard,
Afgerecht op deugd en zeden,
Als een puikbloem minnens waard.
In der ijl daarheen gevlogen,
Zet het flonkerdiamant
En de schoonheid van haar oogen
Voort zijn hart in lichten brand.
Wat al vlammen, wat al smarten
Pijnigen den trouwen held,
Die het minnevier durf tarten,
En zich waagt in 't vlakke veld!
Want hier worstelen gepeinzen,
Hoop en wanhoop tegens een,
Openhartigheid en veinzen,
Koelten en gedienstigheên,
Lust en onlust, naar de vlagen
En de buyen van weêrzij;
Och, wat leert de min verdragen,
Daar ze wacht op haar getij!
Zoo het, door verloop van tijen,
Eens de maagden valt te beurt,
Dat ze uit nood de jongmans vrijen,
Die haar wreedheid heeft gesleurd
Door den hagel, wind, en regen,
Heele nachten lang, zoo spâ;
Zal de wraak het leed opwegen,
Wacht u voor hun ongenâ!
Doch het is nu tijd te duiken,
Vlaggevoeren is te vroeg;
Laat u, als een slaaf, gebruiken,
Achter dezen gouden ploeg!
D' akker zal het zweet vergelden;
Ploeg en arbeid met geduld!
Denk, hoe d' aar de koren velden
In den zomertijd verguldt;
En Christijn is steen noch marmer,
Neen, haar hart, van maagdewas,
Bij uw vier allengskens warmer,
Wil haar minnaar niet in asch,
Na dien arbeid, zien begraven;
Neen, haar koelte voelt een vlam,
Deernis krijgt ze met uw slaven,
Dat tot nog geen einde nam.
Hij verwerft hierop zijn bede,
En het Jawoord, dat ze traag
Met haar versche lippen kneedde,
Op zijn drift en vraag op vraag;
En de handvest[1] van het zoenen
Wordt verworven. Bruidegom!
Klaag om geen geslete schoenen;
Want de nachten komen om.
Hoort ze nu hun kelen paren
Met een minnelijk muzijk!
Op zijn galm en luitesnaren
Vaart de Bruid in 't minnerijk.
Onder zang en galm te wekken,
Groeit de nieuwe vriendschap aan;
Ziet die tortels trekkebekken!
Kan dees vriendschap wel vergaan?
Bruigom Looten, met Christijne,
Uwe Bruid, zoo trouw gepaard,
Dat Gods zegen u beschijne!
Sla uw oogen Hemelwaart:

[1]Versta: den herder. — [2]Zie boven I. blz. 620. — [3]in den vorm van, als — [4]Zie boven, bl. 65b.

[1]voorrecht.

Die u t' zamen wist te voegen,
Schenke u beide, in dezen staat,
Eenen rijkdom van genoegen,
Dat al 't goud te boven gaat.

TER BRUILOFT

VAN DEN EDELEN HEER

JAKOB HINLOPEN TYMENSZ. VERMAES[1],

EN DE EDELE JOFFER

URSULA VAN BERGEN.

De heerschappij des lands ontsloeg den walvischvanger
Van 't bezige bewiod op Groenland[2], voor een poos,
Om bet[3] den krijg der zee te stijven door matroos;
Wanneer de wakkre Min zijn gouden koker, zwanger
Van scherpe pijlen, hing op zijnen zachten rug,
En sprak: „het is geen tijd, nu langer te verzuimen,
Te slapen op de wacht. Het vrijen heeft zijn luimen.
Nu leît de ledigheid voor mij een goude brug,
Waar langs ik onverhoeds den jongling kan bespringen,
Die mijne krachten tergt, en de ondste wet versmaadt;
Het Rijk van Minne, dat de wereld houdt in staat,
Dien walvischdwinger zelf betemmen zal en dwingen."
Zoo spreekt de Min, verkiest een schuilhoek in der ijl,
En legert zich al stil in Ursels zedige oogen,
Daar hij haar wimbraauw spant (wie denkt om zulke bogen?)
En treft, uit haar gezicht, den Held met zijnen pijl.
Bewindsman, die dus lang harpoende woeste dieren!
Gij vlucht, helaas! te spâ deze ongewone pijn;
Nu Venus zoon u heeft gebonden aan de lijn,
Zijt gij u zelfs niet meer, maar moet u laten stieren.
Te voren stond het vrij te streven overal,
Door 's werelds ruime zee te spelen met de zinnen;
Nu leît de geest aan band, en om een hart te winnen,
Verliest men zich geheel, de Liefde te geval.
De Liefde hoopt, en vreest 't geliefde te verliezen;
Wanneer ze in 't minnend hart haar taaye wortels schiet,
Ontziet ze hagelbui, noch wind, noch regen niet,
En zou geen vrijheid voor dees slavernije kiezen.
Hoewel men somtijds troost en licht van starren derft,
Daar 't water is bezaaid met rotsen en gevaren;
Rechtschapen zeeman suft voor storm noch holle baren,
Al eischt de nood, dat hij zijn mast en kabels kerft.
Leander troostte zich te water, onder 't zwemmen,
Ter liefde van zijn star, die op den oever blonk,
En hem van verre 't licht van hare fakkel schonk;
Zijn ijver schroomde niet de wilde zee te temmen.
De hoop van verre allengs den Minnaar troost en sust,
Terwijl hij vast genaakt de lang gewenschte haven,
Die, na veel moeilijkheên en dat gedurig slaven,
Hinlopen kronen zal met aangename rust.
Geen water kan de vlam van zijn verlangen blusschen,
Verlangen naar 't genot der Schoone, alle eere waard,
Om haar oprechte deugd en goedertieren aard;
Gelukkig is de mond, die dezen mond zal kussen!
Hij ijvert om 't besluit; maar toen haar teêre hand
Den vrijdom, 't waarde pand, ten leste zou verschrijven,
Scheen 't jawoord op de tong en in de pen te blijven,
Het hart te siddren voor den knoop van zulk een band.
Zij ziet, aan d' eene zij, haar toeverlaat, haar Moeder.
Wiens kuische borst zij zoog, wiens zuivre melk zij dronk;
Aan d' andre zijde troost haar Jakob met een lonk,
Als of hij sprak: „ik blijf uw dienaar en behoeder."
De keur baart angst. Wat gaat d' onnoozle joffer aan?
Wat anders is 't van veer, wat anders onder d' oogen!
„O!" zucht ze, „dit besluit gaat boven mijn vermogen:
Mijn lieve Moeder af, een Bruigom aan te slaan!"
Al 't maagschap moedigt haar. Zij blijft in twijfel hangen.
De trouwe Bruidegom verkwikt de flaauwe Bruid,
Ontvouwt ze, wat al heils uit bruiloftsfeesten spruit,
En wischt eerbiediglijk de tranen van haar wangen.
Nu klaart het aanschijn op, de zonneschijn breekt door;
De rozen luiken op, de blijschap wordt geboren,
De Min zijn vleugels rept, en weet ze te bekoren,
En baant het bruiloftspad, en treedt ze rustig voor.
Hier op bestemt de Bruid de trouwbeloftenisse,
En teekent hare trouw standvastig op papier.
De Hemel koestre zelf voortaan dit wettig vier,
En zulks, dat hun noch heil noch bloeyende afkomst misse!

[1]D. i. Van de Maas. — [2]De bruigom was bewindhebber der Visscherij op Groenland. — [3]beter.

Muziek

TER BRUILOFTE VAN DEN EDELEN BRUIDEGOM

JOAN VAN PAPENBROEK,

EN DE EDELE BRUID

MARIA KOEK.

VOORZANG.

Snaart uw veêlen, spant uw kelen
Op een blijde bruiloftswijs!
Huwt de zanglust aan het spelen!
Ziet, ei! ziet het Paradijs
Opengaan! Nu heft uw tonen
Hooger, rijst nu altemaal!
Want hier daalt de nachtegaal
Om 't gezegend feest te kronen
Met zijn wildzang. Geeft gehoor,
Proeft dees lekkernij van 't oor!

ZANG.

Kon de Min ons Zanggodin,
Tot gezang en spel geboren,
Met zijn lekkernij bekoren?
Deze tong, die eeuwig zong,
D' eer der maagdelijke reyen,
Kan die uit haar wellust scheyen,
Smaakt de gloed van Min zoo zoet?
Is er zoeter spel als zingen?
Laat dan al mijn snaren springen;
Geeft de kroon aan geenen toon.
Laat ons al te bruiloft varen,
Speelt den scheizang op uw snaren!

SLOTZANG.

Nu sterven ons gezangen.
Muziekers, vaart nu wel!
Nu strekt al ons verlangen
Naar minnelijker spel,
Dat niemand heeft verdroten.
De zang heeft zijn verdriet;
Maar trouwe mingenoten
Verdriet dit leven niet.
Het zingen heeft zijn uren;
Dit kan duren.

OP DEN EDELEN HEERE

P. CHARLES COUVRECHEF,

OUD PRIOR DER KARMELIETEN T' ANTWERPEN,
EN PRIESTER T' AMSTERDAM.

Aldus schenkt Gods genade aan Couvrechef een gunst.
Hetzij hij zeden leert, of wierookt voor d' altaren;

Aldus ontvonkt Natuur zijn geest[1] door teekenkunst,
En trekt zijn zuivre hand, als zij[2] op zuivre blâren
Festoenen van gebloemte en ooft en aren maalt.
Al woont hij aan zijn Schelt, of aan onze Aemstelstroomen,
Op Karmel leeft zijn hart, met eenen pijl doorstraald
Van liefde tot de Maagd, den toevlucht aller vromen,
Wiens beeld hij menigmaal vercierde met een kroon.
Zij sterk' zijn ouderdom, uit haren hoogen troon!

Op Mr. STEVEN KRACHT,

DEKEN EN PRIESTER[3].

Dus houdt de kunst d' eerwaardigheid van Steven,
Den Deken en den Priester nog in 't leven.
Het lichaam is gesleten op zijn wacht;
De ziel aanschouwt de Godheid in haar kracht.

OP DE BESPIEGELINGEN DER GENEESKUNST[4]

VAN DEN E. HEER

Dr. NIKOLAAS TULP,

BURGEMEESTER EN RAAD VAN AMSTERDAM.

Tollitur arte malum[5].

Nergens vindt men waarder Tulp,
Dan die leeft om nooit te sterven,
En schakeert de blaân en verven
Naar den aard, tot 's menschen hulp;
Die, ten steun van 't zwakke leven,
Alle bedden, waar ze staat
Opgeloken, komt te baat,
En verkwikt met raad te geven;
Als de bloemen, in haar koorts,
Op de stelen, gansch verlegen,
Kwijnen, flaauw van mist en regen,
Of versmacht van 's Hemelsch toorts.
Wie zich wil bij tijds beraden,
Bezige Aemstels Hippokraat,
Die zich nog gebruiken laat,
In zijne onverwelkbre bladen.
Menig leert uit 's meesters mond,
En een anders ooge en ooren;
Dit vernuft kon dieper boren,
Op ervarendheid gegrond.
Wie het leven aan wil kweeken,
Door de heilzame artsenij,
Leert nu veilig, op een rij,
Onderkennen 's lijfs gebreken.
Maar gelijk het lichaam hier
Wordt geholpen, en genezen,
Door het gadeslaan en lezen
Van dit doorgeleerd papier;
Zoo begint ons stad te bloeyen,
Door des Burgemeesters plicht,
Die den last des volks verlicht,
Met zijn schouders te vermoeyen;
Want de burgerlijke Staat,
Bij een lichaam recht geleken,
Onderwarig[6] aan gebreken,
Wordt geheeld door wijzen raad.

---

[1]Later: „h a r t." – [2]Later: „h ij." – [3]In 1570 te Kampen geboren en sedert 1610 Pastoor der Nieuwe zijde te Amsterdam, waar hij den 27 July 1653 overleed. — [4]Onder den titel van Medicijnsche Aanmerkingen, in 1653 uitgegeven. — [5]D. i. 't kwaad wordt door kunst verwonnen. — [6]onderhevig.

Als er strijd valt in de leden,
En 's lands welvaart steent en zwicht.
Om het regelloos gewicht
Der veraarde[1] vochtigheden;
Als de geele en zwarte gal,
Slijm en bloed van hitte woelen,
Valt de landkoorts[2] zwaar te koelen,
Die het hart dreigt boven al.
Doch dees land-arts kan vermeeren
En vermindren met verstand,
Dat de steden en het land
Door de Vrijheid triomfeeren.
't Is de kunst, die neemt en geeft,
Elk kan stillen en vernoegen;
Wie zich dus, als Artsen, droegen,
Hebben 't land te kort geleefd.
Zij verdienen lofgedichten;
Want, indien men 't gadeslaat,
't Is geen minder kunst, een Staat
Te behouden dan te stichten.

DE TOONEELBROEDERS[3]
VAN DEN AARTSHERTOGE LEOPOLDUS[4];

AAN DE

Magistraat en Wethouders van Amsterdam.

TOEN ZE MET HUNNE TEGENWOORDIGHEID HET TOONEEL VEREERDEN.

Hebt lof, o eedle Amstelheeren,
Die onze bede niet ontzeît,
En met uw tegenwoordigheid
Hier kwaamt het treurtooneel vereeren.
Dus is ons speelrol afgerold
In 't licht der Denemerksche kronen.
Dus mochten wij de kunst vertoonen
Den Keizerlijken Leopold
En Holstein, Hollands bondgenooten,
Beminners van den hoogen schoen[5],
Die geest en wetenschappen voên
In hoven, en op trotsche sloten.
Nu bloeit Athene in Amsterdam;
Dewijl het mild met zijne gunsten
Het hoofd der Zeevaart[6] kranst met kunsten
En loof, dat van Parnassus kwam.
Zoo moet het nieuwe Raadhuis rijzen,
Het Oost en Westen eeuwen langk
Vergulden uwe beurs en bank.
Zoo moeten wij uw heuschheid prijzen.
Grootachtbre Vaders! dat uw heil
Zich wijder strekk' dan eenig zeil.

BRIEF

AAN DEN HOOGWAARDIGEN EN HOOGGELEERDEN HEER

BERTHOLDUS NIEUHUSIUS[7].

Indien mijn lage stijl uw hoogen geest behage,
Uw zwakken ouderdom een weinig onderschrage,

---

[1]ontaarde, bedorven. — [2]Versta: tuimel-, oproer-geest. — [3]Tooneelgezelschap. – [4]Landvoogd der Z. Nederlanden, van 1648–1656. — [5]Versta: de treurspelbroos. — [6]Tromp; zie boven, bladz. 68b. – [7]Eerst Luthersch predikant, maar, door den invloed van Marius, in 1622 Katholiek geworden, daarna bij de Hollandsche zending werkzaam, doch omstreeks dezen tijd te Regensburg afwezig.

Zoo schort het aan mijn plicht, indien ik Nieuhuis niet
Begroete met mijn pen, daar d' oude Donau schiet
Met water, schuim, en steen door zooveel steene bogen,
Gelijk een ronde kei ten berg komt afgevlogen,
En in de laagte rolt. Uw ijver en uw zorg,
Gedurig in Gods oogst, vercieren Regensborg,
Daar 't vierde regement van Rome voortijds waakte,
En onlangs Oostenrijk met kroon en schepter blaakte
Van goud, en diamant, toen 't Keurgezag den zoon
Van Ferdinand[1] verhief op 's Roomschen konings troon,
Tot vreugd van 't Heilig Rijk en 's Keizers onderdanen,
Die, van den oorlog wars, met volle vredevanen
Onthalen hunnen Heer, en zien den overvloed,
Ons Duitschland in den schoot gegoten, te gemoet.
Den Hemel zij geloofd, die al de donkre wolken
Van nijdigheid verdrijft, en d' onderdrukte volken
Verheft, en overstraalt met deze zon van peis,
Gerezen uit den troon van 't keizerlijk paleis.
Dat heet de vredekroon gelijk Augustus spannen!
Nu groeit heel Kristenrijk, nu schrikken d' Ottomannen,
Tot voor de poorten, daar de Groote Constantijn
Het Kruis voorhene plantte, en nu de Maneschijn
Van Mahomet den glans, de stralen van de Waarheid (heid
Zoo stout in 't licht durf staan, en poogt ons middagsklaar-
Te dooven met een damp, en vuilen smook, en smet,
Ja, zelf daar Kristus lest zijn voeten heeft gezet.
Nu Duitschland adem schept, na veel gelede smarten,
Wil 't zaad der letteren, in d' akkeren der harten
Geworpen, jaar op jaar, ons kronen met zijn vrucht,
En spreyen eenen geur van billijkheid en tucht,
Godvruchtigheid en trouw ter stede, daar de spiesen,
Geweer, en bussekruit, en scherpe distels wiesen,
Men zal Athene zien herbouwd, van land tot land,
Waar Pallas den olijf, gelijk een zegen, plant;
In hare schaduw zal uw grijsheid nog ontluiken,
En diep in wintersneeuw de zomerrozen pluiken[2]:
Want wie hier, levenszat, versuft zit en verduft;
Uw brein, gelijk uw naam, blijft nieuw; uw oud vernuft
Wordt jeugdig, en verkwikt, als sommige plantsoenen
En bladers, die al 't jaar gedurig blijven groenen.
Uw ijver voor geen last van letterarbeid zwicht,
En, onder zulk een pak van zwarigheên, verlicht
Het goddelijk muziek, een straal van uwe gaven,
Uw geest, die dikwijls diep in boeken leît begraven,
Gedompeld, en bedekt; en vreemd waar 't, zoo men hier
U, onder eenen zerk van godgeleerd papier,
Niet overstulpt vond, of hooger dan de klokken,
Gelijk een marmerbeeld, zag staan als opgetrokken
En in den geest verrukt; want zulk een letterheld
Versmaadt het muffe bedde, en ijvert, om in 't veld
Van starrelichte blaân, in 't midden der geleden
En benden, die voor d' eer van hun verlosser streden,
Te sterven met de schacht en veder in de hand,
En onversaagd het gras te bijten met den tand.
Zoo sterkte uw drift den Leeuw Alatius[3] in 't strijden,
Gelijk een Grieksch Romein, en haalde d' oude tijden
En zeden, lang van gras en onkruid overgroeid,
Gelukkig voor den dag, zoo klaar als onvermoeid;
Zoo voedde uw milde pen de hongerige zielen,
Die op den bloesem van uw blaân en brieven vielen,
Als bijen op een veld vol bloemen, dauw, en kruid.
Zoo hebt gij lang, op 't spits van redenen, gestuit
Den vreeselijken storm van 't heer der duisternissen,
En al wat zich vermomt met verwen en vernissen,
In 't licht ten toon gesteld, de Hel de grijns gelicht.
De Vaders hebben zoo van ouds de Kerk gesticht;
Hetzij men Marcion Gods menschheid zag verbastren,
Hetzij Arius' tong de Godheid dorst verlastren,

[1]Keizer Ferdinand III, wiens zoon tot Roomsch koning gekoren en gekroond was. — [2]Thans plukken. — [3]Leo Alatius, de bekende Panselijke boekbeheerder.

Op 't spoor van Ebion; hetzij Pelagius
Den toevloed der Genâ verried met Judas' kus,
Zoo dikwerf hij Natuur en ons gezwakt vermogen
Te hoog in top verhief. De Waarheid en de Logen,
Van 's werelds aanvang af, elkandren 't voorhoofd boôn.
Gelijk mijn treurspel[1] nu door Lucifer den troon
Van 't Hemelrijk bestormt; daar Michaël van boven
Den bliksem op hem worpt, die angstig in de kloven
Der aarde zich versteekt, en zijn wanschapenheid
Geplonderd ziet van glans en d' eerste Majesteit.
Rechtschapen dapperheid verdunrt Gods tegenwrijters.
Nu schept gij ademtocht, in 't midden van twee myters,
Wier gunst en zegen u gedijen tot een rug;
Keur-Ments aan d' eene zij, aan d' andere Osenbrug[2],
Twee helden door hun deugd zoo hoog in top geklommen,
Versterken u, gelijk twee vierige kolommen.
Mijn geest verlangt naar u, en dien gewenschten dag,
Dat ik uw aangezicht gezond aanschouwen mag.
De jaren glijen hene, of vallen af als bladers;
De tijd wordt niet gestuit. Zoo missen wij ons Vaders
En vrienden, dag op dag. De vriendschap is het zout,
Hetwelk door zijne kracht gemeenschap onderhoudt.
Ik wensch dat d' Engel, uw behoeder, u geleide,
En voere, door woestijn en over stroom en heide,
Gelukkig herwaart aan. Op zulk een blij gezicht
Verwelkome u mijn lier met eer- en welkomdicht;

OP GOVERT FLINCKS AFBEELDINGE

VAN DEN DOORLUCHTIGSTEN VORST EN HEERE

FREDERIK WILLEM,

KEURVORST DES H. ROOMSCHEN RIJKS, MARKGRAVE TE BRANDENBURG.

Missus in imperium magnum[3].

Als Keurvorst Fredrik op den doek begon te leven,
Te pralen met den staf van Keizer Ferdinand
En zijnen zoon, die trotsch de kroon van Rome spant,
In top van 't Heilig rijk, aan 's vaders zij geheven[4];
Toen riep Natuur verbaasd: wij zien geen ijdel beeld,
Maar 't wezen zelf, het hoofd van vele Vorstendommen.
De Kleefsche Apelles[5], door zijn geest zoo hoog geklommen,
Een Alexander of een Duitsche Achilles teelt.
De stralen van 't gezicht het hart des volks ontvonken;
Geen voorzaat heeft gelijk dees nazaat uitgeblonken.

INWIJDINGE DER SCHILDERKUNSTE,

op Sint Lukas-feest.

(20 Oct. 1653)[6].

Gelijk de zonnebloem haar oogen
Uit minne draait naar 's hemels bogen,
En volgt met haar gezicht
Het al verkwikkend licht,

[1]Zijn thans voltooide Lucifer; zie vervolgens. — [2]Nederlandsch voor Osnabrück. — [3]D. i. tot een groot bewind afgevaardigd. — [4]Zie aant. [1] op 't voorgaande vers. — [5]Flinck was in Jan. 1615 te Kleef geboren. — [6]Toen, gelijk bekend is, Vondel door een honderdtal kunstenaars en kunstvrienden, onder het eerevoorzitterschap van den Amsterdamschen burgemeester Joan Huydecoper van Maerseveen, met een lauwerkrans gekroond en in allerlei versmaat bezongen werd. De verschillende voor die gelegenheid vervaardigde rijmen, zie desbelust in den Hollandschen Parnas, Amst. 1660. I. bladz. 14—30.

De zon, die 't al zijn verwe geeft,
En daar geboomte en plant bij leeft;
Zoo volgt de Schilderkunst,
Uit aangebore gunst,
Ontsteken van een heilig vuur,
De schoonheid van Natuur,
Met hare streken en penseelen;
Geeft doode doeken en panneelen
Het leven, waar ze zweeft en zwiert;
Verkloekt[1] de menschen en 't gediert.
O, edle Schildermin!
O, tiende Zanggodin!
Wij loopen u, met d' andre negen
Parnasgodinnen tegen,
Van zingen noch van spelen moê:
Ontvang dees kroon: zij komt u toe.

Aan GOVERT (FLINCK)[2].

Govert! ik verschrik van kampen,
Vechten, drinken en slampampen,
Razen, buldren, trappen, trampen;
Dat gespuis aan boord te klampen,
Maag en darmen vol te stampen,
Bij de kaars of bij de lampen;
Hieruit spruiten duizend rampen,
Hoofdpijn, zinkingen en dampen,
Zenuw- krimpingen en krampen; –
Wilt ge blijven? Ik ga schampen.

OP MIJNE SCHILDERIJ,

TOEN GOVERT FLINCK MIJ UITSCHILDERDE, IN HET JAAR 1653.

Ik sluit van daag een ring van zesmaal ellef jaren,
En zie mijn hoofd besneeuwd, en tel mijn grijze haren,
Ook zonder glazen oog, in deze schilderij,
En nog ontvonkt mijn hart in lust en poëzij;
Terwijl ik Lucifer zijn treurrol leer volspelen,
En met den bliksem sla, op hemelsche tooneelen,
Ten schrik en spiegel van de Staatzucht en de Nijd.
Wat is mijn ouderdom? Een rook, een damp, geen tijd.

LUCIFER,

TREURSPEL.

Præcipitemque immani turbine adegit[3].

1654.

DEN ONVERWINNELIJKSTEN VORST EN HEERE, DEN HEERE

FERDINANDUS DEN DERDEN,

GEKOREN ROOMSCHEN KEIZER[4].

Altijd Vermeerder des Rijks[5].

Gelijk de Goddelijke Majesteit in een ongenaakbaar licht gezeten is, zoo zit ook de wereldsche Mogendheid, die haar licht uit God schept en de Godheid afbeeldt, in haren glans verheerlijkt; maar gelijk de Godheid, of liever opperste Goedheid, den allerminsten en oodmoedigen, met den toegang tot haren troon, begenadigt; zoo gewaardigt de tijdelijke Mogendheid ook den allerkleensten, dat hij zich eerbiedig voor hare voeten vernedere. Op deze hoop verstout zich mijne Zanggodin, van verre, aan uwe Keizerlijke Majesteit op te offeren dit treurspel van Lucifer, wiens stijl wel rijkelijk de deftigheid en statigheid vereischt, waarvan de Poëet spreekt:

OMNE GENUS SCRIPTI GRAVITATE TRAGŒDIA VINCIT:

HOE HOOG MEN DRAVE IN STIJL, EN TOON,
HET TREURSPEL SPANT ALLEEN DE KROON;

doch wat aan de vereischte hoogdravendheid des stijls ontbreekt, dat zal de tooneelstof, titel en naam en doorluchtigheid des persoons vergoeden, die hier, ten spiegel van alle ondankbare staatzuchtigen, zijn treurtooneel, den hemel, bekleedt; waaruit hij, die zich vermat aan Gods zijde te zitten, en Gode gelijk te worden, verstooten, en rechtvaardiglijk ter eeuwige duisternisse verdoemd werd. Op dit rampzalige voorbeeld van Lucifer, den Aartsengel, en eerst heerlijksten boven alle Engelen, volgden sedert, bijkans alle eeuwen door, de wederspannige geweldenaars, waarvan oude en nieuwe historiën getuigen, en toonen hoe geweld, doortraptheid, en listige aanslagen der ongerechtigen, met glimp en schijn van wettigheid vermomd, ijdel en krachteloos zijn, zoo lang Gods Voorzienigheid de geheiligde Machten en Stammen handhaaft, tot rust en veiligheid van allerhande Staten, die, zonder een wettig Opperhoofd, in geene burgerlijke gemeenschap kunnen bestaan; waarom Gods Orakel zelf, den menschelijken geslachte ten beste, deze Mogendheid, als zijn eige, in eenen adem, bevestigt, gebiedende Gode en den Keizer elk hun recht te geven. Kristenrijk doorgaands, gelijk een schip in de wilde zee, aan alle kanten, en tegenwoordig van Turk en Tarter, bestormd, en in nood van schipbreuke, vereischt ten hoogste deze eendrachtige eerbiedigheid tot het Keizerdom, om den algemeenen erfvijand des Kristen naams te stuiten, en den Rijksbodem en zijne grenzen, tegens den inbreuk der woeste volken, te veiligen en te sterken; waarom God te danken is, dat het hem beliefde, 't Gezag en de Kroon des H. Roomschen Rijks, vóór 's Vaders overlijden, op den jongsten Rijksdag[1], in den Zone, Ferdinandus den Vierden, te verzekeren; een zegen, waarop zoo veel volken moed dragen, en de tooneeltrompet van onze Nederduitsche Zanggodinne te moediger, voor den troon van Hoogduitschland, den overwonnen Lucifer, in Michaels triomfstaatsie, ommevoert.

Uwe Keizerlijke Majesteits
allerootmoedigste Dienaar,
J. VAN VONDEL.

[1]Bedriegt, verschalkt. — [2]Dat het dezen is, tot wien, waarschijnlijk op denzelfden St. Lucas-avond, deze geestige rijmen gericht werden, zie nader betoogd in de Dietsche Warande VII. bl. 61, waar men echter aanneemlijken voor aanzienlijken leze. — [3]D. i. Hij smakte hem in een vreeselijken dwarrelwind ter neêr. Virg. — [4]Min gelukkig voor Roomsch-keizer. — [5]Voor 't Latijn Semper Augustus (vroeger ook, in gelijken zin, met altoos oekende vertaald).

OP ZIJNE KEIZERLIJKE MAJESTEIT

FERDINANDUS DEN DERDEN,

TOEN JOACHIMUS SANDRART VAN STOKOU[2] MIJ, UIT WEENEN IN OOSTENRIJK, ZIJN MAJESTEITS AFBEELDINGE, MET HAAR LOOFWERK EN CIERADEN, VEREERDE.

Deus nobis hæc otia fecit.

De Zon van Oostenrijk verheft haar schoone stralen,
Uit schaduwen van kunst, veel schooner in elks oog,
Dewijl ze, in haren troon gestegen hemelhoog,
Zich niet ontziet zoo laag op ons gezicht te dalen.
De derde Ferdinand, geschapen tot regeeren,

[1]Te Regensburg, zie hiervoren. – [2]Zie boven I. bl. 455.

Gelijk een tweede Augnst, en vader van de peis,
Zijn Zoon de heerbaan wijst naar 't Hemelsche paleis,
En leert met wapenen van Vrede triomfeeren.
Gezegend is het Rijk, gezegend zijn de volken,
Daar zijn voorzienigheid genadig 't oog op hondt,
En hem de weegschaal wordt van 't heilig recht betrouwd.
Een areud brocht zijn zwaard en schepter uit de wolken,
Een kroon verciert het hoofd, ter heerschappij gewijd:
Dit hoofd vereiert de kroon, en schept een gulden tijd.

Berecht aan alle Kunstgenooten, en Begunstigers der Tooneelspelen.

Hier wordt u, om uwen kunst-ijver weder t' ontsteken en uwen geest teffens te stichten en te verkwikken, het heilig treurtooneel, dat den Hemel afbeeldt, opgeschoven. De groote Aartsengelen, Lucifer en Michaël, elk met hunne aanhangelingen van wederzijde gesterkt, komen de stellagie stoffeeren en hun rollen spelen. Het tooneel en de personagiën zijn zeker zoodanig, en zoo heerlijk, dat ze eenen heerlijker stijl vereischen en hooger laarzen, dan ik haar weet aan te trekken. Niemand, die de spraak van d' onfeilbare orakelen des goddelijken Geests verstaat, zal oordeelen, dat wij een gedichtsel van Salmoneus[1] bijbrengen, die midden in Elis, op zijnen wagen en metale brug, Jupijn braveerende, en met een braudende fakkel den bliksem en donder nabootsende, van den douder geslagen werd; nochte wij vernieuwen hier geen grijze fabel van den Reuzenstrijd, onder wiens schorse de Poezy hare toehoorders reukelooze verwaandheid en godlooze kerkschenderijen zocht te verleeren, en natuurkennis in te boezemen; namelijk, dat lucht en winden, in den hollen buik en het zwavelachtige ingewand der aarde besloten, bij wijlen ademtocht zoekende, met geweld van geborste steenrotsen, rook en smook, en vlammen, en aardbevingen, en schrikkelijk geluid, uitbersten, en, hemelhoog opgestegen, in het neêrstorten, den grond van land en zee met assche en steenen bestulpen, en ophoopen. Onder de Profeeten verzekeren ons van den afval des Aartsengels en zijnen aanhang, Izaias en Ezechiël; bij den Evangelist Kristus, het allerwarachtigste orakel, ons met eene stem uit den Hemel bevolen te hooren, Sint Peter, de Prins der Apostelen, en endelijk Iudas Thaddeus, zijn getrouwe Apostel, welker spreuken waardig zijn, in eeuwig diamant, en waardiger, in onze harten geprint te worden. Izaias roept: „O Lucifer, die vroeg opgingt, hoe zijt ge ter aarde geploft! die de volken kwetste, in uw harte spraakt: Ik wil in den Hemel stijgen, mijnen stoel boven Gods gestarnte verheffen, op den berg des verbonds aan de Noordzijde zitten. Ik wil boven de hooge wolken steigeren, den Allerhoogsten gelijk worden; maar gij zult ter Helle toe, in den poel des Afgronds, vernederd worden." God spreekt door Ezechiël aldus: „Gij zijt een uitgedrukte gelijkenis, vol wijsheid en volkomen schoon. Gij waart, in de weelde van Gods Paradijs, bekleed met allerhande kostelijke steenen, sardis, en topazen, en jaspis, en chrizoliten, en onix, en beril, safier, en karbonkel, en smaragden; goud was uw eieraad. Op den dag uwer scheppinge waren uwe schalmeyen vaardig. Gij breidde u uit, gelijk een beschaduwende Cherubijn, en ik zette u op Gods berg. Gij wandelde midden onder de blakende steenen. Gij waart volschapen in uwen tred, van den dage uwer scheppinge aan, tot dat men u op boosheid betrapte." Beide deze spreuken slaan, naar den letterlijken zin, d' eene op den Koning van Babilon, d' andere op den Koning van Tyrus, die, bij Lucifer, in hunne heerlijkheid en hoogmoed, geleken, bestraft, en gedreigd worden. Jezus Kristus ziet mede op den val van den weêrspannigen Lucifer, daar hij zegt: „Ik zag den Satan, gelijk eenen bliksem, uit den Hemel vallen;" ook Sint Peter, zeggende: „God heeft d' Engelen, die zondigden, niet verschoond, maar, met de koorden der Helle afgerukt, in den Afgrond overgeleverd, om gepijnigd, en ten oordeele bewaard te worden;" en Thaddeus ontvouwt den afval der Engelen, en hun misdaad, en de straf daarop gevolgd, zonder eenige bewimpelinge, beknopt op deze wijze: „Doch hij heeft de Engelen, die hunne hoogheid niet bewaarden, maar hun behuizinge verlieten, met eenwige banden van duisternisse, tegens het oordeel des grooten Gods bewaard." Wij stuiten dan met deze goude spreuken, en inzonderheid met Sint Peter en Judas Thaddeus, afgezanten des Konings aller Koningen, gelijk op eenen diamanten schild, alle de pijlen der ongeloovigen, die de zekerheid van der Geesten afval zouden durven in twijfel trekken. Behalve dit onderstut ons ten overvloed doorgaans d' eendrachtige en eerwaardigste aloudheid der godvruchtige oudvaderen, die in den grond dezer geschiedenisse overeenstemmen; doch om de kunstgenooten niet op te houden, zullen we ons met drie plaatsen genoegen; d' eerste getrokken uit den heiligen Cypriaan, Bisschop en Martelaar te Carthago, daar hij schrijft: „Hij, die te vore door een Engelsche Majesteit onderstennd, Gode aangenaam en waard was, borst, toen hij den mensch naar Gods beeld geschapen zag, door eenen boosaardigen naarijver uit, hem door ingeven van dien naarijver niet eer ten val brengende, voor dat hij zelf door dien naarijver ter neêr gestort lag, gevangen eer hij ving, bedorven was eer hij hem bedorf; terwijl hij, van nijdigheid aangeprikkeld, den mensche van de genade der onsterfelijkheid, hem geschonken, beroofde, en zelf ook verloor hetgene hij te vore haddo." De groote Gregorius bestelt ons de tweede spreuk: „Dees afvallige Engel, geschapen om boven d' andere regementen der Engelen uit te blinken, is door zijn hovaardij zulks ter neder gestort, dat hij nu de heerschappij der standvastige Engelen onderworpen blijft. Het derde en leste bewijs scheppen wij uit de predikatien van den honigvloeyenden Bernardus[1]: „Schuwt de hovaardij; ik bidde u, schuwt ze toch! D' oorsprong van alle overtrediuge is hovaardij, die Lucifer zelf, klaarder dan alle starren uitblinkeude, met een eenwige duisternisse heeft verdonkerd. Zij heeft niet alleen eenen Engel, maar den oppersten van alle Engelen in eenen Duivel veranderd." De Hovaardij en Nijdigheid, twee oorzaken of aanstokers van dezen afgrijselijken brand van tweedracht en oorloge, hebben wij uitgedrukt onder het gespan van twee bestarnde dieren, den Leeuw en den Draak, die, voor Lucifers oorlogswagen gespannen, hem tegens God en Michaël aanvoeren; aangezien deze dieren twee zinnebeelden van deze hoofdgebreken verstrekken; want de Leeuw, der dieren Koning, gemoedigd door zijne krachten, acht uit verwaandheid niemand boven zich zelveu; en de nijdigheid kwetst met hare tong den benijden van verre, gelijk de Draak, met het schieten van zijn vergift, zijnen vijaud van verre kwetst. Sint Augustijn, deze twee hoofdgebreken Lucifer toeëigenende, maalt ons den aard der zelve levendig af, en zeît, dat de Hovaardij is een liefde tot zijn eige grootschheid, maar de Nijdigheid een haatster van eens anders geluk; waaruit klaar genoeg blijkt, wat hier uit geboren wordt: want een iegelijk, zeît hij, die zijn eige grootschheid bemint, benijdt zijns gelijken, naardien ze met hem gelijk staan; of benijdt zijnen minder, opdat die hem niet gelijk werde[2]; of die grooter zijn dan hij, omdat ze boven hem staan. Nu dewijl de dieren zelf van verdoemde Geesten misbruikt en bezeten worden, gelijk in den aanvang de Paradijsslang, en in de heileeuwe de zwijnskudden, die met een groot gedruisch in zee stortten; en dewijl de gestarnten aan den Hemel zelfs bij dieren afgeteekend, ook bij de Profeeten gedacht

[1]Zie later Vondels Treurspel van dien naam.

[1]den beroemden abt van Clairvaux. – [2]Thans worde.

worden; gelijk de Pleïades of Zevenstar, en Arcturus, Orion, en Lucifer, zoo gelieve het u de weligheid en leerzaamheid der tooneelpoëzy te vergeven, dat de rampzalige Geesten zich op ons tooneel hiermede wapenen en verweeren; want den Helschen gedrochten niets eigener is dan slimme streken, en het misbruik der schepselen en elementen, tot afbreuk van d' eere en naam des Allerhoogsten, zoo verre hij dit gehengt. Sint Jan, in zijne Openbaringe, beeldt de Hemelsche geheimenissen, en den strijd in den Hemel, door een Draak uit, wiens staart nasleepte het derde deel der starren, bij de Godgeleerden op d' afvallige Engelen geduid; waarom men in poëzy de gebloemde wijze van spreken niet al te neuswijs behoort te ziften, nochte naar de scherpzinnigheid der schoollessen te regelen. Ook moeten wij onderscheiden de tweederhande personagien, die dit tooneel betreden, namelijk kwaadwillige en goede Engelen, die een ieder hun eige rol spelen; gelijk Cicero en de voegelijkheid zelf ons elke personagië, naar heuren staat en aard, leeren uitbeelden. Ondertusschen ontkennen wij geensins, dat heilige stof den tooneeldichter naauwer verbindt en intoomt, dan wereldsche historiën of Heidensche versiersels[1]; enaangezien d' oude en befaamde handvest der poëzy, bij Horatius Flaccus, in zijne Dichtkunste, met deze verzen uitgedrukt:

De Schilder en Poëet ontvingen beide een macht
Van alles te bestaan, wat elk zich dienstig acht.

Doch hier dient inzonderheid aangeteekend, hoe wij, om den naarijver der hoogmoedige en nijdige Geesten te heftiger t' ontsteken, den Engelen de geheimenis van het toekomende menschworden des Woords, door den Aartsengel Gabriël, Gezant en Geheimenistolk der Godheid, eenigzins ontdekken; hier in (onder verbeteringe) volgende, niet het gevoelen der meesten, maar sommiger Godgeleerden, naardien dit ons treurtafereel rijker stof en luister bijzet; zonder dat wij evenwel, in dit punt, noch in andere omstandigheden van oorzaken, tijd, plaatse, en wijze (waarvan wij ons dienden, om dit treurspel krachtiger, heerlijker, gevoeglijker en leerzamer uit te voeren), de rechtzinnige waarheid opzettelijk willen in het licht staan, of iet, naar ons eige vonden, en goeddunken, vast stellen. Sint Pauwels, Gods geheimenisschrijver aan de Hebreën, verheft zelf, benijdenswaardig genoeg, tot afbreuk van het Rijk der logenen en verleidende Geesten, de heerlijkheid, macht, en Godheid van het menschgewerden Woord, door zijn uitstekendheid boven alle Engelen, in naam, in zoonschap, en erfgenaamschap, in het aanbidden der Engelen, in zijne zalvinge, in zijne verheffinge aan Gods rechtehand, en de eeuwigheid zijner heerschappij, als een Koning over de toekomende wereld, en de oorzaak en het einde aller dingen, en een gekroond Hoofd der menschen en Engelen, zijne aanbidders, Gods boden en Geesten, gezonden ten dienst der menschen, erfgenamen der zaligheid, welker natuur Gods Zoon, de Engelen voorbijgaande, in het bloed van Abraham aanneemt. Bij gelegenheid van deze onschuld achte ik niet ongerijmd hier ter loop iet aan te roeren tot onschuld van tooneel en tooneeldichteren, die Bijbelstof voorstellen, naardien ze bij wijlen opspraak onderworpen zijn; gelijk trouwen 's menschen zinnelijkheid verscheiden is, en d' ongelijke getemperdheid der hersenen veroorzaakt, dat d' een trek tot een zelve zaak heeft, die den anderen tegens het hart steekt. Alle eerlijke kunsten en oefeningen hebben hare benijveraars en tegenwrijters, ook haar recht gebruik en misbruik. De heilige treurspeldichters hebben, onder de oude Hebreën, tot hun voorbeeld den Poëet Ezechiel, die den uittocht der twaalf Stammen uit Egypten in Grieksch nagelaten heeft; onder d' eerwaardige Oudvaders hebben zij het groote licht uit den Oosten, Gregorius Nazianzener, die zelf den gekruisten Verlosser in Grieksche tooneelverzen uitbeeldde; gelijk wij nog van wijlen den Koninklijken Gezant, Hugo de Groot, dat groote licht der geleerdheid en vromigheid onzer eeuwe, Sint Gregorius' spoor naarstrevende, voor zijn treurspel van den Gekruisten, in Latijn beschreven, en dien onvergankljken en stichtigen arbeid, eer en dankbaarheid schuldig blijven. Onder d' Engelsche Onroemschen heeft de geleerde pen van Richard Baker[1], Lucifer en al den handel der oproerige Geesten, ook vrij breed in 't rijmeloos uitgestreken. Wel is waar, dat de Vaders der oude Kerke de gekristende tooneelspeelders buiten de gemeenschap der Kerke keerden, en het tooneelspel van dien tijd heftig bestreden; maar let men er wel op, de tijd en reden van dien was heel anders gelegen. De wereld lag toen nog diep, op veel plaatsen, in Heidensche afgoderij verzonken. De grond des Kristendoms was nog onbestorven, en de tooneelspelen werden Cybele, der gedroomde Goden moeder, eene groote afgodinne, ter eere gespeeld, en gehouden voor een verdienstig middel, om hierdoor landplagen van den hals des volks af te keeren. Sint Augustijn getuigt, hoe de Heidensche Aartspriester, een bedienaar van Numa's instellingen en afgodendienst, te Rome, ter oorzake van een zware peste, de tooneelspelen eerst instelde, en door zijn gezag bekrachtigde. Scaliger zelf bekent, dat ze, om de gezondheid des volks te verwerven, door ingeven van de Sibille ingesteld waren; in voegen, dat dit spelen eigentlijk strekte tot een krachtig voedsel van de blinde afgoderij des Heidendoms, en verheffinge der afgoden; een ingekankerde gruwel, wiens uitrooyen den eersten kruishelden, en de gedurig[2] worstelende Kerke op zooveel zweet en bloed stond, maar nu lang uitgestorven, geene voetstappen in Europe laat. Dat dan de H. Oudvaders die tooneelen hierom, en te gelijk om het bederf der zeden, en andere openbare en schaamtelooze misbruiken van naakte jongelingen, vrouwen, en maagden, en andere vuiligheden, bestraften, was noodig en loflijk, gelijk het in dien gevalle nog zonde zijn. Dit nu overgeslagen, laat ons het nut en den oorbaar van stichtelijke en vermakelijke spelen niet te licht wegwerpen. Heilige en eerlijke voorbeelden dienen ten spiegel, om deugd en Godvruchtigheid t' omhelzen, gebreken, en d' elenden daaraan gehecht, te schuwen. Het wit en oogmerk der wettige Treurspelen is de menschen te vermorwen door schrik en meêdoogen. Scholieren, en opluikende jonkheid werden door spelen, in talen, welsprekendheid, wijsheid, tucht, en goede zeden en manieren, geoefend, en dit zet, in de teêre gemoeden en zinnen, een plooi van voegelijkheid en geschiktheid, die hun, tot in den ouderdom toe, bijblijven en aanhangen; ja, het gebeurt bij wijlen, dat overvliegende vernuften, bij geene gemeene middelen te buigen, noch te verzetten, door spitsvondigheden[3] en hoogdravenden tooneelstijl geraakt, en, buiten hun eigen vermoeden, getrokken worden; gelijk een edele luitsnaar geluid geeft en antwoordt, zoodra heur weêrgade, van dezelve nature en aard, en op eenen gelijken toon en andere luit gespannen, getokkeld wordt van een geestige hand, die, al spelende, den tuimelgeest uit eenen bezeten en verstokten Saul drijven kan. De historiën der eerste Kerke bezegelen dit met de gedenkwaardige voorbeelden van Genesius en Ardaleo, beide tooneelspeelders, in den Schouwburg door den Heiligen Geest verlicht en bekeerd; terwijl ze, onder het spelen, den Kristenschen Godsdienst willende beschimpen, overtuigd wierden van de waarheid, die ze geleerd hadden uit hun deftige speelrollen, doorgaands beter gestoffeerd met pit van wijsheid dan laffe redenen, uren lang in den wind gestrooid, en eer verdrietig dan leerachtig. Men worpt ons, ten opzichte van Bijbelstoffe, voor, dat men geen spel met heilige zaken be-

[1] verzinsels, verdichtsels.

[1] onder Karel I overleden. — [2] voortdurend. — [3] Hier in goeden zin: vernuftige vindingen.

hoorde te spelen; en zeker, dit zou wat schijns hebben in onze tale, die juist het woord Spel mede brengt; maar wie slechts een woord of anderhalf Grieksch kan uitstamelen, weet wel, dat dit woord bij Grieken en Latijnen geen gebruik heeft in dien zin; want Tragœdia is een koppelwoord[1], en beteekent eigentlijk Bokkezang, naar der herderen wedgezangen, ingesteld om met zingen eenen bok te winnen, uit welke gewoonte de treurzangen, en sedert de tooneelspelen, hunnen oorsprong namen; en wil men ons immers dus ongenadig knuffelen om het woord Spel, waar blijven we dan met orgelspel, Davids harp- en zangspel, en het spel van tien snaren, en ander fluit- en snarespel, bij verscheidenheid van[2] Onroomschen in hunne vergaderingen ingevoerd? Wie dan dit onderscheid vat, zal wel, het misbruik der tooneelkunste bestraffende, het rechtmatig gebruik niet ongenadig vallen, en dezen heerlijken, ja, goddelijken vond, een eerlijke uitspanninge en honigzoete verkwikkinge van 's levens moeyelijkheden, de jeugd, en kunstbeminnende burgerij niet misgunnen; opdat wij, hierdoor gemoedigd, Lucifer met meer ijvers ten Treurtooneele voeren, daar hij endelijk, van Gods bliksem getroffen, ter Helle stort, ten klaren spiegel van alle ondankbare staatzuchtigen, die zich stoutelijk tegens de geheiligde Machten en Majesteiten, en wettige Overheden, durven verheffen[3].

INHOUD.

Lucifer, d' Aartsengel, en doorluchtigste boven alle Engelen, hovaardig en staatzuchtig, uit blinde liefde tot zijn eige, benijdde Gods onbepaalde grootheid, ook den mensch, naar Gods beeld geschapen, en in het welig Paradijs met de heerschappij des aardbodems begiftigd. Hij benijdde God en den mensch te meer, toen Gabriel, Gods Herout, alle Engelen voor dienstbare geesten verklaarde, en de geheimenissen van Gods toekomende menschworden hun ontdekte; waardoor het Engelsdom voorbijgegaan, de warachtige menschelijke natuur, met de Godheid vereenigd, een gelijke macht en Majesteit te verwachten stond; waarom de hovaardige en nijdige Geest, pogende zich zelven Gode gelijk te stellen, en den mensch buiten den Hemel te houden, door zijne medestanders, ontelbare Engelen oprokkende, wapende, en tegens Michael, 's Hemels Veltheer, en zijne heerkrachten, onaangezien Rafaëls waarschuwinge, aanvoerde; en afgestreden, na den neêrlaag, uit wrake den eersten mensch, en in hem alle zijne nakomelingen, ten val brocht, en hij zelf met zijne weêrspannigen ter Helle gestort, en eeuwig verdoemd werd.

Het Tooneel is in den Hemel.

PERSONAGIËN.

BELZEBUB, BELIAL, APOLLION, } wederspannige Oversten.
GABRIËL, Gods Geheimenistolk.
REI VAN ENGELEN.
LUCIFER, Stedehouder.
LUCIFERISTEN, Oproerige Geesten.
MICHAËL, Veldheer.
RAFAËL, Bescherm-engel.
URIËL, Michaels Schildknaap.

[1]Versta: (niet, gelijk gewoonlijk, koppelend, verbindend, voeg-woord, maar) gekoppeld, zaamgesteld woord. — [2]verschillende, velerlei. — [3]Gelijk men weet, heeft, naar Dr. Jonckbloets opmerking, Vondel in den Lucifer niet onduidelijk op Willem van Oranje en den Nederlandschen opstand gezinspeeld. Zie zijn Opstel in den Overijselschen Almanak voor Oudheid en Letteren, 1850.

Lucifer.

EERSTE BEDRIJF.

BELZEBUB, BELIAL, APOLLION.

BELZEBUB.

Mijn Belial ging hene op lucht en vleugels drijven,
Om uit te zien, waar ons Apollion mag blijven.
Vorst Lucifer zond hem, tot dezen tocht bekwaam,
Naar 't aardrijk, opdat hij eens nader kennis naam'
Van Adams heil en staat, waarin d' Almogendheden[1]
Hem stelden. Het wordt tijd, om weder van beneden
Te keeren hier te stede; ik gis, hij is niet veer.
Een wakker dienaar vliegt op 't wenken van zijn Heer,
En stut zijn meesters troon getrouw met hals en schouder.

BELIAL.

Heer Belzebub! gij Raad van 's Hemels Stedehouder,
Hij steigert steil, van kreits in kreits, op ons gezicht.
Hij streeft den wind voorbij, en laat een spoor van licht
En glansen achter zich, waar zijn gezwinde wieken
De wolken breken. Hij begint ons lucht te rieken,
In eenen andren dag en schooner zonneschijn,
Daar 't licht zich spiegelt in het blaauwe kristalijn.
De hemelkloten zien met hun gezicht, van onder,
Terwijl hij rijst, hem na, een ieder in 't bijzonder,
Verwonderd om dien vaart en goddelijken zwier,
Die hun geen Engel schijnt, maar eer een vliegend vier.
Geen star verschiet zoo snel. Hier komt hij aangestegen,
Met eenen gouden tak, en heeft de steile wegen
Voorspoedig afgeleid.

BELZEBUB.

Wat brengt Apollion?

APOLLION.

Heer Belzebub! ik heb, zoo vlijtig als ik kon,
Het laag gewest bespied, en offer u de vruchten
Zoo diep beneden ons, in andre zon en luchten,
Gesproten; oordeel, uit de vruchten, van het land,
En van den hof, door God gezegend en geplant,
Tot wellust van den mensch.

BELZEBUB.

Ik zie de goude bladen,
Met perlen van de lucht, den zilvren dauw, geladen.
Hoe lieflijk riekt dit loof, dat zijne verf behoudt!
Hoe gloeit dit vrolijk ooft van karmozijn en goud!
't Waar jammer zoo men dit ontwijdde met de handen.
't Gezicht bekoort den mond. Wie zou niet watertanden
Naar aardsche lekkernij? hij walgt van onzen dag,
En hemelsch mann', die 't ooft der aarde plukken mag.
Men zou ons Paradijs om Adams hof verwenschen;
't Geluk der Engelen moet wijken voor de menschen.

APOLLION.

Niet waar, Heer Belzebub? al schijnt de hemel hoog,
Wij leggen veel te laag. Hetgeen ik met mijn oog
Gezien heb, mist me niet, 't vermaak van 's werelds hoven,
Een eenig Eden gaat ons Paradijs te boven.

BELZEBUB.

Laat hooren wat ge zaagt; wij luistren t' zamen toe.

APOLLION.

'k Verzwijg mijn henevaart, om niet te reppen, hoe
Gezwind ik nedersteeg, en zonk door negen bogen,
Die, sneller dan een pijl, rontom hun midpunt[2] vlogen.
Het rad der zinnen kan zoo snel niet ommeslaan,
In ons gedachten, als ik, lager dan de maan
En wolken, afgegleên, bleef hangen op mijn pennen,
Om 't Oostersche gewest[3] en landschap t' onderkennen,

[1]Meervoud voor God, even als 't Hebr. Elohim. — [2]Anders middelpunt; verg. middag, midnacht, midwond, midlijf, enz. — [3]Versta Midden-Azië, waarin, naar de overlevering, Eden lag.

Op 't aanzicht van den kloot, daar d' Oceaan om spoelt,
Waar in zoo menig slag van zeegedrochten woelt.
Van verre zag men hier een hoogen berg verschieten[1],
Waaruit een waterval, de wortel van vier vlieten,
Ten dale nederbruist. Wij streken steil en schuin
Voorover met ons hoofd, en rustten op de kruin
Des bergs, van waar men vlak de zalige landouwen
Der onderwereld en haar weelde kon aanschouwen.

BELZEBUB.

Nu schilder ons den hof en zijn gestaltenis.

APOLLION.

De ho valt rond, gelijk de kloot der wereld is.
In 't midden rijst de berg, waaruit de hoofdbron klatert,
Die zich in vieren deelt en al het land bewatert,
Geboomte en beemden laaft, en levert beken uit,
Zoo klaar gelijk kristal, daar geen gezicht op stuit.
De stroomen geven slib, en koesteren de gronden.
Hier worden Onixsteen en Bdellion gevonden.
Hoe klaar de hemel ook van starren blinkt en barnt,
Hier zaaide Vrouw Natuur in steenen een gestarnt,
Dat onze starren dooft. Hier blinkt het goud in d' adren.
Hier woû Natuur haar schat in éénen schoot vergadren.

BELZEBUB.

Wat zweeft er voor een lucht, waarbij dat schepsel leeft?

APOLLION.

Geen Engel, onder ons, zoo zoet een adem heeft,
Gelijk de frissche geest, die hier den mensch bejegent,
Het aangezicht verkwikt, en alles streelt en zegent:
Dan zwelt de boezem der landouw van kruid en kleur,
En knop en telg en bloem, en allerhanden geur.
De dauw ververscht ze 's nachts. Het rijzen en het dalen
Der zonne weet zijn maat, en matigt zoo haar stralen
Naar eisch van elke plant, dat allerhande groen
En vrucht gevonden wordt in eenerlei saisoen.

BELZEBUB.

Nu maal me de gedaante en 't wezen van de menschen.

APOLLION.

Wie zou ons Engelsdom voor 't menschdom willen wen-
Wanneer men schepsels ziet, die 't al te boven gaan, (schen,
En onder wiens gezag alle andre dieren staan.
Ik zag den ommegang van honderd duizend dieren,
Die op het aardrijk treên, of in de wolken zwieren,
Of zwemmen in den stroom, zoo ieder is gewend[2],
En leven schept in zijn bijzonder element.
Wie zou een ieders aard en eigenschappen ramen
Als Adam? want hij gaf ze op eene rij haar namen.
De bergleeuw kwispelde hem aan met zijnen staart,
En loech den meester toe. De tijger leî zijn aard
Voor 's Konings voeten af. De laudstier boog zijn horen,
En d' olifant zijn snuit. De beer vergat zijn toren;
Griffoen en adelaar kwam luistren naar dien man,
Ook draak, en Behemoth, en zelf Leviatan.
Nog zwijg ik welk een lof den mensch wordt toegezongen
En toegekwinkeleerd van 't lustpriëel, vol tongen;
Terwijl de wind in 't loof, de beek langs d' oevers speelt,
En ruischt op een muziek, dat nimmer 't hart verveelt.
Had zich Apollion in zijnen last gekweten[3],
Hij had ons Hemelrijk in Adams Rijk vergeten.

BELZEBUB.

Wat dunkt u van het paar, dat gij beneden zaagt?

APOLLION.

Geen schepsel heeft om hoog mijne oogen zoo behaagd,
Als deze twee om laag. Wie kon zoo geestig strenglen
Het lichaam en de ziel, en scheppen dubbele Englen
Uit kleiaarde en uit been! Het lichaam, schoon van leest,
Getuigt des Scheppers kunst, die blinkt in 't aanschijn meest,
Den spiegel van 't gemoed. Wat lid mij kon verbazen,
Ik zag het beeld der ziele in 't aangezicht geblazen.

[1]in de verte verrijzen; verg. het zelfst. naamw. verschiet. – [2]Versta: ieder naar zijn aard of aanleg. — [3]Versta: vrij gekend, ontslagen geacht.

Bezit het lijf iet schoons, dat vindt men hier bij een.
Een Godheid geeft haar glans door 's menschen oogen heen.
De redelijke ziel komt uit zijn tronie zwieren.
Hij heft, terwijl de stomme en redenlooze dieren
Naar hunne voeten zien, alleen en trotsch het hoofd
Ten hemel op naar God, zijn Schepper, hoog geloofd.

BELZEBUB.

Hij looft hem niet vergeefs voor zoo veel rijke gaven.

APOLLION.

Hij heerscht, gelijk een God, om wien het al moet slaven.
D' onzichtbre ziel bestaat uit geest, en niet uit stof.
Z' is heel in ieder lid, het brein verstrekt haar Hof.
Zij leeft in eeuwigheid, en vreest noch roest noch schennis.
Z' is onbegrijpelijk. Voorzichtigheid, en kennis,
En deugd, en vrijen wil bezit ze in eigendom.
Voor hare majesteit staan alle Geesten stom.
De wijde wereld zal eerlang van menschen krielen;
Zij wacht, uit luttel zaads, een rijken oogst van zielen,
En hierom huwde God den man aan zijn mannin.

BELZEBUB.

Wat dunkt u van zijn ribbe, en lieve gemalin?

APOLLION.

Ik dekte mijn gezicht en oogen met mijn vlenglen,
Om mijn gedachten en genegentheên te teuglen,
Zoo dra zij mij gemoette, als Adam met der hand
Haar leidde door het groen. Bij wijlen hield hij stand,
Beschouwde ze over zij, en, onder dat belonken,
Begon een heilig vier zijn zuivre borst t' ontvonken;
Dan kuste hij zijn bruid, en zij den bruidegom,
Dan ging de bruiloft in, met eenen wellekom
En brand van liefde, niet te melden, maar te gissen;
Een hooger zaligheid, die d' Engelen nog missen.
Hoe arm is eenigheid! wij kennen geen gespan
Van tweederhande kunne, een jonkvrouw en een man.
Helaas! wij zijn misdeeld; wij weten van geen trouwen,
Van gade of gading, in een Hemel zonder vrouwen!

BELZEBUB.

Zoo wordt er met der tijd een wereld aangeteeld?

APOLLION.

Door een genot van 't schoon, in 's menschen brein gebeeld[1],
En ingedrukt met kracht van d' opgespanne zinnen.
Dat houdt dit paar verknocht. Hun leven is beminnen
En wederminnen met een onderlingen lust,
Onendelijk gelescht, en nimmer uitgebluscht.

BELZEBUB.

Nu pas me deze bruid naar 't leven af te malen.

APOLLION.

Dit eischt Natuurs penseel: geen verf, maar zonnestralen.
De man en vrouw zijn beî volschapen, even schoon,
Van top tot teen. Met recht spant Adam wel de kroon,
Door kloekheid van gedaante en majesteit van 't wezen,
Als een ter heerschappij des aardrijks uitgelezen;
Maar al wat Eva heeft vernoegt haar bruigoms eisch:
Der leden tederheid, een zachter vel en vleisch,
Een vriendelijker verf, aanminnigheid der oogen,
Een minnelijker mond, een uitspraak, wiens vermogen
Bestaat in eedler klank; twee bronnen van ivoor,
En wat men best verzwijge, eer dit een Geest bekoor'; –
Bejegent[2] Engelen, hoe schoon ze uw oog behaagden,
Het zijn wanschapenheên bij 't morgenlicht der maagden.

BELZEBUB.

Het schijnt, gij blaakt van minne om 't vrouwelijke dier.

APOLLION.

Ik heb mijn slagveêr in dat aangename vier
Gezengd. Het viel me zwaar, van onder op te stijgen,
Te roeyen, om den top van Englebnrg te krijgen.
Ik scheidde, doch met pijn, en zag wel driewerf om.
Nu blinkt geen Serafijn, in 't Hemelsch Heiligdom,

[1]gevormd. – [2]ontmoet (verg. 't Hgd. begegnen.)

Als deze in 't hangend haar, een gonde nis van stralen,
Die, schoon gewaterd[1], van den hoofde nederdalen,
En vloeyen om den rug. Zoo komt ze, als nit een licht,
Te voorschijn, en verhengt den dag met haar gezicht.
Laat perle en perlemoer n zniverheid beloven,
Haar blankheid gaat de perle en perlemoer te boven.

BELZEBUB.

Wat baat al 's menschen roem, indien zijn schoonheid smelt,
En endelijk verwelkt, gelijk een bloem op 't veld?

APOLLION.

Zoo lang die hof beneên niet ophoude ooft te geven,
Zal dit gezaligd paar bij zulk een appel leven,
Die daar in 't midden groeit, bevochtigd van den stroom,
Waarbij de wortel leeft. Dees wonderbare boom
Wordt 's Levens boom genoemd. Zijn aard is onbederflijk,
Hierdoor geniet de mensch het eeuwig en onsterflijk,
En wordt den Engelen, zijn broederen, gelijk,
Ja, overtreft ze in 't eind, en zal zijn macht en rijk
Verbreiden overal. Wie kan zijn vleugels korten?
Geen Engel heeft de macht zijn wezen nit te storten
In dnizend duizenden, in een oneindig tal.
Nu overreken eens, wat hieruit worden zal!

BELZEBUB.

De mensch is machtig dus, ons over 't hoofd te wassen.

APOLLION.

Zijn wasdom zal ons haast verschrikken en verrassen,
Al duikt zijn heerschappij nu lager dan de maan;
Al is die macht bepaald, hij zal al hooger gaan,
Om zijnen stoel in top der Hemelen te zetten.
Zoo God dit niet helet, hoe konnen wij 't beletten?
Want God bezint[2] den mensch, en schiep het al om hem.

BELZEBUB.

Wat hoor ik? een baznin? gewis hier wil een stem
Op volgen; zie eens nit, terwijl we hier verbeyen.

APOLLION.

D' Aartsengel Gabriël, gevolgd van 's Hemels reyen,
Genaakt in 's Hoogsten naam, om nit den hoogen troon
T' ontvouwen, als Heront, hetgeen hem wierd geboôn.

BELZEBUB.

Ons lust te hooren, wat d' Aartsengel zal gebieden.

GABRIËL, REI VAN ENGELEN.

GABRIËL.

Hoort toe, gij Engelen! hoort toe, gij Hemellieden!
De hoogste Goedheid, nit wiens boezem alles vloeit,
Wat goed, wat heilig is; die nimmer wordt vermoeid
Door weldoen, noch verarmd van haar genadeschatten,
Tot nog met geen begrijp der schepselen te vatten;
Dees Goedheid schiep den mensch haar eigen beeld gelijk,
Ook d' Englen, opdat zij te zamen 't eeuwig Rijk,
Het nooit begrepen goed, na 't vierig onderhouden
Der opgeleîde wet, met God bezitten zouden.
Zij bouwde 't wonderlijk en zienelijk Heelal
Der wereld, Gode, en ook den mensche te geval,
Opdat hij in dit hof zou heerschen en vermeeren,
Met al zijne afkomst hem bekennen, dienen, eeren;
En stijgen, langs den trap der wereld, in den trans
Van 't ongeschapen licht, den zaligenden glans.
Al schijnt het Geestendom alle andre t' overtreffen,
God sloot[3] van eeuwigheid het menschdom te verheffen,
Ook boven 't Engelsdom, en op te voeren tot
Een klaarheid en een licht, dat niet verschilt van God.
Gij zult het eeuwig Woord, bekleed met been en âren,
Gezalfd tot Heer en hoofd en rechter, al de scharen
Der Geesten, Engelen, en menschen te gelijk,
Zien rechten, uit zijn troon en onbeschaduwd Rijk;
Daar staat de stoel alreê geheiligd in het midden,
Dat alle d' Engelen Hem passen aan te bidden,

[1] golvende. — [2] is genegen. — [3] besloot; verg. nog raadslot voor besluit.

Zoo ras hij innerij, wien 't menschelijk gestalt,
Ook boven ons natuur verheerelijkt, gevalt.
Dan schijnt de heldre vlam der Serafijnen duister,
Bij 's menschen licht en glans en goddelijken luister.
Genade dooft natuur en al haar glansen nit.
Dit 's noodlot; dit 's een onherroepelijk besluit.

REI.

Al wat de Hemel stemt, zal 't Hemelsch heer behagen.

GABRIEL.

Zoo past[1], n trouw in Gods en 's menschen dienst te dragen,
Naardien de Godheid zelf de menschen zoo bemint.
Wie Adam eert, het hart van Adams vader wint.
De mensch en Engel, beide uit éénen stam gesproten,
Zijn medebroeders, uitgekore lotgenooten,
Des Allerhoogsten zoons en erven, zonder smet.
Een ongedeelde wil en liefde zij uw wet!
Gij weet hoe 't Engelsdom moet onderscheiden worden
In driederhande rij, een negenvondige orden:
De hoogste in Serafijn en Cherubijn en Troon,
Die zitten in Gods Raad, en sterken zijn geboôn.
De middenrij bestaat nit Heerschappijen, Krachten,
En Machten, die op 't woord van Gods Geheimraad wachten,
Tot 's menschen nut en heil en hulp in 't algemeen.
De derde en laagste rij, gewijd nit Vorstenheên,
En groote Aartsengelen en Engelen, moet duiken
Voor 't woord der middelrije, en laten zich gebruiken,
Beneden het gewelf van zuiver kristalijn,
In hun byzondren last, zoo wijd 't gestarrent schijn'.
Wanneer de wereld koom' zich verder uit te spreiden,
Wordt elk van deze rij in zijn gewest[2] bescheiden,
Of weet zijn eige stad en huis, en wat persoon
Zijn zorg bevolen blijft, ter eere van Gods kroon.
Getrouwen! gaat dan hene; onsterfelijke Goden!
Gehoorzaamt Lucifer, verknocht aan Gods geboden.
Bevordert 's Hemels eer, in 't menschelijk geslacht,
Een ieder in zijn wijk, een ieder op zijn wacht.
Laat sommigen voor God de schaal vol wierook branden,
En brengen voor Gods troon der menschen offeranden
En wenschen en gebeên, en zingen 's Godheids lof,
Dat zich de galm verspreye in 't eeuwigjuichend hof.
Een ander draai gestarnte en ronde hemelkloten,
Of zett' den Hemel op, of hoû de lucht gesloten
Met wolken, om den berg te zegenen omlaag,
Met eenen zonneschijn, of versche regenvlaag
Van manne en honigdauw, daar God wordt aangebeden
Door d' eerste onnoozelheid[3], de hurgerij van Eden.
Wie door de lucht, en 't vier, en aarde, en water rent,
Die matige op zijn pas een ieder element,
Naar Adams wensch, of legg' den blikacmstraal aan banden,
Of breidele den storm, of breek' de zee op stranden.
Een ander sla de treên des menschen gade op 't veld.
De Godheid heeft zijn haar tot op één haar geteld.
Men draag' hem op de hand, dat hij zijn voet niet stoote.
Wordt iemand, als gezant, gezonden van een Groote
Aan Adam, 's aardrijks Vorst, dat hij zijn last verricht!
Zoo luidt mijn last, waaraan de Godheid u verplicht.

REI.

ZANG.

Wie is het, die zoo hoog gezeten,
Zoo diep in 't grondelooze licht,
Van tijd noch eeuwigheid gemeten
Noch ronden, zonder tegenwicht,
Bij zich bestaat, geen steun van buiten
Ontleent, maar op zich zelven rust,
En in Zijn wezen kan besluiten
Wat om en in Hem, onbewust

[1] zorgt, geeft acht. — [2] gebied, afdeeling. — [3] onschuld.

Van wanken, draait, en wordt gedreven
Om 't een en eenig middelpunt;
Der zonnen zon, de geest, het leven;
De ziel van alles wat gij kunt
Bevroên, of nimmermeer bevroeden;
Het hart, de bronsâr, d' oceaan
En oorsprong van zoo vele goeden
Als uit Hem vloeyen, en bestaan
Bij Zijn genade, en alvermogen,
En wijsheid, die hun 't wezen schonk
Uit niet, eer dit in top voltogen
Paleis, der Heemlen Hemel, blonk;
Daar wij met vlenglen d' oogen dekken,
Voor aller glansen Majesteit;
Terwijl we 's Hemels lofgalm wekken,
En vallen, uit eerbiedigheid,
Uit vreeze, in zwijm op 't aanzicht neder; –
Wie is het? noemt, beschrijft ons Hem,
Met eene Serafijne veder;
Of schort het aan begrijp[1] en stem?

TEGENZANG.

Dat 's God. Oneindig eeuwig Wezen
Van alle ding, dat wezen heeft!
Vergeef het ons; o nooit volprezen
Van al wat leeft, of niet en leeft,
Nooit uitgesproken, noch te spreken;
Vergeef het ons, en scheld ons kwijt
Dat geen verbeelding, tong, noch teeken
U melden kan. Gij waart, Gij zijt,
Gij blijft dezelve. Alle Englekennis
En uitspraak, zwak, en onbekwaam,
Is maar ontheiliging en schennis;
Want ieder draagt zijn eigen naam,
Behalve Gij. Wie kan U noemen
Bij uwen Naam? wie wordt gewijd
Tot Uw Orakel? wie durf roemen?
Gij zijt alleen dan die gij zijt,
U zelf bekend en niemand nader.
U zulks te kennen, als gij waart,
Der eeuwigheden glans en ader;
Wien is dat licht geopenbaard?
Wien is der glansen glans verschenen?
Dat zien is nog een hooger heil
Dan wij van Uw genade ontleenen;
Dat overschrijdt het perk en peil
Van ons vermogen. Wij veronden
In onzen duur; Gij nimmermeer.
Uw wezen moet ons onderhonden.
Verheft de Godheid; zingt Haar eer!

TOEZANG.

Heilig, heilig, nog eens heilig,
Driemaal heilig! eer zij God!
Buiten God is 't nergens veilig.
Heilig is het hoog gebod.
Zijn geheimenis zij bondig;
Men aanbidde Zijn bevel.
Dat men overal verkondig',
Wat de trouwe Gabriël
Ons met zijn baznin kwam leeren:
Laat ons God in Adam eeren.
Al wat God behaagt, is wel.

TWEEDE BEDRIJF.

LUCIFER, BELZEBUB.

LUCIFER.

Gij snelle Geesten! houdt nu stand met onze wagen;
Al hoog genoeg in top Gods Morgenstar gedragen,
Al hoog genoeg gevoerd! 't is tijd, dat Lucifer
Nu duike, voor de komst van deze dubble ster
Die van beneden rijst, en zoekt den weg naar boven,
Om met een aardschen glans den Hemel te verdooven.
Borduurt geen kronen meer in Lucifers gewaad;
Verguldt zijn voorhoofd niet met eenen dageraad
Van morgenstar en straal, waarvoor d' Aartsenglen nijgen;
Een andre klaarheid komt in 't licht der Godheid stijgen,
En schijnt ons glansen dood; gelijk de zon bij daag
De starren dooft, voor 't oog der schepselen omlaag.
't Is nacht met[1] Engelen en alle Hemelzonnen:
De menschen hebben 't hart des Oppersten gewonnen,
In 't nieuwe Paradijs; de mensch is 's Hemels vriend;
Ons slavernij gaat in. Gaat hene, viert en dient,
En eert dit nieuw geslacht, als onderdane knapen!
De menschen zijn om God, en wij om hen geschapen.
't Is tijd, dat 's Engels nek hun voeten onderschraag',
Dat ieder op hun passe, en op de handen draag'
Of op de vleugels voere, in d' allerhoogste tronen.
Onze erfenis komt hun, als uitverkore zonen.
Onze eerstgeboorte leît nu achter, in dit Rijk.
De zoon des zesten dags, den Vader zoo gelijk
Geschapen, strijkt de kroon. Met recht is hem gegeven
De groote staf, waarvoor alle eerstgeboornen beven
En sidderen. Hier geldt geen tegenspraak; gij hoort,
Wat Gabriel baznint voor 's Hemels goude poort.

BELZEBUB.

O, Stedehouder van Gods Opperheerschappijen!
Wij hooren 't al te wel, en midden in 't verblijen
Der Reyen eenen klank, die 't eeuwig feest bedroeft.
De last van Gabriël leît klaar: dat woord behoeft
Geen Cherubijnetong, om ons den zin t' ontvouwen.
Men hoefde Apollion naar d' onderste landouwen
Niet af te vaardigen, om nader ga te slaan,
Wat Adam al bezit, zoo laag beneên de maan:
Het blijkt, hoe heerlijk hem de Godheid begenadigt,
Ook door een lijfwacht van veel duizenden verdadigt,
En handhaaft in zijn staat en aanzien, min noch meer
Of hij gehuldigd waar tot aller Geesten Heer.
De poort des Hemels staat voor Adams afkomst open.
Een aardworm, uit een klomp van aarde en klei gekropen,
Braveert uw mogendheid. Gij zult het menschdom zien
Zoo verre boven u, en, vallende op uw kniên,
Met nederslachtigheid en neêrgeslagene oogen,
Aanbidden zijne macht en hoogheid en vermogen.
Het zal, verheerlijkt van d' allerhoogste macht,
Zich zetten aan de zij der Godheid, in haar kracht,
En heerschen, langer en nog wijder dan de ronden
Der endlooze eeuwigheid, aan tijd noch plaats gebonden,
Om God, haar middelpunt en omloop, te gelijk
Zich draayen, zonder rust. Wat hoeft men klaarder blijk,
Dat God de menschen wil verheffen, ons verneêren?
Wij zijn ter dienstbaarheid, de menschen tot regeeren
Geboren. Leg voortaan den schepter uit der hand:
Een lager is er, die de kroon daar boven spant,
Of spannen zal eerlang. Leg af uw morgenstralen
En hulsel, voor dees zon, of pas[2] haar in te halen
Met zangen, en triomf, en Goddelijk cieraad.
Wij zien den Hemel haast veranderen van staat.
De starren zien vast uit, en wijken met verlangen,
Om met eerbiedigheid dit nieuwe licht t' ontvangen.

LUCIFER.

Dat zal ik keeren, is het anders in mijn macht.

BELZEBUB.

Daar hoor ik Lucifer, en zie hem, die den nacht
Van 's Hemels aangezicht verdrijven kan en jagen.
Waar hij verschijnt, begint het heerlijk op te dagen.
Zijn wassend licht, het eerste en allernaaste aan God,
Vermindert nimmermeer. Zijn woord is 't hoog gebod,

[1] bevatting, begrip.

[1] voor, gedaan met. — [2] zorg.

Zijn wil en wenk een wet, van niemand t' overtreden.
De Godheid wordt in hem gediend en aangebeden,
Bewierookt en gevierd; en zou een lager stem
Nu dondren uit Gods troon? gebieden boven hem?
Zou God een jonger zoon, geteeld uit Adams lenden,
Verheffen boven hem? dat waar het erfrecht schenden
Van 't alderoudste kind, en zijn stadhouderij
Ontluisteren. Naast God is niemand groot als gij,
De Godheid zette u eens in glorie aan haar voeten;
Geen mensch verstoute zich onze orden om te wroeten,
En dit bezworen recht t' ontwijden, zonder reên,
Of al de Hemel raakt in 't harnas tegens een!

LUCIFER.

Gij vat het recht: het past rechtschape Heerschappijen
Geensins, haar wettigheid zoo los te laten glijen;
Want d' oppermacht is d' eerste aan hare wet verplicht;
Verandren voegt haar minst. Ben ik een zoon van 't licht,
Een heerscher over 't licht, ik zal mijn recht bewaren:
Ik zwicht voor geen geweld, noch aartsgeweldenaren.
Laat zwichten al wat wil: ik wijk niet éénen voet.
Hier is mijn Vaderland. Noch ramp, noch tegenspoed,
Noch vloeken zullen ons vervaren, noch betoomen:
Wij zullen sneven, of dien hoek[1] te boven komen.
Is 't noodlot dat ik vall', van eere en staat beroofd,
Laat vallen, als ik vall' met deze krone op 't hoofd,
Dien schepter in de vuist, dien eersleep van vertrouwden,
En zooveel duizenden als onze zijde houden.
Dat vallen strekt tot eer en onverwelkbren lof;
En liever d' eerste Vorst in eenig lager hof,
Dan in 't gezaligd licht de tweede, of nog een minder;
Zoo troost ik mij de kans, en vrees nu leed noch hinder.
Maar hier komt 's Hemels tolk en wakkere Herout,
Met Gods Geheimnisboek, zijn zorge toebetrouwd.
Het waar niet ongeraân hem nader t' ondervragen.
Ik wil hem tegentreên, en aftreên van den wagen.

GABRIËL, LUCIFER.

GABRIEL.

Heer Stedehonder! hoe? waar hene leidt de reis?

LUCIFER.

Naar u, Herout en tolk van 't hemelsche paleis!

GABRIËL.

Mij dunkt, ik zou uw wit aan 't voorhoofd kunnen gissen.

LUCIFER.

Gij, die den duistren grond van Gods geheimenissen,
Door 't licht van uw vernuft, ontdekt en openbaart,
Verlicht me met uw komst.

GABRIËL.

Wat is 't, dat u bezwaart?

LUCIFER.

Het raadslot en besluit der Godheid, die de waarde
Des hemels lager schat dan 't element der aarde,
Den hemel onderdrukt, het aardrijk uit een poel
Door alle starren voert, het menschdom op den stoel
Der Englen zet, berooft hun 't recht der eerste gaven,
Gebiedt ze, om 's menschen nut, te zweeten en te slaven.
Het Geestendom, gewijd tot amptenaars van 't hof
Des Hemels, zal voortaan een aardworm, uit het stof
Gekropen en gegroeid, ten dienst staan, op hem passen,
En, in getal en staat, ons over 't hoofd zien wassen?
Waartoe vernedert ons d' oneindige Genâ
Zoo vroeg? wat Engel paste op zijnen dienst te spâ?
En hoe waar 't mooglijk, dat de Godheid zich zou menglen
Met menschen? de natuur der uitgekorene Englen
Voorbijslaan, en zijn aard en wezen storten in
Een lichaam? d' eeuwigheid verknopen aan 't begin?
Het hoogste aan 't allerlaagst? den Schepper aan 't gescha-
Wie kan uit dit besluit den zin te zamen rapen? (pen?

Zal 't eeuwigschijnend licht nu schuil gaan in den nacht
Der wereld? zullen wij, Stadhouders van Gods macht,
Voor dit geleend gezag, een wulpsch vermogen, knielen?
Ontelbre lichaamlooze en godgelijke zielen
Zien buigen voor een grof en zakkende element,
Daar God zijn majesteit en wezen inneprent?
Wij Geesten zijn te grof om dit geheim te vatten.
Gij, die het slot bewaart van Gods geheimnisschatten,
Ontvouw ons, mag het zijn, dit donkere geschil,
Uit uw gezegeld boek; ontvouw ons 's Hemels wil!

GABRIËL.

Zooveel 't geoorlofd zij te melden uit Gods bladen;
Veel weten kan altijd niet vordren, somtijds schaden.
De Hoogste ontdekt ons slechts wat hij geraden vindt.
Het al te sterke licht schijnt Serafijnen blind.
De zuivre Wijsheid woû ten deel haar wil bezeglen[1],
Ten deele ontsluiten. Zich te schikken en te reglen
Naar hunr gestelde wet, dat voegt den onderzaat,
Die aan zijn meesters last en wil gebonden staat.
De reden en het wit, waarom wij namaals wachten,
Na 't overleven van een tafel[2] erfgeslachten,
Den Heer, die, God en mensch geworden in der tijd,
Den schepter voeren zal, en breed en overwijd
De starren, aarde, en zee, en al wat leeft regeeren,
Verbergt de Hemel u; de tijd wil d' oorzaak leeren.
Gehoorzaamt Gods bazuin; gij hebt zijn wil gehoord.

LUCIFER.

Zoo zal een vreemdeling, een worm, het hoogste woord
Hier boven voeren, en een ingeboren zwichten
Voor vreemde heerschappij? de mensch een zetel stichten,
Zoo verre boven God?

GABRIËL.

Genoeg[3] u met uw lot
En staat en waardigheid, u toegeleid van God.
Hij hief u in den top van alle Hierarchijen:
Doch niet om iemands glans en opgang te benijen.
De wederspannigheid verplet haar hoofd en kroon,
Indien ze wederstreef des Oppersten geboôn.
Uw aanzien schept zijn licht alleen uit Gods vermogen.

LUCIFER.

Ik heb tot nog mijn kroon voor God alleen gebogen.

GABRIËL.

Zoo buig ze ook voor 't besluit der Godheid, die het al
Wat wezen heeft uit niet, of namaals wezen zal,
Bestiert tot zeker eind, hoewel wij 't niet beseffen.

LUCIFER.

Den mensch in 't heilig licht der Godheid te verheffen,
Den mensch, zoo hoog met God vergodlijkt in zijn troon,
Te zien het wierookvat toezwaayen, op den toon
Van duizend duizenden eenstemmige koralen,
Verdooft de majesteit en diamante stralen
Van onze morgenstar; die straalt nu langer niet,
En 's Hemels blijschap slaat aan 't kwijnen van verdriet!

GABRIËL.

De zaligheid bestaat in een gerust genoegen,
In 't stemmen met Gods wil, en zich naar Hem te voegen.

LUCIFER.

De majesteit van God en Godheid wordt verkleend,
Indien ze haar natuur met 's menschen bloed vereent,
Vereenigt, en verbindt. Wij Geesten grenzen nader
Aan God en zijn natuur, als zoons van éénen Vader
Geteeld, en hem gelijk, indien 't geoorloofd is
Te stellen tegens een deze ongelijkenis
Van een oneindigheid en 't eindig, de bepaalde
Bij d' onbepaalde macht. Indien de zon verdwaalde
Uit hare streke, en zich bekleedde met een smook,
Om al den aardkloot toe te lichten, uit een rook
En zwarten damp, hoe zou de vreugd der wereld sterven!
Wat zou het aardsch geslacht al glans en leven derven!

---

[1] Scheepsterm voor moeilijkheid.

[1] onder zegel, geheim houden. — [2] geslachtstafel, reeks. — [3] Wees voldaan, tevreden.

De zon al majesteits ontberen, in haar loop!
Ik zag den hemel blind, de starren overhoop,
Wanorden orden en geschiktheid overromplen,
Indien de bron van 't licht haar klaarheid kwam te domplen
In 't graf van een moeras. Verschoon me, o Gabriël!
Indien ik uw bazuin, de wet van 't hoog bevel,
Een luttel wederstreve, of schijn te wederstreven.
Wij ijvren voor Gods eer: om God zijn Recht te geven,
Verstout ik mij, en dwaal dus verre buiten 't spoor
Van mijn gehoorzaamheid.

GABRIËL.

Gij ijvert krachtig voor
De glorie van Gods naam, doch zonder t' overwegen
Dat God het punt, waarin zijn hoogheid is gelegen,
Veel beter kent dan wij; dies slaak uw onderzoek.
De menschgeworden God zal dit geheimnisboek,
Met zeven zegelen gesloten, zelf ontsluiten.
Nu smaakt ge niet het pit, maar ziet de schors van buiten.
Dan zal men d' oorzaak zien, de reden, den waarom
Van zijn verholentheên, en diep in 't Heiligdom
Der Heiligdommen gaan. Nu voegt het ons te duiken,
En dezen dageraad t' aanbidden, te gebruiken
Met dankbaarheid, totdat de kennis in haar kracht
De twijfeling verdrijf, gelijk de zon den nacht.
Nu leeren wij allengs Gods wijsheid tegenstappen,
Eerbiedig en beschroomd. Zij openbaart bij trappen
Het licht der wetenschappe en kennisse, en begeert,
Dat ieder, op zijn wacht, zich onder haar verneêrt.
Heer Stedehonder! rust, en handhaaf d' eerste ons wetten.
Ik ga, daar God mij zendt.

LUCIFER.

Men zal er scherp op letten.

BELZEBUB, LUCIFER.

BELZEBUB.

De Stedehonder hoort, waar dit plakkaat op draait,
Dat Gabriëls bazuin zoo trots heeft uitgekraaid.
Hij gaf Gods oogmerk u, ook scherp genoeg, te ruiken:
Men zal uw mogendheid aldus de vleugels fnuiken.

LUCIFER.

Zoo licht niet; neen, gewis, men kan er in voorzien.
Geen minder droome hier zijn meerder te gebiên.

BELZEBUB.

Hij dreigt weêrspannigheid haar hoofd en kroon te pletten.

LUCIFER.

Nu zweer ik, bij mijn kroon, het al op een te zetten,
Te heffen mijnen stoel in aller Heemlen trans,
Door alle kreitsen hene en starrelichten glans.
Der Heemlen Hemel zal mij een paleis verstrekken,
De regenboog een troon; 't gestarrente bedekken
Mijn zalen; d' aardkloot blijft mijn steun en voetschabel.
Ik wil, op een karos van wolken, hoog en snel
Gevoerd door lucht en licht, met bliksemstraal en donder,
Verbrijzelen tot stof, wat boven of van onder
Zich tegen ons verzet, al waar 't den Veldheer[1] zelf;
Ja, eer we zwichten, zal dit hemelsblaauw gewelf,
Zoo trotsch, zoo vast gebonwd, met zijn doorluchte bogen
Te barsten springen, en verstuiven voor onze oogen,
't Gerabraakt aardrijk zien, als een wanschapen romp,
Dit wonderlijk Heelal in zijnen mengelklomp,
En wilde woestheid, weêr verwarren en verkeeren.
Laat zien, wie Lucifer durf trotsen, en braveeren!
Men dage Apollion!

BELZEBUB.

Hier treedt hij voor den dag.

[1] Michaël.

APOLLION, LUCIFER, BELZEBUB.

APOLLION.

O, Stedehonder van Gods onbepaald gezag!
Orakel, in den Raad der onderdane Goden,
Ik offer u mijn dienst, en wacht op uw geboden:
Wat eischt de majesteit van haren onderdaan?

LUCIFER.

Het lust ons, uwen zin en inzien te verstaan,
Op een gewichtig stuk, dat zal me niet mislukken:
Het wit is Michaël de slagveêr uit te rukken,
Opdat ons toeleg niet op zijn vermogen stuit'.
Hij voert met zijnen arm zoo veel Orakels uit,
Als ooit de Godheid heeft met hare hand gedreven
In eeuwig diamant; daar wordt de mensch geheven
In top der Hemelen, door alle kreitsen heen,
En ziet het Engelsdom, zoo diep, zoo laag, beneên
Zijn voettapijt, in stof vast grimmelen, als wormen.
Het lust me met geweld dien zetel te bestormen,
En op te zetten bij dat opzet, in één slag,
Al teffens wat mijn staat, en star, en kroon vermag.

APOLLION.

Een loffelijk bestaan; dat uwe kroon vermeere
En aanwasse op dien voet! Ik reken mij tot eere
Te raden, onder u, tot zulk een brave daad.
Hetzij dit recht en wel of averechts beslaat,
De wil is prijselijk, al wou het niet gedijen.
Maar om niet reukeloos noch radeloos te strijen,
Hoe treedt men allerbest tot zulk een stout bestaan?
Hoe veiligst tegens 't punt van 't raadslot aangegaan?

LUCIFER.

Men kante hier met list ons eigen raadslot tegen.

APOLLION.

Dat zeggen heeft wat in: geleende macht te wegen
In eene zelve schaal met d' Almacht! haar gewicht
Weegt over. Wacht[1] uw kroon: wij vallen veel te licht.

BELZEBUB.

Zoo licht niet, of de kans zal eerst in twijfel hangen.

APOLLION.

Van wien, of hoe, of waar dien aanslag aangevangen?
Het overpeinzen kwetst alreê Gods majesteit.

LUCIFER.

Men hou haar ongekwetst, en stappe met beleid
De steile steilten op, en nooit gebaande rotsen.
Beleid en moed verwint, en durf gevaren trotsen.

APOLLION.

Geene Almacht, noch haar kroon: men koom zo niet te na,
Tenzij men leeren wil met naberouw te spâ.
De minder moet gedwee voor zijnen meerder wijken.

LUCIFER.

Laat d' Almacht rusten; zet gelijkheid en gelijken
Te zamen. Laat eens zien, wiens wapen zwaarder weeg'.
Ik zie ons vijanden gevlucht, den Hemel leêg
Met eenen slingerslag; ons heeren overladen
Van heerelijken roof, dan wijder zich beraden.

APOLLION.

Gij weet, wat Michaël, Gods Veldheer, al vermag:
Gods regementen staan verplicht aan zijn gezag.
Hij draagt den sleutel van het wapenhuis, hier boven.
De wacht is hem betrouwd. Hij houdt op alle Hoven
Getrouw een wakende oog, zoo dat er niet een star
Van al het Hemelsch heer, in 't minst, zich reppen dar,
Noch op dien Hemeltocht uit zijn gelid verroeren.
Men vangt haast aan; maar zulk een oorlog uit te voeren,
Dat draaft ons macht voorbij, en sleept een langen staart
Van zwarigheden na. Wat tuig, wat stormgevaart
Kan tegens hem bestaan, en d' opperbenden slopen?
Al zette 's Hemels slot zijn diamantpoort open,
Het vreesde list, noch laag, noch overrompeling.

[1] Hoedt, wees op uw hoede voor.

BELZEBUB.
Indien men ons besluit bekrachtig' met de kling,
Ik zie de morgenstar op onzen hoogen standert
Braveeren, 's Hemels staat en heerschappij veranderd.
APOLLION.
De Veldheer Michaël voert, ruim zoo trotsch en fier,
Gods wonderlijken Naam in 't veld van zijn banier,
De zon in top.
LUCIFER.
Wat baat een naam met licht geschreven?
Een heldenstuk, als dit, wordt geensins doorgedreven
Met titelen en pracht, maar dapperheid en moed,
En treken, van vernuft en loosheid uitgebroed.
Gij zijt een meester, tuk om Geesten in te luyen,
Te rijgen aan uw snoer, te leiden, op te ruyen.
Gij kunt bederven zelfs de vroomsten van de wacht,
En leeren weifelen wat nooit op weiflen dacht.
Begin, wij zien Gods heer gereten aan twee deelen;
De hoofden en de leên aan 't muiten en krakeelen;
De meeste macht alreê geblinddoekt en verdoofd,
En oversten en elk vast roepen om een hoofd.
Indien ge een vierde deel op onze zij kunt tronen,
Men zal uw kloek beleid met eere en ampten kronen.
Ga hene, en overleg dit stuk met Belial:
Het moet er duister zijn, daar hij verdolen zal.
Zijn tronie, glad vernist van veinzen en bedriegen,
In 't mommen niemand kent, die haar voorbij kan vliegen.
Ik stijg te wagen: leg het over[1] met u twee.
De Hofraad is vergaârd, en wacht ons komst alreê.
Men zal, zoodra gij komt, u beide binnen roepen.
Heer Overste! bewaak de hofpoort met uw troepen.

BELIAL, APOLLION.

BELIAL.
Gods Stedehouder dient zich van ons beide omhoog.
APOLLION.
Wij vliegen te gelijk, als pijlen van zijn boog,
BELIAL.
En doelen op een wit, doch hachelijk te raken.
APOLLION.
Sta vast, de Hemel wil[2] van dezen aanslag kraken.
BELIAL.
Laat kraken al wat wil; het moet er nu op staan.
APOLLION.
Hoe grijpen wij dit stuk met kans en voordeel aan?
BELIAL.
De wapens dienen ons; men moet van 't heer beginnen.
APOLLION.
De hoofden eerst, met een de stoutsten zien te winnen.
BELIAL.
Door iet wat glimpelijks, en met een schijn verbloemd.
APOLLION.
Zoo geef het dan een naam; laat hooren, hoe gij 't noemt.
BELIAL.
Men handhaaf 't Engelsdom, zijn handvest, eer, en staten,
En kieze een hoofd, waarop zich ieder mag verlaten.
APOLLION.
Dat hebt ge recht gevat; ik wensch geen schooner stof,
Noch zaad tot muiterij, om burgerij en hof
Te schennen tegens een, en scharen tegens scharen;
Want ieder is gezind, zijn staat en eer te waren,
En wettigheid, waartoe d' Almogendheid hem riep,
Eer zij de menschen vormde, en zoo veel spader schiep.
Het Hemelsche paleis is ons tot erf gegeven.
Den Geesten, die dus hoog op hunne vleugels zweven,
En, vrij van lichamen, niet zakken naar omlaag,
Past beter dit gewest dan 't aardsch geslacht, te traag
Om tegens zijn natuur te kiezen deze bogen.
Hier valt de dag te sterk, te krachtig, en hunne oogen
Verdragen geensins 't licht, ons vroeger aangewend.
De mensch beware dan zijn eigen element,
Als andre dieren; hij genoeg' zich met de palen
Van zijnen rijken hof. Het rijzen en het dalen
Van zon en maan verdeel' de maanden en het jaar.
Hij neem den ronden loop der heldre starren waar.
Hij nuttige zijn ooft, en al den geur der kruiden,
En keer' zich Oost, en West, ten Noorden, en ten Zuiden.
Dat zij zijn tijdverdrijf, en wat behoeft hij meer?
Wij kennen nimmer hier een aardschen opperheer.
Zoo sluit ik. Kunt ge, help dien zin beknopter uiten.
BELIAL.
Den mensch in eenwigheid ten Hemel uit te sluiten.
APOLLION.
Dat klinkt alle Engelen te wonder wel in 't oor.
Dat vliegt, gelijk een vier, van 't een in 't ander koor,
Door negen Ordens hene, en alle Hierarchijen.
BELIAL.
Zoo zal men allerbest versufte traagheid mijen;
Ons heil en uitkomst hangt aan snelheid en aan spoed.
APOLLION.
Niet min aan kloek beleid, en dapperheid, en moed.
BELIAL.
Die zal, door toeval[1] van ontelbre vanen, groeyen.
APOLLION.
Zij morren vast; men moet hier heimlijk onder roeyen,
Zich mengen in dien hoop, en voeden hun beklag.
BELIAL.
Dan diende Belzebub, een Vorst van groot gezag,
Zijn wapen aan hun klacht en wettigheid te hangen.
APOLLION.
Niet plotsling, maar allengs, en als door zijdegangen.
BELIAL.
De Stedehouder, met zijn tegenwoordigheid,
Biê zelf de sterke hand aan zulk een trotsch beleid.
APOLLION.
Wij zullen in den raad zijn zin en voorstel hooren:
Hij veinze voor een poos, en geve in 't end de sporen
Aan 't opgeruide heer, verlegen om een hoofd.
BELIAL.
Aan 't hoofd hangt al de zaak. Hoe veel gij hen belooft,
Zij zullen zonder hoofd dien optocht[2] niet beginnen.
APOLLION.
Wat reê gewonnen is, behoeft men niet te winnen.
Wie meest gekwetst wordt in zijn heerlijkheid en staat,
Dien geldt het eerst, die stapp' vooraan, en sla de maat
In zoo veel duizenden!
BELIAL.
De billijkheid en reden
Vereeren hem dees kroon; doch eer we dieper treden,
Zoo laat ons al 't gevaar eerst wegen, niets bestaan,
Of al de Hofraad steek' hier zelf zijn zegel aan.

REI.

ZANG.

Hoe zien de loffelijke gevels
Zoo rood? hoe straalt het heilig licht
Zoo rood op ons gezicht,
Door wolken en bedroefde nevels?
Wat damp, wat mist betrekt
Dat zuiver, nooit bevlekt,
En loutere saffier?
Die vlam, dien glans, dat vier
Van 't heldere Alvermogen?
Hoe schijnt ons nu de diepe gloed
Der Godheid toe, zoo zwart als bloed?
Die flus zoo klaar alle oogen
Verheugde? Wie begrijpt, wie kent
Deze oorzaak, onder d' Engelsdommen,

[1] overleg het. — [2] zal, dreigt te.

[1] bijval, aansluiting. — [2] ten krijg.

Die, boven Adams element,
Nog flus op galm van kelen zwommen;
Op lucht van Geesten, in den glans,
Die galerij, en tin, en trans,
Gewelf van koor en hof verguldde,
En met een ziel van vreugd vervulde
Al wat hier boven leeft, en zweeft?
Wie is er, die ons reden geeft?

TEGENZANG.

Toen wij, op Gabriëls bazuinen,
Ontvonkten, en een nieuwe wijs
Aanhieven, God ten prijs;
De rozegaarden, en de tuinen
Van 't Hemelsch Paradijs,
Door zulk een dauw en spijs
Van lof en zang verblijd,
Ontloken, scheen de Nijd
Van onder in to sluipen.
Een groot getal der Geesten, stom
En bleek en doodsch, ging, drom bij drom,
Misnoegend hene druipen.
De wimbrauw hing verslenst op 't oog.
Het gladde voorhoofd zette een rimpel.
De Hemelduiven, hier omhoog,
Onnoozel eerst, oprecht, en simpel,
Aan 't zuchten sloegen, zoo het scheen;
Alsof de Hemel viel te kleen
Voor haar, toen Adam wierd verkoren,
En zulk een kroon den mensch beschoren.
Dees smet ontstelt het oog van 't licht;
Z' ontsteekt die vlam in Gods gezicht.

Wij willen ons uit liefde in 't midden van hun mengen,
En deze oploopendheid weêr tot bedaren brengen.

DERDE BEDRIJF.

LUCIFERISTEN, REI.

LUCIFERISTEN.

Hoe kan men in zijn waan zoo vroeg bedrogen worden!
Hoe is 't alreê verkeerd! wij schatten niemands Orden
Gelukkiger dan d' onze, in dit opgaande Rijk,
Ja, achten onzen Staat den Oppersten gelijk,
En onveranderlijk, en boven 't aardsch gezegend;
Wanneer ons Gabriël met Gods bazuin bejegent,
En uit de goude poort verbaast met dit gebod,
Hetwelk al 't Engelsdom versteekt van 't hoogste lot,
Hun uit den vollen schoot der Godheid eerst geschonken.
Daar leggen wij te laag, en zien de schoone vonken
En stralen van onze eere en heerlijkheid gebluscht;
De gansche Hierarchy des hemels ongerust, (ven
Den mensch, in top van Staat en macht, zoo trotsch verhe-
Dat wij, als slaven, voor zijn heerschappije beven.
O onverwachte slag, en staatverwisseling!
Och! treurgenooten, zet u hier in eenen ring
In 't ronde! zet u hier te zamen; helpt ons treuren
En zuchten; het is tijd ons feestgewaad te scheuren,
Te klagen; niemand kan ten minste ons dit verbiên.
De blijschap smilt, en zal nu d' eerste droefheid zien.
Helaas, helaas, helaas! gebroeders, hemelreyen,
Legt af uw hoofdcieraad; verandert uw livreyen
En vrolijkheid in rouw; slaat neêr uw aangezicht,
Zoekt schaduwen, als wij. De droefheid schuwt het licht.
Een ieder volge ons stem, en bange jammerklachten.
Verdrinkt in jammer; zinkt in droevige gedachten!
Het klagen helpt, en zet de droefheid ook van 't hart.
Nu schept in kermen lust; het kermen heelt de smart.
Nu roept uit eenen mond, en volgt ons misbaren:
Helaas, helaas, helaas! waar is ons heil gevaren?

REI.

Wat weeklacht hoort men hier? onaangename toon!
De hemel eist hier af. Dees lucht is niet gewoon
Te hooren een muziek van druk op noten galmen
Door 't juichende gewelf. Triomfen, kransen, palmen,
En harpen passen ons en snaren. Wat wil dit?
Wie of hier hangends hoofds ineengekrompen zit,
Verlaten en bedrukt, en zonder nood beladen?
Wie geeft hen treurens stof? wie kan deze oorzaak raden?
Mijn Reisgenooten, volgt! 't is noodig, dat men vraag'
Naar d' oorzaak van hun leed, en deze donkre vlaag
Van droefheid, die den glans van onze pracht ontluistert,
Het licht van 't eeuwig feest benevelt en verduistert.
De hemel is een hof van weelde en vreugd en vreê.
Hier nestelt aan dit dak noch rouw noch hartewee.
Mijn Reisgenooten, volgt, en troost ze in hun bezwaren!

LUCIFERISTEN.

Helaas, helaas, helaas! waar is ons heil gevaren?

REI.

Genooten van ons heil en blijschap, broeders! hoe?
O zoons van 't vrolijk licht! hoe dus bedroefd te moê?
Wie geeft u stof aldus te jammeren, te treuren?
Gij hadt begonnen 't hoofd ten hemel op te beuren,
Te bloeyen in den dag, die neêrstraalt van Gods glans;
De hemel bracht u voort, om vlug, van trans in trans,
Van 't een in 't ander hof, te steigren, te zweven,
In 't onbeschaduwd licht, vernoegd, verzaad te leven,
Op een gedurig feest, te smaken 't hemelsch mann'
Van Gods onsterflijkheid, in een gerust gespan
Van feestgenooten. Hoe? dit voegt geen burgerijen
Van Englestad, o neen; dit voegt geen Heerschappijen,
Geen Machten, Tronen, noch geen heerschend Hemelsdom!
Gij kropt uw droefheid in, en zit versuft en stom.
Laat hooren wat uw deert; ontdekt het uw gespelen.
Ontdekt uw hartkwetsuur, dat wij die mogen heelen.

LUCIFERISTEN.

Och, broeders! vraagt ge nog met ernst, wat ons let?
Gij hoort, zoowel als wij, wat Gabriël trompet:
Hoe wij, door 't nieuw bevel, van onzen staat vervielen
In eene slavernij der aarde en zoo veel zielen,
Als uit een luttel bloeds en zaads te spruiten staan.
Wat is bij ons alreê mishandeld[1] of misdaan,
Dat God een waterbel, vol wind en lucht geblazen,
Verheft om d' Engelen, zijn zonen, te verbazen[2]?
Een basterdij verheft, gevormd uit klei en stof?
Wij waren pas gewijd tot pijlers van zijn hof,
Bekleedden onzen plicht, als trouwe rijksgenooten,
En worden op een sprong[3] gebannen, en gestooten
Uit deze waardigheid, verdrukt te streng en straf;
De handvest en het Recht, dat ons de Godheid gaf,
Wordt ingetrokken, en, in stede van regeeren
Met God en onder God, zal Adam triomfeeren
En heerschen, in zijn bloed en afkomst, onbepaald.
De Zon der Geesten is to plotseling gedaald.
Och, lotgenooten! volgt ons droefheid en misbaren;
Helaas, helaas, helaas! waar is ons heil gevaren?

REI.

Ontstelt ge u om den last van God en Gabriël?
Dit schijnt een razernij. Wie durf het hoog bevel
Berispen? Wie verwaand de Godheid wederstreven?
Wij zijn gehouden, God zijn Recht en eer te geven,
Te rusten in zijn wet. Wie treedt hier in geschil
Met Gods Almogendheid? zijn wenk en woord en wil
Verstrekke ons eene wet en maat en vaste regel.
Wie tegenspreekt, die breekt des Allerhoogsten zegel.
Gehoorzaamheid behaagt den Heerscher in dit Rijk
Veel meer dan wierookgeur, en goddelijk muzijk.
Gij zijt (och, weest zoo trotsch en hoog niet in uw wapen!)
Tot onderdanigheid, tot heerschen min, geschapen.
Och, medebroeders! staakt dit kermen en geklag,
En buigt u onder 't juk van 't eenig hoofdgezag.

---

[1]Versta: misdreven. — [2]verbijsteren, ontstellen. — [3]op 't onverwachtst, eensklaps.

LUCIFERISTEN.
Zegt liever: onder 't juk van grimmelende mieren.
REI.
Wanneer het Hem behaag', moet gij u laten stieren.
LUCIFERISTEN.
Wat hebben wij verbeurd? geeft reden en bescheid!
REI.
Verbeurd? gij kwetst Gods kroon door ongeduldigheid.
LUCIFERISTEN.
Wij klagen van verdriet, en enkel ongenoegen.
REI.
In steê van uwen wil gerust naar God te voegen.
LUCIFERISTEN.
Wij steunen op het recht, ons wettig toegestaan.
REI.
Uw recht en handvest blijf de Godheid onderdaan.
LUCIFERISTEN.
Hoe kan de meerder voor een minder zich verneêren?
REI.
Die zich[1] gelaten[2] stelt. God dienen is regeeren.
LUCIFERISTEN.
Gewillig, zoo de mensch regeere daar beneên.
REI.
De mensch leeft met zijn lot vernoegd, al is het kleen.
LUCIFERISTEN.
Den mensch is boven dat een hooger lot beschoren.
REI.
Na menige eeuwen wordt zijn opgang eerst geboren.
LUCIFERISTEN.
Een eeuw beneden is omhoog een oogenblik.
REI.
Het ga zoo 't wil, zoo 't moet, zoo d' Oppermacht dit schikk'.
LUCIFERISTEN.
Men had ons nutter dees geheimenis gezwegen.
REI.
De Godheid openbaart haar hart, tot u genegen.
LUCIFERISTEN.
Nog milder tot den mensch; zij zet hem boven aan.
REI.
Verknocht met Gods natuur, een wonderlijk bestaan!
LUCIFERISTEN.
Och, Engelsdom! woû God zich paren met uw wezen!
REI.
Wat God behaagt en schikt, dat wordt met recht geprezen.
LUCIFERISTEN.
Hoe heeft hij 's menschen peil alreê zoo hoog gemerkt!
REI.
Het is al wel, al goed, wat God bepaalt en werkt.
LUCIFERISTEN.
Hoe wil de mensch de kroon der Engelen verdooven!
REI.
Alle Englen zullen God in 't lichaam zien en loven.
LUCIFERISTEN.
Zij zullen slijk en stof aanbidden in het stof?
REI.
Bewierooken Gods naam, met geur, en prijs, en lof.
LUCIFERISTEN.
Den mensch bewierooken, van hooger hand gedwongen?

APOLLION, BELIAL, REI.

APOLLION.
Zij mompelen alreê! gij hoort een strijd van tongen.

BELIAL.
Wat scharen treuren hier, gedompeld in den rouw,
De sluyers om de borst en lenden! niemand zou
Begrijpen, dat men dus, in 't midden van de Geesten,
Op 't eeuwige banket en d' endelooze feesten,
Kon treuren, zaag' men niet dit jammerlijk getal
Venslensen[1] van verdriet. Wat ramp, wat ongeval
Ontstelt ze? Broeders! hoe? wat 's d' oorzaak van dit kermen?
Beleedigt iemand u? men zal uw Recht beschermen.
Wat deert de Broeders? spreekt! laat hooren, wat u deert.
REI.
Zij klagen, dat de staat der menschen triomfeert
Door Gabriels bazuin, en opstijgt boven d' Englen;
Dat God zijn wezen wil met Adams wezen strenglen,
De Geesten onderworpt het menschelijk gebied.
Daar hoort gij, kort en klaar, den grond van hun verdriet.
APOLLION.
Zoo groot een ongelijk valt lastig te gedoogen.
BELIAL.
Het overtreft bijkans ons krachten en vermogen.
REI.
Wij bidden, dat gij toch dien twist met ons beslecht.
APOLLION.
Wat raad? Hoe paait men hen? Zij steunen op hun Recht.
REI.
Wat Recht? die wetten geeft, vermag de wet te breken.
APOLLION.
Hoe kan rechtvaardigheid een onrecht oordeel spreken?
REI.
Bestraf Gods oordeel eens, en schrijf hem wetten voor.
BELIAL.
De vader leer' het kind hem volgen op zijn spoor.
REI.
Zijn spoor te volgen, is het zelve[2] als Hij te willen.
APOLLION.
Verandring van Gods wil veroorzaakt dees geschillen.
REI.
Hij zet den eenen van, den andren op den troon;
De minder waardste wijk' voor eenen waarder zoon!
BELIAL.
Gelijkheid van genâ de Godheid best zou passen;
Nu durf de duisternis het Hemelsch licht ontwassen.
De kinders van den nacht braveeren zelfs den dag.
REI.
Wat adem haalt, met recht den Schepper danken mag,
Die elk zijn wezen gaf, en mindre en meerder waarde.
Wanneer het hem belieft, zal 't element der aarde
Veranderen in lucht of water of in vier;
De Hemel zelf in aarde, een Engel in een dier,
Een mensch in Engleschijn of onbegrepen wonder.
Eén macht regeert het al, en keert het bovenste onder;
Wat d' allerminste ontvangt is loutere genâ.
Hier geldt geen willekeur; hier komt vernuft te spâ.
In d' ongelijkheid is Gods heerlijkheid gelegen.
Zoo zien we tegens 't lichtst het zwaarste zwaarder wegen.
Dus steekt het schooner af op 't schoon; de kleur op kleur;
De diamantsteen op turkoosblaauw; geur op geur;
Het sterke op flaauwer licht; gestarrent tegens starren.
Ons schikken is den Staat van dit Heelal verwarren,
Misschikken al wat God geschikt heeft en beleid;
En wat het schepsel schikt, dat is wanschapenheid,
In 't allerminste lid. Men staak' dit murmureeren.
De Godheid kan den Staat van 't Engelsdom ontberen.
Zij is met niemands dienst beholpen. Eenwig rijk
En heerelijk, behoeft Zij wierook noch muzijk,
Noch geur, haar toegezwaaid, noch lof, haar toegezongen.
Ondankbre Geesten! zwijgt; betoomt uw snoode tongen!
Gij weet Gods reden niet; genoegt u met uw lot,
En onderwerpt u Gods en Gabriels gebod!
APOLLION.
Is dan de Staat en 't lot der Geesten onbestendig?
Zoo staan ze glibberig, zoo zijn ze alreede ellendig!
REI.
Omdat een minder zal regeeren in dit Rijk?
Wij blijven die we zijn; geschiedt ons ongelijk?

[1]Versta: Wanneer hij. — [2]berustend.

[1]verleppen, verkwijnen. — [2]Thans zelfde.

BELIAL.

Zij zijn de naaste aan God, hun toeverlaat en vader.
En lagen Hem aan 't hart; nu leît een minder nader.

REI.

Zich over 's anders heil bedroeven, is gebrek
Van liefde, en riekt naar nijd en hoogmoed. Laat dees vlek
Op Englezniverheid en louterheid niet kleven.
Elkandre, in eendracht, liefde, en trouw, voorbij te streven,
Behaagt den Vader, die het al in orden schiep.

BELIAL.

Zij houden d' orden, daar de Hemel hen toe riep;
Maar kunnen traag verstaan des menschen slaaf te worden.

REI.

Dat 's ongehoorzaamheid; zoo spatten ze uit hun Orden.
Gij ziet, hoe 't Hemelsch heer, geharrenast in 't goud
En in 't gelid gesteld, zijn beurt en schildwacht houdt;
Hoe deze star gedaald, en gene in top daar boven,
De klaarste een minder klare in luister kan verdooven;
Hoe d' eene een kleiner ronde, en d' andre een grooter schrijft;
De laagste Hemel snelt, de hoogste langzaam drijft;
En evenwel verneemt ge, in deze oneffenheden
Van ampten, licht en kreits en stand en trant en treden,
Geen tweedracht, nijd, noch strijd; des Albestierders stem
Geleidt dit maatgezang, dat luistert scherp naar Hem.

BELIAL.

't Gestarnte blijft in staat, daar God het in woû scheppen.
Behaagde 't Hem, den Staat der Englen niet te reppen,
Zij weken geen gestarnte, in eendracht, noch in peis,
Noch steurden met geklag de rust van dit paleis.

REI.

Zie toe, en wacht u wel, deze ongenoegt[1] te stijven.

APOLLION.

Wij wenschen, dat dees lucht en wolk mag overdrijven,
Eer ze uitberste, en 't gewest des Hemels zette in vier.
Zij groeyen in getal. Wie stilt ze? Wie komt hier?

LUCIFERISTEN, BELZEBUB, REI.

LUCIFERISTEN.

Helaas, helaas, helaas! waar is ons heil gevaren?

BELZEBUB.

't Gaat wel; wij groeyen aan; onze Engelen vergåren,
En steken, vol misbaar, de hoofden vast bij een.
Wat port[2] u, Engleburg met kermen en gesteen
T' ontrusten? Kan de bloem der zaligheid verslensen?
Gerust bezitten al wat eenig Geest kan wenschen
Van God, den zegenaâr, vernoegt u dat nog niet?
Zoo staat ge u zelfs in 't licht, en koestert een verdriet,
Waarvan ik d' oorzaak noch beseffen kan, noch raden.
Houdt op van kermen! scheurt veldteekens, en gewaden
Niet langer, zonder reên, maar heldert[3] uw gezicht
En voorhoofd met een straal, o kinders van het licht!
De schelle kelen, die met zang de Godheid danken,
Zien om, en belgen 't zich, omdat gij valsche klanken
En basterttonen mengt in 't goddelijk muzijk.
Uw bittre weeklacht stenrt de maat van 't Hemelrijk.
't Gewelf huilt u na. De rouwgalm, in den hoogen
Gestegen, rolt al voort, van d' eene in d' andre bogen;
En zonder misdaad wordt, door zulk een ongeluid[4],
De wasdom van Gods naam en glorie niet gestuit.

LUCIFERISTEN.

Heer Overste, op wiens wenk ontelbre keurebenden
Zich wapenen! gij komt van pas, om onze elenden
Te zalven, en den smaad en onverdienden hoon
Te schutten[5] door uw macht. Zal Gabriël de kroon
Der heilige Engelen op 't hoofd van Adam zetten,
Door Adams erfgenaam Gods eerstelingen pletten?
Wij waren eerder niet geschapen, eer de zon
Te wagen steeg en licht den Hemel geven kon.
De Godheid koos vergeefs de Geesten tot trouwanten
Van 't onbeweegbre Hof, indien Ze zich woû kanten
En spitsen tegens 't Recht der Geesten, zonder schuld
Tot wederstand getergd, uit nood en ongeduld.
Wij juichten, in den lof der Godheid opgetogen,
Aanbaden, wierookten met schalen, neigden, bogen
Onze aangezichten neêr. De Hemel gaf gehoor,
Verslingerd op den dans des galms, van koor in koor,
Ja, smolt van volle vreugd op tongmuziek[1] en harpen;
Toen Gabriëls bazuin zich plotseling kwam werpen
Met dezen donderslag in 't midden van Gods eer;
Daar lagen wij verbaasd, verstrooid, verdrukt ter neêr.
De blijschap gaf den geest. De zwangre keelen zwegen.
De jongstgeboren streek de kroon, den staf, den zegen;
En d' oudste zoon, onterfd bij d' Oppermajesteit,
Gemerkt bleef voor een slaaf! Dat valt gehoorzaamheid,
Godvruchtigheid, en liefde, en trouwe, uit Gods trezoren
Ten deele, dompelt haar in rouwe, ontvonkt den tooren
En wraakzucht, om den mensch, uit een gerechten haat,
Te smoren in zijn bloed, eer hij der Englen Staat
Verplette, en zij, geboeid als snoode en arme slaven,
Gedwongen worden naar zijn zweep en wil te draven,
Gelijk hij daar beneên de dieren houdt in dwang.
Heer Overste! gij kunt der Geesten ondergang
Verhinderen, en bij hun handvest hen bewaren:
Beschut ze door uw macht; wij staan gereed, uw scharen,
Uw standert, en uw heer te volgen; trek maar aan!
't Is eerlijk[2], voor zijn eere, en krone, en Recht te staan.

BELZEBUB.

Mij deert uw ongelijk, o Koning aller Heeren!
Verhoê dit liever. Geef geen stof tot mutineeren[3],
Noch tweedracht. Geef geen stof tot wederspannigheid.
Wat raad? Hoe stil ik u en d' Oppermajesteit?

LUCIFERISTEN.

Zij kwetst het heilig Recht, aan d' Engelen geschonken.

BELZEBUB.

Het Recht te kwetsen kan den onderzaat ontvonken,
Een vier ontsteken, daar de lucht af[4] branden zou.
O, averechtschen loon van onbevlekte trouw!
Hoe zullen wij ons best in dees vertwijfling dragen?

LUCIFERISTEN.

Men trooste zich, een kans, een stouten sprong, te wagen.

BELZEBUB.

Waar toe zich zelfs gewaagd? men ga een zachter gang.

LUCIFERISTEN.

Hier geldt alleen geweld, en kracht, en wraak, en dwang.

BELZEBUB.

Men kon, waar 't mogelijk, een veilig middel kiezen.

LUCIFERISTEN.

Met uitstel zal men hier niet winnen, maar verliezen.

BELZEBUB.

Men geeft zijn ongelijk met reden te verstaan.

LUCIFERISTEN.

De reden heeft hier uit; men zet ons onderaan.

BELZEBUB.

Met smeeken mocht gij best en eerst uw wensch verwerven.

LUCIFERISTEN.

Het stuk ontdekken, is den handel glad bederven.

BELZEBUB.

Men kan dien aanslag naauw ontveinzen voor het licht.

LUCIFERISTEN.

Wij groeyen machtig aan, en staan in evenwicht.

BELZEBUB.

De kans begunstigt hen, die met Gods Veldheer vechten.

LUCIFERISTEN.

Hier is met sufferije en schrik niet uit te rechten.

---

[1]ongenengte, ongenoegen, misnoegen. — [2]prikkelt, noopt, drijft. — [3]verheldert. — [4]wanklank. — [5]weren.

[1]zang. — [2]eervol, glansrijk. — [3]muiten, oproermaken. — [4]van.

BELZEBUB.
Wat zeît Apollion hier toe, en Belial?
LUCIFERISTEN.
Zij trouwen onze zijde, en sterken het getal.
BELZEBUB.
Hoe heeft men dit verhaast? het is nu ver gekomen.
LUCIFERISTEN.
De Hemel vloeit ons toe van zelf met volle stroomen.
BELZEBUB.
Betrouwt u op geen heer vol lichte weifelaars.
LUCIFERISTEN.
Wij zien alreê meer kans en voordeel, min gevaars.
BELZEBUB.
Wie roekeloos begint, beroem' zich van geen voordeel.
LUCIFERISTEN.
Aan d' uitkomst hangt het al, voor d' uitkomst dwaalt het (oordeel.
Dit gansche leger eischt u tot een opperhoofd
En leidsman op dien tocht.
BELZEBUB.
Maar wie is zoo beroofd
Van zinnen, dat hij uw gerechtigheid verdadig',
En 's Hemels heerkracht terge? ei, weest u zelfs genadig!
Verschoon me van dien last; ik kieze geene zij.
Men legge met verdrag deze ongelijkheid bij.
REI.
Gebroeders! geeft gehoor. Houdt boven aan met smeeken
Bij God, door middelaars; men wint met tusschenspreken
Gemakkelijker veld, dan door dien steilen weg
Van oproer. Handelt koel, met raad en overleg.
Wij willen te gelijk uw Recht om hoog verweren.
Bedaart; gij kwetst de kroon van God, den Heer der Heeren!
LUCIFERISTEN.
En gij ons wettigheid: verstout u hooger niet.
Heer Belzebub! aanvaard dit wettige gebied,
En zet de haren schrap; wij volgen u te gader.
BELZEBUB.
O ijveraars, bedenkt, bedenkt u liever nader!
Ik wil u voortreên naar den troon van 't groot paleis,
En ons gerechtigheid bemiddelen door peis
En onderling verdrag; gewillig, onbedwongen.
REI.
Houdt stil, houdt stil! gij wordt van Michaël besprongen.

MICHAËL, BELZEBUB, LUCIFERISTEN.

MICHAËL.
Waar zijn we? wat gedruisch verneemt men hier alreê?
Dit schijnt een hof van twist en oproer, niet van vreê,
Gehoorzaamheid, en trouw. Prins Belzebub! wat reden
Beweegt u, als een hoofd van wederspannigheden,
Dien oploop, zwanger van een goddeloos verraad,
Te stijven tegens God, ons aller toeverlaat?
BELZEBUB.
Genade, o Michaël! gewaardig ons te hooren,
Eer gij een vonnis velt, uit ijverigen tooren,
Ter eere van Gods Naam. Belast ons met geen schuld!
MICHAËL.
Ik zal uw onschuld dan aanhooren met geduld.
BELZEBUB.
De t'zamenrotting van zoo menig duizend troepen,
Gesteurd om 't hoog gebod, ten rijkstroon uitgeroepen,
Op Gabriels bazuin, vereischte een tusschenspraak,
Tot slissing[1] van dien brand; waarom ik van hun zaak
En klachten kennis koom te nemen, om het muiten,
Bij alle middelen en mooglijkheên, te stuiten;
Zij varen echter voort, al razende en ontzind
Aan 't hollen, buiten spoor, en dringen 't klachtbewind
Met kracht ons op den hals. Ik poog de macht te scheyen
(Laat tuigen van mijn trouw dees Godgetrouwe Reyen!),
Te raden, hunne klacht te storten voor Gods stoel;
Maar ijvre vruchteloos, in 't midden van 't gewoel
En oproer, als een zee ten hemel toe verbolgen.
De Veldheer treê nu voor: wij staan gereed te volgen,
Indien hij middel ziet tot slechting van 't geschil.
MICHAËL.
Wie durf zich tegens God en Zijnen heil'gen wil
Verzetten? wie dus stout den oorlogsstandert planten,
In 't koninkrijk van peis? Indien ge door gezanten
Wilt handelen omhoog, tot voorstand van uw lot,
Wij willen uwen zoen bemiddelen bij God;
Of anders, wacht uw hoofd! dit zal u niet gelukken.
LUCIFERISTEN.
Zoudt gij met wapenen ons heilig Recht verdrukken?
Zij zijn den Veldheer niet tot zulk een eind betrouwd.
Wij steunen op ons Recht; rechtvaardigheid is stout.
MICHAËL.
D' inspanner[1] tegens God is allerminst rechtvaardig.
LUCIFERISTEN.
Wij dienen God; Hij kenne ons tot zijn diensten waardig;
De Hemel blijve maar in zijnen eersten stand!
Men stell' geene amptenaars van 't Hemelsch Vaderland
Beneden 't aardsch geslacht: dat staat de Hierarchyen,
De Tronen, Machten, hooge en lage heerschappyen
Der Geesten, Englen, en Aartsenglen nimmermeer
Te lijden; neen, geeusins; al zoude uw bliksemspeer
Doorstooten borst aan borst, en d' allertrouwste harten;
Wij laten ons geensins van Adams afkomst tarten.
MICHAËL.
Ik wil, dat elk vertrekke, op 't wenken met mijn hand.
Hij kant zich tegens God en Godheid, wie zich kant
Meineedig tegens ons. Vertrekt naar uwe vanen.
Dat past soldaten, en gehoorzame onderdanen
Des Hemels. Wat geweld, wat moedwil drijft men hier!
Wie anders oorloogt dan onder mijn banier,
Beoorloogt God, en is een vijand van Zijn Rijken.
LUCIFERISTEN.
Wie op zijn Recht staat, hoeft voor geen geweld te wijken.
Naturelijk is elk beschermer van zijn Recht.
MICHAËL.
'k Gebiede u, dat ge fluks de wapens nederlegt;
Door t'zamenrotten wordt uw eer en eed geschonden.
LUCIFERISTEN.
Natuur heeft d' Engelen door eenen band verbonden,
Elkandre bij te staan; ook wordt niet één alleen
Geraakt in dit geschil, maar 't raakt ons in 't gemeen.
MICHAËL.
Zoudt gij met wapenen den Hemel dan beroeren?
Die zijn u niet betrouwd, om tegens God te voeren.
Misbruikt ge uw macht, zoo vreest des Allerhoogsten (macht!
LUCIFERISTEN.
De Stedehonder wordt alle oogenblik verwacht.
Hij is in aller ijl gedagvaard en ontboden.
Wij willen al op een, en Goden tegens Goden
Opzetten, liever dan van ons gerechtigheid
Aftreden door geweld.
MICHAËL.
Zoo groot een onbescheid[2]
Verwacht ik nimmermeer van 's Hemels Stedehonder.
LUCIFERISTEN.
Het zweemt naar onbescheid, een eersteling, een ouder
Te stellen onder 't juk des jongsten, als een knecht.
Dat d' Engel de natuur der Engelen bevecht',
En tegens zijns gelijk, in staat, en aard, en wezen,
De wapens voere, wordt met onbescheid geprezen[3].
MICHAËL.
Hardnekkige aard! gij zijt geen zonen meer van 't licht,
Maar eer een bastertslag, dat voor geen Godheid zwicht.

[1]blussching.

[1]opstoker, opruyer, zamenspanner. – [2]Thans onbescheidenheid. — [3]als onb. gelaakt.

Gij tergt den bliksemstraal, en onverzoenbren tooren;
Volhardt ge, wat een ramp en val is u beschoren!
Gij luistert naar geen raad, noch onderwijs; laat zien
Wat d' Allerhoogste stem ons boven zal gebiên.
Welaan, ik wil, dat zich d' oprechte en vrome Reyen
En scharen daatlijk van rebelle rotten scheyen.

LUCIFERISTEN.

Laat scheiden al wat wil; wij houden ons bij een.

MICHAËL.

Getrouwe Reyen, volgt Gods Veldheer!

LUCIFERISTEN.

Trek vrij heen!

BELZEBUB, LUCIFER, LUCIFERISTEN.

BELZEBUB.

De Veldheer vaart naar God, om over u te klagen.
Schept moed! Vorst Lucifer, gestegen op zijn wagen,
Wordt herwaart aangevoerd. Gij moet u kort beraân.
Een heerkracht, zonder hoofd, kan nimmermeer bestaan.
Wat mij belangt, die last valt mij te zwaar te tillen.

LUCIFER.

De gansche Hemel waagt en dreunt van uw geschillen.
De keurtbenden staan gereten en gedeeld,
Het oproer slaat al voort. De hooge nood beveelt
Hierinne te voorzien, en onheil voor te komen.

LUCIFERISTEN.

Heer Stedehonder, wijk en toevlucht aller vromen!
Wij hopen nimmermeer, dat gij, als Michaël,
Den hals van 't Engelsdom, tot eene voetschabel
Van Adams afkomst, zult verwerpen en verdoemen,
En zulk een smaad en hoon vergulden en verbloemen
Met schijn van billijkheid, en stijven door uw macht
Den opgang van den mensch, een grof en aardsch geslacht.
Wat wierook schenkt hij toch den schaars van hem gezienen?
Waarom belast men ons een snooden worm te dienen,
Te dragen op de hand, te luistren naar zijn stem?
Schiep God de hemelen en Englen slechts om hem,
Wij waren nutter nooit geschapen noch geworden.
Ontfarm u, Lucifer! Gedoog niet, dat onze Orden
Zoo laag vernederd werde, en zonder schuld verzink',
De mensch, gelijk een hoofd der Englen, strale en blink',
In 't ongenaakbre licht, waarvoor de Serafijnen,
Al bevende van angst, als schaduwen, verdwijnen.
Indien gij u verneêrt zoo groot een ongelijk,
Tot voorstand van ons recht, te slechten in dit Rijk;
Wij zweren uwen arm eendrachtig t' onderstutten.
Aanvaard dees heerbijl; help, och help ons Recht beschutten!
Wij zweren u met kracht, in volle majesteit,
Te zetten op den troon, aan Adam toegeleid.
Wij zweren uwen arm eendrachtig t' onderstutten,
Aanvaard dees heerbijl! help, och help ons Recht beschutten!

LUCIFER.

Mijn zonen, op wier trouw geen vlek van ontrouw hecht,
Al wat de Godheid wil en van ons eischt, is recht.
Ik ken geen ander recht, en stutte, als Stedehouder
Der Godheid, zijn besluit en raadslot met mijn schouder.
Den schepter, dien ik voer, ontving mijn rechte hand
Van zijn Almogendheid, als een genadepand
En teeken van Gods gunst en liefde tot ons allen.
Is nu zijn hart en zin op Adam juist gevallen,
En lust het hem den mensch, in volle heerschappij,
Te zetten boven aan, en, boven u en mij,
Te kronen, schoon we nooit in onzen plicht bezweken;
Wat raad hier toe? Wie wil dat raadslot tegenspreken?
Indien hij Adam nog een zelve heerlijkheid,
En d' Engelsche natuur gelijk, had toegeleid,
Dat waar verdragelijk voor alle hemeltelgen,
Gesproten uit Gods stam: nu mochten zij 't zich belgen,
Zoo belgzucht geene vlek omhoog gerekend waar.
Maar hoe men 't vat, dit loopt van wederzij gevaar,
Hetzij men zwichte uit schroomte, of moedig wederstreve;
Ik wensche dat hij u dees bellegzucht[1] vergeve.

LUCIFERISTEN.

Heer Stedehonder! ei, aanvaard dien heerstaf toch,
En handhaaf 't heilig Recht; wij volgen in uw zog.
Wij volgen, streef vooruit op uw gezwinde veêren!
Wij willen sneuvlen, of zeeghaftig triomfeeren.

LUCIFER.

Dit strijdt met onzen eed, en Gabriëls gebod.

LUCIFERISTEN.

Dat strijdt met God, en zet het menschdom boven God.

LUCIFER.

Laat God zijn eer en stoel en majesteit bewaren.

LUCIFERISTEN.

Bewaar uw eigen stoel; wij willen, als pilaren,
U stutten, en den staat der Engelen met een.
Geen mensch zal onze kroon, Gods kroon, met voeten treên!

LUCIFER.

De Veldheer Michaël, gewapend onder 't zeegnen
Van boven, wil[2] ons fluks met al zijn heer bejeegnen.
Zijn heerkracht bij uw macht, wat is 't een groot verscheel!

LUCIFERISTEN.

Is 't geene helft[3], gij sleept een staart van 't derde deel
Der Geesten mede, indien ge u geeft op onze zijde.

LUCIFER.

Dan is de kans gewaagd, ons gunst verloren bij de
Verdrukkers van uw Recht.

LUCIFERISTEN.

De moed, de dapperheid,
De hoon, de smaad, de spijt, de wanhoop, het beleid,
De wraak, het ongelijk, niet anders te beslechten,
En wat hier aanhangt, zal ons stijven onder 't vechten.

BELZEBUB.

Wij hebben 't heilig Rijk alleen in onze macht.
Wat raadslot men besluit', de wapens geven 't kracht
En nadruk, zoo wij slechts ons in slagorden stellen;
Wat nu nog weifelt, straks op onze zij zal hellen.

LUCIFER.

Ik troost me dan, geweld te keeren met geweld.

BELZEBUB.

Zoo stijgt de trappen op, o allerbraafste Held!
Heer Stedehouder! stijg dien troon op, dat we u zweeren.

LUCIFER.

Vorst Belzebub! getuigt, en gij, doorluchtste Heeren!
Apollion, getuig! getuig, Vorst Belial!
Dat ik, uit nood en dwang, dien last aanvaarden zal,
Tot voorstand van Gods Rijk, om ons bederf te keeren.

BELZEBUB.

Nu brengt den standert voort, dat wij den stander zweren:
Getrouwigheid aan God en onze Morgenster.

LUCIFERISTEN.

Wij zweren te gelijk bij God en Lucifer!

BELZEBUB.

Nu brengt het wierookvat, gij Godgetrouwe scharen!
Bewierookt Lucifer met wierookkandelaren,
En schalen, rijk van geur! Verheerlijkt hem met licht,
En glans van fakkelen! Verheft hem met gedicht,
Gezangen en muziek, bazuinen en schalmeyen!
Het voegt ons, hem aldus met staatsie te geleyen.
Heft op[4] een heldren toon,
Ter eere van zijn kroon!

LUCIFERISTEN.

Op! trekt op, o gij Luciferisten!
Volgt dees vaan.
Rukt te hoop al uw krachten en listen!
Trekt vrij aan.
Volgt dezen God, op zijn trommel en trant,
Beschermt uw Recht en Vaderland!

---

[1] muitzucht. — [2] zal. — [3] Zoo niet de helft. — [4] aan.

Helpt hem Micheëls heerkrachten stuiten;
Houdt nu moed!
Helpt den Hemel voor Adam nu sluiten
En zijn bloed!
Volgt dezen Held, op zijn bazuin en trom.
Beschut de kroon van 't Engelsdom! –
Ziet, ai ziet nu de Morgenstar blinken!
Voor die pracht
Zal des vijands banier haest verzinken,
In den nacht;
Wij met triomf kronen God Lucifer,
Bewierookt hem; aanbidt zijn Ster!

REI.

ZANG.

Waar zijn we toe gekomen,
Dat 's Hemels burgertwist
De regimenten splitst,
En 't zweerd is opgenomen,
Te zinneloos en blind?
Wie is er van ons benden,
Hij snenvelt of verwint[1],
Gelukkig, die d' ellenden
Van hunne broedren zien,
En Rijks- en Reigenooten?
Of die verwonnen vliên,
In ballingschap gestoten?
O, zoons van éénen God,
Waartoe verdwaalt uw Lot!

TEGENZANG.

Helaas! waartoe verdwelen
De Geesten? wat verleidt
Hen, uit de zekerheid
Van hunnen Staet en palen
Te spetten, zonder nood?
Zich op het spits te wegen?
Ons weelde was te groot,
Te dertel om te dragen;
De Hemel niet genoeg
Om Engelen te paayen;
De Nijdigheid most vroeg
Dit zaad van oorleg zaayen,
In 't vreedzaam Vaderland.
Wie leît dien twist aan hand?

TOEZANG.

Is dit krijgsvier niet te smoren,
Door een macht van hooger hand,
Wat wil blijven in zijn stand?
Staatzucht zal alle Orden storen;
Hemel, aarde, zee, en strand
Zullen staan in lichten brand.
Staatzucht, eens door triomfeeren
Als gewettigd, zal verwoed
God en alle macht braveeren.
Staatzucht kent noch God, noch bloed.

VIERDE BEDRIJF.

GABRIËL, MICHAËL.

GABRIËL.

De gansche Hemel gloeit, in eenen lichten brand
Van oproer en verraad. 'k Verdaag u, als Gezant
Van God en zijnen stoel, nu daatlijk op te trekken,
Met eenen gloed van vier en ijver, deze vlekken
Te branden uit Gods naam, en 't zuiver Hemelsdom.
Vorst Lucifer braveert; hij roert trompet en trom.

MICHAËL.

Is Lucifer, helaas! in zijne trouw veranderd?

GABRIËL.

Des Hemels derde deel heeft reede zijnen standert,
Die valsche Morgenstar, gezworen, zijnen troon
Bewierookt, als een God, en met een lastertoon
Van goddeloos muziek hem eere toegezongen;
Zij komen herwaarts aan in volle kracht gedrongen,
En dreigen schrikkelijk, de poort van 't wapenhuis
Te rammen met geweld. Een woest en wild gedruisch
Van onweêr buldert vast, van boven en van onder.
Het weêrlicht, stormt, en raast. De bliksem en de donder,
In arbeid, schudden vast de pijlers van ons Hof.
Men hoort geen Serafijns, noch wedergalm van lof;
Een ieder zit in druk gedompeld over d' ooren.
Dan zwijgen plotseling, dan huilen al de kooren
Der Engelen, van druk en medelijden, om
Den blinden afval van 't gezaligd Engelsdom,
En d' Engelsche natuur. 't Is meer dan tijd om heden
Te kwijten uwen plicht, en op uw heilige eeden
(Die gij, als Veldheer, op het punt des bliksems zwoert,
Bij God en zijnen naem) te passen.

MICHAËL.

Wat vervoert
Gods Stedehouder dus, zich tegens God te kanten,
Als een verwaten hoofd van dolle vloekverwanten?

GABRIËL.

De Hemel weet, hoe noode ik Gods gerechte zaak
Verdadige, op dees wijs. Hoe bitter wil de wraak
Hem treffen! want men weet geen middelen te vinden,
Om dit verdoold geslecht, rampzaligen en blinden,
Te leiden op de baan, de heerbaan van hun trouw.
Ik zag Gods blijschap zelf zich met een wolk van rouw
Beschaduwen: in 't end de wraak een vlam ontsteken
In d' oogen van het licht, eer, om dien slag te breken,
Het last gaf tot den tocht. Ik hoorde een wijl het pleit,
Hoe d' opperste Genade en Gods Gerechtigheid
Elkandre in wederwicht, met pit van reden, hielen.
Ik zag de Cherubijns, hoe ze op hun aanzicht vielen,
En riepen vast: „genâ, genâ! o Heer, geen Recht!"
Men had dit zwaar geschil gezoend, en schier geslecht,
Zoo scheen de Godheid tot genade en zoen genegen;
Maar als de wierookstank in top komt opgestegen,
De smook, die Lucifer om laag wordt toegezwaaid,
Met wierookvat, bazuin, en lofgezangen, draait
De Hemel zijn gezicht van zulke afgoderijen,
Gevloekt van God, en Geest, en alle Hierarchijen.
Genâ had uitgediend. Waak op, in 't harrenas.
De Godheid dagvaart u, eer 't oproer ons verrass'.
Betem met uwen arm de woeste Behemotten
En Leviathans, die dus godloos t' zamen rotten.

MICHAËL.

Uriël! schildknaap, fluks! men breng' den bliksem hier,
Mijn harnas, helm, en schild. Breng herwaart Gods banier.
Men blaze de bazuin. Te wapen! fluks te wapen,
Gij Machten, Tronen! wat getrouw is, en rechtschapen,
Dat wapen' zich met ons. Gij regementen, voort,
Een ieder in 't gelid! de Hemel geeft het woord.
Men blaze de bazuin; men sla de holle trommels,
Verdagvaarde in der ijl ontelbre dikke drommels
Gewependen. Blaest op; ik schiet de wapens aan.
Het geldt Gods eer alleen. Het moet er nu op staan.

GABRIËL.

Dit harnas past zoo braaf, alwaar[1] 't u aangeschapen.
Hier komt de veldbanier, waar in Gods naam en wapen
U toestraalt, en de zege in top u heil belooft.
Hier komen de Cornels u groeten, als het hoofd
Van 't heer der Hemelen, die Gods baniere zwoeren.
Schep moed, Vorst Michaël! gij zult Gods oorleg voeren.

---

[1]Versta: hij moge snenvelen of verwinnen.

[1]Thans als waar.

MICHAËL.
Zoo zal ik. Hoû mijn woord[1] om hoog; zij trekken heen.
GABRIËL.
Wij volgen uwen tocht met wenschen en gebeên.

LUCIFER, BELZEBUB, LUCIFERISTEN.

LUCIFER.
Hoe staat het met ons heer? hoe is 't er meê gelegen?
BELZEBUB.
Het heer verlangt, gereed, om, onder uwen zegen,
Te vliegen regelrecht op 't spits van Michaël.
LUCIFERISTEN.
Zoo doet het; ieder wacht op Lucifers bevel,
Om t' effens d' armen en hun vleugels eens te reppen,
Dien grooten vijand lucht en winden t' onderscheppen,
En, als hij legt in zwijm, te ketenen met kracht.
LUCIFER.
Hoe talrijk is het heer? waar in bestaat ons macht?
BELZEBUB.
Die groeit alle oogenblik, en bruist uit alle transen
Ons toe, gelijk een zee van vier en heldre glansen.
'k Vertrouw het derde deel des Hemels houdt ons zij,
Is 't niet de halve streek; want Michaëls getij
Verloopt alle oogenblik, en ebt aan alle kanten.
De helleft van de wacht en eerste hoftrouwanten,
Uit ieder Orden, van een ieder Hierarchij,
Verzweren[2] hunnen Heer, Vorst Michaël, als wij.
Men ziet er Cherubijns, Aartsenglen, Serafijnen
De vanen voeren. Zelf het Paradijs, aan 't kwijnen
Geslagen van verdriet, verschiet zijn groente en verf;
En waar men d' oogen keert, daar schijnt een wis bederf,
En boven 't hoofd een bui en donkre wolk te hangen.
Dat voorspook spelt ons heil; men heeft slechts aan te van-
Gij draagt alreê de kroon des Hemels op uw kruin. (gen.
LUCIFERISTEN.
Die klank behaagt me meer dan Gabriëls bazuin.
Hoort toe, en geeft gehoor beneden deze trappen[3].
Hoort toe, gij Oversten! hoort toe, gij Ridderschappen!
En luistert wat wij u vermelden, klaar en kort.
Gij weet, hoe verre wij alreê zijn uitgestort
In wraakzucht tegens 't Hoofd der opperste paleizen,
Dat het een dolheid ware, op hoop van zoen, te deizen,
En niemand denken durf deze onuitwischbre smet
Te zuivren door genâ; dies moet de nood een wet,
Een wisse toevlucht van te wanken noch te wijken
Verstrekken; gij, met kracht en zonder om te kijken,
Dien standert en mijn star verdadigen, met een
Den vrijgeschapen Staat der Englen in 't gemeen.
Het ga zoo 't wil; volhardt groothartig, onverdrietig;
Geen almacht heeft de macht, dat zij geheel vernietig'
Het wezen, dat gij eens voor eeuwigheid ontvingt.
Indien ge, fel en forsch, met uwe heerspits dringt
In 't hart van 's vijands heer, en komt te triomfeeren,
Zoo zal de tyrannie der Hemelen verkeeren
In eenen vrijen Staat, en Adams zoon en bloed,
Gekroond in top van eere, en met een aardschen stoet
Omringeld, uwen hals niet boeyen aan de keten (ten,
Van slaafsche dienstbaarheid, om hem ten dienst te zwee-
En onder 't kopren juk te hijgen, zonder end.
Indien ge mij voor 't hoofd van uwen vrijdom kent,
Gelijk ge uit éénen mond dien standert hebt gezworen,
Zoo staaft den eed nog eens eenstemmig, dat wij 't hooren,
En zweert getrouwigheid aan onze morgonster!
LUCIFER.
Wij zweren te gelijk bij God en Lucifer!
BELZEBUB.
Maar zie, hoe Rafaël, verhaasd en vol meêdoogen,
Met zijnen vredetak van boven komt gevlogen,
Om uwen hals, op hoop van stilstand en verdrag.

RAFAËL, LUCIFER.

RAFAËL.
Och, Stedehouder! mond van 't goddelijk gezag,
Wat heeft u buiten 't spoor van uwen plicht gedreven?
Zondt gij den Schepper van uw glorie wederstreven?
Lichtvaardig weifelen, en wanklen in uw trouw?
Dat hoop ik nimmermeer. Helaas! ik zwijm van rouw,
En blijve om uwen hals beklemd, bestorven hangen.
LUCIFER.
Oprechte Rafaël!
RAFAËL.
Mijn blijschap, mijn verlangen!
Ik bidde u, hoor me.
LUCIFER.
Spreek, zoo lang het u behaag'.
RAFAËL.
Genade, o Lucifer! Verschoon u zelven; draag
Geen harnas tegens mij, die treurig smilte en kwijne
Van druk, om uwentwil. Ik koom, met medecijne
En balsem van genâ, gestegen uit den schoot
Der Godheid, die, gelijk ze in haren Raad besloot,
U, boven duizenden gekroonde Heerschappijen,
Gezalfd heeft op den stoel van haar Stadhouderijen.
Wat dolheid is het, die uw zinnen dus verrukt[1]?
Zij had haar zegel en gelijkenis gedrukt
Op uw geheiligd hoofd en voorhoofd, overgoten
Met schoonheid, wijsheid, gunst, en wat er komt gevloten,
En stroomen, zonder maat, uit aller schatten bron.
Gij blonkt in 't Paradijs, voor 't aanschijn van de zon
Der Godheid, uit een wolk van dauw en versche rozen.
Uw feestgewaad stond stijf van perlen en turkozen,
Smaragden, diamant, robijn, en louter goud.
De zwaarste schepter werd uw rechtehand betrouwd,
Zoodra gij steegt in 't licht, en, op bazuin en bommen,
Door 't blakende gesternte en steenen[2] kwaamt te brommen;
En zoudt gij renkeloos u storten uit dien troon?
Verreukeloozen al dat heerelijk en schoon?
Zoudt gij uw glansen, die de Hemelen vercieren,
Ons licht verduisteren, in eenen knoop van dieren,
En mengsel van gedierte en ondier onder een,
Griffoensklaauw, drakenhoofd, en andre gruwzaamheên,
Misscheppen onbedacht? en zouden 's Hemels oogen,
De starren, u zoo laag beroofd zien van vermogen,
En eere, en majesteit, door 't schenden van uw trouw?
Dat keer' de goede God, wiens aanschijn ik aanschouw,
In 't zalig licht, daar wij, geheiligd alle zeven,
Hem dienen voor zijn troon, en sidderen, en beven
Voor zulk een Majesteit, die op ons voorhoofd straalt,
Verkwikt en leven geeft wat leeft, en adem haalt.
Heer Stedehouder! mag mijn bede uw hart bewegen;
Gij kent mijn zuiver wit en hart, met u verlegen.
Ruk af dien trotschen kam, schud uit dit harrenas!
Smijdt neder uit dees hand de heerbijl, de rondas
Uit d' andre! Hooger niet; leg neder, och! leg neder,
Leg neder! strijk van zelf den standert, en de veder
Van uwe vleugelen, voor God en zijnen glans,
Eer hij u uit den troon, den allerhoogsten trans
Van eere, nederklinke aan gruis en stof te mortel,
Ja, zulks dat van den stam der Geesten tak noch wortel,
Noch geen gedachtenis, noch leven overschiet,
't En ware een leven van elende, van verdriet,
De Dood, de Wanhoop, en een worm, een eeuwig knagen
En knersentanden mocht den naam van leven dragen.

---

[1] Versta: Begunstig mijne zaak. — [2] Zweren af, worden ontrouw. — [3] Versta: die van Lucifers troon.

[1] vervoert; zie vroeger. — [2] Versta: de als edelgesteenten flonkerende sterren.

Verneêr u! staak dien tocht; ik offere u genâ
Met dien olijftak; grijp, of echter[1] 't is te spa!

LUCIFER.

Heer Rafel! ik verdien noch dreigement noch tooren.
Mijn helden hebben Gode en Lucifer gezworen,
En, onder 's Hemels eed, dien standert opgerecht.
Men strooye wat men wil den Hemel door, ik vecht,
En oorloge onder God, tot voorstand van zijn kooren,
De handvest, en het recht, hun wettig aangeboren,
Eer Adam zijne zon zag opgaan, eer de dag
Zijn Paradijs bescheen. Geen menschelijk gezag,
Geen juk van menschen zal den nek der Geesten plagen;
Geen Engelsdom den troon van Adam onderschragen,
Met zijnen vrijen hals, gelijk een dienstbaar slaaf,
't En zij de Hemel ons in eenen poel begraaf,
Met zoo veel schepteren en kronen, glans en vonken,
Als ons de Godheid uit haar boezem heeft geschonken,
Voor eenwig en altijd. Laat bersten al wat berst;
Ik handhaaf 't heilig Recht, door hoogen nood geperst,
En, na veel wederstands, mij endlijk overdrongen,
Op 't klagen en gekerm van duizenden van tongen.
Ga hene, boodschap dit den Vader, onder wien
Ik dus, voor 't Vaderland, den standert voere en dien'.

RAFAËL.

Och, Stedehonder! wat verbloemt gij uw gepeinzen
Voor 't alziende oog? gij kunt uw oogmerk niet ontveinzen.
De straal van Zijn gezicht ontdekt[2] de duisternis,
De staatzucht, daar uw geest zoo grof van zwanger is,
En reede in arbeid gaat, om dit gedrocht te baren.
Waar berg ik mij van schrik! hoe rijzen al mijn haren!
Verdwaalde Morgenstar! verschoon u zelve toch.
Gij kunt d' Alwetendheid niet paayen met bedrog.

LUCIFER.

Wat staatzucht? heeft mijn plicht in eenig deel ontbroken[3]?

RAFAËL.

Wat heht gij in uw harte al heimelijk gesproken?
Ik wil in 's Hemels top, door alle wolken heen,
En boven Gods gestarnte opstijgen, van beneên,
God zelf gelijk, geen macht bestralen met genade,
't En zij ze aan mijnen stoel het leen verheergewade[4];
Geen majesteit braveer' met schepter nochte kroon,
Ten zij ik haar beleene uit mijnen hoogen troon.
Bedekt uw aangezicht; valt neder; strijkt uw pennen,
En wacht u, boven ons, een hooger macht te kennen!

LUCIFER.

Hoe nu toe[5]? ben ik dan Gods Stedehouder niet?

RAFAËL.

Dat zijt gij, en ontvingt van 't onbepaald Gebied
Bepaalde mogendheid, en heerscht uit Zijnen name.

LUCIFER.

Helaas! hoe lang? Tot dat Vorst Adam ons beschame,
En, boven de natuur der Engelen, zijn lot
Uit 's Hemels schoot ontvange, en aanzitt' neffens God?

RAFAËL.

Wil d'opperste Monarch zijn macht met mindren deelen;
Ja, d' eerste kroon den mensch opzetten, en bevelen,
Hem wijden tot een hoofd der Geesten, boven al
Wat kroon en schepter voert, of namaals voeren zal,
Zoo leer oodmoedig u Gods raadslot onderwerpen.

LUCIFER.

Dat is de wetsteen om dees heerbijl op te scherpen.

RAFAËL.

Gij scherpt ze roekeloos voor uwen eigen nek.
Bedenk eens, waar wij staan! De Hemel kan geen vlek
Van afgunst, haat en nijd, noch hovaardij verdragen.
De wraak des Hemels dreigt dees schandvlek uit te vagen;
Hier helpt geen veinzen. Och! of voor d' alziende Zon,

[1]later, daarna (naar de oorspronkelijke beteekenis van 't woord.) — [2]In andere uitgaven: verraadt. — [3]gefaald. – [4]leenhulde doe. – [5]Wat moet het nu.

Het aldoordringende oog, ik deze lastren kon
Bedekken. Lucifer! waar is uw glans gebleven?

LUCIFER.

Mijn glans is Adam en zijne afkomst lang gegeven.
Men noem' mij langer niet den eerstgewijden zoon,
Den oudsten erfgenaam.

RAFAËL.

Vorst Lucifer! verschoon
U zelven; onderwerp u 't opperste behagen.
Gewaardig[1] ons, dat wij die blijde tijding dragen
Naar boven; ieder ziet mijn weêrkomst te gemoet.
Ik valle oodmoedig dus uw heerlijkheid te voet.
Om Gods wil, wacht u toch weêrspannigen te stijven,
Die op uw wil en wenk, als op hun aspunt, drijven.
Zoudt gij, in wederwil van 't hemelsche paleis,
Dees lucht vol heiligheid, vol vrede, d' eerste reis,
Met duizendduizenden in 't harreuas, beroeren?
Op trommel en trompet den oorlogsstandert voeren,
En kanten[2] tegens God, den sterksten worstelaar?

LUCIFER.

Men kant zich tegens ons. Was Adams afkomst maar
Een zelven staat en stoel, als d' Engelen, geschonken,
Dat scheen verdragelijk; nu vliegen vast de vonken
Van dezen hemeltwist door alle daken heen.
Zwijg Engelsdom! verhef eerbiediglijk het leen
Van al wat gij bezit aan Adam en zijn neven!
Den mensch weêrstreven, is de Godheid wederstreven.
Hoe mag het God van 't hart, dat hij zoo laag, zoo diep
Vernedert, dien hij tot den grootsten schepter schiep?
Een edelmoedigheid, geheiligd tot regeeren,
Voor eenen minder zich zoo zwaarlijk kan ver verneêren,
Van heerlijkheid ontkleên, en opstaan uit haar staat
En stoel, dat zij vervloekt den glans en dageraad
Van haren opgang, en veel liever had gebleven
Een schaduw, zonder verf, een niet en zonder leven;
Want niet zijn, overtreft verkleening duizendwerf!

RAFAËL.

Geleende heerschappij staat los, en is geen erf.

LUCIFER.

'k Misdank me[3] dan dit leen, als 't immers leen moet heeten.

RAFAËL.

Bewaar uw ampt! of is zijn oogmerk u vergeten?
De Stedehonderschap uw wijsheid werd betrouwd,
Opdat gij 't al in ruste en orden houden zoudt;
En hebt ge tegens God het panser aangeschoten,
Als een meineedig hoofd van blinde bondgenooten?

LUCIFER.

Wij schoten slechts, uit nood en noodweer, 't panser aan;
Zoo luttel wonden wij de Godheid wederstaan.
De reden spreekt, al waar 't dat schild en wapen zwege.
Wij vrijen[4] onzen Staat; benijdt men ons dien zege?

RAFAËL.

Geen zege is heerelijk, daar, in een zelve Rijk,
Slagordens van een Staat bestrijden haars gelijk:
En deerlijk is het, zoo gebroeders van ééne Orden
Door hun gebroeders zelfs in 't end verwonnen worden.
Om onzentwil, om God, en zijn gedreigde straf,
Och, Stedehouder! voer uw regementen af;
Voer af, en laat u toch vermorwen door geheden!
Ik hoor, 't is schrikkelijk, alreê de ketens smeden,
Om, na de neêrlaag, u, geketend door de lucht
Te voeren in triomf. Ik hoor alreê gerucht,
En zie allengs het heer van Michaël genaken.
Het is hoog tijd, hoog tijd, dien dollen tocht te staken.

LUCIFER.

Wat baat het, schoon men zich op 't uiterste berâ?
Hier is geen hoop van peis.

[1]Thans verwaardig, gun ons de eer. — [2]Versta: den oorlogsstandert; zoodat Van Lenneps verandering van en in u onnoodig is. — [3]Ik dank voor, versmaad. — [4]buigen, maken vrij.

RAFAËL.

'k Verzeker u genâ,
En stel me als middelaar, om hoog voor u te pande.

LUCIFER.

Mijn Star te dompelen in duisternisse en schande!
Mijn vijanden te zien braveeren op den stoel!

RAFAËL.

Och, Lucifer! waak op. Ik zie den zwavelpoel,
Met opgespalkte keel, afgrijslijk naar u gapen.
Zult gij, het schoonst van al wat God ooit heeft geschapen,
Een aas verstrekken voor het vratige ingewand
Des afgronds, nimmer zat, en nimmer uitgebrand?
Dat hoede God! Och, och! bewillig onze bede:
Ontvang dien tak van peis: wij offren[1] u Gods vrede.

LUCIFER.

Of ergens schepsel zoo rampzalig zwerft als ik?
Aan d' een zij flaauwe hoop, aan d' andre grooter schrik:
De zege is hachelijk, de neêrlaag zwaar te mijden,
Op 't onwis tegens God en Gods banier te strijden!
Den eersten standert op te rechten tegens God,
Zijn hemelschen bazuin, en openbaar gebod?
Zich op te worpen, als een hoofd van Gods rebellen,
En tegen 's Hemels wet een wederwet te stellen?
Te vallen in den vloek der snoodste ondankbaarheid?
Te kwetsen de genade en liefde en majesteit
Des rijken Vaders, bron van alle zegeningen,
Die nog t' ontvangen staan, en wat wij reede ontvingen?
Hoe zijn wij nu zoo wijd verzeild uit onze plicht!
Ik zwoer mijn Schepper af. Hoe kan ik voor dat licht
Mijn lasterstukken, mijn verwatenheid vermommen?
Hier baat geen deizen, neen, wij zijn te hoog geklommen.
Wat raad? wat best geraamd in dees vertwijfeldheên?
De tijd geen uitstel lijdt. Een oogenblik is geen
Genoegzaamheid van tijd; indien men tijd mag noemen
Dees kortheid, tusschen heil en endeloos verdoemen.
Maar 't is te spâ, en hier geen boete voor ons smet.
De hoop is uit. Wat raad? daar hoor ik Gods trompet!

APOLLION, LUCIFER, RAFAËL.

APOLLION.

Heer Stedehouder, op! het is geen tijd te marren;
De Veldheer Michaël, in aantocht met zijn starren
En regimenten, daagt u uit in 't vlakke veld.
De tijd gebiedt, dat gij u in slagorden stelt.
Trek op, trek op met ons! wij zien den strijd gewonnen.

LUCIFER.

Gewonnen? dat 's te vroeg; de strijd is niet begonnen.
Men weeg' dien zwaren slag en oorlog niet te licht.

APOLLION.

Ik zag alreê den schrik in Michaëls gezicht,
En al zijn benden doodsch schier omzien naar de hielen.
Wij willen[2], twijfel niet, haar sloopen en vernielen.
Hier komen d' Oversten met onzen standaart aan.

LUCIFER.

Een ieder in 't gelid! een ieder kenn' zijn vaan;
Nu rustig de bazuin en krijgstrompet gesteken!

APOLLION.

Wij wachten op uw woord.

LUCIFER.

Zoo volgt ons op dit teeken.

RAFAËL.

Helaas! hij stond alreede in twijfel en beraad:
Nu voert hem wanhoop aan. Helaas! in welk een staat
Van jammernissen stort d' Aartsengel al de zijnen!
Nu mag hij nimmermeer in vreugd om hoog verschijnen,
't En zij de Godheid dit meêdoogende belett'.
Gij, Hemelreyen! komt, en geeft u in 't gebed:
Misschien of nog die slag te stutten waar met smeeken.
Het bidden kan[3] een hart van diamantsteen breken.

[1]bieden. — [2]zullen. — [3]Versta: kan zelfs.

REI VAN ENGELEN. RAFAËL.

REI.

O Vader! die geen wierookvat,
Noch goud, noch lofzang waarder schat
Dan Godgelatenheid[1] en stilte
Van 't schepsel, dat, uit nedrigheid,
Behagen schept aan uw beleid,
En in uw wil zich zelf versmilte;
Gij ziet, o aller telgen stam!
Hoe 't hoofd der Geesten zijnen kam
Durf kanten tegens uw behagen;
Hoe hij trompet en trommel roert,
En blind, van Staatzucht aangevoerd,
U tergt op zijnen oorlogswagen.
Ontferm u over 't lasterstuk,
En keer, och, keer het ongeluk
Van duizend duizend lotgenooten,
Die, al te jammerlijk misleid,
Met zulk een wederspannigheid
Het harnas hebben aangeschoten.

RAFAËL.

Verschoon genadig, och! verschoon
Den Stedehouder, die de kroon
Der kronen op zijn hoofd wil zetten,
Om neffens u en boven al
Te triomfeeren. Och! wie zal
Hem zuiveren van zulke smetten?

REI.

Gedoog niet, dat de schoonste ziel,
Waarop Uw oog genadig viel,
Gedoogt niet, dat d' Aartsengel sneve!
Hij boete deze ondankbre daad,
En blijv' gehandhaafd bij zijn staat;
Dat uw genâ zijn schuld vergeve!

VIJFDE BEDRIJF.

RAFAËL, URIËL.

RAFAËL.

De gansche Hemel, van den grond op tot de kruin
Der aartspaleizen, juicht op Michaëls bazuin,
En zwaayende banier. De veldslag is gewonnen.
Ons schilden schitteren, en scheppen nieuwe zonnen.
Uit elke schildzon straalt een triomfanten dag.
Daar komt Uriel zelf, de Schildknaap, uit den slag,
En zwaait het vlammend zwaard, dat, scherp van wederzijden,
Gewet van 's Hemels wraak en gramschap, onder 't strijden,
Door schild en harrenas, en helm van diamant,
Gevaagd heeft, slinks en rechts, al wat de horens kant
En opsteekt tegens Gods doordringende Alvermogen.
Gestrenge Schildknaap, die het scherprecht uit den hoogen
Bekleedt, en 't ongelijk, dat tegens 't eeuwig Recht
Zich opwerpt, met een slag rechtvaardiglijk beslecht;
Gezegend is 't geweer, gezegend zijn uwe armen,
Die d' eer van Englestad handhaven en beschermen.
Wat legt ge al prijzen in, bij d' Oppermajesteit!
Verhaal ons toch den strijd; ontvouw ons al 't beleid,
En 's Hemels eerste tocht; wij luistren met verlangen.

URIËL.

Uw lust ontvonkt mijn geest, om rustig aan te vangen,
Dien vreeselijken storm t' ontvouwen op een rij;
Gelukkig vecht het heer, dat God heeft op zijn zij!
De Veldheer Michaël (verwittigd uit den hoogen,
Door 's Hemels afgezant, die neder kwam gevlogen,
Nog sneller, dan een star, die door de lucht verschiet,
Hoe Lucifer zoo trotsch zich tegens 't hoog gebied

[1]berusting in Gods wil.

Had opentlijk gekant, gereed ben aan te voeren,
Die hem bewierookten, zijn starre en standert zwoeren;)
Schoot voort, op 't aanstaan van den trouwen Gabriël,
Het schubbig pantser aan, en gaf terstond bevel
Aan al zijne Overaten en hoofden en cornellen,
De heeren, in Gods naam, in hun geleên te stellen,
Om met gemeene macht en kracht, op 't luchtig ruim
Van 't zuivre hemelsblaauw, al dit meineedig schuim
Te vagen, al dit spook in duisternis te domplen,
Eer zij op 't ongezienste ons mochten overromplen.
Op dezen last vergaârt Gods heerkracht in der ijl
Slagordenswijs, zoo snel gelijk een vlugge pijl,
Gedreven van de pees. Men zag ontelbre drommen,
In een driekantig heer, aan alle kanten brommen,
Gelijk een driehoek steekt en straalt op ons gezicht.
Men zag een enkelheid in een driepuntig licht,
Zoo spiegelglad, gelijk een diamant, geslepen:
Een beerspits, eer van God dan eenig Geest begrepen.
De Veldheer, met den gloed des bliksems in de hand,
Hiel, recht voor Gods baniere, in 't hart van 't leger, stand.
Wie moed wil houden, en triomf en zege baren,
Die moet vooral het hart verzekren en bewaren.

RAFAËL.

Waar bleef 't verwaten heer, dat ons bestormen woû?

URIËL.

Het kwam vol moeds ter bane, en had zijn eerste trouw,
Gehoorzaamheid en eer en eed en al vergeten,
Te heilloos en verwaand op God en ons gebeten.
Het groeide snel, en wies gelijk een halve maan;
Het wet zijn punten, zet twee horens op ons aan,
Gelijk 't gestarrent van den Stier de Hemeldieren
En andre monsters, die rondom hem henezwieren,
Met goude hoornen dreigt. De rechte horen werdt
Vorst Belzebub, opdat hij ons de vleugels kort',
En zijne wacht betrouwd; Vorst Belial de slinken.
Men ziet hen beide om strijd in hunne rusting blinken.
De Stedehouder, nu Veldmaarschalk tegens God,
Verzekerde den buik des legers, om het slot,
Der regementen knoop, in 't midden te bewaren.
De trotsche standert, daar de dag scheen op te klaren
Uit zijne morgenstar, werd van Apollion
Gehandhaafd, achter hem, zoo moedig als hij kon,
In zijnen vollen krits[1], omhoog ten toon gezeten.

RAFAËL.

Helaas! wat durf, wat durf d' Aartsengel zich vermeten!
Och, of ik hem bij tijds tot afstand had gebracht!
Beschrijf me niettemin het aanzicht[2] van dien tocht,
En in wat schijn de Vorst de benden kwam geleyen.

URIËL.

Omringd van zijn staffiers en groene livereyen[3],
Hij, wrevlig aangevoerd van onverzoenbren wrok,
In 't gouden panser, dat, op zijnen wapenrok
Van gloeyend purper blonk en uitscheen, steeg te wagen
Met goude wielen, van robijnen dicht beslagen.
De Leeuw en felle Draak, ter vlucht gereed en vlug,
Met starren overal bezaaid op hunnen rug,
In 't parele gareel, gespannen voor de wielen,
Verlangden naar den strijd, en vlamden op vernielen.
De heerbijl in de vuist, de scheemrende rondas,
Waarin de morgenstar met kunst gedreven was,
Hing aan den slinken arm, gereed de kans te wagen.

RAFAËL.

O Lucifer! gij zult dien hoogmoed u beklagen.
Gij, fenix onder al wat God daar boven looft!
Hoe steekt gij, onder 't heer, zoo fier met hals en hoofd,
En helm, en schoudren uit! Hoe heerlijk past u 't wapen,
Als waar 't naturelijk uw Wezen aangeschapen!
O, hoofd der Engelen, niet hooger! keer weêrom.

URIËL.

Zoo stonden zij gekant en slagreê, drom bij drom,
Een ieder op zijn lucht en hoefslag[1], en bij rijen
Gesnoerd aan hun gezag, om 't schoonst van wederzijen,
Wanneer de dolle trom en klinkende trompet
Zich mengen, het geluid geweer en handen wet,
En steigert in den trans van 't heilig licht der lichten;
Een klank, waarop terstond een zwangre wolk van schichten
Geborsten, slag op slag, een gloênden hagel baart,
Een storm en onweêr, dat de Hemelen vervaart,
De hofpilaren schudt; de kreitsen[2] en de sterren,
Verbijsterd in hun ronde en ommeloop, verwarren,
Of zwijmen op de wacht, en weten niet, waar heen
Te drijven, Oost of West, of boven of beneên.
Al weêrlicht wat men ziet, al wat men hoort is donder.
Wat blijft er in zijn stand? Het bovenste raakt onder.
De heeren, na 't gedreun van 't eerste schutgevaart,
Geraken handgemeen met knods en hellebaart,
En sabel, speer, en dolk. Het gaat er op een kerven
En steken. Al wat kan, wat toeleit op bederven,
Op schenden, rept zich nu, bederft, en treft, en schendt.
De broederschap heeft uit, en niemand ziet noch kent
Zijn medeburger meer. Men ziet er parle huiven,
Gekrolde vlechten haars, en pluim en pennen stuiven
En schitteren, in 't vier der bliksemen gezengd.
Men ziet turkoisblaauw, goud, en diamant gemengd,
En perlesnoer, en wat de haarlok kon vercieren;
De vleugels, half geknot; gebroke pijlen zwieren
En zweven door de lucht. Een gruwzaam veldgeschrei
Verheft zich uit den stoet der groene liverei;
Daar lijdt het krijgsheer last, geperst uit nood to deizen.
De dolle Lucifer hervat den strijd drie reizen,
En stut de flaauwte van zijn regement zoo trotsch,
Gelijk het zeegedruisch al schuimende op een rots
Gestuit wordt, reis op reis, en meer niet uit kan rechten.

RAFAËL.

Gewis het heeft wat in, de wanhoop af te vechten!

URIËL.

De dappere Michaël laat blazen: Eer zij God!
De regementen, op die leus en zijn gebod
Gemoedigd, te gelijk aan 't steigeren en stijgen
Naar boven, om de locf[3] van 's vijands heer te krijgen;
Dat stijgt met een omhoog, maar met een trager vaart,
En raakt in 't ende in lij[4]; als of men hemelwaart
Een valk zag, van omlaag, op zijne wakkre pennen
Zich geven in de lucht, eer hem de reigers kennen;
Die sidderen van schrik, in 't bosch, bij eenen beemd,
Zoodra het booge nest dien vijand daar verneemt.
De reiger schreeuwt en stijgt, en, bang voor 's vijands poo-
Verwacht hem op den bek, om door de borst te stooten (ten,
Van onder, als hij ploft van boven op den buit.

RAFAËL.

O Lucifer! wat raad? Het ziet er schriklijk uit.
Gij zweeft hier op een vlakte, en zonder poort en wallen.
Een gruwelijke Orkaan wil plotsling u bevallen,
En zinken[5] in een poel en afgrond, zonder grond.

URIËL.

Wat gaf 't een schoon verschiet, omlaag een hallef rond
Of halve maan, omhoog een driekant spits t' aanschouwen!
De regementen, die zich sluiten en ontvouwen,
Op 't wenken van hun hoofd, een ieder in zijn vaan,
Te zien zoo pal, gelijk metale muren staan,
Als op een wederwicht van lucht en eige zwaarte,
Met al hun slingertuig, geschut, en stormgevaarte.
Zij hangen even als men zich een wolk verbeeldt,
Een wolk, waarin de zon met hare stralen speelt,

[1]omvang, glans. — [2]gezicht. — [3]groengedoste knechten.

[1]plaats; verg. over de afleiding en beteekenis Huydecopers breedvoerige uiteenzetting in zijne Proeve, enz.. I. 3 vv. — [2]hemelkringen. — [3]hoogerhand; (verg. 't Eng. lofty.) — [4]de lagerzij. — [5]doen zinken.

En schildert en schakeert door luchte regenbogen.
De hemelsche adelaar, zoo steil in top gevlogen,
Bespiedt Gods vijandin, de haviksvlucht, beneên.
Hij klapt van moedigheid zijn pennen tegens een,
Misgunt ze 't weiden niet, en vruchteloos braveeren,
Terwijl hij vlamt om haar te zitten in de veêren,
Te plonderen eerlang van hare gladde pluim,
Zoo ras de kromme bek en klaauw, op 't luchtig ruim,
Het aas bevalle, of drijf voorwind af, uit zijn oogen.
Dus komen ze afgestort, en stroomen uit den hoogen,
Gelijk een binnenzee of noordschen waterval,
Die van de rotsen bruist, en ruischt met een geschal,
Dat dier en ondier schrikt, in diepgezonke dalen;
Daar steenen, van de steilte, en dikke waterstralen,
En masten zonder tal, verpletten, en vertreên
Wat tegens woest geweld van stroom en hout en steen
Niet opgewassen is. De heerspits treft den navel
Der halve mane fel, met roode en blaauwe zwavel,
En vlammen, slag op slag, en donderkloot op kloot.
Dat baart een luchtgeschrei. Het hart van 't heer in nood,
Begint van langer hand den wrevelen t' ontzakken.
De boog der halve mane, aan 't kraken en aan 't knakken,
Zoo stijf gespannen staat (want d' einden krommen vast),
Dat hij in 't midden moet bezwijken voor dien last,
En springen, wordt hem fluks geen ademtocht gegeven.
De trotsche Lucifer, dan hier dan daar gedreven,
Schiet toe op dit geschrei, en geeft zich rustig bloot,
Om zijn groothartigheid, in 't nijpen van den nood,
Te toonen voor de vuist, op zijnen oorlogswagen.
Dat geeft den flaauwen moed. Hij schudt de wreedste slagen
En scheuten op 't gebit van zijn verwoed gespan.
De Leeuw en blaauwe Draak, aan 't woeden, vliegen van
Zijn hand, op elken wenk, met vreeselijke driften.
D' een brult en bijt en scheurt, en d' ander schiet vergiften,
Met zijn gesplitste[1] tong, ontsteekt een pest, en raast,
En vult de lucht met smook, dien hij ten neuze uitblaast.

RAFAËL.

Hier wil de barrening van boven hem beknellen.

URIËL.

Hij zwaait de heerbijl vast, om Gods banier te vellen,
Die neêrstijgt, en waaruit Gods naam een schooner licht
En schooner stralen schiet, in 't gloên van zijn gezicht.
Men denke eens na, of hij dit voorspook ons benijdde!
De heerbijl in zijn vuist, aan d' eene en d' andre zijde,
Den toescheut stuit en sloopt, of schut[2] ze op zijn rondas,
Tot dat hem Michaël, in 't schittrend barrenas,
Verschijnt, gelijk een God, uit eenen kring van zonnen:
„Zit af, o Lucifer! en geef het God gewonnen.
Geef over uw geweer, en standert; strijk voor God!
Voer af dit heilloos heer, dees goddelooze rot[3],
Of anders wacht uw hoofd!" Zoo roept hij uit den hoogen.
D' Aartsvijand van Gods naam, bardnekkig, onbewogen,
En trotscher op dat woord, hervat in aller ijl
Den slag, tot driewerf toe, om met zijn oorlogsbijl
Den diamanten schild, met een Gods naam, te kloven;
Maar wie den Hemel tergt, gevoelt de wraak van boven.
De heerbijl klinkt en springt op 't heilig diamant
Aan stukken. Michaël verheft zijn rechte hand,
En klinkt den bliksemstraal, gesterkt door 't Alvermogen,
Dien wrevelmoedigen, door helm en hoofd, in d' oogen
Al t'[4] ongenadig, dat hij achterover stort,
En uit den wagen schiet, die, omgeslingerd, kort
Met Leeuw en Draak en al, den meester volgt in 't zinken.
Den standert van de star vergaat hierop het blinken;
Zoo ras Apollion mijn vlammend zwaard gevoelt,
Den standert geeft[5] ten roof, daar 't barrent[6] en krioelt
Van duizenddnizenden, om 't hoofd der Helsche scharen
In 't vallen, voor den val en neêrsmak, te bewaren;
Hier ijvert Belzebub, daar trotst ons Belial.
Dus wordt de macht ontsnoert[1], en met den zwaren val
Des Stedehouders breekt de boog der halve mane
In stukken. Echter komt Apollion ter bane
Met zoo veel monstren, als de kloot des Hemels draagt.
De Reus Orion schreeuwt, dat al de lucht vertsaagt,
En poogt met zijne knods ons heerspits 't hoofd te knouzen,
Die op Orions past, noch knodsen, noch op Reuzen.
De Noordsche beeren op hun achterklaauwen staan,
Om met een dommekracht in 't honderd toe te slaan.
De Hydra braakt vergift, en gaapt met vijftig kelen.
Ik zie een galerij, vol oorlogstafereelen,
Geboren uit dien slag, zoo wijd men af kan zien.

RAFAËL.

Geloofd zij God! valt neêr, aanbidt hem op uw kniên!
Och, Lucifer! helaas, waar blijft uw valsch betrouwen?
Helaas! in welk een schijn zal ik u lest aanschouwen?
Waar is uw klaarheid nu, die allen glans braveert?

URIËL.

Gelijk de klare dag in naren nacht verkeert,
Wanneer de zon verzinkt, vergeet met goud te brallen,
Zoo wordt zijn schoonheid ook, in 't zinken, onder 't vallen,
In een wanschapenheid veranderd, al te vuil;
Dat helder aangezicht in eenen wreeden muil;
De tanden in gebit, gewet om staal te knaauwen;
De voeten en de hand in vierderhande klaauwen;
Dat glinstrend parlemoer in eene zwarte huid.
De rug, vol borstlen, spreidt twee Drakevleugels uit.
In 't kort, d' Aartsengel, wien noch flus alle Englen vieren,
Verwisselt zijn gedaante, en mengelt zeven dieren[2]
Afgrijslijk onder een, naar uiterlijken schijn:
Een leeuw, vol hovnardij, een vratig, gulzig zwijn,
Een tragen ezel, een rinoceros, vol tooren
Ontsteken, eene sim[3], van achter en van voren
Al even schaamteloos, en geil en heet van aard,
Een draak, vol nijds, een wolf en vrekken gierigaart.
Nu is de schoonheid maar een ondier, te verwenschen,
Te vloeken, zelf van God, van Geesten, en van menschen.
Dat ondier eist, indien 't de blikken op zich slaat,
En dekt met damp en mist zijn gruwelijk gelaat.

RAFAËL.

Dat leert de Staatzucht God naar zijne kroon te steken!
Waar bleef Apollion?

URIËL.

Hij zag zijn tij verstreken,
Op 't ondergaan der starre, en vlood; een ieder vlood.
De hemelsche kortouw van boven, schoot op schoot,
Met weêrlicht bliksemen en donderen aan 't rollen,
De monsters, in het licht geklauterd, holp aan 't hollen,
En groeide in zulk een jacht. Wat was 't een dwarreling
Van huyen ondereen! hoe ruischte 't hier! wat ging,
Wat ging er een getij! ons macht, van God gezegend,
Rukt voort, en treft, en sloopt voor 's hands wat zij bejegent.
Wat green[4] hier overal, waar 't op een vluchten ging,
Een wilde woestheid, een gestaltverwisseling,
In leden, en in leest! men hoort ze brullen, bassen;
D' een jankt en d' ander huilt. Wat ziet men al grimmassen
In Engletroniën nu zwemen naar de Hel[5]
En Helsche gruwzaamheên! – Daar hoor ik Michaël,
Om triomfant in 't licht met Engleroof te pralen.
De Reyen groeten hem met lofzang en cimbalen,
Schalmeyen en tamboer. Zij treden hier vooruit,
En strooyen lauwerloof, op 't Hemelsche geluid.

---

[1]tweepuntige. — [2]weert, keert. — [3]bende. [4]zeer, hoogst. — [5]Versta: geeft mij. — [6]brandt, woelt.

[1]ontbonden. — [2]Versta: de zeven zoogenoemde hoofdzonden. – [3]aap (van 't Lat. simia). – [4]schreide (van 't nog in Friesland gebruikelijke grinen). – [5]Ziet er Helsch en Duivelsch nit.

REI VAN ENGELEN, MICHAËL.

REI.

Gezegend zij de Held,
Die 't goddeloos geweld,
En zijn macht, en zijn kracht, en zijn standert
Ter neder heeft geveld!
Die God stak naar Zijn kroon,
Is, uit den hoogen troon,
Met zijn macht, in den nacht neêrgezonken;
Hoe blinkt Gods naam zoo schoon!
Al brandt het oproer fel,
De dappre Michaël
Weet den brand, met zijn hand, uit te blusschen,
Te straffen dien rebel!
Hij handhaaft Gods banier;
Bekranst hem met laurier!
Dit paleis groeit in peis en in vrede;
Geen tweedracht hoort men hier.
Nu zingt de Godheid lof,
In 't onverwinbaar Hof!
Prijs en eer zij den Heer aller Heeren!
Hij geeft ons zingens stof.

MICHAËL.

Geloofd zij God! de Staat hier boven is veranderd.
D' aartsvijand leît er toe. Hij laat ons zijnen standert,
En morgenstar, en helm, en vanen, en rondas,
Dien afgejaagden roof, aan 's Hemels heldere as,
Met juichen, en triomf, en eere, en lofgezangen,
Bazuinen, en trompet, ten klaren spiegel hangen
Van wederspannigheid en staatzucht, die den kam
Verheffen tegens God, den onverzetbren stam
En oorsprong, en de bron en vader aller dingen,
Die wezen en natuur en eigenschap ontvingen.
Men zal niet meer den glans der Oppermajesteit
Bezwalkt zien door den damp van snoode ondankbaarheid.
Zij zwerven in de lucht, en tuimelen, en woelen,
Heel diep beneden ons gezicht en deze stoelen,
Beneveld en verblind, en eiselijk misvormd.
Zoo moet het gaan, die God en zijnen stoel bestormt!

REI.

Zoo moet het gaan, die God en zijnen stoel bestrijden,
Den mensch, naar 't Hemelsch beeld geschapen, 't licht benijden!

GABRIËL, MICHAËL, REI.

GABRIËL.

Helaas, helaas, helaas! hoe is de kans gekeerd!
Wat viert men hier? 't Is nu vergeefs getriomfeerd;
Vergeefs met wapenroof en standerden te brallen.

MICHAËL.

Wat hoor ik, Gabriël?

GABRIËL.

Och, Adam is gevallen!
De vader en de stam van 't menschelijk geslacht
Te jammerlijk, te droef alreê ten val gebracht!
Hij leît er toe.

MICHAËL.

Dat is een donderslag in d' ooren.
Al eize ik, mij verlangt die nederlaag te hooren.
Heeft dan 't verwaten Hoofd het aardrijk ook bestreên?

GABRIËL.

Hij rukte, na den slag, 't verstrooide heer bij een,
Doch eerst zijne Oversten, die voor elkandre gruwen,
En zette zich, om 't licht van 't alziende oog te schuwen,
In eene holle wolk, een duistre moordspelonk
Van nevlen, daar geen vier dan uit hun blikken blonk;
En, midden in den ring des Helschen Raads gezeten,
Hief uit zijn zetel aan, te Helsch op God gebeten:
„Gij machten, die zoo trotsch voor ons gerechte zaak
Dien afbreuk hebt geleên! nu is het tijd om wraak
Te nemen van ons leed, en, listig en verbolgen,
Met onverzoenbren wrok den Hemel te vervolgen,
In zijn verkoren beeld, en 't menschelijk geslacht
Te smoren in zijn wieg en opgang, eer het macht
In zijne zenuw krijge en aanwinne in zijne erven.
Mijn wit is Adam en zijn afkomst te bederven.
Ik weet, door 't overtreên der eerstgestelde wet,
Hem aan te wrijven zulk een onuitwisehbre smet,
Dat hij, naar lijf en ziel, met zijn nakomelingen
Vergiftigd, nimmer zal ten zetel inndringen,
Waaruit men ons verstiet; edoch geheurt het al,
Dat iemand boven stijge, een kleen, een dun getal,
En nog door duizend doôn, en arrebeid en lijden,
Zal steigren tot den Staat en kroon, die ze ons benijden.
Elenden zullen zich terstond, op Adams spoor,
Verspreiden zonder end, de wijde wereld door;
Natuur zal van dien slag geteisterd, schier verteren,
En wenschen in een Niet of mengelklomp[1] te keeren.
Ik zie den mensch, die naar het beeld der Godheid zweemt,
Van Gods gelijkenis verbasterd en vervreemd,
In wil, geheugenis, en zijn verstand ontluisterd.
Het ingeschapen licht beneveld en verduisterd;
En wat den dag beschreit, in 's moeders bangen schoot,
Gevallen in den muil der onvermijbre Dood.
Ik wil de tiranny verheffen, altijd stouter,
En u, mijn zoons! gewijd tot Godheên, op het outer,
In kerken, zonder tal, tot aan de lucht gebouwd,
Vereeren offervee, en wierookgeur, en goud,
Ook zoo veel menschen, als geen tong vermag te noemen,
En al wat Adam teelt in eeuwigheid verdoemen,
Door gruwelstuk op stuk, Gods naam ten trots begaan.
Zoo dier wil hem m ij n kroon, en z ij n triomffeest staan!"

MICHAËL.

Verwaten vloek, zoo trotsch de Godheid nog braveeren!
Wij willen u eerlang dat lasterstuk verleeren.

GABRIËL.

Aldus spreekt Lucifer, en zendt Vorst Belial,
Opdat hij datelijk de menschen breng' ten val.
Dees schiet de boosheid zelf, de listigste aller dieren,
De Slang aan, om met glimp van woorden te vercieren
Het lokaas, 't welk aldus d' onnoozle schepsels ving,
Daar zij geslingerd om den tak der kennis hing:
„Heeft God, op halsstraf, u zoo dier, zoo streng, benomen
Den vrijdom van dit ooft, den smaak van 't puik der boomen?
Neen, Eva, simple duif! geensins; gij zijt verdwaald[2].
Aanschouw eens, bid ik u, dien appel! ei, hoe straalt,
Hoe gloeit dit ooft van goud en karmozijn te gader!
Hoe noodt u dit banket! ei, dochter! treê wat nader;
Hier nestelt geen venijn in dit onsterflijk loof.
Hoe lokt dees vrucht! ei pluk, ei pluk vrij! ik beloof
U wetenschap en licht. Wat deist ge, bang voor schennis?
Tast toe, en wordt God zelf, in wijsheid, en in kennis,
En wetenschap gelijk, en eere en majesteit,
Hoe zeer Hij 't u benij. Zoo vat men 't onderscheid,
Het wezen, en den aard en d' eigenschap der zaken."
Terstond begint het hart der schoone bruid te blaken,
T' ontvonken, en zij vlamt op d' aangepreze vrucht.
De vrucht bekoort het oog, het oog den mond, die zucht.
De lust beweegt de hand al bevende te plukken.
Zoo plukt ze, en proeft en eet (dat wil haar afkomst drukken!)
Met Adam, en zoodra hunne oogen opengaan,
En zij hun naaktheid zien, bedekken ze, met blaân,
Met vijgenloof, hun schaamte en schande en erfgebreken,
En gaan zich in geboomte en schaduwen versteken,
Versteken, maar vergeefs, voor 't aldoordringende oog.
De lucht betrekt allengs. Zij zien de regenboog
Gespannen, als een bode en voorspook van Gods plagen.
De Hemel treurt in rouw. Geen handenwringen, klagen,

[1] bajert, chaos. — [2] vergist u.

Noch schreyen helpt den mensch en zijne weêrgade. Ach!
Het weêrlicht reis op reis, het dondert slag op slag.
Al wat men hoort en ziet is schrik en angst en zuchten.
Zij vluchten voor hun schim, maar kunnen niet ontvluchten
Den worm, die 't hart doorknaagt, het overtuigd gemoed.
Zij knikkebeenen beide, en struiklen, voet voor voet.
Het aangezicht ziet doodsch, en d' oogen, diep verdronken
In tranen, zien geen licht. Hoe is de moed gezonken!
Hoe stak hij flus het hoofd zoo moedig in de lucht!
Het ritslen van een blad of beek, een klein gerucht
Verbijstert hen; terwijl een zwangre wolk komt dalen,
Die scheurt, en baart allengs een licht en glans en stralen,
Daar d' Opperste uit verschijnt, in dien bedrukten staat,
En dondert met zijn stem, die hen ter aarde slaat.

REI.

Och, och! och, och! de mensch waar nutter nooit geschapen;
Dat leert zich aan een vrucht, een mondvol saps! vergapen.

GABRIEL.

„O Adam!" dondert God, „waar zijt gij toe geraakt?"
„Vergeef me, o Heer! ik vlucht uw aanzicht, bloot en naakt."
„Wie leerde u", vraagt hem God, „uw schaamte en naakt-
heid kennen?
Durft gij uw lippen aan verbode vruchten schennen?"
„Mijn gade, mijne bruid bekoorde mij, helaas!"
Zij zegt: „de slimme slang bedroog me met dit aas."
Dus schuift elk van den hals den oorsprong der gebreken.

REI.

Genâ! – Wat vonnis wordt op dit vergrijp gestreken?

GABRIEL.

De Godheid dreigt de vrouw, die Adam heeft verleid,
Met weên, en barensnood, en onderworpenheid;
Den man met arbeid, zweet, en zorge, en lastig slaven;
Den akker, die den mensch ten leste zal begraven[1],
Met onkruid en veel ramp; de slang, om 't loos misbruik
Van haar doortrapte tong, zal kruipen op den buik,
Langs d' aarde hene, en slechts bij stof en aarde leven.
Maar om den armen mensch een vasten troost te geven,
In zulk een jammernis, belooft de Godheid trouw
Te wekken, uit het zaad en bloed van d' eerste vrouw,
Den Sterken, die de Slang, den Draak, het hoofd zal pletten,
Door erfhaat, van geen tijd noch eeuwen te verzetten.
En schoon dat felle Dier hem daar de hielen bijt,
Nog triomfeert de Held met eere, na dien strijd.
Ik koom uit 's Hoogsten naam dat onheil u ontvouwen;
Stel daatlijk orden, eer ze ons moeite op moeite brouwen.

MICHAËL.

Uriël! Schildknaap, die het heilig Recht bewaart
En roekeloosheid straft, grijp aan uw vlammend zwaard!
Vlieg hene naar om laag, en drijf ze beide uit Eden,
Die d' eerste wet zoo blind, zoo reukloos[2] overtreden.
Bewaak den ingang van 't ontheiligd Paradijs,
En keer de ballingen met kracht af van de spijs,
Den boom, die 't leven rekt. Gedoog niet, dat ze pluiken
D' onsterfelijke vrucht, en 't hemelsch ooft misbruiken.
Gij wordt op schildwacht voor den hof en boom gesteld.
Dat Adam buiten zwerve, en, vroeg en spade, veld
En kleigrond ommeploeg', waaruit hem God bootseerde.
Ozias, aan wiens vuist de Godheid zelf vereerde
Den zwaren hamer van geklonken diamant,
En ketens van robijn, en krammen, spits van tand,
Ga hene, vang en span het heer der Helsche dieren,
Den Leeuw en fellen Draak, die tegens ons banieren
Dus woeden; vaag de lucht van dees vervloekte jacht,
En boei ze aan nek en klaauw, en keten ze met kracht!
Dees sleutel van den put des Afgronds en zijn holen
Wordt, Azarias, u en uwe zorg bevolen.
Ga hene, sluit in 't hol al wat ons macht bestrijdt.
Maceda! neem dees torts, die vlam is u gewijd;
Ontsteek den zwavelpoel, in 't middelpunt der aarde,
En pijnig Lucifer, die zoo veel gruwlen baarde,

[1]bespitten. — [2]onbeschaamd.

In 't eeuwigbrandend vier, gemengd met killen vorst;
Daar Droefheid, Gruwzaamheid, Versteendheid, Honger,
Dorst,
De Wanhoop, zonder troost, de prikkel van 't geweten,
En Onverzoenbaarheid, een straf van 't boos vermeten,
Versteken van den glans der Godheid, in dien rook,
Getuigen 's Hemels ban, geveld op 't heilloos Spook;
Terwijl 't beloofde Zaad, verzoenende Gods tooren,
Herstelle uit liefde al wat in Adam werd verloren.

REI.

Verlosser! die de Slang het hoofd verpletten zult,
't Vervallen Menschdom eens van Adams erfschuld
Verlossen t' zijner tijd, en weêr, voor Eva's spruiten,
Een schooner Paradijs hierboven opensluiten;
Wij tellen d' eeuwen, en het jaar en dag en uur,
Dat uw gena verschijn', de kwijnende Natuur
Herstell', verheerlijke, in lichamen en zielen,
Stoffeerende den troon, daar d' Engelen uit vielen.

OP JOOST VAN VONDELS GRUWELSPEL[1].

WIJZE: Betteken voer na Mariëmont.

HET IS GODS EERE EEN ZAAK TE VERBERGEN. Spreuken 25 2.

Al weêr doekt Joost vergeefs zijn kop,
Hij ijvert na 't onzichtbaar top,
O jemy, o jemy!
Breekt d' Oppervoogds geheimkist op,
Voor 't schuim van d' Academy.

Die onrust speelt al weêr den beest,
Die ongezonden plondergeest,
O jemy! o jemy!
Vreest, dat hij God of Duivel vreest,
Dood trouw voor d' Academy!

Joost weet allienig sepers[2] meer
Als zienders, oudvaârs, dat puurt veer,
O jemy! o jemy!
Knoop toe jou keel, jou tuimelbeer!
Of 't hert van d' Academy.

Slechthoofd! is d' eer van Helikon,
Dat jij Gods Bijbelstoffen schon?
O jemy! o jemy!
Waar sliepje, doen je dit spul spon,
Slijpstien van d' Academy?

'k Wod[3] eer, dat hij zijn broek vol dreet,
Als dat hij blaft, dat niemand weet,
O jemy! o jemy!
Die kerk-weêrhaan, die pot-poëet,
Sleept God op d' Academy!

Hij kaauwt wat kricks! hoor Joost 'ereis!
Straks krijgt de bok een bokkenprijs[4]
O jemy! o jemy!
(Maar 't schapen- is veel zoeter vleisch)
Men wedt op d' Academy!

Maar is 't nu tijd van wedden, Joost?
't Is tijd, men dubble boetvrucht oogst;
O jemy! o jemy!
Verduivel niet meer 't leenig kroost,
Om ziep[5] met d' Academy.

[1]Naar 't exemplaar ter Bibl. Thysiana. — [2]Plat voor alleen, zeker. — [3]Plat voor wonde, woû. — [4]Zinspeling op 'tgeen in 't voorbericht over de Tragœdie als bokkespel gezegd is. — [5]om zeep, weg.

Al knipjo nog eens zeven jaar,
't Vleesch stinkt voor wees en mannen vaâr[1],
O jemy! o jemy!
Beschaf wat statigs 't zilverhaar,
De Droes haal' d' Academy!

Dat Baäls aas schent kerk en hof,
Benijdt d' Alwetendheid haar lof,
O jemy, o jemy!
O vrije fiel, wat spinjo grof!
Jou drof van d' Academy!

Daar is die landpest Lucifer,
Een averechtsche Morgenster,
O jemy, o jemy!
Hij haspelt zielen in de wer,
Dat 's 't heil van d' Academy.

't Hert-kristdom viel dit niet te lot,
Hij smoort dit vetjen zijn Afgod,
O jemy, o jemy!
Heer-Omnes[2] jouwt nu: Io, zot!
't Is mis voor d' Academy.

Geldt 't trogglen ook niet bij zijn Sant[3],
Zoo hruit Joost wel van schaamt' uit 't land,
O jemy, o jemy!
't Kreng stonk al lang hij Predikant,
In duigen d' Academy!

En zien de Lucifristen dat,
Haar steêvoogd kiest het hazepad,
O jemy, o jemy!
Zij, drommelsch bij de domp gevat
Zij vloeken d' Academy.

Joost! ben je sneêu[4], loopt niet voor zot,
't Blind[5] raadslet hoort uw'r Goden God;
O jemy, o jemy!
U 't zichtbaar, zoo blijf j' onbedot,
Wat 's met de Kacademy?

Geen Godheid licht achtjarig knecht,
Drijft dit Paap Jan, 't is bot berecht,
O jemy, o jemy!
't Was zaalger ingeschapen slecht,
God boven d' Academy!

Speelt eens wat goeds voor 't vaderland!
Eens hiet[6] niet altijd, Reedrijk-kwant!
O jemy, o jemy!
Uw schicht boort steenen in de brand,
Vergiet eens d' Academy!

Jou leven is doch wispeltuur,
Uw leste zij uw beste uur,
O jemy, o jemy!
Elk zotskap leeft doch bij zijn kuur,
Brandmerk deus' Academy!

Jou, overlooper! stip vol dat,
Beschrei jou snerpe geeselspat,
O jemy, o jemy!
Dit inlandsch treurspel aangevat,
Goê splint voor d' Academy.

---

[1]Versta: „d' ouden stok en d' ouderlooze weezen" ten voordeele van wie men speelde. — [2]Lat. voor Jan alleman. [3]Zinspeling op de opdracht aan den keizer; „'t moet met Joost armoê zijn" (zoo luidt een kantteekening) „dat hij met de hedelzak bij den Keizer om Goô loopt." — [4]wijs, snedig. — [5]Versta: ondoorgrondelijk. — [6]heet.

Deeze klisteer is gezet op han en boet
Van 't Poëtische vrydom;
Joost weet waarom,
Hij komt uit 't Engelsdom.

(OP DEN LUCIFER.)

De heilige Ark van Gods Verbond
Staat op der Filisteenen grond
In Dagons huis, nu Joostens[1] dicht
Den troon van 't driemaal heilig Licht,
Warachtig God, geen Jupiter,
Betreden trotsch van Lucifer,
Stoot in een rijmkas met gespeel,
Ontsloten op het boos toouneel,
Kwansuis tot stichtelijke leer,
Opdat hij England ga te keer[2].
Zoo vraag dan niemand: waarom wordt
Weêr Dagon niet omver gestort?
Gods vreeze straalt niet uit dat hoek,
Hoe schoon bewimpeld met een doek;
Maar 't toont, hoe Vondels wellust woont,
Waar dat zich Lucifer vertoont,
Vol lachs, omdat zijn Hemelval
De Schouwburg ook bekoopen zal,
Die, met dees groote Godloosheid,
Verdient in kolen neêrgeleid,
Wanschapen[3] tot een gloênde Hel
Voor Duivelspeelders in zulk spel.
Of wilt men fors[4] den Hemel daar?
Dat dan Gods kerk die plaats bewaar
Of dat men aalmoese en recht sticht,
Twee dekkleên voor 't tooneel verdicht.

TOONEELSCHILD,

OF

PLEITREDE VOOR HET TOONEELRECHT[5].

De naamhaftige en rustige Hollander[6], die van wijsheid en letteren t' zamenhing, eenen stapel uitgeleerde boeken naliet, en wien eindelijk het metalen pronkbeeld van Rotterdam, zijne geboortestad, toegekeurd werd, zeide, dat men naauwlijks iet mocht uitgeven, of hoefde[7] het met de schildwacht van eene voorrede te beschutten. Het gemeene spreekwoord zegt: wie bij den weg timmert, lijdt veel aanstoots. Zoo gaat het ook met den schouwburg, en tooneel en tooneelspelen, die oordeelloze gezellen te bijster in het licht staan, om dat hunne tedere barsens niet kunnen begrijpen de waardij van eene overoude kunste, ons door zoo veel wijze en treffelijke verstanden aangeprezen. Wij bekennen rond uit nog niet te konnen begrijpen, waarom de kerkuil een schildknaap van de Wijsheid en Pallas' vogel is; want een kerkuil bemint de duisternis, en haat het licht. Hij zuigt den olijfolie uit de gewijde koorlampen, en vangt hij nacht het lichtschuwe ongedierte, als een lekker wildbraad; eigenschappen die luttel gemeenschap met de wijsheid schijnen te hebben. Doch zulke natuurgeheimenissen, den uitgeleerden Grieken t' Athene, het hoog altaar der wijsheid, grondig bekend, mochten ons klaar blijken, hadden wij van kindsbeen af hij den hoog verlichten Trismegist, en de natuurkundige Egyptenaars, zijne wakkere scholieren, in Zonnestad ter

---

[1]voor 't reeds niet meer als genetief herkende Joosten. — [2]men zag er dus een zinspeling op Cromwell in. — [3]misvormd. — [4]volstrekt, (par force.) — [5]tegen de aanvallen van Ds. Wittewrongel en anderen op den Lucifer. — [6]Erasmus. — [7]moest.

schole gelegen, en onze onbeslepe zinnen op hun heiligdom, het uitgesneden beeldewerk, op grafnaalden ter eeuwige gedachtenisse uitgehouwen, gescherpt. Ondertusschen willen wij ons liever over dit zinnebeeld verwonderen, dan, met gevaar van den hals te breken, steil opklauteren een geheimteeken, met ons onverstand nog niet te bereiken. Tegenwoordig was het voornemen, voor het wettige tooneelrecht nog een weinig ten overvloed te pleiten, hoewel het voorhene al met genoegzame reden en bewijs verdadigd is; verzoekende, dat de toehoorders, die het gigaggen en d' aanklachten der tooneelscheuderen aanhoorden, zich gewaardigen onzijdig hun oordeel een luttel op te schorten, om de heerlijke spreuk · hoor partij, eertijds met goude letteren, boven den ingang van het oude stadhuis, geschreven, met der daad te voltrekken, en niet, zonder grondige kennis van zaken te nemen, een ontijdig vonnis, ten laste van schouwburghoofden en tooneelieren, te vellen. Wij willen dan, op deze hoop getroost, voortvaren, en terstond van de bepalinge des tooneels aanheffen.

Het tooneel is een verheven plat, toegesteld naar den eisch der rolle van de personagien, die elk volgens hunnen staat ingekleed en gelijk vermomd, door stemmen en gebaar uitbeelden[1] eene historie, of waarschijnende versieringe[2], of klucht, waardig tot stichtig vermaak, in het openbaar, gehoord en gezien te worden. Uit deze eenvouwige bepalinge kan de verstandige oordeelen, of tooneelkunst zoo strafwaardig zij, als vernufteloozen, onder schijn van hun bezwaard geweten t' ontlasten, haar uitrooken[3]. Deze bepalinge heeft mede eenige gemeenschap met den stoel des redenaars, die in hooge scholen zijne wijsheid en geleerdheid den scholieren en braven vernuften, ook door heilige en wereldsche historiën, naar het ongestadig beloop der wereld, ontvouwt. Zij deelt mede in de tafereelen der historieschilderkunste, bestaande uit welgeschikte vertooningen, die, op haren rechten dag bespiegeld[4], naar d' afgemaalde stof, stichten of outstichten; en de historieschilderkunst verdiende bij d' Ouden den naam van stomme poëzy, gelijk de poëzy den titel van sprekende schildery bereikte, dat eigentlijker op tooneelpoëzy slaat, die hare sprekende personagien regelrecht, terwijl een redenaar, personeerende[5], die niet regelrecht invoert. Het onderscheid, tusschen redenaar en tooneelier, bestaat ook ten deele hierin, dat de redenaar doorgaans alleen spreekt, en, naar den stijl der Rederijkkunste, hij wijlen personeert, en uit den name van eenen anderen spreekt; hetzij uit den mond van God, of eenen Engel, of koning, of amptenaar, of vrijen staat, of andersins, gepast op de leest der stoffe, om het hart des toehoorders te roeren, en lieflijk, buiten zijn weten, tot des sprekers oogmerk aan te leiden. Het oogmerk der treurspelen is, zoo wij voorhene zeiden, den verwilderden aard in te toomen, en zeden in te scherpen, gelijk de grijze en wijze Pythagoras dit ook door de muziek beoogde. Het blijspel verlicht zwaarmoedige geesten, en geneest de hartewonden der staatheeren en amptenaren, door gedurige bekommeringen en beslommeringen, tot heil der gemeente, afgesloofd. Is nu het oogmerk des redenaars en der Schilderkunste goed, hoe kan het zuivere wit der Tooneelkunste zwart en kwaad zijn? Nimmermeer kan eene zaak, uit hare nature goedaardig, kwaad genoemd worden, tenzij een uitgedrukt verbod van Gode, of Gods stedehouderen, over het heilige en wereldsche, en verstandige ouderen, die pit achter d' ooren hebben, tusschen beide inkome. Dan kan zelf de schoone paradijsappel, uit zijne nature goed, en goed blijvende, en alleen ten opzichte van het verbod kwaad, ziel en lichaam vergiftigen, en eenen eindeloozen staart van bederf na zich slepen. Most men altijd, om der dingen misbruik, het recht gebruik verwerpen; wat zoû er ter wereld onomgewroed en in zijn geheel blijven? Dat waar, gelijk Plutarchus in een voorbeeld hijbrengt, alle wijnstokken, om het misbruik des wijns, met wortel met al uitrooyen; en wij hooren het onfaalbare orakel der wijsheid bevestigen, dat de wijn God en mensch verheugt. De Schouwburghoofden kunnen dan met geene reden vatten, dat men het tooneel zoo schendig over den hekel behoorde te halen, en betuigen dat de Schouwburg t' onrecht van afgoderije en hoererije, hun in der waarheid onbekend, eerloos en schaamteloos geschandvlekt wordt. Zij zien met lust, dat kerkglazen, orgeldeuren, en het nieuwe Capitool[1], een achtste wonderwerk, met uitgehouwe beelden, en heilige en wereldsche schilderijen prolen, en rekenen het den kunstigen predikstoel geensins tot afgoderije, dat de werken van barmhartigheid den leergierigen door uitgesneden beeldewerk aangeprezen worden; want beelden, gelijk men van ouds zegt, zijn der leeken boeken. Sla den Bijbel op, van het boek der Scheppinge tot Sint Jans Openbaringe toe, gij ziet er doorgaans, hoe God, voor en onder en na de wet, den aartsvaderen, koningen, profeeten, en kruisgezanten, op velerhande wijze, in droomen en gezichten, als door levendige vertooningen, verscheen, en hun zijne genade, liefde en gerechtigheid, en majesteit en heerlijkheid en wil openbaarde. Noach, d' eerste wijngaardplanter, zag den eersten regenboog aan de lucht geschilderd, hem verzekerende, dat God het menschdom niet meer door het element des waters zoude verdelgen. Aartsvader Jacob zag te Bethel in den droom eene ladder, die van d' aarde aan den Hemel reikte, daar God boven op stond, en Engelen op en afklommen. Jozefs droomen van korenschoven, zonne en mane en elf starren, die hem aanbaden, spelden zijne toekomende verheffinge; de droomen des schenkers en koremeesters, in den kerker, de verheffinge van den eenen, en het bederf van den anderen; Faro's droomen van vette en magere koeyen, en volle en doove korenaren, de vruchtbare en onvruchtbare tijden. Mozes hoorde Gods of des Aartsengels stem uit het doornebosch, dat in brand scheen te staan. God verscheen Salomon 's nachts in den droom, na het brandofferen te Gabaon. Ezechiel zag, onder veel andere vertooningen, Gods heerlijkheid en majesteit, van geen schilders penseel, noch dichters vernuft t' achterhalen. Nebucadnezers droom van het geweldige beeld, met een gouden hoofd, zilvere borst, koperen buik, en ijzere en leeme voeten, was, naar Daniels uitleggingc, eene vertooninge van vier hoofdheerschappijen der wereld. De vertooning op den berg Thabor, daar Kristus' hoofd en aanschijn, korts hierna op den Doodshoofdberg, met de doornekrone gekroond, gelijk de zon straalde, en Mozes en Elias met hem in gesprek verschenen, ontvouwde het voorspel van de glorie, waarin de Gekruiste boven alle hemelen zoude verheerlijkt worden. Gods onfeilbare Stedehouder, wien d' Almachtige de sleutels des Hemels toebetrouwde, zag de vertooninge van een vat, vol dieren en vogelen, uit den ontsloten Hemel nederdalen, gelijk eenen grooten lijnen[2] doek, aan vier hoeken gebonden; en de Heilige Geest schuift, voor den Evangelist Sint Jan, de gordijnen van zoo veel vertooningen open, vol geheimenissen en gebloemde wijsheid, te zijner tijd te kennen, ondertusschen bij wijlen jammerlijk van neuswijzen misduid en verdraaid. Maar wij behoorden den geloovigen held Samson, op den triomfwagen der Heiligen omgevoerd, niet voorbij te gaan, die, naar de getuigenis der Godgeleerden, in Dagons kerk speelde, en, al dansende en zingende en springende, Gode zijnen geest opofferde. Al de wereld gewaagt van de geschiktheid en bekwaamheid der Societeit[3], in het manieren, regelen, en zedevormen der leergierige jonkheid, hetwelk zij mede uitwerkt door Godvruchtige en stichtelijke tooneelspelen en tooneeldansen,

[1]afbeelden, voorstellen. — [2]verdichtsel. — [3]Anders uitmaken – [4]beschouwd, overdacht. – [5]hij ver-persoonlijking zijner voorstellingen.

[1]het nieuwgebouwde Amsterdamsche Stadhuis. – [2]Thans linnen. — [3]Nam. Jesu, het genootschap der Jezuïten.

wijd afgescheiden van lichtvaardigheid en bederf van goede zeden, hij haar ten hoogste gehaat. De Spartaansche maagden plachten, in Lykurgus' gestrenge en gemanierde eenwe, den harnasdans te dansen, hoedanig Julius Scaliger, voor Keizer Maximiliaan, door last van Bonifacius, 's Keizers oom, niet zonder groote verwonderinge van geheel Duitschland, vertoonde. De hooggeleerde Vossius, zoo diep in letteren gedoopt en gedompeld, en wien schijngeletterden geen handwater mogen geven, zeide, dat er driederhande muziek was: mondmuziek, handmuziek, en voetmuziek. Bij[1] mondmuziek verstond hij maatgezang, bij handmuziek vingerspel, op tamboeren, cymbalen, fluiten, en snaren, ons van den koninklijken profeet aangeprezen, en bij voetmuziek het geregeld dansen. Of men nu op eenen vloer, of op een tooneel danse, dat geldt evenveel, behoudens, dat de dans geene lichtvaardigheid of ongemanierdheid, met reden strafwaardig, na zich slepe. De Heer van Bartas in Frankrijk, zoo befaamd om zijne heerlijke gedichten[2], waarop Goulart, leeraar te Geneve, zulke geleerde aanteekeningen stelde, voert, op de bruiloft van Salomon en Faro's dochter, Saturnus, Jupiter, Mars, Mercuur, en Venus ten reye, en zon en maan, die bruidegom en bruid, Kristus en zijne kerk, afbeeldende, de Spaansche pavane[3] dansen, en, elkandere onderling kussende, en heloukende, het getrippel der voeten, op hun Engelsch gezang, en luit en violons, passen[4]. Verbeuren nu zulke groote kerkmeesters niet, die heilig en onheilig onder een mengende, en Gods bruid, de kerk, bij der hand nemende, met haar de Spaansche pavane dansen, en durf men zoo terstond den tooneelisten den dansenden Droes op het lijf schenden, en hen, als padden en kikvorschen, in den Helschen zwavelpoel slingeren? Zeker zulke printteekenaars stellen zich zelfs ten toon, en hoefden noch eerst het hoekske van goede manieren te leeren, eer zij anderen onderwijzen. Hun hoofd is te plomp en onbeslepen, om schuim van goud, en onkruid van tarwe te onderscheiden. Indien men nu hier aan hechte de bewijsredenen, tot voorstand der tooneelpoezye, bij verscheide treurspelen voorhene gevoegd, zoo zal een opmerkend oordeel den lossen grondslag onzer wederpartije vatten, en de reden en billijkheid gaarne plaats gunnen, schoon eene onbeschaamde tronie hare verwe niet eens verschiet, en de kaap der logetale en lasteringe al stout voorbij gezeild is. Maar waarom hepleiten wij het behandveste en gewettigde tooneelrecht, naardien domme onwetenheid geene ooren heeft om te hooren? Het schijnt, een behandvest aanklager mag teffens rijp en groen, en al wat hem lust, straffeloos uitbraken op d' oefeninge eener vrije kunste, bij weledele burgemeesters en wethouders, nu al over zoo veel jaren ingewilligd. Eenen gemelijken aard, zwanger om te bedillen, wat juist zijne smakelooze tonge niet smaakt, ontbreekt het nimmermeer aan lasterstof, en ongerust, uit zijnen donkeren pruilhoek, met donkere en norsche wimbrauwen grimmende, rekent den vrolijken hemeldans der Goden zelf bedorven, zoo Venus' gekurkte pantoffel eens kraakt. De heilige Kruisgezant Thaddæus teekende al vroeg sommige pilaarbijters en domme dwaalgeesten, lasterende hetgeen ze niet verstonden. De Hemelsche Waarheid, in den vleesche verschenen, werd doorgaans van schijnheilige Farizeen en Schriftgeleerden belaagd en geplaagd. Zij teisterde ze ook doorgaans met den titel van tooneelspeelders, door het Grieksche woord hupokritai eigentlijk uitgedrukt, doch met den naam van geveinsde in den Leidschen bijbel oneigentlijk vertaald; want hoewel men, niet zonder reden, zegt, dat al de wereld eene tooneelrol speelt, nochtans paste het schijnheilig kamerspel der Schriftgeleerden eigentlijk op de leest van kwade geveinsdheid en mommerije, die, om in schaduwe te schuilen, een momaanzicht en andere personagie aantrekken; want wie zijnen schijn gelijk is, kan bij geenen kamerspeler geleken worden. De Waarheid noemde de schijndeugden[1] muggenzifters, kameelverslinders, en spliuterkijkers, die menschen eer hooger dan Gods eer schatten, onder schijn van oodmoedigheid, hoog in hun wapen, zich zelfs boven aan zetten, en op markten, in lange kleederen aanstappende, zich kittelden, wanneer ze Rabbi gegroet werden. Zij gelijkt ze hij gewitte graven, uitwendig schoon en heerlijk opgepronkt, inwendig vol stank en verrotte beenders en hekkeneelen. Sommige tooneelisten, hun eige vlekken kennende, waardeeren zich niet boven de waardij, en hierom deelen ze niet zoo diep in schijnheiligheid, als voorhene eenige stokebranden en blaasbalgen. De Waarheid zelf bevestigt, dat openbare zondaars bij wijlen de hoetvaardigheid en den Hemel nader zijn dan schijndeugden, daar de hartekenner van walgt. Een Farizeeuwsche Lynceus waande, met den verrekijker van zijne benevelde oogen, door het dak des schouwburgs henen te zien, en daar een hoeren-outer t' ontdekken; maar het miste den opsnijder, en de schouwburg, Comœdia Vetus[2] opslaande, las er, dat de kerk een dicht dak is, daar eertijds de Duivel onder gescholen hadde, gelijk meester Peter, de groote kerktooneelier in Groot Britanje, nog onlangs getuigde; want het zijn terstond alle geene Engelen, die verengelde menschen schijnen, naardien de Geest der Duisternisse zich in eenen Engel des Lichts kan vermommen. Is het nu warachtig, dat Lacedemoniërs de tooneeliers, zich kantende tegens de wijze wet van den wijzen wetgever Lykurgus, nitbanden, hun geschiedde recht; gelijk ook oproerkraayers, met tochtschuit en wagen nitgevoerd, niet verongelijkt werden. De goddelijke Plato getuigt dit van de dichteren, die toch nimmermeer eenen aanhang maken, en waaronder ook de tooneeldichters wel mogen gerekend worden: Poetæ numquam turbarunt rempublicam, sed oratores non semel; dat is: Nooit holpen poeten eenen vrijen staat op hollen, doch redenaars klaarden dit meer dan eens. Maar het word tijd, dat wij sluiten, en een kostelijk borstjuweel aan de keten van deze pleitrede hangen.

De Schouwburghoofden vonden onlangs bij geval eenige letters, in het perk van de halve maue des schouwburgs, gestrooid, en gelijk hemelval, uit de lucht, door het dak gevallen. Zij, met IJ ver[3] de t' zamengevoegde letters bij lettergrepen duidelijk spellende, spelden er deze twee wondersprenken uit: schrijf spelen, maar speel niet; Lucifer gaat ten tooneelreye. Hierover stonden ze alle gelijk voor het hoofd geslagen, en hadden nooit gedroomd, dat hun een orakel, zoo onverwacht en vervaarlijk, zoude voor de schenen springen. Indien nu d' Amfiktyonische raad der vrije Nederlanden hierop besloot, deze wondersprenken, op het poortaal of voorhoofd van Apollo's Nederduitsche kerke, uit te houwen; het mocht nadenken geven, of men tooneelspel en tooneeldans, door een algemeen raadsbesluit, overal zoude opschorten, en den schouwburg met een diamanten grendelslot, hij Vulkaan, der Goden wapensmid, gesmeed, eeuwig toesluiten en bezegelen; doch echter betrouwden ze, dat doorluchtige en hoogwijze staatheeren verder zagen, en, onder andere loflijke kunsten, de tooneelkunst van Klio en Thalye, zoo veel eeuwen achtereen en tot nog toe, in alle keizerdommen, koninkrijken, vorstendommen en vrije staten, ten hove gewelkomd, zouden handhaven, zoo lang die, ter eere van onze wijdbefaamde koopstad, de pilaar der goude vrijheid, tot eerlijke stichtinge van inheemschen en uitheemschen, gebruikt en niet misbruikt, en met handgeklap van brave heeren, helden, en jongelingen en schoone jofferen, toegejuicht wordt.

[1]Door, onder. — [2]Zie boven I. bl. 77. — [3]Eig. paauwendans. — [4]Zie boven I. bl. 93.

[1]Anders schijnheiligen. — [2]Meermans geestige en bekende C. V. of Bootmans praatjen. — [3]Zinspeling op de bekende leus van den Schouwburg; verg. I. bl. 833.

Op WITTEWRONGEL.

Trompetter van de Zeeuwen[1]!
Gij tergt een nest vol spreeuwen.

Uitvaart van Orfeus.

Toen Orfeus, met zijn keel,
Toen Orfeus met zijn keel en veêl
In 't mastbosch[2] zong en speelde,
Tierelier, tierelier,
Dat schoone lustprieel;

Scheen hemel, aarde en zee,
Scheen hemel, aarde en zee alreê
Op zang en spel te dansen,
Tierelier, tierelier,
Gevolgd van wild en vee.

Hij zat op een tapijt,
Hij zat op een tapijt gewijd,
Een regenboog van bloemen,
Tierelier, tierelier.
De Deugd braveert den Nijd.

Een krans van lauwerier,
Een krans van lauwarier, heel fier,
Vereert de heldre lokken,
Tierelier, tierelier,
Een God gelijk in zwier.

De lange witte rok,
De lange witte rok, van vlok
Gesponnen door zijn moeder,
Tierelier, tierelier,
Hield streek met boog en stok.

Hij zong, wat Reuzerot,
Hij zong, wat Reuzerot den God
Jupijn aan boord durf klampen,
Tierelier, tierelier,
Bestormen 't Hemelsch slot.

Hoe elk zijn krachten vergt,
Hoe elk zijn krachten vergt, en tergt:
Hoe zij een stormkat bouwen,
Tierelier, tierelier,
Van steenrots en gebergt.

Hoe zij, met torts en knods,
Hoe zij, met torts en knods en rots,
De Goden zelfs matteeren[3],
Tierelier, tierelier,
In 't Rijk des Dondergods.

En hoe Jupijn in 't lest,
En hoe Jupijn in 't lest dees pest,
Met bliksemstraal en donder,
Tierelier, tierelier,
Begraaft in 't Helsche nest.

Terwijl hij speelde en zong,
Terwijl hij speelde en zong, ontsprong
Een bron van melk en honig,
Tierelier, tierelier,
Gevloeid van zijne tong.

De boomen in het rond,
De boomen in het rond terstond
Vergåren om den Zanger,
Tierelier, tierelier,
En kussen zijnen mond.

De wildzang tiereliert,
De wildzang tiereliert, en zwiert
Rondom den Speelman hene,
Tierelier, tierelier,
Ook wild en tam gediert.

De nachtegaal ontsteekt,
De nachtegaal ontsteekt en breekt
Zijn toon aan Orfeus' gallem,
Tierelier, tierelier,
Die duizend zangers kweekt.

De leeuw zijn brullen staakt,
De leeuw zijn brullen staakt, en blaakt;
De duiven trekkebekken,
Tierelier, tierelier;
Wat God blijft ongeraakt?

Maar onder spel en zang,
Maar onder spel en zang eer lang
Een Rei van Boschbacchanten[1],
Tierelier, tierelier,
Nam derwaarts haren gang.

Daar zagen zij Gods Held,
Daar zagen zij Gods Held in 't veld
En 't bosch, en d' elementen
Tierelier, tierelier,
Bekoord door 't zoet geweld.

Zij holden, door den drank,
Zij holden, door den drank dood krank,
Van zinnen en van zeden,
Tierelier, tierelier;
Dat bleek aan haren gangk.

Zij bulkten overluid,
Zij bulkten overluid vol uit:
„Wat plaagt ons al dit spelen!
Tierelier, tierelier,
Daar Bacchus' vreugd op stuit?"

„Dees speelman woû zijn oor,
Dees speelman woû zijn oor ons koor
En wyngerdspies nooit gunnen,
Tierelier, tierelier;
Hij houdt Apollo's spoor."

„Al is 't Apollo's zoon,
Al is 't Apollo's zoon en kroon,
Trots Kalioop, zijn moeder;
Tierelier, tierelier,
Hij zit ons nu te schoon."

„Valt aan, als dol en doof.
Valt aan, als dol en doof; dien roof
Zal niemand ons ontrukken,
Tierelier, tierelier,
Wat hulp men hem beloof."

---

[1]Ds. Wittewrongel was een Zeeuw van geboorte, en in 1638 uit Zieriksee naar Amsterdam gekomen. — [2]pijnwoud (met klankspeling op de masten te Amsterdam). — [3]ten einde raad brengen.

[1]Versta: de verstoorde predikanten.

Dus raast de Wijngods Rei,
Dus raast de Wijngods Rei: „hei, hei!
Valt aan; bij moet er onder!
Tierelier, tierelier,
Valt aan met veldgeschrei!"

Met worp de Mænas[1] snel,
Met worp de Mænas, snel en fel,
Des speelmans borst met keyen,
Tierelier, tierelier,
In was verkeerd door 't spel.

Een andre breekt uit wrok,
Een andre breekt uit wrok een stok,
Op 't bekkeneel des zangers,
Tierelier, tierelier;
Het brein bespat den rok.

De vedel rolt daar heen,
De vedel rolt daar heen beneên,
En wild en vlug verstrooyen[2],
Tierelier, tierelier;
Hoe lillen al zijn leên!

Schoon hij den jammerpoel,
Schoon hij den jammerpoel en stoel
Van Pluto had bewogen,
Tierelier, tierelier.
In 't onderaardsch gewoel;

Euridice[3] en haar ziel[4],
Euridice en haar ziel, wiens hiel
Van d' adder was verbeten,
Tierelier, tierelier,
Hem weêr in d' armen viel;

Schoon hij den wildsten aard,
Schoon hij den wildsten aard hier paart,
En breidelt 's tijgers tooren,
Tierelier, tierelier,
De wijnkroes niemand spaart.

Zij rukken met geweld,
Zij rukken met geweld dien Held,
En spreyen al zijn leden,
Tierelier, tierelier,
Gesleurd, verscheurd, langs 't veld.

Daar rolt de schelle keel,
Daar rolt de schelle keel en veêl,
Voorwind geplompt in 't water,
Tierelier, tierelier,
Valt Hebrus' kil ten deel.

De vedelgallem zucht,
De vedelgallem zucht, en vlucht;
De keel en vingers beven,
Tierelier, tierelier,
't Geluid verdwijnt in lucht.

Toen schreide al wat er was,
Toen schreide al wat er was een plas,
Een heele beek van tranen,
Tierelier, tierelier,
Die vloeiden over 't gras.

De beek- en boom-godin,
De beek- en boom-godin niet min
Betreurden haren zanger,
Tierelier, tierelier,
Met eenen droeven zin.

De Wijngod strafte voort,
De Wijngod strafte voort dien moord
Aan alle Boschbacchanten,
Tierelier, tierelier,
Zoo straf als ooit gehoord.

Apollo van Parnas,
Apollo van Parnas kwam ras
Met negen Zanggodinnen,
Tierelier, tierelier,
Daar 't lijk gemarteld was.

Zij zamelden 't gebeent,
Zij zamelden 't gebeent besteend,
En zonken[1] 't lijk met klachten,
Tierelier, tierelier,
In 't graf van elk beweend.

De Vader trekt een schicht,
De Vader trekt een schicht van licht
En stralen uit zijn koker,
Tierelier, tierelier,
En schrijft dit grafgedicht:

„Gun Orfeus, hier gebluscht[2],
Gun Orfeus, hier gebluscht, nu rust,
Mijn zang en spelorakel!
Tierelier, tierelier,
Hij plantte deugd met lust."

Apollo veêl en boog,
Apollo veêl en boog, om hoog,
Ten toon hing in de starren;
Tierelier, tierelier,
Een trots[3] voor 't nijdig oog.

Terwijl voor Orfeus' geest,
Terwijl voor Orfeus' geest op 't feest
Der zielen, bij Gods reyen,
Tierelier, tierelier,
Daar vreugd den rouw geneest.

Het hoofd, voor tij in zee,
Het hoofd, voor tij in zee, alreê
Te Lesbos aangedreven,
Tierelier, tierelier,
Brocht tijding van dit wee.

Een zeeslang, wit van tong,
Een zeeslang, wit van tong, zich wrong[4],
Om 't bloedig hoofd te likken,
Tierelier, tierelier,
Te slikken op een sprong.

Apollo kwam op slag,
Apollo kwam op slag, en zag
De slang afgrijslijk gapen,
Tierelier, tierelier,
Nog wijder dan ze plag.

De God hierdoor onteerd,
De God, hierdoor onteerd, verkeert
Gebit en bek in marmer,
Tierelier, tierelier,
En 't bijten haar verleert.

[1]De woedende Bacchante (hier Wittewrongel of een zijner medestanders). — [2]raken uiteen, worden verstrooid. — [3]Orfeus' gade. — [4]schim.

[1]lieten zinken. – [2]Nam. zijn levensvonk. – [3]spijt. [4]Blijkbare klankspeling op den Zeeuw Wittewrongel.

Nu vrees geen haat en nijd,
Nu vrees geen haat en nijd, noch strijd;
Wat kan een dier ons schaden,
Tierelier, tierelier,
Dat gaapt, maar niet en bijt?

SPEELSTRIJD VAN APOLLO EN PAN.

De God Apollo werd
De God Apollo werd heel hard,
Om tegens Pan te zingen,
Tin tin tin tin tin tin,
Getergd en uitgetart.

Zij kwamen beide in 't perk,
Zij kwamen beide in 't perk, heel sterk,
Met herderen en nymfen,
Tin tin tin tin tin tin,
In God Apollo's kerk.

De rechter hoorde toe,
De rechter hoorde toe, nooit moê
Om spel en zang te hooren.
Tin tin tin tin tin tin;
Toen loeide stier noch koe.

Apollo hief eerst aan,
Apollo hief eerst aan, met blaân
Van Lauwerier belommerd,
Tin tin tin tin tin tin;
Hij zong gelijk een zwaan:

„Toen Herkles uit den stoel,
Toen Herkles uit den stoel en poel
Des jammers op kwam dondren,
Tin tin tin tin tin tin,
Wat zag men een gewoel!

't Was middag bij de klok,
't Was middag bij de klok en kok,
In Pallas' stad, Athene,
Tin tin tin tin tin tin.
„Wie schept dees duisternis?"

Een ieder riep; „gewis",
Een ieder riep: „gewis, wat is
Wat wil dit eislijk voorspook?
Tin tin tin tin tin tin,
Wie schept dees duisternis?"

Zij liepen naar de mert[1],
Zij liepen naar de mert benard,
Daar zagen zij den wachter,
Tin tin tin tin tin tin,
Den Helhond[2] met zijn start.

Zij hoorden veel geschals,
Zij hoorden veel geschals, een valsch
Geluid in drie geluiden,
Tin tin tin tin tin tin,
Drie hoofden, éénen hals.

De Wilde dreef dien gast,
De Wilde dreef dien gast, heel vast
Gebonden aan zijn keten,
Tin tin tin tin tin tin;
Wie schrikt niet, als hij bast!

[1]mart, markt. — [2]De driekoppige Cerberus.

Hij kwam in Plato's school,
Hij kwam in Plato's school; de kool
In 't bakhuis gloen als fakkels,
Tin tin tin tin tin tin,
Dat stonk, als een giool[1].

De wijze en grijze baard,
De wijze en grijze baard, vervaard,
Werd grijzer om dit monster,
Tin tin tin tin tin tin;
De school kroop achterwaart.

Nu zwijgt het schoolkrakeel,
Nu zwijgt het schoolkrakeel geheel,
En klooft geen haar in zeven;
Tin tin tin tin tin tin.
De Droes ziet al te scheel.

Die in den tabbert zat,
Die in den tabbert zat, vergat
Zijn boeken en zijn schriften,
Tin tin tin tin tin tin,
En wist niet, hoe hij 't had.

En Thales sprak in 't lest,
En Thales sprak in 't lest: „o pest!
Gij steurt ons gonde lessen,
Tin tin tin tin tin tin;
Loop heen naar 't Helsche nest!"

Hij ging van deur tot deur.
Hij ging van deur tot deur, recht veur
Den Wildeman[2], zijn temmer;
Tin tin tin tin tin tin;
De stad verschoot haar kleur.

Het geemlijk kind kijkt bril[3],
Het geemlijk kind kijkt bril, zwijgt stil;
Het gaat nu vroed[4] te bedde,
Tin tin tin tin tin tin,
En volgt zijn moeders wil.

Hij kwam in 't Heiligdom,
Hij kwam in 't Heiligdom; hoe stom
Zat Pallas op het outer!
Tin tin tin tin tin tin,
Al d' uilen keken om.

Nu zochten zij niet meer,
Nu zochten zij niet meer, als eer[5],
Den oly uit de lampen,
Tin tin tin tin tin tin,
Noch vlogen heene en weêr.

Toen schreeuwde een halve roes,
Toen schreeuwde een halve roes: „wat Droes
Versteurt de Hierofanten[6]?
Tin tin tin tin tin tin,
Hoe staat hun hoofd zoo kroes!

Meduza's slangenhoofd,
Meduza's slangenhoofd beroofd
Geen mensch zoo van zijn zinnen,
Tin tin tin tin tin tin;
't Gebas ons stem verdooft."

[1]kerker (verg. 't Fransche geole en geolier), tenzij men (als Van Lennep aan de hand doet) riool lezen wil. — [2]Hercules. — [3]Anders zuinig, of op den neus. — [4]Anders zoet (verg. 't Fransche sage). [5]wel of wijlen eer, vroeger. — [6]Profeeten, heiligen, geestelijken.

Dus zong Apollo voor;
Dus zong Apollo voor, in 't koor,
En Pan begon in 't ende,
Tin tin tin tin tin tin;
Een ieder gaf gehoor.

Hij zong verwaand en stout,
Hij zong verwaand en stout, van woud
En tempel, bij Dodone,
Tin tin tin tin tin tin,
Daar zich Jupijn onthoudt.

Daar hij orakels kweekt,
Daar hij orakels kweekt, en breekt,
Door 't knorren van zijn draayers,
Tin tin tin tin tin tin,
Als 't volk hem bidt en smeekt;

Daar boomen, groen als palm,
Daar boomen, groen als palm, door galm
Verlege vragers raden,
Tin tin tin tin tin tin,
Geluid slaan als een halm.

Daar klinkend koperspel,
Daar klinkend koperspel en bel
Hun klank verdubbeleeren,
Tin tin tin tin tin tin,
En klinken hel en schel.

Ook woû zijn zang hunliên,
Ook woû zijn zang hunliên bediên,
Hoe sommig slag van beesten,
Tin tin tin tin tin tin,
Met kracht geen wit mag zien;

Een ander aard zich stoot,
Een ander aard zich stoot aan 't rood,
Een verf bij d' olifanten,
Tin tin tin tin tin tin,
Gehaat, gelijk de dood;

En hoe zich 't buffels-veld,
En hoe zich 't buffels-veld ontstelt
Om 't rood, en roode rokken,
Tin tin tin tin tin tin,
Bezuurd van menig held.

Wie niet ontrennen kan,
Wie niet ontrennen kan, wordt van
De buffels dood geknuffeld,
Tin tin tin tin tin tin,
Al waar 't een oorlogsman.

Nu zwegen ze alle beî.
Nu zwegen ze alle beî; elk zeî:
„Apollo wint de prijzen;"
Tin tin tin tin tin tin,
Bestemd[1] van rei bij rei.

Maar Midas, tegens reên,
Maar Midas, tegens reên, alleen
Gaf Pan den prijs van 't zingen,
Tin tin tin tin tin tin,
En daarmeê ging hij heen.

De plompert, bij een vliet,
De plompert, bij een vliet, beziet
Zijn eigen schijn in 't water,

[1] beâamd.

Tin tin tin tin tin tin,
En zucht, van groot verdriet.

Hij ziet, van zin beroofd,
Hij ziet, van zin beroofd, zijn hoofd
Vereierd met ezels ooren,
Tin tin tin tin tin tin;
Wie had dit ooit geloofd!

Eer 't iemand wordt gewaar,
Eer 't iemand wordt gewaar, hij 't haar
Met eenen hoed gaat dekken!
Tin tin tin tin tin tin,
Nog loopt de schand gevaar;

De scheerder[1] merkt het ras,
De scheerder merkt het ras, toen was
Het melden hem verboden,
Tin tin tin tin tin tin,
Hoe sterk men hem belas.

Hij groef, opdat hij 't zweeg,
Hij groef, opdat hij 't zweeg, om leeg[2]
Een diepen put in d' aarde,
Tin tin tin tin tin tin,
Waarin hij nedersteeg.

Daar riep hij overluid,
Daar riep hij overluid recht uit:
„Zwijg stil van Midas' ooren,
Tin tin tin tin tin tin,
Te lang en ruig van huid."

Hij stopt na dit gehuil,
Hij stopt, na dit gehuil, den kuil
Met zand en aarde weder:
Tin tin tin tin tin tin,
Nog ging de schand niet schuil.

De herder leert dit haast,
De herder leert dit haast; hij blaast
Op 't riet, hier uit gesproten,
Tin tin tin tin tin tin,
Dees klank, die hem verbaast:

„Wie u naar Midas vraagt,
Wie u naar Midas vraagt, hij draagt
En roert twee ezels ooren,
Tin tin tin tin tin tin,
Met recht aldus geplaagd."

Noodig Berecht

OVER DE

Nieuwe Nederduitsche Misspellinge[3].

Sedert eenige jaren herwaart had Nederduitschland het geluk, dat vernuftige Schrijvers en Letterkunstenaars loflijk hunnen ijver besteedden in onze Spraak te schuimen, te zuiveren, te verrijken, en te regelen, door schriften of letterkunstig onderwijs; waarover wij tegenwoordig niet voornemen, ons inzicht, onder verbeteringe van letterwijzen, te melden, dan alleen, wat de misspellinge belangt in het verdubbelen der klinkletteren, bij weinigen begonnen in te voeren; gelijk (om een voorbeeld te stellen)

[1] Mida's barbier, die (gelijk men weet) zijn ongeluk aan 't riet of (gelijk hier) den grond verklapte. — [2] Voor laag. — [3] Die namelijk van Ds. Leupenius te Amsterdam, die in zijn „Aanmerkingen op de Nederduitsche Taale" (Amst. 1653), beweerd had, dat men gelijke klinkers met gelijke letters moest schrijven; alzoo taal en taale, dwaalt en dwaalen, vader, vreede, kooning, enz.

voor Vader: Vaader; voor Vrede: Vreede; voor Koning: Kooning, en diergelijke walgende verdubbelingen van klinkletteren meer; kwansuis om de langkheid van den klank der syllabe of lettergrepe uit te drukken, en niet te lezen: Vadér, Vredé, Koníng. Welke verdubbelinge ik, gelijk ook eertijds van wijlen den hooggeleerden Heere Vossius zelf, oordeele een gansch ongerijmde en overtollige misspellinge te wezen, tegens den voorgang van Hebreen, Grieken, Latijnen, Italianen, Spanjaarden, Franschen, Hoogduitschen, en andere tongen. En schoon men dezen voet van verdubbelen al volgde, nog blijft evenwel de twijfelachtigheid der langkheid of kortheid des klanks der syllabe of lettergrepe, in een ongelijk grooter getal van andere woorden, daar de klank lang valt, op d' eerste of tweede of derde lettergreep, gelijk bij deze voorbeelden blijkt: namelijk op d' eerste, in áfgaan; op de tweede, in beerin; op de derde, in koopvaardy. Hetwelk ik noodig vond aan te wijzen, om den inbreuk van deze wilde woestheid te stuiten, de Nederlandsche pennen voor d' aanstootelijke klippen dezer misselijke misspellinge te waarschuwen, en zulk een inktvlak uit onze boeken te wisschen.

HORATIUS:

Leef lang, vaar wel. Of slaat gij beter geld als dit,
Zoo deel het rustig meé; zoo niet, bestem mijn wit.

[De in zijn ijdelheid gekrenkte misspeller, Lenpenius, antwoordde in een „Nabericht, gedaan op Joost van Vondel's Noodig Berecht" enz., met schimpen op den Lucifer, als die, naar hem, „gruwelen" bevatte, „die Vondel niemand heeft ingestoken dan Lucifer, zijn meester"; hij noemde 't lonter „onmetelijke verdraagzaamheid Gods, dat niet de maker, de speelders, te zamen met de kijkers, op staande voet bij Lucifer in de Helle zijn verzonken. – Het ware hem dan meer eer geweest" zoo besloot hij, „indien hij zijnen Lucifer in de Helle hadde laten blijven, dan dat hij zich zoo laatdunkende gesteken hadde in dingen, daar hij geen kennisse van heeft. Doch ik hope, dat de spokerij van Lucifers val een voorspook is van zijnen eigenen val, wanneer de menschen, ziende zijne ijdele vermetelheid, een walginge van zulk een stinkend aas zullen krijgen. En God doe hem die genade, dat hij, gevallen zijnde, door eene ware boetvaardigheid mag opstaan, eer dat hij t' eenemale vervalle bij zijnen Lucifer in de onderste Helle, in de vlammen van het onuitbluschlijk vier!"]

Q. HORATIUS FLACCUS'
LIERZANGEN EN DICHTKUNST;
IN HET RIJMELOOS VERTAALD

DOOR

J. VAN VONDEL.

1654.

Aan de Kunstgenooten van St. Lucas t' Amsterdam[1],

SCHILDERS, BEELDHOUWERS, TEEKENAARS, EN HOOGE BEGUNSTIGERS.

Hoewel elke kunst haar eige bepalingen heeft, nochtans worden sommige kunsten door eenerhanden band van onderlinge gemeenschap verknocht, en gelijk[1] vermaagschapt; hoedanige zijn Poezy, Schilderkunst, Beeldhouwerij, en andere kunsten, die, te gelijk op maat en getal gegrond, de Wiskunst niet ontberen mogen; en zeker dit vermindert zoo weinig den luister van deze kunsten, dat ze hierom te goddelijker te achten zijn; want van God zelf, aller dingen Schepper, wordt gezeid, bij het Orakel der Wijsheid, dat Hij alle dingen in mate, getal, en gewichte geordineerd heeft. Van Plutarchus heeft elk nu in den mond, dat schildery[2] stomme poezy, de poëzy sprekende schildery is; want de schilder beeldt zijne gedachten met streken en verwen, de dichter zijne bespiegelingen met woorden uit, en hare muziek zweeft, met hooge, middelbare en lage, droeve en blijde, statige en dertele klanken, op de pennen des dichters, en volgt scherp met hare galmen zijnen geest en vernuftige vonden, de ziel der zangkunste. De poezy wederom, behalve dat ze doorgaans een gezang genoemd wordt, heeft zich, van oudsher, van bommen, tamboeren, liere, snaren en fluiten, zingende en dansende reyen, gedieud. Horatius, in deze zijne Dichtkunste, paart menigmaal de poezy en schilderkunst te zamen, gelijkt[3] d' een bij d' andere, en begaaft ze beide even rijkelijk met eene zelve overonde handvest der vrijheid, van alles wat ter zake dienen kan, te durven bijbrengen. De poezy, schilder- en beelde-kunst hebben niet alleen van ouds koninklijke en vorstelijke hoven, maar zelfs Gods tabernakel en tempel verheerlijkt, en hare Heiligen gehad; gelijk, onder de godvruchtige Hebreën, Mozes, Hiob, David, en Salomon, met hunne lofzangen en gediehten; en Ooliab en Bezeleel, van God geroepen, en door Zijnen Geest begaafd met wijsheid en kennisse, in allerhande kunst en beeldewerk, om het Heiligdom te versieren. Ouder het Heidendom hebben Homeer, Hesiodus, Orfeus, Kallimachus, Pindarus, Nonnus, Virgilius, Ovidius, Horatius, en zoo vele anderen, welker naam en faam de wereld verduren zal, zulks uitgeblonken, dat zelfs de Heilige Geest, in Sint Paulus' brieven, met de spreuken van Aratus, en Epimenides, tot grootachtbaarheid en onsterflijken lof der poezye, de goddelijke waarheid bevestigt. Sedert hebben de Grieksche en Latijnsche lofzangen het Kristendom gesticht. De gelukkigste kunst-eeuwen hadden voorhene moed[4] gedragen op Apelles, Timantes, Zeuxis, en andere doorluchtige schilderhelden; ook op Praxiteles, den beeldhouwer, Fidias, den beeldsnijder[5], en Lysippus, den beeldgieter[5]. Dewijl dan de poezy, schilder- en beeldekunst, van oudsher, gelijk nog, in onderlinge gemeenschap verknocht waren, docht het mij niet ongerijmd, uwe E. op te dragen Horatius Flaccus' Lierzangen en Dichtkunste, eenige jaren geleden, bij mij, tot een eerlijk tijdverdrijf en oefeninge, bij wintersche avonden, in 't rijmeloos vertaald, met behulp van wijlen den Heere, Daniel Mostert[6], secretaris dezer stede, en Joan Vechtersz. of Victorijn[7], beide rechtsgeleerden, en zonderlinge begunstigers mijner poëzye. Uwe E. ontvange dan dit werk tot een blijk van goede genegenheid, die ik uwe edele kunsten toedraag, terwijl ik blijf

Uwer aller dienstwillige

J. VAN VONDEL.

---

[1]Zie boven, bladz. 77, aant. [8].

[1]als 't ware. — [2]schilderkunst. — [3]vergelijkt. — [4]roem. — [5]Deze onderscheiding is geheel willekeurig; vergelijk over alle drie desbelust mijne Æsthetica, bl. 168, v. — [6]Zie boven I. bl. 355. — [7]Aldaar, bl. 363a, aant. [4].

Lierzangen.

HET EERSTE BOEK.

Aan Mæcenas.

Ie GEZANG.

Andere staan naar wat anders, Horatius staat of steekt naar den naam van Dichter, voornamelijk van Lierdichter.

O Mæcenas! die, uit koninklijke voorouderen gesproten, mijn beschermer en waarde roem zijt; sommigen scheppen lust, het Olympische stof met den wagen om hunne ooren te doen stuiven, en den perkpaal[1] met barnende wielen te mijden, om, door den edelen palm, van landsheeren tot Goden verheven te worden. Dezen, indien de schare der wispelturige gemeente hem poge te verheffen tot de hoogste eerampten; dien, indien hij zoldert al het koren, dat in Lybië gedorscht wordt, vermaakt met zijne erfakkers te bouwen, zoudt ge met al het goed van de wereld niet daartoe brengen, dat hij, beangst voor schipbreuk, zich ter zee begeve. De koopman, beducht voor den Noorden wind, die met Ionische baren worstelt, looft de rust en het landleven, thans[2] geen kommer kunnende lijden, kalfatert zijn lekke kiel. Men vindt er, die gaarne vernen[3] wijn drinken, en daar een halven dag mede kunnen doorbrengen; nu met uitgestrekte leden onder een groene linde, dan het hoofd zachtjens op den kant van een ruischende beek leggende. Vele hebben zin in den oorlog, en het gemengde geluid van trommels en trompetten, en de wapens, een gruwel voor een moeders hart. De jager onthoudt zich onder den blaauwen hemel, en denkt niet eens om zijn lieve vrouw, hetzij zijn trouwe honden een hinde op spoor hebben, hetzij het wilde zwijn het gespande[4] net doorboore.

Het veil[5], een belooninge van geleerde harsenen, zet mij onder de Goden. Het koele woud en de huppelende reyen van Nymfen en Saters scheiden mij van 't gemeene volk, overmits Euterp mij op hare fluit, en Polymnia op hare luit spelen laten. Indien ge mij onder de Lyrische Poëten rekent, zoo zal ik met opgeheve kruin de starren stooten[6].

Aan Augustus.

IIe GEZANG.

Veel onweêrs en stormen uitgestort over 't Roomsche[7] volk, tot wrake des vermoorden J. Cæsars. 's Rijks eenige hope rust op de gezondheid van Augustus.

Jupijn heeft nu lang genoeg, tot een waarschouwing, vervloekte sneeuw en hagel op ons neêrgestort, en, met zijn gloeyende vuist de Roomsche[7] sloten beschietende, de stad vervaard. Het verbaasde volk vreesde, dat die benaauwde tijd van Pyrrha, over nieuwe gedrochten kermende, wederom voorhanden was; waarin Proteus al zijn vee op de hooge bergen ter weide dreef, en de visschen aan de hooge olmen hangen bleven, waarin te voren de duiven nestelden, en de bloode dassen over de verdronken landen zwommen. Wij zagen den blonden Tiber, met kracht van den Hetrurischen oever terugge gedreven, het koninklijke slot en de kerken van Vesta overstulpen; terwijl hij tegens de jammerende Ilia stoft, haar ongelijk te willen wreken; en die stroom, ter liefde zijner vrouwe, overloopende, bevloeit stads slinke zijde, omdat Jupijn vertoornd is. Het kleene overschot der jongelingen zal ter ooren komen, dat de burgers tegen elkanderen den degen geslepen[1] hebben, waardoor het nutter waar, dat de Perzianen sneefden. Hun zal ook ter ooren komen, dat hunne ouders oorzaak waren van dit gevecht. Welken God zal het volk aanroepen, om den vallenden staat des rijks te stutten? met wat gebeden zullen de heilige Nonnen[2] aanhonden bij Vesta, die naar geene lofzangen luistert? door wien zal Jupijn dit schelmstuk verzoenen? Koom gij dan eens, dat bidden wij u, o waarzeggende Apollo! wiens schouders met een witte wolk behangen zijn; of liever gij, o lachende Venus! om wie schertsende Minnegodekens zweven; of indien gij uw verwaarloosd geslacht gade slaat, o Vader Mars! die dit al te langdurige spel wars zijt, en lust schept in veldgeschrei en gladde helmen, en in 't barsche gezicht des Mauritaanschen soldaats, tegens den bloedigen vijand; of gij, o gevlerkte God! zoon der koesterende Maja, die den naam van Cæsars wreker wilt dragen, en des jongelings gedaante nabootst; vaar spader ten Hemel, en verkeer langen tijd vrolijk onder het Roomsche[3] volk, en laat een snellen wind u, die over onze boosheid vergramd zijt, niet van ons wegnemen. Verlustig u liever hier in treffelijke triomfen, en in vader en vorst genoemd te worden; en, o Cæsar! gedoog niet, dat de Medische ruiterije, onder uwe veldheerschappije, ongewroken op onzen bodem kome draven.

Aan het Schip.

IIIe GEZANG.

De Poëet wenscht het scheepken, waarin Virgilius naar Athenen vaart, behoude reis. Voorts haalt hij der menschen vermetenheid[4] en stoutheid dapper over.

Ik bidde, o schip! 'twelk gezonden zijt te leveren Virgiel, die u toebetrouwd is, dat de Godin, die Cyprus beheerscht, en de gebroeders van Heleen, die blinkende gestarrenten[5], en de Windvoogd, alle andre winden gekluisterd houdende, behalve de Westewind, u zoo sture, dat gij mijne halve ziele behoedt, en hem behouden overvoert aan de Attische kusten. Hij[6] was een hardvochtig en onvertsaagd man, die allereerst de brosse kiel de felle zee betrouwde; en niet vreesde de hollende Zuider stormen, die met de Noordsche buyen worstelen, nochte de mottige[7] Hyades, nochte de dolligheid des Zuiden winds, boven wien geen storm meer gewelds heeft over de Adriatische baren, hetzij dat hij ze beroeren of stillen wil. Wat slag van sterven heeft hij gevreesd, die met drooge oogen de zwemmende gedrochten, de gezwolle zee, en de beruchte rotsen van Albanië aanschouwde? De voorzichtige God scheidde vergeefs de aarde van d' onbuurlijke[8] zee, indien evenwel reukelooze kielen over de gevaarlijke zanden henevloten. Het vermeten menschelijk geslacht, alles durvende bestaan, slaat den onweg in. De stoute zoon van Japeet[9] heeft den menschen het vier diefachtig toegestopt: nadat het vier den hemel outdragen was, is de wereld overvallen van tering, en eene bende van nieuwe koortsen; en de noodzakelijke dood, die te vore lang aankwam, heeft zich sedert verijld. Dædaal heeft d' ijdele lucht doorsneden met wieken, die den mensche oneigen zijn. Hercules' arbeidzaamheid doorboorde den afgrond. Niets valt den menschen te lastig. Uit verwaandheid beklimmen we den hemel. Onze schelmerij gedoogt niet, dat Jupijn zijne vergramde bliksems uit de handen legge.

[1]eindpaal. — [2]terstond daarop. — [3]verjaarden, ouden. — [4]gespannen — [5]klimop. — [6]Versta: mij tot den hemel verheffen. — [7]Romeinsche.

[1]Versta: het zwaard gewet. — [2]Versta: Vestaalsche maagden. — [3]Romeinsche. — [4]of, met bekende letterwisseling, vermetelheid. — [5]Castor en Pollux. — [6]Versta: Het. — [7]motregenende. — [8]stuursche, onvriendelijke. — [9]Prometheus, die (naar de Grieksche overlevering) 't vuur van den hemel roofde.

Aan L. Sextius.

IVe GEZANG.

De lieflijkheid der lente beschreven, en 's levens algemeene brosheid voorgesteld hebbende, vermaant hij Sextius tot een wellustig leven.

De felle winter ontdooit, door d' aangename aankomste der lente en des weklevens[1], en men windt de drooge kielen uit de haven; het vee is de stallen moê, en de boer den haard, en de weiden zijn niet meer wit van rijp. De Cytherische Venus heft[2] alreê met de nieuwe maan de reyen aan[2]. De bevallige Graciën trippelen met de Nymfen hand aan hand, dat het dreunt; terwijl de nijvere Vulcaan de logge Reuzesmis[3] gloeyende maakt. Nu is het tijd, de blinkende pruik[4] met eenen groenen myrt, of een bloem, die van d' ontlate[5] landouwe voortgebrocht wordt, te bekransen. Nu is het tijd, dat men Pan offere in de lommerige bosschagiën; hetzij bij een lammeken of een bokskeu eischt. De bleeke dood klopt zoowel aan der koningen hoven, als aan der armen hutten. O zalige Sextius! 's levens oogenblik leert ons het lange leven mistrouwen. Terstond[6] zal u de nacht overvallen, en de logenachtige Hel, en Pluto's nare huis, alwaar eens geraakt wezende, zult ge daar met lekkeren wijn geene gezondheden instellen, nochte den teêren jongeling belonken, daar nu alle de jeugd om blaakt, en die korts[6] de maagden zal ontvonken.

Aan Pyrrha.

Ve GEZANG.

Horatius, de verlokkingen van Pyrrha als een schipbreuk ontzwommen, schat zulke ellendig, die in hare minne verstrikt zijn.

O Pyrrha! wat ranke jongeling, stinkende van civet en muskeljaat, omhelst u op gestrooide rozen, in een genoegelijk prieel? gij, pronkstertje! voor wien snoert ge uwe blonde vlechten? o hoe menigmaal zal hij beschreyen uwe trouweloosheid en lichtvaardige eeden, en als een onervaren zich verwonderen over de harde buyen van uwe norsche hevigheid, die uw blanketsel nu te lichtgeloovig liefkoost; die, niet kennende uwe bedriegelijke gunst, altijd hoopt u eens alleen en vriendelijk te vinden. Ellendig zijn ze, dien gij onverzocht[7] schoon in 't oog schijnt. De kerkmuur[8] getuigt met het gewijde tafereel, dat ik mijne natte kleederen ter eere des machtigen Zeegods opgehangen hebbe[9].

Aan Agrippa.

VIe GEZANG.

De treurspeler Varius zal Agrippa's oorlogen zingen. Horatius voelt zich slechts bekwaam tot beschrijvinge van banketten en minneworstelingen.

O Agrip! gij, manhaftige overwinner der vijanden, Varius zal beschrijven, met een hoogdravende dichters pen, al wat de forsche soldaat, te water en te lande, onder uw beleid bedreven heeft. Wij lage verstanden onderwinden ons niet, zulke treffelijke zaken te verhalen, nochte de groote verbolgenheid van Achilles, die niet te verzetten was, nochte het zwerven over zee van den dubbelen[10] Ulysses, nochte Pelops' wraakgierigheid; overmits schaamte en de Zanggodin, alleen op de weerlooze luit afgerecht, beletten uwen en Cæsars voortreffelijken lof, door vernufts gebrek, t' ontluisteren. Wie kan Mars met zijn diamanten harnas naar waardije beschrijven? of Merion, van het Trojaansche stof bekrozen[1]? of Diomedes, door hulp van Pallas, den Goden gelijk? wij ledigen[2] zingen banketten, en stoeyingen van vrijsters tegen vrijers, dapper in de weer, met gekorte nagelen; hetzij dat we koel zijn, of blaken, niet lichtvaardig buiten gewoonte.

Aan Munatius Plancus.

VIIe GEZANG.

Boven alle andere steden en landschappen, prijst hij Tibur, de geboorteplaats van Plancus, welken hij vermaant, met wijn de zorgen af te spoelen.

Andere zullen het doorluchtige Rhodes loven, of Mytileen, of Efezus, of de vesten van Korinthe, van wederzijde met zee bespoeld, of Thebe, door Bacchus, of Delfi, door Apollo vermaard, of de Thessalische Tempe. Men vindt er, die al hun werk maken, stadig met verzen te verheffen de stad[3] der ongerepte[4] Pallas, en den olijf boven alle andere boomen te achten. Vele prijzen, Juno ter eere, Argos te paarde afgerecht, en het rijke Myceuen. Ik hebbe tot het geduldig Lacedæmon, nochte tot de vette weiden van Larisse, zulk eenen trek niet, als tot de woonstede der ruischende Albunea, en den waterval Anio, en het woud van Tiburnus, en de boomgaarden, bewaterd met stroomende beeken. Gelijk de heldere Zuidenwind dikwijls de nevels van den duisteren hemel afvaagt, en niet altijd tot regen genegen is, zoo zijt, o Plancus! verdacht, wijselijk uwe droefheid en 's levens moeyelijkheden met een mollig wijntjen te verdrijven; hetzij dat ge u onthoudt in een leger, dat van wapens schittert, of rust onder het dichte lommer uwes Tiburs. Hoewel Teucer Salamin en zijnen vader ontweek, nochtans zeit men, dat hij zijne harsens, zat van wijn, met eenen populierkrans bevlechtende, zijne droevige vrienden aldus aansprak: „O makkers en spitsbroeders! werwaert Fortuin, die ons gunstiger als vader[5] is, ons voeren zal, daar zullen we gaan. Onder Teucers beleid en raad hoeven we niet te vreezen; want Apollo belooft ons zekerlijk een ander Salamin, in een nieuw land. O gij dappere mannen, die dikwijls meer gevaars met mij uitstondt, verdrijft nu de zorgen met wijn, morgen zullen we ons weder op de wilde zee begeven."

Aan Lydia.

VIIIe GEZANG.

Hij roskamt[6] den jongeling Sybaris, bedorven door de minne van Lydia, en in wellusten versmolten.

O Lydia! ik bid u, om Gods wil, zeg me eens: waarom ijlt ge zoo, om Sybaris, die op u verslingerd is, te bederven? waarom schuwt hij, die weder en wind verduren kan, het worstelperk? waarom rijdt hij niet ridderlijk met zijns gelijken? waarom temt hij niet Fransche paarden met den muilprang? waarom durft hij den blonden Tiber niet genaken? waarom vliedt hij den worstelolie omzichtiger als adderenbloed? waarom draagt hij niet zijne armen blaauw van de wapenen, die dikwijls meesterlijk de schijf en den worppiek voorbij den merkpaal geworpen heeft? waarom verbergt hij zich, gelijk men zeit, dat de zoon[7] der Zeegodinne Thetis vóór de beschreyelijke uit-

[1]De lentewind. — [2]opent. — [3]Cyklopenwerkplaats. — [4]lokken. — [5]ontdooide. — [6]onverwijld. — [7]ongevergd, ongevraagd. — [8]tempelwand. — [9]Versta: dat ik er mij tegen beveiligd heb. — [10]Lat. voor dubbelhartigen, niet te vertrouwen.

[1]bevuild. — [2]Lat. in onzen ledigen tijd. — [3]Athene. — [4]maagdelijke. — [5]Namelijk die van Teucer, Telamon, die zijnen zoon Salamin ontzegd had. [6]hekelt, haalt door. — [7]Achilles.

vaart van Troje dede, opdat het mannelijke kleed hem niet mede zonde slepen, in de neêrlaag der Frygiaansche benden?

Aan Thaliarchus.

IXe GEZANG.

Hij maant hem op tot een lustig winterleven.

Gij ziet, hoe blank en dik Soraete[1] van sneeuw leît, en dat de bosschen nu schier onder dien last bezwijken, en alle vlieten dicht toegevrozen zijn. Verdrijf de koude, en leg lustig hout aan den haard, en schenk, o Thaliarch, rustig vernen wijn uit Sabijnsche kruiken. Beveel de rest den Goden, die, zoo haast zij de winden, in de barnende zee worstelende, gestild hebben, zoo worden cypressen en oude olmen niet meer bewogen. Onderzoek niet, wat morgen gebeuren zal; en reken elken dag, die u Fortuin verleent, voor winste. En terwijl ge jong zijt, speen u niet van zoete vrijagiën en dansen, zoo lang gij bloeyende van gemelijke grijsheid vrij zijt; laat nu het worstelperk, en andere oefenplaatsen weder verzocht[2], en de zachte fluisteringen ter gezette avond-ure hervat worden, en ook het aangename lachen, meldende uit een schuilhoekje het verborgen meisken, en den armring tot pand van den arm, of eenen ring van den kwansuis weigerenden vinger afgerukt.

Aan Mercuur.

Xe GEZANG.

Dien hij verheft wegens zijne welsprekendheid, afkomste, worstelkunste, en vindinge der liere; ook om zijne loosheid in 't stelen, en om d' ampten, die hij bedient.

O welsprekende Mercuur! Atlas' neef[3], die schrander door uwe stem en het heerlijke worstelspel, de zeden der eerste menschen besnoeide[4]; u zal ik loven, die des grooten Jupijn en der Goden gezant, en vinder der ronde luite zijt, doortrapt om boertige diefte naar uwen lust te helen. Apollo certijds, terwijl hij u, in jongskens gestalte, dreigde te kwetsen, indien ge hem de gestole ossen niet wederleverde, most lachen, omdat hij zich van pijlkoker beroofd vond. De rijke Priaam ook, uit Ilium gaande, verschalkte, mede door uw beleid, de groote zonen van Atreus, en de Thessalische schildwachten, en 's vijands leger voor Troje. En gij, bemind van Goden en Ongoden, zet de godvruchtige zielen in vrolijke rustplaatsen, en geleidt de zwevende schaar met uwe goude roede.

Aan Leuconoë.

XIe GEZANG.

Hij verbiedt Leuconoë voor 't aanstaande te zorgen, gebiedt haar vrolijk te zijn, nemende zijn bewijs van de snelheid en kortheid des levens.

O Leuconoë! onderzoek niet eens (want 't is ongeoorloofd te weten), wat einde de Goden u of mij beschoren hebben; ende en laat uwe planeet niet lezen, opdat ge te beter leert verduren alles wat u overkomen zal; hetzij u Jupiter meer jaren toeleît, of dat dees winter de leste zij, waarin de Tyrrheensche zee gebroken wordt op de uitstekende rotsen. Laat den wijn vloeyen. Laat varen de lange hoop om eenen oogenblik levens. Al pratende verloopt de nijdige tijd. Neem den huidigen dag waar, minst betrouwende den dag van morgen.

[1]Vergelijk in Boven-Italië. — [2]Thans bezocht. — [3]kleinzoon (door zijn moeder Maja). — [4]louterde, beschaafde.

Aan Augustus.

XIIe GEZANG.

De Goden, Helden, en doorluchtige mannen geprezen hebbende, treedt hij endelijk tot den lof van Augustus.

O Klio! welken man of held neemt ge voor op uwe luit of schelle fluit te loven? of welken God, wiens naam van den oubolligen[1] weêrgalm nagebaauwd wordt, in het beschaduwde geweste van Helikon, of op Pindus, of op den killen Hemus? van waar de bosschagiën van zelfs den zangerigen Orfeus navolgden, die, met moederlijke kunste[2], snelle watervallen en vlugge winden stuitte, en al vleyende scherp luisterende eiken, door zijne luidende[3] snaren, leidde. Wat zal ik best eerst verhalen, tot gewonen lof des Vaders, die den staat van menschen en Goden, die zee en aardrijk, en de wereld door verscheide jaargetijden bestiert? uit wien niet grooters geboren wordt als hij zelf, nochte niets bloeit, dat hem gelijkt of bij hem halen mag. Pallas evenwel is de naaste bij hem in eere. U zal ik ook niet verzwijgen, o Bacchus! die stout ten oorlog zijt, en u niet, o Maagd[4]! die een vijandin der wilde dieren zijt, nochte u, o Febus, ontzichtelijk door uwe fiksche pijlen! Ik zal ook van Alcides spreken, en Leda's kinderen[5], van welken d' een een vermaard meester te paarde, d' ander in het kampvechten is; wier heldere starre, zoo ras zij den zeelieden verschijnt, het gedreven vocht van de klippen doet afschieten. De winden gaan leggen, en het zwerk drijft weg, en de dreigende golven, omdat het hun belieft, bedaren op zee. Ik twijfel, of ik na dezen eerst Romulus of het geruste rijk van Numa, of de trotsche bijlen van Tarquijn of Cato's doorluchtige dood zal gedenken. Ik zal Regulus en de Scauren, en Paulus, die, vermeesterd van den Peen[6], zijne groote ziel ten beste gaf, en Fabricius dankbaarlijk ophalen, in een hoogdravende gedicht. De bittere armoê, en het vaderlijk erf, met een beknopte woning teelden dezen man, en Curius ongehavend van haar, en Camil, alleen bekwaam ten oorlog. Marcels faam groeit, als een boom, stilzwijgende met der tijd op, en het gestarnte van Julius glinstert onder allen, gelijk de maan onder de mindere lichten. O vader en wachter des menschelijken geslachts, die van Saturnus gesproten zijt, het noodlot beveelt u de zorge van den grooten Cæsar; Cæsar zal neffens u heerschen, hetzij hij de Parthen, die Latium op den hals leggen, als een verwinner in eene rechtvaardige zegestaatsie omvoert, of de Seres[7] en Indianen, ingezetenen van 't Oosten; hij, zeg ik, zal minder als gij de wijde wereld rechtvaardig regeeren. Gij zult den hemel doen daveren met uwen zwaren wagen. Gij zult den bliksem slingeren, die verbolgen is over de besmette woud-autaren.

Aan Lydia.

XIIIe GEZANG.

Hij kan het niet verduwen, dat Telefus, zijn medevrijer, van Lydia boven hem gesteld wordt.

O Lydia! wanneer ge Telefs roosverwigen nek, Telefs wasse armen looft, zeker dan zwilt mijne blakende lever van overloopende galle; dan ontstelt mijn brein en bloed; dan biggelen mij de tranen schielijk langs de wangen; meldende, door hoe langzaam een vier ik geheel verteer. Ik blaak, hetzij een vinnig dronkemansgevecht uwe blanke schouders geschend hebbe; hetzij die dolle jonge-

[1]grappige, hoertige (gelijk Vondel zelf later vertaalt), zie Gezang 20. — [2]Als zoon der Zanggodin. — [3]klinkende. — [4]De jachtgodin Diana. — [5]Castor en Pollux. — [6]Pœnier, Punier, nam. Hannibal. — [7]Sinezen.

ling een litteeken in uwe lippen gebeten hebbe. Indien ge naar mij luisteren wilt, denk niet, dat zijn liefde eeuwig duren zal, die onbeschoft de liefelijke kuskens schendt, welke Venus in het eêlste van haren nectar gedoopt heeft. Drie- en vierwerf gelukkig zijn ze, die verknocht zijn door eenen onverbroken band, en welker liefde niet, gescheurd door booze krakeelen, vóór den sterfdag eindigt.

XIVe GEZANG.

Op Brutus, zich toerustende tot den burgerlijken oorlog.

O schip! een nieuw onweder zal u weder in zee jagen. Och! wat gaat ge aan? hoû met kracht de haven in! Ziet ge niet, dat ge zonder riemen drijft, en de mast, door den fellen storm, eenen krak weg heeft, en de raân[1] kraken, en de kielen zonder takels naauwlijks het geweld der zee verduren konnen? Gij hebt niet één zeil heel. Gij hebt uit bij de Goden, die ge, van nood geparst wezende, zoudt mogen aanroepen. Hoewel gij, Pontische pijnboom! dochter van het edele bosch, op uwe afkomste en ijdelen naam stoft; de bloode zeeman betrouwt zich niet op geschilderde jachten[2]. Zie voor u, indien ge den winden niet ten guichelspele wilt strekken; gij, die mij onlangs tot hartzeer diende, en nu tot blijdschap en geen kleene zorge gedijt. Schuw de barningen, die tusschen uitstekende Cykladen storten.

XVe GEZANG.

Nereus' voorspellinge van den ondergang van Troje[3].

Toen de trouwlooze harder, met Ideesche schepen, zijne huiswaardin Heleen over zee medesleepte, heeft Nereus de snelle winden tegens hunnen dank ingebonden, opdat hij het wreede noodlot aldus zoude spellen. Ter kwader ure voert gij ze t'huis, die met een machtig heir weder geëischt zal worden van Grieken[4], hetwelk met eede verbonden is, uwe bruiloft en het oude Rijk van Priaam te stenren. Och! hoe zweeten ruiters en kuechten! wat haalt ge den Dardanischen volke al neêrlaag op den hals! Pallas rust alreê helm, heukelaar en wagen toe, en geraakt aan het woeden. Vergeefs, op Venus' hulp moed dragende, zult ge uwe perruik kemmen, en, spelende op uwe weêrlooze luit, aangename wijzen voor de jofferen daaronder zingen, vergeefs in uwe kamer vlieden de zware spiesen, en de punten der Knossische pijlen, en het gedruisch van Ajax, die u kort op de hielen is. Maar helaas! ten leste zult ge uw overspelig haar met stof begruizen. Ziet ge niet om naar Ulysses, den verdelger van uwen huize, nochte naar Nestor van Pylus? D' onversaagde Teucer van Salamin, en Sthenelus, ten strijde afgerecht, en die, als het op 't paardemennen aankoomt, geen log wagenaar[5] is, zijn u op de hielen. Merion zult ge ook leeren kennen. Zie, den forschen Diomedes, die zijnen vader overtreft, raast om u te vinden; voor wien gij, suffert! al hijgende vluchten zult, gelijk een hart, dat ter zijden af, in het dal, den wolf vernemende, zijn grazen vergeet. Dit is 't niet, dat ge uwe liefste beloofdet. Achilles' verborgen vloot zal Illiums beleg, en der Frygiaansche joffrouwen leven verlengen. Na zekere jaren zal het Achaïsche vier de Trojaansche huizen verbranden.

XVIe GEZANG.

Hij bidt het meisken, door zijn lasterdicht tweemaal gekwetst, om vergiffenis.

O dochter, schooner dan uwe schoone moeder! gij moogt met mijne lastervaarzen leven, zoo ge wilt; hetzij gij lust hebt die te branden, of in de Adriatische zee te drenken. Cybele noch de Pythische Apollo, nochte ook Bacchus schudden de papeharsens[1] zoo niet in ingewijde plaatsen. De Koribanten verdubbelen zoo 't geklank van hun luidende bekkens niet, als droeve gramschap, die niet schrikt voor Norische lemmers, nochte schipbrekende zee, nochte verterende vier, nochte Jupijn zelf, die met eenen sidderenden[2] donder van boven schiet. Men zeît, dat Prometheus genoodzaakt was een stuksken, alsins[3] afgesneden, tot zijn eerste klei te voegen, en de kracht eenes dullen leeuws in onzen boezem gesteken heeft. De toorne heeft Thyestes ten zwaren val gebrocht, en was hoofd-oorzaak, dat treffelijke steden in den grond verdelgd wierden, en het uitgelaten leger den vijandelijken ploeg door de vesten liet gaan. Bedaar wat! d' oploopendheid der zinnen heeft me mede in mijn zoete jeugd verrukt, en uit dolligheid tot reukelooze verzen vervoerd. Nu zoek ik die bardigheid te verzachten, mits gij, uwe scheldwoorden in den hals halende[4], mij weder vriendschap toont, en moed geeft.

Aan Tyndaris.

XVIIe GEZANG.

Hij noodigt ze op zijne hoeve bij Lucretilis.

De gezwinde Faunus verwisselt dikwijls den genoegelijken Lucretil om Lycens[5], en beschut mijne geiten altijd voor het steken der zonne en regenachtige buyen. De verdwaalde wijfkens der stinkende mannekens zoeken onbeschadigd, door het veilige woud, dichte laningen[6] en tijm, en de bokken schromen niet meer groene slangen en bijtende wolven, daar, o Tyndaar! dalen en gladde rotsen van den lenenden Ustica op de zoete fluit wedergalmen. De Goden beschermen mij. Mijn godvruchtigheid en zanggodin gaat den Goden ter harte. Van hier zal u volop toevloeyen uit eenen milden hoorne, de rijke vloed der akkerglorie. Hier zult ge, in een afgescheiden dal, de hitte der hondsdagen outwijken, en spelen op eene Teïsche[7] snaar van Peneloop en de glazige Circe, beide, om eenen man, even verlegen. Hier zult ge, in schaduwe, een licht wijntjen van Lesbium leppen, en Thyoneus, Semeles zoon, zal met Mars niet vechten, en gij zult, hier verdacht, niet hoeven te vreezen, dat de dartele Cyrus onbeschoft zijn baldadige handen sla aan u, die zijns gelijk niet en zijt, en hij den om het hoofd gevlochten krans, en het onnoozele kleed scheure.

Aan Quintilius Varus.

XVIIIe GEZANG.

Het matig gebruik des wijns verheugt den geest; het onmatig drinken verwekt krakeel.

O Vare[8]! plant voor alle boomen den heiligen wijnstok, op den zachten grond van Tibur, en bij de vesten van Catilus; want het leven valt nuchtere keelen zuur, en knagende zorgen willen op geene andere wijze verschoyen[9]. Wie klaagt, dat oorlog of armoê lastig valt, wanneer hij beschonken is? wie spreekt niet liever van u, o Vader Bacchus! en van u, o bevallige Venus! Maar het Centaurische[10] krakeel met de Lapithen, door den wijn ontstaan, vermaant ons de maat van drinken niet te buiten te gaan; dat vermaant ons ook Evius[11], niet weinig gestenrd op de Sitonen[12], toen zij, van geilheid blakende, luttel onderscheids tusschen eer en schande maakten. O blanke Bassareus! ik zal u niet tegens heug en meug inslorpen, nochte 't geheim, dat onder velerlei leed schuilt, aan den

[1]Voor ra's. — [2]Versta: met beelden versierde stevens. — [3]Verg. boven, I. blz. 163b. — [4]Griekenland; zie vroeger. — [5]wagenmenner, voerman.

[1]priesterbrein. — [2]daverenden. — [3]overal van daan. — [4]herroepende. — [5]in Arkadiën. — [6]haagappelboomen. — [7]Anacreontische. — [8]Lat. vocatief van Varus. — [9]verdwijnen, afschniven. — [10]Lat. voor der Centauren. — [11]Bacchus. — [12]Thraciërs.

dag brengen. Bedwing de dolle bommen[1], en den Berecynthisehen hoorne, dien blinde eigeliefde navolgt, en verwaandheid, die d' ijdele kruin al te boog in de lucht steekt, en trouwe, de geheim-meldster, doorluchtiger dan glas.

Van Glycera.

XIXe GEZANG.

Hij klaagt, dat hij van hare minne blaakt.

De wreede moeder der Minnegodekens, en de jongen[2] der Thebaansche Semele, en dartele ongebondenheid, belasten mij de verkoude[3] vrijagiën wederom te ontvonken. Mij blaakt de luister van Glyceer, zniverder gliusterende als Parischen marmer; mij blaakt aangename dartelheid, en het aanschijn, dat al te glibberig in 't oog is. Venus, mij met geweld op 't lijf vallende, heeft Cyprus verlaten, en gedoogt niet, dat ik dichte van Scythen en Parthen, moedig op deizende[4] paarden, en van 'tgeen ter zake niet dienstig is. O jongers! brengt hier een groene zode; brengt offerkruid en wierook, en eenen beker met tweejarigen wijn; na het slachten der offeranden zal ze leniger worden.

Aan Mæcenas.

XXe GEZANG.

Hij noodigt hem op een onkostelijk gastmaal.

Gij zult uit kleene kroezen kleenen[5] Sabijnschen wijn drinken, dien ik in een Grieksche kruik met pek toegestopt hebbe, toen, o waarde Mæcenas! de Schouwburg, met een handgeklap, u zoo voor Ridder uitriep, dat de oever des vaderlijken vliets[6], en met eenen de boertige nabaauwer van den berg Vaticaan uwen lof weêrgalmden. Gij zult Campanischen wijn drinken, en druiven, die te Calene geparst zijn. Tot mijnent drinkt men geenen wijn van Falernische wijngaarden, nochte Formiaansche henvelen.

Aan Diane en Apollo.

XXIe GEZANG.

Eenwdicht.

Gij, teêre joffertjes! zingt Diaan; gij, jongelingen! zingt den ongeschoren Cynthius, en Latoon[7], daar d' opperste Jupijn zoo zeer op verslingerd is. Gij vrijsters! verheft met lofzangen haar, die vermaak schept in vlieten en boschloof, 'twelk uitpuilt op den killen Algidum, of in de bruine wouden van Erymant, of groenen Kraag. Gij vrijers! looft niet min Tempe, Delos, Apollo's geboorteplaats, en zijn schonders, door zijnen pijlkoker en broederlijke lier vermaard. Dees, door uwe gebeden bewogen, zal beschreyelijken oorloog, erbarmelijken honger en pest, van den volke en Cæsar den Vorst, den Perzianen en Britten toedrijven.

Aan Aristius.

XXIIe GEZANG.

Onnoozelheid en trouw zijn overal veilig.

O Fuscus! die, oprecht van handel en wandel is, behoeft schicht nochte boog van Mooren, nochte koker, zwanger van vergiftige pijlen; hetzij hij doorreize de heete en zandige woestijnen van Lybië, of den ongastvrijen Kaukasus, of de plaatsen, die gelekt worden van den Hydasp, daar men vele sprookjes van versiert[8]; want terwijl ik van mijne Lalage zing, en onbekommerd omzwerve, buiten

[1]trommen. — [2]Bacchus. — [3]verkoelde. — [4]afdeinzende, vluobtende. — [5]Gallicismo voor gemeenen. — [6]Den Tiber. — [7]Beider moeder. — [8]verdicht.

mijnen hoefslag[1], zoo vlucht in 't Sabijnsche bosch voor mij, die weerloos ben, een wolf, hoedanig een gedrocht van het strijdbare Dannia niet in de wijde eekelbosschen[2] gevoed wordt, nochte hoedanig Juba's laudouwe, de dorre leeuwenvoêster, niet voortbrengt. Zet me, daar geen boom op de dorre velden door een zomerluchtje verfrischt wordt, welk gewest van nevels en kwade luchten geplaagd wordt; zet me in een onbewoond land, onder de middellijn, nog zal ik Lalage, dat lachebekje, dat zoet praatstertje, beminnen.

Aan Chloë.

XXIIIe GEZANG.

Naardien ze huwbaar is, heeft ze geenen man te schuwen.

O Chloë! gij vlucht me, als een hindeken, dat zijn bevende moeder zoekt, op ongebaande bergen, niet zonder ijdele vreeze van windekens en loof; want hetzij dat de bladen door de aankomende lente trillen, hetzij groene haagdissen door de bremhage boren, het harte jaagt en de beentjes knikken; en ik nochtans vervolg u niet, als een wreede tijger of Getulische leeuw, om u te verscheuren. Nu ge eens huwbaar geworden zijt, laat af van moeder na te loopen.

Aan Virgilius.

XXIVe GEZANG.

Hij beschreit de dood van Quinctilius.

O Melpomeen! Godin der treurzangen, aan wie de vader een liefelijke stem en cyther vereerde! leer ons, wanneer wij ophouden zullen uit schaamte te verlangen naar zoo waard een hoofd. Zal dan een eeuwige slaap Quinctilius' oogen luiken? wanneer zal schaamte en onomgekochte trouw, een zuster van rechtvaardigheid en naakte waarheid, iemand zijns gelijk vinden? Hij is gesneuveld, dat beklagelijk is voor vele vromen; maar voor niemand beklagelijker, o Virgil! als voor u. Helaas! vergeefs eischt gij den godvruchtigen Quinctilius van de Goden, die maar geleend was. Al kondt ge vleyender als de Thracische Orfeus spelen op de snaren, daar de boomen naar luisterden; nochtans zou de ziel niet weder in het ijdele beeld keeren, hetwelk van Mercuur (door geene gebeden vermorwd, om het noodlot te ontsluiten) eens, met zijne eiselijke roede, bij de zwarte schare[3] gedreven is. Hard valt het; doch wat men niet betoren kan, valt lichter door geduld.

Aan Lydia.

XXVe GEZANG.

Hij beschimpt ze, die nu oud en afgesold, wederom van de jeugd veramaad wordt.

Dartele vrijers kloppen zeldener op de geslote vensters, en steuren uwen slaap niet, en de deur is altijd dicht toe, die te voren den meesten tijd op de kliuk stond; gij hoort nu hoe langer hoe min. „Slaapt gij, o Lydia! den heelen nacht over, terwijl ik, uw lief, vast verloren ga?" hiertegens zult gij, ritse best! in een eenzaam slopje, om de verwaande[4] overspeelders, schreyen, terwijl het Thracische onweder[5] meer[6] bij donkere maan buldert; wanneer blakende minne en geilheid, die de merriën pleeg hengstig te maken, de verrotte lever zal koken, niet zonder hartzeer, omdat de vrolijke jeugd vermaakt is met den bloeyenden veilkrans en donkergroenen myrt, en wijdt het dorre loof den Hebrus[7], een spitsbroeder van den winter, toe.

[1]erf. — [2]eikenbosschen; zie vroeger. — [3]Versta: de schimmen. — [4]u versmadende. — [5]Versta: de Noorder-storm. — [6]heviger. — [7]Bedorven lezing voor Eurus, d. i. stormwind.

Van Elius Lamia.

XXVIe GEZANG.

Hij begeert Lamia uit een rustig en lustig hart te prijzen.

Ik, een vriend der Zanggodinnen, zal den onstuimigen winden bevelen, droefheid en vrees in de Kretenser zee te storten, en mij gansch niet bekreunen, wat koning onder de kille Noorder as gevreesd wordt, wat Tiridates[1] vervaart. O zoete Zanggodes, die in onbesmette bronnen uwen lust schept! vlecht bescheue[2] bloemen; vlecht eenen krans voor mijnen Lamia; mijn glorie is me zonder u ondienstig. Het voegt u en uwe zusteren, dezen op nieuwe snaren, dezen met lierdichten in te wijden.

Aan zijne Spitsbroeders[3].

XXVIIe GEZANG.

Hij verbiedt ze, onder bet gelag, met woorden of kroezen, als Barbaren, te krakeelen of te vechten.

De Thraciërs zijn gewoon met kroezen te vechten, die alleen tot vrolijkheid gemaakt zijn. Weg met die uitheemsche wijzen, en verwekt geen bloedig krakeel in een eerlijk gelag! Hoe kwalijk passen Medische fabel en gastmalen bij elkanderen! O, spitsbroeders! stilt dat godloos gebulder, en blijft aan den disch. Wilt ge, dat ik mede eens eenen kroes streugen Falernischen wijn drinke? Laat den broeder van Megille van Lokris zeggen, door welke wonde, door wiens minnepijl hij ter goeder ure geschoten is. Wil hij 't niet zeggen? ik zal anders niet drinken. Wat vrijster u kwelt, zij blaakt u met geen minnevier, daar ge schaamrood om boeft te worden; en altijd zet ge uwe zinnen op eene vrijgeboorne. Zeg op, hoe het daarmede gelegen is; gij moogt het mij vrij betrouwen: bet zal bij ons beide blijven. Och, elleudige jongeling! die hooger behoorde te zien; in hoe groot een gevaar steekt ge! Wat kol, wat toovenaar, wat God kunnen u door Thessalisch vergif bevrijden? Pegasa zou u, die aan eene drievormige Chimeer gekoppeld zijt, naauwlijks kunnen redden[4].

Op Archytas.

XXVIIIe GEZANG.

De geest van Archytas eenen zeeman antwoordende, zeit, dat alle menschen sterflijk zijn, en bidt, dat men hem niet onbegrave late, maar zijn lichaam de aarde of het zand bevele.

O, Archyta! een gering loon van luttel stofs besluit u, die bij den Matinischen[5] oever een meester van zee en ontelbaar land en zand zijt; en het baat u na uwe dood niet, dat ge in de starren keekt, en uw geest den ronden hemel doorzweefde. Pelops' vader, der Goden gast, is mede gesneefd, Titon in lucht verdwenen, Minos in Jupijns geheimraad toegelaten, en Pluto heeft den zoon van Panthoïs, die eens ter Helle uitgelaten was, weder in zijn gewoud[6], hoewel hij met opgehangen beukelaar aanwees, dat hij ten tijde van Troje geleefd, en niet als huid en zenuwen de zwarte dood ten beste gegeven had; naar uw oordeel geen onaardig doorsnuffelaar van natuur en waarheid. Maar een zelve nacht hangt ze allen over 't hoofd, en het pad der dood moet eens betreden zijn. De Razernijen geven sommigen den barschen krijg ten schouwspele over. De zee verslindt de gierige[7] zeeluiden. Der jongelingen en oûlingen lijken liggen door elkanderen opgehoopt. De felle Proserpijn verschoont niemands hoofd. De gezwinde Zuidewind, makker van den ondergaanden Orion, overstulpte me mede in de Illyrische baren. Maar gij, o zeeman! laat, uit boosaardigheid, mijn gebeente en onbegraven rif geen aarde gebrek hebben! Laat alzoo, gij behouden wezende, de Venuzijnsche bosschen boeten al hetgene Eurus[1] den Hesperischen golven dreigt. Een groot loon vloeye u toe van den rechtvaardigen Jupiter, die het vermag, en van Neptuun, den wachter van 't heilige Tarente. Verzuimt ge dat, zoo zult ge een bedrog begaan, hetwelk namaals uwen onschuldigen nakomelingen nadeelig zal wezen. Misschien zal u zelf een verdiende straf wel dapper te beurt vallen. Mijn gebeden zullen niet onverboord, en ik niet ongewroken blijven, en geen zoenoffer zal u bevrijden. Hoewel ge u haast, gij zult niet lange opgehouden worden. Gij moogt vrij t' zeil gaan, indien ge maar drie schoppen aarde op mij worpt.

Aan Iccius.

XXIXe GEZANG.

Het dunkt hem vreemd, dat Iccius zijn boeken en de schoolgeleerdheid aan[2] wapens en oorlog verwisselt.

O, Iccius! gij vlamt nu op gelukkige Arabische schatten; gij reedt[3] eenen gestrengen oorlog toe[3], tegens d'onverwonne koningen van Seba, en smeed ketens voor den eiselijken Meed. Wat uitheemsche maagd zal uwe slavin wezen, na haren bruidegoms moord? wat hoofsche pagië, afgerecht, naar zijn vaderlands wijze, op Serische pijlen te schieten, zal met zijn welriekende baar u voor dischschenker dienen? Wie kan loochenen, dat vlieten, van hooge bergen afstortende, teruggekeeren, en de Tiber deizen kan? Dewijl gij alsins de vermaarde boeken van Panætius[1], en het Sokratische gezelschap opgekocht hebbende, die poogt te verwisselen voor Spaansche pantsers, daar ge ons wat beters beloofd had.

Aan Venus.

XXXe GEZANG.

Hij bidt Venus, dat ze zich gewaardige ter kapelle van Glycera te laten vinden.

O Venus, koningin van Knidus en Pafos! verlaat het beminde Cyprus, en vervaar in[5] de heerlijke kapel van Glyceer, die u veel wierooks opoffert. Laat het blakende jongsken, en de Bevalligheden met ongegorden gewaade, en de nymfen, en de Godin der jeugd, luttel in haar schik zonder u, en Mercuur, zich herwaart spoeden.

XXXIe GEZANG.

De Dichter bidt Apollo niet om rijkdom, maar een rustig en lustig leven.

Wat eischt de poëet van den ingewijden Apollo? waarom bidt hij, die nieuwen wijn in de schale giet, niet om het vette gewas van 't vruchtbare Sardinië, niet om aangename runders van het heete Calabrië, niet om Indiaansch goud of ivoor, niet om akkers, die van Liris, dien gerusten vliet, met eenen stillen stroom, gekabbeld worden. Laat hun, wien natuur met wijnstok begaafde, den wijn parsen, die met een Caleensch[6] snoeimes gesneden is, en laat de rijke koopman, die den Goden zelfs lieftallig is, als een die drie of viermaal 's jaars d' Atlantische zee schadeloos bevaart, uit vergulde glazen wijn drinken, die voor Syrische waren vermangeld[7] zijn. Laat olijven mij voeden,

[1]Den voortvluchtigen koning der Parthen. — [2]Versta: door de zon beschenen. — [3]Versta: drinkbroeders, feestgenooten. — [4]Gelijk vroeger Bellerofon. [5]Apulischen. — [6]macht (verg, 't Hoogd. Gewalt). [7]winstzicke.

[1]De stormwind. — [2]Lat. voor met, voor. — [3]bereidt. — [4]Stoïsche wijsgeer. — [5]vertrek naar. [6]Zie boven, 20. — [7]ingernild, verwisseld.

cikorei[1] en lichte malnwe, en, o Latoë[2]! ik bidde, verleen me dat ik, gezonds lijfs, en met vollen verstande, mijn eigen gewas nuttige, en geenen oneerlijken ouderdom bereike, nochte mijn cyther derve.

XXXIIe GEZANG.

Hij prijst zijne lier en lierdichten.

Wij verzoeken, indien we in schaduwe iet op u gespeeld hebben, dat het dit jaar en nog vele jaren leve. Wel op, zegt ons een Latijnsch gedicht, o mijn lier! waarop de Lesbische burger[3] eerst gespeeld heeft; die gestreng ten oorloog, hetzij onder de wapens, hetzij hij zijn gesold[4] schip aan den natten oever meerde[5], altijd zong van Bacchus, en de Zanggodinnen, en Venus, en het wicht, dat aan haren riem haugt, en Lykus, die schoon is, door zijne bruine oogen en zwart haar. Zijt gegroet, o luit! Apollo's glorie, en aangenaam op het banket van den hoogsten Jupiter; o, zoete verzachtinge der zwarigheden! zoo menigmaal ik u roep, daar het te passe komt.

Aan Albius Tibullus.

XXXIIIe GEZANG.

Hij wil, dat Albius zich niet belge, een jonger te zien boven hem in de gunste van Glycere.

O, Albius! bedroeft u niet te zeer, door het gedenken aan d' onvermorwelijke Glycere, en zing geene jammerklachten, omdat een jonger bij die trouwelooze, meer als gij, gezien is. Cyrus' minne ontvonkt Lykoor, die schoon is, door haar laag voorhoofd. Cyrus heeft trek tot die spijtige Foloë, maar eer zullen de geitjes paren met Apulische wolven, dan Foloë zich zal verloopen met dien vuilen overspeelder. Zoo believt het Venus en den fellen Minnegod, die lust scheppen, ongelijke gedaanten en gemoeden onder een ijzeren juk te koppelen. Toen een aardiger vrijster naar mij stond, hiel me de vrijgelate Myrtale, die wreeder is als de Adriatische zee, welke de bocht van Calabrië afspoelt, vrijwillig geboeid.

XXXIVe GEZANG.

Het berouwt hem, dat hij, Epikuur volgende, de godvruchtigheid verwaarloosde.

Terwijl ik, ervaren in razende wijsheid, en een koel kerkijveraar, vast omdwale, zoo word ik nu geparst terug te zeilen, en den ouden koers aan te gaan; want Jupijn, die gemeenlijk met schitterende vier door de wolken breekt, dreef zijn donderende paarden en vluggen wagen door den helderen hemel, waardoor het logge aardrijk en stroomende vlieten, waardoor Styx en de eiselijke zetel des gehaten Afgronds daverden. God kan het onderste boven keeren, en, het duistere voor den dag halende, verkleent de grooten. De horrende[6] Fortuin is vermaakt, met hier het zeil in top te halen en daar te strijken.

Aan de Fortuin.

XXXVe GEZANG.

Hij bidt haar, dat ze Cæsar, zich ten oorloog tegens Brittanje toerustende, toch behoede.

O, Godin! die het aangename Antium beheerscht, machtig zijt de menschen, uit het stof in top te verheffen, of trotsche triomfen in lijken te veranderen! de arme landman smeekt u zeer bekommerd, en alle die de Karpatische zee met Bytinische kielen kruisen, bidden u, o Zeegodes! ook aan. De streuge Daeus[1], de omzwervende Scythen, en steden en volken, en het forsche Latium, en de moeders der uitheemsche koningen, en gepurperde dwingelanden ontzien u. Schop met eenen nijdigen voet de staande zuil niet omverre. Laat het te zamenrottende volk degenen, die de wapens nedergeleid hebben, niet tot de wapens opruyen en het rijk verwoesten. De felle nood stapt voor u henen, dragende in hare ijzeren handen bouten en beitels, en den wreeden klavier[2] met het gesmolten lood. Hope en zeldzame trouw, met wit laken omhangen, eeren u, en weigeren u haar gezelschap niet; hoewel gij, een vijandin geworden zijnde, met verwisselden kleede, de machtige huizen verlaat. Maar het trouwelooze graauw en de meineedige boel deist. Bedriegelijke vrienden bezwijken om het juk te helpen dragen, zoo haast de vaten op het hef loopen. Behoed Cæsar, die naar de Britten, op het einde der wereld, trekken zal, en den frischen zwarm van jongelingen, daar het Oostersch gewest en de Roode zee voor schrikt. Och! ik schaam mij der litteekenen en schelmerijen en gesneuvelde broederen. Wij, menschen van eenen zuren tijd, wat ontzien we ons? wat laten wij heilloozen ongeschend? Waar heeft de jeugd, uit godvruchtigheid, de handen afgehouden? Wat altaren heeft ze verschoond? Och, of ge uw stomp lemmer op een nieuw aambeeld tegens Arabiers en Massageeten smeedde!

Ter eere van Pomponius van Numidië.

XXXVIe GEZANG.

Hij verhengt zich om zijn wederkomst uit Numidië.

Het lust me, met wierook en snaren en beloofd kalverbloed, de Goden, behoeders van Pompoon, te paayen; die nu, behouden wedergekeerd zijnde van 't uiterste geweste van Spanje, vele kuskens aan zijne waarde makkers omdeelt; doch aan niemand meer als aan de zoete Lamia, indachtig, dat ze onder éénen meester hare kindsheid doorgebracht en tabbert verwisseld[3] hebben. Laat dezen blijden dag niet ongeteekend! Laat de kruiken vol tappen; laat de voeten trippelen gelijk de priesters van Mars! (laat) de Thracische Damalis, die veel wijns stuwen kan, Bassus, met eenen snirs[4] te drinken, niet overtreffen; en laat over het banket geene rozen, nochte groene petereelie, nochte ligt verslenste leliën gebrek zijn! Alle slaan ze hunne puilende oogen op Damalis; maar Damalis, die weeldiger krinkelt dan dartel veil, zal van haren nieuwen pol[5] niet af te rukken zijn.

Aan zijne Spitsbroeders.

XXXVIIe GEZANG.

Dat men zich verheuge over den zeestrijd[6] en Actiaschen zegen.

O, spitsbroeders! nu gedronken; nu eens lustig omgesprongen; nu met priesterlijke banketten den disch der Goden aangerecht! Voor dezen was het ongeoorloofd, Campanischen ouden wijn te tappen, toen de koningin het Capitool 't uiterste bederf, en den rijke een lijk tooreedde, met dien vuilen bezoedelden hoop, die alles dorst bestaan en door haren voorspoed dronken was; maar naauwlijks een schip uit den brand geborgen, is hare dolligheid gestuit; en de harsens, door Mareotischen wijn, aan 't hollen geraakt, zijn tot bedaren gebrocht, door Cæsar, die haar, van Italië vliegende, met riemen nazette, gelijk een havik de teêre duiven, of een gezwind jager den haas, op de vel-

[1]andijvie. — [2]Lat. voor zoon van Latona. — [3]De Grieksche dichter Alcæus. - [4]geteisterd, rondgesenld. — [5]vastleî. — [6]vluchtige.

[1]Daciër. — [2]haak. — [3]zooveel als: de kinderschoenen uitgetrokken. - [4]veeg, teug; zie vroeger reeds. — [5]lief. — [6]Bij Actium, 30 voor Kristus. - [7]Cleopatra.

den van 't besneeuwde Æmonië, opdat hij het landbederfelijk gedrog zoude ketenen, hetwelk grootbartiger zoekende te sterven, niet wijfachtig voor het lemmer geschrikt, noch met de gezwinde vlote zich naar heure kusten begeven heeft, om daar te schuilen; maar zij durft onbeschroomd, met een blijgeestig gelaat, het vervallen hof bezichtigen, en de felle slangen aangrijpen, opdat ze het zwart vergift in het lijf zoude drinken, forscher door een opgezette[1] dood, als die den fellen Liburnischen schepen benijdde, dat zij, geen geringe vrouw, gelijk eene statelooze in den trotschen triomf omgevoerd zoude worden.

Aan zijnen Knaap.

XXXVIIIe GEZANG.

Dat hij met weinig toestels best gediend is.

O, jongeling! Perziaansche gerechten haat ik; hunne gevlochte kransen mishagen mij. Onderzoek niet, waar de spade rozen groeyen. Ik bekommer me ernstig, dat ge slechts myrthen alleen weeft, want nadien ge een dienaar zijt, zoo voegt u de myrth niet kwalijk, nochte ook mij, die in wijngaards schaduwe drinke.

HET TWEEDE BOEK.

Aan C. Asinius Pollio.

Ie GEZANG.

De lierdichter wil, dat Pollio, met zijn schriften van den burgerlijken oorlog, zich buiten gevaar houde en den tijd aanzie.

O, Pollio! gij beschrijft het burgerlijk oproer, van Metellus' burgemeesterschap[2] af, en de oorzaken des krijgs, en de gebreken, en wijze, en het spel der fortuine, en de schadelijke verwantschap der Vorsten, en de wapens dus lang met onverzoenden bloede geverfd; een werk van zeer gevaarlijke kanse; en gij stapt over assche, die een smeulend vier bedekt. Dat uwe Zanggodin het vertoonen van wreede treurspelen liever een weinig stake; flus, wanneer ge het gemeen beste gered hebt, dan zult gij (een dapper voorvechter der bedrukte gevangenen, en van 't om raad verlegen Hof, en wien de laurier een eeuwige glorie, door den Dalmatischen triomf, heeft toegebrocht) dien treffelijken arbeid, met Griecksche brooskens, hervatten. Alreê tuiten mijn ooren van het dreigende getoet der kromhoornen. Alreê wordt de trompet gesteken. Alreê verschrikt het schitteren der wapenen de schichtige paarden en het aanzicht der ruiteren. Alreê dunkt me, dat ik hoor de groote veldoversten, begruisd van geen oneerlijk stof; en den gantschen aardbodem vermeesterd, behalve Cato's onbuigelijk hart. Juno en wat God het ook zij, die den Africanen gunstiger was, moest ongewroken dat land verlaten; maar sedert hebben ze de nakomelingen der overwinneren ten slachtoffer aan Jugurtha overgeleverd. Wat veld, met Latijnschen bloede gemest, getuigt niet met de graven de godlooze neêrlagen, en het dreunen van den Hesperischen val, bij de Meden gehoord? wat kolk of wat vlieten zijn onbewust van den beschreyelijken oorlog? wat Daunische zee is niet van moord bevlekt? wat oord is vrij van onzen bloede? Maar opdat gij, dartele Zanggodin! de boerterijen verlatende, niet weder jammerklachten aanheft, zoek met mij, in Venus spelonke, deuntjes van lichter stoffe.

[1]vastberaden. — [2]Versta: Consulaat.

Aan Salustius Crispus[1].

IIe GEZANG.

Hij prijst Proculejus' milddadigheid neffens zijne broeders, en verheft ze tot Koningen, die hun begeerlijkheid en goudzucht intoomen.

O Crisp Salust! vijand van platen, het zilver, van gierigaards in d' aarde begraven, is zonder glans, 't en zij het blinke door een matig[2] gebruik. Proculejus, vermaard door het toonen van zijn vaderlijk harte, over zijne broeders, zal eeuw in eeuw uit leven. De Faam zal hem, na zijn dood, op onbezweke vleugels, omvoeren. Indien ge uwe geldzucht temt, zoo zult ge wijder heerschen, dan of ge Lybië en het vergelegen Spanje aaneen hechtte, en beide de Penen[3] onder één hoofd brocht. De vervloekte waterzucht, den schoot van haren lust vierende, groeit immer aan, en lescht geenen dorst, 't en zij de oorzaak der ziekte d' aders, en het waterachtige kwijnen het bleeke lichaam verlate. De deugd, die bij 't graauw niet te vinden is, telt Fraätes[4], op Cyrus' troon gezeten, onder de gelukkigen niet; en verleert het volk titels te gebruiken, en draagt alleen het rijk en den veiligen tulbant, en den daartoe passenden laurier aan hem op, die geweldige geldstapels met onbegeerlijke oogen aanschouwt.

Aan Delius.

IIIe GEZANG.

Hij vermaant hem tot gelijkmoedigheid in voor- en tegenspoed, ten opzichte[5] van onzer aller sterflijkheid.

O sterflijke Delius! hou in voorspoed en tegenspoed eenen zelven moed, gematigd van dartele vreugde; hetzij, dat ge altijd bedrukt hebt geleefd; hetzij, dat ge op feesten, ter zijden af, u zelven gezegend hebt met den uitgemerkten wijn van Falerne, daar ge in het gras legt; daar de hooge pijnboom en witte populier de gastvrije schaduwe liefelijk met takken paren; daar het stroomende water bezig is, langs den vochtigen oever te dobberen. Belast hier wijn, balsem, en al te haast verwelkende, geurige rozebladen te brengen, terwijl de tijd en uwe jaren, en de zwarte draden der drie gezusteren dat gedoogen. Gij zult toch verlaten uwe gekochte boomgaarden, huis en hof, hetwelk van den zandigen Tibur bespoeld wordt. Gij moet er af, en d' erfgenaam zal het genot van uwe hooge geldstapels strijken. Niets scheelt het, of ge rijk geboren van den ouden Inachus, of arm en van slechte afkomste, onder den blaauwen hemel sterft, als een offerande van den onbarmhartigen Pluto. Alle worden we derwaart gedreven. Elks lot leît in den korf, en wordt getrokken, hetzij wat vroeger of spader, en het zal ons in den boot zetten, om naar een eeuwige ballingschap te varen.

Aan Xanthia Foceus.

IVe GEZANG.

Het is geen schande, dat hij zijne dienstmaagde bemint: vele treffelijke mannen gingen hem voor.

O Xanthia Foceus, schaam u niet een dienstmaagd te beminnen. Briseïs de slavin ontstak met hare blankheid den kieschen Achilles. De schoonheid der gevange Tekmesse ontstak Ajax, Telamons zoon, haren heer. De zoon van Atreus blaakte midden in den triomf, door een geschaakte maagd, nadat d' Aziaansche benden gesneuveld waren, door den Thessalischen overwinner; en d' omge-

[1]Oomzegger van den geschiedschrijver, en mijn-eigenaar — [2]Versta: betamelijk. — [3]Africa en Spanje. — [4]koning der Parthen. — [5]met het oog op, in aanmerking van.

brochte Hektor Troje den vermoeiden Grieken overgeleverd hadde, om dat gemakkelijker te verwoesten. Gij weet niet, of de gelukkige ouders der blonde Fyllis u, als hunnen zwager[1] eeren. Zij betreurt gewis haar koninklijk geslacht, en het ongelijk van haren huize. Geloof niet, dat ze voor u uit een oneerlijk maagschap verkoren zij; en dat zoo een trouwhartige, en afkeerige van snood gewin, uit een oneerbare moeder zou konnen geboren zijn. Ik loof zouder arg armen, aanzicht, en langworpige schinkels[2]. Heb geen achterdenken van mij, wiens oude[3] vreest[4] in 't een-en veertigste jaar te treden.

Ve GEZANG.

Men moet zijnen zin niet zetten op een onnuwbare.

Haar hals kan noch het opgeleide juk niet dragen, nochte zij is den dienst van hare weêrgâ machtig, nochte zou tegens den last van den springenden bul opmogen. Op de groene velden is het hart uwer vaarze, die nu de grooto hitte in den vliet verkoelt, nu weder tochtig is, om in vochtige wilgen met kalveren te spelen. Speen uwen lust naar onrijpe druiven. De herfst, met velerlei purper geverfd, wijst u alreê blaauwe trossen. Alreê zal ze u volgen. De forsche[5] onde[3] verloopt snel, en zal haar de jaren bijzetten, die ze u beneemt. Alreê zal Lalage met dartele lonkjes u ten man aanzoeken; zij die zoo zeer bemind is, als geene weigerige Foloë, als geene Kloris; en zoo met hare blanke schouderen blinkt, gelijk de zuivere maan bij nacht in zee schittert, en de Knidisehe Gyges; wiens kleen[6] onderscheid, indien ge hem onder de maagdereyen verstaakt, de doorsuuffelende gasten dapper zou bedriegen, door zijne losse vlechten, en het twijfelachtig aanschijn.

Aan Septimius.

VIe GEZANG.

Hij prijst de vermakelijke gewesten van Tibur, en Tarente.

Septimius, die met mij zult reizen naar Cadix, en den Spanjaart, onervaren om ons juk te dragen, en de Libysche zanden, daar de Mauritaansche zee altijd bruischt; och! of Tibur, van den Griekschen akkerman gesticht, de stoel en rustplaats van mijnen ouderdom mocht wezen, nu ik te water en te lande, en in den oorlog ben afgemat. Indien d' onrechtvaardige Parken[7] mij hier nit keeren, zoo trek ik naar den zoeten vliet Galesus, rijk van gewolde schapen, en d' akkers, beheerscht van den Lakonischen Falantus. Die hoek lands behaagt me bovenal, daar de honig den Hymettischen niet en wijkt, en de groene olijf de Venafrische tart; daar Jupijn een lange lente en laauwe winters verleent, en de vriendelijke Aulon, weeldig van wijngaard, allerminst de Falernische druiven benijdt. Die plaats en zalige lustprieëlen wenschen u daar met mij. Daar zult go de heete assche van den poëet, uwen vriend, met schuldige tranen besprengen.

Aan Pompejus Varus.

VIIe GEZANG.

Hij verwelkomt hem op zijn wederkomste.

O Pompejus, mijn liefste spitsbroeder! die menigmaal met mij, onder de veldheerschappije van Brutus, in 't niterste gevaar geraakt zijt; wie heeft u, als een Roomschen burger, weder t'huis en in Italie gebrocht? Menigmaal heb ik, bekranst en begoten van Syrischen balsem, met u heele dagen lang in den wijn doorgebrocht. Met u heb ik ook gesmaakt den Filippischen slag[1], en de snelle vlucht, mijnen schild niet eerlijk[2] genoeg achterlatende, toen de dapperheid gekneusd[3] wierd[3], en de stoffers schandelijk met den mond op de aarde vielen. Maar de gezwinde Mercuur voerde me, al beveude, in een dikke wolk, door den vijand hene. Slorpende water sleepte u, met holle deiningen, weder in den oorloog. Betaal dan Jupijn het beloofde banket[4]; en betrouw uw lichaam, dat van den langdurigen krijg vermoeid is, onder mijnen laurier; en spaar het vat niet, dat voor u ten beste is. Drink uit de bekers, die van onbekommerden Massischen wijn glimmen. Giet balsem uit de vloke[5] parlemoere schelpen. Wie laat ons vochtige petercelie of myrthekransen vlechten? Wie zal Koning getrokken worden[6]? Ik zal niet wijzer hollen als de Ædouen[7]. Het krioelen[8] is zoet, nu ik mijnen vriend wedergekregen hebbe.

Tegens Barine.

VIIIe GEZANG.

Men moet haar meineedigheid niet gelooven. De Goden straffen geen meineedigheid van schoone vrouwen.

O Barijn! zoo ge ooit om meineedigheid gestraft waart; zoo ge aan banden of tanden ooit in 't minste geteekend waart, ik zou u gelooven; – maar zoo ras gij nwe ziel verzworen hebt, blinkt ge veel schooner, en treedt voor den dag, als eene, op wie alle vrijers verslingerd zijn. Het is u oorbaarlijk[9], moeders assche, en de stille gestarnten, bij nacht, met den ganschen hemel en d' onsterflijke Goden te bedriegen. Ik zeg, Venus zelf lacht hierom; d' eenvuldige nymfen lachen, en de wreede Minnegod, die zijn altijd blakende pijlen, op den bloedigen slijpsteen, wet; ja, alle de jengd valt u toe; dienst wordt u op een nieuw aangeboden; en de vorigen, hoewel zij 't u dikwijl[10] dreigden, verlaten het huis hunner lichtvaardige joffrouwe[11] niet. De moeders ontzien u, om hare zonen; en de karige bestevaders, en d' arme maagden, die eerst getrouwd zijn, vreezen, dat ge hare mans met uwen adem zult ophouden.

Aan Valgius.

IXe GEZANG.

Hij vermaant, niet langer om den overleden Mystes te treuren.

Mijn vriend Valgius! de plasregens storten niet altijd uit de wolken op beijzelde akkers; en onstuimige buyen plagen gestadig niet de Kaspische zee; en het logge ijs leit door 't geheele jaar in Armenië niet; en d' eike bosschen van Garganus lijden doorgaans geenen last van den Noorden wind, en altijd valt het loof van de esschebóomen niet; doch gij zingt eeuwig klaagliederen[12] over den overleden Mystes, en met het vallen van den avond, en het kriecken van den dag verlaat u de minne niet. Maar de bestevader[13], die drie eeuwen[14] overleefde, beschreide niet endeloos zijnen lieven Antilochus; en de Frygiaansche[15] zusters beweenden niet gestadig den ongebaarden Troïlus. Staak eens dat weekhartig gekerm: zingen we liever de nieuwe zegevanen van Cæsar August, en dat de bevrozen Nifaat[16] en Medische vliet met de verwonne volken veroverd kleener wielingen maken; en de Geloneu, binnen gezette palen, op hunnen eigen bodem draven.

[1] Thans schoonzoon. – [2] Versta: slanke beenen. [3] leeftijd. — [4] beeft. — [5] krachtige — [6] Eig. onmerkbaar (Lat. obscurum). — [7] Schikgodinnen.

[1] Versta: den strijd bij Filippen. — [2] met eere. — [3] gekreukt. — [4] offermaal. — [5] holle. — [6] Vrije verhollandsching, in herinnering aan de driekoningsboon, voor 't Lat. wie zal scheidsman zijn. — [7] Thraciërs. [8] dartelen. — [9] voordeelig. — [10] Thans dikwijls, verg. nog dikwerf. — [11] Meesteres. – [12] Thans liederen (verg. gemoeden en gemoederen, enz.). – [13] Nestor. – [14] leeftijden. – [15] Trojaansche. – [16] In Armenië.

Aan Licijn.

Xe GEZANG.

De middelmaat, en gelijkmoedigheid in voor- en tegenspoed, wordt geprezen.

O Licijn! gij zult geruster leven, zoo ge u niet altijd te diep in zee begeeft, en te schroomhartig, voor de buyen eizende, al te dicht den gevaarlijken oever genaakt. Wie de goude matigheid bemint, ontbeert veiliglijk het stof eener bouwvallige hutte, en derft nuchteren het benijde hof. De hooge pijnboom wordt dikwijls van de winden geschud; en verheve torens storten met eenen zwaarderen smak ter neder; en de hoogste bergen worden van de bliksems geslagen. Een wel bereid gemoed hoopt in ramp, en vreest in voorspoed op en voor veranderinge van lot. Jupijn schept mottige[1] winters: diezelve[2] verdrijft ze weder. Al gaat 't u nu niet wel, daarom zal het namaals zoo niet gaan. Somtijds wekt Apollo zijn zwijgende Zanggodin met de cyther, en spant altijd den boog niet. Hou u kloekhartig in tegenspoed; wederom[3] wan[4] ge voor wind zeilt, zoo bind een rif in!

Aan Q. Hirpijn.

XIe GEZANG.

Men behoort zorgeloos en vrolijk te leven.

O Quint Herpijn! onderzoek niet wat de strijdbare Cantaber, en de Scyth, die van ons door d'Adriatische zee gescheiden wordt, voor heeft, en weest niet verlegen om 's levens geringen nooddruft. Lichthartige jeugd en schoonheid, die den dorren ouderdom, geile minne en gemakkelijken slaap verjagen, deizen terugge. De lentebloemen staan niet altijd even schoon, en de blozende maan blinkt niet stadig even helder. Wat kwelt ge uw kleen begrijp[5] met der Goden raadslagen? waarom drinken we niet, onder den hoogen masthoutenboom of dezen pijn, door elkanderen leggende, en 't grijze haar, geurig van rozen en begoten met Assyrischen balsem, terwijl het ons gebeuren mag. Bacchus verdrijft de knagende zorgen. Wat jongen zal gezwind de schalen, vol van warmen Falernischen wijn, met bronwater verkoelen? Wie zal Lyde, die achteraf woont, ten huize uitlokken? Wel op! zeg haar, dat ze zich spoede, met hare ivore lier, en het haar, als een Lacedæmonische vrouw, uitgekamd en opgeknoopt.

Aan Mæcenas.

XIIe GEZANG.

Dat hoogdravende en treurspelige stof in geen lierdicht past. Mæcenas zal zelf Augustus' daden in proza beschrijven. Horatius alleen van zijn schoone Lycimnië zingen.

Beveelt me niet, dat ik den langdurigen oorlog van 't felle Numantië[6], nochte dien vervloekten Hannibal, nochte de Siciliaansche zee, gepurperd van den Karthagischen bloede, op mijne liefelijke cyther spele; nochte de wreede Lapithen en Hylens, in wijn verzopen, en het aarde gebroedsel[7], 't welk van Hercules hand getemd wierd, waardoor het blinkende huis van den ouden Saturnus sidderde van gevaar. Gij, Mæcenas! zult treffelijker, in rijmelooze historiën, vertellen Cæsars veldslagen, en de hoofden der dreigende Koningen, in triomf omgevoerd. Mijn Zanggodin begeert, dat ik verhale het zoete gezang van Mevrouw Lycimnia, hare klaar blinkende oogen, en het hart, getrouw in onderlinge liefde, aan wie het ten reye gaan niet kwalijk voegde, en het boerten om strijd, en onder het dansen aan de glinsterende maagden de hand te geven, op den heiligen dag der doorluchtige Diane. Zoudt ge de schatten, die de rijke Achemenes bezeten heeft, of de Mygdonische rijkdommen van 't vette Frygiën, of de volle pakhuizen des Arabiers wel willen tegens Lycimnia's haar vermangelen[1], wanneer ze haren nek naar uwe geurige kuskens draait? of die met een gemaakte wreedheid weigert? die ze liever zich van den pracher laat ontstelen, en somtijds met kussen vóór u gereed is.

Op den Boom, waaronder hij bijkans verplet bleef.

XIIIe GEZANG.

Dat de mensch nimmermeer weet, wat ongeluk hij beschuwen zal. De lof van Saffo en Alcæus.

O, boom! wie het was, die u eerst plantte, ten bederve der nakomelingen, en ter schande van het dorp, hij heeft u, op eenen rampzaligen dag, en met heillooze handen gepoot[2]. Ik geloof, dat hij zijnen eigen vader den nek brak, en zijn waards slaapkamer bij nacht met bloed besprengde. Hij moet met Kolchisch vergift, en allerleye schelmstukken, die men immermeer bedenken kan, omgegaan hebben, die u, droevig en verrot hout, op mijnen akker zette, om op het hoofd des onschuldigen Heeren te vallen. Nimmermeer weet de mensch te vore, waar hij t'aller ure zich voor hoeden moet. De Karthagische zeeman eist voor Bosporus, en behalve dat vreest hij van elders voor geen onvoorzien ongeluk; de soldaat voor pijlen, en de gezwinde vlucht der Parthen; de Parth voor keteuen, en de macht van Italië; maar het onvoorzien geweld des doods heeft de menschen weggerukt, en zal ze wegrukken. Hoe na[3] zagen we het rijk der berookte[4] Proserpijne, den rechter Æakus, de bescheide[5] rustplaatsen der Godvruchtigen, Saffo, klagende met Æolische snaren, over hare speelnooten, en u, Alcæus, deftiger spelende, met eenen gouden strijkstok, de harde rampen der zee, der ballingschappen, en des oorloogs! De schimmen verwonderen zich, dat zij beide zeggen dingen, die men heiliglijk behoorde te verzwijgen; maar de ooren des gemeenen hoop van 't graauw, joken meer naar oorlogen, en het schoppen der dwingelanden. Wat wonder is het? naardien het honderdhoofdige dier, verbaasd door de verzen, zijn zwarte ooren laat hangen; en de slangen, die in de perruik der razerijen verward zijn, daar vermaak in scheppen; ja, ook Prometheus en Pelops' vader worden, door het zoete geluid der verzen, verleid; en Orion bekommert zich niet, met leeuwen of bloode lossen te jagen.

Aan Postumus.

XIVe GEZANG.

Dat men de dood niet vermijden kan.

O Postumus Postumus! deur gaan de slippende jaren, en de godvruchtigheid zal de rimpels en den aanstaanden ouderdom en d'onverbiddelijke dood niet keeren; schoon gij dag op dag, mijn vriend! met driehonderd stieren, den onbewegelijken Pluto paaide; die den drielijvigen Geryon en Tityus in den jammervliet[6] ringeloort, dien we allen, die bij het gewas der aarde leven, hetzij wij Koningen of arme huislieden zijn, overvaren moeten. Te vergeefs der-

[1]natte; verg. boven, bladz. 108a, aant. [6]. — [2]Lat. voor zelf. — [3]omgekeerd. — [4]wanneer. — [5]beperkt verstand. — [6]In Spanje; vergelijk Cervantes' Treurspel. — [7]de reuzen, als zonen der aarde.

[1]verwisselen. — [2]Zoo lees ik voor gedoopt, dat wel een schrijffout zijn zal. — [3]Van hoe nabij, bijna. [4]Min gelukkig voor donkere. — [5]bepaalde. — [6]Styx.

ven wij den bloedigen oorloog, en de gebroken baren[1] der heersche Adriatische zee; te vergeefs vreezen wij in den herfst voor den Zuiden wind, die den lichamen schadelijk is. Wij moeten toch bezichtigen den zwarten Cocytus, dwalende met eenen tragen stroom, en het eerlooze geslacht van Danäus, en Sisyfus, Æools zoon, ten langen arbeid verdoemd. Wij moeten huis, hof, en aangename vrouw verlaten; en de geen van alle deze boomen, daar ge zin in hebt[2], zal u, die er heer af zijt, en wiens leven kort is, volgen, behalve die gehate cypressen. Een rustiger erfgenaam zal den wijn, die met honderd sleten bewaard is, doorjagen, en den kostelijken vloer beplengen met beteren most, als op den papendisch[3] geschaft wordt.

XVe GEZANG.

Tegens d' overdaad zijner eeuwe.

Nu zullen de koninklijke gebouwen luttel lands voor den ploeg laten, en alsius zal men de vijvers wijder uitgestrekt zien als het lek[4] van Lucrijn, en d' ongehuwde masthonten boomen zullen in getal de olmen overtreffen; en violen, en myrthen, en al de geurige overvloed door vruchtbaarheden hunnen reuk in den neus des vorigen eigenaars spreyen; ook zal de dichte laurier met zijne takken het steken van de zon uitsluiten. Zoo luidt het voorschrift van Romulus en den ongeschoren[5] Cato niet, en de regel der voorouderen. Hunne eigen middelen waren kleen, de gemeene groot. Gemeene burgers hadden geene galerijen van tien voeten breed, om Noorder koelte te scheppen; en de wetten gedoogden niet, dat men weigerde ergens op een zode neêr te zitten; bevelende, steden op gemeene kosten, en de kerken der Goden met moppen[8] te versieren.

Aan Grosfus.

XVIe GEZANG.

Dat ze alle de gerustheid des gemoeds zoeken, die niet in rijkdommen en eere bestaat, maar in het breidelen van 's menschen begeerlijkheid.

O Grosfus! die[7] in de wijde Ægeesche zee benepen is, bidt de Goden om rust, zoo ras een zwarte welk de maan verbergt, en de schippers geene bekende starren zien blinken. Om rust bidt de Thrax, die een dol krijgsman is. De Meed, met zijnen pijlkoker vercierd, bidt om rust, die voor goud, purper nochte gesteenten veil is; want schatten nochte burgemeestersdienaars[8] stillen d' ellendige ontsteltenis des gemoeds niet, en de bekommeringen, die om gewelfde daken zweven. Hij leeft wel in het kleen[9], wiens geërfde zoutvat op zijn lichte tafel glimt, en wiens geruste slaap van vreeze nochte snoden lust gestenrd wordt. Wat mikken wij, sterken! in eenen korten tijd op vele dingen? Wat verwisselen wij de landen, die van een andre zon beschenen werden? Wat balling 's lands ontvlucht ook zich zelven? De snoode zorge beklantert groote schepen, en zij verlaat de ruiterbenden niet, gezwinder als de harten, en gezwinder als den Oostenwind, die de wolken jaagt. Een gemoed, met het tegenwoordige vernoegd, haat voor het overige te zorgen, en mengt het bitter met eenen zoeten lach. Niets is er in allen deele volmaakt. Een snelle dood heeft den doorluchtigen Achilles weggerukt; een hooge ouderdom Titon gesleten; en de tijd zal misschien mij verleenen, hetgeen ze u weigert. Honderd kudden, en honderd Siciliaansche koeyen loeyen rondom u; en de merrie, die bekwaam is om voor de koets te spannen, brieseht u toe. Gij zijt bekleed met wolle, die tweemaal in Africaansch purper gedoopt is. Het onbedriegelijk noodlot heeft me gegeven luttel lands, en een weinig geests van Grieksche Poëzy, en de boosaardige gemeente[1] te versmaden.

Aan Mæcenas, toen hij krank lag.

XVIIe GEZANG.

Hij wenscht hem niet te overleven.

O Mæcenas, gij treffelijke glorie en zuil van mijnen staat! waarom vermoordt ge mij met uwe klachten? het is den Goden nochte mij aangenaam, dat ge eerst sterft. Och! zoo een rijper geweld u, de helft mijner ziele, wegrukt, wat sammel ik, de weêrhelft, langer, die nochte mij zelven zoo lief ben als te voren, nochte geheel overschiet? Één sterfdag zal ons beiden ten val brengen. Ik heb geenen valschen eed gedaan. Hetzij wanneer ge voorgaat, wij zullen, wij zullen vergezelschapt gaan, bereid om de jongste reize te aanvaarden; nochte de geest eener vierbrakende Chimeer, noch de honderdhandige Gyas, zoo hij al verrees, zal me van u afscheuren. Aldus heeft de machtige rechtvaardigheid en 't noodlot dat bestemd. Hetzij de Weegschaal, hetzij het vreeselijke Schorpioen, een geweldiger deel van[2] d' ure der geboorte, hetzij de Steenbok, een dwinger der Spaansche zee, mij aanzie; beide onze starren stemmen wonderlijk overeen. Jupijns schitterende voogdij heeft u den heilloozen Saturnus ontrukt, en de vleugels, van 't vlugge noodlot verlet; toen de drang des volks, in den Schouwburg, u driemaal vrolijk toeschaterde[3]. Een stam, op mijne harsens vallende[4], had me om 't leven gebrocht, 't en ware Faunus, de wachter der geleerde Mercuristen[5], den slag, met zijnen arm, geschut had. Hierom verzuim niet te offeren, en, gelijk ge beloofd hebt, een kapel te wijden; wij zullen een onnoozel lammeken slachten.

XVIIIe GEZANG.

Dat hij met zijn gering lot tevreden is; maar anderen geen maat ramen in bouwen, rapen, en schrapen, zonder op hunnen sterfdag te denken.

In mijnen huize blinkt ivoor nochte verguld gewelfsel; geene pilaren, gehouwen in het uiterste geweste van Afrika, dragen hier balken van Hymet; en, als een onbekend erfgenaam, heb ik de schatten van Attalus niet onder mij geslagen. Eerlijke gebuurvrouwen[6] spinnen voor mij geen Lacedæmonisch purper, maar mijn trouw en verstandader verwekken mij nutte gunst; en schoon ik arm ben, nochtans worde ik gewild bij de rijken. Om meer dingen val ik den Goden niet moeyelijk, en wel vernoegd met mijnen eenigen Sabijnschen akker, verzoek ik niet wijders[7] van mijnen machtigen vriend. D' een dag jaagt den anderen, en de nieuwe maan neemt stadig aan en af. Gij besteedt[8] marmer te zagen, daar ge met den eenen voet in 't graf gaat, en bouwt huizen, of ge eeuwig leven zondt; en, onvernoegd met den vasten oever, poogt ge zeewaart in te bouwen, daar de baren tegens over Bajen bruischen. Wat is dit, dat ge de scheidpalen van uwes naasten akker uitrukt, en, als een gierigaart, over uwer gebueren grond springt? man en vrouw, huisgoden en ongehavende kinders op den arm dragende, worden op den dijk gezet. Een rijk heerschap heeft nochtans geen zekere woninge te ver-

[1]Versta: de branding. — [2]Versta: die ge met liefde opkweekt. — [3]priesterdisch. — [4]Voor meer ('t Fransche lac). — [5]Versta: mannelijken, onverwijfden. — [6]baksteenen, klinkers; min gelukkig voor marmer of dergelijken. — [7]Versta: hij, die. — [8]De bijlbondeldragers, lictoren — [9]Lat. voor met weinig te vreden.

[1]Voor gemeen; vrg. boven I, bladz. 194b, in den Palamedes. — [2]Versta: van den meesten invloed op. — [3]Verg. boven, Boek 1, Gezang. 20. — [4]Aldaar, Boek 2. Gezang 13. — [5]dichters. — [6]Versta: vrouwen van afhankelingen. — [7]Thans: verder niets. [8]bestelt.

wachten, als die hem in het einde, in den inhalenden[1] afgrond, beschoren is. Wat begeert ge meer? de aarde staat zoowel opgedolven voor koningskinderen, als voor den armen; en Pluto's veerman, met goud omgekocht, heeft den vernuftigen Prometheus niet wederovergevoerd. Dees[2] ringeloort den trotschen Tantalus en zijn geslacht. Dees[2], geroepen of ongeroepen, verlicht den armen, die altijd slaven moet.

Aan Bacchus.

XIXe GEZANG.

Het staat hem vrij, van Bacchus' Godheid bezeten, haar ter eere uit de borst te zingen.

Gij nakomelingen! gelooft mij, dat ik Bacchus, ter zijlen af, op de klippen, heb zien verzen leeren, en Nymfen, en scharpe ooren van bokvoetige Satyrs werden van hem onderwezen. Evoe! mijn hart beeft van versche vreeze, en 't gemoed, van den heelen Bacchus bezeten, wordt van blijdschap beroerd. Evoe! o Liber, die vreeselijk zijt! door uwe zware wijngaardspies, genâ, genâ! Het staat me vrij van d' ongebonden Thyaden, en de wijnbron, en de vlieten, die van melk vloeyen, te zingen, en weder op te halen den honig, die van holle struiken afloopt. Het staat me ook vrij, de glorie uwer zalige gemalinne, die onder de starren gezet is, en de daken van Pentheus, met geenen lichten smak ter neêr gesmeten, en het bederf van den Thracischen Lycurgus te vermelden. Gij beweegt de vlieten en d' Indiaansche zee. Gij, in wijn gedoopt, op afgescheiden heuvels, vertuit de vlechten der Bacchanten met eenen adderknoop, zonder dat ze u beschadigen. Toen de heillooze reuzerot[3] in de hoogte uws vaders rijk beklom, hebt gij Rhœtus, met leeuwsklauwen en een eiselijk bakhuis, van boven neêr gestoten; hoewel men hield, dat go tot dansen, boerten, en spelen bekwamer dan tot oorlogen waart; maar gij verstondt u op vrede en oorlog. Cerberus, zonder u leed te doen, zag u met den gouden horen vercierd, en, zoetelijk kwispelstaartende, lekte, met zijnen drietongigen muil, in 't scheiden, uwe voeten en heenen.

Aan Mæcenas.

XXe GEZANG.

Dat zijn naam en faam eeuwig in eere zal blijven.

Ik, tweevormig dichter[4], zal door d' open lucht met geen gemeene nochte zwakke veder gevoerd worden, en niet langer op aarde blijven, en, den Nijd te boven geraakt, de steden verlaten. Waarde Mæcenas! ik, dien ge noemt het bloed, uit arme ouders gesproten[5], zal niet sterven, nochte van den jammerpoel besloten worden. Alreê worden mijn beenen met ruige vellen overtrokken, en het bovenlijf in een witte zwaan veranderd, en vingers en schouders vlug van pluimen. Nu zal ik, een zangerig vogel, als Ikarus, de zoon van Dædal, de stranden van een stenenden Bosporus bezichtigen, en de Getulische plaatsen, en Noordsche wildernissen. Kolcher, en Dakus[6], veinzende voor geene Marsische benden te vreezen, en de vergelegen Gelonen zullen mij leeren kennen; ook d' ervaren Spanjaart en Rodaandrinker[7]. Weg met die ijdele lijkklachten na mijnen dood, en schandelijken rouw en misbaar! staak dat kermen, en laat de noodlooze lijkstaatsie achter!

[1]inhaligen, gulzigen. — [2]Nam. Pluto. — [3]Versta: de Titans, die den Olymp bestormden — [4]Nam. als dichter en zwaan. — [5]Min juist voor: Ik, Mæcenas! uit arme ouders gesproten, ik, dien gij „waardste" noemt. — [6]Als boven, voor Daciër. [7]Versta: de Gallier aan de Rhône.

HET DERDE BOEK.

Ie GEZANG.

Dat geene rijkdommen, nochte eer, nochte staten, maar een gerust gemoed, den mensch in eenen gelukzaligen staat stellen.

Ik haat den onwetenden hoop, en sluit ze buiten. Geeft gehoor! Ik, der Zanggodinnen priester, zinge voor vrijers en vrijsters nooit-gehoorde verzen. D' ontzichelijke[1] koningen hebben heerschappij over hunne eige onderdanen, Jupijn over de koningen zelfs, die doorluchtig is, door zijnen Reuzentriomf, en met eenen wenk alles bestiert. Het gebeurt, dat d' een man meer lands dan d' ander met geboomte, op de rije, bepoot. Dees, naar het kussen staande, laat zich voor het Raadhuis vinden. Dees, vroom in handel en wandel, biedt er ook een bod naar. Een ander heeft meer volks op zijne hand. De dood trekt bij lot hooge en lage, zonder onderscheid. In den ruimen korf worden allerleye namen omgehutseld. Hem, boven wiens godloos hoofd een bloote sabel hangt, zal geen Siciliaansch banket lekker smaken. Vogelzang nochte snarenspel wiegen hem niet in slaap. De geruste slaap walgt niet van der akkerluiden lage hutten, nochte van den beschaduwden oever, nochte van de Tempe, waardoor de Westen wind ritselt. Wie zich met nooddruft genoegt, wordt niet ontrust van d' onstuimige zee, nochte het woeste geweld des dalenden Wagens, en rijzenden Boks; nochte door wijngaard, van den hagel geslagen, nochte den akker, die bedriegelijk is, naardien d' ooftboom nu over plasregens klaagt, dan over hitte, die het gewas verbrandt, dan over kwade winters. De visch gevoelt, dat de zee te enge wordt, door de groote gebouwen, wier grondvesten in de diepte geleid worden. Hier laat d' aannemer met zijnen knechten en het heerschap, wars van 't land, de grondsteenen zinken; maar vreeze en gevaar steigeren, daar het heerschap klimt; en de zwaarmoedigheid verlaat de galei niet, en zit achter den ruiter. Indien dan Frygiaansche steen, nochte 't gebruik van purper, schooner als starrenluister, nochte Falernische wijnstok en Perziaansche balsem, geene droefheid verzachten; waarom zal ik zalen, hoog van verdieping, op de nieuwe manier, met nijd verwekkende posten bouwen? waarom zou ik mijn Sabijnsche hoeve voor lastige rijkdommen verwisselen?

Aan zijne Vrienden.

IIe GEZANG.

Dat men de jeugd van jongs op moet oefenen in den wapenhandel, en in een arbeidzaam leven.

Mijn vrienden! laat den jongeling, in den gestrengen oorlog, hardvochtig geworden, honger en kommer leeren lijden, en, als een ruiter, ontzaggelijk door zijne speer, de forsche Parthen plagen, en onder den blaauwen hemel zijn leven wagen, daar het de nood vereischt. Laat de gemalin des strijdbaren dwingelands, en de volwassen maagd, hem van zijns vijands vesten in 't gezicht krijgende, aldus over hem zuchten: „och! dat de koninklijke bruidegom, onervaren in den strijd, niet en sarre den fellen leeuw, die van zijn bloedige verbolgenheid, midden door de neêrlage, wordt aangevoerd!" Het is zoet en eerlijk[2], voor 't vaderland te sterven. De dood vervolgt ze ook, die het op loopen aanzetten, en verschoont de schinkels der weerlooze jeugd nochte den blooden rug niet. De deugd, die schimp nochte smaad kan lijden, blinkt in onbezwalkte eere, en neemt geen ampten aan, noch slaat ze af, naar het goeddunken van 't wispelturige volk. De deugd, den Hemel

[1]Thans ontzaggelijke. — [2]eervol.

openeude voor dien, die niet behoorden te sterven, streeft door ongebaande wegen, en versmaadt, met een vlugge veder, den gemeenen hoop en de vochtige aarde. Het getrouw zwijgen wordt ook beloond. Ik wil niet lijden, dat een, die Ceres' geheimenis meldt, met mij onder één dak schuile, en zich in mijn gezelschap op een zelve jacht ter zee begeve. D' onaangebeden Jupijn heeft dikwijls den kuischen als den onkuischen gestraft. D' uitgestelde straf zit den voorvluchtigen schelm altijd op de hielen.

IIIe GEZANG.

Een dapper en deugdzaam man heeft nergens voor te vreezen.

De ijver der burgeren, die op boosheid uit zijn, het aangezicht des doordringenden dwingelands, nochte de Zuidenwind, een onstuimig voogd der Adriatische zee, nochte de krachtige vuist des Dondergods, verzetten het vaste gemoed des rechtvaardigen mans niet van zijn hestendig voornemen; en of de hemel in duigen viel, hij schrikte voor den val niet. Pollux en d' omzwervende Hercules, op deze deugd steunende, zijn ten hestarnden Hemel opgevaren; onder welken Augnst, ter tafel aanzittende, de nectarschaal aan zijnen koralen mond zet. Hierdoor, o vader Bacchus! hebben uwe tijgers, het juk met hunnen hardleerigen nek trekkende, u, die het verdiende, mede derwaart gevoerd. Hierdoor is Quirijn den afgrond met Mavors' rossen ontkomen; toen Juno, daar de Goden te rade zaten, aldus, tot het aller genoegen, aanhief: „De landbederfelijke en bloedschendige rechter[1] en een uitheemsche vrouw[1] hebben, sedert Lacedæmon den Goden hunnen bedongen loon onthield, Ilium in d' assche geleid; Ilium, hetwelk van mij en de kuische Minerve, met zijn volk en bedriegelijken vorst, veroordeeld was. Nu blinkt de eerlooze gast[1] der Lacedæmonische echtbreekster niet; en Priaams meineedig huis verslaat met hulpe van Hektor de strijdbare Achiven niet; en d' oorloog, door ons oproer verlengd, is nu beslecht. Ik zal voortaan mijnen wrok en gehaten neef[2], geteeld bij de Trojaansche priesterin[3], aan Mars opdragen. Ik zal gedoogen, dat hij ten helderen Hemel inga, nectarsap drinke, en onder de Goden gerekend werde; zoo slechts de groote zee, tusschen Rome en Ilium, bruisen blijve. Laat de ballingen alsins gelukkiglijk heerschen; zoo slechts het vee op Priaams en Paris' graf huppele, en de dieren daar ongestoord hunne jongen bergen. Laat dan het Capitool vrij staan blinken, en het forsche Rome den overwonnen Meden wetten voorschrijven. Laat de gevreesde stad haren naam wijd uitstrekken in d' uiterste gewesten; daar de straat van Gibraltar Europe van Afrika scheidt; daar d' overloopende Nijl de akkers bevochtigt· dat Rome, hetwelk rustiger afslaat het ongevonden goud, en dat nutter in de aarde verborgen leit, dan het al wat heilig is, met roofgierige handen, tot het gebruik der menschen aanleît. Wat geweste der wereld zich hiertegens kant, laat Rome dat met wapens bestoken; hakende om te bezichtigen, in wat oord de zon op het heetste steekt, en waar het meest sneeuwt en hagelt. Doch ik spel den Quirijner zijn geluk met dit beding, dat hij, door al te groot eene zucht tot zijn vaderland, en op den Staat te veel betrouwende, zich niet onderwinde, het oude Troje weder op te bouwen. Troje's fortuin, te kwader ure verrijzende, zal wederom jammerlijk verwoest worden; dewijl ik, Jupijns gemalin en zuster, d' overwinnende scharen zal aanvoeren. Indien de koperen vest, door Febus' bestel, driemaal verrijze, zoo zal ze, verdelgd door mijne Grieken, driemaal uitgeroeid worden, en de gevangen vrouw zal driemaal man en kinders beschreyen." Deze dingen voegen mijne boertige lier niet. Waarheene, mijn Zanggodin? gij dartele, staak Godentaal te spreken, en deftige zaken met lichte wijzen te verkleenen.

[1]Paris en Helena. – [2]n a z a a t (Romulus). – [3]Rhea Sylvia.

Aan Kalliope.

IVe GEZANG.

Hij zegt, dat hij, door de bescbuttinge der Zanggodinnen, een groot gevaar ontvlucht is, en hoopt door haar hulp altijd veilig te leven.

O koningin Kalliope! welaan, daal van den Hemel, en speel op uwe fluit een lang zoet liedeken; hetzij u lust met een schelle keel te zingen, of op Febus' cyther en snaren te spelen. Hoort ge ze niet? of begoochelt me een zoete razernij? mij dunkt, dat ik ze hoor door de heilige wouden dwalen, waarin liefelijke beken en luchtjes ruischen. Ringelduiven, waarvan men veel vertelt, hebben mij, in mijne kindsheid, vermoeid van slaap en spel, met frisch loof bedekt, op den Apulischen Vultur, buiten de grenzen van Apulië, mijne voedster. Het scheen wat wonders bij een ieder, die het nest van 't hooggelegen Acherontia, de Batijnsche bosschen, en het vette land van Ferente bewoont, hoe ik lag en sliep, zonder dat mijn lichaam van zwarte adders en beeren beschadigd wierd; hoe ik, moedig[1] kind, niet zonder de hulp der Goden, met heiligen laurier en aangedragen myrthetakken, bedekt wierd. O Zanggodinnen! hetzij ik in 't hooge Sabijnen gevoerd werde; hetzij mij het koele Preneste, hetzij het steile Tibur, hetzij de bewaterde Bajen mij behagen, ik ben en blijf uw eigen. De verloren veldslag te Filippen, de vervloekte boom, nochte de baren der Siciliaansche zee hebben mij, uwer bronnen en reyen vriend, niet omgebracht. Zoo lang als ge mij bijblijft, zal ik, vrijwillig zeeman, den razenden Bosporus, en te lande het dorre zand der Assyrische stranden bezoeken. Ongeschend zal ik d' ongastvrije Britten bezichtigen, en Concanus[2], vermaakt met paardebloed; ook de gepijlkokerde Gelonen, en den Scythischen vliet. Gij verkwikt den grooten Cæsar, in de Pierische spelonke, wanneer hij poogt van zijnen arbeid te rusten, zoo ras hij zijne afgestreden benden in bezettinge geleid heeft. Gij, koesterende Zanggodinnen! geeft goedertieren raad, en verblijdt u daarin. Wij weten, hoe hij, die de logge aarde, d' onstuimige zee, de droeve rijken en steden breidelt, en alleen, met een rechtvaardige heerschappije, over Goden en sterfelijke menschen gezag heeft, de godlooze Reuzen en den bloeddorstigen hoop, met bliksemslagen, uitgeroeid heeft. Die gruwelijke jeugd, op hare armen betrouwende, en die gebroeders, pogende Pelion op den beschaduwden Olymp te stapelen, hadden Jupijn eenen grooten schrik aangejaagd. Maar wat vermochten Tyfæus, en de machtige Mimas, of Porfyrion, verschrikkelijker door zijn grootheid, of Rhœtus, en Enceladus, een stout schutter, met hun uitgerukte stronken tegens Pallas' rammelenden beukelaar, toen ze ter neder stortten? De verterende Vulcaan, mevrouw Juno, en de Patareesche en Delfische Apollo, die nimmermeer den boog van zijne schouderen leît, zijn los haar in zuiveren Kastalischen dauw doopt, en de kreupelbosschen en wouden zijner geboorte in Lycie bezit, bielden het met Jupijn. Radelooze[3] macht valt door haar eigen zwaarte. De Goden vermeeren ook zelfs een gematigde macht, en haten het geweld, dat allerleye schellemstukken brouwt. De honderdhandige Gyas en Orion, de schenner der ongerepte Diane, van den maagdelijken pijl doorschoten, zijn vermaarde getuigen van mijn zeggen. De aarde, haar eigen gedrochten bestulpt[4] hebbende, klaagt en kermt, dat haar gebroedsel in den afgrond gestoten is; het gezwinde vier kan niet bijten door Etna, waaronder zij bestulpt leggen; de gier, tot een wachter over de boosheid gesteld, verlaat de lever van den geilen Tityus niet; Pirithous, de snoeper, zit met driehonderd ketenen geboeid.

[1]w a k k e r. — [2]Versta: d e C o n c a n i ë r (in 't oude Spanje). – [3]o n b e r a d e n, s l e c h t b e r a d e n. – [4]o v e r d e k t, b e d o l v e n.

Augustus' lof.

Ve GEZANG.

Marcus Attilius Regulus' standvastigheid, en zijn wederkeeren naar Karthago.

Wij gelooven, dat de Dondergod in den Hemel heerscht; nu Britten en lastige Perzianen onder het rijk gebrocht zijn, zal August voor eenen zichtbaren God gehouden worden. Heeft niet de soldaat van Crassus, door het uitheemsch huwelijk[1], schandelijk het leven behouden? En zijn niet (och, verkeerde raad en zeden!) Marsers en Apulers[1], vergetende hunne dapperheid, faam, waardij, en eenwigen godsdienst, terwijl Jupijn en Rome nog behouden waren, grijs geworden, onder den Medischen koning, in de wapenen der vijanden, hunne schoonvaderen? Dit hadde de voorzichtigheid van Regulus verhoed, niet toestemmende die schandelijke voorwaarden, en het voorbeeld, dat de toekomende eeuw in haar bederf slepen zonde, ten waar de gevange jeugd zonder deernis verging. Hij sprak: „ik heb de standaarden en wapens, zonder bloedstorting den krijgslieden ontweldigd, zien in de Punische kerken ten toon gehangen. Vrije burgers heb ik gevleugeld[2] gezien, en de poorten ongesloten, en de akkers bouwen, die weleer bij onzen oorloog geplonderd waren. O ja, de soldaat, om goud gelost, zal moediger wederkeeren. Gij behaalt schade bij schande. Misverfde wol krijgt hare vorige zuiverheid niet weder, en de ware deugd, eens gebluscht wezende, wil in verbaarde menschen niet weder tieren. Indien een hinde, die zich uit het dichte net gered heeft, vecht, zoo zal dees ook dapper zijn, die zich den trouweloozen vijand vertrouwd heeft, en op eenen voorspoedigen tocht de Peneu[3] vertreden, die verbluft, met gevleugelde[2] armen, de bolpees gevoeld en de dood gevreesd heeft. Dees, niet wetende hoe hij zijn leven zoude bergen, heeft al vechtende om peis gebeden. O schande! o groot Karthago! die heerlijker zijt, door den smadelijken val van Italië. Men zeit, dat hij, als een vervoogde[4], zijn kuische gemalin eenen kus afgeslagen, zijn kleene kinders van zich geweerd, en norsch het mannelijk gezicht ter aarde geslagen hebbe; totdat hij zelf, als een raadsman, de twijfelmoedige raadsheeren bevestigde met eenen nooit gehoorden raad, en, een befaamd balling onder zijne bedrukte vrienden wezende, spoedde te vertrekken. Hoewel hij wel wist, wat de uitheemsche scherprechter voor hem bereidde; nochtans heeft dees zijne bloedverwanten, die hem tegenhielden, en 't volk, dat zijn wederkeeren belette, niet anders afgewezen, dan of hij, na een gestreken vonnis, de lange rechtshandelingen zijner meesteren verliet, tijende naar de akkers van Venafra of het Lacedæmonische Tarente.

Aan de Romeinen.

VIe GEZANG.

Hij bestraft de bedorve zeden zijner eeuwe.

O Romer! onschuldig zult ge uwer vooronderen misdaden boeten, tot dat ge kerken en vervalle kapellen der Goden en de berookte beelden hersteld hebt. Gij heerscht, omdat ge u den Goden onderworpt. Hier her[5] is uw oorsprong, derwaart strekke uw einde. Verwaarloosde Goden hebben het erbarmelijke Italië vele rampen toegezonden. Monæsis' en Pacorus' heer heeft nu tweemaal onzen ongezegenden intocht vermorzeld; en grenikt, dat het bij zijn kleene halsketens nog eenen buit veroverd heeft. Dacus[6] en Moor[1] hebben de stad, van oproer bezeten, bijkans uitgeroeid; dees ontzaggelijk om zijne vloot, die op schieten beter afgerecht. Eeuwen, vruchtbaar van boosheid, hebben eerst huwelijk, huis, en geslacht bezoedeld. Uit deze bron ontsprong de neêrlaag, die over volk en vaderland vloeide. De huwbare dochter schept lust, Jonische dansen te leeren, en wordt alreede met kunst onderwezen, en leît, van kindsbeen af, op bloedschendige minne toe. Flus tracht ze naar jonger overspeelders in hare bruiloft; en zij weet er geenen keur in, wien ze bij duister met der vaart een ongeoorloofde vriendschap gunt; maar opentlijk niet zonder haar mans kennis ontboden zijnde, rijst ze op; hetzij een winkelknecht, hetzij een zeeman, die op Spanje vaart, een kostelijk koopman van oneere, haar roept. De jeugd, van zulke ouderen gesproten, verfde de zee met Punischen bloede niet; nochte versloeg den grooten Pyrrhus, Antiochus, en den vervloekten Hannibal niet; maar de mannelijke afkomst van het boerenleger, afgerecht om de klei met Sabellische spaden om te spitten, en, op het believen der strenge moeder, brandhout te torschen; wanneer de zon der bergen schaduwe veranderde, en den afgesloofden ossen het juk afnam, terwijl ze den aangenamen nacht op haren wegvarenden wagen aanvoerde. Wat verslindt[2] de schadelijke tijd niet? Onzer ouderen, slimmer dan onzer bestevaderen eeuw, heeft ons nog boozer voortgebrocht, die welhaast nog een gebrekkelijker afkomst zullen voortbrengen.

Aan Asterië.

VIIe GEZANG.

Hij troost ze, die om haar mans afwezen bedrukt en bekommerd is.

O Asterië! wat beschreit ge Gyges, den getrouwen jongeling, die rijk van Bithynische waren, door den helderen Westen wind, in 't begin der lente, u weder toegevoerd zal worden. Hij, van den Noorden wind naar Oricum gedreven, en het onweêr des Steenboks uitgestaan hebbende, brengt slapeloos de koude nachten, niet zonder vele tranen, over. Maar een loos bode der bekommerde waardinne verzoekt[3] hem op duizenderleye wijze, zeggende, dat d' elleudige Chloe in uwe minne blaakt; en verhaalt, hoe de trouwelooze vrouw den al te lichtgeloovigen Prœtus, met valsche aanklachten, daartoe gedreven heeft, om den dood des kuischen Bellerofons te verhaasten. Hij vertelt, dat Peleus bijkans ter Helle gevoerd is, terwijl die eerlijke voor de Magnesische Hippolyte vluchtte; en de bedrieger brengt te vergeefs geschiedenissen bij, die tot overtreden raden; want uw oprechte man, onbeweeglijker dan de klippen der Ikarische zee, laat het zijn doove ooren hooren. Maar zie toe, dat uw gebuur Enipeus u niet boven behooren behage; hoewel op het marktveld niemand gezien wordt, die zoo wel een paard berijden, en sneller in den Tiber zwemmen kan als hij. Sluit uwe deur tegens den nacht toe, en zie niet af op straat, terwijl men klaaglijk op de fluit speelt; en of hij u al dikwijls wreed noemt, blijf even hard!

Aan Mæcenas.

VIIIe GEZANG.

Waarom hij, die ongehuwd leeft, evenwel op den eersten Maart offert en banketteert.

O Mæcenas, geleerd in beide talen[4]! gij verwondert u, wat ik ongetrouwde op den eersten dag van Maarte[5] doe;

[1]Versta: de in 's vijands land gehuurde Romeinsche soldaten. — [2]geboeid, in boeyen. — [3]Puniers. — [4]onmondige, stadskind. — [5]Van hier. — [6]Daciër.

[1]Mauritaan. — [2]beter: verminkt, vermindert. [3]zoekt te verleiden. — [4]Grieksch en Latijn. — [5]Als dien van 't Romeinsche Vrouwenfeest.

wat de bloemen en het volle wyrookvat, en de kole, op de groene zoden geleid, beduiden. Ik hadde, toen ik bijkans van den slag des booms[1] om hals gebrocht was, een zoet banket en eenen witten bok aan Bacchus beloofd. Dees dag, die altijd om het jaar eens gevierd wordt, zal het bepekte stopsel nemen van de wijnkruik, die van Tullus' burgemeesterschap af heeft beginnen aan te zetten. Drink honderd schalen op de gezoudheid van uwen vriend, en drinken wo den heelen nacht over! Alle geroep en gramschap zij verre van u. Laat stads bekommeringen varen. Het heer van den Dacischen Cotison is veralagen. De onderling gesteurde Meden zijn droevig tegens elkanderen in 't harnas. De Biscayer, een oud vijand in 't Spaansche geweste, ten leste geboeid, is dienstbaar. De Scythen hebben alreê voor, met ongespannen boog het veld te ruimen. Bekreun u niet, al mort het gemeene volk ergens over, en wees niet al te zorgvuldig. Gebruik vrolijk hetgene u de tegenwoordige tijd verleent, en ontsla u zaken van belang.

Aan Lydia.

IXe GEZANG.

Gesprek tusschen Horatius en Lydia.

Hor. Zoolang ik u in mijne jeugd beviel, en geen jongeling uwen blanken hals liefelijker omarmde, leefde ik gelukkiger dan de koning van Perzen. Lyd. Zoolang gij niemand vieriger beminde, en Lydia niet om Chloe most achter staan, leefde ik, wijd vermaarde Lydia, doorluchtiger dan de Roomsche[2] Ilia. H. De Thracische Chloë, meestres in 't lieflijk zingen, en afgerecht op de cither, beheerscht mij nu, voor wie ik niet zou schromen te sterven, indien de dood haar zieltje slechts sparen woû. L. Ik, en Calais, de zoon van den Thurijnschen[3] Orniet, blaken in onderlinge minne; voor wien ik gaarne tweemaal sterven zou, indien de dood zijn zieltje sparen woude. H. En of de eerste liefde wederkeerde, en ons, gescheide gelieven, onder een metalen juk sloeg? Indien de blonde Chloë verstooten wordt, en de deur weder voor de geschopte Lydia openstaat. L. Al waar hij schooner dan een star, gij lichter dan de wind en oploopender dan d' onstuimige zee, nog zou ik liever met u leven en sterven.

Op Lyce.

Xe GEZANG.

Dat ze, hare hardigheid afleggende, eenigzins zich uit meêdoogen over hem ontfarme.

O Lyce, die aan eenen wreeden man getrouwd zijt, al drookt ge uit den veer gelegen Tanaïs, zoo zoude het u nochtans moeyen, dat ge mij, voor uw wreede deuren, in de bittere koû liet leggen. Gij hoort, hoe de deur kraakt, en het geboomte, dat tusschen de schoone huizen leît, van den wind ruischt, en Jupijn met een heldere lucht het sneeuw bevriest. Leg af de fierheid, die Venus mishaagt, opdat het rad der fortuine niet en keere. Gij zijt geene[4] strenge Peneloop tegens de vrijyers van uwen Tyrrheenschen vader geboren. O Lyce! hoewel giften, nochte gebeden, nochte de doodverf der pimpelpaarsche vrijers, nochte uw man, gewond van die welzingende boel, u bewegen; en gij niet buigzamer zijt dan de harde eekelboom, nochte zachtmoediger dan Mauritaansche slangen; verschoon ze, die u bidden. Mijn lenden zal niet altijd dit leggen voor uwen drempel, in weêr en wind, konnen uitharden.

[1]Zie boven Boek 2. 13. — [2]Romeinsche. — [3]Niet van Turijn, maar Thurium of Sybaris. — [4]Verŝta: niet als eene.

Aan Mercuur.

XIe GEZANG.

Dat hij hem zangen leere, om Lyde te vermurwen.

O Mercuur! want de leerzame Amfion heeft, toen gij zijn meester waart, door zijnen zang, de steenen bewogen; en gij, o luite! die geestig met zeven snaren klinkt, eertijds stom en onaangenaam, nu ter tafel en ter kerke gewild, speel ons liedekens, waarna Lydes hardnekkige ooren luisteren, die, als een driejarig paard, op het ruime veld al springende speelt, en, nog maagd, niet wil aangeroerd worden, al te onrijp voor eenen dartelen man. Gij kunt tijgers en bosschen te zamen trekken[1], en snelle vlieten schutten. Cerber, de poortier van 't gruwzame hof, week voor u, toen ge hem vleide; hoewel zijn hoofd van duizend slangen krielt, en zijn giftige adem en vervuild bloed ten drietongigen muil uitvloeit: ja, ook Ixion en Tityus lochen[2] tegens hunnen dank. Terwijl ge de dochters van Danaus, met een aangenaam lied, streelde, stond haar emmer een luttel stil. Lyde aanhoore dat schelmstuk, en de bekende straffe der maagden, en het bodemlooze vat, dat geen water houdt, en de langzame wraak, die de misdaden in den Afgrond ook hebben te verwachten. Want wat konden die wreeden erger bedrijven? Die wreeden hebben haar eige bruidegoms met een hard lemmer kunnen doorstooten. Een van allen[3], waardig gehuwd te zijn, was loflijk logenachtig tegens haren meineedigen vader, en is eeuwig een befaamde bruid gebleven, die tegens haren nieuwen man sprak: „op, op! opdat ge den langen slaap, daar ge voor vreest, niet en slaapt. Bedrieg uwen schoonvader en schelmsche zusters, die, helaas! ieder haren man verscheuren, gelijk leeuwinnen, die een kalf onder de klaauwen hebben. Ik, weekhartiger dan zij, zal u niet dooden, nochte gesloten houden. Mijn vader mag me wreedelijk ketenen, omdat ik genadig mijnen ellendigen man gespaard hebbe; of hij mag me over zee in het uiterste van Numidië bannen. Ga, daar uwe voeten en de winden u dragen kunnen, terwijl Venus en de nacht u gunstig is. Ga ter goeder ure, en houw tot gedachtenis een klaagdicht op mijn graf!"

Aan Neobule.

XIIe GEZANG.

Dat ze, verslingerd op Hebrus, den jongeling, zich tot luye ledigheid begeven hebbe.

O Neobule! het zijn elendige vrouwen, die in liefde geenen lust scheppen, en met zoeten wijn hare bekommeringen niet dorven van 't harte spoelen, of zich ontzetten om haar ooms kijvagië. Cypris' gevleugeld wichtje[4] ontdraagt u den breikorf. Het webbe en handwerk der bezige Minerve raakt aan een zijde, door de schoonheid van den Liparischen Hebrus, die beter ruiter is dan Bellerofon, en in loopen en worstelen nooit overwonnen, zoo ras hij zijn beoliede schonders in den Tiberstroom gewasschen heeft; ook fiksch, om gejaagde harten, door het vlakke veld, in eenen drommel[5] rennende, te schieten, en gezwind om het wilde zwijn, in een dicht struikelbosch, te verrassen.

Aan de Bron van Blanduzië.

XIIIe GEZANG.

Hij prijst hare vermakelijkheid.

O Blanduzische bron, die doorluchtiger dan glas, en zoeten wijn waardig zijt! ik zal u morgen met bloemen een

[1]tot u lokken, meêtronen. — [2]Thans lachten. [3]Hypermnestra, zie boven I, bl. 502h. — [4]Cupido. — [5]drom.

bok opofferen, wiens horens eerst ten stern[1] beginnen uit te botten, en die vergeefs aanvangt, geil en stootsch te worden; want het jongk der welige kudde zal uwe kille beken rood van bloed verwen. De benaauwde hitte der hondsdagen kan u niet deeren. Gij verschaft den afgeploegden stieren en het weidende vee een aangename koelte. Een vermaarde bron zult ge worden, naardien ik van den eiken boom zinge, die op holle rotsen groeit, daar uwe ruischende wateren van afvlieten.

Augustus' Lof.

XIVe GEZANG.

O volk! Cæsar, die onlangs gezeit werd, gelijk Hercules, gestaan te hebben naar den laurier, die niet als door doodsgevaar kan gekocht worden, koomt triomfeerende wederom t'huis van de Spaansche kusten. Laat de vrouw, die met éénen man vernoegt, en bezig is met den rechtvaardigen Goden te offeren, te voorschijn komen, met de zuster des doorluchtigen veldoversten, en de moeders der dochteren en onlangs geborgde jongelingen, met deemoedige haarbanden versierd. O, gij nieuwgehouwde mannen en vrouwen! staakt onnutten kout. Dees dag, mij waarlijk een feestdag, zal alle zwaarmoedigheid verdrijven. Zoo lang Cæsar op de wereld heerscht, zal ik voor geen oproer nochte geweldige dood vreezen. Gij jongen! ga, haal balsem, kransen, en wijn, indien men ergens een kruik voor den zwervenden Spartaens heeft konnen verschuilen. Zeg, dat die schrandere Neæra zich haaste, om het blonde haar op te knopen. Indien ge door den nijdigen deurwachter verlet wordt, ga door. Het grijze haar temt 't gemoed, tot twist en dartel krakeel genegen. In het heetste mijner jeugd, onder Plancus' burgemeesterschap[2], zoude ik het niet geléden hebben.

Op Chloris.

XVe GEZANG.

Dat ze nu, een oude best geworden, ten minste eens hare vuiligheid en geilheid nalate.

Gij, vrouwe van den armen Ibicus! stel uwe geilheid en eerlooze ontucht eens mate. Staak, nu ge met uwen eenen voet in 't graf gaat, het spelen onder de vrijsters, en de heldere starren, door uwen nevel, te verduisteren. O Chloris! wat Foloë wel voegt, dat voegt juist u niet. Uw dochter mag beter het huis des vrijers bestoken; gelijk een papin[3] van Bacchus, gedreven door het getrommel der bomme; Notus' minne prikkelt haar, als een ritsige geit, te spelen. Wol spinnen bij het vermaarde Luceric[4], en niet het cytherspelen past u; de roode rozenkrans, en het vaatje tot de bodem toe uit te poyen[5], geene oude best.

Aan Mæcenas.

XVIe GEZANG.

Dat hij zich in zijne kleenigheid genoegt.

Een koperen toren, massieve deuren, wreede schildwachten van wakende honden, verzekerden d' opgeslote Danaë genoeg voor de overspeelders, die bij nacht loopen; hadden Jupiter en Venus Acrisios, den angstvalligen wachter der weggesteke maagd niet uitgelachen, want zij wisten dat de toegang vrij en open stond, voor den in goud veranderden God. Goud wil wel midden door de hellebaardiers gaan, en krachtiger dan de bliksem door de steenen dringen. Het geslacht des Griekschen wichelaars[1] is ter neêr gestort, en om gewin in zijn bederf verzonken. De Macedonische held heeft de poorten der steden gekloven, en jeloersche koningen met schenkagiën overstulpt. Schenkagiën verstrikken gestrenge Amiralen. Zorg en honger naar meer volgt het aangroeyende geld. O Mæcenas, pronk der ridderen! met recht eize ik, het hoofd in de lucht te steken, om gezien te worden. Hoe iemand min van den Goden begeert, hoe hij meer verkrijgt. Berooid loop ik naar het leger dergenen, die niets en begeeren; en als een overlooper haak ik de zijde der rijken te begeven, zijnde door het versmaden van middelen, een doorluchtiger heer, dan of men zeide, dat ik mijne schuren vol hadde van alles, wat de neerstige Apuler ploegt, arm onder de groote rijkdommen. Een zuivere waterbeek, weinige honderen bouts, en de zekere hope van mijn gewas, gelukkiger dan de heerschappij van het vruchtbare Africa, is hem onbekend, die door de Fortuin bralt; hoewel geene Calabrische bijen mijn korven met honig vullen, en mijn wijn niet verslapt in de Lestrigonische[2] kruike, en mijn vette schapen niet groeyen op Fransche weiden. Kommerlijke armoê ontheer ik evenwel, en begeerde ik meer, gij zoudt me niet weigeren te geven. Den kleenen tol zal ik beter met een ingetoomde begeerlijkheid betalen, dan of ik het rijk van Alyatikus[3] aan de Mygdonische velden hechtte. Wie veel begeert, ontheert veel. Het gaat hem wel, dien God met een spaarzame hand zoo veel bestelt, dat hij genoeg heeft.

Aan Ælius Lamias.

XVIIe GEZANG.

Hij looft en noodigt hem tot een rustig en lustig leven.

O edele Ælius, gesproten van den ouden Lamus[4]! (naardien men zeît dat d' eerste Lamien van hem hunnen naam voeren, en al het geslacht zijner nakomelingen, gelijk in de kronieken blijkt, van hem eerst afgekomen zijn, die gezeîd wordt, als een vorst, de Forminiaansche vesten, en als een wijd heerschende koning, Liris, die zich loost op de stranden van Marica, bezeten te hebben;) morgen zal een onweêr, uit den Oosten, het woud met vele bladeren, en den oever met veel onnut wier bespreyen; 't en zij mij de veeljarige kraai, een zeewichelaar, bedriegt. Leg droog hout aan den haard, terwijl het u gebeuren mag. Morgen, met uwen knechten heilig avond[5] hebbende, zult ge uwen buik vol wijn drinken, en van een speenvarkentje eten.

Aan Faunus.

XVIIIe GEZANG.

Dat hij hem begunstige.

O Faunus, vrijer der vluchtige Nymfen! trek zachtelijk over mijn erf en open velden, en ga hene zonder mijn zuigende geitkens te beschadigen; want eens om 't jaar sneeft er een bokskèn voor u, en de beker, Venus' makker, is altijd vol wijn; het oude autaar rookt van veel wyrooks; al het vee huppelt op het grazige veld; wanneer uw hoogheid den vijfden van Wintermaand verjaart, viert het dorp, dat uwen feestdag met den levendigen os in de beemden houdt; de wolf dwaalt onder de stoute schapen, het bosch strooit wild loof u ter eere; de delver vermaakt zich driemaal op de lastige aarde te trippelen.

---

[1]kop (Hoogd. stirn; zie vroeger). — [2]consulaat; in het jaar 42 vóór onze jaartelling, Horatius' 23e. — [3]priesteresse. — [4]In Apuliën. — [5]drinken, leppen, zie vroeger reeds.

[1]Amfiaraüs, die zich verschuild had, om niet ten strijd te gaan, maar door zijn gade Erifyle verraden werd. [2]Volksstam op Sicilië, die onder Lamus het om zijn wijn beroemde Formia stichtte. — [3]Beter onder den naam van Crœsus bekend. — [4]zoon van Neptunus en stichter van Formia. — [5]vrij af.

Aan Telefus.

XIXe GEZANG.

Dat hij, beslommerd met oude geschiedenissen te beschrijven, niet verzuime vrolijk te leven.

Gij beschrijft, hoe veel verloop van tijd dat er is tusschen Inachus en Kodrus, die niet vreesde voor 't vaderland te sterven; en het geslacht van Æakus en den oorlog, die voor het heilige Troje gevoerd is; en gij zwijgt, hoe dier wij een vat wijns van Chios koopen; wie het bad warmen, in wiens huis en om wat uur ik de Samnietsche koude verdrijven zal. Gij jongen! haast u, en geef ons eenen avondroemer of slaapdrank, ter eere van Mureen, den wichelaar. Schenk ons drie of negen middelmatige roemers. Een beschonken poeet, die oneve[1] Zanggodinnen bemint, laat driemaal drie schalen eischen. De Bevallijkheid vergezelschapt met hare naakte zusteren[2], voor krakeel bevreesd, laat niet toe dat men meer dan drie schalen drinke. Het lust me dol te drinken. Waarom blaast men niet op de Berecynthische pijpe? Waarom hangt de fluit bij de stomme lier? Ledige handen haat ik. Strooi rozen! De nijdige Lycus hoore het dolle krioelen, en de geburin, die ongalijk is voor[3] Lycus, den ouden man. O Telefus! de tijdige Chloë roept, met den heiligen avond, u, die met uw dik haar blinkt; mij vereert de langdurige minne van mijne Glycere.

Aan Pyrrhus.

XXe GEZANG.

Dat hij niet en poge, den schoonen knaap het maagdeken te onttrekken.

O Pyrrhus! merkt ge niet, met wat gevaar gij de Getulische leeuwinne hare jongen poogt te ontrukken? eerlang zult ge, als een bloô roover, den wreeden oorlog ontvlieden, wanneer ze henengaat door de hinderlijke[4] scharen der jongelingen, om Nearchus weder te krijgen. Een groote strijd zal er wezen, of gij, of zij, den grooten buit bekomen zal. Terwijl gij de vlugge pijlen voor den dag haalt, en zij hare vreeselijke tanden wet, zeit men, dat hij, als scheider van 't gevecht, de zege in zijn geweld heeft, en met een zoet windeken de schouders verkoelt, die met geurige vlechten bespreid zijn; hoedanig Nireus[5] was, of die op den bewaterden Ida geschaakt is[6].

Aan de Kruik.

XXIe GEZANG.

Dat hij, Corvijns halve, ouden wijn opzette.

O vrolijke kruik, die met mij geboren zijt, toen Manlius burgemeester[7] was; hetzij gij klachten of boerten of krakeel en razende minne, of gemakkelijken slaap werkt; waardig op eenen feestdag voor den dag gehaald te worden; hetzij in wiens naam gij van Massische puikwijn zwanger zijt; koom te voorschijn, dewijl Corvijn gebiedt ouden wijn te tappen. Hoewel die man vol is van Sokratische leeringen, nochtans zal hij zoo afkeerig van u niet wezen. Men zeit, dat de deftige oude Cato zich dikwijls met wijn verheugd hebbe. Door een zoet pijnigen verzet ge menigmaal een straf gemoed. Door uw boertige wijn ontdekt ge dikwijls de bekommeringen der wijzen en den

[1]Nam. negen. — [2]Versta: de drie Graciën of Bevalligheden. — [3]kwalijk gepaard met. — [4]haar in den weg staande. — [5]De schoonste der Grieken voor Troje; zie Ilias II. 672. — [6]Nam. Ganymedes. — [7]Consul, in 't jaar 65 vóór Kristus.

geheimen raad. Gij sterkt en verkwikt de benauwde herten met hope; en als men u in heeft, steekt de berooide zijn horens op, die niet en vreest voor de majesteit der gestenrde koningen, nochte de wapens der krijgslieden. Bacchus, en indien er de blijde Venus bij is[1], en de noode gescheide Bevallijkheden, en de brandende lichten zullen u ophouden, totdat de rijzende zon de starren verjage.

Aan Diane.

XXIIe GEZANG.

Hij wijdt haar den pijnboom toe, die bij zijn hoeve staat.

O bewaarster der bergen en woudmaagd! driekoppige Godin, die, driemaal aangeroepen, in arbeid gaande dochters verhoort en voor de dood bevrijdt; ik wil, dat de pijnboom, die over mijn hoeve hangt, u toegewijd zij, dien ik jaarlijks met den bloede eenes beers[2], toeleggende om ter zijden uit te bijten, u opoffere.

Aan Fidyle.

XXIIIe GEZANG.

Dat ze de Goden met zuivere handen en een gerust geweten eere.

O boersche Fidyle! indien ge, bij de nieuwe maan, uwe gevouwe handen ten hemel heft; indien ge uwe huisgoden met wyrook, nieuw gewas, en een vratige zeuge paait; zoo zal uw vruchtbare wijnstok den bederfelijken[3] Zuidewind, nochte uw gewas de dorheid, nochte uwe zoete kinders eenen bedroefden oofttijd gevoelen; want het beloofde offervee, hetwelk op den besneeuwden Algidus, tusschen eiken en eekelboomen[4] weidt, of in d' Albaansche beemden gevoed wordt, zal de priesterlijke bijlen met zijnen nek verwen. Gij, die de kleene Goden met rozemarijn en brosse myrthen bekranst, behoeft ze met het slachten veler schapen niet te verzoenen. Indien gij met onschuldige handen het autaar aanroert, dat zal de huisgoden, die u tegen zijn, vermurwen, en niet min aangenaam zijn, door godvruchtige garst en sparkelend zout, dan door een kostelijke offerande.

Tegens de Gierigaarts.

XXIVe GEZANG.

Al waar 't, dat gij machtiger dan d'onveroverde schatten van Arabië en het rijke Indië, al[5] de Tyrrheensche en Pontische zee met uwe gebouwen besloegt; en schoon de vervloekte nood diamante spijkers in de hooge daken hechtte; nog en zoudt ge uwen hals niet van de strikken des doods, nochte het gemoed van vreeze bevrijden. De Veldnooren[6], gewoon hunne huizen op wielen voort te trekken, en de ruwe Geeten, wier gemeene akkers vrije vruchten en koren voortbrengen, hebben een beter leven, en bouwen maar voor een jaar, en verlichten elkanderen bij beurte van den ploeg. De zachte stiefmoeder is daar niet hard over de voorkinders, en de rijke vrouw ringeloort haren man niet, nochte betrouwt op haren pol[7]. Der ouderen deugd is een groote bruidschat, en de vast verbonden kuischheid bang voor eenen anderen man; en het is ongeoorloofd zich te buiten te gaan, of men moet het met den hals betalen. O, die zoude willen goddelooze doodslagen en burgerlijk oproer wegnemen, indien hij begeert

[1]Versta: en Venus, zoo ze er bij is. — [2]varken. [3]verpestenden. — [4]of steeneiken. — [5]Lat. voor geheel. — [6]Voor zwervende Scythen (waarschijnlijk als uit het Noorden herkomstig; verg. beneden IV, 5: de Noordsche buyen). — [7]lief, boel.

dat men onder zijn pronkbeeld schrijve: „Vader des Vaderlands," die moet het hart hebben dat hij d' ongetemde ongebondenheid breidele, en hierom bij de nakomelingen doorluchtig werde[1]. Zoo bijster als wij, nijdige menschen! deugdelijke mannen, o gruwel! gedurende hun leven haten, zoo bijster roepen wij om hen wanneer zij dood zijn. Waartoe droeve klachten, indien de misdaad ongestraft blijve? Wat baten ijdele wetten zonder zeden, indien het geweste, dat van hitte braadt, en het uiterste van 't Noorden, en het aardrijk van sneeuw bevrozen, den koopman niet afschrikken, en d' ervaren zeeman op[2] d' eiselijke zee niet en past[2]? armoede, de grootste schande, doet alles bestaan en lijden, en verlaat den steilen weg der deugd. Brengen we dan juweelen, gesteenten, en onnut goud, oorzaak der grootste ellende, op het Capitool, daar ons het prijzen en de gunst der gemeente toeroepen, of in de naastgelegge zee! Indien we waraehtig berouw van onze schelmstukken hebben, zoo moeten we de beginselen der booze begeerte met den wortel uitrukken, en al te teêre gemoeden met strenge oefeningen hervormen. Het edele kind, onbedreven den toom te mennen, kan geen paard berijden, en vreest voor het jagen, als beter afgerecht op spelen, hetzij met den Griekschen tol of den verboden teerling; wanneer de trouwelooze vader den vennoot en zijnen gast uitstrijkt[3], en zich verhaast om voor zijnen onwaardigen erfgenaam schatten te vergaderen; o ja, de godlooze rijkdommen groeyen, en nochtans altijd schort er, ik weet niet wat, aan.

Aan Bacchus.

XXVe GEZANG.

Dat hij, van hem gedreven, van Augustus nieuwe en nooitgeboorde zaken wil ophalen.

O Bacchus! waar sleept ge mij, die van u vol ben, hene? In wat wouden en spelonken worde ik, bezeten mensch, snellijk heen gedreven? In wat holen zal men mij, die toeleg den eeuwigen lof des braven Cæsars in de starren en Jupiters raad te zetten, hooren? Ik zal wat nieuws, wat treffelijks, en dat nooit te voren gesproken is, verhalen. Gelijk de wakende Evias[4] raast, wanneer ze Hebrus en Thracië, wit van sneeuw, en Rhodope van uitheemsche voeten bewandeld, aanschouwt. Hoe lust het mij, ter zijden af, over rotsen en ledige wouden mij te verwonderen? O gij, voogd over Veldnymfen en sterke Bacchanten, die met hare handen scheutige esscheboomen konnen uitrukken, ik zal van geene geringe of sterfelijke zaken met eenen lagen stijl spreken. O Lenæus, het is gevaarlijk doch zoet den God te volgen, die zijn hoofdslapen met groen wijngerdloof bekranst.

Aan Venus.

XXVIe GEZANG.

Dat hij nu, oud en grijs, zijn minnegeweer Venus wil opdragen.

Onlangs kon ik de meiskens paayen, en hebbe niet zonder eere gevochten; nu zal ik mijn wapens en afgestrede lier ophangen aan dezen wand, die aan de slinke zijde staat van Venus, uit der zee geboren. Legt hier, legt hier uw brandende fakkels en koevoeten en boomen, die toegesloten deuren dreigen. O Godin! die, als een koningin, het vruchtbare Cyprus en Memfis, vrij van Sitonisch sneeuw, bezit, tref de verwaande Chloë eens met uwe opgeheve zweep!

[1]Thans worde. — [2]om — goeft. — [3]bestraft, oplicht. — [4]Bacchante.

Aan Galatea, die reisvaardig staat.

XXVIIe GEZANG.

Hij bondt ze op, voornamelijk door het voorbeeld van Europe.

Het teeken[1] van het zingende koningske[2], en een teef met jongen, of rosse wolvin, van den Lanuvijnschen akker loopende, en een besprongen vos geleide den godloozen; en eene slang behindere de voorgenomen reize, indien ze, gelijk een pijl dwers voorbij schietende, de wagenpaardekens verschrikt. Ik, voorziehtig wichelaar, voor wien zoude ik vreezen? Eer een goddelijk vogel der boven ons hoofd hangende plasregens[3] weder naar de staande wateren vliegt, zal ik, met den dageraad, door gebeden de krassende rave opwekken. O Galate! weest gelukkig, en onzes gedachtig, hetzij waar ge liefst zijt; en geen specht, langs de slinke zijde vliegende, of wufte kraai behindere uwe reis! Maar ziet ge niet, met wat geraas de overlenende[4] Orion heeft? Mij is bekend, wat in den troebelen Adriatischen boezem steekt, en wat kwaad de beldere Iapix[5] pleeg aan te rechten. Der vijanden vrouwen en kinders moeten gewaar worden het verholen gebulder des opstaanden Zuidewinds, en de storm der verbolgen zee, en d' oevers, bevende van den slag. Zoo heeft Euroop ook hare sneeuwwitte leden aan den bedriegelijken stier betrouwd; en de stoute bestorf om de zee, die van gedrochten krielt, en het bedrog, daar ze midden in stak; onlangs nog, in de bebloemde beemden, bezig met eenen krans te vlechten, die ze de Nymfen schuldig was, zag ze, in den schemerenden nacht, niet dan zee en starren; die, zoo haast zij landde in Kreten, voogdes over honderd steden, al vervaard van krankzinnigheid, sprak: „o Vader! waar is de naam van dochter, en(de) plicht gebleven? Van waar, en waartoe ben ik gekomen? Een dood is te lichten straf voor het verlies des maagdoms! Beschrei ik ook wakende mijn schandelijke misdaad? Of maakt de ijdele schijn, die de droomen door d' ivoren poort uitlaat, mij diets, dat ik onschuldig ben? Was het beter, midden door de zee te varen, of frissche bloemen te lezen? Indien iemand nu den eerloozen bul[6] mij, die vergramd ben, overleverde, zoo zonde ik pogen de horens van den onlangs zeer beminden var, met staal, te scheuren en te breken. Onbeschaamd verliet ik de vaderlijke Huisgoden; onbeschaamd verwacht ik de dood. O, zoo iemand van den Goden dit hoort! och, of ik naakt onder de leeuwen dwaalde! Ik, schoone maagd, wensch der tijgeren spijze te worden, eer een leelijke magerheid mijn schoone kaken ontciere; eer het zog van mij, die een teêre roof ben, verdrooge. De vader der onteerde Europe raast in haar afwezen: „waarom sterft ge niet? Gij kunt aan dezen olmboom u bij den nek ophangen aan den gordel, dien ge wel te passe medegenomen hebt; 't en waar het u lustte, op klippen en scherpe rotsen te sterven. Ga toe, worp[7] u in d' ongestuime baren, 't en waar gij, koninklijk bloed! liever woudt uwer vrouwen wol spinnen, en, als een boel, onder een uitheemsche voogdesse staan." De trouwelooze Venus, lachende, in 't bijwezen hares zoons, die met ongespannen boog bij de bedrukte stond, sprak, nadat ze genoeg met haar geboert hadde: „hou op van gramschap en hevigheid! want de gehate stier zal u zijn hoornen laten scheuren. Weet ge u niet als een gemalin des onverwinnelijken Jupijns aan te stellen? Laat dat nokken varen! Leer uw groot geluk matig[8] dragen; D' afgescheiden wereld[9] zal naar uwen naam genoemd worden".

[1]Voorteeken. — [2]groene specht. — [3]Versta: regenvoorspellende vogel. — [4]dalende. — [5]wind uit Apulië. — [6]stier. — [7]Thans werp. — [8]wel, waardig. — [9]Versta: het nieuwe werelddeel, nam. Europa.

Aan Lyde.

XXVIIIe GEZANG.

Dat men Neptuuns feestdag met blijschap moet vieren.

Wat zal ik best op Neptuuns feestdag aanrechten? Ernstige Lyde! tap ons van den opgesloten wijn, en overweldig de gebolwerkte wijsheid. Gij ziet, dat de dag ten avond loopt, en gelijk of de gezwinde tijd stil stond, ontziet ge uit uwe schure voor den dag te halen de kruik, die er van Bibels burgemeesterschap[1] af gestaan heeft. Wij zullen bij beurte van Neptuun en de groene perruiken[2] der Nereïden zingen. Gij zult op de kromme lier van Latoon, en de schichten der snelle Cynthia zingen, en met hoogdravende verzen ook haar, die Gnidos en de uitstekende Kykladen beheerscht[3], en Pafos met gepaarde zwanen bezichtigt: ook zal men met een behoorlijk klaaglied van den Nacht zingen.

Aan Mæcenas.

XXIXe GEZANG.

Hij noodigt hem ten avondmaal.

O Mæcenas, spruite der Tyrrheensche koningen! al overlang heb ik voor u een licht wijntje gespaard, in een kruike, daar nooit uit geschonken is, met rozen en balsem uit dadelkernen voor uw haar geperst. Sammel niet; beschouw niet altijd het vochtige Tibur, en de gloeyende akkers van Æsula, en de bergen van Telegoon, den vadermoordenaar[4]. Verlaat den walgenden overvloed, en uw gevaart, dat de wolken bereikt. Hou op te verwonderen over den rook, de rijkdommen, en 't gewoel van het weeldige Rome. Veranderingen zijn den rijken veeltijds aangenaam, en d' onkostelijke maaltijden der armen, onder een laag dak, zonder tapijten en purper, ontrimpelen een bekommerd voorhoofd. Andromeda's heldere vader[5] toont alreê zijn verborgen vier; Procyon en de starre des dullen Leeuws woeden alreê, nu de zon met bange hitte blaakt. De moede harder zoekt nu, met zijn hijgende kudde, de schaduwen, beken, en heggen des ruigen Silvaans, en de stille oever is vrij van wufte windekens. Gij bezorgt hetgeen tot het gemeen beste dient, en zijt bekommerd voor de stad[6], wat de Seres en Baktren, van Cyrus beheerscht, en de tweedrachtige Tanaïs brouwen. De voorzichtige God bedekt met eenen duisteren nacht d' uitkoomste der toekomende zaken, en hij lacht er om, zoo de sterfelijke mensch buiten behooren siddert. Beschik gelijkmoedig hetgeen voorhanden is; de rest vloeit voorbij, als een stroom, die nu stillekens, met zijne kil, in de Hetrurische zee loopt, nu uitgegeten steenen en uitgerukte stronken, vee en huizen te gelijk met zich wegsleept, niet zonder gedreun van bergen en het naburige bosch, wanneer een hooge watervloed de stille vlieten ommeroert. Zich zelven machtig en vrolijk zal hij leven, die zeggen mag: ik heb tot op dezen dag geleefd. Jupijn mag morgen schoon of leelijk weder aan den hemel scheppen, nochtans zal hij hetgene voorbij is niet tot niet maken, nochte breken hetgeen de verstreken tijd eens voortgebrocht heeft. Fortuin, met wreede schouwspelen vermaakt, en hardnekkig in 't spelen van ongewoon spel, verandert de onzekere staten, nu mij, nu eenen anderen gunstig zijnde. Ik loof ze, die[7] stand houdt. Indien ze, haar snelle wieken klappende, wegvliegt, zoo geef ik haar weder hetgeen ze mij gegeven heeft, en bekleede mij met mijn eigen deugd, en zoek deugdelijke armoede, zonder rijkdom. Wanneer de groote mast van de Zuiderstormen kraakt, dan tracht ik niet tot ellendige gebeden te loopen, om door bedeloften[1] te bedingen, dat de Cypersche en Tyrische waren de gierige zeeën niet tot rijkdommen gedijen; dan voert me een koeltje, en Pollux, de tweeling, veilig, met een roeischuitje, door het geruisch der Ægeesche zee.

[1]In 't jaar 49 vóór Kristus (met klankspeling op bibere d. i. drinken). — [2]haarlokken. — [3]Nam. Venus. [4]De zoon van Odysseus en Circe, die den eersten bij ongeluk ombracht en met zijn weduw, Penelope, huwde. — [5]Cefeus. — [6]Rome, bij uitstek zoo genoemd. — [7]Lat. voor wanneer ze.

XXXe GEZANG.

Dat zijn verzen eeuwig leven zullen.

Ik heb een gedachtenis[2] voltooid, die koper verduren zal en hooger uitsteekt, dan het punt der koninklijke naalden. De vratige slagregen, d' uitgelaten Noorden wind, nochte d' ontelbare reeks der jaren, en het verloop der tijden zullen ze niet konnen uitrooyen. Ik zal niet geheel stervon. Mijn grootste deel zal de dood ontvlieden. Mijn lof zal hierna altijd even frisch aangroeyen, zoo lang d' aartspriester met de zwijgende maagd het Kapitool opklimme. Ik, van lagen staat opgekomen, zal geroemd worden d' eerste te wezen, die een Latijnsche wijze op Æolische verzen gezet hebbe, daar de Aufidus geweldig bruist, en daar Daunus, arm van water, over boersche volken geheerscht heeft. O Melpomeen! trek uw verdiende glorie aan, en omring gewillig mijn haar met Delfischen laurier.

HET VIERDE BOEK.

Aan Venus.

Ie GEZANG.

Dat hij nu een oude bereikt hebbe, waarin zijn gemoed zich van Venus behoort te spanen.

O lang gevierde Venus! gij roert alweêr de trommel. Och, och, verschoon me! ik ben nu zulk een man in het veld niet, als toen ik diende onder de goedaardige Cinara. O, gij wreede moeder der zoete Minnegodekens! staak[3] mij, die nu oud en koud in het vijftigste jaar ga, tot uwe liefkozerijen te buigen. Ga daar de vleyende gebeden der jongelingen u noodigen. Gij, die gezwind van purperen zwanen gevoerd wordt, zult ten huize van Paulus Maximus beter onthaald worden, indien ge een bekwaam hart zoekt te ontvonken; want een edel en schoon jongeling, en welsprekende voor de bekommerde misdadigen, en in velerleye kunsten geleerd, zal uwe oorlogsvanen wijd laten vliegen; en wanneer hij lacht, omdat hij meer bij haar vermag dan de medevrijer, met zijn milde geschenken, zal hij u, neffens het Albaansche lek[4], een marmoren beeld oprechten, in uwe cypressen[5] kerk. Daar zult ge veel wyrooks rieken, en u vermaken met gezangen, vermengd met spel van lier, Berecyutischen[5] kromhoren, en fluite. Hier zullen de jongelingen met de tangere maagdekens, tweemaal 's daags, uwe Godheid loven, en driemaal trippelende met hare blanke voetjes, de aarde doen daveren, gelijk de priesters van Mars. Ik schep nu geenen lust in vrouwen, jongelingen, nochte lichtgeloovige hope van weêrliefde, nochte om strijd wijn te drinken, nochte de hoofdslapen met frissche bloemen te krausen. Maar och, Ligurijn! och! waarom biggelen de tranen langs mijne wangen? waarom hapert mijn welsprekende tong, midden in mijn rede? Mij dunkt, dat ik u 's nachts in mijnen droom omhelze! O gij harde! nu dunkt me dat ik u, voorvluchtige! volg over velden en vlietende stroomen.

[1]geloften. — [2]Versta: gedonktoeken. — [3]laat af. — [4]meer (zie vroeger). — [5]Verbeter Cyperache, d. i. hout van Cyprus.

Aan Antonius Iulus[1].

IIe GEZANG.

Hij looft Pindarus, en zeît, dat het gevaarlijk zij hem naar te streven.

O Iulus! wie toeleît Pindarus naar zijn kroon te steken, die weegt zich op wassen vleugels, op zijn Dædaals, om de glazen zee te vernoemen. Pindarus bruist, gelijk een vliet ten berg afschietende, dien de plasregens op de vermaarde[2] oevers hebben doen aangroeyen; en stroomt en barnt met eenen diepen boezem; waardig om met Apollo's laurier vereerd te worden, hetzij hij nieuwe woorden door zijn trotsche verzen rolt, of op rijmelooze voeten treedt; hetzij hij van Goden zinge, of koningen van goddelijken bloede; waardoor de Centauren rechtvaardig omgekomen zijn, en de eiselijke vierbrakende Chimeer sneefde; hetzij hij prijze, die vergodet[3], met den palm bij Elis verkregen, te huis komen, of worstelaar of renstrijder, en beschenkt ze met een gave, die beter is dan honderd pronkbeelden; hetzij hij beschreye den bruidegom, die de bedrukte bruid ontschaakt is; en de krachten, en gemoeden, en gouden zeden hemelhoog verheffe, en haar den duisteren afgrond benijde. De Thebaansche zwaan vliegt hoog in de lucht, zoo menigmaal, o Antoni! als hij verheven door de wolken streeft. Ik, geringer, dichte mijn verzen met moeite; gelijk de Matijnsche bie, lezende aangenamen tijm, met veel arbeids, omtrent het woud en den oever van het vochtige Tivoli. Gij, poëet! zult met eenen hoogdravender stijl van Cæsar zingen, wanneer hij, met den verdienden laurier vercierd, de forsche Gelderscheu[4] in triomf naar het Kapitool sleept; boven wien het noodlot en de goede Goden nooit iet grooters of beters ter wereld voortgebrocht hebben, nochte voortbrengen zullen, schoon de gouden eeuwen weder te voorschijn kwamen. Ook zult ge zingen de feesten en gemeene stads blijschap over de verkregen wederkomste van den dapperen August; en de vierschaar, die van pleiten viert[5]. Indien ik wat zeggen kan, dat hoorens waardig is, zoo zullen mijne verzen mede daarbij komen, en gelukkig door het wederkeeren van Cæsar zal ik zingen: „o schoone zon! o loflijk licht!" en terwijl de veldheer voortga, zullen we dikwijls zingen: „Iö triomfe!" De heele stad zal „Iö triomfe!" roepen; en wij zullen den genadigen Goden wyrook opofferen. Tien stieren, en zoo vele koeyen zullen u van uwe bedeloften bevrijden, mij een teêr gespeend kalf, hetwelk in de ruime beemden groeit; dat met zijne star[6] (waarin het een sneeuwwitte blaar voert, en voort ros over het heele lijf is) het gehoornde licht der nieuwe mane nabootst.

Aan Melpomeen.

IIIe GEZANG.

Dat hij door de Dichtkunst een onsterflijken naam zal bereiken.

O Melpomeen! dien ge in zijne geboorte eens met gunstigen oogen toegelonkt hebt, die zal geen doorluchtig worstelaar worden; geen gezwind paard zal hem triomferende op den Griekschen renwagen omvoeren, nochte de oorloog zal hem, als veldoverste, met Delfische laurieren versierd, niet aan het Kapitool toonen, omdat hij der koningen opgeblazen dreigementen kneusde; maar de wateren, die door het vruchtbare Tivoli vloeyen, en het dikke woudloof zullen hem edel maken, door Æolische verzen. Het volk van Rome, de hoofdstad der wereld, kent mij waardig, onder de beminde reyen der Poëeten gezet te worden: en nu ben ik den nijd te boven geraakt. O Zanggodin, die liefelijk op de gouden luite slaat! o gij, die, indien 't u lustte, ook de stomme visschen zoudt kunnen zingen leeren, als een zwaan! – dat men in 't voorbijgaan mij met vingeren nawijst: „zie, daar gaat de Roomsche lierspeelder!" dat heb ik alleen door u; dat ik leef, en gewild worde, zoo ik gewild worde, dat mag ik u danken.

Drusus' lof.

IVe GEZANG.

Hij viert over zijn zege, op Graubunders en Zwaben behaald.

Hoedanig eenen vogel[1], schildknaap des bliksems (wien Jupiter, de Koning der Goden, heerschappij over de wufte vogels gaf, omdat hij hem getrouw bevond, in het schaken van den blonden Ganymedes), de vaderlijke kracht en jeugd eertijds, eer hij vlug was, uit het nest joegen, de lentewinden, toen de winter voorbij was, het vliegen, 'twelk hij ongewoon was, al bevende leerde; de levendige kracht flus, als eenen vijand, naar de schaapskooyen stierde, en de lust tot aas en gevecht nu tegens de werende draken aandreef; of hoedanig een leeuw, onlangs van zijn moeders rosse speen afgerukt, van het geitken, grazende op de weeldige weide, gereed om met de eerste tanden verslonden te worden, gezien werd; – zoodanig zagen de Graubunders[2] en edele Zwaben[2] Drusus beneden de Alpen oorlogen; van welken ik niet wil onderzoeken, door wien ze een bijl tot geweer leerden bezigen, gelijk de Amazonen; ook is 't onmogelijk alles te weten. Maar de wijd en zijd overwinnende benden, door zijnen raad weder overwonnen, gevoelden, wat geest en vernuft, in een gelukkig hof wel opgevoed, en wat Augustus' vaderlijk hart over de jonge Neronen[3] vermochten. Vromen worden van vromen, goeden van goeden geboren. In kalvers en veulens blijkt des vaders deugd, en fiere adelaars telen geene weerlooze duif; maar leering drijft den ingeboren aard uit, en goede opvoeding sterkt het gemoed. Waar de zeden afnemen, daar onteeren de ondeugden de goede inborst. Wat gij, o Rome! den Neronen[4] schuldig zijt, dat getuigt de vliet Metaurus, en de vrome[5] Asdrubal, en die heldere dag, op wien de duisternis uit Latië verdreven is; die allereerst ons toeloech met eenen vruchtbaren zege, toen de vervloekte Africaan door d' Italiaansche steden vluchtte, als een vlam langs de fakkels, of de Oosten wind over de Siciliaansche zee. Hierna groeide de Roomsche jeugd door voorspoedige tochten altijd aan; en de kerkbeelden, door het goddeloos oproer der Pœnen verwoest, raakten weder overend; en de meinedige Hannibal borst ten lesten aldus uit[6]: „dit volk, hetwelk kloekhartig, uit het verbrande Troje, het Heiligdom, gesold op de Tuskaansche zee, kinders en afgeleefde vaders binnen d' Ausonische vesten gedragen heeft, is gelijk een galnotenboom, die met scherpe bijlen afgeknot, op Algidus, vruchtbaar van bruin loof, door het verlies en afhouwen zijner takken, ook na het snoeyen, weêr bot en uitspruit." Hydra, door het onthoofden, groeide niet sterker aan, tegen den onverwinnelijken Hercules: en Kolchis, nochte het Echionische Theben hebben geen grooter ondier gedempt. Dompelt het in zee, het zal schooner worden; kampt gij er tegens, het zal den overwinner, die nog in zijn volle kracht is, met groo-

[1]Zie boven I, bladz. 354, de vertaling in verzen dezer Ode. — [2]Min gelukkig voor bekende, gewone. – [3]Thans vergood. — [4]Sicambren. – [5]rust. – [6]kop.

[1]Versta: Jupijns bliksemvoerende arend. — [2]Nieuwe namen voor oude volken in die landstreken. — [3]Tiberius en Drusus, Augustus' voedsterlingen. — [4]Nam. gener voorvaders. — [5]dappere. — [6]Men lassche hier, uit de latere uitgaven, volgende eerst overgeslagen regels in: „Wij harten, een roof van verscheurende wolven, volgen van zelfs hen, die, door ons om te leiden en t' ontvluchten, heerlijk triomfeeren."

ten lof ter aarde vellen, en oorlogen voeren, daar de vrouwen den mond vol af zullen hebben. Ik zal nu geen hovaardige gezanten naar Karthago mogen zenden. Alle onze hope en het geluk leit er toe, nu Asdrubal gesneuveld is. Niets is er dat der Claudiën[1] armen niet volvoeren kunnen, die van Jupijns goedertieren Godheid beschermd, en door hunne doortrapte treken in allerlei oorloogsgevaar gered worden.

Aan Augustus.

Ve GEZANG.

Dat hij zich naar Rome spoede.

O allerbeste wachter van 't Romulische volk, gesproten uit den goedertieren Goden! te lang blijft ge weg. Koom weder, gij die den heiligen Raad der vaderen een spoedige wederkomste beloofd hebt. O goede vorst! verlicht het vaderland met uwen glans; want waar uw aanschijn, als eene lente, den volke bestraalt, daar daagt het liefelijker op, en de zon schijnt er schooner. Gelijk een moeder altijd het oog naar den bochtigen oever heeft, en met bedeloften, gebeden, en gelukwenschen om haren zoon roept, die aan de overzijde der Karpatische zee te lange vertoeft, naardien hem Noordsche buyen met tegenwind, over het jaar, buiten 's lands ophouden; zoo verlangt het vaderland, aangepord door getrouwe begeerten, ook naar Cæsar, want dan gaat de os veilig door de beemden weiden; Ceres en het vruchtbare geluk voeden de velden; de zeeluiden kruisen gerustelijk de zee; de trouw is ang[2] voor laster; het kuische huis wordt niet bevlekt door schennis; gewoonte en wet hebben het smettelijk overspel getemd; de kraamvrouw wordt door haar kroost geprezen; straf volgt de misdaad op de hielen. Wie vreest voor den Parth? Wie voor den killen Scyth? Wie voor het eiselijk Duitsche[3] bloed, nu Cæsar noch leeft? Wie past op den oorloog des fellen Spanjaarts? Elk brengt den dag ten avond op zijne heuvels, en huwt den wijnstok aan den olm. Van daar gaat hij vrolijk ter maaltijd, en wanneer het tweede gerecht opgezet is, drinkt hij ter eere van u, zijnen Heilig; voor u stort hij lange gebeden, en wijn, en stelt uwe Godheid onder zijne Huisgoden; gelijk Grieken de gedachtenis van Kastor en Herkules houdt. O goede vorst! och, of ge Italië eenen langdurigen vrede beschafte[4]! Aldus spreken we nuchteren vroeg morgens; aldus spreken wo, beschonken zijnde, wanneer de zon onder is.

Aan Apollo en Diane.

VIe GEZANG.

Eeuwgedicht.

O God, die Tityus, den schaker, en Niobe's vermetele tong aan hare kinders gewroken hebt! wiens wraak ook de Thessalische Achilles gevoelde, die bijkans overwinner van 't hooge Troje, en grooter dan anderen, maar tegens u een ongelijk kamper was; hoewel hij, een strijdbaar zoon der Zeegodinne Thetis, de Dardanische torens met zijne drillende speer schudde. Hij plofte ter aarde, gelijk een pijnboom, van de scharpe bijl getroffen, of cypres, van den Oostenwind gedreven, en viel op zijnen mond in het Trojaansche stof. Hij zoude, besloten in den paarde, hetwelk Minerve geveinsdelijk toegeheiligd was, de t' ontijde vierende Trojanen, en Priams vrolijk dansende hof niet bedrogen hebben; maar op de verwonne menschen gebeten, voor de vuist, de zuigelingen, ook de vruchten, daar de moeders nog van zwanger waren, o gruwel! door het Grieksche vier verteerd hebben; 't en ware de vader der Goden, bewogen door uwe en Venus' aangename gebeden, Æneas' zaken begunstigende, bestemd hadde, dat de vesten met een beter geluk zouden opgebouwd worden. O Fœbus! gij lierspeelder, gij leermeester der schrandere Thalye, die nu haar in den vliet Xanthus dompelt! O ongebaarde Apollo! bescherm de eere der Latijnsche Zanggodinne. Fœbus heeft me den geest der dichtkunste en den naam van Poëet gegeven. O, gij puik der maagden en jongelingen! uit doorluchtige vaders gesproten, die onder de beschuttinge der Delische Diane staat, die door haren boog vluchtende lossen en harten temt; bewaar de Lesbische dichtmate, en mijn vingerspel, die naar gewoonte loven Latona's zoon, en de maan, op haren tijd wassende, hetwelk de vruchten voorspoedig doet groeyen, en de rollende maanden gezwind voortrolt. Wanneer ge getrouw zijt, zult ge zeggen: „ik, die de maat van den Poëet Horatius leerde, heb be op de honderdjarige feest een lied gezongen, dat den Goden aangenaam is."

Aan Torquatus.

VIIe GEZANG.

Na het voorstellen van d' aankomste der lente, noodigt hij hem tot een vrolijk leven.

De sneeuw is gesmolten; het veld krijgt weder gras, en 't geboomte loof. De landouw is veranderd, en de afloopende vlieten glijen langs de oevers. De Bevallijkheid met de Nymfen, en beide hare zusters heffen naakt de reyen aan. Het jaar en de uur[1], die met den koesterenden dag heeneglipt, vermanen u, op geene onsterflijkheid te hopen. De Westewinden verzachten de koude; de zomer, die zoo haast vergaat als d' oofttijd vruchten draagt, verdrijft de lent; en korts daarna komt de logge winter weder, nochtans vergoeden de snelle maanden de schade van 't jaar; wij, eens nedergedaald bij den godvruchtigen Æneas, den rijken Tullus, en Ancus[2], zijn stof en schaduwe. Wie weet, of de Goden daar boven den dag van morgen aan den dag van heden knopen zullen! Alles wat ge met een vriendelijk hart gegeven hebt, dat zal uw verlangende erfgenaam ontberen. Wanneer ge eens gestorven zijt, en Minos eens deftig vonnis over u gesproken heeft, dan zal, o Torquaat! uw geslacht, uw welsprekendheid, uw godvruchtigheid u het leven niet wedergeven; want Diane zelf verlost haren kuischen Hippoliet uit de duisternis des Afgronds niet, en Theseus is niet machtig, zijnen vriend Pirithous uit de ketenen des Doods te verlossen.

Aan Martius Censorijn.

VIIIe GEZANG.

Niets krachtiger dan gedichten, om zijnen naam en faam de vergetenisse t' ontrukken.

O Censorijn! ik zoude gewillig schalen schenken, en bekers, die mijnen spitsbroederen aangenaam zijn; ook drievoetstoelen, een belooninge der dappere Grieken; en gij zoudt de alderslimste gaven niet genieten, waar ik gestoffeerd van kunst, door Parrhasius[3] gewrocht, of Skopas[3]; dees vernuftig, om nu eenen mensch dan eenen God in steen te houwen; die, in 't schilderen met vloeyende verwen; maar ik hebbe die macht niet, en gij maakt er geen werk u, en uwe zinnelijkheid strekt tot die fraayigheid niet. Gij zijt met verzen vermaakt; verzen kan ik u bestellen, en die gifte waardeeren. Geene uitgehouwe marmorsteenen, van het gemeenebeste opgerecht, waardoor vrome helden na hunnen dood herleven; geene gezwinde vlucht, en Hannibals terug gedreve dreigementen, nochte de brand van het godlooze Karthago, maken den lof van hem[4], die Afrika dwingende, den bijnaam van Africaner

[1]D. i. de Neronen. — [2]angstig, bang, eng. — [3]Germaansche. — [4]verschafte.

[1]Naar zijn oorspronkelijk geslacht; zie vroeger op sneeuw, feest, enz. — [2]Romeinsch koning. — [3]Grieksche schilder en beeldhouwer. — [4]Scipio.

kreeg, niet doorluchtiger dan de Zanggodin van Kalabrië: nochtc gij zult geenen loon van uwe brave daden genieten, indien de schriften zwijgen. Wat waar Mavors' en Ilia's zoon[1], indien het nijdige stilzwijgen Romulus' verdiensten hinderlijk waar? Gunst, en deugd, en de tong der machtige Poeeten rukken Æakus uit den vergetelpoel, en dragen hem den Elysiaanschen velden op. De Poezy laat niet toe, dat de lofwaardige man sterve. De Poëzy verheft hem ten Hemel. Zoo is de wakkere Hercules aan Jupijns disch gezeten. De klare Tweelingstar ontrukt de diepe zee de lekke kielen. Bacchus, zijne hoofdslapen met groene wijngaardranken bekranst hebbende, brengt de bedeloften tot een goed einde.

Aan Lollius.

IXe GEZANG.

Dat zijne nochte de verzen van andere Poëeten nimmermeer vergaan zullen.

Opdat ge misschien niet gelooft, dat de woorden, waardig om onder de lier te zingen, die ik, geboren bij den luid ruischenden Aufidus, door nooit gehoorde kunsten, spreek, vergaan zullen; hoewel de Mæonische Homeer boven aan zit, nochtans leît de Pindarische en Ceesche[2] Poëzy, nochte het dreigende gedicht van Alcæus, en het deftige van Stesichoor niet achter de bank, en de tijd heeft niet uitgewischt hetgeen Anakreon eertijds speelde. De minne schept nog adem, en de blakende liefde, de snaren der Æolische jonkvrouwe toevertrouwd[3], is nog in 't leven. De Laecdæmonische Heleen blaakte niet alleen door de getooide perruik[4] des overspelers, en verwonderde zich niet alleen over kleeders met goud geborduurd, en de koninklijke gewaden, en zijnen stoet. Teneer heeft ook niet eerst met zijnen Cydonischen boog geschoten. Troje is niet maar eenmaal besprongen. De groote Idomeneus, of Sthenelus hebben niet alleen een oorloog gevoerd, waardig om van Poëeten gezongen te worden. De forsche Hector en dappere Deifobus zijn niet eerst gewond geweest, om hunne kuische vrouw en kinders te beschutten. Vele groothartige mannen zijn er voor Agamemnon geweest; maar zij worden alle, onbeweend en onbekend, in eenen langdurigen nacht van vergetenheid[5] gedompeld, omdat het hun aan heilige Poëeten ontbrak. De ongepreze deugd scheelt luttel van een begrave vadzigheid. O Lollius! ik zal u in mijne schriften niet onvereerd laten, nochte gedoogen, dat de nijdige vergetenheid[5] ondankbaarlijk alle uwe brave daden verminderc. Gij zijt voorziehtig in uwe zaken, en even moedig in voor- en tegenspoed, een verfoeyer van bedriegelijke gierigheid, en een vijand van het geld, dat alles naar zich sleept; en geen burgemeester van een jaar, maar zoo menigmaal gij, als een goed en getrouw rechter, het eerlijke[6] boven het oorbare stelde, en groothartig de geschenken der misdadigen verfoeide, en als een triomfeerder de vaandels liet vliegen door de aandringende scharen. Men mag met recht hem niet gelukkig noemen, die veel bezit. Beter voert hij den naam van gelukkig, die wijselijk de gaven der Goden gebruiken, en bittere armoede dragen kan, en banger voor een schelmstuk dan voor de dood is. Zulk een schroomt niet, voor zijn lieve vrienden en het vaderland te sterven.

Aan Ligurijn.

Xe GEZANG.

O, die dus lange wreed en krachtig waart door Venus' gaven, wanneer u, hovaardige! eer ge het waant, de baard eerst zal uitbreken, en het haar, dat nu om uwe schouders waait, uitgevallen is, en de verwe, die nu de roode roze overtreft, Ligurijns aangezicht in borstelen veranderd hebben; dan zult ge zeggen, wanneer ge u zoo in den spiegel veranderd ziet: „och, hadde ik in mijne jeugd dat verstand gehad, 'twelk ik nu hebbe! of waarom krijg ik die gladde kaken niet weder, nu ik van zinnen veranderd ben?"

Aan Fyllis.

XIe GEZANG.

Hij noodigt ze ter maaltijd.

O Fyllis! ik hebbe een vaatje vol Albaanschen wijn, die over de negen jaren oud is. In mijnen hof is petercelie genoeg, om kransen te vlechten, en menigte van veil, om uw blinkende haar te omringen. Mijn huis blinkt van zilver. Het autaar, met kuisch ijzerkruid bevlochten, verlangt om met den bloede eenes offerlams besprengd te worden. Alle handen reppen zich. Maagdekens en knechtjens onderceen loopen herwaart en derwaart. De vlam, den vuilen rook boven uit wentelende, beeft vast. Opdat ge nochtans weet, tot wat blijschap gij geroepen wordt: de Iden[1] moet ge vieren, welke dag April, de maand der Zeegodinne Venus, midden doorklooft; dien ik met recht alle jaren houde, en bijkans heiliger acht dan mijnen eigen geboortedag, omdat mijn Mæcenas, van dezen dag af, zijne groeyende[2] jaren op eene rije telt. Een rijke en dartele dochter heeft Telefus aan haar snoer, daar gij zelf naar staat, een jonkman niet naar uwen staat, en zij houdt hem met zijnen wille geboeid. De verbrande Faeton leert u eizen van uwe gierige hope. De vlugge Pegaas, die Bellerofon, den zandruiter[3], noode wou ophebben, strekt tot eenen deftigen spiegel, opdat ge altijd staat naar hetgene u past; en achtende ongeoorloofd, iet hoogers te hopen dan u betaamt, u onthoudt van eene, die u ongelijk is. Welaan dan, o einde mijner vrijagie (want ik zal na dezen door geene andere vrouw ontvonkt worden)! leer wijzen, om die liefelijk na te zingen; het zingen zal de zwaarmoedigheid minderen.

Aan Virgilius[4].

XIIe GEZANG.

Hij schildert d' aankomste der lente af.

De Thracische weklevens[5], lentegezellen, die de zee bezadigen, drijven nu de zeilen voort. De beemden zijn nu niet bevrozen, en de hooge vlieten, van wintersneeuw gezwollen, ruischen niet. De rampzalige vogel[6], droevig Itys beschreyende, en de eeuwige schande van den Cekropischen huize, omdat het zijner koningen vuile lusten kwalijk gewroken heeft, bouwt zijnen nest. De harders der vette schapen spelen in het teêre gras, op hun fluitje, en vermaken den God, die lust schept in vee en de bruine heuvelen van Arkadië. O Virgiel! een dronk begint nu al te smaken. Indien gij, die een pagie[7] der edele jongelingen zijt, druiven wilt drinken, die te Calene[8] geperst zijn, bij mij kunt ge wijn voor nardus koopen. Voor een kleen potteken nardus kunt ge bekomen een vaatje wijns, 'twelk nu in Galba's schuren leit, en mild is om nieuwe hoop te verwekken, en machtig om droeve bekommeringen te verdrijven. Indien ge naar deze blijschap haakt, koom haastig met uwe waren. Ik meen u, zoo ge met ledige

[1]Romulus. — [2]Die van den Griekschen dichter Simonides (van Ceos). — [3]Saffo. — [4]Versta: lokken. [5]vergetelheid, verg. vroeger. — [6]eervolle.

[1]De 15e der maand. — [2]rijke. — [3]Min gelukkig voor aardsche ruiter. — [4]Niet den dichter, maar den lijfarts der beide Neronen. — [5]lente-winden. — [6]De Grieksche Procne; zie vroeger. — [7]Min gelukkig voor dienaar in 't algemeen. — [8]In Campanien.

handen komt, niet op te vullen, gelijk de rijken in hunne huizen, daar het vol op is, gewoon zijn. Maar laat het sammelen en uwe haatzucht varen; en, op het lijkvier denkende, terwijl het u gebeuren mag, meng uwe ernstige zaken met een korte boerterije; het is zoet mallen, wanneer het pas geeft.

Tegens Lyce.

XIIIe GEZANG.

Hij beschimpt Lyce, die, nu een oude best, en nog even geil, van de jonge jeugd veracht wordt.

Lyce! de Goden hebben verhoord; de Goden, Lyce! hebben mijne beloften verhoord. Gij wordt een oude best en wilt nochtans schoon schijnen, en gij speelt en drinkt onbeschaamd, en dronken zijnde, prikkelt ge den verstorven Minnegod met een bevende keel. Hij houdt schildwacht op de schoone kaken van de bloeyende en zangkundige Chia; want wispelturig vliegt hij over dorre eiken, en schuwt u, omdat uwe slijmige tanden en grijze haren u leelijk maken. Het purper van Koös, nochte de kostelijke gesteenten zullen u den verstreken tijd niet wederom brengen, die van den vluggen[1] dag eens in stads Kronieken[2] geschreven is. Waar is uwe schoonheid gebleven? och! waar is die schoone verwe? waar uwe wakkerheid? wat schiet er over van dat schoon, van dat schoon, hetwelk de liefde verwekte, en mij huiten mij zelven voerde? Dat gelukkige, naast[3] Cynara, dat bekende en bekoorlijke aanschijn? Maar het noodlot nam Cynare ras weg, willende Lyce zoo lange sparen, als een oude kraai leven kan; opdat de vierige jongelingen mochten, niet zonder veel lachens, den glans der schoonheid zien in d' asschen gevallen.

Aan Augustus.

XIVe GEZANG.

Hij zeit, dat de Raad en het Roomsche volk Augustus geene eer kunnen opdragen, gelijk zijne deugd en dapperheid vereischen. Hij verheft de triomfen, hij Augustus' stiefzonen[4], tegens verscheide volken gewonnen, alsmede te gelijk aan 's Keizers geluk en lof geheeht, naardien ze onder zijn gezag en beleid deze oorlogen volvoerden. Endelijk sluit hij, dat allerhande volken, ook in de verregelegenste gewesten des aardbodems gezeten, zijne heerschappij kennen en eeren.

O August! wat vader of burgers zullen bezorgen, dat uwe deugden met overvloedige eergiften door bijschriften en kronieken in eeuwige gedachtenis blijven? O aldergrootste Vorst van de vorsten der bewoonbare wereld! de Zwaben, de Roomsche wetten niet onderworpen, hebben onlangs geleerd, wat gij in den oorloog vermoogt; want de gestrenge Drusus heeft meer dan eens door uw heer de Lombarden, een onverzoenelijk slag van menschen, en de gezwinde Brennen, en de ciselijke sloten op de Alpen verdelgd. Terstond daarna heeft d' oudste der Neronen[5] eenen geweldigen slag geslagen, en verdreef, door eenen gelukkigen tocht, de onmenschelijke Graubunders; hij, die waardig was, dat men in den strijd zag, met hoe groote neêrlagen zijn volk afmatte de harten, die zich getroostten voor de vrijheid te sterven. Bijkans gelijk de Zuidenwind de wilde zee aan 't hollen helpt, wanneer de rei der Plejaden[6] het zwerk scheurt, zoo plaagde die wakkere held de benden der vijanden, en rende met zijn brieschende paard midden door het vier. Gelijk de gehoornde Aufidus bruischt, die door het gebied van den Apulischen Daunus stroomt, wanneer hij woedt en de geploegde akkers met eenen schrikkelijken watervloed dreigt; alzoo velde Claudius, met eenen woesten aanval, de ijzere drommels der vijanden; en, als een overwinner, de voorsten en achtersten ter neêr maayende, bedekte de aarde, zonder verlies der zijnen; naardien gij uwe macht, raad, en Goden daartoe beschafte; want op deuzelven dag, toen de haven van Alexandrië u te voet viel, en het ledige hof opende, heeft de gunstige Fortuin, us vijftien jaren, u eenen gelukkigen uitgang des oorloogs en den prijs wedergegeven, en in 't einde der veldheerschappij u de gewenschte eere toegeeigend. De nooit getemde Spanjaart, Meed, Indiaan en wilde Scyth verwonderen zich over u, o tegenwoordige beschermer van Italië en het heerschende Rome! Naar u luisteren de Nijl, die zijnen oorsprong verbergt, de Ister, de snelle Tigris, d' Oceaan vol gedrochten, die d' afgescheide Britten bespoelt, de Franken, onvervaard voor de dood, en de harde Spanjaart; de Gelderschen[1], die lust in moorden scheppen, eeren u met neêrgeleide wapenen.

Augustus' Lof.

XVe GEZANG.

Hoewel Apollo hem van oorlogen hebbe afgeschrikt, nochtans wil hij in dit gezang Augustus' lof ophalen, voornamelijk om het herstellen van den vrede, en de bedorven zeden, en wetenschappen, waardoor de voorouders de palen van het rijk wijder uitbreidden.

Toen ik op mijne lier veldslagen en veroverde steden woû spelen[2], belette mij Fœbus, dat ik met kleene zeiltjes niet door de Tyrrheensche zee zou varen[3]. O Cæsar! uwe eeuw verleent onze akkers overvloedige vruchten, en hangt in onzen Jupijns kerke weder het wapentuig op, hetwelk weder der Parthen hovaardige posten ontrukt is; sluit Janus' tempel te Rome, van oorlog ontlast; toomt en tuchtigt de woeste ongebondenheid, verjaagt de boosheid en haalt weder de vorige deugden in, waardoor de macht van Italië groeide, en de majesteit en faam des rijks bereiken Oosten en Westen! Onder Cesars beleid zal de dolle burgertwist, nochte geweld, de rust niet steuren; nochte de gramschap, die zwaarden smeedt, en de steden jammerlijk tegens een ophitst. Die den diepen Donau drinken, geene Gothen, geene Seres, geene trouwelooze Perzianen, geene die hij den vliet Tanaïs geboren zijn, zullen Augustus' plakkaten afscheuren, en wij zullen op werk- en heilige dagen, nadat we de Goden naar behooren aangebeden hebben, bij den genoegelijken wijn, met onze vrouwen en kinderen, met zang en spel, naar der voorvaderen wijze; de dappere veldoversten, Troje, Anchises, en de afkomst der koesterende Venus verheffen.

De Toezangen[4].

Aan Mæcenas.

Ie GEZANG.

Hij wil Mæcenas, trekkende naar den Actiaschen oorlog[5], geleiden, niet om uit zijn tegenwoordigheid eenig genot te trekken, maar om min bekommeringe voor zijn behoudenis te hebben.

Mijn vriend Mæcenas! gij zult met een roeischuitje, tusschen de groote oorlogschepen, henenvaren, bereid al

[1]vluchtige. — [2]die van Rome. — [3]na. — [4]De Neronen. — [5]Tiberius. — [6]het Zevengesternte.

[1]Voor Sicamhren; zie vroeger. — [2]hespelen, bezingen. — [3]Versta: geen kleine liedjens aan groote daden te wijden. — [4]Min gelukkig voor Epoden, d. i. Oden, waarin telkens een korter op een langer versregel volgt. — [5]31 v. Kr.

Cæsars gevaar met het uwe te wagen. Wat zullen wij[1] doen, wien 't leven lust zoo lange gij behonden zijt, en u dervende verdrietig valt? Zullen we op uw bevel onze rust houden, die zonder u onlustig is? Of zullen we dezen arbeid dragen, met zulk een gemoed als geene teêren mannen betaamt? ja wij, en wij zullen u moedig over d' Alpische gebergten volgen, of over den ongastvrijen Kaukasus, of tot den uitersten boezem van 't Westen. Vraagt ge wat mijn arbeid den uwen baten zal, dewijl ik zoo zwak en weerloos ben? Ik zal in uwe tegenwoordigheid min dan in uw afwezen vreezen, gelijk een vogel, die zijne ongevederde jongen broedt, meer den aanval van slangen vreest, wanneer hij van honk is, hoewel bij, daarhij wezende, hun niet meer hulps zoude kunnen bewijzen. Ik wil gearne dezen en al den oorlog helpen voeren, op hope van uwe gunst; niet opdat ik vele ossen mocht hebben, om ze in den ploeg te spannen; of dat mijn vee de Lucaansche voor de Calabrische weide verwisselen, eer de hondsdagen komen; niet opdat mijne marmeren hoeve zich uitstrekke tot aan de vesten van 't hooge Tusculum, door den zoon van Circe gebouwd; uwe milddadigheid heeft me aan rijkdom genoeg geholpen. Ik zal niet staan naar hetgene ik, gelijk de gierige Chremes[2], in der aarde begraven, of, als een ongebonden spilpenning, verslempen zal.

IIe GEZANG.

Hij prijst het leven des akkermans, inzonderheid om de matigheid en gerustheid des gemoeds.

„Gelukkig is hij, die verre van alle handeling[3], gelijk de eerste wereld[4], de vaderlijke akkers met zijn eigene ossen ploegt; die vrij van allen woeker is, en niet, als de soldaat, door de moordtrompet gewekt wordt; die ook niet voor de verbolgen zee eist; de vierschaar en hovaardige poorten der rijke fokkeren schuwt, den hoogen populier aan den volwassen wijngaard huwt, en onnutte ranken met zijn snoeimes afsnijdende, vruchtbaarder enten daarop ent; of in een boebtig dal zijne loeyende koeyen dwalen ziet, of gepijnden honig in zuivere kruiken giet, of de teêre schapen scheert, of wanneer de herfst zijn hoofd met rijpe appelen verciert, die uit den akker opbeurt, zich verheugt met geënte peeren te plukken, en druiven, die het purper tarten, waarmede hij u, o Priaap! en u, o vader Sylvaan! beschermer der hoven, vereert. Nu lust het hem onder eenen ouden galnotenboom[5] te leggen, nu in het lange gras, terwijl het water van de steile klippen afschiet. De vogels tierelieren, en de bronnen ruischen met vlietende beeken, waardoor hij gemakkelijk in slaap valt. Maar wanneer de donderende Jupijn des winters, hij beurte, sneeuwt en regen afstort, dan jaagt hij hier en daar felle wilde zwijnen, met vele honden in de gespannen netten, of hangt hier en daar strikken, om de hongerige lijsters te vangen, of vangt eenen blooden haas, of overzeesche kraan[6], die in zijne strikken gevallen is, een genoegelijke belooning van zijnen arbeid. Wie vergeet hierdoor de booze minnezorgen niet? Indien dan eene kuische huisvrouw, gelijk een Sabijnsche, of eene door den zon verbrande dochter eenes wakkeren Apulers, mede huis en zoete kinders gade sla, en droog hout aan den gewijden haard leit, tegens de komste van haren vermoeiden man, en, het vrolijke vee met gevlochten horden afheinende, de gespannen uyers melke, en zoeten most uit een versch vat tappende, ongekochte spijze bereide, zoo zouden mij geene Lucrijnsche oesters, noch tarrebotten, noch scharren, indien ze het wintersche onweêr uit de Oostersche baren in onze zee joeg, zoo wel smaken, en geen Africaansche faizant zoo wel monden. Geen Ionisch patrijs smaakt zoeter dan een olijf van den verschen tak geplukt; of liefelijke surkel[1], die gaarne in de weiden groeit, en maluwe, gezond voor een krank lichaam, of een lam, op de feest des Akkergods geslagen[2], of een bokskeu, den wolf ontjaagt. Hoe genoegelijk is het, ouder deze lekkernijen de zatte schapen te zien naar huis spoeden; de vermoeide ossen den omgekeerden ploeg met hunnen bezweten hals naslepen, en de rustende slaven, eenen zwarm van den rijken huize, rondom het vier aan den haard zitten!" Nadat Alfius de woekeraar dit gesproken hadde, heeft hij, als of hij dadelijk een akkerman wilde worden, al zijn geld ter halve maand ingetrokken, en zoekt het, op den eersten dag der nieuwe maand, weder uit te zetten.

¹Versta den dichter zelf. – ²o n d e v r e k, uit het Lat. blijspel. — ³z a k e n. — ⁴Versta: de eerste wereldbewoners. — ⁵s t e e n e i k, e i k in 't algemeen. — ⁶Zoo leze men voor k r a a i, dat blijkbaar een drukfout is; Lat. g r u e m.

Aan Mæcenas.

IIIe GEZANG.

Wie eertijds, met een godlooze hand, zijn ouden vaders hals brak, die ete look, vergiftiger dan de dolle kervel. O, harde maayers darmen! hoe woedt dit venijn in het ingewand! of heeft dit addergebroed, in kruiden gekookt, mij bedrogen? Of Canidia de spijze mishandeld? Gelijk Medea, die boven alle anderen op den blanken vorst verslingerd was[3], Jason hiermede bestreek, toen hij de stieren onder het onbekende juk zoude slaan; hiermede door bestreke geschenken wraak nemende over zijne boel, ontvloot ze met vliegende draken. Zoo groot een hitte der hondsdagen heeft in het dorstige Apulië nooit gebroeid, en de gifte van Dianier[4] ontstak de schonders des arbeidzamen Hercules nooit krachtiger. Maar o, boertige[5] Mæcenas! indien ge immermeer iet diergelijks eet, laat het maagdeke de hand voor uwen kussenden mond houden, en in den wand leggen[6].

Tegens Mænas, den vrijgelaten slaaf van den grooten Pompejus.

IVe GEZANG.

Tusschen u en mij is zoo groot een haat, als er natuurlijk tusschen wolven en schapen is. O gij, wiens rugge door Spaansche bolpezen, en wiens scheenen door harde boeyen geschonden zijn; hoewel gij moedig[7] op uw goed stapt[8], goed verandert geen bloed. Ziet ge niet, hoe de voorbijgaande luiden u de guig[9] nasteken[9] en nakijken; wanneer ge met eenen slependen tabbaart naar het Capitool treedt? Dees, die van de tuchtmeesteren met zwepen vol stramen gegeeseld is, zoodat er de provoost af walgt, laat duizend bunders lands te Falene bouwen, en rijdt in karos, en zit, ter schande van Otto[10], bovenaan in den Schouwburg, gelijk een groot ridder[11]. Wat baat het zoo vele zwaarwichtige galeyen, en eenen hoop slaven tegens de zeeroovers toe te rusten, wanneer dees vogel[12] kornel zal wezen?

Tegens de tooveres Canidia[13].

Ve GEZANG.

„O Goden! wie ge zijt, die in den Hemel het aardrijk en menschelijk geslacht beheerscht; wat wil dit gedrang? en

¹z u r i n g. — ²g e s l a c h t (verg. ons s l a g e r). — ³Zie beneden, T o e z a n g 4. — ⁴Het verzengende kleed, door Dejanira aan Hercules gezonden. – ⁵j o k k e n d e, s c h e r t s e n d e. – ⁶z i c h n a a r d e n m u u r k e e r e n. – ⁷t r o t s c h. ⁸v o o r t s c h r i j d t. — ⁹d e n g e k a a n s t e k e n. — ¹⁰L. Roscius Otto, naar wiens wet de Romeinsche Ridders vaste plaatsen na die der Senatoren hadden. — ¹¹Gelijk Pompejus in 38 vóór Kristus. — ¹²Zooveel als d e z e s n a a k. ¹³Een naam, onder welken Horatius (naar 't schijnt) eigenlijk zijn thans gehate lief G r a t i d i a beschimpte.

waarom zijn aller aangezichten tegens mij alleen ontsteld? Ik bidde u, om uwer kinderen wil, indien ge ooit kinders gebaard hebt; om deze ijdele purpere pracht[1], om Jupijn, wien dit mishaagt; waarom ziet ge mij aan, gelijk een stiefmoeder, of als een geschoten dier?" Nadat het jongsken, zoo teêr van lichaam, dat het een Godvergeten Thraeisch hart vermurven zoude, aldus met eene bevende stemme geklaagd hebbende, staan bleef, beroofd van al zijn eierand, zoo beval Canidia, korte adders in heur haar en ongetooide vlechten gevlochten hebbende, met tooververvier te verbranden wilde vijgeboomen uit den kerkhove gerukt, en doodsche cypressen, en eyers van eenen beslijmden vorsch, met bloed bestreken, en veders van een vleermuis, en kruiden, geplukt in Iolkos en Iberië, vruchtbaar van vergift, en gebeenten, die eenen nuchteren hond ontjaagd zijn; en de afgerechte Sagaan[2] het geheele huis met Helsch wijwater besprengende, zoo rijst heur haar overend, gelijk een zee-egel en de borstels van een vluchtig wild zwijn. Veia, door geen gewisse afgeschrikt wezende, groef al hijgende met heure ijzeren schop een grop in de aarde, opdat het begraven[3] kind, door het aanschouwen der twee of driemaal veranderde spijze, van langerhand mocht sterven; terwijl het met den mond boven de aarde uitstak, gelijk een zwemmend lichaam met den kin uit den water, opdat het uitgezogen merg en de dorre lever een minnedrank mochten verstrekken, terwijl de oogen eens op de verboden spijzen starrende uitteerden. Het ledige Napels en alle naburige steden gelooven, dat de Ariminiumsche Folia, die heete teef, daar ook bij was; die met Thessalische verzen[4] de starren betooverd, en de maan van den hemel af doet stijgen. De felle Canidia, bits op hare duimnagels bijtende, wat sprak ze, en wat sprak ze niet? „O nacht en Diaan! getrouwe getuigen mijner zaken, die gebod hebt over de stilte, wanneer de geheime offeranden geschieden, weest nu, weest nu tegenwoordig! Keert nu uwe macht en gramschap tegens de huizen der vijanden, terwijl de vervaarde dieren, door den slaap bevangen, in het bosch schuilen. Laat de roffiaanshonden, dat ze 'r alle om lachen, den ouden overspeelder naluchen, die met zulk eenen nardus bestreken is, hoedanig ik nooit met mijne handen gemerkt hebbe. Wat gebeurt er? Waarom is mijn vervloekt vergift onkrachtiger dan dat van d' uitheemsche Medea? waardoor zij zich, de hovaardige boel, des grooten Kreons dochter[5], gewroken hebbende, benevlood, toen de mantel, een geschenk in vuilen bloede gedoopt, de nieuwgetrouwde door den brand om het leven brocht. Immers heeft me kruid nochte wortel, die in ruige velden schuilt, niet onbekend geweest. Hij, alle zijne boelen vergeten hebbende, slaapt in de bestreke kamer. Och, och! hij treedt daar henen, bevrijd door de verzen eener kundiger toovergesse. O, Varus! wien nog groote zwarigheid over het hoofd hangt, gij zult tot mij komen door ongewone dranken, en het geroep der Marzen zal u niet weder bij uwe zinnen brengen. Ik zal wat sterkers toemaken[6], en u eenen grooter beker toeschenken, hoewel gij er af walgt, en de hemel zal eer lager dan de zee, en de aarde hooger dan de hemel wezen, eer ge niet zoo zeer in mijne minne blaakt, gelijk de smidskolen in het zwarte vier." Onder dit spreken verzachtte het jongsken nu niet de goddeloozen met zoete woorden, gelijk te vore; maar twijfelende, wat het eerst zeggen zou, vloekte het eiselijk: „wat ge doet of laat, geen vergift kan de menschelijke natuur veranderen. Ik zal u met vloeken plagen. Een gruwelijke vloek wordt met geenen offer verzoend. Wanneer ik door uw bedrijf mijnen geest gegeven hebbe, zal ik u, als een nachtspook, ontmoeten, en als een schim met kromme klaauwen u in 't aanzicht vliegen, waarin 't geweld der gestorve zielen bestaat, en nestelende in uw ongerust harte, zal ik door schrik uwen slaap steuren. Het volk van allen kanten zal u, ongeschikte[1] besjes, met steenen worpende, verpletten. Daarna zullen de wolven en Esquilijnsche ravens[2] uwe onbegrave lichamen verscheuren; en mijne ouders, na mijne dood, wee mijns! zullen dit schouwspel zien."

VIe GEZANG.

Op Cassius Seveer, een lasterachtig Dichter.

Gij, hond! waarom plaagt ge d' onschuldige gasten, daar ge bloode tegens wolven zijt? waarom dreigt ge mij niet met vergeefsch blaffen, indien ge de macht hebt, en randt mij aan, die weder bijten kan? Want ik zal, gelijk een Molos of rosse Lacedæmonische hond, wiens kracht den harderen dienstig is, met opgesteke ooren, al het voorvluchtig wild door het diepe sneeuw drijven. Wanneer ge het woud met een gevaarlijk gehuil vervuld hebt, dan snuffelt ge aan eenen voorgeworpen brok Zie toe, zie toe! want op de boozen gebeten zijnde, steek ik mijn beide hoornen op, gelijk als de verachte zwager[3] tegens den trouweloozen Lykambe[4], of de bittre vijand tegens Bupal[5]. Zal ik ongewroken, als een kind, schreyen, indien iemand mij gebeten hebbe?

VIIe GEZANG.

Op het burgerlijk oorlog, tegens Brutus en Cassius gevoerd.

Waar hene? waar hene, gij booswichten? Waarom rukt ge heimelijk den degen uit? Of is er luttel Roomsch bloed te water en te lande vergoten? Niet opdat de Romein de trotsche sloten van het nijdige Karthago zoude verbranden; of d' ongetemde Brit geboeid naar het Capitool gesleept worden, maar deze stad mocht ondergaan, door hare eige hand, naar der Parthen wensch. Wolven en leeuwen gebruikten nooit deze gewoonte, dan tegen dieren van eenen anderen aard. Vervoert u blinde dolligheid, of eene hooger drift, of uwe misdaad? Antwoordt mij! Zij zwijgen, en besterven in het aanzicht, en staan verbaasd voor 't hoofd geslagen. Zoo is 't. Het bittere noodlot, en het schelmstuk des broedermoords drijven de Roomsche burgers voort, sedert des onschuldigen Remus' bloed, tot der nakomelingen vloek, vergoten werd.

VIIIe GEZANG.

Op een geile oude best.

Wilt gij, oude prij! almede vragen, wat mijne krachten zoo heeft uitgeput; naardien uwe tanden zoo zwart zijn, en uw voorhoofd verschrompeld van ouderdom, en uw vuil stinkvat, tusschen uwe verschrookte billen, gaapt, gelijk een kuchende os? maar uw boezem en verrotte mammen, een merriën-nier gelijk, prikkelen mij, en uw weeke buik en dunne heup op uw dikke bombeenen. Weest rijk, en laat de triomfbeelden[6] voor uw lijk gedragen worden; nochte laat er geene gehuwde wezen, die met ronder parlen behangen zij; en of de Stoïsche boeken gemeenlijk al onder uwe fluweele kussens leggen, staan de ongeleerde zenuwen te minder? of hangt het tuig te slapper? zoodat gij[7], enz.

---

[1]Den mantel met purperen rand der adelijke knapen. — [2]een medehelpster. — [3]Versta: tot den hals toe ingegraven. — [4]tooverdichten. — [5]Kreüze, Jasons verloofde; zie boven I, bl. 500a. — [6]klaarmaken.

[1]vuile, schouwe. — [2]Thans ravens (verg. echter nog 't Hoogd. Raben). — [3]schoonzoon (in vooruitzicht), den dichter Archilochus. — [4]Die zijn dochter aan Archilochus had toegezegd, maar zijn woord ontrouw werd, en toen door Arch. zoo gebekeld, dat hij zich verhing. — [5]Beeldhouwer uit Klein Azië, uit verdriet over schimpdichten gestorven. — [6]Der vooronders. — [7]Beide laatste versregels van dezen stinkend-vuilen, maar meesterlijk vertaalden zang, liet Vondel zeker opzettelijk onvertaald.

Aan Mæcenas.

IXe GEZANG.

Hij schildert de wellust, die hem Augustus' overwinning op Antonius en Cleopatra verschaffen zal.

O gelukkige Mæcenas! wanneer zal ik met u in den hoogen hove wijn drinken, die tot heilige banketten gespaard is; verheugd zijnde door Cæsars overwinninge, die Jupijn behaagt; spelende een vers op mijne lier, onder de fluit, gesteld, dees op een uitheemsche, die op een Grieksche wijze; gelijk onlangs, toen d' Amiraal[1] op zee gedreven, met brandende schepen vluchtte, nadat de stad gedroigd was met de boeyen van hem, die ze den meineedigen slaven, daar hij het mede hiel, ontrukt hadde. Een Romein (och, nakomelingen! gij zult het niet gelooven) vervoogd van een vrouw[2], draagt de palissade, en, als een soldaat, de wapens, en kan den verschrompelden lubbelingen[3] ten dienst staan, en de zon aanschouwt het schandelijk vliegenet[4] onder de vaandels! De Gallen, die stadig Cæsar roepen, zetten met twee duizend brieschende paarden op hem aan. De snelle zeilen schuilen ter slinke zijde in de haven van 's vijands schepen. Iö triomf! gij behindert de gulde wagens en ongerepte vaarzen. Iö triomf! gij voert nu geenen overste, als in den oorlog van Jugurtha, nochte Africaan, wiens graf door de deugd op Carthago gebouwd is. De vijand, te water en te lande verwonnen, heeft voor den purperen wapenrok eenen rouwtabbert aangeschoten. Hij, zullende henengaan tegens den wind op, zoekt Kreten, om zijne honderd steden vermaard, of de zandplaten, daar de Noordsche baren op barnen, of drijft op der Goden genade. Jongen! breng hier grooter bekers, en wijnen van Chios of Lesbos; of schenk ons Campanischen wijn, die het walgen der magen belet. Het lust me de zorg en vrees voor Cæsars zaken, met zoeten most te verdrijven.

Op Mævius[5].

Xe GEZANG.

Hij wenscht hem eenen zeestorm en schipbreuk.

Het schip, dat den stinkenden Mævius in had, steekt ter kwader ure af. O Zuidewind, pas[6] tegens beide de zijden met eiselijke baren aan te slaan, en de donkere Oostewind smijte door d' onstuimige zee takels en riemen in stukken. De Noordewind steke ook zoo heftig op, gelijk hij op het hoog gebergte de bevende boomen ter aarde velt; en geen troostelijke star verschijne in dien duisteren nacht, waarin de droevige Orion ondergaat; en hij werde met geenen stiller stroom gedreven, dan de triomfeerende Grieksche vloot, toen Pallas hare gramschap van het verbrande Troje wendde tegens het godlooze schip van Ajax. O, hoe zullen uwe schippers moeten zweeten, en wat een doodverf zult ge zetten, en wat een wijfachtig misbaar en gekerm aan den vergramden Jupijn zal men hooren, wanneer de Ionische zee, loeyende door den vochtigen Zuidenwind, de kiel gebroken heeft? dat, indien gij als een vette buit, op den bochtigen oever uitgestrekt, de duikers mest, zoo zal er een geilen bok en een lammeken aan de winden opgeofferd worden.

Aan Pettius.

XIe GEZANG.

Hij, met minne bevangen, kan zich niet tot verzen beledigen.

O Pettius! het lust me niet, gelijk eertijds verzen te te dichten, nu ik met groote liefde bevangen ben; met liefde, die mij bovenal om teêre knechtjens en maagdekens doet blaken. Dees derde winter, sedert Inachia mij niet meer ontvonkte, schudt het loof van de boomen af. Wee mijns! want ik schaam mij over zoo groot eene misdaad; wat heb ik op de tong geloopen door de geheele stad! en mij verdriet dier maaltijden, daar het kwijnen, stilzwijgen, en diep zuchten mij meldden, dat ik vrijde; ik klaagde u met schreyende oogen, dat mijne oprechte inborstige[1] armoede niet opmocht tegens den rijken; zoo haast als d' onbeschaamde God ontdekt hadde het geheim van mij, die[2] door den heeten wijn verhit was. Indien de overloopende gal om mijn hart ziedt, opdat ze deze stovingen, die de booze wonde niet verzachten, den winden ten buit geven; zoo zal de schaamte, aan d' eene zijde gezet, ophouden te kampen tegens hen, die mij ongelijk zijn. Nadat ik voor u deze dingen ernstig geprezen hadde, en gij mij belastte t' huis te gaan, brochten mij mijne twijfelachtige voeten bij de onvriendelijke posten, en helaas! harde drempels, waarop ik lijf en leden gebroken hebbe. Nu ben ik op Lycisk verslingert, die zich roemt aller vrouwen dartelheid te overtreffen; waaruit mij de trouwhartige raden der vrienden en harde scheldwoorden niet konnen redden; maar een andere minne van een blank maagdeken, of eenen schentigen jongeling, die zijne lange lokken vlecht.

XIIe GEZANG.

Op een stinkende oud vel, dat hem aanzocht.

Gij vrouw, die waardig zijt van olifanten bereden te worden! wat begeert ge? Waarom zendt ge geschenken en brieven aan mij, die een zwak jongeling, en nog te scherp van reuk ben? Want ik alleen riek naauwer, of gij een neusgezwel, of eenen bokkenstank onder uwe borstelige okselen hebt, als een snuffelende hond, daar[3] een zeuge leit. Wat zweet en vuile stank groeit er over alle hare verschrookte leden, wanneer ze poogt d' ongetemde dolheid te bedaren met eene hengende zenuwe[4], en zij houdt haar blanketsel niet, nochte de blozende verwe, uit krokodils drek gepuurd[5]; en met het roeren van hare vellen breekt ze de onderlagen en het gehemelte der ledekant, of als zij mijne walging met harde woorden hekelt: „Gij zijt hitsiger bij Inachia dan bij mij. Driemaal des nachts kunt ge Inachia helpen, en altijd zijt ge af, wanneer ge het mij maar eens gunt. De plaag haal Lesbia, die mij, die eenen stier zocht, u gewezen heeft, die onbekwaam zijt, toen de Koösche Amyntas bij mij was, wiens zenuw[4] beter rees in het, enz.[6] als een nieuw gewasse boom, die op de heuvels staat. Voor wien heb ik de purpere kleederen, tweemaal in de wol geverfd, bereid? juist voor u; opdat er geen gast onder uwe makkers zou wezen, die meer bemind zou zijn van zijne liefste, als gij van mij. O, ik ongelukkige, voor wien gij vlucht, gelijk een lam voor felle wolven, en de geit voor de leeuwen vreest!"

Aan zijne vrienden.

XIIIe GEZANG.

De hemel is betrokken, een gruwelijke storm steekt er op; regen en sneeuw valt uit de lucht; zee en wouden ruischen van den Thraeischen Noorden wind. O vrienden! laat ons de gelegenheid van dezen dag waarnemen, terwijl het ons past, en wij nog wel te voet zijn. Laat ons het voorhoofd ontrimpelen! Schenk gij wijn, die onder het burgemeesterschap van Torquaat[7] geperst is. Laat andre

---

[1]Pompejus; verg. vroeger. — [2]Cleopatra, als minnares van Antonius. — [3]besnedenen. — [4]Boven den verwijfden Antonius. — [5]Poëtaster dier dagen; verg. boven 1. bl. 622b, Virgilius' derde Herderskout. — [6]zorg.

[1]rondborstig. — [2]Lat. voor mijn geheim, toen ik enz. — [3]Thans waar. — [4]roede. — [5]getrokken. [6]Het Lat. inguen, eerbaarheidshalve door Vondel weder onvertaald gelaten; verg. boven, Toez. 8, aant. [7]. — [7]D. i. in 's dichters geboortejaar, onder Consul Manlius Torquatus; verg. boven 3. Gez. 21.

praatjes varen! Misschien zal God deze dingen genadig te recht brengen. Nu lust het mij, met Achemenischen nardus begoten te worden, en met Cyllenische snaren het hart van benaauwde bekommeringen te verlichten; gelijk de edele Centaurus den[1] grootsten voêsterkinde[2] toezong: „onverwonnen jongeling, sterfelijke zoon der Godinne Thetis! het rijk van Assarakus, 'twelk gedeeld wordt door den vliet des kleenen Skamanders, en den glibberigen Simois, wacht op u; daar het noodlot uwe wederkomste belet, door het zeker afsnijden van den draad uwes levens; en uwe zeegroene moeder u niet weder zal kunnen t'huis voeren. Verzacht daar alle rampen door zang en spel, een liefelijke vertroosting voor mismaakte zwaarmoedigheid!"

Aan Mæcenas.

XIVe GEZANG.

Dat de minne van Fryne hem hindert, de beloofde verzen te leveren.

Oprechte Mæcenas! gij doodt me met dikwijlste vragen, waarom de teêre minne het diepste mijner zinnen in zoo groot eene vergetenheid gedompeld heeft, alsof ik met eene drooge keel den beker des doodslaaps uitgezopen hadde; want een God, een God belet me de begonnen jambische verzen, een eertijds beloofd gedicht, te voltooyen. Men zegt, dat om den Samoschen Batyl de Teïsche Anakreon al eveneens blaakte; die dikwijls op de kromme[3] lier, met gezangen, niet naar de kunst doorwrocht, zijne minne beschreide. Gij zijt ook jammerlijk ontvonkt; indien[4] geen schooner vier het belegerde Troje in brand stak, genoeg u met u lot. De vrijgemaakte Fryne, die met éénen niet te vreden is, doet mij kwijnen.

Aan Neæra.

XVe GEZANG.

Hij klaagt over hare trouweloosheid.

Het was nacht, en de maan scheen onder de mindere starren helder aan den Hemel, toen gij, willende der groote Goden macht schenden, op den eed, dien ik u voorstaafde[5], zwoert, mij met geslote armen omhelzende, vaster dan een eikelboom van het scheutige veil omvat wordt, dat wij elkandere onderling zouden beminnen, zoo lang als de wolf op het schaap gebeteu zal zijn; en Orion, een plaag des zeemans, d'ongestuime zee ontroeren; en een koeltje in Apollo's ongeschore lokken spelen zal. O Neæra! mijn deugd zal u nog smarten; want zoo in Flaccus iet mannelijks is, zal hij niet gedoogen, dat ge alle nachten zult slapen bij eenen, dien ge liever hebt, en vergramd zal hij zijns gelijken zoeken; en zijne standvastigheid zal niet wijken voor uwe schoonheid, die hem eens versteurd heeft, wanneer zijn wrok eens gezet is. Maar gij, die nu gelukkiger zijt, en om mijn ongeluk fier henetreedt; hoewel ge rijk zijt van vee en land, en Pactool[6] in uwe kantoor[7] vloeit, en gij de geheimenis van den herboren[8] Pythagoras kent, en Nireus[9] in schoonheid overtreft; helaas gij zult beklagen de liefde, die op een ander gezet is, en dan zal ik weder lachen.

XVIe GEZANG.

Hij klaagt, dat de burgerlijke oorlogen blijven duren.

Nu wordt de tweede eeuw met burgerlijken oorloog gesleten, en Rome valt van zelf om zijn overwichtigheid, hetwelk van den aangrenzenden Marzen niet kon vernield worden; nochte door de Hetrurische macht van den dreigenden Porsenna; nochte door de dapperheid van Capua, dat naar de kroon stak; nochte door den bitsen Spartakus, nochte door den Savojart[1], die trouweloos is in 't aanrechten van nieuwigheden; en 'twelk ook het woeste Duitschland met zijne blaauwoogde jeugd, nochte Hannibal, der onderen vloek, niet konden temmen; dat zullen wij, goddeloozen van verwoeden bloede! verwoesten, en wilde dieren zullen weder het land besluan. Helaas! een uitheemsch overwinner zal d' assche treden, en de ruiter zal door de stad met zijnen klinkenden hoef rennen, en een baldadige zal, een gruwel om te zien! Quirijns[2] gebeente, van zon en lucht versteken, in den wind strooyen. Misschien vraagt ge alle, of de besten onder u, wat het ontberen dier zwarigheden u baten zal? Dit zij het beste besluit: (om,) gelijk de vervloekte stad der Focensen[3] vluchtte, latende akkers, eigene huizen, en de kerken, hunner Goden woonsteden, den wilden zwijnen en grijpenden wolven, te gaan daar de voeten u dragen, de woeste winden u over zee drijven zullen. Behaagt u dat? Of weet iemand wat beters bij te brengen? Waarom sammelen we ter goeder tijd in den schepe te treden? Maar laat ons zweren, dat het vrij zal staan weder te keeren, zoo ras de gezonke steenen weder boven komen drijven; en dat we weder naar huis zullen zeilen, wanneer de Po de Matijnsche toppen gewasschen zal hebben; of de hooge Apenijn in zee loopen, en eene zeldzame minne het ongedierte met eene nieuwe geilheid paren, zoodat het hart den tijger bespringe, en de kiekendief de duif betrede, en het lichtgeloovige vee geene blonde leeuwen vreezen, en de gladde bok zich in de zoute zee vermake. Wanneer de heele stad, of het beste deel derzelve ('twelk beter is dan al de onleerzame hoop), dit, en al hetgeen onze zoete wederkomste noch zoude kunnen afsnijden, gezworen zal hebben, laat ons dan gaan, en de suffer en hopelooze in hun vervloekt nest blijven! Gij, die deugdzaam zijt, laat varen het vrouwelijk gekerm, en vliegt voorbij den Tuscaanschen oever. De groote zee, die om de geheele wereld loopt, staat voor ons open. Zeilen we naar de landen, de gelukkige landen, en rijke eilanden, daar d' ongeploegde landouw jaarlijks koren voorbrengt[4], en d' ongesnoeide wijngaard altijd bloeit, en de altijd vruchtbare olijftak uitspruit, en de bruine vijg haren stam vereiert, de honig van den hollen eik afdruipt, en het klare water, zachtelijk ruischende, van hooge bergen afschiet. Daar komen de geiten ongelokt naar het melkvat, en d' aangename kudde brengt gespanne uyers t'huis; en de beer gromt des avonds om de schaapskooi niet; en de grond zwelt niet op door de adders; en gelukkiglijk zullen we ons over meer dingen verwonderen: hoe de waterige Oostewind d'akkers niet door menigte van slagregens schaaft, en het vette zaad niet in de drooge klei verdort; dewijl de koning der Hemellieden het beide matigt. Hier landde het pijnhout met Argosche roeyers[5] niet, en d' onkuische Medea zette hier haren voet nooit. Sidonische zeelieden hebben hunne sprieten niet herwaart gewend, nochte Ulysses gesolde gezelschap[6]. Geene besmetting beschadigt het vee. Geene blakende hitte der hondsdagen braadt de kudde. Jupiter scheidde die kusten af voor godvruchtige lieden, nadat hij de goude eeuw door een kopere bedorven haddo; daarna veranderde hij de eeuwen in ijzer; welke eeuwen de vromen met eenen voorwind zullen ontvluchten, indien ze gelooven hetgeen ik spelle.

[1] zijn. — [2] Achilles. — [3] Versta: holle. — [4] Versta: dewijl. — [5] voorzeîde (verg. ons met eede staven). [6] De gondstroom der oudheid. — [7] Amsterdamsch voor te nwent. — [8] Daar hij, naar zijn leer der zielsverhuizing, vroeger reeds als Enfoïkos (zie Boek 1, Gez. 28) geleefd hebben zou. — [9] Zie boven, Boek 3. Gez. 20.

[1] Versta den vroegeren bewoner dier landstreek. — [2] Rome's stamheer, Romulus. — [3] In de Grieksche Oudheid. — [4] Thans voortbrengt (gelijk boven voorvluchtig, enz.). — [5] Jazon en de Argonauten. — [6] in zijn omzwerven.

Aan Canidia[1].

XVIIe GEZANG.

Dat ze zich zelve eens genadig zij.

Nu geef ik het u gewonnen met uwe krachtige wetenschap; en smeeke u, bij Proserpijns rijk, en bij Diaans onverbiddelijke Godheid, en bij de tooverboeken, waardoor gij de vaste starren van den hemel kunt doen afstijgen: o Canidia! spaar eens uwe bezweringen; help me, help me haastig uit den tooverkreits! Telef heeft Nereus neef[2] bewogen, tegens wien hij vermetelijk de Mysische benden hadde toegerust, en op wien hij met scherpe pijlen mikte. De Trojaansche moeders hebben den manslachtigen Hektor, die den wilden vogelen en honden ten aze toegeeigend was, gebalsemd; nadat de Koning, zijne vesten verlaten hebbende, den halsstarrigen Achilles te voet gevallen was. Ulysses' arbeidzame roeyers hebben, met Circes believen, hunne borstelige huiden uitgetogen; toen kregen ze hun verstand en spraak en eerste menschelijke gedaante weder. Al te veel strafs heb ik van u geleden; van u, die van matrozen en kassiers[3] vierig bemind wordt. Mijne jeugd glipt heno, en de blozende verwe heeft het geraamte begeven, 'twelk met eene doodsche huid overtrokken is. Het haar is grijs door uwe besmeringen. Geene rust verlicht mij van den arbeid. De nacht plaagt den dag, en de dag den nacht, en ik kan van benaauwdheid geenen adem scheppen. Ik, ellendige! worde dan geperst, het ontkende te gelooven, dat de Sabijnsche Canidia met hare tooververzen het gemoed ontstellen, en door Marzische bezweringen het hoofd scheuren kan. Wat wilt ge meer? O hemel en aarde! ik brande meer dan Hercules, met Nessus' zwart wondenbloed[4] bestreken; en meer dan de heete vlam, die in den Siciliaanschen Etna gloeit; en gij, o smidse, barnt van Colchisch vergift, totdat ik in drooge assche ten guichelspele der winden henestuive. Wat einde of wat loon heb ik te verwachten? Zeg op, ik zal d' opgeleide straf getrouwelijk lijden; bereid, die te boeten, schoon of ge honderd verzen eischte, of ge van de logenachtige lier woudt geprezen worden; gij kuische, gij deugdzame! zult, als een gouden gestarnte, onder de starren gaan treden. Kastor, om Helcens ongelijk gesteurd, en des grooten Kastors broeder, hebben, door gebeden bewogen, den poeet[5] zijn beroofd gezicht weder gegeven. Gij dan (want het staat in uwe macht) verlos mij van mijne dolligheid. O gij, die door uw vaders oneerbaarheid niet bezoedeld, en geene best zijt, die tuk is, om de negendaagsche begraven assche[6] in der armen graven te verstrooyen. Gij zijt beleefd van aard en zuiver van handen; en uw buik[7] wascht geen anders vrucht[8], en het vroedwijf de doeken, rood van uwen bloede, zoo dikwijls gij, als een sterke kraamvrouw, ten bedde uitrijst.

Canidia antwoordt:

Wat stort ge gebeden uit voor mijne ooren? De wintersche zeestorm beukt met het grondelooze pekelschuim geene doovere rotsen voor den naakten zeelieden. Waant ge ongewroken, de ontdekte nachtgeheimenis des wuften Cupido's heiligdom te beschimpen? en ongestraft, als priester over de Esquilijnsche vergiftmengers[9], mijnen naam door de geheele stad te dragen? Wat baat het u, dat ge de Sabijnsche kollen verrijkt, en doodlijk vergift gemengd hebt, indien ge langer leven moet dan gij wenscht? Gij, ellendige! zult een onrustig leven leiden, om altijd nieuwe smart te lijden. Tantaal, Pelops' trouwelooze vader, nooddruftig bij volheid van spijze, wenscht om rust; Prometheus, aan den vogel geketend, wenscht er mede om. Sisyf wenscht zijnen steen op het opperste des bergs te rollen, maar Jupijns wet is er tegen. Nu zult ge willen van den hoogsten toren afspringen, dan weder een Norisch lemmer in uwe borst stooten, en vergeefs u willen verhangen, droevig van walgende benaauwdheid. Dan zal ik op mijn vijands schouders rijden, en de aarde zal voor mijne baldadigheid wijken. Zal ik, die (gelijk gij op het naauwste weet) wasse beelden buigen, de maan van den hemel door mijne tooververzen trekken, de verbrande lijken opwekken, en minnedranken bereiden kan, mij beklagen, dat mijne kunst op u geen vatten heeft?

[1]Verg. boven, Toez. 5. – [2]Achilles, die hem gewond had. [3]Winkelbedienden (thans zou men commis voyageurs zeggen). — [4]Dat van zijn kleed; verg. boven, Toez. 3. – [5]Stesichorus, die hunne zuster Helene gesmaad had. — [6]D. i. pas begraven. — [7]vrucht. — [8]Naar een minder juiste lezing (partum ejus voor den eigennaam Pactumejus). — [9]Versta: ingewijde in 't vergiftmengen.

Eeuwgetijde[1], voor den welstand des Roomschen Rijks.

O Fœbus! en Diaan, gij woudvoogdes! blinkende eere des Hemels, die geeerd waart, en geeerd zult blijven! verleent ons hetgeen we bidden op het heilige feest, waarop de verzen der Sibyllen belasten aan d' uitgelezen maagden en kuische jongelingen, den Goden, die lust scheppen in de zeven heuvelen, een gedicht toe te zingen. O koesterende zon, die op uwen blakenden wagen den dag aanen afvoert, en altijd een andere schijnende, dezelve blijft! nimmermeer moet ge iet grooters als Rome zien. O Ilithya! of hetzij dat ge liever Lucijn of voortteelster wilt genoemd worden, die gewoon zijt, op zijnen tijd eenen zachten arbeid te verleenen, bescherm de moeders! O Godin! breng de vrucht voort, en zegen der vaderen besluit over het besteden der dochteren, en de huwelijkswet, die het geslacht vermeert, dat na het verloop van honderd jaren gezangen en spelen, drie dagen en drie nachten lang, met grooten toeloop zekerlijk vernieuwd werden; en gij, o Parken! die waarachtig in uw voorspellen zijt, laat hetgene eenmaal gezeid is, eenen vasten voet grijpen, en schakeit het volgende aan het vorige geluk, en de landouw, vruchtbaar van vee en vruchten, vlechte Ceres een kroon van aren. Gezonde lucht en water moeten de zuigelingen voeden. O Apollo! goedertieren en genadig uwe pijlen weggesteken hebbende, verhoor de smeekende jongelingen. O gehoornde Maan, koningin der starren! verhoor de maagden. Indien Rome uw werkstuk is, en de Trojaansche benden in Toscanen geland zijn; een schare, aan wie belast was, huis en hof, op toezegginge van behouden reis, te verlaten; voor wie de kuische Æneas, zijn vaderland overlevende, door het brandende Troje, zonder bedrog, eenen vrijen weg gebaand heeft, om haar meer te geven dan zo verlaten hadden. O Goden! geeft de leerzame jeugd goede zeden. O Goden! geeft den stillen ouderdom ruste; geeft den Roomschen volke goed, kinders, en allerleye heerlijkheid; en Anchises' en Venus' doorluchtig bloed, hetwelk u sneeuwwitte ossen opoffert, heersche triomfeerende in den oorloog, en genadig over de verwonnen vijanden! De Meed ontziet alreê, te water en te lande, hunnen dapperen arm en de Albaansche bijlen. De Scythen alreê, en onlangs de hovaardige Indianen, komen om wetten te ontvangen. Alreê durven vrede, en trouw, en eere, en de oude eerbaarheid, en de verwaarloosde deugd wederkeeren, en de gelukkige overvloed verschijnt met vollen vruchthoren; en Fœbus, de wichelaar, met zijnen blinkenden boog vercierd, en aangenaam bij de negen Zanggodinnen, die door heilzame kunst de machtelooze lichamen verlicht. Indien hij de Palatijnsche sloten[2] gunstig aanziet, zoo breide hij den Staat van Rome, en het gelukkige Italie uit tot in

[1]D. i. Jubelfeest-zang van jongelingen en maagden, op keizers Augustus' last gedicht in 't jaar 17 v. Kr., toen hij 10 jaar de alleenheerschappij en dien titel gevoerd had. [2]Op den Palatijnschen berg stond de tempel van Apollo.

eene andere en altijd betere eeuwe; en Diaan, die den Aventijn en Algidus bezit, sla de gebeden der vijftig mannen gade, en neige hare goedertieren ooren naar de beloften der jongelingen. Wij, een gezelschap, afgerecht om Fœbus' en Diaans lof te zingen, dragen een goede en zekere hope t'huis, dat Jupijn en alle Goden dit bestemmen[1].

De Dichtkunst.

Aan de Pisonen[2].

Indien de schilder een menschenhoofd op een paards hals woude zetten, en met velerlei vederen schakeeren, en van allerhande leden te zamen voegen, zulks dat het bovenlijf een schoone vrouw geleek, en het onderste in eenen mismaakten visch eindigde, zoudt ge, o vrienden! dit ziende, u van lachen kunnen onthouden? Gij, Pisonen! gelooft, dat zulk een boek, wiens ijdele beelden, gelijk eenes kranken mans droom, gebootseerd werden, dat hoofd nochte voet tot een gedaante passen, zoodanig een tafereel gelijken zal. Schilders en Poëten hadden altijd eene gelijke macht van alles te durven bestaan. Dit weten we, en verzoeken ook deze vrijheid, en gunnen ze u wederom. Maar niet in dier voegen, dat het harde bij het zachte gevoegd werde, nochte slangen met vogelen, en tijgers met lammeren zich mengen. Den meesten tijd wordt een purperen strook of twee, die verre afsteken, op deftige beginselen[3], en die geweldige zaken beloven, gezet, wanneer een wond, en Diaans autaar, en d' ommeloop eenes waters, door genoegelijke velden vlietende, of de Rijnstroom of regenboog beschreven worden. Maar nu geeft dit geen pas, en misschien kunt ge wel eenen cypressenboom malen. Wat beduidt dit, zoo hij, die om geld van u uitgeschilderd wordt, hopeloos de schipbreuk ontkome? Gij hebt een groote kruik beginnen te draayen; waarom komt het op een klein potteken uit? Endelijk, een ieder werkstuk zij slechts enkel, en eenwezig[4]. Wij, het meeste deel der Poëten, gij vader! en gij jongelingen, die dien vader waardig zijt! worden door schijn bedrogen. Ik trachte kort te zijn, en worde duister. Zenuwen en zin bezwijken dien, die lichte zaken volgt. Die groote dingen voor heeft, is opgeblazen. Die al te veilig wil gaan, en voor onweder vreest, kruipt langs de aarde. Die dan een zelve zaak zoo bijster wil veranderen, doet eveneens of hij dolfijnen in den wonde, en wilde zwijnen in zee schilderde. Die het gebrek vermijdt, vervalt in het gebrek, zoo het hem aan de kunst ontbreke. Een slecht beeldhouwer, beneden het Æmilische schermschool[5] wonende, zal wel nagels uitbeelden, en het zachte haar in koper nabootsen, maar in het voltooyen van het werk ongelukkig zijn, omdat hij het geheel niet wel weet te stellen. Indien ik iet woude maken, 'k zou dezen niet meer willen gelijken, dan dat ik leven zonde, en gezien worden met eenen krom gebochelden neus, zwarte oogen, en zwart haar. Gij, die schrijven wilt, kies een stof, die met uwe macht overeenstemt, en leg te dege over, wat uwe schouders dragen kunnen of niet; die dan een stof naar zijne macht gekozen heeft, dien zal welsprekendheid nochte duidelijke orden ontbreken. Indien het mij niet en mist, zoo zal hierin de deugd en schoonheid des ordens bestaan, dat hij nu zegge hetgeen gezeid moet zijn, en vele dingen, die te zeggen zijn, uitstelle, en voor dien tijd oversla. De heldendichter volge dit en vliede dàt, omzichtig en spaarzaam in zijne woorden. Het zal braaf[1] gezeid zijn, indien een geestige te zamenstellinge een nieuw woord bekend make. Zoo het bij geval noodig zij, der dingen geheimenissen door nieuwe teekens aan te wijzen, zult ge moeten nieuwe woorden verzieren[2], die de gegerde Cethegen[3] nooit hoorden; en het zal u vrijstaan, indien ge het slechts bescheidelijk doet; en de nieuwe en onlangs verzierde[2] woorden zullen gangbaar worden, zoo ze, uit de Grieksche bron vloeyende, weinig gebogen worden. Doch wat zal het Roomsche volk aan Cæcilius[4] en Plautus[4] toestaan, hetgeen ze in Virgiel en Varius niet en willen lijden? Waarom benijdt men het mij, indien ik eenige Latijnsche woorden kan vinden, naardien Cato's en Ennius' tong 's lands tale verrijkt, en nieuwe namen der dingen voortgebrocht heeft? Het was en zal altijd geoorloofd zijn, geld van gangbare munte uit te geven. Gelijk de bosschen jaarlijks hunne bladers veranderen, en de eerste afvallen, zoo vergaat ook de oude eeuw der woorden; en die onlangs opkwamen, groeyen en bloeyen, gelijk de jeugd. Wij en alle onze werken zijn den ondergang onderworpen; hetzij 't land de zee inruimende, de vloten voor de Noordewinden beschut, dat een koninklijk werkstuk is; of dat een lang onvruchtbaar moeras, en bekwaam voor de galeyen, de nabuurige steden voedt en omgeploegd wordt; hetzij een vliet, eenen beteren weg vindende, zijn ril, de vruchten nadeelig, door kunst verleid hebbe; al dit en wat menschen gemaakt hebben zal vergaan; hoeveel te min is de eere en levendige bevalligheid der woorden geduurzaam! Vele woorden, nu niet gangbaar, zullen in zwang komen, en die nu gangbaar zijn zullen slijten, indien het gebruik, waarbij het gezag, recht en regel van spreken bestaat, dat zoo believe. Homeer heeft aangewezen, met wat eene mate der koningen en vorsten daden en droeve oorlogen beschreven mogen worden. Vooreerst is de klachte, in verzen met ongelijke voeten gepaard, beschreven; daarna ook vrolijke zaken, die naar wensch gingen. Wat dichter nochtans de nederige klachten eerst uitgaf, daarom twisten de letterkunstenaars, en de zaak hangt nog in 't recht. Een dolheid wapende Archilochus met jamben, gelijk eigen[5]. Blijspelen en hoogdravende treurspelen hebben dezen voet, bekwaam tot gesprek en om 't geraas des volks te verdooven, en tot spelen geboren, aangenomen. De Zanggodin leerde met Lyrische verzen verhalen Goden en Godenkinders, en den kampvechter, en het paard, dat in den renstrijd triomfeerde, en der jongelingen bekommeringen, en vrije gelagen. Waarom geef ik mij voor eenen Poeet uit, zoo ik niet kan nochte weet, alle deelen naar den eisch, en de veranderingen waar te nemen? Waarom wil ik, mij t' onrecht schamende, liever niet weten dan leeren? Een blijspel wil met geene treurverzen beschreven worden. Thyestes' gastmaal wil mede niet met slechte verzen, en die bijkans den blijspele passen, verhaald worden. Elke zaak, voegelijk uitgekozen, laat behoorlijke plaats hebben naar zijne stof. En nochtans klinkt somtijds het blijspel deftig, en de vergramde Chremes[6] kijft met een verheven stijl, en de treurspeler klaagt veeltijds met gemeenen kout. Zullen Telef en Peleus, daar ze beide arm en balling zijn, eenen hoop opgeblazen en trotsche woorden uitworpen, indien ze 't hart des aanschouwers door huune klachten willen beroeren? Het is niet genoeg, dat gedichten schoon zijn, laat ze ook vriendelijk wezen, en 't gemoed des toehoorders voeren, waar ze willen. Het menschelijk aanzicht weet, gelijk het met den lachenden lacht, ook met den weenenden te weenen. Wilt ge hebben, dat ik schreye, zoo moet ge zelf eerst schreyen; o Telef! o Peleus! dan treffen mij uwe ongelukken. Indien ge uw rol kwalijk speelt,

[1]beamen. — [2]L. Piso en zijne drie zonen. – [3]begin, aanvang. — [4]één, zelfstandig. — [5]De Schouwburg van M. Æm. Scaurus, Sylla's schoonzoon. Voor 't onzijdig geslacht van school, zie 't vroeger omtrent sneeuw, feest, fenster, enz. aangeteekende.

[1]fraai. — [2]verzinnen, verzonnen. — [3]Versta den welsprekenden Consul Cethegus, in den 2den Punischen oorlog. — [4]Oude blijspeldichters. — [5]als daarbij paste. — [6]Persoon uit Terentius' Zelfkweller.

zoo zal ik slapen, of u uitlachen. Droeve woorden passen een bedrukt aanzicht, den verbolgen woorden vol dreigementen, den spelenden dartele, den deftigen eene rustige reden; want Natuur geeft ons inwendig eene plooi van allerhande fortuin. Zij verwekt ons tot blijschap, of gramschap; of zij benaauwt ons, en slaat ons door droefheid neder; daarna uit ze de hartstochten door de tong, 's gemoeds tolk. De Ridderschap en het gemeene volk van Rome zullen lachen dat ze schateren, indien de woorden met des sprekers staat niet overeenstemmen. Veel scheelt het of meester of knecht spreekt, of een bedaagd oud man, of een, die nog in de hitte zijner bloeyende jeugd is, of eene vrouw van staat, of eene naarstige voester, of een reizend koopman, of een akkerman, een Kolcher, of een Assyrier, een Thebaan, of Argiver, of de schrijver zal het gerucht volgen, of iet versieren, dat daarmede stemt. Indien ge Achilles verheerlijken wilt, bootseer hem wakker, verbolgen, onverbiddelijk, straf; hij loochene dat hij onder de wetten sta; hij sta door zijne wapens naar alles. Medea zij wreed en onverzetbaar, Ino bedrukt, Ixion trouweloos, Iö omzwervende, Orestes droef. Indien ge wat ongemeens op het tooneel brengt, en gij een nieuwe personagië wilt ten toon stellen, die volharde ten einde toe, als hij van den beginne was, en zij altijd zich zelven gelijk. Zwaar valt het, van gemeene zijne eigen dingen te maken. Beter zult ge van Troje doen spelen, dan of ge onbekende en te voren nooit gehoorde dingen aan den dag zoudt brengen. Gij moogt van gemeene stoffe wel uw eigen maken, indien ge niet stip blijft staan op de slechte orden, die voor elk een openstaat, en hen niet al te getrouw, van woord tot woord, zoekt te vertalen, en, als een navolger, u in zulk eene engte begeeft, waaruit gij u door schaamte en de wet des werks niet zult kunnen redden; nochte gij zult zoo beginnen gelijk eertijds die omlooper:

„Ik zal Priams fortuin en eedlen oorlog zingen."

Wat zou dees stoffer, 'tgeen tot zoo groot eenen hoha paste, voor den dag kunnen brengen? Bergen willen baren, en daar koomt een belachelijk muisken voor den dag. Hoeveel te beter dees[1], die niet ongerijmds voorneemt?

Verhaal me, o Zanggodin! den man, vol listigheden,
Die na den Trooischen val zag veler lieden zeden
En zinlijkheên en steên.

Hij poogt niet rook uit glans, maar glans uit rook voort te brengen, om glimpelijk hieruit wonderen te laten spruiten; namelijk Antifaat en Scylle en Kyklops en Charybdis; en hij begint Diomedes' wederkomste niet van Meleagers omkomen; nochte den Trojaanschen oorloog van het paareyeren[2]: altijd haast hij naar het einde, en verrukt den toehoorder tot het middenste zijner vertellinge, gelijk of ze bekend was; en laat na die dingen, waarvan hij wanhoopt die sierlijk te kunnen uitbeelden; en liegt, en mengt waarheid en logen zoo ondereen, dat het middenste van het eerste, en het laatste van het middenste niet verscheelt. Hoor gij eens, hoe ik en het volk het hebben willen. Wilt ge dat de tapijten hangen blijven, en de toehoorder zitte, tot dat de speler roept: „klapt in de handen[3]!" zoo moet ge op de zeden van ieders oude[4] letten, en elks licht veranderlijke natuur en jaren hare eigenschappen bijzetten. Het kind, dat nu spreken kan en alleen gaan, heeft eenen trek, om met zijns gelijken te spelen, wordt gram, en lichtelijk gepaaid, en verandert alle oogenblikken. Eindelijk d' ongebaarde jongeling, buiten meesters bedwang, is vermaakt met paarden, en honden, en oefenplaatse[5], zoo buigzaam als was tot ondeugd, vijand van onderwijs, een traag kenner van zijn oorbaar[6], een spilpenning, fier, begeerig en wispelturig van zinnen. De manuelijke oude[4],

[1]Nam. de dichter der Odyssea. — [2]van Leda. — [3]Gelijk aan 't slot van iedere tooneelvertooning plaats had. — [4]leeftijd. — [5]worstelperk. — [6]eigen voordeel.

en het gemoed, van oefeninge veranderende, tracht naar rijkdommen, vriendschap, en eere, wacht zich te begaan hetgeen haast mocht berouwen. Veel ongeval komt den ouderdom over, omdat hij goed zoekt, en ellendig zich van 't verkregen onthoudt, en vreest het te gebruiken; of omdat hij alles beschroomd en koeltjes bedient, een uitsteller, groot van hope, een suffer, en begeerig naar het toekomende, korzel[1], moeyelijk, een prijzer van zijnen voorleden tijd, toen hij een kind was, een bestraffer en bediller der minderjarigen. De wassende jaren brengen veel gerijfs mede, de afnemende benemen het. Opdat men een oud man niet een jongmans rol late spelen, en een kind een mans rol, zoo moet men altijd blijven in de eigenschappen, die ieders oude passen, of de zaak wordt gespeeld of verteld op het tooneel, als geschied wezende. Het gehoorde raakt min het gemoed dan 'tgene men met zijn oogen gezien heeft, en van den ziener zelf ingenomen[2] wordt; nochtans zult ge niet op het tooneel brengen hetgeen binnen behoort te geschieden; en vele zaken zult ge voor den oogen verbergen, die flus van den tegenwoordig sprekenden verteld zullen worden. Medea vermoorde hare kinders voor den volke niet, nochte de schendige Atreus koke het menschelijk ingewand niet in 't openbaar, nochte Progne werde in een vogel, Kadmus in eene slang veranderd. Al wat ge mij zoo vertoont, dat haat ik, als een die het niet gelooft. Een spel, dat aangenaam zal zijn en dikwijls gespeeld worden, zij korter nochte langer dan vijf bedrijven; nochte mengt er geenen God in, 't en zij dat er een knoop t' ontwarren is; nochte daar spreke geene vierde personagië. De Rei[3] neme den persoon eenes spelers waar, en zij deftig en mannelijk, en zinge niet midden onder de bedrijven, hetgeen ter zake niet diene, en niet bekwaam daarop passe. Hij begunstige den vromen, en rade de vrienden ten beste, en breidele de vergramden, en heb ze lief, die schuw voor gebreken zijn. Hij prijze korte maaltijden, heilzame rechtvaardigheid, en den vrede met open poorten. Hij bedekke 't vertrouwde, en bidde en smeeke de Goden, dat het geluk den ellendigen zijn aanschijn biede, en den hovaardigen verlate. De fluit was toen niet, als nu, met koper overtrokken, en eene nabootster der trompette, maar dun en enkel met weinige gaatjes, dienstig om te blazen en de reyen te helpen, en niet bekwaam om de nog niet al te dicht bezette zitplaatsen met geluid te vervullen, daar het kuische, zuinige, en stemmige volk in zoo kleen een getal vergaderde, dat het telbaar was. Maar sedert het, als overwinner, begon land te winnen, en den kreits der vesten wijder uit te dringen, en den geest[4] op vierdagen onbestraft hij dage met wijn te toeven[5]; toen kregen verzen en gezangen meer vrijheids. Want hoe zou de ruwe boer, van zijnen arbeid rustende, onder het stedevolk, en d' oneerlijke met den eerlijken gemengd, zich kunnen bestieren? Alzoo heeft de pijper gebaar en overdaad bij de oude kunst gevoegd, en heen en weder zwierende, zijn gewaad langs het tooneel gesleept. Alzoo zijn ook de tonen met de deftige snaren aangegroeid, en de vloeyende welsprekendheid heeft eene ongewone taal voortgebracht, en het nutkundig[6] voorstel, een voorspeller van toekomende zaken, verscheelde niet van de Delfische Godspraak. Die met treurzangen naar den prijs van eenen slechten bok stond[7], heeft korts daarna ook wilde Saters naakt op het tooneel gebracht, en die eerst hard was heeft er, behoudens de deftigheid der treurspelen, boerterij gezocht in te mengen; omdat de aanschouwer geofferd en wel gedronken hebbende, en uitgelaten zijnde, en met aanlokkingen en aan-

[1]Thans tot korselig verlengd. — [2]waargenomen. [3]Het Koor der oude Tooneeldichten (verg. ook Vondels Reyen). — [4]Versta: den schuts- of beschermgeest. [5]begroeten, onthalen. — [6]nuttig te kennen. — [7]Verg. boven, bladz. 81a,

gename nieuwigheid most opgehouden worden. Maar men moet de schimpers en kakelachtige Saters zoo op het tooneel brengen, en het ernstige met het boertige zoo mengen, dat niet, zoo wat God of held, met koninklijk goud en purper uitgestreken[1], eerst te voorschijn kome, geenen komenypraat[2] spreke; of, terwijl hij schuwt te gemeen te spreken, niet dan wind en rook voortbrenge. Het treurspel, dat geene slechte verzen uitworpen wil, zal schaamachtig onder de dartele Saters verkeeren; gelijk een statige vrouw, die op feesten tot dansen gedrongen wordt. O Pisonen! indien ik schimpdichten woû schrijven, 'k zou niet alleen ongebloemde en onsierlijke eige woorden gebruiken, nochte pogen zooveel van de treurspelige deftigheid te verschelen, dat er geen onderscheid zij of Davus[3] spreke, of de stoute Pythias[3], die Simon voor eenen talent[4] gesnoten[5] heeft, of Sileen, een dienaar en wachter van den alvoedenden God. Ik zal een schimpgedicht versieren van bekende zaken, dat ieder hoopt, hetzelfde te kunnen doen, en die het durf bestaan, daarover te veel zweete en te vergeefs arbeide. Zooveel vermag de ordre en de t' zamenvoeging. Zooveel luisters krijgen de gemeene dingen. De Faunen, uit den bosschen op het tooneel gebrocht, hoeden zich, mijns oordeels, dat ze door al te doorwrochte verzen niet dartel zijn, als of ze onder hovelingen verkeerd hadden, nochte vuile of lasterlijke woorden uitsmijten; want de ridders, de treffelijksten en rijksten stooten zich hieraan; en zij hooren niet gaarne en prijzen niet hetgeen de gemeene man prijst. Een korte lettergreep voor eene lange wordt een jambus genoemd, een snelvoet, waarvan de jambische verzen ook den naam van trimeter[6] gekregen hebben, wanneer ze zesvoetig waren. Eerst waren de jambische verzen van begin tot het einde al eveneens; onlangs hebben ze ook voegelijk kunnen lijden, dat er vaste spondeën tusschen zijn gevoegd, zulks dat ze uit de tweede of derde rustplaats niet gestooten werden, om wat langzamer en wat deftiger te klinken. In Attikus' edele trimetren worden de jamben zelden gebruikt in de tweede of vierde rustplaatsen; en het brandmerkt Ennius' verzen, die met eenen grooten boha op het tooneel kwamen, dat ze al te haastig of achteloos, of zonder kennis van de kunst gemaakt zijn. Alle oordeelaars zien de feilen der verzen niet, en de Romeinen loopen er al te ruig over. Zal ik daarom in mijne dichten buiten het spoor loopen? of achten, dat het mij vrij staat en wel afgenomen zal worden van allen, die mijne feilen zullen zien? Endelijk, ik heb wel misslagen vermijd, maar geenen prijs behaald. Doorsnuffelt gij, nacht en dag, de boeken der Grieken! Maar onze voorouders hebben Plautus' verzen en boerterijen zeer geprezen, al te jammerlijk, dat ik niet zegge al te dwaas, zich over beide verwonderende; indien ik en gij maar kunnen een onbeschoft van een geestig woord onderscheiden, en een goed geluid, op onze vingers, en met den ooren oordeelen. Men zeit, dat Thespis het onbekende slag van treurspelen eerst gevonden, en op wagens gevoerd hebbe die gedichten, welke gezongen en gespeeld werden van personagiën, wier aangezichten met wijnmoer bestreken waren. Hierna heeft Æschylus, vinder van grijns en heerlijke kleedinge, een tooneel van lichte balken gebouwd, en hoogdravende leeren spreken en op broozen treden. Na dezen is het oude blijspel met eenen grooten lof opgekomen; maar de vrijheid verviel tot misbruik en tot een gewoonte, die men met wetten toomen most. De wet is aangenomen, en de rei werd stom door verbod van schimpen. Onze Latijnsche Poëeten, die treuren blijspelen dichtten, hebben niets onbezocht[1] gelaten, en geenen kleinen prijs behaald, omdat ze de voetstappen der Grieken dorsten verlaten, en hunne eige daden verheffen; en Italië zoude niet machtiger door zijne dapperheid en befaamde wapens worden, als door zijne welsprekendheid, indien de Poëeten het vijlen en beschaven van hun werk, en het wachten van uitgeven niet verdroot. Gij lieden, van Pompiliaanschen bloede, berispt de verzen, die niet lange onder handen en veel verbeterd en tienmaal uitgeschrapt zijn geweest. Omdat Demokriet gevoelde, dat het vernuft meer vermocht dan de arme kunst, daarom heeft hij de wijze Poëeten buiten den Helikon gesloten. Sommige dichters willen hunne nagels niet korten, nochte den baard scheren. Zij zijn altijd eenzaam, en schuwen de badstoven[2]; want zij zullen den titel en naam van poëet krijgen, indien ze nooit het hoofd, 'twelk met geen nieskruid van drie Anticyren[3] te genezen was, van Licijn[4] hebben laten scheeren; en ik ben dwaas, die mijne gal in de lente zuivere, niemand zou anders beter verzen dichten; maar dit is mij de pijn niet waard. Ik zelf, niet snedig zijnde, zal dan een wetsteen verstrekken, die het ijzer kan scherpen. Niet schrijvende, zal ik nochtans zeggen, wat ze behooren te doen, die schrijven willen; waardoor men geest krijge; wat een Poëet aankweeke en onderwijze; wat betame of niet; waar schoonheid en gebrek in besta. Wijs wezen is de bron en oorsprong van het schrijven. Filozoofsche boeken kunnen u stof leveren, en de woorden zullen de zaak van zelf volgen, bij eenen die geleerd heeft, wat hij den vaderlande en vrienden schuldig zij; met wat liefde hij zijne ouders, broeder en huiswaard moet beminnen; wat eenes raadsheeren en rechters ampt zij; wat eenes veldheeren plicht in den oorloog vereische. Zulk een weet voorwaar elk persoon naar behooren te doen spreken. Ik wil, dat hij, die kunstelijk wil nabootsen, lette op het voorbeeld van leven en zeden, en daarvan de taal ontleene. Somtijds zal een onaardig spel, schoon van spreuken en wel uitgebeeld, en zonder kunst en geest, het volk meer vermaken en langer ophouden, dan verzen zonder wijsheid en ratelende grollen. De Zanggodin bestelde den Grieken, nergens naar staande dan naar eere, vernuft en een deftige uitspraak[5]. De Roomsche jeugd leert met lange redenen een geheel in honderd verdeelen. Laat Albijns[6] zoon zeggen, indien een van vijf genomen is, wat er overschiet? Vier. Ja, gij zult uw goed wel kunnen bewaren. Doet één bij vijf, wat komt er uit? Zes. Wanneer geld- en goedzucht het hart eens ingenomen heeft, meenen we, dat er onsterfelijke verzen zullen kunnen gedicht worden? De Poëeten willen nut of vermaak toebrengen, of te gelijk nutte en genoegelijke dingen. Al wat ge voorschrijft weest daar kort in, opdat leerzame zinnen haast[7] begrijpen hetgeen gezeid wordt, en dat getrouwelijk onthouden. Al wat overtollig is, vloeit uit een volle borst. Laat het versierde[8] om 't vermaak bijkans geloofwaardig wezen, en de fabel juist, in al wat ze wil, geene waarheid schijnen, en het verslonden kind niet weder levendig uit Lamia's[9] buik trekken. De raadsheeren walgen van vruchteloozе[10] dingen. De Roomsche jonge ridders versmaden harde poëzy. Wie den oorbaar met het genoegelijk mengelt, den lezer vermakende en te gelijk onderwijzende, die heeft het rechte wit getroffen. Dit boek wil aan den man; dit gaat over zee en rekt de faam des vermaarden schrijvers. Nochtans vindt men feilen, die men over 't hoofd moet zien; want altijd klinkt de snaar niet zoo als het hand en gehoor hebben

[1]versierd. — [2]winkelpraatjens (van koopmanry, d. i. koopmanschap, kleine neering, waarvan men later verkeerdelijk kom-en-eisch gemaakt heeft). — [3]Personen uit Terentius' blijspelen. — [4]geldsom. — [5]bedrogen, bij den neus gehad. — [6]D. i. driemaat.

[1]onbeproefd. — [2]bad-kamers. — [3]In Griekenland, door zijn tegen krankzinnigheid voorgeschreven nieskruid vermaard. — [4]De Figaro der Romeinsche oudheid, naar Cezars barbier dus geheeten. — [5]Versta: welsprekende voordracht. — [6]D. i. een woekeraars-. — [7]spoedig. — [8]verdichte. — [9]vrouwelijke Vampier der oudheid. — [10]onvruchtbare.

willen; en dikwijls schreeuwt ze te fijn, wanneer men ze grof hebben wil; en men treft niet juist altijd het wit, daar men met de boog naar mikt; maar waar het meestedeel van een gedicht uitsteekt[1], daar zal ik mij aan weinige feilen niet stooten, die uit geen verzuim spruiten, of die men van nature niet verhoeden kon. Wat dan? Gelijk een letterzetter[2], zoo hij altijd in hetzelfde mist, hoewel hij berispt is, niet kan verschoond worden; en een cytherspeler bespot wordt, die altijd op eene zelvige snare mist; zoo acht ik hem, die dikwijls mist, en hij wordt Cheriles gelijk, over wien ik mij al lachende verwonder, wanneer hij twee- of driemaal een goed vers dicht; en mij jammert, wanneer de goede Homeer eenen misslag begaat. Maar in een lang werk kan men zich lichtelijk vergrijpen. Poëzy moet wezen als schildery[3], van dewelke eenige u meer vermaken zal, indien ge dichte bij staat, en andere zoo ge van verre staat; deze wil in het donker staan; de andere, die het scherp oordeel des kenners niet vreest, wil in 't licht gezien wezen; deze wil maar eens aanschouwd, de andere tienmaal met lust gezien worden. Hoewel gij, o oudste broeder! van uwen vader te recht gestuurd wordt, en van u zelven wijs genoeg zijt, zoo onthoud nochtans dit: dat zekere dingen eenen middelweg hebben, en iet daarin te[4] verdragen is[4]. Een tamelijk rechtsgeleerde en woordhouder[5] verscheelt wel van den welsprekenden Messala, en weet zooveel niet als Aulus Cascel; maar evenwel houdt men iet van hem[6]. Middelmatig in Poëzy te zijn laten Goden, nochte menschen, nochte schouwburgen[7] toe. Gelijk een ontstelde muziek, op groote maaltijden, dikke balsem en maankop met Sardischen honig, onaangenaam zijn, omdat men wel zonder die maaltijd houden kan; zoo wordt ook de Poezy, die om het hart te verkwikken opgekomen en gevonden is, indien ze een weinig van de volmaaktheid afwijke, gansch niet geacht. Die niet kan spelen, onthoude zich van kampvechten; die op den bal, worp en tolspel niet is afgerecht, houde zijn rust, opdat de menigte der toezienderen hem niet met reden uitlachen. Die geen verstand van dichten heeft, wil evenwel verzen maken. Waarom niet? Ik ben een vrije en welgeboren, byzonder daar men mij schattende bevindt, dat ik ridders goed hebbe, en niemand wat op mij te zeggen heeft. Hebt ge natuur niet te baat, onderwindt u niet te zeggen nochte te dichten. Gij hebt het oordeel wel, en de voorzichtigheid. Indien ge nochtans voordezen iet geschreven hebt, laat Metius, uw vader, en ik dat hooren, en daarvan oordeelen, en hou uw schriften negen jaren bij u thuis. Wat niet uitgegeven is, kan men t'elkens weder uitschrabben. Een eens gesproken woord wil niet weder te rugge. De heilige Orfeus, der Goden tolk, heeft de woeste menschen van moord en het goddelooze leven afgeschrikt; hierom zeit men, dat hij tijgers en verslindende leeuwen temde, en Amfion, de bouwer van het Thebaansche slot, de steenen met zijn luitspel en vleyende gebeden leidde, waar bij wilde. Dit was de wijsheid van ouds, het gemeen van 't eigen, het heilige van 't onheilige te scheiden, te beletten, dat men zonder onderscheid niet bij elkanderen sliep, huwelijksregels voor te schrijven, steden te bouwen, wetten in te stellen. Aldus zijn de heilige Poeeten en verzen aan naam en faam geraakt. Hierna hebben de treffelijksten, Homeer en Tyrtæus, de manhaftige harten met hunne verzen ten oorloog aangestookt. De orakels zijn door verzen uitgesproken, en zoo is de weg des levens aangewezen; der koningen gunst is door dichtmaat verkregen, de tooneelspelen gevonden, en de rest[8] des langen arbeids gevonden; opdat ge u immers der Zanggodinne, op de lier uitgeleerd, en om Apollo's gezangen niet behoeft te schamen. Men heeft onderzocht, of men door natuur of door kunst een goed vers dicht. Ik zie niet, wat voordeel het staan naar de kunst, zonder eene rijke ader, inbrenge; nochte ook niet, wat nut een ongeslepen vernuft bare. Het een behoeft des anders hulp, en zij passen wel te zamen. Wie tot zijn voornemen wil komen, moet in zijne jonkheid veel lijden en doen, veel hitte en koude uitstaan, van wijn en minnespel zich onthouden. Die, in Pythische spelen, op de fluit speelde, leerde eerst, en ontzag zijnen meester. Nu is het genoeg dat men zegge: „ik dichte wonderlijke gedichten; de kramp vaar hem in zijne knie, die de leste is; ik achte het schande achter te blijven, en te bekennen, dat ik, hetgeen ik niet geleerd hebbe, niet wete." Gelijk de stads roeper de lieden om iet te koopen te zamen roept, zoo doet de Poëet, die landrijk is, en veel gelds op woeker zet, de vleyers tot het gewin loopen. Is het een, die iemand wel toeven[1], en voor den lichtbewogen armen hals borg blijven kan, en hem uit een verwerd pleit redden, het zal mij wonder geven, zoo die zalige man eenen logenachtigen van eenen waren vriend kan onderkennen. Gij, hetzij gij iemand wat gegeven hebt of geven wilt, laat die, vol van vreugd, tot uwe gedichte verzen niet gebrocht worden, want hij zal schreeuwen: „schoon, fraai, braaf!" hij zal er om besterven, ook tranen uit zijne oogen storten; hij zal opspringen, met zijne voeten op de aarde stampen; gelijk, die gehuurd zijn om het lijk te beschreyen, meer misbaars bedrijven dan de van harte bedroefden, alzoo ontstelt zich de schimper meer dan de warachtige prijzer. Men zeit, dat de koningen met veel wijns opvullen en tot drinken parsen, dien ze willen doorgronden, of hij hunne vriendschap waardig zij. Wilt ge verzen dichten, laat u met geen vossenvel bedriegen. Wanneer ge iet voor Quinctilius[2] laast, zoo sprak hij: „ei lieve, verbeter dat en dat;" indien ge zeidet, dat ge niet beter kondt, en te vergeefs twee- of driemaal onderzocht hadt, dan beval hij het uit te wisschen, en de kwalijk gedichte verzen te hersmeden. Indien ge uw gebrek liever wondt voorstaan dan verbeteren, zoo sprak hij niet een woord meer, of dede geene verloren moeite, opdat ge te min u en uwe verzen zonder naarijveraar[3] alleen zoudt liefkozen. Een goed en voorzichtig man zal kunstelooze verzen berispen, de harde bestraffen, de oncierlijke doorhalen, al te overdadige cieraden besnoeyen; die niet helder genoeg zijn, zal hij eenen luister geven, het twijfelachtige wraken, en hetgeen verandering eischt aanwijzen. Een Aristarchus[4] zal hij worden, en niet zeggen: „waarom zal ik mijnen vriend om beuzelingen versteuren?" Deze beuzelingen zullen den eenmaal beschimpten en kwalijk onthaalden tot groote gebreken vervoeren. Wijze lieden ontzien eenen dwazen Poëet te genaken, en vlieden voor hem als van eenen, die met schurft of geluwe[5], of zinneloosheid, of bezetenheid geplaagd wordt. De jongers jagen hem, en neskebollen[6] volgen van achter. Dees, terwijl hij hoogdravende verzen uitrispt en dwaalt, valt, gelijk een vogelaar, die op merlen gaapt, in put of graft. Hoewel hij lange schreeuwt: „helpt! burgers, helpt!" niemand wil hem uithelpen. Indien iemand hem wil helpen, en een touw nederlaten, ik zal zeggen: „wat weet ge of hij al willens hierin gesprongen is, en geholpen wil wezen?" en ik zal u het omkomen des Siciliaanschen Poeets[7] vertellen. Terwijl Empedokles[8] voor eenen onsterflijken God wil gehouden wezen, springt hij al koud in den brandenden Etna. Laat de Poeeten, lust het hun, sterven en bederven. Wie iemand tegens zijnen dank behoudt, doet zooveel of hij hem doodsloeg; en hij heeft het meer als eens gedaan; en of hij al uitgetrokken

[1]uitstekend is, uitblinkt. — [2]Verhollandscht voor afschrijver. — [3]schilderwerk. — [4]Lat. voor moet worden. — [5]voorspraak, pleitbezorger. [6]acht men hem iets waard. — [7]Eig. aanplakpijlers. — [8]het eind.

[1]onthalen. — [2]Zie boven, Ie Boek, Gezang 24. — [3]mededinger. — [4]naauwlettend beoordeelaar. [5]geelzucht. — [6]dwaashoofden. — [7]De diepzinnig bespiegelende Empedokles, die, naar men fabelde, in de Etna gesprongen was. — [8]Die als heilig beschouwd werd.

waar, hij zal evenwel geen mensch weder worden, en de liefde eener schandelijke dood niet afleggen; en het blijkt niet genoeg, waarom hij verzen dicht, of hij in zijn vaders asscheu gepist heeft, of hij bloedschendig eene bezoedelde plaats, van den bliksem getroffen, omgewroet heeft. Zeker hij raast, en de moeyelijke opzegger van zijne verzen verjaagt geleerden en ongeleerden, gelijk de beer, die de traliën van zijn kot gebroken heeft; maar dien hij bij de slippen krijgt, houdt hij, en vermoordt hem met lezen, en, als een bloedzuiger, laat het vel niet los, voor dat hij dronken van den bloede is.

Eenzame Aandacht in de Vasten[1].

Secura quies, et nescia fallere vita[2].

Een eenzaam Kluizenaar
Nam zijn getijden waar,
Daar 't beekje spiegelklaar
Langs 't kluisje vloeit,
De klaverweide schaaft,
Zijn dorre lippen laaft,
Geboomt met vocht begaaft,
En mild besproeit.
Hij docht om geen verdriet.
Dan zag hij, in 't verschiet,
Bij wijle een spits, of iet
Gelijk een kerk.
Zijn aandacht, als een boog
Gespannen, voert zijn oog
En zinnen steil omhoog,
Ja, boven 't zwerk;
Daar d' Engelen zingen,
Krioelen, en klingen[3],
En dansen en springen
Om God, hun lot, hun eenigste wit.
„O jeugd, o vreugd, wat leven is dit!"

Dan zat, dan sprong hij wat;
Dan had, dan zong hij dat;
Of schreef, of las een blad;
Dan prees zijn toug,
In aangename stilt',
Zijn God, zijn hoop, zijn schild!
Daar d' Afgrond vier op spilt,
Die hem besprong.
Toen sprak hij onbevreesd:
„Gij zijt dat spook[4] geweest,
Dezelve tuimelgeest,
Die, met Gods Schrift,
Het afgevaste Woord[5],
Mijn Kruisheer, klampt aan boord,
Met staat en eer bekoort,
En Helsche drift;
Maar hoe gij dit mengelt,
Uw doolhoven strengelt,
Uw tronie verengelt,
Gij zijt de Nijd, de baarlijke Droes.
Hoû rust! mij lust geen giftige kroes."

„Ik ken uw nukken wel,
Tooneel- en guichelspel;
Uw Hemel is een Hel,
Vol druk, vol weên.
Hoe schoon gij u verguldt,
En oefent mijn geduld,
Schoon ieder brast en smult,
Mij lust geen steen;
Die kost is veel te raauw.
Al wordt het liehaam flaauw,
Ik leef bij manne en dauw;
O plompe vond!
Gij spant vergeefs dit net.
Een kei is geen banket;
Maar lekker aas besmet
En lokt den mond.
Uw aanslagen stinken;
Loop elders rinkinken!
Laat anderen hinken;
Gods knecht houdt, recht en simpel en slecht,
Het pad naar stad, daar Jezus voor vecht."

„Wat smaakt zoo zoet, als spijs
En vrucht van 't Paradijs,
Genut met lof en prijs?
Dees voedt mijn ziel.
Dit heilig Hemelsch brood,
Een troost in druk en nood,
Uit den genadeschoot
Des Vaders viel;
Geen winter schendt Gods palm,
En waarom spreuk en galm
Van koning Davids Psalm
Dus loos misduid,
Op dien verkeerden zin?
Hier schuilen slangen in.
Ik stort me van geen tin,
Op zulk een fluit.
Mijn ooren verduren
Dat zoet tureluren.
Zij kennen uw kuren.
Uw spook is rook en nevel en wind.
Wie wijkt en strijkt, is razende blind."

„Al biedt ge nog zooveel,
En toont me, op 't bergtooneel,
Wat in dat lustpriëel
De zon beschijnt;
Ik luister naar geen eisch
Van wulpsch en welig vleisch,
Noch eer van 't aardsch paleis,
Die snel verdwijnt.
Mijn wellust is mijn boek,
In een vergeten hoek;
Dees stomme leert me kloek,
En spreekt met mij.
Daar val ik God te voet;
Zijn Geest, het hoogste goed,
Mijn geest ontvonkt door gloed
Van Poëzij.
Schuif toe uw vertooning!
Mijn Jezus, mijn Koning,
Is al mijn belooning;
Ik eer den Heer van 't kruis, in mijn kluis;
Dat zwaard vervaart het logengespuis."

[1]Zinnebeeldige, maar hoogst zangerige voorstelling van een te vergeefs, door een Hemelsch vizioen, van den Booze verzochten kluizenaar. — [2]D. i. Een zekre rust, en onbedriegelijk leven. — [3]Rijmshalve voor klinken. [4]droombeeld. — [5]Versta: Jezus in de woestijn.

Gethsemane of Engeletroost.

De Godheid trok, in 't lichaam van Marye,
Het liehaam aan, opdat ze lijden zou,
Tot 's menschdoms heil, wat wet en profecye
Had afgebeeld en voorgespeld zoo trouw.
Dees uur genaakte, als Jezus, met verlangen
Naar 't heilzaam Kruis, zijn liehaam en zijn bloed

Had uitgereikt, daar dankbaar met gezangen
Het twaleftal God looft voor 't Hemelsch goed.
De leerling had den Meester, hier in 't midden
Ter Paaschfeeste, al op snooden prijs geschat;
Nu gingen ze uit met God, om God te bidden.
De bidplaats was d' Olijfberg, bij de stad.
Messias scheidt zich af van alle d' andren,
Opdat Hij zich nu wapen' met gebeên;
Het treurtooneel zal draayen, en verandren;
De bende komt, en Judas treedt voorheen[1].
D' aanstaande schimp en smaad, de smert van 't lijden
Ontvouwen zich voor zijn alwetende oog;
En schoon de Zoon dit flus zag met verblijden,
Niet minder dan de Vader zelf omhoog;
De krankheid der nature is niet gescheyen
Van 't lichaam, daar de geest den strijd gevoelt,
En duizend weên, nooit uitgebeeld met schreyen,
Een gloed van pijn, door tranen nooit verkoeld.
Hij voelt alreê de koorden, d' ijzre vuisten,
En 't lastig kruis. Hij hoort den smaad en schimp,
Hij kent alreê, wat vijanden Hem kruisten,
Met schijn van Schrift en Farizeeuwschen glimp.
Het bloedgeld ziet Hij zijn scholier ontvangen,
En tegens God den Onderling gekant;
Het purpren kleed om zijne schonders hangen,
Den rieten staf Hem steken in de hand.
Hij voelt de smart der doornekrone en roeden
En nagelen. Hij proeft, gesmacht van dorst,
De gal en eêk der tijgersche gemoeden;
Hij voelt de speer, den moordsteek in zijn borst.
Hij worpt zich neêr wel driemaal, schijnt te zinken
In 't graf des doods, en bidt in dit geschil:
„O Vader! laat mij dezen kelk niet drinken;
Doch Vaders wil sta boven mijnen wil!"
Hij worstelt met de dood in zijn gebeden;
Het doodzweet breekt Hem uit, zoo rood als bloed.
Het bloed, uit angst, komt vloeyen, langs zijn leden
Op d' aarde, daar Hij neêrstort, flaauw van moed.
Den Vader komt dit moordgeschrei ter ooren,
En zendt[2] ten troost, uit 's Hemels hoogsten troon,
Een Engel neêr aan zijnen eerstgeboren
En eenigen en troosteloozen Zoon.
Hoewel de naam des troosters wordt gezwegen,
Het was misschien d' Aartsengel Gabriël,
Die voortijds brocht de boodschap van Gods zegen
Aan Jozefs bruid, in d' onbesmette cel.
Hij vindt hem op zijn aanschijn neêrgevallen,
In stof en bloed, dat van dit aanschijn droop,
Daar Cherubijns om wenschen met hun allen.
Hij heft hem op, en heldert Jezus' hoop.
Hij stut den hals en 't hoofd, en streelt de kaken
Met zijne hand, nog zachter dan fluweel.
Hij kust Gods mond, en schijnt hem aan te blaken,
En sterkt het hart, met geur uit Gods prieel[3].
Hij spreekt ten leste: „O eenige uitgekoren!
O erfgenaam van God en 't hemelsch Rijk!
Wat is uw hoofd een kroon om hoog beschoren!
Wat is die kroon uw schimpkroon ongelijk!
Hoe wil uw naam en titel alle namen
Verdooven, als de Hemel, Aarde, en Hel,
Voor u geknield in Jezus' naam, te zamen
Zich buigen voor uw troon en voetschabel!
De Heemlen en alle Engelen verlangen
Naar uw komste en blijde Hemelvaart.
Ons Paradijs luikt op van groot verlangen;
Alle oogen zien, vol hoops, benedenwaart.
Al wordt ge in 't aardsch Jeruzalem verschoven,
Ter poorte uit naar den Kruisberg heengeleid,

[1]vooruit. — [2]Versta: Hij zendt. — [3]lusthof (beter met Van Lennep van préau, dan met Bilderdijk (als bidcel) van prier af te leiden).

Een schooner stad, Jeruzalem daar boven.
Ontsluit voor u haar glans en heerlijkheid.
De mantel, uw triomfkleed, wordt geschapen,
Vol zonnen en vol starren, rijk gezaaid,
Vol fenixen. Het kruis, uw heerlijk wapen,
Zal glinstren, waar de zon haar oogen draait.
Hoe kan 't geloei der Schriftgeleerde stieren,
Dat vloeken, dat verlastren, uwe Faam
Verdooven? Geen gebulk van tempelieren
Verdooft de loftrompet van Jezus' naam.
Bloeddruppelen verkeeren in robijnen,
In perlesnoer de tranen, hier gestort.
De zon en maan staan doof, hoe schoon zij schijnen,
Als gij uw kleed met diamant omgordt.
Dat titelschrift, ten schimpschrift van de waarheid,
Aan 't kruis gehecht, eerlange der Hebreên
Schijnheiligheid, met goddelijke klaarheid,
Verwijten zal dien hoon, bij u geleên;
Wanneer ge heerscht door nimmer eindende eeuwen,
In 't onbepaald en eeuwig erfgebied,
Als Gods Gezalfde en Koning der Hebreeuwen
En Onhebreên, waar 't licht zijn stralen schiet.
Verberg uw glans en Godheid nog drie dagen,
Een oogenblik bij d' aanstaande eeuwigheid;
Zoo ras de zon dan 's morgens stijgt te wagen,
Zal 't licht u zien gewekt met majesteit.
Dan zullen dood noch graf u langer houden;
Uw grafwacht, al verbaasd op dat gerucht,
Zoo menige als op zichtbre macht betrouwen,
Uit schaamte en angst, zich geven op de vlucht.
Ten spiegel van de kwaân, ten troost der vrome,
Zal God uw bloed hereischen van hun hand;
Wanneer de wraak en roode roê van Rome
Haar standert hier op 's tempels puinhoop plant[1].
De Rechter, met de Wetgeleerde vloeken,
Gedagvaard voor uw strengen rechterstoel,
Zal schaduwen in moordspelonken zoeken,
Op hoop, of eens uw grimmigheid verkoel'.
Terwijl we nog dat hoogste Recht verbeyen,
En gij alleen de wijnpers treden moet,
Betrouw, dat wij uw smeeken en uw schreyen
Den Vader biên, en vooren te gemoet.
Gij kent zijn hart en vaderlijke liefde:
Heeft hij van zelf het menschdom zoo bemind,
Dat zijnen Zoon, zijn hart, zoo bitter griefde,
Wat liefde draagt hij zijn gehoorzaam kind!
Gezegend hoofd der Serafijnsche Geesten!
Getroost u dan dit worstlen voor Gods eer;
Om God, om uw triomfen en uw feesten,
Aanvaard dien kelk, één kruiskelk, dan geen meer!"
D' Aartsengel wascht het aanschijn met zijn slippen,
En Jezus niet zoodra dien kelk ontvong,
Met eenen kus van troost voor mond en lippen,
Of mist hem, als een bliksem, op een sprong[2].

Ecce Homo[3].

Wien brengt de grijze Rechter daar
Ten rechthuize uit, in 't openbaar,
Door zijnen hofsoldaat ten toon?
Gekroond met eene doornekroon,
De koorde om d' armen stijf en straf,
Een riet, kwansuis de gonde staf,
In zijne hand; het purpre kleed
Hangt om de schouders. Wat een kreet
Van schimp verheft zich, uit de wolk
En drang van 't opgehitste volk,

[1]Bij de verovering van Jeruzalem door Titus. — [2]eensklaps. — [3]D. i. Zie den mensch.

Hetwelk, vol wrok en Helschen haat,
Om laag hem aangrimt, van de straat!
Schijnheiligheid van Farizeën
Noch Schriftgeleerden hier heneên
Ontbreken, stout en trotsch van geest.
Wie scherrep toeziet, spelt en leest
De wet van Mozes, in den boord
Van hunnen mantel, met Gods woord
Bestikt, zoo vol Hebreeuwsch gezaaid,
Als deerlijk door hun tong verdraaid.
D' een torscht het wetboek in den arm,
Een ander tergt een zwarten zwarm
Van horselen, die al bereid
Zijn angels, om d' Onnoozelheid
Te kwetsen, vinnig scherpt en slijpt.
Het bloed, dat door de dorens zijpt,
En langs den hals en boezem loopt;
Dat aanschijn, in zijn bloed gedoopt;
De stramen, in die zuivre borst;
Zijn armen, rood van bloed bemorst;
Onnoozel bloed, van top tot teen,
Zoo rood gevloeid door al zijn leên;
Verzachten nog de Helschheid niet,
Die dit ellendig schouwspel ziet,
En, onverzoend en onverzaad,
Hierom alleen geen tranen laat,
Maar vloekt Hem nog, door haat verblind,
Daar 't Roomsch Gerecht geen schuld bij vindt!
Wie mag dit zijn? Wie anders, och!
Dan Jezus zelf, die geen bedrog
Noch smet, noch vlek, noch misdaad kent.
Aartspriesters, Wetgeleerden! schendt
Gij dus uw handen aan Gods Lam,
Aan 't heilig bloed van Abraham
En David? Hoe verantwoordt gij
Dees dolheid? Wet en profeeij
Op niemand oogen dan op Hem.
O Koning van Jeruzalem,
Hoe staat ge hier van glans beroofd!
O doornekroon! gij drukt dat hoofd,
Om 'twelk de glans der Godheid straalt,
En daar Gods Duif op nederdaalt.
Is dit het stralende aangezicht,
Waaruit, op Thabor, 't Hemelsch licht,
Gelijk een zon, op d' aarde scheen?
En heeft dees mond de zuivre speên
Der Maagd gezogen, toen de tong
Der Englen Gods geboorte zong?
Is dit het koninklijk gestalt,
Waarvoor het Oosten nedervalt,
En offert wyrook, myrrhe, en goud?
Nog hoopt Pilatus, en betrouwt,
Dat zulk een schouwspel 't wreed geschal
Den lastermond eens stoppen zal;
Maar al vergeefs. Helaas! de stem
Is: „kruist Hem, kruist Hem! Voort met Hem!"
Al heeft Hij Lazarus gewekt,
De weeuw en wees een kruk verstrekt,
Den blinde een oog, den lamme een voet;
Geen weldaân, geen genoten goed
Gedenkt d' ondankbre, al ziende blind.
Alreede slaat men in den wind,
Hoe zij Hozanne zongen, toen,
De weg bestrooid met pallemgroen
En hunne kleedren, Hij de stad,
Als Koning, inreed, en zat
Zachtzinnig op zijn ezelin.
Zooveel vermag die booze spin
Der Schriftgeleerdheid, overtuigd
Van boosheid, als zij moordsap zuigt
Uit rozeblân en heilzaam schrift
Van Gods Oraklen, in vergift
Verkeerd, en daar de honigbij
Haar dauw uit trekt en lekkernij.
Pilatus, met zooveel geschreeuws
Des opgerokkenden Hebreeuws
En der Rabijnen lasterkeel,
Verlegen op Gods schimptooneel,
Verwijst in 't ende Emanuel.
Aanschouw hier God, elks guichelspel!

Lofzang van Sinte Agnes.

Op de wijze: O schoone Europea.

Hoe zalig was de Maagd,
Die Gode zoo behaagt,
Dat op haar ziel Het oog van Jezus viel,
Die dees bedauwde roos
Tot zijne bruid verkoos,
Zoo ras zijn licht Verheugde haar gezicht,
En zij hem opdroeg den morgenstond
Van 's levens genren En knop en kleuren,
In 't hart gewond.

Sinte Agnes was dees bruid,
Die oog en ooren sluit
En hart en zin Voor 's werelds Meremin[1],
Wiens honigzoete keel
De jeugd naar 't lustpriëel
Van Rome[2] troont En aanlokt, en vertoont,
Wat rijkdom, adel, en eer vermag,
Een sleep van staten En onderzaten,
En spel en lach.

Dit speet Symfronius,
Toen zij zoo fier den kus
Van 's levens Mei Zijn eedlen[3] mond ontzeî,
Juweelen, ring, en schat
Op straat met voeten trad.
Hoe blaakt de deugd Van hare schoone jeugd
Den Roomschen[4] jongeling, dag en nacht.
De vlam door 't weigren Begint te steigren
Met grooter kracht.

De vader van Symfroon,
Beladen[5] met den zoon,
De schoone vrijt, En aanlokt, en bestrijdt;
Maar Agnes, even trotsch,
Houdt stand, gelijk een rots,
In dit gedruisch, Getrouw en rein en kuisch;
Zij weigert Vesta de wierook-eer
Door hooger kennis, Acht schand noch schennis,
Hoe jong en teêr.

Maar d' Oppermajesteit
Bewaart haar zuiverheid,
Door 's Hemels Geest, voor 't eeuwig bruiloftsfeest;
Symfroon, ter dood geplet,
Verrijst door haar gebed,
En looft de kracht Van 't kruis, dus lang veracht.
De wraak verwijst ten viere Gods bloed,
Dat bluscht, in 't midden Des brands, door bidden,
Den rooden gloed.

Het ongeschonden Lam,
Gered door vier en vlam.

[1]Versta: Sireene. — [2]Het oude Rome nam., niet dat der Pausen. — [3]Versta: edelgeboren, adelijken. — [4]Romeinschen. — [5]begaan, bekommerd.

Biedt onvervaard Den hals het punt van 't zwaard,
En erft de martelfaam.
De daad bestemt den naam.
Haar Geest bij nacht Verschijnt eerlang de wacht
Bij 't graf, daar d' onders haar koud gebeent
En asch bewaken, En God genaken,
Niet onbeweend.

Zij blonk in eenen rei
En goddelijk gelei
Van zuiverheên[1], Die op de wolken treên;
Een kroon, die 't licht verdooft,
Bestraalt haar vrolijk hoofd;
Een Lam bij haar, In 't midden van de schaar;
Zij sprak ten leste de moeder aan:
„Hou op van ijzen; Naar deze prijzen
Heb ik gestaan!"

Gekroonde Kruisheldin!
In oude[2] en teêrheid min,
Doch meer in kracht En wijsheid waard gedacht,
Die 't eêlste van uw tijd
Den Hemel hadt gewijd;
Och, sla uw oog Uit 's Hemels gouden boog!
Verbid uw speelnoots in 't Englekoor,
Die hier beneden, Om God, betreden
Uw zuiver spoor.

Lofzang van Sinte Clara.

Op de wijze: Cupid' onlangs geleên.

Assisium[3] verplicht
Europe om 't kloosterlicht,
Dat uit haar het altaar der Clarissen
Gebouwd heeft en gesticht.
De zwangre moeder had
Niet ijdel, toen ze bad
Op de kniên, al voorzien deze klaarheid
Van haar geboortestad.

Dit voorspel van de faam
Gaf Clara haren naam
Naar de daad en den staat van haar leven,
Eer 't 's werelds nacht beschaam'.
Men zag in d' eedle vrucht
Godvruchtigheid en tucht,
Op de vond, uit Gods mond ingeblazen,
Een zuivre drift en lucht.

Haar tijd- en stadgenoot
Franciscus, naakt en bloot,
Niet van moed, maar van goed, neemt behagen
In zulk een kerk-kleinood.
Hij leert ze 's werelds lot
Versmaân, uit lust tot God,
En hij wijdt haar, verblijd, met zijn handen,
De weelde en pracht ten spot.

De zuster Agnes wordt
Door haar gebeên gepord,
Naar Gods raad, eer en staat te verlaten,
In 't hare kleed gegord.
De heilge Clara, naakt
En arm, van ijver blaakt;
Zij regeert, dus verneêrd, als Abdisse,
En bidt, en vast, en waakt.

Op 't voorbeeld dezer maagd,
Het duizenden behaagt,
Hoofsche pracht en geslacht te versmaden,
En lust, van elk bejaagd.
Hetzij ze leest of bidt,
Of opgetogen zit,
Boven 't volk, in een wolke van stralen,
Zij mikt op 't hoogste wit.

In armoede is zij rijk,
In nedrigheid gelijk
't Minste kind, en gezind, elk te dienen.
Het outer is haar wijk.
Haar spiegel, klaar en kuisch,
Is Jezus en zijn kruis,
En de stam, daar Gods Lam heeft gehangen.
Hier legt haar aandacht t'huis.

Dees klooster-Serafijn
Ontzag geen Saracijn[1],
Die gestoord[2] muur en poort kwam bestormen,
Hoe krank zij was van pijn.
Zij schut[3] zijn spies en trom
Op 't outerheiligdom.
Hij verschijnt, maar verdwijnt voor haar oogen
In stof, beschaamd en stom.

Door 't merk van 't heilzaam Kruis
Verdreef ze 't Helsch gespuis,
En belas en genas den bezeten,
Verlost van dit gedruisch.
Door kracht van haar gebed,
Genas zij smet bij smet.
In geen smarte is haar hart ooit bezweken,
Al bleef zij ongered.

Gods Moeder en haar Zoon
Bezoeken ze uit Gods troon,
Eer ze sterft. Zij verwerft, door hun bede,
De lang beloofde kroon.
In eene zelve kerk
Bij Sint Franciscus' zerk
Wordt deze non, deze zon, ook begraven.
Hun bede ons zwakheid sterk'!

Ter inwijdinge

VAN DEN E. HEERE

GERARDUS VAN WESTRENEN;

TOEN HEM HET RECHT VAN LICENCIAATSCHAP DER HEILIGE GODGELEERDHEID TE LOVEN WIERD OPGEDRAGEN.

Ie ZANG.

Elk een is niet zoo hooggeschapen,
Dat hij, met adellijk gezag,
Op 't spoor der oudren, voeren mag
Acht grijze schilden in zijn wapen;
Dat zijn geslachtboom toont aan 't licht
Gewijde en ongewijde mannen,
Vierhonderd jaren lang, gespannen
In 't eerlijk juk, ten dienst van 't Sticht;
Beproefd in oorloge en vrede;
Naamhaftig door hun brave blijk[4],
In schriften, brieven, en kronijk,
Bekend in Kerke, op hof, in stede;
Indien men op deze eere ziet,
Westrenen strijkt voor lager niet.

---

[1]gezuiverden, gelouterden. — [2]leeftijd. — [3]Assisi, de geboorteplaats van den stichter der Clarissen-orde, Franciscus van Assisi.

[1]Anders Saraceen. — [2]verstoord. — [3]keert. — [4]Versta: proeven hunner wakkerheid.

Ie TEGENZANG.

Ei, span de snaren van uw vedel
Niet ijdel! Ei, wat is geslacht,
Of vergehaalde wapenpracht?
Door 's anders helm wordt niemand edel.
Men krone de Godvruchtigheid,
Op geenen eenen dag te noemen
Met stam en adel! Al dat roemen
Is enkel rook. De Wijze vleit
Zich zelven met geen glans, die, buiten
Zijn wezen, dwazen is gemeen;
Maar acht het wezentlijke alleen,
En deugden, die in 't harte spruiten,
Bedauwd van God, het hoogste goed;
Die schild[1] veredelt zijn gemoed.

IIe ZANG.

Laat varen dan geleende gunsten!
Gerardus werd van eedler lust
Alleen ontvonkt. Wat arbeid bluscht
Zijn zuivren trek tot vrije kunsten?
Hij kweet zich braaf, in 't worstelperk
Der Wijsheid, en haar letterwijzen.
Dus rees hij, daar de trappen rijzen,
En klom in Godgeleerdheids Kerk;
Daar kon zijn oogmerk hem niet missen,
In 't heilig licht, dat op 't altaar
Gods-waarheid toont. Toen zag hij klaar
Den grond der Kruisgeheimenissen,
En wat zijn oog verdragen kon,
Gelijk Gods arend in de zon.

IIe TEGENZANG.

Geworsteld door den drang der scholen,
In Godgeleerdheid afgerecht,
Werd zijne zorge, bij de Vecht,
Sint Laurens' kudde en kooi[2] bevolen;
Die, vijf paar jaren achtereen,
Ging weiden in geruste lommer
Van zijnen staf, bevrijd van kommer.
Wat Herder droeg zich zoo gemeen[3]!
Gelukkig zijn d' onnoozle harten,
Daar dees getrouwe 't oog op slaat;
Z' ontberen weide, hulp, noch raad,
Noch troost, in tegenspoed en smarten.
Men vindt veel Leeraars overal,
Maar luttel Vaders in getal.

TOEZANG.

Laat Loven dan den lof trompetten
Van dezen Held, aan God verloofd,
Hem Godgeleerdheids kroon opzetten,
Die goud en diamant verdooft.
De Meimaand wil 't eerwaardig hoofd
Met haren geur en bloesem eeren;
Helene[4] komt zijn haar laurieren
Met Kruisloof, nooit van groen beroofd.
Een ander roeme op stam en wapen;
De Godgeleerdheid, die ten strijd
Westrenen heden Ridder wijdt,
Ziet 's Hemels kroon voor hem geschapen.
Dees kroon verduurt laurier en tijd.

---

[1]wapenschild, blazoen. — [2]Versta: de St. Laurenskerk te Weesp. — [3]Versta: leofde zoo voor 't algemeen. — [4]De kruisvindster, en moeder van keizer Constantijn.

OP DE

WIJDVERMAARDE ZEESTAD HOORN.

AAN DE E. E. HEEREN BURGEMEESTEREN EN WETHOUDERS DER ZELVE STEDE.

De Zuider-Triton[1] heeft tot zijn trompet[2] gekoren
De Hoofdstad van zijn zee, den uitgelezen Horen[2],
Gezegend en gepropt, in een bedauwde lucht,
Met ooft en korenaar en welige akkervrucht.
Dees boezem Helden teelt en macht van oorlogschepen
En vloten, die den oogst des aardbooms binnenslepen,
Of wijder voeren, dan d' oneindige Oceaan,
Om alle stranden, wordt beschenen van de maan.
Hier is de Zuivelwaag, de Munt, en 't Hof der Staten,
En Zeevaart, op wiens trouw d' inwoners zich verlaten;
Zij vond het haringnet. Geen letterwijs vernuft
Noch geest van andre steên haar telgen heeft verbluft,
Een stille burgerij, oprecht van eigenschappen.
'k Geloof Rechtvaardigheid liet hier haar leste stappen[3].
Een Raadhuis zonder smet, de Vrijburg van 't gemeen;
Zoo draagt Westfriesland moed op d' eere van zijn steên.

Op de Afbeeldinge van Utrecht,

GETEEKEND DOOR HERMAN SACHTLEVEN.

Nog leeft Sachtleven in zijn teekenkunst t' ontvouwen,
En aan den ouden Rijn de Bisschopsstad te bouwen,
Hoedanig zij hier rijst uit haren ouden grond,
Die door merkteekens tuigt, hoe Utrecht eertijds stond
Den Roomschen keizeren ten dienst, en uit Brittanje
Den adelaar, geplant, op 't uiterst' van Germanje,
Voorzag van voorraad, hem van Katwijk tegens stroom
Te water toegevoerd, 's Rijks vijanden ten schroom.
De burgers van den Rijn treên dus, als bondgenooten
Des Tibers en zijn stad, gesterkt met zeven sloten.
Maar hooger draaft hunne eer, als Willebrord uitheemsch
Door last van Rome hen, nog Heidensch, van den Teems
Komt wasschen in de vont[4], en met den myter kronen.
De wilde Heidens, die spelonk en bosch bewonen,
De Franken, Saxen, Deen, en Friesch en Noordsch gespuis,
Bespringen Kristus' Bruid, geteekend met zijn kruis.
Wat heeft ze, reis op reis, bij wisseling van tijden
En heerschappijen, wreed gemarteld, niet te lijden!
Nog schept ze telkens aâm, van hooger hand beschermd;
En, als het spreekwoord luidt, dat zelden brand verarmt,
Verrijst ze na den brand veel schooner uit haar asschen,
Recht als de Fenix, weêr geteeld en opgewassen;
Gelijk de Domskroon nog ten Hemel inne dringt,
En uit het as-rond[5] van den steenen wal, omringd
Met kerken, kloosteren, en heerelijke hoven,
Den dichtren stof geeft zulk een wonderwerk te loven.
De Koning Willem[6], groot van naam door 't Roomsch gezag,
Is moedig[7], dat hij zich haar burger noemen mag.
Men zoude een lange rei doorluchte stammen noemen,
Die op het burgerrecht der stede zich beroemen,
En rekenen een eer, dat zij, ten dienst gereed,
Van ouds verbonden staan met een gestaafden eed.
Het heilig rijk, zoo hoog gevoerd op arendspennen,
Plag in den breeden raad de Bisschoppen te kennen

---

[1]Versta: de Zuiderzee-god. — [2]Averechtsche klankspeling op den naam der stad, die (gelijk men weet) niet toet- noch overvloeds-horen, maar eenvondig hoek beteekent. — [3]Versta: rechtvaardigheid, elders geweken, liet hier haar voetspoor nog. — [4]doopvont. — [5]middelpunt. — [6]Graaf Willem II. — [7]trotsch.

Voor zijne medoleên, en Vorsten van het rijk.
't Gewijde Bisschopsrecht verstrekte een wisse wijk
Voor[1] onderdrukte, waar de booshe̊en t' zamenspanden,
Beheerschte ook Eems en Scheld, nog zeven Nederlanden,
En hun geburen, met den herderlijken[2] staf,
Totdat de tijd een krak aan 't heilig voorrecht gaf.
Het huis van Adriaan den Zesten, uitgekoren
Tot hoofd der kerke, tuigt van zulk een ingeboren,
Die, om zijn deeglijkheid, zoo wijd alom befaamd,
Sint Peters stoel geenzins ontluistert noch beschaamt.
Dees stad, de hoofdstad van het Sticht, in top gestegen,
Legt in een vruchtbren schoot van kleigrond, rijk van zegen.
Hier zwelt de korenaar, daar d' uyer, vet van room;
Hier rust de herder in de schaduw van den boom.
Hier vloeyen Vecht en Rijn, door boomgaard en prieëlen
En heerensloten heen. Hier lokken boschtooneelen
De tortels en het wild. Daar zuigt de honigbij;
Ginds zingt de nachtegaal en leeuwrik even blij
Een lieflijk veldmuziek, dat nooit het oor verveelde.
Hoe noemt men Utrecht dan? Een Paradijs vol weelde!

OP HET

KUNSTBOEK

VAN

HERMAN SACHTLEVEN,

VERMAARD SCHILDER EN TEEKENAAR.

Lust het iemand zacht te leven,
Lucht te scheppen naar zijn wil,
Die blijft thuis, gerust en stil;
Hij kan stil den Rijn opstreven,
Van oud Utrecht en den Dom;
Tusschen d' oevers van de stroomen,
Tusschen wijnberg, bosch, en boomen,
Zich verlustigen alom,
Sloten, steden, en landouwen,
Kudden, vee, en dorp, en vlek,
Akkers, en gebuurte, en hek,
Bron en waterval aanschouwen
In zijn kamer, zoo hij maar
Opsla deze kunstpapieren,
Zoo vol levens, zoo vol zwieren,
Dat Natuur bij wijlen daar
Stom staat, toornig en verbolgen,
Over dat en over dit,
Over zwart en over wit,
Licht en schaduw, snel in 't volgen
Van haar wezen; kan de Kunst,
Kan de hand van dezen trekker[3]
Mij dus volgen tot den Nekker[4]?
Heeft hem Pallas, met haar gunst
En genade, dus beschenen?
Zeker laat de vlugge Faam
Dan braveeren met zijn naam;
Laat hem dan zijn naam vrij leenen
Van het leven; want hier leeft,
Wat hij trekt met duim en vingren,
Los en levendig in 't slingren,
Dat de bladen leven geeft.

[1]Zoo staat er duidelijk in het facsimile van 't oorspronkelijke handschrift, bij Van Lennep meêgedeeld; zoodat het van der verschillende uitgaven, en ook bij hem, blijkbaar een drukfout is. — [2]Zoo lees ik met het Handschrift; het heerelijken der uitgaven — hoewel door Van Lennep voorgestaan — is blijkbaar slechts een drukfeil. — [3]Versta: met potlood of krijtpen. – [4]Neckar.

Wie verdriet het, op dees blâren,
Dus den Rijnstroom op te varen?

Ter Bruiloft

VAN DEN EDELEN HEER

AERNOUT HELLEMANS HOOFT[1],

Ridder van St. Michiel,

EN DE EDELE JOFFROUW

MARIA VAN DER HOUVE.

Zelden kan Natuur ontveinzen
Haren aard, die noode liegt,
Al vermomt ze haar gepeinzen,
Schoon ze loos een wijl bedriegt.
Sperwers telen mensch noch spreeuwen,
Wolven geen onnoozel lam,
Leeuwenesten voeden leeuwen;
Wild van wild, en tam van tam.
Zoek bij d' Ouden merk noch teeken
Van dees waarheid, loop niet wijd.
Blijf in Holland, en die streken
Van den onvervlogen tijd[2].
Die getuigt u, hoe een jonge
Arend, van den Muider borg[3],
Door de min tot roof gedrongen,
Uitvloog. Denk eens, in wat zorg
Werelooze duiven vliegen,
Als de vogel van Jupijn,
Op zijn vleugels, van der wiege[4],
Volgt zijn Vaders streek en lijn.
Hij doorsnuffelde alle landen,
En bezocht uitheemsche lucht,
Rijnstroom, bosschen, en waranden;
D' Alpes[5] kosten zijne vlucht
Niet beletten, met haar kruinen;
Hij ziet zee noch bergen aan,
Vlieten, wildernis, noch duinen;
Po noch Arno houdt hem staan,
Noch geen Tiber. Parthenope[6]
Zag hem drijven op zijn pluim;
Maar hij keerde zonder hope,
Door het hemelsblaauwe ruim,
Naar de Loir en d' oude Seine,
Van de Seine naar de Teems.
„Valt mijn Holland dan te kleine,"
Sprak hij, „dat ik dus uitheemsch,
Eeuwig omdwaal door de wolken?
Beter in mijn vaderland
Buit gezocht, dan vreemde volken
Te bespieden." Aan den kant,
Daar de Rijnstroom loopt ten ende,
Zag hij flus een kuische duif
Zitten onder de bekenden,
En bekoord door deze kuif,
Vliegt hij tienwerf om die Houve[7],
Eindlijk valt hij uit de lucht,
Grijpt d' onschuldige en de droeve,
Die van doodschrik kermt en zucht:

[1]De zoon van Pieter Cornz. Zie diens Brieven IV, herhaaldelijk. – [2]Versta: van het heden. – [3]slot, van waar de jonge Aarnout (Arend) in zekeren zin was uitgegaan. — [4]van de wieg af. — [5]Voor Alpen. — [6]Napels. — [7]Spreek uit, naar den Franschen en Vlaamschen aard der tweeklank, Hoeve (verg. Houck en derg.).

„Och! waar vind ik een behoeder?
Helpt me! och, helpt me nu, och, och!
Helpt me, Zusters, Speelnoots, Broeder!
Och, de lucht is vol bedrog!"
Maar geen Arend past op 't kermen
Van een duive. Hij vliegt heen,
En vertroost haar, uit ontfermen:
„Zijt gerust en wel te vreên;
't Is onnoodig, dat men sidder,
Daar geen onheil wordt verwacht.
Geef u over aan den Ridder,
Als een vrucht van zijne jacht.
Vrees geen Arends klaauw of pennen:
Dees verscheurt de duiven niet;
Kunt gij slechts uw aard gewennen
Naar zijn lust en Hooft-gebied,
En uw moeders Honv' vergeten,
Alle uw droefheid is gesleten."

OP DEN
AFSTAND DER KRONE,
EN HET
REIZEN VAN KONINGINNE CHRISTINE[1].

Virtus, recludens immeritis mori
Cœlum, negatâ tentat iter viâ[2].

Wat Noordstar gunt ons nu haar licht,
En voert, in voorhoofd en gezicht,
Een glans van wijze majesteit
Genade en goedertierenheid,
En stralen van doorluchtigheên,
Het wyrook waardig? Al verscheen
De deugd, uit haren hoogen troon,
Zoo fier en onbesproken schoon
Als d' allereêlste pen haar ooit
Heeft afgeteekend en voltooid;
Zij zoude, in wezen nochte schijn,
Niet aangenamer konnen zijn
Dan deze, die alle oogen trekt,
En heimelijk de harten wekt,
Om aan te bidden, op dit feest,
Een Godheid, die des menschen geest
In haar bejegent en verrukt.
Terwijl elk nedervalt en bukt,
Door overtuigden plicht en zucht,
Verneemt men, uit d' omschene lucht,
Een aanspraak, die ons, onbewust
Van dees geheimnis, stelt gerust:
„Wat spelt ge? Twijfelt langer niet;
Het is Christine, die gij ziet,
De glorie van Gustavus' Rijk,
Die honderd duizend te gelijk,
Uit liefde tot den Duitschen peis,
Ontwapend heeft in haar paleis;
Zoo veel kortouwen, met een woord,
De kopre keelen toegesmoord;
Ontelbre zwaarden in de scheê
Gebonden, door den band van vreê[3].
Dit is de trotsche, die, vol moed,
Het recht der kronen, dat geen bloed
Noch maagschap kent, noch zielen spaart,
Durf afstaan, rustig en bedaard,
In 't allerbloeyendst van haar tijd,
Den stoel der Wijsheid toegewijd.
Is 't wonder, dat dees trotsche daad
De Vorsten voor het voorhoofd slaat?
En al wat Kroon en Schepter voert,
Verbaasdheid aanjaagt, en beroert?
Dat gansch Europe staat verbluft?
Geen aardsch, geen sterfelijk vernuft
Begrijpt dees wondren, maar een ziel
Als zij, die 's Hemels heerbaan hiel,
Van kreits in kreits, daar, in 't verschiet,
De wereldkloot in eenen niet
Verdwijnt, en 't Hemelsch hof vergroot,
Hetwelk, met zijnen open schoot,
Haar wenscht t' ontvangen op Gods troon.
Daar is der Wijzen Rijk en Kroon.

[1]Van Zweden, die den 26en Juny 1654 afstand gedaan had van de kroon, en nu over Nederland en Frankrijk naar Rome trok. – [2]D. i. De deugd, den Hemel oopnend voor Wie niet verdient te sterven, Doet, langs een onbetreden spoor, Den toegang hem verwerven. — [3]Verg. boven I, bladz. 554.

Op het Overlijden
VAN WIJLEN ZIJNE EXCELLENTIE
DEN GRAVE AXEL OXENSTIERN,
KANSELIER DER KRONE VAN ZWEDEN
EN VADER DES VADERLANDS.

De staf van Zwedenrijk, handhaver van drie kronen,
En wereldwijze, daar geen nijd op vatten kan,
's Rijks Kansler Oxenstiern zag uit naar hooger tronen;
Nu dekt dit graf het lijk van zulk een Grooten man.

OP HET ONWEDER VAN 'S LANDS BUSSEKRUIT TE DELFT[1].

Plurima mortis imago[2].

Aan den Heer Joan van Maerseveen[3], Ridder van St. Michiel.

Het was, geleerde Maerseveen!
Geensins Salmonens, die voorheen
Zoo stout, op 't spoor van d' Allergrootste[4],
In Elis met zijn toorts nabootste
Den donderkloot en bliksemstraal,
En langs den brug, uit klaar metaal,
Van hovaardije om 't hoofd gezwollen,
Met kopre raden af kwam rollen,
Als een verbolgen God en kracht,
Die Hemel, aarde, en Pluto's nacht
Alleen braveeren durf en plagen,
Op zijnen donderenden wagen;
Nooit had Salmoneus zoo veel harts:
Maar 't was de Denemerker Zwarts[5],
Die, zwart van rook en smook en kolen,
Natuur doorgrondde, en alle holen
Van haren boezem openbrak,
En polste wat in 't harte stak.
Hij mengt salpeter, kool, en zwavel,
Dat scheurt den afgrond tot den navel
Van boven open, buldert, brandt,
En slingert aarde en ingewand,

[1]Het springen van 't kruitmagazijn, 12 Oct. 1654. — [2]D. i. Veelvormig is de dood. — [3]Joan Huydecoper van Maerseveen, burgemeester van Amsterdam. — [4]Jupiter. [5]Versta: den vermeenden uitvinder van 't buskruid, Barthold Zwarts.

Kasteelen, sloten, steên te mortel.
Dat rukt den aardboôm van zijn wortel,
Vermengelt levenden en doôn,
En schijnt den Hemel naar zijn kroon
Te steken, door geweld te baren,
Dat al de Helsche slangeharen,
Uit schrik voor 't oorlogs-element
Te berge staan en overend.
Uw jeugd, in 't opgaan van haar sterre,
O brave Ridder! ging zoo verre
Bespieglen, op Campanjes kust,
Den zwavelberg[1], die, nooit gebluscht,
Maar eeuwig vlammen braakt en vonken,
En Plinius'[2] gebeent noch schonken
Ons gunde, noch het minste merk,
Om zijne doodhus[3] met een zerk
Te dekken, voor den trouwen ijver
En faam van dien Natuurbeschrijver;
Nu zaagt ge, hier op Hollands grond,
Vesuvius in zijnen mond,
Te Delft, daar, tegens stijl en orden,
Ons kruid, 's lands vijandin geworden,
Stadhuis ontziet noch kerkgewelf,
En delft een burgergraf voor Delf[4],
In puin, en menschevleesch, en golven
Van gloeyende assche en glas gedolven.
Wie wordt van bitter schreyen moê?
De woeste hoofdstad[5] huilt u toe,
En gaapt en stinkt, in zoo veel wijken,
Gelijk een kerkhof, zat van lijken,
Geplet, geknot, gescheurd, gezengd.
Een Chaos, onder een gemengd,
Een jongste dag, vol doodsche schrikken,
En d' oogenblik der oogenblikken.
Verbouw een eeuw, en Krezus' schat:
Eén vonk, één blik verwoest een stad.

De Clelia van den Heer Hogenhuis,

GESCHILDERD DOOR STOKKADE[6].

De Roomsche Clelia ontzwom met d' edle maagden
De gijzeling, en 't oog der schildwacht en de dood;
Waarom zij zulks Porsenne en al den Raad behaagden,
Dat d' eerste, op 's vijands eisch, een ridders beeld genoot.

Op het Uitdeelen der Granen door Jozef in Egypten,

GESCHILDERD DOOR NICOLAAS STOKKADE.

Geheel Egypten brengt den Rijksvoogd schat en have,
En leeft nu zeven jaar hij 't uitgereikte graan;
Het vrije volk door nood wordt 's konings eige slave.
Één man's voorzichtigheid kan duizenden verzaân.

[1]Versta: den Vesuvius. — [2]De Romeinsche natuurvorscher, die bij de uitbarsting was omgekomen. — [3]Anders lijkhus, urn. — [4]Inderdaad draagt Delft (d. i. gracht) van 't delven of graven zijn naam. [5]Versta: groote of stomhebbende stad van Holland. — [6]De te Nijmegen in 1614 geboren schilder Heldt Stokkade.

OP DE ROMEINSCHE HISTORIESCHILDERIJEN,

OPGEHANGEN IN DE BURGEMEESTERSKAMER, EN HAAR VERTREK[1];

GESCHILDERD DOOR JOAN LIEVENSZ., GOVAERT FLINK, EN FERDINANDUS BOL.

Sunt hic etiam sua præmia laudi[2].

I.

De zoon van Fabius gebiedt zijn eigen vader
Van 't paard te stijgen, voor stads eere en achtbaarheid;
Die kent geen bloed, en eischt dat hij eerbiedig nader'.
Dus eert een man den Staat in 't ampt, hem opgeleid.

II.

Op 's Burgemeesters wacht mag Rome veilig slapen,
Als Marcus Curius, het aangeboden goud
Versmaânde, zich genoegt met een gerecht van rapen.
Zoo wordt door Matigheid en Trouw de stad gebouwd.

III.

Nec spe, nec metu[3].

Fabricius houdt stand in Pyrrhus' legertenten;
Het goud verzet hem niet, door schandelijke zucht,
Noch elefants gebriesch en felle dreigementen.
Zoo zwicht geen man van Staat voor gaven noch gerucht.

Op het ontvangen van Mozes' Wet,

IN DE KAMER DER HEEREN SCHEPENEN.

Hebreeuwsche Mozes heeft de wet van God ontvangen,
Waarmede hij naar 't volk van boven wederkeert,
Dat hem eerbiedig groet, en welkomt met verlangen.
De vrije Staat luikt op, als 't volk de wetten eert.

OP DE BRIEVEN EN PAPIEREN

TER TREZORIE, GESCHILDERD DOOR CORNELIS BRIZÉ[4].

Men riep: „de drukkunst en de schrijfkunst zal verwildren,
Nu Holland ons verbiedt 't gebruik van Fransch papier."
„Ontsla u van dees zorg!" sprak Amstels Trezorier:
„Brizé bestelt papier, als hij zich zet tot schildren.
Bezie dat tafereel; wat ziet gij daar omhoog?
Papieren, bul en brief, of schijn bedriegt ons oog."

OP DEN NEDERLANDSCHEN FIDIAS,

ARTUS QUELLIJN,

HET LICHT DER BEELDHOUWERIJE ONZER EEUW, EN BEELDHOUWER TE AMSTERDAM.

GESCHILDERD DOOR STOKKADE.

Stokkade maalde aldus de helft van 't zichtbre deel
Van Artus Fidias. Waarom hem niet geheel,
Of teffens lijf en ziel, zijn kunst met al haar vonken?
Zoo heeft Quellijn zich zelf in marmer uitgeklonken[5].

[1]In 't nieuwgebouwde stadhuis (zie lager). — [2]D. i. Hier krijgt de lof haar prijs. — [3]D. i. Door hoop noch vrees. — [4]Schilder van stillevens en zoogenoemde boerenbedriegers, gelijk het hier bedoelde werk. — [5]Versta: in zijn beeldhouwgewrochten.

OP DEN KUNSTRIJKEN HEER

ABRAHAM VAN DIEPEBEEK[1].

Dus teekende A b r a h a m zich zelven naar het leven.
Wij kennen hand en geest aan ommetrek en streek.
Zij vloeyen even rijk, gelijk een D i e p e b e e k.
't Welschikken, van Natuur aan weinigen gegeven,
Is 't vrije veld, waar in hij weidt met zijn penseel.
De vond van 's mans vernuft ontziet geen zonnestralen,
Noch zelfs Apelles' oog, in kerken en in zalen,
Laat tuigen print en doek, en koorglas en panneel.

TER BRUILOFT VAN DEN EDELEN HEER

JOAN DE WIT,

RAAD-PENSIONARIS VAN DEN LANDE VAN HOLLAND EN WESTFRIESLAND,

EN DE EDELE JOFFER

WENDELA BICKERS.

(16 Feb. 1655.)

In 't Haagsche bosch verschijnt de Vrijheid van het land,
Die fiere en eedle Maagd. Zij voert in d' eene hand
De goude speer, den hoed omhoog op 't spits gesteken,
Der steden hoofdcieraad, dat triomfeerend teeken,
En d' andre hand regeert den toom en 't mondgebit
Van haren wakkren Leeuw, waarop die brave zit.
Aldus bejegent[2] zij de Moeder van het minnen,
Die spreekt haar aan van zelf: „o Maagd! wat voert uw zin-
In 't bladelooze woud, daar myrth noch eike bloeit, (nen
Mijn bloem, in haren bol gedoken, bloost noch gloeit;
De winter schendt het al. De Vorst der Noordsche buyen
Is vijand van de groente en levendige kruyen,
Begraaft al 't veldcieraad in hagel, ijs, en sneeuw;
En lust het u, een lucht te scheppen met den Leeuw?"
De Maagd begroet ze heusch, en antwoordt op dit vragen:
„Godin der wereld! laat mijn tocht u niet mishagen;
Ik zoek en vinde u hier ter goeder tijd en uur,
O, levenwekkerin en voêster van natuur!
Bij wie de wereld leeft, en al wat schijnt verloren
Zich kleedt in versche verwe, en opstaat als herboren,
Zoo ras de lentetijd uw vier en prikkels voelt,
Waarop gedierte en vee en vogelzang krioelt,
De leeuwrik uit den dauw, in vrolijke landouwen, (wen,
Met zang ten hemel vaart, om 't nieuwe licht t' aanschou-
Te groeten met den dag, daar 't gras, dus lang verwelkt,
Vast aangroeit, dat het piept, en 't landvolk koeyen melkt;
O, Moeder van de Min! begunstig mijne beden:
De welvaart van mijn Staat bestaat alleen in steden
En macht van menschen niet, maar ook in eerlijk bloed,
Ter heerschappij geteeld, gekweekt, en aangevoed.
's Lands adeldom bestaat alleen in schild noch wapen,
Maar ook in 't vroom gemoed, ten dienst des volks gescha-
En hierom heeft het lot De Wit, mijn trouwen held, (pen;
Op Cato's ouden stoel[3], aan 't roer des lands gesteld,
En juist ter goeder tijd; toen d' eilanden der Heeren,
Die al den Oceaan en werelden regeeren,[4]
Geraakten handgemeen, en klampten boord aan boord,
Van hier tot Indus' kust, en purperden met moord
De velden van Neptuun, die, op den Helschen donder
En bliksem der kortouw, met al zijn heer, van onder
Den zeestroom rooken zag en branden, rood van gloed,
Het vreeslijk kraken hoorde en scheuren van den vloed,
Het bersten van 't metaal, 't geknars, 't geschrei der man-
Als of de vrede was ter wereld uit gebannen, (nen,
De grendel van de Hel gesprongen uit zijn slot,
Al 't nare spook ontboeid, de vijanden van God
En 't menschelijk geslacht. In 't midden van die baren,
Dien zeebrand, stond De Wit, in 't opgaan van zijn jaren,
Gelijk een rots, aan 't roer van mijnen vrijen Staat,
Bekoord door niemands gunst, verschrikt voor niemands
Hij stak, door zijn beleid, de zwaarden in de schede, (haat
En holp de zee en 't land aan dien gewenschten vrede[1],
Waarbij de burgerij van weêrzij zit ontlast,
De bulk den akker ploegt, daar goud en zilver wast,
D' eilanden onderling elkandren heusch bejeegnen,
En minzaam, als voorheen, met eere en liefde zeegnen.
Wat waar 't een jammer, dat dees Staatteig, zonder vrouw
En afkomst, afgeslaafd, in 't eind verdorren zou!
Het is uw eigen ampt, mijne uitgeleze stammen
En Huizen ondereen, door kracht van minnevlammen,
Te smilten, en de deugd te kweeken in haar kroost.
's Lands arbeid eischt een stut en minnelijken troost.
Wanneer mijn wachter zit beschanst in zijn papieren,
Of worstelt in den Raad, en nacht en dag van stieren
Vermoeid wordt, kan een vrouw door vriendelijk onthaal
Verkwikken 's mans gemoed. Men ziet, hoe steen en staal
En diamanten zelfs, door een gedurig wrijten,
Verliezen en vergaan; en zou de borst niet slijten
Van dezen Hercules, die voor den vrijdom waakt?
Gij, die met uwe torts en minnevieren blaakt
De kilste harten, die nooit gloed van minne voelden,
Of, voelende, terstond door bezigheid verkoelden,
Treê toe, ontvonk De Wit en Wendele, zijn gâ,
Met uwe zuivre vlamme, opdat haar ongenâ
Verzachte, en zij dien Held, haar trouwe toebeschoren,
Omhelze, en wellekome. Ik zie den Held herboren,
En al het vrije land in deze twee vereend.
Zoo ga de bruiloft in, op 't juichen der gemeent'!
Zij zal hem afgeslaafd des middernachts verpoozen,
Daar gij de ledekant bestrooit met geur van rozen,
Die op haar kaken reede ontluiken van de schaamt,
En 't schaamrood, eene verf die zulk een Bruid betaamt.
Ik zie twee hoofdsteên[2] reede in deze belde paren,
De Merwe en Amstelstroom, gelijk in echt, vergâren,
Den Haag en Amsterdam elkandren wel verstaan,
Zoo wijd als Bickers vlag den grooten Oceaan
Beschaduwde, en doorsneê met rijk gelade schepen,
Die 's werelds gouden oogst in Hollands boezem slepen.
Ik hoor den ouden Graef[3], in top van Amsterdam,
Uit eene heldre wolk, met blijschap zijnen stam
Begroeten in dees twee, die wij met wenschen paarden,
En vruchten gunden, die naar beî de Grootvaârs[4] aarden.
Behaagt u dit, voltrek mijn beê, tot Hollands heil,
Zoo vierig, dat geen twist hun minne scheide en deil'[5]!"
De Moeder van de Min bestemde deze bede.
De Leeuw des lands, ontvonkt van minne, scheen dit mede
Te stemmen. Venus zag het vier in zijn gezicht,
Dat eerst te branden scheen van grimmigheid, gezwicht,
Alsof hij, om De Wit, de joffer scheen te vrijen.
De Hemel zeegne hen en 't land met gulde tijen!

---

[1]Vlaamsch glas- en olieverf-schilder, die de hoofdlieden der Amsterdamsche saaineering geschilderd had. – [2]o n t m o e t. — [3]Versta: r a a d s z e t e l, waarbij Vondel waarschijnlijk aan dien van Oldenbarnevelt dacht — [4]Engeland en Holland.

[1]27 Mei 1654. — [2]Amsterdam en Dordt, als groote steden van Holland. — [3]Wendela's grootvader. — [4]Bicker (van Swieten) en Jac. de Wit. – [5]d e e l (verg. 't Huis t e n D e i l tusschen Den Haag en Leiden).

Op het Inwijden

VAN ZIJNE HEILIGHEID

ALEXANDER DEN VII[1].

Tu maximus ille es[2].

Gelijk de Wijsheid zich een huis
  Op zeven pijlers sticht,
Dat voor geen buldrend zeegedruisch
  Noch regenbuyen zwicht;
Zoo zien we 't hof van Vaticaan
  Gegrondvest sterk en vast,
Dat op geen brullende orkaan
  Noch donderslagen past.
De deugden zijn wel lotgemeen,
  Bij druppels uitgespreid,
Maar zelden vindt men ze al in een;
  Dit wordt Nature ontzeid.
Dat bleek, toen d' opperste Genâ,
  De kracht van 's Hemels Geest,
Zich stortte zonder wedergâ,
  Op 't heilig Pinxterfeest;
Daar Gods Aposteldom, bijeen
  Vergaderd, onder 't dak,
Verlichtte Grieken en Hebreën,
  En al het volk ontstak.
Dat bleek nog onlangs, toen de Keur
  Te Rome, een wijl verwacht,
Gelijk een leistar, eindlijk deur
  De nevels henebrak,
En 't lot des hemels Chisins[3]
  Verhief op 't hoogste altaar,
Met een gemeenen vredekus
  En wensch: dat menig jaar
De Kruisstaf door zijn sleutelmacht
  Regeere in vrede en peis;
Dat Fabius zijn grijs geslacht
  Verciere in 't kerkpaleis.
Als braafste hoofdtak van den stam,
  Die, door zijn wijs beleid,
Karthago's tocht den scheut benam,
  En, Rome in veiligheid
Herstellende, met recht den naam
  Van Allergrootste[4] kreeg;
Een eer, bekend door d' oude Faam;
  Maar Alexander steeg
Nog hooger met de myterkroon,
  Geëerd door zulk een held,
Handhaver van zijn voorzaats troon,
  Ten trots van 's Turks geweld,
Dat eeuwig op Gods Kerkdeur brult.
  Al dwong de Macedoon[5]
De wereld, dees zal, met geduld
  En zijn godvruchten toon
Van wijsheid en rechtmatigheid,
  Veroveren al, wat
De woestheid van Gods wetten scheidt.
  Zoo groeit Sint Peters stad,
Terwijl elk stil te weide gaat,
  Waar 't eikloof schaduw geeft
Het volk, dat, op dien toeverlaat,
  Gerust in vrede leeft;
Zoo wijd d' Aartsherder, op de wacht,
  De bergen gadeslaat,
D' Orakelrol zet in haar kracht[1],
  Die dezen gulden Staat
Ons spelde, jaren lang vooruit;
  Een teeken, dat dit lot
Zich voegt naar 't eeuwig Raadsbesluit.
  Dus stond de Kerk, van God
Gewijd op bergen, voor 't gezicht
  Van David[2], die haar zag
Ontworpen in 't voorziende licht,
  Op haren schoonsten dag.
Daar gaat de zanger aan den rei,
  Verrukt in haren lof.
Wat keurfeest hem nooit lof ontzeî,
  Hier vindt hij rijker stof!

[1]Als opvolger van Paus Innocentius X. – [2] D. i. Gij zijt die allergrootste. — [3]Alexanders voor- en familie-naam was Fabius Chigi. — [4]De oud-Romein Fabius Maximus. [5]Alexander van Macedonië.

Voor de keur van zijne Heiligheid Alexander den VII.

Hylax in limine latrat[3].

Wie rozen strooit voor 't zwijn, belust in stank te wroeten,
Verkwist dien edlen fleur, dat Kristus zelf mishaagt.
  De stoel, die veertig en tweehonderd Herders draagt,
Most somtijds het gebrek van Gods Stadhonder boeten;
Doch geen godvruchtige aard den Bijbel treedt met voeten,
  Schoon David zit van moord en overspel beklaagd,
  Zijn nazaat[4] Gods altaar met boel en afgod plaagt,
Sint Pieter God verzaakt, daar dienstboôn hem gemoeten,
  Schoon Paulus, heet en wreed, vervolgde Jezus' schaar,
  En Sint Mathæus stonk, gelijk een tollenaar;
Dees smet verdoofde nooit den luister van hun pennen.
  Wie geen gewettigd ampt van misbruik onderscheidt,
  Onteert met een den Stoel der wereldsche Overheid.
O Midas! dek uw hoofd, en duik; men mocht u kennen.

De doorluchtigste Heerschappije van Venetië.

Dives opum, studiisque asperrima belli[5].

  Gekroonde Zeeleeuwin! gij bouwde uw heerlijk nest
In 't Adriatisch meer, beschermde Antenors zouen[6]
  Voor Attila, den Hun, die gruwelijkste pest.
Uw stad en Staat verduurt der monarchyen tronen,
  Slaat Mahomets geweld met ijzre klauwen af,
Ten dienst van Kristus' Rijk, terwijl die groote Heiland
  En zijn Evangelist, Sint Mark[7], uw Hertogs[8] staf
Bewaken, daar uw Raad vereenigt menig eiland.
  Een stad, een eiland, zee en 't vaste land gebiedt.
  Wie nooit Venedig zag, zag 't licht der Staten niet.

[1]Versta: de voorspellingen bewaarheidt. — [2]Verg. Psalm 77. 3. — [3]D. i. Hylax blaft op den drempel. Virg. — [4]Salomon. — [5]D. i. In schatten rijk, in oorlogskunst doorslepen. — [6]Trojanen, als vermeende stichters. – [7]Venetië's kerkheilige. – [8]Versta: den Doge.

DEN DOORLUCHTIGEN OVERGELEERDEN JONGELING

PAULUS TER HAER,

VOORNAAMSTEN PROFESSOR DER HISTORIËN EN LATIJNSCHE EN GRIEKSCHE WELSPREKENDHEID TER HOOGESCHOLE TE DUISBURG.

Qualis gemma micat, fulvum quæ dividit aurum[1].

Zal Duisburg wel zijn zegen konnen vatten,
Haar van 't geluk gegeven in den schoot,
Met uwe komste, en teffens al de schatten
Van wetenschap, als uit een rijke vloot
[En lading van uitheemsche en oude boeken[2]]
Bijeen gehaald, en kenrig opgezocht
Met oordeel, na wijdloopig onderzoeken
Der volken, en met moeite en last gekocht?
Kan Duisburg zijn geluk nu recht waardeeren,
Zoo schat men het gelukkig; want elk zal
Het om Ter Haer, als 't Grieksche Delfi, eeren;
Elk naar zijn les, gelijk naar hemelval,
Orakels van Apollo, komen hooren.
Te Duisburg wordt oud Delfi nu herboren.

TER BRUILOFT VAN DEN EDELEN HEER JOAN SIX,

EN DE EDELE JOFFER

MARGARITE TULP[3],

(28 Juny 1655).

Concordes animæ[4].

Der kindren eer en dienst, hunne onderen bewezen,
Van ouds bij heilig en onheilig werd geprezen,
En met den titel van Godvruchtigheid gekroond;
Dewijl hij tegens God omhoog zich dankbaar toont,
Die d' ouders dient en eert, als oorsprong van het leven
En wezen, aan het kind door hen van God gegeven;
Behalve 'tgeen de telg van zijnen stamme deelt
Aan sap van deugd en tucht, de spruiten ingebeeld
En levende ingeplant, als Goddelijke vonken,
Van kindsbeen met de melk der moeder ingedronken;
Wat zaad van leeringen men dikwijls vruchtloos strooi,
Dees hoofddeugd zette in Six van zijne wieg haar plooi,
En blonk in hem, en in zijn eensgezinden broeder.
Wat eer, wat dienstbaarheid ooit kind zijn waarde moeder
Van harte opdragen kon, als een vereischte schuld,
Die droegen ze op aan haar, uit schijn niet, noch verguld
Met een geveinsd gelaat, maar uit oprechte trouwe.
Wat was het een vermaak voor d' oude weduwvrouwe,
Zich dus te zien gediend door haar geboorzaam bloed!
De dagen uitgerekt, en zonder tegenspoed
Van wederspannigheid, de weduwlijke jaren,
In 't keeren en in 't gaan, gelijk op twee pilaren,
Gestut te zien, een heil, dat niet gevonden wordt
Bij tortels, troosteloos op haren tak verdord;
Maar Six was 't niet genoeg, de moeder in haar leven
Te volgen; hij bad lust haar graf deze eer te geven,
Nadat de Dood zoo lang haar mond en oogen look,
En zij verdwenen was, gelijk een damp en rook
Omhoog aan[1] lucht verdwijnt. Hij overwoog haar zorgen,
In 't vallen van den dag, in 't rijzen van den morgen,
En hoe ze in haren tijd, bekommerd voor den zoon,
Uit duizend maagden een zoo zedig koos als schoon,
Een zuivre Tulp, het puik van allerhande bloemen;
Toen 't oog op deze viel, die wij de Paarle[2] noemen,
In Grieksch en oud Latijn, en niet onduitsch noch vremd,
Als met de bloem[3] gepaard, haar eigen naam bestemd,
Met uitgelezenheid van zedigheid en waarde,
Die van der moedren aard, van weêrzij, niet veraardde.
Zij hing geduriglijk aan haar Vrouw moeders[4] zij,
Gekend in 't zedig kroost, de beste schilderij[5];
Hetzij ze speelde of zong, op 't klinken van de snaren,
Waarop de geest van Six ten hemel scheen te varen,
En met zijn moeders[6] geest te spreken van de maagd,
Die hem, op haren raad en zijn gezicht, behaagt;
Als eene aan wie hij hoopt zich zelven te verbinden,
Om in dat lieve bloed zijn moeders ziel te vinden,
Die hij verloren heeft, en zijn Vrouw moeders naam
In een herboren klank te wekken, zoo hij kwaam
Ontmoeten zijn geluk in deze Margariete:
„O!” zucht hij menigmaal, „dat 's Hemels zegen vliete
En vloeye op mijnen wensch, en ik den blijden dag
Beleev', die moeders wil geheel voltrekken mag,
In mijnen trouwring, lang dees joffer toebeschoren,
Gelijk mijn geest getuigt. O, waar die dag geboren!”
De Liefde ontsteekt aldus des jongelings gemoed,
Gelijk de vlam een torts. Al d' aders, al zijn bloed
Veranderen in vier, dat, krachtig van vermogen,
Hem uitstraalt uit gebaar en aangezicht en oogen,
En niet te blusschen is, zoo lang het voedsel vindt.
Waar twee vereenigen, daar strengelt en verbindt
De Liefde tien aan een; want ieder heeft zijn zinnen;
Doch lichter zal die band op deze harten winnen,
En hechten, sangezien de wil in 't algemeen
Een heilzaam wit beoogt; dat wit smilt vele in een.
Gestadigheid verwint. Zoo wordt de draad volsponnen.
Haar broeder heeft aldus den boogen Burg[7] gewonnen.
Moskovisch ijs noch sneeuw verkoelden nooit den gloed
Van zijn ontstoke borst, door 't afzijn aangevoed,
Daarna gewellekomd, en bij de liefste ontvangen,
Verkwikster van het moede en afgestreên verlangen.
De trouwe min van Six verdiende ook 't rechte pand
Te schenken aan zijn Bruid, te trouwen met haar hand
Die schoone wedergâ, hem toegeschikt van boven,
En schooner door haar deugd. Op zulk een trouw beloven
De starren hen te zien, aan onzen Amstelstroom,
In telgen uitgespreid, gelijk een vruchtbre boom,
Waarin de Sixen en Outshorens weder bloeyen,
Waarin men Vlamingen en Tulpen aan ziet groeyen,
Ten dienst van onze stad en Hollands vrijen Staat;
Terwijl de Bruidegom zijn Bruid en toeverlaat
Omhelst, en onderhoudt met vriendelijke togen,
En dauw en geur, uit tijm van Poëzy gezogen;
Daar hij, bij wijlen, 't hart en zijn verliefden geest
Met geuren sterkt, en witte en roode rozen leest
Op hare ontloke wang; daar verf in verf verdreven,
Hem 't gansche jaar den Mei afschilderen naar 't leven.
De deugd, aldus gevat in uitgeleze stof,
Veredelt haar waardij met onwaardeerbren lof.
Wat zocht de Bruigom 't oog der schoone te behagen
Door paarlesnoer, om aan den blanken hals te dragen,
Om 't hoofd en om de hand? Zijn paarlevisscherij
Is ijdel; want de schoonste en eêlste Paarle is zij,

---

[1]D. i. Gelijk een eêlgesteente blinkt in 't goud. – [2]Deze aanvulling van den uitgevallen versregel door Mr. Van Lennep is te gelukkig, om haar niet voortaan aan Vondel toe te eigenen. — [3]Dochter van den bekenden arts en burgemeester. Zie boven, bladz. 76. — [4]D. i. Eensgezinde harten.

[1]in. — [2]Margarita; men herinnert zich Beets versregel aan eene andere Marg.: „Gij heet een parel, en zijt er ook een.” — [3]madelief (Verg. mede Beets Madeliefjen). — [4]Marg. de Vlaming. — [5]afbeelding. — [6]Anna Wymers; zie boven, bladz. 29a. — [7]Versta: eene juffrouw Burg, met wie haar broêr gehuwd was.

Wiens deugd geen tooisel hoeft, noch ijdele cieraden
Van baggen en gesteente of krakende gewaden,
Vol paarlen geborduurd, en stijf van Indisch goud,
Zij leent van buiten niet, die d' ijdelheid mistrouwt.
Geen ramp den bloesem van dit huwelijk verniele,
Een bruiloft, zonder eind, voor lichaam en voor ziele,
Die, even onverzaad, verlangen naar het zoet,
Dat lijf en ziel vernoegt, door 't onbegrepen Goed.

OP MEJOFFER
MARGRIETE TULP,
HUISVROUWE VAN DEN HEERE JOAN SIX;
DOOR GOVERT FLINK GESCHILDERD.

Animum pictura pascit inani[1].

Margriete zag haar schijn in hare beek,
Gelijk een paarle in 't klare water, leven;
Zoo heeft de kunst haar nu, met verwe en streek,
Den ommetrek natuurelijk gegeven.
Toen Six dit zag, ontvonkte 't hart van min.
Hij zag bekoord de schaduwe aan voor 't wezen
Van zijne Tulp en lieve Zanggodin;
Het bloed ontstak, en al zijne aders rezen.
Hij kuste 't beeld, en had het[2] weêr gekust,
De schilderij had zelf dien gloed gebluscht.

DANKOFFER
AAN DEN ED. HEER
JOAN SIX,
VOOR ZIJN OOFT EN WILDBRAAD, MIJ UIT ZIJNE HOFSTEDE TOEGEZONDEN.

Gaza lætus agresti[3].

De gausche wereld woelt en raast,
En wordt met ijdelheid geaasd[4].
D' ontruste Staatzucht kan niet slapen.
Zij droomt van titels, trekt haar wapen
Al hooger, zet haar palen uit,
Tot dat de sterkste macht haar stuit.
Wie kan den Kristen en den Heiden
In 't bloedig twisten onderscheiden?
Hoe komt het, dat de Turk, gewekt
Door zulk een twist, niet op en trekt?
De Kruismacht legt van zelf haar vanen
Toch neêr voor Mekka's halve Manen.
Haar grens staat open, en gereed
Te draven onder 's Afgronds eed.
Maar neen, hij hoeft geen zwaard te trekken,
Noch Kristus' grond met volk te dekken,
In Azië en Euroop vergaârd:
Hij wreekt zich door 't gedoopte zwaard.
Wat hoeft zijn heer Gods macht te vellen?
De Kristen zal 't voor hem bestellen.
De vont, die voortijds Mahomet
Beschaamde, is nu een schande en smet,
En d' uitgerukte degen echter[5]
De billijkste en oprechtste rechter.
Dit wroet de Kriste wereld om.
Op Elstbroek, binnen Hillegom,
Zit Six, en ziet met mededoogen
Dit jammer aan, en troost zijne oogen
Met ope lucht, en duin, en meer,
En beemd, en boom, en bloem, zoo veer
Zijn oog de verf kan onderscheiden,
Daar Haarlem, 's Gravenhaag, en Leiden
Verschieten, ieder aan zijn zij,
En zijn geboortestad, aan 't Y,
Recht voor hem rijst, de zee van achter
Bewaakt wordt van den grootsten Wachter,
Die met zijn vingeren en hand
De Zuid- en Noord-as overspant,
Uit Zijnen troon van vreugd en vrede.
Zoo stil zijn hoef en errefstede
En have te bezitten, daar
Men moedwil uitbant en gevaar,
Mag menig duizend niet gebeuren,
Die midden in de barning[1] treuren
Van 't oorlogsonweêr zonder end.
Hier leeft hij in zijn element,
Die lust schept in het onderzoeken
Van kunst en uitgeleerde boeken;
En, als het lezen hem verdriet,
Het hart verkwikt met zijn Margriet,
En leidt ze, die hem kon verleiden,
Door boomgaard, hof, en duin, en weiden.
Terwijl de leeuwrik kwinkeleert,
Hij haar zijn veldgedicht vereert,
Dat zij vergoedt met spel en zingen,
Daar 't wild in duin op schijnt te springen,
Te huppelen door veld en gras.
Hij biedt dat mondje zijn gewas
En ooft, en drukt het aan de tippen
Der honigzoete en lieve lippen,
Zoo rood als d' appel, die zoo kiesch
De jonge Tulp ter eere wies.
Kon Six zijn weelde en rijkdom vatten,
Hij ruilde niet met Krezus' schatten
Zijn hofsteê en gerusten staat.
Hier schijnt d' oranje dageraad
Veel vroeger en veel aangenamer,
Uit Tithons[2] in zijn bruiloftskamer;
De zon gaat spader hier te wed.
De vogel zingt rondom zijn bed,
Verdrijft, in 't kricken van den morgen,
Alle ijdele en onnutte zorgen.
In 't volste van dien overvloed,
Kan hij alleen zijn akkergoed
Niet nuttigen, maar moet het reiken
Aan andren, tot een gunstig teiken.
Geen edel hart is zonder blijk.
Hoe wreek ik best dit ongelijk?
't Valt zwaar met Godheên te krakeelen;
En telgen, die zich mededeelen,
Betuigen, waar haar aard van daalt.
De Hemel zette u dit betaald!

[1] D. i. Hij voert zijn geest met de ijdele beeltenis. — [2] Versta: het hem. — [3] D. i. Verblijd door dezen schat van 't veld. — [4] gespijsd, gevoed. — [5] weder.

[1] branding. – [2] Aurora's gemaal. — [3] 29 July 1655.

INWIJDINGE
VAN HET STADHUIS T' AMSTERDAM[3]
TOEGEËIGEND
Den E. E. Heeren Burgemeesteren en Regeerderen derzelve Stede.

Tectum augustum ingens[4].

Gelijk nu d' akkerman de zeisen slaat in d' aren,
En beenstreeft, door een zee van goud en goude baren,
Zoo wekt ons Amsterdam, door overvloed van stof,
Om in den vruchtbren oogst van zijnen rijken lof

[4] D. i. Een groot en weidsch gebouw.

Te weiden met de penne, en vrolijk in te wijen
De hoogtijd van 't Stadhuis en burgerheerschappijen,
Met een de jaarmerkt, die, met haren open schoot,
Alle omgelege steên en bondgenooten noodt
Op 't heerelijk banket van allerhande gading,
Die 't nimmer zat gezicht genoegen en verzading
Belooft, door zoo veel schat, gerief, verscheidenheên,
Als kunst en handwerk hier nu stapelen op een.
Dat zoo veel duizenden, als sterk ter poorte indringen,
Zich spoeden naar den Dam, om 't wijfeest in te zingen,
In 't midden van ons vloên, den Amstel en het IJ,
Met al de burgerjeugd van d' Oude en Nieuwe Zij,
Op 't heldere geklank der zilvere trompetten,
Het dondren van kortouwe en maatklank van musketten,
Het vliegen van de vane en luid triomfgeschal;
Terwijl elk element van blijschap juichen zal,
De hemel huppelen, en alle starretransen
In 't ronde, als hand aan hand, rondom ons Raadhuis dansen,
De Bruid, daar 't al om daust, en die, zoo fier en rijk,
Op haren schoonsten dag en 't kussen zit te prijk.
De Leeuw des hemels schijnt de hoofdstad van de landen,
Wiens schild gehandhaafd wordt van leeuwen, onder 't bran- (den,
Te zeegnen, met een lucht, uit zijne keel gestort,
Te matigen zijn vier, om frisch en onverdord,
De graftlaan[1] en het loof der boomen te bewaren.
De stralen van zijn mane en glinsterende haren
En oogen steken niet zoo vinnig op ons hoofd;
Als had hij dezen dag en zijn triomf beloofd
Een koele lentezon; want dit gestarnt, bij vlagen,
Den geest verstikkende, door 't gloên der heetste dagen
En weken, koestert nu den zanglust en de Min,
En Oogstmaand gaat met lust, gelijk de Meimaand, in.
Gij Heeren, die de Stad, gelijk vier hoofdpilaren,
Met raad en wijsheid stut, in 't rijpste van uw jaren,
Grootachtbre Vrijheer Graef, en Ridder Maerseveen,
Oprechte telg van Pol, en Spieghel, die 't gemeen
Ten burgerspiegel strekt, gewaardigt ons gezangen
Te hooren, daar 't muziek uw intreê zal ontvangen
Met blijschap op den stoel, en 't eerlijk wapenkruis;
Uw burgemeesterschap het ingewijd Steêhuis
Vercieren, meer dan kunst, besteed aan witte marmers;
En d' oude burgerij haar hoofden en beschermers
Begroeten, uit den drang van overal vergaârd;
De burgervaders zijn met recht alle eere waard.
De zwakheid van den mensch behoeft[2] gestut te worden
Door loon en straf, dit eischt gezag en wettige orden;
Gezag en orden meldt terstond het onderscheid
Van volk en burgerije en 't ampt der Overheid:
Het ampt vereischt een plaats en huis, hiertoe gekoren,
Ten dienst der stede; aldus wordt hier 't Steêhuis geboren,
Uit een noodwendigheid, tot heil van 's burgers Staat.
Stadhuizen dienen dan alom ten toeverlaat
En vrijborg van het volk, dat, vrij van alle zorgen,
Gerust zijn handel drijft, en heenslaapt op die borgen,
Het oog der Vaderen, dat voor de kindren waakt,
En toeziet eer de storm de poorte en wal genaakt.
Dus lijdt het volk geen last van schipbreuke, in 't verheffen
Der oorlogsbuyen, die de burgerstaten treffen,
En storten in den grond, tenzij 't de Hemel schutt',
Die Heeren handhaaft, en door zulke pijlers stut
Veel duizend huizen, als in één Steêhuis gesloten,
Het hart van al de stad en trouwe stadgenooten,
Die 't hart bedanken voor zijn levendigen gloed,
Terwijl het al de leên der burgerije voedt,
In 't leven onderhoudt, veel honderden van jaren.
Zoo staat Venedig pal, in 't midden van de baren,
Als een metale rots, na twalef eeuwen tijds,
Bestreden van de pest, en dierte, en zooveel strijds,

[1]Versta: de langs de grachten geplante boomen. — [2]heeft noodig.

Gestreden met den Turk en 't huis der Ottomannen
En Vorsten, tegens 't Recht der vrijheid ingespannen.
Zoo blinkt de stad, mijn wieg, gebouwd van Agrippijn,
Gelijk een halve mane, op d' oevers van den Rijn,
Na zestienhonderd jaar, en toont haar lauwerieren,
Gestrikt in 't vreêverbond met d' oude Batavieren.
Aldus stond Rome vast, schier zes paar eeuwen lang,
Eer 't Noorden met zijn bijl, bij haren ondergang,
In 't ommewroeten groeide en 't sloopen der gebouwen,
Geworteld al te diep, te hard om uit te houwen.
Al handhaaft d' oppermacht, in oorloge en geweld,
De steden, eeuw op eeuw, haar palen zijn gesteld,
Haar oude[1] stuit in 't eind, gelijk des menschen leven.
Wat menschen bouwen, wordt geene eeuwigheid gegeven.
Wie iet geduurzaams zoekt, die heff' zijn hart omhoog;
Men kan niet zekers hier beschieten met ons oog.
Hoe 't Raadhuis bij het hart met reden wordt geleken,
Waarna de vijanden der burgervrijheid steken
Met heimelijk geweer, en lagen, en verraad,
Of inbreuk van de poorte, uit openbaren haat,
Dat bleek, toen Beukels rot[2] haar moedernaakte waarheid,
Het licht der logentale, als een herbore klaarheid,
Woû planten op den Dam, ten trots van 't wapenkruis,
Gelijk de Schilderkunst, op 't afgebrand Stadhuis,
Getuigde menig jaar; dat bleek, toen d' eerste Gallen
Na 't winnen van de Stad[3], nog zochten t' overvallen
Het Roomsche Capitool, beletter van hun kans;
Daar Manlius, zoo braaf[4] gewaarschuwd van de gans
En haar verbaasd geschal, het burgerrecht verweerde,
Door 't overschot des volks, en Brennus' heerkracht keerde,
Die, zeven maanden lang, verrijkt door roof en buit,
Most slaken zijnen roof, op 't Capitool gestuit.
Gelijk Heer Gijsbrechts stad van visschers is begonnen,
Door haar gelegentheid, en na[5] heeft aangewonnen,
Zoo werd haar Raadhuis ook tot driewerf weêr verzet.
Het eerste stond, daar 't IJ zich uitstrekt in zijn bed,
Met biezen, riet, en helm geboord van wederzijde;
Daar d' Amstelheer, van ouds, de zeekapelle wijdde,
Ter eere van Gods Held, Sint Olof, die zijn troon
In 't Noorden had gebouwd, en wien de martelkroon
Met recht werd toegekend; want toen hij onder d' Ieren
Tot kennis kwam van God en Kristus' kruisbanieren,
En in Nieuw-Megen[6] sprak d' orakels van Gods mond,
Liet hij zich kerstenen[7], en wasschen, op de vont[8],
Van 't heilloos Heidensch slijm. Dus zuiver en herboren,
Zocht hij Gods dienst en Kruis te planten bij zijn Noren,
En, die een Koning was, verkondigde het licht,
Waarvoor de zon en maan en steile[9] Noordstar zwicht.
De macht der Afgoôn raast, en, als een stroom gedreven,
Bejegent hem in 't veld, daar hij getroost zijn leven
En kroon ten beste schenkt aan Kristus' kruisaltaar,
Geheiligd door het bloed van zulk een Martelaar.
Het tweede Raadhuis stond, daar nu de kant gesleten
Wordt van het waterrak, dat, naar den Dam geheeten,
Allengs ten Zuiden van het IJ terugge springt,
Tot daar de middensluis en duiker 't water dwingt,
Of weder uitgiet, als de sterke wind van 't Zuyen
Den Amstel viert den toom, en afjaagt met zijn buyen;
Gelijk de stroomen staan ten dienst van weêr en wind,
Naar dat der winden Vorst hem uitlaat en ontbindt.
Men zag de derdemaal het Raadhuis weêr verrezen,
Als of Natuur den grond had met haar hand gewezen,
Daar Kalverstraat en Dijk nog uitzien naar den Dam,
En reiken aan de merkt, daar 't Sticht ter merrekt kwam,
De Goyer, Amstelaar, de Vene- en Waterlander.
Zij staplen vrucht en vee en zuivel op elkander,

[1]leeftijd. — [2]Versta: de naaktloopende wederdoopers, volgers van Jan Beukelsz. van Leiden. — [3]Rome. — [4]fraai. — [5]daarna. — [6]Nijmegen. — [7]Kristen maken — [8]reinigen door den doop. [9]hooge.

Gevogelte en gewas, en wat de nooddruft eischt,
Ter liefde van 't gewin, daar 't al om draaft en reist,
En vlet en vaart en woelt; terwijl de burgerijen,
Van d' eene aan d' andre week, bij deze merkt gedijen,
En kelder en schappra[1], met opgepropten schoot,
Bezorgen, als de mier haar hol, voor hongersnood.
De Koning[2] van de Stad, wiens kruin 't geweld zou tergen,
Verkoos Tarpejus' berg alleen, uit zeven bergen,
Omtrent den Tiberstroom en zijne waterkolk,
Om daar den Adelaar en stoel van 't strijdbre volk,
Als op den vrijburg van 't Gemeenebest, te planten,
Dat tegens al de macht der wereld zich zou kanten.
Dus rees het Capitool, op dezen steenen bult[3],
Van Romulus met riet gedekt, en na[4] verguld,
Gelijk een gouden berg, om, in het ouderdalen
En opstaan van de zon, de zon ten trots te pralen;
Een eer, waarvoor de berg den vader Numa dankt,
Zoo lang 't Romeinsch gebied, dat nimmer zakt noch schrankt[5],
Maar op zijn wijze duurt, de wereld zal verduren;
Terwijl de Noordsche bijl en heerschap Remus' muren
En menig trotsch gevaart, gelijk een steenrotsduin[6],
Nog nooit begraven kon, in 't omgewroete puin.
De Raden van de Stad vier van hun leden zetten,
Graef, Wavren, Maerseveen, en Geelvinck, om te letten
Op 't voorgebeelde ontworp van 't Raadhuis, wijs en rijp
Beraadslaagd, en bepaald in zijn vereischt begrijp,
Bespiegeld[7] door en door, in 't oog der Trezorieren
En burgemeesteren, totdat uit meer papieren
De waardste teekeninge en d' eêlste niet ontbrak,
Waaraan de breede Raad in 't eind zijn zegel stak.
De Raad van Amsterdam verkoos, met rijpe reden,
De plaats van 't oud stadhuis, nu moede en afgereden,
Van hoogen ouderdom en arbeid, zorge en last;
Als 't midden van de stad, het hart in 't lichaam, past,
Gestut van wederzij met haar vermaarde stroomen,
Om af en aan in zee, of aan den Rijn te komen,
En Scheld, en Waal, en Maas, burinnen van den Rijn,
Verheerlijkt door de steên, waarvan zij voêsters zijn.
Hier keert ons trotsch gevaart zijn aanschijn naar het Oosten,
Den opgang van de zon, die d' aarde komt vertroosten,
Verkwikken met haar glans, waarnaar elks oog verlangt.
De slinke vleugel dekt de Noordzijde, en ontvangt
Den offer uit de zee; de rechte dekt den zegen
Van Beurze en vliet, van wien dees zeestad heeft gekregen
Haar naam, de wereld door gevlogen en bekend,
Zoo wijd zij 's wereld oogst op alle markten zendt,
En inhaalt uit de zee, met overlade kielen,
Gestuurd van Watergeôn en snelle waterzielen[8],
Die, schuw van weide en ploeg, in zee te weide gaan,
En dansen op den rug van vader Oceaan.
Maar 't weifelende lot, dat nooit zijn rust kon houwen,
Kwam 't rustig raadsbesluit des Amstels, onder 't bouwen,
Bespringen, slag op slag, niet anders of de Nijd,
Die schendige Harpij, uit wrevel, schimp, en spijt,
Het noodwerk scheuren woû, en, met verwoede klaauwen,
Der burgemeestren gunst verbijstren en verflaauwen,
En dwingen af te staan van dezen arrebeid,
Zoo noodig en zoo nut, gevorderd en beleid
Door opzicht en betoog der meestren, die bedreven
Steenhouweren hun maat en wet en regel geven;
Dies 't uurwerk van dien bouw gedurig schijnt te gaan
Van hand tot hand, gelijk de wijzer, op zijn raân,
De ronde doet, en past op klokkeslag en uren,
Zoo net gelijk de zon omhoog haar loop kan sturen.
Gestadigheid verwint, en, draait de wijzer kort
Den dag om, niemand merkt, dat hij bewogen wordt.

[1]voorraadkas. — [2]Romulus. — [3]hoogte. – [4]daarna. [5]waggelt. – [6]Rijmshalve voor hooge rots. – [7]overwogen. – [8]Rijmshalve voor varensgasten.

De Nijdigheid zocht eerst de poorten stil t' ontgrendlen,
En daagde, uit eenen mist, voor stad op, met haar vendlen[1],
Door Amsterdam betaald, en van den hanekraai
Ontdekt, eer 't nachtgedrocht belandde aan wal en kaai,
Dat van verbaasdheid zwichtte, in steê van aan te vallen,
Toen al de burgerij 't geschut voerde op de wallen,
En blank in 't harnas blonk, gelijk een ijzre rots,
Dat geenen aanstoot vreest, den Oceaan ten trots.
Nog rust ze niet, maar streeft naar d' onbevrozene oorden
En hitst met volle kracht den blaasbalg, uit den Noorden,
Op dijk en dammen aan, dat Holland schudt en ijst[2].
De zee verlaat haar bed. De springvloed wast en rijst,
En overschrijdt haar peil. De wakende Amstellanders
Aan 't zweeten in dien nood, met schuppe en zoôn, niet anders
Als waren ze getroost, den springvloed van Neptuin[3], (ders
Het hoofd te biên, gelijk een strandbeer van arduin[3].
Neptuun, hier tegens aan, wil toonen, dat geen zoden
Vermogen zijne vork[4] en opgepreste Goden
Te stuiten, op den tocht, outziet noch dijk, noch paal,
Noch eike plank, en komt u, boven Outewaal,
Geborsten in de weide, en, bruisende op zijn riemen,
Vaart voort, en zakt, en rijst, en valt in 't meer van Diemen,
Zet hofsteên, vee, en vrucht in 't water, dat weleer,
Zijn oudtijds, ruimen moest den boezem van zijn meer,
Daar d' Amsterdammers, die hier lucht en adem schiepen,
Al morrende om 't steêhuis, nu huis en hof verliepen[5].
Het open Amsterland, de polder rondom heen,
Al 't vlakke veld lag blank, tot in het Sticht, en 't Veen
Geleek een bare zee. Men kon het meer van Leiden
En Haarlem, stroom noch sloot noch wegen onderscheiden.
De hooiberg bergde 't vee. De droeve huisman stak,
Met vrouwe en kindren, 't hoofd gedoodverfd uit het dak,
In 't uitgemalen meer[6]. Onwetenden aan 't schelden,
En 't kostelijk steêhuis de landschâ most outgelden.
Na zulk een zeestorm woelt het zeeziek Brittenland[7].
De Faam gewaagt, hoe dit de waterketen spant,
Van Doever af aan 't hoofd te Kalis en zijn krammen[8].
De hoop van Londen vischt een net vol Amsterdammen.
Karthage en Rome[9] zien elkandren grimmig aan,
Als leeuw en tijgerdier. Alle oorlogsvensters staan,
Als Pluto's blikken, rood van gloed en zwavelvlammen;
Zij treên in 't waterperk, als strijdgezinde rammen,
Of stieren, dol van wraak, en, nimmer stootens moê,
Hervatten strijd op strijd, en stooten vreeslijk toe,
Terwijl hun schuim en bloed ontloopt, en, in 't vertoornen,
De herders toezien, hoe zij, met geweld van hoornen,
Elkandren gaan te keere, en boren door de huid
In 't vleesch en ingewand, en menig toestoot stuit
Op ribben en gebeent. D' een poogt, met d' achtervoeten
En klaauwen, stof en zand in 's vijands oog te wroeten,
Van achter uit te slaan, te stuiven voor den wind;
En d' ander slingert fel den staart om, en verblindt
't Gezicht des vijands vast met heen en weêr te zwaayen.
Zij loeyen schrikkelijk, en wenden zich en draayen,
Totdat de worstelstrijd en dag zijn einde neemt,
En ieder wenscht om rust, in zijnen eigen beemd.
Gedurende dien storm en strijd der worstelaren
Vernam men, hoe omhoog Saturnus kwam gevaren,
Op beî zijn vleugels, schier gesleten van de vlucht;
En zwevende rondom den Dam, in onze lucht,
Met zijne scherpe zein, waarmeê hij d' eeuwen maaide[10],
Het uurglas op zijn hoofd, de grijzaart d' oogen draaide
Naar 't afgeleefd stadhuis, oft[11] eer zijn overschot,
Gereten, onderstut, verminkt, en half verrot,

[1]Zinspeling op 's Prinsen aanslag van 1650. – [2]Rijmshalve voor eist; verg. boven bl. 33a, aant. [1]. — [3]Spreek uit: Neptuun en arduun. — [4]drietand. – [5]Zinspeling op den hoogen vloed van 1651. — [6]van Diemen. [7]Zinspeling op den eersten Engelschen oorlog (1652). — [8]Versta: Calais' haven of reê. — [9]Versta: Engeland en Holland. — [10]Als Tijdgod. — [11]Thans of.

En evenwel, ter nood, 't verblijf der amptenaren,
Om schrift, gerief, en schat, en diensten te bewaren.
„Wat! ben ik" zegt hij, „dan mijn kracht en sikkel kwijt,
Dat dit bouwvallig dak mijn onderdom verslijt,
En wacht het nog gerust, als leggende op zijn sterven,
Dat menschen handen voort het slechten en bederven?
Ik wil een korter gang met dit geraamte gaan!"
Zoo spreekt hij, en verzinkt in 't smidshol van Vulcaan,
Beveelt hem 's middernachts dien ouden romp te sloopen.
Vulcaan, toen 't nachtglas net ten halve was verloopen[1],
De wachters, van den slaap beschoten, stom en stil,
Vergaten hunne wacht, voltrekt Saturnus' wil,
Ontsteekt het zolderveen[2] van boven, met zijn vonken.
Het veen[3] geraakt in brand, dat eertijds lag verdronken;
Dus brandt het vier den balk, den zolder, en het dak.
De gansche stad waakt op. De vlam ging op, en stak
Het torenbuskruid aan. Nu rusten geene bedden.
De trouwsten schieten toe, en reppen zich, en redden
De brieven, boeken, geld, trezoor, en bank en schat;
En bergen in dien brand de ziel der gansche stad;
Terwijl de vlam in top blijft weiden, als een wonder,
Uit gunst, die 't vier ons droeg, dat tijd gaf, om van onder
Te redden have en goed, ten oorbaar van 't Gemeen.
Dus liet Vulcaan hier niets dan muurwerk, puin, en steen,
Waarna de bouwkunst breed haar vlengels ging ontvouwen,
De nieuwe fenixpluim en kroon van 's lands gebouwen,
Als rijzende uit den grave en d' assche en 't lijk van 't oud,
En een gedunrzaamheid van eeuwen toebetrouwd.
Maar 't is aanmerkens waard, hoe God zich openbaarde
In 't midden van die vlamme, en door zijn zorg bewaarde
De hooge steigering, rondom 't begonnen werk,
Toen vlam en roode gloed den lesscher viel te sterk,
Met zijne tong, voorwind, alreê de masten[4] lekte
En blaakte, en eene wolk van smook het volk bedekte,
Daar Stalpaert, op zijn wacht, gelijk brandmeester, stond,
En zag het gapend vier, zijn vijand, in den mond
Hij sterkt het tegenweer, dan onder, dan van boven.
De ledren eemer[5] bluscht al kissende den oven
Van 't grimmig element, dat schriklijk kraakt en knerst,
En niet een kant noch steen van 't nieuwgestichte berst.
Waar zulk een heilloos ramp tot dit gevaart geslagen,
Het was om 's bouwers glans uit al zijn werk te vagen,
Den moed der Overheid te kneuzen van verdriet,
Te schenden 't aangezicht, daar al het land op ziet.
Een voorspook scheen voorhene ons in te willen prenten
Den opgang van dien brand, toen heele regementen
Van rotten zich verbaasd begaven op de vlucht,
Drie dagen voor den nood, gelijk van eene zucht
Tot haar behoudenis al heimelijk gedreven,
En, boven ons begrijp, dit ondier ingegeven,
Dat, vroeger wakker, eer zijne ongevallen vat
Dan ons vernuft, dat traag, tot kosten van de stad,
Voor 't nakende onweêr duikt. Hoe onvast staan dees gron-
't Geluk der steden is aan 't oud Steêhuis gebonden; (den!
Men vrage Schelt en Eems[6]; zij hebben 't ons geleerd,
Hoe met den Raadhuisbouw 't geluk der steden keert!
De bouwer van 't Steêhuis wist nog van geen verhuizen,
Toen schon de bouwplaag fluks een watervloed van muizen
Op Hollands kusten aan Dit heer, in 't lang en 't breê,
Geslingerd staart aan staart, kwam drijven over zee,
Van 't Noorden, op ons strand. Hier baat geen tegensportlen.
Zij knagen hooi, en gras, en klaver, met hun wortlen
En groente en stelen, af. De geest[7] des beemds verdwijnt.
De landheer, bij gebrek van voêr en klaver, kwijnt.
Men troost hem, dat de schâ der muizen 't land zal baten,
En zij een gouden tand in veld en weide laten;
Gelijk het naaste jaar de muizeschâ vergoedt,

[1]Twee uur na middernacht begon de brand. – [2]Versta: den turfzolder. — [3]de turf. — [4]palen van den steiger. – [5]anders emmer (verg. 't Hoogd. Eimer.) – [6]Antwerpen en Emden. – [7]Versta: het leven, de ziel.

Met driemaal zooveel winste, en weide in overvloed;
Maar 't rijzend Raadhuis wordt met smaad en hoon
bejegend,
En houdt een zelve streek, zoo hoog als 't nu, gezegend
Van al de burgerije, een ieders oog behaagt,
En d' eer van al de stad in 't statig voorhoofd draagt.
De Kerk van Sint Kathrijn[1], gelijk men ze innewijdde
En bouwde tot Gods eer, bekleedt de slinke zijde;
Een rijk gebouw, waaraan de Heer van Purmerend,
Heer Eggert, bij 't geschrift voor bouwheer nog gekend,
Den eersten grondsteen leî, dies wij zijn edle ranken
Gehouden zijn met lof, voor 's vaders deugd, te danken.
Wie Amiëns bezoekt, dat hij zijne oogen sla
Op 't grootste kerkgesticht[2], de rechte wedergâ
Van Eggerts arrebeid, en lette, of ons pilaren
Gewelf en kooren min den bouwlust openbaren
In Hollands Graaflijkheid, dan in het Konings Rijk,
Den Grave in majesteit en macht al t' ongelijk.
Het heerlijk orgel noodt geen dwaze zangverkwisters,
Maar wijzen, op 't bankct van veertien paar registers.
Vier orgeldeuren noôn alle oogen, door de gunst
Van Bronckhorsts[3] teekengeest en schoone schilderkunst,
Hem van Nature alleen milddadig ingegeven.
Men ziet hier geene verf, maar louter ziel en leven,
Daar Saül zit te paarde, en David voert het hoofd
Van Goliath, den Reus, gelijk hij wordt geloofd
Om zulk een trotsche daad, en ingehaald van reyen,
Die, zingende in triomf, den held ter poorte inleyen,
En wetten Saüls haat en kroonzucht door dien zang,
Benaurd van Jesses zoon, zoo vele jaren lang.
Men ziet, daar Davids harp en snaar den Godvergeten
En dollen Saül streelt, hoe eerloos en vermeten
De Haat dien jongeling den schicht toedrijven wil,
Terwijl hij dien ontduikt, en balling wordt al stil,
Totdat een fluksch[4] soldaat hem boodschapt, hier beneden,
Hoe Saül op den berg, van wanhoop overstreden,
Na zulk een nederlaag met zijn verwate ziel,
Op drie verslage zoons, in zijnen degen viel.
Opdat men het gevolg aan deze keten schakel,
Vraagt David God om raad, daar Abjathar 't orakel
Zal spellen, uit den glans van 't heilig borstgesteent,
Dat hem naar Hebron wijst, die Saüls dood beweent.
Wanneer de dubble deur van 't orgel hangt gesloten,
Wordt David, daar hij knielt, gezalfd en overgoten
Ten Koning, over 't huis van Juda, toen die stam
Te Hebron, met gejuich, op deze staatsie kwam,
Waarop d' eenstemmigheid van uitgeleze kelen,
De Joffers en de jeugd, met zingen, dans, en spelen,
En cyther, en tamboer, en rinkeltuig, en luit,
Verheffen haren galm, die aan den hemel stuit.
Graaf Willem, tot den steel des lands voor God geschapen,
Beschenkt, in 't Noorder glas, met haar doorluchtig wapen,
Dees stad, waarover hij, als wettig Graaf, regeert;
Waarna Maximiliaan, Roomsch Koning, hoog geëerd,
Haar wapenkruisschild kroont met diamante stralen,
En paarlen van zijn krone, om eeuwiglijk te pralen,
Als met een dankbaar merk van zijne majesteit,
Voor Ridder Boelens[5] goud, en 's helds grootdadigheid,
Ten dienst van zijnen Heer, voor ieders oog, gebleken;
Een eer, die blijft en duurt, als 't brosse glas zal breken,
Gelijk ze ook op de kruin des Westertorens blinkt
En blinken zal, zoo lang de zon verrijst en zinkt.
In deze hoofdkerk gaat de Batavier ten grave
Naar Galen[6], die de dood woû kiezen, eer dan slave

[1]De Nieuwe kerk; zie vroeger. – [2]De kerk was (even als de Keulsche Dom, maar op kleiner schaal) op 't patroon der hoofdkerk van Amiëns gebouwd. – [3]de glas- en olieverf-schilder Jan van Bronckhorst, in 1603 te Utrecht geb. – [4]flink. – [5]Dichterlijke vrijheid; versta: Andries Boelen; maar zie 't aanget. door Ter Gouw in Van Lenneps Nal. VI. bl. 25. — [6]Jan van Galen; zie boven, bl. 69.

Te worden op de zee, geboeid aan 't Britsch gebied,
Daar hij op 't Midlandsch meer den brand in 't buskruit
Van 's vijands zeekasteel, en leert hem, op de baren, (schiet
In weêrlicht, rook, en smook, in Pluto's hemel varen,
En stuiven, recht voor wind, om in dien waterbrand,
Als voorboô naar den Teems, en 't vijandsch Brittenland,
De tijdinge aan het hof van Withal zelf te dragen.
Hetrurie en Livorne en 't zeestrand zal gewagen,
Veel eeuwen na zijn dood, hoe stout dees watervorst
Den vijand, boord aan boord, grootbartig klampen dorst,
Gelijk een oorlogsheld, uit louter hart geschapen,
Waarom de grafzerk nog gekroond hangt met zijn wapen
En ridderlijk geweer, en met de vaan bedekt,
Terwijl dit lijk de deugd der levenden verwekt.
De Waag[1], aan deze zij voor 't Raadhuis, weet den zegen
Van 's werelds koopstad net, maar nimmer af te wegen,
Door toevloed van de vaart. Zij voert met haar gewin,
De stede een Potozy[2] van daaglijks zilver in,
Door twee paar poorten, als om strijd van vier gewesten,
Om Hollands vrijen Leeuw te weliger te mesten,
In uitgemalen meer, of duin, en poldergras.
Hier groeit het Hollandsch hart. Hier zwelt de zuiveltas
Van zilver en rood goud en vriendelijke schijven,
Die, bij gevaar en nood, onze oorlogszenuw stijven,
En leeren, dat men licht den Amsterdammer tergt,
Maar zijn geduld den krijg niet ongewroken vergt,
Zoo lang de schildwacht waakt, en hier, langs steene trap-
Gewapend nacht en dag, de waagtrap op zal stappen, (pen,
En uitzien, vroeg en spâ, en luistren, of 't Steêhuis
Geen lagen wordt gelegd, ten schimp van 't wapenkruis.
De Vischmerkt woelt vooruit, en leeft van spartelvisschen;
Schaft stroom- en zee-visch, en bezorgt de burgerdisschen
Met allerhande teelt van 't vochtige element,
Tot 's levens onderhoud. Het Gild[3] was hier gewend
Sint Peters feest, van ouds, met kronen te vereeren,
Te zingen, hand aan hand, naardien 't zich moet geneeren,
Als 't Galileesch geslacht[4], bij 's Hemels zegening,
En 't uitgeworpen net, dat 's waters vruchten ving.
De Beurs (daar d' Amstel stuit, en, door vijf steene bogen,
Met waterpijlen schiet, als van een pees gevlogen,
Wanneer het water valt, en adem haalt in 't IJ),
Ontvangt den burgerzwarm van d' Oude en Nieuwe Zij,
En al het uitheemsch bloed, dat 's middags hier te gader
In eenen boezem vloeit, en uit zoo menige ader
Gevloten, leven geeft aan 't lichaam van 't Gemeen.
Hier wordt Mercuur gediend, gevierd, en aangebeên,
Met zijnen slangestok en vleuglen aan de hielen.
Hier zweet het koopmans brein, gepropt van vrachten, kie-
Papieren, wisselkansse, en munte, en beurskrakeel, (len,
En winninge en verlies. Elk grijpt naar 't beste deel,
In schipbreuk, haverij, verzekert kist en pakken,
En bergt zijn have en 't lijf op masten en op wrakken.
De weiflende Fortuin smijt blindling 's werelds goed
Te grabbel in den drang. De rijkdom stijft den moed
Des koopmans, door het lot, zoo rijk hem toegevallen.
Dan steigeren om strijd de gevels, poort, en wallen,
En torens hemelhoog. De Staat en burgerdracht
Getuigen van 't geluk, door schattingen en pracht.
Gewinzucht propt de breede en lange galerijen,
Die brommen in 't vierkant, gelijk een korf vol bijen,
En uitgelezen geur, gewonnen op het veld.
Dan roept de Beurs zich heesch: „waarheen met al uw geld,
O geldrijk Amsterdam? Mijn nissen zien u draven,
En missen midlerwijl, haar driemaal twalef Graven[5]
Uit klaren marmersteen te klinken, tot een eer
Van 't koopmans Capitool. Of mag mij nimmermeer
Gebeuren dit geluk, hetwelk mijn Beursgenooten
Verdienden, die het goud, met heele schepen, goten

[1]Thans, vóór een 60 jaar, afgebroken. — [2]Versta: een mijn. — [3]Het visschersgild. — [4]De eerste Apostelen. — [5]Versta: Amsterdams 36 raadsleden.

In uwen open schoot, door kommer, zorg, en zweet,
Ten bouw van uwen Staat en 't vrije land besteed?
Vijf hoofdgebouwen, hier in 't ronde te bereiken,
Uit 's merktvelds navelpunte, is geen onkenbaar teiken
Van majesteit en macht, die nu doorluchtig blijkt,
Naardien de Dam in naam Sint Marcus' plaats[1] niet wijkt,
Noch zelf het veld van Mars, zoo wijd befaamd bij d' ouden,
Die Rome, in zijne kracht en middagglans, aanschouwden,
Toen Cæsars erfgenaam, August, in vollen vreê,
Het heilig Capitool in zijn triumfe opreê.
Hoe luchtig kan men nu op 't merktveld adem scheppen,
En, ieder 's merktdags, zich, op zulk een ruimte, reppen
In alle stallingen, en inkoop, en verkoop;
Daar volk en burgerdrang en huisman, in den hoop,
Vast veilen, loven, hiên, en afslaan, en besteden,
Verkochte waren laân op hurriën en sleden,
Of torschen op den hals, of onder hunnen arm,
Of kruyen op het rad. Geen wakkre bijenzwarm
Is drokker op het veld en in de honigkorven,
Wanneer de boekweit bloeit, die dood lag en gestorven
In d' aarde, eer klont en zon en dauw haar leven schenkt,
En naar dien eedlen geur de honigzuigers wenkt.
Hier is de wandelstreek van Amsterdamsche Heeren,
Wethouderen en Raad, bekommerd met regeeren
En deftig staatgesprek. De koopman luistert hier
Naar luchten uit de zee[2], en zamelt uit papier
Den zin der letteren, van overal geschreven.
Dan valt, dan rijst de merkt. Hier is een schip gebleven,
En ginder een beland, dat met Turkijen sloeg,
De roofgaleyen brandde, of binnen Tunis joeg,
En 't roofnest, oud Algiers, nooit zat van schepeplondren.
Dan hoort men hier van 't IJ een oorlogsman opdondren,
Of vloten uit de Strate[3] of van de Spaansche kust;
Dan groeit het koopmans hart, nu zeker en gerust,
In zijn bekommeringe, en dankt Gods weêr en winden
En watren, die bij storm zoo menig schip verslinden.
De rijke zee is nu niet rijker als de man,
Die met dees blijde maar zijn zolders laden kan,
Verkwikken zijne hoef, en groene Gravelanden[4],
En Beemsters, klaverrijk, vol vee en vol waranden.
De Stadhuistoren stelt zijn kunstig klokwerk, rijk
Van klank. Hemoni[5] speelt een hemelsch klokmuzijk,
Zoo snel, gelijk een luit, of Swelinghs orgelpijpen,
En snellen eimbeltoon, met vingeren te grijpen.
Hier blazen schuiftrompet en kromme en rechte fluit
Orlando's[6] grooten geest ter heeren venstren uit,
Ter eere van de Wet, en burgerwandelaren,
Verkwikt door blij muziek, in ongeruste maren
Van oorloge of tempeest. Hier leest men de geboôn
Der ondertrouwden af, die op den zondagstoon
Naar hunne trouwboei treên, met onverzaad verlangen;
Terwijl de drang des volks en toeloop vast de wangen
Der bloode bruiden verft, in 't op- en nedergaan
Van 't Raadhuis, naar hun straat, bestrooid met pallem-
En goude loveren, door eene straat van menschen, (blaân,
Die 't nieuwgetrouwde paar den schoot vol zegen wenschen,
Of wegen onderling de bruid en bruidegom,
Te rijk, te vrek, te lang, te kort, te wijs, te dom.
Hier leest men 's lands plakkaat, of oude en nieuwe keuren,
Of vonnissen, wanneer de jongste dag het treuren
Des sterfdags inneluidt, en 't spiegeluut[7] schavot
Den scherreprechter daagt, die 't hoofd van 't lichaam knot,
De keel de lucht verbiedt, en streept met taaye roeden
De ruggen, op 't geschrei, en brandmerkt ze, onder 't bloe-
Met 's Heeren wapenkruis. Hier trekt de stads soldaat (den,
Op trommelslag ter wacht, naar 't wachthuis toe, en staat

[1]Te Venetië. — [2]nieuwtjens. — [3]van Gibraltar. [4]Versta: het 's Gravelandsche lustoord. — [5]De klokkenmaker van den stadhuistoren. — [6]Orlando de Lasso; zie vroeger. — [7]waarschuwend.

's Wachtmeesters oog ten dienst; hij zelf ontvangt de leuze,
Het woord der nachtwacht, van des Burgemeesters keuze
En orde, tot een merk en veiligheid der wacht,
Om alle misverstand te schuwen in der nacht.
De vlijt en bezigheid der burgeramptenaren,
Die ieder hunnen plicht bekleeden en bewaren,
Vermeerdert hier den zwarm van 't Raadhuis, af en aan.
Hier waakt de burgerij. Hier oefent zij haar vaân,
De wapens, en 't geweer, zoo trotsch in harrenassen
Gegespt en uitgerust, als of ze waar gewassen
In 't ijzer, uit de wiege, en van haar moeders mam.
Wie Amsterdammers dreigt, die vindt hier Amsterdam
Gereed om toe te treên, groothartig uit te vallen,
Het zwangere geschut te voeren op de wallen,
Tot voorstand van haar recht en vrijheid, zoo verraad
Haar poorten onderkruipt, of Mars de trommel slaat.
Het Damrak voert den Dam de vrachten toe met schepen,
Gemakkelijker dan veel duizend sleden slepen,
Veel wagens konnen laân. Tien wegen, nimmer moê
Van woelen, loopen drok naar 't vrije merktveld toe,
En kruisen 't hene en weêr met menschen en met rossen,
Van burgwal, strate en graft. Heeft Orfens eertijds bosschen
Verplant met zijne lier, Amfion met zijn snaar
De steenen ooit verzaâmd, om Thebe wonderbaar
Te stichten tot een stad; 't is t' Amsterdam gebleken
In waarheid, onverbloemd, en zonder dichters streken.
Het Noordsche mastbosch neemt het Raadhuis op den rug.
De rots van Benthem danst De Wezerstroom wordt vlug.
De Wester marmerklip[1] den maatzang volgt van Campen[2]
En Stalpaert, die bezweet noch arbeid vliên noch rampen,
Noch opspraak, nu en dan gesprongen voor hun scheen,
Tevreden, dat ze zich verbonwen voor 't gemeen.
De mieren, in den bouw, om nooddruft te vergâren
Des zomers, eer de koû des winters, zonder aren
En vrucht, haar overvall', zijn bezig in het veld,
Vervoeren ordentlijk[3] de rijpe tarwe en spelt
Met ijver in het hol. D' een sleept en torscht het koren
Al zweetende op den nek. Een ander geeft de sporen
Aan tragen, en bestuurt ze, en drijft ze op 't smalle pad.
Het is er alsins drok. D' een geeft en d' ander vat,
Zij hijten 't zaad in d' aarde, eer 't wortel koom' te schieten.
Voorzichtige arbeid zwicht voor lasten noch verdrieten.
De bouw van 't Raadhuis schijnt op dezen trant te gaan.
Dus komt een regement ruigwerkers op de baan,
En schikt den hajert op van balk en steen en masten.
Steenzagers, kauters, en polijsters, fluksche gasten,
Een ieder past zijn werk te spoeden, even drok.
Men draaft er af en aan, op 't luiden van de klok.
Men voert pylasters aan, en voedsel voor de muren.
De hiksteen wast en groeit, om al de stad te schuren,
En d' afval van arduin, vertreden en veracht,
Als puin en stof, betaalt den Trezorier nog pacht.
Men ziet den Benthemer en Bremer grond gesleten,
En vratig ingeslikt, om hier een rots te meten,
Tweehonderd tachtig breed, tweehonderd voeten diep,
Daar 't Raadhuis het vernuft der edele bouwkunst riep
Tot stichtheer, om gerief en aanzien te bewaren,
En een geduurzaamheid, de drie[4], die hier vergâren,
Als krachten van de ziel der bouwkunste, in 't gesticht,
Dat eenwig tuigen kan van 's bouwers trouwe en plicht,
Aan zijne arbeidzaamheid en overleg te merken,
Ten trots der grijze Faam van zeven Wonderwerken.
Wien namaals lusten zal te toetsen 't recht bescheid,
Wanneer, en ook van wien de grondsteen wierd geleid,
Dat hij ter vierschaar ga den stommen toetssteen spreken,
Daar Polsbroek in Latijn, tot een gedenkbaar teeken,
Uitheemschen klaar bericht, en, door de goude tong
Van 't bouwschrift, alle kunne, en staat, en oud en jong
Vernoegt, als hij gedenkt, hoe 't wit der oorelogen
Getroffen, en de peis in haren krits voltogen,
Den Amstelraad bewoog te vallen aan den bouw
Van 't Raadhuis, toeverlaat van 's burgers deugd en trouw.
Graeff, Pankras, Valckenier en Schaep men hier te zamen
Ziet glinstren in den toets, met hun doorluchte namen,
Als burgemeesters zoons en neven, in 't gemeen,
Grondleggers van 't Steêhuis, en zijnen eersten steen,
In 't gulden vredejaar[1], en 't aanzien van hun vadren
En oomen, die hierop, omringd van 't volk, vergadren,
Hetwelk hun zegen wenscht, totdat de leste steen
Den eersten volgen zal, daar zij den stoel bekleên.
Een, die te nauwgezet, wat hij bedilt, wil pluizen,
Verschoont zelf d' afbreuk van den terling[2] burgerhuizen,
Nu ruimte en stadgerief dees schade ruim vergoedt.
Geen dolle Nero heeft de stad hierom in gloed
En lichten brand gezet, belust, den nacht van Troyen
Te spelen, en de bocht der wijken af te royen,
Op land- en stadgeschrei. Geen Celer[3], geen Severe[3]
Versmolten schat en stad, voor ooglust van hun Heer,
Aan overdaad van kunst, die veel te dertel steigert,
Daar Vrouw Natuur, te zwak, de Bouwkunst grondvest weigert;
De nood, de nutbaarheid, in 't dringen even stijf,
Vereischten dak en ruimte en lucht en veel gerijf
Van ampten, die beknopt bijeen zich t' zamen kwijten,
Ten dienst van Amsterdam, die d' eeuwen zal verslijten,
Indien de zeevaart haar getrouw blijve, en de Twist
En Tweedracht niet den Raad van Hollands steden splitst,
Door onderkruipingen en baatzucht, van geen muren,
Zoo sterk als diamant en ijzer, te verduren.
De Bouwkunst, toen ze in 't werk beoogde haren wensch,
Koos tot haar voorbeeld uit het lichaam van den mensch,
Zoo meesterlijk volbouwd, van buiten en van binnen,
Dat niets hieraan ontbreekt, en d' allersnelste zinnen,
Die dit doorsnuffelen, van 't meeste aan[4] 't minste lid,
Bekennen moeten, dat het allerminst miszit,
Wat hieraan wordt hersteld. Herstellen is misstellen.
Wie dit hervormt, misvormt. Laat overmeten, tellen,
En wegen, wien dit lust; het lichaam schroomt geen licht,
Geen klare middagzon, noch maat, getal, en wicht.
Zoo blijkt dit bouwsel dan van lid tot lid rechtvaardig[5]
In evenredenheid, en zulk een bouwheer waardig,
Die ieder bouwer wijst, en, als Gods leerkind, trouw
Het oog leert slaan op Hem, en zijnen schoonsten bouw.
De bouwers van 't Stadhuis den eisch der wet voldeden,
En volgden zulks de kunst, dat geen van all' de leden
In zijnen stand bezwijkt. Vitruvius[6] trede aan,
En zelf Apollodoor, bouwmeester van Trajaan,
Wiens naald nog heden praalt te Rome, voor onze oogen;
Zij vinden dit gebouw door al zijn leên voltogen,
Van boven tot beneên. Geene oudheid dit verdooft.
Het heeft zijn middenlijf, zijne armen, voeten, hoofd,
En schouders, elk om 't netst. Het heeft zijn ingewanden,
Elk lid, elk ingewand zijn ampt, gebruik, en standen.
Hier leeft en zweeft de ziel van ons Wethouderij,
Gelijk een Godheid, in, en ziet het zeilrijk Y
Met 's werelds oogsten en Oostindiën geladen.
De Zeven landen zelfs ons Heeren en hun Raden,
Orakels van den Staat, bezoeken, reis op reis,
In tijd van oorloge en ongestoorden peis,
En leeren, beter dan hij Grieken en Romeinen,
Hoe zich de Grooten hier tot 's nabuurs dienst verkleinen.
Hier houdt het burgerhof de wateren in toom,
Geplant op Amstels grond, gelijk een hooge boom,
Die zijne wortels schiet heel diep en taai in d' aarde,
En, wassende in de lucht, zijn pit voor lucht bewaarde,
Voor regen, hitte, en vorst, met schorse, en schelle, en bast.
Geene overwichtigheid in 't groeyen hem vermast.

[1]Schotland. – [2]Den bouwmeester J. v. Campen. – [3]Thans, met verschoven klemtoon, ordéntelijk. — [4]Versta: uit dezen en den vorigen versregel: nut, schoonheid, en duur.

[1]Zie boven, bl. 3. — [2]Versta: blok. — [3]Nero's bouwmeesters. – [4]tot. – [5]regelmatig. – [6]De Romeinsche bouwmeester.

Hij geeft den hemel bosch, en loof, en groene bladen,
Den grond zijn schaduwen, en hangt met ooft geladen.
De waterstroomen voên de wortels, en zijn groen
Wordt van den dauw verkwikt. Al 't jaar is zijn saizoen.
Men hoort de vogels schel in zijne takken zingen.
Men ziet de melkbron versch, rontom gedurig springen
En vloeyen, tweemaal 's daags; wanneer de zon, gehuld
Met stralen, 's morgens rijst, en 's aardrijks lijst verguldt,
Of 's avonds ons ontzinkt, en schuil gaat achter duinen.
De Noordsche blaasbalg schudt de bosschen en hun kruinen,
Of knakt den eiken stam; maar dees, al even vast
Gehandhaafd van omhoog, ontziet noch leed noch last.
Men ziet, van buiten en van binnen, drie kolommen,
Gekoren uit de vijf aloude[1], kunstig brommen,
In heî de stadiën[2], voor 't opgetogen oog.
De laagste uit twee gemengd, en d' ongemengde omhoog.
D' Ionische, en Korinthsche, als in een huwlijk, ouder,
Gesmolten ondereen, wordt, tot een wereldsch wonder,
Gedragen van den voet, en draagt Korinthen weêr
Uit Grieken t' Amsterdam omhoog, tot Amstels eer.
Wie dees verknochtheid ziet en orden, zag niet[3] vasters,
Niet[3] netters uitgewrocht. Gestreepte muurpilasters,
De hangende festoen, of die zich zelve spant,
Het marmeren poortaal, de vloer, gewelf, en pand,
Het kroonwerk, zinrijk loof, rontom elks innegangen,
Naar eisch van ieders ampt, gevlochten en gehangen,
Geen ledige ijdelheid, het beeld, dat draagt of ciert,
Geen woeste wildernis, maar alles gemanierd,
De voet, de lange pijp[4], de kapiteel, de friezen
En lijsten, elk om 't rijkst, bij d' Ouden niets verliezen.
Doch eer wij nog gerief en cieraad gadeslaan
Inwendig, laat ons voor de beide gevels staan,
En in elks voorhoofd eerst de beeldewerken eeren,
Daar wij Quellijns[5] vernuft en geest zien triomfeeren.
Het Ooster voorhoofd draagt hier moed op Amsterdam,
Een dochter, voortgeteeld uit Amstels grijzen stam,
En eindelijk gekroond, door 's keizers gunst en handen,
Met zulk een hoofdcieraad, de zon der Duitsche landen.
De Leeuw stut haren stoel, en waakt aan elke zij,
Daar d' Amstelnymf haar kruik, de Stroomgod van het Y
Zijn water giet in zee, en rusten in hun biezen,
Die, al den zomer groen, bij wintervorst bevriezen.
De Watergoden slaan een ongelijk geluid,
En blazen haren lof op alle watren uit.
De Zeegodinnen, nu gewekt door zulke galmen,
Vereeren haar met wier, en krans, en mos, en palmen.
De krokodil, de zwaan, de zeehond, reis op reis,
Zich domplen, daar ze heerscht met haren tak van peis[6].
Ik hoor de Tritons heesch trompetten, zie dolfijnen
En meereminnen, nat van vlechten, hier verschijnen
Ter wijfeest, God Neptuun gezeten, met zijn hulp
En trouwe gemalin, in zijne wagenschulp.
Hier woelt de waterjacht van Zeegoôn en Godinnen.
Zoo kil een element kan nog de kool van 't minnen
Niet blusschen in den vloed, of Peleus, heet en warm,
Neemt Thetis op den schoot, en drukt ze in zijnen arm.
En dunkt dit iemand vreemd? Zij toeten op den horen,
Dat Venus uit het schuim en zeeschuim werd geboren.
Al 't zeedom leeft hier nu, in 't groeyen van ons stad,
Alsof het haar geluk om strijd gezworen had.
Zij roepen, waar een vloot de baren door komt bruisen:
„Vaart hene, propt de stad, de zolders, en de huizen
En kelders met uw vracht! wij schenken u 't geleî;
De koei geeft Holland melk, maar dit 's de vetste weî,
Waarbij de koei gedijt." Wie twijfelt aan dit zeggen,
Zal Gijsbrechts wallen nog aan Pampus uit zien leggen.

[1]bouworden. — [2]verdiepingen. Verg. bij deze beschrijving, desbelust, mijn Aesthetica, bladz. 150. — [3]Thans niets. — [4]de schacht. — [5]De beeldhouwer Arthus Quellijn. Zie boven, bl. 148b. — [6]olijftak.

Geen koeyenuyer maakt de steên en dorpen rijk:
De Zeevaart bouwt ze, en brengt eerst zoden aan den dijk.
Indien 't geoorloofd waar, ter zijde eens af te treden,
Om ieder hoofdgebouw der Koopstede aller steden
Te gaan bespiegelen[1], ik sleet den dag en tijd,
Die den Steênhuisbouw nu alleen is toegewijd;
Ik overvlocht het hoofd van Amsterdam met kransen,
Of, als een Cybele, met heldre torentransen
En spitsen, op wier kruis de goude weêrhaan draait,
Aanwijzende uit wat streek de koopvloot overwaait.
Lucy, daar 't Weeshuis[2] groeit, zich dagelijks verwondert,
Als zij haar weezen telt, en opvoedt zevenhonderd,
Uit haren milden schoot. Sint Klare ziet Raspijn[3]
Betemmen met zijn rasp het wild, dat in de lijn
Het Brasiljaansche bosch[4] moet malen en verslepen,
En siddren voor den knoop en 't klatren van de zwepen
Der overstrenge Tucht. Het Spinhuis raagt de spin,
Die booze netten spant voor breidellooze Min.
Het Dolhuis sluit en stilt ontzinde Razernijen,
In stille schaduwen. Sint Peters Galerijen[5]
Geleiden ons naar 't bed van kranken man en vrouw,
Door Kosters[6] kunst verkwikt. De Bajert[7] herhergt trouw,
Drie nachten achtereen, verlege wandelgasten,
Die naakt en geldeloos, vermagerd zien van vasten.
Het nabuurgasthuis troost den ouderdom in rouw,
Ontvangt den ouden stok en d' afgeleefde vrouw.
Het Amiraalshof dient den Zeeraad, scherp geslepen
Op 't veiligen der zee, gekrnist met oorlogsschepen.
Ontvanger[8] Spieghel hier 't geleîgeld wordt betrouwd,
Ten steun der zenuw, die de zeekust ploegt en bouwt.
Het rond Begijnhof bergt de Maagd in zijne muren.
De Zuid- en Noordkerk en de Westkerk haar geburen[9]
Ten dienst staan. Sint Niclaas[10] wiut aanzien, door de kunst
Des torens, net gedraaid, en Swelings[11] Faam en gunst,
Wiens geest door d' orgelkeel zoo Hemelsch kwam gedron- (gen,
Dat Englen op den galm van Jesses[12] noten zongen.
De dubbele orgeldeur[13], een stichtig tafereel,
Verwekt nog Heemskerks geest ten grave uit, door 't pen- (seel,
Dat David, die den reus het hoofd heeft afgeslagen,
Op maagdegalmen schijnt tot aan de lucht te dragen.
De koninklijke harp, voor 't heilig Kistverbond,
Zijn voeten gaande maakt, die raken naauwlijks grond,
Daar Michol, uit het hof, te blind vervoerd, eilacy!
Dien ommegang beschimpt en Godsdans met zijn staatsy.
De Godskist, zevenmaal gedragen om den wal,
Dreigt Jericho verbaasd met eenen zwaren val.
Maar 't heerlijk kerkglas, daar ons Lieve Vrouws kapelle
Van ouds gesticht was, geeft getuignis van het snelle
Vernuft des schildergeests, die 't werk zoo schikken kon,
Dat 's Engels Groet, Gods Kribbe, en oude Simeon,
Daar Kristus wordt vertoond, de grootste meesters leeren
Hun verwen matigen, hartstochten ordineeren,
En bouwen naar de kunst; te schildren een gewelf
Natuurlijk, en gelijk de kerk in 't leven zelf.
Ik zwijg van 't koorglas, daar de kloeksten naar verlangen,
Van Ridder Heemskerks[14] graf, mêt zijnen schild behangen.
't Gewelf, van Heiligheid in d' oude tijd befaamd,
Op achttien pijlers rust. Sint Agnes' school[15] betaamt
Door Baerle en Vossius de Koopstad te stoffeeren
Met wijsheid, die de jeugd t' Athene plag te leeren.

[1]beschouwen. — [2]Vroeger 't St. Luciën-klooster. — [3]Als beschermvoogd van 't tucht- of rasphuis, vroeger klooster der Clarissen. — [4]Het hout van Fernambuk. — [5]Sint Pieters gasthuis. — [6]Niet Laurens Jansz., maar Dr. Samuel; zie vroeger. — [7]algemeene Gasthuiszaal; zie Wagenaars Amsterdam, VIII, 214. — [8]Der Amiraliteit. [9]parochianen. — [10]De oude kerk. — [11]Zie boven, bl. 65b. [12]Davids. — [13]Door den ouden Holl. schilder Maarten van Heemskerk geschilderd. — [14]Jacob van Heemskerck, in 1607 voor Gibraltar gesneuveld. — [15]Het Athenæum, in 't kerkjen van St. Agnes; zie boven I, blz. 293b.

De Schouwburg licht de stad, gelijk een Morgenster,
En schuift tooneelen op, daar Engel Lucifer
Uit zijnen hemel ploft en starrelichte stoelen,
In 't onuitbluschbre vier der Helsche zwavelpoelen;
Een treurspel, om een hart van diamant, als glas,
Te brijzelen tot stof, te kneên als maagdewas;
Naardien 't veranderen van heil in ongelukken
Nooit grooter ommezwaai in 's trotschen brein kon druk-
De Schouwburg plant en stampt de zeden in de jeugd, (ken.
Ontmomt de wereld, leert welsprekendheid en deugd,
En wijsheid, uitgebeeld door rol en personagië,
Gelaarsd, of licht geschoeid, gevoerd op haar stellagië.
De tooneeldichter zuigt, gelijk de bij, zijn stof
En geur, uit heilig en onheilig, om met lof
T' onthalen al de Wet en wijze Burgerheeren,
Die met hun achtbaarheid 't gestoelte hier vereeren.
Sint Joris' hof[1] bezorgt den onbezorgden kost
Zijn makke vooglen, van bekommering verlost.
De Heerenherberg[2] staat voor alle Grooten open,
En zweet om 't vaste goed in 't veilen en verkoopen.
Het rijke Oostindisch huis verslaaft zich, mat en moê,
En riekt ons met den geur van 't kruidig Oosten toe.
't Westindiaansche[3] wil nog eens den Portugiezen
Afeischen 'tgeen we bij de zeefortuin verliezen.
Het schrijnwerks[4] pand bestelt ons tafel en kantoor,
En glimt van sakkerdaan[5], en ebben[5], en ivoor.
De vleeschhal schaft ons vee, wiens kelen afgesteken
Niet blaten, daar voorheen Sint Peter plag te preêken
Van d' oude visscherij. Het dienstbaar Leenhuis plant
Zijn nutte leenbank[6], daar het ingebrochte pand
Den nood der armen stut. 't Geschuthuis smilt aan vlieten
Van koper, rood van gloed, om donders af te gieten,
En bliksems op haar vorm. De korenschuur schaft graan,
Betoomt de vrekke merkt, en spijst den onderdaan.
Steenhouwerij, steêtuin[7] bezorgen stads gebouwen,
Daar zaag en beitel knerst, in 't zagen en in 't houwen.
D' aalmoezenier[8] bezorgt den nooddruft, in den nood,
Door al het ronde jaar, en deelt uit zijnen schoot
Der burgren schaalgifte uit. Huiszittevaders winnen,
Bij winterdag, het hart der naakte huisgezinnen,
Door armoede uitgeput. De Schermschool trekt haar eer
Uit Amstels schutterij, en oefent ze in 't geweer.
Zij monstert den soldaat, op hare monsterrollen,
En helpt hem aan soldij en munt, betaald ten vollen.
Van 't Pesthuis[9] rep ik niet, dat, buiten ons steêvest,
De lucht der stede vaagt van doodelijke pest;
Noch ook van de Ossemerkt, daar vette en magere ossen[10]
De weide en Eiderstêe[11] van hunnen last verlossen;
De gladde klepper van ons ridderjeugd zoo vroom
Leert luistren, in den ring, naar roede en spore en toom.
De scheepswerf bouwt een vloot, ten dienst der Amiralen,
En Biekers eiland schept eilanden[12], om te dwalen
Op 'twijzen van 't kompas, en al de ruime zee
Te dwingen met geschut, van d' eene aan d' andre reê.
Het bezig[13] Werkhuis kan de luye koorts verjagen,
Die voor den arbeid gruwt, als 't hoofd van alle plagen.
Nu zwijg ik van de Waal, die zwart van schepen krielt,
En 't mastbosch om de stad, zoo levende en gezield.
De stad verrijst, gelijk een wereld, uit het weiland,
Doorvloeid van aderen, bezaaid met menig eiland,

[1]Proveniershuis. – [2]Het Oudezijds-Heerenlogement. – [3]Later 't Nieuwezijds-Heerenlogement. — [4]Anders kistenmakers. — [5]Versta: -hout. — [6]Vondel giste toen nog niet, dat hij er het genadebrood zijner grijsheid zou moeten verdienen. — [7]Stads timmertuin. — [8]Aalmoezeniershuis, thans zoogenoemd Paleis van justicy. — [9]Thans Buitengasthuis, dat zoo dringend om verplaatsing vraagt. — [10]In 't voor- en najaar. — [11]Versta: Holstein en Sleeswijk, aan weêrszij van den Eider. — [12]schepen. [13]tot arbeid dwingend.

Met steene bruggen, boog bij boog, aaneengehecht.
Nog zwijg ik van den stoel, gewijd aan 't Waterrecht.
De zegen van den bouw der Zeevaart is gebleken,
Nu Amsterdam braveert, dus heerlijk uitgestreken[1],
En hare wallen en bolwerken heft omhoog,
Die, storm op storm getroost, uit een heel ander oog
Op hunnen vijand zien; terwijl 't geluk, ons gunstig,
De stad door heimens[2] sterkt, zoo heerlijk als wiskunstig.
Maar deze uitspanning dient het wijfeest tot een kruis,
Dies keer ik naar de pracht van 't steigerend Steêhuis.
De gevel voert in top Voorzichtigheid en Vrede.
Rechtvaardigheid bekleedt, ter slinke hand, haar stede,
Regeert met haren staf, en weegt een ieders Recht,
Gelijk en Ongelijk, door 's Weegschaals tong beslecht.
De Westerzon verzinkt omtrent de Westkim zachter,
Om zich te spiegelen in 's gevels praal van achter,
Daar deze hoofdstad draagt den hoed van God Mercuur,
Den graadboog en kompas en kaartboek, kaart en stuur,
Kanasterbaal en kaa ziet slingren voor haar voeten,
Als schatten, die door winst al 's koopmans zorg verzoeten.
Vier werelden, en elk uit een verscheide lucht,
Genaken de Godin, en offren hare vrucht,
Uit rechte eerbiedigheid. Het gondrijk Amerieke,
't Wijdheerschende Azia, het leeuwen voênde Afrieke,
Het burgerlijk Europe ontvouwen, door dien schat
En gaven, hare gunst, gedragen deze Stad,
Die alle kusten kent, en omzeilt, en bewandelt,
Met geele en zwarten Moor, en alle uitheemschen handelt,
Van daar het gouden hoofd des morgens straalt en praalt,
Of 's avonds in den schoot van Thetis nederdaalt, (ren,
Of 's middags blaakt, of 's nachts, hij 't grimmen van de be-
Geen ijs ontdooyen kan, noch sneeuw en sneeuwjacht dee-
Dus schijnt de wereld heel om Amsterdam gebouwd, (ren.
Gelijk men ze, op haar troon gezeten, hier aanschouwt.
Drie beelden staan in top. De Sterkheid, grof van leden,
Zich aan den pijler houdt. De breidel is de reden
Met reden toegelegd, en Atlas onderschraagt
Op zijne schouders forsch den hemel, dien hij draagt,
Waarin al d' aardkloot hangt, gedeeld aan aarde en baren,
Om wien de zeeman durf naar alle kusten varen,
Op 't wijzen van 't kompas en 't schieten van den boog,
Die 't wakkerste vernuft van Tifis[3] nooit bedroog.
Toen Romulus begon zijn nieuwe stad te bouwen,
Met kracht, op Palatijn, uit louter rots gehouwen,
Omtrent den Tiberstroom, en met een smalle gracht
Omtrokken voor gevaar, had iemand ooit gedacht
Dat deze stad al d' aarde en zee zou wetten stellen,
Zoo menig aardsch geweld en Rijk ter nedervellen,
Gelijk een Keizerin der wereld, die het zwaard
Uit 's Hemels troon ontving, en niemands wrevel spaart?
Toen Kennemers, van ouds, om 's Graven[4] moord te
wreken,
In Gijsbrechts houten muur den pekstok kwamen steken,
Zoo menig rieten dak begraven in zijne asch,
Wel tweewerf achtereen, had iemand op dit pas
Geloofd dat zulk een nest, nu andermaal begraven,
Verrijzen zoude, om nog behandvest van 's lands Graven,
Ten toon te staan, zoo trotsch, gelijk een landspilaar,
En uitstaan zoo veel nood en land- en- zeegevaar?
Toen Amsterdam herbouwd, omgord met steene muren,
En toornen half gebrand[5], zoo bitter moest bezuren
Den honger van het los verroekeloosde vier;
Had iemand wel gedroomd, dat deze in 't lest dus fier
Haar kroon verheffen zou, na 't eindloos oorelogen,
Met zulk een heerlijk dak en overwelfde bogen?
Gelijk dit Raadhuis nu geen Capitool en wijkt,
Dat, als een schim den mensch, het oud Steêhuis gelijkt,
En, onder 't branden van het oude, kwam te wassen
Uit ijdel puin en rook en smook en stof en asschen;

[1]uitgedost. — [2]heiningen. — [3]De stuurman van den Argo; zie vroeger. — [4]Graaf Floris V. — [5]In 1452.

Gelijk de Fenix wordt herboren uit de vlam,
En 't vaderlijke lijk; dies roept nu Amsterdam:
„Laat Nijd, gevalt haar dit, zich bij mijn kolen warmen,
Hier staat het spreekwoord vast, dat branden niet verarmen
Het afgebrande huis; gelijk nu menigwerf
De brand tot viermaal toe verheerlijkte mijn erf,
En stad, en Stedehuis, waarbij men klaar kan merken,
Hoe 't lot behagen neemt door strijdigheên te werken,
Te zeegnen, onder schijn van vloek, elende, en ramp.
Zoo blinkt de zon op 't schoonst, die aanbreekt uit den damp.
Zoo landt de vloot, na storm, gelukkigst in de haven.
De schâ van haverije en pakken te begraven
In 't onweêr, wordt met vreugd door overwinst geboet,
En zet het rijk kantoor op eenen vaster voet.
'T Gerief van binnen eischt, dat wij de Bouwkunst loven,
Op haren ondergrond[1]. Hier valt de dag van boven,
Door twee vierkanten[2], doch langworpig, om het licht
Te scheppen uit de lucht, van binnen, voor 't gezicht,
Ten dienste van de breede en diepe galerijen,
En alle duisternis inwendig te vermijen.
Hier slaapt het donderhol, de koker van 't metaal,
Hetwelk in arbeid gaat, bevrucht van ijzer, staal,
Salpeter, bliksem, vier, gereed geweld te baren,
Ten schrik van vijanden, en 's lands geweldenaren[3].
De Noordsche kerker duikt in droeve schemering,
Nog dieper voor den hals, gedoemd ten stroppe of kling.
De gijzelkamers, die het Noorder licht ontvangen,
Zijn min met schaduwen en schemering behangen.
De folterkamer met vertrekken is voorzien,
Opdat ze het gerecht naar zijnen eisch bedien',
Hier herbergt de cipier, gelijk rondom gegoten,
Terwijl hij kerkers spijst, en toeziet op hun sloten.
De pander woont in 't Weste: en 't Zuiden, diep en lang,
Ontvangt geheel Perù, op zijne wisselbank,
En lichts genoeg van straat, beschenen klaar en helder.
Hier slaapt een zilvermijn, in Kresus' zilverkelder.
Men toetst hier zilver, goud, gemunt, en ongemunt.
De Wisselheer vooraan den koopman toegang gunt;
D' Ontvanger, achter hem, ontvangt de ronde schijven,
Of keert ze weder uit, om ieder te gerijven;
De wisselschrijver houdt de boeken, dicht hier bij,
Bekleedt den Wisselheer, en hangt aan 's meesters zij.
De lage Rechtbank volgt, en dan, van wederzijen
De Vierschaar, waakt de Wacht, het oog der burgerijen,
Als Argus overal, op 't Raadhuis en den Dam.
De Vierschaar, als de mond van 't heilig scherprecht, nam
In 't midden haren stoel, om den ter doodverwezen
Zijn vonnis, vóór de straf, rechtvaardig voor te lezen:
En wie de Vierschaar ziet, en let op haren stand,
Gelooft, dat Ktesifon[4] met zijn vernuft de hand
Den kloeken bouwheer bood, om deze t' ordineeren;
Want wie de Bouwkunst zoekt, hier eeuwig uit zal leeren.
Nu roept de bovengrond mij boven naar de praal
Van 't heerelijk gewelf, de groote burgerzaal.
Wat vloer betreedt men hier! Wat wil[5] ons nu gemoeten[6]!
Hier wordt de hemelkloot en aardkloot met de voeten
Getreden, en men ziet hier aarde en Oceaan,
Twee werelden, gevloerd; de starren, zon, en maan,
De twaalf teekens meê, waardoor de zon haar ronden
Voltrekt, van jaar tot jaar, gehoorzamen de vonden
Van 's bouwers schrandren geest, en stralen, nimmer moê,
Den burger, van beneên, met hare glansen toe.
Wat schept mijn hart al lucht en zon, van wederzijen!
Hoe weide ik in 't vierkant, door d' ope galerijen,
Waarlangs men, stap op stap, naar ieder Ampthcer gaat,
Die hier zijn ampt bekleedt, en burgerlijken staat!

[1]benedenverdieping. — [2]Versta: de binnenplaatsen. — [3]Zinspeling op Prins Willems aanslag. — [4]De bouwmeester van den befaamden tempel te Efezen. — [5]zal. — [6]gebeuren.

De groote zaal des volks is net in 't hart begrepen,
Om van het Oosten 't oog te houden op den Schepen,
Die zich in 't Westen zet, en daar elks Recht bewaart.
De pleitbezorger en 's Rechts voorspraak zijn vergaârd
Van vore, aan elke zijde, om op hun pleit te letten,
De keuren, 't Roomsche Recht, en keizerlijke wetten.
De Rekenkamer houdt hierbij haar schrijfkantoor,
Ontvangt het geld, en sluit het slot van 't rijk trezoor.
De troostelooze boêl[1] zucht midden in het Noorden,
Terwijl de schuldheer zich niet paayen laat met woorden.
Zijn Oosterhuurzaal zet de zeeschâ net betaald,
Beslecht verzekertwist[2], zoo lang Fortuin verdwaalt,
En haren koopheer solt, op wilde en woeste baren,
Door storm, en rooverij, en brand, en zeegevaren.
Het Noordoost pauweljoen de Weezemeesters dekt,
En 't Zuidwest het trezoor voor al het land verstrekt;
Geheimnisschrijvers staan ten dienst van volk en Heeren,
Daar boeken en papier de kamer dicht stoffeeren,
In 't midden naar de straat, van waar de middag straalt.
In 't Zuidoost pauweljoen wordt aan de stad betaald
De rent, of burgerschap, of huishuur, lang verstreken.
Hier komen amptenaars en ambachtsmeesters spreken
Om amptloon en verschot, bij Amstels trezorier,
En zijne rijke kas betaalt den soldenier.
De groote Raadzaal, en de zesendertig Raden,
Aan 's vierschaars slinke zijde, als burgerpijlers, laden
Den last van Stad en Land op hunnen sterken nek.
De Burgemeesterszaal bekleedt, met zijn vertrek,
De vierschaar van omhoog. De borst der hooge puyen
Steekt midden uit, en meldt 's Wethouders wil, op 't luyen
Der schelle torenklok, door 's Heerenschrijvers mond,
En wat de Heer, tot heil des volks, geraden vond.
Van hier werd, op 't gejuich der aangedrongе stede
En alle de gemeent, den zeevaartnutten vrede,
Gesloten tusschen Brit en Batavier[3], gehoord,
En 't volk verkondschapt, hoe nu d' ijzere oorlogspoort
Ter zee gesloten was, en zoo veel kopre monden
Van 't gruwzaam zeegedrocht, die schip op schip verslonden.
Men zag de stijgeringe en masten gansch in 't groen,
En 't onvolbouwd Steêhuis met loofwerk en festoen
Behangen in triomf, met hangende prieelen.
De Dam ontvouwt hierop de pracht der schouwtooneelen.
De waterzege steekt haar vreugdevieren aan,
Die geven schooner glans, bij d' uitgebluschte maan.
De Vredefaam schept lucht op allerhande tongen,
En zet de havens op, die teffens opensprongen,
Als deuren uit haar slot. Wat zeilvlug is en reê,
Licht anker voor den wind, en kiest de vrije zee.
De tweede stagië[4] omhoog (gewijd voor 't bloedig outer
Van vader Mars, Bellone, en 't streng geslacht, dat stouter
In 't harnas, op de trom en 't vliegen van de vaan,
Gereed is naar den slag, als naar zijn feest, te gaan)
Bewaart in haar gewelf, nog trotscher dan Veneedig,
De wapens, en 't geweer, dat, spits, en scherp, en snedig,
En zwanger, op zijn tijd, van Pluto's kruid en lood,
De grootste schoonheid ziet in 't grimmen van de dood;
Indien de nood vereischt te strijden op de vesten,
Of buiten, voor de poorte, ons dijken vet te mesten,
Met heilloos bloed en merg; of, op den Amstelstroom
En 't Y, den vijand kort te houden bij den toom;
Of ergens op de grens voor 't Vaderland te waken;
Of op een vlakke heî, daar d' elementen kraken,
In pulverrook, en smook, en stof, en vlamme, en vier,
Te halen uit den slag een lofkrans van laurier,
En zegerijken roof, na 's vijands nederlagen,
Gespreid langs 't open veld, verwonnen, en verslagen.

[1]Versta: de desolate boedelkamer, waarop Nieuwland in zijn Tafellied zinspeelt. — [2]assurantiegeschillen.—[3]Die van Mei 1654, zie boven, bl. 149b. [4]verdieping ('t Lat. stadium en 't Fransche étage).

Wie lust heeft toe te treên in 't ridderlijk gespan,
Hier schaft men wapentuig, om vijftien duizend man
Te wapenen van teen ten tanden[1] toe, met helmen
En rustingen, ten schrik van eervergete schelmen,
Tot voorstand van de ruste en vrijheid der gemeent',
Haar handvest, goed, en bloed, en al wat God verleent
Tot 's levens onderhoud, om matig te gebruiken,
Daar ze in de schaduwen der Burgervadren duiken.
Nu 't ovrig beeldcieraad van binnen aangemerkt:
De Vierschaar eerst omlaag, die, naar den eisch beperkt,
Den rechterstoel bekleedt met driederhande stoffen[2]
Van oordeelen, met kunst, als op het hoofd, getroffen:
De wijze Salomon, in 't midden, scheidt, niet blind,
Het duistere geschil om 't levendige kind,
En weet den boezem van Natuur dus uit te putten,
Dat hij zijn oordeel bouwt op onverwrikbre stutten[3];
Naardien hij klaar, door 't bloote en schitterende zwaard,
Het ware moeders hart en 's valsche moeders aard
Zoo levendig ontdekt, dat geene haar gepeinzen
Voor zijn doorzichtig oog kan dekken, noch ontveinzen.
Ter rechte zijde laat Seleucus zelf het licht
Uitblusschen in zijne ooge, om 't halleve gezicht
Van zijn beklaagden zoon te sparen, te verschoonen,
En onbesproken zich oprecht in 't Recht te toonen.
De straffe Brutus houdt gestreng de slinke band,
Eischt halsrecht van zijn zoons, in heimelijk verstand
Getreden met Tarquijn, om Rome te verraden;
En schoon de volgende eeuw dit vonnis mag versmaden,
Als al te scherp en wreed voor 't vaderlijk gemoed;
Hij draagt, ten dienst des Staats, geen kennis van zijn bloed.
Godsoordeel, boven 't hoofd der Rechteren t'aanschouwen,
Verschrikt 's verwezens geest, verkwikt zijn flaauw betrou-
Naardien genade en straf hem noodigt en ontstelt, (wen,
Daar 't Hemelsche penseel het jongste vonnis velt.
De Vierschaar, daar ze zit ten oordeele opgetogen[4],
Twee zuivre beelden ziet verschijnen voor hare oogen:
't Rechtvaardige Gerecht, met-een Voorzichtigheid;
Want alle vierschaar doolt, die dit paar zustren scheidt.
Acht marmerbeelden, daar men d' Ouden op mag noo-
De zeven Godheên, en de Moeder van de Goden, (den,
Vrouw Cybéle, om de kunst, van 's beeldebouwers hand,
Naar 't leven, en vol ziels, tot bouwcieraad geplant
Omhoog, en t' einden van de lange gallerijen,
Verdienen, dat Athene en Rome hun benijen.
Fortuin woû Amsterdam in 't bouwen gunstig zijn,
Toen zij, ter goeder tijd, hier Fidias Quellijn[5],
Van 't Schelt aan d' oevers van den Amstel, nederzette,
Opdat hij zijn vernuft op ons cieraden wette;
Toen Koningin Kristine, in 't bloeyendst van haar tijd,
Hem, als een perle, had haar krone toegewijd,
En noô dien held ontsloeg, ten dienst der bondgenooten.
De Tiber had voor hem de hooge school ontsloten.
Hij staat voor Angelo's[6] noch geen aloud vernuft,
In zijn beeldhouwerije of teekenkunst, verbluft.
Eischt iemand van dien lof een blijk en kenbaar teeken,
Men vrage elk meesterstuk: de stommen zullen spreken,
En pleiten voor den man, die zulk een kunst en schat,
Als Aartsbeeldhouwer van de zegenrijkste stad,
Besteedde aan 't Capitool der Amsterdamsche Heeren,
Die hun Stadhuis met kunst, gelijk met schat, stoffeeren;
Dus most de Schilderkunst de Beeldehouwerij,
Verzelschappen, als twee gezusters, zij aan zij.
De Schilderkunst zocht stof bij Grooten, niet bij kleinen,
Uit Gods gewijde blaân en d' oudheid der Romeinen,
Bemaalde gallerij, schoorsteenen, boog bij boog,
Naar eisch van ieders ampt, beneden en omhoog.
Men ziet er Burgerhart[7], het hoofd der Batavieren,
Bestrijden d' adelaars en Cæsars krijgsbanieren,
Tot voorstand van zijn Recht, met opgeheve kling.
Men ziet er den triomf, en handel onderling.
De Tiber leert de macht des Rijns beneden kennen,
Omhelst dien bondgenoot, waarop de Faam haar pennen
Ontvouwt met eenen klank, daar 't aardrijk van gewaagt;
Terwijl de Batavier geen juk van Rome draagt,
Maar op de vrijheid praalt, verworven door zijn wapen.
Aldus eert Tacitus dit bloed, ter deugd geschapen.
Plutarch en Livius verleenen geest en gunst,
In hun historiën, de rijke teekenkunst,
Op 't Raadhuis, overkleed met Roomschen[1] en met Grieken.
Der Burgemeestren deugd, zoo liefelijk te rieken,
Door hun trouwhartigheid, die Rome 't hoofd ophoudt,
(Daar dreigement, noch dood, noch eigebaat, noch goud
Deze akkermans beweegt in hunnen plicht te wanken,
Waarvoor de Stad dat bloed niet ophoudt te bedanken),
Behoudt haar verwe nog. Lykurgus, zonder vrees,
Beschermt het wettig Recht der koninklijke wees[2].
Hier spreekt de Poezy, die stom is, alle spraken.
Medea wapent zelf den Vliesheld[3] tegens draken,
En doodrlijk venijn. Kalipso bergt, uit nood
Van schipbreuk, nog den Griek[4] in haren zachten schoot;
En, om in 't Heiligdom der letteren[5] te treden,
Men ziet er Jozefs macht gevierd, en aangebeden,
Daar hij Ægypten stut, gelijk een Konings stijl,
Den hongerigen buik verzadigt aan den Nijl,
Met voorraad van gewas en opgeleide granen,
In eenen dorren tijd, bedauwd van ieders tranen.
Men ziet, hoe Amrams huis, tot wering van geweld,
Den volke een wijze wet en vrome rechters stelt;
Hoe Salomon geknield, na 't bouwen van Gods drempel,
De wijsheid bidt van God, in Gods gewijden tempel;
Hoe Mozes elders met de wet ten berg afdaalt;
En elders, hoe men Gode en Cæsar tol betaalt,
Door last van 't eeuwig Woord, zoo lang in kracht gebleven;
Terwijl het elk beveelt zijn schuldig recht te geven.
Wat nog te malen staat, zal blijken, als 't penseel
De jongste streek voltrekt, op ons steênhuispanneel.
De beeldehouwerij zou zich met recht beklagen,
Indien ik hem vergat, die, op den zegewagen
Gezeten, triomfeert, nadat hij stad en wal
Beschutte voor den arm en 't zwaard van Hannibal,
Door 's helds beleid misleid en schrander opgehouden;
Toen al het morrend volk den heertocht-toebetrouwden,
Den Grootsten Fabius[6], belaste, zonder schuld.
Zoo redde één man den Staat door wijsheid en geduld.
Toen Stalpaert mij de kunst aldus liet zien en hooren,
Op 't Raadhuis, steeg mijn lust, daar Sint Kathrijnes toren,
Wanneer hij dien volbouwt[7], in zijnen vollen krits[8],
Nog hooger dan de Dom van Utrecht, met zijn spits
Die lucht niet raken zal, waarin mijn geest ging weiden,
In beelde- en-schilderkunst verrukt, en afgescheiden,
Verwonderd, dat het brein des menschen zulk een schat
Van beitel en penseel beknopt te zamen vat,
En onder 't eenig dak, een ieder op zijn orden.
Wie nu bouwmeester of een schildergeest wil worden
Of Fidias, in kunst en beeldehouwerij,
Die zal, uit gansch Euroop, zich spoeden naar het Y,
En onzen trotschen Dam met penne en verwe en kole,
Om in dit nieuw Stadhuis, als in de hoogste schole
Van Pallas, uit het brein van Jupiter geteeld,
Te teekenen al wat de leerlust hem beveelt
T' ontworpen op papier en perkement en doeken.
Zoo ging de Griek van ouds de kunst te Memfis zoeken,

[1] Versta: van het hoofd tot de voeten. — [2] onderwerp. — [3] Rijmshalve voor gronden. — [4] opgekomen. — [5] De Vlaamsche beeldhouwer Artus Quellijn; zie boven, bl. 148b. — [6] Michel-Angelo. — [7] Claudius Civilis.

[1] Romeinen. — [2] Zijns overleden broeders nog ongeboren spruit. — [3] Jason. — [4] Ulysses. — [5] Versta: in de Bijbelsche geschiedenissen. Verg. voor veel dezer schilderstukken, de bijschriften, boven. bladz. 148. [6] Fabius Maximus. — [7] Hetgeen echter, gelijk men weet, niet plaats had. — [8] kring, omvang; zie vroeger.

De Roomsche jeugd t' Athene, en elk bij dien Romein.
Nu toont u Amsterdam, beknopt bijeen, in 't klein,
Wat Memfis, wat Athene, en Rome t' zamenhaalden;
Toen deze, als eigenaars, met al hun leengoed praalden,
En zwoeren, elk om 't zwartst, met onbeschaamden mond,
Dat dit geen leenkunst was, maar ieders eigen vond;
Inzonderheid de Griek, al kan hij niet ontschreeuwen[1],
Dat d' eerste kunsthron vloeide uit d' ader der Chaldeeuwen.
Maar naauwgezetheid schijnt zich, om de praal en pracht
En 't ruim begrijp des bouws, te belgen, met dees klacht:
Waar is de zuinige aard van onzen Amsterlander
Gebleven? Anders ging 't bij d' Ouden, toen Evander
Æneas, den Trojaan, zoo gastvrij, zijn gemak
Hiet[2] nemen in zijn hof, en onder 't schamel dak,
Dat Hercles, met zijn knods en leeuwenhuid behangen,
Weleer geherbergd had, gewelkomd, en ontvangen;
De gast van Troje ziet het hart aan van dien Heer,
Hij vlijt zich op de huid van een berinne neêr;
De groote Koning slaapt op eene strooye bulster,
Daar kunst noch overdaad steenhouwster noch verguldster
Van poorte of welfsel was, als namaals; daar ivoor
Noch toets noch marmer blonk. Op dat bekrompen spoor
Zocht Rome in akkeren haar eerste Staatgenooten.
En hoe vergeet dees stad, uit visscheren gesproten,
Zich zelve aan zulk een pracht, bij d' Ouden ongewend[3]!
Gelukkig is de Staat, die zijnen oorsprong kent,
De middelmaat bewaart, en omziet onder 't sturen.
Het wankelbaar geluk kan zelden steen verduren.
Gelijk de tempels staan den Godsdienst toegewijd,
Die 's Hemels eer bewaart, van 's Afgronds spook benijd,
Zoo pas het ons den Staat van 't burgerlijk regeeren,
En 't Recht, dat heilig is, en 's Rechts gestoelte t' eeren,
Naardien hun achtbaarheid eerbiedigheid vereischt,
En 't oog dit ziet in zwang, zoo wijd ons Zeevaart reist.
Zijn 's volks regeerders hier ons mombers[4], anderde[5] ouders,
Zijn stads wethouders zelfs Gods stoel- en stedehouders,
Wie weigert hun een huis, gelijk hun waarde voegt,
Een onbekrompenheid, waaraan 't gebruik genoegt,
De burger, en de Heer, en zoo veel amptenaren,
Al slaven der gemeente, en wit van grijze haren,
Geploegd met rimpelen in 't voorhoofd, door den last
Der koop- en zeestad, vol uitheemschen, en vermast
Van dit zwaarmoedig pak, door Atlas t' onderschragen,
Die hier op zijnen hals den wereldkloot moet dragen?
Wie gunt elk ampt geen plaats en voegelijk bestek,
En elke kamer niet een eerlijk amptvertrek?
Hoe zat de heerschappij zoo jammerlijk bekrompen,
In luchten, die benaauwd der zinnen sneê verstompen,
Den dienaar, volk, en Heer hun dienst en plicht verbiên;
Beluisterd al te scherp, of al te naauw bezien;
Gesteurd door pleitkrakeel, gesmoord in hun papieren;
Verkort aan kist en kas en laden, zonder vieren
En haardsteên; koud van vorst, of van het vier gezengd;
De kamers en het volk, verdrongen en gemengd,
En onderling verwerd. De kerkers, naauwe holen,
Vol slijm en vochtigheid, die vuile stankgioolen
Vergiftigden terstond, verstikten, als een pest,
Het lichaam, dat gezond beklemd werd in dit nest.
Het haar viel uit, alsof de wortel was vergeven.
De doodkist bergt een lijk, een lichaam zonder leven;
Dees doodkist zinkt te vroeg den levende in zijn graf,
Eer 't vonnis legt geveld, en d' overwoge straf
In 't recht gesloten is. Om 't oud Stadhuis te noemen
Bij zijnen rechten naam, en zonder te verbloemen
Die rotte vuiligheid van 't afbrek[6], och! wat was 't?
Een eislijk rottenest, zich zelf een overlast.
De schrijver en de klerk verschrikten voor de dieren,
Wanneer ze menigmaal de boeken en papieren
Bij avond knaagden, of, niet zonder meer gevaars
Van brand, al brandende het einde van de kaars[1],
En, lekker op dat aas, in hun doorboorde kloven
Versleepten, zonder schroom, naar onder en naar boven:
Want een bouwvalligheid, van zijn geval gestierd,
Verstrekt de legerplaats voor gruwzaam ongediert
En nachtgebroed; en kwaam het mank gebouw te storten
Al teffens, och! wien zou, wien zou die val verkorten[2]
Alleen met éénen slag? Wien anders dan de Stad,
De gansche Stad en 't volk? Geene eeuw, geen aanwas had
Dien zwaren val geboet, die schade kunnen keeren,
Daar boeken, brieven, schat, en volk en burgerheeren,
Al teffens in één graf begraven en vergaan,
Den lastermond ten schimp rechtvaardig zouden staan,
Om d' onvoorzichtigheid en vrekheid, en het sloffen
Van toe te zien, eer ramp hun hoofden had getroffen.
En waarom stoot men zich aan pijler en gewelf,
Bevrijd voor vier en vlam? De brand van 't Raadhuis zelf
Ontschuldigt dit; want vonk en vlam en vier vindt vatten
Aan balk en zoldering, stelt boeken, brieven, schatten,
Ter nood en bij geluk geborgen uit den brand,
In 't uiterste gevaar. De hoogte eiert den stand,
Is niet alleen in 't oog ontzagbaar, aangenamer,
Maar weert ook vochtigheid, om voor een wapenkamer
Te dienen, in den nood; want of men goud vergaârt,
Het goud is, zonder staal en ijzer, slecht bewaard,
En een gereede roof voor wettelooze snoodheid.
Geen Wijze kan zich dan verstoren om de grootheid
Van 't overwelfd gebouw, daar 't noodig eerlijk nut
De Stad en burgerij en welvaart onderstut.
Men moet den wijzen Raad des Amstels meer betrouwen:
Wie wetten handhaaft, kent zijn wet en maat in 't bouwen,
En houdt zich aan de schets, niet wuft en onbedacht.
Geen rijpe raad mistrouwt zijn voorgewoge kracht.
Latinus' raadhuis, daar Æneas aan kwam varen,
Verhief zich, als een kerk, op honderd hoofdpilaren,
In 't hoogste van de stad, aan 's Tibers ouden stroom,
En stond rontom in bosch en schaduwen, om schroom,
Om oodmoed en ontzag, in 't harte des aanschouwers,
Te wekken, als het wit des overkloeken bouwers.
Hier werd het hoog gezag in zijne kracht gezet,
Gewettigd bij den Raad der Vadren, en de Wet.
Men zag den voorzaat hier uit cedren hout gesneden.
Saturnus, wit en grijs, en Janus, stram van leden,
Met dubble tronien, bewaakten het poortaal,
Bellone en vader Mars de groote wapenzaal,
In 't ronde gestoffeerd, langs wanden en aan posten,
Met zegenrijken roof en wapenen, op kosten
Van burgerbloed gehaald tot heil van 't vaderland,
Op al wat voor de vuist met boosheid innespant,
Tot afbreuk van den Staat der moedige Latijnen,
Bij wie de Bataviers in 't einde ontzagbaar schijnen.
Het burgerlijk gebied, zoo schuw van tirannij,
En slaafsche op onzen aard, hier ook, naar zijn waardij,
Zijn stoel verheven heeft, daar Gijsbrechts Burgerheeren,
Als op den hoogen burg der Vrijheid, nu regeeren,
En leiden de gemeent met eenen zachten toom.
De stad, op hun gezag, zal, als een cederboom,
Voltrekken hare Kroon, en altijd hooger wassen.
Zij zal op haar kleenood, de gulde Vrijheid, passen,
Het wit, waarom zij 't zwaard getroost op zijde bond,
En schier een bloedige eeuw in 't vier des oorlogs[3] stond.
Wie deze grieft, met een de zegels van haar brieven,
Die zal haar kroon, haar oog, haar hart en hartâar grieven;
Want zij naarijverig geen vlek lijdt in haar kleed, (leed
Geen schipbreuk zwaarder acht dan 't schenden van haar
En eer, hoe roekeloos hier andren medespelen,
Die min in 't erf van deugd, en meer in 't ijdel deelen;

[1]schreeuwend weêrsproken. — [2]Thans heette, beval. — [3]ongewoon. — [4]voogden. — [5]tweede. [6]Thans afbraak (verg. gebrok).

[1]Versta: het eindjen brandende kaars. — [2]Rijmshalve voor schaden. — [3]Versta den 80 jarigen.

Waarom de Hemel ook, in 't schokken van al 't land,
Haar Staat gehandhaafd heeft, en in een vaster stand,
Ten schimp van zoo veel nijds, erglistigheên, en lagen,
Verzekerd, en gelijk op zijne hand gedragen.
De bondgenooten en 's lands vijanden, die 't zien,
Na d' overdrift van mist en misverstanden, biên
Haar burgren alle gunst, en haten, die haar haten.
Zij eeren ze, als pilaar van Zeven vrije Staten,
En schatkist van den Staat, die zich verbonden houdt
Door eendracht, machtiger dan staal en Indisch goud.
Aldus is Rome in top van 't hoofdgebied geklommen,
Van waar ze wetten gaf aan Rijken, Vorstendommen,
En heerschappijen, van den Ganges, met haar roê,
Tot, achter Groot Brittanje, aan 't eiland Thule toe,
En van de Zuider Kreeft aan d' oversneeuwde vlieten,
Daar d' Ister[1] zijne kruik in Pontus[2] uit komt gieten.
Geheel Europe viel haar ruimen geest te kleen.
Zij smolt drie werelden tot éénen klomp in één.
En zette zich in top des aardkloots, als een wonder.
Wat voor haar lag in stof, zag dees Godin, van onder,
Met oodmoed en ontzag en vreeze eerbiedig aan,
Als 't grootste dat ooit wierd beschenen van de maan,
Die wisselbaar haar licht dan ebben zag, dan vloeyen,
Terwijl de Staat van Rome en 't Roomsch gebied bleef groeyen;
Dies Cæsars loftrompet haar noemt, gelijk ze praalt,
Het eeuwig hoofdgezag, van tijd noch grens bepaalt.
De Burgemeester weet den breidel hier te vieren
En aan te halen, weet alle ampten te bestieren
In orde, en kan nu zacht, dan weder strenger gaan,
Naar eisch van elks natuur en staat; niets onberaân
Verhaasten; wrevelen, die hooge en lagen houen,
Betemmen; misverstand verbloemen en verschoonen;
De lasten minderen, zoo veel de Staat dit lijdt,
Eer 's koopmans koopkans keere, en winste en welvaart slijt'.
Uitheemschen gont hij plaats, en welkomt ze nit ontfarmen.
Hij zorgt doorgaans met lust voor Gods nooddruftige armen.
't Geweten, min of meer door onverstand verrukt[3],
Beschut hij. Niemand wordt in zijn gemoed gedrukt,
Noch in zijn billijk Recht verkort of opgehouden.
Getrouwheid aan 't Gemeen[4] wordt rijkelijk vergouden.
De deugden draven hoog op 't voortreên van den Heer.
De boosheid smilt allengs. Geen gond gaat boven eer.
De kunsten winnen veld. De nutte wetenschappen
Geraken op den troon. Geene averechtsche stappen
Misleiden nu de kiel in 't zog van snooden buit.
Men koestert peis en vreê, tot daar de zeevaart stuit,
Houdt ieder een ten vriend, en acht de baatzucht schande.
Dus bloeit d' olijftak blij, te water en te lande.
De Zeven volken, alle uit éénen Duitschen stam,
Bekennen, dat hun heil, van God en Amsterdam,
Gelijk een morgendauw en zegen, neêr komt vallen.
Zij eeren nu, om strijd, de Wijsheid, daar dees wallen
Op wassen, in hun ronde, en sterken 's lands gezag.
Zij wenschen, dat ze nooit van 't Raadhuis scheiden mag,
Maar kronen dezen bouw met titelen en namen
Van Heeren, die hun stoel en kussen niet beschamen.

OP DEN AMSTERDAMSCHEN GEDENKPENNING[5].

Matige[6] Regeeringe.

Wie leerzaam is, leen oog en oor
Aan maatzang en Amfions snaren;
De ruwe rotsteen treedt u voor,
Vervormd in beeldwerk en pilaren.
Hij schikt zich rond, vierkant, en lang,
Trots Thebes sterke wallen:
Terwijl Mercuur de dubble slang[1]
Betemt, en mild aan allen
Den gulden boed der Vrijheid schenkt,
En d' Overheid naar 't Raadhuis wenkt;
Wiens kloek beleid haar onderzaten
Zoo voegzaam leidt, en vindt zoo trouw,
Dat ieder gaarne aan 't vast gebouw
Een grondsteen strekt, en stut der Staten,
Naardien dees Harpenaar ons leert,
Dat maat te houden best regeert.

HOR. Fuit hæc Sapientia quondam[2].

Machtige Neering.

Aldus spant Amsterdam de kroon,
Gerust in haren wal gezeten,
En groeit, door zegen van Gods troon,
In macht en rijkdom, ongemeten.
Voor duizend schepen te gelijk
Zet zij haar paleu open,
Om d' oogsten van zoo menig rijk
Te levren en te koopen.
Geen Paradijshof draagt meer vrucht,
Dan 't mastbosch in dees waterlucht,
Hetwelk, een wonder om t' aanschouwen,
Alle eer en prijs te boven gaat.
Hier leeft de ziel van Hollands Staat,
Om kloek 's Lands welvaart op te bouwen.
De Raad der Heeren aan het IJ
Gedijt tot heil der burgerij.

Silius Italicus: Custodire salutem Et cives æquare potens[3].

OP DENZELVEN GEDENKPENNING.

Machtige Neering.

Hier landt het Grieksche heldenschip[4]
Voor wind, uit d' ongestuime baren,
Bevrijd van barning, strand, en klip,
En stieren, draak, en oorlogsscharen,
Die 't al[5] te boven is geraakt.
Het gulde Vlies te plukken
Zoo ver van honk, en sterk bewaakt,
Mag ieder niet gelukken.
Men roemt van ouds op d' eerste kiel,
Die zulk een schat te beurte viel,
Zoo ons de Dichters niet bedrogen;
Maar d' Amsterdamsche kog gewis
Veel grooter koopvaardijschip is,
Vol neering, rijkdom, en vermogen.
Men trekk' te water of te veld,
De Stad van Amsterdam schaft geld.

C. Val. Fl. Sentinus (Argonaut. I. 169): Pelagus quantos aperimus in usus[6]!

---

[1]Donau. — [2]Zwarte zee. – [3]In Hoogduitschen zin: verdwaasd. – [4]algemeen belang. – [5]Bij gelegenheid der Inwijding geslagen. — [6]Versta: gematigde.

[1]Van zijn handelsstaf. – Mercuur en Amfion waren op den gedenkpenning afgebeeld. — [2]D. i. Dat was oudtijds wijsheid. — [3]D. i. In staat voor de veiligheid te waken, en de burgers te matigen. – [4]Dat der Argonauten. – [5]Voor allen. — [6]D. i. Tot hoeveel nuts ontsluiten wij de zee!

Op de Uitmuntende Poëzy

VAN DEN HEER

JOOST VAN DEN VONDEL.

Quantum lenta solent inter viburna cupressi[1].

De Duitsche Fenix kweelt en speelt en schudt zijn wieken
Aan 't Y; zijn keel braveert de luit van 't preutsche Grieken,
En dwingt de Roomsche Zangheldinne, dat ze wijkt,
En zeil en vlag eerbiedig voor den Amstel strijkt.
Het lust den grijzen Rijnvorst[2], altijd hoog te draven:
Hier ciert hij 't Bruilofsbed en wieg, daar 't graf der braven,
Nu hitst hij 't krijgsvolk met trompet en trommel aan,
Dan blaast hij d' aftocht weêr, en zwaait de vredevaan;
Zijn levensgeur geeft geur en glans aan treurtooneelen,
Daar tijgers met de hoofden van monarchen spelen,
Daar 't mom van Godsdienst woedt, daar 't Lucifer verkerft,
Daar d' ontucht 't land verwoest en in een bloedzee verft.
't Kompas en roer van Staat, de tabbert, kling, en myter,
En al wat groot en schoon is, leeft in Justus' cyther.
Al bleekt de winterdag zijn baard en haren wit,
't Vernuft blijft zomergroen, het brein vol sap en pit. (der,
Geen berg valt Vondel steil; hij stijgt op 't prachtig won-
Op 't nieuwe Capitool[3], dat bliksem, storm, noch donder
Van lastertongen acht, maar, fier en onbeschroomd,
De Kristenwereld tart, en zelfs een wereld toomt.
Daar steekt hij d' eerbazuin, en moeht zijn rug de last laân,
Hij torschte 't steêpaleis tot daar de starren vast staan.
„God hoede 't Raadhuis," roept hij, „dat, ten roem gebouwd,
Het vrije Neêrland stut met raadslag, moed, en goud!"
Zoo rijst de naam van stad en land op Orfeus' snaren,
En praalt met 's burgers harp en kroon van zilvre baren.
De Schouwburg prijkt door mist en wolken, als een zon,
Haar kruin verheft zich boven 't spits van Helikon;
Apollo's wimpel waait op d' Amsterdamsche wallen;
Ik neem mijn zeilen in, en laat het anker vallen.
Ik schemeroog en buig mij voor het licht en dicht,
Dat Duitsch en Onduitsch troost en Koningen verlicht.

D. FRAUDENIUS.

De Wapenkroon van Amsterdam.

AAN DEN ED. HEER

KORNELIS DE GRAEF[4],

VRIJHEER VAN ZUIDPOLSBROEK, BURGEMEESTER EN RAAD DERZELVE STEDE.

Micat inter Omneis[5].

Indien men uwen grijzen stam,
Ter heerschappij des lands geschapen,
En die 's lands vrijburg, Amsterdam,
Gekroond heeft met de kroon van 't wapen,
Den lauwer schonk, die niet verdort,
Nog schoot de dankbaarheid te kort.

Had Andries niet Stads eer bewaard,
En 's Keizers glorietrouw verdadigd,
August[6] had met zijn edel zwaard
Den Ridder spader begenadigd,
Wiens mildheid Oostenrijk behaagt,
Daar Amstels schild de kroon af draagt.

De goude keten om den hals[1],
't Geweer den Held op zij gehangen,
In zoo veel juichens en geschals
Der stede, daar hij wierd ontvangen,
Op 's Keizers loftrompet en faam,
Verheft al d' afkomst van dien naam.

Hoe trotsch het hooge kerkglas[2] praalt,
Met Cæsars hoofdpraal[3], ons geschonken,
Daar Maximiliaan, bestraald
Van goud en diamante vonken,
Drie kruisen heiligt, voor altoos;
Gedachtenis van glas is broos.

Maar dees geslachtboom bloeit, gekroond
In top met Biekeren en Graven,
Daar vrijheid in hun schaduw woont,
En grootvaâr Boelens[4] zoo veel braven
Gesproten ziet uit zijnen struik;
Zoo blinkt de goudmijn in 't gebruik.

De stam, die voor 't Gemeene best
Zich zelven uitdeelt, bij zijn leven,
Wordt nog, gelijk van ouds, bevest[5],
En in zijn takken hoog verheven;
Want schoon 't gebeent' ten grave vaart,
De deugd blijft eeuwig en vermaard.

Op het Marmerbeeld

VAN DEN EDELEN EN GESTRENGEN HEERE

JOAN HUYDECOPER,

RIDDER, HEERE VAN MAERSEVEEN, NEERDIJK EN DIEPENDAL, BURGEMEESTER EN RAAD, EN BEWINDHEBBER DER OOST-INDISCHE MAATSCHAPPIJ T' AMSTERDAM.

Zoo vat de beitel van Quellijn[6] in louter marmer,
Naar 't leven, wat ons oog in Huydecoper ziet,
Den burgervader en trouwhartigen beschermer
Der koopstad, daar de Nijd haar pijlen op verschiet.
Christine[7] heeft dien held het ridderzwaard gegeven.
De Keurvorst[8] welkomt hem, als lands[9] Gezant in 't Hof.
Zijn raad stut Indien, zoo wijd ons zeilen zweven,
En Maerseveen draaft hoog en groeit op 's Ridders lof.
Het lust den burger, hem in marmersteen t' aanschouwen;
Maar schooner staat de man in 't hart des volks gehouwen.

Op de Afbeeldinge van denzelven Heere.

Dus eert de Ridder Maerseveen
Op Goudestein zijn heerlijkheên,
En Amstels burgermeesterschappen,
Wanneer hij 't raadhuis op komt stappen,
En zet zich op ons wapenkruis;
Of helpt, in 't rijk Oost-Indisch huis,
Den oogst van Indus herwaert voeren[10],
Of zoo Nassau de trom durf roeren

[1] D. i. Gelijk Cypressen onder 't trage lijnenkruid. VIRG. [2] Vondel, als te Keulen geboren. — [3] Versta: Stadhuis. [4] zoon van Jacob de Graef en Anna Boelens; geb. 1599. [5] D. i. Hij blinkt onder allen uit. — [6] Versta: de Duitsche keizer, die, naar Vondels dichterlijke voorstelling, Andries Boelens in den adelstand had opgenomen.

[1] Als Ridder. — [2] in de Nieuwe kerk. — [3] zijn kroon. — [4] Versta weder: Andries Boelens. — [5] bevestigd — [6] Zie boven, bl. 148. — [7] van Zweden. — [8] van Brandenburg. — [9] Later: „stads." — [10] Later: „sturen", en voorts, in plaats der vijf volgende regels alleen deze: „Zoo zal de stad den tijd verduren."

En dreigen Hollands vrijen Staat,
Belast, gemachtigd van den Raad,
Om 't heer te weren van stads veste;
Zoo stut één held 't gemeene beste.

DEN EDELEN HEERE

PETER HOOFT DE GRAEF,

JONKHEER VAN ZUIDPOLSBROEK[1].

De naamhaftige Heer van Montaigne, Ridder van Sint Michiel, zegt, dat dichten liever vatt dan van gedichten te oordeelen, en men de Poëzy afmeet met eene zekere korte mate van onderwijs en kunste, maar de goede, beste, en Goddelijke Poëzy hooger draaft, dan de regels en de reden; dat elk een, die hare schoonheid bespiegelt, de Poëzy niet meer ziet dan het weêrlicht en flikkeren des bliksems, eangezien zij ons oordeel niet te werke stelt, maar dat verrukt en wegrukt. Indien dit wijze en doorzichtige kunst-orakel de zaak op het hoofd treft, en deze zet-rede[2] in eenige Poëzy stand grijpt, dat blijkt allerklaarst in Virgilius' werken, waarvan wij wenschten, waardig genoeg, in de lefrede voor het rijmelooze verduitschen deszelven nooit volprezen dichters[3], gesproken te hebben; want gelijk de doorluchtigste Aristarchen of gedichtwaardeins[4] doorgaans[5] bezig zijn, om d' uitnemendheid van zijn Æneïs te bespiegelen, zoo worstelen ze ook onderlinge in dit worstelperk (als of hun oordeel verrukt of weggerukt wordt), om uit het twaleftal van Æneas' boeken (schoon ze alle den titel van Goddelijk voeren) het beste, en gelijk den schoonsten diamant uit d' andere diamanten, te kiezen. D' een verkiest het tweede, den jammerlijken ondergang van Troje; d' ander het vierde, koningin Dido's razende minne; een ander het zeste, Æneas' nare[6] Hellevaart; een ander het twaelfste boek, Æneas' gezegend lijfgevecht en Turnus' rampzalige dood. Aldus brengt elk zijne bewijsrede te bane. Wat mij belangt, die mijn inzicht gaarne Apollo's uitsprake onderworpe[7], dit tweede boek heeft in mijne gedachten altijd uitgeschenen[8], boven d' andere mij menigmaal verrukt, en nooit mijnen lust genoeg konnen verzadigen. Het scheen mij ook geen wonder, dat de bloeddorstige Nero hieruit, volgens zijnen bedorven aard, lust schepte, den ondergang van Troje, als een snooder Sinon, binnen Rome naar[9] te schilderen; niet, met Maro's fenix-stuk alleen in zijn huis, op het treurtooneel, te kopieeren, en dat, met verwen van toestel, tooneelgewaden, stemmen, en gebaar, nabootsende, zich met de schaduwe en den schijn van zulk een deerlijke verwoestinge te genoegen; maar, met deze jammernissen, naar de Grieksche kunstenarijen en treken, volkomen in der daad en het leven uitwerkende, op den grooten dock van zijne groote stad te brengen, zijne eeuwe het ondergaande Troje in het brandende Rome, den bloedigen Xanthus in den gloeyenden Tiber te laten zien. Een schendig en verwaten lasterstuk, daar d' eerste en onnoozelste Roomsche Kruisheiligen, gelijk een vervloekt overschot en uitschot, zoo deerlijk om te lijden hadden; hetwelk hier alleen dient tot eene blijk, hoe Virgilius' afbeeldinge van der Trojanen uiterste nederlage, van ouds, in d' oogen der Romeinen en des Keizers, op de kunst der Poëzie verslingerd, geblonken heeft. Want hoewel Maro's gemeen voorstel[1], in het voorhoofd van zijnen Æneïs gedrukt:

Arma virumque cano[2]

doorgaans[3] in zijn heerlijk werk bevestigd wordt; nochtans laat zich die Hemelsche trompet hier allerheldersten zoodanig hooren, dat ze, gelijk een hoorn van overvloed opgepropt, ons eenen vollen zegen van natuurlijke welsprekendheid, kunsten, weteuschappen, zeden, wereldsche en godvruchtige voorbeelden en leeringen toegiet, ten oorbaar van opmerkende vernuften, in het algemeen, en in het byzonder voor welgeboornen, opgetogen[4] en geschikt[5] ten dienst van het Vaderland, dat zich aan hunnen stam en voorouders niet luttel verbonden houdt. Den allergelukkigsten Keizer Augustus jammerde het met reden, Troje anderwerf in Virgilius' werk te verbranden, uit edelmoedigen lust en liefde tot dezen schoonen en kostelijken brand, het allerschoonste en kostelijkste, dat ooit, met oogen van menschelijk begrijp en ooren des verstands, gezien en gehoord wierd. Op hoop dan, of de Nederduitsche vertalinge van het wijd befaamde Trojaansche treurspel, vol hartroerende treurspelen, Uwe Ed. eenigsins, ten minste Virgilius ter liefde, mocht behagen; zoo offere ik uwe opluikende jeugd dit boek, als een proefstuk van d' andere boeken. Aldus kopieert men aloude en metale stambeelden[6], gedenkpenningen, schilderijen, en teekeningen van uitstekende meesteren om hunnen dapperen voortred[7] in de kunste, zooveel het mogelijk zij, al hijgende in te volgen, en te leeren, hoe veel wegs den nakomelingen, die steil naar den top der volkomenheid opklimmen, af te leggen staat. Hoe verre mijn dichtlust en ijver nu in deze renbane achter blijft, of van de rechte streke der Latijnsche Hofzware afdwaalt, kan mij niet ondienstig aangewezen worden; terwijl ik wensche te blijven,

Edele en Gestrenge Heer,

Uwe Ed. dienstwillige

J. V. VONDEL.

Aan denzelven Heer.

Gelukkig is de hulp, daar, midden in de baren,
Een Stuurman zit te roer, die, zee-wijs en ervaren,
De blinde klippen kent, de gronden meet en peilt,
Op zeekompas en kaart en starreschieten zeilt,
En, door de barning heen, het uiterst weet te schuwen;
Gelukkig is de kudde (als veld en weide gruwen
Voor 't huilen van den wolf, die, razende afgevast,
Het afgedwaalde schaap bezijden 's weegs verrast),
Terwijl ze bij der hand het voedsel plukt, niet verder
Dan haar de trouwe staf en 't oog van haren herder
Kan reiken in den nood, ten troost en toeverlaat;
Niet min gelukkig is de burgerlijke staat,
Daar ieder veilig rust in schaduwe van Heeren,
Die ter behoudenis des volks alleen regeeren.
Want, wat de stuurman is op 't schip, in zeegevaar,
De herder op de heide en bij de schaapskooi, daar
De wolf om spookt en huilt; dat strekken d' Overheden
In 't wettige gebied van landen, volk, en steden,
Haar wakende oog, tot heil des onderzaats, betrouwd.
Op dezen grond is 't, dat de Hemel staten bouwt,
Op dezen voet zijn hem de titels aangeboden
Van vadren, herderen, wetgeevren, voogden, Goden,

[1]Bij de uitgave van „J. V. Vondels Ondergang van Troje; Virgilius' 2e boek van Æneas, in Nederduitsch gedicht" (1655). De vertaling zelve zie later (1660) in de berijmde uitgave van den ganschen Virgilius. — [2]stelling. — [3]Zie boven I. bl. 615 — [4]dichtkenners, keurmeesters, waardeerders. – [5]op den duur. — [6]sombere. — [7]Thans: onderwerp. — [8]uitgeblonken. — [9]na.

[1]algemeen opzet. — [2]D. i. 'K zing wapenen en man, aanhef van 't Ie boek. — [3]op den duur. [4]opgevoed, opgeleid. — [5]bekwaam gemaakt. — [6]voor standbeelden, door de werking der b; zie reeds vroeger. — [7]Anders voorgang.

Die, op den vorm van 't ampt der Overheid gepast,
Ons melden 't heilzaam wit van zulk een zwaren last,
Nog grooter dan deze eer, waartoe zij zijn gekoren.
Aldus, zegt Plato, wordt geen mensch voor zich geboren
Alleen, maar ook ten dienst van vriend en Vaderland.
Hier staat de wereld bij, en zonder dezen band
Moet alles wetteloos verstrooyen en verwilderen,
Nog woester dan natuur een wildernis kan schilderen,
Vol breidelloos gedierte en onraad, nacht en dag;
Zij leefden dan tot nut der menschen, die 't gezag
Ter liefde van den mensch ooit holpen onderstutten,
En 't onderdrukte volk beschermen en beschutten,
In zijn gerechtigheid. Dit kon men uit Kronijk
En boek bevestigen, en sterken met de blijk
Van menig voorbeeld, klaar uit Grieken en Latijnen
Te scheppen, waar de zon de wereld komt beschijnen.
Doch hier is 't noodeloos, naardien ons Nederland
Gereede spiegels heeft van marmer bij der hand.
Waarom, o eedle telg! geen meester u iet naders
Kan toonen, als uw stem en loffelijke vaders,
In oorloge en in vreê, door al het land befaamd,
Waar hun voorzichtigheid onwetendheid beschaamt.
Zij zelfs bezegelden, in zijne kracht en klaarheid,
Het staat-orakel van de Goddelijke waarheid,
Dat geen Gemeenebest geluk noch heil ontbeert,
Daar lust tot wijsheid bloeit en stad en land regeert;
Zoo dikwijl dan uw lust staatkundigheid[1] zal zoeken
Te scheppen, uit het licht van letteren en boeken,
Kan 't voorschrift van uw oud, voorvaderlijk geslacht
Dees staatles met der daad u sterken[2], waar hun wacht
De wetten en het recht bekrachtigt en verdadigt,
En uwen leerlust voedt en aankweekt en verzadigt;
Want schoon een staatscholier de spreuk en regels werkt,
Dit wordt met voorbeeld en uitwerking best gesterkt.
Men leert, uit kaarte en boek, de gronden, zeên, en streken
En kusten; maar een storm kan 't moede roer versteken
Van zijn behoude reis, indien de vierbaak niet
Het duister oog verlicht, en voor den zeeman ziet,
En toont, wat streek hem staat te houden, wat te mijden,
Wat loef- wat lij-waart legt, wat achter, wat bezijden,
Wat oprijst voor den boeg; zoo loopt hij, op dat licht,
Met vreugd de haven in, het end van zijnen plicht[3].
Doch hierom kan men u het opslaan van de bladen
En levens der uitheemsche en vreemden niet ontraden;
Het erf der staatkunde is en wordt elkeen gegund,
Geëigend en betaald, met oude en nieuwe munt.
De school der wijsheid staat gebouwd voor brave borsten;
Zij slacht ten goede 't paard van Troje, dat ons vorsten
En mannen levert, die wat mannelijks bestaan,
Op Pallas' toeverlaat; dees wijst de wijsheid aan,
Die, met den slangeschild gewapend, altijd stonter
Op reden[4] hare zaak en recht beschut op 't onter.
De zaak bespiegelen[5] moet voor d' uitwerking treên;
De meesters staan gereed, de leering slacht den steen,
Die staal en ijzer wet; zoo scherpt de les de snedo
Van 't edele vernuft; de nutte en wijze rede
Wordt van 't begeerige oor gevat, gelijk de plant
Den morgendauw verzwelgt, op dor en dorstig land.
Hier derft uw jeugd geen licht, om goed en kwaad te schiften,
Zij erft den boekschat zelf uit 's Vaders kasso en schriften,
Wiens daaglijksch onderwijs en voorgang levend leert,
Waarmede een erfgenaam van deugd zijn brein stoffeert,
En toernst tot het ampt, dat, voor de braven open,
Geen tragen waardig acht, op zulk een prijs te hopen.
De braafsten zelfs, de grootste, in top van macht en staat
En eere, hebben nooit het onderwijs versmaad,

---

[1]staatskennis. — [2]bevestigen. — [3]taak. — [4]Met reden, bewijsgrond; tenzij men, met kleine wijziging, optredend lezen wilde. — [5]beschouwen, overwegen.

Dat hun te scheppen stond uit sprekenden en stommen,
De levendige stemme en boeken, Heiligdommen
Bij keizers, koningen, en oversten, gezind,
Zich van der wijzen raad, in wereldlijk bewind,
Te dienen, naar beloop en eisch van tijd en zaken,
Om veilig tot hun tijd en oogmerk te geraken.
De keizer Nero, toen zijn oordeel nog gezond
En gaaf was, neigde 't oor gansch leerzaam naar den mond
Van zijnen Seneca; Trajaan, de goedertieren,
Omhelst Plutarchus' les, om zeden en manieren
En onderwijs van staat te leeren, als hij sprak.
Dees Scipio, die trotsch Carthago's muren brak,
Gewende zich doorgaans, met onverzadigde ooren,
Den afgerechten held Polybius te hooren.
De wijze Cicero bedankte Posidoon,
Die hem den gouden stijl en burgemeesters toon,
Ten dienst van Rome, leerde aandachtig overwegen,
Waarom zij sedert kwam zoo hoog in top gestegen;
Dezelve Tullius[1] trompet des dichters[2] eer,
Door Alexanders mond, lauriert en kranst Homeer,
Op held Achilles' zerk, die 't lijk zoude overstulpen
Met-een de faam, ten waar Homeer haar had geholpen
En door zijn Heldendicht gehandhaafd, waar die klank
Gehoord wordt Oost en West, ontelbre jaren langk.
Filippus' groote zoon[3], die 't Perzisch rijk ontzeide[4]
Zijn hoofd op d' Ilias[5] ter ruste nederleide,
En sloot in 't koffer van Darius zulk een schat
Van letteren, verschoonde, in d' overwonnen stad[6],
Het huis van Pindarus, op wiens doorluchte pennen
De vorsten worstelen, de heete wielen rennen[7],
Daar geen oneerlijk stof om 's renners ooren stuift.
Ten leste komt August ten Capitoole, schuift
De nevels van het oog, en toont het licht der lichten[8],
En zet zich, als een God, in top, op Maro's dichten.
Virgilius verstrekte een kopre zuil aan 't Rijk,
Een raadsheer van August, en wacht op zijns gelijk,
Na zooveel eeuwen tijds, terwijl men, voor zijn stralen,
Alle anderen dus laag hun hoofd zag onderhalen.
Wij waagden evenwel (de wil verschoon de daad!)
Een Nederduitsche wijs op zijn Latijnsche maat
En Hemelsche klaroen, naar onze macht, te zetten,
Daar Troje, op wapenklank, gekerm, en krijgstrompetten,
In rook en smook, in gloed en bloed en assche smoort,
Zoo jammerlijk, als ooit met ooren wierd gehoord,
Met oogen wierd gezien: onze uitspraak[9] is niet machtig,
Die brand te schilderen; dat vier is veel te krachtig,
De verf te zwak en doof. Dit kan ons tafereel
Ontschuldigen bij al de kenners van 't penseel;
En gij, o jonge Graaf! zult gaarne ons lage tonen,
Waar maat en klank bezwijkt, beleefd en heusch verschoo-
Naar uw Heer vaders aard[10], gelijk een erfgenaam (nen
Van Polsbroek en zijn staat en deugd en letterfaam.
Uw jeugd, die, onder 't eedle en ridderlijk geleide
Van Ridder Maerseveen, zoo wijd, door bosch en heide,
Hem volgde in Brandenburg, op 't keur doorluchtig Hof[11],
Beloofd, op 's vaders spoor, den dichter eenmaal stof
Te levren, daar 't gebeent der vadren, in hun stoelen
Van ruste, met vermaak den nadruk van zal voelen.
Ontvang, op dezen wensch, den nagalm van Virgijl[12],
Wiens naam 't gebrek vergoed' van mijnen nieuwen stijl[12].

---

[1]Cicero (M. Tullius). — [2]Homerus. — [3]Gemelde Alexander zelf. – [4]Vrij voor heoorloogde. – [5]Homerus' heldendichten. — [6]Thebe. – [7]Versta: in zijne Zegeliederen der kampvechters. – [8]Verg. boven I, bl. 623a, den 4en Herderskont. — [9]Versta: onze taal, woorden. — [10]Hij was de tweede zoon van Cornelis, den Burgemeester. — [11]Bij zijn Gezantschap naar Brandenburg; zie boven, bl. 164. — [12]Spreek uit, gelijk Vondel deed, Virgiel en stiel.

Op de Afbeeldinge van de Tucht, boven de Tuchtpoort uitgehouwen.

AAN DEN HEER

JAKOB HINLOPEN VERMAES.

Virtutis est domare quæ cuncti pavent[1].

Raspijn[2], de tuchtheer, temt met arbeid, zweet en slagen
Wat Circes kroes[3] in schijn van dieren heeft veraard.
Hij spant hun onder 't juk van zijnen zwaren wagen;
Zijn zweep verschrikt het wild, dat stad en land vervaart.
Zoo wordt de wanhoop hier voor 't halsgerecht bewaard.

Op de Afbeeldinge

VAN DEN E. HEERE

GERARDUS HULFT[4],

GESCHILDERD DOOR G. FLINCK, TOEN HIJ STOND OP ZIJN VERTREK NAAR OOST-INDIËN.

Aldus leeft Hulft tot eer der Hasselaren[5].
Ons Raadhuis viel zijn moedigheid te kleen;
Hij woû voor 't land zich wagen op de baren,
Daar Holland en Brittanje om 't zeerecht streên.
Dat 's niet genoeg; dees zeeheld zet ons palen
Nog verder dan de Straat van Gibraltar,
Op 't heerlijk spoor der Hollandsche Amiralen,
Uit liefde tot de schoone Morgenstar[6];
Daar sluit zijn hoop een nieuwe wereld open.
Wat meer? Al wat een edel hart durf hopen.

Op het Vertrek

VAN DEN E. HEERE

GERAERT HULFT,

DIRECTEUR-GENERAAL IN DE OOSTINDIËN.

Hæ tibi erunt artes[7].

Manhafte Hulft! een ieder wordt
(Bestraft me, indien ik mis)
Een geest van boven ingestort,
Die naauw verzetbaar is.
Elk heeft zijn trek en tegenheid[8],
Tot dit, van dit en dat.
Wie breidelt dees genegenheid,
Dat zij niet uit en spat
En uitberst, d' eene of d' andre tijd?
Men onderdrukt ze wel
Een poos, maar geensins zonder strijd
En innerlijk gekwel.
Natuurwet wankelt niet zoo licht,
Hoe hard zij wordt geschokt;
Zij zet zich schrap, en sluit zich dicht,
En staat, gelijk verstokt.
Lykurgus, die wel eer tot nut
Van Lacedæmon schreef,
Door wet, die Staat en steden stut,
Dees nutte waarheid steef.

[1]D. i. Der kloekheid past, wat elk vervaart, te temmen. — [2]Zie boven, bl. 158b, aant [3]. — [3]de tooverdrank aan Ulysses' tochtgenooten geschonken, en die hen in zwijnen veranderde. — [4]Directeur-generaal van Oost-Indiën. — [5]Aan wie hij van moederszij verwant was. — [6]Versta: het Oosten of liever de Oost. — [7]D. i. Dat zal uw bedrijf zijn. — [8]tegenzin, weêrzin.

Wanneer de jonkheid aan de poort
Van haren leidsman kwam,
Hij uit den aard van elks geboort'
Een zeker teeken nam.
De vrije keur haar vrijheid hiel
In 't kiezen onder veel,
Een oefening, daar 't oog op viel.
Natuur gaf elk zijn deel.
Men greep, als in een oorlogsbuit,
Dees snel, en die bedaard,
Een ring, een pen, een vijl, een luit,
Een boek, een beeld, een zwaard;
En op hetgeen een ieder greep,
Gedreven van zijn lot,
De kiezer dan zijn zinnen sleep
Gelijk een ampt, van God
En Vrouw Natuur hem opgeleid.
Wie hieraan twijfel slaat,
Die hale op Jakatra bescheid
Bij u, den eersten Raad
Van ons Oostindiaansch gebied,
En scheppe een blijk uit u,
Die ruim moest weiden, anders niet,
Van enge palen schuw.
Dies viel ons ruim en nieuw Stadhuis
Uw ruimen geest te kleen.
Het zitten op ons wapenkruis
U ongemaklijk scheen.
Dat dreef u naar het zeegevecht,
Een zorgelijke kans,
Daar 't Britsch en Hollandsch waterrecht
Elkandere om den krans
In 't zeeperk sloegen, en de brand
Den Oceaan ontstak.
De lontstok, in uw rechte hand,
Kartouwen, krak op krak,
Aan 't baren holp, en staal en schroot
En ketens van metaal
Ten beste gaf aan 's vijands vloot,
En zijnen Amiraal.
Gij strekte, in 't midden van 't geschreeuw,
Van brand en gloed en vloed,
Een klaauw aan Hollands waterleeuw,
Geverfd in Engelsch bloed.
Nu dreef de zelve waterzucht
U naar d' opgaande zon,
Ter wereld uit, in ruimer lucht,
Zoo wijd men zeilen kon.
De hoop van Ridder Maerseveen
En onzen Vrijheer Graef
Verzekert ons, dat gij 't Gemeen
Zult voorstaan, ruim zoo braaf
Als ooit een Amsterdammer zoon
Zich in het Oosten droeg.
De Deugd begeert geen rijker kroon;
Deze is haar eer genoeg.

Op den Tafelkrans,

VOOR DEN HEER

GERAERT HULFT,

DIRECTEUR-GENERAAL IN DE OOSTINDIËN, KUNSTIG VAN PARLEMOER IN DE TOETSTEENE TAFEL DOOR DIRK VAN RIJSWIJK GEVLOCHTEN.

Materiam superabat opus[1].

De dorre toetsteen, daar Natuur
Geen plant in poot, noch bloemen zaait,

[1]D. i. Het werk ging nog de stof te boven.

Als 't licht zijn aanschijn herwaart draait,
Na 's winters buyen, koud en guur.
Die steenen grond, dus net geploegd
Met kunst, van Rijswijks eêle hand,
Een lente baart, als vruchtbaar land,
Dat zijnen hovenier vernoegt.
Hier blinkt de schoone regenboog,
Van bloemen, lofwerk en festoen,
Uit rood en blaauw en geel en groen
En goud gemengeld, in ons oog.
Wie zou gelooven, schoon men 't zwoer,
Dat dit geen zomerlovers zijn
Noch bloemen, anders dan de schijn,
En anders niet dan parlemoer?
O parlemoeder! uit der zee
Geboren, als de Koningin
Van Cyprus, gij ontvonkt de min
Van Hulft te Jakatra alreê!
Wat ziet hij, door den minnegloed,
Al schoonheid in dien tafelkrans!
Hoe gaat zijn geest hier om ten dans
En danst dees schoonheid te gemoet!
Hier geeft genoffel[1], lelie, roos,
Gemengd uit onderscheiden kleur,
Trots Indisch veld, een lucht en geur.
Hier praalt robijn, saffier, turkoos.
Hier blinkt de goud- en zilver-mijn.
Hier rijst de witte morgenstar[2];
Zij voert den dag af op haar kar,
En boodschapt ons den zonneschijn.
Hier wast de blaauwe korenbloem,
En spijst de Raden aan den disch.
Hier leeft de trosbloem en melis,
En wat ik naauwlijks ken noch noem.
Het onverwelkbre klimop klimt,
Als 't hart van Hulft, al even blij
Van groente, en vreest geen wintertij
In 't Oosten, daar geen sneeuwbeer grimt.
Hier kwetst de hulst, gelijk de maagd,
Die zuiver is van hart en grond,
Den wulpschen wederstreeft, en wondt
Die haar iet vergen ongevraagd.
De paauwestaart, de duivenhals,
De fenix kan niet schooner zijn,
Ook geen narcis in kristalijn;
Noch[3] is de schijn in 't water valsch.
Hier legt de schilder zijn palet
En rijk penseel uit zijne hand;
De juwelier acht diamant
Noch dier gesteente, in goud gezet.
Dees kunst schept, uit een ruwe schulp,
Gesteente en tulpen, knoppen, blaân,
Gestarnte en licht, en zon en maan.
Zij neemt vernis noch verf te hulp.
De Schilderkunst verschiet haar verf,
Gelijk de maagd haar frissche jeugd;
De tulpen zien haar waarde en vreugd
Verwelkt, of schrikken voor bederf;
De rijp, de nevel, en de mist
Verstikt de tulp; een felle storm
Vernielt de bloem, een bitsche worm
Verslijt haar leven, eer men 't gist;
De paarlemoerbloem, op haar steel,
Volgt d' eeuwigheid, in duurzaamheid,
En blijft tot dat de wereld scheidt.
Waar bloeide ooit eêler bloemprieel!
Dat een Japonner, of Chinees,
Of Perziaan, of eenig Heer
Den disch met kunstgerecht stoffeer'
Zoo koninklijk, zoo rijk, als dees.
Indien ons d' eer gebenren mag,
Dat Hulft, van blijschap aangewinkt,
Hieraan op Hollands welvaart drinkt,
Met zijnen Raad en Hof gezag;
Dan zal zijn dischkrans mijn gezang
Vercieren meer dan lauwerier;
Dan zing ik met een blijder zwier:
Zoo leef hij vrolijk jaren lang!

[1]nagelbloem, ('t Fransche girofle.) — [2]aster (d. i. aterre-bloem). — [3]Lat. voor ook niet.

Aan mijne Afbeeldinge,

DOOR GOVERT FLINK GESCHILDERD,

TOEN ZE DEN HEER DIRECTEUR-GENERAAL GERAERT HULFT IN OOST-INDIEN TOEGEZONDEN WIERD[1].

Gij steekt dan af, voor d' Amsterdamsche palen,
Om over zee te zweven, daar de dag
Batavie verguldt met d' eerste stralen,
En geuren brengt, uit oodmoed en ontzag;
Daar d' eilanden om strijd, van alle kanten,
Aanhouden om gehoor, voor 't Hollandsch hof,
Door Koningen en smeekende gezanten,
Met hunne kroon gebogen in het stof.
Wanneer gij koomt in 't Oosten te belanden,
En d' eer geniet, dat Hulft u wellekoomt,
Zoo kust dien held eerbiediglijk de handen,
En meldt hem, wat ik onlangs heb gedroomd:
De duistre nacht, bedekte met haar vleuglen
De kamer, daar ik eenzaam lag en sliep,
Als Hulft, belust op vangst van 't puik der voglen,
(Zoo 't scheen) door 't rijk kaneelbosch jagen liep.
Hij volgde in 't einde een Duif, wiens pennen blonken
En flikkerden van zilver en fijn goud
En purperverf, en scheen van min t' ontvonken,
Om zoo veel schoons als hare pluim ontvouwt.
Æneas volgde aldus, door bosch en struiken,
De vogels, hem gestuurd van 's moeders dak,
Opdat hij hen, als leidsmans, mocht geörniken,
Op 't heilzaam spoor naar Juno's gouden tak.
De Boschduif streek op een kaneelboom neder;
De Hollander, gedoken onder 't loof,
Viel op een knie met zijne jachtbus, weder
Gelijk hij plag, en mikte op dezen roof.
Mijn geest verschrikte, en, om hem in te toomen,
Sprak dus bedacht den jongen schutter aan:
„O jongeling! hoe wil[2] u dit bekomen?
Het schieten is u lest niet wel vergaan.
Gij jaagt, 't is waar, geen draak, noch Kolchis' stieren,
Noch everzwijn, noch tijgers, wild van aard,
Maar uwe jacht naar tamme en makke dieren,
Is 't voorspook, dat mij allermeest vervaart.
Geen Duif noch spreeuw heeft vreeselijke kluiven,
Noch moordt geen mensch; maar echter hoû u schuw,
Versteur geen vlucht van spreeuwen noch van Duiven[3];
Hoe mak ze zijn, die vogels dreigen u.
Het heugt mij, hoe een spreeuw u had gebeten,
En meer gewond dan staal en donderkloot,
Daar 't Britsch geschut op zee van was bezeten,
Toen gij den Teems braveerde met ons vloot."
Dus sprak ik naauw, of 't vogelroer gesprongen
Gaf met zijn slot den schutter eenen slag
Op zijne heup, dat hem, van pijn gedrongen,
Het hart ontzonk, daar hij ter aarde lag.

[1]Waar Hulft, in 1656, bij 't belegeren van Colombo op Ceylon bleef. — [2]zal, moet. — [3]„Eene voorspellinge van zijn dood: want Columba, daar die Heer voor gebleven is, heet een Duif". (oude aant.)

De Droomgod was op dezen slag vervlogen
Naar zijn spelonk. 'k Ontwaakte in 't bange bed,
En schoon ik mij gelukkig vond bedrogen,
Nog bleef mijn hart met schroomte en schrik hezet.
Nu wenschte ik, dat hij geene Duiven langer
Belaagde op tak en boom, noch in haar vlucht,
Al gingen ze ook van een muskaatnoot zwanger
Of pijpkaneel; hij schuw' die duivevlucht!
Hij schuwe mede Oostindische Harpijen,
Een snood gebroed, bekend in d' oude tijd,
Hetwelk op strand een anders gasterijen
Besmet, en noode een dischgenootschap lijdt.
Het aanzicht schijnt een maagd gelijk van wezen;
Zij hongert, van geen dischgerecht verzaad;
Haar krauwels, scherp geslepen, staan te vreezen;
Zij scheidt met stank, en vloekt al wat ze haat!
Men moet haar nest met achterdocht genaken;
Want staat men haar een voet te na in 't licht,
Zij zal een vloed van dreigementen braken,
Of zwijgt ze stil, zij moordt met haar gezicht.
Nu, zijt mijn bode, en meld dien held mijn zorgen,
Als gij belandt in 't Hof, daar hij gekeerd,
En uit gevaar, ter goeder tijd, geborgen,
Het roer van Nieuw Batavië regeert.

OP DEN EDELEN HEER

GERAERT HULFT,

EERSTEN RAAD EN DIRECTEUR-GENERAAL VAN OOST-INDIËN, OPPERBEVELHEBBER OVER DE KRIJGSMACHT, ZOO TE WATER ALS TE LANDE, GEZONDEN NAAR CEYLON, EN DE KUST VAN INDIËN.

De hoofdbevelsheer H u l f t, om Lisbons macht te dwingen,
Kwam dus Columbe[1] uit last der Maatschappij, bespringen;
De zeestad zwichtte in 't eind, en om het hart bekneld,
Stond ademloos, en reede op 't punt van overgeven,
Als hem een kogel trof, in 't opgaan van zijn leven.
Zoo storf die Veldheer, staande in 't harnas, als een held.

OP DEN EDELEN HEERE

RIJKLOF GOENSZ.

RAAD IN DE OOST-INDIËN,

GESCHILDERD DOOR G. FLINCK, TOEN HIJ OP ZIJN VERTREK STOND[2].

Zoo leeft hij, die de kroon des Indiaanschen Raads,
Waar aan een paarle ontbreekt, te Jakatra zal sluiten.
Het oorbaar van 't gemeen bewaart deze ope plaats
Voor G o e n s z e n, daar de zon de winters weet te stuiten.
Ons nieuw Batavie voor 't oude zaait en maait.
De geur des morgenstonds, zoo menig jaar geroken,
Bekoort hem, dat hij weêr het hoofd ten Oosten draait,
En naar den dag verlangt, die, kruidig opgeloken,
Hem krachtig derwaart trekt, ten dienst van 't vaderland.
Het roer des wakkren Raads mag slapen op zijn hand.

---

[1]Colombo op Ceylon, waarvoor hij in 1656 sneuvelde, zie de vorige bladz. — [2]In 1655 als bevelhebber der retoervloot thuis gekomen, vertrok hij niet lang daarna, als buitengewoon Raad weder naar Indië.

JACHTZANG.

AAN DEN DOORLUCHTIGEN VORST EN HEER

J. MAURITIUS[1],

VORST DES H. RIJKS, PRINCE VAN NASSAU, STADHOUDER TE KLEEF, ENZ.

OVER HET WILDBRAAD, DEN HEEREN BURGEMEESTEREN VAN AMSTERDAM, OP HUN KEURGETIJDE EN BLIJDE MAALTIJD[2], TOEGEZONDEN.

O m n i b u s I d e m[3].

De koesterende zon, tot 's avonds van den morgen,
Voltrekt haar ronde, toont elk een haar aangezicht
En stralen, dag op dag, blijft nimmermeer verborgen,
En begenadigt elk met warmte en heilzaam licht.
Zij schijnt rondom den ring[4] des aardrijks, naar elks wen-
Een ieder even na, een ieder even schoon, (schen,
Gewelkomd en onthaald, bij dieren en bij menschen
En planten, waar ze blinkt uit haren gouden troon.
Haar lust is weldoen, en alle oogen te verkwikken,
Te koestren al wat leeft, te bloeyen in elks bloei
En opgang; kruid, noch bloem, noch zaad te laten stikken,
Het leven aan te voên, te groeyen in elks groei.
Zoo kan de Duitsche Zon van Zonnenberg[5] niet leven,
Noch jagen voor zich zelf naar schuw en welig wild;
Zij moet zich zelve nog ons stad ten beste geven,
Of acht haar dagreis moeite en arbeid gespild.
Zijne edelmoedigheid gewaardigt zich aan velen
Genadig te besteên, uit aangeboren lust,
Gelijk een bronaâr springt, haar ader splitst aan deelen,
Landouw en beemden laaft en oever, zonder rust.
Toen vorst Æneas kwam te landen bij Karthage[6]
Uit zee, zoo fel bestormd van Juno's wrok en haat,
Hij zeven harten schoot, uit zijn bedekte lage,
En schonk ze aan zijne vloot, en Frygiaanschen Raad.
De milde Dido 't wild, dat d' Edelen verrasten
In 't rennen, daar zij paard en Hof hun krachten vergt,
Zendt honderd zwijnen aan haar wellekome gasten,
En welkomt den Trojaan, aan Tyrus' kust gebergd[7].
De jacht was d' oefening en 't ridderspel der Grooten.
Zij had van overoud haar Godheid, als Diaan,
En haren jachtsleep meê, die hart en hinde schoten;
Zij had altaar en kerk in bosch en wouden staan.
De blijde jager plag haar 't eêlste te vereeren,
En zijn gevangen roof te hangen aan den knoop,
Den slotknoop van 't gewelf. De Koninklijke Heeren
Verlieten nooit de jacht, het tergsel van hun hoop.
Zij zochten 't weerlooze of gewapende, met klaauwen
En schuimende gebit. Adoon en Ganimeed,
Twee Konings zonen, in dees renbaan niet verflaauwen,
Hoewel het everzwijn den eenen doodlijk beet;
De Schildknaap[8] van Jupijn den andren op dorst pakken,
En voeren in de lucht, terwijl de hazewind
Den hemel aanbast, schrik en angst den knaap verzwakken,
De grijze lijfwacht grijpt naar 't opgegrepen kind.
Hippolytus[9], zijn jeugd, de kuischheid opgedragen,
De jacht had toegewijd, en hart en zin gezet
Op 't wild in 't groene woud en wildernis te jagen,
Op zwijnspriet, boog en pijl, en windhond, brak en net.
D' Arkadische Atalante[10] is d' eerste, die den jager
De plaag van Kalydon holp vellen op het veld,

---

[1]Graaf Joan Maurits, oud-goeverneur van Brazilië. — [2]bij de vernieuwing der Overheid, op Vrouwendag. — [3]D. i. A l l e n d e z e l f d e. — [4]de l i n i e. — [5]Sonnenberg in Nassau. — [6]Verg boven I, in de vertaling der Æ n e ï s. [7]Thans g e b o r g e n. — [8]Versta: den A r e n d. — [9]Zie boven I, het treurspel van dien naam. — [10]Zie later, in de vertaling van Ovidius' H e r s c h e p p i n g e n.

En 't zwijnshoofd tot een prijs outving van Meleager.
Die op dees jachtheldin zijn hart en zinnen stelt.
De grooten volgden 't spoor der dieren, om rechtschapen
De zenuw t' oefenen, opdat ze niet verslapp',
Vertraag' door ledigheid, hen krijgsgeweer en wapen
Leer' handlen, naar den eisch, met kunst en wetenschap,
De jacht leert Oversten de vijanden belagen,
Of keeren op de greus, of slaan in 't vlakke veld,
Wanneer de hooge nood de Vorsten uit komt dagen,
Geschapen tegens last, tot noodweer voor geweld;
Tot voorstand van den Staat der vrijheid en haar wetten.
Zoo stuit Maurritius, Prins Henriks[1] rechte hand,
Den inbreuk van het heer[2], dat, om de Maas[3] t' ontzetten,
Kwam bruisen, als een stroom, op zijnen legerstand[4].
Zijn trotsche legerhoed, doorhouwen en doorschoten,
Getuigt zijn zuivre trouw en dapperen oorlogsmoed,
Getuigt, uit welk een boom dees krijgstelg is gesproten,
Uit Keizerlijken stamme, en 't Kouinklijke bloed;
Uit bloed, dat lang de kroon aan Baltische oevers[5] spande
En in 't Sarmaatsche Rijk[6], ten trots van 't ongeloof.
's Helds dapperheid, beproefd te water en te laude,
Zet vrede en 's volleks rust in top voor wapenroof.
Zij hast de Razernij, verhit op bloedvergieten;
Maar zoo de hooge nood het rijk van Kristus dreigt,
De Tarter en de Turk de kruisgrens durf beschieten,
Het flaauwe Europe 't hoofd ter slavernije neigt;
Dan zwicht zijn ijver niet, om handgemeen te worden,
Te vliegen op het spits in d' Ottomansche maan,
En zijn Grootmeesterschap van Duitschlauds heilige Orden
Groothartig te bekleên, en als een post te staan.
Voor 't schandig leven kiest hij vechtende te sterven
Een eerelijke dood, te houwen op zijn zerk
Den titel, die de bloode en moederloozen derven,
Begraven met hun naam, en buiten 't heldeperk.
Men zag dien braven Held de Braziljaansche Reuzen
Verschrikken met zijn knods, den Lissabonschen Taag
De horens en het hoofd in d' andre wereld kneuzen,
De menscheneters stout verstoren in hun laag.
De wilde woestheid, langs de kust, uit schrik geweken,
Gescholen in haar bosch en ruigten, uit ontzag,
Begon op zijn vertrek haar hoofd weêr op te steken,
Te groeyen, daar Oliude in puin begraven lag.
Zoo ging 't, na[7] Hercules, zeeghaftig weggetogen,
Spelonk en bosch en poel geveiligd had van moord,
Van leeuw en everzwijn en slang, met knodse en bogen
En brandtuig, in hun bloed en bloedig nest gesmoord.
Indien hem 't vrije land niet weder naar ons stranden
Gewenkt had, om zijn wacht en tochten uit te staan,
Hij had in 't Zuiden reeds ons onbekende landen,
Een vijfde wereldsdeel gezegend opgedaan[8].
Nu stoft het Kleefsche bosch op zijn doorluchte treden,
Daar d' oude Hertogen, begruisd van zweet en stof,
Te paarde, met de zon des avonds, afgetreden,
Gelaân met verschen roof, zich wenden naar hun Hof.
Nu groeit de Rijnstroom, als de Rijksvorst langs zijn kanten
Komt draven, of hem neemt met blijschap op den rug,
En op- en nedervoert, langs 't wijd befaamde Santen[9],
Daar Cæsar reed te paarde, op d' oude legerbrug;
Daar Burgerhart[10], na hem[11], de Roomsche Keurebenden
Vernestelde in haar nest, en Rijn en Maas en Waal
Durf schnimen van dien aard[12], totdat ze in 't einde kenden
Den aard[13] des Batavieren, gespitst op uitheemsch staal.

[1]Frederik Hendrik. — [2]De Duitschers onder Pappenheim, in Aug. 1638. — [3]Maastricht. — [4]kwartier in 't leger. — [5]Versta: Denemarken, waaruit hij, door zijne moeder, stamde. — [6]Hongarijen. — [7]nadat. — [8]ontsloten, ontdekt. — [9]Xanten, om zijn Romeinsche herinneringen en opgravingen vermaard. — [10]Altoos Claudins Civilis. — [11]Versta: Cæsar. — [12]Die soort, dat vuil. — [13]Min gelukkige klaukspeling met het vorige.

De Rijnstroom, daar de Lip hem tol geeft met haar eiken,
Slaapt veilig en gerust op 's Helds getrouwe wacht,
Wiens armen wijder dan de nieuwe wereld reiken,
Zoo hij ten schutsheer dient voor 't menschelijk geslacht.
Zijn plantlust[1] wandelt stil in schaduw van zijn boomen,
Om Wezels hoogen wal, en kroont de schoone stad.
Zij levert schaduwen aan berg en dal en stroomen,
En koelte in zomerzon, geschut[2] op loof en blad.
Dat tuigt de Vreugdenberg, daar Klevenaars vergâren,
En zingen hand aan hand, rondom hem, aan den rei
„De rijke Hemel wil den Stedehouder sparen
En zegenen, gelijk den bloesem in den Mei!"
Het Hof te Kleef getuigt zijn bouwlust, die 't verwoesten
Der wereld haat en schuwt, den burger reikt de hand
In 't bouwen, nu de vreê de zwaarden last verroesten,
En zegelt ze in de scheede, in 't groeyen van ons Land.
Zoo lange Vrijburg nog in 't West zijn naam zal dragen,
Wil 't blijken, waar Braziel dien Archimedes zag.
Zijn huis in 's Gravenhaag[3] kan levendig gewagen,
Hoe 't Vorstelijke hart hierin te groeyen plag.
Gelijk hij steden bouwt en Princelijke hoven
Van marmer en arduin, zoo bouwt hij een paleis
Van harten, daar de vreê verjaagd was en verschoven,
Herstelt d' eendrachtigheid door burgerlijken peis.
Zoo bluscht zij 't eeuwkrakeel, dat tusschen Vorsten en Steden
Veel jaren broeit en smeult, eer 't vier al 't land ontstak,
En uitsloeg, met een vlam van jammer en elenden,
Gelijk een groote brand van 't een in 't ander dak.
Die vreedzame aard en tong gaf rijke stof voorhenen
Te dichten, hoe de muur van Thebe wierd gebouwd
Door zang en snarespel, die d' ongelijke steenen
Vergaârde tot een stad, zoo wijd befaamd als oud.
Het overzeldzaam lot van ieder te believen,
Te winnen ieders hart, viel weinigen ten deel,
't Is verre minder kunst, door dwang partij te grieven,
Dan tweedracht scheiden, dank te halen na 't krakeel.
De Grooten, die zich zelfs ten dienst des volks verkleinen
En konnen matigen, ontzien en meer bemind,
Zijn dapperder dan d' ondste en edelste Romeinen;
Wie harten wint, beschaamt den held, die steden wint.
O rechte Keurhand, oog van zeven vrije staten!
Men ziet een tijd te moet, die allen dichtren stof
Zal geven op Parnas, om geestig uitgelaten
Te weiden in de beemd van uw verdienden lof.
Dan groeyen in uwe eere al d' Amsterlandsche Heeren,
En 't Raadhuis, dat uw wild[4], gelijk uw hart, ontving,
Daar, op hun keurgetij, om uw schenkagië t' eeren,
De berkemeyer op uw welstand ommeging.

Ter Bruiloft

VAN DEN EDELEN HEER

JOAN HUIDEKOPER,

RIDDER,

JONKHEER VAN MAERSEVEEN, SCHEPEN T' AMSTERDAM,

EN DE EDELE JOFFER

SOFIA KOEIMANS;

(in Febr. 1656.)

Connubio jungam stabili[5].

Men ziet somtijds de zon des avonds treurig dalen,
En, zonder vier en glans, bedrukt te water gaan,
Om 's morgens uit de kim, met levendiger stralen
En rijker glans en vlam, in 't Oosten op te staan.

[1]Versta: in zijn liefde voor de planten wandelt hij, enz. — [2]gekeerd. — [3]Door Van Campen gebouwd, maar in 1704 verbrand. — [4]Zoo lees ik, voor 't bedorven wil. — [5]D. i. 'k Vereenig ze in een duurzame echt.

De schade is menigmaal om baat uit, om de schade
Met aanwinst te vergoên. De minnaar, na verdriet,
Valt met een heeter gloed in d' armen der genade
Van zijn verkore lief, die hij met rouw verliet.
Zoo ging het Maerseveen, toen hij, met 's lands karossen,
Zijn vader[1] volgen most, ten dienst van land en stad,
Naar 't Keurhof te Berlijn[2], door wildernis en bosschen,
En treurde op al dien tocht, als hij te paarde zat.
De Minne doodverft bleek zijn aangezicht en wangen.
De zon, die 't al verkwikt, verkwikt geenzins zijn hart,
Zoo laat 't gewonde hart het hoofd zwaarmoedig hangen,
En draagt den pijl met zich, een oorzaak van zijn smart.
Hoe dikmaal ziet hij om naar onzen Westertoren,
En mist, met dat gezicht van Amstels wapenkroon,
De kroon van 's levens lente, uit zijn gezicht verloren,
Een eêler hoofdcieraad en wenschelijker schoon.
Hij komt, daar 't Keurhof rijst, de vrouwetimmers[3] blaken
Van goud en diamant, en schoonheid zonder gâ; (ken;
Maar 't Keurhof noch zijn weelde en pracht kan hem verma-
Hij mijmert dag op dag, en 's nachts en 's avonds spâ.
De lust tot dans en jacht en ridderlijke spelen,
Hanteeren van geweer en wapen, noch muzijk,
Dat tijgers in het woud kan ketelen en streelen,
Bekoort zijn zinnen niet, in 't Vorstelijke Rijk.
Vermoeid van wandelen in eenzaamheid, langs paden
Met eiken loof beplant, zat hij, van loof bedekt,
Aan d' oevers van de Spree, daar zich twee zwanen baden
En dompien, d' een de pluim van d' andre pluist en net[4];
D' een voorzwemt, d' andre zich in 't zog der weêrgâ men-
Haar trouwe gade volgt, die, blakende van lust, (gelt,
Bij poozen hals om hals van d' allerliefste strengelt,
En kent ze voor de liefste, en 't liefste dat men kust.
De droeve Ridder zucht, en, met de borst vol wonden,
Spreekt droevig bij zich zelf: „O, Godgezegend paar!
Gelukkiger dan ik, hebt gij uw lief gevonden:
Gij koelt in dezen stroom uw gloeden 't gansche jaar;
Maar ik, rampzalig mensch! rampzaliger dan zwanen
En stommen, mis mijn lief en lieven Keizers-vliet[5],
Daar mijn Sofia rust, dus lang door klacht noch tranen
Bewogen, schoon ze kênt mijn afgepijnd verdriet.
Indien ik hier van rouw veranderde in een eiken[6],
'k Zou deze vogels nog beschaduwen en zien,
Hoe zij elkandre om strijd believen, tot een teiken
Van onderlinge gunst, bij niemand te verbiên.
Nu zal mijn hart in asch door minnegloed verteren,
Naardien het d' ongenâ der Schoone dus behaagt;
Doch moet er over mij een schoonheid triomfeeren,
Zoo gun ik d' eere liefst aan deze alwaarde Maagd."
Terwijl de Ridder hier zijn nood klaagt aan de boomen
En 't water, ziet hij neêr in 't klare kristalijn,
En zijn Sofia blijde allengs ten oever komen:
Of 't is zijn liefste zelf, of haar gedaante en schijn[7].
Het water schijnt verliefd haar in den arm te vatten,
T' ontvonken door den schijn des lichaams, schoon van
Wat Stroomgod in den stroom bezit zoo vele schatten (leest.
Van schoonheên, niet misdeeld van gunste en ziele en
Haar oogen flonkeren in 't 't water, als twee steenen, (geest!
Op 't Indiaansche strand, door 't vloeyende kristal;
Haar roode kaken, als ontloke rozen, schenen
Als bloemen, in de brou van een gezegend dal.
De goedertieren aard en voegelijke zeden,
En heusche eerbiedigheid zien haar ten oogen uit,
Die, anders dan ze plag, nu schijnt naar zijn gebeden
Te luistren, als de galm naar een gestelde luit.
Zij lonkt hem minzaam toe, en schijnt met opene armen
Te wenschen, dat hij haar bejegene en gemoet',
Gewekt door zijne klacht, bewogen door zijn kermen.
Hij ziet haar hoofd bekranst met eenen rozenhoed.

[1]Den burgemeester, zie boven. — [2]Het Brandenburgsche Hof. — [3]zalen. — [4]pootst. — [5]Versta: gracht — [6]Rijmshalve voor eik of eikenboom. — [7]beeld.

Hij rees, en stond gereed zich in den stroom te plompen,
Wanneer de schijn verdween, en uit zijne oogen dook.
Zijn haren rezen, âår en zenuwen verkrompen
Van schrik voor dit gezicht, dit vrolijk waterspook.
Hij valt op zijne kniên, en roept met luider kele:
„O Godheid van den stroom! ik neem het voorspook aan,
Een teeken van geluk. Mij viel het lot ten deele,
De Bruid, waarna mijn trouw zoo vierig heeft gestaan."
Met deze hope reist hij vrolijk naar de palen
Van 't waarde Vaderland, ontmoet een zoeter lucht,
Daar zij hem wellekomt met aangename stralen,
En niet, gelijk ze plag, voor 's helds gebeden vlucht.
De blijde Bruiloftsgod genaakt met zijn genooten,
Om dit gelukkig paar te leiden naar 't prieel,
Dat eenwig bloeit van myrthe, en loten teelt bij loten,
En stam in stamme vlecht, naar elks bescheiden deel.
De Hemel zegene en eer' dit lieve paar met spruiten,
Die d' eere van de Stad bewaren op zijn tijd,
Zoo wijd de wateren op strand en duinen stuiten,
Zoo wijd ons zeevaart zeilt, gezegend en benijd.
De zon, eer zij de zes paar teekens heeft beschenen,
En 't ronde jaar voltooid, zal, tot der oudren troost,
De Koeimans, op dien wensch, en 't bloed der Maersevenen,
Gedommeld[1] onder een, zien leven in hun kroost.

Blijde Inkomste

VAN KONINGINNE

CHRISTINA MARIA ALEXANDRA te Rome[2].

Zij kwam van het einde der aarde om Salomons wijsheid te hooren, en ziet hier was meer dan Salomon (Matth. XII. 42).

Nu zing ik van geen Noordlandsche Amazone,
Die Thetis' zoon[3], den dapperen oorlogsheld,
In zijnen schild durf varen, op het veld
Voor Troje, om d' eer van een verwelkbre krone;
Die zich gewende in sneeuw op 't ijs te draven,
De stroomen op te bijten[4] met de bijl,
De borst afzette, en speer en boog en pijl
Hanteeren kon, ten trots van alle braven;
Het lust me nu Christine na te stappen,
Van daar de koû den steilen Noordbeer tergt,
Te treên door 't sneeuw van 't Italiaansch gebergt,
Tot Rome toe, en voor Sint Peters trappen.
Eêlmoedigheid van 't goede nooit verbaarde:
Wat in zijn bloei en groeizaamheid bezwijk',
Deze is zich zelve alom doorgaans[5] gelijk.
Een edle vrucht getuigt, wat telg haar baarde.
De leeuwkracht kan men uit zijn klaauwen merken;
De trek getuigt des zeilsteens geest en aard,
De proef de deugd van 't ridderlijke zwaard;
Elke oorzaak wordt ons kenbaar door haar werken.
Maar als Natuur, waar ze uitmunt, wordt bejegend
Van Gods Genâ, den oorsprong van het goed,
Dat zij bezit, dan springt ze in overvloed,
Gelijk een bron, die heele landen zegent.
Indien men hier zit om bewijs verlegen,
Christine alleen zet dezen grondslag[6] vast,
En wijst ons, wat een Kristverlichte past,
Die verder ziet en oogen heeft gekregen.
De Hemel had haar tot de kroon gekoren,

[1]versmolten. — [2]23 Dec. 1655, nadat zij den 3en Nov. te Insbruck tot de Roomsche kerk was overgegaan. — [3]Achilles, door de Amazonen-koningin Penthesilea bestreden; zie vroeger. — [4]open te hakken. — [5]voortdurend. — [6]beginsel.

Geschapen tot het erf van 's vaders Rijk,
Of liever tot drie schepters te gelijk,
En zulk een berg van lauwren haar beschoren.
Vernuft en geest van jongs op in haar blonken;
De lust tot kunst en letterweteuschap
En wijsheid holp haar aan den smaak van 't sap,
Door Plato mild den leerling toegeschonken.
De wijsheid, van Ægypters en Chaldeeuwen
Aan 't grijze Athene, en van Athene weêr
Gereikt aan Rome, ontstak haar meer en meer,
Om ga te slaan het spoor van 's werelds eeuwen.
De Wijsheid leert haar elk tot nut te leven,
Hoe 't vreedzaam Rijk geen bloedige oorlog past,
Waarop zij heer op heer outharrenast,
Belust, Europe en elk den peis te geven.
Toen sloot de kroon van Zweden om haar vlechten,
En blonk, gelijk de Noordstar, op dit hoofd,
Met eenen glans, die diamant verdooft.
Men leerde uit haar den onderzaat berechten.
Men leerde uit haar de Majesteit bewaren
In eere, ontzag, en aanzien, te gelijk
Gevreesd, bemind, en aangebeên in 't Rijk,
En buiten 't Rijk, zoo wijd haar zeilen varen.
Nog kan zoo veel geluks haar niet vernoegen.
Zij voelt den slag der onruste in 't gemoed,
Die, nacht en dag, haar jaagt naar 't hoogste goed,
Dat 's menschen hart beschut voor 't eeuwig wroegen.
Wat goed is dit? Bestaat dit goed in schatten
Of wetenschap, of Staat en heerschappij,
Of eere en fame of lichaams lekkernij,
En wellusten, en wat de zinnen vatten?
Neen, zeker, neen; die goedren zijn vergangbaar[1],
Verwelken, als de bloem, door hitte en rijp,
Vergaan, als rook; een goed voor aardsch begrijp
En zinlijkheên bekoorlijk en ontvangbaar.
Het hoogste goed, dat weinigen ontvingen,
Bestaat in niet[2] geschapens, maar alleen
In 't kennen van 't oneindig eenig Eén,
Begin en eind van ons bespiegelingen.
De wetenschap, gevat bij d' eerste kloeken,
Bereikte dit, als met een vergezicht,
En zag 't, gelijk een vonk, gespat van 't licht,
Geholpen door Natuur en d' oudste boeken;
Maar dieper dringt het oog in deze waarheid,
Als God, van God bekleed met sterflijkheid,
Gods Zoon, den mensch naar 's menschen oorsprong leidt,
En voorlicht met zijn heiligheid en klaarheid.
Dees Herder draagt het lam op hals en schouder
In zijnen stal, dat deerlijk liep verdwaald;
En als hij vaart in 't licht, dat eindloos straalt,
Beveelt zijn mond dees zorg Gods Stedehouder,
De Sleutelmacht, die zestienhonderd jaren
Den Hemel sloot, en wederom ontsloot
Uit haren stoel, elks vrijburg, daar in nood
Alle afgedwaalde in veiligheid vergâren.
C h r i s t i n e komt van boven dit te vatten:
Zij zweert terstond het Rijk der wereld af,
Verworpt haar zwaard en purper, kroon en staf,
En kiest, voor 't aardsch, den grootsten schat der schatten.
De rustige aard en moed, haar aangeboren,
Van 's Hemels Geest gedreven en verlicht,
Acht haat noch smaad, en kiest, aan God verplicht,
Het beste deel, dat ooit werd uitgekoren.
Gelijk ze in 't eerst haar geesten wist te scherpen,
Om in den top der heerschappij te staan,
Zoo lust het haar, zich, stil en onderdaan,
Den stoel van God en Kristus t' onderwerpen.
Men kan Gods dienst gebruiken of misbruiken,
Misbruiken, als men 't oog op 't wereldsch slaat,
En dees ons dient een stormleêr, om naar staat
Te steigren, daar de vroomsten[1] dikwijls duiken.
De Godsdienst wordt gebruikt naar Gods behagen,
Wanneer men Hem met kennisse eert en dient;
Als Abraham, geheeten 's Hemels vriend,
Die Ur verliet, zijn vaderland en magen;
Als Mozes, die den rijkdom van Ægypte
Versmaadde, vroeg de kroon met voeten trad,
En, Kristus' smaad voor wellust, eere, en schat
Verkiezende, het blinde hof ontglipte.
Zij rukt hier op van 't Noorden naar de sloten
Van Rome, door haar Gothen[2] omgewroet,
Opdat ze zelf die schennis dekke en boet',
Daar zoo veel bloeds en tranen zijn vergoten;
Opdat ze zelf 't onfaalbre Orakel spreke,
Daar God door spreekt, en levendig ontvouwt
De raadsels, aan zijn tolk en tong betrouwd,
Opdat Gods volk geen raad noch troost ontbreke.
Aldus vergeet de bruid, in Davids zangen,
Haar eigen volk, en vaders huis, en stam.
Zij smilt haar hart in 's bruigoms zuivre vlam,
Die haar verwacht, gereed Gods bruid t'ontvangen.
Zoo kwam voorheen de Koningin der Mooren[3]
Te Sion, uit den Zuiden en haar zon,
Om Davids zoon, den wijzen Salomon,
Met raadselen te toetsen en te hooren.
De Koningin, die zich ontkroont, zoekt d'ader,
Daar Salomon zijn wijsheid zelf uit haalt;
Zij zoekt de Duif, die uit de wolken daalt
Op God, den Zoon, en woord[4] van God den Vader.
Zij zoekt de Stad, daar d' eerste Kruisgezanten,
Gemarteld en begraven, 't hoog altaar
Door hun gebeent nog zeegnen, jaar op jaar,
En 't heilig Kruis, ten trots des Afgronds, plantten.
Zij zoekt haar heil bij geenen Roomschen stander
Noch arend, maar bij God aan 't heilzaam hout,
Daar 't Vaticaan, tot aan de lucht gebouwd,
Haar welkomt door den Grootsten Alexander[5].
Hij zalft dit hoofd, nu kroonloos, en bezegelt
Haar nieuwen eed, op 't juichen van de Faam,
Verrijkt met nog twee namen[6] haren naam,
Die nu, vol geurs, zoo vele hoven regelt.
Zij schept haar naam uit Kristus, den Behoeder,
Als een Gezalfde; uit die met hem regeert,
En zij haar kroon en schepter heeft vereerd,
Maria zelf, de zuivre maagd en moeder;
Haar slotnaam eert een grooter van vermogen
Dan hij, wiens zwaard het Oosten dwingen kon,
Dan Fabius, die Hannibal verwon,
Het Hoofd, waarvoor zich 's werelds assen bogen.
Al wenscht ze d' eer van staatsiën t' outberen,
En wellekomste en ongemeene praal;
Haar oodmoed eischt een koninklijk onthaal
Op 't blijde feest, daar d' Englen triomfeeren.
Naardien de kroon in 't einde wordt gestreken,
Zoo zeegne God haar eind, gelijk 't begin;
Zoo blink' het spoor van deze Koningin,
Een heerlijk licht, dat duizend kan outsteken!

Tegens de lasterverzen, Koningin Kristine in het aanschijn gespogen.

Z i j z e t t e n e e n d o o r n e k r o o n o p z i j n h o o f d.
(Matth. XXVII. 29).

Hoe kroont de blinde haat Christine dus met doornen?
Dat 's Kristus' hoofdcieraad, de kroon van Gods verkoornen.

[1]Rijmshalve voor v e r g a n k e l ij k. — [2]Thans n i e t s.

[1]k l o e k s t e n. — [2]Naar den alouden Zweedschen koningstitel. — [3]Versta: die van Scheba. – [4]w o o r d, t o l k. [5]Paus Alexander VII; zie vroeger. – [6]Maria en Alexandra.

Op den Zeetriomf[1] der Heerschappye van Venetië.

Tum demum movet arma Leo[2].

Nog leeft de Zeeleeuw van Sint Mark,
En keert, met afgerukte snuiten[3]
Van zeegaleyen, forsch en sterk,
Op trommelslag, trompet, en fluiten,
Al brullende, uit het bloedig perk.
Hij komt, en heeft een roof van schepen
En monsters met zijn klaauw gegrepen.
Hij keert, op 't juichen en den groet
Van duizenden verloste slaven,
En laat den zouten watervloed
Gedekt met aas voor visch en raven,
En rood geverfd van heilloos bloed.
De kust van Kreten, alle watren
En eilanden van blijdschap schatren.
Hoe stofte 't Hof[4], toen Ottoman
Zich wapende met Barbarijen:
Toen oud Karthage[5] in één gespan
Te water ging met gansch Turkijen,
En wat de zee heschieten kan.
Zoo kwamen ze uit de Dardanellen,
Om Kristus' Rijk de wet te stellen.
De wind, hun gunstig, spande 't zeil.
De riemen repten zich, als vlogels,
De hemel scheen hun niet te steil;
De wolken schrikten voor die vogels,
Erfvijanden van 's werelds heil.
De Turksche maan durft zich beloven
De zon der Kruisvlagge uit te dooven;
Maar toen, na 't oorlogsonweêr, 't licht
Van Gods Evangelist[6], aan 't stralen,
Byzantium[7], in zijn gezicht,
De Maan van Mahomet zag dalen,
Voor zijn kasteelen, al te dicht,
En zijnen Bassa, bij de slippen
Gegrepen, pas den Dood ontglippen;
Hoe, waant ge, wierd het toen te moê?
Het zag den wind en krijgskans keeren
Al teffens, en ons vier de roê
Des Kristendoms in gloed verteren
Tot rook, en smook, en assche toe,
En 't overschot van zijn bravade
Vervoerd, en staan tot ons genade.
Naast God, den grooten Zegenaar,
Heeft zich de Batavier[8] gekweten
Met raad en daad, op 't zeealtaar
Van vader Mars, en Agars keten[9]
Gerukt van Gods verdrukte schaar;
Want Hollands Zeeleeuw handhaaft snedig
Sint Marcus' Leeuw, en stond nooit ledig.
Al matigt nu Marcello's[10] lijk
Den zeetriomf des Staats met rouwe;
Hij leeft bij God en Kristenrijk,
Verbonden[11] aan zijn deugd en trouwe,
In nood der vromen burg en wijk.
Augustus' neef[12], het licht der braven,
Werd met dees staatsie niet begraven.

[1]Onder Laurens Marcello op den Turken behaald. — [2]D. i. De leeuw voert weêr de waapnen. — [3]tevens. — [4]te Constantinopel. — [5]Versta: Barbarijen. — [6]Marcus. — [7]Constantinopel. — [8]Versta: de Nederlandsche schepen in dienst van Venetië, van welke er twee in de lucht vlogen. — [9]Versta: hun Mahomedaansche slavenboeyen. — [10]De gesneuvelde vlootvoogd. — [11]verplicht. [12]De jonge Marcellus uit de Æneïs; zie boven I, in de proza-vertaling; met klankspeling op Marcello.

KLACHTE OVER DEN ONDERGANG DER RIJKSTEDE AKEN[1].

Fuit Ilium[2].

Onsterflijke afkomst van Pipijn,
O groote Karel! in wat schijn
Aanschouwt men binnen hare wallen,
In d' asch de schoone stad gevallen,
Die uw gebeente en asch en zwaard
En keizerlijke kroon bewaart?
Die, duizend jaren opgeklommen,
Door zulk een schat van heiligdommen,
Als zij godvruchtig in haar schoot
Geborgen houdt, in vier en nood
Van brand, geen noodhulp wist te vinden,
Toen d' Opperste met al zijn winden
De vlammen joeg van dak in dak,
Van straat in straat, van rak in rak?
Waarom verwekt gij haar geen trooster,
Daar 't vratig vier kapel noch klooster,
Noch kerk, noch uw gewijden Dom
Verschoont, en, zonder bus en trom
En vijanden en oorlogsvanen,
De burgerye in rouwe en tranen
Gesmolten, al haar have en goed
Verovren ziet van ééne gloed,
In rook en smook en stof verteren?
En was dees neêrlaag niet te keeren,
Door zooveel wyrooks van gebeên,
Wen 't volk, rondom de muren heen,
In 't veld en op 't gebergt gevloden,
Al schreyende en half dood, de dooden
Gelukkig achtte, die, bevrijd
Van alle ellende, hunnen strijd
Volstreden, en geen nooddruft hoefden?
Och! puinhoop, daar zooveel bedroefden
Op schreyen, met een vollen krop,
Gelijk voorheen de naakte Job!
Och, ander Troje, weeldig Aken!
Geen torts van Sinon[3] stak uw daken
En huizen aan, bij maneschijn,
In uwen droom. De Maas en Rijn,
Van 't licht der zonne klaar beschenen,
Vernamen uit uw deerlijk stenen
En kermen en verbaasd getier,
Hoe droef gij van uw eigen vier
Verbrandde, en doken in hun killen.
Wie zal, o droeve! u weder tillen
En heffen op den gouden troon,
Die 't Rijk van Rome zijn geboôn
Plag voor te schrijven? Kroon der steden,
En badstoof! die ontelbre leden
Geneest en zalft, wie zalft u nu?
Wat trooster biedt de hand, om u
Te helpen? Koopstad, koper-oven,
En ambachtswinkel, hof van hoven,
Die midden in de bergen laagt,
En Gode en menschen zoo behaagt,
Wat leert gij uwe nagebureu?
„Betrouwt op burgerwacht, noch muren,
Op sterke torens, noch geweld;
De Hemel heeft u tijd gesteld!
Geen leger hoeft u t' overwinnen;
Eén vonk, uw vijand, schuilt van binnen."

[1]Bij den gruwelijken brand van 2 Mei 1656. — [2]D. i. 't Is uit met Troje. — [3]Zie boven I, het tweede boek der Æneïs.

Ter Bruilofte
VAN DEN KUNSTRIJKEN
GOVAERT FLINCK[1],
EN DE EDELE JONKVROUWE
SOFIA VAN DER HOEVEN.

Als de Min den geest verwildert,
Dan verdwaalt het blind penseel;
Al wat Flinck dan trekt of schildert,
Zweemt, op doeken en panneel,
Naar Sofie, de beminde,
Die in al zijne adren leeft;
't Zij hij, onder eik of linde,
Zijn vrijagie voedsel geeft;
Of, op d' oevers van een beke
Neêrgezeten, haar bekout[2];
Of geleidt in eene streke,
Daar de leeuwrik zich onthondt;
Of, op zijne schilderkamer,
Zich verbeeldt, hoe zij hem groet
En bejegent, aangenamer
Door den opgewekten gloed,
Die voorheen haar scheen t' ontvonken.
Eer de tijd geboren was,
Om, gelijk een Bruid, te pronken;
Eer ze zijn kwetsuur genas,
Met bestemmen[3] van zijn beden.
D' eerste Min had haar seizoen
Naar den eisch; nu zal ze treden
Uit de jeugd en 't zomergroen
In een rijper tijd, die statig
Met een ingetoomden gloed,
Aanstapt, heel bedaard en matig,
En van zedigheid gevoed.
Wie, in schilderkunst bedreven,
Ieder beeld, naar tijd en aard,
Dus zijn omtrek weet te geven,
Verf en eigenschap, bewaart
Best de regels en de wetten
Van de kunst, die nimmer week,
Nooit de treden woû verzetten
Van Natuare en hare streek.
Hierin lichtte met zijn klaarheid
Ons de Bruîgoms voorbeeld voor,
Die het leven en de waarheid
Altijd, op Apelles' spoor,
Volgde; 't zij hij Maurits maalde,
Of met zijnen Keurvorst praalde,
Of, vol ijvers, bezig was,
Om Stadhuis en Amstelheeren,
Door den Roomschen Curius,
Zuinigheid en trouw te leeren.
Zedig geeft nu Flink aldus
Aan de zedige Sofye
Zijnen trouwring op dit feest.
In een schooner schilderye,
Vol van leven, vol van geest,
Zult gij beide uwe ommetrekken
En uwe eige verwen nu
Blijde en levend zien verwekken.
Treê dan, schaamrood nochte schuw,
Naar uw bruidsbed, met uw hoeder,
Bloode Bruid! Wat houdt u staan?
Volg den voorgang van uw moeder!
Laat de wereld niet vergaan,
Door 't verzuim van haar te geven
't Recht, waarbij haar eer bestaat,
Zoo veel eeuwen dus gesteven.
Uwe gâ verstrekt uw raad
Voogd, en vader, en beschutter.
O, wat wint gij teffens hier!
Wat is heilzamer en nutter
Dan dit vriendelijke vier,
Dat twee harten smilt te zamen,
En twee zielen giet in een!
Dus bewaart gij beide uw namen.
Hymen roept u; ei, ga heen!

[1] Wiens eerste gade in 1646 overleden was. — [2] kouend onderhoudt. — [3] beamen, toestemmen.

Ter Bruiloft
VAN DEN HOOGEN EDELEN GESTRENGEN HEER
PETER NOOMS,
BARON DES H. R. RIJKS, HEERE VAN AARLANDERVEEN,
EN DE HOOGE EDELE JOFFER
BEATRIX ADRIANA RAM VAN SCHALKWIJK.

Felices animæ[1].

De reislust, om te zien wat vreemd is en uitheemsch,
De zeden, en het volk, en tongen t' onderscheiden,
Had Nooms gevoerd aan 't Hof en d' oevers van den (Teems,
En daar de Seine vloeit door zegenrijke weiden.
Hij keerde in 't vaderland, vernoegd om 't geen hij zag
En hoorde, en overwoog bij wijl zijn wedervaren,
Niet zonder hoop om eens, op eenen hoogen dag,
Zich wettig met zijn gâ voor 't hoog altaar te paren.
De Hemel wist, wat lot zijn jeugd beschoren was;
Hij niet, en wenschte dat zijn toeleg mocht gelukken.
Hij minde alreê in 't hart, gereed, als zuiver was,
T' ontvangen zulk een beeld, als God hier in zou drukken.
Met die gedachten spoeit hij vierig naar de kerk,
En roept den Hemel aan: „o God! op uw behagen
Verwacht ik mijne Bruid te kennen door een merk,
Dat mij gebiedt mijn trouw en jeugd haar op te dragen.
Indien mij dit geluk gebeuren mag, o God!
'k Verbind me aan uwen dienst, te klein voor zulk een waar-
En wijde u d' eerste spruit, uit dank voor dit genot, (de,
Den voorsmaak van uw heil, een zaligheid op d' aarde!"
Zoo bidt hij, en ziet om, vol ijvers, naar 't poortaal;
Daar komt Beatrix met haar moeder aangetreden,
Gelijk een morgenstond, en voert den morgenstraal
In 't voorhoofd, en een glans van schoonheid en van zeden.
Het blonde haar om 't hoofd, de lelie en de roos,
Vol levens en vol geurs, op lippen, mond, en kaken,
Getuigen hoe Natuur den morgenstond verkoos
Tot voorbeeld, om door deze een edel hert te blaken.
Zij hoeft geen tooisel, noch geene uiterlijke pracht
Van rijk borduursel, noch gesteente, noch gewaden;
Dees schoonheid, rijk genoeg, en in haar volle kracht,
Dit lichaam, schoon van leest, ontleent hier geen cieraden;
Maar als zij voor 't altaar godvruchtig nederknielt,
Zich zegent met Gods Kruis, en toegevouwe handen,
Haar oogen slaat op God, die al 't geschapen zielt[2],
En d' oogen schooner dan de zilvre lampen branden;
Dan schijnt ze hem geen mensch, maar eer een Serafijn,
Wiens gloed zijn hart ontvonkt. „O sterfelijke menschen!
Waar ben ik? Wie verschijnt mij hier in dezen schijn,
Gewis een Zaligheid op d' aarde, om na[3] te wenschen!"
Zoo spreekt hij, en een galm van 't heilig kerkgewelf
Schijnt hem, alleen en stil, te luisteren in d' ooren:
„Dat is uw halve ziel, dat is de liefste zelf,
Uw Vrijheerschap door 't lot des Hemels toebeschoren."

[1] D. i. Gelukkige zielen. – [2] bezielt, leven geeft. – [3] naar.

Nu staat hij, als verrukt, vereenigt zijn gebeên
Met haar gebed, en zang, en edele manieren.
Hij wyrookt Gode in 't harte, omdat hem dees verscheen,
Die alle harten trekt en ketent aan haar zwieren.
Zij rijst eerbiediglijk ten leste, aan 's moeders zij,
En scheidt van hier, en daalt van d' ingewijde trappen,
Vol aandachts, onverzaad van 't feest en jaargetij,
Gevolgd van 's Rijks Baron, op 't spoor van hare stappen.
Wat diensten vallen hem te lastig, om haar gunst
Te winnen, dag op dag, en d' ouders te bewegen?
De wakkre Min is kloek, en afgerecht op kunst
Van vrijen, daar men hoopt op dien gewenschten zegen;
Die valt hem in den schoot, op 't stemmen van haar wil
Met zijnen wil en wensch; en d' onverzierde[1] Hymen
Geleidt de bloode Bruid, nu rood van schaamte en stil,
Naar 't kuische bruiloftsbedde, op feestmuziek en rijmen.
De speelnoots zingen: „schep nu moed, o schoone Maagd!
Wij zien hoe d' engelen uw ledekant bestrooyen,
Hoe 't hooge bruiloftsbed de Rijksbaronnen draagt,
Waarvoor d' erfvijanden van 't Roomsche Rijk verschooyen.
Zoo mengen Schalkwijk zich en Arelanderveen,
De Lek en oude Rijn, als trouwe nageburen,
Oudshooren, Egmond, Nooms, en Rammen ondereen;
Zoo kan de stam en 't huis den grijzen tijd verduren.
De Leute noopt[2] uw Min, en lacht u welig toe,
Terwijl ze 't jaar belooft met vrucht en ooft te kronen.
Uw liefde bloeye en groeye, en, nimmer kussens moê,
Verbinde u met een band van dochteren en zonen!

VERLOSSINGE VAN VALENCIJN

DOOR ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID

Don JOAN VAN OOSTENRIJK[3].

Fugat nubes, solemque reducit[4].

De Staat van 's Konings Nederlanden,
Ontsteld, zag over 't hoofd van 't volk
Opkomen eene doukre wolk
Van oorloge, en 't bederf voorhanden.
De legersprinkhaan dekte 't veld,
Verslond den oogst en 't weeldig koren;
De landzaat gaf den moed verloren,
De welvaart vluchtte voor 't geweld.
Trompetten, trommels, en kortouwen,
Gebriesch van paarden, veldgeschrei
Het krijgsvolk voerden aan den rei,
Om d' eedle Bruid van Henegouwen[5].
De stad en legers staan in brand
En rook en smook en buskruitnevels.
De bliksem straalt op muur en gevels
En wal. Het weêrlicht over 't land.
De bodem davert van den donder
Der elementen, die om strijd
Hier worstelen. Het aardrijk splijt
Tot zijnen navel toe van onder.
Het stormende onweêr duurt. De macht
Der staatzucht, die de vrede dompelt,
De rust der wereld overrompelt,
Stond tweewerf pal, en in haar kracht,
Totdat ze voelt den strijd hervatten
Met grooter moed, de derdemaal,
Waarop, voor 't schitterende staal,
Haar benden van elkandre spatten.
De held, na 's vijands nederlaag,
Gaat strijken met de krijgsstandaarden,
Geschut en roof en wagenpaarden,
En vraagt veel steden van dees plaag.
Men zuchtte een gansche maand, bij duister,
In die benauwde lucht, om troost,
Totdat de glans van 't helder Oost
Ten leste doorbrak met zijn luister.
Toen kwam de Zwaan[1] van Valencijn
Niet meer geschut voor dam en sluizen,
Verheugd het bloedig Schelt afbruisen,
Met 's Oostenrijkers zonneschijn;
Terwijl in deze blijde stralen
Haar buren, Rysel[2], Kamerijk,
En 't oude Doornik, te gelijk
Haar adem en haar hart ophalen.
Zij zingt, daar zij den Prins ontmoet
En buiten d' ope poort bejegent:
„O, oorlogsheld van God gezegend!
Rij binnen, op 's verlosten groet;
Rij binnen, die aan 's vaders krone
Twee perlen hechtte, door beleid
En onverwonnen dapperheid,
Te Napels[3] en te Barcelone.
Longone[4] dankt u, door uw deugd
Hersteld in d' oude heerschappije.
Voor uwen arm bezwijkt Turkije,
Dat op de zee u lagen leit.
Het Neêrland bouwt zijn rust en hope
Op uwe vroomheid, na veel smart,
Onthaalt u met een dankbaar hart,
Opgaande zon van 't droeve Europe!

OP ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID

Don JOAN VAN OOSTENRIJK.

Wie zag de deugd zoo heerlijk ooit naar 't leven,
Zoo vroeg dus rijp, zoo jong in top van eer,
Als daar ze komt, met haar gevelde speer,
Voor Valencijn, door 's vijands legers streven!
Dus handhaaft hij, vol moeds, zijn vaders kroon
In Nederland, Longone, en oud Sicilje,
En Catalonje, en Napels, daar Castilje
Nu vaster zit en vreedzaam op den troon.
Waar Oostenrijk dus opdaagt, met zijn hope,
Daar vlucht geweld en oproer uit Europe.

Lijkklacht

OVER

DON ANTONIO DE GAMARRA,

COLONEL VAN EEN REGEMENT PAARDEN[5],

ZOON VAN ZIJNE EXCELLENTIE DON ESTEVAN DE GAMARRA,

Ridder van St. Jacobs Orden, Krijgsraad,
en algemeen Veldheer van Zijne Katholijke Majesteit,
Slotvoogd van Gent, en Gezant bij de Hooge
Mogende Heeren Staten der Vereenigde Nederlanden.

Ostendent terris hunc tantum fata[6].

Nu legt onze oorlogsbloem
Antonio, die brave, heden
Verwelkt, ontijdig afgesneden
Van 's levens struik. O roem

---

[1]ware. — [2]prikkelt. — [3]Natuurlijke zoon van Filips IV, en landvoogd (sedert Mei 1656) der Spaansche Nederlanden, waar hij de stad Valencijn ontzet had. — [4]D. i. Hij drijft de wolken weg, en brengt de zon terug. — [5]Versta: het toen nog tot Henegouwen gerekende Valencijn.

[1]In 't wapen der stad. — [2]Uit het oud-fransche Lisle (d. i. het eiland) verbasterd; spreek uit Riesel. — [3]In 1647 door hem bedwongen. — [4]In Portugal. — [5]Bij 't ontzet van Valencijn gesneuveld. — [6]D. i. Het lot wou dezen slechts aan de aarde toonen.

En ongewisse schijn van 't leven!
Geen eigendom, maar leen,
Den goên en kwaân gemeen,
Terwijl de vroomsten d' eerste sneven.
Dit hoofd van zooveel volk,
Een slagpen aan den rechten vlogel
Van 't machtig heer, zag kling noch kogel,
Pistool, noch speer, noch dolk,
Noch wallen aan, noch krijgskornetten,
Om, met zijn dappre hand,
Het konings Nederland,
Voor Valencijn, bij nacht, t' ontzetten.
Zoo komt de jonge leeuw,
Voor zon, uit zijnen leger brullen,
Woestijn en wildernis vervullen,
Met zijnen nuchtren schreeuw.
De vonken branden uit zijne oogen;
Het felste tijgerdier
Moet zwichten voor dat vier,
En deizen, waar hij komt gevlogen.
In zulk een gloed en schijn,
Verscheurt hij vanen en geleden
Des vijands, die, dus overstreden,
De zwangre karabijn
Kwam op zijn boezem los te drukken,
En schoot hem d' arrempijp,
Te vroeg ten oorlog rijp,
In 't barnen van dien storm, aan stukken.
Zoo baant hij Oostenrijk
Den weg ter stede in, met zijn benden,
Die over 's vijands neêrlaag renden.
Gamarra! 's vromen wijk[1],
Gij sterft voor uwen ouden Vader
Te jong, die aan de Kroon
Zijn eenig pand en zoon
En erfgenaam (wat raakt hem nader!))
Zoo mild ten besten geeft,
En spreekt, al schreit het land om 't deerlijkst:
„Dus offer ik mijn bloed op 't heerlijkst;
Hij sterf geenzins, maar leeft!"
De brave Pallas kwam Evander
Dus thuis, van zijnen tocht,
Eer Troje prijs bevocht
En won, met zegenrijken stander;
Maar dees Cornel verwon
Zoo lang vóór 't sterven en doods vlagen,
Zag eerst de zege in 't veld opdagen,
En rijzen met de zon.
Och! had het lot der oorelogen
Dien trouwen Held gespaard,
En, naar zijn vaders aard,
In 's vaders ampten opgetogen,
Wat vruchten had het Rijk
Genoten, nog een rei van jaren!
Bestrooit met onverwelkbre biêren
Dit zegenwaardig lijk!
Al wat ter wereld leeft is sterfelijk;
Het lichaam smilt, als was;
De zerk bestulpt onze asch;
De Deugd alleen is onbederfelijk.

OP HET EEUWGETIJDE VAN DEN H. VADER IGNATIUS DE LOYOLA[2].

Missus in imperium magnum[3].

Nu komt het vrolijk Eeuwgetij
Van held Ignatius ons leeren
Den ongelijken strijd van heeren
En knechten tegens hun partij.
Hoort wakker toe, en slaat uwe oogen
Op dees slagordens, die hij stelt
En plant, een ieder in hun veld;
Hij geeft u keur van oorelogen,
De Vorst der Helle slaat de trom,
De groote Vorst des Hemels mede.
Wie zich verbinden wil bij eede,
Men geeft u keur van Heerendom.
Verkiest de Maan, die licht verandert,
Het merk van 't heilloos Helsch gespuis,
Of volgt met ijver 't heilig Kruis,
En Kristus' zegenrijken standert.
De loon is ongelijk. De dood
Is 's Afgronds loon, na lastig streven;
Maar Jezus schenkt het eeuwig leven
Zijn soudenier, beproefd in nood.
Hoe ijdel kwijten 's Afgronds slaven,
Geketend van den duistren nacht,
Zich in dien oorlog, op hun wacht,
Verblind door glimp van valsche gaven!
Wie, dus bedrogen, zucht en hoopt
Op 't hoogste goed, wordt, met verlangen,
In 's grooten Heilands dienst ontvangen,
Indien hij rustig overloopt.
Zoo vliedt Loyole uit 's werelds benden,
En wisselt wijs den wapenrok
En 't slagzwaard om een pij en stok[1];
Hij gordt een zak om zijne lenden.
Hij voert godvruchtigheid en tucht
En letterwijsheid in de steden,
Verdrijft de woeste en wilde zeden,
En duisternissen van de lucht.
Nu ziet het Roomsche Rijk Gods vanen,
Op deze kerktrompet, zoo hoog
Gevlogen, als geen arend vloog,
In Oost en West, bij d' Indianen.
De kerken rijzen, nieuw gebouwd,
Tot aan de lucht. Ontelbre zielen
Verhongerd voor het Manna knielen,
Dat eeuwig haar in 't leven houdt.
De zekerheid des Heils, daar boven
Te smaken, buiten zielgevaar,
Ontbeert hij gaarne, om Gods altaar
Te bouwen, hier van elk verschoven.
Zoo wenschte Mozes uit Gods boek
Gewischt te zijn en wettige orden;
Zoo wenschte Paulus zelf te worden,
Om Jacobs zegen, ieders vloek.
Gelukkig zag hem Pampelone
Geschoten[2], en in 't hart gewond
Van zuivre liefde[3], om dus gezond
Te dienen, onder 's Hemels krone.
Nu straalt hij uit de wolken neêr,
Met eenen glans van grooter waarde,
Dan Nerius[4] dit hoofd op d' aarde
Van licht omschenen zag weleer.
Gij, die standvastig hebt gestreden,
Waar 't godlijk heer de trommels roert,
Dat Jezus' naam in 't vaandel voert,
Beschut uw benden hier beneden!

---

[1]toevlucht. — [2]Stichter der Jezuïten-orde, in 1556 geboren. — [3]D. i. Tot een groot bewind afgevaardigd. VIRG.

[1]Gelijk men weet, was Loyola eerst krijgsman geweest. [2]in zijne beenen. — [3]op zijn ziekbed. — [4]Filippus van Neri, stichter der Congregatie van 't Oratorium, en wien Loyola in een vizioen verscheen.

Op de Marmerbeelden

DER HEILIGE VADEREN

IGNATIUS DE LOYOLA

EN

FRANCISCUS XAVERIUS,

DOOR ARTUS QUELLINUS, BEELDHOUWER VAN AMSTERDAM

Missus in imperium magnum.

Ignatius, de vierigste beschermer
Van Jezus' naam en leer,
Verrijst hier tot Gods eer.
Zijn heiligheid verdooft dit zuiver marmer.

Super Garamantas et Indos[1].

Xaverius[2], een Kruisgezant geworden,
Voert Kristus' Kruis, nooit moê,
Den Indianen toe;
Nu sticht hij nog in marmer Jezus' Orden.

OP DE PRINT VAN DEN HEERE VAN ZUILICHEM[3],

DOOR ZIJNEN ZOON CHRISTIAAN HUYGENS[4] GETEEKEND.

De brave zoon ontving van God en zijnen vader
Het wezen en den zwier, tot 's Hemels prijs en eer;
Dies voegt de dankbaarheid den zoon en niemand nader,
Dees schenkt den vader nu door kunst het wezen weêr.
Zoo wordt dan Christiaan de vader van zijn vader,
En vader Constantijn de zoon van zijnen zoon.
Dus tart de Kunst Natuur; men eer' ze met een kroon!

Spore

VOOR DEN EDELGESTRENGEN HEER

CHRISTIAAN HUYGENS,

ZONE VAN DEN HEER VAN ZUILICHEM ENZ.,

dat hij zijn Heer Vaders Gedichten het licht gunne.

Zoon vol geest, die uwen Vader
Afbeeldt, niet alleen in print[5],
Maar in deugd en geest nog nader,
En zijn pen en gouden int
Nazweeft, die des Vorsten blâren,
In de legers, in het Hof
Teekende, eene rij van jaren,
Met onsterfelijken lof:
Die, in 't midden van het woelen,
Ledige uren[6] stal of vond,
Om den dichtlust frisch te koelen
Uit de Hoefbron[7], met den mond
Het doorluchtig nat te proeven,
Daar Apollo meê vereert
Die zijn hulp en gunst behoeven,
Door wiens kracht men prefeteert; —
Christiaan! waarom verlangen
Wij zoo lang naar 't eeuwig werk
Van uw Vaders Dicht en Zangen,
In Apollo's Duitsche kerk[1]?
Waarom wil dees zon niet klimmen,
Die beneden d' Oostkim staat?
Help z' eens lustig op de kimmen,
Na dien tragen dageraad.
Duizend, duizend nachtegalen,
Rondom Hofwijk[2] en Den Haag,
Zullen 't edel licht onthalen,
Even vrolijk, even graag.
Laat ons hart niet langer kwijnen
Om het uitstel van dit licht,
Dat ons Neêrland wil beschijnen
Met zijn Hemelsch aangezicht.
Wij verwachten met gebeden
Eenen Bloemhof, mild van geur,
Rijk door zijn verscheidenheden,
Van gedaante en levend kleur;
Een banket voor keurige oogen,
Een muziekfeest voor 't gehoor,
Als de ziel, om hoog getogen,
Naar de wolken vaart door 't oor.
Wij verwachten gulde spreuken,
Aardige spitsvondigheên,
Lessen van geen eeuw te krenken,
Zedevormers[3] van 't gemeen,
Gestoffeerde galerijen,
Vol van kunst en wetenschap;
Tafereelen waard te vrijen,
Honigkorven, zoet van sap.
Die nu Boekekamers zoeken,
Vinden dan in een tresoor,
In een eenig boek, vol boeken,
Wat z' ooit zochten, na en voor:
Al den Dichtberg in één Dichter,
Keur van stof en keur van maat,
Kort of langer, zwaar of lichter,
En gepast op ieders staat.
Leefde uw Vader voor een ander,
Voor zijn Land, voor zich ten deel,
Laat ons hooren, 't een na 't ander,
Wat de Hollandsche Orfeus speel'
Onder Linde, in Bosch, in Dreven,
Daar de beek langs d' oevers streeft,
Alle zangers om hem zweven;
Eer hem dus, dewijl hij leeft!

SALMONEUS.

TREURSPEL.

Discite Justitiam moniti, et non temnere Divos[4].

Berecht aan alle Kunstgenooten en Voorstanders van den Schouwburg.

Het nadeel geleden bij het Wees- en Oudemannenhuis, door het sluiten van den kostelijken en kunstigen tooneelhemel[5], na twee reizen spelens[6], beweegde[7] mij, nu drie jaren geleden, Salmoneus' treurspel te dichten, om ten minste toen d' onkosten eenigsins te vergoeden, en dien

[1]Over Garamanters en Indiërs. — [2]Zie boven, bl. 66, v. [3]De dichter Constantijn Huygens, zie vroeger. — [4]De beroemde Natuur- en Werktuigkundige. — [5]Zie 't voorgaande versjen. — [6]Zinspeling op zijn Ledige Uren, vroegeren titel zijner Gedichten. — [7]Dichtbron of Hippokrene op den Parnas.

[1]Nederlandschen tempel of Zangberg. – [2]Huygens' welbekende buitenwoning. — [3]zedelijke beschavers. – [4]D. i. Leert, gewaarschuwd, recht te doen en de Goden niet te verachten. — [5]die van den Lucifer. – [6]Door het drijven der predikanten was het stuk toen verboden. — [7]Naar de oorspronkelijk zwakke verbuiging; thans bewoog.

toestel te passen op d' overoude fabel des verwaten Konings, van wien Virgilius in Æneas' Hellevaart[1] aldus zingt:

ik zag er ook Salmoneus, Æols zoon,
Afgrijslijk pijnigen, die, als een allersnoodste,
Gods weêrlicht, donderkloot, en bliksemstraal nabootste.
Dees liet in Griekenland, en midden door de stad
Van Elis, daar hij trotsch op zijnen wagen zat,
Zich met vier paarden door den drang der Grieken voeren,
En, zwaayende eene toorts, braveerde met rumoeren
De Goden in de lucht, en stak ze naar hun kroon.
Dees zinnelooze durf de kopre brug, uit hoon,
Oprennen met zijn paard, en weet, met razen, ruischen,
En storm, den bliksem en den donder na te knischen[2],
Dat niemand ooit vermocht; maar Gods almogendheid,
Om fakkel, rookrig licht, noch zulk een onbescheid
Verlegen, schoot met kracht en uit de dikke wolken,
Dreef met een dwarrelwind, ten spiegel aller volken,
Hem neder, dat hij plofte.

Homeer noemt Salmoneus den degelijken vader, hetwelk d' uitlegger Didymus verstaat schimpswijze gezegd te zijn; want Virgilius en alle andere poëten gedenken hem ter oneere. Ik neme met Eustachius gaarne aan, dat hij een natuurkundige en wiskunstig toesteller van stormgevaarten was, die (gelijk de bussekruitvinder, zoo men zegt, met verlies van zijn eigen leven) donder en bliksem nabootsende, stof beschafte aan dit gedichtsel van het staan naar de vergodinge, bij de Grieken apotheosis genoemd; en hierom mocht men dit lasterstuk wel eene dolheid naar de reden en zeden, hem den dollen Salmoneus heeten, en het tooneel weigeren; maar d' overoude Grieken en Latijnen stoffeeren ook hunne tooneelen zelfs met natuurlijke dollen[3], en komen met den zinneloozen Ajax, Orestes, Pentheus, de Razernyen, de razende Bacchanten, den dronken Polyfemus, een menscheneeter, en den dollen Hercules opdonderen. De Ridder en Drost Hooft, loflijker gedachtenisse, verhaalde mij, vele jaren geleden, hoe een fluitenist, in het Dolhuis, op zijn Duitsche fluit begon te blazen, waarop terstond elk krankzinnig hoofd eenen bijzonderen toon en grimas zette, naar den ongelijken temper en inbeeldinge der ontstelde hersenen; d' een begon te lachen, d' ander te schreyen, te zitten, te klauteren, te springen, te zingen, de handen te wringen, te kermen, te schermen. Men hoorde en zag den hanekraai, geblaat van schapen, grepen van apen, gebas van honden, gehuil van weerwolven, en het loeyen van stieren. Men hoorde eksters, papegaayen, en kraayen, uilen, zeemeeuwen, en spreeuwen, en wildzang, een onbollige[4] muziek van dolle muzikanten, zonder maat, onder een gemengd, en zoo menig dolhuis, zoo menigen weêrgalm. Toen nu mijn leerachtig[5] treurspel van Lucifer zoo veel spels[6] maakte, docht mij het verhaal van den Heere Drossaart hier niet kwalijk op te sluiten, en dat ik mede onder diergelijk gezelschap vervallen was. Indien wij den tooneeltoon op Bijbelstof zetten, men schreeuwt, dat Gods naam gelasterd, het Heiligdom des Heiligen Geest ontheiligd wordt. Spelen wij Heidensche fabelen en kloeke verzieringen[7], men beschuldigt ons van ijdelheid en lichtvaardigheid. Brengt men zinnespelen te voorschijn, om goede zeden te planten, dat wanen sommigen hun alleen aanbesteed te zijn. Waarom de gemelde Heer Drost wel mag zeggen:

't Is kwaad, iet aan te slaan met naauwgezette liên.

Een rijmer van den ouden tijd vraagt:

Wie kan maken, zeg het mij,
Dat alle man te passe zij?

waarop van ouds geantwoord wordt:

Hij kan 't passen, Die 't koren laat wassen.

Maar de Grieksche poëet Theognis zegt hiertegen, dat Jupiter zelf een iegelijk niet behaagt, hetzij dat het regene, of de zon schijne. Het is dan geen wonder, dat de zonneschijn der tooneelen en spelen een iegelijk niet behaagt. In het bericht voor Lucifers treurspel[1], waaruit de kunstgenooten veel lichts kunnen scheppen, wordt breeder aangewezen het stichtelijk gebruik der heilige spelen, en de goede vruchten, hieruit gesproten; maar d' ervarenheid leert ons, dat een zelve zaak naar de luimen des tijds aangenomen of verworpen wordt. Mij gedenkt, dat mijn zuster binnen Keulen, bij eenen schoolmeester van de Geneefsche gezindheid, Mozes' geboorte met hare medescholieren, als Mozes' zuster, holp spelen; en toen Jochebeds moederlijk hart van droefheid bezweek, daar zij het rieten kistje, waarin het kind lag, den stroom en Gods genade zoude bevelen, ontlastte de dochter haar van dien last, zette het kistje in den nagebootsten Nijl, sloeg het van verre gade, en bestelde, dat haar onnoozele broeder, in den schoot van Faro's dochter geborgen, bij de rechte moeder ter minne besteed wierd. Mij heugt ook, dat ik zelf t' Utrecht voor het Stadhuis, door last der Heeren Burgemeesteren, ten dienst der Latijnsche scholieren, een tooneel gebouwd zag, met eene opgaande brugge hieraan geslagen, waar langs de reus Goliath, met de heerkracht der Filistijnen, tegens Sauls leger aan kwam opdonderen, en, van Davids slinger, met eenen kei in het voorhoofd getroffen, nederplofte, dat de stellagie kraakte. Toen de Wethouders van Haarlem geraden vonden, het Oudemannenhuis met eene loterye te bouwen, beriepen en noodigden zij de Rederijkerskamers[2], uit steden en dorpen door het gansche land, om, op het eierlijkste en onkostelijkste uitgestreken, den grooten Intreê om prijs te vieren; en men speelde eenige weken voor het stadhuis, in het gezicht der kerke, zonder belet van de kerke. De Brabantsche Kameristen van Amsterdam traden toen mede ter poorte in, onder den triomfboog door, met den barmhartigen Samaritaan, die den gewonden en half naakten mensch geleidde, terwijl dees, op zijn paard leggende, vast klippertandde[3], en schier dood van koude was. De Joodsche tooneeldichter Ezechiël verloste al van ouds, door zijnen Mozes, de Hebreën uit de duisternisse van Ægypten. De Schotsche Buchanan, leermeester van Koning Jacob Stuart, heeft Jeftha en Sint Jan den Dooper ten tooneele gevoerd; Schoneus, de Latijnsche schoolvoogd te Haarlem, ons zijne Bijbelsche historyspelen nagelaten; en naardien hij de tedere hersens der jonkheid, met het zout der wijsheid en eerlijke zeden, voor bederf zocht te bewaren, zoo werd hem, met eene gemeene bestemminge[4] der braafste[5] vernuften, den titel van Kristenschen[6] Terentius vereerd. De groote Cæsar Scaliger, die te Leiden, als een Orakel van wijsheid, te prijk zat, en door den mond van zijnen dapperen leerling Heinsius[7] uitgeroepen wordt voor een kerk[8] van alle kunsten en wetenschappen, stelde uit Aristoteles en den goddelijken Plato eene wijze[9] op blijde en droeve spelen, en toestel van schouwburgen, tooneelen, en personagien. Dezelve Daniel Heinsius, die welsprekende Professor, een vermaard poeet, ook bij de Heeren Staten tot hunnen geheimschrijver in het Synode van Dordrecht gebruikt, ontvouwt geleerdelijk Aristoteles' onderwijs van het Treurspel, om den schouwburg met de fakkel van zijn oordeel voor te lichten,

[1]Æneïs VI. — [2]slaan, maken. — [3]krankzinnigen. — [4]grappige, zonderlinge. — [5]leerend (bij wijze van leerdicht). — [6]drukte, beweging. — [7]stoute verdichtselen.

[1]Zie boven, bladz. 79. — [2]In 't najaar van 1606; zie Kops' Gesch. der Rederijkers, bladz. 280 vv. — [3]Anders klappertandde; versta eigenlijk: klepperde met de tanden. — [4]algemeene stem. — [5]schitterendste. — [6]Kristelijken. — [7]Daniël Heinsius, de Leidsche professor en dichter; zie vroeger. — [8]Thans zou men magazijn zeggen. — [9]wet.

en opent het treurtooneel van Herodes' kindermoord. Hij prijst den tooneelijver en de spelen der Grieken, zoo hoog bij hen geschat, dat d' onkosten derzelve, naar zijne getuigenis, niet min dan hunne oorlogen bedroegen. De doorluchtige Professor der Historiën, Gerardus Vossius, houdt rijkelijk de hand aan dichtkunst en tooneelpoëzy[1], den Heeren Staten der Vrije Nederlanden opgedragen, en vereerde mij met dat boek, ook den schouwburg en mijn treurspel met zijne tegenwoordigheid. Hij getuigt, dat God zelf een groot gedeelte der Heilige Schrift in poëzy vervatte, en de Doctoren der oude Kerke uit hunne poëzye een groote eer bereikten[2], en de Kerke vruchten toebrochten. De wijze Hugo de Groot, de fenix van zijne eeuwe, vertoonde ons, gelijk voorhene de heilige Oudvader Gregoor Nazianzeener, Jezus Kristus, die, op het kruisaltaar, tot eene zoenofferande voor alle menschen, zijnen geest in de handen van zijnen Hemelschen Vader bevelende, den bitteren dood storf; en de godvruchtige rol van zijnen Jozef, voor Koning Jacob Stuarts dochter[3] hier in den Schouwburg gespeeld, leerde het ongelijk door de Broeders hem aangedaan, vergeven en vergeten. De groot-achtbare Raadsheer Van den Honert, verheerlijkt zijnen tooneelstijl met Mozes den Tafelbreker, en de schennis van Thamar. Maar wat most ik niet vergeten[4]? De poëet Theodorus Beza, wiens ijver den Staat en de kerk van Geneve zoo zuiver bewaarde, als die door Calvijn hervormd was, heeft zijn treurspel van Abrahams offerande nagelaten; en Blondel, namaals Professor der Historiën[5], kwam met alle de vaderen van dat groote Synode, te Castres in Langnedocq, in het schouwperk, het spel der Latijnsche scholieren zien en hooren. Het oordeel en beleid van zoo veel groot-achtbare Heeren en hooggeleerde mannen behoorde dan billijk deze onwetende menschen t' overtuigen; want wat reden is wettig genoeg, om eerlijke en staatnutte kunsten en oefeningen dus hatelijk en onbeschaamd door te strijken? De tooneelkunst den menschelijken handel, gelijk de schilderkunst en beeldhouwerij de natuur, nabootsende, mengt het eerlijk en het nut onder een, gelijk Horatius[6] zegt:

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci:

Hij heeft op 't rechte wit gemikt,
Die stichtende ook den geest verkwikt.

De tooneelkunst wijst aan, wat eerlijk, wat schandelijk luidt. De treurstijl, die allerhoogst op geluk en ongeluk der Grooten draaft, arbeid om de menschen week in den boezem te maken; schildert de hartstochten naar het leven af, leert, naar voorvallende gelegenheid, den toom des Staats vieren of aanhalen, en elk zich zacht aan een anders ongeluk spiegelen. Zij beeldt levendig de wijsheid uit, die in deftige voorbeelden, uit de historiën getrokken, bestaat; want in de historien ziet men gedurig het rad van avonture draayen, en hoe de menschen hier met elkanderen omspringen. Waarom Plutarchus, die befaamde zedevormer[7], uit den mond van Gorgias zegt: „het treurspel is éénerhande slag van bedrog, waardoor hij, die een ander bedrogen hadde, en degeen, die bedrogen was, wijzer kon worden dan een die onbedrogen is; want het treurspel bedriegt of verkloekt, naardien het een versiersel verhandelt; maar het bedriegt zoo geestig, dat het versierde[8] geheel warachtig schijnt; doch hij schijnt rechtvaardiger te handelen, die, de menschen bedriegende of verkloekende, hun eenig nut aanbrengt; en hij is wijzer, die door gedichte fabelen leert kennen, wat schandelijk of eerlijk luidt." Het vers, in het voorhoofd des Schouwburgs uitgehouwen, mag wel zeggen:

De wereld is een speeltooneel;
Elk speelt zijn rol, en krijgt zijn deel.

Hoewel het tooneelspel zulk eene rij van eeuwen in eere gehouden, gehandhaafd, en ook gehanteerd van Keizeren, Koningen, Vorsten, Veldoversten, Staten en Letterwijzen, voor geen geweld van eenen hoop dringeren en dommekrachten zwicht, nochtans past het den voorstanderen der tooneelen niet altijd stomme honden te zijn, maar hunne loflijke kunst tegens dwersdrijvers en tooneelvlegels[1] te verdadigen, opdat het stichtelijk gebruik des Schouwburgs in aanzien en eere blijve, terwijl Salmoneus allen aanschouweren, gelijk de verdoemde Flegias uit den Jammerpoel, toeschreeuwt:

Discite justitiam moniti, & non temnere Divos!
dat is:
Leert rechtvaardigheid betrachten,
En geen Godheid te verachten!

INHOUD.

Salmoneus, Koning van Elis, (door de staatzuchtige verwaandheid zijner gemalinne Filotimie aangedreven, om zich boven den top der koninklijke tot de goddelijke Majesteit te verheffen, en Jupijn, den Koning der Goden en menschen, gelijk te schijnen, zich offeranden en tienden toe te eigenen, en een eigen Priesterdom door Hierofant, zijnen wulpschen Hofpriester, op te rechten, tegens den wettigen godsdienst, door Cekrops van ouds in Grieken ingevoerd, en in de drie deelen der wereld uitgespreid[2];) bouwt in de hoofdstad Elis, op den vliet Peneus, een metale brug, waarop zijn beeld, in schijn van God Jupiter, ten toon staat. De verwaande Koning, hiermede niet genoegd[3], laat het merktveld, hof, en tempel, en de hofstraat, tot de brugge toe, van buiten, als een lucht en hemel, met wolken en starren bekleeden en toestellen. Boven dit beveelt hij, zijn marmerbeeld uit het hof in den tempel op het altaar te voeren, maar wordt van Theofrastus, den aartspriester van Jupijn, gestuit. Ondertusschen ontvonkt de burgerwist in de stad, en berst tot oproer uit, dat door Bazilides, den veldheer, die listig weifelt en op de kroon vlamt, voor een poos geslist wordt. Theofrastus, aangemaand, om het Koningsbeeld op het altaar te planten, kant zich met alle het Priesterdom hier heftig tegen; maar de Koning voert het door zijne trouwanten met geweld uit, en, na eenen triomfdans van Goden en Godinnen, uit den toegestelden hemel nedergedaald, treedt, met eene prachtige hemelstaatsie van Goden en den hofsleep, naar de brug, daar het nieuwe priesterdom gereed stond, om op zijne aankomste een brandoffer van honderd stieren t' ontsteken. De Koning, gelijk een Jupiter, met den bliksem in de hand ten toon gevoerd, wordt van aangedronge scharen, op het geluid der trompetten, aangebeden en toegejuicht. In dezen schijn draaft hij de brug op, om een brandende fakkel, als eenen bliksem, onder het volk te slingeren; maar de lucht berst terstond met donder, bliksem, en weêrlicht uit, waardoor de paarden aan het hollen geraken, hij dood uit den wagen, de wagen aan stukken gesmeten[4] wordt, en de paarden verstrooyen[5]. De gemeente, hierover aan 't woeden, wil zich over deze goddeloosheid aan het doode lijk des Konings wreken, en haren moed koelen; maar Bazilides behindert[6] dit, en verbrandt het lichaam des Konings

---

[1]In zijn Institutiones poëticæ (Dichtlessen). — [2]Lat. voor verkregen. — [3]Elizabeth, de gade van den Winterkoning. — [4]Versta: bovenal noemen. — [5]te Amsterdam, als opvolger van Vossius. — [6]In zijn Dichtkunst; zie boven, bl. 137. — [7]Versta: zedeleeraar, schrijver over de zedekunde. — [8]verdichte.

[1]tooneelgeesels, bestraffers; versta de Predikanten. — [2]verbreid. — [3]voldaan. — [4]geslagen. — [5]uit elkâar raken. — [6]Thans verhindert, (verg. vroeger beledigen, enz.)

op het offerhout tot assche, om het volk te stillen. Filotimie, op het gelnid des donders uit den hove komende, om haren gemaal met dansen en triomfzangen te verwelkomen, hoort uit de Pizaners de droeve mæren, en, na een rouwklachte aan 't razen geslagen, vliegt naar binnen. Middlerwijl brengt Bazilides de doodbus met 's Konings asschen aan Theofrastus, en geeft de doodbus over ter begrafenisse. Hierop boodschappen de Pizaners, hoe de Koningin zich zelve uit wanhope verhing, het hof van het hofgezin vast uitgeplunderd wordt; en zij brengen het Rijkscieraad van kroon en schepter en het koninklijk gewaad, bij hen geborgen, aan Theofrastus, die, om het Rijk in orden te houden, Bazilides den ouden godsdienst en de wetten laat hezweren, en Koning[1] van Elis kroont.

Het tooneel is op Gods veld[2], voor het hof van Elis. De Rei bestaat uit priesteren. Het treurspel begint na den ondergang, en eindigt na den opgang der zonne.

DE TOONEELPOEZY.

Aan de Edele Heeren Mæcenaten:

HEER KORNELIS VAN VLOOSWIJK,
HEER VAN VLOOSWIJK, DIEMERBROEK EN PAPENKOOP;

HEER GERAART SCHAEP,
HEER VAN KORTENHOEF;

HEER JOHAN HUYDEKOPER,
RIDDER, HEER VAN MAERSEVEEN, NEERDIJCK, ETC.;

HEER ANDRIES DE GRAEF,
OUD REKENMEESTER EN RAAD DER GRAAFLIJKHEID VAN HOLLAND, ZEELAND, EN WESTFRIESLAND,

BURGEMEESTERS EN REGEERDERS T' AMSTERDAM;

TOEN MEN TOEREEDDE, OM SALMONEUS IN DEN DOORLUCHTIGEN SCHOUWBURG TEN TOONEELE TE VOEREN.

Cantantes sublime ferent ad sidera cygni[3].

De Fenixkunst[4], gezien bij alle braven
En wijzen, houdt haar Hof alom, en zweeft
Alle eeuwen door, van d' eene in d' andre haven,
En sticht de ziel, die lust tot wijsheid heeft.
Elize[5] hieuw geweldige kolommen
Uit rots, en bouwde een schouwburg in haar stad,
En trotsch tooneel, opdat de kunst mocht brommen
Met Sidons pracht, en koninklijken schat:
De heerschappij van Tyrus' burg[6] en sloten,
Die Rome zooveel jaren stond in 't licht,
Zag hier de rol der machtigen en grooten
Afrollen op hoogdravend treurgedicht.
Het Raadhuis, dat den Schouwburg op hulp bouwen,
Daar d' Oceaan zijn schatten voert in 't IJ,
Verschijne, om nu Salmoneus' val t' aanschouwen,
Den spiegel van verwate hovaardij;
't Gewaardig zich, van zijne hooge trappen
Te dalen, om 't gestoelte te bekleên,
Daar wij gelaarsd[7] op lucht en wolken stappen,
En in het zog der Godendommen treên.
Zoo durven wij ons treurtooneel stoffeeren,
Met rijker glans en staatsie dan voorheen,
In 't aanschijn van zoo brave voêsterheeren
Van kunst en geest, als ooit de zon bescheen.

[1] Lat. voor tot, als. — [2] Versta: het Jupiter gewijde veld. — [3] D. i. De zwanen zullen 't hoofd ten hemel zingend beuren. VIRG. — [4] Versta: de Tooneelkunst. — [5] Of Dido; zie boven in de vertaling der Æneïs. — [6] Versta: Carthago, als volkplanting der Tyriers. — [7] Versta: op cothurnen of tooneelbrozen.

Al dondert Mars, al schokt hij nu de hope
Der machtigsten, van 't een aan 't ander strand,
Al mengelt hij de wapens van Europe,
Nog leeft de kunst in 't bloeyende Amsterland.
De bouwkunst wordt ten hemel opgetrokken,
De Zeeburg, 's lands afgrijslijk magazijn[1],
Rijst hemelhoog, op[2] stads hergote klokken,
Op 't klinken van haar goud- en zilvermijn.
De zeemacht zit hier vaster op den zetel,
Gewapend met haar oorlogstuig en vaan,
Ten bijstreu schrik des Zeevloeks, die vermetel
Een keten smeedt voor al den Oceaan.
Wij hopen haast in 's lands triomf te deelen,
Als 't waterspook, dat 's lands triomf benijdt,
Geketend aan uw drijvende kasteelen,
Wordt nagesleept, en schuimbekt, dol van spijt.
Laat midlerwijl den ijver u behagen
Der honigbij, die nectar zuigt uit thijm,
En brommende volhardt in honigdragen.
Zoo handhaaf God den zeebouw op ons rijm!

PERSONAGIËN.

PIZANERS, Nageburen van Elis.
DIODOOR, Kerkwachter[3].
REI VAN PRIESTEREN.
THEOFRASTUS, Aartspriester van Jupijn in Elis.
BAZILIDES, Veldheer, en hoofd der Hofbenden.
HIEROFANT, 's Konings Hofpriester.
SALMONEUS, Koning van Elis.
FILOTIMIE, Koningin van Elis.

Salmoneus.

EERSTE BEDRIJF.

PIZANERS, DIODOOR.

PIZANERS.

De volle maan komt op, en volgt d' Avondster.
Wij hebben Pize, daar de mond van Jupiter
Den vrager antwoord geeft, ter goeder tijd verlaten,
Om Elis, en het hof, en kerk, en merkt, en straten
T' aanschouwen op 't gerucht, dit landschap door gespreid,
Dat deze stad, te nacht, al Piza's majesteit
En glans verdooven zal, en Hercles' feest en spelen,
Door toestel van wat groots en hemelsche tooneelen.
En zeker, 'tgeen wij zien vermindert niet de Faam,
Die doorgaans is gewoon op eenen hollen naam
Te stoffen, en, met klank van ijdele trompetten,
De kleene dingen breed en heerlijk uit te zetten;
Want wat Pizaner ooit verkeerde hier omtrent,
Niet een heeft Elis ooit in dezen schijn gekend;
Zelf d' ingezeten dwaalt, en gaapt, als opgetogen.
De Goden schijnen hier in starrelichte bogen
Te drijven, of te treên op wolken door de lucht,
Langs d' aarde in lucht verkeerd. Geen loopende gerucht
Bedroog ons, nu wij hier verbaasd, als ziende blinden,
Nog twijflen, waar wij staan, en, om den weg te vinden,
Een leidsman hoeven, die den nabuur met bescheid
Berechte, en wijze en toone al stads gelegenheid.
Hier komen twee gewijde in witte koorgewaden,
D' een met een offerkruik, en d' ander overladen

[1] Het Zeemagazijn, in aanbouw; zie lager. — [2] Versta: bij 't geluî van. — [3] Tempelbewaarder.

Met eike kransen. Wat of dit bedieden wil?
Zij hebben ons in 't oog, en staan nu beide stil.

DIODOOR.

Wat mannen komen hier van buiten opgedonderd,
Bij avond naar dit feest? Ai! zie, zij staan verwonderd
Om dees verandering, en heel verbaasd en stom.

PIZANERS.

Hetzij gij Priester zijt, of een, die 't Priesterdom
De hand reikt, laat u niet verdrieten noch mishagen,
Dat wij Pizaners u een luttel ondervragen
Naar deze nieuwigheên, voorhene nooit gezien.
Wat wil de toestel van dees staatsie toch bediên?
En dat dees stad, de merkt der omgelege volken,
Een lucht vol starren schijnt, en met tapijt van wolken
Behangen om en om, waardoor een uitheemsch man,
Of landzaat naauwlijks kerk en hofstraat kennen kan,
Noch 't Hof, hoewel hij hier gewoon is alle jaren
Te trekken om gewin, te wisselen zijn waren
Aan munt of koopmanschap? Hoe scherp men haar beziet,
De hoofdstad Elis schijnt noch lijkt zich zelve niet,
Maar lucht en hemel, daar Jupijn de hemelraden
Verdagvaardt door de lucht en starrelichte paden.
Zoo dit een schouwburg is, Athene, Pallas' stad,
Heeft zulk een speeltooneel noch glorie nooit gehad.
Ai, staat een poos; gij zult den Goden niet mishagen,
Dat gij verdwaalden dient en antwoordt op hun vragen.

DIODOOR.

Mijn kerkgenoot[1]! ai, breng dees offerkruik der Goôn
In 't offerkoor; gij weet, ik ben ten hove ontboôn,
En kan, al loopt de tijd, niet laten, ons geburen
Te dienen op hun vraag, en wat te recht te sturen.
Mijn naam is Diodoor, aan d' Oostzij van de kerk
Mijn woning, nu vermomd met dit geschilderd zwerk,
Daar duizend kunstenaars en geesten over zweetten.
Dees kerk, recht voor u, wordt nu Donderkerk geheeten,
Dees ruimte Godsveld, als geheiligd aan Gods zorg;
En ginder rijst het slot, men heet het Godenborg;
Daar houdt Salmoneus hof met onze Koninginne,
Filotimië, zijn bekorende Godinne,
Die meer op hem vermag dan Juno bij Jupijn.

PIZANERS.

Wat heeft Salmoneus voor? Hij mikt, in[2] allen schijn,
Op een bijzonder wit; want hoe men 't keere of wende,
Zoo groot een toestel oogt op een doorluchtig ende.

DIODOOR.

Hij heeft verandering van Godsdienst in den zin.

PIZANERS.

Een aanslag vol gevaars.

DIODOOR.

Indien de Koningin
Hier zwarigheid in vond, bij zou dees snaar niet roeren;
Zij poogt den Koning, als een God, in top te voeren,
Gelijk God Jupiter te beffen op 't altaar,
Door offerande en tiende en kerkelijk gebaar,
En wyrook en triomf en beelden en gezangen,
Als eenen, uit wiens schoot en boezem wij ontvangen
De zegeningen, daar dit Rijk van overvloeit.
Dat d' aarde vruchten draagt, geboomte en akker bloeit;
De hemel beemden laaft met dauw en vruchtbren regen;
De zon 't gewas beschijnt, bestraalt met vollen zegen;
Dat lucht en aarde en zee en wildzang tierelicrt,
Van visschen krielt, en vee, en tam en wild gediert,
De man en vrouw, in d' echt gezegend, kinders telen;
Het gansche Rijk in rust, voor bloedige krakeelen,
Geweld en overlast en sterfte en zwarigheên
Beschut zit, eigent hij zijn wijsheid toe alleen,
Geen anderen Jupijn, noch mindre Godgenooten.

PIZANERS.

D' alonde Godsdienst wordt te schendig dus verstooten,
En in zijn plaats een nieuw gedichtsel aangebeên.
Zich God te noemen is een laster[1], daar voorheen
Zoo menige eeuwen, noch onze ouders nooit van hoorden.

DIODOOR.

Gebruik bescheidenheid in ijver en in woorden.

PIZANERS.

Wat roept men van zijn beeld en trotsche wagenpraal?

DIODOOR.

Zoo gij Penejus' brug gezien hadt, uit metaal
Gegoten, en met een den goddelijken wagen
Op goude raders, en vier paarden, hecht beslagen
Met blinkend staal, gereed, langs 't brommende gewelf
Der brugge en over stroom te rennen; gij zoudt zelf
Gelooven, dat Jupijn dees toestel best zou passen.

PIZANERS.

De trotschheid kent geen peil, zij wil al hooger wassen;
Zoo wordt door overdaad 't Rijks schatkist uitgeput,
De zenuw van den Staat. Geen burgers trekken nut
Uit lasterlijke pracht, gewoon de lucht te tergen,
Gelijk weleer de[2] rot der reuzen, niet dan dwergen
Gerekend bij de macht der Godheid, die het al
Wat zich te trots verheft verwezen heeft ten val,
En elke macht haar peil, van niemand t' overschrijden,
Door noodlot toegekeurd, heel stip, voor alle tijden.

DIODOOR.

Het is niet veilig, hier te waren dezen nacht,
Omtrent het Hof, tenzij men geen gevaren acht;
Eene oorzaak, dat dees wijk, nu doodsch en schier verlaten,
Niet grimmelt van een drang, gevloeid uit alle straten,
Nieuwsgierig om te zien, wat onweêr van geschil
Hier tusschen Hof en Kerk misschien oprijzen wil.
Men heeft, om min het volk t' ontrusten en te storen,
De nacht en duisternis voor dees triomf gekoren;
Want wat zich schaamt bij daag, en draait op veel gevaars,
Wordt liever 's nachts gezien, als schooner bij de kaars.
De burgerij gedeeld, en al een wijl aan 't momplen, (plen.
Wordt naauwlijks ingetoomd. Men vreest voor overrom-
D' een droomt van nieuwigheên, door eige baat gestijfd,
En d' ander eert al wat den ouden Godsdienst drijft.
De Hemel blussch' bij tijds dit smeulend vier, dees vonken;
Zoo niet, wij zien den Staat in asch en puin verzonken.
Wat zegt er Pize toe?

PIZANERS.

Die Godsstad houdt de zij
Van Jupiter, en viert 't Olympisch jaargetij,
Om 't vijfde jaar, heel stip, en zonder t' overtreden.
Pizaners volgen 't oude, en haten nieuwigheden.
Gausch Elis loopt gevaar van Staat- en Kerkkrakeel.
Dees stad gelijkt bijkans een schouwburg en tooneel.
De Goden treden hier te voorschijn met hun rollen.
Zoo raakt Jupijn ten schimp, en zijn gemeente aan 't hollen.
Godslasterlijke vond! De Godsdienst raast en suft,
Wanneer ze dient tot spel van menschelijk vernuft.
Men moet de weligheid der hersenen besnoeyen.
Het brein verdicht niet goeds. De Staat vergeet te bloeyên,
Daar nevels van misbruik en ongetoomde drift
De telgen van de jeugd besmetten, met vergift
Van eigenzinnigheid en dertle hovaardijen.
De Goden hoeden ons voor zulke guichlerijen,
Een ongebondenheid, te Pize lang getemd;
Dat stemt geen spelen, als de Kerk het tegenstemt.

DIODOOR.

Wij willen ons gesprek besparen tegens morgen:
Ik ben ten Hove ontboôn, en ga, niet zonder zorgen,
Naar Bazilides, om te spreken met dien heer,
Te hooren 's Konings wil. Der Goden Koning keer'
D' oneenigheden van den Staat ten goeden ende;
Want tweedracht is de bron en springaâr[3] van ellende.

---

[1]Versta: tempeldienaar. — [2]naar.

[1]Hoogd. voor ondeugd. — [2]Thans het. — [3]bronwel.

PIZANERS.

De Vader Jupiter bestrale ons met genâ,
Dat niet dees tempelvlam in zijnen tempel sla
Te Pize; want die slag kon Griek en Ougriek treffen,
Indien de koningen zich tegens God verheffen,
En 't grijze hoofdgezag van 't eeuwig Priesterdom
Verdrukken ongestraft. Wij zien d' orakels stom,
En elk den vorsten naar den mond zien en gelooven,
Geraakt Salmoneus en het Hof dien hoek te boven;
Hier haugen wyrookvat en kroon in ééne schaal.
Maar gaan we naar de brug en trotsche wagenpraal
Bezien, waar 't veiligst is voor oploop ons te bergen.
Men mag 't gevaar wel zien, maar wacht u dat te tergen!

REI VAN PRIESTEREN.

Ie ZANG.

Jupijn! die alles naar Uw wensch
Beschikt, waarom is toch den mensch
Door 's Hemels wijsheid, in dit leven,
De nabootseerlust[1] ingegeven,
Naardien hij dezen trek misbruikt,
En niet alleen, al wat er duikt
Beneden U, wil nabootseren,
Maar hooger vliegen op de veêren
Van zijn vernuft, en al den schat,
Dien d' eindlooze eeuwigheid bevat
In haren schoot, in 't licht durf brengen;
Al zou hij ook zijn vleugels zengen
In 't eeuwig vier, dat boven hangt,
En 't hof der starren ommevangt.
D' ondankbre staat naar hooger waarde.
De mensch was gaarne een God op d' aarde.

Ie TEGENZANG.

De redenloosheid[2], zoo genoemd,
Ook 't allerminste dier, verdoemt
Dees renkeloosheid in het dwalen
En overspringen van haar palen.
De dieren volgen het bestuur
Van hunne leidsvrouw, Vrouw Natuur,
Onnoozel[3], zonder kreuk en rimpel,
Oprecht en slecht, en stil en simpel,
Genoegd[4] aan[5] 't lot, dat op hun viel;
Ook 't onbezielde, en met een ziel
Van groeizaamheid[6] alleen gezegend.
Al wat des menschen oog bejegent,
Dat roept hem toe: „wij zijn verzaad,
Gerust, vernoegd met onzen staat."
Natuur verneemt noch klacht noch bede,
Het mindre als 't meerder rust in vrede.

IIe ZANG.

De hoogmoed schept voor ons gezicht
Een hemel uit een stad; het licht
Uit duisternisse en nacht en dampen;
Het aardrijk, tot een lucht, vol lampen,
Gestarnte, en glans, die 't oog verblindt.
Men durf hier regen, hagel, wind,
En weêrlicht, bliksems, vier, en donder,
Ook zelf den God Jupijn, van onder,
Braveeren op zijn hoogen stoel.
Zoo schijnt de kikvorsch, uit een poel
Vol modder, 's Konings rol te spelen.
De tempel moet voor speeltooneelen
De vingers leggen op den mond,
Om zulk een goddeloozen vond

[1]zucht om na te apen. — [2]Versta: de redelooze schepselen. — [3]Onschuldig. — [4]Vergenoegd. — [5]met, in. — [6]groeikracht.

Van mommerije op haar stellagie.
Een worrem speelt Gods personagie!

IIe TEGENZANG.

De hovaardij houdt streek noch maat;
Men kent ze aan minen[1] en gelaat,
De tong en teekens der gepeinzen;
Al woû ze een poos haar wit ontveinzen,
Vernissen met wat glimps en schijns;
De wijze ziet ze door de grijns.
De priesters spelen nu voor stommen,
En zien dit lofgetuit, dit mommen,
Met hun weemoedige oogen aan.
De huichlaars pogen wel te staan
Ten Hove, en oogen slechts op voordeel.
De glimp van staat verblindt het oordeel
Der hovelingen, en dien staart[2].
Een Godsdienst, daar men wel bij vaart,
Wordt van de menigte aangebeden.
Hier duikt de waarheid en de reden.

TWEEDE BEDRIJF.

DIODOOR, THEOFRASTUS, REI.

DIODOOR.

Trouwanten! zet dit beeld wat neder op den drempel
Van Donderkerk. Nu toeft een luttel voor den tempel.
D' Aartspriester Theofrast, met al het priesterdom,
Komt bevende uit het Koor, zoo grijs hij is en krom
Gebogen, door den last der opgehoopte jaren,
Gesleten op de wacht voor kerken en altaren;
Al is het lichaam zwak, nog flaauwt den ijver niet.

THEOFRASTUS.

Wat of dit marmerbeeld in 't kerkpoortaal bediedt?
Dit schijnt Salmoneus zelf, of naar Jupijn te zwemen.

DIODOOR.

De Vorst belast u, dit in 't Heiligdom te nemen,
Te planten op 't altaar, in 't allerhoogste koor,
Met alle plechtigheên.

THEOFRASTUS.

Wat zegt ge, Diodoor?
Aanvaardt ge dezen last?

DIODOOR.

D' Aartspriester hoû me onschuldig;
Ik spreek in 's Konings naam.

THEOFRASTUS.

Wie kan dien trots geduldig....

DIODOOR.

Getroost d' Aartspriester zich, des Konings ongenâ
Te laden op den hals, zoo kan men mij de schâ,
Den krak des Priesterdoms in eeuwigheid niet wijten.

THEOFRASTUS.

O, priesters! het is tijd, u voor Jupijn te kwijten.

DIODOOR.

Eerwaardste vader! hoû gemak. Gij, priesters! houdt
Uw handen van dit beeld, mijn zorge toebetrouwd.
De Koning gaf geen last, mij tegens u te kanten
Met openbaar geweld; dies keert, gij hoftrauwanten!
Ten Hove, en zegt, hoe ik den wil en last van 't Hof
De Kerk hebbe aangediend.

THEOFRASTUS.

Wat wordt de Kerke al stof
Gegeven, om met macht hier tegens aan te werken!
O schennis! o Jupijn! o gruwel voor Gods kerken!
Geeft nu een sterflijk mensch zich uit voor eenen God?
D' aloude Godsdienst wordt den Ongriek tot een spot
Door zulke vreemdigheên, te godloos en verwaten
Ten toon gesteld. Hoe nu, godvruchtige onderzaten

[1]gebaren. — [2]Rijmshalve voor nasleep.

Van Elis! kunt ge dit met lijdzame oogen zien?
De Juno van dit hof wil 't Priesterdom gebiên;
Zij heerscht door haren heer, en durf ons wetten stellen.
Nu ziet ge eerst klaar, wat kwaad onze offervinders spellen
Uit vezelen van vee en offeringewand.
Hier draait dit nachtfeest op. Dit wordt door Hierofant
Beijverd, om zijn klaauw te slaan in al 't gewijde,
En hierom weifelt hij, en trouwt[1] des konings zijde;
Maar niemand ouder u zal zoo lichtvaardig zijn,
Dat hij om aardsch genot den Godsdienst van Jupijn
Verzake. Ik zwere bij mijn heilige offerhanden
En hoofd, geen witten stier noch smokende offeranden
Te wijden aan dit beeld, noch geur noch wyrookvat
Te zwaayen voor 't altaar, al zouden hof en stad
Met koninkrijk, met al, in vier en bloed verzinken!

REI.

Eerwaardste vader, zacht!

THEOFRASTUS.

Ik meen mijn bloed te drinken
Om dees verwatenheên.

REI.

Gewis, uw Heiligheid
Wordt op de proef gesteld door zulk een onbescheid.
Het Hof, dat in de kerk noch spreken mag noch stemmen,
Belaagt de myterkroon, en waant haar macht te temmen.
Maar 't Priesterdom, dat u tot hoofd heeft ingewijd,
Zal 't heilig tempelrecht, aan eenwen noch aan tijd
Noch wereldsch hoofdgezag gebonden, kloek verweren,
Al zou de wereld in haar ouden bayert keeren;
Maar aangezien dees storm, zoo snel en onverwacht,
Dus opsteekt, en het hof zijn opzet dezen nacht
Voltrekken wil, en zich om hoog noch laag laat hindren,
Valt dit bedenken[2], of gij, met wat zeils te mindren,
Niet veiliger door zee zult varen, voor een poos,
Dan laten volstaan[3], en den Godsdienst reukeloos
Bevelen aan 't gevaar van gijpen[4] of van stranden,
In zulk een dwarrelinge en bui van misverstanden.
Men ga met overleg; het hangt aan uw besluit.

THEOFRASTUS.

Hier valt geen middelen; hier heeft de Godsdienst uit,
Indien wij weifelen, en 't Hof naar 't aanzicht docken[5].

REI.

Men kon behendiger de schalkheid dus verklocken
Om beters wil. De schâ gaat somtijds vóór de baat.

THEOFRASTUS.

Ik prijze uw oogmerk, maar 't gevolleg is te kwaad.
Het hof, doortrapt en loos, verleert niet licht zijn luimen.
Begint me om beters wil dien Afgod in te ruimen,
Zoo wordt de voet[6] gelegd tot ongebondenheên.

REI.

Men ruimt, met éénen voet of twee terug te treên,
Het veld niet, maar verliest wat velds, om 't veld te winnen.

THEOFRASTUS.

Zoo wint het Hof op ons. Waartoe den vijand binnen
Gelaten, die zoo licht gekeerd wordt voor de poort?

REI.

Niet licht, maar met gevaar. Het Hof vaart echter voort.

DIODOOR.

De Vorst heeft bij zijn hoofd en kroon te hoog gezworen.

THEOFRASTUS.

En ik bij Jupiter. Geen Afgod zal Zijn Kooren
Ontheiligen; geen macht van Vorsten onze macht
Verdrukken; liever hier gestorven op de wacht
Des tempels, dan den toom van 't kerkgezag te missen.
Wie zou dees lastervlek uit onze altaarkleên wisschen?

REI.

Salmoneus heeft de macht der hofbende op zijn hand.

THEOFRASTUS.

De kerk onteeren zet een Rijk in lichten brand.

REI.

Hij acht zich sterk genoeg, dien brand des Rijks te blus-
(schen.

THEOFRASTUS.

Gansch Grieken stemt met ons in Godsdienst.

REI.

Ondertusschen
Verliezen wij 't genot des Godsdiensts, en zijn vrucht.
Wij bouwen, zonder 't zwaard, kasteelen in de lucht,
Indien we ons op den arm van 't Priesterdom verlaten.
Hij kan de machtigen en hoofden der soldaten
Betalen met uw erf, en zetten ze in 't bezit.

THEOFRASTUS.

Wie hoorde ooit onbescheid wanschapener dan dit,
Der geestelijken erf aan 't wereldsdom te brengen!

REI.

Gehengt het Jupiter, wij moeten het gehengen.

THEOFRASTUS.

Ik stel mijn toeverlaat op Bazilides' trouw.

REI.

Een hoveling? helaas, een zwak en krank gebouw!

THEOFRASTUS.

Geen hoveling zoo kleen, hij vlamt op hooger Staten.

REI.

Gij moogt het hopen, doch de hoop zal luttel baten.

THEOFRASTUS.

Wat brouwt de hovaardij van eenen Vorst al ramps!
Een vrouw, vol ijdelheên, vol spooks, vol rooks, vol damps,
Kan zijn verstand zoo wijd misleiden en vervoeren,
Dat hij zich niet ontzie zijn Rijken te beroeren,
Te stellen in gevaar; men late 't beeld hier staan.

DIODOOR.

Gij moet u op dit stuk al datelijk beraân.

BAZILIDES.

Het schijnt, of deze tijd de wereld om wil wroeten,
Die uit haar assen rolt. Hoe raakt ze eens op haar voeten?
Zij twijfelt, of ze dwers of achter gaat of voor,
Zoo zwindelt[1] haar het hoofd; zij houdt noch streek, noch
De Koning, zonder zoon en manlijke erfgenamen, (spoor.
Wordt van de spil[2] beheerscht, die rokkent werk tezamen,
Rust nimmer nacht noch dag, en spint het werk zoo grof,
Dat zij den Staat verwert en tergt; de kerk en 't hof
Als in slagorden zet, door 't broên van vijandschappen,
Verhit om onderling elkanders hart te trappen.
Mijn zwaard, aan 's Konings eed gebonden, suft en dut
Wat zij te kiezen sta, het eerlijk of het nut.
De wereldwijsheid raadt me op eige nut te letten,
En mij en mijn geslacht en afkomst hoog te zetten,
Bij dees gelegenheid; want uit de burgertwist
En kerkkrakeelen weet de loffelijke list,
In schijn van heelzaamheid[3], als 't evel[4] is aan 't rijpen,
Met glimp een sluyerkroon en purpren rok te grijpen,
Die Bazilides past, des Rijks vertrouweling
En Opperveldheer. Ik verlaat me op deze kling,
Daar mijn geluk aan hangt, en wil ze aan weêrzij[5] leenen,
En kunstig weifelen, doch geen partij vereenen.
Zoo stuurt men best 't gezag des Konings naar 't bederf
Te bersten op de rots van tweedracht. Heeft de verf
Van een verniste grijns ooit iemands oog bedrogen,
Zij dien me nu; zoo wordt een vos in 't net getogen,
En valt de loosheid van den jager tot een buit;
Want gaat de Konings-stam met 's levens uurglas uit,
Dit Koninkrijk is mijn, al had een nader voordeel[6].
De schepter hangt aan 't zwaard; de stomme spreekt het
In spijt van Hierofant, hofpriester van mijn heer. (oordeel,
De Koningin misbruikt zijn wulpschheid, om haar eer

[1]huwt, kiest. — [2]Past het te overleggen. — [3]Versta: de zeilen. — [4]omslaan. — [5]vleyen. — [6]Anders grond, grondslag.

[1]draait, duizelt. — [2]Versta: zijn vrouw. — [3]heelingszucht. — [4]kwaad. — [5]beide zijden. — [6]Voor voorrang.

Ook boven Juno's troon op spinneweb te bouwen.
Zij zet den aard ten toon en ijdelheid der vrouwen,
Die spieglen 't aanschijn en mistrouwen zelf den schijn,
Uit dwaze hovaardij. Zij willen grooter zijn
Dan haar Vulcanus eerst bootseerde[1], om stof te sparen.
De deugd is slecht bewaard, daar zij de doos[2] bewaren,
Vol deugd en ondeugd, haar nieuwsgierigheid betrouwd
En opgeblazenheid, die 't Rijk dien nevel brouwt,
Waaruit alreê mijn zon en glorie is aan 't rijzen.
Maar zie, hoe Hierofant (ik zal zijn ijver prijzen
En aanvoên) zich vergramt, met minen en gelaat,
Om 't beeld, dat nog ten schimp voor onze hoofdkerk staat.

HIEROFANT, BAZILIDES.

HIEROFANT.

(pel
Daar pronkt het marmerbeeld des Konings, voor den drem-
Van Donderkerk. O trots! men weigert het den tempel,
De schaduw van 't gewelf en Godgewijde dak.
Mag dit bestaan, zoo heeft het hofgezag een krak; (schen.
Zoo legt ons eerste ontwerp van Godsdienst plat in d' as-
Mag dit bestaan, wie zal op 's Vorsten kerkwet passen[3]?
Wij moeten hier met macht en ijver in verzien.

BAZILIDES.

Dat staat alleen aan Hem, die mag en moet gebiên.

HIEROFANT.

Die last was u betrouwd; wat hadt gij hun geboden?

BAZILIDES.

Zij zouden, in den naam des Konings van de Goden,
Dit heilig beeld in 't Koor verheffen op 't altaar,
Met priesterlijk geleide en kerkelijk gebaar.
Heeft Diodoor, die flus den last heeft aangenomen,
Dit aangediend, en is 't bevel niet nagekomen,
Zoo loopt de Kerk gevaar van 's Vorsten ongenâ.
De tijd verloopt, en lijdt geen uitstel.

HIEROFANT.

Ik versta
De zaak als gij. Men mag op zulk een stuk niet slapen.
Schoon Theofrastus trotsch en hoog is in zijn wapen,
Hij moet er echter aan, hoe stout men dit belett'.
Een grijs gerimpeld hoofd, als hij, wordt traag verzet.
Het afgesleten kleed verleert niet licht zijn plooyen.
Wat hooren we onder 't volk al lasteringen strooyen!
Hoe wordt het Hof beticht van wetteloozen dwang!
Dit kan niet langer staan[4], en stilstaan spoedt geen gang.

BAZILIDES.

Hoe 't ga of niet, ik sta bekneld van wederzijden:
De Koning dringt me hier, en daar de Kerkgewijden.
Ik volgde 's Vorsten last, zoo ras ik dien outving;
Nog roept men: dit 's de drift van zijn vertrouweling!
En Bazilides wordt gelasterd voor vermeten,
Voor kerrekschender en loftuiter uitgekreten,
Die 't Hof naar d' oogen ziet, en God noch Afgod acht;
Doch 't moet er eens op staan[5]. Ik heb het Hof met wacht
Bij tijds bezorgd; al sloeg de stad en 't volk aan 't muiten,
Men vreeze geen gevaar, van binnen noch van buiten;
En schieten wij te kort in deze razernij,
Zoo sehen ik den soldaat op stad en burgerij
En d' oude priesters aan. Zij paayen dan die tanden,
Dat ijzeren gebit met loeyende offeranden.
Ik ken geen Godheid dan den Koning en Mevrouw;
Laat weifelen wie wil, ik blijf de kroon getrouw,
En handhaaf 't hoog bevel.

HIEROFANT.

Zoo spreken al de braven,
Die op een zelven draf en heerbaan henedraven,
Hoe steil zij opwaart rijz'. De deugd is niet gewoon,
Te streven, op een bed van rozen, naar de kroon,
Maar langs een steilen weg. Zij wil op 's volks behagen
Den prijs niet zoeken, noch den helm en 't harnas dragen
Den meesten hoop ten dienst. Zij weegt, waardeert, en schat
De dingen op hun waarde, en toetst voorzichtig, wat
Haar voorgesteld wordt; dan besluit ze, en wraakt ten leste,
En kiest, en voert het uit, en geeft zich zelf ten beste
Voor vaderland en vorst en tempel en altaar.
Dus vallen haar, hoe 't loop', geen zwarigheên te zwaar.

BAZILIDES.

Geheiligde! gij spreekt niet wulpsch, maar wel ervaren,
En uw godvruchtigheid en wijsheid zijn uw jaren
Gansch ongelijk, en treên het grijze haar voorbij.
De Koning, zonder u, lag onder en in lij.
D' Aartspriester Theofrast, een onverzetbaar drijver,
Staat stom voor uw vernuft, verschrikt voor uwen ijver
En openbaringen. Gij riekt in Kerkgeschil,
Geheimenisse, en droom, den goddelijken wil,
Als hadt gij, mond aan mond, de Goden zelfs gesproken.

HIEROFANT.

Het heeft ons nooit aan moed noch aan den lust ontbroken,
Om diep te gronden, waar de wijsheid in bestaat,
En wat de Godsdienst eischt te reeglen op zijn maat.
Ik weet de vlekken van de dwaling uit te schuren,
Te vagen van den roest. Ik raag de tempelmuren
Van spinnewebbe en rag, en kleê ze in zuiver wit.
Ik kies geen dop of bast voor kerne en voedzaam pit.
Wat overtollig[1] is, besnoei ik van zijn telgen[2].
Geen Wijze, die mijn wit kan vatten, zal zich belgen,
Dat ik den ouden stijl des tempeliers[3] verzet.

BAZILIDES.

Zie, Theofrastus schijnt met ijverigen tred
Te naken; spreek hem aan; de tijd is nu geboren.
Wij willen uw gesprek van wederzijden hooren.

THEOFRASTUS, HIEROFANT, BAZILIDES

THEOFRASTUS.

Wat brengt ons Hierofant alweder uit het Hof?
Is 't vrede en eenigheid, of moeite en twistens stof?

HIEROFANT.

Wie met den Koning stemt, bestelt geen stof tot twisten,
Als Theofrasten[4].

THEOFRASTUS.

Zegt, gelijk de Salmonisten[5]
De Hierofanten[5], die het Hof naar d' oogen zien,
En traag beseffen, wat de Goden ons gebiên.

HIEROFANT.

Gij meent de Koningen? Verstaat ge zulke Goden,
Ik stel mij onder hen, en eere hun geboden.

THEOFRASTUS.

Gij eert ze, wijliên meê, doch boveual Jupijn.

HIEROFANT.

Gij eert de Koningen, als 't pas geeft, met een schijn
Van eere, en andersins onteert ze in hunne wetten;
Wanneer ge, in steê van 't beeld op 't hoog altaar te zetten,
Zijn Godheid voor de kerk en al het volk onteert.

THEOFRASTUS.

De Godsdienst heeft van ouds dit Elis nooit geleerd,
Dat d' eens van hand tot hand ontvangen kerkbevelen
Gevolgd heeft, en Jupijn met goddelijke spelen,
Altaren, tempelen, en tempelwoud gevierd.
De wijde wereld wordt van Jupiter bestierd.
Hij is de lucht en 't vier. Hij leeft in alle dingen.
Zijn wezen kan alleen door alle wezens dringen.
Zijn Godheid is de geest, die 't al vervult in al,
Wat uit den mengelklomp, niet hij[6] een wild geval,

[1]vormde. — [2]Versta: die van Pandora. — [3]letten, gehoor geven. — [4]plaats hebben. — [5]meê door.

[1]Eig. overtallig ('t Fransche surnuméraire). — [2]takken, twijgen. — [3]tempeldienaar. — [4]Versta: kerk- of tempelgezinden, medestanders van Theofrastus. — [5]Koningsgezinden, aanhangers van Salmoneus en Hierofant. — [6]door (gelijk 't Eng. by)

Maar naar henr vast besluit zijn leest en vorm ontleende.
Wie deze Godheid ooit ontheiligde of verkleende,
Ontsloop niet straffeloos zoo roekeloos een daad.
Die Majesteit verschoont veel boosheid, doch geen smaad,
Noch outerschenderij, noch geen Godslasteringen.
Hij is verwaand, die God den bliksem waant t' ontwringen.

HIEROFANT.

Hoe nu? Heeft Krete niet uw Godheid uitgebroed?
De Koribas[1] dat kind met geitemelk gevoed?
Geborgen in een hol voor 's vaders[2] haat en tooren?
Heeft Jupiter dat Rijk, waarin hij was geboren,
Als Koning, niet beheerscht met zijnen grooten staf?
Gewaagt al 't eiland niet nog heden van zijn graf?
Of is 't een bloote naam, waarvan zich elk verwondert?
Aanbidt ge slechts den naam? Ik reken wel driehonderd
Jupijns, de wereld door gediend, gevreesd, geducht.

THEOFRASTUS.

Hoort Jupiter dit aan, en straft hij uit de lucht
Die lastermonden niet? Waar ik me wende of draaye,
Men dient dien God in Krete, op Ide, en in Achaye.
Pyræns, Homole, en ons Piza dienen hem.
Gansch Libye is gewoon, naar zijne orakelstem
En raad te luisteren. Wat wil ons hier gebeuren!

HIEROFANT.

Gij mocht u liever om gedroomde fablen steuren
En dolle poëzy, gespeeld op snaar en lier;
Hoe hij zich zelven kan vermommen, als een stier,
Om schoone Europe, in spijt van Sidons kroon, te schaken;
Hoe hij om Danae, door hof en kopre daken,
Aan goude druppels smolt in haren zuivren schoot;
Of Leda's minne in schijn van eene zwaan genoot;
Of Semele in den gloed des bliksemstraals verteerde;
Of Ganimedes met het schenkersdom vereerde,
Hem kuste en wederkuste, als hij met eenen lonk
Hem aanlooch, en de schaal vol klaren nektar schonk.
Zit deze Godheid nog vooraan, in 's Hemels orden,
Wat deert Salmonens, dat hij geen Jupijn zou worden?

THEOFRASTUS.

O Salmonist, die God zijn wettige eer ontsteelt!

HIEROFANT.

Indien Lykaon lang uw Godheid had gekeeld,
Men mocht, tot 's anders nut veel zouts en wyrook sparen.
De geur is niet besteed, dien wij voor haar bewaren.
Men had veel offervees verschoond, dat, hemelhoog
En wijd, vergeefs in rook en smook en asch vervloog.
De honderdvoudigheid van endlooze offerstieren
Is jammerlijk besteed met zulk een droom te vieren.

THEOFRASTUS.

Zoo smeedt ge, ons hof ten dienst, een nieuwen Dondergod.

HIEROFANT.

Gij stut den ouden slechts om 't aanzien en genot.

THEOFRASTUS.

Het wettige gebruik, bevestigd door de tijden
En alle Rijken, kan ons dekken en bevrijden
Voor zoo veel lasterschuts. Zal elk, wat hij verdicht,
Verbloemen met den naam van godsdienst, en zoo licht
Een erfgewoonte, lang gevierd en aangebeden,
Gesterkt met wonderen, van ouds, in alle steden
En koninkrijken, ook zoo wijd men menschen vindt,
Verandren naar zijn brein, den dus dan zoo gezind?
Zoo moet de godsdienst flnks ten schimp des volks gedijen,
Gelijk een weêrhaan zich naar 's volleks razernijen
En driften draayen, ja, de wispelturigheid,
Aan geen gezag verknocht, noch wet, noch regel, leît
Een voet[3], en baant den weg tot alle goddeloosheid
En ongebondenheên. Ga heue, en vier de boosheid
Der wereld vrij dien toom, en toon ons eenen man,
Die zonder 't oud gebit de wereld mennen kan.

Wat volgt hierop? Wij staan aan God noch kerk gebonden.
Schept Goden bij de mijl[1]; elk wyrooke aan zijn vonden!
Helaas! ik schrikke en eis; mijn haren staan te berg.
Indien men dezen poel, vol razernijen, terg',
Ik zie den wereldkloot gedrongen uit zijne assen,
Een Oceaan van bloed tot aan de starren wassen,
Om zulk een lastersmet, die niemand zuivren kon,
Te wasschen, als in d' eeuw van een Deukalion.

BAZILIDES.

Gij Heeren! matigt u, en spreekt met koele zinnen.
Men kan met ondergaan[2] elkandre beter winnen.

HIEROFANT.

Een schrander vogel schrikt zoo licht niet voor den schijn
En molik van uw kerk, den slapenden Jupijn,
Misschien in d'armen van zijn boel, met kracht gedwongen,
Daar Juno vast om pruilt. Wat duldt ze al geile sprongen!
En ziet ze omlaag 't gewelf des heldren hemels aan,
Zij ziet zijn bastertzoons en schoone boelen staan
(Kwansuis een eeuwige eer!) in 't heer der starren prijken,
En in den Hemel zelf God Bacchus hem gelijken,
Gelijk zijn eigen kroost. Zij ziet Alkmenes zoon[3],
En kropt[4] haar stiefmoêrschap en onverzoenbren hoon.
Ik zwijg zijn snoepen en ontelbre zijdegangen,
Van geen Vulcaan betrapt, noch in zijn net gevangen[5].
Dit is uw Jupiter, die zulke rollen speelt;
Dies ijver, dat gij zweet, en keer Salmonens' beeld;
Ik ga ten hove, en wil den Koning zoo belezen,
Salmoneus zal er staan, of God noch Koning wezen!

BAZILIDES, THEOFRASTUS.

BAZILIDES.

Aartspriester! kan men dit aanhooren zonder schuld?
Jupijn verschoon me, ik ben ten einde van geduld.
Mijn eed verplicht dit zwaard, voor 't hofgezag te bukken;
Maar zonder dat, het hieuw hem 't bekkeneel in stukken,
En schouk de stukken van dat godverwaten lid
Den disch van mijnen Heer, die nu ter tafel zit
En banketeert en drinkt den wijn uit nektarschalen,
Om in zijn majesteit, gelijk een God, te pralen
Met al den adeldom, een trotsch vermomden stoet
Van Goden. Moet men 't Hof ten dienst staan op dien voet,
Wij waren nutter, och! veel nutter, ongeboren;
Al heeft de hofbende ons, haar Overste, gezworen,
Wij staan gereed dit ampt te weigren, en deze eer.
Behaagt het u, in ernst, daar legt de degen neêr,
Om geenen valschen dienst van Godheên te beschutten.

THEOFRASTUS.

Heer Overste! om de Kerk en Godsdienst t' onderstutten,
Bewaar uw ampt, en waak ten minste dezen nacht,
Ten dienst van Jupiter, en 't priesterlijk geslacht.

BAZILIDES.

Hoe kan ik Jupiter en 's konings gruwel eeren?

THEOFRASTUS.

Met dezen dollen slag van onzen hals te keeren.

BAZILIDES.

Twee Godheên dienen, d' een warachtig, d' andre valsch?

THEOFRASTUS.

Ontziet ge 's konings vloek te halen op den hals?

BAZILIDES.

Geensins. Ik sta bereid, voor Gods altaar te sterven.

THEOFRASTUS.

Volhardt! gij zult de gunst van God en ons niet derven.

BAZILIDES.

Wie kan een sterflijk mensch verheffen, als een God?

THEOFRASTUS.

Beveel dien last aan ons.

---

[1]Versta: de Korybanten of priesters van Cybele. — [2]Kronos of Saturnus. — [3]grond; zie vroeger.

[1]Versta: bij duizenden, naar de oorspronkelijke beteekenis van 't woord, 't Lat. en Fr. mille. — [2]toegeven, inschikken. — [3]Hercules. — [4]verkropt, smoort. — [5]Gelijk met Mars gebeurd was.

BAZILIDES.
Het koninklijk gebod
Niet uit te voeren, stelt ons voort in ongenade.
THEOFRASTUS.
Wij zwichten niet; wij gaan met Jupiter te rade.
BAZILIDES.
Ook zwicht Salmoneus niet. Het Hof braveert de Kerk.
THEOFRASTUS.
Geen wereldlijke macht valt 's Hemels macht te sterk.
BAZILIDES.
De koning eigent zich het opperste vermogen.
THEOFRASTUS.
Der Goden Koning ziet dit schouwspel uit den hoogen.
BAZILIDES.
Hij ziet het, maar de straf komt overlangzaam bij.
THEOFRASTUS.
De Hemel weet zijn tijd, en ruim zoo wel als wij.
BAZILIDES.
De nadruk van de straf leert wetten onderhouden.
THEOFRASTUS.
Door uitstel van den eisch geen schuld wordt kwijt geschon-
BAZILIDES. (den.
Hoe draagt zich midlerwijl een amptenaar van 't Hof?
THEOFRASTUS.
Vermomd.
BAZILIDES.
Hoe mag dit deur?
THEOFRASTUS.
Wij geven u verlof.
BAZILIDES.
Terwijl verloopt de kans, om dit schandaal te storen.
THEOFRASTUS.
Zoodra niet. Toom u in; de tijd is niet geboren.
BAZILIDES.
En stuit gij dit, ik zie uw kerker al bereid.
THEOFRASTUS.
En vangt ge mij, dat dient tot mijn verzekerheid.
BAZILIDES.
Ik schen mijn handen niet aan 't hoofd der Godgewijden.
THEOFRASTUS.
Om beters wil; die wil zal met Jupijn niet strijden.
BAZILIDES.
De koningin verrukt[1] den koning; is 't geen schâ?
THEOFRASTUS.
Der vrouwen hoogmoed sleept een staart van rampen na.
BAZILIDES.
Der vrouwen hovaardij heeft menig heer bedorven.
THEOFRASTUS.
Die buiten 't vaderland in ballingschappen storven.
BAZILIDES.
Geen zorgelijker punt, dan dat op Godsdienst slaat.
THEOFRASTUS.
De kerktwist baart doorgaans de scheuring in den Staat.
BAZILIDES.
En staatbederf, niet licht te betren noch te boeten.
THEOFRASTUS.
De rechte Godsdienst stelt een Staat op vaste voeten.
BAZILIDES.
De koningin misbruikt dien wulpschen Hierofant.
THEOFRASTUS.
Die brouwt dees nieuwigheên, en broeit een pest in 't land.
BAZILIDES.
Zijn wulpschheid waant den weg te banen naar de starren.
THEOFRASTUS.
Dat brein is recht gespitst op Staten te verwarren
Door dubbelzinnigheên. Zoo breit de spin haar net
Zoo weeft ze een spinneweb, daar vindt zich 't aas bezet;
Zoo raakt de simple vlieg, ook eer zij 't merkt, gevangen;
Een vogel streeft er door, en zal zich niet verhangen
Aan zulk een strik.

[1]vervoert, verleidt.

BAZILIDES.
De vorst blijft evenwel verstrikt.
THEOFRASTUS.
De vorst is wijzer, maar zijn overdwaalschheid[1] mikt
Op 't onbeschietbaar[2], van zijn bedgenoot gesteven,
Die weet door Hierofant dien droom een glimp te geven.
BAZILIDES.
Zijn aanhang is nog kleen, waarop hij zich betrouwt.
THEOFRASTUS.
Is d' aanhang kleen, hij is wel loos en boos en stout.
BAZILIDES.
Om wat te dorven?
THEOFRASTUS.
Dat heel Grieken door zoû dondren:
Den tempel van Jupijn, altaar, en beeld te plondren;
Het grijze Priesterdom te zetten uit zijn erf,
En voort al 't overschot te deelen bij versterf.
BAZILIDES.
Men eischt alleen, dit beeld ten tempel in te voeren.
THEOFRASTUS.
Al 't ander smoort men, om dat hoofdpunt niet te roeren;
Het luidt te hatelijk. Waar eerst de grond geleid,
Gij zoudt den nadruk zien van deze nieuwigheid.
BAZILIDES.
Misschien hoe[3] Hierofant bekleedde uw kerkgestoelte.
THEOFRASTUS.
Met reden, daar geen zon op 't hoofd steekt in de koelte
En schaduw van 't gewelf. Hij vlamt op 't kerkgenot.
Wie zou Salmoneus' beeld voor dien berookten God
Jupijn niet kiezen, en met offeranden paayen? (kraayen
Het voorspook van dien storm wordt reê gehoord aan 't
Des weêrhaans van dit Hof, die zijnen trotschen kam
Vast opsteekt tegens ons.
BAZILIDES.
Met welk een trotschheid nam
Hij afscheid, en beloofde u weder op te komen!
THEOFRASTUS.
Laat suffers, zonder hart, voor dreigementen schromen,
Ik wijk niet éénen voet voor dood noch dreigement.
BAZILIDES.
Wie twijfelt, die den moed van Theofrastus kent?
Ik ga ten hove, om hun geen achterdocht te geven.
Eerwaardigste, volhardt! Mijn staat en eer en leven
Te wagen, is niet veel, indien het u behoê.
Ik blijf mijn vorst getrouw, maar — tot het outer toe.
THEOFRASTUS.
Ga henc! hierop[4] moet gij Jupiter behagen,
Die waardig zijt om 't hoofd een sluyerkroon te dragen.
Een weifaar houdt ten hove alleen zijn heer te vriend
Om 't voordeel, en zoo lang 't geluk den meester dient;
Doch Bazilides oogt op Godsdienst meer dan Staten.
Op zulk een kerkheld mag Gods volk zich vast verlaten.

REI.

ZANG.

Gelukkig is de Heer,
Die wel begrijpt, hoe teêr
D' aloude Godsdienst en Gods wetten
Uit hun nature zijn;
Zoodat ze ook zelfs geen schijn,
Geen lucht noch glimpen van verzetten
Verdragen, min verwatenheid
Van laster, dat de majesteit
Des Dondergods geheel verduistert.
De louterheid des Godsdienst luistert
Nog scherper dan de fiksche[5] tong
Van Themis' weegschaal, die rechtvaardig,

[1]dwaasheid. — [2]onbereikbare. — [3]Wellicht dat. — [4]hierin, daardoor. — [5]stiptste.

Terwijl 't geschil in twijfel hong,
Het vonnis velde, en scheidde 't waardig
En minder waardig, juist en net.
Oprechte Godsdienst lijdt geen smet.

TEGENZANG.

Den priestren is de wacht
Des Godsdienst, dag en nacht,
Op 't hoogst bevolen te bewaren.
De tempel rust alleen
Op geenen[1] marmersteen,
Maar meer op levende pilaren,
Op 't onbeweegbre Priesterdom,
Dat, met zijn schouderen, alom
De feesten stut en plechtigheden,
Zoo wijd de zon komt aangereden,
Van d' Ooster- naar de Westerkim.
Jupijn, de Koning van de Goden,
Munt uit, als 't licht bij eene schim.
Wij staan getrouw voor Zijn geboden;
Wie boven hem een Godheid stell',
Wij houden Jupiters bevel.

SLOTZANG.

Wanneer de tempels en de hoven
Verwarren hun gezag,
Dan gaat het niet als 't plag,
Dan wordt de deugd verschoven,
De schaduw schijnt het licht
Te steuren in zijn plicht.
Een ieder moet zijn beurt bekleeden.
D' eenstemmigheid van beî
Gaat lieflijk, als een rei
Van zang en dans, op maat van reden.
Zij onderhoudt den Staat,
Als 't zout der burgerijen,
En stelt het volk een maat.
Gelukkig zijn die tijen!

DERDE BEDRIJF.

PIZANERS, BAZILIDES, SALMONEUS.

PIZANERS.
Is dit een stad van rechte, of woestheid en geweld?
BAZILIDES.
Wat jaagt u herwaart aan? Hoe hijgt ge dus ontsteld?
Hoe dus verbaasd?
PIZANERS.
Jupijn! o Vader van de Goden
En menschen, help! och, help! Waarheen best gevloden?
Waar bergen wij het lijf? Waar vinden wij een wijk?
BAZILIDES.
Daar komt de koning aan, de toevlucht van dit Rijk
En alle vromen. Zijt goedsmoeds, en wilt niet schromen.
SALMONEUS.
Wie zijt ge? Van wat oord?
PIZANERS.
Van Pize eerst aangekomen,
In 't vallen van den dag[2].
SALMONEUS.
Wat deert u dat gij klaagt?
PIZANERS.
Wij zoeken heul ten Hove, en worden voorgejaagd[3]
Van 't opgehitste graauw. Heer Koning! berg ons leven.
Jupijn heeft Koningen op zijnen troon geheven.
D' onsterfelijke macht, die klaar op 't voorhoofd straalt
Der sterfelijken, heeft alle aardsche macht bepaald,
Uit stof in top gebeurd, met last aan zijn vertrouwden,
Dat zij rechtvaardiglijk het Recht handhaven zouden.
Wij, onderzaten van uw leenrijk en gebied
Te Pize, twijfelen aan uw genade niet,
Als aan een zelve wet verbonden en altaren.
't Is Godheên eigen, den ootmoedigen te sparen.
SALMONEUS.
Wie heul zoekt aan Jupijn, betrouw', hij is niet verr'.
Hier is de majesteit van Koning Jupiter,
Tot voorstand van oprechte en onderdane zielen,
Die wyrook offren, en voor zijne altaren knielen.
Maar hoe verstaan we dit? Wat gloeit er in uw hand,
Dat als een roode gloed van slingerstralen brandt?
PIZANERS.
De gloênde bliksem, uit de vuist van 't beeld gesmeten,
Omtrent de kopre sluis, door 't vinnig graauw, bezeten
Van Helschheid, en verhit op beeldestormerij.
Wij bergden dit op straat.
SALMONEUS.
Geeft hier; — o razernij!
Hoe ving het oproer aan? Verhaalt uw wedervaren.
PIZANERS.
Terwijl we, bij de maan, verwonderd staan te staren
Op 't wonderwerk der brugge, uit erts en klaar metaal,
Zoo levendig als ooit Korinthus tot een praal
Aan eenig Koning schonk, en meesterlijk gegoten;
Terwijl we 't heilig beeld, verbaasd en onverdroten,
De Godheid van Jupijn den gouden adelaar
Beschrijden zien omhoog, en op den boogpilaar
Den bliksem voeren, die de boosheid schijnt te dreigen;
Waarop de burgers uit ontzag hun hoofden neigen,
En buigen voor dien God; zoo wordt er, van de poort,
In 't Noorden, langs den vliet, een mompeling gehoord,
Een oproer. Het gerucht, van verre allengs wat nader,
Wint aan, en heldert op, als beek bij beek, te gader,
Naar eenen boezem bruischt, en, van de steenrots neêr
Gestort, ten leste groeit en aanwast tot een meer.
Zoo groeide ook 't oproer aan, in menigte en geluiden,
Eer iemand vatte, wat dit onweêr woû beduiden.
Ten leste dondren ze op, een toomeloos gespuis
Van allerhanden slag, omtrent de Godensluis;
Daar schreeuwen ze overluid: „waar zijt ge, o Salmonisten!
Met uwen Jupiter? Gij, zuivere Godisten!
Wij brengen wyrook aan. O ijverige rot!
Wij brengen wyrook aan; bewierook uwen God!
Maar neen, wij zoeken hem. Dees Afgod moet er onder.
Heeft nu zijn bliksem vier, en kan hij met dien donder
Zijn eer verdadigen, het is verwerens tijd!"
Het hagelt keyen. Noch gewijd noch ongewijd
Wordt aangezien; en wie deze onrust ondertusschen
Wil stillen, loopt gevaar; dit vier is niet te blusschen.
De keyen klinken vast op 's Konings bruggepraal,
Totdat een straatgerucht, uit schrik, hen altemaal
Een wijl te rugge drijft. Toen rustten al de steenen.
Een roep ging op: „vertrekt, het hof is op de beenen!"
Wij naderen, en zien het heilig beeld geschend.
De Hemel schenn' dien schelm, van niemand nog bekend.
Wij vinden dit geweer der Godheid, en vertoonen
Dees schennis sommigen, die bij de Godsbrug wonen.
Het graauw omcingelt ons. Een woest baldadig gast
Vliegt toe in al dien hoop, en schuift zijn schelmstuk vast
Helaas! op onzen hals. Dit baart een strijd van monden.
Geen onschuld baat, men schreeuwt: „gij zijt op 't stuk bevonden,
Op 't plonderen betrapt!" In zulk een straatgeschrei
Roept een: „houdt stil! dit zijn Pizaners alle beî.
Houdt stil, verschoont ze toch! het zijn ons ledematen!"
Zoo worden wij geborgd, en, nauwlijks vrijgelaten,
Ontslippen 's doods gevaar, eer iemand ons verrass';
Heer Koning, berg ons lijf!
SALMONEUS.
Voort Bazilides! pas

[1] Versta: niet alleen op. — [2] Eig. nacht; versta: 't dalen van de zon. — [3] Thans voortgejaagd; zie vroeger.

Geweld te keeren met een drommel[1] hofsoldaten.
Trek henc; stil dien twist. Men zal u niet verlaten.
Pizaners, volgt hem! Nu zal 't blijken, dat men schent
Een Godheid, die geen aardsch noch bluschbaar element
Tot haren schepter voort, maar eenen staf, die Reuzen,
Bestormers van de lucht, het bekkeneel kan kneuzen,
Bestulpen, onder klip en steenrots en gebergt,
De radelooze macht, die onzen donder tergt;
Men dient nochtans wel rijp dit opzet t' overwegen.
In zware zaken staat den wijsten raad te plegen.
Vertrekt, trouwanten! daar verschijnt de Koningin,
Ons Juno, met haar sleep. Zij treedt als een Godin.

FILOTIMIE, SALMONEUS.

FILOTIMIE.
Wat onraad hooren wij? Wie wederstreeft ons wetten?
SALMONEUS.
Men gaat d' oploopendheid van 't graauw wat nederzetten.
FILOTIMIE.
Het is geraden, dat zich ieder hoû gerust.
SALMONEUS.
De brand van oproer wordt in 't opgaan licht gebluscht,
Maar zwaarlijk als de vlam ten dake is uitgeslagen.
Dat dit geen voorspel zij van ongemak en plagen!
FILOTIMIE.
Hoe nu toe? Zwicht een God, zoo trotsch en groot als Gij?
Wat vrees ontstelt uw brein? Dit schijnt wel sufferij.
SALMONEUS.
Getrouwe bedgenoot! gij zoudt bedachtzaam spreken,
Indien uw wijsheid lette op dit rampzalig teeken.
FILOTIMIE.
Wat teeken?
SALMONEUS.
Wist men, wie ons beeld heeft aangerand!
Jupijn, mijn brugbeeld, is de bliksem uit de hand
Geklonken[2] met een steen. Ons Godheid mist haar wapen.
Daar ziet ge Gods geweer. Hoe is 't met ons geschapen
En 't Rijk? Wat brommen wij met dezen Hemel hier!
Mijn donder heeft geen kracht, mijn bliksem vlam noch vier.
FILOTIMIE.
Wij kennen deze nuk. Dit spelen ons die gasten.
Dit oproer wordt gestookt van 't schuim der Theofrasten,
Opdat men 't hoogtijd steure, ons opzet overschreeuw';
Maar laat ze toezien! want zij tergen geenen leeuw,
Noch brullende leeuwin, door 't steuren van haar[3] nesten,
Maar onze Almogendheên, die rechte burgerpesten!
Zij dienen uitgevaagd, als vlocken van den Staat.
SALMONEUS.
Pizaners raapten bij geval dit op van straat.
Men legt de schuld op hen. Wat zullen wij gelooven?
De schuld wordt dikwijl op onschuldigen geschoven,
In zulk een dwarreling van zinnen en verstand.
FILOTIMIE.
Die stout zich tegens d' eer van uwe Godheid kant,
Heeft, zonder twijfel, dit door iemand loos besteken,
Opdat het u aan hart en ijver zou gebreken,
Om 't Godgeheiligd beeld te voeren op 't altaar,
Uit schrik en angst voor moeite en oploop en gevaar.
Wordt dit gestuit, zoo leg den schepter uit de handen,
Meteen den bliksemschicht. Zij wetten vast hun tanden
Op uw lafhartigheid, die bouwt de sterke brug,
Waar langs de wraak u dreigt. Men lacht u achter rug
Wel schimpig na. Zie om: zij schuifelen, zij schimpen
Met dezen Jupiter, om straatgerucht aan 't krimpen!
Een vorst, die 't spel begint, en 't spel ten halve staakt,
Wat wonder is 't, zoo hij om have en hals geraakt?
SALMONEUS.
In groote zaken draaft een wijs regeerder zachter.

FILOTIMIE.
Zoo raakt men niet den stroom te boven. Hij raakt achter,
Die niet zijne armen rept, daar 't water voor de boeg
Geweldig bruist en ruischt. Dan kan men niet genoeg
Zijn krachten spannen, en zich reppen in het roeyen.
SALMONEUS.
Liet Theofrastus na, zich met dit stuk te moeyen,
Het gansche Priesterdom ging willig aan de hand.
FILOTIMIE.
Geloof, dit onweêr komt ons op van dezen kant;
Men ziet h e m naar den mond alleen, en niemand anders.
Een lastertong ontsteekt zoo vele stokebranders[1].
D' orakels staan verstomd voor zijne orakelstem.
SALMONEUS.
Wat raad in dit geschil? Hoe wint, hoe stilt men hem?
De tempelier wil noô voor majesteiten duiken.
FILOTIMIE.
Volhardt dit hoofd, zoo moet gij fluks uw macht gebruiken.
SALMONEUS.
Gebruiken? Dat ziet verre; en zoo het ons mislukt?
Een ingewortelde aard wordt langzaam onderdrukt.
FILOTIMIE.
Hier geldt geen langzaamheid; wij zijn te hoog geloopen.
SALMONEUS.
Hier geldt beleid; dat zet de heerbaan voor ons open.
FILOTIMIE.
Indien ge deinst uit schrik, zoo wint uw vijand veld.
SALMONEUS.
Men wint door tusschenspraak, dat met geen aartsgeweld
En volle krachten wordt gewonnen en verkregen.
FILOTIMIE.
Door tusschenspreken krijgt hij macht op uwen degen,
Hij vlamt op uw geweer, de Godheid van uw kroon;
Dat winnende, zoo voert hij uw gezag ten toon,
En speelt met eenen God, gelijk met een gevangen.
SALMONEUS.
Daar zouden wij ons kroon en 't gansche Rijk aan hangen!
FILOTIMIE.
Wat Rijk? Wat kroon? Dan zijt ge een Koning zonder Rijk.
SALMONEUS.
Dan stelt rechtvaardigheid partij in 't ongelijk.
FILOTIMIE.
En zoo rechtvaardigheid voor 't ongelijk moet bukken?
SALMONEUS.
Dan staan de wetten stom; dan springt die draad in stukken.
FILOTIMIE.
En echter blijft de heer vermeesterd van den knecht.
SALMONEUS.
Wat heet dan Recht?
FILOTIMIE.
Al wat de Koning wil, is Recht:
Dat lijdt geen tegenspraak, besnoeyen, noch bedillen.
Gezag kan met één slag den knoop van hoofdgeschillen
Ontwarren, en zoo legt de wereld. Neemt vrij acht
Op 't geen ik zeg: gebruikt uwe onbepaalde macht.
Mijn trouw is uit (indien gij 't vat en kunt beseffen),
Om u tot zulk een Staat van glorie te verheffen,
Daar nooit geen Koning, geen Monarch toe steigren kon,
Terwijl hij leefde, schoon hij al de wereld won.
Wat glans van eere sta te winnen na dit leven,
Dat is van geen belang. Wat lust ons hier te streven
Naar een onzekere eer? En wat vernuft verstaat
De zekerheid, hoe 't met de ziel ten leste gaat,
Wanneer ze eens uit de schors des lichaams is gevaren?
Of zij aan lucht verdwijne, of in een dier loop' waren[2],
Terwijl het lichaam vast in asch verteert of rot?
De Grooten scheppen h i e r hun Hemel, hunnen God.
Dit 's d' eerste wijsheid; dit 's de hoofddeugd van de Wijzen.
Laat ooren jeuken om hun deugd te hooren prijzen;

[1]Anders d r o m. — [2]G e s l a g e n. — [3]Thans h u n.

[1]Rijmshalve, maar anders min juist voor s t o k e b r a n d e n. — [2]Versta: in d i e r s g e s t a l t e r o n d w a r e.

Terwijl de doodbns rust, begraven in een naald
Of marmeren gewelf, ten hemel opgehaald;
Laat dwazen deze pracht en ijdelheên bevolen,
En volg mijn richtsnoer; dit 's de streek om niet te dolen.
Mistrouwt ge dit, berå u vrij met Hierofant!
Natuur beschonk zijn jeugd met goddelijk verstand.
De Wetenschap is niet in 't grijze haar gelegen;
Want onden suffen, door een stuk te zwaar to wegen.
Spreek 't hoforakel aan, daar komt hij, juist van pas.

HIEROFANT, FILOTIMIE, SALMONEUS.

HIEROFANT.

Ik twijfelde, waar God Jupijn en Juno was,
Om hunne Godheên met gedienstigheên te volgen.
Een storm van oploop stak, zoo heftig en verbolgen,
Omtrent Penejus op, vanwaar allengs 't gerucht,
Dan luid dan flauwer, kwam gebulderd door de lucht,
Dat d' oude torenwacht, om onheil te beletten,
Geraân vond uit den trans te wapen te trompetten,
Daar hij zijn wacht bewaarde, omhoog in top van 't hof;
Wie brand wil stichten, is beholpen met dees stof,
Een klein begin, om dus wat grooters uit te werken.
Men kan hieraan den aard van Theofrastus merken,
En zien, naar welk een wit hij dus bij donker schiet.
Heer Koning! het wordt tijd, dat gij hierin verziet.

FILOTIMIE.

Hofpriester! zie dien gloed van negen bliksemstralen
Jupijn, ten spot gesteld, zal moedeloos zijn pralen
Vergeten; mag men zoo in 't beeld de majesteit
Ontwapenen; daar dient niet langer op gebeid.

HIEROFANT.

De plonderaar zal dit voor geen Godschennis nemen,
Omdat hij 't gulden beeld ziet naar Salmoneus zwemen.
Wanneer een Godheid wordt dus ongestraft veracht,
Dan valt ze met hare eer. De glorie volgt de macht:
Waar deze blijkt, daar wordt ze ontzien en aangebeden.

SALMONEUS.

Men wint een hoogte allengs, bij trappen en bij treden,
En raakt al stil op stoel, terwijl het niemand merkt.
Hoe kan men zeggen, dat hij rust, die doorgaans[1] werkt?
De waterdrop wint traag, nog wint ze op steen en ijzer.
De schaduw gaat haar gang rondom den zonnewijzer;
De starren spoeden weg, en niemand merkt de vaart.

HIEROFANT.

Het oog bedriegt, wanneer de torens achterwaart,
En, onder 't varen, berg en oever zich bewegen
En deizen; dan is schijn van reden reden tegen;
Doch een halfziende merkt, wat zich beweegt of niet,
Die gaslaat, welk van beide uit zijne plaats verschiet.
Indien de Majesteit, nadat wij dit begonnen,
Door toeven in gezag en aanzien had gewonnen,
Het most nu blijken, en wij zien het tegendeel.
Uwe eer lijdt afbreuk, en zij blijft niet in 't geheel.
De tempel weigert nog 't geheiligd beeld t' ontvangen.
Het brugbeeld staat geschend. De meeste burgers hangen
Aan Theofrastus, en zoo veel u gunstig zijn,
Zien om naar hun fortuin. Zij spelen met den schijn,
En weifelen, vermomd al stil van wederzijden,
Om naar de beste kans, de kerk of 't hof, te glijden.
Men dreef dit stuk in 't eerst met kracht en ijver aan.
Nu schijnen wij verbaasd (wat zeg ik: stil te staan?)
Te deizen. Laat de vorst zijn schepter dus verguizen,
Zoo wordt het tijd, dat wij verhoven en verhuizen,
En naar een vaster wijk en vrijburg ommezien;
Want durf men Theofrast niet eens de tanden biên,
Zijn hovaardij, gewoon op geene macht te passen,
Zal u met heilig en onheilig haast verbassen,
En zetten uit den troon. Ik breng mijn inzicht in.
Indien mijn oordeel dwaalt, laat vrij de Koningin

[1]voortdurend, aanhondend.

Verbeteren, waarin mij kennis mocht ontbreken.

FILOTIMIE.

De Koning antwoorde u, dan is 't mijn beurt te spreken.

SALMONEUS.

Dit stuk, gelijk gij zegt, werd heftig aangevat.
Penejus' kopre brug, en 't brugbeeld, om de stad
En 't Rijk een heerlijkheid en glorie te verleenen,
Behaagden elk in 't eerste, en al de Priesters schenen
Vernoegd, zoo lang ons wit hun nog verholen bleef.
Maar toen gij kwaamt ten hove, uw aanzien boven dreef
En Theofrastus' glans in 't licht stond aan ons zijde;
Viel elk aan 't mompelen, gewijde en ongewijde,
Nog heftiger, naardien wij, Theofrast ten trots,
Ons zetten wonden in den troon des Dondergods,
Het wyrook voor ons beeld, de plechtige offeranden
Ontsteken, die men plag voor Jupiter te branden.
Dit liep gelijk een vier. Wat bleef er ongeroerd?
Nu berst het teffens uit, terwijl men dit volvoert
En wil volvoeren, en wij zien de donkre wolken
Ons hangen boven 't hoofd. Wat raad, om alle volken,
Die Jupiter zijn eer ophouden, met geweld
Den mond te stoppen? Wat dees bliksemstraal ons spelt
Of niet, dit voorspook kan gewis geen heil bedieden.
Men vond wel Wijzen, die wat nader zich berieden.
Wie tijd wint, is nog van zijn oogmerk niet verdwaald.

FILOTIMIE.

De Koning heeft ons met deze antwoord niet betaald,
Noch in het minst vernoegd. Wie wijs is en voorzichtig,
Heff' geensins aan een zaak, zoo zwaar en zoo gewichtig,
't En zij hij eerst doorzie en inzie, dan en dan,
Wat tegenspartelen hier over vallen kan.
Het is een klein bescheid[1] te sluiten met gedachten:
Wie zou uit dezen hoek dien zwaren storm verwachten?
De Wijze weet op 't naauwst, vóór 't einde en vóór het slot,
Wat op dien terling[2] loopt. O, licht verblufte God!

HIEROFANT.

De maan rijst hooger uit de kim, gelijk de starren;
Wij dienen nacht en dag niet onder een te warren
In dees verwarringen van raad en daad. De spoed
Is noodig, zal de Staat op eenen vasten voet
Geraken. Laat de zaak berusten of besluiten.

FILOTIMIE.

Indien dit stuit, het wil[3] op onze borst afstuiten,
En allereerst op u. Wij staan al even schoon,
En deelen in 't gemeen, wat vast hangt aan de kroon.

SALMONEUS.

Heer Bazilides komt; laat hooren, wat die wachter
Van 't oproer brengt, en of wij voorwaart gaan of achter.

BAZILIDES, SALMONEUS, FILOTIMIE.

BAZILIDES.

Geloofd zij Jupiter! dat onweêr is bedaard.
Gij, hoftrouwanten! trekt nu weder slotewaart,
En past op uw geweer; het is geen tijd te slapen.
Een ieder houd zich reede en vaardig in zijn wapen.

SALMONEUS.

Wel, Bazilides! legt de razernij aan band?

BAZILIDES.

Zoo vast niet, of men vreest van eenen andren kant.
De wacht bezet de brug.

SALMONEUS.

Verhaal uw wedervaren.

BAZILIDES.

De gansche stad gewaagt en dreunt van nieuwe maren,
Gestrooid tot laster of tot glorie van het Hof.
De logentaal ontbreekt geen voedsel noch geen stof,
Met waarheid ondermengd. Dit oproer was besteken
(Gelooven wij de Faam) door een der woeste leken,

[1]oordeel. — [2]dobbelsteen. — [3]zal.

En wies zoo machtig aan, in stoutheid en getal,
Dat, zonder mijn ontzet, het Heiligdom lag al
In onzen stroom geplompt. Alreê zat een, geklommen
Den boog op, bij het beeld. Ontsteke fakkels glommen
Uit alle traliën, en lichtten 't oproer toe,
Als een godsdienstig stuk. Wanneer het volk de roê
Der straffe ontwassen schijnt, valt schennis noch godloos-
Noch geen verwatenheid te snoode voor zijn boosheid. (heid
Mijn bende bracht den schrik in dien verleiden hoop.
De schrik verstrooit ze fluks. De beeldestormer sloop
Behendig door den drang[1], die naar ons toe kwam dringen.
Dit voorspook dreigt uw vuist den bliksemschicht t' ont-
En blijft dit haperen, ik zweer u, bij Jupijn! (wringen;
Gij zult noch Jupiter, noch t' Elis koning zijn.

FILOTIMIE.

Heer Bazilides heeft de zaak op 't hoofd getroffen.

HIEROFANT.

Hij treft het op een haar; men mag niet langer sloffen.

BAZILIDES.

De hofaltaren staan al vaardig bij de hrug,
En honderd stieren, wit als sneeuw, de witte rug
Met eikenloof bekranst. Het goud verguldt den horen,
D' altaarbijl is gewet, en zout noch offerkoren
Noch offerbaud ontbreekt uw priester, die vast wacht
Op d' aankomst van Jupijn, om datelijk, met pracht
Van Goden uit het Hof en reyen van Godinnen,
Op uw bevelen dit triomfspel te beginnen,
Zoo ras 't gestarrente uit de kimme ons hoofdpunt raakt;
't Is noodig dat men spoê, de middernacht geraakt.

SALMONEUS.

Is d' offerstaatsie in 't geheel nog ongeschonden?

BAZILIDES.

Uwe amptenaars, die blank gewapend om haar stonden,
Beschermden het gewijde, en weken niet een voet.
Zij zien uw Godheid vast met ijver te gemoet,
En wachten Hierofant, die, tot een heerlijk teeken
Van nwe Godheid, zelf den offer aan zal steken,
Zoodra men het geluid des donderwagens hoort.

HIEROFANT.

Wij stonden lang gereed, alleen onthreekt er 't woord[2].

FILOTIMIE.

Kan u dees reden niet, laat u de nood bewegen,
Om voort te varen, of de terling loopt ons tegen.

SALMONEUS.

Heer Bazilides! ga, spreek Theofrastus aan,
Terwijl we op 't Hof voor 't lest nog eens te rade gaan.
Hij zal op uw verzoek misschien van zellef strijken.

FILOTIMIE.

't Is hem geraden; want het past ons, niet te wijken.

THEOFRASTUS, BAZILIDES.

THEOFRASTUS.

Wat brouwt men al ten Hoof? Het Priesterdom verlangt
Naar d' uitkomst van dit pleit, dat in de weegschaal hangt,
Die twijfelt, naar wat kant zij nog wil overhellen.
Het schijnt haar tong bezwijkt, en durf geen vonnis vellen.
Gewislijk d' overslag wil treffen, door 't gewicht
Van zulk een hoofdzaak. Valt de Majesteit te licht,
De Heiligheid zal haar dien hoogen sprong verleeren.
Wij zien den gauschen Staat het onderst boven keeren.
Bedriegt ons 't oog niet, bij den heldren maneschijn
En schemering, dit zal een van de Grooten zijn,
Die hene en weder hier, met wolken overlommerd,
Om dezen Jupiter zich zelven vast bekommert.
Gewisselijk, het is Heer Bazilides zelf.
Het schijnt, hij zoekt me, en treedt eerbiedig naar 't gewelf
Des tempels herwaart aan.

BAZILIDES.

Veel heils, eerwaardste vader!
Gij zijt het, dien ik zocht.

THEOFRASTUS.

Wel, zoon! ei, treê wat nader;
Wat port u, hier dus spâ te mijmeren voor 't Hof?

BAZILIDES.

O, vader! is dit vreemd? Wat levert men al stof
Aan een godsdienstig hart tot zuchten en tot treuren,
Om deze nieuwigheên! Wat wil er nog gebeuren,
Zoo dit gebeure, daar heel Grieken van gewaagt!
Misschien wordt heel Europe om zulk een stuk geplaagd.
Het Hof te dienen, daar de Godsdienst heeft te lijden,
Valt lastig, hoe men 't stelle en schikk', van wederzijden;
Doch, hoe het ga of niet, in hof- en kerkgeschil,
Mijn raadslot is gesmeed. Ik draag mijn hart en wil
Geheel den Godsdienst op, die, zonder eind van jaren,
Jupiju bij eere hield, met kerken en altaren.
Nu koom ik hier, door last en wil der Majesteit,
Om Theofrastus, die den vorst zijn eisch ontzeit,
Te tronen[1], dat hij schikk', den koning te believen,
En met dien afgod d' eer des Dondergods te grieven;
Maar 'k wenschte eer duizendwerf, dat mij de donder sla,
Eer 't grijze Priesterdom de Godheid koom' te na.
Vergeef me, o vader! dat ik uw godvruchtige ooren
Outheilige, nu zij dees lasterboodschap hooren
Uit Bazilides' mond. O, kerkschandaal! o, smart!
Ik uite 's konings wil; de vader kent mijn hart.

THEOFRASTUS.

Zoo doen we, zoon! Gij strijdt voor Jupiter standvastig.
Men kent den stijl van 't Hof, dat valt zijn dienaars lastig,
En leert ze weifelen tot zoo vervloekt een stuk.
Jupijn heeft uit bij alle aanbidders van 't geluk.
Wie hem den nek toekeer', wij zullen niet bezwijken.
Men drijft zoo licht geen God ten troon uit van zijn rijken,
Dat zal Salmoneus zien, en dit hovaardig bloed,
Zijn Juno, die verblind een nieuw tooneelspel broedt,
Om op den hoogsten trans, langs dezen trap, te steigren.
Al stond Jupijn dit toe, nog durven wij het weigren.
Dat 's 't antwoord. Eisch niet meer; believ hun, schoon 't u
Wij zijn gerust, gij draagt de kerk met al uw hart. (smart;

REI.

Ie ZANG.

Waar zullen wij belanden,
 Zoo scheuring van de Kerk gedijt
  Tot tweedracht in den Staat?
Zoo tweedracht hare handen
 In 't bloed der burgren verft, uit spijt
  En onverzoenbren haat?
De braafste[2] stijlen wanken,
 En waggelen van wederzij.
  De suffers vallen af.
Wat leggen er al kranken
 Op hun verscheiden, als in lij
  En op den kant van 't graf!
Hoe barnen ons gepeinzen!
Hoe leert het voordeel veinzen!

Ie TEGENZANG.

Noch heilig noch onheilig
 Werd van de Staatzucht ons ontzien,
  En nimmer min dan nu.
Ons Godheid staat niet veilig;
 Men durf ze trotsch den rugge biên,
  Van wyrook wars en schuw.
Haar deugd en weldaân worden
 Vergeten, en de gunst van 't Hof
  Nu boven God gesteld.

[1]drom. — [2]bevelwoord.

[1]Te verlokken, over te halen. — [2]krachtigste.

De nood verdeelt onze orden,
En geeft den wuften weiflaar stof.
Godvruchtigheid versmelt;
Schijnheiligheid staat boven;
Gevoelen heet gelooven.

IIe ZANG.

De Godsdienst wordt geprezen,
Als d'eerste hoofddeugd, waard bij God.
Zoo lang dees ampten geeft,
Aanbidt elkeen dat wezen;
Maar geeft het staten noch genot,
Daar 't welig lijf bij leeft,
Vaart wel, Godsdienstigheden!
Jupijn moet duiken voor 't geluk;
Die tempel valt te kleen,
Te naauw in alle steden.
't Geweten viert den toom in druk.
De mensch is staal noch steen.
Wien viert men dan ten leste?
De mildste is d' allerbeste.

IIe TEGENZANG.

Al valt het Hof ons lastig,
Gods Priesters dienen evenwel
Te streven voor 't altaar,
Geduldig en standvastig.
Al valt de Koning God rebel,
Men vreeze geen gevaar.
Jupijn den bliksemstraal t' ontwringen,
Heeft eindeloozen arbeid in,
Eischt meer dan reuzekracht.
Den Hemel uit zijn as te dringen,
Te wrikken naar zijn eigen zin,
Bestaat in niemands macht.
De trotsche mensch moet buigen.
Laat d' uitkomst dit getuigen!

VIERDE BEDRIJF.

HIEROFANT, FILOTIMIE.

HIEROFANT.

Nu Bazilides niets op Theofrastus wint,
Die zijn hardnekkigheid, te krachtig boos en blind,
Verdadigt, staat ons eens het uiterste aan te vatten.
Een werk, zoo zwaar als dit, loopt groot gevaar van spatten,
Indien men 't ondermijne en ramme, slag op slag.

FILOTIMIE.

Wat middel dunkt u dan het uiterste?

HIEROFANT.

Uw gezag
In 't werk te stellen.

FILOTIMIE.

Och! hoe ik den Vorst bejegen,
Hij zwicht van achterdocht, en stemt me t'elkens tegen.

HIEROFANT.

Gebruik zijn mogendheid. Hij volge u met zijn stem
En schepter éénen nacht.

FILOTIMIE.

Hoe overstem ik hem?

HIEROFANT.

U past het, hem, die niet wil luisteren, te dwingen.

FILOTIMIE.

Zoo most ik verder dan mijn staat en palen springen.

HIEROFANT.

Ja, sleep hem, wil hij u niet volgen met gemak.

FILOTIMIE.

Dan gaaf ik zijn gezag en Godheid eerst een krak.

HIEROFANT.

Wat tusschen u en hem gesmoord wordt, blijft verholen.

FILOTIMIE.

De kroon is eerst aan hem, en lest aan mij bevolen.

HIEROFANT.

En of hij suffen blijft, en geen gevaar beseft?

FILOTIMIE.

Hij zal 't beseffen, maar te spade, als 't onheil treft.

HIEROFANT.

Dat treffen zult gij zwaarst bezuren en gevoelen.

FILOTIMIE.

Rechtschapenheid zal aan een vrouw haar moed niet koelen.

HIEROFANT.

Gij zijt bij Theofrast te schendig in den haat.

FILOTIMIE.

Die slijt wel, wordt hij slechts gehandhaafd bij zijn Staat.

HIEROFANT.

Hij dreigt het lasterstuk der Godheid fel te wreken.

FILOTIMIE.

Zijn grimmigheid bedaart, indien het werk blijft steken.

HIEROFANT.

Men zoent het Priesterdom met afstand niet zoo licht.

FILOTIMIE.

Het springt niet verder dan 't bestek van zijnen plicht.

HIEROFANT.

Dees eischt vergoeding van geleden schimp en schade.

FILOTIMIE.

De Priesters drijven op der Koningen genade.

HIEROFANT.

Zij stellen wetten zelfs den Vorsten en hun Rijk.

FILOTIMIE.

In 't punt van Godsdienst is de Vorst hun naaste wijk.

HIEROFANT.

Hierover kraait men, dat het haar te berge rijze.

FILOTIMIE.

De Godsdienst blijft dezelve, al scheelt het in de wijze.

HIEROFANT.

Zag Theofrastus dit, ik zag den Staat gered.

FILOTIMIE.

Geen tong verzet hem, wordt hij door geen macht verzet.

HIEROFANT.

Dat is het eenig punt, waarop deze as moet draayen.

FILOTIMIE.

Ons dreigt een felle storm.

HIEROFANT.

Die zal wel overwaayen;
Men steek' maar rustig af in deze bare zee.

FILOTIMIE.

En waar in 't eind beland?

HIEROFANT.

Op een geruste reê.
Ik zie van verr' den mond van een behoude haven.

FILOTIMIE.

Behouden, of te gronde en levendig begraven.
Ik toetste u slechts, getroost al wat mij wedervaart.
Wie omziet en nog vreest, is zulk eene eer niet waard.
Een Hemel hier op aarde, een Godheid verre ons leven
Opwegen; maar al wat ik naar mijn oog besteven,
Bezeilt mijn moed, die zwicht voor wederspoed noch last,
Noch dreigementen van Jupijn, noch Theofrast.
Dees wereld valt te klein; men sta naar hooger perken.
Nu middelen beraamd, om 't opzet uit te werken.
Salmoneus moet er aan, ook tegens wil en zin,
Hij, aangebeên als God, en ik als een Godin.

SALMONEUS, FILOTIMIE.

SALMONEUS.

Men draaft en woelt vergeefs. Geen middel van verdragen,
Nu Theofrast zoo los heeft in den wind geslagen,
Wat Bazilides ried en t' zamenhalen kost;
D' Aartspriester, onverwrikt, als een metalen post,
Door gunst noch ongunst van zijn opzet is te brengen.
Wij moeten voor een poos wat dulden en gehengen,

En stellen 't nachtfeest nit, tot op een zachter luim.
Schoon Bazilides dringt, om al dit tempelschuim
Te vagen uit mijn Rijk, en moedig voort te varen.
Een verreziende heer weet zijn gezag te sparen,
Gebruikt het op zijn tijd, en waagt het zonder nood
Zoo licht niet; neen, gewis. Één tegenstand, één stoot
Helpt al 't gezag in d'asch. De Majesteit is teder;
Zij lijdt geen schimp; stort ze eens in d'asch, wie breogt ze
Tot haren ouden glans, zoo luisterschoon[1] als ooit? (weder
Dat kon Athene zelf met al zijn Wijzen nooit.
Het Koninklijk gezag wast op, als heilige eiken,
Die hoeven[2] jaren om hun hoogte te bereiken;
Dies laat ons 't zekere om 't onzekere eergenot
Niet wagen zonder kaos. Mevrouw! dit is het slot;
En hierop afgetreên, eer wij dit paard berijden,
Eer 't schichtig wordt, en ons de breidel koom' t' ontglijden,

FILOTIMIE.

Een schoone wijsheid! waar heeft die zoo lang gescholid?
Het eene beeld staat hier in 't kerkportaal en pruilt;
Het andere op de brug. De paarden voor den wagen
Staan reede, om in triomf uw Godheid om te dragen.
De Priesters, 't offervee, zoo groot een toestel wacht
En rekhalst, van verdriet, om met den middernacht,
Den Melkweg laags (zoo heet die straat met starre en wol-
Van wederzij bekleed), in 't oog van alle volken, (ken
U eindelijk te zien braveeren, en 't besluit
Van al dien toestel komt ten leste op uitstel nit.
Is dat de Majesteit verzekren en bewaren?
't Gebergte zweet van last, in arbeid om te baren,
En na dien arbeid komt een veldmuis voor den dag.
Dat heet voorzichtigheid en 't Koninklijk gezag
Verzekeren! 't Gaat wel. Waar blijven d'offervieren?
Brengt wyrookvaten, fluks! men slachte honderd stieren,
Ter eere van den God, die dns den bliksem voert.
O, liever duizendwerf dees koorde nooit geroerd,
Dan zich en zijnen stam in zoo veel smaads gedompeld,
Indien dit hapren blijf, wij worden overrompeld
Van rampen, zonder einde, en plotsliag met een slag
Getroffen, dat men nooit om opstaan denken mag.

SALMONEUS.

Mevrouw! gij kunt hieraan mijn oprecht hart bespeuren,
En hoe ik u in top der Godheid zocht te beuren,
Te heffen aan mijn zijde, indien 't gelukken woû.
Nu 't weiflende geluk der wereld, luttel trouw,
Ons aanziet met den nek, en komt dit spel te hindren
Door tegenspartlen, raadt ons 't voorspook zeil te mindren,
Te strijken, geenen storm te loopen in den mond.
Dat 's veiliger, dan 't schip te jagen in den grond,
En, tegens wind en stroom, door al die blinde rotsen
Het uiterste gevaar te tergen en te trotsen.
Vergeef het uwen heer, dat hij uw leven bergt,
En eer, en staat, en kroon.

FILOTIMIE.

Gij bergt ze niet, maar tergt
Een grondeloozen poel, vol Helsche razernijen,
Brengt teffens mij en u en duizenden in lijen.

SALMONEUS.

Uw oordeel en het mijn staan tegens een gekant.
Wanneer ons glorie zit, gelijk een schip, gestrand,
Dan zal het blijken wie best oordeelt van ons beide,
Helaas! maar al te spade. Ik waakte, en overleide
Te nacht het heele stuk, terwijl 't gestarreat dook,
Tot dat de Slaapgod kwam, en bei mijne oogen look.
De droomen volgden hem, die zijne vleugels spreidde
En om mijn ooren sloot. Ik droomde, en zat en schreide
Op 't achterschip alleen, als 't voorschip, schier te grond
Geslingerd, hulp noch troost aan stuur noch stuurman vond,
Waar na een Noordsche bui met kracht haar vinnen roerde,
De hulk aan lager wal door klip en steenrots voerde;
Toen stiet ze op eene plaat, die stroom en baren stuit.
De golven gingen hol, en 't zag er bijster uit.

FILOTIMIE.

Dit voorspook, hoop ik, zal in ijdelheid verdwijnen,

SALMONEUS.

Elenden naken, eer de zon beginn' te schijnen.
Mijn geest getuigt geen heil; het onheil is nabij.

FILOTIMIE.

Laat varen uwen droom!

SALMONEUS.

Wat eischt Mevrouw van mij?

FILOTIMIE.

Dat gij dees Godstriomf uitvoeren wilt met orden;
Beveel de zaak aan ons; laat ons hiermeê geworden!

SALMONEUS.

Wat raad om Theofrast te zetten naar uw hand?
Noch Bazilides, noch de kloeke Hierofant,
Noch mijn gezag heeft hem het alderminst bewogen.

FILOTIMIE.

Wie niet gewillig buigt, wordt met geweld gebogen.

SALMONEUS.

En buigt hij niet?

FILOTIMIE.

Zoo gaat de handel echter voort.
Men klamp' dien Amiraal met al ons macht aan boord.
Laat kraken al wat kan; men zal hem zien verstommen,
Ons tegenwoordigheid aan uwe zijde brommen.
Bezat de stoutheid ooit des werelds derde deel,
Wij laten zijnen God den Hemel niet geheel.

SALMONEUS.

Ik ben het stuk getroost.

FILOTIMIE.

Welaan, om tijd te winnen.
Is 't meer dan tijd, dat wij dit heerlijk stuk beginnen,
En 's Rijks geheimraad eerst verspreken in het hof,
Om met een majesteit op d' aangevange stof
Te werken, en uw beeld, gestuit voor dezen drempel,
Gewillig of door dwang te voeren in den tempel;
Dan, na een dans van eere op Gods veld, met de pracht
Der Goden voortgetreên, daar d' offerande u wacht!

REI, THEOFRASTUS.

REI.

Wij treden naar het Hof, en bleven nutter buiten.

THEOFRASTUS.

Gaaf Jupiter, dat wij dien Afgod mochten stuiten!
Het waar een parel aan de kroon van 't Priesterdom.

REI.

De Koningin, te trotsch, te moedig, ziet niet om
Naar God noch Priesterschap, om Juno's rol te spelen.

THEOFRASTUS.

En zou men luisteren naar 't Hof en zijn bevelen?
Zou een verwaande vrouw haar wetten in de kerk
Bekrachtigen? Waarom verscheurren wij dit zwerk,
Dees hemelschilderij en wolken niet aan sleters?

REI.

Verschoon het dezen nacht, men hope dan wat beters.
Wat deert ons spinnewebbe en kraak tooneeltapijt
Van dezen Jupiter, die met den Hemel strijdt,
Zijn Juno te geval? Hoe laat hij zich misleyen!
Men mocht zijn dolheid eer beklagen en beschreyen,
Dan lasteren. Wanneer een vrouw de Kerk regeert,
Dan draait de wereld om, dan staat haar hoofd verkeerd.

THEOFRASTUS.

De vrouwen midlerwijl beschikken groote zaken.
Zij spoken door de lucht, gelijk Medea's draken.

REI.

Een heer hoû best[1] de hand aan 't roer van zijnen staat.

---

[1]blinkend schoon. – [2]behoeven, vereischen.

[1]Voor: doet best te houden.

THEOFRASTUS.
Bij wijlen heeft de man den naam, Mevrouw de daad.
REI.
Zoo gaat het hier; zoo raakt het heele Rijk op hollen.
THEOFRASTUS.
Dees donderkloot mocht hun wel voor de scheenen rollen.
REI.
Kan Hierofant dien storm, dat onweêr niet voorzien?
THEOFRASTUS.
Bij wisseling van Staat, zal hij de Kerk gebiên.
REI.
Dit wulp de Kerk gebiên? Hij mocht zich billijk schamen.
THEOFRASTUS.
De wulpen weten minst, wat zeden hun betamen.
REI.
Zij willen, dat men hen gelijk orakels hoor'.
THEOFRASTUS.
Zij vangen simpelen, en hangen ze op bij 't oor[1].
REI.
Noch vindt men deftigen, die voor die wulpschheid duiken.
THEOFRASTUS.
In schijn. Zij weten loos hun wulpschheid te gebruiken.
REI.
Misbruiken, zeît[2] gij liefst, als in een mommerij.
THEOFRASTUS.
Gebruik of misbruik, 't Hof zoekt zijn fortuin hierbij.
REI.
Oprechten worden dus aan lager wal geschoven.
THEOFRASTUS.
Wie met dees grijns niet speelt, raakt kommerlijk te boven.
REI.
Het Hof ziet uit, om u te tronen[3] door genot.
THEOFRASTUS.
Wij wislen Gods altaar om geenen aardschen God.
REI.
D' Aartspriester sta maar vast, wij zullen niet bezwijken.
THEOFRASTUS.
Voor 't outer van Jupijn, en zonder ommekijken.
REI.
Met wat bewijzen zal het Hof dit spel bekleên?
THEOFRASTUS.
Met vonden zonder grond.
REI.
Die zakken ginder heen.
THEOFRASTUS.
Een reden, lang erkaauwd[4], bevestigd door de tijden,
Die op elkandre slaan, en die de proef kan lijden,
Behoudt haar waarde, als munt van 't louterste metaal,
Outziet noch vier, noch toets, noch klank, gewicht, noch (schaal;
Dat zult gij hooren, nu ik, God Jupijn ter eere,
Dien valschen God ten schimp, ons zaak voor 't Hof verwere.
Daar treedt het gansche Hof ons tegen. Houdt u vast
Aan God en zijn altaar; de Godsdienst lijdt geen last,
Al ramden ze met kracht ons Godgewijde muren.
REI.
Wij zullen hun geweld door lijden best verduren.

SALMONEUS, THEOFRASTUS, FILOTIMIE, HIEROFANT, REI.

SALMONEUS.
Eerwaardste vader! hoe? Wat drift, wat onbescheid
Is dit? Zal 't Priesterdom Salmoneus' majesteit
In 't licht staan? Kan men u met reden niet bewegen?
Gij staat alleen geen Vorst, maar God op aarde tegen.
Een wijze hoedt zich wel, dat hij geen Godheid steurt.
THEOFRASTUS.
Zoo wordt onnoozelheid[5], die nergens in verbeurt[6],
Beschuldigd, zonder blijk en merk van schuld te noemen.

[1]Versta: weten onnoozelen te helezen. — [2]Voor zeidet. — [3]lokken, meêslepen. — [4]over en weder bekeken. — [5]onschuld. — [6]misdoet.

FILOTIMIE.
Een onbeschaamde durf zijn schande nog verbloemen.
THEOFRASTUS.
Verbloemen? Niemand wijst ons schande of misdaad aan.
HIEROFANT.
Ziet gij 't geheiligd beeld niet voor den tempel staan?
THEOFRASTUS.
Zoo 't beeld een misdaad heet, ik heb het niet gehouwen.
SALMONEUS.
Gij keert het uit de kerk.
THEOFRASTUS.
Men mag geen Godsgebouwen
Ontwijden door een beeld, dat Jupiter ontwijdt,
Een Godheid, aan wiens eer gij zelf verbonden zijt;
Dies wacht u, zijn altaar en tempel te bestormen.
HIEROFANT.
De minste Koning giet een God in zulke vormen,
Daar zijne zinlijkheên op speln[1]. Is 't niet waar?
Scheep over naar den Nijl: de schrandre Egyptenaar
Schept Goden, zonder eind, uit zijn gedroomde vonden,
Bidt koei en kalvers aan, en krokodil en honden,
Griffoen en gans en haan, ook zelf ajuin en look,
Gediend door offervee en geur en offersmook.
Dat leert hem Zonnestad, in zijn befaamde scholen,
Aan Isis' Priesterdom van overouds bevolen.
THEOFRASTUS.
Wij keeren ons geensins aan Ongriek nochte Nijl.
Het wijze Grieken volgt en houdt den ouden stijl,
Door Cekrops ingevoerd t' Athene, en streng geboden.
Hij leerde ons eerst Jupijn, den Koning aller Goden
En menschen te gelijk, aanbidden; vee, en stier,
Brandoffer, wyrookgeur, en zuiver offervier
Opdragen, en dien God in marmerbeelden eeren,
Wie dezen Godsdienst nu in Elis om wil keeren,
En 't beeld van Koningen op 't heilig outer plant,
't Gebruik der ouderen, getrouw van hand tot hand
Hun kindren toegereikt, verandert in de steden,
Wordt geensins ingevolgd met d' allergrootste reden.
Wat wijs en wet een Vorst in zijne Rijken zet,
D' aloudste Godsdienst is en blijft de hoogste wet,
En hierom keeren wij dien nieuwen Afgod buiten.
FILOTIMIE.
Laat Cekrops' Heiligheên in zijne kerken sluiten,
En buiten keeren, wat hij raadzaam vindt of niet;
Salmoneus is een God en Heer in zijn gebied.
De landzaat houd zich stil; men vindt en stelt geen wetten.
Wie dit mishaagt vertrekk', men zal 't hem niet beletten,
Naar Cekrops' stad, en zoek alleen bij Cekrops prijs!
THEOFRASTUS.
Geweldig heerschen, en met dwang, is geen bewijs
Van wettigheid in 't stuk van Godsdienst en Gods kerken,
Bij duizend duizenden gezaaid op 't aardrijk, werken
Van menschenhanden niet, maar Goden opgehouwd.
D' almachtige Jupijn heeft ons zijn dienst betrouwd,
Met dit beding van trouw voor Gods altaar te waken.
Dit wettige beroep verbiedt dien dienst te staken,
Verbiedt een sterflijk mensch t' aanbidden voor een God.
HIEROFANT.
Eert Hercles' Priesterdom dan, tegens 't hoog gebod
Van Jupiter, zijn zoon gewonnen bij Alkmene?
Waar is de wijsheid nu van Cekrops en Athene?
Was Hercules geen mensch met sterflijkheid bekleed,
Toen dat venijnig hemd, zoo schrikkelijk en wreed,
Hem naar het lijkvier dreef, daar hij tot asch verteerde?
Wat plaats leed opspraak, die dien Held met offer eerde?
De zoon van Actor slacht den allereersten stier,
Ter eere van dien God. De krans van popelier
Bekranst zijn Priesterdom, Thebaner en Arkader,
Tyrinthe, Tybur, ende Gades[2] dezen vader

[1]Versta: zijn zin op gesteld is. — [2]Cadix.

Gezangen zingen. Hem ontbreekt noch kerk noch feest.
Nu loochen, dat hij is een sterflijk mensch geweest.
Zijn daden dienen u tot onschuld noch verschooning,
Te min dewijl hij nooit een Rijk beheerschte als Koning.

THEOFRASTUS.

Alcides heeft men eerst geofferd na zijn dood,
En, als een God, gevierd.

HIEROFANT.

Dat onderscheid is groot,
Het scheelt den lesten snik en doodsnik tusschen beiden,
Dat kan hier Godendom en menschdom onderscheiden.

THEOFRASTUS.

Ons Godgeleerdheid leert ons klaar, hoe veel dit scheelt,
Als zij de Godheid in drie ordens heeft gedeeld,
Het hoogste Wezen stelde in d' eerste hemelsche orden,
Het tweede in zielen, die van menschen Goden worden,
Geheiligd om hun deugd, hoedanig Hercles was;
Het derde in Deugd en Eer. Hoe komt nu dit te pas,
Dat wij altaar en kerk en beeld en offer schenken
Aan sterfelijken ('t is een gruwel om te denken),
Al waren 't Koningen? Hier hapert uw bewijs.
Keer om dit speeltooneel! gij haalt noch eer noch prijs
Bij mannen van verstand, bij geenerhande volken,
Met schilderhemelen, gemaalde lucht en wolken,
En starren zonder vier; men voer' dit beeld in 't Hof.
Wie glimpig[1] mommen wil, die momme niet zoo grof.

FILOTIMIE.

Werd niemand bij zijn tijd een Godheid toegeschreven,
Salmoneus zal dan eerst naar dezen pallem streven.

THEOFRASTUS.

Mevrouw! al waren wij den Koning onderdaan,
Dees tempelschennis kan niet ongestraft vergaan,
Geen Goden lieten ooit zich ongestraft beschimpen.
Verbloemen baat hier niet, noch verf, noch schijn, noch glim-
Geen grooter schennis dan die God zijn eer ontsteelt, (pen,
Hetzij door offersmaad of een onheilig beeld.
Wie zich wil spiegelen, geen spiegels hem ontbreken.
De nacht verloopt te snel, om breed hier af te spreken.
Waar bleef de Reuzerot, die, staande naar den stoel
Des Dondergods, zoo diep in Pluto's jammerpoel
In eeuwigheid verzonk, van boven neêrgeklonken?
Prometheus, die de zon haar levendige vonken
En stralen steelt, om 't beeld t' ontvonken, strekt helaas!
Geketend aan zijn rots, den Arend tot een aas.
Geen Flegias vergeefs Apollo's tempel blaakte.
Geen Pentheus Bacchus' feest vergeefs beschimpte en laakte,
Noch Glaukus Venus; dees, verbeten en gesleurd
Van 't paard, en d' ander door zijn moeders hand verscheurd.
De bijl, die Ceres' woud vermeten aan dorst randen,
Zag, hoe haar heer zijn spier most knagen met de tanden,
Uit dollen honger. Och! indien hier raden geldt,
Och, schen uw handen aan geen tempels, door geweld!

HIEROFANT.

Zoo wordt een lichte pluim, een rook, een damp verblazen.
Hij poogt den Koning dus met dreigen te verbazen,
Vergeefs; wij troosten ons deze ijdele ongenâ.

THEOFRASTUS.

Verleider van ons Hof! de felle donder sla
Uw boosheid, het bederf, de pest der vrome heeren.

HIEROFANT.

De vloeken zijn gewoon in hunnen hoek te keeren,
Van waar ze kwamen.

THEOFRASTUS.

Wacht, de Vloeken zijn niet wijd.

SALMONEUS.

Krakeelen vordert niet. Men stake dezen strijd.

THEOFRASTUS.

Indien het u behaag', men stell' den strijd ter zijden.
Niet een der Priesteren zal 's Konings beeld ontwijden;
Het ruste dezen nacht alleen voor 's tempels poort.
De Koning vaar' terwijl met dees triomffeest voort,
Getroost hij zich den slag van boven te verwachten;
Wij zullen midlerwijl ons Godheid offer slachten,
En wyrooken. Zij zal gewis dien hoon en smaad
Hasst wreken aan dit hoofd, een stokebrand van 't kwaad! —

HIEROFANT.

Aan mij? De donder kan mij hinderen noch deeren;
Maar moogt gij in dit beeld des Konings wil onteeren,
En Koninklijk gezag, zoo blijkt het al te wis,
Waartoe de mogendheid des Rijks vervallen is.

FILOTIMIE.

Dan waar de grond geleid tot wederspannigheden.

THEOFRASTUS.

Ziet toe, gij haalt den vloek van alle Grieksche steden
En alle Ongrieken u te schendig op den hals;
Zoo staan d' orakels stom; de wichlerij is valsch.
Waartoe Jupijn gediend in honderd duizend kerken?
Waartoe zijn beeld, de kroon van zeven wonderwerken,
Zoo heerlijk opgerecht? Waartoe 't Olympisch feest
Van Hercles ingevoerd, daar zich vernuft en geest
En pracht van Koningen en Vorsten vinden laten,
Als Pize en Elis, elk om 't vijfde jaar, heur straten[1]
Van toeloop zien gepropt, en woelen naar heur wensch?
Nu wijdt deze eer eens toe een krank, een sterflijk mensch,
En ziet, wat opspraak, wat al laster dit zal dragen[2]!

HIEROFANT.

Zoo dit Salmoneus en zijn Juno kan behagen,
Wij keeren ons aan 's volks oploopendheid noch haat.

FILOTIMIE.

In 't minste niet.

THEOFRASTUS.

Jupijn, hoe wordt uw eer versmaad!

FILOTIMIE. (men

Hier geldt geen weigeren. Als 't Hof het volk moet schro-
En naar den mond zien, dan is 't verr' genoeg gekomen.

SALMONEUS.

Zoo doet het. Zet dit beeld op 't outer; haast u, voort!

THEOFRASTUS.

Gij opent uw bederf in eeuwigheid de poort,
Waardoor Gods plagen vast van alsins innetrekken.

FILOTIMIE.

Trouwanten, bij der hand!

THEOFRASTUS.

Geen water kan de vlekken
Van tempelschenderij afwasschen, geene zee
U zuiveren. Helaas! o wee, o wee, o wee!
Stijg op, o Rei! bezet den Godgewijden drempel!

FILOTIMIE.

Trouwanten, rept u! voert dit Godsbeeld in den tempel!

THEOFRASTUS.

Om Gods wil, Koningin! hoû stil, verhaast[4] u niet,
In tegenwoordigheid van 't oog, dat alles ziet,
Van 't oor, dat alles hoort en zonder aanzien oordeelt;
Ten minste spiegelt u, bij tijds, aan 't eeuwig voorbeeld
Van Niobe, de trotsche en stoute Koningin,
Die niet ontzag, verwaand en met een dollen zin,
Latona's offerfeest t' ontwijden en te storen,
Op 't spoor van Tantalus, haar vader, die den tooren
Der Goden had getergd, met hun geheimenis
Te brengen aan den dag, waarom hij eeuwig is
Ter Helsche straff' gedoemd. Latone, aldus ontsteken,
Beweegt Diane en God Apollo, met haar smeeken,
Te straffen 's moeders hoon, van Niobe geleên,
Wiens kinders niet zoo haast vergaderen bij een
Voor Thebe, om in het perk hun paarden te berijden,
Of 't hagelt pijlen uit de lucht, van alle zijden.
De trotsche Niobe, half dood, aanschouwt dees plaag,
Beznurd in al haar bloed, een droeve nederlaag!

[1]bedriegelijk, met schijn van waarheid.

[1]wegen. — [2]baren. — [3]alle kant. — [4]overhaast.

Een dochter wenscht ze alleen, in 't midden van het treuren,
Te hergen in haar schoot, maar 't mag haar niet gebeuren;
En zij, die flus, verwaand, de Godheid tergt zoo trotsch,
Besterft zoo kil als ijs, veranderd in een rots,
En leert u, wat het is zich tegens God te kanten!

SALMONEUS.

Nu, Bazilides! voort; vaart voort, gij hoftrouwanten!

REI.

Jupijn! aanschouwt ge dit? Aanschouw, wie U onteert!
Geweld, geweld! Gods kerk wordt schendig geschofferd.

THEOFRASTUS.

Godvruchte Priesters! rust; treedt hinnen, om, in 't midden
Der zwarigheên, te koor, den Dondergod te hidden,
Dat Hij Zijn Heiligdom beschutte in dit gevaar.

HIEROFANT.

Het stuk is uitgevoerd, het Godsbeeld op 't altaar.

SALMONEUS.

Nu 't hoogtijd met triomfe en dansen en gezangen,
Ter eere van ons Rijk en Godheid, aangevangen.
Laat volstaan al wat kan[1]. Mijn Ganymedes, fier
Op uw dischschenkersdom! en gij, o kamenier
Van Juno, Iris! brengt ons nu de Godsgewaden.
Mij past die mantel, rijk van licht, en overladen
Van starren. Reik Mevrouw den mantel van aznur.
Alreê verandren wij van wezen. De natuur
Der sterflijkheid begint de Godheid aan te nemen,
De leest der menschheid naar de onsterflijkheid te zwemen.
Nu heeft de Godheid haar voltooisel en beslag.
Wij zien de wereld aan uit eenen andren dag,
En uit een ander oog. De velden en waranden,
Gehergte en zee en stroom staan reede, om offeranden
T' ontsteken op 't altaar. Mijn bedgenoote, aanvaard
Dien schepter u alleen, u past die pauwestaart,
Zoo rijk en dicht hezaaid met Argus' hlinkende oogen[2].
De hemel daalt alreede, en opent zijne bogen.

FILOTIMIE.

Apollo, die het al verlicht met uwen glans,
Verschijn nu op dit feest! verheerlijk onzen dans
En staatsie! Vader Mars, die bloedige oorelogen
Bestiert, verzelschap ons; daal neder uit den hoogen!
Mercuur, die op de pen[3] van hoed en hielen zweeft,
Met uwe slangeroê verdagvaardt al wat leeft
En niet en leeft, verschijn, en help den dans heginnen!
O, dochter van Jupijn, en moeder van het minnen!
Verschijn op deze feest met uwen vluggen zoon.
O strijdhre Pallas! daal om laag uit 's Hemels troon,
Met helm en henkelaar en spere. Dat Diane
Met haren jachtspriet dale in 't schijnen van de mane!

SALMONEUS.

De rei der Goden stijgt uit 's Hemels gouden troon.
Men zweef ze te gemoed. Zij hnigen voor ons kroon,
En eeren ons van verre, als eerste en Opper-goden.
O, Godheên! wellekom, die, reede op ons geboden,
Dit Godsfeest eeren wilt, en elk uit zijnen trans
In[4] onzen hemel daalde, om dezen Godendans
Eendrachtig te bekleên op schuiftrompet, op veêlen,
Schalmeyen, en muziek van goddelijke kelen.
Wij zullen uit den troon van wolken, aan de zij
Van onze gemalin gezeten, beide blij
Bestralen uwen zwier, en letten op de zwaayen
Van dezen dans en trant, waarop de starren draayen.

HIEROFANT.

Genoeg gedanst! uw dans vernoegt de Majesteit
Van onzen Jupiter. De Priesters staan bereid
Met fakklen, offertuig, en geur van wyrookvaten,
U door den Mellekweg en starrelichte straten
Op 't statigst voor te treên, te leiden met de pracht
Van Goôn en hofsleep naar de hrug, daar 't offer wacht
Op d' aankomst van Jupijn.

SALMONEUS.

Mijn Juno! treê naar hinnen,
Verwacht ons in het Hof met deze Feestgodinnen,
Terwijl ons Priesterdom zijn offerschuld betaalt;
Dan met triomfe 't hoofd der Goden ingehaald,
Dan moogt gij en uw sleep ons triomfant ontmoeten.

FILOTIMIE.

Het zal ons lusten, U, zoo groot een God, te groeten.

THEOFRASTUS, REI VAN PRIESTEREN.

THEOFRASTUS

O Priesterlijke Rei!
Hef aan een droef geschrei,
En pas de jammerzangen,
Rontom den tempel heen,
Op uw hedrukte treên
En deerlijke ommegangen.
O wee, o druk, o strijd!
Ons outer is ontwijd.

REI.

Aartsvader! woû Jupijn u sparen,
En uwe grijze haren,
Om oud en stram te lijen
De tempelschenderijen?
Om deze gruwellastren
Te hooren? Dit verbastren
T' aanschouwen voor uwe oogen,
Met nevelen hetogen,
Terwijl uw beenen beven,
De krachten u hegeven?
Wat haten offeranden?
Wat helpt het wyrookhranden?
Wat vorderen geheden?
De tempelplechtigheden
Zijn ijdel en verloren.
Och, liever nooit geboren!
Zoo droegen wij geen kennis
Van dees gevloekte schennis.
De Hemel hlijft gesloten;
Hij hoort geen kerkgenooten.

THEOFRASTUS.

O Priesterlijke Rei,
Vervolg dit nachtgeschrei!
Vervolg uw jammerklachten,
En klaag uw droefheid uit,
Op hoop, of dit geluid
Den Hemel mocht verzachten!
O wee, o druk, o strijd!
Ons outer is ontwijd.

REI.

Aartsvader! och, wat helpt dit kermen,
Daar ons geen Goôn beschermen?
Zij vlieden, die ze haten.
De tempel treurt, verlaten
Van zijne Heiligdommen.
De schennis zit geklommen
In 't hooge koor der koren.
't Orakel heeft geene ooren.
Wij klagen de pilaren,
Gewelf, en doove altaren,
Daar torts, noch eike kransen,
Noch kerkhanket, noch dansen
Den Goden meer hehagen.
Men past op douderslagen,
Noch bliksemvier, noch schichten.
Men hoeft geen kerk te stichten
Den Opperste ten prijze.
't Is uit met d' oude wijze.

---

[1] Zet alle zeilen bij. — [2] Die namelijk, na zijn dood, door Juno aan haar pauw geschonken waren. — [3] wiek, vlerk. — [4] Zoo lees ik voor En, dat mij een drukfeil schijnt.

De Hemel blijft gesloten;
Hij hoort geen kerkgenooten.

THEOFRASTUS.

O Priesterlijke Rei,
Hou aan met nachtgeschrei!
Volhardt al stil, in 't midden
Van 't binnenkoor met mij,
En zet u zij aan zij.
Bestorm de lucht met bidden.
O wee, o druk, o strijd!
Ons outer is ontwijd.

VIJFDE BEDRIJF.

FILOTIMIE, PIZANERS.

FILOTIMIE.

Jupijn Salmoneus nu gekend in zijne waarde
En volle majesteit, door d' offerande op aarde,
Zoo past het Juno mede, aan dit Godinnendom
De heerschappijen van haar koninkrijken om
Te deelen naar den eisch. Getrouwe feestgenooten,
Die nu de rijkste kroon der Godheid ziet gesloten
Om mijn alwaardig hoofd, hoe zonde ik, in dien schijn
Van eere zonder gade[1], u niet gedachtig zijn!
Den grootsten voegt het eerst, gedienstigheên t' erkennen.
Gij, Venus! zult de duif en uwen wagen mennen
In Cyprus, uw gebied, daar elk uw tortsen voelt.
Idalië, Amathunte, en Pafos zal 't gestoelt
Van uwe Godheid zijn; het Priesterdom, met kniven
En rozen om het hoofd, u mensch en zwaan en duiven
Toewijden op 't altaar, ook macht van wyrookgeur;
Uw Godheid wordt gevierd de gansche wereld deur.
Gij zult geslachten door hunne afkomst onderstutten.
Gij, Pallas! zult de steên met spere en schild beschutten,
Waarin Meduza's hoofd van zwarte slangen krielt.
Athene, door geweld noch vijandschap vernield,
Zal u in kerke en koor met blonde olijven eeren,
En onder uw gezag veel eeuwen triomfeeren.
Diane! ontvang te leen bosschagië en wildernis,
En berg en dal en 't Wild, dat u geheiligd is.
Men zal het wufte Wild, met pijl of net gevangen
Of windhond, in uw kerk aan 't boog gewelfslot hangen,
En wijden hart en hinde en zwijn uw Godheid toe.
Maar wie komt ginder, uit zijn adem[2], mat en moê
Geronnen, en verbaasd, het feest der Goden storen?

PIZANERS.

Och, Elis! Elis, och! nu is uw ramp geboren.

FILOTIMIE.

Het zijn Pizaners, hoort; wat jaagt u herwaart aan?

PIZANERS.

Och, Elis! Elis, och! hoe wil dit feest vergaan?
Jupijn beheê de stad en 't Rijk en alle vromen!
De Goden hoeden ons, of 't is hier omgekomen.

FILOTIMIE.

Wie zijt gij, die de vreugd der groote Goden steurt?

PIZANERS.

Wij boodschappen het Hof, wat daatlijk is gebeurd.

FILOTIMIE.

De Godheid triomfeert op haren zegewagen.

PIZANERS.

Salmoneus is, helaas! van God Jupijn verslagen;
De Koning is een lijk; Salmoneus legt er al.

FILOTIMIE.

Wat strooit de Faam niet uit, de boosheid te geval!

PIZANERS.

Wij wachtten bij de sluis[3] of Godsbrug met verlangen,
Daar Elis' borgerij, om hunnen Heer t' ontvangen
Gereed stond, en het volk krioelde en t' zamendrong,
D' een ingetogener, en d' ander los van tong.
Zij duiden vast dit feest ten slimsten, of ten goede,
Daar somtijds muiterij en oproer onder broedde.
Ontzag hield evenwel de menigten in toom.
De midnacht kwam vast aan, en koesterde den schroom
En naarheid; het gestarnte aan 't hoofdpunt stond gestegen,
Wanneer een straatgerucht luidkeels, van alle wegen
En wijken, opstak: „wijkt! ruim baan, de Koning komt!
Hij trekt den Melkweg door!" De meesten staan verstomd
Van angst, en vreezen vast voor onheil onder 't hopen.
Verbaasde wijven voort aan 't schreeuwen, voort aan 't loo-
Ten lange leste komt de sleep en staatsie voort. (pen;
De hofbende is hier d' eerste, om door de Hemelpoort
Te trekken, en zij brait met haren bliksemstandert,
Gevolgd van Hierofant; toen 't hooge Hof, veranderd
In Goden. Ieder voert zijn teeken en zijn dracht.
Salmoneus treedt, gelijk Jupijn, na deze pracht,
Verdooft ze in majesteit en eere en glans en luister;
De bliksem is zijn staf, die schooner straalt bij duister,
En Bazilides volgt op 't koninklijke spoor.
De hoftrouwant bestuwt ze. Een ieder geeft gehoor,
En luistert in de stilte, om op 't gevolg[1] te letten.

FILOTIMIE.

Wij letten op 't gevolg[1].

PIZANERS.

De zilvere trompetten
Verbieven een geluid, dat aan den Hemel klonk,
Zoodra Salmoneus trotsch te wagen steeg, en blonk
Omhoog, gelijk een God, dat duizenden van zielen,
Bij 't heerlijk sluisgewelf voor hem ter aarde vielen.
De Priesters zwaaiden hem, voor 't outer, wyrook toe.
De gansche hofsleep werd geroep noch juichen moê.
De fakkels blonken klaar, en gaven een geflonker
In 't goddelijk gewaad, dat schooner scheen bij donker.
De dertle paarden staan en knabbelen het goud
Van 't knarsende gebit, en brieschen, trotsch en stout
En moedig op dien God, als die zijn Godheid kennen.
Zij trappen van verdriet, om eenmaal voort te rennen.
De nieuwe Goôn bekleên in orden, van weêrzij,
Salmoneus' wagenwacht.

FILOTIMIE.

Dat voegt dien God, en mij.

PIZANERS.

De Koning, bij Jupijn in Majesteit geleken,
Gebiedt ten derdemaal, de feesttrompet te steken.
Men hoort een stem: „valt neêr! valt neêr! aanbidt Jupijn!"
Een ieder knielt in 't stof, de knielaar met een schijn
Van rechte eerbiedigheid. Kornetten[2] en schalmeyen
Bestemmen 't maatgezang van uitgeleze reyen.
De paarden op dien toon[3] aan 't draven op de sluis[4].
Men hoort een knarsende en een klinkende gedruisch,
De paardehoeven op 't metaal, de goude raden,
Met dien vermomden God in zijn triomf geladen,
Vermengen hun gekuars in al dit ongeluid,
De Godheid van Jupijn ziet hem ten oogen uit.
Hij weet, met zijne vuist en gloeyende vingren,
Den bliksem in den drang en 's volks gewoel te slingren,
Dat al de stad verschrikt en siddert om hem heen.
Maar wat gebeurt er fluks? De Godheid komt beneên
Gedonderd uit een wolk, recht aan op 's Konings wagen,
Die schrikt, in zijn triomf gedoodverfd en verslagen.
Zoodra wij God Jupijn op zijnen Arend zien
Verschijnen, vallen wij op 't aanzicht, op ons kniên,
Ter aarde. Daatlijk berst een onvoorziene donder
Vervaarlijk uit de wolke, en treft afgrijslijk onder
De paarden en hun heer, die schiet op zijnen rug
Gezwind ten wagen uit. De paarden, op de brug
Aan 't hollen, rukken voort. De wagen, door dit rukken,
Dit schokken langs de straat, gebroken en in stukken,

[1]weêrgâ. — [2]buiten adem. — [3]Amsterdamsch.

[1]Thans vervolg. — [2]hoornen. — [3]Zoo lees ik voor toom, dat blijkbaar een drukfout is, al is er van paarden sprake. — [4]brug (naar 't Amst. gebruik; zie boven.)

Beroofd van wagenaar[1] en toom, vergeet zijn vaart,
Verstrooit zijn ijzre raân. De paarden, trotsch van aard,
Die vier en vlam en gloed nog straks ten bek uitspogen,
En bliksems schoten uit het blikkreu van hunne oogen,
Aan 't sneuvelen[2], met kracht uit hun gareel gespat.
De Koning geeft de geest, geplet van 't gloeyend rad.

FILOTIMIE.

Och, och! Pizaners, och! waar bleef mijn uitverkoren?

PIZANERS.

Het volk geraakte voort aan 't hollen, heet van tooren.
Apollo, Mars, Mercuur, het nieuwe Godendom,
De hofsleep, elk verhaasd zag naar zijn hielen om,
Geborgen in dien drang, of hallef doodgedrongen,
Gelasterd en gevloekt, van overal besprongen.
De wraak des oploops raude om strijd den dooden aan.
Had Bazilides niet het lijk den onderdaan
Ontrukt, de Koning waar, als Hierofant, gereten,
Verscheurd van lid tot lid, en in den stroom gesmeten;
Hij stilde 't oproer met zijn benden, hier gereed,
En wond het warme lijk in 't pluim aluine[3] kleed,
Dat Etna's gloed verduurt, en liet het, onder 't krijten
Der woelende gemeente, op d' offerstapels smijten.
Toen stak de lijktorts voort den brand in 't hout, gewijd
Voor d'offerstieren; maar de hemel scheurt en splijt,
En schiet den bliksem in de lijkvlamme uit den hoogen.
Wie kent den blksem niet, wiens gloed, van groot vermogen,
De scheê des zwaards verschoont, door 't leder henedringt,
En 't fijnste lemmer, daar de vlam en vonk uit springt,
Tot stof en gruis verteert? De lang getergde Vader[4]
Verslond geraamte, been en zenuw, vleesch en ader;
Zoodat er van het lijk niet anders overschoot
Dan d' asseke, die men ras in eene doodhus[5] sloot.
Door zulk een offer raakte al d' oploop aan 't bedaren.
Zoo liep dees treurrol af. Jupijn wil[6] u bewaren!

FILOTIMIE.

Waar berg ik 't leven nu? Salmoneus! och, mijn Heer!
De hoop is uit met mij; mijn kroon, mijn staat, mijne eer,
Mijn troost in éénen storm al teffens dus verloren!
Och, beter nooit tot staat en majesteit geboren!
Salmoneus! och, ik heb u reukeloos verraân,
Vervoerd, om naar de kroon van Jupiter te staan!
Men wijte mij uw ramp! ik, ik heb u bedorven!
Waar nu in ballingschap de wereld door gezworven?
Hier is geen vrijburg, noch geen toevlucht in der nood.
Helaas, waar berg ik mij? Waar vlucht ik voor de dood?
Het graauw genaakt. Helaas! Wie brocht dien vorst om 't (leven?
Want Jupiter heeft hem dat vier niet toegedreven;
Een koningsmoorder, schuim van 't helsch en nijdig volk,
Heeft ergens, uit de schim van een gemaalde[7] wolk,
Hem met een handgranaat op 't hekkeneel geklonken;
Nu schuift men 't op Jupijn. Waar vinden wij spelonken,
Een kuil, een schuilhol, naar en droef genoeg voor mij?
Maar neen, Salmoneus leeft in volle heerschappij.
Hij roept ons (hoort ge niet?) uit zijnen troon naar boven.
Mijn lief! ik koom, ik koom. Geen wereldlijke hoven
Verkwikken mij omlaag. Mijnheer! ik koom, ik koom.
Waar zijn we? Suffen wij? Is 't waarheid, of een droom?
Wat baat mij nu mijn pracht, de bondel paauwepluimen?
Nu zijt gij Juno niet; gij moet uw Rijken ruimen.
Wat baat mij deze kroon op 't hoofd? Daar legt ze in 't stof!
Men trap ze met den voet; o, Godheid, zonder lof!
Leg af dien mantel, die wil nu geen weduw passen.
De majesteit heeft uit. Zij zijn 't gezag ontwassen.
Men dagvaardt ons ter straffe. O, onderaardsche Goôn!
Waar dwaalt mijn heer? Mijn lief! waarhene nu gevloôn?

[1] voerman. — [2] vallen. — [3] amyanthen, nit onverteerbaar kristaldraad geweven. — [4] van Goden en menschen, Jupiter. — [5] lijkhus. — [6] moge. — [7] geschilderde.

PIZANERS.

Staatjoffers! volgt ze in 't Hof; het gaat haar aan de zinnen,
Die hoeven rust. Gaat voor; wij spoeden ook naar binnen.

BAZILIDES, REI, THEOFRASTUS.

BAZILIDES.

Standvastig Priesterdom! waak op; waar schuilt gij nu?
Waak op, schep moed! Jupijn de vader, handhaaft u.
Hij heeft ter goeder ure uw ongelijk gewroken,
Zijn oud altaar beschut. Geen macht heeft hem onthroken.
Een felle kerkstorm is u over 't hoofd gewaaid.
Eerwaardste vader, hoe is dit tooneel gedraaid!
Dat leert den Dondergod naar zijne altaarkroon steken,
Wiens bliksemschichten gloed noch vier noch kracht ont- (breken.
Ik breng de heilloze asch besloten in dees hus,
Salmoneus' overschot, Salmoneus, die noch flus
Verwaten henetrok, om Jupiter te spelen.

REI.

Groot, groot is Jupiter!

THEOFRASTUS.

Hij handhaaft zijn bevelen,
Orakels, offereer, en tempels, hoog gebouwd.
Hij eert het Priesterdom, dat hem in eere houdt;
Hij eert zijn Priesterdom en kerken en altaren.
Dat leert het wereldsch hof zijn staat en ampt bewaren.
Nu blijkt het, wat er van dees Godheid overschiet:
Die God braveerde is nu een hand vol stof, een niet!

BAZILIDES.

Waar nu met deze hus, dit doodvat, best gebleven?

THEOFRASTUS.

Wie God onteert, verdient geen eere na dit leven.
Koom herwaart, Diodoor! aanvaardt dien offervloek,
Die godlooze asch, en stop ze in een vergeten hoek
Bij 't Noorder kerkpoortaal, en aan de slinke zijde
Van 't kerkhof. Dat dees hus den tempel niet ontwijde;
Bestulp ze met een zerk. Wie Jupiter veracht,
Verdient geene eer bij God, noch 't priesterlijk geslacht.
De godelooze ziel, ten lichame uitgedrongen,
Met éénen sprong zoo diep in 's Afgronds pool gesprongen,
En voor den rechterstoel van Radamanth gedaagd,
Deist t' elkens achterwaart, terwijl Megeer haar jaagt
Ter vierschaar met de zweep, om haastig te verdwijnen,
Op 't jammerlijk geluid van honderd duizend pijnen,
Geknars en ketenklank. De dolle Reuzerot
Verwacht met smert de komst van dien verdoemden God.

BAZILIDES.

Wat wil dat hofgeschrei, dat bonzen, en dat kraken?
Hoe spreidt die nare galm zich over alle daken!

PIZANERS, THEOFRASTUS, BAZILIDES.

PIZANERS.

Och, Theofrastus! och, om Jupiter, om God!
Och, berg dit Rijkseieraad! Het Hof, het Godenslot
Wordt door het hofgezin van zijnen schat geplonderd.
't Gezag heeft uit; de Vorst, het hoofd, is dood gedonderd,
De Koningin geworgd aan eenen gouden strik.

THEOFRASTUS.

Hoe lang Jupijn vertoeft, een eenige oogenblik
Betaalt de schennissen en tempelschenderijen.
Dat leert, den Godsdienst en Gods Heiligdom ontwijen!
Hoe kwam de Koningin aan dit rampzalig end?

PIZANERS.

Zij had den rouw beklaagd, en hare schuld bekend
Voor Jupiter, en sloeg, van druk en schrik, aan 't razen.
Men leit ze, in 't Hof, of rust en stilte haar genazen
In 't eenzaam kabinet, op eene ledekant,
En vindt ze fluks geworgd, gestikt aan dezen band.
Geen geur, noch artsenij, noch kruid herbaarde 't leven.
Op deze mare schijnt het gansche Hof te beven,
Te dreunen van 't gekerm. Het troostloos Hofgezin
Vliegt, razende en verhaasd, de zalen uit en in,

Niet anders, of de stad en 't Hof, in rouw gedompeld,
En van erfvijanden verweldigd, overrompeld,
In brand stond, en de vlam, door alle straten ras
Geslagen, noch van God noch mensch te blusschen was.
Wat kon er tegen staan? Daar was gezag noch orden.
Elk volgde zijnen lust en moedwil, die hen porden.
Een ieder vlamt op roof, en rooft en grijpt en vat.
Kleinodie, kostlijkheid, juweel, gesteente, en schat
Wordt buit verklaard. Men valt aan 't plonderen, aan 't
Men ramt de kamers op. De sloten springen open. (stroopen.
Wij bergen nauwlijks nog den schepter en de kroon,
En 't Koninklijk gewaad.

THEOFRASTUS.

Dat u Jupijn beloon'
Voor dien getrouwen dienst! Men moet hier orden stellen,
Of Hof en tempel valt ten roof voor 's Rijks rebellen.
Heer Bazilides! neem de kroon aan, en het Rijk.

BAZILIDES.

Genade, Aartspriester! och, verschoon me; met wat blijk
Of glimp van wettigheid kan ik de kroon aanvaarden?
Hoewel de Koningen van hunnen stam veraarden,
Nog mag geen onderdaan zich zetten in dien Staat
Door onderkruipingen of reukeloozen raad;
Men dient den breeden Raad en 't volk hierop te hooren.
Ik heb den Koning en het Rijk mijn trouw gezworen,
Mij, met gestaafden[1] eed, verbonden aan den staf[2]
Van Elis, die dit volk veel eeuwen wetten gaf.
Ik vlam op kroon noch troon, maar wensche, met mijne ar-
Gelijk een vrijen Staat, d' Eliders te beschermen. (men,
Dat voegt een Oppervoogd des volks, en op dien voet
Vernoeg ik allerbest de drift van mijn gemoed. (ven:
Men stell' den Staat voortaan aan 't Keurrecht, niet aan er-
Dewijl de Deugd verhuist, en dikwijl bij 't versterven,
Tot onheil van 't gemeen, veranderingen baart.
Zoo wordt het weesdom van dees heerschappij bewaard.

THEOFRASTUS. (ning?

Gij spreekt godvruchtig; maar wat vordert[3] uw verschoo-
Dees landaard eischt een hoofd, een opperhoofd, een Koning.

BAZILIDES.

Een eenig hoofd vervalt te licht tot dwinglandij.

THEOFRASTUS.

Bij 't Koningsdom geldt eer.

BAZILIDES.

Een rechte slavernij.
Het Recht des volks wordt best bewaard bij vele mannen.

THEOFRASTUS.

Als die veraarden, dan gebieden veel tyrannen
In plaats van een.

BAZILIDES.

Is d' een of d' ander luttel vroom,
Zoo houdt de menigte den boosten bij den toom.

THEOFRASTUS.

En als de menigte gesplitst zit door krakeelen?

BAZILIDES.

Dan zit de Staat gescheurd.

THEOFRASTUS.

Wie kan die scheuring heelen?

BAZILIDES.

De reden, en de tijd.

THEOFRASTUS.

Terwijl vervalt de Staat
Van kwaad tot erger, en tot een onheelbaar kwaad.

BAZILIDES.

Dan vindt de krankheid zelf eene uitkomst in d' elende.

---

[1]gesproken; zie vroeger. — [2]schepter. — [3]helpt.

THEOFRASTUS.

Dan zieltoogt al de Staat, en d' arts verwacht het ende.
Is dees een opperhoofd, zoo schaft hij tijdig raad
En middel.

BAZILIDES.

Is 't een hoofd, dat zijne kunst verstaat;
Maar dwaalt dit eene hoofd, zoo dwalen al de leden.
Een eenig voorbeeld is 't bederf van tucht en zeden,
Of d' opgang van de deugd. Men vrage ervarenheid;
Zij geeft van hand tot hand het zekerste bescheid.

THEOFRASTUS.

Dat Monarchiën verr' den vrijen Staat verduren.

BAZILIDES.

Men gunne mij wat tijds, ten minste weinige uren.
Eerwaardste vader! kan 't uw Heiligheid verstaan,
Ik zal met mijn gemoed hierop te rade gaan.

THEOFRASTUS.

De hooge nood eischt spoed, verbiedt dit uit te zetten.
Wanneer 't de nood vereischt, dan zwijgen stijl en wetten.
Zoo gij dit weigert, nu dees storm van oproer brult,
En 't Rijk versliuden wil, wordt u alleen de schuld
Van 't algemeen bederf met reden toegeschreven.
De kerkpilaar zal dees verkiezing steunsel geven,
En stutten uwen stoel in aanstoot en gevaar.

BAZILIDES.

Eerwaardste vader, och! dit pak valt veel te zwaar
Voor mijnen zwakken hals: nochtans, op uw behagen,
Ontzeg ik niet dien last, tot heil des lands, te dragen.

THEOFRASTUS.

Zoo zweer dan heiliglijk den Godsdienst en Jupijn!

BAZILIDES.

Wij zweren, Gode en u en 't Rijk getrouw te zijn.

THEOFRASTUS.

Godvruchte Held en hoofd der hoffelijke benden[1]!
Trek aan dit rijksgewaad, en vlij het om uw lenden.
Het Rijk is zonder oor[2]; het kent geen trouwer vriend:
Gij hebt Jupijn oprecht, Gods volk getrouw gediend.
Nu kniel; aanvaard dien staf, en handhaaf Elis wetten.
Ontvang dees kroon op 't hoofd, en wacht u, haar te smetten
Door Ongodvruchtigheid of wreede dwinglandij.

REI.

Leef lang, heer Koning! Heil met uwe heerschappij!

THEOFRASTUS.

Hoe kan Jupijn den staat der trotschen ommekeeren!
Hij eert oodmoedigen, die zijne Godheid eeren.
Wat is Salmoneus nu? Een bus[3], een handvol stof,
Filotimie een lijk, een stank van stad en hof.
Heer Bazilides wordt op 's Konings troon geheven.
De Godsdienst triomfeert, wanneer de boozen sneven.

VERTOONINGEN[4] IN SALMONEUS.

I.

Salmoneus-Jupiter, gevolgd van Godendommen,
Treedt, aangeprikkeld van de Staatzucht, naar de brug,
Daar Elis uitziet om dien God te wellekommen.
Wie steiler klimt dan 't past, kan naauwelijks terug.

II.

Het priesterdom en 't volk, op 't klinken der trompetten,
Aanbidden, offeren een sterfelijke macht,
Die met den bliksem dreigt weêrspannigen te pletten.
Zoo staat een taaye boog gespannen uit zijn kracht.

---

[1]Voor b. van 't Hof. — [2]erfgenaam; 't Fransche hoir. — [3]lijkbus. — [4]Zoogenoemde stomme tooneelen, waarbij de gemelde hemel werd aangewend.

III.

Hier legt Salmoneus met zijn Hierofant getroffen,
En in zijn wagenpraal geknakt, gebrand, geschend.
Aldus verleert de wraak van boven 't ijdel stoffen;
Wie wijs is, hoû zich laag, en in zijn element.

AAN DE JONKVROUW
MARGARETA VAN RIJN,
KUNSTIG AFGEBEELD DOOR FILIPS DE KONING.

Gratior et pulchro veniens in corpore virtus[1].

Wat zien we hier? Is 't verf en schijn,
Of wezen? O, gij overschoone!
Men krone u billijk met de krone
Der schoonheid, paarle van den Rijn.
Kwam 's levens torts aan glans t' ontbreken,
Aan vier en vlam en Hemelsch licht,
De zon zon aan uw schoon gezicht
En oogen zien haar torts t' ontsteken,
Aan die turkozen. Men beloof
Zich niet, verwaand, dat vier te malen;
Bij zulke levendige stralen
Is d' allercêlste verf te doof.
De versche bloemen op de wangen,
De zwier van 't blonde haar, de mond,
Een opgeloken morgenstond,
De harten prikken met verlangen.
Dat poezlig en gezield albast
Des blanken boezems, o, dat sopje
Van schapestremsel! lekker kropje!
Gij noodt een Engel zelf te gast.
Doch schoonheid, zonder pit van zeden,
Waar slechts een bloote schors; nu zweeft
Een geest hier in, die leven geeft
Aan die volschapenheid der leden.
Wie plukt dees roos? Wie trouwt dit pand?
Wie anders als een konings hand?

Op de Afbeeldinge
DER HOOGEDELE MEJOFFER
MARIA VAN OUTSHOREN[2],
DOOR FILIPS DE KONING.

Surgens Aurora[3].

Zoo lelieblank verrijst, met heldre morgenstralen,
Opluikende Marie, in 't scheiden van den nacht,
T' Oudshoren uit den droom, op zang van nachtegalen
En leeuwrik, daar in 't groen de zangrei[4] haar verwacht.
De jonge ridders, die in haag en lanen duiken,
Aanschouwen ze met lust, en vragen onderling,
Wie dees geslote roos ter goeder tijd zal pluiken,
Wie zulk een blanke hand vereeren met den ring?
Zij wenschen, lijf om lijf, in 't veld een kans te wagen
Om zulk een schoone maagd, verliefd als Hippomeen,
En achten hem niet waard, geweer op zij te dragen,
Die om dees schoonheid op geen degen aan durf treên.
De maagd verschijnt, en heet dit lijfgevecht te schorten;
Zij roept: „wie mij bemint, ontzie zich, bloed te storten!"

[1]D. i. Bevalligst komt de deugd in een schoon lichnam uit. VIRG. — [2]de dochter van Burgemeester De Vlaming van Oudshoorn. – [3]D. i. Een rijzende Aurora. – [4]zangkoor (der vogelen).

OP DE
AFBEELDINGE VAN DE HALSVRIENDSCHAP
TUSSCHEN
ORESTES en PYLADES,
VOOR DEN E. HEER FILIPS VAN HAERLEM.

Fortunati ambo[1].

Zoo 't hart zich zelf uitbeelden kan
Door 't zichtbre merk, vergunt dat Koning
Ontvouw' voor Haerlem, zijn genan[2],
Iet koninklijks, en een vertooning
Van halsgetrouwheid, in Orest
En Pylades, zoo klaar gebleken
Voor Thoas, in het Noordsch gewest;
Daar geen van beide in trouw bezweken,
En elk voor ander sterven woû.
Geen schrik des doods scheidt ware trouw.

DE SLAPENDE VENUS
VAN
FILIPS DE KONING.

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci[3].

Zoo raakt Apelles' geest de bitsche nijd te boven.
Wanneer men 't ziet, is 't met vertrouwen en gelooven
Schoon omgekomen[4], daar het werk den meester prijst;
Dit werk behoeft geen goude of diamante lijst,
Noch leent van buiten roem. Men staak' dan ijdel stoffen.
De schilder heeft natuur hier net op 't hoofd getroffen;
Gelijk Pygmalion, wiens albasten beeld,
Omhelzenswaardig, van het leven niet verscheelt.
En vraagt ge, wie hier slaapt, en slapende zoo schoon is:
Het is de schoone, korts[5] verslingerd op Adonis.
Men heet ze Venus, mits zij ieders hart ontvonkt
Door haar bekoorlijkheid, en wondt wat zij belonkt;
En hierom hoeft ze torts noch pijlen, boog noch wapen.
Volkomenheid is al het lichaam ingeschapen,
En elk byzonder lid, op zijn vereischte maat,
Staat even stout en vol, en wraakt al wat misstaat.
Men ziet het bloed gezond door 't blanke vel heengloeyen,
Gelijk de morgenlucht, als 't licht begint te groeyen;
Gelijk een gloeyendheid, bij heldren zonneschijn,
Door dunne zijde van een purpere gordijn,
De witte pronkzaal verft. Al slapen al de zinnen,
Nog tuigt dit, dat de brand naturelijk van binnen
Niet rust te werken, en het vier in d' adren speelt,
Hoewel ze nit zeeschuim en zout water werd geteeld.
Deze[6] is de vruchtbaarheid, en 't zaad en zout der dingen.
Zij teelt en onderhoudt, en hare stralen dringen
Door 't lichaam van 't Heelal, en worden nooit gestuit.
Zoodanig beelden haar van ouds de wijzen uit,
Niet om afgoderij te planten en leeraren[7],
Maar ons de werken van Nature t' openbaren.
De leerzucht volgt hier vlak het leven, geen papier
Noch print, noch stambeeld[8], om door zulk een middel 't vier
Des kunstbeminners meer t' ontvonken en ontsteken
Door levend vleesch, geen verf, met kunst op doek gestreken.
Is Cypris slapende zoo schoon, dat ze ieder blaak,
Zij zal nog schooner zijn in 't oog, wanneer ze ontwaak
Uit haren zoeten droom. Dan zullen ze al bewogen
De ziel zien spelen in den spiegel van hare oogen.

[1]D. i. Gelukkig tweetal. — [2]naamgenoot (Filips). [3]Hij spant de kroon, die 't nut aan 't liefljk paart. – [4]uit. [5]straks, eerlang. — [6]Nam. Venus. – [7]onderwijzen. [8]Voor standbeeld (door de werking der lipl.); zie boven.

Een hemelsch diamant, als flonkrende gestarnt,
Dat in onze oogen uit den derden hemel barnt.
Ontluikt ze dan den mond, nu stom en zonder sprekèn,
Hoe zal ze 't hart van Mars niet morselen en breken,
Die zij in haren schoot outharnast en onthaalt,
Waarop een luchte wolk van minneschuttren daalt,
Om beide harten der gelieven aan te prikken,
Dan met hun vleuglen weêr te koelen en verkwikken.
Een schilder, die natuur best uitbeeldt, kwijt zich braaf;
Wie zich aan iemand bindt, blijft eeuwig ieders slaaf.

Op dezelve Venus,

DOOR F. DE KONING.

Invidiæ capax[1].

Men brocht, toen lust en kunst in 't renperk t' zamen liepen,
De schaduwe en het licht op doeken en panneel.
't Een steekt op 't ander af. De schaduwen verdiepen.
Het licht verheft zich uit het duister. 't Eene deel
Behoeft het andere. Het voorste staat in d' oogen
Heel sterk, en 't achterste verschiet voor ons gezicht.
't Gelijken van dees beide is van een groot vermogen.
De dwerg vergroot den reus, de hut een hoog gesticht.
Dus baart de Schilderkunst ook zoons van duisternissen,
Die gaarne in schaduwe verkeeren, als een uil.
Wie 't leven navolgt kan verzierde[2] schaduw missen, (schuil.
En, als een kind van 't licht, gaat in geen scheemring
Hij schildert zonder schim en schaduw. Zoo volgt Koning
De heldere natuur; en vraagt men, waar dit blijkt?
Bezie dit heerlijk stuk, de levende vertooning
Van Venus, die hier slaapt, en geen schildrij gelijkt
Noch verf, maar vleesch en bloed. Jupijn komt neêrgeste-
Verslingerd op het schoon van een volschapenheid, (gen,
Niet in zijn eigen schijn, maar als een gouden regen.
Heeft Zeuxis' kloek penseel de vogels zelfs verleid,
Hier wordt het hoofd der Goôn door schilderij bedrogen.
Zoo wordt de Schilderkunst allengs in top voltogen.

Op Venus en Cupido;

DOOR G. FLINK GESCHILDERD.

Wie schept uit verf dit vleesch en vel,
En geeft hier stof aan minnespel,
Terwijl de moeder 't kind belonkt,
Dat haar met hand en ooge outvonkt,
Den blanken hals en boezem streelt,
Al heimelijk het hart outsteelt,
En minzaam aanziet? Welk een gloed
Ontsteekt van wederzij het bloed,
Een zelve[3] bloed, en al te na
Om zich te mengen, gs met ga
Te paren, en al t' ongelijk
Van oude[4]! Kittelde ooit muzijk
't Gehoor zoo dertel, daar men speelt,
Als hier 't gevoelen zich verbeeldt
Van wederzijde iet lieflijks, dat
De ziel door al de leden vat,
Van top tot teen? Men kent dit vier
In twee paar oogen aan den zwier
Van elk bekorelijk gezicht.
De minnetortsen staan te dicht,
De wassen beelden smilten vast,
Terwijl de gloed in d' âren wast
En groeit en voortslaat zonder rust.
En wie geniet den grootsten lust

[1]benijdbaar. — [2]verdichte. — [3]Thans zelfde [4]leeftijd.

Van beiden, die zich streelen laat
Of streelt? De minne houdt geen maat,
Noch streek, noch regel, nochte wet,
Tenzij haar de onmacht palen zet.
Verbeelding is een ieders wit.
Doch geen vermaak zoo groot als dit,
Het middelpunt, daar 't al op stuit,
En zonder dat is 't leven uit.

Op den Triomf van Bacchus,

GESCHILDERD VOOR DEN HEER

JAKOB FAES,

DOOR FILIPS DE KONING.

De Godheid van den wijn, op 't voedervat geheven,
Wordt van 't wijngeestendom met wijngerdloof gekroond.
De Teel- en Graangodin den Wijngod eere geven.
De Maatzang, Poezy, en Maalkunst[1], scheppen leven,
En geest uit zijne kracht. De forsche Krijgsgod toont,
Hoeveel dit sap vermag, op 't puut van zijnen degen,
Die woest geweld verplet, den tijd de vleugels kort;
Wanneer de bleeke dood ontijdig, door veel wegen,
Het menschelijk geslacht, in blijschap nitgestort,
Verrast en nedervelt, en 't land bezaait met lijken.
De Faam roept: spiegelt u, opdat gij wijzer wordt;
De Wijngod hoeft de vlag voor geenen God te strijken!

Op den Prometheus,

TEN HUIZE VAN DEN E. HEER

IZAAK JOAN NIJS.

Nec fibris requies datur ulla renatis[2].

Promethens, aan de rots gekloaken met een keten,
Wordt van den adelaar gepijnigd en gebeten.
Och! of held Hercles kwame, en dien roofvogel schoot!
Want eeuwig sterven is een levendige dood.

Op de Vrede,

GESCHILDERD DOOR FILIPS DE KONING.

De gulde Wereld draagt de Vreê, tot haar genegen,
De Vreê beschenkt ze mild met eenen gulden regen.

OP MIJNE AFBEELDINGE IN HET KLEEN,

DOOR

FILIPS DE KONING.

Zoo schildert mij een Konings hand
In 't kleen, terwijl ik 's Konings snaren
En heilig Harpgezang en trant
Vast volge[3], in top van 's levens jaren,
Eén min dan zeventig. Wat is 't?
Nog min dan verf: een damp, een mist.

[1]Schilderkunst. — [2]D. i. Geen rust wordt den herboren vezelen gegund. — [3]Zie de volgende Psouter-vertaling.

KONING DAVIDS' HARPZANGEN.

AAN DE DOORLUCHTIGSTE KONINGIN
CHRISTINA MARIA ALEXANDRA[2].

Christine, die de Noordstar met uw kronen
  En glans verdooft, en al wat kronen draagt,
En, dalende uit uw vaderlijke tronen,
  Als Gods Gezalfde, in oodmoed God behaagt;
Wij wijden hier, in Neêrduitsch, aan uw voeten
  Het Harpgezang des Konings, op wiens maat
De Hemelen en Englen juichen moeten,
  Terwijl hij voor de Bondkist danst op straat[3].
Die galm, van ouds in 't Godshuis der Hebreeuwen,
  Den Opperste, als wyrook, toegezwaaid,
Heeft Kristus' Kerk en Koren nu veel eeuwen
  Gesticht, zoo wijd de zon om d' aarde draait.
Hij hangt, gelijk een keten, rijk van schakels,
  Met kunst verknocht, door 's Hemels drift en Geest.
Dat Memfis zwijge, en luistre naar d' orakels
  Van dit muziek, een eer van 't hoogste feest.
Athene zwichte, en stoffe op geene pennen[4]
  Van Pindarus, die, om verwelkbren palm
En lauwerier, in 't ijdel renperk rennen;
  De Godheid draaft hier op een edler galm.
Hier openbaart de Hoop van alle volken
  Zich leveudig, op dien onfaalbren toon,
En dringt, met straal op straal, door zwerk en wolken,
  Als Gods beloofde en lang verwachte Zoon.
Dees lier herbouwt geen stad, die, met haar muren
  En glans, verzinkt in bloed en smook en stof,
Maar Sion, dat alle eeuwen zal verduren,
  En eeuwig groeit in 's Allerhoogsten lof.
De Koning temt den oorlog, opgewassen
  Tot elks bederf, verbrijzelt schild en dolk;
Zoo lustte 't u den Krijg t' ontharrenassen,
  Te ketenen, tot rust van volk bij volk,
Wanneer de Geest hem leert de snaren roeren,
  Dan vaart de Vreê ter poorte in van 't paleis:
Gelijk uw drift den Peis alom wil voeren
  Ter wereld in, hoe krank zij walgt van Peis.
Och! of ons Duitsch 't Hebreeuwsch gezang kon volgen
  In aard en zwier; 't zij d' opperste Genâ
Het menschdom zalve, of 's Hemels wraak verbolgen
  Op donders rolle, en 't volk met bliksem sla.
Gij, die de kerne en kracht van vele tongen,
  Ook 't Neêrlandsch dicht, zult, zoo mij d' eer geheurt,
Best smaken, of ik wel hebb' nagezongen
  Den Harpenaar, die heilrijk juicht of treurt.
Uw heuschheid plag den blooden moed te geven,
  Die voor uw stoel bezweken uit ontzag.
Door deze hoop, van uw genâ gesteven,
  Beproef ik, wat mijn flauwe stem vermag.
De groote naam van David mag vergoeden,
  Wat hier ontbreekt aan 's dichters klank en macht.
Uw troon verstoot geen willige gemoeden,
  Dat 's d' eigenschap van 't goddelijk geslacht!

J. V. VONDEL.

---

[1]Naar de gewono overlevering, hoewel zij slechts voor een deel van hem herkomen. Men mag hem trouwens als den eigenlijken schepper van 't Hebreeuwsche lierdicht beschouwen, dat ons, in deze Harpzangen, het gansche gemoedsleven Israels, in al zijn diepte en omvang, ontvonwt. „Wat ooit menschelijk hart beroerde, ieder edele of ook minder edele hartstocht, ieder blij en verheffend gevoel, ieder treurige en sombere stemming, is in dezen Psouter geuit". Zie Hitzigs Inleiding op Die Psalmen übersetzt nud ausgelegt. Leipzig und Heidelberg, 1863. I S. XIII en XVII. — [2]Van Zweden. — [3]langs den weg, in 't openbaar. — [4]wieken.

Bericht aan den Lezer[1].

Het heeft den grooten Vondel in 't berijmen van Koning Davids Harpzangen beliefd, den Latijnschen, en niet den Nederduitschen text te volgen, gelijk zij gedaan hebben, welker Harpzangen in de Kerken van Nederland gezongen worden. Derhalve gelieve de ezer te letten, dat de IXe Harpzang van Vondel de IXe en Xe der Kerkelijke Harpzangen is, en dus tot den CXLVIe één verscheelt; waarna de CXLVIe en CXLVIIe alleen den CXLVIIe der Kerkelijke Harpzangen uitmaakt, de volgende komen overeen.

Koning Davids Harpzangen.

EERSTE HARPZANG.

Beatus vir, qui non abiit[2].

Welzalig is de man, die met godloozen
Niet aenspant, noch het spoor houdt van de boozen,
  Noch op den bank des snooden schimpers zit;
  Maar puur uit lust Gods wetten volgt, zijn wit,
En neemt vermaak aandachtig t' overleggen,
Zoo 's nachts als daags, wat hem Gods wet wil zeggen.

Dees wordt met recht bij eenen boom geleken,
Die, aan den kant van versche waterbeken
  Geplant, bij 't vocht van springende adren leeft,
  En op zijn tijd gewenschte vruchten geeft,
Ook zonder loof te missen t' allen tijen;
Zoo zal die man en al zijn werk bedijen.

Zoo gaat het niet met goddelooze dwazen,
Neen zeker; want gelijk het stof, voor 't blazen
  Des dwarrelwinds en 't bulderend gerucht
  Der buyen, stuift en opvliegt in de lucht,
Wanneer het Oost bestorremd wordt van 't Weste,
En 't Zuid van 't Noord; zoo vaart dit volk ten leste.

Dus kan de booze, al heeft hij schijn van voordeel,
Geensins bestaan in Gods rechtvaardig oordeel;
  Geen booswicht ook, geketend aan het kwaad,
  Bestendig staan in der oprechten Raad;
Want God alleen den wandel kent der vromen,
En boozen dempt, eer zij hun wit bekomen.

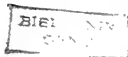
IIe HARPZANG.

Quare fremuerunt gentes.

Hoe raast de wereld zoo verblind?
  Wat breekt het volk al wind?
De Koningen en Vorstendommen,
  Te stout in top geklommen,
Zijn ingespannen, troon bij troon,
  Om Gods gezalfden Zoon[3]

---

[1]Bij den herdrnk van 't jaar 1696. — [2]D. i. Welzalig de man die niet afweek; de eerste versregel van den Psalm; evenzoo bij de overige; waarom wij ze daar verder maar niet vertalen. — [3]Versta: den Joodschen koning, en wel hier waarschijnlijk Alexander Jannæus, van wien deze en de vorige Psalm, die bij elkander behooren, herkomstig schijnen. Zie Hitzig t. pl. S. 7.

En Gode 't hoofd en spits te bieden.
Ai, hoor dat bloed eens zieden!
Smijt weg hun banden en hun juk,
En redt u uit dien druk!
Maar God, uit zijn verheve stoelen,
Belacht dit ijdel woelen.
De Heer belacht hunne ijdelheid,
En reukloos onbescheid.
Begint zijn gramschap uit te breken,
Hoe grimmig wil hij spreken,
En hen verbazen met dit woord,
Al dondrende en gestoord[1]:
„D' Almogendheid heeft ons van boven,
In top van alle hoven,
Ten Vorst gezalfd, den vloek ten trots,
Om uit haar hooge rots,
Het heilig Sion, te regeeren,
En elk haar wet te leeren.
De Vader zelf sprak tegens mij:
Gij zijt mijn Zoon; want gij
Zijt heden zelf uit mij gesproten.
Eisch rustig; 't is besloten,
Dat ik u een ontelbaar tal
Van volken schenken zal
Tot erfgoed en vaste panden,
Zoo wijd de zee de stranden
Bevochtigt, om den aardkloot heen,
Uw onversterflijk leen.
Gij zult de wrevlen, trotsch te moede,
Met eene stale roede
Bestieren, en aan scherven slaan
Al die u wederstaan[2],
En brijzlen ze, als een vat van aarde.
Welaan dan, kent mijn waarde,
Gij Koningen! mijn naam ten prijs,
Aanvaardt mijn onderwijs,
Die over 't aardrijk, als mijn knechten,
De menschen moet berechten.
Neemt God voor oogen, en ontziet
Zijn toorne in uw gebied,
En juicht, met schrik voor zijn vermogen.
Zijn tucht verstrekke uwe oogen
Een spiegel, eer hij zich vergramm',
Uw ongerechten stam
Verdelge; want zijn wraak voorhanden
Begint, als vier, te branden.
Gelukkig heeft de man gebouwd,
Die op Gods Zoon betrouwt.

IIIe HARPZANG[3].

Domine, quid multiplicati.

Hoe groeit het leger, dat me plaagt!
't Weêrspannig leger, dat me daagt
In 't oorlogsperk,
Wordt vreeslijk sterk;
Het krielt en krijt vast, rot bij rot:
„Hij vindt geen heul aan zijnen God."

Maar gij beschut me, o Heer! en stuit
Dien hoop, en voert den oorlog uit,
Als gij belooft,
En heft mijn hoofd,
Ten trots van 't muitende gerucht,
Met vollen zegen in de lucht.

Ik riep, door nood geperst, tot Hem,
Die van den Godsberg mijne stem
Verhoorde in 't lest.
Ik sliep te vast,
En lag ter dood toe uitgestrekt,
Maar Zijne hand heeft mij gewekt.

Nu vreeze ik niet, hoe ongeteld
Zoo menig duizend kriele in 't veld.
Op, op, mijn Heer!
En berg me weêr;
Want gij 't gebit in stukken slaat,
En kneust al wat me t' onrecht haat.

Verwacht geen heil dan uit de wolk
Van God, den Zegenaar van 't volk.

IVe HARPZANG.

Cum invocarem exaudivis.

Toen mijn gebed ten Hemel steeg,
Verkreeg
Ik troost van Hem, die mij bewaakt,
En uit genâ rechtvaardig maakt;
Mijn toegesloten hart
Look op, in 't nijpen van de smart.

Ontferm u mijns! verhoor me toch!
Och, och!
Och, Adams kinders! zegt me, hoe
Uw hart dus zakt naar d' aarde toe?
Wat mint ge d' ijdelheid,
En volgt de logen, die u vleit?

't Is noodig, dat ge weet, hoe hoog,
In 't oog
Der Englen, Zijn getrouwe schaar,
Hij 't heilig kind zoo wonderbaar
Verheft. Ik kerm tot Hem;
Hij rijst, en luistert naar mijn stem.

Versteunt u vrij, maar viert met schroom
Den toom
Van uwe gramschap op het kwaad,
En houdt de goude middelmaat,
Opdat ge u niet besmet,
Als reden uwen tooren wet.

Wanneer 't gestarrent in der nacht
De wacht
Bevolen blijft, en gij te bed
Op al uw doen en laten let,
Zoo prikkelt lijf en ziel
Met rouwe, om al wat God misviel.

Gaat, offert Gode geenen ram,
Noch lam;
Maar offert aan zijn Majesteit
Een offer van rechtvaardigheid,
En hoopt op zulk een Heer,
Die kiest het hart voor kalf en weer[1].

Hoe menig raaskalt: „toont ons, wat
Men schat
Voor 't heerelijkste en beste goed.
Waarna men billijk jagen moet,
Nu 't aardsch al t' ongewis
En kort in 's wijzen oogen is."

---

[1]Thans verstoord, verbitterd. — [2]Gelijk Alexander dan ook het weêrbarstige Pella verwoest had. — [3]Door David waarschijnlijk na 't verbranden en plunderen van Ziklag door Amalek (1 Sam. 30) gedicht, en met den volgenden Psalm te paren.

[1]ram.

O Schepper, die het al verlicht
En sticht!
Gij merkte ons zielen met dit merk,
Dat van Uw helder voorhoofd sterk
In onzen boezem dringt,
Zoodat het hart van blijschap springt.

Gij zegent Uwen onderdaan
Met graan,
Olijf, en druif. Ik worp[1], o Heer!
Mij plotsling in uwe armen neêr,
En slape op zulk een borg,
Mijn hoop, mijn troost, mijn zorg!

Ve HARPZANG[2].

Verba mea auribus.

Ontsluit, o Heer! uwe ooren
Om mijne stem te hooren,
En luister, uit uw Koren,
Naar mijn gekrijt;
Want Gij mijn God en Koning zijt.

Ik zal, vóór 't morgenteeken
Van 't licht, dat door wil breken,
U met gebeden smeeken;
Ik zal, vóór 't licht,
Verschijnen voor uw aangezicht.

Dan zal ik konnen lezen
Uit uw rechtvaardig wezen,
En zonder leed te vreezen,
Hoe u misnoegt
Al 't onrecht, daar het hart af wroegt[3].

Ook zullen geene boozen
En rechte goddeloozen,
In uwen dienst verkozen,
Voor u bestaan,
Maar angstig uit uwe oogen gaan.

Gij haat de wetverbrekers,
Verdelgt de logensprekers,
Vervloekt de wreede wrekers,
Daar 't bloed om schreit,
Ook die zijn naasten lagen leît.

Maar ik zal met betrouwen
Op uw genade bouwen,
Het Heiligdom aanschouwen,
En, ang[4] en kuisch,
Gaan knielen in uw heilig huis.

O Heer! leî mij beraden
Op Uw gerechte paden,
Nu velen mij versmaden;
Dies licht me voor,
Dat ik u volge op 't wettig spoor.

Want in geen lastermonden
Ooit waarheid werd gevonden;
Hun hart, te diep om gronden[5],
Niet anders breit
Dan spinneweb en ijdelheid;

Hun keel, van stank doorkropen,
Stinkt, als een graf, dat open

Een ieder weg leert loopen;
Hun tongen zijn
Bedriegelijk door valschen schijn.

Verdoem, o Heer! die treken,
Dat, van hun wit versteken,
Zich vinden uitgestreken,
Die hier alleen
De vromen dochten[1] te vertreên.

Verdrijf ze om hunne boosheid,
En bijstre goddeloosheid,
Die, niet uit simple broosheid,
Maar zonder schrik
God tergden elken oogenblik.

Dan zullen de geslachten,
Die op uw goedheid wachten,
Verhengd uit al hun krachten,
Eeuw in, eeuw uit,
U tegengaan[2] met blij geluid.

Gij zult de deugd beloonen,
En in hun harten wonen,
Zij U met eere kronen,
O zegenaar
Van uwe oprechte en vrome schaar!

Gij kroont ons hier beneden
Met Uw genegentheden,
Na 't storten der gebeden,
Als met een schild,
Waarop de haat zijn pijlen spilt.

VIe HARPZANG[3].

Domine, ne in furore.

Och! straf me niet in uwen tooren,
Noch leg me mijne schuld te voren,
In uwe gramschap, lieve Heer!
Ontferm u mijns; ik leg ter neder,
Ter dood toe krank; genees me weder!
Mijn beenen siddren meer en meer.

Mijn ziel is vol ontsteltenissen;
Help God! hoe lang zal ze U nog missen?
Och! keer uw aanschijn toch naar mij,
En ruk mijn ziel uit zoo veel strikken,
Maak mijnen geest van alle schrikken
Des doods, door Uw genade, vrij:

Want niemand, daar de dooden leggen,
Weet prijs en eer van U te zeggen;
Wie looft U in den Helschen kuil?
Ik ging in arbeid van al 't stenen;
'k Zal nacht op nacht in 't bedde weenen,
En wasschen het, terwijl ik huil.

'k Zal 't bed met tranen overspreyen.
Mijn oog is rood en blind van schreyen;
Van hartzeer werd ik grijs en oud,
Om zoo veel haters, die mij pramen.
Nu wijkt, vertrekt van mij al t' zamen,
Gij, die van recht noch regel houdt!

Want mijn gekerm kwam God ter ooren;
Gods goedheid wou mijn beê verhooren;

[1] Thans werp. — [2] Inhoud noch taal pleiten voor David als maker. Wellicht, even als de volgende Psalm, van Jeremia. Verg. Hitzigs aanteekening op Psalm 6. — [3] van beschuldigt. — [4] bezorgd. — [5] om te peilen.

[1] Voor dachten. — [2] te gemoet gaan, ontmoeten. — [3] Van gelijke herkomst, als de 5e; zie aldaar.

Mijn smeeken ging Hem aan het hart.
Dat nu, zoo menige als mij haten,
Verbaasd en schaamrood 't veld verlaten,
En haastig vliên, van schrik benard.

VIIe HARPZANG[1].

Domine Deus meus.

Mijn Heer, mijn God! ik heb op u
Mijn hoop gesteld.
De vijand komt te veld:
Behoê, beschut me nu
Voor allen, die verbolgen
Mij zoeken en vervolgen.

Opdat de vijand, nu hij brult,
Gelijk een leeuw,
Die eislijk, schreeuw op schreeuw,
Het woud met schrik vervult,
En vlamt op hart of hinde,
Niet fel mijn ziel verslinde.

Gemerkt[2] zich niemand openbaart,
Niet een, die mij
Verlos, behoê, bevrij;
Word ik met recht bezwaard,
Of kan men mij verdenken,
Dat ik hem zocht te krenken?

Of zocht mijn wraaklust ooit uit haat,
Zoo fel en wreed,
Ontvangen leed met leed,
En al dat kwaad met kwaad
Hem weêr betaald te zetten?
Zoo moet Hij mij verpletten.

Zoo vliede ik, zonder wederstand;
Hij grijp' verstoord
En trede en trap me voort
Het hoofd tot stof in 't zand,
Zoo lang tot dat er leven
En naam al teffens kleven[3].

Ontwaak in Uwe grimmigheid,
En handhaaf 't recht
Van Uwen trouwen knecht!
Vertoon Uw Majesteit,
En zegenrijke stralen,
In 's vijands land en palen.

Ontwaak, o Heer! en voer mijn zaak,
Naar Uw besluit
En last, rechtvaardig uit;
En 't volk zal, met vermaak,
In Uwen tempel dringen,
En U ter eere zingen.

Dan zet U wederom omhoog
Op Uwen troon,
Als Rechter, en betoon,
Voor aller menschen oog,
Dat Gij, een Heer der volken,
Hen oordeelt uit de wolken.

Nu vel, naar mijn gerechtig pleit,
(Ik ben gerust)
Naar 't recht, U wel bewust,
En mijne onnoozelheid[1],
Het vonnis, zonder voordeel.
O Rechter! strijk het oordeel.

Gij, Hartekenner, die den twist
Zoo grondig weet,
Laat volstaan 't onbescheed
En onrecht, dat men dus vernist;
Laat d' onbeschaamdheid tieren,
Gij zult den vromen stieren.

Wie recht en billijk handelt, wacht
Van 't billijk rijk
Omhoog geen ongelijk,
Maar hulp. De Godheid acht,
Die vroom is en rechtvaardig,
Zijn hulp en hoede waardig.

D' Aartsrechter, op den hoogen stoel,
Van groot geduld
En sterk, der boozen schuld
Vast aanziet, stil en koel,
En dreigt hun niet gestadig,
Gestoord[2] en ongenadig.

Volhard de boosheid, onverschrikt,
In haar besluit,
Zoo rukt Hij 't slagzwaard uit,
En spant den boog, en mikt
Met doodelijke flitsen,
Geslepe en gloênde spitsen.

Bezie nu, wat de boosheid baart;
Z' ontving met druk
Den nijd, die om 't geluk
Des naasten zich bezwaart,
En baarde niet dan nukken,
Geweld, en schellemstukken.

Zij groef, verblind door wrok en nijd,
Een diepen kuil;
Dees slikte in zijnen muil
En balg, die ons uit spijt
Belaagde dus verbolgen,
En heeft haar zelf verzwolgen.

De slag van 't onrecht en geweld,
Op mij gemunt,
Des booswichts eigen punt
Heeft hem ter neêr geveld,
Verleerd dat ijdel stoffen,
En 't bekkeneel getroffen.

Nu wil ik Gods gerechtig hof,
Mijn leven lang,
Met snarespel en zang,
En nooit volvlochten lof,
Verheffen en stoffeeren,
Ten roem en prijs des Heeren.

VIIIe HARPZANG[3].

Domine, Dominus noster.

O Heer, ons aller Heer!
Hoe schiet de zon van Uwen naam en eer
Haar heldre wonderstralen
Zoo verre om d' aarde, en over alle palen!

---

[1]Waarschijnlijk van David zelf, uit den tijd zijner vervolging door Saul; zie I Sam. 26. – [2]Daar. – [3]blijven.

[1]onschuld. — [2]verstoord. — [3]Naar uitdrukking en gehalte beide van David, en, naar 't schijnt, bij 't aanschouwen van den Sterrenhemel gedicht.

Want uwe heerlijkheid,
Uw goedheid, macht, en wijsheid, uitgespreid
In 't scheppen, wijder springen
Dan 't groot begrijp der heemlen en hun ringen[1].
Het kleentje, dat ooch zuigt
Aan moeders borst, van uwen lof getuigt[2],
Zoo klaar, dat ze al te zamen,
Die Uwen naam ontheiligen, zich schamen.
Wanneer ik, 's avonds spâ,
Uw werrekstuk, den Hemel, gade sla,
Den loop van starre en mane,
Die gij geleidt op 't spoor van hare bane;
Dan spreek ik: „hoe bezint
Gij dus een worm, een mensch, een menschenkind!
Wat is de roem des menschen,
Dat ge om hem denkt, hem gadeslaat naar zijn wenschen!
Gij hebt hem zulks[3] verrijkt,
Dat hij bijkans uwe Engelen gelijkt.
Gij kroonde hem, met merken
Van eere en prijs, tot Heer van alle uw werken.
Gij stelt hem in uw steê
In 't hoog gezag der wereld, over 't vee,
De schapen in de heiden,
En ossen, die in veld en beemden weiden;
Ook over 't pluimgediert,
Dat door de lucht met vlugge pennen zwiert;
En visschen, die zich reppen
In zee en stroom, en daar hun adem scheppen.
O Heer, ons aller Heer!
Hoe schiet de zon van Uwen naam en eer
Haar heldre wonderstralen
Zoo verre om d' aarde, en over alle palen!

IXe HARPZANG.

(Naar de nieuwe Overzetting[4] de 9e en 10e.)

Confitebor tibi, Domine.

I.

Getrouwste noodhulp in mijn smart
Ik wil uit al mijn hart
U loven, en ontvouwen
Uw wonderdaden op een rij.
Ik wil, in U verheugd en blij,
(Mijn opperste betrouwen!)
Al juichende, met zang en snaar,
U eeren in het openbaar.

Gij brocht mijn vijand op de vlucht.
Al 't heer, op dat gerucht,
Verloor den moed in 't vechten;
Verstoof voor Uw gezicht beschaamd,
Toen gij mijn zaak ter harte naamt,
En, om 't geschil te slechten,
Gezeten op den troon van 't rijk,
Mijn haters stelde in 't ongelijk.

Gij snoerde 't Heidendom[5] den mond.
De boosheid ging te grond.
Gij hebt ze aan stof gewreven,
Zoo klein gemorzeld, dat er niet
De bloote naam van overschiet,
Die uitging met haar leven.
De vijand kwam geweer te kort.
Gij hebt zijn steden omgestort.

Zijn naam, gedachtenis, en huis
Verdween met een gedruisch;
Maar zonder te bezwijken
Bleef God, die zijnen rechterstoel
Gesteld heeft boven 't aardsch gewoel,
Om 't vonnis vlak te strijken
In billijkheid, en, met één woord,
Elk recht te geven, dien 't behoort.

Daar zit de Heer, des armen wijk,
Zijn hulp in ongelijk
En druk; en hierom hopen
En zien ze op U in nood en strijd,
Die recht beseffen wie gij zijt;
Want al wie derwaart loopen
Om troost te zoeken, vinden raad
Bij U, die niemands klacht versmaadt.

Jeruzalemsche burgers! kroont
Hem, die op Sion woont,
Met harpzang in zijn Koren.
Verkondigt Gods beleid alom
Bij 't onverlichte Heidendom,
Die 't bloed van zijn verkoren
Hun afeischt, en, in harteleed,
't Geschrei der armen niet vergeet.

Ontferm U mijns, en sla toch gâ,
Hoe 's vijands ongenâ,
En haat mijn recht verdrukte!
Aanschouw het, Heer, die in den nood
Mij menigmaal de poort der dood,
Door uwe macht, ontrukte,
Opdat mijn mond Uw lof getrouw
In Davids poorte zingen zou.

Ik zal, door U van 't juk verlicht,
Met vreugd voor Uw gezicht
Gaan juichen, triomfeeren,
En mij verheugen zegenrijk;
Dewijl mijn vijand steekt in 't slijk,
Die forsch mij woû verneêren,
En smoren bleef, gelijk 't behoort,
Daar hij mij heenjoeg zelf gesmoord.

Wat onbesneden[1], tegens recht,
Mij looze lagen legt,
Die sneuvelde in zijn lagen;
Zijn voet bleef hangen in den strik,
Waarmeê hij heimlijk, zonder schrik,
Uw dienaar zocht te plagen,
Te vangen; die mij strikken hing,
Door Uw beleid zich zelven ving.

De billijkheid des Hemels blijkt,
Als God het oordeel strijkt,
De Goddeloozen smeden
Voor andre een moordtuig, wreed en valsch,
En voelen 't eerst op hunnen hals.
De booswicht vaart beneden
Ten Afgrond, langs het duistre pad,
Daar God vergeet, die Hem vergat.

[1]kringen, kreitsen. — [2]Naar de gewone opvatting en de vertaling der LXX; men versta 't echter (met Hitzig) van de werking der kinderlijke jammerkreten op de zegevierende vijanden Israels, en als zinspeling op 't gebeurde te Ziklag (1 Sam. 30: 1), waar de Amalekieten alles gespaard hadden. — [3]zoodanig. — [4]Die van den Staten-Bijbel; men kan ze, alhoewel niet één, als twee gelijkstaande helften van een hooger geheel beschouwen; denkelijk van David zelf, uit zijn later tijd (na de inneming van Sion.) Verg. Hitzig t. pl. S. 45 f. — [5]Versta: Ammon; en verg. voor 't volg. 2 Sam. 12, 31.

[1]Versta: de Filistijnen.

Maar d' arme, die op God betrouwt,
Al zat hij lang benauwd,
Wordt boven niet vergeten
Ten einde toe. God kent elks schuld;
Der armen lijden en geduld,
Die heele jaren sleten,
Vergeet de Hoogste niet altoos,
En d' uitkomste is niet vruchteloos.

Sta op, sta op, o Noodhulp! stijf
Geen goddeloos bedrijf,
Noch trotschen, dus vermeten.
Verschijn in Uw gerecht omhoog;
Verschrik ze met Uw grimmig oog!
Bestel een, die, gezeten
In 't recht, hun wetten stell', en toon',
Dat ze assche zijn voor Uwen troon.

II.

Waar steekt ge, o Schutsheer van 't geslacht
Der vromen! met uw macht,
Zoo lang en stil verborgen?
Waarom verzuimt ge, verre en wijd
Van d' Uwe, hen, ter rechte tijd,
Te redden, door Uw zorgen
En hulp, uit hunnen nood en druk,
Zoo hard geperst van 't ijzren juk?

Terwijl de razende tyran,
En 't Goddeloos gespan
Zich zelven verhovaardigt
Op zijnen voorspoed, jaar op jaar,
Zucht d' onderdrukte, droef en naar.
De booswicht schijnt gewaardigd
Tot zulk een lot; d' oprechte klaagt,
Dat d' Opperste geen kennis draagt.

De booswicht wordt bij elk geëerd,
En juicht en triomfeert,
Terwijl hij, naar zijn wenschen,
't Geluk der wereld heeft ten vriend,
Het onrecht hem ten zegen dient,
Gezien bij alle menschen.
Dees beeldt zich in, nu 't wel beslaat,
Dat hij nog rechte gangen gaat.

Dees trotsche, dronken van zijn lot,
Vergramt, verbittert God;
Zijn gramschap, nooit bewogen,
Groeit aan, en zoekt de Godheid niet,
Die zijn verkeerdheid hoort en ziet,
Hij heeft God niet voor oogen.
Waar dees zijn voeten keert of zet,
Zijn wandel is doorgaans besmet.

Dees ziet Uw oordeel niet te moet,
En trapt, gelijk verwoed,
Dien hij zijn vijand schatte,
Voor zijne voetschabel, en zegt
Met zijn gedachten: „ik zit hecht."
Wat stoel ooit schrankte[1] en spatte,
Mijn staat zal duren, hoog geacht
Door al de rij van mijn geslacht.

De mond braakt laster overal,
Bedrog en bittre gal.
Hij neemt vergift van draken
Op zijne tong, die baart verdriet

[1] wankelde.

En smart, bij al wat zij beschiet[1].
De rijken met hem waken,
Die heimlijk uit zijn lagen past[2],
Dat hij d' onnoozelheid verrast.

Hij vlamt op d' armoede, ieders vloek,
Bespiedt ze uit zijnen hoek,
Gelijk in donkre holen
De wreede leeuw verbolgen leît.
Hij loert op d' arme onnoozelheid,
Opdat hij, stil gescholen,
Den armen vange, en in zijn net
Mag slepen, daar hem niemand redt.

Dan valt hij den gevangen stijf
Met al zijn macht op 't lijf,
Grijpt toe, en houdt hem onder
De klaauwen van zijn tirannij;
Want hij besluit: wie hindert mij?
God keert zich in 't byzonder
Aan niemands klachten, nochte ziet
Het goed en kwaad, dat hier geschiedt.

O Heer! sta op, hef op Uw hand,
En drijf 't geweld in 't zand,
Vergeet ze niet t' ontzetten,
Die overweldigd, arm en bloot,
Uw hulp behoeven in den nood.
Geweldenaren wetten
Hun boosheid, in der armen smart,
Met dit besluit al stil in 't hart:

Waarom zou God, de hoogste macht,
Zich om der armen klacht
Vergrammen en verstoren?
De Godheid, hooger dan het zwerk
Gezeten, moeit zich met geen werk
Van 's aardrijks ingeboren,
Noch recht noch onrecht, leeft gerust,
Van 's menschen handel onbewust.

Neen zeker, neen; wel degelijk
Ziet God, der vromen wijk,
Den druk, de zwarigheden
Der kermenden van boven af.
De dwingeland zal zijne straf
Gevoelen hier beneden.
Hij zal zijn handen niet ontvliên,
En dan zijn roekeloosheid zien.

Gij zijt der armen toeverlaat,
De vader, voogd, en raad
Der ouderlooze weezen.
Och! breek des ongerechten macht,
Den arm der boozen door Uw kracht;
Men vindt gewis na dezen
In hem geen boosheid, nochte smet,
Hoe scherp men op zijn handel let.

De Heer zal heerschen, naar Zijn zin,
Alle eeuwen uit en in,
De boozen uit zijn palen
Verdrijven al de wereld door.
Hij weet en luistert met Zijn oor,
Eer zij hun leed verhalen,
De beê der armen en hun smart,
En kent de spraak en tong van 't hart.

Bescherm en handhaaf in haar recht
De wees, die onder legt,

[1] raakt. — [2] loert.

Zoo veel verscheveljngen,
Voor huu verdrukkers. Help ze ras,
Opdat de mensch, slechts stof en asch,
Zich wachte te bespringen
D' Almogendheid van 't Hemelsch hof,
Te sterk voor zulk een brosse stof.

Xe HARPZANG[1].

In Domino confido.

Ik zet al mijn betrouwen vast
Op God, als druk mij overlast.
Hoe durft gij, booswicht[2]! oudertusschen
Nog tot mij zeggen: „volg de musschen,
En vlieg, uit uw vervolgers oog,
Behouden naar een berg om hoog:

Dewijl de lageleggers nu
Hun bogen spannen tegens u,
De pijlen op hun pezen zetten,
Om alle oprechten te verpletten,
Te treffen, zeker en gewis,
Uit hunne lage en duisternis.

De boosheid durft, o Heer! Uw wet,
Die Gij voltrokt, en zonder smet
Ons voorschreeft, uit zijn harte vagen,
En Uwen trouwen dienaar plagen.
O stout en renkeloos bestaan!
Wat heeft d' onschuldige misdaan?

De Godheid, boven wolk en zwerk,
Gezeten in des Hemels kerk,
Op zijnen rechtstoel, driemaal heilig,
Slaat zijn gezicht en oogen veilig
Op d' onderdrukten, staroogt sterk,
En onderzoekt een ieders werk.

Hij ondervraagt den vromen man,
En 't onrechtvaardige gespan.
D' Alziende let op ieders handel,
Der goeden en der kwaden wandel.
Hij haat zich zelven, al te blind,
Die d' ongerechtigheid bemint.

De Hemel stort, tot 's boozen straf,
Een regenvlaag van strikken af,
En vlam en zwavel, vier en vonken.
Hem wordt een bittre kelk geschonken
Van bliksem, donder, storm, en wind,
Als d' Opperste zijn wraak ontbindt;

Want God bemint het recht gewis,
Gelijk zijn aard rechtvaardig is.
Hij schept behagen in 't rechtmatig,
En haat het kromme en eigenbatig.
Hij ziet van boven uit zijn rust
D' oprechten aan, met liefde en lust.

XIe HARPZANG[3].

Salvum me fac.

Behoê me, o Heer! de Heiligen vermindren,
En spatten uit het lond
Van Uwe wet. De deugd van Adams kindren
Neemt af, te bros en snood.
Oprechte trouw is heden wijd te zoeken.
Bedrog behoudt het veld.
De logen poogt den naasten te verklocken.
Het hart is niet gesteld,
Gelijk de snaar der tonge en hare klanken,
Vol valschheid en bedrog.
O God! besnoei 's bedriegers tong en ranken,
En zulke stoffers toch!
De stouten, die zich stoffende bedriegen,
En roepen overluid:
Betoom u niet; ontzie u niet, te liegen;
Zet zoo uw palen uit!
Wie is zoo groot, die onzen mond kan toomen?
Wie stelt ons tonge een maat?
Maar wat zegt God? „Ik zal van boven komen,
Ten troost en toeverlaat
Der hulpelooze en troostelooze harten,
Van zuchten moede en mat,
En voeren hen getrouw, en vrij van smarten,
In een behoude stad."
Gods woorden zijn zoo louter als metalen,
Als zilver, in den gloed
Des viers beproefd, gelouterd zevenmalen,
Getoetst ten overvloed,
Gij, schutsheer der onnoozlen! zult ons hoeden
Voor dit veraard geslacht.
De snooden staan naar tijdelijke goeden,
Onrustig dag en nacht.
Zij winnen in getal door Uw vermogen;
D' onnoozelheid ontziet
De machtigen, ter aarde neêrgebogen,
En beeft voor hun gebied.

XIIe HARPZANG[1].

Usque Domine.

Hoe lang vergeet Ge mij zoo straf,
En zet me, o God! uit Uw gedachten?
Hoe lange keert Ge, op mijne klachten,
Uw heilzaam aanschijn van mij af?

Hoe lang, o God! zal ik, verstrooid
Van zinnen, treuren dus elendig?
Hoe lang zal druk mijn hart inwendig
Doorgaans dus knagen, meer dan ooit?

Hoe lange zal mijn vijand mij
Dus trappen, trotsen[2], en braveeren?
Och! wil Uwe oogen herwaart keeren!
Verhoor mijn bede! ik leg in lij.

Verlicht mijne oogen en gezicht,
Eer ik ze luike en 't licht ontbere,
Dat niet mijn vijand triomfeere,
En stoffe: „ik won 't hem af: hij zwicht!"

Al mijn verdrukkers juichen blij,
Zoo ras ik wankele ten kwade:
Doch 'k heb mijn hoop op Uw genade
Alleen gebouwd, die handhaaft mij.

Mijn hart springt op, als Gij mij redt.
Ik wil U loven met gezangen,
Voor zoo veel deugd, van U ontvangen.
'k Heb op mijn harp een wijs gezet.

[1] Waarschijnlijk van David; verg. 2 Sam. 12: 17. — [2] Inlassching van Vondel, maar minder overeenkomstig den zin, die van geen boozen, maar welgezinden uitgaat. — [3] Eveneens waarschijnlijk van David, bij dezelfde of soortgelijke gelegenheid.

[1] Waarschijnlijk van David, uit denzelfden tijd, als Psalm 7. — [2] Thans trotseeren.

XIIIe HARPZANG[1].

Dixit insipiens in corde.

D' onwetende en bedorve rot
Sprak in haar hart: „daar is geen God,
Die voor de wereld zorge draagt.
Leg af de vrees, die dwazen plaagt,
En volg al wat uw hart behaagt."

Uit dezen stinkpoel rees een pest,
Die 't al bedorf, van Oost tot West.
De reukeloozen, onberaân
Geweken van de rechte baan,
Den weg der dolinge inneslaan.

Men schimpt, in dees bedorve lucht,
Met eerbaarheid, en deugd, en tucht.
Het onkruid wast, en wint vast veld.
Het vruchtbre zaad verstikt en smelt,
Totdat men niet één vromen telt.

De Heer zag neêr, van 's Hemels tin,
Op 's menschen werk, op ieders zin
En wit, uit 's Hemels heldren dag,
Of hij nog éénen wijzen zag,
Een, die naar God zocht, als men plag.

Zij waren al van d' eerste stut
Geweken, altemaal onnut.
Het onkruid wast, en wint vast veld.
Het vruchtbre zaad verstikt en smelt,
Totdat men niet één vromen telt.

Hun keel is als een open graf,
De tong bedrieglijk, schalk[2], en straf
Hun lippen smeeken, schoon van schijn,
Besmet met adderenvenijn,
Om elk te trekken aan hun lijn.

De mond braakt vloeken overal,
En laster, gift, en bittre gal.
De voeten vliegen, als verwoed,
Verhit van dorst, om menschenbloed
Te storten in hun overmoed.

Zij rechten alsins, waar ze gaan,
Bederf en jammernissen aan.
Zij kenden nooit het vredepad,
Noch schrikten, telkens uitgespat,
Voor God, die ieders misdaad schat.

Och! wordt dees goddelooze schaar
Haar gruwelen niet eens gewaar,
Die mijne kudde dus verzeert,
Mijne arme schapen stroopt en scheert,
En dagelijks, als spijs, verteert!

Zij riep den naam des Hoogsten niet
Om hulp aan, toen zij, als een riet,
Van vreeze beefde, zonder grond,
En ijdel zich in vreeze vond,
Daar billijk niet te vreezen stond;

Want d' Opperste is rechtvaardig, acht
Geen godloos, maar het vroom geslacht.
Gij, boozen, hebt den raad gesloopt
Des armen, die zich niet verloopt,
En vast op 's Hemels bijstand hoopt.

Wie zal uit Sion Jacobs zaad
Herstellen in behouden staat?
Het huis van Jacob, Israël,
Zal juichen, met gezang en spel,
Als God 't gevangen volk herstell'.

XIVe HARPZANG[1].

Domine, quis habitat.

Wien gunt ge, o Godheid! te verschijnen
Voor 't hooge Koor, daar Cherubijnen
De Bondkist dekken met haar schacht?
Wien zal 't gebeuren, dag en nacht,
Op uwen heilgen berg te rusten,
Het liefste, dat een hart mag lusten?

Die, niet besmet in zijnen wandel,
En gansch rechtvaardig in zijn handel,
De voeten in Gods schaduw zet,
De klare waarheid spreekt, die met
Zijn harte stemt, en, zonder liegen,
Zijn tong kan spanen van bedriegen;

Die, om des naastens heil te stutten,
Zijn schade en schipbreuk poogt te schutten,
Zijne ooren stopt voor 't lasterwoord,
Dat hij tot 's anders nadeel hoort,
Veracht dat ongebonden wezen,
En looft ze, die Gods strengheid vreezen;

Die geene onwaarheid stout beëedigt,
Noch niemand door bedrog beleedigt,
Noch 's armen vleesch en bloedig zweet
Met woekerende tanden eet,
En nooit 's onnoozlen recht woû krenken,
Bekoord door gaven en geschenken.

Wie dus kan leven, zonder erg,
Zal eeuwig rusten op Gods berg[2].

XVe HARPZANG[3].

Conserva me, Domine.

Behoeder van uwe uitgeleze troepen!
Behoê me voor 't genakende gevaar;
Want ik niet ruste, in nood U aan te roepen,
Waarop mijn hoop, als op een troostpilaar,
Gebouwd is. 'k Heb uw Godheid aangehangen,
Die, rijk van heil, van mij niet hoeft t' ontvangen.

Dit 's d' oorzaak, dat ik d' uitgekore zonen,
Uw heilig volk, in 't lang beloofde land,
Hun erfdeel, de hand bood, waar ze wonen,
En holp ze aan rust, en in een vasten stand.
Gij zelf getuigt, hoe ik voor Uw genooten
In 't openbaar mijn hart heb uitgegoten.

Maar toen ze nu verzwakten in hun ijver,
Verlieten ze U, hun toeverlaat en lot.
Afgoderij wint veld door haren drijver.
Elk volgt zijn droom, en dient zijn eigen God,

[1] Waarschijnlijk uit de dagen van Jeremia, uit den tijd van den strooptocht der Scythen; Jeremia 10: 25. — [2] loos.

[1] Waarschijnlijk van David, uit de eerste dagen van zijn komst naar Sion (verg. 2 Samuel 6: 12, 16. — [2] Versta: Sion. — [3] Waarschijnlijk van David, uit den tijd zijner voortvluchtigheid. Verg. 1 Samuel 30: 26.

Totdat ze in 't eind en spade naar hem spoeden,
God kennen voor den oorsprong aller goeden.

Ik wil geensins, ten smaad van uw geboden,
Den offerdisch des Afgodists bekleên,
Mijn lippen aan den bloedkelk van zijn Goden
Noch offerbloed besmetten; neen, o neen,
Ik wil geensins die gruwelen verbloemen,
Noch hunnen naam gewaardigen te noemen.

'k Verwacht van God mijn erflot na dit strijden;
De rijke loon des kelks van mijn verdriet
En zwarigheên en overbitter lijden,
Verwacht ik van het oog, dat alles ziet.
Gij zult me, o Heer! en niemand zal 't beletten,
In 't wettig erf, mij toebeschoren, zetten.

Het beste lot is mij ten deel' gevallen,
Mijn erfdeel munt in alle loten uit;
Dies loof ik God, wiens gunst mij boven allen
Gezegend heeft. Hij steef mijn raadsbesluit
Met kennisse en verstand, om recht te mikken,
En 't hoogste lot voorzichtig uit te pikken.

Hij prikkelde mijn hart en mijn gedachten
Inwendig, spâ, tot midden in den nacht;
'k Had Hem alleen voor oogen, onder 't wachten
Op Zijn genade en goedheid; want Zijn macht
Mij handhaafde, opdat ramp noch ongelukken
Gods dienaar van zijn wacht en schildwacht rukken.

Dit 's d' oorzaak, dat de blijschap in mijn harte
Niet schuilen kan, maar uitberst op de tong,
Die huppelt na het uitstaan van de smarte;
En schoon de dood mijn sterflijkheid besprong,
Mijn lichaam zal geen worm in d' aarde spijzen,
Maar sluimeren met hope van verrijzen:

Want Gij, o God! zult nimmermeer gedoogen,
Dat mijne ziel in Helsche duisternis
Gedompeld blijf, noch 't lichaam, uit elks oogen
In 't graf verrott'; het lichaam, dat U is
Geheiligd, zal noch kan, na 't bitter sterven,
Geensins vergaan, verrotten, noch bederven.

Gij leert me klaar de baan des levens kennen,
De baan naar God, en Gods onsterflijkheid;
Bestraal me met Uw blijschap, onder 't rennen,
Die neêrstraalt van Uw aanschijns Majesteit.
Uw rechte hand begaaft, na deze elende,
Den hopenden met blijschap, zonder ende.

XVIe HARPZANG[1].

Exaudi, Domine, Justitiam.

O, billijk en rechtvaardig rechtgespan!
Gewaardig toch te hooren
Mijn goede zaak, en gun den vromen man
Zijn klachte voor Uwe ooren
T' ontvouwen; neig Uwe ooren naar mijn beê,
En lippen, met geen logen
Noch schoonen schijn van recht verbloemd, waarmeê
De vierschaar wordt bedrogen.
Aartsrechter, vel het vonnis met Uw mond,
En sla Uw oog beneden
Naar mijnen eisch, op billijkheid gegrond
En onvermomde reden.

[1] Waarschijnlijk van denzelfden maker, maar eenigzins vroeger dagteekening, als gebed uit de „Woestijn van Maca." Verg. 1 Samuel 25 : 21.

Gij hebt mijn hart door 't vier des druks beproefd,
En onderzocht bij duister,
En vondt geen smet, noch schuld, die onschuld hoeft,
Of wijd gehaalden luister.
De daad bestemt den wil, de mond het hart.
Ik hield de steile wegen
Van Uwe wet, in tegenspoed en smart,
En riep, somtijds verlegen,
Met mijne flaauwte en onvermogen: „Heer!
Versterk me op uwe paden;
Bevestig toch mijn treden meer en meer,
Opdat ze van Uw raden
En heilig spoor niet glijen onverhoeds!"
Ik hiel met mijn gebeden
En roepen aan, gedurig met meer moeds,
Dewijl Gij van beneden
Gewoon zijt mij te hooren. Oppermacht!
Neig d' ooren naar mijn smeeken,
En hoor mijn stem en droeve jammerklacht.
Vertoon een wonderteeken
Van Uw genade en barmhartigheid
In mij, dat alle staten
Van menschen zien, wat heil Gij hun bereidt,
Die zich op U verlaten.
Bescherm mij, als den appel van Uw oog,
Voor deze tegenstrijders
Van 's Hemels macht, uit 's Hemels troon omhoog.
Beschut me voor benijders,
In schaduw van Uw vleuglen, voor 't gezicht
Der vloeken, die mij drukken.
Mijn vijanden beleegren mij heel dicht.
Mijn ramp en ongelukken
Vermurwen hen zoo luttel, dat ze 't hart
Voor mijne klachten sluiten,
Hun trotschheid mij met schimp en wrevel tart.
Zij houden mij van buiten
Rondom bezet, en slaan hunne oogen neêr
Alleen op aardsche zaken,
En dreigen mij, gedurig meer en meer,
Bedektelijk te raken:
Gelijk een leeuw, die grimmig vlamt op buit,
Als 't jonk van een leeuwinne,
In 't nest gespeend, al stil en heimlijk uit
Zijn hol ziet, dol van zinne,
En heet op roof. Ontwaak, Beschermheer!
Verras hem in zijn lage,
En ruk hem fluks met kracht ter aarde neêr.
Ontsla mij van dees plage!
Ontruk zijn hand den schicht met Uwen arm,
Eer wij getroffen sneven.
O Rechter! scheî den goddeloozen zwarm,
En die op d' aarde leven,
Van weinigen, die hier, gedrukt en bang,
Voor wreveligen duchten,
Die hier volop gemest, hun leven lang,
Gedijen bij de vruchten
Der aarde, en 't zaad verborgen in den buik
Der akkeren; zij brassen,
En koestren slechts het lichaam door misbruik
Van overvloed. Zij wassen
In afkomste aan, verzaad van weelde en lust,
En laten aan hunne erven
Het overschot, dat geen begeerten bluscht,
En niemand volgt in 't sterven.
Maar ik, o Heer! verzaad van Uwen eisch
Te houden en Uw rechten,
Zal eindlijk U, in 't Hemelsche paleis,
Aanschouwen met Uw knechten;
Daar zal Uwe eer en glans en heerlijkheid,
Bedekt met geen gordijnen,
Mijn geest verzaân, wanneer Uw Majesteit
Den vromen zal verschijnen.

XVIIe HARPZANG[1].

Diligam te, Domine.

Alvoênde God, en Heer van alle Heeren!
U wil ik al mijn leven dienen, eeren,
En minnen; want gij zijt mijn kracht en borg,
Mijn toevlucht, mijn verlosser, troost, en zorg.
Ik zal op God, als op mijn noodhulp, hopen.
Mijn Schutsheer! als de stormers op mij loopen,
Dan keer ik hen op U, mijn horen! af,
Die mij verlost, bevrijdt, en hoedt voor straf;
Dies wil ik U aanbidden, eeren, loven,
Zoo raak ik al mijn vijanden te boven.
De strikken van d' afgrijselijke dood
Belaagden mij; de Helsche boosheid schoot,
Gelijk een stroom en waterval van sluizen,
Ter rotse af, naar de laagte neêr komt bruisen,
Met kracht op mij, die, teder en ontsteld,
Niet opmocht, noch kon staan voor dit geweld.
De rampen van d' afgrijselijke Helle
Belaagden mij, vervarelijk en felle.
De strikken van d' afgrijselijke dood
Verrasten mij, die aankwam naakt en bloot.
In zulk een angst, bestormd van 's vijands troepen,
Begon ik God, mijn noodhulp, aan te roepen,
Ik riep Hem aan, zoo luid men roepen kon;
Mijn noodklacht drong, door 't zwerk en boven zon,
Den hemel in, en klonk in 't Koor der Koren,
Gods Heiligdom, in Zijn scherpluistrende ooren.
Mijn jammerklacht drong door, van boog in boog,
Daar God zich zette in zijnen troon omhoog.
Op 't schudden van Gods hoofd in 't ander leven,
Begon al d' aarde in 't ronde bang te beven,
Te schudden, en te siddren uit ontzag,
De grondvest van 't gebergte, slag op slag,
Te dreunen en te davren, tot een teeken
Dat d' Opperste vergramd was en ontsteken
Op d' aarde omlaag, en 't steigende gebergt,
Om 't snoode volk, dat God door boosheid tergt.
Hij snoof een rook ten neuze uit in 't vergrammen.
Zijn aangezicht ontstak en stond in vlammen,
En in een brand van kolen, rood van gloed.
Dus zette hij verbolgen zijnen voet
In een karos van wolken, om te dalen
Van boven neêr uit zijne goude zalen.
Een nevel zweefde om zijne voeten heen,
En schaduwde zijn goddelijke treên.
De Cherubijns, terwijl hij zat geklommen,
Zoo hoog in top, voor zijnen wagen glommen.
Hij vloog en voer verbolgen en gezwind;
Hij zweefde en vloog op vleugels van den wind,
Gespannen in 't gareel voor Zijnen wagen.
Hij school bedekt in duisternisse en vlagen.
't Gehemelt van Zijn wagen, als Hij rent,
Is eene wolk, een waterwolk Zijn tent.
Een donkre wolk bedekt Hem onder 't varen.
Voor Zijnen glans en schrikkelijk aanzicht, baren
En bersten wolk en dichten nevel uit,
Met bliksemen en hagel en geluid
Van donderslag en wederlicht naar onder.
De Godheid laat zich hooren in den donder,
Van boven uit den hemel en de lucht.
De Hoogste laat zich hooren in 't gerucht
Van hagelsteen, in wederlicht en vonken.
De bliksemstraal wordt naar beneên geklonken,
Gelijk een pijl, met d' allersterkste hand.
Aldus verstrooit hij over 't gansche land
Zijn vijanden, en weêrlicht op de bergen,
En schrikt[1] ze met zijn onweêr, die hem tergen;
Dan openbaart zich d' oorsprong van de bron
En ader, daar geen oogstraal zinken[2] kon.
Wij zien den grond des aardbooms met onze oogen,
Wanneer Ge, o God, o Almacht! uit den hoogen
Het element begrauwt, en snel verbaasd
En bulderende een bui van gramschap blaast.
Hij reikte mij de hand in dees gevaren,
En redde en trok me uit grondelooze baren
En wateren en diepten, daar ik zonk.
Hij redde mij bij tijds, eer ik verdronk,
Uit 's vijands macht; Gods dienaar, al te machtig,
Ontsloeg me van mijn haters, die te krachtig
Braveerden met een uitgelate ziel,
Toen ik te zwak en onvermogend viel.
Zij randden mij in 't bitterst van mijn lijden
Baldadig aan; de Hoogste holp me strijden,
En zette mij op 't vrije en vlakke veld,
In veiligheid en d' eerste rust hersteld,
Naar 's Hemels wil en opperste behagen,
Uit liefde en gunst, zijn dienaar toegedragen.
De Hemel, die een billijk oordeel velt,
Naar elks verdienste, en goed en kwaad vergeldt,
Zal mij gewis vergelden naar mijn werken,
Geregeld na de voorgeschreve perken
Van Zijne wet; dewijl ik mijne ziel
En hart en hand van smette zuiver hiel;
Dewijl ik paste aandachtelijk te treden
Op 't zuiver spoor van Zijne wet en zeden,
En niets bestond, dat naar godloosheid helt,
Bespieglende Zijn wil, mij voorgesteld,
Zijn rechten uit liet schijnen in mijn handel,
Gauts smetteloos hem dienende in woord en wandel,
En speende mij van onrecht en het kwaad.
De Heer wil mij beloonen naar mijn daad,
En mij met recht vergelden naar mijn werken,
Geregeld naar de voorgeschreven perken
Van Zijne wet; dewijl ik mijne ziel
En hart en hand van smetten zuiver hiel,
En wandelde, als voor d' alaanschouwende oogen,
Door mommerij noch veinzerij bedrogen.
Wie heiliglijk zich regelt naar Uw wet,
Dien handelt Gij ook heilig, zonder smet.
Wie niemand kwetst, beleedigt, noch beschadigt,
Die wordt van God verschoond en trouw verdadigd.
Den zuivren en eenvoudigen ontmoet
Gij zuiver en oprecht; weêrspannig bloed,
Den schalken en bedriegren en verkeerden,
Verleert Gij al de treken, die zij leerden.
Wie zich verkeerd bij zijnen naasten droeg,
Betaalt Gij met de munte, die hij sloeg;
Want Gij verheft oodmoedigen en blooden,
Behoudt ze en redt ze uit hun gevaar en nooden,
Verneêrt ze die hovaardig henegaan,
En stout hun oog en wimbraauw opwaart slaan.
Gij onderhoudt mijn licht in aardsche dampen.
O God! volhard, in duisternisse en rampen
En jammer, mij te lichten met Uw licht.
Voor Uwe kracht, die voor geen heeren zwicht,
Geen loknas van bekoringen kan duren.
Ik spring, met God, ook over 's vijands muren.
De wegen van den Allerhoogsten zijn
Geensins besmet met valschen glimp en schijn.
Zijn zet-rede[3] is zoo zuiver, en te loven,
Als louter goud, gelouterd in den oven,
En Hij beschut, als met een beukelaar,
Wie Hem betrouwt in 't barnen van gevaar;

---

[1]Van David, uit den tijd zijner zegeviering over al zijn vijanden; verg. 2 Samuel 8: 11 v.v.

[1]verschrikt. — [2]doordringen, peilen. — [3]wet, instelling.

Want waar is toch, o afgodiste blinden!
Waar is een God behalve Hem te vinden,
Die boven heerscht in 't onverwonnen slot?
Waar is een God zoo groot, als Jacobs God?
Dezelve God omgordde mij rechtschapen
Met macht en moed, als met een scheutvrij wapen,
En onderhiel mijn leven, zonder vlek
Van lasteren en lasterlijk gebrek.
Hij sterkte in nood en zorgelijke smarten
De zenuw van mijn beenen, snel als harten,
En holp me snel opsteigren berg en rots,
Mijn vijand en vervolgeren ten trots.
Hij sterf mijn hand en zenuwen in 't vechten,
En gaf mijn arm, om wonder uit te rechten,
Een kracht, zoo sterk als een metalen boog,
Handhaafde mij geweldig van omhoog,
Met Zijne hand en Goddelijk vermogen,
Waardoor ik ben zoo hoog in top getogen,
Uw tucht beschaaft al mijne oeffenheên.
Uw scherpe tucht besnoeit mijn hart alleen.
Gij wakkert en bestiert mijn forsche treden,
Zoodat ze niet bezwijken in hun schreden.
Ik zit met kracht mijn haters op den hiel,
En grijp ze, en keer niet eer ik hen verniel'.
'k Verplet hun heer, hier baat geen tegenwroeten,
Zij sneuvelen en storten voor mijn voeten.
Gij gordt mij met standvastigheid en moed,
En zet bedekt mijn vijanden den voet,
Zoodat ze, in 't zand gestruikeld, deerlijk zuchten,
Alle andren mij den rugge biên, en vluchten,
Verstrooid op 't veld, al wat mij vloekt en haat.
Zij riepen God toen aan in droeven staat;
Maar God ontzeî hun noodklacht aan te hooren,
Noch holp ze niet, noch had hiertoe geene ooren.
'k Zal 't overschot verpletteren, als stof
Voor wind verstuift. Ik zal het godloos hof,
Als slijk op straat, nog vagen uit elks oogen.
Gij zult me voor 's volks laster, uit meêdoogen,
Verdedigen, en stellen te gelijk
Op mijnen troon, ten Vorst, tot hoofd van 't Rijk.
Het Heidendom en d' onbesnede heude,
Een volk, dat ik voor d' onzen nimmer kende,
Heeft mij gediend, en hoorende uit de faam
Mijn opgang, heeft mijn uitgebreiden naam
Ontzien, en voort mijn wetten aangenomen:
Mijn zonen, de voorheen godvruchte vromen,
Verloochenden, van 's Hemels wet vervremd,
Mijn naam en wet, dus lang hij hen bestemd[1]:
Mijn zonen, dus vervreemd en aan 't verbastren,
Ontzien zich niet mijn naam en wet te lastren,
En hinken, al bezoedeld en besmet,
Op 't rechte spoor der aangenome wet.
Nog leeft mijn God, gezegend en te prijzen.
'k Zal d' oorzaak van mijn heil op mijne wijzen
En snarespel verheffen, als mijn stut,
De Godheid, die mij voorstaat en beschut,
De volken leert voor mijnen schepter knielen,
Den Heiland, die voor 't schenden en vernielen
Der hateren mij handhaaft en beschermt,
En uit genâ zich over mij ontfermt.
Gij zult me, o God! verheffen, als Uw eigen,
Ten trots van al die Uw gezalfden dreigen,
En mij ontslaan van onrecht en geweld;
Dan zal mijn keel en harp, op maat gesteld,
Uw grooten naam, in 't midden van de volken,
Verheffen aan[2] den hemel en de wolken.
Gij zegent en verheerlijkt Jesses zoon,
Den Koning, Uw gezalfden, op den troon
Door Uw genade, en levert stof tot zingen
Aan David en zijn erfnakomelingen,

[1]beaamd, aangenomen. — [2]Voor tot.

Eeuw in, eeuw uit, bevestigd en bekend,
Zoo lang de zon om 's werelds ronde rent.

XVIIIe HARPZANG[1].

Coeli enarrant gloriam.

I.

De hemelen ontvouwen
  Gods eer en heerlijkheid;
De hemelsche gebouwen
  Gods macht en majesteit
Elk melden in zijn werken,
  Elk roepen te gemoet:
O, menschen! leert hier merken
  Dat d' Almacht, wijs en goed,
Verborgen voor uwe oogen,
  Zich zichtbaar openbaart,
  U optrekt hemelwaart
Naar zijn starlichte bogen.

Dit wordt u aangewezen,
  Verkondigd dag op dag.
Dit wordt u aangeprezen,
  Van nacht tot nacht, als 't plag.
Men kent geen tong, noch talen,
  Noch volk, daar 't hoog gesticht
Dit nalaat te verhalen,
  Verstomd in zijnen plicht.
Dees stem klinkt door al d' aarde,
  Alom befaamd, bekend;
  Dit klinkt aan 's werelds end,
Waar 't licht de lucht verklaarde.

De Godheid stelde boven
  Het allerschoonste schoon,
De zon, in 't opgeschoven
  Rijk panweljoen[2], zijn troon:
Daar komt zij, aangenamer
  Dan eenig bruidegom,
Uit zijne bruiloftskamer,
  Met glans te voorschijn, om,
Gelijk een bergreus, rustig
  Te rennen op haar baan,
  Uit d' Oostkim Westwaart aan,
Heel onvermoeid en lustig.

Zij loopt haar baan ten ende.
  Men vindt noch volk, noch rijk,
Dat niet haar klaarheid kende,
  Haar hitte te gelijk
Niet voelde, of kon ontduiken;

II.

Nog zet dit wonderwerk,
Voor die Gods wet gebruiken,
  Geen goddelijker merk
Als 's Hemels wil en waarheid,
  Zoo zuiver en zoo net
  Verkondigd in zijn wet,
Die neêrstraalt uit Gods klaarheid.

Zij kan de lusten toomen,
  Herscheppen hart en geest;
Zij tuigt getrouw den vromen,
  Hoe God wil zijn gevreesd.

[1]Waarschijnlijk uit hetzelfde tijdvak als de vorige. De laatste der Psalmen van David. — [2]Anders pavi'joen.

Zij koestert zuigelingen
Met wijsheid, als met melk.
Gods recht en regel dwingen
Tot recht en reeglen elk;
Verheugen het geweten.
Gods tafelwet is klaar,
En licht ze toe, die naar
In schaduw zijn gezeten.

Gods wet leert ieder veilig
Hem vreezen, en Zijn roê;
Een vrees, die, nut en heilig,
Ons loont en kroont, nooit moê
Van zeegnen en vergelden,
Alle eeuwen in en uit.
Gods wil en wetten velden
Nooit vonnis, noch besluit,
Dat valsch was, maar eenaardig[1]
Met Gods natuur en God,
Bewijst, dat zijn gebod
Oprecht is en rechtvaardig.

Geen goud, geene edle steenen
Zijn zoo bekorelijk,
Wat stralen uit hun schenen,
Als Gods geboden, rijk
En dierbaar uit hun wezen.
De honig in den mond,
En raten, uitgelezen
Op eenen morgenstond,
Den smaak zoo niet bejeegnen;
Uw dienaar slaat ze gâ,
En spoort in 't gaslaan na,
Hoe rijklijk zij hem zeegnen.

Maar wie kan zijne feilen
Begrijpen? Wat vernuft
Kan 's harten Afgrond peilen,
Zoo 't brein des menschen suft?
O, Hartekenner! reinig
Mijn onbekend gebrek,
Hetzij dan groot of weinig,
Behoê me voor de vlek
Van vreemde en onbesneden,
En hun genootschap toch,
Vol dwalinge en bedrog,
En strijdig tegens reden.

Zoo lang ze op mij niet winnen,
Ik hen noch volg, noch hoor,
Blijft mijn gemoed van binnen
Gezuiverd, na als voor.
Ik wisch hun lasterplagen
Zorgvuldig af van mij.
Mijn spraak zal U behagen,
En mijn bespiegling, vrij
Van scheemren, U gevallen,
Mijn noodhulp, eenig lot.
Verlosser, goede God!
En hoogste lot van allen.

XIXe HARPZANG[2].

Exaudiat te Dominus.

De Heer verhoore u onder 't juk
Der zwarigheên. De naam
Van Jacobs Godheid zij in druk,
Wat vijand u ook praam',
Uw scheutvrij wapen, staf, en stut.
Hij zende u bijstand toe
Van 't Heiligdom en Arons hut,
Bescherme u met zijn roê,
Uit Sion, zijn gewijde rots.
Hij zij gedachtig aan
Uwe offeraude en eer, voor Gods
Altaren, onderdaan
Hem opgedragen, en de rook
Van uw brandoffer vaar',
Met eenen aangenamen smook
En vlam, van 't vette altaar,
Ten Hemel, daar Hij heerscht en zit.
Hij schenke u, in uw smart,
Dat gij beschiet het zuiver wit
Van uw Godvruchtig hart.
Hij geve u, wat gij raadzaam schat.
Wij zullen, na den val
Van 's vijands macht, op 't veld gespat,
Met blij triomfgeschal
God loven, die hun heer vertrad.
De Heer verleene u al
Het heil, waarom uw ijver bad,
En namaals bidden zal.
Nu weet ik, van omhoog verlicht,
Dat d' Opperste, aan de beê
Van zijn Gezalfden dier verplicht,
En aan deze offersteê,
Hem zal verleenen al wat dient
Tot zijn behoudenis.
Hij zal hem, als Gods trouwe vriend,
Genadig en gewis
Verhooren, van den heilgen boog
Des Hemels, en Hem vast,
Door Zijnen arrem van omhoog
En almacht, tegens last
Bevestigen op Zijnen stoel.
Dat andren hunnen troost,
In 't midden van dit aardsch gewoel,
Vrij zetten, West en Oost,
Op oorlogswagens, ruiterij,
En paarden; wij alleen,
Gewinnen God op onze zij
Door vierige gebeên;
Wij roepen in den hoogsten nood
Gods naam aan, anders geen.
Geen macht van heeren is zoo groot,
Daar God bij valt te kleen.
Zij, die zich hielden aan 't verbond
Van menschen hulp en kracht,
Zijn uitgerooid tot in den grond,
Gesneuveld met hun macht:
Maar wij, die op Gods voorstand staan,
Verrezen voor elks oog,
Zien nu met vreugd den Hemel aan,
En steken 't hoofd omhoog.
Behoê Uw Koning, lieve Heer!
Verhoor ons in 't verdriet,
Wanneer wij roepen; dat geweer
Beschaamt Uw helden niet.

XXe HARPZANG[1].

Domine, in Virtute.

De Koning, die zoo krachtig,
Door 's Hemels macht en kracht,

[1]gelijkvormig, eenswezig. — [2]Behoort met den volgenden Psalm zamen; zie aldaar aant. [1].

[1]Even als de vorige, die met hem zamenhangt, wellicht van Sacharja (II Kron. 26: 5) voogd van den jongen koning Usia.

Verdelgde al 's vijands macht,
Zal, aan Gods hulp gedachtig,
Zich zelf verheugen voor
Den Koning aller Heeren,
En vrolijk triomfeeren,
Nu Hij, gezegend door
Gods bijstand en behagen,
Den prijs heeft weggedragen.

O Vader aller menschen!
Gij gaaft uw dienaar mild,
Nu 's vijands heerkracht smilt,
Al wat zijn hart kon wenschen,
Onthieldt hem niet het goed,
Waarom zijn lippen baden;
Gij waart met Uw genaden,
Waarmede gij hem zoet
En mild en minzaam kweekte,
Gereed, eer hij U smeekte.

Gij kroonde hem met stralen
Van goud en diamant,
Zoo trotsch als iemand spant,
Om op Zijn hoofd te pralen
Met zulk een rijkscieraad.
Hij bad: „och! rek mijn dagen!"
Gij liet U dit behagen,
En rekte, zonder maat,
Zijn levenstijd en uren,
Die d' eeuwigheid verduren.

Gij gaaft hem eenen luister
Van eere en heerlijkheid,
En glans en majesteit.
Doorluchten schijnen duister
Bij 't voegelijke licht
Van Zijne aanvalligheden,
En glansen, die Hem kleeden,
Waarvoor de trotsche zwicht.
Gij stelt Hem aller wegen
Ten voorbeeld van Gods zegen;

Gods zegen, die verslensbaar
En tijdlijk is en kort,
Maar nimmermeer verdort,
En levert Hem dus wenschbaar,
De vreugd, die, nooit bepaald,
Daar boven in Uw bogen,
Van Uw gezicht en oogen
En aanschijn nederstraalt;
Een vreugd, die, gansch volkomen,
Nooit einde heeft genomen.

Dewijl de Koning stadig
Zich aan den sterksten houdt,
En op dien pijler bouwt,
Den Hoogsten, die genadig
Hem zegent, zal hij niet
Bezwijken, nochte sneven,
Noch sidderen, noch beven,
Gelijk een wankel riet;
Noch dobbren op en neder
In 't bulderende weder.

Uw rechte hand zal treffen
Uw vijanden in 't veld,
En al die met geweld
Zich tegens U verheffen.
Uw rechte hand zal straf
Uwe errefhaters raken,
Die Uwen naam verzaken,
En wannen ze uit, als kaf,
Dat niemand in dit leven
Zal weten, waar ze bleven.

Gij zult hen, als een oven,
Vol gloeds, het bosch en rijs
Verteert, gelijk zijn spijs,
Verslinden, als Gij boven
Uw gramschap uit de lucht,
Vol weêrlicht en vol wolken,
Ontdekt, ten schrik der volken,
Met schrikkelijk gerucht,
Wanneer de wraak, ontsteken
Als vier, uw smaad zal wreken.

Gij zult hunne erven t' zamen,
De telgen met den stam,
Verdelgen door uw vlam,
Van 't aardrijk, als hun namen;
Dewijl dees snoode rot
Met onbesnede handen
U schendig aan dorst randen,
En menschen, zonder God,
In 't raadslaan t' zamen zwoeren,
Dat niemand uit kon voeren.

Gij zult ze nederhouwen,
En hun gewonde rug,
Zal dienen tot een brug
Voor die op U betrouwen.
Zij zullen, onder 't vliên;
Het overschot der Uwen,
Niet zonder angst en gruwen,
In volle glorie zien
Verheerlijkt, en verheven
In 't onvergankbre leven.

O eeuwige Regeerder,
Die op- en- ondergang
Betoomt, en houdt in dwang!
Dat Uwe macht vermeerder.
Wij zullen, eeuwen lang,
Uw lof op harpen spelen,
En met gespanne kelen,
En heerelijk gezang
Verheffen Uw vermogen,
Zoo hoog in top getogen.

XXIe HARPZANG[1].

Deus, Deus meus.

Mijn God, mijn God! nu sla van 's Hemels bogen
Op mij Uwe alziende oogen.
Wat 's d' oorzaak, och! dat gij, in dezen staat
Van druk, mij dus verlaat?
Uw noodhulp eist van mijne jammerklachten.
Gij zet ze uit Uw gedachten.
Mijn God! ik slijt den dag in dit verdriet,
En Gij verhoort me niet.
Ik kerm bij nacht, en zucht naar 's Hemels bogen
En vind me niet bedrogen[2].
Gij, die Uw koor en Heiligdom bewoont,
Wordt daar met lof gekroond
Van Jacobs huis. Onze oude vaders[3] bouwden,
Als zij hun kracht mistrouwden,
Hun hoop op U in nood en tegenspoed;
Hun hoop rustte op dien voet,

[1]Waarschijnlijk van Jeremia, uit den laatsten tijd vóór Juda's ondergang. — [2]Min juist voor en heb geen rust. — [3]voorvaderen.

En Gij verhoorde, in jammer en elende,
Hun jammerklachte in 't ende,
Verloste hen uit hunne zwarigheên,
Toen elk verlaten scheen.
Zij hielden aan bij U omhoog met roepen;
Gij redde Jacobs troepen.
Zij hoopten op Uw hulp, gelijk 't betaamt,
En stonden nooit beschaamd;
Maar ik, een worm, geen mensch gelijk in wezen,
Van iedereen misprezen,
Ben als een snood uitvaagsel bij 't gemeen.
Al wie mij ziet, elkeen
Belacht, beschimpt, verspuwt me, vloekt en lastert.
Hun lippen zijn verbasterd
Van reden, en het brein van geest beroofd.
Een ieder schudt zijn hoofd,
Begrenikt mij[1], en spalkt den mond dus open:
„Hij placht op God te hopen:
God helpe hem, behoede nu zijn kind,
Indien Hij 't zoo bemint!"
Gij hebt me, o Heer! uit moeders lijf ontvangen.
Mijn hoop en troost bleef hangen
Aan U, toen ik aan moeders borsten hing,
Mijn mond haar melk ontving.
Uw gunst heeft mij gekweekt en uitgekoren,
Zoo ras ik werd geboren.
Gij waart mijn God, van moeders lichaam aan,
Nu pas me bij te staan;
Verlaat me niet, nu mij zoo veel elenden
Genaken, geen bekenden,
Niet een, niet een (ik zie vast West en Oost)
Mij bijstaat, stut, en troost.
Veel kalvers, norsche en vet gemeste stieren
Omringen mij, en tieren,
En loeyen vast met opgespalkten muil,
En schrikkelijk gehuil:
Als leeuwen, die uit rooflust hongrig brullen,
En bosch en woud vervullen
Met naar geschal. Mijne aders uitgebloed
Zijn, als een watervloed,
Gansch uitgestort door 't vloeyen en door 't lekken;
Door pijnigen en rekken
Mijn zenuwen en al mijn leden vast
Gespannen, en van last
En 't lastig pak des lichaams gansch bezweken.
Het al te vinnig steken
Van deze zon des druks, de zon van smart,
Mijn afgepijnigd hart
Inwendig smolt, als was voor eenen oven.
Mijn krachten zijn verstoven,
Bezweken, als een potscherf, bros en krank.
Mijn tong bleef, zonder klank,
Verdord en droog aan mijn gehemelt hangen.
Het graf, om mij t' ontvangen,
Staat open. Ik, ter dood gewond, dus straf,
Ga met een voet in 't graf.
Ik ben omringd van vele dolle honden,
En bassers, nu ontbonden,
Die bijten, fel en bits op mij ontsteld.
De Bloedraad om mij velt
Mijn vonnis vast. Zij graven fel, en wroeten,
En drijven, door mijn voeten
En handen, staal en ijzer, dat het knelt.
Daar hang ik, en men telt
Mijn beenders, door het spannen van de leden,
Van boven tot beneden.
Daar hang ik, tot een schouwspel en vermaak
Der nooit verzade wraak,
Zoo moedernaakt, gelijk ik werd geboren.
Mijn kleeders, hun beschoren

[1] Trekt gezichten tegen mij.

Ten roof, zijn nu de vrijbuit van den wrok.
Mijn nadelooze rok
Den krijgsman valt ten deele in deze dwerling.
Op 't oordeel van den terling.
Nu mis ik 't al; ten minste, o toeverlaat!
In dezen droeven staat,
O Vader! red me in 't uiterst van mijn lijden,
En help me, help me strijden
En worstelen, in 't nijpen van den nood
Met d' onverzoenbre dood;
Ontruk me, o God! nu 's doods geslepe klingen,
Die door mijn boezem dringen
Tot in het hart, te doodelijk gewond.
Ontruk me dezen hond!
Ontweldig me uit der leeuwen muil en tooren,
En breek en kneus den horen
Van 't fel gediert, dat éénen horen draagt,
En mij doorstoot en plaagt,
Die met geduld en oodmoed, dus in lijden,
Den bittren strijd moet strijden;
Dan zal ik al mijn broedren Uwen naam
En loffelijke faam
Ontvouwen, en, in 't midden van de scharen,
Die in Uw naam vergâren,
Verheffen met lofzangen en muzijk,
Ter eere van Uw rijk.
Godvruchtigen! begint nu, met gezangen,
Eenstemmig aan te vangen
Van 's Hemels lof. O Jacobs afkomst! prijs
Gods Almacht, goed en wijs,
Op 't hooge feest. O, Izaks waarde zonen!
Verheft en eert Zijn tronen,
Die voor 't gebed des armen, als hij klopt,
Zijne ooren sluit noch stopt,
Noch met den nek mij aanziet uit Zijn Koren,
Maar met genadige ooren
Mijn klachten hoorde, en in het nare graf
Mij 't leven weder gaf;
Dies zal Uw lof in mijn vergaderingen
Door zwerk en wolken dringen,
Van Oost tot West. Ik zal voor 't aangezicht
Der vromen, dier verplicht
Aan mijn belofte, U mijn beloften houden.
Uwe armen en vertrouwden
Genieten daar uw heilige offerspijs,
En wekken zat uw prijs
En eer, in al die God van harte zoeken:
Die harten, voor geen vloeken
Des doods bevreesd, verduren eeuw en tijd,
Die 't sterflijk leven slijt.
De volken, die, zoo wijd en zijd gelegen,
Hun oorsprong overwegen,
Zien opgewekt naar 's levens oorsprong om:
En al het redendom[1]
Zal 's Hemels juk gehoorzaam helpen dragen,
Al 't Heidendom gewagen
Van Zijnen naam, en knielen in het stof
Voor God en 't Hemelsch hof,
Den Eigenaar en Heer van alle dingen,
Wiens heerschappij zal dwingen
Alle onbesneên. De rijken, hier verzaad
Van wereldsdom en staat,
Gewillig zich aan Zijnen disch begeven,
Genieten 't eeuwig leven
Door d' offerspijs, aanbidden God den Heer,
En 't sterflijk volk valt neêr
Op 't aangezicht ter aarde, als opgetogen,
Voor Zijn doorzichtige oogen.

[1] Min gelukkig voor met reden begaafde schepselendom.

Nu zal mijn ziel en leven niet vergaan.
Mijne afkomst zal voortaan
Hem dienen, en naar zijn behagen eeren.
Het nieuw geslacht des Heeren
Zal luistren naar den klank der heiltrompet.
De Hemel zal Gods wet
En 't Hemelsch recht verkondigen door raden,
Geboôn en wonderdaden
En leeringen, den volken, die God riep,
En door Zijn woord herschiep.

XXIIe HARPZANG[1].

Dominus regit me.

D' Almachtige is mijn herder en geleide.
Wat is er, dat me schort?
Hij weidt mij, als Zijn schaap, in vette weide,
Daar gras noch groen verdort.
Hij drenkt mijn ziel in koele bronne en beke.
Indien mijn geest verstrooi
En afdwaal' van de kudde, en rechte streke,
Hij brengt ze weêr te kooi.
Hij brengt mij op de heerbaan van Zijn wetten
En 't Goddelijke recht,
Om Zijnen naam en eer in top te zetten,
Door 't lof van Zijnen knecht.
Al zworf ik om in nare en donkre dalen,
Beschaduwd van de dood,
Nog vreest mijn hart geen ongeluk, noch kwalen:
Hij staat me bij in nood.
Ik mag me vast op zijnen staf verlaten
En trouwen herders stok,
Hij dekt voor mij, ten schimp van die mij haten
Met onverzoenbren wrok,
Een vollen disch, gelaân met lekkernijen.
Hij zalft mijn haar en hoofd
Met oliegeur, om 't aanschijn te verblijen
Door glans, die druk verdooft.
Wat wordt aan mij een schoonen kelk gegeven
Vol wijns! God stort zijn hart
Genadig uit, ten beste van mijn leven,
Ten troost van alle smart.
Ik zal Gods huis en zegenrijken tempel
Bewonen, dag en nacht,
En nimmermeer verlaten Arons drempel,
Maar sterven op mijn wacht.

XXIIIe HARPZANG[2].

Domini est terra.

Al d' aardboôm, en wat d' aardboôm in zijn palen
En ronden ring besluiten kan alom,
Ook mensch en dier, die daar hun adem halen,
't Is altemaal Gods goed en eigendom:
Want God is zelf de Schepper aller dingen;
Hij bouwde op zee dat wonderbaar gebouw,
En wist het meer met duin en strand te dwingen,
Opdat de mensch dit rond bewonen zou.
Maar och! wie zal den berg des Heils beklimmen,
En veilig staan in 's Hemels Heiligdom,
Daar Serafijns en Cherubijnen glimmen,
En Englen God bestuwen om en om?
Onnoozlen, die hun hart noch hand bevlekken,
En die geen tijd in ijdelheên verkwist,
Of met een grijns van eeden poogt te dekken,
Tot 's naasten schâ, zijn valsch bedrog en list.

De Hemel zal dien vromen man milddadig
Verrijken; wat hij drijft en trekt ter hand,
Gods rijkdom valt hem heilzaam en genadig
Van boven toe, gelijk een dauw op 't land.
Dit is 't geslacht der vromen, die God minnen
En zoeken, als hun eenig deel en lot.
Dit zijn ze, die, met opgespanne[1] zinnen,
Verlangen naar de komst van Jacobs God.
Aartsengelen, Gekroonden, die daar boven
Gezeten zijt in Uwe Majesteit,
Sluit op, zet op de poort van 't hof der hoven!
Sluit op, zet op de poort der eeuwigheid!
De Koning komt; de Koning is voorhanden,
Van wiens gezicht alle eer en glorie straalt:
Onthaalt den Heer, die over alle landen
En rijken heerscht, in grootheid onbepaald.
Wat Vorst is dit? Wat Koning mag dit wezen?
Het is de sterke, onoverwinbre Held,
D' Almogendheid, voor wie de heeren vreezen,
Wanneer Ze vecht en triomfeert in 't veld.
Aartsengelen, Gekroonden, die daar boven
Gezeten zijt in Uwe Majesteit,
Sluit op, zet op de poort van 't hof der hoven!
Sluit op, zet op de poort der eeuwigheid!
De Koning komt; de Koning is voorhanden,
Van wiens gezicht alle eer en glorie straalt:
Onthaalt den Heer, die over alle landen
En rijken heerscht, in grootheid onbepaald.
Wat Vorst is dit? Het is de Heer der Heeren,
D' Almogendheid, de bron van alle macht,
De Koning zelf, wien alle Vorsten eeren,
Die alle macht in top houdt door zijn kracht.

XXIVe HARPZANG[2].

Ad te, Domine, levavi.

Een ander zoeke, naar zijn lust,
Aan schepsels heul en troost en rust;
Ik stelle op d' ongeschapenheid,
Vol macht en kracht en majesteit,
Al mijn betrouwen, hef mijn oog
En hart naar U, mijn God! omhoog:
Want of me dan mijn vijand praamt,
Ik sta verlegen noch beschaamd,
En ik, noch geen die op U steunt,
Op 's Hemels hulp en Almacht leunt,
Moet zwichten, wordt ten schimp gesteld
Van 's vijands aantocht en geweld,
Des boozen hoop en toeverlaat
Zoekt vruchteloos zijn troost aan 't kwaad;
Naardien hij zwicht voor sterker macht.
Och, toon me, Heer! in 's werelds nacht
En ommewegen, al den schat
Van Uwe wet, en 't rechte pad,
En wijs me 't spoor van Uw gebod,
Waar langs men wandelt recht naar God.
Geleî me in 't onbeschaduwd licht
Van Uwe waarheid! Leer en sticht
En onderwijs me! want gij kunt,
Door lessen, op Uw wet gegrond,
Mijn ziel behoeden, en ik sla
Het oog alleen op Uw genâ,
Den ganschen dag, nooit hopens moê,
Van 's morgens af tot 's avonds toe.
Gedenk aan Uw hermhartigheên,
Bermhartigheên, van ouds voorheen
Genoten bij den ouden stam,
En al 't geslacht van Abraham.

[1]Waarschijnlijk, zoo al niet van Jeremia, dan toch uit zijn tijd. — [2]Als voren.

[1]Versta: met inspanning naar boven gerichte.
[2]Als voren.

Gedenk niet, hoe mijn teêre jeugd
Lichtvaardig van de baan der deugd
Te glijden plag, en, licht verleid,
Bevlekt werd door onweteuheid,
En wulpschheid, die, te reukeloos,
Uit dwaalzucht onheils omweg koos.
Gedenk me naar Uw strengheid niet,
Maar naar Uw goedheid, die geen riet,
Dat teêr en krank is en geknakt,
In stukken breekt en nedersmakt.
De Godheid is volkomen goed,
En gansch rechtvaardig van gemoed.
Dit 's d' oorzaak, dat Zij, door Haar wet,
De menschen afschrikt van de smet
Der misdaad, die Zij niet verschoont,
En klaar in dezen spiegel toont,
Opdat het menschdom zich getrouw
Voor zulke vlekken hoeden zou.
God stuurt zachtzinnigen, en leidt
Oodmoedigen, daar 't onderscheid
Van goed en kwaad hun wordt getoond,
En hoe hij ieder straft of loont.
God gaat het menschdom, op het spoor
Van Zijn genade en waarheid, voor,
En stiert hem, die Zijn gangen zet
Naar 's Hemels heilverbond en wet.
Gij zult, o Heer! om Uwen naam
En overal bekende faam
Van Uw genade en waarheid, voort
(Niet langer toornig en gestoord,)
Naar uw belofte, vol geduld,
Uitwisschen mijne groote schuld
Van misdrijf. Hoe gelukkig is
De man, die, vol hekommernis,
God dient, met lichaam, ziel, en geest,
Dien goedertieren Vader vreest.
Hij wandelt met een vasten tred
Naar 's Hemels voorgestelde wet.
Die man zal nuttigen al 't goed,
Den uitgestorten overvloed,
Aan ieder van omhoog beloofd,
Waarvan hem tijd noch eeuw berooft.
Zijn zaad bezit het wettig erf
Van 's Vaders leen, indien Hij sterf.
En zet, al wat hem toebehoort
Op kinders en kindskinders voort;
Want God behoedt, gelijk Zijn vriend,
Die[1] Hem godvruchtig eert en dient.
Hij handhaaft dat geslacht met lust,
En toont, waar Zijn verbond op rust;
Als Hij zich door Zijn wet verbindt
Te zegenen, die Hem bemint,
Ontziet, en vreest, zijn leven langk.
Dit 's d' oorzaak, dat ik, zwak en krank,
Mijne oogen naar den Hemel sla,
En dag en nacht op Gods genâ,
Verlange, en wachte alle oogenblik
Dat Hij mijn voeten van den strik,
Den valstrik der bekoorlijkheid
En looze lagen, mij geleid,
Ontsla, en slake van dien knoop.
Aanschouw me, o aller vromen hoop!
Genadig, nu ik smeek en bid,
En eenzaam en verlaten zit.
D' aanvechtingen zijn zwaar en groot;
Verlos me uit dezen angst en nood!
Aanschouw toch mijn verworpen staat
En zwarigheid! Vergeef me al 't kwaad,
Waaraan ik al te schuldig ben,
En mij met reden strafbaar ken.

[1]Thans Wie.

Aanschouw mijn vijand, hoe hij vast
In macht en aantal groeit en wast.
Aanschouw, hoe onrechtvaardig stont
Hij mij uit haat in vreeze houdt.
Behoê mijn ziel, en ruk met kracht
Mij uit de klauwen van zijn macht!
Ik hope op U, gelijk 't betaamt,
Dies sta ik billijk niet beschaamd.
Ontschuldigen en vromen mij
Begunstigden, die Uwe zij
Bleef houden, ongeknakt van moed.
Verlos al Jacobs volk en bloed,
Geperst van 's vijands lastig juk,
Uit zijnen nood en angst en druk!

XXVe HARPZANG[1].

Judica me, Domine.

Alwetend Rechter, die verstaat
Een ieders recht, ook zonder blijken,
'k Verlang, dat Gij ter vierschaar gaat,
Om eens het vonnis vlak te strijken,
't Geschil te scheiden, tusschen mij
En mijne onbillijke partij;

Want ik aan 't recht van mijne zaak
Niet twijfel, en in mijn geweten
Ben vrij gesproken door een spraak,
Die God verstaat, zoo hoog gezeten.
't Gemoed, dat door mij spreekt en pleit,
Getuigt van mijne onnoozelheid.

Dewijl ik mijn betrouwen zet
Op Uw rechtvaardigheid in 't wijzen
Van ieders vonnis, zonder smet,
Zoo durf ik niet voor d' uitspraak ijzen[2],
Noch angstig vreezen, hoe dit vall',
Dat ik het pleit verliezen zal.

O hartekenner! onderzoek
En proef inwendig hart en nieren,
Als goud in 't vier; sla op het boek
Van mijn gedachten, zin, en zwieren[3],
En breng mijn oogmerk en bejag
Gelijk Gij 't vindt, nu aan den dag;

Dewijl ik Uw barmhartigheid
Gestadig zette voor mijne oogen,
En, door Uw voorbeeld aangeleid,
Mijn naasten holp naar mijn vermogen,
En in Uw waarheid, heel gerust,
Gewandeld heb met liefde en lust.

Nooit zat ik, als een raadsgenoot,
Bij blinde en ijdele Afgodisten,
Noch volgde hen, die, valsch en snood,
Met onrecht hunnen tijd verkwisten.
Ik haatte de vergadering,
Daar niet dan boosheid ommeging.

Ik zet mij nimmer op de bank
En offerdisch der goddeloozen,
Maar heb met lust, mijn leven langk,
Uw hut tot mijn vertrek gekozen;
Daar wasch ik, met d' onnoozle schaar,
Mijn hand, en kniel voor Gods altaar;

Daar hoor ik 's Allerhoogsten lof,
Met zang en snarespel, ontvouwen,

[1]Als voren. — [2]eizen; zie vroeger. — [3]bewegingen.

En haal in top, hoe 't Hemelsch hof
Ons al zijn wondren liet aanschouwen.
Ik minne Uw huis, vol heerlijkheid,
Den troon van Uwe Majesteit.

Verwijs me, o Heer! niet met het rot
Der ongerechtigen en boozen.
Verdelg mijn leven niet, o God!
Met bloedraân en met goddeloozen,
Wier hand, in 's naasten bloed geverfd,
Geen gaven noch geschenken derft;

Want mijn geweten spreekt me vrij,
En houdt me onnoozel[1]; mijn verlangen!
Verlos me, ontferm U over mij;
Mijn voet ging doorgaans rechte gangen.
Ik zal U loven, in den ring
En drang[2] van Uw vergadering.

XXVIe HARPZANG[3].

Dominus illuminatio mea.

Wanneer mijn geest, in duisternis
Van rampen, vreest,
Dan wordt mijn aangevochten geest
Van God, die 's vromen Trooster is
En hulp, verlicht;
En mijn gezicht,
Beneveld van de zwarigheên,
Aanschouwt, hoe mijne hulp verscheen
Van mijn Behoeder, nooit volprezen.
Wat aanstoot staat mij dan te vreezen?

D' onwederstaanbre Majesteit,
Die 't al bestiert,
Den toom van 's werelds beurten viert
En kort, naar haar voorzienigheid,
Beschut, in spijt
Van haat en nijd,
Mijn leven voor der boozen rot.
Ik ken geen schutsheer dan mijn God,
Die mij beschut alle oogenblikken.
Voor wiens geweld hoef ik te schrikken?

Indien mijn haters, op de been,
Gelijkerhand
Vervaarlijk tegens mij gekant,
Genaken, om mijn lijf en leên
Met hun gebit,
Op roof verhit,
Te scheuren en verslinden wreed,
Dan ziet men al wat naar mij beet,
Den tand gewet had op mijn leven,
Den moed ontzinken, daar ze sneven.

Al trokken heele heeren aan
Op mij alleen;
Ik vrees gewislijk voor niet een,
Noch alle, die mij wederstaan.
Mijn moedig hart
Vreest spits, noch smart;
Al vellen ze al 't geweer op mij,
Ik trekke d' Almacht op mijn zij,
En hoop op God, mijn Onderstutter,
Mijn Licht, Behoeder, en Beschutter.

Ik bad den Heer om eene zaak,
En hoop, dat Hij
Die mij verhoort, dees bede mij
Niet weigren zal, dat's: met vermaak,
(Zoo lang het bloed
Mijn geesten voedt,
En 't leven in het lichaam houdt)
In 't huis, aan Arpns wacht betrouwd,
Mijn tijd en leven stil te slijten,
In schaduwe van Gods tapijten.

Opdat ik daar Gods heerlijkheid
Bespieglen mag,
En, opgetogen nacht en dag,
Zijn wellusten en majesteit
En schoonheid zien,
Die mij bediên
En wijzen eene rijker kerk,
Gewelfd nog hooger dan het zwerk,
Daar God verheerlijkt, onbetogen
Van wolken, straalt in zalige oogen.

In schaduw van Zijn paweljoen
En heilig koor,
Ontduik ik rampen, schuil er voor
Mijn vijanden, die vreeslijk woên:
En Hij beschut
Mij in Zijn hut,
In tijd van nood voor ongeluk,
Voor hagelbui en ramp en druk;
En, veilig in Zijn tent verborgen,
Ontsla ik mij van aardsche zorgen.

Hier rust ik stil, bewaakt van God,
En 't alziende oog.
Ik zit getrokken hemelhoog,
Als op een vrijburg en een slot,
Gebouwd heel trotsch
Op eene rots,
En zie mijn vijand over 't hoofd,
Die ziet, van alle hoop beroofd,
Hoe God het hoofd, waarop men loerde,
Dus scheutvrij in dees hoogte voerde.

'k Liet mijn gedachten over al
Gods wonderdaân
En wonderbare werken gaan,
Verbaasd om dit ontelbaar tal;
Dit gaf me stof,
Hem prijs en lof
En dank op te offren, in zijn tent,
Gelijk ik doorgaans ben gewend.
Toen wijdde ik Hem, met groot verlangen,
Mijn keel en harp en harpgezangen.

Vergun me, o God! deze éene beê,
Dien éenen schat,
Waarom ik U zoo vierig bad:
Ontferm, uit Uw gewijde steê,
U over mij!
Mijn hart sprak vrij
Met een betrouwen: „God, mijn licht!
Ik zag U staâg naar 't aangezicht,
En zal, uit alle mijn vermogen,
U, niemand anders, zien naar d' oogen."

Och, keer Uw aanschijn nimmermeer
Van mij! dat ik
Dien heldren glans en blijden blik
Van Uw genadig oogе ontbeer'.
Och! keer zoo straf
Uw oog niet af
Van Uwen dienaar, dat hij niet
En wankele, gelijk een riet,

[1] onschuldig. — [2] drom, gedrang. — [3] Mede uit Jeremia's tijd.

Noch struikele, als Gij hem uit tooren
Verlaat, en weigert te verhooren.

Och! zijt mijn noodhulp, en verlaat
Mij niet in nood,
Van Uwen toeverlaat ontbloot.
Versmâ mij niet, in dezen staat
Van leed en last.
Sta vast, sta vast,
O God! ik ben, nu dus gering,
Verlaten, als een vondeling,
Van mijnen vader en mijn moeder:
Gij naamt mij op, als Voogd en Hoeder.

Nu schrijf me toch een regel voor,
Een wisse wet,
Waarnaar ik 's levens wandel zet,
En leî mij op het rechte spoor,
Om 's vijands wil,
Die loos en stil
Mij zoekt te leiden van mijn wacht.
Och! voer me niet in 's haters macht,
Wiens valsche tuigen mij belagen,
En[1] in het liegen schept behagen.

Ik hoop, in Gods onsterflijkheid,
Deze erfenis,
Die Zijn geslacht beschoren is,
T' aanschouwen, schoon het lange beidt.
Verwacht hem dan,
Gelijk een man,
En hoû u moedig, in uw smart,
Uit een getroost en rustig hart,
Aan God, met alle Godgetrouwen,
Als aan den pijler, daar ze op bouwen.

XXVIIe HARPZANG[2].

Ad te, Domine, clamabo.

O Heer, omhoog in top gezeten!
Ik roepe, en heb mij heesch gekreten
Met droevig kermen en gesteen;
En zwijgt Ge nog op mijn gebeên?
Indien Gij zwijgt in mijn bezwaren,
Zoo slacht ik die ten grave varen,
Omlaag naar d' onderaardsche poort,
Gansch troosteloos en onverhoord.
Verhoor mijn klachten en gebeden,
Als ik U aanschrei van beneden,
Mijn handen hef naar 't heilig koor,
Op hoop van bijstand en gehoor;
Zoo zult Ge mij niet, dus benepen,
Als boozen, naar den afgrond slepen,
En niet verdelgen, als de kwaân,
Die hopeloos te gronde gaan;
Die, schijnende naar vreê te haasten,
Van vrede spreken met hun naasten,
En, met een schijn van peis vernist,
Slechts tweedracht broeden, haat en twist.
Betaal ze naar hun valsche vonden,
En booze en goddelooze gronden;
Beloon ze naar hun werk en zin,
En schenk het zelve sap hun in[3].
Zij leerden wonderwerk en zegen
Des Hemels langzaam overwegen;

Dies brengt God al hun werk te schand,
En bouwt hun werk niet met Zijn hand.
Geloofd zij God, die met Zijne ooren
Zich heeft gewaardigd, mij te hooren!
Mijn hoop, mijn Schutsheer in den strijd!
Gij hoort mijn bede t' aller tijd.
Mijn beenders, uit het stof geheven,
Herbloeyen weder en herleven;
Dies loof ik Uw genade en kracht,
Uit al mijn hart, uit al mijn macht.
De sterkste van Zijn volk en staten
Is God, waarop zij zich verlaten.
Hij hoedt den Koning in 't verdriet,
Dien Hij met eere zalven liet.
O Heer! behoê Uw volk, en zegen
Uw erfdeel, tot Uw dienst genegen.
Bestuurt ze, en zet ze, eeuw in, eeuw uit,
In eere, van geen tijd gestuit!

XXVIIIe HARPZANG[1].

Adferte Domino, filii Dei.

Gij, die Gods kinders zijt geworden,
Treedt aan, treedt aan!
Treedt aan, een ieder op zijn orden,
Langs d' offerbaan.
Brengt Gode uw zuivere offeranden,
En bok en lam,
Brandoffers, om tot asch te branden
In d' outervlam.
Brengt alle eenstemmig God, den Heere
Vol majesteit,
Zijne offeranden, Hem ter eere,
Uit dankbaarheid.
Brengt prijs en eer en lof, al t' zamen,
Den Heere alleen,
Wiens naam verdooft alle andre namen
Bij Zijn Hebreên.
Aanbidt Hem in Zijn Heiligdommen,
In Zijne tent,
Wiens stem alle andre hoort verstommen,
Aan 's werelds end.
De stem der Godheid hoort men klatren,
Op zee en stroom;
Zij dondert schriklijk, houdt de watren
Door schrik in toom.
Gods stem heeft nadruk en vermogen,
Als zij zich wreekt;
Gods stem klinkt heerlijk uit den hoogen,
Wanneer Hij spreekt.
Gods stem kan hemelhooge cedren
Ter aarde slaan,
Kan Libans cederbosch vernedren,
Waar boomen staan.
Zij maalt ze aan stof. De boomen spartlen,
In lucht en zeu,
Als 't kalf op Liban danst bij 't dartlen,
Als Sirion,
En zijne éénhorens-veulens[2] springen.
Gods stem omhoog,
Als vier, door wolken heen kan dringen
Uit 's hemels boog.
Zij berst met weêrlicht uit, en blikkert,
En straalt en licht
Met bliksemstralen, gloeit en flikkert
In ons gezicht.

[1]En die. — [2]Waarschijnlijk van één maker met Psalm 25 en 26; het dreigende, maar voorbijgaande gevaar schijnt dat van Nebucadnezars aantocht, door Jojakims onderwerping afgewend (2 Kon. 24: 1). — [3]Verg. Jerem. 25: 14.

[1]Van onbekenden maker en onzekeren — maar later — tijd. — [2]Min gelukkig voor buffelveulens, jonge buffels.

De stem der Godheid treft de heide
En wildernis;
De stem der Godheid schept een weide,
En akkerdisch,
Daar Kades[1], zonder groen en lover
En overvloed,
Geen voedsel schiet voor dieren over,
Noch menschen voedt[2].
Gods stem de hinden helpt aan 't baren,
Na barens wee;
Zij dringt door schaduw, loof, en blâren,
Van steê tot steê.
De dankbren spoeden naar Gods drempel,
En kronen Hem
Met lofzang, in Zijn heilgen tempel,
Met hart en stem.
De Godheid giet, na 't lange tergen,
Een springvloed uit
De wolken, en verdrinkt de bergen,
Daar 't zwerk op stuit.
Hij zal, als Koning, ook regeeren
Op Zijnen troon,
En eeuwig alles reguleeren
Naar 's Hemels toon.
Hij sterkt Zijn volk en erfgenooten
Uit Zijn paleis,
En zegent eeuwig Jacobs loten
Met vrede en peis.

XXIXe HARPZANG[3].

Exaltabo te, Domine.

'k Wil U met mijn harp verheffen,
O God, mijn Toeverlaat!
Die, waar haat mijn hoofd wil treffen,
Mij wakker gadeslaat.
Handhaaft, en niet wil gedoogen
Dat 's vijands overmoed
Stof vindt, zich met vreugd te bogen
Om mijnen wederspoed.
'k Riep U aan, o nooit volprezen!
In mijn flauwhartigheid,
En Gij hebt me voort genezen
Door Uw bermhartigheid.
Heer! Gij rukt me uit 's Afgronds kaken
En opgespalkten muil,
Dwingt de dood, dien roof te slaken,
Daar, met een naar gehuil,
Bleeke doôn ter Helle varen,
Naar 's Afgronds duistren poel.
Zingt den Heere op spel en snaren,
Gij die, aan Arons stoel
En zijn heilig koor verbonden,
God zonder smetten dient.
Looft, belijdt met volle monden
God, die, der vromen Vriend,
Uit Zijn heilige gedachten
U niet heeft uitgevaagd;
Want op Jacobs erfgeslachten
En 't volk, dat Hem behaagt,
Is Hij eeuwig niet verbolgen,
Maar slechts een korte tijd,
Daar genade en gunst op volgen,
En 't leven zonder strijd.
Schoon men schreit tot 's avonds spade,
Van rouwe in 't hart gewond,
's Morgens troost ons Zijn genade,
Recht als de morgenstond
Blijschap wekt in alle harten.
Toen ik in weelde zat,
Rijk gezegend, vrij van smarten,
Sprak ik te trotsch en prat:
„Ik zit vast voor al mijn leven!
Wie zet mij uit mijn staat?
Heer! Gij hebt me in top geheven,
En, naar Uw wil en raad,
Dus bevestigd op den zetel
Met eere en majesteit."
Op dat stoffen, zoo vermetel,
Uit trots en onbescheid,
Keert Ge Uwe alverkwikkende oogen
En aanschijn af van mij.
'k Vond mij in mijn roem bedrogen,
En stoute hovaardij.
'k Voelde ontsteltenis van binnen,
Daar ging een hol getij,
En een barning in mijn zinnen.
Mijn hoop geraakte in lij.
Ik hervat mijn klachtig smeeken,
Roep: „Heer! wilt Gij voortaan
Mij van Uw genâ versteken,
En moet ik ondergaan;
Wie trekt voordeel uit mijn sterven,
En 't storten van mijn bloed,
Daar mijn lichaam moet bederven,
In stof en asch gewroet?
Kunnen stof en asch U eeren,
Of Uwe oprechte trouw
In 't beloven andren leeren?
God hoort van 't hoog gebouw
Daar Hij heerscht, mijn deerlijk kermen,
En Zijn genegenheid
Ziet mij aan, met groot ontfermen,
In mijn verlegenheid.
God verhoort me, zonder beyen,
Herschept mijn ongeneugt
In een lofzang, en mijn schreyen
En rouw in volle vreugd.
God rukt, daar ik zat en treurde,
Met eenen zak in d' asch,
Mij den zak van 't lijf, en scheurde
Mijn treurkleed snel en ras.
Hij omgordt met feestgewaden
En blijschap mijn gemoed,
Opdat ik Zijn groote daden,
Weêr op den ouden voet,
In mijn heerlijkheid gezeten,
Met zang en snarespel
Breed en heerlijk uit zou meten,
En, vrij van aardsch gekwel,
Eeuwig Zijnen lof verbreyen.
Mijn hulp in 't Hemelsch hof!
Nimmer blijft mijn zang gescheyen
Van Uwen rijken lof.

XXXe HARPZANG[1].

In te, Domine, speravi.

Ik bouwe nu mijn hoop op U,
Op U alleen, gelijk voorheen,

[1]Men dient dit voor den datief of locatief: aan, te Kades, te nemen; en versta dan: daar in de woestijn van Kades geen voedsel voor dieren overschiet, enz. Anders is 't onmogelijk er een zin aan te hechten, gelijk reeds Van Lennep opmerkte. De grondtext heeft van dit alles niets. [2]Met veronderden zinbouw, zonder herhaling van 't pers. voornaamwoord (zie o. a. bl. 218a, aant. [1]); versta: noch het (nam. Kades) menschen voedt. – [3]Van Jeremia, terwijl hij „in den voorhove der bewaring" zat. Verg. Jerem. 37 : 21.

[1]Eenigen tijd later, in dezelfde omstandigheden, als de vorige, gedicht.

Zoo kan mijn hoop niet wanken,
Noch spatten, nochte schranken.
Gij oordeelt recht; verlos Uw knecht,
En neig Uw oor naar hem! Verhoor
Zijn bede, zonder toeven,
En ruk hem, die met schroeven
Van druk geperst wordt en benard,
Uit deze ellende en bittre smart.

O God! bescherm mij met Uw arm;
Verstrek me, o God! een sterkte en slot
En vrijburg van vertrouwen,
Waarop ik blijf behouwen;
Want Gij in strijd mijn sterkte zijt,
Mijn Toeverlaat in bangen staat,
En zult Uwe eer verbreiden,
Als Gij mij vrank zult leiden,
Daar ik, uit Uwen schoot gevoed,
Gerust en veilig zit behoed.

Ik zal de plaag en strik en laag,
Daar 't heilloos bloed, bedekt, mijn voet
En been me wil verstrikken,
Outglippen, zonder schrikken,
Door Uw genâ, die, vroeg en spâ
Mij waarschuwt voor 't verraders spoor,
Dewijl Gij mij verdadigt,
En doorgeans begenadigt,
Waardoor de rijksverrader, blind,
Misleid, aan mij geen vatten vindt.

'k Beveel mijn geest, gansch onbevreesd,
Zoo 't lichaam strandt, in Uwe hand,
O God, die mij, in rouwe,
Van Uw beloofde trouwe
Nog nooit verstaakt. De boosheid slaakt
Haar roof en buit, als Gij haar stuit,
Mij vrijdt naar Uw behagen,
Uit 's vijands hand en lagen.
Gij haat hem, die vergeefs om raad
Bij spook- en handbekijkers[1] gaat.

Ik bouwe nu mijn hoop op U,
Op U alleen, gelijk voorheen,
En zal, na nood en lijden,
Nog juichen en verblijden
In Uw genâ; al komt ze spâ
In nood en last, nog staat ze vast,
En wordt ons niet onttogen
Gij ziet, van 's Hemels bogen,
Mijn nedrig hart aan, naakt en bloot,
En redt me in 't nijpen van den nood.

Gij laat me niet, tot mijn verdriet,
Van 's vijands macht en sterke wacht
Besluiten en omringen,
Hoe sterk zij mij bespringen;
Maar vrijdt me, en stelt, op 't vlakke veld,
Gezwind en lucht, zijn klaauw ontvlucht,
Mij op mijn vrije voeten,
Daar zij aanschouwen moeten,
Hoe ik, van 's vijands band geslaakt,
Aan mijnen vrijdom ben geraakt.

Ontferm, o Heer! U mijns al weêr;
Want ik wordt hard, al weêr benard,
Nu gij, ontvonkt van tooren,
Mijn klacht ontzegt te hooren.
Mijne oogen staan van traan op traan
Beneveld dicht, mijn ziel van 't licht

[1]geestenbezweerders en waarzeggers.

Der hulpe schijnt versteken,
Mijn leden zijn bezweken;
Want hartewee mijn leden slijt,
En zuchten kort mijn levens tijd.

De nood verzwakt, en armoê knakt
Mijn kracht en leên, smilt vleesch en been.
Ik sta ten schimp des haters
En snooden Godverlaters,
Mijn nabuur lacht, beschimpt, veracht
Mijn droeven staat. Mijn kennis laat,
Uit vrees, mij aan te hangen;
Een ieder gaat zijn gangen,
En vlucht van mij in mijnen nood,
Vergeet me gansch, als waar ik dood.

Geen leemen scherf op wal en werf,
Geen aarden vat wordt min geschat,
Wanneer het breekt aan stukken,
Als ik, vol ongelukken,
Nu zit gehoond van al wat woont
Rondom mij heen; van iedereen
Most ik dat lastren hooren,
Met mijn geduldige ooren.
Een ieder sprak er 't zijne toe,
Nooit lasteren noch scheldens moê.

Mijn vijand, boos en godeloos,
Verrukt[1] uit haat en wrok, hiel raad
Met zijne rotgezellen
Om mijne ziel te knellen;
Ik hoopte op God, mijn heilzaam lot,
En sprak: „Gij zijt, in nood en strijd,
Mijn schutsheer en beschermer,
Mijn toevlucht en ontfermer.
Mijn macht en kracht en levens lot
Hangt aan den levendigen God.

Ontruk met kracht mij uit de macht
Van 's vijands hand, die t' zamen spant
Met andren, en verbolgen,
Mij vreeslijk durf vervolgen.
Uw aangezicht en straal verlicht'
Uw trouwen knecht, gelijk het plecht[2].
Behoê mij nit genade,
En sla mijn treden gade.
Ik, die U aanriep, als 't betaamt,
Sta voor mijn vijand niet beschaamd!

De booze blijf in zijn misdrijf
Beschaamd al heel. De Helsche keel
Verzwelg' hem. Dat alomme
's Bedriegers mond verstomme,
Die 't zuiver recht van Uwen knecht,
Met logentaal en valsch verhaal,
Bewimplen wil boosaardig,
Hoogmoedig en hovaardig,
Opdat men mij verongelijk',
En 't vonnis tot zijn voordeel strijk'.

Hoe groot is 't goed en d' overvloed,
De lieflijkheid, die Gij bereid
En stil hebt uitgelezen,
Gespaard voor die U vreezen!
Wie U betrouwt, zich aan U houdt,
En, 't loopt hoe 't loopt, vast op U hoopt,
Verleent Gij, naar zijn wenschen,
't Beloofde, in 't oog der menschen,
Die zich verwondren om 't geluk,
Dat vromen toevloeit in den druk.

[1]Vervoerd. — [2]Voor placht, plag.

De vrome rust, met hart en lust,
Van 't aardsche schuw, alleen op U,
Beschouwt, terwijl de wereld
Vast woelt en ommedwerelt,
Uw aangezicht, het schoonste licht,
Daar hij beschut, in Uwe hut,
Voor 's haters wrok verborgen,
Voor niemand hoeft te zorgen,
Die, met zijn tonge vol vergift,
Hem wederstaat uit booze drift.

Geprezen zij mijn God, die mij
Byzonderlijk en wonderlijk
Met gunst heeft overgoten,
Als in een stad besloten,
Van overal, met muur en wal
En wacht bezet. Ik sprak, geplet
Van druk, in 't hart bewogen:
„Hij stoot mij uit Zijne oogen."
Dus kermende naar 's Hemels boog,
Verhoort Gij mijn gebed omhoog."

Bemint den Heer, gij, die Zijne eer
Alleen bezint, en haar bemint;
Want God, de bron der klaarheid,
Zoekt simpelheid en waarheid,
En Hij vergeldt het boos geweld
Van alle kwaân, die stout bestaan
Onnoozelen te pramen.
Strijdt moedig al te zamen,
En grijp een hart, o Gods geslacht!
Die al uw heil van God verwacht!

XXXIe HARPZANG[1].

Beati quorum remissae sunt.

Welzalig mag men zulk een houden,
Wiens schulden God heeft kwijtgeschonden:
Wiens misdaân Gods genâ bedekt.
Wel zalig, wien betaling strekt,
Dat God hem geen verloop toereken',
En in wiens geest geen valschheên steken.

Om 't zwijgen van mijn boos geweten
Is mijn gebeent verond, versleten,
Terwijl ik kreet den dag ten end;
Ik voelde en kende mijne elend',
Toen dag en nacht uw hand, uit tooren,
Mij drukte, en prikte als met een doren.

Ik heb mijn zwaar vergrijp beleden,
En U mijne ongerechtigheden
Niet meer verborgen. 'k Sprak: „welaan!
Ik wil mij zelven melden gaan,
En Gode ontvouwen al mijn boosheid";
En Gij vergeeft me mijn godloosheid.

Hierom zal elk, geneigd te boeten,
Bij tijds zich werpen voor Uw voeten,
Eer hem de springvloed henerukk'.
Gij zijt mijn toevlucht, als mij druk
Omringt. Mijn blijschap help me dringen
Door al, die mij met macht omringen.

'k Zal uw verstand, zegt God, verwekken,
En dezen weg, dien gij moet trekken,
U komen wijzen van omhoog;
Ik zal met Mijn zorgvuldig oog
U naarstig gâslaan en regeeren,
En nimmer 't aanschijn van u keeren.

Slacht paard noch muil, van reên versteken.
Betoom en breidel dees gebreken
Der woesten, die u tot geen wit
Verkiezen[1], met een mondgebit
En muilprang. Zondaars moeten bloeden,
Als God hen geeselt met veel roeden.

Maar Gods genâ, voor vromen open,
Omlegert hen, die op Hem hoopen.
Verheug, verblij u in den Heer,
Rechtvaardig volk! en wien men meer
Vroomhartig en oprecht mag noemen,
Gij moogt op God met reden roemen.

XXXIIe HARPZANG[2].

Exultate, justi, in Domino.

Gij allen, die gedachten, woord, en zeden
Weegt in de schaal van billijkheid en reden,
Verheugt u, juicht voor 't Hemelsch hof!
Oprechte harten past Gods lof.
Ontvouwt Gods eer; laat die ten Hemel varen,
Op cytherklank, op galm van vijf paar snaren,
En zwaait, nooit spel noch zingen moê,
Den Hoogste een nieuwen lofzang toe;
Want Gods belofte en woorden gaan geregeld,
En worden trouw in al Zijn werk bezegeld,
Bevestigd, en Zijn heilverbond
Beschaamde nooit dien zuivren mond.
Het lust Hem, met genade te bedouwen
Al die Zijn woord omhelzen en betrouwen;
Het lust Hem, goddelooze en vriend
Te loonen, naar dat elk verdient.
Al d' aardkloot is gepropt van Gods genade.
Hij schept, behoedt, en slaat Zijn schepsel gade,
Vooral den mensch, begaafd met al,
Wat lijf en ziele dienen zal.
Hij spant door kracht van 't Woord des Hemels bogen,
En houdt 't gewelf des Hemels, voor onze oogen,
Door Zijnen Geest en adem, vast
Gegrond op zijnen eigen last.
Hij houdt de zee, om 't aardrijk heen gegoten,
Als in den buik van eene flesch gesloten,
En sluit den Afgrond, als een schat,
In zijne kolk en watervat.
Laat d' aarde dan deze almacht, dit vermogen,
Met schrik ontzien, en met godvruchtige oogen
God vreezen, die, om d' aarde heen,
Den grond bewonen en betreên;
Want 's Hemels kracht en almacht kan elk merken
Uit 's Hemels wil en uitspraak, daar de werken
Op volgen. Wat God wil en zeit,
Dat staat er, dat 's geschapenheid[3].
Gods wijsheid kan zeer licht den raad der dwazen
En volken, als het stof, als mist, verblazen.
Hij stoot der menschen aanslag om,
En maakt den raad der Vorsten stom;
Maar Gods besluit en raadslot zullen blijven
Eeuw in, eeuw uit. Wat God met kracht wil drijven,
Dat voert Hij sterk en rustig uit,
Van stam tot stam, van spruit tot spruit.
Gelukkig is het eigen volk des Heeren,
Dat God omhelst, en Zijnen naam wil eeren,
Het volk, dat, eeuwig en altoos,
Hij voor Zijn lot en erfdeel koos.

[1]Van onbekende hand, maar waarschijnlijk op de verlossing van den overval zinspelend, Zef. 3: 15 vermeld.

[1]Versta: niet naar u streven, komen. — [2]Hangt met den vorigen zamen. — [3]in 't wezen geroepen.

D' Alziende sloeg Zijne oogen naar beneden,
En zag alom de menschen henetreden;
Hij zag, uit Zijn gespanne tent,
De menschen tot aan 's werelds end;
D' Alziende, die eens ieders hart bootseerde,
En klaarlijk kende al wat omlaag verkeerde,
En elks gedachten, werk, en wit,
Van daar Hij op Zijn zetel zit.
Hij kon omboog uit Zijnen stoel aanschouwen,
Hoe nimmermeer een koning blijft behouën
Door zijne beerkracht en 't geweld,
Dat hij gewapend brengt te veld;
Hoe sterkheid en geweld van reuzenarmen
Den sterksten reus in 't vechtperk niet beschermen,
Wanneer hij voorttreedt, trotsch en sterk,
En vecht in 't bloedig worstelperk.
De ruiter noopt het paard vergeefs met sporen,
En briescht in 't heer, en schuimbekt heet van tooren,
Zoo onder 't vechten, daar elk wijkt,
De kracht van 't sterkste paard bezwijkt.
De groote kracht en snelheid des betrouwden
Kan zijnen heer en meester niet behouden,
Noch 't leven bergen in den nood
Voor 't zwaard der onontvluchtbre dood;
Maar merk, Gods oog bewaakt en slaat hem gade
Al wie God vreest, en steunt op Zijn genade,
Ontrukt hun zielen van de dood,
En voedt ze in bittren hongersnood.
't Godvruchtig hart met zijne medestanders
Rust hierom vast op God en niemand anders;
Op God, die zeker en gewis
Der vromen hulp en Schutsheer is.
Uit deze bron ontspringt, in druk en smarten,
De vreugd, gelijk een beek, in vrome harten.
Op Gods gewijden naam en God
Betrouwen wij ons hoogste lot.
Och, zegen ons, o Heer! en Uw geslachten,
Gelijk we op Uw genade en goedheid wachten,
Met Uw genâ, de rijke vrucht
Van ons gebeên, van zucht op zucht!

XXXIIIe HARPZANG[1].

Benedicam Dominum.

Ik wil, in weelde en ongeluk,
Het ga zoo God wil, op een wijs
En maat, die mijnen geest verrukk',
God doorgaans loven, Hem te prijs.
Ik wil mijn keel op tonen wetten,
En eeuwig 's Hemels lof trompetten.

Mijn zang zal eer inleggen bij
De Godheid, wien ik eere schenk.
D' oodmoedige, die 't hoort, zal blij
En vrolijk aantreên op mijn wenk,
Wanneer ik roep: „nu spant te gader,
En looft met mij dien grooten Vader!"

Toen mijne ziel was in de klem,
Riep ik Hem vierig aan, en Hij
Boog d' ooren naar mijn droeve stem
En jammerklacht, en rukte mij
Uit alle elende en zwarigheden,
Die mij benaauwden hier beneden.

Stijgt op naar God in uwe smart!
Zijn troost verlichte u, als de damp
Des druks benevelt zin en hart;
Zoo staat gij niet beschaamd in ramp.

Toen d' arme klaagde, in 't overstulpen
Des druks, werd hij van God geholpen.

De Godheid zendt haar Engel neêr;
Dees legert zich rondom den man,
Die God ontziet, en 's Hemels eer
Zoo loflijk uitbreidt, als hij kan;
En God, in goedheid nooit volprezen,
Verlost ze uit nood al die Hem vreezen.

Och! merkt eens op, en vergt den smaak
Der tonge van 't bekoord gemoed,
Dat dees u melde, op hare spraak,
Hoe liefelijk, hoe honigzoet
De Godheid is. Gelukkig bouwen
De wijzen, die op God betrouwen.

Gij Heiligen, van 's Hemels geest
Gedreven naar het hoogste lot!
Ziet toe, dat gij de Godheid vreest,
En nimmer kwetst het hoog gebod;
Want die God vreezen onbezweken,
Geen hulp noch nooddruft zal ontbreken.

De rijke, vrek in overvloed,
Leed armoê, hongerde, onverzaad
Van roof en onrechtvaardig goed;
Maar die God zochten, vroeg en laat,
Ontbrak 't in armoê, hoe verlegen,
Nog nooit aan schat van troost en zegen.

Komt herwaart, mijn scholieren! koomt;
Ik zal u leeren door Gods Geest,
Hoe God den zoon beloont, die schroomt
Zijn naam te kwetsen, en Hem vreest.
Wie wil zijn levens tijd verlengen,
Zijn dagen zalig overbrengen?

Wie zalig leven wil en blij,
Betoom', besnoei' zijn tong van kwaad,
Van dubbelheid, bedriegerij,
En logentaal en valschen raad,
Schuw kwaad, zoek' 't goede met verlangen,
Zoek vrede, en volge vredegangen;

Want God bewaakt het vroom geslacht
Van boven, met Zijn alziende oog,
En neigt Zijne ooren naar hun klacht,
Maar dreigt vergramd, van 's Hemels boog,
De boozen t' zamen te verdelgen,
Den naam des stams met al zijn telgen.

De vrome riep den Hemel aan,
En 's Hemels Heer verhoorde hem,
Verloste hem, die, overlaân
Van druk, den druk meldt met zijn stem.
God legert zich om droeve harten,
En zalft oodmoedige in hun smarten.

De zwarigheên der vromen zijn
Ontelbaar; maar hun God alleen
Verlost, na 't nijpen van de pijn,
Zijn volk uit alle zwarigheên,
Bewaart hun beenders op hun smeeken,
En laat niet een in stukken breken.

De dood der goddeloozen is
De slimste en jammerlijkste staat;
Hij dwaalt van 't pad des heils gewis,
Die den oprechten plaagt en haat.
God vrijdt de zielen van Zijn knechten;
Het heil-wit treffen alle oprechten.

[1] Sluit bij beide vorige aan.

XXXIVe HARPZANG[1].

Judica, Domine, nocentes me.

Gerechte Aartsrechter[2]! vel Uw oordeel;
Verwijs mijn vijand, zonder voordeel;
Ik eische recht.
Bestrij met macht mijn tegenstrijders!
Bestrij de haters en benijders
Van Uwen knecht!
Grijp aan geweer en schild en wapen;
Waak op, verdadig mij rechtschapen!
Nu vel de speer,
Biê spits mijn haters, die verbolgen
Mij schrikkelijk en wreed vervolgen.
Versterk me, o Heer!
Nu spreek me een moed in en betrouwen,
En zeg: gij wordt door Mij behouwen;
Zijt onvertsaagd!
Zij moeten al te schande komen,
Die, ten bederve en val der vromen,
Mijn ziel belaagt[3].
Zij moeten al terugge deizen,
Beschaamd staan, die erglistig peizen,
Mij plat te treên.
Dat zij, als stof voor wind, verdwijnen.
Gods Engel jage, op zijn verschijnen,
Hen voor zich heen!
Dat zij het spoor, als ziende blinden,
Bij duisternis niet konnen vinden,
En d' Engel fel
De vluchtigen en bloode zielen,
Vervolge en stijf zitte op de hielen,
Zoo straf als snel;
Naardien ze, boos en onbescheiden,
Mij heimelijke lagen leiden,
Te streng en straf,
Mij smaad toedreven menigvuldig,
Daar ik, onnoozel en onschuldig,
Geene oorzaak gaf.
Dat deze strikken, die zij hangen,
Nu zelfs de lageleggers vangen,
Eer zij 't vermoên;
Dat zij, die heimlijk strikken zetten,
Nu vallen in hun eige netten,
En angelroên.
Maar mijn gemoed zal, na dit lijden,
In Gode juichen en verblijden,
En zich met lust
Verkwikken over zijn Behoeder,
Beschutter, Zegenaar, Alvoeder,
In stilte en rust.
Mijn ziel en beenders zullen spreken:
„Wie wordt, o Heer! bij U geleken
In macht en kracht,
In goedheid, wijsheid, en genade,
En liefde, die hem vrijdt voor schade,
Die op U wacht?
Gij kunt verdrukten licht beschermen,
Ontrukken uit des sterken armen,
Wie zucht en klaagt,
Ontrukken arme en droeve scharen
Den klauwe der geweldenaren,
Die d' armen plaagt.
Men klampt me aan boord, om 't recht te buigen
Met valsche tongen en getuigen.
'k Worde ondervraagd
En ondertast van onbekenden,
Die mij onschuldig lastren, schenden,
Heel onvertsaagd.
De godvergete goddeloosheid
Vergeldt genote deugd met boosheid,
En goed met kwaad,
Om mij al teffens te bederven,
En uit te royen[1], en te onterven
Met raad en daad:
Maar ik, als zij mij overstreden,
Schoot harenkleeders aan mijn leden,
En vaste in d' asch,
Riep God om troost aan, in dees smarte,
En voelde Zijnen troost in 't harte,
Die mij genas.
'k Heb mij bij mijn partij gedragen,
En zocht mijn haters te behagen,
Als waren ze elk
Mijn naaste bloedvriend en mijn broeder,
Gezoogd van eene zelve moeder
Met ééne melk.
'k Verneêr me om hen, die mij benijden,
Als een, die treurt uit medelijden,
In 't rouwgewaad;
En zij, verheugd in mijn bezwaren,
Voorzien met scherp en roên, vergâren
En houden raad;
En ik, die kwaad noch erg vermoedde,
Zit stil, en hen niet op mijn hoede;
Maar God verstoort
Dien raad en aanslag, loos gebrouwen.
Dit schijnt hun echter niet te rouwen,
Zij varen voort.
Zij zoeken mijn geduld te persen
Met schimp, daar ze op hun tanden knersen,
Dit boos geslacht.
Mijn God! wanneer ziet Gij eens neder?
Verlos en red mijn ziel toch weder
Uit 's haters macht!
Verlos mijn ziel, eer zij verflauwe,
Mijn eenige uit der leeuwen klauwe;
Ik zal Uw lof
In Uwe groote Kerke ontvouwen,
In 't midden van de Godgetrouwen,
Op deze stof.
Verheug ze niet, die dus verbolgen,
Mij onrechtvaardiglijk vervolgen,
En zonder reên
Mij haten, en met minzame oogen,
In schijn van vriendschap, loos bedrogen,
En ondertreên.
Zij spraken tegens mij van vrede,
Verbloemden gram, met deze rede,
Hun valsch bedrog;
Zij riepen: „hei!" (met ope monden)
„Wij zien hetgeen waarnaar wij stonden;
Wat schort er nog?"
O God! Gij zaagt het; zwijg niet langer!
O God! nu wijk niet van Uw zanger;
Ontwaak, o Heer!
En luister naar mijn recht; bezegel
Het vonnis naar Uw recht en regel;
Ik eisch niet meer.
Verheug geen vijand met mijn smarte.
Dat zij niet roemen in hun harte:
„Schep moed, schep moed!
Wij hebben hem, als roof, verslonden.

[1] Waarschijnlijk weder van Jeremia; verg. Jer. 18: 20.
[2] Opperrechter. — [3] Rijmshalve, maar min juist voor belagen.

[1] Anders, met verlengde o, uitroeyen (verg. echter ons aardappel-royen).

Beschaam en schrik hem, die ontbonden
Zijn wraaklust voedt;
Die zich verheugen in mijn klachten.
Vertsaag, verstrooi ze in hun gedachten,
Die mij verbluft,
En stoffen, dat zij mij bedrogen,
Door list en treken overmogen,
Die treurt en suft.
Verheug ze, die mijn zaak beseffen[1],
God eeuwig loven en verheffen,
En Zijnen knecht
Eene uitkomst gunnen. 'k Zal U loven,
Die al mijn ongelijk van boven
In 't eind beslecht!

XXXVe HARPZANG[2].

Dixit injustus, ut delinquat.

Op het punt van overtreden
Tegens reden,
Sprak de hater van Gods wet
In zijn harte; zijn gedachten
God niet achten,
Op wiens vrees hij nimmer let;

Want hij handelt voor Gods oogen
Staag met logen,
Schalkheid en bedrog en list,
Om door 't onrechtvaardig leven
Stof te geven
Aan Gods wraak, dus opgehitst.

Ieder hoort hem doorgaans liegen.
Van bedriegen
Is zijn mond vol, bij elkeen.
Hij wil van geen tuchtles hooren,
En zijne ooren
Luisteren naar recht noch reên.

's Nachts op 't bedde smeedt zijn boosheid
Goddeloosheid;
Alle zijdegangen staan
Voor hem op; geen kromme wegen
Staan hem tegen,
Zijn te slim om in te slaan.

Uw barmhartigheên bereiken
't Hoogste teiken
Aan den starrelichten boog;
En de trouw van Uwe waarheid,
Rijk van klaarheid,
Raakt het driftig zwerk omhoog.

Uw rechtvaardigheid, in 't kronen
En beloonen
Van een ieders vroom gerucht,
Stijgert hooger dan de duinen,
Dan de kruinen
Van 't gebergte, zon, en lucht.

Uwe vonnissen, gebleken
En gestreken
In 't beleid, dat nimmer sliep,
Uit Uw hooge rechterstoelen,
Zijn als poelen,
Als een afgrond, ons te diep.

Heer! Gij hoedt en kunt bestieren
Mensch en dieren,
Door Uwe alvoorzienigheid.
O, hoe hebt Gij Uw genade,
Vroeg en spade,
Rijk en heerlijk uitgebreid!

In de schaduw van Uw veêren
Daar verkeeren,
Daar verschuilen zich gerust
Harten, die al hun betrouwen
Op U bouwen,
Van Uw voorzorg wel bewust.

D' overvloed van Uwe hoven
Schenkt van boven
Hun volop tot aan den boord,
En Gij drenkt de Godgerusten
Met Uw lusten,
Als met beken, voort en voort;

Want Gij zijt, o rijke Vader!
Bron en ader
Van het leven, zonder end.
Wij bespieglen uit dees naarheid,
In Uw klaarheid,
't Eeuwig licht in 's Hemels tent.

Breî toch Uw barmhartigheden
Uit beneden
Over ieder, die U kent!
Kroon het zuiver hart rechtvaardig,
Dat, U waardig,
Met geen vlekken is geschend.

Dat de hovaardij haar trede
En haar schrede
Nimmer zette op mijnen vloer,
Noch de hand des zielverleyers
En des vleyers
Mij niet meêslepe aan haar snoer;

Want daar sneuvelden en vielen
Booze zielen
Op die glibberige baan,
Uitgedreven met haar allen,
En gevallen,
Om nooit weder op te staan.

XXXVIe HARPZANG[1].

Noli aemulari in malignantibus.

Benijd geensins de boozen,
Misgun de goddeloozen
En onrechtvaardigen geen spoed,
Noch weelde en rijkdoms overvloed,
Noch ga hierover morren;
Zij zullen snel verdorren,
Als hooi en gras, gezwind op 't land
Ter neêr geveld van 's maayers hand.

Pas slechts op God te bouwen,
Uw hoop en uw betrouwen;
Volg 't goede na, met vreugd en lust.
Bewoon uw akkerland gerust,
Gods rijkdom zal u voeden
Door aanwas veler goeden.

---

[1] overwegen, ter harte nemen. — [2] Van onzekeren tijd, maar na Salomon en uit Juda.

[1] Van een onbekende hand, uit den tijd van Jeremia, en die het boek Job doorbladerd had.

Indien ge God met blijschap eert,
Hij schenkt u, wat uw hart begeert.

Ontvouw den Heer der dingen
Alle uw bekommeringen;
Hij zal u, recht voor elks gezicht,
Te voorschijn brengen in het licht;
Uw zaak zal heerlijk pralen,
Gelijk de middagstralen,
De klaarheid van des hemels lamp,
Die klaarder schijnt na mist en damp.

Gehoorzaam 's Hemels reden,
En ijver met gebeden.
Misgun het niet, door nijd gepord,
Dat eenig schelm gezegend wordt.
Betoom d' oploopendheden
En dolheid, schuw van zeden.
Laat varen afgunst en verdriet,
En volg het spoor der boozen niet;

Want alle goddeloozen
En Godvergete boozen
Zal God verdelgen tot den grond;
Maar wie zich houdt aan Gods verbond,
En uitziet naar 't beloofde,
Met opgerechten hoofde,
Wordt met zijn zaad, van lid tot lid,
Gehandhaafd in 't beloofd bezit.

De goddeloozen duren
Niet lang, maar luttel uren.
Indien ge naarspoort, waar ze zijn,
Gij vindt noch voetstap, plaats, noch schijn;
Maar wie zich draagt geduldig,
Zachtzinnig en onschuldig,
Bezit zijn wettige errefsteê
Met vrolijkheid, in vollen vreê.

De booswicht legt vast lagen,
Om 't vrome hart te plagen,
En knersetandt, van wrok en spijt,
En loert op hem, en bast en bijt;
Doch God belacht de kwaden,
En alle looze raden;
Dewijl hun tijd van straf genaakt,
Eer iemands haat de vromen raakt.

De goddelooze en wreede
Het zwaard rukt uit de schede,
En spant den boog, om 't oprecht hart,
En d' onderdrukten in hun smart,
Te moorden en te treffen,
Eer zij 't gevaar beseffen;
Maar d' Almacht breekt hun boog en flits,
En velt ze door hun zwaard en spits.

Het kleen bezit des vromen,
Rechtvaardiglijk bekomen,
Is verre beter dan het goed
Des rijken vreks, vol overvloed;
Want God lijdt geen verdrukken,
Breekt 's rijken arm in stukken,
En handhaaft den oprechten mensch,
Die Hem betrouwt naar 's Hemels wensch.

D' Alziende kent den handel
En onbesmetten wandel
Des vromen, en zijne erfenis
Blijft eeuwig zeker en gewis.
Ook staan ze niet verlegen
In tijden, dor van zegen:
De rijke God verzaadt ze, in nood
Van honger, uit Zijn milden schoot.

De booswicht gaat verloren.
Gods vijanden, te voren
In staat verheven, boven aan,
Vergaan, als rook, als zij vergaan.
De booze vrekken leenen,
Als is de tijd verschenen,
Zij leggen nog hun schuld niet af,
Noch boeten 'tgeen de schuldheer gaf.

De Godgetrouwe menschen,
Die vromen voorspoed wenschen,
Bezitten stil hun errefgoed,
Gezegend uit Gods overvloed;
Maar die de vromen vloeken,
En hun bederfnis zoeken,
Vergaan, verdwijnen, zonder schijn
En blijk, waar zij gebleven zijn.

God stiert des vromen gangen
En wandel, met verlangen
En lust tot zijn behoudenis.
Zoo ras zijn voet aan 't glibbren is,
Koomt God hem onderstutten,
En met Zijn hand beschutten;
Waarom d' oprechte en vrome man
Geen lid in 't vallen pletten kan.

'k Was eertijds jong van jaren;
Nu draag ik grijze haren,
Nog zag ik vromen nooit op straat
Verlaten van hun Toeverlaat,
Noch 's vromen zaad belachen;
Nooit zag ik 't nooddruft prachen,
En bidden, naakt, en arm, en bloot,
Van deur tot deur, geperst uit nood;

Maar doorgaans in zijn leven
Was dit gereed te geven,
Met open schoot, en volle hand,
Uit liefde en goddelijken brand.
Dees man, wat hem bejegent,
Blijft even rijk gezegend
In al zijne afkomst, die God vreest,
Gedreven van Gods milden geest.

Ontsla u van het kwade,
Volg 't goede niet te spade;
Bezit gerust, eeuw in, eeuw uit,
Uw erf, daar God de vloeken stuit;
Want God, omhoog daar boven,
Rechtvaardig in 't beloven,
Liet nooit Zijn Heiligen bezwaard,
Die Hij in eeuwigheid bewaart.

God straft doorgaans de boozen.
Het bloed der goddeloozen
Vergaat, verdort, en laat geen vrucht,
Gedachtenis, noch goed gerucht.
Wie vroom is en rechtvaardig,
Acht God Zijne erfnis waardig,
En handhaaft hem in 't wettig erf,
Eeuw in, eeuw uit, voor landbederf.

Der wijzen lippen vloeyen
Van wijsheid. Zij besproeyen
Hun tong met lieflijkheid, en wat
De vroede waard acht opgevat.
Hun hart bewaart Gods wetten,
Geen looze schalken zetten

Den vromen heimelijk den voet,
Waardoor hij valt, en sneuvlen moet.

De booze met zijn stappen
Zocht vromen te betrappen,
Te brengen loos om lijf en ziel,
Zoo hij hen ergens overviel.
God brengt dien raad in schanden,
Houdt vromen uit zijn handen,
En schoon men hen verwezen ziet,
D' Alwetende verwijst ze niet.

Verwacht God onverlegen,
Bewaar Zijn spoor en wegen;
Hij zal u handhaven in staat
En erf, als snood gespuis vergaat.
Ik zag weleer d' onvromen,
Zoo trotsch als cederboomen
Op Liban, rijk van loof en kroon,
Voor al de wereld staan ten toon.

Ik ging voorbij dat henen,
En merk, hij was verdwenen.
Ik zocht rondom naar erf en grond,
En vond de plaats niet, daar hij stond.
Bewaar d' onnoozelheden,
Gerechtigheid en reden;
Want deze zijn het overschot
Des vrederijken mans van God.

Alle ongerechte boozen
En 't erf der goddeloozen
Vergaan. Wie God betrouwt, behoedt
Zijn erfdeel en gezegend goed;
En d' allerhoogste Ontfermer
Is Schutsheer en Beschermer
Der vromen, als het lijden drukt,
Daar Hij hen met Zijn hand uitrukt.

God helpt ze in nood en lijden;
Hij zal ze trouw bevrijden,
En rukken uit der boozen macht
En hun geweld, door 's hemels kracht.
Hij zal, die op Hem hopen,
Naar dezen vrijburg loopen,
Behoên in tijd van tegenspoed,
Door Zijn genade, wijs en goed.

XXXVIIe HARPZANG[1].

Domine, ne in furore tuo.

Och! straf me niet, terwijl Uw gramschap blaakt,
Uw toren gloeit om mijn gebreken;
Naardien Uw pijlen in mij steken,
En Uwe hand my heeft zoo diep geraakt.
Uw tooren liet niet[2] heels aan al mijn lijf.
Mijn misdaad, waardig te beweenen,
Verjaagt de rust in mijne beenen.
'k Ben over 't hoofd gedompeld in misdrijf.
Ik draag mijn schuld, gelijk een zwaren last.
Mijn wonden stinken en vervloeyen,
Om al mijn dwaasheên, die mij moeyen[3].
Ik blijf gekromd, en ben aan jammer vast.
Ik ga bedrukt geheele dagen lang;
Mijn lenden zijn vol zuchts, vol schimpens,
Mijn kranke leên vol pijn, vol krimpens.
Ik legge in lij, en schreeuw, mijn hart is bang.
Gij kent, o God! al 'tgeen wat ik begeer;
Mijn zuchten is U niet verborgen.
Mijn hart, vol onrust, krielt van zorgen.
Mijn kracht is weg; mijne oogen zien niet meer.
Bekende en vriend kwam teffens op mij aan,
En viel met macht mij dapper tegen.
De trouwste stond van ver verslegen[1].
'k Leed last van al, die naar mijn leven staan,
Die wenschen, dat mij niet ontmoeten mag
Dan ramp en smaad, om zich te wreken,
Slechts logentaal en laster spreken,
En leggen toe op valschheid, al den dag.
Ik sta en zie, als doof, dien handel aan,
Gelijk de stomme en sprakeloozen;
En, als de doove bij de boozen,
Schijn een, die hun niet weet te wederstaan.
Naardien ik heb mijn hoop gezet op God,
Zult Gij, mijn Heer, mijn God! mij hooren.
Ik sprak: „laat haters, heet van tooren,
Niet huppelen, om mijn rampzalig lot!
Zij stoffen en braveeren hemelboog,
Terwijl mijn waukle beenen beven.
Ik ben de roên ter straf gegeven;
Mijn lijden staat geschreven voor mijn oog.
'k Beken recht uit, hoe groot een schuld ik droeg,
En legge toe, om die te boeten.
Mijn vijand, die mij voor zijn voeten
Ziet leggen, juicht, en heeft nu kans genoeg.
't Getal, dat mij met onrecht haat, wint aan.
Zij schenden mij, die goed beloonen
Met kwaad, en zich ondankbaar toonen,
Naardien ik hoû de rechte en wisse baan."
Mijn Heer, mijn God! verlaat me nimmermeer,
Noch wijk van mij met Uw genade;
Uw bijstand kome mij te stade,
Mijn God, mijn heil! behouder, stut, en Heer!

XXXVIIIe HARPZANG[2].

Dixi, custodiam vias meas.

Ik nam in 't heimelijk bij mij
Een opzet, om voortaan,
Van alle slibberingen vrij,
Mijn wandel ga te slaan,
Te letten, dat mijn tonge niet,
Ter smette van mijn ziel,
Tot 's naasten smaad en nadeel iet,
Ook 't minste niet, ontviel.
Ik toomde omzichtig mijnen mond,
Wanneer een booswicht kwam
Om mij te tergen, zonder grond
En oorzaak, boos en gram.
Ik stond, als stom en sprakeloos,
Vol oodmoed en geduld,
En werd bedroefd, dat hij dus boos
Mij kwetste, zonder schuld.
Mijn hart werd heet van brand en gloed,
En mijn bespiegeling
Ontstak een vier in mijn gemoed,
Als mij ter harte ging
Mijn naastens snoode ondankbaarheid,
En zwakheid en vergrijp,
In weêrwil van Gods majesteit.
Ik sprak, bedacht en rijp,
Op mijne spraak, in mijn gebed:
„O Heer! ontdek me toch

[1]Waarschijnlijk van Jeremia, na zijn loslating uit den kerker, maar onder den indruk van den geleden jammer. [2]Thans niets. — [3]hinderen, bezwaren.

[1]Gewestelijk Hollandsch voor verslagen. — [2]Waarschijnlijk van een ouden, met Job bekenden, tijdgenoot van Jeremia; misschien de profeet Uria (Jer. 26: 20–23).

Wat merkpaal Gij mijn leven zet.
Hoe lange duurt het nog?
Hoe groot is 't jaartal van mijn tijd,
Opdat ik eenmaal weet
Wat mij nog schort, eer 't leven slijt?
Want Gij mijn dagen meet.
Mijn tijd is niet een oogenblik
Bij U, die eeuwig leeft.
Al wie hier, wel in zijnen schik,
Aan aardsche dingen kleeft,
Is blind en ijdel, min dan niet.
De mensch, die heerlijk schijnt,
Vergaat, eer 't iemand merkt en ziet,
Gelijk een schim verdwijnt,
Gelijk een schijnbeeld, en ontzet
Zich ijdel om het goed
En 't wereldsch, dat de ziel besmet.
Hij spaart een overvloed
Van schat en rijkdom, zonder tal,
En weet, nooit grabblens moê,
Niet eens, wien hij dit laten zal,
Noch kent het eind, waartoe.
Maar nu, o Heer! wat is hetgeen
Waarop ik hopen mag?
Zijt Gij, o God! nu niet alleen
Mijn rijkdom en bejag?
Is al mijn erfgoed niet omhoog?
O Heer! verlos me dan
Van al mijn misdaân, voor Uw oog
Bedreven nu en dan.
Gij gaaft mij over tot een smaad
Van dit verdwaasd geslacht;
Ik hiel me stom, en sprak geen kwaad,
Hoe snood men mij veracht,
Dewijl 't Uw wil is, dat ik lij;
Nu keer Uw plagen af;
Want, Heer! Uw hand genaakte mij,
En trof mijn hart zoo straf,
Dat ik bezweek, toen Uwe stem
Mij strafte streng en hard,
Die, om mijn misdaân in de klem,
Van U gegeeseld werd.
'k Verging allengs, gelijk een spin,
Die 't ingewand verspint.
Hij kwelt vergeefs zijn hart en zin,
Die niets bij 't ijdel wint.
O Heer! verhoor toch mijn gebeên,
En smeeken in elend';
Verhoor mijn zuchten en gesteen,
Die mijne tranen kent.
Och! zwijg niet in mijn ballingsdom,
Zoo wijd van Uwen troon.
Ik dole als vreemd, gelijk alom
Mijn vaders zijn gewoon.
Vergeef me al 't kwaad, dat ik beken;
Verkoel mijn gloed, eer ik
Niet langer hier in wezen ben,
Na 's levens oogenblik.

XXXIXe HARPZANG[1].

Expectans expectavi.

Ik hebbe (lang voorheen[2]),
Tot aan den hals toe diep gezonken
In angst, naar God alleen
Gewacht en d' uitkomst, schier verdronken;
Ten leste luistert Hij
Naar mijn gebeên, en hoort mijn kermen,
Ontrukt genadig mij
Den jammerpoele met Zijne armen,
Dit slijm van zwarigheên.
Hij zet mij op mijn vrije voeten,
Behouden op een steen,
En wijst ze, waar zij treden moeten.
Hij gaf mij nieuwe stof,
Om Gode dankbaar toe te zwaayen
Een heerelijken lof.
Alle andren, die mijn kans zien draayen
Op Gods voorzienigheid,
En niet bij noodlot, noch in 't wilde,
Maar op 't alwijs beleid,
Wiens werk van 't oogmerk nooit verschilde;
Deze allen hopen, schuw
Van ramp, op U in hunne elende;
Dies is hij zalig nu,
Die Gode, eer Hij Zijn aanzicht wende,
Betrouwt, en op Hem hoopt,
Naar menschenhulp en kranke vermogen,
Wanneer de kans verloopt,
Niet ommeziet, noch wordt bedrogen
Door eene valsche stut.
Wat werkt Ge, o Heer, al wonderdaden!
Wie kent den diepen put
Van Uw gedachten, en Uw raden,
Te duister om te raân?
Wiens brein begrijpt Uw stijl en orden
In 't op- en ondergaan?
Wie kan bij U geleken worden?
Ik heb ten deel de blaân
Van 's Hemels wondren opgeslagen,
Aan anderen gemeld;
Maar om die teffens voor te dragen,
't Getal is ongeteld,
En blijft ontelbaar zonder ende.
Gij eischt, o Heer! geen brand
Van offerande in deze elende,
Noch offer van ons hand.
Gij moet mijne ooren toebereyen.
Brandoffer eischt Gij niet
Voor 't misdrijf, waardig om beschreyen.
Ten leste sprak ik: „ziet,
Ik kome zelf, en schenk mijn leven,
Mijn vleesch tot offerboet."
Zoo staat in 't boek van mij geschreven.
Ik kome welgemoed,
Om Uwen wil te werk te stellen;
Mijn God! dat is mijn wil.
Men kan Uw wil en woorden spellen
Uit letteren, al stil
En heimlijk in mijn hart gesneden.
'k Verkondige al Uw recht
In Uwe kerke hier beneden.
De lippen van Uw knecht
Uw wil en rijken lof ontvouwen.
Gij, Hartekenner! weet,
Hoe ik Uw lof zocht op te bouwen.
Uw trouw, die niet vergeet
Te schenken Uw beloofde gaven
Aan elk, die U behaagt,
Ik in mijn hart nooit liet begraven.
Een ieder heeft gewaagd
Van Uwen lof, als ik verhaalde,
Hoe Gij elkeen met lust
Behoedde, en naar zijn werk betaalde,
Waarop Uw waarheid rust.
'k Heb deze waarheid niet verborgen,
Noch Uw bermhartigheid
Voor menigten bedekt uit zorgen;

[1]Waarschijnlijk van Jeremia, na zijne bevrijding uit den kuil (Jerem. 38). — [2]Toevoegsel van Vondel, die niet aan Jeremia noch zijn kuil dacht, en David voor den dichter hield.

Maar toonde Uw heerlijkheid.
Nu laat mij Uw bermhartigheden
En waarheid nimmermeer
Gebreken, die, op mijn gebeden,
Mij stutten tot Uwe eer;
Want jammernissen zonder ende
Omringen mij alom.
De boosheên van der boozen bende
En 't onrechtvaardigdom
Beleegren mij met kracht te zamen.
Ik kan niet overzien
De smerten, die mij teffens pramen.
Mijn haren zijn misschien
Zoo dicht niet op mijn hoofd gewassen;
Mijn teder hart bezwijkt.
Gij zult, o noodhulp! op mij passen,
Mij helpen, dat het blijkt.
Zij moeten schrikken en vertsagen,
Beschaamd en schaamrood staan,
Die mijne ziel zoo fel belagen,
En weuschen te verslaan.
Zij moeten al te rugge wijken,
En schrikken, die mij kwaad
En onheil wenschen. Zij bezwijken
Met bunnen valschen raad,
Die voor mij stoffen en braveeren.
Verheng ze, o Heer! verblij
Al die U zoeken en U eeren,
En roepen: „Gode zij
Nu eer en prijs, en t' allen tijden!"
Dat ze allen, die Gij hoedt,
Zich in Uwe eer en lof verblijden;
Maar ik, die, arm van goed,
Nooddruftig ben, getroost me heden
Dat God, mijn Vader, leeft,
En voor mij zorg draagt, hier beneden.
Mijn hulp, die voor mij streeft!
Mijn God, mijn Schutsheer! mag 't geschieden,
Verzuim niet, mij de hand te bieden.

XLe HARPZANG[1].

Beatus, qui intelligit.

Welzalig is de man,
Die op den nood der armen
Verstandig letten kan,
Hun nooddruft uit ontfarmen
Ter harte neemt, zooveel hij mag;
God zal hem, in den droeven dag,
In 't nijpen van zijn lijden,
Ook helpen en bevrijden.

De Heer, die elk bewaart,
Zal hem ten Schutsheer strekken,
Schoon hij ten grave vaart,
Uit assche en stof verwekken[2],
Gelukkig in 't gezegend land
Ter neder zetten, voor de hand
Des vijands hem verweren,
En alle slagen keeren.

God zal, op 't kranke bed,
Zijn afgepijnigd leven
Niet laten ongered,
Noch troostloos, henesneven;
Maar 't krankbed schudden naar zijn lust,
Opdat de kranke zachter rust',

[1]Van onbekende hand, op 't ziekbed gedicht. — [2]Toevoegsel van Vondel; in 't oorspronkelijke is er van geenerlei graf noch herrijzenis sprake.

Op 's Hemels hulp, verschenen
Ten troost na deerlijk stenen.

Ik sprak: „genees mijn hart
En ziel, door Uw vermogen!"
'k Beken, o God! met smart
Mijn misdaad, voor Uwe oogen
Bedreven. Het verasrd geslacht
Vervloekte mij, en riep met kracht:
„Wel, wanneer zal hij sterven,
Met naam, met al bederven?"

De booswicht, toen hij kwam
Ter denre in mij bespieden,
Ontveinsde, als ik vernam
Wat hem zijn boosheên rieden,
Met momplen, het bestemd verraad.
Zijn gal liep over van het kwaad,
In zijnen geest begrepen,
Om mij ten val te slepen.

Dan gaat hij weder uit,
En meldt, hoe 't staat geschoren.
Het gruwelijk besluit
Wordt fluisterende in d' ooren
Gemompeld, daar de haat zich kant,
Met alle vloeken t' zamen spant,
En schalken op mij wachten,
Met schendige gedachten.

Het vonnis wordt geveld
En over mij gestreken,
Met onrecht en geweld,
Gelijk het was besteken;
Maar schoon ik dus verwezen word,
Wie hindert mij, zoo haast en kort,
Uit dezen slaap t' ontwaken,
Daar 't graf mijn lijk moet slaken[1]?

Mijn dischgenoot, die met
Mij aanzit onder 't eten,
Daar ik mijn hoop op zet,
Is fel op mij gebeten,
En overlegt, in zijn gemoed,
Om den onschuldigen den voet
Te zetten, dat hij sneve,
En 't leven hem begeve.

Maar nu, o sterke God!
Ontferm U op mijn smeeken,
Om mijn onschuldig lot.
Verwek me tot een teeken
Van Uw genade en mogendheid,
Ter eere van Uw majesteit,
Dat ik, die vromen krenken,
Dien zelven drank mag schenken.

Hier aan beken ik, dat
Gij mij bemint van harte;
Dewijl geen vijand prat
Mag groeyen in mijn smarte.
Gij hebt me, om mijn onnoozelheid,
Bemind, gekroond met majesteit[1],
Ten hemel opgetogen[1],
Voor Uw genadige oogen.

Gezegend zij, van stam tot stam,
De groote God van Abraham[2]!

[1]Wijziging en inlassching van Vondel. — [2]Lofzingend toevoegsel van den verzamelaar, aan 't slot der eerste afdeeling van den Psouter.

XLIe HARPZANG[1].

Quemadmodnm desiderat.

Als het afgejaagde hart
Haakt naar versche waterbronnen,
Zoo verlangt mijn ziel, van smart,
Rouwe en klachten afgeronnen,
Naar mijn God; mijn ziel verlangt
Dorstig naar de bron van 't leven,
God, aan Wien elks leven hangt.
Wanneer wordt mij eens gegeven,
God t' aanschouwen in Zijn licht,
Voor Zijn aanschijn te verschijnen?
Tranen staan in mijn gezicht,
Nacht en dag, van deerlijk kwijnen.
Tranen zijn mijn spijs en lot,
Als zij daaglijks schimpig spreken,
Tot mijn ziel: „waar is uw God?"
Dit herdenk ik, en met smeeken
Stort dus mijn gedachten uit:
„Wanneer zal ik, Hartdoorgronder!
Opgaan, daar Uw hut besluit
Zulk een Heiligdom en wonder?
Daar Gods huis het Heiligdom
Overschaduwt, en Uw Koren
Mij, die joiche op snaar en bom,
Als een feestgast, zingen hooren?
Mijne ziel, wat zijt gij droef?
Waarom stoort gij mijn gedachten?
Hoop op God, schoon Hij vertoef;
Want ik zal, na druk en klachten,
Hem belijden met gedicht,
Als, Hij mij ten troost verschenen,
Voor Zijn heilrijk aangezicht,
Alle nevels zijn verdwenen."
Toen ik op mijn zwakheid zag,
Was mijn ziel beroerd van binnen.
Onder mijn bedrukt geklag
Zweefden helder voor mijn zinnen
De Jordaan, een grens van 't rijk,
En ook Hermon, daar Uw werken
Blinken voor een iegelijk,
Die aandachtig op leert merken.
Toen Uw macht door tegenspoên
Mij woû proeven, kwamen bruisen
Grondelooze watervloên,
Als een waterval van sluizen,
Met een schrikkelijk geschal;
Alle uw diepe waterbaren
Gingen hoog van overal
Over d' opgerechte haren
Van mijn hoofd, tot dat de tijd
Van Uw noodhulp wordt geboren,
Gij genadig mij bevrijdt,
Ik bij nacht mijn zang laat hooren.
'k Hoû met bidden in mijn smart
Aan bij U, die mij, bij 't leven
Houdt en voedt. 'k Zal met mijn hart
Mijn Handhaver d' eere geven.
Och! waarom vergeet Ge mij?
Waarom ga ik treurig hukken,
Midlerwijl mijn weêrpartij
Mij bespringt en wil verdrukken?
Midlerwijl ik vast verga,
En mijn beenen daaglijks slijten,
Mijn vervolgers voor en na
Daaglijks mij mijn ramp verwijten,
Roepen: „wel, waar is uw God?
Waar is nu uw God te vinden,
Uw betrouwen, burg, en slot,
Om u van verdriet t' onthinden?"
Mijne ziel, wat zijt gij droef?
Waarom stoort gij mijn gedachten?
Hoop op God, schoon Hij vertoef;
Want ik zal, na druk en klachten,
Hem belijden met gedicht,
Als, Hij mij ten troost verschenen[1],
Voor Zijn heilrijk aangezicht,
Alle nevels zijn verdwenen.

XLIIe HARPZANG[2].

Judica me, Deus, et discerne.

O God! nu oordeel Uwen knecht,
En onderscheî zijn zaak en recht
Van 't heilloos bloed[3], beschut me toch
Voor zijn geweld en loos bedrog!
Want Gij zijt al mijn toeverlaat.
Waarom verstoot Gij mij met smaad,
En laat mij treurig henegaan,
Die tegens geen vervolg kan staan?
Verlicht me toch, door Uwen dag
En waarheid, dat ik klimmen mag
Door hun geleide, zonder erg,
In 't Heiligdom, op Uwen berg.
Daar zal ik offren, met Uw schaar,
Mijn offerande op Uw altaar,
Voor U, Herschepper van mijn jengd!
En eenige oorzaak van mijn vreugd.
O God, mijn God! ik wil U daar
Verheffen op mijn cythersnaar.
Mijn ziel! hoe treurt gij dus ontsteld?
Wat droefheid is het, die u kwelt?
Betrouw op God, en neem geduld;
Want gij Hem nog verheffen zult,
Als Hij zijn heilrijk aanschijn toont,
En blijft de Godheid, die u kroont.

XLIIIe HARPZANG[4].

Deus, auribus nostris audivimus.

Wij hoorden 't al van ouds met eigene ooren;
De vaders lieten klaar,
O groote God! ons Uwe daden hooren,
Te groot en wonderbaar:
Uw wonderen en werken, die ze zagen
In hunnen tijd, zoo breed,
Zoo wijd bekend in d' overoude dagen.
Uw hand verstrooide en smeet
Het Heidendom uit zijn bezit en steden,
En plantte Jacobs zaad
Op dezen grond. Gij plaagde alle onbesneden,
En zette ze uit hun staat.
Gods stammen niet door krachten van hun degen
Geraakten in 't bezit,
Noch wonnen door hunne armen eenen zegen,
Zoo groot en rijk als dit;
Maar Uwe hand en arm, o macht van boven!
Zet hen in 't wettig goed.
De stralen van Uw aanschijn, waard te loven,
Ontvonken hunnen moed;

[1]Één met den volgenden, en wellicht door den Hoogepriester Ozias III gedicht, toen hem (198 vóór Kristus) de Ægyptenaren, onder Skopas, na 't innemen van Jeruzalem hadden weggevoerd (verg. Jos. Antiq. 12. 3, 3).

[1]Lat. voor terwijl Hij – is. — [2]Zie aant. [1] bij den vorigen. — [3]Versta: de Ægyptenaren. — [4]Na de nederlaag bij Jamnia (1 Macc. 5: 56 vv.) door den ontkomen Joodschen Overste gedicht.

Want Gij, o Heer! schiept wonderlijk behagen
In Abrahams geslacht.
O God! Gij zijt mijn Vorst, en keert de plagen
Van Jacob af met kracht.
Wij willen door Uw macht den vijand wannen,
Verstooten uit de steên,
Door Uwen naam, die Jacobs huis aanrannen,
In 't oorlogsperk vertreên.
Ik stel mijn hoop voortaan op geene bogen,
Noch pijl, geverfd in bloed;
Mijn slagzwaard zal mij niet beschutten mogen;
Want Gij hebt ons behoed,
Bewaard voor al die Israël bestreden,
En wat Uw erfdeel praamt.
Ons haters en verdrukkers hier beneden
Hebt Gij in 't veld beschaamd.
Wij zullen blij, zoo lang men God hoort noemen,
In Uwe majesteit,
In Uwen naam met recht en reden roemen,
Tot in der eeuwigheid.
Nu hebt Gij ons verdreven en verstooten,
En Gij, o Allemacht!
Trekt nu niet meer te veld met Uw genooten,
Noch stijft ze door Uw kracht.
Gij laat ons vliên voor 's vijands spits en schachten,
Geeft ons hun wraak ten buit;
Gij levert ons, als schapen, om te slachten
Tot spijs, door Uw besluit.
Gij laat ons wild in 't Heidendom verstrooyen,
En zonder waarde om niet,
Als slaven, dus verkoopen en verschooyen,
Benepen van verdriet.
Wij mogen, op de merkt geveild, niet gelden.
Wij staan tot een verwijt
Des nagebuurs, der boozen, die ons schelden.
Men schimpt, belacht, en bijt,
En tergt ons vast rondom, van alle zijden.
Gij stelt ons hier ten spot
En spreekwoord voor degeen, die ons benijden,
Vervreemd van Jacobs God.
Zij schudden 't hoofd. Ik moet mij billijk schamen.
Ik duik den ganschen dag,
Sta schaamrood; want men schandvlekt ons met namen[1].
Al wat ons overmag
Vervolgt ons, dus afgrijselijk gebeten.
Dit komt ons op den hals,
Die Uwe wet in 't minste niet vergeten,
Noch, afgekeerd en valsch,
Uw heilverbond onteeren door gebreken
Voor Uwen hoogen troon.
Ons hart is niet van U terug geweken,
Noch van Uw wetgeboôn.
Gij liet niet toe, dat wij in onzen wandel
Vervielen van Uw baan.
Gij hebt ons hart verneêrd door 's vijands handel,
En tastte ons vinnig aan.
Gij liet de dood ons met haar schaduw dekken.
Vergaten wij Gods naam?
Bestonden wij, de handen uit te strekken
Naar Afgoôn, snood van faam?
Zou God dit niet bestraffen, zich des belgen,
Die Hartekenner heet?
Wij worden om Uw naam, als Abrams telgen,
Den ganschen dag dus wreed
Ter dood gevoerd, gelijk het schaap gerekend,
Ter slachtbank voor de bijl
Gedreven, als een offer staat geteekend,
Naar slachters wijs en stijl.
Ontwaak, o Heer! hoe slaapt Gij nu zoo lange?
Ontwaak, o God! ontwaak;
Vertoef niet tot op 't uiterst; 't valt ons bange,
Bescherm ons goede zaak!
Hoe keert Gij dus Uw aanschijn van ons allen,
Vergeet ons bij te staan,
In onzen nood en druk en ongevallen,
Uit nood ter dood belsân?
Ik heb mijn ziel vernederd tot op d' aarde.
In assche, slijk, en stof;
Daar kleef ik met mijn lichaam, zonder waarde,
Aan 't slijm. O Hemelsch hof!
Waak op, en help ons in verlegenheden;
Verlos ons, lieve Heer!
Om Uwen naam, met tranen aangebeden,
Om 's Hemels prijs en eer.

[1]Anders bij name, met naam en toenaam.

XLIVe HARPZANG[1].

Eructavit cor meum.

Een heilzaam woord, waarvan het hart ging zwanger,
Berst uit mijn mond. De geest kan nu niet langer
Geduren, of een Lofzang moet er uit.
Ik wij den Vorst mijn werken en geluid.

Mijn tong zal mij een goude pen verstrekken,
Die hare kunst ontvouwt met luchte trekken.
O Vorst! gij spant bij onze jeugd de kroon
Der schoonheid; want geen mensch was ooit zoo schoon.

Een dauw van gunst besproeit de roode tippen
En rozen van uwe aangename lippen;
Want God omhoog, in 't eeuwig raadsbesluit,
Goot over u Zijn schoot vol zegens uit.

O dappre Vorst! nu wapen u ten strijde,
En gord het zwaard zeeghaftig op uw zijde;
Trek op, vaar voort, verwin, behoû het veld,
En triomfeer in 't Rijk, o braafste Held!

Uw rechte hand verdadigt u te krachtig,
Dewijl ge zijt in woord en daad warachtig,
Rechtvaardig en genadig van gemoed,
Bij ieder, die uw Hoogheid valt te voet.

Uw scherp geweer en pijlen zullen treffen
De harten, die zich boven u verheffen;
Gij zult ze, die een Koning wederstaan,
Te pletter treên, en uit den velde slaan.

O God! uw stoel, bepaald door tijd noch uren,
Kan d' eeuwigheid der eeuwen zelf verduren.
De schepter van uw onverwinbaar Rijk
Een schepter is van recht en van gelijk;

Want billijkheid is al uw lust en leven.
Gij hebt gestoord[2] het onrecht uitgedreven;
Dies God, uw God, met olie u begoot
En vreugdezalf, meer dan uw lotgenoot.

Uw feestgewaad verkwikt uwe onderdanen
Door aloë, gemengd met myrrhetranen
En kassie-geur; zoodra, zoo menigmaal
Gij hun verschijnt uit uwe ivore zaal.

---

[1]Bruilofszang voor koning Achab en Izebel (koning Etbaäls dochter van Sidon); waarbij men zich dan Achabs beeld naar zijn werkelijk bestaan in billijkheid moet voorstellen, en niet slechts de vooroordeelen der overlevering volgen. Verg. o.a. Thenius (Die Bücher der Könige) op 1 Kon. 20: 7, v. — [2]Thans verstoord.

Het koninklijk en jengdig vrouwetimmer[1]
Verveelt die reuk van nwe kleedren nimmer;
Die Schoonheid rent met een gemeene[2] zucht,
En loopt om prijs n na in zulk een lucht.

De Koningin in purper en scharlaken,
Die stijf van goud en rijk bordnursel kraken
En steenen, gaat aan uwe hooge hand,
Gelijk ze staat in 's Bruîgoms hart geplant;

O Dochter! hoor, zie om, en neig uwe ooren,
Om naar uw lief en zijnen raad te hooren;
Vergeet uw volk, en zet, nit znivre min,
Uw vaders hof en stam uit uwen zin!

Dat zal den Vorst ontsteken met verlangen,
Om in zijn hart zoo schoon een bruid t' ontvangen:
Want hij is toch uw Heer en God alleen,
Die overal zal werden aangebeên.

De Jofferschap van Tyrus, en de Grooten
En machtigsten van hoven en van sloten
Verlangen, om uw aanschijn eens te zien,
En u schenkagie en gaven aan te biên.

O Koningskind! hoe moedig men zou bogen
Op zooveel schoons van aanschijn en van oogen,
Op goud, gesteent', bordunrsel, en gewaad; –
't Inwendig dooft al 't uiterlijk cieraad.

Nu gaat ze, en wordt gebrocht naar zijn paleizen,
Haar volgt een sleep van maagden onder 't reizen;
Geen slechte sleep, maar van het naaste bloed,
Opdat ze zoo 't gezalfde Hoofd gemoet'.

Men leidt ze blijde en juichende op den drempel,
Geleidt ze braaf, ter stede in, naar den tempel.
Haar afkomst volgt op 't vaderlijke spoor.
Zij voert ze op stoel de wijde wereld door.

Hare afkomst zal, o Heer! Uw naam verbreiden,
Van stam tot stam; de tongen zullen weiden
In 's Hoogsten lof, met ongelijk gelnid,
In eenen zin, alle eeuwen in en uit.

XLVe HARPZANG[3].

Deus noster refugium.

Als 's vijands dreigementen
En 't woeste Heidendom,
Uit zijne legertenten,
Ons dreigen; als alom
Ons zwarigheên omringen,
Is God ons toeverlaat,
De macht, die hen kan dwingen,
Ons helpen in dien staat
Van jammernisse en lijden.
Dus schrikken wij gansch niet
In aangevochte tijden;
Al wankelde, als een riet,
Het aardrijk, en al plompen
De bergen in de zee
Ten afgrond, met hun rompen
Gespreid in 't lang en breê:

Als God Zijn kracht wil vergen,
Dan bruisen alle vloên,
Dan daveren de bergen,
Gegeeseld van zijn roên.
In 't ruischen, in dat klatren
Des afgronds zonder grond,
In 't sterk gedruisch der watren
En watervloeden stond
Gods stad al even veilig
En vrolijk en gerust,
Daar God Zijn hut zoo heilig
Heeft ingewijd met lust;
Want God, daar wij Hem bidden
En eeren naar Zijn wet,
Staat onbeweegd in 't midden,
En helpt ons in 't gebed,
Geofferd in den morgen
Godvruchtiglijk aan Hem.
Laat andre volken zorgen;
Want op Gods donderstem
Zij van verbaasdheid beven;
Dan storten Rijken in,
Het Hof wordt neêrgedreven
Met toren, trans, en tin.
De God van onzen vader,
Van Jakob, houdt ons staan,
En handhaaft ons te gader,
Als andren snel vergaan.
Koomt herwaart, leert eens merken
Gods daden, wonder groot,
Gods macht en wonderwerken
Rondom den wonderkloot.
Hij jaagt alle oorelogen
Ter wereld nit, zoo wijd
De zon, aan 's hemels bogen,
Op haren wagen rijdt.
Hij knakt de taaye bogen.
Hij breekt het wapentuig,
En brandt den schild voor d' oogen
Des krijgsmans, woest en ruig.
God spreekt om elk te leeren:
„Koomt herrewaart, en ziet,
Hoe Ik, de Heer der Heeren,
In 't onbesueên gebied
Bekend ben en verheven,
Van 't een in 't ander land,
Door wonderdaân, bedreven
Met Mijne sterke hand."
De God van onzen vader,
Van Jacob, houdt ons staan,
En handhaaft ons te gader,
Als andren snel vergaan.

XLVIe HARPZANG[1].

Omnes gentes plaudite.

Koomt nu hier, uit alle landen;
Alle volken! koomt nu voort;
Klapt nu vrolijk in uw handen.
Juicht van blijschap, nooit gehoord,
Gode lof toe, naar Zijn waarde;
Want Hij toont zich heerelijk,
Schrikkelijk, en groot op d' aarde,
Als een machtig Koning, rijk
Van gehoorzame onderzaten,
Wijder dan men menschen telt.
Hij heeft volk van alle staten
Onder ons gebied gesteld,

---

[1]Versta: **de bruid.** — [2]**gemeenschappelijke.** — [3]Waarschijnlijk, even als beide volgende, van Jesaja; deze, naar aanleiding van den krijgstocht, in de dagen van Achas, der Syriërs en Efraïmieten, 2 Kon. 16: 5, op 't aanrukken der Assyriërs (Jes. 17: 12 v.) plotseling verdwenen.

[1]Denkelijk naar aanleiding der door Hiskia geslagen Filistijnen (2 Kon. 18: 8).

En den Heidensche onbesneden
Onderworpen ons gezag.
Hij verkoos ons hier beneden
Tot Zijn erfdeel, op 't verdrag
En verbond met onzen vader
Jacob, Zijnen waarden knecht.
God stijgt op, den hemel nader,
Met geschal, gelijk Hij plecht[1].
God vaart opwaart met bazuinen,
Met gezangen en geschal,
Naar des hemels trans en kruinen;
Zingt de Godheid overal!
Zingt den Koning, naar Zijn waarde,
Lof toe, zingt Hem glorie toe;
Want Hij Koning is op d' aarde.
Zingt aandachtig! Zijne roê
En Zijn schepter zal regeeren
Over 't gansche Heidendom.
God zit, als een Heer der Heeren,
Op den rijksstoel, die alom
Hem gewijd is. Groote Heeren,
Groote Vorsten zijn vergaârd;
Wat des Hoogsten naam wil eeren,
Wat het oud verbond bewaart,
En, met Abraham verbonden,
God wil dienen, naar zijn macht
En vermogen, t' allen stonden,
Is nu dapper op zijn kracht.

XLVIIe HARPZANG[2].

Magnus Dominus et laudabilis.

De Bouwheer van Jeruzalem,
Gods stad, is wijs en machtig;
Dies zij, met een gemeene[3] stem,
Zijn grootheid looft eendrachtig,
Op Zijnen heilgen berg en rots.
Dees stad wordt opgebouwd dus trotsch,
Om stormen te verduren,
Op Sion, aan den Noorder kant,
Met blijschap van 't geheele land.
O groote Konings muren!

In al haar huizen is de schat
Des rijken Gods t' aanschouwen;
Want God blijft Schutsheer van de stad,
Wiens poorten Hij holp bouwen.
De koningen van overal
Vergâren, binnen haren wal
Vereenigd, zien ze nader
Verwonderd met verbaasdheid aan,
Als die voor 't hoofd geslagen staan,
Gedoodverfd al te gader.

Hun vrees gelijkt den barens nood
Van eene zwangre vrouwe;
Zij treft hen, als een storm de vloot
Van Tharsis treft met rouwe.
't Gezicht beschaamt geensins de faam
Van haren uitgebreiden naam.
Het is de stad des Heeren,
Der heerkracht. 't Is de stad van God,
Van God gebouwd met muur en slot,
Om eeuwen te regeeren.

In 't midden van Uw Heiligdom,
In 't harte van Uw Koren,
Wij Uw barmhartigheid alom
Zien voor Uw volk geboren.
Uw naam en faam en recht bekend
Doorklinken loflijk 's werelds end,
De berg van Sion zinge!
De dochter, die, uit Juda's stam,
In 't vrolijk licht des levens kwam,
Op Gods getrouwheid springe!

Versterkt de muren van Gods stad,
Omringt ze met haar veste.
Trompet ze uit toornen, hoog en prat.
Behartigt, haar ten beste,
Te sterken toren, muur, en poort,
En bouwt de huizen immer voort,
Opdat gij 't moogt verhalen
Aan alle uw afkomst, op een rij,
En uw kindskinders, stil en blij
Gezeten in haar palen.

Dan hoort elk een, hoe God Zijn macht
Hier openbaart te wonder;
Hoe heerlijk God hier, dag en nacht,
Zijn kracht toont in 't byzonder,
Eeuw in, eeuw uit, voor iedereen;
Hoe, in de hoofdstad aller steên,
Hij, op Zijn stoel gezeten,
Ons al genadiglijk behoedt,
Zoo lang regeert, als eb en vloed
Hun beurten niet vergeten.

XLVIIIe HARPZANG[1].

Audite haec omnes.

Koomt herrewaart, hoort toe, gij volken,
Die al den aardkloot overdekt,
Zoo wijd de hemel wordt met wolken
Betrokken, als de lucht betrekt;

Koomt herrewaart, hoort toe, en luistert
Naar mij, als die hier adem schept,
Zoo wijd de nacht den dag verduistert,
En die op d' aarde Uw woonplaats hebt;

Gij, die op d' aarde zijt geboren
Uit menschen, geboetseerd uit slijk,
En menschenkindren, koomt mij hooren;
Hoort al te zamen, arm en rijk!

Mijn mond zal u de wijsheid leeren,
Met een voorzichtigheid, bij mij
In 't hart, ten lof en prijs des Heeren,
Bespiegeld heel gerust en vrij.

Mijn oor zal op Gods inspraak wachten,
En luistren, wat gelijkenis,
Wat raadsel schiete in mijn gedachten,
Dat oorbaar voor mijn leerling is.

Ik wil mijn zet-rede[2] openbaren,
En rijk ontvouwen door gezangk,
Gebuwd aan spel van harp en snaren,
Een goddelijken toon en klank.

Wat hoef ik voor dien dag te schrikken,
Als God het strenge vonnis velt?
Met reden: komt de dood mij prikken,
Omcingelen met haar geweld;

[1] plag. — [2] Naar aanleiding van Sanheribs verdelging. Verg. de overeenkomstige verzen van Jes. 33: 13—24. [3] algemeene.

[1] Van geheel onbekende hand en tijd; maar waarschijnlijk eer vroeger dan later als de drie vorige. — [2] wet.

Ik kan mij niet voor haar verbergen;
  Zij stoffen ijdel op hun kracht
En schatten, die den Hemel tergen,
  Met onrechtvaardig goed en pracht.

Geen broeder kan zijn broeder vrijen,
  Geen mensch den mensch met have en schat;
Geen goed verlost hem uit zijn lijen,
  Hoe rijk hij is, en trotsch en prat.

Geen prijs wordt tegens iemands leven
  Gewogen, noch verlost de ziel.
Hij slaaft gedurig, en moet sneven
  In 't eind; nooit macht dit tegenhiel.

Hij weet een wijl van geen verrotten,
  Terwijl de wijze vroeger sterft;
De dood ten leste rijke zotten
  En dwazen van hun goed onterft.

Een vreemdling erft, wanneer ze reizen,
  Den rijkdom, die den vrek begaf;
Hij wisselt hoven en paleizen
  Voor een verrot en stinkend graf.

Die tent beschaduwt hunne neven,
  Bedekt kindskinders in het stof;
Op zerken staat hun naam gedreven,
  Hun titel blinkt in huis en hof.

De mensch, van God begaafd met reden,
  Die mensch en dieren onderscheidt,
Kon haar gebruiken noch besteden,
  Noch kende 't lot, hem toegeleid.

Hij scheen het vee gelijk geschapen,
  Misdeeld van reden en vernuft,
En blijft aan 't zichtbaar zich vergapen,
  Terwijl zijn brein in 't hemelsch suft.

Hun wandel strekt hun zelfs ter schande,
  Zij scheppen lust in ijdlen roem;
Zij gaan, als schapen, achter lande
  Ter slachtbank, zat van kruid en bloem.

Hun ziel vaart droef ter Helle neder,
  Zij voeden wormen met hun lijk;
't Rechtvaardig hart verkwikt nog weder,
  Beheerscht de booze in 't hemelsch rijk.

Daar rijst de zon van 't ander leven,
  De macht des rijken, krachteloos
En oud, wordt nu geen prijs gegeven,
  In 't helsch gekerm, verdoemd en boos.

Maar God verlost mij uit de klauwen
  Des Afgronds, als Hij mij onthaalt;
Laat om geen rijken 't hart verflauwen,
  Hoe trotsch zijn huis vol glorie praalt;

Want, zoo hij sterft, wat kan het baten
  Te pralen in het rijk bezit?
Hij moet zijn schat op d' aarde laten.
  Geen aanzien volgt hem, hoe hij bidt;

Dewijl zijn geest God plag te loven,
  In 's levens voorspoed, vrij van druk.
Hij loofde, o Zegenaar daar boven!
  U slechts voor 't lot van aardsch geluk.

Hij volgt in 't graf zijn vaders stammen,
  Daar 't eeuwig licht hem niet verschijnt,
En God hem straft met groot vergrammen,
  In duisternissen afgepijnd.

De mensch, van God begaafd met reden,
  Die mensch en dieren onderscheidt,
Kon haar gebruiken, noch besteden,
  Noch kende 't lot, hem toegeleid.

Hij scheen het vee gelijk geschapen,
  Misdeeld van reden en vernuft,
En blijft aan 't zichtbaar zich vergapen,
  Terwijl zijn brein in 't hemelsch suft.

XLIXe HARPZANG[1].

Deus, Deorum Dominus, locutus est.

De groote God, Aartsrechter aller Goden,
Verhief Zijn stem, en daagde, op Zijn geboden,
Al wat op d' aarde in 't rond is neêrgezeten,
Van daar de zon in 't Oost de lucht komt meten,
  Tot daar ze in 't West voorover onderzinkt,
  En, rood van gloed en goud en purper, blinkt.

Uit Sion, als het licht de wolken doorschijn,
Komt Hij, op 't schoonste en heerelijkst', te voorschijn.
De Godheid komt zich levende openbaren
Met majesteit, in 't oog van alle scharen.
  Hij komt niet stil gereên uit 's hemels poort,
  Maar met gedruisch, dat elk Hem ziet en hoort.

Een vier, een glans gloeit voor Zijn aanzicht heenen.
De donder dreunt. Een hui van hagelsteenen
Stort neder. Vier en weêrlicht brandt en blikkert.
De bliksem straalt door al de lucht, en flikkert
  Verschriklijk in het oog; een ieder gruwt.
  Dat onweêr is de wacht, die God bestuwt.

Als 't onweêr, lang in arrebeid, God baarde,
Verdaagde Hij den hemel en al d' aarde,
Van boven tot beneden, als getuigen,
Die voor Zijn macht en majesteit zich buigen.
  Hij daagt ze voor Zijn stoel, een heldre wolk,
  Tot onderscheid en schifting van Zijn volk.

Hij spreekt: „vergaârt Mijn heiligen te zamen,
Die zich Mijn wet en erfverbond niet schamen,
En, naar Mijn wil, godvruchtige offeranden
Mij offeren, en op d' altaren branden."
  De hemel spreekt Gods recht en vonnis uit;
  D' Aartsrechter zelf bestemt het hoog besluit.

De Godheid zegt: „Mijn volk! hoort toe; gij telgen
Van Jacob! hoort, eer Wij het kwaad verdelgen,
Zal ik mijn wil ontvouwen en verklaren:
Ik ben uw God, uw God, zoo lange jaren
  D' Aartsvaderen bekend. Ik straf u niet
  Om offerande, als 't minst, daar God op ziet.

Uw ijver heeft in 't offren nooit ontbroken;
Want d' outers van brandoffer doorgaans smoken
Voor Mijn gezicht. Uw ijver wijdt de rammen
Vast dagelijks aan vier en outervlammen.
  Ik eisch geen kalf, gemest op uwen stal,
  Noch bokken van uw kudde, uit weide en dal.

Ik zelf ben Heer van runderen en ossen,
En al het wild, geweid in berg en bosschen.

[1] Waarschijnlijk van den zoogenoemden Pseudo-Jesaja (den schrijver der Profecieën van Jes. 40—66); verg. aldaar 55: 7—56: 6.

Ik ken en tel ontelbre vogelvluchten,
Die zich in zon en lucht omhoog verluchten;
Ik eigen Mij al wat in beemden bloeit,
Wat heerlijk op den akker wast en groeit.

Zoo hongersnood Mijn hongrig hart kwam knagen,
Ik hoefde u niet te bidden, noch te klagen;
Want Ik ben Heer en Eigenaar van d' aarde.
En al wat zij, gelijk een moeder, baarde.
Meent gij, dat Ik op stierenharsten wacht,
Of bloedkelk drink van bokken, versch geslacht?

Ga, offer God godvruchtig met verlangen
Dankoffers, rijk van lof en lofgezangen.
Betaal Hem uw beloften. Roep gestadig
Hem aan in nood, dat Hij u begenadig:
Dan wil Ik u verlossen; op die stof
Zult gij alom verheffen 's Hemels lof."

Maar tegens hen, die 't hoog gebod vertreden,
Spreekt God: „waarom wilt gij Mijn wet verbreeden,
Mijn heilverbond ontvouwen met uw lippen,
Dewijl[1] uw hart Mijn tuchtles poogt t' ontglippen,
Mijn heilig woord, gebod en wil onteert,
Mijn zuivre wet zoo stout den rug toekeert?

Ziet gij een dief, en vijand van Gods orden,
Gij spoeit, en wenscht zijn roofgenoot te worden.
Gij draagt uw deel in overspel, nog grover;
Van boosheid loopt uw mond te toomloos over.
Uw losse tong, van schalkheid nimmer vrij,
Breidt louter list en zielbedriegerij.

Wanneer gij zit bij uwe lasterbenden,
Dan moet uw tong uw eigen broeder schenden,
Uw moeders zoon betichten met veel schennis,
Terwijl Ik zwijg; dan acht gij Mij uw kennis
En u gelijk: maar 'k zal u t' zijner tijd
Eens toonen, op Mijn rechtsdag, wie gij zijt!

Behartig dit, en let eens op wat beters,
O roekelooze en dwaze Godvergeters!
Eer gij met kracht ter vierschaar wordt betrokken,
Daar niemand u verlosse uit 's Hemels wrokken.
Laat uw gemoed mij eer inwendig biên.
Hier legt de baan, waarlangs gij God kunt zien."

Le HARPZANG[2].

Miserere mei, Deus, secundum.

Ontferm U mijns, o God! in mijne ellende,
Naar Uw genade en goedheid, zonder maat,
Naar Uw genade en goedheid, zonder ende,
Wisch teffens uit mijn doodschuld, al te kwaad.
Och! wasch mijn hart, zoo schuldig aan Uw tooren,
En zuiver mij, die zoo bezoedeld ben;
Naardien ik nu mijn misdaads schandvlek ken,
En mijn misdrijf mij t'elkens komt te voren.

'k Heb tegens U, voor U alleen misdreven,
Opdat Gij blijft rechtvaardig in Uw woord,
En, henegaande in 't recht het vonnis geven,
Mij overtuigt, en stom maakt, als 't behoort;
Want merk, ik ben in onrechts smette ontvangen,
Mijn moeder was 't, die mij in zonde ontving.
De waarheid was 't, die U ter harte ging,
En 't oprecht hart, Uw opperste verlangen.

Gij toonde mij zoo veel geheimenissen,
En raadsels van Uw wijsheid, diep en rijk;
Met hyzoop zult Gij al mijn smet afwisschen,
En wasschen mij van zondig slijm en slijk.
Dan zal ik sneeuw in zuiverheid verdooven,
Dan zal de vreugd doorschateren mijn oor;
Dan is 't al vreugd en blijschap wat ik hoor;
En 't krank gebeente, aan 't hupplen, zal U loven.

Mijn Heer! och, keer Uw aanzicht van mijn zonden,
En wisch toch al mijn lastervlekken uit;
Herschep in mij (zoo worde ik rein bevonden)
Een zuiver hart, daar enkel lof uit spruit.
Vernieuw mijn geest en wil en lust van binnen.
Verstoot me, o Heer! niet van Uw aangezicht,
Onttrek me niet Uw Geest, die mij verplicht,
U heiliglijk van harte te beminnen.

Geef mij dees vreugd, die uit Uw heil komt bortlen,
Gelijk een bron, en lijf en ziel verkwikt;
En laat Uw wet in mijnen boezem wortlen,
Door Uwen Geest, een kracht, die 't al beschikt.
Dan zal ik zelf de trouweloozen leeren
De rechte baan, waarlangs men stijgt naar God.
De roekelooze en goddelooze rot
Zal, schuw van 't kwaad, zich naar den Schepper keeren.

O God! dien ik met recht mijn heil mag noemen,
Ontsla me van dees bloedschuld, lang beschreid,
Opdat mijn tong, al juichende, mag roemen
Van Uw genade en Uw rechtvaardigheid.
Gij zult, o Heer! mijn lippen openbreken,
Opdat mijn mond Uw lof en eer trompett';
Want waart Gij meer gediend met offervet,
Gewis ik had Uw offerande ontsteken;

Maar Gij zijt min gediend met offerdieren.
't Brandoffer, dat Uw Majesteit behaagt,
En Gij verkiest, voor kalveren en stieren,
Is 't nedrig hart, gebroken en vertsaagd.
Dat Uwe gunst, o Heer! tot Sions beste
Gedij, naar 't hart, hetwelk Gij tot haar hadt.
Zoo bloei, zoo groei Jeruzalem, Uw stad,
Ten Hemel toe, met uitgeleide veste!

Dan zal de smook der offerande varen
Ten Hemel, die verkwikt wordt door dees vlam;
Dan zal men U opoffren koe en ram,
En kalf en stier, op Godgewijde altaren.

LIe HARPZANG[1].

Quid gloriaris in malitia.

O, aartsverrader! die dus zwelt
Van hovaardije, en op uw macht,
Door moord en wreedheid en geweld
Verworven, roemt en elk belacht;
Hoe stoft gij dus op uw beleid?
Uw tong, geslepen als een vlim,
Breidt lagen, als de schaduw scheidt,
Tot dat de zon duikt op de kim.
Gij schept meer lust in ongenâ,
Dan in ontfermen. Logenspraak
Te spreken lust u, vroeg en spâ,
Veel meer dan waarheid, vrij van wraak.
O schalke tong, die nimmer rust,
En u op looze lagen scherpt!

---

[1]Thans terwijl. — [2]Van dezelfde hand; verg. aldaar 56: 9—59: 21.

[1]Onzeker, maar misschien van denzelfden dichter, nadat hij in 't vaderland was teruggekeerd.

Gij velt onnoozelen met lust,
Die gij met vreugd ter aarde werpt.
Hierom zal God ten leste u meê
Verdelgen in den grond, en fel
Verjagen uit uw hutte en steê,
In ballingschap, als een rebel.
Hij zal, met tak en wortel, u
Uitrooyen uit het vaderland,
Daar gij uw adem nog tot nu[1]
Geschept hebt in gerusten stand.
Oprechte harten zullen 't zien,
En schrikken, en belachen hem,
Die elk woû trappen en gebiên.
Zij spreken met één mond en stem:
„Dit is de man, die God niet koos
Tot zijn Beschermheer, als 't behoort,
Maar bouwde zijne hoop altoos
Op rijkdom, die den dwaas bekoort;
Die, opgeblazen en vol wind,
Zich op zijne ijdelheid verliet,
En, onverzet en onbemind,
Al wat hij overmocht verstiet;
Maar ik, gelijk een vruchtbre olijf,
Sta weeldig in Gods hof geplant,
En hoû me aan Gods genâ, die stijf
Mij eeuwig handhaaft met haar hand.
Ik zal U loven t' aller tijd,
Die trotschen uitrooit, vromen loont;
Ik hoop op U, in nood en strijd,
Die 't heilig volk met zegen kroont."

LIIe HARPZANG[2].

Dixit insipiens in corde.

D' onwetende en bedorve rot
Sprak in haar hart: „daar is geen God,
Die voor de wereld zorge draagt.
Legt af de vrees, die dwazen plaagt,
En volgt al wat uw hart behaagt."

Uit dezen stinkpoel rees een pest,
Die 't al bedorf van Oost tot West;
De menschen, langer niet belaân
Voor straffe, van de rechte baan
Den weg der dolinge inne slaan.

Men schimpt in dees besmette lucht
Met eerbaarheid en deugd en tucht,
Het onkruid wast, en wint vast veld.
Het vruchtbre zaad verstikt en smelt,
Tot dat men geene vromen telt.

De Godheid zag, van 's Hemels tin,
Op 's menschen werk, op ieders zin
En wit, uit 's Hemels heldren dag,
Of hij nog éénen wijzen zag,
Of die naar God zocht, als men plag.

Zij waren al van d' eerste stut
Geweken, altemaal onnut.
Het onkruid wast, en wint vast veld.
Het vruchtbre zaad verstikt en smelt,
Tot dat men niet één vromen telt.

Och! wordt dees goddelooze schaar
Haar gruwelen niet eens gewaar,

[1]Zoo zal men voor tot nog toe moeten lezen, tenzij men veronderstellen mag, dat Vondel u als oe uitsprak. [2]Eigenlijk, in latere, deels slechtere, deels betere lezing, dezelfde als boven Psalm 15.

Die mijne kudde dus verteert,
Mijne arme schapen stroopt en scheert,
En dagelijks, als spijs, verteert.

Zij riep den naam des Hoogsten niet
Om hulp aan, toen zij, als een riet,
Angstvallig beefde, en zich bevond
Van vrees getroffen en gewond,
Daar billijk niet te vreezen stond;

Want God verstrooit de beenders van
Het Godvergeten raadsgespan,
Dat menschen slechts naar d' oogen ziet.
Zij gaan ter schande met verdriet;
Want God belacht ze, en acht ze niet.

Wie zal uit Sion Jacobs zaad
Herstellen in behouden staat?
Het huis van Jacob, Israël,
Zal juichen met gezang en spel,
Als God 't gevangen volk herstell'.

LIIIe HARPZANG[1].

Deus, in nomine tuo salvum.

Beschut me, o Heer!
Door Uwen grooten naam alleen,
Gelijk weleer,
En koom door Uwe macht
Den rechterstoel bekleên,
Op mijne klacht.

O Heer! verhoor
Mijn jammerklachten en gebeên,
En neig Uw oor
Genadig naar de stem
Van 't hart, dat hier beneên
Is in de klem;

Wat vreemden staan
Mij tegen, en een sterke rot
Rukt op mij aan,
En mikt met spies en boog,
Ontziet Gods macht, noch God,
Noch 't alziende oog;

Ai, ziet en merkt!
God helpt en handhaaft me in veel strijds.
Gij, die mij sterkt,
Keer 's vijands vloeken op zijn hoofd;
Verdelg ze, o Heer! in tijds,
Als Gij belooft.

Gewillig zal
Ik offeren op Uw altaar,
Met blij geschal
Uw naam verheffen aan[2] de lucht,
O goedheids bron en aâr!
Waartoe ik vlucht;

Dewijl Ge mij
Verlost uit druk en angst en zorg,
Ik mijn partij
Zie vallen door Uwe ongenâ,
Daar blijde, als uit een borg[3],
Ik 't gade sla.

[1]Van onzekere hand, in later tijd, maar ten onrechte, op 1 Sam. 23: 19 toegepast. Wellicht wordt het Israëlitische volk zelf sprekend ingevoerd. – [2]tot in. – [3]burg.

LIVe HARPZANG[1].

Exaudi, Deus, orationem meam.

Hoor mijn gebeden, o nooit bezweken
Heer! nu verwaarloos geensins mijn smeeken.
Luister van boven wat ik zal spreken,
Noodhulp daar boven!
Kwellingen kwetsen mijne gedachten.
Vijanden dreigen, vreeslijke machten
Mij daaglijks pramen, en op mij wachten,
Deerlijk verschoven;
Want zij to gader, vol goddeloosheid,
Mij, in mijn droefheid, krankheid, en broosheid,
Wraakgierig plagen, en, naar hun boosheid,
Lastren en schenden;
Dat roert mijn harsens, krenkt mijne zinnen.
Schrikken verflaauwen 't hart nu van binnen.
Doodschrikken steken, met al hun vinnen,
In mijne elenden.
Angsten en schrikken mijn leên bewogen.
Schaduw van droefheid dekte mijne oogen.
Wie, sprak ik, geeft me nu uit den hoogen
Vleugels van duiven?
'k Zou henevliegen, om rust vertrekken.
Toen vloog ik verre naar vreemde plekken,
Daar mij woestijnen en bosch bedekken
Voor 's vijands kluiven.
Daar bleef ik wachten op mijn Outfermer,
Die mij, kleinhartig en deerlijk kermer,
In zulk een onweêr, als een Beschermer,
Haast kwam bevrijden.
Smijt ze te gronde; deel hunne tongen;
Want ik hun oproer en looze sprongen
Zag, binnen Sion, schendig gedwongen.
O snoodo tijden!
Oproer hiel schildwacht rondom de muren;
Binnen was jammer. Wie kon ze sturen?
Weêrspannig onweêr ruischte, en bleef duren
Nachten en dagen.
Woeker en valschheid en eige baten,
Liegen, bedriegen scheen uitgelaten
Door alle wijken, door alle straten.
Deerlijke plagen!
Had mijn doodvijand mij dus gaan zoeken,
En boos gelasterd in alle hoeken;
'k Had het geleden, en zijne vloeken
Geensins gewroken;
Had die mij haatte, door zijn braveeren,
Mijn naam geschonden; 'k had zonder deeren,
Lijdzaam verdragen al dit schoffeeren,
En stil gedoken;
Maar dus te lijden, in mijne elende,
Van mijnen halsvriend, van mijn bekende,
Van eenen leidsman uit mijne bende,
Dat kwetst in 't harte:
Die aan mijn zijde ten disch gezeten,
Een zelve spijze plag met mij t' eten,
Gods tempel opging, zonder te weten
Van twist of smarte.
Dat hen de dood vrij ter aarde velle,
Met hare keten knevele en knelle,
Levendig henestorte ter Helle,
Die mij verklikken!
Want alle boosheên, die boozen loonen,
In hunne hutten onder hen wonen,
Met hun verkeeren, tuchtigen[1] tronen
In looze strikken;
Maar in het midden van zulk een lijen
Riep ik om noodhulp: God kwam mij vrijen;
's Morgens en 's avonds, en t' allen tijen
Zal ik Hem roepen,
Zal ik Hem klagen in het byzonder;
Hij zal mij hooren kermen van onder,
Haastig verlossen, elk tot een wonder,
Bij alle troepen.
Hij zal mij hoeden voor die genaken,
Mijn banden breken, Zijn dienaar slaken.
Veel huisgenooten zich stil verspraken,
Om mij te grijpen.
God zal mij hooren; laat ze vrij zweren!
God zal ze straffen, hun dit verleeren,
Die den oprechten wenschen te deeren,
En dus te nijpen;
Want die veraarden en nooit genezen,
Even hardnekkig, God nimmer vreezen;
Hij steekt Zijn hand uit, loont zulk een wezen
Naar zijn verdienste.
Zij overtreden wet en verbonden.
Hij wreekt hun misdaad, die dit bestonden,
Straft ze, en verstrooit al hun snoode vonden
Op 't ongezienste.
Gladder dan olie vallen in 't spreken
's Verraders lippen, listig bestreken,
Maar kwetsen feller, wonden en steken
Scherper dan schichten.
Werp al uw zorgen op God den Vader!
Hij zal u voeden; voor geen verrader
Zal een oprechte, Gods voorzorg nader,
Endeloos zwichten.
Gij zult de boozen uit hunne stoelen
Endlijk verneêren in 's Afgronds poelen.
Bloedraden, schalken hun straf gevoelen,
Eer zij ten halven
Hun tijd beleven en hunne jaren;
Maar ik zal hopen, in mijn bezwaren,
God! op Uw goedheid, die mij kan sparen,
Heelen, en zalven!

LVe HARPZANG[2].

Miserere mei, Deus, quoniam.

Ontferm U over mij!
Mijn vijand houdt niet op van treden;
O God! ik leg al heel in lij,
Ik word den ganschen dag bestreden.
Hij onderdrukt me fel, en perst,
Dat mij het bloed ter kele uitberst.

Mijn vijand op de been,
In 't harrenas met heele benden,
Mij al den dag op 't hart komt treên,
In 't groeyen van zoo veel elenden.
Hoewel ik voor Uw oordeel gruw,
Nog zet mijn ziel haar hoop op U!

Ik zal in God, mijn hoofd,
Ten hoogste Zijn getrouwheid prijzen,
Die 'tgeen Hij met Zijn mond belooft
Ook sterkt. Mijn geest zal nimmer ijzen[3]
Voor vleesch en bloed, of iemands arm,
Zoo lang de Hemel mij bescherm'.

---

[1]Wellicht van Jeremia, en tegen een dier priesters en profeten gericht, die (Klaagl. 4: 13) „het bloed der rechtvaardigen vergoten hebben."

[1]eerzame luî. — [2]Van een onbekenden, onder de onbesnedenen verblijvenden dichter, nit den tijd na de Ballingschap. — [3]Rijmshalve voor eizen, vreezen.

Zij wisten al den dag
Mijn woord en rede te misduiden,
Zij leidden alle, uit onverdrag[1],
Op mijn bederf toe bij henluiden[2].
Al hun gedachten liepen uit
Op mijn bederf, hun raadsbesluit.

Zij zullen mijn gezin
Vermeeren en mijn huisgenooten[3],
En houden hunne schalkheid in,
Bespieden wat er wordt besloten,
Slaan, 's morgens vroeg en 's avonds spâ,
Het spoor van mijnen wandel gâ.

Gelijk hij mijne ziel
Ten val wil brengen, en mijn leven,
Zoo zult Gij die mij lastig viel
Ook in zijn moedwil laten sneven.
Gij zult de schenders van mijn huis
Tot stof verbrijzlen, en tot gruis.

'k Heb U mijn rol in 't lang
Verhaald, en d' oogen uitgekreten.
Gij zaagt mijn tranen langs de wang
Afrollen, hebt ze ook niet vergeten,
Maar regt ze, als paarlen, aan een snoer,
En telde al wat mij wedervoer.

Zoo bondt Ge Uw trouw en woord,
En hierop ziet men, die mij haten,
Ten velde uitjagen, als Gij hoort,
Daar ik van ieder zit verlaten,
Mijn jammerklachten t' aller tijd;
Want Gij mijn God en Schutsheer zijt.

Ik zal in Hem, mijn hoofd,
Ten hoogste Zijn getrouwheid prijzen,
Die 'tgeen Hij met Zijn mond belooft
Ook sterkt[4]. Mijn geest zal nimmer ijzen
Voor eenig mensch of ongeval,
Zoo lang mij God beschutten zal.

'k Heb mijn belofte in 't hart
Geteekend, zal ze U ook betalen
Met dankbaarheid naar mijne smart,
En wijd en breed Uw lof ophalen.
Genoten deugd eischt dankbaarheid,
En wyrook voor Uw Majesteit;

Want Gij mijn ziel de dood
Ontrukte, en mijnen voet voor 't glijen
En struikelen bewaarde in nood.
'k Zal, als herboren, met verblijen
Voor Gode wandelen in 't licht,
Dat neêrstraalt van Zijn aangezicht.

LVIe HARPZANG[5].

Miserere mei, Deus, miserere.

O God, daar boven!
Ontferm U mijns,
Aldus verschoven,
Met luttel schijns
Van eens te raken
Uit 's vijands klauw,
Gebit, en kaken.
Mijn hart wordt flauw.

[1]stugheid, onverdraagzaamheid. – [2]bij zich zelf. — [3]Versta: huislijk hij mij verkeeren, wonen. – [4]bekrachtigt. – [5]Van dezelfde hand; wat later.

Ontferm U heden,
En hoor mijn klacht
Van hier beneden.
Zoo lang de wacht
Van Uwen vlogel
Mij overdekt,
Vrees ik geen vogel,
Hoe fel gebekt,
Tot dat de boosheid,
Die mij genaakt,
De goddeloosheid,
Die vlammen braakt,
In 't eind bezadig',
En mij ontsla.
Gij, die genadig
Mij, vroeg en spâ,
Van 's vijands troepen
Beschut en redt,
U zal ik roepen
In mijn gebed.
O troost der volken!
Uit Uwen troon,
Gebouwd op wolken,
Zoo hoog en schoon,
Zondt Gij op d' aarde
Mij noodhulp toe.
Wat mij vervaarde,
Nooit brullens moê,
Zijn roof most slaken;
Zoo raakte ik vrij.
Die laster braken,
En schendig mij
De borst intreden,
Smijt Gij te grond,
Daar ieder heden,
Met open mond,
Hen hoont en lastert,
Nu wijd van God
En heil verbasterd,
En ieders spot.
God zond, in 't branden
Van zijne trouw,
Gelijk twee handen,
Van 't hoog gebouw
Uit 's Hemels klaarheid,
Bermhartigheid
En zuivre waarheid,
Doorgaans bereid,
De hoop te vrijen,
Des vijands macht
In 's vromen lijen
Te slaan met kracht.
Toen rukte, op 't schreeuwen,
God mij van 't nest
Der wreede leeuwen,
Een booze pest.
Ik sliep onrustig,
Om 't groot gevaar,
En gansch onlustig
Bij 's vijands schaar.
De booze spitsen
Hun tanden wreed,
Als spies en flitsen.
Een ieder heet
En neep van woorden
En tongesmet,
Als zwaarden, moorden,
Te scherp gewet.
O God! laat blijken
Uit Uwen troon
Dat 's vijands rijken
Voor Uw gehoôn

En oordeel zwichten.
Laat d' aarde alom
U kerken stichten,
Het Heidendom
Uwe eer beseffen,
En, nimmer stom,
Uw naam verheffen
Op 's vromen spoed.
Zij leggen strikken
Voor mijnen voet,
Die mij verklikken.
Ik buk van last
En doodsche schrikken.
Zij graven vast,
Om mij te smoren,
Een diepen kuil,
En gaan verloren,
Van dezen muil
Des doods verslonden.
O God! mijn hart,
Aan U verbonden,
Wil vreugd en smart
Van U verbeiden,
En Uwe hand,
Die zal mij leiden
In 't rechte land,
Tot allen stonden.
O God! mijn hart,
Aan U verbonden,
Wil vreugd en smart
Van U verbeiden,
En Uwe hand,
Die zal mij leiden
In 't rechte land.
Ik zal U loven,
Met zang en snaar.
Mijn eer, sta boven!
Mijn speeltuig, vaar
Omhoog met prijzen.
Mijn cyther, speel
Nu dankbre wijzen,
En volg mijn keel.
Ik zal vroeg morgens
Ter kore intreên,
En na veel zorgens
Uw lof bekleên.
Bij allé tongen
Wordt, Heer! Uw lof
Door mij gezongen
Op deze stof.
Mijn zang zal weiden,
Zoo wijd het licht
Den nacht komt scheiden,
Voor elks gezicht;
Want Uw genade
Stijgt hooger, dan
Gij gaat te rade,
In 't hoog gespan
Van 's hemels klaarheid,
Van boog in boog;
En Uwe waarheid
Reikt hemelhoog,
Tot aan de wolken,
En 't driftig zwerk,
En schijnt den volken
Van verr' te sterk.
O God! laat blijken
Uit Uwen troon,
Dat 's vijands rijken
Voor Uw geboôn
En oordeel zwichten.
Laat d' aarde alom
U kerken stichten,
In 't Heidendom!

LVIIe HARPZANG[1].

Si vere utique justitiam.

Indien men vraagt, wat 's hemels las t
En recht u leert;
Zoo vel, o mensch! gelijk het past,
Een oordeel, dat geen licht ontbeert,
Maar, billijk en rechtvaardig,
Ten hoogste is prijzens waardig;

Want in uw harte legt ge alleen
Op boosheid aan,
En loutere ongerechtigheên,
Die met uw oordeel niet bestaan,
U uit uw mond verdoemen.
Hier hellept geen verbloemen.

Uw handen (midlerwijl gij leeft
Een korte tijd
Op d' aarde, die een gruwel heeft
Van zooveel moord en twist en strijd)
Zijn afgerecht op vechten,
En moedwil aan te rechten.

De mensch, van 's moeders lichaam af,
Vervreemd van God,
Die hem de wet van reden gaf.
Hij dwaalt verblind van 't hoog gebod,
Braakt lasteringe en logen,
Als 't licht hem schijnt in d' oogen.

Zijn dolle moedwil slacht de slang,
En 't loos serpent,
Dat d' ooren voor den tooverzang
En toon te stoppen is gewend,
En met geene opene ooren
's Bezweerders rijm wil hooren.

Het luistert naar geen toovenaar,
Die zich verstaat
Op guichelkunst en loos gebaar;
Alleens[2] verworpt[3], en vlucht en haat
Het menschdom vroeg de reden,
En tucht en goede zeden;

Maar d' almacht, die de boosheid wreekt,
Den aartstyran
De tanden in den bloedmuil breekt,
De macht en kracht der Godheid kan
Den leeuw de kies ontrukken,
En kneust 't gebit in stukken.

Hij gaat te niet, gelijk een beek,
Die haast verzandt,
Heel snel verloopt, en in haar streek
Terstond verdroogt. De Hemel spant
Zijn boog, en mikt: zij vallen,
Begraven met hun allen!

Zij smelten, weeker dan het was,
Dat henesmelt;
Gods vier stort op hen, als een plas
En stroom, met schrikkelijk geweld.

---

[1]Van een in Syrië of Ægypte wonend dichter, denzelfden, die den 63en Psalm vervaardigde. — [2]En toch, lijkewel. — [3]Thans verwerpt; zie vroeger.

De zon gaat met hun onder,
In 't onweêr van Gods donder.

Eer nog de dorens tot een haag
Zijn opgegroeid,
Zoo wordt van God de menschenplaag
Geheel verdelgd en uitgeroeid,
En levende ingezwolgen,
Terwijl Hij is verbolgen.

D' Oprechte ziet des Hemels wraak
Met blijdschap aan,
En zoekt zijn handen, met vermaak,
In 't goddelooze bloed te haân,
Om, door dit schriklijk bloeden,
Voor bloedsmet zich te hoeden.

Dan roept elk: zoo de deugd gewis
Haar lof behaalt,
Gewisselijk d' Almachtige is
De rechter, die elk een betaalt,
En toelegt, in dit leven,
Naar 't geen hij heeft bedreven.

LVIIIe HARPZANG[1].

Eripe me de inimicis meis.

O God! nu hoef ik bijstand
Alleen van U.
Ontruk me mijnen vijand;
Verlos me nu,
In 't nijpen van mijn lijden,
Van al die mij bestrijden.

Ontrukt me nu den boozen,
Vol overmoed!
Behoê me voor godloozen,
Geverfd in bloed;
Want zij mij sterk bespringen,
En in hun netten vingen.

Nog heb ik recht gehandeld,
Hun niet misdaan,
En onbesmet gewandeld
Op uwe baan.
Gemoet me, aanschouw me nader,
O God van onzen vader!

Verschijn eens uit de wolken,
Dat elk U ziet,
En oordeel alle volken.
Gij zult U niet
Ontfermen over allen,
Die vromen overvallen.

Zij zullen zich te spade
Bekeeren, die
Ik, door Uwe ongenade,
Verhongerd zie,
En uitgekeerd, als honden,
Die anderen verslonden.

Zij zullen om de muren
Van Uwe stad
Gaan dwalen, nergens duren,
Van pad tot pad,
En kermen, heele nachten,
Met droeve jammerklachten.

[1]Van onbekenden maker, als krijgsoverste in een of ander burg verschanst.

Een zwaard stak in hun woorden,
En hunnen mond,
Waarmeê zij andren moorden.
O booze vond!
Zij fluisterden in d' ooren:
„Wie kan dien bloedraad hooren?"

Maar gij zult zelf beschimpen
Der boozen raad;
Die zal van doodschrik krimpen,
Voor 's Hemels haat.
Uw macht zal geen geslachten
Der goddeloozen achten.

Ik wil me op U verlaten,
En op Uw kracht.
Gij trekt om die mij haten
Voor mij te wacht.
Uw hemelsche genade
Beschut me niet te spade.

God zal mij openbaren,
Hoe hij 't geweld
Der aartsgeweldenaren
Ter nedervelt.
Och! demp ze niet te zamen,
En teffens met hun namen.

Verstrooit ze, door 't vermogen
Van Uwen arm!
Mijn schutsheer uit den hoogen!
Verstrooi dien zwarm;
Zet ze af, die Gij, als zonen,
Gezet had op hun tronen!

Gij straft ze om hunne lastren[1],
Die lip en mond
Bevlekken, door 't verbastren
Van uw verbond.
Men vangt ze aan alle zijen,
Om hunne hovaardijen.

Zij werden, om hun vloeken
En logentaal,
Versmaad in alle hoeken,
En altemaal
Verdelgt in uwen tooren,
En gaan geheel verloren.

Dan zullen zij aanschouwen,
Dat Jacobs God
Al die op Hem betrouwen,
Gelijk zijn lot[2],
Verkiest, en houdt in waarde
Aan 't uiterste der aarde.

Zij zullen zich te spade
Bekeeren, die
Ik door Uwe ongenade
Verhongerd zie
En uitgekeerd, als honden,
Die anderen verslonden.

Zij zullen om de muren
Van uwe stad
Gaan dwalen, nergens duren,
Van pad tot pad;
En kermen, heele nachten,
Met droeve jammerklachten.

[1]Hoogd. voor ondeugden. — [2]deel.

Men zal ze zien verjagen,
En West en Oost
Verhongerd hooren klagen,
Daar ze ongetroost
Gaan morren onverzadigd,
Van God noch mensch verdadigd;

Terwijl hen plagen treffen,
Zal ik Uw kracht,
O Heer! met zang verheffen
Uit al mijn macht,
En juichende, in het rijzen
Van 't licht, Uw goedheid prijzen;

Dewijl Gij mijn beschermer
En toevlucht zijt,
Mijn troost en mijn ontfermer,
In druk en strijd.
'k Zal U, mijn hulp daar boven!
Met zang en snaren loven.

LIXe HARPZANG[1].

Deus, repulisti nos.

Gij hebt, o Heer! ons al gelijk
Van Uw gezicht
Verstooten, en het gansche rijk,
Waarvoor elk zwicht,
Verwoest door 's vijands handen,
In 't branden
Van Uwe wraak,
Die met vermaak
Ons voerde in vreemde landen.

Ten leste hebt Gij u ontfermd
In onzen nood,
En Uwe stammen, afgekermd,
In Uwen schoot
Ontvangen, vrij van strikken
En schrikken,
Na lang bederf
Hersteld in 't erf,
Daar zij hun hart verkwikken.

Het gansche land, toen Gij de stut
Van Uw genâ
Den grond ontrukte, heeft geschud,
En tot elks schâ
Gedaverd, dat de reten
En spleten
Verslonden stal
En vee en al,
Wat neder werd gesmeten.

Genees de wonden van den Staat,
Gelijk een arts,
Die vier en ijzer neemt te baat,
En, na veel smarts,
Het krankbed heelt, dat kranken
Hem danken;
Dewijl Hij trouw
Hen heelen woû
Door pijn en bittre dranken.

Gij gaaft, naar Uw gestrengheid, elk
Een harde proef,
En schonkt ons heilzaam dezen kelk
Des druks zoo droef,
En heelde alle ons gebreken;
Een teeken
Dat, wie U vrucht[1],
Uw pijlen vlucht,
Van U niet wordt versteken.

Behoê mij dan door Uwe hand;
Verhoor mijn beê,
Opdat ik, hoofd en Heer van 't land!
De vromen meê
Mag troosten en bevrijden,
In lijden
En ongeluk,
En nood en druk,
In 't schokken van de tijden.

God heeft door mijnen mond beloofd,
En sprak in 't end:
'k Zal Sichem troosten, als haar hoofd,
En Jacobs tent
En landhut niet vergeten,
Maar meten,
Op Mijn besluit,
Haar palen uit,
Tot rust voor d' ingezeten.

Manasses landschap, vlek en stad,
En Efraïm,
Vol dapperen, en Galaäd,
Hoe hoog men klimm',
Hoe wijd en zijd zij strekken,
Zijn plekken
Mij lief en waard,
Om Jozefs aard,
Mijn dienaar, zonder vlekken.

Ik gaf aan Juda kroon en staf,
Tot 's volleks tucht,
Waaronder Moab zich begaf,
Een pot, vol vrucht
En spijs[2], niet licht te breken.
De streken
Der Idumeën
Zal Ik vertreên,
De Filistijn Mij smeeken."

Wie voert me nu tot Edom toe,
En in de stad,
Die, sterk van muren, op haar hoê[3],
Elk troost zoo prat?
Zult Gij 't, o hoog geprezen!
Niet wezen,
Die ons verstiet?
Wel, trekt Ge niet,
En leert ze ons heerkracht vreezen?

O eenige Verlosser! sta
Ons bij in nood;
Want menschen schutten[4] niemands schâ:
Zij staan te bloot.
Uw macht kan ons bevrijden
In 't strijden;
Gij kunt alleen
De hoop vertreên
Van al, die ons benijden.

---

[1] Wellicht van Alexander Jannaeus, na de nederlaag bij Sichem, door Demetrius.

[1] vreest; verg. nog Godsvrucht en 't Hoogduitsche fürchten. — [2] Min juist voor waschpot, waschbekken. — [3] hoede. — [4] keeren, weren.

LXe HARPZANG[1],

Exaudi, Deus, deprecationem meam.

O God! verhoor mijn beê,
Zijt op mijn smeeken reê;
Mijn stem heeft, in mijn smart
Benepen en benard,
Van d' aarde, laag gezonken,
Ten hemel toe geklonken,
Vanwaar Ge, als ik 't U vergde,
Mij op een steenrots bergde[2].

Gij gaaft me, op mijn geschrei,
Genadig het geleî;
Toen ik de wraak ontvlood,
Gaaft Gij mij hoop in nood,
En noopte haar met sporen,
Verstrekte mij een toren,
Daar ik, ontlast van zorgen,
Beschut werd en geborgen[2].

Ik zal, tot 's levens end,
Mij veilig in de tent
Van Uw voorzichtigheid,
En voorzorge en beleid,
Verschuilen voor de pooten
Der felle roofgenooten,
In schaduw van Uw veêren,
Daar mij geen vloeken deeren;

Want Gij hebt mijn gebeên,
En jammerlijk gesteen,
Verhoord vóór mijn bederf.
Gij zet ze in 't wettig erf,
Die, aan Uw eed verbonden,
Ontzien Uwe eer te wonden,
U altijd kruipen nader,
Als 't kind zijn lieven vader.

Gij zult mijn levenstijd,
Hoe snel die heneglijdt,
Verhengen, en de rij
Van 's Konings jaren blij
Nog vele jaren rekken,
Zoo wijd zij konnen strekken,
Van kindren op kindskindren,
Wier telgen niet vermindren.

Hij zal in 't eenwig licht,
Voor 't heiligste aangezicht,
Op zijnen troon gewijd,
Verduren eeuw en tijd.
Wie polst[3], in deze naarheid,
Den afgrond[4] van Gods klaarheid
En waarheid en genade?
Wie ging met God te rade?

Dies wil ik doorgaans heen[5]
Uw naam met zang bekleên,
Met galm van keel en snaar
U loven voor 't altaar,
U mijn belofte houden,
En, nimmer kwijt geschouden,

Mijn kerkschuld U betalen,
Zoo lang de zon blijft stralen.

[1]Is, met de beide volgende, van één maker, en deze de jongste der drie. Uit den tijd van Seleucus Nicator en de Joodsche volksplantingen onder dezen in Klein Azië. — [2]Gelijk men weet, gebruikt Vondel 't woord zoowel in zijn oorspronkelijk **zwakken** als lateren **sterken** vorm. — [3]**peilt.** — [4]**diepte.** — [5]**voortdurend.**

LXIe HARPZANG[1].

Nonne Deo subjecta erit.

Zou mijn hart voor God niet buigen,
Aan wiens gunst mijn welstand hangt?
God is 't, die mij ondervangt[2];
Hierom val ik niet in duigen.

Durft gij langer t' zamenspannen,
Vijanden van Gods geslacht?
Gij zult storten door Zijn macht,
Al die vromen aan durft rannen[3]!

Langer zal uw rijk niet duren
Dan een wand, die overleunt,
Van geen kalkband ondersteund,
Losser dan gerete muren.

Stonte schalken onderstonden
Mij t' ontweldigen mijn kroon,
Die voor vromen hing ten toon;
O bedriegelijke vonden!

Maar ik liep, met dorst verlegen,
In de renbaan tot aan 't end;
Daar hun hart mij vloekt en schent,
En de mond niet spreekt dan zegen.

Laat, o ziel! hierom uw ijver
Niet verflauwen in geduld,
Dat uit God vloeit, vrij van schuld.
Houd slechts aan, en ren nog stijver;

Want mijn God is mijn Behouder,
En mijn Helper, troost, en raad,
Die mij handhaaft in mijn staat,
Sterkt en stut met Zijne schouder.

'k Zal in mijn Behouder roemen,
Daar mijn hulp en heil uit straalt,
En mijn eer van nederdaalt,
Hem mijn hoop en noodhulp noemen.

Hoop op God, vergaderingen!
Die vergaârt op Zijn gebod;
Stort uw harten uit voor God,
Die de vijanden kan dwingen.

Maar gansch ijdel is 't vermogen
Van de menschen altemaal;
Want zij wegen, in Gods schaal,
Lichter dan bedrog en logen.

Zet dan nimmer uw betrouwen
Op uw onrechtvaardig lot;
Vloeit u rijkdom toe van God,
Wacht u, staat daar op te bouwen!

'k Hoorde 't hoogste Orakel spreken,
Eens voor eeuwig en gewis,
Dat Hij d' eenige Almacht is,
Gunst noch goedheid Hem ontbreken.

Hij zal 't oprecht hart versterken
Met Zijn bijstand, hulpe, en troost,

[1]De oudste der drie. — [2]**opvangt, onderschraagt.** [3]**randen** (gelijk **vinnen** voor **vinden**, enz.).

En vergelden, West en Oost,
Elk naar zijn verdienste en werken.

LXIIe HARPZANG[1].

Deus, Deus meus, ad te.

O God! in 't kricken en genaken
Des dageraads, als ik
Aanschouw den eersten blik
Van 't licht, begint mijn hart t' ontwaken,
En ziet U voor mij staan,
En ziet de Godheid aan,
Begint dan wederom te blaken
Van loutren minnegloed.
O straal van mijn gemoed!

Mijn ziel heeft naar de bron der bronnen,
Naar God, gedorst met smart.
Mijn opgetogen hart
Mijn groot verlangen overwonnen,
Naar U, o God! geanikt,
Als een woestijn verstikt,
Daar vliet noch bronaâr vloeyen konnen,
De heide uit ieders oog
Verdord legt, wild en droog.

Zoo kwamen mijn gedachten dringen
In 't hemelsch heiligdom,
Aandachtig, stil, en stom,
Verrukt in mijn bespiegelingen
Van Uwe almogendheid,
En eere en majesteit,
Zoo hoog als mijn gedachten gingen,
Te vatten dieper dan
Mijn oogstraal reiken kan;

Want Uw barmhartigheid te smaken
Aandachtig en gerust,
Dat is een schat en lust,
Die 't leven in[2] deze aardsche daken
Te boven gaat, zoo wijd
Als eeuwigheid den tijd,
Het eeuwig, van geen punt te raken.
Mijn lippen! hier is stof
Te weiden 'n Gods lof.

O God! zoo wil ik, a mijn leven,
U loven, dag en nacht,
En blijde, uit al mijn macht,
Met harte en handen opgeheven,
Verheffen Uwen prijs,
Schakeeren mijne wijs
Door zulk een rijkdom, mij gegeven.
Wat pak houdt mij beneên?
Dit zoek ik, dit alleen.

Mijn ziel zal bij Gods lof gedijen,
En groeyen zonder smet,
Gezond, gerust, en vet,
Mijn mond en lippen God belijen
Met blijschap onverlet.
Heb ik U op mijn bed
Geloofd, eer 't licht ons kwam verblijen;
'k Zal U, mijn noodhulp! graag
Meer offeren bij daag.

'k Zal in de schaduw van Uw schachten
Ophupplen, nimmer schuw.
Hoe hangt mijn hart aan U!
Uw rechte hand, zoo sterk van krachten,
Behoedt en handhaaft mij.
Do haat en razernij,
Die in hun lagen op mij wachten,
Bevonden in der daad,
Hoe los hun toeleg gaat.

Zij worden zonder eer begraven,
En varen nederwaart,
Gesneuveld door het zwaard,
Ten aze van de vos en raven.
De Koning juicht met God,
Geprezen van zijn lot-
En erf-genooten, die zich gaven
In 't heilige verbond.
Zoo stopt hij 's vijands mond.

LXIIIe HARPZANG[1].

Exaudi, Deus, orationem meam.

O God! verhoor nu mijn gebed,
Wanneer ik smeeke en roepe, red
Mijn ziel, ontsla ze van de plagen
Des vijands, die mij komt belagen.
Gij hebt ze menigmaal bewaard
Voor zijnen bloedraad, stil vergaârd,
Om uit te werken zijne boosheid.
Zij wetten, listig en vol loosheid,
Hun tonge, scherper dan een zwaard,
En spanden, stout en onvervaard,
Alle eensgezind, de taaye bogen
(Een bittre zaak) naar hun vermogen,
In 't heimlijk, om, met beter kans,
Het hart des onbevlekten mans
Te raken, eer hij 't kon beseffen.
Zij zullen onverhoed hem treffen,
En niet eens schrikken voor dat stuk.
Zij hebben tot zijn ongeluk
Het heilloos vonnis reê begrepen,
En spraken, listig en geslepen,
Of zij hun looze strikken nog
Verbloemen konden met bedrog:
„Wie zal dit merken?" Z' onderstonden
Te polsen, of ze een doodschuld vonden
In zijnen omgang, eene smet
In zijnen wandel, tred op tred;
Maar polsten ijdel, als de blinden,
En konden geene verwe vinden,
Die hun verraad een verwe[2] gaf.
D' onnoozle troost zich deze straf,
Geeft Gode prijs, en wenscht, dat d' eere
Des Oppersten hierdoor vermeêre.
Dus recht dit gruwzaam moordbesluit
Niet meer dan kinderpijlen uit.
Zij worden door hun eige tongen
Veroordeeld, en met kracht gedwongen
T' ontschuldigen d' onnoozelheid;
Zij staan verbaasd, nu hun beleid
Te kort schiet, moeten al te zamen
Zich voor het oog der menschen schamen,
Die 't zien en merken. Ieder vlucht
En vreest en beeft op dit gerucht.
Men hoort Gods wonderwerken dondren.
Nu kennen zij de groote wondren
Van Zijne daden. D' uitkomst leert,
Hoe God het al tot glorie keert.

[1]De jongste der drie, toen de Joodsche volkplanters nog als geheel vreemd en vijandig waren. — [2]Voor onder.

[1]Van denzelfden dichter waarschijnlijk, als Ps. 57, uit eene Ptolemæische volkplanting. — [2]schoonen schijn.

Nu zullen alle oprechte vromen,
Verheugd in God, geen haters schromen.
  Zij zullen hopen op de wacht,
  Die schildwacht houdt voor 't vroom geslacht,
En alle oprechten, hier verschoven,
Den naam des Allerhoogsten loven.

LXIVe HARPZANG[1].

Te decet Hymnus in Sion.

  O God! 't is billijk, dat ons stem
U love op Sion met gezangen,
  En elk, in Uw Jeruzalem,
Zijn kerkbelofte met verlangen
  En offerschulden rijk betaal'.
Verhoor, naar Uw belofte, ons bede,
  Zoo zal, wat leve en adem haal',
Uw naam aanbidden, hier ter stede.

  Der ondren wederspannigheid
Heeft ons met zich ten val getogen;
  Maar Uw verzoenbre Majesteit
Verzoent ons weêr nit mededoogen;
  Ter goeder ure zag hij 't licht,
Dien Uw genâ heeft uitgelezen
  Om, in Uw tenten, Arons plicht
T' aanschouwen, daar Gij wordt geprezen.

  Wij zullen, in Uw Heiligdom
Verzaad, van rijkdom overvloeyen;
  Uw kerk, vol heiligheid alom,
Vol wonderen, zal 't recht zien bloeyen
  In 't harte, dat U onbesmet
Hier dient en eert, naar Uw behagen
  En wil en ingestelde wet,
Uw volk en stammen voorgedragen.

  Verhoor ons, Heer! die ons behoedt,
Met eenen allerlei geslachten,
  Die, wijd van over zee, vol gloed,
U zoeken, en hun heil verwachten
  Uit Uwen schoot, van Uwe hand,
Die machtig is, en op hun gronden
  Het hemelhoog gebergte plant,
Aan 't aardrijk onverwrikt gebonden.

  Gij, die met macht zijt toegerust,
Beweegt den afgrond van de watren,
  Die bruisen luid, van kust tot kust.
Men hoort de watervallen klatren,
  De stroomen ruischen op Uw woord.
Zij overschrijden peil en palen,
  En kennen oever nochte boord,
Als zij, te lande in, adem halen.

  De volken schrikken, die, op 't land
Gezeten, uwe donders hooren,
  Uw teekens[2] zien, de lucht vol brand
En bliksem, voorboôn van Uw tooren.
  Gij zijt het, die hun hart verblijdt
Met d' op- en ondergaande stralen
  Der zonne, en Vader van den tijd,
En licht en schaduw, die niet falen.

  Gij slaat Uw oog op elks gebrek,
Bezichtigt d' aarde, en schenkt ze Uw zegen
  Volop, dat ze ons een tafel dekk'
Met vee, en vruchten na de regen.
  Uw voorzorg giet de killen vol,
En discht ons spijs op, dat elk huppelt,
  Zoo dikwijl d' aâr op d' akkers zwol,
Daar 't honig dauwt en zuivel druppelt.

  Gij drenkt de vore op 't dorre veld.
De kruiden groeyen, dat ze piepen.
  Geen akker werd met dorst gekweld,
Zoo dik de greppels overliepen
  Van verschen regen uit de lucht.
Gij kroont het jaar met Uw genade,
  Als 't land verkwikt, en vee en vrucht
Gedijt en toeneemt, vroeg en spade.

  De wildernissen worden vet
Van vrucht. De heuvels gaan ten reye.
  De ram en kudde, niet besmet
Van evel, scheren klip en heye,
  Gedijen bij het geurig kruid.
De dalen staan gedost met koren,
  En loven God met zoet geluid.
Zoo wordt Gods lof alom geboren.

LXVe HARPZANG[1].

Jubilate Deo, omnis terra.

Al het aardrijk valle aan 't loven,
  Valle aan 't zingen van Gods lof;
Schenke vrolijk prijs daar boven,
  Aan den Vorst van 't Hemelsch hof;
Zegge: „o Godheid boven 't zwerk,
Hoe verschriklijk[2] is Uw werk!"

Voor Uw nimmer telbre machten,
  Al de wereld door befaamd,
Staan d' afgodische geslachten
  Logenachtig en beschaamd.
Al het aardrijk bidde U aan,
Zinge en spele, U onderdaan!

Koomt nu herwaart; leert eens merken
  En Hem kennen, wijs en goed,
En almachtig in Zijn werken,
  Groot en rijk van overvloed,
Schriklijk in Zijn raad, en rijp,
Boven menschelijk begrijp.

Hij kan zee en meer uitmalen,
  Stroomen stuiten en hun kolk,
Zet de vloeden hinderpalen,
  Tot een doorgang voor Zijn volk,
Dat, al juichende in den Heer,
Henestapt door stroom en meer.

Eeuwig heerscht Hij uit den hoogen,
  Met een ongeleende macht.
Niemand schuilt voor d' alziende oogen.
  Wie Hem tergt op Zijne wacht
Stoffe niet; want Gods geweld
D' allersterksten nedervelt.

Looft dees Godheid, o gij volken!
  Onze Godheid, anders geen.
Voert Zijn lof tot aan de wolken.
  Hij verzekert mijne treên,

[1] Wellicht door den Hoogepriester Ozias III (verg. Psalm 41) gedicht, na de overwinning, door Antiochus op Skopas behaald, en den daarop gevolgden vrede. — [2] Zinspeling, naar 't schijnt, op de zonsverduisteringen van Febr. en Aug. 198 vóór Kristus.

[1] Uit ongeveer denzelfden tijd, van een uit den vreemde gekeerden Judeër. — [2] Min gelukkig voor **ontzaglijk**.

Mijne voeten, dat ze niet
Slibbren, wankelbaar als riet;

Want Gij proeft ons, hier verschoven
In veel rampen, als metaal,
Als het zilver in den oven,
Dat, gelouterd door den straal
Van de vlamme, laat in 't stof,
Wat toevallig is en grof.

Gij verstoot ons in de banden
Van den vijand, legt zijn juk
Op ons nekken met zijn handen,
Laat ons trappen in den druk,
Laat hem ons, van helm beroofd,
Trappen op 't ontwapend hoofd.

Daar ze lachen, dat het schater',
Voert ge ons hene in slavernij,
Door de proef van vier en water;
Eindlijk stelt Ge ons vrank en vrij,
Daar de rug geen juk gevoelt,
En de schaduw 't hart verkoelt.

'k Zal mij in Uw hut verblijden,
En brandoffer op 't altaar
Uwen naam ter eere wijden,
Mijne kerkbelofteu daar
U betalen, God, mijn hoofd!
Als mijn mond U heeft beloofd.

'k Heb mij in den nood verbonden,
Met mijn mond U toegeleîd
Puik van vee, door 't vier verslonden,
Ram en runders, vet geweid,
En den bok, Uw offerdier,
Aan te steken in het vier.

Koomt, en hoort het, 'k zal met vreugden,
Die God aanbidt en ontziet!
U ontvouwen wat al deugden,
Wat al weldaân ik geniet,
En genoten heb van God,
Oorsprong van mijn heilgenot.

Hij verwekt me tot gebeden;
Ik verhef Hem met mijn tong.
Zockt mijn hart Hem hier beneden
Nog in boosheid, wulpsch en jong;
Zeker, God in 't Hemelsch hof
Heeft geene ooren tot dien lof.

Hierom hoort Hij toe en luistert,
Als ik Hem reinhartig smeek',
En, van vlak noch vlies verduisterd,
Ongeveinsd ten Hemel spreek',
De gebedgalm, onbezwaard
Van het aardsch', ten Hemel vaart.

Hoog geloofd zij God daar boven,
Die genadig op mij let,
Nooit mijn bede heeft verschoven,
En Zijn dienaar helpt en redt,
Zoo genadig, hier beneên,
Uit het slijm der zwarigheên.

LXVIe HARPZANG[1].

Deus misereatur nostri.

Ontferm U over ons, o Heer!
Ontferm U toch,
En stort op ons Uw zegen neêr,
En laat nu nog
Uw aanschijn ons beschijnen,
Den mist des druks verdwijnen;
Ontferm U toch!

Opdat wij in den glans van 't licht,
't Welk uit U straalt,
Uw heerbaan krijgen in 't gezicht,
En onverdwaald
Aanschouwen 't heil der volken,
Dat uit ontslote wolken
Op d' aarde daalt;

Dat al het volk U diene en eer
Met volle vreugd;
Dat al het volk Uw lof vermeer',
En elk verheugd
U toejuich', die de reden
En 't recht voert in de steden,
En stiert ze in deugd;

Dat al het volk U diene en eer'
Met volle vreugd;
Dat al het volk Uw lof vermeêr',
En elk verheugd
Aanschouwe, hoe nu d' aarde
Haar vrucht ten leste eens baarde,
Tot 's volks genoeght;

Dat God omhoog, de ware God
Van Abraham,
Ons zegene, als Zijn eigen lot[1]!
Dat God Zijn stam
Nu zegene, alle palen
Hem offerschuld betalen,
En zuivre vlam!

LXVIIe HARPZANG[2].

Exurgat Deus, et dissipentur.

Rijs op, en koom te voorschijn;
Rijs op, o sterke God!
Opdat Uw klaarheid doorschijn',
En jage al 's vijands rot
En heer voorhene[3], dat het zwicht,
Met zwaard en boog,
Voor 't grimmig oog,
Den straal van Uw gezicht.

De boosheid moet verdwijnen,
Gelijk een rook in 't veld,
Als 't weeke was voor 't schijnen
Van vier en vlamme smelt;
Zoo moet de landvloek, die U haat,
En afgekeerd
Uw wet onteert,
Vergaan met al zijn staat.

Laat vromen, die U eeren,
Nu juichen voor Uw troon,
En vrolijk banketteeren,
Elkandre op feesten noôn
Met blijschap, omdat God regeert,
En, in Zijn hof
Onthaald met lof,
Alle eeuwen triomfeert.

---

[1]Danklied voor den graan-oogst; in kennelijke aansluiting bij Psalm 64, maar van andere hand.

[1]erfdeel. — [2]Door een Noorder Israëliet gedicht, ter dankbare herinnering aan den gezamenlijken veldtocht tegen Moab (2 Kon. 3, 4 v.v.) — [3]voort.

Heft aan, om God t' ontvangen,
Een goddelijk muzijk;
Onthaalt met zegezangen
Den Koning in Zijn rijk!
Bereidt den toegang tot Zijne eer,
Hij rijdt op raân
Ten Westen aan.
Zijn naam is God, de Heer.

Nu juicht Hem toe te gader!
't Geweldenaars gespan
Verschrikt voor God, den Vader
En momber[1], voogd en man
Van onderdrukte wees en weeuw,
Die ieder recht,
Haar pleit beslecht,
En handhaaft eeuw op eeuw.

Hij wordt in 't hart gesloten,
Als in Zijn Heiligdom.
Hij roept Zijn huisgenooten,
Verbindt ze van alom
Tot één gezin, door éénen band,
Gerust en stil,
Naar 's Hemels wil,
Gezegend door Zijn hand.

Hij, boven wien geen sterker
Zijn volk bevrijdt en bergt,
Ontsluit 's gevangens kerker,
Verlost ook die hem tergt;
Verkwikt het hart, dat, dor en droog,
In wildernis
Begraven is,
Uit aller menschen oog.

Toen Gij Uw kudde leidde,
En voortrokt van de zee,
Door wilde woeste heide,
Heeft d' aarde op uwen treê
Gedaverd, en de lucht gedauwd
Van hemelsch man,
Dat Gods gespan
En volk in 't leven houdt.

De berg, daar Mozes klavert[2]
De kruin op, om de wet
T' ontvangen, heeft gedaverd,
Gedreund voor Gods trompet,
Die uit den donder nederklonk,
Uit vier en licht
Van Gods gezicht,
Dat elk in d' oogen blonk.

Uw erfdeel wordt gezegend,
Wanneer Gij, vroeg en spâ,
Uit zwerk en wolken regent,
De dorheid uit genâ
Bevochtigt met een verschen dauw,
En 't land, als 't rijt,
Verdroogt en splijt,
Stoffeert met rijken bouw;

Dan gaat het vee te weide,
En scheert het nieuwe gras;
Dan schaft Ge, op veld en heide,
Nooddruftigen gewas
En koren, rijk in overvloed,
Hun toegestort

[1]Verouderd voor voogd, beschermer. — [2]klimt, klontert (waarvan het de oorspronkelijke vorm is).

Ten troost; dan wordt
Het hongrig hart gevoed.

God zegent Zijn Gezanten
Met wijsheid, raad, en kracht,
Om Zijnen naam te planten;
De Koning, groot van macht,
Bij God bemind, zijn huis verrijkt,
Als 't volk den roof
Van 't ongeloof,
Met vreugd en blijschap, strijkt.

Indien men rust in 't midden
Van 't oud en nieuw verbond,
En aanhoudt, God te bidden,
Te dienen t' aller stond,
Dan blinkt Gods volk ten hemel vlug,
Als zilver straalt
En goud, gemaald
Op 's duiven hals en rug.

Als d' Almacht uit den hoogen
De koningshoofden stelt,
En zalft, door 't hoog vermogen,
Een ieder in zijn veld,
Op Selmon, daar Hij heerscht, en zit
Op Zijnen berg,
Zoo vet als merg,
Dan blinkt de Moor sneeuwwit[1].

Gods berg, vol sneeuws, vloeit over,
Is stremselrijk en vet.
O bergen, groen van lover
En gras! waarom verzet
Gij u hier tegen om[2] den prijs?
Gods berg alleen,
En anders geen,
Gelijkt het Paradijs.

Hier heeft Hij lust te waren,
Te wonen zonder end.
Toen God kwam afgevaren
In Zijne wagentent,
Met tienmaal duizend tot geleî,
Naar Sina, Gods
Gewijde rots,
Ging 't Engelsdom ten rei;

Maar Gods gezalfde en brave[3]
Koomt heerelijker voort,
Verrezen uit den grave,
Verweldigt 's Afgronds poort,
Vaart zegenrijk, met zijnen roof,
En 's kerkers slot,
Omhoog naar God,
Die hem onthaalt ten Hoof.

Hij schenkt hem rijke schatten,
Ten dienst voor ieder een,
Voor hun ook, die niet vatten,
Dat God in 't vleesch verscheen.
Geloofd zij God, die dag op dag
Ons baant het pad

[1]De voorstelling is hier geheel gewijzigd; het oorspronkelijke heeft alleen: „Als d' Almachtige de koningen (van Efraïm en Juda) daarover uitbreidde, zag het er als besneeuwd (wit, kaal) uit, gelijk op den Salmon. — [2]Versta: waarom benijdt gij? — [3]Versta Kristus, die echter (gelijk reeds Van Lennep deed opmerken) in 't oorspronkelijke niet voorkomt, bij 'twelk dit en beide volgende copletten door Vondel bijna geheel ingelascht zijn.

Naar 's Hemels stad,
Daar ieders hoop op zag.

Dees God is ons Behouder
En Heiland in den nood.
Hij voert, op zijne schouder,
De poorten van de dood,
En slot en grendel Hemelwaart,
Ontrukt ons al
Dit jammerdal.
Geen doodsklauw hem vervaart.

Hij kneust de bekkeneelen
Der vijanden, en slaat
Die, tegens zijn bevelen,
Veraarden in het kwaad
De kruinen in, en neemt hem wis,
Die boos en stout
Den onweg houdt,
In dikke duisternis.

Hij zegt: Ik heb besloten,
In 's Hemels raad; alreê
Van Basan hen te stooten,
Te plompen in de zee,
Opdat mijn volk zijn voeten vlekk',
En verwe in bloed,
De hond verwoed
Het bloed des vijands lekk'.

Men zag, o God! U halen
Als Koning in het Koor,
Daar heiligheên uit stralen.
De Vorsten traden voor
Uw wagen in den maagderei,
Op snaar en trom,
Bazuin en bom,
Kornet en kerkschalmei.

Looft God! daar gij te gader
Vergadert; zingt Hem lof,
Die vloeit, gelijk eene ader,
Uit Jacob, rijk van stof.
Daar treedt de jonge Benjamin,
Zoo groot van geest,
En eert Gods feest
Vol viers, verrukt van zin.

Daar ziet men Juda pralen
Met schepter, krone, en pracht,
En Napthali zijn palen
Verlaten, en 't geslacht
Van Zabulon vol ijver treên,
Niet flauw noch koel,
In dit gewoel,
Het hooge feest bekleên.

Beveel dit, in den hoogen,
Uw macht, o Godheid! sterk
In ons, door Uw vermogen,
Uw aangevangen werk!
Gekroonden, met gemeene[1] stem,
Vereeren U
Hun gaven nu,
In 't nieuw[2] Jeruzalem.

Bestraf de woesten! stieren
Zijn nu te hoop vergaârd,
Daar 't volk, misbruikt als dieren,
Van God en reên veraart,
Om uit te sluiten, ongetoefd[1],
Wat u belijdt,
En in dien strijd,
Als zilver, wordt beproefd.

Verstrooi de krijgsgezinden!
Gezanten komen uit
Ægypte Uw tempel vinden;
De Mooren, zwart van huid[2],
Verzoenen zich met 's Hemels troon,
Nu 't nieuwe licht
Hun blind gezicht
Verlicht, zoo klaar en schoon!

Zingt God, o macht der aarde!
Zingt God, zingt onzen God!
Die d' eerste, naar zijn waarde,
Zich zet in 't Hemelsch slot,
En Oostwaart stijgt van boog in boog,
En dringt al door,
Van koor in koor,
Uit aller Englen oog.

Merkt op, hoort toe, en luistert:
Hij dondert fel en schel;
Eert God, die, nooit verduisterd,
Zijn glans in Israel
Liet schijnen. Ziet hem uit de wolk,
Zoo machtig groot
En heerlijk, bloot
Verschijnen voor zijn volk.

De God der vadren, veilig
Op 's Hemels troon, verklaart
Zijn macht in elken heilig
Te wonderlijk. Hij baart
Geweld en macht, als opperhoofd,
In zijne schaar
Te wonderbaar.
Hij wordt in top[3] geloofd.

LXVIIIe HARPZANG[4].

Salvum me fac, Deus.

O, goedertieren Vader!
Behoê me toch, en berg Uw eenig zaad;
Ik was de dood nooit nader,
Nu 't water wast en op de lippen staat.
Ik ben in slijm gezonken
Tot aan den hals, en voel geen grond om laag;
Ik smoor, bijkans verdronken
In zee. De storm verrukt me vlaag op vlaag,
Ik riep in zwarigheden
Mijn keel dus heesch, en zag mijne oogen blind;
Terwijl ik van beneden
Uit hoop mijn oog naar God hief, die mij mint.
Mijn haters, die mij kwellen
Ontschuldiglijk, en zonder recht en reên,

[1] algemeene, eenparige. – [2] Volgens Vondel; volgens den Psalm in 't oude: „van Uwen tempel in Jeruzalem uit, brengen U de koningen gaven toe."

[1] onverkwikt, versmaad. – [2] In den Psalm alleen: „en 't Moorenland zal zijne handen tot God heffen." — [3] op 't hoogste. — [4] Een klaagpsalm van Jeremia, even als de 70e, met welken hij door eenige, reeds Ps. 39 voorkomende verzen (hier als Ps. 69 gesteld) verbonden is. De eerste helft van Ps. 68 werd in den kuil gedicht (Jerem. 38: 6; verg. Klaagl. 3: 55); bij 't opschrijven later de tweede er bijgevoegd; het slot eerst na zijn onderhoud met koning Zedekia (Jerem. 38: 14—28).

Zijn eer dan 't haar te tellen,
Dan baren, die mijn bekkeneel bekleên.
De boozen, die boosaardig
Mij zonder schuld dus wassen over 't hoofd,
Nu stouter, onrechtvaardig,
Mij eischen 'tgeen ik niemand hebbe ontroofd.
Gij hebt het afgekeken,
Wat dwaasheid mij, o God! ten schimp gedijt.
Voor U zijn geen gebreken
Bedekt, die elk mij toeschuift en verwijt.
Maar laat, o Heer! mijn lijden
En jammer niet beschamen noch verslaan,
Die Uwen naam belijden,
En op Uw macht en hulp, als pijlers, staan;
Dat zij niet troostloos zwichten
Om mij, dus straf mishandeld en te fel;
Want zij hun heilhoop stichten
Op U, o stut van 't stamhuis Israël!
Gewislijk Uwenthalve
Verdraag ik nu zoo veel schandaal en smaad;
Mijn aanschijn, met geen zalve
Begoten, treurt, verdrukt, beschimpt, gehaat.
Ik schijn bij mijnen broeder
Een vreemdeling, zijn oogen onbekend;
Bij d' afkomst van mijn moeder
Een uitheemsch gast, van 's werelds uiterste end:
Want lust tot Uw tapijten
En heiligdom verslond, verrukte[1] mij.
Wat boozen U verwijten,
Dat lastren treft mijn hart, om U in lij.
Indien ik 't hoofd bedekke
Met assche, en vast, dat strekt me tot verwijt;
Zoo ik een zak aantrekke,
En baren kleed, men schimpt met mij van spijt.
Het poortgerecht, aan 't schimpen,
Belacht en maalt me uit schimp te schendig af.
Die dronken 't licht zien krimpen,
Zijn zingende beholpen met mijn straf.
Ik midlerwijl met smeeken
Verbid ze, die mij kwetsen, zonder schuld,
Houde aan met U te spreken,
Bevele, o God! U d' uitkomst met geduld.
Verhoor dan mijn gebeden
Naar Uw genâ, die rijk is zonder end.
Behoê den aangestreden,
En sterk Uw woord en waarheid, wijd bekend!
Verlos mij uit den slijke,
Eer ik versmoor'! Bevrij me voor den haat,
En red, eer 't hart bezwijke,
Mijn leven uit dien afgrond, zonder maat;
Dat mij geen storm verdelge,
Daar zulk een stroom en zeegetijde gaat,
Geen diepte mij verzwelge,
De put zijn mond niet sluit, die open staat.
Verhoor me, o Heer! daar boven,
Om Uw genâ, die eindloos is en groot.
Begunstig den verschoven
Naar Uw genâ, die neêrvloeit uit Uw schoot.
Verhoor me snel in lijden,
Eer mij de nood verslinde en ondertrekk'.
Keer 't aanzicht niet ter zijden,
Noch wil Uw kind niet aanzien met den nek.
Behoê mijn ziel voor 't stranden,
Verlos haar uit de barning van den vloed;
Ontruk ze 's vijands banden,
En 's vijands arm, en zoo veel wederspoed.
Gij kent alleen mijn schanden,
Ontsteltenis, verwijt, schandaal, verdriet.
Gij kent, die mij aanranden.
Van hun verwacht ik leed, en anders niet.
Ik zocht een medelijder,
En vond geen troost. Ik werd met gal gevoed.
Mijn hater en benijder
Schonk me edik, toen mij dorstte, flauw te moed'.
Hun eigen disch gedije
Hun tot een strop, vergeldinge, en schandaal;
Geen licht hun oog verblije,
Dat zij gebukt naar 't graf gaan altemaal!
Aartswreker! giet Uw tooren
Op hunliên uit, en tast ze razende aan.
Men zie hun steên verstoren,
Hun huizen woest en doodsch en ledig staan;
Want die Gij hebt geslagen,
Vervolgden zij, vermeerden, slag op slag,
Zijn wonden en zijn plagen;
Dat schenk hun in, ten spiegel en ontzag!
Vermeerder hun misdaden,
En stapel staâg het een op 't ander kwaad,
Dat ze uw gerechte paden
Niet wandelen, noch zij, noch al hun zaad.
Wisch ze uit den boek van 't leven,
Dat eenwig duurt, en nimmer zij hun naam
Met vromen opgeschreven;
Verdelg ze met hun bloed en naam en faam
Ik ben wel arm en drukkig;
Maar Gij, o God! behoedt mij. 'k Zal met lof
Uw grooten naam gelukkig,
Met zang op zang, verheffen op dees stof.
Dat zal U meer behagen
Dan eene vaars, wiens horens door de huid
Eerst botten alle dagen,
Wiens teêre klauw allengs nog groeit en spruit.
Laat Uw gewillige armen
Dit aanzien, zich verhengen. Zoekt verblijd
Hem, die u kan beschermen,
Zoo leeft uw ziel in Gode zonder strijd;
Want God verhoort de Zijnen
En d' armen, breekt 's gevangens banden los,
Laat al wat leeft verschijnen,
Hem loven aarde en hemel, zee en bosch.
God waakt voor Sions muren,
En sterkt de steên van Juda voor 't bederf,
Dat zij de nijd verduren;
Daar woont d' oprechte, en erft het land ten erf.
Het heilig zaad der vromen
Bezit het land gerust in volle vreê,
En al die na hun komen,
Verbonden aan Gods dienst, bezitten 't meê.

LXIXe HARPZANG[1].

Deus, in adjutorium meum.

O noodhulp in gevaren!
Nu help me en let,
Wat angsten mij bezwaren.
Och! haast U, red
Mij fluks; ik roep om bijstand.
Beschaam, vertsaag
Mijn hater en doodvijand!
Beschaam, verjaag
Die mijn bederf begeeren!
Verjaag, beschaam
Die mij met schimp braveeren
Om Uwen naam!
Verheug hem, dat hij springe,
Al die U zoekt.
Dat hij U lof toezinge,
En, hoe men vloekt,
U eere, als zijn Behoeder.
Maar ik ben arm,

[1] vervoerde.

[1] Verg. boven, Psalm 39, de laatste 23 versregels.

En naakt; dies help me, Alvoeder!
Beschut, bescherm,
Bevrij ons, zonder toeven,
Nu wij Uw hulp behoeven.

LXXe HARPZANG[1].

In te, Domine, speravi.

Ik bouwde op U, o Heer!
De hoop van mijn behoudenissse,
Dies sta ik, wat mij anders misse,
Niet schaamrood, nu noch nimmermeer.
Verlos me van al wat boosaardig
Mij onderdrukt; want Gij rechtvaardig
Den booswicht naar zijn boosheid loont,
Onnoozelen bevrijdt en kroont.

Behoê me, neig Uw oor
Genadig naar Uw knechts gebeden.
Verstrek Uw dienaar, dus bestreden,
Een wacht, van achter en van voor,
Een vaste Vrijburg en Beschutter.
Gij zijt mijn toevlucht, onderstutter,
En steenrots. Ruk me uit 's vijands macht,
Die wetteloos Uw wet veracht.

Gij sterkt me met geduld,
En waart, van mijne jonge jaren,
Mijn hoop en troost. Terstond na 't baren,
Toen mijne moeder wierd vervuld
Met blijschap, ik begon te leven,
Hebt Gij mijn zenuwen gesteven,
En waart, van 's moeders lichaam aan,
Gewoon, mij rustig bij te staan.

Dat gaf me rijke stof,
Van U te zingen en te dichten;
Nu schijn ik, dus geraakt aan 't zwichten,
In d' oogen van het volk en 't hof,
Een wonderspook, en gansch te sneven;
Maar Gij zult kracht en sterkheid geven;
Dan vloeit mijn mond van 's Hemels prijs,
En 't licht gaat onder op mijn wijs.

Versteek me van mijn kroon
En rijk niet, in mijne oude dagen.
Laat Uw gezalfden niet verjagen,
Nu hij verzwakt, uit zijnen troon[2];
Naardien mijn vijand dus verwaten
Durf roemen: „God heeft hem verlaten!"
Naardien de raad, van mij vervreemd,
Mij lagen legt en t' zamenstemt[3].

Men roept uit eenen mond:
„D' Almachtige is van hem geweken!
Vervolgt hem; vat hem; hij blijft steken,
Daar niemand aan zijn zijde stond".
Verwijder[4] niet, nu zij 't bespieden.
Gewaardig mij de hand te bieden.
Beschaam, en stop den lastermond,
Beschaam, beschimp hem, die mij wondt!

[1]Jonger dan Psalm 68, en waarschijnlijk eerst na den val van Jeruzalem, en toen Jeremia zich door de Chaldeën mishandeld en door zijn volksgenooten gehaat zag. — [2]Voor deze vier regels heeft het oorspronkelijke eenvoudig: „Werp mij niet van U in mijne oude dagen; verlaat mij niet bij 't afnemen mijner krachten;" zoodat zoowel die Gezalfde als zijn kroon, rijk, en troon, geheel alleen voor Vondels rekening komen. — [3]Versta: spant, zweert. — [4]Versta: verwijder u.

Maar mijne hoop houdt aan,
En stapelt lof op lof in 't zingen;
Mijn mond, te toomen noch te dwingen,
Van blijschap, volgt de zonneraân,
En vaart ten hemel, van beneden,
Trompet, hoe Gods gerechtigheden
Oprechten kronen, boozen slaan,
Deze op- en d' andere onder-gaan:

Want ik mij niet versta
Op aardsch vernuft en menschetreken,
Maar op Gods almacht, klaar gebleken,
En Zijn rechtvaardige genâ,
Die niemand zal verongelijken.
Van jongs op hebt Ge, o God! door blijken
Mij dit gesterkt[1]; dies eert mijn zang
Uw wonderen, mijn leven lang.

Bezwijk me dan, o God!
Geensins in d' afgeleefde dagen,
Dus grijs, te zwak om last te dragen,
Opdat mijn geest en lippen, vlot
En vlugge, Uw sterken arm en krachten
Aanstaande stammen en geslachten
Bazuinen mogen overal,
Zoo lang hun afkomst leven zal;

Dat ik de loftrompet
Van Gods almogendheid mag steken,
En Zijn rechtvaardigheid, gebleken
Daar ze elk zijn grens en palen zet,
Elk een, in hemel en op aarde,
Bejegent naar zijn eisch en waarde.
Wie is zoo wijs, zoo sterk, zoo rijk?
Wie d' onbegrepenheid gelijk?

Wat hebt Ge al ramp en druk,
Hoe groote elenden mij beschoren!
Daarna, bedaard in Uwen tooren,
Mijn geest herschapen, met geluk
Gezegend, en door Uw vermogen
Uit 's afgronds muil en klauw getogen.
Hoe hebt Ge Uw heerlijkheid vergroot,
Mijn hart verkwikt op Uwen schoot!

Ik zal, op mijne harp,
Van Uw getrouwe waarheid spelen,
En Uwen lof mijn luit bevelen,
Gesteld op 't oor heel luisterscherp.
O, Jacobs heilige Beschermer!
Mijn keel zal huppelen, niet armer
Van galm, gelijk mijn ziel, die Gij
Geborgd hebt, daar ze lag in lij.

Van dat het morgenlicht
Verrijst, tot daar de zon haar stralen
Te water voert in 't nederdalen,
Zal mijne tong, aan zang verplicht,
Uw hemelsch recht met lof stoffeeren,
Als mijn vervolgers angstig keeren,
En schaamrood vluchten en verbaasd,
Daar Gods bazuin triomfe blaast.

LXXIe HARPZANG[2].

Deus, judicium tuum regi.

Nu geef den koning op den troon
Uw oordeel, om partijen

[1]bekrachtigd, bevestigd. — [2]Van een in Egypte huizenden Jood voor koning Ptolemæus Filadelfus.

Te scheiden; geef des konings zoon
Uw stijl van recht, om t' allen tijen
Uw vollek, zonder gunst of haat,
O God! te rechten, klaehtige armen,
In hunnen onderdrukten Staat
En rechtszaak, billijk te beschermen.

De vrede bloeye door Uw rijk,
Daar menschen bergen dekken;
Het recht beslechte alle ongelijk,
Zoo wijd en breed de heuvels strekken,
Hij handhaaf 't recht, waar d' armoê zit,
Behoê nooddruftige en haar kinders,
En toome, als met een mondgebit,
Den lastermond der eerverslinders!

Dit rijk zal langer duren, dan
De zon en maan haar ronden
Voltrekken, teekens zetten van
Het jaar en maand en dag en stonden,
Van stam tot stam. Zijn koningsdom
Verkwikt elks hart. Hij daalt, als regen
En dauw op veld en vacht, alom
Van hitte dorstig en verslegen[1].

Gedurende zijn heerschappij
Zal 't billijk recht, aan 't bloeyen,
En vrederijkheid, zoet en blij,
Met vollen zegen overvloeyen,
Zoo lang de maan om d' aarde rent.
Hij zal, van zee tot zee, de palen
Des rijks uitbreiden. 's Werelds end
Bepaalt zijn rijk, en stuit zijn stralen.

Voor zijnen stoel zal 't Moorsche hof
Met zijn Moorjanen knielen,
De vijand kussen hand en stof.
Gekroonde en koninklijke zielen
Van Tharsis, eilanden en zee,
Hem gaven offren. Groote heeren,
Gekroonde Arabers, Saba meê,
Dien koning met schenkagiën eeren.

Wat kronen op den tulbant draagt
Op d' aarde, zal hem kennen,
Zoo wijd de faam van hem gewaagt,
Het woeste volk zich laten mennen
Van zijnen teugel. Wat bedrukt
En onderdrukt zit, zal hij vrijen[2];
Den hulpeloozen hals ontrukt
Hij 't ijzren juk der dwinglandijen.

Hij begenadigt d' arremoê,
Behoedt de hulpeloozen,
En breekt den woekraar, nimmer moê
Van knagen, en den vrekken[3] boozen,
Den woekertand uit hunnen bek,
En eert het bloed, dat van die wreeden
Als slijm geacht, en op den nek
Met smaad getrapt wordt en getreden.

Hij zal lang leven en gebiên,
Arabië hem wijden
Arabisch goud op zijne kniên,
Den koning eeren t' allen tijden,
En danken 't gansche leven lang,
Al d' aarde mild haar vruchten baren

Op hooge bergen, zonder dwang
Van kouter, rijk van volle jaren.

Het koren zal op Liban staan,
Daar cederboomen groeyen
En ruischen. D' aarde levert graan.
De steden zullen heerlijk bloeyen,
Gelijk 't bedauwde gras op 't veld,
Daar 't room en melk en honig regent.
De naam van dezen vredeheld
Zij eeuwiglijk van God gezegend!

Zijn naam verduurt de zon, gewend
Te schijnen op hare orden;
Wat volk op d' aarde hem bekent,
Zal in zijn naam gezegend worden.
Al 't Heidendom ontvouwt zijn lof.
Geloofd zij Jacobs God byzonder,
Die stam op stam verrijkt met stof
Tot prijs, geschept uit 's hemels wonder.

De naam van deze Majesteit
Is waardig prijs te ontvangen,
Te volgen 't spoor der eeuwigheid,
Op onvermoeide lofgezangen.
Dees Majesteit bestraalt alom
Den aardboôm, en 't geslacht der menschen,
Geloofd zij 't eeuwig Koningsdom!
Het bloeye en groei, gelijk wij wenschen[1].

LXXIIe HARPZANG[2].

Quam bonus Israël Deus.

Hoe goedertieren en genadig
Bejegent Jacobs God, in smart,
Het zuiver en besneden hart
Van Zijn besneên gestadig!

Te zorglijk slipperden mijn treden
Bijkans op 't gladde, daar ik trad
En gleê bijkans van 't rechte pad,
In mijn gemoed bestreden;

Want kwalijk kon ik dit gedoogen,
Dat God den boozen vrede gunt,
't Geluk van zelf hun in den mond
En tegen komt gevlogen.

Zij schijnen op geen dood te passen,
En leven lang. Ontmoet hun iet,
Hun leed is slechts een kort verdriet;
Zij schijnen 't leed ontwassen.

Zij worstlen met geen zwarigheden,
Gelijk rechtvaardigen omlaag,
Gevoelen niet de roede en plaag,
Die 's vromen rug doorsneden.

Dus ziet men hen het hoofd opsteken,
Met onrechtvaardigheid bekleed
En goddeloosheid, die niet weet,
Dat God het kwaad zal wreken.

Men ziet bij 't onrecht hen gedijen,
Gezond en vet en heel gerust;
Zij volgen wat hun harte lust,
En weten van geen strijen.

---

[1]Prov. Hollandsch voor verslagen. — [2]bevrijden. [3]gierigen, schraapzieken (dus als bijvoeg. naamw., verg. reeds vroeger).

[1]Lofspreuk aan 't slot der 2e Psouter-afd. – [2]Van onbekende hand, naar aanleiding van 's volks afval, in den eersten regeeringstijd van Antiochus Epifanes (vergelijk 1 Macc. 1, 10, v.v.; 175 v. Kr.)

Zij spreken stout al wat ze denken,
En zien noch God noch menschen aan,
Ontzien door lastren, daar ze staan,
Geensins Gods eer te krenken.

Zij spalken hunnen mond wijd open,
Verlastren God omhoog, helaas!
Hun tonge scheldt ze hier voor dwaas,
Die op de Godheid hopen.

Mijn volk zal hierom zich bekeeren,
En zien den uitgang en het slot
Van 't leven, dat, vervreemd van God,
Dus rolt naar hun begeeren.

Zij spraken: hoe wordt boven kennis
Bij God genomen van ons werk?
Is Gods gedachtenis zoo sterk?
O, reukelooze schennis!

D' ontruste sprak: ei, sla uwe oogen
Op hem, en zie hoe schoon hij bloeit,
Hoe 's booswichts huis dus overvloeit
Van rijkdom en vermogen!

Toen sloot hij: 'k heb dan zonder reden
Mijn hart gezuiverd, en mijn hand
Gewasschen, in onnoozlen stand,
Van smetten hier beneden.

Ik werd den ganschen dag gesmeten,
Gegeeseld. Mijn verdriet begon
Des morgens, en de Westerzon
Zag d' oogen uitgekreten.

En sprak ik: God heeft zich vergrepen
In d' orden, die, omhoog gesteld,
De boozen zegent, vromen kwelt,
En plaagt, van druk benepen;

Zoo zoude ik Gods geslacht verdoemen,
En eige kinders hier beneên,
Die doorgaans hunnen strijd volstreên;
'k Zou God onbillijk noemen!

Om Gods geheimraad te grondeeren
Bevond ik, alvoorziende God!
Mijn brein te zwak, en stond voor 't slot
En rustte op Uw begeeren;

Tot dat ik, in Uw heiligdommen,
Godvruchtig hoorde een slot van 't pleit,
En hoe elk uitgang boven leidt,
Daar d' Englen voor verstommen.

'k Vernam, hoe glad de rijken stonden,
Hoe Gij verhieft de stoute ziel,
Opdat ze zoo veel lager viel,
Door al haar snoode vonden.

Hoe schichtig zijn ze neêrgevallen,
Met hunnen ongerechten schat,
In asch begraven, als een stad,
Gestort met poorte en wallen!

Gelijk een droom voor 's wakkren oogen
Verdwijnt, zult Gij hun beeld ook meê
Vernietigen, in 's hemels steê,
Door 't onbepaald vermogen.

Mijn hart ontstak in 't overmeten
Van Uw beleid; mijn ingewand
Verging. 'k Beken mijn onverstand,
En niets hiervan te weten.

Ik nam Uw juk op, neêrgebogen
Gelijk het domme en stomme vee,
En liet mij leiden heel gedwee,
Door Uwe macht bewogen.

Gij hieldt me bij den toom van reden,
En leidde mij naar Uwen eisch,
Gewellekomd in Uw paleis
En hef, vol heerlijkheden.

Wat staat mij boven God te wenschen
En 's hemels glorie, rijk van schat?
Wat kan mij d' aarde geven? Wat
Zijn naakte en arme menschen?

Mijn leden en mijn hart bezwijken,
In 't overwegen van dit goed,
O God! mijn hart, mijn erf, mijn gloed
En lot, als d' eeuwen wijken!

Want wie zich blind van U verwijder[1],
Vergaat. Wie 't hart aan boelen hangt
En afgodn, straf van God ontvangt,
Ten spiegel van een yder[1].

Mij is niet nutter, dan verbonden
Aan God te blijven, dag en nacht,
Mijn hoop te bouwen op Zijn macht,
Nooit krank noch zwak bevonden,

Om al Gods werken uit te breiden,
En rijk t' ontvouwen met mijn stem,
Op Sion, in Jeruzalem,
Nooit van Zijn lof gescheiden.

LXXIIIe HARPZANG[2].

Ut quid, Deus, repulisti.

Hoe hebt Ge, o God! ons dus elendig
Verstooten in Uw grimmigheên?
Verstooten eeuwig en onendig?
Hoe gloeit Uw aanzicht naar beneên
Van gramschap, die Uw kooi[3] laat sneven,
Den wolven tot een roof gegeven?

Gedenk toch, hoe Gij haar vergaârde
Tot eene kudde bij den Nijl,
Gelijk een herder haar bewaarde
Van aanvang, naar Uw goedheids stijl,
En voerde ze over veld en heide,
Gevoed, gesterkt door Uw geleide.

Gij holpt Uw erfdeel aan 't vermogen
Van staf en koninklijke kroon,
En zette hen, voor ieders oogen,
Op Sion, Uwen berg en troon,
In 't hof, waaruit Gij woudt regeeren,
En in Uw stammen triomfeeren.

Hef op Uw vuist, en klink[4] de boozen
Ter aarde, dat ze nimmermeer
Verrijzen, deze goddeloozen,
Erfvijanden van 's Hemels eer.
Wat stond het Godskoor niet te lijden,
Toen zij Uw Heiligdom ontwijdden!

---

[1]Spreek uit, als Vondel, verwieder en ieder. — [2]Uit den tijd der Maccabeën, naar aanleiding der Tempelontheiliging door Antiochus Epifanes (Macc. 1: 45 v. v.; 167 v. Kr.). — [3]schapen, kudde. — [4]sla.

Uw haters stoften en braveerden,
  In 't midden van het hooge feest;
De vloeken, die Uw koor onteerden,
  En hun standaarden onbevreesd
Op torens planten, och! verstonden
Geensins wiens Heiligdom zij schonden.

Zij hieuwen Uw steêpoorten neder,
  Met zwaard en heerbijl, wreed en stout,
Gelijk men eikenboom en ceder,
  In 't bosch, met bijlen nederhouwt.
Men stak de krijgstorts in den Tempel;
De koevoet schon Uw deur en drempel.

Al 't onbesnedendom sprak vermeten
  Bij zich in 't harte, uit eenen mond:
„Valt aan, zoo blijft Gods feest vergeten,
  En uitgeroeid tot in den grond.
Geen staatsie zal hun namaals lusten;
Zoo zal de feestdag eeuwig rusten."

Wij zien geen wonderteekens langer,
  Vernemen geen profeeten meer,
Noch hooren geen orakels, zwanger
  Van troost. Wij treuren zonder Heer,
Alleen of God ons had vergeten,
En zuchten liet aan 's vijands keten.

O God! hoe lang zal Uw erfvijand
  Braveeren over ons bederf?
Uw volk, versteken van Uw bijstand,
  Hem U zien tergen op Uw erf,
Uw naam beschimpen en verachten,
Nu wij vergeefs op d' uitkomst wachten?

Zult Gij Uw hand niet eens uitsteken
  Uit Uwen boezem, ons ten troost?
Gij waart ons Koning, 't is gebleken,
  En God, eer 't oog den dag in 't Oost
Zag rijzen. Uwe macht bewaarde
Ons midden in den ring der aarde.

Uwe almacht metst[1] de roode golven,
  Gelijk een muur, en houdt ze staan,
Daar al de draken in gedolven,
  Als in een graf, te gronde gaan.
Gij kneust het drakenhoofd uit tooren,
Ten aze van de rave en Mooren[2].

Gij klinkt een bronaâr uit de steenen,
  Daar springen klare beken uit;
Gij schutte dees Jordaan voorhenen,
  Die zag met schrik haar kil gestuit.
Gij stelde licht en schaduw palen,
Schiept morgenrood en zonnestralen.

Gij vat den aardkloot, dicht gesloten
  In zijnen ring, omringd van vloên;
Den zomer hebt Gij overgoten,
  Bemaald met verwe en levend groen;
En schoon de winter 't veld verwildert,
Uw geest en kunst de lent' herschildert.

Gedenk, hoe 't volk, van U verbasterd,
  Het Heilige omwroet en schoffeert,
Uwe almacht vloekt, beschimpt, en lastert;
  Hoe renkloos zaad Uw naam onteert,

[1]Thans in verlengden vorm: metselt. — [2]Beide laatste versregels, waarschijnlijk een later inlassching, zijn door Vondels rave en Mooren (voor: het „volk in dorre plaatsen") nog minder verstaanbaar geworden.

Uwe almacht tergt en trotst baldadig,
In zijnen wrevel onverzadig[1].

Och! geef Uw tortelduif de raven
  En wilde dieren niet ten aas;
Vergeet niet eeuwig Uwe slaven
  En armen, dus getrapt, helaas!
Zijn wij te snood voor U gevonden,
Zoo eert ten minste Uw heilverbonden;

Want 's vijands huizen allerwegen
  Zijn elk een roofnest, opgevuld
Met schatten, door geweld verkregen
  En onrecht. Laat beproefd geduld,
Tot wanhoop toe, niet gansch verschoven.
De droeve en arme zal U loven.

Rijs op, en handhaaf eens genadig
  Het recht der vromen, Uwe zaak!
Gedenk, hoe renkloos volk baldadig
  U daaglijks schendt, en tergt tot wraak.
Vergeet niet, hoe Uw haters grimmen,
Hun lastren altijd hooger klimmen.

LXXIVe HARPZANG[2].

Confitebimur tibi, Deus.

Wij willen U, o God! belijden,
  Belijden, U ten prijs,
Uw naam aanroepen t' allen tijden,
  O Almacht, goed en wijs!
Wij willen Uwe wonderwerken,
  Zoo wijd alom gespreid,
Trompetten. „Als de tijd zijn vlerken,"
  Zegt God, „heeft afgeleid,
Zal Ik rechtvaardig vonnis vellen,
  En scheiden goed en kwaad,
Elk zijnen rechten loon bestellen.
  De gansche wereld staat
Gesmolten in begeerlijkheden,
  Bedorven in den aard,
Met hare inwoonders daar beneden;
  Doch zijt geensins bezwaard:
Ik heb bevestigd die pilaren,
  Waaraan, op zulk een dag,
De bloem, gezift uit alle scharen,
  Zich veilig houden mag.
'k Vermaande alom die goddeloozen:
  Ai, staakt uw onrecht toch,
Gij adderengebroed en boozen!
  Houdt op, uw horens nog
Te kanten tegens 't Alvermogen.
  Verheft uw horens niet
Zoo trotsch, ten schimp van 's hemels bogen.
  Betoomt uw tong, en ziet
Eerst, wat gij spreekt. Ai, tergt den tooren
  Des Hemels niet, wanneer
Gij lastert, en d' alhoorende ooren
  Te na spreekt en Gods eer;
Want Oost noch West, noch woeste bergen
  U niet bedekken voor
Den Rechter, die zich niet laat tergen,
  En alle nevels door
Kan dringen, met Zijn alziende oogen.
  Hij zet den eenen af,
En komt den anderen verhoogen.
  Hij grijpt den kelk van straf

[1]Min gewoon voor onverzaadbaar. — [2]Waarschijnlijk met den volgenden Psalm van denzelfden dichter, en ter eere der beide overwinningen I Macc. 3, 10 en 13 gedicht.

En wraak, vol bittren wijn geschonken
  En droesem, schenkt rondom.
Het grondsop is niet uitgedronken;
  De boosheid zal alom
Dien kelk van wraak nog moeten zwelgen,
  Zoo wijd de wereld strekt.
Ik zing doorgaans voor Jacobs telgen
  Gods lof, nog nooit bevlekt.
De hoogste Rechter wringt de hoornen
  Den booswicht uit het hoofd,
Verheft den kam der uitverkoornen,
  Gelijk Hij heeft beloofd.

LXXVe HARPZANG[1].

Notus in Judea Deus.

In 't onbesnedendom, ten spot
  Van al wat reên gebruikt,
Bootseert elks brein zijn eigen God
  En Afgod, die niet ruikt,
Noch hoort, noch ziet, noch iet kan smaken,
Noch voelt noch weet van 's werelds zaken.

De ware Godheid wordt alleen
  In Juda's rijk geëerd;
Daar klinkt Haar lof door Jacobs steên.
  De Godsdienst triomfeert
Op Sion, daar 't den Hoogsten lustte,
Te kiezen Zijn verblijf en ruste.

Hier knakt Hij, met Zijn donderstem,
  Den stalen boog in 't veld,
Van 't krijgsheer, dat Jeruzalem
  Bestorremt met geweld.
Hier breekt en trapt Hij veldstandaarden,
En boog, en benkelaar, en zwaarden.

Toen Gij van 't eeuwige gebergt,
  Met Uwen bliksemstraal,
Te voorschijn kwaamt, zoo lang getergd,
  Verstoven ze altemaal,
Verbaasd van schrik, verstrooid, verslegen[2],
Verbijsterd, en ter dood verlegen.

Hoe menig duizend sliep hier voort
  Den doodslaap in zijn tent;
En die, verrijkt door roof en moord,
  Dus stoffen, zien in 't end,
Hoe zij, verarmd, met leêge handen
Naar huis gaan en hunne eige landen.

Gij, Jacobs Schutsheer! geaft uit wraak
  Uw vijanden dien slag,
Daar elk, van eenen ijzren vaak[3]
  Betooverd, nederlag,
Die flus, nog trotsch te paard gezeten,
Uwe almacht trotsten zoo vermeten.

Uw gramschap blaakte afgrijselijk;
  Wie wederstaat dien gloed!
Men hoorde van het Hemelsch rijk
  U kneuzen 's vijands moed,
Toen Gij, geneigd het kwaad te wreken,
Rechtvaardig 't oordeel uit kwaamt spreken.

Het aardrijk daverde van schrik,
  Op zulk een donderwoord
En eislijk weêrlicht, blik op blik,
  Eer 't stilzweeg. Gij kwaamt voort
Ter vierschare, om oprechte vromen
Te redden, en de kwaân te toomen.

Hierom gedenkt het dankbaar hart
  Uwe onvergeldbre deugd,
En viert, genezen van zijn smart,
  Uw feest met volle vreugd,
Triomfe, en blijde zegezangen,
Voor 't goed, van Uwe hand ontvangen!

Gij, die om Gods altaren zwiert!
  Belooft de Godheid lof.
Brengt offergaven, juicht, en viert
  Haar vrolijk; hier is stof
Van prijs en dank en offeranden,
Voor volk van allerleye standen.

Nu wijdt dien schrikkelijken Heer
  Zijn gaven; want Zijn macht
Kneust Vorsten 't hoofd, en velt ze neêr,
  En trapt ze op 't hert met kracht.
De groote Koningen der aarde
Hij in Zijn strenge wraak nooit spaarde.

LXXVIe HARPZANG[1].

Voce mea ad Dominum.

  'k Heb mijn stem naar God geheven,
Riep Hem aan van hier beneden;
  Hij begon gehoor te geven,
Op mijn klachten en gebeden;
  Als ik zat beklemd in banden,
Zocht mijn ziel Hem in den hoogen,
  's Nachts met opgestrekte handen,
En mijn hoop werd nooit bedrogen.
  Mijne ziel, bedrukt en klachtig,
Nam geen troost aan in haar smarte;
  Maar zij werd aan God gedachtig,
Die verscheen met troost in 't harte.
  Ik bespiegelde Gods daden,
's Hemels wonderbare gangen,
  En mijn geest, met God beraden,
Zweem van ijver en verlangen.
  Eer de wacht was afgetogen,
Waakten d' oogen om te smeeken.
  Ik zat, stom van onvermogen,
Heel verbaasd, en kon niet spreken.
  Ik gedacht aan d' oude tijden,
Volgde d' eeuwigheid der jaren,
  Overwoog, hoe tijdlijk lijden
Eindelooze vreugd zal baren[2].
  's Nachts, als mensch en dieren slapen,
Leide ik over, vóór het dagen,
  Tot wat eind wij zijn geschapen.
'k Liet dees oefning mij behagen,
  Om, met heilige gepeinzen
En gebeên, mijn geest te vagen[3],
  En sprak dikwijl zonder veinzen:
„Zou God eeuwig en onendig
  't Menschdom onverhoord verwerpen,
Ons verlaten, dus elendig,
  En Zijn gramschap eeuwig scherpen?
Zou Gods goedheid en genade
  Zijne gramschap niet verzachten?
Zijn bermhartigheid te spade
  Eeuwig weigren Gods geslachten?

[1]Zie aant. [1] op den vorigen Psalm. — [2]verslagen; zie vroeger. — [3]slaap.

[1]Sluit zich bij den 73en aan, bij 't uitblijven van de daarin afgebeden hulpe. — [2]Beide laatste regels zijn door Vondel ingelascht, maar worden in den oorspronkelijken Psalm-texst gemist. — [3]zuiveren.

Is 't ontfermen Hem vergeten?
  Hebben d' onbermhartigheden
Zijn bermhartigheid versleten?
  Acht Hij langer geen gebeden?"
Toen begon ik op te waken,
  En sprak dus ten lange leste:
„Dit 's Gods hand, die woû ons raken
  En bestraffen, ons ten beste;
Die de straf verkeert in zegen,
  En genade trekt uit tooren."
'k Ging Gods werken overwegen,
  En Zijn wondren, lang te voren
Van 't begin zoo klaar gebleken,
  Bij Zijne oude bondgenooten.
'k Overwoog elk wonderteeken,
  Werk, en oogmerk onverdroten.
Eindlijk borst ik van verwondren
  Uit, en sprak met vreugd volmondig:
„God! van alles af te zondren,
  Wie begrijpt Uw wegen grondig?
Gij zijt heilig en rechtvaardig,
  Al Uw werk is zonder smetten.
God, almachtig, wijs, goedaardig!
  Wie durf iemand naast U zetten?
Waar is Uws gelijk te vinden,
  Zulk een macht en wondre grootheid,
Als de God der Godgezinden?
  Groote God, voor wien elk bloot leît
Gij recht wondren uit voor allen,
  Alle volken zien de blijken
Van Uwe almacht heerlijk brallen.
  Gij verloste uit Faro's rijken
Jacobs zoons, en Jozefs zonen,
  Uw verkoornen, door Uwe armen,
Uit Ægypten, daar ze wonen.
  Toen Gij d' Uwen woudt beschermen,
Zagen U de roode watren,
  Zagen U de woeste baren,
En al d' afgrond is voor 't klatren
  Van Uw zweep terug gevaren.
Dat gedruisch der holle golven
  Was verschriklijk, en de wolken
Gaven vier en vlam, en dolven[1]
  Faro's heer en oorlogsvolken.
Uwe bliksempijlen treffen,
  En de felle donderkloten,
Eer 't de vijanden beseffen,
  Ros en wagen nederschoten.
Van Uw weêrlicht davert d' aarde,
  En de wereld dreunde en beefde,
Toen Uwe almacht brulde en baarde,
  Zich een weg, daar niemand sneefde,
Baande in grondelooze baren,
  En Gij stapte, o macht der sterken!
Daar geen vloên Uw stap bewaren,
  Daar geen oog Uw spoor kan merken.
Groote Herder! Gij geleidde
  Uwe kudde uit slavernije,
Door de zoons van Amram, beide
  Leidsmans van Uw heerschappije.

LXXVIIe HARPZANG[2].

Attendite, popule meus.

Hoort toe, mijn volk en uitgeleze stammen!
Die Jacobs God uw kalvers en uw rammen
Opoffert, en Hem aanbidt naar Zijn wet,
Koomt herrewaart! hoort wakker toe, en zet
U neder om naar mijnen zang te luistren:
Ik wil U, 'tgeen de tijden schier verduistren
Door ouderdom, ontvouwen, en de blaân
Van Gods geheime orakels openslaan,
Die, onder 't loof van vergeleke dingen[1]
Gescholen, van 't begin in schaduw hingen,
Wat anders in den zin dan in den klank
Der spraak bediên. Mijn goddelijk gezangk
Zal wonderen ontvouwen, en vermelden
Al wat van ouds de Vaders ons vertelden,
En leverden doorgaans, van hand tot hand,
Van mond tot mond; wat elk heeft voortgeplant
In 't harte van zijne afkomste, en verhaalde
Voor wonderdaân, waaruit Gods almacht straalde.
  De Godheid gaf door Mozes, Haren tolk,
Een wijze wet aan Jacobs bloed en volk,
Ontvouwde zes paar stammen Haar behagen,
Gaf oudren last, Haar wetten voor te dragen
Hun kinderen, opdat al d' afkomst dit
Van hand tot hand voortreikte, en 's Hemels wit
En wil begreep, en al die nederdalen,
Van telge in telg, haar spruiten dit verhalen,
Om hart en hoop te vestigen op God,
Gods werk niet in den wind te slaan, 't gebod
Des Oppersten met aandacht naer te sporen,
Opdat ze niet hardnekkig hem tot tooren
Verwekken, als hun vaders, die het hart
Niet reeglen naar Gods wet, en in hun smart
Op Hem niet staan; als Efraïm, getogen
In 't vlakke veld, geweer, en zwaard, en bogen
Ter aarde smakte, en gaf zich op de vlucht.
Zij stonden niet bij Gods verbond. Zijn tucht
Versmaadden zij te volgen in hun wandel.
Zij wischten al Gods weldaân, woord, en handel,
En wonderen, getoond in 't openbaar,
En uitgevoerd in d' oogen van Zijn schaar,
Uit hunnen zin. Hij wrocht, opdat ze outglipten
Het ijzren juk, veel wondren in Ægypten,
En 't vlakke veld, voor 't rijkshof, Taneos,
Hij klooft de zee, en voert ze, vrij en los
Van stalen boei, door 't water, zonder schepen,
Daar Hij den vloed, als in een flesch gegrepen,
Hield staan, en voerde op 't spoor 't verkoren volk,
Dat Hij bij daag geleidde in eene wolk,
Bij nacht in vlamme en eene vierkolomme.
Hij klonk de rots in wildernisse; alomme
Sprong water hene, als uit een waterkolk;
Hij klonk[2] de rots, en laafde 't dorstig volk,
Als uit een beek; nog tergen ze met morren
Gods tooren, daar de gronden gansch verdorren,
In 't steken van de zon. Zij vreezen niet
Den Oppersten te tergen, door verdriet
En ongeduld. Zij durven God beproeven,
Bezoeken, of Hij al wat zij behoeven
Ook opdissche, en men eischt Hem spijs en vleesch
Uit hongersnood. Hier schreeuwt de keel zich heesch,
Die twijfelt nu aan dien alvoênden Vader
En Zijne macht. Nu rotten ze te gader,
En schreeuwen: „hoe dekt God in dees woestijn
Een vollen disch, nu wij verhongerd zijn?
Al klonk[2] Hij korts een waterbron uit steenen,
Die in de heide, als waterbeeken, henen
Kwam vloeyen; kan Hij graan en eenen disch
Bestellen aan Zijn volk, dat hongrig is?"
  De Godheid hoort de stouten murmureeren,
En drijft ze weg. Men ziet Haar aanschijn keeren
In enkel gloed. Zij steekt de tent aan brand,
Straft Jacobs bloed uit gramschap in dien stand,

[1]begroeven. — [2]Mede uit den tijd der Maccabeën, maar van onzekere hand. Even als later, in Psalm 104 en 105, doorloopt er de dichter Israëls vroegere geschiedenis, om daaruit leering te putten voor zijne tijdgenooten.

[1]Versta: zinnebeeldig omhulsel. — [2]sloeg.

Dewijl 't mistrouwt aan 't[1] eenwig Alvermogen,
En op Zijn hulp niet steunt en mededoogen;
En nog gebiedt d' Alvoêude, dat de wolk
Haar schoot ontvouwe, en uitstorte over 't volk,
Dat Hem mistrouwt. Hij opent 's Hemels deuren.
Zoodra de lucht en zwangre wolken scheuren,
Wordt al het veld met hemelsch mann' bedauwd.
De lucht schaft zaad voor 't zaad, dat God mistrouwt.
De menschen, die Gods naam zoo snood onteeren,
Gaan nu ter feest met Englen banketteeren,
Verzaad van spijze en vollen overvloed.
Hij jaagt den wind in 't Oosten; 't Zuiden moet
Hem dienen, en de kwakkelvluchten waayen
Uit zee op 't land, als stof en zand, en paayen
Het leger, daar zij vallen op de kust,
Van tent tot tent. Elk een verzaadt zijn lust,
En smaakt al wat zijn hart lust, hier gezeten.
Geen lekkre tong beklaagt zich over 't eten.
De kwakkel gleê nog naauwlijks door den balg
En keel des vraats, of hem stak voort de walg
Van kwakkelvleesch en manne, als of die vielen
Bij wild geval, daar zij hun leger hielen.
Zij morden al t' ondankbaar tegens God,
En tergden Hem, die toornig rot bij rot
Met plagen trof, om 't misbruik van Zijn gaven.
Daar wordt de sterkste en lekkerste begraven;
Nog struiklen zij, mistrouwen 's Hemels macht
En wonderen, als een verhard geslacht.
Zij storven snel, en raakten om het leven,
Zoo schichtig, als een rook, voorbijgedreven.
Als God hen sloeg, dan hoorden zij Gods stem,
En keerden met berouw bij tijds naar Hem,
Gedachten aan Zijn weldaân, hun bewezen,
Hoe Hij hen holp en bijstond; en zij prezen
De hoogste Macht, die 's vijands heerkracht dwong.
Zij eerden Hem slechts met den mond; de tong
Sprak logentaal; het hart wordt valsch bevonden,
En hangt niet trouw aan God en Zijn verbonden;
Hij evenwel volhardt in Zijn genâ,
En, haast verzoend, al komt hun boete spâ,
Verdelgt ze niet al teffens, maar lankmoedig;
Betoomt Zijn wraak, en giet niet, wreed en bloedig,
Zijn gramschap op een sprong uit, maar bedaard.
Hij kent te wel des menschen brossen aard,
Hoe lichtelijk zij slibbren, zwaarlijk rijzen.
Hoe menigmaal, en op hoe vele wijzen,
Verbittren zij Zijn wraak in 't woeste veld,
En tergen Hem tot gramschap, daar men smelt
In 't steken van de zon, op dorre landen!
Zij keerden wel boetvaardig weêr, maar spanden
Weêrspannig reis op reis aan met hun rot,
En morden en beproefden hunnen God,
Verbitterden het heilig Hoofd der stammen;
Zij denken niet, terwijl ze Hem vergrammen,
Hoe Zijne hand, in 't nijpen van den druk,
Hen vrijde; hoe Zijn hand dat lastig juk
Van hunnen hals en rugge heeft geschoven.
Zoo had de macht des Oppersten van boven
Zijn teekens aan den Nijl ten toon gesteld,
En wonderen bij Taneos in 't veld.
Men zag Hem stroom en put in bloed verkeeren.
De regen is ondrinkbaar. Krekels teren
Op bloesem en op vruchten. Zaal bij zaal
Van vorschen krielt. De plaag eet d' akkers kaal.
De sprinkhaan snoept. De hagel slaat de wijnen[2].
De rijp verslindt de moerbei. Runders kwijnen,
Geslagen van den hagel in de weî.
De bliksem zengt de beemden. 't Veldgeschrei
Getuigt, hoe breed Gods gramschap ongebonden
Gaat weiden; hoe Zijn wraak, hun opgezonden,
Gaat grazen, door den Engel, tot bederf
Van vee en volk en vrucht en land en erf.
Hij stelt Zijn wraak geen perk, verschoont geen zielen,
Daar teffens vee en menschen nedervielen.
Hij velde alom den eerstgeboren zoon,
Zoo wijd de Nijl het hoofd buigt voor de kroon,
En trof de tent van Cham en d' eerstelingen,
Daar zijne zoons dus lang den oogst ontvingen.
Hij leidde Zijn geslacht, van steê tot steê,
Gelijk een kudde, een lamrenkudde, in vreê
Den herder volgt, door wildernis en heide,
Getroost in Hem en 't Hemelsche geleide.
Zij siddren niet, noch staan in nood verschrikt,
Daar d' afgrond gaapt en 's vijands heerkracht slikt.
Dezelve Macht, niet straffeloos te tergen,
Voert Jacobs troep, daar Zij het hoofd der bergen,
Den heilgen berg van Sion, innewijdt
Tot haren dienst, bemachtigd, in den strijd,
Door Haren arm, die hier den onbesneden,
Voor hun gezicht, gejaagd had uit de steden,
Haar volk het land bij loting toegeleid.
Hier plantte God de stammen, om gespreid
De hutten van den vijand te bewonen,
Zij tergen Hem, beproeven Hem, en honen
Door wantrouw weêr Zijne almacht in den troon,
En passen op Gods wetten noch geboôn.
Zij keeren God den nek toe, en verlaten
Zijn heilverbond, zoo heilloos en verwaten,
Gelijk voorheen hun vaders, slimmer dan
Een boog, die blind met omgekeerd gespan
Zijn meester wondt. Zij durven Afgoôn zetten
Op heuvels, en de wraak des Hemels wetten
Op 't bergaltaar door beelden, daar Gods haat
Geen Afgod lijdt, die aan Zijn zijde staat.
Dat klinkt zoo haast de Godheid niet in d' ooren,
Zij belgt zich dit, en berst voort uit in tooren,
Verstrooit het heer van Jacob in den slag.
Zij rukt hierop de tent om, daar Ze plag
Te zweven op de schacht der Cherubijnen,
Ten troost des volks te Silo te verschijnen,
En leverde de kist van 't Heilverbond,
Daar hunne macht en zegen in bestond,
De heerlijkheid, daar ze alle na verlangen,
In 's vijands hand, ontheiligd en gevangen.
Gods heerkracht wordt verslonden van het zwaard;
Zijn erfdeel zit verlaten, onbewaard;
De bloem der jeugd, de sterkste jongelingen
Vergaan door 't vier. De huwbre maagden gingen
Nu troosteloos, en werden niet beklaagd.
De priester stort in 't zwaard. De weeûw, verjaagd
En onderdrukt, terwijl de mannen sterven,
Loopt onbeklaagd om 's mans gebeente zwerven.
Nadat de hoogste en strenge Majesteit
Hen naar verdienste, in Haar verbolgenheid,
Gestraft heeft, zoo begint Ze te bedaren,
Waakt op, gelijk een reus, in krijg ervaren,
In zijnen slaap en dronkenschap gesmoord,
Ten bedde uitrijst. Hij klampt den vloek aan boord,
En valt in 't heer. De Filistijnen vlieden,
Die elk om 't eerst Hem doodsch den rugge bieden,
Terwijl Hij zich in hun slagordens mengt,
En eenwiglijk die macht ter schande brengt.
Nog leed God niet, dat zij hun hut herstelden,
Daar Silo staat gebouwd op Jozefs velden.
Hij koos den stam van Efraïm niet uit
Ter heerschappij, maar gaf ze aan Juda's spruit,
Die moedig uit dien leeuwstam was gesproten.
Hij heiligde voor 's Hemels bondgenooten
Den hoogen berg van Sion, naar Zijn lust,
Daar in Zijn tent de goude bondkist rust.
Hier bouwde Hij de Godshut als een tempel,
Het eenig dak, daar Zijn gezicht den drempel

[1]Lat. voor het. — [2]Versta: de wijnranken.

Van hof en poort bewaakt, zoo lang het licht
In 't Oosten rijst, en straalt op ons gezicht.
Hij zalfde 't hoofd van David, Zijn getrouwen,
Verkoos hem uit de weide en vee-landouwen
En schaapstal, dicht gepropt van vruchtbaar vee,
Om Jacob, die God dient in d' offersteê,
En Jacobs bloed te hoeden en te weiden.
Hij weidde ze ook onnoozel en bescheiden,
Beschutte 't volk voor 't Filistijnsch geweld
Uit Zijnen troon, bij d' Oppermacht gesteld.

LXXVIIIe HARPZANG[1].

Deus, venerunt gentes.

O God! de Heidens zijn verwoed
Gevallen in Uwe eige stad
En schoone kerk en errefgoed.
De torens leggen plat,
Uw outer, koor, en wet
Ontheiligd en besmet.
Jeruzalem, in asch gesmoord,
Gelijk een tuinhut, legt verstoord.

Zij mesten, na dien wreeden moord,
De hongerige vogels vet
Met vrome lijken, voor de poort
Geslingerd, een banket
Voor kraai en rave en gier.
Het wilde woeste dier
Bekomt op 't veld zijn lekkren eisch,
En boet zijn lust met heilig vleisch.

Zij hebben om Jeruzalem
Het bloed, als water, uitgestort,
Daar door der dooden heesche stem
Geen mensch bewogen wordt,
Na zulk een felle straf,
Die hun een kuil en graf
Bestelle, en na de bleeke dood
Ter aarde helpe, in 's moeders schoot.

Wij leggen plat, tot een verwijt
Den wrevelzieken nagebuur,
Ten schimp en hoon van haat en nijd,
In 't ronde om onze muur.
Mijn Heer, mijn God! hoe lang
Zult Ge onzen ondergang
Vervolgen in Uw gramschap? o,
Hoe slaat ze voort, als vlam in stroo!

Ai, stort veeleer Uw tooren uit
Op volk, dat geene Godheid kent,
En geef die rijken tot een buit,
Daar elk Uwe eere schendt,
En Uwen naam versmaadt.
Zij hebben toch uit haat
Verslonden Izaks vetten oegst,
En tot een puinhoop 't land verwoest.

Gedenk aan d' oude misdaad niet!
Dat Uw genâ geen uitstel zoek';
Want wij verteren van verdriet;
Bevrij ons voor dien vloek!
Verlos, verlos ons, Heer!
Ter liefde van Uwe eer.
Vergeef, om Uwen naam alleen,
Al wat misdreven is voorheen;

Opdat het Heidendom, uit spot
En schimp, niet zegge nu en dan:
„Waar is hun Heiland, en de God,
Die Jacob helpen kan?"
Eer 't Heidensch volk dit hoor',
En toeroepe in ons oor,
Daar wij om 't lastren schaamrood staan,
En zien 't met roode wangen aan.

De wraak van Uwer knechten bloed,
Hetwelk zoo wreed vergoten werd,
Het zuchten des gevangens moet
U raken aan het hert.
Ontruk nu, en bescherm,
Met Uwen sterken arm,
Der dooden overschot en kroost,
Den onderdrukten tot een troost!

Zet vrij den nabuur zevenwerf
Dat stuk betaald, en schenk hem weêr
Dien kelk des smaads, aan 's Hemels erf
En U, der stammen Heer,
Geschonken, zoo verblind,
Verwaten en ontzind,
Opdat een ieder zie en weet',
Wat lachen baart in nabuurs leed.

Maar wij, Uw volk, een kudde, lang
Geweid met Uwen trouwen staf,
Beloven U, met spel en zang,
Te volgen tot ons graf;
En na onze uitvaart zal
Het vrolijk lofgeschal
Van kind en kindskind, nimmer moê,
U loven tot den hemel toe.

LXXIXe HARPZANG[1].

Qui regis Israel, intende.

Getrouwe Herder der genooten,
Uit Jakob, Izaks zoon, gesproten!
Och, luister toch naar mijne klacht,
Die Jozefs zoon en vrome knapen,
Gelijk een kudde onnoozle schapen,
Gevoerd hebt uit hun vijands macht.

Gij, die op goude Cherubijnen,
Daar Uwe stammen voor verschijnen
In 't Heiligdom, verheerlijkt zit,
Verschijn op Efraïms gebeden,
En Benjamins gekerm beneden,
Verschijn Manasse, die U bidt!

Ontwaak, en koom met macht te voorschijn,
Opdat Uw hulp en bijstand doorschijn,
Ons veilige voor 's haters juk!
Ontdek Uw aanschijn; trek onze oogen
Door 't licht van troost naar 's Hemels bogen,
Zoo staan we ontlast van rouwe en druk.

O, Opperhoofd van 's Hemels benden!
Hoe lang zult Gij Uw aanzicht wenden,
Uit gramschap, van Uw knechts gebed?
Hoe lang ons ziel met tranen spijzen,
Met tranen laven, henewijzen
Van Uw genâ, dus onverzet?

[1]Iets later dan Psalm 73, maar uit dezelfde jaren; verg. 2 Macc. 8: 2—4.

[1]Klaagpsalm uit Gilead, in de dagen der verdrukking; 1 Macc. 5: 9.

Gij hebt ons landerij en muren
Gesteld ten schimp der nageburen.
De vijanden braveeren vast.
Ontdek Uw aanschijn! Trek onze oogen,
Door 't licht van troost, naar 's Hemels bogen
Zoo staan we eens vrij voor overlast.

Gij voerde Uw wijngaard, van de kanten
Des Nijlstrooms, om dien hier te planten,
Daar Gij het volk verjoegt met smaad.
Gij, als ons Hoofd voorheen[1] getogen,
Plant hier den wijnstok, met vermogen,
Wiens vrucht en wortel 't land beslaat.

Zijn schaduw dekt gebergte en stroomen.
Zijn groente dekt[2] Gods cederboomen.
Hij spreidt zijn ranken aan de zee,
En zoomt d' Eufraat met vruchtbre loten,
Zoo rijk en welig voortgesproten,
Tot blijschap van de druivesneê.

Hoe hebt Gij, nooit verzaad van wrokken,
Dien hoogen tuinmuur omgetrokken?
Dien wijnoogst elk gedoemd ten buit?
Het wilde zwijn en boschdier randden
De vrucht aan, rukten, met hun tanden,
Den wijnstok met den wortel uit.

O, Opperhoofd van 's Hemels benden!
Zie neêr, aanschouw alle onze elenden
Van boven! Sla Uw wijngaard gâ!
Hersnoei en bind zijn ranken weder,
Die Gij geplant hebt. Zie toch neder
Wat stam Gij plantte uit Uw genâ!

Gij zult Uw wijnberg, aangesteken
En omgewroet, rechtvaardig wreken,
Als Gij verschijnt het heilloos bloed.
Och, of Uw hand Uwe afkomst eerde,
En 't menschenbeeld, dat zij bootseerde,
Herstelde op eenen vaster voet!

Wij zullen U niet meer verlaten;
Behoê ons toch voor die ons haten,
Zoo blijft Uwe eer in hare kracht.
Ontdek Uw aanschijn, trek onze oogen
Door 't licht van troost, naar 's Hemels bogen,
Zoo rust Uw volk, gelijk het placht.

LXXXe HARPZANG[3].

Exultate Deo adjutori.

Juicht den Hemel vrolijk toe,
Die ons handhaaft in bezwaren.
Zingt voor Jacobs God, nooit moê,
Neemt uw harp en bom en snaren.
Blaast met uw bazuin voortaan
't Feest in, met de nieuwe maan,
Daar de stammen op vergâren;

Want het stamhuis heeft dien last,
Als een wet van God ontvangen,
Jozefs zonen toegepast,
Als zij vrolijk, met verlangen,
Uit het rijk van Memfis gaan,
En Gods wetspraak, nooit verstaan,
Hooren, daar Gods wolken hangen.

Hij ontlast 's volks moeden hals,
Daar hunne armen manden slepen;
„Gij riept Mij, met veel geschals,
(Zegt Hij) aan, van druk benepen.
'k Heb u van dit juk bevrijd,
En bedekt in storm en strijd,
Toen de haters naar u grepen.

'k Hebbe ook uw geduld beproefd,
Toen ge aan 't water murmureerde.
Hoor, Mijn volk! die licht beboeft,
'k Zal u leeren, o verkeerde!
Zoo gij hoort naar Mijn gebod;
Eer Mij niet, gelijk een God,
Dien uw oud geslacht nooit eerde;

Want Ik ben uw God en Heer,
Die u uit Ægypten leidde.
Luik uw mond op; zorg niet meer;
'k Zal u voên. Maar wat Ik zeide,
Gij, Mijn volk! gaaft geen gehoor.
Jacobs afkomst sloot het oor,
Schoon Ik haar den disch bereidde.

'k Liet ze naar hun lust begaan,
Volgen hun verzierde vonden.
Had Mijn stam zich laten raân,
Aan Mijn wetbaan zich verbonden,
'k Had den vijand voorgejaagd,
Den verdrukker uitgevaagd,
In Mijn grimmigheid verslonden.

Maar zij werden trouweloos
En vermomd voor Mij bevonden,
Huichelaars, die doorgaans boos
Hunnen Wetheer wederstonden;
Schoon Ik hun, met manne en vrucht,
Spijze toegoot uit de lucht,
Honig tapte uit steene gronden."

LXXXIe HARPZANG[1].

Deus stetit in synagoga.

Het aldoordringend Wezen,
Het alziende oog der Oppermajesteit,
Voor wien niets schuilt, maar alles open leît,
Voor wien het al moet vreezen;

D' Aartsrechter is gezeten
In 't midden van den raad der aardsche Goôn
En rechteren, en oordeelt uit Zijn troon
Hun oordeel en geweten.

„Hoe lange velt Gij echter",
Zegt God omhoog, „hoe lange velt gij nog
Een vonnis, zwart van valschheid en bedrog,
O, ongerechte rechter?

Hoe lange velt ge een oordeel
Naar gunst, en ziet den grooten naar den mond?
Helpt weezen en nooddruftigen terstond,
En ziet op gunst, noch voordeel!

Laat nooddruft niet verdrukken;
Helpt armen voort! Bevrijdt ze voor 't geweld

[1] voornit. — [2] Min gelukkig voor is als. — [3] Uit de eerste jaren van 't veldwinnend Hellenisme in Palestina; omstreeks 178 voor Kristus; verg. 1 Macc. 1: 11 vv. 2 Macc. 4: 10 vv.

[1] Waarschijnlijk van omstreeks 't jaar 204 voor Kristus, toen Antiochus III tegen Palestina optrok.

Des machtigen, wiens macht en aanzien geldt,
Daar weerloos recht moet bukken.

De rechters zijn onkondig,
Onwetende in de zaak en 't overleg.
Zij tasten blind, als blinden, naar den weg,
Verstaan 't geschil niet grondig.

Door 't jammerlijk verkorten
Van 's vromen recht, uit blindheid, zucht tot baat,
Is Rijk bij Rijk vol oproers, en de Staat
Geschokt moet innestorten.

De Godheid, hoog gezeten,
Sprak uit den stoel van 't nooit geschokte Rijk:
„Gij zijt Gods zoon, en Gode in macht gelijk;
Maar, oordeelt niet vermeten!

Want alle zult gij sterven,
Als d' armste mensch. De dood scheidt lijf en ziel.
Gij zult vergaan, gelijk d' Aartsengel viel.
De worm zal 't lijf bederven."

Aartsrechter over d' aarde,
Ontwaak, o God! en handhaaf 's vromen zaak.
O, eigenaar der wereld! neem eens wraak;
Straf 't onrecht naar zijn waarde!

LXXXIIe HARPZANG[1].

Deus, quis similis erit tibi.

O Almachtige, eer van 't eeuwig Rijk!
Wie is U gelijk,
In geweld en kracht,
Dapperheid en macht?
Zwijg nu langer niet.
Let op ons verdriet:
Want Uw vijand steekt, met luid gerucht,
't Hoofd op in de lucht,
Houdt erglistig raad,
Brouwt verraad in Staat,
Vlamt op ons bederf,
Dreigt Uw heilig erf.
Hoor ze roepen: „mannen, rukt bijeen!
Nu verdelgt hun steên,
Volk en vee en stal,
Dat niet een van al,
In gansch Israel,
Blijf, die 't na vertell'."
Och! zij zweren alle uit éénen mond,
Tegens Uw verbond,
't Idumeesch tapijt[2],
Ismaël, vol spijt,
Treên in een verband,
Zweren hand aan hand;
Moab, zoon van Loth, en Agars bloed,
Gebal, Ammon wroet
Mede in dit bestek,
Neffens Amalek,
Palestijner meê,
En Tyriër aan zee;
Assur trekt met d' afkomste aan van Loth
Tegens Jacobs God.
Straf ze als Madian,
Sisara, en dan[3]
Als Ge aan Cissons kant
Jabin velde in 't zand;
Daar ze t' Endor streefden, droef en straf,
Zonder zerk en graf,
D' aarde d' aders[1] dronk,
Het gebeente stonk
Van zoo menig held,
Voor den wind, in 't veld.
Tref ze en sla ze, als Gedeon zoo vroeg
Seb en Oreb sloeg,
En vorst Sebea,
Neffens Salmona,
Al met hun geweer
Trotsch geveld ter neêr.
Tref ze, als Gij weleer de vorsten troft,
Daar de boosheid stoft.
Wroet vrij Sion om
Met zijn Heiligdom.
Wint vrij Jacobs steên,
Als Uw erflijk leen.
Sterke God! nu draai hen, als een rad[2].
Waai ze, als kaf, langs 't pad
En het veld, gezwind
Heenvliegt voor den wind,
Dat er eindlijk niet,
Niet van overschiet',
Als de vlam een berg, het vier een woud
Wegbrandt, fel en stout,
Zult Ge, in 't onweêr van
Uwe gramschap, man,
Ros, en wagen voort
Dempen, rood van moord.
Waak eens op, en stel ze, om Uwen hoon,
Schaamrood klaar ten toon,
Opdat ze Uw naams eer
Zoeken meer en meer.
Laat ze schaamrood staan,
Die Uwe eer verraân!
Heer! verstrooi ze in schande eeuw in, eeuw uit.
Demp ze om 't loos besluit,
Dat de blinde rot
U aanbidde, als God,
D' eerste macht alleen,
Om al 't aardrijk heen.

LXXXIIIe HARPZANG[3].

Quam dilecta tabernacula.

O Heer der Hemelsche heerkrachten!
Hoe aangenaam zijn Gods geslachten
De tenten, daar Uw Bondkist rust.
Mijn ziel bezwijkt van groot verlangen,
Om in Uw zalen eens ontvangen
Te wonen, naar mijn wensch en lust.
Mijn hart en leden juichen, springen,
Uit trek naar 't leven aller dingen.

Men ziet de musschevleugels roeyen,
Een rustplaats zoeken om te broeyen;
De tortel vindt in 't einde een nest,
En bergt haar jongen in die woning;
Maar ik, o Almacht, God, mijn Koning!
Zoek rust, van ijver aangeprest,
En vindt ze alleen op Uwe altaren,
O Heer der Hemelsche heerscharen!

Wel zalig leeft hij, die den drempel
Bewoont van Uwen heilgen tempel,

[1]Uit den, 1 Macc. 5 beschreven, bangen tijd. — [2]Min gelukkig voor tenten, en dit voor 't volk zelf. — [3]ook, meer rijmshalve dan noodig ingelascht.

[1]Versta: het bloed. — [2]Eig. wervel. — [3]Uit denzelfden tijdkring als de 80e, en (even als beneden Psalm 86) nog vóór den tijd van den afval, en bij nog ongestoorden Tempeldienst.

U daar verbeft eeuw in, eeuw uit.
O, driewerf zalig moet men achten,
Die hulp en bijstand wil verwachten
Van U alleen, en vast besluit,
In 't heimelijk, bij zich, in 't harte,
Naar U te klimmen uit dees smarte;

Uit dit elendig dal van tranen
Een heerbaan zich naar God te banen,
Naar 's Hemels stad, vol rust en vreugd;
Want Gij, o Wetheer! stort Uw zegen
Van boven over den verlegen.
Zij gaan van d' eene in d' andere deugd,
Totdat ze op Sion triomfeeren,
Voor 't aanschijn van den Heer der Heeren.

O Heer der Hemelsche heerscharen!
Verhoor mijn bede in dit bezwaren;
O Jacobs God, geef mij gehoor!
Beschermer van Uw volk! zie heden
Van boven, hoor naar mijn gebeden,
Aanschouw mij van Uw zalig koor,
In 't aanschijn van den overgoten
Met oly[1], meer dan zijn genooten[2];

Want zaliger is 't, in Uw zalen
Zijn hart een dag eens op te halen,
Dan duizend jaren elders heen
Te zwerven. Liever zat ik achter
Alle andren, als een tempelwachter,
Aandachtig in een hoek alleen,
Dan in der goddeloozen hutten,
Die roekeloos de boosheid stutten.

De Heer bemint genade en waarheid;
Genade en zegenrijke klaarheid
Vloeit neder uit Zijn rijken schoot.
Geen vrome, van onnoozel[3] leven,
Wordt van den schat, bij Hem te geven,
Onterfd, noch van Gods erf ontbloot.
Almachtigste, gelukkig bouwen
De harten, die op U betrouwen!

LXXXIVe HARPZANG[4].

Benedixisti, Domine, terram.

Gij hebt, o goede Vader! weder
Het eertijds bloeyend land
Hersteld in zijnen eersten stand,
Nadat de vijand alles neder
Geveld had, volk en oegst
Geplonderd en verwoest.

Nu bloeyen berg en dal en steden,
En beek en beemd en bosch;
Uw stambuis gaat nu, vrij en los
Van boei en keten, betreden,
Verlost van 's vijands juk,
Na zoo veel smert en druk.

Gij hebt 's volks misdaad kwijt geschouden,
Het hart, van schuld bevlekt,
Met Uw genade en gunst bedekt,
Uw gramschap bij den toom gehonden.
Gij keerde Uw roede en straf
Van Jacobs lenden af.

Behoeder van Uwe eige stammen,
Behoê toch in 't gemeen
Ons, van Uw wetperk t' overtreên.
Gij zult voortaan U niet vergrammen.
Keer af, ten zoen geneigd,
Den vlegel[1], die ons dreigt.

Zonde Uwe gramschap, eens ontsteken,
Dus branden zonder end,
Als in zijn eigen element,
Om d' oude schulden en gebreken?
En breidt Ge Uw gramschap uit,
Van stamme in telge en spruit?

Gij zult, o God! niet meer gesteven
Van Uw verbolgenheid,
Maar van genade eer aangeleid[2],
Ons eenen nieuwen adem geven,
Uw volk, niet langer schuw,
Herschept zijn vreugd in U.

Ontvouw ons Uw bermhartigheden,
Voltooi, voltooi in 't kort,
Wat aan ons eeuwig heildom schort.
Mijn hart zal luistren naar Gods reden,
Dewijl Hij, uit Zijn wolk,
Den vreê bazuint voor 't volk;

Den vreê der heiligste erfgenooten,
Wier harten zijn verzet;
Godvruchtigen wordt in 't gebed
Het lang beloofde heil ontsloten.
Zoo houdt Gods glorie stand
In ons gezegend land.

Rechtvaardigheid en vrede groeten
Elkandren, mond aan mond.
Men ziet bermhartigheid, gewond
Van liefde, waarheid heusch gemoeten,
Gerust en heel vernoegd,
Als twee gezustren voegt.

De waarheid spruit met vreugd uit d' aarde;
Rechtvaardigheid ten toon
Ziet neêr uit haren hoogen troon.
Gods goedheid zal, zoo 't aardrijk baarde,
Verheugen onze lucht
Met een gewenschte vrucht.

Rechtvaardigheid schijnt voor God henen.
Zij straalt van 's hemels zon,
Der heldre lichten aâr en bron,
En baant den weg met hare beenen[3],
In 't onverlichte dal,
Voor d' eeuw, die volgen zal.

LXXXVe HARPZANG[4].

Inclina, Domine, aurem tuam.

Nu neig, o Heer! Uw oor naar mij.
Verhoor me toch, dewijl ik strij

[1]gezalfde; hier het Joodsche volk. — [2]Toevoegsel van Vondel, die 't, naar de kerkelijke zienswijs, van den Gezalfde bij uitstek, den Messias of Kristus, verstond. — [3]onschuldig. — [4]Uit denzelfden tijdkring als de vorige, en waarschijnlijk op den vrede van Antiochus III betrekkelijk, door welken de in Palestina gevoerde oorlog een gewenscht einde nam.

[1]geesel; versta: Gods toorn. — [2]geleid, gedreven. — [3]Min gelukkige stoplap. — [4]Waarschijnlijk met den 87en van één maker, uit de tweede eeuw vóór Kristus.

Met armoede, in verlegen staat,
Nooddruftig, zonder troost en raad.
Behoeâ mijn ziel nu, eer ze sneef,
Dewijl ik vroom en heilig leef.
Behoeâ Uw knecht, die op U bouwt,
En in Uw hulpe zich betrouwt.
Ontferm, o Heer! op mijn geklag,
Dat bij U aanhoudt al den dag;
Verheug Uw dienaar in zijn smart,
Die opwaart stijgt met zin en hart;
Want Gij bejegent, zacht en zoet
En minzaam, een bedrukt gemoed.
D' aanbidders van Uw Majesteit
Verrijkt Ge uit Uw bermhartigheid.
Dat mijne klacht Uwe ooren raak',
Uw goedheid luistre naar mijn spraak;
Als druk en droefheid mij verstoort,
Roep ik aan U, die mij verhoort.
O God! geen God is U gelijk,
Geen werk gelijkt U in zijn blijk;
Wat volk bij Uwe macht bestaat,
Dat zal U eeren in der daad.
Al 't aardrijk knielt voor Uwe faam,
Verheft Uw heerelijken naam;
Dewijl Gij groot zijt, zwakken sterkt,
Als d' eenige, die wondren werkt.
Geleî me, o Heer! op Uwe paân,
Opdat ik volge Uw waarheids baan;
Mijn hart verheug' zich meer en meer,
En vreez' godvruchtig 's hemels Heer!
'k Belijd U trouw uit al mijn ziel
En harte, o God! voor wien ik kniel.
Ik zal Uw naam, eeuw in, eeuw uit,
Verheffen, met mijn zang en luit;
Want Uw bermhartigheid is rijk
In mij. Gij rukt genadiglijk
Mijn ziel uit 's afgronds kolk en poel,
Door macht van Uwen hoogen stoel.
De boozen randden met geweld
Mij dapper aan, ter dood outsteld;
De rot der sterken viel mij aan.
Zij dacht[1] niet, dat mij God houdt staan.
Bermhartig zijt Ge en vol geduld,
Vergeeft genadig onze schuld!
Bermhartig zijt Ge, en sterkt Uw woord
Getrouw naar waarheid, als 't behoort.
Zie neêr, ontferm U over mij,
En handhaaf me in dees razernij
Des vijands, en, zoo 't U behaagt,
Behoeâ den zoon der dienstbre maagd!
Vertoon me een troostrijk merk en licht,
In mijn vervolgers aangezicht,
Opdat mijn haters moed bezwijk',
Als Gij mij sterkt en troost zoo rijk.

LXXXVIe HARPZANG[2].

Fundamenta ejus in montibus.

Hoe grondvast staat Jeruzalem
Op bergen, Gode toegewijd!
Hoe lief zijn Sions poorten Hem,
Nog liever dan, in d' oude tijd,
De tenten van 't gezegend heer,
Dat herwaart kwam van 't roode meer!

[1]Voor dacht. — [2]Lofzang op Sion, als Godsstad bij uitnemendheid, en middelpunt der thans (200 vóór Kristus) bij menigte, in Ægypten, Mesopotamië en Syrië verspreide Joden.

O Koninklijke Priesterstad!
O Godsstad! op hoe groot een prijs
Hoe heerelijk wordt gij geschat!
En nog denkt God op rijker wijs
Uw vesten uitgeleîd te zien,
Door aanwas van uitheemsche liên;

Als Memfis aanstappe op den roep
Van Uwe faam, en Babilon
Gods naam belij, met troep bij troep,
En andre vreemden, die de zon
Beschijnt, en Tyrus en Moorjaan
Uit ijver zich hier nederslaan.

Hoe wil dit klinken, als men zeit,
Dat hier een mensch geboren is,
Die zelf den grondsteen heeft geleîd
Van deze vesten, en gewis
Zoo machtig is en zoo geroemd,
Dat ieder hem den hoogsten noemt!

De Heer zal zelf dit wonderwerk
Bazuinen en beschrijven door
Het volk en d' overheên, die sterk
En overtalrijk, na en voor,
Geboren worden, uur op uur,
En wonen binnen uwen muur.

Jeruzalem, hoe liefelijk
Wil deze t' zamenwoning van
Uw burgren klinken, als muzijk
Van kelen en een snaargespan!
Al wat men in u hoort en ziet,
Is vrolijkheid en anders niet.

LXXXVIIe HARPZANG[1].

Domine, Deus salutis meae.

O, Oorsprong van al mijn behoudenisse!
Ik hoû doorgaans bij U met klachten aan,
Terwijl de beurt van dag en nacht niet misse,
Bij 't schijnen van de zon en van de maan.
Mijn bede stijge, als wyrook, voor Uw lampen
En aangezicht! Verhoor mijn klacht niet straf;
Dewijl mijn hart is overkropt van rampen,
Mijn leven staat met eenen voet in 't graf.
Men acht me als een, die, in een poel aan 't zinken,
Om bijstand schreit. Ik slacht, helaas! een hart,
Dat hulpeloos den kelk des doods zal drinken,
En trooste mij vrijwillig zulk een smart.
'k Gelijk het lijk, dat, vechtende in zijn wapen
Den geest gaf, en gewond op 't vlakke veld
Begraven werd, en schijnende te slapen[2]
In 't graf, bij U is uit den zin gesteld;
Een lijk, daar Gij Uw hand hebt afgetogen.
Mijn hater zond mijn ziel ter Helle neêr,
Daar duisternis, de nacht des doods, geene oogen
Met licht vertroost, waar zich de doode keer'.
Uw gramschap, die mij heeft van U verstooten,
Staat pal en vast, gelijk een kopren muur.
Gij hebt Uw vloên van gramschap uitgegoten
Op mij alleen, en teffens[3] uur op uur.
Mijn vrienden en bekenden zijn geweken,
Vervloeken mij, als een waarvoor elk gruwt.
Men vangt me, ik sta; mijn oogen zijn bezweken;
Gansch hulpeloos, daar mij een ieder schuwt.

[1]Met den 85en van ééne hand, nadat zich de toestand van den dichter verergerd had. — [2]Min gelukkig voor verslagen, gedood. — [3]daarbij, daarenboven.

Ik roepe U aan, met uitgestrekte handen
Den ganschen dag, van dat de zon verrijst,
Totdat ze helt naar zee en duin en stranden,
En dalen wil op 's aardrijks zoom en lijst.
Maar waarom vaar ik droef naar 't rijk der dooden?
Hebt Ge ooit den doôn Uw wonderdaân vertoond?
Verwekte ooit arts de doôn, die 't leven vloden,
En looft een doode Uw naam, omhoog gekroond?
Zal koud gebeente ook Uw genade en waarheid
Verkondigen in 't graf, van stank verrot?
Zal 't lijk Uw recht en wondren in een naarheid,
Die 't al vergeet, ook kennen? O mijn God!
'k Houde evenwel gestadig aan met smeeken:
Mijn bede wacht U vóór den dageraad.
Hoe kunt Ge, o Heer! mij van Uw hulp versteken,
Mij aanzien met den nek, in dezen staat?
Ik ben dus naakt en bloot en arm geboren;
Mijn lijden stond van kindsbeen voor mijn oog.
'k Heb d' oodmoed in mijn smart ten troon gekoren;
Zie 't heilloos volk met druk aan, van omhoog.
Uw tooren treft me, en komt mijn dagen korten.
Hij treft mijn hart met doodelijken schrik,
Die bruist en komt, als water, op mij storten,
En suist en ruischt, bestort me alle oogenblik.
Gij schrikt[1] het al, dat elk van mij verwijder'[2],
En vriend en maag. De naaste, die mij kent,
Verloochent mij, en vlucht verbaasd. Een ieder
Verlaat me in druk, en 's levens uiterste end.

LXXXVIIIe HARPZANG[3].

Misericordias Domini.

Ik stelle, o God! op Uw bermhartigheden,
Die eeuwig uit U stralen naar beneden,
Mijn zanggezinde en opgespanne keel.
De waarheid van Uw trouwe, oprecht en eêl
In 't houden van 't beloofde heil te geven,
Van stam tot stam, aan d' ouders, en hun neven,
Zal leven op mijn tong, en mijn gezang
Uw trouw bekleên met lof, mijn leven lang;
Want Gij hebt eens beloofd aan Uw getrouwen,
En spraakt: „Ik zal in 't hof des Hemels bouwen
Het vast gebouw van Mijn bermhartigheid;
Daar wordt Mijn trouw en waarheid, eerst voorzeîd,
Bevestigd om onendelijk te duren
In Mijn paleis en starrelichte muren.
Ik heb met Mijn genooten een verbond
Gesloten, en bij eede met Mijn mond
Aan David, Gods gezalfde, trouw gezworen,
Beloofd zijn zaad, ter heerschappij geboren,
Te zeegnen en handhaven op den troon,
Daar d' eeuwigheid zal duren, als zijn kroon[4].
Ik wil dien stoel bevestigen met eere,
Van stam tot stam, dat hem geen onheil deere!"
De Hemel, hoog gewelfd boven zwerk
En zon, bazuint, o God! Uw wonderwerk.
't Ontelbaar tal der Heilgen, van Uw klaarheid
Omhoog verlicht, trompet Uw trouw en waarheid,
Die 't wapen drukt op Uw belofte en woord;
Want boven wordt Uw lof niet eens gestoord,
Daar geen van al, die op de starren dansen,
Uw Majesteit gelijk is; geene transen,

[1]verschrikt. — [2]zich verwijdert (gelijk verstrooit, enz.); spreek uit (als Vondel) verwieder. — [3]Volkspsalm, na hevigen krijgsnood, waarschijnlijk dien door Antiochus Eupators veldtocht (1 Macc. 6: 28 vv.) en Judas' nederlaag over 't land gebracht, en door een nadeeligen vrede besloten (163 vóór Kristus). — [4]Nam. die van zijn volk, het Jodendom.

Vol Engelen, Uw zoons, in 't Hemelsch rijk,
In heerlijkheid en eere U zijn gelijk.
O God! die, wijd van onzen nacht, daar boven
Verheerlijkt zit in 't hof van alle hoven,
Gij zijt zoo groot en schriklijk, dat elk gruwt
Voor Uwen stoel, van licht rondom bestuwd[1].
O, Overste der heerkracht in de streken
Des Hemels! Heer, wie wordt bij U geleken?
Almachtige, waarvoor elk nederstort!
Uw waarheid is de riem, die U omgordt.
Uw macht gebiedt de zee en diepe stroomen.
Zij kan den storm en 't eislijk onweêr toomen,
Wanneer de zee, met een ontsteld gelaat,
Al schuimende aan de lucht en starren slaat.
Uw macht verneêrt de trotschen, dat ze ploffen,
Als een gewonde, in 't vlakke veld getroffen
Van 's vijands pijl. Uw vijands drang en zwarm
Verstrooit Ge, als stof, met Uwen sterken arm;
Want Hemel, aarde, en zee en duin en stranden,
Al d' aarde, en wat ze omvat, op Uwe handen
Gedragen, U aanbidden, als hun stut.
Gij hebt de zee en noordwind, die haar schudt
En ringeloort, gewrocht door Uw vermogen.
De hooge top van Hermon, opgetogen
Tot aan de lucht, en Thabor, in het Oost,
Aan 't juichen in Uw lof, zien op den troost
Van Uwen arm en almacht, en getuigen
Dat alle macht voor Uwe kracht moet buigen.
Ik wensche, dat Uw hand haar macht ontvouw',
Uw rechte hand geloofd werde om haar trouw.
Wanneer Ge gaat ten trone, om, zonder voordeel
En gunst, 't geschil door Uw rechtvaardig oordeel
Te scheiden, treên rechtvaardigheid en 't recht
Vooruit, ter steê, daar Gij 't oneffen slecht[2].
Bermhartigheid en waarheid U geleiden,
Als voorboôn om partijen net te scheiden.
Gelukkig is het volk, dat zich verhengt
In zijnen God, met kennis van die vreugd.
Het volk, o Heer! zal blijde in alle palen,
In 't licht, dat van Uw aanschijn neêr komt stralen,
Ook wandelen met kennis van Gods wil,
En huppelen van blijschap, nimmer stil,
Op Uwen lof, ten Hemel opgetogen,
En dragen moed[3] op 't heilrecht, dat alle oogen
Zien blinken uit Uw troon, vol majesteit;
Want U alleen, en Uwe heerlijkheid
Wordt d' eere van 's volks macht en kracht gegeven,
's Volks werk Uw gunste en wille toegeschreven,
En wat zij ooit vermochten, of voortaan
In Uwen naam tot 's Hemels prijs bestaan;
Want Gij, o stam van Uw gewijde loten!
Hebt Jacobs huis gewijd tot bondgenooten;
Toen Gij voorheen verscheent, in een gezicht,
Uw heilige Profeten, rijk van licht,
En spraakt: „Ik hebbe een herder uitgekozen,
Een dappren held, ten dwang der goddeloozen,
Verheven tot een Koning over 't Rijk.
'k Vond David, mijn getrouwen, 's vromen wijk,
En zalfde 't hoofd van dezen Godverkoren
Tot hoofd des Rijks met Mijnen oliehoren.
'k Zal zijnen staf handhaven met Mijn hand,
Met Mijnen arm hem houden in dien stand.
Hij zal geensins voor zijnen vijand suffen,
Noch 's haters macht hem kwetsen, noch verbluffen.
'k Zal 's vijands heer verdelgen voor zijn lucht,
De vlocken snel verstrooyen op de vlucht.
Mijn waarheid en bermhartigheid zal volgen,
En op het spoor de vijanden verbolgen
Verjagen; hij, gezegend in Mijn naam,
Zijn horen hoog verheffen op die faam.

[1]omgeeft. — [2]effen maakt. — [3]roem.

Zijn mogendheid zal zee en baren toomen,
Zijn rechte hand regeeren meer en stroomen.
Dan roept hij Mij voor zijnen Vader aan,
En God en hulp, handhaver op de baan
Van heil en spoed. Ik wil dien eerstgeboren,
Ter heerschappij geschapen en gekoren,
Verheffen boven al wat kronen draagt,
Daar d' avond valt, en 't licht des morgens daagt
Uit 's aardrijks kimme. Ik wil hem zonder ende
Beschermen uit genade voor elende,
En veiligen, en houden hem 't verbond,
Dat Ik zoo dier hezwoer met Mijnen mond.
Ik wil zijn zaad voor eeuwig innewijden,
En zetten op den troon, van eenw noch tijden
Uit zijnen grond geschokt, en nooit verzet;
Maar zoo 't gebeur' dat d' afkomst Mijne wet
Den rug biede, en zich zelf naar Mijn behagen
En rechten niet oprecht en vroom wil dragen;
Zoo zij Mijn recht ontheiligen, Mijn woord
En zuivre wet niet houden, als 't behoort,
Dan wil Ik alle ontwijders van Gods regel
Bezoeken met Mijn strenge roede en vlegel,
Nochtans niet heel van Mijn hermhartigheid
Versteken, noch van 't goed hun toegezeid,
Noch 't Heilverbond, hezegeld met Mijn lippen,
Ontheiligen in d' allerminste stippen.
'k Heb heilig dus gezworen, eens voor al,
Daar David mij niet valsch in vinden zal:
Zijne afkomst zal, eeuw in, eeuw uit, regeeren,
Zijn vaste stoel geen glans noch licht ontberen;
Gelijk de zon voor 't Hemelsch aangezicht,
De volle maan met haar volwassen licht
Gedurig schijnt; gelijk de regenbogen,
Geschilderd aan den hemel voor elks oogen,
't Aloud verbond met Noach, Mijnen knecht,
Na 't ondergaan der wereld opgerecht,
Getuigen, door geene eeuwen afgesleten."
Maar hoe? Gij hebt Uw erfdeel neêrgesmeten,
Verworpen, en versteken van Gods troost,
En Uw Gezalfde[1] in ballingschap naar 't Oost[2]
Van hier gevoerd, Uw jongsten wil gebroken,
Uw knecht onterfd van 't erfgoed, hem besproken,
Het Heiligdom der krone straf ontwijd,
Den tuinmuur van Uw wijnberg, lang benijd,
Gesloopt, verdelgd; waarom alle oogenblikken
Elk siddren moet, daar niemand plag te schrikken.
De wijnberg legt nu open, zonder wijn,
Den doortocht van den haat en Filistijn
Ten roove en buit, ten schimp der nageburen.
De vijand stoft op d' afgebroke muren.
De lastermond braveert ons op het puin.
De noodhulp van ons zwaard dien vruchtbren tuin
Niet meer beschut. Gij hebt dien tuin versteken
Van Uwe hulp, toen 't leger in kwam breken.
Gij hebt al 't rijk en rijksscieraad onteerd,
Den stoel des rijks ter aarde in 't stof vernêerd.
Gij kort den tijd van 't eeuwig rijk de veêren,
En Davids bloed, in steê van triomfeeren,
Staat schaamrood en verlegen om dees straf.
Hoe lang, o Heer! keert Gij Uw aanschijn af
Van Gods geslacht, verbitterd zonder ende?
En is Uw toorne, als vier, in onze elende
Ontsteken, niet te blusschen? Ik beken
Mijn brosheid. Heer! Gij weet, wat stof ik ben.
Hoe ijdel en hoe kort is 's menschen leven
Een oogenblik, een hand breed tijds gegeven!
Wie leeft op d' aarde, en kan den dood ontgaan?
Wie zijne ziel van 's afgronds klauw outslaan?

[1]Versta weder het Joodsche volk, niet den Kristus. — [2]Rijmshalve door Vondel ingelascht; in 't oorspronkelijk staat alleen verstooten.

Waar is, o Heer! Uwe oude trouw, to voren
Bij eede 't zaad van David toegezworen?
Gedenk, o God! aan Uwer knechten smart
En smaad, en wat al vloeken ik in 't hart
Verkroppen moet, nu al het volk[1], verbasterd
Van Uwen dienst en kroon, Uw naam verlastert,
Ons, dag op dag, in 't aanschijn spuwt en bijt,
Den val van Uw gezalfden[2] ons verwijt.

Geloofd zij God, den Hoogsten, t' allen dagen.
Het ga zoo 't wil; Zijn wil zal ons behagen[3].

LXXXIXe HARPZANG[4].

Domine, refugium factus es.

Handhaver van al wat wij hier aanschouwen!
Gij waart alleen ons toevlucht en betrouwen
En hoop, van stam tot stam;
Eer Uwe hand verhief der bergen kruinen,
Den aardkloot vormde, eer 't zeestrand met zijn duinen
In 't licht te voorschijn kwam,
Weart Gij en blijft de God van eeuwigheden,
Die eenwig leeft Versteek toch hier beneden
Den laag verneêrden mensch
Niet van Uw gunste en levendige stralen.
Gij riept: „o mensch! bekeer u; blijf niet dwalen;
Bekeer u naar Gods wensch!"
Want duizend jaar zijn voor Uwe alziende oogen,
Gelijk de dag van gistren, snel vervlogen.
Des menschen jaren zijn
Bij niet geacht in 't rekenen; zij duren
Niet lenger, dan een schildwacht van drie uren,
Bij nacht en maneschijn;
Gelijk het gras vroeg opgaat, slaat aan' t kwijnen,
Vroeg bloeit, verwelkt, en 's avonds moet verdwijnen,
En afvalt en verdort.
Uw gramschap kon den draad des levens knakken,
Uw grimmigheid des menschen stand verzwakken,
Die schichtig is en kort.
Gij stelde klaar ons boosheid voor Uwe oogen;
Ons tijdsbeloop, van wolk noch mist betogen,
Stond voor Uw aangezicht;
Toen kortten meer en meer ons lange dagen;
Uw grimmigheid en aangetergd mishagen
Verkortten 's levens licht.
Wij slijten hier ons jaren met de zinnen,
Die ijdel rag en spinnewebben spinnen,
Gelijk de spinnekop.
Hier duurt de tijd slechts vijfmaal veertien jaren.
De sterkste kan geen tachentig vergâren;
Dat is zijn hoogste top.
De korte tijd van 't leven hier beneden,
Wat baart ze? Niet dan moeite en zwarigheden,
En arbeid en verdriet.
In 't eind begint de geest en moed te slappen,
En d' ouderdom let beter op zijn stappen,
Als hij zijn struikling ziet.
Wie kan, o Heer! Uw grimmigheid beseffen,
En reeknen al de plagen, die ons treffen,
Als 't menschdom U verstoort.
Laat ons Uw macht, gelijk Uw wraak, bevroeden;
Stort wijsheid uit, en giet ze in ons gemoeden,
En leert ons voort en voort.

[1]Versta: de vijanden. — [2]Versta weder het Joodsche volk, en vertaal juister: de versenen of voetstappen van Uw gezalfden smaadt. — [3]Lofspreuk aan 't slot dezer derde afdeeling van den Psouter. — [4]Van ouds aan Mozes toegeschreven, maar kennelijk na den vorigen gedicht, bij 't aanhouden van den nood; verg. o.a. 1 Macc. 6: 49.

Vertoon ons weêr Uw aanschijn, als voorhenen;
Verhoor Uw knechts en dienaars, die hier stenen.
Zij vallen U te voet;
Dan zal Uw gunst ons vroeg verkwikking geven;
Wij zullen voor U juichen, al ons leven,
Verheugd en welgemoed;
Dan zal de vreugd des tijds, dus lang gesleten
In druk en ramp, ons leeren ramp vergeten,
En boeten druk en ramp.
Verlicht Uw knechts, en sterk hen en hun zonen,
In Uwen dienst, terwijl ze op aarde wonen
In 's levens korten damp.
De Godheid lichte ons allen met de stralen,
Die uit Zijn troon van boven nederdalen
Op alles wat hier leeft.
O God! bestier ons werk naar Uw behagen;
Bestier ons werk en handwerk, t' allen dagen,
Eer ons de tijd begeeft.

XCe HARPZANG[1].

Qui habitat in adjutorio.

Wie, overschaduwd, uit den hoogen,
Van God en 't opperste Alvermogen,
Gedoken zit, en in
En onder d' allerwiste hoede
Van 's hemels Schutsheere en Zijn roede,
Gerust van harte en zin;
Die mag met recht en reden spreken:
„O God! wat hulp kan mij ontbreken?
Mijn Toeverlaat in nood,
Gij handhaaft mij, elk een te krachtig,
En zijt mijn God en hoop: waarachtig
Nu vrees ik slag noch stoot;
Want Gij verlost mij uit de schrikken
Van 's jagers net en looze strikken,
Schut[2] vloek en dreigement[3]".
Hij zal u dekken met Zijne armen,
Zijn pen[4] en schaduwe beschermen
Uw hoop tot in het end.
Hij zal u dekken met de klaarheid
Van Zijn belofte en vaste waarheid,
Als met een beukelaar;
Dan zal geen grijns van duisternisse
Verschrikken uw beproefd gewisse,
In lijfs- en zielsgevaar.
Gij zult, bij lichten dag, niet zwichten
Voor pijlen en geschote schichten,
Noch spook bij duister nacht;
Bij klaren middag voor geen plagen
Van geesten, en hun blinde lagen,
Bedekt en onverwacht.
Laat duizend aan Uw slinke sneven,
Tien duizenden den geest opgeven
Aan Uwe rechte zij;
Laat raken al wat fiks kan raken;
Geen onheil zal Uw ziel genaken:
Gij blijft beschut en vrij.
Gij zult, beschut door Uw betrouwen,
Der boozen val met lust aanschouwen,
En zien, hoe 't kwaad hen loont.
Gij zijt, o God! mijn hoop gebleven,
De troost en vrijburg van mijn leven;
De vrome blijft verschoond.
De hut des vromen voelt geen vlegel;
Want d' Englen volgen 's Hemels regel;
Zij zien, op 't hoog gebod,
Dat hen verbindt op U te letten,
Waar Gij Uw treden heen zult zetten,
Gerust, getroost in God.
Zij dragen 's Hemels bondgenooten
(Opdat ze hunnen voet niet stooten,
Noch struiklen aan een steen)
Op hunne handen, die dienst schuldig,
En waken wakker en zorgvuldig
Rondom den vromen heen.
Gij zult op giftige adders trappen,
Op 't hoofd van basilisken stappen,
Gezond en frisch en blij.
Gij zult verpletten leeuw en draken.
Hun moordvenijn zal U niet raken,
Hoe doodelijk het zij.
God zegt: „dewijl hij Mij betrouwde,
Zijn hoop op 's Hemels toezicht bouwde,
Beschut, behoede Ik hem,
Daar hij ten doele staat in 't midden;
Dewijl zijn hart volhardt met bidden,
Ontwaak Ik op zijn stem.
Hij zal Mij roepen, en Mijne ooren
Staan open, om zijn beê te hooren.
Ik sta, van 's Hemels boog,
Hem bij in nood en ongelukken,
En wil zijn ziel 't gevaar ontrukken,
Verheerlijken omhoog.
Ik wil des vromen oude tijden
Verlengen, na dit korte lijden,
Hem toonen al het goed
Van troost, en 't heil, dat Gods geslachten
Alleen uit 's Hemels schoot verwachten,
In vollen overvloed.

[1] Waarschijnlijk mede op den vorigen volgend, en zich aan dezen hechtend, na het woeden van krijg en hongersnood, en bij vrees voor pest. Verg. 1 Macc. 6: 57. — [2] Keert, weert. — [3] Eig. pest. — [4] Versta: vleugel.

XCIe HARPZANG[1].

Bonum est confiteri Domino.

O Hoogste Majesteit!
Het voegt ons, U met zangen
En harpe en snaar t' ontvangen.
Uw goedertierenheid,
Met 's morgens eerste klaarheid,
Te zetten in haar kracht,
En van Uw trouwe en waarheid
Te zingen over nacht.

Het voegt ons, nu de keel
Te stellen op tien snaren:
De keel en zang te paren
Met cytherspel en veêl;
Want Uwe schepselingen[2]
Verkwikken 't hart, nooit moê.
Ik juich nu, onder 't zingen,
U om Uw handwerk toe.

Hoe zijn Uw werken, Heer!
Zoo heerlijk onder 't zingen;
En Uw bespiegelingen[3],
Wat zijn ze een grondloos meer!
Wat brein kan die grondeeren!
Geen dwaze polst dien grond.
Geen dwaze kon ooit leeren
Hoe zulk een werk bestond.

Wij kunnen spâ bevroên,
Dat snoodaarts heerlijk bloeyen,

[1] Wellicht als danklied voor de overwinning op de Syriërs, onder Judas Maccabeüs, gezongen. — [2] Min gelukkig, en alleen rijmshalve, voor scheppingen. — [3] Versta: gedachten.

Gelijk men 't gras ziet groeyen,
In beemden, frisch en groen,
Men ziet de booze opluiken,
Die slimme gangen gaan,
En zoet van bloesem ruiken,
En trotsch en heerlijk staan.

Wat baat hun dit, o Heer?
Hoe hoog en forsch zij brallen,
Zij klimmen om te vallen,
En storten eeuwig neêr;
Maar Gij, o bron der dingen!
Oneindig één-en-al,
Besluit den ring der ringen,
Bepaald van maat noch tal.

Uw vijanden alom,
Uw vijanden bezwijken;
De machtigen en rijken,
Het onrechtvaardigdom[1]
Verstrooyen en verdwijnen,
Verstuiven met der haast,
Hoe heerlijk zij ook schijnen,
Als hooi, daar 't onweêr blaast.

Gij zult met Uwe hand,
Gelijk eenhorens plegen
Te groeyen, door Gods zegen,
Mijn horen, vast geplant,
Verheffen, Mijne jaren
En oude[2] in d' eerste kracht
Genaderijk bewaren,
En sterken door Uw macht.

Mijne oogen zullen zien,
Hoe Mijne erfhaters krimpen;
Hoe al, die Mij beschimpen
Van zelf ten velde uit vliên.
Ik zal van verre hooren
Mijn vijands ondergang,
Die stout Mij had gezworen
Te zien in zijn bedwang.

't Rechtvaardig, zuiver hart
Zal, als de pallem, bloeyen,
Als Libans ceder groeyen,
En tieren zonder smart.
Al wat in 't huis des Heeren,
Gods voorhof, staat geplant,
Zal bloeyen en vermeeren,
Gezegend door Zijn hand.

Zij groeyen machtig aan,
En hunne grijze jaren
Nog welig vruchten haren,
Beschut van loof en blaân.
Zij noemen God rechtvaardig,
Die elk het zijne geeft,
Of kroont of straft ze waardig,
Naar elk bedreven heeft.

XCIIe HARPZANG[3].

Dominus regnavit decorem.

De Heer der Heeren, hier beneên,
Is in Zijn heerschappij getreên,
En zette, op Zijnen hoogen troon,
In volle staatsie zich ten toon,
Bekleedde zich met Majesteit,
En Koninklijke heerlijkheid,
En macht en kracht, in 't eeuwig licht.
Hij heeft den aardboôm, die niet zwicht,
Noch wankt, noch schrankt, noch overhelt,
Op Zijnen grondslag vast gesteld.
God zette tegens overlast
Den stoel van Zijn voogdije vast,
In 's werelds aanvang naar Zijn zin,
Maar was in wezen vóór 't begin
Der wereld, en van eeuwigheid.
Die kent noch tijd, noch onderscheid
Van eeuwen, jaren, maand en dag.
O eenig opperste gezag!
Nadat Gij vloên en stroomen schiept,
En wateren, zoo diep verdiept,
Verhief de zee zich, forsch en fel,
Verhief de zee zich, hoog en snel,
Met heesch gedruisch op 't woeste ruim;
De zee verhief zich, en het schuim
Begon te bruisen, slag op slag,
En liet zich hooren, nacht en dag,
Met macht van watren overal.
O watersprong! O zee-geschal,
Te wonderlijk, als zonder slot!
Nog wonderlijker was de God
En Heer van zee en waterstroom,
Die alle golven houdt in toom,
En, daar Hij in de hoogte zit,
De baren dwingt met een gebit.
En twijfelt iemand aan die macht?
Zij wordt bezegeld in haar kracht.
De mond en pen van Mozes tuigt,
Hoe al dat zeegeweld zich buigt,
En zwicht voor Gods almogendheid,
Die d' elementen schift en scheidt.
Uw Kerk, o God! die heilig is,
Als 't voegt, deze erfgetuigenis,
Door wonderdaân geopenbaard,
Eeuw in, eeuw uit, voor elk bewaart.

XCIIIe HARPZANG[1].

Deus ultionum Dominus.

Gij, die een Wreker zijt
Van 't kwaad, ten troost van elk, die onrecht lijdt,
Gij Wreker, nooit besproken[2],
Hebt, zonder gunst of haat, elks leed gewroken.
O God! 't is tijd, dat Gij,
Die Rechter zijt in 's werelds heerschappij,
Gaat over d' ongelijken[3]
Der wreevlen[4] eens een billijk oordeel strijken.
Hoe lang, o Heer! hoe lang
Gedoogt Ge, dat het onrecht ga in zwang,
En, zonder 't kwaad te doemen,
Geweldenaars zich van hun boosheid roemen?
Zij stoffen in Uw rijk,
En groeyen alle in schendig ongelijk,
En valsche goddeloosheid[5],
Braveeren elk in hun bedreve boosheid.
Zij hebben, Heer! verrukt
Door eige baat, Uw eigen volk verdrukt,
En namen hun behagen,
Uw erfdeel fel te persen en te plagen.
Zij hebben arme weeûw
En vreemdeling vermoord in 't moordgeschreeuw,

[1]Versta: de onrechtvaardigen. — [2]leeftijd. — [3]Ter eere van den tempel gedicht.

[1]Uit den Maccabeeuwschen tijd, verg. 1 Macc. 9: 23 vv. [2]ongerept, onbesproken. — [3]Rijmshalve min juist voor onbillijkheden of derg. — [4]boozen. — [5]Versta oig. goddeloozo valschheid.

En onderlooze weezen
Om hals gebrocht, ook zonder straf te vreezen.
Zij stoffen: „God de Heer
Zit hoog en droog; Hij ziet zoo laag niet neêr.
De God van Jozefs vader
Verneemt het juist zoo stip niet al te gader.
Onwetende geslacht!
Gij dwazen, neemt eens op uw boosheid acht!
De Planter van onze ooren,
Van 't scherp gehoor, zou die uw spraak niet hooren?
De Godheid, die nooit sliep,
Zou die niet zien, die 't oog bootseerde en schiep?
Beknelt Hij geen geweten,
Die wijsheid leert, en geeselt den vermeten?
D' Alwetende verstaat,
Wat ieder veinst en peinst, elks ijdlen raad.
Men moet gelukkig prijzen,
Dien God Zijn wet ontvouwt door 't onderwijzen,
Opdat hij in den damp
Des onheils zich leer' matigen in ramp,
Totdat de boozen huilen,
En storten in hun diepgegrave kuilen;
Want d' Opperste verstoot
Zijn volck van Zijn aanschijn niet in nood.
Hij zal, in 't rustloos leven,
Zijn erfdeel niet verlaten noch begeven;
Totdat de dag van recht
Alle ongelijk rechtvaardiglijk beslecht',
En, 's hemels stoel ten prijze,
't Rechtvaardig hart ten troost, het vonnis wijze.
Wie neemt mijn zaak in acht,
Verdadigt mij voor 's boozen valsche klacht?
Wie staat en houdt mijn zijde,
Daar 't boos geslacht mijn zuiver recht benijde?
Wie anders dan de Heer,
De noodhulp en Beschermer van mijne eer?
Want zonder Gods bewaren
Mijn geest was lang bij 's Afgronds schim gevaren.
Wanneer ik riep: „mijn voet
Zal slibberen, tenzij Gij mij behoedt";
Dan holp mij Uw genade;
Dan kwam Uw hulp en goedheid mij te stade,
Naar mate van de smart
En droefheid van mijn aangevochten hart,
Verblijddde, in spijt der boosten,
Zich mijne ziel, toen mij Uw hulp kwam troosten.
Zoude onrecht Uwen troon
Aanhangen, die door 't juk der wetgeboôn
Vermast[1] den hals der menschen,
Zoodat ze U niet behagen naar hun wenschen?
De schalken mogen staâg
D' oprechte ziel bespieden uit hun laag,
En 's vromen bloed vergieten,
Nadat ze hem verdoemden en verstieten;
Maar God blijft, in den staat
Van druk en angst, der vromen Toeverlaat.
Mijn God is mijn betrouwen.
Ik wil mijn hoop op 's Hemels bijstand bouwen.
Hij schenkt elk loon naar 't werk,
Verdelgt de kwaân, en valt dien hoop te sterk.
Zijn macht verplet ze aan mortel,
Verdelgt ze, en rooit hen uit, met tak en wortel.

XCIVe HARPZANG[2].

Venite, exultemus Domino.

Koomt nu herwaart! laat ons springen,
Huppelen ter eere van
God, die ons behoeden kan.
Laat ons voor Gods aanschijn zingen,
En krioelen, zang en snaar
Houwen, om dien Zegenaar,
Met muziek en harpe en klanken,
Uit een dankbaar hart te danken;

Want de Godheid, die wij eeren,
Is oneindig groot van macht,
Wijsheid, goedheid, een geacht
Koning boven alle Heeren,
Alle Goden. Hij bespant
Al den aardkloot met Zijn hand;
Alle bergen zijn Hem eigen,
Die de lucht en wolken dreigen.

D' Oceaan, en alle stranden
Zijn Gods schepter onderdaan;
Hij schiep zelf den Oceaan,
En bootseerde met Zijn handen
Al den aardkloot. Eert dien Heer!
Komt, en valt op 't aanzicht neêr;
Roept Hem aan, die ons het leven
En den adem heeft gegeven:

Want Hij is ons God en Hoeder,
Eenig Eigenaar van al;
Wij zijn schapen van Gods stal.
Hij bestelt Zijn kudde voeder,
Weide, en nooddruft, voort en voort;
Zoo gij nu Zijn stemme hoort,
Och, verhardt, gelijk voorhenen,
't Hart zoo hard toch niet als steenen!

Als voorhene in wildernissen,
Daar men God om nooddruft vergt,
Zijne gramschap proeft en tergt,
Schoon zij man[1] noch bronaâr missen;
Daar de vaders wondren zien,
En Gods almacht, in 't gebiên,
Evenwel, door murmureeren,
Hem nog proeven en onteeren.

„Dit geslacht volhardt in boosheid,"
Sprak Hij endlijk, „durft te zwaar
Mij verstoren veertig jaar
Uit verstoktheid, niet uit broosheid;
Och! zij volgen niet de baan
Van Mijn wet, om recht te gaan;
Hierom zwoer Ik, heet van tooren:
Geene rust is hun beschoren."

XCVe HARPZANG[2].

Cantate Domino Canticum.

Zingt den Heere nieuwe lieden[3].
Laat al d' aarde door gebieden,
God te zingen Zingt den Heere
Eenen lofzang toe van eere!
Dat men, dag op dag, hartgrondig
Zijne zaligheid verkondig'.
Men verkondige allen volken
Zijne glorie, waar de wolken
Drijven. Laat vrij 's Hemels wonderen
Door de wereld hene donderen;
Want Hij groot is, en te prijzen,
Hooger dan ons galmen rijzen,

[1] Vermoeit. — [2] Mede uit de Maccabeeuwsche dagen, wellicht die van Johannes Hyrcanus of Simon.

[1] manna. — [2] Uit den tijd na de ballingschap. — [3] Thans liederen (verg. vroeger gemoeden, goeden, enz.).

Schriklijk, boven alle machten;
Want der onbesneên geslachten
Goden[1] zijn vervloekte geesten,
Van de minsten tot de meesten.
Onze Godheid schiep de kringen
Van den hemel en zijn ringen.
Lof en schoonheid zijn de stralen,
Die uit God op d' aarde dalen.
Al wat heilig is en heerlijk,
Wat eerwaardig is en eerlijk,
Majesteit en glorie brommen
Uit Zijn wezens eigendommen,
Zijn gewaden, die de leden
Van d' Alomheid rijk bekleeden.
Koomt, o onbesneên! te gader,
Brengt dien God, der dingen Vader,
Eer en prijs toe! Brengt dien Heere
En Zijn naam een geur van eere!
Brengt dien God, uit alle landen,
Offergaven, offeranden.
Gaat naar Zijn gewijden drempel,
En aanbidt Hem in den tempel,
Laat al d' aarde zich bewegen
Voor Zijn aanschijn, rijk van zegen.
Gaat, verkondigt allen volken:
God koomt heerschen uit de wolken;
Hij hervormt het volk op d' aarde
Door Zijn wetten, hoog van waarde,
Dat elk vast staat op Zijn rechten;
Hij komt ongelijkheid slechten.
Laat de lucht van blijschap schatren,
D' aarde hupplen. Laat de watren
Juichen, en wat in de golven
Onder water legt gedolven.
Laat de kampen, vee, en vruchten
Zich verhengen met genuchten,
Alle bosschen, alle boomen
Hupplen, als zij God zien komen;
Want Hij koomt naar 's werelds streken,
Om het vonnis uit te spreken,
Over 't aardrijk, met een klaarheid
Van rechtvaardigheid en waarheid.

XCVIe HARPZANG[2].

Dominus regnavit, exultet.

De Heer betoomt de wereld uit den hoogen.
Het aardrijk juiche; elk eiland heff' zijn oogen
En hart, met vreugd, naar d' Oppermajesteit,
Die 't al bestiert wat voor Zijn voeten leit.

Al hangt Gods troon rondom met dikke wolken
En duisternis, voor 't aangezicht der volken,
Bedekt, nog staat Zijn recht en oordeel vast,
Dat op bedrog en gunst noch ongunst past.

Verslindend vier, trouwanten, snel als winden,
Vooruitgestierd, vernielen en verslinden
De vijanden der Godheid, die zich wreekt,
En straft al wat haar vierschaar tegenspreekt.

Al d' aardboôm scheen in brand te staan, door 't flikkren
Van wederlicht en bliksemen en blikkren;
Het aardrijk, dat de lucht ontsteken zag,
Werd doodsch van schrik, en dreunde, slag op slag.

't Gebergte, dat de starren poogt te trotsen,
Versmolt, als was voor 't vier, en alle rotsen
Versmolten, reis op reis, voor 't wederlicht
Van Gods gelaat en grimmig aangezicht.

De hemel zelf verkondigt, hoe rechtvaardig
D' Almogendheid, alleen den schepter waardig,
Haar koninkrijk, de wereld, hier gebiedt,
Daar iedereen Gods glorie schijnen ziet.

Beschaamdheid verf de wangen van hun allen,
Die voor het beeld des Afgods nedervallen,
En roemen op gelijkenissen van
Hunne ijdelheid, die niemand helpen kan.

Gij, Engelen! valt neder, om, in 't midden
Van 't hemelsch koor, het Eenigste aan te bidden;
Dat Sion dit verneme en zich verblij,
Als God verdelgt de blinde afgoderij.

Judea, tot Zijn dochter uitgekoren,
Kan zonder vreugd en hupplen niet hooren,
Hoe 't hoogste Recht den snooden dienst verfoeit,
En d' Afgoôn eischt vernield en uitgeroeid;

Want Een, in top der hemelen gezeten,
En boven al die God of Godheên heeten,
Ontluistert Goôn en Ongoôn, van den trans
Der hemelen, met Zijnen sterken glans.

Wie Hem omhelst met liefde, zonder mate,
Dat die met ernst de boosheid vliete en hate;
Want God de ziel der heiligen bewaart,
En vrijdt ze voor 't geweld, dat haar bezwaart.

Het licht van vreugd verschijnt, na vele smarten,
Rechtvaardigen, en alle oprechte harten.
Rechtvaardigen! verheugt u in den Heer,
Ontvouwt Zijn naam en heiligheid en eer.

XCVIIe HARPZANG[1].

Cantate Domino canticum.

Zingt den Heer van wind en donder
Nieuwen lof!
Want Hij werkt een heerlijk wonder;
Hier is stof.
Met Zijn hand en heilige armen
En Zijn kracht,
Kan Hij veilig zich beschermen,
Op Zijn wacht.
Hij laat blijken allen volken
En ontvouwt
Zijn gerecht, dat uit de wolken
't Veld behoudt.
Hij gedenkt Zijne erfgenade,
Lang beloofd
Aan Zijn stamhuis, niet te spade,
Als hun Hoofd.
Alle landen, alle palen
Zagen bloot
't Heil der wereld nederdalen
Uit Gods schoot.
Dat al d' aarde juiche en zinge
Tot Gods eer,
En op harpen danse en springe,
Keer op keer!
Speelt den Heere, op veêl en luiten.
Zet een wijs
Op trompet, kornet[2], en fluiten;
Zingt Hem prijs!

[1] Versta: de Goden der onbesneên geslachten.
[2] Als voren, wellicht uit de dagen der Maccabeën.

[1] Mede uit lateren, maar onzekeren tijd. — [2] hoorn.

Huppelt voor des Konings tronen!
Aarde, en zee,
Al die om den aardkloot wonen
Huppleu meê.
Laat de stroomen van de landen,
Nu verheugd,
Vrolijk klappen in hun handen,
Rijk van vreugd.
Dat de bergen zich beroeren!
God verschijnt,
Om elks landrecht uit te voeren,
Dat nu kwijnt.
Hij zal al het aardrijk rechten
Naar Zijn wet,
't Ongelijk des volks beslechten,
Zonder smet.

XCVIIIe HARPZANG[1].

Dominus regnavit, irascantur.

Toen 't Heidendom was uitgedreven,
Regeerde God dit Rijk.
Laat alle Gods bandieten razen,
Al d' aarde te gelijk
Van moeite twist en oproer beven,
Dat zal Hem niet verbazen,
Die uit den Cherubijnetroon
Elk zwichten heet voor Zijn geboôn.

De Heer is 't eenige Alvermogen
Te Sion, en zit hoog
Verheven boven alle volken,
In top van 's Hemels boog.
Laat elk, van ijver opgetogen,
De Godheid aan[2] de wolken
Verheffen, en Zijn naam en lof,
Die grooter is dan 't Hemelsch hof:

Want heilig, schriklijk, en vervaarlijk
Is d' eerste Majesteit,
En 's Konings Majesteit beminde
Het recht, zoo vlak als 't leit.
Gij stelde een wijs en wet eenpaarlijk
Voor alle Uw wetgezinde,
En handhaaft Jacob, Uwen knecht,
Door loon en straf, bij 't wettig recht.

Verheft dan onzen God te zamen,
En bidt de voetbank aan,
Die God gewijd is, en Zijn treden.
Volgt Mozes onderdaan,
En Aron mede, welker namen
Het priesterdom bekleeden,
Als Samuel, en bij hun tijd
Gods naam aanbaden, hoog gewijd.

Zij hielden aan, God aan te roepen;
Hij hoorde hen terstond,
Sprak met hen uit een wolkkolomme.
De wetten, bij Gods mond
Gestaafd voor Jacobs twaalf troepen[3],
Bewaarden zij alomme;
En Gij verhoorde, o Jacobs God!
Hun bede en klacht, van 't eeuwig slot.

Op hunne aandachtige gebeden,
Voor 's volks vergrijp gestort,
Bedaarde Uw strenge gramschap weder,
Die U ter straffe port.
Gij liet U zoenen van beneden.
De boozen voelden wreeder
En strenger Uw gerechte wraak,
Tot voorstand van Uw erfdeels zaak.

Verheft dan onzen God te gader,
En offert zonder erg,
Op Zijnen heilgen berg,
Den heiligen en hoogsten Vader!
Want zulk een heiligheid
Dien lof van ons verbeidt.

[1]Tempelpsalm, uit later tijd. — [2]in, tot in. — [3]Rijmshalve voor stammen.

XCIXe HARPZANG[1].

Jubilate Deo, omnis terra.

Alle streken!
Geeft een teeken
Van verblijden,
Vrij van lijden,
Aan den hoogen
Opgetogen
Heer der Heeren.
Koomt Hem eeren
Met verlangen!
Zet uw gangen
Naar Zijn drempel.
Dat de tempel
En zijn transen
Met u dansen.
Leert, genooden!
Dat geen Goden
Bij God halen,
En Zijn stralen,
Noch geen snoodheid
Bij Zijn grootheid.
Hij bootseerde,
Fatsoeneerde
Ons te gader.
Wie is vader
Van zijn leden,
Hier beneden?
Wij, Gods knapen,
Zijn de schapen
Van Zijn weide.
Men geleide
De Levijten
Naar tapijten
Van Gods hutte,
Onderstutte
's Hemels wijzen.
Valt aan 't prijzen
In Gods zalen
En poortalen!
Zet met loven
Hem daar boven
In Zijne eere!
Geeft Hem d' eere,
Dat Hij stadig
Is genadig,
Zoet, zachtzinnig,
En aanminnig;
Dat Zijn goedheid
En Zijn zoetheid
Eeuwige uren
Zullen duren,
En de klaarheid
Van Zijn waarheid

[1]Als voren.

Zijne trouwe,
Vrij van rouwe,
Op geen spruiten
Zullen stuiten.

Ce HARPZANG[1].

Misericordiam et judicium.

Het lust me, o God! van Uw bermhartigheid
En hoog gerecht, dat deugd de kroon bereidt,
Te zingen, 't hart te raken,
Mijn harp en snaar te stellen op dien trant,
Uw zuivre baan te volgen met verstand,
Als Gij mij zult genaken.

Mijn wandel was, in 't midden van mijn hof,
Onnoozel, net gesteld op Uwen lof,
Mijn hart en geest eenvuldig.
Mijn oogmerk was rechtvaardig, zonder smet;
Ik haatte fel d' ontwijders van Uw wet,
En leefde gansch onschuldig.

Geen snoode schalk, geen booswicht hing mij aan.
Ik kende geen, die slimme gangen gaan,
En mijnen omgang mijdden.
Ik strafte hen, die heimlijk 's naasten faam
Outeerden, en den geur van zijnen naam
Bedorven en benijdden.

Ik kende voor geen dischgenoot, die fier
Zijn hovaardij, door zijnen trotschen zwier,
Gezicht, en gang, liet blijken,
Noch noodde hen, die, nimmer te verzaân,
Uit gierigheid naar schat en rijkdom staan,
En 't volk verongelijken.

Ik zag doorgaans naar trouwe dienaars uit,
En trouw, die 't hof voor Rijksverradren sluit,
En eeuwig houdt gesloten.
Oprechten, die langs 't onbevlekte spoor
Den omweg vliên, ontving ik gaarne voor
Trouwant en amptgenooten.

Geen trotschaart, wien, tot allemans verdriet,
De hovaardij ten aangezichte uitziet,
Zal mijn paleis bewonen.
Ik kan geen schalk, die valsch is, loos en licht,
En logens giet, ten hove, in mijn gezicht
Verdragen, noch verschoonen.

Ik waarschouwde al de schelmen met den slag,
En overviel hen vroeg, vóór dauw, vóór dag,
Om uit Gods stad to keeren,
Te dempen al dien ongerechten aard,
Die oproer stookt, der burgren hals bezwaart,
En op hun zweet wil teren.

CIe HARPZANG[2].

Domine, exandi orationem meam.

O Heer, verhoor mijn smeeken!
Mijn schreyen klimm' tot U;
Keer 't aanschijn niet zoo schuw
Van mij, als 't hart, versteken
Van troost, is in de klem.
Neig d' ooren naar mijn stem!

[1]Koninklijke gebedpsalm, dikwerf verkeerdelijk aan David toegeschreven. — [2]Gebed eens Joodschen ballings in den uitersten nood; maar bij eenig uitzicht op een toekomstige verlossing Israels.

Zoo dik Gij mij hoort stenen,
Verzacht terstond de pijn;
Dewijl mijn dagen zijn,
Gelijk een rook, verdwenen,
En mijn gebeent verschrookt[1],
Als brandhout, zwart berookt.

Ik ben, als 't hooi, geslagen,
Getroffen van omhoog.
Het hart is dor en droog;
'k Vergat, door al het klagen
En kermen in den nood,
Mijn nooddruft en mijn brood.

Door 't zuchten, in die pijne,
Versmolt mijn vleesch; ik scheen
Een geest, en vel en been
Geleek in een woestijne
Den pellikaan, heel stuur,
Of nachtrave in den muur.

Ik waakte, en slachtte[2] musschen
Omhoog op 't eenzaam dak;
Wat vijand was, versprak
Mij schendig ondertusschen.
Wat flus mij eere gaf,
Zwoer mij zijn vriendschap af:

Dewijl ik asch most eten,
In steê van brood; omdat
Ik tranen mengde in 't nat
Des kelks; want Gij gebeten
Verplet mij voor Uw oog,
Dien Gij verhieft zoo hoog.

Verloopen zijn mijn jaren,
Gelijk een schim vergaat,
Die nimmer stille staat.
Verdord zijn al mijn âren,
Gelijk 't gemaaide gras
In hooi verkeert zoo ras;

Maar Gij, o Heer! blijft leven
Door eeuwen, zonder tal,
En Uw geheugnis zal,
Door al de rij der neven[3]
Van 't oudste en jongst geslacht,
Gedurig zijn geacht.

Gij zult, nog nauw aan 't rijzen,
Aan 't heilig Sion, daar
Men rookt op Uw altaar,
Bermhartigheid bewijzen;
Want die genadetijd
Genaakt, en dwaalt niet wijd.

En Uwe knechten dragen
Alreede, in hoop zoo trouw,
De steenen aan dien bouw,
Hun opperste behagen.
Zij zien Uw land, o Heer!
Meêdoogende aan van veer.

De Heiden zal vertsagen
Voor Uwen naam, ontzien,
Geëerd bij allen, wien
Gij schepters geeft te dragen,
Dewijl God Sion bouwt,
Daar elk Zijn glans aanschouwt.

[1]verschroeid. — [2]leek op. – [3]nakomelingen.

Hij zag met goedige oogen
Op 't nederig gemoed,
Hetwelk Hem viel te voet,
Eerbiedig en gebogen.
Hij keerde zich niet straf
Van zulke aanbiddren af.

Nu laat dit al, met orden,
(Opdat het blijf gedacht
Bij 't volgende geslacht)
Heel net beschreven worden,
Opdat nakomeling
En neef Gods glorie zing'.

Want God zag uit de wolken,
En van Zijn heiligdom
Ter aarde neder, om
Alle afgezuchte volken
Te slaken uit gevaar
Der boeyen, hard en zwaar;

Om van hun ijzre keten
T' ontsluiten, door Zijn raad,
Der omgebrochten zaad;
Opdat het uit mocht meten,
Op Sion, 's Heeren naam
En ongemete faam;

En Zijnen lof verklaren
Door gansch Jeruzalem;
Daar werelden voor Hem,
Gelijk één hart, vergâren,
En Vorsten van ontzag
Hem dienen, dag aan dag,

'k Ging dus dees rede tegen,
In 't bloeyendst van mijn jeugd:
Ontdek me, die 't vermengt,
Mijn levens korte wegen,
En ruk me niet zoo vlug,
Ter halve baan, terug.

Uw jaren doen hun ronden,
Geslachten uit en in.
Gij grondvestte, in 't begin,
Den aardboôm zonder gronden;
Den boog des hemels spant
Gij, met Uw sterke hand.

't Gewelf, met licht geladen,
En starren, zon, en maan,
Zal slijten en vergaan,
Verouden, als gewaden:
Gij, rijk van macht en eer,
Verandert nimmermeer.

Wat kreitsen om ons drijven,
Gij wisselt t' zijner tijd
Hen, als een kleed verslijt;
Maar Uwe jaren blijven;
Uw wezen blijft alleen,
Gelijk het was voorheen.

Alle Uwer knechten zonen
En hun onsterflijk zaad,
Die zullen, eens van kwaad
Bevrijd, Gods stad bewonen,
Bestendig en altoos,
In 't eeuwige eindeloos.

CIIe HARPZANG[1].

Benedic, anima mea, Domine.

Welaan, mijn ziel! hef aan, met schoone wijzen,
Den Zegenaar van al wat leeft te prijzen,
Ten hemel toe.
Wat in mij leeft, koom' nu al teffens boven,
Beginne Gods gewijden naam te loven,
Nooit lovens moê.
Welaan, mijn ziel! hef aan, de bron der dingen,
Den Zegenaar der wereld lof te zingen
Voor al Zijn deugd.
Vergeet geensins, met uitgeleze klanken,
Den Oppersten voor al Zijn deugd te danken,
Met dankbre vreugd.
Hij heeft u alle uw schulden kwijtgescholden,
Uw smet geheeld, in 't uiterste u behouden,
In stervensnood.
Hij kroont u met genade, en, uit ontfarmen,
Omhelst u weêr met Zijn genadige armen,
Op Zijnen schoot.
Hij schenkt uw harte al wat uw hart kan wenschen,
Hij rekt uw jeugd voorbij het perk der menschen,
Herbaart u weêr,
Als d' adelaar, die 't al verbluft in 't rennen,
Wanneer hij stijgt met zijn herbore pennen
Zoo hoog en veer.
Hij deelt alom den schat uit van Zijn goeden,
En helpt aan recht de lijdende gemoeden,
Geplet ter neêr.
De Godheid wees aan Mozes Hare paden,
Aan Jacobs huis Haar wet en wil en raden,
Op hunne reis.
De Godheid is lankmoedig en genadig,
Bermhartig en geduldig, staat niet stadig
Op 's Hemels eisch.
Gods gramschap heeft haar tijden en hare uren;
Zijn dreigement zal d' eeuwen niet verduren.
Hij handelt niet
Naar ons vergrijp, noch straft het overtreden
Niet naar den eisch en strengheid van Zijn reden,
Hoe scherp Hij ziet;
Want Zijn genâ heeft nergens peil noch teiken.
Zij kan van d' aarde aan 's hemels toptrans reiken,
Voor die Hem vreest.
Zoo wijd het Oost terugge wijkt van 't Weste,
Zoo verre worpt Hij 't misdrijf, ons ten beste,
Die 't hart geneest.
Gelijk doorgaans een vader, uit ontfarmen,
Zijn kinders neemt in zijn bermhartige armen,
Zoo handelt God
De kleenen en godvruchte Godgenooten.
Hij weet wel, uit wat stof wij zijn gesproten,
En kent ons lot.
Hij overweegt onze afkomst, slecht van waarde,
Gebootst uit stof, een handvol assche en aarde.
De mensch vergaat,
Gelijk het gras, de bloem op veld en kampen
Verdort, verdwijnt door rijp en mist en dampen,
En niet bestaat;
Want 's levens kracht vergaat, en stort ras neder,
Verhuist van hutte, en d' oude keert niet weder
Van waar ze kwam;
Maar Gods genâ, van eeuwigheid geboren,
Verzoent, eeuw in eeuw uit, des Hemels tooren
Met 's vromen stam.

[1] Waarschijnlijk uit den tijd van 't einde der ballingschap, van onbekende hand.

Gods heilrecht zalft de stammen in de spruiten,
Die Zijn verbond in hunnen boezem sluiten,
Oprecht en vroom,
Die Zijn geboôn en wil en wetten leeren,
En Zijnen naam in wil en wandel eeren,
Met angst en schroom.
Hij heeft Zijn stoel gebouwd op lucht en wolken,
Van waar Hij heerscht, als Koning aller volken.
Verheft dien God!
Gij Engelen en Hemelsche heerkrachten,
Geweldigen, en onderdane machten
Van 't hoog gebod!
Verheft den Heer, o groote hofgezanten!
En machtigen en trouwe hoftrouwanten,
Die op Hem past.
Verheft den Heer, en prijst Zijn wonderwerken,
Zoo wijd Hij heerscht. Mijn ziel, verhef dien Sterken,
Naar Zijnen last!

CIIIe HARPZANG[1].

Benedic, anima mea, Domino.

Welaan, mijn ziel! hef aan, met schoone wijzen,
Den Zegenaar van al wat leeft te prijzen.
Mijn Heer, mijn God! hoe heerlijk straalt Ge in 't oog
Der volken, uit Uw heerlijkheid omhoog!
Gij hebt omhoog de schoonheid en 't vermogen,
En loflijkheid en wijsheid aangetogen,
Als een gewand, en zit voor elks gezicht,
Behangen en bekleed met hemelsch licht,
Een mantel, rijk van zonnegoud en stralen.
Gij spant het hof der hemelen, vol zalen,
Met kunst gewelfd, in 't ronde uit, als een tent
Van vachten, van het een aan 't ander end.
Gij overdekt het vier, in top geschoven,
Met eene zee van wateren daar boven.
Uw wagen is een wolk, waarvoor Uw hand,
Wanneer Gij vaart, de winden inncspant,
Die door de lucht op hunne vleugels drijven.
De Geesten, die, vol viers, Uw wetten stijven,
Gebruikt Gij tot Uw stoet en boôn van 't hof.
Gij hingt den kloot der aarde, zwaar en grof
Van lichaam, in de lucht, daar zonder leunen,
En zonder op geleende macht te steunen,
Gansch onverwrikt en dicht op een gepakt,
De zwaarte naar haar eigen midpunt zakt,
En van zich zelf gestut wordt en gedragen,
Ook niet vermoeid door eeuwigheid noch dagen.
De zee in 't rond, zoo grondeloos en breed,
Bedekte d' aarde in 't eerst, gelijk een kleed.
Het water, eer de vloên en watren zonken,
Hiel hoog gebergte en rotsen diep verdronken;
Maar toen Gij 't schuim begraauwde, vloot het voor[2]
En schrikte, waar de donder in zijn oor
Van boven klonk; verdronke bergen haalden
Hun adem in de lucht; de velden daalden;
Elk element koos 't perk, dat Gij hun weest.
Gij stelde een peil de wilde zee, die vreest
Het peil, bij U gezet, voorbij te trekken,
En 't aardrijk weêr met golven t' overdekken.
Gij laat de bron en bronaâr uit het dal,
En berg en rots, zoo helder als kristal,
Ontspringen, om het dorstig vee te drenken,
En in het woud den ezel versch te schenken,
Wanneer hij raast en gigaagt, schier versmacht
Van fellen dorst, naar koele bron en gracht,
In wildernis. Hier nestelen de vogels
In tak en hage, of drijven op hun vlogels,

[1]Waarschijnlijk uit denzelfden tijd, zoo al niet van dezelfde hand, als de voorgaande en volgende. — [2]voort.

En zingen uit de rotsen, dat het klinkt.
De steile top van berg en steenrots drinkt
Den regen en den dauw, die uit de wolken
Het aardrijk laaft. Uw schoot verzaadt de volken
Met ooft en vrucht, en voedzaam veldgewas.
Gij weidt het vee met voeder, loof, en gras,
En voedt den mensch, terwijl hij slaaft, met kruiden;
Teelt terwe en zaad, tot voedsel voor de luiden.
De wijn verheugt den geest; d' olijf verkwikt
De smert. Het graan het hart versterkt eer 't stikt.
Het groene woud, en Libans cederboomen,
Van God gezaaid, bevochtigt Hij met stroomen
Van regen, en met verschen morgendauw.
Hier bouwt de musch haar nest uit zorge, om trouw
Haar teêr gebroed en jongen te bewaren.
Hier nestelen en broeden d' oyevaren,
Aanleiders[1] van 't gevogelte op hun tijd.
De harten gaan op bergen hoog en wijd
Te weide in 't wild. Hier bergt in rots en klippen
De haas zijn lijf, en weet den hond t' ontglippen.
De Vader van het licht ontsteekt de maan
Op haren tijd. De zon weet op te staan,
En zinkt in 't Weste, op 't uurwerk, haren luister;
Dan valt de nacht op 't aardrijk, zwart en duister;
Dan slaakt het bosch wat in zijn schaduw schuilt;
't Gedierte, op roof verhit, valt uit en huilt;
Het leeuwshol brult om roof met al zijn jongen,
Eischt aas van God, door hongersnood gedrongen,
Totdat, de zon aan 't rijzen, zij hun best
Vergaderen, en weder gaan te nest.
Nu gaat de mensch naar akker, vee, en stallen
Zijn dagwerk spoên, totdat de zon, aan 't vallen,
Den avond roept. O hoogste Majesteit!
Hoe straalt Uw macht en wijsheid en beleid
Uit al Uw werk, volwrocht in drie paar dagen!
Uw wijsheid nam haar opperste behagen
In dezen bouw. Uw wijze macht bezit
Dit groot heelal, en waart[2] van lid tot lid.
Gij overspant den oceaan, de stranden,
De ruime zee en watren, met Uw handen,
Daar 't element van visschen, zonder tal,
Gedurig krielt; daar grooten overal
De vlechten van de groene baren kemmen
Met vinne en staart, de kleenen welig zwemmen
Bij duizenden, tot 's visschers onderhoud.
Hier durf bij storm de zeeman, al te stout,
Zich op een balk en 's waters ongenade
Betrouwen, dag en nacht en 's avonds spade.
Hier speelt en drijft de walvisch, als een klip
En eiland, tot een schrik van menig schip.
Al wat er drijft en tuimelt in de vloeden
Ziet naar Uw hand, die al wat leeft kan voeden,
Te zijner tijd. Gij opent en ontsluit
Uw hand, en deelt elk een zijn nooddruft uit;
Zij nemen 't aan; maar keert Gij Uwen zegen
En aanschijn van hun af, zij staan verlegen.
Onttrekt Gij hun Uw kracht, zij keeren ras
Tot stof, vergaan, en worden stof en asch.
Indien het U belieft, hun kracht te geven
En ziel en geest, men ziet ze weder leven,
En d' aarde trekt een ander aanzicht aan.
De Godheid zij, eeuw in, eeuw uit, voortaan
Geheiligd, en ten hemel toe geprezen!
Die prijs gedij tot blijschap van Gods wezen,
Terwijl Zijn werk elks mond tot lof verplicht.
Het aardrijk beeft alleen voor Zijn gezicht.
Tast Hij gebergte en steenrots aan, zij schrikken,
En rooken. Ik wil mijn gemoed verkwikken
In 't loven van den grooten Eigenaar,
Zoo lang ik leef, en Hem, met zang en snaar,

[1]Aanvoerders. — [2]gaat, ziet toe.

Uit dankbaarheid verheffen hier beneden,
Zoo lang de geest zal zwieren door mijn leden.
Mijn lof behaag' den Hemel doorgaans heen[1].
Ik schep mijn vreugd in God, en anders geen.
Dat d' aarde al die des Hoogsten lof mishagen,
De boozen, zie, als stof voor wind, uitvagen!
Welaan, mijn ziel! loof God, uw leven lang,
Met harpe en snare en Hemelsch maatgezang.

CVe HARPZANG[2].

Confitemini Domino.

Verheft met zang der dingen Heer en Vader,
En roept den naam des Oppersten te gader
Eendrachtig aan. Trompet in 't Heidendom
Zijn werken, rijk van wonderen alom.
Houwt keel en snaar te zamen, Hem ter eere,
Outvouwt op 't rijkst de wondren van dien Heere!
Uw lofzang drave op Zijnen heilgen naam;
Uw hart verblijde, in 't natreên van Gods faam,
Zich op dien lof. Zoekt lof in Hem te loven,
En groeit hierin, dat Hij geprezen boven
Alle andren sta. Zoekt, stijgende in het licht,
Gestadig aan Zijn heilrijk aangezicht,
Ons hoogste goed. Gedenkt aan al de wondren,
Die wijd en zijd in ieders ooren dondren;
Hoe God Natuur verbaasde, als Hij haar perk
Te buiten ging door menig wonderwerk;
Hoe Hij zich niet woû binden aan haar regel,
Toen Zijne macht de boozen, met den vlegel
Van 's Hemels wraak, verplette, streng en straf,
Of uit de lucht Zijn stamhuis wetten gaf.
U spreek ik aan, o Vader-Abrams zonen!
Aanbidders van den stoel en troon der tronen;
O Jacobs zoons, gekoren door het lot
Des Heilverbonds ten dienst van éénen God!
  Dezelve God, het hoofd der Godgenooten,
(Wiens heerschappij, van grens noch eeuw besloten,
Veel wijder dan de kloot der aarde strekt,
Zoo wijd de lucht met wolken hangt gedekt)
Gedacht in 't einde aan erfbelofte en zegel
Van Zijn verbond, gesteld tot eenen regel,
Eeuw in, eeuw uit, en wat Hij had geboôn
Aan duizenden, den vader en den zoon,
Aan stam en telg, zoo lang de menschen leven.
De Hoogste dacht, wat wet Hij had gegeven
Aan Abraham, en wat Zijn mond zoo dier
Aan Izak zwoer; wat Hij aan Jacob hier
Zoo streng gebood, en hoe, door gunst gedreven,
Hij 't stamhuis had in 't Heilverbond verheven,
Dat d' eeuwen zou verduren, toen Hij sprak,
Die nooit de trouw van Zijn belofte brak:
„'k Zal Kanaän aan u en uwe neven[3],
Ten eigendomme en erfdeele, geven."
Zij waren toen nog dun gezaaid in 't land,
En zaten bloot, als vreemden, slechts een hand-
Vol zielen, op genade bij elkander.
Zij zworven vast van 't eene volk naar 't ander,
Van rijk tot rijk; maar God, die zorge droeg,
Gedoogde niet, dat iemand handen sloeg
Aan dezen stam, en strafte zelfs de Vorsten
En Koningen, die hen aanranden dorsten.
Hij dreigde en sprak, die Koningen gebiedt:
„Ziet voor u; raakt mijne erfgezalfden niet!
Vergrijpt u niet aan Mij, in Mijn Profeeten!"
D' Almogendheid, die 't al kan overmeten,
Riep uit de lucht den honger naar den Nijl,
Die al het graan, des levens stut en stijl,

[1] voortdurend. — [2] Verg. boven, bij Psalm 77. — [3] nazaten.

Verteerde; maar Hij stuurde lang te voren
Een held voorheen[1]; want Jozef, vrij geboren,
Werd voor een slaaf aan Potifar verkocht,
Die smeet hem in de boeyen; daar bezocht[2]
Hij, hoe het smert, wanneer het zwaard van rouwe
Zijn hart doorsneed, op d' aanklacht van Mevrouwe,
Tot dat in 't eind de schenker, in zijn kracht,
Aan Faro's disch de profecy gedacht.
De Koning liet hem halen uit het duister,
En slaakte voort den knaap van boei en kluister.
Gods rede outstak zijn hart, gelijk een vier
En fakkelbrand. Het hoofd der volken, fier
En hoog in top van Memfis' troon gezeten,
Verloste hem van kerker en van keten.
Hij zette hem, outhaald met eere en lof,
Ten Heere, in 't groot bewind van Rijk en Hof,
Om oversten en grijzen voor te lichten,
En met zijn licht van wijsheid hen te stichten.
Dit 's d' oorzaak, dat het gansche stamhuis kwam
In 't rijke Ægypte, en Jacob 't erf van Cham
Zoo lang bezat, daar d' afkomst, sterk aan 't groeyen,
Veel schooner door Gods zegen scheen te bloeyen,
Dan 't zaad des lands, dat Jacob vijand was.
De Zegenaar van Izak, op dat pas,
Bestelde Ægypte ook stof om hen te haten,
Die zegenrijk zich op Gods arm verlaten.
D' Ægyptenaar, vol nijds, legt, nimmer moê,
Doortrapt en schalk op onderdrukken toe
Van 't volk, dat God voelt leven in zijne adren,
Hem eert en bidt, op 't spoor der oude Aartsvadren.
De Godheid zond hun Mozes, 's Hemels tolk,
En Aron, God gewijd, ten dienst van 't volk.
Hij sterkt hun last, door menig wonderteeken,
Door wonderdaân, in 't land van Cham gebleken.
Hij dekte 't land met schaduwen en nacht
En duisternis, dewijl 't vervaard geslacht
Den hoogen last der Godheid niet woû hooren,
Uit bittren haat, gevat op Gods verkoren.
Gods macht misschept de wateren in bloed,
En smoort den visch, bij 't element gevoed.
Ægypte krielt van vorschen, die hier dwalen
Van huis tot huis, ook zelfs in 's Konings zalen.
De krekel en de paardsvlieg kwelt het Rijk.
De hegel slaat de vruchten in het slijk.
De bliksem zengt den akker in 't verheffen
Der boomen, die de vijg en wijnstok treffen,
En bosch en boom, met wortel, tak en al,
Uitrukken op gebergte, in woud en dal.
De sprinkhaan en ontelbre kevers teren
Op weide en loof; zij groeyen en vermeeren,
Verslinden gras en koren te gelijk.
De Hemel treft al d' oudste zoons van 't Rijk,
En d' eerste schoof en vrucht der akkerbouwen[3].
Ten leste voert de Godheid haar getrouwen
Uit Faro's rijk, heel zegenrijk en stout,
Met al de praal van zilver en rood goud,
Met kunst gewrocht, den vrekken nageburen
Door last van God ontleend in d' uiterste uren;
En onder zoo veel duizend zielen treedt
Niet een, die klaagt van krankheid of te leed.
Ægypte juichte en lacht, toen zij vertogen,
Uit schrik voor God hun toevlucht en vermogen,
De Godheid trad, als schutsheer, vóór alom,
In eene wolke en gloênde vierkolom,
En lichtte hun bij nacht, gelijk een fakkel.
Zij baden God, die hen met manne en kwakkel
Verzadigde uit den milden schoot der lucht.
Hij klonk de rots, daar elk van droogte zucht,
En 't water sprong, gelijk een waterader,
Met beken uit, en laafde ze al te gader,

[1] vooruit. — [2] ondervond. — [3] Rijmsh. voor akkers.

In wildernisse en dorstige woestijn;
Want Hij gedacht getrouw, in dezen schijn,
Aan Zijnen eed, zoo heilig den verkoren
Aartsvader, als Zijn eigen zoon, gezworen.
Hij leidde Zijn verkoornen juichende uit
En erfgenaam, op 't blij triomfgeluid.
Hij gaf ze 't land dat d' onbesneden derven,
En deelde hun des onbesnedens erven
En arbeid uit en heerelijk bezit,
Opdat ze, in Zijn geboden, 's Hemels wit
Beoogende, en onschuldig aan Gods vlecken,
Uit dankbaarheid Zijn wetten onderzoeken.

CVe HARPZANG[1].

Confitemini Domino, quoniam.

Verheft den Heer, en draaft op Zijnen lof,
Die, uit den aard zoo gaafrijk en weldadig,
Van weldoen vloeit, en zegent asch en stof,
Eeuw in, eeuw uit, bermhartig en genadig.
Wie kan het peil van Zijn gestege macht,
Met harte en tong, bereiken onder 't prijzen?,
Wie kan Gods lof uitzetten in Zijn kracht,
Dat die doorgaans[2] mag volstaan bij Zijn wijzen?
Dat zijn ze, die, hier zalig in hun hoop,
Rechtvaardiglijk het heilig recht handhaven,
Rechtvaardiglijk, in al hun levensloop,
Doorgaans[2] met lust op deze renbaan draven.
Gedenk, o Heer! naar Uw voorzienigheid
Uw eigen volk', tot 's Hemels heil verkoren,
En 't lot, zoo 't U behaagt, elk toegeleid,
Van eeuwigheid rechtvaardig elk beschoren.
Verschijn ons met Uw Hemelsche genâ,
Die heilzaam is, en 's menschen hart rechtvaardigt,
Opdat wij zien en kennen, vroeg en spâ,
Den schat, dien Gij 't verkoren hart gewaardigt;
Opdat we ons deel genieten aan de vreugd,
Uw volk bereid, en die in 't leven smaken,
Wij Uwen naam verheffen voor die deugd,
En in dien lof met alle Uwe erven blaken.
Maar wij, o Heer! misgrepen ons te snood
Op 's levens baan, met onze vadren t' zamen;
Ons onrecht en onbillijkheid was groot,
En paste minst Uw wettige erfgenamen.
Ons vaders in Ægypte vatten niet
Uw wonderen, gedachten niet Uw werken,
Zoo menigmaal ten troost in hun verdriet
Gebleken, om het flauwe hart te sterken.
Zij tergden God in 't afgaan naar de zee,
De roode zee, door wanhoop en mistrouwen;
Nog holp Hij hen, wiens macht den vloed doorsneê,
Om Zijnen naam en macht voor elk t' ontvouwen.
Hij heet de zee, de roode watervloên,
Zich scheiden, en de baren staan gescheiden;
Hij leidt ze droog, door kil en kolk, met schoen
En drooge zool, als over dorre heiden,
Hij vrijdt ze met zijn arm voor 's boozen haat,
Verlost ze trouw uit 's vijands stale handen,
En sluit de vloên, daar Faro's heer vergaat,
Karos, noch paard, noch ruiter kan belanden.
Zij stonden toen op Zijn almachtig woord,
En loofden God met staatsien en reyen,
En ommegang, toen Faro lag versmoord.
Zij loofden God met bommen en schalmeyen.
Zij slaan terstond Gods daden in den wind,
En wachten niet het einde af van Zijn raden,
Vervallen, door begeerte en lust verblind,
In 't woeste veld, met hongersnood beladen.

Zij proeven God, en murmureeren fel
Door watersnood in dorre wildernisse.
Hij drenkt en spijst, verzaadt, en helpt ze snel,
Zoo mild, dat geen van al Zijn nooddruft misse;
Nog tergen zij hier Mozes in het veld,
En Aron, die voor 't heiligdom des Heeren,
Als Priester waakt, en ieder wetten stelt,
En aanhoudt met brandofferen en leeren.
Het aardrijk gaapt, verzwelgt Abiron voort
En Dathan, met zijne opgespalkte kele,
Daar 't volk vergaârt, en ziet, hoe 't kwaad versmoord
Den Afgrond en Gods gramschap valt ten deele,
Het vier ontsteekt, daar 't oproer is vergaârd.
De vlam verslindt weêrspannige rebellen,
En raadt elk, dat hij zijnen plicht bewaart,
Geen oproer sticht, als dolle rotgezellen.
Nog zetten zij in Horeb op een paal
Het gouden kalf, uit louter goud gegoten,
En bidden 't beeld des Afgods van metaal
Krankzinnig aan, als blinde altaargenooten.
Zij wisselen Gods eer in os en kalf,
In kalfs gestalte, een kalf, dat hooi moet eten!
De Godheid, die hen zalfde met de zalf
Van heil en troost, wordt roekeloos vergeten.
De Godheid, die zoo groote wondren werkt
Omtrent den Nijl, en menig heerlijk wonder
In Chams gebied, zoo schrikkelijk hen sterkt
In 't roode meer, gaat in hun harten onder.
Toen sprak Hij: „'k zal ze uitroeyen door Mijn macht;"
En zonder dat het Mozes voorbeê schutte,
Zich in die breuk ging zetten op zijn wacht,
Het volk verzonk, dat hij met bidden stutte.
Zoo stuitte hij Gods toorne en hunne straf.
Zij zouden 't land, waarnaar de stammen trokken,
't Gewenschte land niet achten, noch den staf,
Die hen geleidde in 't barnen van dit wrokken;
Zij zouden 't land, aan Jacobs zaad beloofd,
't Gewenschte land niet achten, noch gelooven
Gods woord en trouw, hun zorg en troost en hoofd;
Het morren kwam door wanhoop telkens boven.
Zij luisterden te spade naar Gods last.
Hij had zijn vuist in woestenij geheven,
Hen lang verdelgd, verstrooid, en aangetast,
Met zaad, met al, tot 's Heidens roof gegeven.
Nog offerden zij Baällegor[1] zelf,
En aten, aan den offerdisch der dooden
Spijsoffers, in het Afgodists gewelf,
En tergden God met hun gedroomde Goden;
Daar duizenden te jammerlijk vergaan.
Fineas stond dien dollen ijver tegen,
Verzoende God, en hiel Gods gramschap staan,
Toen hij 't bordeel had met zijn speer doorregen.
Dat rekent God hem toe, van kind tot kind,
Eeuw in, eeuw uit, voor een gerechte wrake,
Genomen van een lasterstuk, zoo blind,
Eer 's Hemels roê de zes paar stammen rake.
Zij tergden God aan 't water-van-krakeel,
Daar Mozes om moet lijden, door mistrouwen,
Toen zij zijn hart benauwden, en geheel
Verbitterden in dorstige landouwen.
De majesteit des Hemels onderscheidt
Den valschen dienst, door Zijn gedurig belgen,
Daar Hij hen straft, die spade staan bereid
't Afgodisch zaad te dempen, te verdelgen.
Zij mengden zich met afgodsdienstig bloed,
En leerden blind hun blinde Goôn behagen,
Gesneden, of gegoten in den gloed
Des viers, waarop Gods tooren hen komt plagen.
Zij offerden hun kinders zelfs aan 't spook
Des Afgronds, beî de dochters en de zonen,

[1]Zie mede bij Psalm 77. — [2]voortdurend.

[1]Eig. Baäl-peor.

Vergoten het onnoozel bloed in smook,
En weten van geen kunne te verschoonen.
De maagd en knecht wordt Afgoôn toegewijd,
En 't heilloos beeld in Kanaäns gewesten;
Het aardrijk ook met bloed, van tijd tot tijd,
Besmet, daar zij met menschen heuvels mesten.
Het aardrijk wordt door hunne Afgoderij
Met moord bevlekt. Zij offren, en boeleeren
Met valsche Goôn, en boelen aan hun zij,
Daar zij genood den offerdisch stoffeeren.
Gods tooren blaakt hierover, gansch ontsteld;
Hij plaagt Zijn volk, en gruwt voor hunne stappen,
En levert ze aan hun vloeken, en 't geweld
Der onbesneên, die hen, als slaven, trappen.
De vijanden verdrukken hen; elk zucht,
En laat het hoofd, in 's haters banden, hangen;
Nog redt ze God bij wijlen, zonder vrucht.
Zij tergen hem door hun verkeerde gangen.
Zij voelen in hun boosheid 's Hemels hand.
Hij hoort hun bede, in 't nijpen van het lijden,
Gedenkt met rouw aan 't oude wetverband,
En redt ze, vol genade, in kwade tijden.
Hij neemt ze, reis op reis, in d' armen van
Zijn gunste en hoede, in 't aanzien van den vijand,
Die hen vervoerde, en klaarlijk merken kan,
Hoe d' almacht waakt tot 's onderdrukten bijstand.
O, vader van uw kindren, lieve Heer!
Verlos ons uit den klauw der vreemdelingen,
Opdat, Uw naam geheiligd meer en meer,
Wij Uwen lof met vollen zegen zingen!

Geloofd zij God, de Vorst van Israël,
Eeuw in, eeuw uit! Och, of de stammen kwamen,
En loofden Hem met zang en snarespel,
Uit éénen mond en harte en ziele t' zamen![1]

CVIe HARPZANG[2].

Confitemini Domino.

Verheft den Heer, en draaft op zijnen lof,
Die uit den aard, zoo gaafrijk en weldadig,
Van weldoen vloeit, en zegent asch en stof,
Eeuw in, eeuw uit, bermhartig en genadig.
Laat allen, die van God zijn vrijgekocht,
Om prijs gelost uit 's vijands klauwe en banden,
En weêr bij een in 't vaderland gebracht,
Hem loven met hunne opgeheve handen;
Die, wijd verstrooid, gevangen zaten, daar
De zon verrijst, of daalt beneên de kimmen,
Of daar den kreeft de hitte valt te zwaar,
Of daar in 't sneeuw de Noordsche beren grimmen.
Zij zworven in woestijne om, afgepijnd
Op dorre heide, en vonden stad noch muren,
Om neêr te slaan, daar 't hart van flauwte kwijnt,
En nauwlijks dorst en honger kan verduren.
Zij klaagden God, met tranen, hunnen nood
En droefheid, daar zij ramp en kommer leden;
Hij hoort hun klachte, en geeft zich eindlijk bloot,
En redt en helpt ze uit al hun zwarigheden.
Hij voerde hen, langs eene korter baan,
Naar eene stad, om veilig daar te wonen;
Dat geeft hun stof, zijn goedheid, stadig aan,
En wonderen bij elk met lof te kronen;
Want hij verzaadt den uitgevasten buik,
Verzaadt en voedt de hongerige magen,
Ontboeit ze, die, versteken van 't gebruik
Der zonne, haar in geenen kerker zagen.

Hij rukt hen uit de schaduw van de dood,
Die, naakt en arm, geketend en gebonden,
Gods wet en raad verbitterden te snood,
En tergden, reis op reis, door schalke vonden.
Uit dezen poel is hunne straf gevloeid
En zwarigheid, daar God de trotsche barten
In 't veld verneêrd, door 's vijands handen boeit,
En hulpeloos vervoert in druk en smarten.
Zij klaagden God met tranen hunnen nood,
En droefheid, daar zij ramp en kommer leden;
Hij hoort hun klachte, en geeft zich eindlijk bloot[1],
En redt en helpt ze uit al hun zwarigheden.
Hij komt ze van 's doods schaduwen ontslaan,
En breekt hun boei, daar zij geketend wonen.
Dat geeft hun stof, zijn goedheid, stadig aan,
En wonderen bij elk met lof te kronen.
Hij brijzelde de poorten van metaal,
En staal en slot, en brak alle ijzre boomen,
Ontving ze op weg uit hun verdiende kwaal
En straf, daar zij door eigen schuld toe komen.
Geen spijs noch drank kon langer over 't hart.
Zij walgden van de spijs, hun aangeboden,
En lagen voor de poort des doods, benard
Van angst en schrik, geperst van duizend dooden.
Zij klagen God, met tranen, hunnen nood
En droefheid, daar zij ramp en kommer leden;
Hij hoort hun klachte, en geeft zich eindlijk bloot[1],
En redt en helpt ze uit al hun zwarigheden.
Hij zond en bood zijn heilzaam woord hun aan,
Dat hen genas en 't leven kon verschoonen.
Dit geeft hun stof zijn goedheid, statig aan,
En wonderen bij elk met lof te kronen.
Men offre vrij een offer, rijk van lof,
Trompette vrij zijn werken met verblijden.
De zeeman, die de zee bevaart, heeft stof
Te worstelen, en met de vloên te strijden.
Hij ziet Gods macht en wondren in de vloên;
Spreekt God een woord, men ziet de storm bedaren
En golven, die tot aan den hemel woên.
De zeeman vaart ten hemel met de baren;
Dan zinkt hij in den afgrond uit de lucht.
Zijn hart bezwijkt, van angst en schrik gedreven.
Hij suft, gelijk een dronkaart, die beducht
De beenen voelt in 't struiklen hem begeven.
Hij suft en dut, gelijk een dronken hoofd,
Dat ommeloopt. Nu legt de stuurkunst achter.
Zij schijnen al van hun verstand beroofd,
Nu past het stuur op stuurman, noch op wachter.
Zij klaagden God, met tranen, hunnen nood
En droefheid, daar zij ramp en kommer leden;
Hij hoort hun klachte, en geeft zich eindlijk bloot[1],
En rept en helpt ze uit al hun zwarigheden.
Gods macht verkeert het holle water haast
In stilte, en streelt en kemt de golven effen,
Die zwijgen, als de wind niet langer blaast,
En durven zich niet roeren, noch verheffen.
Het bootsvolk lacht; het buldren is vergaan.
Men vindt de reede en haven, die hen loonen.
Dit geeft hun stof, Gods goedheid, stadig aan,
En wonderen bij elk met lof te kronen,
Dat volk bij volk, in 't Heiligdom vergaârd,
De Godheid vrij verheffen en onthalen,
En d' oudsten, uit hun stoelen, hemelwaart
God loven, in het midden der Koralen.
Hij dempt den stroom, en 't land legt ongebouwd,
Of tapt dien af, en laat den grond versmachten.
Zijn vloek bezaait de vruchtbre klei met zout,
Een straf des volks, die zijnen dienst verachten.
Het dor gewest verrijkt Hij met een vliet;
De barre hei bevochtigt Hij met beken.

---

[1]Lofspreuk aan 't slot der 4e Psouter-afdeeling. — [2]Danklied der uit de ballingschap verloste Israëlieten, maar langen tijd na den terugkeer, bij den herbloei van den staat, gedicht.

[1]Versta: openbaart zich, maakt zich kenbaar.

Nooddruftigen zet Hij in dit gebied,
Die bouwen kloek een stad in deze streken.
Zij ploegen en bezaayen hier het land.
Zij planten wijn, en winnen schoone vruchten.
Gods zegen vloeit hun toe uit zijne hand.
Hun vee wast aan in die gezonde luchten.
Wanneer zijn hand de landen plaagt en treft,
Dan minderen de zielen door die plagen,
Door smert en pijn; waar 't jammer zich verheft,
Moet elk zijn deel, dat hem te beurt valt, dragen.
Bij wijlen giet hij een versmaadheid uit
Op oversten en amptenaars en grooten,
Die dwalen, op het spoor van 't hoog besluit,
Van 't rechte pad, en worden uitgestooten.
De nooddruft redt hij uit hare arremoê,
Bevrijdt ze, en slaat haar, als een herder, gade,
En ziet op huis en huisgezinnen toe,
Als op zijn kudde en schaapskooi, uit genade.
Godvruchtigen zien Gods voorzienigheid,
En loven hem met vreugd naar 's Hemels toppen.
De boozen staan beschaamd voor 't wijs beleid
Des Hemels, dat hun weet den mond te stoppen.
Wie is zoo wijs en vroed, dat hij beseft
Der dingen beurte, en 't eind van kwaân en goeden,
Hoe Gods genâ rechtvaardigen verheft?
Wie kan dit klaar bespieglen[1] en bevroeden?

CVIIe HARPZANG[2].

Paratum cor meum.

Het ga naar Gods behagen,
Het ga met mij zoo God wil; mijn gemoed
Getroost zich dat te dragen;
Mijn hart getroost zich weelde en tegenspoed.
Ik zal U eere zingen,
En zingen op mijn harp een blijde wijs.
Mijn geest, 't is tijd te springen
Uit uwen slaap, uit lust tot 's Hemels prijs.
Mijn luit, 't is tijd te springen
Uit uwen slaap. 'k Wil opstaan 's morgens vroeg,
En God ter eere zingen,
En spelen, waar het aardrijk menschen droeg;
Want zijn genâ, vol klaarheid,
Bereikt de lucht; al wat zijn mond belooft,
Zijn toegezeîde waarheid,
Doordringt het zwerk en wolken met haar hoofd.
Nu zweef, o God! naar boven,
Ten Hemel, op de veders van uw lof.
Uwe eer en prijs sta boven,
Waar menschen hier op d' aarde treên in 't stof.
Uw rechte hand behoede
Mij in den strijd, opdat ik, die gij mint,
Beschutte met mijn roede.
Verhoor mijn beê, gelijk een vader 't kind.
De Godheid profeteerde
Door mijnen mond, gewijd tot haar Profeet;
Ik zal, wat vloek mij deerde,
Den stoel des rijks bezitten, zonder leed.
'k Zal Sichems groene heemden
Verdeelen, en uitmeten dal en grond,
Die Jacob kocht van vreemden,
En daar zijn tent van ouds gespannen stond.
De landen van Manasse
En Galaäd en Efraïm zijn mijn;
Wat dapper held ook wasse
In Efraïm, uit Jozefs stamme en lijn;
En Juda, die ten rijke
Geboren is, en Moab, als een vat
Vol vleesch, dat zijns gelijke
Niet kent, mijn hoop en toeverlaat geschat.
'k Zal d' Idumeên bekrijgen,
En draven op den bodem, als hun Heer.
De vreemdeling zal zwijgen,
En buigen voor mijn schepter en geweer.
Wie voert me naar die streken,
Ontsluit me daar de sterke poort van 't hof?
Wie zal, op 't oorlogsteeken,
Mij voeren door het Idumeesche stof?
Zult Gij, o God! niet strekken
Ons Leidsman, die uit gramschap ons verstiet?
Zal ons Uw macht niet dekken,
De leidsman, die ons hulp en bijstand biedt?
O noodhulp! help de droeven;
Want menschentroost is krank in droeven staat.
Uwe almacht schroeft de schroeven
Van 't hart, verdelgt de boosheid, die ons haat.

CVIIIe HARPZANG[1].

Deus, laudem meam ne tacueris.

Nu zwijg niet meer, o God! ik legge in lij;
Nu spreek eens voor mijne eere!
De schalke spalkt den mond op tegens mij;
't Is tijd, dat ik mij were.
De lastermond braakt logens en bedrog.
Bedriegelijke tongen
Schoffeeren mij, en spuwen giftig spog.
Ik word rondom besprongen.
De hater braakt zijn gal tot mijn verdriet,
En snoode lasterrede.
Ik word bestreên. Men randt mij aan, die niet,
In 't minste niet, misdede.
'k Verdiende elks gunst; men lastert me met smaad.
Ik bad, dat God hen zegent;
'k Beminde hen, en word van hun gehaat,
Voor goed met kwaad bejegent.
Nu zet in 't recht een booswicht over hem,
Een vloekgeest aan Uw zijde,
En als hij gaat, veroordeeld door Uw stem,
Zoo ga hij heen, en lijde.
Zoo ga hij heen, verwezen en gedoemd.
Zijn beê gedij ter smette,
Zijn tijd zij kort. Een ander, waard genoemd,
Zijn bisdoms stoel bezette.
Zijne afkomst werde[2] een wees, zijn vrouw een weeuw,
Dat al zijn kinders zwerven,
En sukkelen, en prachen eeuw op eeuw,
Gestooten uit hunne erven.
De woeker knaag' zijn vleesch met bits gebit.
Dat vreemdelingen teren
En groeyen op zijn zweet en erfbezit,
En vrolijk triomfeeren.
Geen noodhulp sta hem bij in druk en nood.
Noch keer' zich, uit ontfermen,
Aan zijne vrucht en weezen, arm en bloot,
Hoe bitter zij ook kermen.
Dat vrij de moord zijn zoons en erven sla;
Zijn naam ga uit, en sterve
In 't eerste lid, verdelgd door ongenâ,
Die stam en telg bederve.
De wrevel van zijne oudren blijf gedacht.
Zijn moeders overtreden
Wissch' niemand uit bij 't menschelijk geslacht,
Tot op den dag van heden.
Zij moeten zich misgrijpen tegens God,
Hardnekkig, ongebogen.

[1]bedenken, indenken. — [2]Zaamgesteld uit Psalm 56, 8-12 en 59, 7-14.

[1]Klachten en verwenschingen over Israëls vijanden en haters. — [2]Thans worde.

Dat hunne faam niet groeye, bloeye, en bott',
Die vreemd zijn van meêdoogen;
Want hij verdrukte een arm en weerloos man,
En stak naar 't hart desgenen,
Die 's anders schâ wil boeten, waar hij kan,
En boet met stadig weenen.
Hij zocht den vloek, die treff' hem! Hij verstiet
Den aangeboden zegen;
Zoo is het recht, dat die hem nimmer niet
Genaderijk bejegen'.
Hij schoot den vloek, gelijk een taobert, aan,
En sloeg, in zijn verhitten,
Den vloek in 't lijf, als water, die, als traan,
In zijn gebeent ging zitten.
De vloek bedekk' hem eeuwig, als een kleed,
Gelijk een riem de lenden
En 't lijf omgordt. Dit 's 't loon van die zoo heet
Mij in mijn aanschijn schenden,
Mij lastren. Gij, o God! zult in den strijd
Mij ook genadig zeegnen,
Uw naam ten prijs; want Gij genadig zijt,
En minzaam in 't bejeegnen.
Verlos mij; want ik arrem ben en bloot.
Mijn hart, in 't lijf bezweken,
Vergaat, gelijk een schim, in mijnen nood,
Van hulp en troost versteken.
Ik ben, gelijk een sprinkhaan, op het veld
Verstooten, en mijn beenen
Bezwijken; al mijn vleesch door 't vasten smelt;
Mijn merreg is verdwenen.
Ik sta, gelijk een schouwspel, elk ten toon.
Zij schudden, daar ze gapen,
Hun hoofd voor mij Och, Vader! dek Uw zoon
Met Uw genâ, zijn wapen;
Dan zullen zij bekennen, dat Uw hand
Den droeven dus verdadigt.
Zij zullen mij vervloeken in dien stand,
Als Gij mij begenadigt.
Wie mij bevecht, zal eindelijk vergaan.
Uw dienaar zich verblijden.
Wie mij betieht zal eindlijk schaamrood staan,
Beschaamd aan alle zijden.
Dat zij hun schaamte, als met een dubbel kleed,
Dan pogen te bedekken.
Ik zal Gods lof trompetten wijd en breed,
Mijn galm de scharen wekken;
Want God hiel stand aan des verdrukten zij,
Opdat Hij hem beschutte
Voor 's haters vloek en blinde razernij,
En den verzwakten stutte.

CIXe HARPZANG[1].

Dixit Dominus Domino meo.

De Heer sprak tegens mijnen Heer:
Nu zet U aan Ons rechte zij
En hooge hand, in top van eer,
Op Uwen erftroon, tot dat Wij
Uw vijand treden op den nek,
En hij U eene voetbank strekk'.

Wij zullen Uwen sterken staf,
Den scepter in Uw rechte hand,
Van 't Koninklijke Sion af,
Bekrachtigen van land tot land.
Trek aan, o Held! val aan met kracht,
En tref het hart van 's vijands macht.

Op Uw triomfdag wil de schaar
Der Heiligen, om Uwen troon,
In volle staatsie, openbaar
Verschijnen; want Ik U, Mijn Zoon!
Geteeld heb uit Mijn schoot voorheen,
Eer 't licht der morgenstarre scheen.

De Godheid zwoer een dieren eed,
Een eed, die Hare Majesteit
Niet rouwen zal om lief noch leed.
Zij sprak: „Gij zult in eeuwigheid
Aartspriester zijn, naar d' orden van
Melchisedech, dien wondren man.

De Heer zal aan Uw rechte zij
U sterken, midden in den strijd,
Om wraak te nemen, telkens Gij
De koningen ter aarde smijt,
En, door Mijn gramschap aangepord,
Al wat U aanrandt, nederstort.

Een schriklijk oordeel wil voortaan,
Gelijk een onweêr, wijd en zijd
En over alle volken gaan.
Men ziet al wat hier tegens wrijt,
Verwoest, geplonderd, afgezet,
En duizenden het hoofd geplet.

Gij zult op weg, o groote Vorst!
U nederbuigen naar de beek
En onklaar water, om den dorst
Te lesschen in die bange streek,
En hierom 't hoofd, na zucht op zucht,
Met eere steken in de lucht.

CXe HARPZANG[1].

Confitebor tibi, Domine.

'k Zal, uit al mijn harte, o goede Vader!
Uwen lof ontvouwen in den raad
Der vertrouwden, of daar 't volk te gader
U verheft, en Mozes opensblaat.
Groot en overgroot zijn Uwe werken,
Uitgelezen door Uw vrijen keur,
Werken, stof om Uwen lof te sterken,
Stof van prijs, de wijde wereld deur.
Gods rechtvaardigheid, nog nooit gescheiden
Van Zijn wondere alvoorzienigheid,
Die het al kan stieren en beleiden,
Blijft als Hij, die elk zijn loon bereidt.
Een gedachtenis heeft Hij gelaten
Van Zijn wonderdaân voor iedereen;
Heilmild en genârijk boven maten
Is Hij uit den aard[2], en anders geen.
Manna schaft Hij zijn Godvruchte scharen,
Eeuwig sterkt Zijn trouw het oud verbond;
Zijn grootdadigheden openbaren
Zich aan 't volk, en spreken uit Zijn mond.
Tot een blijk van Zijn beloofde trouwe,
Zet Hij 't volk in 't Heidensch erf met kracht,
Opdat elk Zijn heilig recht aanschouwe,
En Zijn waarheid, die haar eed gedacht.
Gods geboden zijn getrouw en grondig,
Op de maat van billijkheid gegrond,
Eeuwig, onveranderbaar, en bondig,
Billijk, en waarachtig, als Gods mond.
Hij beloofde 't volk in slavernijen
Vrij te koopen uit hun vijands hand.

[1]Loflied, wellicht aan koning Usia door een Theocratischen aanhanger gewijd.

[1]Van onbekende hand, uit later tijd, en met den volgenden Psalm te paren. — [2]van nature.

Dit verbond stoud vast voor alle tijen
Dees belofte, wat bezwijkt, houdt stand.
Heilig en ontzagbaar en vervaarlijk
Is Zijn naam, die vlek en smetten vloekt.
God te vreezen en ontzien, is waarlijk
Wijsheids eerste les voor die ze zoekt.
't Licht der wetenschappen schiet zijn stralen
In 't bewerken van 't begrepen uit,
Tijd noch eeuw kan 's Hemels lof bepalen,
Daar geen vaak of slaapzucht d' oogen sluit.

CXIe HARPZANG[1].

Beatus vir, qui timet Dominum.

Zalig leeft hij, die God vreest t' ontwijden,
Machtig op zijn wetten past;
Men zal zien, hoe machtig t' allen tijden
't Heilig zaad op d' aarde wast.
God zal d' afkomst der oprechten zeegnen,
Eer en rijkdom op het huis
Des gerechtigen van boven reegnen;
Dat verduurt al 't aardsch gedruisch.
Eeuwig zal Zijn goede naam beklijven,
't Hemelsch licht in duisternis
Opgaan voor die vroom en oprecht blijven,
En daar God geheiligd is;
Want Hij is bermhartig, goed, rechtvaardig;
Een Godvruchtige uit den aard
Is gespraakzaam, buigzaam, en meêwaardig,
Helpt en troost elk onbezwaard.
Hij is rijp bedachtzaam in Zijn rede;
Want Zijn raadslot wankelt niet.
's Vromen naam en faam houdt eeuwig stede,
Ook als tijd en eeuw verschiet
's Vromen faam outziet geen lasteringen;
In verdriet en tegenspoed
Rust Zijn hart, gemoedigd voor 't bespringen,
Op Gods toezieht wel gemoed.
's Vromen hart, gegrond door vast betrouwen
Op de Godheid, even pal
Stand houdt, tot dat God hem laat aanschouwen
's Vijands nederlaag en val.
Gaafrijk zaait Hij, en besteedt Zijn gaven
Aan den armen in den nood.
Zijne deugd en weldaad, nooit begraven,
Wordt beloond uit 's Hemels schoot.
Eer en macht verdient Hij in dit leven.
Laat de booswicht, dol van spijt,
Dit begrimmen, daar, van haat gedreven,
Hij op Zijne tanden bijt;
Daar Hij kwijnt van haat en nijd en boosheid,
En vergaat van ongenucht.
Al de wensch en hoop der goddeloosheid
Zal verwelken zonder vrucht.

CXIIe HARPZANG[2].

Laudate, pueri, Dominum.

Jonge knapen! valt aan 't loven.
Looft den naam van 's Hemels Heer,
Almachts naam zij heerlijk boven
Aan gezet in top van eer,
Nu voortaan en t' allen tijden!
Looft dien naam, van daar het licht
's Morgens komt ter kimme uitrijden,
Tot in 't Westen, daar het zwicht
's Avonds, in het nederdalen.
God zit hoog op Zijnen troon,
Boven 't volk van alle talen,
Boven 's Hemels top ten toon,
In Zijn glorierijke glansen.
Waar is ergens Godsgelijk,
Die zich, boven 's Hemels transen,
Zette in 't licht van 't eeuwig rijk,
En beneên zich 's Hemels ronden,
En den aardkloot zinken ziet?
Hij verheft uit diepe gronden
Hulpeloozen, vol verdriet.
Armen rukt Hij uit moerassen,
Zet hen heerlijk in 't gezag
Onder Vorsten, opgewassen
Om te heerschen in den dag
Van gebiedende Overheden,
Daar het volk zich onder boog.
Moeders, laag op 't hart getreden,
Welker borst nooit kind en zoog,
Zegent Hij, na haar vermiudren,
Met gezonde vrucht op vrucht,
Met een huis vol schoone kindren,
's Vaders blijschap en genucht.

CXIIIe HARPZANG[1].

In exitu Israël de Ægypto.

Toen Jacob uit Ægypte trok,
Het stamhuis vlood voor woeste tyrannye,
Werd Juda, vrij van 't Heidensch jok,
God toegewijd, en 's Hemels heerschappye.
De roode zee zag, heel vervaard,
Hoe 't leger kwam, en week van schrik te rugge,
En ons Jordaan week achterwaart;
Zijn heer trok door de kil heen zonder brugge.
De bergen sprongen overal
Van blijschap op, gelijk de dertle rammen.
De heuvels dansten in hun dal,
Gelijk een kudde en kooi van zatte lammen[2].
O zee! wat of u overkwam,
En gij, Jordaan! hoe deist gij ongedwongen?
Gij, bergen! waarom, als een ram,
Waarom, o rots! gelijk een lam, gesprongen?
Het is voor God, dat d' aarde springt,
Voor 't aangezicht van Jacobs God en Vader,
Die bronnen uit de steenrots klinkt,
Uit klippen klinkt een versche en springende ader.
Men schrijf, men schrijf het ons niet toe,
Maar Uwen naam, o God! zij d' eer gegeven
Van Uw genâ, nooit troostens moê,
En waarheid, bij haar eed en woord gebleven;
Opdat geen heillooze onbesneên
Braveere en roep': „waar is hun God daar boven?"
Maar God daar boven heerscht alleen,
En werkt, wat Hem behaagt, in 't hof der hoven.
Der onbesneênen Goden zijn
Uit zilver, goud, en louter erts gegoten,
En kunst van 's menschen hand en schijn.
Hun mond, geen mond, is stom, en blijft gesloten.
Zij hebben oogen, zonder 't licht
T' aanschouwen. 't Oor kan geene stemmen hooren.

---

[1] Van dezelfde hand als de vorige. — [2] Mede uit later en onbepaalden tijd, maakt hij met de vijf volgende het zoogenoemde groote Hallel uit, d. i. de Lofzang, die op feestdagen, vooral op 't Pascha, gezongen wordt, en wel deze en de eerstvolgende vóór, de vier overige na het Paaschmaal.

[1] Blijkbaar van dezelfde hand, als de vorige; vergelijk voorts de aant. aldaar. — [2] Rijmshalve voor lammeren.

De neus is reukeloos en dicht.
De hand heeft haar gevoelen[1] nooit verloren.
De voeten laten nergens spoor.
De keel kan geen geluid slaan. Dat God schende
Wie hen hootseert; wie in het koor
Op hen betrouwt, gelijke hun in 't ende!"
Maar Jacobs stamhuis hoopt op God,
Zijn hulp en troost en Schutsheer t' allen tijden.
Het huis van Aren eert dit lot,
Zijn hulp en troost en Scherremheer[2] in lijden.
Wie God van harte dient en vreest,
Die hoopt op God, zijn hulp en Lijfsbeschermer.
God docht[3] aan ons ook allermeest,
En zegende ons, gelijk een rijk Ontfermer.
Hij zegent Jacobs stamhuis meê,
En Arons huis, gewijd tot Zijne feesten.
Hij zegent ze allen, die gedwee
Hem dienen, van den minsten tot den meesten.
De Godheid zegene u nog meer,
En al uw huis en kroost en jonge knapen!
Ontvangt den zegen van den Heer,
Die hemel, aarde en water[4] heeft geschapen.
Der heemlen Hemel is Gods hof;
Hij gaf den mensch het aardrijk te bewaren.
Geen doodshoofd looft Hem in het stof,
Geen geesten, die ter Helle zijn gevaren;
Maar wij, zoo lang wij in de lucht
Nog leven, en den vrijen adem halen,
Vereeren God de dankbre vrucht
Van Zijnen prijs, zoo lang het licht zal stralen.

CXIVe HARPZANG[5].

Dilexi, quoniam exaudiet.

Ik wil den Heer beminnen,
Dewijl Hij mijn gebed
Verhoort, van 's Hemels tinnen,
En met Zijne ooren let
Op mijn gekerm en klagen,
En luistert naar mijn stem;
'k Wil, aangevochten, Hem
Aanroepen, al mijn dagen.

De dood had mij met strikken
Rondom wel nauw bezet,
En 's Afgronds list, vol schrikken,
Gevangen in haar net.
Ik riep in ongelukken
En nood: „o God! ik kniel
Voor U; verlos mijn ziel
Uit angsten, die mij drukken."

De Godheid is meêwaardig,
Verhoort het klachtig hart;
Gelijk Ze straft rechtvaardig,
Verlicht Ze 's droeven smart.
Wie klein is en oodmoedig,
Beschut Zij in 't gemeen.
Ik hiel me laag en kleen,
En God verlost me spoedig.

Nu rust, mijn ziel! in vrede;
De Heer heeft u bevrijd.
Hij rukte u, op uw bede,
Uit 's doods gevaar en strijd.

Hij koomt uw tranen vagen,
Die u in 't slibbren hiel;
'k Wil Hem, met harte en ziel,
In 's levens licht behagen.

CXVe HARPZANG[1].

Credidi propter quod locutus sum.

Ik hebbe, uit mijn betrouwen,
Ontdekt met mijnen mond,
Waar 's levens hoop op stond,
Mij slecht en recht gehouwen.
Ik sprak, verrukt van zin:
Al 't menschdom steunt op logen.
Hier steekt niet zekers in.
Wat aardsch is, wordt bewogen.

Wat zal ik Gode geven?
Hoe Zijn genote deugd
Vergelden? 'k Wil met vreugd
Den offerkelk, gedreven
Van ware dankbaarheid,
Aanvaardende, Hem loven,
En voor Zijn Majesteit
Opstijgeren naar boven.

Ik wil den Heer betalen,
Met eene dankbre stem,
Mijne offergaven, Hem
Beloofd in Zijn poortalen
En hutte, voor elks oog.
Der Heilgen dood is waardig
Voor God, die van omhoog
Hun onrecht wreekt rechtvaardig.

Ik ben, o Heer van boven!
Een knecht van Uwen troon,
Uw knecht en dienstmaagds zoon.
Gij braakt, in 't hof der hoven,
Toen ik was afgestreên,
Mijn banden; 'k zal 't belijden,
Uw naam met lof bekleên,
En U dankoffer wijden.

Ik wil den Heer betalen,
Met eene dankbre stem,
Mijne offergaven, Hem
Beloofd in Zijn poortalen
En hutte, in 's volks gezicht
God danken, daar Levijten,
Op Sion, Arons plicht
Bekleên in Gods tapijten.

CXVIe HARPZANG[2].

Laudate Dominum, omnes.

Koomt nu herwaart, waar de wolken
Starren dekken; hier is stof.
Koomt nu herwaart, alle volken!
Zingt de Godheid prijs en lof;
Want Gods goedheid, in haar klaarheid,
Over ons stond vast en pal.
Zijn beloofde trouw en waarheid
Duren eeuwen zonder tal.

[1]Thans gevoel; zie vroeger herhaaldelijk. — [2]Voor Beschermheer. — [3]Gelijk reeds zoo dikwerf, voor dacht. — [4]Maatshalve voor zee. – [5]Waarschijnlijk uit de dagen van den Pseudo-Jesaja (zie boven, bl. 233b.)

[1]Een, 'tzij persoonlijk, 'tzij algemeen Danklied voor de doorgestane gevaren onder de Heidenen; zie voorts de aant. op Psalm 112. — [2]Korte Lofprijzing Gods, als voor-, tusschen- of eind-zang te beschouwen.

CXVIIe HARPZANG[1].

Confitemini Domino.

Nu eens vrolijk God geprezen,
Wiens genade elk is bekend,
Wiens genade blijft in wezen
Eeuwig, eeuwig, zonder end.
Zijne goedheid zij geprezen
Van het stamhuis, dat Hem kent,
Wiens genade blijft in wezen
Eeuwig, eeuwig, zonder end.
Dat Zijn goedheid zij geprezen
Van Aäron en zijn tent!
Zijn genade blijft in wezen
Eeuwig, eeuwig, zonder end.
Dat God loven, die Hem vreezen
En Zijn vreeslijk dreigement,
Wiens genade blijft in wezen
Eeuwig, eeuwig, zonder end.
Ik begon, in mijn bedroeven,
God te klagen mijne smart;
Hij verhoort me, en schroeft de schroeven
Los van mijn benepen hart.
God, mijn noodhulp, is mijn Vader;
'k Vrees geen menschen, zwak en krank.
God, mijn noodhulp, treedt me nader;
'k Zie mijn haters onder dwangk.
Beter is 't, op God te hopen
En zijn vaste toeverlaat,
Dan in nood om hulp te loopen
Bij den mensch, die haast vergaat.
Beter is 't, op God te hopen,
Die den vromen komt te baat,
Dan naar Vorsten toe te loopen,
Wankelbaar in raad en daad.
Toen de Heidens op mij drongen,
Mij bezetten van alsins,
Heb ik ze in Gods naam besprongen,
Mij gewroken hier en ginds.
Heele heeren mij belagen,
En belegerden in 't rond;
'k Heb hun in Gods naam verslagen,
En verdelgd tot in den grond.
Zij omringden mij, als zwermen,
Staken mij als stoppels aan;
'k Heb ze in Gods naam, met mijne armen,
Uitgestrooid en gansch verdaan.
'k Werd gestooten, raakte aan 't vallen;
Maar Gods almacht hiel me vast.
God, de sterkste boven allen,
Zij geloofd, die mij ontlast.
Op Gods bijstand, zoo meêwaardig,
Danste en juichte, zong en sprong
't Huis, dat vroom is en rechtvaardig;
Al wat vroom is, sprong en zong.
God verlost me met Zijne armen,
God verlost me door Zijn macht;
's Hemels armen mij beschermen,
's Hemels arm betoont Zijn kracht.
'k Vrees noch dood, noch geene sterken.
'k Zie mijn leven buiten leed,
'k Wil nu 's Hemels wonderwerken
Gaan ontvouwen, wijd en breed.
D' Oppermacht woû mij beproeven,
Woû mij straffen om mijn schuld,
Doch ter dood toe niet bedroeven,
Noch matteeren[1] mijn geduld.
Sluit nu op de poort van 't leven
Der rechtvaardigen voor mij,
Dat ik inga, en, gedreven
Van Gods lof, Zijn eer belij!
Dit 's de hooge poort des Heeren;
Wie gerechtig is en vroom,
Gaat hier binnen triomfeeren,
Vrij van zorge en schrik en schroom.
Heer! ik zal Uw naam verheffen;
Want Gij hoorde mijn gebed.
Als mij harde slagen treffen,
Hebt Ge mij in nood gered.
Zie, de steen, van 's bouwers orden,
Dus verworpen[2], als onnut,
Is de hoeksteen zelf geworden,
Die 't gebouw voor eeuwig stut.
Dat 's het hoog beleid byzonder
Van den grooten God omhoog,
Die dat onbegrijpbaar wonder
Uitgevoerd heeft voor ons oog.
Dit 's de dag, de feest des Heeren:
Laat ons juichen op dit feest!
Help, o Heer! mijn zaak verweren,
Help ze zegenen door Uw Geest.
Op! rijst op, rijst op! bejegent,
Juicht den Heiland te gemoet!
Hij zij rijk van God gezegend,
Die in Gods naam herwaart spoedt!
Zegen vloeye op Gods getrouwen
Uit des Heeren Heiligdom,
Hij verlichte ons, dat we aanschouwen
Zijn bermhartigheid alom.
Wijdt den feestdag in met galmen;
Al het volk dring' bijeen!
Siert altaar en poort met palmen,
Helpt met loof 't altaar bekleên!
God, mijn God! 'k zal U belijden.
God, mijn God! 'k verhef Uwe eer;
Ik onthaal U met verblijden;
Gij verhoort en hoedt me, o Heer!
Nu eens vrolijk God geprezen,
Wiens genade elk is bekend,
Wiens genade blijft in wezen
Eeuwig, eeuwig, zonder end.

CXVIIIe HARPZANG[3].

Beati immaculati in via.

ALEPH[4].

Welzalig is de man, die onbesmet
Terwijl hij leeft de baan houdt van Gods wet;
Welzalig is de man, wiens rein gewisse
God zoekt, zich houdt aan zijn getuigenisse;
Want al wie slimme en kromme gangen gaan,
Verdwalen blind van God en zijne baan.
Gij hebt, o God! belast aan uw vertrouwden,
Uw wetgeboôn te volgen en te houden.
Och, of ik al mijn treden zetten mocht,
Om Uw gerecht te volgen wel bedocht!
Indien ik 't oog wel nauw sloeg op Uwe orden
En regels, 'k zou dan nimmer schaamrood worden.

---

[1] Uit den Maccabeeschen tijd, en wellicht een Inwijdings-hymne voor Simon, als Vorst en Hoogepriester.

[1] afmatten. – [2] Versta: het vroeger verachte geslacht der Hasmonæën. — [3] Blijkbaar uit lateren tijd, en wellicht onder de vervolgingen van Antiochus Epifanes, in naam van 't Joodsche Volk, gedicht. – [4] Het eerste klankteeken van 't Hebreeuwsche Alfabet, welks rangorde ook verder gevolgd is.

Ik loof U, uit een oprecht hart bekeerd,
Dat ik Uw recht en uitspraak heb geleerd,
En wil dit recht bewaren zonder vlekken.
Gij zult Uw hand niet eeuwig van mij trekken.

BETH.

Hoe hoedt de jeugd zich allerbest, o God!
Voor 't glibberen? Zij lette op Uw gebod!
Zoo zocht ik U van harte te gelijken.
Och, laat me niet van Uw geboden wijken!
'k Besloot Uw woord en wil in 't hart gevat,
Om niet voor U te treên van 't rechte pad.
Och! leer me toch, hoe Gij den mensch rechtvaardigt:
Die zegen vloeit op hem, dien Gij 't gewaardigt.
Mijn lippen staan niet stil, en zien alleen
U naar den mond, als zij Uw wil verbreên[1].
'k Heb lust om Uw getuigenis te vatten;
Uw spoor behaagt mij boven alle schatten.
Ik oefen me in gedurig overleg
Van Uw geboôn, en merke op Uwen weg.
Het lust me Uw recht aandachtig af te meten,
En nimmermeer Uw woorden te vergeten.

GIMEL.

Herstel Uw knecht zijn kracht! Verwek zijn ziel,
Dat zij Uw woord bewaart, zoo ze ergens viel.
Schuif misverstand van mijn gezicht byzonder,
Dat ik Uw wet bespiegele in haar wonder.
Ik ben op d' aarde een vreemdling vol verdriet;
Onttrek me 't licht van uw bevelen niet!
Mijn ziel heeft lust zich zelve, t' allen tijden,
Met één begeerte, aan Uw geboôn te wijden.
Gij straft den trotsche. Al wie Uw woord niet zoekt,
En afwijkt van Uw wetten, is vervloekt.
Ontsla mij van den smaad der reukeloozen;
Want ik hebbe Uw getuigenis verkozen.
Der Vorsten raad verlasterde Uwen knecht;
Nog liet hij niet, zich t' oefnen in Uw recht:
Hij overwoog de tuigen van Uw bladen,
En zocht zich met Uw wetten te beraden.

DALETH.

Mijn hart hing nog aan aarde en stof gehecht;
Herschep me naar Uw woord, en 't Hemelsch recht!
Ik klaagde U mijn vergrijp; Gij hoort mij klagen.
Ontvouw me Uw recht, en leer me Uw oog behagen.
Berecht me van Uw recht en rechte baan,
En oefen me, om Uw wondren te verstaan.
Mijn ziel geraakt in slaap van moeilijkheden.
Bevestig me in Uw lesse en wijze zeden,
Opdat ik 't pad van onrecht schuwen mag,
Door Uw genade U natreên uit ontzag.
'k Heb waarheids baan voorzichtig uitgekoren,
Uw rechten nooit uit mijn gezicht verloren,
En hing aan Uw getuigenis en raân.
O Heer! laat mij, laat mij niet schaamrood staan.
Toen Gij mijn hart ontsloot, en uit kwaamt zetten,
Liep ik, voor wind, de streek in van Uw wetten.

HE.

Nu schrijf me Uw recht, gelijk een heilwet, voor:
Ik zal doorgaans[2] dat volgen op Uw spoor;
Verleen me geest, dat ik Uw wet grondeere,
En in mijn hart beware, U diene en eere.
Geleî me toch op 't pad van Uw gebod;
Dat zocht ik met verlangen, o mijn God!
Beweeg mijn hart tot Uw getuigenissen,
Tot goudzucht niet, die God om 't goud wil missen,
En sluit mijn oog voor wereldsche ijdelheên.
Leer mij de baan des levens weêr hetreên,

[1]verbreiden. — [2]voortdurend, steeds.

En prent Uw wet in mijn gemoed en zinnen,
Opdat ik U godvruchtig mag heminnen.
Besnoei het kwaad in mij, die ongewis
Nog vrees; dewijl[1] Uw juk zoo lieflijk is.
'k Heb naar Uw woord en wil alleen verlangen;
Behoê me dan bij 's levens rechte gangen!

VAU.

Uw heilgenâ bestrale nu mijn hoofd,
Uit Uwen troon, gelijk Gij hebt beloofd,
Dat ik, wiens hoop op U stond onbezweken,
Den mond stopp', die Uw woorden tegenspreken.
Sluit toch mijn mond niet toe, die overloopt
Van U, en op Uw recht en waarheid hoopt.
Ik zal Uw wet hewaren, overwegen,
Eeuw in, eeuw uit, gesterkt door Uwen zegen.
Ik weidde breed, en zonder schrik altoos:
Want ik uit liefde Uw woord en wil verkoos.
Ik sprak hiervan voor Koningen en Heeren,
En zwichtte nooit in 't voorstaan en verweren.
Ik nam mijn lust in dees bespiegeling
Van Uw gebod, dat mij ter harte ging.
Ik hiel de hand met lust hier aan, in 't werken,
En nam vermaak, op Uw geboôn te merken[2].

ZAIN.

Gedenk, o Heer! Uw dienaar, naar Uw woord,
Dat zijne hoop versterkt, als hij dit hoort,
Dit troostte mij, als ik door druk most streven;
Want Uw belofte en trouw hiel mij bij 't leven.
De wreevle leefde alom te snood met mij;
Nog week ik van Uw wet niet op zijn zij.
Ik docht, hoe Gij, van aanbegin, den looste
Betoomen kost, dat mij in droefheid troostte.
'k Zag 's hoozen staat met mededoogen aan,
Die Uwe wet verlaten en versmaân;
Mijn zanglust prees Uw wet en recht en zeden,
Terwijl ik hier in ballingschap ging treden.
Uw naam stond 's nachts in mijn gemoed geplant;
'k Bewaarde Uw wet, gelijk een dierbaar pand.
Dit wedervoer mij doorgaans, die Uw wetten
Verkoren had, om nauw hierop te letten.

HETH.

Ik sprak: o Heer! Gij zijt mijn lot en deel;
Dies ik Uw wet beware, als een juweel.
Ik bad voor Uw gezicht uit al mijn harte:
Ontferm U mijns, naar Uw belofte, in smarte!
Ik sloeg mijn pad wel gade, en trad gewis,
En volgde 't spoor van Uw getuigenis.
Ik sta bereid (geen ramp zal mij vervaren),
Uw wetten en geboden te bewaren.
De strikken der godloozen op Uw pad
Belagen mij, die nooit Uw wet vergat.
'k Ontwaakte 's nachts; ik loofde U met Uw knechten,
En overwoog Uw wetten en Uw rechten,
Als een genoot[3] van 't heilige geslacht,
Dat op Uw wet en wetgeboden acht.
Al 't aardrijk is gepropt van Uw genade.
Leer mij Uw wet en rechten, vroeg en spade!

TETH.

Gij handelt heel genadig met Uw knecht,
Naar Uw belofte en woord. Och, leer me Uw recht,
Genade en tucht en wetenschap aanschouwen!
Ik stelde op Uw geboden mijn betrouwen,
'k Verliep me, eer Gij mij strafte en trof zoo fel;
Hierom beware ik vierig Uw bevel.
Goedaardige! berecht[4] me toch goedaardig
Van Uw gerecht en wetten, zoo rechtvaardig.

[1]terwijl. — [2]letten. — [3]medelid. — [4]bericht.

De boosheid der hovaardigen groeit aan;
Dies zoeke ik meer Uw wetten gâ te slaan.
Hun hart verhardt, als stremsel, zonder zegen;
En ik volharde Uw wetten t' overwegen.
't Was oorhaar, dat Gij mij verneêrde in smart,
Opdat ik diep Uw rechten plantte in 't hart.
Heel oorhaar was 't, Uw wet in 't hart te schrijven,
Mij waarder, dan veel goudo en zilvre schijven.

JOD.

Uw hand hootseerde en schiep mij, als ik ben.
Geef mij verstand, dat ik Uw lessen kenn'.
Godvruchtige aard zal 't zien, en zich verblijden,
Dewijl ik hoopte op Uw gebod in lijden.
Ik wist, o God! hoe vast Uw oordeel gaat.
Gij hebt met recht vernederd mijnen staat.
Laat Uw genâ mij troosten, dus verschoven,
Gelijk Gij my goedaardig woudt beloven.
Laat Uw genâ mij troosten, dat ik leef',
Die hart en zin Uw wetten overgeef.
Verplet den booze, om zijnen snooden wandel
Met mij, die stil naar Uwe wetten handel.
Godvruchtigen, die Uwen wil verstaan,
Bekeeren zich, met mij, op Uwe baan.
Uw wet en recht mijn hart van smetten vage;
Zoo sta ik niet beschaamd in straffe en plage.

CAPH.

Mijn geest bezwijkt van ijver voor Uw wet,
Als ik mijn hoop op Uw beloften zet.
Mijn oog bezweek in 't uitzien, na lang treuren.
Ik sprak: wanneer zal mij Uw troost gebeuren?
Ik ben gelijk een dik berijpte flesch[1]:
'k Verworp nochtans geensins Uw woord en les.
Hoe lange moet die smaad Uw knecht dus kwellen?
Wanneer zult Gij mijn haters vonnis vellen?
De booze komt met logentroosten voort
En droomen, die niet stemmen met Uw woord.
Uw wetten zijn oprechte en loutre waarheid,
Mijn hater perst me; och, help me in deze naarheid!
Zij maalden mij bijkans tot asch en stof:
Nog scheidde ik niet van 't heilrecht, rijk van lof.
Behoû me toch door Uw genade in 't leven!
Ik zal Uw wet en wil niet wederstreven.

LAMED.

Uw heilig woord en hemelsch raadsbesluit,
Dat duurt omhoog alle eeuwen in en uit.
Uw waarheid bloeit en duurt van stam in ranken.
Gij bouwde d' aarde, en nimmer zal ze wanken.
De dag volhardt in d' orde, die Gij stelt.
Het dient U al, en buigt voor Uw geweld.
Had ik me niet gehouden aan Uw leering,
Ik waar misschien vergaan in mijn verneêring.
'k Wisch nooit Uw recht en vrijspraak uit mijn ziel;
Want 't was Uw recht, dat mij in 't leven hiel.
Behoê me, ik ben Uw eigen aangeboren,
Die Uwe wet en rechten heb verkoren.
De booswicht nam mij uit zijn laag gewis;
Maar 'k zag in nood op Uw getuigenis,
En zag het eind, hoe alle dingen scheiden,
Met een, hoe wijd zich Uw geboôn verbreiden.

MEM.

Hoe hange ik aan Uw wet met zulk een min!
Ik spiegel mij den ganschen dag hier in.
Zij leert me kloek met mijnen vijand leven;
Want eeuwig staat ze in mijn gemoed geschreven.

Ik leer hier door mijn leeraars over 't hoofd,
En overwege al wat Uw wet belooft.
'k Versta ze meer dan oude en grijze haren,
En zocht ze scherp, om eeuwig te bewaren.
Ik wachtte mij van slimme gangen nauw,
En onderhiel Uw woord en wil niet flauw.
Ik week niet van Uw voorgeschreve rechten;
Want Gij die wet gesteld hadt voor Uw knechten.
Hoe lieflijk smaakt Uw wet mij zoo gezond,
Nog zoeter dan de honig in mijn mond;
'k Heb Uw geboôn verstaan en aangehangen,
En haatte, o Heer! verkeerde en slimme gangen.

NUN.

Uw woord verstrekt me een fakkel voor mijn tred,
Een helder licht, waar ik mijn voeten zet;
Dies zwoer ik hoog, en staafde vast, hij eeden,
De heerbaan van Uw rechten te betreden.
Ik ben alom verneêrd, van glans beroofd;
Verwek mijn ziel, gelijk Uw mond belooft!
Volbreng in mij, wat ik U heb gezworen,
En leer me 't recht, hij U met lust verkoren.
Mijn leven is niet zeker in mijn hand.
'k Vergat de wet nooit, die Uw wijsheid plant.
De booze zocht me in strikken t' achterhalen;
Nog wonde ik van Uw wetten niet verdwalen.
'k Bewaarde Uw wetgetuignis, als mijn erf.
Voor eeuwig, dat mijn vreugd was menigwerf.
Mijn hart zocht staâg op Uw geboden t' achten,
Op hoop van loon, beloofd aan Gods geslachten.

SAMECH.

Ik haat de rot der ongerechtigheid,
En minne Uw wet uit reden en bescheid[1].
Gij zijt mijn hulp, mijn toevlucht en betrouwen;
Dies ik mijn hoop wil op Uw woorden bouwen.
Gij boozen! wijkt van mij, opdat ik kloek
Gods wetten en geboden onderzoek'.
Bevrij me naar Uw woord, zoo zal ik leven;
Laat mijne hoop mij nimmermeer begeven.
Och! sta me bij, zoo rake ik uit elend.
'k Zal Uw gerecht bespieglen zonder end.
Gij acht ze niet, die van Uw wet aftreden,
Dewijl ze staan op ongerechtigheden.
'k Hiel al 't geslacht der menschen voor besmet;
Dies minde ik slechts den inhoud van Uw wet.
Bedwing mijn lust door vrees; want voor het lezen
Van Uw gerecht[2] staat mij Uw straf te vreezen.

HAIN.

'k Heb recht en vroom gehandeld; lever mij
Niet over aan mijn lastrende partij!
Omhels me uit gunst. Laat trotschen, die verbastren
Van deugden, zich ontzien mijn naam te lastren.
Mijn oog is blind van uitzien naar Uw trouw
En heilrijk recht, dat mij beschutten zou.
Nu handel met Uw knecht naar Uw genade!
Toon, hoe ik best mij met Uw recht berade.
Ik ben Uw knecht; verleen me dan verstand,
Opdat ik Uw getuigenis in mij plant'.
't Is tijd, o Heer! de boosheên uit te rooyen,
Die Uwe wet verminken of verstrooyen.
Ik minde Uw last nog meer dan louter goud.
Of als topaas, die hier zijn verf af[3] houdt[4];
Dies regelde ik mij stip naar alle Uw wetten,
En haatte al wie hun treên naar onrecht zetten.

PHE.

Uw wetten zijn te wonderbaar verknocht;
Dies mijne ziel haar grondig onderzocht.

[1]Min gelukkig gemoderniseerd voor: een verschrompelde lederen wijn-zak.

[1]oordeel. — [2]Versta: vonnis. — [3]van. — [4]Min gelukkig ingelaschte versregel.

't Verlichten van Uw woord verlicht mijn zinnen,
En geeft verstand die nedrigheid beminnen.
Ik opende mijn mond, outving Uw lucht
In mijn gemoed, dat naar Uw rechten zucht.
Aanschouw me toch, en wil mij niet verstooten,
Ontmoet me, als een van Uwe wetgenooten!
Bestier mijn gang naar Uwe woorden vrij.
Geen onrecht druk mij met zijn heerschappij.
Beschut me voor 't vergift der lastertongen,
Dat ik Uw last mag volgen ongedwongen.
Uw aanschijn strale en lichte Uw dienaar toe.
Bereeht me klaar, dat ik Uw recht bevroê.
Ik schreye met mijne oogen heele beken
Van tranen, als de booze Uw wetten breken.

TSADE.

Gij zijt, o Heer! rechtvaardig, recht en slecht.
Uw oordeel is rechtmatig, regelrecht.
Gij toont ons Uw getuignis in de klaarheid
Van 't heilzaam recht, een loutre en zuivre waarheid.
Ik heb gekwijnd, van ijver moede en mat,
Dewijl[1] hij, die mij haat, Uw wet vergat.
Uw woord is gloed en vier, wiens kracht gebleken
Uw dienaars hart in liefde kon ontsteken.
Ik ben veracht, en jong van mijnen tijd[2]:
'k Vergeet nochtans Uw recht niet in mijn strijd.
Uw recht blijft recht, alle eeuwen in zijn luister;
Een waarheid, nooit in haar nature duister.
Hoewel mij druk en tegenspoed beving,
Nog was Uw wet al mijn bespiegeling.
De billijkheid blijft door Uw wet gesteven.
Verlicht mijn geest, opdat mijn ziel mag leven!

COPH.

Ik riep luids keels: „verhoor me toch, o Heer!
'k Zal Uw geboôn doorgronden meer en meer."
Ik riep: „behoê me! ik zal Uw wijze wetten
Bewaren, en op baren grondslag letten."
Ik riep: „o God! verwek me vroeg, kom voort!"
Dewijl mijn hoop een trek had naar Uw woord.
Ik waakte vroeg, eer 't licht was opgestegen,
Om Uw geboôn aandachtig t' overwegen.
Verhoor mijn stem, naar Uw bermhartigheid!
Herschep me, als mij Uw mond heeft toegezeîd.
Der boozen rot kwam mij met macht bezetten,
Maar bleven ooit[3] terugge van Uw wetten.
Gij rust, o God! van mij niet verre en wijd.
Uw heerbaan is de waarheid t' aller tijd.
'k Zag in 't begin Uw rechten in met kennis,
Dat ze eeuwig staan gegrondvest, vrij voor schennis.

RESCH.

Aanschouw mijn druk, en ruk me uit 's vijands net;
Want 'k heb Uw wil nooit uit den zin gezet.
Verlos me, en recht mijn zaak, in deze schrikken,
Naar Uw belofte, en help mijn hart verkwikken.
Uw heil is wijd te zoeken bij de kwaân,
Die, schuw van recht, in recht noch reden staan.
Uw gunst is groot; behoê, door gunst gedreven,
Mij naar Uw woord en wetten bij het leven!
Veel haters mij aanranden te gelijk,
Die, om geen druk, van Uw getuignis wijk.
Ik kwijnde, toen zich velen kwalijk droegen,
En Uwe wet uit hunne zinnen sloegen.
Zie neder, want ik minne Uw wet alleen.
Verkwik mijn ziel naar Uw bermhartigheên!

[1]Terwijl. — [2]van leeftijd, jaren. — [3]altijd, steeds. Zoo lees ik voor nooit, dat (gelijk reeds Van Lennep opmerkte) het tegendeel uitdrukt van 'tgeen er staan moet, en denkelijk wel een drukfeil zijn zal.

Uw woord komt uit de bron der waarheid spruiten.
Geen eeuw noch tijd Uw billijk recht kan stuiten.

SCHIN.

Toen Vorsten mij vervolgden zonder schuld,
Betoomde Uw woord mijn hart in ongeduld.
Uw woord zal mij verheugen en verrijken.
Als een, wien 't beurt, een grooten buit te strijken.
'k Verworpe en hate alle ongerechtigheid,
En min de wet van Uwe Majesteit.
'k Heb zevenmaal des daags Uw naam geprezen,
Om Uw gerecht en wet, zoo uitgelezen.
De minnaar van Uw wet leeft lang in peis,
Bevrijd van schande en oneer, reis op reis.
'k Verwachtte Uw heil met Uwe heilgenooten,
En minde Uw wet, in mijn gemoed besloten.
Mijn hart bewaarde Uw wetgetuigenis,
Die mij zoo lief en overwaardig is.
Ik hiel Uw woord en wetten onbewogen,
En wandelde gestadig voor Uwe oogen.

TAU.

Mijn bede stijge, o God! voor Uwen troon.
Geef mij verstand naar 't woord, mij aangeboôn.
Mijn smeeken moet voor U ten Hemel varen.
Verlos me naar Uw woord uit dit bezwaren.
Als Gij mij leert het recht van Uw verbond,
Dan vloeit van vreugd een lofzang uit mijn mond.
Mijn tonge zal Uw heilig woord verbreeden;
Want Uw geboôn bestaan in recht en reden.
Dat Uwe hand mij hoede voor altoos,
Dewijl ik Uw bevel en wet verkoos.
Ik zocht Uw heil, en ging met ijver dringen
In Uwe wet, met mijn bespiegelingen.
Mijn hart verkwikt, en looft U stadig aan.
Uw oordeel zal mij helpen op Uw baan.
Ik liep verdwaald; geleî Uw schaap in nooden,
Uw knecht, die nooit verwaarloosde Uw geboden!

CXIXe HARPZANG[1].

Ad Dominum cum tribularer.

Als ik benepen was
Van droefheid, riep ik ras
Om hulp naar God, gestadig,
Die mij uit dien gerusten schoot
Des Hemels hoorde, en zoo genadig
Verloste in nood.

Ik riep: „bevrij me toch
Voor 't onrecht en bedrog
Der smettelijke monden!"
Wat artsenij, wat heelzaam kruid
Geneest de tong, die d' eer kan wonden,
En 't goed misduidt?

Zij kwetst van verre, juist
Als pijlen, met de vuist
Van eenen reus geschoten.
Zij wondt het hart, waarop zij mikt,
Zoo snel, als bliksem steile[2] sloten
Verbrandt en schrikt[3].

Och! dat ik langer hier,
Met wilden Arabier

[1]De eerste der 15 zoogenoemde Optochts- (versta liefst: pelgrims- of teruggekeerde-ballings-) psalmen. — [2]hooge. — [3]Rijmshalve, maar min gelukkig aangebracht.

En Ismaël, moet wrijten
In Kedar[1], en in tenten lang
En drukkig al mijn leven slijten.
Wat valt dit lang!

Ik, altijd vreêgezind,
Most omgaan onbemind
Met hun, die vrede vloeken;
Sprak ik van peis voor 't algemeen,
Zij troffen mij uit alle hoeken,
En zonder reên.

CXXe HARPZANG.

Levavi oculos meos.

'k Hef mijne oogen naar de duinen;
Van omhoog
Koomt mijn noodhulp uit haar kruinen;
Uit Gods boog
Koomt mijn noodhulp van d' Alwaarde,
Die nooit sliep,
Hemel, lucht, en zee, en aarde
Bouwde en schiep.
Dat is recht: Hij stiere uw treden,
Dat ze niet
Struikelen; Hij hoede uw schreden
In verdriet!
Die u hoedt, blijve om u waken.
D' Oppermacht,
Die voor Jacobs huis en daken
Houdt de wacht,
Zal niet sluimeren, noch slapen;
God bevrijdt,
God verdadigt u rechtschapen.
Vrees geen strijd!
Zijne hand bedekt u blijde
Op het vlak.
Geene zon, bij middagtijde,
Daar geen dak
U beschaduwt, zal u steken;
Geene maan
's Nachts u zien van koû bezweken,
En vergaan.
God behoede u voor gevaren,
Hoede uw ziel!
God wil uwen gang bewaren,
Hoe 't geviel;
't Zij gij ingaat of naar buiten,
Van nu aan,
Tot daar d' eeuwen nimmer stuiten
Op haar baan.

CXXIe HARPZANG.

Lætatus sum in his, quæ.

O, wat is 't een vreugd te hooren,
Daar ik bid,
Smeek, en zit
Vast geboeid door Babels tooren;
Wetgenooten, op! welaan,
Laat ons naar Gods tempel gaan!

O Jeruzalem! ons voeten
Zullen staan
Onbelaân,
Nadat we onze misdaad boeten,
Op den drempel van Gods huis,
Voor uw Godskoor, vrij van kruis.

[1]Versta, in 't algemeen: in 't vreemde land.

O, Jeruzalem! uw muren
Worden weêr,
Tot Gods eer,
Opgebouwd om lang te duren,
Tot een stad, het rijksjuweel,
Aller stammen erf en deel.

Jacobs stamhuis, dat lang herwaart
Kwam, verstrooid
En berooid,
Klimt nu vrolijk weder derwaart,
Naar de wet van Israël,
God ten prijze, op Gods bevel:

Want daar staan de rechterstoelen,
Daar 't gerecht
Twist beslecht,
En de rijkskrakeelen[1] woelen.
Davids troon, de mond van 't Rijk,
Stelt hier 't ongelijk gelijk[2].

Wenscht Jeruzalem den vrede,
Overvloed,
Heil en spoed,
En den hoogsten zegen mede
Aan een ieder, die haar eert
En bemint, als God begeert.

Vrede, vrede, o uitverkoornen!
Wenschen wij,
Overblij,
Uwe poorten, uwe toornen,
Overvloed en weelde en schat
Aan het hof en Davids stad.

Om mijn broeders en genooten,
Wensch ik vreê
Deze steê,
Van Gods zegen overgoten.
Om Gods tempel vloei, van nu
Af, Gods rijkdom over u!

CXXIIe HARPZANG.

Ad te levavi oculos meos.

Alziende, die in de bogen
Des hoogen Hemels zit!
Ik heffe van hier mijne oogen
Naar U, mijn eenig wit.
Van U verwacht
Ik, dag en nacht,
Alleen mijn heil en troost en kracht;

Want even als dienaars plegen
Te zien naar 's Heeren hand,
De dienstmaagd verwacht den zegen
Van harer vrouwen kant,
Dus oogen wij
Op God, dat Hij
Ons uit genâ genadig zij!

Ontferm U, ontferm U over
Ons allen, ieders smaad;
Nog hoont ons de rijke grover
Door trots en overdaad,
En ijdelheid,
Die hem misleidt,
Zoodat zijn tong de deugd miszeit.

[1]Versta: burgertwisten. — [2]Versta: vereffent de geschillen.

CXXIIIe HARPZANG.

Nisi quia Dominus erat.

Nu volge Jacobs huis mijn toon:
Had God geen hand geboôn,
En ons gehandhaafd uit Zijn troon,
Had God geen hand geboôn,
En ons gehandhaafd uit Zijn troon,
Toen ons de menschen overvielen,
Zij hadden levendig,
Ook zonder Gods ontzig[1],
Verslonden lichamen en zielen;

Toen hunne gramschap, als een gloed,
Zich tegen ons ontstak,
Zij hadden licht en met gemak
Ons ingeslikt verwoed,
Gelijk een storm en watervloed.
Ons ziel most door een stroom heenstreven;
Ons ziel most door een stroom
Schier zonder grond en boôm,
Met groot gevaar van lijf en leven.

Looft God, die ons, ter nood ontwipt,
Niet gaf aan 's haters tand.
Ons ziel is veilig zijne hand,
Gelijk een musch, ontglipt,
Des jagers net en strik ontslipt,
En wij verlost. Ons hulp en wapen
Bestaat in Gode alleen,
Die Hemel, aarde, en zeên,
En al de wereld heeft geschapen.

CXXIVe HARPZANG.

Qui confidunt in Domino.

Wie vast en sterk op God betrouwt,
En, als Gods knecht,
Zijn burgerrecht
In Gods Jeruzalem behoudt,
Staat vast en pal, als Sions rots,
D' oneindigheid des tijds ten trots.

Jeruzalem is om en om
Belegerd[2] van
Het berggespan;
En God, het hoofd van 't Engelsdom,
Legt om Zijn volk in 't rond gespreid,
Van nu af tot in eeuwigheid.

Hij laat den schepter van den haat,
Noch 's boozen macht,
Het vroom geslacht
Niet drukken, zonder toeverlaat,
Opdat het niet tot boosheid sla,
En eindelijk verloren ga.

Bejegen, Heer! het oprecht hart
Der vromen zacht.
Wie van zijn wacht
En plicht wijkt, om gelede smart,
Wil God verdelgen met de kwaân.
Gods erfdeel zal in vreê bestaan.

[1]ontzag. — [2]Versta: omringd, in beschermenden, niet belagenden zin.

CXXVe HARPZANG.

In convertendo Dominus captivitatem.

In 't ommezwaayen van d' elende
Des kerkers, onder onbekende
En wreede en wrevele Chaldeên,
Daar wij een rij van jaren zaten,
En droegen 't juk van die ons haten,
Was 't hoogtijd onder ons Hebreên.

Elk riep: nu lacht vrij, dat het schater
Tot aan d' Eufraat en over 't water,
Dat ons de ketens slepen zag.
Hoe ging de mond van oude en jongen!
Hoe danste blijschap op de tongen!
Wat was ons dit een blijde dag!

De Heiden stak, aan andere oorden,
Met alle volken, die dit hoorden,
Aldus zijn keel op, ring bij ring:
„Gewis, de Vader der Hebreeuwen
Heeft eindelijk verhoord het schreeuwen
Des zoons, verdrukt van Babels kling;

Hij heeft verheerlijkt dien verkoren,
En eenigen en oudstgeboren."
Zoo deed Hij zeker. Deze deugd
En weldaad heeft hem God geschonken,
Daar hij in d' ijzers lag geklonken.
God zelf is d' oorzaak van zijn vreugd.

Hij slake 't overschot der luiden[1]
Met kracht, gelijk de wind van 't Zuiden
Den boezem van de beken vult,
Met water opgepropt, dat ze stroomen,
En loopen over kant en zoomen.
Aldus ontboei Hij 's volks geduld.

Keert weêr, nu God u 't pad komt banen,
Naar Sion! Schroomt niet zaad van tranen
In d' oude kampen[2], lang verwoest,
Geduldig op een nieuw te zaayen:
Van 't zaad der tranen zult gij maayen
Een oogst van vreugd, een gouden oogst.

't Valt hard, 't is waar, zoo lang te beyen,
Met tranen 't veld te gaan bespreyen,
Op hoop van die gezegende uur;
Maar weest getroost, uw wensch te derven:
Gij zult, na 't keeren, uwe gerven
Met winst opleggen in de schuur.

CXXVIe HARPZANG.

Nisi Dominus ædificaverit domum.

't Is al vergeefs den bouw betracht,
Zoo God het huis niet bouwt;
't Is al vergeefs gewaakt bij nacht,
Zoo God de stad niet houdt,
En waakt, en zelf op schildwacht staat.
Wat baat het, dat gij rijst,
In 't krieken van den dageraad?
Gij, die uw honger spijst
Met kost en nooddruft, al te zuur
Gewonnen, nat bezweet,
Gaat rusten, en verpoost natuur;
Dan rijst, en houdt u reed

[1]Versta: de nog gevangen. — [2]velden.

Om t' arrebeiden; want Gods troon
Zijn vrienden rust bestelt.
Des lichaams vruchten, 's moeders kroon,
De zonen, die men telt
En rekent onder 't errefpand
Des Heeren, zijn gelijk
De pijlen, van een schuttershand
Gelost, tot heil van 't rijk.
Hoe zegenrijk is zulk een man,
Die zijnen wensch beleeft
Aan manbare afkomst; schoon hem dan
Zijn vijand wederstreeft,
En dagvaardt in het poortgericht;
Hij zwicht niet; want hij wordt
Verdadigd door der zonen plicht,
En niet in recht verkort.

CXXVIIe HARPZANG.

Beati omnes, qui timent Dominum.

Welzalig is 't geslacht,
Dat God vreest, en gestadig
Op 's Hemels wetspoor acht.
De Godheid zal genadig
U door uw handwerk voên,
Geen rampspoed u bejeegnen.
Hij zal, met overvloên,
Uw werk en handel zeegnen.

Uw huisvrouw zal, gelijk
Een vruchtbre wijngaard, bloeyen,
Die aan den muur zich rijk
In top spreidt onder 't groeyen.
Uw kinders, frisch en schoon,
Staan om uw disch, gesloten
Als eene tafelkroon,
Gelijk olijfbooms loten.

Zoo begenadigt God
Godvruchtigen en vromen;
Hij wil, uit Sions slot
En koor, u overstroomen
Met vollen overvloed,
Opdat gij, al uw leven,
Jeruzalem door spoed
En rijkdom ziet verheven.

Dat gij kindskinders mengt
Met lust en vreugd aanschouwen,
En 't stamhuis zien verheugd
In vreê den akker bouwen.

CXXVIIIe HARPZANG.

Saepe expugnaverunt.

Dat Jacobs bloed,
Van God behoed,
Nu zegge, als nooit gedwongen:
„Mijn vijands staal
Heeft menigmaal,
Van jongs op, mij besprongen:

Hij hiel me straf,
Van kindsbeen af,
En kon me nooit vertreden.
Hij, wreed en stug,
Gebruikt mijn rug,
Als 't ambeeld, om te smeden.

Hij ging zijn gang
Veel jaren lang.
D' Aartsrechter, mijn betrouwen,
Zal, lang gedaagd,
Eens, die mij plaagt
En vloekt, het hoofd afhouwen.

Hij wil den raad,
Die Sion haat,
En niet ontziet te plagen,
In aller haast
En ijl, verbaasd,
Verstrooid, ten velde uitjagen.

Men zie ze ras
Vergaan, als gras
Op 't dak, dat, van geen menschen
Noch vee gedrukt,
Eer 't wordt geplukt,
Verdort en moet verslensen.

Als gras op wand
En muur geen hand
Des maaiers kan stoffeeren;
Noch die op 't veld
De gerven telt,
Den schoot vult voor zijn heeren;

Dat niet een woord
Van zegen hoort,
Noch, die voorbij gaan, spreken:
„God zegene u,
God zeegne u nu,
In Gods naam onbezweken!"

CXXIXe HARPZANG.

De profundis clamavi.

O Heer! om noodhulp riep
Ik U uit 's afgronds diep.
O Heer! aanhoor ons schreyen,
En luister toch, en let
Met aandacht op 't gebed,
Waardoor wij hulp verbeyen.

Wilt Gij ten oordeel gaan
Op 'tgeen hier werd misdaân,
Wie kan zijn zaak verweren?
Maar Gij verzoent de smet
Door Uw genadewet;
Geen misdaad kan mij deeren.

Mijn ziel betrouwde op 't woord
Van God, die mij verhoort;
Mijn ziel beval haar zorgen
Aan God. Al Gods geslacht
Betrouwt zich op Zijn wacht,
Tot 's nachts toe, van den morgen;

Want bij Zijn Majesteit
Vindt elk bermhartigheid,
En rijkdom van genade;
Hij strekt der stammen zoen,
Hij rekent geen misdoen,
En draagt hun schuld en schade.

CXXXe HARPZANG.

Domine, non est exaltatum.

Mijn hart is niet vermeten,
Van hovaardij bezeten;

Geen trotschheid, noô gestnit,
Ziet mij ten oogen uit.
Mijn wandel was, als dwazen[1],
Nooit trotsch en opgeblazen,
Noch 'k roemde, al t' onbedocht,
Hetgeen ik niet vermocht.
Heb ik me uit trotschheid, sedert
Mijn boete, niet vernederd,
En, als een kind, gespeend
Van 's moeders borst, verkleend;
Zoo blijf mijn ziel, bezwcken
In druk, van U versteken.
Dat Jacobs vroom geslacht
Gods hulp en troost verwacht',
Die, nu en t' allen tijden,
Zijn stammen zal verblijden.

CXXXIe HARPZANG.

Memento, Domine, David.

Gedenk, o God! aan David, hoe zachtzinnig
Hij, jaren lang vervolgd, zoo fel en vinnig,
Zich zelven, vrij van alle wrake en schuld,
Zoo stil droeg met geduld.
Uit dezen aard heeft hij, zoo lang te voren,
Met eenen eed beloofd, en dier gezworen
Aan Jacobs God, den Heer van 't erfverbond,
En sprak dit met zijn mond:
„De schaduw van mijn huis zal mij niet dekken;
Ik zal op 't bed mijn beenen niet uitstrekken;
Geen vaak beschiet mijn oog, noch 'k val gernst
In slaap, naar mijnen lust;
Tenzij ik eerst geniete, op mijne bede,
Een rustplaats voor Gods bondkiste, eene stede
Voor Jacobs God, een heerlijk koortapijt,
De Godheid toegewijd.
Wij hebben nog, van mond tot mond, onthouwen,
Hoe eer Gods kist in Efraïms landouwen
Gernst stond, en wij vonden haar voortaan
In bosch en velden staan.
Wij zullen, daar zij rust, met ons Levijten
Opklimmen, en haar onder Gods tapijten
Aanbidden, als Gods eige voetschabel,
Ontslagen van gekwel.
Waak op, o Heer! trek op, na ons verdrieten,
Daar Gij in 't einde Uw rust eens moogt genieten
Op Uwen troon, bevrucht van heiligdom,
Dat lange zworf alom.
Gerechtigheid bekleede Uw priesterschappen,
Laat Uw gewijde al juichende opwaart stappen.
Keer Uw gezicht, om Davids wil, niet straf
Van Uw gezalfden[2] af,
De Godheid zwoer het David dus met eeden;
De Godheid zal die nimmer overtreden:
Ik zwere uw bloed en afkomste, uwen zoon,
Te zetten op uw troon.
Indien uw zoons slechts Mijn verbond bewaren
En wetten, die Ik hen zal openbaren,
Hunne afkomst houdt uw stoel, eeuw in, eeuw uit,
Van stam tot telg en spruit;
Want d' Oppermacht heeft Sion uitgekoren,
Gekoren tot zijn troon. Hij laat zich hooren:
Dit is en blijft Mijn rustplaats voor altoos,
Dewijl Ik dees verkoos.
Ik zal die weêr verrijken met Mijn zegen,
Met weit[3] verzaân, wat arm is en verlegen.
'k Zal priesters en gewijden heilig kleên.
Zij stappen juichend heen.
Hier zal Mijn macht verheffen Davids horen.
Ik hebbe een licht ontsteken, en verkoren
Voor Mijn gezalfde, om voor zijn aangezicht
Te schijnen met zijn licht,
Ik zal alom zijn haters, hoe ze ook razen,
Beschamen en verbijstren en verbazen.
De Heiligheid zal bloeyen in zijn kroon,
Vol glans en luister schoon.

CXXXIIe HARPZANG.

Ecce quam bonum, et quam jucundum.

Ai zie, hoe zoet en lieflijk is 't,
Dat broeders dus eendrachtig
Te zamen wonen zonder twist;
Dat leven riekt waarachtig
Gelijk de geur, die 't hart verblijdt,
Wanneer d' Aartspriester wordt gewijd;
Gelijk de balsem, die, op 't hoofd
Van Aron uitgegoten,
Den allereêlsten geur verdooft,
En, in zijn baard gevloten,
Omhoog den zoom des kleeds besproeit,
En lieflijk riekt, zoo lang die vloeit.
Zoo koomt de dauw van Hermon neêr
Op Sion 's morgens vloeyen;
En om deze eendracht wil de Heer
Des zegens hen besproeyen,
Met Zijnen zegenrijken geest,
En 't leven, dat geen sterven vreest.

CXXXIIIe HARPZANG.

Ecce nunc benedicite Dominum.

Welaan nu, gij oprechten
En Godgewijde knechten!
Zegt dank den goeden God,
Uw allerhoogste lot;
Die lust hebt te verkeeren,
Te staan in 't huis des Heeren,
In 't voorhof van Gods huis,
Aandachtig, stil, en kuisch.
Nu heft, om Hem te loven,
Uw handen op naar boven
In 't Heiligdom, bij nacht,
Gesteld op uwe wacht.
Die hemel schiep en aarde,
En in dien stand bewaarde,
Verrijke u uit den schat
Van Sion, Zijne stad!

CXXXIVe HARPZANG[1].

Laudate nomen Domini.

Gij, wachters van Gods heiligdom en drempel,
Verheft des hoogsten naam en lof!
Gij, die den dienst van 't hemelsch hof
Zijt toegewijd, looft God in Zijnen tempel!
Gij, Godgewijden altemaal,
Gesteld in 't heilige poortaal,
Ter eere van den Heer daarboven,
Volhardt getrouw in Hem te loven.

Zijn goedheid geeft u stof, om aan te vangen,
Te zingen op de schelle faam

[1]Versta: nooit, als die van dwazen, enz. – [2]Versta weder Uw volk. — [3]brood.

[1]Tempelzang uit later tijd, voor 't laatste gedeelte aan Ps. 114 ontleend.

Van Zijnen liefelijken naam.
De Godheid koos met hartelijk verlaugen
Den vader Jacob, Izaks spruit,
En Jacobs zes paar stammen uit,
Gewettigd door Zijn gunst te zamen
Tot 's Hemels wettige erfgenamen.

Wij noôn n tot dien lof; want wij bevonden,
Hoe groot en heerelijk gewis
Dees groote God der Goden is,
Ook boven al de Goôn, die lager stonden.
Deze Almacht werkt al stil,
Beschikt al wat Ze wil,
In Hemel, aarde, op zee en baren,
Die hooger dan de wolken varen.

De wolken trekt Hij op, van 't eind der aarde,
Wanneer de hemel snel betrekt,
Het zwerk de starren schichtig dekt,
Dat regenvlaag en donderslagen baarde,
En bliksemen en wederlicht:
Een ieder vierstraal schijnt een schicht.
Hij haalt den wind uit duistre hoeken,
Een schat, te diep om t' onderzoeken.

Hij sloeg rondom den Nijl den eerstgeboren,
En trof al teffens mensch en vee.
Ægypte zag, van steê tot steê,
Gods wonderdaân en teekens van te voren,
Toen Hij de tulbantkroon en hof
En hofgezin van Faro trof.
Hij trof de volken op de velden,
En koningen en dappre helden.

Zijn dappre hand trof Schon en zijn wijken,
Den koning over d' Amoreên,
En Og, in Basan en zijn steên
Gekroond. Hij trof de dertig koninkrijken
In Kanaän, en deelde ze uit
Tot Jacobs errefdeel en buit.
Hij schonk hun erf, in Zijn vergrammen,
Aan d' uitgeleze zes paar stammen.

O Heer! Uw naam zal d' eeuwen zelfs verduren,
Uw naams gedachtenis bestaan,
Van stam tot stam, en niet vergaan;
Want Gij Uw volk verdadigt t' aller uren[1],
En wreekt door Uw rechtvaardig recht.
Wanneer Uw bondgenoot en knecht
U aanroept, dan bedaart Uw tooren;
Dan laat Ge U weder zien en hooren.

De beelden, op 't altaar der onbesneden,
Zijn goud en zilver, altemaal
Met kunst gegoten uit metaal.
De mond is stom. Het brein gebruikt geen reden.
Het oog ontbeert gezicht.
Het oor is doof en dicht.
De mond en leden, hun gegeven,
Zijn dood, en zonder geest en leven.

Dat ze altemaal, die deze Goden goten,
En zich betrouwen op dees stof,
Vergaan, verdwijnen zonder lof.
Gij stammen, looft den Heer! Gij, amptgenooten
Van Aron, looft dien grooten Heer!
Levieten, geeft Hem prijs en eer!
Godvruchtigen! houdt aan in 't eeren
Van dezen God, den Heer der Heeren.

[1]Enkelvoud, met oversleten uitgang.

De Godheid, die op Sion woont,
Te Salem zij met lof gekroond!

CXXXVe HARPZANG[1].

Confitemini Domino.

Looft de Godheid, o genooden!
Want Zijn goedheid is onendig.
Looft den God van alle Goden;
Want Zijn goedheid is onendig!
Looft der Heeren Heer byzonder;
Want Zijn goedheid is onendig.
Hij alleen werkt menig wonder;
Want Zijn goedheid is onendig.
Hij schiep wijs al 's Hemels ronden;
Want Zijn goedheid is onendig.
Hij bouwt d' aarde op 's waters gronden;
Want Zijn goedheid is onendig.
Hij schiep groote hemellichten;
Want Zijn goedheid is onendig.
't Licht des dags voor ons gezichten;
Want Zijn goedheid is onendig.
Maan en star, die 's nachts zich toonen;
Want Zijn goedheid is onendig.
Hij sloeg Memfis' oudste zonen;
Want Zijn goedheid is onendig.
Voerde Jacob uit de banden;
Want Zijn goedheid is onendig.
Met Zijn sterken arm en handen;
Want Zijn goedheid is onendig.
Hij kon 't Roode water scheiden;
Want Zijn goedheid is onendig.
Door de zee Zijn stamhuis leiden;
Want Zijn goedheid is onendig.
Faro's macht in zee beroeren;
Want Zijn goedheid is onendig.
Jacobs huis door 't woeste voeren;
Want Zijn goedheid is onendig.
Koningen ter neder smijten;
Want Zijn goedheid is onendig,
Vorsten, sterk als ijzer, slijten;
Want Zijn goedheid is onendig.
Schon, vorst der Amorijten;
Want Zijn goedheid is onendig.
Hij brocht Bazans vorst om 't leven.
Want Zijn goedheid is onendig.
Heeft dat erf Zijn volk gegeven;
Want Zijn goedheid is onendig.
Jacob en zijn vrome benden;
Want Zijn goedheid is onendig.
Hij gedacht aan onze elenden;
Want Zijn goedheid is onendig.
Hij verloste ons van de vloeken;
Want Zijn goedheid is onendig.
Spijst hen al, die 't leven zoeken;
Want Zijn goedheid is onendig.
Looft des Hemels Heer met eeren;
Want Zijn goedheid is onendig.
Looft den Heer van alle Heeren;
Want Zijn goedheid is onendig.

CXXXVIe HARPZANG[2].

Super flumina Babylonis.

Wij zaten bij d' Eufraat en wachtten,
En schreiden eenen watervliet

[1]Van dezelfde hand, naar 't schijnt, als de vorige, althans geheel daarna gevolgd. — [2]Van onbekende hand, waarschijnlijk kort na de ballingschap gedicht.

Te Babilon, uit groot verdriet,
Zoo dikwijl wij aan Sion dachten.
Wij hingen harp en fluit en snaar
Aan wilgeboomen, hier en daar.

Want die de stammen derwaart dreven,
In slavernije en slaafschen dwang,
Begeerden onzen blijden zang;
Die ons verdreven, daar wij 't leven
Versleten onder 't uitheemsch juk,
Beschimpten dus ons ongeluk:

„Nu zingt eens, op Hebreeuwsche wijze,
Een lied en lofzang op dien toon,
Als gij te Sion zijt gewoon."
Wij spraken: „wie kan, God ten prijze,
Een lofzang zingen bij Chaldeën,
Zoo verr' van huis, in vreemde steên?"

Jeruzalem! kan ik mijn leven
U hier vergeten? Dat mijn hand
Veeleer verdorre in 's vijands land!
Mijn tong moet aan 't gehemelt kleven,
Eer ik, o voêster van ons wet!
U reukloos uit mijn zinnen zett';

Eer ik Jeruzalem niet achte
Mijn hoogste blijschap en vermaak!
O Heer! gedenk, uit lust tot wraak,
Aan Edom, Esau's wild geslachte,
Dat tegens Uw Jeruzalem
Den stormram aandreef met dees stem:

„Valt aan; verdelgt nu muur en toren!
Verdelgt de stad tot in den grond,
En toont ons d' erven, daar ze stond."
O Babilon! wat 's u beschoren?
Rampzalige, te wreed en valsch,
Wat haalt ge u plagen op den hals!

Men zal den vijand zalig prijzen,
Die u met deze zelve roê
Te keere ga, en drinken doe
Dien bittren drank (een hart moet ijzen)
En bloedkelk, dien gij, t' onbesneên,
Geschonken hebt aan ons Hebreên.

Men zal den vijand zalig achten,
Die uwe kinders, teêr en bloot,
Gerukt van moeders borst en schoot,
Onaangezien gekerm en klachten,
Op steenen plettert moedernaakt,
En 't bekkeneel op steenrots kraakt.

CXXXVIIe HARPZANG[1].

Confitebor tibi, Domine, in toto corde.

'k Zal U, Heer! uit al mijn harte,
Vrij van smarte,
Loven; want Gij, naar Uw woord,
Mij genadig hebt verhoord.

'k Zal, in 't aanschijn van Uwe Englen,
Tonen strenglen,
U verheffen boven 't zwerk,
En aanbidden in Uw kerk,

Om Uw goedheid en Uw waarheid,
Rijk van klaarheid;
Want Gij Uw Gezalfdens naam
Hooger voert dan iemands faam.

Hoor mijn bede t' allen tijden!
Sterk me in lijden,
Als ik treurig bidde en smeek',
En aandachtig met U spreek'.

Dat U alle Vorsten eeren,
Alle Heeren,
Die U uit Uw Heiligdom
Hooren donderen alom.

Dat ze op 's Heeren wegen zingen,
Opwaart dringen;
Want Gods glorie, groot van glans,
Overstijgt den hoogsten trans;

Want de Heer is hoog gezeten,
En ken weten,
Zien wat laag is. Al het hoog
Ziet Hij, met Zijn verziende oog.

Trede ik midden in gevaren
En bezwaren,
Gij verkwikt mijn ziel en geest,
Dat mijn hart geen ouheil vreest.

Gij kunt 's vijands gramschap temmen
En beklemmen;
Uwe hand en arm bevrijdt
Mij doorgaans in angst en strijd.

Heer! Gij houdt me vrij van schade.
Uw genade
Duurt oneindig. Och! vergeet
Niet Uw werk, aan mij besteed.

CXXXVIIIe HARPZANG[1].

Domine, probasti me.

Gij hebt me door- en weder doorgekeken;
O Hartekenner! Gij
Beproefde en kende mij,
En al mijn werk, en deugden, en gebreken;
Hetzij ik zitte of sta,
Of rijs, Gij slaat het gâ.
Gij wist, eer ik[2], 't geheim van mijn gedachten,
En al mijn overleg,
Gepeinzen, spoor, en weg.
Gij schoert[3], eer ik, de lijn van mijn betrachten,
En errefdeel en lot,
Mij toegeschikt van God.
Gij zaagt, eer ik, mijn opzet, wil, en wandel,
Beluistert scherp, en hoort
Mijn spraak, van woord tot woord.
O alziende oog! Gij kende al mijnen handel
En woorden achtereen,
Het aanstaande en 't verleên.
Gij wist met kunst mijn leden te bootseeren,
Zoo net, dat mijn vernuft
Voor zulk een werkstuk suft.
O wonderwerk en wetenschap des Heeren!
Te stomp is mijn begrijp,
Hoe ik mijn zinnen slijp.

[1]Uit den Maccabeeschen tijd.

[1]Klaagpsalm, uit later tijd, van een verdrukten Israëliet. — [2]Versta: eer dan ik. — [3]bepaaldet.

Waar zal ik voor Uw geest en aanschijn vluchten?
Al klom ik in den trans
Des Hemels, rijk van glans,
Men vindt er God, voor wien het al moet duchten;
Al daalde ik om 't gevaar
Ten afgrond, God is daar.
Al leende ik van den dageraad zijn wieken,
En vloog er snellijk meê
In 't Westeind van de zee,
Van daar in 't Oost de dag begint te krieken;
Uw hand zou uit de lucht
Mij grijpen in de vlucht.
Al zeide ik schoon: „de duisternissen mogen
Mij strekken een gordijn;"
Die nacht is zonneschijn;
Mijn wellust wordt gezien van alziende oogen:
De duistre nacht is licht
En dag voor Gods gezicht.
De nacht en dag zijn even klaar daar boven.
Gij hebt mijn hart geteeld,
Waarin het leven speelt,
En wist mijn nier[1] in moeders lijf te stoven,
Terwijl ze zwanger ging,
Nadat ze een vrucht ontving.
Ik zal, verbaasd door Uw grootdadigheden,
Dan roemen op Uw macht,
Uit alle mijne kracht.
Mijn ziel, belust Uw wondren te verbreeden
En wonderwerken, groeit
In kennisse onvermoeid.
Gij telt en kent mijn grootste en kleinste beenen[2];
't Geraamt, naar zijnen eisch,
Van U met vel en vleisch
In moeders lijf bekleed, van top tot teenen;
't Gebruik der leên, zoo rijk
Geboetst in 't heimelijk.
Uw wijsheid zag 't bootseeren van mijn leden,
Het zaad, de ruwe stof,
Nog ongeschikt en grof;
Want in den boek van Uwe alwetendheden
Daar staat de schets van al,
Wat namaals worden zal.
Allengs bereikt het schepsel zijn volmaaktheid,
Zoodat dit in het end
Gelijkt Uw schets en prent.
Hoe kleedt Ge, o Heer! zoo heerelijk de naaktheid
Van Uwen trouwen vriend!
Hoe eert Ge, die U dient!
Hoe zegent en bevestigt Gij hun tronen!
Eer telde ik al het zand
Op oever en op strand,
Dan hen, en al die in hun palen wonen.
Hoe blijde ontwaak ik nu,
En hang mijn hart aan U!
Vertrekt van mij, gij woedende tyrannen!
Vertrekt terstond van mij;
Is 's Hemels heerschappij
Dus tegens U rechtvaardig ingespannen,
Naardien ge uw zwaard verwoed
En handen verft in bloed;
Naardien gij spreekt al stil in uw gepeinzen:
„Nu deelt Gods steden uit,
Als roof en vrijen buit;
Wij mogen voor een poos terugge deinzen,
Maar zullen hen verstoord
Haast jagen uit de poort."
Heb ik, o Heer! Uw vijanden en haters
Niet hartelijk gehaat,
En om 't bedreven kwaad
Van dit gebroed, dees snoode Godverlaters,
Getreurd, en, levens moê,
Gekwijnd tot stervens toe?
Mijn ziel had lust te voên die zoete wrokken
Uit al mijn hart en macht;
Dit goddeloos geslacht,
Dat zoo veel kwaads kan stoken en berokken,
En ik te vijand hiel,
Vervloekte mijne ziel.
O Schepper! toets al mijn genegenheden,
En ondervraag me vrij,
En spoor eens na, of wij
Van 't rechte spoor des heils zijn afgetreden,
En leî ons, uit elend,
In 't leven zonder end!

[1]Versta: ingewand in 't algemeen. — [2]Voor beenderen, gebeente.

CXXXIXe HARPZANG[1].

Eripe me, Domine, ab homine.

Handhaver van het recht, bij U verkozen,
Verlos me van den boozen!
Verlos me van den ongerechten aard,
Die mij bezwaart.
Zij broên in 't hart slechts onrecht uit, en denken
Om 's anders recht te krenken,
En leggen al den dag, nooit strijdens moê,
Op twisten toe.
Elk wet zijn tong zoo scherp, gelijk serpenten,
Gespitst op dreigementen.
De mond, besmet van adderenvenijn,
Bedriegt door schijn.
Behoê me, o Heer! voor 's overtreders handen.
Verlos me van de banden
En 't wreed geweld der boozen, blind van haat,
Een heilloos zaad.
Zij zoeken schalk mij slechts den voet te zetten.
De wrevlaars spannen netten
Al stil. Men hangt de strikken op de baan,
Daar ik koom gaan.
Ik sprak: o Heer! Gij zijt mijn God tot heden;
Verhoor toch mijn gebeden.
Uw macht behoedt me, en dekt mijn hoofd altijd,
In nood en strijd.
Dat mij mijn lust niet levere aan den vijand,
Ontbloot me niet van bijstand;
Men leert op mij. Och, dat geen vijands troep,
Triomfe roep'!
Hun raadslag treff' hun hoofd. De list der monden
En lippen, dus verbonden,
Om moeite mij te brouwen, raak' hun hoofd,
Van brein beroofd!
De gloênde kool valle op hun hoofd, van boven.
Gij smakt hen in een oven
Vol gloeds, dat zij in hun verdriet vergaan,
En niet bestaan.
De lastertong kan niet op d' aarde duren,
Bij vrienden noch geburen.
D' elenden slaan den booswicht, als hij sterft,
En 't leven derft.
Mij is bekend, hoe d' Opperste d' oprechten,
Nooddruftigen en slechten,
En armen wreekt, en hunne zaak bevrijdt,
Te Zijner tijd.
Rechtvaardige geslachten drijven boven,
Om Uwen naam te loven.
De vrome woont en triomfeert in 't licht,
Voor Uw gezicht.

[1]Algemeene klaagpsalm uit den Maccabeeschen tijd.

CXLe HARPZANG[1].

Domine, clamavi ad te.

Ik roepe U aan; verhoor 't geschal,
O Vader van dit groot heelal!
En luister naar mijn stem en klacht,
Wanneer ik roepe uit al mijn macht.
Dat mijn gebed uit 's aardrijks kimme[2],
Gelijk een wyrook, voor U klimme!
Mijn hart omhoog gestrekt, zoo vroom,
Als avondoffer U bekoom'[3].

Zet toch een wakkre schildwacht uit
Voor mijnen mond! Bewaar en sluit
Mijn lippen met een sterke poort!
Gedoog niet, dat mijn hart een woord
En rede toestemm', die naar boosheid
Gelijken, en de goddeloosheid,
En logen, laster, vloek, en schimp
Verbloeme met een schoonen glimp;

Dat ik geen onrecht stijve en sterk',
Noch iemands onrechtvaardig werk;
Geen disehgenootschap houde met
Zijn lekkernije en feestbanket.
De vrome zal me, uit mededoogen,
Bestraffen en berispen mogen;
De zalf des boozen mans mijn hoofd
Niet zalven, schoon zij heil belooft;

Want mijn gebeên en klachten gaan
Recht tegens hun behagen aan.
Hun snoode leidsmans gaan, als 't schip,
Te grond, en stooten op de klip.
Een deel van hun wordt door 't vermogen
Van mijne rede nog bewogen;
Gelijk een grond, die, hard genoeg,
Gebroken wordt met schup en ploeg.

Dus is de kracht van ons gebeent
Gebroken. Wij, schier dood gesteend,
Vervielen voor de deur der dood;
Dewijl ik in dien bangen nood
Naar U, o God! mijne oogen strekte
En hoopte of mij Uw gunst bedekte.
Behoê mijn ziel door Uw genâ,
En red haar, dat ze niet verga!

Behoê me toch voor 't loos geweld
Der valsche strikken, nu gesteld;
Voor 't listig voorbeeld van de kwaân,
Die kromme en slimme gangen gaan;
Dat ze in hun net, voor mij gehangen,
Gegrepen werden en gevangen.
Ik hoû mij eenzaam en alleen,
En ga zoo door hun lagen heen."

CXLIe HARPZANG[4].

Voce mea ad Dominum clamavi.

Ik riep luidkeels naar boven
De Godheid aan. 'k Verbad
Met mijne stem, van roepen mat,
Het Hof van alle hoven.
Ik stort mijn bede voor Gods troon,
En melde Hem al mijnen druk,
En ramp en ongeluk,
Weêrwaardigheên en hoon;

Toen, 's levens kracht bezweken,
De geest mij schier begaf;
Gij kende, van den aanvang af,
Mijn wandel. 's Vijands treken
Belaagden mij, op deze baan,
In 't heimelijk met strikken, daar
Ik, midden door 't gevaar,
Gerust en stil kwam gaan.

Ik zag ter rechte zijde
Hierna om bijstand uit,
En zag niet een, die 't onheil stuit,
Niet een, die mij bevrijde,
Niet een bekende, en vond in nood
Geen noodhulp, die mij helpt en redt,
Mijn bange ziel ontzet,
Van toeverlaat ontbloot.

Toen zette ik het op schreyen,
Op roepen aan tot God,
En sprak: „Gij zijt mijn hoop, mijn lot,
En zult me in 't leven leyen.
Verhoor mijn beê dus laag verneêrd.
Verlos me uit mijn vervolgers hand,
Die trotsch in dezen stand
Mij uitdaagt en braveert.

Geleî mijn ziel, alom besloten,
Uit 's vijands klauwe en macht,
Dat ik Uw naam en groote kracht
Verheff' bij mijn genooten.
Rechtvaardigen verlangen, Heer!
Dat Uw getrouwe Majesteit
Mijn simple onnoozelheid
Eens kroon met prijs en eer.

CXLIIe HARPZANG[1].

Domine, exaudi orationem meam.

Wil mijn gebed, o Heer! verhooren,
En vangt mijn smeeken met Uw ooren,
Gelijk de waarheid van Uw mond
Zich aan verzoening zelf verbond.
Verhoor mijn bede nu meêwaardig,
Gelijk Gij toezegt, zoo rechtvaardig.

Wil niet met Uwen dienaar rechten:
Want niemand leeft er van Uw knechten,
Die voor Uw aanzicht kan bestaan,
En gerechtvaardigd henegaan,
Naardien mijn vijand, dus verbolgen,
Mijn ziel belaagde en kwam vervolgen.

Hij plofte in 't stof mijn zwakke leden,
Vervoerde mij in duisterheden,
Gelijk de dooden, schier vergaan;
Mijn geest ging angst en doodschrik aan,
En 't hart in 't lijf, van schrik gedreven,
Begon te siddren en te beven.

Ik overdocht al d' oude tijden
Der vaderen, gered in lijden;

[1]Klaagpsalm tegenover eene afvallige partij, uit den tijd van 't veldwinnend Hellenisme. — [2]Rijmshalve voor oppervlak. — [3]Versta: tot U koom, U bereike. — [4]Klaagpsalm van een verdrukten Israëliet, uit later tijd.

[1]Klaagpsalm over 's volks verdrukking na den Maccabeeschen tijd.

Ik overleide al 'tgeen Gij wrocht,
Wat schepping, wat genâ vermocht.
Mijn zinnen staarden op Uw werken:
Ik kon alom Uw goedheid merken.

Toen hief ik, met een vast betrouwen,
Mijn handen, dicht in een gevouwen,
Naar U, voor wien mijn geest wel schijnt
Een land, dat regen hoeft en kwijnt.
O Heer! verhoor terstond mijn smeeken;
Mijn geest en hart zijn gansch bezweken.

Och! keer Uw aanschijn nergens hene
Van mij, of 't gaat mij als dengene,
Die zinkt in eenen diepen grond,
Dewijl op U mijn hope stond.
Laat, eer de zon nog wordt herboren,
Mij d' uitspraak van genade hooren!

Ai! wijs, wat weg ik op moet streven,
Dewijl ik heb mijn hart geheven
Naar U. Ontruk me toch de laag
Des vijands, nu ik t' Uwaart jaag.
Leer mij Uw wil en wensch verrichten;
Want Gij, mijn God! kunt mij verlichten.

Uw goede geest zal mij geleiden
In 't rechte land en versche weiden.
Om Uwen naam, vol majesteit,
Zult Gij een lucht van billijkheid.
Een leven, dat de ziel kan azen[1],
Mij lieflijk in den boezem blazen.

Gij zult mijn ziel ontslaan van plagen,
En mijne erfvijanden verjagen
Door Uw genâ, mij toegezegd;
Dewijl ik ben Uw eige knecht,
Zult Gij vernielen al de klauwen
Der vloeken, die mijn hart benauwen.

CXLIIIe HARPZANG[2].

Benedictus Dominus Deus meus.

Nu met een lofzang God geëerd,
Die mijne handen strijden leert,
Mijn vingers oorelogen.
Handhaver, hulp in 't aardsch gewoel,
Mijn toevlucht en genadestoel,
Beschutter uit den hoogen!
Ik hope op U, getroost en blij,
Die 't volk mijn stoel en heerschappij
Heet eeren, dus oodmoedig.
Wat is de mensch, dat Gij, o Heer!
Van hem gekend wilt zijn met eer,
En hem omhelst zoo goedig!

Wat is de mensch, of zijn geslacht,
Dat Gij hem dus Godwaardig acht,
Die schijn en ijdelheden
Gelijk is, en wiens dag, die schijnt,
Gelijk een schaduw, haast verdwijnt!
O Godheid! daal beneden
Uit Uwen hemel, Uwe baan.
Daal neder, tast de bergen aan
En rotsen, dat ze rooken.
Berst uit met vier en wederlicht;
Verstrooi, beschiet ze met Uw schicht,
Verstoor ze in assche en smoken.

Reik mij Uw hand van boven toe,
Verlos me in waternood, nu moê
Van roepen en van kermen.
Verlos me van 't uitheemsch verbond,
Beschut me voor hun lastermond,
En onrechtvaardige armen;
Dan zal ik, met een nieuw gedicht
En op tien snaren, Godverplicht,
Met zang en spel U loven,
Die koningen in 't veld bewaart,
Uw knecht bevrijdt voor 't reuzezwaard.
Verlos me, en zie van boven!

Bevrij me voor 't uitheemsch verbond!
Beschut me voor den lastermond,
En voor der boozen armen!
Hun zonen bloeyen in het land,
Een ieder als een jonge plant,
Als 't licht haar komt verwarmen.
Hun dochters blozen overschoon,
En prijken in hun pracht ten toon,
Als blinkende tapijten.
Hun volle kelders geven geur,
Gepropt van vruchten, deur en deur[1];
Met vreucht zij 't leven slijten.

Hun schapen, uit en in de heî,
Zijn talrijk, drachtbaar, zat van weî;
Hun vette runders blaten.
De tuinmuur zwicht voor geen geweld,
Staat ongescheurd en dicht in 't veld,
Geen oproer stenrt hun straten.
Gelukkig, zeggen ze, is de staat,
En 't volk, dat, rijk en zonder maat,
Dit goed niet kan verliezen;
Doch ongelijker[2] is hun lot
Gelukkiger, die onzen God
Tot hunnen Koning kiezen.

CXLIVe HARPZANG[3].

Exaltabo te, Deus, meus Rex.

'k Wil, o God! Uwe eer verbreyen,
'k Wil, mijn Koning! Uwe faam,
Uwen wonderbaren naam
Eeuwig loven en verspreyen,
Met een heerelijk geluid,
Eeuwen in en eeuwen uit.

Dag op dag wil ik U prijzen,
En Uwe uitgebreide faam
Loven, op Uw grooten naam
Eeuwig naar den hemel rijzen,
Met een heerelijk geluid,
Eeuwen in en eeuwen uit.

Gij zijt groot en wonder eerlijk[4],
En Uw grootheid heeft geen end.
Stam op stam verheft en kent
Uwe werken, schoon en heerlijk.
Uw bekende almogendheid
Wordt van telg in telg verbreid.

Zij verkondigen eendrachtig
Uw grootdadigheên alom,
Stralen van Uw Heiligdom;
En Uw vlegels, die zoo krachtig

[1] spijzen. — [2] Klaagpsalm, als voren; maar grootendeels uit vroegere (zie o.a. Ps. 19) zaamgetrokken.

[1] door en door. — [2] Min juist voor ongelijk of ongelijk veel. — [3] Met voorgaande klaagpsalmen verwante Lofzang op God. — [4] heer-, glansrijk.

Treffen, wat U tegenstrijdt.
Elk verhaalt, hoe groot Gij zijt.

Zij verhalen d' overvloeden
Van Uw liefelijken aard,
Juichen, blijde en onbezwaard,
Met rechtvaardige gemoeden,
Om Uw waarheid, die vertrouwd
Ieder haar beloften houdt.

God is een getrouw Outfermer,
Een genadig Heer, alleen
Vol geduld, vol goedigheên,
En een algemeen Beschermer.
In bermhartigheid zoo sterk,
Overtreft Hij al Zijn werk.

Laat vrij alle Uw werken spreken,
U verheffen. Laat de schaar
Van Uw Heiligen te gaâr
U verheffen onbezweken;
Dat Uw rijkseer en Uw macht
U verheffen uit haar kracht.

Laat hen alle menschen leeren
Uwe macht, de heerlijkheid
Van Uw rijk, vol majesteit,
Uw grootdadigheden eeren;
Dat alom het wonder blijk
Van Uw heerlijkheid en rijk;

Want Uw rijk is niet vergangbaar.
Maar een rijk, dat eeuwig staat,
En Uw heerschappije gaat
Al de wereld door ontvangbaar,
Van den stam in telge en spruit,
Eeuwen in en eeuwen uit.

God is oprecht in Zijne eeden,
In beloften vast en sterk.
Heilig ook in al Zijn werk.
Hij verheft den afgestreden,
Reikt genaderijk de hand
Wat getreden legt in 't zand.

Heer! alle oogen zien verlegen
Op Uw gunst. Gij spijst elk een
Op zijn tijd. Uw hand alleen
Opent Gij, en schenkt Uw zegen
Alle dieren, en verzaadt
Al wat zich op U verlaat.

God is oprecht en rechtvaardig
In Zijn handel, in elk perk,
Heilig in een ieder werk,
Bij d' aanbidders ook meêwaardig,
En niet verre van het hart,
Dat Hem oprecht zoekt in smart.

Hij bestemt den wil dergenen,
Die godvruchtig, naar Zijn woord,
Hem aanbidden, en verhoort
Het gebed van al die weenen,
En verlost uit hun verdriet
Al wat op Zijn noodhulp ziet.

God bewaart al die Hem minnen;
Alle boozen gaan te grond.
Ik verhef Hem met mijn mond.
Dat Hem elk, met hart en zinnen,
Lof zinge in Zijn Heiligdom,
En oneindig pryze alom!

CXLVe HARPZANG[1].

Lauda, anima mea, Dominum.

Op! wel op, mijn ziel! naar 't hof
Van den Hemel, met een lof,
Rijk gevlochten, God ter eere;
Dat ze vrolijk haren Heere
Lof zinge al zoo lang zij leeft,
En het lichaam leven geeft.
Dat, zoo lang ik ben in wezen,
God geloofd zij en geprezen,
En mijn cythersnaar haar klank
Huwe aan mijnen hemelzangk!

Ziet wel toe, wien gij betrouwt,
Waar gij uwe hoop op bouwt.
Bouwt ze niet op groote Heeren,
Vorsten, die van zin verkeeren.
Bouwt ze niet op 't ongewis,
Menschen, daar geen heil bij is.
's Menschen leven, klein van waarde,
Smilt, verdwijnt, verkeert in aarde.
In den sterrefdag vergaat
Al dat overleg van staat.

Zalig is hij van beraad,
Die zich op Gods hulp verlaat,
Met zijn hoop gerust durf slapen
Op Hem, die 't al heeft geschapen,
Hemel, aarde, en zee, en voort
Nimmer wankelt in Zijn woord,
Handhaaft in bedorve tijden
Bij hun recht, die onrecht lijden,
Vromen kroont, de boozen straft,
En den honger spijs beschaft.

God is 't, die de ketens slaakt
Des gevangens, arm en naakt.
God verlicht der blinden oogen.
God herstelt, door Zijn vermogen,
Die getreden legt, vol smart.
God bemint het oprecht hart.
God, de Vader aller dingen,
Handhaaft alle vreemdelingen,
Wees en weduwe, en verniélt
Al wat 's booswichts onweg hield.

Die op Sion houdt de wacht,
Zal gedurig[2], van geslacht
Tot geslacht, als Heer der Heeren,
Op Zijn hoogen troon regeeren,
Ook als 't licht zijn beurt vergeet,
En niet meer den hemel meet.

CXLVIe HARPZANG[3].

(Naar de nieuwe Overzetting[4] zijn de 2 eerste verzen van den 147en Psalm).

Laudate Dominum, quoniam bonus est.

Looft den Heer met dankbre lofgezangen.
Huwt de keel aan uwe schelle snaar.
Schept nu lust, met lofzang Hem t' ontvangen,
Heerelijk en blijde in 't openbaar

[1]Tempel- en Lofpsalm uit den Maccabeeschen tijd. — [2]voortdurend. — [3]Danklied voor de herstelling der stad. — [4]Versta: van den Staten-bijbel.

In te halen Hem, die nu de veste
Van Jeruzalem zoo trotsch herstieht,
Het verstrooide stamhuis eens ten leste
Weêr herstelt, en van het juk verlicht.
Hij geneest en zalft verslege harten;
Hij verbindt de wonden, na hun leed,
Na zoo veel elende en droeve smarten.
God is Monsterheer[1], en telt, en meet
't Heer der starren, dat in zijn geleden[2]
Heentreedt, als Hij elk noemt bij zijn naam.
Groot is God, in Zijne almogendheden
Overkrachtig. Niemand kan de faam
En 't getal van Zijne alwijze werken
Achterhalen. Hij beschut in kruis,
Wat zachtmoedig is. Zijn macht de sterken
Morselt, en verplet tot stof en gruis.
Treedt met zang en cyther voor Hem henen;
Zingt en speelt ter eere van dien Heer,
Die 't gewest, te heet en droog beschenen,
Met Zijn wolken dekt, het aardrijk weêr
Regen gunt, dat berg en dal verkwikken,
Gras en kruid verleenen, elk tot nut,
Vee hun voeder geeft, eer d' akkers stikken,
't Leven van de jonge raven stut,
Als het nest hem aanschreit, zoo verlegen.
God heeft geen behagen aan den roem
Op het brieschend paard, en 's ruiters degen:
Noch de sterke beenen van de bloem
En de heerkracht der geweldenaren
Kunnen Hem gevallen, wien behaagt
Wat Godvruchtig leeft, en in gevaren
Op Hem hoopt, en, nedrig en vertsaagd,
Van den morgen af tot 's avonds spade,
Wacht op Zijne oneindige genade.

CXLVIIe HARPZANG.

(Naar de nieuwe Overzetting de 7 laatste verzen van den 147en Psalm).

Lauda, Hierusalem, Dominum.

O gewijde stad des Heeren!
Koningin van alle steêr,
Schoon Jeruzalem, alleen
Uitgekoren! help vermeeren
's Hemels lof;
Hier is stof,
Om uw zangen te stoffeeren.

Berg van Sion, daar Levijten
Gaan ter koore, en, dag en nacht,
Af- en aangaan op hun wacht,
Overschaduwd van tapijten!
Hier is stof
Tot Gods lof;
Hier is stof, om U te kwijten;

Want de Godheid onverdroten
Dekt u dicht voor slag en stoot,
Sterkt uw poorten tegens nood,
Sterkt haar grendels en haar sloten,
Zegent al
Uw getal,
Burgerij en steêgenooten,

Hij bevredigt uwe palen,
Mest uwe akkers, dat ze staan
Rijk van wijn, olijf, en graan,
Waar de zon hen koomt bestralen,
En Hij gaat,
Dus verzaad,
Uwen vrijen adem halen.

Zijn bevelen gaan, als posten[1],
Over 't aardrijk, en Zijn woord
Loopt, van 't een aan 't ander oord,
Sneller dan ooit bliksems kosten[2],
Waar de lucht,
Grof bevrucht,
Wolk en zwerk van vier verlosten.

's Winters zaait Hij witte vlokken
Sneeuw, zoo wit als wol nooit was.
Rijp verspreidt Hij verre, als asch,
Hagelt klaar kristal bij brokken.
Och, wie zou
Zulk een koû
's Winters uitstaan onverschrokken!

Naauwlijks spreekt Hij, dadlijk kwijnen
Sneeuw, en rijp, en ijs, op 't veld;
Hagelsteen en sneeuwjacht smelt.
Blaast Hij lauwte, zij verdwijnen
Voort, van schroom;
Zee en stroom
Dooyen voor Gods zonneschijnen;

Maar Gods stamhuis in 't byzonder
Is gehandvest met Zijn woord,
Wet en regel, voort en voort.
Alle volken leggen onder.
God heeft geen
Hier beneên,
Zoo verlicht door menig wonder.

CXLVIIIe HARPZANG[3].

Laudate Dominum de cœlis.

Looft den Heer! gij hovelingen
Van het Hemelsche paleis,
Rijk van peis.
Looft Hem boven 's Hemels ringen,
Daar gij zweeft, van trans in trans,
In Gods glans.
Looft den Koning van Zijne Englen,
Boden van de hoogste Macht,
Hemelwacht,
Heer des Hemels, helpt me strenglen!
Helpt me vlechten 's Hoogsten lof
In Zijn hof.
Looft Hem, zon en maan te gader,
Die bij beurte, dag en nacht,
Trekt te wacht.
Starren, looft der starren Vader,
Voor wiens heldren glans uw licht
Strijkt en zwicht.
Eerste kreits van 's Hemels ronden,
Hoogste hemeltrans, geef eer
God den Heer.
Watren, aan Gods macht gebonden,
Boven 't starlicht, hemelzee!
Looft Hem meê;
Want de Godheid schiep u t' zamen
Met één woord. Toen Zij 't beval
Stond het al.
Op Gods woord en wenken kwamen

[1]Versta: monsterend Gebieder. – [2]gelederen.

[1]Voor postboden, snelle boden. — [2]konden. – [3]Tempelpsalm uit latere, gelukkige en hoopvolle dagen.

Wat men zag, wat niemand zag,
Voor den dag;
Hij bond ze alle aan Zijne wetten,
Om bestendig vast te staan,
Van hun baan
Niet een voetstap te verzetten.
Wat Hij schiep door Zijn gebod,
Hoort naar God.
Looft, gij burgerij der aarde!
God, wien ieder element
Dient en kent.
Draken, die uw hol bewaarde,
Grondelooze zeên en meer,
Looft den Heer!
Vier en hagel, sneeuw en kegel,
IJs en vorst en storrembui,
Die, niet lui,
Stadig past op 's Hemels regel,
't Zij gij brandt of laaft of koelt,
Ofte woelt;
Bergen, dalen, vruchtbre boomen,
Cederboomen, hemelhoog
Voor ons oog,
Wat in 't wild wast, of zich toomen
Laat van akkermans verstand,
En zijn hand;
Alle wilde en tamme dieren,
Slangen, zwanger van vergift;
Vlucht en drift,
Die door d' ijdel lucht loopt zwieren,
En het zaad betaalt dus eêl
Met uw keel;
Koningen op 's werelds stoelen,
Vrije volken, heeren van
Uwen ban;
Rechters, die, daar pleiters woelen,
Vonnis velt, 't oneffen slecht[1]
In 't gerecht;
Jongelingen, frisch van leden,
Kuische maagden, grijze liên,
Waard t' ontzien,
Sterke mannen, looft met reden
's Hoogsten naam, die zoo verrijkt
Niemand wijkt;
Want in Hemel en op aarde
Wordt de Hoogste alleen gekend,
Zonder end.
Hij verlost en houdt in waarde
Jacobs stamhuis, Zijn geslacht,
Dat Hij acht.
Dat dees lofzang zij gezongen
Door Zijn Heiligen, met vreugd,
Heel verheugd!
Dat Hem 't stamhuis, met de tongen
Van het volk, bij God gezien,
Eere en dien'!

CXLIXe HARPZANG[2].

Cantate Domino canticum novum.

Zingt den Heere een nieuw gezang!
Looft Hem midden in den drang,
Daar Gods schaaren
Bij Zijn Priesterdom vergâren.

Dat het stamhuis vrolijk zij,
In zijn Schepper zich verblij,
In Dengenen,
Die den vadren is verschenen.

[1] vereffent. — [2] Lofzang uit denzelfden tijd.

Dat nu Sion vrolijk juich',
En de burgerij zich buig'
Voor hun Koning,
Ingewijd op 's Hemels kroning.

Laat ze, met een blij geschrei,
Gaan op zijnen naam ten rei!
Laat ze paren
Zang en trom en keel en snaren;

Want de Godheid uit haar wolk
Lust schept in haar eigen volk.
Uit hun smarten
Redt Hij[1] die verslegе harten.

Heiligen, met blijde stem,
Juichen in Gods rijk voor Hem.
Zij verblijden
Zich daar boven, vrij van lijden.

's Hemels lof, op God gegrond,
Is bestorven[2] in hun mond;
Daar ze grepen
't Zwaard, van weêrzij scherp geslepen.

Om te wreken naar hun macht
's Hemels smaad aan 't aardsch geslacht,
En te straffen
Volken, die naar boven blaffen:

Om 't geboeide koningsdom
Heen te voeren, doodsch en stom,
Over Heeren,
Streng geboeid, te triomfeeren:

Opdat 's Hemels oordeel klaar
Sta gesneên op Gods pilaar[3];
Gods verkoren
Is deze eer omhoog beschoren.

CLe HARPZANG[4].

Laudate Dominum in Sanctis.

Looft den Heer in 's Hemels kerk,
Boven 't zwerk.
Looft Hem in Zijn hofgewelf.
Loof Hem zelf
Met een schel bazuingeklank.
Looft met zangk,
Onder harp en cythersnaar
Openbaar.
Looft met koorgezang en trom,
Hem alom.
Looft den Heer met blij geluid,
Snaar en fluit.
Looft met klinkende cymbaal
Van metaal;
Looft met vrolijke cymbaal
Van metaal.
Looft, met al het geestendom,
Hem alom!

[1] Versta: God. — [2] als verstijfd, vastgezet, zoodat ze er den mond vol van hebben, er niet van aflaten kunnen. — [3] Mits gelukkig voor aan hen ten uitvoer gelegd worde. — [4] Waarschijnlijk van dezelfde hand, als de 148e.

OP

EEN MARMEREN BEELD VAN KONING DAVID.

Zoo klonk de kunstenaar den dappersten beschermer
En koning der Hebreên gelukkig uit in marmer;
Hij heft zijn oog en hart omhoog, en luistert scherp
Naar 'tgeen de Geest zijn mond leert zingen op de Harp,
En dansen voor den Zoon[1], wiens beeld hij heeft gedragen.
Nu triomfeert zijn harp voor Kristus' zegewagen.

BLIJDE AANKOMSTE T' AMSTERDAM[2],

VAN ZIJNE EXCELENTIE

D. ESTEVAN DE GAMARRA[3],

Ridder van Sint Jacobs Orden etc. Gezant van Zijne Katholieke Majesteit, bij de Hooge Mogende Staten der Vereenigde Landen.

Os humerosque deo similis[4].

ZANG.

Wie rijst zoo heerlijk op van verre,
En voert den glans der Avondsterre
In 't helder voorhoofd, daar men niet
Dan vrede en vreugd uitstralen ziet;
Terwijl de Goden van ons stroomen
Verlangen te verwellekomen,
Met hun eerbiedig aangezicht
De Majesteit van 't nakend licht,
Dat hun verschijnt met zijne klaarheid,
Na 't overdrijven van de naarheid
En donkren nevel van 't geschil?
Wat Godheid of dit wezen wil,
Die nederdaalt als uit de wolken,
Genegen, zeven vrije volken
In hun doorluchtste Stad, dien stoel
Der goude Vrijheid, door 't gewoel
Der straten, onder 't blij bejeegnen
En minzaam groeten, mild te zeegnen
Met hare tegenwoordigheid,
Waarop men jaren heeft gebeid?
Ai, meld ons dit, door taal of teeken,
Zoo wordt de wyrookgeur ontsteken.

TEGENZANG.

Het is Gamarra zelf, de mond[5]
Des Konings, die het vreêverbond
Der tien en zeven Nederlanden,
Met zijne penne en eige handen,
Bezegelde, en, van oorlog wars,
Ten leste d' ijzre poort van Mars
Hiet[6] sluiten met metale boomen,
Tot rust van land en zee en stroomen;
Het is de vreedzame Afgezant
Des Konings, die, van strand tot strand,
Zijn heerschappij in top ziet wassen,
En met zijne armen beide d' assen
Der Kriste wereld ommevat,
En al den Peruaanschen schat,
Den zilverberg en goude vlieten,
Met heele vloten, wenscht te gieten
In Hollands schoot, daar Amsterdam
Tot aan de starren steigren kwam

[1]Versta: Kristus. — [2]In 't voorjaar van 1657. — [3]De Spaansche gezant; zie boven, bladz. 175b. – [4]D. i. In houding en gelaat een God gelijk. — [5]tolk, gezant. — [6]Thans tot heette verzwakt.

Met Cæsars kroon, waarin zijn vonken
Van goud en diamanten blonken,
En eeuwig blinken, tot een pracht
En merk van 't Keizerlijk geslacht.

SLOTZANG.

Zijt wellekom! rij in en nader,
O Estevan! gij vredevader
En vredevoerder, vredetong.
Rij in, onthaald van oud en jong,
En alle kunne, en arme en rijke,
Dat al het IJ zijn vlaggen strijke[1],
Ter eere van uw Meesters Kroon!
Dees Stad was al van ouds gewoon,
Zijn Grootvaârs[2] in haar schoot t'ontvangen.
De vijfde Karels beeld, gehangen
Op 't Raadhuis, tuigt nog van dien tijd
En dag, Zijn Majesteit gewijd,
Daar 's volks gejuich vermenigvuldigt.
Zijn nazaat, vrolijk ingehuldigd[3],
Als telg van dezen hoogen struik,
Werd hier, van Burgemeester Buick[4],
Ook d' eed, ten steun van 't Recht der vromen[5],
Uit last der Vroedschappe afgenomen.
Nu hopen wij, verknocht door vreê,
Met uwe Monarchie, de zee
Van roof te schuimen en te vagen.
Zoo laat ons welkomste u behagen!

Voor ALEXANDER DEN VII,

HERSTELLER VAN JEZUS' SOCIETEIT, IN DEN STAAT VAN VENETIË.

Restituis rem.

Ie ZANG.

Helpt me, o goddelijke reyen!
Zalige Englen, daar omboog!
Helpt me nu, van 's Hemels boog,
Jezus' broederschap geleyen,
Daar Sint Mark Ignatius,
Op 't behagen der drie kronen,
Welkom heet in zijne zonen,
Met een blijden vredekus.
Alexander, overgoten
Van Gods Geest en Poëzij,
Stortte zijnen geest in mij,
Uit de zeven Roomsche sloten[6].
Zijne topstar, die haar glans,
Uit de bergen, door de dalen
Uitspreidt, leidde al Gods koralen
Op mijn kerklier aan den dans.
Laat Pindaar den renpalm[7] loven,
Deze olijf kan 't al verdooven.

Ie TEGENZANG.

Groote passen groote zaken,
Allergrootsten 't grootst van al,
Fabius[8], een Hannibal
En zijn torts van 's Tibers daken
Af te keeren, en dien Staat,
Zooveel ongeruste bedden,

[1]Rijmshalve, maar anders min juist, voor in top hale. [2]Versta: die des Spaanschen konings. — [3]Filips II, in 't voorjaar van 1549. – [4]Joost Buick, Spaanschgezinder gedachtenis. — [5]wakkeren, braven. — [6]Versta: de zeven bergen der heilige stad. — [7]In den Pythischen en Olympischen wedstrijd. — [8]De Romeinsche veldbeer.

Langzaam door geduld te redden[1].
Alexander zag Eufraat
Noch geen Ganges aan; zijn benden
Overtrokken met één loop
Azië, Afrike, en Euroop,
Tot aan 's wereldś uiterste enden.
D' overwonnen dankt de macht,
Die hem door de neêrlaag zegent,
En, gelijk een God, bejegent
Onder 't menschelijk geslacht,
Daar de wyrookouters blaken.
Grooten passen groote zaken.

Ie SLOTZANG.

Recht. Zoo past het ook den lesten
Van de Fabiën[2], Gods huis
Door het zegenrijke Kruis
Voor te staan, de Turksche pesten
Af te keeren, en Sint Mark[3]
Op te wekken, om Lojole
Te herstellen in zijn schole
En geslote stad en kerk.
Recht. Zoo past het Alexander,
Den Chinees en Indiaan
T' overwinnen door Gods vaan,
Kristus' opgerechten stander.
Een verdooft, op Zijnen troon,
Fabius en Flippus' zoon.

IIe ZANG.

O gezegende herboorte
Der genootschap, daar de Leeuw[4]
Heerlijk, na een hallve eeuw,
Jezus' ballingen ter poorte
Weder inhaalt, als een vloot,
Die uit Ofir, met haar kielen,
Schatten aanbrengt voor de zielen,
En belandt met vollen schoot.
Nu verstommen lasterboeken,
Lastermonden, haat en nijd,
Voor dees zege, na dien strijd
Tegens d' opgehitste vloeken.
Zij verkeeren alle in steen,
Die den heuklaar wederstreven,
Daar Gods titel ingedreven
Nooit zoo schoon de zee bescheen,
En Antenors[5] heerschappije.
Duik nu, nacht van Barbarije!

IIe TEGENZANG.

Dat het kerkrecht van Sint Peter
Eens beginne, en vonnis strijk'
Over 't klagende ongelijk,
Voegt dien stoel, en niemand beter.
Die ter poorte uitgaan met God,
In een staatstorm, zoo verbolgen,
's Heilands droeven kruisgang volgen,
Elk ten schimp staan en ten spot,
Worden tot deze eer gewaardigd,
Niet bij handvest, dwang en drift,
Maar door eigen kruisgeschrift,
Als hun meester, gerechtvaardigd.
Zoo verkeert de doornekrans,
En dat vinnig tegenkanten,
In een kroon van diamanten,
In een loutren zonneglans.

[1]Zinspeling op Fabius' bekenden lofregel, dat hij door dralen den staat redde. – [2]'s Pausen geslachtsnaam; zie vroeger. — [3]Versta: Venetië. — [4]Van Venetië. [5]Van Troje, Venetië's vermeende stichter.

Ai, wie weigert kruis en lijden?
Triomfeeren volgt het strijden.

IIe SLOTZANG.

Zou de stoel hen niet beschutten,
Die den storm van 's Afgronds poel[1]
Uitstaan, en den Roomschen stoel
Met hun halzen onderstutten?
Zou d' aloude Sleutelmacht[2]
Niet de sloten opensluiten,
Die zoo lang den toegang stuitten
Voor 't standvastigste geslacht?
Kan gehoorzaamheid verbeuren
Haar gerechtigheid en recht,
In veel jaren nooit beslecht?
Zou d' onnoozele eeuwig treuren,
Zuchten in dit worstelperk?
Neen, het einde kroont het werk!

IIIe ZANG.

Paduaansche letterwijzen[3]
Heeten, aan den Padusstroom,
Hun genooten wellekoom.
Torentrans en kerken rijzen,
Steken 't hoofd op, nu de deugd
En de wijsheid, dus gesteven,
Schooner luister van zich geven,
Door den opgang van hun jeugd.
Mocht Valeer[4] den tijd herleven,
Boeten 't schendig tijdverlies
In 't gedicht van 't gulden vlies,
Hij zou met dit vaandel streven
Door de baren, naar de vacht
Van het Kruislam, dat de vlekken
Van het Heidendom kon dekken,
En genezen door Zijn kracht.
Livius[4]! herschrijf nw bladen;
Rome leeft door braver daden!

IIIe TEGENZANG.

Wereldwijsheid bouwt de muren
En den burgerlijken Staat,
Die verandert en vergaat,
Schoon dees menige eeuw kan duren;
Rome, dat zoo heerlijk stond,
En daar werelden om slaven,
Legt al lang in puin begraven,
En met al zijn pracht te grond;
Maar de hoofdstad aller steden,
Die van ouds, in bloedig zweet,
Onder Kristus' kruisvaan streed,
Van geen paardshoef werd vertreden.
Handhaaf dan, Veneetsche Raad!
Met een levendig betrouwen
Die Sint Pieters kerkmuur bouwen,
God ter eere en uwen Staat.
Zwaard en kogel steên vernielen;
God leeft eeuwig in Zijn zielen.

IIIe SLOTZANG.

Dit herstellen is Venedig
Ruim de kroon van Krete[5] waard;
Ottoman ontziet het zwaard
Van den zeeleeuw, streng en snedig[6]

[1]Versta: de Hel. — [2]Versta: die, naar de Bijbelsche en kerkelijke overlevering, den Pauzen door Petrus toegekomen. — [3]Versta: de beroemde Jezuïtenschool van Padua. – „[4]Padua is de geboortestad van Valerius Flaccus, den Lat. dichter van den tocht der Argonauten, en Titus Livius, den Lat. geschiedschrijver." Oude aant. — [5]Het aan Turkije verloren Candia. — [6]snijdend, scherp.

In 't verweren van Gods zaak.
Hoort hem onder Jezus' riddren,
Zonder schrikken, zonder siddren,
Uit zijn golf, getergd tot wraak,
Brullen over gansch Turkijen.
Ziet zijn boek[1] den Alkoran,
Die geen licht verdragen kan,
Overtuigen, overstrijen,
Waar dees zon de nevels breekt.
Dwaling zwicht, als waarheid spreekt.

IVe ZANG.

Alexander! help mijn cyther
Met uw mate. Geen Pindaar
Kan u volgen met zijn snaar;
't Zij gij aanstapt met den myter
Van Melschisedech, om peis
In te vceren onder Heeren,
Die door oorlog 't kruis outeeren;
't Zij de Noordstar uw paleis
Door Kristine[2] koom' begroeten,
Die, gezalfd in 't openhaar
Van uw hand, voor 't hoog altaar
Zich vernedert aan uw voeten,
U voor haren vader kent,
Toevlucht der verstrooyelingen,
Help en sterk mij onder 't zingen,
Zulk een koorzang ongewend.
O hersteller der getrouwen!
Wie kan uwen lof ontvouwen?

IVe TEGENZANG.

Geen gedachtenis van naalden,
Daar het zwerk omhoog op drijft[3],
Langer in haar waarde blijft,
Hoe d' Ægyptenaars ook praalden,
Als uw voorzorg, trouw besteed
Aan de kudde, uw staf bevolen,
Die in 't weiden niet kan dolen,
En zijn lammers niet vergeet.
Gij, die waardig, hier beneden,
Kristus' stede en stoel bezit,
Als een hoofd, bestelt elk lid
Zijne plaats, opdat de leden
't Lichaam dienen in 't gemeen,
Elk hun beurt en ampt bewaren,
Zonder buiten 't spoor te varen.
Op uw maat en voorzang treên
Alle wettige amptenaren.
Ééne hand vereent veel snaren.

IVe SLOTZANG.

O hersteller der getrouwen!
Leef in eere, wijder dan
't Licht van 't starrelicht gespan
't Heilig koninkrijk ziet bouwen,
Dat, van eeuw noch grens bepaald,
Naar uw Kerkgezanten luistert,
Waar de waarheid, lang verduisterd,
Uit den naam van Jezus straalt.
Laat de schaduw van uwe eiken
Elk beschutten, die uw woord,
Als een Kerkorakel, hoort,
En ontvang dit tot een teiken
Van mijn plicht, u onderdaan;
Neem mijn zang voor wyrook aan!

[1]Dat van Venetië's Beschermheilige St. Mercus. – [2]Zie boven, bl. 201. — [3]Versta: tot aan de wolken dringend.

De Geboorte
VAN DEN HEER
MICHIEL LE BLON[1].

Zijt gegroet, o Grootevaâr!
Nu uw nicht en jonge neven,
Zeven kruisen zien, eenpaar[2],
Voor uw voorhoofd net geschreven.
Zegen ons; wij bidden stil,
Dat de Heer u sparen wil;
Hierom roepen wij, uw neven:
„Lang, och! lang moet Grootvaâr leven!"

Op den Heere MICHIEL LE BLON.

Zoo vleit Le Blon met mond en aangename lippen,
Gustavus ijzerrijk, en al zijn koopre klippen;
Zoo wint zijn tong het hart des Zeegods aan den Teems,
En wordt gewellekomd van inlandsch en uitheemsch.
Geen geest, maar vieronthrak den geest die hem zou malen,
Waarom? De verf is dood bij die beleefde[3] stralen.

Ter eeuwige Gedachtenisse
VAN WIJLEN
MICHIEL LE BLON.

Hier zwijgt gedienstigheid, de gunst
Van elk, tot elk, en lust tot kunst,
Le Blon, eer Afgezant van Zweden
Bij Groot-Brittanje, en heusch van zeden.
Wat of dees rijkstrompet[4] beduidt?
's Mans naklank duurt, de stem ging uit.

PARNAS AAN DEN BELT[5].

Groete

aan hunne Excellentiën, den Heere KOENRAAD VAN BEUNINGEN, Pensionaris van Amsterdam, GODEFRIED VAN RHEEDE, Heere van Amerongen, en MATHIAS FIERSEN, Staatsheere van Friesland, Gezanten der Hooge Mogende Staten, bij de Majesteit te Denemark, Noorwegen, enz.

Qui umbrata gerunt civili tempora quercu[6].

Nu 't spook des Afgronds dus wanschapen
Het haar met zwarte slangen krult,
Trompet en trommelt: „wapen, wapen!"
Den toom van 't Recht verworpt, en brult
En briescht, te water en te lande,
De stroomen stopt, de zee braveert,
De Hel haar heillooze offerande,
Een Ilias van ramp, vereert;
Zoo past het, dat ons vrije steden
Haar bondgenootschap met de kroon
Van Fredrik[7] sterken, door de reden
Van billijkheid, daar 's Konings troon

[1]Zie vroeger herhaaldelijk. — [2]aaneen, op een rij. [3]met leven bezielde. — [4]Versta: die op een of ander print te zijner gedachtenis. — [5]Onder dezen titel gaf Vondel het volgende dozijn Gedichten uit, tijdens zijn verblijf in Denemarken, in 1657, vervaardigd. Hij was daar, ter inning van ettelijke zijn zoon verschuldigde penningen heen gegaan, in denzelfden tijd, dat er een gezantschap der Republiek, naar aanleiding der Zweedsche krijgsbewegingen, vertoefde. — [6]D. i. De slapen van een burgerkrans omgeven. Virg. — [7]III, van Denemarken.

Op rust, hoe fel die wierd besprongen;
En om dees vriendschap aan te voên
Zag Beuningen en Amerongen,
En Fiersen, ieder in 't seizoen
Van zijnen Staat de waterkanten
Aan 't Baltisch meer, en 't oude Hof
Ontving met eere de Gezanten,
Gekoren, om de pennen stof
Te geven; 't zij de geesten zwieren
Op dicht, dat klank en voeten telt,
Of op doorluchtige papieren
Te weide gaan in ruimer veld.
Men reppe ons nu van niemand anders,
Dan deze drie. Hoe noemt men hen?
Den mond van 't Recht des Amsterlanders,
Gewapend met zijn wijze pen;
Den glans van 't edele Amerongen,
En opgang van 't gemyterd Sticht;
Den Staatheer van het ongedwongen
En vrome Friesland, nooit gezwicht
In 't voorstaan van zijn stijl en wetten.
Drie landen, zeven te gelijk,
Gebiên mij hen in top te zetten,
Op 't outer van het Noordsche Rijk.
Maar al wat vrij staat is niet veilig
Voor ieder een; dat lofampt past
Een Roomsche of Grieksche lier, een Heilig,
Daar d' Afgrond ijdel tegens bast.
Apollo raadt me stil te zwijgen;
Zoo staan ze in hunnen vollen krits[1].
Mijn ouderdom wordt traag in 't stijgen;
Hier valt Parnas te steil en spits.

AAN ZIJNE EXCELLENTIE, DEN DOORLUCHTIGEN HEERE

TOBIAS MORSTIN,

TRUCHSES[2] TE KRAKOUW, RESIDENT VAN DEN KONING EN DE KROON VAN POLEN BIJ DEN KONING FREDERIK DEN DERDEN.

Os humerosque Deo similis[3].

Toen 't oorlogsonweêr, van vier winden[4],
Den Staat van Polen overviel,
En gaapte, om Polen te verslinden,
Het Rijk, in 't stoven van zijn kiel
En 't barnen van de holle baren,
Geen klein gevaar van schipbreuk liep,
Woû d' Allerhoogste Morstin sparen
In 's Konings dienst daar Krakouw, diep
En over hals en hoofd, gedompeld
Van krijgsellenden in dien nood,
Aan alle kanten overrompeld,
Geen uitkomst zag, een ieder vlood,
Om zich te bergen en zijn leven.
Wat raad? Wat gaat den Truchses aan,
Nu d' allerstoutsten hem begeven,
En alle poorten openstaan,
Het slot met zijn verlate veste
Om noodhulp schreit? Hij grijpt en vat
Het Heiligdom des Rijks ten leste,
En voert dien Koninklijken schat,
Zes kronen, schepters, en gewaden,
Door 's vijands heer, door vloed en vier,
En bergt de heilige cieraden,
Ten prijs van Gode en Kazimir[5],
Voor 's haters vlock en klauwen veilig,
Die, meesters van de stad en 't hof,
Niets aanzien, heilig noch onheilig,
Maar wroeten 't al in bloed en stof,
Verschoonen Kerk noch Outergaven,
Verstoren Stanislaus' rust,
En d' asschen der gewijde graven,
Naar hunnen Godvergeten lust.
Getrouwste hofstijl der Sarmaten,
Na zooveel onrechts bergde gij
Te Warsou 't lijf van dien verwaten
Erfvijand, hield uw sabel vrij
Van wederwrake en bloedvergieten,
En strekte uw Vorst een rechte hand,
Schoon duizenden de Kroon verlieten;
Nu voert uw wijsheid, als Gezant
Van 't Rijk, het woord te Kopenhagen,
Gelijk uw broeder binnen Praag,
Op wiens trompet mijn dichten draven,
Zoo verre Apollo dit behaag'.
Gij zult de groote korenschuren
Van Kristenrijk, door vasten peis,
Verdedigen, de nageburen
In Koning Frederiks paleis
Vereenigen, naar uw vermogen;
Dan zal mijn keel, op zang gesteld,
Uw dapperheên aan 's hemels bogen
Verheffen, langs de blijde Belt,
Waar langs de Weissel uitgegoten
Ons toestroomt met gelade vloten.

¹krits, kring. — ²Drost. — ³D. i. In houding en gelaat een God gelijk. — ⁴Versta: van alle kanten. ⁵Den door Zweden bedreigden Poolschen koning.

AAN ZIJNE EXCELLENTIE, DEN RIJKSHOFMEESTER, HEER

JOACHIMUS GERSTDORP.

Ipse sedens clavumque regit[1].

Getrouwe Achates[2] van den Heer
En Koning, die, aan 't Baltisch meer,
Ten beste van zijne onderzaten,
Zich op uw hofwacht mag verlaten;
Welwijze Gerstdorp! geene hand
Past zoo een edle diamant
Met zijne flonkerende vieren,
Als gij de hand, die, onder 't stieren
Van haar wijdstrekkende gebied,
Zich op uw wakende oog verliet;
Gelijk Æneas, voor en achter,
En waar hij heentrad, nooit den wachter
Achates uit zijn oog verloor.
Het Rijk mag op 't ervaren spoor
Van uwe letterwijsheid draven,
Uw talen en geleerde gaven
Gebruiken, als een rijk kleenood,
Uit 's Hemels zegenrijken schoot,
Den koninklijken Staat geschonken.
Men ziet de pen van Plato pronken
Met wijzen, wien het Staatbewind
Wordt toebetrouwd. Men hoeft geen print
Van u te snijden naar het leven;
Gij staat in 't hart des volks geschreven,
En beeldt u zelven levende uit
Door raad en daad. De welvaart spruit
Uit kloek beleid van amptenaren,
Die nacht en dag zich zelfs niet sparen,
Geschapen tot een ieders nut.
Mæcenas, letterwijsheids stut!
Vergeef het, dat wij, onder 't loven,
Uw luister met ons verf verdooven,
Gelijk een rook den glans besmet.
De deugd behoeft geen loftrompet.

¹D. i. Hij zit aan 't roer en stuurt. Virg. — ²vriend (gelijk Achates van Æneas).

OP DEN ONSTERFLIJKEN HEER

KAREL VAN MANDER,

SCHILDER EN DICHTER
EN SCHRIJVER VAN HET SCHILDERBOEK[1].

Sic itur ad astra.

Men ziet den geest van ouden Karel zweven
In deze print, maar levender in 't werk
Van 't Schilderboek, waarin de schilders leven
Na hunnen tijd; zijn pen, in 't worstelperk
Der schilderkunst, de leerbre jeugd leert strijen
En worstelen, op 't voorbeeld van Natuur,
Of haar ontvouwt den zin der schilderijen
Van Naso's[2] dicht, dat Jovis bliksemvuur
Braveert met zijn gestaltewisselingen[3],
Zoo goddelijk en kunstiglijk verknocht,
Als Mander haar ontknoopte, en op dat zingen
D' orakels van dien held te voorschijn brocht.
Wat eischt dit beeld? Geen goud noch geen juweelen,
Een schilders kroon van d' edelste penseelen.

OP DE KONINKLIJKE MAJESTEIT,

TE DENEMARK, NOORWEGEN, WENDEN, EN GOTHEN,

FREDERIK DE DERDE,

GESCHILDERD DOOR KAREL VAN MANDER,
HOFSCHILDER VAN ZIJNE MAJESTEIT.

Den geest van Mander, om de Majesteit te malen
Van Koning Frederik, ontbreekt geen verf, maar vier,
Dat uit vier kronen gloeit met levendige stralen,
Of uit zijn Noordstar geeft een goddelijken zwier.
Wat raad? De schilder zit bekommerd en verlegen;
In groote zaken mist de kunst haar kracht en eisch.
Penseelen zijn te licht om schepters op te wegen;
Dies maalt hij in 't verschiet de zee en 't zeepaleis,
De Sont en Kroneuburg, opdat men 't beeld mocht kennen,
De flauwe schildergeest met merken van de Kroon (nen.
Zijne onmacht sterken mocht, eer hij verflauwde in 't ren-
Zoo strijkt de Kunst haar vlag voor 's Konings glans en
(troon.

Op SOFIA AMALIA,

KONINGIN TE DENEMARK EN NOORWEGEN.

Sofia zette zich, toen Mander haar zon malen.
Wat zag hij met ontzag? Drie zonnen in één zon,
Drie Godheên teffens, en zijn scheemrende oogen dwalen,
Verblind in zulk een licht, eer hij het werk begon.
De rechter Paris zag drie hemelsche Godinnen.
Hier leven drie in één: de Godheid van de jacht,
De Wijsheid in 't geweer, en 't Schoonste waard te minnen,
Geen Grieksche Venus, maar de Duitsche in hare kracht.
Wat raad, Apelles? Maal met toegeslotene oogen.
Mislukt de kunst, zoo bouw van verre[4] Fredriksborg.
Men zal de Koningin dus levend kennen mogen;
Zóó won zij 's Konings hart, en deelt met hem zijn zorg.

---

[1]Wiens kleinzoon hofschilder van den Deenschen koning was. — [2]Ovidius. — [3]Zijne Metamorfozen of herscheppingen, later door Vondel vertaald; zie aldaar. — [4]Versta: schilder op den achtergrond.

OP DEN EDELEN EN GESTRENGEN HEERE

ERYK ZEESTEED[1],

DOOR KAREL VAN MANDER GESCHILDERD.

Hier leven twee in een gesmolten beî te gader.
Men kent den vader, rijk van eere, in zijnen zoon,
Heer Eryk, 't rechte beeld van zulk een grooten vader,
Den raadstijl van het Rijk, de paarle aan 's konings kroon.
Men leert uit Zeesteed, wat hij in uitheemsche steden
En hoven heeft geleerd, ter eere van zijn stam;
De wereldwijsheid, deugd, en adelijke zeden,
En wat het puik der jeugd van ouds ter harten nam.
Een edelmoedigheid ontbreekt geen kenbaar teeken,
Zij straalt door d' oogen henc, om andren ook t' ontsteken.

Op mijne Afbeeldinge door Karel van Mander.

Ik sloot een ring van tienwerf zeven jaren,
Toen Mander, wiens penseel, zoo rijk begaafd,
Op 's grootvaârs spoor en faam ten hemel draaft,
Mij schilderde, bezaaid met grijze haren,
Daar Fredriks kroon ontzien wordt en benijd.
Zoo kan mijn schijn nog leven na mijn tijd.

Op CHRISTIAAN,

GEKOREN PRINS TE DENEMARK EN NOORWEGEN.

Macte nova virtute puer[2].

De schilder noopte dus zijn schildergeest met sporen,
Toen hij den erfgenaam van Fredrik malen zou,
Prins Christiaan, ten kroon geboren en gekoren,
Gelijk een jonge Ascaan, zoo moedig als getrouw
In 't voorstaan van den Staat en wallen, hem bevolen;
Terwijl de vader trekt gewapend van der hand,
De zoon te paarde draaft, en proeft, hoe zijn pistolen
En donders balderen op zee, langs 't Baltisch strand.
Men hoort zijn stammen en voorvaders hem bedanken,
En d' oogen nederslaan, en uitzien naar hun Hof;
Zij roepen: „vaar zoo voort, o rêlste van ons ranken!
Bestel op dezen draf een Duitschen Maro[3] stof."

Afscheid

VAN MEVROUW DE KONINGINNE TE DENEMARK
EN NOORWEGEN ETC.

SOFIA AMALIA,

toen haar Gemaal, Koning Frederik de Derde, ten oorlog voer[4].

En Dieu mon esperance.

De koninklijke zon,
Sofia, die de kroon
En 't hart van Fredrik won,
Nam met den Prins, haar zoon,
Dus afscheid van den held,
Toen hij, der vromen wijk,
Gewapend ging te veld,
Tot heil van 't gansche Rijk.

---

[1]Deensch Staatsminister. — [2]D. i. Blink, knaap, door nieuwen ijver. — [3]Versta: een Nederlandschen dichter; nam. Vondel zelf. — [4]Tegen Karel Gustaaf van Zweden, die met zijn legers Holstein en Sleeswijk overvallen had.

De rouw beklemde 't hart.
De tranen in het oog
Getuigden van haar smart.
Zij scheen een regenboog,
Een zon, in eene wolk
Van tranen en verdriet.
Wie schreit niet, daar al 't volk
De Schoone schreyen ziet!

„Och!" klaagde ze, „och! wat raad?
Hoe slaat uw tocht mij neêr!
Hoe toom ik mijn gelaat,
In 't scheiden van mijn Heer?
De Koning, dien ik fier
Den degen bond op zij,
Trekt op, en laat ons hier.
Och, lief! vergeef het mij.

Mijn ijver voerde u aan,
Gelijk een stout soldaat,
En holp den trommel slaan,
Tot voorstand van den Staat.
Ik stak de veldtrompet,
En draafde u moedig voor,
In 't oorlogsveld van 't bed,
En kreeg in 't eind gehoor:

Maar anders is 't van ver,
En anders in 't gezicht.
Mijn Noordsche morgenster!
Benijdt ge mij uw licht?
De Noordster staat wel vast,
Zij wijkt niet uit haar streek;
En laat ge mij in last?
Hoe wordt mijn hart zoo week!

Ik kenne uw oorlogsmoed.
Och, waar die niet zoo groot!
Een krijgsmans hart, vol gloed,
Geeft licht zich zelf te bloot,
Daar niemand kogel schiet,
Noch toestreeft met zijn punt,
Of 't is, tot mijn verdriet,
Op u, mijn ziel! gemunt.

Gedenk, belieft het u,
Hoe neef Gustavus[1] voer,
Die, nooit van veldslag schuw,
Ten dans ging, op tamboer
En trommel, door een vier
Van polver, staal, en lood,
En plantte zijn banier
In 't aanzicht van de dood.

Hoe ging 't, helaas! in 't end?
Hij kwam zijn Liefste t'huis,
Gewond, getrapt, geschend,
In 't gruwzaam moordgedruisch.
Wat was de glans van 't Rijk,
Die flus zoo levend blonk,
Nu anders dan een lijk,
Dat ongebalsemd stonk?

Hij storf in 't veld; de naam
Blijft eeuwig op de tong
Van d' uitgebreide Faam,
Bekend bij oud en jong,
Ten Westen en in 't Oost,
Van d' eene in d' andere eeuw;
Maar dit 's een kranke troost
Voor een verlate weeûw!

[1] Versta: Gustaaf Adolf van Zweden.

Ai, schat de wapens van
Uw vijand niet te licht!
Hij is een oorlogsman,
Die voor geen Cæsar zwicht.
Hij waagt op een het al,
En ziet geen heerspits aan;
Het valle ook uit, hoe 't vall',
Het moet er dan op staan.

Zoo legt het niet bij mij
Geschapen, neen, voorwaar;
Eer zette ik, zij aan zij,
Mij zelve in lijfsgevaar,
En nam u, flauw en warm,
Zoo gij ter aarde vielt,
Voor 't jongste[1] in mijnen arm,
Heel dood of half gezield,

Vier kronen op mijn hoofd
Zijn mij 't gevaar niet waard,
U, van het licht beroofd,
Door donderkloot of zwaard,
Te wagen voor een steê
Of in het bloedig veld,
Of op de wilde zee,
Tot droefheid van ons Belt.

Gij weigert uwen tocht
Te staken, op mijn klacht;
Och, of ge u nog bedocht,
Ten minste deze nacht!
Aanschouw uw zoon, dit kind,
Den jongen Christiaan!
Zoo gij uw bloed bemint,
Laat u de moeder raân!

Maar 't is vergeefs gezucht:
Een hooger macht, mijn lot,
Verdaagt u uit de lucht.
Ik stel mijn hoop in God.
Trek hene, triomfeer,
Den voorzaat tot een vreugd,
Om d' aanwinst van 's Rijks eer,
De kroon van uwe deugd!"

Op de Standvastigheid van Koning Frederik en zijn getrouwe Burgerij te Kopenhage.

In nood noch dood bezwijkt de moed
Geen eerlijk hart, dat goed en bloed
Opoffert, zijnen Heer ten beste;
Een goede zaak, Gods toeverlaat,
Die d' onderdanen komt te baat,
Zijn 's Konings steun en vaste veste.

De bestendigheid der Kerke,

AAN ZIJNE EXCELLENTIE DEN HEER

D. BERNARDINO,

GRAAF VAN REBOLLEDO[2].

Columna et firmamentum veritatis[3].

De wijste Bouwheer, mijn betrouwen,
Noemt Wijzen, die hun huis op rots,

[1] laatste. — [2] Spanje's dichterlijke gezant te Kopenhage. — [3] D. i. Een zuil en steun der waarheid.

En niet op lossen zandgrond, bouwen,
  Den bulderenden storm ten trots.
Zoo leide ook Salomon Gods drempel,
  Het voorbeeld van een grooter Kerk,
Op Sion, en verhief dien tempel
  Tot aan den Hemel door het zwerk;
En Davids Zoon belooft, de muren
  Van Zijne Kerke op rots en steen,
Om 's Afgronds buldren te verduren
  Door d' eenwigheid der eeuwen heen,
Te stichten. 't Godshuis der Hebreeuwen,
  Eene ijdele glorie der Hebreën,
Verzonk in puin, na weinige eeuwen,
  Verdelgd van Roomschen en Chaldeën;
Maar Kristus' Kerk, zoo lang bestreden
  Van alle kanten, ongeschokt
En ongeschend, verduurt nog heden
  Den afgrond, die gedurig wrokt.
Zij tart, gelijk een Hemelsch wonder
  En wonderwerk, al 't Helsch gerucht,
Den lastersmook en 't spook, van onder
  Omhoog gestegen in de lucht.
Laat alle vloeken t' zamenspannen;
  Laat ketterijen, hecht aaneen
Geketend, monsters en tyrannen,
  Laat Afgodisten en Besneên,
En Talmudist en Turken razen;
  De Kerk bezwijkt voor geen gedruisch:
Geen dreigement kan haar verbazen,
  Zoo lang zij met Gods heilig kruis
Gewapend zit. Gij, Rebollede!
  Zijt machtig, op uw Spaansche lier
Hare eer t' ontvouwen, op mijn bede,
  Met eener hooger klank en zwier;
Ik wil dien lof uw luit bevelen.
  Ai, trek uw snaren op dien toon,
Waarop veel duizend Englekelen
  U volgen uit den hoogsten troon.
Dat voegt een dienaar van veel Kronen.
Gij zult terwijl mijn keel verschoonen.

DEENSCHE VERZUCHTING[1].

O Heer! wil mij verlossen
Van deze Deensche ossen,
En breng mij, naar mijn wenschen,
In Holland bij de menschen!

De Nachtegaal van Amesfoort.

Hic ver assiduum, atque alienis
  mensibus æstas[2].

Schoon Utrecht eertijds praalde op 's Bisschops staf en my-
  En steel en hoogen Dom, nog wil ik Amesfort, (ter
Van grooter waard benijd[3], verheffen op mijn cyther,
  Als rechte hand van 't Sticht, in zegen nooit verkort.
Wie haren oorsprong zoekt, spring' zeven honderd jaren
  Min vijftig jaar terugge, en kuss' den eersten steen,
Daar vele steenen tot een stad en muur vergâren,
  Op 't nachtegaals gezang[4], hetwelk de bouwheer scheen.

[1] „Door zijne vrienden ondervraagd wordende, bekende hij menigmaal (in Denemarken) gedacht te hebben" als boven (Vondels Leven). – [2]D. i. Hier is 't een stâge lente, en zomer in den winter. — [3]Waardig benijd te worden. — [4]Versta: gelijk Thebe op dat van Amfion.

Natuur verkoos den grond in liefelijke streken.
  Dat Grieken Tempe love, en d' oude Hengstebron:
Ik loof dit landprieel, op 't ruischen van de beken;
  Ik loof den Heilgen Berg, den Duitschen Helikon.
De pijnboom, en cypres, en eiken, koel van lommer,
  Beschaduwen haar veld. De wakkre honigbij
De geesten aast met dauw en nektar, vrij van kommer.
  Natuur vereert den disch met ooft en lekkernij.
Zij schenkt u honig, meede, en sap van muscadellen.
  Hier loeit het welig vee u uit de beemden toe.
Men jaagt er 't wild, en hoort de bijl de boomen vellen.
  De wagen voert het graan ter korenmerkt, nooit moê.
Het laken schietspoel ruischt door d' aangespanne keten,
  Zij kemt en spint en breit en weeft de schapevacht.
Hier wordt de vreemde, van den gastvrije ingezeten,
  Gewelkomd, slecht en recht, en zonder dwaze pracht.
Hoe rustig heeft dees Stad van ouds verdreve Heeren
  Geherbergd in haar schoot! Hoe ridderlijk hersteld
In hunnen eersten staat! Zij dorst Borgonje[1] keeren
  Wel tweewerf op haar veste, en vreesde geen geweld.
Zij levert mannen uit, de bloem der ruiterijen,
  En draagt nog moed op 't bloed van Oldenbarnevelt[2],
Wiens glorie blinken zal, teu trots van die 't benijen,
  Zoo lang voorzichtigheid en trouw op d' aarde geldt.
Haar Godshuis troost de kranke en wees en afgeleefden.
  Zij koesterde in haar school de letterhelden aan,
Die naar den edlen palm in deze renbaan streefden,
  En leven door de Faam, nu 't lichaam is vergaan.
De Held van Randebroek[3], de bouwheer van de Vorsten[4],
  En 't Raadhuis t' Amsterdam, verheerlijkt haren lof;
Want zij hem baarde en zoogde aan haar getrouwe borsten,
  Om bouw- en teekenkonst[5] te heffen uit het stof.
Gods hand bepro eft de Bruid van d' Eem, als Gods verkoren,
  Door 't water van den Rijn, als 't sneeuw te snel ontdooit;
Hij treft door 't vier de kroon van haren schoonen toren[6],
  Nu heerelijk herbouwd, en in den top voltooid[7].
De Hemel wil haar lang voor vier en vloed beschutten;
Zij sta, en help' den Staat der goude vrijheid stutten!

Op JACOB VAN CAMPEN,

HEER VAN RAMBROEK[8], BOUWMEESTER EN SCHILDER.

D' aartsbouwheer[9], uit de stam
Van Campen, rust hier onder[10],
Die 't Raadhuis t' Amsterdam
Gebouwd Leeft, 't achtste wonder.

[1]Filips de Goede, in 1427. — [2]Als uit Amesfoort herkomstig. — [3]Jacob van Campen, Heer van 't dicht bij Amesfoort gelegen Randebroek. — [4]Versta: Fred. Hendriks weduwe, Amalia van Solms. — [5]Een zijner weinige schilderijen, het laatste Oordeel, prijkt nog in 't St. Elizabeths gasthuis te Amesfoort. — [6]In 1651. — [7]In 1655. — [8]Zaâmgetrokken voor Randebroek; zie boven. Jacob van Campen was 13 Sept. 1657 overleden. — [9]„Dat de architect aartsbouwheer zou zijn, d. i. ieder onderdeel van zijn kunstwerk zou bepalen; ziedaar het eerste gedeelte der eigenaardige bouwtheorie van Jacob van Campen." Alb. Thijm (Alm. voor Ned. Katholieken, 1853, bladz. 211,. — [10]Hoewel dit grafschrift inderdaad in de kerk te Amesfoort boven aan een pijler prijkt, ligt de aartsbouwheer niet daar, maar aan de andere zijde der kerk begraven; zie Alb. Thijm in 't aang. stuk.

KEURGEDICHT

OP DE

Keursteêhouderschap

VAN DEN DOORLUCHTIGSTEN VORST EN HEERE

J. MAURITIUS,

PRINCE VAN NASSAU, VORST DES H. RIJKS, STADHOUDER TE KLEEF, ENZ.

toen zijne Vorstelijke Doorluchtigheid, in den naam van Keurbrandenburg, ter Keure van den Roomschen Koning[1] trok.

Proferet Imperium[2].

Het Keurhof Brandenburg, gesterkt door 't kinderbaren
Der Keurvorstinne, stond nu vast op twee pylaren;
Europe en Kristenrijk gewaagden van de Faam,
Die Koningsbergen, om den tweeden erfgenaam
Van Fredrik Willem, noodde op die geboortefeesten
En staatsiën des zoons, begroet van duizend geesten,
Op 't dondren der kortouwe; als Maurits wierd verzocht,
Zich reê te houden, om op 't heerelijkst den tocht
Naar Frankfort te bekleên, den keurvorst aan te trekken[3],
En 't armelijnen voêr[4], besprengd met schoone vlekken.
Zoo braaf een vorst van 't Rijk, geschapen[5] tegens last
En eere, weigert niet hetgeen zijn Hoogheid past,
Die willig, Kristenrijk en elk ten dienst, wil streven
Naar onverwelkbren palm, der helden lust en leven.
Het weldoen aan 't geslacht der menschen voegt een God,
Die volken wetten stelt en stiert door zijn gebod.
Men zag het voorspel van dees staatsie aan livreyen
Van zilver, groen en rood, aan pagien en lakeyen,
Aan paarden en karos, trompet en banderol,
En hofsleep, elk om 't braafste[6]. Al wat men ziet, staat vol
In pracht en heerlijkheid. Geweer en wapens blaken,
En blikkren van gesteente en goud. Gewaden kraken
Van rijk borduursel, als een koningsvaart vereischt.
Zoo rijst de Vorst van 't licht des morgens, eer hy reist
Ter kimme uit, op den glans der heldre morgensterre,
Die ieders oogen wekt, om uit te zien van verre,
Hoe 't eenig schoon, de zon, op 't voortreên van den glans
Des blijden dageraads, zal steigren naar den trans
Der heemlen, op den troon van haren gouden wagen,
Met gloeyenden robijn en diamant beslagen;
Terwijl een frissche dauw van lelien, een wolk
Van rozen om haar zweeft, die van het juichend volk
Zal werden aangebeên, daar duizend nachtegalen
Uit lustprieelen haar begroeten en onthalen;
Dewijl zy 't al verlicht en, vroeg en 's avonds spâ,
Wat leven zoekt verkwikt, en aankweekt uit genâ.
Een stoet van Edelen, Vrijheeren, Riddren, Graven,
Staat reede, om op dien draf het Keurhoofd naar te draven,
In dit doorluchtig stof, den Rijn op, die vast wijkt,
Daar elk een trotsch Romein in zulk een drang gelijkt,
Een adelaar in 't Rijk der Duitsche Roomsche Heeren,
Die onder Oostenrijk en Cesar triomfeeren,
En stuiten, door het zwaard van 't Keizerlijk gebied,
Den wreeden Mahomet, die Kristus' grens beschiet,
En machtiger in 't veld, door 't jammerlijk krakeelen
Der Kriste Vorsten, vlamt, om Kristus' rok te deelen,
Die heel en nadeloos van 't krijgsvolk werd verschoond,
Toen God, aan 't kruis gehecht, met doornen hing gekroond.
De Schepterdrager en Aartskamerling der kamer,
Voert, als Grootmeester van zijne Orden, nu geen hamer,
Noch heerbijl, maar den staf, en rijdt naar 't Keurpaleis,
Gelijk een vader van den algemeenen peis,
Die blinkt hem liefelijk ten oogen uit, zoo zedig,
Dat elk bezadigd wordt door dit gezicht, en vredig
En vriendelijk verlangt en luistert naar den toon
Van zijne wijze stem, de stut van d' oude kroon;
Waaronder duizenden van vrome zielen scholen,
Die al te noode van den grijzen stam verdolen;
En Otto d' Eerste, die het Duitsche Keizerdom
Zoo zegenrijk verhief, en Gods gebied alom
Bevredigde, vermaant, zoo 't schijnt, het keurorakel,
Dat nu geen Konings hoofd verâarde van de schakel
En keten, die een rei van eeuwen achtereen
Germanje hield verknocht, de Vorsten, en de steên
Door liefde en trouw verbond, gelijk een riem de lenden
En leden t' zamenbindt. Zoo sluit de Vrede benden
Van burgerlijken twist door een voorzichtig hoofd,
Dat al de wereld heil en zegening belooft.
De norsche Tweedracht (die de Goden holp aan 't hollen,
Toen d' appel, rood van goud en blozend rood, kwam rollen
Door 't feest van Pelion, daar Thetis, met een krans
Van wier om 't hangend haar, in 't midden van den dans,
De Godheên dansen zag) zal uit een nevel loeren,
Om op haar twisttrompet de machten aan te voeren,
Te kanten tegens een. De Hemel keer' die pest
Uit dezen hoogen Raad, en drijf ze in Pluto's nest,
Dat niet dan slangen broedt en draken en Chimeeren,
Alekto's, Tififons, en razende Megeeren.
De zwarte Helhoud, die op menschespieren vast,
En uit de nachtspelonk met zijn drie muilen bast,
Zij verre uit onzen dag geketend en verbannen,
Men haat hier gruwelen en purpere tyrannen,
Geweld, dat, schoon verguld, beholpen met wat schijns,
Afgrijslijkheên bedekt met een verniste grijns.
De handschoen riekt van musk, en dekt, in schijn van han-
Den klauw van een Harpij, die met vergifte tanden (den,
Metaal en staal verbijt, en, altijd even graag
En gulzig naar den roof, haar onverzoenbre maag
En balg met wildbraad van onnoozelen wil paayen.
Men drijf ze weg, die moord en brand en oproer kraayen,
En oorlog, die verstokt eens menschen tijd verduurt.
Germanje heeft, helaas! den krijg te lang bezuurd,
En ziet hare akkers nog te droef verwilderd leggen,
Begroeid met kreupelbosch en doornehage en heggen.
Zij ziet haar steden nog en markten zonder glans,
Haar kerken omgewroet, de torens zonder trans,
De sloten diep in assche en bloedig puin begraven,
En duizenden verarmd en uitgeput, als slaven,
Van stof en zweet begruist, met een vermoeide ziel
Herbouwen pijnelijk wat snel te gronde viel.
De Hemel, nu verzoend, bestelle 't volk een wachter,
Die Mars geketend houdt; zoo laat hij nimmer achter
Zijn rug een woestenij en plat getreden grond,
Daar 't heer een paradijs van weelde voor zich vond.
Mauritius, die wijd ten Westen heen ging streven,
En voor zijn aangezicht de woestheid heeft verdreven,
De menscheneters temde in 't nooit getemd Brazil,
Geeft hoop aan 't Keizerdom, dat hij, gelijk een stijl,
Het Rijksrecht stutten zal, en stuiten dees Barbaren,
Die, onder Kristus' naam, het Kristendom bezwaren
Met een metalen juk, veel lastiger alom
Dan ooit de Heidenschap en 't bloedig Turkendom
Den nek der vromen drukte; ook gaat het vast, dat d' Orden
Der Duitsche Ridderschap[1], zoo wijd befaamd geworden,
Ten hoogste was gedieud met dien oprechten held,
Wiens dapperheid beproefd zijn oorlogsspoor in 't veld
Van d' andre wereld liet, en plantte zijn banieren
In 't midden van het spook en 't brullen van de dieren,

[1]Na den dood van keizer Ferdinand III; zijn opvolger (Leopold) werd echter eerst in July van 't volgende jaar gekozen. — [2]D. i. Hij zal het rijksbewind opdragen. VIRG. [3]Versta: te vertegenwoordigen, zijn plaats te bekleeden. — [4]Anders hermelijnen bont. — [5]gevormd, berekend. — [6]fraaist.

[1]Die der Malteezers in Duitschland, tot welker hoofd Mauritius in 1651 was aangesteld.

Langs d' Indiaansche kust, en hield den vijand staan,
In 't land vol wildernis, en op den Oceaan,
Daar Portugezen, en afgrijselijke Wilden,
Op hem hun grof geschut en bitsche pijlen spilden.
De koning aan de Belt[1] vereierde nooit de borst
En boezem van een held, en zegenrijken vorst,
Met zijnen Olifant[2], rechtvaardiger noch trouwer,
Dan dezen rustigen en moedigen Nassouwer,
Van keizer Ferdinand verheven, tot een blijk
Dat deugd dien Kruisheld zalft, tot Vorst van 't Roomsche Rijk,
Waarop de broederschap van zijn geheiligde Orden
Getrooster 't heilig zwaard ging op haar zijde gorden,
En zwoer de horens van de Turksche halve maan
Te breken, waar ze 't licht van 't kruis in 't licht kwam staan.
Toen scheen de Bosporus, gedekt met kruisgaleyen,
Daar hij Europe houdt van Aziën gescheyen,
Te juichen, en het hof van Ottoman vermand
Te vluchten door de lucht, en over zee en zand,
Met zijne pesten en verdoemelijke vloeken,
Arabie, en het graf van Mahomet te zoeken.
Zoo moedigt Maurits, op het zwaayen van de vaan,
Met zijn Grootmeesterschap de Kriste ridders aan.
De grens der waarheid vreez' noch ramp, noch ongevallen,
Noch dat 's erfvijands heer te Weenen voor de wallen
De tenten spannen zal, zoo lang dees wachter leef,
En uit den toren waakt van 't Vorstelijke Kleef.
Dees, gravende aan 't gebergt, naar versche waterspron-gen
En levende aders, die om strijd door d' aarde drongen,
Van hem tot eene bron vergaderd in een vat,
Ontdekte ons zijn fortuin, den opgedolven schat,
En in dien rijkdom een medalje, daar de lezer
Nog Cajus Julius in las, en 't beeld van Cæzer
Zag stralen uit metaal, dus lang den dag misgund,
En nog zoo klaar, alsof de munt eerst was gemunt;
Een heilzaam voorspook, dat die vorstelijke panden
Der Roomschen[4], lang gestrooid, nog vielen in de handen
Van zulk een dappren Vorst, die recht naar Cæzar aardt,
Wanneer de nood vereischt, dat hij het wettig zwaard
Voor 't algemeene best mag voeren en gebruiken
Op vijanden, voor wiens geweld het Recht moet duiken.
Toen gaf het beeld een glans, en scheen dus Maurits aan
Te spreken: „groote Vorst! ik zie een wereld staan
Gereed tot uwen dienst. Ik zie, op hooge tronen,
Eer 't jaar zijn ronde sluit, den Roomschen koning kronen
Te Frankfort met uw stem, op Fredrik Willems naam,
In 't aanzicht van de Nijd: en Duitschland zal uw faam
Verheffen aan de lucht, zoo hoog zij stijgt in 't vliegen,
Ten top uit van uw hof, het vorstelijke Siegen.
Aanvaard hierop ons beeld, en zet het Cæzar bij,
Als hij de kroon ontvangt, op onze profeeij,
Gelijk een nazaat van den stoel, bij ons bezeten,
En, na de zestiende eeuw, nog gaaf en ongesleten.
De keizer Adolf, d' eer van uw Nassauschen stam,
Die, na de dertiende eeuw, zoo hoog te steigren kwam,
Bewaarde d' eer van 't Rijk, hetwelk, ten lange leste,
Verdooven wil den glans der Byzantijnsche veste,
Die nu van verre, alreê gedoodverfd, beeft en schudt.
Dewijl gij mijnen stoel in 't Westen onderstut
Met uwe schouderen, in 't midden van de Heeren,
Gemoedigd, op uw punt den dollen Mars te keeren,
Die zelf voor 's Gravenweert[5] u dreigde met de dood,
En met zijn karabijn het oor iu stukken schoot,
Waarom gij waardig waart, met Schenks[6] geweer te prou-ken,
En 't harnas, daar hij meê ter Wale in is gezonken,
Om Kleef te dienen tot een trotsche zegepraal,
Zoo lang de zon verrijze en schittere in 't metaal.

[1]Die van Denemarken. — [2]Zijn ridderorde van dien naam. — [3]Voor zijn lusthof bij Kleef (zie later). – [4]Versta: Romeinen. — [5]Versta: de daarin gelegen Schenkenschans, die hij in 1636 hielp winnen. — [6]De voor Nijmegen verdronken veldoverste Maarten Schenk.

Gelijk de Zevenstar in 't Noorden en zijn plekken
Bij wijlen eenen rok van goud schijnt aan te trekken,
Die heerelijker blinkt, wanneer de nevel vlucht,
De wind den hemel vaagt en zuivert aan de lucht,
Die lang betrokken hing voor 't aangezicht der volken;
Zoo wil, op uwe komst, de Nijd, met al haar wolken,
Lang zwanger van 't gedrocht en aangehitste spook,
Verdwijnen al verbaasd, gelijk een vuile smook,
Die 't Keurgezicht verblindt, en, voedende 't mistrouwen,
Belet den heldren glans der hemelen t' aanschouwen,
Te letten op het heil der volken, en de rust
Van 't lieve vaderland, met reden waard gekust,
Als echte moeder van de vrijgebore zonen,
Die onder haar gezag een zelve huis bewonen,
Gevoed met eene melk, gekweekt in eenen schoot,
Verdadigd door haar trouw in wederspoed en nood.
De Zevenstar des Rijks[1], om 't Rijksgeschil t' ontwarren,
Nu aangegroeid tot acht[2], drie heilge myterstarren[3],
Vijf wereldlijke[4], klaart aan d' oevers van de Mein
Nu op, daar d' oude stad en 't merktveld valt te klein
Voor zulk een dikken drang van allerhande Staten,
En sterken t'zamenvloed des volks, uit alle straten.
Hier rijdt d' Aartsschenker, die, bij ieder wellekoom,
De kroon des Muldans voert en van den Donaustroom[5],
Gesterkt met Gods gewijde, een trits Rijkskanselieren,
Bewaarders van 't geheim en zegels en papieren;
D' aartstrukses[6] van het Rijk; dan die 's Rijks schat bewaart;
D' aartsmaarschalk, wijd en zijd ontzien door 't recht van 't zwaard.
Keur-Brandenburg, wiens zorg de schepter werd gegeven,
Als 's Rijks aartskamerling, ziet Maurits, aangedreven
Van ijver, om met lof zijn Keurampt te bekleên,
Zoo loflijk als dit Huis ooit aan de Mein verscheen,
Waarom zijn edel paard nu hooger draaft, op 't pralen
Des schepters, rood van goud, en d' oogen trotscher stralen
Uitschieten, nu de zon van Nassau het berijdt,
Daar 't schuimbekt, en, vol gloeds, den gouden breidel bijt,
En knabbelt zijn gebit, ook zonder te verwildren.
Zoo kon Apelles' kunst den Alexander schildren,
Wien eene wereld veel te nauw viel en te kleen,
Toen hij om d' andre doebt, daar Maurits heeft gestreên[7],
Te water en te lande, en, in der Mooren oogen,
Gebliksemd met geschut, den hagel van hun bogen
Op zijne borst gestuit, en stad en slot gebouwd,
Die nog naar zijnen naam den titel voert en houdt,
En eeuwig houden zal, zoo lang zijn Batavieren
Hun vloten, rijk bevracht, rondom den aardkloot stieren.
Een rook van wyrookgeur en offren en gebeên
Betrekt alom de lucht, en stijgt, uit alle steên
En kerken, naar den stoel der Godheid, daar Aartsenglen
Hun Hemelsch koormuziek uit negen kooren strenglen,
Gereed om d' eendracht af te zenden naar beneên,
Uit liefde tot de rust, den welstand van 't gemeen.
Men ziet de Heeren en gehoorzame onderdanen
't Gewijde marmer met den dauw van zilte tranen
Besprenkelen, om God te zoenen, nimmer moê;
Te smeeken dat de straf, en 't snerpen van Zijn roê,
Zoo menig jaar beproefd, den rug des volks verschoone,
En niet de rijkskroon van den Koning in een krone
Van distelen verkeer', die Kristus' haar en hoofd
Misverft met sprenklen bloeds, dien heldren glans verdooft,
En 't heilig licht bedroeft, dat neder plag te schijnen;
Terwijl Hij uit een troon van blijde Cherubijnen,
Ons jammeren aanschouwt, in dezen droeven tijd,
Vol oproer, haat en twist, en onverzoenbren strijd.

[1]De zeven Duitsche keurvorsten. — [2]Door den Hertog van Beyeren. – [3]Keulen, Trier, en Meints. – [4]Boheme, Beyeren, Saxen, Brandenburg, en Beyeren. — [5]Versta: Boheme en Hongarije. — [6]spijsdrager (dapifer). – [7]In Brazilië namelijk; zie vroeger.

Schept moed, gij volken van één tonge en menig landschap[1]!
Eén lichaam, door één ziel vereeud, nu 't Keurgezantschap
Prins Maurits wordt betrouwd, op eenen top zoo steil,
Zoo glad in 't steigeren; verwacht van boven heil
En vollen overvloed met uitgeschudden horen.
De rijpe muskadel en ooft en welig koren,
En zilver en fijn goud en erts, en wat de mijn
In 's aardrijks aderen, voor lucht en zonneschijn,
Zoo Hellediep begroef, wordt in uw schoot gegoten.
De steden half verwoest, de lang vervalle sloten,
De woeste wildernis en akkers, overgroeid
Van klisse en onkruid; hof en wijngerd, nooit gesnoeid,
Herbouwt, herstelt, herploegt, herbindt hij, dat de ranken,
De telgen, stad en dorp, den goeden Maurits danken.
Zijn lust is weldoen, door een onvermoeid beleid.
Hij weidt zijn hart in 't gras, daar 't vee zich zat in weidt,
En bakert in de zon, terwijl zijn uyers zwellen.
De bijkorf levert was en nektar uit zijn cellen.
Het snedig[2] kouter glimt, en glijdt door vette klei.
De herder wekt den galm met ruischpijp en schalmei,
En riet en Duitsche fluit, in koele en frissche lommer,
Ontslagen van verdriet, en vrij van zorge en kommer.
Zoo piepte 't suikerriet, toen hij, der zeden stijl,
Verdedigde den Staat van 't lekkere[3] Brazijl,
Dat onder hem het hoofd zoo rustig op dorst beuren,
Als 't hing na zijn vertrek, en deerlijk sloeg aan 't treuren
En kwijnen, toen het bleek, hoe braaf een eenig man
Van kloekheid en beleid een nieuwe wereld kan
Bevredigen, door gunst en goedheid, daar geen menschen,
Maar wilden uit den aard om zulk een vader wenschen,
Die, meer dan mensch, een God gelijkt in menschen schijn,
Wiens zegen vloeit en gloeit, gelijk bij wijl de Rijn
Niet voor zich zelven stroomt, maar uitberst, om ten lesten
Het kwijnende akkerland te voeden en te mesten
Met slib van zijnen stroom, en regen, uit de lucht
Gevallen in zijn kiel, ten dienst van vee en vrucht.
Prins Maurits vaagt den pas en alle heerestraten[4].
De reizende mag zich op Nassaus zorg verlaten,
De vrachtkar vaart gerust. De wagens kraken vast
Met zijde, schat, en goud, en zilver overlast,
De burger, op zijn wacht, mag vrank en veilig slapen,
Hij schijnt ter heerschappij geboren en geschapen;
En, zoo zijn Keur tot rust der wereld iet vermag,
En luistert deze schaal en zulk een overslag (duchten,
Naar 't woord, hem toebetrouwd: men hoeft niet eens te
Dat Duitschland, overstrooid van ijdele geruchten,
Een Roomsche Koning sta te vreezen, die zijn eed
Min waard acht, dan zijn kroon en glansrijk purper kleed:
Dat zal men uit de Faam en Keurtrompet vernemen.
Zoo zij Prins Maurits bij 't gekroonde hoofd van Bemen[5]
En Hongarijen, op dees hoogtijd, wellekoom!
Zoo houde al 't Keurgezag de woestheid bij den toom!

Op mijne Afbeelding,

KUNSTIG GETEEKEND EN GESNEDEN DOOR

CORNELIS DE VISSCHER[6].

Mijn jaartal telt, aan 's levens jarewijzer,
Nu zeventig. Mijn zilverhaar wordt grijzer,
En Visscher beeldt, met krijt en kunstig ijzer,
Mijn ouderdom in koper levende af.
Zijn graaf-pen[7] volgt de hand, die 't leven gaf.
Men houwe een kroon[8] van beelden op zijn graf!

[1]Het groote Duitsche vaderland was toen namelijk niet minder verdeeld dan nu. — [2]Versta: snijdend. — [3]Door zijn suiker. — [4]groote wegen. — [5]Boheme. [6]Thans graveerstift. — [7]Zie het Portret bij deze uitgaaf behoorende. — [8]Versta: krans, kring.

OP HET HEERLIJKE STUK VAN

FERDINANDUS BOL[1],

VOOR DEN DOORLUCHTIGEN ZEERAAD T' AMSTERDAM IN 'T REISJACHT[2] GESCHILDERD.

De groote Zeevoogdin bezweert den Waterheilig
En Opperamiraal, in haren dienst getreên,
Dat hij de zeevaart voor 's lands vrede en vrijheid veilig,
En zegene den bouw en koopvaardij der steên.
De Zeevoogd, om dien last gehoorzaam uit te voeren,
Neem' daadlijk sterkheid en voorzichtigheid te baat;
Nu durf geen roover noch geen storm de vinnen roeren,
Dus groeit de Handel aan, ten wasdom van den Staat.

ZEEMAGAZIJN,

GEBOUWD OP KATTENBURG T' AMSTERDAM[3].

AAN DE WELEDELE EN MOGENDE HEEREN ZEERADEN TER AMIRALITEIT IN DE GEMELDE STAD.

1658.

Super Garamantas et Indos Proferet imperium[4].

Gij Heeren, wien de zorg der zeevaart is bevolen,
Die uit geen winkelen noch vergelegen holen,
In 't persen van den nood, het scheepstuig t' zamen raapt,
Maar op uw Magazijns gereeden voorraad slaapt,
Geruster dan voorheene, en vloot aan vloot kunt mannen,
Tot heil der koopsteên, en ten schrik der zeetyrannen;
Naardien men, onder schijn van wettigheid, nu stout
De vlag voert, en de hoop van roof te halen bouwt
Op uw geduld, gezind het ongelijk te slechten
Door reden, liever dan uw Recht door 't zwaard te rechten,
Gij Raden! die den Raad ter waterkamer spant,
En, onder 't hoog gezag van 't vrijgevochten land,
Den luister en den glans bewaart van Zeven Staten,
Die op uw schildwacht zich, naast God, gerust verlaten;
Vergunt, dat mijn klaroen den toon op 't zeepaard zett',
Gelijk 't de Bouwkunst leidde aan 't scheeprijk IJ te wed,
Om, als het Triton hoort den plonderhoren steken,
Door waterstormen en slagordens heen te breken,
Te brieschen over 't vlak, te trappen, en te treên
De zeepest van den Staat der vrijgeboren steên. (men,
Het lust me, 't schuim te zien neêrbruischen langs zijn too-
Te hooren, hoe het briescht, als d' oorlogsvloten komen
Zeeghaftig uit de zee, met nagesleepte vaan
En vlaggen, van den roof des vijands overlaân.
Natuur en Nood leert elk opwaken in gevaren,
Zich zelven wapenen en voor geweld bewaren,
Te werke stellen, wat hem 's Hemels voorzorg gunt,
Tot tegenweer van ramp en jammer. Op dit punt
Let al 't gezieldt, wat de reden is gegeven,
Of een gevoelzaam[5], of alleen het groeizaam leven.
Zoo wapent zich de boom en vrucht met loof en bast,
En schors en schel, voor koude en hitte en overlast.
Zoo wapent God de slang met schubbe en spitse tongen
En doodelijk venijn. Zoo worpt de leeuw zijn jongen
In schuilhoek en spelonke, uit vreeze voor verlies.
Zoo wordt hij uitgerust met scherpen klauw en kies.

[1]Rembrandts vermaarde leerling. — [2]Vroeger namelijk, maar thans boven de deur der Amiraliteitskamer in 't Zeemagazijn (zie 't volg. gedicht) opgehangen. Het stelde 's Lands Regeering, in den persoon eener vrouw voor, die een zeeoverste den bevelstaf reikte. — [3]In 't begin van 1657 voltooid. — [4]D. i. Zal 't rijk bij Garamanters en Indiërs vesten. VIRG. — [5]met gevoel bedeeld.

Zoo houden d'oogen wacht voor 't lichaam. Zoo beschermen
De menschen zich, met hulp van handen en van ermen,
Voor aanstoot, vier, en vloed. De nood, al valt het zuur,
Ontziet geen moeite, en, in den boezem van Natuur
Gedrongen, ondertast al haar geheimenissen,
En weet geweren[1] uit den afgrond op te visschen,
Natuur te bezigen ten oorbaar en tot nut
Van 't leven, en zijn eisch. De reden onderstut
De noodweer, die niet rust op veiligheid te letten,
En klocker tegens ramp, bij tijds, zich schrap te zetten.
Zoo ging 't Athene, dat, van Pallas niet misdeeld,
Zich op zijn burg verliet en trotsch Heldinnebeeld,
Een levend voorbeeld van de wijsheid in haar wapen.
Dees stad scheen op haar burg en burgerwacht te slapen
Gerust en veilig, eer de groote Xerxes kwam
Aanvliegen met zijn heer uit Perzen, als een vlam,
Om welig Grieken en Athene, met zijn daken,
Wraakgierig en verwoed, te branden en te blaken,
Dat overmachtig volk te delven in een graf.
Toen sprongen ze uit den slaap, gewekt te hard en straf,
En leefden raad[2] om 't heer des vijands te verduren.
D' orakels rieden hen, terstond naar houte muren
En vesten toe te vliên, zich, buiten alle zorg,
Te bergen in 't begrijp van dezen vrijen borg.
De burg t' Athene, eerst hout, scheen in dien naam begre-
Themistokles, hun hoofd, verstond alleen de schepen (pen.
Met dezen naam bedied, en zag de scheepsvloot aan
Voor dezen muur van hout, om 's vijands zwaard t' ontgaan.
Hij ried de burgerij, tot voorstand van haar leven,
De wal te slechten, zich te water te begeven,
Te scheiden uit de stad, op Delfi's raad en mond,
Dewijl ze in geen gebouw, maar eer in volk bestond
En brave burgerij. Zoo gaven ze ten leste (beste.
Zich t' schepe, en redden zich, den Griekschen Staat ten
Ik mocht van Amsterdam en haar verbonde steên
Dit tuigen, toen ze, van 's Eilanders nijd bestreên,
En, zonder schijn van recht, baldadig aangevochten,
Van duizenden gepreste en dolle zeegedrochten,
Ontwakende uit den droom, nog rijper letten, wat
De mogendheid vermag van zulk een houte stad,
En hoe de vrije Staat beschut wordt, min door steenen
Dan door een eike stad en afgehouwe grenen[3],
Gemand met helden van matrozen, en een Hel
Van gruwzaam grof geschut, den Afgrond zelf te fel.
De dog der Britten, die bloeddorstig op kwam steken,
Vatte onzen zeeleeuw aan, wien 't scheen aan kracht t' ontbreken.
Men merkte fluks aan 't dier, hoe zulk een zeebrands gloed
Gereeder klauwen eischte en wakkerheid en spoed,
Tot lessching van een vier, waarvan ons kust en stranden
En wateren in 't ronde opflakkerden en brandden,
Als of de gansche zee vol zwavel dreef en pek.
De leeuw gevoelt zijn rug verzengen binnen 't hek
Des zeetuins, daar hij rustte, een poos in slaap gevallen,
Niet denkende aan de macht van zijne houte wallen,
Waarin het heil bestond van Batavier en Zeeuw
En ongedwongen Fries en 't volk, dat, op zijn schreeuw,
Nu d' oogen opsloeg, en bevroedde aan alle hoeken,
Hoe 't scheepstuig in dien nood verdwaald was en te zoeken.
Men poogt vergeefs een dijk door 't lage land te slaan,
Wanneer d' oploopendheid van vader Oceaan
Met lossen toom, alreê te hoog aan 't overvloeyen
De weiden overzwalpt, en stulp en dorp en koeyen,
En vee en veld verdrinkt; de landzaat al verstijfd
Ten dake uitschreit, of op een karnemelkvat drijft.
Voorzichtigheid ziet uit, brengt, zonder eens te wijken,
De zoden bij der hand, worpt dammen op en dijken.

Zij houdt een berg van steen en rijs en palen reed,
En wat de nood vereischt. Zoo schut ze ramp en leed;
Zoo slaapt ze niet te lang op 's waters schijngenade,
Terwijl d' onwijze traag geleerd wordt met zijn schade.
De Macht van 't vrije land en Zeeraad, om den kam
Te heffen uit de vloên, vond raadzaam, t' Amsterdam,
Op 't nieuwe Kattenburg het wapenslot te bouwen,
En 't magazijn des lands haar scheepstuig te betrouwen,
Ten dienst van Nereus' volk, dat op de dijning woelt,
Die, blauw en zeegroen, om de zeekasteelen spoelt.
Men woû den rug van 't Y, zoo vele en lange jaren
Geploegd van kielen en gekruist door stadig varen,
Dees glorie gunnen, als een stroom, die, altijd reê,
De zeilen wellekoomt en weêr geleidt in zee,
Gedurig laadt en lost, en uit naarijver luistert,
Waar 't hapert, als een wolk van roof de vaart verdnistert,
Opdat hij 't water schuim' van dit baldadig schuim
Van pesten[1], die den vloed bevlekken, en, te ruim
Op 't water weidende, de koopvaardijen steuren.
De kerk van Janus sloot weleer met alle deuren
En d' oorlogspoort aldus te Rome, in tijd van peis,
Daar Mars geketend zat in 't ijzeren paleis,
Op 't bloedig krijgsgeweer, en standert, vlag en vendels,
En brieschte en knarsetandde op kopren boom en grendels
Met zijn bebloeden bek. De volken wijd en zijd
Ontzagen zijne wraak te tergen, en den strijd
Met hem te outginnen; want geraakte d' oorlog buiten
Zijn posten, zwaarlijk viel 't de poort in slot te sluiten,
Of sloot ze, 't was met dwang en ondergang van 't Rijk,
Dat 's Tibers wapens tergde, en stelde in 't ongelijk.
Zoo ziet hier Janus' kerk door mist en waternevels
Met dubble tronjen, twee voorhoofden, en twee gevels,
Van vore en achter uit, en voert voor iedereen
Haar ampt en oogmerk, daar zij rijst, in marmersteen
Gehouwen door Quellijn[2], des Amstels beeldehouwer,
Tot licht en kennis van den keurigen aanschouwer.
Aan d' eene zijde staat 's Lands zeebewind ten toon
Op eene waterschulp, verheerlijkt met een kroon
Van schepen op het hoofd. De rechte vingers grepen
Een jacht, de slinke 't roer, den breidel van de schepen.
De schulp op ankers rust, die kruiswijs aan het strand
Gehecht zijn door 't gebit van hunnen ijzren tand.
Het bootsvolk voert de vlag en wimpel, zwaait de zwaarden,
Rolt tonnen buskruit voort, of zadelt roode paarden,
Ontsteekt den rooden haan, die moord kraait al den dag.
Men laadt er 't grof geschut, dat steent zoo luide als 't mag,
Grof zwanger van bederf en donderkloot en donder,
En bliksem. 't Watervolk komt borrelen van onder,
Met hagel en kompas en riem en kokerrol.
Zoo rust ze een krijgsvloot uit, zoo staat de zeekracht vol.
Neptuun, aan d' andre zij ter schulp uit, trotst op 't water
Wat zijnen drietand tergt, en elken handelhater.
's Lands zeebewind, met krone en zeekompas om 't hoofd
Gekroond, verzoekt zijn gunst, uit minne haar beloofd.
De Zeegod, die gestreeld zijn woord niet wil verkorten,
Gebiedt de Waternymf, zich rustig uit te storten
Met eenen horen, rijk van schat, en vloot op vloot,
In 's lands gezegenden en wijd outvouwen schoot.
De levenwekker[3], aan des Zeegods rechte zijde,
Begroet 's Lands zeegezag, en blaast, verheugd en blijde,
Een lucht van rozen, en van allerhande heil,
En dertlen geur van weelde, in 't opgezwollen zeil.
Men ziet er Amsterdam, ten trots van eindlooze eeuwen,
Met 's keizers kroon gekroond, braveeren op haar leeuwen,
En beide Watergoôn, grondleggers van haar Staat.
De zeeschaar levert haar, wat Middelzee en Straat,
Europe en Aziën, onvaste en vaste landen,
De Zuid- en Noorder as, de stroomen, en de stranden

[1]Versta: metalen wapenen. — [2]beraadslaagden. — [3]Deensch (gran) voor dennen-, gelijk fyr voor pijn-boom; vandaar ons grenen en vuren hout.

[1]Versta: de zeeroovers. — [2]Artus Quellijn (zie vroeger), onder wiens toezicht de voor- en achter-frontispies gebeeldhouwd was. — [3]Versta: de Westewind.

Uitleevren; zij bestelt de vracht van overal,
Ontslaan met vlotschuit, boot, en lichter, op de wal,
In pakhuis, kelder, en op zolders, en in schuren.
De balken buigen van den last. De dikke muren
Bezwijken door 't gewicht van kruiderij en graan
En schat, haar toegevoerd van Vader Oceaan,
Genegen, vloot op vloot met rijkdom te bestoppen,
Kanaster, zijbaal, kist, en koffer vol te proppen,
Als of hij tol van al de watervloên ontving,
Om eene zeestad, zijn verkoren voêsterling,
Te zegenrijker, als een bijkorf, te stoffeeren,
Waarbij de zwarmen der gebuurstcên zich geneeren.
Het lichaam van 't gevaart, zoo prat aan 't Y geplant,
T' ontleên van lid tot lid met al zijn ingewand,
Vereischte een baal papiers, vol letteren en printen,
Veel ganzepennen, mild gedoopt in Maro's inten[1],
Veel duizend handen, om dien voorraad uit te reên,
De bergsmids van Vulkaan om ijzerwerk te smeên,
Veel gieterijen, om de donders af te gieten,
Veel stroomen van metaal, veel kopre en ijzre vlieten,
Een lange lijnbaan van veel mijlen, onder dak.
Hier valt de schouder van een Atlas[2] veel te zwak,
Om zulk een ballast van behoefte t' onderschragen,
En zoo veel krijgsgeweer op zijnen hals te dragen.
Hier wordt het Noordsche bosch met zoo veel zeils bedekt,
Dat het een schaduw voor de Spaansche zee verstrekt.
Veel[3] velden hennep wordt hier in één perk gevonden,
Aan kabels en aan touw gestapeld en verbonden;
Veel wapenhuizen gaan hier schuil in één gevaart;
Veel[3] Trooische paarden steekt God Mars hier in één paard,
Muskett'en, donderbus, schuiftangen, speren, pijlen,
De sabel, helbaart, dreg, granaten, enterbijlen;
Hier hagelt lood en schroot en kogel, Pluto's schroom,
Zoo veel als 't notebosch van zijnen noteboom
Kan schudden, of een bui van hagelsteen bij vlagen
Op korenvelden schudt. Hier grimmelt het van plagen.
De Zeezorg zamelt hier dien dieren oorlogschat
Van zeil- en wapentuig, ten dienst van Gijsbrechts stad,
Die Kennemers van ouds, en Waterlandsche streken,
In 's Graven eed getreên, de torts en 't vier zag steken
In haren houten muur en torens, toen de grond,
Nog zwak, geen toevlucht aan den eiken scheepsmuur vond,
Aan hemelhooge mars en drijvende kasteelen,
Gebolwerkt tegens ramp en bloedige krakeelen.
Hier grimt de slangeschild van Pallas, die elk een
Voor 't voorhoofd slaat, misverfd, zoo doodsch als marmer- (steen.
Hier is 't Palladium, de wacht van Amstels schatten
Daar Diomedes noch Ulysses niet op vatten.
Dees Zeedraak houdt de wacht, en slaat den boomgaard gâ
Van Atlas' dochteren, bij daag en 's avonds spâ.
Hier weidt het gulden vlies, de zeevaart, onder 't waken
Des zeeraads, veiler[4] dan in schaduw van veel draken.
De dappre Perseus, op dit vliegend paard zoo fier,
Beschut d' onnoozle maagd voor 't grimmig waterdier.
Hier is de vrijburg en de toevlucht der oprechten,
Hier zweet Vulcanus' smids, vol reuzen, winkelknechten,
Die geene bliksem smeên, gelijk Parnassus droomt,
Maar donders, door wier kracht de Hel wordt ingetoomd,
En 't Helsche zeegedrocht, dat opsmookt van beneden,
De watren ringeloort en ketens waant te smeden,
Als stroppen, om de zee te worgen, en de keel,
Waarbij de wereld leeft en ieder wereldsdeel.
Zoo schept de zeevaart lucht, zoo leeft men onbesprongen;
Zoo wordt al 't zeegeweld door zeegeweld gedwongen.
Al spanden nu Karthage en Syrakuzer aan,
Om naar de watervork van God Neptunus te staan,
En om den rozekrans een waterkans te wagen,
Te zien, wien Jupiter de zeekroon geeft te dragen;

[1]inkten, inkt. — [2]den wereldtorscher. — [3]Naar zijn oorspronkelijken aard, als zelfstandig naamwoord genomen. — [4]veiliger.

Men schroomde geen gevaar, van d' eene aan d' andre reê,
Zoo Hollands Admiraal zijn vlag opstak in zee,
En streefde recht vooruit, gevolgd van alle kielen,
Om zeegeweldenaars te zitten op de hielen,
Aan boord te klampen, aan te grijpen, naar dien stijl,
Met lagen vol geschuts, en dregge en enterbijl,
Den vloed te dekken, na het kraken, na het entren,
Met masten, ribben, al 't scheepsingewand aan slentren
Te scheuren, of het vier te steken in den staart
Of bnik van 's vijands vloot, dat zij ten Hemel vaart,
In 't onweêr van dien slag, daar d' elementen knersten,
Het aardrijk in de zee aan duigen sprong te bersten[1],
De Goden in de lucht verdwenen met hun wolk,
Angstvallig voor matroos en spokende oorlogsvolk,
Dat vier noch vloed ontziet, en vecht, als of 't verwaten
Een ander lichaam t' huis had in de kist gelaten
Dit zeegevaart, dat Mars in zijnen boezem sluit,
Rust reedschap voor een vloot van honderd schepen uit
Ten oorloge, en verbaast den schendigsten vrijbuiter,
Die God noch Koning vreest. Een Amiraal, als Ruiter,
Ten dienst van Amsterdam gewettigd en gewijd[2],
Is waard, dat hij op zee het kloekste paard berijdt,
In 't midden van de vloot der wakkere Amstelheeren,
Te moedig, dat hun zeegeweldenaars braveeren;
Nog zoo niet, neen voorwaar: een hooger macht regeert,
Die met één slingerslag den stoutsten reus vernêert,
De bergen innestort, en die te moedig draven
En steigeren in puin en assche kan begraven,
Of slingren in den nooit gepeilden Oceaan,
Om nimmer, na dien smak verrezen, op te staan.
Men steekt zich 't een oog uit, om andren twee te rooven,
Men schroomt den Helhond niet, ten Afgrond, uit naar bo- (ven
Te slepen in den dag, Gods erfdeel te verraân,
Om vromen op den hals te komen, langs een baan
Van Helsche gruwelen, en, tegens recht en wetten,
De greuspoort voor den Turk en Tarter op te zetten,
Met wien men in verbond en vloekverwantschap treedt,
En zweert de staudertvaan des Afgronds met een eed,
Dat Gode om hoog verdriet, en kwetst de vroomste harten,
Die hem aanschreyen, en aanroepen in hun smarten,
Of hij, in 't eind verbeên, den scheut der boozen schutt',
En den geschokten Staat des Heilands onderstutt'.
Gelijk de kudden gaan bij duizenden te weide,
En groeyen bij het gras, zoo drijft nu 't zeegeleide
Van 's lands geleivloot, al wat hongert naar gewin,
Den mond van Tessel en den Vliestroom uit en in.
Nu houden ze elk hun koers, op twee en dertig streken,
En volgen 't zeekompas. Noch vracht noch schip ontbreken
Den handelsman. Men heeft geen zeeverzekeraar,
Nu alle waren zijn geveiligd voor gevaar
Van Turk en halven Turk, of slimmer waterdieren.
Merenur zit zelf te roer, en schept vermaak in 't stieren.
Hij zet de winden naar zijn hand, tot 's koopmans heil.
De zegen komt van zelf gevallen in het zeil.
Men spant geen keten meer, daar landen t' zamenloopen.
De Straat van Gibraltar, de Sont staat voor ons open,
Het hoofd van Kalis[3] en van Doever, pleitens moê,
Staat Holland, van weêrzij, zijn recht, den sleutel, toe.
Al wat ons dreigde is in zijn waterschulp gekropen.
De wereld is nu veil, men valle alom aan 't koopen,
En aan 't verkoopen, aan 't bevrachten. Werkt en wint.
Nu pakt, nu zakt en slaaft en draaft en weeft en spint
En schrijft en wrijft; de nacht is tot geen rust geboren.
Krioelt en woelt en vliegt, de schrijfpen tusschen d'ooren!
De Warmoesstraat, de Dam, de lange nieuwe Dijk,
En 't Water, huis bij huis, de winkels worden rijk.
De lakenreederij ziet andren in de kaarten,
En slijt haar fijne stof en wol op alle vaarten.

[1]gebroken. — [2]Hij was, sedert 1653, Luitenant-amiraal van Amsterdam. — [3]Calais.

De kruidenier verteert een gansch Oostindisch huis.
De zijdewinkel ruischt, gelijk een volle sluis,
Van trekgetouwen en van goude passementen,
De rentenier besteedt zijn geld op hooger renten;
De beurs valt veel te nauw. De wisselbank vertelt
Een schat van Krezus aan 't gereede wisselgeld.
De waag is afgemat van waren af te wegen,
En roept om arbeidsvolk, tot aan den hals verlegen.
De Spaansche zilvervloot wordt hier aan geld vermunt,
In 't aanzien van den haat, die niemand zegen gunt.
Nieuw Nederland[1], bezaaid, belooft ons macht van koren;
Een ander Polen schijnt voor Holland daar geboren.
De Geldersman, en Sticht, en IJsel, Maas en Waal,
En Rijn en Merwe en Eems, de steden altemaal
Gedijen bij den oogst der zeevaart. Alle menschen
Begroeten Amsterdam, bezichtigen met wenschen
't Gezegend magazijn, door Stalparts kunst gebouwd,
Uit last der Watergoôn. Nu blinkt onze eeuw van goud
En zilver, als voorheen, toen Salomon zijn schepen
Naar Ofir heenzond, om gansch Indiën te slepen
In 't juichend Sion en het lang beloofde land,
Daar melk en honig vloeit. Wat ziet de waterkant
Al zegens te gemoet, nu alle zeën en golven
Voor Holland openstaan, geen weg is opgedolven[2],
Gesloten voor de vaart en zeevaart! Nu ons hek
Den leeuw ziet wentelen in klaver, zijnen nek
Afschudden 't lastig juk van alle dwinglandijen,
Te water en te lande, en macht van vloten rijen
Op anker, of zoo weidsch laveeren af en aan!
Zoo houdt een magazijn, een huis, 's lands welvaart staan.
Staat vast, gij Staten! staat, als onverwrikbre stijlen!
Verzekert, met een knoop, den schoonen bondel pijlen,
Nog vaster dan voorheen, dat tweedracht niet verzwakk'
Deze eendracht, en de band in 't einde met een krak
Van een springe, en geen twist, het oud bederf van Troye,
Bekoorlijk twistooft en den gouden appel strooye
In uw vergaderinge, en schenne uw sterke steên
En landen, tot een vreugd des zeevloeks, tegens een.
Het is geen mindre deugd 't gewonnen te bewaren,
Dan veel triomfen tot een staatsie te vergâren.
De nijdigheid werkt loos en listig, en bespiedt
Het hek van uwen tuin, of zij een open ziet
Om in te boren, of een spaak in 't wiel te steken
Van uwen wijzen raad. Geen schaduwen ontbreken
Het lichaam in de zon; zoo sleept ook staatgeluk
Een staart[3] benijders na, die wegen stuk voor stuk.
Zij zoeken alsins stof om harten te vervreemen,
En u, eer 't iemand riek', dees kroon van 't hoofd te nemen.
Gelukkig is hij, die, gesteigerd tot zijn wit,
Den rijkdom kent van 't goed, dat hij met God bezit.
Bemint dan Amsterdam, de glorie van uw steden,
Den pijler van den Staat, de trouwste van uw leden,
Die, onvermoeid getrouw, bij 't land heeft opgezet
Wat zij met zweet vermocht; die uit haar beurze redt
Den nooddruft van den Staat, zoo menigwerf verlegen.
Zij heeft, gelijk een zon, met haren rijken zegen
Haar buren toegestraald, gekoesterd, en verwermd,
In koele schaduw elk gehandhaafd en beschermd,
Geensins den loon verdiend, dien nijdigen haar gonnen,
Als of ze bij 't verlies der halsvriendinne wonnen.
Bedenkt ge dit, men ziet uw vijanden in lij,
Triomfen op triomf uit zee in 't zeilrijk Y
Opdondren, en den roof op Kattenburg gehangen,
Daar duizend duizenden het aanzien met verlangen,
Op 't lossen der kortouw, die vier geeft op den stroom,
En heet den Amiraal met jachten wellekoom.

[1]Thans Nieuw-York. — [2]Versta: ondergraven, onbruikbaar gemaakt. — [3]sleep.

Triomfe

OVER DE GEBOORTE VAN DEN DOORLUCHTIGSTEN PRINCE

FILIPPUS PROSPER ANDREAS,

PRINCE VAN SPANJE[1],

AAN D. ESTEVAN DE GAMARRA,

GEZANT BIJ DE HOOGE MOGENDE HEEREN STATEN[2], ENZ.

Jam nova progenies cœlo dimittitur alto[3].

Blijschap! daal, met rijken zegen,
In een gouden zilvren regen
  Van Filippen, onder 't volk,
  Uit den troon van eene wolk!
Laat de bliksem en de donder
Van kortouwen, blij van onder
  U gemoeten, waar gij daalt,
  En de wereld overstraalt.
Laat de kopre klokken brommen;
Laat kornet, trompet, en trommen,
  En muziek, met vrijen zwier,
  Onder 't heerlijk vreugdevier
En het juichen, u bejegnen,
Die het groote kind koomt zegenen,
  Dat, in 't vaderlijk paleis
  Nu geboren, heil en peis
Allen Kristenschen gewesten,
Van het Oosten in het Westen,
  Met zijn gulden naam belooft.
  Grootvaâr Karel[4] steekt zijn hoofd
Uit den hemel, ziet beneden,
Om de Nederlandsche steden
  Heil te wenschen met dien zoon,
  Vijfde parel aan de kroon
Van zijn Filippen, en hun namen.
Neef en grootvaâr stemmen t' zamen,
  Na eene anderhalleve eeuw,
  In dien bijnaam; en de Leeuw
Van ons Holland neemt behagen,
Eenen watersprong te wagen
  Neffens Prospers groote vlag,
  Die het Hollandsche gezag,
Door de zennw van de schijven
En het gouden vlies, wil stijven,
  Dat geen Zeedraak durf bestaan,
  Op den vrijen Oceaan,
Ons, gesterkt met Flippus' Rijken,
Vlag en zeil te heeten strijken,
  Daar de Zeeleeuw omgeroerd
  't Indisch goud ter beurze invoert.
Prosper noodigt onze schepen,
Ongehinderd, onbenepen,
  Met den omloop van de zon,
  Op het spoor van Salomon,
In te halen d' ingewanden
En den oogst van alle landen,
  Dat de nijd, van spijt geperst,
  Gal braakt en van afgunst berst.
Op het rijzen van dees starre,
Viert de dappere Gamarre,
  Zoo getrouw aan Flippus' kroon,
  Dat hij rustig zijnen zoon
Offerde, tot 's konings beste,
Voor de Valencijnsche veste

[1]Den 28en Nov. 1657 geboren. — [2]Die er den 29en Jan. 1658 een feest voor gaf, en Gedenkpenningen voor ronddeelde. — [3]D. i. Een nieuwe sprnit wordt van den hemel reeds gezonden. VIRG. — [4]Versta: Keizer Karel V.

Met onsterfelijken lof[1].
Zou hij, als zijn meesters hof,
Door de hoop van Karels neven,
Dus gestut wordt en gesteven,
Nu niet vieren meer dan ooit?
Neen, zijn ijver rustte nooit
In zijn konings vreugd te deelen.
Volgt hem dan met blijde kelen,
Zanggodinnen! om de bron
Van den Duitschen Helikon;
Zingt om strijd met negen Koren:
Flips de Vijfde is nu geboren[2]!

Op KATHARINE QUESTIERS.

Zoo maalde een schilders hand de schoone Katharijn;
Maar 't leven overtreft zoover den schilderschijn,
Als een gemaalde roos, met hare doove kleuren,
Een roos in 't leven wijkt, wiens levendige geuren
Het hart verkwikken, op den oever van de dood.
Apollo noemde dees de tiende Kunstgenoot,
En waarde zuster van de negen Kunstgodinnen.
Hij wenschte uit minnegloed haar edel hart te winnen;
Maar zij, tevreden met der sterfelijken lot,
Ontzeî de min van dien onsterfelijken God;
En had hij haar bestaan te schaken tegens d' orden[3],
Questiers waar geen laurier, maar eene roos geworden.

OP DE KUNSTIGE TEEKENINGEN EN BOOTSEERSELS VAN JONKVROUWE SAFFO[4] QUESTIERS.

Tweede Saffo, in uw dichten,
Hoe bestiert Natuur uw geest,
Als gij levende op haar leest
Ons seizoenen, door 't verlichten,
Knoppen, bloemen, aren, ooft,
IJs en kegels, ziel en leven
Op uw bladen weet te geven;
Ja, een oud bloemist, beroofd
Van zijn zinnen, van zijn oogen,
Die, van geen bedrog bewust,
Waant den levenden August[5]
Aan te zien, en staat bedrogen.
Maar ik stel dit wonderwerk,
Zonder schimp, bij d' andre zeven,
Dat een maagd is maagd gebleven,
Buiten opspraak van de kerk,
Schoon ze een kind bootseerde en teelde,
't Welk natuurlijk leeft en bloost,
In wiens aanschijn 't eigen kroost
Van de zuivre moeder speelde.
Zoekt Natuur bij kunst wat viers,
Dat ze licht haal bij Questiers!

Ter Bruiloft VAN DEN EDELEN EN HOOGACHTBAREN HEER, JONKHEER JOAN VAN WAVEREN, OUD-SCHEPEN VAN AMSTERDAM, EN MEJOFFER DEBORA DE BLAEUW.

In Gooiland bloeit een streek, nu 's Graveland geheeten,
Daar d' edelste Amstelaars een tijd geleden zweetten,
Om schrale en barre hei te mesten, en den grond,
Die arm was uit zijn aard, in vette klei en klont
En vruchtbre klaverweide en beemden te verkeeren.
Zoo komt de kunst Natuur te baat, en kan haar leeren,
Wat landbouw, arbeid, en zorgvuldigheid vermag.
Hier kwamen stallingen en hoeven voor den dag,
Paleizen, vee en vrucht, en lanen en waranden.
Men noemt dees landstreek nu de Tempe dezer landen,
Daar Peneus, klaar van stroom als glas, door henevloeit.
Hier zingt de nachtegaal. Hier kwinkeleert en broeit
De vogel, jaar op jaar, zijne eyers uit. Hier dragen
De boomen lekker ooft. Hier vliegen en hier jagen
De jonkers naar patrijs en hazen, jachtgezind,
Met snuffelenden brak, en vluggen hazewind.
De Grieksche Venus scheidde uit d' Oostersche landouwen,
Verliet haar berg en kerk[1], om hier haar hof te bouwen,
En vond er W a v e r e n, die moê gejaagd, dat pas
Beschaduwd van een linde, in slaap gevallen was,
Op 't ruischen van een bron, die, door verborge sprongen
En aders, uit den grond met kunst kwam opgedrongen.
Hij scheen te groeten, die hem in den droom verscheen,
Veel schooner, dan men ze ooit in marmer zag gesneên
Van d' overoude hand der Fenix-kunstenaren,
Die uit veel lichamen een enkel schoon vergâren,
Om haar te scheppen, die der sterfelijken maat
En uiterste begrijp zoo ver te boven gaat,
Dat alle schoonheid bij dees schoonheid, nooit bezweken
Door eeuwen zonder einde, een schaduw wordt geleken,
En bij het leven slechts gelijkt een bloote schijn,
Die 't oog, uit eene bron of helder kristallijn,
Bejegent en verschijnt. Wat is de ziel gezegend,
Die dit geluk gebeurt! „O schoonste! gij bejegent
Mij hier ter goeder tijd;" (zoo spreekt hij in den droom,)
„O moeder van de Min! zijt overwellekoom
In 't grafelijk gewest! Hoe komt ge mij t' ontmoeten?
De Gravelandsche roos, die onder uwe voeten
Haar geur en gloed ontvouwt, getuigt me wie gij zijt,
Die 't menschelijk geslacht uw vriendschap niet benijdt.
Ik wenschte uw Heiligheid al overlang t' aanbidden,
En op het minnefeest aan uw altaar, in 't midden
Der schoone Jofferen, op t' offren wyrookgeur,
En krans, en myrtetelg, met rozen deur en deur
Bevlochten; maar 't geluk, 'twelk vloeit uit uw genade,
Verstak me van mijn wensch en rechte wedergade;
Mijn tijdgenooten zijn een poos vooruitgetreên."
Zij scheen hem hierop aan te lachen, en bescheen
Hem, onder 't lachen, met zoo minnelijke lonken,
Dat d' oogen zijne borst al heimelijk ontvonken
Met eenen zoeten brand. Ten leste berst ze eens uit,
De rozemond luikt op, en stemt met dit geluid:
„O, brave jongeling, bij Venus uitgekoren!
Het bruiloftslot wordt elk van boven toebeschoren.
Een ieder heeft zijn tijd en uur, hem toebeleid.
D' aloude en vruchtbre stam, die zich zoo welig spreidt,
En groeit door Henrik en zijn mannelijke kindren,
Wil ik in d' afkomst niet besnoeyen, noch vermindren,
Maar door een bruiloft aan elkandere uithesteên,
En smilten in zijn bloed twee takken ouder een,
Den neef en zijne nicht; en om dit uit te werken,
Verlaat ik Cyprus[2] en zoo veel gewijde kerken,
En koom nu 's Graveland bezoeken met mijn zoon.
Uw vaders wapen, met den arend en de kroon
Gekroond, toen Ferdinand hem 't Ridderzwaard vereerde,
Zal erven op zijn bloed. Zoo iemand minnen leerde
Door 't Hemelsche beleid, zult gij, doorgloeid van brand,
De bloem van uw geslacht gaan plukken met uw hand.
Uw grootvaâr Oetgens, door zijn diensten aangenamer,
Als eerste stichter van de zeeverzekerkamer,
De rijke wisselbank en 't leenhuis, is wel waard
Te bloeyen in zijn zaad. Uw grootvaâr Spiegel paart

[1]Zie boven, bl. 175. — [2]Hij stierf echter reeds voor zijn vierde levensjaar voleind was.— [3]Gelijk vroeger Dafne. [4]Versta: Katharina. — [5]Versta: de t u l p van dien naam.

[1]t e m p e l. — [2]Het haar gewijde Grieksche eiland.

U vrolijk met dees hoop, dat gij, als hij en d' oudon,
De vrijheid van den Staat zult voorstaan, en behouden
Door erfgenamen uit uwe egade aangeteeld.
Uw eigen vader zag zich garen afgebeeld
Naar 't leven in uw vrucht, en wenscht, dat hij den neven,
Te spruiten uit uw trouw, mag tot een spiegel geven
Zijn diensten, Amstels stad en 't vrije vaderland
Geschonken reis op reis. Op, op dan! sluit den band
Van trouwe met uw liefste, en laat de min niet flauwen,
Maar dommelt onder een de Waveren en Blauwen,
Dat ieder uit het kroost ook d' ouders kennen mag!"
Zoo sprak ze; hij ontwaakte, en eer zijn oog haar zag,
Verdween ze uit zijn gezicht naar 't hof, hij haar verkozen.
D' ontwaakte riep ze na, die op een spoor van rozen
In d' ope lucht verdween, en liet hem van dien tijd
In een gedurigen en jammerlijken strijd,
Bekommerd, om het hart van Debora te winnen.
Dit 's zijn bejag alleen. Hier worstelen de zinnen
Van wederzijde om strijd. Zij weet de min t' ontraân,
Al vrijt wat maagschaps wel. Hij weet ze t' ondergaan[1],
Met heuschheid en bescheid gesterkt uit Venus' hoven,
En poogt het oude vier van hare min te dooven,
Daarna een nieuwen brand t' ontvonken uit deze asch,
En 't hart, zoo hard als steen, in murw en kneêbaar wasch
Te zien veranderen. Dit heeft zijn zwarigheden;
Maar wat vermogen niet de tranen en gebeden
Des minnaars op een vrouw, in 't eêlste van haar jeugd,
Wanneer ze zich verbeeldt 't genot van d' eerste vreugd,
Geschapen, om het al wat leven voelt te nuigen?
Waarvan de stammen en geslachten eeuwig tuigen,
En d' orlogen, zoo wijd de wereld door gevoerd,
Waar Venus de trompet en trommel heeft geroerd,
In 't hart der mannen, ook in d' Amazoonsche steden,
Zoo schuw van bruiloften, uit kracht van eere en eeden.
De Minnegod belacht dien eed, een lossen knoop,
Waar hij te velde trekt, en sleept zoo groot een hoop
Van helden achteraan en uitgeleze vrouwen,
Die, na haar eerste trouw, den oogst van min herbouwen,
Waartoe dees schoone stemt, die, zedig en beleefd,
Den afgesloofden held 't gewenschte jawoord geeft,
Waarna de bruiloft volgt, op d' aankomst van God Hymen,
Die 't lieve paar nu groet en voorlicht, en op rijmen
Aldus naar 't groen prieel van 't welig bruidsbed leidt:
„Nu volgt, gelukkig paar! mijn fakkel. Waarom schreit
De schoone? Zwaarlijk valt een weduwe t' ontveinzen,
't Geen al de bruiloftsrei kan zien, door haar gepeinzen,
Dat is 't genoegen van den Bruîgom en zijn Bruid,
't Welk uit de zaligheid van 't wettig bruidsbed spruit,
Het bruidsbed, dat u wacht, van blijschap opgenomen.
Dit leert de menschen, hoe zij op de wereld komen,
En houden, op den voet der oudren, éénen toon.
Hier kust men, dat het klapt; hier is de schaduw schoon."

Ter Bruiloft

VAN DEN EDELEN HEER

VENTIDIUS RICCEN,

KASTELEIN[2] EN HOOFDOFFICIER DER STEDE PURMEREND,
BALJUW VAN DE BEEMSTER EN WORMER, ENZ.

EN DE EDELE JONKVROUW

HAASJE AUGUSTIJNS.

Bruiloft, bruiloft! Volgt God Hymen,
  Nu de leeuwrik, in zijn vlucht,
Uit een liefelijker lucht,
  Kwinkeleert, en noopt tot rijmen
Al wat lucht schept, daar de Lent
  Hooren[3] trouwt aan Purmerend:

„Zou het jeugdig bloed niet minnen,"
  Zong hij, „nu de lucht ontlaat,
  Al de wereld vrijen gaat,
Veld en weide groente winnen,
  't Aardrijk, in zijn ingewand,
  Voelt een minnelijken brand;

Alle takken, alle telgen
  Minnen in de jeugd van 't jaar;
  Niemand valt dit juk te zwaar;
Zon en morgendauw te zwelgen
  Geeft de planten nieuwe kracht,
  Waar de zon de koû verzacht.

Alle vogels, vee, en dieren
  Voelen Cypris ongenâ,
  Ieder kust zijn wedergâ.
Hoort de velden tierelieren!
  Hoort dat hemelsch veldgezang!
  Ieder gaat dien bruiloftsgang."

Riccen hoorde 't kwinkeleeren
  Van den leeuwrik, met den dag,
  Daar hij in zijn kamer lag,
En, gesprongen uit de veêren,
  Aangeprikkeld van zijn lot,
  Reed ter poorte uit van het slot.

D' Avondstar is nauw geboren,
  Als hij Hymen vindt gereed,
  Die, in 't groene bruiloftskleed,
Hem verwelkomt binnen Hooren,
  En den bruigom licht vooruit
  Naar den drempel van de bruid.

Riccen volgde, die hem leidde
  Bij de liefste, zijne trouw,
  Die, beangst en nog in rouw,
Noode van de speelnoots scheidde,
  Die haar troostten, daar ze zit,
  En de liefste om uitstel bidt.

„Schoone Jonkvrouw, rood bekreten!"
  Sprak de Bruiloftsgod, „schep moed;
  Vrees geen leed, noch tegenspoed!
Leer uw moeders rouw vergeten,
  Met de blijschap van de nacht,
  Die een treurig hart verzacht.

Wat aan moeder werd verloren,
  Wint gij aan den bruidegom
  En zijn liefde wederom;
Heden is u troost geboren,
  En gij vindt, hij uwen Heer,
  Uw verloren blijschap weêr.

Purmerend zal u bejeegnen
  En begroeten in 't gemein[1],
  Als gij, met den Kastelein,
Stad en Beemsterland komt zeegnen,
  Door de hoop van eene plant,
  D' eere van uw trouwverhand."

Op dien troost in hare smarte
  Vaagt hij, die den trouwring gaf,
  Haasje voort de tranen af,
Strijkt de bloôheid van haar harte,
  En zij volgt hem, hand aan hand,
  Naar de bruiloftsledekant.

---

[1] belezen. — [2] slotvoogd. — [3] Versta: Hoorn.

[1] algemeen, eenstemmig.

„Laat Ventidius beschermen
Zijne liefde, stil van aard,
Die zijn vaders stâm bewaart.
Laat hem sterven in hare armen,
En verrijzen, jaren lang!" —
Zingt ze in slaap, met dit gezang.

Ter Bruilofte
VAN
SYBRAND KAMAY,
EN
MARIA KOPPESEN.

„De mensch is buiten echt maar hallef mensch gerekend;
Waar vind ik," sprak Kamay, „het andre halve deel?
Met welk een naam en merk heeft God mijn gâ geteekend?
Ik zworf te lang alleen in 't Kristensch lustpriëel,
Te Rome en over al. Waar zit mijn lief gescholen?
Wanneer verschijnt mij eens dat hart verkwikkend licht?"
Zoo klaagde Sybrand vast, vermoeid van om te dolen,
En heimelijk geraakt van eenen zuivren schicht;
Als d' Engel Rafeël, hij Amstels groene weide, (spoed,
Hem in den Mei verscheen, veel zegens wenschte en
En vrolijk bij de hand in 't Paradijs[1] geleidde,
Alwaar geen Eva, maar Maria hem gemoet.
De Leidsman sprak: „dat is de balzem voor uw wonden;
Gij zocht uw Helft, en hebt ze in 't Paradijs gevonden."

Op de Boekkamer van S. K.

't Is Heiligdom, dat gij hier ziet.
Hoe heet het? Kruitje roer mij niet.
De stommen spreken op papier.
Wie leenziek is, vertrek van hier!

De Bruiloft van Kana
AAN
GERBRAND ANSLO,
EN
ABIGEL SCHOUTEN[2].

Wie kan harten t' zamen lijmen
Beter als de groote Hymen[3],
Die, gedaald uit 's Hemels schoot,
Binnen Kana werd genood?
Hij kwam met geen fakkel lichten,
Maar met zijnen wandel stichten,
Die hij 't menschelijk geslacht
Blonk, gelijk een star bij nacht,
Zou men blijer bruiloft wenschen,
Als daar God zich met de menschen
Komt verzellen zoo gemeen[4],
Om zijn zegen te besteên?
Kon de bruid te Kana schreyen,
Toen haar God te bed kwam leyen?
Zou 't gezegend bruiloftshuis
Angstig zijn voor eenig kruis,
Toen de twee gelieven zagen
Hem, die 't kruis voor hun kwam dragen?
Zeker, wat een majesteit
Bracht Zijn tegenwoordigheid,
Onder 't liefelijk vergâren,
Toen Gods blijschap zelf de snaren
Stelde van een ieder ziel,
Die hier feest met Englen hiel;
Maar opdat dit uit zou steken,
Most er eerst de wijn ontbreken;
Wijn, een oorzaak van de vreugd,
Wijn, die God en mensch verheugt.
Jezus' moeder zag verlegen
Om, na[1] haars gezalfden zegen,
Na den wijnstok, hoog van prijs,
Die in 't welig Paradijs
Alles doet van blijschap schatren;
Dees verkeerde straks de watren
In een drank, hij oud en jong
Smakelijker op de tong,
Als die eerst was ingeschonken;
En zij worden Godlijk dronken,
En dat eerste wonderwerk
Klinkt nog dagelijks in zijn Kerk,
Waar men Zijnen lof hoort zingen,
Die ten Hemel op komt dringen,
Van het Westen tot in 't Oost.
Dit gedijt tot vreugd en troost
Voor die paren met malkandren.
God kon drunk in vreugd verandren,
Als hij Kana's water deê.
Schept dan hart en moed! gij, twee,
Die, door kuische trouw verbonden,
Al wat u wordt toegezonden,
Van den Hemel neemt in dank,
Dan wat zuurs, dan zoete drank.
Gerbrand zij in deugd een spiegel
Van zijn toegevoegde Abigel,
Brengende op zijn tijd te pas,
Wat hij in de boeken las,
Wat hij leerde van de stommen,
Wat hij uit de heiligdommen
Van de ware wijsheid brocht,
En met lust en arbeid zocht.

Ter Bruilofte
VAN DEN EDELEN BRUIDEGOM
MICHIEL BLOK[2]
EN DE EDELE BRUID
ALIDE ANSLO[3].

SAP.[4] 8. Krachtig en liefelijk.

Zoo ergens in, 't alwijs beleid,
Beschiet[5], met kracht en lieflijkheid,
Zijn oogmerk in 't behoeden
Der schepselingen; dat blijkt klaar
In 't paren van 't gewettigd paar,
Bij God en alle vroeden[6]
Met lof gekroond; want 's huwlijks stand
Zich tegens 't menschverslinden kant,
Herstelt met welige enten
Het menschdom, dat groote afbreuk lijdt
Door krijg en onderlingen strijd
Van strijdende elementen.
Gewond met eenen minnepijl
Van God, plukt Jozef aan den Nijl,

[1]„De bruid woonde in een huis, daar 't Paradijs uithing". (Oude aant.) — [2]Wij stellen dit gedicht op goed geluk hier, en niet (met Van Lennep) een 35 jaar vroeger; daar het geheel in den zin en de manier van Vondels later dichtwijs is, en er ook in het volgende gedicht kennelijk op gezinspeeld wordt. — [3]Versta: Kristus. — [4]gemeenzaam.

[1]naar. — [2]broeder van Agnes (zie boven, bl. 50. — [3]Waarschijnlijk de zuster van Gerbrand. — [4]D. i. Boek der Wijsheid. — [5]bereikt. — [6]wijzen, verstandigen.

In 's Rijks-aartspriesters boven,
De bloem der maagden binnen On,
Waaraan hij heî de spruiten won,
Die hem veel heils beloven.
De koning Faro, blij van geest,
Kroont Rachels zoon op 't bruiloftsfeest,
En helpt de staatsie vieren;
Het boog beleid was oorzaak van
't Gezegend huwelijksgespan,
Volvoerd door Gods bestieren.
Gelijk de zon de vorst ontdooit,
Het dorre land met lover tooit
En telge, in elk geweste;
Met kracht en lieflijkheid het groen
Te voorschijn breegt in zijn seizoen;
Zoo wordt, tot 's menschdoms beste,
Door 't gloeyen van oprechte min,
De minnaar en zijn bedvriendin
Gezegend. Gene tijen
Verdelgen 't menschelijk geslacht;
De stammen bloeyen in hun kracht
Door d' afkomst, zoet op vrijen.
Het stoutste hart legt zijn geweer
Voor 's huwlijks troon gebuigzaam neêr,
En smilt, als was, door 't stralen
Van dezen liefelijken brand;
De held biedt wapenloos de hand
Zijn gade, en kust de kralen
Van haren opgeloken mond,
Verbindt, in 't eenwig trouwverbond,
Zich zelven en zijn zinnen;
Hoe wuft die weiden zonder toom,
Hij neemt dit juk op in dien droom,
Geen zachter juk dan 't minnen;
Een orden, ingewijd van God,
Uitreiker van een ieders lot,
Een orden, aangeprezen
Ter bruiloft van Gods majesteit,
Door Zijne tegenwoordigheid,
En 't wonderwerk, bewezen
Ten troost van bruidegom en bruid[1].
Stapt met dees bandvest fier voornit,
En helpt Gods akker bouwen,
Op 't spoor der oudren, nimmer moê!
Geen nazaat geeft den voorzaat toe
In trouwen en betrouwen.
Zoo won de blakende Michiel
Alide, zijne halve ziel,
Door kracht van trouwe liefde.
Nu trouwt de wellekome vreugd
Zijn blijde jeugd aan bare deugd,
Die hem zoo minzaam griefde.
Gij, speelnoots! zingt, met blijde keel,
't Gelukkig paar naar 't bruidsprieel.
Ai, ziet ze trekkebekken,
Als duiven, op dien bruiloftszang!
Gelieven duurt dees wijs te lang;
't Is tijd, dat wij vertrekken.

Ter Bruilofte

VAN DEN EDELEN BRUIDEGOM

JAKOB LINNICH,

EN DE EDELE BRUID

KATHARINE JAKOBS DE VRIES.

Hoogste Wijsheid, wiens beleid
D' eeuwigheid
Van het menschdom door het paren
Handhaaft, en, met volle vreugd,
Onze jeugd
Zegent onder 't zoet vergâren;

Wie kan U, met harte en mond,
Voor den vond
Van dien staat ten vollen eeren?
Wie verlangt niet, hand aan hand,
Naar dien stand
Uit te treên, op Uw begeeren?

Deze vreugd en blijde feest
Mag geen Geest,
Mag geene Engelen gebeuren;
God heeft aardsche zaligheid
Hun ontzeîd,
Binnen 's hemels hooge deuren.

Schoon zij rijk zijn van genâ,
Zonder gâ
Zweven deze in 't eenwig leven;
D' Engel, vrij van minnezucht,
Teelt geen vrucht;
Dit 's den mensch van God gegeven.

Dus beleeft de mensch veel troost
Aan het kroost,
Dat hem uitbeeldt met zijne oogen:
Nu een dochter, dan een zoon,
Even schoon
En gelukkig opgetogen.

Wie dien staat verkleinen wil,
Merke al stil,
Hoe de hemel zelf aan d' aarde
Trouwde, en dit gelukkig paar,
Jaar op jaar,
Ons een schoot vol vruchten baarde;

Want hij zegent ons landouw,
Zijne vrouw,
Met een milden dauw van regen,
En beschijnt ze van omhoog,
Met zijn oog,
Oorzaak van zoo groot een zegen.

Als hij, reis op reis belust,
De aarde kust,
En belonkt met zonnestralen,
Wint de zegenrijke bruid
Bloem en kruid,
Telg en tak, in heemd en dalen.

Dan verkwikt bij lentedag,
Wat eerst lag
Onder wintersneeuw bedoven;
Dan gevoelen plant en dier
't Minnevier;
Wat begraven lag, komt boven.

Op dit voorbeeld trouwt de Mei
Deze beî,
Eens gezind, Katrijn en Linnich.
Merk eens, hoe de jeugd van 't jaar
En dit paar
T' zamenstemmen dus aanminnig.

„Bruiloft, bruiloft!" zingt de Mei
In de weî;
En wij zingen met verblijen:
„Bruiloft, bruiloft! schenkt den wijn,

---

[1] Te Cana namelijk; vergelijk het vorige gedicht.

Zonder pijn,
Zoo zal 't huwelijk gedijen.

Jacob! zonder tijdverlies,
Kus De Vries.
Op dien wensch, voor mond en kaken,
En bezegel, met u twee,
Onze beê;
Dat kan God en ons vermaken.

Maagdepalm

TER KLOOSTERSTAATSIE VAN ZUSTER

ANNA BRUININGH[1],

BEVESTIGD IN D' ORDE VAN
D' ARME KLARISSEN, TE BETHLEHEM IN BRUSSEL.

SINT LUKAS: Anna ging nooit uit den tempel, maar diende God, nacht en dag, met vasten en bidden.

Weinigen heeft God gegeven,
Al wat hart en oog bekoort,
In de lente van haar leven,
Af te snijden; 't eeuwig Woord,
Jezus' rechte hand te trouwen;
Hem te volgen onder 't kruis,
Zonder omzien en berouwen,
Stil, gehoorzaam, arm, en knisch;
's Nachts te bidden, en te waken
Op den berg; geen lekkernij
Met de kiesche tong te smaken;
Altijd Godgetroost en blij,
Opgetogen met gedachten
In het hemelsch Heiligdom,
Vol betrouwen in te wachten
Aller zielen Bruidegom;
Zulk een lot, het hoogst van allen,
Zulk een kostelijk kleenood
Is nu Anna toegevallen,
Uit des Hemels rijken schoot.
Cherubijnen, Serafijnen
Dalen, om het statig[2] feest
Van dees jonkvrouw t' overschijnen,
Daar ze, rustig, blij van geest,
Op het spoor van Sinte Clare,
Naar Franciscus' strengen stijl,
Aan komt treden ten altare,
Als met eenen minnepijl
Van omhoog in 't hart geschoten.
Zoo verlaat de schoone maagd,
Op de harpsnaar, onverdroten
's Vaders huis. Haar ijver draagt
Lijf en ziel op aan Dengenen,
Dien ze mint, en blij bemint
Die van hare kindsche beenen
't Heillicht volgt, zoo ras zij 't vindt.
Al de wereld jaagt naar schatten,
Vlamt op wellust, eer, en staat;
Anna laat de goudzucht vatten
Naar het goed, dat haast vergaat;
Zij, uit goddelijken bloede
Weêrgeboren, als Gods zaad,
Kust den mond der arremoede.
Zuster Anna! gij verlaat
Alles, om alleen te winnen
't Waardste goed, het eenig Al.
Uwe schoonheid blinkt van binnen;
Gij verkiest een armen stal
Met d' ootmoedige Marye,
Kiest een kribbe, een strooyen bed.
Kristus is uw hovaardije.
Wat u hindert en belet
In de loopbaan, onder 't rennen
Naar den opgehangen prijs,
Als met aangeschote pennen,
Smijt gij van u, kloek en wijs.
Gij verwacht, als uw genooten[1],
Opgeschort, met brandend licht,
Ingetogen, opgesloten,
Uwen Bruidegom, en sticht,
Door den spiegel van Uw leven,
Andren, die, nog zwak en teêr,
Zulk een kracht niet is gegeven.
Kristus' kruis is uw geweer
En uw wapen, om te strijen
Tegens wereld, vleesch, en bloed.
Uw godvruchtige getijen
Onderhouden 't graag gemoed,
Als met manna, dat van boven,
Onder 't vasten, u versterkt,
Om den Opperste te loven,
Die dit wonder in u werkt.
Snedig weet gij t' onderscheiden
Gods geboden van Gods raad,
Die u, als een hand, komt leiden
Naar een hooger trap, den staat
Van 't volkomen, onbeslommerd,
Vrij van huiszorge, aardschen last,
Daar zich Martha meê bekommert;
Gij met hare zuster vast,
Voor Gods voeten neêrgebogen,
't Allerbeste deel verkiest,
Dat geen vloek, noch Helsch vermogen
U berooft, hoe fel het briescht.
„Wilt gij in de renbaan loopen
Naar 't volkomen," sprak Gods Zoon,
„Pas[2] uw have te verkoopen,
Deel ze aan armen, volg me; uw kroon
Zult gij in den Hemel erven."
Maar de jongeling, vol smart,
Kon zich niet hierin versterven;
Kristus' raad viel hem te hard,
Om zijn eigen wil te passen
Op de leest van 's Hemels raad.
Gij, hem over 't hoofd gewassen,
Volgt de les, die hij versmaadt.
Stok-oude Anna, die Gods tempel
Nacht en dag bewaarde, en bad,
Nimmer over Arons drempel,
Om een lucht, naar buiten trad,
Hoort uw jeugd, zoo vroeg te koore,
Galmen rollen door den boog,
Dat het in der Englen oore
Klinkt, daar zij u van omhoog
Groet, in 't midden van de nonnen,
Van de maagden, vrij van smet,
Die de wereld overwonnen,
En het Lam op zijnen tred
Volgen, waar het haar wil leiden.
Kon Sint Jan in wilderuis,
Vrolijk, eenzaam, afgescheiden,
Weigren 's konings gunst en disch,
Hoofsche pracht, en zijde kleêren,
Met zijn kemels-huid vernoegd,
Op wat wilden honig teren,
Daar men zaait, noch maait, noch ploegt;
Zou Gods dienstmaagd dan ontzeggen

---

[1]Dochter zijner zuster Catharina. — [2]plechtig.

[1]Versta: de wijze maagden. — [2]Zorg.

't Niniveesche haren-kleed[1],
Op een bulster neêr te leggen;
Met Elias, Gods Profeet,
En met Kristus, veertig dagen
Spijs t' ontberen, voor zoo veel
Hare teêrheid kan verdragen?
Zou de lust van lijf en keel
Meer vermogen, dan de lusten
Van de ziel? Ai! wie wil niet
Op den berg van Tabor rusten,
Daar men Jezus' klaarheid[2] ziet
En bespiegelt? Dat aanschouwen
Is wat anders, dan een blik[3]
Van vermaak, daar 't naberouwen
Fluks op volgt, met smart en schrik.
Zoo gelijkt men Rechabs zonen,
Die, op 't vaderlijk gebod,
Slechts een arme hut bewonen,
Wijn ontberen, en bij God
Zoo gezien zijn en gezegend,
Dat Hij Rechabs afkomst spaart,
Als Zijn gramschap plagen regent,
't Land verwoest met vier en zwaard.
Dit zijn zuivre Bijbelspreuken;
Wie dit menschevonden scheldt,
Moet Gods zuiver blad eerst kreuken.
Dit 's het blanke Lelieveld,
Ons getoond in 't Evangelie.
Salomon, in al zijn pracht,
Mag 't niet halen bij een Lelie
Van dit maagdelijk geslacht.
Sinaï's wet is onvolkomen
Bij de wet, die hooger draaft
In een ziel, die, opgenomen
Binnen Sion, rijk begaafd,
Overvloeit in alle dingen.
Zij vermag het al door één.
Eigenzinnigheid te dwingen,
Eva's slang met voeten treên,
Die het oog door guichlerijen
Aanlokt tot een snood genot;
God ter liefde zich besnijen,
Zonder noodwet[4] en gebod,
Passen[5] Kristensche Amazonen,
Schuw van 't mannelijk geslacht.
Dichters! stelt uw cythertonen,
Spant uw snaren uit haar kracht;
Volgt de maagdelijke standers,
D' overwinsters van haar lust,
Moediger dan Alexanders:
Alexanders sabel rust,
Eer de wereld is gewonnen,
Eer de held zich zelf verwint;
D' oorlog van mijn Kloosternonnen
Van zich zelve eerst streng begint.
't Eiland van geen zeven voeten[6]
Zich bemachtigen, is meer
Dan al 't aardrijk om te wroeten,
Met den degen en de speer.
'k Zie de loutre zielen keeren
Uit dien slag, en boven 't zwerk,
In de starren triomfeeren,
Ingehaald van al de Kerk,
Alle Heiligen en Geesten.
'k Hoor ze zingen aan den rei,
Op oneindelijke feesten,
't Nieuwe lied, op fluit, schalmei,
Harp en snaar en schuiftrompetten,
En bekranst met maagdepalm,
Aan gedurige banketten,
In sneeuwit gewaad, den galm
Van dien gouden tempel wekken;
Daar haar zon noch maan verlicht,
Geene schaduwen bedekken;
Maar Gods heilrijk aangezicht
Zaligt zijn gekruiste bende.
God is 't Kloosterslot en Ende.

[1]Versta: dat van boete, door Jona's boetpreêken den Ninivieten opgeleid. — [2]glans, heerlijkheid. — [3]Versta: flikkering. — [4]dwang, noodzakelijkheid. — [5]Zorgen, betrachten. — [6]Versta: den mensch zelf.

Ter Staatsie
VAN JONKVROUWE
JOHANNA BLEZEN[1].

Lilium inter spinas[2].

Sinte Ursel, bruid der Britten,
Gewaardigd op den troon
Aan Jezus' zij te zitten,
Gekroond met 's Hemels kroon,
Daar dorens, nagels, speren,
Veranderd in robijn,
Met hunnen glans braveeren
Den klaren zonneschijn:
Verlaat de Serafinnen
Ter liefde alleen van haar,
Die, om Gods hart te winnen,
Zich offert voor 't altaar
Oodmoedig aan de voeten
Des Bruidegoms. Zij gaat,
Zij gaat Hem nu gemoeten,
En eert den maagdenstaat.
Laat schuiftrompet, schalmeyen,
En Hemelsch koormuzijk
Joanne nu geleyen!
Laat, uit het Hemelrijk,
Uw maagden nederdalen,
En wijden 't heilig feest
Met geur van wyrookschalen,
Verheugd en blij van geest.
Al dreigt ons uit Turkijen
Een wreeder Attila[3];
Wij schromen voor geen lijen,
Noch brullende ongenâ.
Al dreigt hij slot en steden
Te stroopen, schuw van vreê,
Tot daar de Rijn beneden
Zijn stroomvat giet in zee.
Hij werd voorheen gedwongen,
Die zijn bebloeden schicht
U had in 't hart gewrongen,
Zoo fel als onverlicht.
Gij kunt uw dochters sterken
En troosten in den nood;
Uw kracht en wonderwerken
Ontzien geweld noch dood.
Men raakt Gods uitverkoornen
Nooit ongewroken aan,
Die onder scherpe doornen
Als leliebloemen staan,

[1]Zuster van Vondels dertigjarigen vriend Pieter, dien hij, een jaar of wat vroeger, ten getuige strekte bij zijn huwelijk. — [2]D. i. Een lelie onder doornen. — [3]Gelijk de andere Ursula (verg. boven, I, het Treurspel der Maagden).

Zoo zuiver opgeleken,
Geplant elk in haar perk,
Van vlak noch smet besproken,
Een cieraad uit de kerk.
Zij schroomt geen overwinner,
Die stadig, dag en nacht,
Op den gekruisten Minner
En zijne toekomst wacht.
De wijze maagd stapt henen,
En volgt hem, straks gereed
Zoodra als Hij, verschenen,
Ter bruiloft inuetreedt.
Sinte Ursel, die te Kolen[1]
Zijt met den schild vereerd!
Dees bruid blijft u bevolen,
Die uwe hulp begeert.
Op 't eerste jaargetijde
Der wijding van de kerk
Zong 't hof dit luide en blijde.
De lofzang drong door 't zwerk.

Ter Staatsie
VAN JONKVROUWE
HELENE BLEZEN[2].

In cruce salus[3].

Laat ons van 't Kruis beginnen,
Waarop elks heil bestaat,
En kruisen onze zinnen
Naar Jezus' les en raad.
Hij, met zijn kruis gelaân,
Trad rustig zelf vooraan,
En boette 's menschen schuld
Door lijden en geduld.

Het pad, bij Hem gekozen,
Waar langs men God ontmoet,
Is dicht bestrooid met rozen,
Met rozen van Zijn bloed,
Dat uit de wonden vloeit
En al den weg besproeit,
Waar langs hij henetreedt,
Geverfd in bloedig zweet.

Maar 't vleesch, vervaard voor lijen,
Kant zich hiertegens aan,
En oordeelt razernije,
Te volgen deze baan,
En roept: gebruik den dag
Terwijl 't u beuren mag.
Plukt bloemen, jonge maagd!
Eer ge uw verzuim beklaagt.

De wijze legt op minnen
Van 's levens lusten toe,
Met hare gespelinnen,
Gerust en nimmer moê.
De dag, schoon opgestaan,
Zal haastig ondergaan.
Dit heerelijk genot
Wordt u gegund van God.

Gestrengheid, zuchten, klagen
Voegt geensins teêre jeugd,
Maar eigen welbehagen,
En weelde en enkle vreugd.

In 's levens blijden Mei
Te dansen aan den rei,
Stemt met natuur en reên
Natuurlijk overeen.

Leert dit de weêrgeboorte?
Neen, zeker; neen, o neen!
Men gaat door d' enge poorte
Met weinigen alleen.
Wie, los en onvermast,
Van 's werelds juk en last
Zich zelven kan outslaan,
Volgt best de rechte baan.

Heleen volgt den Behoeder,
Gelukkig, op het pad
Van Jezus, met Gods moeder,
Ter poorte uit van de stad.
Gelijk een kruisheldin
Slaat zij den kruisweg in,
Die naar het leven leidt
Ter eeuwge heerlijkheid.

Maria Magdalene
Stond onder 't kruis getrouw,
Daar 't licht had uitgesehene,
't Welk haar verlichtte in rouw.
Dees koos, getroost in God,
Het allerhoogste lot,
Het beste deel van al,
Dat zij behouden zal.

Zij bouwt op vaste gronden,
En niet op ijdelheên,
Die 't kruis dus heeft gevonden
Als Keizerin Heleen,
De moeder van den Vorst[1],
Die 't kruis eerst voeren dorst
Tot pracht in zijn banier.
Bekranst haar met laurier!

Maagdepalm
VOOR
MARGARITA KRULIS.

OP HET FEEST VAN SINTE AGNES.

Nu laat ons van Maria blij
Beginnen, en Gods lof verbreiden,
Op dat dit feest tot heil gedij,
En Serafijns de bruid geleiden.

De wereld is maar een woestijn,
Vol slangen, ongedierte, en draken;
Een pelgrim kan, met smarte en pijn,
Hier nauwlijks veilig door geraken.

De leeuw des Afgronds[2] brult gestoord,
En komt, na, doopsel en het vormen,
Een Kristensch hart met macht aan boord
En gruwelijk rondom bestormen.

Sint Jan[3] zag deze afbeelding aan;
Een vrouw, bekleed met zonnestralen,
Stond op de wisselbare maan,
In arbeid om haar vrucht te halen.

[1]Keulen (gelijk, omgekeerd, veulen voor volen).
[2]Joanna's zuster. — [3]D. i. Het heil in 't kruis.

[1]Constantijn. — [2]Versta: de Duivel (omgaande als een brieschende leeuw). — [3]In zijn Openbaring.

De roode Draak steeg in de lucht
Uit Afgronds poel, het rijk der blinden,
Gereed, na 't baren, fluks de vrucht
Der lieve moeder te verslinden.

Dit was een afdruk van de Kerk,
In barensnood en bitter lijden
En onder 't kruis, dus heeft zij sterk
Met vasten en gebeên te strijden.

Margrita printte dit heel diep
Aandachtig in gemoed en zinnen,
Toen God haar uit genade riep,
Om d'eerste kroon om hoog te winnen.

Sinte Agnes holp ze met gebeên,
En strooide palm en winterrozen;
De bruid verzaakte d' ijdelheên
Der wereldwijze renkeloozen.

Zij koos voor 't hooggewijd altaar
Het allerbeste lot uit velen,
Om vroom te strijden door gevaar,
En diep in 't hemelsch goed te deelen.

Zij trouwde blijde Emanuël.
Zoo viel d' oodmoedige Marye
De kroon toe, in de zuivre cel,
Haar toegeleid bij profecye.

Z' ontving den Heiland, God het Woord,
Zoo lang beloofd door Izaïas,
Den schoonsten, die het oog bekoort,
Der volken hoop en troost, Messias.

Toen zij gehoorzaam Gods gezant
Geloofde, ontving ze zulk een zegen,
Gelijk een lelieblad op 't land
Den dauw verzwelgt en verschen regen.

Zoo staan de Heiligen bereid,
Franciscus' bende en zuivre Klaren,
Uit liefde ter gehoorzaamheid,
Hun eigen wil te laten varen.

De gouden Bordkist, die de wet
En 't Mann' bewaart en Arons roede,
Gelijkt een ziele, schuw van smet,
En nacht en dag op hare hoede.

Maar aangezien de Maagdeplicht
Alle andre staten stijgt te boven,
Zoo voegt het, dat zij d' eerste[1] sticht',
En stof geeft God met zang te loven.

Margrita! kunt gij uw geluk
Bevroên, uw lust zal sneller rennen
In deze renbaan, blijde in druk;
Zoo zweeft een witte duif op pennen.

O, edle parle[2] aan 's Konings kroon!
Nu stemt uw naam en lot te gader;
Verwacht hem uit den hoogsten troon!
Zoo komt een bruid den bruîgom nader.

[1] 't eerste, 't meeste. — [2] Zinspeling op de beteekenis van haar naam; zie vroeger.

LOFZANG DER GEESTELIJKE MAAGDEN.

OP DE WIJZE: HET DAGET UIT DEN OOSTEN.

Laat ons de wereld haten,
En 's werelds slaverny,
En kiezen van drie staten
Den besten staat van dry,
Den staat van maagdeleven,
Hoog verheven.

Dit 's geen gebod van boven,
Maar 's Heilands wijzen raad,
Een raad met recht te loven,
Al lijdt de maagd veel smaad,
Bij traag verlichte blinden,
Trouwgezinden.

Wij willen hierom 't huwen
Niet lastren en versmaân,
Noch 't echtbed leeren schuwen;
Wie trouwt heeft wel gedaan.
Wie 't wereldsdom wil bouwen,
Mag vrij trouwen.

Wij moeten, in 't hanteeren
Van allerlei metaal,
Elk naar zijn deugd waardeeren,
Goud, zilver, tin, en staal;
Het goud blijft hoogst in waarde
Hier op d' aarde.

Maria[1], die geruster
Aandachtig zit voor God,
Kiest, wijzer dan haar zuster[2],
Het allerbeste lot,
Ter goeder tijd verkoren,
Nooit verloren.

De wereldsche, beslommerd
Als Martha, af en aan,
Met huiszorg zich bekommert;
Gods dienstmaagd is belaân,
Naar 's Bruidegoms behagen
Zich te dragen.

Zoo wint het kuisch onthouden
Der maagden d' eerste kroon,
Veel hooger dan getrouwden,
Gezeten op den troon,
Gelijk de maagd en moeder
Van elks Hoeder.

't Is weinigen gegeven,
Van hart en zin besneên,
Dien kruisberg op te streven,
En, door de wolken heen,
Aartsenglen, die God kennen,
Na te rennen.

Twee ongelijke deelen,
De ziel verknocht aan 't vleisch,
Bezwaarlijk Gods bevelen
Voltrekken naar den eisch.
Wie flauw en stukwijs strijen
Schaars bedijen.

Dit eischt geen mensch ten halve,
Maar ziel en lichaam heel;

[1] van Bethaniën.. — [2] Martha.

Wie met genadezalve
Wordt overstort, wint veel
Genâ, gelijk de telgen[1]
Dauw inzwelgen.

Dan bloeyen ze en verjeugden,
En winnen daaglijks aan
In oefeninge en deugden,
Gelijk de boomen staan
In zegenrijke luchten,
Rijk van vruchten.

De wereld, zoo vergangkbaar,
Den Leenheer naauwlijks geeft
Een appel, als[2] t' ondankbaar;
De maagd, die zuiver leeft,
Schenkt wortel, boom, en bladen,
Zwaar geladen.

Zij schenkt Hem boom en enten,
En teffens al 't gewas,
De hoofdsom en de renten,
Al d' inkomst en de kas,
En, om het al te vatten,
Acht geen schatten.

Die d' enge poort indringen
Treên rijk in armoê voor,
Bezitten alle dingen.
Dus leiden d' ouden 't spoor,
Van maagden nagetreden,
Rein van zeden.

De maagden zijn Gods kerken,
De kuischheid toegewijd;
Zij offren al haar werken,
Van aardsche zorg bevrijd,
Den Bruîgom, daar ze aan hangen,
Met verlangen.

Tot Hem stijgt, van beneden,
Naar 't hemelsch Englekoor
De wyrook der gebeden,
Het gansche leven door.
Hij let op hare klachten
En gedachten.

Gelijk ze klaarder lichten,
In waarde van dien staat,
Zoo moeten ze ook meer stichten,
In woorden, werk en daad,
Of 't geeft haar schâ, geen voordeel,
In Gods oordeel.

Te bros en wispelturig
Is 's werelds schijngeluk;
Dees bruiloft juicht gedurig[3]
Getroost in nood en druk,
En hoopt op 's Hemels feesten
Bij Gods geesten.

Daar zet de Heer der heeren
De bruid omhoog te prijk,
Opdat Hij haar mag eeren
In 't eeuwigdurend rijk,
En krone Zijn getrouwe,
Vrij van rouwe.

[1]takken. – [2]Gelijk nog vaak in de dagelijksche spreektaal voor al. — [3]Bij voortduring.

Eeuwgetij

VAN DEN EDELEN HEERE

KAREL COUVRECHEF,

KARMELIET EN PRIESTER[1].

Aan de Heilige Maagd.

ANNO 1658; 22 JUNY.

Lauda, Jubila, lætare et exulta in omni corde. SAP. 3: 24[2].

Wat offren wij de Heilge Maagd
Van Karmel? 't wyrookvat vol geuren,
Of myrrhe of goud? wat gift behaagt
Haar boven, daar Gods wacht de deuren
Van 's Hemels poorte houdt bezet,
Veel duizend Engelen haar prijzen?
Een dankbaar hert, oprecht en net,
Gevaagd[3] van smerten. Laat ons rijzen
Met zulke geuren naar de lucht,
Nu Karel heden vijftig jaren
In haren dienst, niet zonder vrucht,
Gesleten telt, en grijze haren
't Gewijde hoofd van Couvrechef
Bedekken, die het juk des Heeren
Zoo jongk gedragen heeft; verhef
Den naam van Jezus, dien wij eeren,
Gelijk Zijn moeder Hem aanbidt.
Zij zegent ons van daar ze zit.

AAN

Mr. JOHAN KOENERDING[4].

Gelijk hij God in 't werk bestormt, enz.

(KOENERDINGS ANTWOORD.)

Aan Joost van Vondel.

Wilt mijn vrijpostigheid met norschheid niet ontmoeten,
Eerwaarde Heer! dat u nu [weder] komt begroeten
Diegeen, die 't met zijn tong voordezen heeft gedaan,
En nu met letteren zijn spraak zal vangen aan.
Ik zie mijn Stamboek in, ik zie daar heerlijk pralen
De paarlen van uw pen, vol vier, vol glans, vol stralen;
Ik moet bekennen, Heer! dat wie Gods werk bestormt
En 't welgeschapen beeld door waanwijsheid hervormt,
Dat die ten hoogsten dwaalt, en die daarmeê gevuld is,
Dat daar laatdunkendheid de allergrootste schuld is;
Maar twijfel, wie 'k als een, die door een valschen bril
Het oud geloof aanschouwt, en nog hervormen wil,
Schoon dat het kenbaar is door teekenen en werken,
Zal houden ziende blind in God en Kristus' Kerke.
Want schat ik blind te zijn, die in oprechtigheid
Haar weg, haar baan, haar spoor, ook met Godvruchtigheid
Bewandlen en begaan, en, met een goed geweten,
Haar leven en haar werk naar Gods geboden meten,
En achten 't oud geloof te zijn d' Apostelleer,
Waaruit te halen is de Godendienst en d' eer,

[1]Zie boven, bladz. 75. — [2]D. i. Loof, jubel, verblijd en verheug n, met geheel uw harte. Boek der Wijsheid 3, 24. — [3]gevaagd, bevrijd. — [4]Zoon van een vrijzinnig Remonstrantsch predikant, en zelf alles behalve kerkelijk. — [5]Zie het vroeger reeds uitgegeven Van de uiterlijke kerk (I. bladz. 606a), dat oorspronkelijk in Koenerdings album geschreven, in 1658 door dezen met de volgende verzen werd uitgegeven.

Die elk Hem schuldig is, zoo zoud' ik zonder voordeel
Gehouden mogen zijn voor goddeloos van cordeel;
En zal ik wederom diegeen, die algelijk
Steeds stoffen op den naam van oudheid-Katholijk[1],
Successie, duurzaamheid, miraklen, zuivre bladers,
Haar naargelaten van d' aloude Kerkevaders,
Erkennen voor die zien, zoo was ik blind en bot; (God;
Want 't zeggen van een mensch geldt niet bij 't woord van
Gij weet het ook, mijnheer! dus willen wij niet twisten:
De naam en maakt geen Kerk, veel weiniger een Kristen;
Zoo doet ook d'Oudheid niet; maar heeft hier d'Oudheid
Zoo kies ik Gods Schriftuur, waar ik dan mede vecht; (recht,
Dan zal de nieuwigheid, als pauselijke aflaten,
De Mis en Vagevier dengenen weinig baten,
Die daarop roemt; en wat successie aanbelangt,
Dat is voorwaar een punt, dat weinig stut, maar hangt
En waggelt ginds en weêr; hoe dikmaal is die telling
Gebroken en gekrenkt door staatzuchts driftverzelling,
Wanneer op éénen tijd vier hoofden van de Kerk,
Dan drie, dan twee, met kracht zich hielden even sterk,
En wilden met geweld den toom en teugel voeren,
En 't Katholiek geloof dan meerdren, dan weer snoeren.
Maar zoo 't vervolg geschach[2] door loting of geval
(Gelijk als 't is geschied, doen een van 't twaalftal
Zich uit zijn staat verliep), zoo zou ik hiervan zwijgen;
Maar wijl ik weet, hoe zij die Duivelskroon verkrijgen,
D' een door des Duivels list, den anderen door geld,
Den derden door den arm van 't wereldlijk geweld;
Zoo breekt d' Orakelrol en strekt maar voor de botten
Een goddelijke keur, voor wijzen meê[3] te spotten.
Zoo is 't mirakel ook; want daar men meest op roemt,
Dat is de heilge Mis, maar mis en heel verbloemd.
Wat 's dat mirakel doch, dat ieder waant, dat iet is,
Maar niet wordt 'tgeen men meent, dus 't maar een ijdle niet
Toen Kristus wondren deê, doe wierd de kreuple rad, (is?
De doode levendig, de lazerige[4] glad[5];
Daar was verandering in 't wonderwerk t' aanschouwen,
Maar 't blijft hier als het is: geen grond om op te bouwen,
Dat dit een teeken zij van d' allerondste Kerk;
En andre wonderen en maken ook geen merk,
Wijl 't wonderengeroep niet is als beuzlarijen;
Men zal miraklen zien in d' Antikrist zijn tijen;
Dat weet men, dat die dwaalt en is een vijand Gods;
Dus roem van wondren is een werk van weinig slots.
Maar dan de heiligheid, daaruit, zoo zou men zeggen,
Dat daar de drempel wel van d' heilge Kerk mocht leggen;
Want dieder heilig leeft, die heeft de Kerk in 't hert,
Waarmeê men 't Helsch gedrocht en d' Afgodisten tert;
En d' uiterlijke praal en glans van zichtbre kerken,
Dat kan een ieder niet voor ketterij versterken;
Want God die eischt het hert, niet 't uiterlijk gebaar,
Wijl 't laatste zonder 't eerst maar maakt een huichelaar.
Dus niemand zich vergaap' aan heiligheid uitwendig;
Want d' innerlijke deugd die is voor God bestendig;
Dat ieder daarna tracht; waar die is, daar is God,
En d' uiterlijke [Kerk] is bij die deugde zot.
Ei, zeg mij dan, mijnheer! wie ik er voor zal houwen,
Dat door een valschen bril het oud geloof aanschouwen,
En dwalen willens hier, en zien niet, dat men mag[6],
Maar duistre nachten kiest voor d' aangenamen dag.

Op den voorgaanden trant.

Der Pausen dolingen en waren nooit bestormd,
Had Romen 't oud geloof niet schandelijk hervormd;
Had Vondel recht gebruikt zijn redelijk vernuft,
Hij zat in 't mis verstand zoo diep nu niet versuft.
Schriftuur en redene, dat zijn de rechte bril,
Hij ziet verkeerd, die door een ander kijken wil,
En die zijn koersen zet op zoo onzeker merk,
Verzeilt wel schip en schuit, en mist de heele Kerk.

(J. Westerbaen).

Aan J. Westerbaen.

Heer! gij zeilt de Kerk niet mis;
Want gij laat die, daar ze is.

(J. v. Vondel).

'T Is beter dan de Kerke mis,
En leven Kristlijk in zijn kluis,
En bouwen God een Kerk in huis,
Als gaan, daar 't Afgodshuisjen is.

(Koenerding).

Aan Westerbaen en Koenerding.

Ik vraag, of dus de Kerke mis,
Wel Kristlijk thuis te leven is;
En of, die zelf een Kerke bouwt,
Zich vrij van 't Afgodshuisjen houdt?

Een nachtuil zonder naam.

Koenerdings Antwoord.

Hij is van 't Afgodshuis bevrijd,
Die Kristlijk thuis zijn tijd verslijt,
En door Godvruchtigheid een Kerk in 't herte bouwt,
Want Godes Kerk is niet gemaakt van steen noch hout.
Dus vraag ik wederom, die God belijdt en eert,
En dient, en looft, en hem doorgaans[1] tot Kristus keert,
En tracht zijn Heiland steeds, door smeeken en gebeden,
Te bidden in zijn huis, dat[2], 'tgeen Hij heeft geleden
Voor aller menschen heil, meê door Hem mag ontvaân.
Niet, dat ik wraken wil met God ter kerk te gaan;
Maar wijl die niet altoos juist in de predikhuizen
Door een schijnheilgen hoort beknabblen en bepluizen,
Dan 't woordjen dit en dat, en teemt de Bijbel door
Daarom, met groote moeit, van achteren tot voor,
Om zoo naauwkeuriglijk welsprekende uit te leggen,
Wat ons het woordjen wantof ende en ziet wil zeggen;
Dees, vraag ik, al die dus naar God en Godsvrucht streeft,
Of die thuis blijvende in 't Afgodshuisjen leeft?

Weg des Hemels.

Indien gij God en Kristus kent,
En dient Hem, door een waar geloove,
En u altijd tot Godsvrucht wendt,
En komt de wereld te verdooven,
En mint uw naasten als u zelf,
Die stapt gewis na Gods gewelf.

(Koenerding).

[1]Katholieke oudheid. — [2]geschiedde. — [3]om meê. — [4]melaatsche — [5]glad. — [6]kan zien.

[1]zich voortdurend. — [2]Versta: dat hij.

Op 't Vers van L. van den Bos[1].

I.

Die meer Aquijn[2] als God gelooft,
Den knecht der knechten eert als 't hoofd,
Ik geef 't op uw geweten,
Mag die wel Kristen heeten?

J. K.

II.

Die eigen woord voor Gods woord zaait,
Versmeedt, hervormt, verworpt, verdraait,
Ik geef het u te raden,
Zijn dit ook Duivelsdaden?
Niet leerde zoo, die 't gansche land,
Doe 't Heiden was, met Jesu brand,
Met liefde heeft ontsteken;
Waarom dan hem ontweken?
En weet je niet: die 't oud geloof
Verwerpt, werd zeker Helsche roof,
En in het vuur gesmeten,
En gansch van God vergeten.

R. I. I. v. L.

Aan R. I. I. v. L.

Die eigen woord voor Gods woord zaait,
Versmeedt, verworpt, hervormt, verdraait,
Gij geeft het mij te raden,
Die speelt met valsche bladen;
Zoo doen ze, die het gansche land
Weleerder stelden in den brand,
Een brand, uit haat ontsteken,
Waarvan wij zijn geweken.
Maar hij, die op het oud geloof
Zijn vonden bouwt, is blind en doof,
En steunt op eigenweten,
Voor dwaling uitgekreten.

L. v. B.

Aan Mr. J. Koenerding.

't Is waar, hij God in 't werk bestormt,
Die Godes Zoon in Mis hervormt,
En Hem nog eet, na 't Roomsch vernuft,
Dat heel van oudheid zit en suft,
En kijkt door een bemiste bril,
Men 't vleesch voor geest zoo eten wil;
Die God zoo eet, wrijft uit Gods werk,
Dat Joost vermist en d' ouwe Kerk.

J. v. M.

Op het Wapen van den Heere ANDRIES DE GRAEF,

OUD-BURGEMEESTER DER STAD AMSTERDAM.

Per sæcula[3].

Twee eeuwen heugen van dit zegel,
Gesproten uit den Duitschen stam,
Bekend op 't raadhuis t' Amsterdam.
De deugd bewaart der oudren regel.
De kroon van Polsbroek 't wapen eert,
Dat blijft, als Graef in asch verteert.

[1]Zie boven I, blz. 605b. — [2]Den geleerden Dominicaan Thomas van Aquinum. — [3]D. i. eeuwen lang. VIRG.

Op Vredehoef,

DE HOFSTEDE VAN DEN GEMELDEN HEERE.

Secura quies[1].

ZIJ SPREEKT:

Mijn heerschap[2] most, om stil 's lands oorlogsbuit t' ontschuilen,
Den ouden Rijn om d' Eems uit hoogen nood verruilen.
De krijgstorts stak terwijl den brand in dak en hout.
Hierna keert d' eigenaar, die Vredehoef herbouwt.
Nu door zijn neef[3] verrijkt, ik hem, gelijk vergeten,
En Swietens[4] puikroos zie, bij haren Graef gezeten,
Aangroeyen in hun kroost, zoo schoon als dees landouw.
Aardt d' afkomst naar den stam, wie twijfelt aan haar trouw?

Afbeeldingen

DER STAMHEEREN EN SOMMIGE TELGEN

VAN DE

GRAVEN, BOELENSEN, BICKEREN en WITSENS,

TOEGEWIJD DEN EDELEN EN GESTRENGEN HEERE

ANDRIES DE GRAEF,

OUDEN RAAD EN REKENMEESTER, NU OUD-BURGEMEESTER EN ZEERAAD T' AMSTERDAM.

Onschuld[5].

AAN DENZELVEN HEER.

Laat uw heuschheid zich niet belgen,
Zoo 't mij aan vermogen faalt
U, uw stammen, en hun telgen,
Met uw huiszou, korts gedaald[6],
En haar vruchten afgemaald,
't Licht te biên op mijn papieren,
Met zoo levendige zwieren,
Als het leven eischt van kunst.
Dek mijn misgreep met uw gunst.

Uwe Ed. dienstwillige
J. VAN VONDEL.

OP DEN EDELEN EN GROOTACHTBAREN HEERE

DIEDRIK JANSZ. GRAEF,

Burgemeester en Raad van Amsterdam.

Pacatamque regit patriis virtutibus urbem[7].

Den vromen Diedrik, die, op zijner oudren stappen,
's Lands rust beminde, viel de storm des krijgs te bang,
Hij bergde zich aan d' Eems, in droeve ballingschappen[8],
En raakte aan 't roer, zoodra de vrijheid raakte in zwang[9].
De weezen danken hem, als hunnen tweeden vader,
Die, ampteloos gezind te leven, d' eer versmaadt
Van 't burgemeesterschap; doch zijn verzoek wordt spader
Bezegeld, dan hij wenscht, op 't raadhuis bij den Raad.
Men vindt ze zelden, die hun heerlijkheid vermindren.
God zegent zulk een daad in kindren en kindskindren.

[1]D. i. Veilige rust. VIRG. — [2]De naar Oostfriesland geweken Diederik de Graef. — [3]Andries. — [4]Elizabeth Bicker (van Swieten). — [5]Verontschuldiging. [6]Versta: zijn overleden vrouw. — [7]D. i. Hij regeert de bevredigde stad met voorvaderlijke kloekheid. VIRG. — [8]Hij was, in den Spaanschen tijd, uitgeweken. — [9]In 1578.

OP DEN EDELEN EN GESTRENGEN HEER
CORNELIS BOELENS,
Raad van zijn Excellentie Willem van Nassau, Prins van Oranje, Gecommitteerde Raad van Holland en West-Friesland, Raad van State, toen 't gezag hebbende over het krijgsvolk te water en te lande, en Schepen en Raad van Amsterdam.

Per varios casus[1].

Men ziet in d' afkomst hier den ridder Boelens leven,
Wien Amsterdam nog dankt voor hare wapenkroon[2];
't Geluk, toen Groningen voor Rennenberg[3] most beven,
Verhief Cornelis, die, des kerkers klauw ontvloôn,
Den Raad en 't Schepenschap, daarna den Raad der landen
Bekleedde, in 't eind den Raad van State, wien 't gebied
Van krijgsvolk wordt vertrouwd, ook over zee en stranden
De wacht hield, waar 't geschut des vijands vloot beschiet.
's Mans oude[4] steigert[5] hier aan 't peil van veertig jaren.
Zijn wijsheid was lang rijp vóór 't grijzen van de haren.

OP DEN EDELEN EN GROOTACHTBAREN HEERE
GERAERD BICKER,
Burgemeester en Raad van Amsterdam.

Jura dabat legesque viris[6].

Een helder licht van staat, om andren voor te lichten,
Op 't spoor der ouderen, was Bicker, wiens verstand
De maatschappij van rijk Oost-Indiën holp stichten,
Dat zulk een opgang gaf aan 't vrije Nederland.
De munt, die heilig is en machtig heeft te lijden
In deugd, gewicht, en waarde, ontving een schooner glans
Door zijn voorzichtigheid, in aangevochte tijden.
Zij wenscht zijn beeld in goud t' omvlechten met een krans,
Een eenig jaar zag hem, als burgerheer, verheven.
Hij storf de stad te vroeg, die in zijn bloed[7] blijft leven.

OP DEN GROOTACHTBAREN HEERE
GERAERD JAKOB WITSEN,
Gecommitteerde Raad der Staten van Holland en West-Friesland, Burgemeester en Raad van Amsterdam.

Ramis insignis olivæ[8].

Het bloedige oorlogszwaard, dat, dol en ongeregeld,
Den oogst van Neêrland maait, hetwelk bij vrede bloeit,
Met hulp van Witsen werd in zijne scheê gezegeld,
Voor twaalf jaren[9], en die bloedaâr toegeschroeid.
De burgertwist begon ten lesten op te steken.
De burgemeester, die aan 't roer der Staten zat,
Bewaarde zijne beurt, en heelde 's lands gebreken,
Naar tijdsgelegenheid, van stieren moede en mat.
Hij helpt de vrome in staat, en keert verearde heeren.
Zijn afkomst mag met recht in 't beeld den grootvaâr eeren.

---

[1]D. i. Na velerlei lotwisseling. — [2]Vergelijk daaromtrent vroeger reeds. — [3]Bij zijn afval in 1580. — [4]leeftijd. — [5]Voor klimt. — [6]D. i. Hij schonk den mannen recht en wet. VIRG. — [7]geslacht. — [8]D. i. Aan 't vredeloof kenbaar. — [9]Versta: Bij 't 12-jarig Bestand.

OP DEN EDELEN EN GESTRENGEN HEERE
JAKOB DE GRAEF,
Vrijheer van Zuidpolsbroek, Gecommitteerde Raad van de Staten van Holland en West-Friesland, en Burgemeester en Raad van Amsterdam.

Vincet amor patriæ[1].

Zoo leefde Vrijheer Graef, die waardig was de schreden
Van staat[2] tot nut en heil des volks, door eene rij
Van eerlijke ampten, vroom en rustig na te treden,
Als vijand van veroude en nieuwe dwinglandij,
En vriend van 't vaderland en 's lands getrouwste helden,
In welker lot hij deelde, als Maurits hen verstiet[3],
Waarna de Vaders[4] hem met grooter eer herstelden
In d' eerste waardigheid van 't burgerlijk gebied;
Toen holp hij op zijn hals nog eens ons Raadhuis stutten.
Eén wijze Cicero kon duizenden beschutten.

OP DEN EDELEN EN GROOTACHTBAREN HEERE
CORNELIS BICKER,
Heer van Swieten, Gecommitteerde Raad van de Staten van Holland en West-Friesland, en Burgemeester van Amsterdam[5].

Capitolia celsa tenebat.

Dus droeg het kussen weêr der stede en burgren hoeder,
Heer Swieten, in zijn staat en waardigheid hersteld,
Nadat hij 'tzelve lot gedeeld had met zijn broeder,
Toen 't heer den Amstel dorst belegren met geweld,
Hem eischen uit zijn staat, die stad en volk verdedigt,
En willig afstond, tot een eer van zijnen stam,
Hoewel hij 't vaderland noch iemand had beleedigd
Dus raakte Oranje met een glimp van Amsterdam,
Dat poort en boomen hield gesloten voor zijn vendels.
Eén burgemeesters moed was sterker dan veel grendels.

OP DEN EDELEN EN GESTRENGEN HEERE
ANDRIES DE GRAEF,
Onden Raad en Rekenmeester der Graaflijkheid van Holland en West-Friesland, nu Oud-Burgemeester, en Zeeraad t' Amsterdam.

Nobilitas sola est atque unica virtus[6].

De telg, waarin de deugd der stammen is geschapen,
Geeft heldre blijken van den ingeboren aard,
En eedler teekens dan het aangeerfde wapen;
De Graef getuigt dit, die der oudren stoel bewaart,
En rijker inkomst, rust, het heerlijk ampt en staten
Van 't Rekenmeesterschap en Graaflijk Raadsgezag,
Zijn vaders stad ten dienst, uit liefde heeft verlaten,
Daar hij den Zeeraad sterkt en eert der Staten vlag.
Men beeldt het leven uit met kleuren, die versterven;
Maar d' ommetrek van eer verdooft den glans der verven.

---

[1]D. i. 's Lands liefde zal verwinnen. — [2]Versta: de regeerings-trappen. — [3]In 1617. — [4]Versta: de Amsterdamsche raadsleden. — [5]Zie boven, bladz. 57. — [6]D. i. De deugd is de eenige adeldom.

OP DEN EDELEN HEERE
ANDRIES DE GRAEF,
Raad en Rekenmeester der Graaflijkheid van Holland en West-Friesland;
EN DE EDELE MEVROUWE
ELIZABETH BICKERS VAN SWIETEN.

Concordes animæ[1].

Kwam ridder Boelens nu door zijnen zerk opdringen,
En zag Elizabeth en Andries dus gepaard,
Hij riep: „o eedle kunst, die na de dood bewaart
Den levendigen zwier van mijn nakomelingen!
Ik en mijn dochter staan gekend in dit gespan;
De nicht[2] naar haar genoemd, de neef[2] is mijn genan[3].

ANDERS.

Hier heeft de schildergeest een nieuwen band geleid,
Belust om Swietens telg door kunst aan Graef te trouwen,
Den Raad en Rekenheer van Hollands Graaflijkheid,
Gelijk ze uit liefde om strijd hun huis in d' afkomst bouwen.
Wanneer de zon dees verf en schilderij verschijn',
Zal 't kroost, dat naar hen zweemt, hun bloed en omtrek[4] (zijn.

OP DEN EDELEN GESTRENGEN HEERE
CORNELIS DE GRAEF,
Vrijheer van Zuidpolsbroek, Burgemeester en Raad van Amsterdam, enz.

Parcere subjectis, et debellare superbos[5].

Men grave Graef met kunst in koper uit naar 't leven,
Of klink' den ommetrek in klaren marmersteen;
Hier stuit ze, onmachtig 's mans staatkennis ons te geven,
Gelijk ze 't Kapitool der Staten op komt treên, (mengen[7],
's Lands raadslot[6], naar den eisch van zaak en tijd, helpt
En matigen, opdat ze een heilzaam wit beschiet;
Dat 's al 't oneffen in zijn vouw en plooi te brengen,
Ten dienst van 't Vaderland en burgerlijk gebied.
Aldus draaft Polsbroek, dan wat stijver, dan wat zachter.
Dat 's oud Romeinsch. Nu legt[8] penseel en beitel achter.

OP DEN EDELEN HEERE
LAMBERT REINST,
Schout, van wegen de Graaflijkheid van Holland, Zeeland, en West-Friesland, t' Amsterdam.

Temperat iras[9].

Was d' eer aan Tacitus, of 's werelds hoofdstad Rome,
Toen hij het Schoutendom[10] bekleedde, wijs en trouw?
Aan hem, sprak Themis, die dit vonnis vellen zou.
Is 't billijk, dat het Recht alle ontucht regle en toome,
Zoo blijf 's lands hoofdstad Reinst, en hij 's lands hoofdstad waard,
Daar geen Domitiaan, maar wijze burgerheeren,
Tot heil der Graaflijkheid, de burgerij regeeren
Door zijn gezag en mond, en 's Graven wettig zwaard.
Dus zien wij 't Recht door hem, den Schout door 't Recht ver-
Dus wordt hij afgebeeld, om na zijn dood te leven. (heven.

OP DEN HEERE
JOAN CORNELISZ. GEELVINK,
Gecommitteerden Raad der Grootmogende Heeren Staten van Holland en West-Friesland, en Burgemeester van Amsterdam.

Zoo mocht de Staat en 't Land op Geelvink zich verlaten,
Hetzij hij in den Raad der stede of bij de Staten,
Den vrede en vrijdom steef, en aanzag haat noch gunst.
De burgemeester geeft een luister aan de kunst.

OP HET MARMERBEELD
VAN DEN EDELEN EN GESTRENGEN HEERE
JOAN HUYDECOPER,
Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdijk en Diependal, Burgemeester en Raad, en Bewindhebber der Oost-Indische Maatschappije t' Amsterdam.

Zoo vat de beitel van Quellijn in louter marmer,
Naar 't leven, wat ons oog in Huydecoper ziet,
Den burgervader en trouwhartigen beschermer
Der koopstad, daar de nijd haar pijlen op verschiet.
Christine[1] heeft dien held het ridderzwaard gegeven.
De Keurvorst[2] welkomt het, als stads gezant in 't hof.
Zijn raad stut Indiën, zoo wijd ons zeilen zweven,
En Maarseveen draaft hoog en groeit op 's ridders lof.
Het lust den burger, hem in marmersteen t' aanschouwen;
Maar schooner staat de man in 't hart des volks gehouwen.

OP DE AFBEELDINGE VAN DENZELVEN HEERE.

Dus eert de ridder Maarseveen
Op Goudestein zijn heerlijkheên,
En Amstels burgemeesterschappen,
Wanneer hij 't Raadhuis op komt stappen,
En zet zich op ons wapenkruis;
Of helpt, in 't rijk Oost-Indisch huis,
Den oogst van Indus herwaart sturen,
Zoo zal de stad den tijd verduren[3].

OP HET MARMERBEELD VAN DEN HOOGACHTBAREN
EN WELWIJZEN HEERE
CORNELIS WITSEN,
Burgemeester en Raad van Amsterdam.

De Nijl van ouds bewaarde, op hemelhooge spitsen
En naald, der Grooten naam en hun gedachtenis;
Dit marmerbeeld bewaart den Burgemeester Witsen
Naar 't leven, daar hij zelf niet tegenwoordig is;
Het zij dees op 't stadhuis het recht der burgerijen,
Of in den Zeeraad met zijn raad de zee beschut,
Of binnen 's Gravenhaag 's Lands vrijheid helpt bevrijen,
En, als een zuil, het hof der Staten onderstut.
Al volgt de Kunst Natuur, z' is nog bij 't leven armer.
De faam des braven mans verduurt metaal en marmer.

[1]D. i. Eensgezinde harten. — [2]kleindochter, kleinzoon. — [3]naamgenoot. — [4]beeld. — [5]D. i. De onderworpenen sparen en de trotschen verdelgen. VIRG. — [6]raadsbesluit. — [7]zamenstellen. — [8]Thans: ligt. [9]D. i. Hij matigt de driften. VIRG. — [10]Versta: het Prætorschap.

[1]Van Zweden. — [2]Van Brandenburg. — [3]De vroegere lezing, zie boven, bladz. 165.

OP HET MARMERBEELD VAN DEN EDELEN HEERE
DR. NIKOLAAS TULP,
Burgemeester en Raad t' Amsterdam.

Vivos ducent de marmore vultus[1].

De Hollandsche Æskulaap, of Amstels Hippokraat,
Der weezen vader, en de dappere beschermer
Van 't recht en raadhuis en den burgerlijken Staat,
Leeft voor zijne afkomst, nu Quellijn hem klinkt in mar-
Zoo komt beeldhouwerij gedachtenis te hulp. (mer.
Men ziet in 't beeld den geest en 't leven van ons Tulp[2].

OP DE AFBEELDINGE VAN DENZELVEN HEERE.

Aldus leeft Tulp in 't veld van kunst en schilderije,
Wiens gunst de bloem herschept, als zij haar verf ver-
In hem wordt Hippokraat, het licht der artsenije, (geet.
Verheerelijkt, nu hij, tot heil der burgerije,
Den Burgemeesters-stoel zoo loffelijk bekleedt,
Ter eere van de stad, een lichaam, schoon van leden,
Voorzichtig geregeerd, bestierd van hooger hand,
Als door één ziel en geest, begaafd met licht van reden,
Die ieders toeval heelt en helpt, door onderstand
En steun van wijzen raad. Gelukkig zijn de Staten,
Wanneer de wijsheid heerscht en waakt voor d' onderzaten.

OP DEN EDELEN EN GESTRENGEN HEERE
CORNELIS VAN VLOOSWIJK,
Heer van Vlooswijk, Diemerdam en Papekop,
Burgemeester en Raad van Amsterdam.

Pulchra pro libertate[3].

Men ziet hier Vlooswijk niet, gelijk zijn jeugd te paarde,
In 't heer der Staten, voor Rijnberk en voor Maastricht,
Gewapend henedraafde, en Amstels eer bewaarde,
Maar rijper, naar den eisch van 's burgervaders plicht,
Gelijk hij stad en Land en burgerrecht verdadigt,
Of ijvert om de Sont t' ontsluiten met een vloot,
Terwijl de zeedraak raast, van bloed noch roof verzadigd,
En gansch Europe dreigt met dierte en hongersnood.
Apelles drukt hier uit, wat geest en verf vermogen,
Een vrome rustigheid in 's Burgemeesters oogen.

OP DEN HEERE PETER KLOEK,
Rechtsgeleerde, en Raad van Amsterdam.
DOOR G. FLINK GESCHILDERD.

Honestum prætulit utili[4].

Dees voegelijke zwier is elk niet aangeboren.
Wat invloed van een star gaf zelf Natuur de sporen,
En holp ze, toen ze Kloek, terwijl de lust haar droug,
Bootseerde naar de kunst, en nektar op de tong
En mond en lippen droop, ontvonkte 't vier in d' oogen,
In opzicht, en gelaat; en gaf den man 't vermogen,
Voorzichtigheid, beleid, om door den Oceaan
En 't barnen van 't krakeel het veiligste in te gaan!

[1]D. i. Zij zullen 't levend beeld uit marmer houwen. — [2]Gelijk Van Lennep aanteekent, is het borstbeeld nog altoos in 't bezit van zijn afstammeling Jhr. J. P. Six. — [3]D. i. Voor de schoone vrijheid. – [4]D. i. Hij stelde de eere boven 't nut.

Dit bleek in raad en daad ter rechtbanke; in 't beletten
Van inbreuk tegens 't recht der Keizerlijke wetten;
En midden in den Raad, in 't voorstaan van zijn Stad;
Ook toen, als Afgezant, hij met de Heeren trad
Ter poorte uit, om Oranje aan zijnen plicht te manen,
Die, bij verdrag verkloekt, met al zijne oorlogsvanen
Den afteeht blaast, eer 't licht den Amstelstroom beschijnt.
Dees verf behoudt haar glans, als alle verf verdwijnt.

OP DEN EDELEN HEERE
PETER DE GRAEF,
Jonkheere van Zuidpolsbroek.

Spes altera[1].

Een levendige geest, vol henschheid, zweeft in d' adren
Van Graef, die reê zoo vroeg, in 't opgaan van zijn jeugd,
Belooft, op 't edel spoor van zijn doorluchte vadren,
Recht uit te draven naar den prijs van eer en deugd.
Gelukkig is hij, die, gesproten van de vromen,
Zijn stammen niet bezwijkt[2]. Zoo zag men jonge Ascaan
Betoonen, dat hij, van Trojanen afgekomen,
Zijn beurt, hem toegekeurd, eens rustig uit zou staan.
Hoe stond hier 't leven en de kunst zoo langzaam effen?
De geest, te vlug, was niet dan in de vlucht te treffen.

OP DEN EDELEN HEERE
JACOB DE GRAEF,
Jonkheere van Zuidpolsbroek.

Nomen avi referens[3].

De kunst kan iemands schijn vergrooten of verkleinen:
Hier staat het leven met de schilderij gelijk.
Dat deftige opzicht zweemt naar d' edele Romeinen,
Voorstanders van hun Staat, der volken vaste wijk.
De grootvaâr Jacob schijnt in d' afkomst weêr geboren,
't Gebeent te voelen, dat de neef zijn naam bewaart.
De naam en 't voorbeeld van den grootvaâr zijn twee sporen,
Die noopen 't jeugdig hart, om, als een moedig paard,
Te luistren naar den klank der heldre Staattrompetten.
Een brave jonkheid blijft de zenuw van de wetten.

OP DEN GELEERDEN EN BELEEFDEN HEERE,
NU COMMISSARIS
JOAN SIX[4].

Zoo maalt men Six in 't bloeyendst van zijn jeugd,
Verliefd op kunst en wetenschap en deugd,
Die schooner blinkt dan iemands pen kan schrijven;
De verf vergaat, de deugd zal eeuwig blijven.

OP ELIZABETH BICKERS[5] VAN SWIETEN,
Gemalin van den Heer ANDRIES DE GRAEF, Oud-Burgemeester en Zeeraad t' Amsterdam.

Divinum aspirat amorem[6].

De brave dochter van den braven Heer van Swieten,
Elizabeth, plag dus t' onthalen haren Held,

[1]D. i. Een tweede hoop (als tweede zoon van Cornelis). [2]afvalt. — [3]D. i. Grootvaârs naam voerende. — [4]Rembrandts beroemde burgemeester. – [5]D. i. Bickers dochter. [6]D. i. Zij ademt een goddelijke liefde. VIRG.

En minnelijk den straal[1] van minne in 't hart te schieten,
Waardoor hij in den gloed van hare minne smelt.
D' afzetsels[2] van die bloem getnigen het vermogen
Van ware kuische trouw, waarmeê zij hem verbond,
Zoo menigmaal zijn ziel, ten Hemel opgetogen,
Alleen genoegzaamheid in hare vriendschap vond.
Ontijdig heeft een rijp die schoone bloem verheten;
Maar d' eedle geur van deugd en trouw blijft onvergeten.

Op de Kinders

VAN DEN HEER BURGEMEESTER

ANDRIES DE GRAEF

EN MEVROUW

ELIZABETH BICKERS VAN SWIETEN,

IN EEN LANDSCHAPSCHILDERIJE AFGEBEELD.

Miratur, rerumque ignarus imagine gaudet[3].

Delos schijnt zich hier t' ontvouwen,
Met zijn welige landouwen,
'tHeilig eiland, daar Latoon
Eene dochter en een zoon[4]
T' eener dracht gelukkig baarde.
Elk van deze twee bewaarde
Zijne beurte, d' een bij nacht[5],
D' ander 's daags[6]; nu noopt de jacht
En de jachtlust broêr en zuster,
Daar het wild voorheen geruster
Weidde in 't groen, onachterhaald.
Geen van beiden blinkt en straalt
Nog te sterk in 's werelds oogen
Om het hoofd, uit onvermogen;
Want de glans, die 't oog verblijdt,
Zal nog groeyen met der tijd.
Merklijk kan men, in het rennen,
God Apollo onderkennen,
En Diane, beî vol vier;
Want de genrige laurier
Eert en kranst de goude haren,
Vloeyende als beschene baren
Van een beek. Hij vliegt vooruit
Met den jachtspriet, en het kruid,
Van den nuchtren dauw bedruppeld,
Kraakt. Het hart des jagers huppelt
Onder 't jagen; maar de maan
Van de levende Diaan,
Die de hinden komt verrassen,
Is nog effen aan het wassen
Uit het haar, dat opgeschikt
En met zilver is gestrikt.
Zie haar met den boog eens ijlen!
En de koker hangt, van pijlen
Zwanger, achter op den rug.
Eene jachtnymf volgt haar vlug
Met drie afgerechte honden
En een wakkren valk, gebonden
Op de rechte hand; een vlucht
Jonge geesten breekt de lucht.
Zie de jagers zich hier reppen,
Alsof zij behagen scheppen
In 't vervolgen van een hert,
Dat, in 't bangste van zijn smert,
Haast den geest zal moeten geven.
Hoor, hoe schreit het: „laat me leven!
'k Hebbe Apollo of Diaan
Nooit gelasterd, noch misdaan."
Maar als ik dees schilderije,
Een gedroomde poezije,
Dieper inzie, beeld voor beeld,
Dunkt me, dat de vader speelt
Op zijn zevental van zonnen,
Bij Elizabeth gewonnen,
Drie, waaruit haar geest nog straalt,
Vier, alreê omhoog gehaald.
In Apollo, hier aan 't streven,
Ziet men beî de grootvaârs leven,
In hun naam, zoo wijd befaamd
Als de deugd de nijd beschaamt,
Daar de burgers in de ranken
Nog die brave stammen danken.
In Diane en 't ander kind,
Met den valk, ter jacht gezind,
Ziet men nog de grootmoêrs blijde,
Witsens dochter en Alijde,
Boelens kind, die, nooit volloond,
Waardig zijn met lof gekroond.
Dat ze leven in hare erven,
Langer dan de schoone verven
't Oog verheugen, nimmer moê.
Hier geef God Zijn zegen toe!

[1]pijl. — [2]Hare kinderen; zie 't volgende gedicht. — [3]D. i. Bewondrend, en der zake onkundig, boeit hem het beeld. VIRG. — [4]Apollo en Diana. — [5]Als Maangodin. — [6]Als Fœbus of Zonnegod.

OP MEVROUWE

ALEIDIS BICKERS VAN SWIETEN[1],

Gemalin van den Heere LAMBERT REINST,
Schout der stad Amsterdam.

Pudicitiam servat[2].

Aldus verkwikt de lieve Aleidis in hare armen
Den Heer, die, al den dag ten dienst van al de stad,
In 't overlastig ampt des avonds afgemat,
Zijn zon bedankt, die hem komt koestren en verwarmen.
Gelijk een dochter voegt van Swieten, die het volk
Verdadigde, en verdiende eens Vorsten[3] haat te dragen,
Toen hij den Amstel kwam beleegren en belagen,
En dreigde 't edel bloed met zijnen blooten dolk.
Men ziet goedaardigheid gemengd in zedige oogen.
Dat zijn ze, die zijn hart tot hare min bewogen.

Op de Afkomste

VAN DEN WELEDELEN HEER

LAMBERTUS REINST,

Burgemeester en Raad van Amsterdam,

EN MEVROUWE

ALIDA[4] BICKERS VAN SWIETEN;

DOOR JOAN LIEVENSZ GESCHILDERD.

ECCL. XI. In filiis suis agnoscitur vir[5].

Wie d' edle telgen uit een hoofdtak van de Reinsten
En Bickeren wil zien, de grootsten en de kleinsten,
Aanschouw dit vijfgetal van beiderleî geslacht,
Door Lievens' schildergeest op eenen doek gebracht.
Zoo kan men d' onders aan haar kroost en beelden kennen.
Drie zonen wijken geen Trojaansche jeugd in 't rennen
En paarderijden. Elk schijnt zonderling begaafd.
Het zij de ridder springt of keert of langzaam draaft,

[1]Elizabeths zuster. — [2]D. i. Zij blijft kuisch. VIRG. — [3]Versta: Prins Willem II; en zie vroeger. — [4]of Aleidis. — [5]D. i. De man wordt in zijn zonen herkend.

Of wegspoedt met een vlucht, of in den ring wil rijden;
Hij toont zich afgerecht, en weet gevaar te mijden,
Kort op te houden en te steigeren met kunst,
Te zwaayen rechts en slinks, en doorgaans[1] met een gunst
Zich zoo te matigen en op de maat te passen,
Dat hij natuurlijk uit den zadel schijnt gewassen.
Aldus plag Chiron[2] op te passen, en de jeugd
Gedurig t' oefenen in ridderlijke deugd.
Zoo plachten Kastor en ook Pollux op te zitten.
Men ziet den klepper zich in 't oefenperk verhitten,
En hoort hem brieschen. O, doorluchtig tijdverdrijf!
Den allerjongste springt het strijdbaar hart in 't lijf,
Als hij zijn broederen een kans heeft afgekeken.
Het oorlog is zijn lust. Dees borst, op alle streken
In 't vechtperk afgerecht, kan slag en steek voorzien,
En zou het wilde zwijn de tanden durven biên,
Indien het in een bosch schuimbekkende aan kwam streven.
Maar om de dochters af te beelden naar het leven,
Gelijk Apelles' hand haar schilderde in 't seizoen
Van 's levens lente, waar hier geest en kunst van doen.
De schoone Elizabeth zou prijs op Ida winnen
Voor Paris' vierschaar, of bij negen Zanggodinnen
Den ganschen Zangberg met haar kele en cymbelsnaar
Ten reye aanvoeren. Zet dees schoonheid op 't altaar,
Zij zal het kerkgewelf van Venus rijk stoffeeren,
De minnaar haar met myrthe- en rozekransen eeren.
De zuster weet haar galm te volgen, of zij maalt
Gebloemd tapijtwerk, als een Pallas, met de naald,
En toont, wat kunst vermag en leerzame gewente,
Wanneer ze bloemen tart en verwen van de lente.
Gelukkig is de hand, die zulk een puikbloem plukt,
Waarvoor de keurigste zich neigt en nederbukt.
Doch bet[3] gezwegen, dan haar glansen te vermindren.
Zoo kent men vader ende moeder in hun kindren.

OP MEVROUWE VAN ZUIDPOLSBROEK

KATHARINE HOOFT.

De vader[4], die natuur van lid tot lid ontleedde,
De wereld kende, en, in het Oostenrijksche hof,
Bij Rudolf[5] was gezien, om zijne wijze rede,
En aangezocht, ten steun van 's keizers staat en lof,
Liet ons Kathrine na, om in zijn kroost te leven,
Nog schooner dan de kunst haar, in dit tafereel,
Dien schoonen ommetrek en 't wezen poogt te geven,
Daar Polsbroeks[6] hart in leeft, als aan het halve deel
Van zijne ziel verknocht, en rechte wedergade.
Het leven dooft de verf; hier kwam[7] de kunst te spade[7].

OP DE SCHOONE ELIZA[8].

De geestige Natuur, belust wat schoons te malen,
Nam vroeg in 't Oosten waar den klaren morgenstond,
Toen ze, uit den slaap gewekt, van duizend nachtegalen,
Den dauw en geur ontving in haren nuchtren mond.
Zij mengt, uit rozendauw en honig en amandel,
Een lenig klei, en kneedt, herkneedt het, en bootseert
Een beeld, zoo net, dat geen vernuft dit edler handel',
En niet een eenig lid aan zijnen eisch ontbeert.
De dageraad bestel haar rozen voor de kaken,
En gouddraad voor het haar, en paarlen voor 't gebit,
En stralen voor 't gezicht, waarvan de minnaars blaken,
En kricken voor den mond; wat wonderwerk is dit!
Zij blaast een geest, een ziel, een gunst door al de leden;
Men zag de weêrgâ van een levende Pandoor,
Een schoonheid, van haar lief gevierd en aangebeden,
Die koos voor zulk een schat noch marmer, noch ivoor.
Waar deugd en schoonheid zijn gescheiden d' een van d' andre,
Eliza paart de deugd en schoonheid met elkandre.

Op het Kronen

VAN DEN ROOMSCHEN KONING EN KEIZER

LEOPOLDUS,

ALTIJD VERMEERDER DES RIJKS[1].

Aurea condet sæcula[2].

Laat den Rijnschen berkemeyer
Lustig rustig ommegaan,
Nu 's Rijks Engel[3], die beleyer
Van het Keurrecht, heeft gestaan
In den raad der Keurheeren,
Om den zoon van Ferdinand
Met den Roomschen schepter t' eeren,
En met heilig diamant,
Goud, en steenen t' overstralen.
Wyrook nu de jonge zon,
Die, uit d' Oostenrijksche palen,
Eindelijk den nacht verwon,
Die Europe scheen te dreigen,
Toen haar d' oude zon ontzonk,
En het hoofd begon te neigen,
Tot verdriet van oud en jong.
Ziet dees zon de Mein[4] beschijnen,
En vergulden stad en land.
Rook en smook van twist verdwijnen,
Damp en mist van misverstand.
Nu verstrooyen Turk en Tarter,
Elk huns weegs, en om een hoek,
En wat, gruwzamer en zwarter,
Duitschland dreigde met een vloek.
Leopoldus eert zijn Rijken
Met Augustus' majesteit,
Die den voorzaat zal bezwijken,
Noch in moed, noch wijs beleid.
Oud Byzansen staat verschrokken,
En de Donau steekt verheugd
Zijn trompetten, luidt de klokken;
Al de Rijnstroom juicht van vreugd.
Men verwacht, aan alle zijden,
Vrede en vollen overvloed,
Vrolijke eeuwen, goude tijden.
Hoop van Ferdinandus' bloed
En den stam, die trotsch, als eiken,
Opgedragen aan Jupijn,
Schier vier eeuwen kan bereiken,
Laat den uitgang van den Rijn
Ook gevoelen uwen zegen,
En den trouwen Batavier,
Op de gunst van uwen degen,
Rustiger zijn zeebanier
En de vlag te water voeren,
Daar men andre starren meet,
Tegens onze marmervloeren
Met den hoofde neêrwaart treedt,
Of den wereldkloot ter zijden
Steil of rechter ommegaat,
En ons kielen 't water snijden
Op 't kompas, tot op een draad,

---

[1] op den duur. – [2] De Centaur, Achilles' opvoeder; zie vroeger. — [3] liever, beter. — [4] Pieter Jansz. Hooft. [5] Keizer Rudolf II. – [6] Jacob de Graef, haar echtgenoot. — [7] stond – achter. — [8] Wellicht „de schoone Elizabeth in 's levens lente" van 't naastvorige vers.

[1] Van 't Lat. semper Augustus. Verg. voorts boven, blz. 299b. — [2] D. i. Hij zal gulden tijden baren. — [3] bode, gezant. – [4] Waaraan de kroonstad Frankfort ligt.

Onder het de rijzende assen,
  Of in 't midden daar ze recht
In de dijningen zich wasschen,
  Die dan holler gaan, dan slecht[1].
Lust het Cæsar[2], Barbarijen,
  Oud Carthage, op 's grootvaârs[3] spoor,
Met een krijgsvloot te bestrijen,
  En den Mauritaanschen Moor;
Holland heeft een vloot ten besten
  Voor de macht van Oostenrijk,
Om die roovers in hun nesten
  Op te komen, tot een wijk
Der geboeide Kriste-slaven,
  Die, gesleten van verdriet,
Hem verwachten, die de haven
  Met ons zeekortouw beschiet;
Eenen held, die, opgewassen
  Tegens ongetoomd geweld,
Met ons hulken en pinassen,
  Tunis eens de zeewet stelt,
En die, met hun aangespannen,
  's Handels loop en maatschappij
Steuren, recht als zeetyrannen,
  Nooit verzaad van strooperij.
Laat den leeuw der Batavieren
  En den Roomschen adelaar[4]
Onder ééne vlagge zwieren,
  En de woestheid voor dit paar
Zwichten, en alle oorelogen
  Zwijgen, onder hunne tucht
En geharrenast vermogen,
  In een zegenrijker lucht.
Karel groet den triomfeerder,
  Zijnen neef, uit eene wolk,
Wenscht hem dat hij 't Rijk vermeerder',
  Als een Zegenaar van 't volk,
En den knoop der Nederlanden
  Ongeschend houde, en behoê
Voor Onduitsch gebit en tanden,
  Tot den lesten adem toe.
Op dien wensch uit 's Hemels transen
  Geeft de keizerlijke kroon
Op zijn hoofd nu schooner glansen,
  En de Duitschen voor zijn troon
Roepen, van omhoog gedreven:
„Lang moet Leopoldus leven!"

VRIJE ZEEVAART NAAR OOSTEN[5].

Sic cunctus pelagi cecidit fragor[6].

Nu staat de vaart naar Oosten open;
  Obdam bezegelt 's Lands verbond.
De Zweedsche zeedraak legt gekropen
  Aan weêrzij van den Oresont.
Obdam doorhieuw hem met zijn sabel.
  Het hoofd aan Kronenburg hangt stijf
Gewoeld, gebonden met een kabel.
  De slingerstaart en 't achterlijf,
Ter komme in van Landskroon gedreven,
  En krimpende van bijstre smart,
Gekorven, zonder hoop van leven,
  Verlangen naar 't gemiste hart;
Maar hart en vratige ingewanden,
  Gezonken, volgen wind en stroom,
In Oost- en Noordzee, langs de stranden.
  De walvisch slikt het bloedig groom[1],
En Fredrik toont de kopre tanden,
  Van 't Poolsche vleesch en bloed nog vuil,
Van Perseus, d' eer van Zeven Landen,
  Euroop ten dienst, uit 's monsters muil
En ijzren kakebeen geklonken.
  Gansch Denemarken op de been,
Van groote vreugd en blijschap dronken,
  Haalt Wassenaer, uit alle steên,
Al juichende in, den salamander,
  Die leven schepte in 't zeedraaks vier.
Hofschilder Mander[2], volg den stander,
  Volg rustig 's Konings zeebanier
En Hollands vlagge; val aan 't malen!
  Held Wassenaer bestelt u stof,
Om met dien wapenroof te pralen,
  Op Fredriksburg, dat Fenixhof.
Zoo sta die zeestrijd voor elks oogen,
  Zoo lang het zeelicht van Obdam
Den Helschen nacht van nijd en logen
  Beschamen zal, van stam tot stam.
Zoo knenst men Xerxes' tyrannye;
Daar legt de vijfde monarchye[3]!

OP DEN DOORLUCHTIGEN ZEEHELD
Heer JACOB VAN WASSENAER,
VRIJHEERE VAN WASSENAER ETC.,
AMIRAAL VAN HOLLAND EN WESTFRIESLAND.

Invidiæ capax[4].

De goude balk in 't blauwe veld,
  De zilvre maan in 't roode meldt
De Burggraafschap[5] en Wassenaren;
Maar in de blauwe en roode baren,
  Voor 't Vaderland en 't algemeen,
  Recht door twee zeekasteelen heen,
Beschoten van twee gloênde stranden,
De land- en zee-pest uit te branden,
  En, met 's Lands sleutel, kruit, en lont,
  En zeekortouw, den Oresont,
Ontsluiten, adelt hem rechtschapen.
Zoo kroont held Wassenaer zijn wapen.

Staatwekker[6].

Discite justitiam moniti[7].

Wat baten magazijnen, zwanger
  Van al verslindend noodgeweer?
Wat mag het baten, dat men langer
  Met vlaggen van den leeuw braveer',
Zoo 't leeuwenhart begint te flauwen,
  En voor 't geloei van stieren zwicht?
Wat baten hem gebit en klauwen,
  Indien hij slaapt in zijnen plicht?
Athene! sloop uw houte veste,
  Geboord met macht van grofgeschut:
Geef Xerxes al uw recht ten beste;
  Gereede voorraad is onnut,

[1] effen. — [2] den keizer. — [3] Karel V. — [4] Versta: die van 't Roomsche of Keizer-rijk. – [5] Naar aanleiding van den zege, door Wassenaer-Obdam op de Zweedsche vloot, onder Wrangel, in November 1658, behaald. — [6] D. i. Zoo is geheel 't geweld der zee bedaard. VIRG.

[1] Of grom (ingewand). — [2] Zie boven, blz. 297. — [3] Versta: het door Karel Gustaaf van Zweden gedroomde rijk. – [4] D. i. Nijdwekkend. — [5] van Leiden, door de Wassenaers oudtijds bekleed. — [6] Tegen straffeloos betoonde lafhartigheid. — [7] D. i. Leer recht doen op vermaan.

Tenzij men 't zeerecht pass' te paayen[1].
Het donderkruit eischt vonk en vier,
De roode haan[2] moet rustig kraayen,
Op 't zwaayen van de bloedbanier,
Het roode paard[3] met sporen noopen,
Den kam opsteken in dat perk.
Zoo sluit men 't heilloos zeeslot[4] open,
Zoo valt geen beer[5] den leeuw te sterk.
Aan wijs beleid zal 't niet ontbreken,
Noch voorgang van 's Lands Amiraal,
Dat 's klaar aan Wassenaer gebleken,
Die, als een zeerots van metaal,
Zich schrap zette in de barreningen[6]
En 't buldren van den noodorkaan,
Die gansch Europe woû bespringen,
De zeevaart in zijn boeyen slaan.
Hoe kweet zich Floriszoon en Witte[7],
In 't onweêr van dat krijgsgevaar!
Hoe offerden zich, in de hitte,
Ons Deciën[8] op 't hoogaltaar
Van Mars, hun vaderland ten goede,
Ten dienst van Hollands bondgenoot[9]!
Hun vier versl' nd de waterroede.
Men eer ze in beelden na hun dood!
Laat weiflaars en verraders beven.
Voor d' oorlogstucht, die kent geen bloed,
Ziet bloedverwanten aan, noch neven;
Oud Rome stond op dezen voet.
Wat baat het, Brutus uit te houwen,
In klaren marmersteen zoo prat
Zijn streng gerecht en tucht t' ontvouwen?
Dat voorbeeld natreên sticht een stad.
Zoo brult de Zeeleeuw van Venedig;
Daar lijdt het oog des Staats geen schimp.
Men ga in burgerzaken zedig;
Hier geldt verbloemen, gunst, noch glimp.
Genadig zijn, is ongenade
In Staats belang. Hij spaart geen bloed,
Die schelmen spaart. Men recht te spade,
Daar Staatrecht voortgang eischt en spoed.
Men prest hier niet; hier valt geen klagen.
Wie 't lijf op prijs zet, moet het wagen.

TRIOMF VAN KOPENHAGEN[10]

ONDER

FREDERIK DEN DERDEN,

KONING VAN DENEMARKEN EN NOORWEGEN ETC.

Æneadæ in ferrûm pro libertate ruebant[11].

De Noordsche Nimrod[12], onverzaad
Van moord en roof en nederlagen,
Zwoer koning Fredriks hof en staat
En ouden rijksstoel Kopenhagen
In d' asch te leggen. Op dien voet
Kwam hij drie poorten overvallen,
Maar vond er Fredrik, groot van moed,
Bij nacht in 't harnas op de wallen.

Hij vond er Hollands Admiraal,
Held Wassenaer, die, fel gebeten,
Zijn krijgsvloot, als een bliksemstraal,
Met kracht de kruin had ingesmeten[1].
Daar kweet zich Piebelaer en Schack[2],
Slagpennen aan des konings wieken;
Matroos noch Batavier ontbrak
In zijnen plicht, tot dat, in 't kricken
Des dageraads, allengs de dag
Ontsloot een treurtooneel vol zielen,
Die om de vesten, in dien slag
En storm op storm, ter aarde vielen,
Of dood of hallef dood, in 't sneeuw,
In 't bloedig sneeuw, om 't reedst, begraven.
Zoo brak de dag aan, op 't geschreeuw
Om zoo veel oversten en braven
En amptenaren, die ten stut
Des dwinglands dienden, die, te bloode,
Zelf buiten scheuts van 't grof geschut,
Hen in hun dood joeg, al te snoode.
Toen droop hij, als de weerwolf, dood,
En met den staart in[3] zijne beenen
Getrokken, zuebtte op schendig spoor,
En, over de oude vesten henen,
Eens ommeziende, ziet de vaan
Des vijands op het bolwerk zwaayen.
Hij hoort de trommels zege slaan,
Trompet en tromp triomfe kraayen.
Dat klinkt bij inheemsch en uitheemsch,
Gelijk een donderslag, in d' ooren.
Nu zoek' hij noodhulp aan den Teems,
Of berste, vol verdriet en tooren,
Uit wanhoop van een betre kans.
Zoo smilt' zijn leger, zonder glans!

TRIOMF OVER FUNEN[4].

Fulmina belli[5].

O Kopenhagen! steek de kruinen[6]
Nu in de wolken met uw kroon:
Uw Koning triomfeert op Fuinen[6].
Hoe klinkt zijn veldtrompet zoo schoon,
Bij vreemdeling en ingezeten!
De triomfeerder sluit geweld
En roof en schennis aan een keten.
De braafste Ruiter schuimt de Belt,
Geeft vier op strand en schans en wallen
Van Nieuwburg, uit zijn zeekasteel.
De brave bondgenooten vallen
Aan 't stormen. Elk bewaart zijn deel[7].
Ziet adelaars en trotsche leeuwen[8]
Den klauw in 't hart der Zweden slaan!
Ai, hoort, hoe ze om genade schreeuwen,
En strijken vlag en standertvaan!
Dit heer, dat flus al 't eiland klemde,
En blank in 't harnas brieschte op strand,
Staat uitgeplonderd in het hemde,
Versmacht van rook, geroost van brand!
De land- en zee-slang, booze Wrangel,
Die, in den kouden wintervorst
Gebergd, met zijnen scherpen angel
Nog stak naar Fredriks hart en borst,

---

[1]Versta: *te betrachten, voldoen.* — [2]Versta: het buskruit. — [3]Het geschut. — [4]Dat van den Sont. — [5]Versta: den Noordschen. — [6]*brandingen.* — [7]Beide in den slag gesneuveld. — [8]Versta: beide genoemden. — [9]Denemarken. — [10]Door De Ruiters overwinningen op Funen, in 't begin van 1659, ontzet. — [11]D. i. Zij stortten zich op 't spits der zwaarden voor de vrijheid. VIRG. [12]Versta: de Zweedsche koning.

[1]*ingeslagen.* — [2]Deensche oversten. — [3]Maatshalve voor *tusschen.* — [4]Waarop De Ruiter Nyborg veroverd had. — [5]D. i. Oorlogbliksems. — [6]Spreek, met Vondel, *Funen* en *krunen* uit. — [7]*bewaakt zijn post.* — [8]Versta: Denen en Nederlanders.

Ziet, in gevangen vrouwetimmer,
Zijn gade schreyen naar de lucht,
Die Hedewich (nooit tros[1] was slimmer,
Noch onbeschaamder ooit berucht)
Holp plonderen de hoftapijten
Op Fredriksburg, te bijster snood,
Het kopren dak aan slenters rijten.
Nu staat ze voor het krijgsrecht bloot.
Hoe krimpt Gustaaf, die 't hof der Koeren[2],
Zoo schendig tegens eer en eed,
Durf trappen, en naar Lijfland voeren,
Zich mesten met zijn nabuurs zweet!
De stokebrand, die 't graanrijk Polen,
Gedurende den stillestand
Van wapens, zette in bloed en kolen,
Om zich te warmen bij dien brand,
Gevoelt de machten, die hem drukken,
En streng de slagpen in zijn vlucht
Hem uit den taayen vleugel rukken.
Vaart voort! zoo schept de zeevaart lucht,
De beurs en handel geest en leven.
Vaart voort, rukt uit! Hij stort, hij zinkt
En is gereed, den geest te geven,
Die door de Kriste wereld stinkt.
Plompt hij in zee, met al dat roemen,
Men zal de zee naar hem vernoemen.

Ter Bruiloft

VAN DEN HEER

WILLEM BLAEU,

LICENCIAAT IN BEIDE RECHTEN,

EN MEJOFFER

ANNA VAN LOON.

Amor omnibus idem[3].

Overeenwigster[4] der menschen,
Levenwekster van het jaar,
Daal op wyrooken en wenschen
Van dees blijde bruiloftsschaar
Neder, in een dauw van kruiden,
Nu de leeuwrik kwinkeleert
Om het Meifeest in te luiden,
Daar de jeugd u dient en eert.
Jonge Blaeu, die uw geboden
Dorst versmaden in een lucht,
Daar geen hart de Minnegoden
Ongekwetst en gaaf ontvlucht,
Onderworpt zich uwe wetten,
Trekt uw juk gewillig aan.
Liefde kon zijn hart verzetten.
Rechtsgeleerden, druk, en blaên,
Kaart, kompas, en passer slingren.
Aardkloot, noch geen hemelkloot
Draait hij langer met zijn vingren,
Nu hem Hymen noopt en noodt
Op de bruiloftslekkernijen,
Daar de strengste en stoutste held
Op verlekkert onder 't strijen,
Van een heimelijk geweld
Overweldigd in de zinnen.
Blaeu vergeet nu Rome en al,
Wat hem waarder was dan 't minnen.
Buiten minne is enkel gal.
Zoo kan liefde 't hart verovren,
En zijn schoone wedergâ
Met een lonk zijn geest betoovren.
Hare vriendschap en genâ,
En dat flonkeren genieten,
Is wat anders, dan bij nacht
Losse en vaste starren schieten.
Welk een levendige kracht
Straalt uit d' oogen, minnekokers,
Zwanger, als een handgranaat,
Van die vriendelijke stokers,
Daar geen harnas tegen staa
Nu bekent hij, dat Idaalje[1]
Venus' rijken niet bepaalt,
Noch het overdertle Itaalje,
Daar zoo menig hart verdwaalt,
En, op 't streelen der Meerminne,
Schipbreuk lijdt bij 't schoonste weêr.
't Rijk van Cyprus' Koninginne
Ziet geen volk aan, heind[2] noch veer.
Holland moet al mede slaven,
In den dienst van deze macht;
Schoon zijn houte paarden draven,
Van den middag tot den nacht.
Hoe gelukkig is de minner,
Die nu onder Venus' kroon
Henetreedt, als een verwinner,
D' overschoone Loon, ten loon
Van zijn trouwe, zal ontvangen,
En het versche rozeblad
Lezen op haar kuische wangen,
Altijd graag en nimmer zat,
Afgescheiden van verdrieten,
Daar de Goden en Jupijn
Eer den Hemel om verlieten,
En in onze maneschijn
Nederdaalden, onder 't blaken,
In een regen, rood van goud,
Door de kouinklijke daken,
Daar zich 't zuiver pand betrouwt;
Daar de Godheid, die haar streelde,
Smolt aan goud in haren schoot,
Van een goddelijke weelde;
Daar het bleek en blozend rood,
Op haar maagdelijke wangen,
Dan eens op- dan onderging,
Zie den Bruidegom verlangen!
Anna! zie den jongeling
Op mijn bruiloftstoon ontsteken.
Weiger hem den optocht niet;
Weiger niet zijn vlam te kweeken
In dat zoete suikerriet.
Pan woû daar de liefste grijpen,
Maar de vrijer tastte mis,
En verfroostte zich met pijpen,
In zijn smarte en droefenis.
Vlucht niet weg voor uwen hoeder,
Geef hem minnelijk 't geleî,
Op den voorgang van uw moeder.
Help den bruidegom den Mei,
Wit van bloesem, innewijden;
Lij al, wat een maagd kan lijden!

[1] soldatenwijf. — [2] Versta: de Koerlanders. — [3] D. i. Liefde is bij allen één. — [4] Vereenwigster.

[1] Venus' bekende beemden. — [2] nabij.

DE VORSTELIJKE BRUILOFT T' AMSTERDAM[1];

AAN DEN DOORLUCHTIGSTEN VORST EN HEER

JOHAN GEORG,

Vorst te Anhalt, Graaf van Askanje, Heer van Serbst, Beerenburg etc., Opperveldoverste van Zijne Keurvorstelijke Doorluchtigheid, in beide Hertogdommen Brandenburg, en Stadhouder van Zijne legers, Overste der ruiterije, etc.;

EN DE DOORLUCHTIGSTE PRINCES, MEVROUW

HENRIËTTE KATHARINE[2],

Princes van Oranje en Nassau, Gravin van Katzenelhoge, Vianden, Diets, Lingen, Meurs, Buren en Leerdam, Markgravin van Ter Veere en Vlissingen, Barones van Breda, etc.

Deus nobis haec otia fecit[3].

Een Hymen komt de kroon op 't raadhuis sluiten,
Dat gaat ten danse op bevende orgelfluiten,
En schuiftrompet en goddelijk muzijk;
Terwijl de lucht Europe en Kristenrijk
Met eenen dauw olijven schijnt te zeegnen;
De koningen elkanderen bejeegnen,
Als broeders, en te feest gaan, hand aan hand;
De vorsten en vorstinnen, door den brand
Van minne ontvonkt, in trouwgenootschap treden;
De heeren, die, vierkant in hun geleden[4],
Verwachten op d' aanschennende trompet,
Stilzwijgen, om dit vorstlijk bruiloftsbed
En heilrijk paar, ter heerschappij geboren,
Niet in zijn rust te wekken, niet te storen.
In 't bruidspriëel, dat Goden zelfs bekoort
De heurs staat stil. De koopstad sluit geen poort
Voor duizenden, die steêwaart innedringen,
Om 't bruiloftslied voor Anhalt op te zingen
En schoone Oranje; een klank, die d' ooren streelt,
Nu al de stad, die groote schouwburg, speelt.
De ridderschap van Amstelland, aan 't draven,
Briescht moediger, als eertijds Trooische braven
Moed schepten, op den moedigen Ascaan.
De burgerij, de bloem uit elke vaan
Gelezen, lost haar zwangere musketten
En weêrlicht, op den weêrklank der trompetten.
De zeekortouw gaat weiden over stroom
En veld, van wal en brugge, zonder toom,
Op 't blijde onthaal van ons Nassausche heeren.
De vloten op het scheeprijk Y braveeren
Met wimpelen en vlaggen, daar een lucht
Van dertelheid in ommezweeft en zucht,
Verliefd op zulk een regenboog van kleuren.
Een die nooit zong, mag 't zingen nu gebeuren.
Ik zong voorheen met lust den oorlogstocht
Van Frederik, die peis door oorlog zocht,
En met den peis zijne oogen kwam te luiken[5];
Een zegen, dien wij, God ten prijs, gebruiken;
Nu lust het mij te zingen voor dees Bruid,
Die vrolijk het gelukkig drietal sluit,
Haar zusters volgt, Louize[6] en Albertijne[7],
Indien haar star mij toestrale en beschijne,
De weêrglans zal, uit mijne bruiloftsmaat
Zich heffende, den zegenrijken Staat,
Voor 't leenen van dien princenluister, danken;
De Zangberg mij een lekkernij van klanken
Bijzetten, daar d' aanleider van de zon
Alle ooren van de Goôn op Pelion
Mede onderhiel, dat Peleus, onder 't zingen,
Van kussen nauw zich zelven kon bedwingen,
Zoo menigmaal hem Tethys luisterscherp
Bekoorde met een lonk, Apollo's harp
Den bruîgom noopte om iet de bruid te vergen,
Dat zoeter smaakt in 't sluiken en verbergen;
Maar 't voorspel valt te lang voor minnegloed.
De min verdriet alle uitstel en eischt spoed.
De dolle Mars, van razernij bezeten,
En met geweld geborsten van zijn keten,
Zat grimmig op in 't blanke harrenas.
Op 't schokken van zijn kopren wagenas,
Door Mulciber in Etna's smids gegoten,
Verschrikten en verhaasden steên en sloten.
D' aardbodem dreunde en daverde, zoo wijd
De Noordbeer om den kreits des hemels rijdt.
De Hel kwam op van onder, droef en zwarter
Dan eenig Moor, en voerde Noor en Tarter,
Den Moskoviet en Rus en Transilvaan,
Sarmaat en Goth en Zweed en Denen aan.
Men zag er Frank en Spanjaart en de Britten
En Batavier en Oostenrijk verhitten,
Gansch Neêrland en Hoogduitschland, Hongersman
En Savoyard en Sax in eedgespan[1].
Men zag er 't heer der krabbende[2] Kroaten,
Kozakken en Litouwers uitgelaten,
Gansch Pruisen, en gansch Lijfland in 't geweer.
Wie Mars niet wonde aanbidden, scheen van eer
En brein beroofd; zoo rukken ze in slagorden,
Gereed en heet, om handgemeen te worden.
Op 't steken van klaroen en krijgstrompet,
Op trommelslag en trommel wordt de wet
Van vreêverbond en wapenstand gebroken.
De heeren gaan elkandren fel bestoken,
En mengen al hun klauwen ondereen.
De stofwolk rijst ten hemel op, die scheen
Van pulver, stof, en rook en smook gesloten.
Een zee van bloed, ten adren uitgegoten,
Bedekte 't land, dat dreef, van doôn bezaaid.
De paardshoef maalt het zaad. De sabel maait
Den korenoogst. De steên en dorpen stonden
In eene zee van vier. Alle akkergronden
Verbrandden tot den wortel toe aan asch.
Het vee verging, en leed gebrek aan gras
En hooi en voêr. De waterstroomen dreven
Van lijken. Wat kon vluchten, bergde 't leven,
In hol, spelonke, en woud en woestenij,
En schreide omhoog, in 't vreeslijk moordgetij.
Op dat geschrei zag Jupiter van boven
Ter tinne uit, van 't gestarnde hof der hoven,
Vorst Anhalt, die 't gevaar des oorlogs tart,
In 't midden der slagordens diep verward,
Om Brandenburg, die onheil wenscht te schutten,
Met zijnen arm gewapend t' onderstutten.
De Koning van de Goden riep terstond
Zijn dochter, die het huwelijksverbond
In kracht houdt, door haar minneprikkelingen,
En Mars in 't woên kan toomen en bedwingen.
De dochter komt voor haren vader staan;
Hij spreekt ze met dees rede ernsthaftig aan:
„Vertrouwden wij u niet de Duitsche stammen,
Door 't eeuwig vier van uwe minnevlammen,
Te houden in hun staat, van eeuw tot eeuw?
Zijt gij 't niet, die het brullen van den leeuw

[1]29 Augustus 1659 en volgende dagen. — [2]Dochter van Prins Frederik Hendrik. — [3]D. i. God schonk ons deze pret. — [4]Anders gelederen. — [5]Prins Frederik Hendrik stierf ruim een half jaar voor 't sluiten van den Westfaalschen vrede. — [6]Met den Keurvorst van Brandenburg, en [7]met Graaf Willem Frederik van Nassau (Stadhouder van Friesland en Groningen) gehuwd.

[1]zaamverbonden. — [2]Met klankspeling op Krabat.

Aan band legt, en de zee- en waterdieren
Ontvonkt door kracht van nimmer leschbre vieren?
Hebt gij niet Mars gebreideld, toen hij, zat
Van moorden, aan uw schoonheid zich vergat?
En slaapt gij, nu het tijd is om te waken?
Al zitten wij te roer, om 's werelds zaken
Te stieren door het hemelsche beleid,
Nog moet de hoogste en Oppermajesteit,
Door middelen, de Staten onderhouwen.
Het is uw ambt, geslacht en huis te bouwen,
De Vorsten door het onderling verband
Te trouwen, mond aan mond, en hand aan hand.
Zoo wist ge, op mijn gebod, de nabuurrijken
Van Frankrijk en Hispanje, in 't huwelijken
Van Luidewijk[1] aan d' Infantin, terstond
Te zoenen, en de legers van den grond
Te voeren in het harnas ven de haren
Der onderevngemengde wapenscharen.
Of waant ge, dat d' aloude stam en staat
Van Anhalt ons niet meer ter harte gaat?
Een stam, ons waard voor menig honderd jaren,
Verheerlijkt door Keurhuizen, en in 't paren
Zoo hoog gezet? Gelijk hem geensins d' eer
Van Saxenrijk, en zijn gekroonden Beer,
Ontstaat, noch rij van Hertogen en Grooten.
Wat zeggen wij? Hij is uit u gesproten.
Vergeet ge dus uw heilig bloed, Ascaan,
Gewonnen bij Anchises, den Trojaan,
Daar Rome zelf, die grootste Monarchye,
Zoo hoog op draaft, en voor haar heerschappye
Dien stam bedankt, en eeuwig danken zal,
Dewijl dees zit te rade in 't Godental?
Ga hene dan, vereenig uw Askanje[2],
En 't Keizers bloed van Adolf[3], daar Oranje
Niet van ontaardt. Misschien of, u ten prijs,
Het jongste Troje uit zulk een paar verrijs;
Zoo eens hun zoon de veldtrompet hoor' steken,
Den vader, daar de Rijn van weet te spreken,
En Donau, volge, en nazette op den plas
Der Middelzee, en kome in 't harrenas
Den tulbant op, dat gansch Konstantinoplen
Van doodschrik 't hart in 't lijf beginn' te poplen.
Dit is mijn wil." Meer sprak hij niet. Zij zweeft
Op vleugels van haar duiven hene, en streeft
Door wolk en lucht, en strijkt ten lange leste,
Daar zich Georg, die voor 't gemeene beste
Der Duitschen streed, na 't bloeden van den slag
Een schaduw zocht, in 't flauwen van den dag.
't Bezweete paard rondom hem hene weidde.
De rusting, zwaard en hellem, tusschen beide
Geslingerd van zijn lenden, zijde en hoofd,
Gebluts, geschaard, en meer dan eens gekloofd,
Ontlasten hem, wien 't lustte een poos te rusten.
Zij sprak in 't eind: „helaas! wat mag u lusten,
Te worstelen met Mars? Al oorlogseer
Genoeg behaald! Uw stamhuis eischt wat meer,
Dan wapenroof in kerken op te hangen.
Uw jengd verslijt. Gij gaat allengs de gangen
Der onderen, die over de Jordaan
De stappen van hun paarden lieten staan.
Zij hebben prijs in slag op slag verworven;
Maar geen zoo braaf, die niet en is gestorven.
De grafzerk dekt den allerstoutsten held.
Uw jengd verslenst. Uw vaders stamhuis smelt.
Uw trotsch geslacht verwacht rechtschape loten,
Uit zijnen stam, ter goeder tijd, gesproten.
Op, op! u past een eedle minnevlaag;
Naar Holland toe, daar 't strijdbre 's Gravenhaag

[1]XIV, van Frankrijk. — [2]In Anhalt; met klankspeling op Ascaan. — [3]Versta: de in 1298 gesneuvelde keizer Adolf van Nassau.

Ten Hemel heft zijn hof en torenkruinen,
Uit bosch en laan, warande en witte duinen.
Daar spoorde ik u een schoonheid op, wel waard
Met eenen held uit Duitschen stam gepaard.
Een ridder moet altijd geen speren breken,
In spel of ernst in 't perk den ring afsteken:
Vrijagië voegt den ridder na den strijd.
Het vechten en het huwen heeft zijn tijd.
Wat sammelt gij? Dit is uw rechte gade.
Ga heen, hou aan! mijn hemelsche genade
Verzekert u van trouwe wedermin.
Ik ken den aard der eedle Keurvorstin,
Die zal bij haar Vrouwmoeder Amelye
U helpen, door een zoete slavernye,
Aan dat gewenschte en kostelijk juweel,
Uw halve ziel, uw toebescheiden deel."
Zoo spreekt ze. Hij waakt op uit zulke droomen,
Bekent, dat dit van boven is gekomen,
Bij loting van 't almogend staatbeleid.
Hij rijdt dan heen, verzoekt, houdt aan, en scheidt
Niet zonder hoop, tot dat, de dag geboren,
Gansch Groningen den bruiloftsgalm mag hooren,
De wedergalm in Holland antwoord geeft.
Maar Venus, die gedurig groeit en leeft,
In aanteelt van de vorstelijke stammen,
Verdroot het, dat de gloed van hare vlammen
Te traag geraakte aan 't werken; hierom nam
Zij voor, een lucht van minne t' Amsterdam
T' ontvonken, en den nadruk van het trouwen
Van 't vorstlijk paar met grooter hoop t' ontvouwen.
Op dit besluit, uit haren troon gedaald,
Wordt Henriëtte en Anhalt ingehaald,
Gewellekomd van Amstels burgervadren,
En 't gansch steêhuis daar al de Goôn vergadren
En Godheên van 't gezegende geslacht.
Hier worden 's Lands triomfen opgebracht,
Door Frederik zoo menigmaal bevochten;
Zoo vele steên veroverd en gevlochten
Tot eenen krans van zege, reis op reis;
Hoe 't Land de kroon der vrijheid met den peis
Wierd opgezet; en Maurits, hoog geboren,
Wordt jong, en laat zich op de bruiloft hooren,
Zoo rustig, of hij weder, in Brezijl,
Den handel en verlaten oorlogsstijl
Hervatten woude, en al de Portugiezen
Zien stuiven in de bosschen en de biezen
En 't suikerriet. Zijn hart slaat weêr de trom.
Op 't voorspook, gaat de berkemeyer om
En wederom. Zij zien den vrede in 't Noorden
Opdagen, niet met glimp en schijn van woorden,
Maar inderdaad. De koningen vereend
Staan af al wat den nabuur werd geleend.
Prins Willem met een blijden dronk bezegelt
Den Noordschen peis. De lust tot vrede regelt
De maaltijd, daar de twee gelieven vast
Vernemen, hoe de gloed van minne wast
In 't bruiloften; want Venus (het is wonder)
Houdt bruiloft met die beide, en weet zich onder
Het vrijen in te laten, eer men 't weet.
Onzichtbaarheid verstrekt haar bruiloftskleed.
Vertoonde zij zich, als voorheen haar liefde
Anchises op den Trooischen oever griefde,
Gij zoudt ze zien zoo schoon, als d' uchtendzon;
Of toen ze in strijd den gouden appel won,
En Pallas en Jupijns gemaal[1] beschaamde
In schoonheid, dat den rechter eeuwig praamde[2],
Schoon hij, ten loon van 't vonnis, bij beding,
Met d' eerste bloem der schoonheên strijken ging.
Zij kan zich niet verzaden, nu Oranje
Een Duitsche Ascaan bij d' eere van Askanje

[1]Thans gemalin; Juno. — [2]kwelde.

Zal winnen, en vernieuwen met dien naam
Den ouden tijd, zoo dikwijl door de faam
In top gevoerd, in verzen opgezongen,
Eeuw in eenw uit, bij puik van dichters tongen.
Gebeurt het, dat die wenschelijke vrucht,
Te zaayen in deze Amsterlandsche lucht,
Den kam des helms eens kome omhoog te steken,
Hoe wil de geest der dichteren uitbreken,
Gelijk een stem door kopre bochten wringt
Van een trompet, waarop de Zangberg springt
En triomfeert. Dan wil bij verzen blijken,
Wat Anhalt al beschrijft in zijn Kronijken,
En Nassau en Oranje; daar een stijl
Toe wordt vereischt, die opdraaft, als Virgijl,
Belust om zee, gelijk een stroom, te winnen,
En Cæsar en Augnst, op 't heerlijkst, binnen
Oud Romen in te voeren, op den toon
Van puiklatijn, Homeer naar zijne kroon
Te steken met dien schild, zoo rijk gedreven,
Tot glorie van Æneas' groote neven.
De dochter van Jupijn bespiedt al stil,
Hoe 't lieve paar twee harten, zin, en wil,
In een smilt; hoe twee stommen t' zamen spreken.
De moeder kan vernemen, uit elk teeken
Van oogen en gebaar, haar dochters zin.
Nu wordt ze nog gedachtig, hoe de min
Haar noopte, toen zij Henrik met verlangen
Ontharnast in hare armen plag t' ontvangen[1],
Te koesteren, zoo dik hij uit den slag
Zich zelf in 't git van haar schoone oogen zag,
En zij den stam van Nassau zocht te kweeken
Door telgen, die den vader niet bezweken[2],
Daar d' afkomst nu, voor wie zich 't Raadhuis buigt,
Tot vreugd des volks, zoo levend van getuigt.
Maria ziet haar zuster aan bij vlagen,
En heeft meer lust te vliegen[3], en te jagen
Met haren boog, den koker op den rug,
Naar hinde en hart, en, altijd even vlug,
In vrijheid, hof en wereld te vergeten,
Dan dus, geboeid aan Venus' goude keten,
Haar gâ te zien naar d' oogen en den mond.
Zij acht ze wijs, die hier nooit smaak in vond.
De zon is laag gedaald, de schim[4], aan 't groeyen,
Voert reê 't gestarnte in top, en wij vermoeyen
De Vorstenbruid en Bruîgom met dien zang.
De bruiloftstoon valt Venus ook te lang.
Het lust haar nu, die beiden voor te lichten
Naar 't groen prieel van myrthen, daar gedichten
Verstommen, en de krijg, die 't leven voedt,
Den held verwacht. Op dit betrouwen moet
Uw huwelijk al 't Rijk tot heil gedijen,
De waarheid van mijn wit en profecijen
Bezegelen, eer 't maanlicht, ongestuit
Voortvarende, zijn zilvre glansen sluit
Tot negenwerf in een volkome ronde.
Gaat heen, heelt de zoete minnewonde
Met balsem, die de dochter van Jupijn
Gelieven schenkt, en laat de zonneschijn
Op morgen zien in d' oogen van Mevrouwe,
Dat zij bedijt bij 's Bruîgoms liefde en trouwe.
Dit zong ik in de vreugd van 't algemeen,
Toen vrijheer Graef en ridder Maerseveen,
Heer Spiegel en Van Hooren al de Goden
En Godheên van Oranje en Nassau noodden
Op 't heerlijk feest van Anhalt en zijn Bruid,
Zoo schoon gelijk de kroon op 't raadhuis sluit.

---

[1]Zie boven, I, bladz. 220. — [2]onderdeden voor. — [3]Versta: op de vogeljacht te gaan. — [4]schaduw.

(Bruiloftslied.)

Op de Wijze: Prins Robbert was een Gentelman, enz.

Toen Alexander Griekenland
En Perzen trouwde aan een,
Nam hij de joffers bij der hand;
De tent viel hem te kleen
Voor honderd bruîgoms, honderd bruids.
Wij volgen 's konings trant,
Goed rond, goed Zeeuwsch, in Nederduitsch;
Wij zingen hand aan hand.

Hij zong ze voor, zij zongen na:
„Hier heeft het oorlog uit.
Wij winnen 't rijk tot niemands schâ,
Noch vlammen op vrijbuit.
Wij houwen noch wij kerven niet,
Wij staan naar niemands bloed;
Het is al blijschap, wat men ziet.
Wat smaakt dees bruiloft zoet!

Hoe past mijn hoofd dees rozekrans,
Nog schooner dan mijn kroon!
De bloemen geven eêler glans
Dan 't goud van 's keizers troon,
Dan steenen, dan karbonkelgloed;
Gesteente geeft geen geur
Als rozen, met Adonis' bloed
Besprenkeld, deur en deur.

Die rozekrans draagt Venus zelf
Te Pafos op 't altaar,
Wanneer festoenen 't kerkgewelf
Vercieren jaar op jaar,
In 't hartjen van den koelen Mei,
Daar zich met myrtheblaân
De jengd bekraust, die, rei bij rei,
Haar offert duif en zwaan.

Zoo Henriëtte dit gevalt,
En Anhalt haar behaagt,
Ik wed, hij merkt aan bruids gestalt,
Eer 't morgen wordt en daagt,
Dat zij haar vader Frederijk
Verwacht in eene vrucht,
Tot een getuige en klare blijk
Van d' Amsterdamsche lucht."

Op de Historieschilderijen

TER EERE VAN DE KEURVORSTINNE, DEN VORST VAN ANHALT, EN ALLE NASSAUSCHE HEEREN EN VROUWEN, OP HET STADHUIS GESCHILDERD DOOR G. FLINK.

Hier openbaart zich 't levensgroote leven
Van Veronees[1], met kracht en majesteit,
Door Vrouw Natuur tot schilderen gedreven.
De Batavier en Kermerlander pleit
Hier voor het recht der vrijheid met Romeinen,
Ontzien[2] niet, Rome in 't harnas 't hoofd te biên,
Te stuiten die hun bondgenoot verkleinen.
Al wordt Vitel de wereld door ontzien;
Al slaven drie gedeelten[3] van der[4] aardo
In zweet en bloed, gesponnen onder 't juk,
Een ijzren juk, dat hunnen hals bezwaarde;
Beleid en moed braveeren 't aardsch geluk.

---

[1]Paolo Veronese; zie vroeger. — [2]Nam. Batavier en Kermerlander. — [3]Nam. de drie toen bekende werelddeelen. — [4]Thans tot van de geslonken.

De Leeuwen[1] gaan het Wolvenest[2] verstoren
Van Romulus en Remus. In een hoek
Wordt over Rijn de vrijheid weêr geboren
Met verwen, in het veld van luttel doek.
Het Raadhuis komt u levende openbaren,
Wat Tacitus, met letteren en int,
U eer ontvouwde in zijn beknopte blâren.
Verzaadt uw oog, al die den vrijdom mint!
Ziet Burgerhart[3], een handvol eedverwanten,
In schaduw van een bosch, op 't boschbanket,
Met eenen eed zich tegens Rome kanten.
Een Betuwer stelt Rome zelf de wet.
Arm Kermerland verbeft den Kermerlander,
Held Bruno, trotsch ten hemel op een schild;
Zij zweren hem en zijnen leeuwenstander.
Op zulk een hoofd van onvermogen spilt
Het Roomsche heer zoo vele regementen,
Die d' oevers van den Rijn en Brittenland
Bezetten, en in hunne legertenten
Van doodschen schrik niet langer houden stand.
Uit gulle duin en duingrond komt te steigren
De vrijburg van de volken, plat getreên,
't Gulhartig volk durf Cæsars halstol weigren,
Het rukt te hoop uit bosch en boereveen.
Wat Cæsar won, loopt op een sprong verloren.
De Veengrond lijdt niet langer vreemde taal,
En draagt alleen den vrijen ingeboren,
Van zee af tot aan de oevers van de Waal;
Totdat de peis met eere wordt gesloten,
Oud Rome hen omhelst, als bondgenooten.

ZIJNE VORSTELIJKE DOORLUCHTIGHEID

J. MAURITIUS,

PRINCE VAN ORANJE, ENZ. STADHOUDER VAN KLEEF ENZ.

OP HET GEBOORTEGETIJ

VAN MEVROUW

A M E L I A[4],

PRINCESSE VAN ORANJE EN NASSAU, ENZ.

Poenla porrigite dextris[5].

Op de Wijze: Prins Robbert was een Gentelman, enz.

Nu lustig op 't geboortgetij
Gezongen, hand aan hand,
Ter eere van vrouw Amelij,
Die nu drie kronen spant,
Drie schoone dochters ziet getrouwd[6],
En bruiloft in haar bloed.
Zij blinkt, gelijk een steen in goud.
Hoe smaakt dees taart zoo zoet!

Het hengt Mevrouw, hoe menigmaal
Prins Hendrik dezen dag
Haar toedronk eene nekterschaal,
En zij, met eenen lach,
De schaal ontving van zijnen wink,
Zoo garen als hij 't schonk,
En van zijn lief ten loon ontvingk
Een minnelijken lonk.

Dat lonken was een minnevlam,
Om wedermin te voên,
Te kweeken den oranjestam
Met onverwelkbaar groen.

Zoo leeft dit keizerlijk geslacht
Nog heden in den zoon
En twee paar dochtren, hoog geacht,
Al paarlen aan haar kroon.

Indien haar dezen dag verdroot,
Zij had de gasten niet
Op dees geboortetaart genood,
Om, met een vrolijk lied,
Te loven God, die 't leven schenkt,
Gezondheid, heil, en spoed;
Zoo lang zij nog aan 't leven denkt,
Gebruikt zij 't op die voet.

Leeft zij zoo lang als 't Maurits wenscht,
Zij leeft nog honderd jaar,
Gelijk een bloem die niet verslenst.
Nu rustig, paar aan paar,
Eens omgedronken voor Mevrouw,
Dat God haar sparen wil,
En haar doorluchtste stammen bouw'.
Nu sta de schaal niet stil!

OP DEN PRINCELIJKEN GENADEPENNING[1]

AAN DE DOORLUCHTIGSTE MEVROUWE DOUAGIÈRE

A M E L I A,

PRINCES VAN ORANJE EN NASSAU, ETC.

Patuit Dea[2].

Hoe blonk ons Kapitool van binnen,
Doorschenen van een schooner zon,
Gelijk de feestberg, Pelion,
Vol Bruiloftsgoden en Godinnen;
Toen gij, der Goden moeder, daar
Ter feest, zoo hemelsch zat ten toone,
Dees koopstad moedig op haar krone,
U eerde, als op 's lands hoogste altaar.
Men spaarde geur noch wyrookgaven.
Het hart der burgren uitgestort
Schoot niet aan wil, maar macht te kort,
Om hooger voor u heen te draven.
Nu komt uw edelmoedige aard,
Ten rijken troon uit, dus milddadig
Zich openbaren, kent genadig
Mij uw genade en zegen waard.
Genadepenning! gij zult tuigen,
Als een onschatbaar Heiligdom,
Al zaten alle tongen stom,
Voor wie de Zangberg zich moet buigen.
Wat schenkt ze? 't Waardste, dat ze hiel
Omvlochten in haar welige armen,
Den held, dien Neêrland kon beschermen.
Wat schenkt ze? Hare halve ziel,
Prins Fredrik, d' eer der bondgenooten.
Hoe leeft hier Mars, in goud gedrukt,
Gelijk hij smolt, van min verrukt,
In haren gloênden schoot gegoten!
Dan spiegelde d' Oranjezon
Zich in het diamant der oogen
Van Amelië, wiens vermogen
Verwon, die zoo veel steden won.
Wat steên? Die 's helds triomf bekleeden,
Door vredeloof met kunst verknocht,
Toen hij de peis ter wereld brocht,
En vrijdom, 't wit van 's volks gebeden.

---

[1]Versta: de Batavieren. — [2]Dat der wolvin, die Romulus en Remus zoogde. – [3]Versta: Claudius Civilis. – [4]van Solms, Frederik Hendriks weduwe; 18 Aug. – [5]D. i. Heft de bekers in uw rechte. — [6]Zie de vorige verzen.

[1]Versta: den gouden eerepenning, hem voor 't voorgaande verjaardicht door de princes geschonken. — [2]D. i. Zij bleek Godin.

Nu wijdt ze 's levens overschot
En 't hart den zone van Louize[1]
Tot eene tombe, als Artemize[2],
Gedachtig aan haar bitter lot;
Gedachtig aan dat lief vergâren,
En noode scheiden op het Hof,
Aan vreugdestof en treurens stof,
Aan bruiloftsgalm en lijkmisbaren.
Zoo matigt ze de vreugd en rouw,
Den honig en de gal te gader,
En kust d' afbeelding van 's lands vader;
Zij blijft hem na de dood getrouw.
Schoon Delft bezocht wordt om het marmer
En kunst van 't heerlijk princegraf;
Het slaat bij 't hart der weduwe af.
Daar rust die dappre landbeschermer,
Niet dood, maar levende als hij was:
Daar leeft zijn geest, dat 's stof noch asch.

TER BRUILOFT VAN DEN WELEDELEN HEER
PETER VAN HEIMBACH,
RAADSHEERE VAN BRANDENBURG, IN HET HERTOGDOM KLEEF EN GRAAFSCHAP VAN DER MARK, ETC.

EN MEJOFFER

MARIA VAN BLOCK.

Twee schoonen, daar natuur haar lust aan zag,
Verbaasden 't oog in 't licht van onzen dag,
De prinslijke en opluikende[3] Amelië
Voorhene, en nu de Zanggodin Marië,
De tiende, na de negen, die de lier
Van Kleefsche Apol, heer Heimbach, met laurier
Omvlochten, volgt, daar 't Hof zijn zang laat hooren,
Als een banket, bereid voor lekkere[4] ooren.
Ik volg hun torts, op Hymens blijden tred,
En zinge Bruid en Bruidegom te bed.
De Venus, op Grieksch marmer afgegoten,
Ten voorbeeld van Apelles' kunstgenooten,
Vond haars gelijke, indien het stomme beeld
Voor 't leven niet moet zwichten, en verscheelt
Zoo veel als ziel en lichaam van elkander.
Heer Heimbach, in 't nasporen kloek en schrander,
Sloeg d' oogen, bij geval, in Amstels stad,
Op zulk een schoone, en zag in haar den schat
Der schoonheên zich onschatbaar openbaren,
Gelijk van ouds Leander (toen de scharen
Vast ijverden, om Venus, met een kus,
Te Sestus toe te wijden duif en musch,
En rozekrans, feestoen, en myrtheblàden)
In Hero zag, en zich niet kon verzaden
Met zulk een licht, dat uit haar aanschijn scheen,
De herten der aandringenden alleen
Naar zich trok, als de morgenzon alle oogen,
Wanneer ze rijst. De raadsheer, opgetogen
Door dit gezicht, vergat zich, en een vlam
Ontvonkte 't hart, om binnen Amsterdam
De kennis van dees schoonheid aan te voeden.
Zijn jeugdig hart raakt meer en meer aan 't gloeden.[5]
De minne spant de snaren van zijn veêl,
Op galmen van haar liefelijke keel,
En gaat ten dunse op haar gedicht en noten.
Nu denkt hij noch aan Keurhof, noch aan grooten,
Noch oorlog van den Keurvorst, die, te veld
In 't harrenas, den Koning van de Belt
Handhaven wil bij 't recht der Noordsche kronen,
En d' adelaars van Leopoldus' tronen
In 't aanzicht plant van Karel, die, te snood,
Zijn zuster en haar heer, den Koer[1], verstoot
Van 't wettig erf, dat, billijk en bevredigd,
Gustavus' kroon en stoel nooit heeft beleedigd.
De minnaar zet de staatzorg uit den zin,
En volgt alleen den standert van de min,
Belegert dit kasteel in zijn gedachten,
Trekt af en aan op d' ingestelde wachten,
Houdt spraak, genaakt van verre nacht en dag,
Bespied, waar bij het hart bestormen mag,
Op hoop of zij het eindlijk op mocht geven
En dedingen[2], behoudens lijf en leven.
Een schoonheid, die verwonderingen baart,
Is een beleg en krijg voor Troje waard.
De midnacht, die de verf der zichtbre dingen
Misverft, en streelt wat van bekommeringen
En arrebeid en zweet legt afgesloofd,
Stond met haar slede in toppunt, boven 't hoofd
Der wereld. Al de menschen en de vogels,
Beschaduwd van hare uitgespreide vlogels,
Genoten rust, en loken d' oogen toe,
Behalve hij, die, geen vrijagie moê,
Bekommerd om de liefste te behagen,
Op Naso's trant, volhardde in 't jammerklagen;
Wanneer, zoo 't scheen, hem vaders geest verscheen
Voor 't bedde, daar de zoon de frissche leên
Hadde uitgestrekt; hoe scheen de held te leven!
Nu niet gesteld, als toen hij was vergeven
Met Helsch venijn, hem uit een gouden schaal
Geschonken, op 't moorddadig feest en maal
En hofbanket; als d' eer der Keurestaten
Vergiftigd lag, en van de Goôn verlaten.
De vader, nog gedachtig aan den zoon,
Vertroostte, voor de koets, met dezen toon
't Verlangend hart, gepijnigd onder 't vrijen:
„Mijn waarde zoon! wat was 't mij een verblijen,
Zoodra mijne asch en koud gebeente in 't graf
Gevoelden, dat u Min de sporen gaf,
Om vierig bij dees zedige aan te houden;
Te volgen 't spoor der oudren en getrouwden;
Te winnen een, waarin mijn geest herleeft;
Een, die mijn naam den ouden luister geeft,
Op 't voorbeeld van den grootvaâr, wiens geweten
Zich in den dienst der Keuren[3] heeft gekweten,
Te Heidelberg en Kleef; als Keurgezant
Zijn meesters last gesterkt bij Ferdinand;
Van Barbarijn[4] omhelsd werd, als zijn broeder;
Bij Luidewijk, en Frankrijks grooten hoeder,
Den kardinaal Armand[5], zoo hoog gezet;
In 's Gravenhage en Leeuwaarde, om de wet
En 't hofrecht van die landen te bewaren,
Genood werd, in het opgaan van zijn jaren.
Ik zwijge, hoe de Keurvorst, om mijn trouw,
Veel nooder dan zijn vinger, missen woû
Den Kanselier, die zijn gespreide volken
Regeerde, en 't hof van Brandenburg, door wolken
En starren hene, alom in top verhief.
Volhard, hoû aan bij uw verkore lief!
Zij zal uw min met wederminne loonen,
't Gelukkig einde alle uw verdrieten kronen.
Uw moeder ziet de bruiloft in 't gemoet,
Een jongen neef[6] allengs, op grootvaârs voet,
En vaders spoor en voorgang, met zijn schreden
Hen volgen, en hun ampt ten hove kleeden[7]."

[1]Frederik Hendrik, als zoon van Louize de Coligny. [2]De Klein-Aziatische koningin en stichtster van 't Mausoleum voor haar overleden gemaal. — [3]Versta: in hare dochter herlevende. — [4]Versta: verlekkerde. — [5]Voor gloeyen.

[1]Versta: den Hertog van Koerland. – [2]een voegelijk treffen. – [3]keurvorsten. — [4]Den Paus; zie vroeger. [5](Armand de) Richelieu. – [6]kleinzoon. – [7]bekleeden.

Zoo sprak hij, en verdween aan ijdel lucht,
Gelijk een droom. De minnaar, met een zucht
Van liefde, volgt den wensch van zijnen vader,
Geraakt in 't hart der liefste, spreekt ze nader,
Totdat ze in 't eind bewilligt 's minnaars beê.
De Bruiloftsgod daalt neder, als dees twee,
Één hart, één ziel, in 't bruiloftshuis vergâren,
Geleidt ze met zijn tortse, op zang en snaren,
Naar 't welig bed, daar 't op een scheiden gaat,
De bloode Bruid haar maagdelijk gewaad
Verworpt, op klank van toegezonge rijmen,
En dus ontvangt het afscheid van Gods Hymen:
„Wat schaamrood verft de rozen op uw wang,
Nog rooder door de tranen? Dit 's de gang,
Dien grootmoêr en uw moeder vóór u gingen,
Toen zij getroost de Bruidegoms ontvingen,
Omvlochten met hare armen, blank en zacht,
En 's morgens zich bedankten van den nacht,
Die zulk een vreugd en vriendschap kon verwekken.
De duiven van de minne trekkebekken,
Op 't klappen van het kussen, mond aan mond.
De Bruîgom, lang aan 't kwijnen, wordt gezond
Door dezen geur, geplukt op roode tippen
Van nimmer zat genoeg gekuste lippen;
En Venus, die de vlam ontvonkt en bluscht,
Noopt zelf de Bruid, totdat ze wederkust.
Gelieven! kust, dat mond en harte kleven;
Het bruiloftsbed is de akker, daar het leven
Op bloeit en groeit, al even groen en blij.
Dit 's Venus' bouw; hier staat de wereld bij.

OP MEJOFFER MARIA VAN BLOCK.

Tales virgo dabat ore colores[1].

De schilder, in het mengen van zijn verve,
Ontleende 't eêlst van Venus en Minerve:
Van Venus de bevalligheid en gunst,
Van Pallas de voorzichtigheid[2] en kunst.
Zoo worden ze in Maria beî gevonden;
Is 't wonder, dat ze Heimbachs hart kost wonden!

OP HET TRIOMFEERENDE VUURWERK[3]

AAN DEN EDELEN HEER

WILLEM HAEGH,

SECRETARIS VAN KLEEF[4].

Het ronwt me nu niet, dat ik leef:
De pen[5] van 't vorstelijke Kleef
Kwam heden naar den Amstel streven,
Mij d' eer van hare groete geven,
En juist toen zelf de Keurvorstin
Aanschouwde, met een blijden zin,
Hoe schoon de Keurkroon blonk bij duister,
Met eenen heerelijker luister
Dan ooit bij daag; en hoe, in 't veld
Der lucht, Oranje wierd gespeld
Uit letteren van vier en vlammen,
Ter eere der Nassausche stammen.
Men zag, in 't schijnen van de maan,
Het vierwerk, als een wonder, aan,
De starren aan den hemel prenten,
Erfvijanden, hij regementen,

[1]D. i. Zoo plag de maagd te blozen. — [2]Versta: wijsheid, doorzicht. — [3]Te Amsterdam afgestoken. — [4]Mede bij de feesten te Amsterdam tegenwoordig. – [5]Versta: de penvoerder, secretaris.

Het vier en water, vocht en brand,
In 't harnas tegens een gekant,
Elkander en de maan bestoken;
De vlammeduikers opgedoken
Opborlen uit den diepen grond,
En elk een Etna uit den mond,
Weêrlichten, bliksems, donders braken.
Men zag er duizend roode draken
Hun vier uitspouwen op den plas,
En hrijzelen, zoo bros, als glas,
Gesprongen over wal en grachten,
Door honderd schuiten, honderd jachten.
Wat docht u, wellekome Haegh?
Was zulk een vrolijke avondvlaag
Niet waard een dag hier aan te hangen[1],
Om zulk een eertriomf t' ontvangen
Met uwen Maurits, levens waard,
Die zoo veel aders heeft vergaârd,
Een Hengstebron te Kleef laat springen,
Op wiens gernisch de Duitschen zingen,
Zoo trotsch als Grieken ooit voorheen
Op zijn gedroomde Hippokreen.
Hij vond dat eeuwige bewegen.
Nu juicht uw Hof op Nassaus zegen.

OP G. FLINCKS AFBEELDINGE

VAN DEN DOORLUCHTIGSTEN VORST EN HEERE

JOHAN MAURITS,

PRINCE VAN NASSAU.

Qua patet orbis[2].

Zoo leeft Mauritius, die, als een kopre stijl,
De nieuwe wereld stutte, en stand hiel in Brazijl,
Daar Portugaal, en al de zeekust, zwart van wilden,
Op hem hun grof geschut, geweer en pijlen spilden
De grens der Staten[3] slaapt op zijne wacht en zorg. (borg,
Den stoel van Kleef, den Raad van 't Keurhoofd Branden-
Bekleedt hij met zijn deugd, wiens lauwren nooit verdorden.
Op zijn Grootmeesterschap van Duitschlands heilige orden,
Heft Malta nu het hoofd veel trotscher uit de zee[4],
Als Ottoman het zwaard wil rukken uit zijn scheê.
De Keizer en het Rijk hem voor een Rijksvorst eeren,
Een parel aan de kroon van Nassau en zijn heeren.

OP DEN DOORLUCHTIGSTEN VORST EN HEERE

JOHANNES MAURITIUS,

Prince van Nassau, Grave van Catznellebogen, Vianden, Meester van Sint Jans Orden in der Mark, Saxen, Pommeren, en Wenden, Stadhouder van het Hertogdom Kleve, het Vorstendom Minden, en het Graafschap van der Mark, etc.

GESCHILDERD, EN BIJEEN GESCHIKT, EN UITGEGEVEN DOOR GOVAERT FLINCK.

Qua patet orbis[2].

Omschaduwt Maurits niet met wapens van zijn vadren
En heerschappijen, een vergankelijke pracht,
Maar met de deugden, die in éénen held vergadren,
Tot onderstand en rust van 't menschelijk geslacht
In beî de werelden. Zoo zagen hem de Heeren
Nog onlangs, aan de Mein, de kroon van Oostenrijk,
In Keurvorst Fredriks naam, handhaven en verweren.
Een scheidsman zette zooveel ongelijks gelijk.

[1]hij aan te knopen. — [2]D. i. Waar de wereld openstaat. — [3]Oostenrijk. — [4]Zie boven, bl. 300a, aant. [1].

De Wijsheid kon een man tot eenen God verheffen.
Hij wist, met minne en kracht, haar Keur-wit net te treffen.

Op JAN VOS.

Zoo spant Natuur door Vos een regenboog van dichten,
Of bogen van triomfe, en leert tooneelen stichten,
Wat hoort ge, als hij een wijs op vrede en oorlog zet?
Een stem, gewrongen door een bochtige trompet[1].

Landgezang
TER BRUILOFTE VAN DEN EDELEN HEER
REINIER VAN ESTVELT
EN DE EDELE JONKVROUWE
REBEKKA BRUINING[2].

Habitarunt Dî quoque sylvas[3].

Estvelt, van de min gedreven,
En van zorgen overlaân,
Prees zijn Schoone 't akkerleven
Op dees wijze vierig aan:
Of zij eenmaal woû verstaan
Hem te troosten onder 't praten,
Daar ze beide t' zamenzaten
In het schijnsel van de maan.

Koenaart, dicht hierbij gedoken
Achter eenen lindeboom,
Was vervaard voor geest noch spoken,
En belust, als in een droom,
Hem te hooren aan den stroom,
Hoe hij schilderde, onder 't vrijen,
Zijne landschapschilderijen,
Angstig tusschen hoop en schroom.

„Schoone!" sprak hij, „o mijn schoone!
Neem, ai, neem een poos geduld,
Dat ik u het landrijk toone,
Daar gij haast regeeren zult,
En de zon den stoel verguldt,
Die nu wacht, met groot verlangen
Om u statelijk t' ontvangen,
Op de vreugd, die 't vlek vervult.

Gij zult hier uw adem halen
In een vrije en ope lucht,
Op 't gezang van nachtegalen,
Buiten stads- en beurs-gerucht;
Daar geen Oostersch koopman zucht
Of in zee drijft, bang voor schade,
En, op 's waters ongenade,
Voor een Turk en kaper vlucht.

Winter, zomer, herfst, en lente,
Elk seizoen van 't ronde jaar
Offert u een wisse rente,
Buiten schipbreuk en gevaar,
Bloem en ooft en korenaar,
Bacchus' vrucht en Ceres' gaven,
Onder 't ploegen van uw slaven;
Ieder neemt zijn arbeid waar:

Ginder vischt een uit den vijver
Spartelvisschen onvermoeid.

[1]Meer waar, dan vleyend gesproken. — [2]Dochter van Vondels zuster, Catharina, en zuster der Clarisse Anna; zie boven, bladz. 310. — [3]D. i. Ook Goôn bewoonden 't woud.

Herwaart toont u d' ossendrijver
Hoe uw vee in 't grazen groeit,
En van weelde springt en loeit;
Of de kudde volgt den herder,
En zijn rieten fluit wat verder,
Daar de dauw het gras besproeit.

Lust u schapemelk te slorpen,
Lust u honig, kaas, of room,
Hart of veldhoen; hof en dorpen
Zijt gij waard en wellekoom.
IJsel, Rijn, en Veluwzoom
Zien u vliegen, als met vloglen,
Heet op hazejacht en voglen,
Aan mijn zij, met vrijen toom.

Lust het u, van loof belommerd,
Daar ons Vlierbeek langs den kant
Ruischt door 't koren, onbekommerd
Wat te rusten, hand aan hand,
En uw lief, uw waardste pand,
Uwen Bruidegom t' onthalen;
'k Zal mijn echte schuld betalen,
Uit een kuischen minnebrand.

Valt ge in slaap, daar Pan noch Sater
U bespiedt, gij zult uw schijn,
Onder 't droomen, in het water,
Spelen zien in 't kristalijn,
Met een kind, dat melk en wijn
Uit uw borst zuigt, met de tippen
Van zijn kittelende lippen;
Wat vermaak kan zoeter zijn!

Onder d' aangename togen
Ziet ge vader Bruining weêr,
Of een Estvelt, in zijne oogen
Tintelstarren, klein en teêr,
En der oudren glans en eer
Opgaan in den blanken jongen,
Onder duizend vogletongen,
Die u groeten, keer op keer.

Zoudt ge, o lief! om dit vermeiden,
Schromen, van uw moeders werf,
Van uw zusteren te scheiden,
En te wisslen erf om erf?
Dat uw schoonheid henesterf,
Zonder vriendschap, lijdt geen reden;
Venus! help me woorden smeden,
Lij het niet, dat ik haar derf!"

Onder 't klagen, onder 't kermen
Klapte in Koenaarts oor een zoen;
Estvelt nam Rebek in d' armen,
Dit gaf Koenaart groot vermoên,
Dat haar mond vrijpostig[1] toen
't Gouden Jawoord had gesproken;
En hij sprak, al stil gedoken:
„Is de tijd alreê zoo groen?"

DEN GELEERDEN JONGELING
JOAN LEEUWENHART BLASIUS,
VRIJER[2] DER RECHTSGELEERDHEID.

Illum turbat amor figitque in virgine vultus[3].

Een ander zing', gelijk een lijster,
Ter liefde van een schoone vrijster;

[1]vrijmoedig. — [2]Versta: student; hij werd 28 Mei 1660 tot Doctor bevorderd. — [3]D. i. De min beroert hem, en hij vest zijn blikken op de maagd.

De trouwe vrijer Leeuwenaart,
Van eedler min genoopt met sporen,
Wenscht Rechtsgeleerdheid te bekoren,
Hem meer dan duizend vrijsters waard.
Bestemt ze in 't einde 's minnaars bede,
Hij triomfeert in krijg en vrede

(Geschreven in zijn Stamboek, den 18en van Slachtmaand 1659, t' Amsterdam.)

DEN E. JONGELING

JOHANNES WANDELMAN[1],

BEIJVERAAR DER WIJSHEID, KUNSTEN, EN H. GODGELEERDHEID.

Candidus insuetum miratur limen Olympi[2].

Schoon men duizend boeken handelt[3],
Al het heiligdom doorwandelt
Van Athene en Zonnestad[4];
Als men niet Gods heilzin vat
Uit de boeken, blaân, en scholen,
Blijft men buiten 't licht verdolen,
In dien grooten Labyrinth.
Maar die 't eenig kluwen vindt,
En den draad der Roomsche waarheid,
Kan zich redden uit de naarheid
Van dien doolhof en zijn paân,
Daar de blinden in vergaan.
Wandelman, met God verbonden,
Heeft den draad alreê gevonden,
Die hem, werwaart hij zich keert,
Alle bijpaân kennen leert.
Op het licht van Jezus' starren
Weet hij veilig zich t' ontwarren
Uit de strikken van den nacht;
Hij kan, wakker op zijn wacht,
Voor het heilig Sion waken,
Over adder, slang, en draken
Veilig stappen en gezond,
Daar venijn noch tand hem wondt.
Onder 't piepen, brullen, bassen,
Vlamme-spuwen, en grimassen
Van 't veelhoofdig Helsch gespan,
Wandelt wakkre Wandelman,
Zonder haar of nop te zengen,
Met een zucht, om elk te brengen
In Gods Heillicht, daar men niet,
Niet dan God en klaarheid ziet.

EERSTELINGEN DES PRIESTERDOMS

VAN DEN E. HEERE

JOANNES AKERBOOM DOEDENSZ[5].

Longa cum veste sacerdos[6].

Joannes, die de maagd, Gods moeder,
Een zoon en troost strekte onder 't kruis,
En, op de borst van elks Behoeder,
Hem aan het hart laagt, stil en kuisch,
Om Hemelsche geheimenissen
Te leeren; wijze Evengelist
En kruisgezant! laat d' offerdisschen
Van uw genan[1], in 's werelds mist,
Een straal genieten van uw klaarheid,
Nu hij zijne Eerstelingen wijdt
En Gode heiligt, naar de waarheid,
En niet, gelijk in Arons tijd,
Zijn priesters bloedige offers slachten:
Maar 't zuiverste offer, lang gespeld,
Dat, niet gebonden aan geslachten,
Noch tijd, noch plaats, werd ingesteld
Van Gods Gezalfden, uitgekoren
Gelijk Melchisedech voorheen.
Dat Priesterampt, hem toegezworen,
Wenscht Doedens' afkomst te bekleên
Door uwe voorbeê, naar 't behagen
Van Jezus, die u heeft bemind,
Gelijk d' onfaalbre blaân gewagen,
Geteekend met uw hand en int.
O, ooggetuig van 's Heilands lijden,
Veel eeuwen nu voorbij gegleên!
Breng dezen zoendienst, onder 't wijden,
Met d' eerste instellinge overeen,
Opdat we onbloedig klaar vertoonen
Het bloedig offer van Gods Zoon,
Zoo heilrijk, boven alle tronen,
Gekroond met d' allerhoogste kroon.
Verwerf den offerenden heden
Genade, dat de Hemel daal',
Op 't geurig wyrook der gebeden.
Laat 's Hemels reyen, met hun schaal
En wyrookvat, het Passchlam eeren,
Daar Zacharias' zoon[2] op wees;
Hier is de heerlijkheid des Heeren.
Gij, Cherubijns! bedekt, uit vrees,
Eerbiedig aangezicht en voeten,
Met dubble vleugelen; valt neêr!
De Hoogste komt de laagste ontmoeten.
Roept: „driemaal Heilig, U zij d' eer!"
De Godheid, in een wolk besloten,
Vertoont zich, als een regenboog,
't Verlichaamd Woord wil dischgenooten
Met manna spijzen van omhoog,
Doch niet gelijk weleer Hebreeuwen,
Die hene storven in verdriet;
Maar met een zielspijs, die geene eeuwen
Noch dreigement des doods ontziet.
Joannes! gij getuigt byzonder
Van 't brood, waarop de Waarheid wijst,
Een Hemelsch brood, een brood van wonder,
Gods lichaam, dat de zielen spijst,
Om 'twelk uwe arenden vergâren,
Die hooger zweven dan 't vernuft,
Alleen vernoegd met korenaren.
Dit wonder, 'twelk Natuur verbluft,
Wordt van 't betrouwen aangebeden,
Dat op het alvermogen bouwt,
Veel hooger zweeft dan 's menschen reden,
En God, het Woord, in 't vleesch aanschouwt.
Men blijve aan 't uiterlijk niet hangen.
Melchisedech schaft brood en wijn,
Zijn vleesch en bloed met dank t' ontvangen,
Al is het graan en druif in schijn.
Hij dwaalt van 't spoor, die anders oordeelt.
Wijk, manna, bondkist, offersmet!
't Waraehtig wezen volgt het voorbeeld;
Hier is het Engelebanket.
Een wolk van geesten schijnt te hangen
Recht boven 't outer in de lucht,
Om dit zoenoffer met gezangen
Te kronen, uit een dankbre zucht.

---

[1]In 1686, als pastoor, te Amsterdam gestorven. — [2]D. i. De reine jongeling bewondert Olympus' onbekenden drempel. — [3]hanteert. — [4]Ægypte. — [5]Na zijn te Leuven volbrachte studiën, tot pastoor te Obdam aangesteld. — [6]D. i. Een priester in sleepgewaad.

[1]naamgenoot. — [2]Johannes de Dooper.

De Burgemeesters, lang aan Sparen
En Amstel eertijds zoo befaamd,
Zien hunnen neef[1] den dienst bewaren,
Gelijk dien waardsten staat betaamt;
En d' oudste wil nu hooger draven,
Een, die, door last van Gijsbrechts stam,
Den Keizer[2], d' eer der oude Graven,
Op 't Raadhuis zelf den eed af nam.
Volhard in 't offren, al uw leven,
Eerwaardige! bewaar het lot,
U uit Gods rijken schoot gegeven.
Zoo gaat, zoo streeft men recht naar God!

Op ADRIAAN MOTMAN,

PRIESTER EN MINDERBROEDER.

Wie Motman zoekt, genoeg' zich met den zwier
En ommetrek, gevat op dit papier.
Dees held, een eer van zijn geregelde orden,
Is lang omhoog een Serafijn geworden,
Nadat hij hier, geduldig onder 't juk
Van Kristus' kruis, in zege en pijn en druk,
Franciscus[3] volgde en 't leven had gesleten.
Men ziet in 't beeld de rust van 's mans geweten.

Op N. DUSSELIUS.

Aldus bespiegelde Dusselius Gods wet,
Geduldig in zijn kruis, gestadig in 't gebed;
Wie werd in 't prediken[4] met ijver niet ontsteken?
Een Engel scheen op stoel door zijnen mond te spreken.

OP DEN HEERE AUGUSTIJN ALSTEN BLOEMAERT.

De Hollandsche Augustijn zag, met eene afgekeerdheid
En onbeneveld oog, dees snoode wereld aan,
Die hij, met bloemen van godvruchte Godgeleerdheid,
Aan 't Sparen heeft bezaaid, daar zijn voetstappen staan,
En wijzen, langs wat weg men Gode moet genaken.
Dees print verbeeldt u slechts de schaduwe des mans;
De kunst kon 't wezen der verheve deugd niet raken[5].
De ziel van Bloemaert blinkt nu nog met schooner glans.

AAN DEN E. HOOGGELEERDEN HEER AUGUSTIJN ALSTEN BLOEMAERT,

TOEN IK HEM HET ONDERWIJS DER H. DRIEËENIGHEID[6] OP ZIJN KRANKBEDDE TOEZOND.

Ad cœlum hinc ire putandum est
Sublimes animas[7].

Ontvang, o Hollandsche Augustijn!
In dank Gods blooten spiegelschijn,
Verschenen in het kristalijn
Van ons gedachten.
Genoeg u nu met dit gedicht;
Gij zult Hem zien in 't eeuwig licht,
Van aangezicht tot aangezicht,
Na 's werelds nachten;

Daar straalt een schooner dageraad,
Gods heerlijkheid, die 't al verzaadt.

[1] kleinzoon; hij stamde uit een oud regentengeslacht. [2] Keizer Karel V. — [3] Van Assisi, als stichter der Franciscanen of Minderbroeders. — [4] Versta: onder of door zijn preêken. — [5] treffen. — [6] Zie het volgende stuk. [7] D. i. Men mag gelooven, dat verheven geesten Van hier ten Hemel gaan.

ONDERWIJS VAN HET GELOOFSHOOFDPUNT DER H. DRIE-EENIGHEID.

Aan den heilgeerigen Lezer.

De godvruchtige Thomas van Kempen[1] zegt, wel en wijselijk: „Wat baat het u, hoog van de Drie-eenigheid te redekavelen, indien gij oodmoedigheid ontbeert, en hierdoor de Drie-eenigheid mishaagt? Zeker, hoogdravende woorden heiligen noch rechtvaardigen niemand." Wij stelden dan dit beknopt onderwijs niet op papier, om spitsvondig te schijnen in eene stoffe, die, ongrondeerbaar, godvruchtiger geloofd en aangebeden, dan waanwijs en vermetel onderzocht wordt; maar aangezien veel eenvondigen jammerlijk van de waarheid, aangaande het geloofspunt der Heilige Drie-eenigheid (ons in Gods woord geopenbaard, en eene doorgaande rij van eeuwen standvastig tegens opdonderende Godslasteraars verdadigd), misleid worden, en men onder de hand ijvert, om Kristus, Gods Zone, en den Heiligen Geest, van hunne Godheid en Goddelijke eere, en het wezen, dat ze met God den Vader gemeen hebben, te berooven; ook in dier voege, dat er een ziel gewonnen schijnt, wanneer Kristus die luister bij iemand benomen, de Drie-eenigheid voor een wanschapen gedrocht aangezien wordt; zoo achten wij niet onstichtig in het licht te geven dit onderwijs, gelijk het getrokken is uit het vijfde boek mijner Bespiegelingen van God en den Godsdienst, die nog ongedrukt zijn. Laten sommigen zich voorstaan, hier meer scherpzinnigheid dan bewijsredenen te hooren; zij mogen gedenken, dat wij, dit een onderwijs noemende, ook moeten toomen de waanwijsheid der tegensprekeren, die, eer ze den grondslag der rechtzinnige leere vatten, terstond dwarsdrijven, en zich laten voorstaan wonderlijke zwarigheid te vinden, eer men hun den weg ter waarheid baant; en hierom hoeft men om de verscheidenheid der woorden niet te krakeelen, wanneer ze ons tot eenerlei verstand brengen. God, het warachtige licht, verlichte alle heilgeerige harten met d' afstralende genade van Zijnen Heiligen Geest, opdat ze, de waarheid kennende, in die kennisse getrouw volharden, en God den Vader, God den Zoon, en God den Heiligen Geest, éénen zelven God, in het eeuwige licht aanschouwen mogen.

I JOAN. 5.

In den Hemel zijn drie, die getuigen: de Vader, het Woord, en de Heilige Geest; en deze drie zijn één.

S. AUGUSTIJN, IN HET 1e BOEK TEGEN MAXIM.

De Vader, de Zoon, en de Heilige Geest zijn één, om hunne ondeelbare en een zelve natuur.

DEZELVE, IN HET 1e BOEK DER DRIE-EENIGHEID.

Daar men d' eenigheid der drieheid des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geests onderzoekt, wordt nergens gevaarlijker gedwaald, nochte iet arbeidzamers onderzocht, nochte iet vruchtbaarders gevonden.

Ter lang gewenschte tijd kwam God, uit zijnen troon,
Te voorschijn in zijn bloed, den menschgeworden Zoon;
Toen God de Zoon, wiens lof alle eeuwigheid verdure,
Het lichaam aanschoot, en zich zelf met ons nature
Door eenen band, zoo ras de Geest der Godheid wrocht
In 't lichaam van de maagd, dat zuiver vat, verknocht;
Een ongehoord verband, van niemands brein begrepen,
Van geen vernuft gevat, hoe kloek, hoe scherp geslepen,

[1] De gevoelvolle schrijver der Navolging Kristi.

Schoon Ebions[1] scholier, Socinus, dit beschimpt,
De heerlijkheid van God den Zoon bepaalt en krimpt,
Gelijk een mensch, ontbloot van Gods oneindig wezen,
De zellefstandigheid der Godheid, nooit volprezen:
Dewijl hij hem nochtans met godlijke eer vereert:
Zoo wordt door d' eer des Zoons de Vader geschoffeerd,
En Jezus hij gevolg ten afgod trots en stouter
Verheven, hooger dan voorhene ooit Heidensch outer
Verheven werd; want lijdt de Godheid nimmermeer,
Dat iet benevens haar de hoogste en oppperste eer
En prijs onvang', zoo wordt met recht geensins geleden,
Dat Kristus, als een God, alom werde aangebeden.
Maar d' eer komt God den Zoon, als een onscheibaar lot
Van dien oneindigen éénwezigen, met God
Den Vader en den Geest, éénzelve wezen t' zamen,
En onderscheên in drie, beteekend door drie namen.
De Joodsche Filo bouwt de Drieheid op dien grond;
De groote Maimon spreekt met hem uit eenen mond.
Zij stellen een, die kent, gekend wordt, en de kennis;
Waarin hen Albo volgt, en natreedt zonder schennis.
Zij geven God den Zoon den titel van Gods Woord,
Daar God het al door schiep, en dat van geen geboort,
Gelijk de Vader, weet, die niet dit Woord kwam telen
Naar menschelijken stijl. Zoo veel Rabbijnen schelen
In Kristus Godheid, noch Messias titel niet.
Dit is d' Aartsengel, Gods gezant, die wijd gebiedt,
Verlosser, Bethels God, aan Amrans zoon verschenen,
Uit eene doornehaag; een Engel, die voorhenen
Hen uit Egypten leidde, en met zijn aangezicht
Voorheen[2] trok; die genaakt het heilige gesticht
Des tempels. Vraag 't vernuft der schranderste Kabalen[3]:
Zij onderscheiden God in drie doorluchte stralen,
Den Vader, en den Zoon, of 't Woord, en ook den Geest.
Zij zien de mooglijkheid, dat God zich op de leest
Des menschdoms passe, en zich met ons natuur bekleede.
De Thalmud eigent hem Gods hoogsten titel mede,
Den naam, hij geen Hebreên te noemen onverschoond[4];
En ziet den tijd, dien God met zijnen vinger toont.
Hoe kan d' erfvijand der Drieëenigheid met reden
Dan drijven, dat dit punt der Drieheid den besneden
Ten aanstoot dient, en van Messias' kroon vervreemdt?
Naardien de Kabalist en Thalmud dit bestemt,
En menig grijs Rabbijn, die blijde, op Davids zangen[5],
Messias tegengaan, op 's vaders troon ontvangen,
Aanbidden, eeren, en hem offeren, terwijl
De jongste Joden stout veraarden van den stijl:
Gelijk d' erfvijanden der Godheid van Gods zone,
Verbasterd van den stijl der vadren, met dees krone
Van doornen, Kristus nog verdrukten en zijn licht,
Om dat natuur en reên voor dees geheimnis zwicht.
Wie door zijn reden dit geloofspunt wil beseffen,
(Dat niet met reden strijdt, maar hooger start te treffen
Dan menschelijk vernuft en reden schieten kan),
Die overschrijdt, verwaand en roekeloos, den ban
En merkpaal, hem gesteld bij God, die ons van boven
Zijn waarheid openbaarde, opdat we haar gelooven;
Gelijk ze op den pilaar der waarheid, zijne kerk
Gebouwen, eeuw op eeuw, den Afgrond valt te sterk.
Ferneel uit Plato stelt, door 't helder licht van reden,
In één, die 't al regeert, drie eveneeuwigheden:
Het goed, 't verstand, en ook de ziel van 's werelds kloot.
Bij 't goed verstaat hij God, den Vader, die dit groot
Gebouw van Hemel, aarde, en zee, en alles stichtte,
Eenvondig, onbeweegd, en, boven al 't verlichte
Verstand gerekend, rijk in alles, overvloeit
Van goedertierenheid. 't Verstand, dat eeuwig bloeit,
Ontspringt oorspronkelijk van dezen goeden Vader,
Gelijk een glansrijk licht, uit aller glans en ader,
De zonne; en dit verstand is een verstandigheid,
Die, goddelijk van aard, met reden wordt gezeid
De beste Zoon te zijn van 't beste goed des Grooten.
De ziel der wereld, uit 't verstand van 't goed gevloten,
Gelijk een straal van 't licht, straalt sterk met haren straal
Door alles, onderhoudt, en zielt[1] het altemaal.
Genade, o God! genade, indien wij uwen zetel,
Den troon der Godheid, der Drieëenigheid, vermetel
Genaken durven in dat ongenaakbre licht;
Het menschgeworden Woord, Emanuel, te dicht
Bespiegelen; te diep uwe aartsgeheimenissen
Grondeeren, daar al 't brein der wijsten in kan missen.
Wie zulk een zee doorwaadt, verzinkt tot over 't hoofd.
Hij is gezaligd, die dit aanbidt en gelooft.
Men deelt al wat 'er is rechtmatig in twee leden,
In ongeschapenheid en in geschapenheden.
De schepper is alleen eene ongeschapenheid.
Ontkleed nu Zoon en Geest van deze Majesteit,
Zoo zijn ze geensins God, maar bloote schepselingen,
Die wezen en natuur van God te leen ontvingen;
Zoo werden we in den naam der schepselen gewijd,
Gewassen op de vont; maar dit besluit bestrijdt
Alle onbesmette blaân, die Zoon en Geest te gader
Bekleên met d' eigenschap en eer van God den Vader.
De dwalinge in het punt der Godheid is gewoon,
Haar kracht te scheppen uit den naam of 't woord persoon,
De kerk te lasteren, als een die God durf deelen,
En rechtuitstrijdigheid en weêrspraak hekrakeelen;
Zoo menigmaal zij drie in 't eenig wezen stelt,
En drie personen in één Godheid noemt en telt.
Het onbeslepen brein verbijstert, weet niet beter,
Of drie personen zijn, als Jakob, Jan, en Peter,
Ook drie gescheidenheên, en volgt Fotinus' vaan,
Of d' Ariaansche vlag, allang aan 't ondergaan.
Wie dit verstrooyen ziet van Kristus' kerk en leden,
Op 's blinden leidsmans spoor verbijsterd, zonder reden,
Schep lust, om elk door 't licht, dat uit Gods boekstaaf straalt,
Te toonen, hoe 't verstand misleid wordt en verdwaalt.
't Woord wezen wijst op Gods natuur, die drie personen
Gemeen is. 't Woord persoon wil, naar 't gebruik, betoonen
Een zellefstandigheid van redelijken aard,
Die eigen is aan een bijzonder. Nu verklaart
Het licht van reden, hoe ons oordeel en gedachten
De drie personen in de Godheid anders achten
Dan in drie menschen, als men elks natuur beduidt.
Het wezen van den mensch is eng bepaald, en sluit
Zich in zijn kleinen ring, niet wijder uit te breiden;
En hierom is de mensch alleen niet onderscheiden
Van andre menschen, ñoor zijne eigenschappen; maar
Deze eigenschappen zijn ook van elkandren klaar
En in der daad gedeeld. Hoewel in drie genooten,
Jan, Jakob, Peter, één natuur is ingegoten,
Hun drie gemeen, nog zijn 't drie menschen in der daad.
Ook zelf ten opzicht van natuur en 's menschdoms staat;
Want mits geen vader al zijn wezen meê kan deelen
Aan d' afkomst, maar alleen wat zaads bekwam tot telen;
Zoo moet het volgen, dat geen zoon van dezen stam
De zelleve natuur des vaders naar zich nam,
Maar slechts een diergelijke uit d' andere is gesproten.
Des menschen wezen dus bepaald en afgesloten,
Is dan geen zelve in veel personen, met geen schijn;
Dies Peter, Jakob, Jan drie enkle menschen zijn;
Maar anders is 't met Gods nature, waardig t' eeren;
Want in dit wezen, dat geen wijze ooit kon grondeeren,
Eenvoudig, onbepaald, en eeuwig, daar staan al
De drie personen, schoon ze drie zijn in getal,
Op 't eenig wezen vast, met elks bijzonderheden,
Die onmeêdeelbaar zijn, en waarlijk onderscheeden;

[1]De vermeende ketter uit de 1e Kristen-eeuw. – [2]Vooruit. — [3]geheimkenners. — [4]onverbloemd. — [5]Naar de dusgenoemde Messiaansche voorspellingen.

[1]bezielt.

En hierom telt men geen drie Goden, een voor een,
Gelijk drie menschen in Jan, Jakob, Peter, neen;
Naardien Gods Zoon niet is geteeld van God, den Vader,
En God de heilge Geest niet straalt van twee te gader,
Den Vader, en den Zoon, door 't snijden van 't geheel
In zijn drie stukken, waarvan elk persoon een deel
Of derde deel geniet; noch ook door af te vloeyen;
Gelijk in aanteelt, daar al 't menschdom hij blijft groeyen;
Noch door voortbrengen, als d' afzetsels van een roos;
Maar door een wondere, onuitsprekelijke, altoos
Verborge, en eeuwige meêdeeling, in het werken
Van 't loutre wezen, daar geen verziende in kan merken
Den oorsprong, 't midden, noch het eind. Dus blijft het wis,
Dat hier niet anders dan een zelve wezen is
Des telers, en van het geteelde en voortgekomen.
Wie dit begrijpt zal voor het woord persoon niet schromen.
Behalve 't woord persoon, dient nog een tweede steen
Van aanstoot uit den weg genomen, eer wij treên
In 't heilig perk, om Gods Drieëenigheid te sterken.
Geen, die verstand gebruikt, kan Gods inwendig werken
Ontkennen, nademaal een wezen, daar geen end
Van wijsheid, goedheid, macht, en kracht in wordt gekend
Niet werkeloos in zich van eeuwigheid kan duren;
Want wie dit loochent, scheidt de vorm van haar naturen.
Dat is onmogelijk. Schoon vier geen waslicht smelt,
Noch iet van buiten, daar 't op arbeidt met geweld;
Het gloeit nochtans in zich al even sterk van binnen.
Bedenk nu uit uw kracht met opgespanne zinnen,
Hoe 't eenwig, krachtig, en almachtig, en alwijs,
En eenig wezen van de Godheid, rijk van prijs,
Noodzakelijk in zich nooit zonder werk kon wezen,
En hoe in God niets is, dat na kwam opgerezen;
Want d' eigenschappen in Gods wezen, nooit volroemd,
En die men hierom recht zijne eigenschappen noemt,
Zijn een en 't zelve, die van 't wezen niet verschillen,
Noch in zelfkennis, noch in wijsheid, macht en willen;
Al vorm, al louter God. O ingloed, ons te sterk!
Hoe uit men dit? God zelf is Gods inwendig werk.
Dit werk en wezen zijn al teffens. Hoe men 't nader
Bedenken wil, hier is geen vroeger nochte spader.
Al wat in God is, heeft eene eveneeuwigheid.
Geen oogenblik Gods werk van 't eeuwig wezen scheidt;
Hoewel ons zwak begrip dat voorstelt, als in orden,
En 't een na 't andere moet uitgesproken worden;
Want 's menschen overleg eischt tijd om voort te gaan.
Gods werkzaam wezen heeft nooit werkeloos bestaan.
Dat levendig verstand stond eeuwig ingetogen
En ingespannen, om, met alle zijn vermogen,
Zich zelf en zijnen aard t' aanschouwen, in den ring
Der Godheid, onbeweegd in dees bespiegeling.
Dat enkel eenig, God, in zich alom geprezen,
Bespiegelde gerust zich zelven in zijn wezen,
Van eeuwigheid, en bracht in dees bespiegling 't Woord,
Een beeld, hem zelf gelijk in glans, inwendig voort,
En dat noodwendig God, zijn Vader, most gelijken.
Geen spieglaar kan zich zelf in eenen spiegel kijken,
Of hij kent teffens, in het spiegelkristalijn
En glas, zich zelven, in een levendigen schijn.
Gelijk teelt zijns gelijk. Zoo zegt men ook met reden:
Hij is als waar hij uit zijn aangezicht gesneden,
Den Vader gantsch gelijk. Zoo ziet men één manier,
Eén aard in plaat en print; één ommetrek, één zwier.
God ziet dien eenigen en eigen uitverkoren,
Natuurlijken Zoon, en eeuwig eerstgeboren,
En noemt hem zijnen Zoon, een Zoon, die hem behaagt,
En daar de vaderschap met recht haar naam af draagt,
Gelijk de zoonschap neemt haar oorsprong van den Vader;
Wat straalden deze beide, onscheidbaar hecht te gader
Verknocht, toch anders dan den Geest der liefde, een gloed
Des Vaders en des Zoons, van wederzij gevoed?
Dus openbaarden zich, in een alom gespreiden,
En 't eenig wezen, drie al teffens ongescheiden,
Doch onderscheiden, elk door drie byzonderheên.
Geen zonderlingheid[1] deelt nochtans dees drie van een.
Een wezen deelt zich mede aan drie byzonderheden.
De drie, hij zich bestaande, in geen vermenging treden,
Maar blijven op zich zelve, en enkel in der daad,
Naardien d' eenwezenheid der drie op 't wezen staat,
En bij gemeenschap van het wezen; dat blijft enkel,
Dat spatte nooit van zich, gelijk een vonk, een sprenkel
Van eene vlamme spat. Hier is een vlam, een licht,
Een pure louterheid, gesloten vast en dicht;
Een loutre eenvondigheid, een Godheid, puur en simpel;
Een effen aanschijn, dat geen kreuken zet noch rimpel.
Al God en Godheid; een gelijkheid in drie-een,
En een in drie: naardien d' eenwezendheid hier geen
Drievuldigheid ontkent, maar aanhoudt die te kronen
Door ongescheidenheid, al hoort men drie personen.
Maar eer wij verder gaan omzwerven in dien ring
Der Godheid, luister eerst, hoe Gods bespiegeling
En beeld, en 't stralen van de liefde dezer beiden
Nooit iemand buiten God, het eenig wezen, leiden.
Gods zellefkennis teelt van eeuwigheid Gods beeld,
Maar geenen tweeden God; want Gods zellefkennis scheelt
Van God niet; neen, geensins, die staan gelijk en effen.
Gods zellefkennis en bespieglen en beseffen
Is God en Godheid, en ook anders niet dan dit;
Dewijl d' eenvondigheid, gekroond in 't hoog bezit,
Geen t' zamenvoeging lijdt, noch ongelijke trappen,
En d' effene eenheid blijft in vorm en eigenschappen,
Nu ziet gij, dat Gods Zoon des Vaders afdruk is,
Die naar den Vader zweemt door zijn gelijkenis;
Zoo kent ge alreê een tweede; en waarom dan naar reden
De derde in 't wezen van de Godheid niet geleden;
Mits d' onderlinge trek van Vader en van Zoon
Niet anders straalt dan liefde, in eenen zelven troon?
Wie kan ons melden, wie uitbeelden, hoe, in 't haren,
Des Vaders oogen op des Zoons gedaante staren,
En d' oogen van den Zoon op 't minzaam aanschijn van
Den Vader? noem eens, wie dien trek bedenken kan,
Een trek, van wederzijde elkandre toegedragen.
Hier straalt het onderling genoegen en behagen,
Een onuitbluschbre liefde, een Geest van lieflijkheid:
Een gloênde liefde, die van geen van beide scheidt,
Waaruit zij voortkomt, als een derde in 't ééne wezen,
Niet als een derde God. Een drietal t' zamenlezen
Uit paarlen, levert wel drie paarlen aan een kroon,
Doch elk blijft zonderling[2]. Of nu de naam persoon
Zich driemaal achter een laat in de Godheid tellen,
Dat kan alleen wel drie byzonderheden stellen,
Maar geen drie Goden; want in 't wezen vindt men niet
Dan éénen God; hoe net onze eige wijsheid schiet,
Hoe fel het onverstand op 't slot der Drieheid dondert,
Het driemaal Heiligste, van smetten afgezonderd.
Al enkel een is 't, wat in top hier boven staat;
Al God, en niet dan God; één toon, één zelve maat;
Eene oveneenkomste in het wezen; één gelijkheid,
In éénen oceaan van onwaardeerbre rijkheid.
God is dan louter één in drie; en wie dit vat,
Gelooft, dat God, van God geteeld, van God niet spat,
Van eeuwigheid gezet hij d' andre stoelgenooten.
Zoo blijft de ring van Gods volkomenheid gesloten.
De Drieheid sluit zich hecht en dicht in een. Zij lijdt
Geene inbreuk, noch gevoelt geen onderlingen strijd,
Maar staat in eeuwigheid. Belieft het u, treê nader;
De waarheid schroomt niet. Vraag vrijpostig: wat 's de Va-
Wat anders dan God zelf, die eeuwig is geweest? (der?
Wat is de Zoon? God zelf, niet anders. Wat 's de Geest?
God zelf, en anders niet. Zoo hoort gij, hoe drie namen,
Geen bloote klanken, maar beteekenaars, te zamen
Één God beteekenen, dat wonderlijk Drie-één.
De zonderlingheid blijft in drie bijzonderheên.

[1] afzonderlijke karaktertrek. — [2] afzonderlijk.

Wij noemen Vader, Zoon, en Geest, alom te loven,
Maar geen drie Goden, neen; één Godheid staat hier boven.
De zellefstandigheid is een, al telt men dry
Personen. Dunkt u, dat hier strijdigheid in zy?
Gansch geene; indien wij dees zelfstandigheid slechts bui-
De drie Personen recht nadenken; dan besluiten (ten
Wij billijk, dat ons drie en één geensins misleidt:
Want drie personen zijn maar één zelfstandigheid.
De drie zijn één, en één is niet dan drie, die duren.
Nu zegt: wat vindt gij in het tellen? Drie naturen?
Hier is maar één natuur; of vindt gij wezens? neen,
Één wezen is er. Vindt gij hier zelfstandigheên?
Één zellefstandigheid? of vindt gij Godlijkheden?
O neen, één Godheid, waard gediend en aangebeden.
Gij zegt: ik telle hier het één niet, maar de dry.
Wat zijn deze anders, zoo men 't inziet op een ry,
Dan een natuur alleen, een eenig enkel wezen,
Één zellefstandigheid, één Godheid, nooit volprezen?
Dewijl gelijkenis het donkere eer verlicht
Dan middagklaar bewijst, heb ik het zeil gezwicht[1]
Op zulk een afgrond, en hier schaars gelijkenissen
Geleend van zon en bron en boom; nog woû dit visschen
Uit krachten van de ziel, drievuldig in getal;
Noch uit kwikzilver, zout, en zwavel, overal
Drie stoffen, uit een stof te lonteren, te scheiden
Door stoffescheiders kunst. Gelijkenissen leiden
Weêrstrevers kommerlijk naar d' aartsgeheimenis,
Waarvan Gods boek en Geest een onderwijzer is;
Want zoo 't geschapen licht te sterk valt om zijn klaarheid,
Wat oog verdraagt den glans van d' ongeschape waarheid?
Nu zal 't kenteeken des geloofs van Athanaas
Gods heerbaan wijzen, in het Ariaansch geraas,
Om, zonder omme zien, den nimmermeer gezienen
In een Drieëenigheid te wyrooken, te dienen,
En in deze eenheid God, in zijn Drieëenigheid,
Die geen personen mengt, noch van elkaudren scheidt,
Maar onderscheidt alleen, voorzichtiglijk en schrander,
Den Vader, Zoon, en Geest. Een ieder is een ander,
Maar ééne Godheid, een gelijke heerlijkheid,
Een eveneeuwigheid en zelve majesteit,
Een ongeschapenheid, hoedanigheid, en mede
Een ongemeteuheid, een eeuwigheid in vrede,
Alle even eeuwig, geen drie eveneeuwigheên,
Een almacht, geene drie, een Godheid mede, geen
Drie Goden; één is Heer; men rekent geen drie Heeren.
Drie Goden stellen, is Gods Majesteit schoffeeren.
De Vader en de Zoon, des Vaders glans en beeld,
Zijn ongeschapen, maar de Zoon alleen geteeld
Van zijnen Vader zelf; de Geest straalt van den Vader
En Zone. En Vader, Zoon, en Geest zijn drie te gader
Een eenig Vader, Zoon, en heilig Geest alleen,
Maar geen drie Vaders, Zoons, en Geesten; neen, o neen.
In deze Drieheid is geen vroeger nochte spader,
Geen meer noch minder. Drie personen zijn te gader
Alle eveneeuwig, en gelijk in glans en macht.
Gods Zoon is Kristus, God en mensch, zoo lang verwacht.
Hij is God zelf, geteeld uit Gods zelfstandig wezen
Van eeuwigheid, en mensch, gebaard uit d' onvolprezen
Zelfstandigheid der Maagd, en moeder in der tijd;
Volkomen God en mensch; en, zoo men recht belijdt,
Bestaande uit eene ziel, begaafd met licht van reden,
En uit een lichaam, met zijn menschelijke leden;
En uit zijn Godheid, God den Vader gansch gelijk,
Min dan de Vader naar zijn menschheid in Gods rijk.
Schoon Kristus' God en mensch bekend wordt en gerekend,
Nog wordt met dezen naam één Kristus maar beteekend,
Een eenigen; niet, dat dit God in vleesch verkeert,
Maar God met vleesch bekleedt, die zich om ons verneêrt.
Een Kristus is er, niet door ondereen vermengen
Der zellefstandigheên, maar door 't aan een te brengen
En vast vereenigen in een persoon alleen;
Want even als de ziel, verheerlijkt door de reên (der,
En 't vleesch een eenig mensch uitleveren door Gods Moe-
Aldus is God en mensch één Kristus, elks behoeder.
Nu drijft geen dikke mist, opdat ze 't oog misleî,
Ons meer in 't licht; dies volg de kruisgeloofs-livrei
Van Athanasius, dien onverwinbren Heilig
En Godsbelijder, na; de heerbaan is hier veilig,
Gansch effen en gebaand. Zoo gaat elk recht naar God,
En vlucht Godslasteraars; terwijl men Ostorot
En Frans te Zevenberg Gods Zoon zijn eer ziet rooven,
En schimpen met Socijn, die Kristus leert hierboven
Aanbidden, en hem zet een nieuwe Godheid bij.
Zoo komt wanschapenheid opdondren in dees dry,
Een drieoneenigheid, drie hoofden, drie grimmassen!
Men hoort Godslasteraars Gods Drieëenigheid verbassen[1],
Als gruwelen, en 't blijkt, bij hunne lastering,
Van hoe vervloekt een vrucht de boezem zwanger ging.
De godlooze Ostorot, met recht een Turk te noemen,
De Kristaanbidders durf in eeuwigheid verdoemen,
Als Afgodisten; schoon alle Englen Gods Zoon
Aanbidden, daar Hij zit gekroond op 's Vaders troon.
Gelijk d' Oudvaders in dit hoofdpunt niet verschillen,
Zoo spreken uit Gods mond de hemelsche Sibillen,
Die Kristus' Godheid ons voorspelden, breed en klaar,
Als menig wetprofeet voorhene, en menig jaar (pen,
Vóór 's Heilands komst, waarna de nijd zich op kwam wer-
Die d' ouden dwong hun stijl hier tegens aan te scherpen,
Tot voorstand van Gods eer, den menschgeworden God,
In zijne kribbe en stal, van Ebion bespot;
Die geene Godheid eert in Jezus, den Behoeder,
Maar acht hem voortgeteeld van vader en van moeder,
Alleen natuurlijk, gelijk een ander kind,
En niet uit eene maagd, die God in doeken windt. –
Zoo ziet men 't louter[2] Woord, van 't schuim der Ongodisten,
In assche en enkel rook en smook veralchemisten[3].

Grafschrift

VAN DEN HEERE

AUGUSTIJN ALSTEN BLOEMAERT.

Bloemaert, die, een rei van jaren,
Geuren van Godvruchtigheid,
Door den Bloemhof van het Sparen,
God ten prijs, alom verspreidd',
Heeft zijn verven afgeleid,
Liet dees zerk de dorre blâren.
Zijne ziel is opgevaren
Daar ze hoort der Englen wijs.
Waar? In 't Hemelsch Paradijs.

Aan de edele Gebroederschap der Schutters-Orde van Sint Michiel,

IN DE KOLVENIERS DOELEN T' AMSTERDAM.

De groote Aarts-Engel, Sint Michiel,
Bewaak' zijn trouwe schutterijen,
Daar 't edel schutters lot op viel;
Een orde, van aloude tijen
Gewettigd, om den Amstelheer,
Zijn burgerij en recht en wallen,
Door 't handelen van haar geweer,
De kolfbus, tegens 't overvallen
Van lage of uiterlijk geweld,
Te veiligen en af te keeren,
Als 't goed en bloed en vrijheid geldt.
De Grieken en Romeinen leeren

[1] ingehaald.

[1] aanblaffen. — [2] zuiver. — [3] wegdampen.

Van ouds de wapenhandeling
En 't ridderspel hun brave zonen,
Daar elk den palm en prijs ontving,
Gewaden, penningen, of kronen.
Zoo schiet geen kolvenier in 't wild;
Zoo eert de klauw den schutters schild.

OP MEVROUW ANNA VAN HOORN[1],

GEMALIN VAN DEN HEER

CORNELIS VAN VLOOSWIJK,

BURGEMEESTER DER STAD AMSTERDAM.

Incessu patuit Dea[2].

Geen Paris oordeel', wie van drie den prijs zal winnen:
Drie Godheên smilten in dit eenig schoon in een.
Apelles zat verrukt, hij zou het werk beginnen,
Het fier en wijs en schoon, en ieders voeglijkheên[3]
En zwieren, naar den eisch, in Anna t' zamenvatten.
Maar 't scheen dat Vrouw Natuur hem heimlijk inneblies:
„Gij overlaadt uw geest; dit zware werk zal spatten;
Ik was in 't scheppen van die schoonheid al te kiesch."
Hij maalde, en vreesde 't beeld de leste streek te geven;
Behaagt de schaduw elk, hoe schoon is dan het leven!

JEFTHA OF OFFERBELOFTE.

TREURSPEL.

1659.

AAN MEVROUW ANNA VAN HOORN[1],

GEMALIN VAN DEN EDELEN HEERE

CORNELIS VAN VLOOSWIJK,

Heere van Vlooswijk, Diemerbroek, en Papekop, Burgemeester en Raad van Amsterdam.

Het heiligdom des Bijbels is behangen
Met beelden, die Messias, hoog gewijd,
Uitbeelden, en gemoeten met verlangen,
Eer Hij verschijnt ten offer op Zijn tijd.
Zijn offerampt was uitgebeeld door dieren
En menschen. Zoo verbeeldde ons Abels lam,
Verteerd op 't eerste altaar, in smook en vieren,
D' onnoozelheid, die 't kruishout op zich nam.
Aldus verbeeldde ons Izak, offerreede[4]
Op 't bergaltaar, den eerstgeboren Zoon
En éénigen, die 't al verzoende in vrede,
Wat knielen kon voor dien genadetroon;
Het eenig beeld van Izak kon verdooven
Alle offermans en offers van de wet;
Maar deze maagd[5] gaat al de mans te boven,
En geeft een kracht aan dees tooneeltrompet.
De sterkste zwicht voor d' allerzwakste kunne.
Gewis, zij hoeft blanketsel noch cieraad;
Schoon 't mansbeeld haar den offerpalm misgunne,
Nog staat het stom voor d' uitspraak van haar daad.
Als zij den eed des vaders komt te hooren,
Verschrikt ze niet, maar antwoordt offerreed:
„Heeft vader dit beloofd, en God gezworen,
Voltrek, voltrek uw woord en hoogen eed!
Dewijl u God aan Ammon kwam te wreken,
Bezegel uw belofte; gun me alleen,
Dat ik bedrukt mijn maagdom, vier paar weken,
Met speelgenoots in eenzaamheid beween!"
Gehoorzaam komt ze aldus in hooge brozen
Ten heiligen tooneele en onter treên.
Grafjoffers! strooit nu leliën, strooit rozen
Voor 't morgenlicht, daar 't kruislicht op verscheen.
En gij, Mevrouw! die Franschen, Italjanen,
Als Neêrduitsch dicht, in hunne spraak verstaat,
En menigmaal tooneelen zaagt in tranen,
Gewaardig toe te luistren naar dees maat.
Gij zult de zon van zege, hier betogen
Met eene wolk van druk, niet zonder gunst,
Zien schilderen tapijt en regenbogen
Van beeldewerk, te schikken naar de kunst.
Mag deze maagd op uw behagen stappen
Ten offer, tot een spiegel van de jeugd,
De Schouwburg zal in zijne handen klappen,
De rouw des volks verkeert in volle vreugd.

[1]Vondels beschermvrouw, door wie hij zijn postjen aan de Leenbank gekregen had. — [2]D. i. In honding een Godin. VIRG. – [3]eigenaardige gaven. – [4]gereed tot offer te strekken. — [5]Versta: Jeftha's dochter.

Berecht aan de Begunstelingen[1] der Tooneelkunste.

Ik voere nu Jeftha, den zeeghaftigen held, landvoogd, rechter, en veldheer der Hebreën, ten stichtigen treurtooneele, waarop mijne gedachten al menige jaren geleden speelden; maar het spel bleef steken, om de twee maanden uitstels[2], de dochters toegestaan, middelerwijl zij haren maagdelijken staat op de bergen beschreit; welk uitstel Aristoteles' tooneelwet in het licht staat; want hij zegt, dat het treurspel allermeest begrijpt den handel van éénen zonneschijn of luttel min of meer; waar tegens Buchanan[3], in zijn treurspel van Jeftha, zich (behoudens zijne treffelijke eer in de dichtkunste) te grof vergrepen heeft, ook tegens d' openbare waarheid der Bijbelsche historie; gelijk van wijlen den heer professor Vossius, op de tooneelwetten afgerecht, dit in Buchanan overlang tegens mij bestrafte. Sedert de geschiedenis van Jeftha ernstiger bij mij naargespoord, heorde ik hoe Serarius, Ariss, Saliaau[4], en andere treffelijke vernuften gevoelden, dat Jeftha's krijgstocht tegens de wederspannige Efraïmmers nog uitgevoerd wierd, eer de gemelde twee maanden uitstels verstreken waren, schoon het boek der Rechteren en Josefus[5] deze orden niet houden, om het verhaal van Jeftha en zijne offerande, alreede begonnen, niet te storen en te deelen[6], maar vervolgens achtereen te beschrijven. Dees hinderpaal hier mede verzet zijnde; want het is klaar, dat men in het heiligdom des Bijbels niets mag veranderen; nam ik voor, dit werk op te zetten, ook in dier voege, dat het alle eigenschappen, tot een volkomenheid vereischt, in zich mocht besluiten, en te gelijk den aankomenden treurdichteren dienen tot een voorbeeldelijk onderwijs van het toestellen der treurspelen. Aristoteles heeft zijne leerlingen ingescherpt, hoe veel gelegen zij aan eene eenige schikkelijke stellinge, in de voorbeelden der leeringen en kunsten, bij overoude wijzen, ten hoogste waargenomen, en in zijn onderwijs van de dichtkunst bij den gemelden niet overgeslagen. Zoo plachten de doorluchtigste Italiaansche schilders, in hunne historieschilderijen, byzonder op het welschikken, de kroon van hunne werken, te passen. Het spel heeft zijne bekoorlijke hoegrootheid en leden, met de mate van evenredenheid gemeten. De gansche handel van Jeftha is één en eenig, en de verscheidenheid der bedrijven, en alle omstandigheden van tijd en plaatse en andersins, worden hier tot het

[1]Min juist voor begunstigers. — [2]Die hij namelijk, in zijn vrees, de eenheidswet van tijd op 't tooneel te breken, niet aandorst; zie vervolgens. — [3]De Schotsche geleerde en leermeester van Koning Jacob I. — [4]Drie geleerden van die en de vorige eeuw. — [5]De Joodsche geschiedschrijver. — [6]splitsen.

uitvoeren en voltrekken van dezen eenigen handel geschikt; dewijl de schikkelijke t' zamenstellinge der bedrijven de ziel des treurspels genoemd wordt, dat zonder deze niet reelitmatig kan bestaan, schoon er manhaftige uitspraak, nochte zeden, nochte spreuken ontbreken. Ons tooneel staat hier doorgaans[1] onverwrikt en vast, voor het hof te Masfe in Galaäd; eene uitstekende opmerkinge, waarop Euripides, in zijne volwrochte Fœnissen, zonderling gelet heeft. Het spel is niet eenverwig, maar geschakeerd. Zoo heeten wij het volkomener slag van spel, dat niet altijd eenen zelven toon van droefheid of blijschap houdt, maar van staat verandert, het zij van ongeluk in geluk, of van geluk in ongeluk; gelijk in Filopaie sterk, in Jeftha flauwer gezien wordt. Ook levert deze geschiedenis den rechtschapen[2] aard van een treurspel; want de zwarigheid en het haperen valt niet simpelijk tusschen gemeene of verre bloedvrienden, maar tusschen het naaste bloed, vader, moeder, en dochter, een eenige dochter, en gemaal en gemalin. Jeftha, de hoofdpersonagië, uit den stamme van Manasse gesproten, en een doorluchtig veldoverste, verschijnt hier nochte heel vroom, nochte onvroom, maar tusschen beide; want hij verliest door onwetenden ijver, ongehoorzaamheid, en het overtreden der wet, zijnen vaderlijken plicht, den naam van eene volkome vromigheid, en staat hierom, vóór zijne verzoeninge met God en den aartspriester (waarna hij eindelijk heiliglijk overlijdt, en namaals onder de Heiligen, als in triomfe, omgevoerd wordt), tusschen vroom en onvroom, eene hoedanigheid eigentlijk in een personagie van een volkomen treurspel vereischt. De beide hoofdeieraden, hier bij een gevoegd, bij de Latijnen peripetia en agnitio (of staatveranderinge en herkennis genoemd), gaan in arbeid, om hunne kracht met eene machtige bewegenisse[3] te baren; want de onmatige blijschap der moeder, aldus te voorschijn gebracht, om hier na het welig hart eenen zwaarder slag te geven, verandert in d' uiterste droefheid, gramschap, wraaklust, en zinneloosheid; gelijk 's vaders reukelooze offerijver in een schrikkelijk en bijkans mistroostig naberouw; eu zij komen beide te spade tot kennis, d' eene van haar dochters ongeluk, d' ander van zijne blindheid, in het goddeloos uitvoeren der dwaze offerbelofte. De uitbreidsels, bij de Latinisten episodia geheeten, worden niet tegens de natuur ingedrongen, nochte te verre gehaald, maar dienen ter zake, en zetten den handel eenen heerlijken luister bij. Onder de trapswijze en langzame opsteigeringe, wordt er bij wijlen eenig zaad van het toekomende gezaaid, dat te zijner tijd op komt, om opmerkende toehoorders gedurig t' onderhouden, in eene bespiegelinge van het navolgende. De rede is gezedevormd naar den staat en gesteltenis der personagië, zonder het welk goeden en kwaden ondereen gemengd worden, en de schouwburg, ten nadeele van het staatgezag, eene school van gebreken, en niet van deugden strekt, waarin zelfs aloude tooneelmeesters van het rechte wit afdwaalden. Om dien misslag te schuwen, zochten wij op de voeglijkheid te letten, en elke personagië naar zijne oude[4], staat, en gelegentheid uit te beelden, en de zeden en spreuken naar de leest van elks lijf te passen. Men vindt hier driederhande oude[4]: de jeugd der dochter, de middelbare oude in vader en moeder, den ouderdom in den hofmeester en eersten hofraad. De dochter draagt zich godvruchtig, gehoorzaam, en eerbiedig neffens God, vader, en moeder, en den hofpriester. De moeder wordt, naar den tederen aard der vrouwen, ingevoerd dertel, moedig, en uitgespat in voorspoed en liefde tot hare eenige dochter, eintlijk zoo veel te dieper in kleenmoedigheid, over hals en hoofd, gedompeld. Jeftha draagt zich manhaftig en gestreng in den oorlog, is reukeloos ijverig in 't beloven, onverzetbaar in 't beloofde te voltrekken, en wordt ondertusschen in het vaderlijk harte van weemoedigheid geschokt en getroffen, en blijft entlijk, tot naberouw en herkennis van zijn lasterstuk gekomen, niet wederhoorig om dit te boeten, en zich met God en den aartspriester, Gods mond en de levendige stem der wet, te verzoenen. De hofmeester toont zich, naar den eisch van een wereldlijk raadsheer en zijnen hoogen ouderdom, nadachtig[1] en omzichtig in beleid en raad geven. De hofpriester en wetgeleerde ijveren voor de wet en waarachtigen godsdienst, handhaven het hoofdgezag des aartspriesters, pogen alle schandalen, naar hun vermogen, te weren, en ondertusschen den landvoogd met alle bescheidenheid, den staat en vaderlande ten beste, in te volgen, zoo veel hun heilig ampt en wijdinge eenigsins lijden kan. De hofpriester laat ten leste Jeftha in zijne verlegenheid niet steken, nochte de misdaad onbestraft; maar wijst hem naar den aartspiester, om eene uitkomste te vinden, en alle steurnis, tegens d' aankomste der bedgenoote, te verminderen. Hij bejegent de wederkeerende moeder naar heure krankheid, zet ze allengs neder, vertroost ze, en voorspelt, door een heimelijke openbaringe, Jeftha's gelukzaligheid en heiligheid, namaals, onder de geloovige helden en heiligen, ten toon te voeren. De reyen maagden blijven middelerwijl zedig, in het helen der geheimenisse, haar toebetrouwd, getrouw in het vertroosten en sterken der godvruchtige dochter, begunstigen de billijkheid, keeren het onheil, naar heur vermogen, en verheffen de gehoorzaamheid. Aldus woelen, tuimelen, en barnen hier verscheide hartstochten, door gedurige veranderingen, van den beginne tot het einde. De slag, voorheen tegens Ammon geslagen, wordt in 't voorbijgaan slechts beknopt en kort aangeroerd; de strijd, sedert tegens Efraïm gestreden, breed verhaald, dewijl dit niet kon vertoond worden, ook buiten tijds was. De maagd sterft niet voor d' oogen des aanschouwers, gelijk Horatius in zijne Dichtkunste leert[2], om geloofwaardigheid te schuwen. Ondertusschen wordt de voorbereidinge ter dood den oogen niet onttrokken; dewijl het zien meer de harten beweegt dan het aanhooren en verhaal van het gebeurde; schoon de toestel des treurhandels zoodanig behoorde te wezen, dat die, zonder eenige kunsteuarij of hulp der lijdende personagië, machtig ware, alleen door het aanhooren en lezen der treurrolle, (zonder wanschape en gruwzame wreedheden te vertoonen, en misgeboorten en wanschepsels, door het outstellen van zwangere vrouwen, te baren) medoogen en schrik uit te werken, op dat het treurspel zijn einde en oogmerk mocht treffen, hetwelk is: deze beide hartstochten in het gemoed der menschen matigen en manieren[3], d' aanschouwers van gebreken zuiveren, en leeren de rampen der wereld zachtzinniger en gelijkmoediger verduren. Wij zochten ook te bereiken de drie deugden des tooneelstijls: klaarheid, en geloofwaardigheid doorgaans[4], en kortheid ter behoorlijke plaatse. Dit treurspel treedt voort op verzen van tien en elf lettergrepen; naardien de edele heer Ronsard, de vorst der Fransche dichteren, deze dichtmaat hoogdravender oordeelt, en beter van zenuwen voorzien en gesteven dan d' Alexandrijnsche, van twaalf en dertien lettergrepen, die, zoo veel langer, naar zijn oordeel flauwer vallen, en meer op ongebonde rede trekken; tenzij deze, uit eenen uitnemenden meesters koker komende, zich verheffen, gelijk uitheffende schilderijen, en, rijk gestoffeerd en doorwrocht, van gemeenen kout en ommegank verre afgescheiden zijn; een uitstekendheid boven al in treurspelen vereischt, gelijk Ovidius, wiens Medea, helaas! verloren blijft, in dit vers opzong:

Hoe hoog men drave in stijl en toon,
Het treurspel spant alleen de kroon.

Om in dezen treurhandel nergens het leven, zijn voorbeeld, te bezwijken[5], ververschten wij onze geheugenis

[1] op den duur. — [2] juisten. — [3] aandoening. — [4] leeftijd.

[1] nadenkend. — [2] Zie boven, bl. 138b. — [3] temperen. [4] op den duur. — [5] af te vallen, te kort te komen.

met overlezen en herlezen van Aristoteles' en Horatius' Dichtkunst, en hunne uitleggers over dezelve stof, namelijk Robertellus, Madius, Lombardus, Scaliger, Heinsius, en de voorrede van Huig de Groot, op Euripides' vertaalde Fœnissen, Castelvetro, Delrius, en Strada, ook Vossius, en Menardieres, die beide, elk om het wakkerste, d' een in Latijn, d' ander in Fransch, den Schouwburg, het worstelperk der menschelijke hartstochten, helpen opbouwen.

Maar gelijk den Grieken d' eer van den heerlijken vond der tooneelspelen, allengs hij trappen in top gesteigerd, niet kan geloochend worden; zoo vereischt een gewijd treurspel, op hunnen leest geschoeid, tot het uitvoeren, keur van bekwame personagiën, en toestel van tooneel, en maatgezang van reyen, geoefend door eenen grooten Orlando[1], om onder het spelen d' aanschouwers te laten hooren eene hemelsche gelijkluidendheid van heilige galmen, die alle deelen der goddelijke zangkunste in hunne volkomenheid zoodanig bereikt, dat ze de zielen buiten zich zelve, als uit den lichame, verrukt, en ten volle met eenen voorsmaak van de gelukzaligheid der Engelen vergenoegt.

Wij oordeelden niet ondienstig, dit treurspel en zijne omstandigheden t' ontleden, of het opwassende en leergeerige Nederduitschen leerde opmerken om zich, als van een tooneelkompas, hier van op deze holle dijningen, te dienen, alle klippen en zandplaten van dolinge of schipbreuk van onwettige schikkinge te mijden, en eindlijk, beter gemanierd, de gewenschte haven van de volkomenheid der tooneelkunste in te zeilen. Behaagt het hun, laat ze eens lustig en rustig in de handen klappen, en mij helpen, hooge en lage staten met spel en zang stichten en verheugen.

INHOUD.

Jeftha, Galaäds natuurlijke zoon, werd, na zijn vaders dood, van zijne broederen, als onwettig, uit het erfdeel gestooten. Hij, van nooddruftigheid aangeperst, geneerde zich hij[2] Heidenschen roof, en gaf treflijke proeven van dapperheid, dies hem de bloedvrienden en Hebreën, van d' Ammonners beoorloogd, uit nood ten veldheere, landvoogd, en rechter kozen, om zich t' ontlasten van het afgodische juk der slavernije, achttien jaren lang gedragen. Hij, hierop te velde trekkende, beloofde Gode, indien het heer d' overhand behield, op te offeren, wat hem eerst uit zijne poorte zoude bejegenen. Hierna zeeghaftig wedergekeerd, gemoette hem zijne eenige dochter, die zich gehoorzaam en gewillig ten offer instelde, behoudens dat ze twee maanden haren maagdelijken staat op de bergen mocht beschreyen, hetwelk de vader haar toestond. Middelerwijl stonden d' Efraïmmers, uit haat en nijd, tegens hem op, die hij in eenen veldslag verdelgde; waarna de dochter van de bergen, de vader uit den slag wedergekeerd, haar Gode ten brandoffer opofferde. Het tooneel is voor het hof te Masfa. Het treurspel begint voor den opgang, en eindigt met den ondergang der zonne. De stof is genomen uit het boek der Rechteren.

PERSONAGIËN.

HOFMEESTER, Eerste raad.
FILOPAIE, Jeftha's gemalin.
SLOTVOOGD.
REI VAN MAAGDEN.
IFIS, Jeftha's dochter.
JEFTHA, de landvoogd, rechter en veldheer.
HOFPRIESTER.
WETGELEERDE.

[1] Lasso (Roland de Lattre). — [2] leefde, onderhield zich van.

Jeftha, Offerbelofte.

EERSTE BEDRIJF.

HOFMEESTER, FILOPAIE.

HOFMEESTER.

De tijding van uw heer vooruitgevlogen
Jaagt u vóór dag ten bedde uit, en uwe oogen
Gaan op, eer 't licht den hemel open sluit.
Al 't hof krioelt, de blijschap moet er uit.
Men rust zich toe, om zegerijk te pralen,
En Jeftha weêr met staatsie in to halen.

FILOPAIE.

'k Heb jaren lang geworsteld en gestreên
Met rampen; nooit waaide eene bui alleen
Mij over 't hoofd, of d' andre stond er neffens:
Maar nu, God lof! komt mijn geluk al teffens
Mij thuis. 'k Verwacht mijn dochter thuis van daag
Van 't hoog gebergte, en hoor de nederlaag
Van Efraïm; God zegende 's lands hoeder;
Hoe welig valt de dochter hare moeder,
De brave held zijn blijde hedgenoot
In d' armen, als een dauw in 's aardrijks schoot!
Hoe vrolijk zal ik ze alle beî bejeegnen!
Geen vloeken schaân, als God dit hof wil zeegnen.

HOFMEESTER.

Toen God dit hof woû zegenen, verdween,
Verstoof het heer van Ammon, en al scheen
Ons Efraïm verre over 't hoofd gewassen,
Een hooger macht kon hem ontharrenassen.

FILOPAIE.

Indien ooit vrouw van blijschap sterven kon,
Is 't wonder, dat ik leveudig de zon
Verwacht; zoo had de blijschap al de geesten
Van 't hart gezet[1], toen ik, op d' eer der feesten,
Mijn lief in zijn triomfe, na den slag
En Ammons val, verwellekomde, en zag
Hem heerlijk hier te Masfe 't hof opvaren,
Door al den drang en toevloed van de scharen.
Ik zeeg, op dat gezicht, ter aarde in 't stof.
De hofstoet droeg mij, als een lijk, op 't hof,
Totdat mijn hart bekwam, natuur zich redde.
Mijn dochter stond bekreten voor het bedde,
En steende, en kermde, en zuchtte in zulk een nood.
De vader sprak: „Nu, moeder is niet dood;
Zij krijgt haar verf[2]." Toen kuste ze mijn wangen
En bleeken mond, uit hartelijk verlangen.
Ik kwam, gelijk de zon uit eene wolk,
Te voorschijn, toegejuicht van 't hof en volk.
Nu wordt die vreugd verdubbeld; want wij hooren,
Dat Efraïm den veldslag heeft verloren,
Voor Jeftha vlucht naar d' oevers der Jordaan.
Zoo moeten al Gods vijanden vergaan!

HOFMEESTER.

Mevrouw! 't is kunst, de blijschap in te toomen,
Zoowel als rouw te matigen. Wij komen
In beide wel te kort. De wereld gaat
Door druk en vreugd bij beurte. Wie de maat
En regel treft, is wijs. De kansen keeren.
Men spiegle zich aan Jeftha, om te leeren
't Verandren van elks lot, dan droef, dan blij.
De zwaardzij zet hem hoog; de spillezij
Verneêrt hem door d' onwettigheid in 't erven;
Dies hij, geschupt van zijne broêrs, moest zwerven,
Zich eerst in Tob geneeren op den roof,
Daar hij den vloed van 't Heidensch ongeloof,
Gelijk een dam behinderde in te breken.
Wat heeft zijn deugd ons menigmaal gebleken!

[1] getroffen, verdoofd. — [2] kleur.

Het heilloos heer van Ammon kwam in 't veld
Hereischen, al wat Juda met geweld
Zijn Goôn ontrukte, als Izaks erfgenamen
Eerst herwaart uit Ægypten overkwamen;
Schoon 't Ammon niet, maar 't hoofd der Amoreên
Ontrukt, bij ons drie eeuwen achtereen
Bezeten was in peis. Men zat verlegen,
Gansch Galaäd zocht troost aan Jeftha's degen,
Verhief hierom 's lands halling tot 's lands hoofd,
En over 't heer. Op dit verdrag belooft
Hij hun zijn trouw, en strijdt, als 's volks verweerder,
Wint twintig steên. Wordt hier, als triomfeerder,
Te Masfa, na dien zwaren slag, begroet,

FILOPAIE.

Mijn dochter juicht hem vrolijk in 't gemoet,
Groet vader voor de hofpoort, met tamboeren
En reyen; maar dit scheen zijn hart t' ontroeren;
Doch d' oorzaak kon ik nooit uit hem verstaan.
Daar schuilt iet, mij te duister om te raân.

HOFMEESTER.

Niet duister; want het is terstond gebleken,
Hoe Efraïm den kam kwam op te steken,
Bij duizenden den zegenrijken held
Het voorhoofd biên, en dagen in het veld,
Daar d' Allerhoogste uw wapenrecht verdadigt.

FILOPAIE.

De Hemel heeft ons weder begenadigd,
Zoo schijnt de Vorst een God, geen sterflijk mensch.
Wien 't lot niet dient, het rolt naar mijnen wensch.

HOFMEESTER.

Een teêre vrouw spat uit, al t' ongelatig,
In weelde en druk; een mans hart draagt zich matig
In beide, en kent het weifelende lot;
Dat rolt elk toe, naar 't wijs beleid van God.
Niets staat hier stil. Geen blijschap is volkomen.
Geen druk mist troost, en tusschen hoop en schromen
Verslijt de tijd des levens. Kwaad en goed,
Elk heeft zijn tijd en beurte, als eb en vloed.

FILOPAIE.

Ons erfgename en dochter dorst ons vergen,
Of zij een wijl zich eenzaam op de bergen
Verkwikken mocht, met haren trouwen rei.
De vader gaf haar vrolijk het geleî;
Zij scheidde, en nu zijn net, naar dat ik reken,
Twee maanden, dat mij lastig viel, verstreken.

HOFMEESTER.

Men zal ze haast ten hove wederzien.

FILOPAIE.

'k Zal haar met vreugd omhelzen; zoo misschien
Geen ongeval (God keer 't!) haar stuit in 't keeren.
Een moeder kon misschien haar hart ontberen,
Haar eenig kroost geensins; een kind, nu rijp
En huwbaar; meer dan menschelijk begrijp
Kan vatten, met vernuft vercierd en gaven.
Men ziet om 't hof de jonge heeren draven,
En vlammen op der maagden bloem, zoo schoon.
Godvruchtigheid spant in het hart de kroon,
Als 't êelste, daar de Hemel haar meê zegent.
Gelukkig, die zoo schoon een roos bejegent,
Gelukkiger, die ze afplukt met zijn hand.
Zoo 't vrijstond zulk een perle, een diamant
Te hechten aan een kroon, 't zou Memfis passen;
Maar neen, z' is voor geen Heiden opgewassen,
Geen koning, die, nog vreemd van Mozes' wet,
Onwaardig is, deez schoone in 't heilloos bed
T' omhelzen, schoon zijn kroon in top mocht steigren!
Al eischte haar een koning, 'k zou ze weigren;
Hofmeester! is 't niet recht, bestraf mijn roem.

HOFMEESTER.

Mevrouw! gij noemde uw dochter flus een bloem.

FILOPAIE.

Met reên, is 't vreemd, dat ik haar schoonheid prijze?
Een bloem gelijke?

HOFMEESTER.

Ik straf het geener wijze.
Maar zaagt ge nooit des morgens bloemen staan,
En vondt ze vóór den avondstond vergaan,
Van brand gezengd, van hagelsteen geslagen
Of afgemaaid? Wat kan een bloem verdragen,
Een buye ter genade[1] in ope lucht!

FILOPAIE.

Wat zegt ge? Kwam u eenig droef gerucht
Ter ooren?

HOFMEESTER.

Neen, ik heb niets kwaads vernomen,
Prijs schoonheid, als een gaaf, van God gekomen,
Maar stelle alleen 't verwelken bij de verf
Der schoonste bloem. God laat ze vaders erf
Bezitten. 'k Wensch, dat gij in haar moogt leven
En hare vrucht.

FILOPAIE.

Dat wil de Hemel geven,
Die, onder tien geboôn van Mozes' wet,
Wie d' ouders eert in zulk een waarde zet,
Dat hij haar heil belooft en blijde jaren.
Op zulk een wensch wil u de Hemel sparen!

HOFMEESTER.

Dat zij, van 't land, de vader, uit den slag,
U, elk om 't blijste, in d' armen vallen mag,
Is al mijn wensch; het kan niet lang vertrekken.

FILOPAIE.

Ik hoop, mijn heer zal zelf de boô verstrekken.
Daar, dunkt me, hoort men 's lands bazuin in 't veld;
Ai, zie eens uit.

HOFMEESTER.

Verwellekom den held.
De slotvoogd komt, bestuwd met krijgsstandaarden.
Men hoort alreê het pruischen[2] van de paarden.

SLOTVOOGD, FILOPAIE, HOFMEESTER.

SLOTVOOGD.

Ter goeder tijd vinde ik Mevrouw gezond.

FILOPAIE.

Hoe staat het? Is mijn heer nog ongewond?

SLOTVOOGD.

Gelijk hij trok om Efraïm t' ontmoeten,
Wiens heerbanier ik offere aan uw voeten,
Eerbiedig, door 't gebod van uwen heer.
Ontvang dit pand van zege; God zij d' eer!
Ontvang dien stier, uit louter goud gegoten;
Die stootsch was, heeft de horens afgestooten.

FILOPAIE.

Wat zien we? O vreugd! Geloofd, geloofd zij God!
Men steek' dit voort ter tinne uit van het slot,
Opdat het blijk', hoe wij het veld behielen.
Aldus moet God de vijanden vernielen,
Die Jeftha en zijn hoogheid wederstaan!

SLOTVOOGD.

De vijand vlucht aan d' oevers der Jordaan,
Gansch Efraïm zwicht voor Manasses degen.

HOFMEESTER.

Dat God voortaan Manasses afkomst zegen'!

FILOPAIE.

Verhaal den strijd; het zekerste bescheid
Weet gij op 't nauwst. Verhaal het wijs beleid.
Mijn ijver volgde uw optocht met gebeden
En vasten. God heeft zelf voor ons gestreden.
Een post vooruit verkundschapte ons 't geluk
Des strijds in 't gros; maar 't lust me, stuk voor stuk,

[1] blootgesteld aan een bui. — [2] brieschen.

Te hooren, hoe 't zich toedroeg onder 't strijen.
't Verhaal moet Gode alleen ten prijs gedijen.

SLOTVOOGD.

Geweld en haat en nijd zijn uitgebroeid
In 't Heidensch nest. Een ander heil en spoed
Misgunnen, en den bondgenoot bespringen,
Zijn wettig recht onwettig hem t' ontwringen,
Voegt onbesneên en Filistijnschen aard,
Een afgodist, die minst Gods wet bewaart;
Doch Efraïm, niet vrij van zulke vlekken,
Ontziet zich niet oproerig op te trekken,
Aan dees zij der Jordane en 't vrije veer,
Manasse uit trots te dagen voor de speer;
Toen Ammon en zijne ijzre krijgsgeleden
Getrappeld, wij al teffens twintig steden
Verlichtten van het juk der slavernij
Van Afgoôn, zwart van rook en smokerij;
Zoo verre 't land bepaald wordt van vier streken,
De bergen en Jordaan en beî de beken,
Als Arrenon en Jabok, die gelijk
Uitloopen in den stroom van 't heilig rijk.
Wij poogden 't pleit door middelaars te slechten,
't Geschil met reên, en geen rapier te rechten,
En hielden 't staan vier weken, eer men vocht.
Elk spant zijn tent van wederzij. Elk brocht
Zijn reden in, wat hem ten oorlog porde,
Maar Efraïm bleef wrevelig en morde.
Geen dreigement ontbrak er naar zijn aard,
Het basterthuis en land met vier en zwaard
Te dempen, stam en tak en al verdelgen.
O, Jacob! zie eens op, hoe uwe telgen
Verbasteren. Zoo hebt gij Esau niet
Bejegend, die u dreigende verstiet:
Men hadde hen niet eens als bondgenooten
Gekend, en van den wapenroof verstooten
Op Ammons tocht; een ongegrond beklag;
Want toen men trok, getroost om Ammon slag
Te leveren, en aanhiel dat ze ons steven,
Ontzeiden zij 't. Men trok (het gold ons leven
En eer en staat) den vijand in 't gemoet;
Men greep hem aan, en zette voet bij voet.
Nu had men 't Gode, en Jeftha's vuist te danken,
Dat Ammon zwichtte. Och! geene artsnij kon kranken
Genezen, die dees artsens raad versmaân.
Zij wrokten vast, en niemand liet zich raân.
Men rust dan toe, om handgemeen te worden.
Men stelt met kracht de standers in slagorden.
De morgenzon, die, met den heldren dag,
Den wapenoogst der wetgebroedren zag,
En hun gereed een nederlaag te baren,
Scheen driemaal, doodsch van schrik, terug te varen.
Uw man, in 't hart der heerkracht, tuigt in 't kort'
Voor Abrams God, dat hij onschuldig wordt
Tot slaan geperst, daar 't bloed der wetgenooten,
Gelijk een zee, zal werden uitgegoten.
Hij kent zich vrij van wraak en broederslacht,
Waardoor Gods naam ontwijd wordt en veracht;
Verblijft het aan Manasse, zijnen broeder
En Jozefs zoon, van eene zelve moeder
Gebaard als hij; wil trekken eene lijn,
Ook tegens al, die Jozefs vijand zijn;
Dat 's verre van met zwaard en spies te deeren,
Die Kanaän voor 't Heidendom verweren.

FILOPAIE.

God, die geen recht om gunst noch afgunst buigt,
Hoort, wat mijn man in 't openbaar betuigt.

SLOTVOOGD.

Terwijl ze zich dus schrap in orden zetten,
Ging Efraïm den moed der benden wetten;
Daar hij alom, vol moeds, in 't midden reed:
Nu houdt u aan dien eens gestaafden eed,
Die u verbindt dit bastertbloed te keeren,
Hetwelk den leeuw van Juda wil regeeren,
De stammen dwingt, alleen hem naar den mond
Te zien, ons part noch deel aan krijgsseer gont.
Schoon Ammon legt door 't bastertbloed verslonnen,
Valt rustig aan; wij zien den slag gewonnen.
De krijgsbazuin klinkt op van overal.
Zij stooten toe met schrikkelijk geschal.
De bodem dreunt, op 't eiselijk ontmoeten
Van zeisenrad en hoeve en paardevoeten.
Geschrei, gebriesch, de stofwolk, het gerucht,
't Geklikklak van het harnas, aan de lucht
Gestegen, meugt zich naar in duizend nooden
En jammeren van levenden en dooden.
Men strijdt om strijd. Elk staat, gelijk een held.
Het roode meer schuimt bruisende over 't veld,
En wint er veld door 't openen der adren,
Die rookende in één boezem hier vergadren.
Men twijfelt ruim een uur, wie 't winnen zal.
Men keert zich noch aan dooden, noch getal
Van zielen, die hier sneuvelen; maar echter
Dankt Jeftha God, dat Hij, de hoogste rechter,
't Krakeel beslechte, en geeft zich, daar de strijd
Het bangste valt. Hij grijpt den hitsen nijd
In 't hart aan, wordt gevolgd van al de braven.
Waar hem de haat opdoodren ziet en draven,
Begint de moed te zinken. Hij driegt door.
Wat hem bestuwt, volgt op zijn bloedig spoor.
Een hemelsch heer, van toorne en wraak ontsteken,
Scheen vlammende aan de wolken door te breken
Met wapenklank, en luid bazuingeschal,
Dat vee en volk verschrikte, en duin en dal.
De vijand fluks aan 't spatten aller wegen;
De ruiters eerst. Het voetvolk stond verslegen,
Werd van de hoef getrappeld en getreên.
Een springvloed, als hij doorbreekt, ziet noch steen
Noch paalwerk aan, acht hoofd, noch dam, noch dijken,
Maar gaat met vee en stal en menschen strijken.
Ons bruisend heer vindt nu geen tegenstand.
Uw vorst zit af, dankt God, die d' overhand
Hem gunt. Hij laat het veer des strooms bezetten,
En d' overvlucht der vijanden beletten,
Verhiedt den haat, te kenbaar aan zijn spraak,
Te sparen, uit een goddelijke wraak.
Wat zag men na den slag al mannen vellen!
Van duizenden zal 't niemand na vertellen.
Daar lag langs 't veld een veertig duizendtal.
Zoo gaat met recht de hoogmoed voor den val.

FILOPAIE.

Hoe zijn wij voor die zege aan God gehonden!
Wat wijdt men hem, die alle zijn vertrouwden
Beschut, verdelgt wat Jeftha, met zijn hof
En naam en bloed, wou trappen in het stof!

SLOTVOOGD.

De veldheer, door belofte aan God verbonden,
Wil offeren, en heeft mij afgezonden,
Om u terstond te voeren, daar de macht
Van 't dankbaar heer uw blijde komst verwacht.
Belieft het u, zit op; de hakeneyen
En muil staan reê. Wij zullen u geleyen.

FILOPAIE.

'k Zie Ifis, van 't gebergte in Galaäd,
Alle oogenblik genaken naar de stad.
Kan ik mijn heer nu volgen en believen?

SLOTVOOGD.

'k Volg meesters last, en vreeze hem te grieven,
Door uw vertrek. Ontschuldig mij, Mevrouw!
Gij gaaft aan een soldaat uw hand en trouw.
Een krijgsmans hart kan smaad noch schimp gedoogen.

FILOPAIE.

Ik min hem, als den appel van mijne oogen.

Mij trekken man en kind, beide even sterk,
Van wederzijde, als in een worstelperk.
Zal ik 't ontbod van mijnen heer misachten?
Of met de zon mijn dochter eerst verwachten?
Hier is geen tijd. Hofmeester! geef me raad.

HOFMEESTER.

Volg eerst uw heer en zijn triomffeest; laat
Mij hier ten hove uwe erfgename ontvangen.

SLOTVOOGD.

Zit op, Mevrouw! men wacht u met verlangen.

FILOPAIE.

Hofmeester! zie dat gij, tot dat ik keer',
Haar onderhoudt.

HOFMEESTER.

Hoe luttel weet ze, o Heer!
Wat voor een lot haar heden schijnt beschoren:
Daar rijdt ze hene, en noopt den muil met sporen.
God geef, dat zij den landsheer, die haar mijdt
En herwaarts draaft, niet onder d' oogen rijdt.
Het waar genoeg, om dit altaar t' ontdekken,
En 't offer, dat men heden wil voltrekken.
De dochter schijnt, uit eene wolk van stof,
Te spoedigen[1] ten berge af, naar het hof,
Of 't mist me. Ik wil ter tinne uit zien van boven.
Een dunne mist, voor 't rijzend licht geschoven,
Belet de zon te schijnen op het slot.
Zij rijdt bedekt ter kimme uit Goede God!
Gij zegent ze al, die op Uw goedheid hopen;
Uw hand alleen vermocht den knoop t' ontknopen,
Toen menschenraad te kleen viel en te kort.
De maagd genaakt, tot zingen aangepord;
De zanglust noopt de trippelende voeten.
Men zal ze in 't hof verwachten en gemoeten,
Dan melden, hoe God Efraïm verneêrt,
De vader weêr in 't harnas triomfeert.

REI VAN MAAGDEN, IFIS.

REI.

Ie ZANG.

O Galaäd,
Die 't voorhoofd kroont met palmen,
En, op zegegalmen,
De maagden voert ten rei
Voor Levi's stad;
Ai, help ons triomfeeren,
Die nu wederkeeren
Met bommen en schalmei!
Volg de maagdelijke harten,
Die de dood in 't aanzicht tarten.
Volg Jeftha's spruit;
Zij noodt uw burgers uit.

Ie TEGENZANG.

Toen Ammon prat,
Op zijnen zeisenwagen
Trotsch ten toon gedragen,
Woû dempen[2] Jeftha's hof,
Zich zelf vermat,
Met bolpees en met slagen,
't Heilig volk te plagen,
Te trappen in het stof,
Eeuwig, als verweze slaven,
Naar zijn zweep te leeren draven,
Heeft God alleen
Den hoogmoed afgestreên[3].

IIe ZANG.

God heeft de steên
En sloten omgeworpen,
Heuvels, vlekken, dorpen
Van Afgoôn schoon geschuimd,
En zijn Hebreên,
Gedrukt in slavernije,
D' eerste heerschappije
Genadig ingeruimd.
Astaroth en Chamos vloden,
Idumeesche en Sidons Goden.
De Heidens vloôn
Met hun berookte Goôn.

IIe TEGENZANG.

Abrahams zaad
Aanbidt nu, vrij van smetten,
Naar d' aloude wetten
En Mozes' zuivren stijl,
Den Toeverlaat
Der vromen. Volgt hun zeden
Na, in alle steden!
Al wat, een lange wijl,
Was verstrooid van 't heil der vadren,
Ziet men wederom vergadren
Met vreugd bijeen,
Ten schimp der onbesneên.

IIIe ZANG.

Driemaal in 't jaar
Verschijnen twaalf stammen,
Daar men runders, rammen
Te Silo Gode slacht,
Op 't hoog altaar,
De priesters wyrook zwaayen,
En de Godheid paayen,
Gedurig op hun wacht;
Daar de Bondkist omgedragen
Antwoordt op 's Aartspriesters vragen,
Orakels spreekt,
Wanneer hij bidt en smeekt.

IIIe TEGENZANG.

Nu Ammon vlucht,
Het Heidendom ter schande,
Uit den gantschen lande,
Schroomt Ifis Gode niet,
Uit eedle zucht,
Een willige offerande,
Hier ten onderpande,
Na al 't geleên verdriet,
En den prijs, behaald in 't strijden,
Lustig toe te wijden.
Of Jeftha kwam,
Hier is het offerlam!

IFIS.

De roos van Jericho gaat open,
In 't opgaan van den morgenstond!
Zij heeft den koelen dauw gezopen,
Het manne viel haar in den mond,
En Ifis' hart luikt op, van weelde
En blijschap, nu zij dezen dag
Het offer, dat ze zich verbeeldde,
Naar vaders eisch, voltrekken mag,
Den vaderlande en 't volk ten zegen,
Ten prijs van God, den eigenaar
Van al; die, door verborge wegen,
Zijn heiligen zoo wonderbaar,
En boven hun begrijp, kan leyen.
Treên we in, op bommen en schalmeyen!

---

[1]spoeden. – [2]fnuiken. – [3]in den krijg getemd.

TWEEDE BEDRIJF.

IFIS, HOFMEESTER, REI.

IFIS.

Ik heb dus lang de heuvels op en neder,
Met dezen rei, bewandeld hene en weder,
Mijn maagdestaat en jeugd genoeg beweend.
De berggalm heeft ons lijkklacht nagesteend.
De zon en maan, bij beurte ōp haren wagen,
Getuigen, hoe ons al te drukkig klagen
De rotsen zelfs beweegde, West en Oost.
Nu kwaam, nu kwaam ik vader t'huis, getroost
(De Hemel laat mijn opzet hem behagen!)
Dit liebaam Gode en 't outer op te dragen,
Voor vaders zege, op Ammons heer behaald.
Het heeft me noch aan wil, noch tijd gefaald.
Hoe treurt het hof dus eenzaam, zonder hoeder!
Het aangezicht van vader en van moeder
Te derven, slaat mij neêr in dezen staat.
Gij, stut van 't hof en vaders eerste raad!
Weet, op wat voet wij stil van vader scheidden;
Ontvouw nu, wat geval hier tusschen beiden
Geschoten is, dat vader niet verschijnt.
Dus wordt een hart door uitstel afgepijnd.

HOFMEESTER.

Mevrouw was nauw nog bergewaart vertrokken,
Of Efraïm, gewoon van ouds te wrokken,
Borst tegens hem, gelijk een onweêr, uit,
Als waar die stam misdeeld in eere en buit,
Op Ammons heer door vaders deugd bevochten.
Dit dreef hem weêr, om zulke landgedrochten
Te toomen; en, God wond's! het is gelukt.
Dat tuigt die vaan, de stier, den haat ontrukt.
Uw moeder reed, op zijn ontbod, flus derwaart
Naar dees triomf. Nu spoedt uw vader herwaart.
Ik wacht hem vast, opdat hij heden hier
Uw hoogtijd, in uw moeders afzijn, vier',
Terwijl ze 't heer in 't veld ziet triomfeeren.

IFIS.

Wist moeder niet, dat ik most wederkeeren
Van 't hoog gebergt, gelijk het was gezeid?

HOFMEESTER.

Zij wist het; maar men heeft haar loos misleid,
Door vaders last, gelijk het was besteken[1].

IFIS.

Zoude ik voor 't lest mijn moeder zien, noch spreken?
O onbescheid! Mocht vader dit van 't hart?
Ik ben de schrik des doods voorbij. Ik tart
De dood, en zie haar rustig onder d' oogen,
'k Heb lang den hals voor vaders zwaard gebogen:
Maar mij dus streng dien redelijken eisch
Ontzeggen? Eer mijn vaderlijk paleis
Verlaten, en nog eenwerf vier paar weken
Mij, op gebergte en rots, in bosch versteken;
Ik sterf niet, eer ik moeder zie en spreek!
Gij, reyen! volgt me alweder naar de streek
Der heuvelen; vangt weder aan te treuren,
En met misbaar 't gewaad van 't lijf te scheuren,
De vlechten uit te trekken; weêr, verstokt
In rouw, gezucht, gesteend, gekermd, genokt,
De galm gewekt, die lust schept na te bauwen,
Totdat gehuil en jammerklachten flauwen,
Van rots in rots. Ik paste op mijn getij;
Nu staat met recht het uitstel weêr aan mij.
Mijn speelnoots! dat 's u voor naar d' oude heuvlen,
Of wij op berg en rots of outer sneuvlen,
Dat 's evenveel; 't verschilt slechts in de wijs.
Ik offere mijn leven, God ten prijs;
Wat uitstels is niet weigeren te sterven.
Zou ik voor 't jongste ook moeders aanspraak derven!
't Is noodig, haar te spreken, en een blijk
Van dankbaarheid; want kwaam zij op mijn lijk
Te zwijmen, 't bloed zou mij van zelf ontspringen,
Het leste woord gelijk ter kele uitwringen,
Tot een bewijs van kinderlijke trouw,
Haar jongste troost, te kleen in grooten rouw.

HOFMEESTER.

Mevrouw! ai blijf; ten minste, hoor mij spreken.

IFIS.

U hooren? Neen, men kent uw looze streken,
Die moeder, vóór mijne aankomst, stiert van kant.

HOFMEESTER.

Door vaders last, niet wijd, maar bij der hand.
Bedaar een poos: alle oogenblik wordt vader
Ten hoof verwacht; dan spreekt elkandre nader.
Verzoek, dat gij van moeder afscheid neemt.

IFIS.

En slaat hij 't af?

HOFMEESTER.

Zijn hart is niet vervreemd
Van liefde. Hij bewilgde u vier paar weken,
En stelde 't uit.

IFIS.

Die tijd is nu verstreken.

HOFMEESTER.

Uw vader bindt zich niet zoo stip aan tijd.

IFIS.

Zoo vader acht, dat dit geen uitstel lijdt,
Hoe dan toe?

HOFMEESTER.

Houd slechts aan met droevig smeeken.
Heeft hij u ooit van uw verzoek versteken?

IFIS.

Verzoek staat vrij, het weigeren aan hem.
Ik hoor zijn spraak, gelijk een Engels stem.
Als vader spreekt, wat heeft een kind te zeggen?
'k Wil voor hem op mijn aanzicht nederleggen,
En schroom geen dood, maar ongehoorzaamheid:
Betuig hem, hoe ik nederkwam, bereid
Ten outer, als een willige offerande.
Schoon 't zwaard mij treff', het vier dit lichaam brande
Tot stof en asch; 'k getroost mij, zoo 't God voegt,
Als vader en Vrouw moeder zijn vernoegd.
'k Gebruik mijn recht, hoef niemand dit to vergen.
Genooten! volgt me alweder naar de bergen.

HOFMEESTER.

Heeft moeder zich van mijnen raad gediend,
Houdt vader mij voor zijnen oudsten vriend,
En eersten raad van al zijn Staatvertrouwden;
Hiet[1] moeder mij u minzaam onderhouden,
Toen zij vertrok, totdat ze wederkwaam;
En is er niets een kind meer aangenaam,
Dan zich geheel naar moeders wil te schikken; —
Wacht vader, dien wij hier alle oogenblikken
Verwachten, en vertrouw, wat wij met raad
Vermogen, u ten dienst in dezen staat.
Uw Hoogheid hoeft ons nergens in te sparen.
Dees stramme leên en grijze zilverharen,
Dit voorhoofd, van den ouderdom geploegd
Vol rimpelen, verzoeken, dat ge u voegt.
Belieft het u, treê binnen; hoor ons spreken.

REI.

Mevrouw! ai hoor, en luister naar zijn smeeken.

JEFTHA.

Heermeester! dat ging wel. Ik dook nauw in
Het eikenbosch, of mijne gemalin

[1] overlegd.

[1] Thans heette, beval.

Stoof ons voorbij. Gij zaagt hoe, aan haar zijde,
De slotvoogd 't bosch van Efraïm vermijdde.
Al hoorde men tot nog toe geen gewag
Van 'tgeen er smeult: het moet nu aan den dag.
Hier staat het hof ten Hemel opgetogen;
Wij zagen 't eer met vreugd en vrolijke oogen,
Maar sedert ons de hoop van onzen stam,
Ter hofpoorte uit, met bommen tegenkwam,
Toen Ammon ons ten roof viel met zijn vanen,
Aanschouwden wij dees poort nooit zonder tranen,
En 't hart vol druks. Wat baat het, dat een heer
Gezegend, trotsch en heerlijk triomfeer',
De vleugels van den vijand koom' te korten,
Als hij gekeerd zijn stamhuis in ziet storten!
Een vorst leeft meest tot heil van 't algemeen;
Of deelt hij in 't gemeen, dat is alleen
Voor 't eenige oor[1], van boven hem gegeven,
Om na zijn dood in 't eenig oor[1] te leven.
Dees hoop wordt mij ontweldigd, en ik moet
God loochenen, of scheiden van mijn bloed,
Onnoozel bloed, dat van 't altaar zal leken!
Wat baat die stier[2], ter hoftinne uitgesteken,
Tot 's vijands schimp, gesteurd in bloed en stof!
Een feller zwaard treft heden Jeftha's hof,
Daar Efraïm en Ammon om zal vieren,
Herwinnen al d' ontrukte krijgsbanieren.
Het dwersche lot zet heden ruim betaald
Die trotsche zege, op beide in 't veld behaald.
Trek in den stier! Wat vordert dit braveeren?
't Is uit met mij. De kans was lang aan 't keeren,
Toen, in 't gevaar des lands, mijn droeve ziel
Die hooge altaarbelofte uit nood ontviel,
Onkundig dat, tot boete van elks lijden,
Dit woord mij eerst de hartaâr af zou snijden,
Dan 's dochters hals. Och, woord! een zwaard, gesmeed
Van Ammons wraak! O onherhaalbare eed!
Hoe sprong mijn hart, toen Ifis wierd geboren!
Dees overwinste en schat wordt nu verloren
Door schipbreuk van een eenig enkel woord!
Hoe stom en stil is nu de zelve poort,
Waaruit zij mij met bommen in kwam halen,
En zegezang, en blijde morgenstralen
Der oogen; als de dageraad der jeugd
Mij tegenblonk, en oplook met een vreugd,
Die snel verdween; gelijk, bij zomerdagen,
De heldre lucht betrokken wordt met vlagen.
Mij dunkt, ik hoor mijn dochter wederom;
Zij heet me nog met bommen wellekom.

IFIS, JEFTHA.

IFIS.

Ter goeder ure omhelze ik vader weder,
En schrei van vreugd. Een maagdenhart is teder,
Zoowel in[3] rouw, als blijschap weêr te staan[3].
Tot tweemaal heeft de wisselbare maan
Haar horens in een ronden kring gebogen,
Na mijn vertrek ten berge uit vaders oogen.
Nu is er niets, dat mij vervaren kan.
Indien ik nog de kroon in 't harte span,
Gelijk voorheen, laat mij mijn liefde blusschen!
Heer vader! gun me uw mond nog eens te kussen.
Wat wordt mijn hart van droefenis verlicht,
Nu God mij gunt, uw Hemelsch aangezicht
T' aanschouwen! Kon ooit zon, op tin en daken
Van 't Hof, mij meer verkwikken, meer vermaken
Dan uw gezicht, genadig mij gegond!
Geloofd zij God, dat vader ongewond

En gaaf verschijnt, van daar ontelbre punten,
Geschut en speer het op zijn leven munten.
Wie had dien storm verwacht van Efraïm!
Maar afgunst volgt de krijgseer, als de schim
Het lichaam; doch wat hindert dat benijden,
Als 't Gode, die u handhaafde onder 't strijden,
En Zijnen wille alleen op 't hoogst behaagt!
't Is beter zoo benijd, dan droef beklaagd.

JEFTHA.

Och! dochter, och! uwe aangename woorden
Zijn pijlen, die mijn hart nog eens vermoorden.
Nu leve ik eerst te recht beklagens waard,
Of sterve, en voel al levende het zwaard,
Het zwaard des doods, door mijnen boezem dringen.
Geen vijand durf van buiten mij bespringen,
Hij zit me in 't hart, de strijd gaat aan in mij;
Daar kiezen mijn gedachten elk haar zij,
Beginnen 't zwaard om strijd op zij te gorden.
Zij zetten zich gewapend in slagorden.
Het vaders hart is al te nauw een veld
Voor zulk een strijd en gruwelijk geweld.
Waar heul gezocht? Waar vinde ik troost en bijstand?
Och! Jeftha heeft zich zelf alleen ten vijand:
Geen Efraïm, noch Ammon randt hem aan
In 't hart. Kon een getij ooit sterker gaan,
Wanneer de zee op strand en zeerots barrent,
Ter Helle daalt, en oprijst aan 't gestarrent!
Mijn eenig oor[1], o dochter! gij ontroert
Uw vaders bloed. Waar werde ik heengevoerd!

IFIS.

Nu, vader, draag uw hartewee geduldig!
Ben ik, och arme! aan uwe elende schuldig,
Aan uw verdriet? Vaar voort, en straf me vrij.
Ontlast uw ziel; ik neem de schuld op mij
En op mijn ziel, dan is de strijd ten ende.
Gij blijft gepaaid: ik vare uit deze elende.

JEFTHA.

O dochter! hoor mijn rouwklacht met geduld.
Ik houde u vrij, uw vader draagt de schuld.
Had hem een lam eerst uit den stal bejegend
Of witte vaars, toen hij, van God gezegend
En zegenrijk, naar 't Hof kwam uit den slag;
Men had ze God geofferd, als men plag,
Te Silo, daar de Godheid, in het midden
Van 't Heiligdom, op 's Hoogepriesters bidden,
Orakels spreekt, op Cherubijnen rust;
Nu zijt gij mij bejegend, onbewust
Van mijn belofte en roekeloos beloven,
Dat mij zoo dier verbindt aan God daar boven.
Het aangaan van dien zwaren slag en tocht
Beroofde 't brein van dieper achterdocht[2].
Nooit docht ik, Gode een offer op te dragen
Van menschenbloed, veel min een van mijn magen,
En allerminst mijn dochter, 't eenig kind,
Mijn levens hoop, mijn kroon. Wat straf verblindt,
Vervoert me in dit beloven, zonder palen,
Een woord, te zwaar om door den hals te halen[3]!
Gelukkig, die zijn woord herhalen mocht.
Al d' eer verdwijnt, die 't zwaard met God bevocht.
Ik zocht den volke een weg tot heil te banen
Door 's vijands bloed; nu drijft mijn hof in tranen
En zuiver bloed. Dit offer, God gewijd,
Zal eeuwen lang nog smoken na mijn tijd.

IFIS.

Uwe onschuld zal bij allerhande Staten,
Alle eeuwen, zich alomme hooren laten.
Geen kinderhaat verrukt[4] u tot dees daad.
Gij waart tot nog, naast God, de toeverlaat

---

[1]spruit, erfgenaam. — [2]Ammons banier, zie het 1e Bedrijf. — [3]Versta: om de — te weêrstaan.

[1]erfgenaam. — [2]nadenken (gelijk veelal in Vondels tijd, in goeden zin). — [3]te herroepen. — [4]vervoert, verbijstert.

Des vaderlands, en hebt door zoo veel slagen
Den onderdaan, als onder 't hart, gedragen,
Gods wet beschut, dat Masfa, Levi's stad,
Nooit vromer noch oprechter rechter had.
Het stamhuis volgt geen Heidensche geboden,
Dient Astaroth, noch Baäl, noch de Goden
Van Syrië en oud Sidon, noch voedt smook
Voor Ammons Goôn en Moabs Helsch gespook.
Elk zit gerust in schaduw van zijne eiken
En vette olijf, zoo wijd uw zwaard kan reiken;
Dies zal uw naam, van stam tot stam, te boek,
Beschamen en verduren 's haters vloek.

JEFTHA.

't Godvruchtig kind spreekt loffelijk en eerlijk
Van d' ouderen; maar midlerwijl is 't deerlijk,
D' onschuldige te zien in stervensnood.

IFIS.

Is sterven dan zoo jammerlijk? De dood
Klopt aan de deur van allerlei geslachten.

JEFTHA.

Zoo strooit het volk de lijk- en jammer-klachten
Al t' ijdel uit op ieders henevaart.
Is sterven rouw noch jaargetijden waard,
Men mocht met recht alle ijdle tranen sparen.
Doch 't scheelt nog veel, of iemand op zijn jaren,
Bedaagd en oud en stram, ten grave gaat;
Of een, die jong, in 's levens dageraad,
Het sterflijk kleed ontijdig af moet leggen.

IFIS.

Zij hebben beide al even veel te zeggen,
't Zij oud of jong; de dood schroomt jong noch oud.

JEFTHA.

Natuurlijk staan wij alle in 's doods gewond[1].
Natuurlijk geeft het lemmet vlam noch dampen,
Als d' olie is verbarrend in de lampen;
Maar 't lijdt geweld, als 't licht wordt uitgebluscht.

IFIS.

Een schoone dood wordt minnelijk geknst
Voor horen mond en rozeroode kaken.
Ik voel mijn geest naar zulk een afscheid blaken.
Een ander sterve en kwijne op 't muffe bed,
Van schreyenden en huilenden bezet,
En teer' schoon uit op hongerige koortsen;
Mij lust het, op het licht van offertoortsen,
Op blijden galm van vedel en schalmei,
Gelijk een bruid bekraust, van rei bij rei
Bestuwd, niet zwak, maar moediger en stouter,
Mijn groene jeugd de Godheid, op het outer,
Op t' offeren. Ai, vader! treur niet meer;
Uw dochter schijnt geschapen tot deze eer,
Die weinigen ter wereld mag gebeuren.
Ik sta bereid. De tijd is uit van treuren.
De Hemel biedt van verre mij de hand
En zijne trouw. Ik kus dat diere pand,
Behoudens nog een minnelijke bede.
(Nu, zijt getroost, en stel uw hart tevrede!)
Één bede alleen (verdient uw kind gehoor)
Verzoekt het slechts, en daarop treedt het voor.

HOFMEESTER.

De wijze sterft vrijwillig, doch voorzichtig,
Zoo 't God behaagt. Het sterven is gewichtig
En van belang. De vader blijft al stil
Vooreerst vernoegd met 's dochters vrijen wil.
De bede, die gij vader legt te voren,
Daar zal hij u of uwen stoet op hooren.
Wat billijk is, wordt niet uw bede ontzeid.
Volhard terwijl in onderdanigheid.
De vader ga de dochter voor naar binnen;
Zoo groot een zaak eischt rijp beraad en zinnen.

[1] Veronderd voor macht (verg. 't Hoogd. Gewalt).

REI.

Ie ZANG.

Aartsvader Jozef, och!
Zoo gij ten grave uit nog
Eens uw hoofd, lang beroofd van zijn stralen,
Opstaakt in 't Staatbedrog; –
Verreest gij van de dood,
En zaagt uw bloed, in nood,
Met geduld vaders schuld gaan betalen,
En 't eislijk slagzwaard bloot; –
Hoe zonde u 't grijze haar
Te berge staan zoo naar!
Zoudt ge niet van verdriet weêr verzinken,
Uit schrik voor dit altaar?
Of zoudt ge, uit onverdrag,
Niet schutten dezen slag,
Eer de hand haar in 't zand kwaam te klinken,
Eer 't hoofd gevallen lag?

Ie TEGENZANG.

Ter wereld staat niet stil;
Op 's hemels ronde spil
Draait het rad, staat en stad, ongestadig
Door peis en krijgsgeschil.
Het groot beweegt het kleen.
Door duizend moeilijkheên
Rolt de tijd, en verslijt ongenadig,
Verbrijzelt staal en steen.
De hoogste Wijsheid, God,
Heeft geen bestendig lot
Hier beneên in 't gemeen toebeschoren:
In 't purper zit de mot.
De roest verteert het staal
En glans van schoon metaal;
Als een klank van gezangk in d' ooren,
Verdwijnt al 's werelds praal.

IIe ZANG.

Asnethe[1], aartsmoeder! hoe
Was u zoo blij te moê,
Toen gij rijk zat te prijk, na het trouwen,
En Jozef juichte toe;
Daar Faro 't bruiloftsfeest
Bekleedde, blij van geest,
Om u bêi aan den rei t' onderhouwen,
Als gij den Hemel preest.
Hoe luttel kon men toen
Bedenken en vermoên,
Dat een beeld, aangeteeld van u beide,
Zou sterven, 't land ten zoen!
Manasse, uw oudste zoon,
Zien vallen zijne kroon
In het stof, daar al 't Hof dit beschreide,
Met een bedrukten toon!

IIe TEGENZANG.

Manasse's naam meldt, dat
De vader schoon vergat
Ongeluk, ramp en druk, eer geleden,
Nu hij naast Faro zat,
Als 's Rijks geheimen raad,
Ten steun van Hof en Staat;
Tot een wijk van al 't Rijk, dat verlegen,
Verhongerd kwam om raad.
Och, mochten wij ons leed,
Den slag van Jeftha's eed,
Die ons smert in het hert, ook vergeten!
Wat grimt dit schouwspel wreed!

[1] Jozefs gemalin.

Aartsvader! koom in 't licht.
Koom, red d' onnoosle nicht[1].
Koom, ontbind 't lievo kind van dees keten;
Bewaar[2] een grootvaârs plicht!

DERDE BEDRIJF.

JEFTHA, HOFMEESTER.

JEFTHA.

Gij onderzocht bij wijl mijn gemalin,
Na mijn vertrek?

HOFMEESTER.

Ik toetste meer of min,
Hoe 't lag in haar gedachten, doch met schromen,
Een vrouw is teêr. Men dorst niet nader komen,
Om achterdocht te schuwen. Had zij iet
Geroken van 't genakende verdriet,
En hoe het kind ten berge met haar reyen
Vertrok, om daar den maagdom te beschreyen;
Wat ging ons aan? Hoe had men haar gered?
Zij waar al dood, of lag van schrik te bed.
Nu trok ze u na, tot dankbaarheid gedreven
Om d' overhand, u weêr van God gegeven.
Zij smilt schier van verlangen naar haar kind,
Het eenigste een, dat zij naast God bemint.

JEFTHA.

Ter wereld leeft geen droever man en vader.
De rouw gaat nu in arbeid. Hoe dees nader
Aan 't baren is, hoe mij de last meer smart,
En met dien last ontzinkt me zin en hart.
Een ander meldt zijn rouw, mag zich verluchten,
Maar ik ontzag en vreesde een zucht te zuchten,
En kropte mijn verdriet in, nacht en dag.

HOFMEESTER.

Zij merkte al, dat u iet op 't harte lag.

JEFTHA.

Zij vraagde eerst, wat mijn moedig hart mocht prangen
Na zulk een zege en eer, van God ontvangen;
Toen stelde ik mijn gelaat, gelijk een held
Die triomfeert, en niet als 't was gesteld;
Heel anders dan toen Ammons heer te paarde
Ons opkwam, met den schitterenden zwaarde,
Gods stamhuis dreigde alleen in mijnen hals
T' onthalzen; toen me, in zooveel ongevals,
Niets overschoot dan God, in 't voorst' der troepen,
Met een altaarbelofte om hulp te roepen,
Op t' offren wat, ter poorte uit van mijn hof,
Mij eerst gemoette, alleen Gods naam ten lof.
Ik docht niet, dat zij d' eerste mij zou groeten,
Uit deze poort met zang en bom gemoeten,
Stof geven aan den vader, in dien staat
Van schrik en rouw, te scheuren zijn gewaad.
Ik docht niet, dat mijn dochter d' offerande
Most strekken, die zich zelf voor 't land te pande
Zou stellen, en vrijwillig ten altaar
Zich wijden, mij, gelijk een zegenaar,
Omhelzen, als ik 't jammer kwam te mellen.
„Och," sprak ze, „gun me alleen dit uit te stellen,
Twee maanden op 't gebergt, mijn maagdenstaat,
Het ondergaan van 's levens dageraad,
Met mijnen rei weemoedig te beweenen.
Och! vader," bad ze, „och, vader! rust van stenen.
Hebt gij dit God gezworen met een eed,
Ik offre God mijn leven, ben gereed
Te sterven, 't volk met mijne dood te zeegnen,
Mijn zuiver bloed op 't land te laten reegnen,
Te storten, al den stammen tot een zoen."
Dus voer ze heen, gaf moeder geen vermoên;

[1] kleindochter. — [2] Volbreng.

Dat jammer zou haar tijds genoeg bedroeven.
Hoe wordt mijn hart beklemd, gelijk met schroeven!
Wij hadden 't u ter nood geopenbaard.
Och, Ammon! randt vrij Jeftha met uw zwaard
En zeisens aan; het staat hem licht te sneven.
'k Vond heil in 't veld, maar t'huis noch lust noch leven.
Een woord, uit nood gesproken, velt me neêr.
Geen Ammon dreigt me nu met zwaard en speer;
Ik heb mij zelf ten vijand, sta benepen;
Mijn eigen zwaard is tegens mij geslepen.
'k Heb al den staat tot tweemaal trotsch gered
Uit slavernij; nu strijde ik met mijn bed
En erfgename, en ga in haar verloren.
Ter kwader ure is zij, helaas! geboren
Van mij, die mij alleen ten vijand heeft.
Ik heb mijn hoop en zegen overleefd.

HOFMEESTER.

Gij hebt voorhene u moediger gedragen
In 't scheiden.

JEFTHA.

Zeg: mijn harteweo met knagen
In 't hart gesmoord. Het uitstel streelt de pijn,
En geeft van ver de rampen andren schijn;
Maar anders is 't van verre, en onder d' oogen
Wat anders. Och! de dood grimt voor mijne oogen;
Zij tast den stam in d' afkomst aan te stout.
Mijne aders slaan; de leden worden koud
En sidderen. Nooit schroomde ik onder 't horten
Der heeren, daar geheele benden stortten
Rondom mijn lijf; nu treft me schrik op schrik.
Geen vader leeft rampzaliger dan ik:
Zoo 't leven heet, alle oogenblik te sterven,
Versteken van zijn hoop en bloed en erven.
Wat 's Jeftha's huis? Een lichaam, zonder hoofd.
Dit hadde ik mij van Ifis niet beloofd,
Maar hoopte nog uit grootvaâr Jozefs assche
Op stoel te zien de glorie van Manasse;
Een, die (gelijk held Gedeon weleer
De koningen, gekroond langs 't Roode meer
In Madian, Gods erfdeel leerde ruimen),
Dit zeestrand zou van Filistijnen schuimen.
Nu stort dees hoop in d' asch van 't offervier,
En smoort in bloed. Wat troost, wat raad is hier?

HOFMEESTER.

'k Heb dikwijls bij den landvoogd d' eer genoten,
Dat zonder mij niet wichtigs wierd besloten
Noch vastgesteld, in 's lands geheimen raad,
Tot heil des volks en noodweer voor den staat,
Maar vond nooit stuk, zoo zwaar in 't overwegen
Als dit. Hier wil des Hemels vloek of zegen
Op volgen. Eer of schande hangt hier aan.
De schaal van 't brein moet hene en weder slaan,
Haar tong u wijs of onvoorzichtig noemen,
Elk, naar zijn drift, dit kronen of verdoemen.
D' een schat u vroom, in 't houden van Gods eed;
Een ander scheldt u goddeloos en wreed.
De Heiden en besneden zal 't waardeeren,
Mensch-offeren en wreedheid hieruit leeren.
Een Landvoogd, die de stammen zal gebiên
Naar Mozes' stijl, hoeft[1] uit en om te zien.

JEFTHA.

't Was uitziens tijd, eer wij de boge spanden,
Om Ammons heer gewapend aan te randen,
Eer Gode blind het offer wierd gewijd;
Nu is 't te spade, en uit- noch omziens tijd.
De tijd staat pal. Men mag den eed niet krenken.

HOFMEESTER.

't Gevolg van 't werk geeft machtig achterdenken.
Wat anders is 't van achter, en van voor
Wat anders. Wat scherpziende ziet hier door?

[1] behoort.

't Beloven scheen u noodig, vóór het strijden;
Nu ziet gij dit van achter, dus in lijden,
Met naberouw vast na; nu drukt en smart
U dees belofte, en valt u op het hart,
Gelijk een steen. God wil uw hart verlichten.
Een zelve zaak heeft menige aangezichten,
Naar dat ze wordt gedraaid, gewend, gekeerd
Op 's menschen oog. Dit wordt met rouw geleerd
En schande en schâ. Zoo leert men al zijn leven.

JEFTHA.

Nog blijven wij op twijfelingen zweven.

HOFMEESTER.

Hier strijden twee noodpunten tegens een.
Kies een van beide, of rust en kies er geen.

JEFTHA.

Die rusten mocht. Een dag is haast verstreken.

HOFMEESTER.

Opofferen, of uw belofte breken
Staat hier in uw bedenken. Kies en deel.

JEFTHA.

Vóór 't zweren stond ik nog op mijn geheel;
Toen hadde ik keur, te zwijgen of beloven.

HOFMEESTER.

Uw vijand legt verslagen; gij staat boven.

JEFTHA.

Om jammerlijk te vallen in mijn bloed.
De zege viel mij toe, op dezen voet.

HOFMEESTER.

Wat voet? Dat gij uw dochter God zoudt slachten?
Opoffren?

JEFTHA.

Nooit schoot dit in mijn gedachten.

HOFMEESTER.

Hoe staat gij dan verbonden aan uw woord?

JEFTHA.

Mijn eed staat vast. De Godheid heeft gehoord
Hem wijden, wat mij 't eerste uit mijne poorte
Gemoeten zou.

HOFMEESTER.

Geen, die in haar geboorte
U zaligde en den naam van vader gaf;
Maar eer een kalf, of wat ten heuvel af
Kwam huppelen, het waar dan kalf of stieren.
De wet beveelt, de Godheid stomme dieren
Op t' offeren.

JEFTHA.

De naam van dier is meê
Den mensch gemeen, zoowel als 't stomme vee,
En mensch en vee zijn ouderdaan aan 't sterven.

HOFMEESTER.

Men onderscheidt met recht die reden derven,
Van dieren, klaar met licht van reên verlicht.
Waar is de wet, die iemand houdt verplicht
Aan 't offeren van redelijke zielen?
Dat is geen wet handhaven, maar vernielen.
Doch d' uitspraak en het oordeel van de wet
Is aan den mond der priesteren gezet,
Bewaarders van de wet en Mozes' boeken.
Ik rade u, bij den priester raad te zoeken
En wetgeleerde, om niet zoo los te gaan.

JEFTHA.

En vinden zij dit offren ongeraân,
Hoe dan toe? Kan ik staan op hun besluiten,
Hen volgen, mijn geweten gaan te buiten?

HOFMEESTER.

Zij zullen niets besluiten, zonder reên
En klaar bewijs. Zoo leert men onderscheên
De letter en den zin van 's Hemels woorden;
Want offeren verschilt van kindermoorden.
Bestemmen zij dit offer met bescheid
En schijn van reên, hun geloofwaardigheid,
Hun aanzien geeft uw daad bij 't volk een luister,
Al dwaalde gij. De priester, om niet duister
Te wandelen, schoon hij de wet verstaat,
Gaat zelf bij God en Zijne Lut om raad.
Dus raakt gij best dees zwarigheên te boven.
Dus wordt de schuld, van uwen hals, geschoven
Op 's priesters hals, indien er is gefaald.
Hoe heeft Gods volk in 't offren eer gedwaald
Van God, die hun de wet, om niet te missen,
Genadig schonk! In welke duisternissen
Vervielen zij, die blind hunne eige vrucht
Het heilloos spook opdroegen, eene vlucht
Van Afgoôu! Kon den Hemel dit behagen?

JEFTHA.

Geensins. Zijn vrucht den Afgrond op te dragen,
Wie zich zoo dwaas in 't offeren verliep,
Ik draag mijn vrucht Hem op, die alles schiep,
Den Eigenaar en Heer van alle dingen,
Die mij beschutte en Ammons macht kon dwingen.
Maar aangezien het raadzaam schijnt, Gods mond
Te spreken vóór het offren, laat terstond
Den priester en den wetgeleerde ontvouwen,
Op welk een grond dit outer staat te bouwen.
God sterke ons in de barning van dien nood!
Hier worstelen het leven en de dood,
De schande en eer, de vloek en zegen t' zamen,
Godvruchtigheid en liefde, het betamen
En schriklijkheên. Och, hartsturm al te zwaar!
Hier loopt mijn ziel of staatheil groot gevaar
Van schipbreuk. Och! wat zijde zal ik kiezen?
Gods zegen of de gunst des volks verliezen
Verschilt te veel; doch 't eerste weegt wel meest.
Hoe waukelt hier mijn aangevochten geest!

HOFPRIESTER, WETGELEERDE, JEFTHA.

HOFPRIESTER.

God spaar de telg van Jozef en Manasse!

WETGELEERDE.

Dat zij, gelijk een ceder, eeuwig wasse,
Het gansche land beschaduw' met haar kroon!

JEFTHA.

De Hemel spare en zegene Arons zoon
En Levi's zoon! leidstarren der geslachten,
Die op den troost van God Messias wachten.

HOFPRIESTER.

Wat hooren wij? O, onverwinbre held!
Wat offer is 't, dat uw gemoed ontstelt?
Eischt d' Opperste dankoffer, outervieren,
Een rijke gaaf van honderd witte stieren,
Voor uwe zege, op Ammons heer behaald?
Trek op, trek op naar Silo; daar betaalt
Elk Gode zijn belofte en offergaven.
Zoo werde[1] uw leed vergeten en begraven,
Uw ziel ontlast van 't pak, dat heur bezwaart.

JEFTHA.

Gelukkig, die aldus zijn bedevaart
Voltrekken mag met redenlooze kudden,
En dankbaar al zijn hart voor Gode uitschudden;
Maar ik, helaas! ben Gode, een offerboet[2],
Een eenig kind, mijn ziel, mijn hartebloed,
Gehouden op te dragen, droef en drukkig.

WETGELEERDE.

Wie zijn geluk niet kent, leeft ongelukkig
In rijk bezit. Wat baatte al 's aardrijks schat
Den eersten mensch, die 't paradijs bezat,
En onvernoegd nog, tegen 's Hemels wetten,
Zijn lippen aan verboden ooft woû zetten;
Waarop Gods vloek hem van dit erf verstak
In ballingschap, verdriet, en ongemak?

---

[1]Thans worde. — [2]offerschuld, voldoening.

Zoo gaat het u. God zegende u met fame
En eere en staat en d' eenige erfgename,
Uw hoop en vreugd; en wilt gij, tegens God
En Zijne wet en uitgedrukt verbod,
Haar offeren? Wat plaag verrukt uw zinnen!
Natuur leerde elk zijn kinders trouw beminnen,
Heeft kinderliefde en trouw in rots noch steen,
Maar in het hart der ouderen gesneên,
Gelijk een wet. Zij plantte ze ook in dieren,
Die door de lucht op hunne pennen zwieren,
Of zwemmen in de zee en watervloên,
Of weiden in gebergte en klavergroen.
De pellikaan, bij mangel van den regen
En water, laat de jongen niet verlegen,
Maar opent zelf alle aders in zijn borst,
En tapt het bloed van 't hart, om hunnen dorst
Te lesschen, hen te spijzen met zijn spieren.
Gij hoort den leeuw en beer en tijger tieren
En brullen, zoo de jager 't nest berooft.
Wat mensch is dan zoo dol, die nog gelooft,
Den goeden God met bloedige offeranden
Van kinderen te paayen, zoo de landen,
Bevochtigd van Eufraat en vruchtbren Nijl,
Zelfs vreemd zijn van dien wreeden offerstijl!
De Godheid der aartsvaderlijke stammen
Eischt 's menschen hart en zuivere offervlammen,
Gehoorzaamheid en geensins menschevleisch.

JEFTHA.

Heeft Abraham, op 's Hemels last en eisch,
Zijn eenigen en lieven eerstgeboren,
Waarin hem zulk een zegen was beschoren,
Niet op den berg gevoerd, op 't hout geleid?
Stond Abraham niet willig en bereid,
Om Izak met zijn blank geweer te treffen?
Was 't gruwelijk? Hoe loven en verheffen
Dan Engelen en menschen hem zoo hoog?

WETGELEERDE.

De Godheid zag met haar genadig oog
Dit aan, verbood bij tijds, den zoon te dooden.

JEFTHA.

God had nochtans dit offer hem geboden.

HOFPRIESTER.

Tot eene proef van 's mans gehoorzaamheid,
Geloof, en trouw, die, meer dan os en geit
En stier en ram, den Oppersten gevallen;
Want de Opperste behoeft noch vee, noch stallen,
De Godheid eischt gehoorzaamheid en 't hart.

JEFTHA.

Daar deert het mij. Dat is het, dat mij smart.

WETGELEERDE.

Wat smart u?

JEFTHA.

Dat ik God verongelijke,
Zoo 't hart hem niet gehoorzame, en dit blijke
Door 't offer, hem beloofd voor d' overhand.
Ik steke in schuld: belofte is een verband,
Hier staat mijn ziel geketend en gebonden.

HOFPRIESTER.

Gij hebt, door die belofte, u onderwonden
Het geen nooit mensch vermocht.

JEFTHA.

Ben ik geen heer
Van mijne vrucht?

WETGELEERDE.

Zoo verre het tot eer
Der Godheid strekt; nu strekt uw dwaas beloven
Ten laster van Gods naam en eer daar boven.
Indien gij dees belofte uitwerken zult,
Uw ziel vervalt dan allerdiepst in schuld.

JEFTHA.

Is 't redelijk, zijn dieren eed te breken?

HOFPRIESTER.

Volbrengt gij dien, de Hoogste zal het wreken.

JEFTHA.

De wetbelofte is vast bij God gesteld.

WETGELEERDE.

In billijkheid; geen roekeloosheid geldt,
Noch kan voor God bestaan, in geene wijze.

JEFTHA.

Het voegt niet, dat een Vorst zich zelven prijze;
Maar gij, die licht en duisternissen scheidt,
Alziende God, o aldoordringendheid!
O, Engelen! in 't eeuwig licht, daar boven
Zoo hoog verlicht, gij weet, hoe mijn beloven,
In 't dringendste en in 't nijpen van dien nood,
Uit loutre liefde en gloeiënden ijver sproot,
Om Gods altaar en erfdeel, met deze ermen,
Te zuiveren, en geensins in 't beschermen
Van Mozes' wet t' ontbreken, na een juk
Van achttien jaar, te jammerlijk in druk
Bij 't volk bezuurd. Hoe kan een rein geweten
Gods welflân en zich zelf zoo gansch vergeten!

HOFPRIESTER.

Wij volgen u, zoo ver het God gehengt.

WETGELEERDE.

Uw ijveren was loflijk, maar gemengd
Met onverstand.

HOFPRIESTER.

Uw oogmerk was God eeren;
Maar 't middel strijdt recht tegens God begeeren.

JEFTHA.

Wat middel kan mij van dien band ontslaan?

WETGELEERDE.

Dankofferen, dat wettig mag bestaan.

JEFTHA.

Mijn heilige eed is mij een wet geworden.

HOFPRIESTER.

Een gruwelwet. Zij strijdt met Mozes' orden
En Gods verbod, raakt God aan Zijne kroon.

JEFTHA.

Hoe luid dan dit verbod?

WETGELEERDE.

Gij zult niet doôn.

JEFTHA.

Ik ben hier zelf gewettigd tot 's lands Rechter.

HOFPRIESTER.

Op dat gij 't recht handhaven zoudt, en echter
Beneemt ge uw huis het recht, te bijster blind.

WETGELEERDE.

't Is billijk, dat de wet en 't recht begint
Van 't hoofd des rechts. Indien dit kwalijk oordeelt,
Zoo sterkt de mond van 't recht, door zulk een voorbeeld,
Het onrecht, om met wetteloozen toom
Het ongelijk te volgen, zonder schroom.
God wordt, indien een staatloos man verbastert
Van zijnen plicht, ontheiligd en gelasterd,
Maar allermeest, zoo 't hoofd van 't vrij gebied
Hier afdwaalt; want al 't volk, dat op hem ziet,
Wordt schandelijk geërgerd; dat verloopen
Te gulziger, als water, ingezopen.
Dat evel kruipt van 't hoofd door al de leên,
Gelijk de wolf of kanker. Geef dan geen
Aanvoedsel tot misbruiken en schandalen.

JEFTHA.

Mocht ik dees schuld zelf boeten en betalen,
Met dezen hals, wat waar het mij een vreugd!

HOFPRIESTER.

Haar leven hangt aan uwen wil. Gij meugt
Haar sparen.

JEFTHA.

Wie kan mij dees schuld vergeven?

WETGELEERDE.

Gods priester. Hij ontslaat u; laat ze leven!

JEFTHA.
Ontsloeg me mijn geweten?
HOFPRIESTER.
Wat is dit
Geweten, dat wijd afdwaalt van Gods wit?
Men mag geen kwaad met schijn van goed verbloemen,
Onwetenheid een rein geweten noemen.
Wilt gij naar een gerust geweten staan,
Volg 's Hemels wet; want onrust vangt eerst aan,
Zoo ras men wijkt van Gods gezetten regel.
JEFTHA.
Een drift van God inwendig steekt het zegel
Aan 't werk, waarin men zijn genegentheên
Versterft[1] en breekt, ten prijs van God alleen.
WETGELEERDE.
Zeg God ten vloek. Zoo tergt men 's Hemels tooren.
HOFPRIESTER.
Laat d' uitspraak des Aartspriesters hier op hooren.
JEFTHA.
Heel gaarne, indien dit offer uitstel lijdt,
WETGELEERDE.
Men borgt een schuld, nog scheldt men die niet kwijt.
HOFPRIESTER.
Een dag of vijf is haast voorbij gegleden,
JEFTHA.
De tijd is uit; nu gelden geen gebeden.
WETGELEERDE.
D' Aartspriester wordt geraakt in deze daad.
JEFTHA.
God is mijn burg en vaste toeverlaat.
HOFPRIESTER.
Zult gij zoo los 's Aartspriesters raad versmaden?
JEFTHA.
Ik heb mij nu met God hierop beraden.
HOFPRIESTER.
D' Aartspriester is tot middelaar gezet.
Om, tusschen God en ons, door zijn gebed
En offerande, alle ongelijk te slechten.
Hij is gesteld tot rechter, om te rechten
In 't heiligdom, naar eisch van elke zaak,
Wanneer Gods Boek een tong eischt en een spraak,
De boekstaaf wordt misduid door avrechtsch spellen.
Hij mag geen punt in Mozes' blad herstellen,
Maar houden elks beteekenis in kracht.
Hij zit naast God op stoel, als eerste macht,
Behandvest met het recht van dood en leven.
Vertrouw, hij zal u haast eene uitkomst geven,
U redden in dit hachelijk geval.
Verzuimt gij 't, denkt, dat u dit rouwen zal.
JEFTHA.
Mijn hart werd sterk van 's Hemels geest gedreven,
Toen ik, getroost te sterven of te leven,
Gods volk en God ten dienste, henevoer,
Den Oppersten eene offerande zwoer
Te heiligen. Nu buiten mijn vermoeden
Dit uitvalt, en d' onnoozle maagd moet bloeden,
Vertroost me, dat Gods geest mijn ijver steef.
D' Aartspriester houd zijne eer en waarde, ik leef
Nu raad met God; hier geldt geen tegenreden.
Gij zult met uw Levieten 't feest bekleeden,
En 't offerlam geleiden aan mijn zij.
HOFPRIESTER.
Ontschuldig ons.
JEFTHA.
Ik neem den last op mij.
Laat d' opspraak vrij alleen op Jeftha kleven,
Alle eeuwen vrij hun oordeel hier op geven.
Dit vonnis houdt zijn kracht; het legt geveld.
WETGELEERDE.
Ontschuldig ons genadig, braafste held!
Hoe wil de stad en 't land hier over krijten,
Ontwijdt men dus den vrijburg der Levijten,
De hooge school der wetgeleerdheid! Och,
Bedenk u, staak dit gruwzaam opzet toch!
JEFTHA.
De zon is hoog: het hof verwacht me binnen.
HOFPRIESTER.
Wat gaat ons aan?
WETGELEERDE.
Wat zullen wij beginnen?
HOFPRIESTER.
Mijn Jonathan, trouwhartigste Levijt!
Beschrij terstond den postmuil. Vlieg den tijd
Met kracht voorbij. Ontdek Mevrouw dees treken.
Zoo zij haar kind wil levend zien en spreken,
Is 't tijd, hoog tijd, om herwaarts aan te spoên,
Zij juicht in 't heer, en heeft geen kwaad vermoên.
Men triumfeert om d' Efraïmsche bosschen.
De moeder kon misschien haar kind verlossen!

HOFPRIESTER. HOFMEESTER.

HOFPRIESTER.
Hofmeester! waar verzeilen wij alreê?
HOFMEESTER.
Hij hoorde u?
HOFPRIESTER.
Ja, gelijk een rots in zee
Naar 't barnen en gebruis der baren luistert.
Bij vlagen wordt de klare zon verduisterd
Van eene wolk; nog breekt ze na of voor
Met eene straal, ter zijde of elders, door;
Maar 't licht van 't brein is hier te dicht besloten.
Nu drijft hij nog, dat wij altaargenooten,
Wij priesters, wij Levieten uitgelot
Om, onderdaan en zedig, onder God
Alleen te staan en zijne stedehoudren,
D' Aartspriestren, dit met onzen hals en schoudren
Zelfs stutten, en dien kindermoord bekleên[1].
Hofmeester! denk, ai, denk waar wil dit heen:
Hij, van een geest der dwalingen gedreven,
Poogt zijne drift een schoonen schijn te geven
Door ons gezag; en worden wij gedaagd
Te Silo, zoo ons Amarias vraagt,
Op welk een voet wij, tegens Mozes' reeglen,
Ook zonder 't hoofd te kennen, dit bezeeglen,
Dit sterken met ons tegenwoordigheid;
Wat middel, om, voor Arons stoel, dit pleit,
Dit bloedig pleit, rechtmatig uit te voeren?
HOFMEESTER.
Ontvalt ge hem, het zal den staat beroeren.
HOFPRIESTER.
Bestemmen[2] wij 't, de Godsdienst krijgt gewis
Een schandvlek, die niet af te wasschen is.
HOFMEESTER.
Hij draag' de schuld, die niet voor u wil buigen.
HOFPRIESTER.
Wat raad dan?
HOFMEESTER.
Laat voor 't Hofgerecht betuigen,
Dat gij hier toe geperst wordt. Scheurt uw kleed,
Tot een bewijs van rouw en harteleed.
HOFPRIESTER.
Hoe durf de vorst Gods volk zoo lastig vallen?
HOFMEESTER.
De vorst draagt eerst den zwaarsten last van allen.
De vader sterft de dood, in 's dochters smart;
Dies trapt hem, schoon gij recht hebt, niet op 't hart.
Hij heeft al 't land, den godsdienst eerst, verdadigd,
Het priesterdom behandvest, begenadigd,

[1]Verzakend afsterft.

[1]bijwonen. — [2]beamen.

Uwe inkomst, noch uw tienden nooit besnoeid
In oorlogslast. Gij zaagt hem nooit vermoeid
In 't ijveren, en menigmaal in tranen,
Of blijdelijk de feest en nieuwe manen
Toejuichen, met de vreugd in 't aangezicht.
'k Verzwijg, hoe hij de wetschool bouwt en sticht,
En luistert naar den mond der wetgeleerden,
Afkeerig van waanwijzen en verkeerden.

HOFPRIESTER.

Zoo raadt ge ons niet te treên in dit geschil?

HOFMEESTER.

Om 's vaders, of ten minste om 's dochters wil:
Uw bijzijn zal haar troosten in dit lijden,
Uw zegen haar in 't uiterste verblijden,
Om moediger naar 't hofaltaar te treên.

HOFPRIESTER.

Hoe draagt ze zich?

HOFMEESTER.

Groothartig, niet als een
Die sterven moet, maar rustiger en stouter.
Op 't voorhof staat, helaas! het deerlijk outer
Met rijs gedekt, waarop zij knielen zal.
Dit worstelperk des doods is overal
Met maagdepalm bestrooid, in geen seizoenen
Verwelkbaar; zuil en hofmuur met feestoenen
En hoftapijt behangen in 't vierkant.
Natuur en kunst ontzeggen niet, de hand
Te houden aan den schouwburg, die het leven
Aan menig moord- en treurtooneel zal geven,
Zoo menigmaal godvruchtig dichtvernuft
Den treurtoon, die alle andren toon verbluft,
Op Jeftha zet, in tijd van peis en stilten,
Om 't volk te zien in bloed en tranen smilten,
Den schouwburg rood geverfd in maagdenbloed:
Want schreyen is ook aangenaam en zoet,
Zet hartewee, lang aangegroeid bij droppen,
Met kracht van 't hart, na 't langzaam inneknoppen.

HOFPRIESTER.

Hoe kleedt ze zich? Ik denk geheel in rouw.

HOFMEESTER.

In bruidsgewaad, als eene, die haar trouw
En blijde hand den bruidegom zal schenken.
Hier komt noch dood noch leven in bedenken.
De leliën van goud, in 't sneeuw gespreid
Van 't onderkleed der maagd, haar zuiverheid,
Onnoozelheid, en vast geloof afmalen.
Het opperste gewaad, vol zonnestralen
In purper, en doorgloeid van 't zonnerood,
Sleept achter na, vloeit met zijn rijken schoot
Van vore om laag. Geen ring, noch halskarkanten
Van perlen, noch onschatbre diamanten
Ontbreken hals en hand. Het blonde haar,
Met geur gepoêrd, vloeit neder, als een baar
Van goud in zee, van achter met zijn glansen,
Waarop de kroon om 't hoofd sluit, met drie transen
In top, gelijk een mijter opgehaald,
Die met gesteente en met karbonklen praalt.
Hier toonen deugd en schoonheid haar vermogen.
Onsterflijkheid ziet haar alreê ten oogen
En aanschijn uit. Wat ziel wordt ingetoomd?
Wie spat niet uit, zoo zij ten voorschijn koomt?
Kan Jeftha dat gezicht alleen verdragen,
Gewis, hij heeft nooit grooter slag geslagen;
Dies bidde ik, sla hem zijn verzoek niet af.
Hij staat nog, maar met eenen voet in 't graf;
God spare hem, tot heil van beî de staten!

HOFPRIESTER.

Nu 't wezen moet, wij stellen ons gelaten.

REI, HOFMEESTER.

REI.

Vergeef het ons, hofmeester! vallen wij
U lastig; want dit schriklijke offertij
Ontraadt de hulk van 't hof niet, zeil te mindren;
Wat uitstels kan het offren niet verminderen.
Één beê verzocht d' onnoozle: mocht het zijn,
Verwerf dat zij, in dezen jongsten schijn,
Haar moeder noch eens spreek voor 't allerleste.

HOFMEESTER.

'k Verzocht dit bij den vader, haar ten beste,
Uit haren naam. Hij weigert het, uit geen
Kwaadwilligheid, maar met gezonde reên.

REI.

Al is hier 't bloên der hartaâr niet te stelpen,
Dees halskwetsuur met geene artsnij te helpen,
Onheelbaar kwaad wordt dikwijl nog verzacht.
Indien men op haar moeders komste wacht,
Die aanspraak zou 't verwezen hart nog sterken;
Hoewel men niet aan haar gelaat kan merken,
Dat zij verflauwt. De Godgewijde bruid
Staat offerreede[1], en stapt getroost vooruit.

HOFMEESTER.

Bedenkt het na[2]. Gij wilt het topzeil zwichten
In dezen storm. Is dat de hulk verlichten,
In 't uiterste, in het barnen van dien nood?
Men klampt aldus veel dooden op één dood.
Als een leeuwin of tijgerin opdondert,
Het hongrig nest berobfd vindt en geplonderd
Van 't lieve jong, aan hare speen gevoed,
Geäasd, gelaafd met melk en zuiver bloed,
Haar van het hart gezogen, na de vlagen
Vóór 't worpen, eerst met smerte aan 't hart gedragen;
Hoe vliegt ze voort den roover na! Zij brult.
Woestijn en woud, van eislijkheên gevuld,
Staan overend. Niet tammer, maar verwoeder
Van ongeduld, zoudt gij de dolle moeder
Haar nagels fel zien zetten in het licht
Der oogen van haar man; hem in 't gezicht
Aangrijpen; niet met handen, maar met klauwen
Gewapend, hem aanranden, onder 't flauwen
Der bleeke maagd, die nu, al offerreed,
De dood getroost, van dood noch sterven weet.
De vader, die, verknocht aan zijn geweten,
Niet wijken wil, mocht nutter aan een keten
Zijn gemalin dan sluiten, eer haar hand
Dit heerlijk hof krankzinnig stake aan brand,
En zij in 't vier uit wanhoop kwam gesprongen.
Wat dunkt u? Waar 't dan nut, wat tijds bedongen?
Wat rijp is lijdt geen uitstel; hoe het zij,
Het uitstel brengt dan niet als schade bij.

REI VAN MAAGDEN.

Ie. ZANG.

Toen d' oude dwingland van den Nijl
Besloot, Gods stamhuis plat te treden,
De droeve Jochebed een wijl
Het kraamkind bergde, en door haar leden
Alle oogenblik een grilling ging,
En angstig aan elk haar,
In schrikkelijk gevaar,
Een druppel doodzweet hing;
Het minste ruischen van een blad
De kraamvrouw, al te vroeg,
Met kracht ter nedersloeg,
Belaân met haren schat;

---

[1]gereed ten offer. — [2]Voor Overdenk het.

Beval ze, uit hoogen nood, het kind,
In eenen rieten kist verborgen,
De wufte gunst van stroom en wind,
En 's Hemels vaderlijke zorgen.
God weet, hoe 't moederlijke hart,
In dien bedrukten stand,
Om 't kostelijke pand
Beklemd was en benard,
Toen zij 't op 't water drijven liet,
De zuster al belaân
Het stil zou gadeslaan,
Gedoken achter 't riet.

Ie. TEGENZANG.

Hoe kon d' ondankbre Vorst zoo haast
Dien Voedsterheer des volks vergeten,
Als Jozefs weldaân! Och! hij raast,
Gelijk een tijger, van zijn keten
Geborsten, om onnoozel bloed,
De toevlucht der Hebreën,
Ook zonder recht en reên,
Te plompen in den vloed;
De manlijke afkomst al gelijk,
De telgen uit den stam
Geteeld van Abraham,
Te rooyen uit het rijk.
De krokodil, dat moordgedrocht,
Verschoonde 't kind uit mededoogen.
Denk, of zijn moeders achterdocht
Dit hartewee alleen hare oogen,
En Gode klaagde, daar zo zat
Op d' oevers van den vliet;
Wat kermt, wat klaagt ze niet,
Van zuchten afgemat!
Hoe kropte zij die jammerklacht
Inwendig, en zag, stom
Van angst en doodschrik, om,
Beducht voor 's Konings wacht!

IIe. ZANG.

D' alziende wachter, die nooit sliep,
En Jacobs afkomst trouw bewaakte,
Zag uit den Hemel neêr, zoo diep,
Op 't vlottend kraamkind; dat genaakte
Den oever, daar de Koningin,
De dochter, in het groen
Van 't lachende seizoen,
Verkwikte hart en zin.
Het kleentje viel haar in den schoot,
Al schreyende. Zij kust
En welkomt het met lust,
Beschut voor 's waters nood.
Zij koestert het aan 's moeders borst,
En trekt het heerlijk op in 't ende,
Voor haren zoon, gelijk een Vorst;
Tot dat het, na geleên elende,
Zijn stamhuis rukte uit Faro's macht,
Die voort, met zwaard en speer,
In 't midden van het meer,
Het Roode meer, versmacht:
Daar Gods genootschap, op het strand,
Met zang en spel God looft,
En aller stammen hoofd,
Gehandhaafd van Gods hand.

IIe TEGENZANG.

Och! of God mede eene uitkomst gaf
Aan Ifis' onbewuste moeder,
Ten beste van haar vrucht, dus straf
Te handelen van haren hoeder
En eigen vader, om een woord,
Een onbeschaafden[1] eed,
Te sterken[2] overwreed
Door 't offer, nooit gehoord;
Zoo mocht haar dochter nog, ten stut
Des lands, een braven held
Gewinnen, die in 't veld,
Als Mozes, 't volk beschut.
Wat zal men eerst beklagen: òf
De schoonheid, òf het jonge leven,
Of haar standvastigheid? Een stof
Voor dichteren, om op te zweven.
Wat gaat d' outstelde moeder aan,
Als zij, verheugd van geest,
Op 't blijde zegefeest,
Dit jammer zal verstaan?
Waarmeê verschoonen wij voor haar
Ons stillezwijgendheid
Van 't offer, lang beschreid?
O, schendig moordaltaar!

VIERDE BEDRIJF.

IFIS, HOFPRIESTER, JEFTHA, HOFMEESTER.

IFIS.

Geen hijgend hart, vervolgd en afgeronnen,
Verlangde ooit meer naar koele waterbronnen,
Als mijne ziel, na zooveel strijds, verlangt
En hijgt naar God, waaraan mijn leven hangt,
Der zielen troost, in 't eenwig licht t' aanschouwen,
Daar Engelen om strijd Zijn lof ontvouwen.
Hoe lust het mij, in Gods onsterflijkheid
Te deelen, daar men nimmer zucht noch schreit,
Maar eeuwig rust, bevrijd van zorg en kommer,
In vrede en stilte, in liefelijken lommer!
Hofpriester! gij, gewijde zegenaar
En Godstolk, die u draagt als middelaar,
Om, tusschen God en menschen, God te paayen,
Het wyrookvat den Hoogsten toe te zwaayen;
Geleî me, opdat, zoo hoog uit onzen dag,
Mijn offer Gode alleen behagen mag.

HOFPRIESTER.

O, schoone ziel! hoe deelt ge in 's Hemels schatten
Alreê zoo diep, die door 't geloof kunt vatten,
Dat weinigen begrijpen hier beneên!
Gij zijt alreê met God den Schepper één,
Eén hart, één ziel; en uwe ziel, ontslagen
Van 't sterflijk pak, is, boven alle vlagen
Van wereldsheid en jammer, vrij van smet,
In staat van rust en zekerheid gezet.
Het alziende oog ziet neêr, door alle starren
En nevels, hoe wij hier beneden warren
In schaduwen, verbijsterd en verblind
Van aardschheid, daar men troost noch heil bij vindt.
Geene aardschheid kan den rijksten mensch meer geven
Dan aardsch genot, een kort onzeker leven,
Vol zwarigheên. Men plukt geen roos, of voelt
Den doren, die de hand kwetst. Hoe men woelt
Om rijkdom, hoe men zweet om eer en staten,
't Genoegen vlucht. Al lagen al de straten
Met kronegoud en schepteren bezaaid,
En diamant en perlen; schijngoed paait
Geen gierigaart, geen wellust wulpsche zinnen.
In Gode is 't al, daar buiten niets te winnen.

JEFTHA.

Gij gaat dan heen naar vader Abraham,
En Jozef en Manasse, vaders stam.
De wereld zijt gij moedig doorgestreden:
Uw vader blijft in tranen hier beneden,

[1] onbezuisden, onbedachten. — [2] bevestigen.

Dus kinderloos en zonder erfgenaam.
Nu kan noch staat, zeeghaftigheid, noch faam,
Noch heerschappij hem troosten en genoegen.
De landman hoopt, na zweet en lastig ploegen
En zaayen, op den zegenrijken oogst,
Die hem in 't end met aren kroont en troost;
En ik, helaas! zie hier, na d' oorlogsvlagen,
Mijn korenbloem gezengd en neêrgeslagen,
Mijn huwlijkshoop en vreugd teleurgesteld.

IFIS.

Ter wereld is er niets, dat Ifis kwelt
Dan vaders smert; dies wenscht zij alle rampen
Van vader nog op hare dood te klampen,
Zoo 't mooglijk waar. Zij wenscht, ook na haar dood,
Te deelen in der ondren druk en nood.
Wat kan ze meer?

JEFTHA.

Geslage bloem en lover!
Och, dochter! hebt gij nog voor vader over,
En lijdt gij niet genoeg bij vaders schuld?

IFIS.

Ik bidde God, dat Hij u met geduld
Begiftige, om dit rustig uit te harden.
Ai, vader! scheur uw kleeders niet aan flarden;
Keer 't aanzicht niet weemoedig van mij af.
Mijn sterven is een zegen, geene straf.
Gehoorzaamheid, vrijwillig voorbereiden
Zijn speelnoots, die mij naar dees staatsie leiden.
Ik reken 't mij ter eere toe naast God,
Uitdeeler van een ieders staat en lot.
Ik durf de dood nu onder d' oogen tergen.
Zoo 't anders lag, men had mij op de bergen
Geborgen, of bij tijds een wisse wijk
En vrijburg opgespoord, in 't Heidensch rijk.

JEFTHA.

Hoe kan dees hand dien blanken hals doorhouwen,
Dat zuiver sneeuw?

IFIS.

Volg Abram, dien getrouwen
Aartsvader, vorst, en spiegel van 't geloof,
Dat God behaagt.

JEFTHA.

Waar Jeftha blind en doof,
Hij zage u niet, noch zou dit woord niet hooren.
God geve, dat, uit 's Hemels negen kooren,
Een Engel dale, eer Jeftha, doodsch en bleek
Van schrik, u treffe; opdat hij 't slagzwaard steek'
Onbloedig in zijn schede. O, overwreede!
Kunt gij dit zwaard wel rukken uit de schede,
En houwen op dit schoone lichaam toe?
Waar ben ik? Och, wat wordt me bang te moê!
Hofpriester, och! vergeeft het mij: aan 't bidden!
Och, bidt! God sterk' mijn kloppend hart, in 't midden
Der gruwelen en nare afgrijslijkbeên.
Wat rust is hier voor mij geschapen? Neen,
Hier is geen rust, geen vreugd voor mij geschapen.
Dit is de held, die onlangs, braaf te wapen,
Twee slagen sloeg, zoo stout en onvermoeid;
Daar zoo veel lands, van stroomen bloeds bevloeid,
Verdronken legt, en wit bezaaid met schenkel
En bekkeneel; daar 't krijgsvolk, over d' enkel,
Door plassen bloeds most waden. Dit 's de held,
Die met één slag drie reuzen teffens velt.
Alle oorlogseer loopt in één slag verloren.
Daar bloost ze, die monarchen zou bekoren,
Assyriën, den Perziaan, en Parth.
O boezem! steekt een tijger in dit hart,
Geen vaders hart? Verschijn uit alle hoeken:
Verschijn, en koom den dochterslager vloeken,
Wat vloeken kan; 'k heb God noch mensch ten vriend.
Vloek Jeftha vrij, gelijk dit stuk verdient.

HOFPRIESTER.

De Landvoogd ga met mij wat aan een zijde.

JEFTHA.

Hofpriester! och, bedenk eens wat ik lijde.
Mijn haren staan te berge. Een druppel zweet
Hangt aan elk haar. Wat pijnigt mij zoo wreed?

HOFPRIESTER.

Het is geen tijd, een veege meer te vergen.

HOFMEESTER.

Gord af dit zwaard; gord af! 'k Zal 't heimlijk bergen,
Bedekken met mijn kleed, opdat ze niet,
Vóór 't ende, van inbeelding doodsch verschiet'.
Wanneer ze knielt op d' oevers van haar leven,
Het hofaltaar, zal ik 't u wedergeven.

JEFTHA.

Daar is het. Och! dat mijn genegenheid
Haar schrik aanjage, in doods verlegenheid,
Is wreedheid, geen genegenheid uitdrukken.
De droefheid kan het vaders hart verrukken,
Dat hij verdwaalt in dit verbaasd beleid[1]
Van reedlijkheid en van voorzichtigheid.

HOFPRIESTER.

Gij zult haar hart door dit gekerm vertsagen.

JEFTHA.

Hoe kan ik min, dan God mijn hart uitklagen?
Benij me niet, helaas! een luttel tijd.

HOFPRIESTER.

Dees weeklacht voedt den innerlijken strijd,
Als olie 't vier; als bulderende vlagen
De wateren tot aan de starren jagen.

HOFMEESTER.

Bezwijkt de maagd, een maagdenhart is teêr.
Wat gaat ons aan?

IFIS.

Nu kerm, nu klaag niet meer;
Gij waart dus lang mijn vader, mijn behoeder;
Nu ken ik God; geen vader, geene moeder
Heeft langer deel aan Ifis, als[2] voorheen;
Die naam heeft uit. De Godheid is alleen
Mijn Vader en mijn Moeder beide t' zamen.
Nu hoeft gij u dit offer niet te schamen.
Nu is het valsch, dat gij uw dochter slacht,
Uw eigen bloed zult storten. Staak dees klacht,
Dit hartewee; ik ben den Hemel eigen.
't Geloof is nu mijn schild, die op geen dreigen
Noch kerven past van zwaard, of iemands hand.
Op dezen schild, van louter diamant,
Zal 't snedigste metaal in stukken springen,
Zoo bros als glas. 't Is tijd, God lof te zingen.
Mijn hart gevoelt alreede een nieuwe kracht,
Als Izak, die getroost den slag verwacht,
De wereld vóór zijn sterven afgestorven.
Laat rollen 't hoofd, de ziel blijft onbedorven,
Ontslagen van den hoofdeloozen romp,
Een handvol klei en stof, een aardsche klomp!
Koomt herrewaart, mijn speelgenoots! mijn reyen!
Het is een tijd van blijschap, niet van schreyen.
Hoort wakker toe, hoe gij u dragen zult.
Betaalt me nog deze allerleste schuld.
Wanneer ik sta voor 't outer, wilt niet schrikken,
Maar scheidt mijn haar in vlechten, valt aan 't strikken,
En windt het om mijn hoofd, gelijk een kroon.
Zoo zal mijn hals gansch bloot staan, en ik, schoon
Ten slage, voor den offraar nederknielen.
Laat maagden, zuivre en onbesmette zielen,
En zusters mij bewaren, best elk mag,
Zorgvuldig, om dit lichaam, na den slag,
In 't vallen met mijn kuisch gewaad te dekken;
Zoo zal geen oog mijn zuiverheid bevlekken

[1]verbijsterende weifeling. — [2]gelijk.

Na mijne dood; en, eer men 't lijk verbrandt,
Dat zij 't in pluimaluin met hare hand
Bewimpelen, geen mans mijne eer verkorten.
Zij zullen d' asch in deze doodbus storten,
Die uwe zorg bevolen blijft. Terstond
Het staatsiebed gespreid, en zet u rond
Om d' offerasch en doodbus, overschenen
Van lampen, om mijn uitvaart, onder 't weenen,
Te houden, totdat moeder, nu niet meer
Mijn moeder, uit het leger wederkeer'.
Nu kust me nog voor 't leste! Ai, feestgenooten!
Ai, schreit niet meer! Al nats genoeg vergoten;
Genoeg geschreid, twee maanden achtereen.
'k Verlaat u en dees wereld, ga, daar geen
Ontsteltenis, geen staatsveranderingen
Opwellen; nooit de starren ondergingen;
En nu, God lof! aanvaarde ik mijne reis.
Vaar eeuwig wel, o vaderlijk paleis!
Daar ik geteeld en opgevoed in weelde,
Mij zooveel staats en ijdelheid verbeeldde.
Aartsvaders! neemt, als een dankofferpand,
Ontvangt mijn ziel, tot heil van 't vaderland.
Zij raakt geen aarde, en zweeft u vrolijk tegen.

HOFPRIESTER.

Nu kniel; ontvang nu Gods en Arons zegen!
Gods aanschijn straal' genadig van omhoog
U toe, en schijn', door dezen regenboog
Van tranen, uit den Hemel op u neder!
Gij kwaamt van God; Hij wellekomt u weder.
Gij, maagden! juicht, en triomfeert met palm;
Zij stapt verhengd ten outer op dien galm.

REI.

Ie ZANG.

Laat gehoorzaamheid
Toonen haar vermogen
In dees maagd, bereid,
Zonder traan in d' oogen,
Jammer en misbaar,
In haar lentedagen,
Willig, op 't altaar,
God zich op te dragen
Tot een offerand,
Voor het vaderland,
Om den vaderlijken eed,
En het vast verbond,
God met vrijen mond
Toegezworen, eer men streed,
In zijn kracht te zetten,
Zonder dwang van wetten,
Tot een spiegel voor de jeugd,
Die hieruit zal leeren,
God in d' ondren eeren.
O hoe zeldzaam is dees deugd!

Ie TEGENZANG.

Wie, gerust en stil,
Zich kan overgeven
Aan een anders wil,
Zonder wederstreven,
In gelatenheid,
Tegens eigen oordeel,
Dat hiertegens pleit,
Afstaan van zijn voordeel,
Heeft een sterker macht
Onder zich gebracht,
Dan die heeren overwint,
Of het woest geweld
Van een boschreus velt,
Of een leeuw, die 't al verslindt.
Keur en zinlijkheden
Met den voet te treden,
God ten prijs, tot 's naasten baat,
Is een strijd gestreden,
Hooger dan de reden
En 't verstand der wijzen gaat.

IIe ZANG.

Izak, Abrams zoon,
Volgde zijnen vader,
Hield dien hoogen toon.
Ziet ze bei te gader!
't Outer staat gebouwd.
Izak, 's vaders zegen,
Knielt op 't offerhout.
Abram trekt den degen
Om te slaan, als hem
D' Engel, met zijn stem,
Uit den Hemel tegenhiel,
En beval, den ram
T' offren in de vlam,
Dat den Hemel meer beviel,
Dan den eerstgeboren
In zijn bloed te smoren,
Met des offraars hart vernoegd,
Gode, op Zijn behagen,
Willig opgedragen.
Ziet, hoe hier die kroon op voegt!

IIe TEGENZANG.

Izak streek deze eer,
Maar hij moet het geven[1],
Nu een maagd, dus teêr,
Niet ontziet haar leven
T' offren onvervaard,
Zonder tegenspreken,
Aan heur vaders zwaard.
O, gehoorzaam teeken!
D' eeuwen zullen lang,
Met tooneelgezang,
Loven dees heldinnedaad,
Die het mannehart
In het knielen tart,
Met een ongezwicht gelaat.
Och, dat nu een Engel
Dezen strik omstrengel,
God den wil neem' voor het werk!
Maar zij voortgedreven
Kiest de dood voor 't leven.
IJver valt de dood te sterk.

VIJFDE BEDRIJF.

JEFTHA, HOFPRIESTER.

JEFTHA.

O avondzon! die, steil aan 't overlenen,
Uw stralen, nu vermoeid en afgeschenen,
Zult zinken[2] en in 't Westen ondergaan,
Jaag voort, jaag voort! indien ge stil bleeft staan,
Of deisde voor dit outer, ras aan 't zinken!
Haal in 't verzuim, om andren toe te blinken,
Die waardiger verdienen, 't heilig licht,
Den glans van uw gezegend aangezicht,
T' aanschouwen, dan dees schelmsche dochterslachter,
Aartsmoordenaar, bloedschender, wetverachter,
Die naar den mond der wetgeleerden, noch
Gods priesters niet woû luisteren. Och, och!

---

[1]gewonnen geven. — [2]Voor doen zinken, gelijk reeds vroeger herhaaldelijk.

Nu gaan te spâ, te spâ mijne oogen open!
Dit outer heeft Godvruchtig bloed gezopen.
Dees handen zien besmet van 't kuische bloed.
Geen haviksnest verslindt zijn jong gebroed,
Geen wollefshol verniełt zijn eige jongen;
En ik, die 't woên des Heidens heb gedwongen,
Afgrijslijkheên en tijgers leîde aan band,
Bedwong mij niet, noch deze dolle hand,
Dus rood geverfd in 't bloed der zuivere âren.
Ik zie den geest der maagd rondom mij waren:
Daar staat ze; zie, hoe zij nog waart en spookt!
Leg af dit zwaard, dit gruwzaam zwaard; het rookt
Van edel bloed. Och! breng het uit mijne oogen,
Dat driewerf, uit versaagdheid en meêdoogen
En schrik, ontzag te treffen, toe te slaan
Op 't marmerbeeld. Helaas! het is gedaan,
Mijn eer, mijn staat, mijn bloed en al verloren!
Wat klaag ik! Och, de Hemel heeft geene ooren!

HOFPRIESTER.

Het naberouw volgt, als een gezellin,
Hardnekkigheid, die haren eigen zin
Bewyrookt, meer dan God en Gods bevelen.
Een wonde, die zich niet wil laten heelen,
Roept spade om hulp, als 't heelen, lang verlengd[1],
Met groot gevaar van 't leven is gemengd.

JEFTHA.

Och! vader, och! ik heb mij zelf verraden,
En voel met recht de nasmet van mijn daden,
'k Heb dwaas beloofd, stond stip op dit besluit,
En voerde mijn belofte godloos uit.
Ik ken mijn schuld, en worp me voor uw voeten,
Bereid, kan 't zijn, dit zwaar vergrijp te boeten.

HOFPRIESTER.

Dat zware stuk eischt rijper overleg,
Een hooger macht.

JEFTHA.

Verstoud ik, langs wat weg
Dit lasterstuk te zoenen stond, geen lijden
Viel mij te zwaar. Ik stelde 't Hof ter zijden,
Vergat mijn staat en bedgenoote en al.
Geen steile rots viel mij te steil, geen dal
Te droef, te diep, in op en neêr te stijgen,
Door doornehaag, baarvoets, bezweet, te hijgen
Naar mijnen aâm. Ik trok een harenkleed
Aan 't lijf, en vastte in asch met harteleed,
In eenzaamheid en wouden en woestijnen.
Bedenk vrij, haal te zamen alle pijnen,
Weedommen en verdrieten en geklag;
Indien ik God alleen vermurwen mag,
Geen strengheid zal mij hinderen, noch keeren.

HOFPRIESTER.

Hij dwaalt niet heel, die zich wil laten leeren.
Toen d' aarde lag besmet om 't eerste altaar,
En Abels bloed den broedermoordenaar
Ter vierschaar daagde, en wraak riep, dat, van vreezen
En doodschrik, al zijn haren teffens rezen,
Gods donderstem hem dreigde, vlood hij heen,
En kreet verbaasd, van wanhoop afgestreên:
„Wat hebbe ik een groot lasterstuk bedreven!
God zelf kan mij dit nimmermeer vergeven!"
Doch gij, die uw vergrijp bekent dus spâ,
Vertwijfelt niet, maar hoopt op Gods genâ,
Die machtig al Zijn werken gaat te boven,
Geene Engletong genoegzaam kan volloven.
Volhard in dit betrouwen. Trek terstond
Naar Silo toe; daar kunt ge u met Gods mond
Verzoenen, en vergiffenis verwachten.
D' aartsofferaar, de toevlucht der geslachten,
Die nacht en dag bespiegelt 's Hemels wet,
Alleen zijn voet in 't allerheiligst zet,
God vraagt om raad, naar Arons stijl en zeden,
Zal offeren, en, vierige gebeden
Uitstortende, u, door middelen en raad,
Herstellen in den allereersten staat.

JEFTHA.

Zal ik niet eerst mijn bedgenoot verleyen,
Haar ongeduld neêrzetten onder 't schreyen?

HOFPRIESTER.

In geener wijze. Uw tegenwoordigheid
Zal 't hartewee verbittren. Geen bescheid,
Geen reden kan dien stroom van droefheid breken.
Men hoeft[1] ze eerst bot te geven, zacht te smeeken,
Te handelen omzichtig en met schroom:
Gelijk een arts het krankbedde, in den droom
Der koortsen, als d' elendige is aan 't woelen,
Den brand, in 't brein geslagen, poogt te koelen,
Het flauwe hart te sterken meer en meer,
En na dien brand te koesteren, om weêr
Het lijf allengs zijn eerste kracht te geven.
Laat mij begaan: ik weet met haar te leven.
Het heelen van u beide eischt groot geduld
En raad en tijd, zoo gij genezen zult.

HOFMEESTER, JEFTHA, HOFPRIESTER.

HOFMEESTER.

De slotwacht ziet twee muilen herwaart vliegen.
Zoo d' oogen hem in 't uitzien niet bedriegen,
Het is Mevrouw, met eenen heer verzeld.
De stofwolk rolt vast steêwaart over 't veld.
De Landvoogd stelle op hare toekomste orden.

JEFTHA.

O God! wat raad?

HOFPRIESTER.

Laat mij hiermeê geworden.
Gij, hofstoet! geef u met den Landsheer voort
Naar Silo toe. Rij fluks door d' achterpoort
De jachtlaan door, om niet Mevrouw t' ontmoeten.
De bodem, op 't getrappel van de voeten
Der muilen, dreunt en davert overwijd.
In Gods naam spoedt; het is geen dralens tijd.

JEFTHA.

In dezen schijn van d' echtgenoote scheiden?

HOFPRIESTER.

Het is hoog tijd; gij moogt haar niet verbeiden.

JEFTHA.

Hofmeester! biê den Vader uwe hand,
Opdat ze[2] niet, terwijl de rouw 't verstand
Aan 't hollen helpe, ons jammer nog verzware.
Wij rijden heen.

HOFPRIESTER.

God zegene, God beware
U middlerwijl op uwe bedevaart!
Levieten, voort! Komt haastig herrewaart,
Mevrouw genaakt; helpt ons haar droefheid stieren,
Intoomen, en bij wijl den breidel vieren.
't Is groote kunst, een mateloozen rouw
Te matigen. De stad, het hofgebouw,
En al de berg zal galmen op dat huilen,
Uit hol gewelf, spelonke, en nare kuilen.
Zij nadert vast. De wind verwaait het stof
Vooruit. Men sluit' de binnepoort van 't hof.
Wat werken kan, dat repp' zich, valle aan 't breken
Van 't moordaltaar op 't voorhof. Laat geen teeken
Van 't offer haar bedroeven. Rept u, ras!
Ruk af tapijt, feestoen! Een ander wasch
Het bloed af. Brengt al wat de wraak kan tergen
Uit d' oogen. Och! zij hoopt haar kind te bergen,
En komt te spâ. Staatjoffers! haast u, spoedt!
Vliegt snel vooruit, de moeder in 't gemoet!

[1] gerekt.

[1] behoort. — [2] Namelijk: de moeder.

Betoomt ze, stut d' ontstelde met uw armen.
Mij dunkt, ik hoor ze alreê van verre kermen.
Brengt stoelen; brengt hier rozewater, dra,
Eer zij bezwijm'. Zoo d' opperste genâ
Haar hart niet sterk', het is hier omgekomen.
God spaar ze lang, ten troost van alle vromen!

HOFPRIESTER, FILOPAIE, HOFMEESTER.

HOFPRIESTER.

Zijt wellekoom, Mevrouw!

FILOPAIE.

Waar is mijn lam,
Mijn hart, mijn ziel, de hoop van onzen stam?
Waar is mijn kind, mijn bloed?

HOFMEESTER.

Het is daar binnen.

FILOPAIE.

Laat los, laat los: het gaat mij aan de zinnen!
Laat los, laat los; ik wil mijn dochter zien.

HOFPRIESTER.

Mevrouw! bedaar een poos; het zal geschiên.

FILOPAIE.

Belet ge mij, mijn eigen kind te spreken?
Geweld, geweld! Wat 's dit? Och, och! ik reken
De maagd om hals. Waar steekt de moordenaar?
Laat los, laat los! Waar schuilt die booswicht? Waar
Verbergt hij zich, die vloek, die dochterslachter?
Daar ziet men hem; laat los! daar schuilt hij, achter
Den pijler van het hof, in 't hofpoortaal.
Wie wapent mij met fakkelen en staal
En vier en zwaard? Brengt wapens! Hofstoet, mannen!
Geweer, geweer, dat ik hem aan mag rannen!
Onthoudt men mij geweer en wapen? Neen,
Nog weet ik raad, om hem met kracht vaneen
Te scheuren, fel te nemen op mijn tanden,
Veranderd in een weerwolf, deze handen
In klauwen. Wee, die mij mijn dochter rooft!
Daar ruk ik hem zijn oogen uit het hoofd,
Dat valsche hart ten boezem uit, de darmen
Ten buik uit. Ziet hem spartlen; hoort hem kermen!
Dat is zijn loon. Mijn dochter ziet hem aan.
Zij lacht er om, en laat niet éénen traan:
Met reden; niet te schreyen, met geen reden!
Hij luisterde naar tranen, noch gebeden,
In 't slachten der onschuldige op 't altaar.
Dit 's Abraham. Hij neemt Gods aanspraak waar.
Nu denk dit na. De Vader, 's volks behoeder,
Vernielt zijn kind; met recht. Waarom? De moeder
Had deel noch recht aan 't kind: 't behoorde hem.
De moeder was haar vremd, en had geen stem
In dit gerecht. De vader is 's lands Rechter;
Bestraf hem niet. Dit is de vrome vechter,
Die 't volk beschut, zijn eigen Hof vernielt,
Zijn eenig oor[1] en erfgename ontzielt;
Is dat niet blij zijn dochter uitbesteden?
Ter bruiloft gaan? Was ooit een onbesneden
Dus onbesneên van zeden en van aard?
Wat is er, dat een mensch niet wedervaart!
Men stierde mij van kant door looze trekken.
Och! liet men mij ten minste haar eens spreken,
Voor 't allerjongst, zoo hadde ik nog mijn hart
Eens uitgeklaagd; nu kropt het deze smart,
Dit wee, en zal 't inkroppen al zijn dagen.
Maar 't is te spâ. Helaas! hier baat geen klagen.
De dood bekruipt mijn leden, dat ik 't voel.
Mijn hart bezwijkt.

HOFPRIESTER.

Nu zet ze in dezen stoel.

Het hart wordt flauw. Laat rozewater brengen,
Het aangezicht met eenen tak besprengen.
Staatjoffers! helpt; gij ziet, hoe zij verflauwt.
Ontrijgt ze, ontrijgt ze om 't hart, ter dood benauwd.

HOFMEESTER.

Het moeders hart, helaas! kan nimmer liegen.
Wat middel, om den rouw in slaap te wiegen?
Wat boete is hier voor onherhaalbre schâ?

HOFPRIESTER.

Dat onheil sleept een staart van jaren na;
De reden en de tijd moet dit genezen.
Ik zal ze, indien het hart bekomt, belezen
En smeeken en involgen, zacht en zoet,
Ten leste, door troostmiddelen, 't gemoed
Ophelpen, door beloften 't hart verlichten.

HOFMEESTER.

Gij zult haar heer en 't Hof en elk verplichten.
Het schijnt, dat zij verkwikt zich weder rept,
Het aangezicht weêr lucht en adem schept.
Besprengt ze weêr met verschen dauw van rozen.
Men ziet ze allengs opluiken, weder blozen.

HOFPRIESTER.

Schep moed, Mevrouw! en zoek uw troost aan God.

FILOPAIE.

Mij docht, ik zag mijn dochter, die voor 't slot
Haar moeder zocht, met tranen overgoten;
Maar och! de deur bleef tusschen beî gesloten.
Op dat gezicht verdween ze uit mijn gezicht.
Die zoete droom heeft mijn gemoed verlicht.

HOFPRIESTER.

Geloofd zij God, die, in gezicht en droomen,
Zijn Heiligen is dikwijl voorgekomen,
Ook Jozef, toen hij in den kerker lag,
Eene uitkomst gaf, schoon hij geene uitkomst zag.
De Godheid, in 't beoogen van elks zegen,
Houdt onbekende en wonderlijke wegen.
Getroost u met uw toebescheiden lot.

FILOPAIE.

Gebeurde mij, mijn dochters overschot
Nog eens te zien, het zou nog troostbaar schijnen.

HOFPRIESTER.

Staatjoffers! ras, schuift op de lijkgordijnen.
Mevrouw! God geef, dat gij den rouw verzet.
Daar ziet ge nog den rei in 't staatsiebed,
In rouw rondom de doodbus neêrgezeten,
De maagden rood en jammerlijk bekreten,
En treurig om het offreu van de maagd,
Die God door haar gehoorzaamheid behaagt.

FILOPAIE.

Wat zien we? Och! geef de doodbus. Laat ons kussen,
Omhelzen, en den rouw met tranen blusschen,
Verzadigen met zuchten, nimmer meê.

HOFMEESTER.

Gij, maagden! reikt Mevrouw de doodbus toe,
Zoo zal de druk het hart niet overstulpen.
Een treurig hart is met geklag behulpen.

FILOPAIE.

Och! Ifis, och! ik scheidde flus:
Gij trokt ten berge met uw reyen,
En komt me thuis in dezen bus!
Gij scheidde, om eens voor al te scheyen.
Godvruchte lentebloem! gij zijt
Ontijdig, als een damp, verdwenen,
In 't vrolijkste van uwen tijd.
Uw morgenzon heeft uitgeschenen.
Een wolk benijdde uw schoonen glans.
Is dit een eenig kind besteden!
Is dit den blijden bruiloftsdans
Aanheffen, u in purper kleeden,
En kronen op den Vorstentroon,
In eenen drang van alle menschen!

---

[1] afkomst.

Kon uwe heerlijkheid, zoo schoon,
Zoo gansch verwelken en verslensen!
Verwachtte ik dus, uit uwen schoot,
Kindskinders en nakomelingen!
Mijn hoop en toeverlaat is dood.
O, wereld vol veranderingen,
Wat is het aardsch betrouwen broos!
Nu treur ik, droef en kinderloos.

HOFMEESTER.
Ontlast Mevrouw. Ontvang de doodbus weder.
FILOPAIE.
Staatjoffers! helpt me, en zet me in 't rouwbed neder,
Dat ik te nacht met haar mijn hart uitklaag',
Mij zelve trooste; indien het God behaag',
Mijn kleen geduld door zulk een bitter lijden
Te proeven.
HOFPRIESTER.
Eer en zege volgt na 't strijden.
Op 't zelve spoor zijn d' ouden voorgegaan.
Zij wijzen u naar God, langs deze baan.
Leer uw verlies geduldig overzetten.
De Hemel kon dien slag des doods beletten,
Indien het Hem beliefde; maar Hij woû,
Dat ieder zich aan Jeftha spieglen zou,
En wachten van dit reukeloos beloven,
Daar Abrams last, gesterkt in 't Hof der hoven,
Noch Mozes' wet, gehoord van mond tot mond,
Nooit den Hebreeuw noch 't stamhuis aan verbond.
Uw bedgenoot, van naberouw bestreden,
Zoekt raad, en is naar Silo toegetreden,
Om zich met God en Amarias' mond
Te zoenen, naar den eisch van 't wetverbond.
Ik zie hem, na verloop van lange dagen,
Voor ieder, op den hoogen zegewagen
Der Heiligen, in 't midden der Hebreên,
Ten toen gevoerd, gevierd, en aangebeên.
'k Hoor midlerwijl de maagdelijke reyen,
Op 't plechtig feest, uw dochters lijk beschreyen,
Jaar in, jaar uit, vier dagen lang met druk.
Zoo groot een troost verzachte uw ongeluk!

OP DEN EDELEN HEER
AREND VAN WIJNBERGEN.

Hier rust Arend; laat hem slapen,
Die zich braaf gedragen heeft;
Zet zijn deugd vrij bij zijn wapen,
Die den dubblen adel geeft.

Op GOVAERT FLINCK[1].

Dus leefde Apelles Flinck, te vroeg de stad ontrukt,
Toen hij, behandvest[2] van hare edele overheden,
Het heerlijk Raadhuis[3] met historiën zou kleeden,
Gelijk ze Tacitus van ouds heeft uitgedrukt,
Die Rome strijken leert voor 't recht der Batavieren.
Bekranst dien Schilderheld met eeuwige laurieren!

Op Denzelven.

Hier ziet men Flinck, gelijk hij leeft,
Die 't leven aan zijn doeken geeft[3].

[1]Den 2en Febr. 1660 overleden. — [2]gemachtigd. — [3]Versta: de groote zaal, die hij met tafereelen uit de Oud-Romeinsche en Bataafsche geschiedenis zou sieren. — [3]Blijkens den laatsten versregel, van vroeger dagteekening dan 't vorige.

Ter Gedachtenisse
VAN WIJLEN DEN KUNSTRIJKEN
GOVAERT FLINCK[1],
SCHILDER.

Hier liet Flinck het sterflijk deel,
Wiens onsterfelijke geest
Tuigt, met zijn gekroond penseel,
Hoe Natuur den schilder vreest,
Die zijn doeken 't leven gaf.
Kunst braveert de dood en 't graf.

Op G. Flincks Schilderij van Venus en Kupido,
DOOR KORNELIS VAN DALEN DEN JONGEN[2] GESNEDEN.

VENUS.
Nu volg uw moeder, zoon! om harten aan te rannen,
Ter eere van ons kroon, te kwetsen met meer schriks.
KUPIDO.
Ai, moeder! toef; mijn boog stond korts te stijf gespannen;
Toen sprong de pees; ai, toef; mijn boog is nog niet fiksch.

Op G. Flincks Teekeninge
OVER HET EEUWGESCHIL TUSSCHEN KEUR-BRANDENBURG EN DE STENDEN VAN KLEEF EN MARK[3], DOOR PRINS MAURITIUS BESLECHT[4].

HOLLANDER, SCHILDER.
H. Wie voegt Keur-Brandenburg en Stenden bij elkander?
S. Prins Maurits, die ontwart den knoop van 't landgeschil.
H. Hij bezigt hier geen zwaard, als eertijds Alexander.
S. Neen zeker, maar hij smelt van weêrzijde ieders wil
In een, na 't eeuwkrakeel, een strijd van vijftig jaren.
H. De Hemel wil dien Held tot heil der landen sparen!

Op de marmere Pallas[5]
VAN DEN DOORLUCHTIGSTEN VORST EN HEERE
JOAN MAURITIUS,
PRINCE VAN NASSAU ETC. STADHOUDER TE KLEEF ETC.

Armipotens belli præses, Tritonia virgo[6].

De Wijsheid, trotsch op haar rechtvaardig wapen,
Niet uit het brein geklonken van Jupijn,
Maar uit het hoofd van Fidias Quellijn,
Vertoont zich hier door geest en kunst herschapen.

Zij hoeft geensins te zwichten voor alouwen,
Schoon Grieken roemt op zijn beeldhouwers hand,
En eeuwen lang de kroon der Godheên spant,
Uit marmersteen, de Nijd ten trots, gehouwen.

De kunsten staan aan eeuw noch tijd gebonden.
Vernuften gaan en komen op hun tijd,

[1]Als opschrift van zijn gedenkpenning, welker afbeelding zie desbelust bij Van Lennep VIII, blz. 90. — [2]In 1640 te Amsterdam geboren. — [3]Den zoogenoemden Gulikschen oorlog, die in 1609 was aangevangen. — [4]Nog niet volkomen, daar de zaak eerst in 1666 voor goed beslist werd. — [5]Hem door de stad Amsterdam vereerd, en in zijn lusthof bij Kleef geplaatst. — [6]D. i. Tritonia, gij maagd, in strijd en waapnen machtig.

Het voor of na brengt lof aan, noch verwijt.
De jongste vindt wel, dat geene ondsten vonden.

Natuur bestelt alle eenwen elk haar voorbeeld.
Vernuft bootseert haar hand en omtrek na.
Men schat de kunst, die hangt aan vroeg noch spâ.
Het werkstuk wordt naar 't wezen zelf geoordeeld.

Der beelden vond is ouder dan de Grieken,
Al wordt de Griek onsterfelijk geacht,
Naardien hij 't beeld in top van eere bracht,
Gelijk de Faam dit omvoert met haar wieken.

Men gunn' deze eer aan Pallas' stad Athenen,
Die zooveel Goôn en helden heeft gebaard,
Welks overschot nog heilig wordt[1] bewaard,
Schoon 't misgebruik der beelden is verdwenen.

Maar Pallas' stad gehenge, dat wij mede
Braveeren met dit wonder heiligdom;
Het wezen spreekt, al staan de lippen stom;
Al zwijgt de mond, zij leert met hare zede.

Mauritius, nooit vast aan 't juk der vrouwen,
Werd nog belust in zijnen ouden dag,
Zoodra de held de wijze Pallas zag,
Haar rechtehand uit rechte min te trouwen.

Ons raadhuis helpt dit huwelijk voltrekken,
En voert den vorst de heldenwijsheid thuis,
Met Amstels schild, het heerlijk wapenkruis,
Om tot eieraad van 's vorsten bron te strekken;

Daar buiten Kleef hij zooveel levende adren
Ten berg uit lokt, het eeuwig leven teelt[2],
En onder aan de voeten van het beeld
De sprongen in een boezem rijk vergadren.

Narcis zal op zich zelven hier verlieven,
Bespiegelen den schoonen weerschijn,
Verschenen in het spiegelkristalijn;
De bron zal hem met waterstralen grieven.

Nu lust me naar geen Hengstebron te rennen,
Daar Helikon de Grieksche dichters drenkt,
Nu Mauritsbron mij zulk een toevloed schenkt,
Waarna de zwaan komt streven met haar pennen.

De vier dolfijns ontvangen 't zuiver water,
En loozen 't weêr ter kele schuimende uit;
Ik stel hier op de snaren van mijn luit,
En huw mijn toon aan 't liefelijk geklater.

De weêrgalm schept vermaak mij na te bauwen,
Daar ik den lof van grooten Maurits speel;
Dan volgt een rei van galmen mijne keel,
Die in het oor allengs, allengs verflauwen.

Laat elk dien berg voortaan den Zangberg noemen,
Daar Pallas niet bij wijlen zich vertoont,
Maar eeuwig bij de Kunstgodinnen woont,
In eene lucht, vol geurs van kruid en bloemen.

Apollo, die zijn haar vlecht met laurieren,
Wil hier den dans beleiden van zijn koor,
En dansen zelf de Zanggodessen voor,
Belust met haar het brongetij te vieren.

[1]Zoo leze men (met Van Lennep) voor nog. — [2]Verg. boven blz. 301a; een afbeelding van 't Pallasbeeld en de andre fraayigheden, zie in Langendijks Lofdicht.

De keurvorst komt, vermoeid van oorelogen,
Hier rusten in een aangenamen peis,
En hij dees spring vergeten 't keurpaleis,
Het hofgewelf, ten hemel opgetogen.

Ulysses' list, en[1] Diomedes' wapen,
Die 't heiligdom van Troje randden aan,
Ontzien hun hand aan dees Godin te slaan,
Zoo braaf is haar een Godheid ingeschapen.

Dat Frederik[2] en zijn Stadhouder leven,
En groeyen in naamhaftigheid en eer,
Zoo lang dees maagd de wacht houdt met haar speer,
En langer dan haar bron zal water geven.

TER BRUILOFT VAN DEN HEER
CORNELIS BACKER,
Raad en Schepen,
EN MEJOFFER
KATHARINA RAYE.
(2 Maart 1660).

Vivite felices[3].

Ie BRUILOFTSGALM.

Wie nooit proefde, wat een vrouwe
En haar vriendschap waardig is,
Nooit den mond van zijn getrouwe
Kuste, suft in duisternis,
Van een dikken damp betogen;
Als één blinde, zonder zon;
Zonder in het licht der oogen,
D' aangename minnebron,
Zich te spieglen, zoet te grieven.
Wat 's een leven zonder licht?
Wat 's gedeeldheid van gelieven?
Wat kwetst zoeter, dan de schicht
Van de suikerzoete minne,
's Werelds groote koninginne?

Ie WEDERGALM.

Backer zoude u dit ontvouwen,
Die, versteken van dien schat,
Weet van trouwen en onttrouwen[4],
Droef alleen en eenzaam zat,
Vol zwaarmoedige gedachten.
Och, wat mist zijn hart al troost,
Wat al vriendelijke nachten,
Daar het niet dan zuchtjes loost!
Hij, opschietende uit zijn droomen
Grijpt de schaduw van zijn gâ,
Of ze hem te hulp woû komen,
Uit meêdoogen en genâ;
Maar zij glipt hem door zijne armen;
Zij gaat glippen, hij blijft kermen.

IIe BRUILOFSGALM.

Venus kwam hier op, van verre,
Hem uit gunst verbeelden, dat
Hij nog eene flonkersterre
Aan haar derden hemel had.
Zij vermaant hem op te waken,
Niet te smilten van verdriet,

[1]Zoo leze men voor noch, dat blijkbaar een schrijffout van den dichter is, die eerst wellicht een anderen zinbouw in zijn hoofd had. — [2]De Brandenburgsche Keurvorst. — [3]D. i. Leeft gelukkig. — [4]Door den dood van een der echtelingen.

Liever in haar vier te blaken;
En hij hoort een vrolijk lied
Troostlijk spellen in zijn droomen,
Dat hij haast ontmoeten zou
Een, die hem wil willekomen[1],
Als voorheen zijne eerste trouw,
Vóór het breken van die keten.
Lief, na leed, helpt leed vergeten.

IIe WEDERGALM.

Op een voorspel, zoo gezegend,
Wordt hij van 't gewenschte goed,
Hem beschoren, heuseh bejegend,
En gevoelt een nieuwen gloed
't Hart ontvonken van die schoone,
Liefelijker dan de Mei,
Aller maagden bloeme en krone.
Raad, wie was 't? De schoone Ray,
Schoon van aangebore zeden,
En vernuft, en wat een maagd,
In haar levens lent getreden,
Als een geur en bloezem draagt,
Die eene eedle vrucht beloven,
D' eer en puik van Amstels hoven.

IIIe WEDERGALM.

Mocht ik hier een toon op zetten,
Toen de held ten reye ging,
Toen hij, onder Venus' wetten,
Hoop van zijne Ray ontving,
'k Zou mijn bruiloftsmaat vercieren
Met de zeden van de Bruid,
En haar vonken en haar zwieren.
'k Zou twee snaren van mijn luit
Op een toon van liefde trekken,
En men zou ze, mond aan mond,
Zien, als tortels, trekkebekken,
Uit een ongeveinsden grond.
Jammer waar 't, dien gloed te blussen.
Al de wereld hangt aan 't kussen.

IIIe WEDERGALM.

Kust dan, dat wij 't hooren klappen,
O gelieven, eens van aard!
Laat de liefde nooit verslappen;
Kussen is een weêrkus waard.
Luikt dus op, gelijk de lente,
Na het dooyen van het ijs.
Wakker, zet u zelfs op rente!
't Is een deun naar d' oude wijs,
Op het oudste feest gezongen,
Uit een simple onnoozelheid.
Van natuur hier toe gedrongen,
Daar ze, zonder onbescheid,
Zoenen, wederzoentjes prachen;
Ziet eens, hoe de speelnoots lachen!

OP DE
TOETSSTEENE FEESTTAFEL DER GODEN,

BEVLOCHTEN MET DEN KONSTRIJKEN PARLEMOERKRANS,

DOOR

DIRK VAN RIJSWIJK[2].

Clara micante auro, flammasque imitante pyropo[3].

Men hoeft voortaan naar Sina niet te reizen,
Te ploegen zoo veel zees,
Om in Pekijns geweldige paleizen
Te spreken den Sinees.
Men hoeft het hof der zonne niet te zoeken,
Door Mulciber gebouwd,
Gelijk het straalt, uit Naso's geest en boeken,
Van gloed en hemelsch goud; –
De kunst, die geen Sineezen ooit verstonden,
Geen Mulciber bedacht,
Wordt bij der hand in Rijswijks huis gevonden,
In hare volle kracht.
Hier staat de disch, het achtkant, om de Goden,
Uit hunnen hoogen troon,
Op 't oogbanket van parlemoer te nooden.
Wat dunkt u van dien toon?
Het lust Jupijn, den Nektar hier te drinken.
Apollo laat zijn veêl
Aan dezen disch, het feest ter eere, klinken,
En huwt ze aan Venus' keel.
Dees tafel spijst de Godheên onder 't zingen
Met een gezicht van glans.
Geen diamant verdooft de flikkeringen
Van onzen tafelkrans;
Een tafelkrans, zoo rijk van kunst doorvlochten,
Als al Vulcanus' smeên
Ooit in den schild van Vorst Æneas wrochten
En dreven ondereen.
Hoe zal men best dien krans van schulpen noemen?
Wat tong voltrekt dien lof?
Hier weidt het oog in allerhande bloemen.
De kunst verdooft de stof.
Wie lust, die plukke al wat hem mag gebeuren;
't Gezicht heeft vrijen keur,
Volop van vorm en levendige geuren,
Vier jaargetijden deur.
Stoft d' Indiaan op d' endelooze rente
Van 't vrolijk ooftseizoen,
Dat eeuwig duurt, het is hier eeuwig lente,
Geen koû verhijt dit groen.
Geen vuile mist, geen hagelbui, noch sneeuwen
Schoffeeren deze verf;
Dees bloemhof houdt één aanschijn door alle eeuwen,
En weet van geen bederf.
De honigbij vindt hier geen bloem bedorven;
Zij zuigt, terwijl ik rijm,
Den honigdauw, en vult haar holle korven
Met rozengeur en tijm.
Dees veldzwarm ziet den dischbeemd nooit verdorren;
Het leeft er overal
Van krekel, vlieg, wijwouter, goude torren,
En joffren zonder gal.
De maanbloem, de starrebloemen lokken
Die vlugge zielen uit.
De morgenstar, de korebloem, de klokken
Ontluiken op 't geluid.
De kievietsbloem, en keur van schoone tulpen,
Die, als 't kameleon,
Met menig slag van verwen zijn behulpen[1],
Bekoren zelf de zon.
Genoffel, of eenverwig of gemengeld,
Gezegend met een lucht
Van nagelpoêr, in zoo veel kleurs gesprengeld,
Het hart verkwikt, als 't zucht.
Den Keizer, en de zeven Keurheeren
Zou 't lusten, op hun feest,
Aan 't achtkant van dien disch te banketteeren,
Verheugd en blij van geest.
Zij zouden hier den berkemeyer kransen,
Terwijl, tot heil van 't Rijk,
De schoonheên om de parlemoerkrans dansen,
Op goddelijk muzijk.

---

[1] te wille zijn. — [2] Thans 80jarig kunstenaar; verg. boven bladz. 167b. — [3] D. i. Blinkend van vonklend goud en vlammenden karbonkel.

[1] Rijmshalve voor versierd of derg.

Cyrene hoort, in hare glaze kooren,
Met groot verwondren aan,
Hoe vier door kunst uit water wordt geboren,
En kan het niet verstaan.
Haar dochters, alle in mostapijt hedreven,
Verstaan niet, door wiens hulp
Een sterflijk mensch een bloemtapijt kan weven
Uit eene harde schulp.
Wat kwist men tijd, om 't eeuwige bewegen
Te treffen op zijn hoofd!
Dit uurwerk speelt en draait n eeuwig tegen,
En flikkert onverdoofd.
Dees zonnebloem volgt, met haar drijvende oogen,
De zon, haar hruidegom;
Zij lonkt hem aan, van zuivre min bewogen,
En zoekt zijn gunst alom.
Wanneer hear lief zijn hoofd en gouden luister
Des avonds onder haalt,
Dan leent ze nog den zonneglans bij duister,
Hoe diep hij nederdaalt.
De schoonste van drie blakende Godinnen
Den gulden appel won;
Maar wat Godin zal onze kunstkroon winnen,
Die rijke tafelzon?
Wie zal dit lot in 't eind ten deele vallen,
En erven dees genâ?
De tafelkroon, de fenixkroon van allen,
Is zonder wedergâ.

SAMSON OF HEILIGE WRAAK.

TREURSPEL.

1660.

DEN WELEDELEN EN GESTRENGEN HEERE

CORNELIS VAN OUTSHOREN[1],

RIDDER, HEERE VAN OUTSHOREN EN GNEPHOEK,

BURGEMEESTER EN RAAD VAN AMSTERDAM.

Hoewel God niet dan louter God en wezen is, nochtans bespiegelen de Godgeleerden dit eenig wezen in verscheide eigenschappen, hem toegeëigend. Onder deze eigenschappen blijken zijne wijsheid, goedheid, en mogendheid, die zich in Samson levendig openbaren; want hij is van Gods wijsheid geschikt, om eenen grooten Verlosser, door zijn geboorte, leven, en sterven, uit te beelden. Gods goedheid blijkt in hem, als Hij, door dien sterken, zijne uitverkoornen van het veertigjarig juk der Heidensche slavernije verlost, en hen twintig jaren onder zijn rechterschap en wethonderije beschermt; maar Gods mogenheid ontdekt zich allermeest in de sterkheid van dezen held, bestaande in zijne haarlokken. Het haar is niet anders dan een uitworpsel, om het hoofd te dekken en tot cieraad te dienen, gelijk het loof de boomen verciert en het ooft beschut. Maar wat is er onsterker dan het haar? Evenwel werd Gods kracht te meer in deze onsterkheid geopenbaard, toen het hem beliefde, dit tot een heilzaam eind te gehruiken; en wanneer de menschen Gods gaven misbruiken en verwaarloozen, dan ontrukt d' Allerhoogste hun Zijne genade, en laat ze onderdrukken, om hen te leeren, hoe los zij buiten God en Zijn invloeyende kracht staan. In de dood van Samson blijkt zijne wraakzucht, zich wrekende, door eene heilige aandrift van Gods geest, aan de Filistijnen, Gods erfvijanden en Afgodisten, over het uitsteken van zijne oogen. Hij overwint de vijanden door zijn dood, tot een voorbeeld van den beloofden Verlosser en Wetgever der menschen, die, door het voorschrift van de wet der liefde, in het eenige woord B e m i n begrepen, alle voorgaande wetgevers en wijsheid der wijzen overtreft, en de wraakgierigheid, met wortel met al, uit de harten zijner leerlingen rukkende, deze nieuwe en volkome wet plant, waar tegens alle die op zijnen naam ijdel roemen zich ten hoogste bevlekken, zoo menigmaal zij hun leed en ongelijk met gedachten, woorden, of werken wreken, en niet liever door weldadigheid hunne haters overtuigen, om te toonen, dat zij van den geest der liefde gedreven worden, naar het onbevlekte voorbeeld, hun in dien hemelschen wetgever voorgesteld. De held Samson, van den Allerhoogsten met zulk eene onoverwinbare kracht en sterkheid gewapend, werd eindelijk ontwapend door de loosheid en bekoorlijkheid van zijne boelschap[1], om de renkelooze jonkheid te waarschuwen, zich van de bekoorlijke streken der lichtvaardige schoonheden te hoeden, waardoor zoo vele dappere mannen ten val geraakten. Ik oordeelde niet ondienstig, Samson in zijne versmaadheid ten tooneele te voeren, om wulpsche zinnen in te toomen van alle ongeregeldheid, en hen te leeren de natuurgaven Gode, den oorsprong van alle goed, ter eere te gebruiken. Om dezen grootdadigen held in zijne vernederinge heerlijker te voorschijn te brengen, ontleene ik den glans van uwen Ridderlijken naam en stam, wiens overouden luister nu al omtrent drie honderd en vijftig jaren gehlonken heeft, in den Heere Willem van Outshoren en zijnen broeder Jacob, tot de hoogheid en eer des Bisdoms van Utrecht verheven[2]; een stam, die sedert eene lange rij van brave mannen uitleverde, waaronder uwe voorouders, grootvader, en vader met lof gesteld worden, naardien zij het vaderland en deze stad, door getrouwe diensten, aan hunne nakomelingen eeuwig verbonden; dat mij te hooger verplicht, altijd te blijven,

Weledele en gestrenge Heer,

Uwer weled. en gestr. dienstwillige
J. V. VONDEL.

INHOUD.

Manoë, uit den stamme van Dan, en zijne huisvrouw woonden te Saraä[3] lange kinderloos. Gods Engel verscheen haar eerst in 't hyzonder, daarna hun beide, en spelde dat hun een zoon te telen stond, die, van moeders lichaam aan, Gode toegeheiligd, wijn nochte sterken drank zoude drinken, geene onreine spijs proeven, nochte zijn haar laten scheren, en de twaalf stammen beginnen te verlossen uit de veertigjarige slavernije der Filistijnen; na welke openbaringe de Hemelsche gezant, in de vlamme des altaars, ten Hemel voer. Hierna baarde de huisvrouw den beloofden zoon, noemde hem Samson, dat de z o n[4] beteekend. Hij, van Gods geest gezalfd en gedreven, zette zich neder tusschen Saraä en Esthol. Eerst verscheurde hij te Thamnata eenen jongen brullenden leeuw, en vond in het wederkeeren eenen bijenzwarm in het leeuwenaas. Hij trouwde door Gods ingeven eene Filistijnsche vrouw, en gaf op de bruiloft dit dubbelzinnig raadsel uit:

Een eter spijst. Het sterke jong
Schaft zoetigheid voor mond en tong.

Samsons bruid, van de bruiloftsgasten (die, bij gebrek van het raadsel te raden, den prijs daarop gezet, verliezen zouden,) schrikkelijk gedreigd, perste den bruidegom, met veel tranen, den zin des raadsels uit, en meldde het den

[1]Zoon van den vroeger herhaaldelijk voorkomenden Dirk de Vlaming van Outshoren.

[1]l i e f. — [2]In 1322; hij stierf echter in 't zelfde jaar. — [3]Anders Z o r a. — [4]Van daar dan ook, dat men de Bijbelsche legende omtrent Simson met vroegere overleveringen omtrent den Zonne- en Vuurgod in verband heeft gebracht.

gasten, die hiermede dertig hemden en vier kleeders[1] wonnen, hun van Samson geleverd, toen hij bij Askalon dertig mannen versloeg, en stroopte. De held ving driehonderd vossen, koppelde ze staart aan staart, met vierwerk daarin gevlochten, dreef ze in het korenland der vijanden, en verbrandde hun koren, wijnbergen, en olijfboomen. Hij brak den Filistijnen, bij menigten, armen en beenen. Toen de stam van Juda, om der Filistijnen gramschap te stillen, hem gebonden in hunne banden leverde, rukte hij strikken en banden in stukken, sloeg duizend mannen met een ezels kinnebakken, waaruit, op zijn gebed in nood gestort, eene levendige bron sprong, die zijnen dorst leschte. Te Gaza, van zijne vijanden bezet en besloten, rees hij bij midnacht uit den bedde, rukte stads poorte, met beide de posten, uit hare kremmen en pannen, en droeg ze op zijnen hals te Hebron op den berg. Endelijk verliefde hij bij Sorek op de schoone Dalila, die, lichtvaardig en geldgierig, van den vijand omgekocht, hem verscheide reizen listig ondertastte, waar zijne kracht in bestond. Driemaal paaide hij haar met benzelingen. Driemaal gebonden, rukte de held zijne banden los, en stelde haar en zijne vijanden te leur; doch ten vierden male, door het vleyen en schreyen van zijne boelschap afgemat, openbaarde hij heur, hoe Gods kracht in zijne haarlokken school. Zij, nu haar oogmerk bereikende, liet hem, in haren schoot slapende, de zeven lokken afscheren, waarop de Filistijnen, haar eerst den beloofden prijs toetellende, den machteloozen overvielen, d' oogen uitstaken, en, met twee ketenen gebonden, naar Gaza voerden, daar hij in gevaukenisse most malen, tot dat, zijn haar weder aan 't wassen, de Filistijnsche Vorsten op Dagons feest vergaderden, over hem triomfeerden, en, onder d' offermaaltijd vrolijk, den gevangen dwongen, voor hun te spelen De held, tijd en gelegenheid waarnemende, beval den tuchtknaap, die hem leidde, te brengen bij de twee hoofdpilaren, waarop het gansche gebouw van Dagons kerk steunde. Toen vatte hij beide de pilaren in zijne armen, riep God om sterkheid aan, opdat hij zich over zijne blindheid aan den vijand mocht wreken, en boog de pilaren met volle kracht te zamen, waarop het gansche kerkgebouw instortte op de Vorsten en eenige duizenden van mannen en vrouwen; zulks dat Samson in zijne dood meer vijanden met zich vernielde, dan hij ooit in zijn gansche leven verslagen hadde. Op dit gerucht kwamen zijne broeders en vaders bloedvrienden, al reede op weg naar Gaza, in de stad zijne uitvaart bekleeden, om het lijk in het vaderlijke graf, tusschen Saraä en Esthol, te begraven, na het twintigste jaar van zijne Landvoogdije en Rechterschap.

Het treurspel is getrokken uit het boek der Rechteren, en Josefus' vijfde boek der Joodsche geschiedenissen. Het tooneel is te Gaza, op Dagons kerkhof, bij het hof. Het spel begint vóór den opgang, en eindigt met den ondergang der zonne. De Jodinnen bekleeden den rei.

DE TREURSPEELDERS.

DAGON[2]. De Vorst des Afgronds, en allergrootste Afgod der Filistijnen.
DE TUCHTKNAAP VAN SAMSON.
SAMSON. De Landvoogd en Rechter van Israël.
DE REI VAN JODINNEN.
DE VORST VAN GAZA.
DE VORSTIN VAN GAZA.
DE AARTSPRIESTER DER FILISTIJNEN.
DE WAARZEGGERIN VAN AKKARON.
DE KOORALEN.
DE BODE.
SAMSONS BLOEDVRIENDEN.
FADAËL. Samsons geboorte-Engel.

[1]feestgewaad. — [2]Eig. Visch-god of God-visch.

Samson of Heilige Wraak.

EERSTE BEDRIJF.

DAGON.

Ik, die den ijzren staf, van roest half opgegeten,
Beneden zwaaye, en, in den Helschen raad gezeten,
Voorstelle en sluite, wat ten dienst van 't Zwarte Rijk
Wordt goed gekend, koom hier te Gaza, d' onde wijk
Der geesten, wien het lustte in ope lucht te zwieren
Met vleermuisvleuglen, en dit feest te helpen vieren,
Den grooten ommegang te volgen met mijn stoet,
Die naar den zwavel stinkt, en morsig, vuil van roet,
Met kromme krauwels kemt mijn pruik en ruige lokken,
Al giftige adders, boos en afgerecht op wrokken,
Gelijk ze 't gloeyend nest, den diepen zwavelpoel,
Outrukt zijn, mij tot pracht; hetzij ik uit den stoel
Beneden spreke, of hier het heilig kerkbeeld ware,
Daar Dagons priesterdom, eerbiedig ten altare
Getreên, ter eere van mijn Godheid stieren slacht,
Spijsoffers inwijdt, en den Grootvorst van den nacht
Met juichen en triomf verwelkomt en gezangen
En offerspelen, daar wij, spoken, naar verlangen.
Wat wil 't een vreugd zijn, als voor Onze Majesteit
D' aartsvijand Samson in triomf wordt omgeleid,
Zoo blind gelijk hij is, aan eene dubble keten
Gesloten, en op straat getouwd[1], en dicht gesmeten[1]
Met eene bolpees, van den tuchtknaap, die hem stiert,
De schakels van den toom, de keten, ruimer viert
Of aanhaalt, dat hij rijst of neêrstort van vermoeyen,
En 't zweet bij druppels langs het aanzicht druipt. Hier groeyen
Ons dienaars bij, terwijl die landplaag zucht en steent,
De voorhuidlooze Jood, de vloek van mijn gemeent'.
Wat heeft ze twintig jaar en langer al geleden
Van dezen rechter, daar alom de Joodsche steden
Om vierden, toen hij haar verliebtte van ons juk,
Een juk wel veertig jaar bezuurd met smerte en druk.
Zooveel vermocht de kracht, hem heilloos aangeboren
Die met de lokken nu zoo glad is afgeschoren.
De leeuwentemmer, kort getemd van eene vrouw,
Legt mak, gelijk een lam, gesloten in zijn kouw,
Besteven van het meel, kan naauwlijks adem halen,
Eet brokken, als een hond. Hij grimbekt onder 't malen,
En knarsetandt van spijt. Wat plaagde hij ons vroeg,
Die stout voor Askalon wel dertig mannen sloeg,
Hun kleeders stroopte, en ging met al dien vrijbuit strijken.
Nog slimmer ging 't, toen hij, tot afbreuk van vijf rijken,
Driehonderd vossen ving, hen knoopte staart aan staart,
Met vierwerk, hars, en vlas, en zwavel. Hierop vaart
De vlam in 't koren, waar zij voor zijn geesel streven;
De hongerige vlam, in 't voorslaan nog gedreven
Van eenen sterken wind, zet al het korenland,
Veel mijlen wijd en breed, in eene zee van brand,
Zoo vele duizenden van Dagons onderdanen,
Vijf hoofdsteên, langs de zee, en al 't gebied in tranen.
De wijnberg mist zijn druif, d' olijfboom zijne vrucht,
De korenbloem haar eer. De zeekust kermt en zucht,
Van Gaza tot aan Geth, daar onze Tempelheeren
Spijsoffers, inkomste, en kerkschattingen ontberen.
Toen een Tamniet[2] dees plaag verstak van zijne vrouw,
Bezuurde 't gansche land dien smaad met zulk een rouw;
En schoon de Filisteên dit straften, en den vader
Met zijne dochter, in een zelve vier, te gader
Verbrandden, nog sloeg hij uit wraaklust echter voort,
En brak ze hals en been. De Filistijns, gestoord
Met reden, kwamen fel de Joôn beoorlogen,
Die zich ontschuldigden, en zelfs, tot recht bewogen,

[1]geslagen. — [2]Filistijn uit Timnath.

Den rechter leverden in zijn doodvijands macht;
Toen brak hij koorde en band, als vlas, door zijne kracht,
Sloeg duizend helden met een ezelskinnebakken.
Ten leste kwam hij hier in Gaza nederzakken;
Men sloot de poorten toe. De booswicht, loos en valsch,
Rijst 's nachts, en neemt stads poort op zijnen sterken hals,
Stapt recht naar Hebron toe, als met een lichte veder,
En legt steêpoort en post op berg en steenrots neder.
Men bond hem reis op reis vergeefs met touw en snoer,
Totdat zijn boelschap loos de zeven lokken schoer,
Het broeinest van zijn kracht. Wij, meester door haar tre-
Verzuimen niet, hem bei de oogappels uit te steken, (ken,
Te tuchtigen. Nu zit hij hier te Gaza vast,
Jeruzalem ten schimp. De macht van Dagon wast
En groeit geweldig aan. Wij gaan de Joden storen,
Brandschatten, om de schâ te boeten van ons koren.
Het hof van Dagon is met reden voor den geest
Van onze erfvijanden, het Jodendom, hevreesd,
Dat, met de Godsdracht en zijn kistspel[1], heet op wreken,
Ons Godheid nog eens dreigt met kracht den hals te breken,
Te bonzen van 't altaar; waarom ik, schalk en stil,
Als in slagorde, mij hier tegens kanten wil.
Gij allen zult van daag, vermomd, vernist met glimpen
En schijn van heiligheid, het Jodendom heschimpen
In Samson, die zoo lang mijn heerkracht onder hiel.
Het voorhuidloos gebroed, dat in ons erfdeel viel,
Zooveel geweldenaars, die Goôn en menschen plagen,
En, onder schijn van recht en godsdienst, moorden, jagen,
Beeldstormen, branden, en schoffeeren, zullen zien,
Dat Dagons macht en kracht den sterksten kan gebiên,
Die 't hoofd der vreeselijke en hooggewasse reuzen
Durf met een kakebeen, zijn knods, te mortel kneuzen.
Een ieder vaar', daar hij zijn personagië speelt:
Wij gaan ons zetten in 't Helheilig[2] outerbeeld.

TUCHTKNAAP, SAMSON.

TUCHTKNAAP.

Verblinde Jood! ga voort. Nu is 't geen tijd van treuren,
Het is genade, die u heden zal geheuren,
Dat gij wat adems schept. De vorsten, alle steên
Vergaderen op 's lands triomffeest hier bijeen.
Gij zult nu blindeling den ommegang bekleeden,
En voor ons heiligdom geketend henetreden,
Bestoven van het meel. Verdraag het met geduld,
Al schimpt het volk; genoeg, dat gij niet malen zult,
Dewijl het vierdag[3] is. Komt iemand u belachen,
En wilt ge dansen, 't zal u vrij staan geld te prachen
Of vleesch of tarwekorst. Verneemt ge wat geschals,
Gerucht van menschen, kluik de bel om uwen hals;
Uit mededoogen kunt gij nog een gaaf genieten,
Tot nooddruft in dien stand, vol onlust en verdrieten.
De tuchtvoogd heeft u dit om 't hoogtijd toegestaan.

SAMSON.

Nu schep ik lucht. Is 't nacht? Of schijnt de halve maan?

TUCHTKNAAP.

De zon schijnt uit de kim in velden en landouwen, (wen
Voor menschen, waardiger het hemelsch licht t' aanschou-
Dan Samson, die zich zelf verstak van 's levens troost.

SAMSON.

Waar stappe ik bij den tast, ten Zuiden of in 't Oost?

TUCHTKNAAP.

Op Dagons kerkhof, hij het princenhof, daar d' eiken
Den grond beschaduwen, en met hunne armen reiken
Tot boven aan de lucht. Nu volg me bij den tast.
Ik sluite u met den ring van uw halsketen vast
Aan dezen hollen eik, een hol om in te schuilen,
Wanneer ge, moê heschimpt, belust wordt uit te pruilen.
Gij moogt hier uit en in, en prachen met de schel,
Terwijl ik in het hof uw tuchtvoogds streng bevel
Uitvoere, zoo 't behoort. Gij moet u zedig dragen,
Of deze bolpees zou u met de huid vol slagen
Begroeten; want de straf houdt boozen aard in tucht.
Mishruik de gunst niet van den tuchtvoogd. Zoo gij vlucht,
En niet ontvlucht, gelijk 't onmooglijk is t' ontsluipen,
Dat zou u schrikkelijk en fel in d' oogen druipen.
Men zou, na 't geeslen met een taaye bondel roên,
Uw taak en arbeid nog verzwaren, en u voên
Met haverkorsten, of gemalen brij van schorsen.
Gij zoudt na 't malen nog het brandhout moeten torschen
En kloven, tot een boet van uw moedwilligheid.
Ik ga ten hove, daar de tuchtvoogd mij verbeidt.
Gij, tuchtwacht! houd u hier om 't kerkhof. Sla hem gade.
De wacht is u betrouwd, op 's Vorsten ongenade.
Het ijzer wordt door goud en list bij wijl gekrenkt:
Een arm gevangen vorst bedenkt, dat niemand denkt.

REI VAN JODINNEN.

ZANG.

Wij dienen ons wat in te toomen,
 Beschroomd aan eene zijde heen,
In schaduw van dees kerkhofboomen
 Te duiken. Vrouwen van Hebreën
Zijn al te kenhaar bij Gazanen[1].
 Wat 's dit een heerlijke kerk!
Hoe krielt de stad van onderdanen
 En burgerijen! Wat een werk
Is 't Hof, ten hemel opgetogen!
 Wat galerijen zien we hier!
De marmerpijlers dragen bogen
 Ten trotsch gewelf. Wat staat het dier,
Zoo groot een kerk in top te bouwen,
 Tot aan de starren! Reuzekracht
Heeft uit de rots arduin gehouwen,
 Die uitgevoerd met volle pracht.
Och, kende God hen voor Zijn vrienden!
Och, of ze Belzebub niet dienden,
 Noch Dagons heeld, noch Astaroth,
 Maar 't eeuwig Wezen, Jacobs God!

TEGENZANG.

Dat lot is ons ten deel gevallen,
 En niet den blinden Filisteen.
Wat haten hoven, sterke wallen,
 Geweer en wapens? God alleen,
Bij ons bekend, is Erfheschermer
 Van Zijn verkoornen. Geen gesticht,
Hoe hoog gebouwd, noch goud, noch marmer,
 Behagen Hem, die zijn gezicht
Van Afgoôn keert, en hunne klanken
 En kerkgezangen. Wyrookvat,
En geur van Afgoôn acht Hij stanken,
 Spijsofferanden, pracht en schat
Van Afgodisten, ongetrouwen
 Mishagen Hem. Wat zal men niet
Al gruwelen van daag aanschouwen!
 Hoe zullen wij, tot ons verdriet,
De priesterdommen en landsheeren
Zien over Samson triomfeeren,
 In Dagons ketenen bekneld!
 Helaas, waartoe verviel Gods held!

TWEEDE BEDRIJF.

REI, SAMSON.

REI.

Wat schel mag 't wezen, die wij ginder hoorden klinken?
Wie schijnt van verre ons uit dien hollen boom te winken,

---

[1]Versta: den ommegang en plechtigheid der Bondkist.
[2]Helsche (der Hel gewijd). — [3]feestdag.

[1]Versta: inwoners van Gaza.

Te roepen? Gaan we eens al te zamen derwaart heen.
Wat mensch zit in dien eik dus eenzaam en alleen?
Het schijnt, hij bidt ons om een aalmoes, gansch verlegen
Van bittere armoede.

SAMSON.

Och, ontferm u toch! God zegen,
God hoede u allen! wie gij zijt of niet moogt zijn,
Vertroost en help me toch, in dezen droeven schijn,
Een armen blinden man, op zijnen hals gevangen,
Geboeid, geketend, met een ruwe pij behangen,
Versuft, en afgeslaafd van arbeid, van het stof
En zweet en boozen stank bekrozen. Dit 's het hof
Van Samson, onlangs nog een landvoogd, vorst, en rechter
Van duizend duizenden, van zooveel lands, en echter
Te jammerlijk, helaas! vervallen van zijn staat.

REI.

God hoede ons allen! Wat verschijnt ons? Och! wat raad?
Och, och! hoe kunnen wij dit schikken? Dit verduwen?

SAMSON.

Ai, staat! gij hoeft u niet te schamen, mij te schuwen
Misschien uw landsman; want het schijnt aan uwe reên,
Dat gij u rekent uit den stamme der Hebreên,
En mogelijk uit Dan gesproten. Treedt wat nader.
Zoo ik aan 't ruischen hoor, springt hier omtrent eene ader,
Een levendige bron. Heeft iemand kroes of schaal,
Zoo bid ik, laaf mijn hart, opdat het adem haal'.
'k Heb vele maanden lang, gesloten aan dees keten,
In 't moleutuchthuis hier mijn tijd bedroefd gesleten,
Zoo blind, gelijk ge ziet, geslagen en begrauwd.

REI.

Nu drink eens. Vat de schaal.

SAMSON.

Wat was mijn hart benauwd,
Versmacht van grooten dorst! In duizend ongevallen
En pijnen is de dorst het bitterste van allen.
Toen door Gods kracht een bron uit ezelstanden sprongk,
En ik, verhit van slaan, het hart verkoelde en dronk,
Bekwam die wonderbron mij dus in mijne smarte.
De Hemel zegene u voor uw meêdoogend harte!

REI.

Prins Samson, vrome[1] prins! wat is het ons een pijn
U hier te vinden, in dien jammerlijken schijn!
Wij zijn Jodinnen, hier vergaârd van West en Oosten,
En komen op dit feest u zoeken, u vertroosten,
Naar tijdsgelegenheid, maar niet naar onzen wensch.
Geen onbeschaamder dier, dan een ondankbaar mensch;
Dat weten wij, u dienst en hulp en eere schuldig.
Verdadiger des volks, och! draag uw smert geduldig,
Totdat het God voorzie. O hartewee! O smart!
Al weigert u de zon haar licht, God kan uw hart
Verlichten met een glans inwendig, die de stralen
Van duizend zonnen dooft. Wie kan de macht bepalen
Des Alleroppersten? Die u zoo wonderbaar
Begaafde met een kracht, verborgen in uw haar,
Is machtig, als het Hem believt, in u te werken,
Ook zonder haarlok u te wapenen te sterken,
Te rukken uit den klauw des tijgers, die u drukt.
Verhaal ons toch, hoe komt gij dus verongelukt, (derd.
Verlaten van uw kracht? Wij hoorden 't slechts in 't hon-
Al 't land heeft van uw val gewaagd. Dat heeft gedonderd
Van Dan tot Berseba. Wat oude, kunne, en staat
Zat niet in rouwe om u en uw bederf en smaad!

SAMSON.

Och, waar ik schuw geweest van Filistijnsche vrouwen,
Bedrieglijk in den aard! Mij mag de dag wel rouwen,
Dat ik bij Sorek lest verliefde op Dalila,
Lichtvaardig, liefdeloos, en gierig. Op genâ
En ongenade van een boelschap los te drijven,
Is op een stille zee, in nood van eens te blijven,
Zich reukloos wagen. Zij, die op beloften zag,
Door 's vijands geld bekoord, hield aan mij, nacht en dag,
Te vergen het geheim van mijne kracht te melden,
In 't heetste van den gloed der minne; een zielstorm, zelden
Van mannen wederstaan. Had toen, helaas! mijn geest
Zoo sterk van krachten en geweld als 't lijf geweest,
'k Had dicht gebleven, mij gehoed dit klaar te zeggen.
Nog wist ik 't driewerf haar met eenen schijn t' ontleggen,
Van groene basten; van de zeven zeelen, nooit
Gebezigd; van mijn haar gevlochten en getooid,
De zeven lokken in een snoer en vast geslagen,
Genageld aan den muur. Gods vijand, uit zijn lagen
Gesprongen, schoot driewerf in zijne kracht te kort.
Toen klampte ze mij dus aan boord, als uitgestort:
„Meineedige aard! hoe zoude ik u een hart toedragen,
Die mij uw hart ontveinst, en nimmer op mijn vragen
Waarachtig antwoord geeft? Zijt gij aan God verloofd,
Van moeders lichaam; schoer nooit scheermes 't ruige hoofd
En lokken; spaant ge uw lust van wijn en dronkenschappen;
Zijt gij besneên, en volgt ge uw grootvaârs op hun stappen,
En uwe strenge wet, die 't jonge kind besnijdt;
Ontziet ge onreine spijs te proeven: 'k schel 't u kwijt:
Ik vorder niet, dat gij versardt van Mozes' zeden.
Volhard bij die gewoonte, en offer uw gebeden
Aan uwe Godheid, die, alleen in uwe hut
Besloten, op een kist haar Priesterdom beschut;
Maar toon me, waar uw wet leert liegen en bedriegen,
Een schoonheid, die u mint en eert, in slaap te wiegen
Met woorden, zonder kracht en nadruk. Is dat trouw
Bewijzen aan uw bruid, en d' allerschoonste vrouw
Van Palestijne, zelf geweigerd aan de grooten?
Wat hebt ge al weelde, wat al vriendschap korts genoten
Bij mijnen ommegang! Hoe plukte gij met vreugd
De bloem van mijnen tijd, de rozen van mijn jeugd
En levens dageraad! Hoe offerde ik mijn leden,
Dit zuiver marmerbeeld, van boven tot beneden,
Dit lichaam (waardiger geheiligd aan het bed
Der grooter koningen van Askalon of Geth,
Azothus, Akkaron, of Gaze) aan uw behagen!
Elk roept: zij heeft een Jode, ons landplaag, aangeslagen,
Haar jeugd verijdeltuit aan eenen Joodschen hond!
Hoe schoon staat nu mijn zaak! O, weiflaar, zonder grond
En dubbelhartig, zal men dus de liefste onthalen,
Een rijk beloven, al beloven, nooit betalen?
Gij, die 's lands rechter zijt, 's volks ongelijk beslecht,
Ga nu ter vierschare in u zelven. Is dit recht?
Verongelijkt ge dus uw allerliefste, uw trouwe?
Hoe zoudt ge een vreemde dan bejegenen, een vrouwe,
Wier schoonheid bij de mijne een schaduwe is en schim?
Waar vondt ge ooit mijns gelijk in Dan of Efraïm?
Ben ik het waardig, dat de keurigste om mij hengel,
Zoo houd me in waarde. Durft gij roemen, dat een Engel
Uw oudren spelde van een God gewijden zoon,
Die hun te telen stond; zoo laat uw mond de kroon
Van heiligheid, u vroeg tot een cieraad gegeven,
Niet schenden. Wordt ge van een boogen geest gedreven,
Tot voorstand van uw volk, leg af dien valschen schijn;
Laat Rechter Samsons woord gelijk een zegel zijn!"

REI.

Die vleister zou een hart, zoo hard als steen, bewegen.

SAMSON.

Nog stond ik, nacht en dag, die stormen moedig tegen,
En week noch zwichtte nooit. Toen borst ze in tranen uit,
Gelijk een krokodil, en sloeg een loos geluid.
Zij zag me 's morgens vroeg van gloênde minne blaken,
Verzwoer me haar genâ, de tranen op de kaken;
Dat gaf het blozen van de wang een edler gloed,
Gelijk de lenteroos, verdronken in een vloed,
Ons aangloeit met een kracht, geen bloemen ingeschapen.
Het schreyen van een vrouwe, een schoone, is 't reedste wapen,

[1] kloeke, wakkere.

Wanneer ze wanhoopt van het oogmerk, daar ze op mikt.
Zij dreigt zich zelve met een korte dood, verschrikt
Mijn hart, om haar in last. Zij houdt niet op van kermen.
Ga hene, wreedaard! val een liever bruid in d' armen,
Naardien mijn wellust niet zoo veel op u vermag,
Dat gij uwe ooren naar mijn zuchten en beklag
Eens neigen zondt, uw hart mij rustig openbaren.
Gezworen vijand van ons Goden en altaren
En kerken, rep[1] mij niet! Voortaan zal geen Hebreeuw
Dit poezelig albast, dit blauw dooraderd sneeuw, (ken
Dees bloemen op mijn wang, dees bloedroos, versch ontlo-
Voor Filistijnschen dauw, meer reppen ongewroken,
Indien ik 't niet besterf. Keer elders uw gezicht.
Gij zijt niet waardig, dat dit diamanten licht
Der oogen u beschijn'. Vergeefs hebt gij de vonken
Van mij, niet meer uw lief, zoo gulzig ingedronken,
U telkens veinzende van mijne min verrukt,
Als gij de rozen op mijn wangen kreukt' en drukt',
Mijn borst en lippen kuste, en ik u wederkuste,
U streelde, nippelde, en uw dolle vlammen bluschte.
Dat hebt ge weg, gij zijt des waardig ofte niet.
Vertrek uit mijn gezicht, o joffereverdriet!

REI.

Och, hadt ge, nog was 't tijd, u van haar minne onttrokken!

SAMSON.

Mijn hart was blind van liefde, en dat gedurig nokken
Bedroefde mij ter dood. Haar jammerklacht in top
Vermurwde 't hart, als was. Zoo wint de waterdrop
Op eenen harden steen. Ik laat me in 't end bewegen,
Ontvouwe, hoe mijn kracht, door 's Allerhoogsten zegen,
In 't nooit geschoren haar bestaat. Zij zweert vooral
Bij Dagon, dat de mond dit niemand melden zal;
En echter regent er in haren schoot een regen
Van 's vijands zilvre munt, die, scherper dan een degen,
Door 's boelschaps boezem dringt, en 't gierig hart bekoort.
De wraakzucht bij der hand, verlaat zich op haar woord.
Toen gunde ze ons volop van wellust, liet me ronken
In haar verzaden schoot, naar lijf en ziel verdronken
Van minne. Midlerwijl (dat God de schenster straff'!)
Scheert mij het scheermes stil de zeven lokken af.
'k Ontwaak, maar och, te spâ! De vijand, heet van tooren,
Berst in, ontziet zich niet mijne oogen uit te boren.
Hij ketent mij, en sleept me in Gaza, daar ik krimp,
Gedoemd ten arbeid in het tuchthuis, elk ten schimp.

REI.

O prins van Israël, handhaver van de vromen!
Hoe is uw staat verkeerd, waar zijt ge toe gekomen!
Wat eischt ge in dezen schijn van ons? Wij staan hier reê,
U nog te dienen. Och, ontdek uw hartewee!

SAMSON.

De tuchtknaap keert terstond. Hij zal geen tijd verzuimen.
Mijn lokken groeyen weêr. Ik legge op mijne luimen
Om mij te wreken aan dit Heidensche geslacht,
En vroeger dan men waant. De Geest was mij te nacht
Een middel, om mijn ziel te slaken van dees banden.
Getroost u. Schreit niet meer; mijn afscheid is voorhanden.
Een triomfante dood, daar 't aardrijk van gewaagt,
Hangt Samson over 't hoofd. Hij zal niet lang geplaagd,
Beschimpt van alle kunne en oude, koren malen.
Zij zullen met den hals dien arbeid dier betalen.
Dit bidde ik, dat men mij, na mijnen sterfdag,
Eene uitvaart gunn', begrave in 't vaderlijke graf.
Belooft me, elk met uw hand, dit heilig uit te werken.

REI.

Bedroefde prins, helaas! de Hemel wil u sterken.
Wij hopen immers niet, noch durven het vermoên,
Dat gij u zelven zoudt met uwe hand verdoen.

SAMSON.

Ik zweer, mijn handen aan dit lichaam niet te schenden,
Maar wil, gelijk Gods held, mijn leven heerlijk enden,
Dat teffens aarde en zee hiervan gewagen zal.
Verschrikt niet, hoort gij, hoe de vijand kwam ten val.

REI.

Indien ge heerlijk sterft, ten spiegel van de braven,
Wij zullen uw gebeent bij Manoë begraven,
En vaders asschen nog verheugen met uw lijk,
Is 't anders in ons macht. Ontvang, tot eene blijk
En zegel van ons trouw, de hand van al de vrouwen.
De Hemel straft ze, wie ontbreekt haar woord te houwen.
Ontvang, o prins des lands! dees zilverlingen toch,
Om u te dienen in uwe armoede, och, och, och!

SAMSOM.

Behoudt die gaaf voor u, 'k verwachte blijder uren.
Al ben ik arm, wil 't God! het zal niet lange duren.

REI.

Gebiê ons vrij; wij staan tot uwen dienst alleen.

SAMSON.

Draagt zorge, waar gij komt en gaat, dat geen Hebreên
Zich heden in de kerk van Dagon vinden laten;
Zij zullen u misschien gemoeten, langs de straten
Of merkten, op de maar van dit afgodisch feest,
Geschikt tot een triomf, om, trotsch en blij van geest,
Gevangen Samson uit te lachen met hun reyen,
En in den ommegang, hun Godsdracht, om te leyen.

REI.

Uw landsliên zijn belust nog eens den prins te zien,
In dezen droeven schijn.

SAMSON.

Zeer wel. Dat kan geschiën
Door eene tralie, uit een venster of van daken.
Het voegt den stammen niet, die zuiver offer blaken
En branden, God ten prijs, zich in Afgodendom
Te mengen, daar men danst op hun geloei en bom,
Voor Dagons zwart altaar, en, onder 't banketteeren,
Hun geile spelen wijdt. Gij moet dien laster keeren.
Gebiedt uit onzen naam, wij ijvren voor de wet,
Dat niemand zijnen voet op Dagons drempel zett',
Of God zich openbaarde, als eertijds, door een wonder,
En klonk 't gevloekt gebouw de kruin in met den donder.
Ik zeg het nu niet al, wat mijn geboortegeest
En wachter[1] mij te nacht voorspelde van dit feest.

TUCHTKNAAP, REI.

TUCHTKNAAP.

Jodinnen! hebt gij hier zoo vroeg den prins gevonden?

REI.

Een prins, om zijnen hals met ketenen gebonden,
Van zijn gezicht beroofd, gedoemd ten arrebeid
In 't molentuchthuis. Och! wat 's dit een onbescheid,
Een overwonnen held te ketenen, te treden,
Te laten malen! Gij volgt billijkheid noch reden.

TUCHTKNAAP.

Wij slachten Samson, die niet kakebeenen sloeg,
De vossen, staart aan staart geknoopt, in 't koren joeg;
Zoo schoone landen, als de zon ooit mocht beschijnen,
Misschepte in wildernisse en heiden en woestijnen.
Uw vaders zouken zelfs hun broeder in den put,
Verkochten hem voor slaaf, beroofden van zijn stut
Den ouden vader, die zoo lang te deerlijk treurde,
Door 't overdenken, dat een ondier hem verscheurde.

REI.

Het diende Jozef tot eene opkomst, na een wijl
Gekoren tot een Vorst en Rijksvoogd aan den Nijl.

TUCHTKNAAP.

Dat 's waar, het diende hem tot eer, zoo hoog gezeten,
Maar dit behoefde hij zijn broêrs geen dank te weten.

[1]raak, roer.

[1]Versta: zijn Engel.

REI.

In welk een jammer heeft de boelschap hem gebrocht,
In zijnen diepen sleap verraden en verkocht!
Hij is niet voor de vuist getemd en overwonnen.

TUCHTKNAAP.

Zoo varen ze met recht, die zich niet spanen konnen
Van schoone boelen, valsch en trouweloos van aard!
Nu wordt het tijd te gaan, eer 't volk op straat vergaârt.
Gij kunt zijn droefheid niet verminderen met schreyen.
Het Hof belast hem nog in hechtenis te leyen,
Tot nader overleg Ik bond, op 's meesters last,
Den blinden aan dien boom met zijne keten vast:
Nu worde ik wederom met hem naar huis gezonden.
Zoo staat mijn wacht aan hem, hij aan mijn wacht gebonden.
Wat is de hofdienst ook een jammerlijk bedwang!
Daar hapert altijd iet. Dan valt het snoer te lang,
En dan te kort; zoo draait de weerhaan van de zinnen.
Ik brocht hem daatlijk uit, nu drijft men ons naar binnen.

REI.

Wij bidden u, verschoon den armen, blinden man!

TUCHTKNAAP.

Wat eischt ge dit van mij? Daar komt de Vorst, die kan,
Behaagt het hem, dit juk verlichten of bezwaren.
Ik volg mijn last; mij wordt bevolen voort te varen.
Gaat hene, spreekt den Vorst: misschien wat gij[1] verwerft.

REI.

O prins! God sterke uw hart, eer gij van droefheid sterft.

DE VORST, REI.

DE VORST.

De groote toevloed der rondomgelege volken
In deze hoofdstad zag de zon, met droeve wolken
Behangen, opgaan uit den Oosten; dies men vreest,
Of eenig onweêr en stortregen Dagons feest
Mocht storen op zijn schoonste, en blusschen d' outervieren,
T' ontsteken met triomf voor honderd witte stieren,
Zijn Godheid toegewijd, tot eene dankbre pracht,
Dewijl de landplaag van gausch Palestijne ons macht
In ketenen gevoelt; doch 't weder kan verkeeren,
De lucht opklaren. Wie komt hier het hoogtijd eeren?
Dit schijnen altemaal Jodinnen, niet te blij.
Zij zien versuft en bloô. Het hoofd hangt op een zij.
De moed is haar vergaan, outzonken. 't Is geen wonder.
Wij kregen endelijk den grooten vijand onder
De klauwen. Hoe of heur die maar in d' ooren klinkt,
En nu de ketenklank; daar hij vergaat, verstinkt
In zijn gevangenis! Zij komen herwaarts treden.

REI.

Genadigste! gedoog, dat wij u met gebeden
Genaken, en vergeef ons dees vrijmoedigheid!

DE VORST.

Hebreeuwsche joffers! wat is d' oorzaak, dat gij schreit?
Verkortte u iemand? Hier is 't Hof, dat elk verdadigt
En handhaaft bij zijn recht, weldoenders begenadigt,
De boozen straft. Dit Hof ziet geen personen aan.

REI.

Genadigste! dat 's recht. Zoo kan een rijk bestaan.
Maar evenwel waardeert een vorst gelede schade
Zoo dier niet, of hij mengt gestrengheid en genade
In eenen, die naar recht verdient de hoogste straf.
Wij kwamen op den roep van dit triomffeest af
Naar Gaza, met die hoop, of wij de strenge machten
Van Palestijne nog met onze jammerklachten
Bewegen mochten, acht te nemen op den staat
Van onzen prins, te droef vervallen in dien haat,
Helaas! bij hoog en laag, en geensins zonder reden.
De schade, alom geleên bij Filistijnsche steden,
Is onvergoêbaar, kwetst vijf hoofdsteên in haar ziel.
Maar 't ongenadig lot, dat hem ten deele viel,
Het licht t' ontberen, in een nacht van duisternissen,
Wat is dit anders dan het halve leven missen?
Hij leed een halve dood, toen hem, van kracht beroofd,
De vijand boorde beî zijne oogen uit het hoofd,
Geketend door 't gejuich der straten henevoerde,
Dat zelfs de harten der beleedigden beroerde
Tot mededoogen. Meng ten minste (al is het spâ,
Naar wij u smeken,) nog een druppel van genâ
Met uw rechtvaardigheid. Laat uwe wraak bedaren,
Zoo volgt u d' eer, dat gij uw vijand nog kunt sparen.

DE VORST.

Gelijk uw hoofdstam[1], die den leeuw voert in zijn vaan,
Zoodra niet overtrekt de kil van ons Jordaan,
En Adonibezek, den koning, 't veld leert ruimen,
Of houwt hem, in de vlucht gegrepen, fluks de duimen
Van hand en voeten af. Toen most hij, als een hond,
De kruimen, van den disch gevallen, met den mond
Van d' aarde zamelen, op handen en op voeten
Gekropen, in het stof zich wentelen en wroeten,
En, naar Jeruzalem vervoerd met veel geschals,
In banden sterven, en het boeten met den hals.

REI.

Zoo hij geen zeventig erfkoningen moorddadig
Mishandelde op die wijs, men had dus ongenadig
Hem zijne tiranny niet weêr betaald gezet.
Men streek het vonnis naar zijne ingestelde wet.

DE VORST.

Zoo kan dan Samson met geen reden zich beklagen;
Wie andren plagen wil, verdient de zelve[2] plagen.

REI.

Is Samson losbaar, stel hem op een hoogen prijs.

DE VORST.

Men koopt hier 't recht niet om, dat strijdt met onze wijs.
Men geeft geen vijand macht en vrijheid, zich te wreken.

REI.

De prins zit blind, van licht en zijn gezicht versteken.
Een blinde is machteloos, en droomt van geene wraak.

DE VORST.

Hij slijte dus den tijd, den boozen tot een baak.

REI.

Het missen van 't gezicht dient andren tot een voorbeeld.

DE VORST.

Men heeft hem eeuwig ter gevangkenis veroordeelt.

REI.

En beter eeuwig dan voor een gezetten tijd.
Een zelve macht verwijst, een zelve scheldt hem kwijt.

DE VORST.

Een vonnis krenken, nog niet lang geleên gestreken?

REI.

Het vonnis blijve, geef hem lucht om uit te breken.

DE VORST.

Uitbreken? Hoe kan dit, behoudens recht, geschiên?

REI.

Men kan, ontveinzende, wel door de vingers zien.

DE VORST.

De menschen zijn te loos, en loozen zouden 't merken;
En waartoe dient het, als om booze in 't kwaad te sterken,
Den ouden gang te gaan, geburen tot verdriet.

REI.

Zoo[3] Samson dit bekwam, gelust het niemand niet.

DE VORST.

Gij zult den nadruk eerst gevoelen van ons kusten;
Wij laten 't bij de straf van Samson niet berusten:
Het is besloten, dat men 't gansche Jodenland
Zal overtrekken, en tot aan den waterkant
Der stroomende Jordaan brandschatten alle stammen,
Of zetten voor de vuist al 't land in bloed en vlammen.
Wij willen boven dat hereischen achterstel
Van schattingen, ons hef, door Samsons trotsch bevel
En sterkheid, twintig jaar, te wrevelig onthouwen.

[1] dat gij iets.

[1] Juda. — [2] Thans zelfde. — [3] Zoo als.

REI.
Zoo wreed bejegenen Gods erfdeel en getrouwen?
DE VORST.
Wat erfdeel?
REI.
Kanaän is lang van Abraham,
Achthonderd jaar geleên, bezeten. Dit 's de stam
Van God gezegend, in Ægypten aangewassen.
DE VORST.
Gij onbeschaamden wilt met roemen elk verbassen.
Gij putte Ægypten uit, beroofde 't van zijn schat.
Een akker lands was 't al, dat een Chaldeeuw bezat
Te Mamre, daar hij vreemd van 't Zuiden kwam getogen.
REI.
Aartsvader Abraham heeft dappere oorelogen
Met koningen gevoerd, zijn broeder Loth ontzet,
De neef van Abraham Ægyptenland gered,
Gespijsd uit zijnen schoot, zij danken 't vreemdelingen,
Dat ze al van hongersnood niet storven en vergingen.
De God der vadren schonk ons 't vruchtbre Kanaän.
DE VORST.
Hij schonk het u? Aan wien? Een heilloos moordgespan,
Erfvijanden van Goôn en kerken en altaren,
Beeldstormers, die noch koor noch heiligdommen sparen.
Gij kwaamt van buiten in, verhongerd en verwoed,
En stiet gewettigden, erfvorsten, uit hun goed
En overoud bezit, en, van dien geest bezeten,
Voert nieuwe wetten in, en pijnigt het geweten.
Men loopt niet wijd; uw prins, voor wien gij spreekt en pleit,
Heeft gruwzamer dan ooit al 't land in d' asch geleid.
REI.
Vergeef het naar uw macht. Ons past geen tegenspreken.
Wij kwamen hier, om slechts te bidden en te smeeken.
DE VORST.
Dit smeeken is vergeefs, vergeefs genâ gevergd.
Zoo wordt geen straf verzacht, maar 't vonnis eer getergd.
Men kan, naar billijkheid, niet tweemaal vonnis strijken.
REI.
Ten minste, laat een straal van uw genade blijken,
In deze strengheid, en behoû uw recht geheel.
DE VORST.
Kan 't voegelijk geschiên, betoont ons in wat deel.
REI.
Dees ongelukkige, verkloekt, verrast, gegrepen,
Beroofd van 't hemelsch licht, met ketenen genepen,
Gedoemd ten arbeid, op 's aanklagers straffen eisch,
Gevoelt, in luttel tijds, de krachten en het vleisch
Zoo weggesmolten, dat hij wankelt op zijn beenen,
Allengs aan 't kwijnen slaat, den tijd verslijt met stenen
En zuchten. Dus geperst door 't nijpen van de nood,
Verwacht dees onlangs sterke een onverwachten dood.
Dat 's d' eenige uitkomste en zijn uiterste verlangen.
Mocht hij tot zijnen troost de blijde maar ontvangen,
Dat hem vergund wordt, na deze uitgestane straf,
Te rusten in den schoot van 't vaderlijke graf,
D' elendige zou dit de hoogste weldaad achten.
Dat 's buiten landgevaar 's gevangens smert verzachten.
Het toestaan van een graf en uitvaart is het al,
Waarop hij hoopt. Helaas! verwerven wij 't, het zal
U tot onsterflijke eer en eenen naam gedijen
Bij alle staten, zelfs die uwe kroon benijen.
Genadigste! och, vergun dat vrouwen, luttel kloek,
En bloode en schaamrood, in haar mondeling verzoek,
Zoo veel genade hier ten hove in u gemoeten.
Wij worpen met dees hope, aan 't outer van uw voeten,
Ons met eerbiedigheid in 't stof ter aarde neêr.
De titel van genade ontsta u nimmermeer!
DE VORST.
Hebreeuwsche joffers, rijst! schept moed, houdt op van treu-
Wischt af u tranen. Wat gij bidt, zal u gebeuren. (ren,
Ik zweer bij Dagon, bij mijn hoofd, en 't hoog altaar,
Zoo Samson sterft, men zal de vorstelijke baar,
De rosbaar van het hof, zijn lichaam niet ontzeggen.
Vervoert het. Laat het lijk in vaders grafsteê leggen.
Is ergens sterker God, waar bij men zweren mag[1],
Hij rukke 't kerkgewelf van Dagon, dezen dag,
In 't midden van de vreugd, op 't hoofd der Filistijnen,
Begrave en overstulpe al die te feest verschijnen;
En kunt gij 't vinden bij uw vaderlijke wet,
Vergast te middag ons op Dagons kerkbanket!

REI VAN JODINNEN.

Ie ZANG.

Bestaan hier alle dingen,
  In 't groot heelal, bij trek
En tegenheid[2], en houdt Gods macht
  Het al in zijn bestek
Door eenigheid en tegendringen,
Als een gewelf met kracht
  Gebonden hangt te gader;
Wat wonder is 't, dat bloed naar bloed
Getrokken wordt met zulk een gloed,
  Als eigen aan eene ader!
Na 't overlijden zoekt het kind
De moeder, vrolijk als 't haar vindt;
  De zoon zoekt rust bij vader.

Ie TEGENZANG.

Zoo schijnt het hier gelegen
  Met Samson, in zijn smart:
In zulk een jammerlijken staat
  Trekt nog zijn treurig hart
Naar vaders asch, als naar een zegen
En troost, in zoo veel smaad:
  Als of hij dan woû klagen
Het onheil, dat hem wedervoer:
Hoe 't scheermes al de kracht afschoer,
  D' erfvijand uit zijn lagen
Den wereloozen overviel,
En pijnigde een bedroefde ziel.
  Wat baart de min al plagen!

IIe ZANG.

  D' aartsvaders, door die reden
Bewogen in 't gemoed,
Zoo menige eeuw geleên
Gaan, op dien zelven voet,
  Begraven elk zijn overleden
Te Hebron al bij een,
  Op eene zelve stede,
Hiertoe gewijd van Abraham.
Daar raakt de telg bij haren stam.
  't Gebeent van Jozef mede
Wordt derwaart, naar der stammen stijl,
Gevoerd van Memfis en den Nijl.
  Zoo rusten ze alle in vrede.

IIe TEGENZANG.

De vorst heeft hoog gezworen
  Bij Dagon, met een eed;
Best, dat we naar den kerker gaan
  En, in zijn harteleed,
Den droeven prins, bij God verkoren,
Dit melden, om hem 't hart t' ontslaan
  Van zijn bekommeringen
Voor graf en uitvaart, of hij snel
Ons kwam t' ontvallen, door gekwel
  En druk, die hem omringen,
Daar d' arme blinde, in duisternis,
Van menschentroost versteken is.
  Hij zal van blijschap springen

[1]kan. — [2]zin en weêrzin.

DERDE BEDRIJF.

DE VORSTIN, DE VORST.

DE VORSTIN.

De triomfeerende vijf hoven, hier bij een,
En elk op 't prachtigste, vergaård uit alle steên,
Om 't heilig offerfeest, waar op gij hun liet nooden,
Te vieren, tot eene eer der Filistijnsche Goden,
Begeeren ernstig, dat gevauge Samson speel',
Het Godsbanket verhauge, en op een kerktooneel
Zijn kunst vertoone, voor 's lands vorsten en vorstinnen;
Zoo kunt ge Dagons gunst en 't hart der Heeren winnen.
Al 't joffrentimmer dringt eendrachtig hier op aan
Van allen kanten. Kan de vorst dit zoo verstaan,
Hij toone heden, wat we op zijn genâ vermogen.

DE VORST.

Tooneelspel heeft voorheen ons meer dan eens bedrogen
Met schijn van waarheid; en niet ongelukkig, want
Zoo wordt de deugd met vreugd den vorsten ingeplant,
Al 't wereldlijk beloop naar 't leven afgeschilderd,
Door sprekende schildrij. Men ziet een hof verwilderd,
Verward, en overend, geverfd met prinsenmoord.
Daar wordt van schennisse en wraakgierigheid gehoord.
Men rukt gekroonden en gezalfden van hun stoelen.
Hartstochten, onderlinge aan 't barrenen, aan 't woelen,
Ontvouwen zich, gelijk de verwen, met de naald
Of schietspoel net gelegd, en daar geen meester dwaalt
Van wel te schikken, zijn tapijtwerk geestig teekent,
Dat wie 't bespiegelt dit een overeenkomst rekent
Van hemelsch oogmuziek. Hier geeft de bloem van spreuk
En hemelval een geur, een liefelijken reuk,
Die meer dan wyrookgeur, den Goden opgedragen
Met gouden wyrookvat en schalen, Hun behagen.
Tooneelspel sticht een staat, verschoont geen lastervlek
En smet in heilig noch onheilig. Elks gebrek
Wordt, zonder iemands naam te kwetsen, aangewezen.
Tooneelspel wordt alleen van dommekracht misprezen,
Die recht noch reden volgt. Tooneelspel leent een schat,
Van wijsheid bij de naald van Memfis, Zonnestad,
De hooge rijksschool der befaamde Ægyptenaren,
Die op de wolken treên en kost noch arbeid sparen,
Om Vrouw natuur, van lid tot lid, geheel t' ontleên.
Zoo zamelden zij al wat kenbaar is bij een,
Een schat van wijsheid, opgestapeld van veel eenwen.
Het snaterbekken van alle eksteren en spreeuwen
Verbluft geen speeltooneel. Is eenig vorst belust
Op spel, wie meer dan wij? Dit 's u, Mevrouw! bewust.

DE VORSTIN.

Zoo stemt de vorst met ons en hun, die dit begeeren?

DE VORST.

Betrouw ons toe, de kunst zou heden triomfeeren,
Indien men vroeger op dien voorslag had gelet.
Nu schiet ons tijd te kort. Het kerkelijk banket
Wordt reede al toegesteld.

DE VORSTIN.

Wilt ge ons die blijschap gunnen,
Dan wil het blijken, wat wij noch uitwerken kunnen.
De rol van Samson zal afloopen, als een draad.

DE VORST.

Hier valt een zwarigheid. Het priesterdom verstaat
Niet licht tot nieuwigheid, en steunt op oude zeden.

DE VORSTIN.

In alle hoven wordt tooneelspel wel geleden.

DE VORST.

Tooneelspel in een kerke, en van een blinden Jood?

DE VORSTIN.

Of Dagonist of Jode, is dit geschil zoo groot,
Wie speelt, of waar men speelt?

DE VORST.

Men mag geen kerk ontwijden,
Geloof, het priesterdom van Dagon zal 't niet lijden,
En minst van een Hebreeuw, die, door zijn nieuwe wet,
Den ouden godsdienst van den Filistijn besmet.
Doch lust den vorsten spel, dit hof staat voor hun open.

DE VORSTIN.

Van d' offermaaltijd uit de kerk in 't hof te loopen,
Zou luttel voegen; maar al zittende aan den disch
Der Goden, bij den wijn, terwijl men vrolijk is,
De kelken ommegaan, te zien op een stellagie
Den onlangs sterken, hoe hij zijne personagie,
Het feest ter eere, speelt, dat waar de tafelvreugd
Verdubbelen. Indien godvruchtigheid een deugd,
Ook d' allerhoogste deugd geschat wordt, kan men laken
Altaargenooten, die van grooten ijver blaken
Om God te danken, dus t' onthalen op een dag,
Tot blijschap ingesteld; naardien men, zonder slag
En stortinge van bloed, geraakte aan eenen zegen,
In twintig jaren nooit met wapenen gekregen.

DE VORST.

Ik love u oogmerk, maar de wijs is ongeraân.

DE VORSTIN.

Verstaat de vorst dit, al de wereld zal 't verstaan.

DE VORST.

De menschen zijn gedeeld in aard en zinlijkheden.

DE VORSTIN.

Hoe kan een reedlijk dier zich kanten tegens reden?

DE VORST.

Wat 's reden bij het volk?

DE VORSTIN.

Dat redenmatig is.

DE VORST.

Nu stel de maat van reên eens zeker en gewis.

DE VORSTIN.

Dat bij de wijzen mag de maat van reden heeten.

DE VORST.

Der wijzen reden zelf valt ongelijk in 't meten.

DE VORSTIN.

Hoe kan dat zijn?

DE VORST.

Dees schiet te verre, en die te kort.

DE VORSTIN.

Is reden niet den mensch natuurlijk ingestort?

DE VORST.

Z' is elk naturelijk, doch ongelijk, gegeven.

DE VORSTIN.

Hoe waar 't dan mogelijk, op ééuen voet te leven?

DE VORST.

Dat is onmogelijk. Dit houdt het volk gedeeld,
Het volk, dat, hoofd voor hoofd, in 't oordeel wijd verscheelt.

DE VORSTIN.

Om dan gelijk te gaan, werd macht vereischt in 't stieren
Van menschen.

DE VORST.

Een geslacht van heele en halve dieren.
Deze ongelijkheid heeft de machten ingezet.
De wereldwijsheid smeedde uit nood een wijze wet,
Om al wat afdwaalt van de middenlijn te toomen.
Nog kon ze tot haar wit en oogmerk geensins komen,
Door hoop van loon en vrees voor straffe van het kwaad;
Daar werd nog iet vereischt, dat vrij wat verder gaat:
Want wereldsche overheid kon slechts de leên regeeren,
Zoo wijd haar macht reikt, maar de harten niet grondeeren:
Dies kwam de vreeze voor de Goôn (een hooger macht,
Die elks gedachten kent, en, als een zwaard, met kracht
Door 's menschen boezem dringt, ontrust het valsch gewe-
Het vrome rust bestelt, en uit en in kan meten, (ten,
Wat elk verdient), ten steun der overheên, den staat,
Door 't innevoeren van den Godsdienst, nog te baat.
Zoo dienen dan, om 't volk geschikt en recht te leiden,
Het outerboek en 't zwaard in geener wijs gescheiden.

De tweederhande macht is noodig, en 't gemeen
Leeft zalig, stemmen deze eenstemmig overeen,
Als snaren op een luit. Men schuw' dan valsche klanken
Van toonen, op dit feest; wij zullen 't ons bedanken.
Het hoofd van Dagons kerk, wien d' eer van 't Godendom
Bevolen blijft en uit zijn hoogen stoel alom,
Van Gaza tot aan Dor, de wacht houdt over tempels,
Bewaart de handvest van 't gebiên. Men mag Gods drem-
Niet bezigen, tenzij de kerkstoel wordt gekeurd. (pels.
Kan hij 't verstaan, 't is tijd, dat gij een bode zendt,
En eerst vernemt, of hem uw voorslag zou behagen.
Wij vragen 't niet, zoo wordt het ons niet afgeslagen,
En gaan ten hove, daar een drang van heeren beidt.

DE VORSTIN.

Hofmeester! 'k wenschte, dat 's Aartspriesters heiligheid
Zich zelf gewaardigde, ons verzoek terstond te hooren.
Ga hene. 'k Zou hem noode in bezigheden storen.
De plechtigheden van den godsdienst geven hem
Gedurig werk. Hij hoeft zijn wettigheid en stem
Alom te leenen, tot een blijk en heilig zegel.
Zoo dwaalt geen amptenaar van zijn gewoonte en regel.
Daar komt d' Aartspriester juist ter kerke uit naar ons toe.

AARTSPRIESTER, DE VORSTIN.

AARTSPRIESTER.

Genadigste Vorstin! dat Dagon u behoê.

DE VORSTIN.

Eerwaardste vader, die ter eere van de Goden
Gedurig waakt, en met den toom van uw geboden
Zoo vele volken stiert langs 't Palestijnsche strand;
De Goden leverden dien vijand in ons hand,
Door kracht van uw gebeên. Nu wenschen al de Heeren,
Dat Samson onder dit zeeghaftig banketteeren,
Die vijand, onlangs nog onoverwinbaar sterk,
Op een triomftooneel, mocht spelen in de kerk,
Tot prijs van Dagon en tot blijschap van hun allen;
Gevalt die voorslag u, wij laten 't ons gevallen.

AARTSPRIESTER.

Tooneelspel was van ouds verdienstig bij de Goôn;
Zoo wordt hun naam geëerd, een hooger draf en toon
Gezet op stoffen, die, met wetenschap te schikken,
Toehoorders wonderlijk verrukken en verkwikken:
Want als de personagie in 't ende binnenstapt,
Dan hoort men, hoe al 't volk in zijne handen klapt,
Den Goden toejuicht, lacht, en, met een luid geschater,
De schouwburg uitberst, dat het, over wal en water
En merkt en hoftin klinkt, en weêrgalmt langs de kust.
Zijn nu de vorsten en vorstinnen met een lust
Van spelen aangedaan; men volge wijze en wetten.
Laat Samson inkleên. Laat de schouwburg open zetten.
Wij zegenen het spel, God Dagons naam ten lof!

DE VORSTIN.

De vorst van Gaza biedt tot Samsons spel zijn hof (wen.
Te leenen; maar men wenscht dit in de kerk t' aanschou-

AARTSPRIESTER.

Daar staat geen speeltooneel.

DE VORSTIN.

Wij zullen 't daadlijk bouwen.
Het hof heeft bouwers en gereedschap bij der hand.
De bouwheer van het hof ontbreekt geen snel verstand,
Om, zonder kerkgerucht, het houtwerk, als gewassen
Tot een tooneel, terstond met kunst in een te passen,
De kerkkapel, die zoo veel heiligdoms bewaart,
En, tot der Goden dienst, gewaad noch speeltuig spaart,
Maar garen uitreikt, zal, tot een godvruchtig teiken,
Niet weigren, Samson op uw last de hand te reiken.

AARTSPRIESTER.

Is blinde Samson dus op spelen afgerecht?

DE VORSTIN.

Wat speelde Samson niet! Hij worstelt, schermt, en vecht,
En plag den harnasdans te dansen, eer 't vermogen
Hem door de schoone werd al vleyende uitgetogen.
De Godshut van de Joôn stond stom, zoo menigmaal
Hij voor de Godskist diende, als zanger en koraal,
Met eene harpe of fluite alle ooren wist te streelen.
Wij zullen in de kerke een spel van zinnen[1] spelen,
Hoe wellust sterkheid legt al slapende aan een band
Van rozen, en den held ontwapent, met haar hand
Ten toon voert, makker dan een lam, hem, blind van minne,
Leert luistren naar den mond der vleyende boelinne,
Die, in zijn blindheid, zich godvruchtig aan hem wreekt,
Ten dienst van haren God.

AARTSPRIESTER.

Hoe gaat dit toe?

DE VORSTIN.

Zij steekt
Het gouden wyrookvat, eer 't wyrook wordt geroken,
Hem in de hand, en zwaait, en helpt den blinden smoken,
Voor Dagons outerbeeld. Zoo geeft hij Dagon d' eer,
Dan zal, op 't schateren des volks, het Doode Meer,
De stroomende Jordaan verhaasd te rugge varen,
En Silo, doodsch van schrik en boosheid, al de haren
Te berge zetten, als de Vorst van 't Joodsche land
De Godskist schandvlekt met deze onafwischbre schand.
De blinde midlerwijl, zal, onder al de deelen
Van 't stichtig zinnespel, met dansen, zingen, spelen,
Uw priesters, hand aan hand, omvoeren op dien toon.
Wat Godheid heet, zal op de wolken, haren troon,
Van boven neêrzien, en, gelijk uit schouwburgstoelen,
Met duizenden om laag, 't genoegen zelf gevoelen. (brak,
De godsdienst des Hebreeuws, wien 't nooit aan roem ge-
Krijgt dus door Samsons spel een vreeselijken krak.

AARTSPRIESTER.

Wij wenschen, dat het alle ons priesters eerst verstonden.
De naauwgezetten staan, als aan een stroo, gebonden.

DE VORSTIN.

Men zal 't afkundigen, eer iemand zich ontstell';
Eer Samson wordt gehaald uit uwe kerkkapel,
Om, vorstelijk gekleed, te treên ter kerkstellagië.

AARTSPRIESTER.

Dat 's wel. Maar noem mij nu ook d' andre personagië.

DE VORSTIN.

Noëma heet ze, in wie de wellust hare rol
Zal spelen.

AARTSPRIESTER.

Is zij loos?

DE VORSTIN.

Een, die den rijksten pol
Van Palestijne zoo betooverde en beroofde
Van zinnen, onder 't spel, dat hij zijn trouw beloofde
Aan die lichtvaardige bekoorster, zonder trouw.

AARTSPRIESTER.

Dat 's een naar Samsons lijf, indien hij spelen zou;
Want naar uw voorstel schijnt de kunst hem aangeboren.

DE VORSTIN.

Hij werd 's lands rechter vóór zijn twintig jaar gekoren;
Want toen de sterkheid nog hij zijne wijsheid kwam,
Gaf dit hem zulk een glans.

AARTSPRIESTER.

En eene vleister nam
Dien held de wijsheid en de kracht, toen min hem griefde?

DE VORSTIN.

Zoo een in dwaling valt, uit kracht van vrouwenliefde,
Dat is verschoonbaar, en in prinsen allermeest.

AARTSPRIESTER.

Hoewel ik schuw ben van Hebreên, nog wordt mijn geest
Door uwe rede ontvonkt. Wij stemmen uw begeeren,
Naardien gij met dit spel God Dagon wilt vereeren.

[1]Zinnebeeldige voorstelling, op Rederijkers trant.

DE VORSTIN.

Gij zult de vorsten en dees vorstelijke poort
Verplichten door dit spel.

AARTSPRIESTER.

Wij stemmen 't. Vaar vrij voort.
Kerkmeester! rep u, laat den blinden hier verschijnen.
Bestel het kerktooneel te bouwen. Leen gordijnen,
Tapijten, speeltuig, en gewaad in Gods kapel,
En al wat dienen kan tot dit godvruchtig spel.

DE VORSTIN.

Ons zal verlangen, hoe dit Samson wil behagen.
Men dient hem, door belofte en allerhande lagen,
Een hart te steken in den boezem, opdat hij
Gewilliger den hove en ons te wille zij.
Zijn last verlichten dient, om hem in slaap te wiegen.
Daar komt hij; kon men slechts dien Jood met hoop bedrie-
(gen!

SAMSON, TUCHTKNAAP, DE VORSTIN.

SAMSON.

Waarhene leidt men mij?

TUCHTKNAAP.

Gij staat voor 's lands Vorstin.

SAMSON.

Zeg liever voor mijn grootste en wreedste vijandin.

TUCHTKNAAP.

Wie overheerd is, leer' bij tijds het juk verdragen.

SAMSON.

Och! bitter leeren, uitgehongerd, blauw geslagen,
Van malen afgemat, beroofd van 't hemelsch licht,
Ontbloot van hulp en troost.

TUCHTKNAAP.

Zoo moet het gaan. Zoo sticht
Een Jood geen korenbrand met opgevange vossen.

DE VORSTIN.

Schep moed, gevangen vorst! Gij kunt u zelf verlossen,
Of uwen zwaren last verlichten. Laat u raân.
Men wint genade en gunst met aan de hand te gaan[1].

SAMSON.

Geen mensch, geen vorst kan mij mijne oogen wedergeven.
Ik mis mijne oogen, och! dat 's meer dan 't halve leven.
De dag ging onder, eens voor eeuwig. Ik verwacht
Den opgang nimmermeer. Het is hier eeuwig nacht;
Nog mogen in der nacht alle andre dieren slapen
En rusten; Samson ziet geen rust voor hem geschapen.

DE VORSTIN.

Gij ziet zoo deerlijk, dat mij zelve uw droefheid deert.

SAMSON.

Bezie dit kranke lijf! Hoe is mijn vleesch verteerd!
De beenen wankelen en waggelen alreede.
'k Verandere in een schim. Tot nog heeft mijne bede
Den tuchtvoogd nooit verzacht. Hij valt ons even straf,
Hoewel de kracht bezwijkt. Men roept: „uw werk moet af;
Het hof hoeft meel. Voort, voort, te molen! voort te molen!
Het hof beschuldigt mij. De wacht staat mij bevolen."
Men rijdt een ezel zoo den hals af. Is er dan
Geen mededoogen? Och, de kunst van menschen kan
Een harden diamant vermurwen en verzachten:
Al zweet ik bloed voor zweet, geen tranen, geene klachten
Vermurwen 's vijands hart: dat is en blijft verstokt.
Verzaadt u 't meel niet, dat ik male: hakt me, en brokt
Dit mager lichaam, vel en beenders, in uw potten;
Aan 't vleesch is geen belang; het stinkt, en moet verrotten.
Verrot het in uw mage, en smaakt het uwen mond,
't Gedije u tot een spijs. Tast aan, tast aan! zoo kont[2]
Gij roemen overal, hoe Samson, dood van slaven
En opgegeten, in uw mage legt begraven,
Min vreeselijker, dan óf tijger óf griffoen
Mij opvrat voor een aas. 't Is toch om mij te doen;

[1] zich te laten leiden. — [2] kunt.

Om Samson juicht dit feest. Gij moogt hem vrij beschimpen;
Zijn levens spil loopt af; het lijf begint te krimpen;
De geest is 't lijf te groot, en zoekt een ruimer lucht.
Een snikske, dan niet meer. Een zucht, de leste zucht!

DE VORSTIN.

Bedaar wat, brave held! bedaar wat. Al dit kwellen,
Dit jammeren kan u maar kwetsen en ontstellen.
Wij wenschten, woudt gij 't van uw vijandin verstaan
(Zoo neet gij ons), u nog in uw verdriet te raân,
Verlossen wij u niet, ten minste u last te mindren:
En, och! of gij 't beproefde: een proef kan u niet hindren.

SAMSON.

Is nog Mevrouw belust, dus schots, op Dagons dag,
Te schimpen met een slaaf, een dien zij over mag,
Een armen blinden man, op zijnen hals gevangen,
En meer dan op den hals. Mijn zuchten, mijn verlangen,
Mijn roepen, nacht en dag, is om een korte dood,
Voor duizend doôn. O God! gij ziet, en kent mijn nood.

DE VORSTIN.

Zoo gij 't berouwen kunt, wij komen u ten beste.

SAMSON.

Zoo gij 't gelooven kunt, het loopt met mij op 't leste.

DE VORSTIN.

Neen, neen, men sterft zoo niet; al is uw staat belast,
Een al te taaye band houdt ziel en lichaam vast.
De draad van 's levens webbe is al te sterk gesponnen.
Men ziet zieltogenden, en wat ze al lijden konnen,
Eer 't web wordt afgeknipt. Schoon 't leven eindlijk stuit,
Dees vaart er lichter, die bezwaarlijker uit.

SAMSON.

Wat middel ziet ge tot verlichting van ons kwale?
Durft Samson hopen, heet[1], dat hij niet langer male.
Betoon, dat ge eenen vorst van slaven onderscheidt.

DE VORSTIN.

Daar is mijn hand.

SAMSON.

O hand, wat hebt ge lang gebeid!

DE VORSTIN.

Gij zult na dezen dag niet meer den molen trekken.

SAMSON.

Wat is er nu, dat mij genade kan verwekken,
Verwerven bij den vorst?

DE VORSTIN.

Dit plechtig offerfeest
Vereischt wat zonderlings. Wij weten, hoe uw geest
Begaafd is met de kunst van worstelen en springen
En schermen. Samson weet van dansen, spelen, zingen,
Ook van tooneelspel: want de wijsheid van den Nijl
Had Mozes opgekweekt, die zijn Hebreên dien stijl
Hiet[2] volgen. Kunt gij nu uw hoogheid eens verneêren,
En met een stichtig spel van zinnen triomfeeren,
In Dagon's kerk, wanneer de vorsten zijn vergaârd,
Wij zien het juk verlicht, dat uwen hals bezwaard.

SAMSON.

Kan ik met spel en zang den vrijen staat herwinnen,
Wij willen, op die hoop, een heilig spel beginnen,
Dat Gaze en al het land wel eeuwig heugen zal.

DE VORSTIN.

Gij kunt, in Dagons kerk, veel duizend in getal
Verheugen op het feest.

SAMSON.

Zoo zij 't gehengen konnen.

DE VORSTIN.

Wij hebben lastig zelf 's aartspriesters hart gewonnen;
Hij heeft het toegestemd. Men zocht een, die op 't feest
Mocht spelen tegens u: Noema, rijk van geest
En wonderlijk begaafd.

SAMSON.

Laat haar de stof versieren[3];
Een spel van zinnen, dat den wulpschen aard leert stieren,

[1] beveel. — [2] Thans heette, beval te. — [3] uitdenken.

Zal teffens stichten en verkwikken; en ik rijk,
Met zingen, dansen, en een hemelsche muzijk,
Het speelgerecht, als met een edel sap, begieten,
Dat dit d' aanschouwers na dien dag niet zal verdrieten.
Hoewel ik luttel danks bij Silo kan begaan,
'k Zoeke uitkomste in mijn ramp. Wat reên zou dit ontraân?

DE VORSTIN.

Ga rustig hene. Laat u heerlijk inneekleeden.
Alleen getroost u, in den ommegang te treden
Voor 't Heiligdom. Dan wacht in onze kerkkapel.
Men zal u nooden, om het stichtelijke spel
Te spelen naar den eisch, als gij geraân zult vinden.

SAMSON.

Het rechte middel, om mij van dees boei t' onthinden.

VORSTIN.

Geleî den landvorst ter kapelle. Hou u reed.
Verkleê hem naar zijn staat; verander mede uw kleed.
Hoe snel veranderde de Jood, zoo ras hij hoorde
Van zijne ontlastinge, en de vrijheid hem bekoorde!
Dees heerlijke ommegang en kerktriomf en faam
Van Samsons wyrook en tooneelspel zal den naam
Der Filistijnsche Goôn tot aan de lucht verheffen,
D' aanpalende Hebreên vernederen en treffen,
Dat hun gezantschap, hier te Gaze, in ons paleis,
Met kracht aanhouden zal om rust en vasten peis.

REI VAN JODINNEN.

Ie ZANG.

Wordt 's lichaams blindheid onvermogen
En arremoê gerekend, wat
Is 't missen der inwendige oogen
Een grooter armoê, zoo men schat
De ziel en 't lichaam naar heur waarde!
Het lichaam is slechts asch en aarde,
De ziel al geest en niet dan geest;
Het lichaam in der tijd bederflijk,
De ziel leeft eeuwig en onsterflijk;
Zij schoeit op eene hooger leest,
En zoekt den oorspronk aller vromen,
Dat 's God, van wien ze is afgekomen.

Ie TEGENZANG.

Gevangen Samson, nu aan 't kwijnen,
Voelt blind deze armoede in den druk;
Nog armer staan de Filistijnen,
In 't midden van hun staatgeluk.
Zij missen hun gezicht inwendig,
Gevoelen niet, dat zij t' elendig
Versteken zijn van 't hoogste goed,
Dat 's God te kennen en aanschouwen,
Hem aan te hangen met betrouwen,
Ontvonkt van 's Hemels geest en gloed.
Den reênlooze is 't gezicht gegeven,
De reden leert ons hooger zweven.

IIe ZANG.

Zoo d' onbesnede Dagonisten
Hun blindheid kenden, zouden zij,
Misleid door 's Afgronds looze listen,
Den Afgod, op zijn jaargetij,
Met offerande en omgang eeren,
Op d' offermaaltijd banketteeren,
Verzaken God, der dingen bron,
Waaruit zij lijf en ziel ontvangen?
Nu houdt hen Dagons nacht gevangen:
Dat 's meer te missen dan de zon,
Het eenig en onendig wezen.
O licht der Godheid, nooit volprezen!

IIe TEGENZANG.

Gelukkiger staan wij, Hebreeuwen,
Wien God die glansen openbaart.
Eerst vader Abram, voor veel eeuwen,
Daar na aan Mozes zich verklaart,
In zijne wetten en bevelen.
Een eenig wezen, God, te deelen,
Is af te gaan van 't eenig een,
Een gruwelijke afgoderije.
O, God! bewaar in slavernije
Held Samson, nu beschimpt, getreên
Van Dagons razende offerknapen;
Gij zijt alleen zijn sterkte en wapen!

VIERDE BEDRIJF.

TUCHTKNAAP. SAMSON.

TUCHTKNAAP.

De Joodsche rechter, bij 't Gazaansch gerecht verwezen,
Gedoemd ten schimp en smaad, begint alreê te vreezen,
Nu hij voor 't Heiligdom, in Dagons ommegang,
Zal worden omgeleid, door aller volken drang
En toevloed; nu hij moet, getreên ter kerkstellagië,
Bekleên[1] op 't offerfeest zijn eigen personagië,
De sterkheid, in den strik der wellust, van haar kracht
En scherp gezicht beroofd, in eenen langen nacht
Geketend, als een slaaf, van arrebeid gebroken,
Om vrijheid prachen en voor Dagons outer smoken.
Dat legt hem op de leên. Nu ziedt het bloed, van spijt
En wraak, doch al vergeefs. De lokken is hij kwijt,
Het broeinest van zijn kracht, en kan zich nauwlijks reppen.
Ga, haal hem! Ziet, hij komt en zoekt wat luchts te scheppen,
En schijnt te twijflen aan den vrijdom, hem beloofd. (hoofd
Hij schuimbekt, knarstandt, brult. D' oogwinkels in zijn
Broên wraak en gruwelen. De wraak begint t' ontsteken;
Hij schudt het hoofd; hij trapt en stampt en kan niet spre-
De leeuwentemmer, een landstroopende Hebreeuw, (ken.
Gelijkt zich zelven niet; durft nu geen jongen leeuw
Aanranden, scheuren, van den muil en beî zijne ooren
Tot achter aan de staart; geen land noch lieden storen
Met vossekoppelen, en zetten 't korenland,
Zoo wijd men af kan zien, in eenen lichten brand;
Daar arme bouwliên, van den oogst, hun hoop, versteken,
Ten Hemel schreyen, dat een steenen hart moet breken;
Hij koel, op eenen berg gezeten, dit belacht,
En groeit in 's volks verdriet. O, stokebrand! – maar zacht:
Best zwijge ik, eer hij 't hoor'. Best luistre ik aan een zijde,
Waar hem de wraak vervoert. Hij klaagt, maar al t' ontijde.

SAMSON.

Zie eenmaal neêr, o groote God
Van Abraham! zie eenmaal neder:
Herstel mijn eerste sterkheid weder;
Wat lijdt Uw naam al schip en spot,
Bij deze blinde Filistijnen,
Afgodendienaars, die uw wet
Ontheiligen met Dagons smet!
Dat smert mij meer dan alle pijnen.
'k Heb mijne blindheid, mijn verdriet
Verwonnen. Wilt ge, sla mij stijver,
Nu blaakt mijn hart alleen van ijver;
Het hart zoekt God, en anders niet.
Uwe eer, o, Vader in den hoogen!
Was 't eenig oogmerk van den stam,
Den onverwinbren Abraham.
Uwe eer ga boven beî mijne oogen!
Zij voeren vrij mijne oogen om,
Geregen aan de zeven lokken;
Zij slaan dit lichaam blauw met stokken,
Voor Dagons beeld, op pijp en bom;
Zij mogen schimpen en braveeren
Met Samson, armen blindeman,
Zoo lang hij zich niet weren kan;

---
[1] voorstellen, spelen.

Laat Palestijne triomfeeren,
Als, midden onder 't zegefeest
Der Heidenen, nog wordt bevonden
Dat d' Almacht geensins staat gebonden
Aan 't haar, een vuilnis lang gevreesd.
Mijn Engel Fadaël kwam heden
Mij noch vertroosten, daar ik zat,
En op de kniën om sterkheid bad;
Toen steef een nieuwe kracht mijn leden.
Gods Geest, die mij, van kindsbeen af,
Tot hooge daden heeft gedreven,
Gebiedt me rustig door te streven,
Bereidt me een heerlijk Vorstengraf;
Een lijkgraf, daar geen Memfis' naalden,
Zoo hoog gesteigerd door de lucht,
Zoo wijd en zijd alom berucht,
Noch voor noch na mij, prijs bij haalden.
Als God mij sterkt, zal kakebeen,
De renzeneêrlaag, korenvelden
In asch, noch Gaza's poort niet gelden,
Noch wat Gods vijand schriklijk scheen.

TUCHTKNAAP.

Doorluchtste prins! ik hoor uw jammerklagen.
'k Heb mij, door last van ons vorstin, gedragen
Beneffens u, gelijk uw hooge staat
Vereischt. Men heeft u 't vorstelijk gewaad,
Den staatsierok eerbiedig aangetogen,
Uw hoofd, op dat gij praalt voor ieders oogen,
Beschaduwd met een rijken tullebant,
Daar een pluimagië, aan eenen diamant
Gehecht, om zwaait. Waartoe u zelven langer
Getergd, en dus, gelijk van wraakzucht zwanger,
Dien vloek gebaard, dit schandelijk verwijt?
Gij zijt, 't is waar, 'k beklaag 't, uwe oogen kwijt;
Geen heer, geen vorst, geen koning in dit leven
Is machtig, u uwe oogen weêr te geven,
Als Dagon, daar dees hoofdstad in gelooft,
Bij zweert en teert. Ai, landvoogd! schudt uw hoofd
Van belgzucht niet; ik spreek naar onze zede
En landgebruik. De Godsdienst brengt dit mede
In ons gebied, en kunt gij 't zoo verstaan,
Om naar 't gebruik aan 's priesters hand te gaan;
Gij zoudt eene eer inleggen bij Gazanen,
En, aangebeên van volk en onderdanen,
Den rechterstoel des Filistijns bekleên,
Met grooter eer dan ooit in Jacobs steên.

SAMSON.

Laat Samson zich braveeren van een jongen!
Dat leed hij van geen jongen leeuw, die, dol
Van hongersnood, al brullende, uit zijn hol,
Met open muil hem kwam op 't lijf gesprongen.
Wat vrage ik naar een knods of kakebeen!
De strandreus moet zich met geweer beschermen;
Held Samson hoeft geen wapens; beî deze armen
Zijn sterker dan metaal en staal en steen.
Dit 's nog de man; dit zijn dezelve klauwen,
Van renzeland en zeestrand en gebergt,
Nooit, zonder wraak te voelen, aangetergd.
Geen tuchtknaap zal, wil 't God, mij lang begrauwen!
Mijn kracht, die, nu geknakt, het koren maalt,
Indien ze nog haar kracht eens mag herhalen,
Zal harsenpan, gebeente, en schenkels malen!
Zoo zet ze rijk haar achterstel betaald.
Dees voeten staan nog vaster, dan pylaren
In Dagons kerk, van donderslag geschokt.
Mijn wraak! wat rust ge? Al lang genoeg gewrokt.
Berst uit, berst uit! 't Is tijd, u t' openbaren.
Hoe ziedt mijn bloed, op één gepakt, verrot!
De zwarte gal loopt in alle aders over:
Hereisch, hereisch uwe oogen van dien roover!
Verdraag, verdraag niet langer schimp en spot!
Gelijk een gloed, aan 't broên en lang besloten,
Ten leste berst uit eene zwangre wolk,
Versaagdheid baart en schrik in 't doodsche volk,
Van donderkloot en bliksemstraal beschoten; –
Dan zwicht het al wat met een trotsche kruin
De Godheid dreigde, en tergde met zijn horen:
De donderslag en bliksem zien geen toren
Noch transen aan, noch kerk, noch rots, noch duin; –
Zoo zal mijn wraak, getrotst, getrapt, in 't ende,
Al schijnt ze nu te slapen in een graf,
Verrijzen, tot der Dagonisten straf,
Dat land en strand Gode aanschreye uit de elende.
Mijn haar, gewoon te zwaayen om den nek,
Gelijk een kroon van goud om 't hoofd te krullen,
Kan ik niet meer opschudden, onder 't brullen,
Nog houdt mijn kracht zich binnen haar bestek.
Dan steke ik eerst mijn duimen in dees holen
Van d' oogen, uit haar winkelen geboord,
En wek de wraak vóór 't aangaan van dien moord.
Wat wraak? Gods wraak, mij van Gods Geest bevolen.
Dan roepe ik God, mijn God, om sterkheid aan:
Mijn God, mijn God! zie neêr van 's Hemels bogen;
„Wat eischt ge?" Ik eisch den Filistijn mijne oogen!
Dan kraakt het, of de wereld woû vergaan.
Al 't aardrijk beeft en davert, als getroffen
Van zulk een krak, gevolgd van zulk een slag;
Maar, machtelooze en blinde man! wat mag,
Die niets vermag, op zijne sterkheid stoffen!

TUCHTKNAAP.

Ik wenschte, dat gij Dagon glorie gaaft,
Een Godheid, die zoo sterk veel hooger draaft.

SAMSON.

Zwijg jongen, zwijg! Hoû op van God te lastren!
Wij willen niet verraarden, noch verbastren
Van Mozes' stijl, al raast gij nooh zoo fel.
Geleî me naar uw Afgods kerkkapel.
Wij zullen, vroeg verloofd, Gods macht betuigen,
Wanneer de kerk van Dagon spat aan duigen.

TUCHTKNAAP.

Spat Dagons kerk aan duigen, dezen dag,
Gewis, uw hoofd zal draayen van dien slag!

AARTSPRIESTER. KOORWAARZEGGERIN.

AARTSPRIESTER.

De koorwaarzeggerin van Akkaron, gedragen
Op hare rosbaar, daar de straten van gewagen,
Geeft groot bedenken, dat den Dagonisten stof
Van opspraak wordt bereid. Laat Dagons kerrekhof
Bezetten. Voort, staffiers! 'k Heb honderd offerstieren
Al ingewijd. Men slacht, ontsteekt alle outervieren.
Geen priesters rusten; elk bewaart zijn ampt en beurt.
Zoo deze outzagbre non den grooten omgang steurt,
Wat raad? Wat gaat ons aan? Dit raakt ons in 't gebeente,
Verdord van ouderdom. De wacht voor dees gemeente,
En alle zeesteên, staat ons opzicht toebetrouwd.
Dat hier het Jodendom geen oproer onder brouwt,
Om alle altaren door een rotterij[1] te splissen[2].
Help, Dagon! wat zoudt gij al eer en offer missen!
Hoe zou de nieuwe rot aanwinnen, en dit strand,
Met Mozes' boek in d' eene en 't zwaard in d' andre hand,
Afloopen regelrecht, en tegens recht en reden!
Daar komt die grijze non ten kerkhove opgetreden;
Twee Joffers schorten haar eerbiedig van weêrzij.
Hoogwaardste vrouw! verschijnt gij mede op 't jaargetij?
Zijt welkom met uw sleep gewijde en zuivre nonnen!

KOORWAARZEGGERIN.

Wij komen in der ijl van Akkaron geronnen,
Eerwaardste vader! 'k zou u zoeken in de kerk,
En vinden wij u hier? Dat God uw ijver sterk'!

[1] zamenrotting. — [2] verdeelen.

AARTSPRIESTER.
Wat ijver, moeder! drijft u herwaarts aan, en heden
Op dit gezegend feest? Gewis, dit steunt op reden.
KOORWAARZEGGERIN.
Wel degelijk. Geloof, wij zouden niet zoo licht
U komen steuren, in het midden van uw plicht,
En plechtigheden, die God Dagons eer bewaren.
O heiligdom, o kerk, o kooren, o altaren!
O offerijveraars, o zielen, zonder tal,
Op deze Godstriomf vergaârd van overal,
Wat donkre wolken zien wij boven Gaza hangen!
AARTSPRIESTER.
Laat hooren, wat gij ziet. Wij luistren met verlangen.
KOORWAARZEGGERIN.
De Vorst van Akkaron reed nauw, met zijn Vorstin,
Te wagen herwaart aan, bestuwd van hofgezin
En adel, of men ging het offer toebereiden,
Met wenschen en gebeên hun Godevaart geleiden;
Maar al wat in den dienst der Goden ons gemoet,
Loopt op kwaad voorspook uit. D'altaarvlam, rood als bloed,
Ontzegt te rijzen. 't Vee heeft mangel; d' ingewanden
Zien blauw, vol sprenklen bloeds. Het ongel wil niet bran-
De lever is verrot. Alle offervinders staan (den.
Verbaasd, zien merk bij merk met schreyende oogen aan.
De kerk is vol gespooks. Men hoort geschrei van vrouwen,
En mans, en kinderen, instorten van gebouwen.
De kerkpilaren staan en schudden. 's Avonds spâ
Wordt eene stem gehoord, de kerkgalm bauwt het na,
En antwoordt zevenmaal uit heiligdom en kooren.
Hij scheen te roepen: „och, nu gaat het al verloren!"
De kerkwacht tuigt het zelf. De kopre kerkdeur kraakt,
En slaat een schor geluid, van niemands hand geraakt.
De dierenwichlaars zien een veldslang den vrijbuiter
Aanranden op den weg, zoo ras het paard den ruiter
Bezwijkt, daar zij den hiel gevat houdt met den tand.
De starrekijkers, zoo verheven van verstand,
Zien 's Hemels Reus om hoog een leger overromplen.
Al 't Priesterdom verbaasd, nu dees geruchten momplen
En morren, drijven ons ten Heiligdomme om raad.
Ik schiete op hun gebeên 't gewijde koorgewaad
Godvruchtig aan, bekrans het hoofd, als Gods gewijde,
Met lauwer, dek het met sneeuwwitte sluyerzijde,
Valle in de koorkapel op 't aanzicht driemaal neêr,
En roepe ons Godheid aan: „o God! indien we d' eer
Van offren en gebeên u naar den eisch opdragen,
En gij uw antwoord niet onwaardigt die u vragen,
Gewaardig heden ons, in een verlegen staat,
T' ontvouwen, op wat ramp dit heilloos voorspel slaat,
Wat nakende ongeval zoo vele teekens spellen.
Och! handhaaf uw kapel, alleen uit veel kapellen
Bebandvest, vóór den tijd te melden, van wat vrucht
De tijd in arbeid gaat." Op dat gebed verzucht
En steent het koor; gelijk een zwangre, die verlegen
In barensnood zit. Ik verwacht, en leg verslegen
Op 't aanzicht, luistre, wat op 't zuchten volgen zal;
Ten leste berst dees stem ten koore uit met geschal,
Dat alle priesters in de kerk het hooren meugen:
„Het Joodsche treurspel zal gansch Palestijne heugen."
Wij roepen: „God bewaar' den vorst en zijn vorstin!"
Zoo roept de gansche kerk, verbaasd van hart en zin.
De priesters drijven ons naar Gaza, onderwegen
Loopt ons een landgeschrei van alle kanten tegen,
Dat Samson in de kerk van Dagon spelen zal.
AARTSPRIESTER.
Is dit uw zwarigheid? dit spelt geen ongeval.
KOORWAARZEGGERIN.
Waar hier geen zwarigheid voor 't gansche land geschapen,
'k Geloof, het Akkaronsche orakel liet ons slapen.
AARTSPRIESTERS.
Wij eeren heilig Gods orakels, en Gods tolk.
KOORWAARZEGGERIN.
Wanneer ze u dienen, zijt ge een wachter over 't volk.
AARTSPRIESTER.
Indien gij 't ons betrouwt, men sloft hier niet te waken.
KOORWAARZEGGERIN.
Betoon het dan, dat Gods waarschuwingen u raken.
AARTSPRIESTER.
Hoe waarschuwt God, dat wij elkandren recht verstaan?
KOORWAARZEGGERIN.
Hij waarschuwt, dat dit spel u kwalijk zal vergaan.
AARTSPRIESTER.
Verhaal 't orakel, dat wij 't klaarder kennen meugen.
KOORWAARZEGGERIN.
„Het Joodsche treurspel zal gansch Palestijne heugen!"
AARTSPRIESTER.
Wat 's dit gezegd? Hij dreigt ons met geen ongeval.
KOORWAARZEGGERIN.
Hij spelt, dat ons dit spel tot ramp gedijen zal.
AARTSPRIESTER.
Hij spelt, dat ons dit spel tot blijschap zal gedijen.
KOORWAARZEGGERIN.
Zijt gij Gods tolk alleen, zoo valt er niet te strijen.
AARTSPRIESTER.
Wij meten reukloos[1] ons uw wettigheid niet aan.
KOORWAARZEGGERIN.
Zoo luister naar Gods mond, daar moogt ge vast op staan.
AARTSPRIESTER.
Een dubbelzinnigheid geeft vrije keur in 't kiezen.
KOORWAARZEGGERIN.
En keur baart hoop en angst van winnen of verliezen.
Het veiligste is, dat gij de koornon dit betrouwt,
Gedreven van een geest, die haar Gods zin ontvouwt.
AARTSPRIESTER.
Belieft het u, laat ons met reên ter zake komen.
KOORWAARZEGGERIN.
Welaan, wij hoeven voor de reden niet te schromen.
AARTSPRIESTER.
Wat misdaad steekt ons in eene onverzoenbre schuld?
KOORWAARZEGGERIN.
Dat gij door 't Joodsche spel een kerk ontwijden zult.
AARTSPRIESTER.
De kerk ontwijden? Neen, dit spel zal Dagon eeren.
KOORWAARZEGGERIN.
Dit Joodsche treurspel zal Gods kerk en God schoffeeren.
AARTSPRIESTER.
De vorsten drijven 't zelfs, tot zinrijk spel gezind.
KOORWAARZEGGERIN.
De wereldwijzen zijn in 't Heilig stekeblind.
AARTSPRIESTER.
Getrouw aan Astaroth en zuivre Dagonisten.
KOORWAARZEGGERIN.
Verzaakt gij onzen God, en rokkent tempeltwisten?
AARTSPRIESTER.
Wij zonden menigmaal naar Akkaron om raad.
KOORWAARZEGGERIN.
Nu antwoordt u Gods mond, en d' antwoord wordt ver-
AARTSPRIESTER. (smaad.
Men moet wel dagelijks verkeeren met de Joden.
KOORWAARZEGGERIN.
In 't Heilige wordt hun gemeenschap ons verboden.
AARTSPRIESTER.
Om een tooneelspel drijft gij dit zoo stip en straf.
KOORWAARZEGGERIN.
Zij roeyen kerken uit; zij houwen 't kerkwoud af;
Zij branden beelden en de Goôn, die 't land beschermen,
En durven juichende zich bij de kolen wermen.
AARTSPRIESTER.
Indien hun rechter voor God Dagons outer speelt,
En 't gouden wyrookvat hem toezwaait en zijn beeld,
Het zal in 't Heiligdom voor Silo's Godskist schreeuwen,
En overtuigen al de nijdige Hebreeuwen.

[1]roekeloos.

KOORWAARZEGGERIN.

Gij zoekt uw drift een verf te geven en een glans.
Vaar echter voort. Men zal uit geenen torentrans
Al 't onheil overzien, uit zulk een spel te spruiten.

AARTSPRIESTER.

Wat raad? Wat zullen wij vaststellen? Wat besluiten?
Dit spel is toegestemd met onzen vrijen wil.
Men heeft ons raad gevraagd; en nu een kerkgeschil
Verwekken? D' ongenâ der vorsten en vorstinnen
Ons halen op den hals? Geen tijd kan dit herwinnen.
't Aartspriesterlijk gezag te krenken om een woord,
Dat twijfelachtig luidt?

KOORWAARZEGGERIN.

Gij hebt gelijk: vaar voort,
Behaagt het u; vaar voort; wij hebben ons gekweten.
Wat zijt ge met den geest van 't Jodendom bezeten!
Die groote stokebrand zal, op een kerktooneel,
Beschimpen in zijn hart den Godsdisch. Een bordeel
Behaagde hem doorgaans veel meer dan Dagons tempels.
Hij zette nooit een voet op ons gewijde drempels;
En, trouwen, 't is den aard van dit besneên geslacht,
Dat, onbesneên van geest, noch God noch godsdienst acht,
Dan dien een vondeling van Faro heeft gevonden,
Alle onden wetten door zijn nieuwe wet geschonden,
De vorsten uit hun erf met vier en zwaard gezet.
Waar Samson omgebrocht, toen hij, in 't geile bed
En in den gloênden schoot van zijn boelinne ontslapen,
Gesmoord lag in dien droom, het stond hier niet geschapen,
Al 't Filistijnsch gebied te geven eenen krak,
Die eeuwig heugen zal.

AARTSPRIESTER.

Een blindeman, zoo mak
Gelijk een jarig lam? O, hoorde gij zijn schinklen,
Zijn mergeloos gebeent, van malen dor, eens rinklen
En rammelen, gij zoudt niet reppen, zonder grond,
Dat ons een landbederf van hem te wachten stond.

KOORWAARZEGGERIN.

Van hem of anders, wil men onzen God betrouwen.
De dubbelzinnigheid staat ons met recht t' ontvouwen,
Het gansche priesterdom te luistren, hoe het luidt.

AARTSPRIESTER.

Zijt gij onfeilbaar in uw oordeel en besluit?

KOORWAARZEGGERIN.

Wilt gij d' orakels nu afschaffen of bedillen?

AARTSPRIESTER.

In geenerhande wijs. Wie kan dit onweêr stillen?
Mevrouw gaf al te spâ zich herwaart aan op weg,
Wanneer men tijdig spreekt, met raad en overleg
Van een vergaderinge uit alle priesterdommen,
Dan kan men tegenspraak door kerkgezag verstommen,
En rijp besluiten, wat men volgen moet of niet.

KOORWAARZEGGERIN.

Wij kwamen op zijn tijd, gelijk Gods inspraak ried.
Laat gij u door zoo veel voorspoken niet bewegen,
Alle elementen, Goôn, en menschen staan u tegen.

AARTSPRIESTER.

Dees landstriomf moet voort, al hoorde men gewag
Van voorspook.

KOORWAARZEGGERIN.

Staak het spel!

AARTSPRIESTER.

Dat krenkt het hoofdgezag,
Te hoog ons toebetrouwd. Om stem, gespook, noch maren,
Om offervinders, noch om vogelwichelaren,
Om starrekijkers, noch om handbekijkers droom
En drift, is niet 't geraân, den kerkelijken toom
Te laten glijden; 'k zou mij anders voor u buigen.

KOORWAARZEGGERIN.

Wij zullen t' Akkaron voor al de kerk betuigen,
Hoe wij ons kweten, om dit dreigende ongeval
Te schutten, daar men reed' zoo verre een landgeschal,
Een landgedruisch van hoort. O, droeve aanstaande tijden!
Geldt Gods orakel niet, en durft men dat bestrijden,
Zoo heeft de Godsdienst uit; zoo hoeft de kerk geen tolk:
Zoo zit ons Godheid stom. Het ijverende volk,
Dat raad wil vragen, zal veranderen, met hoopen,
Bij menigten van hier om raad naar Silo loopen.
Zoo wordt de Godskist van de Joden aangebeên.

AARTSPRIESTER.

Hier wordt nu Akkarons orakel niet bestreên,
Maar zachter uitgeleid. Wij strijden in 't verklaren.

KOORWAARZEGGERIN.

Span in de rosbaar; 't is hoogtijd, dat wij vervaren.

AARTSPRIESTER.

Belieft het u, bekleê den grooten ommegang.

KOORWAARZEGGERIN.

Span in de rosbaar, voort! wij blijven hier te lang.
Gehoorzame aard plag fluks te volgen op ons winken:
Hier geldt geen wijze raad. De schouwburg moet verzinken,
Met Dagons kerke en al wat, aan dien gruwel vast,
Op koorwaarzeggerij noch ons waarschuwing past.

AARTSPRIESTER.

Ontschuldig ons, Mevrouw! wij hoeven tijd te winnen.
De priesters wachten vast; het hoogtijd roept ons binnen,
En Samson ingekleed staat vaardig en bereid,
Te volgen in triomf den tuchtknaap, die hem leidt.

AARTSPRIESTER, KORALEN.

AARTSPRIESTER.

Nu den grooten ommegang
Eens gevierd met spel en zang,
En in Dagons naem begonnen,
Die den vijand heeft verwonnen,
Laat de schutterij voor uit
Henetreên, op bom en fluit,
Feestbazuinen en trompetten.
Laat zich Gods gewijden zetten
In hunne orde, paar aan paar,
Met een statig kerkgebaar
En, gekranst met eikenblâren,
D' eer van 't hooge feest bewaren.
Laat koralen hunne keel
Mengen met schalmeye en veêl.
Samson trede op hun gezangen,
Met een braven stoet behangen,
Dan de torts, dan 't wyrookvat.
Dagon, 't Heiligdom der stad,
Volge, op eenen stoel gedragen.
Wij, gereed op zijn behagen,
Volgen Hem, en op dien trant
Al de Vorsten van het land
En Vorstinnen en de Grooten,
Met den stoet van 't hof gesloten.
Gij, koralen! zingt ons voor
Op dit zegenrijke spoor!

KORALEN.

Groot is Dagon, 't hoofd der Goden,
Die Gods vijand onverwacht
Heeft geleverd in ons macht,
Voor wiens kracht de reuzen vloden;
Die alleen zoo veel vermocht,
Zonder zwaard op zij te gorden,
Als een heerkracht in slagorden,
Op een vorstelijken tocht.
Groot is Dagon, 't hoofd der Goden,
Die Gods vijand leide aan band,
En hem leverde in ons hand,
Tot een schimp der blinde Joden.
Ziet, hoe is hij nu verneêrd,
Tegens wien nooit Filisteenen

Ongekwetst in 't veld versehenen.
Ziet, hoe Gaza triomfeert!
Groot is Dagon, 't hoofd der Goden,
Die Gods vijand, overal
Zoo ontzaglijk, brocht ten val.
Haalt nw hart op, gij genooden,
Die ten offermaaltijd zult
Samson zelf, op treurtooneelen,
Zien zijne eigen treurrol spelen.
Schrikt niet, zoo hij briescht en brult.

REI VAN JODINNEN.

ZANG.

Wanneer de zon, aan 't nedervaren
En dalen, uit den Leeuw, met kracht
Haar stralen schiet op 't aardsch geslacht,
De Leeuw zijn kracht begint te haren,
Dan valt haar gloed te sterk:
Gelijk in 't dierenperk
De koning van de dieren,
Van zenuwen en spieren,
Gebit en klauw voorzien,
Verslindt wat weer wil biên.
De zon wint kracht in 't leeuwenbloed,
Dan zwicht het al voor haren gloed.

TEGENZANG.

Zoo mocht het hier den Filistijnen
Wel gaan, in 't end van 't landgeschil,
Als God held Samson sterken wil,
Die, nu aan 't afgaan, schijnt te kwijnen.
Men schoer hem, tot zijn straf,
De lange haarlok af;
Maar God, te geene stonden,
Staat aan een haar gebonden
Noch vuilnis, als hij werkt,
En zijne helden sterkt.
Al slaapt Gods kracht voor eene poos,
Zij slaapt niet eeuwig en altoos.

TOEZANG.

Zoo Samson Gods getijde raam',
Met een doorluchte daad zijn naam
Bezegle, en wekke een landgeschreeuw:
De zon zal gloeyen uit den Leeuw.
Dan zal men alle Filistenen
Zien henesmilten, doodgeschenen;
Dan smilt Gods zon een berg van sneeuw.

VIJFDE BEDRIJF.

REI. BODE.

REI.

Genade, o God! genade; o, help ons, help ons heden!
Vertroost ons in dien nood. Wij schreyen van beneden
Naar Uwen hoogen troon. Wat 's dit een overval!
Waar zijn, waar staan we? Dit afgrijselijk geschal
Verdooft onze ooren. Ai dit stof verblindt onze oogen.
Wij stikken. Wij vergaan van stof. Het puin gevlogen,
Gestoven door de stad, vervult de ruime lucht.
De stad is vol geschreis, vol jammers. Het gerucht,
Het huilen, het gekerm verspreidt zich door de straten.
De stad zit overstulpt van droefheid, zit verlaten.
Elk zoekt zijn dooden, en nog weet men niet hoe 't leît.
Wij durven, en 't is best, niet uitzien naar bescheid.
Wij duiken stil een wijl in deze kerkhofhagen.
Hier komt er een, verbaasd, verbijsterd, en verslagen.
Laat ons vernemen, hoe het staat, hoe 't is vergaan.
Ai, hoveling! belieft het u, ai! blijft wat staan.
Verhaal ons toch, hoe 't legt geschapen en geschoren.

BODE.

Hebreeuwsche joffers, och! heel Gaze is nu verloren,
Al 't Filistijnsche land in zijnen hoogsten nood.

REI.

Hoe ging 't met Samson, is hij levendig of dood?

BODE.

Al dood en koud. Och, waar hij tijdig dood gesmeten[1],
In steê van blindeling, gebonden aan een keten,
Mishandeld, omgevoerd, verbitterd, en verstokt!
Nu heeft hij in zijn wraak zich zelven ingebrokt.

REI.

Zoo missen wij Hebreên voor eeuwig onzen rechter
En landbeschermer. Och, dit 's jammerlijk! Maar echter
Verhaal ons, stuk voor stuk, al wat gij hoorde en zaagt.

BODE.

Ik zag een wraak, daar nu de wereld van gewaagt.
De koorwaarzeggerin wist dit zoo klaar te spellen,
Als zag ze Dagons kerk bouwvallig overhellen.
Dat komt van spelen en tooneelspel in Gods kerk,
Ontwijd om eenen Jode, alleen al 't land te sterk!
Wij zagen Samson eerst den ommegang geleyen,
Voor Dagons Heiligdom ten toon treên op schalmeyen,
Op snaar en zegezang en vrolijk feestgeluid.
Hij stond den schimp en smaad des volks geduldig uit,
En mak, gelijk een lam, en hiel zich ingetrokken,
Maar kauwde middelwijl de heimelijke wrokken.
Zoo raakte d' ommegang van Dagon aan zijn end;
Het offermaal begon, gelijk men is gewend,
Doch heerlijker dan ooit, uit blijschap, dat de landen
Den grootsten vijand, nu gevangen in hun handen,
Vast ringeloorden, in zijn blindheid en verdriet.
Men gaf hem honingraat te proeven, of ze niet
Zoo lekker was, gelijk de honig en de raten
Der bijen, die in 't aas van zijnen leeuwsromp zaten,
Van hem voorheen verscheurd, toen, in zijn volle kracht,
Hij nooit om 't kerkbanket van Gaza had gedacht.
Men noodde hem, hij zou zich toeven[2] en verzaden.
Men vraagde, of hier nu niet een raadsel viel te raden,
Dat dubbelzinnig was? wie hem de sterkste scheen?
Of nu een leger volks niet sterker was dan een?
De priesters kroonden hem het hoofd met eikekransen,
En noodden hunnen gast, en porden hem te dansen
Voor Dagons hoog altaar. Hij zweeg, als doof en stom.
Terwijl ging op 't banket de berkemeyer om,
Op Samsons rechterschap. Men dronk met groote togen.
Zij wenschten hem geluk, en twee paar andere oogen.
Dat schimpen nam geen end. Ten leste kwam een vrouw,
Noëma, voor den dag, die 't maal besluiten zou
Met geen onstichtig spel, een zedig spel van zinnen.
Zij klommen ten tooneele, en zouden 't werk beginnen.
Hij speelde eerst op een harp, zong vrolijk onder 't spel;
De toon ging middelbaar, dan langzaam, dan weêr snel.
De kerkgenootschap juicht. Zij lachen, dat ze schatren.
De kerkgalm bauwt hen na. Men hoort de galmen klatren,
Die groeyen bij den wijn. De groote kelk ging om
Op d' eer van Dagon, en het gansche Godendom.
Men zou, tot slot van 't feest, ten spele zich bereiden.
De blinde Samson zegt: „ai, tuchtknaap! wil me leiden,
Daar dit tooneel aan bij de hoofdpilaren leunt,
En 't schrikkelijk gevaart van al de kerk op steunt,
Op dat we, moê van spel en dans, wat rusten mogen,
En dan met volle kracht aanheffen voor elks oogen!
Verpoozen sterkt den geest met eenen nieuwen lust.
Hij, van zijn opzet en wraakgierigheid bewust,
Die afgetergd in 't licht zou komen uitgeborsten,
Ten ondergang van al de Filistijnsche vorsten,
Betast van wederzij de hoofdpilaren vast,
Die Dagons kerkgebouw, van duizenden vermast,
En zulk een werkstuk van de reuzen onderschragen;
Terwijl d' aanschouwers door het dak van boven zagen,

[1]geslagen. — [2]verkwikken, onthalen.

Behalve duizenden om galerijen heen,
Drie hoog gebouwd, en een ontelbaarheid beneên
In 't koor, en in den buik der kerke en ommegangen,
Die opgespannen al naar Samsons spel verlangen.
Het schijnt hij rook het, hoe Noëma, luttel trouw,
Hem door het wyrookvat in 't spel verschalken woû,
Wanneer ze, hand aan band, den blinden om zou draayen,
En bij den wyrookgeur met haar den God teezwaayen,
Ten schimp van Arons dienst, waarop de macht van 't land
De feest besluiten door het klappen in de hand;
Maar anders ging het, en dat blijspel voor de grooten
Werd, met hun treurspel, al t' afgrijselijk besloten.

REI.

Wij schrikken voor het end des treurspels, nu 't genaakt.

BODE.

Hij staat in 't midden der pilaren, brandt en blaakt
Van eenen hoogen geest, een Godheid, een vermogen,
Een grooter sterkte dan hem korts was uitgetogen.
De blinde vorst vertrekt zijn wimbrauw, knarsetandt,
Schijnt zelf een fiere leeuw, die, eene wijl aan band,
En ongenezen van zijn korts ontvange wonden,
Het hoofd schudt, los rukt wat hem tergde en hiel gebonden,
En zoo vervaarlijk brult, dat al, wat daaromtrent
Zich houdt, zijn doodverf zet, en 't haar zet overend.
Het haar om Samsons hoofd scheen haastig aan te wassen;
Hij hief zijn hoofd heel trotsch om hoog naar 's Hemels as-
En riep: „mijn God, mijn God! vaar neder; ruk beneên!(sen
Nu handhaaf uwen naam. Hereisch den Filisteen
Onze oogen. Nu is 't tijd, uw kracht in ons te baren!"
Zoo rukt hij kruisgewijs de beide hoofdpilaren
Met hef zijne armen, dat ze buigen overeen.
Hij roept: „mijn ziel, nu sterft met al de Filisteên!"
Zoo ras houvasten, balk en dak en galerijen
Hun steunsel wordt ontrukt, ontzet van alle zijen,
Verkiezen zwaarte en last van menschen en gesticht
Het middelpunt om laag. De zon schijnt met haar licht
Te rug te varen. Dat geschrei van doode volken
En halflevenden vaart op, in dikke wolken
Van stof en assche en puin. De grond ter aarde loeit,
En davert van dien smak. 't Gerucht slaat voort, en groeit
Door dal en duinen aan. Gansch Gaza raakt aan 't hollen.
De reuzen in 't gebergt zien uit, en wat gezwollen
Van hovaardije op dees triomffeest roemt en stoft,
Ontzinkt de moed, zoo laag als Dagon nederploft,
Begraven onder puin met bekkeneel en schedel.
Een zelve graf bestulpt hier edel en onedel.
De staat des Filistijns, die 't hoofd ten Hemel stak,
Kreeg nu, door Samsons val, zoo schrikkelijk een krak
En nederlaag, als nooit voorhene in al zijn leven;
Het is er teffens al met éénen slag gebleven.
De wreker, afgemat van 't jammer, dat hij leê,
Nam al de vijanden op zijne tanden meê.

REI.

Gij zijt gelukkig, die ontglipt dit moogt vertellen.

BODE.

Ik hing aan een pilaar, alreede aan 't overhellen,
En zag van boven al dit deerlijk schouwspel aan,
Bescheidelijker toen het s'niven was vergaan;
Geplet en half geplet, en hals en been gebroken,
Het bloed en puin gemengd, de bleeke geesten spoken
En waren om den romp òf dood òf halfdood.
Dees rept den arm nog, die vertrekt zijn been in nood;
Een ander zieltoogt vast; een ander onder 't kermen
Komt onder uit het puin opdondren. Schenkels, darmen,
En hoofd en ingewand, een misselijk beslag
Door een gemengd, en vleesch en been en brein den dag
Bezwalken met een lucht, die haast een pest zal baren.
Het volk, van overal toeschietende op dees maren,
Geraakt in oorlog, elk om zijn verwant en bloed.
Het bloedig puin wordt om en wederom gewroet.
De doôn begruisd, gekneusd, zijn nauwlijks t' onderscheyen.
Dat handenwringen, dat gekerm, dat deerlijk schreyen
Is onverdragelijk. Zij kennen ze aan 't gewaad,
Zoo 't aanzicht is geschend, of heel of half. Men slaat
Litteekens gade, of let op ieders kunne of jaren.

REI.

En weet noch zaagt ge niet, hoe Samson is gevaren?

BODE.

Het schijnt, een zware steen heeft hem het hart geplet,
En van verdriet verlost. Men heeft het lijk gezet
In eene rosbaar, uit ontzag voor uw Hebreeuwen;
Want om een dooden leeuw zoo menig duizend leeuwen
Te tergen, vindt de stad in rouw nu ongeraân.
Men weet de vorst had u zijne uitvaart toegestaan;
Men zal de rosbaar nu hier brengen, zonder beiden.
Gij moogt, belieft het u, het doode lijk geleiden
Ter hofpoort achter uit, om zoo d' ontstelde straat
Te mijden, en 't gerucht des volks, verkropt van haat.

BLOEDVRIENDEN, REI, FADAËL.

BLOEDVRIENDEN.

Wij wenschten nog voor 't lest den dooden held t' aanschou-(wen;
Maar zien we ginder niet een schaar Hebreeuwsche vrou-(wen?

REI.

Ter goeder ure komt gij hier met ons bijeen,
Om d' uitvaart van uw bloed met uwen rouw te kleên.
Daar komt de rosbaar. Zet ze een wijl op 't kerkhof neder,
Bij deze bage. Och, och! hoe keert de landvoogd weder,
Heel anders dan hij korts te velde ging, om roof
Te halen voor de vuist op 't Heidensch ongeloof!
Wij trokken herwaarts aan, of wij hem spreken mochten,
En hoorende, hoe vroom hij zich had vrijgevochten,
Door zulk een schoone wraak, zoo komen wij in steê
Ter uitvaart van zijn lijk. Nu laat ons eene beê
Uitstorten, opdat God het lijk en ons beware,
Terwijl al 't volk zich geeft naar Gaze op deze mare.

FADAEL.

Gij, zoons en dochters van aartsvader Abraham!
Verschrikt niet: 't is om u, dat ik van boven kwam.
Gij ziet hier Fadaël, gedaald uit 's Hemels poorte.
'k Heb Samsons ouderen gespeld van zijn geboorte,
En hoe d' onvruchtbre nog zou baren eenen zoon,
Van moeders lichaam af verloofd aan 's Hemels kroon;
Hoe nimmer scheermes zou zijn hoofd en haar ontwijden,
Geen wijn zijn tong; hij sterk al 't stamhuis trouw bevrijden
Voor 't Filistijnsch geweld. Nu heeft de held Gods wraak
Standvastig uitgevoerd, uit ijver voor Gods zaak.
Zijn dood bedroeve u niet. De geest, bevrijd van kommer
En 's lichaams blindheid, waart gerust in koele lommer,
Bij d' oude helden, hem grootdadig voorgetreên.
Na twaalf honderd jaar, door alle starren heên
Om hoog gevoerd, zal hij zijn faam, hier op den wagen
Gezeten, onder al Gods Heiligen zien dragen,
Omvoeren in triomf, wanneer men klaar verstaat,
Hoe 't voorbeeld van zijn dood en leven doorgaans slaat
Op een Verlosser, van Gods Geest, als Hij gedreven,
Die stervende den Dood den doodsteek nog zal geven,
En door een zachter wet elks hart van wrake ontlast,
Een wet van liefde, daar de hoogste kroon op past.
Gij zult bij 's vaders lijk zijn grafsteê heerlijk bouwen,
En op den zerk des zoons dit grafschrift laten houwen:
„Hier rust held Samson, die Gods volk beschutten kon;
Wat held! die stervende den Filistijn verwon."
Staat op, en volgt mijn spoor terstond met deze bare;
Ik dekke u met een wolk, dat niemand u bezware.
De muilen aan de poort staan reede en bij der hand.
Voort, voort! 't Is tijd, dat gij hen in de lijkbaar spant.

REI.

Och! gave God, dat een Verlosser mocht verschijnen,
Die grooter vijanden dan alle Filistijnen
Verdelgde, door de macht en nadruk van zijn dood.
Wij brengen op dien wensch dit lijk in 's vaders schoot.

SAMSONS GRAFSCHRIFT.

Samson, door duizend wonderdaden befaamd, en zelf niet dan een enkele wonderdaad, rust gesloten in dezen marmersteen; want hij wordt van zijnen geboorte-Engel, als een wonderwerk voorspeld, van eene onvruchtbare moeder ontvangen, en geboren tot 's volks verlossinge, door eenen wonderbaren geest des Heeren in wonderdaden gesterkt, scheurt eenen brullenden leeuw in stukken, verslaat alleen dertig Askolonners met zijne handen, knoopt de vossen, staart aan staart, met vierwerk aan een, steekt den brand in het koren der Filistijnen, treft den vijand met geweldige nederlagen, breekt zijne sterke banden, gebruikt een ezels kinnebakken, als eene knods, verslaat er duizend mannen mede, en, benauwd van dorst, laat hier een versche bronader uitspringen, legt de poorten van Gaza op zijne schouders, en draagt ze te Hebron op den berg, breekt zeven taaye zelen, als spinnewebben, en die wijze en sterke held wordt ten leste van een weerlooze vrouwe bedrogen, en gevangen van zijne vijanden te Gaza gevoerd, daar hij, ten spele en schimp misbruikt, de kolommen van Dagons kerke ommerukt, en veel duizend vijanden met zich in het puin overstulpt.

Op het Jaargetijde

VAN MEVROUWE

ANNA VAN HOORN,

GEMALINNE VAN DEN WELEDELEN HEER

CORNELIS VAN VLOOSWIJK,

HEERE VAN VLOOSWIJK, DIEMERBROEK ENZ.,
BURGEMEESTER EN RAAD VAN AMSTERDAM.

D' oorlogspoort stond juist op 't sluiten
Aan den oever van het Schelt[1];
Alle velden trokken buiten,
Daar de koude ontdooit en smelt,
't Groene kleed aan, langs het water
Van den klaren Amstelvliet,
En de leeuwrik met geschater
Uit de weî ten hemel schiet,
Daar de Ram kwam met zijn horen
't Hek oprammen van de Lent;
Toen de schoonheid wierd geboren,
Anna, waardig toegekend
Namaals, om de schoone vouken
Van natuur haar toebetrouwd,
Boven anderen te pronken
Met den appel, rood van goud;
Toen held Vlooswijk sloeg aan 't minnen,
Zij alleen zijn hart bezat,
Hij, om hare gunst te winnen,
Al de jofferschap vergat,
En zich oefende in zijn wapen,
Aan den Maaskant, en den Rijn,
Zonder ooit gerust te slapen,
Of haar wijze en eerbre schijn
Kwam zich in den droom vertogen,
Daar ze, als levend, voor hem stond,
Met den diamant in d' oogen,
En dien lieven rozemond,
Met hare levendige zwieren;
Daar hij, met den Rijngraaf lag,
Onder Frederiks bauieren,
En, in 't rijzen van den dag,
Hoopte op een gewenschten zegen,
Die hem na ten deele viel,

[1] Versta blijkbaar: bij 't 12-jarig Bestand.

Toen hij zijnen Ridders degen
Neêrleî voor zijn halve ziel,
Aan het outer van haar voeten;
Zij genadig haren held
Eindlijk kwam met weêrmin groeten,
Die zijn slavernij vergeldt[1].
Nu, na twee paar dertien jaren
Van haar leven, looft ze blij
Met haar eedle kele en snaren
God, die haren heer aan 't IJ
Zegent, onder 't wijs regeeren.
Twee paar lieve kinders geeft,
Die om strijd hunne onders eeren,
Daar der ondren hart in leeft.
Anne, ontvang dit Jaargetijde,
Dat mijn zoete Zanggodin
Uw geboorte eerbiedig wijdde.
Leef zoo jaren uit en in!

Den 5den van Lentemaand, 1660.

J. van Vondel tegens de valsche Drukmunt[2], gangbaar op zijnen naam,

GESTELD VOOR DEN HOLLANDSCHEN PARNAS[3].

Ik kan Jacob Lescaille niet weigeren, eenige van mijne dichten bij te zetten, om onder dit werk te zaayen. De gewinzucht sommiger boekverkooperen, meenende uit mijnen naam winst te trekken, ontziet niet, op een byzonder blad, of in boeken, in Holland en elders, op mijnen naam te drukken dichten, bij anderen gedicht, en inzonderheid in Zuid-Holland, daar men op den titel van Vondels poezye, drukt en herdrukt en vermeert vele dichten, daar ik zoo weinig kennis en schuld aan hebbe, als het kind, dat nog te baren staat; men verguldt dit nog glimpelijk met eene voorrede, dat het mijn eigen werk is, maar mij te zijner tijd sta te bezorgen, dat het in een beter orde gesteld werde. Tegens deze ongeschiktheid, en moedwillige boosheid, schieten mij geene wapens, dan mijn geduld over. De lezers, wien het lust, een anders dicht op mijnen naam te lezen, mogen zich ondertusschen hiermede ketelen, mij staat het te gedoogen.

T' Amsterdam, 1660, den 20en in Grasmaand.

Ter Begrafenisse

VAN DEN HOOGGELEERDEN HEER

PIETER SCHRIJVER[4].

Hoc virtutis opus[5].

Nu rust de blindgeleerde Schrijver,
Wiens onuitbluschbre letterijver
Ons naliet maatloos[6] schrift en dicht,
Daar 's mans vernuft en geest uit licht.

[1] Waarschijnlijk was zij dus die „speelgenoote", van welke boven I. bladz. 300a, aant. [1], in 't vers aan A. van Veen, sprake is. — [2] Versta bovenal: den te Schiedam in de oude drukkerij, 1660, verschenen derden druk van 't tweede deel zijner Poëzy. — [3] Amsterdam, bij Lescailje; waarin enkele gedichten van Vondel waren opgenomen. — [4] De bekende geschiedvorscher en dichter, in 80-jarigen ouderdom, den 30sten April 1660, te Oudewater, overleden. — [5] D. i. Het werk der deugd. — [6] talloos.

Nu rust de vader, die de Muizen[1],
De Zanggodinnen, aan 't verhuizen,
Uit Grieken, in verlaten schijn,
Ontving te Leiden aan den Rijn,
En welkomde op zijne eige kosten.
Dat schrijf met goud vrij op de posten
Van zijne poorte. Wat nog meer?
Nu rust de ronde, oprechte heer,
Die Hoogerbeetsen, Barnevelden,
En Grooten, Hollands grootste helden,
Toen al de wereld hen verliet,
Vervloekte en met de voeten stiet,
In hunnen kerker dorst bezoeken,
En spreken[2], onder schijn van boeken,
Waarin zij lazen, versch gedrukt,
Wat valsche rechters, Helsch verrukt
Van goud en staatzucht, daaglijks brouwden,
Om 't leenwshof bij den toom te houden,
In eene ondraagbre slavernij.
Wat postschrift[3] pas nu hier nog bij?
Hier leefde, die in scherpe tijden,
Held Hoogerbeets in plaat durf snijden[4],
En kraayen op zijn boet en ban;
Waar blijft de kroon van zulk een man?
Dat klonk bij heeren en gezanten.
Nu snij 's helds lof met diamanten
Op kristalijn, waaruit elk frisch
Het hart, tot zijn gedachtenis,
Nog rustig, hem ten prijs, mag laven,
Die 's Gravenhage met zijn Graven
Vereerde[5], en toonde, wie zoo vroeg
Den nacht des Heidendoms verjoeg[5].
Zoo werde[6] 't lijk des mans gezonken,
De zerk mag met dit wapen pronken.

KONING DAVID IN BALLINGSCHAP.

TREURSPEL.

1660.

DEN EDELEN EN GESTRENGEN HEERE

ANDRIES DE GRAEF,

OUDEN RAAD EN REKENMEESTER

DER GRAAFLIJKHEID VAN HOLLAND EN WESTFRIESLAND ENZ.,

BURGEMEESTER VAN AMSTERDAM.

Onder Sint Lukas kunstgebroederschap, de schilders[7], is een gemeen spreekwoord (eene waarheid, al over twee duizend jaren, bij den grooten treurspeldichter Euripides gesterkt[8]), gangbare munt: „Kleene beelden kleene, groote beelden groote misslagen"; het welk niet ongerijmd op het beloop van het tooneel der wereld slaat, daar eenerhande gebreken van kleenen of grooten nadruk[9] zijn, naar de kleenheid of grootheid der personagiën, die daar heure rol spelen; en de ridder en drost Hooft zeide, niet buiten reden, dat d' allerschoonste dingen bij inbeeldinge bestaan. Deze beide grondstellingen kan men lichtelijk met voorbeelden verlichten. De grootmachtigste aartsengel Lucifer, Gods stedehouder, bespiegelde[10], hoe heerlijk het zoude zijn, indien hij het leen van zijne krone niet langer bij God, zijnen schepper, hoefde te verheffen, berokkende hierom eenen burgerkrijg in den Hemel, en, van eenen schoonen aartsengel in eenen gruwzamen draak misschapen, sleepte eenen staart van het derde deel der starren met zich ter eeuwige duisternisse. Een goude kroon op het hoofd te willen dragen, als Absolon, of de korte wellust van een schoon vrouwenbeeld te genieten, als David, wat staan ze zone en vader dier! Heilige en wereldsche bladen zijn dicht bezaaid met diergelijke voorbeelden, daar dikwijl een heele wereld en duizenden onnoozelen meer om te lijden hebben, dan de menschelijke natuur machtig is uit te harden; en de heilige Geest toont ons, als in eenen klaren spiegel, wat het gezicht van eene badende Bersabe vermag op den grootdadigen koning David, eenen profeet, ijveraar voor de wet, en man naar Gods hart; en hoe het reukeloos verijdelen der zinnen eeuwen van jammeren en oorlogen na zich sleept, die, uit Davids huis gesproten, alle zijne afkomste en nazaten, uitgezonderd Salomons gelukkigen tijd, verduren, en profeet Nathans dreigement, uit Gods mond, bevestigen, gelijk dat schrikkelijke vonnis met deze woorden geveld lag: „Het zwaard zal in der eeuwigheid van uwen huize niet aflaten. Ik zal een ongeluk uit uwen huize tegens u verwekken, uwe vrouwen voor uwe oogen weg rukken, uwen naasten geven, en hij zal ze bij klaren zonneschijn beslapen." Hier koos ik koning Davids ballingschap, en haar jammerlijk gevolg, als een leerzaam voorbeeld, dat rijke stof en levendige verwen tot eene sprekende tooneelschilderij bestelt; want men ziet, in dien schichtigen ommezwaai van staat, allerhande hartstochten zich openbaren, en t' zamen worstelen in lijdende en verblijdende personagiën, naar dat ze hier nadeel of voordeel uittrekken. Een oude getuigenis zegt van Euripides' Fœnissen, bij den Heer gezant Huig de Groot, onsterfelijker gedachtenisse, gelukkig en heerlijk vertaald, dat het een treurspel is, gepropt van hartstochten, rijk van personagiën, en vol uitnemende spreuken. Hoe na of verre ik, in de schaduwe van zulk eenen alouden voorganger, volge, daar van zou de heer Burgemeester konnen oordeelen, indien hij zich gewaardigde, hij gelegentheid eens, zijne oogen op de teekeninge en schikkinge van dit treurtafereel te slaan, terwijl ik wensche te blijven,

weledele en grootachtbare heer,

Uwe weled. en grootachtb. ootmoedige dienaar,

J. v. Vondel.

[1] Voor Muzen, maar door Vondel zoo uitgesproken. — [2] Door eenige tusschen den tekst ingelaschte regels. — [3] Lat. voor naschrift (post-scriptum). — [4] Zie boven I. blz. 219a. — [5] In zijn bekende Kroniek van Holland. — [6] Thans worde. — [7] Zie boven, blz. 77b. — [8] bevestigd. — [9] invloed, werking. — [10] overdacht.

INHOUD.

Toen David, zoon van Jesse, en koning van Juda en Israël, zich door overspel met Bersabe, en door moord met Urias' bloed besmet hadde, dreigde hem de profeet Nathan, uit Gods mond, met eenen langdurigen nasleep van straffen en plagen, hier op te volgen, schoon de misdaad, door schuldbekentenisse en boetvaardigheid, gezoend was. Hierop volgden eerst het overlijden der vrucht, Ammons zusterschennis, Absolons broederslacht, en endelijk, na zijne geleden ballingschap en verzoeninge, des zoons wederspannig opzet, om naar vaders leven en kroon te staan. De zoon verzag zich van eenen stoet lijfschutten, wagens, en paarden, ging, als rechter, in het poortgerecht zitten, en, overschoon en bevallig, onderhiel de gemeente minzaam en gespraakzaam, en onderkroop allengs het hart van alle stammen. Toen Absolon nu den tijd rijp zag, om het schelmstuk in 't werk te stellen, nam hij, glimpelijk en schijnheilig, oorlof van den vader, om naar Hebron, der Hebreën gebedeplaats, te reizen, en zich t' ontslaan van den band der offerbelofte, waar door hij, gedurende de ballingschap, zijn geweten aan God verbonden hadde. Ondertusschen was het (ongetwijfeld met Achitofels raad) besteken, dat alle Stammen, van Dan tot Berseba, zich daar zouden gereed houden, op den naam van 's princen

bedevaart en offer te helpen bekleeden. Hij komt dan te Hebron, daar Achitofel, 's konings geheimraad, en de stamheeren, op het kerkhof der aartsvaderen, met den prince in vloekverwantschap treden, Absolon, met geklank van bazuinen en volle staatsie, voor koning afkundigen, hem zalven en kronen, en voort, gewapender hand, naar Jeruzalem, den rijksstoel, optrekken. David besluit, op deze onverwachte mare, de stad te verlaten, en tien bedgenooten den burg te bevelen. Hij trekt schreyende, het hoofd met eenen rouwsluyer beschaduwd, en harrevoets, met aartspriesteren, Levieten, de bondkiste, en alle zijnen aanhang, ter stede uit, over de Cederbeek, naar den Olijfberg, en, daar geene openbaringe noch goddelijk antwoord uit den genadetroon vernemende, gebiedt d' aartspriesters, met hunne zonen en de Levieten en het Heiligdom, weder stedewaart te keeren, of ze hem, in dien droeven schijn, noch mochten dienen en voor gevaar waarschuwen. Ondertusschen rukt de zoon, door zuster Thamars tusschenspraak niet vermorwd, zonder slag en stoot, Jeruzalem in, heraadt zich met Achitofel, die (om der weifelenden aanhang te verzekeren van des zoons onverzoenhaarheid met den vader), den nieuwen koning, nu zijnen heer, raadt Davids bedgenooten in het openbaar te beslapen, en den balling terstond in zijn zog te volgen. Chusaï, Davids geheimraad en vriend, ten hove wederkeerende, stoot Achitofels raadslag van terstond de koning te vervolgen glimpelijk om, en wint uitstel. Simeï, Sauls bloedvriend, komt ook in de stad, en verhaalt, om gunst bij den wederspanneling te winnen, hoe hij den balling, arm en nooddruftig, van Siba ter nood met luttel voorraad voorzien, te Bahurim vloekte, en met steenen smeet. Absolon vaart voort, om 's konings bedgenooten te misbruiken. Achitofel, ziende zijnen raadslag door Chusaï omgestooten, en wanhopende aan Absolons behoudenis, besluit, uit mistroostigheid, zich in Gilo, zijne stad, om het leven te helpen, waarop d' aartspriesters, wien het toekomende geopenhaard wordt, Absolons aanstaande nederlaag voorspellen, en hoe hij, na het verlies des veldslags, onder het vluchten, in 't bosch van Efraïm, bij zijn haar en lokken, aan eenen boom hangende, den doodsteek in zijn harte zou gevoelen.

De inhoud van dit treurspel is geschept uit het tweede boek der Koningen, en Josefus' zevende boek van de geschiedenissen der Joden.

Het tooneel is te Jeruzalem, voor Davids burg. Het treurspel begint te middernacht, en endigt met den avond. De Levieten bekleeden den rei.

DE TREURSPELERS.

ABSOLON. De Prins.
THAMAR. De Princes.
DAVID. De Koning.
REI VAN LEVIETEN.
URIAS' GEEST.
DAVIDS BEDGENOOTEN.
JOAB. De Veldheer.
BODE.
TWEEDE BODE.
AARTSPRIESTERS.
BERSABE. De Koningin.
ACHITOFEL. Hofraad.
CHUSAÏ. Hofraad.
SIMEÏ. Sauls bloedvriend.

Koning David in ballingschap.

EERSTE BEDRIJF.

ABSOLON, THAMAR, DAVID.

ABSOLON.

Mijn schildknaap! ga terstond in 't hof; roept zuster Thamer.
Zij zit en wacht me, alreê gekleed in hare kamer.
Zeg, dat ze hier verschijn', gelijk ik had belast.
De broeder Absalon verwacht Heer vader vast
Voor 't hofpoortaal. Hij rijst, om met de koorlevijten,
Ten zang gewijd, zich in zijn nachtgebeên te kwijten,
Voor Arons heiligdom. De tijd eischt, dat ze spoê.

THAMAR.

Zijt gij 't, Heer broeder? dus vroeg op naar vader toe?
De starren staan in keer. De nacht snydt recht in 't midden
Zijn loopbaan. Spoedt gij meê ter Godshutte, om te bidden?
Dat is Godvruchtigheid. Zoo volgt men vader na,
Die zevenmaal, eer 't licht verrijze en onder ga,
Gewoon is, in 't gebed den Opperzten te smeeken.

ABSOLON.

Vrouw zuster! 'k hadde met Heer vader iet te spreken,
Gelijk gij hooren zult. Hier dringt de tijd op aan
En mijn gelegenheid. Het schijnen van de maan
Begunstigt mij. 'k Verzoek dit onder uw geleide.
Gij weet maar al te wel den onlust, tusschen beide
Gerezen, en hoewel die hofstorm raakte in rust,
De koning, weêr verzoend, mij minzaam heeft gekust;
Nog schroom ik hem bij nacht te treden onder de oogen.
Verwerf mij eerst verlof, dat hij me, uit mededoogen,
Genadig spreken hoore, en toesta mijn verzoek.
'k Zal midlerwijl terug hier ergens in een hoek
Weg schuilen, en hem niet genaken al te vaardig.
Al kende hij ons zijn genade en aanschijn waardig.

THAMAR.

Heer broeder! 'k hebbe uw zin en meening wel verstaan.
Vertrek een kleine wijl; daar komt heer vader aan.
Levieten treên voor uit. De hofstoet volgt in orden,
Met 's konings lijfstaffiers. Al is hij grijs geworden
En zestig jaren oud, het aanschijn ziet verhlijd:
Het voorhoofd zet geen kreuk. God rekke zijnen tijd!
Hij heft zijne oogen en het hart met vreugd naar boven,
Gereed, den Hoogsten met gezang en harp te loven.
God sterke vader in zijn ijver voor de wet!

DAVID.

God zegene mijn kind! Wat jaagt u uit uw bed?
Mijn hofwacht heeft nog eerst den berghaan hooren kraayen.
Zoekt gij de Godheid ook met nachtgezang te paayen,
Zoo volgt me in Mozes' hut Godvruchtig na, en paar
Uw liefelijke keel met 's konings harp en snaar.

THAMAR.

Ik koom, Heer vader! uit den naam van mijnen broeder.

DAVID.

Uw komst is aangenaam. Gods Engel zij de hoeder
Van Absolon, mijn zoon! Wat is uw boodschap toch?

THAMAR.

Hij wenscht den koning (mocht hem d' eer gebeuren!) nog
Te spreken; want hem zijn gelegenheden[1] jagen.
Hij schroomt Heer vader 's nachts te moeyen, iet te vragen,
Eer ik hem gunst verwerve, uit zusterlijke plicht.

DAVID.

De zon verhengt ons min, dan Absolons gezicht.
Wat schroomt hij? Laat hem vrij terstond te voorschijn komen.
Hij hoeft ons aanschijn, ook hij middnacht, niet te schromen,
Maar spreke ons aan, gelijk voorhene, vrank en vrij.

THAMAR.

Ik ga hem halen uit des konings galerij.
Waar zijt ge, broeder? koom te voorschijn.

[1] aangelegenheden, belangen.

ABSOLON.

Thamar, zuster!
Wat antwoordt kreegt ge?

THAMAR.

Zet uw hart nu vrij gernster,
Uw vader wacht u. Ga, spreek hem vrijmoedig aan;
De weg is nu gebaand.

ABSOLON.

Zoo durf ik henegaan?

THAMAR.

Vrijmoedig, als bij dag. Gij hoeft geensins te zwichten.

ABSOLON.

Ter goeder ure. Ik voel mijn hart alreê verlichten.
De koning moedigt mij, en treedt zelf herrewaart.

DAVID.

Wel, Absolon, mijn zoon! heeft iemand u bezwaard,
Dat gij ons aanschijn zoekt bij nacht? Zeg op, laat hooren!
Wij zijn dezelve, en nog uw vader, als te voren,
En gij mijn waardste zoon. Treê nader, schroom niet meer.
Treê nader, zoon! Ontvang mijn zegen. Groei in eer
En in gezondheid. Deel in 't koninklijk vermogen,
Gelijk een erfgenaam, ter hoogheid opgetogen,
Tot staat en heerschappij. O, hoofdtak van mijn kroon!
Rijs op. Spreek vader aan, gelijk ge zijt gewoon.

ABSOLON.

Genadigste! ik verschijn om eene geringe bede,
Een kinderlijk verzoek, mag 't zijn; doch eer ik trede
Ter zake, sta het vrij, uw koninklijk geduld
Te rekken, door 't verhaal van mijn voorlede schuld
En droeve ballingschap, met recht hieruit gesproten,
En 't zoenen van die smet, waarop ik heb genoten
Den grooten zegen van uw aanschijn weêr te zien,
Daar mijn verzoek uit vloeit. 'k Heb, met geboge knieën,
Den Hemel dier beloofd, toen rouw mij overlaadde,
Zoo mij gebeurde, ontlast van vaders ongenade,
Jeruzalem en u te zien met volle vreugd,
'k Zou Gode dankbaar zijn, voor die genote deugd
En weldaad, en, voor 't volk en alle Gods gemeente,
Te Hebron offren, bij 't aartsvaderlijk gebeente.
Dat zoude u Syrië en gansch Gessur, grootvaârs stad,
Daar ik, 's rijks balling, lang in droefenisse zat,
Getuigen; en hoe kan zich 't vrolijk hart onthouden
Van schreyen, aangezien mijn schuld is kwijtgescholden,
De nederlaag verzoend? Dees beêvaart, God beloofd
Met eenen hoogen eed, blijft malen in mijn hoofd,
Verdagvaardt mij mijn schuld, naar Mozes' eisch, te boeten,
Uw dienaar worpt zich met dees hoop voor 's konings voeten,
En bidt om orelof, dat hij zijn ziel ontlast'
Van zulk een Godsschuld. Hier staat mijn geweten vast.
Och, vader! heb ik mij besmet met Ammons wonden
En 't broederlijke bloed; hoe kon ik mijn geschonden,
Mijn schoone zuster zien, een bloem getreên in 't stof?
Dat ging uw kroon te na, en d' eer van 's konings hof.
De trek tot zuster, die uit eene zelve moeder (broeder,
Met mij sproot, eischte wraak, die zag noch bloed, noch
Noch iemand aan. Zoo wordt een edel hart vervoerd
Van gramschap, als het bloed ontsteld is en geroerd.
Wat viel 't me lang, na dat langdurig ommezwerven,
Uw hof en aanschijn nog twee jaren hier te derven!
Gij hebt u evenwel nog over mij ontfermd,
De straf getoomd, en uw weêrspannigen beschermd.
U is alreê bekend, hoe bij mij was besloten,
Te noôn op 't offerfeest zoo veel altaargenooten,
Als mijne Godsvaart uit omgelege steên
Begunstigden. Het volk kwam op dien roep bij een,
Nog vroeger dan men docht. Dit perst mij dus te spoeden,
En hunnen ijver, die zoo groot is, aan te voeden,
Eer zij verstrooyen. Door dien toeval, niet verwacht,
Dient mijne reis gespoed, ontijdig en bij nacht.
Mag ik dees Godschuld nu in Hebron God betalen,
Uw kroon zal op mijn hoofd met vollen zegen stralen.

DAVID.

Wat haalt gij Thamar op en Ammon? Zwijg hier af.
Genâ bestulpt uw schuld, gelijk de zerk zijn graf.
Brengt uw belofte dit door zoo veel toestels mede,
Trek op, mijn zoon! trek op, naar Hebron; keer met vrede!
'k Had dees godvruchtigheid en tijding, dezen nacht,
Van mijnen Absolon, dien schoonen, niet verwacht.
Hij licht alle andren voor, in God zijn woord te houden.
Wij hebben hem te spâ zijn misdrijf kwijt gescholden.
Wat draagt de zoon ontzag aan vaders majesteit!
Met welk een nedrig harte en onderdanigheid
Bejegende hij ons, in 't bloeyen van zijn jaren!
Wat heeft mijn troon een steun aan zulke rijkspilaren
Van zonen! een geluk, dat weinigen gebeurt.
De Hemel heeft voor hem zijn gaven uitgekeurd,
Naardien de schoonheid en godvruchtigheid te gader
Met grooter gunst zich in hem paren. Volg uw vader,
Mijn dochter Thamar! volg mij na, terwijl de rei
Van Aron ons met zang naar Mozes' Hut geleî.
Levieten! heft nu aan, met uitgelezen klanken
En vrolijkheid, den naam des Oppersten te danken,
Om 't onderling verdrag van vader en van kind,
Ons waarder dan de kroon en 't waardste dat men vindt.
Wanneer de zang bestemt hetgeen men heeft verkoren,
Dan klinkt die galm en wijs veel schooner in onze ooren.

REI VAN LEVIETEN, DAVID.

REI.

Ie ZANG.

Zingt ter eere van de kroon,
Nu de zoon
Trekt op vaders welbehagen,
Nu gehoorzame Absolon,
Met de zon,
God zijn offers op zal dragen.
Wie God zijn belofte houdt,
En betrouwt
Op den troost der oude vadren,
Toont, dat hij zijn oorsprong nam
Uit den stam,
Daar de stammen om vergadren.

Ie TEGENZANG.

Hebron is het kerrekhof,
Dat de stof
En 't gebeent der oudren heilig,
In zijn stillen schoot, bewaart,
Daar elk vaart,
Om te bidden stil en veilig.
Om der vadren overschot
Hoort er God
Naar d' aandachtige gebeden.
's Volks brandoffer, hem gewijd
Op zijn tijd,
Eert zijn naam uit alle steden.

IIe ZANG.

Hebron, vrijburg der Hebreên,
Zag voorheen
David hier de kroon opzetten,
Daar hij, zeven jaren, trotsch
Van die rots
Zijn benijders zag verpletten.
Absolon, die schoone, zag
Hier den dag
Opgaan uit des Hemels poorte.
Billijk, dat zijn hart gewekt
Nu nog trekt
Naar de stad van zijn geboorte.

IIe TEGENZANG.

Billijk, dat hij op die steê,
Om den vreê
En zijn vaders zoen verworven,
God wil eeren, nu hij lang,
Droef en bang,
Als rijksballing heeft gezworven.
Wie zijn woord verwareloost,
En zich troost,
Dat Gods naam bij Jacobs troepen
Los en ijdel blijft onteerd,
Wordt verleerd,
Hem lichtvaardig aan te roepen.

IIIe ZANG.

Tusschen bloed en bloedverwant
Is een band
Van natuur, niet licht te breken.
Van een boom scheurt nimmer tak
Zonder krak,
Zonder zucht en jammerteeken.
Tusschen vader en zijn kind,
Dat hij mint,
Is de taaiste band van magen;
Daar natuur, geraakt in strijd,
Machtig lijdt,
Wat ze kan en niet kan dragen.

IIIe TEGENZANG.

Als Gods zegen dan 't gedeeld'
Heilzaam heelt,
En vereenigt het gescheiden,
Spaart een dankbaar hart geen stof,
Om Gods lof
Door dankoffers uit te breiden,
Absolon trekt, heet van gloed,
Op dien voet,
Daar de stammen sterk vergâren.
O, godvruchte en vreedzame aard,
Gode waard
Meer dan wyrook en altaren!

DAVID.

Beleef ik dees gezegende uur!
Gewis een versche doodkwetsuur
Bekwam nooit balsem aangenamer
Dan mij dees wijs. Mijn dochter Thamer,
Hoe luidt dit anders dan het plag!
'k Verlang na 't opgaan van den dag
Te hooren, hoe ontelbre zielen,
Als bijen in een bijkorf, krielen
Te Hebron, daar geheele steên
Mijn zoons dankoffers blij bekleên.
Treê met ons in, om tijd te winnen.
Nu stralen goude Cherubinnen
En God, uit zijn genadetroon,
Ons klaarder toe, op dezen toon;
De Godheid schijnt mijn hart te wekken.
Ik wil hier op mijn snaren trekken
Zoo hoog als ooit, tot 's Hemels prijs.
Dees blijschap eischt een nieuwe wijs.

TWEEDE BEDRIJF.

URIAS' GEEST.

Ik, held Urias, lang hij geesten afgezonderd,
Van 's levens licht, kwam uit den voorburg[1] opgedonderd
Bij nacht te Sion, in dit oude Hof, en vond
De bedgenooten, die, van Davids min gewond,
In haren eersten slaap gerust gevallen lagen.
Zij schrikten, toen zij mij bij maanlicht waren zagen
Voor hare ledekant, en mijn doorschote borst
Vol wonden, rood van bloed geverfd en vuil bemorst.
De haren rezen en de teêre leden trilden.
'k Verwekte een krijgsgerucht van schilden tegens schilden,
Geklikklak van metaal en harnas tegens een,
Bazuin- en ijzerklank, als of er werd gestreên;
Een voorspook van den strijd en 't oproer, reede op handen.
Zij zagen d' oogen in mijn hoofd, als kolen, branden,
En hoorden een geschrei van „wapen, wapen, wraak!"
Door alle kamers heen. Hare oogen, van den vaak
Verwonnen, zien gespook, en twijfelen. Hare ooren
Bestemmen nauwlijks het gerammel, dat ze hooren,
En d' eiselijke stem; maar d' uitkomst van dien droom
Wil haast[1] uitwijzen, dat mijn geest geen ijdlen schroom
Den hedden aanjaegt van mijn heer, die ongehouden
Zijn trouwsten dienaars bed zoo schendig heeft geschonden,
Zijne overschoone onteerd, die, zwanger van een vrucht,
Verlegen zat om raad. De schender, om 't gerucht
Van overspel, hij tijds, met eenen glimp te smoren,
Ontbood me thuis, of mij de zwangre mocht bekoren;
Maar 'k weigerde eerelijk, als een rechtschapen held,
't Gemak van 't bed, naardien de veldheer lag op 't veld,
Met al de stammen, en de bondkiste in hun tenten.
Wat raad? Zijn eer in last, besluit de dreigementen
Van schande en laster af te keeren op mijn hals,
Verzendt me met een brief, moorddadig, overvalsch,
Naar 't leger. Joab volgt, daar 's meesters last hem preste,
En joeg me in Ammons zwaard, te Rabba voor de veste.
Zoo klampte David (och! wie eist niet, die dit hoort?)
Op overspel, verraad, en godvergeten moord,
En lauw van 't bloed des mans, die Juda woû beschermen,
Omhelst de zwangre vrouw, als koningin, in d' armen;
Een ijvraar voor de wet, van 's hemels geest verlicht,
Die voor de bondkist danst, de harp huwt aan zijn dicht,
Een koninklijk profeet, befaamd door profeteeren,
Ziet God noch menschen aan in moorden en schoffeeren:
Maar Nathan, die hem rechtte uit zijnen eigen mond,
Dorst spellen, wat dit hof hierna te vreezen stond;
Hoe 't zwaard geslepen wierd, om eeuwig, zonder kennis
Te weiden. Hierop sterft de vrucht. De zusterschennis
Staakt nauw haar weeklacht, en de broedermoord het bloên,
Of Absolon, in schijn van offren om zijn zoen,
Legt op zijn luimen, om nu Nathans dreigementen
Te sterken, en 't verloop, de hoofdsom met de renten,
Al teffens t' eischen, en, als een weêrspennig zoon,
Den vader onvoorziens te vliegen in zijn kroon.
De wraak des Hemels loopt door Davids zalen spoken,
Rinkinken. 'k Zie eerlang Urias' leed gewroken.
De wraak zet hof en stad en straten overend.
De zoon ontziet niet, dat hij zijne handen schendt
Aan vaders heiligdom en hof en bedgenooten.
Gods wraak verstoot hem, die Urias heeft verstooten,
Versteken van zijn trouw. Zij volgt ook in zijn schim,
Den zoon tot aan den eik in 't bosch van Efraïm;
Daar zal hij sneven, die eerst groeide in vaders schade,
En niets ontzag, als hij zijn moedwil slechts verzaadde.
Maar tijd is 't, dat ik dale en naar mijn kerker spoê;
De zon rijdt op, en hijgt mij met haar paarden toe.

DAVIDS BEDGENOOTEN, THAMAR.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

De nacht, tot 's menschen rust geschapen,
Ontzegt den menschen stilte en rust;
De nacht, die moeite en zorgen sust
En wiegt in slaap, verhiedt te slapen.
Wat spokerijen zijn ons niet
In nare schaduwe verschenen!

[1]Versta: dien der Hel, het Vagevuur.

[1]Zal spoedig.

Wie waarde door de kamers henen,
En dreigde Sion met verdriet?
Of kan een droom het oog bedriegen
Met schijn en harsenschilderij,
Die, in 't verschiet of van nabij,
De waarheid naarbootseert met liegen?
Of dekt de grijns van 't nachtgezicht
De tronie van aanstaande waarheid,
Het hof te vreezen? 'k Wenschte klaarheid
Te scheppen uit een wijs bericht.
Maar Thamar komt hier aangetreden
Uit Arons Hutte en Heiligdom.
Zij ziet heel vrolijk naar ons om,
En schijnt getroost in haar gebeden.
Men ga ze groeten, en meteen
Ontvouwen, hoe de harten schromen
Voor zwarigheên en droeve droomen.
Laat 's konings dochter dit ontleên!

THAMAR.

Geluk bejegene u, Mevrouwen!
Van daag, al rijst het hemelsch licht
Met een beneveld aangezicht;
Geen nevel steurt een vast betrouwen.
Hoe slaat ge d' oogen zoo bedrukt
Naar d' aarde? Wat 's u voorgekomen?
Hebt gij ons blijdschap niet vernomen?
Mijn wensch, God lof! is mij gelukt.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Wat wensch is dit, o, bloem der hoven?

THAMAR.

Mijn trouwe broeder Absolon
Wijdt Gode een offer met de zon,
Nu hij zijn rampen is te boven.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Waar offert uw Heer broeder dan?

THAMAR.

Te Hebron, daar de stammeheeren
Ten offer met hem banketteeren,
En zijn godvruchtig raadgespan.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Wanneer is Absolon vertogen?

THAMAR.

Te midnacht, zonder groot geluid.
De vroomsten zond hij eerst vooruit,
Van ijver brandende en bewogen.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

En gaf uw vader zijne stem
Tot deze bedevaart alreede?

THAMAR.

De vader stemde 't op zijn bede;
Zoo trok hij uit Jeruzalem.
Waar heeft Mevrouw zoo lang gesteken?
Al 't rijk, van Berseba tot Dan,
Hiertoe genood, gewaagt hier van,
Jordaan en zee, langs alle streken.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

God geve, dat dit feest besla
Tot heil der krone en onderdanen,
Tot heil van 't hof, dus lang in tranen!
De Hemel schutte Jakobs schâ!

THAMAR.

En waarom zucht ge dus zwaarmoedig?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Om 't nachtgezicht, dat ons vervaart.

THAMAR.

't Is ijdelheid, die 't hart bezwaart;
Nooit heerschte Juda zoo voorspoedig.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Wij droomden, in een berregwoud,
Een jongen leeuw en macht van dieren
Te zien, die vrolijk, onder 't vieren,
Hem kroonden met een kroon van goud.
De jonge leeuw gemoedigd, brulde,
En gaf een vreeselijken schreeuw,
Dat zelf zijn vader, d' oude leeuw,
Vernam, wat boschgalm 't woud vervulde.
Uit schrik verliet de grijze 't nest.
De jonge leeuw, om veld te winnen,
Schiet toe en grijpt de bergleeuwinnen,
Daar hij zijn dollen gloed meê lescht.
Dat is 't niet al. Toen schenen troepen
Te worstelen, en handgemeen
Zich spits te kanten tegens een,
En wapen, wraak, en moord te roepen.
De grijze leeuw in 't bergbosch maalt
Den leeuw van Juda af naar 't leven;
De jonge leeuw, tot staat verheven,
Schijnt Absolon, van goud bestraald;
De bergleeuwinnen, aangegrepen,
Geschend van dien gekroonden leeuw,
Verbeelden, dat hij, met geschreeuw,
Zijn klauwen heeft op ons geslepen.
Dees harnasklank, dit krijgsgeluid
Beeldt af, hoe tusschen zoon en vader (der,
Een tweedracht broeit: en weet gij 't na-
Ontvouw ons, wat dit spook beduidt.

THAMAR.

Mijn broeder woû ter sluik niet reizen,
Maar met des konings orelof,
En viel hem hier te voet voor 't Hof.
Hij woû zijn Godsvaart niet ontveizen.
Weêrspannige aard beschiet zijn wit
Ter sluik, en door bedekte lagen,
Om uit het donker op te dagen,
Eer zijn partij te paarde zit.
Om zich den weg ten zoen te banen
Nam broeder afscheid, zoo verneêrd,
Dat zich de vader zijnes deert,
En niet onthouden kan van tranen;
De vader gaf, op dit verzoek,
Hem openhartig zijnen zegen.
Nu raaskalt, droomt, en spookt hier tegen;
Hij reisde, ontlast van vaders vloek.
Gedurende zijn ballingschappen
Vervolgd, voorvluchtig, West en Oost,
Heb ik het treurig hart getroost.
Hem lust die zandweg niet te stappen.
De koning zette een nieuwe wijs
Op dees verzoening, en, geleenigd
Als was, heeft zijne harp vereenigd
Met lofgezang, Gods naam ten prijs.
Al 't Heiligdom kan u getuigen,
Hoe vader, met een blijden zin,
Den Hemel dankte. Laat de spin
Vrij gal uit zulk eene lelie zuigen.
Of dunkt u, dat ik broeder draag
Uit gunste en trouwe, mij gebleken,
Toen hij mijn ongelijk dorst wreken,
En Ammon wis nam uit zijn laag.
Gij moogt vrij Joab ondervragen,
Indien ge voor den koning schroomt,
Hij heeft den vader ingetoomd,
Den zoon, als op zijn hals, gedragen.
Hij komt u effen in 't gemoet,
Om in de hutte God te loven.
Nu spreek hem aan. Ik ga naar boven.
Mij dunkt, dat u de veldheer groet.

JOAB, DAVIDS BEDGENOOTEN.

JOAB.

O schoonheên zonder gâ, des konings liefde waardig!
Gij ijvert met den dag, alreê getooid en vaardig

Ter Hutte, om, 's Hoogsten naam ten prijs, uw vroeg gebed
Te storten voor het Koor. Dat 's recht. De zuivre wet,
Van 's Hemels hand in steen op Sinaï gehouwen,
Ontvangt hare eer in 't hart der ijverende vrouwen.
Wij volgen gaarne; het believe u voor te treên.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Heer Joab! eenig spook, dat ons te nacht verscheen,
Versteurt de rust op 't hof. Wij duchten en vermoeden,
Of eenig misverstand, hetzij hoe 't wil, mocht broeden
Ten Hove, tusschen zoon en vader.

JOAB.

Sproit de reên
Van dit vermoeden slechts uit droom en nachtspook?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Neen,
Ons is niet luttel stofs van achterdocht gegeven.

JOAB.

Zijn koningsvrouwen dan in 't hof dus onbedreven,
Dat zij niet weten, hoe de zoon en vader staan
In volle vriendschap? Zijt gerust; hier schort niet aan.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Princesse Thamar meldde in 't lang en breede heden,
Met welk een afscheid hij naar Hebron is gereden.

JOAB.

Laat varen dan gespook en droom en kinderklucht!
Doch schuilt er anders iet, het welk u houdt beducht,
Verhaalt het, rond en klaar; al viel er iet te zeggen
Dat schijn heeft, 'k zal 't met pit van reden wederleggen.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Wat aangaat dezen zoen der broêrslacht, kent ge een man,
Die zijn gedachten loos en kloek ontveinzen kan,
Dat 's Absolon, de schalkste en listigste in 't outveinzen
Van zijn verborgen haat en wraakzucht en gepeinzen.
Had Ammon, schender van de koninklijke maagd,
Dit konnen rieken, nooit had David hem beklaagd,
Die, op het veldbanket, van moordgeweer doorregen,
Gesmoord lag in zijn bloed. Dit's klaar. Dit springt u tegen,
Zoo gij den zoen betrouwt. Onthoû van Absolon,
Dat hij, twee jaren lang, de wraak ontveinzen kon,
En smoren in zijn hart.

JOAB.

Gij sterkt uw vrees met reden.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Nu luister. Oordeel voort, uit alle omstandigheden,
Van 's jonglings kroonzucht, ons ontdekt door zijn beleid.

JOAB.

Dat waar een doodschuld van gekwetste majesteit.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

De Majesteit is blind van al te groot een liefde.
De broeder, die den broêr met zijnen moordpriem griefde,
Ontziet den vader niet te steken naar het hart.

JOAB.

De zusterschennis kon de broeder zonder smart
Niet lijden.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Recht. Nu denkt, hoe smert hem om te zwerven,
Zijn vaders aangezicht vijf jaren lang te derven:
Stiet hij den vader weêr, als balling, uit het rijk,
Stond vaders reekning met den zoon dan niet gelijk?

JOAB.

De zoen staat hem te dier. De lucht van 't Hof te scheppen
Kostte arbeid. Nooit dorst ik een woord ten Hove reppen,
En bezigde endlijk stil de weeûw van Thekoa,
Verworf hij trappen hem den toegang ter genâ,
Dat hij hersteld, twee jaar, gelijk in duisteruissen
Most wandelen, en 't licht van 's konings aanschijn missen.
Indien hier oorlog school, wat lag hem aan dien zoen?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Om onder schijn van peis een oorlog uit te broên.

JOAB.

Zoû d' erfgenaam des rijks zich tegen 't rijk gaan kanten?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

De blinde vader laat den zoon met lijftrouwanten,
Een stoet gewapenden, bestuwd in 't openhaar,
De hoftrap optreên, recht of hij al koning waar.
Dit baart hem aanzien en ontzag bij d' onderdanen;
Dit 's machtig, hem den weg naar 's vaders troon te banen.

JOAB.

De vader eert zich zelf in d' eere van den zoon.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Zeg: hij onteert zich, zet zijne afkomste op den troon.

JOAB.

De koning mag met recht den eerstgeboren eeren.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

En d' ondste vreest al, of de jongste mocht regeeren.

JOAB.

Terwijl de vader leeft, houdt hij hen beide in dwang.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

De vader suft, en leeft den zoon alreê te lang.
Hem dunkt, de vader is in 't goed des zoons gezeten.
Dit weet de koning, of gewis hij wil 't niet weten.

JOAB.

Wat 's dit?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

In welk gevaar hij zich en 't gansche rijk
Durf stellen. Let hier op. Gij hoeft geen klaarder blijk,
Dat Absolon de kroon zich eigen door geboorte
Toerekent, en belaagt. Hij zet zich in de poorte
En 't poortgerecht, heel vroeg, als rechter van elks pleit,
Onthaalt en kust het volk, outmoet elk met bescheid,
Als of de koning 't recht al willens woû verzuimen.
Zoo wint hij 't hart des volks, en legt op zijne luimen.
Al 't stamhuis hidt hem aan. De dageraad des mans,
Zijn jeugd en schoonheid geeft hem gunst en eenen glans
Bij alle joffers, die hem gunstig zien naar d' oogen,
Ten wasdom van zijne eere en aanzien en vermogen,
Dat stijgt allengs in top van 't opperste gezag.
Waakt gij niet op, hij zal u wekken met den slag,
En 't slagzwaard op den hals. Men mompelt onder kloeken,
Dat hij Achitofel bij wijlen ging bezoeken,
Te Gilo, zijne stad.

JOAB.

Die vos is hem te loos.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Niet schalk en loos alleen, maar teffens loos en boos.
Wij kennen zijnen aard.

JOAB.

Hij heeft het hof begeven,
Om op zijn vaders erf gerust en stil te leven.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Het draagt dien naam bij 't hof, doch blijft bij ons verdacht.

JOAB.

Het achterdenken kent geen palen, slaat met macht
Al voort. Men kan op los vermoên niet zekers bouwen.
Het geldt den koning eerst;

DAVIDS BEDGENOOTEN.

En echter[1] 's konings vrouwen.

JOAB.

Hebt gij uwe achterdocht den koning niet ontdekt?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Hoe durven wij? Zij wekt een leeuw, die David wekt!

JOAB.

Een leeuw versteurt zich niet, gewekt van zijn leeuwinne.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Wij koestren slechts zijn min, als voêsters van zijn minne;
En reppen van geen staat, uit angst voor ongenâ.

JOAB.

Ontziet gij 't, zoo gaat heno, ontdekt het Berseba!

DAVIDS BEDGENOOTEN.

En zoo zij ons ontdekt, dan staan wij ruim noch slimmer;
Zij spant de kroon in 't hart, en haat al 't joffretimmer,

---

[1] d a a r n a (naar de oorspronkelijke beteekenis).

De bedgenooten en haar aanhang. D' nchtendzon,
Gelijk gij weet, behaagt hem min dan Absolon;
Wanneer die met zijn haar in zijn gezicht komt pralen,
Zoo schoon als God hem schiep, zou vaders gramschap dalen,
En stellen allen schijn van nadocht[1] aan een zij:
Dan lagen al des zoons beschuldigers in lij[2].

JOAB.

De koning stelde ons tot een wachter van zijn benden.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

En zoo de zoon het roer des staats eens kwam te wenden?

JOAB.

De zes paar stammen zijn in 's konings eed getreên.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

En zoo ze eens weifelen, en raken op de been?

JOAB.

Daar hoeft meer tijd toe. Dat gerucht zou verre klinken.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Gelooft, de hulk van 't rijk is heimelijk aan 't zinken.

JOAB.

Hoe slaapt de stuurman dan, dat hij 't gevaar niet merkt?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Wie zal ons zeggen, hoe Gods oordeel hier in werkt?

JOAB.

De wacht van 't leger staat den koning eerst bevolen.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Wat is het leger, zoo de legerhoofden dolen?

JOAB.

Wat zoekt ge dan bij ons in dit gedroomd gevaar?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Wekt uwen meester op, gij zijt 's rijks amptenaar
En veldheer over 't heer, of hij uw raad woû volgen.

JOAB.

Dat 's zorgelijk. Hij is oploopende en verbolgen.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Gij zoekt zijn veiligheid, behoudenis, en rust.

JOAB.

Hij heeft op mijn verzoek zijn zoon nog eerst gekust.
Hoe durf ik, zonder grond, nu Absolon betijgen?
En werd de zoon dit wijs?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

De vader zal het zwijgen.

JOAB.

Dat 's hachelijk; en zoo de zoon, in 't Hof gedaagd,
Verschijnt, en eischt voor recht te zien wie hem beklaagt,
Waar bergt zich Joab dan? Die Ammons hoofd niet spaarde,
Dat koninklijke bloed, zou mij met blanken zwaarde
Vervolgen, langer dan mijn ziel in 't lichaam leeft.
'k Zie hier geene uitkomst, zoo ons God geene uitkomst
Wij hopen, dat hij met den avond weêr zal keeren (geeft.
Van Hebron, en de vrede in Juda triomfeeren.
'k Wil evenwel uw vrees verbergen. Onderstut
Het rijk met uw gebeên, en gaan we in Arons Hut.

REI VAN LEVIETEN;

Ie ZANG.

De koning droeg zijn nachtgetijden
Den Hemel op, die hem
En gansch Jeruzalem
Ten hoogste woû verblijden,
Door liefelijk verdragen
Met zijnen liefsten zoon,
Als harp en keel op eenen toon.
Die peis rekt 's vaders dagen,
Als olie, in een goude lamp,
De vlam nog aanvoedt, en den damp
Der duisternisse drijft uit d' oogen.
Wat was de koning opgetogen!

Ie TEGENZANG.

De kroon en schepter lagen achter.
Hij scheen één ziel met God,
Zijn heil en hoogste lot.
Hij wenschte, als tempelwachter,
Het Heiligdom te hoeden,
In 't midden van Gods schaar
Met blijden zang en harpenaar
Zijne aandacht aan te voeden.
Hij triomfeerde met zijn maat,
Die, hoog in top, al hooger gaat,
Van geene pennen t' achterhalen.
Men kan den ijver niet bepalen.

IIe ZANG.

Maar middlerwijl (wat mocht dit wezen?)
Daar 't oor dien galm inzwelgt
Verschijnt iet, dat zich belgt:
Want onder uitgelezen
Muziek wil iet ontbreken
Aan zoete eenstemmigheid,
Die gratige ooren streelt en vleit,
Misschien om af te steken;
Iet haatlijks, strijdig tegens gunst,
Te laten hooren, daar de kunst
Wat alsems mengt met honigklanken.
Geen oor kan zich dien smaak misdanken.

IIe TEGENZANG.

Zoo ging 't. De harpenaar en zinger,
Die, met zijn aangezicht
En voorhoofd, eerst een licht
Van vreugd gaf, zijnen vinger
En keel volgde, in 't schakeeren
Van klanken, scheen een wijl
Te flauwen in dien stijl,
En zijne vreugd t' ontheren,
Als of hem d' eerste moed ontviel.
De klare spiegel van de ziel,
Zijn aanschijn, scheen bezwalkt van wasem.
Wat is ons blijschap kort van asem!

IIIe ZANG.

Zou David, 't licht van Gods profeeten,
Bespieglen in den geest
Iet, daar zijn hart voor vreest,
Dat Arons zoons niet weten!
Zou hij van ver zien komen
Een onweêr, dat misschien
Geen wereldwijzen zien?
Handhaver van de vromen,
Beschut den koning, die uw Hut
Ter harte neemt, het volk beschut
Voor inheemsche orelogen.
Één oog bewaakt alle oogen.

IIIe TEGENZANG.

Geen koningen is rust beschoren,
Ten minste een korte wijl;
Dit was en blijft de stijl
Der wereld. Vorsten zijn gekoren
Tot wachters over onderzaten.
Zij zitten steil en hoog,
En slaan hun wakende oog
Door alle huizen, alle straten.
Zij zien en kennen 't onderscheid
Van ieders aard. Hun wijs beleid
Hoeft onorde in haar plooi te schikken.
's Volks rust is 't wit, daar wijze op mikken.
De hofbazuin, die tegens 't Zuiden kraait,
Spelt onweêr, dat van Hebron herwaart waait.

[1]achterdocht. — [2]aan lager wal.

DERDE BEDRIJF.

JOAB. DAVID. BODE.

JOAB.

De torenwachter ziet een postmuil herwaart jagen;
'k Wensch, dat uw majesteit de tijding mag behagen.
Het schijnt, hij wordt dus vroeg gestuurd van Absolon.

DAVID.

Zoo is hij afgereên vóór 't opgaan van de zon.

JOAB.

Wat of hem herwaart jaagt?

DAVID.

Men heeft niet kwaads te schromen;
Van Absolon kan niet dan blijde tijding komen.
Hij weet, hoe vaders hart naar tijdingen verlangt,
Het hart, dat over hem, gelijk een zegen, hangt,
Zijn aanschijn noode derft. Wat nieuws kan hij ontdekken?
De kortheid van den tijd, die tusschen zijn vertrekken
Van 't hof en nu verliep, gehengt nauw, dat er iet
Byzonders voorviel, 't geen tot vreugd strekt of verdriet.

JOAB.

Eene nur berokkent wel meer werks met bijstre zinnen,
Dan duizend handen in een jaar zien af te spinnen.
Hoewel ik niet betrouw, dat ons van dezen kant
Iet kan bejegenen, dat niet 't gezegend land
Tot heil en uut gedije, en allen wetgenooten.
Daar komt de bode zelf al hijgende aangestooten.
Hij ziet verbaasd naar 't Hof en onzen koning om.
De koning spreke hem. Hij staat verbaasd en stom.

DAVID.

Wel, bode! van wat kant komt gij verbaasd geronnen?
Zit af, schept âam, genaak, dat wij u hooren konnen!

BODE.

Ten Hove is zulk een post, als ik, onaangenaam.
Doch schoon ik stille zweeg, nog zou d' ontruste faam
Niet rusten, haar bazuin uit tin en trans te blazen,
Van Dan tot Berseba de wereld te verbazen.

DAVID.

Is Absolon in nood of in zijn vijands klem?

BODE.

Prins Absolon dreigt u en gansch Jeruzalem.

DAVID.

Hij is met onzen wil te nacht hier uitgereden.

BODE.

Hij spant de kroon in hart van 't rijk en alle steden.

DAVID.

Spreek klaarder, schoon die klank niet schoon in d' ooren (luidt.

BODE.

Zijn beêvaart kwam te nacht op vloekverwantschap uit.

DAVID.

Onmogelijk. Wie heeft dat lasterstuk besteken?

BODE.

Zoo groot een schelmstuk kon niet laten, uit te breken.

DAVID.

Wat zekerheid kunt gij betoonen van dit stuk?

BODE.

Ik hoorde en zag 't verraad. God keere uw ongeluk!
Mijn vroom geweten, aan de kroon en uw vertrouwden
Verbonden, liet niet toe, dit stil bij mij te houden.
Zoo koom ik met dien vloek der vloeken opgedaagd.

DAVID.

Verhaal ons dan oprecht al wat gij hoorde en zaagt,
En pas vooral, dit naakt, gelijk het legt, t' ontkleeden.

BODE.

Te nacht kwam 's konings zoon te Hebron aangereden,
Met eenen nasleep van tweehonderd, zonder erg.
De macht van Israël en Juda, om den berg,
Had zich in tenten langs de dalen neêrgeslagen,
En wachtte op 't offerfeest de Godheid op te dragen,
Met volle staatsiën en priesterlijke pracht.
Der vadren kerkhof werd terstond met 's priusen wacht
Heel scherp en nauw bezet, rondom de doornehagen.
De welige eiken, die met schaduwen de lagen
Bedekten, ruischten niet, daar 't licht door boschloof scheen.
De prins, Achitofel, de raad kwam hier bij een.
In 't ronde om Hebron loeide een menigte offerdieren,
Een voorspel van dit feest, met d' uchtendzon te vieren,
Uit dankbaarheid, zoo 't hiet, dat Absolon 't gezicht
Van 's konings aanschijn mocht gebeuren, en den plicht
Van zijne Godsbelofte en hoogen eed bezeeglen:
Gelijk 't Hebreeuwsch geslacht gewoon is zich te reeglen
Naar Mozes' wetboek. Hier ging 't zamenrotten aan.
Ik kroop behendig, bij het schijnen van de maan,
Ter zijde door de haag, daar niemand op vermoedde.

JOAB.

Dat God den koning en het koninkrijk behoede!

BODE.

Prins Absolon hief aan: „gij, zoons van Abraham,
Handhavers van Gods recht en Jesses braven stam!
Ik koom, van God gedaagd tot voorstand van u allen,
Mijn dienst opoffren, eer de staat geraakt te vallen.
De vader suft alreê, gezwakt van onderdom.
'k Heb 't poortgerecht gestut. Mijn hals, als een kolom,
Heeft, onder 't lastig pak des rijks, geheele dagen
Gezweet. Ik troostte 't volk, dat mij zijn nood kwam klagen.
De vleyers, die het Hof om wiust naar d' oogen zien,
En 't onrecht sterken, dorst mijn ijver 't Hof verbiên.
'k Heb weduwen gered, de weezen en verdrukten
Geholpen op de been; griffoenen, die haar plukten,
De nagels vrij gekort; en zou men u den nood
Afmalen, schoon de staat zeilt met een ruimen schoot,
Een etmaal kon zoo veel gevaren niet begrijpen.
De hulk van 't gansche rijk dreigt storm op storm te gijpen.
Wat hoop van beternis, daar 't hoofd in deugd bezwijkt,
En zelf zijn naaste bloed, den zoon, verongelijkt?
Wij hebben jaren lang bezuurd, in bittre elenden,
De straf van Ammon, en dat gruwzaam zusterschenden
Ten leste in schijn verzoend, na dien geleden hoon.
Wat heil verwacht gij? Want een overspeelsters zoon
Wordt dertel opgevoed, om over land en lieden,
Na vaders dood gezalfd, tyrannig te gebieden.
Waar heeft de koning ooit de dapperheid beloond?
Vraagt dat Urias, die zich streng en eerlijk toont,
Op d' aarde slaapt, en, na zijn vrome wapendaden,
Met eenen moordbrief aan den veldheer wordt verraden.
'k Ga Saüls huis voorbij, eer lankheid u vermoeid;
Hoe bloedig heeft hij dien geslachtboom uitgeroeid,
En dreigt den wortel uit te rukken, weg te houwen,
Hoewel hij d' eer genoot van Michols hand te trouwen!
Naardien het stamhuis dan van hem geen heil verwacht,
Is 't noodig, zijnen stoel, op 's volks gemeene klacht,
Met eenen nazaat van zijn naaste bloed te kleeden.
Dit 's mijn belofte aan God, waartoe gij wordt gebeden."

JOAB.

Genadigste! vergeef het Joab, wiens verzoek
Den zoon met u verzoende, eene oorzaak van dien vloek;
Hoe droeg Achitofel zich onder dees godloosheid?

BODE.

Hij stak zijn zegel aan die godvergete boosheid,
Verhief d' oproerigheid, en zette ze in haar kracht,
Brocht voort, hoe hij den zoon zoo menigmaal bij nacht
Te Gilo had geborgd, toen, van het Hof verschoven,
Om zijn gerechte wraak, hem elk ontzag te hoven,
De wijde wereld den verschoovling viel te kleen.
Hij haalde Urias op; wat Saul had geleên,
Veel jaren na de dood, in zijn nakomelingen,
Die, treurig en gehaat, al kwijnende vergingen;
Hoe d' overspeelster, als een stiefmoêr, Davids zoon,
Den eerstgeboren, wil versteken van de kroon
En wettigheid des rijks, en over d'oude heeren,
In haren Salomon, na Davids dood, regeeren,

Hij hoorde een ieders zin. De stemmen gingen om.
Men vraagde hoofd voor hoofd. Zoo steigerde, zoo klom
Weêrspannigheid in top, uit eenen moed besloten.

JOAB.

Vervloekte Achitofel! verwate vloekgenooten!
Wat volgde op dit besluit? Hoe liep dit kluwen af?

BODE.

Zij mompelden een wijl. Toen sloegen ze om het graf
Van vader Abraham een ring, en voort aan 't bidden,
Dat d' Opperste hun recht woû zegenen. In 't midden
Stond Absolon, die zwoer zijn trouw aan 't volk en 't rijk
Den stammeheeren toe, die zwoeren al gelijk,
En gaven hem de hand, met een den blanken degen.
Toen sloop ik heimlijk deur, tot stervens toe verlegen,
En koom den koning dit ontvouwen met gevaar.
Dat God het rijk behoede en Gods gezalfden spaar'!

DAVID.

Belieft het Gode, dat Zijn knecht dien kelk zal proeven,
Ik sta gelaten, wil mij niet te vroeg bedroeven.
Hij kan dit keeren, hen veranderen van zin.
Gij bode, ga ten Hove, en spreek de koningin.
Heer Joab! laat de wacht de stad en 't hof bezetten.
Voltrek de ronde, steek bazuinen en trompetten.
Och, Absolon! hoe snel verandert ge uwen zoen,
Dien kus en klank van peis, in eene krijgsklaroen!
Lijfschutten! haast u, voort; de bloedvlag uit den toren,
De standers op de poort! Op, op! men blaas den horen.
Mijn Krethen, Plethen, al de burgers in 't geweer!
De vlam slaat uit het Hof; hier geldt geen veinzen meer.
Men hindre, dat hier niet de weiflaars t' zamenrotten.

JOAB.

Ons staat dien hoogen boom van kroon en tak te knotten.
Zend fluks bespieders uit naar Hebron. Luister scherp,
Wat nadruk volgen wil op zulk een ruw ontwerp.

THAMAR, DAVIDS BEDGENOOTEN.

THAMAR.

Wat klank is dit? Wat wil ons weder overkomen?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Hoe fraai heeft Absolon zijn afscheid nu genomen?

THAMAR.

Wat gaat mijn broeder aan, dat hij dien haat verwekt!

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Gewis, gij wist hiervan; hij had het u ontdekt.

THAMAR.

Betrouw ons dat niet toe. Wilt dat onze eer niet vergen.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Hij had zijn zuster lief, hoe kon hij 't haar verbergen?

THAMAR.

Zoo waarlijk als God leeft, dat Hij ons sla en straff'!

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Nu haalt hij Ammons moord en snooder uit het graf.

THAMAR.

'k Beken, de vadermoord gaat boven broederslachten.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Wie kon zich voor den wrok des dubblen huichlaars wach-(ten?

THAMAR.

Och, Absolon! is dit uw Hebrons Godevaart?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Dat is zijn Godsbelofte en onderdanige aard.

THAMAR.

Nu wordt de wet met glimp bij 't Heidendom gelasterd.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Zoo gaat het telkens, als godvruchtig zaad verbastert.

THAMAR.

Hij volgt noch vaders les, noch vaders voorbeeld na.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Wij zagen 't onweêr in den droom, maar och, te spa!

THAMAR.

Men zal door middelaars misschien zijn hart verzachten.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Wij hopen, op 't misschien[1], dien storm niet af te wachten.

THAMAR.

Dat onweêr is nog wijd.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Het buldert voor de poort.

THAMAR.

Te Hebron. Hij hoeft tijd. Men slaat zoo ras niet voort.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Gelijk een loopend vier, gestookt van medestemmers.

THAMAR.

Waar vindt men die?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Dat vraagt vrij ons Jeruzalemmers.

THAMAR.

Die zien naar David om, en niet naar Absolon.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Men eert d' opgaande, en niet eene ondergaande zon.

THAMAR.

Zou 't volk zoo reukeloos den ouden heer vergeten?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Dat hangt aan een, gelijk de schakels van een keten.

THAMAR.

En zoo de keten breekt?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Dan is de macht gedeeld.

THAMAR.

Hoe wenschelijk waar dit!

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Hoe wordt dees scheur geheeld?

THAMAR.

Met balsem van genâ.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Die heelt geen misvertrouwen.

THAMAR.

Mijn vader is gestreng in elk zijn woord te houwen.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

En ook niet min gestreng in 't straffen, zonder maat.

THAMAR.

Waar bleek dat?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Vraagt ge waar? Wie eens naar Rabba gaat,
Kan 't hooren, en alom in Ammons doodsche steden,
Die, wreed geràbraakt, met hunne afgezaagde leden,
In ijzre takken en het gloeyend tichelvier
Verbrand, beklaagden, dat zij, d' orelogsbanier
Opstekende, zoo trotsch zich tegens Juda kantten.

THAMAR.

Dat was het niet, maar eer 't mishandlen der gezanten,
Die tegens 't billijk recht der volken en de wet,
De wijde wereld door natuurlijk[2] ingezet,
Met hun gescheurde kleên en half geschore baarden,
Van kinderofferaars en gruwelijk veraarden,
Te rugge kwamen bij den koning, die hen zond.
Hij woeg de straf en 't kwaad, tot dat het effen stond.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Is 't minder kwaad, een zoon naar vaders hart te steken[3]?

THAMAR.

Een vaders hart verschoont, verkleent zijn zoons gebreken.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

De vader heeft nog flus de broederslacht verschoond,
En wordt dus averechts bejegend en geloond,
Met eenen nieuwen slag in zulk een versche wonde.

THAMAR.

'k Verschoon het niet. Dit is een lasterlijke zonde,
Een rechte burgerkrijg berokkend tegens God.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

De maagden steken hier elkandre naar den strot.

[1]Versta: op of met die onzekerheid. — [2]van nature. — [3]Latinisme voor: dat een zoon naar 's vaders hart steke.

Dit zwaard moordt blindeling, de broeder zijnen broeder,
De vader zijnen zoon. De dochter kent geen moeder.
Hier worstelen in 't bloed de burgers tegens een.
De huizen staan gedeeld, de steden tegens steên.
De bondgenoot ontziet verbond noch bondgenooten.
't Omleggend Heidendom komt hierop aangestooten;
Het mengt zich in 't krakeel, met een gemeene[1] stem,
En wil het Heiligdom en Gods Jeruzalem,
Tot in den grond, met zwaard en fakkelen verdelgen.
Zoo David zich niet belgt, de Hemel zal 't zich belgen.

THAMAR.

Ik hoor een kreet opgaan van 't hof en hofgezin,
En ga de trap op naar de droeve koningin.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Hier komt de veldheer aan, bestuwd met krijgskornellen;
Wij zullen, aan een zij, hem eerst zien orden stellen
Op wacht en tocht en al. De krijgsraad is belaân,
De burgerij verbaasd. Hoe wil dit spel vergaan!

JOAB, DAVIDS BEDGENOOTEN.

JOAB.

Wachtmeesters, krijgskornels! waakt rustig met elkandren;
Men zal van uur tot uur de leus of 't woord verandren,
De ketens spannen, eer het oproer t' zamenrott'.
Men sla de ronde ga, verzekre, op 't hoog gebod,
Op halsstraf, Davids burg, verzie de poort en vesten
Met dubble schildwacht. Laat terstond, van vier gewesten,
De torens mannen. Dat de lichte ruiterij,
Den weg naar Hebron op gespreid, de Zuiderzij
In 't veld bespiede. Laat de pelgrims ondervragen
Naar tijding van dien oord, en of ze nergeus lagen
Vernachten. Laat geen mensch passeeren, eer de wacht
Zijn naam opteeken', hem geleî, daar hij te nacht
Vernachten zal. Verdeelt u voort in alle straten.
D' Almachtige beschame al, die den koning haten.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

O, veldheer, hoe vervalt de kroon en Davids rijk!

JOAB.

Schep moed; Jeruzalem is u een wisso wijk.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Beschimp nu nachtgezicht en spokerij en droomen!

JOAB.

Het koninklijk gezag wil haast het oproer toomen.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Een hollend paard acht toom, noch sporen, nochte roê.

JOAB.

Een hollend paard loopt eerst zich zellef dood en moê.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Het smakt den heer in 't zand, dat hals en lenden kraken.

JOAB.

Zoo fel niet, of de heer kan weêr te paarde raken;
Hij voerde 't[2] Saul en zijne afkomste uit in 't end.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

In zijne jeugd; nu wordt hij 't harnas ongewend.

JOAB.

Dat bleek, hoe hij zich liet van Ammons wrevel trotsen!

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Dees jonge manschap zit in 't harnas vast, als rotsen.

JOAB.

Nog vaster dan de reus, de groote Filisteen?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Dat was een lijfgevecht.

JOAB.

Nog viel de reus te kleen.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Het zwaard van Absolon is reede al opgeheven.

JOAB.

Gereed voor ons, om hem den wissen slag te geven.

[1] algemeen. — [2] Verata: hield het tegenover Saul wel uit.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Wij spelden 't onweêr vroeg uit alle omstandigheên.

JOAB.

Hij ging vermomd, en wist zijn opzet fraai te kleên.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Hij ging zoo niet vermomd, of vrouwen konden 't merken.

JOAB.

Eer 't rijp was, kon men dit met geen getuigen sterken.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

De teekens tuigden 't, had men oogen om te zien.

JOAB.

Het stond den vader toe[1], hem 't klimmen te verbiên.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

De zoon heeft in het eud de grijns eens afgetrokken.

JOAB.

Dat 's beter, dan geveinsd en heimelijk te wrokken.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Hoe dragen wij ons best in burgerlijk geschil?

JOAB.

Betrouwt u Gode en ons, en houdt u kloek en stil!

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Hoe houdt de koning zich, te blind den zoon genegen?

JOAB.

Geduldig, min voor zich, dan om den zoon verlegen.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Hoe sterk en krachtig zijn de banden van natuur!
Wil hij hem keeren?

JOAB.

Ja, maar zonder doodkwetsuur.
Hem deert des jongelings. Hij wijt de snoode daden
Den valschen bloedraân, die den jongeling verraden,
Met kracht verrukken uit de heerbaan van de deugd.
Hij kent d' oploopendheid en 't hitsig bloed der jeugd,
Van schalken lichtelijk door trekken te misbruiken,
Roofvogels, vet gemest, gewoon het oog te luiken,
Tot schade van 't gemeene, en ongelijk te voên,
Alleen uit eige baat. Het averechtsch vermoên
Weêrspannigheid, geweld, de wulpschheid, zich vergeten,
Scherp uitzien, elks gebrek ten breedsten uit te meten,
Onmatige overdaad, pluimstrijken, en bedrog
Is d' eersleep, die hem volgt, en voort al wat er nog
Aan vast is. Kon een prins, met zulk een stoet behangen,
Zich ooit intoomen van verkeerde en slimme gangen?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Gij zegt, gelijk het is. Wij mompelden bij wijl,
Maar kropten 't lijdzaam in. 't Veraudren van den stijl
Der prinsen kan men eer beklagen, dan verhoeden.
Als God wil straffen, dan outbreken hem geen roeden.
Hij trekt den zegen van verkeerden dikwijls in,
En laat ze vallen in een averechtschen zin.
De hoogste wijsheid, sterk en lieflijk in 't beleiden,
Kan boven ons begrijp de stoffen toebereiden,
Tot dat ze in 't ende 't wit, waarop zij mikt, beschiet.

JOAB.

Zoo zet uw hart gerust. Wat mij belangt, 'k zal niet
Verzuimen, voor de stad en 't land en u te waken.
Wij zullen haast met God dien hoek te boven raken,
En gaan nu voort om hoog eens uitzien van de tin.
Mevrouwen! treedt in 't hof, en sterkt de koningin.

THAMAR, DAVID, JOAB.

THAMAR.

Heer vader! ik heb hoop mijn broeder om te zetten,
Hem snel t' ontmoeten, zulk een jammer te beletten.
Vergunne, dat ik met een ruiterbende trekk',
Uw vaderlijk gemoed hem levendig ontdekk',
Hij zal zijn opzet, al te bloedig en verwaten,
Op zusters bede, haar ter liefde, varen laten.

[1] vrij.

D' aartsvader, Jakob, wien 't aan omzicht niet ontbrak,
Smoorde Esaus bittren wrok, en schoof dat ongemak
Voorziehtig van zijn hals. Een vriendelijk bejeegnen
Vermurwt een steenen hart. De Hemel zal het zegenen.

DAVID.

Mijn dochter! ik betrouw, uw vredelievende aard
Zou niet eens schromen, op het punt van broeders zwaard
Met uwe bloote borst te paarde heen te rennen;
Maar die Achitofel en zijn doortraptheid kennen,
Gelooven niet, dat dit verdrag te vinden staat.
Achitofel staat blank[1], strafschuldig aan verraad,
Ontvonkt het smeulend vier, en keert zich aan geen kermen
Noch krijten, als hij zich mag bij die kolen warmen.

THAMAR.

Een minnelijk[2] verzoek ten minste kan niet schaân.

DAVID.

Raadt hem Achitofel, uw voorslag af te slaan,
Zich met beloften noch verdrag te laten paayen?

THAMAR.

Zoo blijft het pleit in staat.

DAVID,

Dan zal hij luider kraayen,
Indien de vader schijnt te zwichten voor den zoon,
Die wint, met zulk een klank, terstond de halve kroon.

THAMAR.

Belieft het u, laat ons hierop den veldheer hooren.

DAVID.

Trouwanten! haalt hem, dat hij afstijg van den toren.
De tijd lijdt geen vertrek. Men hoort van overal
Gerucht van oproer, en dit orelogsgeschal
Slaat voort van stad tot stad. De bergen en de dalen
Geraken op de been. Verbaasdheid vliegt de palen
De rijks met kracht voorbij. Alle aangegrensde steên
Van 't Heidendom zien uit, en steken 't hoofd bij een.
Zij rekenen den dag nu eens te zien geboren,
Om, over ons Jordaan, Gods stoel en God te storen:
Maar toeft, als God ontwaakt, zal in- en uit-landsch spook
Voor 't licht van zijn gezicht verdwijnen, als een rook.

THAMAR.

Daar komt de veldheer af; 't gelieve u hem te vragen.

DAVID.

Mijn dochter, uw princes, getroost zich zelf te wagen,
Om haren broeder om te zetten, en zijn haat
Te blusschen, God ten dienst. Wij nemen 't in beraad.
Zoo gij 't geraden vindt en nut, ik stem het mede.

JOAB.

Bemiddelt ze 's lands rust, en is er hoop van vrede,
Men zal haar eeren van den rijksstroom aan d' Eufraat,
Zij schooner keeren, dan de schoone dageraad
Ons aanstraalt met den dag. Laat voortgaan, zonder beiden.
De koning zeegne haar. Ik zal ze voort geleiden
Ter burgpoorte uit, en met een bende ruiterij
Bestuwen.

DAVIDS BEDGKNOOTEN.

God verleen, dat uwe reis gedij'
Tot rust van 't heilig rijk! Mijn dochter! trek in vrede.
Levieten, treedt ons voor, en offert uwe bede
Den God van Abraham, of Thamars vredetocht
Den vader en den zoon nog eens verzoenen mocht!

REI VAN LEVIETEN.

Ie ZANG.

Princes, die, hakende naar vrede,
Om vader en den zoon
Op een gelijken toon,
Te trekken, heentrekt uit de stede,
Hoe lieflijk is uw tred!
Waar gij de voeten zet,
Daar wassen leliën en geuren,
Een regenboog van schoone kleuren,
En hartverkwikkend kruid.
Men kieze al 't edelste uit,
En vlechte een krans om u te kransen.
Keer zoo, dat ze al rondom u dansen.

Ie TEGENZANG.

Dat 's billijk. Eer en prijs is waardig,
Die 't vaderlijk paleis,
Herstellen wil in peis.
Ai ziet, hoe spoed ze zoo wilvaardig,
Of zij dees jammerbron
Nog tijdig stoppen kon,
Daar endloos onheil uit zou vloeyen,
Waarbij alle onbesneden groeyen,
Als hart staat tegens hart,
Geweer en vuist verwart,
Verblind en heet op moord en schennis.
Het burgeroorlog draagt geen kennis.

IIe ZANG.

De burgerkrijg der twalef stammen,
Om 't gruwelijk misdrijf
Aan een Levietisch wijf,
Broeht Gibea in lichte vlammen,
Stond haar en 't wraakgespan
Op honderd duizend man,
Holp Benjamins geslacht in d' asschen.
Toen mocht zich in zijn tranen wasschen
Een deerlijk overschot,
Getreden en bespot.
Dat kwetste zelfs die 't veld behielen.
Wat velde een burgerzwaard al zielen!

IIe TEGENZANG.

Almachtige! zie uit den hoogen;
Verhoê toch Jozefs schâ.
Van Dan tot Berseba
Spant al de strijdbre jeugd haar bogen.
Veel duizend vloekgemeen,
Geharnast tegens een,
In aantocht met gevelde spere
Hem dreigen, die, uw naam ter eere,
Zoo vele steden won,
Alle Afgoôn dempte en schon.
Verzadig toch uw volks behoeder.
De zuster stille haren broeder!

VIERDE BEDRIJF.

DAVID, TWEEDE BODE, JOAB.

DAVID.

Men zwaait de veldbanier op 's burgpoorts hooge kruin,
En blaast van Hebron, met de heldere bazuin,
Te wapen, dat het klinkt door Davids stad en straten,
De wacht heeft door 't klinket den postbode ingelaten.
Trouwanten! rept u. Haalt hem daatlijk hier voor 't Hof.
Daar komt hij; 't aanzicht zwart begruisd van zweet en stof,
En hijgende en vermoeid, kan nauwlijks adem scheppen.

TWEEDE BODE.

God spaar' den koning! Op, men moet de handen reppen.
Te wapen, heeren! op, te wapen! het is tijd.
De vijand voor de poort. Men wapen' zich ten strijd!
Te wapen, op! de prins trekt aan met zijn standaarden.
Hij is in aantocht, draaft vast herwaart met de paarden.
Bezet de heerbaan. Sluit de draaiboom. Spoedt u. Voort!
Ik zie den prins van daag te Sion voor de poort.

DAVID.

De rijksprinces is flus naar Hebron toe getogen,

[1] klaarblijkelijk, kennelijk. — [2] minzaam, vriendelijk.

TWEEDE BODE.

Gelijk een bliksemstraal mij snel voorbij gevlogen,
Ten halven wege, met een ridderlijken troep.

DAVID.

Laat hooren, wat er wankt. Zeg op: hoe gaat de roep[1]?

TWEEDE BODE.

Zoo ras als Absolon den stammen had gezworen,
Op 't graf van Abraham, nam Arons zoon een horen,
En zalfde 't schoone hoofd in 't midden van al 't volk,
Dat hem omschaduwde, gelijk een dikke wolk.
Hij kroonde 't blonde haar met levendige stralen
Van goud en diamant. Daar hadt gij hem zien pralen,
Gelijk een morgenzon, met eenen zwier van gunst,
Dat elk in twijfel trok, of hier natuur of kunst
De kroon spande in een man, van boven tot beneden
Volschapen, zonder smet doorgaans[2] aan al zijn leden.
„Leef lang, leef lang, o prins! o koning Absolon!
Leef lang, doorluchtste telg! Uw naam verdoof de zon
In glans en heerlijkheid!" Dat was 't gedurig roepen,
't Gejuich van duizenden, gedeeld in twaalf troepen.
Hier op verhief zich voort een schel bazuingeschal,
Beantwoord met een galm van heuvel en van dal,
Die aan de starren klonk. Het offer wordt ontsteken.
Men dekte tafels. Geen triomf, noch vreugdeteeken
Ontbrak er. D'offerspijs werd rustig opgedischt.
Men strooide in 't honderd goud en zilver. Ieder vischt
En grabbelt er. De wijn springt levendig uit bronnen.
Geheele kudden, noch gebrade runders konnen
De menigten verzaân. Men hoorde een zelve stem
In duizenden. Men sloot[3] hierop Jeruzalem
Te winnen, en den zoon in vaders troon te zetten,
Eer veldheer Joab schrap den degen kwam te wetten.
Men stelde datelijk het voetvolk in 't vierkant,
Gewapend, eensgezind, om voort gelijkerhand
Te rukken naar de stad. De Koning, met zijn paarden,
Voert zelf den voortocht aan, op brullende standaarden
Van dieren. Kanaän, zoo heerlijk als 't ooit was,
Zag nooit een braver jeugd in 't goude harrenas;
Al goud is 't, dat er blinkt. De welige livreyen,
De wapenrokken, elk om 't prachtigste, geleyen
Den nieuwen koning, die, in 't harte van dees pracht,
Op eenen zwarten muil trotsch uitsteekt, als hij nacht
De heldre morgenstar de starren komt te dooven,
En al wat adem schept een schooner dag beloven.
Recht voor hem heen[4] praalt de groote Leeuwsbanier
Van Juda, en 's rijks Leeuw straalt moedig vlam en vier
Ten grimmig' oogen uit. Hij dreigt zijn scherpe klauwen
In uwe kroon te slaan, nu Davids helden flauwen.
De stammen volgen hem, doch langzaam, na te voet,
Elk onderscheiden door zijn wapen en vol moed,
Om ongestuit, recht toe, uw burg en Salems wallen
En poorten teffens, als een springvloed, t' overvallen.

DAVID.

Waar reed Achitofel?

TWEEDE BODE.

Recht achter 's konings zoon:
De stammevaders, als handhavers van zijn kroon,
Omringden hem, gekleed in purpre staatsierokken,
Op hun strijdwagens, al van muilen voortgetrokken.
Dat gaf prins Absolon, de jonge Majesteit,
Een wonderbaren glans en glimp van wettigheid.
Dus wordt hij aangebeên met juichen, buigen, knielen,
Zoo ver men uitzag, daar alle oogen op hem vielen.
De rotsgalm rolde al voort, zoo wijdt die rollen kon:
„God spaar' den koning, 's rijks beschermer, Absolon!"
Genadigste! waak op; schut Jozefs schande en schade,
Of breng de sleutels, op genade en ongenade,
Den erfgenaam des rijks, den jongen koning toe.
Is 't Gods gehengenis, zoo kus bij tijds Gods roê!

[1]het gerucht. — [2]geheel en al. — [3]besloot. [4]uit.

Al 't heer spuwt vier en vlam, om Davids eer te mindren,
Haalt Saul uit het graf, het dempen[1] van zijne kindren;
Eischt wraakt om 't overspel, bespat met bloed en moord.
Het is al lasteringe en schennis, wat men hoort.

DAVID.

Ga datelijk in 't hof; verhaal de koninginnen
Al wat gij hoorde en zaagt. 't Is tijd, om tijd te winnen.

JOAB.

Zoo is 't, Genadigste! Dees storm eischt kort beraad.
De Krethen, Plethen schrap. De knods raakt licht op straat.
Het grauw, de burgers zelf ontzien zich niet te momplen,
De burgpoort en den burg en hofwacht t' overromplen.
Wij mogen op geen eed van weifelaren staan.

DAVID.

Of noodweer bieden òf in ballingschap te gaan,
Te vluchten, eer de prins de stad kome overvallen.

JOAB.

Het lest waar raadzaamst; doch verlaten wij de wallen,
Zoo zet hij zich op stoel, tenzij het Thamar keer'.

DAVID.

Die hoop is uit; hier geldt geen tusschenspreken meer:
De kans is al gewaagd. Het oproer moet er onder
Of over[2]. Deze stad schijnt nu een lichaam zonder
Het eêlste deel, het hoofd, dat nog wat spartlen wil.
Elk ziet naar 't Zuiden uit. 't Ontvonkte vier smeult stil,
Zoekt naar ontvonkbre stof, en komt het die te vatten,
De vlam zal uitslaan, en de daken overspatten;
Dan brengt men ijdel hulp en water bij der hand.
De haat- en staatzucht, wraak en haat en misverstand
En ongebondenheid hun hoofden t' zamensteken;
Als naar een doodkwetsuur een toevloed van gebreken
Des lichaams t' zamenrot, tot ergernis van 't kwaad.
Zoo is 't, helaas! gesteld met onzen kranken staat.
Maar laat ons raad met Gode en 's rijks aartspriestren leven,
Eer wij besluiten en ons op de vlucht begeven.
Staffiers! vliegt hene; roept d'aartspriesters hier voor 't Hof.
Laat dreigen al wat wil; 't gedij Gods naam ten lof!
Ik zworf voor Saul lang in droeve ballingschappen.

JOAB.

Toen was de koning jong; nu vallen hem de stappen,
In zijnen ouderdom, te zuur: een hard gelag.
Hoe trapt een wreevlig zoon, in uwen ouden dag,
Den vader, in wiens hart hij plag de kroon te spannen!
Wat baart een landverdriet al wolven en tyrannen!

AARTSPRIESTERS, DAVID, JOAB.

AARTSPRIESTERS.

Lang leef de koning! God beware Jesses spruit!
De storm van oproer raast.

DAVID.

Het ziet er bijster uit,

AARTSPRIESTERS.

Wat sluit[3] men?

DAVID.

Onder Gods en Arons vollen zegen,
Te vluchten uit de stad. 't Gelieve u te overwegen,
Of 't niet geraden zij, dit hollend weêr den toom
Te vieren, liever dan stijfzinnig, tegens stroom
En wind, de hulk des rijks in zulk een storm te wagen.
Wij sloten noodig God en u om raad te vragen.

AARTSPRIESTERS.

Genadigste! wij staan gelaten onder God
En 's konings wijsheid, en gereed op 't hoog gebod
Te volgen, wat tot heil des volks wordt goedgevonden.
's Volks welstand is de wet, waaraan gij staat gebonden:
Maar 't is bedenkens waard, of dit gevorderd wordt
Met voort te vluchten, eer de hoogste nood u port.
Gij hebt in uwen dienst de Krethen en de Plethen,
De nederstad in dwang, door 't spannen van de keten.

[1]ten onder brengen. — [2]Anders op. — [3]besluit.

Uw helden, om hun deugd en dapperheid ontzien,
Staan tegens duizenden, getroost hun 't hoofd te biên.
Wij schuilen nog, beschut van torenrijke muren
En graften, een geweld, dat stormen kan verduren,
En voor 't rammeyen van den stormram suft noch zwicht.
Hoe zou dit schreeuwen, zoo een oorlogsman te licht
Zijn burg en hoofdstad gaaf ten roove aan wulpsche troepen!
Zij steken u naar 't oog, met bulderen en roepen,
Doch min met hart en moed. Dit lichte kaf wil haast
Verstrooyen, zoo de wind, uw âm, hieronder blaast.
De vromen, op wier trouw een vorst zich mag verlaten,
Staan vast en pal, een man zoo goed als tien soldaten.
Men zifte weifelaars en trouwcloozen uit;
Want los Gods Heiligdom, de Bondkist, tot een buit
Te schenken, liever ons gewijde en heilige orden,
In 't blanke harrenas, het zwaard op zij te gorden,
De Godskist met triomfe en juichende geschal
Rondom gevoerd, ten schimp des oproers, op de wal.
DAVID.
Dat u de Hemel loon voor uwe oprechte trouwe,
Gebleken t' onswaart, in het nijpen van dien rouwe.
Eerwaardigsten! betrouwt, wij wegen d' eer van God
En u veel zwaarder, dan geluk van aardsch genot,
Den schepter en de kroon, ons toegekeurd van boven.
AARTSPRIESTERS.
Is hier geen middel, om dien rijksgloed uit te dooven,
Door tusschenspreken en belofte en kloek beleid?
DAVID.
Deez rijkskoorts heeft zich reede in 't hart des rijks gespreid;
Wij zien geen middelen, dien brand zoo dra te koelen.
Het kranke lichaam van den staat, benauwd aan 't woelen,
En flauw van krachten, geeft den staatarts nog te raân
Of 't machtig zij, dien stoot en aanval uit te staan.
Wij hebben niettemin, of God ons troost gewaardigt,
Ons dochter Thamar, op haar aanstaan, afgevaardigd,
En wachten tijding, zoo misschien die eedle ziel
Door licht betrouwen niet in broeders ongunst viel.
AARTSPRIESTERS.
De broeder was dus lang haar wonder wel gewogen[1].
DAVID.
Nog heeft hij haar vermomd vertrekkende bedrogen,
Doch eerst zich zelven, door zijn bloedraân aangestookt,
Daar nu het gansche land te jammerlijk af rookt.
AARTSPRIESTERS.
Waar recht in zwang, dit stond dien bloedraad eerst te boe-(ten.
DAVID.
Een eigen huisgenoot treedt zijnen heer met voeten,
Achitofel, bewust van 't Hofgeheimenis,
Die lang gemeenzaam met den Koning ging ten disch,
Een wonde in onze borst! maar gaande slimme gangen,
Wat wonder waar 't, zoo hij in zijnen strijd bleef hangen,
De steen, om hoog gesmakt, kwaam vallen op zijn hoofd.
AARTSPRIESTERS.
Ruimt gij Jeruzalem, als balling, dat verdooft
Den glans der majesteit, dus lang bij alle volken
Aanbiddelijk, zoo wijd de hemel hangt met wolken
Betrokken; en wat hoop van Sion weêr te zien?
DAVID.
Verdooft het min mijn glans, den vader op de kniên
Zien liggen voor den zoon, hem smeeken om genade;
En hachelijk[2] of mij het smeeken kwaam te stade.
D' aanstokers van dit kwaad, te gruwelijk verwoed,
Bij zich veroordeeld, geen gerustheid zien te moet,
Zoo lang de voorzaat leeft, en legt op zijne luimen,
Om t' achterhalen, die hem 't erfdeel leerden ruimen,
Waarover hij, gezalfd van God, den troon bezat.
JOAB.
Indien gij 't vlieden stemt, ten minste laat de stad
Verzien met eenen glans en koninklijken luister
Van bedgenooten; recht gelijk de zon, bij duister
Beneên de kim gedaald, noch gansch niet onder gaat,
Tenzij ze een wijl een streek van glansen na zich laat
Getuigen, dat het licht te water, na 't verdwijnen
In 't Westen, weder uit den Oosten zal verschijnen.
AARTSPRIESTERS.
De veldheer vat het recht; dat 's raadzaam en gegrond.
DAVID.
Ik had dien voorslag op de tong en in den mond,
En vind geraden, tien van mijne bedgenooten
Te laten in het hof. Nu echter eens gesloten[1],
Of niet het heiligdom en priesterlijk geslacht,
En wat Gods hutte dient zal volgen. Men verwacht
D' aartspriesterlijke stem. Wij stellen 't aan uw oordeel.
AARTSPRIESTERS.
Al wat uw majesteit, Gods majesteit tot voordeel,
Geraden vindt en nut, bestemt d' aartspriester meê.
DAVID.
Zoo rept u datelijk, en houdt u t' zamen reê:
Want ons gelegenheid van uur tot uur wordt slimmer.
Leviet en bondkist voor, dan 't hof en joffrentimmer.
Laat Kreeth en Pleeth en al het regement van Geth
Den hindertocht[2] bekleên, dat niemand ons belett',
Van 't Zuiden opkome, in den staart sla met den degen.
AARTSPRIESTERS.
Wij reppen ons, wij gaan. God geve u zijnen zegen!
DAVID.
Heer Joab, ruk al u gewapenden bij een.
JOAB.
Genadigste! terstond; maar langs wat heerbaan heen
Getrokken, veilig voor den snellen schepterroover?
DAVID.
De Beekpoort uit, de brug der beke Cedron over,
Naar stads Olijfberg, op Bahurim Oostwaart aan.
De weg valt reisbaar, om het rijzen van de maan.
JOAB.
Daar komt de koningin, bestuwd van bedgenooten,
Bedroefde troniën, met tranen overgoten.

BERSABE, DAVID, DAVIDS BEDGENOOTEN,

BERSABE.
Genadigste! wat raad met onzen Salomon,
Dit kind, uw erfgenaam, gevloekt van Absolon?
Waar bergen wij uw spruit? Wat schaduw zal haar dekken?
DAVID.
Schep moed, mijn koningin! wij staan op ons vertrekken.
Dit kind en gij zult meê. Bewaar, behoed ons God!
Wij trekken al gelijk een zelve deel, een lot,
Gij hoeft de zorg voor 't kind den vader niet te vergen.
Vergeet de kronen en de schepters niet te bergen,
Het heiligdom des rijks; vooral vergeet dit niet!
En voort al wat ons nu niet in de zinnen schiet.
Vertrek, en houdt u reed' met al de koninginnen.
DAVIDS BEDGENOOTEN.
Helaas! wat gaat ons aan? Wat raden? Wat beginnen?
DAVID.
Het is besloten, dat gij 't Hof bewaren zult.
DAVIDS BEDGENOOTEN.
Vertrekt ge zonder ons? Zoo boeten wij de schuld
Van anderen alleen. Wat ramp wil ons gemoeten!
De vijand zal zijn lust baldadig met ons boeten.
Geen onschuld noch bescheid houdt woesten bij den toom
Van reden, och! nu zien wij d' uitkomst van den droom,
En 't eiselijk gespook. De leeuw, die 't veld zal winnen,
Mishandelt brulleude d' onschuldige leeuwinnen.
DAVID.
Laat varen ijdelheid van droom en spokerij!
Het loop' zoo hoog als 't wil, men houdt de vrouwen vrij.
Hier valt geen wederstand; de stad en 't hof staan open.

[1]Hoogd. voor genegen, gunstig. — [2]onzeker.

[1]besloten. — [2]achterhoede.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Waar bergen wij onze eer? Nu zullen wij 't bekoopen;
Want d' overwinner schat zijne eer te kort geschied.
O koning! voer ons meê. Behoê ons voor verdriet!

DAVID.

De Sanhedrin zal zelf 't aantrekkend heer gemoeten,
En offeren beleefd de sleutels aan de voeten
Des triomfeerders, die den vader overmag,
En. jammerlijk misleid in zijnen onden dag,
Ten rijke uitschupt. Verbaalt hem vaders leste klachten
En droeven uitgang, of 't zijn hart nog mocht verzachten.
Men stilt een leeuw door zoet en minzaam ondergaan[1].
Wat hooren wij? Hier komt ons dochter Thamar aan.

THAMAR. DAVID. DAVIDS BEDGENOOTEN.

THAMAR.

Ter goeder ure vinde ik u, Heer vader! weder.

DAVID.

Gij zette uw broeders wrok en blinde gramschap neder?
Hij luisterde naar u?

THAMAR.

Gelijk een doove rots
Naar 't ruischen van de zee. Hij bleef verstokt en trotsch.

DAVID.

Zoo hoopten wij vergeefs, of gij dit kwaad mocht heelen!

THAMAR.

Ik had, met mijnen troep, omtrent twee derde deelen
Naar Hebron afgelegd, toen hij ons tegen kwam,
En stond op ons bazuin. 'k Viel hem te voet. Hij nam
De zuster minnelijk, naar zijn gewoonte, in d' armen,
En hief haar uit het stof, met hartelijk ontfarmen.
Ik hield, op zijn genade, oodmoedig bij hem aan,
Met een bedrukte stemme, op elke wang een traan,
En bad, waar 't mogelijk, dien heertocht nog te staken,
Ten minste vader niet te kwetsen, door 't genaken
Met zulk een vijandschap, noch roekeloos zijn bloed,
Verkoud van ouderdom, t' ontstellen, maar 't gemoed
Des vaders, om den zoon tot stervens toe verlegen,
Te troosten. Ik beloof hem al wat vaders zegen
Vermag, ook zelf de kroon, met een gemeene stem
En tegenjuichen van geheel Jeruzalem,
Bij vaders leven, te verzekren, toe te wijden,
Om namaals hierom met zijn broeder niet te strijden.
Hij eischt mijn last te zien. Ik nam dien last op mij,
Dit uit te voeren met verlof van vaders zij.
'k Verzekerde, hij zou bij uitstel meer verwerven,
En bad hem, zich noch al zijne afkomst niet t' onterven
Door wapens en geweld. Hij scheen ten leste een wijl
Te luistren naar dien toon en liefelijken stijl;
Maar uw Achitofel sloeg al dien handel gade,
Versteurde het gesprek, en keerde 't al ten kwade.
Ten leste zwoer hij, borst met dreigementen uit,
Indien Jeruzalem verhard den intocht stuit,
Haar poorten en den muur ter aarde toe te slechten.
Zoo luidt zijn afscheid. Kies, te vlieden of te vechten!
Geen middel is er, om zijn gramschap t' ondergaan[2],
Hij rukt, al brullende en verbolgen, herwaart aan.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Zoo brult de jonge leeuw, en dreigt de bofleeuwinnen.
Wat raad? Wat gaat ons aan? Wat zullen wij beginnen?
Tien bedgenooten, elk als een verlate weeuw,
Geschonden, geschoffeerd, verslonden van den leeuw!

THAMAR.

Zal mijn Heer vader dan Jeruzalem verlaten?

DAVID.

Wij trekken heen, gevolgd van alle beî de staten,
Het Priesterdom en 't Hof, waar d' Opperste ons geleî.

THAMAR.

Och, wat ontmoette mij een land- en stadgeschrei!

[1]paayen, belezen. — [2]voorkomen.

Behaagde 't vader, dat uw dochter meê mocht trekken!

DAVID.

Uw blijven zal misschien tot vaders voordeel strekken.
'k Beveel dees schreyenden in uwe hoede. Keer
Al wat gij keeren kunt. 'k Beveel, beschut hare eer,
Gelijk uw moeders. Wisch de tranen van uw kaken.
De slag, die mij raakt, zal een iegelijk niet raken.

THAMAR.

Helaas! verlaat gij ons, in dezen droeven schijn?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Och, geeft ge duiven, die toch zwak en weerloos zijn,
In 's haviks klauwen?

DAVID.

Dit 's besloten bij ons allen.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Most dan dit heilloos lot ons juist ten deele vallen?

DAVID.

Gij zijt gelukkiger dan wij, en zet geen stap
Den drempel over; wij gaan hene in ballingschap,
Onzeker, waar men zal ter nederslaan in 't ende.

THAMAR.

Mevrouwen! weest getroost. Wat jammer, wat elende
U overkomt, dat komt mij over. Broeder zal
Zich dragen als 't betaamt, zijn zuster te geval.

DAVID.

Welaan dan, weest getroost, en wilt op God betrouwen,
Die ons met blijschap wil vergaderen. Mevrouwen!
Mijn dochter! dat ik u voor 't leste eens kuss'; 't is tijd,
Te scheiden voor een wijl. Waartoe al dit gekrijt?
Dit schreyen baat niet. Nu, mijn dochter! troost dees droe-
U zelve meê. Schep moed. De Hemel wil beproeven, (ven,
Wat ons geduld vermag.

THAMAR.

Och, Vader! gaat gij heen?

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Hij gaat in ballingschap, verlaat ons hier alleen!

THAMAR

Naardien het God belieft, laat u een hart inspreken!
Wat mij belangt, betrouwt u zal geen hulp ontbreken.
'k Heb broeder menigmaal getroost en neêrgezet,
In zijne ballingschap naar mijne macht gered.
Wat leed hij niet, vervolgd, gelasterd, en besproken,
Schoon hij rechtvaardig zich aan Ammon had gewroken!
Nog loof ik niet, dat hij zijn lijden eeuwig kauwt,
Uit wraak zijn vaderland en vaders hart benauwt, (kend
Daar hij de kroon in spant. God straff' den raad, die wrok-
Den jongling stijft in 't kwaad, zoo groot een kwaad berok-
Den vader en den zoon gescheiden houdt, en lacht (kent,
In zulk een landbederf! De koning moet te nacht,
Versteken in een hol en onderaardsche kuilen,
Zich met zijn koninginne en erfgenaam verschuilen;
Wij mogen veilig in het hof te ruste gaan.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

God geef, dat dit, gelijk gij voorspelt, mag bestaan.

THAMAR.

Men spoed' de reis met kracht; zij hoeven tijd te winnen;
Laat ons terwijl in 't hof vergâren onze zinnen,
Verstrooid door al 't gewoel. Vertrekken we aan een zij.
Nu ebt hier 't heil van 't hof; verwachten we 't getij.

DAVID.

Jordaan, die boven stond, beneden
Den doortocht schonkt, door Gods genâ,
Aan 't heilrijk heer van Jozua,
Een wonder voor den onbesneden;
Waarna de stammen, rijk van buit,
De dertig rijken deelden uit;
Nu hoeft ge uw water op te trekken,
Te stoppen uwe glaze kruik,
Op dat de koning, stil, ter sluik,
Uw kil doorwade, en zich mag dekken
In een woestijne voor zijn kind,
Van hem zoo vaderlijk bemind.

Och, Absolon! geen vrouweliefde,
In tonder[1] van het jonge bloed
Gevat, ontsteekt met zulk een gloed,
Als gij het hart van vader griefde,
Wat hadt ge mij, nu afgesloofd,
Met uwen bloesem niet beloofd!
'k Heb Jonathan, in 't veld verslagen,
Mijn halsvriend, die mijn leven stut,
Voor vaders blinden wrok beschut,
Zoo niet betreurd; legt gij mij lagen?
Doorstiet ge mij, gij zoudt, o smart!
Uw hart doorstooten in mijn hart.
O Hof! 'k getroost mij, u te missen.
D' Alziende kent hier d' oorzaak af;
Hij kan, na d' uitgestane straf,
De tranen van mijn aanzicht wisschen.
't Verschilt me luttel, of ik leef,
Als God het Absolon vergeef!
'k Laat d' uitkomst van mijn leed den Oppersten bevolen.
Hij heeft den paal gesteld, hoe lang mij staat te dolen.
Hier komen Levi's zoons gepaard ter Hutte uittreên,
De Godskist volgt ze, met d' aartspriestren. Gaan we heen!
Dat mij de koningin, met onzen jongen zone
En 't vrouwentimmer, volg'. De toeverlaat der krone,
Held Joab, volge ons, en al 't Hof, en lest de wacht
Des burgs, gesloten met de trouw van d' oorlogsmacht.

REI VAN LEVIETEN.

ZANG.

Wat was 't een heerlijk pralen,
Toen gansch Jeruzalem,
Één hart, één ziel, één stem,
Held David in kwam halen!
Die op het punt van 't slagzwaard,
Den Filistijn ontroofd,
Hun toonde 't reuzenhoofd,
Dat flus[2] al 't heer verdagvaardt.
Men zag den held geleyen,
Daar hij, met eere, trad
Ter poorte in van de stad,
Op bommen en schalmeyen.
Men hoorde joffrekelen,
Gesteld op Jesses lof,
Hem voortreên op het hof,
En dezen lofzang spelen:
„Wie staat hier niet verwonderd?
Om Ges het hoofd te biên,
Sloeg koning Saul tien-
Held David honderdhonderd."

TEGENZANG.

Nu trekt 's rijks heiland henen,
Die dertig jaren prat
Den stoel des rijks bezat,
Baarvoets, met bloote beenen,
Het hoofd met rouw behangen,
Van jaren overlast.
De tranen rollen vast,
En bigglen langs de wangen.
Nu moet hij nooddruft prachen,
In ballingschap versmaad,
Gevloekt, vervolgd, gehaat,
Den vijand hooren lachen.
Al 's helds doorluchte daden
Vergeet men. Is 't niet snood?
Zijn hof- en dischgenoot
Durft zijnen heer verraden.
Al 't stamhuis, vol gesehater,
Bestormt des vaders troon,
Verslingerd op den zoon;
Het valt hem toe, als water.

SLOTZANG.

De koning leerde ons, niet te bouwen
Op menschen reukeloos,
Lichtvaardig, los, en broos,
Maar, met een onverwrikt betrouwen,
Op God alleen te staan.
De wereld, als de maan,
Is wisselbaar, dan heel volschenen,
Dan half, dan minder, dan verdwenen.
Wat 's nu 't gekroonde hoofd?
De glans is uitgedoofd.

VIJFDE BEDRIJF.

ABSOLON, ACHITOFEL.

ABSOLON.
Zoo wordt Jeruzalem gewonnen zonder slag,
ACHITOFEL.
En niet door lagen, maar bij schoonen, lichten dag.
ABSOLON.
Deze avondzon van 't Hof gaat snel in 't Oosten onder!
ACHITOFEL.
En tegens haar natuur. Wie zag ooit grooter wonder!
ABSOLON.
Het is geraân, dat zij de reedste haven kies.
ACHITOFEL.
Nu haar in 't zog gevolgd. Ons dient geen tijdverlies.
ABSOLON.
Hij is gewapend, en gevaarlijk aan te rennen.
ACHITOFEL.
Wat 's Davids lijfwacht? Slechts een handvol bloode mannen.
ABSOLON.
Acht Davids helden niet zoo bloode en zonder moed.
ACHITOFEL.
Die zinkt, en geeft u 't veld ten beste, indien gij spoedt.
ABSOLON.
Men waag' geen voortocht. Laat ons 't gros van 't leger wachten.
ACHITOFEL.
Men gun ze tijd noch rust, men laat ze niet vernachten.
ABSOLON.
Men stell' dit wijslijk uit, en volg ze niet te dra.
ACHITOFEL.
Een rijpe krijgskans wint bij uitstel niet dan schâ.
ABSOLON.
Met nood en wanhope is het zorgelijk te vechten.
ACHITOFEL.
En zonder vechten is 't oneffen niet te slechten.
ABSOLON.
Wij zijn d' oneffenheid te boven in dit rijk.
ACHITOFEL.
Zoo David aanwast, staat zijn macht met u gelijk.
ABSOLON.
Daar hoeft nog tijd toe, om in krachten aan te groeyen.
ACHITOFEL.
Zie toe, uw telg is teêr, en effen[1] aan het bloeyen.
ABSOLON.
De stammen stutten ons. Wij zitten op den troon.
ACHITOFEL.
Zoo vast niet, of de kans des vijands staat nog schoon.
ABSOLON.
Wie kans ziet, ruimt zoo licht geen rijksstoel en zijn veste.
ACHITOFEL.
Men gaat te rugge, en waagt een grooter sprong ten leste.
ABSOLON.
Hij springe, zoo hij kan. Wij wonnen dit vooruit.

[1] brandstof. — [2] kort te voren.

[1] juist, pas, net.

ACHITOFEL.
Men schutt' zijn loop, of wacht u voor den wederstuit!
ABSOLON.
Zoo stuit het op dien burg, die koninklijke muren.
ACHITOFEL.
Een leger om een stad kan stad en burg verduren.
ABSOLON.
Verduurt de hongersnood zoo groot een leger niet?
ACHITOFEL.
Wie spijst de stad, die zich rondom besloten ziet?
ABSOLON.
Men hoeft veel duizenden, om zoo een stad te sluiten[1].
ACHITOFEL.
Hij kan een leger voên op rooven en op ruiten.
ABSOLON.
Een roover houdt geen stand, en wordt van elk gehaat.
ACHITOFEL.
Uw vader onderhiel op landroof zich in staat.
ABSOLON.
Al vluchtende, en liet zich, gelijk een haas, verjagen.
ACHITOFEL.
Zoo weet een kleine muis een grooten leeuw te plagen.
ABSOLON.
Gij zijt te driftig; denk, de nacht is voor de poort.
ACHITOFEL.
Met mindre moeite wordt aanwassend[2] kwaad gesmoord.
ABSOLON.
Men wachte ons voetvolk in: het komt vast aangetogen.
ACHITOFEL.
Eer dit genaakt, is ons de vogel al ontvlogen.
ABSOLON.
'k Bedank me[3] zijne vlucht. Hij liet ons 't warme nest.
ACHITOFEL.
Om elders uit te broên een schrikkelijker pest.
ABSOLON.
En waar toch? In een hol, en duistre moordspelonken?
ACHITOFEL.
Die broeden tijgers niet. Mij dunkt, ik hoor ze ronken.
ABSOLON.
Misgun ze niet, te nacht te rusten met gemak.
ACHITOFEL.
Lang rusten geeft uw kans, die schoon staat, eenen krak,
ABSOLON.
'k Zal, eer drie dagen, hun nog vroeg genoeg opdagen.
ACHITOFEL.
Zoo spant gij 't paard niet voor, maar achter uwen wagen.
ABSOLON.
Zoo holt mijn wagen niet te snel met lijfsgevaar.
ACHITOFEL.
Wint vader tijd, zoo raakt hij daatlijk weder klaar.
ABSOLON.
Wij zullen rijper op dien voorslag ons beraden.
Wat raadt gij meer?
ACHITOFEL.
Nog sta ik om een zaak helsden.
ABSOLON.
Laat hooren, wat u dunkt.
ACHITOFEL.
Een schrikkelijk getal
Hangt nog in twijfel, aan wat kant het hellen zal,
Waar hoop van winste, waar meer vrees is voor verliezen.
De wereldwijsheid raadt de beste kans te kiezen.
Wie d' eene zijde kiest, staat d' andere in het licht.
Dat weiflen houdt de schaal des Staats in wederwicht[4].
Hier grenst het bloed te na. Al twisten zoon en vader,
Zij smilten licht in een, verzoenen zich te gader;
Dan staat hun aanhang blank; dies is 't geraên, in 't kort
Iet aan te rechten, dat gij onverzoenbaar wordt
Bij vader, die u mint, ten minste in schijn voor d' oogen.
Zoo staat uw zetel vast, door aanwas van vermogen.
Indien gij zulk een daad groothartig durft bestaan,
Al 't weiflend volk zal, als een weegschaal, overslaan.
ABSOLON.
Wat voor een daad hebt gij bij uwen raad besloten?
ACHITOFEL.
Beslaap in 't openbaar uw vaders bedgenooten,
Op 't hooge dak van 't Hof. Schuif op de tentgordijn,
Dat vrij de morgenzon den bruidegom beschijn'.
Hij liet zijn vrouwen tot een blijk van heerschappije;
Verdoof dien naglans. Sterk zoo Nathans profecije,
Daar hij dien schuldigen aan moord en overspel
Rechtvaardig mede dreigde, uit kracht van Gods bevel.
En of men 't lastren wil, gelijk verbode spijze
Te smaken met den tong, dit 's d' Aziaansche wijze.
Wie 's voorzaats vrouwen in zijn armen nemen derf,
Die spant de kroon in 't rijk, gewettigd tot dit erf.
Al 't volk zal roepen: „nooit zal Davids hart dien laster
Kwijt schelden zulk een zoon. De vader zat nooit vaster!"
ABSOLON.
Zoo stelt men 't volk gerust. Dat 's onverzoenbre stof.
Laat tenten spannen op het gulden dak van 't Hof,
En koninklijk banket opdisschen. Zeg Mevrouwen,
't Gelieve haar te nacht den koning t' onderhouwen,
Gelijk de voorzaat, met een hart van min doorstraald,
In haren schoot, vol weelde en wellust, werd onthaald.
Men wellekome ons hier, en zonder lang beraden.
Daar keeren Levi's zoons, met Heiligdom geladen.
D' Aartspriesters volgen. Hoe waait ons die wind in 't zeil

AARTSPRIESTERS, ABSOLON.

AARTSPRIESTERS.
Geluk zij Absolon! Wij wenschen spoed en heil
Den nieuwen Koning, met de nieuwe heerschappije;
Dat die den stammen tot geluk en heil gedije!
ABSOLON.
Eerwaardste vaders! hoe? En keert gij wederom?
Verstaakt gij vader van Gods troost, het Heiligdom?
AARTSPRIESTERS.
Gij, zoons van Levi! draagt de Godskist in de Hutte.
De tegenwoordigheid des Oppersten beschutte
De spruit van Jesse en 't rijk, en handhaaf 's Hemels zaak!
De peis bezitte 't Hof. Had Thamars tusschenspraak
't Geschil bemiddeld, och! wij klagen 't God met zuchten,
De vader hoefde voor den zone niet te vluchten.
Men had de Bondkist op 's Olijfbergs kruin gezet.
Wij vraagden God om raad, ons aanschijn in 't gebed
Gekeerd ten Oosten, om te zien wat glans, wat klaarheid
Uit Arons borstgesteent, waarinne Licht en Waarheid
Met kunst gesneden staan, zich openbaren zou;
Maar niets verscheen ons, dies uw vader liever wou,
Dat wij en 't Heiligdom weêr steêwaart zouden keeren,
En vreedzaam daar den zoon, des vaders nazaat, eeren.
Nu d' Opperste gehengt, dat d' een den andren wijk',
Verheugen wij ons nog; naardien de kroon van 't rijk
Niet afdwaalt van het bloed, maar van den oudstgeboren
Bemachtigd wordt, gelijk een lot hem toebeschoren.
Wij zijn beraden, ons te houden aan de kroon,
T' aanbidden dien wij zien gewettigd op den troon.
Wij eerden vader, toen hij 't roer hield van Gods staten;
Nu dees de hulk des rijks, de hoofdstad, heeft verlaten,
Ontslaat ons zijn vertrek van onzen hoogen eed.
Wij eeren, die den stoel in vaders steê bekleedt,
Betrouwen, dat de zoon, niet minder dan de vader,
Den Godsdienst eeren zal.
ABSOLON.
Nu, Arons zoons! treedt nader;
Treedt nader, Abjathar en Sadok! Neemt ons hand
Tot een verzekeringe en heilig onderpand

[1] in te sluiten. — [2] Versta: nog niet volgroeid, volwassen. — [3] Ik ben dankbaar voor. — [4] overwicht.

Van ons genade, die het wetboek zal handhaven,
Niet min dan vader. Helpt ons, door uwe offergaven,
Bij God verzoenen in uwe aandacht en 't gebed.
Volhardt, gelijk gij plecht, in ijver voor de wet.
Wij willen tienden noch uw handvest niet verminderen.
Besneên noch onbesneên zal uwen dienst behindren.
De Godsdienst ga, gelijk voorhene, in vollen zwang;
't Ontvouwen van de wet, het offer, koorgezang,
De hoogtijd driemaal 's jaars, de vreugd der nieuwe manen,
De Godsdracht, het gejuich van volk en onderdanen,
Op klinkende bazuin, schalmei en harp en fluit,
Verdure mijn gebied, alle eeuwen in en uit!
Gaat hene, en onderstut mijn stoel met uw gebeden;
Ter goeder ure komt hier Chusaï aangetreden.

CHUSAÏ, ABSOLON, ACHITOFEL.

CHUSAÏ.

Geluk den koning, van zijn vaders raad en vriend!

ABSOLON.

Zijt gij dat, Chusaï?

CHUSAÏ.

'k Heb vader trouw gediend,
Terwijl 't geluk hem diende, en nu hij, oud van jaren,
Onmachtig wordt, en u de rijksstoel laat bewaren,
Nam ik mijn afscheid. Hij ontsloeg me van dien eed.
Nu komen wij u thuis, tot 's konings dienst gereed.
Belieft het u, gij moogt me, als vader eer, gebruiken,
Ter eere van uw kroon. Men ziet uw jeugd opluiken,
Gelijk een schoone bloem, wanneer de nacht verdwijnt,
De zon de hoven met een verschen glans beschijnt.

ABSOLON.

Gij komt hier juist van pas, tot onzen dienst genegen.
Men roepe Achitofel! Het lust ons t'overwegen
Uw beide raden, waar men 't eerste heil in stell'.
Laat hooren, Chusaï! gij mede, Achitofel!
Zoo lang, als Hofraân, in Heer vaders dienst gehouden.
Wij luisteren naar u, als naar ons staatvertrouwden.

ACHITOFEL.

Men vraagt ons, of men tijd den vijand geven zal,
Of best hem snel vervolge, op berg, in heide en dal.
Wat mij belangt, ik wensch, dat wij hem op de hielen,
Met twaalfduizend man, al helden, overvielen,
En liever deze nacht, daar hij onharrenast,
Vermoeid zich legert, en half slapend werd verrast.
Al 't volk, geraakt aan 't vliên, zou zijne stem verheffen,
Ik zelf den koning, bloot van hulp en lijfwacht, treffen.
Dan bleef het overschot een lichaam zonder hoofd.
Zoo brocht men 't in uw eed, aan uwe kroon verloofd.

ABSOLON.

Die rede schijnt bekleed met schijn van rijpe reden.
Behaagt ze Chusaï, hij help ze meê bekleeden.

CHUSAÏ.

Ik stemme in dezen raad niet met Achitofel.
De jonge koning kent den ouden al te wel,
Een krijgsman in den aard, ten orelog geschapen,
Gelijk zijn helden, al geklonken in hun wapen,
Elk vreeslijk, als een beer, die 't nest geplonderd vindt,
Met huilen 't wilde woud doorgalmt, van toorne ontzind.
Uw vader duikt misschien in holen en spelonken.
Vernam hij onraad, straks zou hem de moed ontvonken.
Al kromp het leeuwenhart des stoutsten, als een haas,
Uw vader noch zijn moed bezwijkt voor geen geraas.
Maar wilt ge uw vijanden met eere en lof beschamen,
Ruk al uw macht van Dan en Berseba te zamen,
Ontelbaar als het zand, aan 't gulle strand van 't meer.
Voer zelf den middeltocht, in 't midden van uw heer.
Gij zult hen, als de dauw de bermden, overdekken.
Niet een van 's vijands macht zal 't mogen navertrekken[1].
En vlucht hij in een stad, men brijzel ze tot niet,
Dat niet één steen van huis en muren overschiet'!

ABSOLON.

Laat het[1] dees raden bij den krijgsraad overwegen.
Wanneer een rijpe raad zich paart met krijgsmans degen,
Dan staat te hopen, dat de zege na den slag
Zoo schoon opdagen zal, als d' allerschoonste dag.

SIMEÏ, ABSOLON.

SIMEÏ.

God zegene Absolon, het hoofd der heerschappije,
Uitvoerder van Gods wrake en Nathans profecije!

ABSOLON.

Gods zeegne Simeï, voor zulk een avondgroet!
O, Benjaminner! eer van koning Saüls bloed
En zoon van Gera, zaagt gij vader niet ontsluipen?

SIMEÏ.

'k Zag van een heuvel, hoe Gods vijand aan kwam druipen
Naar ons Bahurim, met zijn staart en luttel moeds.
Het hoofd hing overdekt. Hij schreide, ging baarvoets.
Ik vloekte hem en al dien aanhang, smeet van boven
Uw vijand en zijn stoet met steenen, dat ze stoven,
En riep van verre den rijksballing toe in 't dal:
„Heruit, gij bloedhond, schalk! gij zoon van Belial!
Nu druipt u Saüls bloed op 't hoofd! o Godverbannen,
Die zoo verwaten Gods gezalfden aan dorst rannen,
Den staf ontweldigen, hem vliegen in zijn kroon!
God zet nu Absolon met recht op uwen troon,
En gij voorvluchtig bergt, ter nauwernood, het leven."

ABSOLON.

Hoe liep dit vloeken af?

SIMEÏ.

Abisaï, gedreven
Van gramschap, vraagde, of ook zijn heer te lijden stond
Dit grouwzaam lasteren en bassen van een hond?
Hij vloog ten berg op, om het lasterstuk te wreken.
De balling keerde 't, hiet[1] het slagzwaard op te steken,
En sprak: „hou stil, verdraag van Simeï dien smaad;
'k Verdraag, dat zelf mijn zoon naar vaders leven staat.
De Hoogste, om ons geduld door tegenspoed te rekken,
Staat hem dit vloeken toe. Het kan ten zegen strekken,
Als Hij ons, na die wolk des druks, zijn aanschijn toont,
En in Jeruzalem met zijn genade kroont."

ABSOLON.

Hoe ging het voort?

SIMEÏ.

Hij rukte voort voorbij mijn oogen,
En kwam, begruisd van stof, Bahurim ingetogen,
Nooddruftig en vermoeid, in zulk een droeven schijn[2],
Dat zoo hem Seba niet op weg, met weite[3] en wijn,
Rozijn en vijgen, had bezorgd, zij mochten stikken.
Toen sloegen ze zich neêr, en mosten 't hart verkwikken.

ABSOLON.

Neem uw verblijf te nacht bij ons. Treê binnen 't Hof.
't Gaat wel; de vijanden verstuiven, als het stof
Voor eenen dwarrelwind. Zoo wordt de kroon gesloten
Op 't hoofd van Absolon. Mijn vaders bedgenooten
En Thamar komen hier, bedrukt en roodbeschreid.

THAMAR, DAVIDS BEDGENOOTEN, ABSOLON.

THAMAR.

Geluk, Heer broeder!

DAVIDS BEDGENOOTEN.

God verleene uw majesteit
Zijn zegen, om den volke een weg tot rust te banen!

ABSOLON.

Wat wilt gij d' avondzon verdrinken in uw tranen,

---

[1] navertellen.

[1] beval. — [2] staat. — [3] brood.

Doorluchte schoonheên? Haalt men zoo den koning in?
Gij zijt elk dubbel waard, gelijk een koningin,
Den zegenaar des rijks in uwen schoot t' ontvangen.
Juicht al de stad ons toe met blijschap en verlangen,
Vooral verwachtten wij van u dees welkomst niet.
Wij komen elk tot heil en niemand tot verdriet,
Het vrouwentimmer minst. Kunt gij 't ons toebetrouwen,
De zon van Absolon geeft eerst de schoone vrouwen
Haar deugd en warmte en glans ten beste, niemand eer.
Doch wie verschoont u niet? Een vrouwenhart is teêr
In schichtig overslaan, en langzaam in 't gewennen.
Dat zal wel vallen[1], komt gij maar den zoon te kennen
Gelijk den vader. Zij verliest niet aan haar vreugd,
Die tragen ouderdom aan[2] eene wakkre jeugd,
Verwisselt. Helpt ons dan ten hove triomfeeren;
Wij zullen in een tent te zamen banketteeren.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Genadigste! wat 's dit? Uw raad Achitofel
Heeft ons genood, uit kracht van 't koninklijk bevel,
Om op het hooge dak den koning t' onderhouwen;
Laat tenten spannen, laat tien ledekanten bouwen,
Tapijten hangen, stelt banket en tafel toe.
De koning belg' zich niet, maar neme het in 't goê,
Dat we opspraak schuwen en onze eerbaarheid bewaren,
Ten dienst van vader, schoon hem in zijne oude jaren
Dees droeve ballingschap, dit ongelukkig lot,
Schijnt toegevallen, bij gehengenis van God.
Op dat betrouwen zijn wij hier in 't hof gebleven.
Verschoon onnoozelen, weerloozen, wien het leven
Onwaarder is dan eer, het edelste juweel
Van koningsvrouwen. Laat dit ergerlijk tooneel
Niet opgaan in 't gezicht van alle de gemeente,
Dat vader smerten zonde in 't mergeloos gebeente,
En voedsel geven tot eene onverzoenbaarheid;
Daar anders 't kroongeschil kan werden bijgeleid,
De zoon, gewettigd van den vader, 't rijk regeeren.
Wij willen midlerwijl u gaarne, als koning, eeren.

ABSOLON.

Nooit koning was gewoon van minderen een wet
T' ontvangen, en nog minst aan tafel en in 't bed.
Wie op den troon zit, voegt het wetten voor te schrijven.
Genoegt aan onzen wil. Was 't vaders wil te blijven,
Wij hadden hem den burg van harte toegestaan,
Behoudens dat het rijk den erfzoon onderdaan
De kroon en schepter kwam hoogtijdig op te dragen,
Om vaders schouders en zijn halspak t' onderschragen,
In zijnen ouden dag, naardien zoo zwaar een last
Een jongen beter dan een afgeleefden past.
Nu vader evenwel beliefde heen te reizen,
Ook, zonder onze komst te wachten, dees paleizen
Te ruimen, u in 't hof te laten, is het reên
Dat gij u onderworpt. Dit 's recht; dus rekent geen
Bezit van have en goed en ziel en lichaam eigen;
Gij moet u dezen nacht naar ons believen neigen.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Princes! beschut onze eer, uw vaders eer met een.
Och! dit 's de jonge leeuw, die in den droom verscheen.
Wij zullen dit verblijf in eeuwigheid betreuren.

THAMAR.

Heer broeder! mag mij nog genâ bij u gebeuren,
Zoo gun uw zuster, uw slavin, nog eens gehoor;
Uw trouw te mijwaart is gebleken na en voor.
Gij weet, hoe Ammon veinsde, en om 't bezoek van Thamer
Op 't krankbed scheen belust, haar troonde in zijne kamer,
En overweldigde en schoffeerde, en in dien staat
Ter kamer uitstiet, met afgrijselijken haat;
Waarover uwe wraak, hoe langer hoe ontruster,
Den schender lagen legt, uit liefde tot uw zuster,
Tot dat men endelijk hem grijpt en achterhaalt,
En zulk een lasterstuk rechtvaardig zet betaald;
Ook zonder u t' ontzien vijf jaren lang te zwerven,
En vaders aangezicht in ballingschap te derven.
Hoe ik om zulk een trouw verbonden blijf aan u,
Dat tuigt mijn hart, en zal het eenwig tuigen. Nu
Verzoek, nu smeek ik nog: hebt gij uit mededoogen
Gewroken, afgewischt mijne uitgekretene oogen,
Wij zogen ééne borst; één moeder heeft met smart
Ons beide, eer zij gelag, gedragen onder 't hart.
Gij hoort, hoe Ammon om zijn bloedschand wordt gelasterd.
Zie voor u, dat ge niet, van God en eer verbasterd,
Als eertijds Cham vervloekt, uw vaders zegen derft,
Als Ruben u van 't recht der eerstgeboorte onterft.
De wet dreigt gruwelijk die vaders schaamte ontblooten;
Ontwij geen vaders bed, noch konings bedgenooten.
Besmet door bloedschand niet den intreê van uw hof
En rijk, uit wrevelheid. Bestel geen lasterstof.
Jeruzalem ontbreekt geen bloem van schoone maagden,
Zoo schoon opluikende, als ooit konings oog behaagden,
En geene uit duizenden, bekoorlijk als de zon,
Ontwaardigt zich de min van koning Absolon,
In 't opgaan van zijn jeugd, zoo schoon, dat joffrenoogen
Hem zonder minnegloed niet eens bespieglen mogen.
Mag zuster dit op u verwerven, mag ze u raân,
Dees weldaad zal haar diep in 't hart geschreven staan,
Bij d' andere deugden, van uw trouw voorheen genoten.
O, spruit van Jesse, die de schoonste van uw loten,
Uw dochter Thamar noemde uit liefde naar mijn naam,
Verschoon dees schreyenden, onschuldigen! Beschaam
Geensins uw zuster, in den opgang van haar dagen,
Gelijk een morgenroos, getreên en neêrgeslagen!

ABSOLON.

Gij zijt ons zuster, lief en waard, gelijk voorheen;
Gij weet, wat Absolon al smaads heeft doorgestreên
Bij vader, om uw rouw te troosten, u te redden;
Dies wacht u, ons geduld te tergen. Ziet de bedden
Daar boven al gespreid, de tenten, met den Leeuw
Van Juda geborduurd, ons nooden. Dit geschreeuw,
Dit huilen vordert niet. Geen kermen kan dit keeren.
't Gelieve haar te nacht met ons te banketteeren.
Dit is niet reukeloos besloten, maar met raad:
Het dient tot aanwas en ten steun van 's konings staat.
Dat blijft den mannen, niet den vrouwen, aanbevolen.
't Is d' Oosterlingsche wijs. Komt Absolon te dolen,
Zoo doolt gansch Azien, dat draagt de kroon op dien
Zij 's voorzaats bedgenoote op 't Hof omhelzen zien;
Een blijk van wettigheid en overoude zeden.

THAMAR.

't Besneden stamhuis volgt geen wet van onbesneden,
Maar Mozes' wet, zoo schuw van alle afgoderij,
En haar gedichtslen en misbruiken. Komen wij
Ons naar het Heidendom en 's Brachmans[1] wet te reeglen,
Zoo hoeft men 't wetboek met geen offerbloed te zeeglen.

ABSOLON.

Staatkundigheid let niet zoo scherp op wet of boek;
Ook kent de nood geen wet, of vader was niet kloek,
Toen hij het toonbrood at, door hongersnood verlegen,
Uit 's priesters eigen hand, al streed de wet hiertegen.
De schoonvaâr Saul dorst den schoonzoon scheiden van
Zijn dochter Michol, schonk ze aan eenen andren man,
Hoewel natuur verbiedt het huwelijk te breken.

THAMAR.

Van koning Saül kan men luttel stichtig spreken.

ABSOLON.

Nog was 't een koning, Gods gezalfde, een groot profeet!

THAMAR.

Van God verstooten en verbannen; en gij weet,
Waar wederspannigheid hem toe vervoerde in 't leste,
Als hij, verwaten, tot den appel van 't geveste,

[1]lukken. — [2]voor.

[1]Verata: den Indiaanschen Brahma, den eersten besten Heidenschen God, door den dichter uit den hoop gegrepen.

In zijnen degen viel, mistroostig en verwoed
De ziel ter wonde uitgoot, in eenen plas van bloed.

ABSOLON.

Mag voorbeeld gelden, zoo verlicht me, en treê wat nader.

THAMAR.

Op welk een wijze?

ABSOLON.

Ontvouw, hoe schoon een voorbeeld vader
Den zoon gaf, en nog scherp[1] tien jaren eerst geleên;
Toen Bersabe hem in haar bed veel schooner scheen
Dan een albaste beeld, de lust het hart bekoorde,
Dat hij die schoone schou, dien held, haar man, vermoordde,
De rijke herder stout den armen 't eenig lam
Uit zijnen schoot rukte, om de geile opgaande vlam
Te blusschen. Zeg ons nu, of zwijg van vrouweschennis,
Dat hij nu voor Gods kiste eens danse, en van de kennis
Der wet, op zijne harp, ons zinge een heilig dicht!

THAMAR.

Gelijk uw vaders val ontstichten kwam, zoo sticht
Zijn boete u wederom. Wie kan die smet verschoonen?

ABSOLON.

Dat voorbeeld wettigt ons, hem weder dus te kronen:
Hij liet ons deze tien, tien takken tot een kroon;
De bruiloftstafel noodt tien bruiden, alle schoon
En even waardig in te halen en te minnen.
Schept moed, wij kronen u te nacht tot koninginnen!

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Och, Thamar! berg ons toch voor schipbreuk van onze eer.

THAMAR.

Ik verg de majesteit des konings nu niet meer,
En kan uw jammer niet aanschouwen met mijne oogen.
God trooste u! ik vertrek.

DAVIDS BEDGENOOTEN.

Is dit uw mededoogen?
Dat hadt ge vader in zijn afscheid niet beloofd!
Naardien wij, weerloos dan, van alle hulp beroofd,
Niet machtig zijn, geweld te schutten, af te keeren,
Zoo laat ons toe, dat wij ter aarde ons nog verneêren,
U smeeken voor het lest, Van angst en nood geprest.
Is niets den koning aangenamer
Dan 't licht van 's levens dageraad,
Opluikende in uw dochter Thamer,
Daar alle schoonheid doof bij staat:
Zaagt gij haar noode in schenders kluiven,
En kermen in een arendsklauw,
Verschoon dan bloode en simple duiven,
Alreê van wederstreven flauw!
Zoo groeye uwe erfgename in weelden
En schoonheid en bevalligheid,
Om eens, wat lust zich kan verbeelden,
In een verliefde majesteit
Te kweeken, zonen voort te planten,
Daar Absolon in wordt gekend.
Verschoon toch vaders bloedverwanten,
Die, eenmaal lasterlijk geschend,
Niets staat te wachten dan verstooten
Van vader, om dien hoon en smaad,
Te treuren, eeuwig opgesloten,
Och, of gij hem herstelde in staat!
Och, of de koning zich beraadde!
Wij stellen ons tot uw genade.

ABSOLON.

Men blaast de hofbazuin. Nu volgt de majesteit!
De daktent noodt ons. U wordt geen genade ontzeîd.

AARTSPRIESTERS. ACHITOFEL.

AARTSPRIESTERS.

Geheimraad van het hof! wat drift verrukt uw zinnen?

ACHITOFEL.

Vervloekte Achitofel!
Wat wilt ge nu beginnen?
Meineedige rebel!
Wat hebt ge u onderwonden!
Door uwen valschen raad
Is 't koningsbed geschonden!
Wat troost, wat toeverlaat
Verwacht ge? Plagen, plagen.
'k Heb koning Davids stad,
Den rijksstoel, daar hij zat,
Verraân door loze lagen,
Den zoon in top gevoerd,
Het vaderland beroerd,
Dit burgervier ontsteken.
Men ziet de vlam uitbreken,
Zij slaat van dak in dak.
Mijn aanzien krijgt een krak.
Mijn raadslag is verloren.
De krijgsraad heeft geene ooren.
Wat Chusaï besluit,
Dat draaft terstond vooruit.
Ik ried den zoon den vader aan te rannen,
Met puik van strijdbre mannen,
Eer hij, van vluchten nu vermoeid,
Zijn kracht herwint, en weder groeit.
De hofraad roept: het is te vroeg.
Men rukk' bij een de gansche macht,
En sla hem dan met volle kracht.
Dus wint de vijand tijds genoeg,
Bereidt te nacht zich eene baan,
En, vluchtende over ons Jordaan,
Wint ruiteren en knechten;
Men zet zich schrap te vechten.
Daar wint bij weder 't oud gezag
Alleen met éénen slag,
En Absolon aan 't vlieden,
Onmachtig weer te bieden,
Verstuift, gelijk een rook.
Waar ben ik? Wat gespook
Verschrikt me? 'k Wil naar Gilo trekken,
Mijn vaders erfstad mag me dekken,
Of ik verkieze op 't slot
Den kortsten weg, bevrijd voor spot.

AARTSPRIESTER.

Hij ga den kortsten weg, een strop om hals en strot,
Gelijk het billijk past een bloedraad, rijksverrader,
Een stokebrand, die zoon durf kanten tegens vader,
De rijkskroon tegens 't rijk. Geheel Jeruzalem
Verwachtte eerlang den post en eene blijde stem,
Hoe 't wederspannig hoofd, geslagen na dit wrokken,
In 't bosch van Efraïm, bij zijne blonde lokken,
Bleef hangen onder 't vliên, en gapende van dorst,
Den doodsteek voelde in 't harte en zijn verwate borst.
Zoo koom' de koning in de stad te triomfeeren.
Zoo treff' Gods vloek den zoon, die d' ouders durf onteeren!

OP ZIJNE KONINKLIJKE MAJESTEIT
KAREL STUART DEN TWEEDEN,
KONING VAN GROOT-BRITTANJE, FRANKRIJK, EN IERLAND[1].

Gij ziet den tweeden Karel hier
In 't harnas staan, om 't monsterdier
Dien roof uit zijnen muil te breken,
En zulk een vadermoord te wreken.
Het aanschijn straalt van Majesteit;
Maar waarom werd de kunst ontzeîd,
Dien krijgsheld met een kroon te malen?
Hij wil ze met den zwaarde halen.

---

[1] nauwlijks.

[1] Den 18den Mei te Londen als zoodanig uitgeroepen, en den 25sten in Den Haag begroet.

OP ZIJNE MAJESTEIT
KAREL STUART DEN TWEEDEN,
KONING VAN GROOTBRITTANJE, FRANKRIJK EN IERLAND[1],

VOOR ZIJN VORSTELIJKE GENADE PRINS MAURITS,
DOOR OVENS GESCHILDERD.

Multum ille et terris jactatus et alto[2].

Dit 's Karel, zonder helm voor Maurits afgemaald.
Waarom, naardien de held het harnas aan dorst schieten?
Hij staat reisvaardig, om te Londen ingehaald,
Naar zijn gebeên hij God, nu zonder bloedvergieten,
Na lange ballingschap, het wettig erf te kleên,
En 't lijk des vaders, al te Godloos en verwaten,
Op 't moordschavot van 't hof, gevloekt, gedoemd, ge-
Het graf te wijden, met den rouw der onderzaten, (treên,
Door Gods gehengenis te jammerlijk verrukt
Tot zulk een vadermoord, waarom zij zich beklagen,
Genâ verzoeken hij den hoogsten, en bedrukt
Den zoon genaken, of hij 's Hemels roede en plagen
Zich woû gewaardigen, door zijn barmhartigheid,
Te keeren van den hals der uitgeputte rijken.
Zoo zeegne d' eeuwige de jonge Majesteit,
Wiens goedheid hen verhidt, na zoo veel ongelijken,
En duizend dooden, met geduld in nood bezuurd;
Dat is een kroon, die goud en diamant verduurd.

Opgang
VAN
KAREL STUART DEN TWEEDEN,
KONING VAN GROOT BRITTANJE, FRANKRIJK EN IERLAND.

In melius referet[3].

De nachtegaal heft schooner aan te zingen,
Nu Stuart rijst veel schooner uit den nacht
Van misverstand, en allerhande dingen
Zijn verwe geeft, met grooter glans en kracht.
Hij voert, als 't licht, den dag aan met vier paarden,
En stralen van vier kronen[4] om zijn hoofd,
Die van den glans der oudren niet verâarden,
Een glans, die 't licht der koningen verdooft;
Een glans, wien d' eeuw des grooten Alexanders[5]
Mag heugen, en ontluistert stam bij stam,
Die, brommende op den schild van jonger standers,
Zijn oorsprong uit het bloed der Gothen[6] nam.
Wat zegge ik? Liet dees zon in 't onderdalen,
Toen zij het paard des avonds dreef te wed,
In 't water niet veel luisters van haar stralen,
Terwijl ze sliep in Thetis' schoot en bed?
Neen zeker, toen zij flauw scheen en bezweken
Op onze kim[7], leî zij haar licht niet af;
Zij daalde, om eens veel sterker aan te breken,
Al schreide Arkaadje, alsof ze zonk in 't graf.
Nu vliên verhaasde en ijdele geruchten,
Harpij en Sfinx, gebroedsels van den nacht;
De zeepest, zee- en landgedrochten vluchten;
Het oproer van de Hel verloopt zijn wacht.
Wie jaagt ze dus, van schrik en angst bezeten?
Wat vreezen ze, dewijl haar niemand jaagt?
Geen vluchteling ontvlucht het boos geweten,
Den gier, den worm, die 't hart verpikt en knaagt.
Voor 's Konings komste en wagen zweeft genade,
Rechtvaardigheid, en liefde, en burgerpeis,
Vier Engelen, in zuiveren gewade,
Zoo lang verwacht in 't Engelsche paleis.
Hoe riekt die lucht van leliën en rozen,
De bloemen van 't geheiligde geslacht,
Ten rijkstroon van den Hemel uitgekozen,
Gezalfd, gekroond, gehandhaafd in zijn kracht!
Het Parlement komt eerst den Koning eeren,
't Gekroonde hoofd, waarvan hunne eer begint.
Brittanje, als 't plag, begint te triomfeeren.
D' eenhoren[1] bruist door 't zeegroen heen voor wind.
Nu groeyen Y en Teems, dees stad en Londen;
Gods zegen, als een horen, rijk van vrucht,
Stort in den schoot der steên, door trouw verbonden;
Verbond waarvoor de vloek der welvaart vlucht.
De bloedband van Oranje en Groot Brittanje
Geeft hope, dat der bondgenooten band
Bevestigd, elk van beide op zijn kampanje,
Braveeren zal, wat zich hier tegens kant.
Het Baltisch meer komt blij de Teems begroeten,
Zijn naaste bloed, nu Londen, 's Konings hof;
En gansch Europe, aan 't outer van zijn voeten,
Hem wyrooken met geur van zege en lof.
Wat vreest de stoel des konings, Kopenhagen,
De keten, om den hals der doodsche Sont,
Nu Batavier en Brit de Beltstrand vagen,
En spreken met kortouwen uit den mond?
De Weissel, op dees faam, komt nederbruisen
In Dantziks schoot, met kanen zonder tal.
De paardshoef, die den oogst vertrad in Pruisen,
Verlaat de steên en stroomen overal.
Byzanse, dat de rijksgrens van Europe
En Malte en Krete, eer trotsch op honderd steên,
Den dood zwoer, zit versteken van zijn hope,
Nu Groot Brittanje al 't aardrijk dunkt te kleen.
De tulbant vreest het rijk, dat eer[2] zijn paarden
Dorst drenken langs den Nijl en 't Roode meer,
Den opgang gaf aan Konstantijns standaarden,
En 't heilig graf beschermde tot Gods eer.
Zoo Karel eens de kruisstandaarden plantte,
Daar God en mensch zijn leste voetstap zet,
Of voor Karthage een slag sloeg van Lepante,
Ik volgde op zee zijn grootvaârs zeetrompet[3].
Dan schiep ik lust hem in zijn ballingschappen,
Op Maro's draf, te volgen, en een werk
Te teekenen, op 't voorbeeld van zijn stappen,
Dat d' eeuwen en den afgrond valt te sterk.
Gij zoudt hem zien in 't harrenas verlaten,
Met karabijns, voor 't recht van d' oudste kroon,
Vier geven op meineedige soldaten,
En bliksemen door levenden en doôn.
Gij zoudt hem zien, begrimd van 's doods grimmassen,
Na d' overdrift der wolken, droef en naar,
Verrijzen uit zijns vaders heilige asschen,
Geofferd in den gloed op 't hofaltaar.
Gij zoudt hem zien uit eenen boom herboren,
Op 's vaders troon, al 't rijk voorzien van graan;
En 't hongrig volk, gespijsd met welig koren,
Uit zijnen schoot, den hollen buik verzaân.
Na 't missen van zijn krone en vaders leven,
En wat zijn recht ontweldigd werd zoo straf,
Behield de held, dat hij 't hun kan vergeven,
Om God, die al Zijn smaad aan 't kruis vergaf.

---

[1]Joan Maurits van Nassau. – [2]D. i. Hij heeft te lande en zee veel omgezworven. — [3]D. i. Hij zal 't ten beste keeren. — [4]Die van Engeland, Schotland, Ierland, en – Frankrijk, naar de nog altijd in zwang blijvende kinderachtige titulatuur. — [5]Door de vermeende afkomst der Stuarts van Alexander van Macedonië. — [6]Versta: de Noren. — [7]Versta: bij 't ballingsleven door Karel in de Nederlanden geleid.

[1]Van 't Engelsche wapen. — [2]weleer. — [3]Versta: koning Jacob I's Lofzang op den slag Lepanto in 1572.

Zoo schijnt de Mei van vreugd te kwinkeleeren,
Nu Vlooswijk, Graef, Oudshoren, Maerseveen,
De Majesteit des grooten konings eeren[1],
Die met zijn glans het vrije land bescheen.

KONING DAVID HERSTELD.

TREURSPEL.

1660.

DEN WELEDELEN EN GESTRENGEN HEERE

CORNELIS VAN VLOOSWIJK,

HEERE VAN VLOOSWIJK, DIEMERBROEK, EN PAPEKOOP, BURGEMEESTER EN RAAD VAN AMSTERDAM.

Onder de natuurlijke hartstochten is der ouderen kinderliefde, storgè bij de Grieken geheeten, overkrachtig, en niet alleen den redelijken maar ook stommen dieren eigen. Het lustte Plutarchus, de doorzichtige zedekenner, en uitnemende redevormer, beknopt deze stof te handelen, die een wijdloopende berecht vereischt, en met rijke voorbeelden kan bekleed worden. Dees beminner der wijsheid ontvouwt, hoe natuur den ouderen inboezeme, hunne afkomst[2] zorgvuldig op te kweeken en te beschutten, zonder hoop van eenige vergeldinge uit haar te verwachten. Hij wijst, in zijne slotrede, ons aan, hoe deze kinderliefde elk zoo diep ingeprint is, dat men het voor een heilloos voorspook hield, zoo dikwijl eenig dier zijn eige jongen verslond. Euripides, in zijne Elektre, neemt waar, hoe Klytemnestre, in stervens last, hare bloote borsten huiten den sluyer toont, om de dochter, door het herdenken, dat ze die gezogen heeft, van den moedermoord af te schrikken; en gelijk aan veel liefs veel leeds vast is, zoo lijdt natuur nergens gevoelijker dan in het harte der ouderen, om de kinders in lijden; het welk van den voorzichtigen hofraad Chusaï mede door den aard der stomme dieren werd uitgedrukt, met zijne gelijkenisse van de berinne, die, van hare jongen berooid, het woud met huilen overend zet. Bij Ovidius verandert Niobe van droefheid in eene steenrotse, om de nederlaag van hare zonen en dochteren. In Euripides' Fenissen neemt Jokaste, de moeder, zich uit wanhope het leven, en stort neder op de lijken van beide hare zonen, in het lijfgevecht omgekomen. Lucretius gedenkt, hoe d' offerpriesters het zwaard, waar mede Ifigenie zal geofferd worden, voor Agamemnons oogen verbergen. De schouwburgen vloeyen van tranen, daar Ulysses koninginne Hecuba Polyxena, en Andromache Astyanax ontweldigt, om hun onnoozel bloed te storten. Het wordt Junius Brutus tot eene doorluchtige heldendaad toegeschreven, dat hij beide zijne zonen, aan verraad schuldig, ter straffe vordert, om het recht en den staat van Rome gestreng te handhaven. In de heilige bladen ontbreken ons geene voorbeelden, die dit sterken[3]. Men hoort er Jacobs hartewee om Jozef, die, zoo de broeders glimpelijk uitstrooyen, van een wild gedierte verscheurd is. Jochebed zoekt uit nood Mozes in een riete kist op het water te bergen. Men ziet Rispe, Sauls bedrukte weduwe, onder het gerecht, de lijken van hare zonen nacht en dag bewaken, om roofvogels en hongerige ondieren van de lichamen af te keeren. In Salomons oordeel wil de rechte de valsche moeder liever hare vrucht ten eigendomme toestaan, dan die met den zwaarde laten deelen. Maar de liefde van den aartsvader Abraham, dus lang overgeslagen, wordt hier door betuigd, dat hij, in het opofferen van zijnen eenigen en ter dood gehoorzamen zone, zich zelven en de natuur, uit liefde tot God, overwon; waarom 's helds geloof en standvastigheid, met zulk eene heerlijke belofte gekroond werd, en hij God den vader afbeeldde, van wien God de zoon zelf uitroept: „Zoo lief had God de wereld, dat hij Zijnen eenig geboren zoon gaf." In dezen tooneelhandel draaft de onuithluschbare liefde van koning David tot Absolon, onder zoo vele en verscheide hartstochten van d' andere personagiën, doorgaans vooruit, onaangezien hij den vader naar de kroon en het hart stak, en zijnen opluikenden Salomon, namaals 's vaders grooten nazaat, niet dan onheil van dien verwaten broeder te verwachten stond. Koning Davids weeklachte en lijkgeschrei om Absolons rampzalige dood, aldus in de heilige bladen uitgedrukt: „och, mijn zoon Absolon! och Absolon, mijn zoon! mocht ik voor u sterven! och Absolon, mijn zoon! och, mijn zoon Absolon!" schijnt bijkans zijne triomfbazuin te verdooven; en de zon der koninklijke herstellinge komt ten lange leste, uit dezen duisteren nacht en nevel van den vaderlijken rouwe, met schooner stralen te voorschijn; doch de reden onschuldigt den afgeworstelden en neêrgeslagen vader, aangezien hij al te gevoelijk, ook met gevaar van zijne krone, beseft den verdoemden staat, waarin de zoon, die hem zoo na aan het hart lag, eeuwig van God verstooten blijft; hoewel de bedroefde man, door Joabs raad en uit hoogdringende nood, zijnen onverzetbaren rouw met macht intoomt. Hier valt in zijnen uitgang het treurspel op het allerkrachtigste, en gaat alle treurspelen in droefheid te boven. Ik werd ontsteken, deze treurstof, uit haren aard zoo hartroerende en leerzaam, t' ontvouwen, en noch te viriger, aangezien koning Davids herstellinge, als het andere[1] deel, vast is aan zijne ballingschap, onlangs gespeeld, op dat ze tegens elkandere te klaarder afsteken, en d' onbestandigheid van het beloop der wereld voor der aanschouweren oogen stellende, hun levendig inboezemen, dat er heden niets zoo vreemd voorvalt, of het is al van ouds gebeurd; want onder het omwentelen van het rad van avonture, komen de zelve zaken, in andere tijden, plaatsen, en personagiën, t' elkenmale weder boven. Ik hope, de weledele heer Vlooswijk, die, als een burgervader, over de burgerije, den staat, en de stad ten beste waakt, zal mij toelaten, dit treurspel in het licht te brengen, onder de schaduwe van zijnen name en heerlijk wapen, dat, in alle deelen voltrokken, dit werk eenen luister bijzet; terwijl ik wensche, altijd te blijven,

weledele en gestrenge heer,

Uwer weledele gestrenge dienstwillige

J. V. VONDEL.

INHOUD.

Toen koning David buiten Jeruzalem, voor zijnen weêrspannigen zone Absolon, in ballingschap vluchtte, werd hij op weg door Jonathan en Achimaäs, der aartspriesteren zonen, gewaarschuwd van Achitofels raadslag, om hem terstond te volgen en overrompelen, dat door Chusaï, Davids ouden hofraad en begunsteling, omgestooten was. Hij rukte, op deze waarschuwingen, al den nacht voort, trok 's morgens over de Jordaan, en geraakte endelijk veilig te Manaïm, eene stad in Galaäd, aan den vliet Jabok, daar Ishozeth, Sauls zoon, eertijds zeven jaren over Juda en Efraïm regeerde. Hier werd hij met voorraad en allerhande nooddruft voorzien van zijne begunstelingen, Machir en Barsillai, en in het byzonder van Sobi, prince der Ammonieten. Ten leste kwam Absolon, met eene groote macht, over het water rukken, en den vader op den bodem van Galaäd ten veldslag uitdagen. David stelde

[1] Zij waren namelijk van wege Amsterdam tot den koning afgevaardigd. — [2] afstammelingen, spruiten. [3] bekrachtigen.

[1] tweede.

kornels en hopmans over zijn leger, onder Joab, den veld heer. De koning, gereed met hun op te trekken, werd van hun en het volk tegengehouden. Hij gebood Joab en alle oversten, Absolon te verschoonen en genadig te handelen[1]. De veldslag ging aan omtren het bosch van Efraïm, daar Joab d' overhand behield, en zijn vijand twintig duizend mannen verloor. Absolon vluchtte op zijn muilpaard boschwaart in, en de haerlokken slingerden om eenen eik, daar de muil onder hem doorging, hij levendig hangen bleef. Joab, hiervan verkundschapt, wenschte, dat de bode hem doorstooten hadde, die het uit ontzag voor den koning weigerde; dies reed de veldheer zelf derwaart, en stiet den hangenden drie schichten in het harte, en Joabs schildknapen sloegen hem voort dood. Toen liet de veldheer den aftocht blazen, Absolon in eenen grooten kuil begraven, en met eenen hoop steenen overstulpen. De vader, van des zoons nederlage[2] verwittigd, borst uit in onmatigen rouwe, maar werd verzet door Joab, die hem ried, ergernis en gevaar te schuwen, zich vrolijk voor zijn volk te toonen, en troostte den bedroefden met zijne zeeghaftige herstellinge in Jeruzalem, bij het overschot van Absolons leger alreê beloofd, en door het wijs beleid der aartspriesteren bij alle stammen te bekrachtigen.

Het spel begint vóór den dageraad, en eindigt in den avond. Het tooneel is te Manaïm voor de poorte, in het leger. De hovelingen bekleeden den rei.

[1]Thans behandelen. — [2]dood.

DE TREURSPELERS.

JOAB, koning Davids veldheer.
SOBI, de prins der Ammonieten.
REI VAN HOVELINGEN.
DE VEERWACHT aan de Jordaan.
DAVID, de koning van Israël.
ABISAÏ, Joabs broeder.
AMASA, Absolons veldoverste.
BERSEBA, de koningin.
JONATHAN, Abjathars zoon.
ACHIMAäS, Sadoks zoon.
CHUSI, de leste bode.

Koning David hersteld.

EERSTE BEDRIJF.

JOAB, SOBI.

JOAB.

Prins Sobi, recht te pas, van God den albeweger
Uit Rabba hier gestierd, met voorraad voor het leger,
Verkundschapt ons zijn komst. Wachtmeester! ga terstond,
Onthaal hem naar zijn staat. Dees heide en dorre grond (ken,
Eischt toevoer voor het volk, dat, moede en mat van trek-
Drie etmaal zonder rust, niet lang den disch kan dekken
Met kost, van Machir en Bersillai onverwacht
Ons hier te Manaïm milddadig toegebracht.
Een leger hoeft te veel, om dagelijks te teren,
En wat de mage ontbreekt, zou 't hart aan moed ontberen.
Een hart, dat vechten wil, eischt nooddruft. Een soldaat,
Die wel gedost is en gevoederd, eer hij slaat,
Verstrekt een dubbel man. De zenuw wordt gesteven,
Het zwaard met grooter moed den vijand toegedreven.
Daar komt prins Sobi, ruim tien jaren na den dag,
Dat ik te Rabba hem 't gebied opdragen zag,
Toen ons het lang beleg zoo zegenrijk gelukte,
En David Hannons hoofd die goude kroon ontrukte.
Hij is nog dankbaar aan den koninklijken held,
Zijn leenheer, die hem heeft in broeders erf hersteld
En Ammons oud gezag. Laat hier geen licht ontbreken,
Trawanten! spoedt u; past meer fakkels aan te steken.
Zijt welkom, brave prins! Hoe komt ge hier zoo spâ?

SOBI.

Doorluchtste veldheer van den koning, wiens genâ
Ons eeuwig houdt verplicht, ik koom uw legerhutten
Met luttel voorraads van 't gebergt' nog onderstutten.
Ontvang tapijt, matras, en vaten, bekkens meê,
Meel, honig, tarwe, gerst, en zuivel, vrucht, en vee,
Geringe teekens van een dankbaar hart, met eenen
Ons lijfwacht, u ten dienst. Gebiê: wij trekken heenen,
Waar koning David lust te trekken, om den zoon,
Die zijnen vader stout naar 't hart steekt en de kroon,
Te helpen stuiten, en dat ongelijk te slechten.

JOAB.

Getrouwe prins! men kent in hooge nood d' oprechten
En vrienden. Louter goud blinkt heerlijk op den toets.
De koning, balling uit zijn hoofdstad, met meer moeds
Dan macht voorzien, laat zich uwe aankomst welgevallen.
Hij rust een kleene wijl; wij waken voor de wallen
Van Manaïm. Men wacht op 't rijzen van den dag.

SOBI.

Het lust me midlerwijl, indien 't u beuren mag,
Te hooren, hoe het stond met uwe twaalf staten;
Waarom Jeruzalem zoo plotsling wierd verlaten,
De stoel van Jesses rijk het oproer ingeruimd.

JOAB.

De zeeman, die den storm opsteken ziet, verzuimt
Geen zeil te strijken, eer hem 't onweêr koom' verrassen.
Het was geen slapens tijd, maar tijd op 't roer te passen.
De reedste haven in te loopen, diende ons best.
Dit oproer spreidde zich door 't land, gelijk een pest.
Sloeg voort van stad tot stad. De twaalf stammen spanden
Eenstemmig t' zamen, om den vader aan te randen,
Ter liefde van den zoon; en eer men 't onweêr hoort
Van verre komen, stormt het vreeslijk op de poort
Te Sion, daar het krielt van weifelende tongen.
Wij vonden binnen en van buiten ons besprongen,
Verkozen Oostwaart op de brullende woestijn,
Daar ons 's aartspriesters zoons, in dien verbaasden schijn,
Ontdekten, hoe ze stil, in eenen put gescholen,
't Gevaar ontslipten, en, gelijk hun was bevolen,
Vermaanden, d' overzij der stroomende Jordaan
Te kiezen in der nacht, bij 't schijnen van de maan;
Eer wreede Achitofel, met twaalfduizend mannen,
Gelijk hij voorsloeg, ons nazettende aan kwam rannen.

SOBI.

Uw heil bestond in 't vliên met vollen ren en toom;
Maar nu, hoe ging het voort?

JOAB.

De koning koos den stroom,
Op dees waarschuwing voor den stouten schepterroover,
En raakte, toen de zon eerst opkwam, 't water over,
Langs wadde en zandplaat, met zijn vaartuig, balk, en ton.
Nog schroomden wij 't gevaar, hoewel men d' Oostzij won,
En spoedden langs den stroom, drie dagen en drie nachten.
Van Jericho tot hier, daar wij den vijand wachten
Alle oogenblikken, met dees kleene macht voorzien.

SOBI.

Waar ik u dienen kan, gij moogt me vrij gebiên;
Het loop' zoo hoog als 't wil, mijn Vorstendom staat open.

JOAB.

Wij slaan 't niet af, mijn heer! want hier valt min te hopen,
En meer te vreezen voor den koninklijken stam.

SOBI.

Hoe droeg de zoon zich, toen hij binnen Sion kwam?

JOAB.

De zon kwam 's morgens niet zoo dra het hof beschijnen,
Of haar gemoette een kreet uit d' opene gordijnen;
Een kreet van al de stad, die, vol verhaastheid, zag,
Hoe die verwaten zoon op 't gulden hofdak lag,

In d' armen en den schoot van vaders bedgenooten.
Het heilig hemelsch licht, gedoodverfd en verschoten
Van zulk een gruweistuk, scheen driewerf achter uit
Te varen. toen al 't Hof met een bazuingeluid
De burgers opwekte, om het lasterstuk t' aanschouwen.
Dit gaf den weifiaar, die nog twijfelde, een betrouwen,
Dat d' onverzoenbaarheid nu eeuwig tusschen zoon
En vader stand greep, hij gerust de nieuwe kroon
Aanhangen mocht. Op dit gerucht en landgeschater
Viel, wat nog tegenstond, hem toe, gelijk het water
Door een geborste sluis. Wat wachten we anders, als
De twaalf stammen, met den dag, op onzen hals?

SOBI.

Hoe stinkt die schelmsche zoon nu zijnen vader tegen!

JOAB.

De blinde vader is nog min met zich verlegen,
Dan met dien boozen schelm. Zoo gij den koning spreekt,
Rep van geen Absolon, die hem naar 't harte steekt,
En nazet in zijn zog. Zoo wij de zege derven,
Wat David aanhangt, zal met David moeten sterven.
Wie anders rekent is verbijsterd, en, te spâ
Tot kennis komende, zal 't leeren met zijn schâ.
Hier is meer moed dan hoop in 't leger. Loopt de zegen
In 't vechten hand voor hand het recht des konings tegen,
'k Getroost me in 't harrenas te sterven, als een held;
En kome ik Absolon bejegenen in 't veld,
Dit zwaard, in Davids dienst gebruikt een rij van jaren,
Zal dien veraarden en weêrspannigen niet sparen;
De vader duide 't en versta het, zoo hij wil.
Men schimpt met geene kroon, dat is een bloedgeschil.
De broederslachter heeft zijn bloed niet kwijt geschouden,
De zusterschennis dien geweldenaar vergonden,
In vaders weêrwil, en dit recht zelf toegestaan.
Wij volgen 't spoor, waarop hij ons is voorgegaan,
En nu met grooter recht; want daar de zoon den vader
Verongelijkt, en, als een schalk en aartsverrader,
Den staat verkracht, dat is een schalk, die hooger klaagt,
Dan 't overweldigen en schenden van een maagd.
Hij rechtte, op dat noch nijd noch tijd zijn naam uitwissche,
Een marmer eerbeeld op, ter erfgedachtenisse,
In 't koninklijke dal, omtrent Jeruzalem;
Maar 'k zweer het anderwerf, en zal 't ook houden, hem
(Kan dees gevloekte het ontworstlen noch ontvechten)
Eene erfgedachtenis, een steenhoop op te rechten,
Ter eere van zijn lijk, dat ieder overal
Aan zijn baldadigheid wel eeuwig denken zal,

SOBI.

Verdaagt[1] u Absolon, de koning zal in 't strijden
Vooruittreên, om den zoon al vechtende te mijden;
Te vangen ongewond en levendig, indien
Het mooglijk zij.

JOAB.

Geensins, men zal hier in voorzien.
Den zoon te sparen, waar het rijk en 't leger wagen.
Dit is geen spiegelstrijd. Hier volgen op de slagen
Kwetsuren, dooden, waar men toehouwt, steekt, en schiet.
Verschoont de vader hem, de zoon verschoont hem niet,
Maar past den vader door den helm in 't hoofd te treffen.
Hier sneuvelt een van beide, eer staat geen reekninge effen.
Men hope op geen verdrag; want schoon de vader sterft,
Nog blijft de vijandschap, die op den nazaat erft.
Staatzuchtige Absolon zal Salomon niet wijken,
Al zou hij anderwerf de rijken tegens rijken,
De leeuwen tegens een[2] ophitsen in een perk.
Gij, voorraadmeesters! voort, valt datelijk aan 't werk,
En deelt dien voorraad uit aan alle legersteden.
Belieft het u, mijn heer! laat ons naar binnen treden
Ter poorte in, daar misschien de koning, opgewekt
Uit zijne ruste, vraagt, waarom mijn komst vertrekt[3].

[1]daagt ten strijd.—[2]tegen elkander.—[3]vertraagd, uitgesteld wordt.

REI VAN HOVELINGEN.

ZANG.

De Hemel zorgt voor zijn getrouwe vrienden,
In hunnen nood;
God spijsde ze al, die hem van harte dienden,
Uit zijnen schoot.
Hij weet in nood zelfs onbesneên te wekken;
Wie had gedacht,
Dat Sobi nog dus spâ zou herwaart trekken
Bij duistren nacht,
Om voorraad en nooddruftigheid te schaffen
Voor 't oorlogsvolk!
De Hemel straft, en zalft nog onder 't straffen.
Eer zoude een wolk
Zich openen, en hemelsch manne reegnen
In 's hongers mond,
Dan d' Opperste zijn dienaars niet zou zeegnen
Naar 't oud Verbond.

TEGENZANG.

De vaders, die in heiden en woestijnen,
Op 't woeste veld,
Bij duizenden van elk verlaten schijnen,
En voor 't geweld
Van Faro vliên, om, vrij van slavernijen,
En zonder smet,
Den Hemel zijn slachtoffers toe te wijen,
Naar Mozes' wet,
Bevonden, hoe de Hemelsche genade
Hen onderhiel,
Toen God al 't heer zoo lang met mann' verzaadde,
Dat nederviel
Gelijk de dauw, daar zij, op blijde wijzen
En rijken lof,
Uit dankbaarheid en ijver, opwaart rijzen
Naar 't Hemelsch hof.

TOEZANG.

Een edel hart schept altijd vreugd
In weldoen, en een oude deugd
Wordt dikwijls nog in acht genomen;
Prins Sobi, in zijn erf hersteld
En 's vaders groot gebied, vergeldt
Dees weldaad nog, ten troost der vromen.
De held vergeet zijn eigen nut,
Opdat hij 's konings leger stut,
Dat hulp behoeft, in dit geweste
Ter nood gevlucht, en onvoorzien
Van nooddruft, door het haastig vliên.
Een dankbre geeft zijn hart ten beste.

TWEEDE BEDRIJF.

VEERWACHT, JOAB.

VEERWACHT.

Op! mannen, op! 't is tijd den veldheer op te wekken:
De vijand, boven 't veer, is reede aan 't overtrekken.
Roept Joab op! 't is tijd; de nood eischt kort beraad.
De vijand dient gestuit, eer hij een schipbrug slaat,
Of zijne ruiterij geraakt aan 't overzwemmen.
Men kan met min gevaars hem voor den landstroom temmen
En stuiten, eer hij, met den voet op 't vaste land,
Zijn regementen en slagorden in 't vierkant
En schrap zet, en u hier in 't leger koom' bestoken.

JOAB.

Wel, veerman! komt gij, eer het Oosten is ontloken,
Ons storen op de wacht? Wat tijding van het veer?

VEERWACHT.

De vijand dondert op.

JOAB.

Zoo kunnen wij, om d' eer
Van 't veld, in 't harrenas een kans te zamen wagen,
En beter voor de vuist, dan uit bedekte lagen.
Laat hooren, hoe gij hem gewaar wierdt op de wacht.

VEERWACHT.

'k Lag tegens d' aarde met mijn oor, te middernacht,
En luisterde eene poos, bij 't schijnen van de sterre.
Ten leste beefde d' aarde, en een gerucht van verre
Kwam zachter in het eerste, allengs wat luider bij,
Getrap van voetvolk en een draf van ruiterij.
Toen schenen standerden, rondassen, beukelaren,
Helmet en harnas zich voor d' oogen t' openbaren,
Te blikkren, flikkeren, langs d' oevers van den stroom,
Tot dat het briesehend paard ons opwekte uit dien droom,
'k Verliet de Westzij, daar ik waakte op mijn getijde,
En zwom op dit gerucht terstond aan d' overzijde,
Om veilig te bespiên, wat hierop volgen zou,
En mij te kwijten van mijne opgeleide trouw.
Zij trokken boven 't veer. De wagens volgden achter
En stiller, om geen lucht te geven aan den wachter
Van 't veer. Men hoorde 't paard te wed gaan in den vliet,
En ruischen langs den kant, door lies en bies en riet,
Eerst weinig in getal, daarna gehecle troepen. (pen:
Wij riepen: „houdt! waarheen?" Zij tegens ons aan 't roe-
„Wij zoeken d' overzij. Waar nestelt d' oude haas,
Die, bloode en zonder hart, om luttel jachtgeraas,
Den hoogen berg verliet, en, over stroom gezwommen,
Den jager vlucht, die stout zijn leger heeft beklommen?
De brakken zullen hem naarspooren, en zijn lucht
Opsnuffen, daar hij voor de hazewinden vlucht."
Ik koom met deze maar naar 't leger toegevlogen.
Mijnheer! waak op, en zie den vijand onder d' oogen.
Men moet hem stuiten, eer hij d' Oostzij wint van 't veer,
Of wachten voor dees stad, op 't spits van uw geweer.

DAVID, JOAB.

DAVID.

Hoe staat het, Joab? Brengt dees bode ons nieuwe maren?

JOAB.

De vijand, boven 't veer alreede aan 't overvaren,
Wil ons bestormen. Zet nu alle krachten bij.

DAVID.

Abisaï! trek op met al de ruiterij!
Verhiê den vijand, voet te nemen en te landen.
Eén man zoo goed als tien, rept gij bij tijds uw handen;
Laat hem uw tanden zien! Laat honderd, van een duin
Of hoogte, elk rustig met een heldre krijgsbazuin
Hem wellekomen. Dat geluid zal schriklijk schreeuwen,
Verdooven 't brullen van zijn woeste en wulpsche leeuwen.
Zij weten niet, hoe sterk ons macht is aangegroeid;
Gelijk een waterstroom, die, hoe hij lager vloeit,
Hoe breeder hene bruist, door gunst der mindre vlieten,
Die in zijn boezem elk hun waterkruik uitgieten.
Trek heen, God zegene u! dat gij het oproer stuit.
Belet ge d' overvaart, dat wint een slag vooruit.

JOAB.

En of de vijand hem te sterk kwaam overvallen?

DAVID.

Hij heeft een rug en wijk aan deze legerwallen
En vest van Manaïm. Ruk hene, haast u voort!
Wachtmeester! herwaart; kom, ontvang al stil het woord.
Verzuim geen ronden. Pas de schildwacht uit te zetten.
Nu wet de hooge nood de kracht der oorlogswetten.
Kornellen, hopliên, elk bewaar' zijn regement
En standert! Vindt gij een verdacht en niet bekend,
Men schupp' hem 't leger uit. Men moet bespieders mijden.
Verraders schupten ons. 'k Getroost mij eer te strijden
Met tien getrouwen, op wier woord men vast mag staan,
Dan met een vaandel volks in 't vlakke veld te slaan
Op 't ongewis, hoewel zij 's konings standers zwoeren.
D' Alziende kent dit hart. Een burgerkrijg te voeren
Valt lastig voor een ziel, die bloedvergieten haat.
Wie had het ooit gedacht, dat zich de gansche staat
Zou kanten tegens ons, voor wien de Filisteenen,
Syriërs, en Jebuzeên, en Moabs heer verdwenen,
Wegsmolten, als de sneeuw voor 't steken van de zon.
'k Verlichtte 't lastig juk der stammen, waar ik kon,
'k Heb al de rijksgrens van haar vijanden geveiligd,
Den roof der Afgoôn Gode en Godsdienst toegeheiligd:
Nu rot d' ondankbaarheid van ouderdom en jeugd
Te hoop, misbruikt mijn bloed, vergeet alle eer en deugd,
Voorheen genoten, en vervolgt me in ballingschappen,
Om mij, van kroon beroofd, uit haat op 't hart te trappen;
Doch 'k wil het eer mijn schuld en God, die mij beproeft,
Toeschrijven als mijn zoon. Och, Absolon! bedroeft
Gij 't vaderlijke hart? Nu treuren mijn gezangen;
De harp, in rouw, blijft stom, en aan de muren hangen,
Tot dat het d' Opperste, der vromen toeverlaat,
Belieft, mij wederom in mijnen eersten staat
Te stellen, Zijnen naam en dienst alleen ter eere.

JOAB.

Het is geen wijze, dat een krijgsheld triomfeere
Vóór 't strijden, en de nood verdagvaardt ons ten strijd.
Dit klagen vordert niet. Men schikk' zich naar den tijd.
Met jammerklagen is dit stuk niet uit te rechten;
De blanke degen moet het ongelijk beslechten.

DAVID.

Stond mij te strijden naar den jarelijkschen stijl,
Of tegens den Eufraat of d' oevers van den Nijl,
Of Arabier of Parth, het zou me niet verdrieten,
In mijnen ouden dag het harnas aan te schieten;
Maar tegens Absolon, mijn bloed, in 't perk te treên,
Dus grijs en afgeleefd, dat 's duizend doôn op een
Gestapeld! Mocht hij vóór den veldslag nog bedaren
En 't zwaard neêrleggen, 'k hechtte een rij van blijde jaren
Aan mijnen ouderdom; nu mat de vrees mij af.

JOAB.

Gij jammert, en hij bouwt triomfen op uw graf.

DAVID.

Achitofel draagt schuld, die zit ons op de hielen,
En stijft den zoon, die licht voor vader neêr zou knielen,
Hem smeeken om genade. Een wulpsche oploopendheid
Verrukt het heete bloed, te jammerlijk misleid. (kend,
God scheun' den schender, die dit brouwt, en, eeuwig wrok-
Den jongling en al 't rijk zoo Helsch heeft opgerokkend.
Stond dit te middelen, ik zond gezanten uit.

JOAB.

Indien de ruiterij het overvaren stuit,
Wordt tijd gewonnen, en het volk, uit alle streken
Aan 't overloopen, zal het hoofd des oproers breken,
Uw macht, aan 't groeyen, met groot aanzien en ontzag,
Den wederspannigen zien smeeken om verdrag.
Het evel, nu niet rijp, eischt tijd. Het bloed moet koelen,
De kranke dan met vrucht de nasmert eerst gevoelen.

DAVID.

Wie ziet het ende van dit burgerlijk geschil?

JOAB.

Men stuite het begin. Hij woel', wij leggen stil.
De veldvliet Jabok houdt hier Galaäd gescheiden.
De Noordzij levert gras, de Zuidzij bosch en heiden,
Ontzegt den vijand voêr, indien hij overrukt;
En hachelijk, of hem dit naar zijnen wensch gelukt.

DAVID.

Kan onze ruiterij den rijksstroom niet bewaren,
Wat zou de Jabok, smal van kil? Gij hebt ervaren,
Hoe Ammon, als uw paard in Jabok ging te wed,
Met al zijn heerkracht, u den doortocht niet belett',
En Rabba t' ijdel trotste op hemelhooge muren.

JOAB.

Het heer der stammen kan den honger niet verduren.

DAVID.
Men kan het spijzen van den oever der Jordaan
JOAB.
En zoo wij, slag op slag, 't geleî des toevoers slaan?
DAVID.
Dan stond ons dagelijks een kans in 't veld te wagen.
JOAB.
Zij zonden Manaïm van achter vreeslijk plagen.
DAVID.
Zoo mosten ze eerst hun macht verdeelen met gevaar.
JOAB.
Ik zag geen schooner kans, en greep ze voor bij 't haar,
Eer zij, van achter kaal, ons wars den nek toekeerde.
DAVID.
Hoewel ik oud ben, en niet zonder krijgschâ leerde,
Nooit zag mijn oordeel min door 's oorlogs nevel heen.
De zoon leert vader nog met schade een tocht bekleên,
Die jongen beter voegt dan oude en afgeleefden.
Toen leeuw en beer en reus en heeren voor mij beefden,
Verdubbelde mijn moed, in 't nijpen van den nood;
Nu klopt het hart, uit schrik voor zijn vervolgers dood.
JOAB.
Laat schrikken al, die u vervolgen tegens reden!
DAVID.
Mijn misdaad tegens God holp deze wapens smeden.
JOAB.
Behaagt het Gode, 't kan verkeeren op een sprong.
DAVID.
Verkeerde 't buiten last van Absolon, te jong
Om ver genoeg te zien in 't binnenst van mijn harte.
JOAB.
Uw hart smilt weg van rouw; hij groeit in vaders smarte.
DAVID.
Uit loutre onwetenheid. Hij draagt de minste schuld.
Den vader schort het aan inschikken en geduld.
JOAB.
Dat weet, dat merkt de zoon, en draaft hierop veel stouter.
DAVID.
Verstond de jongling zich, hij streed voor Gode en 't outer,
Gelijk de stammen mijn standaarden trouw alom
Handhaafden tegens 't blind afgodisch Heidendom,
En nooit weêrkeerden dan met wapenroof, gekregen
In veldslag of in steên, gewonnen met den degen.
JOAB.
Ik ga bespieden, of de schildwacht waakt of slaapt;
Een leger stuit niet, zoo 't onachtzaam ergens gaapt.

DAVID. REI.

DAVID.

De stammen, haastig aangetogen,
Zoo heet als jagers op hun jacht,
Verdrijven mij den vaak uit d' oogen,
Verbiên den koning, spâ bij nacht
Te rusten in zijne oude dagen;
En onrust breekt mij, die veroudt,
Terwijl de zwakke leên vertragen;
Het bloed, in d' aderen verkoud,
Geen geesten[1] levert, als voorhenen.
Zoo loopt de draad des levens af,
Zoo ga ik op verstramde beenen,
En sta met éénen voet in 't graf,
Gereed en veeg om neêr te storten.
REI.
Het leven is nog kort genoeg,
Al komt men 't niet ontijdig korten
Door onrust. Sterven komt te vroeg
Voor eenen vader, aan wiens leven
Al 't heil van huis en kinders hangt;
Gelijk aan u, ten troon verheven,
Van wien al 't rijk zijn eer ontvangt,
Dat dwazen niet bevroeden kunnen.
God straf ze, die u rust misgunnen!
DAVID.
Men telt veel lichter het getal
Van mijne grijze en witte haren,
Dan die, uit haat, van overal
Tot mijn bederf hij een vergâren.
Veel duizenden, het gansche rijk,
Verwoed en fel, met scherp en netten,
Een hart omringen algelijk.
Zij roepen: „laat ons hem bezetten!"
Hoe kan ik hun geweld ontvliên?
Wat uitkomste is hier toch voorhanden?
Een eenig hart het hoofd te biên[1]
Zoo veel verwoede leeuwentanden!
De horen huilt. De hondejacht
Verspreidt zich door woestijn en hagen.
Waar ik mij wende, dag en nacht
Voortvluchtig, bang voor looze lagen,
Bespieders leggen op hun luim,
En loeren om mij aan te vatten,
Of in spelonken of op 't ruim,
Daar zij van alsins t' zamenspatten,
En t' zamenspannen in 't gemeen,
Veel duizend teffens tegens één.
REI.
Sta vast! Een ongeschokt betrouwen
Is als een diamanten schild,
Daar 't brossche glas zijn kracht op spilt.
Zoo kwaamt ge menigmaal behouwen
Uit doodsgevaar, gezond en gaaf,
En stapte op leeuwenhoofd en draken,
Die vier en vlam ter kele uitbraken.
Betrouw op God, en hou u braaf!
Wie op getal ziet, wordt elendig
Verlaten van de hoogste macht,
Die, als in wezen, ook in kracht
Een zelve blijft, en is onendig.
't Is telbaar, wat hier t' zamenrot;
Ontelbaarheid bestaat in God.
DAVID.
O schulden, die zoo luide schreiden!
Gij tergt Gods streng gerecht tot wraak;
Gij houdt me wijd van God gescheiden.
De Godheid, die in mij haar zaak
Voorheen handhaafde, heeft geene ooren,
Om mijn gekerm en droef geklag
Van haren hoogen berg te hooren;
Dus blijft de glans van 't hoog gezag
Der kroon in 's oproers mist verduisterd.
Wat baten tranen en gekerm,
Nu d' Allerhoogst stom niet luistert
Naar mijn gebeên, en zijnen arm
Niet uitstrekt in verlegenheden.
Het is verloren, dat men zucht.
Geen dauw van troost verkwikt beneden
Mijn hart van boven uit de lucht,
Die blijft gesloten. Geene stralen
Verlichten d' aardsche duisterheid
Van wederspoed, waarin wij dwalen,
Daar ons geen hand noch wijzer leidt.
Hoe raakt die zware bloedschuld effen?
God wet hun zwaard, om mij te treffen!
REI.
Betrouw op Gods barmhartigheid,
Die al Zijn werken gaat te boven,
En geen boetvaardigen ontzeit,
De hand te bieden. Wacht van boven

[1]Versta: levensgeesten.

[1]Lat. voor: dat een eenig, enz.

Ontzet, in 't barnen van den strijd.
Hij zal u hulp uit Sion zenden,
Verstrooyen 't heer van haat en nijd,
Alle eedverwanten en hun benden.
Dan zult gij, op den troon hersteld,
Met harp en lofzang triomfeeren,
En wat den kam opstak in 't veld
Zich aan uw voeten zien verneêren,
En eeren en aanbidden, dien
Zij nu vervolgen en vervloeken.
Jeruzalem, aan 't ommezien,
Begint uw aangezicht te zoeken
Al heimelijk, en ziet den dag
Van uw herstelling reê geboren.
't Herstellen hangt aan éénen slag.
Eén slag verloren, al verloren,
Wat u weêrspannig wierd ontroofd.
Zoo blink' de kroon op Davids hoofd!

DAVID.

Ik kan de rijkstroon niet hernemen
Als met verlies van Absolon.
Dan zag men al mijn vreugd bezwemen
En uitgebluscht, kwaam ik de zon
Des schoonen jongelings te derven,
Dat aanschijn, daar mijne eer uit straalt.
'k Getroost me, met die zon te sterven,
Zoo zij in zulk een afgrond daalt,
Haar glans in bloed en 's vaders tranen
Verdrinkt. Gij, krijgsliên! duwt uw zwaard
In vaders hart. O, oorlogsvanen
Van David! zondt ge, zoo veraard
Van uwen koning, mij doorsteken
In mijnen zone, 't liefste pand?
Verschoont zijn jeugd en haar gebreken!
Verdelgt men hem in dezen stand,
Zoo sterft mijn hart aan duizend wonden.
Hier staat natuur te vast gebonden.

REI.

ZANG.

Terwijl de zon, beneên de kim
Gezonken, Oostwaart rijdt van 't Noorden,
Meldt David hier te Manaïm
Vol hartewee, met droeve woorden
En klachten, zijn benauwden staat;
Nu neemt hij, mocht hem rust gebeuren,
Den slaap een luttel tijds te baat;
Liet oproer na zijn rust te steuren!
't Weêrspannig hoofd, verkeerd van wil,
Nooit moê van wrijten en van wrokken,
Staat, als een onrust, nimmer stil.
Wordt van de kroonzucht omgetrokken,
Als uurwerkraden van gewicht
Of van eene opgespanne veder.
De kroonzucht volgt al wat ze dicht.
De zinnen loopen hene en weder.
De dag zal melden, wat de nacht
Tot 's konings afbreuk heeft bedacht.

TEGENZANG.

Den koning was nooit rust gegund
Na zijne trotsche Reuze-zege.
De schoonvaâr Saül dreef hem 't punt
Naar 't hart. Hij stond hem in den wege,
Zijn leven lang. Na Saüls tijd
Werd Isbozeth ten troon verheven,
Te Manaïm nog ingewijd
Door Abners hulp, en zat hier zeven
Geheele jaren in zijn kracht,
Van Efraïm en Benjaminner,
Den stam van 't vaderlijk geslacht,
In Galaäd, als overwinner,
Gediend, gevierd, en aangebeên,
Totdat hij deerlijk wierd doorsteken.
Held David tegens Filisteên,
En 't Heidendom op alle streken,
Het huldrende onweêr niet most staan.
Dees lijdt nu van den onderdaan.

SLOTZANG.

Hoe lieflijk dreef hij, jongk in weelde
Zijn vader Jesses kudde in 't groen,
Daar, buiten last en erg vermoên,
De herder zong en vrolijk speelde
Op zijne fluit, en nederzat
In schaduwe van eikelover!
Hoe rustrijk brocht hij 't leven over!
Nu vreest hij 't ruischen van elk blad,
Of Absolon kwam opgestoven!
Men vindt geen rust in koningshoven.

DERDE BEDRIJF.

ABISAÏ, JOAB, DAVID, REI.

ABISAÏ.

Waar is de veldheer? Waar de koning? Roept ze, voort!

JOAB.

Wat brengt Abisaï?

ABISAÏ.

De vijand voor de poort!

DAVID.

Wat kwade maren kraait de dag dus vroeg hier buiten?
Kost gij den heertocht in den overtocht niet stuiten?

ABISAÏ.

Zij rukten over, eer wij kwamen aan den stroom.

JOAB.

Het schijnt onmogelijk!

DAVID.

Zoo snel? Dit schijnt een droom.

JOAB.

De kil is veel te diep. Geen ruiter kan haar gronden.

ABISAÏ.

De landbespieder had al stil een wad gevonden,
Waar door een man tot aan den navel waden mocht.

JOAB.

Nog valt de stroom te sterk, die lijdt geen overtocht;
De voeten raken vlot, en houden geene stede
In 't glibberige klei; dan sleept de stroom hen mede.
Hij drijft voor stroom af, wie zoo stout een stuk bestaat.

DAVID.

En waar gebleven met een lansknecht, een soldaat,
In 't volle krijgsgeweer en harnas, overladen
Met boog en beukelaar? Kan dees een kil doorwaden
In zulk een sterken stroom, die wegrukt wat hem keert?

ABISAÏ.

'k Beken, de koning is in oorloge uitgeleerd;
Maar 't miste een meester wel, geleerd op alle streken.
De jonge heeft dees kans den ouden afgekeken;
En slaat men twijfel aan de waarheid, 'k zal het klaar
Met reden toonen; doch het blijkt al t' openbaar.

JOAB.

Het zou mij lusten, dit bewijs van u te hooren.

ABISAÏ.

Een vliegend veldheer laat geen tijd noch kans verloren,
Maar vaart al voort en voort, neemt elken slagboeg waar,
Schroomt ongelegenheid, noch rampen, noch gevaar,
Ziet tijd noch ontijd aan, noch stroomen, noch moerassen,
Noch weêr, noch ouweêr, stelt zijn voordeel in 't verrassen
Des vijands, als die minst op zijne komst vermoedt. (gloed,
Zoo kwam hij 's midnachts in den rijksstroom, heet van

Met zijne ruiterij aanplompen, dicht gesloten.
De ruiters hielden stand op 't wad. De stroom, geschoten,
Met kromme wielinge, op en door de ruiters heen,
Stond in zijn vaart geschut, en ebde naar beneên,
Terwijl het water voor de ruiterpaarden zwichtte,
En, langzaam zakkende, 's volks doortocht vrij verlichtte.
Zoo rukten ze over, en geraakten al op 't land.
Zij zetten zich terstond aan d' overzij vierkant.
De ruiters volgden, als een vlucht gezwinde venglen,
En dekten 't voetvolk van weêrzijde, als met twee vleuglen,
Gereed te vliegen, op het woord van Absolon.
Dit zagen wij te spâ, voor 't opgaan van de zon,
En vonden ongeraân een slag alleen te wagen.
De koning laat' het zich gevallen en behagen!

DAVID.

Hoe ging de roep door 't land? Hoe sterk is dit gespan?

ABISAÏ.

Men schat de gansche macht op veertig duizend man.

JOAB.

Voerde Absolon hen aan?

ABISAÏ.

Bespieders, die hem kenden,
Verkundschapten, dat hij, vóór al de ruiterbenden,
Alleen op zijnen muil den vliet eerst overzwom,
En, dravende over 't veld, een steilen berg beklom,
Om 't land te ontdekken en verraad en looze lagen.
Nu woelen d' oevers, en de schipbrug wordt geslagen
Op hout en vaartuig, hem van boven toegebracht.
Geraakt de schipbrug klaar, zoo kan 't die groote macht
Niet licht van achter aan nooddruftigheid ontbreken.
De borstweer voor de brug werd daatlijk afgesteken.
Het leger, afgemat van trekken, rust in 't veld.
Het havent[1] zich, en sterkt het lijf, om, met geweld
En verschen moed, van daag u nog op 't lijf te vallen.

JOAB.

Men slaat zoo los niet voort. Hij kan dees legerwallen
Niet overrompelen. Wij hebben steun en rug
Van achter aan de stad.

DAVID.

En eene legerbrug
Te bouwen, eischt meer tijd, eer zij den zeisenwagen
En voorraad, pak en paard, op haren rug kan dragen.

ABISAÏ.

Een vlot van cederen en balken, of 't God gaf,
Door 't Galileesche meer gevoerd van Liban af,
Kwam, juist, daar ze ijveren om door den stroom te streven,
Van zelf en onvermoed, hem in den mond gedreven.
Nu bezigt hij dees stof, en spoedt zijne overvaart.

JOAB.

Wie eene brug bouwt, zie, dat hij de brug bewaart;
Want valt ze in vijands macht, wat staat hem dan te hopen?

ABISAÏ.

Verliest hij 't veld, zijn volk past fluks de brug te slopen,
Te laten drijven voor den stroom af naar beneên.

JOAB.

Dan was 't geklonken, als in Jeftha's tijd. Niet één
Van Efraïm ontkwam 't; want al die overbleven,
Geraakten, na den slag, aan 't veer om lijf en leven.

ABISAÏ.

De kans van Jeftha stond op verre niet zoo slim
Als d' onze; want hij had den stam van Efraïm
Alleen ten vijand, om het ongelijk te slechten;
Wij moeten tegens al de stammen teffens vechten.
Ruimt Absolon het veld aan dezen waterkant,
Dat traag te hopen is, hij heeft al 't Joodsche land
Tot eene vaste borg, voor onverwachte rampen,
En houdt een versche macht gewapend om te kampen.

JOAB.

Hier strijdt geen rechter, maar een koning voor zijn rijk.

ABISAÏ.

Twee koningen staan hier in 't harrenas gelijk.

JOAB.

Maar ongelijk in recht.

ABISAÏ.

Het recht hangt aan den degen.

JOAB.

Dat staat in slag op slag, als in een schaal, te wegen.

ABISAÏ.

De macht staat ongelijk, de kans niet even schoon.

JOAB.

De wettigheid geeft kans.

ABISAÏ.

Het goud bewaart geen kroon,
Maar staal en ijzer moet de wettigheid bewaren,
En d' eer van 't kronegoud.

DAVID.

Wat brengt de Rei voor maren?

REI.

De prins zend Amaza, zijn veldheer, om gehoor.

DAVID.

Hoe kan men 't weigeren? Wat raad? Wat staat gij voor?

JOAB.

De neef komt hier zijn ooms gelegenheid bespieden.

DAVID.

Hij was niet twistgezind.

ABISAÏ.

Het jonge bloed aan 't zieden
Bemint den vrede niet, neen zeker; 't leeft op hoop,
Of u een vleyers tong bedroog en onderkroop.

JOAB.

Hij zoekt den boezem van den vader t' ondertasten.

DAVID.

Men kan uit achterdocht den vroomsten[1] wel belasten.

JOAB.

Wat schijn van vromigheid is bij neef Absolon,
Bij een bloedschendigen, die vaders bedde schon,
Een onverzoenbaar stuk? Wat schijn gaf dit van vrede?

DAVID.

Gij zelf verworft hem, door beleid en uwe bede,
Zijn zoen, eer hij in dit rampzalig oorlog trad.

JOAB.

'k Verzoende hem, 't is waar, maar luttel docht ik, dat
Hij reukeloos toeleîde om den vader uit te stooten,
In schijn van heiligheid, met zijne altaargenooten
Hem op te komen, dus onzacht en onvermoed.
Indien de koning zich ten tweedemaal niet hoedt
Voor dien bedorven zoon, het wil hem eeuwig rouwen.
Wie eenmaal schipbreuk leidt, leert nimmer zich betrouwen
Op d' ongenâ der zee, die op haar luimen leît,
Den zeeman eerst verrast, wanneer ze streelt en vleit.
Heer koning, luistert naar geen vleyerij en smeeken!

DAVID.

't Is hoofsch en heuschheid, een gezant te hooren spreken.

JOAB.

Naar tijds gelegenheid; nu lijdt de tijd dit niet.

DAVID.

Met eere kan 't geschiên.

JOAB.

Dit 's weder 't zelve lied;
Hij zoekt u met dien zang nog eens in slaap te wiegen,
En hangt geheel aaneen van liegen en bedriegen.
De huichlaar spoedde zoo hij nacht zijn Godevaart,
Nu zoekt de vleyer u te komen onder 't zwaard.
Die naar uw kroon stak, zoekt u nog in 't hart te treffen,
Om op uw lijk en graf zijn stoel in top te heffen.
Achitofel heeft God noch deugd in zijnen zin.
Al ging men bij verdrag de schoonste voorwaarde in,
Een trouwelooze keert zich aan verdrag noch eeden.

---

[1] maakt zich klaar.

[1] wakkersten, edelsten.

DAVID.

Het is en blijft mijn zoon, al stond hij in geen reden.

JOAB.

Een zoon naar 't lichaam, en alleen slechts met den naam.
Wat baat de naam van zoon, als zich de vader schaam
En eeuwig schamen moet, dat hij dien zoon ooit teelde?
Zoo dees zijn vader eerde, en naar 't gemoed afbeeldde,
Gelijk men d' ouders kent aan 't uiterlijke kroost[1],
Hoe zou de jonge prins den ouden tot een troost
En stok des ouderdoms verstrekken, zijne jaren
Ontlasten, daar hij nu des vaders grijze haren
Ten grave heenvoert, hoopt door loosheid, hem te sterk,
Na 't nemen van zijn kroon, het hoofd met eenen zerk
Nog t' overstulpen, en, met zwaayende banieren,
Dan jaarlijks op het graf dat zegefeest te vieren.

DAVID.

Wij kunnen, in gesprek getreên, ons nog beraân.

JOAB.

In geener wijze zult gij hem ter sprake staan.

DAVID.

Al spreekt men onderling, nog hoeft men niet te sluiten.

JOAB.

Mag raden gelden, hoû die valsche vleyers buiten!

DAVID.

Men kan hem blindeling geleiden voor dees poort.

JOAB.

Gezanten zijn maar spiên. Al wat men ziet en hoort,
Ontdekken ze, of ze zien, door gaven en door wenken,
Getrouwe harten in te luiden en te krenken.

DAVID.

Men kan op halsstraf elk den ommegang verbiên.

JOAB.

Het veiligste is, hem niet te hooren noch te zien.

DAVID.

Door onderling gesprek werd dikwijl peis getroffen.

JOAB.

Door onderling gesprek kwam vorst bij vorst te ploffen,
Te wentelen van al de hooge trappen af.

DAVID.

Of ik u uit mijn naam bevel te handlen gaf,
En hiel me buiten schents; wat kon die handel schaden?
Wij kunnen, na 't gesprek, ons onderling beraden.

JOAB.

Behaagt den koning dit, hij kome voor den dag.

DAVID.

Trouwanten! haalt hem. Ik vertrek in stad, en zag
Niet lievers dan mijn zoon t' ontvangen in genade.
Het kon geschiên, dat hij in 't uiterst zich beraadde.

JOAB.

De vader is verblind van liefde tot den zoon.
Wij stellen ons in last, ter liefde van de kroon.
Geraakt de zoon op stoel, waar blijven Davids helden
En Joab, die hun ziel voor 't rijk te pande stelden?
Dees booswicht maakt het mij en zijn Heer vader moê.
Al zien we als valken, en met honderd oogen toe;
Achitofels beleid is machtig, honderd valken
In 't net te slepen, en met woorden te verschalken.

AMAZA, JOAB.

AMAZA.

Geluk, neef Joab! stijl en rechte hand des rijks.

JOAB.

Neef Amaza! wenschte ik u weder desgelijks,
Dat wenschen zou voorwaar mijn Heer verongelijken.
Het wenschen sluit niet, zoo de daden anders blijken.
U zegen wenschen, waar mijn meester ramp gegund;
Dat voegt zijn dienaar niet. Maar nu, wat is het punt,
Daar uwe komste op draait? Bespiet ge dit geweste,
Het koningsleger, dat zich neêrsloeg voor dees veste,
En wilt ge u dienen van onze ongelegenheid?

AMAZA.

Ik koom, den zoon ten dienst, zijn vaders majesteit
Verspreken, of men noch bij tijds verdrag kon ramen.
Bloedvrienden kunnen liebt zich onderling te zamen
Vereenigen. Het bloed dwaalt niet zoo wijd van bloed,
Of zoo het eene bensch het andre weêr gemoet',
D' oneffenheid wordt wel geeffend en gevonden.
De balsem van verdrag heelt doodelijke wonden.

JOAB.

Achitofel heeft u dees heuschheid vroeg geleerd:
Wanneer de zoon, uw heer, zijn vaders bed schoffeert,
Dan wordt d' oneffenheid geeffend en gevonden.
Die balsem van verdrag heelt doodelijke wonden.

AMAZA.

Het stond te wenschen, dat verdrag dien stank begroef.

JOAB.

Hij woû de koningschap inwijden met dees proef,
En eeuwig zijnen haat door zulk een daad bezeeglen.
Een wetbandhaver, die onmatigheid zal reeglen
Door 't voorbeeld van zijn hof, spat, na zijn raadbesluit,
Hoe Thamar smeekt en bid, tot zulk een beischheid uit,
Om d' onverzoenbaarheid door 't lasterstuk te stijven.
Maar toef: de Hemel mag 't een tijd lang schuldig blijven,
Hij scheldt het nimmer kwijt. Dat schelmstuk schreit om (wraak.

AMAZA.

Wij komen niet des zoons, noch ook des vaders zaak,
Urias' brief en moord, bekend bij alle vromen,
Verdadigen. Men kan zoo niet ter sprake komen,
Noch rust bemiddelen. Men vindt van wederzij
Gebreken. Slaan we deze ontijdigheid voorbij,
En laat ons toonen, dat wij beide peis beminnen;
Zoo kan men zonder bloed den grootsten veldslag winnen.
Behaagt het u, ik leg hierop den degen neêr.
De koning Absolon gunt zijn Heer vader d' eer,
De kroon van vaders hand alleen te leen te houden.

JOAB.

Met dat beding wordt hem geen doodschuld kwijt geschou- (den.
De koning David kwam niet slapende aan de kroon,
Noch nam ze met geweld. Hij eerde Saüls troon
Schoon Samuel hem had gezalfd bij Saüls leven;
Schoon hij voor Saül vluchtte, in ballingschap gedreven,
Tot dat de schoonvaâr in zijn eigen degen viel,
En alle stammen, uit éen mond, als éene ziel,
God kennende, op dien last en 't Hemelsche believen,
Den recht gewettigden op 's voorzaats troon verhieven
Te Hebron, zonder dat hij toeleide op verraân,
Den schoonvaâr in zijn kroon woû vliegen, ofte staan
Naar schoonvaârs leven, toen het viel in zijne handen.
Laat Absolon en al, die met hem t' zamenspanden,
Dit vrij herkauwen. Was zijn stuk verdadigbaar,
Nooit zetten wij ons lijf en staat in dit gevaar, (dadig
Ten dienst des konings; maar 's helds vroomheid, die groot-
De stammen dier verplichtte, en 't lot, dat zoo genadig
Hem toeviel uit Gods schoot, verbinden mij, de kroon
Van Juda, in 't gezicht van dien verwaten zoon,
Te vrijen, op den hals; dat zal zich openbaren
In 't vlakke veld, zoo dra de leeuwestanders varen
Elkandere in den schild, met hun bebloeden klauw.
Hij verge 't Joab niet. Zijn hartwonde is nog rauw
Ontvangen, toen hij, na den zoon door hem verworven
En trouwe voorspraak, al te godloos en bedorven,
Ten smaad des voorspraaks, die zijne eer ten hoof bewaart
Den vader opkwam, na zijn schelmsche bedevaart

AMAZA.

Men heelt geen wonden met ophalen van gebreken,
Maar eer met zwijgen. Dorst gij Abner 't hart afsteken,
Die Saüls aanhang holp aan David overslaan,
Een moord, die uwen Heer op tranen kwam te staan,
Toen hij u vloekte, en holp den held met rouw ter aarde,
Niet zonder Abners hulp te kronen naar zijn waarde;
Wat wilt gij 's konings zoon met zoo veel smaads belaân?

[1] trekken.

JOAB.

Hij durf aan Azaël, mijn broêr, zijn hand eerst slaan,
Die vreedzaam hem genaakt.

AMAZA.

Laat alle twiststof varen;
Dit oorlogsonweêr zal door geen verwijt bedaren.

JOAB.

Wat eischt ge dan?

AMAZA.

Dat ik den koning spreken mag.

JOAB.

Waarom?

AMAZA.

Om middelen te ramen tot verdrag.

JOAB.

Men moet met wapenen dit kroongeschil beslechten.

AMAZA.

Wie alle oneffenheid met wapenen wil rechten,
Vindt werk. Men wint meer velds door tusschenspreken, (dan
Door wapens.

JOAB.

Zoo vertrek met uw vervloekt gespan.
Leg af de wapens. Laat den zoon den vader eeren;
Of, lust hem orelog, hij mag de wapens keeren
Naar 't Heidendom, ten dienst van Gode en 't vaderland.
Dat 's eerlijker, dan in het hart des rijks dien brand
Te stichten, en zich zelf t' onterven van de kronen.

AMAZA.

De kroon vervreemdt niet, als zij erft op Davids zonen,
En wie verdient ze met meer recht als Absolon?

JOAB.

De schender, die het bed van zijnen vader schon?
Waar blijkt de zoonschap als het bloed zoo snood verbastert
Van God en vaders aard? Hoe wordt Gods naam gelasterd!
Wat zegen wacht een zoon in dien verdoemden staat?

AMAZA.

Indien deze oorlogsschaal rampzalig overslaat,
God geve ook op wat zij, wat kan hier toch uit spruiten
Dan jammer, dat men nog verhoeden kan en stuiten?
De vader of de zoon moet vallen in het zwaard,
Of alle bei. Men ziet de stammen, eens van aard,
Gebroeders van één bloed, één wet, den degen slijpen,
Om blindeling en fel elkandere aan te grijpen,
En op het hart te treên met onuitbluschbren haat,
Ten zij men wisselijk, met voorbedachten raad,
Den zoon in 't harrenas vereenig' met den vader.
Men komt in 't handelen allengs den vrede nader.

JOAB.

Had gij te Hebron, eer men 't gruwelstuk besloot,
De vloekverwantschap sterkte, en dronk op 's konings dood,
Dees spraak gebruikt, bij die 't verraad bezweren dorsten,
Het waar dus bloedig niet tot oorlog uitgeborsten.
Nu staan we in 't harnas blank, en tegens een gekant.
Nu geldt er geen verdrag. Het most van uwer hand
Eerst draven, en de zoon voor vader zich verneêren.

AMAZA.

Ten minste laat me niet naar 't leger wederkeeren,
Eer ik den koning spreek'.

JOAB.

De koning slaat het af.
Hij kent dien zoon niet, gaat met eenen voet in 't graf,
Gereed, als 't God believt, alle oogenblik te storten[1].
Zijn tijd is kort; men kan hem niet veel levens korten.
De jongling verwe vrij zijn zwaard in vaders bloed,
En pronke met deze eer. Vertrek op staanden voet.
De tijd verloopt; wij staan getroost dit af te wachten.

AMAZA.

Men kan de harten met geen ondergaan[2] verzachten.
'k Vertrekke, als 't wezen moet. Men houd mij buiten schuld.

[1]vallen sneven. — [2]toegeven, inschikken.

JOAB.

Ik zweer, dat gij nog van mijn handen sterven zult!

DAVID, JOAB.

DAVID.

Hoe staat het? Is er hoop en middel van verdragen?

JOAB.

Geen ander middel, als een kans in 't veld te wagen.

DAVID.

Zoo wage ik zorgelijk het leven van mijn zoon.

JOAB.

Beleen hem liever, bij uw leven, met de kroon.

DAVID.

Men hoeft een, die zich zelf beleent, geen kroon te geven.

JOAB.

Hij draagt alreê de kroon, en dingt u naar het leven.

DAVID.

Zoo 't God behaagde, ik schold hem ook mijn leven kwijt.

JOAB.

Ik ga het leger straks bereiden tot den strijd.

DAVID.

Hoe zijt ge nu zoo reed? Gij zondt hem fluks verduren.

JOAB.

'k Verneem, hij wil recht toe aanzetten op dees muren.

DAVID.

Dees poorten staan voor hem gesloten dag en nacht.

JOAB.

Het volk loopt over. Men verwaarloost ronde en wacht.

DAVID.

Men moet onorde fluks gestreng met orde rechten.

JOAB.

Alle uitstel springt terug. De tijd gebiedt te vechten.

DAVID.

Gevecht is hachelijk; zijn macht valt ons te zwaar.

JOAB.

Men zett' vrij één op al.

DAVID.

Van weêrzijde is gevaar.

JOAB.

Wij moeten voor 't gevaar der vijanden niet schromen.

DAVID.

Hier worstlen vader, zoon, gebroeders, neven, oomen.

JOAB.

Zoo ging 't bij Saüls tijd, en felst na Saüls dood.

DAVID.

Ik streed voor 't recht der krone uit last, uit hoogen nood.

JOAB.

De nood en 't hoogste recht ons nu in 't veld beroepen.

DAVID.

Wat is de kleene macht in 't veld bij zooveel troepen?

JOAB.

Gij placht op God te zien, en achtte geen getal.

DAVID.

Geraakt mijn Absolon Godsjammerlijk ten val?

JOAB.

Hij valt dan bij zijn schuld, en mag 't zich zelven wijten.

DAVID.

Zaagt gij d' oploopendheid bij geen verdrag te slijten?

JOAB.

Neen, Amaza kwam om verdrag niet ommezien.

DAVID.

Wat was zijn oogmerk dan?

JOAB.

Doorsnuffelen, bespiên.
Den vader, krank van liefde, eens loos den pols te voelen,
Hoe 't hart klopte, om daarna zijn moed aan hem te koelen,
Met grooter voordeel u te grijpen voor dees stad;
Zijn leger midlerwijl, nog nat en afgemat,
Te bakeren in de zon, te koesteren, te kweeken;
De brug te bouwen, dan de veldbazuin te steken,
De zeisenwagens en den voorraad langs de brug
Te voeren herwaart, en in uw gezicht den rug

En boôm des landschaps van gansch Galaäd te drukken.
Wij dienen schrap te staan, eer hij koom' herwaart rukken;
Men noemt den eersten slag met recht een koningsslag.
Wij willen, vroeg in 't veld, het voeren van de vlag
Geen vijand gunnen, maar hem in zijn nest bestoken;
Dat geeft een kans vooruit. Zoo wordt zijn moed gebroken,
Eer hij ons met zijn macht koom' vallen op den hals.

DAVID.

Gij noemt ze vijanden?

JOAB.

Wat zijn deze anders, als
Gezwore vijanden? Hoe kan men ze anders noemen?

DAVID.

Zeg wetgenooten en misleiden.

JOAB.

Dit verbloemen
Is schadelijk, en dat met recht zich zelven schaam'.
Men noemt een wolf een wolf, bij zijnen rechten naam.
Geen edelmoedige aard vervolgde ooit die hem teelde.
Zijn hoogmoed tergt uw zwaard uit wrevelheid en weelde.
Mij rouwt de dag, dat ik zijn zoen bij u verworf,
Toen hij mijn korenland, dien schoonen oogst, bedorf,
Mij perste, met gevaar van 's konings ongenade,
Den zoen te vorderen ten Hove; al werd ze spade
Bij u verworven, zij kwam eindlijk nog te vroeg,
Naardien hij sedert stout aan dit verwildren sloeg,
Uw tronen ondermijnde, en, met zijn vloekgenooten,
Na 't stroopen van de krone, u 't hart ook af wil stooten,
Met zijnen dollen dolk; dus pas op uw geweer!
Het veinzen heeft lang uit.

DAVID.

Leî hij den degen neêr!

JOAB.

'k Heb Amaza nog straks die voorwaarde aangeboden.

DAVID.

Moet ik, half levende, hem zoeken onder dooden,
Zoo mij de slag gelukt, och, och! wat valt dit bang.

JOAB.

En danst hij om uw lijk, op 's krijgsvolks zegezang?

DAVID.

Belieft het Gode, 'k zou dien zang nog liever hooren.

JOAB.

Dit 's razernij; men blaaz', men steke flinks den horen,
En monstere al het volk, en breng' het op de been.

DAVID.

Wat wordt mijn hart benauwd! Waar zal de vader heen
Met dien misleiden zoon?

JOAB.

Ik hoor hem herwaart draven,
Die u zou weigeren te Sion te begraven,
Maar azen met uw vleesch de vogels op het veld.
Verreukeloost ge u zelf slaphartig? Denk, het geldt
Al 't koninklijk geslacht. Waar zal de moeder vluchten
Met haren Salomon?

DAVID.

Wat staat mij niet te duchten
In dees verbijstering! Hier valt het raadslot zwaar.

JOAB.

Het is geen dralens tijd. Wij moeten, op gevaar
Van 't oorlogslot, door bloed van vijanden, ons wagen,
Heenstreven, niet vergeefs op zij den degen dragen,
Wanneer de nood gebiedt te vechten voor de kroon,
Voor God, en d' eer van 't rijk.

DAVID.

Wie zal ik best mijn zoon
Betrouwen in den strijd op 't spits der speer t' ontmoeten?
Hij mag, in mijn gezicht, aan 't outer van dees voeten,
Nog roepen om genade, uit oodmoed en ontzig[1].
De vader kan hem best verschoonen, levendig
Gevangen nemen op zijn kniên, en 't zwaard opsteken.
Betrouw men 't Joab toe, zijn moed is hard in 't wreken.
Staffiers! brengt herrewaart mijn wapens en geweer.
Ik sta tochtvaardig.

JOAB.

Rust. Wij lijden nimmermeer,
Dat gij uw leven waagt, al waar' 't om duizend zonen,
Om duizend Absolons. Wij kunnen hem verschoonen,
Zoo hij genâ verzoekt.

DAVID.

Staffiers! brengt wapens; dra,
Mijn harnas, helm, en zwaard!

JOAB.

Hier komt uw Berseba,
Met haren Salomon, bedrukt en rood bekreten.

BERSEBA, DAVID, JOAB.

BERSEBA.

Gij brult, gelijk een leeuw, geborsten van zijn keten.
Genadigste! wat 's dit? Mijn lief! wat gaat u aan?

DAVID.

Het vaderlijke hart is met den zoon belaân;
Natuur vervoert me, om voor den heertocht heen te streven,
In 't barnen van den strijd, of ik dien schoonen 't leven
Kon bergen, eer hij sneefde, in zijn verworpen staat.

BERSEBA.

Is 't billijk, dat ge mij en deze vrucht verlaat,
U zelven inbrokt, om dien boozen aard te bergen?
Gij most uw koningin, uw liefste, dat niet vergen,
Zoo gij haar liefde draagt, uit een oprecht gemoed.
Hoe dikwijl zwoert ge mij, in uwen minnegloed,
Uit uwen aardschen troon ten Hemel opgetogen,
Als gij u spiegelde in dit diamant der oogen,
Dat ik u waarder was dan d' eer van uwe kroon,
En Salomon alleen zou erven vaders troon!
Wat hebt ge al vriendschap bij mijn ommegang genoten!
En zoudt ge nu uw vrucht en mij zoo licht verstooten,
Versteken van uw troost, om eenen, die veraard,
Na 't schaken van uw kroon, zijn broederslachtig zwaard
U op de keel zet, en, indien we 't veld verloren,
Dit lief onmondig kind en mij, uw lief, zou smoren,
Verdrinken in uw bloed, dat warrem schuimt en rookt,
En daar de doodsche geest om 't lijk nog waart en spookt!
Wie schrikt, wie eist niet, die dit prent in zijn gedachten!
Laat u dan raden, hier den uitgang af te wachten.
Betrouw den heertocht aan neef Joab, die beproefd
Getrouw in 's konings dienst, geen onderwijs behoeft,
Hoe hij zich dragen moet, om uwen zoon te sparen,
En d' eer van uwe kroon te vrijen en bewaren.

DAVID.

De veldheer Joab is oploopende van moed.

BERSEBA.

En niet afkeerig van het koninklijke bloed.
Hij heeft uw gramschap en verbolgenheid geleenigd,
En met beleid den zoon en vader korts vereenigd.
Betrouw den jongeling aan uwen vollen neef.

DAVID.

Men kon den jongeling omzetten, eer hij bleef.

BERSEBA.

Indien hij luistren wil, hem wordt geen vreê geweigerd.

DAVID.

Mij dunkt, ik zie alreê hoe hij te paarde steigert,
Zich midden in het heer voor al het volk vertoont.

BERSEBA.

Gij hebt hem al te ruim den toom gevierd, verschoond;
Veel nutter waar hij kort en ingetoomd gehouden.
Dien dertlen is te vroeg zijn doodschuld kwijtgeschonden.

DAVID.

Hij zworf om Ammons schuld, die droeg de grootste schuld.

[1]Veranderd voor ontzag.

BERSEBA.

Wie schent zijn vaders bedde en oefent zijn geduld,
Door zulk een lasterstuk?

DAVID.

Ik kon het hem vergeven.

BERSEBA.

Dat eischt hij niet. Gij zijt bekommerd voor zijn leven,
Terwijl uw leven drijft in 't uiterste gevaar
Van schipbreuke, in een zee van oproer, bang en naar.

DAVID.

God straf ze en sla ze, die zoo fel hier onder blazen!
Achitofel misbruikt lichtvaardigen en dwazen;
Die blinde leidsman drijft de benden herwaart aan.

JOAB.

Heer koning! 't is geen tijd van suffen, maar van slaan.
Wij moeten voor de vuist hem dagen voor den degen.

DAVID.

Indien ge zonder mij te velde gaat, mijn zegen
Kan u niet volgen, tot bederf van Absolon.

JOAB.

Gezegend ofte niet, wij moeten fluks dees bron
Van oproer met het vleesch en bloed des vijands stoppen.

DAVID.

Helaas! dat raakt mijn hart. Het hart begint te kloppen.
Aartsvader Abraham werd niet zoo zwaar bezocht,
In 't offren van zijn zoon! Laat mij den achtertocht
Bevolen, Joab mag den middeltocht bewaren,
Abisaï vooraan toezetten op de scharen,
En 't spits des vloekverwants. Zoo mocht mijn raad de ziel
Van Absolon, zoo hem de moed uit nood ontviel,
Verschoonen. Laat het toe, dat zich de koning wapen'.
Men bluscht geen kinderliefde, een trek ons ingeschapen.

BERSEBA.

Getrouwe held! waarheen? Wie scheurt u van mijn trouw,
Mij dier gezworen, toen, gedompeld in den rouw,
Ik om Urias treurde en zulk een smaad most dragen?
Verlaat ge Salomon, zoo hoog[1] op uwe dagen
Gewonnen? Moet, och arme! een moeder met dit kind
(Het schreit zijn vader aan!) ontgelden, dat gij mint
Die God in u bestrijdt?

JOAB.

Het staat ons niet te lijden,
Dat gij uw koningin en erfgenaam, in 't strijden,
Uw rijk en al dit volk, dat aan uw leven hangt,
Zult hangen ('t zij de zoon u nederlegt of vangt),
Al teffens aan één slag. De schipbreuk van uw leven
Waar 't algemeen bederf; en komen wij te sneven,
Of half òf altemaal, ook d' allerleste man,
Dat acht de vijand niet. Het heilloos vloekgespan
Is slechts op David uit. Indien ze hem vernielen,
Één koningshoofd weegt meer dan tienwerf duizend zielen.
De koning, na 't verlies van eenen zwaren slag,
(De Hoogste keer' het!) kan met koninklijk gezag
Die neêrlaag wederom herstellen. Hoû dan vrede!
Blijf met uw koningin gerust in deze stede,
Die strekke een vrijburg en gewisse toeverlaat
Voor 't vluchtende overschot, zoo Absolon ons slaat;
En houdt ge u buiten schoots, de vijand zal vermoeden,
Dat gij, gesterkt met nog een leger, u kunt hoeden,
En redden in gevaar voor aanstoot. Laat u raân!
Het is hoog tijd.

DAVID.

'k Beken, de nood gebiedt te slaan,
Te toonen, dat ons moed noch dapperheid ontbreken.
Laat voort de krijgsbazuin door al het leger steken.
Wij zullen, op de poort gezeten, met ons oog
Het krijgsvolk in 't gelid zien trekken, van omhoog,
En monstren regement en vaandels, krijgskornellen
En hopmans, en de macht en al de hoofden tellen.
Wat hooren wij? Daar komt het oproer voor den dag,
Om ons in 't vlakke veld te persen tot den slag.
Zij zullen in 't gezicht van deze vesten kraayen,
En trekkende voorbij ten Zuider ommezwaayen,
Naar 't bosch van Efraim. 't Gaat wel. Zij trekken voor.
Gij zult hun in den staart naarzetten op het spoor.
Bewaar den middeltocht, als veldheer. Roep uw broeder!

JOAB.

Koom hier, Abisaï!

DAVID.

Handhaver van 's rijks hoeder,
Gij toonde, voor Syriërs en Idumeên, al wat
In overste en soldaat vereischt wordt en geschat,
Beleid en oorlogsmoed; gij zult u heden kwijten,
En in den voortocht forsch het scherpe spits afbijten.
Koom hier, held Ithaï! voorzien van reuzekracht,
Getrouw in lief en leed; 'k beveel u d' achterwacht.
En gij, kornellen, en gij, hopmans, waard te kronen!
'k Beveel u, hoofd voor hoofd, wilt Absolon verschoonen,
Den schoonen Absolon, mijn kind, mij lief en waard!
Gedenkt, helaas! gedenkt: al wat hem wedervaart,
Dat komt den vader zelf en Gods gezalfden over!
'k Heb hem niet voortgeteeld, gevoed, om, als een roover,
Een wederspannig zoon, te sterven met dien smaad.
De jonge bloem misleid verdient hierom elks haat,
Noch vaders vloek niet. Mag mijn liefde uw hart bewegen,
Zoo geeft ons elk uw hand. De vaderlijke zegen
Zal u en Absolon geleiden op uw woord.
Prins Sobi! volg me met uw hofstoet op de poort;
Mevrouw! klim met mij op de poort, daar ik u leide;
De kleene Salomon ga midden tusschen beide.
Prins Absolon trekt in slagorden herwaart aan,
Elk neem' zijn hoefslag[1] waar, en kenn' zijn standertvaan.

BERSEBA.

Heer koning! laat ons hier te gader
Neêrzitten. Zet uu Salomon
Recht voor de moeder en den vader,
Of hij te beter uitzien kon.
Prins Sobi! zet u aan mijn zijde;
Hier ziet men over 't vlakke veld.

DAVID.

Och, zaag ik dat mijn hart verblijde!
Daar komt het opgeruid geweld,
Een zwarte stofwolk, aangestoven
Naar Mansim van 's lands Jordaan.
Nu sta de zoon of vader boven,
Zij kunnen beî niet boven staan.

BERSEBA.

Zij draven snel, en komen dichter
En dichter naar dees legerwal;
De donkre stofwolk wordt nu lichter,
En heldert op. Men hoort geschal
Van krijgsbazuinen en klaroenen.
O God! bescherm ons voor hun macht.

DAVID.

Ik zie geen middel van verzoenen.
Gij, helden! zet u in uw kracht.
Zij willen Davids heer verbluffen,
Uitdagen met een stouten moed,
Opdat het uitkoom' zonder suffen,
En eenmaal zette voet bij voet.
Men kan ze reede al onderscheyen.

BERSEBA.

Wat riddertroep stoot daar vooruit,
Met goude en zilvre livereyen,
Verhit op koninklijken buit?
Wie steekt daaruit met zijn cieragië[2]
En open helm? Wie mag dat zijn?
Hij voert een roode krijgspluimagië.

[1] laat.

[1] plaats, standplaats. — [2] versieringen.

DAVID.

Dat 's Absolon, of een in schijn[1]
Hem gansch gelijk van zwier en wezen;
Hij schiet een worpschicht in de lucht,
Berijdt een muilpaard, uitgelezen
Van leest, dat schijnt, uit oorlogszucht,
Van ver te brieschen al verbolgen.
Zoo draaft de prins den drommel[2] voor.
De stoute regementen volgen
Met hunne vleuglen 's prinsen spoor.
Het gaat gelijk ik docht. Zij draayen
Ter rechte hand om, Zuidwaart aan
Naar 't bosch van Efraïm. Zij zwaayen,
En toonen David d' oorlogsbaan,
Met hun hovaardige bravade;
Nu Joab, val hun in den staart,
Doch matig strengheid met genade!
Zie toe, dat gij den jongling spaart.
Trek rustig hene op 't oorlogsteeken;
Wij gaan om laag met Gode spreken,
In onze aandachtige gebeên.
Hoe wordt een vaders hart bestreên!

REI VAN HOVELINGEN.

ZANG.

Men bidde 't hoofd der heerschappije
In 't eeuwig licht,
Dat Joab trouw de kroon bevrije,
En zijnen plicht,
Naar 's konings wil en wensch, beware,
Op dat den zoon
In 't staan geen onheil wedervare.
't Is kunst, den toon
En maat des oorlogs zoo te volgen,
Dat 's krijgsmans moed
Niet uitspatte, al te heet verbolgen,
Maar 's konings bloed
Verschoone, eer 't zwaard van rouwe treffe
Den ouden man,
En zich een hofgeschrei verheffe.
Een doode kan
De wraak toch geen genoegen geven.
Al 's konings lust
En leven hangt aan 's jonglings leven;
Wordt dit gebluscht,
De vader zal zijn dood besterven,
En 't gansche rijk
In rouw den grooten heiland derven,
Der stammen wijk.

TEGENZANG.

Wat raad? Wie stilt de krijgsgemoeden?
Een die, verblind
En wulpsch, zich zelf niet wil behoeden,
Maar strijdgezind
Zijn moed in 't bloedig veld betoonen,
Op 't punt van 't zwaard;
Hoe kan de veldheer hem verschoonen?
Hij wordt bewaard,
Wie zich bewaart en zoekt te bergen.
Het krijgsgeval
Rolt wonderlijk, en lijdt geen tergen;
Een oorlogsbal
Voelt stuit en weêrstuit onder 't streven,
In zijne vlucht,
Wanneer dees[3] eens is opgegeven,
En door de lucht

[1] beeld, vorm. — [2] drom, troep. – [3] Nam. de bal.

Zijn vaart heeft uit der hand genomen.
Zoo wil[1] 't hier gaan;
Men mag wel voor den avond schromen.
Nu staat de baan
Voor Absolon en Joab open.
Dees bange dag
Beknelt ons tusschen vrees en hopen;
Een hard gelag!

TOEZANG.

Verschijn o God! met troost in 't midden,
En scheî dit bloedkrakeel,
Terwijl we met den koning bidden.
Verkeer dit treurtooneel
In blijschap en in blijde spelen,
Op dat we 's konings harpesnaar
Met zang en zoet geluid van kelen
Navolgen mogen, en geen baar
Van zone en vader droef geleiden.
Vertroost ons, die uw troost verbeiden!

VIERDE BEDRIJF.

JONATHAN, DAVID, REI.

JONATHAN.

De God der vaderen beware u bij de kroon!

DAVID.

Getrouwe Jonathan, mijn halsvriend! waarde zoon
Van Abjathar, koom hier! Hoe loopen 's lands geruchten?

JONATHAN.

'k Heb lest verkundschapt, toen uw majesteit, aan 't vluchten,
Zich most versteken in woestijne en eenzaam veld,
Hoe onze Achitofel uw zoon ried, met geweld
U t' overrompelen, geen rust noch tijd te gonnen;
Waar op de majesteit zoo snel is voortgeronnen,
Dat hij den bodem won van 't landschap Galaäd,
En, over 's lands Jordaan, van deze sterke stad
Zich zelf verzekerde, om een aanstoot af te wachten,
Daar Jabok, door dees brug neêrbruisende, de grachten
Zoo rijk bewatert. Nu ontbiedt Heer vader mij,
Hoe d' aartsverrader sloeg in eene razernij,
Uit spijt, dat Chusaï dien kloeken raadslag stoorde,
Toen Absolon misleid naar zijn verleider hoorde,
En uitstelde, u terstond te volgen in uw zog.

DAVID.

Wie anderen bedriegt, is waardig, door bedrog
Te sneuvelen. 't Gaat wel; zoo worden ze gevangen
In hunnen eigen strik. Wij luist'ren met verlangen.

JONATHAN.

De booswicht zag de kans verloopen, om vóór dag
Den koning bij den hals te grijpen zonder slag.
De zoon hadde, op zijn raad, het vaders bed geschonden,
Hem uit Jeruzalem gestooten, onderwonden
Zich op den koningstoel te zetten, aangebeên
Van al de burgerije en stammen in 't gemeen;
Nu was u tijds genoeg gegeven onder 't vlieden,
Om uit een vrijburg trotsch het oproer 't hoofd te bieden,
Door aanwas van uw heer, waar voor het nieuw gebouw
Des wederspannelings ten eerste spatten zou,
Zoo licht en los, gelijk de stof uit steên en dorpen,
Te hoop gerot, bij nacht ter sluik was opgeworpen.
Hij zag dien handel aan, den ouden heer op stoel
Zeeghaftig ingehaald, den jongen in een poel
Gesmoord, of op de vlucht door bosschen, bramen, klippen,
En wildernissen bang 's vervolgers wraak ontslippen.
Toen ried de wanhoop hem, te vliên naar Gilo's slot,
Te kiezen 't kortste pad, om zich van schande en spot
En ongeval te ontslaan. Dit was zijn jongste rede,
Waarop hij 's anderen daags ter sluik reed uit de stede.

[1] dreigt het te, zal.

Hij kwam in 's vaders stad aanstuiven met der haast,
Vergaderde zijn bloed en maagschap, zag verbaasd,
Verbijsterd, en begon, in 't midden van zijn magen,
Weemoedig dus zijn hart in 't uiterste uit te klagen,
Het aangezicht gezet uit wanhoop naar de dood.

DAVID.

Laat hooren, wat hij klaagde, in 't nijpen van dien nood,
Zich voelende van Gode en hope en troost verstooten.

JONATHAN.

„Bloedvrienden, magen, en getrouwe huisgenooten!
Gij zaagt ons menigmaal voorhene, uit Davids hof,
De slotbrug voor dees stad oprijden, rijk van lof,
Door raad en daad behaald, waar wij den rijksstaat steven,
Den koning eerden, naar den plicht ons voorgeschreven;
Wij gingen aan zijn zijde in 's rijks geheimenis
Te rade, en lagen met zijn majesteit ten disch,
Genoten ééne spijs en drank, gezien bij heeren
En koningen, en al die Gods gezalfden eeren.
Het Hof en al het volk, elk zag ons naar den mond,
Als een orakel, daar de staat van 't rijk op stond;
Maar aardsch geluk is nooit een mensch zoo trouw gebleven,
Dat het zijn voêsterkind bleef koestren al zijn leven,
Of 't weifelde endlijk, zag het wars aan met den nek,
Verkeerde alle eer in schande, en rijkdom in gebrek
En armoê; sommigen onnoozel en onschuldig,
Een deel bij[1] hunne schuld. 'k Beken rechtuit, eenvuldig,
En openhartig, dat ik, door mijn boos beleid,
Verviel in doodschuld van gekwetste majesteit.
'k Heb schendig, tegens recht en reên, verblind en wrok-
Dit oproer in het rijk gebrouwen en berokkend, (kend,
De leeuwenstanderden van Juda tegens een
Gevoerd, en stam bij stam geholpen op de been,
Het koningsbedde ontwijd. 'k Zie Absolon geslagen,
Den vader wederom de rijkskroon opgedragen,
Van gansch Jeruzalem al juichende ingehaald,
En met den glans der krone omschenen en bestraald.
Wat staat Achitofel ter wereld meer te hopen?
Het vonnis legt geveld. Ik most het hof verloopen,
En, overtuigd in 't hart van mijn gestieht verraad,
Beken me schuldig aan dit onverzoenbre kwaad.
Mijn krachten smilten; 'k vare alle oogenblik ten grave,
Bestel me in vaders graf, eer mij een kraai of rave,
Of mensch-verslindend dier verniele, daar 't gerecht
Zoo groot een ongelijk rechtvaardiglijk beslecht!"
Dus neemt hij afscheid van zijn maagschap en bekenden,
En weet het slotgezin met glimp van kant te zenden,
Dat vindt hem, binnen in het achterste vertrek,
Aan eenen strop geworgd, opgehangen bij den nek,
Met armen uitgestrekt, het aanzicht overgoten
Van blauwe loodverf, beî zijne oogen ongesloten,
Den mond bemorst van kwijl. Z' ontstrikken hem te spâ.
Zij schreeuwen uit het slot. De slotgalm bauwt hen na.
De stad, aan 't hollen op dien kreet, smilt weg in tranen.
God spaar' den koning lang, tot heil der onderdanen!

DAVID.

God is rechtvaardig in beleid van zijne wraak.
Hij handhaaft Davids rijk en zijn gerechte zaak,
En luistert, uit zijn troon, naar mijn gedurig smeeken.
Nu zal 't den stammen aan beleid in 't veld ontbreken.
Dit wint een halven slag, en mindert het gevaar.
Men zende fluks een post naar Joab met dees maar.
Het postpaard kan hem vóór den strijd nog achterhalen.
Ik zie de zegezon doorbreken met haar stralen,
Den slag gewonnen, door het groeyen van den moed
Op deze tijding. Woû de Hemel slechts mijn bloed,
Den lieven Absolon, beschutten en verschoonen,
Hoe zou mijn harpzang God, mijn vaste toevlucht, kronen!
De weegschaal van den Staat zal heden overslaan.
God geve, dat de strijd gelukkig mag vergaan!

Men laat' de hofbazuin op deze tijding steken.
Wij gaan de koningin in hare kamer spreken,
Daar zij, bekommerd om 't onzeker krijgsgeval,
Verlangt te hooren, hoe de slag uitvallen zal.

REI.

Dees tijding zal Mevrouw, tot stervens toe verlegen
Met haren Salomon, verlichten. Al de zegen
Van 't rijk en 's konings staat hangt heden, dezen dag,
Aan God, den Oppersten, en d' uitkomst van den slag;
Wordt die verloren, al dit rijksgeweld van buiten
Op luttel overschots voor deze wal te stuiten,
Wil lastig vallen. Maar hier komt prins Sobi aan,
De noodvriend van mijn Heer. Wil 't averechts beslaan,
Dees nabuur zal zijn deel in 's konings nederlagen,
Om 's lands naburigheid, niet luttel moeten dragen;
Naardien zijn dankbaar hart en overtrouwe ziel
Den leenheer in dien nood bezorgde, en niet ontviel,
Gelijk 't een leenman past, gebonden aan zijn eeden.

SOBI, BERSEBA.

SOBI.

Hoe kraait de hoftrompet! Gewis, wij wachtten heden
Dees tijding niet. Zoo wordt de rijksplaag eerst geplaagd.
De jager staat niet stil, die eenen andren jaagt;
De vos geraakte in 't net, die andren docht te vangen.
Achitofel heeft zijn verdiende straf ontvangen.
Al komt ze traag, zij komt gewis en op haar tijd.
De vaderslachtige is de klem des heertochts kwijt.
Hier komt de koningin. Zij zal nu weêr bedaren,
In haar verlegenheid. Geluk met deze maren,
Doorluchtste koningin! Achitofel is dood,
Uw grootste vijand. Nu staat Absolon ontbloot
Van dien geheimen raad, en aan den hals verlegen.
Nu draait dit krijgspleit slechts op 't punt van Davids degen,
Wat 's 't overig geweld? Een radelooze macht.
Nu raakt ge wederom in uwe volle kracht.

BERSEBA.

Mijn grootste vijand is in 't leven.
Dat 's Absolon, met recht geducht,
De grootste vijand van dees vrucht,
Mij tot een troost van God gegeven.
Hoewel Achitofel verging,
De leste strijd is niet gestreden.
De koning oorloogt met gebeden,
Bevreesd voor dien weêrspanneling.
Hij bidt voor zijnen uitverkoren,
Die heilig en onheilig tart,
Hem 't punt des degens zet op 't hart;
Helaas! waar blijft dees jongstgeboren?
Indien de slag verloren wordt,
Wat raad voor mij en dezen kleenen?
Waar 't lijf geborgen! Och! waarhenen
Voor 's vijands haat, bits uitgestort?
Hij heeft dit kind den dood gezworen,
En kent het voor zijn broeder niet;
Wie zaag het end van ons verdriet,
Indien de veldslag wierd verloren!
Dit oproer sproot uit 's vaders schuld:
De toom is hem te ruim gegeven,
Die wreed naar deze stad komt streven,
En, als een tijger, briescht en brult.
Ik zag van verr' het onweêr komen
Opdonderen, en zat belaân.
Wat raad? Wie dorst den vader raân,
Den zoon voorzichtig in te toomen?
Nu voelt hij dien gedreigden slag,
Dus oud en hoog op zijne dagen;
Men hoort hem, blind van liefde, klagen,
En deerlijk kermen, nacht en dag:
„Och! mocht men Absolon behouden,
Dien schoonen, zonder wedergâ;

[1] met.

Ik nam hem weder in genâ,
Omhelsd, gekust, en kwijt geschouden!"
De dolle heerhijl dreigt den stam
En telg al teffens af te houwen.
Waar zal de stiefmoêr zich betrouwen?
Waar bergt ze dit onnoozel lam?

SOBI.

Mevrouw, schep moed! Geweld van muren,
Daar Jabok driemaal ommestroomt,
En dees bezetting vreest noch schroomt
Geen storm. Zij kan een heer verduren.
Men kan voor eenen overval
Den oever van den vliet beschansen,
En gadeslaan alle oorlogskansen,
Tot dat we aangroeyen in getal.
En kwam de krijgskans aan 't verloopen,
Door onverwachte wederspoed,
Dat nimmermeer geheuren moet,
Gansch Ammons rijk staat voor u open.
Beveel mij uwen Salomon;
Ik blijve in nood zijn trouwe hoeder,
En wil u eeren, als mijn moeder,
In 't aangezicht van Absolon.
Mijn lieve dochter, in haar bloeyen,
Schiet op, gelijk een lentespruit;
Behaagt ze uw zoon tot eene bruid,
Laat ze onderling in liefde groeyen.

BERSEBA.

'k Beken, gij draagt in dezen staat
U tegens mij, gelijk een vader.
Ik wil 't gedenken, en neem 't nader,
Met 's konings gunste, in mijn beraad.
Laat uw gewenschte dochter blozen,
Opluiken, als de dageraad.
Indien de heertocht wel beslaat:
Wij scheiden niet; de tijd geeft rozen.
De nagebuurschap zou mij licht,
Geraakt dees huistwist eens in stilten,
In bloedverwantschap staan te smilten,
Door 's huwlijks hand aan een verplicht.
Dat huwlijk zoude uw Vorstendommen
En Davids rijken tegens last
Bevestigen. Wij stonden vast,
Gelijk een boog, op twee kolommen.
Maar och! het is geen bruiloftstijd.
Wie spelt ons, hoe de kans zal rollen?
Het gansche rijk, te blind aan 't hollen,
Hangt aan den terling van dien strijd.
Men hoort d' aanschennende trompetten.
De dolle stiefzoon staat te bloot;
Hij past op leven noch op dood,
Getroost zich één op al te zetten.
Nu vechten zeven tegens een.
Een hand, die zeven af moet keeren,
Ziet luttel kans te triomfeeren;
De macht van David schijnt te kleen.
Het recht begunstigt onze zijë:
Maar d'overhand volgt, daar men vecht,
Niet altijd het bestreden recht.
Zij weifelt wel en kiest partije.

SOBI.

Mevrouw! bezwaar u niet te vroeg;
Men zal noch kans noch tijd verzuimen.
Als veldheer Joab 't veld moet ruimen,
Dan bergt mijn hof u tijds genoeg.
Mijn grens legt slagreê met haar troepen;
Gij hoeft ze slechts te hulp te roepen.

REI VAN HOVELINGEN.

ZANG.

De Hemel helpe ons hof aan peis!
Wie zal den staat ten leste redden?
De twisten, uit verscheide bedden
Gesproten, in een erfpaleis,
Zijn lastig overeen te brengen,
Daar elk zijn hoogste wit beschiet,
Op eigen nut en voordeel ziet.
In teêre stof van staten mengen
Zich afgunst, laster, achterdocht,
Haat, misverstanden, en misduyen,
Die worstlen onderling, als buyen.
Waar heeft dees rijkskoorts ons gebrocht?
Wie middelt tusschen zoon en vader
Den twist, die, onbemiddelbaar,
Niet aanziet lijf- noch staatgevaar?
Hoe hier de bloedverwantschap nader
Aan een grenst, zoo veel feller spreidt
De landsmet zich in alle steden.
Nu kwijnen 't hoofd en alle leden.
Zij scheidt niet, eer de dood haar scheidt.
De zoon of vader moet er kleven;
Het geldt hun beide of een het leven.

TEGENZANG.

De zoonzucht van den vader zou
Den zoon vóór zijnen rijksstaf stellen,
Eer hij hem zag ter aarde vellen.
Wat is een vaders hart getrouw!
Wat baten al die schoone gaven
Des lichaams, daar elks oog op viel,
Zoo lang, och Absolon! uw ziel
Wanschapen blijft, ontaard van braven!
Och, jonge prins! waart gij zoo schoon
Van ziele, was uw hart besneden,
En zoo volkomen als uw leden,
Hoe eerde uw deugd uw vaders kroon!
Nu steekt uw hoogmoed, zoo verwaten,
En wederspannige aard, zoo stijf,
Te leelijk af op 't schoone lijf.
Wat mag u 's lichaams schoonheid baten?
Het ga zoo 't wil: de spil loopt af:
Gij of uw vader stort in 't graf!

VIJFDE BEDRIJF.

REI, DAVID, ACHIMAÄS.

REI.

Een goede of kwade maar staat nu in haar geboorte.
De zon helt naar de kim. De wacht ziet van de poorte
Twee posten, elk om 't snelst', vast rennen herwaart aan.

DAVID.

Dit voorspook tuigt wat goeds, en dat wij boven staan;
Want was de veldheer met de gansche macht geslagen,
't Verstrooide heer zou sterk bij troepen steêwaart jagen,
Om 't lijf te bergen. Elk voor ander spoedt zich ras,
Dan d' een dan d' ander voor; de leste Achimaäs,
Den zoon van Sadok, heel gelijk aan zijn gebaren.
Hoe of mijn Absolon in 't vechten is gevaren?
Kornels en oversten en hopmans hoorden al,
Een ieder, hoofd voor hoofd, hoe streng ik hen beval,
Het leven van mijn zoon, verschoonbaar om zijn jaren
En jammerlijk misleid, waar 't mogelijk, te sparen:
Maar 't loopt gevaar, dat een onkundige, onbedocht,
Of een welwetende hem heeft om hals gebrocht,
Van onverzoenbre wraak bereden en bezeten.
Daar wordt, als uit den aâm[1], van verre ons toegekreten.

[1]buiten adem.

REI.

Hier komt Achimaäs, nog blijde en wel gemoed.

ACHIMAÄS.

Geluk, Heer koning!

DAVID.

Is uw tijding kwaad of goed?

ACHIMAÄS.

Gewaardig me, dat ik u op mijn knieën mag eeren.
Geloofd zij d' Opperste! 't gaat wel: wij triomfeeren.
Geloofd zij d' Opperste! de vijand is bekneld,
Die Gods Gezalfde durf bespringen met geweld.
De vijand is verstrooid, verslagen. Zing nu zangen!

DAVID.

Hoe ging het Absolon, mijn zoon? Is hij gevangen,
Gegrepen bij den hals, nog levende en gezond?
Hoe ging 't hem? Is hij dood of levende of gewond?
Help me uit den droom. Nu, spreek!

ACHIMAÄS.

Vergun me tijd te spreken,
Heer koning! ik ben af, het hart bijkans bezweken.
Ik liep het al voorbij, begruisd van zweet en stof,
Om d' eerste tijding u te brengen hier in 't Hof.
De veldheer Joab heeft mij daatlijk afgevaardigd.
Ik zal 't verhalen, zoo de koning zich gewaardigt,
Te hooren, uit mijn mond, al wat men hoorde en zag;
En, met een woord gezegd: Heer Joab won den slag,
Maar 't kostte zweet en bloed, zoo heeft zich 't heer gekwe-
(ten.

DAVID.

Hoe ging 't met Absolon? Meld dat; dat moet ik weten!
De zege dient ons slechts tot droefheid en verdriet,
Zoo 't Absolon besterft. Leeft Absolon, of niet?

ACHIMAÄS.

Genadigste! gij zult vernemen uit ons woorden
De waarheid van al 't geen wij zagen, 't geen wij hoorden.
Vergeef het toch, wat aan ons kennis nog ontbreekt,
Tot dat uw majesteit den naasten bode spreekt.
Eer ik mijn last voltrekk', genaakt hij deze stede,
En brengt u al 't verslag van 's vijands neêrlaag mede.

DAVID.

Ontvouw ons dan recht uit, al wat gij hoorde en zaagt;
De Hemel geve, dat de tijding ons behaagt!
Leeft Absolon of niet? Laat hooren één van beide!
Staffiers! gaat hene; haalt de koningin! Zij schreide,
Toen ik naar buiten trad. Zij twijfelt, en verlangt,
Dewijl dit oorlogspleit in 't punt van wijzen hangt,
Of 't vonnis reede al met den degen is gestreken.
Daar komt de koningin: nu spreek! ik hoor u spreken.

ACHIMAÄS.

Uw veldheer volgde 't heer der stammen in zijn schim,
Tot dat ze Westwaart, bij het bosch van Efraïm,
Bijeen geraakten. Elk stond blank in zijn slagorden.
Men rustte daatlijk toe, om handgemeen te worden;
Eene ongelijke macht, maar een gelijke moed
Van wederzijde in 't heer, te paarde en ook te voet.
Zij stonden van weêrzij gesplitst in drie vierkanten,
De ruitervleugels op de zij, als eiken planken
En boomen in uw bosch, aan reyen net geschaard,
Geschoren als een lijn, voorzien van schild en zwaard.
Zij blikkren in de zon, een ieder in zijn wapen,
Als waar het harrenas hun aan het lijf geschapen,
Het zwaard hun in de vuist geklonken van de smids.
De heeren staan er blank in hunnen vollen krits.
Abisaï bewaart den voortocht. Joab, onder
Den middeltocht, munt uit, gelijk een oorlogswonder.
Held Ithaï draagt zorg, den middeltocht op 't spoor,
Te volgen. Absolon stelt Amaza recht voor
In 't spits. Hij zelf bewaart in 't midden zijne scharen,
Laat Joas, trotsch genoeg, den achtertocht bewaren.
De Leeuw van Juda brult in 't midden van weêrzij,
En wet de klauwen, tot bederf van zijn partij.
Zoo heerlijk staat een veld gekroond met koreuaren
En korenbloemen, eer de wind daar in komt varen.
Elk munt om 't prachtigste met zijn livreyen uit.
Elk vlamt op overhand en eer en oorlogsbuit.
Prins Absolon zoo schoon, gelijk hij is geschapen, (wapen.
Rijdt door den heertocht heen. De schildknaap draagt zijn
Kornels en hopmans slaan in 't ende een ring om hem.
Hij spreekt ze een hart in 't lijf. Elk luistert naar zijn stem:
„Gij, bondgenooten! van den Hemel begenadigd,
Die trotsch in 't harrenas, de wettigheid verdadigt
Van Davids erfgenaam, geboren tot de kroon,
Wat eer gebeurt u niet, tot een verdienden loon,
Dat gij met uwen hals mijn recht kwaamt onderstutten,
En tegens al 't geweld der nijdigen beschutten!
Nu wil het tijd zijn, dat gij Joabs hoogmoed slaat,
Die op een handvol volks zich reukeloos verlaat,
U trotst, u in den mond, en in zijn dood komt loopen.
Hier valt geen tegenstand. Men hoeft hem slechts te stroo-
In twaalf stukken door te houwen met een drift, (pen,
En elken stam een stuk te schenken tot een gift.
Dat eenig hoofd alleen getroffen en geslagen,
Zal schrik al 't overschot voor wind door 't stof verjagen,
Om zijnen heer de maar te brengen van den strijd.
Zoo scheldt de sniffer ons de schuld der krone kwijt."

DAVID.

Hoe ging 't aan Joabs zijde? Ik weet wel, hij bekleedde
Mijn recht, en moedigde het volk met-eenen mede.

ACHIMAÄS.

„O, Davids helden, die getrouw, voor 't wettig recht
Der krone, tegens zoo vervloekt een vijand vecht
Van God en menschen, en die met zijn vloekgenooten
Den vader, die hem mint, den troon heeft uitgestooten,
Betoont uw trouw nu aan den standert, dien gij zwoert:
Verschoont de rijkspest niet! Het oorlog, dat gij voert,
Is goddelijk. Gods wet verschoont hem in haar tooren,
Die God noch ouders eert, uit wien hij is geboren.
Grijpt moed! God zal uw recht handhaven en Zijn wet."

DAVID.

Hoe klopt mijn hart uit schrik! De wraak van Joab let
Alreê niet op den last, in 't scheiden hem gegeven; (ven.
Die strengheid loopt te hoog. Zoo spaart men niemands le-

ACHIMAÄS.

Op deze rede klonk het heesch bazuingeschal
Uit bei de heeren op. Een ongelijk getal
Vloog op elkander aan. Dat brullen, brieschen, schreeuwen
Van bitter tegens een gekante standertleeuwen,
Verdoofde elks ooren in het veld, zoodra men trof;
Alle oogen werden blind van 't omgewroete stof.
Toen openbaarden zich alle ingekropte wrokken.
Men zag uw heer in last, en driemaal schriklijk schokken,
Gereed te spatten, als held Joab, vol outzag,
Zich met den blooten arm, in 't barnen van den slag,
Kwam wagen op het spits. Hij zwaaide zijnen degen
Den hemel toe, verdaagde uw kroonrecht en Gods zegen,
Een wederspannig en verbasterd heer ontzegd:
„O God, bescherm uw zaak, en handhaaf 's konings recht!"
Het weerlichtte op dien roep, als woû het God verdrieten.
De dooden groeiden aan op houwen, steken, schieten.
De zeisenwagen van den vijand, die noch paard,
Noch mensch, noch geen slagorde in zijnen tooren spaart,
Geraakt aan 't hollen, wendt zich naar zijne eigen helden.
De vrienden moeten 't eer dan vijanden ontgelden.
Dat moedigt d' onzen. Men bejegende Absolon,
Die schrap stond als een leeuw in 't vechtperk. Kwalijk kon
Het oog, om 't stuiven, vriend van vijand onderscheiden.
Ten leste spatte 't heer der stammen op de heiden
Naar 't Efraïmsche bosch. Zoo kwam ik herwaart aan,
Door last van Joab, reede om in den staart te slaan[1],
Maar hier komt Chusi, die den uitslag zal verhalen.

[1] De vluchtenden te vervolgen.

CHUSI, DAVID, BERSEBA.

CHUSI.

Zoo moet de kroon van zege op 't hoofd van David stralen!
De Hemel handhaaft u. Die zich des onrechts belgt,
Heeft twintig duizenden, al vijanden, verdelgd.

DAVID.

Hoe gaat het Absolon?

CHUSI.

Zoo ga het allen staten,
En vijanden der krone, en al die David haten!

DAVID.

Och, Absolon, mijn zoon! hoe vreesde ik voor dien tocht!
Och, Absolon! och, of ik voor u sterven mocht!
Och, Absolon, mijn zoon! de waardste van mijne erven!
Gaf God, och, Absolon! dat ik vóór u mocht sterven!
Natuur, hoe pijnt ge ons hart! Geweld, geweld, geweld!
'k Beklaag u voor Gods troon. Och, Absolon! dit geldt
Uw vader 't leven. Och, ter goeder tijd geboren,
Ter kwader tijd in 't veld verslagen, al verloren!
O, koningsbloem, te vroeg van uwen steel gemaaid!
Getroffen van een bui, die door mijn bloemhof waait! (den,
Och, had ik schrap gestaan, toen 't heer u spits kwam bie-
Mijn bloote borst geboôn de wraakzucht, heet aan 't zieden!
Ik duwde, o zoon! den dolk u in die schoone borst.
Uw vader draagt de schuld. Mijn handen zien bemorst
Van 't kinderlijke bloed, dat koningsbloed, mijn leven!
De geest van Absolon komt doodsch mij tegenstreven.
Waar berge ik mijnen rouw?

BERSEBA.

Geleî hem naar de zaal
Ter poorte in, dat hij ruste en zijnen adem haal,
Dees rouw geeft ergernis en zal het volk bezwaren.
Nu Chusi, spreekt recht uit. Hoe is het voort gevaren?

CHUSI.

Toen Absolon, bijkans verlaten van zijn volk,
Niet langer staan kon voor held Joabs blooten dolk[1],
En vreesde 't uiterste van doods gevaar te tergen,
Begaf hij zich blootshoofds ter vlucht om 't lijf te bergen.
De snelheid van den muil kwam hem te baat, die los
Ter zijde henesloeg in schaduw van het bosch,
Maar tot zijn ongeluk; want 's prinsen lokken reiken
En slingren krullende om een takkebos van eiken;
Daar blijft hij hangen, en het muilpaard schiet alleen,
Gelijk een bliksem, door zijn meesters beenen heen,
Die tusschen aarde en lucht nog zweeft. De muil blijft ren-
Een lansknecht zag 't, en gaf het Joab fluks te kennen, (nen,
Die sprak: „hadt gij hem toch geveld met schicht of priem,
'k Had u een schat betaald, of koninklijken riem." (ven
De lansknecht sprak: „al schonkt gij mij nog honderdwer-
Zooveel, dat koningsbloed zou van mijn hand niet sterven;
Want ieder hoorde, hoe de vader u vooral,
Abisaï meteen en Ithaï beval,
Dien lieven jongeling te sparen bij het leven.
Had ik, op mijn gevaar, dat schendig stuk bedreven,
De koning, wien geen zaak, hoe kleen, verholen blijft,
Waar tegens mij door u in 't straffen zelf gestijfd."
„Ik zal," sprak Joab toen, „naar u noch niemand wachten."
Hij vliegt ten bossche in, drijft den hangenden drie schach-
Drie scherpe spitsen in den boezem, stoot op stoot. (ten,
Zijn tien schildknapen slaan den jongeling voort dood.
De veldheer Joab, om te stuiten het verbazen
Der vluchtelingen, laat terstond den aftocht blazen,
Opdat men 't volk verschoon' en d' onrust brenge in rust;
Naardien het vreeslijk vier des oproers legt gebluscht
In 't bloed van Absolon, geworpen in den muile
En opgespalkten balg van eenen diepen kuile,
Met steenen opgehoopt, opdat hij hiermeê bromm'[2],
In stede van zijn beeld en marmere kolom.

[1]Versta: wapenen in 't algemeen. — [2]prale.

Het volk alom verstrooid, versteken van die stutte,
Vlucht haastig, elks zijns weegs, in schaduw van zijn hutte.
Daar komt Heer Joab op den spaden avond aan,
Bestuwd met oversten en 's prinsen standertvaan,
Een hoop gevangenen. Gij hoort, tot zegeteeken,
De paarden brieschen, en de veldbazuinen steken.

JOAB, BERSEBA.

JOAB.

Geluk, o koningin! de dood van Absolon
Is 't leven van de krone en uwen Salomon.
God spare David lang! God spare 's konings leven!

BERSEBA.

Hoe rekent men 't getal, in dezen slag gebleven?

JOAB.

Wel twintig duizenden.

BERSEBA.

Och, had men 't volk gespaard!

JOAB.

Het woud verslond meer volks dan 't uitgetrokken zwaard.
Men keerde in 't vluchten zich aan poelen noch moerassen,
Om 't lijf te bergen, daar de paarden, harrenassen,
En menschen smoorden. Wij, begaan met hun verlies,
Geboden ernstig, dat men fluks den aftocht blies.

BERSEBA.

Hoe heeft men 's konings last in Absolon vergeten!

JOAB.

Die waar gebergd, bad hij den helm niet afgesmeten,
Om 't lijf te bergen, en te vluchten vrij van last.
Zoo slingerde zijn haar om eike takken vast.
Een afgrond most het bloed van dien verwaten slorpen.
Al 't heer heeft, hoofd voor hoofd, een steen op 't lijk ge-
Een grafspits opgerecht van steenen, zonder tal; (worpen,
Waarbij men eeuwig hem hierna gedenken zal.
De wet vervloekt ze, die aan 't hout ter straffe hangen;
Zoo most hij aan een boom verdiende straf ontvangen,
Bezeeglen dezen vloek. Een ongehoorzame aard,
Den vader trappende, was geen genade waard.
De bloedschoffeerder van tien vaders-bedgenooten,
Van tien schildknapen werd doorsteken en doorstooten.
De kroonzucht, wreedheid, en de geilheid troffen 't hart
Elk met een schichtpunt, daar hij hing in 't bosch verward.

BERSEBA.

Wat raad? De vader is te troosten noch te spreken,
Bedroeft het volk, en kan zijn droefheid niet versteken;
Een ergernis van 't hof en deze gansche stad,
Na 's rijks behoudenis, dus avrechts opgevat.

JOAB.

Mevrouw! 't is noodig, dien verkeerden rouw te toomen.
Ik bidde u, haal hem. Laat hem fluks te voorschijn komen,
'k Zal 's konings rouw den toom eerst vieren, en verdraag,
Dat dees bedroefde man een poos zijn hart uitklaag,
Door schreyen zich ontlaste en eenen vloed van tranen,
Dan kan men hem met vrucht aan zijnen plicht vermanen.

DAVID, JOAB, BERSEBA, REI.

DAVID.

Heer Joab! och, gemoete ik u in dezen schijn,
Beroofd van mijnen zoon? O hartewee! O pijn!
Is dat uw konings last en hoog bevel uitvoeren?
Zijn dit deze oversten, die mijnen standert zwoeren?
En geldt een konings woord, het koninklijk gezag
Zoo luttel bij het heer? Helaas! de zon, de dag
Gaat met mijn Absolon en zijnen vader onder.
Waar berg, waar berg ik mij van rouwe? O vader! zonder,
O vader zonder zoon, die glorie van mijn rijk!
Waar legt ge, o Absolon? Waar legt dat schoone lijk?
Waar anders dan in 't hart des vaders, na zijn sterven?
Daar legt mijn Absolon; gij zult geene uitvaart derven,

Mijn zoon, mijn liefste vrucht! Uw vaders hart is 't graf,
Daar gij begraven legt. Helaas! ik had dees straf,
Dien dood, bij God verdiend, een dood van duizend dooden.
Breng weg dees leeuwbanier, hem tegens mijn geboden
Ontweldigd. Dit 's geen zege, o neen, een oorlogsplaag;
Dit is geen rijkstriomf, maar eene nederlaag. (sche.
Daar legt mijn rijk, mijn staf, en kroon, en troon in d' as-
Weg, purperen gewaad en pracht en praal! Ik wassche
Mijn aanzicht nacht en dag in tranen, in geklag.
Wat brengt ge mij een hoop gevangens uit den slag!
Brocht gij mijn Absolon nog levendig gevangen,
Ik hadde u met triomfe en snarenspel ontvangen,
Met blijschap ingehaald, O, bloedige overhand! (wand!
Breng weg mijn harp! Men hang' haar eeuwig aan den
Och, Absolon, mijn zoon! moet ik u eeuwig derven?
Och, Absolon! gaaf God, dat ik vóór u mocht sterven!

JOAB.

Is dit uw Joab met triomfen ingehaald,
Nu zulk een zon van zege uw aangezicht bestraalt?
Is dit uwe oversten en helden blijde ontmoeten?
Zij smilten, man voor man, vergeten u te groeten,
Verstrooyen elk hun 's weegs. Zij hebben u gered.
Zij hebben heden u de kroon op 't hoofd gezet,
Hun leven opgezet, om u in staat te houden;
En wordt deze oorlogsdeugd dus avrechts hun vergouden?
Die vaderslachter en verwaten, zoo veraard
En snood, had heden zelf uw leven niet gespaard,
Noch uwen Salomon, noch geene koninginnen.
Of meent ge met dien rouw het hart des volks te winnen?
En hebt ge aan eenen stam, die u slechts overschoot
Van twalef stammen, nog te veel in uwen nood?
Zoo vaar vrij voort; vaar voort, met jammeren en treuren,
De haren uit het hoofd, het kleed van 't lijf te scheuren;
Zoo blijk' het klaar, dat gij een booswicht hooger acht
Dan 's volks behoudenis en Abrahams geslacht;
Dat gij uw vrienden haat, hen handhaaft, die u haten;
Maar 'k zwere u, vaart ge voort, 'k zie morgen u verlaten
Van al uw aanhang, niet een halsvriend meer ten hoof,
Uw kroon en schepter en uw koninkrijk ten roof
Voor alle uw vijanden; en hoor een storm verheffen,
Veel schrikkelijker dan uw hoofd ooit kwam te treffen,
Van uwe jonkheid aan, tot heden dezen dag.
Waak op dan! strijk, en berg uw kroon en rijksgezag!

DAVID.

Och, Joab! wanneer kon het vaders hart ooit liegen?
Natuur ontlast zich, die kan veinzen noch bedriegen.
Dit 's aangeboren. Dit 's eene ingeschapenheid.
Natuur, Gods dochter, heeft dien bloedband vast geleid.

BERSEBA.

Aartsvader Abraham had wel natuur verwonnen.

DAVID.

Wat vaders vindt men, die dat voetspoor houden konnen?

JOAB.

Schep moed, heer koning! Toon u vrolijk, als 't behoort,
Aan 't gansche heer, en zet u morgen in de poort.
Verwelkoom en onthaal de hoofden en de helden,
Die lijf en leven voor uw kroon te pande stelden.
Ik won alreê het hart van al wat zich verbond,
En tegens u van daag nog blank in 't harnas stond.
Zij traden in uw eed, gereed, hun schuld te boeten,
En leiden hun geweer gewillig voor mijn voeten. (post.
'k Heb dit d' aartspriesters voort verkundschapt door een
Men roept al: „Davids arm heeft ons, met God, verlost
Van Heiden, Idumeên, en 't juk der Filisteenen,
Vlood zelf voor Absolon, door bosch en heiden heden,
Te blind bij ons gezalfd en op den troon gezet!
't Is billijk, dat men dien handhaver van Gods wet
Herstelle in 't oud gezag, hem en zijn zaad beschoren!"
Schep moed: gij ziet den dag van uw triomf herboren,
Van alle stammen en geheel Jeruzalem
U voeren op den troon, met een gemeene stem.

BERSEBA.

Nu ga te ruste; want de tijd u noodt te slapen.
De nacht verkwikt den geest, en is tot rust geschapen.

JOAB.

Ik ga terwijl het volk vernoegen hier omtrent,
Verzekren van den prijs, die gij hun waardig kent.

DAVID.

Hij ga vrij hene. Ik zwere, en zal het niet vergeten,
Met zijn verdiende maat hem weder in te meten.
Hij heeft mijn Absolon met opzet niet gespaard,
En toonde aan Abner zelf in vreê zijn snooden aard.
'k Wil Amaze, in zijn plaats, eer lang ten veldheer zetten;
Mijn nazaat mag na mij op zijn verdiensten letten.

REI.

Men offre Gode, nu de vader, van den zoon
Verdreven, wederom hersteld op zijnen troon,
Zal heerschen, aangebeên van volk en onderdanen!
De vreugd wordt best gesmaakt na ballingschap en tranen.

DE BRUILOFT VAN DEN TEEMS EN AMSTEL T' AMSTERDAM[1].

AAN HARE HOOGHEDEN
MARIA en WILLEM, Princen van Oranje, enz.

Quæ surgere regna conjugio tali[2]!

Zou men geene bruiloft houwen,
 Nu de Godheên van de zee,
Teems en Amstel, t' zamen trouwen,
 Lieflijk paren, en dees twee
T' zamensmilten, rijk van zegen,
 Die van boven nederdouwt,
Neêrdaalt in een gouden regen.
 Beî de hoofdsteên gaan in goud
Zich te prijk voor ieder zetten,
 Daar de Moeder en de Zoon,
Op den klank der zeetrompetten,
 Bataviers en Britten noôn,
En de Prince-berkemeyer
 Omgast op het staatgeluk.
Triton is de dansbeleyer.
 Nu zal geen tyrannig juk,
Geene zeeplaag hun braveeren
 Op den grooten Oceaan.
Rijke vloten gaan en keeren,
 Met al 's aardrijks oogst gelaân,
D' onderzaten mild verrijken.
 Teemsstad, 's konings ouden troon,
Amstelsstad, de wijk der wijken,
 Houden éénen trant en toon,
Zingen hand aan hand te gader,
 Hoe de zeevaart bloeit en wast.
Nooit heeft bondgenootschap nader
 Twee op ééne leest gepast.
Alle Stroomgoôn en Godinnen
 Groeten hem op 't vrolijk feest,
Offren, om hun hart te winnen,
 Al het edelst dat elk leest;
Arnus[3], Betis[4], Taag, en Seine,
 Belt en Weissel, Elve en Rijn,
Meer en minder, groote en kleine;
 Niemand wil de leste zijn.

---

[1] Bij gelegenheid van 't bezoek, door den jongen Prins van Oranje en zijne moeder, de Princes Royaal, zuster van Karel II, den 15den Juny 1660 gebracht. — [2] D. i. Welk rijk zal uit zoo 'n huwelijk verrijzen! Virg. — [3] Lat. voor Arno en [4] Guadalquivir.

Bij 't geluk wordt gunst gewonnen.
Wat de joffers in den vliet[1]
Ooit borduurden, vlochten, sponnen,
Wijden zij aan 't zeegebied
Der getrouwden tot een gifte,
Rood koraal en halskarkant,
Goud en zilver; wat elk ziftte,
Parlemoerschulp onder 't zand,
Paarlen in het wier gevonden,
Mostapijten, onder 't schuim
Schoon gebloemd op watergronden,
Beeldewerk, van vogelpluim
Geschakeerd en waterverwen,
Onbeschroomd voor zon en lucht,
Vischbeenkokers, menigwerven
Omgekruld, door loof en vrucht
Overkleed, nog twee scheepskronen,
Aan den Amstelstroom en Teems
Toegewijd, en voor hun tronen
Schoon gevlochten en uitheemsch;
Nog twee schepters en juweelen.
Tweedracht ziet dit aan met smart,
Nu zij d' eendracht niet kan deelen.
Dat 's een doodsteek in haar hart.
Kon ze nu het twistzaad zaayen,
Eenen appel, rood van goud,
Om den wapenoogst te maayen,
Daar Homeer zijn zang op bouwt;
Kon ze Europe en Azianen
Weder schenden tegens een,
Zij ontzag noch bloed noch tranen,
Achtte kermen noch gebeên,
Die, met 's Afgronds geest bezeten,
Zwanger van veel ongevals,
Gansch Europe een stale keten
Dacht te slingren om den hals;
Maar dit rooken d' Engelanders
En de Bataviers, die trouw
Nu, met onderlinge standers,
Gaan gepaard, als man en vrouw,
Om de waterstraat te vagen
Van het ongebonden schuim,
Dat ter Helle uit elk kwam plagen.
Tijd is 't, dat de zeeplaag ruim',
En zich weder ga versteken
In het onverlichte hol,
Met haar grijns en valsche streken;
Hier staan liefde en eendracht vol.
Amsterdam omhelst nu Londen,
Beide aaneen door trouw verbonden.

DE RIDDERSCHAP VAN AMSTERDAM,

ONDER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID

WILLEM VAN ORANJE,

PRINCE VAN ORANJE EN NASSAU, ENZ.[2]

Formaque ante omneis pulcher[3].

De Ridderschap van Troje wordt herboren,
En oefent zich langs onzen Amstelstroom;
Daar zit zij op, en noopt het paard met sporen,
Het brieschend paard, gewend naar roede en toom
Te luisteren, en 't steken der trompette.
Prins Willem draaft alle Amstelridders voor,
Verbonden aan Graefs standert en kornette.
Heer Waveren en Tulp bewaren 't spoor
Des Princen, als geoefende manhaften.
Zoo volgen zij de straten van de stad,
De cingels en de schaduwrijke graften,
Langs huizen, vol gepropt van weelde en schat,
Door wolken van veel duizend burgerijen
En Bataviers, van Zuid en Noord vergaârd.
Zoo plag de zon alle oogen te verblijen,
Als jonge Oranje, op zijn schuimbekkend paard,
Een schooner dag den sterfelijken menschen
Hier toevoert, en zijn grootvaârs naam ververscht,
Op 't juichende geschal van zoo veel menschen
Te dicht op een gedrongen en geperst.
Lang leef Oranje, en handhaaf 't recht der Staten,
De Vrijheid en de rust van 't Vaderland,
Ten schimp van al die Hollands welvaart haten.
Zoo blinkt hij, als in goud een diamant.
De Ridderschap lost hierop haar pistolen.
Is 't voorspel goed, hoe kan het hoogtijd dolen?

OP DEN HOOGEDELGEBOREN HEERE

GODART ADRIAAN VAN REEDE,

Baron van de hooge heerlijkheid Amerongen,
Heer van Ginkel, Gecommitteerde ter vergaderinge der
hoogmogende Heeren Staten Generaal, enz.,
voorhene Gezant bij den Koning van Denemarken[1], nu
aan den Koning van Spanje, enz.

STAANDE OP ZIJN VERTREK DOOR OVENS GESCHILDERD.

Claraque in luce refulsit[2].

De Schilder mengelde, om Heer Godart af te malen,
Oprechte rustigheid en Ridderlijken zwier
In d' oogen, daar men d' eer van Utrecht uit ziet stralen;
Gelijk ze Frederik ontvonkten met hun vier,
Toen hij op 't Baltisch hof den borstschild hem vereerde.
Nu bruist hij moedig door den Spaanschen Oceaan
Naar Flippus, die in Oost en Weste triomfeerde,
En bliksemt op den vloek der Turksche halve maan.
Madrid zal juichen op den glans van Amerongen
En 't Bisschoplijke Sticht, wanneer de Staatgezant,
Onthaald op 't groot paleis, door eene straat van tongen,
Het bondgenootschap sterkt van 't vrije Nederland;
Dan welkomt d' avondstar de zevenstar der Staten.
Op 's Helds getrouwheid mag de vrijheid zich verlaten.

De Kunstkroon

VOOR

DEN KONING VAN GROOT BRITTANJE ENZ.

AAN DEN EDELEN HEERE

SIMON VAN HOOREN,

BURGEMEESTER VAN AMSTERDAM, STAANDE MET ZIJNE
MEDEGEZANTEN REISVAARDIG NAAR ENGELAND[3].

Teque adeo decus hoc ævi, te consule, inibit[4].

Hoe zal men met een braven trant
Het staatgezantschap best geleiden,
Nu gij, ten dienst van 't vaderland,
Ter Maze uitstreeft naar 't Engelsch strand,
Door Nereus' groene waterweiden,
Den Teems op, daar het juichend hof
Ten hemel rijst op Stuarts lof.

[1]Versta: de Stroomnymfen. — [2]Bij gelegenheid van 's Prinsen rid door de stad, aan 't hoofd zijner Eerewacht, op 18 Juny. — [3]D. i. Schoon boven allen in vorm.

[1]Vergelijk boven, bladz. 295. — [2]D. i. En schitterde in een helder licht. — [3]In October 1660. — [4]D. i. Gij burgemeester, zal de glans der eeuw beginnen.

De Roos van Engeland verspreidt,
Op 't rijzen van die zon, haar geuren;
En d' onderdrukte Majesteit,
Zoo lang met hartewee verbeid,
Terwijl de vrede en wetten treuren,
In eenen nacht van haat en twist,
Gaat schooner op uit zulk een mist.

Gij zult den grooten Koning zien,
Den Held, ter heerschappij geschapen,
En gansch Brittanje op zijne knieën
Hem eer en offergaven biên,
Die, zonder zwaard en bloedig wapen,
Het rijk herwon, en, vol geduld,
Ontlastte van die zware schuld.

Nu bloeyen alle Staten weêr.
De Ridders draven, als voorhenen,
Ten Hove, en d' adel, in zijne eer,
Begroet met vreugd den jongen heer,
Daar hij, van diamant beschenen
En goud, uit 's vaders hoogen troon,
Hen overstraalt met zijne kroon.

Met welk een gunst zult gij (de mond
Van zeven Staten!) Karel groeten,
Daar Liefde en Trouw het staatverbond
Bezeeglen, en, oprecht van grond,
Elkandren liefelijk gemoeten,
En Eilanden, verknocht aan een,
De welvaart bouwen van 't gemeen!

Hij, die de kunsten, lange stom
En balling, weder uit het duister
Te voorschijn brengt, en geeft alom,
In 't opgaan van zijn koningsdom[1],
Haar eersten glans en vollen luister,
Zal Hollands kunstgaaf niet versmaân,
Maar zien het hart des offraars aan.

Dees goude tijd vergadert vast
De meesterstukken met verlangen.
De Batavier, door Pallas' last,
Als perlen, die te zamen past,
Om tot cieraad op 't hof te hangen,
Opdat de koning zijn gezicht
Mag weiden in dit schilderlicht.

Hun schutsheer Stuart hoort, met vreugd,
Het stomme doek en marmer spreken,
En kent elk werkstuk en zijn deugd,
Die 's kenners oog en hart verheugt;
Alle Italjaansche Apelles-streken
Ontvangen haren prijs bij hem,
En door zijn wijze orakelstem.

Op 't spoor van 's konings voorbeeld wordt
De renbaan van de kunst ontsloten,
Een rijke geest, die d' eêlsten port
En noopt, ten boezem ingestort.
De Graven en de hofgenooten
Om strijd naar puik van meestren staan,
Die d' ouden natreên op hun baan.

De Zangberg gaat hierop ten dans,
Niet met Apol van Delos' eiland,
Maar van Brittanje, met zijn krans
Van roosmarijn en rozeglans,
Gewelkomd, als der rijken heiland[2].
Hoe wedergalmt die gansche kust:
Hier bloeit de kunsteeuw van August!

[1]koningschap. — [2]redder.

De Noordsche Nachtegaal[1].

Op de wijze van: Arend Pieter Gysen, etc.

Het keelgat was gevangen,
De hangman[2] met de bast[3]
Stond reê de keel te hangen;
Zij had te veel gebrast.
Meester henker maakte vast
Den strop gereed;
Doen brak haar 't zweet,
Doodzweet uit, van angst en last.

De hangman sprak: „nu prevel[4]
Voor 't leste nog een woord."
Het keelgat kreet: „gants krevel!
Och meester, spaar uw koord!
Meester, vaar zoo ras niet voort!
Och, schel mij kwijt
Een luttel tijd,
Eer de strop den asem smoort."

De keel riep 't lichaam t' zamen,
Beval het woord de maag,
Die ried haar: „zeg geen amen,
Eer ik het ommevraag.
Is de scherreprechter graag,
Hij wachte een wijl,
Dat 's hier de stijl,
Eer men hem voor 't Recht beklaag."

De maag, om rouw te stelpen,
Beried zich met de leên,
Of 't lijf de keel zou helpen,
En sparen voor 't gemeen;
Want haar docht, het was wel reên[5],
Dat lijf en ziel
De keel behiel,
Zoo gedienstig voor elkeen.

„Laat gij de keel ophangen,
Wat zal de maag, uw kok
En keukenmaagd, ontvangen,
Wanneer de hongerklok
Brand en moord klept even drok?
Och! spaar de keel,
Zij schaft u meel,
Als gij bedelt om den brok."

„Waar blijven d' ingewanden,
De buik, wanneer ik vast,
Al malen kies en tanden
Wat op den akker wast,
Zoo de beul de keel verrast,
En 't keelgat sluit,
Al 't lijf heeft uit,
Long noch lever gaan te gast."

„Waartoe brengt u de Duivel?
Zijn al de leden dwaas?

[1]Naar aanleiding van de Staatsbewegingen in Denemarken, in 't najaar van 1660, toen de Deensche burgers en geestelijkheid zich tegenover den landverdervenden adel, bij den koning aansloten; zoodat hem in 't volgende voorjaar de erfelijke oppermacht opgedragen werd — Versta dan onder de keel den koning, onder den beul den adel, onder maag en lijf, geestelijken en burgers. [2]beul of henker. — [3]strop. — [4]Versta: bid. — [5]er bestond reden voor.

De maag hoeft[1] meer dan znivel,
En boter, melk, en kaas.
Kaas en brood is 't edel aas,
Daar jong en oud
Het lijf bij houdt;
Scheid dan vrij nit dit geraas!"

Elk merkt, dat hier gevaar is;
Men hoorde elks stem in 't rond,
En gaf den Pensenaris
Van 't lijf, den vrijen mond,
Last, dat hij de keel terstond
Van strop en touw
Verlossen zou,
Eer zich 't lijf verlegen vond;

Dat, bij gebrek van handen,
Verboden weer te biên,
De mond zijn kopre tanden
Eens fel zou laten zien,
Eer hij 't halfrecht liet geschiên:
Want vindt de beul
Bij 't Recht geen heul,
Hij zal zelf de galge ontvliên.

Dit werd, voor 's konings kroegjes,
Gezongen in de Sont,
Doen 't nachtegaaltje vroegjes,
En in den morgenstond,
Al den voglezang in 't rond,
Voor dag voor douw,
Ontvouwen woû,
Waar het leven bij bestond.

KONING EDIPUS, UIT SOFOKLES.

TREURSPEL.

1660.

DEN WELEDELEN EN GROOTACHTBAREN HEERE
JOAN HUYDEKOPER,
RIDDER,
HEERE VAN MAERSEVEEN, NEÊRDIJK ENZ., BURGEMEESTER EN RAAD VAN AMSTERDAM, BEWINDHEERE DER OOSTINDIAANSCHE MAATSCHAPPIJE.

De groote Justus Scaliger, die, te Leiden, ter hooge schole, gelijk een orakel van wijsheid en kunstgeleerdheid, te pronk gezeten, zoo veel letterhelden voortbracht, en hunne oogen opende, om de heerlijkheid van Virgilius' sprekende schilderijen met oordeel te bespiegelen, zegt, in d' opdracht van zijn doorgeleerd werkstuk op de Dichtkunst, dat verstandelooze menschen, die met een stuur en norsch gelaat het lezen der historie en dichtkunste begrimmen en verdoemen, niet behooren onder menschen gerekend te worden. Aristoteles en Plato noemen de dichtkunst eene nabootseeringe, het welk eigentlijker op de tooneeldichtkunst dan op de kunst der heldendichteren past; want de heldendichter laat de personagiën niet regelrecht hooren; maar de tooneeldichter brengt ze zelfs regelrecht, gelijk levendig herboren, met hunne rolle te voorschijn. Onder de tooneelspelen is het treurspel de nabootseeringe van eenen doorluchtigen handel, en de treurspeldichter, die zijne kunst niet wil verongelijken, behoeft, in het uitkiezen der stoffe, niet alleen omzichtige, maar Lynceus' doorzichtige oogen[1], naardien weinige voorbeelden onder velen een volkomen treurspel konnen uitleveren. Onder d' uitmuntende treurspelen der ouden wordt dit van koning Edipus mede boven aan gezet. Aristoteles, in zijn tooneelonderwijs, voert het in, als een voorbeeld, waar in de twee hoofdcieraden, herkennis en staatveranderinge, krachtig uitschijnen; en gelijk de heldendichters, in Grieksch en Latijn, aan de historiën van Troje en Thebe, als d' allernaamhaftigste, hun zweet en nachtrust van onds te kost hingen, zoo arbeidden de gedachten der oude treurspeldichteren voornamelijk op d' avonturen van Edipus, om in hem af te beelden eenen rampzaligen man, die buiten zijne schuld ongelukkig is; gelijk Jokaste, bij Seneca, op zijn Stoïksch[2], haren rampzaligen zoon en man aldus in zijne elende ontschuldigt:

Het noodlot draagt de schuld van 't geen hier is misdreven;
De schuld van 't noodlot wordt geen mensche toegeschreven.

En Sofokles pleit voor hem, in zijnen Koloneeschen Edipus, daar de beschuldigde zich tegens Kreon aldus ontschuldigt:

Wat wijt ge, schaamteloos en gruwlijk,
Doodslagen en bloedschendig huwlijk
En jammeren een man, die treurt,
En dit onwillig viel te beurt;
Want God, op ons geslacht gebeten,
Schijnt mij misschien dit toe te meten,
Ter straffe van een oude schuld;
Maar, in der daad en waarheid, zult
Gij niet een schelmstuk, waard te honen,
In mij met reden konnen toonen,
Daar ik de mijnen ofte mij
Ooit in misdede, vrank en vrij.

Edipus werd ten tooneele gevoord van Æschylus, bij die van Athene, met den titel van den vader des treurspels verheerlijkt; ook te voorschijn gebracht van Euripides, Lykofron, Filokles, Xenokles, en anderen, en hier van den veldheere Sofokles, van wien gemelde Seneca, of wie het is, niet luttel in zijnen Latijnschen Edipus ontleent. Askonius getuigt, dat Julius Cezar zelf een treurspel van Edipus opgezet heeft. Robortel ontvouwt rijkelijk door dit zelve treurspel, als door een volkomen voorbeeld, met hoe groot eene kunstenarije Sofokles dit doorwrochte werk binnen éénen zonneschijn uitvoert. Ditzelve spel wordt bij Plutarchus mede gerekend onder de vijf tooneelspelen, welker toestel d' Atheners, wien de tooneelkunst, die hun meer dan het uitbreiden van 's lands palen ter harte ging, hooger kwam te staan dan de befaamde oorlogen, voor het gebied en de vrijheid tegen Perzen gevoerd; want Grieken en Latijnen voerden hunne treurrol koninklijk uit, en stoffeerden de personagiën naar heuren staat, met pracht en praal van gewaden en cieraden, gemanierde hovelingen en staatjofferen, en heerlijke maatgezangen, en allen vorstelijken toestel, zoodanig, dat d' aanschouwers verrukt, zich lieten voorstaan, in der daad te zien herleven de personen en den handel der grooten, ten spiegel der leerzamen vertoond. Koningin Dido, in het bouwen van Karthago, (de stad, die Rome namaals zoo bijster in het licht stond) vergat, onder andere heerlijke gestichten, den schouwburg en het tooneel, daar Virgilius zingt:

Een ander legt den grond des schouwburgs met geweld,
En houwt pylaren uit de steenrotse, om tooneelen
Hierna tot eer en pracht te dienen onder 't spelen.

Treflijke Godgeleerden, in de heilige geschiedenissen bedreven, melden, dat koning Salomon, wiens wijsheid Egyp-

[1] heeft noodig.

[1] Waarmeê hij, naar de overlevering, door een muur heenkeek. — [2] Anders Stoïcijnsch.

tenaars en alle menschen overtrof; niet alleen in Hebreeuwsche dichtkunste en alle wetenschappen, maar ook op droeve en blijde tooneelspelen, afgerecht was. Het zal dan niemand onbillijk schijnen, dat dit treurspel, in Nederduitsch uitgegeven, zoekt te schuilen onder d' aangename schaduwe van de Ridder, heere van Maarseveen, handhaver van de edele tooneelpoëzije, wiens luister, onder het beleid van onze staatkundige regeerders, dagelijks toeneemt, en niet zonder reden; want 's menschen leven, zoo veel moeilijkheden onderworpen, eischt bij wijlen eenige eerlijke uitspanninge, die de gemoeden verkwikt en herstelt; waartoe de spelen eene hartsterkende artsenije verstrekken; en het oude spreekwoord zegt, dat de boog niet altijd mag gespannen staan. Hierop draaft dit tooneelwerk. Ondertusschen wensche ik te blijven,

weledele en grootachtbare heer,

Uwe weled. en grootachtb. ootmoedige dienaar

J. V. VONDEL.

INHOUD.

Lajus, Labdakus' zoon, koning van Thebe, gehuwd met Jokaste, Kreons zuster, een wijl kinderloos, hield te Delfi, bij het orakel van Apollo, om eene vrucht aan, en kreeg tot antwoord:

O Lajus, Labdaks zoon! gij bidt me om eene vrucht?
'k Beloof u eenen zoon, daar gij naar wenscht en zucht;
Doch 't legt bij noodlot vast gestemd, in 't hof daar boven,
Dat hij u met zijn hand het leven zal berooven.
Jupijn heeft Pelops' bede en vloek dit toegestaan,
Wiens zoon gij hadt geschaakt en trouweloos verraân.

De vader en moeder, voor dit dreigement beducht, gaven het kind, drie dagen oud, hunnen hofdienaar of herder, om het op den berg Citheron van kant te helpen. De herder sloeg het eene koorde door de voeten (waarna het namaals den naam van Edipus, dat is dikvoet, behield), en liet het op den berg in het bosch hangen, doch gaf het daarna, uit meêdoogen met dit onnoozele wicht, aan Forbas, den herder van Polybus, koning te Korinthe, die hier bij geval zijn vee kwam weiden. Dees schonk het aan Polybus en Merope, zijnen koning en koningin, die den vondeling, bij gebrek van een oir[1] en rijkserfgenaam, voor hunnen eigen zone opvoedden. Maar toen een der rijksheeren namaals, op eene maaltijd, in zijne dronkenschap, Edipus eenen vondeling schold, trok hij heimelijk naar Delfi om Apollo naar zijn geslacht te vragen, die hem niet dan schrikkelijke dingen spelde, en dat hij zijnen vader zonde om het leven helpen, en zich bloedschandig met zijn moeders huwelijk besmetten. Hij, aldus gewaarschuwd, mijdde Korinthe, en ging in Focis omzwerven; daar bejegenen hem, op eenen driesprong tusschen Delfi en Daulis, een heraut en een oud man, dat Lajus was, op eenen wagen van runderen voortgetrokken, die drijven hem met geweld uit den weg. Hij, hierom van gramschap vervoerd, slaat den koetsier, die hem voorstiet. D' oude man, ziende Edipus den wagen genaken, sloeg hem met zijnen staf tweemaal op het hoofd; waarop hij, van Edipus met eenen slag getroffen, over hals en hoofd uit den wagen rolde, en voort al den stoet versloeg, uitgezonderd eenen, die het ontvluchtte, en te Thebe de tijding brocht; doch alzoo de stad en het rijk in last, tegens de wreedheid van Sfinx mosten worstelen, verwaarloosden ze den doodslag des konings naar te sporen. De Thebanen, vreeselijk aangevochten van dit menschverslindende gedrocht, dat voor de stad, op eene rots, dubbelzinnige raadsels uitgaf, en die ze

[1]spruit.

niet raden konden om hals brocht, hielden bij Kreon om eene uitkomste in hunne verlegenheid aan. Kreon liet afkondigen: wie het land van Sfinx verloste, zonde de schoone Jokaste, Lajus' weduwe, trouwen, en met haar het rijk regeeren. Edipus, hierop aankomende, ontwarde het raadsel, dat aldus luidt:

Wat is het voor een dier? Het slaat maar één geluid.
Het gaat op vier en twee en op drie voeten uit,
Verandert zijnen aard veel meer dan andre dieren,
Die land betreên, in zee en in den hemel zwieren;
Maar als het endlijk op drie beenen komt te staan,
Dan is de snelheid van zijn leden meest vergaan.

Edipus verstond, dat dit dier den mensch beteekent, die eerst, een kind, op handen en voeten kruipt, daarna op twee beenen treedt, en endelijk, op eenen stok leunende, van ouderdom verzwakt, pijnelijk voortgaat. Sfinx dit hoorende, sprong uit spijt van de klippen zich te berste. Edipus, verwinner des gedrochts en verlosser des volks, werd hierop met triomfe te Thebe ingehaald, en hem het rijk met Jokaste opgedragen, bij wie hij twee zonen en twee dochters won. Maar toen namaals de stad en het rijk, om dezen vaderslacht en de bloedschennis, met eene zware peste en onvruchtbaarheid geplaagd werden, zond Edipus Kreon, zijnen zwager, naar Delfi, die brocht tot antwoord uit de orakelkapelle, dat de landplaag niet te boeten was, ten ware men stad en land van den koningslachtigen, de bron der plagen, zuiverde; weshalve Edipus ijverde, om door scherp onderzoek, dreigementen, en vervloekingen, den schuldigen t' ontdekken. Ook zond hij boden om den blinden waarzegger Tiresias, dien hij zwaarlijk, doch ten leste met dreigementen, perste, den doodslager te melden; waarop dees door dwang de waarheid aan den dag brocht, en Edipus van vaderslacht en bloedschande, begaan met zijne moeder, beklaagde. Edipus, Kreon hier over beschuldigende, alsof de zwager dit listig met den waarzegger bestoken haddo, om den koning te verstooten en zich zelven glimpelijk op den rijkstroon te zetten, geraakte, door bericht van Jokaste, zoo verre aan kennis van Lajus' ongeluk, dat hij aan zijnen vaderslacht begon te twijfelen[1]. Ondertusschen kwam Forbas, Polybus' herder, van Korinthe, met tijdinge, dat die koning dood en Edipus daar koning beroepen was. Jokaste en Edipus, dit hoorende, verblijdden zich ten hoogste, en achtten nu alle voorspellingen en wichelerijen ongegrond en ijdel, aangezien Polybus, dus lang voor Edipus' vader gehouden, zijn eigen dood gestorven was, en zij hierom voortaan buiten vrees mochten leven. Forbas, dit verstaande, berechtte Edipus, dat hij geen zoon van Polybus nochte Merope, maar een vondeling was, hem van Lajus' veehoeder op Citheron gegeven. Toen verstond Jokaste klaarlijk, dat Edipus te gelijk haar zoon en bedgenoot was, en poogde hem dit uit den hoofde te slaan; doch hij, enkel begeerig, zich van de waarheid en gelegenheid zijner geboorte te verzekeren, belastte Lajus' veehoeder te halen, die, te voorschijn gekomen, en gedwongen de waarheid t' openbaren, den ganschen handel ontdekte. Edipus, nu volkomen van alles bericht, loopt mistroostig in het hof zijn moeder en gemalin zoeken, die zich alreede in hare slaapkamer verhangen hadde; dies hij uit ongeduld, met haren gouden keurshaak, zijne oogen uitrukte, en, beklagelijk afscheid van zijne dochteren nemende, besloot in ballingschap op Citheron zijn leven te gaan volenden.

[1]Versta: er vermoeden van te krijgen.

Inhoud van koning Edipus;

GEDICHT DOOR ARISTOFANES, DEN LETTERKUNSTENAAR[1].

Vorst Edipus, met lasterlijken hoon,
Gescholden voor een onrecht bastertzoon
Van Polybus, trekt van Korinthe uit toorn
Naar Delfi, om uit Febus' mond te hooren
Uit welk een stam hij sproot, en uit wat bloed.
De zoon, och arme! onwetende gemoet,
Op 't enge spoor des driesprongs, zijnen vader
En velt hem neêr. Hierna is hij de rader
Des raadsels, hem diepzinnig voorgezet
Van Sfinx, waar door hij deerlijk zich besmet
Met moeders echt. De landplaag trof 't geweste
Van Thebe, met onvruchtbaarheid en pestel
Dies Kreon, dien men voort naar Delfi zond,
Tot antwoord brocht, uit God Apollo's mond,
Dat d' artsenij, en 't stillen van de plagen
Gereed was, zoo de geest van dien verslagen
Vorst Lajus werd gezoend in volle kracht,
De moordenaar om zijne vaderslacht
Verdreven. Toen nu Edipus dit hoorde,
Hij d' oogen uit zijn hoofd mistroostig boorde.
De moeder eindt haar leven met een koorde.

PERSONAGIËN.

EDIPUS. Koning van Thebe.
PRIESTER van Jupiter.
KREON. Edipus' Zwager.
REI VAN OUDE THEBANEN.
TIRESIAS. De blinde waarzegger.
JOKASTE. Koningin van Thebe.
FORBAS. Koning Polybus' hofdienaar, eerst veehoeder.
HERDER. Koning Lajus veehoeder.
BODE.

Het Tooneel is voor 't Hof te Thebe.

Koning Edipus.

EDIPUS, PRIESTER, KREON.

EDIPUS.

Gij, spruiten van den ouden Kadmus! hoe?
Wat zit ge hier te zamen, droef te moê,
Met offerloof bekranst om uwe haren,
En bid en kermt, van 't een aan 't ander end?
Ik, Edipus, zoo wijd en zijd bekend,
Koom hier, om dit, niet door een anders ooren,
Maar liever uit uw eigen mond te hooren.
Stokoude man! u voegt het, dat gij dit
Ontdekt en 't woord voert. Zeg ons: waarom zit
Gij hier bij een? Wat 's d' oorzaak? Wat 's de reden?
Jaagt vrees u hier? Of hebt ge last geleden?
Ik wensch u bij te staan uit al mijn hart;
Want zeker, zoo mij d' algemeene smart
Der burgerije, in rouw bij een gezeten,
Niet raakte, ik mocht wel onbarmhartig heeten!

PRIESTER.

O vorst des lands, 's volks trouwe toeverlaat!
Gij ziet, in welk een jammerlijken staat
Uw volk hier zit om 't hofaltaar benepen.
Gij ziet een deel de lenden naar zich slepen;
De sommigen zijn priesters, oud en grijs
Van jaren. Ik dien Jupiter ten prijs,
Als priester. Dit zijn alle jongelingen.
Al d' anderen, om 't hoofd bekranst, omringen
Op 't merrektveld Minerves dubble kerk[1],
En d' outers aan Ismeen[2], daar ieder sterk
Te rade gant bij d' offervinderijen.
Gij ziet het, hoe de stad aan alle zijen
Geschokt wordt van een plaagstorm, slag op slag,
Zoo dat ze 't hoofd nauw uit die baren mag
Opheffen. Al de vruchten zijn bedorven.
Het kwijnend vee op 't veld is weggestorven.
De zwangre vrouw ziet d' onvoldrage vrucht
Wegsterven. Al de stad, van deze lucht
En felle pest vergiftigd en geslagen,
Van huis tot huis, ziet doodsch, sterft uit door plagen,
En Pluto's rijk bedijt bij ons verdriet.
Ik en dees schaar, uw kinders, die gij ziet
Om 't hofaltaar vergaderd voor uwe oogen,
Gelijken u in macht niet bij 't vermogen
Der Goden, maar bij eenen middelaar,
Die ons met hun kunt zoenen, in gevaar
Van 't leven, nu wij uwe hulp begeeren.
Gij kost wel met uw komst de rampen keeren
Van deze stad, ontsloegt ze van het juk
Des halstols, daar zij, tot haar ongeluk,
Het moordgedrocht, bekend door wichlerijen,
Meê paaide, en redde ons allen uit dat lijen,
Met hulpe van de Goden, ongebeên,
Onaangezocht. Gij kost ons wel voorheen
En al de stad verlossen uit dees zorgen;
De naam, dat gij ons leven hebt geborgen
In nood, outstaat u niet. O, Edipus!
Doorluchtste held, wij smeeken, 't aanzicht dus
Naar u gekeerd: zoek middel ons ten goede,
Door inspraak van de Goôn, of van een vroede
Geraden; want geen vroede raadt zoo vremd,
Of zijnen raad wordt van de daad bestemd.
Befaamde vorst! welaan dan, help dees veste,
Herstel ze weêr, gelijk 't gemeene beste,
Om d' oude deugd en weldaad, waard gedacht,
Eenstemmig u voor 's volks behouder acht:
Want al wat gij voorhene hebt bedreven,
Blijft langer niet bij ons in 't hart geschreven,
Zoo wij, van u te vore in staat gesteld,
Hervallen. Berg de stad dan, braafste held!
Gij boodt haar eerst de hand, ter goeder ure.
Verbastert nu toch niet van uw nature.
Verrecht ge dit, een ieder zal u zien
Een volkrijk land regeeren en gebiên.
Dat 's beerlijker dan over doodsche wijken
Gebieden; want daar mensch, noch menschgelijken
In burg of schip gevonden wordt, wat baat,
Hun burg of schip, dat in zich zelf vergaat?

EDIPUS.

Rampzaligen! mijn kinders, jongelingen,
Gij eischt van mij geene onbekende dingen,
Maar welbekende. Ik weet wel, in wat staat
En droeven schijn gij alle in arbeid gaat.
Zoo menigmaal u wederspoên genaken,
Gedenk vrij, dat die niemand feller raken.
Uw droefheid voel ik eerst in mijn gemoed;
Die kommer wordt in mijne ziel gevoed.
Mijn ziel besteent al teffens 't bitter lijen
Van u en mij en al de burgerijen.
't Is noodeloos, dat gij mij wekt en port.
Gij weet, wat ik, och arme! al tranen stort:
Hoe ik de stad, ten uiterste verlegen,
Woû redden door zoo velerhande wegen;
Doch 't eenigste, dat bij mijn reden geldt,
Is eindelijk bij mij te werk gesteld;
Want om eens klaar deze oorzaak te doorgronden,
Heb ik beducht naar Delfi afgezonden

---

[1] Van Byzantium, in de 2e eeuw vóór Kristus.

[1] tempel. — [2] de rivier.

Meneceus' zoon[1], mijn zwager, om den God
Apollo zelf, en zijn orakellot
Te toetsen, wat ons toestaat in dit lijden,
Om volk en stad te redden, te bevrijden;
En reken ik den tijd en d' uren na,
'k Verlangde naar bescheid, hoe hij zoo spâ
Van Delfi keert, en wat er mag gebreken,
Naardien de tijd voorbij is en verstreken.
Indien hij keerde, en ik Gods raad niet zou
Uitvoeren, most het schorten aan mijn trouw.

PRIESTER.

Gij spreekt als 't is; want zoo ik heb vernomen,
Is Kreon voor de hand, en weêrgekomen.

EDIPUS.

Geef, Fœbus! dat zijn komst zoo wel beslaat,
Gelijk het blijkt aan 't uiterlijk gelaat.

PRIESTER.

Hij toont zich blij. Waar 't hart met rouw beladen,
Hij kwam niet t' huis, bekranst met lauwerbladen.

EDIPUS.

Men zal 't straks zien en hooren; want de man
Genaakt zoo dicht, dat elk hem hooren kan.
Meneceus' zoon, mijn zwager, trouwe bode!
Wat tijding, wat geluk brengt gij van Gode?

KREON.

Ik breng wat goeds; want school er zwarigheid,
Men keerde 't licht tot heil door wijs beleid.

EDIPUS.

Wat spraak is dit? Wat zal men hier op bouwen?
Ik schep hieruit noch vrees, noch goed betrouwen.

KREON

Ontvouw ik 't u, dat elk het mag verstaan?
't Is mij gelijk, of laat ons binnengaan.

EDIPUS.

Spreek openbaar, voor al deze ommestandren:
Want ik zorg min voor mij dan voor alle andren.

KREON.

'k Zal melden, wat Apollo mij beduidt:
Want God gebiedt het ons, en zegt recht uit,
Men moet den man, een oorsprong aller plagen,
Verdelgen, en met macht ten lande uitjagen,
En langer niet met een onheelbaar kwaad
Strijd voeren.

EDIPUS.

Wel, zeg op, waarin bestaat
Dees zuivering? Wat 's d' oorzaak der elende?

KREON.

Men doeme hem in ballingschap, en wende
De landplaag dien doodslager op zijn hals.
Dees manslacht treft de stad vol ongevals.

EDIPUS.

Wien wordt dees plaag, dit jammer toegerekend?
Wie is het, dien de God hier meê beteekent?

KREON.

O, koning! hoor. Eer gij aan dees voogdij
Geraakte, stond 's lands opperheerschappij
Aan Lajus.

EDIPUS.

Recht; dat kwam mij ook ter ooren,
Hoewel ik hem nooit kende van te voren.

KREON.

Apollo wil uitdrukklijk door zijn woord,
Dat wij al die bevlekt zijn met dien moord
Voort straffen.

EDIPUS.

Wel, waar zijn ze dan gebleven?
Waar vindt men nu van zulk een overgeven
Oud schellemstuk litteeken, ofte schijn
En blijken, die niet licht te vinden zijn?

KREON.

Men vindt ze hier te lande, naar zijn zeggen;
Want wat men zoekt, wordt door kloek overleggen
Gevonden; maar daar niemand acht op slaat,
Dat raakt voort in 't vergeetboek, en vergaat.

EDIPUS.

Maar zeg mij eens: kwam Lajus h i e r om 't leven,
Of buiten 's lands en wijd van huis te sneven?

KREON.

Toen hij vertrok, en naspoorde iet van veer,
Maar keerde nooit, na zijn vertrek, hier weêr.

EDIPUS.

Kwam reisgezel of bode nooit iet melden,
Die, ondervraagd iet uitsloeg in 't vertellen?

KREON.

Zij zijn al voort, behalve een man alleen,
Die, doodsch van schrik, de vlucht nam en liep heen,
Niets zag, maar slechts een zaak alleen verhaalde.

EDIPUS.

Wat 's dat? Een zaak, indien men hier naar taalde,
Geeft veel bewijs en hoop, om eens dit kwaad
Te vinden, als het kluwen bij den draad.

KREON.

Dees zag hem niet van luttel moordenaren,
Maar van een hoop, op vrijbuit uitgevaren,
Naar dat hij zeî, vermoorden op het veld.

EDIPUS.

Indien de vorst niet reisde met veel geld
Gelaân, hoe zou hij in dees moorders handen
Vervallen? Wien hem lusten aan te randen?

KREON.

Het wordt vermoed, en niemand vond men daar,
Die Lajus holp, en redde in doods gevaar.

EDIPUS.

Wat ramp belette u, vlijtig naar te sporen,
Hoe uw landsheer kwam in zijn bloed te smoren?

KREON.

Diepzinnige en verwarde vragen van
De wreede Sfinx beletten 't raadgespan,
Op zwarigheên, die toen voorhanden waren,
Te denken, dies zij 't onwis lieten varen.

EDIPUS.

Welaan, ik zal dit schelmstuk van 't begin
Nasporen. God en gij hebt, naar mijn zin,
U in dees zorg gestoken en beslommerd,
Met 's konings dood en neêrslag dus bekommerd;
Waarom ik u handhaven zal, en staan
Voor 't land, gelijk Apollo heeft geraân.
Ook lust me niet ten dienst van verre vrinden,
Maar om mij zelf 't moordkluwen gansch t' ontwinden:
Want wie hem brocht om 't leven op het veld,
Mocht mij ook stont aanranden met geweld.
'k Beschut dan in den doôn mijn leven mede.
Mijn kinders! staat nu op van deze stede;
Legt neêr den tak, houdt op van uw gebeên;
Vergaârt het volk van Kadmus hier bij een.
Wij zullen dit nasporen met ons allen,
Gelukkig zijn met God of t' zamen vallen!

PRIESTER.

Mijn zonen! rijst; want, zoo de koning zegt,
Dees t' zamenkomste is hierom aangelegd.
God hoede ons, die ons wees de bron der plagen,
Wil dezen vloek en pest ten lande uitjagen.

REI VAN OUDE THEBANERS.

O, lief orakel van Jupijn!
Hoe openbaart gij u ten leste,
Tot heil der wijdvermaarde veste
Van Thebe, in dezen droeven schijn,
Uit Delfi's rijk gebouwden tempel!
Ik sta verbaasd in mijnen geest,
En beef van schrik. Apollo weest

[1]Kreon.

Gegroet, geëerd op uwen drempel!
Eilander[1], Pæan[2]! vol genâ,
Die zware krankheên kunt verdrijven,
Wat weldaad zult gij schuldig blijven
Aan mijne bede? Schut ons schâ!
O dochter van de goude hope,
Onsterfelijke Faam! ontvouw
Mij dit, die in den nood uw trouw
Aanroepe, en naar uw Godheid loope.
Minerve, sprnit van Jupiter!
Ik roepe u aan, met een d' alwaarde
Diaan, uw zuster, over d' aarde
Gesteld ter schutsvrouw wijd en ver,
Die, op de merkt ten toon gezeten,
Haar ronden kerkstoel rijk stoffeert:
O, God Apollo! waard geëerd,
Gij schutter, nooit tot nog vergeten
In mijne bede: o, hemelsch trits
Van schutteren! waar voor venijnen
En pesten vluchten, wilt verschijnen
Op mijn gebed met uwen flits.
Verschijn, o Godheên! die de vieren
En brand van d' eerste nederlaag
Der stad verdreeft, de zware plaag
Des lands verjoegt door uw bestieren:
Want ik verdrage ontelbaarheên
Van jammeren. Al 't volk aan 't zuchten
Gaat krank, besmet van booze luchten.
Ik zit te troosteloos alleen
En hulpeloos, mits ons de vruchten
Van dit gezegend land ontstaan;
Geen vrouwen, die in arbeid gaan,
Verlossen, flauw van ongenuchten.
Gij ziet het een op 't ander lijk
Neêrstorten, of een vluggen vogel
Van 't ongenadig vier den vlogel
Bezwijken, en in 's afgronds rijk
Verzinken; macht van stedelingen
Heensterven, met een droef geschal.
De velden krielen overal
Van doôn, die onbeklaagd vergingen.
De jonge en oude vrouw op strand,
Voor d' outers, om de kracht te breken
Der landplaag, hier en ginder smeeken.
Men roept bedroefd gelijkerhand
Apol om hulp met luide kelen.
O, gonde dochter van Jupijn!
Gij schoone, red ons, mag het zijn!
Drijf Mars, die, buiten krijgskrakeelen
En zonder schild, ons klampt aan boord,
En, zonder zwaard en speer, komt plagen
Met al te zware nederlagen
Van pesten, drijf hem uit de poort!
Verdrijf hem fluks uit deze landen,
Naar Thetis' hof van kristalijn,
Of naar de rotsen van Euxijn,
En naar de Thraciaansche stranden:
Want wat gebouwd wordt in der nacht,
Wordt 's daags daarna omver gesmeten.
Jupijn! sla Mavors, dien vermeten,
Met uwen donder naar uw macht.
O, God van Lycië! of gij heden,
Gewapend met uw gouden boog,
Uw pijlen neêrschoot van omhoog,
En redde 't volk op ons gebeden!
Och! of Diaan, met haar geschut
Waarmeê zij, op Lyceesche rotsen
Ter jacht, het wilde zwijn durf trotsen,
Ons holp, van krachten uitgeput!
O, Wijngod Bacchus! die uw haren
Met eenen gouden myter ciert,
En in dees kerken wordt gevierd;
Die uwen rei met wingerdblâren
Ten reye voert, u roep ik aan.
Verzuim niet, Thebe bij te staan!
Verdrijf dees landplaag, deze pesten,
Met uwe fakkel van ons vesten!

[1] van Delos, zie vroeger. — [2] Heeler, heiland.

EDIPUS, REI, TIRESIAS.

EDIPUS.

'k Hoor uw verzoek; maar volgt men mijnen raad,
Om artsenij te vinden voor dit kwaad,
Zoo zult gij hulp en lichtenis[1] bekomen.
'k Zal zeggen 'tgeen ik nu eerst heb vernomen,
Die van de zaak gansch vreemd ben; want vertrouw,
Dat ik zoo lang met ernst niet dringen zou
Op 't onderzoek, zoo hier geen teekens waren.
Nu wil ik dit den burgren openbaren,
Die mede voor een burger ben gekend:
'k Belast met ernst, dat ieder, wie omtrent
Den doodslag was en Lajus neêr zag leggen,
Mij alle dees omstandigheên koom zeggen.
Vreest iemand of men hem betichten mocht,
Ik houd hem vrij van schuld en achterdocht.
Hij heeft geen straf te lijden, als te trekken
Ten lande uit, vrij en vrank, naar andre plekken.
Weet iemand, dat een vreemdeling den moord
Beging? Laat hem niet zwijgen; 'k wil het voort
Beloonen, en men zal zijn trouwheid prijzen.
Maar zwijgt ge, schroomt er een, dien man te wijzen,
Beducht voor zich of zijnen vriend; zoo hij
Hierom mijn last durf zetten aan een zij;
Hoort, wat ik dan terstond in 't werk zal stellen:
'k Gebiede, dat geen landzaat zulk een fellen
Doodslager, wie 't ook zij, ontvang' noch kenn',
In 't gansche rijk, waarin ik koning ben,
Noch met hem spreek', noch in gemeenschap trede,
In offerande of kerkdienst en gebede,
Noch zegene met heilge bron[2] in nood:
Maar dat hem elk met smaad ten huize uit stoot':
Want, naar Gods stem en antwoord op ons vrage,
Is hij alleen de landsmet en de plage.
'k Besloot aldus Apollo's stem en woord,
En uwen vorst, zoo jammerlijk vermoord,
Te houden in hun waarde; want wij vloeken
Den moorder, 'tzij hij één is en te zoeken
In 't schuilhol, 'tzij hem velen boôn de hand,
Opdat hij zwerf, gebannen buiten 't land.
'k Vervloeke zelf mijn hof, zoo bij mijn weten
Hij zich in 't hof verschuile, al stil gezeten.
'k Bevele u, dat gij dit, hetwelk ik dus
Geboden heb, om mij en Gods wil, dus
Stip uitvoert, ook, 's rijkshalve, dat, eerst heerlijk
Aan 't bloeyen, nu bedorven is te deerlijk;
Want schoon noch God, noch geen der Goden hiet[3]
Dit straffeloos te laten, 't voegt ons niet,
Naardien zoo braaf een koning ging verloren.
Apollo zelf belast, dit naar te speuren.
Nu ben ik, die 't bevele en 't rijk regeer,
Dat Lajus vóór mij kende als zijnen heer.
Zijn bedgenoot viel mij daarop ten deele,
Opdat ik bij haar wettige erven tele,
En had ze met zijn kinderen gemeen,
Zoo hij niet kinderloos waar overleên.
Nu stond hem met zijn ongeluk te wrijten;
Dies zal ik mij, als voor mijn vader, kwijten,
Ten dienst van hem, en onderzoeken 't al,
Totdat men vindt de bron van 't ongeval
Des dooden helds, uit Labdakus gesproten
En Polydoor en Kadmus, en den grooten

[1] verlichting. — [2] Versta: water. — [3] beval.

Agenor. Zoo dit een weêrstreven woû,
Zal ik de Goôn bezweren en hun trouw,
Dat zijn landouw geen vruchten langer drage,
Geen vrouwe haar', maar dat zij van dees plage
En droeve pest heensterven algelijk.
Thebaners, en gij burgers van dit rijk,
En allen, die dit toestemt en moet loven,
Ik bidde, dat de milde Goôn daar boven,
En 't hemelsch recht, op 't hooren van mijn klacht,
U alle gunst betoonen naar hun macht.

REI.

O, koning! 'k zal 't ontvouwen voor uwe ooren,
Gelijk ge mij met eede hebt bezworen;
Want ik hem niet ter neder heb geleid,
Noch weet van dien doodslager geen bescheid;
Maar billijk waar 't, dat God, die d' oorzaak meldde
Van 't onheil, ook den gast ten toone stelde,
Die zulk een moord en doodslag heeft begaan.

EDIPUS.

Dat 's recht gezeid; maar niemand durf bestaan
Noch heeft de macht, de Goôn, in 's Hemels plekken,
Bij weigering, te dwingen dit t' ontdekken.

REI.

Nu hoor ook, wat mij in de zinnen schiet,
Den tweeden raad.

EDIPUS.

Verzwijg den derden niet
Zoo gij 't bedenkt.

REI.

Ik weet het, en mag 't mellen,
Tiresias is rijk begaafd in 't spellen
Van 't ongeheurde, als Febus. Wie met hem
Te rade gaat, wordt door 's waarzeggers stem
Geholpen, en gered in 't onderzoeken.

EDIPUS.

'k Verzuimde niet, te talen naar dien kloeken
Waarzegger, en zond fluks, door Kreons raad,
Twee boôn om hem, in dezen droeven staat;
En 't geeft me vreemd, dat hij niet is verschenen.

REI.

Al 't ander, dus lang uitgestrooid voorhenen,
Is ijdel en in 't wild en los gezeid.

EDIPUS.

Wat 's dit? Ik toetse al wat men heeft verspreid.

REI.

Het reizend volk verhaalde, dat hij dood was.

EDIPUS.

Dat hoorde ik ook; en schoon 't gerucht heel groot was,
Tot nog verscheen geen, die den moorder zag.

REI.

Wie straf ontziet zal geensins toeven, mag
Hij uwen eed, zoo hoog bevestigd, hooren.

EDIPUS.

Hij zal zich niet of min aan woorden storen,
Die onbeschroomd een schelmstuk durf begaan.

REI.

Daar komen ze met dien waarzegger aan.
Hij zal hem haast ontdekken naar ons wenschen;
Want dees alleen, uit zulk een tal van menschen,
De waarheid spreekt door inspraak van de Goôn.

EDIPUS.

Waarzegger, die het alles stelt ten toon,
En blindling al het weetbare op kunt visschen,
De hemelsche en ook aartsgeheimenissen,
Begraven diep in d' aarde, ziet en vat;
Gij kent den nood, de pest, die al de stad
Zoo deerlijk plaagt. Wij hopen en vertrouwen,
Dat gij ze alleen zult helpen en behouwen;
Want Febus, of 't u onbekend waar, gaf
Den afgezant, om d' oorzaak van dees straf
Gezonden, dit tot antwoord op zijn vragen,
Dat deze stad te vrijen stond van plagen,
Indien men kon opsporen, wie den heer,
Uw koning, dus onnoozel velden neêr,
Hen strafte aan 't lijf, of dreef ze in ballingschappen
Ten lande uit. Gij, die Gods verborge stappen
Ontdekt, en u op wichlerij verstaat;
Verberg ons niet uw inzicht, uwen raad.
Ik bid, bevrij u zelven en dees stede,
En mij met een, en wasch den dooden mede
Van zulk een smet. Wij allen stellen nu
In dezen nood ons hoop alleen op u;
Want heerlijk is 't, en een godvruchtig teiken,
Naar zijne macht, het volk de hand te reiken.

TIRESIAS.

Helaas! hoe zwaar is 't wijs te zijn in raad,
Daar wijzen raad den wijzen helpt noch baat!
Ik, die dit zag en wiste, mocht wel schromen,
En had geensins behooren hier te komen.

EDIPUS.

Wat 's oorzaak, dat gij droevig herwaart kwaamt?

TIRESIAS.

Ontsla me. Gij en ik, gelijk 't betaamt,
Onze avontuur veel lichter zullen dragen,
Zoo gij mij hoort.

EDIPUS.

Dat waar niet recht. De plagen
Der stede, noch haar heil gehengen 't niet.
Zij voedde u op. Zoudt gij, in dit verdriet,
Van 't oogmerk des orakels haar versteken?

TIRESIAS.

Ik hoore niet bekwaam en tijdig spreken,
En duchte, dat mij 't zelve niet gebeur'.

REI.

Om Gods wil, zwijg toch niet, ziet gij hier deur;
Naardien wij alle u dus oodmoedig smeeken.

TIRESIAS.

Gij zijt niet wijs genoeg, hier in te spreken;
Ik zal geensins dit melden, om u niet
T' ontvouwen uwe ellenden en verdriet.

EDIPUS.

Wat zegt gij? Zwijgt ge, en weet gij 't? Wilt ge ons allen
Verraden, en de gansche stad zien vallen?

TIRESIAS.

Ik zoeke mij noch u tot last en leed
Te strekken. Hoe? Hoe zit gij zoo gereed,
Mij dit te last te leggen en te vergen?
'k Heb geen gehoor bij u.

EDIPUS.

Gij zondt met tergen
Den besten wel vergrammen. Booswicht! wat?
Zult gij het niet ontdekken, en dus prat
Volharden, stijf en onverzet van zinnen?

TIRESIAS.

Gij scheldt mij voor weêrbarstig, en daar binnen
In uw gemoed heeft wrevel haar verblijf;
Dat ziet ge niet, en noemt me stuur en stijf!

EDIPUS.

Wie steurt zich niet, als hij van u moet hooren,
Dat gij de stad verkort en laat verloren?

TIRESIAS.

Dit zal geschiên, al sprak ik niet één woord.

EDIPUS.

Wat zal geschiên? Ontdek dit, als 't behoort.

TIRESIAS.

Ik zeg niet meer, al zondt ge mij bezwaren;
Nu raas vrij, laat het u dus uit te varen.

EDIPUS.

Ik, aangetergd, zal onbewimpeld nu
Ontdekken, wat mijn geest gevoelt van u.
't Legt zoo bij mij: wij houden en vertrouwen,
Dat gij de hand hebt aan dien moord gehouwen,
Den neêrslag zelf met uwe hand volvoerd.
Zaagt gij den moord begaan, die 't land beroert,

Ik zeg, gij hebt dat stuk alleen bedreven.

TIRESIAS.

Is 't waar? Ik zeg uw vloek, elk toegedreven
Zoo gruwelijk, beklaagt u; want voortaan
Geen burger mag u meer ter sprake staan,
Noch ik, die u voor godloos schatte, een peste,
Een schandvlek van het algemeene beste.

EDIPUS.

Dus schaamteloos en los en onberaân
Te spreken? Meent gij nog uw straf t' ontgaan?

TIRESIAS.

Ik ben ze ontgaan, en steune op kracht van waarheid.

EDIPUS.

Wie leerde u dus te spreken? Sproot dees klaarheid
Uit wichelkunst?

TIRESIAS.

Uit uwen mond! Gij praamt
En dwingt me klaar te spreken, als 't betaamt.

EDIPUS.

Wat dwing ik u? Laat mij dit nog eens hooren,
En beter, en veel klaarder dan te voren.

TIRESIAS.

Verstondt ge dit niet klaar genoeg met smart?
Of vraagt ge, opdat gij mij nog tergt en tart?

EDIPUS.

Ik vrage naar geene openbare stukken;
Maar echter pas het nog eens uit te drukken.

TIRESIAS.

Ik zeg, gij zoekt den moorder, en voorwaar
Zijt zelf alleen de koningsmoordenaar.

EDIPUS.

Niet ongestraft zult ge, op uw vrije voeten,
Mij tweemaal stout beschuldigen, maar boeten
Dit lasterstuk.

TIRESIAS.

Zal ik dan nog al meer
Beschuldigen, opdat ge u feller weêr
Op mij vergramt?

EDIPUS.

Zeg, wat lust u te zeggen;
't Is toch vergeefs.

TIRESIAS.

Gij gaat onwetend leggen
Op 't bedde met de waardste, die u smeekt[1],
En ziet niet, in wat zwarigheid gij steekt.

EDIPUS.

Meent ge ongestraft dit stadig uit te smijten?

TIRESIAS.

Zoo waarheid geldt, nooit bang voor tegenwrijten.

EDIPUS.

De waarheid geldt, of men ze in u niet vindt;
Want uw verstand, gehoor, en oog zijn blind.

TIRESIAS.

Rampzalige! gij durft mij dit toebijten,
Dat elk eerlang u smadig zal verwijten.

EDIPUS.

Uw blindheid dient tot uw behondenis.
Ontbrak 't u niet aan oogen, hoû gewis,
Gij zondt niet lang noch mij, noch die vermogen
Het licht te zien, aanschouwen met uwe oogen.

TIRESIAS.

Het noodlot laat niet toe, dat gij mij doodt;
Dit hangt aan God Apol, mijn hulp in nood.

EDIPUS.

Kunt gij zoo braaf[2], of Kreon dit stoffeeren?

TIRESIAS.

Neen, Kreon geeft geen stof om u te deeren;
Maar gij alleen zijt oorzaak van uw leed.

EDIPUS.

O rijkdom, rijk, en kunst, die wijd en breed
De kunst beschaamt, wat moet ge al nijds verdragen,
Terwijl 't geluk ons dient bij onze dagen!
Nu Kreon, eerst mijn vriend, zoo trouw voorwaar,
Ophitsende dien snooden guichelaar,
Landlooper en bedrieger, die op gunsten,
En eigen baat gesteld, doch blind in kunsten,
Al heimelijk, door looze lagen, mij
Versteken wil van deze heerschappij;
Mij, zonder dat ik vorderde door lagen,
Van al de stad vrijwillig opgedragen.
Waarzegger! nu, zeg op dan, het wordt tijd,
Zeg op, hoe gij hier van verzekerd zijt:
En waarom hebt gij niet (toen Sfinx, zoo vinnig,
Zoo fel van aard, zijn vragen dubbelzinnig
De burgerij te raân gaf), door uw raad
Den burger opgeholpen met de daad?
Want zulk een vraag en raadsel recht beseffen,
Kon geen gemeen verstand verstaan, noch treffen
Recht op zijn hoofd. Dat raadsel eischte een man,
Die waarheid zien en openbaren kan;
Die hebt gij niet ontdekt door wichlerije,
Noch door uw God; maar ik alleen, een vrije,
Ik Edipus kwam onbekend en vremd,
Trof 's raadsels zin, en heb 't gedrocht getemd
Door mijn verstand, en niet door vogelteeken.
Nu wilt ge mij van rijk en troon versteken,
Om zelfs de naaste aan Kreons zij te staan;
En 't schijnt me toe, wil hier geluk toe slaan,
Dat gij en hij, die groeit in dit stoffeeren,
Tot groote schâ des burgers zult regeeren;
En zoo ik, lang door ramp beproefd alom,
Geen acht sloeg op uw hoogen onderdom,
'k Had u dees drift alreê verleerd met smarte.

REI.

Wij nemen uw gesprek met ernst ter harte,
En 't schijnt ons, dat de toorne u beî vervoert;
Doch 't past niet, dit te handlen dus ontroerd,
Maar liever gâ te slaan en t' overwegen,
Waarin de zin der Godsprake is gelegen.

TIRESIAS.

Schoon gij regeert, nog voegt het u, naar reên
Te spreken en te hooren. Dit 's gemeen
En even schoon, en recht van wederzije.
Ik diene u niet, maar 't hoofd der wichlerije,
Apollo, noch verlaat me op Kreons macht.
Dit zegge ik u, dat gij, die onbedacht
Mijn blindheid mij verwijt, en met uwe oogen
Het licht ziet, niet eens ziet, van mij betogen,
In welk een ramp gij steekt, noch waar gij zijt,
Noch met wat bloed gij woont, tot uw verwijt.
Of weet ge niet, van wien gij zijt gesproten,
En hoe ge u draagt, als vijand van uw loten?
Hoe levenden en dooden te gelijk,
Uw moeders en uw vaders vloek, u 't rijk
Ontzeggen, en afgrijselijk verwijzen?
Gij, die nu klaar het hemelsch licht ziet rijzen,
Zult blind eerlang omdwalen, dag en nacht.
Wat haven, wat gebergte zal uw klacht
Niet hooren, en nagalmen op dat kermen,
Als gij verstaat, wat bruid gij naamt in d' armen,
Rampzalig met een koningin verknocht,
En wat een staart van rampen onbedocht
Gij nasleept, en wat jammeren uw vruchten
En u nog staan te vreezen en te duchten!
Behaagt het u, tast mij en Kreon aan:
Geen snooder schelm en booswicht zal vergaan,
Als gij alleen.

EDIPUS.

Staat ons die smaad te doogen,
Te hooren? Vlucht gij nog niet uit mijne oogen?
Vertrekt ge niet ten Hove uit naar uw steê?

[1] vleit, streelt. — [2] fraai.

TIRESIAS.
Ik was niet dan op uw ontbieden reê.

EDIPUS.
Ik wist niet, dat ge uw dwaasheid dus zoudt uiten;
'k Had anders traag u hier gedaagd van buiten.

TIRESIAS.
Wij schijnen dwaas bij u en zonder prijs;
Maar schenen bij uwe ouders kloek en wijs.

EDIPUS.
Wie zijn ze? Zeg, wie kent ons voor zijn telgen?

TIRESIAS.
Dees dag zal u voortbrengen en verdelgen.

EDIPUS.
Gij spreekt bedekt, en duister te verstaan.

TIRESIAS.
Gij zijt de man, die raadsels best kon raân.

EDIPUS.
Verwijt ge mij daar[1] prijs door is verworven?

TIRESIAS.
Uw avontuur heeft u alom bedorven.

EDIPUS.
'k Getroostte mij, beschutte stad en land.

TIRESIAS.
'k Ga heen. Gij, knaap! nu leî me bij de hand.

EDIPUS.
Hij leî hem weg; want langer hier te toeven,
Verwart dit werk, daar wij eene uitkomst hoeven.
'k Ontga door uw vertrek dees moeilijkheên.

TIRESIAS.
'k Vertrek, nu ik u klaar ontvouwde 't geen
Waarom men mij ten Hove hadde ontboden,
En vreesde u niet; want gij mij niet zult dooden.
Dit zegge ik u met ernst, dat dees man,
Dien gij dus zoekt, hem dreigende met ban
En vloek en straffe, om Lajus' moord te ontwinden,
Die zelve man is hier in stad te vinden,
En t' onrecht voor een vreemdeling geacht:
Want hij is een inboorling, van geslacht
Een recht Thebaan, en burger dezer veste.
Elende is hem beschoren. Blind ten leste,
En pracher[2], arm van middelen, zal hij
Met eenen stok in vreemde heerschappij
Vertrekken; en de waarheid wil[3] betoonen,
Dat hij is broêr en vader van zijn zonen,
En teffens zoon en man, och, al te onwaard!
Der vrouwe, die hem heilloos heeft gebaard;
Dat hij, bij haar in bloedschand dus gezeten,
Zijn vader heeft vermoord en doodgesmeten[4].
Vertrek nu, lust het u, en ga in 't hof,
En vorsch het na; en zoo gij endlijk stof
Van valschheid vindt, en u van mij bedrogen,
Zoo acht me een dwaas waarzegger, stout op logen.

I. KEER.

Wie mag het wezen, en waar steekt
De man, van wien Apollo spreekt,
En galmt uit Delfi's holle klippen
Door zijn waarzeggers mond en lippen,
Dat hij, met zijn bebloede hand,
Het grootste schelmstuk van het land
Bedreven heeft. 't Is tijd, met paarden
Te vlieden, en de vlucht t' aanvaarden;
Want God Jupijns vergramde zoon
Wil, toegerust, uit zijnen troon,
Met vier en bliksem en 't verbolgen
Onschuwbre noodlot hem vervolgen.

[1]Versta: dat, waar. — [2]bedelaar. — [3]zal. — [4]doodgeslagen.

I. TEGENKEER.

Want van Parnassus' top, vol sneeuw,
Loopt een gerucht en landgeschreeuw,
Dat elk hem, die zich wil versteken,
Vast naspoort in de steenrotsstreken
En bosch en hol; gelijk een stier
In 't eenzaam omdwaalt ginds en hier,
En loeit. Dees balling, droef aan 't zuchten,
Poogt dus de Godspraak snel t' ontvluchten,
Die hem verraadt in alle steên;
Maar och! 't gerucht snort om hem heen,
Met zijne vlugge en snelle pennen.
Hij kan den naklank niet ontrennen.

II. KEER.

De wijze en ziende blindeman
Meldt gruwlen, grooter als men kan
Ontkennen of met reden stuiten.
Ik twijfel, wat mij staat te sluiten,
Hangt tusschen hoop en vrees gevat.
Ik sluit niet, zie nu dit, dan dat.
Wij hoorden nooit voorheen, noch weten,
Wat twist alle eendracht heeft versmeten,
En Polybus en Labdakus
In hunne zonen fel aldus
Laat worstelen. Op welke blijken
Zal ik met reden vonnis strijken,
En Edipus, daar 't volk om zucht,
Verwijzen op een los gerucht?
Zal ik nu Labdakus handhaven,
Om na te vorschen, na te draven,
Te zoeken, welk een vreemdeling,
Ons onbekend, dien moord beging?

II. TEGENKEER.

Maar God Apol en Jupiter
Zijn wijs, zien elks bedrijf van ver.
Dat nu waarzeggers, hoe vermeten,
Veel meer dan andre menschen weten,
Blijkt niet zoo klaar; dewijl gewis
D' een snediger dan d' ander is;
Weshalve ik luistren zal geduldig,
En niemand, wie den held beschuldig',
Toevallen, eer men recht verstaat
Een grondbewijs, 'twelk zeker gaat;
Want klaar is 't, dat, om hem te schaden,
De rotsmaagd 't raadsel gaf te raden
Den man, wiens wijsheid bleek zoo prat,
Tot heil van d' aangevochte stad,
En vreugd van Thebes burgerijen,
Door hem ontslagen van haar lijen;
Waarom ik zulk een wijzen man
Niet voor een booswicht houden kan.

KREON.
O burgers! 'k heb verscheiden hooren zeggen,
Dat mij de vorst veel kwaads te last durf leggen,
'k Verschijn hierom als een wiens eer het raakt;
Want heb ik 't zoo met woord of werk gemaakt,
Zoo lust het mij, te schandelijk betegen,
Niet langer 't licht t' aanschouwen, als een zegen;
Want zulk een klank bevlekt mijne eer en faam
Te gruwelijk, en brandmerkt mijnen naam
Ten hoogste, mits mij elk en gij mocht heeten
Een stedepest en boozen ingezeten.

REI.
Misschien wordt gij betuigd door onbescheid
Van gramschap, niet uit ernsthaftigheid.

KREON.
Wie drijft, dat, door mijn raad en welbehagen,
's Waarzeggers mond valsch antwoorde op zijn vragen?
REI.
Dit wordt gezegd, doch 'k weet niet, met wat hart.
KREON.
Betnigt hij mij van 't schelmstuk, dat elk smart,
Met meeninge en ernsthaftig, zonder veinzen?
REI.
Dat weet ik niet, die 't Hof in zijn gepeinzen
En daden niet doorzien kan, als 't behoort;
Maar zie, daar komt de koning uit de poort.
EDIPUS.
Hoe nu? Wat jaagt u herwaart zonder schromen?
Durft gij verwaand nog hier ten Hove komen,
Daar 't blijkt, dat gij den vorst hebt omgebracht,
En mij van 't rijk berooven wilt met kracht?
Bij Jupiter! zeg op: toen gij vermeten
Dit voornaamt, hield uw heerschlust, dol bezeten,
Mij voor een dwaas en suffer? Docht ge, dat
Ik zinneloos, gansch geen gevoelen had.
Noch merkte, dat men toeleîde, om door lagen
Mij uit den troon, en buiten 't rijk te jagen?
Of schijnt dit nog geen zinneloos bestaan,
Ontbloot van volk en gunst, de hand te slaan
In iemands rijk, waarna men placht te pogen
Door hulp van vele en rijkdom en vermogen?
KREON.
Gij weet wel, wat ge drijft. Aangaande 't geen
Gij zegt, hoor toe: vat eerst de zaak met reên,
En oordeel dan met kennisse en bescheiden.
EDIPUS.
Gij weet een zaak wijdloopig uit te breiden;
Mij schort het slechts aan ooren nu ter tijd.
Ik merk, hoe gij op mij gebeten zijt.
KREON.
Hoor eerst hetgeen ik zeg; de zaak is 't waardig.
EDIPUS.
Ontken niet, dat gij boos zijt en kwaadaardig.
KREON.
Is onverstand en heet hardnekkigheid
Bij u een deugd, gij zijt misleid
En zinneloos.
EDIPUS.
Meent ge uwen vriend t' ontmoeten
Dus smadelijk, en niet dien smaad te boeten?
Gij zijt misleid.
KREON.
'k Beken, uw reên zijn goed;
Maar toon, waarin ik u met smaad ontmoet.
EDIPUS.
Hebt gij geraân of niet, dat ik zou zenden
Een bode naar den overal bekenden
Waarzegger?
KREON.
Ik beken dit gaarne meê.
EDIPUS.
Hoe lang is 't leên, dat Lajus . . . . .
KREON.
Wat hij deê?
Want ik versta dit niet.
EDIPUS.
Geraakte om 't leven?
KREON.
't Is lang geleên, dat Lajus kwam te sneven.
EDIPUS.
Was toen al meê 's waarzeggers kunst in zwang?
KREON.
Hij was bij elk in eere al overlang.
EDIPUS.
Heeft hij wel ooit van mij gerept te vore?
KREON.
Mijns wetens niet; dat kwam mij nooit ter oore.
EDIPUS.
Hebt gij toen naar dien moorder nooit getaald?
KREON.
Ja, trouwen; maar hij bleef onachterhaald.
EDIPUS.
Hoe? waarom kwam dees wichlaar dit niet mellen?
KREON.
Dat weet ik niet, en wil geen vonnis vellen
Van 'tgeen ik niet begrijp, noch kan verstaan.
EDIPUS.
Gij zoudt gewis bij ieder dank begaan,
Indien gij 't wist en rustig openbaarde.
KREON.
Wat 's dit? Zoo 't mij bekend waar, ik verklaarde
Dit stuk, en zoû 't niet zwijgen, neen, o neen!
EDIPUS.
't En waar gij eerst met hem kwaamt overeen,
Nooit zeî hij, dat ik Lajus leî ter neder.
KREON.
Of hij dit zegt, dat weet ge; en ik wil weder
Uit u verstaan, 'tgeen ge uit mij trekken wilt.
EDIPUS.
Doorzoek het vrij; ik zal, wat tijd gij spilt,
Nooit moordenaar van Lajus zijn bevonden.
KREON.
Is zuster niet door trouw aan u verbonden?
EDIPUS.
Ik loochene geensins hetgeen gij vraagt.
KREON.
Bezit ge niet één rijk met haar, en draagt
Den koningsstaf gemeen met uw verkoren?
EDIPUS.
Z' is in 't bezit, als zij bedong te voren.
KREON.
Zoo kan ik met geen recht de derde zijn.
EDIPUS.
Hier hapert nu uw trouw in allen schijn
KREON.
Geensins, zoo gij mij hoort, als ik u hoorde.
Bedenk eerst, of ooit heerschlust mensch bekoorde
In staatgevaar te leven, liever dan
Gerust en stil te slapen, verre van
Bekommering. Gewis, mij zou niet lusten
Te heerschen, en mij zelven dus te ontrusten.
'k Liet liever mij gebiên, dat min bezwaart
Dan heerschen. Dit 's een recht gematigde aard,
'k Gebruike nu door u, wat ik begeere,
Gansch buiten zorg. Zat ik in staat en eere,
Dan stond me veel te doen door dwang met pijn.
Hoe zou me 't rijk dan aangenamer zijn,
Als heerschen en bevrijd zijn van verdrieten?
'k Ben niet zoo dwaas, of wil veel eer genieten
Het goed, dat mij tot overwinst gedijt.
Nu kieze ik al, wat mijn gemoed verblijdt.
Nu mint mij elk. Nu loopen ze om mij draven,
Dat ik bij uw genâ hen mag handhaven.
Hoe zoude ik dan door heerschlust, als beroofd
Van zinnen, al dit heil zien over 't hoofd?
Een boos gemoed is onwijs in 't bejagen.
Die raadslag liet ik nimmer mij behagen,
Zou niemand ook handhaven in dat werk;
En eischt ge klaar bewijs: vraagt Delfi's kerk,
Of ik niet recht die Godspraak u ontleedde:
En vindt gij dan 's waarzeggers mond, mij mede,
Op valschheid en bedrog, zoo straf me vrij
Aan 't leven, door veel stemmen[1], u en mij[2],

---

[1]Versta: meer dan ééne, twee. — [2]Versta: de uwe en de mijne.

Veroordeeld; maar leer kloek u zelf mistrouwen,
En mij alleen hier schuldig aan te houwen
Uit achterdocht; want hoe kan 't billijk zijn,
De boozen vroom te noemen, zonder schijn
En wettig blijk, en weder, zonder reden,
De vromen, als misdadigen, te treden?
Een trouwen vriend te bannen, is een kwaad
Bij mij zoo groot, als die zich zelf verraadt,
En 't leven, dat wij 't allereêlst waardeeren.
Maar nu de tijd zal 't ons op 't zekerst' leeren.
De tijd ontdekt allengs den vromen; maar
Eén dag alleen stelt booze in 't openbaar.

REI.

O, koning! hij spreekt recht. Gij moet u hoeden,
Te struikelen door reukeloos vermoeden.
Wie schichtig recht[1], beklaagt zich licht te laat.

EDIPUS.

Als iemand snel, door heimelijk verraad,
Het rijk belaagt, moet mijn beraad niet dralen;
Want zit ik stil, zijn aanslag zal niet falen:
Hij voert zijn loos beleid en kloek besluit,
Mij ten bederve en val, volkomen uit.

KREON.

Wat eischt ge dan, dat ik ten rijke uit vliede?

EDIPUS.

Geensins, maar sterft in 't rijk; want ik verbiede,
Dat gij 't ontvlucht.

KREON.

Wanneer bewijst ge, wat
U stof geeft tot dien haat, op mij gevat
Zoo doodelijk?

EDIPUS.

Zult gij mij dan niet wijken,
Noch zwichten voor 't gezag van Kadmus' rijken?

KREON.

Mij dunkt, dat gij geensins ten beste raadt.

EDIPUS.

'k Beoog mijn nut.

KREON.

En 't past me in dezen staat,
Dat ik mij zelf bedachtzaam ra ten goede.

EDIPUS.

Maar gij zijt boos.

KREON.

En of gij 't niet bevroedde?

EDIPUS.

Mij past nochtans 't gebied, bij elk ontzien.

KREON.

Geensins, zoo gij met onrecht wilt gebiên,

EDIPUS.

O stad, o stad!

KREON.

Dees stad behoort mij mede,
Niet u alleen.

REI.

Gij, koningen! houdt vrede.
Ik zie Mevrouw Jokaste uit 's konings hof,
Ter goeder tijd, hier aantreên, die dees stof
Van tweedracht zal wegnemen naar 't betamen.

JOKASTE.

Rampzalige! hoe wekt ge hier te zamen
Te reukeloos dit stadgerucht op straat?
Of schaamt ge u niet, daar 't land in arbeid gaat
Van zwarigheên, te razen en krakeelen
Om uw byzondre en eigene verschelen[2]?
Mijnheer! naar 't hof; gij, broeder! naar uw huis.
Verwekt om kleen belang geen landgedruis!

KREON.

Och, zuster! och, uw man (een hart moet ijzen!)
Beticht me, en durf bij andren mij verwijzen,
Opdat men mij strafschuldig 't rijk uitstoot',
Of met een glimp veroordeele ter dood.

EDIPUS.

'k Beken, dat ik vernam, op welke gronden
Hij mijnen staat belaagt door looze vonden.

KREON.

De donder mij, als een verwaten, sla,
Kwam ik, gelijk gij zegt, uw stoel te na.

JOKASTE.

Bij Jupiter! mijn Heer, mijn uitverkoren!
Geloof hem om dien dieren eed, gezworen
Bij al de Goôn, in 't aangezicht van mij,
En 't bijzijn van dees gansche burgerij.

REI.

O koning! ik verzoek het, wil toch hooren,
En overweeg de zaak wel rijp te voren.

EDIPUS.

Wat wilt ge? Dat ik voor hem wijken zal?

REI.

Dat gij hem, nooit gerekend in 't getal
Der dwazen, en die heilig heeft gezworen,
Beschut, en houdt in eere naar behooren.

EDIPUS.

Weet gij wel, wat ge wilt?

REI.

Dat weet ik, ja.

EDIPUS.

Wat is het dan?

REI.

Dat gij met ongenâ
Een vroomen en onnooz'len vriend, om dingen,
Die donker zijn, zoo schandelijk wilt dwingen,
Het gansche land te ruimen.

EDIPUS.

Weet dan vrij,
Wanneer ge dit met ernst verzoekt van mij,
Besteat ge zelf, mij uit het land te jagen.

REI.

Bij al de Goôn en 't licht van Fœbus' wagen!
Dit drijf ik niet, of moet, van God en al
Mijn vrienden droef versteken, gaan ten val,
Is dat mijn wit; maar 't jammer en de smarte
Des vaderlands kwetst mij zoo diep in 't harte,
Ook dat dit kwaad uit uwen boezem vloeit,
En d' eerste elende aldus nog wast en groeit.

EDIPUS.

Hij ga dan hene, en moet ik gansch bederven,
En, schendig uit mijn rijk verdreven, zwerven,
Ik eere nog uw aanzicht, dat gij wascht
In tranen, maar versmâ dien snooden gast;
Want waar hij is, mijn haat zal op hem kleven.

KREON.

Gij blijft verhard, al schijnt ge toe te geven,
Maar zwaarder viel 't, gaaft gij uw gramschap toe;
Want zulk een aard strekte eerst zijne eige roê.

EDIPUS.

Vertrek, ga heen; gij hoort, wat wij u heeten.

KREON.

'k Zal heengaan, en bij u, op mij gebeten,
Versmaad zijn, doch bij 't volk niet ongeacht.

REI.

Mevrouw! waarom vertoeft ge, door uw macht,
Hem uit het hof en uw gezicht te leiden?

JOKASTE.

Byzonder, nu ik klaar verneem, in 't scheiden,
Hoe jammerlijk het hier gelegen is?

REI.

Een ongelijk gevoelen, ongewis

---

[1] overhaast recht spreekt. — [2] geschillen, oneenigheden.

En los, is hier gerezen onder 't spreken.
Onbillijke beschuldigingen breken
Mijn hart van rouw.

JOKASTE.

Komt dit van wederzij?

REI.

Ja, zeker.

JOKASTE.

En wat brocht een ieder bij?

REI.

Ik heb genoeg, genoeg; nu alle straten
In lijden zijn, is 't beter dat wij 't laten,
Daar zij 't gesprek bij lieten en den strijd.

EDIPUS.

Gij ziet, waartoe uw drift vervalt, die zijt
Of gaat voor vroom, en in dit bitter lijden
Ontstelt ge nog mijn geest, en laat me glijden.

REI.

O koning! ik zeî menigmaal voorheen,
'k Most onwijs zijn, en afgedwaald van reên
En recht begrijp van 't nut des staats te weten,
Begaf ik u, in zulk een last gezeten;
Want gij hebt volk en vaderland, verdrukt
Van jammeren, gered, den nood ontrukt,
Zoudt gaarne, was 't in uw vermogen, heden
Uw ampt en staat met eere en deugd bekleeden.

JOKASTE.

Bij Jupiter, o koning! zeg me voort:
Hoe zijt ge dus afgrijselijk gestoord?

EDIPUS.

'k Zal zeggen, want ik eere u boven allen,
Wat Kreon voor een raad, naar zijn gevallen,
Nam tegens mij.

JOKASTE.

Verhaal 't, zoo 't u behaagt,
Indien gij hem rechtvaardig hebt beklaagd.

EDIPUS.

Hij zegt, ik dorst vorst Lajus nederleggen.

JOKASTE.

Zegt hij 't uit zich, of uit een anders zeggen?

EDIPUS.

Tiresias, die schelm, vliegt uit zijn hand,
Geeft elk dit in den mond door 't gansche land.

JOKASTE.

Al wat gij van u zelven zegt, laat varen,
En hoor mij: leer, dat geen, hoe rijp van jaren,
Geen sterflijk mensch waarzeggerij verstaat.
Dit zult ge uit mij vernemen in der daad;
Want Lajus liet voorheen 't orakel spreken,
In Delfi's kerk; dit laat ik hier nu steken,
Behoudens dat ik zeg, hoe hij verstond,
Uit God Apol of uit zijn Priesters mond,
Dat hij, gelijk het lag bij noodlots orden,
Van zijnen en mijn zoon vermoord zou worden;
En, zoo de faam ons aanbracht als iet waars,
Is Lajus van uitheemsche moordenaars
Verslagen, op een driesprong; maar den jongen,
Drie dagen oud omtrent, liet hij, gedrongen
Van zorge, met een koorde door elk been
Geslagen, van de dienaars ergens heen,
Bezijden 's weegs, op woeste bergen dragen.
Doch God Apol, berechter op uw vragen,
Heeft op die wijs geensins te weeg gebracht,
Volvoerd, dat zich de zoon door vaderslacht
Vergrijpen zou; noch Lajus, bang voor 't sneven,
Dat hem zijn zoon zoû brengen om het leven.
Dies, schoon dit van 't orakel werd gespeld,
Zijt hierom niet bekommerd noch ontsteld;
Want God kan naar zijn wijsheid licht ontdekken,
'tGeen hij verstaat tot noodig heil te strekken.

EDIPUS.

Mevrouw! hoe wordt mijn ziel en geest ontsteld,
Nu ik verneme en hoor, wat gij vertelt!

JOKASTE.

Wat kommer perst u, dus ontsteld te spreken?

EDIPUS.

Uit uw verhaal is ons dan klaar gebleken,
Dat Lajus op een driesprong werd ontzield.

JOKASTE.

Dit werd gezegd, en duurt.

EDIPUS.

En waar geviel 't?

JOKASTE.

In Focis, daar de wegen, vrij en open,
Van Delfi en van Daulis t' zamenloopen.

EDIPUS.

Hoe lang geleên? Wanneer gebeurde dit?

JOKASTE.

Recht eer gij raakte op stoel, in 's lands bezit,
Kwam deze stad die droeve maar te hooren.

EDIPUS.

O Jupiter! wat hebt ge mij beschoren?

JOKASTE.

Wat schiet u in het hoofd, dat gij dus vreest?

EDIPUS.

Ai, vraagt me niet. Maar hoe was hij van leest?
Hoe oud was hij?

JOKASTE.

Heel groot; het haar aan 't grijzen:
Van opzicht u niet ongelijk.

EDIPUS.

Nu rijzen
Mijn haren; want ik duchte voor mijn ziel,
En dat mijn vloek onwetende op mij viel.

JOKASTE.

Wat zegt ge? Ik zie, o koning! met meêdoogen,
Verbaasd van schrik en angst, u onder d' oogen.

EDIPUS.

Hoe beeft mijn hart van vreeze, dat misschien
Tiresias te verre[1] heeft gezien!
Doch klaarder zult gij mij dit stuk verklaren,
Zoo gij mij nog een zaak wilt openbaren.

JOKASTE.

Ik schrikke meê. Wat vraagt ge nog? Gewis,
Is 't mij bekend, 'k zal zeggen als het is.

EDIPUS.

Ging hij langs 't veld alleen met drie of vieren,
Of volgde hem een lijfstoet van statfieren,
Gelijk een vorst en koning voegt vooral?

JOKASTE.

Zij waren vijf te zamen: in 't getal
Was een herout, en Lajus op een wagen
Reed hene.

EDIPUS.

Och, och! 't begint hier op te dagen.
Maar wie heeft u dees tijding aangebracht?

JOKASTE.

Een dienaar, die het nauw ontliep met kracht.

EDIPUS.

Is dees ook thuis, en bij der hand te krijgen?

JOKASTE.

O neen; maar toen hij u ten troon zag stijgen,
Na Lajus' dood, greep hij mij bij de hand,
En bad me, of hij mocht trekken op het land,
Om daar het vee te hoeden in woestijnen,
En zelden hier ten Hove te verschijnen.
'k Gaf hem verlof, die waard was grooter eer.

EDIPUS.

Bestel, dat hij hier haastig wederkeer'.

---

[1] Versta: maar al te ver en juist.

JOKASTE.

Het zal geschiên; maar zeg me eens: om wat reden?

EDIPUS.

Ik ben beducht en vreeze, 'k hebbe heden
Te veel gehoord, en wil dees zaken klaar
Nasporen.

JOKASTE.

Hij zal haast verschijnen; maar
Mag ik hetgeen u pijnigt nu niet hooren?

EDIPUS.

Ik zal 't u niet verbergen, mijn verkoren!
Naardien ik schier mijn wit beschieten kan;
Want wien zoude ik dit liever melden, dan
Aan u, nu ons dit lot is toegevallen?
Mijn vader, een Korinther, en bij allen
Zoo groot geacht, was Polybus genaamd,
En Merop hiet mijn moeder. Ik, befaamd,
Was in de stad bij al de burgerije,
Gezien, tot dat mij dit ('twelk ik belije
Verwondrens waard) gebeurt, maar mijnen staat
Niet paste; want een heer, door overdaad
Van drank vervoerd, steekt op, vaart uit, en lastert,
En scheldt me voor een vondeling, een bastert.
Ik, dus gehoond, verkropte 't nauw dien dag;
Maar 's andren daags genaakte ik met beklag
Mijn vader, en Vrouw moeder, ondertastte
De zaak; en zij, dewijl men mij belastte
Met dit verwijt, vergramden, meer dan ooit
Voorhene, op hem, die dit had uitgestrooid:
En ik, hoewel mijne ouders mij beminnen,
Krop dit verwijt in mijn gemoed, van binnen
Vol hartewee. Ik reis naar Delfi's kerk
Zoo stil, dat geen der onderen het merk';
En God Apol, wiens antwoord ik kwam hooren,
Voorspelt me niets, uit zijne donkre kooren,
Dan schriklijkheên en jammer, en hoe 't lag
Bij noodlot, dat ik nog mijn bruiloftsdag
Zou vieren, en in moeders echt mij mengen,
Een gruwzaam kroost bij haar ter wereld brengen,
Vermoorden zelf mijn vader, die mij teelt.
Ik, die mij al dees schriklijkheên verbeeld,
Sloot, dus gedreigd van mijn geboortesterre,
Korintheland t' ontwijken, en heel verre
Van daar te vliên, om dit schandsaal t' ontgaan,
Hetwelk ik uit Apollo had verstaan.
'k Vertrekke, en koom (zoo 'k heb uit u vernomen),
Daar Lajus is vermoord en omgekomen;
En toen ik nu ('k beken het u recht uit)
Ter plaatse kwam, daar zich de driesprong sluit,
Bejegent me een herout, en op een wagen,
Een oude (zoo gij mij hebt voorgedragen)
Van runderen getrokken. Dees bestaan,
Mij uit den weg te drijven en te slaan.
Ik toornig sla den voerman, die braveerde,
Mij uit den weg te rugge stiet en keerde:
En d'oude sloeg me, als ik kwam tot hem treên,
Met kracht op 't hoofd, wel tweemaal achtereen,
Werd ruim betaald, met mijnen staf geslagen
In ééne reis, dat hij steil uit den wagen
Ter aarde stort; voorts velde ik al den stoet.
Indien ik nu een spruit ben uit het bloed
Van Lajus, waar is ergens zulk een snoode
Als ik? Wat mensch leeft zoo gehaat van Gode,
Nu mij geen vreemde of burger bergen moet,
Noch staan ter sprake? Elk stoot me met den voet
Ten huize uit. 'k Heb, met zweren, al de vloeken
Op mijnen hals gehaald door 't onderzoeken;
Geen ander, maar ik zelf heb dit verwekt,
En 't bed des doôn met deze hand bevlekt,
Waardoor hij kwam te sneven. Wie is boozer?
Of ben ik nog, hij wien geen goddeloozer
Geleken wordt, niet heel en al besmet?
Is 't vliedens tijd? Ik, balling uitgezet,
Zal vaderland noch vrienden met mijne oogen,
Na dezen dag, niet meer aanschouwen mogen.
Moet ik slechts niet mijn moeders bruidbed flus
Ontheiligen, en zelfs ook Polybus,
Mijn vader, die mij teelde en won en voedde,
Ombrengen? Of sluit[1] hij niet, als een vroede,
Die zegt, dat mij fortuin dit overzendt?
O, Oppergoôn daar boven! keert en wendt
Het zoo, dat ik dien dag niet mag beleven,
Maar eer den geest en lesten doodsnik geven,
Dan mijne ziel zoo schendig werd besmet.

REI.

Dit hooren valt verdrietig; doch ontzet
U niet, noch geef den moed niet gansch verloren,
Vóór dat gij komt bescheid uit hem te hooren.

EDIPUS.

Dees hoop schiet mij nog over, anders geen,
Dan dat ik wacht bescheid uit 's herders reên.

JOKASTE.

En als hij komt, wat wilt ge dan toch maken?

EDIPUS.

'k Zal 't zeggen: spreekt hij dan van deze zaken
Als gij, zoo ben ik vrij van dezen moord.

JOKASTE.

Wat hebt ge uit mij voornamelijk gehoord?

EDIPUS.

Gij zegt, hij meldt dat dees van moordenaren
Is omgebrocht. Zoo hier veel schelmen waren,
Hebbe ik hem niet vermoord; dewijl één man
In[2] velen niet gerekend worden kan.
Maar zoo één man alleen hem heeft verslagen,
Kan elk met recht van manslacht mij beklagen.

JOKASTE.

Hoû dit voor vast. Ook kan hij nimmer dat
Veranderen, hetwelk de gansche stad,
Niet ik alleen, gehoord heeft met hare ooren;
En wijkt de knecht van 't geen hij sprak te voren,
Nog spreekt hij van vorst Lajus' dood niet recht,
Gelijk Apol te Delfi had gezegd,
Dat hem mijn zoon most doôn; nu liet dees 't leven
Voorhene, en kwam vóór 's vaders dood te sneven;
Dies ik me aan geen waarzeggerij vergaap.

EDIPUS.

Gij spreekt zeer wel; doch zend om hem een knaap;
Verzuim dit niet.

JOKASTE.

'k Zal 't doen: maar treên we binnen.
'k Wil zonder uw behagen niets beginnen[3].

Ie KEER.

Och! of me 't noodlot gunnen woû,
Dat ik d' eerwaardigheid en trouw
Der heilge spreuken en elk werk
Volbrocht, van 's Hemels wetten sterk
Bezegeld, en die overal
Ontvangen zijn, als Hemelval,
En God den vader, anders geen
Voor oorsprong kennen; daar niet een
Der sterfelijken deel aan had,
Daar tijd noch ouderdom op vat.

Ie TEGENKEER.

Het onrecht baarde dwinglandij,
Die reukloos pakt haar rooverij,
En wat men inhaalt met geweld;
En, als zij zit in top gesteld,

---

[1]besluit. — [2]Voor. — [3]Min juist voor: 'k wil alles doen om u te vergenoegen.

Noodwendig neêrstort uit haar staat,
Dewijl ze slimme gangen gaat.
Ik bidde God, dat hij dit pleit
Der stad niet tot ons onheil scheidt:
Want om te raken uit dees klem,
Laat ik hem gaarne d' eerste stem.

IIe KEER.

Wie 't heilig recht, met werk of woord,
Schoffeert, en geensins eert, als 't hoort,
Nog weiniger des Hemels raad,
Vervalle elendig van zijn staat,
Zoo hij, bekoord van snoode min,
Nog vlamt op schandelijk gewin,
Het hart van geen godloosheid spaant,
De hand, moedwillig en verwaand,
En zonder vreeze voor Gods troon,
Durf slaan aan dingen, hem verboôn.
Wat mensch, vergeet dees al zijne eer,
Bedwingt door reden zijn geweer,
Als ondengd stout in staat blijft staan?
Wat lust het mij ten rei te gaan?

IIe TEGENKEER.

Men heeft dan echter geene reên,
Godvruchtiglijk naar Delfi heen,
Het hart van Griekenland, voortaan
Bij God Apol om raad te gaan,
Noch naar Olympia, 's lands wijk,
Zoo niet de waarheid ieder blijk'.
O, Jupiter! verstaat ge dit,
In 't albestierende bezit,
't Welk eeuwig duurt; betoon in 't end,
Dat u dees dingen zijn bekend!
Want God Apollo's eer heeft uit,
En Delfi's overoud besluit,
Gespeld aan Lajus in zijn kracht,
Legt in den grond en gansch veracht.

JOKASTE.

Landsheeren! ik nam voor een geur te branden,
Met wyrook en kerkkransen in de handen,
Ten offer naar der Goden kerk te treên;
Want Edipus wordt van zorgvuldigheên
En velerlei bekommeringen kraftig
Gedreven, en hij draagt zich niet manhaftig,
Gelijk het voegt een man, die al 't verleen
En wat er voor de hand is tegens een
Kan wegen, maar hangt gansch aan kwade maren,
Die enkel schrik in zijn gedachten baren.
Dewijl dan al mijn onderwijs niet baat,
Neem ik, Apol! u tot een toeverlaat,
Als allernaaste, op dat ge, mijn gebeden
Verhoorende, ons, droevig aangestreden,
Wilt redden; want wij vreezen al gelijk,
Naardien we zien den stierman van het rijk
Dus moedeloos.

FORBAS.

Gij, heeren! kunt ge ons wijzen,
Waar 's konings hof en hooge tinnen rijzen?
Doch zegt vooral, zoo gij het tronwen[1] weet,
Waar hij zich houdt.

REI VAN OUDE THEBANERS.

Daar toont zich 't hof zoo breed.
Hij zelf, o gast! is binnen, 's volks behoeder,
En dees Mevrouw[2] is zijner kindren moeder.

FORBAS.

Ik bid, dat al haar doen tot heil gedij,
En dat ze altijd verhengd verkeere bij
Gelukkigen, dewijl hij is haar gade.

[1]Thans tot tronwens verscherpt. — [2]Beter ware: deze Vrouw.

JOKASTE.

O, gast! ik wensch u zegen en genade
En welvaart om dien aangenamen groet;
Maar zeg me: wat 's uw boodschap? Op wat voet
Verschijnt ge hier?

BODE.

Uw heer en 't hof ten goede.

JOKASTE.

Wat goeds? Zeg op, dat ik het klaar bevroede,
En uit wat hoek gij herwaart komt dit pas.

FORBAS.

Ik kome van Korinthe. 'k Zal 't u ras
En met een woord beknopt en kort verklaren.
'k Breng teffens u heel blijde en droeve maren.

JOKASTE.

Wat 's dit gezegd? Wat twijfelachtigheid
Van spraak is dit?

BODE.

Ik spreek, gelijk men zeît
In Isthmus, dat hem 't volk zal koning kronen.

JOKASTE.

Wat 's dit? Bezit dan Polybus de tronen
Van 't rijk niet in zijn onderdom?

FORBAS.

Neen wis,
Want hij al dood en ook begraven is.

JOKASTE.

Wat zegt gij, bode? Is Polybus verscheiden?

FORBAS.

Is 't valsch, zoo sla de moord mij!

JOKASTE.

Zonder beiden,
Staatjoffer, voort! Wat toeft ge, dit terstond
Uw koning aan te zeggen? Delfi's mond,
Apollo's mond! waar zijn uw wichlerijen?
Want Edipus, beangst, vóór lange tijen,
Dat hij dien man mocht dooden, al te snood,
Werd balling, en vorst Polybus is dood,
Zijn eigen dood gestorven, niet verslagen
Van Edipus, gelijk men hoort gewagen.

EDIPUS.

Jokaste, mijn getrouwe gemalin!
Wat roept ge mij bij u door 't hofgezin?

JOKASTE.

Ik bidde u, hoor dien man eens met verblijen.
Waar blijven nu die schoone wichlerijen?

EDIPUS.

Dien man? wie is 't? wat tijding of hij heeft?

JOKASTE.

O, Polybus is dood. Uw vader leeft
Niet meer. Hij brengt dit uit Korinthe mede.

EDIPUS.

Wat zegt ge, gast? Verhaal mij deze rede.

JOKASTE.

Moet ik 't u eerst verkundigen, zoo weet:
Hij is al dood.

EDIPUS.

Door lagen ofte leed
Of krankheid?

BODE.

Hij kwam langzaam aan zijn ende,
Stokoud en af.

EDIPUS.

Zoo is hij, vol elende,
Dan overleên aan tering?

BODE.

Op zijn tijd,
Gelijk de mensch van onderdom verslijt.

EDIPUS.

Wat gapen we, och! naar wichelende altaren,
En voglezang, die ons vergeefs bezwaren

Met vaderslacht! Mijn vader legt al neêr,
En dood in 't graf. Wij trokken geen geweer,
En staan nog hier. Misschien sloeg hij aan 't kwijnen
Om mij te zien; zoo mocht met reden schijnen,
Dat ik hem holp om hals; nu is hij heen,
En nam al wat men spelde, lang geleên,
Met zich in 't graf; en al 's waarzeggers blaffen
Is ijdel, en heeft niets met hem te schaffen.

JOKASTE.

Heb ik u dat niet lang voorheen gespeld?

EDIPUS.

Gij spelde 't; maar ik werd van schrik bekneld.

JOKASTE.

Laat varen dan al wat u hart doet gruwen.

EDIPUS.

Betaamt me niet, mijn moeders bed te schuwen?

JOKASTE.

Wat vreest de mensch, die vlak en ouder leît,
Van 't avontuur beheerscht? Voorzienigheid
Heeft in een zaak, die vast gaat, niet te spreken.
Best zoo men kan geleefd, niet omgekeken.
Gij hebt geen reên, te vreezen moeders echt.
Veel hebben zich in hunnen droom gelegd
Aan moeders zij; doch hij versleet zijn dagen
Met lust, die dit hadde in den wind geslagen.

EDIPUS.

Dat 's wel gezegd van u, zoo 't vrouwenbeeld
Niet leefde, dat mij baarde en heeft geteeld;
Maar nu dit leeft, zoo ik met angst vermoede,
Is 't noodig, staâg te leven op mijn hoede.

JOKASTE.

Uw vaders graf is 't oog, dat voor u waakt.

EDIPUS.

'k Beken 't; maar leeft ze, ik ducht, mijn ramp genaakt

FORBAS.

Ai, zeg me eens, om wat vrouw leeft gij in vreezen?

EDIPUS.

Om Merope, des koniugs vrouw voor dezen.

FORBAS.

En om wat reên bekommert ge u om haar?

EDIPUS.

Apollo dreigt mij schrikkelijk en zwaar.

FORBAS.

Mag 't zijn gezegd? Of mag het niemand hooren?

EDIPUS.

Genoeg. Apol heeft mij gespeld te voren,
Dat ik, besmet door moeders bed en trouw,
In vaders bloed mijn handen verwen zoû;
Weshalve ik bang Korinthe hebt begeven,
Om verr' van huis in veiligheid te leven.
Al dient me 't luk, geen hart wordt zoo door 't licht
Verkwikt, als door der oudren aangezicht.

FORBAS.

Zoo zworft ge uit vreeze, in ballingschap verschoven?

EDIPUS.

Om vader niet van 't leven te berooven.

FORBAS.

O koning! of ik u ontsloeg van smart,
Als een, die u beminne uit al mijn hart?

EDIPUS.

Ik zou dees deugd milddadig u beloonen.

FORBAS.

Voornaamlijk koom ik herwaart, om te toonen,
Dat mijne komst mag tot uw heil beslaan.

EDIPUS.

'k Zal evenwel niet naar mijne ouders gaan.

FORBAS.

O, zoon! gij weet niet, hoe het is gelegen.

EDIPUS.

Zeg me, oude man! om Gods wil niets verzwegen!

FORBAS.

Zoo gij hierom uw huis schuwt, dus ontsteld......

EDIPUS.

'k Vrees, dat Apol mij waarheid heeft gespeld.

FORBAS.

Vreest gij u aan uwe ouders zelfs te smetten?

EDIPUS.

Dat is 't; dat maant me angstvallig op te letten.

FORBAS.

Gij vreest vergeefs, en zijt vergeefs vervaard.

EDIPUS.

Waarom vergeefs? Zij hebben mij gebaard.

FORBAS.

Vorst Polybus bestaat u in geen deelen.

EDIPUS.

Wat zegt ge? Kwam mij dees niet voort te telen?

FORBAS.

Niet meer dan mij; beide even na.

EDIPUS.

Hoe dan?
Een vader is die nergens vader van?

FORBAS.

Hij teelde u niet, noch ik; hier geldt geen roemen.

EDIPUS.

Hoe plag hij mij dan zijnen zoon te noemen?

FORBAS.

'k Schonk u weleer aan hem, met deze hand.

EDIPUS.

Beminde hij dan dus het vreemde pand?

FORBAS.

Bij mangel van 's rijks oir werd dit verzonnen.

EDIPUS.

Kocht gij mij dan? Of hebt ge mij gewonnen?

FORBAS.

Ik vond u bij Citheron in een bosch.

EDIPUS.

Hoe kwaamt ge daar, in eenzaamheid, zoo los?

FORBAS.

Ik weidde 't vee omtrent dien berg, en verder.

EDIPUS.

Gij dwaalde henen en weder, als een herder?

FORBAS.

Uw herder en behoeder in die stond.

EDIPUS.

Wat onheil troft me, als gij mij redde en vondt?

FORBAS.

Dat kan uw voet u levende openbaren.

EDIPUS.

Helaas! gij brengt ons oude en kwade maren.

FORBAS.

'k Verloste u van de koord om voet en been.

EDIPUS.

O windselsmaad, wat leed ik teêr en kleen!

FORBAS.

't Geval heeft u dien naam met recht beschoren.

EDIPUS.

Van vader of van moeder? Ai, laat hooren!

FORBAS.

Ik weet niet: die u brocht heeft lucht hier af.

EDIPUS.

Vondt gij mij zelf, of een die mij u gaf?

FORBAS.

Een herder kwam u eerst aan mij bestellen.

EDIPUS.

Wie is 't? Kunt gij dees herders naam niet spellen?

FORBAS.

Men zeide, hij was Lajus' dienstverwant.

EDIPUS.

Van Lajus? eer de koning van dit land?

FORBAS.

Al recht; het was zijn herder, hier gezeten.

EDIPUS.

Of hij nog leeft, dat ik 't uit hem mag weten?

FORBAS.
Dit wordt u uit een landzaat best bekend.
EDIPUS.
Is niemand van u allen hier omtrent,
Die kennis van dien herder heeft gekregen,
Hem zag in stad of vond op akkerwegen,
Die melde ons dit, dewijl 't de tijd vereischt.
REI.
Ik denk niet, dat hij om een ander peist
Dan om den man, dien, op het land gezeten,
Gij zoeken liet. Dit zal Mevrouw best weten.
EDIPUS.
Mijn koningin! weet gij ook, of hij 't is,
Daar dees van spreekt, en uit zijn wildernis
Ontboden wordt, om hier in 't hof te komen?
JOKASTE.
Wie 't is, daar dees van spreekt? Zet al dit schromen
Uit uwen zin, en laat dit ongedacht.
EDIPUS.
Geensins; bevind ik 't merk, 'k zal mijn geslacht
Niet laten kloek en wakker op te speuren.
JOKASTE.
Bij Jupiter! 't zal nimmermeer gebeuren
(Indien ge voor uw leven zorge draagt),
Dat ge onderzoekt, daar 't hof nu van gewaagt.
Genoeg is 't, dat ik mij dus vinde en pijne.
EDIPUS.
Hoû moed, schoon ik een slaaf te wezen schijne,
Al kwaam het van de derde moeder; gij
Zijt hierom niet te minder in waardij.
JOKASTE.
Geef me evenwel gehoor, en laat dit blijven.
EDIPUS.
Geensins; ik zoek dit ernstig door te drijven.
JOKASTE.
Denk, dat ik u ten beste râ met reên.
EDIPUS.
Dat beste brak mij bitter op voorheen.
JOKASTE.
Rampzaalge! ging uw kennis nimmer verder.
EDIPUS.
Een onder u ga hene, en haal dien herder;
Laat deze trotsch braveeren op haar bloed!
JOKASTE.
Rampzaalge, ik voere u anders niet te moet,
Dan dit alleen.
REI.
Hoe? waarom gaat ze henen,
Bedrukt en bang, met jammeren en stenen?
Dit zwijgen is een voorspook van iet kwaads.
EDIPUS.
Dat voorspook zij zoo 't wil; ik wil de plaats
Van mijn geboorte en afkomst naakt ontblooten,
Al ben ik uit een lagen stam gesproten;
Dit trotsche wijf wordt mooglijk op mij gram,
En schaamrood om d' oneêlheid van mijn stam.
Ik schat me een zoon van Vrouw Fortuin gezegend,
En schroom niet eens, wat laster mij bejegent.
Fortuin heeft mij, hare afkomst, voortgebracht,
De tijd, van kleen, in top gevoerd met macht:
Dies ik, dus verr' gestapt, geensins zal schromen
T' ontdekken, uit wat stamme ik ben gekomen.
KEER.
Citheron! spel ik met mijn mond
De waarheid, zonder falen,
U zal, eer nog de morgenstond
U morgen komt bestralen,
Klaar blijken, wie de moeder zij
Van koning Edipus, dien wij,
Op zulk een blijk, vereeren
Met rei van zangen onversaagd,
Hetwelk mijn koning wel behaagt.
Dit 's, Febus! uw begeeren.
TEGENKEER.
O, zoon! wie heeft u voortgebracht;
Een van 't getal der Goden,
Of bergmaagd, die met Pan vernacht?
Want bergen Godheên nooden:
Of was 't Mercuur op zijn Cylleen?
Of teelde Bacchus u voorheen,
Bij eene der Godinnen
Van Helikon, met groen bekranst,
Waarmeê hij gaarne zingt en danst,
Verslingerd op het minnen?

EDIPUS.
Kan ik, eer we bijeen vergaderd zijn,
Van d' oude mans iet gissen uit den schijn,
Zoo dunkt me, ik zie den herder hier vergâren,
Daar wij voorhene om wenschten; want zijn jaren
Bestemmen 't, en gelijken dezen man
Byzonder, zoo mijn oog recht kennen kan
Mijn dienaars, die den ouden herwaart leiden.
Misschien kent gij hem best en zult ons scheiden,
Als die den man eerst elders hebt gezien.
REI.
Ik ken hem. Dit was Lajus' herder, dien
Hij vond zoo trouw als iemand in zijn stallen.
EDIPUS.
Korinther, hoor! ik vraag u eerst voor allen:
Is dit de man, van wien gij ons vermeldt?
FORBAS.
Dat is hij, die hier aankomt uit het veld.
EDIPUS.
Gij, oude man! zie herwaart, en geef reden
Op mijne vraag. Waart gij al lang geleden
In Lajus' dienst?
HERDER.
'k Was slaaf op 's konings goed,
Doch niet gekocht, maar huisknecht opgevoed.
EDIPUS.
Wat was uw werk? Wat hebt ge meest bedreven?
HERDER.
Het kleene vee gehoed, schier al mijn leven.
EDIPUS.
In welke streke onthieldt ge u wel bekend?
HERDER.
Rondom den berg Citheron, daaromtrent.
EDIPUS.
Gij kende of zaagt dien man omtrent die streken?
HERDER.
Wat deed hij? Van wat man valt hier te spreken?
EDIPUS.
Van dien? Of was 't, dat gij hem elders vondt?
HERDER.
Ik kan het niet bedenken zoo terstond.
FORBAS.
Heer koning! 't is niet vreemd. 'k Zal onverdroten,
Al wat hem door de jaren is ontschoten,
Vernieuwen; want ik weet, het zal hem voort
Invallen, als hij van Citheron hoort,
Den herdersberg, daar hij twee kudden weidde,
Ik ééne kudde, en nimmer van hen scheidde,
Drie maanden, al den zomer, van de lent
Tot in den herfst; en toen het dreigement
Des winters ons allengs kwam overvallen,
Dreef ik het vee weêrom naar mijne stallen,
En hij zijn kudde in Lajus' kooi, met riet
Gedekt. Is 't waar, hetgeen ik zeg, of niet?
HERDER.
't Is lang geleên en waarheid, geene lengen.
FORBAS.
Nu zeg ons ook met een: mag 't u niet hengen,

Dat gij me een kind bestelde, opdat ik 't zou,
Gelijk mijn zoon, opvoeden vroom en trouw?

HERDER.

Wat 's dit? Waarom zoekt gij dit na te sporen?

FORBAS.

Dit 's hij, toen nog een kind en eerstgeboren.

HERDER.

Loopt ge in uw dood? Waaromme zwijgt ge niet?

EDIPUS.

Bestraf geensins den ouden; want hij schiet
Geen woorden uit, zoo strafbaar als uw rede.

HERDER.

Mijn goede heer! wat of ik u misdede?

EDIPUS.

Gij spreekt van 't kind niet klaar, gelijk hij wil.

HERDER.

Hij weet niet, wat hij zegt, en zweeg best stil.

EDIPUS.

Zegt gij 't niet met gemak, men zal 't u leeren.

HERDER.

Een ouden slaan? Dat zou den Hemel deeren!

EDIPUS.

Is hier geen die hem knevel? Boeit hem vrij!

HERDER.

Ik, arme man! wat eischt ge toch van mij?

EDIPUS.

Gaaft gij hem niet het kind, gelijk wij vragen?

HERDER.

Ik gaf 't. Och, had mij toen de moord geslagen!

EDIPUS.

Dat zal geschiên, of meldt de zaak recht uit.

HERDER.

't Zal eer geschiên, wordt u dit klaar beduid.

EDIPUS.

Dees man, zoo 't schijnt, zoekt niet dan wederstreven.

HERDER.

Geensins, ik zeg: 'k heb hem het kind gegeven.

EDIPUS.

Was 't uw? Of kwaam 't van iemands anders hand?

HERDER.

't Was mijn niet; maar ik kreeg 't van een op 't land.

EDIPUS.

Van burgerije? Of ergens van een herder?

HERDER.

Ai, vraag me niet; ik bidde u, vraag niet verder.

EDIPUS.

Vraag ik 't nog eens, 't zal u niet wel vergaan.

HERDER.

't Was Lajus' kind, indien gij 't wilt verstaan.

EDIPUS.

Zijn dienaars of zijn eigen zoon? Laat hooren.

HERDER.

Indien ik zeg, 't is erger dan te voren.

EDIPUS.

Voor mij, die 't hoor; nog luister ik gewis.

HERDER.

Men zeî, het was zijn zoon; die binnen is,
Mevrouw, zal licht, hoe 't legt, u naakt ontleden.

EDIPUS.

Gaf zij het u?

HERDER.

Zij gaf 't me.

EDIPUS.

En om wat reden?

HERDER.

Opdat ik 't om zou brengen.

EDIPUS.

't Geen zij baard'?

HERDER.

Uit vreeze voor Apol, die heur bezwaart.

EDIPUS.

Wat was dit toch?

HERDER.

Gelijk we mompleu hoorden,
Dit zoontje zou zijne ouders nog vermoorden.

EDIPUS.

En waarom gaaft gij 't aan dien ouden man?

HERDER.

Meêdoogen was hier d' eenige oorzaak van.
Ik hoopte, dat het in 't geboortgeweste
Des ouden mans zou schuilen; doch ten leste
Heeft hij het tot een schriklijk kwaad behoed;
Want zoo gij sproot uit koning Lajus' bloed,
Als Forbas zegt, zijt gij tot ramp geboren.

EDIPUS.

Helaas! dit blijkt. Helaas! ik ben verloren.
O zon, 'k zie u voor 't lest, die mij verveelt!
Onwaardig van mijne ouderen geteeld,
Heb ik hun bed, dat mij niet voegt, geschonnen,
Om hals gebrocht degenen, die mij wonnen.

REI.

O menschelijk geslacht!
Hoe luttel zijt gij nu bij mij geacht,
Gedurende dit leven!
Wat mensch werd van Fortuin ooit meer verheven
Dan dees, in schijn geen mensch!
Hoe snel viel 't lot hem tegens zijnen wensch!
Uw voorbeeld leert te drukkig,
O, Edipus! dat niemand is gelukkig;
Want gij, zoo hoog in spoed,
Gebruikte uw heil in weelde en overvloed.
Toen gij met God zondt teuglen
De maagd, met klauw gewapend en met vleuglen,
Al 't land behoên voor moord;
Kwaamt ge in 't bezit, en voerde 't hoogste woord,
Beheerschte Thebes veste
Met eere en prijs, de groote stad ten beste;
En nu, wat hooren wij!
Wat mensch was ooit elendiger dan gij,
Die, naar men roept en mompelt,
Legt over 't hoofd in schande en schuld gedompeld!
O Edipus, befaamd
Zoo wijd en verr'! hoe zit ge nu beschaamd,
Die moeders schaamte ontblootte,
En blind misbruikte uw vaders bedgenoote,
Totdat de tijd, die 't zag,
Uws ondanks, dit in 't eind brocht aan den dag,
Dees huwlijkschennis doemde,
En u den man en zoon van moeder noemde!
O Lajus' arme zoon!
Ik wenschte u niet te zien in dezen hoon.
'k Beklaag uw ramp met smarte,
Uw ongeluk, uit een meêdoogend harte.
Wat droeg ik moed weleer
Op u! nu sla ik 't aanzicht schaamzaam[1] neêr.

BODE.

O gij, die hier in d' alleropperste eere
Gesteld zijt, wat zult gij van uwen heere
Niet hooren! Wat voor gruwelen niet zien!
Wat droefheid komt u over, zoo misschien
Gij Labdakus' geslacht nog zijt genegen!
Want, naar mij dunkt, noch Fasis, ver gelegen,
Noch Ister kan afwasschen smet en vlak,
Hier in het hof verborgen onder 't dak,
Die, reed om voor elks oog in 't licht te raken,
Met wil begaan of niet, hem gansch mismaken;
Doch kwaad met wil bedreven smert wel meest.

REI.

Hier mangelt niets aan 'tgeen men heeft gevreesd

[1] Min wellnidend voor **met schaamte, schaamrood.**

En ons nu blijkt, of 't luidt ten hoogste afgrijslijk.
Wat tijding klampt gij nog op deze, al t' ijslijk?

BODE.

Om u beknopt te melden 'tgeen ik weet:
Jokaste is al om hals, tot ieders leed.

REI.

Wie brocht ze om hals, d' onzaalge in alle deelen?

BODE.

Zij holp zich zelf van kant; en, dat bij velen
Meest wordt beklaagd, is, dat men niet vernam
Noch zag, hoe zij tot zulk een einde kwam.
'k Zal evenwel u, naar mijn beste onthouwen,
Het deerlijk eind der droeve ziele ontvouwen.
Mevrouw, vergramd ten drempel opgetreên,
Vloog datelijk naar 't bruidsbed, daar ze alleen,
Na 't sluiten van het slot en kamerdeuren,
De vlechten van het hoofd begon te scheuren,
Om Lajus, lang gestorven, riep met kracht,
Den eersten man weêr ophaalde en gedacht,
En d' oorzaak van zijn dood, zich zonder hoeder
Beklaagde, als een verlate en droeve moeder
Voor haren zoon tot zulk een kinderteelt;
De dubbele echt, en 't bruidsbed zich verbeeldt,
Hoe ze uit een man zich mannen baarde, en kinders
Uit kinderen, al stof tot zoo veel hinders.
Of zij 't hierop bestorf, dat weet men niet;
Want Edipus al jammerende schiet
Ter kamer in, waardoor wij niet aanschouwen
Haar ongeval, maar d' oogen stadig houwen
Gehecht op hem, die hene en wederliep.
Hij vloog al voort met groot misbaar, en riep
„Geweer, geweer!" ons allen toe, en vraagde,
Waar hij zijn vrouw en moeder, de beklaagde,
De moeder van zijn kindren, vinden mocht.
Terwijl hij raast, 'k weet niet wat God hem brocht
Tot kennis; want hem niemand van ons allen
Dit wees. Hij schreeuwde, als waar hij overvallen,
Van iemand voortgerukt in dit rumoer.
Hij loopt met kracht de deuren op den vloer,
De hengsels uit de posten, dat ze bogen.
Zoo komt hij dol ter kamer ingevlogen;
Daar wij, helaas! de koningin, o strijd!
Zien hangen aan een koord geknoopt. Hij krijt
Haar schriklijk aan: met opgespalkte blikken,
Poogt fluks de koord van haren hals t' ontstrikken,
En worpt zich op den vloer verbaasd in 't stof.
Daar zag men een droef schouwspel op het hof:
Want toen de man van 't kleed, gelijk bezeten,
Den gouden haak, haar pracht, had afgereten,
Zoo rukte hij hiermeê zijne oogen uit
Het aangezicht, en jammerde overluid:
„Ik kan haar in dien schijn niet meer aanschouwen,
Noch zoo veel kwaads en ramps, bij mij gebrouwen,
Wil, van het licht beroofd, geen bloedschand zien,
Noch kennen die mij helpen. Dat verbiên
En weigren mij de billijkheid en reden."
Dus huilt hij, slaat de wimbrauw van beneden
Omhoog, verscheurt zijne oogen, als verwoed.
D' oogappel verft zijn aanzicht nat van bloed.
De kaken niet alleen van bloed bedropen,
Maar als een plas en regen overloopen
Van 't zwarte bloed. Dit onheil sproot alleen
Uit beide niet, maar treft ook in 't gemeen
Met jammeren den man en vrouw; en even
Gelijk ze door 't geluk, dus lang verheven,
In eere staan, hoedanig het ook is,
Zoo keert het snel van daag in jammernis
En droefheid, schande en schuld, en alles, hoe men
Ter wereld ook iet jammerlijks zou noemen.

REI.

Hoe draagt hij zich in al dit ongeluk?

BODE.

Hij roept, dat men de poort ras openrukk',
En iemand den Thebanen al te gader
Vertoone dien doodslager van zijn vader
En moeder. Hij vloekt schriklijk en verwoed,
Zegt, dat hij, als 's lands balling, zijnen voet
Wil zetten uit het rijk, en hier niet langer
Verblijven in het hof; naardien hij, zwanger
Van vloeken, zich verdoemd heeft met geschrei.
Nu heeft hij hulp, een leidsman, die hem lei:
Zijn ongeval en opgehoopte plagen
Zijn grooter, dan een sterflijk mensch kan dragen.
Dit zal hij zelf u toonen; want de poort
Gaat open, en gij zult terstond den moord
En 't schouwspel zien zoo deerlijk voor uwe oogen,
Dat dit de wraak zou roeren met meêdoogen.

REI.

O, jammer, droef te zien voor mij!
O, droefste treurrol van zoo velen
Ik in mijn leven ooit zag spelen!
Elendige! wat razernij
Beving u, na dit grof verloopen?
Wat tegenspoed verrukte uw geest,
Om, tot uw onheil, onbevreesd
Uw groote elenden op te hoopen
Met d' allergrootste afgrijslijkheên!
Wie kan u zien en dit verdragen!
'k Had anders u nog veel te vragen,
Te hooren, in gesprek te treên;
Zoo roert uw ongeluk van binnen
Mijn hart en harsens, en mijn zinnen.

EDIPUS.

Och, och! wee mij, elendig man!
Armzalige! waar ben ik dan?
Hoe smilt mijn stem in klachtig weenen!
Och, och, Fortuin! waar vliedt gij henen?

REI.

Zij nam haar afscheid, vol verdriet,
Te schriklijk, dat men 't hoort of ziet!

EDIPUS.

O duisternis, afgrijselijke dampen!
Hoe wordt ik nu gedrukt van rampen,
En eindelooze gruwzaamheên!
Hoe pijnigt mij, door al mijn leên,
't Herdenken van zoo veel voorleden
Verdrieten en elendigheden!

REI.

Het is niet vreemd, dat zulk een smart
U dubbel treft, en raakt aan 't hart.

EDIPUS.

Och, vriend! hoort gij nog hier mijn klagen?
Volhardt ge, zorg voor mij te dragen?
Al derve ik 't hemelsch licht, och, och!
Ik hoore uw stem, en kenne u nog.

REI.

Wat mocht gij, met uwe eigen handen,
Zoo vreeselijk u zelf aanranden,
Uwe oogen kwetsen, dus beroerd?
Wat God heeft u zoo verr' vervoerd?

EDIPUS.

Apol, Apol, o, mijn getrouwen!
Heeft deze jammeren gebrouwen,
En mij gebrocht in dezen stand;
Maar niemand anders, met zijn hand,
Mijne oogen uit het hoofd getogen
Dan ik, van razernij bewogen;
Want waartoe diende zon en dag
Een mensch, die niet dan droefheid zag?

REI.

Gij zegt als 't is. O, hard gelag!

EDIPUS.
Och, vrienden! zegt me: in dees verdrieten
Wat kan er voor mij overschieten,
Dat ik met lust aanschouwen kan,
Beminnen, hooren, spreken, dan
Met bitterheid! Och, vrienden! wakker,
Verdrijft me naar woestijn en akker,
Als een verschovling, waard geschuwd,
Een vloek, een pest, daar elk voor gruwt,
Van God noch sterflijk mensch te minnen.

REI.
Rampzalige! om uw dolle zinnen
En jammeren, te snood geschend,
Och, och! had ik ik u nooit gekend!

EDIPUS.
Afgrijselijke rampen moeten
Hem schenden, die mij, bij de voeten
Gehangen in het bosch, zoo snood
Ontbond, bevrijdde van de dood.
Ik heb geen deugd van hem verworven,
Had toen een beter dood gestorven,
Tot minder smart en rouw van mij
En deze vrome burgerij.

REI.
Ik wenschte dit, zoo wel als gij.

EDIPUS.
Zoo had ik vader niet verslagen,
Noch moeders bed, de bron der plagen,
Zoo schandelijk en vuil besmet;
Nu sproot ik uit een heilloos bed
Van die bevlekten, vol onwaarde;
Nu teelde ik zoons bij die mij baarde;
In 't kort, al 't snoodste, dat gebeurt,
Is mij bij noodlot toegekeurd.

REI.
Gij hebt te veel uw dolheid toegegeven.
Veel nutter dood, dan blind in ramp te leven.

EDIPUS.
Och! leer me niet, noch geef me raad,
Wat mij best voegt in dezen staat;
Want hoe zoude ik toch vader, met mijne oogen,
In Pluto's rijk om laag aanschouwen mogen,
Of moeder, mits ik, door hun beider dood,
Mijn misdaad heb verdubbeld en vergroot?
Maar 't aanzien van mijn telgen, in haar bloeyen,
Valt aangenaam; men ziet ze gaarne groeyen.
Voorwaar, ik kan dees stad met mijn gezicht
Niet aanzien, noch haar torens, noch 't gesticht
Der kerken, of de beelden van de Goden,
Die me in dees stad getrouw hun hulpe boden,
En eerelijk opvoedden. 'k Heb gestoord
Door mijn besluit, een hoog gesproken woord,
Vrijwillig mij van al dit goed versteken;
Besloten, dat zich elk aan mij mocht wreken,
Verdrijven dien godloozen, eenen man
Zelfs van de Goôn besmet gedoemd, en van
Vorst Lajus' bloed, toen ik mijn schandvlek meldde,
Mijn bloedschandaal al 't volk voor oogen stelde.
Hoe kon ik hen met schaamtlooze oogen zien?
Onmogelijk; en zoo het kon geschiën
Dat ik mij zelf 't gehoor benam, 'k woû d' ooren
Straks sluiten, om een ander niet te hooren,
En teffens blind en doof zijn; want het is
Een groote troost in groote droefenis,
Dat iemand al zijn zinnen[1] wordt benomen.
Citheron! wat mocht gij mij wellekomen?
En waarom holpt gij 't kind niet ras van kant?
Zoo had men nooit van mijn geboortestand
Geweten. O, Vorst Polybus' landouwen!
Korinthe, valsch mijn vaderland gehouwen[2]!
Wat hebt ge mij, een gruwzame etterplaag,
Gelijk wat schoons, wat eêls, gevoed zoo graag!
Nu oordeelt elk mij snood van snoôn gesproten.
O driesprong! o bosschagiën, dicht besloten
In schaduwen! o boomen! enge plaats
Des driesprongs, die mijn vaders bloed, vol smaads
Vergoten van dees handen, hebt gedronken,
Gedenkt u niet, hoe mijne gruwlen stonken,
En hoe ik uit dien moordhoek herwaart kwam?
Dit kwaad bedreef? o bruiloftstorts, o, vlam!
Brocht gij ons voort? Ontvingt ge, na het baren,
Het zelve zaad, en teelde, door het paren,
De vaders, broêrs, en kinders, bloedverwant,
Bruids, vrouwen, en ook moeders, schand bij schand,
Daar elk van spreekt; want 't voegt geensins te geven
Een schoonen naam, 't geen schendig is misdreven.
Versteekt me, o ramp! fluks ergens in een hoek.
Vermoordt me, of plompt me in zee, gelijk een vloek,
Daar ik niet meer verschijn voor iemands oogen.
O burgers! komt mij schichtig aangevlogen;
Gehoorzaamt noch ontziet me niet. Geen man,
Dan ik alleen, dit jammer dragen kan!

REI.
Maar Kreon komt hier tijdig. Hij is machtig
Op uw verzoek, te droef en jammerklachtig,
Te stemmen wat gij zoekt door deze beê.
Hij is 's lands oog, en waakt in uwe steê.

EDIPUS.
Wee mij! wat zal ik langer hier toe spreken?
Wat trouw verdiene ik bij hem, door mijn smeeken,
Die tegens hem was wreevlig en gestoord?

KREON.
Zijt welgemoed. Ik kome rechtevoort,
U niet met schimp in droeven stand bejeegnen;
En acht gij op geen menschen, acht het zeegnen
Des zonneschijns, die alles spijst en voedt,
Uw schande ontdekt met haren glans en gloed,
En toont, dat land noch lucht, noch dauw, noch regen
Dees landsmet lijdt. Hij is den Hemel tegen,
Dies God het land te keer gaat met zijn roê.
Trouwanten! brengt hem voort naar binnen toe.
Wat toeft ge nog? Men breng' hem daatlijk binnen.
Het voegt vooral den bloedverwant, met zinnen,
Te letten op der bloedverwanten kwaad.

EDIPUS.
Bij Jupiter! hoe hebt ge, in dezen smaad,
Mij in mijn waan bedrogen? Stut der vromen!
Hoe durft ge nog bij zulk een booswicht komen?
Geef mij gehoor; want zoo gij dit beseft,
Ik zegge alleen, wat mij, niet u betreft.

KREON.
Wat eischt ge dan van mij dus ernstachtig?

EDIPUS.
Verdrijf mij uit het land, die vaderslachtig
Verdien, voortaan te missen zon en dag.
Verdrijf me, daar mij niemand spreken mag!

KREON.
't Waar al beschikt en reê besteld te voren,
Stond mij niet eerst der Goden wil te hooren,
Wat hun believt te sluiten over u.

EDIPUS.
Apollo's wil en vonnis is toch u
Al klaar ontdekt, dat gij dien godeloozen
Den vadermoord betaalt, ten schrik der boozen.

KREON.
't Is zoo gezegd; nochtans, in dezen staat,
Is 't beter, dat men 't uitvoer' met Gods raad.

EDIPUS.
Vraagt gij God raad om mij, van elk verschoven?

KREON.
Uw jammer eischt, dat wij Gods mond gelooven.

[1] denken, denkkracht. — [2] gehouden, geacht.

EDIPUS.

'k Beveel u, en vermane u: delf ze in 't stof,
Begraaf haar lijk, dat dood legt op het hof.
Deze leste dienst zijt gij den uwen schuldig.
Mij past het niet, dat deze stad geduldig
Haar burger leide in 't land van zijn geboort;
Dies drijf me fluks ten berge, uit deze poort,
Ter stede, daar Citheron rijst, vol wonden,
Daar d' ouders mij al bij hun leven zouden
Begraven, opdat ik geniete op 't veld
Het kerkhof, mij van hun zoo vroeg besteld;
Want dit gaat vast, dat mij geene andre elende,
Noch zware koorts kon helpen aan mijn ende;
'k Waar anders nooit in stervensnood bewaard,
Had God mij niet tot grooter ramp gespaard:
Doch 't ga zoo 't wil met mijn fortuine aan 't dolen,
Laat mij de zorg voor mijne zoons bevolen;
O Kreon! het zijn mannen, en gij ziet,
Zij zijn nu groot. Aan nooddruft zal 't hun niet
Ontbreken, waar ze in deze wereld zwerven:
Maar kan mijn bede in 't uiterste iet verwerven
Op u, en raakt barmhartigheid uw hart,
Heb deernis met mijn dochtren in haar smart,
Die jammerende en nooit genoeg beklaagden,
Weeskinderen, verschovelingen, maagden,
Bedrukten, wien nooit spijs ontbrak, dat pas,
Als ik in 't hof hier tegenwoordig was.
Zij hadden 't elk zoo goed gelijk hun vader.
Gedoog voor 't lest, dat ik haar al te gader
Nog eens de hand geve, en mijn ramp beween'.
O vorst! ga heen, goedaardige! ga heen,
Oprechte telg, uit eerlijk bloed gesproten!
Mag ik mijn kroost, die droeve drukgenooten,
Nog mijne hand eens geven met beklag,
'k Zal rekenen, haar nog, gelijk ik plag,
Te zegenen, te zien met vrolijke oogen.
Wie hoor ik daar dus schreyen? O meêdoogen!
Mijn dochters? Och, de waardste van mijn bloed!
Door Kreon nog in zulk een wederspoed
Mij toegestierd? Wat zal ik langer spreken?

KREON.

Gij zegt, als 't is. Ik woû u niet versteken
Van uw verzoek, en zond ze u daatlijk toe.
Hier ben ik.

EDIPUS.

Dat u God Jupijn behoê,
En om dees deugd meer zegens u verleene
Dan mij! Komt hier, mijn dochters! herwaart hene
Koomt herwaart; vat uw broeder bij zijn hand,
Die 't licht van vaders oog heeft aangerand,
En 't klaar gezicht berooft van 's hemels klaarheid,
Waarom hij nu dus omtast in dees naarheid.
Och, dochters! och, hoe zijt ge, door 't bestaan
Van vader, och! onwetende verraân,
Geboren uit dezelve, die hem baarde!
'k Beklaag u, kan niet zien hoe, vol onwaarde,
Gij overal, onnoozel, zonder schuld,
Uw levens tijd in droefheid slijten zult.
Waar zult ge toch met speelgenoots vergâren,
En op wat feest verschijnen bij de scharen,
Van waar ge, in steê van vreugd t' ontvangen, niet
Naar huis keert, dan bekreten van verdriet?
En als uw jeugd eens rijp is, om te trouwen,
Wie zal zijn vrucht, zijn kind, dus onwaard houwen,
Dat hij 't aan zulk een schandvlek zou besteên,
Die mijne en beide uw oudren zijn gemeen?
Want wat verwijt moet dit geslacht niet dragen!
Uw vader heeft zijn vader dood geslagen,
En vruchten bij zijn moeder voortgebrocht,
Uit die hem baarde, en won u onbedocht
Bij haar, van wie hij zelfs is afgesproten.
Dit zal u elk verwijten, elk zich stooten,
Om uwe hand te trouwen; dus geschuwd
Van elk, zult gij, mijn dochters! ongehuwd
En kinderloos vergaan en henesterven.
O, Kreon! naardemaal gij van mijne erven
Alleen, gelijk hun vader, nablijft, och!
Ontferm u om deze ouderloozen toch.
Gedoog niet, dat ze uw bloedverwant belachen,
Uw nichten, droef van d' echt versteken, prachen,
Omzwerven, uitgeschupt door 't gansche rijk,
Noch maak ze mij in jammer niet gelijk.
Gij weet haar oude[1], en 't moet u billijk deeren.
Gij ziet elk schuw haar reê den nek toekeeren,
Behalve gij. O, brave! help ze toch;
Bestem mijn bede! o dochters, 'k had u nog
Veel lessen in te scherpen; maar uwe oude
Begrijpt nog niet, wat ik u leeren zoude.
Bid God nu, dat Hij u, zoo lang gij leeft,
Een betere fortuin, dan vader geeft.

KREON.

Het is genoeg. Waar voert de rouw uw zinnen!
Koom herrewaart, en stap in 't hof naar binnen.

EDIPUS.

Men zij gehoorzaam boven al,
Hoe wel het alsembitter vall'.

KREON.

Wat tijdig is, dat 's schoon bij kloeken.

EDIPUS.

Hoor toe, hoor wat ik wil verzoeken.

KREON.

'k Zal 't weten, als gij 't maakt bekend.

EDIPUS.

Dat hij ons uit dit rijk verzend'.

KREON.

Zoekt hij 't van mij? 't Raakt God daar boven!

EDIPUS.

Ik ben van alle Goôn verschoven.

KREON.

Gij zult haast raken tot uw wit.

EDIPUS.

Verzekert gij me, o Kreon! dit?

KREON.

Ik plag niet straks[2] mijn oordeel t' uiten.

EDIPUS.

Vervoer me fluks van hier naar buiten.

KREON.

Laat los uw kinders; ga dan vrij.

EDIPUS.

Ontweldig ze alle niet van mij.

KREON.

Gedenk geensins, dat gij 't al zult verwerven;
Want wat u dus lang volgde, moet gij derven,
In 't einde van uw leven, arme man!

REI.

Thebaners! o, gij vrome burgers van
Mijn vaderland, ai ziet: gij ziet hier heden
Dien Edipus, die, tot behoud der steden
De dubbelheid des raadsels van 't gedrocht
Ontwarren kon, en zulk eene eer bevocht,
Gelijk een held, de braafste man der mannen,
Die burgergunst en aanzien kon verbannen;
Nu ziet ge, in welk een onweêr van verdriet
Hij schipbreuk leed, en gansch verging tot niet:
Dies leert nu uit dien spiegel, u gegeven,
Den lesten dag bespieglen van uw leven,
En acht geen mensch gelukkig in zijn staat,
Eer 't leven eindt en naar zijn wensch vergaat.

---

[1] leeftijd, hier dus jeugd. — [2] voetstoots, onbedacht.

ALS GIJSBRECHT VAN AMSTEL BELET WIERD GESPEELD TE WORDEN

door N. N., een Akenaar.

Wie wroet den Amstelschouwburg om?
Een aker-varken, bot en dom.

TOONEELKRANS

VOOR DEN EDELEN JONKHEERE

NIKOLAAS VAN VLOOSWIJK,

TOEN HIJ DE ROL VAN FILEDONIUS OF LUSTHART, BIJ DR. FRANCISCUS VAN DEN ENDEN[1], OP 'S WIJZEMANS[2] SPREUK, DOOR ZIJNE LATIJNISTEN TEN TOONEELE GEVOERD, ZOO LOFLIJK EN STICHTIG UITBEELDDE.

Macte nova virtute, puer[3].

O Vlooswijk, die van Bloemwijk[4] naar 't Latijn
Uw naam ontleent, hoe hebt gij, in den schijn
Van Filedoon, ons met Latijnsche vaarzen
Gesticht, daar 't volk in d' overoude laarzen
U hene en weêr zag treên op 't hoog tooneel!
Gij toonde in 't klein, wat Cebes' tafereel
In 't groot elk leert met macht van personagiën,
Gevoerd in 't perk der wereld, vol stellagien,
Vol aardsch gewoel. Men zag, hoe wulpsche jeugd,
Verdwaald van 't pad en heilzaam spoor der deugd,
En eindelijk, naar doorgestrede elende,
Bereikt dit langgewenscht en zalig ende,
Waartoe elk van den Hemel is geschikt.
Hoe heeft uw rol 't aanschouwers hart verkwikt,
Den geest gesterkt met eedle wyrookreuken
Van leeringen en goddelijke spreuken!
De Wijzeman, die wulpschheid toomt, door vrees
En schrik voor 't einde, ons naar den tempel wees
Van uw tooneel, met velerhande staten
Bekleed, daar gij de wereld leert verlaten
En d' ijdelheid, die, als een mist, verdwijnt
In leerzaam brein, waar 't hemelsch licht verschijnt.
Wie vrolijk leert en sticht verdient Gods prijzen.
De wijsheid is een zelve[5], 't onderwijzen
In middelen verscheiden. Wijsheid spreekt
In kerke, schole, en schouwburg; hier ontbreekt
Geen tong, noch spraak. Zij kan ook zwijgend werken
In 's menschen hart, en preêkt door stomme merken;
Want boekstaaf, verf, en print haar zin beduidt,
En beeldt voor oog en brein haar cogmerk uit.
Zij dreigt en noodt, door straffen en belooning,
In schilderije of levende vertooning
Van goed en kwaad, naar elks verscheiden aard,
Dat dwalenden te recht brengt en herbaart.
Zoo moet uw jeugd, gelijk een bloem, opluiken,
En 's levens lent tot 's burgers heil gebruiken.
Wie vroeg aldus de slangen worgen kan[6],
Ontwast de schole, en wordt een staatunt man.

---

[1]De bekende Latijnsche schoolmeester, die ook Spinoza onderwees, en later te Parijs zoo noodlottig het leven moest laten. — [2]wijsgeer; hier Cebes, uit wiens zinnebeeldig Tafereel het opgevoerde stuk getrokken was. — [3]D. i. Blink, knaap! door nieuwen moed. — [4]Klankspeling op Vloos- en 't Lat. flos (d. i. bloem). — [5]een en dezelfde. — [6]Zinspeling op Hercules' heldenstuk in de wieg.

Op de Heelkunst

VAN

PAULUS BARBETTE[1].

Hier verschijnt een heelzaam Paulus,
Niet gelijk een wreede Saulus,
Die met scherpe klauwen grijpt,
En de tanden wet en slijpt
Op d' ontrapte en helsche vonden
Van geweer, om volk te wonden,
Te vernielen, en verwoed
Zich te baân in menschenbloed,
En den vetten buit te deelen;
Maar hij komt gewonden heelen
En genezen, door de gunst
Van zijn meesterlijke kunst.
Hulpeloozen! gaat gij kwijnen,
Dol van weedommen en pijnen,
Aan gekrompen ââr of zeên[2],
Aan een breuk van arm of been,
Of gekneusde ledematen,
Legt ge in 't uiterste verlaten,
Door een diepe vleeschkwetsuur;
Schijnt de geest, van uur tot uur,
't Zwakke lichaam te begeven;
Kan 't veraarde bloed het leven
Niet bewaren; loopt om raad
Bij den Duitschen[3] Hippokraat,
Bij Barbette, die zijn zegen
Uitgiet over den verlegen,
En den band breekt, die zoo stout
De natuur gekneveld houdt.
Zijne heelkunst ongedwongen
Komt ter zijden uitgesprongen,
Uit de volle medecijn,
Als een ader uit den Rijn,
En verkwikt de dorre leden,
In de Zeestad aller steden,
Dies zij hem deez eere geeft,
Dat hij voor een ander leeft.

PUBLIUS VIRGILIUS MARO'S WERKEN.

1660.

Parnasloot,

TOEGEWIJD DEN WELEDELEN EN GESTRENGEN HEERE

CORNELIS DE GRAEF,

VRIJHEERE VAN ZUIDPOLSBROEK, BURGEMEESTER EN RAAD VAN AMSTERDAM, ENZ.

Mijn Zangheldin belandde in 't ende met verlangen
Uit d' overrijke zee van Maro's Herderszangen
En Landgedichten en Æneas' dappren tocht;
Een werkstuk in Latijn, door al zijn leên volwrocht[4],
En waardig aan August eerbiedig op te dragen[5];
Toen alle volken Rome op haren middag[6] zagen,
Den vorst in 't hoofdgezag, en 't aardrijk, onder hem
Gebogen, luistren naar d' ontzaggelijke stem
Van éénen eenigen, geheiligd om, door wetten
En macht gesterkt, een wijs op recht en vreê te zetten.

---

[1]Heelmeester te Amsterdam. — [2]spieren. — [3]Versta: Nederlandschen. — [4]in alle deelen volmaakt. [5]Versta: opgedragen te worden. — [6]middaghoogte, toppunt.

Nu ziet mijn Zangheldin, na 't landen, wakker om
Naar een Mæcenas, die, genood in 't Heiligdom
Der Zanggodinnen, zoo veel goddelijke driften
Kan schatten, uitgeleerd in toetsen en in schriften
Van stoffen, zin en zwier en aard en maat en klank.
Zij komt Mæcenas Graef dit Nederduitsch gezangk
In zijne schaduw dan voorzingen, mag haar d' eere
Gebeuren, dat ze uit zijn scherpbeistrende oordeel leere
Hoe verr' haar wedergalm van Maro's voorzang dwaalt,
En wat haar glans verschilt van 't licht, dat uit hem straalt.
Zij wenscht, om allerminst uw bezigheid te pramen[1],
Gelegenheid en plaats en tijd op 't rijpst te ramen,
Wanneer uw ambt den boog der zorge een wijl ontspant[2],
Die nacht en dag, ten dienst van stad en vaderland,
Te streng gespannen stond; de stilte is aangenamer
Na 't slaven op 't stadhuis; de burgemeesterskamer
Verschoont uw onderdom, besneeuwd zoo menig jaar;
Terwijl uw broeder[3] waakt, en zit beslommerd, daar
De burgers voor de deure, om eerst gehoord te worden,
Aandringen dag op dag; de staatszorg, naar 's lands orden,
In 't oude Gravenhof, komt op een ander aan[4].
Nu moogt ge, langs de Grift[5], uw hofsteê, bosch en laan
Zien groeyen, gratig vee, uit uwen stal gelaten,
Het gras afsnoeyen, en de lammers hooren blaten,
Of onder 't lindeloof, in eenen stillen hoek
En eenzaam, spreken met een stom en laudunt boek,
Staatregels, spreuken uit uw Tacitus erkauwen;
Terwijl de galm van 't Sticht[6] belust is na te bauwen
Den schellen nachtegaal, die, voor uw lustprieel,
Zich uit den adem zingt, op 't orgel van zijn keel.
Zoo zag men, om een lucht gerust in lommerkoelte
Op 't veld te scheppen, uit het heerlijk raadsgestoelte
Den burgemeester eer het gouden Kapitool
Een poos vergeten, daar de lelie en viool
En roos en tijm de bij op zoete honiggeuren
Verlekkerde, en verleidde in levendige kleuren.
Daar komt Mæcenas, door geen stadgerucht verstrooid
Van zinnen, rusten; daar verdroot het Varus nooit,
Te luistren naar een wijs, die uit Parnassus' aderen (ren,
Kwam vloeyen door 't geruisch van myrthe en lauwerblade-
Waarmede Apollo 't haar beschaduwt en verciert,
Als hij ten reye gaat, en bem de Zangberg viert.
Bekoort u hier de lust, te plukken puik van bloemen
Uit Maro (zeker niet te reppen noch te noemen
Dan met eerbiedigheid), gij ziet ze in Maro's hof
Zoo levendig, zoo schoon opluiken, dat ze stof
Bestellen voor 't vernuft van opgespanne geesten,
Om 's lands triomfen en gewenschte zegefeesten,
Te kleeden met feestoen en kransen, gesehakeerd
Door kunst van bloemen, aan Augustus' hof vereerd.
Zoo dit vernuft een wijs op 's herders fluit wil zetten,
Of akkers bouwt en plant, en vee weidt en zijn wetten
Het bijhof voorschrijft, het verrukt ons door geluid
En zin en orde, van 't begin tot daar het sluit.
Æneas' oorlogsvaart, van Xanthus' gloênde stroomen,
Op 's Hemels wichlerij en aandrift voorgenomen[7],
En uitgevoerd tot aan den Roomschen Tibervliet,
Hoe groot een heerlijkheid ontvouwt ze uw ooren niet!
Wat naam, wat titel zal men 't hemelsch werkstuk geven,
Apollo's feestcieraad! het bangt, als een geweven
Onschatbaar koortspijt, van boven tot beneên,
Van nutte wijsheid en historiën aan een.
En tot een eenig wit geschikt, in 't end te treffen.
Wat wit was dat? Den staat van Rome in top te heffen,
Als 's werelds hoofdstad; en de naklank van de Faam
Bromt nog op heden met dien aangebeden naam,

[1]hinderen. — [2]Hij was in dat jaar afgetreden, maar werd in 't volgende herkozen. — [3]Andries. — [4]Versta: een ander is als Statenlid naar den Haag. — [5]Tusschen Apeldoorn en Hattem. — [6]Oversticht, Overijsel. [7]Versta: stem, door wichelarij vernomen.

Op 't voorhoofd van zoo diep gewortelde gebouwen
Geklonken tot een praal, gelijk we nog aanschouwen
Het overschot der stede, een afgestormd geweld,
Als 't grof gebeente van den stoutsten reus, langs 't veld
Geslingerd en geplet, toen hij, te hoog gewassen,
't Gebergte opstapelde, om Jupijn t' ontharrenassen.
Wanneer uw hooge geest in Maro's beemden weidt,
Bespiegelt hoe van ouds de grootste mogendheid
Van Rome, allengs zoo hoog kwam uit de laagte opstijgen,
En haren wasdom van Evanders tijd te krijgen,
Uit zulk een arm begin; dan overweegt ge, dat,
In zulk een korten tijd, Heer Gijsbrechts visschersstad,
Uit asch en puin herstieht, ter wereld uit komt stralen;
Hoe uwe maatschappij zoo wijd gaat adem halen,
En 't Oosten herwaart sleept door 't schuimend pekelzout,
Van daar men Bato's stad in 't Oosten ziet herbouwd
Door uwe Bataviers, voor wien zoo vele rijken
En eilanden van zelfs de vlag en zeilen strijken.
Uit die gedachten wordt uw overleg verrijkt,
Als gij uw grootvaârs tijd bij d' oude tijd gelijkt,
Toen onder Burgerhart[1], uit 's konings bloed gesproten,
Van Cæsars heer getreên, in boschloof wierd besloten,
Den hals te vrijen van 't Latijnsch metalen juk;
Hoe Bruin[1], een duinman, met den Fries gesterkt, dit stuk,
Dat onuitvoerbaar scheen, en nauw gedacht woû worden,
Handhaafde tegens een gewapende slagorden
Van kenrebenden, nooit op tocht en schildwacht moê,
Den Rijnstroom langs, tot aan het huis te Britten toe.
Dan schikt[2] uw wakkre geest stads Kapitool en bogen
Te kleeden, met een rij zeeghaftige orelogen,
Geschilderd naar de kunst, van voren tot het end[3],
Daar Rome ons Bataviers voor bondgenooten kent.
Indien de tijd mij gunt[4], naar 's Mantuaners[5] wetten,
Den krijgsheld Bato, met opklinkende trompetten,
In top te voeren, naar den eisch van 't vrije land,
Door twalef boeken heen, tot daar de vredeband
Gesloten wordt; men zal de boschnon hooren melden,
Voorspellen op een rij de vaders en de helden
Der volgende eeuwen, die alom, met raad en daad,
Zich kweten in gevaar, tot noodweer voor den Staat,
De Graven, Boelensen, de Bickers, en de Hoofden,
Zoo trouw in 't leveren, gelijk ze 't trouw beloofden.
Men zal ons wapenkroon, den keizerlijken hoed[6],
Verworven door het goud des ridderstams, uw bloed,
Zien, met een rijker glans van gloeyende robijnen
En goud, den IJstroom en den Amstel overschijnen,
Op d' aanwinst van de stad, die, levender[7] gezield
Van burgerij, gelijk een korf vol bijen, krielt.
Men zag u Amstels stad uitleggen en omtrekken
Met steene muren, haar een kleine wereld dekken
Met witte vleugelen van zeildoek, uit der zee
Gewaaid van alle vier de winden op ons reê.
Men zag op uwe stem zoo veel verstrooide steenen,
Van ongelijken vorm, zich sluiten en vereenen;
Het raadhuis, magazijn, scheepstimmerwerf, en vloot
Herboren, gestoffeerd met voorraad tegens nood.
Men zou zeehelden zien, op vergelege vaarten,
Aan graatboog noch kompas gebonden, noch aan kaarten,
Hier 't Zuiden aandoen, daar vorst Maurits in Brezijl[8]
De leeuwsvaan planten, en een burgerlijken stijl[9]
Invoeren op de kust, daar andre starren schijnen,
De menscheneter dwaalt in wouden en woestijnen.
Men zou Virgilius zien opgaan in zijn tolk,
Gelijk de goude zon, schakeerende eene wolk,

[1]Versta: Claudius Civilis en Brinio. — [2]zorgt. — [3]Zie boven, bladz. 356. — [4]Onvolvoerd opzet tot een heldendicht, waarvoor de Bataafsche broeders in de plaats traden; zie lager. — [5]Versta: eene Bataafsche waarzegster. — [6]Versta: hoofdtooi, in 't algemeen. — [7]Thans levendiger. — [8]In 1658. — [9]Versta: beschaafden staatsvorm.

Den schoonen regenboog doorschildert in het leven;
Hoewel ik schroom naar d' eer des Mantuaans te streven
Met wasse pennen, en om laag, beneên zijn faam,
Blijf drijven, om geen zee te noemen naar mijn naam.
Nu zinge ik midlerwijl gezang van korter adem[1]:
Hetzij mijn Zaugheldin uw Kapitool omvadem',
Of koninginnen en veldheeren innehaal',
Of ons tooneel stoffeere, of, als de nachtegaal,
Van tak in tak springe, en langs uwe graft, vol ooren,
Een bijschrift, grafschrift, of een liergezang laat hooren,
Of een bekranste bruid, van 't lekkre bruidsbanket,
Op Hymens tortslicht, groete en vrolijk dans' te bed.
De zangbeminners zijn belust op keur van wijzen,
En watertanden naar verandering van spijzen.
Indien mijn Zanggodin uw dagen rekken kon,
Ten dienste van de stad en staat, uw levenszon
Zou langzaam dalen en beneên de kimmen zinken;
De lofbazuin op zulk een wensch nog luider klinken;
Uw grafkoor spade uw lijk bedekken met den zerk.
Gij zoudt, als Curius, nog lang uw akkerwerk
Aandrijven, en uw oude[2] een hooger tijd hereiken,
Dan uw waranden, en geplante lustbosch-eiken.
De Graef gaf Nestor, nooit vermaak noch levens moê,
En zijn drie eeuwen[3] tijds in wakkerheid niet toe.
Gij zoudt den wasdom van uw kinderen en neven,
En zoo veel zegens en geluk, met lust beleven.
Zoo honde u Polsbroek lang, ter eere van uw stam!
Zoo bloeye uw dubble telg[4], ten prijs van Amsterdam!

Herderszangen.

Tityr.

EERSTE HERDERSKOUT.

INHOUD.

Daar Tityr, onder 't loof, van Amaryllis speelt,
En veiliglijk gebruikt zijn have en vaders erven,
Klaagt Melibœus vast, die, van 't geluk misdeeld,
Zijn weiden missen moet, en balling 's lands gaan zwerven.

MELIBŒUS, TITYR.

M. Gij, Tityr! legt en duikt gerust en zonder schroom,
En speelt in schaduw van den breeden beukeboom,
Op eenen dunnen halm, een veldlied, blijde en wakker;
Wij moeten 't vaderland verlaten, en den akker;
Wij moeten scheiden van ons vaders huis en hof.
Gij, Tityr! moogt, dus stil in lommer, vrij den lof
Van goelijke Amaryl verheffen met een hallem,
Zoodat er 't bosch naar luistre en zoet op wedergallem'.
T. Een God, o Melibee! verleende ons deze rust.
Ik zal hem eeuwig ook voor mijnen God met lust
Aanbidden, menigmaal een lam ten outer brengen
Uit onze kooye, en met dat bloed zijn disch besprengen;
Want hij genadig laat mij hier, gelijk gij ziet,
Mijne ossen weiden, en op een gesneden riet
Al spelen wat mij lust, en 't hart streelt met verblijden.
M. Warachtig, ik kan u dit leven niet benijden,
Maar sta hierom te meer verwonderd; dus is 't veld
En al het land rondom in rep en roer gesteld.
O Tityr! zie toch eens, hoe lastig en verlegen
Ik mijne geiten drijf naar onbekende wegen,
Dit dier ter nauwernood eens voort krijg, en zoo schaarsch;
Want onlangs worp dees geit, in 't loof des hazelaars,
Twee jongen, al de hoop der kudde, en most ze beide
Op eene bloote rots zien leggen, toen ze scheidde.

---

[1]Zie de voorgaande kleinere gedichten dezer jaren. — [2]leeftijd. — [3]Versta: drie leeftijden. — [4]Versta: twee kinderen.

'T Gedenkt me (had mij 't hoofd niet averechts gestaan),
Dat d' eiken, van het weêr getroffen, stadig aan
Dit onheil spelden; dat de kraai, ter slinke zijde
Des holleu ollembooms, dit spelde, en wel te tijde.
Maar, Tityr! zeg: wat God verheft gij naar uw wensch?
T. O Melibee, mijn vriend! ik, slecht, eenvondig mensch,
Had geen gedachten dan dat Rome een stad was, even
Als Mantua, waarheen wij dik ons lammers dreven,
De lammers, van de melk gestooten, en het zog.
Aldus geleek ik 't jong bij een volwassen dog,
Den bok bij zijne moêr, een groote zaak bij kleene;
Maar deze hoofdstad steekt het hoofd zoo hoog alleene
Omhoog, en boven al de groote steden uit,
Als een cypres verscheelt van 't lage lijnenkruid.
M. En wat beweegde u toch, om Rome te bekijken?
T. Mijn vrijheid, schoon ik spâ met dezen prijs ging strij-
Toen mij de grijze baard geschoren wierd, zoo grijs. (ken,
'k Verworf ze niettemin, en streek in 't end dien prijs,
Nadat ons Galatee haar gunst ontzeî met smerte,
En Amaryl de kroon alleene spande in 't harte;
Want zoo ik waarheid en mijn hart uitspreken mag,
Zoolang mij Galatee dus diep in 't harte lag,
Was nergens hoop, om rust en vrijheid te verwerven,
Noch ik bekrenude mij met have, noch met erven;
Hoewel mijn schaapskooi rijk zoo menig offerlam
Uitleverde, ik met kaas ter vrekke merrekt kwam, (pel.
Nog keerde ik met geen hand vol gelds naar mijnen drem-
M. Ik stond verwonderd, om wat reên gij voor den tem-
O drukkige Amaryl! de Goôn aanriept nit schroom, (pel,
Voor wien gij d' appels spaarde op uwen appelboom;
Want Tityr was van huis. Dees bronnen, deze boomen
En boomgaards riepen al, dat Tityr t'huis most komen.
T. Wat zoude ik doen? helaas! het juk der slavernij
Kon ik niet schudden van mijn schoudren, nergens mij
Bij Goden gunst en troost verwerven op mijn bede.
Ik zag, o Melibee! dien jongling, daar ter stede,
Voor wien we, eerbiedig en godvruchtig, het altaar,
Wel twaalf dagen lang, ontsteken jaar op jaar.
Hier willigde hij eerst mijn bede in met dees rede:
„Gaat knapen! gaat, en weidt uwe ossen vrij in vrede,
En spant uw stieren in den ploeg, gelijk men plag."
M. O, hoe gelukkig zijt ge in uwen ouden dag,
Die al uw land behoudt, dat rijklijk u kan voeden!
Hoewel de weide legt omheind, zoo vele roeden,
Van barre rots en slijm en biezen en moeras,
Het vee, dat jongen draagt, zal geen kwaadaardig gras
Afweiden, om geen smet van nabuurs kudde klagen.
O, hoe gelukkig zijt gij in uwe oude dagen,
Die u, aan uwe beek en uw gewijde bron,
In koele schaduw moogt verkwikken, vrij van zon!
Uw nabuurs heininge van blijde wilgeboomen,
Waarna de bijen zelfs van Hyble om bloeisel komen,
Zal menigmaal u hier al brommende in den slaap
Betooveren; hier zal de boomgaardsnoeyers knaap
U, onder eene rots, met zang en spel vermaken,
Zoo luide dat het klinke; en ondertusschen staken
De tortels op den olm, de ringelduif en krak[1]
Uw tijdverdrijf, 't gekor op boom noch groenen tak.
T. Het snelle hart zal eer zich door de lucht vermeiden,
De visch uit bare zee op 't drooge land gaan weiden,
De Perziaan en Duitsch, gebannen van 's lands boôm,
Dees d' Arar drinken, die uit Tigris' klaren stroom,
Eer ik zijn weldaân en genade zal vergeten.
M. Wij mogen nu een deel van hier de zee gaan meten
Naar Libye, daar 't volk van hitte en zon versmacht;
Een deel in 't Noorden; en een deel daar d' onde graeht[2]
Oax den kleigrond spoelt; een ander deel zich spreiden
In Groot-Brittanje, van de wereld afgescheiden.
Och! zal ik immermeer, en na een langen tijd,
De grenzen van mijn land, eer 't vliënde leven slijt,

---

[1]duif. — [2]Rijmshalve voor stroom.

Het zoden dak, mijn kleene en arme hut aanschouwen,
Daar ik, gelijk een heer, mij welig plag t' onthouwen?
Een godeloos soldaat en krijgsman, zal die stout
Bezitten 't nieuwe land, zoo schoon en welgebouwd?
Een snoode vreemdling, zal die dan onze oogsten maayen?
Bezie, ai zie! waar brengt de tweedracht, kwaad te paayen,
De schaamle burgers toe! Bezie, ai zie, o schand!
Voor wien bezaaiden wij ons vruchtbaar akkerland!
O Melibee! ga hene, ent peren, plant de wijnen;
Voort, voort, mijn geitjes! eer zoo welig, nu aan 't kwijnen;
Ik, in het groene hol gemaklijk uitgestrekt,
Zal u aan gene heg van verre zien gerekt
Afhangen aan een klip, noch hier geen verzen zingen;
Gij, geiten! zult niet meer voor mij ter kooye uitdringen,
Gedreven daar de wilge en 't klavergras u voên.
T. Gij moogt te nacht bij mij wel rusten hier in 't groen:
Wij hebben kaas genoeg, kastanje en appels mede,
Ook rookt van verre omhoog de boerestulp alreede,
En d' avond (want de zon gaat onder in het meer)
Valt van het steil gebergt met grooter schaduw neêr.

Alexis.

TWEEDE HERDERSKOUT.

INHOUD.

De herder Korydon, verblind door blinde min,
Hoopt met zijn droeve klachte Alexis om te zetten;
Doch al vergeefs, helaas! dies slaat hij 't uit den zin,
Verandert van beraad, om op zijn nut te letten.

De herder Korydon verslingerde op den schoonen
Alexis, 's meesters hart, en zag zijn min niet loonen,
En hoopte lang vergeefs; hij kwam gedurig aan
In schaduw van den beuk, zoo hoog als dicht van blaân,
Dit onbeslepen lied met ijver, doch verloren,
Uitstrooyen voor gebergte en bosschen zonder ooren:
„O wreede Alexis! mijn gekerm beweegt u niet,
Gij keert u niet aan mij, gij moordt me; o groot verdriet!
De koele lommer kan de kudden nu verfrisschen:
De doornehaag bedekt de groene hagedissen
In schaduw: Thestylis stampt haar welriekend kruid,
Het knoplook, wilden tijm voor maayers, geel van huid,
Versmacht van groote hitte en afgeslaafd van 't maayen:
Maar midlerwijl ik, om mijn minne wat te paayen,
In 't steken van de zonne, uw voetspoor gadesla,
Zingt mij uit hegge en struik de heesche krekel na.
Och! viel 't niet lichter, spijt van Amaryl te lijen,
Hare ongenade en schimp en bitsche hovaardijen,
Of zelf Menalk, hoewel hij bruin is, gij zoo blank?
O schoone knaap! betrouw uw verwe niet: z' is krank;
De witte windbloem valt, men leest de bruine bezen.
Hoe keert ge mij, Alex! met zulk een spijtig wezen
Den nek toe, zonder eens te letten op mijn staat,
Hoe wol- en mellekrijk mijn kudde 't veld beslaat!
'k Weî duizend lammers in Siciljes berregstreken;
Mij zal bij winter noch bij zomer melk ontbreken.
Ik zing, gelijk voorhene Amfion zong aan zee,
Op Aracinthus' kruin, als hij zijn welig vee
Met zijne wijzen lokte. Ook ben ik niet zoo lalijk:
Ik spiegelde mij korts aan zee op strand niet kwalijk,
Toen al het water sliep, geen wind zich hooren liet.
Bedroog de schijn mij nooit, ik wijk voor Dafnis niet,
Al stond het aan uw stem. Och! of het u mocht lusten,
Met mij, op 't kladdig land, in eene stulp te rusten,
Het hart te schieten, en de bokken, ruig van lok,
In groene maluwe te drijven met den stok!
Gij zoudt met mij, als Pan, in groene bosschen zingen.
't Was Pan, die d' eerste riet aan riet met was kon dwingen
En kleven hecht aaneen; 't was Pan, zoo elk gewaagt,
Die voor schaapherderen en schapen zorge draagt.
't Verdriete u niet, den mond te slijten aan de pijpen;
Wat dede Amyntas niet om 't spelen te begrijpen!
'k Heb zeven fluiten van scherlei, aaneen gepast,
En, ongelijk van lengde, op was gekleefd heel vast.
Dametas heeft weleer dit speeltuig mij gegeven,
Toen hij al stervend sprak, op d' oevers van zijn leven:
„Nu zult ge van dees fluit de tweede heerschap zijn."
Zoo sprak Dametas; maar Amyntas' borst, van pijn
En dwaze nijdigheid in 't hart te fel geprikkeld.
„Nog spaar ik, boven dit, twee geiten, wit gespikkeld,
Voor u; ik greep ze lest, niet zonder lijfsgevaar,
Behendig in een dal; zij zuigen beî te gaâr
Het schaap den uyer leêg, wel tweewerf alle dagen.
Al lang docht Thestyl die met praehen mij t' ontdragen,
En gaat er licht meê deur; want gij mijn gaaf veracht.
O schoone knaap! koom hier, bezie, hoe u 't geslacht
Der Nymfen korf bij korf vol leliebloemen brengen;
De blanke Naïs plukt, om ondereen te mengen,
Violen, maankop, en vlecht tijdeloozen meê,
En dille, blij van geur, een ieder op zijn steê,
Lavender, en meer kruid, te keurig uitgekoren,
Schakeert de goudbloem met de zachte riddersporen.
Ik zal kweeappels, grauw en ruig van bast en schel,
Voor u gaan plukken, en kastanje, die zoowel
Mijne Amaryl geviel, ook pruimen, geel als raten;
Een lekker ooft, dat zich voor u wil plukken laten.
Ook zal ik, o lauwrier en myrth, die hier in 't land
Naast lauwren wordt geëerd! u plukken met mijn hand;
Dewijl ge, dus gepaard, uw geuren mengt te zamen.
O Korydon! gij zijt een boer en moogt u schamen.
Alexis past doch op uw gaven niet; en 'k hoû,
Dat u Joöl, als 't hier aan hing, niet wijken zou.
Wee mij, wat mocht ik toch bestaan, te dwaas en schendig!
Ik, arremzalig knecht, verblind van min t' elendig,
In 't midden van den brand, en bij de lentezon,
Den Zuidwind in de bloem, de zwijnen in de bron
Te jagen! zinnelooze! o vliedt ge ons, niet te houden?
De Goden, Paris zelf, bewoonden wel de wouden.
Laat Pallas slot en burg, van hare hand gebouwd,
Bewonen; laat ons beî het houden met het woud.
De razende leeuwin vervolgt den wolf in 't razen,
De wolf de dertle geit, het geitje klavergrazen,
En Korydon Alex, zoo lange nagespoord.
Zoo wordt een ieder van zijn zinlijkheid bekoord.
Zie d' ossen met den ploeg, nu moede en mat van ploegen,
Geworpen op den schraag, naar huis toe gaan en zwoegen.
De zon, aan 't ondergaan, de schaduw, die nu wast,
Verdubbelt; en nog blaakt de minnetorts mij vast;
Want hoe kan min haar vier toch matigen in 't minnen?
O Korydon! helaas, wat dolheid roert uw zinnen?
Uw wijngaard aan den olm hangt nauwlijks half gesnoeid.
Vlecht liever iet van teen en biezen, taai gegroeid,
Dat u te stade koom'; gij vindt wel eenen zachten
Alexis, zoo u dees blijft hoonen en verachten.

Palemon.

DERDE HERDERSKOUT.

INHOUD.

Terwijl Menalkas en Dametas in geschil
Elkander met de fluit verbluffen in de weide,
Gemoet Palemon hun, die met der huren wil
Dit pijpgeschil beslecht, en looft hen alle beide.

MENALKAS, DAMETAS, PALEMON.

M. Ai, zeg, wiens vee is dit? Is 't Melibee's, Dameet?
D. Neen, Egons, die 't mij korts beval te hoên voor leed.
M. Och, altijd arrem vee, zoo lang Neëer hem kwelle,
Hij zorge, dat ze mij in 't minnen hooger stelle;
Want dees, een vreemdling, melkt de schapen, al te straf,
Wel tweewerf op een uur, en tapt hun mellek af,

Onttrekt het vee en 't lam hnn zog, waarna zij gapen.
D. Gij most dat evenwel zoo hits niet een rechtschapen
Toedнwen, neen hylo; want ons is wel bekend,
Wie u nog onlangs..... toen de bokken hier omtrent
Zoo dwers grimhekten, en, o schande! in wat kapelle;
Doch d' Outergodheên zelfs helocchen dien gezelle,
En belgden zich niet eens om 't misdrijf, daar ter steê.
M. Zoo meen ik, toen ze met een snoeimes, stomp van sneê,
Mij Mykons jonge rank en boomgaard zagen snoeyen.
D. Of toen gij, al te stout, daar d' oude beuken groeyen,
De pijlen en den boog van Dafnis hraakt in twee,
En dat, o wrevelaart Menalk! u trof met wee,
Toen gij vernaamt, dat ze aan den knaap gegeven waren;
En, waar' hem zulk een smaad en schimp niet wedervaren,
Gij waart misschien van spijt geborsten en vergaan.
M. Wat zal de heer niet doen, durf dit een dief bestaan?
Zag ik u Damons bok niet achteromme halen,
Toen hondwolf vreeslijk haste, en ik zoo menigmalen
U toeriep: waar of zich de schalk nu hergen wil?
O Tityr! pas vrij op uw kudde; dookt gij stil
In riet en hiezen, opdat ze u niet vinden zouden?
D. Was die den zangstrijd had verloren niet gehouden,
De geit te leveren, die ik met fluiten[1] won?
Wel weet gij 't niet? het was mijn geit, en Damon kon
Het niet ontkennen, doch hij dorst ze mij niet geven.
M. Heht gij 't met zang, die dus op zingen zijt bedreven,
Hem afgewonnen? Of heht gij uw leven wel
Een pijp gesteld? Placht gij, onafgerechte op spel,
Niet menig veldlied op den driesprong ('t is gebleken
In 't wedspel), jammerlijk, helaas! den hals te hreken?
D. Belieft het u dat wij 't heproeven, en hestaan
Eens rustig tegens een in 't wedspel aan te gaan?
Ik zet dees jonge koei (die, dat gij haar, als andre,
Niet al te laag schat, 's daags wel tweemaal na elkandre
Gemolken wordt, en nog twee jongen zoogt, dus vet),
Nu tegens u; zeg op wat gij hier tegens zet.
M. Ik durf geen enkel schaap uit al de kudde wagen:
Want vaâr en stiefmoêr, boos van aard, elk, alle dagen,
Zoo dik ik t' huis koom', telt uit achterdocht het vee,
Dees 't schaap, en die den hok; doch nu gij mij zoo reê
En veil schijnt met uw koei, zal ik twee heuke nappen,
Die gij bekennen moet, dat om de meesterschappen
Der kunste waarder zijn, opzetten met uw gunst.
Alcimedon sneed hier zoo geestig en met kunst,
Een taayen wijngaard op rondom, om 't ruim te vullen,
Daar veil en heziën van eikloof zich om krullen,
Met eenen luchten zwier: en in het midden staan
Twee beelden: Konon wil het een zijn[2], zoo ik waan:
En wie is d' ander, die, vermaard en nooit vergeten,
De wijde wereld met den graatboog heeft gemeten,
En elk seizoen van 't jaar, wanneer men zaait en maait?
Ik heb nog nooit mijn dorst uit dezen nap gepaaid,
Maar boû dien in mijn kasse en kevie opgesloten.
D. 'k Heb ook twee nappen, van Alcimedon, den grooten
Aartskunstenaar, gesneên, met zachte hereklauw,
Om d' ooren, en daar hij den speelman[3], die niet flauw
De bosschen naar zich sleepte, in 't midden zet te pronken.
Dus lange heb ik nooit uit dezen nap gedronken,
En spaar dien in mijn kas zorgvuldiglijk; maar hoe?
Wat is een houte nap in waarde bij een koe!
M. Gij kunt het deze reis niet weigren, noch ontleggen.
Nu wed waarom gij wilt, ik sta u vast: laat zeggen
Wie d' eerste koom'; zie daar, Palemon komt er juist.
'k Wed, dat gij niemand met uw zang voortaan verguist.
D. Begin slechts, kunt ge wat: ik hen niet verr' te zoeken.
Geen zanger zal mij trotsch verhluffen, noch verkloeken.
Palemonbuur, nu hoor met alle uw zinnen toe.
Dit wedspel is niet slecht: het geldt een nap en koe.

[1] pijpen, fluitspelen. — [2] moet het eene beteekenen. — [3] Orfeus.

P. Zingt op, dewijl[1] wij, hier gemakkelijk gezeten[2]
In 't gras, geboomt en beemd en bosschen, niet vergeten
Te bloeyen, en de lent te prijk zit, hlijde en schoon.
Dametas heffe eerst aan, Menalkas volg' zijn toon.
Houdt beurte, en zingt hij heurte, op hoop van prijs te winnen.
Het beurtgezang verkwikt ook zelfs de Zanggodinnen.
D. Men heffe van Jupijn, o Zanggodinnen! aan:
Jupijn vervult het al; hij hoedt voor 't ondergaan
De wereld, en verhengt zijn geest met mijn gezangen.
M. Maar Febus acht mij waard, en wil mijn gifte ontvangen.
'k Hebbe altijd gaven om Apollo's gunst te voên,
Den geur der meibloeme, en den geur van lauwergroen.
D. De dertle Galatee worpt mij, uit appelstruiken,
Met appelen naar 't hoofd; zij loopt in wilgen duiken,
En wou, dat ik ze eerst zag en greep met mijne hand.
M. Amynt, mijn minnevier en heete stokebrand,
Komt zelf mij in den mond gevlogen, als met wieken,
Nog sneller dan een brak Diane's lucht kan rieken.
D. Nu weet ik eerst, wat ik mijn liefste schenken wil:
Ik vond het nest, waarin de ringelduiven stil
En hoog in nestelen, om eyers uit te hroeyen.
M. Tien gouden appels plukte ik, daar ze in 't ooftbosch groeyen.
Dat is 't al, wat ik heb te sturen aan mijn min;
Meer appels stuur ik hem op morgen naar mijn zin.
D. Hoe dik sprak Galatee, mijn liefste, mijn beminde,
Mij zoet en minzaam toe, als die mij wel hezinde!
O winden! luistert hier de Goden iet van in.
M. Amynt, wat baat dat gij me uit hartelijke min
Wel lijden moogt in 't hart, indien ik, rijp van jaren,
Als gij de zwijnen jaagt, de netten moet bewaren!
D. Iölas, heden is het mijn geboortedag;
Zend Fyllis toch hij mij. Koom zelf, zoo 't wezen mag,
Terwijl ik eene vaars opoffre voor de vruchte.
M. 'k Min Fyllis boven al; want zij, van ongeruchte,
Most schreyen, toen ik scheidde, en sprak, bedroefd en bang:
„Iölas, och mijn lief! leef lang, mijn lief! leef lang."
D. De schaapstal vreest den wolf, en d' oogst den dichten regen,
De boomgaard storm en wind, benijder van dien zegen,
Ik, dat schoone Amaryls gestoordheid mij niet[3] wraakt.
M. 't Gewas op regen hoopt; 't gespeende bokske haakt
Naar ons haagappels; 't vee, dat draagt, naar wilgehladen;
Ik hake naar Amynt, met zuivre min beladen.
D. De goede Pollio bemint ons veldgezangk,
Al luidt het plomp en boersch, hij neemt het aan in dank.
O, Zanggodinnen! wijdt een vers voor uwen zanger.
M. De goede Pollio gaat zelf van verzen zwanger.
Men wijde een forschen stier, die, reede stootsgezind,
Met zijne klauwen zand en stof schrapt in den wind.
D. O, Pollio! dat uw beminner zich vermake
Met u, van honig vloey'; d' Assyrsche veldroos hlake
Op zijne doornehaag, en hloze in 't blijde licht.
M. Wie Bavius vermag, minn' Mevius' gedicht,
Spann' vossen onder 't juk, en laat ze hene trekken,
En melke bokken, mag het melken hem verstrekken.
D. Gij knapen, die de hloem en rijpe aardbezie leest,
Vlucht haastiglijk van hier; want 'tgeen een wijze vreest,
De waterslange schuilt in 't gras, en onder meyen.
M. Nu keert de schapen fluks, dat zij niet verder weyen;
Aan d' oevers is gevaar: men hoê zich voor gevaar.
Nu droogt de ram zijn vel en vlies en 't ruige haar.
D. O, Tityr! drijft de geit te rugge, van de kanten
En oeveren, bedekt met schaduwen en planten;
Als 't tijd is, zal ik haar afspoelen in de hron.
M. Gij, knapen! drijft het schaap te kooye; want de zon
Verdroogt de melk en 't zog, zoo dat wij weder telken,
Gelijk voorheen, vergeefs den uyer zulken melken.
D. Hoe mager is mijn stier in zulk een vette weî!
De herder en het vee, van 't minnen alle beî

[1] terwijl. — [2] Versta: gezeten zijnde. — [3] Latiniame; het Nederlandsch duldt hier geene ontkenning.

Getroffen, kwijnen, door een zelven pijl aan 't stenen.
M. Dit spruit uit minne niet: hij valt schier van de bee-
Nu weet ik nauwlijks, met wat nijdig oog dit dier (nen.
Mijn teêre lammers heeft betooverd, als met vier.
D. Ai, zeg me in wat gewest (gij zult van mij na dezen,
Gelijk een groot poëet, ten hoogste zijn geprezen)
Men 's Hemels grootte meet, die op drie ellen past.
M. Ai, zeg me in wat gewest de schoonste bloem nu wast,
Genoemd de koningsbloem, met 's konings naam beschre-
En hoû dan Fyllis vrij alleen, voor al uw leven. (ven:
P. Ik ben niet wijs genoeg te rechten een geschil,
Zoo wichtig en zoo zwaar; gij, zoo men 't vatten wil,
Verdient de koei, als hij, en wie voor zoete treken
Van minne vreest, of dat zij bitter op mocht breken.
Gij knapen, stopt de beek: het is nu niet te vroeg[1]:
De beemden zijn voor 't vee ook zat en nat genoeg.

Pollio.

VIERDE HERDERSKOUT.

INHOUD.

De dichter groet den zoon van Roomschen Pollio
Met dit geboortelied, voorzegt de goude tijden
Uit der Sibillen mond, en hoort van sterven noô,
Om nog met veldgezang die heileeuw te verblijden.

O, Zanggodinnen van Sicilje! nu, gedrongen
Van een rechtschape vreugd, een hooger toon gezongen;
Want iegelijk is niet der elzeboomen vriend,
Noch met de tamerinde, een lage plant, gediend.
Indien we zingen van bosschagiën, hoog gewassen;
Het opzicht over bosch wil burgemeestren passen.
Nu naakt de leste tijd, waarvan de strand-Sibyl
Te Cuma spelde; nu komt, zonder laudgeschil
En strijd, een lange rij van eeuwen aangetogen.
Saturnus' eeuw en maagd Astrea komt gevlogen.
De milde Hemel stuurt ons uit zijn schoot omhoog
Eene andere afkomst toe; begunstig met uw oog,
O hemelsche Lucijn! begunstig 's kinds geboorte:
't Verdrijf deze ijzere eeuw, sluit vreedzaam d' oorlogs-
Een gulden tijd verrijst alom langs deze baan. (poorte.
Uw blijde Apollo vangt nu zijn regeeringe aan.
Dees maanden, wijd befaamd, en heerelijke jaren,
Nu gij, o Pollio! den tabbert zult bewaren
En burgemeesters staat, gaan in met uw gebied.
Indien men nog een vlak van onze boosheid ziet,
Die wordt schoon uitgewischt door uw beleid en orden,
En van de lange vrees zal d' aarde ontslagen worden.
Hij zelf vergodet[2] zal de helden zien met vreugd
Verkeeren met de Goôn; hij zelf zal dan verheugd
Verschijnen in 't getal der Goôn, en begenadigd,
De gansche wereld, door zijn vaders deugd verdadigd,
En eens tot vreê gebracht, regeeren; maar, o kind!
Het aardrijk zal u, slecht en recht en dankgezind,
Opoffren d' eerste gift, klimop en kallefsbladen,
Ook lachend bereklauw en hazelwortel, zaden
En geuren ondereen gemengeld, blijde en kuisch.
Dan komt de zatte geit met vollen uyer t'huis;
Dan zal geen kudde voor de groote leeuwen schrikken,
De bloem, uit uwe wiege opluikende, u verkwikken;
De slang zal kwijnen en het moordvenijn vergaan.
Dan zal d' Assyrsche roos op alle velden staan;
Maar daadlijk als gij komt der helden deugd te lezen,
En 's vaders dapperheid, ten Hemel toe geprezen;
Zoodra gij riekt, wat deugd en eer daar boven geldt,
Zal d' eedle korenaar allengs het korenveld
Vergulden, en de druif, zoo blauw en rijp geboren,
Afhangen van de nooit besnoeide hagedoren;
De harde en heilige eik zweet zoeten honingdauw.
Men zal er evenwel bedrog, veraard van trouw,
Zijn oude stappen nog hier onder zien vermengen,
Waar door de gierigheid den mensch zoo verr' zal brengen,
Dat hij niet schrikk' 't gevaar te water uit te staan,
De steden met een muur te sterken, akkers aan
Te grijpen met den ploeg; dan zal men op de baren
Een tweeden Tifys[1] zien verrijzen, om te varen
Met eene tweede kiel, en Argo, rijk bevracht
Met aller helden bloem, om Kolchis' goude vacht
Te winnen; dan verrijst een krijg van Grieksche helden:
Een tweede Achilles wordt gestierd naar Priams velden.
Wanneer gij eindelijk uw manbre jaren krijgt,
Dan staakt de zeeman fluks het varen: ieder zwijgt
Van varen; geene kiel vermangelt heure waren,
En d' aarde baart alom al wat ze plag te baren.
Men hoeft geen land noch klei dan t' eggen, geene rank
Te snoeyen; d' akkerman outslagen spant eerlangk
De stieren uit den ploeg; men hoeft geen wol te doopen
In allerhande verf; de rammen, daar ze loopen
En weiden, dekken zich met vachten, mild van geur
En schoone oranje verwe en gloeyend purperkleur.
Waar berg en dal alom de vette lammers azen,
Zal 't bergrood hunnen rug bekleeden onder 't grazen.
De Schikgodinnen, die eenstemmig 't vast besluit
Van 't noodlot sterken en bestemmen, riepen luid:
„O spillen, vaart al voort en spint ons zulke tijden!
O, lieve spruit der Goôn! door wie men, met verblijden,
Zal d' afkomst van Jupijn zien groeyen en bestaan,
Neem fluks, het wordt nu tijd, uw hooge titels aan.
Aanschouw de wereld eens, hoe d' aarde en 's hemels rijken
En lucht en oceaan van grooten last bezwijken;
Hoe alle dingen nu verheugd zijn en verblijd,
Om 't naken van uwe eeuwe en dien aanstaanden tijd."
Och, leefde ik nog zoo lang, en was me een geest beschei-
Om uwe dapperheên en daden uit te breiden; (den,
De Thracische Orfeus, noch ook Linus zouden mij
Verdooven met gezangk; al kwam er Orfeus bij,
Al nam hij Kallioop, zijn moeder, mild van ader;
Schoon Linus nam Apol, dien schoonen, zijnen vader,
Te bate; al speelde Pan, voor 't hoog Arkadisch recht
En vierschaar, tegens mij; God Pan, in 't speelgevecht,
Zou 't voor 't Arkadisch recht mij zelf gewonnen geven.
O, kleene knaap! begin te groeyen en te leven,
En lach uw moeder toe met kennis; want met smart
Droeg ze u tien maanden lang geduldig onder 't hart.
Begin, o kleene knaap! Natuur- en Bedgoôn achtten (ten.
Hun bedde en disch onwaard, wien d' ouders nooit toelach-

Dafnis.

VIJFDE HERDERSKOUT.

INHOUD.

Menalk met Mopsus hier op Dafnis' doodbaar weent.
Zij voeren hem omhoog in 't midden van de Goden,
En bidden, dat hij 't volk van daar zijn gunst verleent,
Voor offerwijn en melk, zijn Godheid aangeboden.

MENALKAS, MOPSUS.

ME. Dewijl wij, Mopsus! beide in kunst al even eêl,
Gij meester op de fluit, ik op mijn zang en keel,
Op een slaan, waarom niet gezeten op die kanten,
Daar ze olm en hazelaar dus door elkandre plantten?
MO. Menalk! gij overtreft me in jaren; dus is 't reên,
Dat ik u volg', hetzij wij zitten dicht bijeen
In schaduw van dit loof en bladen, die dus leven,
Terwijl de Westewind zoo koel daar in komt zweven;
Of liever in een hol; ai zie, hoe daar in 't wild
De wijnrank 't hol bedekt met druiven, zoet en mild.

[1] Versta: 't is nu tijd. — [2] Verouderd voor vergood.

[1] Versta, als vroeger: stuurman.

ME. Amint dage u alleen op ons gebergt daar boven.
MO. En of hij Fœbus zelf met zingen woû verdooven?
ME. Nu, Mopsus! hef eerst aan; 't zij u behage een wijs
Van Fillis' vrijerije of Alkons lof en prijs,
Met schieten ingelegd; of zing 't krakeelig woeden
Van Kodrus; hef eerst aan; terwijl zal Tityr hoeden
De dertle bokken, die gaan grazen aan dien oord.
MO. 'k Wil liever, dat ge mij de verzen zingen hoort,
Die 'k in de groene schors van beukeboomen prentte
En turelurde en zong bij beurt, naar mijn gewente.
Zeg, dat Amynt mij dan met zang tarte, als 't betaamt.
ME. Gelijk de blonde olijf de taaye wilg beschaamt,
En laag lavender voor den rozelaar moet strijken,
Zoo verre moet Amynt, mijns oordeels, voor u wijken.
MO. Genoeg, mijn zoon! dit 's 't hol, dat ons tot zingen (noodt.
De Veldgodinnen droef beweenden Dafnis' dood,
Die deerlijk rankte om hals; gij, hazelaars! aan 't schreyen;
Gij, vlieten! tuigt dit van der Veldgodinnen reyen,
Als d' eige moeder 't lijk van haren zoon omermt,
En over d' ongenâ der Goôn en starren kermt.
Geen herders drenkten, toen, o Dafnis, hoog van waarde!
Uw nat bekreten lijk bedrukt stond boven d' aarde,
Hun zatte stieren in den koelen waterstroom;
Geen kudde proefde nat, noch zette, uit rouw en schroom,
Den mond eens aan het gras. O Dafnis! woestenijen,
Gebergte en bosschen zelfs getuigden van het lijen
Des Libyaanschen leeuws, om u met rouw belaân;
Want Dafnis leerde ons eerst Armeensche tijgers slaan
En spannen onder 't juk, voor wagen en voor raden.
Dezelve Dafnis leerde ons wyngerdstok met bladen
Bevlechten, en, dien God ter eere, met geschrei
Aanvoeren op het feest den struikelenden rei.
Als wijngaard het geboomt, de druiven wijngaard, stieren
De kudden, het gewas de vette landen cieren,
Aldus verciert ge alleen uw landsliên door uw deugd.
Toen d' onvermurwde dood ons dus met ongeneugt
Van u berooven kwam, verliet Apol de weiden
En Pales zelf het land; daar wij, vóór uw verscheiden,
Zoo dik met vruchtbaar graan bezaaiden vore en klont,
Kwam niet dan stoppel, stroo, en onkruid uit den grond.
Daar eerst violen en tyloozen welig wiesen,
Kwam niet dan doren op en distel, scherp als spiesen.
O herders! overstrooit den weg met loof en blad;
Beschaduwt bron bij bron met meyen, fier en prat;
De brave Dafnis is die staatsie dubbel waardig.
Stelt hem een graf toe, met dit grafschrift, kloek en aardig:
„Ik, Dafnis, in het bosch vermaard tot 's Hemels steê,
Behoedde 't schoone vee, was schooner dan het vee."
ME. O, goddelijk poëet! uw dicht verzacht ons smarten,
Bekomt, gelijk de slaap in 't gras, vermoeide harten;
Gelijk een koele bron en springaâr 't hart verkwikt,
Dat in de heete zon bijkans van dorst verstikt.
Gij handelt niet alleen de fluit, een lust te hooren,
Maar zingt zoo lieflijk als uw meester in onze ooren.
O, zegenrijke knaap! ga, zet u neffens hem;
Wij willen, naar ons macht, u loven met ons stem,
En uwen Dafnis hoog, ja, hemelhoog doen rijzen,
Hem, die ons minde, luid tot aan den hemel prijzen.
MO. O, kan men grooter gaaf verwerven van een vriend!
Dees knaap hadde ook dien lof en prijs met recht verdiend,
En Stimichon heeft lang dat dicht ons aangeprezen.
ME. De blanke Dafnis ziet (hetgene hij voor dezen
Niet was gewoon) de poort des blijden Hemels aan,
En star en wolken, die beneên hem ommegaan;
Dies bosch en beemd, en Goôn van herderen en wonden
Nu blijde en vrolijk zijn; de wolf, in toom gehouden,
Beloert geen schaap; men spant geen netten voor het hart;
D' oprechte Dafnis mint de vrede, vrij van smart;
Zelf d' ongeschore kruin der bergen, reede aan 't dansen
Van blijschap, wordt gehoord tot aan des hemels transen.
Zelf klip en boomgaard wekt een weêrgalm op dien toon.
Menalk! hij is een God, een God op 's hemels troon.
Nu begenadig toch, o Dafnis! die u eeren.
Daar staan vier outers: twee, die wij voor u stoffeeren,
En twee voor Fœbus. 'k Zal u jaarlijks, als een schuld,
Twee kannen wijden, die, met melk en room gevuld,
Nog schuimen, versch van melk, en u twee bekers schenken
Met olie van olijf, en eerst de gasten wenken,
En toeven[1] ze aan den haard, indien het winter is,
Met eenen verschen dronk van puikwijn, klaar en frisch;
Des zomers onder 't groen; als nieuwe nektarstralen
Wordt wijn van Chius u vereerd in goude schalen.
De Lyktische Egon zingt voor mij en voor Dameet.
Alfesibeüs danst, als Saters[2], dat hij zweet.
Dus vieren wij uw feest kerkplechtig al ons leven,
Als wij 't beloofde goed aan d' Akkergodheên geven,
En d' akkers zuiveren met heilig offervier.
Zoo lang het wilde zwijn op 't hoog gebergte hier,
De visch in 't water leeft, de krekel dauw zal zuigen,
De honigbij den tijm; zoo lange zal men tuigen,
Van uwen naam en faam en eer, bij elk gevoed.
De landman brengt u, jaar op jaar, 't beloofde goed,
Gelijk aan Bacchus en Vrouw Ceres, die wij minden.
Gij zult hem ook aan zijn belofte en eed verbinden. (lied!
MO. Wat schenk, wat schenk ik best u voor dat schoone
Want geene Zuider koelte, of strand, daar 't schuim op ziedt,
En ruischt; geen beek, die door de dalen, krom, als strikken,
Gevlochten, heneruischt, kan zoo mijn hart verkwikken.
ME. Ik schenk u dan eerst dees scherleipijp, krank en bros,
Zij leerde ons: „Koridon verslingerde te los
Op zijnen jongen knaap Alexis, schoon te wonder",[3]
En dees scherleipijp leerde ons aardig in 't byzonder:
„Wiens vee is dit, behoort het Melibœus toe?"[3]
MO. En gij, Menalk! aanvaardt dien herdersstaf in 't goê,
Dien ik Antigenes nooit over woude laten,
Hoe dikwijl hij mij bad, en schoon hij, bovenmaten,
Elks gunst verdiende. Aanschouw dien staf, zoo net en vast
Van koperen beslag, eenparig ook van kwast.

Silenus.

ZESDE HERDERSKOUT.

INHOUD.

Sileen, de Wijngods knaap, in zijne dronkenschap
Nog ronkende verrast, en aangepord tot zingen,
Verheft zijn schelle stem, en zet zijn zinnen schrap, (gen.
Ontvouwt hun 's wereldts wieg, gemengd met vreemde din-

DE DICHTER.

Ons Berg-Thalye liet zich allereerst gevallen,
Des Syrakuzers toon te volgen boven allen,
En hield geen schande, dat zij 't bosch bewonen zou.
Toen ik van koningen en oorlog zingen woû,
Trok Fœbus mij bij 't oor, sprak: „Tityr, eer der knapen!
Een rechte herder weide en hoede zijne schapen,
En turelure een lied op 't veld, en in de hei."
Dewijl 't, o Varus! u nu geensins aan een rei
Van andre dichtren, die de krijgstrompetten steken,
En zweven op uw lof en eere, wil ontbreken,
Zoo speel ik op een halm en dun gesneden riet,
Door last van God Apol, een veld- en herderslied.
Zoo iemand evenwel belust is dit te lezen,
Die zal vernemen, hoe gij, Varus! wordt geprezen,
Van onze tamarinde, en van een ieder woud.
Apollo ziet ook liefst de blaân, daar hij met goud
Den naam van Varus op geprent ziet en geschreven.
O, Zanggodinnen! nu eens rustig aangeheven:

Twee jongers, Chromis en Mnasylus, op den dag,
Silenus, daar hij vast in slaap gevallen lag,
Zien leggen in een hol, met aderen gezwollen
Van klaren wijn, die hij, een dag voorheen aan 't hollen,

---

[1]onthalen, verkwikken. – [2]op zijn Satyrsch.
[3]Zie den 1sten en 2den Herderskout.

Gepepen[1] had, gelijk hij doorgaans opgevuld
En vol is. Bij zijn hoofd lag krans aan krans, gekruld
Van wingerd, en men zag een groote wijnkan hangen
Aan haar gesleten oor. De knapen uit verlangen,
(Dewijl de grijzert hen zoo menigmaal bedroog
Met zijn beloften) treên naar hem, die nu zijn oog
Geloken had en ronkte, en knevelden met banden
Van kransen, hecht en vast, zijn voeten en zijn handen;
En Egle kwam op slag de bange maats te baat;
Nymf Egle, d' allerschoonste en fierste van gelaat
Der Veldgodinnen. Toen de God nu kwam t' ontwaken,
En d' oogen opsloeg, zoo bemaalde ze zijn kaken,
De kin en 't voorhoofd met een moerbei paarsch en rood.
Hij loech om dit bedrog, en sprak in dezen nood:
„Mijn kinders, laat mij los! Waarom mij dus gekneveld?
Het is genoeg, dat gij mij dus, van 't nat beneveld,
Betrapt ziet. Eischt nu slechts wat lied gij hooren wilt;
U zal ik met een lied, haar met wat anders, mild
Te vrede stellen!" Toen heeft hij dus aangeheven.
Daar hadt gij Saters, en het wild, van lust gedreven,
Zien tripplen. D' eik begon zijn kruin op zulk een lied
Te schudden, dat Parnas met God Apollo niet
Zoo zeer gediend is, noch ook Rhodope en Ismaren,
Met Orfeus' zoeten zang, en liefelijke snaren;
Want Bacchus' schildknaap zong, hoe, in dit overgroot
En ledige begrijp, al wat men ziet eerst sproot
Uit zaad van water, vier, en lucht en aarde, t' zamen
Geronnen, en hoe ze al uit deze hoofdstof kwamen,
De wereldkloot eerst in zijn vorm gegoten hing.
Toen zette zich de grond, het water scheidde, elk ding
Verkreeg zijn wezen meer en meer, en d' aarde omhenen
Zag, met verwondering, zich van de zon beschenen,
En hoe de regen uit ontslote wolken viel.
De bosschen groeiden aan; 't gedierte liep, en hiel
Zich hier en daar omhoog op bergen, eerst gestegen.
Hierna verhaalde hij, hoe Pyrrhe, om volk verlegen,
De steenen zaeide op 't veld; ook van Saturnus' rijk,
Prometheus' diefstuk, van zijn arend te gelijk
Op Kaukasus, en ook van Hylas, zoo verkoren
Bij Hercles; in wat bron matrozen hem verloren,
En Hylas riepen, dat al 't strand hiervan gewaagt.
Hij troost Pasifaë, van 't minnevier geplaagd,
Om dien verliefden stier. Zij waar gewis gelukkig,
Waar nooit het vee geweest. Rampzalige, al te drukkig!
Wat dolheid kwam u aan? En Pretus' kroost, ontsteld
En krank van zinnen, dwaalde en loeide alom door 't veld;
Maar geen verliep zich ooit zoo schendig met de dieren;
Schoon elk op 't effen hoofd, met loeyen en met tieren,
Naar horens voelde, en vreesde een ploegjuk aan den hals
Te krijgen. Arme maagd! gij zwerft, met veel geschals,
Op bergen, en hij legt, met zijn spierwitte lenden,
Op eene meibloem, zacht van blaân, en kan zich wenden,
En kauwen, waar 't hem lust, het uitgelezen gras,
In bruine schaduwe van een eike, of zoekt dit pas
Een vrijster in den hoop der kudden, die hem minnen.
Ai, Veldgodinnen! ai, Kretenzer Veldgodinnen!
Sluit bosch en beemd; misschien, of we ergens bij geval
Het voetspoor van den stier, dus dwalende overal,
Nog vonden; en misschien of koeyen in de weiden,
Daar hij vastgraasde of volgde een ossendrift, hem leidden
Den stal in te Gortyne. Ook zong hij van de maagd,
Die zich aan Hespers ooft, hetwelk haar oog behaagt,
Vergaapte; ook hoe het mos en boomschors vel en lokken
Der droeve zustren van God Fœbus' zoon betrokken,
En dekten, en hoe elk, die rouw op 't lijk bedreef,
Zoo rijzig als een els, aan klei geworteld bleef;
Ook hoe eer Gallus, aan Permessus' oever dwalende,
Van een der driemaal drie gezustren[2], naar hem talende,
Op Helikon, den berg, geleid wierd, daar de rei
Van Fœbus hem onthaalde en toeneeg met geschrei;
Hoe herder Linus, met den krans van eppe en bloemen
Om 't hoofd, dit goddelijk gedicht, waarop zij roemen,
Hem toezong: „ai, aanvaardt dees pijpen, om de kunst;
De Zanggodinnen zelfs vereeren ze u uit gunst;
Zij waren 't grijs vernuft van Askra voormaals eigen.
De harde woudesch kwam zijn kruin en lokken neigen,
En daalde op 't pijpspel van den berg af, vrij en los.
Gij zult den oorsprong van 't vermaard Gryneesche bosch
Hierop verhalen, en Apollo zal 't beseffen,
En niet een bosch zoo hoog als dit door zang verheffen.
Wat wil ik u nog meer vertellen? van de Scil,
De spruit van Nisus, die men zegt, dat nimmer stil,
Beneên den navel, hecht met luid gebas van honden
Omgord, de schepen van Ulysses uit de gronden
Der baren plaagde, en droef en fel, na kreet op kreet,
Den schrikkenden matroos door hare zeejacht beet,
En slikte in 's afgronds keel? of 'tgeen hij nog vertelde,
Hoe Tereus van gestalt verandert? wat d' ontstelde
En dolle Filomeel hem opdischt voor banket?
Hoe ze in de wildernis zich bergen most, en met
Wat vlerken de bedrukte eerst over 't hof kwam zweven?
Hij zong, wat Fœbus eer in verzen had geweven,
En bij Eurotas[1] zong, die zijnen lauwerier
Dit voortleert; dal bij dal gaf antwoord op den zwier
En galm van zijnen zang, tot d' avond, aan het vallen,
Den dag te spijt, beval den herder 't vee te stallen,
Te tellen, en te rust te drijven naar de kooi. –

Meliboeus.

ZEVENDE HERDERSKOUT.

INHOUD.

Toen Melibœus vast den bok der kudde zocht, (twistte;
Riep Dafnis hem in 't groen, daar me om den zangprijs
Hij sloot, dat Korydon ruim Thyrsis overmoeht,
Welk vonnis het geschil van 't zangers wedspel sliste.

KORYDON, THYRSIS, MELIBŒUS.

Bij avonture zat eens Dafnis onbeladen
In schaduw van een eike en ruischende eikebladen,
En herder Thyrsis dreef, als Korydon, zijn vee
Te hoop en dicht bijeen op eene zelve steê,
De herder Korydon zijn geiten, Thyrs zijn schapen,
In 't bloeyen van hun jeugd, en beide Arkaders knapen,
In 't zingen meester en op hunne beurt gereed.
Terwijl ik hier ter steê de jonge myrth voor 't leed
Der felle koû beschut, kwam mijne geit[2] te dwalen,
Het manneken der kudde; ik zie hier in de dalen
Ook Dafnis, die mij zag en toeriep: „Melibee!
Koom herwaart; uwe geit en bokken zijn alreê
Geborgen; mag het u gebeuren, vrij van kommer,
Zoo koom hier dicht bij mij en rust in deze lommer.
Hier spoeden runders op de groene beemden aan
Om[3] drinken. Mincius boort hier met smalle blaân
En riet den oever, en men hoort de bijen brommen
Op Gods gewijden eik." Hoe kon ik dit ontkommen?
'k Had geen Alcip, noch ook geen Fyllis, die ter nood
Mijn lammers, lang gespeend, in hunne schaapskooi sloot;
En Koridon en Thyrs geraakten aan 't krakeelen.
'k Liet niettemin, hun spel ten dienst, om twist te heelen,
Mijn werrek drijven, dies zij beide, nu ter baan
Geraakt, aldus om strijd hun zangdicht vingen aan.
Het lust hun beî bij beurt te zingen wat zij konnen,
En Koridon heeft dit, en Thyrsis dat begonnen:

K. O Libetronsche rei, Veldgodheên, mijn vermaak!
Vergun me dat ik zinge een lied, dat harten raak',

[1]Versta: door een pijpjen uitgezogen. – [2]Versta natuurlijk: de negen Muzen.

[1]De bekende rivier van Sparta. — [2]Versta: geitebok. [3]Thans om te.

En schoon is, als het lied dat Kodrus, d' allerbeste
Naast Febus, dichtte; of zijn wij alle in dit geweste
Nog zulke meesters niet, laat ieder zijn schalmei
Aan dien gewijden boom ophangen in de weî.
T. Arkader herders! kranst den dichter, nu aan 't rijzen,
Met veil, dat Kodrus berst van spijt, als wij hem prijzen:
Of zet men hem te hoog, en daar zijn deugd niet strekt,
Zoo past dat gij zijn hoofd met hazelwortel dekt,
Op dat de bitsche tong van Kodrus wat vermindre,
En 't groeyende vernuft des dichters niet en bindere.
K. De kleene Mykon wijdt dat zwijnshoofd, ruig en zwart
Van borstelen, Diaan, en van 't langlevend hart
De horens net getakt; verwerf ik mijne bede,
Men zal een marmerbeeld oprechten, hier ter stede,
Met purpre brozen aan het eene en andre been,
Uw naam tot eer en prijs, ten prijs van 't algemeen.
T. Priaap! gij moet u jaar op jaar, ook zonder wroegen,
Met eene schotel melk en dezen koek genoegen:
Naardien gij meer niet dan een arme tuingod zijt.
Men wijdt een marmerbeeld uw Godheid naar den tijd.
Maar als de kudde draagt eer wij het jong genieten,
Dan zal men u een beeld van louter berggoud gieten.
K. O Galatee! gij, spruit van Nereus, staat mij aan
Als Siciljaansche tijm, zijt blanker dan een zwaan,
En ruim zoo schoon als veil; zijt gij met zorg bevangen
Om uwen Koridon, genaakt hem met verlangen,
En koom uw minnaar t' huis, indien hij u gevalt,
Zoo dra de zatte kudde en stieren zijn gestald.
T. Dat ik u bitterder dan ons Sardijnsche kruiden
Moet schijnen, scherper dan muisdoren, dat men huiden
Besnoeit, en min geacht dan wier aan strand en wal,
Zoo mij dees dag geen jaar en vrij nog langer vall'.
Gij runders, is er schaamt, gaat hene zonder beiden,
Gaat hene zat naar huis, en pakt u uit de weiden!
K. Bemoste bronnen, kruid, nog zachter dan de rust,
Haag-appelboomen, groen van loof, en schaars bewust
Van schaduwen, beschut het vee voor ziekte en plagen,
Voor 't branden van den kreeft in deze heete dagen!
De zomerzon begint te steken op het hoofd;
De vruchtbre wijngaard bot, dat ons de druif belooft.
T. Hier is een warme haard, en greneu hout bij hoopen.
Hier stookt men altijd aan; de posten zien bedropen
En zwart van bitter roet; wij passen hier zoo veel
Op Noordewinden, en den blaasbalg van hun keel,
Gelijk de wolven op getal, en sterke stroomen
Op d' oevers, als zij met geschal ten berge afkomen.
K. Hier groeit jeneverbes, kastanje, ruig van bast.
't Geboomte strooit alom den appel, die hier wast.
Hier lacht ons alles toe wat oogen kan vermaken;
Maar schoone Alexis, die zoo menig hart kan blaken,
Verlaat dees ons gebergt dat naar zijn schoonheid oogt,
Zoo vindt gij bron en beek verdord en uitgedroogd.
T. Het kwijnend gras versmacht, het veld, als uitgestor-
Verwelkt alom, nu lucht en hemel is bedorven. (ven,
De Wijngod zelf benijdt den heuvel zijne rank
En schaduw van de rank; zoo Fyllis haren gangk
Eens weder herwaart zet, zal 't bosch geen groeyen falen,
Jupijn in eene wolk en regen nederdalen.
K. De populier behaagt Alcides boven al,
De wijnstok Bacchus, en de myrt aan Venus' dal,
Laurier Apollo. Staan de hazelaren boven
Bij Fyllis, geen laurier noch myrth zal die verdooven.
T. In 't bosch spant d' esch de kroon, de pijnboom in den
De populier aan stroom, die den omhoog krijgt lof; (hof,
Maar schoone Lycidas! wilt gij mij dikwijl groeten,
De pijnboom in den hof en d' esch in bosschen moeten
U wijken, want gij zijt mij aangenamer dan
De pijn en esch den hof en bosschen wezen kan.
M. Ik heb er op gelet en merkte met mijne ooren,
Hoe Thyrsis, die met zang den zangstrijd heeft verloren,
Vergeefs met zijnen zang woû tarten die het won.
Voortaan blijft Korydon bij ons wel Korydon.

Tooveres.

ACHTSTE HERDERSKOUT.

INHOUD.

De droeve Damon klaagt, hoe Mopsus strijken gaat
Met Nyse, zijn vriendinne, en oorzaak van zijn sterven.
Alfesibœus zoekt aan tooverkunsten baat,
Om endlijk heul en troost bij Dafnis te verwerven.

DAMON, ALFESIBŒUS.

Nu herder Damons en Alfesibœus' wijs
Verhaald, en hoe de vaars, terwijl men zingt om prijs,
Toeluistert in de weî, vergeet haar klaver t' eten,
Het bosch verbaasd staat, beek bij beek haar loop vergeten;
Nu herder Damons en Alfesibœus' lied
Verhaald. Begunstig mij, hetzij gij langs den vliet
Timavus, groot van faam, en hooger dan zijn rotsen
Nu optrekt, of in zee de golf en wind durft trotsen,
En langs 't Illyrisch strand te water heenstreeft; och!
Zal ik 't beleven, dat het mij gebeure, nog
Uw oorlogsdapperheên en daden te trompetten?
Zal ik beleven, eens uw naam in top te zetten,
En door hoogdravend dicht, dat waardig zij alleen
In Sofokles zijn spoor en brozen voort te treên,
De wijde wereld door en verder uit te breiden?
'k Begin van u alleen, volgend met u in 't scheiden.
Ontvang mijn verzen, die ik door uwe aandrift schrijf
En aanheffe, en gedoog, dat zich dit groene klijf
Mag kringklen om uw hoofd en zeegbren lauwer henen.
De koele schaduw was nauw aan de lucht verdwenen,
Wanneer de dauw op 't gras de kudde meest vermaakt,
Of Damon, die op een olijfboom leunt, en blaakt,
Heeft rustig uit de borst in 't veld dus opgezongen:
„O, morgenstar! verrijs, eer 't licht komt opgedrongen,
Terwijl ik, vrijende mijn Nise, aan mij verloofd,
En schandelijk te leur gesteld, berooid van hoofd,
Vast kerme, en, leggende doodkrank op mijn verscheyen,
De Goden aanroep, schoon ik ijdel met luid schreyen
Woû, dat ze van mijn trouw getuigen zouden staan.
Mijn fluit! nu hef met mij 't Arkadisch veldlied aan.
Menaal is altijd dicht van pijnwoud en bosschagië;
Hij hoort doorgaans den zang der herdren van vrijagië
En Pan, die d' eerste fluit van riet brocht op de baan.
Mijn fluit, nu hef met mij 't Arkadisch veldlied aan!
De lompe Mopsus trouwt aan Nise, d' eer der velden.
Wat willen nu voortaan alle andre vrijers gelden!
Nu paren ook griffoens met paarden in dees streek;
Na ons gaan das en hond ten drenke aan eene beek. (gen,
Snij nieuwe tortsen, Mopse! uw bruid zoekt geen verlen-
De speelnoots komen om de liefste u t'huis te brengen.
Strooi noten; d' avondstar wil om u ondergaan.
Mijn fluit! nu hef met mij 't Arkadisch veldlied aan.
Gij raakt nu aan den man te wonder, na lang wachten,
Die lang gewoon waart al de vrijers te verachten,
Beschimpte mijne fluit, mijn geiten, langen baard
En wimbrauw, borstelig en al te ruig gehaard,
Niet eens geloovende, dat Goden uit hun hoven
Bekommerd nederzien, en d' oogen slaan van boven
Op 't wereldsche beloop, met mensch en dier belaân.
Mijn fluit, nu hef met mij 't Arkadisch veldlied aan!
Ik zag u (toen gij nog een meiske waart, in 't bloeyen
Van uwe jonkheid, daar ons hofsteê stond in 't groeyen,
Met uwe moeder, als ik u, haar liefste kroost,
Eens ommeleidde) zelf den appel, die zoo bloost,
Afplukken, en kon, toen schier dertien jaar, de bladen
En telg bereiken; ik, u ziende, stond beladen,
Sloeg haast aan 't kwijnen, fluks vervoerd op minnepaân.
Mijn fluit, nu hef met mij 't Arkadisch veldlied aan!
Nu weet ik, wat de God der minne is en kan planten.
Ismaar of Rhodope of het schuim der Garamanten

Dit kind, ons ongelijk van aard, ons brocht ter baan.
Mijn fluit, nu hef met mij 't Arkadisch veldlied aan!
De min leert kindermoord begaan ook d' eigo moeder.
Wie van dees beide was ooit wreeder en verwoeder,
De moêr of 't kind, beî wreed, die zulk een stuk bestaan?
Mijn fluit, nu hef met mij 't Arkadisch veldlied aan!
Nu vliê de wolf van zelf voor 't schaap door veld en hagen;
Laat nu den harden eik ook blozende appels dragen;
De tyloos groeye op els; de schors van tamarind
Zweete amber, vat en dier, en d' uil tart', zanggezind,
De zwanen met zijn keel. Laat Tityr mede schijnen
Een Orfeus, Orfeus in het bosch, en bij dolfijnen
Een blijde Arion, met geen zwarigheên belaân.
Mijn fluit, nu hef met mij 't Arkadisch veldlied aan
Laat al het land vrij zee en louter water wezen;
O bosschen! 't ga u wel; ik zal mij zelv' genezen,
En springen los in zee van eenen berg uit nood;
Ontvang dit tot een gaaf, de leste voor mijn dood! (aen?"
Nu staak 't Arkadisch lied, mijn fluit! wie zal het win-
Aldus zong Damon. Zegt ons nu, o Zanggodinnen!
Wat hierop d' antwoord van Alfesibœus was;
Elk is niet afgerecht op alles even ras:
„Breng hier belezen bron; bewind met uwe handen
Dit eerst gewijde altaar met lenige offerbanden;
Brand ijzerkruid en geur van mannewyrook hier,
Dat ik bezoeke, door een toover-offervier,
Het koele brein des mans van andere af te trekken;
Hier schort slechts tooverrijm, dat kan de min verwekken.
Mijn tooververzen, brengt, brengt Dafnis t'huis van steê!
Het tooverrijm vermag de maan van boven meê
Te slepen; Circe kon Ulysses' reisgezellen,
Door tooverrijmen, van gedaante en vorm verstellen.
De koude slang in 't veld berst door 't bezweren meê.
Mijn tooververzen, brengt, brengt Dafnis t'huis van steê!
Voor 't eerste binde ik u met dees drie linne dromme
Van drie kleuren, draag uw beeld driewerf rondomme
't Altaar: oneven tal brengt heil en zegen meê.
Mijn tooververzen, brengt, brengt Dafnis t'huis van steê!
O Amaryllis! knoop drie kleuren met drie knopen;
O Amaryllis! knoop, en zeg, niet zonder hopen:
„Ik knope Venus' band, waardoor de minnaar leê."
Mijn tooververzen, brengt, brengt Dafnis t'huis van steê!
Gelijk een zelve vier dit leemen beeld kan droogen,
Verharden, en dit beeld van was voor ieders oogen
Versmilt, al eveneens moet Dafnis, al t' ontzind
Op mij, verharden en versmilten, heel gezwind;
Nu strooi gezouten meel, brand krakende laurieren
En zwavel; Dafnis brandt mij met zijn gloênde vieren,
Ik dezen lauwer op zijn naam en titel meê.
Mijn tooververzen, brengt, brengt Dafnis t'huis van steê!
Zoo groot een min bevang' nu Dafnis onder 't kweelen,
Gelijk een tochtig dier, een koe, die, heet op 't spelen,
Den stier door haag en woud en hooge bosschen zocht,
En bij een waterbeek, in 't groene gras, van tocht
Vermoeid ter neder stortte, en in den nacht, heel spade,
Haar stal vergat: een straal treff' zoo met ongenade
Nu Dafnis, dat hij mij luid najank', dol van wee.
Mijn tooververzen, brengt, brengt Dafnis t'huis van steê!
Die trouwelooze liet mij lest dit kleed te pande.
De drempel dekk' het nu; 'k begraaf 't hier, nu ik brande.
Dit pand moet Dafnis mij hier wederlevren meê.
Mijn tooververzen, brengt, brengt Dafnis t'huis van steê!
Dit kruid is onlangs mij van Meris zelf gegeven,
Dat zij in Pontus, daar 't vergiftkruid schept zijn leven,
Geplukt had, mij ten dienst; 'k zag Meris menigwerf
Door kruid in eenen wolf verandren op ons erf,
Zich bergen in het woud, de geesten uit de graven
Verwekken door dit kruid, het graan, na 's landmans slaven,
Betoovren door vergift, en alders voeren meê.
Mijn tooververzen, brengt, brengt Dafnis t'huis van steê!
Draag d' asch, o Amaril! naar buiten, zonder schromen,
En zonder omzien smak ze ook achter u in stroomen:
Zoo geldt het Dafnis: Goôn noch toovren vreest hij meê.
Mijn tooververzen, brengt, brengt Dafnis t'huis van steê!
Zie daar, terwijl wij d' asch niet snel genoeg vervoeren,
Begint het outer, licht in brand, de vlam te roeren.
't Gaat wel: nu weet ik niet hoe 't hier gelegen staat,
En Blaffer blaft hier in de deur zoo luid; wat raad?
Gelooven zij dit ook, of rekenen minnaren
Hun droomen even waar; nu laat 't bezweren varen,
Houdt op, houdt op: daar komt nu Dafnis uit de stad."

Meris.

NEGENDE HERDERSKOUT.

INHOUD.

Men hoort, hoe Meris zich op weg bij Lycidas
Beklaagt om 't krijgsgeweld, waarvoor het recht moet vlie-
Zij reizen niettemin, en (of 't hun druk genas) (den;
Verkorten reis en tijd met aangename lieden.

LYCIDAS, MERIS.

L. Waar heen, Meris? volgt gij recht naar steê dit pad?
M. Och, moeten wij dien dag, o Lycidas! beleven,
Dat dus (nooit vreesden wij 't) een vreemdling aan koom' streven,
En, vallende in ons goed, onze armoê, zegg' verwoed:
„Gij oude huisliên voort, vertrekt: dit is mijn goed!"
Wij, jammerlijk verdrukt (want, 's lands geluk vertrokken
Verandert alle ding), vereeren hem dees bokken.
De landplaag treffe en help' den vreemden krijgsman voort.
L. Gewisselijk ik had al eene wijl gehoord,
Dat uw Menalk met zang zijn landgoed vrij kon koopen,
Daar ginds die heuvels eerst van onder opwaart loopen,
En weder dalen, daar een oude beuk geplant
Zijn toppen ziet ter neêr gesmakt, aan dezen kant.
M. Gij hebt ook recht gehoord: dit liep langs 's heeren
Maar, goede Lycidas, ons zingen temt soldaten (straten;
Gelijk d' onnoozle duif den adelaar, die stijf
Een duif van Chaon uit de wolken valt op 't lijf.
En had een bonte kraai, ter slinke hand gezeten
Op een vermolsemde eik, mij niet bij tijds geheeten
Dit pleit te staken, daar een grooter ramp genaakt,
Menalk en Meris was al lang om hals geraakt.
L. Och, vindt men menschen, nog zoo boos en zoo balda-
Menalkas! zouden we u, vermoord dus ongenadig, (dig?
En teffens ons vermaak ontberen? Wie voortaan
Zou van een Veldgodinne een veldlied heffen aan?
Wie zou het groene veld met groente en loof bestrooyen?
Wie bronnen met den mei besteken, cieren, tooyen?
Wie deuntjes zingen, die 'k u korts ontdroeg al stil,
Terwijl ge ons liefste zocht, de goêlijke Amaryl?
O, Tityr! weî mijn geit, tot dat ik wederkeere;
De weg is kort; ga, drenk het zatte vee, 't is teêre;
Dies wacht u voor den bok in 't drijven; want hij stoot.
M. Ja, die ons zong het lied, dat elk tot luistren noodt,
En onvolwrocht is, 'twelk Menalk met lust ten prijze
Van dappren Varus zong, op zulk een zoete wijze:
O, Varus! mag het schoone en eedle Mantua,
Dat arm Cremone, nu gebrandschat, legt to na,
Behouden blijven, dat die stad geen plagen treffen,
De zwaan zal met haar zang uw naam ten hemel heffen.
L. Uw honigbije schuw' den ijp van Corsica
Op zulk een voorwaarde, en hierop moet, vroeg en spâ,
Uw koeyenuyer, stijf en zat van melk, verlangen
Naar 't melken; hef vrij aan, zijt gij niet arm van zangen;
De Zangberg heeft mij ook voor zijn poëet gekend,
Ik kan ook rijmen, en de herders, hier omtrent,
Mij mede kennen voor hun dichter, om mijn deunen;
Doch 'k laat verwaandelijk dit geensins aan mij leunen;
Want 'k houd niet, dat ik, met mijn dichters beste staal,
In lof en in waardij bij Cinne en Varus haal,
Maar kwaak, gelijk een gans, bij zwanen in de beken.
M. Ik zit, o Lycidas! dit vast en overreken,

En overlegge eerst hij mij zelf, of ik de wijs
Kan vinden; 't is een lied van geenen kleinen prijs.
O, Galatea! koom; want wat vermaak of leven
Is onder 't water? hier is 't lente; velden weven
Ons hier een bloemtapijt langs 't water, en hier strekt
De witte populier zich uit, die 't hol bedekt.
De taaye wijnstok vleeht hier schaduw met zijn blâren.
Koom herwaart; laat het strand vrij ruischen met zijn ha-
L. Wel, waarom zingt ge niet, dat ik u hoorde hij (ren.
De mane in eenzaamheid opzingen zoet en blij.
Ik ken de wijs, had ik de woorden niet vergeten!
M. O, Dafnis! waarom zweet gij dus in 't overmeten
Der oude starren? zie, hoe Cæsars star verrijst
Uit Cypris' afkomst zelve, een star, die ieder spijst,
Met vruchten en gewas kan zeegnen, muscadellen
Op luchte heuvels brengt tot rijpheid en aan 't zwellen,
En verft ze blauw en rood; ga, Dafnis! ent de peer;
Uwe afkomst, met der tijd, schudt ooft en appels neêr.
De tijd vaart snel en rasch met alle dingen heene,
Neemt ons gehengnis weg; het heugt me, dat ik, kleene
En jonge knaap, de zon zoo dik te bedde zong;
Nu zijn die liedjes mij vergeten; Meris, jong
En zoet van keel voorheene, is nu de stem bezweken:
Want Meris eerst den wolf van achter heeft gekeken;
Maar dat 's genoeg. Menalk zing ze u nog dikwijl voor.
L. Gij laat met weigeren terwijl ons luistrende oor
Verlangen naar uw stem, nu geene haren bruischen,
En, u ten dienst, op zee geen westerkoelten ruischen,
Die stil en effen legt; hier zijn wij nu geraakt
Ten halven wege, daar Bianors graf genaakt.
Nu, Meris! nu met lust gezongen aan die zijden,
Daar huisliên, even drok, de dikke takken snijden.
Laat hier uw bokken gaan; wij raken nog iu stad,
Of vreezen we eene bui en voor het avondnat,
Men ga al zingende, de weg zal korter schijnen;
Om zingende te gaan, zal ik mij zelf verpijnen,
U met mijn schouderen t' ontlasten van dit pak.
M. Zwijg, Lycidas! hoû op van bidden, hoû gemak,
En doen we, wat nu voor de hand is; want het zingen
Zal beter passen, als Menalkas aan komt springen.

Gallus.

TIENDE HERDERSKOUT.

INHOUD.

De magre Gallus kwijnt, en raast om zijn vriendin
Lycoris, die heeft lust op liever hart te passen.
Hij slaat door ongeduld de wilde wonden in
En weder uit, en roept: wie is de minne ontwassen?

O Arethuze, nu bestraal mijn leste wijs!
Ik zinge een korter lied, tot Gallus' eer en prijs,
Doch zulks, dat zelf Lycoor het onbeschroomd mag lezen:
Want wie zou Gallus om een veldlied weigrig wezen!
Dat hierop 't zout der zee, terwijl gij onvermoeid
Beneên de baren van Sicilje henevloeit,
Uw water niet bederv'; hef op met wakkre zinnen!
Laat ons van Gallus' minne en zijn kwellagie in 't minnen
Nu zingen, midlerwijl de geit op 't groene land,
Kamuis van bek, den struik vast afscheert langs den kant.
Wij zingen 't veldgezang voor geen doofachtige ooren,
Naardien wij 't antwoord van den wakkren boschgalm hoo-
O Vlietgodinnen, en gij maagdekens! wat wijk, (ren,
Wat bosch, wat wildernis verschuilde u heimelijk,
Toen Gallus jammerlijk en deerlijk kwijnde in 't minnen,
Want Pindus noch Parnas bekommerden uw zinnen,
Noch Aganip, die klaar Aonie besproeit.
Laurier en tamaris beweenden gansch vermoeid
Den minnaar. Menalus, begroeid van pijnboomwouden,
De steile steenrots, en de klippen van den kouden
Lyceus weenden droef om hem, met groot beklag,
Daar hij in d' eenzaamheid van eene steenklip lag.
't Verdriet de schapen niet om hem te staan, neen trouwen.
O goddelijk poëet! laat u geensins berouwen
Dat gij een herder zijt: Adoon de schoone knaap,
Dreef zelf langs eenen stroom het gras-herkauwend schaap.
De schaper[1] kwam er ook: in 't end kwam d' ossenhoeder.
Menalkas kwam er meê, nog vet van wintervoeder
En ekelen; elk vraagt: wat 's d' oorzaak van dees min?
Apollo kwam bij u, zag u kwellagiën in,
En zeide: o Gallus! zeg, wat helpt uw hoofd aan 't hollen?
Lycoor, uw liefste, houdt geen spoor, en slacht de dollen.
Zij loopt, als zinneloos, een andren, vroeg en spâ,
Door hagel, vorst, en sneeuw, en 't zorglijk leger na.
De Boschgod kwam er bij, bekranst met loof en bladen,
En zwaaide leliën en meyen onhelsden[2].
D' Arkader Veegod Pan kwam meê daar gij dus slooft.
Hij glom van menierood en vlierbesse om zijn hoofd.
Hij sprak: wat zal het end der minnekortse wezen?
De min bekreunt zich niet, noch mooit zich niet met dezen;
Geen zucht noch traan verzaadde ooit d' ongenâ van min,
Geen waterbeek den beemd, geen klaver 't zoet gewin
Der honigbijen, noch geen geit werd zat van blâren.
De droeve minnaar kermt nog dus, daar zij vergâren.
Arkader herders! gij, Arkaders, die alleen
Op zang zijt afgerecht, zult dus mijn droef gesteen
Toezingen uw gebergte en groene herderskusten.
Och, och! hoe stil en zacht wil mijn gebeente rusten,
Zoo namaals uwe fluit verhaal mijn vrijerij!
Och! waar ik eer geweest een van uw makkren, 't zij
Een arrem herder of wijngaardenier, voor 't minnen;
Ik hadde op Fyllis of Amyntas hart en zinnen
Gezet (wat schaadde 't, is Amyntas bruin, mijn hart,
Violen zijn wel bruin, de blauwe bees is zwart),
Hij zoude, aan mijne zijde, in wilge en wijngaard rusten,
Amyntas met zijn zang en kele mij verlusten,
En Fyllis kransen voor mij plukken; o Lycoor!
Hier zijn de bronnen koel, de zachte beemd legt voor
Ons open; hier is bosch, omringd met graatapijten.
Hier zonde ik, hand aan hand, met u mijn leven slijten.
Nu houdt de dolle min mij midden in den krits
Des vijands, onder 't heer, en onder scherp en spits:
En gij, o wreede! gaat, helaas, op vreemde wegen,
Zoo verr' van 't vaderland ('k geloof het nu), verlegen
Alleen en zonder mij, den toegevrozen Rijn,
De sneeuwjacht in 't gebergt bezichtigen met pijn.
Och! dat gij niet verkleumt van koude, en in het dolen
De scherpte van het ijs niet kwetse uw teêre zolen.
Nu wil ik henegaan, en u 't vertaalde lied
Van held Euforion, op 't dun gesneden riet
Des schrandren herders van het rijk Sicilje, spelen.
'k Hebbe opgezet veeleer in bosschen arm te kweelen,
En in spelonken van gedierten afgevast
Te lijden, en mijn min op boom en gladden bast
Te snijden, die zal, jaar op jaar, gestadig bloeyen.
Mijn min zal met den boom opwassen en aangroeyen.
'k Zal ondertusschen, in het midden van den rei
Der Berggodinnen, gaan bewandlen veld en heî
Op Menalus, of gaan ter jacht op wilde zwijnen.
Geen vorst noch koû zal mij behinderen, woestijnen
En wildernissen van Parthenie in het rond
Alomme te beslaan met jagersnet en hond.
Mij dunkt, ik stappe alreê, van niemand opgehouden,
Door klip en rots en haag en 't ruischen van de wouden.
Het lust mij, als een Pers, voorzien met taayen boog
En een Kretenzer pijl, te mikken met mijn oog,
Als waar dit artsenij voor ons uitzinnig kermen,
Of dat zich eenig God meêdoogend woude ontfermen
Door 's menschen jammeren; maar nu vermaakt mij, hang
En droef van zin en geest, geen boomgodin, noch zang.

---

[1]Anders scheper (schaapherder). — [2]Versta: los weg.

Gij bosschen hebt weêr nit: geen windhond, spriet, noch net-
Noch al de jachtlust kan mijn zinnen niet verzetten; (ten,
Al dronken we ook, in 't hart des winters, Hebrus' stroom;
Al liepen we in het hart des winters, zonder schroom,
In Thracië door sneeuw en regen; en al weidden
Wij schapen bij den Moor, in 't Zuiden afgescheiden,
Daar bast en sap des olms verdroogt door 's Kreeften gloed;
De Min betemt het al wat leeft: een ieder moet
Voor minne zwichten; laat, o Godheên, dit gevallen!
Genoeg, dat uw poëet dit opzong voor u allen,
Daar hij een kasskorf vlecht van maluwe in de blaân.
O, Zanggodinnen! prijst dit veldlied Galius aan,
Wiens liefde alle oogenblik zoo diep groeit in mijn harte,
Gelijk bij lentezon een els, die andren tarte.
Nu opgestaan van hier; dees schaduwe bezwaart
Den zanger; schaduw van jenever nit den aard
Bezwaart den geest: die schim krenkt vruchten in 't ge-
Gij zatte geitjes gaat! want d' avond valt; gaat heen!(meene.

Landgedichten.

HET EERSTE BOEK.

INHOUD.

Wat d' akkers welig maakt; wanneer de huisman best
Den akker bouwt en ploegt, en hoe men zaad moet zaayen,
Leert Maro hier, opdat hij vrolijk mag, op 't lest,
De vrucht en vruchtbren oogst des zuren arbeids maayen.

Mijn zang zal, o Mæceen! voortaan u laten hooren,
Wat landen welig maakt; in wat seizoen men voren
Door d' akkers trekken moet, met ploeg en ijzren tand,
En best den wijnstok aan den olmboom huwt op 't land;
Wat zorgen d' os vereischt en 't vee, op zijne tijen;
En wat de zuinige aard der wakkre honigbijen
In 't gadeslaan ons leert. O Bacchus, rijk van gloed!
En gij, o Ceres, die het leven kweekt en voedt!
Gij, wereldlichten! die nooit ronde hebt vergeten,
Om elk seizoen ons aan den hemel af te meten;
Indien het aardrijk, eerst door uwe gunst geleerd,
Chaonische eekels in een vruchtbare aar verkeert,
Den wijn met water leert verkoelen; gij, beschutters
Der slavende akkerliên! gij, Boschgoôn! en gij, stutters
Van woud en wildernis! gij, Boomgodinnen! meê,
Komt herwaart, om mijn dicht te zegenen, op mijn beê.
Ik loof uw gaven en uw weldaân met mijn zangen;
En gij, Neptunus! wien d' aarde, als zij van uwen langen
En scherpen drietand wierd getroffen, fel en straf,
Een brieschende oorlogspaard tot een schenkagie gaf;
Gij mede, Arist! die 't bosch in 't eiland Cea hoedde,
Daar gij uw witte kudde en vette runders voedde,
Driehonderd in getal, die altijd even graag
In vruchtbre weiden gaan, en scheren struik en haag;
En gij, o Veegod, Pan! beschutter van uw schapen!
Verlaat uw vaders bosch, met uwen staf en knapen,
De wildernissen van Lycæus en zijn heemd;
Indien gij nog Menaal, uw berg, ter harte neemt,
Zoo koom, Tegeesche God! ons hij aan deze kanten;
En gij, Minerve! die d' olijven eerst holpt planten;
Gij mede, o jongeling! die eerst den krommen ploeg
Inzwang brocht; gij, Sylvaan! wiens hand cypressen droeg,
En rukte nit d' aarde een tak van tedere cypressen;
En voort alle andre Goôn en Godheên en Godessen!
Beschutters van het veld, die met een nieuwe vrucht
Den akker overzaait, 't gewas nit wolk en lucht
Met dauw en regen placht zoo rijkelijk te laven.
En gij, o Cæsar! die met uwe moeders gaven
Den myrtbetak bekranst, en namaals in den raad
Der Goôn gevoerd, bedenkt of u t' aanvaarden staat
De heerschappij der stede, en d' erfvoogdij der landen
Van al den aardboôm, en het zegenen van waranden
En vrucht en elk seizoen; of over 't grondloos meer,
Daar uwe Godheid door den zeeman d' opperste eer
Wordt opgedragen, Thule, in 't Noorden afgelegen,
U dient, en Tethis wenscht u endlijk te bewegen
Met al haar wateren, of gij, dus aangezocht,
Om zulk een bruidschat eens haar schoonzoon werden
En die nu overweegt, of gij u neêr wilt stellen, (mocht;
Gelijk een nieuwe star, daar 't zonnelicht den hellen
En klaren dag op 't langste in 's hemels streek geleidt;
Daar tusschen Schorpioen en Maagd uw stoel bereid
En vaardig staat; alreê begint, in 's hemels plekken,
Het brandend Schorpioen zijn scharen in te trekken,
Ruimt u alreê meer in dan 's hemels halve streek;
Wat streek gij kiezen wilt (want d' afgrond, doodsch en
Verwacht uw heerschappij beneden niet, en verre (bleek,
Zij zulk een heerschlust van uw flonkerende starre:
Schoon Grieken lust schept in 't Elyziaansche veld,
En Proserpijn verbeên zich zelve luttel kwelt,
Om hare moeder weêr op d' aarde hij te blijven);
Verleen ons spoed, en help den stouten intreê stijven
Met uw genade en gunst; ontfarm met mij u toch
Eens over d' akkerman, niet bouwgeleerd tot nog;
Begin nu, en gewen in tijds en bij uw leven,
Ons kerkbeloften en gebeên gehoor te geven.
Zoodra de koude sneeuw op 't grijs gebergte, in 't end,
Allengs aan 't smilten raakt, in d' aankomst van de lent,
De murwe klei ontdooit, door 't blazen uit den Weste,
Dan stieren in den ploeg gespannen, en uw beste
Hen hijgende door veld en akker heengejaagd,
En 't ijzer, dat het glimme, in vore en klont gevaagd.
Het land, dat tweemaal hitte en tweemaal kille koude
Gevoelde, zal in 't end den gratigen, die bouwde,
Vernoegen, naar zijn wensch, en schuur en vloer, met graan
En welig veldgewas, bijkans te berste laân.
Doch eer men nog het land, welks aard wij nog niet kennen,
Met ijzer klove, staat ons eerst te leeren wennen,
Wel scherp te letten op verscheidenheid van wind
En weder, en 't gebruik der ouderen, niet blind
In 't gâslaan, ook den eisch en aard der plaats te merken,
En wat elk landschap draagt en niet draagt in zijn perken:
Hier groeit de wingerd liefst, daar macht van graangewas,
En elders geeft het land van zelf u ooft en gras;
En ziet gij niet, hoe u safraan met blijde geuren
Van Tmolus toeriekt? hoe Oost-Indië u de deuren
Van elpenbeen ontsluit, u zegent met ivoor,
En welig Arabye ons wyrook brengt te koor?
De naakte Chalybes het ijzer nit hun mijnen
Toevoeren? Pontus helpt den arts aan beverijnen;
Epirus levert puik van merriën, gekweekt
Voor Elis' renstrijd. Vrouw Natuur, wien niets ontbreekt,
Gaf daatlijk elke plaats haar wetten in 't byzonder,
Waaraan zij eeuwig zich verbond, toen 't aardrijk, onder
Geloopen, weder 't hoofd kwam heffen in de zon,
En 't onbewoond geweest eerst van Deukalion,
Met steenen wierd bezaaid, waaruit de menschen sproten,
Zoo hard als keizelsteen. Hierom, o ploeggenooten!
Den vetten akkergrond, met sterken os en stier
Geploegd en omgekeerd in 't voorjaar, dat het vier
En steken van de zon de kleiaarde op mag droogen
En koken; doch indien de grond, van kleen vermogen,
Te schraal en mager vall', zoo is 't alleen genoeg,
De landen, in den herfst, een weinig met den ploeg
Den boezem t' openen, om distel ende doren
Te hindren, dat ze niet, in vette klonte en voren,
Het welige gewas verstikke, en 't akkerland
Geen vochtigheid ontbere, in dor en dorstig zand. (gen,
Het nieuwe bouwland laat, verschoond van ploeg en eg-
Bij beurte, om 't ander jaar, vrij braak en ledig leggen,
En met een harde korst begroeyen; of hesl aat,
Als 't jaar zijn ronde sluit, het mild met edel zaad
Van gondgeel koren, daar 't met bonen stond geladen,
Een rammelend gewas, en daar gij dorre bladen

Van vitse en bittre hop liet snijden van haar steê
En dunnen halm; want vlas en haver, mankop meê,
Hetwelk den slaap verwekt, den akker gansch verdroogen.
Het braakland evenwel, wil gaarne uit zijn vermogen
Ook vruchten telen, zoo het u geenszins verdriet,
Den magren grond met slib te mesten; vreest ge niet
Het uitgearbeid land uit zijnen slaap te wekken,
En naar den eisch met assche en vuilnis dicht te dekken.
Door wisling van gewas wordt dus ook 't land genoeg
Verpoosd, en midlerwijl komt d' aarde, ontlast van ploeg
En kouter, tot zich zelf; men betert landgebreken
En dorre gronden ook met die in brand te steken,
De stoppel en het stroo in eene lichte vlam
Te zetten, dat ze kraakt; 'tzij dus de grond vernam
Een heimelijke kracht en vetheid door het branden;
Hetzij de vlam verteer' 't gebrek der akkerlanden,
Onnutte vochtigheid gansch uitzweete, of gewis
Het vier, al wat verstopt en toegesloten is,
Ontsluite en helpe aan lucht, waardoor de jonge telgen
En wortels in den grond den dauw en 't sap verzwelgen;
Of 't vier al d' aders van het aardrijk meer verhard'
En toeschroei, tegens 't nat des regens, en de smert,
Die 't voelt door 't steken van de zonne of 't fel bespringen
Des konden Noordewinds, gewoon in 't hart te dringen.
Hij helpt den akker ook niet weinig met zijn hand,
Die teene horde en eg met arbeid sleept door 't land,
En harde kluiten breekt; de blonde Ceres zegent,
Bestraalt hem uit de lucht niet ijdel, en bejegent
Den wakkren bouwer ook met gunst, indien hij zwoegt,
En kloek den kamp, in 't lang op zijnen rug geploegd,
Ook in de breedte snijdt, en niet outziet, heel wakker
Te bouwen en zich heer te maken van den akker.
Gij, akkermannen! bidt en wenscht, met alle vlijt,
Om natte zomers en een droogen wintertijd.
Een drooge wintertijd verheugt gewas en voren.
Dan stofte Mœzië eerst geweldig op zijn koren,
En dan stond Frygië verbaasd om zijnen bouw.
Wat wil ik veel van hem vermanen, die getrouw,
Terstond na 't zaayen, zweet en nimmer 't land laat rusten,
Met zandklont dik bestrooit, of zijne vruchtbre kusten
Bevochtigt met een bron en versche waterbeek?
En, als het zaad verbrandt op veld en korenstreek
En kwijnt van hitte, een bron laat van den heuvel dalen,
Die langs de klippen ruischt, en met zijn waterstralen
Het dorstig veld verkwikt? wat wil ik weder iet
Van hem vermanen, die, opdat de hallem niet
Door last der zwangere aar bezwijke, in 't welig groeyen,
De groeze door den tand der kudden af laat snoeyen,
Wanneer het koren juist tot aan de voeten wass'?
Wat rep ik hier, hoe nut het zij, een staanden plas
Te leiden over 't zand, dat droog is uit zijn wezen?
Byzonder zoo, bij lente of herrefst, een gerezen
En hooge watervloed de warme slibbe spoel',
De holle greppels vulle en vore en sloot en poel.
Hoewel een akkerman, die kloek is en ervaren,
Dit grondig weet, en kent niet minder, wat bezwaren
En arbeid d' akker eischt van mensch en os meteen,
Nog wordt er, schut men 't niet, geen kleine schâ geleên
Van ganzen, gulzig in den aard, Strymonsche kranen,
Van schaduw, eikorei, wiens bittre wortels banen
Den weg tot groot bederf; den allerhoogsten God
Beliefde het aldus, des akkerbouwers lot
En zuren arrebeid niet lichter in te zetten,
Toen hij de ploegkunst eerst in zwang holp en haar wetten,
Om 's menschen brein en geest door 's levens moeilijkheên
Te wetten, opdat dus 't geoefend brein tot geen
Versufte slaapzucht noch geen domheid mocht vervallen.
Vóór Jovis eeuwe wist de huisman niet met allen
Van zaaiseizoen noch ploeg, en niemand stond het vrij,
Te deelen door een paal en merk zijn landerij
En erf, dat was gemeen, en d' aarde, zonder ploegen,
Bracht vruchten voort van zelf en kon het hart vernoegen.

Hij wapende de slang met zwart en boos vergift,
Schon wolven aan op roof, liet schepen, snel van drift,
De zee en wateren bezeilen en de stroomen.
Hij schudt, zoo ras hij heerscht, den honig van de boomen,
Verbergt het vier, verkeert de waterbeek, eerst wijn,
In water, opdat nood de vinder zoude zijn
Van velerhande kunst, in zwang geraakt door kloeken;
Opdat de nood het graan mocht in de vore zoeken,
En 't vier, dat in de rots en in hare ader dook,
Uit keizelsteenen klonk; de stroom begon toen ook
Den uitgeholden boom op zijnen rug te voeren;
De zeeman merkt de vaste, ook starren, die zich roeren,
Gaf elk gestarnt zijn naam, Zeilstarren, klaar van veer,
De Regenstarren, ook den kleenen Noordschen Beer.
De lijmstang kwam toen op, en strik, om 't wild te binden
En vogels, door bedrog; men liep met hazewinden
Bezetten bosch en woud; een ander wierp het net
Op vliet en waterstroom; een ander stak in 't wed
Der zee, en wierp het want in zoute en diepe plassen.
Het harde staal kwam op; de zaag begon te krassen;
Want dus lang werd het hout met beitelen gekloofd.
De kunsten kwamen voort uit menig schrander hoofd.
Gestadige arbeid, nood, en nijpende arremoê dringen
Door al wat wederstreeft, en zwichten voor geen dingen.
De blonde Ceres leert den mensch in 't eerste vroeg
Den ongebouwden grond omkeeren met den ploeg;
Als 't Godgewijde woud ontzegt, ten steun van 't leven,
Haagappels op de haag en eekelknop te geven,
Dodone 't voedsel hem durft weigren met geweld.
De korenplaag nam toe en trof 't gewas op 't veld.
De korenpest verslond, verteerde halm en koren.
Het veld stond vruchteloos, verwilderd in de voren
Van spitsche distel, die gewas en aar verplet.
Het scherpe klissenbosch, de bitsche netel met
Boos onkruid winnen veld, en laten niet, in 't bloeyen
Van 't welig koren, stont gedurig aan te groeyen.
De stoppel, ijdel stroo, geraakt aan d' overhand;
Weshalve, indien ge niet gestadig 't akkerland
Wilt eggen, en de vlucht der vooglen snood en olijk
Verjaagt met molen, pop, en ratelenden molijk,
En tak en schaduwen verdelgt uit hunnen grond,
De Goôn om regen bidt; gij zult, helaas! in 't rond
Een ander al vergeefs de garven in zijn schure
Zien laân met overvloed, en moogt, ter kwader ure,
Wel eikels in het woud gaan schudden in uw schoot,
Tot boete van gebrek en bittren hongersnood.
Nu staat ons 's akkermans gereedschap af te malen,
Die, zonder dit, niet zaait, noch oogsten in kan halen:
Vooreerst het kouter, den gebogen zwaren ploeg,
En moeder Eleuzijns mestwagen, zwaar genoeg,
Die onder 't varen kraakt; den wagen, voor het dorschen
Gedienstig, en de sleê, die sleept wat andren torschen;
De groote en kleener eg, en boven dit meteen
Nog Celeus' akkertuig en reedschap, slechts van teen
En tak gevlochten, korf en horde, en vloke[1] wannen,
God Bacchus toegewijd; en voort wat akkermannen
Behoeven bij der hand, en eerst bedenken, om
Zich dan rechtschapen, in het godlijk akkersdom,
Te kwijten, en naar eisch het akkerbouwen t' eeren.
Men moet met kracht den olm in 't bosch zich buigen leeren
Bij tijds, opdat de staart des krommen ploegs, als 't plag,
Meteen den ploeg hieruit, in 't houwen, vallen mag.
De disselboom zij, van het juk tot aan het ende,
Acht voeten lang; verzie, met raad van een bekende,
't Getande ploeghout met twee oogen, net gepast:
Zoo hecht men 't kouter hier met stevigheid aan vast.
Het juk dient allereerst uit lindenhout gehouwen,
't Handvatsel uit een beuke, om, met een vast betrouwen,
Den râploeg achter aan te sturen; 't hout dient ook
Eerst aan den haard gedroogd, heel hard van vier en smook.

[1] holle.

Ik zoude u het gebruik ook leeren van veel dingen,
Gelijk wij 't uit de hand der ouderen ontvingen,
Indien 't u niet verdroot hier op te blijven staan,
En op een slechte zaak, die tijd spilt, acht te slaan.
Gij moet den dorschvloer eerst omspitten voor het treden,
Dan vast in 't taaye klei gaan leggen, na het kneden,
Dan effen strijken met den rolsteen, zwaar van wicht,
En 't gras den groei verbiên door 't sluiten, hecht en dicht.
Het land moet plaag bij plaag ook uitstaan en verduren:
De veldmuis bouwt haar nest in d' aarde, en sticht' er schu-
Het blinde molshoofd wroet hier holen met den muil, (ren;
De trage padde kruipt hier stil in haren kuil,
En d' aarde is zwanger van gedierte; de kalander
Legt hier haar granen, die zij ploudert, bij elkander,
De mier ook, bang voor nood en armen onderdom.
Sla ga[1], dat u (indien d' amandelboom alom
Op 't heerlijkst bloeye, en meer met bladen sta ontloken
Dan bloesem, en de tak schier krom hange, en gebroken
Van vruchten, en het ooft te zegenrijk besla),
Een rijke korenoogst op 't veld te wachten sta,
Een blijde dorschtijd met een rij van heete dagen
Wil volgen; maar indien de boomen in het dragen
Te welig zijn van loof en schaduwe overal,
Geloof dat elk meer stroo dan koren dorschen zal.
Ik zag ook menigmaal den landman, eer hij zaaide,
Zijn zaad eerst helpen, op dat hij meer vruchten maaide,
En mild met berregzout en pekzwarte oliemoêr
Begieten, met dees hoop, of 't plukgraan beter voer,
En hem geen schel voor pit kwam in de hand te steken.
En schoon het zaad in nat gebroeid wierd, door het kweeken
Van luttel viers, om ras te groeyen, nog kwam 't zaad,
Dat puik was, en waaraan geen moeite nochte raad
Gespaard wierd, zijnen aard en deugden te verliezen,
Indien de landman niet, van jaar tot jaar, in 't kiezen
Het beste zaad uitkoos; zoo gaat het alles vlug
Uit zijn nature en aard, van tijd tot tijd, te rug;
Alevenéens gelijk een schuit, die, met vermoeyen,
Ook nauwlijks tegens stroom nog opkan, onder 't roeyen,
Terstond in hare vaart verliest, en achter raakt,
Voor stroom drijft, alzoodra de veerman 't roeyen staakt.
Nog staat ons op gestarnte en 's Hemels loop en wetten,
De Bokken en den Boer en heldre Slang, te letten,
Gelijk de zeeman, die door 't ongestuime meer
Zijn huis en vaderland wil zoeken van zoo veer,
En op d' Euxijnsche zee, en door de woeste vlagen
Van de oesterrijke straat[2], langs Sestus, 't lijf durf wagen.
Wanneer de Weegschaal dag en nacht geeffend heeft,
Den aardkloot even veel van licht en schaduw geeft,
Dan wakker aan het werk, de stieren ingespannen,
Dan 't veld met garst bezaaid, als wakkere akkermannen,
Tot dat de winter dit verbiede; zaai terwijl
Uw vlas, en Ceres' heul en mankop naar den stijl,
En drijf den ploeg door 't land, op hoop van 's Hemels zegen,
Zoo lang het weder droog en klaar is, en de regen
Nog niet van boven stort, en veld en akker lekt,
En driftig zwerk de lucht om hoog nog niet betrekt.
Wanneer de witte Stier, met zijnen gulden horen,
Het hek van zijn seizoen, de Lente, nieuwgeboren,
Komt openstooten, tot zoo lang de Hond verrijst,
En voor 't gestarrent, 't welk hem voorjaagt, dat hij deist,
Beneên de kimmen zinkt, dan moet men bonen zaayen,
En kamerkruid en geers, om jaarlijks vrucht te maayen,
De murwe vore graan bevelen, rijk en mild.
Doch zoo gij d' aarde spelte en tarw bevelen wilt,
En arrebeidt alleen om graan en welig koren,
Laat d' Ooster Zevenstar vrij ondergaan te voren,
En Ariadnes kroon, die van gesteente gloeit,
Eerst lager dalen dan de zee de kim bevloeit,
Eer gij de vore uw zaad beveelt na 't akkerhouwen,
En u verhaast, den oogst den akker te betrouwen

[1]geef acht, bedenk. — [2]den Hellespont.

Al t' ontijde en te vroeg; want menig zaaide graan
Eer d' Ooster Zevenstar te water was gegaan;
Maar al 't gewas en d' oogst, van hem verwacht na 't haren,
Die stelden 's huismans hoop, met doove en ledige aren,
Te leure. Neemt gij voor ons vitsen en het zaad
Van Roomsche bonen, slecht van waarde, hoe 't bestaat,
To zaayen; is de lins des Nijls u moeite waardig,
Zoo let op 't zinken van den Boer: begin dan vaardig;
Volhardt in 't zaayen tot in 't hart des winters toe.
De gouden zon regeert hierom, nooit rijdens moê,
De ronde wereld door de zes paar hemelmerken,
Gedeeld in hun geweste en afgedeelde perken.
De hemel wordt van vijf doorluchte gordels net
Omgord; de middenste is met vier en gloed bezet,
In 't steken van de zon; twee uitersten zijn stadig,
Ter rechte en slinke hand, al even ongenadig,
En blauw van kille koude, of nat van regen meê
En buyen; twee, die recht in 't midden van de twee,
Den verste en middenste, den hemelkloot omgorden,
Zijn 't sterfelijk geslacht, door d' alvermogende orden,
Tot hun verblijf gegund. De middenste op den kloot
Wordt van den Dierenriem gekruisd; dees toont u bloot
Het rijk borduursel van zijn zes paar hemelplekken,
Waar door de zon al 't jaar haar ronde moet voltrekken,
En recht gelijk de lucht en wereld, dat elk eist,
Naar Scythen en 't Rifeesch gebergte steiler rijst;
Zoo laag valt ze in het Zuid naar Libye in de baren.
Hier staat de Noord-as steil en boven onze haren,
Gelijk de Zuid-as laag beneên ons voeten blinkt,
En in den zwarten poel des helschen Afgronds zinkt.
Hier glijdt de groote Slang rondom met ronde krullen,
En schiet, gelijk een stroom, door 't grimmen en het brul-
Der Beren, dieren die heel noô te water gaan, (len
En nederzinken in den diepen Oceaan.
Men zegt, dat daar ter steê de nachten eeuwig duren,
In stilte en duisternis; de heldre morgenuren
Beginnen, als ne dag bij ons in 't Westen daalt;
En, als nu d' opgang uit den Oosten ons bestraalt,
Zijn hijgend paard den glans ons toesnuift uit die streken,
Dan vangt daar d' avond aan, zijn kaars en licht t' ontsteken.
Men leert hieruit het weêr en ouwêr klaar voorzien,
En d' ongestadigheid der hemelen bediên,
Ook zaai- en maaitijd net op zijne beurt bevroeyen,
Of 't ook geraden zij, te zeilen en te roeyen
Op 't zorglijk marmer, en met d' uitgereede vloot
In zee te loopen, en, wanneer het nut en nood
Gebieden, hout in 't bosch te houwen, niet te spade.
Men slaat niet vruchteloos, ook aan den hemel, gade
Het eeuwig rijzende en neêrdalende gestarnt,
En 't ronde jaar, dat stip door vier seizoenen harnt
En voortrolt. D' akkerman kan, hij de koude en regen
Gehinderd, onder dak veel nutte dingen plegen,
Bestellen met gemak, waarmeê hij, als te post,
Zich anders, bij schoon weêr, in huis verhaasten most.
De landman klopt en wet dan thuis de stompe tanden
Van 't kouter, hoolt een schuit uit boomen met zijn handen.
Hij merkt den korenhoop, of teekent al het vee;
Een ander geeft de vork twee tanden met de sneê,
Of houwt den tuinstaak scherp, bereidt met zijn gezinden
Den Amerijnschen teen, om wijngaard op te binden,
Met dezen taayen band. Nu breidt en vlecht hij hier
De Rubiaansche wis, of droogt de vrucht bij 't vier,
Of breekt ze, en maalt ze aan meel met harde keizelsteenen.
Het staat ook vrij, en 't zal het landrecht niet verkleenen,
Indien bij sommig werk op feesten toebereidt.
De Godsdienst straft hem niet, die eene beek verleidt,
Een heining vlecht om 't land, de vogels loopt belagen,
De hagedorens brand, het blatend vee de plagen
En 't evel afspoelt in een verschen waterstroom.
Ook laadt hij menigmaal den ezel, traag en loom,
Met olie en een zak vol applen, en treedt henen
Van stad, met eenen klomp zwart pek en ook met eenen

Gebilden molensteen naar huis, op 's ezels tred.
De maan heeft ook niet slinks werkdagen ingezet,
Gerekend naar heur loop; den vijfden moet gij vieren,
Wanneer de maan heur huis, den Kreeft, een van de dieren
Des Dierenriems, dat zij vier dagen lang bezat,
Verlaat, om in den Leeuw te varen met haar rad:
Want dit 's de dag, die zelf den doodschen Orcus baarde,
De Razernijen meê; toen brocht de grimmige Aarde
Het heilloos helsch gebroed ter wereld uit haar schoot,
Den fellen Ceüs, grof en onbeschoft en groot.
Den reus Iäpetus, Tyfœus, den verwoeden,
En andre broeders, die, met razende gemoeden,
Te zamen zwoeren fel, het hemelsch Godendom
Te dempen in den grond; zij proefden driemaal, om
Den Osse op Pelion, Jupijns Olimp, vol bosschen,
Te wentelen op Osse, als Jupiter aan 't lossen
Van zijn kortouwen, met den gloeiënden bliksemschicht,
Den stapel bergen trotsch wel driewerf ongezwicht
Van boven neder klonk; de zevenste verschenen,
Die, na den tienden dag, zich over 't aardrijk henen
Ontvouwt, den wijngaard dan ter goeder tijd, geplant,
En dat men 't webbe opzet, en d' ossen innespant.
De negenste is gereed den vluchtling te gerieven,
Maar weigert zijne gunst den trouweloozen dieven.
En sommig werk wordt best bij koelen nacht besteld,
Of als de morgenzon het overdauwde veld
Bestraalt; men kan bij nacht den dorren beemd en stoppels
Best maayen: 's nachts ontbeert het land noch dauw noch (droppels,
Men vordert 's winters bij de kaars den arrebeid,
Snijdt tortsen met een mes, eer 't licht de schaduw scheidt;
Terwijl het wijf met zang het werk spoedt en haar nering,
En 't ruischend schietspoel schiet door keten en door sche- (ring,
Of zoeten most kookt bij den haard, op haar gemak,
En schuimt den kopren pot of ketel met een tak.
Maar bij den dag, als 't licht de kim is opgereden,
Dan wordt de goude vrucht, het koren, best gesneden,
't Gedroogde graan ook best, bij zonneschijn, gedorscht.
Pas, naakt te ploegen; zaai in 't hemd, met bloote borst.
De winter kan de leên des akkermans vertragen.
De koude winter teert op 't zweet der zomerdagen,
Gelijk een banderheer; en d' akkerman vergaat
Zijne akkerburen dan blijgeestig, als het past.
De blijde winter noodt de menschen tot verblijden,
En zet bekommeringe en alle zorg ter zijden.
Gelijk de zeeman, als 't geladen schip geland
Nu in de haven legt, en 't achterschip, op strand,
Van vreugd behangen is met groen en rozenhoeden.
Dees tijd eischt evenwel het winterwerk te spoeden,
En eekel, lauwerbes, en myrthen en olijf
Te schudden van den boom; dan loopt men, sterk en stijf,
De kranevlucht in 't veld bedekte strikken hangen,
Spant netten uit in 't woud, om harten op te vangen.
Dan jaagt men hazen met hunne ooren, lang en scherp,
Treft dassen met den steen en Spaansche slingerwerp;
Als 't ijs den vliet af drijft en sneeuw het veld komt dekken.
Wat wil ik 't herftgestarnte en zijne buyen wekken,
En waar de huisman op moet passen, als hij voelt
Het korten van den dag, en hoe de zomer koelt,
Het regenachtig weêr der lente loopt op 't leste,
Het winterkoren rijst op 't blazen uit den Weste,
En d' aar al zuigende op den steel en hallem zwelt.
'k Heb menigmaal gezien, als d' akkerman op 't veld
Den maayer met de zicht verzond in 't goudgeel koren,
En 't graan van zijnen halm ter neêr streek op de voren,
Hoe twee paar winden met geweld te zamen streên,
En, bulderende om strijd afgrijslijk tegens een,
Voort strijken gingen wijd en zijd, na 't tegensportelen,
Met zwangere aar en steel en uitgedrukte wortelen,
Dat stroo en stoppel vloog; zoo vreeslijk een gerucht
En dwarling stak er op, bij donkre winterlucht.
Een dichte regen stortte ook dikwijl in de kolken,
En langen tijd om hoog op een gepakte wolken
Aan 't baren, borsten met afgrijslijk onweêr uit
En regen, slag op slag, als of met groot geluid
De hemel inneviel; dat welige oogsten voelden,
En 's landmans arrebeid en zaaisels henespoelden,
De graft verdronken lag, de stroomen, vol geruisch,
Aan 't wassen, d' afgrond van de zee met groot gedruisch
Vast barrende op het strand; Jupijn, nu aan 't verhittren,
Schiet met zijn rechte vuist de bliksems, dat ze schittren
In 't midden van den nacht der wolkbreuk naar beneên,
Dat d' aardboôm davert, dreunt, de dieren onder een
Aan 't vluchten, volk bij volk, te renkeloos in 't schimpen,
Het hart in 't lijf, van angst en oodmoed, kwam te krimpen;
Terwijl hij Athos of Epirus' hoog gebergt
Of Rhodope, en al wat de kracht des donders tergt,
De kruinen insmijt, en slagregens en hun vlagen
Verdubbelt, dat er bosch en stranden af gewagen,
En kuilen, storm op storm, en regenplas op plas.
Dewijl dit onheil dan te vreezen sta, zoo pas
De tijden gâ te slaan, op 's hemels loop te merken,
Wat huis Saturnus, koud van aard, en wreed in 't sterken
Van ongeluk, bewoond; in wat gewest Mercuur,
De dwaalstar, hene draait; gij zult, ter goeder uur,
De Goden hoven al godvruchtiglijk behagen,
En Ceres, de Godin van 't koren, na de dagen
Des akkerbouws, als 't werk ten vollen is besteld,
Gaan offren, jaar op jaar, wanneer de winter smelt,
De lentetijd ontluikt; het lam, gedost zoo wollig,
Valt dan het allervetst, de wijn wel ruim zoo mollig,
De slaap op 't allerzoetst, de schaduw allerdichtst,
Laat dan al d' akkerjeugd Vrouw Ceres, op 't verplichtst,
Aanbidden; draag haar melk en honiglekkernijen
En wijn op, en geleî de zeug, die gij wilt weyen
En[1] drachtbaar is, driemaal om d' akkers, met den rei
Der makkren achter aan, op 't juichende geschrei,
En laat ze aldus den oogst des akkers en de schoven
Ter schure in wenschen, met gezangen die haar loven.
En niemand sla de zicht in 't rijpe korenland,
Eer hij den eiken krans om 't hoofd met eenen band
Gevlochten hebbe, en op zijn boersch, met dankbre tongen
Vrouw Ceres toegedanst en eere toegezongen.
Om dit uit zeker merk bij tijds te zien, niet blind,
Te spellen hitte en koude en regen, storm en wind,
Woû vader Jupiter ons van te voren uiten
Al wat de maan, die om de maand haar kring wil sluiten,
In tijds te kennen geeft; bij wat gestarnte men,
In 't op- en ondergaan, d' aanstaande winden kenn'.
Wat weêrwijze akkerliên vermaant niet lang te beiden,
Maar raadt ze 't vee heel dicht omtrent den stal te weiden.
Zoodra de wind opsteekt, verneemt men hoe 't geweld
Het water ommeroert, dat uit den afgrond zwelt.
Hoe 't hoog gebergte ruischt; men hoort de heesche rotsen;
Hoe 't zwalpend meer, op strand, van verr' begint te klotsen;
Het bosch geeft, reis op reis, een krak met groot rumoer,
De stuurman suft, en is pas[2] meester van het roer;
Wanneer de meeuwen, uit het midden van de baren,
Zich spoeden naar het strand, en, zonder te bedaren,
Vast piepen in de vlucht, de koeten in het zand
Vast dobbren; 't reigersnest de poelen op het land
Verlaat, en naar de lucht en wolken komt gevaren.
Wanneer de wind zich wil verbeffen op de baren,
Dan ziet gij menigmaal de starren aan de lucht
Verschieten, en het vier, bij duister nacht, ter vlucht
Een lange witte streek van achter na zich slepen;
Dan ziet gij 't lichte kaf en dorre blaân, gegrepen,
Vervliegen herrewaart en derwaart, of het ruim
Der zee behangen met de drift der waterpluim.
Maar zoo het bliksemt uit de gure Noorderstreken,
De donder uit het Oost en Westen op komt steken,
Dan ziet ge 't land tot aan de keel in 't water staan,
En sloten boordevol van regen overlaân,

[1] Voor: En die. — [2] te nauwer nood.

Den zeeman op de zee de natte zeilen strijken.
Nooit leed een landman, die hij tijds paste om te kijken,
Bij regen landschade, of de wakkre kraanvlucht
Streek, eer de regen kwam gevallen uit de lucht,
In een gezonken dal, uit 's hemels hooge streken;
De jonge koe kwam 't hoofd al tijdig op te steken,
En, snoffende in den wind, vernam de vlaag van veer;
De zwaluw snaterbekte, en vloog rondom het meer;
De kikvorsch, in de sloot, begon te borrekikken,
En zong den ouden zang; de mier, alreede aan 't schikken,
Liep hene en weder, langs het enge en smalle pad,
Brocht d' eyers uit haar hol en nesten, nimmer mat;
De regenboog begon veel waters op te slorpen;
De raven, keerende uit de weiden, langs de dorpen,
Aan 't klappen, slag op slag, de pennen tegens een.
Al 't zeegevogelte, en wat, om de weiden heen,
Van Aziën en in Caïsters koele plassen,
Zijn aas zoekt, valt alreede aan 't plenssen en aan 't wasschen,
Besprengt zijn pluim, waarop geen water vat, om strijd,
Of loopt naar d' oevers toe zich dompelen; dan krijt
En schreeuwt d' outruste kraai luidkeels om regenvlagen,
En springt op 't drooge zand in eenzaamheid. Ook zagen
De maagden menigmaal, terwijl ze 's nachts haar vlas
En taak afsponnen, reê den donkren regenplas,
De buyen al bij tijds opkomen, onder 't werken,
Als d' olie in de lamp om 't licht begon te sperken,
De vonk en 't vier rondom aan 't lemmet hangen bleef.
Gij kunt, eer u de lucht het schoone weder geef
En heldren zonneschijn, niet min dit zien en sterken,
Bij regenachtig weêr, uit zekre en wisse merken,
Want geene starren zijn dan aan de lucht bedompt.
De maan, met licht beleend, geen horens dan verstompt.
Geen dunne nevelvlok zal door het open zweven.
D' ijsvogel, die op zee, zijn element, moet leven,
Zal zich op 't zandig strand, met uitgespreide schacht,
Dan bakren in de zon, die heet is in haar kracht;
Geen morsig zwijn het kot en stroo dan ommewroeten
Met zijnen dikken muil. De mist valt voor uw voeten,
En zweeft langs d' akkers heên. De nachtuil, zonder bed,
Die op het ondergaan des Zonnewagens let,
Zal dan vergeefs, bij nacht, op 't dak nog spade klagen.
De koning Nisus, dan, tot aan de lucht gedragen,
Laat zich daar boven zien, en wreekt zich met misbaar
Aan Scylle, om 't schaken van zijn eenig purpren haar,
Zoo verre zij alom de lucht klooft met haar pennen,
Om zijnen haviksbek en klauwen snel t' ontrennen.
Bezie, hoe Nisus haar, als een erfvijand, vast
Al snorrende vervolgt, en, waar hij involgt, past
Zij hem t' ontvluchten, en de dunne lucht te kloven
Met snelle vlogelen. De raven schreeuwen boven,
Tot driewerf uit haar nest, met een benauwde keel;
Zij ruischen, reis op reis, beholpen al geheel,
Met onderling vermaak, en boven haar gewente,
Om hoog, op 't hooge nest, in loof van tak of ente;
En 't lust haar al, zoodra de lucht den regen staak',
Te vinden 't kleen gebroed en broeinest, haar vermaak.
Doch zwaarlijk kan ik dit of nimmermeer gelooven,
Dat zij dus wederwijs begiftigd zijn van boven
Met een voorwetenschap; maar als het donker weêr
En regen aan de lucht verdwijnen meer en meer,
De lucht, nog fins besprengd van natte Zuidewinden, (den,
Het dun vergrove, en 't grof verdunne en koom' t' onthin-
Dan schept al 't veldgediert zijn aâm, van minst tot meest,
En in hun boezem vaart een andre lucht en geest,
Heel anders, als toen lucht en hemel hing betogen
Met wolk en regenvlaag; de wildzang dan bewogen
Wordt in het groene veld herboren, tiereliert;
Het vee verkwikt op 't land; de rave krast en tiert.
Maar wilt gij op den loop des snellen hemels letten,
En zon en maan, die elk geschikt haar wacht en wetten
En beurten gadeslaan; gij vindt u nimmermeer
Des andren daags misleid, noch door het helder weêr
Des starrelichten nachts in gissinge bedrogen.
Indien de nieuwe maan in 't eerste voor uwe oogen
Heel donker oprijze, en bedekke, als uitgedoofd,
Met eenen zwarten mist haar horens en het hoofd,
Zoo hangt den zeeman en den landman, beî verlegen,
Een stortinge over 't hoofd en vreeselijke regen.
Maar zoo de maan dan bloze in 't maagdensaangezicht,
Zoo zie een storm te moet, waarvoor het topzeil zwicht.
Het blozen van de maan spelt doorgaans wind en vlage;
Maar rijst ze klaar en hel en blij, ten vierden dage
Na 't ingegaan der maand (dees dag heeft toch den prijs
Van iemand op te doen het zekerste bewijs),
Aan 's hemels hoog gewelf, met onverstompten horen,
Dan is geen storremwind, geen regen u beschoren
Den naasten dag, noch al de maand, die volgen zal;
En 't scheepsvolk, blij geland, betaalt dan overal
Zijn kerkbeloften aan God Glaukus, Melicerte,
Den zoon van Ino, en aan Panope, blij van harte.
Ook zet de zon in 't op- en ondergaan u 't merk.
De zonneteekens gaan gewis en houden sterk
Wat zij u spellen, 'tzij des morgens vroeg, in 't klimmen
Der zonne, of 's avonds, als 't gestarnt beginn' te glimmen.
Indien ze 's morgens rijz' met vlakken in 't gezicht,
En zoo haar kloot ten halve in eene wolke 't licht
Verberge, en hallef niet, dan wacht u wel voor regen;
Want uit den Zuiden komt een stormwind opgestegen,
Die boomen en gewas en vee, als met een vloek
Van schade en plagen, wil bestoken uit zijn hoek.
Indien ze 's morgens rijz' betrokken voor de volken,
Haar stralen, hier en daar, slechts uitschiete uit de wolken;
Of rijst Aurore bleek uit zee en Oceaan,
En Tithons ledekant beschilderd met saffraan,
Zoo zal de wijngaardrank, helaas! haar teêre druiven
Heel zwaarlijk voor den slag des hagelsteens, voor 't stuiven
En krakende geweld en vreeselijk gerucht
Der hagelbuye op 't land beschutten in de lucht.
Het is nog nutter, op den loop der zon te letten,
Hoe deze, wanneer zij, haar renbaan naar de wetten
Voltrekkende, in het end te water onderga;
Dan ziet men menigmaal veel sproeten, 's avonds spâ,
En vele sprenkels in haar aangezicht zich mellen.
Een blauwe zon wil nat en plassen regens spellen;
Een roode zon, vol gloeds, voorspelt u Oostenwind;
En zoo de vlak zich meng' met roodheid, dan begint
De storm en regen 't land al teffens te bestoken,
Alsof het onweêr kwaam ten kerker uitgebroken;
Dat niemand 's avonds mij dan porre, om onberaân
Het schip t' ontmaren[1], en in ope zee te gaan;
Maar voert ze 't licht aan, met den glans van hare raden,
En daalt ze met dien glans in Nereus' waterpaden,
Zoo vrees geen regenbui; want een Noord-Ooster lucht
En heldre wind vervult de bosschen met gerucht;
Dus, om beknopt en kort te vallen in 't vertellen,
De zon zal u de merkt van wind en weder stellen,
En klaarlijk melden wat u d' avond geven wil;
Van waar de wind u weêr, dat helder is en stil,
Dan toevoer'; wat de wind in 't Zuiden, altijd vochtig,
In 't hoofd mag hebben; wie is dan dus overbochtig[2]
In 't staandehouden met zijn drift, bij ieder man,
Dat niemand uit de zonne iet zekers spellen kan?
Zij waarschuwt menigmaal de steên en groote landen,
Dat heimelijk verraad en lagen zijn voorhanden, (voort
En inheemsch oorlog smeult; het schijnt z' ontfermt zich
Om Rome en 't Roomsche volk, als Cæsar legt vermoord.
Zij dekte 't aanzicht, eerst zoo glansrijk voor onze oogen,
Als met een sluyer, droef van rouwe en mist betogen,
Toen dees bedorvenheid des tijds des Tybers macht
En staat zag vreezen voor een endeloozen nacht.
Hoewel ons, 't zelve jaar, ook land en zee en raven
En honden met gehuil bedroefde teekens gaven.

[1] losmaken. — [2] overdadig.

Hoe dikwijl scheen de berg van Etna in een gloed
Te staan, en berst op berst, zijn schoorsteen, zwart van roet,
En al de reuzesmids en winkel op te rooken,
Gesmolte steenen, asch en vierbal, onder 't smooken,
Te wentelen om hoog, en 't omgelegen land
Van gansch Sicilje alom te staan in lichten brand.
Germanje hoort geweer en ijzre harreuassen,
En wapens, in de lucht geklonken t' zamenkrassen.
't Gebergt in d' Alpen, op 't gedreun van 't element
Der aarde, davert, dat men nooit en was gewend.
Men hoorde ook overal, in stomme wildernissen
En wouden, naar geschrei, te bijster om te gissen.
Een schriklijk doodsch gespook verscheen bij duister nacht.
Het stom gedierte sprak als 't menschelijk geslacht;
Een ongehoorde zaak: gedreve stroomen stonden;
Het aardrijk gaapte en borst van een met ope monden;
De beelden, uit metaal gegoten, uit ivoor
Gesneden, schreiden droef, en zweetten in hun koor.
En d' Eridaan, de vorst en koning van de stroomen,
Scheen, uitgelaten van verwoedheid, niet te toomen.
Hij rukte bosch en stal en kudden met geweld,
En streek er meê zijns weegs, langs heide en open veld.
Toen dreigde ons 't ingewand des offervees met plagen;
De put liep over van veel bloeds en roode vlagen,
Gedurig dag en nacht; de wolven op de been,
Aan 't hollen, huilden 's nachts door al de groote steên.
Nooit blonk het weêrlicht zoo, bij helder weêr, op daken;
De staartstar zag men nooit zoo talrijk heilloos blaken.
Hier op zag Flippen nog een reis 't Romeinsch geweld
En zijne heerspits staan gekant in 't vlakke veld,
Met een gelijke macht elkandre in 't harnas dagen.
D' onsterfelijke Goôn zich boven niet ontzagen,
Ematië en den grond van Hemus tweewerf vet
Te mesten met ons bloed; de tijd wil altemet
Genaken, dat hierna de landman, kloek en wakker,
In die gewesten, op den omgeploegden akker
Zal schichten vinden, ruw gegeten van den roest,
En op den hollen helm, daar 't bouwland legt verwoest,
Het eg zal stooten, zich verwondren onder 't slaven,
Om 't grof gebeente, hier uit grafsteên opgegraven.
O, Goôn der vaderen, gevoerd in 's Hemels troon,
En Romulus en Veste, een moeder aller Goôn,
Geneigd den burg van Rome en zijn verheve daken,
En den Tuscaanschen stroom, den Tyber, te bewaken,
Belet ten minste niet, maar stemt het en gehengt,
Dat toch dees jongeling met macht te rechte brengt
Den staat des rijks, verwoest door 't gruwzaam ommewroe- (ten.
Wij mosten overlang met onzen bloede boeten
't Meineedig onrecht van Laomedons geslacht.
O, Cæsar! 't hemelsch hof benijdt ons, dat gij wacht
Te lange hier beneên, en klaagt dat gij, beslommerd
Met zegestaatsiën, der menschen u bekommert,
Daar recht en onrecht legt verward van oord tot oord;
Zoo veel oorlogen, zoo veel schelmerij en moord,
De wijde wereld deur in zwang gaan; akkerbouwen
En ploeg verwaarloosd legt; zoo menige landouwen
Verwoest en ledig staan; de kromme zicht wordt heet
En gloeyende in een zwaard veranderd en hersmeed.
Hier trekt d' Eufraat, daar trekt de Rijn naar onze streken,
De nabuursteên, om strijd, verbond en vrede breken,
En schieten 't harnas aan; de krijg, al 't aardrijk door
Aan 't razen, vliegt, gelijk vier paarden, buiten 't spoor
Geronnen, die, vol viers, de ruime heide inrollen;
Terwijl de wagenaar verrukt, nog onder 't hollen,
Den teugel, doch vergeefs, vast aantrekt, al verhit,
En 't hollend wagenrad naar toom hoort noch gebid.

TWEEDE BOEK.

INHOUD.

Hier wijst hij wakker, hoe men plant en ook verplant,
En inlegt, ent, en poot de ranken, enten, boomen,
Ook op het nauwste kent den aard van ieder land,
En wijngaard en olijf regeert en voort laat komen.

Ik zong dus lange van den landbouw en de tijden,
Vereischt tot ieder werk; nu volg ik met verblijden
O Bacchus! uwen toon, en zing van boom en plant,
En uwen wijngaard, en d' olijfvrucht, die op 't land
Heel langzaam opwast; koom met zegen ons verschijnen,
O vader Liber! koom, hier drijft de vloer van wijnen,
Uw milde herrefstgift: hier bloeit de wijnberg, schoon
En zwanger van de druif en wijnrank, uwe kroon.
De wijnkuip loopt geperst van wijn al schuimende over.
O vader Liber! koom nu herwaart, rijk van lover.
Trek hier uw brozen uit, en verf en bâ met mij
Het bloote been in most en nieuwe lekkernij.
Natuur teelt boom en plant op velerhande wijzen:
De sommigen in 't wild van zelf uit d' aarde rijzen,
En groeyen, zonder hulp, op 't ruime veld heel steil,
Langs kromme vlieten heen, gelijk het zachte geil,
De taaye brem, en blauwe en witte wilge, aan beken,
Ook popelier; men moet een slag van boomen steken:
Kastanjelaar en eik, die d' allerhoogste in 't woud,
Jupijn wordt toegewijd, en d' eekelaar, een oud
Orakel, uit ontzag gevierd en aangebeden
Door 't gansche Grieken, en zijn wijd befaamde steden.
Een zeker slag komt dicht en loofrijk voor den dag
Uit zijnen wortel, recht gelijk de krieklaar plag
En olm; de lauwerier Apollo, den behoeder,
Gewijd, wast op en groeit in schaduw van zijn moeder,
Den grooten lauwerboom, doorgaans in zijn seizoen.
Deze onderscheide wijs van boomen aan te voên
Kwam uit nature eerst voort, en alle slag van struiken
En bosch en heilig woud, bij velerlei gebruiken,
Bij die verscheidenheên gedijen en bestaan.
Ervaarnis en gebruik heeft sedert, stadig aan,
Nog ander slag gekweekt van aanteelte, op elks waarde.
D' een snijdt de telgen van zijn stam, en poot ze in d' aarde;
Een ander plant den stam, ook palen, die hij klooft
In vieren; houwt een staak, die hem de vrucht beloofd,
Van onder scherp en spits; een olm verlangt in 't groenen
Om jonge ranken en de welige festoenen
Des wijnstoks, in den grond met kennisse ingeleid,
Te dragen; en een lot, dat best met vruchtbaarheid
In aarde groeit, die meest wil trekken op die loten;
Men mag een ander slag ook zonder wortel poten.
Geen hovenier outzag de hoogste schent en plant
Des booms te zetten in den grond van eenig land;
En, dat een wonder schijnt, d' olijf wil, zonder stuiten,
Als uit een dollen stronk, niet ongewillig spruiten
Uit eenen blooten stam en afgehouwen boom;
En dikwijl zien we zelf, voorspoediglijk en vroom,
Den tak des eenen booms, ook zonder iet zijn wezen
Te krenken, in den aard des anderen verrezen,
En hoe de peerbooms stam de vrucht, hem ingeënt,
Den gulden appel draagt en zijn natuur outwent.
Zoo kan kornoelje, hard als steen, ons pruimen geven;
Dus leert, o akkermans! een ieders aard en leven
Hier kennen, en betemt den wilden, woesten aard;
Zoo vindt men nergens land, dat niet zijn vruchten baart.
Het lust me, Ismaar te gaan met wingerden vereeren,
Taburnus' top met blonde olijven te stoffeeren.
En gij, Mæcenas! dien ik billijk love en roem,
Ook d' opperste oorzaak van mijne eere en glorie noem,
Nu koom eens bij der hand, en help me, op Gods gehengen,
Dit opgezette werk met prijs ten einde brengen.
Verleen me wind en spoed, terwijl ik op de reê
Mijn anker lichte, en mij in deze bare zee
Begeef, met geenen wensch, om alles te doorgronden,
Hetwelk onmooglijk waar, al had ik honderd monden
En honderd tongen en een stem van klaar metaal.
Nu koom eens bij der hand, en vaar met mijn verhaal
Heel dicht de zeekust langs, en hoû bij land in 't varen.

'k Wil dubbelzinnigheên en lange inleiding sparen,
Met geen versiersel u gedijen tot een last.
Al wat natuurlijk van zelf in 't wilde wast,
Is wel onvruchtbaar, doch heel geil en vroom in 't groeyen;
Dewijl 't uit d' aarde zijn natuur trekt, onder 't bloeyen.
Indien men evenwel een vruchtbre scheut en ent
Op wilde stammen zet, of wilde stammen prent
En plant in gronden, die doorbouwd zijn, dat ze zweeten,
Zij zullen haren aard, die wild is, haast vergeten,
En, wordt geen arrebeid noch moeite aan heur gespaard,
Gewillig vrucht en ooft, van een gewenschten aard,
Voortbrengen jaar op jaar, en alle onvruchtbre telgen,
Van haren wortel afgesneden, zich niet belgen,
Veel ooft te telen, zoo men haar verplanten ziet,
Daar elke telg de ruimte en lucht genoeg geniet;
Want eerst te dicht bedekt van moederloof en takken,
Zoo raakt de wasdom, die verdrukt werd, aan 't verzwakken,
En hare dracht verstikt; een kerne, die men steekt,
Wil langzaam groeyen, en haar loof, dus aangekweekt,
Den erfgenaam heel spâ beschaduwen met bladen;
Vergeet het eerste sap, en d' appels slaan ten kwaden,
Verbasteren van aard; een slimme wijnstok geeft
Zijn druif ten beste aan 't pluimgediert, dat hierbij leeft;
Want al dees teelte eischt vlijt, en heet ons op te passen.
De boom wil, op een rij geplant, in voren wassen;
Indien men nimmermeer van arrebeid vervreemdt,
En kost noch moeite spaart, zoo wordt zijn aard getemd.
Maar wie d' olijfspruit ent op stammen, ziet ze groeyen.
De wijnrank, ingeleid, is williger in 't bloeyen.
De myrth van Venus wast op een dicht eiken hout
Gewillig; hazelaar, die hard is, 't esschenwond,
Dat hoog is, popelier, om Hercles' feest te kronen,
Zijn best geplant, ook d' eik, gewijd aan Jovis tronen,
De dadel meê, die steil en rijzig opwaart groeit,
De denneboom, die voor den zeestorm groent en bloeit;
Doch nooten ent men op haagappels, ruig van schellen;
De schrale andorenboom zijne appels klock ziet zwellen,
Kastanjen wassen op den beuk, dat elk verlangt.
De groeizame esch heel wit van perebloeisel hangt,
En 't olmbosch kan het zwijn wel zat met eeklen spijzen.
Het innezetten en het oogen eischt veel wijzen;
Want daar, in 't midden van de schors, de knoppen vast
Uitbreken in de zon, en uit den dunnen bast
Eerst botten, wordt de bast dan effen opgesneden.
Hier steekt men schel en knop (naar 's planters stijl en ze-
Van eenen andren boom met kennisse in, opdat (den)
Zij, dus ter schorse, die heel sappig is en nat,
Nu ingelijfd, allengs begroeyen leere en botten.
Men zaagt ook stammen af, na 't snoeyen, na het knotten,
En klooft met beitelen wel diep het vaste hout;
Dan wordt de vruchtbare ent de klove toebetrouwd,
En ingeënt; de boom begint eerlang zijn meyen
En takken hemelhoog gelukkig uit te spreyen,
En staat verwonderd, omdat, tegens zijnen aard,
De stam dit nieuwe loof en vreemde vruchten baart.
Men kan, behalve dit, een ongelijkheid ramen
In boom en plant, genoemd met eenerhande namen,
Den sterken olm en loot en wilgeboomen meê,
En Candischen cypres, gevoerd van over zee.
Ook valt de vette olijf verscheiden van nature,
De ronde en lange, en ook d' olijfvrucht, die de gure
En bittre kernen draagt; het Alcinoïsch ooft,
En d' appelaar ons veel verscheidenheên belooft.
De Krustumijnsche peer en Syriaansche zullen
Verschillen, ook die, groot en dik, de handen vullen.
Geene eenerhande druif ons takken nederdrukt.
Het eiland Lesbos ook verscheide torsen plukt
En ranken, van de stad Methymne hier gezonden.
Het eiland Thasus draagt veel wijnen op zijn gronden,
En Mareotis prijst zijn witte muskadel;
Dees tiert in schralen grond, en Thasus' rank wil wel
In vetten grond beslaan, do Psytische ons ververschen
Met torsen, dienstiger om bastert uit te persen.
De Lagische bevangt het brein en helpt den voet
Aan 't struikelen, de tong aan 't stameren; zoo doet
De purpre druif, gegroeid in Preciaansche hoven.
Maar, o Rheteesche rank! hoe zal mijn zang u loven?
Doch hierom moet gij nu Falernsche kelders niet
Braveeren met uw deugd; en d' Amyneesche schiet
Wel op met sterker wijn, en spant de kroon van allen
De wijngaarden, ook die op Tmolus' kruinen vallen,
En 't wijnrijk Chios, daar Faneüs in gebiedt.
De bes van Argos valt wel kleen, doch geeft het niet
In welig groeyen, en houdt beter heele jaren
Haar smaak dan alle wijn, hoe lang men heur wil sparen.
O wijn van Rhodes! die, ten offerdisch gewijd,
Den Goden, op hun feest, dus overwelkom zijt,
'k Vergeet u geensins, noch de rijpe muskadellen,
Die, groot en dicht, vol saps, als koeyenuyers, zwellen.
Maar dees verscheidenheên van wijnen overal
En hunne namen zijn zoo talrijk, en 't getal
Van geen belang altoos; die ze altemaal wil mellen,
Zal eer 't ontelbaar zand op Libysche oevers tellen,
Dat van den Westen wind verwaaid wordt hene en weêr
Of zooveel baren als het woest Iönisch meer
Op zijne stranden breekt, als 't Oosten uit zijn hoeken
Komt stormen in het zeil en uitgespanne doeken.
En alle gronden zijn niet even mild gezind
Tot allerleye teelte: een wilgestruik bemint
De beek, en wil van zelf aan d' oevers willig wassen;
Een elzeboom tiert best in drabbige moerassen
En poelen; d' esschestam, die schraal is, op de rots;
De myrthe leeft op strand; de rank des blijden Gods
Begeert een ope lucht en heuvels; ypen zoeken
Een koude Noordsche bui, in gure winterhoeken.
Bezie 't gewest, dat van uitheemschen wordt gebouwd,
En 't juk van Rome draagt; ook d' Arabiers in 't woud
Van 't Oosten, en met een geteekende Gelonen,
Hovaardig op die pracht; wat land men ziet bewonen,
Een ieder landschap draagt zijn eigen boom. Het wond
In Indiën alleen het pekzwart ebbenhout.
De wyrookroede wil alleen uit Seba komen.
Wat haal ik op den geur der aangename boomen,
Die balsem zweeten in het zegenrijke land?
De bessen van den staâg aangroeyenden acanth?
De Moorsche bosschen, wit van boomwol, zacht in 't pak-
De Seres, die de zijde afkemmen van hun takken[1]; (ken?
Wat voor bossehagien nog het uiterste Indus draagt,
Dat van den Oceaan en 't zeeschuim wordt geknaagd?
Bosschagiën, welker top zoo hoog staat opgerezen,
Dat geene pijlen, afgeschoten van de pezen
Des volks, hetwelk alleen den prijs met schieten won,
Dien treffen. 't Vruchtbre rijk van Meden en zijn zon
Brengt heilzame appels voort, die wrang en bitter smaken,
Een heel gereede artsnij voor doodlijk spog van draken,
En stiefmoêrs giftig kruid, en boozen tooverzangk,
Verdreven door de kracht van dezen appeldrank.
Dees boom wast hemelhoog; het loof gelijkt laurieren;
En ging hij zijnen geur zoo wijd en breed niet zwieren
En zwaayen in de lucht, men zag zijne eedle blaân,
De telgen en den stam, voor eenen lauwer aan.
Geen stormwind schudt zijn loof en bloesem van de telgen.
De Meden heelen, met dit appelsap te zwelgen,
D' âmborstigheid des mans, die grijs is, en de stank
Des adems wordt verjaagd door dezen appeldrank.
Maar geen bosschagien van rijk Meden, noch hun planten,
De schoone Ganges, noch ook Hermus' waterkanten,
Die goud opzwalpen, nochte Baktren, rijk van goed,
Noch Indien, noch gansch Arabiën, gevoed
Van vetten wyrookgeur, en kunnen met hunn' zegen
En al dien rijkdom niet Italiën opwegen.

[1]Naar de vroegere meening, vóór de kennismaking met den zijdeworm.

De stieren, die men vier en vlam uitsnuiven ziet
En blazen, ploegden hier den dorren akker niet,
Om 't land met wreed gebit van draken t' overzaayen.
Hier kwam geen scherp gewas van krijgsliên oorlog kraayen,
Met helm en spere en zwaard; maar dees landouwen zijn
Gezegend met olijf en graan en keur van wijn,
Uit vet Campanje, en geven puik van vee en gaven.
Men ziet er 't oorlogspaard in 't veld hoogmoedig draven.
De sneeuwitte offeros en stieren, kloek en vroom,
Gaan, o Klitumnus! hier in uw gewijden stroom,
Om zegestagiën van Rome, op uw geboden,
Te volgen naar altaar en kerken van de Goden.
Hier bloeit al 't jaar de lente, en in den wintertijd
De groene zomer. 't Vee teelt tweemaal onbenijd,
De boom geeft tweemaal ooft. Men hoort geen tijgers schreeuwen,
En niemand schrikt in 't bosch, voor 't brullen van de leeuwen.
Men plukt er geen venijn, dat simpelen verraadt.
Geen glad geschubde slang komt krullen, en beslaat
Den grond, een lange streek, in kringen krom gebogen.
Zet hier zoo vele steên ten toon en haar vermogen;
Zoo menig kunstig werk en trotsch gebouw hij een,
Met menschenhanden hoog, uit louter rots en steen
Geklonken, en dan stroom bij stroom, die door de bogen
Der oude muren bruist en neder komt gevlogen.
Of zal ik melden, hoe de zee, hier ingeruimd,
Van boven en beneên, aan weêrzij ruischt en schuimt?
Hoe groote meeren hier hun blauwen schoot ontvouwen?
Of u, o Larius[1]! het grootste in dees landouwen?
Of u, Benacus! die, als d' ongestuime zee,
Komt schuimen? of wil ik de groote haven meê,
De zeesluis melden, die de baren van Tyrrhene
Kan scheiden van Lucrijn, en daar de zee omhene
Loopt schuimen, en haar kracht met kracht gebroken
En daar het zeegeweld zoo luide bruischt en stort (wordt?
In Cæsars' haven en Thyrrenus' zoute vlieten,
Uit zijnen afgrond in Avernus' poel komt gieten?
Hier loopt de koper-aâr en zilverbeek door 't zand.
Hier vloeit de goude mijn. Dit overschoone land
Brocht brave krijgsmans voort, de Marsen, de Liguren,
Van ouds gewoon gebrek en armoê te verduren;
Wou jong Sabellisch bloed, den Volsk, een wapenknecht
Geoefend, en op zijn stekaden afgerecht.
Dit land won Deciën, Camillen, waard te kronen,
En Mariussen en gestrenge Scipionen,
En u, o Cæsar! groot en allergrootste in macht,
Die nu, in 't uiterste end van Azië, met kracht
Zoo heerlijk triomfeert, onstrijdbare Indianen
Van Numa's vesten keert, met afgerechte vanen.
Saturnus velden en landouwen! weest gegroet,
O vruchtbre moeder, die zoo groot een overvloed
Van vruchten baart, en zulk een puik van oorlogshelden;
Nu waag ik, u ten dienst, eens aan, deze akkervelden
Te bouwen, dat weleer bij d' ouden was in zwang.
'k Besta de heilge bron t' ontsluiten met mijnen zang,
En zing een Grieksch gedicht in ons Latijnsche steden.
Nu wordt het tijd, den aard der landen u t' ontkleeden,
T' ontdekken, wat elk land vermag; wat slag en aard
Van grond men vindt, en wat een ieder teelt en baart.
Voor 't eerste wil d' olijf, de boomvrucht van Minerve,
Die zich best houdt en traag geneigd is ten bederve,
Meest tieren in een grond, die bar is van gestalt,
Op dorre heuvels ook, daar klei heel mager valt,
En keirijk legt begroeid met krenpelbosch en hagen.
Dit tuigt de wilde olijf, die welig is in 't dragen,
En wast in zulk een streek, gelijk zijn bezie meldt,
Daar zij in 't wilde groeit, langs schraal en mager veld.
Maar waar de gronden vet en doorgaans geil van 't vloeyen
Des waters zijn, en kruid het vruchtbre land in 't groeyen
Heel dicht bedekt (gelijk wij 't dikwijl overal
Vernamen, onder aan een berg of in een dal,
Dat diep gezonken lag; waar 't water uit de beken
En toppen van een rots afvloeyen kwam en leken,
De slib en vettigheid meêslepen over land
En veld, dat steil zich naar den zwoelen Zuider kant
Uitstrekte, en varenkruid, met geenen ploeg te smoren,
Te voorschijn brocht), daar wordt de vruchtbre rank gebo-
En druif, die namaals u een grooten overvloed (ren
Van sterken wijn bestelt; hoedanig wij, vol moed,
Met offerschalen en met goude kelken plengen,
Wanneer een vet Hetrusk den offerwijn komt brengen
Ten outer, en hij op zijn hollen elpentand
Een lofzang speelt, daar wij het rokende ingewand,
Met groote schotelen den Goden toebereiden.
Doch zoo 't u liever lust het groote vee te weiden,
En kalf en schaap en geit, die dertel, waar ze zwerft
En weiden gaat, gewas en vrucht en oogst bederft;
Zoo moet gij bosschen, en de ver gelege hoeken,
En volle weiden op Tarentums boôm gaan zoeken,
En zulke kampen, als 't rampzalig Mantua
Verloor, daar 't, langs den stroom, gezegend vroeg en spâ,
Sneeuwitte zwanen plag zoo welig aan te kweeken.
Hier zal uw vee nooit gras noch klare bron ontbreken;
Hier wint de koele dauw, in 't kortste van den nacht,
Zoo groot een overvloed van gras aan in zijn kracht,
Als, eer de langste dag des zomers koom te scheiden,
De kudde, uit al haar macht, verteert en af kan weiden.
In 't bouwen merken wij, dat doorgaans dees gestalt
Der aarde, die wat zwart en vet in 't ploegen valt,
En murwe gronden best en liefst het koren dragen.
Gij zult den moeden stier geen voller vracht en wagen
Zien voeren uit het land, de graanschuur in den mond;
Ook uit een land, dat lang geheel verwilderd stond,
En daar de landman, met de bijl, de stam en blâren
Met ijver afhieuw, en het bosch, 'twelk lange jaren
Geen vruchten telende, en van ouds een vogelnest
Verstrekkende, zoo kaal verdelgde, dat in 't lest
't Gevogelte verhuisde en vlood naar andre streken.
Maar grond, die wit valt, daar de ploeg de kluit komt breken,
Is vruchtloos; want een schraal en steenig heuvelveld
De honigbijen pas wat roosmarijns bestelt
En kort kaneelkruid; puim- en krijtgrond, kwaad te tergen,
Daar waterslangen, zwart van huid, zich in verbergen
En knagen, loochenen, dat, buiten hunnen grond,
De slang ooit zoeter aas en krommer schuilhol vond.
Een aarde, die den damp verspreidt en vluggen wasem,
Het nat verzwelgt, en, als 't haar lust, dat met den asem
Weêr uitblaast, en zich zelf doorgaans met groente kleedt,
En 't konter met geen roest noch zoute tanden eet,
Zal welig uwen olm met geilen wingerd paren,
D' olijfboom in dien grond u vele olijven baren.
Gij merkt in 't bouwen, dat zij gaarne wordt bereid,
Gebroken, en geploegd en van het vee beweid.
Het rijke Capua plag zulk een grond te bouwen,
En 't landvolk, dat zich om Vesuvus plag t' onthouwen,
Ook Clanius, de stroom, die, als hij overloopt,
Acerre dikwijl van zijn oogst berooft en stroopt.
Nu zal ik u den aard der gronden kennen leeren.
Indien ge vraagt, om hier geen wetenschap t' ontberen,
Of d' aarde grof valle of heel fijn, uit heuren aard,
Dewijl u d' eene graan en d' andre druiven baart;
De fijne Bacchus' dient, de grove Ceres' wetten;
Zoo staat u op den grond eerst scherp en nauw te letten,
En, daar die vast en dicht gesloten is ineen,
Een kuil te graven en met aarde dicht te treên,
Te stampen, als de kuil gevuld is, en heel effen.
Indien ge dan gebrek van aarde kunt beseffen,
Zoo valt ze fijn, en is gedienstig tot een weî
En blijde wijnrank, en begunstigt ze alle bei;
Maar schiet er over, kan de kuil haar dan niet bergen,
Zoo valt ze klontig, grof en zwaar, en wil u vergen,

[1] Thans dat van Como.

De sterke stieren hier te drijven voor den ploeg.
Doch zoo zij hitter smaakt, en smaakt ze brak genoeg,
Zij dient geen vruchten; want geen ploegen noch bereiden
Kan haar den brakken aard verleeren, noch verleiden[1];
En zulk eene aarde laat geen druiven in het end
Noch appels hunnen aard; zij wordt aldus gekend:
Neem korven, dicht van teen gevlochten en geweven,
En teemsen[2], daar men wijn in perst, die leggen bleven
In rook, op eenen balk, en onder 't rieten dak.
Vervul den korf of teems met aarde, zilt en brak;
Giet water, zoet van smaak, van boven tot beneden;
Dan d' aarde met den voet getrappeld en getreden,
Tot dat al 't water, dat door d' aarde henetrekt,
Is uitgeperst, en uit den veldkorf zinkt en lekt.
De smaak zal op de tong u walgen, en d' onwaarde
Ontvouwen van den slag en aard der bittere aarde.
Men kent aldus den grond der aarde en 't vette land:
Zoo gij ze afslingren wilt, zij kleeft u aan de hand,
En hangt u aan als pek; de vochte gronden telen
Hun kruiden, die heel kloek van andre in grootheid schelen,
En dertler zijn dan 't past; och, dat die grond mij niet
Te dertel valle, en 't graan te vroeg in d' aren schiet'!
Zwaarwichtige aarde meldt zich door haar overwegen.
De lichte stof weegt licht; de zwarte en haren zegen
Men lichtelijk bij 't oog kan kennen, en elk slag
Van aarde uit hare verf; doch zwaar en lastig mag
Men konde gronden, kwaad van aard, wel onderkennen;
Nog melden midlerwijl bruin veil en roode dennen
En ypen d' akkerplaag, wat koude gronden zijn.
Dit gâgeslagen, pas den grond, door zonneschijn
En koude en arbeid, voorhene lang te koken,
En 't herregachtig land, doorgraven en gebroken,
Met graft en greppel, en de kluiten tegens 't Noord
In ope lucht en zon te spreiden, als 't behoort,
Eer gij de blijde rank aan d' aarde gaat bevelen.
Waar murwe gronden zijn, valt land, dat best wil telen,
En dit bestellen wind en rijp, door koû gescherpt,
De sterke delver meê, die d' akkers ommewerpt;
Maar kloeke huisliên, die voor geenen arbeid strijken,
Zien gaarne om gronden uit, die net de plaats gelijken,
Daar eerst de plante stond, opdat ze, hier herplant,
Niet straks van moeders aard vervreemde in 't nieuwe land.
Ook merken ze op de schors, in welk een wind zij stonden,
En of de telg het hoofd verhief in Zuider gronden,
Van 't Zuider licht verwarmd, dan of ze 't Noordsch gewest
Den rug toekeerde, van den Noorden wind geprest.
Van zulk een nadruk is 't, van jongs op zich te wennen.
Eerst onderzoek dan, om wel klaar te leeren kennen,
Of 't beter zij, dat gij op heuvels wijnstok plant,
Dan in de laagten en op vlak en effen land.
Begeert ge op vetten grond en 't vlakke veld te maayen,
Zoo pas, de plant en rank heel dicht bijeen te zaayen;
De wijnstok, dicht geplant, groeit snel en zonder dwangk.
Is 't heuvelachtig land, vol heuvels, plant de rank
Dan wijder en wat ruim; zet nu op hunne rijen
De stammen achter een; gelijk in bloedig strijen
De keurebende haar geleên[3] bij wijle ontsluit,
En op het vlakke veld, eer zij den vijand stuit,
Zich in slagorden zet, daar 't land zoo verre flikkert
Van krijgsvolk, en 't geweer in d' oogen blinkt en blikkert,
Vóór 't aangaan van den slag; daar d' oorlogskans verlangt,
En midden onder staal en spits in twijfel hangt;
Zoo plant uw rijen op haar maat, om 't veld te kleeden,
En geensins om uw oog en ijdle zinlijkheden
Te weiden, maar omdat het aardrijk, blijde en groen,
De ranken anders niet al even mild kan voên,
De rank hare armen ook niet breed genoeg kan spreiden.
Nu hoor ik u misschien nog vragen, eer wij scheiden,

[1]wars maken, leed doen worden. — [2]zeefdoeken. — [3]gelederen.

Hoe diep gij deze vore en groeven graven meugt;
Ik durf den wijnstok, die den droeven geest verheugt,
D' ondiepe vore wel betrouwen en bevelen;
Maar boomen, en vooral die welige eekels telen,
En eiken, dienen diep, naar hunnen eisch, geplant;
De boscheik, die zijn kruin zoo hoog steekt uit het zand
Ten hemel, als hij naar de Helsche jammervlieten
Zijn wortels op het hart van Pluto komt te schieten;
Dus wordt dees nimmer van de regenvlaag verzwakt,
Noch van de winterbui ter aarde neêrgesmakt.
De boom staat even vast, verduurt een rij van jaren,
Veel eeuwen levens en veel hoofden, grijs van haren.
Hij steekt zijne arremen, de takken, onvervaard
Al wijder herwaart uit en weder derrewaart,
Staat midden in zijn schaduw wildwasyend tot op 't leste.
Ook dient ge uw wijngaard niet te planten tegens 't Weste,
Noch onder 's haazlaars loof; noch neem de telgen niet
Der hoogste rank, noch breek de scheut, die 't hoogste schiet,
Niet boven af, zooveel vermag de trek der gronden;
Noch bruik geen snoeimes, in de snede stomp bevonden,
Als gij de loten van den wijnstok snijdt op 't land;
Noch dat men ondereen olijf en wingerd plant';
Want menigmaal vergeet de herder, zonder zorgen,
Zijn vier, dat in de schors, die vet is, lag verborgen;
De stam ontvonkt, totdat de vlam, in top geraakt,
Den boom vermeestert en opflakkert, dat het kraakt,
Gaat weiden in zijn kroon en zet al 't bosch in vlammen,
Verspreidt een zwarte wolk van rook door alle stammen,
Byzonder zoo een storm van 't gure Noorden raast,
Al 't bosch bestormt, en in den gloed der vlamme blaast.
Gebeurt dit eens, de rank kan zich niet meer ontvouwen.
En schoon de wijnstok werd ten grond toe afgehouwen,
Nog schiet hij zijne rank zoo geil niet als hij plag.
Dan schiet de wilde olijf, een ongelukkig slag,
Die niet dan bitterheid verleent, met blad en lover,
Na dezen fellen brand ten leste alleen slechts over.
Dat niemand ook, hoe wijs hij schijnen mag, u râ
Den akker 's winters om te delven met de spâ;
Dewijl het snippen van den vorst den grond komt sluiten,
En niet gedoogt, dat zaad en ingezaaide spruiten
Hun wortels schieten in dien vast gesloten grond.
De wijngaard plant men best in murwe ontdooide klont,
Als 't blozend voorjaar, den verpikker van de slangen,
Den witten ooyevaar ziet komen met verlangen;
Of als de zomer scheidt, de herfst, als 't groen verdort,
Nu huldert, eer de zon, haar paarden snel en kort
Omdrijvende, de koude ons toevoer' met haar toomen.
Zoo dienstig is de lent' voor boschloof en voor boomen.
Met d' aankomst van de lent' begint al 't land van groen
En knop te zwellen: dan verlangt dit lief seizoen
Alom naar groeizaamheid en sap en vruchtbre zaden.
Dan daalt d' Almogende, de Vader vol genaden
En blijschap, met een plas van zegenrijken dauw,
Van boven in den schoot der aarde, zijne vrouw
En blijde gemalin, en d' allergrootst van allen,
In 't groote lichaam met een minnegloed gevallen,
En zich vermengende, teelt allerhande vrucht;
Dan kwinkeleert het bosch van voglen uit de lucht.
Het vee groet Venus weêr, op zijn gezette tijen,
De voedzame akker teelt; men ziet het veld gedijen,
Den boezem openen voor al wat leven aast,
En levenwekkers aâm, die lauw van 't Westen blaast.
Het versche vocht doordringt alle aders en landouwen,
Dan durf zich 't nieuwe groen den zonneschijn betrouwen,
De jonge wijnrank is, in lieve lentelucht,
Voor geene Zuider bui noch regenvlaag beducht,
Noch Noorder stormen; maar zij schijnt verliefd te minnen,
En bot en bloeit, en past nu loof en blad te winnen.
'k Geloof ook nimmer, dat de wereld, blijde en groen,
In ander jaargetij geboren werd, als toen,
Of in haar aanvang hebbe een andren toon gehouden.
Het was toen lentetijd, en d' oppermachten bouwden

De groote wereld, die haar eersten oorsprong nam
In 't harte van de lent, en blij te voorschijn kwam.
De wind van 't Oosten dwong zijn adems konde vlagen,
Toen eerst de dieren 't licht van boven schijnen zagen;
Een hard en ijzren slag van menschen kwam in 't licht;
Den dieren 't woud, 't gesternte in 't hemelsche gestieht
Een plaats wierd ingeruimd; ook liet de tedere oude
Der wereld geensins toe, dat d' akkerman haar houwde,
Zoo ze ondertusschen niet een groote rust vernam,
Die tusschen hitte en koû haar hart verkwikken kwam.
Gij plant dan, wat uw lust en keur heeft uitgekoren,
Zet uw plantsoenen diep in hunne groeve en voren.
Bezorg, dat gij de groef met aarde dekt, en mest
Het land met vette slib, en delf er al uw best
Ook dorstig zand in of bemorste en vuile schulpen,
Zoo trekt er 't water in, en de aarde wordt geholpen
Door dunnen damp; de lucht, die dun hier onder zweeft
En speelt, de teêre plant een moed in 't groeyen geeft.
Men vindt er, die den grond met puin en scherven dekken,
Om wijngaard voor het nat van plassen en het lekken
Des regens te behoên, en voor de hitte van
Den Hond, die 't dorstig land door droogte splijten kan.
De boom en wijngaard dus geplant om vrucht te baren,
Zoo staat ons menigmaal den wortel te bewaren
Met aarde, en kloek den grond te breken met de spâ,
Of zwoegende ossen door den wijngaard, voor en na,
Te drijven, met den ploeg te breken land en gronden.
Dan wakker voor de vuist de ranken opgebonden,
Met riet, geschelden teen, en essen stok gestut,
En met geklove vork, een stennsel overrunt,
Op dat de wijnrank op geen winden hoeft te passen,
En, langs den hoogen olm, gelukkig op mag wassen,
En klautren bij de rei der latten in de lucht.
Terwijl de jonge plant des wijnstoks, zoet op vrucht,
Vast opwast, bladers wint, moet gij de teêre ranken
Verschoonen, en terwijl zij welig, zonder wanken,
Vast steigren in de lucht, met vrijen toom en stijl
Aan 't groeyen zijn, geensins besnoeyen, maar hij wijl
Haar bladers plukken, en afrukken daar 't wil passen.
Wanneer de wijnstok nu veel dikker is gewassen,
Den hoogen olm omhelst, en stijgt in top heel blij,
Dan stroop zijn bladers af, en scheer zijne armen vrij.
Te voren vreesde hij voor 't snoeimes onder 't groeyen.
Ten leste handel hem al straffer, door 't besnoeyen
Van zijne weligheid en 't al te groeizaam lof.
Ook is het noodig, dat gij om den wijngaardhof
Een scherpe hage vlecht, om dien voor 't vee te hoeden;
Inzonderheid terwijl de rank geen wederspoeden
Gewoon is, noch verdunrt door hare tederheên,
En niet alleen van vorst en koude wordt bestreên,
En 't steken van de zon, maar aanstoot lijdt gestadig
Van wouden en van geit geplaagd wordt ongenadig,
Van 't hongerige schaap en rundren wordt geknaagd.
Geen konde, vorst noch rijp, noch gloed van steenrots plaagt
En kwelt de rank zoo niet, op onbetuinde landen,
Als kudden, door 't venijn van haar vergifte tanden,
Litteekens en gebit, in schors en stam gezet.
Men slacht de geiten, om geene andre vlek en smet
Op Baccnus' outers, hem ten prijs, met luider kele.
En d' oude spelen gaan hieromme ten tooneele.
D' Atheners zetten op den viersprong, na 't geslorp
Des wijns, hun prijzen op, rondom het groote dorp,
En huppelden in 't groene om geiteflesschen henen,
Eerst zuiver en geloogd; de Roomsche boer, verschenen
Van ouds uit Troje, zong en schaterde onhelaân
Een onbeslepen zang, schoot holle schorsen aan,
Verdaagde Bacchus met dees grijns en blijde zangen,
En ging de wasse pop in 's pijnbooms toppen hangen,
De Wijngaardgod ter eere; en hierom groeit en bloeit
De wijnberg, en geeft vrucht, in 't dragen nooit vermoeid.
Waar Bacchus 't hoofd verheft, en 't hart komt op te halen,
Daar worden hoog gebergte en diep gezonken dalen
Gezegend met zijn vrucht; waarom met reden wij
Ten prijze van den God des wijns, verheugd en blij,
Gelijk ons vaders hem lofzangen zullen zingen,
En koek en schotel, vol van akkerzegeningen,
Opdragen, en den bok, zijn Godheid toegewijd,
Met makken horen, in zijn kerk, op 't offertijd,
Toebrengen ten altare, en nimmermeer vergeten
Den ossenharst te braân aan hazelare speten.
Nog eischt de wijnstok ook een andren arrebeid,
Die schier oneindig is, aan hem te kost geleid:
Want drie- of vierwerf dient de grond wel alle jaren
Gebroken, omgespit, de wijnrank van haar blâren
Geplonderd; akkerwerk rust nimmer, gaat recht door,
En houdt door 't ronde jaar doorgaans het zelve spoor.
Wanneer de herfst de blaân nu afschudt van de stokken
Des wijngaards, en de storm, van 't Noorden aangetrokken,
Het bosch van loof ontkleed, dan ziet de huisman om
Naar 't naaste jaar, en met zijn snoeimes, scherp en krom,
Besnoeit den wijnstok van d' onnutte rank, hij tijde.
Hij delft den grond om, voert het reis aan d' eene zijde,
Verbrandt het, brengt hierna de latten onder dak,
En snijdt in 't end de druif; de wijngaard, teêr en zwak,
Duikt tweemaal in zijn schim, duikt tweemaal in de hagen.
Het is een arrebeid, die lastig valt te dragen,
Tweewerf te plukken en te scheren achtereen.
Dus prijs een groot begrijp, maar bouw en ploeg een kleen
En vruchtbaar akkerland. Hij snijdt ook ruige tenen
Van muizedoren in de bosschen, en met eenen
Rietboorden langs den vliet en wilgetakken meê,
Hetwelk hem werk bestelt; wanneer de wingerd reê
En opgebonden is, de ruige hagedoren
Besnoeid, dan laat zich blij de wingerdplanter hooren,
Die, afgearbeid, met zijn zang dees smert verzacht,
Naardien nu endlijk 't werk eens is ten end' gebracht.
Nog dient men evenwel de gronden om te werpen,
En wakker gâ te slaan, dat niet, door storm en 't scherpen
Der koû, de rijpe druif bezwijke voor dien last.
Hiertegens is geen werk aan vette olijven vast.
D' olijfboom eischt geen eg noch snoeimes voor zijn loten,
Als hij zijn wortels eens in d' aarde heeft geschoten,
Zijn kroon ten hemel heft; de grond, eens omgeploegd,
Bestelt hem vochtigheid, waaraan hij zich genoegt,
En vrucht en vruchtbaarheid; dus kweekt men, hier ter
De vette olijven en den tak van peis en vrede. (stede,
Zoo ras ook d' appelaar, terwijl hij wast en stijgt,
Nu kracht gevoelt en macht in zijne takken krijgt,
Dan groeit hij, zonder last, van zellef op naar boven.
Men ziet niet min alom elk bosch ons vrucht beloven
En overlaân van vrucht; d' eenzame wildernis,
Vold wildzangs, ziet bloedrood van knop en bes, en is
Een rechte klaverweî; de hooge bosschen geven
Harstortsen, en voorzien, ten steun van 't vliênde leven,
Ons van de nachtkaars en van lamp, waar licht ontbreekt.
Wat is 't dan noodig, dat de mensch in zorge steekt,
En plant en zaait en maait; wat zal ik wijders leeren?
De wilge en lage braam het vee met voêr stoffeeren,
Den herder schaduwe bestellen, het gewas
Van heiningen voorzien, de bijen op haar pas
Van aas bezorgen; het behaagt mij eens t' aanschouwen,
Hoe koele winden op Cytorus zich onthouwen,
In 't bosboombosch, en, bij Narycium, in 't hout
Des pekbooms spelen; en het lust mij, 't ongebouwd
Gewest der wilde heî te zien, en barre streken, (ken
Daar niemand egt noch ploegt; d' onvruchtbre bosschen ste-
Hun kruinen op Caucaas omhoog, zoo dicht gepakt
Van loof, daar d' Oostewind de stammen schudt en knakt;
Nog voeden ze den mensch met velerlei gewassen.
Zij geven pijnhout, om door grondelooze plassen
Te streven met de kiel; nog levert ons dat woud
Cypres en ceder, daar de mensch zijn huis van bouwt.
De landman weet er wiel en spaken af te draayen,
Zaagt wagenhuiven, dicht voor regenen en waayen,

En houwt de lange kiel uit deze houte stof.
De wilge levert teen, en d' olmboom dak en lof,
De myrth de taaye stam, kornoelje schaft ons wapen,
En d' Itureesche boog wordt uit dit hout geschapen.
Men draait uit bosboom en den lichten linde, met
Een scherrep drilpunt, wat men wil, heel rond en net,
En allerhande slag; lichtvaardige elzen zweven
Langs 't water, komen snel den Po-stroom afgedreven,
De byezwarrem bromt, in d' oude schorse en buik
Van een vermolsemde eik en zijnen hollen struik.
Wat melde ik 't nut, ons van den Wijngod eer geschonken?
Hij baarde ook onheil en versloeg de dolle en dronken
Centauren, Rhetus, Fool, Hylæus, die, geneigd
Tot kwaad, den Lapiten met eenen wijnkroes dreigt.
O huisliên! men mocht u met recht gelukkig schatten,
Indien gij uw geluk en zegen recht kost vatten,
Die, buiten krijgskrakeel, in uwen schoot geniet
De voedzaamheid, daar d' aarde u mild mede overgiet,
Rechtvaardig u verleend. Schoon geene aanhangelingen
Vroeg morgens met een stroom van groetenissen dringen
Ter trotsche poorte in van een heerelijk gesticht,
En braken ze in de zaal, zoo ruim gebouwd in 't licht;
Daar zich de drang vergaapt aan stijlen en aan wanden,
Met schilpadde ingeleid; aan kostelijke randen
Van kleed bij kleed, dat stijf van goud en perlen staat,
En aan Korinthschen erts; aan witte wol, verzaad
Van dierbaar purper, dat d' Assyrische overbrengen;
Aan Kassia, daar zich olijven onder mengen;
Nochtans genieten zij een stille en veilge rust,
En rijkdom, van bedrog noch schallekheid bewust,
Zoo lang hun leven duurt. Zij zitten, wel te vrede,
Op hunne ruime hoef en vaderlijke stede,
Vermijden zich bij wijl in holen, langs een beek,
In koele dalen, daar men d' ossen uit die streek
Hoort loeyen; daar de slaap gemaklijk in komt sluipen,
En hen in schaduw van een groenen boom bekruipen;
Daar bosschen en warande aan 't groenen, frisch en dicht,
Een jeugd verneemt, die voor geen werk noch arbeid zwicht,
En zich in 't kleen behelpt, in onbedorve landen;
Daar elk de Goden dient met zuivere offeranden,
De vaders wonen, die gansch heilig zijn en vroom,
De maagd Rechtvaardigheid, die lang van schrik en schroom
Uit deze wereld vlood, haar lesten voetstap zette;
Maar ons behaagt alleen de zangrei, vrij van smerte,
De zoete Zanggodin, wiens Heiligdommen wij,
Van overgroote min getroffen, mild en blij,
Verbreiden. 'k Wensche, dat mij Febus' reyen stichten,
En zich gewaardigen mijn harsens te verlichten,
Mij starreschieten en den loop des hemels klaar
Ontvouwen, en met een den zonneduisteraar,
En maneduistraar, en elks oorzaak naakt ontdekken,
Die 't aardrijk schudt, of komt den aardboôm overtrekken
Met eenen watervloed; waarom al d' afgrond woelt,
De hooge dijken en de dammen ommespoelt,
En weder afloopt; hoe de koude winterdagen
Zoo korten, en de zon, des zomers, haren wagen
Dus spâ te water voert; doch is mijn bloed te grof,
En mijn vernuft te stomp, om met verdienden lof
Die deelen van natuur t' ontvouwen, t' achterhalen,
Zoo schep ik mijn vermaak in waterrijke dalen
En akkren, en bemin, van alle zorgen los,
En onvermaard, den stroom en beek en bron en bosch.
Wie voert, wie voert me, daar de beemden vrolijk bloeyen,
En Spercius zoo klaar langs d' oevers heen komt vloeyen,
Taygeete dreunt van 't wulpsch rinkinkinde gezin,
't Lakoniaansch geraas en Bacchus' priesterin!
Wie zet mij vrolijk neêr in Hemus' koele dalen,
En overdekt mijn hoofd, voor 't steken van de stralen,
Met eene schaduwe van takken, dicht en breed!
Gelukkig is hij, die der dingen oorzaak weet,
En, buiten alle vrees van 't noodlot, op wiens wetten
Geen bede vatten vindt, die niemand kan verzetten,
Het vratige gehuil van 't Helsche jammerspook
Te boven is geraakt! Gelukkig is hij ook,
Die Pan, den ouden God der bosschen, Veldgodinnen,
Gezusters, kent en dient met al zijn harte en zinnen!
Geen staat verrukt hem, noch geen koninklijke pracht
Van purper, noch geen twist en tweedracht, die met kracht
Gebroeders trouweloos kan aan elkandre schenden.
Hij vreest geen wreeden Draak, die met zijne oorlogsbenden
Weêrspannig langs den stroom des Isters nederzakt.
Hij weet van Roomsch gezag, noch rijken, die geknakt
Instorten, noch ontstelt zich niet door mededoogen
Om armoê, noch benijdt des rijken groot vermogen.
Hij plukt al wat van zelf op zijnen boomgaard wast,
Op zijnen akker groeit, en zag nooit strengen last
Van wetten, vierschaar, pleit, noch hitsche pleiters schriften.
Een ander roeit op zee, of loopt door oorlogsdriften
Op bloote degens aan, en dringt in 's konings hof.
Dees, om op 't purpren bedde en Tyrus' rijke stof
Te slapen, uit een kop te drinken, loopt vast zwerven,
En arme burgerij en stad en land bederven.
Een vrek begraaft den schat, uit vreeze voor geweld,
In d' aarde, zit en broeit op zijn begraven geld,
En wordt nog op de pui van 't raadhuis aangebeden,
Gevreesd van al het volk; een ander, fier van zeden,
Zit statig, is gediend met juichend handgeklap,
Hetwelk den raad en 't volk, en Rome's ridderschap
In 't hoog gestoelte van den Schouwburg komt vereeren,
En hun ter eere galmt; dan groeyen deze heeren,
Al verfden ze de hand in hunner broedren bloed.
Men scheidt van huis en hof, en zoekt door wind en vloed
Uitheemsche kusten, daar heel andre starren branden.
De landman drijft gerust den ploeg door d' akkerlanden,
En onderhoudt al 't jaar met arbeid, even drok,
Zijn kinders en gezin en ossen, onder 't jok,
En runders, ploegens moede, en houdt niet op van zweeten,
Eer 't jaar hem overvloed van applen toe komt meten.
Verziet van welig vee, en korenschoof en graan,
En korenveld en schuur, van vruchten overlaân.
De winter komt, dan perst hij Syeionsche olijven.
Hij ziet de zwijnen, zat van eeklen, 't huis indrijven.
Het bosch bestelt hem ooft, dat in het wilde wast,
De herrefst macht van vrucht; de koele wijn wordt vast
Gekookt bij zonneschijn om hoog, op hooge klippen.
De kinders midlerwijl, van moeders mond en lippen
Gekust, hunne armen slaan om moeders hals en nek.
De kuische vrouw bewaart den drempel en het hek.
De koeyen geven melk; de bokken, weîgenooten,
Elkandre in 't groene gras met hunne hoornen stooten
Uit spel en tijdverdrijf; de hoogtijd acht hij waard,
En, leggende op het hooi, om zijnen warmen haard,
Onthaalt zijn makkers met den wijnkroes, vol geschonken,
Roept Bacchus aan, daar God de wijn wordt toegedronken.
Hij hangt de prijzen aan den groenen ollemboom
Voor alle schutteren, en elk die naakt en vroom
In 't worstelperk wil treên. Zoodanig was de wandel
Van 't oud Sabijnsche volk, rechtvaardig in zijn handel,
Van Reem en Romulus, gebroedren van één bloed.
Zoo steeg Hetrurie op door dapperheid en moed,
En Rome zelf is dus, door eendracht, deugd en orden,
De heerlijkste en het hoofd van alle steên geworden,
En sloot de torenkroon van haren muur alleen
Heel dicht en vast, rondom de zeven bergen heen.
Saturnus heeft wel eer, in d' oude gulde tijen,
Dit land bewoond, eer God Jupijn zijn heerschappijen
In 't eiland Krete stelde, eer 't goddelooze zaad
Der menschen ossen at, en vleesch uit overdaad.
Men hoorde geen trompet aanschennen 's heers geleden,
Noch harnas en geweer op 't ijzren aanbeeld smeden.
Maar reede hebben wij een endelooze baan
Gereden, en ons reis nu afgeleid; welaan,
't Wordt tijd de rookende en lang afgezweten rossen
T' ontlasten, en van 't juk, dat zwaar viel, te verlossen.

DERDE BOEK.

INHOUD.

De dichter teelt nu paard en koei en kalvers aan,
En drijft, om wol en melk, zijn schaap en geit te weide;
Hij fokt ook honden op, en, om zijn vee belaân, (spreide.
Zoekt raad voor slange en smette, eer 't evel zich ver-

O groote Pales! en gij herder, die, Admeet
Ten dienst, omtrent Amfrys, befaamt zoo wijd en breed,
Het vee te weide dreef; gij bosschen en gij beken
Van 't groene Arkadië en zijn kudderijke streken,
Wij zullen ook van u gaan zingen over 't land.
Want andre dichten, die het ledige verstand
Slechts azen met versierde en ijdle ketelingen,
Zijn nu al straatgemeen, en walgelijk te zingen.
Want wie weet heden van Eurystheus' straffen aard,
Of van Busiris niet, wiens outer niemand spaart?
Wie hoorde Hylas, knaap van Hercules, niet kermen,
En deerlijk krijten in der Stroomgodinnen armen?
Wie hoorde 't eiland niet verheffen, daar Latoon
Van tweelingen beviel? wie hoorde niet den toon
Van Hippodamië en van Pelops, paardehouder
En held in 't renperk, door zijn elpenbene schouder
Zoo wijd alom befaamd? ik wil langs eene baan
Opstreven uit de laagte, om op een top te staan,
Waardoor ik op de tong der braven leve en zweve.
En wordt mij tijd gegund, en zoo ik dit beleve,
'k Zal d' eerste dichter zijn, die van Parnassus' kant
De Zanggodinnen met mij brenge in 't vaderland.
'k Zal d' eerste dichter zijn, die dezen weg durf banen,
Den Idumeeschen palm vereer mijn Mantuanen,
En in het groene veld een kerk van marmer sticht',
Daar Mincius, zoo breed in 't weiden, nergens zwicht,
En, dwalende in het lang den bocht om, in deze oorden,
De kanten met dun riet beplant en met rietboorden.
'k Wil Cæsar zetten recht in 't midden van het koor,
En, tot mijn wit geraakt, in Tyrisch purper voor
Dien held op 't prachtigste verschenen, hem begroeten,
En honderd wagens met vier paarden, snel van voeten,
Afdrijven naar den stroom; het gansche Griekenland,
Hier, van 't Nemeesche woud en Alfeus' waterkant,
Gestegen, zal om prijs, mijn naam ter eere, rennen,
En met de harde want van ossenleêr gewennen
Te kampen; ik, bekranst met eene olijf om 't hoofd,
En met geschoren loof, wil, als mijn mond beloofd,
U gaven offren; 't lust me nu heden te geleiden
Met staatsie naar de kerk, de feest te zien bereiden
Door 't slachten van het vee; of hoe het feesttooneel
Verandert van gedaante, en hoe de Britten, eêl
En kunstig, voor elks oog gewrocht staan en geweven,
Daar 't purperen tapijt van hun wordt opgeheven,
'k Zal op de kerkdeur van weêrzijde, in louter goud
En zuiver elpenbeen, uitbeelden, fier en stout,
Den oorlog tegens 't volk aan Ganges' stroom en veerder,
De wapens van August Quirijn, den triomfeerder,
En hoe de groote Nijl van Cæsars slag op zee
Onstuimig ruischt en bruischt; men zal er heerlijk meê
Kolommen rijzen zien, met kunst en geest gegoten
Van koper en metaal der overmande vloten.
'k Wil hier de steden, in groot Azië overmand,
Ook stellen, den Nifaat, gejaagt van kant tot kant,
En Perziaan en Parth, die deizende onderwijlen
Verwint met achteruit geschote flitse en pijlen;
En nog twee teekens van triomf, daar 't oorlog bruist,
Twee vijanden ontrukt, ontweldigd met der vuist,
En 't overwonnen volk van alle beide stranden,
Waarom men tweewerf vierde in al de Roomsche[1] landen.

[1]Romeinsche.

Daar zal Assaracus' geslacht, uit God Jupijn
Gesproten en zijn zaad, en Tros, van wien de lijn
Der koningen begint, en God Apollo mede,
De bouwheer van oud Troje en Priams groote stede,
In Parisch marmer naar de kunst t' aanschouwen staan.
De nijdigheid, vol ramps, zal zwichten, al belaân
Voor Pluto's jammerpoel en felle razernijen,
Ixions slangekrul en rad, zoo snel in 't glijen,
En 't onopwentelbaar gewicht van Sisyfs steen.
Maar laat ons midlerwijl op uwen last, Mæcenas!
Hoewel die lastig vall', der Boomgodinnen heggen
En bosschen, schoon die wild en ongehavend leggen,
Gaan volgen; want mijn geest vangt, zonder uw gebied,
Niet wichtigs aan; op op, en slof nu langer niet!
Citheron roept mij toe, luidskeels met volle monden.
Het bassend Lakonye en al zijn jagershonden,
Ook Epidaurus, braaf te paarde en onvermoeid;
En al de boschgalm stemt dit toe, zoo wijd die loeit.
'k Zal evenwel nog flus de bloedige orelogen
Van Cæsar zingen, en zijn naam en faam verhoogen,
Door zulk een lange rij van jaren, en zoo wijd
Als Cæsars tijd verschilt van Titons oude en tijd.
Zoo iemand paarden, om te Pize prijs te deelen,
Lust aan te fokken, of den sterken os met zeelen
Te spannen voor den ploeg, te breken klont en kluit,
Die kieze bovenal de beste moeders uit.
Een sture en norsche koe is wel van d' allerbeste,
Die groot van hoofd is, lang van nek, en die zich meste,
Zoodat de kossem van de kin hange op de scheen,
Wiens lenden bijster lang zich uitstrekt, lang van leên
En voeten, en die 't oor ruig opsteekt bij den horen.
Een, die gegremeld is, zal mijne keur niet storen,
Of die onwillig 't juk wil dragen, en, vol vier,
Somwijl met hoornen stoot, gelijk een norsche stier,
En, hoog en groot van leest, met zonderling genoegen (gen.
Den staart langs d' aarde strijkt en nasleept onder 't ploe-
Men laat ze rijden, en ook kalven, naar heur lust,
Na 't vierde jaar, en dat zij voor het tiende rust';
Dan wordt zij onbekwaam te kalven, zwak in 't ploegen,
En midlerwijl, zoolang 't haar frissche jeugd wil voegen,
Het zaad te vatten, en het kalven haar nog past,
Zoo laat den stier vrij los, en, als 't de Min belast,
Heenspringen in den hoop, en pas dan vee te winnen,
Op zijnen rechten tijd; de jaren van het minnen
En d' eerste zijn de beste, en loopen haastig om;
Dan volgen krankheid, ziekte, en vadzige ouderdom,
En 's levens moeilijkheên; in 't end rukt d' ongenade
Der felle dood haar weg; gij zult doorgaans, sla gade,
Gebrek en mangel zien aan d' eene of d' andre koei;
Dies fok gestadig aan, opdat het u niet moey',
Wanneer gij vee verliest; verzie u en wil passen,
Dat uwe kudde in tijds en jaarlijks aan mag wassen.
Om brave paarden aan te fokken, kies de bloem
Der merriën; let vroeg op veulens, u ten roem,
Die uwen stal met puik van hengsten rijk stoffeeren;
Een veulen, trotsch van aard, zal anderen braveeren,
Steekt d' ooren in de lucht, is wakker, snel te been.
Het loopt en draaft met lust omtrent de moeder heen,
En durf de voorste zich in eenen landstroom doopen.
Het rent de brug op, daar 't nooit over heeft geloopen.
Het is niet schichtig, en het heeft een scherpen nek,
Een kleinen kop; het lijf, dat vrij is van gebrek, (wen
Valt kort, de schoft heel plat; de borst weet zich t' ontvou-
Ten breedste, en 't is heel glad en wonder wel gebouwen.
Het paard, blauw schimmel en kastanjebruin, voorwaar
Is 't beste, wit en vaal het allerslimste haar.
Een rechtgeschapen hengst, die wapens en trompetten
Van verr' hoort, trapt, en stampt, en weet zich schrap te zet-
Steekt d' ooren schichtig op, leeft over al zijn lijf. (ten.
Hij briescht, blaast vier en vlam ten neuze uit fel en stijf,
En schudt ter rechte zij zijn mane dik en vlugge.
Het ruggebeen loopt recht en dubbel langs den rugge.

Hij kraht het zand en schraht den grond op met de hoef,
Zoo rustig, dat het klinkt; zoo schrahde, tot een proef
Van zijne moedigheid, Cyllaar in d' oude tijden,
Toen Kastor het betemde, en d' eerste dorst berijden
In Lakonye; ook 't fier gespan van vader Mars,
Waarvan de Griek Homeer zoo heerlijk zong en barsch;
Ook 't paard, dat eertijds trok Achilles' oorlogswagen.
Zoo liet Saturnus zelf, verkeerd, uit angst voor lagen,
In paardsgestaltenis, zijn mane om d' ooren heen
En schoften waayen, en, terwijl hij aan kwam treên
En rennen, brieschte luid, dat holen en spelonken
Den ganschen Pelion, vol bosschen, over klonken,
Toen zijne gemalin hem loos betrappen woû.
Wanneer nu zulk een paard door krankheid in zijn trouw
Of door de jaren heel vertraagt, dan moet men letten,
Het om den onderdom, die zwak is, op te zetten.
Een hengst, die oud is, springt noch arbeidt dan niet meer,
En als hij kampen zal, ter eere van zijn heer,
Dan raast hij al vergeefs, gelijk de stoppelvieren,
Die krachteloos de lucht vervullen met hun tieren;
Dies let wel op zijne oude en moedigheid, daarna
Op andre deugden en zijne afkomst niet te spâ,
Ook hoe hij d' ooren en het hoofd terstond laat hangen,
Wanneer hij onder legt; hoe hij, van trots bevangen,
Het hoofd omhoog steekt, als hij prijs en eer bevecht.
Gij ziet in 't renperk, als de raden, regelrecht
Geschoten uit de lijn, om strijd ter hane inrennen,
Hoe 't aangeprikkeld hart der jonkheid, onder 't mennen,
Van angst en vreeze beeft en popelt in het lijf,
En hoe ze met de zweep vast klatren fel en stijf;
Hoe zij den teugel op den nek der paarden leggen,
En hoe de heete raân met kracht partij ontzeggen
En vliegen langs het perk, en hoe de voerman vlucht,
Dan zit, dan, overend omhoog, door d' ope lucht,
Voor wind in 't ruime schijnt te zwieren en te zweven.
Zij jagen immer voort en worden aangedreven,
Dat hun het stof alsins om d' ooren stuift en vaart.
Zij worden nat van schuim en wasem van het paard;
Zoo groot is ook de lust naar lof, ook zelf met smarte.
Den braven renner gaat de renprijs zoo ter harte,
Dat hij eer 't leven wenscht te missen, dan het merk
Van zege, en zonder prijs te keeren uit dit perk.
De geestige Erichthoon nam d' eerste zijn behagen,
Vier paarden in 't gareel te spannen voor den wagen;
Te rennen langs de baan, te wagen, om den prijs.
De Thessaliër, te paard gezeten, bracht de wijs
Van 't paarderijden op en leerde 't ros betoomen;
Hoe 't met den ridder, blank in 't harnas, opgenomen
Aansteigren most en trotsch heendraven langs het veld;
Twee nutte vonden, eerst hij beide in 't werk gesteld.
Een kenrig ridder kiest een paard uit al de braven,
Dat jeugdig, moedig, en gezwind is in het draven.
't Vernoegt hem niet, dat dit den vijand menigwerf
Heeft voorgejaagd, of dat het, op Epirus' erf
Of Pelops' strijdbaar land geworpen, is gesproten
En voortgekomen van den hengst, die eerst besloten
In d' aarde school, totdat Neptunus de zwangre stof
Aan 't baren holp, toen hij haar met den drietand trof.
Dit gâgeslagen, laat den springhengst, die de meren
Bespringen zal, omtrent den springtijd niets ontberen
Aan voeder; voêr hem vet en glad met klavergras
En haver; drenk hem met versch water, klaar als glas,
Opdat zijn hart gesterkt in 't springen niet bezwijke,
En aan den laffen aard van 't veulen nimmer blijke,
Dat het den vader hebbe aan voêr en bron geschort;
Maar laat de merrie ook, wanneer ze eerst hengstig wordt,
Met voordacht afgaan en vermagren vóór 't berijden,
En vrij gebrek van voêr en drank en water lijden,
Ook dikwijl rennen, dat zij naar den adem hijg',
Wanneer de middagzon de hoogte en 't hoofdpunt krijg',
De vlegel 't koren dorsche en treffe, dat het krake,
En 't lichte kaf voor wind alom aan 't stuiven rake;
Zoo zal haar vet dit veld, nu vruchtbaar door en door,
Niet van zijn weligheid berooven, noch de voor
Door slijm verslappen; maar de grond, belust te baren,
Het zaad te gratiger inzwelgen en bewaren.
Hier tegen is men voor de hengsten niet belaân,
Maar voor de merriën, eer zij nog kalven gaan,
De worp in 't end genaakt; men spann' haar, onder 't dra-
Niet onder 't lastig juk, voor een geladen wagen, (gen,
Noch laat ze hij den weg opsteigren, noch langs 't veld
Afjagen, noch een stroom bezwemmen met geweld,
Maar grazen in de ruimte en langs de volle vlieten,
Daar d' oevers, groen van mos behangen, 't vocht genieten,
Spelonk en schaduwe van klippen uitgestrekt
Haar overlommert, en voor hitte en zon bedekt.
Om 't eekelrijke Alburne en Silar, zwart van wouden,
Daar grimmelt hene en weêr de horsel, bij d' alouden
Asilus in Latijn, en Oistros bij den Griek
Genoemd; zij steekt zoo scherp als 't punt van eene piek,
En bromt luidruchtig, dat al 't vee en paard en ossen,
En schapen al verhaasd verstrooyen door de bosschen.
De bosschen en de lucht en waterkanten van
Tanager, droog van kil, en al wat galmen kan,
Op dat gebrom alom een luiden weêrgalm geven.
Toen Juno toeleîde, om het geil en dartel leven
Van Iö, door Jupijn herschapen in een koe,
Te plagen, stelde zij, uit wraakzucht, nimmer moê,
Haar boosheid door dit dier te werk in d' oude tijden.
Gij zult uw vruchtbaar vee voor dit gedrocht bevrijden
Des middags; want dan steekt dit ondier dat elk eist;
En drijf de merrie, als de zon des morgens rijst
Of 's avonds ondergaat, zorgvuldig weêr ter weide.
Wanneer de koei nu kalve, en van het kalf scheide,
Dan alle uw zorgen aan het jonge kalf besteed,
En brand het met een merk van hun geslacht, zoo weet
Gij namaals, wien het past zijn gade te berijden,
Of wien gij den altaar der Goden toe wilt wijden,
Of spannen in den ploeg om klei en harde klont
Te breken, en het land te bouwen en zijn grond.
Laat andre koeyen vrij in 't welig gras gaan dolen.
Nu went u kalvers, wien de landbouw wordt bevolen,
Terwijl ze leerzaam, jong, gehuigzaam zijn en teêr.
Vlecht teene kransen om hun halzen, en wanneer
De vrije nek den dienst gewoon is, d' een na d' ander,
Dan koppel ieder paar met kransen aan elkander,
En drijf de vaarzen, zij aan zij, te gader voort.
Dan laat de leêge raân door 't land gaan, als 't behoort,
Dan wederom een spoor door d' akkers heneslepen.
Dan krake 't beuken rad, door zijnen last benepen.
De kopre disselboom ga met gepaarde raân.
Uw vee, tot nog geen tucht noch drijfstok onderdaan,
En eerst opluikende, ete alleen geen wilgebladen,
Noch liezen nochte gras, maar pas het te verzaden
Met koren; laat de koei, die flus eerst kalfde en droeg,
Niet melken, als van ouds, t' ontijdig en te vroeg,
Maar al hare uyers vrij het kalf ten beste geven.
Doch prikkelt u de lust om naar den krijg te streven,
En oorlogsbenden aan te voeren, of het rad
Langs Alfeus' oevers heen voor Pise, d' oude stad,
Te drijven, en door 't woud van Jupiter te wagen
Te rennen; laat het paard eerst trots en onverslagen
Het forsche krijgsheer zien, en luistren naar den stijl
Der stekende trompette, en 't krakend rad een wijl
Gewennen, en op stal den breidel ramlen hooren;
Daarna allengs, uit lust en moed hem aangeboren,
Gedoogen, dat zijn heer en meesters hand hem ook
Koom' kloppen op den nek, en minzaam streele en strook'.
Het luistere hier naar, als 't, van de melk gestoten,
De speen mist; steek, terwijl 't noch kleen, niet opgeschoten
En zwak is, en vervaart nog siddert, zijnen bek
Vrij in den halster, meer dan eens; maar na 't vertrek
Van 't derde jaar, wanneer het wandelt in zijn vierde,
Dan recht het wakker af, en leer 't ongemanierde

Hoe 't draven, wenden moet en keeren hene en weêr,
En leer het harden; dan gewen het meer en meer,
De winden met zijn vlucht en snelheid uit te dagen,
En met een vollen toom langs 't vlakke veld te jagen,
Ook zonder dat het met de voeten aarde raakt.
Hoedanig Boreas bij wijlen, dat het kraakt,
In 't Noorden opsteekt, en de waterlooze wolken,
En 't sneeuw van Scythië verslindt voor 't oog der volken.
Dan gruwt het koren, daar het hoog en welig staat,
Voor 't ongestuimige gebulder, en het zaad
Beweegt zich, als een zee; men hoort bosschagiën ruischen,
De baren op het strand aanwentelen en bruischen.
Zoo vliege 't ros langs 't veld, en vege vlakte en stof.
Dit zal best zweeten en schuimbekken, om met lof
In Elis' renbaan naar den palm zijn vaart te rekken,
Of, vlug en wel ter hand, de sleên der Belgen trekken.
Ten leste voeder het getemd zwaarlijvig paard
Met vette rog; want eer gij 't intoomt, is zijn aard
Te wrevelig en forsch, en, wordt het aangegrepen,
Het luistert naar geen toom, noch zwicht voor geene zwe-
Maar 't zij u koei of paard te sta kome in uw werk, (pen,
Geen middel levert u het vee zoo vroom en sterk,
Als 't spenen van de minne en minneprikkelingen.
En hierom zendt men best de stieren, heet op 't springen,
Heel verre van der hand ter weide in eenzaamheid,
En achter eenen berg, of daar de stroom hen scheidt,
Of voedert ze op den stal; want hunne wedergade
Tapt hun de krachten af. De toovrende ongenade
Der min betoovert ze met haar gezicht te wreed,
Zoo dat de stier den beemd en weide gansch vergeet.
Ook hitst ze dikwijl, door 't aanminnige bekoren,
De forsche vrijers aan, en horen tegens horen.
De schoone vaarze gaat te weide in 't groene wond,
Terwijl de stieren, reis op reis, vergramd en stout
Toestootende, het vleesch met scherpe hoornen noopen,
Zoo dat het zwarte bloed de huid komt afgedropen.
Zij zitten onderling elkandre in 't vel zoo stout,
En loeyen zoo vervaard, dat bosch en berg en wond
Op 't loeyen wedergalmt; die stootsgezinden beide
Zijn niet bekwaam te treên in eene zelve weide.
Maar d' ander, die het veld most ruimen al zijn best,
Gaat ommezwerven in een onbekend gewest,
Besteent luidkeels dien hoon, zijn wonden en kwetsuren,
En dat hij zulk een trots en aanstoot most bezuren,
Zijn gade missen, en zijn wraak niet mag verzaân.
De stier ziet overdwers de weide in 't ende eens aan,
En scheidt van vaders erf; dan oefent hij zijn krachten
Uit al zijn macht en kracht, en rust geheele nachten
Op steenen, zonder stroo, en op den harden grond,
En leeft bij distelen, plukt rietgras in het rond.
Dus proeft hij zijne kracht, en, om de wraak te wetten,
Weet tegens eenen stam de horens aan te zetten,
Met hoornen zijne wraak te tergen stadig aan,
En vreeslijk in den wind en achteruit te slaan,
Den zandgrond, dat het stuift, te krabben met de voeten,
En vangt zoo 't voorspel aan, om zijn partij t' ontmoeten.
Wanneer hij zich nu sterk genoeg en machtig kent,
Dan op, en weder naar den vijand toegerend,
Die buiten zorge leeft. De zee, op hare luimen,
Begint in 't midden dus te ruischen en te schuimen;
Zij haalt den boezem van den grond op overwijd.
Men ziet dan, hoe ze op strand aanwentelt, steenen slijt,
Op klip en steenrots bruischt, en, onder 't eislijk horten,
Zoo zwaar, gelijk een berg, voorover komt te storten,
En, weêr met wielingen opborlende uit den grond,
Den zwarten zandgrond braakt met opgespalkten mond.
Zoo bijster blaakt en barnt de kracht der minnevieren
In allerhande slag van menschen en van dieren,
En visch en vogelen. De liefde is in het perk
Van minne, in al wat leeft en lucht schept even sterk.
De razende leeuwin, vergetende haar jongen,
Nooit feller brulde in 't veld dan als zij wierd gedrongen
Van minne, en loopsch was. Geen wanschapen Noordsche
Geen vreeslijk everzwijn, geen tijger rechtte meer (beer,
Gewelds, meer moords aan, in woestijne en woeste plekken,
Dan in die heete koorts; dan loopen ze al, die trekken
Door 't woeste Libyen, een schrikkelijk gevaar.
Aanschouw eens, hoe de koorts, van minne fel en zwaar,
De hengsten rijdt door 't lijf, als zij de meer berieken;
Dan heeft noch toom noch zweep de macht om hun de wieken
Te korten; geene rots, noch holle klip, noch vliet,
Die tusschen beide stroomt, en ruischt en heneschiet,
En keyen met zich sleept, kan hunnen tocht beletten.
De Sabellijnsche zeug weet haren tand te wetten.
Zij woelt en wroet en krabt den grond op met den voet;
Dan wrijt ze aan eenen boom haar lenden, dat ze bloedt
En eeltig wordt, om zich te wapenen voor wonden.
Wat recht de jongeling niet aan, dien ongebonden
De felle min in 't merg van zijn gebeente brandt? (strand,
Hij zwemt, bij duister nacht, door 't bruischend meer naar
Door storm, door hagelbui; terwijl de lucht naar onder
Van boven hem beschiet met weêrlicht, bliksem, donder,
De bare op klip en rots gebroken wordt, zoo spâ,
Daar d' ouders al te droef, noch ook zijn lieve gâ,
Die op 't verdronken lijk zal sterven, niet vermogen
Hem wederom terug te roepen uit meêdoogen.
Wat rechten losschen, die met hun gespikkeld vel
Voor Bacchus' wagen gaan, en wolven, wreed en fel,
En honden niet al aan, in hunne minnesmarten!
Hoe vechten om hun lief de werelooze harten!
De dolle merrie wint het nog alle andren af.
De minnetocht bereed de merriën zoo straf,
Die Glauk te Potnië zoo vreeselijk aanrandden
En, hollende over 't veld, verscheurden met de tanden.
De minne laat ze los, daar Ida's toppen staan,
Ter neder plompen in den bruischenden Askaan.
Zij steigren bergen op en zwemmen over vlieten.
Zoodra dit vier begint in 't geile merg te schieten,
(Byzonder in 't seizoen der lente; want dan brandt
Die hitte het gebeent); dan staan zij op den kant
Van eene klippe omhoog, en gaanen, als ontzinden,
Met haren bek naar 't Weste en naar de Westewinden,
En slikken gulzig in het zaad van wind en lucht.
Zoo gaan ze zonder hengst hier dikwijl van bevrucht;
'k Verhaal wat wonders; dan gehuppeld en geronnen
Op rots en klip, door dal en delling, overwonnen
Van minne, o Oostewind! geensins naar uw gewest,
Noch 't opgaan van de zon, maar naar het Noordsche nest,
En Caurus, of naar d' as van 't nevelachtig Zuyen,
En daar de lucht betrekt met koude regenbuyen.
Zoo groeit hier uit het geen de huisman recht als elk
Ook paardekrevel noemt, een lijmig gift, het welk
Van d' eechenisse druipt, paardskrevel, dat de nukken
Der geile stiefmoêr dient, en zich van haar laat plukken,
Bezweren met een vloek, wanneer zij 't, loos en stil,
In tooverdranken met haar kruiden mengen wil.
Maar midlerwijl wij dus, van heete min bevangen,
Doorloopen stuk voor stuk, zoo gaat de tijd zijn gangen,
De nooit herhaalbre tijd loopt snel en vlug zijn baan.
Dit 's nu van 't groote vee genoeg; nu past hier aan
Het ander deel van 't werk, en dat wij wel bevroeden
De ruige geit en 't schaap, met wol gedost, te hoeden.
O kloeke huisliên! dit 's uw werk; met deze gaaf
Legt ge eer in, en ik houd gewislijk het is braaf,
Zulk een geringe stof met woorden uit te drukken,
Te heffen in den top; doch 'k laat mij nu verrukken
Van eenen zoeten lust, door wildernissen heen
En steilten, naar Parnas; het lust mij op te treên
Dees bergen hoog en steil, waar langs geene ouden wonnen
Den zachten heuvel van de Castalijnsche bronnen.
Nu, o eerwaardigste en verheve Veegodin!
Verhef ik mijnen toon, en stel vooreerst dit in,
Dat elk zijn schapen voedre in een bestrooide kooye,
Den grond met varenkruid en stroo wel dicht bestrooye,

Totdat de zomergroente opkome, en 't weeke vee
Niet zie verkleumd van koû, noch van voetevel meê
En rappig schurft geknaagd; voorts laat mijn les u raden,
Dat gij uw geit met loof van boschhaagappelbladen
Bezorgd, en uit de kil van eene versche beek
Laat drinken; dat de kooi des winters naar de streek
Van 't Zuiden sta gekeerd, beschut voor gure winden;
Wanneer 't gestarnte van den Watergieter, in den
Bezeilden Oceaan verzinkende, onderga,
En 't najaar nat begiet'; men dient ook, vroeg en spâ,
Zoo wel op onze geit als op het schaap te letten.
Zij zal den herder ook geen mindre winst bijzetten,
Al heeft Mileten zijn geverfde schapevacht,
Van Tyrisch purper zat, zoo hoog in prijs gebracht.
De geit beschaft meer melks, en teelt u vele jongen;
Hoe gij de geit meer melkt, dat d' eemer van de sprongen
Der vette melkbron schuim', hoe zij meer mellek geeft.
Ook scheert men midlerwijl de kin, daar 't haar aan kleeft
Den baard, en ruige lok des boks in Cinyfs plekken,
Tot 's krijgsmans dienst, en om den zeeman warm te dek-
In zijn nooddruftigheid; zij weiden stadig aan (ken,
Het bosch af, berg en braam en heg, die gaarne staan
Op heuvels in de lucht; zij komen ongedwongen
Te kooye, met den sleep van haar beminde jongen,
En kunnen, van haar melk en jadder overlaân,
Heel kommerlijk naar stal den drempel over gaan.
En hierom zult gij haar, die minst hare armoê kennen,
Met alle naarstigheid bewaren, u gewennen
Voor sneeuw en hagel haar te hoeden, te voorzien
Van voeder en van loof, en 's winters boven dien
Bij wijlen voederen met hooi uit uwe schuren.
Maar als de Westewind de blijde zomeruren
Nu aanlokt, drijf den bok en 't schaap in weide en bosch,
En laat ze, in 't krieken van den dag, in koelte, los
En vrij in 't open veld gaan grazen uit de stallen
Heel vroeg, terwijl de rijp, op 't nuchtre gras gevallen,
De dauw op 't jonge gras het gretig vee bekoor',
En na vier uren, als de zon, aan 't rijzen, door
Haar bitte 't vee op 't veld met grooten dorst bespringe,
De krekel over veld en struiken hene zinge,
Dan kudden uit den put gedrenkt en nat besproeid,
Of in het water, dat door eike buizen vloeit.
Doch dat men 's middags, als de zon steekt, zich verkloeke
En een beschaduwd dal of koele lommer zoeke,
Daar d' eik, aan Jupiter gewijd en toegeleid,
Of een aloude stam zijn breede takken spreidt,
Of ergens bruin en dicht een bosch vol eeklen hange,
Dat haar in zijn gewijde en frissche schaâuw ontvange.
Wanneer de zon beginn' te dalen, d' avond vall',
En matige den brand met koelte in berg en dal,
De maan met haren dauw verkwikke bosch en spruiten,
D' ijsvogels aan het strand, de distelvink met fluiten
Zijn zang de haag en berg laat hooren in de zon,
Dan drijf ze weêr te weide en drenk ze in klare bron,
Gij, herders! langs de kust der Libyaansche vloeden,
Wat leert mijn zang u meer, hoe gij uw vee zult hoeden?
Hoe bouw ik met uw hutte en wouing mijnen zang,
Uw hutten, dun gezaaid; uw vee gaat weken lang
Ter weide, nacht en dag, langs woeste en wilde kusten,
Ook zonder onder dak te schuilen of te rusten;
Zoo luttel stallen draagt het Africaansche land,
Welks herder al zijn schat en 't kostelijkste pand
Met zich voert, dat 's zijn huis en haard en zijn geweren,
Den Lakonischen hond, en pijlen, snel van veêren,
In zijn Kretenzer scheê, den koker, op den rug,
Gelijk een trotsch Romein, in 's vaders harnas vlug,
Beladen met een pak, vast optrekt in slagorden,
En komt den vijand op, om handgemeen te worden,
Eer 't iemand riekt, daar hij dan voort zijn leger plant.
Doch anders gaat het in het koude Russenland
En aan 't Meotisch meer, en daar de snelle stroomen
Des Isters 't roode zand van onder op doen komen,
En Rhodope, naar d' as van 't Noorden uitgestrekt,
Aan Hemus wordt gehecht; de stal hier 't vee bedekt.
Het veld staat grazeloos, 't geboomte zonder bladen.
't Gewest legt woest, 't gebergt van sneeuwjacht overladen.
Het ijs legt zeven vaam gevrozen, wijd en zijd.
Het wintert hier doorgaans; hier ruischt de wintertijd
Doorgaans van 't Noorden; en de zon kan zoo niet klimmen,
Dat zij de schaduwen en bleeke en doodsche schimmen
Verdrijve, 'tzij ze steil opsteigre met haro as,
Of steil voorover zich in roode baren wassch'.
Hier wordt de snelle stroom met eene korst betogen,
Dat paard en wagen vrij hierover rijden mogen.
De kielen voeren flus nog door het open nat,
Nu wagens, en dan vriest de koû het kopren vat
In stukken; 't kleed bevriest aan 't lichaam zelf bij wijlen.
Men houwt bevrozen wijn aan morzelen met bijlen.
Geheele poelen staan in ijs verkeerd heel vast.
De kille ijskegel hangt bevrozen, als een last,
Aan d' ongekemde kin; de sneeuw komt dicht gevallen
Op 't veld; het vee vriest dood op 't veld en in de stallen.
De groote stieren staan met rijp beschort om 't lijf,
De harten, troep bij troep, bevrozen, kil en stijf,
En aan den hals in 't sneeuw, en steken pas den horen
Ten sneeuwberg uit; geen net, gespannen en geschoren,
Geen roode pen noch pluim, noch losgelaten hond
Vertsaagt hun, en vergeefs beproeven ze, den mond
En borsten tegens 't sneeuw te duwen, om te wenden.
Men stoot ze met gemak den jachtspriet in de lenden,
Zoodat ze al gillende neêrstorten in het sneeuw.
De jager voert zijn roof naar huis met blij geschreeuw.
Dus leeft de Rus gerust en leêg in diepe holen,
In d' aarde, en brandt den eik met stapelen aan kolen,
Legt olmen, ongekloofd en heel, aan zijnen haard.
Hier slijt hij al den nacht met tuischen, onbezwaard
En vrolijk, spoelt met bier en appeldrank de smarte,
En niet met wijn, den druk en zwarigheid van 't harte.
Dit woest en wild geslacht van menschen houdt zich stil
In 't Noorden, daar de wind van 't Oosten, koud en kil,
Uit woest Rifeesch gebergt komt buldren en hen kwellen,
Die voor den vorst zich kleên met rosse en ruige vellen.
Indien u wolwerk lust te kweeken, wacht u dan
Voor distel, brame en klisse, en al wat steken kan;
Schuw welig weiland; pas de zachte en witte vliezen
Der schapen, wit als sneeuw, nauwkeurig uit te kiezen,
En schuw den ram, die, wit van vel, beneên de tong
Een zwarte tongaâr heeft, opdat hij niet het jong
Met zwarte vlakken spikkle, en kies een andren hamel
Uit uwe kudde; zoo bekoorde Pan t' ouschamel,
De groote Veegod van 't Arkadische geslacht,
(Indien 't geloofbaar is), met zijn sneeuwwitte vacht
De maan in 't hooge bosch, bewogen door zijn kermen,
Daar zij hem wellekomde en troetelde in hare armen.
Maar zoekt gij mellek, smijt hun klaver, ziltig kruid
En zeefgetijkruid voor, dan drinken ze emers uit,
Dan spannen d' uyers stijfst; de melk, schoon wij 't niet ra-
Met reden, zal naar 't voêr ook zout en ziltig smaken. (ken
De herder, om den bok te stooten van de moêr,
Wanneer hij groot wordt, past, een prikkelende snoer
Vol ijzre punnen hem om zijnen bek te knopen.
De huisliên persen 's nachts den kaas, dien zij verkoopen,
Uit uchtendmelk of die bij daag gemolken wordt.
Wat d' uyer 's avonds spade in 't zuiver melkvat stort,
Dat voert de korf in stad, als 't Oosten op wil klaren,
Of 't wordt met zout besprengd, om 's winters te bewaren.
Verzuim ook niet den hond, een vliegenden Spartaan
Of bijtenden Molos met hui, die vet is, aan
Te fokken; want zoolang zij uwe kooi bewaren,
Zal 's nachts noch dief noch wolf uw tamme kooi vervaren.
Gij zult niet schrikken, dat een stroopend Kastiljaan
U heimelijk bespring'; gij zult ook dikwijl gaan,
Woudezels, bloô van aard, met uwe jacht bespriogen,
Het hazenleger ook met hazewinden dwingen,

Den das verrassen met den windhond over 't veld.
Gij zult het everzwijn, om dit gehas ontsteld,
Door slijk en modder heen najagen, en de harten
Met hoornen, hoog van tak, vervolgen, tot hun smarten,
Op hooge bergen, en van overal bezet,
Narennen en verbaasd verwarren in uw net.
Nu leer ook uwen stal met cedrenbont berooken,
De felle waterslang verdrijven en besmoken
Met stinkenden galbaan; de vinnige adder zal
Zich dikwijl gaan uit schrik verschuilen in den stal,
In lange niet gevaagd, om daar het lijf te bergen.
De huisslang, eene plaag voor 't vee en niet te tergen,
En die de kudde smet met doodelijk venijn,
Bouwt nesten, of in d' aarde of veld en in woestijn.
O buisman! wapen u, grijp steenen op, grijp stokken;
Verplet ze, die, den hals opstekende, onder 't wrokken
Vast zwicht en piept en dreigt; uit bloôheid steekt ze alreê
Haar hoofd heel diep in d' aarde, uit angst voor 't naakend
Terwijl ze 't middenlijf, den langen staart, vol krollen, (wee,
Ontknoopt, de kringen van het achterlijf laat rollen
En langzaam na zich sleept; ook is 't Calabrisch dier,
De boschslang, vinnig, die de borst en boezem fier
Omhoog steekt en den rug, vol schubben, in wil trekken,
En al den huik langs is gevlakt met groote vlekken;
Terwijl de beek uit bronne en levende ader springkt,
Het land, bij lentezon, den Zuiderregen drinkt,
Onthoudt ze zich in slijk en slijm en waterpoelen,
En, wonende op den kant, beproeft haar lust te koelen
Met haren zwarten balg en vraatzucht stadig aan,
Met borrekikkren, vorsch en visschen te verzaân.
Wanneer de poel verdroogt van hitte, d' akkers splijten,
Dan springt de waterslang op 't land, om toe te bijten,
Slaat roode blikken op en glipt, van dorst verwoed
En razende van brand, vervaarlijk in dien gloed,
Langs veld en akkers heen; dan zou het mij niet lusten,
In ope lucht, op 't land te slapen en te rusten,
Noch onder eenen boom te leggen in den schoot
Van 't koele en groene gras; wanneer ze nu, onthloot,
Gestroopt van d' oude huid, verjongt en raakt aan 't glim-
Haar ei of jongen in het nest laat leggen grimmen, (men,
Zij zelf met hare tong, driesnedig en driekant,
Zich bakert in de zon en flikkert op het zand.
Ik wil d' oorzaken en de teekens der gebreken
Ook leeren; schorftheid plaagt de schapen, na het lekon
Der wolken, als zij nat en koud beregend zijn,
Of 's winters wit en stijf van rijp, en krank van pijn,
Of niet van 't zweet gevaagd, wanneer ze zijn geschoren,
En van een scherpe haag gesteken en haar doren;
Waarom de herder 't vee in zoete beken wascht,
De rammen, ruig van lok, in vlieten plompt en plast,
Dat zij, voor wind, voor stroom, in 't water henedrijven;
Of weet 't geschoren schaap met oliemoêr te wrijven,
Met levend zwavelpoêr, met zeeschuim, zeeajuin
En lijmig was en teer van Ida, zwart en bruin,
Zwart lijm en nieskruid, bang van lucht en nauw te lijden;
De reedste raad is, hun de puisten op te snijden
Met vlijm en scheermes; want zoolang de herder zit
En suft, en het gebrek niet aantast, maar slechts bidt,
Dat toch de goede Goôn de plaag ten beste keeren,
Verergert het gebrek, ja, 't zal al stil vermeeren.
Wanneer een drooge koorts het bloed allengs ontsteekt,
Het kwijnend lichaam, dus gepijnd, de kracht onthreekt
En uitteert, en de smet en overgroote bitte
Den schapen in het merg van 't hol gebeente zitte,
Dan is het oorbaar, dat men haar de hitte breek',
Eene ader in den klauw beneden sla en steek',
Als eer Bisalten en Gelonen, die, in 't trekken
Naar 't kille Rhodope en der Geten woeste plekken,
Den dorst met paardebloed, gemengd met melk, verslaan.
Ziet gij van verre een schaap in koele schaduw gaan,
Of al kieskauwende den tip van 't gras afknagen
En kwijnen achteraan, of, leggende als verslagen,
Op eene beide 't groen vast kauwen, 's avonds spâ,
Bij nacht alleen gedwaald; waak daadlijk op en sla
Eene ader in den voet, om 't onheil voor te komen,
Eer zulk een booze smet, en bij u niet vernomen,
De gansche kudde schenne en voortkruipe onder 't vee.
De stormen bulderen zoo dikwijl niet op zee,
Als bij den zomertijd dees plaag, met zooveels jammers,
Niet hier en daar een schaap, maar teffens schapen, lammers
En al de schaapskooi snel en gansche kudden treft;
Dat zou bevroên een, die 't gebergt, dat zich verheft
In d' Alpen, kwaam te zien en Norische kasteelen,
Iäpis' akkers, langs Timavus en die deelen
Van bosch en land, dat wijd en zijd, nu onbeweid
Van schapen en van vee, gansch woest en ledig leît.
Hier kwam voorhene, uit een bedorve lucht, een peste
En deerlijk onweêr op; een ziekte in dit geweste
Ontstak in 't heetste van den herfsttijd, en sloeg voorts
En blaakte 't akkervee en wild, gelijk een toorts,
Bedorf het water en vergiftigde de weide,
Daar geen natuurlijk van dit lastig leven scheidde;
Maar als versmachte dorst al d' aders had verdroogd,
De leên deed krimpen, nam 't bedorven bloed, nu voogd,
Door overtolligheid zoo toe, met smarte en pijnen,
Dat al 't gebeente allengs van ziekte sloeg aan 't kwijnen.
Het veege altaarlam, met den band, die sneeuw verdooft,
En 't wollen snoer, alreê bewonden om zijn hoofd,
Komt dikwijl, als men 't nu zal slachten en verbranden,
Te sneuvlen in den dienst en onder 's priesters handen;
Of zoo 't de priester met zijn mes te keelen kwam,
Het ingewand ontvangt noch vier, noch outervlam,
En d' offervinder meldt den vrager merk noch teeken:
Geen bloed besmet het mes of luttel, onder 't steken
En kelen; en het zand wordt nauwelijks gemengd,
Of boven slechts van 't zwarte en vuile bloed besprengd.
Het kalf sterft overal, ook daar 't in 't veld gedreven,
Of aan de volle kribbe en 't voeder komt van 't leven
Te scheiden; en de hond, de vleyer van zijn heer,
Slaat in een dolligheid; de zeug raakt meer en meer
Aan 't kuchen, nu de keel benauwd is door het zwellen,
En haar aamborstigheid en hoest op hoest komt kwellen.
Het ongelukkig paard vergeet zijn weide en voêr,
Den renstrijd in de baan, en drinkt niet, trapt den vloer
Gedurig, trap op trap, en laat zijne ooren hangen.
Het koude zweet, een veeg merkteeken, haart verlangen
En zorg en achterdocht, dewijl 't niet zweet van last.
De huid valt hard en stijf, indien ze wordt getast,
Dees merken treên vooruit, als voorboôn van het ende.
Indien die ziekte zich verheffe in deze elende,
Dan branden d' oogen in het hoofd; het hijgt van dorst.
Het haalt den adem uit het diepste van zijn borst,
Zucht zwaarlijk midlerwijl, en hijgt om lucht te winnen.
Het zuchten spant gedarmte en ingewand van binnen.
Het zwarte bloed ontloopt den neus, valt ruw en rauw,
De keel de drooge tonge al t' eng en veel to nauw.
Het plag te helpen, zoo men eenen vollen horen
Met wijn ter kele ingoot; dit middel scheen gekoren,
Als 't eenige, om de dood te keeren, maar nu was
Het schadelijk; doch als het paard hierdoor genas,
Gelijk het scheen voor 't oog, dan ving het aan te tieren,
En nu, ter dood toe krank, verscheurde het zijn spieren
En vleesch en zenuwen (de Goden gunnen staâg
Den vrome een beter lot, en schenden zulk een plaag
Den vijand op den hals), met zijn gebit aan stukken.
De stier, die met den ploeg al rookende aan komt rukken,
Stort neder, en braakt schuim en bloed alle oogenblik
Ten monde uit, geeft terstond den allerjongsten snik.
De droeve landman spant den makker uit, die drukkig
Zijn broeders dood betreurt; zoo scheidt hij ongelukkig,
In 't midden van het werk, van 't kouter in die streek.
Geen boschschim, blijde heemd, noch stroom, noch klare beek,

Die klaar, als barrensteen, ter klippe af komt gevallen,
Verkwikken 't kwijnend vee op weiden noch in stallen.
De lendens worden slap; 't gezicht staat stijf, als dood;
De hals hangt naar beneên ter aarde, zwaar als lood.
Wat baat hun akkerdienst en arbeid? die blijft steken.
Wat baat het, met den ploeg den harden grond te breken?
Campanjes lekkre wijn, noch overdaad van spijs
Bedorven hunne maag; zij leefden, op hun wijs,
Bij bladers en bij gras; zij dronken bron en vlieten,
En klare beken, die langs d' oevers beneschieten.
Ook brak geen hartzorg hun gezonde en stille rust.
Men zegt dat nooit voorhene, in deze vruchtbre kust,
Naar ossen werd gezocht, om Juno's offervieren
Te voeden; dat een slag van ongelijke dieren
Wondossen 't wagenrad opvoerden naar de kerk:
En hierom bouwt men 't land met arbeid, stijf en sterk,
Met eggen, en men poot de vruchten met de handen,
En trekt den wagen naar 't gebergte door de landen
Met uitgerekten hals; geen wolf houdt nu de wacht,
Beloert de schaapskooi, noch bespiedt het vee bij nacht.
Een heftiger verdriet betemt hem in deze erven.
De bloode dassen en de schuwe harten zwerven
Omtrent de honden en rondom de huizen heen.
Nu worpt de wilde zee haar zeegebroed door een,
En allerhande slag van visch, als drenkelingen,
Die, schipbreuk lijdende, bij storm en nood vergingen,
Aan strand op; 't zeekalf vliedt nu, tegens zijnen aard,
Naar vlieten; d' adder zoekt, nu angstig en vervaard,
Vergeefs in 't kromme hol het leven nog te bergen,
En sterft; de waterslang steekt vreeslijk, zonder tergen,
Haar blauwe schubben op; de lucht vergiftigd vast
De vogels, die om hoog en uit het zwerk van last
Ter aarde storten, en den geest in 't vallen geven.
Het baat niet midlerwijl, al wordt het vee verdreven,
Verweid; alle artsenij is dood en zonder kracht,
Alle artsen, Chiron, van Fyllire voortgebracht,
En, Amytbaons zoon, Melampus moeten 't geven.
De doodsche Tisifoon komt in de wereld streven,
En, opgedonderd uit den Helschen jammerpoel,
Loopt hollen, brengt de ziekte en angst uit Pluto's stoel,
En steekt 't verslindend hoofd al trotscher op naar boven.
De dorstige oever, vliet en heuvel, rots en boven
Aan 't galmen, reis op reis, op 't blaten van het vee,
En jammerlijk geloeï der runderen en hun wee.
Zij tijt alreê met kracht aan 't vellen, 't een voor 't ander,
En stapelt zelf in stal de dooden op elkander,
Daar 't vee in etter, stank en 't vuile bloed versmacht,
Totdat de nood dit leert begraven in een gracht,
En delven in den kuil; want die bedorve huiden
Zijn tot geen leder nut, en niemand van de luiden
Kan 't ingewand met bron en stroom en water hier
Afwasschen, zuiveren, noch louteren door 't vier,
Noch ook de vacht, van stank en vuiligheid gegeten,
En etter, scheren; noch de stinkwol, half verbeten,
Ten oorbaar brengen; en indien er iemand kwam,
Die dit besmette kleed in zijne handen nam,
Die kreeg een roode puist aan 't liebaam en de leden.
Het vuile en bange zweet brak uit op alle steden,
En 't leed niet lang, de wolf, de veeplaag van het land,
Verslond 't bevlekte lijf met zijnen bitschen tand.

VIERDE BOEK.

INHOUD.

Hij stelt den bijhof toe, ontvouwt der bijen aard,
En 't recht van vorst en volk, die nauwlijks reden derven;
Hij toont ons 't honigwerk, en hoe men nekter gaârt,
Ook nieuwe bijen wint, indien ze ontijdig sterven.

Ik zal voort achtereen mijn landwerk gaan voltrekken
Met honig, en den dauw, die ons uit 's hemels plekken
Gezegend toevloeit; o Mæceen! begunstig blij
Dit deel ook; 'k zal u van die kleene dieren vrij
Wat vreemds vertoonen, en manhafte mogendheden
En volken, en hun werk en oefeninge en zeden,
Ook d' oorlogen van al dit brommende geslacht
Ontvouwen op een rij; ik neem wel, zoo men 't acht,
Een slecht onnoozel werk ter baud; maar wil men 't wegen,
Hier is niet weinige eer en glorie in gelegen,
Indien de Goden mij niet wars zijn, en met een
De God Apollo luistre en lette op mijn gebeên.
Men moet eerst een verblijf en legerstand opspeuren
Voor 't bijenleger, daar geen winden haar versteuren,
(Want wind belet ze 't aas te brengen in haar kas),
En daar geen dertel bok, noch schaap in bloem en gras
Opbupple, geene vaars den dauw des velds afstrijke,
Noch 't piepend gras vertreê; gedoog omtrent de rijke
En volle korven geen haagdissen, glad van huid
En spiklig, geenen specht noch vogel, noch geluid
Van Procne, in welker borst 't litteeken is gebleven
Van haar bebloede hand; want zij, op roof bedreven,
Bederven wijd en zijd het alles, beemd en lucht,
En vangen met den bek de bijen in haar vlucht,
Om met dees lekkernij het wreede broeinest t' azen.
Maar zet de korven bij de bronnen, klaar als glazen,
Bij meeren, groen geboord met mos, en daar een beek,
Die smal is, henevloey' door eene klaverstreek,
De breede en wilde olijf of dadel, dicht geladen,
Den toegang overdekk', beschaduw' met zijn bladen,
Op dat de koningen, noch jong in hun beroep,
Wanneer zij in de lent met hunnen zwarm en troep
Te velde trekken, en de jongen, uit de korven
Gelaten, in de lucht zich eens vermeiden dorven,
Zich laten noodigen van d' oevers uit den brand
Der zonne, hier omtrent en daar de boom geplant
En reed sta, hen in 't loof met lust te wellekomen.
Zoo hier een staande meer of water, zacht in 't stroomen,
Omtrent sta, smak er dan wat wilgetakken in,
Of groote steenen, op dat zij, naar henren zin,
Gelijk op bruggen, hier wat rusten, zoo 't gebeure,
Dat, daar ze zitten, haar een dwarling schichtig steure,
Verstrooye, of dompele in het water en den vloed,
En zij, voor gure bui en dwarrelwind behoed,
De vleugels wijd en breed ontvouwende, onder 't blaakren
Des zomerzonneschijns, zich zelfs hier mogen baakren.
Plant groene kassie en den tijm, van zoeten geur,
Ook yzoop, sterk van reuk, bij menigte hierveur,
En laat een versche bron door violieren zwaayen.
Indien ge een hollen korf van eene schors wilt naayen,
Of teene korven vlecht, de deur zij enge; want
De honig stremt van koude, of smilt van hitte en brand.
De honigbij, die last van hitte en koû moet lijden,
Kleeft hierom d' enge spleet, en stopt aan alle zijden
De naden van haar huis, ook niet vergeefs, met wasch
En bloemen vlijtig toe, en veldgroen lentegras:
Hierom vergaârt ze slijm, dat taai als lijm kan kleven,
En pek, den Frygiaan op Ida's kruin gegeven.
De bijen groeven (is het zeggen anders waar)
Ook dikwijl putten diep in d' aarde, om voor gevaar
Te schuilen, en men heeft de zwarmen dik vernomen
In bollen puimsteen, en vermolsemd bont en boomen.
Bestrijk al evenwel de hutten dun met slik,
En boû ze rondom dicht, en leg er, doch niet dik,
Wat groene bladers op; schuw ypen, die heur schaden.
Laat hier geen rooden kreeft op gloênde kolen braden.
Schuw diepe poelen, ban den stank des mistboops uit;
Schuw holle steenrots, daar de galm der stemme op stuit.
Hierna, wanneer de zon met haar vergulde stralen
De winter drijf beneên het aardrijk en zijn palen,
En met haar zomerlicht den Hemel opensluit,
Dan maait dit heer, in bosch en beemd en onder 't kruid,
De purpre bloem, en likt de lippen van de beken.
Dan pogen ze met vreugd haar teêr gebroed te kweeken,

Te koesteren (ik weet ook nauwlijks met wat min),
In haar gevlochten nest; dan bouwen ze, eens van zin,
De raten van nieuw was, en storten vast en gieten
Den honig uit, die taai en klevig valt in 't schieten.
Wanneer gij nu hierna, bij heldre zomerlucht,
Den zwarm uit zijnen korf ziet vliegen met een vlucht
Ten hemel, en u vast verwondert hoe, door 't zweven
Des winds, die donkre wolk zoo lucht wordt voortgedreven,
Dan sla ze vlijtig gâ: de bijezwarm bemint
Zoet water en dicht loof; dan strooi hier vrij eerint,
Dat in het wilde wast, en sap van kleen gestooten
Melissenkruid, en klink, als Cybeles genooten
En offerpriesters, op een bekken of cymbaal;
De bijen zullen, door 't gerammel van 't metaal
Op zulk een rustplaats, haast zoo heilzaam, daadlijk strijken,
En in de kribbe en cel, naar henre wijze, wijken.
Maar zoo haar oorlog lust en krijg (want menigwerf
Ontsteekt er onder haar een vechtstorm op, om 't erf
En koninklijk bezit van twee verscheide heeren),
Dan kan men 't hart van dees gemeente kennen leeren,
Dat straks van wraaklust brandt en siddert, heel ontsteld,
Voor 't aangaan van 't gevecht; dan wordt de trage in 't veld
Van 't krijgsklaroen gedaagd. Men hoort het oorlogsteeken,
Gelijk een wapenklank, en veldtrompetten steken.
Zij zetten zich ontsteld eendrachtig in 't gelid,
De vleugels schitteren; dan wetten scherp gebit
En bek den angel scherp. Zij stellen zich in orden,
Vergâren dicht bij een, om handgemeen te worden,
Rondom den koning en zijn stoet en legertent,
Braveeren met haar keel den vijand. Als de lent
Nu opluikt, en de lucht opheldert voor de vorsten,
Dan voort ter poorte met gedrommel uitgeborsten,
En tegens een gebort, dat hier de lucht af bromt.
Men ziet ze in eenen drom ook dicht in een gedromd;
Zij tuimelen om laag, zoo dicht als hagelsteenen
In eene hagelbui, of eekels dicht uit eenen
Geschudden eekelboom. Dit krijgsvolk, trouw verknocht,
Met hunne vleugelen, in 't harte van den tocht,
Uitmuntende, bewijst door een uitmuntend teeken,
Dat in zoo klein een lijf, zoo groot een hart kan steken.
Zij dringen tegens een van alle kanten aan,
En weten van geen vlucht, tot dat, na 't heftig slaan,
De triomfeerder, al te machtig, boven drijve,
Zijn vijand, uit het veld geslagen, onder blijve.
Al dees beroerte, daar ze in 't harnas staan gekant,
Wordt lichtelijk beslecht, met eene handvol zand
Te smijten in den hoop der vechtende oorlogsknechten.
Maar als gij d' oversten, van weêrzijde onder 't vechten,
Hebt uit den slag gerukt, ontziel den slimsten vrij,
Opdat zijn kwistige aard u niet tot schâ gedij,
En laat den besten het verdedigd hof regeeren.
De beste van die twee munt uit in 't triomfeeren
Met goude spikklen (want men vindt tweevondig slag),
En hoofd en roode schub, en glansen in den dag; (ter,
Maar d' ander schriklijk, sleept, slaphartig, traag, en zach-
Het achterste van 't lijf, dat breed valt, na, van achter.
Doch d' onderdanen zien van weêrzijde als hun vorst;
Want d' eene bende ziet te vreeselijk bemorst,
Gelijk een reizend gast aanstappende elk doet gruwen,
En, droog en dik van stof, op d' aarde slijk zal spuwen,
Uit zijnen droogen mond; maar d' andre bende straalt
Met eenen gouden glans, en 't lijf is overmaald
Eenparig overal met spikkelen en stippen.
Dees aard is d' allerbeste, en zal uw kiesche lippen,
Wanneer gij honig perst, vernoegen in 't seizoen
Met zoeten, doch veel eer met zuivren honig voên,
Bekwaam, om wrangen wijn te helpen te verzoeten.
Maar vliegen ze te wild, en wijder dan zij moeten
Vermeyen in de lucht; verzuimen ze de raat
Te bouwen, en de cel te vullen op haar maat,
Dan moet gij haar speelzieke en wufte vlucht vermindren,
En 't kost een kleine moeite en arbeid dit te hindren.

Men trekk' den koning flinks de vleugels uit; indien
Dees inblijf, niemand zal de honigbijen zien
Te verre uitvliegen, dauw en bloem en kruiden lekken,
Nog met de standertvaan te wijd te velde trekken.
Laat heele bedden met de goudbloem dicht beslaan,
En lokt ze met dien geur van alle kanten aan.
De Frygische Priaap, een moloch voor de veugelen
En dieven, wake om haar, en, om geweld te teugelen,
Houd, met zijn snoeimes van geil wilgenhout, de wacht.
Een bijeman moet tijm en pijnboomloof met kracht
Gaan halen op 't gebergte en om de korven planten,
Dat eelt de handen dekk', gelijk twee taaye wanten,
Van zijne arbeidzaamheid. Hij zet er mei en plant,
Begiet ze liefelijk, wanneer de zomer brandt.
En zekerlijk, 't en waar ik, mijne reis ten ende, (de,
Het zeil nu streek', den boeg recht uit naar 't land toewend-
Ik zong u nog misschien, hoe men met beter aard'
De vruchtbre hoven bouwt, en Pæstums rozengaard,
Die tweemaal 's jaars de roos op haren steel ziet gloeyen,
En hoe endyvie liefst aan beken plag te groeyen,
De peterselie graag langs vochtige oevers wass',
Hoe een komkommer krom en dikker groeye in 't gras.
Ik wil geen tijdeloos, al komt ze spâ, verzwijgen,
Nog krinklig bereklauw, groen eiloof, steil in 't stijgen,
En myrthen, gaarne met den waterkant belend;
Want mij gedenkt, hoe, bij de torens van Tarent,
Daar langs Galezus, met zijn bruinen waterzegen,
Het goudgeel gras besprengt, ik, bij geval, bejegen
Een van Cilicië, die grijs wat lands bezat,
Dat onbeploeghaar was, en daar geen vee in trad
Te weide, geene rank de muskadel woû dragen.
Dees grijze niettemin plukte, onder doornehagen
En distels, hier ter steê, zijn warmoes, ijzerkruid,
Ook witte leliën en mankop, dat er spruit,
En was, in zijnen zin, een koning op die wijze.
Hij dekte 's avonds spâ, met ongekochte spijze,
Den disch, zoo menigmaal hij thuis kwam afgesloofd.
De lent bracht rozen voort, de herfsttijd welig ooft.
Wanneer de rotsen in den kouden winter borsten,
Het water in den stroom bevroos met harde korsten,
Dan sneed hij bereklauw en riep den zomer in
En Westenwind, te traag gereed naar zijnen zin.
Dees had hierom heel vroeg een schat van jonge bijen
En zwarmen, perste voor alle andren lekkernijen
Van honig uit de raat, zoodat het schuimde op 't land.
Hij had zijn lindebosch en pijnboombosch geplant.
Zoo menig boom de lent met bloeisel cierde en bladen,
Zoo menig stond er in den herfst met ooft geladen.
De grootste boomen plant en poot hij op een rij,
Den harden perelaar, den doren aan zijn zij,
Die hem nu pruimen geeft. Hij poot er den andoren,
Belomraar van 't gelag, daar zich de vreugd laat hooren;
Doch ik van enger perk bepaald, ga dit voorbij:
Een ander zing, wien 't lust, van deze stof na mij.
Welaan dan, 'k wil u nu ontvouwen en opzingen,
Wat aart de bijen van Jupijn ten loon ontvingen,
Dewijl ze, 't schel geluid der klinkende cymbaal
Van zijn Kretenzer rei navolgende, altemaal
Den Vorst des Hemels in 't Dikteesche hol opvoedden.
Zij hebben onderling gemeenschap van haar goeden
En kindren, ook alleen een stad in 't algemeen.
Zij slijten haren tijd, en leven doorgaans heen
Bij vaste wetten, die bestendig zijn. Zij wennen
Haar eigen vaderland en eigen huis te kennen,
En, ziende in tijds den vorst des winters te gemoet,
Bearrebeiden in den zomer overvloed
Van voorraad, opgelegd tot dit gemeene beste.
D' een vliegt om lijftocht uit, haalt kost, en geen de leste;
Een ander ijveraar legt in den korf den grond
Der raat met boomlijm en narcisdauw in den mond.
Dan wordt het klevend was aan dezen grond gehangen.
D' een voedt d' aankomende gebroedsels met verlangen,

De hoop van haar geslacht; een ander stuwt al vast
Den klaren honig op, en vult met haren last
De cel met nektar op. D' een moet de poort bewaren
Bij lotinge, en zij let of 't weder op wil klaren,
En past op weêr en wind, of neemt in dat bestek
Den innekomenden den last van haren nek,
Of houdt in eenen troep de bommels, vuige dieren,
Ten korf uit. 't Is hier drok; de honig, onder 't zwieren
Der bijen, riekt naar tijm; en even onversuft,
Als reuzen in hun smids van taaye kluft bij kluft
Den gloênden bliksem smeên, de sommigen vast woelen,
Om 't kissend koper in den koelbak te verkoelen.
Het aambeeld klinkt in 't hol van Ætna dag en nacht.
De smeden onderling slag houden naar hun macht,
Het ijzer met de tang vast om en weêrom keeren;
Een ingebore zucht drijft dus, om zich t' erneeren,
(Indien men 't kleen bij 't groot gelijke met verlof),
De bijen van Hymet, in 't honigwerk niet slof,
Met kracht en ijver aan; alle oudste slotsoldaten
Bewaren hunnen muur, bevestigen de raten,
En bouwen 't huis met kunst; de zwakke jeugd alleen
Keert 's avonds spade weêr en met veel tijms aan 't been.
Zij snuffelt vast uaar aas, op 's lands haagappelboomen,
Op grauwe willigen en vette linde, aan stroomen,
Op bruine meibloem, en op kassie en saffraan.
Zij rusten te gelijk, zij vallen teffens aan,
Gaan 's mergens uit de poorte en zitten nergens ledig.
Als d' avond endelijk den aftocht blaast, om vredig
Te keeren uit de weide en 't veld, dan gaan ze thuis,
Dan sterken ze het lijf; men hoort dan een gedruisch,
Gedommel, en gebrom rondom de honigkorven.
Wanneer ze in hare cel ten slaap zich vlijen, dorven
Zij geen geluid slaan, en zoo gaan de nachten heen;
Dan streelt de zachte slaap hare afgeslaafde leên.
Zij houden zich bij honk, indien men vreez' voor regen;
En zoo er wind opsteek', men ziet ze niet gestegen
Ten hemel in de lucht; zij zoeken dan haar best
Het water veilig dicht bij huis, om haar steêvest.
Bij ongestuimig weêr bevrachten ze van buiten
Zich zelfs met ballast, recht als hobbelende schuiten,
En vatten keikens aan, om, onder hare vlucht,
Zich hiermede in 't gewicht te houden in de lucht.
Gij zoudt u menigmaal verwondren om de bijen
En haar manieren, nooit verslingerd op het vrijen
Of paren, noch die ook door traagheid immermeer
Op snoeplust zijn gesteld, noch baren, maar veeleer
Aantelen met den mond uit loof en geur van kruiden.
Zij zetten zelve een vorst en kleene burgerluiden,
En stichten hoven en een wassen rijk, wel vast.
In 't ommevliegen lijdt de honigbij veel last.
Zij kwetst den vlengel dik op scherpe rots en klippen,
En, onder haren last, komt haar de geest t' ontglippen;
Zoo bijster zijn ze op geur verlekkerd en op bloem,
En stellen in de winst des honigs al haar roem.
Al is haar leven eng bepaald in tijd en uren
(Want langer kan het niet dan zeven zomers duren),
Nog sterft de stam niet uit; de stam, in 't rijk bezit,
Houdt vele jaren stand en bloeit in 't vijfde lid.
Het groote Lydisch rijk, Egypten, Parth en Meden
Den koning minder eer bewijzen in hun steden,
Als onze honigzwarm; zoolang de koning leeft,
Zijn alle ook eensgezind; maar zoo hij haar begeeft,
Dan breekt het rijksverbond, dan rooven d' onderzaten
Den honig overhoop, vernielen cel en raten.
Hij heeft 't beleid alleen van haren arrebeid.
Z' aanbidden uit ontzag haar konings majesteit,
Omringen hem heel dicht, bestuwen hem met brommen,
En dragen op haar schoft het hoofd der honigdommen.
Zij gaan in lijfsgevaar met hem in oorlogsnood,
En staan gekwetst, vol moeds, naar een befaamde dood.
Men vond er, die den aard der bijen gadesloegen,
Die elk ten spiegel dient, om zich hiernaar te voegen,
En rechtuit spraken, dat dees aard, die heerscht en slaaft,
Met rijp vernuft en geest van boven is begaafd;
Want eene Godheid gaat alom onzichtbaar waren,
Door hemel, aarde, en lucht en zee en wilde baren,
En hieruit scheppen mensch en vee en ieder dier,
Een iegelijk voor zich, hun oorsprong, ziel, en zwier.
Als 's lichaams band bezwijkt, vergaan ze in d' eerste stoffen;
Want merk, het hemelsch deel wordt van geen dood getrof-
Maar vliegt weêr levende in den starrelichten boog, (fen,
En neemt onsterfelijk den hemel in omhoog.
Wanneer gij 't heerlijk hof en d' opgeleîde schatten
Des honigs opent, pas een mond vol nats te vatten,
Besehroei dan al de lucht, berook ze met een test.
Zij levren tweemaal u den honig in haar nest.
De honigoogst beloont u tweemaal alle jaren,
Zoodra Taigete, een star, waarna de zeeliên varen,
Voor d' aarde en 't aardsche volk haar aanschijn klaar ont-
De golf des oceaans veracht met voeten stoot; (bloot,
Of als dezelve star, de waterzucht der Visschen
Ontwijkende, bedroefd, bij 's winters duisternissen,
Uit 's hemels goude poorte in zee te water gaat.
Haar toorne en wraakzucht houdt noch regel, nochte maat;
Want kwetst gij haar, zij zal u prikklende vergeven,
En vreeslijk steken, dat zelf d' angel vast blijft kleven
In d' aderen, en zij van wraak sterft, heel verwoed.
Indien ge een harden vorst en winter ziet te moet,
En wilt ge opleggen vóór 't genaken van de smerte,
En gaat u hare elende en droeve staat ter harte;
Berook ze vrij met tijm, besnoei 't onnutte was;
Want dikwijl, eer men 't merkt, knaagde een haagdis de kas
En raten, of een mot kwam in de cellen snoepen
Bij nacht; de hommel, traag van aard, kwam met haar troe-
En slikte een anders kost; de felle horsel dorf (pen
Haar scherpen angel ook wel steken in den korf.
Een booze honigworm berooft wel 't huis van binnen.
Arachne, in Pallas' haat, komt breed haar webbe spinnen
In 't midden van de deur; hoe gij den korf meer vaagt
Van vuil onoorbaar was, hoe uwe bij meer draagt,
Om d' afbreuk van haar nest te boeten, en zij dekt er
De schuur van bloemen en belegt het vak met nekter.
Maar zoo de bijen, die de jammernis en pijn
Van 't leven hier, als wij, ook onderworpen zijn,
Door ziekte aan 't kwijnen slaan, hetwelk men kan gewen-
Aan zekre teekens klaar te merken en te kennen, (nen
Dan trekken zij terstond een ander aanzicht aan:
Het hoofd ziet gansch mismaakt, het lichaam ongedaan;
Zij brengen 't lijk, wanneer 't zijn oog luikt, ongelukkig
Ten huize uit, treên in rouw van achter, droef en drukkig,
Of hangen aan de deur gevlochten, been aan been,
Of houden zich in huis al treurende bijeen
Met toegeslote deur, verstijfd van koû, bevroren,
Verslapt van hongersnood; dan laat de bij zich hooren,
Veel luider, en zij bromt eenparig, mort en raast,
Gelijk de Zuidewind bijwijl in bosschen blaast;
Gelijk het zeeschuim ruischt, wanneer 't komt aangestoven;
Gelijk verslindend vier in een gesloten oven.
Dan rade ik, dat gij mild haar toerookt met galbaan,
En door een riete pijp met honig zondt bestaan
Te druppen, om ze graag te maken, en de blooden
En suffenden op dien gewonen kost te nooden.
Het is ook dienstig, dat gij galnootpoeder brengt
En d' opgedroogde roos met galnootpoeder mengt,
Centauren, sterk van reuk, of Psythische rozijnen,
Cekropsche tijm en ook heel sterk gezode wijnen,
Een bloem ook, in een beemd gegroeid en lang beroemd,
Licht vindbaar, die op 't land wordt starrekruid genoemd;
Want uit den wortel steel bij steel heel groeizaam spruiten.
Z' is geel van kleur, doch blinkt, hoe dicht de bladers sluiten,
Als een viool van bruine en donkre purperverf.
Men eiert d' altaren van de Goden menigwerf
Met kransen van dees bloem. Z' is wrang van smaak, te ha-
Bij huisliên op het land, in hun gemaaide dalen, (len

En langs den oever, die den krommen Mella stuit.
Men kookt in wijn, vol geurs, den wortel van dit kruid,
En zet de manden met dit voedsel voor de korven.
Maar of de bijen van den bijenhouder storven,
Die geenen middel weet, met jonge en wakkre biên
Zijn doodsche korven weêr te vullen, te voorzien,
Zoo wil de tijd dat wij d' aanmerkenswaarde vonden
Van een Arkadischen bijhouder nu doorgronden,
En ook, hoe menigmaal 't geslachte runderbloed
Aan 't rotten, bijen hebb' bij menigte uitgebroed.
'k Zal dees naamhaftige geschiedenis ophalen,
En van haar oorsprong u beginnen af te malen:
Want daar de burger woont, ter stede, die, vergroot
Van Alexander, aan den Nijl legt, uit wiens schoot
Al 't land bewaterd wordt, en daar bemaalde sloepen
Den stroom bevaren; en daar Perziaansche troepen,
Gewapend op den rug met pijlekokers, dicht
Aangrenzen, en het groene Ægypten, door 't gewicht
Van 't zwarte springvloedslib, ziet mesten veld en boomen,
Door 't water, dat, heel hoog uit Moorenland aan 't stroo- (men,
Door zeven monden bruist; al dit geweste grondt
En bouwt zijn zegeninge op dien onfaalbren vond.
Men kiest eerst luttel erfs, om 't werrek te voltrekken,
En past dit met wat daks van pannen t' overdekken,
Met eenen nauwen wand te sluiten dit gesticht,
Waarin vier vensters naar vier winden haar gezicht
De zon toekeeren, die hier heet komt innestralen.
Dan past men eenen stier, twee jaren oud, te halen,
Wiens horens krommen; dan de neuslucht met geweld
Gestopt, den muil de lucht benomen, hem geveld
Met stokken, dat hij sterf, die nog een weinig lilde.
't Gepletterde ingewand dan over d' ongevilde
En rauwe huid gespreid van dezen dooden stier,
Dan versche kassiegeur geslingerd onder 't dier,
En tijm, en telg bij telg, gebroken van die heggen;
Zoo laten ze in die plaats den stier besloten leggen.
Dit wordt beschikt, wanneer de Westenwind eerst speelt,
En met zijn adem in 't begin het water streelt,
Eer nog de beemd beginn' te bloeyen, versch bewaterd,
De zwaluw 't broeinest welve, en onder 't rietdak snatert,
Terwijl 't gekneusd gebeent en warme bloed geraakt
Aan 't broeyen, schijnt het of een vreemd gediert genaakt,
En grimmelt onder een. Men ziet eerst groote beenen,
Hoort veders snorren en zich mengen, en met eenen
Besteigeren ze allengs de boogten in de lucht,
Tot dat zij eindelijk, gelijk een zomervlucht
En vlaag uit eene wolke, uitspatten voor elks oogen,
Of als een lichte pijl uit Perziaansche bogen
Omhoog vliegt, als de Parth nu toestreeft met den schicht.
O, Zanggodinnen! meldt, wat God brocht dit in 't licht?
Wat geest heeft deze kunst, die vond eerst nieuw gevonden?
Aristeus, zoo men zegt, een herder, land en gronden
Van Tempe en Peneus, die gevloten komt door 't dal,
Verlatende, naardien zijn bijen overal
Van honger, kommer, en van ziekte en evel storven,
Stond treurig klagende, om de schâ van zijne korven,
Omtrent den oorsprong van den Godgewijden vliet,
En sprak zijn moeder aan, uit onlust en verdriet:
„Cyrene! moeder, die dit water hebt gekoren,
O moeder! waarom ben ik, uit uw schoot geboren,
Bij 't noodlot ongezien, en uit der Goôn geslacht,
Zoo mij Apol, gelijk gij zegt, heeft voortgebracht
In 't licht der wereld? Of waar is uw gunst gebleven
Te mijwaart? Waarom mij in 's Hemels troon verheven
Met uw belofte en mond; naardien ik, uit uw bloed
En schoot gesproten, d' eer in 't sterflijk leven moet
Ontberen, die ik heb verdiend door vee en vruchten,
Met zulk een wakkerheid en aandacht, die nooit vluchten
Den arbeid, die natuur en alle ding doorgrondt?
Welaan dan, neemt gij zulk een onlust in mijn vond
En glorie, ruk vrij met uwe eige hand de bosschen
De schoone boomen uit; steek stal en schuur, vol ossen
En vee, in lichten brand; verdelg, verbrand al 't zaad,
En houw den wijnstok met de bijle om, waar die staat!"
De moeder hoort zijn klacht, die kwam in 't water, bin-
De kamer van de stroom, daar blanke Stroomgodinnen (nen
Rondom haar bezig zijn met kam en scherpe kaard,
Om wol, waaraan geen verf noch zeegroen is gespaard,
't Miletisch vellewerk te havenen, te kemmen,
Met name Drymo, Xanth, Ligea, snel in 't zwemmen,
En Fylodoce, die de vlechten, zonder vlek,
Ziet blinken in den zwaai, om haren blanken nek,
Nefeë, Cymodoce, en Spio, en Thalije,
Likorias, heel schoon, Cydippe, d' eene een vrije
En onbesmette maagd, en d' andre hier ter steê
Nu eerst van kind verlost, en Klië en Beroë,
Twee zusters, dochters van den Oceaan gerekend,
Omgord met vellen, schoon gespikkeld, en geteekend
Met vlakken, en versierd met riet om 't natte haar;
En Azië, en Efyre, en Dejopeia, klaar
Van oogen; Opis mede, en Arethuze, in 't ijlen
De snelste, en die nu hier den koker met de pijlen
In 't ende nederleî. Klymeen verbaalde vast,
Bij dit gezelschap, hoe Vulcaan den boel verrast,
De schalkheid van God Mars, zijn zoete sluikerijen,
En hoe van 's werelds wieg de Goden slaan aan 't vrijen.
Terwijl ze al spinnende hier luistren naar dien toon,
Vernam Klymene weêr de klacht van haren zoon,
En al de zusters en getrouwe spiugenooten,
In 't helder glazen huis, verstomden en verschoten.
Maar Arethuze, die voor elk naar boven schiet,
En met het blonde hoofd opborrelt uit den vliet,
Riep haar van verre toe: Cyrene! waarde zuster,
Gij zijt niet zonder reên ontsteld, en ongeruster
Om dit bedrukt gekerm; hier staat uw zoon, vol smart,
Uw Aristæus zelf, die diep u legt in 't hart;
Hij schreit hier aan de zij van zijnen vader smartig,
Den Stroomgod Peneus, en hij noemt u onbarmhartig.
De moeder, op een nieuw in haren geest ontsteld,
Zegt dadelijk: welaan, men breng', men breng' den held
Hier onder; want hij mag wel zonder vreeze binnen
Den drempel stappen van de natte Vlietgodinnen.
Met een gebiedt ze, dat de stroom zich openzett',
Opdat de jongeling vrij intrede in dit wed.
De stroom zet berregswijs zich om hem overende,
En wellekomt den zoon bij deze waterbende,
In dezen ruimen schoot, daar hij verwonderd ziet
Zijn moeders hof, en 't rijk van haren watervliet,
De meren, dicht omringd van holen, en het ruischen
Der bosschen, zich verbaast om 't klateren en bruischen
Van dezen grooten stroom der wateren, met een
De vlieten ziet, die, om den grooten aardkloot heen,
Op vele plaatsen diep en weggescholen doken;
Eerst Fasis, Lycus meê, de bron, die doorgebroken
Uit d' ader van den vliet Enipeus eerst ontspringt,
Daar vader Tiberijn door 't zand naar boven dringt,
En Anio, met een stroom Hypanis, gezwollen
Van water, dat de rots en kaayen voort komt rollen,
Caïcus meê, bekend bij elken Myziaan,
En die vergulde en trotsch gehorende Eridaan,
Die, sterker dan een stroom en waterval van sluizen,
Door 't welige gewas in 't roode meer komt bruisen.
Nadat hij in 't gewelf van lichten puimsteen kwam,
Cyrene d' oorzaak van haar zoons verdriet vernam,
Die licht te troosten was, zoo werd 't handwater, mede
De ruige handdoek hem gebrocht, naar heure zede,
Van zijne zusteren; een deel dekt met banket
En lekkernij den disch; een ander vaardig zet
Den vollen beker op de tafel, andren smoken,
Bewierooken 't altaar met Arabijnsche roken.
De moeder zegt: „aanvaard dien gouden kop, vol wijn,
Geperst uit druiven van Meonië om blij te zijn;
Laat ons den Oceaan toedrinken al te gader!"
Z' aanbad den Oceaan, der dingen bron en vader,

Haar zusters, nymf bij nymf, voogdessen over al
Het land en bosch en stroom, elk honderd in getal.
De haard ontvangt den drank tot driemaal, als een zegen,
De vlam kwam driewerf klaar in 't dak om hoog gestegen.
Een helder voorspook om zijn moed te houden staan.
Toen hief Cyrene op 't leste aldus heel minzaam aan:
„De blaauwe Proteus, in 't waarzeggen wel ervaren,
Houdt in 't Carpathisch meer zich in de woeste baren,
Die, met zijn zeepaard voor den wagen in 't gareel,
De groote zee bevaart, en nu bezoekt hij 't deel
Van 't oude Emathië, en zijn vaders stad en palen.
Stokoude Nereus en de nymfen hem onthalen,
Die weet en spelt wat is, wat was, en worden zal.
't Geviel den Zeevoogd dus, wiens zeekudde overal
In zee te weide gaat, ook 't zeekalf, dat wanschapen,
Geweid van Proteus' staf, vertraagt door 't eeuwig slapen.
Gij moet, mijn zoon, hem eerst verstrikken met een touw,
Dat hij de bijplaag en hare oorzaak u ontvouw',
En raad hier tegens geef; want hij zal u niet leeren
Ten zij door dwang, noch gij verwerft iet door begeeren
En bidden; vang, verstrik hem listig met geweld.
Verleer hem dus 't bedrog, waarop hij is gesteld.
Ik wil u zelf, wanneer de zon des middags steke,
Het gras van dorst versmacht, de schaduwe, in die streke,
Het vee geheel verkwikk', geleiden binnen slots
In dees geheimnis-zaal des grijzen Watergods,
Daar hij, vermoeid van 't schuim, zich neêrlegge en ver-
Dat gij den slapenden gemaklijk in dien kuile (schuile,
Met list betrappen moogt; maar als gij hem nu vast
In uwen strik beknelt, dan zal die looze gast
U in verscheiden vorm en schijn van vele dieren
Beguichlen, zich gezwind in 't everzwijn, dat vieren
Uit oog en tanden schiet, in 't schubbig drakevel,
Gevlakten tijger en leeuwinne, ros en fel,
Verandren, of zoo luid gelijk een fakkel kraken,
En zoo uit uwen strik ontglippen en geraken,
Of, smiltende in een bron, u druppen door de hand.
Maar nu, mijn zoon! hoe hij zich meer en meer vermant
In vele vormen en gedaanten te verzetten,
Zoo veel te stijver houd hem vast in uwe netten,
Tot dat zijn lichaam, die gedaante en 't wezen draagt,
Waarinne gij hem eerst in slaap gevallen zaagt."
Zoo sprak ze, en goot een geur ambrozy daar beneden,
Waarmeê zij haren zoon bestreek zijn lijf en leden.
De haarlok gaf terstond een lucht en zoeten geur,
En 't lichaam voelde een ziel en kracht de leden deur.
Ter zijde in eenen berg, gekabbeld van de vloeden,
Gaapt een geweldig hol, daar wind en stormen woeden
En eeuwig bulderen, de zee in eene bocht
Zich kromt, waarin bij storm de zeeman dikwijl mocht
Verzekerd schuilen, als hem 't onweêr kwam bestoken.
De Zeegod Proteus weet, in dees spelonk gedoken,
Zich op te sluiten met een eislijk rotsgevaart.
De Vlietgodin verstak den zoon, heur lief en waard,
In dezen donkren hoek en duisternis gedolven.
Zij zelf verdween in mist, die neêrviel op de golven.
De gloed der Hondstarre en haar vier, dat al de lucht
Ontstak, bried Indus' kust en haar versmachte vrucht;
De zon, ten midweg aan den hemel opgestegen,
Stak den Moorjaan op 't hoofd, dat kruid en gras verlegen
Aan 't kwijnen sloegen, en de vlietkil, hol en bloot,
Van hare stralen kookte, en tot op 't slijm verzood;
Als Proteus naar zijn hol, ter zee uit, aan kwam streven,
Gelijk hij is gewoon; de zeegedrochten leven
En hupplen om hem heen, en spuiten overal
Het zoute pekelschuim; een vreemd en groot getal
Zeerundren valt op strand in slaap, zoo voor als achter.
Hij ging (als op 't gebergt weleer een veestalwachter,
Die zijne kalvers uit de weide thuiswaart jaagt,
Als 's avonds 't lam den wolf met blaten tergt en plaagt),
In 't midden op een rots aan zee zich nederschikken,
En overzag zijn kudde; om op zijn wit te mikken
Nam Aristæus dees gelegenheid en tijd
Ook waar; hij wacht nauw dat de grijzaart nedervlijt
Zijne afgematte leên, en komt, van lust gedrongen,
Den Zeegod, daar hij legt, luidkeels op 't lijf gesprongen,
En knevelt hand aan hand; de God hier tegens aan,
Die zijne kunst nog kan, verkeert, om zich t' ontslaan
Van dezen knevelaar, zijn wezen op veel wijzen,
In vier en water, en een dier, dat elk doet ijzen.
Als Proteus hem niet ziet t' ontslippen daar hij legt,
Zoo geeft hij 't op, komt bij zich zelven weêr, en zegt
Met menschelijke stemme: „o stoutst' der jongelingen!
Wie ried u naar ons huis te gaan en ons bespringen?
Wat zoekt gij hier omtrent?" hij antwoordt met verdriet:
„Gij, Proteus! weet het, en men mag een Godheid niet
Bedriegen: zoek me ook niet door list in 't net te leiden.
Wij komen, op 't bevel der Goden, naar uw weiden
Gedreven, om nu raad te vragen uwen mond,
In ons verlegenheid. De Zeegod sloeg terstond
De zeegroene oogen en zijn blikken, die vast brandden,
Heel pijnelijk naar hem, en, bijtende op de tanden,
En 't knarsende gebit, ontsloot alzoo den mond,
Om hem t' ontvouwen waar zijn zegen in bestond:
„Een Godheid straft u dus in haar verbolgenheden;
Gij rechtte een schelmstuk aan, en Orfeus, nu getreden
Van vele jammeren, berokkent met zijn klacht
Een zwaarder straf (ten waar het noodlot en zijn kracht
Dit schutte), dan gij hebt verdiend door eerloos blaken.
Hij klaagt u zwaarlijk aan, die zijne bruid wondt schaken.
Toen 't veege maagdelijn door 't water u ontvlood,
Vernam 't geen waterslang, die schrikkelijk en groot
Den oever, in het gras, besloeg voor hare zolen.
De Boomgodinnen voort aan 't huilen, dat de holen
En hooge bergen hier van galmden algelijk,
Het klippig Rhodope, en 't Pangeesch bergachtig rijk,
En Resus' strijdbare landouw en velden kreten,
Ook 't Attische Orithye, en Hebrus, en de Geten.
De droevige Orfeus, die met vedelgalm den rouw
Van zijn bedrukte minne en liefde sussen wou,
Zong 's morgens, 's avonds spade: „o bedgenoote!" al droe-
En droever, eenzaam bij zich zelven op den oever. (ver
Ook ging hij naar den mond des afgronds en de poort
Der Helle en 't nare bosch, den schaduwdichten oord
Der geesten, en den vorst der gruwzaamheden spreken,
Daar niemands hart vermurwt door bidden noch door smee-
De dunne schimmen en de zielen, van het licht (ken.
Versteken, noch beweegd, door zijn gezang en dicht,
Verhuisden uit de diepte en onderste gewesten,
Bij duizenden, zoo sterk als vogels in hun nesten
En bosschen schuilen, als het spade en avond wordt,
Of een slagregen van 't gebergte nederstort;
De levenlooze vorm van trotsche dappre helden,
En mans en vrouwen en van vrijers, die zich kwelden
In 't minnen, en met een van vrijsters, niet getrouwd,
Van jongelingen, in der oudren oog op hout
En lijkvier uitgestrekt; en die men hier zag keeren
Van zwarte slib en riet, dat om de jammermeren
En 't onbevaarbre veer en drabbig water groeit,
Daar negenwerf de vliet en stroom der Helle om vloeit;
Ook zelf de huizinge en de bodem, laag gezonken,
Van 's nachts vergeetvliet, en de razernij, aan 't pronken
Met heure haarvleeht, met blauwe addren opgesnoerd,
Staan stom; de Helhond gaapt en staat er onberoerd
Met zijn drie muilen, die noch morren, nochte bassen.
Ixions rad houdt stil en draait nu om geene assen,
Maar rust op dit gezang; de speelman, dus terug
Gekeerd, was al 't gevaar ontslopen, snel en vlug,
Met zijne Eurydice in ons lucht omhoog gestegen,
Die hij van Proserpijn had met beding herkregen.
Zij volgde op zijnen tred, wanneer de minnaar ras
Van eene dolheid, die verschoonenswaardig was
(Indien ooit d' afgrond iet verschoonde op iemands bede),
Bevangen wierd; dies hij wat stand hield daar ter stede,

En, reê genakende de greus van 't licht, zag om
Naar zijne Eurydice, van min, helaas! te dom
Verwonnen, zonder eens te denken om 't bedongen.
Toen sprong zijn arrebeid terug met wijde sprongen;
Het bondige verdrag met 's konings wreeden stoel
Lag dadelijk in twee; men hoorde, hoe de poel
Der jammeren driemaal van onder eislijk schreide.
Zij riep: „och, Orfeus! och, wie heeft ons alle beide
Zoo deerelijk vernield? wat dolheid kwam u aan?
Het felle noodlot rukt mij, zonder tegenstaan,
Nu wederom terug; vaarwel, nu moet ik duiken.
De trage slaap komt mijn beslotene oogen luiken.
Ik, met een dikken nacht beneveld, word vervoerd,
Ben langer niet uw eige, en steek, van smert beroerd,
Vergeefs u d' armen toe, die zwak nu niet vermogen."
Dit sprak zij en verdween terstond uit Orfeus' oogen,
Gelijk een dunne rook in lucht verdwijnt heel veer,
En sedert zag ze hem, een groote smert, nooit meer,
Die naar haar schaduwe vergeefs greep vol meêdoogen
En veel te zeggen had; noch Charon werd bewogen,
Dat Orfeus 't jammerveer bevaren mocht hierna.
Wat zou hij doen? waarheen zich geven, nu zijn gâ
Hem tweemaal was ontschaakt? met welke jammerklach-
En tranen zou hij Goôn en geestendom verzachten? (ten
Nu voer ze heen; de boot der Helle ging haar gang.
Men zegt, dat hij hierna, wel zeven maanden lang,
Gezeten in de lucht en onder holle klippen,
En in spelonken dit beschreide, en aan de lippen
Van Strymon om haar steende, en trof met zijne smert
Den harden eikenboom en tijger in het hart;
Hoedanig Filomeel, in populiere lommer,
Om 't missen van haar nest en jongen, treurt van kommer;
Dewijl een landman fel 't gebroed bespiede omleeg,
En lichtte 't kale nest, eer 't pluim en pennen kreeg;
Waarom de moeder droef, op eenen tak gezeten,
Geheele nachten weent, den rouw weet uit te meten
Met hare jammerklachte, en geeft aan al 't gewest
Te kennen haren druk, om 't uitgeplonderd nest.
Geen min, geen huwelijk kan zijne droefheid paayen;
Nu zwerft hij eenzaam, daar de Noordewinden waayen
Op 't ijs, langs Tanaïs en langs 't Rifeesche veld,
Nooit vrij van rijp en sneeuw; beklagende 't geweld
En 't schaken van zijn lief, hem vruchteloos geschonken
Van Pluto; 't vrouwvolk van Ciconië, heel dronken
Versteken van zijn min, verscheuren, dol van geest,
En slingren bij den dienst der Goôn en 's Wijngods feest,
Den jongling over veld en akker, gansch in stukken.
Het marmer[1]hoofd, dat zij van zijnen hals afrukken,
Drijft, midden in de kil van Hebrus, heen voor stroom.
Zijn stem en koude tong roept stervende en vol schroom:
„Eurydice! och, mijn troost!" alle oevers wederbauwen,
„Eurydice! och, mijn troost!" en galm op galm verflauwen."
Aldus sprak Proteus, sprong in zee van boven neêr
En plompte in 't water, dat de wieling keer op keer
Hem schuimde boven 't hoofd; doch 't moeders hart, Cyrene,
Hield stand en sprak hem aan, die nu vertsaagd alleene
Aan strand stond: „o mijn zoon! laat varen uw verdriet.
Dit 's d' oorzaak van uw leed: de Boschrei bij den vliet,
Waarmeê zij ging ten reye in hemelhooge wouden,
Heeft met dees bijenplaag uw snood bedrijf vergouden.
Welaan nu, bid en smeek die Godheên om genâ;
Verzoen de Boschgodin en eer ze, al leedt gij schâ;
Want om uw kerkbelofte en offer op d' altaren,
Zal 't Godendom verzoend zijn gramschap laten varen.
Ik zal u eerst geschikt afrechten op gebeên.
Verkies vier stieren van de grootste en beste alleen,
Die op Licæus' kruin nu weiden met gencegen,
En zooveel jonge koên[2], die nooit het ploegjuk droegen.
Bouw vier altaren, daar de hooge kerken staan,
Voor Boschgodinnen; laat de heilge strot na 't slaan

[1]Versta: blanke, bleeke. — [2]Voor koeyen.

Eerst uitbloên, en het vee, dat dood is en geslagen,
In 't boomrijk tempelwoud en zijne schaduw dragen.
Nadat het negenwerf in 't heldere Oosten daagt;
Dan offer Orfeus' ziel hetgene haar behaagt,
Lijkofferen van heul en mankop, zaad en blâren,
Die door hun krachten fluks vergetenissen baren;
Ook slacht het zwarte schaap; bezoek het wond hiertoe,
En eer Eurydice met een gekeelde koe."
Hij toeft niet langer, maar gehoorzaamt moeders raden,
Genaakt de kerken, stelt altaren onder bladen
En loof toe, naar den eisch van 't moederlijk gebod,
Brengt twee paar stieren, 't puik, ten offer uitgelot,
Ten outer en een drift van twee paar jonge koeyen,
Nog met geen juk belast; nadat de zonnen groeyen
Wel zevenmaal in 't Oost, zoo droeg hij Orfeus voort
Lijkoffer op, bezocht het kerkwond aan dien oord.
Hier zien ze fluks, een zaak te zeldzaam om gelooven,
De bijen brommen in 't gespreid gedarmte, boven
De runders heengespreid; zij bersten teffens warm
Ten buik en ribben uit, met eenen dikken zwarm,
Die, hoog aan eenen boom geslingerd en gewonden,
Gelijk een duiventorts hangt aan een rank gebonden.
Dit zong ik van den bouw des akkers, plant en vee,
En van het honigwerk, een ieder op zijn steê;
Terwijl de groote vorst, held Cæsar, opgetogen
Gelijk een bliksem, aan d' Eufraat zijne orelogen
Zeeghaftig uitvoert en het volk, hem onderdaan,
Zijn wetten voorschrijft, zich ten hemel eene baan
Naar 't hof der starren baant; omtrent die tijden voêstert
De Parthenoopsche lucht, die brave geesten koestert,
Mij, die, Virgilius genoemd, in d' oefening
Van onvermaarde rust en landbespiegeling
Vast groeide en bloeide, stil mijn herdersverzen speelde,
En moedig op mijn jeugd en jeugdelijke weelde,
O Tityr! op een halm, van u, dus onbelaân,
In beukeschaduw zong, bedekt van loof en blaân.

Æneis.

HET EERSTE BOEK.

INHOUD.

Æneas, de godvruchte en strijdbare oorlogsheld,
Vervolgt van Juno's wrok, en dolende om te landen
In 't oude Italië, vervalt, door 't woest geweld
Der Siciljaansche zee, in 't ende aan Dido's stranden.
Zijn moeder Venus wijst hem 't onbekende pad,
Dat naar Karthago loopt; zij dekt met eene wolke
Achates en haar zoon; die vindt de nieuwe stad,
En wint Elizes gunst, ten troost van zijnen volke,
Gebergd, en wel onthaald ter tafel in 't paleis,
Belust om Trojes val te hooren en hun reis.

Ik heb met lust voorhene een herderswijs gesteld
Op eenen dunnen halm, en, tredende op het veld
Ten bossche uit, brocht allengs al 't land, hierbij gelegen,
Zoo wijd en verre, dat het, door zijn oogst en zegen,
Het nauw verzaadzaam hart des akkermans vernoegt;
Een werk bij elk gewild, die landen bouwt en ploegt.
Nu eens vervarelijk de krijgstrompet gesteken,
Den krijgsman opgehaald, die, trotsch en onbezweken,
Door 't persend noodlot eerst van 't woest Trojaansche strand
Gevlucht, aan d' oevers van Lavinië is beland;
Die, door 't geweld der Goôn en Juno's wrok gedrongen,
Zoo lang, te water en te lande, alom besprongen,
Most zwerven, en zoo veel in oorloge overbrocht;
Terwijl hij poogde een stad te stichten door dien tocht,
En zijne Huisgoôn voerde in Latiums geweste, (veste
Van waar 't Latijnsche bloed, d' Albaansche en Roomsche
Haar oorsprong rekenen. O, Zangheldin! ontvouw
D' oorzaken: wat Godin in 't hemelsche gebouw

Gekwetst wierd in haar eere, of bij wat recht en reden
Der Goden koningin, zoo toornig hier beneden,
Dat recht godvruchtig hoofd berokkent zoo veel wee,
Zoo vele zwarigheên. Zijn zelfs de Goden meê,
Uit hunnen aard, zoo wreed, oploopende en gebeten!
Karthage, een oude stad, van Tyrus' volk bezeten,
Legt verre aan d' overzij van 't Italiaansch gebied,
Wiens stroom, de Tyber, hier recht over zeewaart schiet;
Een overstrijdbre stad, vol rijkdom van vermogen,
En die zoo was gezien, en aangenaam in d' oogen
Van Juno, dat geen stad haar ergens meer geviel,
En zij zelfs Samos min in eere en waarde hiel.
Hier blonk haar wapenhuis; hier stond haar oorlogswagen.
Der Goden koningin nam lust en haar behagen,
Dees stad (zoo 't God ter nood gehengde) in ieders oog
Te bouwen, tot een troon der volken, hemelhoog;
Maar zij hadde al verstaan, dat een Trojaan, gesproten
Uit Dardans bloed, den burg, de hooggebouwde sloten
Van Tyrus, met geweld zou slopen tot den grond;
Dat een wijd heerschende en manhaftige afkomst stond
Te spruiten uit dien stam, om Libye te storen;
Zoo lag het in 't beleid des Hemelraads geschoren.
Saturnus' dochter, om dien overval ontroerd,
Was nog indachtig, hoe zij oorlog had gevoerd
Voor Argos, haar beminde en toegewijde wallen,
Bij Troje; ook was het haar geheugnis niet ontvallen,
Wat haar verbolgenheid en gramschap haalde in top:
Prins Paris' vonnis stak nog diep haar in den krop,
En hoe haar schoonheid wierd verschoven en verlasterd
Zoo schendig. Haar viel in, hoe God Jupijn dien bastert
Geschaakt had, haar te spijt, en boven aan gezet.
Verbitterd door zoo veel weêrwaardigheên, belet
Zij 't overschot van Troje, en 't zwaard der Grieksche heeren,
En van Achilles, die zoo streng was, thuis te keeren;
Terwijl het op de zee, langs alle kusten, vast
Heel wijd van Latium, en jaren lang in last,
Van 't noodlot wierd gesold, geschokt van alle kanten;
Met dus veel arbeids stond het Roomsche volk te planten.
Sicilje miste nauw de vloot uit haar gezicht,
Die blij door 't zeeschuim, als zij 't anker had gelicht,
Vast heenbruiste, of Jupijns gemaal, die in het harte
Haar leed gedurig kauwt en overwrokt met smerte,
Begon bij zich alleen te mompelen, en sprak:
„Hoe nu toe? geef ik 't op? en heeft mijn macht een krak
Gekregen? Kan ik dan de ballingen en heeren
Van Troje en hunnen vorst niet uit Toscanen keeren?
Het noodlot trouwen is ons tegen. Kon weleer
Minerve d' oorlogsvloot van Argos op het meer
Verbranden, en in zee verdrinken, slechts om eenen,
Om Ajax' dolle daad; toen ze, in een wolk verschenen,
Den bliksem uit de lucht zoo snel van boven smeet,
De gansche vloot verstrooide, en zette wijd en breed
Het water met gedruisch van stormwind overende,
En grijpt hem, die vast vier en vlammen, vol elende,
Uit zijn doorschoten borst en boezem ademt, snel
In eene dwarlinge op, en klitst dien booswicht fel
Op eene scherpe rots? En zal ik, hier ter stede,
Gekend voor koningin van alle Goden, mede
Voor Jupiters gemaal en zuster, jaren lang
Eén eenig volk alleen beveebten, zonder dwang?
Wie zal dan Juno's macht voortaan bij 't outer smeken,
Bewyrooken met geur, en offerande ontsteken?"
De wrokkende Godin, die dus van wraakzucht brandt,
Komt in Æolië, der buyen vaderland,
Een oord, die zwanger gaat van bulderens gezinden.
Æool, de koning, toomt de worstelende winden
En stormen, in hun hol en bijstere spelonk,
Door zijn gezang en tucht, die hen in d' ijzers klonk,
En in het tuchthuis sloot. De buldraars, opgestegen
En toornig, stormen hier op slot en grendels tegen,
Zoo bijster, dat de berg hier schrikkelijk af loeit
En davert. God Æool zit boven onvermoeid,
Als koning op zijn troon, en streelt d' oploopendheden,
En zet hun gramschap neêr; want zonder deze reden,
Zij gingen strijken met den hemel, aarde en zeên,
En veegden ze met kracht door lucht en wolken heên;
Maar Gods almogendheid, wiens zorg zij staan bevolen,
Besloot ze in duisternisse en onverlichte holen,
En smeet hun een gevaart van bergen voor de borst.
Hij stelde ze onder dwang van eenen heer en vorst,
Die, volgens zijnen last, hun zou den breidel vieren,
Den toom aanhalen, en hen leiden en bestieren.
De bittre Juno heeft hem smeekend dit vertoogd:
„Æool, die, van het hoofd der Goden en den voogd
Der menschen, macht ontvingt de golven, als zij razen,
Te streelen, en met wind en stormen op te blazen;
Een volk, bij mij gehaat, bevaart met zijne vloot
Het water van Tyrrhene, en voert, geperst door nood,
Zijn Huisgoôn, nauwelijks den brand van Troje ontvloden,
Naar d' Italjaansche kust. Nu pas op mijn geboden:
Ga daadlijk hene, en hits de stormen op met kracht:
Verzink de gansche vloot, verstrooi ze uit al uw macht,
En slinger schip en vracht en menschen op de baren.
Ik hebbe alleen de macht, om zeven schoone paren
Van Nymfen te besteên ten huwelijke, en zal
Deïopeja, die de goêlijkste is van al,
U schenken tot een loon, opdat zij al de dagen
Des levens met u slijte in echt, naar uw behagen,
U vader noeme van een aangename vrucht."
De Windgod antwoordt haar: „o koningin der lucht!
Het staat aan u, Æool te heeten[1], mij[2] te hooren,
Te volgen uwen last; gij hebt mij uitgekoren
Tot deze windvoogdij, zoo groot en kleen die is.
Gij helpt mij aan dien staf, en Jovis gunst en disch,
Daar mij gebeuren mag met Goôn te banketteeren;
Gij laat mij over storm en wind en weêr regeeren."
Zoo spreekt hij, neemt den staf, en klinkt de holle rots
Met kracht op hare zij. De stormvlucht berst op Gods
Bevel door d' ope poort, en, in slagorde aan 't razen,
Begint al 't aardrijk door met groot gedruisch te blazen.
Zij storten op de zee. De buyen van het West
En Oost en Zuid en Noord, een ieder roert zijn best
Al teffens 't water om, van onder op. Zij jagen
Het bruisend schuim op strand met ongelijke vlagen,
Gevolgd van 't naar geschrei der mannen, nu in rouw,
En 't gieren en gegons van takel en van touw.
De wolken rukken flnks den hemel en zijn klaarheid,
Den dag uit d' oogen der Trojanen. Eene naarheid
Van nacht en duisternis valt plotseling op 't vlak.
De hemel dondert, slag op slag en krak op krak,
Staat reis op reis in brand, en weêrlicht door de stralen
Des bliksems; en het volk, dat pas kan adem halen,
Wordt alsins met de dood gedreigd, en in dien nood
Verneemt men niets op zee, dan nare en bare dood.
Een kille koude rijdt Æneas door de leden;
Hij heft zijn handen op ten Hemel met gebeden:
„O, duizendwerf en nog gelukkiger zijn zij,
Wien 't mocht gebeuren voor de poort van Troje, bij
En onder d' oogen van hunne ouderen te sneven!
O, Diomedes! die de Grieken hebt gesteven
Door uwe dapperheid, mocht ik, o, braafste held!
Dan niet voor Illium, van uwe hand geveld,
Ter aarde vallen, daar de vromen zijn ontslapen?
Daar Hector legt geveld, door held Achilles wapen?
Daar vorst Sarpedon, die zoo groot was, legt gemat?
Daar Simoïs, de stroom, zoo vele wapens vat,
Helmetten en rondas en lichamen van braven,
En helden, in zijn kil gewenteld, houdt begraven?"
Zoo kermt hij: eene bui, die uit den Noorden blaast,
Vat recht in 't staande zeil en jaagt de golven baast
Tot aan den hemel toe; de riemen voort in stukken,
De boeg gekeerd; het schip raakte over stag, door 't rukken

[1] bevelen. — [2] Versta: aan mij.

En persen van den vloed, die steil ten hemel vloog,
Gelijk een steile berg; men ziet een deel omhoog
Op golven in de lucht vast hangen, als een wonder;
En andren zien den grond, waar 't water gaapt, van onder.
Het water barnt op zand en platen, dat het bruischt.
Drie schepen worden van den Zuidwind, die hier ruischt,
Gerukt op rotsen, die geblind zijn van de baren.
Het Italjaansche volk noemt doorgaans zeealtaren
De rotsen in het hart der zee, en nimmer droog.
Het water steekt den rug afgrijselijk omhoog.
De wind van 't Oosten drijft er drie, als uitgelaten,
Uit d' ongestuime zee, op welzand en op platen,
En sloopt ze op 't ondiep wad, bewelt ze met veel zand,
Op droogte en ondiep; een erbarmelijke stand.
Een vreeselijke zee, die al haar vinnen roerde,
Sloeg 't schip, dat Licius en trouwe Orontes voerde,
Van voren in den boeg en achteruit, en rooft
En rukt den stuurman weg, die over hals en hoofd
Neêrtuimelt in de zee; de golf met sterke vingeren
Weet driemaal 't gansche schip met kracht rondom te slin-
De maalstroom slokt het in; men ziet nu hier en daar (geren.
De menschen zwemmen in het eislijk zeegevaar.
Men ziet er scheepstuig, luik, Trojaansche kostlijkheden
Vast dobberen; de storm had reede al afgestreden
Ilioneüs schip, zoo sterk en vast gebouwd,
De dappre Achates' kiel, de schepen, toebetrouwd
Om Abas, en met een Alethes, den stokouden,
Door zee te voeren; och, wat kan hier tegenhouden!
De naad ter zijde onttornd, de voege gaapt niet min.
Dus loopen ze allen vol en nemen water in. (stroomen,
Neptuun vernam terwijl, door 't groot gedruisch der
D' ontsteltenis der zee; hoe 't onweêr, zonder toomen,
Dus uitgelaten was, en 't water, nu vervoerd,
Tot op den bodem toe geheel wierd omgeroerd.
Hij kwam, ten hoogste ontsteld, van onder opgedoken,
Stak 't hoofd op in de lucht om storm en wind te stroken,
En zag Æneas' vloot alom in zee verstrooid,
Al 't overschot van Troje in zulk een nood, als nooit,
Door weêr en wind gebrocht; hij riekt, dat dit bij 't wrok-
Gemoed en loos bedrog van Juno is berokkend, (kend
En roept den Oostenwind en Westen, daar hij zit,
Bestraft ze fel aldus: „gij, winden! wat is dit?
Zijt gij op uwen stam zoo stout en zoo vermeten?
Durft gij de zee en lucht, ook zonder dat wij 't weten,
Dus brouwen onder een? bedrijven dit geweld?
Ik zweer, men zal u dit.... maar beter het ontsteld
En bijster onweêr eerst beslecht in zijne palen;
Gij zult mij dit hierna afgrijselijk betalen!
Vertrekt op staanden voet; zegt uwen koning aan:
Ik voer de watervork; de zeevoogdijen staan
Bij lotingen aan mij: hem zijn ze niet bevolen.
Hij mag, o, Oostenwind! gebiên in uwe holen,
En bijstre stormspelonk, die kent hem voor haar heer.
Dat God Æool voortaan in zulk een hof braveer',
En zijn geboden sterke in 't tuchthuis van de winden."
Zoo grauwt hij, en betoomt de bulderens gezinden,
En 't hollende geweld, eer 't woord is uit den mond,
Verdrijft de wolken aan de lucht, en brengt terstond
De zon en haren glans te voorschijn; twee genooten,
De nimf Cimothoë en Triton, duwen, stooten
En zetten te gelijk nu 't een dan 't ander schip,
Dat vast zit en gestrand, van bank en scherpe klip.
De Zeegod licht ze zelf met d' ongelijke tanden
Der vorke op, stilt den storm, ontdekt de plaat en zanden,
Glipt luchtig met de raân op 't effen water heen.
En eveneens gelijk, daar 't volk raakt op de been
Met grooten toeloop, en het woeste grauw aan 't hollen,
Met brandhout steen en puin ziet wentelen en rollen
En vliegen; een geweer, waarmeê de razernij
Haar bende wapent; komt dan bij geval hier bij
Een man van eere en staat, zoo zwijgen ze al te gader,
En geven hem gehoor; hij toomt, gelijk een vader,
Hunne ongestuimigheid met zijn beleefde tong,
En streelt ze en zet ze neêr; dus zag men op een sprong,
Dit gruwzaam zeegedruisch en waterspook bedaren;
Nadat de vader komt te wagen op de baren,
Zijn waterpaarden ment, hun los den tengel viert,
En, d' oogen slaande op 't vlak, door d' ope zeelucht zwiert.
De moede gasten van den vorst Æneas geven
Zich voort naar 't naaste land, en zetten het, en streven
Recht toe naar Libyen en d' overzeesche kust.
Hier schiet een inham diep naar binnen, die gerust
En stil is, aangezien een eiland, dwers gelegen
Voor dezen boezem, als de watren zich bewegen,
De golven uit de zee op zijne lenden stuit,
En loopt, met eene bocht gekromd, van binnen uit
Op eene haven, daar van weêrzij hooge rotsen,
Een dubble rij van steen en klippen, wolken trotsen,
En steigren naar de lucht, daar ieder op de kust,
Bij storm en bijster weêr mag havenen gerust,
En veilig schuilen; van de toppen scheemren boomen
En boschloof tegens 't licht; de nare schimmen komen
Ten zwarten woude uit, dat naar 't water overdruipt,
Van vore duikt een hol, dat in de steenrots kruipt,
Die neêrhangt; binnen is zoet water om te koelen.
Hier wrocht natuur uit steen naturelijke stoelen.
Een huis en lustverblijf voor zeenimfe en dien aard.
Hier legt geen moede kiel noch zeejacht aangemaard,
Of rijdt op ankertouw. Æneas, na 't bedaren
Der zee, kwam hier, verzeld met zeven schepen, varen.
De Trooischen springen graag op 't lang gewenschte land,
Zien naar ververschinge uit en rusten op het strand,
Heel ziek van ongemak, hun moede leên met eenen.
Achates, fluks te werk, klinkt vier uit kiezelsteenen,
Ontvonkt de dorre blaân en tonder, vlijt er rijs
En drooge takken om het voedsel en de spijs
Der hongerige vlamm'; toen haalden d' afgezworven
Gereedschap voor den dag en graan, van 't nat bedorven,
Om d' akkervrucht bij 't vier te droogen, en met een
Te malen met den kei, te breken met den steen.
Æneas klimt terwijl, uit deernisse en meêdoogen,
Een zeeklip op, en ziet, zoo wijd een mensch kan oogen,
Al 't water over, of hij zien kon, waar de plas
En 't onweêr Antheus solt, of Troïsche galas,
Met dubbel roeituig, voor twee reyen roeyersknapen;
Of Capys; ofte waar Caïcus met zijn wapen,
Dat achteruit praalt, zwerft; maar ziet op deze wijk
Niet een van al de vloot, noch schip, noch schips gelijk.
Hij ziet er, langs het strand, drie harten afgescheiden,
Gevolgd van drift bij drift; een lange troep gaan weiden
In dalen; hij staat stil, grijpt fluks den boog, en vat
De pijlen, die de trouwe Achaat gedragen had,
En schiet de voorsten eerst, die hunne horens heffen
Met takken in de lucht; toen ging hij andren treffen,
Tot dat hij al den hoop met snorren van zijn riet
Verstrooide in 't ruige woud: de schutter rustte niet,
Eer 't grootste zevental geveld lag en gegrepen,
De hartevangst in 't end gelijk stond met de schepen.
Zoo treedt hij havenwaart en deelt dien verschen buit,
De harten, onder 't volk en zijne gasten uit,
Ook wijnen, die de held, de goede Acestes, vaatte,
Op 't Sicil̈jaansche strand, en, gaafrijk uit der mate,
Hun in 't vertrekken schonk; hierna verzachtte hij
Der makkren hartewee aldus, getroost en blij:
„O, reisgebroeders! die (want ons is niet vergeten
Hoe wij den tijd voorhene in jammeren versleten),
Nog grooter zwarigheên met mij hebt uitgehard;
De Hemel zal ons nu ook redden in dees smert.
Gij voert kloekhartig, langs 't gebas van Scylles honden,
Langs 't vreeselijk gehuil van rotse en steene gronden,
Den strandrens Polyfeem en zijne klip voorbij.
Hervat den moed: zet angst en droefheid aan een zij.
Het zal u mogelijk hier namaals nog verkwikken
Te denken aan uw leed: door allerhande schrikken,

Door zoo veel zwarigheên genaken wij de kust
Van Latium, daar ons het noodlot stilte en rust
En erf beschoren heeft; daar 't vrij sta ons t' onthouwen,
Een ander koninkrijk en Trojen op te bouwen.
Volhard slechts, en verwacht hierna een beter staat."
Zoo spreekt hij, toont hun alle een rustig blij gelaat,
Ontveinst zijn zorg en smert, en houdt de droefheid binnen.
Men maakt het wildbraad reed: de maaltijd zal beginnen.
Zij stroopen 't vel van 't vleesch, en halen, naar den eisch,
't Gewei van binnen uit; een ander houwt het vleisch
Aan stukken; d' ander steekt het lillende aan de speten,
Zet ketels op het strand; men ziet er andren zweeten
Om onder 't kopren vat 't ontsteken vier te voên.
Daarna het lijf gesterkt, en, leggende in het groen,
Het vette wild gebrast, en wijn, om 't hart te vromen[1],
Gedronken; dus verzaad, de tafel opgenomen,
Begint men van de maats te kouten, die op zee
Nog zwerven, tusschen hoop en vrees in hartewee;
Of deze in 't leven zijn of dood, en of ze ook hooren
Hoe ieder om hen roept. Æneas, uitgekoren
Om zijn godvruchtigheid, beklaagt er boven al
Orontes, Amycus, dan Lycus' ongeval
En ramp, ter zee bezuurd, dan Gyas en Kloanthe,
Twee vrome mannen, daar het weêr zich tegens kantte.
  Dus eindigde het maal, als vader Jupiter
Op 's hemels tinne stond, en, uit de lucht van verr',
De haren overzag, die zeil en kielen dragen;
Den vlakken aardboôm, strand en kusten, dicht beslagen
Met volken, wijd en zijd alom van een gestrooid,
En op het Libysch rijk zoo stip hleef zien als ooit;
Wien Venus al bedrukt, met tranen in hare oogen,
(Terwijl de vader met Æneas was bewogen),
Dus aansprak daar hij stond: o „goede vader! gij
Die eeuwig over Goôn en menschen heerschappij
Met uwen schepter voert, ontferm u om mijn tranen.
Waar heeft Æneas ooit, waar hebben mijn Trojanen
Zich dus misgrepen aan de hoogste majesteit,
Dat al de wereld hun te nauw wordt, en ontzeît,
Om hen, die stoot op stoot, en zulk een neêrlaag leden,
Te houden buiten 't rijk en d' Itaaljaansche steden?
Gewis gij hadt beloofd dat, na verloop van tijd,
De Roomsche[2] vorsten nog, uit Teucers stam, gewijd
Om over aarde en zee en alle volk en stroomen
Alleen te heerschen, weêr te voorschijn zouden komen.
O vader! waarom houdt uw raadslot geene steê?
Ik troostte mijn geduld van tijd tot tijd hiermeê,
Na Troje's ondergang en jammerlijk verpletten,
Om door 't genakend heil dien druk van 't hart te zetten;
Nu treedt het zelve leed den mannen op den hiel,
Wien vlucht en ballingschap alom zoo lastig viel.
Almachtige monarch! waar zal hun jammer enden?
Antenor, midden door ond Grieken, en hun benden,
Ontslopen, boorde door Illyrieum wel heen
Tot in Liburne toe, kwam ongestuit met een
Nog boven d'ader van Timavus ingetogen,
Daar 't schuim door driemaal drie vlietmonden komt gevlogen,
Uit klippe en steenrots berst, zoo vreeslijk dat het ruischt,
En over 't vlakke veld en akkers henenbruischt,
Al 't omgelegen land in 't water zet; hier bouwde
Hij zijn Pataviën, en sloeg, met zijn vertrouwde
Van Troje, zich hier neêr; hij noemde dezen oord
En 't volk naar zijnen naam, hing Troje's wapens voort
Hier aan de posten op, en leefd' er stil in vrede.
Maar wij, uw eigen bloed, wien gij voorheen de stede
Des hemels en uw hof beloofde, worden vast
Na zware schipbreuk, och, 't is schriklijk! nog belast,
En door den bittren wrok van eene alleen verraden,
Van d' Italjaansche kust vervoerd op vreemde paden.
Is dit de schepter, dien Godvruchtigen beloofd!
Zet gij ons bloed aldus de rijkskroon op het hoofd!"

[1]baten. — [2]Romeinsche.

De vader van de Goôn en menschen, toen bewogen,
Zag zijne dochter aan met blijde en minzame oogen,
Waarmede hij de lucht en hemel heldren kan,
En kuste haar, en sprak: „mijn dochter! schutsvrouw van
Uw Cyprus, vrees niet meer; al wat zoo lang te voren
Bij noodlot is bestemd, uwe afkomste eens beschoren,
Staat vast en onbeweegd: gij zult, het zal geschiên,
Lavinië de stad, u toegezworen, zien
Met eigene oogen, en Æneas' eer beseffen,
En zelf dien dappren held met eere en prijs verheffen
Tot aan de starren toe; ik blijf bij mijn besluit,
Als eertijds, en begeer (naardien uw droefheid spruit
Uit zorge, die u knaagt), u breed te laten hooren
Hoe dit in mijnen raad hier boven legt geschoren.
Hij zal Italië beoorlogen met kracht,
Verpletten 't forsche volk, het Rutulers geslacht
Verwinnen, Latium, drie jaren lang bezeten,
Vol steden stichten, en zijne onderdanen weten
Te sturen door zijn wet en zeden, vrij van leed.
Maar 't kleene kind Ascaan, dat nu Iülus heet
Met eenen bijnaam (want het Ilus hiet[1], zoolange
De staat van Ilium en 't rijk nog was in zwange),
Zal dertig jaren lang regeeren achtereen,
Den zetel van Lavijn verzetten elders heen,
Lang Alba sterken en met vestinge bewaren.
Daar zal dan Hectors bloed driehonderd volle jaren
Den schepter voeren, tot dat Ilia berucht,
Een koninklijke non[2], en zwanger van een vrucht
Bij Mars, haar tweelingen zal baren, door zijn minne;
En Romulus, gezoogd, gekweekt van een wolvinne
En ros wolvinne-vel, zal na[3] de heerschappij
Aanvaarden over 't volk; de strijdbre stad zal hij
Dan bouwen en het volk, op dezen burg gezeten,
Naar zijnen eigen naam alleen, Romeinen heeten,
Wien ik beschere een rijk, dat eeuwig blinkt en straalt,
Een eeuwig hoofdgebied, van grens noch tijd bepaald;
De bittre Juno, die, bevreesd voor haar Carthage,
Nu hemel, aarde en zee oprokkent, plaag op plage
Den Trooischen toedrijft, zal zich endelijk beraân,
En 't Roomsche volk, dat, met den staatsietabbert aan,
Ter heerschappije van de wereld is gekoren,
Met mij aankweeken; dat 's mijn wil, dus is 't geschoren.
Na vele jaren zal 't gewis gebeuren, dat
Assaracus' geslacht Mycene, d' oude stad,
En haar doorluchtig hof en Fthië zelf verheere,
Den burg van Argos temme en over hen regeere.
De dappere Julius of Cæsar, een Trojaan,
Genoemd naar een Iuul, die stormen uit kan staan,
En uit dien braven stam gesproten, zal de stralen
Van zijn gezag met al den Oceaan bepalen,
Met starren zijne faam; gij zult, gerust en blij,
Hem, met den roof van 't Ooste en zulk een heerschappij
Geladen, namaals in den Hemel, bij de vromen
En onder halve Goôn, omhoog bewellekomen.
Dan wordt hem kerkbelofte en offer toegewijd;
Dan rust het bloedig zwaard, in eenen gouden tijd.
Vrouw Vesta, oude Trouw, Quirijn, en Remus spannen
De vierschaar; d' oorlog wordt ter kerkdeure uitgebannen,
Die met metaal en staal en boom gesloten wordt.
De helsche razernij, niet langer uitgestort,
Zit binnen op 't geweer, getuchtigd en getengeld,
Met honderd knopen van metaal wel vast gevleugeld,
De handen op den rug, en schuimbekt, briescht verwoed
En braakt uit haren balg gezopen menschenbloed."
Zoo spreekt hij, zendt Mercuur, Nymf Maja's zoon, van boven,
Opdat Carthage en 't land, vol nieuwgebouwde hoven,
Den Trooischen geen verblijf noch legerstede ontzegg',
En Dido, onbewust van 's hemels overleg,
Hun niet de grenzen sluit'; hij vliegt, gelijk een vogel,
Door d' ope en ruime lucht, op 't roeyen van zijn vlogel,

[1]heette. — [2]Versta: gewijde maagd. — [3]daarna.

En strijkt in Libye en verricht er zijnen last.
De Punische, God wond's, een forsch en onheusch gast,
Legt zijne onheuschheid af; de koningin onzijdig
Valt den Trojanen toe, meêwarig en meêlijdig.
Maar d' overbrave held Æneas, 's nachts daaraan,
Is met bekommeringe en zorgen overlaân,
Vindt raadzaam, met de zon, 't verkwikkend licht, te rijzen,
Om 't onbekende land te zien, te laten wijzen,
Aan welk een woeste kust de zeestorm hen verstiet,
Of mensch of wild gediert hier huis houdt; want hij ziet
Den akker ongebouwd; en voort zijn volk te mellen,
Al wat hem wedervoer; hij bergt, in 't overhellen
Van bosch en nare schim en rots, de vloot bijeen,
Gaat, met Achates slechts verzelschapt, moedig heen,
En heeft tot handgebaar twee schichten, scherp beslagen
Met ijzer, breed van blad, gelijk men plag te dragen;
Wanneer zijn moeder hem in 't midwoud tegentreedt,
Als een Spartaansche maagd gewapend en gekleed,
Of als de Thracische Harpalico, onder 't mennen,
Haar paard met sporen noopt en Hebrus tart met rennen;
Want als een jagerin zij op den rug haar boog
Liet wapperen ter vlucht; de lok en haarvlecht vloog
Om 't hoofd; het lange kleed hing om het lichaam henen
Kort opgeknoopt; men zag haar kniën en bloote beenen.
Zij riep hem eerst dus toe: „houdt, jongelingen! zaagt
Gij ergens bij geval een jagerin, een maagd,
Mijn zuster, dolen, door het jachtbosch snel en vlugge,
Met een gevlakten losch en koker op den rugge?
Of uit den asem een schuimbekkende everzwijn
Met macht en groot gekrijsch najagen? mag het zijn,
Zoo wijs ons toch, wat pad zij opsloeg, langs wat wegen."
Aldus sprak Venus en haar zoon terstond hier tegen:
„Ik zag noch hoorde hier uw zuster niet, o maagd!
Hoe noem ik u? want mij uw oog en spraak behaagt.
Zij melden, dat gij niet tot sterven zijt geboren,
Maar zeker een Godin, Diane, of uitgekoren
Of bloedvriendin, een Nymf van goddelijk geslacht.
Gij zijt dan wie gij zijt, gezegend zij uw jacht,
Die ons ter goeder ure ontmoet in zwarigheden;
Verlicht ze en onderrecht ons toch, op ons gebeden,
In wat geweste en aan wat kust wij zijn verzeild,
Door storm en onweêr, dat ons hier dreef en verdeilt,
Daar God woont noch goed mensch, die ons de paden wijzen.
Men zal u voor 't altaar met rijken offer prijzen."
En Venus antwoordt hem, heel zedig en bedaard:
„Gewisselijk, ik acht mij niet deze eere waard,
De maagd van Tyrus jaagt met kokers dus naar buiten,
En bindt de purpre broos met strikken om de kuiten.
Gij zijt gekomen in het Punische gebied;
Agenors nieuwe stad legt ginder in 't verschiet.
Het land heet Libye, dat, veilig van bespringen,
Zich met geen wapenen van eenig volk laat dwingen.
Nu heerscht hier Dido, die voor haren broeder vliedt
Uit Tyrus over zee, en 't gansche land gebiedt.
Zou ik haar ongelijk verhalen in het breede,
En wat haar wedervoer, u zou de lange rede
Verdrieten; maar in 't kort ter loop dit opgevat.
Sichæus, rijker dan ooit een, die land bezat
In ons Fenicië, was man van dees beminde
Rampzalige echtgenoot, die krachtig hem bezinde.
De vader gaf ze vroeg ten echte aan dezen heer,
En nam 't geluk aan, toen ze een maagd was, jong en teêr.
Maar och! Pygmalion, haar broeder, zoo vermeten
En goddeloos een schelm, als ooit wierd uitgekreten,
Bezat er Tyrus' stoel; een wrok en Helsch krakeel
Rees tusschen deze twee; haar broeder, een geheel
Boosaardig mensch, verblind door goudzucht, die de liefde
Der zuster luttel acht, lag op zijn luim, en griefde
Sichæus met den dolk in 't heimlijk voor 't altaar.
De booswicht veinst en speelt den droeven op dees maar,
En houdt het lang bedekt en paait de weduwvrouwe
Met ijdle hope; maar de geest van haar getrouwe
En onbegraven man verschijnt haar in den droom, (schroom,
Heel doodsch om 't hoofd, en wijst haar, bleek van schrik en
Het outer in den slaap, met moord en bloed bestreken,
De wonde, met den dolk, hem in de borst gesteken,
Brengt al 't verraad, in 't hof gebroeid, dus aan den dag,
En waarschuwt haar te vliên, zoo haastig als zij mag,
En van het vaderland te scheiden uit de haven.
Hij wijst haar eenen schat, van ouds hier stil begraven,
Het goud en zilver, dat op reis haar dienen kan.
De weeûw gewekt bereidt zich met haar eedgespan
In 't heimelijk ter vlucht; zij spannen al te gader
Te zamen, of uit haat of schrik voor dien verrader,
Zij randen schepen aan, en wat hier legt gereed,
Bevrachten ze met schat, gaan t' zeil, eer 't iemand weet,
Met al den rijkdom van dien gierigaart, dien snooden
Pygmalion, alleen op eene vrouws geboden.
Zij landden eindelijk ter stede, daar gij voort
De trotsche muren, en Karthago's nieuwe poort
Zult zien opsteigeren; zij kochten, op het meten,
Hier land, dat Byrza wordt naar dezen koop geheeten,
Zoo groot, gelijk men met eene ossenhuid omlegt.
Maar nu, wie zijt ge? wat voor volk? van waar? nu zegt,
Waarheene legt de reis? hij zucht eens op dit vragen,
Uit 't binnenst van zijn harte, en zegt: zou ik gewagen,
Van 't eerste tot het leste, ons aller ongelijk,
En ramp, en hadt gij tijd te hooren de kronijk
Van onze zwarigheên, o maagd! om dit te weten,
Ik zag de zon gedaald, en eer den dag gesleten.
Het onweêr heeft ons van d' alonde Trooische kust,
(Indien u bij geval van Troje iet is bewust),
Zoo vele kusten langs gevoerd, en smeet ten leste
De vloot hij ongeval aan 't Libyaansch geweste.
Gij ziet Æneas, den godvruchtigen, die hier
Met zijn Huisheiligdom en Haardgoôn, uit het vier
En Troje's brand gebergd, de zee komt overvaren.
Ik, d' afkomst van Jupijn, bekend door oorlogsmaren,
Zoek dus Italië, mijn eigen vaderland,
En zeilde hierom van het Frygiaansche strand
Met twintig schepen, om mijn avontuur te zoeken,
Op 't goddelijk geleî van moeder in dees hoeken.
En zeven schepen, pas in 't zeegevaar gered,
Belandden reddeloos; ik, hier aan land gezet,
Uit Azië en Europ verdreven met den mijnen,
Zwerf, onbekend en arm, in Libysche woestijnen."
De moeder Venus leed niet langer dit beklag,
En viel er midden in: „gij zijt dan zulk een slag
Van volk als 't wezen wil, ik zet mijn trouw te pande,
Dat alle Goden u, die hier door storm belandde
Aan Tyrus stad, geensins misgunnen dat ge leeft.
Nu voort ten hove naar de koningin gestreefd;
Want ik verzekere u, zoo niet de wichlerijen,
Het waarzeggen niet los door 's menschen zinnen glijen,
Dat reê de wind op zee gekeerd is, en uw vloot
En al uw volk geborgd; dit ziet ge naakt en bloot,
Indien ge uw oogen slaat op deze zes paar vogels,
Al zwanen, die (nadat haar d' arend met zijn vlogels
En bek en klauwen uit den hemel overviel,
Bij klaren zonneschijn, en haar gescheiden hiel)
Zich vrolijk in een vlucht verkwikken en vermeyen;
Nu schijnen ze op een rij te strijken in de weyen,
Nu stijgen ze in de lucht; en eveneens gelijk
Zij hunnen vijand zijn ontglipt, en zegenrijk
Nu drijven op haar pen, in 's hemels hooge plekken,
In eene zelve vlucht al snorrende ommetrekken,
En zingen uit de borst; zoo loopt uw vloot en jeugd,
Voor wind, voor stroom, den mond der haven in met vreugd,
Of legt aan land; ga voort; volg, zonder om te kijken,
Het pad 't welk voor u legt; zoo sprak zij, en ging strijken.
De nek der schoone blonk, gelijk een roos van kleur.
De haarlok gaf een lucht en goddelijken geur,
Gelijk ambrosia; 't gewaad vloeit naar beneden.
Haar tred wijst uit, dat zij met recht wordt aangebeden,

En een Godin is; vorst Æneas kende voort
Zijn moeder, die verdween; hij riep haar al gestoord:
„Gij wrede, waarom komt gij u vermomd vertogen,
En met een valschen schijn zoo dikwijl voor mijne oogen?
Of waarom mag uw zoon niet raken uwe hand,
In mondgemeenschap treên, met kennisse en verstand?"
Aldus beschuldigd hij zijn moeder, gaat met eenen
Naar stad; d' onsterfelijke, uit hun gezicht verdwenen,
Bedekt ze in 't henegaan met eenen donkren mist,
Bewimpelt ze met damp en nevelen uit list,
Opdat hen niemand zie, noch aanrake en verhinder,
Of reên eischt van hun komst; zij vaart al weder ginder
Naar Pafos toe, en keert blijgeestig in haar hof
En kerk, daar tienmaal tien altaren haren lof
Bewyrooken met geur van Saba; daar de rozen
En rozekransen, versch outloken, voor haar blozen.
Zij spoên terwijl hun weg, en volgen vast het pad,
En treên den heuvel op, die over deze stad
Ten deele hangt, en steil het nieuwe slot aanschouwde,
Dat Tyrus' koningin hier tegens over bouwde.
Æneas staat verbaasd als hij 't gevaarte ziet,
Daar eerst de hut stond, arm gedekt met stroo en riet.
Hij staat verwonderd om de poorten, en het woelen
Van 't volk, en d' effe straat; de Tyrischen krioelen,
Beijveren hun werk: d' een arbeidt aan het hof,
Trekt muren op, rolt steen, en wentelt ze op in stof.
Een ander rooit en merkt het erf, om 't huis te zetten.
Men kiest wethouders en de vroedschap, en stelt wetten.
Een ander delft en graaft een haven uit het veld.
Een ander legt den grond ten schouwburg met geweld,
En houwt pilaren uit de steenrotse, om tooneelen
Hierna tot eer en pracht te dienen onder 't spelen;
Gelijk de bij, bij lente en zonneschijn in 't groen,
Op veld en bloemen slaaft, om jongen aan te voên;
Of klaren honig stuwt, en vult de honigraten
Met zoeten nektar; of d' aanbrengende onderzaten
Van hunnen zwaren last verlicht; of straf en stout
De hommels, in een troep, uit hare korven houdt,
En keert dat vuig gediert; men werkt er zonder treuren;
De zoete honig riekt naar tijm en lentegeuren.
Æneas, die de stad dus hoog gerezen ziet,
Sprak: „o gelukkigen, die, na geleên verdriet,
Hier reede rijzen ziet uw muren, poort en gevel!"
Daarna begaf hij zich, bedekt met eenen nevel,
In 't midden van den drang der lieden, en, 't is vreemd,
Hier is niet een, die hem gewaar wordt en verneemt.
Een wond beschaduwde de middenstad met boomen,
Heel koel en aangenaam; de Puuischen, gekomen
Door storm aan dezen oord ter stede, groeven hier
Een merk en voorspook uit, van Juno hun zoo dier
Bevolen en getoond, een paardshoofd; dit woû mellen,
Hoe hier een strijdbaar volk zoude opstaan, om te vellen,
Veel eeuwen, al wat hun aan boord klampt, stijf en sterk.
Hier stichtte Dido, toen ze uit Sidon kwam, een kerk,
Jupijns gemaal ten prijze; een werkstuk om te brommen,
Geschenkrijk, groot van macht door Juno's Heiligdommen.
Men klom de trappen op, langs drempels van metaal.
Het koper hield den balk gebonden, tot een praal.
De kopre kerkdeur draait en knerst op kopre pannen.
Hier in dit zelve wond bejegende den mannen
Van Troje en hem wat vreemds, dat eerst zijn vrees verzacht.
Hier zag Æneas eerst eene uitkomst, lang verwacht,
Na vele zwarigheên, dat hem veel heils voorzeîde;
Want midlerwijl hij hier de koningin verbeidde,
In deze groote kerk den rijkdom overschat,
Verbaasd staat om het heil der nieuwgebouwde stad,
De kunst des kunstenaars waardeert met groot verlangen,
En zooveel arrebeids hieraan te kost gehangen,
Verneemt hij het gevecht voor Troje, na als voor,
Den orelog, alreê de wijde wereld door
Gedonderd; hij verneemt hier Atreus naar het leven,
Vorst Priam en Achil, op hen te zamen even
Gebeten en gestoord; hij bleef met aandacht staan,
En weende en sprak: „Achaat! wat oord is niet belaân,
Wat land ter wereld waagt nu niet van onze elende?
Zie Priam daar; hier wordt de dapperheid in 't ende
Met eere en prijs gekroond, hier wordt ons leed beklaagd,
En niemand vindt men, die geen rouw hier over draagt.
Laat varen alle uw vrees; deez kennis zal ten leste
(Want elk ons onheil weet) nog dienen ons ten beste."
Zoo spreekt hij en verzaadt zijn droefheid met de lucht
Van ijdle schilderije, en loost er zucht op zucht,
Waarop de tranen langs zijn kaken nedervallen;
Want hij vernam de jeugd, aan dees zij van de wallen,
Hoe zij den Grieken, die in 't veld voor Troje slaan,
Komt vallen op den hals en jaagt ze op 't leger aan;
Van d' andre zijde, hoe Achilles, met de pluimen
Op zijnen helm, den Fryx te wagen 't veld leert ruimen.
Niet wijd van hier verneemt hij, schreyende en bedrukt,
Vorst Rhesus' witte tent, die, door den slaap verrukt,
Wordt overrompeld en geplonderd en verslagen
Van Diomedes, zoon van Tydens, die den wagen
En heete paarden naar het heer drijft, dat het kraakt,
Eer 't ros het voêr van Troje en Xanthus heeft gesmaakt.
De jonge Troïlus vlucht, aan d' andre zij der veste,
En geeft zijn vijands heer geweer en schild ten beste.
Een ongelukkig knaap, die tegens Thetis' zoon
Zich stout verzette, een kans voorwaar niet even schoon.
Hij wordt van 't paard gesleept, en, bangende verslagen
Van achter over, op den leêgen oorlogswagen,
Houdt nog den teugel vast en vaagt, helaas! het land
Met hoofd en haar; de speer schrabt omgekeerd in 't zand.
De Trooische vrouwen gaan terwijl naar Pallas' denren,
Ten zoen van haren toorne, in 't hangend haar, en treuren
Met sluyeren om 't hoofd; 't misbaar den rouw vermeert,
Daar zij haar borsten slaan. Minerve, afkeerig, keert
De droeve schaar den nek en slaat hare oogen neder.
Achilles had het lijk van Hector hene en weder,
Wel driewerf achtereen, gesleurd om Trojes wal,
En 't werd om goud gelost. Æneas zuchtte uit al
Zijn hart, zoodra hij kwam den oorlogsroof t' aanschouwen,
Den wagen en het lijk van zijnen halsgetrouwen,
En Priam, die, bedrukt en weerloos, voor de stad
Den trotschen vijand met gevouwen handen bad.
Hij vond zich zelven ook, bij al de Grieksche heeren,
En onder 't oorlogsvolk, dat Troje kwam verweren
Uit Oosten, en vernam hier Memnon, den Moorjaan,
Met zijne standerden; hij ziet de benden slaan.
Penthesilea sterkt hare Amazoonsche vanen,
Met schilden toegerust, gewrocht als halve manen,
En, onder duizenden, beschut er Priams recht.
De goude gordel van de krijgsheldin hangt hecht
Gehaakt beneên de borst, die naakt is, naar 's lands wetten;
Een maagd durft in het veld zich tegen mans verzetten.
Terwijl Æneas, neef van Dardan, zich hierom
Verwondert, dit beziet, verbaasd blijft staan en stom,
En staroogt op de kunst, komt Dido, d' overschoone,
De brave koningin, ten tempel en ten trone,
Met eenen grooten stoet van heeren en 't geleî
Van jofferen bestuwd; zoo gaat Diaan ten rei
Op Cynthus' heuvels, langs Eurotas' waterkanten,
Gevolgd rondom haar heen van duizend bergverwanten,
Al Godheên; haar geweer, de koker op den rug,
Hangt achter af, en treênde op 't veld, gezwind en vlug,
Munt uit in al den drang der wakkre Jachtgodinnen
Met hals en hoofd. Latoon, de moeder, is van binnen
Al heimlijk in haar schik. Aldus komt Dido voort,
In 't midden van den stoet, en vordert met haar woord
En wenk den bouw des rijks en 't werk, genaakt den drem-
Zij zet zich, midden in den overwelfden tempel, (pel;
Op eenen hoogen stoel, omcingeld van haar wacht.
Zij schreef er wetten voor, gaf elk, naar zijne macht,
Zijn eigen taak en werk, of liet er hen om loten;
Wanneer Æneas ziet, hoe 't volk komt toegeschoten.

En Antens en Sergest, en moedigen Kloanth,
Met een al 't overschot der Trooische vlote, aan strand
Op zee van een gewaaid en uit hun streek gedreven.
Hij stond verbaasd en stom, Achates mede, en, even
Verslegen als verblijd, verlangden hun de hand
Te geven in der ijl, t' omhelzen op het land.
Doch konden niet bevroên, hoe 't met hun was gelegen;
Dies zij, met eene wolk bewimpeld, stille zwegen,
En letten in wat staat zij stonden; waar de vloot
Gebleven was, en wat hen hier dreef, na dien nood.
Want d' andre schepen hen tot deze boodschap koren.
Luidruchtig gingen zij ten tempel, om te hooren,
Wat heul te vinden was op hun verzoek en beê.
Zij traden nauwlijks in, of Dido gaf ze alreê
Gehoor. Ilioneus, de treflijkste van allen,
Hief met bedaardheid aan: „o koningin, wiens wallen
Nu rijzen, met Jupijns bestemminge en onthiet,
En die dit trotsche volk betoomt met uw gebied;
Wij Trooischen, jammerlijk gesold om alle stranden
Door onweêr, bidden u, verbiê het schendig branden
Van ons verstrooide vloot; verschoon 't godvruchtig zaad,
En neem wat nader acht op onzen droeven staat.
Wij komen niet met macht in dit geweste opdonderen,
Om Libysch Heiligdom met torts en zwaard te plonderen,
En weder met den buit te streven zeewaart aan.
Wij ballingen zijn niet gesteld op dit bestaan.
Een landstreek, bij den Griek Hesperië geheeten,
Oud, strijdbaar, vruchtbaar, vet, en lang voorheen bezeten
Van den Œnotriaan, legt ergens, die geroemd
Italië, en het volk, naar 's vorsten naam genoemd,
Italianen heet bij zijn nakomelingen,
Ten minste naar 't bescheid, dat wij hier van ontvingen.
Wij zeilden derwaart, als de norsche Orion, snel
In zee opstekende, ons afgrijselijk en fel
Op blinde zanden joeg; een bui, die d' een op d' ander
De vloot door golf en rots verstrooide van elkander.
En wij, een klein getal, verschijnen hier voor u,
Gedreven aan uw strand; wat aard van volk, zoo ruw,
Bewoont dees kust? wat land mishandelt vreemde lieden
Zoo hard en onbeschoft? men wil ons hier verbieden
Te rusten op het strand; men schent den landzaat aan,
En lijdt niet, dat wij hier een hand breed velds beslaan.
Ontziet ge dan noch mensch noch menschelijk vermogen,
Ontziet ten minste God, bij wien geen mededoogen,
Geen deugd blijft ongeloond, geen boosheid ongedacht.
Æneas was ons heer, en koning van 't geslacht
Der Goden, zonder gâ, godvruchtig en rechtvaardig,
Een dapper oorlogsman; indien hij, eere waardig,
Door 't noodlot is gebergd, het lijf behouden heeft,
En niet ter zielen voer, door bijster weêr gesneefd;
Zoo vrees geensins, of het u namaals mocht berouwen,
Dat gij hem eerst verplicht door heuschheid en vertrouwen.
Sicilje draagt ook steêt en wapentuig en moed
Op brave Acest, een vorst, geteeld uit Troje's bloed.
Vergun ten minste hier d' ontrampeneerde schepen
Op strand te halen, hout uit bosch en woud te slepen,
Te houwen, ribbe en riem te schaven, opdat wij,
Den koning en ons volk verwervende, nog blij,
Indien 't geluk ons dien', naar d' Itaaljaansche plekken,
En 't oude Latium te zamen henetrekken.
Maar mist ons deze hoop, en zijt gij, o Trojaan,
O waarde vader! in het Libysch diep vergaan;
Is 't met Iülus uit, zoo laat ons van dees reede
Toch naar Sicanie, en de nieuwgebouwde stede,
En vorst Acestes spoên, van waar wij herwaart aan
Gezeild zijn met de vloot; dus sprak hij, al belaân,
En al de Dardaniërs bestemden zijne bede.
De koningin beziet hem vast op deze rede,
En antwoordt kort aldus: „Trojanen! wees gerust;
Laat varen zorg en vrees; dit strand, dees waterkust
Wordt nauw met wacht bezet, bewaakt aan alle kanten,
Uit angst, om mijnen stoel, die last lijdt, vast te planten,
Tot dat de boom van 't rijk zijn wortels dieper schiet.
Wie kent Æneas' stam, wie Troje en Trooischen niet,
Ten oorlog dus befaamd! wat land, in alle streken,
Weet van dien krijg en brand, vol jammers, niet te spreken!
Wij, Punischen! zijn niet zoo ruw en plomp en straf,
En 't nieuwe Tyrus legt zoo wild en woest niet af
Van 's werelds heerbaan, daar de zedigen verkeeren;
Hetzij gijlieden eens uw schepen wenscht te meeren
Aan d' Italjaansche kust, Saturnus' oude wijk,
Of Eryx grenzen zoekt en vorst Acestes' rijk;
Ik zal u veilig voort afvaardigen, geleiden
Met raad en daad en hulpe; of wilt ge hier verbeiden,
U neêrslaan op ons erf; mijn nieuwe stad, mijn strand
Staat open; haalt de vloot en schepen vrij op 't land.
Tyriêr en Trojer zijn ons even lief en waardig.
En och! of nu de wind uw koning, zoo rechtvaardig,
Had herwaart aangevoerd, en ik hem hier zag staan.
Nog wil ik sommigen afvaardigen te gaan
Bezichtigen de kust, bevelen ze al mijn stranden
Zorgvuldig te bezien, te zoeken waar ze landden,
Of ergens spoelden aan een bosch en eenzaam woud;
Of waar een Trojer zich in stad of vlekke onthoud.
De vorst Æneas, en de kloeke Achates mede
Verlangden nu, vol moeds, gesterkt door deze rede,
Om uit de schaduwe der wolke in 't licht te staan.
Achates sprak toen eerst den vorst Æneas aan:
„O, Venus zoon! wat dunkt, wat dunkt u van die maren?
De vloot en makkers al is 't vrij van zeegevaren.
Wij missen een alleen, en zagen schip en mast
Recht voor ons zinken; wat wij nu vernemen past
Op moeders wichlerij; dit had hij pas gesproken,
Of deze lucht en mist, waarin de helden doken,
Borst haastig en verdween; de lucht werd klaar en schoon.
Daar stond Æneas toen in dezen dag ten toon,
En blonk, zoo braaf van leest, van opzicht en van zwieren,
Gelijk een God; naardien de moeder hem kwam cieren
Met blonde lokken en een gloênde blozendheid,
En statig opzicht en een glans vol majesteit.
Als kunstenaars ivoor vercieren door glad slijpen
Met een bevalligheid, of geven 't goud te grijpen
Het Parisch marmer, of het zilveren metaal.
Hij, die dus onvoorziens, zoo braaf hun altemaal
Verschijnt, begint Mevrouw eerbiedig aan te spreken:
„Hier staat de man, den storm van 't Libysch meer ontweken,
De Trooische Æneas, met bekommering gezocht.
O koningin, die dus met onzen droeven tocht,
En der Trojanen ramp, die groot is, zit beladen;
Die ons (het overschot des volks, te schalk verraden,
En pas het Grieksche zwaard ontslopen, en hun hand,
Door allerhande ramp te water en te land,
Gesold en uitgeput, met druk en nood bevangen),
Gewaardigt in uw stad, ook in uw hof t' ontvangen.
O, Dido! wij met alle ons landsliên, die verstrooid
Door al de wereld, nog gebergd zijn, kunnen nooit
Dees deugd, naar heuren eisch, met dankbaarheid beloonen.
De Goden, zoo ze nog Godvruchtigen verschoonen,
In waarde houden; zoo rechtvaardigheid en trouw
En 't vroom geweten nog een plooi ter wereld hoû),
Beloonen uwe deugd en weldaad naar behooren.
Gij zijt ter goeder uur gewonnen en geboren.
Gelukkig was uw stam, om zulk een waarde spruit.
Zoo lang de stroom in zee zal loopen ongestuit,
Zoo lang de schaduwen rondom de bergen dwalen,
Zoo lang de hemel weidt gestarnte en zonnestralen;
Zal elk uw naam en faam en weldaân, zonder tal,
Verheffen, waar hij ook in 't end belanden zal."
Hij gaf hierop de hand den reisbroêrs door elkandere,
Ilionæus d' een, Sergestus mede d' andere,
Voort Gyas en Cloanth, en al de gasten meê.
De koningin zat eerst verstomd op hare steê,
Verwonderd om dien man en om zijn avonturen;
Zij sprak: „o Venus zoon! wat voert u naar ons muren?

Wat drijft u met gevaar door zoo veel zeeverdriet,
Naar dezen woesten hoek? zijt gij Æneas niet,
Dien Venus, zegenrijk, een voêster van de weelde,
Bij Dardans zoon, Anchys, op Xanthus oever teeldo,
En in het Trooisch gewest weleer ter wereld brocht?
Gewisselijk mij heugt, dat Teucer mij bezocht
Te Sidon, toen hij, uit zijn vaderland gedreven,
Naar andre rijken stond, door Belus' hulp gesteven.
Mijn vader Belus liep het vruchtbre Cyprus af,
Bezat het eiland, dat zich boog voor zijnen staf.
Ik hoorde sedert al van uwen naam vermanen,
Van Grieksche koningen en 't jammer der Trojanen.
De vijand zelf verhief de Trooischen en hunn' stam,
En rekende, dat hij zijn oorsprong hieruit nam.
Weshalve, o brave jeugd! neem uw verblijf ten hove,
Een zelve zeefortuin heeft eertijds mij, verschove
En vreemde ballingin, na allerhande nood,
Ten leste in dees landouwe ontvangen met mijn vloot.
Ik, die den weêrspoed ken, ben willig alle lieden,
In hun verlegenheid en nood de hand te bieden.
Zoo spreekt de koningin, en leidt Æneas voort
In 't koninklijke hof, beveelt aan ieder oord,
In alle tempelen te slachten en te vieren,
Ter eere van de Goôn; zij zendt wel twintig stieren
En honderd zwijnen, ruig van borstelen, naar zee
Haar gasten toe, en zoo veel vette lammers meê,
En welige ooyen, en God Bacchus' blijde gaven.
Maar binnen wordt het hof, door hofgezin en slaven,
Heel prachtig koninklijk en heerlijk toegemaakt.
Men recht in 't middenhof de maaltijd aan; hier haakt
Tapijt en purper, elk om 't heerlijkste uitgelaten.
De tafels schitteren van goude en zilvre vaten,
Waarop der vaderen doorluchte daden staan
Gedreven op een rij, van haren oorsprong aan:
Wat d' overoude stam verricht heeft door de grooten,
Door zoo veel dapperen, uit dezen stam gesproten.
Æneas (want zijn hart en vaderlijk gemoed
Niet rusten kon), zond voort Achates heen met spoed,
Naar strand toe, en de vloot, om hun bejegeningen
Ascaan te melden, en hem mede in stad te bringen.
Het vadershart is meest voor 't lieve kind beducht.
Met een beveelt hij hem schenkagië en schat, ter vlucht
Geborgen uit den brand van Troje, in 't hof te halen;
Een tabbert, stijf van goud en paarlen, om te pralen,
En een behangsel, met oranjeloof en bloem
Geboord, waarmeê Heleen van Argos, rijk van roem,
Zich cierde, een wonderlijk geschenk van moeder Lede,
Toen zij, van oud Myceen, haar vaders hof en stede,
Naar Troje en d' onvrije echt ging varen voor den wind;
Met nog een schepter, eer van Priams oudste kind,
De dochter Ilioon, gedragen, neffens dezen
Een paarlen halskarkant, en nog een uitgelezen
Juweel, een dubble kroon van steenen en van goud.
Achates teeg zijn best, daar zich de vloot onthoudt,
Opdat hij dezen last, naar zijnen eisch, bekleedde.
Maar Cyprus' koningin lag op haar luim, was reede
Om wederom wat nieuws, wat zeldzaams te bestaan,
En haren zoon, in schijn van 't lieve kind Ascaan,
Te brengen in het hof, en Dido, daar de giften
Haar hart bekoren, als met zinnelooze driften,
T' ontvonken door den brand van minne in merg en been;
Want Venus vreest den aard van Tyrus' hof en steên,
Vol dubbelhartigen en weifelende raden;
Zij vreest ook Juno zelf, en, 's nachts hierom beladen,
Spreekt dus den Minnegod, den kleenen vlieger, aan:
„Mijn zoon, op wiens geweld en macht ik vast mag staan;
O zoon! die op 't geweer van Jupiter, waarmede
Hij reuzen heeft verplet, niet past; ik heb een bede
Aan uwe Godheid en verzoek uw onderstand:
Gij weet, hoe Juno's wrok dus, over zee en zand,
Langs alle kusten voert Æneas, uwen broeder,
T' onbillijk; en de rouw van uw beminde moeder
Ging dikwijl u aan 't hart; nu houdt hem Dido vast
Met zoete woorden op; hoe dit onthaal den gast
Bekomen mocht, heeft mij met achterdocht getroffen.
Gewis, zij zal hij dees gelegenheid niet sloffen,
Maar passen op haar stuk; waarom ik vind geraân,
De koningin, eer zij iet ontrouws durv' bestaan,
Met list t' ontvonken en op mijne zij te winnen,
Opdat geen Godheid haar verandere van zinnen,
En zij Æneas blijv' van harte toegedaan
Als ik; nu vat mijn zin, om hier niet mis te slaan:
Het koninklijke kind, dat ik alleen bezinne,
Rust toe, op vaders last, naar 't hof der koninginne
Te treden, en schenkagië en overbleven schat,
Uit Trojes brand geborgd, te brengen in de stad.
Ik zal dit kind, als 't slaapt, in onze heuvelstreken,
Idalië of Cytheer, mij toegewijd, versteken,
Opdat het dit bedrog niet rieke, of ons ontmoet'
In 't midden van 't banket; ga heen, vermom met spoed
Uw aanzicht éénen nacht en laat u niet verdrieten,
De tronie van dit kind naar 't leven aan te schieten,
Opdat (wanneer Elize, op 't koninklijk banket
Verhengd, en bij den wijn, die zorg van 't harte zet,
U neme op haren schoot, omhelze en kusse onendig),
Gij haar 't verborgen vier en loos vergift behendig
Ten lippen inneblaast." 't Gehoorzaam minnekind
Gehoorzaamt moeders last, gelijk zij raadzaam vindt.
Het schiet zijn vleugels uit en trekt al vrolijk bene,
Met zulk een tred, alsof Iülus zelf verschene.
Maar Venus geeft Ascaan een slaapdrank, streelt en kust
En stooft het in haar schoot, en voert het kind gerust
Op 't hoog Idalië ten bossche in, legt het kleine
In koele schaduwen van zachten marjoleine,
Opdat ze met haar bloeme en geuren 't wicht verkwikk'.
Cupido geeft gehoor, gaat heen, wel in zijn schik,
Met trouwe Achates, die hem meêleidt, om de heeren
Met koninklijk geschenk en gaven te vereeren.
De koningin had, vóór zijn komst, zich ten banket
Op bedspon en tapijt in 't midden aangezet.
De vorst Æneas en de Trooischen, zijn geleide,
Vergâren vast, men gaat aanleggen op 't gespreide
En purpren tafelbed; de dienaar giet lampet
En water op de hand; men droogt de handen met
Gebloemden handdoek; men legt weite uit teene manden
Op tafel; binnen wordt gewoeld met honderd handen
Van vijftig maagden, die op eene lange rij
't Gerecht opdisschen en de hoofsche lekkernij,
Het hof bewyrooken; en dan nog honderd anderen,
En honderd dienaars van ééne oude met elkanderen,
Die rijklijk op den disch verschaffen wijn en spijs.
De burgerij dringt sterk ter poorte in, naar 's lands wijs.
Men zet ze op dischtapijt; zij zien Æneas' gaven
Met groot verwondren aan, verwonderd om den braven
Iülus, en den God wiens aanschijn gloeit en straalt,
En zijn gebootste spraak; om sluyer en 't gemaald
En rijk ombangsel van oranje. Geen van allen
Kan minder zich verzaân van lust en welgevallen
Aan dit aanminnig kind, als Dido, die alreê
Zich deerlijk overgeeft aan 't naakend minnewee.
Zij wordt verbit door 't kind, en 'tgeen haar is geschonken;
Die beide het gemoed ontstellen en ontvonken.
Nadat de knaap een wijl in vaders armen hangt
Om zijnen hals, die den vermomden zoon ontvangt,
En kust tot dat hij heeft verzaad des vaders minne,
Zoo zoekt het kind Elize, en vliegt de koninginne
Met ijver om den hals. Zij drukt het aan haar hart,
En ziet zich nauwlijks zat, en Dido, die de smart
Der minne namaals staat zoo jammerlijk te voelen,
Verneemt niet welk een God zij, om haar lust te koelen,
Aldus in haren schoot vast koestert, streelt, en mint.
De zoon, die moeders last uitvoeren wil, begint
Allengs Sichæus uit haar hart en zin te wissen,
En poogt inwendig 't hart en haar gedachtenissen,

Nu koeler en een poos van d' eerste min gespaand,
Door een herbore min t' ontsteken, eer zij 't waant.
Het eerste dischgerecht is nauwlijks opgenomen,
En 't lijf met spijs gesterkt, of groote kelken komen
Ter tafel, en men kranst den wijnkop, versch en koel.
De gasten zijn verheugd; het vrolijk gekrioel
Verwekt een wedergalm door al de ruime zalen;
De lamp beschijnt het goud der balken met haar stralen;
De turf brandt helder, en verdrijft den duistren nacht.
Nu eischt de koningin een wijnkelk, daar 't geslacht
Van Belus en zijn zaad gewoon was uit te drinken;
Een wijnkelk, zwaar van goud, waarin robijnen blinken;
Men schonk dien boordevol; toen zweeg al wat er zat.
Zij sprak: „o, Jupiter! naardien elk een u schat
En eert voor 't heilig hoofd der blijde gasterijen,
Die haar ook wetten stelt, laat toch dees dag gedijen
Tot heil van Tyrus en den Trooischen vluchteling,
Opdat men na gedenk, hoe Tyrus Troje ontving;
Dat Bacchus, schenker van de vreugd, ons koom verblijden,
En Juno zelf verschijne op deze galerijen!
Gij, Sidoniërs, onthaalt de gasten, blijde en frisch!"
Zoo spreekt ze, en plengt en stort wat wijns uit op den disch,
Als een drankofferande, en proeft die met de lippen,
En roert den wijnkelk pas en effen aan de tippen.
Toen gaf zij 't Bitias, die zet het aan den mond,
En nijpt den wijnkelk uit tot onder op den grond.
De grooten volgen hem. Iöpas roert de snaren;
Die zanger, lang van haar, speelt op al wat d' ervaren
En sterken Atlas leert. Hij zingt den loop der maan,
Van zonnezwijm, waaruit de mensch en 't vee ontstaan:
Wat oorzaak zij van storm en bliksem, donderslagen:
Van Boer en Regenstar, en groote en kleenen Wagen:
Wat heete dagen rekt: wat koude krimpt zoo knap.
De vrolijke Tyriërs verdubblen 't handgeklap;
De Trooischen volgen hen. De koningin, eilacie!
Al t' ongelukkig, brocht met kouten deze staatsie,
Dit nachtfeest over, dronk de min, die heur behaagt,
Terwijl ze gratig dan naar koning Priam vraagt,
Dan weêr naar Hektor, dan naar Memnon; met wat bogen,
Wat wapenen bij kwam uit Oosten aangetogen;
Dan naar de paarden en 't gerid van Tydeus' zoon;
Dan naar Achilles' moed en zijnen oorlogstoon.
Ten lesten sprak ze: „o, Vorst! ter goeder uur gekomen,
Verhaal ons van 't begin, hoe Troje is ingenomen
Door 't Grieksch verraad; verhaal uw avontuur in 't breê,
En hoe gij ommezworft; want uwe vloot alreê
Is zeven jaren lang gesold op woeste baren,
En heeft de wereld en haar kusten omgevaren.

TWEEDE BOEK.

INHOUD.

Elk zwijgt en luistert scherp; de vorst verhaalt in 't breê
Dien gloênden ondergang, gebrouwen door de lagen
Van dat schijnheilig paard; hoe Sinon, tuk en reê,
Te dekken 't loos verraad en zulk een sprong te wagen,
Het paard aan baren holp; hoe Hector Venus' zoon
Den vaak uit d' oogen dreef en waarschuwde, op te waken;
Hoe hij zich redde op straat, door levenden en doôn,
Het hof ontzetten wonde en d' afgestormde daken;
En met zijn vader vliênde, op ongewisse hoop,
Zijn gade miste en met zijn kind dien moord ontsloop.

Elk zweeg en zag hem aan, met aandacht en verlangen.
De vorst Æneas heeft hierop dus aangevangen
Van 't hooge tafelbedde: „o koninklijke Vrouw!
Gij heet me mijnen druk en onuitspreekbren rouw
Vernieuwen; hoe de Griek zoo deerlijk het vermogen
Van Ilium verdelgde, en wat ik met mijne oogen
Al jammeren aanschouwde, en mede in zulk een staat
Vooraan bezuren most; wat Myrmidoonsch soldaat,
Wat Doloper, of wie van wreede Ulysses' bende
Zou, zonder tranen, die verwoestinge en elende
Verhalen? ook bevalt de nacht, met dauw gelaân,
Het aardrijk, en 't gestarnte, alreede aan 't overslaan,
De midnacht roept te bedde al die hier zijn gezeten;
Doch is uw lust zoo groot, om ons fortuin te weten
En Trojes ondergang te hooren, kort en klaar,
Zoo zal ik (schoon mijn geest nog gruwt, aan dit gevaar
Te denken, en mijn hart van droefheid sluit) beginnen:
De Grieksche krijgsraad, die de vest niet zag te winnen
En, na veel jaren krijgs, verzwakt en afgemat,
Van 't noodlot afgekaatst, ging bouwen voor de stad,
Door Pallas' drift en geest, een houten paard, gestegen
Zoo hoog gelijk een berg, met ribben ingeslegen
Van denneu; onder schijn van veilig wederom
Te keeren over zee, door zulk een Heiligdom,
Minerve toegewijd; dus laat de faam zich hooren.
Men sluit de braafsten, eerst bij lotinge uitgekoren,
Ter zijde al stil in 't paard en stopt den hollen buik
Met blank gewapenden, bij duister en ter sluik.
Een eiland, Tenedos, legt in 't gezicht der veste
Van Troje, en was befaamd in 't Oostersche geweste,
En rijk van middelen, zoolang als Priaams rijk
Nog overende stond; nu is het slechts een wijk
En inham, daar de kiel zich nauwlijks mag betrouwen.
De krijgsvloot, hier gevoerd, om achterdocht te schouwen,
Verbergt zich op de kust; wij wanen, zij toog weg
Naar Argos toe voor wind; de stad, van 't lang beleg
Ontslagen, is verheugd; men zet de poorten open.
Het lust de burgerij, naar buiten toe te loopen,
Bezichtigen het veld, daar 's vijands leger lag;
De doodsche plaats te zien en d' oevers, daar het plag
Te grimmelen; hier sloeg de Thessaliër zich neder,
Hier stond Achilles' tent, hier lag de vloot in weder
En onweêr veilig, hier ging 't heftig op een slaan.
De sommigen zien 't paard met een verbaasdheid aan,
't Geschenk, dat, hun ten vloek, Minerve is opgedragen,
Verwonderd om 't gevaart; hetzij dat Trojes plagen
Dit eischten, 't zij bedrog of wat het wezen woû;
Thymetes was de man, die d' eerste dit gebouw
Hiet slepen in de stad en op den burg te zetten;
Maar Capys, en die scherp en nauwer hierop letten, (schenk
Gebieden, dat men 't Grieksch, met recht verdacht, ge-
Verbrande, of 's vijands laag in zee plompe en verdrenk',
Of polse in 't hol des buiks met boren en met slopen.
Het wispeltuurig grauw, hierover in veel hoopen
Gereten, staat gekant uit ijver tegens een.
Toen komt Laccoön geloopen naar beneên
Van 't hooge slot, vol viers, vooruit, gevolgd van vele
En eenen langen sleep; hij roept met luider kele
Van verre: „o licht misleide en slechte burgerij!
Wat is dit voor een dolle en blinde razernij?
Slooft ge, dat de vloot des vijands zij vertogen?
Of acht ge een Grieksch geschenk vrij van bedrog en logen?
En kent ge Ulysses dus en zijnen valschen aard?
De Grieken schuilen stil in 't hol van dit gevaart;
Of deze stormkat is gebouwd, om onze wallen
En huizen te bespiên en Troje t' overvallen;
Of hier is een verraad bewimpeld met dit hout.
Trojanen! wacht u wel, eer gij het paard betrouwt.
Het zij hiermeê zoo 't wil, ik vrees voor Grieksche treken
En hun schenkagiën meest, en alle hoofsche streken."
Zoo sprak de man en schoot een zware schacht, vol vier,
Uit al zijn macht ter zijde en in den buik van 't dier,
En door de ribben heen, zoodat ze stond en trilde,
De buik, van dezen slag geklonken, galmde en gilde
En rammelde uit zijn hol; en had ons toen het hoofd
Niet averechts gestaan en 't noodlot ons beroofd
Van zinnen, aangezien geen God dit woû gehengen;
Het punt der spere kon 't verraad ter schande brengen,
Dat in dien schuilhoek stak, en Troje, op dezen dag,
En Priams hof stond nog, zoo trotsch gelijk het plag.

Maar oudertusschen wordt een jongeling, getengeld,
De handen op den rug en arm aan arm gevleugeld,
Naar 's konings hof gesleept van eenen herderstroep,
Met allerhande smaad en vreeselijk geroep.
Hij kwam al willens zelf hun in den mond geloopen,
Dus vreemd en onbekend, om Trojes poorten open
Te zetten voor den Griek, te stichten dit verraad.
Een stontaart, een getroost van beide, hoe 't beslaat,
Ons in te luiden of een wisse dood te lijden.
De jeugd van Troje schiet hier toe, van alle zijden,
Nieuwsgierig hem te zien, te hoonen met veel schimp
Dien opgevangen gast; nu luister, met wat glimp
De Griek zijn laag verbloemt, en leer u eens gewennen,
Uit één verraders stuk dien ganschen hoop te kennen;
Want toen hij weerloos en verbaasd in 't midden stond,
Bezien van al den drang, en overal in 't rond
Den troep van Troje had bekeken met zijne oogen:
„Och," sprak hij, „wat gewest, wat zee wordt nu bewogen,
Om mij te bergen? of wat hoop kan ergens zijn
Voor mij, elendig mensch! in dezen droeven schijn,
Die nimmer bij den Griek verblijf vinde, en, verdreven
Bij Dardans hof, verdien gestraft aan lijf en leven?"
Dat kermen zet terstond de harten om, en al
D' oploopendheid bedaart; wij porren hem, hij zal
Ons melden, uit wat stam en bloed hij zij gesproten;
Wat zijne boodschap houdt; waarom hij, ginds verstooten,
Zich vangen laat bij ons; hij, endelijk bedaard
Van schrik, begint: „o Vorst! ik wil u onbezwaard
De waarheid, hoe het legt in onzen raad beschoren,
Ontvouwen; ik ontken vooreerst niet, een geboren
Rechtschapen Griek te zijn; en schoon, gelijk ge ziet,
Mij 't onrechtvaardig lot tot ramp schiep en verstiet,
Gij zult uit Sinons mond bedrog noch logen hooren.
Misschien kwam u de naam van Belus' neef ter ooren,
Vorst Palamedes, wijd befaamd van rijk tot rijk,
Die om gedicht verraad, op overschendig blijk,
Onschuldig werd ter dood, in 't Grieksche heer, verwezen,
Om 't afraân van den krijg; nu wordt de held geprezen,
En na zijn dood beklaagd. Mijn vader, arm van staat,
Zond mij, zijn bloedverwant, naar Troje, voor soldaat
En krijgsgenoot des helds, in 't opgaan van mijn leven,
In 't bloeyendst van mijn jeugd. Wij zijn in staat gebleven,
En deelden in zijne eer, zoo lang hij bleef in staat
Ter goede fame, en 't rijk nog bloeide bij zijn raad.
Maar toen hij, door den nijd en schalke Ulysses' treken,
(Ik rep niet onbekends) van 't leven wierd versteken,
Versleet ik jammerlijk mijn leven vast in druk
En eenzaamheid, en wrokte in 't harte, om 't ongeluk
Van mijnen bloedverwant, die zonder schuld most bloeden,
Doch kropte 't zoo niet in, of mijne wraak, aan 't woeden,
Ontviel al t' onbedacht, dat ik, zoo 't vallen woû,
Zoo 't heer met zege keerde in 't vaderland, dit zou
Vergelden naar mijn macht, en haalde, door die woorden,
Den haat op mijnen hals, bij allen die dit hoorden.
Dit was de bronaâr van mijn onheil; hierom zocht
Ulysses, dag op dag, wat nieuws, om mij verdocht
Te houden bij het heer, en schrik op 't lijf te jagen;
En hierom strooide hij geruchten uit zijn lagen,
Al heimlijk onder 't grauw heel dubbelzinnig uit,
En sterkt zich overtuigd met al wat hatig luidt.
Hij rustte niet, tot dat door Calchas' hulp gesteven.....
Maar waarom dus vergeefs bij dit verhaal gebleven,
Dat u verdriet? waarom op meer bescheids gewacht,
Zoo gij de Grieken toch al even zuiver acht,
En reê genoeg verstaat, waarvoor men mij moet houden?
Nu helpt me voort om hals; de zoons van Atreus zouden
Dit mild vergelden; dit 's hetgeen Ulysses zocht."
Toen haakten wij met kracht (het minste niet verdocht
Op Grieksche treken en zoo groote schelmerijen,)
Om d' oorzaak te verstaan; hij vaart, kwansuis voor lijen
Beducht, al bevende met zijn vertelling voort:
„De Grieken wenschten lang, voor Trojes muur en poort,
Hun leger, afgemat van oorloge, op te breken,
Naar huis te trekken, het beleg te laten steken;
En och, of 't waar gebeurd! maar 't onweêr uit der zee,
De storm verlet ze reis op reis op deze reê,
En dreigt ze, op hun vertrek, met schipbreuke en gevaren.
Het stormde inzonderheid en bulderde op de baren,
Toen dit aborne paard volbouwd en vaardig stond.
Wij zenden, dus beducht, om raad naar Febus' mond
Eurypilus, die keert met deze droeve mare,
Uit God Apollo's koor: toen Grieken been zou varen
Naar Troje, most de wind gezoend zijn door het bloed
Van een geslachte maagd, ter dood gedoemd; zoo moet
De Griek nu wederom door bloed de Godheid eeren,
En slachten eenen Griek, om veilig t'huis te keeren.
Al 't leger stond verbaasd om 't antwoord en Gods wil;
Het eisde kond van schrik, en niet één lid stond stil,
Beducht wie zich ter dood, ten offer most bereiden,
Wien God Apollo daagde, om naar 't altaar te leiden.
Toen rukte Ulysses forsch waarzegger Calchas daar
In 't midden onder 't volk, met vreeselijk gebaar,
Om stip der Goden wil en wit te hooren melden;
En veel begunstigers al van te vore spelden,
Dat d' afgerechte schalk, vol log, bedrog en gal,
Het mij vergelden zoude, en zagen zwijgende al
Het onweêr komen. Hij, om niemand te bedragen,
Ter dood te wijzen, zweeg, bleef dicht tien heele dagen.
Ten leste, door 't geroep des eilanders geperst,
Hem, volgens hun besprek, de stem ter keele uitberst,
Die doemt me ten altaar, dat alle stemmen sluiten,
En 'tgeen een ieder vreest, dat zoeken ze te stuiten,
Te schuiven van hun hals op mijnen hals alleen;
En 't liep zoo hoog, dat reê de droeve dag verscheen.
Men stelt den offer toe en zout, met garst gemengeld,
En d' offerband wordt mij om d' ooren vast gestrengeld.
'k Beken het, ik ontliep den dood, en rukte voort
Den offerband van 't hoofd, lag 's nachts bijkans gesmoord,
In liezen en moras en slijm, tot dat ze dropen
Van stad af, onder 't zeil; zijn ze anders afgeloopen.
Nu wanhoop ik van ooit mijn vaderland te zien,
En kinders, zoet van aard, en lieven vader, wien
Te duchten staat, dat hij 't onschuldig zal bekoopen,
En boeten (nu de zoon de halsstraffe is ontloopen),
Met mijn onnoozel kroost; weshalve ik smeek en bid,
Om Gods wil, die om hoog in 't licht des hemels zit;
Ter liefde van de trouw, die nimmer vlekken kende;
Indien men ergens trouw van hier aan 's werelds ende,
Noch onder menschen vindt, ontferm u over mij,
Ellendig arrem mensch, die dus onschuldig lij!"
Wij, door zijn tranen ter meêdoogenheid gedreven,
Zijn met den man belaân, en schenken hem het leven.
De koning Priam zelf is d' eerste, die belast
Te slaken zijne koord, om d' armen stijf en vast
Gekneveld, en vermaant hem straf noch leed te schromen:
„Gij zijt dan, zegt hij, wie gij zijn moogt, hier gekomen,
Gedenk niet langer aan de Grajen, die zijn heen.
Begeef u op ons zijde, en antwoord recht op 't geen
U nu wordt afgevraagd; wat wil dit? waarom plantten
De Grieken zulk een paard op Xanthus' waterkanten?
Wiens werk is 't? wat is 't wit? is 't uit godsdienstigheid?
Of is 't een stormgevaart?" dus sprak zijn majesteit.
Hij echter, afgerecht op list en Grieksche treken,
Begon, van band geslaakt, de handen op te steken,
En hief ze met zijn stemme aldus naar 's Hemels troon:
„Gij, eeuwigdurende gestarnte, onschenbre Goôn!
Ik neem uw Godheid tot getuige; gij, altaren,
En heilloos offermes, die met bezweete baren
Ik nauwlijks ben ontvloôn, en gij, o offerband,
Gebonden om mijn hoofd, dat reê ter offerand
Verwezen was; het sta ons vrij, aldus ontweken
Der Grieken recht en macht, den dieren eed te breken,
Te haten dat geslacht, als vijanden, en voort
Te brengen aan den dag wat bij hen wordt gesmoord;

Nu wij niet langer staan gebonden aan hun wetten.
En gij Trojanen, aan geen lagen u bezetten,
Dewijl ik u verlossen en redde uit nood en last,
Zoo houdt mij uw belofte en woord, gelijk het past;
Indien ik waarheid spreke, u al den aanslag melde,
En uwe deugd, aan mij bewezen, rijk vergelde.
De hoop van 't oorlogsend stond doorgaans bij den raad
Op Palls hulp gegrond; maar sedert Tydens' zaad
En noode Ulysses, tuk op alle schelmerijen,
Bestonden Pallas' kerk en heiligdom t' ontwijen,
Daar Troje's heil aan hing, en rukten 't uit de kerk;
Toen 't looze moordgeweer de slotwacht viel te sterk,
En zij 't geheiligd beeld, de huif en kuische banden
Der goddelijke maagd, met hun bebloede handen,
Aangrepen, van dien tijd ontzonk den Griek de moed,
De voorspoed keerde hem den nek toe, heel verwoed,
Ons krijgsmacht kreeg een krak en endlooze ongevallen,
En dees Godin vergramd een weêrzin in ons allen,
Waarvan Minerve zelf geen donkre teekens gaf;
Want nauwlijks brocht men 't beeld van 't slot in 't leger af,
Of 't sloeg twee blikken op, als kolen, gloênde vonken:
Het zilte zweet brak uit: de speer en beuklaar blonken
En klonken; driewerf sprong ze in 't veld op, als verbaasd.
Terstond riep Calchas, dat men t' zeil most met der haast,
Dat Grieken Troje niet verdelgen kon noch dwingen,
Ten waar ze t' Argos met de Goôn te rade gingen,
En 't goddelijke beeld, hetwelk zij over zee
Vervoerden, wederom herstelden op zijn steê.
Maar dat de vijand nu naar Grieken is vertogen,
Zijn vaderland, is om den stoel der orelogen,
Met 's Hemels hulp, nog eens te planten, wreed en valsch,
En onverziens u hier te vallen op den hals.
Aldus weet Calchas' tong dit voorspook te bedieden,
En door zijn aanraân werd dit paard (om ramp t' ontvlieden,
Om Pallas' Heiligdom en Godheid, dus besmet
En gruwelijk ontwijd, te zoenen) hier gezet;
Doch om te hinderen, dat dit gevaart van eiken
Niet door de poort en muur gehaald wierd, tot een teiken
Van heil, en d' oude dienst der Goden eene stut
Der stede strekte, en volk en burgerij beschutt';
Zoo ried hen Calchas dit dus hoog in top te trekken,
Te bouwen aan de lucht; want kwaamt ge u zelfs bevlekken,
Uwe ongewijde hand aan Pallas' gift te slaan,
Dat stuk zou Priaams rijk, dat zou den Frygiaan
Tot eenen zwaren val (de Hemel keer' dit lijen
Van ons op 's vijands hoofd) en ondergang gedijen.
Maar draafde 't bij uw hand de stad op, heel en gaaf,
Zoo zonde d'Aziaan, in 't harnas trotsch en braaf,
Het hof van Pelops fel bestormen en zijn wallen,
En zulk een heilloos lot ons bloed te beurte vallen."
Die valsche treken en doortraptheid, snood en loos,
Des schelmschen Sinons, zoo meineedig en zoo boos,
Vervoeren ons, dat wij gerust op logens slapen;
En die door Tydens' zoon, noch door Achilles' wapen,
Noch vijf paar jaren krijgs, noch duizend schepen niet
Gedwongen wierden, zijn in 't net, eer 't iemand ziet,
Bezet door zijn bedrog en krokodille tranen.
Maar toen bejegende ons, dat waard is te vermanen,
Iet schrikkelijks, daar wij, rampzaligen! met reên
Ons ni' verbaasdheid om ontstelden in 't gemeen,
En dat zet slechte volk in zijne rust kwam storen:
Laocoön, bij lot ten priester uitgekoren,
Neptuun ter eere, slachtte op strand, naar 's lands manier,
Voor 't heilig zeealtaar een vreeselijken stier;
En zie, twee opgekrulde en groote slangen komen,
Van 't eiland Tenedos ('k verhaal het u met schromen),
Gekropen op de zee, die stil lag, op ons aan.
Zij streven te gelijk naar strand toe, daar wij staan.
Men ziet de borst en mane, als rood met bloed bestreken,
Om hoog en boven uit het effen water steken.
Het achterlijf sleept na, door 't schuim en zoute vocht.
De rugge kringelt zich geweldig, bocht bij bocht.
Het water bruist van schuim; men ziet ze daatlijk landen,
En smeitig bloed en vier uit beî haar blikken branden.
Zij likken met de tong, driekantig en gesplitst,
Al lillende den bek, die schuifelende sist.
Wij zien ze en bergen bleek, al vliênde, ons lieve leven.
Zij komen recht naar God Neptunus' priester streven,
Zij krullen zich om beî zijn kinders, een voor een,
En knagen voort d' onnoozle al 't vleesch af van het been;
Hierna den vader zelf gegrepen, die 't wil hinderen,
En al gewapend komt tot noodweer voor zijn kinderen.
Zij slingren zich om hem en zijne middel vlug
Wel tweemaal; tweemaal slaan ze om zijnen hals den rug,
Met schubben geschakeerd, en steken, dus gevlochten,
Hun hoofden boven hem; en hij, dus aangevochten,
Rant ze aan, om met geweld zich van dien knoop t' ontslaan;
Maar als zijn offerband alreede is aangedaan
Van etter, zwart vergift, en bloed, hij, doodsch bezweken,
Uit nood begint een keel zoo schriklijk op te steken,
Dat zijn geschrei om hoog aan 't hemelsch welfsel stuit.
Zoo bulkt de stier, met een afgrijselijk geluid,
Als hij voor 't outer raakt aan 't stoten en aan 't stampen,
En d' ossenslachters bijl komt op den nek afschampen,
De stier de bijle ontloopt. De draken, even sterk
In 't spoeden, schieten snel naar boven in de kerk,
En tijen naar den burg der gramme maagd Minerve,
Die bergt met haar rondas de dieren, ten bederve
Gezonden, en om troost aan heur altaar gevloôn.
Dat gaf een schrik, zoo groot als niemand is gewoon,
Aan al 't verbaasde volk, gedoodverfd op de wangen.
Men roept: „Laocoön heeft zijne straf ontvangen,
Gelijk hij wel verdient, die 't Godgeheiligd paard
Schoffeerde met zijn punt, en, stout en onbezwaard,
De speer ter zijde en in de ribben heeft gedreven".
Zij riepen te gelijk, men most met ijver streven,
Vervoeren Pallas' beeld ter kerke steêwaart in,
En bidden om genâ, en zoenen dees Godin!
Wij vallen er op aan, met een vak muurs te slopen,
En zetten ons steêvest voor 's vijands lagen open.
Elk slaat de hand aan 't werk. Men helpt, met veel geschals,
Het paard op rollen, worpt een kabel om den hals.
Het groot gevaart, bedekt tot ons bederf geschapen,
En zwanger van geweer en mannen, schild en wapen,
Begint de wallen op te steigren. Al de jeugd,
De knaap en huwbre maagd, heft aan met volle vreugd
Een heilig feestgezang, en laat zich vrolijk hooren.
Wie 't zeel raakt, acht zich nu ter goeder uur geboren.
Dus gaat het voort, en glijdt, al knikkende, op het glad
Ter stede in. Ilium! o vaderland! o stad
En zetel van de Goôn! en gij, Dardaansche vesten,
Befaamd ten orelоge, in d' uiterste gewesten!
Het stoot wel vierwerf op den drempel van de poort;
Wel vierwerf klinkt de buik van 't harnas, dat men 't hoort.
Wij, even blinde en minst omzichtige ijveraren!
Zijn even druk hiermede eendrachtig voortgevaren,
En planten 't moordgedrocht gerust op 't heilig slot.
Cassandra, nooit geloofd, door 't hoog beleid van God,
Bij eenigen Trojaan, begint haar mond t' ontsluiten,
En openbaart den slag, ons toegedreigd van buiten;
Maar wij, rampzalig volk! besteken op dien dag,
Den jongsten dag des rijks, gelijk men 's feestdags plag,
De kerken van de Goôn, door al de stad, met meyen.
De zon ging midlerwijl het licht en duister scheyen;
De schaduw viel op zee, en dekte met een mist
Het aardrijk, en de lucht en aller Grieken list.
De Trooischen, hier en daar gespreid langs d' oude muren,
Versleten, stil en stom en alle slaapziek, d' uren
Der nachtwake, afgemat van waken, nacht en dag.
Zoo ras nu d' Amiraal, de voerder van 's rijks vlag,
Zijn nachtvier uitstak, ging het Grieksche heer eenmoedig,
Eer nog de stille maan hun gunstig opkwam, spoedig
En zonder toeven t' zeil, van Tenedos, naar 't strand,
Daar eerst de krijgsvloot lag en 't leger was geplant;

En Sinon, op zijn luim, beschut in zijn vermeten
Van d'onverzoenbre Goôn, ontsloot al stil 't bezeten
En zwanger paard, waardoor het krijgsvolk, dicht en diep
Begraven in dit hol, nu lucht en adem schiep,
En blij te voorschijn kwam gestegen, d' een na d'ander,
Al hoofden, Sthenelus, en d' overste Tissander,
Ensnoode Ulysses, bij een uitgeschote koord
Afglijende; Athamas en Thoas en dan voort
Vorst Neoptolemus, uit Peleus' stam gesproten;
Vorst Menelaüs en Machaon, met den grooten
Epæus, stichter van 't bedrog, naar Griekens stijl.
Zij overrompelen de hoofdstad in der ijl,
Die in haar eersten slaap en dronkenschap versmoorde.
Men brengt de wacht om hals, en zet, eer 't iemand hoorde,
De poorten op, ontvangt de spitsbroêrs van 't verraad,
En rukt hij een al wat hun lens en wit verstaat.
Het was omtrent deze uur, die d' Oppergoden schiepen
Den afgeslaafden mensch ter ruste, als, in zijn diepen
En eersten slaap gesmoord, hij zacht legt uitgestrekt;
Wanneer mij in den droom, als uit het graf gewekt,
De geest van Hektor scheen, heel drukkig, voor mijne oogen
Te staan, met eene wolk van tranen droef betogen;
Gelijk hij eertijds, vuil van bloed, op 's vijands spoor,
En met de koorde om 't been, en tusschen beide door
De beenen, dik en bol, gekneveld en geslagen,
Gesleurd werd achter aan Achilles' oorlogswagen.
Hoe was de held, helaas, zich zelf zoo ongelijk!
Hoe weinig zweemde dees naar Hektor, zuil van 't rijk,
Die, met Achilles' helm en harnas aangeschoten,
Naar huis kwam, of den brand ontstak in 's vijands vloten.
De baard hing morsig, al zijn haar geklist van bloed.
Al 't lichaam was doorwond, daar bij, met macht en moed,
Zijn vaders veste en hof beschermde, en zocht te wreken.
Mij docht, ik schreide en scheen bedrukt hem aan te spreken:
„O, licht van Dardans rijk! o, vaste toeverlaat
Van Troje's burgerij! waar bleeft ge? uw raad en daad
Verwacht men. Hektor! uit wat schuilhoek en geweste
Bezoekt ge ons nu, dus spade en traag, ten lange leste?
Hoe komen we u te zien, na zulk een nederlaag
Van vaderland en volk, gesneuveld vlaag op vlaag?
Nu zoo veel zwarigheên en rampen zijn geleden
Bij stad en burgerij, vermoeid en afgestreden?
Hoe is uw aanschijn, eer zoo helder, dus geschend?
Hoe zien we u dus gewond en nauwelijks gekend?"
Hij zweeg, en keerde zich niet eens aan mijne vragen,
Al t' ijdel en vergeefs; maar zuchtte eens, heel verslagen,
Uit 't allerbinnenst van zijn harte en ziele, en sprak:
„O, zoon van Venus! spoê u voort; sta op en pak
U weg uit dezen brand, de vijand heeft de veste.
Het hooge Troje gaat te grond; gij hebt ten leste
U zelf voor 't vaderland en vader Priams rijk
Gekweten naar uw macht; dees hand waar Trojes wijk,
Waar Troje door de hand van menschen te beschermen.
De stad laat Heiligdom en Huisgoôn nu uwe armen
En zorg op 't allerhoogst bevolen; neem ze meê,
Ten troost in uwe elende, en, sukklende over zee
En watren, zoek het land, daar gij in 't end zult landen,
En stichten eene stad; zoo haalt hij met zijn handen
De huif en 't wonderbeeld van Veste, en 't eeuwig vier
Uit 's tempels binnekoor, verdwijnt, en stuift van hier!"
Terwijl wordt van de veste een groot misbaar vernomen;
En schoon mijn vaders huis, ter zijde af, in de boomen
Gedoken stond, nog hoorde een ieder het geluid
Al luider opgaan, en de wapenklank, gestuit
Op harnas en op staal, ons schrikkelijk genaken.
Ik vlieg uit mijnen slaap op vaders tin en daken,
En luister wakker toe; gelijk een herder haast,
In top van eenen berg, verschrikt wordt en verbaasd,
Indien hij onverhoeds 't gedruisch des viers hoort streven,
Dat van een sterken wind in 't koren wordt gedreven,
Of zoo hij 't ruischen hoort van eene snelle beek,
Ter steenrotse afgestort, die oevers kent noch streek,
En over akkers bruist en welige gewassen;
Het zweet des akkermans ter neêr smijt met haar plassen,
En bosschen met zich sleept en heendrijft met den stroom.
Toen zagen we eerst, helaas, als schietende uit den droom,
Den trouwen Griekschen aard; wat lagen men ons leîde.
Deïfobus' gebouw, wiens vlam zich nog verspreidde
Van onder, lag er al met kracht ter neêr geveld.
Ukalegon, hier naast, in lichten brand gesteld,
Bescheen 't Sigeesche meer; men hoorde t' zamenspannen
Een krijgstrompetgeklank en naar gedruisch van mannen;
Ik grijp de wapens en 't geweer aan, droef en dul,
Doch zonder overleg en kennis en belul.
Maar 't hart van ijver brandt om wederstand te baren,
En met mijn spitsbroêrs een hoop krijgsvolk te vergâren,
Gelijkerhand naar 't hof te loopen; razernij
En gramschap holpen voort mijn hoofd aan 't hollen; mij
Viel in, hoe braaf het luidt, in 't harrenas te sterven.
Maar Panthus, pas den moord ontslopen, komt er zwerven;
Och! Panthus, Otreus' zoon, Apollo's offerman
Ten bove, en, overlaân met heiligdommen van
Gevluchte Goden, sleept het neefken aan zijn zijde
En, buiten zinnen, vlucht naar strand toe, maar t' ontijde.
„Och, Panthus!" roep ik, „och! hoe staat het met den staat?
Wat slot bezet men best?" hij kent die stem op straat
En antwoordt mij bedrukt, met zuchten en met stenen:
„De jongste dag en uur van Troje is nu verschenen,
Van niemand onder ons t' ontworstlen noch t' ontgaan.
't Is uit met Troje, 't is met Ilium gedaan.
Al d' eer der Frygen legt in d' assche en stuift vast hene;
Jupijn gaf grimmig ons dus over aan Mycene.
De Griek is meester van de stad, in lichten brand.
Het vreeselijke paard, op 't hooge slot geplant,
Baart krijgsvolk. Sinon, wien 't verraad gelukt te wonder,
Sticht, al braveerende en verheugd, den brand hier onder,
En andren bonden wacht aan d' opgezette poort,
Met zooveel duizenden, als nimmer werd gehoord,
Dat over zee, van verre, ons uit Mycene zochten.
De sommigen staan schrap en stutten 's burgers tochten
En houden wijk en straat bezet met hun geweer.
Men biedt het bloote spits met sabelen, om neêr
Te houwen, wat zich rept; de voorste wacht van allen
Biedt nauwlijks wederstand aan poorten en aan wallen
En bouwt in 't honderd toe." Op zulk een oorlogstoon
(Een antwoord, al te droef, van Panthus, Otreus' zoon)
En drift der Goden, vlieg ik, zonder om te kijken,
Naar brand, naar vijand toe, door levenden en lijken,
Waar 't nood is, waar de wraak en dolle lust mij winkt;
Waar 't roepen en geschrei, dat aan den hemel klinkt,
Mij dagvaart. Ifitus, stokoud en zat van leven,
Ook Rifeus, Hypanis en Dymas mede streven
Eendrachtig aan ons zij, daar ze ons, bij maneschijn,
Gemoeten op de straat en trekken éénе lijn,
Gevolgd van Mygdons zoon, Chorebus, onder andre,
In 't opgaan van zijn jeugd, die, razende op Cassandre
Verslingerd, korts op hoop, als een behuwde zoon
Van Priam, hij geval te Troje, 's konings troon
En 't Frygisansche rijk kwam stutten met zijn daden,
Doch niet ter goeder uur, dewijl hij, niet te raden
En, van zijn dolle bruid gewaarschuwd, onbezind,
Al wat ze spelde, los en wuft sloeg in den wind.
Ik, die ze al t' zamen zie getroost, een kans te wagen,
Vermaan ze: „o borsten! die zoo vroom en onverslagen
En rustig zijt, om mij, die 't uiterst wagen zal,
Te volgen op dit spoor; gij ziet nu overal
De kans des krijgs gekeerd, en hoe 't er staat geschoren.
De Goden, die dit rijk beschutten van te voren,
Verlieten kerken en altaren; al te spâ
Zoekt gij de stad in nood, en staande ter genâ
Der vlamme en haren gloed, te redden en te bergen.
Maar laat ons evenwel den nood het uiterst vergen,
En rukken regelrecht op onzen vijand aan
En sterven; wanhoop houdt alleen de wanhoop staan."

Dat voert de borsten aan en moedigt ze al te zamen.
Wij (eveneens gelijk doorgaans de wolven kwamen,
Verhit op verschen roof, van hongersnood geprest,
Die hen al razende, bij nacht, dreef uit hun nest,
Dat uitgehongerd hen verwacht met drooge kaken),
Aan 't streven op dit woord (wij passen slechts te raken),
Door vijand en door zwaard en midden door de steê,
In een gewisse dood, bedekt voor spits en sneê
In holle schaduwen van 's nachts Hel-duistre veêren.
Wie zou dees nederlaag en nachtmoord, op 't begeeren
Van iemand, naar den eisch uitdrukken, of diens last
En zulk een zwarigheid beschreyen, als het past?
D' aloude koningsstad, die eeuwen lang regeerde,
Gaat plotseling te grond; ook die zich niet verweerde,
Een machtelooze hoop van menschen wordt alsins,
Op straat, in huis, in kerk, in Godsplaats, hier en ginds,
Verwoed ter neêr geveld, en ons Trojanen moeten
Het niet alleen, maar zelfs de triomfeerders boeten,
Met hunnen eigen hals; want, onder 't woên van 't zwaard,
Ontvonkt d' aloude deugd ook 's overwonnen aard.
De rouw is overal, en overal het ijzen.
Ook sterven ze niet alle op eenerhande wijzen.
Androgeos kwam d' eerste ons met een grooten stoet
Van Grieken tegen, en hij zag ons onvermoed
Voor Grieken aan, en sprak, eer hij nog iemand kende,
Aldus ons minzaam aan: „o volk van onze bende!
O mannen, haast u, voort; waar staakt ge nu dus lang?
Alle andre plondren fel in Trojes ondergang,
En strijken vast den buit; en komt ge eerst opgeschoten
Uit uwen langen slaap ter stede in, uit ons vloten?"
Androgeos vernam (want niemand rond en naakt
Hem antwoord gaf), dat hij in 't midden was geraakt
Van 's vijands troep, versloeg, zweeg stil, en trad te rugge,
Als een, die, op een slang in doornen treênde, vlugge
En snellijk deinst van schrik, terwijl de slange, op 't veld,
Om haren blauwen hals van Helsche boosheid zwelt.
Zoo teeg Androgeos, ontroerd door dit ontmoeten,
Ook deur; wij schieten toe, om hen met spits te groeten,
En worden vreeselijk omringd van 's vijands tal,
Besloten en bezet, en houwen ze overal
Ter neder, overmits d' onkundigheid der wegen,
En hun verbijsteringe en schrik, bij nacht verlegen.
Zoo gunstig was Fortuin 't begin van onzen tocht.
Dat gaf Chorebus moed, toen hij hen overmocht;
Hij sprak braveerende, op die zege dapper gaande:
„O, spitsbroêrs! volgt den weg, dien 't avontuur ons baande.
Verandert fluks van schild, schiet Grieksche wapens aan.
't Zij list of vromigheid en mannelijk bestaan;
Wat schaadt het, hoe men hier den vijand demp' ten leste?
De vijand geeft ons zelf zijn wapens hier ten beste."
Zoo spreekt hij, en bedekt met pluime en storremhoed,
Androgeos ontrukt, zijn hoofd, en vat met moed
Den braven schild, en bindt het Grieksche zwaard op zijde.
Zoo volgt hem Rifeus, zoo volgt Dymas, en de blijde
Genootschap, elk gesterkt met dien geraapten buit.
Zoo vallen we op den Griek, hoe fel ons 't noodlot stuit.
Wij worden handgemeen bij donker, forsch en felle,
En sturen menigen Mycener geest ter Helle.
De sommigen aan 't vliên naar strand toe, naar de vloot,
En bergen schandelijk hun leven voor de dood.
De sommigen, in 't paard oneerlijk opgestegen,
Verschuilen in den buik; och! 't is vergeefs den degen
Getrokken, als de Goôn om hoog u tegen zijn.
  Maar zie, Cassandre werd bij 't haar, in droeven schijn,
Bij 't hangend haar gesleurd, uit Pallas' koor en tempel,
De dochter van Priaam; terwijl ze van den drempel
Hare oogen, doch vergeefs, om troost ten hemel sloeg,
Haar blakende oogen; want de handen, teêr genoeg,
Gekneveld waren en met koorden vast geknepen.
Chorebus, die dit zag, van smerte om 't hart benepen,
Werd razende, en, der dood getroost, heroofd van zin,
Vloog midden in den drang op 's vijands heerspitse in.
Wij sluiten ons heel dicht en volgen hem te zamen.
Toen zocht ons eigen volk ons met geschut te pramen,
Van boven uit de kerke, en menig raakte om hals (valsch
Wel deerlijk; toen ze, om schild en paards-pluim, loos en
Verwisseld, op een sprong, aan Frygiaansche drachten,
Ons voor hun vijanden en booze Grieken achtten.
De Grieken rukten toen van overal bijeen,
Op 't luid misbaar der maagd, uit spijt dat zij, 't gemeen
Ter schande, met geweld ontweldigd wierd hun allen,
Die fel gelijkerhand ons komen aangevallen;
De heftige Ajax en de zoons van Atreus meê,
En al 't Myceensche heer; gelijk op land of zee,
De winden alle vier uit hun spelonk gebroken,
Elkandren hulderende aanranden en bestoken,
Dat bosch, geboomte en stam luidruchtig knakt en kraakt,
God Nereus met zijn vork de baren gaande maakt,
En op de tanden neemt, en keert al 't onderst boven.
De vijand, flus van schrik, bij donker nacht verstoven,
Door al de stad gejaagd, met zulk een mommerij
Van Grieksche wapenen, waakt op en komt ons bij,
En 't hoofd te biên, zoodra zijn oog de livereyen
En valsche henklaars, 't oor de spraak kan onderscheyen.
Men overrompelt ons, door menigte overmand.
Chorebus sneuvelt eerst door Peneleus in 't zand,
Voor 't onbevlekte altaar der dappre Krijgsgodesse;
Ook Rifeus, onbevlekt van wandel, die een lesse
Van recht en billijkheid alleen in Troje strekt.
De Godheid kent haar wit, al is 't voor ons bedekt.
Hier moeten Hypanis en Dymas 't leven laten,
Geschoten van ons volk; wat kan het Panthus baten,
Dat hij 't gewijde hergt, godvruchtig, onbevlekt,
Daar Fœbus' myter hem in 't vallen niet bedekt!
O, asch van Troje! o brand, de jongste brand van allen,
Gij kunt getuigen, dat ik, in 't vergaan en vallen
Van mijn heer vaders stad, mij zelf niet heb gespaard,
Noch geen gevaar gevreesd, noch vijanden, noch zwaard;
En brocht mijn noodlot meê met Troje te bederven,
'k Had ruim genoeg verdiend van 's vijands hand te sterven.
'k Ontglip, met Ifitus en Pelias, den dood,
En wordt van hier gerukt, en dat ter nauwernood;
Want d' een, te zwaarlijk van Ulysses hand geschonnen,
En d' ander, oud en stram, mij nauwlijks volgen konnen.
Wij vliegen, op gekerm en moordkreet, daadlijk voort
Van hier naar Priams hof; daar ging de krijg, de moord,
De wreedheid zoo te werk, als of er in geen wijken,
Noch al de stad gevochten wierd, geen lijken
Te vinden waren; zoo was Mars in zijnen schik.
Wij zien de Grieken hier bestoken, bol en dik,
De tinnen van het hof, en om de poort te rammen,
De stormbok aangevoerd, en, onder 't schilddak, vlammen
Op zege voor de poort; de stormleer, aan den muur
Gehangen, dreigt het dak; men klimt op avontuur
De posten op, beschut aan d' eene hand, voor vlagen
Van schichten, met den schild, en d' andre hand geslagen
Aan 't hooge dak van 't hof; de Trooischen bieden weer,
En stooten toren, trans, en tin van boven neêr,
Om op het uiterst nog, met dit geweer en wapen,
En wat ze, om tegenweer uit nood, te zamen rapen,
Hun leven voor de dood te vrijen naar hun macht.
Zij rollen balken en vergulde praal en pracht
Van d' oude koningen op 's vijands troep van boven.
En andren gaan, vol moeds, den koning hulp beloven,
Verdedigen in 't hof, en d' overwonne schaar
Der burgerije streng handhaven in gevaar;
Bezetten deur en poort omlaag met blanken degen,
En macht van volk; hier stond, om, in den nood verlegen,
Naar Priams hof ter sluik te gaan, een achterdeur,
Waar door Andromache gewoon was, na als veur,
Den schoonvaâr (toen het rijk nog veilig was van plagen)
Te vinden, en haar zoontje in grootvaârs schoot te dragen.
Ik raak, hier langs gebergd, op 't hofdak, van welks kruin
D' ellendige Trojaan vergeefs met schichten schuin

Op zijnen vijand schiet; hier neffens stond een toren
Gerezen boven 't dak, waaruit men van te voren
Gansch Troje en al de vloot en 't Grieksche leger zag.
Men tast dien toren aan; wij houwen, slag op slag,
De binten onder bij den zolder fluks in stukken,
En stooten kap en kruin van boven neêr, en rukken
Al wat er rijst omver; dit storten gaf een slag
En ruimte in 's vijands troep, die, waar bij ruimte zag,
De scheur met andren stopt; hoe vreeselijk wij bakten,
En steen en blok en wat ons 't reedst was nedersmakten.
De forsche Pyrrhus, blank in 't harnas, en met staal
Gewapend in de vuist, braveert ons voor 't poortaal
En aan de poort van 't hof; gelijk een slang, gezwollen,
Gevoed van giftig kruid, nu wederom ten vollen
Vervelt, veel jengdiger te voorschijn komt, na vorst
En gure winterkoû; nadat ze lang bemorst
In d' aarde kroop en dook, en, als de zon aan 't klimmen
Geraakt, haar gladden rug kort intrekt en laat glimmen,
Zich bakert in de zon, daar zij, de borst zoo jong
Uitstekende, vast drilt met haar driekante tong.
De groote Perifas verzelt hem, en wij kennen
Automedon, gewoon Achilles' koets to mennen,
Te dragen 's meesters schild, als schildknaap van zijn heer.
Wij zien er al de jeugd van Scyrus zich, langs leer
En posten, te gelijk omboog naar 't dak begeven,
Het vierwerk slingeren naar boven, opwaart streven.
Hij zelf vooraan aanvaardt de beerhijl met zijn vuist,
En valt aan 't breken van de hofpoorte onbesuisd,
Verwrikt de kopre deur uit haar metale pannen.
Toen kwam al wat de deur van binnen zocht te mannen,
Het binnenhof, vertrek, en ruime zaal bij zaal
Van d' oude koningen en Priam, altemaal
Te voorschijn; al het hof stond open om t' aanschouwen,
Door breuken, in de poorte en eiken balk gebouwen.
Maar binnen in het hof ging 't huilen en gekrijt
En woelen deerlijk aan; de kamers, hoog en wijd
Gewelfd, aan 't galmen, op 't gekerm der eedle vrouwen,
Dat aan den hemel klonk; de joffers, vol mistrouwen,
Aan 't vluchten hene en weêr, door 't hof, van hulp ontbloot,
Ombelzen post aan post en kussen ze in dien nood.
De forsche Pyrrhus met zijn beerhijl bouwt van buiten,
Gelijk zijn vader plag, vast toe: wat kan hem stuiten?
Geen slotwerk nochte wacht; door 't stadig rammen springt
De hofdeur uit haar slot en panne en wat haar dwingt;
En stijl en post bezwijkt en ploft en stort ter aarde.
Men maakt met kracht ruim baan; de Grieken, met den (zwaarde
Dus ingedrongen, slaan en smijten voort omveer
Al wat hun wederstaat; zij vellen fluks ter neêr
Al wie hun eerst gemoet en, onder 't bloedig slachten,
Bezetten al het hof met uitgezette wachten.
Geen sterke waterstroom, die dijk en dammen breekt,
Zich schuimende aan 't gevaart, dat zijnen loop schut, (wreekt,
Kwam ooit geweldiger aanbruisen, over wallen
En veld en akkers heen, noch sleepte vee en stallen
Geweldiger met zich en zijnen vollen vaart.
Ik zelf zag Pyrrhus woên en moorden met zijn zwaard,
En Atreus' zonen beî, ter poorte in, niemand sparen.
Ik zag er Hecuba, verzeld met honderd snaren
Of aangehuwden, en Priaam, met 's levens schat,
Zijn eigen bloed, het vier, dat hij ontsteken bad
Uit ijver op 't altaar, te jammerlijk bevlekken.
De vijftig kamers van zijn kindren, om te wekken
Een afkomst, zonder tal, al telgen uit zijn stam,
Die leggen, met haar pracht en praal, al door de vlam
Verteerd, de pijlers, die van goud en roofschat blonken;
En waar de felle brand gedoofd is en zijn vonken,
Daar houdt de Griek de wacht. Misschien dat gij nu haakt,
Te hooren, hoe Priaam ook aan zijn eud geraakt.
Toen d' oude man den val der overwonne stede,
De poort van zijn paleis geveld en 's vijands schrede
In 't hof zag, schoot hij, traag van ouderdom, en stijf
En bevende en vermoeid, het harnas aan zijn lijf,
Het harnas nu ontwent, weleer zoo trotsch gedragen,
En gorde 't zwaard vergeefs op zijde, om onverslagen,
In 't midden van den drang der vijanden, ter nood,
Al vechtende te staan naar d' eerelijkste dood.
In 't midden van het hof, en d' ope lucht beneden,
Stond een altaar gebouwd, heel treflijk; daar bekleeden
De lauwertakken, oud van jaren, 't Heiligdom
Der Huisgoôn, met hun loof en schaduwen, alom.
Hier zocht nu Hecuba bij 't onter ramp t' ontschuilen,
Met hare dochteren, die vruchtloos, onder 't huilen,
Der Goden beelden nog omhelzen voor het lest.
Zij scholen dicht bij een, als duiven, die, geprest
Van bijster onweêr, snel gedaald, den storm ontweken.
Maar toen ze Priam zelf in 't harnas zag gesteken,
Hetwelk hij in zijn jeugd voorheen gedragen had,
Hief ze aan: „mijn arme man! wat dolheid drijft u, dat
Gij u met dit geweer nog wapent? Och, waarhene?
Wat zoekt ge? al waar het, dat mijn Hektor hier verschene,
Wij zijn met zulk een hulpe en schutsheer niet gered,
In dezen droeven staat. Kom eenmaal herwaarts; zet
U hier; hij dit altaar is noodhulp te verwerven
Voor u en ons, of laat ons hier te zamen sterven."
Zoo spreekt ze, en trekt hem naar zich toe, met deze beê,
En zet den ouden man op die gewijde steê.
Maar zie Polytus, een van Priaams zoons, gedreven,
Om Pyrrhus' moordgeweer t' ontvluchten, en het leven
Te bergen, streeft gewond door vijand en geweer,
De kamers in en uit, de zalen op en neêr.
De felle Pyrrhus volgt, verbolgen en ontsteken,
Hem kort van achter na, uit lust om zich te wreken,
Vat toe, doorstoot hem fel, met zijnen scherpen schicht;
Daar hij ten leste, voor der ouderen gezicht
Gerakende, in zijn bloed te deerlijk komt te sneven,
En, onder 't vreeslijk bloên, den lesten snik te geven;
Toen kon Priaam, schoon hij den dood voor oogen zag,
Zich van uitvaren, noch van toorne, uit onverdrag,
Ontbonden, maar hij riep wel luide: „o, oversnooden!
Is nog meêdoogendheid hier boven bij de Goden,
En gaat die vreede moord, dit schelmstuk hun aan 't hart,
Zij zetten deze daad rechtvaardig u met smart,
Naar uw verdienst, betaald voor eeuwig; zij beloonen,
Dat gij, zoo schandelijk, de bloem van mijne zonen,
Voor 's vaders oogen, in zijn tegenwoordigheid,
Om hals brengt en vermoort, uit wrake en onbescheid.
Maar die Achilles, uit wiens stam gij liegt te spruiten,
Droeg tegens Priam zelf, zijn grootsten vijand, buiten
De stad zich anders, en hij schaamde in zijne ziel
Zich zelf voor mij, die hem bedrukt te voete viel,
Te breken woord en trouw, en gaf, beweegd door gaven,
Mij 't lijk van Hektor weêr, om eerlijk te begraven,
En liet me vrij en frank vertrekken naar mijn stad."
Aldus sprak d' oude man, en smeet, doch afgemat
Gansch moedeloos een schicht, die nauwlijks op hem vatte,
En, knarsende op 't metaal, terugge stuitte en spatte,
Ook effen aan de vlam des beuklaars hangen bleef.
Toen riep hem Pyrrhus toe: „weest gij dan bode, en geef
Mijn vader dit bescheid, en, zonder te vergeten,
Vertel mijn schellemstuk, dus schendig en vermeten,
Hoe Neoptolemus van zijnen stam veraart;
Leg daar!" Zoo spreekt hij, sleept en sleurt er onbezwaard
Den grijzen, bevenden, en afgeleefden vader
Tot aan het outer toe, daar 't bloed, uit wonde en ader
Van zijnen zone, nog met plassen vloeit en zijpt.
Hier slibbert hij in 't bloed. De felle Pyrrhus grijpt
Het haar met d' eene en 't zwaard met d' andre, en duwt ten (leste
Het zwaard hem in de zij, wel diep, tot aan 't geveste.
Aldus kwam Priam hier zoo deerlijk aan zijn dood;
Dat lot viel hem te beurt, nadat hij Troje in nood
Verbrand zag en verwoest, en Pergamum in d' asschen;
Die stam van Azië, zoo hoog in top gewassen,
Om over zooveel volk en landen te gebiên;
Die romp van zulk een man, zoo wijd en zijd ontzien,

Bedekt hier nu het strand, het hoofd van 't lijf gescheiden,
Zoodat men nauwelijks kan kennen een van beiden.
Maar toen beving mijn hart een schrik, al t' eislijk groot.
'k Verstomde stokstijf, toen me in mijn gedachten schoot
Mijn lieve vader, zijn gedaante en staat en leven;
Toen ik den koning, van ééne oude als hij, zag sneven
En sterven aan die wonde een al te wreede dood.
Ik dacht om mijn Kreüze, alleen van hulpe ontbloot,
Om mijn geplonderd huis, hoe kleene Iülus schreide,
Verlegen in dien nood; 'k zie om, en wat geleide,
Wat volk mij overschiet, zij waren al van hier
Vermoeid en moedeloos gesprongen in het vier,
In 't midden van de vlamme, of ploften op de straten,
En hadden in dien schijn mij dus alleen gelaten.
  Nu schoot ik hier alleen slechts over, en vernam
De dochter van Tyndaar, een telg uit Leda's stam,
Al stil in Vesta's kerke en eenen hoek gescholen.
De brand verlichtte klaar mijne oogen, die vast dolen
En weiden overal; dit wijf (ten ondergang
Van Troje en 't vaderland geschapen, bijster bang
Voor Troje en iedereen, zoo fel op haar gebeten,
Om Pergamums bederf; en voor den Griek, bezeten
Van wrake; en voor den haat van haar verlaten heer)
Verstak zich en zat, schuw van elk, bij 't outer neêr.
Mijn bloed begon te ziên, mijn gramschap op te steken,
Om mij, mijn vaderland en zijnen val te wreken,
En dit vervloekte wijf te straffen; zij kwansuis·
Zal onbeschadigd Sparte en vaders hof en huis,
Alond Mycene, zien en veilig wederkeeren,
En als een koningin na Troje triomfeeren?
Zij weder haar gemaal ontmoeten in zijn hof,
En, met een langen sleep Iliadinnen of
Trojaansche knechts, haar kroost en oudors zien en zegen;
Daar Priam hier in 't stof geveld legt met den degen,
Heel Ilium in d' assche, en Trojes strand, te wreed
Getrapt, zoo dikwijl bloed en water heeft gezweet?
Nog zoo niet; want hoewel, met eene vrouw t' ontzeggen,
Te straffen, nimmer eer en prijs is in te leggen;
Schoon met haar dood geen roem en lof te halen waar;
Men zal me niettemin nog loven, dat ik haar,
Dit snood, dit heilloos wijf, verdelge en doe gevoelen
Haar welverdiende straf; mijn moed aan haar te koelen,
Ten zielzoen van de mijne, is al mijn troost en lust.
Zoo tuimelden al mijn gedachten, ongerust
Van dolle wraak vervoerd, wanneer mijn goedertieren
Vrouw moeder, nooit voorheen zoo klaar aan hare zwieren
Gekend, zich openbaarde en diebt voor mij verscheen,
In helder licht, bij nacht, die voor dien glans verdween.
Zij kwam, als een Godin zoo heerlijk voor mijn oogen,
Zoo groot, gelijk ze omhoog zich zelve komt vertoogen;
Zij vat me liefelijk bij mijne rechtehand,
Ontsluit haar rozenmond en spreekt, in zulk een stand:
„Wat matelooze rouw, o zoon! uit mij geboren,
Ontstelt uw zinnen, dus oploopende van tooren?
Hoe raast ge dus? waar is uw groote zorg, weleer
Voor ons gedragen? wilt gij nu niet liever weêr
Gaan zien, waar d' oude man, uw vader, is gebleven?
Of uwe gemalin Kreüze nog mag leven
En 't kind, de kleene Ascaan, die van der Grieken macht
En troepen zijn bezet? want hadde ik niet met kracht
Zorgvuldig ben behoed en 's vijands hand gebonden,
Zij waren lang van vier en 's vijands zwaard verslonden.
Wat wijt ge dit uit haat de schoonheid van Heleen
Uit Sparte, of Paris, die haar kwam te schaken? geen
Van beide heeft hier schuld; der Goden ongenade,
Der Goden gramschap komt ten leste, al komt ze spade,
En rooit de mogendheid, die zoo verheven stond,
Het trotsche Trojen uit, verdelgt het in den grond.
Zie op: wij zullen al de dampen, die u dekken,
De nevels, die 't gezicht benevlen en betrekken,
Verschniven van uw oog; nu schroom noch weiger niet,
Te volgen onderdaan wat moeder u gebiedt.
Ter stede, daar gij die gevaarten ziet in stukken
Ter aarde worpen, steen en muren ommerukken,
En wolken, dik van rook en smook, en stof en puin
Ten hemel wentelen en drijven, weet Neptuin
Met zijn getande vork de muren aan te vatten,
Te schudden, dat ze voort uit hunne grondvest spatten;
Hij rukt de gansche stad van haren wortel af.
De felle Juno staat vooraan, tot Trojes straf.
Zij houdt de Sceesche poort bezet en dengt, met roepen
En 't zwaard op zijde, uit wrake al haar gezwore troepen
Ter poorte in, uit de vloot; zie achter u, daar ziet
Gij Pallas op den burg gezeten, in 't verschiet.
Zij glinstert, met een wolk bewimpeld en behangen,
En dekt zich met den schild en 't wreede hoofd vol slangen.
De vader Jupiter geeft zelf den Grieken moed
En zet ze krachten bij, en schent, gelijk verwoed,
De Goden aan op 't spits van Dardans oorlogsknechten.
Voort, voort, mijn zoon! hoû op, hoû op en staak dit vech-
'k Verlaat u nimmermeer en zal, door al 't gedruisch, (ten,
U leveren gezond en gaaf in vaders huis.
Zoo sprak zij, en bij nacht uit mijn gezicht verdwenen
In dikke duisternisse en schaduwen, verscheneu
Vervloekte troniën en groote Goôn, in schijn,
Gelijk ze Troje en 't volk van Troje vijand zijn.
Toen zag ik, hoe gansch Troje in d' asch lag voor mijn oogen,
En Ilium, van God Neptunus opgetogen,
Verzinken tot den grond; gelijk men d' akkermans
Ziet eenen ouden boom, op 't hoog gebergte, gansch
Vernielen, dien ze slag op slag met bijlen houwen,
En alle om strijd, met kracht en aangebonde touwen,
Omverre rukken, dat hij met zijn krone op 't veld
Vast waggelt, knikt en dreigt en krom voorover helt,
Als een die vallen wil, tot dat allengs door kloven,
En van zijn stronk gescheurd, hij krakende, van boven,
Ten leste een harden slag in 't nederstorten maakt.
Ik stijg omlaag en red, door al wat moordt en blaakt,
Mij, onder Gods geleî, wiens hulp en nadruk blijken, (ken.
Daar 't krijgsvolk, daar de brand en vlammen voor mij wij-
  Maar toen men nu aan 't huis en vaders drempel kwam,
En 't overoude hof, gebouwd van zijnen stam,
Woû vader (want ik hem uit zorge zocht te vergen,
Om eerst vooral zijn lijf op 't hoog gebergt te bergen),
Na Trojes ondergang niet leven in dien stand,
Noch, als 's lands balling, oud omsuklen achter land.
„Gijlieden," zegt hij, „nog in 't beste van uw leven,
In uwe volle kracht, moogt u ter vlucht begeven;
Behaagde het den Goôn, te rekken mijnen tijd,
Zij hadden, mij ter liefde, ook wel dit huis bevrijd.
Wij zagen hier genoeg, te bitter om verzwelgen,
Aan eenen ondergang en hebben het verdelgen
Der rijksstede overleefd; laat mij bereebt, voor dood,
Hier leggen, en vertrekt; ik zal mij zelf ter nood
Wel met mijne eige hand voorthelpen uit elks oogen;
De vijand, die mij vindt en uittrekt, uit meêdoogen
Ten minste eens zuchten op het lijk des overleên.
Al mis ik d' eer van 't graf, die haverij is kleen,
Ik leefde al overlang den grooten Goôn hier boven
In weêrwil en ten last, van iedereen verschoven,
Al sedert God Jupijn, de vader van de Goôn,
Die d' aarde wetten stelt, mij kwam, uit 's Hemels troon,
Met zijnen donder slaan en met den bliksem zengen.
Hier stond hij op; hier was hij geensins af te brengen.
Wij, daarentegens, en mijn trouwe gemalin
Kreüze, Ascaan, en voort het gansche huisgezin,
Aan 't bidden altemaal, met tranen op de kaken,
Aan 't smeeken: vader zou ons t' zamen, in 't genaken
Der vijanden, toch niet, met zich en huis en al,
Verreukeloozen, noch het persende ongeval
Stijfzinnig wederstaan; maar vader heeft geene ooren.
Hij slaat het echter af, blijft zitten als te voren,
En bij zijn opzet. Ik grijp wederom uit nood
De wapens, en verlange uit smerte naar de dood;

Want hier geene uitkomst was, noch raad, die ons mocht ba-
O, vader! docht ge, dat uw zoon u kon verlaten? (ten.
Of zetten buiten 's huis een voetstap zonder u?
Ontviel u zulk een woord, daar billijk elk af gruw?
Indien 't den Goôn belieft, dat van dees groote stede
Niets overschiete, en brengt uw vast besluit dit mede,
En lust het u uw bloed, en u, dus zwak en krank,
Te brokken in 't bederf en Troje's ondergangk;
Gij raakt door dezen weg gemaklijk om uw leven.
De wreede Pyrrhus, door wiens hand de zoon most sneven,
Voor 's vaders aangezicht, en die den vader, daar
Ter stede, nederhieuw voor 't Godgewijd altaar,
Zal straks, nog warm en nat van Priams bloed, verwoeder
Opdondren hier ter steê. Hebt gij, mijn lieve moeder!
Mij hierom dus gered, door ijzer, vlam en vier,
Opdat ik hier in 't hof den vijand, dat ik hier
Ascaan, mijn vader, en Kreüze zaag verloren,
En in elkanders bloed verslagen en versmoren?
Te wapen, mannen! Op, te wapen! het is tijd;
De jongste dag verdaagt ons naar den lesten strijd,
Nu wij verwonnen zijn. Men voer me in 's vijands bende!
Gedoogt, dat ik den strijd hervatte in onze ellende;
Wij zullen heden al niet sterven zonder wraak.
Ik gord het zwaard op zij na zulk een rede, en raak
Ten huize uit, met den schild aan mijnen arm gehangen;
Maar mijne gemalin Kreüze schut mijn gangen,
En valt en vat me bij de beenen in de deur;
Zij hangt me om 't lijf, en houdt Ascaan, het kleentje, veur
Mijne oogen: „Gaat ge heue, en hebt ge uw dood alrede
Besloten in uw geest, zoo neem ons alsins mede,
Ook waar ge trekt; of zoo gij, die uw stuk verstaat,
Nog eenige uitkomst stelt in wapenen en raad,
Beschut dan eerst dit huis. Aan wien (wat raakt u nader?)
Geeft gij dit kleene kind Iülus, uwen vader,
En mij, uw echtgenoot, dus lang hiervoor geacht,
Ten beste, hier ter steê?" Dus schreeuwt ze uit al haar macht,
En vult het heele huis met luid misbaar en treuren,
Waarop men dadelijk iet zeldzaams zag gebeuren,
Dat wonder luidt in 't oor; want tusschen beide ons heen,
En voor het droef gezicht en oog der oudren, scheen
Van kleene Jülus' kruine een helder licht te stralen,
Een vlam, die effen 't haar en haarlok, in het dwalen,
Met bare tonge lekt, en zonder zeugen weidt
Rondom het hoofd des kinds. Wij, uit onwetendheid,
Verschrikken, sidderen, en pogen ondertusschen
Den brand van 't haar te slaan en 't heilig vier te blusschen
Met water; maar Anchys, mijn vader, hief zijn oog
En aangezicht, met een zijn handen, naar omhoog,
Ten Hemel op, en sprak, vol blijschap om dien zegen:
„Almachtige Jupijn! indien ge u laat bewegen,
Door smeeken en gebeên, zoo sla uwe oogen neêr
Op ons; dat 's al mijn bede, en zoo wij immermeer
Door ons Godvruchtigheid verdienden uw genade,
Zoo sterk dit voorspook; schut, o vader! onze schade,
En help ons uit den nood." Zoo ras als d' oude man
Dit uitsprak, klonk met kracht de felle donder, van
De slinke hand, een star verschoot terstond bij duister,
Om hoog en aan de lucht, die, als een torts, haar luister
Met eenen langen staart vast sleepte naar zich heen.
Wij zagen ze, over 't dak van 't huis af, naar beneên
Gedaald, zich in het bosch van Ida gaan versteken,
Een viersprong trekken, en een pad met licht bestreken,
Dat overal een lucht van rook en zwavel gaf.
Mijn vader overtuigd staat van zijn opzet af.
Hij recht zich overend, begint de Goôn te smeeken,
En 't heilige gestarnt t' aanbidden, als hun teeken:
„Nu langer niet getoefd; nu voort, ik volge u, zoon!
Waar gij mij leidt. Behoedt, o vaderlandsche Goôn!
Mijn huis, behoedt mijn neef; gij geeft ons uit den hoogen
Dit voorspook; Troje's lot hangt aan uw alvermogen.
Mijn zoon! ik geef het op, en weigre niet dus bloot
Te volgen uwe baan, gelijk een vluchtgenoot."

Zoo sprak hij, en men kon den brand en vlam nu hooren
Genaken langs de veste, en luider dan te voren,
En hoe de viervloed bruiste en rolde naar ons toe.
„Mijn lieve vader! laat ik u, dus stram en moê,
Dan nemen op den hals, en op mijn schouders laden;
Die last bezwaart me niet. Wij loopen op die paden
Alle eenerlei gevaar, hetzij 't geluk of niet.
Wij wachten beide één lot, ééne uitkomst in 't verdriet.
De kleene Iülus ga aan mijne zijde zachter,
En mijne bedgenoot Kreüze hoû van achter
Mijn streek en voetspoor stil van verre in dit geval.
Gij, dienaars! hoort, en let wat ik u zeggen zal:
Daar rijst, wanneer men komt ter stede uit, voor de wallen,
Een heuvel en een kerk, van ouderdom vervallen,
En Ceres toegewijd; hier staat een oude boom,
Een lijkcypres, bij ons voorouders lang uit schroom
Godvruchtiglijk gevierd; hier zullen wij te gader,
Een ieder langs zijn pad, bij een verzamen. — Vader!
Aanvaard nu Heiligdom en Haardgoôn in uw arm.
Het waar een gruwelstuk, indien ik, versch en warm,
Uit zulk een schrikkelijk gevecht en moord gekomen,
Dit roerde en aanraakte, eer ik water heb genomen
Uit eenen verschen vliet, en afspoel bloed en vlek.
Aldus vermaan ik hem, sla over mijnen nek
Een rosse leeuwshuid om de schouders en ter zijen,
En weet mij onder 't pak des grijzen mans te vlijen;
De kleene Iülus vat mij bij de rechte hand,
En volgt zijn vaders tred, doch ongelijk, in 't zand;
Mijn echtgenoote volgt van achter al verlegen.
Wij spoeden te gelijk langs dicht beplante wegen,
En ik, die flus geen bui van schichten, nochte slag,
Noch dichten Griekschen troep, die mij gemoette, ontzag,
Ontstel me nu om kleen gerucht, om 't minste zuchten
Des winds, en 't ritslen van elk blad baart vrees en duchten
En achterdocht in mij, die straks in mijnen geest,
Voor al 't gezelschap en mijn halspak ben bevreesd.
Nu kwam ik aan de poort, omtrent de vest, gedropen,
En docht, wij waren nu genoeg 't gevaar ontslopen,
Wanneer me dunkt, dat ik hier voeten trapplen hoor,
En vader, die te rug bij duister zag naar 't spoor,
Begon te roepen: „zoon! och, rep u; zoon! zij naken."
Ik zie de beukelaars vast flikkren, wapens blaken
En blikkren. Och! ik weet nu nauwlijks, noch kan raên,
Wat Godheid, mijn geluk ongunstig, mij, belaân
En bevende in dien nood, beroofde van mijn zinnen;
Want zoo ik buiten 's wegs, om veiligheid te winnen,
Van 't algemeene pad bezijden afsla, weet
Ik niet, of mijn Kreüze en liefste, eilaas! zoo wreed
Mij door de dood ontrukt, toen achterbleef, of dwaalde
Van 't pad af, of vermoeid, opdat zij adem haalde,
Zich ergens nederzette, omdat ik sedert nooit
Haar met mijn oogen kwam t' aanschouwen, noch ook ooit
Eens naar heur omzag, of dit nadocht, eer we t' zamen
Aan Ceres' ouden berg en offerdrempel kwamen.
Wij endelijk, aldus vergaderd hier bij een,
Vermisten niemand dan mijn lief Kreüze alleen,
Tot hartewee van man en zone en vluchtgezinde.
Wat Goôn of menschen liet ik, dolle en gansch verblinde
Van gramschap, ongeschend! wat zag mijn bange ziel,
In 't ondergaan der stad, dat mij zoo bitter viel!
'k Beveel Ascaan, Anchys, mijn vader, en het Heilig,
De Trooische Haardgoôn, aan mijn spitsbroêrs, schuil ze
In zeker bochtig dal, en schiet het harnas aan, (veilig
Om blank gewapend weêr nog eens naar steê te gaan.
'k Getroost me, mij nog eens in dezen nood te geven,
Gansch Trojen op en neêr te loopen, en mijn leven
Al weder in gevaar te stellen van dien moord.
Ik ga ten eerste naar de veste en donkre poort,
Daar ik, bij duister nacht, ben uitgegaan met schromen,
En volg omzichtig 't spoor waar langs ik was gekomen;
Mijn hart verschrikt, zoo doodsch, zoo eislijk zag 't dat heen.
Ik ga naar huis, misschien, misschien of zij alleen

Haar toevlucht derwaart nam; de Griek, hier ingevlogen,
Bezette 't gansche huis; de wind joeg, voor mijne oogen,
Den hongerigen gloed naar boven met der vlucht.
De vlam sloeg uit het dak, de vonk stoof in de lucht.
Ik ga naar Priams hof den burg terstond bespieden.
Vervloekte Ulysses hier en Fenix, om het vlieden
Te schutten, stonden vast hun beurt en nachtwacht uit,
Om Juno's vrijburg en de galerij, vol buit
En roof gestapeld, nicht te houden, te bewaren.
Men zag den Trooischen schat hier van alom vergâren,
Al wat men uit den brand der kerken had geroofd,
De tafels van de Goôn, de kunst, die 't goud verdooft,
Den kelk, uit louter goud geklonken, die hier praalde,
Geplonderde offerkleên en wat men t' zamenhaalde.
Het vrouwentimmer en de kinders, op een rij
In 't lange, staan bevreesd en bevende hier bij;
En ik verstout me 's nachts mijn klachten uit te smijten,
Langs wijk en straat luidkeels te kermen en te krijten,
Te roepen, doch vergeefs, en droever nooit dan nu:
„Kreüze, eilaas! Kreüze, och lief! waar vinde ik u?"
Terwijl ik haar aldus, en zonder rust, loop zoeken,
Al razende, huis in, huis uit, in alle hoeken
En wijken van de stad, verscheen Kreüze's geest
En schim mij, grooter dan ze in 't leven was geweest,
In een gestaltenis, mij droever dan, in 't ende
En voor haar afscheid, ik haar met mijne oogen kende.
Ik stond verbaasd van schrik, en al mijn haren staan
Te berge, en mijne keel vergeet geluid te slaan.
Toen sprak ze tegens mij, en streek, in zulk een smarte,
Met dezen zoeten troost de zorgen van mijn harte:
„Wat slaaft ge, o lieve man! u zelven af om niet?
Hier is niet zonder Gods beleid en wil geschied.
Gij moogt Kreüze niet met u uit Troje brengen.
De groote Hemelvoogd wil geensins dit gehengen.
Gij moet nog lang de wilde en woeste zee alom
Beploegen, zwerven in onzeker ballingsdom.
Gij zult belanden in 't Hesperische geweste,
Daar 's Tibers versche stroom den vetten akker mestte,
En langzaam afdrijft, door het land dat helden teelt.
Daar staat een lot van weelde en 't koninklijke beeld,
Een schoone maagd, en 't rijk, haar bruidschat, u te winnen.
Nu schrei niet om Kreüze, en zet ze eens uit uw zinnen;
Want ik, uit Dardans stam, en Venus aangetrouwd,
Zal niet de gevels zien van Myrmidons gebouwd,
En trotsche Dolopen noch Grieksche joffren dienen;
Dewijl ik, hier om hoog in top, bij d' ongezienen
Voortaan verblijf, en blijf voor eenwig met der woon,
Onthaald bij Cybele, de moeder van de Goôn.
Nu leef gezond en lang; volhard in gunste en liefde
Van uw en mijnen zoon!" Zoo sprak ze, die mij griefde
In 't scheiden, daar ik weende en zuchtte heel ontsteld,
En zij voor 't oog verdwijnt, aan dunne lucht versmelt.
Wij poogden driewerf haar t' omhelzen, al benepen,
En driewerf naar heur geest en schim vergeefs gegrepen,
Ontglipt ze aan onzen arm, gelijk de wind ontglipt,
Die licht is, en gelijk de vlugge slaap ontslipt.
De nacht dus doorgebrocht uit zucht tot mijn beminde,
Geraak ik weder bij mijn spitsbroêrs, en bevinde
En sta verwonderd, dat hier zulk een groot getal
Van mannen, vrouwen, jeugd en volk van overal
Op nieuw vergaderd is; een arme hoop, benepen
Van rouwe, en reede om voort in ballingschap te schepen,
Zij waren van alom verzameld, wel gemoed,
Getroost om, neffens mij, te wagen goed en bloed;
Mij over zee en zand te volgen, te bezuren
Zoo lief als leed, in 't land waar ik hen been zou sturen.
Nu rees de morgenstar, die voert den dageraad
Op Ida's toppen aan; de Grieksche schildwacht staat
En houdt de poort bezet; hier was geen hulp te hopen;
Dies nam ik voort de wijk, zag om, en zocht een open,
En met mijn vader op den hals, nooit dragens moê,
Begaf me naar den berg, en recht naar Ida toe.

DERDE BOEK.

INHOUD.

Toen Troje lag in d' asch begaf hij zich op zee,
Belandde in Thracië, daar Polydoor nog waarde,
Æneas zoent zijn geest niet zonder hartewee,
En zwerft van kust tot kust, en vindt de lang bezwaarde
Andromache, al een poos aan Helenus hertrouwd;
Die spelt hem zijn fortuin; zoo vaart men langs Tarenten,
En wint Sicilië, daar Polyfeem zich houdt,
En volgt vol wraaks de vloot, met dolle dreigementen.
Men mijdt Charybde en Scylle, en wat men gaarne derft:
Tot dat te Drepanum zijn troost, zijn vader, sterft.

Nadat het dan den Goôn geliefde Priams staat,
Het rijk van Aziën en Priams onderzaat,
Onnoozel tot den grond en bodem te vernielen,
Het hof en Ilium, die trotsche muren, vielen,
En Troje, een werrekstuk gebouwd van God Neptuin,
Ter aarde lag en smookte, uit gloeyende assche en puin;
Zoo dreef de wichlerij der Goden ons te zwerven
In lange ballingschap, om elders ledige erven
Te zoeken over zee; wij bouwen dan uit nood,
Dicht bij Antander, Ide en zijn gebergte, een vloot,
En rukken volk bijeen, onzeker aan wat stranden
Ons 't noodlot voeren woude, en waar men zou belanden.
Anchys, mijn vader, eer de lent was opgestaan,
Gebood ons op genâ van 't noodlot t' zeil te gaan.
Toen stak ik schreyende van land af, uit de haven
Des vaderlands, het veld daar Troje lag begraven,
En koos, als balling 's lands, de zee met mijnen zoon
En reisgenooten, en de kleene en groote Goôn.
Heel wijd van hier bewoont en bouwt de Thrax, nu veilig,
Een groot wijdstrekkend land, dat vader Mavors heilig
Werd toegewijd, en bij Lycurgus, streng van aard,
Van ouds bezeten was. Dit landschap gaf zijn haard
En huizen den Trojaan milddadiglijk ten beste,
Zoo lang het rijk nog bloeide. Ik vare dan ten leste
Naar dezen oord, en, hier ter kwader uur geland,
Bouw voort mijne eerste stad, recht in de bocht aan strand,
En noem de burgerij naar mij Æneadijnen.
Ik offerde Dioon, mijn moeder, voor de mijnen,
En ook aan d' andre Goôn, en slacht een witten stier,
Ter eere van Jupijn. Bij avontuur rees hier
Een heuvel, op wiens kruin kornoelje en myrthen wiesen,
Heel naar van loof, en dicht van takkebosch, als spiesen.
Ik trede derwaart op, en poog een groenen struik
Te rukken uit den grond, om, volgens kerkgebruik,
D' altaren met dit loof, dees ruigte, te besteken,
En zie (mij eist dat ik 't verhale) een wonderteeken:
Want langs den boom, dien ik van zijnen wortel trek
Uit d' aarde, druipt zwart bloed. De grond ontvangt een vlek
Van etter. Al mijn leên aan 't sidderen, aan 't beven,
En al mijn bloed wordt koud. De kracht wil mij begeven
Van schrik. Ik vare voort om nog een taaye teen
Van eenen andren struik te rukken, en met een
Te polsen d' oorzaak van dees veldverborgenheden;
Maar uit den andren struik en schorse druipt beneden
Ook etter en zwart bloed. Hierover maal ik vast
Met mijn gedachten, eer de Godheên, hier met bast
En schorsen overkleed; ik eere den getrouwen
Gradivus, schutsheer van de Thracische landouwen,
Opdat ze dit gezicht, dit voorspook uit genâ
Toch zegenen ten goede; en als ik voort besta
Ten derdemale een tak met al mijn macht te rukken
Uit zijnen grond, en zet de kniên, in 't nederbukken,
Geweldig tegens 't zand (verzwijg ik 't best of niet?)
Zoo hoort men eene zucht, van onder uit het riet,
Heel deerlijk, en mij komt dees nare stem ter ooren:
„Æneas! waarom scheurt ge een ziel, tot ramp geboren?

Vergun den dooden rust. Zie voor u; wacht u vrij,
En schen uw handen niet zoo goddeloos aan mij;
Ik ben u niet zoo vreemd, maar uit Trojaansche plekken.
Dit bloed komt uit geen struik noch schorse nederlekken.
Ook vlucht, och! vlucht uw beste uit dit moorddadig land;
Want ik ben Polydoor; verlaat dit gierig strand!
Dit ijzeren gewas, waarmede ik ben doorschoten,
Bedekt me, en is dus scherp met bonten uitgesproten."
Toen rees mijn haar ten berg. 'k Verstom, sla geen geluid,
En, stijf om 't hart beklemd, bedenk wat dit beduidt.
Als d' ongelukkige Priaam voorheen mistrouwde
Aan Troje's oorlogskans, en droef van verre aanschouwde
't Genakende beleg der stede, zond hij voort
Zijn zoontje Polydoor, heel stil naar dezen oord
Van Thracië, aan den vorst, met onwaardeerbre goeden,
Een gouden schat, om 't kind daar heimlijk op te voeden.
De Thrax, zoodra de kans des oorlogs is gekeerd,
De middelen gespild, neemt acht wie triomfeert,
Kiest Agamemnons zijde, en past op gastvrijheden
Noch gastrecht, maar vermoordt den jongen tegens reden,
En maakt zich met geweld een heer van zoo veel gouds.
Vervloekte goudzucht! och, waar brocht ge niet van ouds
Den mensch toe, die zoo kort moet scheiden van dit leven?
Zoo ras mijn vrees en schrik een luttel is verdreven,
Verhaal ik vader eerst dit goddelijk gezicht,
Daarna aan d'oversten, en hoor naar hun bericht.
Men stemt uit éénen mond, te wijken van dees gronden,
Daar 't heilig gastrecht zoo verwaten is geschonden,
En met de vlote in zee te loopen voor den wind.
Men stelt een lijkfeest toe voor dit vermoorde kind.
Men kruit veel aarde op 't graf te zamen, stelt altaren,
Met blauwen offerband, cypresse en bruine blâren,
Heel statig toe, om dus des overledens geest
Te zoenen naar de wijs; de vrouwen staan bedeesd
Met hangend haar rondom; men zet er offerkannen
Met lauwe melk, die schuimt, en brengt den offermannen
Veel kelken offerbloeds, viert d' uitvaart van het lijk,
En neemt al schreyende verlof van deze wijk.
Hierna, zooras de wind en 't weder ons behagen,
De stormen over zijn en ongestuime vlagen,
De Zuiderkoelte ons roept naar zee toe, woelt het strand.
De gasten winden al de schepen af van land
En brengen ze in het vlot; wij varen voort en reizen
De haven uit, en strand en land en steden deizen.
Een eiland legt er, daar de Ægeesche zee op slijt,
Den Watergod Neptunus en Doris toegewijd,
De waarde moeder van de Watergodendommen;
Een land, dat driftig kwam om land en kust gezwommen,
En van Apollo, den godvruchten schutter, eer
't Aan Gyarus en aan 't hoog Mycon in het meer
Gehecht wierd, om eens vast, bewoonbaar op geen plassen,
Noch bulderenden storm, noch buyen meer te passen.
Ik zeile derwaart, en dit overlustig land
Verwelkomt ons vermoeide in 't havenen aan strand,
Daar wij met lust Apols geboortestad vereeren.
De koning Anius, gekoren tot regeeren,
Het rijk en priesterdom, ontmoet, met Gods laurier
En offerband om 't hoofd, ons heusch, naar 's lands manier.
Hij kent zijn ouden vriend Anchys, en biedt ons t' zamen
Huisvesting met zijn hand; wij volgden hem en kwamen
Te gader op zijn huis; ik eerde Apollo's koor,
Gebouwd van ouden steen, en bad alle andren voor:
„Gij, die te Thymbre wordt gediend en aangebeden,
Verleen den afgesolde een eigen haard en steden
En afkomste, en een stad, die vast sta; goede God!
Behoê het tweede Troje en al zijn overschot,
Het zwaard der Grieken en Achilles' wrok ontvloden.
Waar volgen wij u best? waar leeren uw geboden
Ons neêrslaan? vader! geef een teeken, meld uw zin
En stort ons uwen geest en wil van boven in."
Zoo had ik nauwlijks, of het scheen zich te bewegen,
Te schudden, sidderen wat hier omtrent gelegen
En bij der hand was, Gods laurier, de tempelpoort,
De gansche berg rondom te daveren, en voort
De drievoet der kapel te loeyen onbedwongen,
Zooras 't orakel luid ten hole uit kwam gedrongen.
Wij vielen t' zamen vlak en plat op 't aanzicht neêr,
En hoorden deze stem: „Dardaners! die zoo veer
Komt zwerven, 't zelve land, waaruit uwe ouders sproten,
Zal in zijn milden schoot u koestren, als zijn loten.
Vraagt ernstig naar uwe oude en lieve moeder; daar
Zal voort Æneas' huis en afkomste, en wat haar
Voor haren oorsprong kent, al 't aardrijk door gebieden."
Aldus sprak Fœbus, en men hoorde bij henlieden
Een vrolijkheid, gemengd in 't onderling getier.
Zij vragen allemaal, wat vesten Fœbus hier
Hun aanwijze, en wat streek, wat land hij wil belasten
Te zoeken, tot een wijk voor d' afgesolde gasten.
Mijn vader sloeg toen op d' aloude landkronijk,
En sprak: „gij, hoofden der Trojanen algelijk!
Hoort toe en geeft gehoor naar 'tgeen u staat te hopen:
In 't midden van de zee legt Krethe voor u open,
Jupijns geboorteland, daar Ide stijgt en rijst
En ons geslacht geteeld, gekweekt is, en gespijsd;
Daar leggen honderd steên, die groot zijn, vruchtbre landen,
Vanwaar eer Teucer, mijn voorvader, naar de stranden
Van Rhetus kwam, en koos die plaats uit tot een wijk,
Is mijn geheugenis d' aloude faam gelijk;
Toen stonden Ilium en Pergamum te houwen,
En zij bewoonden lage en effene landouwen.
Hier voerde Teucer eerst, op 't allerongezienst,
Der Goden moeder in en al den offerdienst
Van Cybele, bestond den plicht der Corybanten
Met al hun rinkeltuig in Ides wond te planten,
En brocht hun offerande en feesten eerst in zwang,
Sloeg leeuwen in 't gareel van Cybele met dwang.
Zijt hierom wel getroost, en houdende, op 't bescheiden
Der Goden, deze baan, zoo zullen ze ons geleiden;
Men offere en verdien' de gunst van wind en weêr,
Om recht naar Krete toe te varen; 't legt niet veer.
De derde dag (Jupijn, de voorste, volgt mijn zeggen)
Zal onze vloot gerust voor Krete op anker leggen."
Zoo spreekt hij, en hierop het offervee geslacht,
Dat van hun outerplicht geëischt wordt en verwacht, (den,
Een stier voor schoone Apol, een stier voor 't hoofd der vloe-
Zwart vee voor 't onweêr en, om best de reis te spoeden,
Een sneeuwwitte offerande aan 't Westen op het strand.
Idomenæus, zoo 't gerucht loopt, uit zijn land
En vaders koninkrijk geweldiglijk verdreven,
Liet al de huizen leêg, en Krete is leêg gebleven
Van Trojes vijand, die het eiland eerst bezat.
Men laat Ortygië en zijn haven en de stad.
Wij vliegen over zee, langs Naxos' waterkanten
En zijne bergen, vol rinkinkende Bacchanten;
Langs 't grasrijk Dionyse, Oliaros, meteen
Langs Paros, altijd rijk van witten marmersteen;
Voorbij de Cykladen, op zee gestrooid, en waayen
Langs d' eilanden, die dicht d' Ægeesche zee bezaayen,
Men hoort een scheepsgeraas; een ieder roept om strijd
En port de makkers aan: „zoo, mannen! zoo;" men tijt
Aldus naar Krete toe, vanwaar onze ouders sproten.
De wind van achter spoeit den tocht der reisgenooten.
Dus raken wij ten leste aan 't oud Kureetsche strand.
Kureeten bouwden eerst dit eiland met hun hand,
En daar behartigde ik den bouw der nieuwe stede,
Waarnaar ik had gewenscht, en noem den landzaat reede
Het Pergamasche volk, dat groeit in dezen lof.
'k Vermaan hen, t' offeren, te bouwen huis en hof.
De schepen staan nog nauw op land gehaald met touwen,
Of d' arbeidzame jeugd begint met macht te trouwen,
Te ploegen 't nieuwe land, te zaayen zaad en spruit.
Ik schrijf ze wetten voor en deel haar erven uit.
Terstond bedorf de lucht: gewas en ooft bedorven,
Dat smet en tering baart; een tijd, daar veel in storven.

De mensch, wien 't leven lust en toelacht, sterft heel dra,
Of kwijnt te jammerlijk en sleept de lenden na.
De Hondsstar gloeit, 't gewas verdort in zijne voren.
De doove korenaar geeft stroo voor voedzaam koren.
De vader ried ons, naar Ortygië om Gods raad
Te reizen over zee, bij Fœbus' toeverlaat,
En troost te zoeken, hem te bidden om zijn zegen;
Wat uitkomste in dien staat, daar ieder zit verlegen,
Hij aanwijz'; waar men hulp in deze elende vind';
Wat koers, wat zeestreek wij best houden reisgezind.
't Was nacht, en d' eerste slaap look ieder dier zijne oogen;
Mij docht, ik zag zich voor mijn ledekant vertogen
De heilge beelden van de groote en kleene Goôn,
Geborgen uit den brand van Troje en 't vier ontvloôn
En over zee gesleept; zij blonken rondom henen.
De volle maan kwam klaar ter venster in geschenen.
Toen spraken ze mij aan en sterkten mijn gemoed
Met deze rede: „al 'tgeen wat u Apollo vroed
Zou maken, en zijn koor t' Ortygië, dat spellen
Wij hier in zijnen naam, en komen zelfs en stellen
Ons voor uw kamerdeure alleen door zijn gebod.
Wij volgden, uit den brand van Dardans stad en slot,
Uw wapens en uw vloot, en hebben holle baren
En watren onder u met uwe vloot bevaren;
En wij, gelijk voorheen dezelve, zullen blij
Uwe afkomst helpen aan de groote heerschappij
Der stede, en haren naam tot aan den hemel beuren;
Laat geen langdurigheid van ballingschap u steunren,
Maar bouw de groote stad voor uwen grooten zoon.
Gij moet veranderen van woonplaats. Fœbus' troon
Te Delos hiet u niet naar deze kusten trekken,
Noch nederslaan in Krete en der Kretensen plekken.
Hesperië is een land, bij Grieken zoo genaamd,
Een oud, een vruchtbaar rijk, ten orelog befaamd.
D' Œnotriaan heeft eerst den bodem daar bezeten;
Nu heeft de neef dit land Italië geheeten,
Den landaard Italjaan, ter eere van zijn heer.
Dat is ons eige erf, een rustplaats, ons weleer
Beschoren. Dardan en Iäsius, ons vader
En stamheer, namen hier hun oorsprong al te gader.
Welaan dan, waak nu op en draag dit trouw bericht
Den afgeleefden man, uw vader, over; zwicht
Voor niemand. Koritum, 't Ausonische geweste
Staat u te zoeken; Krete is niet voor u ten beste.
Jupijn ontzegt u dit." Ik schrik voor dit gezicht,
De stem der Goôn, geen droom; ik zag elks aangezicht,
De tronie, ieders hoofd betulbant en bewonden,
Dicht voor mijne oogen, daar zij tegenwoordig stonden,
Oogschijnelijk en klaar, ten minste zoo het scheen.
Het koude zweet brak uit en droop mij langs de leên.
Ik vlieg ten bedde uit, hef mijn hart, om God te danken,
En handen hemelwaart, en offre zuivre dranken
Op 't heilig huisaltaar; na 't offer, hem ten prijs,
Verkundschap ik met vreugd dees nachtspraak aan Anchijs,
Verhaal hem stuk voor stuk; hij kent van wederzijen
Al d' afkomst, d' ouders meê, gerekend langs twee rijen;
Hoe 't nieuwe misverstand van d' oude plaats en oord
Zijn zinnen heeft misleid; hij zegt: „mijn zoon, door moord
En brand beproefd, en ramp van Troje's hof en wallen,
Kassandre alleen wist mij al lang deze ongevallen
Te spellen, nu herdenk ik eerst haar wichlerij,
Hoe deze landstreek ons geslachte en bloed en mij
Gezworen was; hoe dik zij d' Italjaansche stranden
Gedacht heeft; maar wie droomt dat Troje zal belanden
In dit Hesperisch rijk? maar wie geloofde 't geen
De razende Kassandre ons spelde in Priam's steên?
Men volg' dan Fœbus' raad, en kies de beste paden."
Zoo spreekt hij, en men volgt hetgeen hij vindt geraden.
Wij scheiden blij van hier, behalve een kleen getal,
Gaan t' zeil, en loopen, door het bruisende geschal,
Met holle balken hene op woeste waterstreken.
Nadat de vloot zoo wijd van land is afgesteken,
Dat niemand langer land en niet dan water zag
En wolken, hing een bui, een donkre donderslag
En wolk ons over 't hoofd; het weder aan 't verslimmen,
Begon de zee heel naar en fel ons aan te grimmen.
De wind stak haastig op; de baren gingen hoog.
Wij spreiden door dien storm van een, uit 's anders oog.
De lucht werd donker, en de regen uitgegoten
Viel dicht, gelijk een nacht; de hemel hing gesloten,
Zoodat men aan de lucht noch licht noch hemel zag.
De wolken bersten, en het weêrlicht slag op slag.
De buyen smijten uit hun streke roer en steven.
Wij dreven, zonder eens te weten waar wij dreven.
De stuurman Palinuur kon, op den woesten plas,
Niet ramen aan de lucht of 't nacht of middag was,
Noch werwaart hij verzeilt; wij hobbelen door vlagen
Bij gissing blindeling, drie nachten en drie dagen,
Op zee, en zien geen licht van starren, zon noch maan.
Ten vierden dage scheen de landkust op te gaan,
Te hoogen, het gebergt van verre te verrijzen,
En 't licht ons eenen rook en damp in duin te wijzen.
Men strijkt de zeilen, valt aan 't roeyen, en matroos
Versloft niet, roeit en rept nu hand en riem altoos,
En vaagt den blauwen plas en 't schuim der waterpaden.
Ik land behouden in d' eilanden, de Strofaden,
Die, in 't Iönisch meer gelegen en gestort,
Dus heeten bij den Griek; in dit geweste wordt
Celeno's heilloos nest, met d' andere Harpijen,
Gevonden, nadat haar de hoofsche lekkernijen
Van Fineus zijn ontzegd, en zij geheel vertsaagd
Daar van de tafel, ten bankette uit, zijn gejaagd.
Geen landgedrocht zoo Helsch, men vond nooit slimmer pesten.
De wraak der Goden brocht ze uit Pluto's poel en nesten.
Haar aanzicht is gelijk een maagdenaangezicht.
De buik, gedurig week van loop en nimmer dicht,
Stinkt eeuwig, en de klauw is krom, om toe te tasten;
De troniën zien bleek, hoe gulzig zij ook brasten,
Van honger. Toen wij in de haven, hier ter steê,
Belandden, zag men, drift bij drift, het welig vee,
Den bok en os in 't veld gaan grazen in de weiden,
Daar geene herders hen bewaarden noch geleidden.
Wij vielen er met ons geweer en macht op uit,
Beloofden Jupiter en andren Goden buit
En deel aan deze jacht; toen dekten wij den gasten
Een disch op 't bochtig strand, en aten hier en brasten
Van dezen lekkren kost; maar dees vervloekte vlucht
Harpijen kwam ons op, met vreeselijk gerucht,
Ten berg af, klappende de vleugels onderwegen
Vervaarlijk tegens een; zij schenden, zij gaan vegen
En strijken met den kost; waar elk zijn krauwels zet,
Wat ieder aangrijpt, wordt bezoedeld en besmet.
Zij scheiden met een stank en schreeuwen onder 't scheiden.
Wij gaan hierna nog eens de maaltijd toebereiden,
Heel diep in een spelonk, rondom met bosch beplant
En nare schaduwen, en steken d' offerand
Op Gods altaren aan; dees vlucht, om roof te zoeken,
Komt weder aangesnord, een ieder uit zijn hoeken
En roofnest en spelonk, met haren scherpen klauw,
Bezoedelt met den bek de spijs, nog warm en lauw.
'k Beveel mijn reisgenoot, geweer gereed te houden,
Om dien bezeten hoop te groeten; mijn vertrouwden
Zijn reede, om hun geweer en sabel en rondas
Te bergen in den beemd. Misenus, alzoo ras
Men in de bocht aan strand vernam, hoe zij te zamen
Met hare vleugelen van verre aansnorren kwamen,
Stak van de rots, daar hij de wacht hield, zijn trompet.
Elk valt er voort op in, voert met dees tafelsmet
Een nieuwen krijg, en past dit zeegespuis te schennen,
Te treffen met zijn zwaard; maar 't ijzer stuit op pennen
En pluimen af, de rug blijft heel en ongewond.
Zij vluchten snel omhoog; de klauwen en de mond
Den half gegeten roof en kost en spijze slaakten.

Zij laten 't al bemorst, wat bek en klauwen raakten.
Celeno, die doorgaans het onweêr spelt vooruit,
Zet zich op eene rots en schudt haar krop dus uit:
„Laomedons geslacht! koomt gij ons ook bestrijen,
Beoorlogen? wilt gij onnoozele Harpijen
Ook jagen uit haar nest en eigen vaderland,
Om os en runders, hier geslagen op het strand?
Zoo luistert nu naar mij en let op mijne rede:
Ik, d' oudste Razernij, verkundschap, hier ter stede,
Hetgeen d' almachtige Jupijn Apollo meldt,
En mij Apollo heeft met zijnen mond gespeld.
Gij zoekt Italiën, en zult aan zijne stranden,
Zoo weêr en wind u dient, in 't ende wel belanden
En havenen, doch niet de lang beloofde stad
Omtrekken met een poorte en hoogen muur, voor dat
De bittre hongersnood, en 't onrecht, met den degen
Ons aangedaan, u pers', van hongersnood verlegen,
De tanden en 't gebit te zetten in den disch."
Zoo sprak ze, en vloog in 't bosch; mijn dischgenootschap is
Verschrikt; het bloed wordt koud; het hart, beducht voor rampen,
Bezwijkt, en men beveelt niet meer met scherp te kampen,
Maar zoen te zoeken, door beloften en 't gebed;
Het zij dit Godheên zijn of een vervloekte smet,
En vuile vogelvlucht; mijn vader heft zijn handen
Naar d' Oppergoôn, en bidt, beveelt ons vee te branden,
En t' offren, naar den eisch der zake, nu bekend:
„O Goden! kan het zijn, belet dit dreigement,
En keert van onzen hals die toegedreigde smarten;
Laat u verzoenen, en verschoont godvruchte harten".
Daarna beveelt hij, dat men voort de vloot ontmaar'.
Men viert den schoot, met maakt hier touw en takel klaar.
Nu blaast de wind in 't zeil; wij bruischen door de baren,
En streven waar het wind en roer belieft te varen.
Nu reist Zazynthus met zijn bosch in volle zee,
Daarna Dulichium, en 't eiland Samos meê,
Dan Neritos, heel steil van klippen; wij vermeyen
De rots van Ithaka, Laërtes' heerschappijen,
En vloeken 't heilloos land, dat snoode Ulysses droeg.
Wij zien eerlang den top van Leukas, hoog genoeg
Door alle wolken hene, en voort den tempel rijzen
Van Fœbus, op een rots, waarvoor matrozen ijzen.
Wij loopen, moê gezeild, te zamen derwaart heen,
Bezien de kleene stad; de vloot en schepen reên
Voor anker; nadat wij hier buiten hoop belanden,
Verzoent men God Jupijn met heilige offeranden,
Ontsteekt het zoenaltaar, belooft den Goôn hun recht,
En viert voort t' Actium aan strand, gelijk men plecht,
De Trooische hoogtijd en het zoenspel; ons genooten,
Al naakt met oliën bestreken, woelen, stooten,
En worstelen om strijd, naar hunner oudren zeên.
Zij zijn verheugd, dat zij zoo vele Grieksche steên,
En Argo's wreede kust en strand voorbijgeloopen,
In 't midden door 't gebied des vijands zijn ontslopen.
Terwijl verjaart de tijd, de zonnekring staat rond.
De Noordewind bevriest het water tot den grond.
Ik hang aan een pilaar een kopren schild, gedragen
Bij Abas, van wiens deugd de krijgsfaam kan gewagen,
En merk de rede met dit schildvaars, niet mislukt:
„Æneas wijdt die schild de Grieksche zege ontrukt."
'k Bevele hun daarna de haven uit te vletten,
Te zeilen, en zich op de doften neêr te zetten.
Matroos, aan 't roeyen, vaagt de vlakke zee om strijd.
Wij zijn het hooge slot der Fæacenzen kwijt,
Eer iemand ommeziet, en varen, langs Epyren,
Chaonjes haven in, en gaan den berg op zwieren,
Wiens kruin Butrotum draagt en opbeurt naar de lucht.

Hier hooren wij wat nieuws, een nauw geloofd gerucht,
Dat Helenus, de zoon van Priam, hier ten leste
Nog Pyrrhus' gade trouwde, en over 't Grieksch geweste
Met zijnen schepter heerscht, en Hektors gemalin,
Aan een Trojaan hertrouwd, hem koestert met haar min.
Ik sta verbaasd en stom, verwonderd om die maren,
En blake om dezen man te spreken, en t' ervaren
Zoo groot een avontuur; ik laat de haven staan,
En vloot en strand, en juist recht voor de stad, vooraan
Was hier Andromache vast bezig, en zij wijdde
Aan Hektor's koud gebeente, op 't heilig jaargetijde,
Lijkoffers, spijs en drank den lijke, voor de steê
En muren, in het woud, bij eenen landstroom, meê
Naar Simoïs genoemd; zij riep de geest, die waarde,
Naar 't schijngraf, opgebouwd van groene zoôn en aarde,
Waarover zij een paar altaren had gewijd,
Om met beklag het lijk te volgen op zijn tijd.
Zoodra zij mij vernam, bestuwd met eene bende
Trojanen, scheon 't verstand geraakt door deze elende,
En dees bejegening, zoo plotslinge, onverwacht,
Versloeg haar zulks, dat zij stokstijf stond, zonder kracht,
En, over al haar lijf zoo koud als ijs bevroze,
Hen aanzag daar ze stond, en, als een levenlooze,
Ter aarde zeeg, en sprak in 't ende van verdriet:
„O, Venus' zoon! wat zien we, uw blooten schijn of niet?
Of zijt gij zelf de boô, en inderdaad in 't leven?
Of uit der tijd? waar is mijn Hektor dan gebleven?"
Zoo spreekt ze, en weent en huilt, zoo droef, dat dit misbaar
Door al het kerkwoud klinkt; en nauwlijks kan ik haar,
Wiens hart van droefheid sluit, antwoorden, en, van zinnen
Ontsteld, sta stil en stom, en hou de woorden binnen,
En stamer woord voor woord: „nog leef ik op deze uur,
Doch 't leven in dien staat valt lijdig, zwaar en zuur.
Nu twijfel niet, gij wordt hier geensins uitgestreken.
Och, wat geval heeft u van zulk een man versteken,
Hier dus te recht gebrocht? wat avontuur gered,
En weêr in uwen staat, gelijk voorheen, gezet?
Verwarmt hier Hektor's weeuw het bed van Pyrrhus weder?"
Zij sloeg beschaamdelijk en droef hare oogen neder,
En sprak flauwhartig: „och, Polyxena! gij spruit
Van Priam! gij alleen waart d' allerblijste bruid,
Toen gij verwezen wierdt op 's vijands graf te sterven,
Voor Troje's hoogen muur, om niet dus om te zwerven,
En uitgelot in echt te treên met uitheemsch bloed;
Aldus in slavernij, na zoo veel wederspoed,
Een zegenrijken heer t' omhelzen als zijn slave.
Wij, na 't verbranden van ons vaderland en have,
Door vele zeên gesold, gesukkeld, mosten nog
Een vrucht in slavernij ter wereld brengende, och!
Achilles' nazaats hoon en wreevlen aard gedoogen,
Een trotschen jongeling, een vijand hier naar d' oogen
En 't aanzicht zien, die na te Sparte Hermioon,
De telg van Leda trouwde, en mij slavin den zoon
Van Priam, Helenus, zijn slave heeft geschonken.
Maar dolle Orest (verhit door gloed en minnevonken
Op zijn geschaakte bruid, en aangehitst met kracht
Van Razernijen, die hem om zijn moederslacht
Vervolgen), komt bedekt den wreeden Pyrrhus nader,
Vermoordt hem voor 't altaar, gelijk zijn eigen vader
Voor 't heilig outer ook most sneuvlen onvermoed.
Door Neoptolemus' afsterven storf het goed
Ten deele op Helenus, die 't gansche Chaonije
Naar Chaon den Trojaan genoemd heeft, burgerije
Vergaderd, Pergamum en Ilium hersticht,
In dit bergachtig land; maar geef me nu bericht,
Wat avontuur, wat wind, wat God u herwaart dreven
Onwetende aan dees kust; is 't kind Ascaan in 't leven,
Waarvan Kreüze nog in stads beleg gelag?
Gedenkt de knaap nog wel aan Troje's jongsten dag,
En zijn verloren rijk, en aardt het naar zijn vader,
En naar oom Hektors deugd, twee dapperen te gader?"
Zij klaagt al schreyende en kermt overluid aldus,
Doch ijdel en vergeefs; terwijl kwam Helenus,
De zoon van Priam, met een grooten stoet en bende
Ter stede uit, op hem aan; hij zag ze voort, en kende
Zijn landsliên, leidt ze blijde al koutende naar stad,
En schreidde t' elkenmale; ik volgde hem; hij trad

Naar 't kleene Troje toe, en Ilium, dus even
Gestieht naar 't groote, dat men Troje ziet herleven,
En den hernoemden stroom, den droogen Xanthus, ziet.
'k Omhels de Sceesche poort; de Frygisan geniet
Huisvestinge in de stad der landsliên, na hun lijen.
De koning welkomt ze in de lange galerijen.
Men schenkt in 't middenhof den wijn, om 't hart t' ontlaân.
Men recht het dischgerecht in goude schotels aan;
De kelken gaan rondom; dus slijten wij twee dagen.
De Zuiden wind begint in 't zeil met zijne vlagen
Te blazen, en ik ga waarzegger Helenus
Aanspreken, ondervraag hem endelijk aldus:
„Inboreling van Troje en Godstolk, wiens gevoelen
Apollo's wil begrijpt, wiens brein de wichelstoelen,
Gestarnte, voglezang, en Klarus' lauwerier
En voorspook van de pen begrijpt, en haren zwier;
Ai, zeg me, want Apol en alle d' andre Goden
Ons spelden veel geluks, en hebben mij geboden,
Te spoeden naar Itaalje en 't Itaaljaansche strand,
En aan te doen op zee een vergelegen land.
Harpij Celeen alleen voorzeîde ons ongelukken,
Aanstaande zwarigheên, hoe namaals ons zou drukken
(Dat eislijk luiden zou in d' ooren van de vloot)
Een schrikkelijke plaag van hittren hongersnood;
Wat voor gevaren staan ons allereerst te mijden?
Wat koers best aangegaan, om zulk een ramp en lijden
Te schuwen? Helenus, gelijk men is gewoon,
Slacht runders, offert, bidt, verzoent en smeekt de Goôn,
Ontsnoert den offerband, en laat ze nederhangen
Bij 't Godgewijde hoofd, en leidt me, op zijne gangen,
Met zijn getrouwe hand, godvruchtig en helsân,
Naar Fœbus' wichelkoor; daar heft de Godstolk aan,
Opdat hij met zijn mond mijn avontuur ontweide:
O, Venus zoon! het blijkt dat gij op Gods geleide
De zee bevaart (dus lot Jupijn in zijnen raad
Uw noodlot en fortuin, en hierop draait uw staat);
Dies wil ik klaar en kort, om langheid te vermijden,
U hier afvaardigen, en melden hoe gij lijden
En zeegevaren best, als halling, moogt ontgaan,
En in Ausonië en zijn havens nederslaan.
Want drie gezusters, die den draad van 't noodlot spinnen,
Beletten Helenus, den Gods tolk, verder binnen
Dees reisgeheimenis te treden; Juno meê
Verhiedt mijn lippen meer te melden, hier ter steê.
Een ongebaande weg, wijdstrekkend land, vol heiden,
Het schoone Italië en zijn vette beemden scheiden.
Schoon gij u inbeeldt dat Italië zoo dicht
Hierbij legt, en hierom, niet grondig onderricht,
De naaste havens poogt uit onkunde in te varen;
Gij moet met uwen riem eerst plensen in de baren
Van 't Sicilјaansche meer, en kloven met de vloot
D' Ausoniaansche zee, den jammerpoel, vol nood,
En Circes eiland gaan bezoeken, eer gij vesten
Moogt stichten in uw land en uiterste gewesten.
Ik stel u teekens, prent die vast in uw gemoed.
Wanneer gij, afgemat van zorgen, bij een vloed,
En op den waterkant, in wilgeloof vindt liggen
Een groote witte zog, met dertig witte biggen
Aan hare spenen; daar zij die geworpen heeft,
Daar sticht uw nieuwe stad: daar zult gij afgestreefd,
Na zoo veel sukkelinge, uw tijd in vrede slijten.
Verschrik niet voor den disch waarin u staat te bijten:
Het noodlot baant den weg in allerhande nood,
En God Apollo, dien ik aanroep, stuurt uw vloot;
Maar wacht u voor de naaste en nagelege landen
Van oud Italië, wiens ongeruste stranden
Ons zee bespoelt; wat stad, wat muur zich daar vertoont,
Die muren worden al van vijanden bewoond
En booze Grieken; 't volk van Ajax, al die kwamen
Van Naryx, eene stad in Lokris, bouwden t' zamen
Hier nieuwe steden, en Idomeneus houdt, met
Zijn volk van Lyktus en de wacht, den grond bezet
Van 't Saletijnsch gebied. Petilje in dat gewesте,
Een kleene stad, gesterkt met zijne poorte en veste,
Van Filokteet gebouwd, den Melibeeschen heer,
Bewaakt de zeekust nauw. Wanneer uw vloot het meer
Bevaren heeft en rust, gij reed staat voor d' altaren,
Op strand, om God uw woord te houden, dek uw haren
En hoofd met purpre zij, dat, onder 't offervier
Den Goôn ontsteken, u geen heilloos vijand hier
Bejegene, en den dienst en d' eer der Goden schende.
Gij en uw reisgenoots zult, tot het uiterste ende,
Deze offerwijze voên, en dat uw naneef meê
Dien zuivren Godsdienst houde; en als de wind op zee
U voert van hier, daar vloên op oud Sicilje stuiten,
En d' inham van het eng Pelorus komt te sluiten,
Dan houd ter slinke land naar land toe; vaar dan vrij
Wat om, en houd in zee doorgaans de slinke zij,
En schuw ter rechte hand de zee, en ook de stranden.
Men zegt, dat eertijds hier aaneengelege landen
(Zoo baart de tijd allengs verandring van den staat
Der dingen), door 't gedruisch des waters, zonder maat,
Van een gesprongen zijn, de zee de landen scheidde,
En, met geweld en kracht, geschoten tusschen beide,
(Hesperië en zijn zij van 't Siciljaansche zand
Gescheurd, en steên en veld gekloofd door 't smalle strand),
Aanbruisen kwam in 't end met een heel eng getijde.
De booze zeeplaag Scyl bezet de rechte zijde.
Charybdis, nooit verzaad, bezet de slinke hand,
En slorrept driewerf fel de golf in 't ingewand
Des diepen maalstrooms, en zij braakt ze driewerf weder
Ter kele uit in de lucht, en geeselt, t' elkens wreeder,
De starren met haar schuim; maar Scylle, die het hoofd
Te water uitsteekt, en de kiel, die 't water klooft,
Op klip en steenrots rukt, zit in haar hol gevangen,
Een duistere spelonk. Haar aanzicht, oog en wangen
Zijn even als een mensch. Het bovenlijf is maagd
Ten navel toe, zoo blank dat zij het oog behaagt;
Het onderlijf is een vervaarlijk waterwonder,
Een rechte wollefsbuik, met een dolfijnsstaart onder.
't Is beter wat verlet, en, om Sicilje heen,
Langs d' oevers van Pachijn, gevaren onbestreên,
Dan eens in 't nare hol dees Scylle, dus wanschapen,
T' aanschouwen, daar heur jacht en blauwe honden gapen,
En vreeslijk bassen uit de steenrotse, en hun kolk.
Behalve dit, indien bij Helenus, Gods tolk,
Voorzichtigheid en trouw te vinden zij en klaarheid;
Indien Apollo zelf de goddelijke waarheid
Verkundigt door mijn mond; zoo moet ik u vooral,
O Venus' zoon! een zaak, een stuk, u ten geval
Voorzeggen, meer dan eens, en reis op reis ontleden:
Vooreerst houd aan, en stort voor Juno uw gebeden,
En draag haar Godheid, die zoo groot is, uw gebeên,
Uw kerkbeloften op, en smijt die macht alleen
Met hidden over stag; zoo zult ge, die gevaren
En 't Siciljaansche land ontzeild, door holle baren,
Belanden al verheugd aan d' Italjaansche kust.
Wanneer ge, daar gevoerd, te Cume veilig rust,
En ziet de meeren, aan Apollo's dienst verbonden,
De bosschen, die van ouds rondom Avernus stonden
En ruischten, dan zult gij de zinnelooze zien,
Die onder hare klip de teekens kan bediên,
Elk een geluk zegt, zoo veel wonders weet te ramen,
En bladers dicht beschrijft met letteren en namen.
De maagd weet naam bij naam, waarmeê zij 't blad beslaat,
Te schikken op zijn plaats, op eene zekre maat,
En laat in 't diepe hol op hare plaats gesloten
De bladers leggen stil in orde en onverschoten.
Maar zoo het hol zijn deur en ingang opsluit, haast
Verstrooit een wind de blaân; een tocht, een lucht verblaast
De letters. Die Sybil wil dan, om niemands kwellen,
't Vervlogen loof in 't hol in haar spelonk herstellen,
Noch schikken op zijn plaats tot eene spreuk en merk.
De radelooze gaat dan hene en vloekt de kerk

En drempel van Sybil; maar laat u niet verdrieten,
Om uw verblijf en rust wat tijds hierin te schieten;
Al porren u de maats om t' zeil op zee te gaan;
Al blaast de wind in 't zeil; of hoû eerst ernstig aan
Bij dees waarzeggerin, dat zij u spell' te voren,
Wat voor een avontuur, wat heil u zij beschoren.
De priesterin zal u berechten met der vaart,
Het Italjaansche volk en zijn natuur en aard
Ontvouwen, en met een d' aanstaande strijden spellen,
En melden, op wat wijs gij met uw reisgezellen,
Wat ramp u voorvalt kunt verduren en ontgaan;
En om d' eerbiedigheid, die gij dus, onderdaan,
Haar toedraagt, uwe vloot begunstigen in 't varen.
Dus vele stond me vrij u mondling t' openbaren.
Nu ga vrij hene, en hef, door uw befaamd gerucht
En deugd, de groote stad van Trojen aan de lucht.
Nadat de Godstolk mij dus minzaam dit liet hooren,
Beval hij gaven, kunst en heeldwerk, van ivoor en
Fijn goud gewrocht, te scheep te brengen, en bevracht
De vloot, met eenen schat van zilverwerk en pracht
En Dodoneesch metaal, met een pansier van ringen
En goude maliën, drie dik, voor 't fel bespringen
Heel steekvrij, en een helm met zijne pluim, geweer,
Dat Neoptolemus gedragen had weleer.
Mijn vader wordt van hem ook rijkelijk beschonken;
Hij zet hem hopliên bij en paarden om te pronken,
Verziet, stoffeert de vloot en 't bootsvolk, naar den eisch,
Met roeitnig, nooddruft en gereedschap tot de reis.
Anchys beveelt terwijl de zeilen klaar te maken,
Om, als ons weêr en wind zal dienen, op te waken;
En God Apollo's tolk sprak dus eerbiediglijk
Anchys, mijn vader, aan: „Anchises, in het rijk
Der Goden zoo gezien, en waardig eer te paren
Met Cyprus' koningin, en tweemaal in gevaren
En Troje's ondergang geborgen, zie, daar legt
Ausonië op voor u; zeil derwaart regelrecht,
En schoon het voor u legt, 't is noodig om te varen.
't Ausonische gewest, daar Fœbus door de baren
U heênwijst, legt nog wijd. Ga daar u God geleidt,
Gij die met reden, om uw zoons Godvruchtigheid,
Gelukkig heeten moogt. Wat wil ik u verletten
Met woorden, nu de wind de zeilen uit koomt zetten?"
Andromache bedrukt, als 't op een scheiden gaat,
Komt met borduursel voort en kostelijk gewaad,
Met gouden inslag, schenkt Ascaan, de hoop der heeren,
Een Frygiaanschen rok, en komt den knaap stoffeeren
Met rijk tapijtwerk, wijkt geensins voor Helenus,
In haar schenkagië en pracht, en spreekt voor 't leste aldus:
„Aanvaard mijn handwerk toch, tot een gedachtenisse,
O knaap! gedenk hierbij, wanneer uw oog mij misse,
Uw moei Andromache, die Hektor heeft behaagd.
Gedenk hierbij, wat hart, wat liefde zij u draagt.
Aanvaard de jongste gifte en gaven van uw magen,
O eenige van 't bloed! Zoo nam ik eer behagen
In mijn Astyanax, wien gij zoo wel gelijkt;
Zoo was hij van gelaat en opzicht, dat bezwijkt
Hem nergens in. Nu zou die bloem met u vergâren,
Opluiken in ééne oude, in één getal van jaren."
Ik sprak, op mijn vertrek, reisvaardig en bereid,
Met tranen op de wang: „Vaart wel in eeuwigheid.
Gij raakte uw zwarigheên en hoogen nood te boven:
Wij moeten, met gevaar van ramp op ramp, verschoven,
Nog zwerven; uwe rust is al geboren. Gij
Ploegt geene baren meer, noch hoeft in last, als wij,
Geen eeuwig deizend land Ausonië te zoeken.
Gij ziet hier Xanthus en nieuw Troje, in deze hoeken
Met uwe hand gebouwd, doch 'k wensch met meerder spoed
En min den Griek in 't oog, dan 't oude, in stof gewroet.
Als ik den Tiber, langs het land hier naast gelegen,
Ben ingevaren, en aanschouw met vollen zegen
De muren, aan mijn volk geschonken, zullen wij
't Hesperisch bloed en 't volk t' Epirus, even vrij
En van een zelven struik, uit Dardans stam gesproten,
Beproefd door één fortuin, als trouwe bondgenooten,
Verbinden door den band van vriendschap in 't gemeen,
En smilten alle bei de Trojens onder een.
Doch deze zorg zij den nakomeling bevolen!"
Wij varen over zee langs Ceraunye en dolen
Voorbij de naaste kaap, waar langs men zeilen moet
Naar 't Italjaansche land, en daar de watervloed
Een korter weg bestelt; terwijl verdrinkt de luister
Der zonne, en d' avond dekt met schaduwen en duister
De bergen en het land; wij loten in de vloot
Om 't roeyen, vallen voort in dien gewenschten schoot
Der vrolijke landouwe aan 't water, en verlusten
Ons op het droogе zand; de moede leden rusten,
Bevangen van den slaap; de nacht, als niets zich roert,
Was nog aan 't Noordpunt niet van d' uren aangevoerd,
Of wakkre Palinuur springt uit zijn bed bij duister,
Ziet om naar weêr en wind, en, opdat hij eens luister'
Naar 't weêr, en lette, hoe de starren boven staan
En rollen aan 't gewelf des hemels, hare baan,
Stak 't hoofd eens in de lucht; hij zag den Boer zich keeren,
De natte Regenstar, en alle beî de Beren,
Den reus Orion, die in 't gouden harnas stond.
Toen hij den hemel klaar en schoon en helder vond,
Werd op zijn last en woord de zeetrompet gesteken,
Die klonk van haar kampanje; op zulk een lenze breken
De maats hun leger op en spoên op dat besluit;
De voorwind zet het zeil en alle vleugels uit,
In 't Oosten bloosde alreê de glans der morgensterre;
't Gestarnte dook, als wij eerst in 't gezicht van verre
De donkre heuvels en Italje vlak en laag
Zien leggen voor ons oog. Achates riep eerst graag:
„Italje, Italje!" al 't volk, matroos en alle troepen
Begint Italje blij te groeten, en te roepen.
Anchys, mijn vader, laat den berkemeyer voort
Vol schenken, kranst den wijn, en, staande voor de poort
Op zijn kampanje, roept den naam aan van de Goden:
„O, die te water en te lande uw rijksgeboden
En wetten voorschrijft weêr en wind en watervloed!
Verleent ons voor den wind, behoude reis en spoed."
De wind aan 't wakkeren, de koelte in 't zeil aan 't stijgen.
De haven legt vooruit en open, en wij krijgen
Minerves slot en kerk welhaast in ons gezicht.
Het bootsvolk strijkt het zeil en wendt den boeg heel dicht
Naar 't strand, dat voor ons legt; de haven, licht te winnen,
Loopt van het Oosten af met eene bocht naar binnen.
De steenrots, dwers hier voor, beschut ze voor 't geweld
Der zee, die hier op breekt en hare krachten smelt.
Hier achter schuilt en duikt de haven, en de rotsen,
Als muren uitgestrekt en als twee armen, trotsen
De wolken met haar kruin; de kerk wijkt af van strand.
Hier zag ik 't eerste merk en voorspook op het land,
Vier witte paarden, wijd van een, het gras afsnijen.
Anchises riep terstond: „uitheemsche landerijen!
Gij zegt ons oorlog aan; men recht de paarden af
Ten oorloge, en dit dier schijnt ons met oorlogsstraf
Te dreigen; evenwel die zelve dieren wenden,
Den wagen tam en mak te trekken, en zij kenden
En luisterden, in 't juk gespannen, naar den toom.
Hier is nog hoop van peis. Het land, ons wellekoom,
Aanbidt men, Pallas met haar spere en schild, vol slangen,
Die d' eerste ons, juichende van blijschap, heeft ontvangen.
Toen dekten wij ons hoofd met Frygiaansche zij,
Naar Helenus' bevel, en droegen Juno blij
Brandofferanden op, godvruchtig en kerkplichtig.
Zoodra wij ons belofte en godsdienst hier voorzichtig
Voltrokken, heel geschikt, zoo keerden wij den boeg
En boegspriet zeewaart in, en scheidden t' zamen vroeg
Van Griekenland en die verdachte kust en hoven.
Wij zien ook Hercles' (mag men d' oude faam gelooven),
Tarent, een inham, nog aan dezen bijnaam vast.
Lacinje, Juno en haar Godheid toegepast,

Hoogt hier recht over op, meteen de hooge sloten
Van Caulon en de kaap van Scil, berucht door 't stooten
En stranden van de kiel; hierna verneemt men meê
Den Siciljaanschen berg van Ætna, uit der zee
Gestegen van zoo verr'. Wij hooren zeegedruischen
Van verre, en steenrotsklank en stemmen, onder 't bruischen
Des waters, op het strand gebroken; 't wadde springkt;
De barning mengelt zich met zand, dat water drinkt.
Anchys, mijn vader, sprak: „gewis, dit zijn die steenen,
Charybdis' moordrots, daar ons Helenus voorhenen
Van wichelde; nu voort als mannen, rept u, voort,
En valt aan 't roeyen; rukt ons ras uit dezen oord!"
Zij volgen zijnen last, en Palinuur bevaren
Wendt d' eerste 't bakboord van den schepe naar de baren,
En d' andren kiezen, op zijn voorgang, ook die zij
Met boord en riem en zeil; de vloot, op dit getij,
In 't ommevaren rijst ten Hemel, daalt in 't vallen
Des waters naar de Hel; wel driewerf klonk hun allen
't Geluid der holle rotse in d' ooren; driewerf zag
De hemel nat van schuim besprenkeld, slag op slag.
Wij, midlerwijl vermoeid, verliezen, onder 't streven,
Den wind, toen d' avond viel, onkundig waar we dreven.
Wij landden aan het strand der Reuzen en hun kust.
Een groote haven legt hier, vrij en heel gerust
Voor onweêr. Ætna, steil en hoog hierbij gelegen,
Bederft al 't land rondom en bliksemt allerwegen
En dondert gruwelijk; bij wijlen berst hij ook
Ten hemel met een wolke en zwarten rook en smook,
En dwarrelende vlaag van pek en gloênde vonken,
Schiet roode kloten, vier en gloed, uit zijn spelonken
Naar boven, lekt de lucht en sterren met den brand
En vlamme van zijn tong; hij braakt zijn ingewand,
Geheele rotsen, van hem afgescheurd, met eenen
Ter kele uit, haspelt, krak op krak, gesmolte steenen
En klippen in de lucht, en barrent sterk en stijf
Van onder op; men zegt, dat hier het reuzelijf
Enceladus, gebrand of half gebrand, getroffen
Van weêrlicht, met geweld ter aarde neêr kwam ploffen,
Geplet van dit gevaarte, en Ætna, neêrgesmakt
Met zijn zwaarlijvigheid, legt hem op 't lijf gepakt;
Vanwaar de reus nog vier en vlammen, onder 't razen,
Uit zijn geborste keele en schoorsteen poogt te blazen;
En gansch Sicilje, als hij zijn moede lenden rept,
Dat davert, trilt en loeit en siddert, en misschept
De lucht; de hemel wordt met rook en smook bevlochten.
Wij zien dien nacht, in 't bosch gescholen, slechts gedroch-
En nare spokerij, en zien niet, uit wat oord (ten
Dat schrikkelijk geluid zoo verre wordt gehoord;
Want al de hemel dooft zijn licht en klare lampen;
De gansche lucht hangt dicht bezet met duistre dampen.
Een wolk verduisterde den ganschen nacht de maan.
De dageraad begon in 't Oosten op te staan,
De lucht, met schaduwen betogen, op te klaren,
Wanneer zich uit het bosch heel snel kwam openbaren
Een zeldzaam mislijk mensch, gansch mager, dor en bleek,
En jammerlijk gekleed, die naar de waterstreek
Zijn handen uitstrekte, en ons aanzocht met gebeden.
Wij zien al t' zamen om, en ongehavendheden,
En vuile morsigheid. De lange baard hangt stijf,
Een ruige deken, scherp van doornen, om zijn lijf;
Doch andersins een Griek, die, 't vaderland ten beste,
In 't harnas was gestuurd naar Troje's hooge veste.
Als dees de Trooische dracht en Dardans wapens ziet,
Staat hij verbaasd wat stil van verre. In 't ende schiet
D' ellendige naar 't strand, al schreyende en met smeeken:
„Om Gods wil! bidde ik u, om 't licht, dat 's hemels streken
Verlicht, ons leven geeft; Trojanen! neemt me meê;
Vervoert me waar 't u lust; dit is alleen mijn beê.
Ik ben een uit de vloot der Grieken, waard te vloeken,
En kwam, ik loochen 't niet, de Trooische Huisgoôn zoeken,
Bestormen; maar indien ik 't leven heb verbeurd,
Met zulk een schellemstuk, zoo grijpt mij aan, en sleurt
En plompt me los in zee. 'k Getroost me 't licht te derven,
Te sterven, mag ik slechts van menschenhanden sterven."
Zoo bidt hij op zijn kniên, en valt ons droef te voet,
En houdt de beenen vast. Wij porren hem: hij moet
Ons melden wie hij is, uit wat geslacht gesproten;
Wat avontuur hem hier dus verre heeft verstooten?
Anchys, mijn vader, geeft terstond beleefd de hand
Aan dien verbaasden knecht, en troost hem door dit pand.
Hij, wat bedaard van schrik, begint aldus te spreken:
„'k Ben Achemenides, geboren in de streken
Van 't eiland Ithaka. Gij ziet den tochtgenoot
Van ongelukkigen Ulysses hier. Ik sproot
Uit Adamastus, arm, behoeftig, in zijn leven,
En voer met hem naar Troje; och! waar hij thuis gebleven.
Mijn reisbroêrs, die verbaasd dit reuzenhol ontvloôn,
Vergaten mij. Dit huis, vol stank en bloed van doôn,
En eislijk menschevleesch, is woest en groot en donker.
De bergreus, bijster lang, raakt met zijn hoofd 't geflonker
Van 't starrelicht gewelf. O Goden! keert die pest.
Men eist voor zijn gezicht en stemme in 't gruwzaam nest.
Hij leeft bij vleesch en bloed van aangestrande gasten.
'k Zag zelf hem van ons volk twee teffens fel aantasten
Met zijne sterke vuist, gaan leggen stijf en stug
In 't midden van 't hol, op zijnen breeden rug,
Hen klitsen op een rots, dat brein en harsen spatte,
De vloer van etter dreef en bloed. Ik zag, hij vatte
En kraakte met den tand de schenkels en het been,
Nog zwart en rauw van bloed, en hoe de lauwe leên
Nog lilden in zijn mond. Ulysses, stil gedoken,
Kon zulk een gruwelstuk niet aanzien ongewroken,
En d' eilander vergat, in zulk een lijfsgevaar,
Zijn wraak en loosheid niet, maar nam zijn slag wel waar,
Want toen de reus, nu zat van brassen en verdronken
In wijn, zich nederleide in 't hol, en viel aan 't ronken,
Daar hij lag uitgestrekt, en braakte een ettervloed,
En brokken, ondermengd met wijn en vleesch en bloed,
Uit zijnen groven balg, zoo riepen wij wel krachtig
De Goden aan om hulp, en trokken 't lot eendrachtig
Waar elk hem grijpen zoude, en sloegen om zijn lijf
Een ring, en boorden met een tuinstaak, sterk en stijf
Hem uit dat norsche hoofd het eenig oog, gewassen
Gelijk de volle maan of een van ons rondassen;
Zoo zoet een weêrwraak nam de vloot, met recht gestoord
Op 't wreed gedrocht, bevlekt met onzer makkren moord.
Maar o ellendigen! verpakt u; kapt de touwen
Van strand af; want zoo groot de strandreus is t' aanschou-
Zoo vreeslijk Polyfeem zich zien laat herwaart uit, (wen,
Die in de holle rots zijn ruige schapen sluit,
En daar hun uyers melkt; zoo groot zijn honderd andren,
Vervaarlijk van gestalte, al reuzen met elkandren,
Die zich hier op het strand onthouden in de bocht,
En jagen op 't gebergte, en snufflen in de locht.
De maan stond driemaal rond, terwijl ik, hier vergeten,
Mijn leven onder 't wild in bosschen heb gesleten,
En nesten van 't gedierte, en 't onbeschofte slag
Van Reuzen uit hun rots met doodschrik dalen zag,
Dat voor hun stemme en voor 't getrappel van hun voeten,
Mijn hart verschrikte; ik plukte om hongersnood te boeten,
De wilde beziën van struiken en van rijs,
Kornoeljen, hard als steen, helaas! een arme spijs;
En hoû mijn leven op met kruid en blaân te plukken,
Met wortlen en gewas uit aarde en rots te rukken.
En toen ik uitzag naar wat troost, van overal,
Vernam mijn oog uw vloot, in 't landen aan dees wal.
Daar liep ik voort op aan, en zocht u van dees klippe,
Wie 't was of niet, als ik dien boozen hoop ontslippe.
Helpt gij mij liefst van kant; 't is mij om 't even, hoe
Of welk een dood ik sterf." Zoo sprak hij; wij zien toe,
En dien groflijvigen, dien grooten herder treden
En stappen, onder 't vee, op strand aan, naar beneden,
Gelijk hij dagelijks gewoon is, lang en hoog;
Een schriklijk woest gedrocht, en van zijn eenig oog

Beroofd; een pijnboom, die geknot is, stiert zijn gangen,
De ruige schapen, al zijn wellust en verlangen,
Geleiden hem; de fluit bangt, al zij doorgaans placht,
Om zijnen hals, een spel, dat zijn verdriet verzacht.
Dus komende aan het strand, in zoute waterplassen,
Begint hij 't vuile bloed van 't loopende oog te wasschen,
Dat hem is uitgeboord; hij knarstandt, bits en brat,
Gaat midden door de zee, en maakt geene oksels nat.
Wij zetten 't van zoo verre uit schrik terstond op 't loopen,
En bergen dezen man, vol jammers pas ontslopen,
Gelijk hij had verdiend, met d' onzen binnen boord.
Wij kapten toen het touw al heimlijk, vallen voort
Aan 't roeyen, elk om 't snelst, en vegen heen door 't water.
Hij rook het, en kwam aan op 't ruischen en geschater.
Maar als hij met zijn vuist ons niet bereikt in 't wed,
Noch in 't Iönisch meer kan volgen met zijn tred,
Begint de reus een klok afgrijslijk op te steken,
Dat zee en afgrond beeft, alle Italjaansche streken
En kusten daveren, de bochtige spelonk
Het hol van Etna loeide en galmde dat het klonk.
Maar zoo veel reuzen als door bosch en bergen draven,
Gewekt door dezen kreet, geschoten naar de haven,
Bedekken 't heele strand; daar zien we, dus ontvlucht,
De broêrs van Etna 't hoofd opsteken in de lucht,
Vergeefs ons overdwers aangrijuzen en begrimmen;
Een gruwzaam moordgespan; als eikeboomen klimmen,
Cypressen steigeren, met beziën gelaân,
Tot boven in de lucht, in 't steile wond, Diaan
Of Jupiter gewijd; verbaasdheid leert ons spoeden,
Maakt touw en takel klaar, en zet op d' ope vloeden,
De zeilen bij, en jaagt de kielen af voor wind.
De raad van Helenus dit ongeraden vindt,
Ten zij men tusschen Scylle en langs Charybdis glije,
In 't midden tusschen bei de dood een handbreed mije;
Waarom de vloot van koers veranderde, en zij vond
Geraden weêr terug te zeilen, en terstond
Begon de Noordewind ons recht in 't zeil te snijen,
Uit eng Pelorus, en men vaart langs Pantagijen,
En zijnen mond voorbij, naturelijk gegroeid
Uit rotsen; Megar langs, een bocht van zee bevloeid;
Langs 't lage Thapsus hene; in dit te rugge deizen
Door onzen eersten weg, zoo wijst mij, onder 't reizen,
Nu Achemenides, Ulysses' reisgenoot,
Die plaatsen op een rij; een eiland legt er bloot
Sikanje voor de borst, recht over 't waterrijke
Plemmyrium, genoemd bij d' ouden algelijke
Ortygie; men zegt dat Alfeus, Elis' vliet,
Al stil door zee geboord, een doorgang vond, en schiet,
O Arethuze! door uw mond, en komt gedolven
Zich endlijk mengen met de Siciljaansche golven.
Wij eeren, doch uit last, de Godheid hier in 't koor,
En raken hooger dan de kleigrond van Heloor,
Dat heden blank legt; wij gaan langs de klippen strijken
En 't hoofd, dat van Pachijn zoo diep in zee komt kijken.
Van verre rijst voor ons de top van Kamerijn,
Dat, naar Apollo's raad, geensins gerept mag zijn.
Het groote Gela, met zijne akkren en landouwen,
Genoemd naar heuren stroom, laat zich op zee aanschouwen.
Het steigrende Agragas, dat puik van paarden gaf
Voorheene, toont zijn muur, die steekt op 't water af.
O pallemrijk Selijn! u streef ik door de baren
Met een gewenschte koelte en wind voorbij; wij varen
Langs 't Lilybeesche wadde, al blinde rots in zee.
Ik schiet de haven aan van Drepanum, de reê
Die mijne ziel bedroeft: na zooveel zee-elende
En stormen uitgestaan, verlies ik hier in 't ende
Anchys, mijn vader, och! mijn toeverlaat alleen,
Mijn troost, in allen druk en nood en zwarigheên.
O beste vader! hier begeeft ge mij, die, moede
Van al dat sukkelen, vergeefs, helaas, u hoedde
En bergde uit zulk een nood, zooveel gevaarlijkheên;
En Godstolk Helenus, die mij d' aanstaande weên,
Zoo vele rampen spelde, en geene wiehlerije
Van dat vervloekte dier Celeno, die harpije,
Heeft mij dien rouw voorzegd; hier hield het sukklen stand.
Dit was het honk na 't leed, te water en te land
Zoo menig jaar bezuurd, en, van dien oord gescheiden,
Beliefde 't God, mij aan uw zeekust te geleiden."
De vorst Æneas meldde aldus, terwijl zij al
Toeluisterden, zijn reis en Trojes ongeval,
Gelijk het God gehengde, en sluitende hier mede,
Hield op, zweeg stil, en ging te ruste op zijne stede.

VIERDE BOEK.

INHOUD.

Dat koninklijk verhaal en 's mans doorluchtigheid
Ontvonkt de koningin, die raad leeft met haar zuster
En offeringewand; en van de min verleid,
Haar hart zoekt op de jacht, in een spelonk; ja, bluscht er
Dien onverzaden brand en past op eer noch faam
En tergt den nagebuur, totdat Mercuur gezonden,
Den vorst de vlucht belast, in 's grooten Vaders naam;
Dies acht hij raad noch klacht, maar kiest de weeke gronden.
Zij ziet hem van haar tinne ontvlieden met de vloot,
En, fluks de borst in 't zwaard, getroost zich zulk een dood.

Maar Tyrus' koningin, nu al een poos in 't hart
Te jammerlijk van min getroffen, voedt die smart
En wonde in hare borst, kwijnt heimelijk van binnen
Aan eene minnekoorts; haar schicten in de zinnen
's Mans deugd en dapperheid, 's mans eer en prijs, behaald
Bij volk en burgerij; zijn spraak en wezen maalt
En hangt haar in het hoofd, en zit in haar gedachten.
Geen vaak beschiet haar oog, noch kan de zorg verzachten.
Des andren daags, zoodra het nuchtre morgenlicht
Den dauw en schaduw schoof van 's hemels aangezicht,
De lamp der zonne scheen in d' opene landouwen,
Sprak zij, niet wel beraân, de zuster, haar betrouwen,
En eensgezind als zij, dus aan: „wat mag dit zijn,
(Ai, zuster Anne! zeg) dat ik, in dezen schijn,
Dus waak en legge en maal, ontsteld van angst en schro-
Wat gast heeft zijn verblijf hier in ons hof genomen? (men?
Hoe braaf is 't opzicht! hoe groothartig is de man
Ten oorloge! ik geloof, niet reukloos, dat hij van
Een God gesproten is; want bloohcid meldt bij vroeden
Den aard der suffende en verbasterde gemoeden.
Helaas, hoe heeft fortuin hem omgesleept, en wat
Gevaren stond hij in 't blauk harnas uit! en had
Ik niet zoo vast beloofd en in mijn hart besloten,
Voortaan geen mannen meer voor wettige echtgenooten
T' omhelzen, sedert het, in 't eerste huwelijk,
Mij door mijn mans verlies misging in 't oude rijk,
En rouwde Dido niet dien dag, dat zij ging trouwen;
Zij zou zich deze reis, als andre weduwvrouwen,
Te buiten mogen gaan; want zeker, Anne! na
Sichæus en 't verlies van mijn vermiste gâ,
Nadat ons heiligdom bespat door 't broedermoorden,
Het huis verstrooid wierd, geene als dees mijn hart bekoor-
Dees zette mijnen geest, aan 't slibberen, den voet. (den,
Nu voel ik wederom den ouden minnegloed;
Maar liever levendig in d' aarde weggezonken,
Veel liever met den schicht van Jupiter geklonken
Ter zielen, naar de Hel, in 't oubeschenen rijk
Der doodsche zielen, dan zoo los en schandelijk
Mijn naam en faam bevlekt, belofte en eer geschonden.
Mijn lief, aan wien ik eerst mij zelve heb verbonden,
Bezit mijn hart nog, en de trouw, die ik hem gaf;
Hij houd ze in eeuwigheid ook bij zich, in zijn graf!"
Zoo spreekt ze, en schreit, dat haar de tranen, bij de wangen
Afrollende, op de borst en natten boezem hangen;
En Anne zegt hierop: „o zuster, mij zoo waard,
Ook waarder dan het licht! verslenst gij ongepaard

De bloem van uwe jeugd met eenwig dus te treuren,
En mag u niet een vrucht, een minnepand, gebeuren?
Of meent ge, dat uw man in 't graf zich hierom stoort?
En 't waar zoo, nooit heeft u een eenig man bekoord,
Gedurende uwen rouw; geen Libyaansche beeren,
Noch ook Iarbas, die uw liefde most ontberen,
Als andre vorsten, zoo zeegbaftig en vol moed,
In 't vruchtbare Afrika gezien en opgevoed;
Zondt gij nu afslaan een, op wien uw zinnen vallen?
Bedenk eens, waar ge zit; aan d' een zij leggen wallen
Van 't rijk Getulië, nog nooit door 't zwaard vermand,
De Numidijner, die geen paard toomt, zorglijk zand,
Aan d' andre zijde welt de zandzee, daar de gasten
Van dorst versmachten; en Bareeen, die van zich tasten
En stroopen wijd en zijd; wat wil ik zeggen van
Uw broeders dreigement en 't zwaard, dat Tyrus kan
Outzeggen uit der zee? voorwaar, ik zou gelooven,
Dat alle Goden en zelf Juno, die van boven
Ons begenadigt, den Trojaner aan uw wal
Vervoerden. Zuster! o, mij dunkt, ik zie 't; wat zal,
Wat wil dees jonge stad nog groeyen bij uw leven!
Wat wil dit huwelijk uw rijk een opgang geven!
Hoe wil de nadruk van het Trooische krijgsbeleid
Fœnicië het hoofd, door zijn manhaftigheid,
Verheffen! hoû slechts aan met offren en gebeden
Bij d' Oppergoden, en onthaal met heusche zeden
Den gast zoo wel in 't hof, dat hij zich hier vergeet',
Terwijl de winter raast, Orion, stuur en wreed,
Het hoofd vol buyen heeft, de scheepsvloot legt beschadigd,
En d' onbevaarbre zee en 't weêr zijn onbezadigd."
Door zulk eene aanspraak holp zij voort den brand in 't bloed,
Dat reede al was ontvonkt, en gaf haar zuster moed,
Die nog in twijfel hing; waarop zij d' eer nitbande
En haar belofte brak; eerst gaan ze om d' offerande
Ter kerke, houden bij de Goôn om zegen aan,
En slachten 't edelste uit den schaapsstal, daar ze staan
Voor Ceres, de voogdin van echte huwlijkswetten,
Voor Febus, Bacchus, den Bewindgod der banketten,
Voor Juno boven al, Godin van 't echtverband.
De schoone Dido, met den wijnkelk in de hand,
Giet wijn uit op de star van een sneeuwwitte vaarze;
Of treedt naar 't vette altaar, in 't oog der Goden, daar ze
De feestdag innewijdt, en staroogt hier ter steê
Op d' opgesnede borst van 't heilig offervee,
Beducht te rade gaat met lillende ingewanden.
Och, offervinders! och, onwetende verstanden!
Verblinden, och! hoe kan belofte en offervier
Genezen een verliefd krankhoofdig minnedier?
Terwijl verteert de vlam van minne merg en zinnen;
Zij voedt al stil een wonde in hare borst van binnen.
Rampzaalge Dido blaakt, loopt zinneloos, en dwaalt
Door al de stad, gelijk een hinde, die doorstraald
En met een pijl van verre in 't Kreetsche bosch geschoten,
Zoodat het vlugge punt, daar geene jachtgenooten
Van wisten, in de zij bleef steken van het dier,
Dat door het Kandisch veld en woud, dan ginds, dan hier,
Vast zwerft; de zij gevoelt het moordriet, zijne plage.
Nu leidt de koningin hem om, en door Karthage,
En toont Æneas haar vermogen, en den schat
Van Sidon, en de pracht van haar gebouwde stad,
Begint te spreken, blijft in hare rede steken.
Nu zoekt de kranke hem des avonds weêr te spreken,
Te hooren aan den disch, hoe Troje ging te grond,
En ziet den gast al weêr de woorden uit den mond.
Nadat men scheidt, wanneer de maan nog niet aan 't stralen,
De starren 's middernachts alreede aan 't nederdalen,
Haar wijzen naar de rust, dan mijmert zij alleen,
In haar slaapkamer, valt op 't bedde, en mist er een.
Daar hoort, daar ziet ze hem, die hier niet is te vinden;
Of houdt, ter liefde van den vader en beminden,
Ascaan op haren schoot; of zij misschien aldus
Haar schrikkelijken trek kon paayen met een kus.

Begonnen metselwerk en torens blijven slapen.
De jeugd hanteert noch schiet noch schild, geweer noch wa-
Men bouwt er havens noch borstweringen noch wal, (pen.
Die stormen zijn getroost en oorlogs ongeval.
Dat vreeselijk gevaart van muren, niet te breken,
Ten hemel opgehaald, blijft nu ten halve steken.
Zoodra Jupijns gemaal, Saturnus' kroost, vernam
Dat Dido was besmet met zulk een minnevlam,
En, razende van min, zich gansch van eer ontkleedde,
Ging zij fluks Venus aan met dees doortrapte rede:
„Gewis, uw zoon en gij bestaat een heerlijk stuk,
Legt dappere eer in, zoo door eenen trek, zoo tuk,
Van twee Godinnen hier een vrouw wordt uitgestreken.
Want dit en mist me niet, of 'k heb al afgekeken
Hoe gij ons vesten vreest, Karthago's nieuwe macht,
Die nu aan 't rijzen is, alreede houdt verdacht.
Maar lieve, zeg me: tot wat einde zal dit strekken?
Of wat is 't noodig zulk eene onlust te verwekken?
Best treên we t' zamen in een eenwig vreêverbond,
En sluiten 't huwlijk; gij hebt dit, waarnaar gij stondt
Uit alle uw macht en kracht; het hoofd van dees gemeente
Blaakt razende van min: de koorts zit in 't gebeente;
Dies laat ons nu dit volk versmilten onder een,
Gebied en heerschappij, van wederzij gemeen.
Laat ze aan den Frygiaan verbonden zijn met eeden.
Gij moogt de koningin van Tyrus uitbesteden."
Terstond riekt Venus haar geveinsdheid, die slechts zocht,
Dat zij 't Italisch rijk aan 't Libyaansche brocht,
Dies dient ze haar aldus: „wie is zoo buiten zinnen,
Die u dit weigert, of hier twist om wil beginnen,
Indien uw voorstel maar ten beste wil beslaan?
Maar 't noodlot houdt mij in bedenken, om te raân
Of Jupiter verstaat twee hallingen te mengen,
En 't volk van Tyrus en van Troje aaneen te brengen,
Door onderling verbond, als burgers van één stad.
Gij zijt zijn hedgenoote, u voegt het: bid hem, dat
Hij u zijn zin ontdekk'; ga voor, ik volge uw trede."
Vrouw Juno heeft haar toen bejegend op dees rede:
„Betrouw me dezen last; ik wil u nu in 't kort
Berechten, let er op, hoe 't geen men hoopt, best wordt
Volvoerd en uitgewrocht. Æneas, eerst gekomen,
En Dido, van zijn min zoo bijster ingenomen,
Staan vaardig en gereed om morgen, met den dag
En 't rijzen van de zon, die 't aardrijk, als zij plag,
Met haren glans beschijnt, ten bosch te gaan uit jagen.
Terwijl de jagers dan te paarde 't wild belagen,
Met netten in het woud te spannen overal,
En vliegen naar het wild met vreeslijk boschgeschal,
Wil ik een hagelbui en dichten regen gieten
Op hem en haar; de lucht en aarde zal verschieten
Van storm en donderslag; de jagers zullen vliên,
Als zij de donkre wolk en 't onweêr komen zien;
Vrouw Dido en de vorst van Troje, van al d' andre
Gescheiden, in een hol verzamen bij elkandre.
Ik, bij der hand, zal hen, indien ge dit bestemt,
Voort paren, hart aan hart verbinden, dat het klemt;
Hier gaat de bruiloft in." De moeder van de minne,
Niet vreemd van dit verzoek, bewilligde hierinne,
En lonch haar minzaam toe, om dien doortrapten vond.
Terwijle rees in 't Oost de blijde morgenstond
Ter zee uit, en de jeugd toog met de zon naar buiten
De poorte uit, overlaân met netten, want, vol ruiten,
Met koorde en zwijnspriet, voor met ijzer en beslag
Gespitst, en breed van blad; men hoorde fluks en zag
Massylisch volk te paarde, en macht van hazewinden,
En brakken, scherp van reuk, om 't wild op 't spoor te vinden
Aanstuiven; al de stoet, de Punische adeldom,
Wacht aan de poort van 't hof op Dido, dat ze kom',
Die in haar kamer draalt; men ziet een klepper blaken
Met zijnen gouden toom, met kostelijk scharlaken
Behangen, daar hij briescht, het gulden mondstuk bijt,
En knabbelt, dat het schuimt, gemoedigd tot den strijd.

Ten lange leste komt ze eens voort met al haar grooter,
Een langen sleep en stoet van brave jachtgenooten.
Z' is uitgestreken met een Sidonsch jachtgewaad,
Wiens goude lijst heel stijf van rijk borduursel staat.
De goude koker hangt, gestrikt naar hoofsche vonden,
Van achter; 't blonde haar is fier met goud gebonden,
Het purperen gewaad met goud trotsch opgehaakt,
Iülus draaft er, met zijn Trooischen stoet vermaakt.
Æneas boven al, haar jachtgenoot geworden,
Munt uit in al dien troep, en schikt zijn volk in orden,
Gelijk Apollo, die, wanneer de winter endt,
Zijn Lycië, en den vliet van Xanthus in de lent
Verlaat, om Delos en zijn moeder te bezoeken,
En d' offerreyen aan te voeren in die hoeken.
Kretenzers, Dryopen, beschilderde Agathiers
Rinkinken om 't altaar dooreen met veel gezwiers.
Apollo vlecht zijn lok en zwaayend haar met bladen,
En strikt het op met goud, en op den rug, geladen
Met koker en geschut, aan 't ramlen op zijn treên,
Treedt rustig over veld en Cynthus toppen heen.
De vorst Æneas kwam zoo braaf ook aangetogen,
En zulk een rustigheid blonk dezen held ten oogen
En aanschijn uit; nadat de gansche jachttroep kwam
Op 't hoog gebergte, omtrent spelonk en nest, vernam
Men buiten 's weegs het wild; de wilde geiten sprongen
De rotse af over duin; het hart liep onbedwongen
In 't open veld, door 't stof, ten berge af dat het stoof.
De wakkre knaap Ascaan schept lust, verhit op roof,
In 't midden van een dal, op 't moedig paard, te streven
Het vlugge wild voorbij, en wenscht (Diaan wil 't geven!)
Dat hem, geensins gediend met weerloos wild en bloed,
Een zwijn of rossen leeuw ten berreg af gemoet'.
De lucht betrekt terwijl, gevolgd van donderslagen,
Slagregen volgt, en stormt met gure hagelvlagen,
De jeugd van Tyrus en van Troje en Dardanier,
De neef van Venus, elk zijn pad op, stuift van hier
Door veld en vlakte en ruimte, om onder dak te komen.
De bergen bersten uit met sterke waterstroomen.
De vorst van Trojen en vrouw Dido, vluchtgemeen,
Geraken in een hol, in een spelonk bij een.
Het aardrijk beefde eerst; toen gaf Juno, die het huwen
De wet stelt, ook een merk: het weêrlichtte, elk mocht gru-
De lucht nam kennis van hun bruiloft, zoo vol spots; (wen.
De bergnymf huilde omhoog en boven op de rots.
Dees dag was oorzaak van haar dood, van al dat zuchten:
Want Dido keert zich nu aan geenerlei geruchten,
Noch past op naam en faam, noch mint het Trooische hoofd
Ter sluik, maar strooit zelve uit aan hem te zijn verloofd,
Een schijn en glimp, of dit haar misgreep kon verbloemen.
De snelste plaag van al wat iemand plaag kan noemen,
De vlugge Faam loopt door gansch Libyen alreê,
En al de groote steên. Zij leeft, als ze ergens meê
Mag ommeloopen, en zij groeit in 't ommeloopen.
In 't eerste komt ze, uit vrees, bekrompen aangekropen;
Dan neemt ze plotseling de lucht in met haar vlerk.
Zij stapt op d' aarde, en bergt haar hoofd in driftig zwerk.
Men zegt, dat d' aarde, die haar moeder is, bezeten
Van wrake (omdat de Goôn de Reuzen nedersmeten
Uit gramschap) haar, de jongste en slimste van dien aard,
Na Reus Enceladus en Ceüs, heeft gebaard,
Hun aller zuster, ras te voet en snel in 't vliegen;
Een vreeslijk groot gedrocht, hetwelk (ik schijn te liegen)
Zoo menig wakker oog, zoo vele tongen heeft,
Zoo menig open oor, als pennen, daar 't op zweeft,
En pluimen aan zijn lijf. Het komt bij nacht gevlogen,
En snorren tusschen aarde en lucht en 's hemels bogen.
Geen vaak beschiet zijn oog. 't Zit daaglijks doorgaans heen
Op tin of torentrans, verbaast de groote steên,
Zoo wel van logentaal als van de waarheid zwanger.
Dit dier, nu in zijn kracht, blaast ieder een, hoe langer
Hoe meer, zijne ooren vol, of 't sluit of niet en sluit.
Zij zet al wat ze hoort met stijve kaken uit:
Hoe schoone Dido nu een vorst, van Trooische magen,
Æneas, aan haar kust geland, hadde aangeslagen;
Hoe deze, in wellust gansch verzopen, al te snood,
Niet lettende op hun rijk, noch 't nijpen van den nood,
Den ganschen winter in geile overdaad versleten.
Dit wist dees snoode alom ten breedsten uit te meten,
En zwierende in der ijl naar vorst Iärbas' hof,
Verbitterd, hitst hem op, en geeft zijn wraakzucht stof.
Dees, zoon van Garamante en Ammon, die haar schaakte,
Was heer van 't groote rijk, daar 't kerkvier eenwig waakte,
Op honderd outers, rijk beschenen van dit licht,
In honderd tempelen, Jupijn ten prijs gesticht.
De zerken dreven hier van 't bloed der offerzoenen;
Poortaal en pijler hing bevlochten met festoenen.
Men zegt, dat hij, van spijt aan 't razen, om dees maar
En zulk een hoon, Jupijn oodmoedig, voor 't altaar
En onder 't Heiligdom der Goden, heeft gebeden,
Daar hij zijn handen hief naar 's Hemels mogendheden:
„Almachtige Jupijn! wien 't Mauritaansch geslacht,
Dat nu, ten offerdissche aanleggende, met pracht
Zijne offerwijnen wijdt; ziet gij dus uit den hoogen
Dit zonder stenrnis aan, en koel en onbewogen?
Of schrikken we ijdellijk, o vader! als uw hand
Met bliksemstralen schiet, en dondert over 't land?
En blikt het weêrlicht, berst de donder uit de wolken
Slechts krachteloos, ten schrik van licht verbaasde volken?
Een vrouw, die in mijn land zich vreemd en balling vond,
Een kleine stede bouwde op een gekochten grond,
Die wij met strand en erf en handvest hier verzagen,
Heeft reukloos en verwaand ons huwlijk afgeslagen,
Æneas in het rijk gewelkomd, als haar heer;
En zulk een Paris met zijn stoet, zoo laf en teêr,
Een die de lokken zalft en poêrt, en om zijn kinne
Den myter toeknoopt, op zijn Lydisch, blaakt van minne,
En neemt in 't hof de luim van zijn geschaakte waar;
Wij offren slechts om eer, met ijdel kerkgehaar."
D'Almachtige verhoort zijn bidden, onder 't branden
Des offers, voor 't altaar met opgeheve handen,
Keert fluks zijne oogen naar de koninklijke stad,
En 't paar, dat, blind van min, zijn eer en plicht vergat.
Hij roept Mercuur, die hoort dien last op 's Hemels veste:
„Voort, voort, mijn zoon! ga heen, verdaagt den wind van 't
Glij bene door de lucht op uwe slagpen neêr, (Weste:
En boodschap uit mijn naam den Frygiaanschen heer,
Die nu, in Dido's hof dus lang haar bijgebleven,
Niet omziet naar de steên, hij noodlot hem gegeven.
Zijn schoone moeder heeft ons dit met hare stem
Niet van dien man beloofd, en hierom tweewerf hem
Voor 't Grieksch geweer beschut; maar liet zich anders hoo-
Dat hij, ten schepter van Italië geboren, (ren,
Dit rijk beheerschen zou, 'twelk, zwanger van gebiên
En brieschende oorlogen, gevreesd wierd en ontzien,
Dat hij de jonge telg, uit Teucers stam gesproten,
Nog eens uitbreiden zoude, en in haar rijksgenooten
Den ganschen aardboôm zien verknocht aan 't hoofdgezag.
Zoo d' eer van zulk een staat hem niet ontvonken mag;
Ontziet de vader, aan dien last der heerschappijen
Te heffen, om zijn eer? Zal hij Ascaan benijen
Den hoogen burg van Rome en al 't Romeinsch gebied?
Wat suft hij daar zoo lang? wat nut, wat voordeel ziet
Hij daar te winnen, niet zoo lange stil te leggen,
Bij volk, dat hem eerlang den oorlog aan zal zeggen?
Waarom ziet hij niet om naar zijn Ausoonsche spruit,
En naar 't Lavinisch land? Hij vaar' ter haven uit.
Gij hoort wat ik beveel, en zult mijn bode strekken."
Dus sprak hij, en de zoon bereidt zich te vertrekken,
Op 's grooten vaders last, schiet gulde vleugels aan
Zijn hielen, die hem hoog door 's hemels luchte haan,
En over zee en zand gezwind en luchtig voeren.
Hij neemt hierna de roê, die zielen kan beroeren,
De bleeke schimmen zelfs verdaagt uit Pluto's stoel,
En andre zielen naar den droeven Jammerpoel,

Door hare macht verzendt. De slaap komt ingeslopen,
En vlucht voor haar; zij luikt des dooden oogen open.
Hier steunt hij op, en klieft de winden in zijn vlucht,
Doorzwemt de nevels, breekt de wolken en de lucht.
Hij ziet in zijne vlucht den top en hooge lenden
Van harden Atlas, die den hemel en het wenden
Der starren onderstut met zijn verheve kruin;
Het hoofd van Atlas, ruig van pijnbosch, steil en schuin,
Doorgaans met mist bedekt en donkre regenvlagen,
Wordt nacht en dag gebeukt van storm en donderslagen.
De schouders leggen wit van sneeuw, en vliet bij vliet
Stort neêr langs 's grijzaarts kin. De baard en knevel ziet
Bevrozen, en hangt stijf van kegelen en koude.
Hier hing de vlieger op zijn pennen, en aanschouwde
't Omleggende gewest. Toen streek hij van omhoog
Voorover met al 't lijf naar 't water toe, en vloog,
Gelijk een vogel, die, langs 't vischrijk strand vast hene,
Langs rots en water zweeft. De zuigling van Cyllene,
Die van zijn moeders zij den grooten Atlas voor
Zijn grootvaâr rekent, vloog alleens in 't midden door,
En kloofde, tusschen aarde en hemel, wind en kusten
Van Libye; zoo ras de vlieger komt te rusten
Met zijnen vluggen voet op eene hofsteê, ziet
Hij vorst Æneas hier vast bouwen, en bespiedt
Hoe, door zijne aandrift, burg en nieuwe huizen stegen.
Het zwaard hing op de zij; het hecht van 's vorsten degen
Was starrewijs met kunste in jaspis uitgesneên.
De lange lijfrok hing van boven om zijn leên.
De rijke Dido had hem dit gewaad geschonken,
Gelijk zij 't zelve wrocht; de goude strepen blonken
In Tyrisch purper, schoon en levendig van gloed.
Hij sprak hem daadlijk aan: „legt gij nu hier den voet,
Den grond van 't hoog Carthage, en sticht haar schoone wal-
Een vrouwe alleen ten dienst? waar zijt ge toe vervallen,(len,
Die uw gelegenheid en rijken drijven laat!
De koning van de Goôn, wiens mogendheid den staat
Van Hemel, aarde en zee regeert, het hof der hoven
Heeft zelf mij met dien last aan u gestuurd van boven.
Wat bouwt ge? of op wat voet verslijt ge, dus gerust
En ledig, uwen tijd op d' Afrikaansche kust?
Indien u d' eere van dit stuk niet mag bewegen,
U zelf aan dezen lof zoo luttel is gelegen,
Dat gij u, aan dien last te heffen, zondt ontzien;
Zoo ziet ten minste eens om naar uw Ascaan, aan wien,
Als die uw eenig oir, de hoop is van uw leven,
Italje en 't Roomsche rijk bij noodlot werd gegeven."
Dus spreekt Mercuur, en legt wat sterflijk in hem schijnt
In 't spreken af, daar hij voor 't oog aan lucht verdwijnt.
Maar vorst Æneas stond verbijsterd, opgetogen,
En stom om dit gezicht, het haar te berg; 't vermogen
Der spraak bezwijkt, de stem blijft steken in de keel.
Verbaasd om Gods gebod en aanspraak, haakt hij, heel
En al veranderd, uit dit welig land te scheiden,
Te vluchten; och! hoe zal, hoe zal hij dit beleiden?
Met welke woorden best mevrouw de koningin
Bejeegnen, ondergaan, in 't heetste van haar min?
En hoe zijn rede best beginnen? hij, aan 't malen,
Aan 't overwegen, laat zijn zinnen ommedwalen,
En overlegt vast hoe het dus of zoo beslaat.
En, na veel overlegs, acht dit den nutsten raad:
Hij roept Sergest, Cloanth en Mnestheus, zijn bewusten,
Beveelt hun stil de vloot en schepen toe te rusten;
Matroos naar zee en strand te porren; het geweer
Te brengen bij der hand; t' ontveinzen wat hun heer
Beweegt te vorderen de nieuwe reederijen,
Opdat hij midlerwijl (wanneer 't de tijd kan lijen,
D' onnoozle Dido minst vermoedt dat zulk een band
Van minne breke kan), haar luimen in dien stand
En toegang ondertaste, en lette, boven allen,
Wat aanspraak en wat wijs ter zake best wil vallen.
Zij, vrolijk en gereed, bestemmen zijn besluit,
En voeren hunnen last getrouw en naarstig uit.

Maar Dido (want wie kan zich voor de min bedekken?)
Vernam dit tijdig, rook de lucht van zijn vertrekken
Ophanden; niets en kwam haar voor, of zij verschoot.
Die snoode Faam ontdekt de dolle, hoe de vloot
Met macht wierd uitgereed, gewapend om te vluchten.
Vol viers, en zinneloos rinkinkt ze op die geruchten,
En zwiert door al de stad, gelijk, bij offerdrank,
De Wijngods Priesterin loopt hollen, op den klank
Van bommen en cymbaal, als, van dien God bezeten,
Zij op 't driejarig feest genoopt wordt en gesmeten,
Daar heur Cytheron 's nachts verdaagt met luid geschrei.
Ten leste sprak ze aldus Æneas aan, en zei:
„O, trouwelooze! hoe valt dit in uw gepeinzen,
Dat gij voor mij dit stuk, dees boosheid wondt ontveinzen,
En stillezwijgende vertrekken uit mijn land?
Is onze liefde en min, uw trouw, een minnepand,
Ons hand aan hand beloofd, en Dido, die verloren,
Een jammerlijke dood en uitgang is beschoren,
Zoo luttel machtig u te houden, of gij moet
Bij winterdag de vloot uitrusten, om met spoed,
Met d' eerste Noordsche buye en storm in zee te steken?
O, wreedaart! voert ge niet naar onbekende streken
En vreemde landen toe, en stond oud-Troje nog;
Zoo mocht ge Troje weêr, door 'tzelve onstuimig zog,
Gaan zoeken met uw vloot. Verlaat ge mij, uw vrouwe?
Ik bidde en smeek u, om uw trouwbelofte en trouwe,
Om deze tranen (want mij droevige anders niet,
In dezen droeven schijn van leven, overschiet);
Om 't huwlijk, om de torts van Hymen, reede aan 't blaken,
Verdiende ik iet, of kon mijn wellust u vermaken,
Ontferm u over dit bouwvallig hof, en gaat
Mijn bede u nog ter harte in dezen bangen staat,
Zoo zet dit uit den zin. Ik hebbe, om u te lijden,
Het volk van Libije, en de vorsten der Numiden,
Mijne eigene Tyriërs ten vijand; en om u,
Om u alleen gaf ik mijn kuischheid, eer, zoo schuw,
En eersten naam en faam (waarop wij roemen dorren,
Als 't eenigst, dat mijn kroon verhief tot aan de starren),
Ten beste. O gast! (want nu kan Dido u niet meer
Aanspreken als haar man,) aan wien, aan welk een heer
Geeft gij een vege, een, die gereed is om te sneven,
Nu over tot een roof? Wat rekke ik nog mijn leven,
Tot dat Pygmalion, mijn broeder, stad en slot
Verwoeste? of d' aangegrensde Iärbas, mij ten spot
Gevangen henevoer'? Had ik, eer gij gaat vluchten,
Ten minste een jonge vrucht, de hoop van andre vruchten,
Bij u gewonnen; speelde een kleene Æneas in
Mijn hof, die naar u zweemde; ik zonde, in mijnen zin,
Nog geene gevange vrouw of gansch verlaten schijnen."
Dus kermt ze. Hij staat pal, en toont aan geene mijnen,
Noch oogen, noch gelaat, veranderinge, als een,
Die aan Jupijns gebod zich houdt, en anders geen.
Hij kropt zijn hartewee, en antwoordt kort in 't ende:
„O koningin! 'k zal nooit, gelijk een onbekende,
U loochenen, hoe trouw uw weldaad, uwe deugd,
Gelijk gij breeder en met waarheid roemen meugt,
Mij aan uw dienst verplicht; zoo lange mijn gedachten
Geheugen van mij zelf; zoo lang de ziel haar krachten
Door al mijn leden spreidt, spant vrouw Elize alleen
Met recht de kroon in 't harte. Ik zal, met goede reên,
De langheid mijdende, dus veel ter zake spreken:
Het was de meening nooit (verschoon me van die streken),
Ter sluik dus door te gaan. Nooit minde ik, onder schijn
Van trouwen of verloofd aan uwe trouw te zijn.
Zoo 't noodlot van de Goôn gehengde, ons zinlijkheden
Te volgen, en de tijd en 't leven te besteden,
Gelijk het ons gevalt, ik zou voor eerst de stad
Van Troje wederom verheffen uit haar plat,
En 't waardig overschot der mijnen, aan 't verstrooyen,
Herstellen in zijn staat. Men zag het hof van Trojen
Al lang in top gehaald, en 't ingestort paleis,
Bouwvallig Pergamum stond weder, naar den eisch,

Ten troost der landsliên, dus erbermelijk getreden,
Al door mijn eige hand herbouwd, gelijk 't voorleden.
Nu wil Gryneefsche Apoll' en 't Lycisch tempellot,
Dat wij Itaalje, 't groote Italië, op hun gebod,
Bezeilen van dees reê. Daar zijn ons vaders landen;
Daar is ons hart. Kan Nieuw-Carthage, met de stranden
Van Libbe, u eene vreemde, en uit Fœnicisch bloed
Gesproten, hier ter steê verletten; waarom moet
De zwervende Trojaan ontzien de nijdige oogen,
Nu hij t' Ausonië wil neêrslaan? wij vermogen,
Zoowel als andren, ook naar uitheemsch land te staan.
Zoo menigmaal de nacht het veld geboomte en blaân.
Met dauw in schaduw dekt; zoo menigmaal de vieren
Der starren, op hun beurte en tijd, ter kimme uit zwieren;
Vermaant, vervaart me staâg d' ontruste schim, de geest
Van vader, daar ik leg en slaap, en droom bevreesd
Van 't lieve kind Ascaan, verkort door vaders dralen,
En van 't Hesperisch rijk en zijn beloofde palen
Versteken al te lang; behalve dit zendt zelf
(Ik zweer 't u bij mijn hoofd en mijnen zoon) 't gewelf
Des hemels en Jupijn den tolk der Goôn beneden,
Om dezen hoogen last op d' aarde te bekleeden.
Ik hoorde zelf dien God en zag hem, toen hij kwam
Ter muren in, omringd van helder licht en vlam;
Dies val noch mij noch u niet moeyelijk met klagen,
Ik zoeke Itaalje op Gods en niet op mijn behagen."
Dus sprak hij, en zij zag hem vast stilzwijgende aan,
En door en weder door, en dwars; hare oogen staan
Niet stil; zij borst dus uit: „geen Venus, o verrader!
Is uwe moeder, neen, noch Dardanus de vader
En stamheer van uw huis. Caucaas, verwoed van aard,
De rotsen hebben u in 't berenest gebaard,
Hyrcaansche tijgers u gezoogd aan hare spenen;
Want waartoe meer geveinsd of langer stom geschenen?
Mijn moed dus ingekropt? heeft mijn bedroefde staat
Hem wel een zucht gekost? of is hij van gelaat
Veranderd? hebben hem mijn tranen iet bewogen?
Of heeft zijn liefste hem beroerd tot mededoogen?
Waarover klaag ik eerst? nu kunnen God Jupijn,
Noch groote Juno niet dit stuk, dien valschen schijn,
Goedsmoeds aanschouwen, noch hoe Dido zit geschonden.
O schelmstuk! nergens wordt oprechte trouw gevonden.
Ik nam hem al berooid en bar op uit het stof,
Gelijk hij naakt aan strand kwam drijven in mijn hof,
En gaf hem zinneloos den schepter in de handen.
Ik redde volk en vloot, ik berg hun lijf in 't stranden,
(Och, 't gaat mij aan 't verstand! ik raze) nu komt hij
Met Lycisch kerklot, met Apollo's wichlerij;
Nu waarschuwt hem Gods tolk, op Jupiters begeeren,
Alsof de Goden zich aan zulke dingen keeren,
De Hemel in zijn rust zich moey' met ons verdriet.
Ga hene, ga; ik houde, ik moeye en straffe u niet.
Loop naar Italië voor wind af, zoek landouwen
En rijken over zee; maar dit is mijn betrouwen,
Indien godvruchtigheid bij Goden iet vermag,
Gij zult het tusschen rots en barning met beklag
Nog boeten, Dido's naam nog menigmaal gedenken;
En al ontloopt ge mij, ik wil u echter krenken,
Vervolgen op den hiel met fakkel, vier en smook;
En, als mijn geest verscheidt uit 's lichaams schorse, u ook
Verschijnen, doodsch en bleek, uw trouweloosheid plagen
En straffen, als 't behoort; de wereld zal gewagen
Van uwe elende, en ik den roep en 't luid gerucht
Vernemen in het rijk der zielen en haar lucht."
Zoo spreekt ze en kort haar rede, in 't midden onder 't spre- (ken.
Het hart bezwijkt; zij gaat en zich in 't hof versteken,
Uit d' oogen van 't gezin, en scheidt van dezen vorst,
Die veel woû zeggen en uit angst niet spreken dorst.
De joffers vatten haar, nu flauw en neêrgeslagen;
De beenen kunnen haar, die slap is, nauwlijks dragen.
Zij leggen ze te bedde, in haar slaapkamer neêr,
Daar kunst en marmersteen elkandre tart om d' eer.

Maar schoon Æneas, die godvruchtige, genegen
En zeer begaan is, om dees drukkige en verlegen
Te troosten, haren rouw te matigen en haar
Te paayen in dien strijd, zoo lastig en zoo zwaar,
Zijn hart van groote min bezwijkt, en in 't verholen
Vast zucht, nochtans verrecht hij 'tgeen hem is bevolen
Van God daar boven, en bezichtigt zijne vloot.
De Trooischen vallen er, zooras hij 't hun gebood,
Met alle macht op aan; zij winden groote schepen
En kielen, versch geteerd, omlaag in 't vlot; zij slepen
Den riem en eiken balk, nog ruig en onbeschaafd
Van schors en loof, ten bossche en woude uit; ieder slaaft
Uit ijver tot de reis; men moeht ze met hun allen
Zien trekken van alom en snel ter poorte uitvallen;
Gelijk de mieren, die den winter zien te moet,
Den akker plonderen en graan ten overvloed
Opleggen in haar hol; de zwarte en wakkre vanen
Gaan nu te velde; elk voert en sleept de rijpe granen,
Langs eenen smallen weg, door 't gras naar hunnen oord.
Een deel der bende duwt, met zijne schoften, voort
Dat haar te lastig valt; een ander voert de benden
Met ijver aan, en drijft de tragen op de lenden.
Al 't pad van drukheid rookt. Toen gij dit aanzaagt, hoe
Was 't hart gesteld? hoe was, o Dido! u te moê?
Hoe hebt ge wel gekermd, toen gij, o koninginne!
Het strand, uit uwen burg en hemelhooge tinne,
Zaagt woelen, wijd en zijd, en hoorde voor uw huis
En zaagt, langs al de kust, dat vreeslijk scheepsgedruisch?
Wat oneer is zoo groot, daar een, van min gedrongen,
Niet toe gedreven wordt? zij wordt al weêr gedwongen,
Met tranen in 't gezicht, met bidden aan te staan,
Zich zelf te breken en hem nedrig t' ondergaan,
Opdat ze, die de dood ziet grimmen voor hare oogen,
Geen middelen verzuime, of 't hart nog wierd bewogen,
Dat hier onmooglijk schijnt. „Och, zuster Anna! gij
Kunt zien, hoe al de kust nu spoeit en ijvert; zij
Zijn hier van overal bijeen vergaârd met hoopen,
En leggen zeilreede en gereed, om uit te loopen.
Van blijschap heeft matroos het achterschip gekroond.
Och, zuster! hadde ik zulk een droefheid. die mij loont,
Te moet gezien, 'k zag raad, die droefheid te verduren.
Nu, zuster! evenwel, in mijn rampzalige uren,
Hebbe ik nog eene bede aan u en anders geen;
Want dees ontrouwe gast gewoon is, u alleen
Te vriend te houden, en u heimelijk t' ontvouwen
Al wat hem legt op 't hart; gij, zuster! zijn betrouwen,
Kent al zijn luimen, neem hem op zijn weekste waar.
Ga, smeek dien trotschen gast, mijn vijand. 'k Heb voorwaar
In Aulis met de vloot van Grieken niet gezworen,
Het volk van Ilium en Priams stad te storen,
Nog zond een vloot op zee, tot Trojes plaag en straf,
Noch groef Anchises' geest en asschen uit zijn graf.
Hoe weigert hij zoo streng naar mijn verzoek te hooren?
Waar jaagt hij heen? hij sta zijn droeve en uitverkoren
Dees jongste gave toe, en wachte op wind en weêr,
Om veilig van dees kust te streven over 't meer.
Nu mane ik hem niet eens om zijn voorgaande trouwe,
Te reukeloos geschend, noch dat hij zijn landouwe
En 't overschoone rijk van Latium ontbeer';
'k Verzoeke alleen wat tijds, wat uitstels, en niet meer,
Totdat mijn dolle liefde een weinig slechts bezadig',
Mijn wederberstig lot, dat mij al t' ongenadig
Verdrukt, mij leer' mijn pak opnemen met geduld.
Om dezen dienst, het lest, dat gij mij dienen zult,
O zuster! bidde ik u: heb dus veel medelijden;
En voor dien jongsten dienst zal ik u t' allen tijden,
Ook in mijn uiterste uur, bedanken, naar mijn macht."
Dus bidt en smeekt ze vast; de zuster brengt haar klacht
Met droefheid over en weêr over uit ontfermen;
Maar hij blijft onbeweegd en luistert naar geen kermen,
Naar geen vermaningen; het noodlot schiet er voor,
En God Jupijn verdooft en stopt gedurig 't oor

Des mans, die anders zich heel lichtelijk laat vinden;
En eveneens gelijk de sture Noordewinden
In d' Alpen onderling vast worstlen met gedruisch,
Van alle kanten, om met bulderend geruisch
Een dikken ouden eik uit zijnen grond te rukken;
Terwijl bij knakt en kraakt, en, onder 't nederbukken
En schudden, al den grond met bladeren bezaait,
Doch veel te hecht en taai geworteld, hoe het waait,
Blijft hangen aan de rots, daar hij, in top gewassen,
Zijn kruin zoo hoog en steil verheft naar 's hemels assen,
Als hij zijn wortels diep in 't hart van Pluto schiet; –
Zoo wordt de Trooische held gedurig van verdriet
Gekerm en klacht bestreên, bestormd aan alle zijden.
En 's mans klockhartigheid beseft niet zwak, wat lijden
Hieruit te duchten staat; maar 't hart blijft gansch ver-
En 't is, helaas, vergeefs gekreten en geweend. (steend
D' onzaalge Dido schrikt voor 't onheil, haar beschoren,
En wenscht nu om de dood; al wordt het licht geboren,
Het is haar tegen; toen zij nu haar zoen verzocht,
En offergaven op 't wyrookende outer brocht
Vernam ze en zag ze ('t valt al t' eislijk te verhalen,)
Den heilgen offerdrank heel zwart in d' offerschalen
Verandren, en den wijn, op Gods altaar gestort,
In heilloos bloed verkeerd; door zulk een voorspook wordt
Haar opzet van de dood te kiezen nog gesteven,
En zij getroost zich nu te scheiden uit dit leven.
Dat voorspook komt geen mensch te hooren uit haar mond,
Ook zelf de zuster niet; behalve ditte stond
Een marmere kapel van wijlen haar getrouwden
In 't hof, een kerk bij haar godvruchtig onderhouden,
Met witte vachten en festoenen overkleed.
Hier hoorde men, zoo 't scheen, de nare stem, den kreet
Van haren man, wanneer de nacht met duisterheden
Het aardrijk dekt; men hoorde ook dikwijl naar beneden
Den nachtuil van het dak af stenen, daar hij zat,
En klaagde in eenzaamheid, en huilde een wijl zich mat,
En zong een lijkklacht; en behalve dit vervaren
Heur veel waarschuwingen van offerwichelaren,
Voorspellingen, voorheen met angst hierop gehoord.
De wreede Æneas komt de razende ook aan boord
Bij nacht, terwijl ze slaapt; zij gaat in eenzaamheden
Verlaten, zoo haar dunkt, een langen weg betreden,
Door woeste wildernis vast zoeken haar Tyriërs.
Als Penthus, de Thebaan, krankzinnig, met veel zwiers,
De wilde troepen van de dolle razernijen,
Twee Thebens teffens ziet, twee zonnen henerijen.
Als Agamemnons zoon, Orestes, zonder end
Gedreven ten tooneel', zijns moeders dreigement,
En zwarte slang en torts ontvlucht, en haar geweren,
Daar vloeken, heet op wraak, hem op den drempel keeren.
Nadat de droefheid haar nu overmag, en zij,
Heel sterk bezeten van een helsche razernij,
Haar dood besloten heeft, beraamt ze wijze en stonde
Al heimelijk bij zich; z' ontveinst die hartewonde,
Dat opzet, met gebaar en opzicht; d' oogen staan
Verkwikt van hoop; zij spreekt haar droeve zuster aan:
„Verheug u nu met mij, o zuster! 'k heb gevonden
Een middel, om hier door van deze min ontbonden
Te worden, of hem mij te levren onderdaan.
Daar 't licht te bedde gaat, het strand den oceaan
Te rugge kaatst, 't gestarnte aan 's hemels heldre daken,
Van Atlas hoogen berg gestut, in 't vierig blaken,
Op zijne schonders draait, is 't allerleste veld
Der Mooren; uit dien hoek kwam, zoo mij is gespeld,
De priesterin van 't volk uit Massyl; dees behoedde
De kerk van Hespers bloed en 't heilig ooft, en voedde
Den vreeselijken draak met zoeten honigraat,
En mankop, dat den slaap veroorzaakt door zijn zaad.
Dees priesterin belooft, al wie zich laat belezen
Door toovenaars en dicht, de harsens te genezen,
Maar anderen wel hard te plagen met de min,
Het water in den stroom te stuiten, naar heur zin,
De starren op haar zang terug te leeren draven.
Zij wekt, bij duister nacht, de geesten uit de graven.
Zij toont u, hoe de grond der aarde loeit en hijgt.
Men ziet hoe d' esschebeboom ten hoogen berge afstijgt.
Ik neem de Goden, voor wier tronen wij ons buigen,
En u, mijn zuster, bij wiens hoofd ik zweer, tot tuigen,
Dat ik van tooverkunst ongaarne ben berucht.
Ga henc, en stel al stil, in 't hof en d' ope lucht,
Een stapel toe van hout, en leg geweer en wapen
Des trouwelooze, dat ter steê, daar hij ging slapen,
Bleef hangen op het hout, mitsgaders zijn gewaad,
En 't bruidsbedde, oorzaak van mijn jammerlijken staat;
Want deze priesterin wil die gedachtenissen
Van dien eerloozen gast uit mijn gedachten wisschen,
En gansch vernietigen." Zoo spreekt ze, en zwijgt vol schrik,
En 't aangezicht besterft in eenen oogenblik.
De zuster evenwel kan hierom 't ergst niet peinzen,
Dat zij met toestel van nieuwe offren poogt t' ontveinzen
De dood, die zij alreede in 't hart besloten heeft,
Dies zulk een dolheid minst haar achterdenken geeft,
En nog veel minder, dat haar zuster iet bejegen',
Zoo zwaar als 't zwaard, waarmeê Sichæus wierd doorregen;
Dies volgt ze trouw den last van Dido, haar betrouwd.
Maar als men nu, in 't hof en d' ope lucht, het hout
Heel hoog gestapeld had, en eiken rijs en lover,
En harshout afgesneên, spant Dido zelf hierover
Cypresse- en eisen-krans van loof, bijeen vergaârd.
Zij legt zijn kleeders en het nagelaten zwaard
En wassen beeld op 't bed hier boven op, als eene,
Die nu verzekerd is van 't geen ze sloot voorhene.
D' altaren staan rondom; de priesterin verdaagt,
Terwijl ze in 't hangend haar opdondert onversaagd
Driehonderd Goden, en den zwarten voogd der Helle,
Het helsche geestendom, en Hekate, die felle,
Met haar drie hoofden, en Diaan, de zuivre maagd,
Met haar drie troniën; zij giet hier onversaagd
Geheele bekers op met water om te koelen,
Geboetst naar wateren, geschept uit jammerpoelen.
Men zocht er 't jonge kruid, dat na den maneschijn
Met kopre zeisens werd gemaaid; men zocht venijn,
Of melk van zwart vergift, en vleesch, van 't versche volen
En volens hoofd gerukt, en 's moeders liefde ontstolen,
De droeve Dido zelf, bij d' outers, ongegord,
En met het eene been al barvoets, aangepord
Van ijver, neemt, met graan, gezouten en gemalen,
En zuivre handen, Goôn, gestarnte en hemelstralen,
Bewust van hare dood, tot tuigen van haar end;
En zoo er ergens nog een God gelieven kent
En gâslaat, die, zoo valsch gepaard, hun min besmetten,
Die bidt ze, op al haar recht en ongelijk te letten.
Het was nu midnacht, en d' opgaande starren, aan
De Noordas opgevoerd, begonnen neêr te gaan;
Wat moê was lag en sliep al 't aardrijk door in vrede,
Noch bosch noch bare ruischte; al 't veld zweeg stil, en mede
't Gevogelte en het vee; wat zich in 't water houdt,
Of in de scherpe hage en ruigte nesten bouwt
Lag zorgeloos en stil, en sliep op zijne steden,
Vergetende in 't gemak zijn zorg en zwarigheden,
Behalve Dido, dees ter ramp gebore vrouw,
Die niet een oogenblik kon sluimeren van rouw.
Geen vaak beschoot haar oog, geen rust kon haar bevangen;
De min verzwaart de zorg, verdubbelt hare gangen,
Komt weder boven, en in haar verliefd gemoed
Gaat een geweldig tij van toorne en minnegloed.
Zij blijft al even stijf bij 't opzet in haar zinnen,
En wrokt dus bij zich zelf: „wat ga ik nu beginnen?
Zal ik, aldus versmaad en uitgestreken, gaan
Mijne oude minnaars weêr aanzoeken? zal ik staan
Den Numidiër ten schimp, hem zoeken te behagen,
Wiens aanzoek ik voorheen zoo dik hebbe afgeslagen?
Of, met de Trooische vlote, en dien Trojaanschen gast,
Te scheep gaan, op Jupijns gebod en jongsten last?

Gemerkt het mij zoo wel bekwam, toen hij mij vergde,
Dat ik hem in dien nood behulpzaam was en bergde,
En zij deze oude deugd zoo fraai gedachtig zijn?
En schoon ik woû het al, wie zal, in dezen schijn,
Het mij vergunnen? Zal dees trotsaart, nu op 't scheiden,
Een, die hij lang beschimpte en om den tuin dorst leiden,
Ontvangen binnen 's boords? Geschende koningin,
Helaas! gevoelt ge niet dat gij, vervoerd van zin,
Met dezen lichten hoop Laomedons geslachten,
Te doen hebt, die op eed noch trouwbeloften achten?
Hoe dan toe? zal ik dus alleen verzellen gaan
Een hoop matrozen, en hun loopen achteraan,
Die, wonder in hun schik, nu lachen onder 't vlieden?
Of wil ik, met Tyriërs en al mijn macht, henlieden
Navolgen, en mijn volk, dat ik van Sidon pas
Kon medesleepen, weêr den grooten waterplas
Bevelen, en nog eens naar uitheemsch land belasten
Te zeilen over zee? Laat loopen deze gasten,
En sterf veel liever. Neem de welverdiende straf,
En kort uw droefheid met den blooten degen af.
O, waarde zuster! gij waart d' eerste, die verlegen
Met mijne tranen, mij, al razende en doorregen,
Doorstraald van minne, aan zulk een gast en vijand schond!
Och! stond het ons niet vrij, het huwlijksverbond
Te schuwen, zonder smet, te volgen d' ongetrouwden,
En, als een dier in 't bosch, mij uit dien last te houden?
Ik hield Sichæus lijk mijn trouw niet als zijn bruid."
Met zulk een jammerklacht en weeklacht borst zij uit.
Æneas, toen de vloot nu klaar was, en hij reede
Te volgen zijn besluit, lag stil en wel te vrede
Op zijn kampanje en sliep; wanneer Jupijns gezant
Hem in zijn diepen slaap, in dien voorgaanden stand
En schijn, nog eens verscheen, en scheen aldus te wekken
(De frissche en jonge leên, de blonde lokken trekken,
Gelijk de kleur en stem, al t' zamen op Merkuur):
„O, Venus zoon! hoe dus? kunt gij te dezer uur
Nog slapen? Zinnelooze, och! ziet ge geen gevaren,
Die u belegeren, en hoort ge nu de baren
Niet ruischen, van den wind, die uit den Westen blaast?
De veege Dido, nu haar leven moede, raast,
Brouwt schriklijk verraad en vloeken, u gezworen.
In 't hart gaat een getij van onverzethren tooren.
Ontvlucht ge niet bij tijds, nu 't vluchten is geraân,
Gij zult de zee terstond in rep en roer zien staan,
De schepen in den brand, de fakkels op zien blaken,
En flakkren langs de kust, zoo 't licht de kim koom' raken,
Uw vloot betrappe op strand, daar gij dus lange suft.
Op, op! en pak uw voort; een wijf is altijd wuft
En wispelturig." Hij verdween na deze rede,
Bij duister in der nacht. Æneas, van zijn stede,
Springt op uit zijnen slaap, verbaasd door dit gezicht,
En drijft de makkers voort: „Op, mannen! volgt uw plicht.
Op, haastig op! en valt aan 't roeyen met u allen,
Aan 't roeyen; daadlijk voort, en laat de zeilen vallen.
De hemelsche gezant port ons al weder aan
Het touw te kappen, zonder omzien t' zeil te gaan.
O, heilge Godheid! wie gij zijt in 't Hof der Goden,
Wij volgen blijdelijk al weder uw geboden.
O, sta ons bij! zijt ons behulpzaam op het meer;
Verleen de vlote spoed en zegen, wind en weêr!"
Zoo rukt hij 't bloote zwaard met ijver uit de schede,
En kapt de touwen los. Al d' andren ijvren mede;
Elk rukt, elk rept zich, steekt van land af, en de vloot
Geraakt in d' ope zee, en buiten last en nood.
Zij roeyen, dat het kraakt; men hoort het water ruischen,
Terwijl het voor den boeg al schuimende op komt bruischen.
En nu bespreidde Auroor, de heldre morgenstraal,
Die uit d' oranje koets van Tithon, heur gemaal,
Verrees, het vochte veld met versche en nuchtre glansen,
Wanneer de koningin, uit hare tinne en transen,
Den blanken dag en 't licht opdringen zag, tot heil
Der wereld, en de vloot en schepen, onder zeil,
Vervolgen eenen koers, zoo wijd henre oogen zagen;
Zij merkte, hoe haar kust en havens ledig lagen;
Toen sloeg ze driewerf en nog eenwerf met mishaar
Voor heure schoone borst, en trok het blonde haar,
De lokken uit haar hoofd, en riep ontzind in 't ende:
„Gaat gij bij God dus deur? Beschimpt een onbekende
Ons koninklijke kroon? Slaat niemand hier de hand
Aan wapens? valt de stad niet uit en 't heele strand,
En volgt hem in zijn zog? en rollen ze geen kielen
Te water, van de werf? Voort, voort, gehoonde zielen!
Brengt fakkels, brandtuig; brengt. Zet alle zeilen bij,
En valt aan 't roeyen; voort! Wat dolle razernij
Vervoert me dus? Waar ben, wat spreek ik? 't Is verloren,
O Dido! voelt ge nu, wat ramp u is beschoren?
Dat voelen had met recht voorheen vooruitgedraafd,
Toen gij den schepter zelf hem in de handen gaaft.
Bezie, ai, zie nu eens: dit zijn die schoone woorden,
De trouwbeloften van den zoon, waarvan wij hoorden,
Dat hij het Heiligdom, de Huisgoôn van zijn land,
Met zich voert in zijn vloot; die, uit den grooten brand,
Den afgeleefden Heer, zijn vader, oud van dagen,
Op zijne schouders heeft geborgen en gedragen.
Was ik niet machtig, hem te grijpen bij den hals?
Zijn lichaam, en dat hart, zoo goddeloos en valsch,
Van een te scheuren, en de stukken in de baren
Te smakken, ook de maats, die met hem overvaren?
En kon ik zelfs Ascaan niet slachten met dit zwaard?
Den vader dat banket opdisschen onvervaard?
Maar zulk een oorlogskans waar' hachlijk en te vreezen;(zeu:
't Waar hachelijk of niet, wat scheelt het? 't mocht zoo we-
Wien stond me toch t' ontzien? 'k Getroost mij eenen dood.
Ik had de torts en 't vier gesteken in de vloot,
De vloot in brand gezet, den zoon en vader t' zamen
En al 't geslacht verdelgd, gedachtenis en namen;
In 't midden van het vier gesprongen, als verstokt,
De mijnen en mij zelf hier teffens ingebrokt.
O zon! die met uw licht bespieglende alle dingen,
Al wat om laag gebeurt, doorzien kunt en doordringen;
Gij mede, o Juno! die alle echtkrakeelen scheidt,
Ook kennis draagt van 't stuk, bij mij te spâ beschreid;
En gij, o Hecate! bij nacht op aller steden
Driesprongen fors verdaagd, met huilen aangebeden;
En gij, o Vloeken! heet op wraak, en gij, o macht
En Goden van Elize! aanhoort de jongste klacht
Van mij, een veege! hoort en luistert naar mijn smeeken,
En past mijn leed aan dien meineedigen te wreken,
Gelijk hij wel verdient. Zoo 't Hemelsche geval
Dien booswicht toesta, dat hij eens belander zal
En veilig havenen; brengt Gods besluit dit mede,
Bestemt het noodlot dit, zoo gunt hem rust noch vrede;
Zoo laat hem (in den krijg, en van een onvertsaagd,
Een wrevelmoedig volk besprongen en geplaagd,
Als een verschoveling, en buiten zijne palen,
En daar 't hem niet gebeure Ascaan in 't ommedwalen
T' omhelzen) u om hulp aanroepen in den nood,
Zijn volleks nederlaag en schandelijke dood
Aanschouwen, en (hoewel hij nog op 't lest noodwendig
Een eerloos vreêverbond moet ingaan, al te schendig)
Zijn koninkrijk niet eens bezitten, noch den dag
Beleven, dat hem hier zijn wensch gebeuren mag,
Maar hij ontijdig legg' verslagen, onbegraven
En naakt op 't veld, een aas verstrekke voor de raven.
Dit is mijn jongste wil en bede, vóór mijn val,
Hetwelk ik met mijn bloed en dood bezeglen zal.
En gij, mijn Sidoniërs! om dezen stam te pletten,
Past uwe erfvijandschap en haat op hem te wetten,
En al zijne afkomst, van de volgende eeuw verheid.
Vereert met dees schenkagië onze asch en sterflijkheid.
Geen peis zij tusschen onze en tusschen zijn gemeente.
Een bitter wreker sta eens op uit ons gebeente,
Die nu en namaals den Dardaanschen vreemdeling,
Waar kans is, ga te keer met fakkel en met kling;

Ik wensch, dat strand en zee en zelfs nakomelingen
Nakomeling en zee en strand uit wraak bespringen."
Zoo spreekt zij en verlangt, hoe eer hoe liever, voort
Den draad van 't leven, dat haar lastig valt en moordt,
Te korten, en zij laat de zinnen en hun krachten
Gezwind omzwindelen van allerlei gedachten,
Roept Barce, zuster van Sichæus, bij der hand
(Haar eige voêster lag in 't oude vaderland
Begraven), en zij spreekt in 't korte deze rede:
„Mijn waarde voêster! ga, haal zuster hier ter stede
En zeg haar, dat ze haaste, om 't lichaam en zijn smet
Te sprenklen met den stroom; dat zij zoenoffervet,
Haar aangewezen, brenge, en helpe d' offeranden.
Bewindt gij mede uw hoofd met heilige offerbanden.
Ik heb nu opgezet, Jupijn, den helschen God,
Op t' offren 'tgeen ik, naar den stijl van zijn gebod,
Hem toewijde en bereide, om aan een eind te raken
Van mijn bekommeringe, en 's Trooischen beeld te blaken
Op dezen stapel houts." Zoo sprak ze, en 't oude wijf
Verhaast zich en treedt heen, van oude stram en stijf
Maar Dido, bevende en vervaarlijk van manieren,
Om dit onmenschlijk stuk, laat d' ogen ommezwieren,
En spalkt twee blikken op als bloed en vierig rood.
De kaken sidderen, besprenkeld van de dood,
En doodvlak, 't aangezicht alreê gezet naar 't sterven,
Naar d' eiselijke dood, die 't aanzicht zal misverven,
En aanstapt; aldus liep ze in 't hof, na dit beklach,
De deur op, vloog op 't hout, en haalde voor den dag
Als zinneloos, het zwaard van Troje, hier gebleven,
Maar niet tot dit gebruik haar van den vorst gegeven.
Nadat ze het gewaad des Frygiaans, met een
Die snoode bedspon ziet, met tranen en geween,
En overpeinzend nog wat tijds slijt, hier ter stede,
Zoo stort ze op 't bedde neêr, en spreekt haar jongste rede:
„Gewaad, mij eer dus lief, zoo lang 't geluk en God
Mij begenadigden, ontvang, ontvang voor 't slot,
Mijn ziel, ontsla me van dit hartewee en lijden.
Ik heb mijn leven en zijn loop en 's levens tijden,
Mij van fortuin gegund, en 't noodlot nu volend.
Nu zal mijn schim, zoo groot als nooit voorheen gekend,
En grooter, naar den poel des diepen Afgronds varen.
'k Heb een vermaarde stad gesticht, bij mijne jaren
Den muur volbouwd gezien, mijn man, door moord geplet,
Gewroken, mijnen broêr dat stuk betaald gezet.
O Dido! 't leven zoude u al te welig lusten,
Waar nooit de Trooische vloot beland aan uwe kusten!"
Zoo sprak ze, en 't aangezicht in 't veege bed gedrukt:
„Hoe, zonde ik sterven, eer de weêrwraak mij gelukt?
Maar laat ons sterven; 't lust, het lust me aldus te sneven,
En naar den Jammerpoel te varen uit dit leven.
De wreede Frygiaan verzadige op de zee
Zijne oogen met dit vier, en voere alomme meê,
Als een rampzalig merk, de teekens van mijn wonden."
Zoo sprak ze, en midlerwijl wordt zij, helaas, gevonden,
Van 't hofgezin, gelijk ze in 't zwaard gevallen leît,
Nog schuimende van 't bloed, en d' armen uitgespreid (men,
Naar d' eene en d' andre zijde; al 't Hof gewaagt van 't ker-
't Gerucht, straat in straat uit, de stad treft met ontfermen.
Die davert van 't gedruisch; 't gebouw van al 't gerucht,
Gejammer en geschrei der vrouwen dreunt; de lucht
Aan 't galmen op misbaar en angsten, die elk persten.
Als of de vijand kwam met kracht ter poorte inbersten,
't Aloude Tyrus of Carthago ging te grond,
En huis en kerk in brand en lichte vlamme stond.
De zuster zwijmende, op haar borst slaat van meêdoogen,
En krabt het aanzicht op, komt siddrende aangevlogen
In 't midden door den drang des volks, benauwd te moê,
En roept ze, die vast sterft, bij haren naam nog toe:
„Och, zuster! zocht ge dat? mij deerlijk te misleiden?
En stond me dit van 't hout, dien stapel, te verbeiden?
Van deze altaren? van dit vier? waarover zal
Ik mij, van u beroofd door zulk een ongeval,
Nu eerst beklagen? mocht uw zuster, in het scheiden,
U niet verzellen? och! gij zoudt me medeleiden,
En op deze uitvaart noôn; een zelve zucht, een snik
Had ons te zamen, op een zelven oogenblik,
Van kant geholpen; heb ik, wreede! met mijn handen
Dit lijkhout toegesteld? de Goden van ons landen
En 't vaderland verdaagd, om u, aldus gesteld,
Dus veeg, helaas! alleen te laten onverzeld?
Gij, zuster! gij hebt u en mij (wie kan 't vergeten!)
Den raad van Sidon en uw stad ter neêr gesmeten,
U en uw volk verdelgd; breng water bij der hand,
Dat ik de wonden wassche, en zoo er nog verstand
En lucht en adem zweeft, die met mijn mond mag vangen.
Dus stijgt ze al kermende, met kommer en verlangen,
Den houten stapel op, en koestert, in dien nood,
Omhelst de halfdoode, en poogt, op haren schoot,
Met haar gewaad 't zwart bloed al kermende te droogen.
De stervende verpijnt zich, haar gelokene oogen
Eens op te slaan, maar die bezwijken wederom.
Nog piept de borstkwetsuur; zij heft, dus flauw en stom,
Haar hoofd wel driewerf op, en, om nog eens te leunen,
Wil met den elboog 't hoofd, dat slap is, ondersteunen.
Maar driewerf zijgt ze slap en flauw in 't bedde neêr.
Zij zoekt het hemelsch licht daar boven hene en weêr,
En zucht, zoodra zij 't vindt, in 't binnenst van heur harte;
Vrouw Juno deerde dit verwijlen van haar smerte,
Zond Iris, om de kranke en worstelende ziel
Van 's lichaams taayen band, die haar zoo lastig viel,
In allerijl t' outslaan, uit 's hemels troon beneden.
Want Proserpijn heur haar nog niet had afgesneden,
Noch 't hoofd den Jammerpoel van Pluto toegekend;
Dewijl ze, onnoozel en ontijdig en geschend,
Dus deerlijk door de torts van minne, die haar blaakte,
En 't hoofd aan 't hollen bracht, aan hare dood geraakte.
De dauwende Iris dan, die met d' oranje pluim
Wel duizend verwen maalt, omhoog aan 't hemelsch ruim,
Recht tegens over 't licht der zonne, kwam gegleden,
En, aan het hoofdend van het bloedig bed getreden,
Sprak endelijk: „ik wijde, uit last van hemelsch dak,
Dees haarvleeht Pluto toe, ontsla u van het pak
Des lichaams;" hierop sneed zij 't haar af, en met eenen
Werd al het lichaam koud, en warmte en geest verdwenen.

VIJFDE BOEK.

INHOUD.

Æneas zeilt vast voort aan 't Siciljaansche strand;
Daar hij Acestes groet, en viert het jaargetijde
Zijns vaders met triomf, tot dat de vloot in brand
Geraakt door Iris' list, die zijn geluk benijdde.
Nog lescht Jupijn het vier. Anchises geest voorspelt
Wat oorlog hem genaakt, en raad den zoon te dalen
Ter Helle, Æneas zift 't gezelschap, dat hem kwelt,
Dit bouwt een nieuwe stad, terwijl de vorst gaat dwalen.
Zijn moeder smeekt Neptuun om beter avontuur
Voor haren zoon, die mist eerlang zijn Palinuur.

Æneas midlerwijl voer frisch en welgemoed,
Met zijne vloot door zee, en klovende den vloed,
De bruine baren met een Noordkoelte onder 't sturen,
Zag achter zich het hof, de stad en hooge muren,
Van waar nu 't lijkvier der rampzalige overal
De zee bescheen; d' oorzaak van dien brand, dit ongeval
Is hem nog onbekend; maar alle de Trojanen,
Te wel beseffende wat dolle min, in tranen,
Vermag op eene vrouw, zien dit wat dieper in,
Gelijk een voorspook van de droeve koningin,
Geperst door hartewee; dewijl men hare liefde,
Die groot was, dus beloonde, en met dees schandvlek griefde.
De schepen, diep in zee gesteken, daar men niet
Dan lucht en water zag, en 't land het oog verliet,

Zoo hing een blauwe wolk, een donker onweêr boven
Zijn hoofd; de deining kwam al grimmende opgestoven,
En zag er bijster naar en donker uit op 't diep;
Dies stuurman Palinuur van zijne stuurplecht riep:
„Neptuun! wat onweêr komt hier op om ons te hinderen?
Wat hebt ge voor?" terstond beveelt hij zeil te minderen,
Te vallen aan den riem; hij zet den schoot met een
Vast aan, uit al zijn macht, knijpt bij den wind dus heen,
En zegt: „o Trooische held! schoon 't alle Goden zwoeren,
Ik had geen moed u met dit weêr aan land te voeren,
Aan d' Itaaljaansche kust; de wind, te fel en stijf
Aan 't scherpen, blaast ons uit den Westen op het lijf.
De lucht betrekt allengs, en, schoon we ons kracht niet
Het is onmogelijk hier tegens op te komen, (schromen,
Naardien Fortuin het roer vermeestert en zijn wet,
Is 't best bij tijds gewend, den koers dat heen gezet,
Daar zij ons heneroept; want mag men staan op gissen,
Indien mijn rekeninge uit de starren niet ken missen,
Zoo legt de haven van Sikanje en 't gastvrij strand
Van Eryx, uwen broêr, niet verre van der hand."
De vrome Æneas zegt: „ik merkte een wijl te voren,
Hoe 't weêr veranderde, en het Westen zich liet hooren;
Waar tegens gij vergeefs wondt streven met de masts;
Verander vrij van koers; is ergens eene plaats
Mij aangenamer, en die ik, vermoeid van varen,
Zoo lief zoude aandoen, als die d' asschen moet bewaren
Van vader, en Acest van Troje, in zijnen schoot
En zachten boezem, bergt; hiermede zet de vloot
Het vlak voor stroom voor wind, een stoker uit den Weste,
Sicilje's haven in; dus landden ze ten leste
Aan hunner landsliên straad, verblijd en wellekoom.
Maar trouwe Acest, een zoon, gewonnen van den stroom
Krinnize, bij een vrouw van 't oud geslacht der Frygen,
Verwondert op de kruin der kape, in 't opwaart stijgen,
Zich in 't verschiet van verre, om 't landen van de vloot.
En 't vollek komt terstond, opdat hij ze alle nood',
Met zijne leeuwenhuid van Lybië, geslagen
Om 't lijf, en met den schicht, gewoon op 't veld te dragen,
Hun tegenloopen, en, gedachtig aan 't geslacht
Der oudren, welkomt en onthaalt met alle macht
De moede gasten met zijn veldgewas, Gods gave,
Vertroost ze vriendelijk en helpt ze met zijn have.
Als 's andren daags de zon, de heldre dageraad
De starren aan de lucht heeft weggedreven, staat
Æneas op een hoogte, en roept, als vorst en vader,
De makkers op het strand van overal te gader:
„Groothartigen," sprak hij, „gesproten uit Dardaan,
En dat doorluchtig bloed der Goden, hoort dit aan.
De tijd heeft, sedert wij mijn vaders heilge beenen
En overschot in 't graf bestelden, en met eenen
De lijkaltaren hem toewijdden, zijnen kring
Voltrokken, en het jaar gesloten in den ring
Van twalef maanden; en nu is de dag voorhanden
(Indien 't me niet en mist), dien ik, met offeranden
Mijn rouw vernieuwende, God woud's, van jaar tot jaar,
Zal vieren; en al was ik balling in gevaar,
Omtrent Getulië en zijn welzand, of gegrepen
In Argo's zee, en oud Mycene met mijn schepen,
'k Zou dezen vierdag, noch het plechtig jaargetij
Geeasins verzuimen, noch zijn staatsiën, om mij
Te kwijten van mijn trouw, belofte, en Gods begeeren,
Noch laten het altaar met gaven te stoffeeren.
Nu zijn we hier van zelf, doch 'k hoû niet zonder God,
En 't goddelijk beleid, bij vaders overschot
Gebeente en graf gevoerd, en door de wilde baren
De haven van ons bloed en landsliên ingevaren;
Dies viert nu altemaal, alle eens met mij geziad,
Des mans gedachtenis, en bidt om weêr en wind,
Opdat wij, onze stad volbouwd ziende, alle jaren
Ons gaven, hem ten danke, opdragen op d' altaren,
In zijn gewijde kerk; de Trooische Acestes schenkt
Milddadig schip voor schip een koppel ossen; brengt
De vaderlijke Huis- en Haardgoôn teffens mede
Op 't hoogtijd, die Acest, de hofwaard, hier ter stede
In eere houdt, en d' onze, uit Troje's brand bewaard.
Ik zal, behalve dit, als 't licht ten hemel vaart,
En na acht dagen 't laad met zijne gonde stralen
Verkwikt en overschijnt, u spijzen leeren halen,
En Troje eerst noodigen ten roeistrijd, snel en stout.
Wie 't snelste loopen kan, en op zijn kracht betrouwd;
Hetzij hij weet, met harde en osseuleero wanten,
Zich tegens zijn partij uit al zijn macht te kanten,
Of handiger den schicht en vluggen pijl hanteert;
Hij kome voor den dag wien 't lust, en die begeert
Naar eer en prijs te staan; bestemt me, wacht uw kansen,
En past uw hoofden braaf met loof en groen te kransen."
Zoo sprak hij, en bevlocht zijn hoofd met myrteblaân,
Zijn moeder toegewijd; zoo doet de jonge Ascaan,
Bedaagde Acestes; zoo doet Helimus en d' andren.
Æneas met zijn stoet, veel duizend met elkanderen,
Gaan t' zamen uit den raad naar 't vaderlijke graf,
Daar hij twee kannen wijns godsplichtig overgaf,
Ten offer uitgoot op de grafsteê, hoog van aarde;
Nog twee met versche melk, nog twee, naar heure waarde,
Geheiligd en vol bloed; en strooyende in het rond
Op 't graf zijn rozen, sprak, daar elk rondom hem stond:
„O heilge vader! zijt gegroet van ons te gader.
Zijt anderwerf gegroet, vergeefs geborgde vader,
En vaders asch, en ziel en geest; het mocht ons niet
Gebeuren, het beloofde Italië, en den vliet
Des Tibers, en 't Ausoonsch geweste en vruchtbre plekken,
Hoedanig die ook zijn, naar onzen wensch t' ontdekken."
Zoo sprak hij, als een groote en glibberige slang,
Uit het kapelkoor, en wel zeven krollen lang,
Kwam druipen, en zich stil om 't graf wond, d' outers lekte,
En over d' outers gleed. De blauwe vlak bedekte
Den rug, vol schubben, klaar van schittrend goud verlicht:
Gelijk de zon, wanneer zij, recht op ons gezicht,
Door wolk en nevel schijnt, de schoone regenbogen
Met duizend verwen mengt en schildert voor onze oogen.
Æneas stond verbaasd zoo ras zij hem verscheen.
Ten leste gleed de slang langs schaal en kelken heen,
Zoo lang en glibbrig als zij hier kwam aangeloopen,
En proefde alleen de spijs, en daatlijk weêr gekropen,
Ook zonder dat ze iet schon, in 't graf, van waar ze kwam,
Als 't offer op 't altaar verteerd was in de vlam;
Waarom Æneas, met een viriger verlangen,
Den dienst, ter liefde van zijn vader aangevangen,
En 's mans gedachtenis, hervatte op 'tzelve pas,
Onwis of dit de geest van deze landstreek was,
Of vaders schildknaap. Hij vaart voort met ossenslachten,
En slacht vijf schapen en vijf runders, zwart van vachten,
En zoo veel zwijnen, giet den wijn of 't offervee
Met kelken, en verdaagt en dagvaardt met zijn beê
Anchises groote ziel en geest, uit Pluto's sloten
Ontslagen. Hij ontvaagt van zijne reisgenooten
Ook offergaven, en hun runders, hier geslacht
Met blijschap voor 't altaar, een ieder naar zijn macht;
En andren zetten fluks de ketels op hun voeten
In 't veld op eene rij, en bukken neêr, en boeten
En stoken 't vier, en braân den afval aan het spit.
De lang gewenschte dag verscheen, heel klaar en wit.
De Zonnepaarden, vroeg in hun gareel geslagen,
Na vier paar dagen 't licht, gezeten op den wagen,
Ter kimme opvoeren, als doorluchte Acestes' eer
En groote naam en faam de buren, heinde en veer,
Alom verwekken, die bij tijds op 't strand verschijnen;
D' een uit nieuwsgierigheid, belust d' Æneadijnen
Te zien; een deel gereed om ook naar prijs te staan.
Men zet de prijzen eerst in 't midden op de baan,
Veldtafels, God gewijd, die op drie voeten traden,
Goud, zilver, wapentuig, en purpere gewaden
En zegetakken en ook kransen, groen van blaân,
Om 's overwinners hoofd zeeghaftig te beslaan.

De veldtrompetter blaast de spelen, eerst begrepen,
Van eenen heuvel in, waarop terstond vier schepen,
Gekozen uit de vloot, met een gelijke kracht,
En tal van riemen, elk uit alle zijne macht,
Den roeistrijd innegaan. De kloeke Mnestens, mede
D' Italiaan genoemd, die met dien naam bekleedde
De Memmien, zijn bloed, voert snel, op 't roeigeweer,
Den snellen Walvisch aan; held Gyas de Chimeer,
Een gruwzaam groot gevaart, een stad gelijk in d' oogen,
Van jonge Dardaniërs geroeid, en voortgetogen
Van riem en roeyer, in drie rijen neffens een.
Sergest, van wien het huis der Sergien te leen
Zijn naam weleer ontving, vaart hene met den grooten
Centaurus, en Cloanth, uit wien de Roomschen sproten,
Cluentiën genoemd, de blauwe Scylle mant.
  Een lange streek in zee, legt over 't schuimend strand
Een steenrots, die van ouds, bij gure wintervlagen,
Hol water, windig weêr, gebeukt wordt en geslagen
Van woeste baren, en haar steile kruin bedekt,
Wanneer een bui gestarnte en al de lucht betrekt,
En daar, bij stilte en bij een effe zee, zich weiden
Verheffen, in wier groen de duikers zich vermeiden,
Verluchten in de zon. De vorst Æneas stelt
Een grooten eekelboom, een merkpaal, in dit veld,
Ten dienste van matroos, om hier rondom te varen,
En wederom van hier te keeren uit de baren.
Nu loten ze om de plaats; de trotsche hoofden staan
Op hun kampanje omhoog, met purpre rokken aan,
Heel rijk met goud geboord en heerlijk uitgestreken.
Al d' overige jeugd voert, tot een zegeteeken,
Den populier om 't hoofd, en glimt om 't naakte vleisch
En vel, met olie glad bestreken naar den eisch.
Zij gaan zich op de bank en doften nederzetten,
Slaan handen aan den riem en wachten op 't trompetten,
Het teeken van den strijd; het hart klopt ongerust
Van vreeze, en springt in 't lijf van grooten trek en lust
Naar eer; zij hopen alle, of zij den roeiprijs streken.
Zooras de strijdtrompet te water wordt gesteken,
Schiet elk om 't snelste, na het vallen van de lijn,
In zee, met luid geraas van bootsvolk, in een schijn,
Of al de lucht gewaagt, terwijl de galmen groeyen,
Het water schuimt en ruischt, van dit vervaarlijk roeyen.
Zij klieven te gelijk de golven; onder 't slaan
Der riemen bruist en ruischt de zee en gaapt hun aan,
Gedurig voor de boeg; geen wagens schieten buiten
De lijn zoo snel in 't perk des renstrijds, niet te stuiten,
Noch winnen sneller veld; geen wagenaar, belaân
Om prijs, drijft overend zoo snel het renpaard aan,
Met priklen, zweep en toom; de galm, van 't bosch gespan-
Beantwoordt het gebaar en handgeklap der mannen, (nen,
En den begunsteling, die op zijn voordeel dringt;
De zeekust stuit de stem, die kort terugge springt.
De heuvel schudt en dreunt en davert van 't krioelen.
In 't barnen van 't geraas des volks en al dit woelen
Is Gyas d' eerste, die alle andren glipt voorbij,
Door 't water heen. Cloanth, al bet beroeid dan hij,
Doch trager om 't gewicht, dat zijne vaart belette,
Zet Gyas na op zee; na deze beide zette
Centaurus en de Visch, al even snel, recht door,
De voorste na; dus raakt nu d' een, dan d' ander voor;
Nu varen ze gelijk en even snel en ploegen
Het zonte wad, gepaard met even vlugge boegen.
Zij naderden de rots en merkpaal op den plas,
Als Gyas d' eerste, en die hun aller meester was
In 't roeyen, daar hij stond, Menethes, die vast stierde,
Dus toeriep: „hoe, waarheen geloopen? waarom zwierde
Het schip ter rechte zij? hoû herwaart, herwaart aan!
Vaar dicht voorbij de klip en raak in 't ommegaan
Met uwen riem de klip te bakboord; andren mogen
Het hooger nemen;" maar Meneet, om niet bedrogen
Te worden van de klip, die onder water sliep,
Wendt met den boeg in zee; dies Gyas weder riep:
„Menethes! waarom loopt gij uit de streek dus kromme?
Nog eens, hoû naar de klip;" met eenen ziet hij omme
En in zijn zog Cloanth hem volgen, welgemoed,
Veel korter langs de rots omzwaayen door den vloed.
Cloanth vaart lager dan Meneet, beneên hem henen,
En, tusschen Gyas en de barrenende steenen,
Raakt veilig om de rots de voorsten snel voorbij.
Dit speet den jongeling zoo schrikkelijk, dat hij
Zijn tranen laten most, en, zonder eens te letten,
Hoe hij zijne eer, de maats, in groot gevaar zou zetten,
Menethes, die te traag in dezen zeestrijd voer,
Van 't schip in 't water plompte, en zelf zijn plaats en 't roer
Bewaarde, en sprak matroos een hart in 't lijf in 't varen,
En hield den koers naar strand, door 't schuimen van de ba-
Maar endlijk kwam Meneet, die zich verlegen vond, (ren.
Zoo grijs en oud hij was, opborlen uit den grond,
En, klautrende op de klip, daar zijne kleeders dropen,
Ging zitten op het droog, en braakte 't ingezopen
Zout water weder uit; de Trooischen lachen vast,
Toen hij in 't water plompte en, zwemmende, van last
Zich zelven bergen most. Nu scheen de moed te groeyen
In d' achtersten, Sergest en Mnesthens, om met roeyen
Te raken boven 't schip van Gyas, hier verlet.
Sergestus schiet vooruit, genaakt de rots; nog zet
Hij andren niet geheel voorbij met zijnen steven,
Maar met een deel van 't schip; de Walvisch wil 't niet geven,
En vat met zijnen snuit Centaurus nog ten deel.
Maar Mnestheus treedt vast hene en weêr op 't zeekasteel,
En weet de fluksche maats een hart in 't lijf te spreken:
„O strijdgenooten van held Hektor! in 't ontsteken
En brandende Ilium gekoren tot mijn stoet,
Valt rustig aan den riem; laat nu die zelve moed,
Die zelve dapperheid te dezer ure u lusten,
Waarmede gij mij diende aan d' Africaansche kusten,
Bij bank en welzand van Getulje, in d' ongenâ
Der wilde Ioonsche zee, en onder Malea,
Daar zijne kaap zoo diep in zee de golf ziet rijzen.
Ik, Mnestheus, sta nu niet naar d' allerhoogste prijzen,
Noch d' eer des roeistrijds, neen; (hoewel) maar dat ze vrij
Dit winnen, o Neptuun! wien van ons allen gij
Den lof en roeiprijs gunt, en dat ze lof ontberen,
Die al te schandelijk de lesten wederkeeren!
Zie andre, o burgerij! dees kans vrij af met macht,
En schut uwe eige schand." Zij zetten er met kracht
Op aan; van achter lilt de kopren achtersteven,
En siddert slag op slag van 't roeyen; onder 't streven
Wordt hun de zee outrukt, te vreeselijk en stijf.
Elk hijgt en zwoegt; het zweet zijpt neder langs hun lijf
En al de leden, recht als of ze in 't water zitten;
De keel wordt droog van dorst; terwijl ze zich verhitten
Zoo helpt hun 't avontuur aan dien gewenschten lof.
Want als een dolle tocht Sergestus' boezem trof,
En hij met zijnen boeg te laag zet naar de steenen,
Om korter om de rots dan dappre Gyas henen
Te zwaayen, zoo geraakt hij op de rotskant vast,
En stoot den bodem, dat de steenklip kraakt en krast.
De riemen stuiten op het rotspunt dat ze kraken,
De steven berst op rots, zit vast; de roeyers staken
Het roeyen; elk springt op, en schreeuwt om 't haprend
Zij reppen zich met boom en bootshaak op de klip, (schip.
En visschen naar den riem en stukken in de baren.
Maar Mnestheus, nu verheugd, komt moedig aangevaren,
Schept moed op zijnen vaart, en vliegt met al de vlucht
Der riemen aan; de wind aan 't wakkren uit de lucht.
Zoo komt hij naar het strand aanzetten uit de vloeden;
Gelijk een duif, die, om haar jongen uit te broeden,
In 't hol des puimsteens zat, op 't onvoorzienst gestoord,
Uit haar spelonke vliegt, en van verbaasdheid voort
De steenrotsgalmen wekt door 't klappen van haar pennen,
Terstond op hare schacht blijft hangen, zonder rennen,
En zweeft in d' ope lucht, gerust en stil en vrij;
Aldus snijdt Mnestheus met den Visch, de lest van drij,

De zee met zijnen vaart; dus komt hij haastig zweven
Op 't water, laat Sergest, die eerst voornit kwam streven,
En zetten op de klip en 't wadde en in het nat,
En martelen vergeefs, zich roepen moede en mat
Om bijstand en om hulp, en daar geduldig leeren
Met zijn gebroken riem en roeituig zich verweren.
Nu streefde Mnestheus snel naar Gyas, kloek van aard,
En zijn Chimeer, dat groot geweldig zeegevaart.
Maar Gyas spoeit te traag: want hij zijn stuurman miste.
Nu was er niemand dan Cloanth, waarmeê hij twistte;
Dien vaart hij achterna, en roeit met alle man,
Met zooveel macht en kracht als hij bijzetten kan.
De roep vermeert hierop, en al die ijvrig kijken
En toezien, prikkelen, opdat hij prijs mocht strijken,
Nu Mnesthens aan; de lucht gewaagt van al 't getier.
Het zoude sommigen verdrieten, dat ze hier
Den welverdienden prijs en eere derven zouden.
En andren scheppen moed uit hunnen vaart, en houden
Het spel gewonnen, nu zij kans zien; en misschien
Had elk twee snuiten juist gelijk aan honk gezien,
Den prijs hij twee verdiend, indien Cloanth, bestreden
Van achterdocht, de Goôn niet had met ernst gebeden,
En, over 't water met de handen uitgestrekt,
Door zijn belofte hen tot bijstand opgewekt:
„O Goden! die gebod hebt over zee en gronden,
En 't meer dat ik bevaar; ik, aan uw dienst verbonden,"
Door mijn belofte, zal u vrolijk op dit strand
Voor uwe altaren biên de heilige offerand
Van eenen witten stier, en d' ingewanden plompen
In 't zoute en schuimend diep, en offren onbekrompen
U kelken op met wijn;" zoo sprak hij, en de rij
Van Nereus' dochtren, en van Forkas alle beî,
En Panopea meê verhooren hem te gader,
Van onder in den grond; Portuun, de goede vader,
Drijft zelf met zijne hand het schip voort in der ijl,
Zoodat het, sneller dan de Noordwind en een pijl,
Naar land vliegt, en geraakt behouden in de haven.
Anchises' zoon, om hen te zamen te begraven,
Vergaârde ze bijeen, verklaarde voort Cloanth,
Verwinner door de stem des roepers op het strand,
Bekranst 's verwinners hoofd met groene lauwerieren,
Beveelt de wijnen en drie runders, vette dieren,
En eenen grooten schat van zilver, mild en blij,
Te brengen tot een gaaf drie schepen op een rij,
Voorziet de hoofden zelfs met d' allerhoogste gaven,
Den overwinner met een rijrok, om te draven
In 't gouden laken, dat wel tweemaal om den zoom
Was rijkelijk geboord, met een Meanderstroom
Van 't Melibeesche paarsch, daar Ganimeed, geweven
Op 't boschrijk Ida, vast de harten naar gaat streven
Zoo snel met zijnen schicht, dat hij de dieren mat,
Hij naar zijn adem hijgt, die, elders opgevat,
Van Jovis schildknaep en zijn kromme krauwelpooten
En opgepakt, vervaart naar 's hemels hooge sloten;
Terwijl de grijze stoet vergeefs, aldus verrast,
Hem nagrijpt, daar de galm der hazewinden bast,
En nahauwt in de lucht; toen gaf hij, een beminner
Van deugd, den tweeden prijs den tweeden overwinner,
Een steekvrij kostelijk pantsier, drie ringen dik
Van goude maliën, hetwelk hij, zonder schrik,
Voor 't hooge Troje, daar 't Demoleüs mislukte,
Bij Simoïs zoo trotsch hem van het lijf afrukte.
't Gewicht viel Sagaris ook Fegeus, die het droeg,
Twee dienaars, even sterk, in 't dragen zwaar genoeg.
Demoleüs verzien hiermede, bij zijn leven,
Had menigmaal in 't veld de Trooischen weggedreven.
De derde giften, die hij omdeelt in dit perk,
Zijn een paar ketels van rood koper, hecht en sterk,
Drinkschuiten meê, gewrocht van zilver, en verheven
Met groot aanzienlijk werk; de prijzen dus begeven,
Zoo treên ze al t' zamen heen, gemoedigd door den prijs,
De kruinen om het hoofd met purper, naar de wijs,
Gebonden, elk om 't rijkst beschonken, vrij van zorgen;
Wanneer Sergestus, op de scherpe klip geborgen,
En met behendigheid ontslopen van de klip,
Beschimpt en moedeloos hier aandroop met zijn schip,
Een gansche rij verzwakt, versteken van zijn riemen.
Gelijk weleer op weg een felle dijkslang (die men
Met een heslagen rad verplette en overreed,
Of daar een reizend man met eenen kei naar smeet,
Haar zwaarlijk wondde, en liet half dood, van bloed gezwollen)
Vergeefs wil vluchten, met haar lichaam lange krollen (len),
En kringels maakt, ten deel nog grimmig, forsch en fier
Het hoofd om hoog verheft, twee blikken, rood als vier,
Nog opspalkt, met den bek vast schnifelt, en ten deele,
Verminkt door haar kwetsuur, opdat ze 't lichaam heele,
Het voor- en achterlijf met knopen hecht aaneen,
Zich in elkandre krolt met haar geknensde leên;
Zoo kwam het trage schip aanroeyen, 't water schaven.
Het zeilt nochtans en spoedt en loopt den mond der haven
Met volle zeilen in. Æneas evenwel
Vereert Sergest den prijs, den winner van het spel
Beloofd, en is verheugd, dewijl nu, vrij van zorgen,
De makkers en het schip gered zijn en geborgen.
Hij schenkt hem Foloë, een Candische slavin,
Die een paar tweelingen, uit moederlijke min,
Aan hare borsten zoogt en drukt, en sleet haar uren
Met wol te spinnen, en vernuftig in 't borduren,
Een kunstig handwerk, en Minerve zelf gemeen.

De scheepstrijd dus volend, zoo streeft Æneas heen
Naar eenen beemd, omringd met heuvlen, bosch, en heggen,
Die midden in het dal een schouwburg laten leggen.
De held, met duizenden gekomen hier ter plaats,
Zet, midden in den ring en onder al de maats,
Zich zelf ten toon, noodt ze al met prijzen, daar ze op hopen,
En stelt belooningen voor die de snelste loopen.
Trojaan en Siciljaan vergâren onder een.
De knaap Euryalus en Nisus beide treên
Te voorschijn. Euryaal is schoon van lijf en leden,
In 't bloeyendst van zijn jeugd, en Nisus munt in zeden
En zuivre liefde en trouw tot zijnen makker uit.
Diores, Priaams bloed, een koninklijke spruit,
Die braaf is, volgt dit paar. Hen volgen nog twee loten,
Eene uit Acarenye, en d' andre telg gesproten
Uit den Arcadischen en uit Tegeeschen stam:
Men noemt ze Salius en Patron. Na hen kwam
Een paar Siciljers, twee bedreve jongelingen,
Knaap Helymus in 't perk, en Panopes aan springen.
Zij zijn genooten van Acest, den ouden held,
En afgerecht ter jacht, in bosch en open veld.
Nog komen anderen, wier namen ons ontbreken.
Æneas in den ring begint aldus te spreken:
„Behartigt mijne rede en hoort ze vrolijk aan:
Niet een van dit getal zal onbeschonken gaan
Van deze plaatse. Ik schenke een paar Kretenser schichten
Beslagen met hun punt, die niet in 't rennen zwichten,
En nog een heerbijl, die van wederzijde snijdt.
Het hecht is zilver en schoon uitgesneên; dies zijt
Getroost; zij zullen alle een zelven lof bevechten.
Ik zal den eersten 't hoofd met een olijf bevlechten,
En nog drie prijzen hem vereeren. Wie vooruit
Den eersten loopstrijd wint, geniet een paard ten buit,
Met kostelijk tapijt gedekt en rijk behangen.
De tweede renner zal van mijne hand ontvangen
Een pijlekoker, op zijn Amazoonsch gewrocht,
Van Thracisch riet bevrucht, en hangende verknocht
Aan eenen breeden riem van goud, en opgegrepen
Van eenen dierbren steen, langworpig uitgeslepen.
De derde zij vernoegd met een Myceensch helmet."
Zoo sprak hij. Elk nam stand; op 't steken der trompet,
De renleus, schoten ze de lijn uit, rukten, stoven
Met kracht ter renbane in, gelijk een storm van boven,
En hielden te gelijk het end van 't perk in 't oog.
Knaap Nisus, sneller dan de wind of bliksem, vloog

Schier allereerst vooruit, en muntte, in lijf en leden
En gunst en schoonheid, uit. Na hem en zijne treden
Is Salius de voorste in 't volgen op de baan,
Doch zoo, dat d' ander streeft een groot stuk weegs vooraan.
Euryalus verliest na hem de baalje in 't loopen,
En Helymus vervolgt Euryalus in 't open.
Dioor is Helymus zoo dicht, dat hij, doorheet
Van rennen, hem gezwind op zijne hielen treedt,
En overhelt, en raakt de schouders van dien treder;
En waar de loopgraaf nog veel langer en wat breeder,
Hij snorde Helym schier voorbij en streek de vaan.
Nu waren ze bijkans hun adem en de baan
Ten einde, als Nisus, tot zijn onheil, kwam te glijden
In glibbrig runderbloed, hetwelk, om 't feest te wijden,
In 't slachten bij geval gestort was, en dees steê
En 't groene gras besprengt. De jongeling, alreê
Opspringende van vreugd, om dien behaalden zegen,
Begint te struikelen, en houdt vergeefs zich tegen,
En ploft voorover in 't geronnen offerbloed,
In 't vuile slijm; noch kon dees val den heeten gloed
Der liefde, die hij droeg tot Euryaal, niet blusschen,
Want uit het glibbrig slijm oprijzende ondertusschen,
Zoo keert hij Salius met zijnen voet en hiel,
Dat hij, in drabbig zand en slijm, ter aarde viel.
Toen rukte Euryalus vooruit, en won dus wakker
Den eersten prijs, door hulp van zijnen trouwen makker,
En vloog op 't handgeklap en op de schelle stem
Van zijn begunstigers; en Helymus volgt hem.
De derde prijs wordt voor Diores uitgekoren.
Toen liet zich Salius voor al de heeren hooren,
In hun vergâring. Hij verzocht, dat ieder rasch
Hem toestond d' eer, die hem door list ontweldigd was;
Maar 's rechters gunsten, hier Euryaal toegedragen,
De lieve tranen en zijn deugd, die elk behagen,
De deugd, die schooner uit het schoone lichaam straalt,
Bestellen hem den prijs. Diores, die niet faalt
Het recht van Euryaal met reden te verweren,
Roept: „zal men Salius den eersten prijs vereeren,
Dat hij dan t' onrecht slechts den lesten loopprijs strijkt!"
De vorst Æneas sprak: „O, knapen! rust en wijkt;
Uw prijzen zullen u, naar uwen wensch, gelukken,
Den welverdienden loon zal niemand u ontrukken.
Gedoogt nu, dat mijn vriends onnoozelheid mij deert,
En zulk een ongeval." Dus spreekt hij, en vereert
Aan Salius een vel, den leeuw van 't lijf getrokken
In 't woest Getulisch woud, en ruig van haar en lokken,
Met gulde klauwen aan, getouwd tot een pansier.
En toen sprak Nisus: „Hoe, hoe nu? beloont men hier
Verwonnelingen dus? Kan deernis 't recht dus krenken?
Wat prijs behoort ge dan aan Nisus wel te schenken,
Die loflijk, en met recht, den eersten loopkrans won?
Indien de loopfortuin, die Salius dus kon
Verraden, mij den voet zoo dwers in 't loopen zette?"
Zoo spreekt hij, en vertoont zijn aanzicht, door de smette
Van slijm en bloed begruisd. De goede vader loech,
Beval den beukelaar, daar Didymaon vroeg
Zijn geest aan lef te kost, te brengen, dien de benden
Uit Grieken, die Neptuuns altaar en tempel schenden,
Afrukten van den post; en midden in den ring
Vereert hij dit geschenk den braven jongeling.
Elk had zijn prijzen weg, de loop een eind genomen;
Toen sprak hij: „laat het hier nu al te voorschijn komen,
Waar hart en moed in steekt, en met de want van leêr,
En loodzwaar en gevoerd, elkandere eens te keer
Te gaan." Hij zet met een twee prijzen voor die 't wilden,
Een os, gestrikt om 't hoofd met loutre goude schilden,
Tot 's overwinners loon, een braven helm en zwaard,
Tot 's overwonnens troost. Terstond rees onvervaard
De sterke Dares op, de grootste in deze streken.
Al 't veld begon verbaasd een keel luid op te steken.
Hij, tegens Paris wel gewoon in 't perk te treên,
Was nog dezelve man, en, zoo hij voorgaf, een
Oprecht Bebriciaan, uit Amycus gesproten.
Dees trotsche plofte eertijds rens Butes, opgeschoten
En grof van leên, voor Troje aan Hektors heerlijk graf,
Met kracht ter aarde neêr, en liet hem, fel en straf,
Half dood in 't zand gestrekt, zoo groot hij was geboren.
Dees dappre Dares steekt het hoofd op, heet van toren,
En, reed te vechten, toont zijn breede schouderblaân,
Zwaait d' armen om en om; de grove vuisten slaan
En schermen in de lucht; maar uit zoo vele harten
Durft niemand, schoon men 't zoekt, hem met de wanten tarten,
Waarom hij trotscher voor Æneas' voeten stond;
En, ziende dat niet een die kans geraden vond,
Vertoeft niet langer, grijpt een stier aan bij den horen
En spreekt: „o Venus' zoon! geeft elk den moed verloren,
Durft niemand vechten? hoe? wat staan we langer hier?
Wat wacht ik langer? men vereere mij den stier."
De Dardaniërs hierop aan 't roepen en aan 't wenken,
Men zoû hem vrij den prijs, gelijk 't beloofd was, schenken.
Toen strafte Acestes streng Entellus, die zoo prat
Naast hem op 't kussen van de groene zoden zat:
„Entellus! 't was vergeefs, dat wij u eertijds telden
En zetten in 't getal der allervroomste helden,
Indien ge nu dus koel gehengt, dat dees zoo dra,
Ook zonder vechten, met die prijzen strijken ga.
Waar is dan Eryx, vorst in 't vechtperk, nu gebleven,
Vergeefs bij ons zoo hoog, gelijk een God, verheven?
Waar steekt hij, die door gansch Sicilje was vermaard,
En zijnen roof, alom zoo zegenrijk vergaârd,
In hof en kerken plag zeeghaftig op te hangen?"
Hij antwoordt: „mijne liefde en lust, om prijs t' ontvangen,
Laat zich uit vreeze niet verbluffen, stil en stom;
Maar 't bloed is koud, de kracht versterft van ouderdom.
Had ik mijn eerste kracht, en waar mijn jeugd in 't bloeyen,
Als dees, die nu zoo stout en trotsch, nog in zijn groeyen,
Op zijne krachten stoft, geen heerlijke os zou mij
Bewegen, geen geschenk mijn moed tot vechterij
Bekoren." Hierop smeet hij fluks twee zware wanten,
Waarmeê zich Eryx, die gestrenge, plag te kanten
In 't vechtperk, daar hij haar wel vast om d' armen strikt.
D' aanschouwers hooren hem vast aan, en staan verschrikt
Om d' osseuleere want, heel stijf gevoerd met stoffen
Van lood en ijzer; zelf staat Dares hier getroffen
Van vreeze, en meer verbaasd dan iemand van die schaar,
En wil zich met de want niet stellen in gevaar.
Anchises' forsche zoon greep 't vechttuig in zijn handen,
Met al de windelen, en lange en taaye banden,
Bezag het overal; toen sprak de grijze man:
„Entellus! hoe zou 't oog zich wel verwondren van
De wapens, d' eige want van Hercles, grof van leden,
En om zijn fellen strijd op deze kust gestreden!
Uw broeder Eryx vocht voorheen met dit geweer,
Dat gij nog ziet bespat van brein en bloed; weleer
Dorst hij Alcides 't hoofd met deze wapens bieden.
En toen mijn bloed voorheen nog heet was en aan 't zieden,
Ik nog van ouderdom niet grijs, noch dus vertraagd,
Gebruikte ik dit geweer; doch zoo u dit behaagt,
En Dares ons geweer mag wraken en versmaden,
Acest, insteller van den strijd dit vindt geraden,
Den vorst Æneas dit ook goed dunkt, 'k ben tevreên;
Laat ons met eenerlei geweer in 't vechtperk treên.
Zijt onbezorgd; ik zal mij hier niet tegens kanten.
'k Legge Eryx wanten af, schudt gij de Trooische wanten
Ook uit." Dus spreekt hij, schiet den dubblen kolder uit,
Ontdekt zijn grove leên en grof gebeente en huid,
En armen, sterk en dik, en zet zich, zonder wapen,
In 't midden van het perk, zoo groot hij is geschapen.
De vorst Æneas brengt twee wanten voor den dag,
Al even dik en zwaar, bewindt, zoo sterk hij mag,
Met eenerlei geweer de handen van die beiden.
Toen stonden ze op hunn' toon, al even stout, en zweiden
En schermden met den arm braveerende in de lucht.
Zij raken handgemeen, en, voor den slag beducht,

Zien door het buigen van hun hoofd den slag te mijden.
Z' ontwijken 's vijands vuist, verhitten onder 't strijden.
D' een, wakkerder te voet, zich op zijn jeugd verlaat,
En d' ander op zijn zwaarte en dikte; maar hij staat
Te los, en wankelt; want de beenen hem begeven,
Die onder 's lichaams pak, dat log en traag is, beven.
Hij hijgt naar zijnen aâm, van zwaarte mat en moê.
Zij slaan, een lange wijl, vergeefs van weêrzij toe,
Herhalen slag op slag op ribben, borst, en lenden,
Zoo vreeslijk dat het ploft; men drijft van allen enden
Elkandre met de vuist om d' ooren, waar het raakt,
Dat been en bekkeneel en harsebekken kraakt.
De grove Entellus staat, en weet van geen bezwijken,
Zoo pal gelijk een paal en zonder eens te wijken.
Hij ziet den slag te moet, verzet het door zijn stand.
Zijn vijand, die hem, nu van dien, dan dezen kant, (deel
Bespiedt, verzuimt geen kans, bespringt hem zonder voor-
Zoo menigmaal vergeefs; gelijk een, die met oordeel
Een oversterke stad en wallen, hoog gebouwd,
Met stormgevaart bestormt, of 't slot belegerd houdt,
Op eenen hoogen berg. Entellus, om te treffen,
Begon zijn grove vuist met macht omhoog te heffen,
En brocht hem eenen slag van boven; d' ander zag
Die komen op zijn hoofd, ontweek gezwind den slag,
Met eenen luchten sprong. Entellus, door dit falen,
Dit toeslaan in den wind, stort, eer hij 't kan herhalen,
Om zijn zwaarlijvigheid, ter aarde met dit pak
Des lichaams; als weleer uit d' aarde met een krak,
Een oude pijnboom, die, omhoog in top gestegen,
Op Ide of Erymant, vermolsemd en verlegen,
Van zijnen wortel wordt gerukt en neêrgeveld.
Trojaan en Siciljaan krioelt en woelt, ontsteld
Van ijver, dat het klinkt om hoog in 's hemels bogen.
En oude Acestes komt terstond, uit mededoogen,
Tot zijnen lieven vriend, al even oud als hij,
Vooruitgeloopen, heft, al spijt het zijn partij,
Hem daadlijk weder op; de held, niet eens verschrokken,
Noch van dien val verleemd, hervat dit heftig wrokken
En vechten heftiger; de wraak zet krachten bij.
De schaamte en kennis van zijn sterkheid, dus in lij,
Ontvonkten, toen zijn bloed en hart en al verbolgen,
Past met de slinke hand en rechte hem te volgen,
Te treffen reis op reis, drijft Dares over veld
En weide zonder rust; geen rust was in den held.
Hij schroomde niet, maar sloeg op Dares, stiet en draaide
En trof hem dat het kraakte, als of de hagel waaide
En neêrstortte op een dak; de vorst Æneas kon
Niet lijden, dat Entel den veldstrijd langer won,
En voortvoer in dien gloed, dies hij de vechters scheidde,
Hem Dares, dus vermoeid, ontrukken kwam, en zeide:
„Hoe nu toe? ziet ge niet, dat hij u overmag?
De kans gekeerd is? zwicht voor sterker uit ontzag.
Rampzalige! gij raast; helaas! waar zijn uw zinnen?"
Zoo spreekt hij, schort den strijd; maar al die Dares minnen,
Zijn spitsbroêrs leiden hem (die van vermoeidheid vast
De beenen nasleept, en het hoofd van overlast
Van weêrzij hangen laat, geronnen bloed en tanden
Bij stukken uit den neus en mond spuwt) naar de stranden,
Te schepe, en krijgen, elk gedagvaard, helm en zwaard,
En laten held Entel den stier, ten prijs bewaard,
Genieten en den palm; Entellus, nu zeeghaftig,
En moedig op den stier, sprak in zijn schik te kraftig:
„O, Venus zoon en gij Trojanen! kent hier door,
Wat mijne jeugd vermocht, en hoe gij Dares voor
Mijn vuisten hebt beschut, die anders wis most sneven."
Zoo sprak hij, staande voor den woudstier, hem gegeven
Ten prijs van 't veldgevecht, en hief met kracht de hand,
Bekleed met dit geweer, zijn buffelsleêre want,
Tot driewerf toe omhoog, en, mikkende op de starre
Des woudstiers, klonk met kracht en al zijn macht den varre
De hersens in, dat hoofd en harsebekken kraakt,
En d' os ter aarde ploft en lillebeent, en raakt

Aan eene korte dood. Toen sprak de held met eere:
„Ik offre, o Eryx! u, als een die triomfeere,
Dit bloed, u ruim zoo waard als Dares bloed en straf,
En staak voortaan 't gevecht, en leg de wanten af."
Æneas noodigt nu al dien 't niet zal verdrieten,
Met eenen taayen booge om prijs naar 't wit te schieten.
Men is er bezig om Serestus' hoogen mast
Te rechten op zijn schip, een duif, met koorden vast,
En om en door het been geslagen, hecht te strikken,
In top van zijnen mast, als 't wit om naar te mikken.
De schutterij vergaârt; men worpt, al even schoon,
De loten in den helm. Hippocoön, de zoon
Van Hyrtacus, trekt juist, en d' eerste voor alle anderen,
Het eerste lot, met blij gejuich der ommestanderen.
Na hem komt Mnestheus uit, die flus den roeistrijd won,
En, met de groene olijf om 't hoofd, nog pralen kon.
Het derde schietlot viel Eurytion ten deele,
Den broeder van Pandaar, die faamrijk, den bevele
Van Pallas ten geval, den eersten pijl met kracht
In 't Grieksche leger schoot, om dus, naar zijne macht,
Het onderling verdrag van 't lijfgevecht te storen;
Het onderste in den helm Acestes scheen beschoren,
Wien 't lustte, met zijn hand de jonge schutterjeugd
Te tarten om den prijs. Toen spanden ze met vreugd
Hun bogen om het stijfste, en trokken hunne pijlen
Elk uit zijn koker. D' eerste, om naar den vogel t' ijlen,
Snort, van Hippocoöus ontspanne peze en boog,
Gezwind ten hemel, daar die in den mastboom vloog
En steken bleef; zoo fel, dat zelfs de mast, na 't rennen,
Getroffen, beeft en trilt; de duif uit schrik haar pennen
Te zamen klapt; de kust rondom, op 't handgeklap (schrap,
Des volks, een weêrgalm geeft. Nu zet zich Mnesthens
Spant, na Hippocoön, den taayen boog, hier neffens,
En mikt heel scherp naar 't wit, met oog en pijl al teffens:
Hoewel dat spijtig is, dit treft den vogel niet,
Maar slechts het lijnen snoer, dat hij in stukken schiet,
Waarmeê zij met den voet hing aan den mast gebonden.
Zij vluchtte, in donkre lucht en wolken voort verzwonden.
Gezwinde Eurytion, die lang den pijl en boog
Gereed hield, riep om hulp zijn broeder aan om hoog,
Verbond zich door belofte, en ziende nu den vogel
In d' ijdle lucht geluid verwekken, met den vlogel
En pennen tegens een, deurschoot haar in de vlucht,
In eene donkre wolk, zoodat zij in de lucht
En starren 't leven liet, en, met den pijl getroffen
Doorschoten, in het zand kwam voor zijn voeten ploffen.
Nu schoot Acestes hier nog over, die alleen
Geen prijs behalen kon, dies hij in 't wilde heen
Een pijl schoot in de lucht, om kunstig te braveeren,
Te toonen, hoe hij boog en pijlen kon hanteeren.
Hierop verscheen ons ras een zeldzaam wonderspook,
Dat vrij te zeggen had, gelijk door d' uitkomste ook
Hierna wel deeglijk blijkt, als schrandre wichelaren
Ons dreigende te spâ dit wonderspook verklaren;
Want dit geschoten riet van oude Acestes, dat
De wolken invliegt, vier en vlam in 't vliegen vat, (den,
En schrijft een spoor van vlamme, en van den gloed verslon-
Verdwijnt voor wind in lucht; gelijk, bij avondstonden,
't Gestarrent aan de lucht en hemel dik verschiet,
Of zwevende een vlecht haars of staart naslepen liet.
Al wat er was stond stom. Trojanen, Sicilianen
Aanbaden vast de Goôn. Æneas scheen te wanen,
Dat dit geen teeken was van ongunst, viel Acest
Met blijschap op den hals, begiftigt hem zijn best
Heel rijkelijk, en sprak: „aanvaard toch dees geschenken,
O vader! (want het lust Jupijn u te bedenken,
Die hij de loting nu misdeeld zijt, met dien prijs,
Door dees voorteekens) dees schenkagië is van Anchijs
Den ouden nog bewaart; een gouden kop, gedreven
Met groot aanzienlijk werk, van Cissens hem gegeven,
Den Thraceer, tot een pand van gunst, nooit weldoens moê."
Zoo spreekt hij, legt Acest den hoogsten schietprijs toe,

Bekranst zijn hoofd met loof en groene lauwerbladen.
De goede Eurytion is met geen nijd beladen,
Omdat men boven hem een ander d' eere gunt,
Schoon hij alleen de duif omhoog schoot met zijn punt:
En na Eurytion heeft Mnestheus prijs genoten,
Dewijl zijn boog de koorde in stukken had gescboten.
Hippocoön kwam lest, de treffer van den mast.
Maar eer de schutter scheidt, geeft vorst Æneas last,
En roept Epytides, leermeester, gadeslager
Van kleene Iülus, en vermaant dien zorregdrager
Al heimelijk in 't oor: „ga hene, zeg Ascaan,
Dat hij, indien de jeugd, de ridders vaardig staan,
De paarden zijn getoomd, ons met de benden nader',
En in de wapenen van wijlen grootevader
Ter eere, zich vertoon." Zoo spreekt hij, heet de maats
En 't volk opruimen, op het veld een ruime plaats
Te laten tusschen bei! De jongelingen naderen,
En komen aangetreên voor d' oogen van hun vaderen,
En schitteren te paard, zoo braaf, dat al de jeugd
Van Troje en van Sicilje al t' zamen staat verhengd,
Verwonderd en verbaasd. De helmen zijn bevlochten
Met een geschoren krans, als d'ouden die bedochten.
De hand van ieder voert twee schichten, fier en stout,
Beslagen met een punt op hard kornoeljen hout.
Men hoort op hunnen rug den gladden koker klinken;
Men ziet om hals en borst de goude keten blinken.
Drie benden ridders, van drie meesters aangevoerd,
En ieder zes paar sterk, zich op hun wenken roert.
De kleene Priaam voert hier een van drie kornetten,
En draagt zijn grootvaârs naam, om telgen voort te zetten
In 't eedle Italiën, en spruiten, uit den stam
Van vorst Polites, uit wiens bloed hij oorsprong nam.
Hij heeft een bonten hengst van Thracië beschreden,
Die groot is, met een kol voor 't hoofd, en, trotsch bereden,
Twee witte voeten toont van vore. D' ander is
De wakkere Atys, en de stam, waaruit gewis
Alle Atysen dus lang vereerden de Latijnen;
Kleene Atys, zoo bemind, zoo wel gewild bij zijnen
Iülus, al zijn hart. Iülus, onvervaard
En schoonst van allen, komt op een Sidonisch paard
Aandraven, dat hem zelf van Dido werd geschonken,
Uit openhartigheid, om hare gunst t' ontvonken
In 's kinds gedachtenis door zulk een minnepand.
Al d' andre jonkheid zat op paarden, uit het land
Der Siciljanen en Acestes' stal gekomen.
De Dardaniërs om strijd de ridders wellekomen
Met vreugd en handgeklap, terwijl hun hart in 't lijf
Van ijver popelt. Elk beziet ze, sterk en stijf,
Met lust, en kan terstond aan 't kroost hunne onders kennen,
Nadat ze braaf te paard, na 't hene en weder rennen,
Met lust bezichtigen den neêrgezeten troep,
Zoo geeft Epytides van verre, met een roep
En 't klatren van de zweep, de ridderbende een teeken,
Om 't rijspel aan te gaan, voor allen die hier keken.
Zij reden eerst gepaard in eenen troep dus heen
En weêr, daarna in drie kornetten onderscheên,
Drie teffens in 't gelid; dan wederom geroepen,
Staan schrap, en drillen 't spits, de troepen tegens troepen:
Dan zwenken ze om en om; een ieder gaat zijn gang,
En keeren beurt om beurt, vertoonen aan den drang
Een loozen spiegelstrijd gewapend; dan aan 't spatten,
Laat d' een zijn hielen zien; dan weder aan 't hervatten;
Dan staken ze 't gevecht van weêrzij te gelijk.
Gelijk men zegt dat eer in Krete, Mino's rijk,
Op 't rijzende eiland, in den doolhof, zoo vol zorgen,
Een weg liep. van weêrzij bevlochten en verborgen,
Door vele duizenden bedochte arglistigheên
Van bijpaân vol bedrog gestrengeld ondereen,
Zoo twijfelachtig, dat de dolende uitgestreken
Geen oog kon houden op gedaante of eenig teeken,
Om zich t' ontwinden: zoo verwart het Trooische bloed
Zijn spoor door een, terwijl elk op den paardevoet
In 't spiegelvechten af- en aan-trekt, weet te vluchten,
Te vechten; eveneens als zich dolfijns verluchten,
Die in het Libyaansche of in 't Karpaathsche meer
Het zoute schuim om strijd bezwemmen hene en weêr,
De golven, met de borst doorklovende, vast merken,
En spelen; toen Ascaan lang Alba kwam versterken,
En bouwen, brocht hij eerst dees wijzen op den baan,
Ving 't brave ridderspel en spiegelvechten aan,
En leerde ond Latium de ridderfeesten vieren.
Gelijk zijn landsliên na dees zeden en manieren
Van hem, en van d' Albaansche en zijn Trojaansche jeugd,
Ontvingen; naderhand ging Rome, rijk van deugd,
Die hoofdstad aller steên, deze oefeninge leeren,
En onderhield ze, om haar vooronders namen t' eeren.
Dit spiegelvechten van dien knaap heet nog ter tijd
Het ridderspel van Troje, en, zonder dat het slijt,
Wil deez kornet nog niet den naam van Troje missen.
Het lijkspel, dus gevierd, als erfgedachtenissen
Van 's vaders heiligheid, begon de kans en spoed
Te weifelen, Fortuin den Trooischen weêr den voet
Heel dwers te zetten; want terwijl zij bezig waren,
Om op Anchises' graf 't getijde te verjaren,
En t' eeren met dit feest en velerhande spel,
Zond Juno, dochter van Saturnus, wreed en fel,
(Die al 't voorleden leed nog kauwt in 's hemels stoelen,
En haren moed, nooit zat, aan Troje zag te koelen),
De dienstmaagd naar de vloot van Troje, uit 's hemelspoort,
En blies haar met de lucht der snelle winden voort.
De kamenier spoeit weg langs eenen boog, bestreken
Met duizend verwen, vliegt onzichtbaar, onbekeken.
Zij ziet 's volks toeloop aan, de strand en waterkolk
En haven ledig, en de schepen zonder volk
De Trooische vrouwen, wijd van hier op 't strand, beschrei-
In eenzaamheid Anchys, uit 's levens licht gescheiden, (den
En zagen altemaal de grondelooze zee
Met weenende oogen aan; „och!" riepen ze alle, „o wee!"
(Uit eenen mond) „wat zijn wij mat van ommezwerven
Op zee! wat zijn er, eer wij endlijk rust verwerven,
Nog mijlen zee's aan vast!" zij kermen om een steê,
't Verdriet haar langer dus te sukkelen op zee;
Dies Iris, snood genoeg om iemand leed te brouwen,
Zich werpt in 't midden van dien hoop Trojaansche vrouwen,
Laat wezen en gestalt van hare Godheid staan,
En trekt an Beroës gedaante en kleeders aan,
Gemaal van Doriklus, den Thrax, een oude vrouwe,
Van goeden huize en name, en eertijds in haar trouwe
Met kinderen verrijkt; dus anders toegesteld
Begeeft zich Iris met dees rede op 't vlakke veld,
In 't midden, daar de Trooische ontstelde vrouwen klagen:
„Ellendigen, die niet, in Troje's nederlagen,
Van Grieksche handen, bij de vesten, voor de stad
Der vadren, werd ter dood gesleept en opgevat!
Rampzaligen! waartoe wil 't avontuur u sparen?
Och! wij beleven nu den zomer, na zes jaren,
Dat Troje werd verwoest; wij, over zee en zand,
Door zoo veel zeegevaar en rotsen, menig strand
Zijn omgevoerd, om, langs deze ongestuime hoeken
En golven omgesold, Italië te zoeken,
Dat eeuwig deist en vlucht; hier heerscht Acest, een man
Heel gastvrij, in 't gebied van Eryx, broeder van
Æneas; wie verlet ons hier den muur te stichten,
De burgers aan een stad te helpen, te verlichten?
O vaderland! o Goôn, vergeefs in 't vier gered!
Och! stichten we geen stad, om Troje, ons lang belet,
Te noemen naar het oude? en zal ik met dees vrouwen
Nooit Xanthus, Simoïs, den vliet van Troje aanschouwen?
Veel nutter dat ge fluks met mij nu t' zamenspant,
En legt d' onzaalge vloot terstond in kolen; want
Waarzeggerin Kassandre, in mijnen droom verscheuen,
Scheen mij de fakkels zelf te reiken: „nergens henen
Zoekt Troje," zegt ze, „dan op deze plaats; hier is
Uw woonplaats; 't is nu tijd: nu neemt uw zaak gewis,

En rustig bij der hand; dit voorspook leert u spoeden,
Niet sammelen; hier staan vier outers, 't hoofd der vloeden
Neptunus toegewijd; de God reikt u de toorts,
En moedigt zelf u aan." Zoo spreekt zij, en vat voorts
Een brandbont aan met kracht, en zwaait het om hare ooren,
Al flakkrende om haar hoofd, en slingert het van tooren
In 't midden van de vloot; de Trooische vrouwen staan
En zien verbaasd en vreemd; een Pyrge alleen vooraan,
Die d' oudste was, meteen de hoofsche voêstermoeder
Van Priam's kinderen al t' zamen; deze, vroeder
Dan andren, riep: „o, geen Rheteesche Beroë,
Gemaal van Doryklus, is raadsvrouw hier ter steê.
Neen, joffers! let maar slechts op 't kroost, en op 't vermogen
Van haar bevallijkheid, en op die flonkrende oogen:
Hoe levende is haar geest, haar opzicht! welk een tred
En spraak; 'k heb Beroë gelaten, krank te bed,
En moeyelijk, dewijl zij van dit feest most blijven,
Anchises eere niet naar zijn waardij mocht stijven."
Zoo sprak ze; maar de schaar der vrouwen, in 't begin
Niet wetende hoe 't is, zien met een wederzin
De vloot en kielen aan, en staan om 't hart benepen.
En tusschen eenen trek naar 't land, daar heure schepen
Nu leggen, en het rijk, waarheen haar 't noodlot stiert;
Terwijl de Luchtgodin ten hemel innezwiert,
En eenen grooten boog in 't zwerk spant in het zweven.
Verbaasd door dit gezicht der Godheid, aangedreven
Van dolheid, schreeuwen ze, en ontrukken met misbaar
Den offerhaard het vier; een deel berooft altaar
En offerdisch, en worpt feestoenen, tortsen, takken. (ken,
Het vier, met vrijen toom aan 't voortslaan, onder 't smak-
Ontsteekt er doft en riem en schepen, schoon gemaald,
Van dennen opgebouwd; de bode Eumelus draalt
Geensins om tijdinge aan Anchises graf te brengen,
Daar al de schouwburg zit, dat vlam en rook zich mengen,
De schepen lichter lage in brand en vlamme staan.
De Trooischen zien terstond de vonken opwaart gaan,
En gloeyende in een wolk van rook ten hemel stijgen.
Ascaan, die wakker vast het riddersdom leert krijgen,
Vliegt heftig met zijn paard voorheen naar de vloot,
Die last leed; niemands macht noch aanzien is zoo groot
Bij deze hoofden, schier tot stervens toe verlegen
Om dezen knaap, dat zij zijn ijver onderwegen
Verkoelen konnen; hij riep luid, zoodra hij kwam
Aanstuiven: „hoe, wat nu? wat zoekt ge met dees vlam?
Wat dolheid komt u aan? och, arme burgerinnen!
Gij steekt geen vijands tent, noch Grieksche legers, binnen
Uw palen, maar uw vloot en toeverlaat in brand.
Ziet toe, ik ben Ascaan, uw vriend!" Zoo spreekt hij, randt
Zijn helm aan, daar hij flus in 't vechtspel hene en weder
Meê reed; dien smijt hij nu voor hare voeten neder.
Æneas komt hierop met zijn Trojaansche macht
Aanstooten; maar terstond stoof 't vrouwelijk geslacht
Uit vreeze langs het strand; een ieder weggescholen
Verstak zich diep in bosch, in steenrotse, en in holen;
En Juno, van wiens geest zij al bezeten zijn,
Vaart uit; dies zij, een poos bedrogen door den schijn,
Nu hij haar zinnen, fluks haar eige vrienden kennen.
Nu zien ze 't leven en het schendig schepeschennen
Met rouwe aan en verdriet; nog bleef de vlam niet staan,
Noch liet hier na met kracht geweldig voort te slaan.
Het dichte werk, waarmeê de naden zijn gedreven,
Aan 't smoken meer en meer, gaat aan. De vlam schept leven
Tot op den bodem toe; de hitte rookt en smookt,
Verteert allengs de kiel; de vlam wint veld, verschrookt,
Verbrandt den ganschen romp van 't schip. Gedurig gieten
Met water bluscht geen vier, al stort men heele vlieten.
Godvruchte Æneas voort aan 't scheuren van zijn kleed.
Hij strekt de handen uit en roept, met kreet op kreet,
De Goden aan om hulp: „Almachtige, eerste Vader!
Zoo gij de Trooischen niet ten uiterste al te gader
Vervolgt; indien ge, niet van d' oude gunst vervreemd,
Der menschen zwarigheên nog iet ter harte neemt,
Zoo bergt de vloot in 't vier, na zoo vele ongevallen;
Bescherm de Trooischen voor den lesten nood van allen,
In dezen droeven stand; of, ben ik 's waard, doorschiet
Mij met den bliksemstraal, zoo endigt mijn verdriet,
En donder uit de lucht!" Hij hield nauw op te spreken,
Of eene wolk begon met onweêr uit te breken,
En regen, vlaag op vlaag, als of ze een stroom uitgoot.
De donder, slag op slag, de schorre donderkloot
Verzetten berg en dal, met eiselijke slagen.
Het stormt en buldert. Al de lucht ziet zwart van vlagen
En regenbuyen. Nu verdrinkt de waterplas
De schepen, en de vloot, die reede aan 't branden was,
Wordt nat, de smook gelescht; dat bergt nu al de kielen,
Behalve vier alleen, die 't vier ten deele vielen.
Maar vorst Æneas, van deze overgroote smert,
Dit schriklijk ongeval, getroffen in zijn hart,
Liep 't hoofd van zorgen om, en veel bekommeringen.
Hij overlegt, of men zich stip zou laten dwingen
Van 't noodlot, of die wet, uit nood, te buiten gaan,
Zich op den bodem van Sicilje nederslaan;
Of d' Italjaansche kust aantrekken op de baren;
Dies Nautes, oud en grijs, en wonderlijk ervaren,
Van Pallas afgerecht op kunst en wichlerij,
Dat hem in aanzien brocht, den vorst Æneas vrij
En mild berecht, op 'tgeen de haat en wrok der Goden
Hun door dit voorspook spelde, of streng hun wordt geboden
Bij noodlot, en de rij van 't eeuwige besluit.
Dees troostte Æneas toen, en goot zijn hart dus uit:
„O, Venus zoon! laat ons vrij volgen, zonder schromen,
Het noodlot, waar 't ons rolt en solt. Men moet volkomen
Uitharden, 't ga zoo 't wil, al wat Fortuin voortaan
Ons overzendt. Gij hebt Acestes, den Trojaan,
Uit goddelijken stamme op uw hand, als eigen.
Neem hem, die willig is zich u ten dienst te neigen,
Ten raadsman. Lever hem het volk, dat, vol verdriet,
Van twee paar schepen, die verbrand zijn, overschiet,
En allen, wien uw wit en dapperheên mishagen,
En ongelegenheên; stokouden, op hun dagen,
Zeezieke wijven. Schiet vrij uit, wat strem en stijf
Het zeegevaart verveelt. Vergun ze hun verblijf,
Al wien 't kleenhartig lust een nieuwe stad te bouwen,
Die met Acestes gunste ook zijnen naam mag houwen."
Æneas hart verkwikt, was wonderlijk gediend
Met zulk een onderwijs van zijnen ouden vriend.
Maar sedert zwindelden zijn zinnen en gedachten
Vast om en wederom; en toen, om op de wachten,
Te passen, d' eerste nacht, gezeten op haar sleê,
Van paarden aangevoerd, door 's hemels schaduw gleê,
Verscheen hem 's vaders geest, die snel kwam nederzweven,
En aanhief op dees wijs: „mijn zoon! die, bij mijn leven,
Mij liever waart dan zon en leven; o, mijn zoon!
Die 't jammer, Trojes bloed beschoren, zijt gewoon
Te proeven; ik kom hier, op Jupiters geboden,
Die 't branden van de vloot belette, en bij de Goden
Zich over u ontfermt. Nu volg vrij Nautes raad,
En al wat d'oude man zoo grondig wel verstaat.
Scheep met de braafste jeugd en allervroomste harten
Vrij over in Italië. Een volk staat u te tarten,
Een aard, die woest en wild in Latium u wacht;
En evenwel, mijn zoon! gij moet den Helschen nacht,
Den diepen jammerpoel om laag nog eerst bezoeken,
Mij spreken: want ik ga niet waren bij de Vloeken,
En 't goddeloos gespuis des Afgronds, en de schim,
Die droef en diep verzonk beneden 's aardrijks kim;
Maar wij verkeeren in d' Elyziaansche velden,
In 't vrolijke getal der recht godvruchte helden.
De zuivere Sibyl zal u, als 't zwarte vee
Geslacht is voor 't altaar, geleiden naar die steê;
Dan zult ge al uw geslacht en afkomst kennen leeren,
Verstaan, wat veste en stad u 't noodlot woû bescheeren.
Vaart wel! de midnacht dauwt, en is alreê voorbij.
De hatelijke dag van 't Oosten ademt mij

Den wasem toe van 't paard, dat hijgende op komt streven."
Zoo sprak hij, en verstoof, als rook in lucht verdreven.
Æneas roept: „waar streeft gij heen? waar blijft gij nu?
Wien vlucht ge? of wie verbiedt me, o waarde vader! u
T' omhelzen, daar ik leg?" Nu rekent hij de kolen
En 't vier op, onder d' asch gedoofd en weggescholen,
Aanbidt den Haardgod en vrouw Vesta's tempelschat
Uit Troje, en eert hen met het volle wyrookvat,
Gezouten offermeel, en roept de reisgenooten,
Acestes boven al, outdekt den last des grooten
En oppersten Jupijns, en wat de vader hem
Bevolen heeft; hoe hij geraden vindt, hun stem
Te volgen zoo 't betaamt; die raad wordt niet versmeten.
Acestes weigert niet te volgen wat ze heeten.
Men schrijft de vrouwen op, die t' zamen zijn beraân,
Zich hier in eene stad in stilte neêr te slaan.
Men past al 't willig volk, en wat op hooger driften
Noch geen vermaardheid past, nauwkeurig uit te ziften.
De Trooische, een kleen getal, doch braaf van moed en ziel,
Vernieuwen bank en doft, verbetren kiel bij kiel,
En schepen, half gebrand, met nieuwe ribben, houwen,
Beschaven balk en plank en riemen, maken touwen
En takels klaar en fiks; terwijl Æneas, vroeg
Te werk, de vesten meet en afrooit met den ploeg,
En erven deelt bij lot; hij noemt hier, onder 't rooyen,
Dees plaats naar Ilium, en d' andre plaats nieuw Trojen.
De Trooische Acestes is beholpen met dit rijk,
Geeft merkt en raadhuis plaats, een ieder in zijn wijk,
Verkiest wethonders, schrijft hun keuren voor en wetten.
Hij liet op Eryx' kruin een grooten tempel zetten,
Wiens dak ten hemel steeg ter eere van de Min,
Die op Idalië regeert als koningin.
Hij wijdde Anchises' graf een priester toe en wonden,
Heel ruim en breed beplant; het volk dus onderhonden,
Wel negen dagen lang, met brassen en banket,
En offer, op 't altaar den Goden voorgezet,
Begon de Zuidenwind op zee naar wensch te waayen,
En met slecht water ons al weder t' scheep te kraayen.
Daar stak men in de bocht een keel op als een klok,
Met huilen en gekerm, en onder dit gerook
En oorlofnemen en omhelzen, rood bekreten,
Was een gansch etmaal ruim verloopen en gesleten.
Nu wouden wijf en man (wien 't weêr te vore op 't vlak
Zoo leelijk toegreen, dreigde, en tegens 't harte stak,
Dat het onmooglijk scheen op zee dit door te strijden),
Meê t' zeil gaau, lijden wat in 't reizen stond te lijden.
De goede Æneas troost ze en spreekt ze minzaam toe,
Beveelt ze Acestes, dat zijn toezicht hen behoê,
Gelijk een bloedverwant, en most van droefheid schreyen.
Hierna gebood hij voort den offer te bereyen,
Drie kalvers Eryx, en een lam voor 't woeste weêr
Te slachten, en ontmaart de schepen langs het meer,
Het een na 't ander; dus reisvaardig, en om d' ooren
Bevlochten met d' olijf, den krans heel net geschoren,
En staande voor op 't schip, in 't aanzien van het strand,
Vat d' offerschaal, en worpt het offeringewand,
En giet den heilgen wijn in zee en zoute baren.
De wind van achter blaast in 't zeil en spoeit het varen,
Een ieder roeit om strijd en veegt door 't water heen.
Maar Venus, nog belaân met zorgen, spreekt alleen
Terwijl Neptunus aan, begint haar nood te klagen:
„O, zeevoogd! Juno's wrok en wraakzucht, zwaar te dragen.
Om d' onverzoenbaarheid, perst Venus met gebeên
Zich te vernederen; geen tijd, hoe lang geleên,
Geene offeranden van godvruchten, nooit bedurven,
Veranderden haar ooit, noch konden 't hart vermurven,
Haar onvermurwde macht, in 't wrokken onverzaad,
Laat, om Jupijns gebod noch 't noodlot, haren haat
Niet varen; het vernoegt haar niet, dat zij de wallen,
In 't hart van Frygie gelegen, ziet vervallen,
Verslonden door haar veete en bitsche vijandschap;
Dat zij het overschot van Troje, stap op stap,
Door allerhande ramp ter straffe sleepte en sleurde;
Maar zij vervolgt nog d' asch en beenders der gestenrde
En uitgerooide stad. Wat oorzaak haar nu prest
Tot zulk een razernij, dat weet ze zelve best.
Gij zelf zijt mijn getuige, en weet, hoe dees verstokte
Op 't Libyaansche meer zoo fel een storm berokte,
En hoe ze, steunende op de buyen van den Vorst
Der winden, zee en lucht, doch ijdel, mengen dorst.
Dat durf ze op uwen boôm, in uw gebied ons brouwen.
O schelmstuk! zie nu eens, zij heeft door Trooische vrouwen,
Van dolheid aangevoerd, de schepen, al te snood,
Verbrand, de vloot ten deel vernield, en ons uit nood
Geperst, een goed getal van onze vlootverwanten
Te laten dus uitheemsch aan vreemde waterkanten;
Dies bidde ik, dat het u believe, 't overschot
Der vlote veiliglijk door zee, op uw gebod,
Te voeren, veilig aan den Tiber der Latijnen
Te brengen, zoo wij in ons bede billijk schijnen,
Bescheert het noodlot hun die vesten na 't gevaar."
Saturnus' zoon, de voogd der watren, antwoordt haar:
„Godin van Cyprus! gij moogt billijk uw betrouwen
Op mijne rijken, uw geboortestede, bouwen;
Ik heb dit ook verdiend en menigmaal het meer
Getoomd, de razernij van water, wind en weêr,
En droeg te lande (dit getuigen u de stroomen
Van Xanth en Simoïs) om 't wrokken in te toomen,
Geen mindre zorge voor Æneas, uwen zoon;
Wanneer Achilles vloog, en zette bange en bloôn
De Trooische benden na, en dreef haar aan de vesten,
Daar vele duizenden van mannen d' akkers mesten,
De toegedamde stroom op steende, en Xanthus, stil
En in zijn loop geschut, geen zee vond door zijn kil.
'k Ontrukte sedert, om Æneas te beschermen,
Hem met een holle wolke Achilles' krachtige armen;
Toen hij, al t' ongelijk in kracht en gunst van Goôn,
Het hoofd zijn vijand had in lijfgevecht geboôn,
En ik genegen was, den muur van 't ongestadig
Meineedig Ilium, door mijne hand genadig
En gunstig opgebouwd, te slechten tot den grond.
'k Blijf nog standvastig bij dat opzet, als het stond.
Leg af uw vrees; hij zal, gescheiden van dees stranden,
In d' oude haven van Avernus nog belanden,
Slechts missen op de zee één manshoofd van belang;
Één hoofd betaal' voor vele en ga een droeven gang."
Nadat de vader het gemoed van dees Godinne
Gestreeld had en verhengd met troost uit rechte minne,
Zoo spande hij het paard voor zijn karos en toomt
Der zeegedrochten bek, daar 't schuim uit bruist en stroomt,
Hij geeft de paarden, die voor zijne Godheid knielen,
Terstond den vollen toom, en glipt met blauwe wielen
Heel luchtig over zee en deining regelrecht.
De baren leggen zich; de holle zee gaat slecht,
En slecht haar deiningen, beneên de krakende assen.
De wolken, die op God, den grooten Zeevoogd, passen,
Verdwijnen aan de lucht; toen volgden hem op zee
Gedaanten zonder end; walvisschen zwemmen meê,
Geweldig groot en lang; en Glaucus' oude reyen,
Palemon, Inus' zoon, en Tritons hem geleyen,
En Forkus' leger volgt, aan zijne rechtehand;
De slinke zijde wordt bestuwd van dezen kant
Bij Thetis, Melite, en ook Spio, met Thalije,
Cymodoce, Panoop, Nisæe op eene rije.
Den vorst Æneas, eerst in twijfel, sprong van vreugd
Nu 't hart in 't lijf op; hij beveelt de Trooische jeugd,
De mast te rechten, al de zeilen op te halen
En aan de rå te slaan. Zij maken, zonder dralen,
Terstond de touwen klaar, en vieren in de vloot
Al teffens nu den slinke en ook den rechten schoot;
De vloot zeilt heen voor wind. Geen Palinuur kon feilen;
Hij vaart, als amiraal, vooruit voor alle zeilen,
Die volgen op zijn last. Nu was de vochte nacht
Aan 's hemels toppunt schier ten halven weg gebracht;

De hootsman op de doft, daar hem de riemen dekken,
Begon op 't hout de leên gemaklijk uit te strekken
En viel gerust in slaap, wanneer, met geen gerucht,
De vlugge Slaapgod uit de starren daalt, de lucht
Verdeelt, de schaduwen verdrijft in deze hoeken,
Om u, o Palinuur! van hoven te bezoeken,
En tot uw ongeluk onnoozel hier in rust
En slaap te wiegen. Hij, die d' ongemakken sust,
Zet zich bij 't roer. daar hij in Forhus' schijn kwam zweven,
En kout: „rust, Palinuur, o eer van Ahas' neven!
De dijning drijft de vloot, de wind is stil en zacht;
Men gunt u, eene wijl te rusten in der nacht.
Nu leg uw hoofd zacht neêr, verpoos een poos uwe oogen,
Van waken afgemat; ik ga, wilt gij 't gedoogen,
Terwijl voor u te roer;" en Palinuur, die pas
Zijne oogen op kon slaan, sprak: „ken ik niet den plas,
De zachte luimen van de zee, die ons kan wiegen,
En met een schoon gelaat slechts toelegt op bedriegen?
Zou ik dit woest gedrocht betrouwen? hoe zou ik,
Bij 't schoonste weêr veeltijds bedrogen, zonder schrik,
Den vorst Æneas dus den lichten wind betrouwen?"
Zoo spreekt hij en volhardt den helmstok vast te houwen,
Verlaat het roer niet, slaat omhoog de starren gâ.
De Slaapgod sprenkelde den stuurman, nu dus spâ
En stil, den slaap van 't hoofd met eenen tak, gedompeld
In 't krachtig nat van Styx, hetwelk hem overrompelt,
Terwijl 't vergetelnat hier langs vast nederdruipt.
De Slaapgod luikt hem 't oog, bevangt en onderkruipt
Den moeden stuurman, die, met alle zijn vermogen,
Den vaak woû drijven uit zijn half geschotene oogen.
Zoodra de stuurman van den slaap bevangen was,
En 't hoofd neêrhangen liet, krijgt hem de Slaapgod ras
Heel onder, rukt een stuk van 't achterschip in 't varen,
En plompt, met roer met al, den slaper in de haren,
Daar hij vergeefs een wijl aan makkers hulp verzocht.
De vlugge Slaapgod vliegt ten hemel door de locht.
De vloot gaat niettemin haar gang, gelijk te voren,
En zeilt op God Neptuuns beloften, haar gezworen,
Gansch onbekommerd voort, tot dat ze in 't end geraakt
Bij der Sirenen rots, daar menig schip op kraakt,
En die nog wit legt van gebeent der drenkelingen.
De zoute haren op de heesche rotsen springen
En stuiten, reis op reis, van wijd en verre, daar
De vorst Æneas eerst zijn onheil wordt gewaar,
Hoe 't schip den stuurman mist en slingert hene en weder.
Hij zet zich aan het roer hij nacht; zijn hart wordt teder;
Hij zucht bedroefd, en klaagt om 's vriends verlies altoos:
„O Palinuur! gij hebt te slecht, te reukeloos
Het schoone weder en de slechte en effe vloeden
Betrouwd, en wist, helaas, u zelven niet te hoeden;
Men zal uw lichaam, naakt en onbekend beland,
Zien leggen op het eene of op het andre strand."

ZESDE BOEK.

INHOUD.

Hij treedt te Cume op land en hoort de priesterin,
Begraaft Mizeen en plukt den tak met goude bladen;
En slaat met zijn Sibyl den weg des afgronds in,
Vindt Palinuur en staat met Dido's schim beladen.
De leidsvrouw leert den held der zielen straf en loon.
Anchises wellekomt zijn afkomst, daar beneden,
En monstert op een rij de neven van dien zoon
En al 't Romeinsche bloed, dat op zijn spoor zal treden,
Om 't eeuwige aardsgebied te levren aan August,
Door zooveel zweet en bloed en oorlog, zonder rust.

Zoo spreekt hij schreyende en bedrukt, en viert de schoten,
Belandt te lange leste aan Cumæ's wal en sloten,
Van oude Eubeërs eerst gebouwd, zoo dicht aan zee.
Hier zetten zij 't gelijk voor anker op de reê,
De boeg naar zee gekeerd, en d' achterstevens vielen
Naar 't strand; zoo beurt matroos de waterkust met kielen.
Een deel der jonkheid springt met ijver op het land
Van oud Hesperiën; een deel, begaan om brand,
Klinkt vier uit keyen, dat in d' aderen der steenen,
Als zaad, verborgen legt; een deel komt hier met eenen
Hoop ruigte en takkebos aanslepen, daar het wild
In nestelt; en matroos herecht het zeemansgild,
Wat vliet en bosch en beemd zij hier te lande ontdekken.
Maar hun godvruchtig hoofd bezoekt de woudvertrekken
En kerk, waarover God Apol heerscht. Hij gaat stil
Bezoeken 't heilig hol, den tempel (daar Sibyl,
Ontzachelijk hij 't volk, zich houdt), opdat die trouwe
Hem haar geheimenis, op zijn verzoek, ontvouwe.
Het groote orakel zelf, de God van Delos blaast
Haar zijne wijsheid in en geest, wanneer ze raast,
Als hij 't aanstaande haar ontsluit op zijnen drempel.
Nu gaan ze t' zamen in Apollo's gulden tempel,
Door 't kerkwoud van Diaan. Men zegt, dat Dedalus,
Uit Minos' rijk gevloôn, zich op zijn vleugels dus
Vermeten in de lucht betrouweude, aan kwam rennen,
En, langs een nieuwe baan, aanroeyende op zijn pennen,
In 't koude Noordsch gewest, den kerker loos ontweek,
En endlijk luchtig op het slot van Chalcis streek,
Dat in Italje rijst. Dedaal, die hier belandde,
Wijdt Fœhus' Godheid, als een dankbare offerande,
Het roeitnig van zijn pluim, en bouwde, in Fœhus' naam,
Heel groote kerken, hem ter eere, en zulk een faam.
Men zag Androgæus op deze kerrekdeuren
Gedood, en hoe bedrukt d' Atheners jaarlijks treuren,
Met zeven lijken van hun zonen, en ten zoen
Den opgeleiden tol uit dwang en nood voldoen.
De lotbus staat gereed met uitgetrokke loten.
Het eiland Krete komt recht over opgeschoten,
En rijzen uit der zee; Pasifaë wordt hier
Genoopt van dolle min tot haren wreeden stier,
En weet zich onder hem, ter sluik en stil, te vleyen.
Men ziet er mengsel van hare afkomst, van twee zijen,
Het mensch- en stiersgedrocht, te schandelijk gehaard;
Een snood gedenkmerk van dien overgeilen aard.
Hier is de doolhof, daar zich geene uit redden mogen.
Dedaal, met Ariadne en hare min bewogen,
Holp Theseus heimelijk aan 't kluwen, om den draad
Te volgen, en aldus t' ontdekken het verraad
Des dubblen doolhofs, en zoo veel bedriegerijen.
En kon, o Ikarus! uw vaders rouw het lijen,
Gij hadt in zulk een kunste al mede ruim uw deel.
Hij poogde tweemaal hier in 't gouden tafereel
Uw val te malen; maar van hartewee en smerte
Bezweek tot tweemaal toe de hand met 's vaders harte.
De Trooischen hadden dus vervolgens achtereen
Bespiegeld stuk voor stuk, waar niet voornit getreên
Achates, hier gestuurd, op slag hun bijgekomen,
Met Glaukus' dochter, tot waarzegster aangenomen
Van Fœbus en Diaan, Deïfobe, die voort
Den koning aanspreekt, en in zijn bespiegling stoort:
„De tijd laat nu niet toe hier lang te blijven wachten;
Het past u beter, uit het puik van 't vee, te slachten
Een zuiver zevental van runderen, nooit in 't jok
Gespannen, en zoo veel stalschapen, rein van vlok,
Gelijk men is gewoon." Zij offren voort dees dieren,
En volgen hunnen last; de priesterin, na 't vieren
En offren, roept terstond de Trooischen in haar kerk.
De lenden van de rots is hol, een machtig werk,
Dat hier d' Enbeërs diep uit louter rotssteen scheuren.
Men gaat door honderd breede en ruime en ope deuren,
Door honderd gangen in, waaruit 's waarzegsters mond
Met zooveel stemmen galmde, en elk ter antwoord stond.
Toen ze aan den ingang van den grooten tempel kwamen,
Sprak deze maagd: „'t is tijd God om bescheid te pramen,
Om 't noodlot te verstaan: zie daar is God, zie daar!"
Zij kreeg, terwijl ze voor de deur met dit gehaar

Dit sprak, het eene kleur op 't ander, en haar wezen
En aangezicht verkeerde, en al heur haren rezen.
Zij hijgt naar heuren aâm, wordt fel van dolle zucht
Bereên, schijnt grooter, en, van God Apol bevrucht,
Spreekt nu niet menschelijk: „Æneas! staakt ge uw smeeken?
Trojaan, belooft ge niet? want zonder God te spreken,
Te bidden, zal dit hol niet een verbaasde poort
Ontsluiten;" en hiermeê zweeg dees Sibylle voort.
De Trooischen schrikten, dat er 't hart en al de leden
Af sidderen; de Vorst begaf zich tot gebeden:
„O Fœbus! die doorgaans, om onzen wederspoed
En bijstre zwarigheên, geraakt waart in 't gemoed,
Achilles door 't geweer van Paris nederleide,
Het bloed van Dardanus; 'k begaf me op zee, en scheidde
Op uw gebod van land, en zeilde om 't aardrijk heen,
Bezocht de vergelege en Mauritaansche steên,
En stranden, dicht bezet met platen en met zanden.
Nu doen wij endelijk d' Italiaansche landen,
Die eeuwig deinzen, aan; dus lange, hoe 't besla
En uitvall', sleepte ons 't lot van Priam achter na.
En gij, o Goden en Godinnen al te gader,
Wien Ilium en d' eer van Dardaan, onzen vader,
Zoo tegens 't hart stak, och! nu waar het wel hoog tijd,
Dat gij het Trooische volk, dus lang zoo fel benijd,
Van rampen eens verlichtte; en gij, o uitverkoren
Gewijde non, bewust van 't geen ons is beschoren,
Verleen den Trooischen (ik, als koning en hun hoofd,
Verzoek geen rijken dan bij noodlot ons beloofd),
Dat zij in Latium, met heiligdom en Goden
Van Troje omsukkelende, zich eens op uw geboden
Daar nederzetten; ik zal Fœbus en Diaan
Met marmersteene koor en kerken onderdaan
Vereeren, ook een feest in Fœbus' naam instellen,
En wijden u in 't rijk geweldige kapellen.
Want 'k zal, o goedertiere! ook uw orakellot,
De schriftgeheimenis van al hetgene God
Beschoor aan ons geslacht, zorgvuldig hier bewaren.
Door keur van mannen, waard te letten op Gods blâren.
Ik bidde alleen, betrouw uw vers geen palmeblad,
Opdat de snelle wind het niet verstrooye en vatt',
Maar laat ons mondeling onze avonturen weten."
Dus sloot hij zijn gebed; doch dees Sibyl, bezeten
En zwanger van Apol, kon hare wichlerij
Niet uiten, ging door 't hol, gelijk een Razernij,
Vervaarlijk hene en weêr in arbeid, eer 't wil schieten
Verpijnt ze zich haar krop, die vol is, uit te gieten.
Apollo temt terwijl haar wreed en fel gemoed
En dollen mond te meer, en toomt den overvloed
Der tong met zijn gebit; nu bersten honderd deuren
Van 't huis al teffens op, als of de rotsen scheuren,
En Gods waarzegster geeft hem antwoord overluid:
„O gij! die uwen nood te water ziet gestuit,
Verwacht te lande nog een vreeselijker lijden.
De Trooischen zullen (zet uw vrees en zorg ter zijden,)
Lavinië aandoen, maar ook wenschen dat z' er nooit
Belandden; orelog, zoo schrikkelijk als ooit
Een oorlog, zien we u hier van verre wellekomen,
Den Tiber schuimende van bloed naar zee toe stroomen.
Zijt hier om Simoïs noch Xanthus niet begaan,
Noch Grieksche legers; een Achilles opgestaan,
En ook uit een Godinne, is reede aan 't harrenassen,
En tegens u in oud Lavinië opgewassen.
De Trooischen missen hier geen Juno nochte weên.
O welke volken, wat al Itaaljaansche steên
Zult gij, door nood geperst, om hulp niet loopen zoeken!
Een vrouw, die wederom de Trooischen kan verkloeken
Door minnelijk onthaal, een uitheemsch huwelijk
Is wederom de pest en ondergang van 't rijk. (drukke,
Doch zwicht voor leed noch ramp, maar hie, terwijl ze u
Haar 't hoofd te stouter; en om uit uwe ongelukken
U zelf te redden, word' bij eene Grieksche stad,
Waarop gij 't minst vermoedt, de degen aangevat,
Tot voorstand van uw recht;" de razende Sibylle
Van Cume spelt den vorst, met God Apollo's wille,
Dees dubbelzinnigheên, vol naarheids, uit haar koor,
En, loeyende in het hol, vervult der Trooischen oor
Met mengsel van gebloemde en openbare waarheid.
Apollo noopt aldus haar geest in deze naarheid,
En toomt haar razernij; als zij, niet meer ontsteld, (held:
Noch schuimbekt nochte raast, zoo spreekt de Trooische
„O, wijze maagd! geen leed werd ooit zoo groot vernomen,
Hetwelk mij onverwacht en vreemd kan overkomen;
Het is mij lang gespeld, ik heb het lang herkauwd.
Doch ééne bede, één zaak, die mijn gemoed benauwt,
Verzoek ik (aangezien men zegt, dat hier ter stede
De deur is van den Vorst des Afgronds, van het wreede
En duistere moeras, om 't welk de Hellevliet
Met zijne golven zwalpt,) na veel geleên verdriet,
Mijn lieven vader nog te zien en aan te spreken,
En dat het u belief, mij in dees donkre streken
Den weg te wijzen, en t' ontsluiten deze deur,
Die heilloos is en naar; ik bergde vader veur
Den schrikkelijken brand, en droeg hem onverdroten
Uit 's vijands handen, die veel duizend pijlen schoten,
En dreven ze ons naar 't lijf; zijn trouw geleidde mij
Op reis, en stond op zee der winden razernij
En dreigemeuten uit, met zijne zwakke leden,
En boven zijne kracht, dus oud en afgereden
In zijnen ouderdom, van God hem toegestaan.
Hij zelf beval me en bad me om naar uw huis te gaan,
En u ootmoedig dit te bidden en te smeeken.
O goedertiere! ik bidde: ontfarm u, tot een teeken
Van uwe gunste, tot den zoon en vader meê.
Want gij vermoogt en kunt het al, en Hekaté
Heeft niet vergeefs u hier gezet op deze stoelen,
Om over bosch en 't woud der droeve jammerpoelen
Te heerschen; en indien de Thracische Orfeus, wel
Getroost op zijne snaar en lieflijk citherspel,
Den geest van zijne gâ kon trekken uit dees bosschen;
Kon Pollux's broeders ziel na zijne dood verlossen,
En gaat bij eenen weg zoo dikwijl hene en weêr;
Wat haal ik Theseus op of Hercules, wel eer
Zoo groot van naam en faam? ik zelf ben uit den grooten,
Den allergrootsten God Jupijn, als hij, gesproten."
Dus bad Æneas, met de handen aan 't altaar,
Als dees waarzeggerin dus aanhief: „dit valt zwaar
Trojaan! Anchises' zoon, gij telg van 's hemels hoven!
Men daalt gemakkelijk ter Helle neêr van boven,
Men vindt bij nacht en dag den Afgrond open staan;
Maar weêr te keeren, steil terug omhoog te gaan,
Dat heeft veel arbeids in, dat heeft zijn zwarigheden.
Heel weinigen, en wel bij God Jupijn geleden,
Uit Goden voortgeteeld; of door hun vromigheid
Verhemelscht, en een stoel hier boven toegeleid,
Vermochten dit alleen; bosschagiën overgroeyen
In 't midden al het veld, om 't welk de vlieten vloeyen,
Zoo zwart als pek en roet; doch zijt ge zoo belust,
Zoo graag om tweemaal langs de droeve jammerkust
Te zwemmen; tweemaal daar den zwarten poel t' aanschou-
En haakt ge om renkeloos u zelven te betrouwen (wen;
Dien vreeselijken last; zoo vat eerst, eer ge reist,
Wat plicht de Hellevaart, van uwe zij, vereischt.
Een boom bedekt heel dicht, met schaduwen en blâren,
Een taayen gouden tak, aan 't hoofd der Helsche scharen,
Vrouw Proserpijn, gewijd in 't woud, wijd uitgestrekt,
Dat dezen tak met schim en dalen overdekt
En afheint; niemand staat het vrij de duistre hoeken
Van 't onderaardsch geweste omlaag te gaan bezoeken,
Tenzij hij eerst voor al die gouden boomvrucht plukk'.
De schoone Proserpijn wil dat men dien afrukk',
En haar beschenke met dit ooft, hier stil gedoken.
Zoodra als d' eerste tak is van dien stam gebroken,
Zal straks een ander, die van goud straalt in uw oog,
Hergroeyen in zijn plaats; nu sla 't gezicht omhoog,

En pluk, gelijk 't betaamt, den tak, in 't bosch gevonden.
Want heeft het noodlot u beroepen en gezonden,
Zoo volgt de telg van zelf gewillig uwe hand;
Of anders kunt ge hier de flikkerende plant,
Met geen geweld noch kracht, afrukken noch afsnijden
Met lemmer noch te bijl; ook ziet ge, hier ter zijden,
Het doode lichaam van uw vriend, dat, niet gedekt
Met aarde (och, weet gij 't niet?) de gansche vloot bevlekt;
Terwijl ge loopt om raad en zwerft voor mijne deuren.
Bestel dit eerst ter aarde in 't graf met rouwe en treuren.
Ga heen, breng 't zwarte vee naar 't outer toe; dit zij
Uw zuiveroffer eerst en lijkdienst; dan moogt gij
Ten leste 't woud van Styx, en 't rijk, daar geen die leven
Ooit kwamen, gaan bezien;" dus sprak zij, aangedreven
Van Febus' Godheid, en bleef stom en sprak niet meer.
Æneas slaat bedrukt en droef zijne oogen neêr,
Gaat heen uit dees spelonke, en overlegt aandachtig
Deze uitkomste, uit haar mond gehoord, zoo twijfelachtig.
De trouwe Achates, ook beducht, geleidde hem.
Zij overleîden, druk in 't kouten, wat de stem
Van dees waarzeggerin beduidde met den dooden;
Tot wat begrafenis en dienst zij hem woû nooden,
Maar komen nauwelijks ten bossche uit bij de vloot,
Of zien op 't droogc strand Miseen, den stuurman, dood,
Onnoozler omgebrocht, dan zijn deugd en waarde
Verdiende, 'sWindgods zoon, Miseen, den braafste op aarde
In 't steken der trompette, en 't volk een hart op 't veld
In 't lijf te blazen. Hij plag eer den grooten held,
Den Trooischen Hektor zelf te volgen, te verweren,
En, fiks op veldtrompet en handelen van speren,
Verzelde dezen vorst en 't leger, waar men vocht.
Nadat Achilles nu held Hektor onderbrocht,
En om het leven holp, begaf zich dees befaamde
In vorst Æneas' dienst, gelijk het hem betaamde,
Die geenen mindren heere als d' eerste dienen woû.
Maar toen Miseen te dol de Goden tarten woû,
Op een kinkhoren blies, dat doorklonk op de vloeden,
Werd hij van Triton, fel uit bellegzucht aan 't woeden,
Verrast, en (zoo men het met schijn gelooven mag)
Gedompeld, daar het vol besehuimde rotsen lag,
In 't barnen van de zee; weshalve zij te zamen,
Æneas bovenal, hem hier beschreyen kwamen,
En kermen overluid, rondom 't verdronken lijk.
Toen volgden ze terstond, al weenende in die wijk,
Den last van dees Sibylle, en woelden d' een door d' andre
Om tot een grafaltaar de takken op elkandre
Te stuwen, en om strijd te staplen aan de lucht.
Men gaat naar 't oude bosch, daar, buiten 's volks gerucht,
De dieren nestelen in diepe en donkre hokken,
En houwt er met de bijl harsboomen, eike stokken,
Ter neder, klooft er met de beitel esschenhout,
En splijt den eiken stam, en rolt, van berg en woud,
Den wilden esschenboom van boven over d' akkers.
Æneas, d' eerste in 't werk, gaat voor en port de makkers,
Neemt d' allervoorste zelf de bijl in zijne hand,
En slaande 't oog op 't bosch, zoo wijd en dicht beplant,
Begint bedroefd bij zich de zaken t' overleggen,
En bij geval aldus te bidden en te zeggen:
„Miseen! och, of ik nu (dewijl de Koorsibyl
Maar al te veel bescheids van u gaf met Gods wil,
En ook zoo klaar aan mij en mijne reisgezinden,)
In 't bosch dien gouden tak op zijnen boom kon vinden."
Hij bad dit nauwelijks, wanneer men voort vernam
Een schoon paar duiven, dat van boven vliegen kwam,
En in de weide streek met zijne vlugge pennen.
De groote held kon straks zijn moeders vogels kennen,
En sprak verheugd aldus: „nu wijst, o vogels! mij
Den weg, zoo ergens hier een weg te vinden zij,
En wijst mij in dit woud, dus boomrijk, zonder kommer,
Waar deze rijke telg met loof en koele lommer
Den vetten grond bedekt. O moeder! laat uw kroost,
Uw zoon, in dezen nood niet heengaan ongetroost."
Zoo spreekt hij, en staat stil, en let wat merk zij geven,
En medebrengen, waar die beide henezweven;
Zij vlogen pikkende van plaats tot plaats, niet schuw,
En zoo dat haar het oog kon volgen. Toen ze nu
Geraakten aan den mond, van waar de lucht, vol smoken,
Die uit Avernus stijgt en opwelt, wordt geroken,
Zoo vliegt dit paar gezwind door d' ijdle lucht, en rust
Ter leng gewenschte stede, op dezen boom met lust,
Waaruit die gouden glans de verf schakeert en flikkert,
En in de takken van den boom dus blinkt en blikkert.
Gelijk het vogellijm (gebroeid uit snippemest,
Dat aan de schors kleeft, als de winter in zijn nest
Van kille koude snipt), in bosschen plag te groeyen,
En, op een nieuw, zoo schoon te leven en te bloeyen,
Met zijn gewas, van hoog oranje en heldre vlam,
Te kringlen om den boom en trotsch gewassen stam;
Zoo glinsterde ook het goud, dat hier aan d' eikeltakken
Van dien bedekten eik vast bloeide, en liet met krakken
En klateren der blaân zich hooren, als de wind
Hier zacht inblazen kwam. Æneas rukt gezwind
De telg af, schoon ze taai scheen 't rukken te verlengen.
Toen ging hij ze in het hol der wichlarinne brengen.
De Trooischen midlerwijl verzuimen niet bedrukt
Op strand te kermen, om Miseen, verongelukt
In zee, en zich voor 't leste aan 't droevig lijk te kwijten.
Zij stapelen het hout, zoo hoog men op kan smijten,
Ten lijkviere, ekelboom en harshout, eerst gekloofd.
Z' omvlechten 't lijkhout met bruin loof, den woude ontroofd,
Beplanten het wel dicht met treurende cypressen.
Zij leggen, tot sieraad, hier boven bloote messen,
En blinkende geweer; en andren ijvren hier
Om kopre ketels, vol versch water, op het vier
Te zetten, ziedend heet te stoken, en met plassen
Het koude en zielloos lijf te zalven en te wasschen.
Nu kermen ze. Men legt het lijk, van rouw beschreid,
Op 't doodsbed, daar men voort het purper over spreidt,
De kleeders, die hij droeg in 't leven. Andren beuren
De zware doodbaar op den hals, niet zonder treuren,
Een jammerlijke dienst, en steken deerlijk voorts,
Met oogen afgekeerd, gelijk men placht, de toorts
In 't lijkhout. Men verbrandt het wyrook en de spijze,
En giet er olie van olijf in, naar de wijze.
Toen nu de doode dus tot assche was verbrand,
Het vier gansch uitgegaan, zoo wiesch men naderhand
De gloeiende en dorstige asch en vonk, die overschoten,
Met wijn. 't Gebeent, bij een gezameld, wordt gegoten
Van Chorinæus in een kopre bus of vat.
Hij sprengt hierna de maats, tot driemaal toe, wel nat
Met een gezegenden olijftak, in een bekken
En zuiver nat gedoopt. Hij zuivert ze van vlekken,
En neemt zijn afscheid met het allerleste woord.
Maar dees Godvruchte vorst Æneas bouwde voort
Den man een heerlijk graf, hangt 's mans portret en wapen
En gordel aan den berg, die, daar zijn asch blijft slapen,
Nog heden 's daags Miseen genoemd wordt naar zijn naam,
En in der eeuwigheid vermaard blijft door zijn faam.
De doode aldus berecht, wil hij, met zijn gezellen,
Den last van dees Sibyl terstond te werke stellen.
Een diepe rotsspelonk, vol keikens, die heel wijd
En vreeslijk gaapt, wordt van een zwarten poel en krijt
Van donker bosch omringt. Hierover vloog nooit vogel,
Die niet most vallen, door 't bezwijken van zijn vlogel;
Zoo sterk een wasem komt uit deze zwarte keel
Gestegen in de lucht; waarom in 't Grieksch dit deel
Des lands Avernus, dat is Vogelloos, blijft heeten.
Hier brocht de Priesterin, van Fœbus' geest bezeten,
Vier zwarte runders, plengt den wijn van voor op 't hoofd;
En na dat zij de ster van 't opperhaar berooft,
Giet ze offerdranken uit in 't heilig vier, roept schelle
Om Hekate, Voogdin van Hemel en van Helle;
Een ander keelt het vee, ontvangt het lauwe bloed
In offerkelken. Vorst Æneas keelt met spoed,

Ten dienste van de Nacht, der Razernijen moeder,
En hare zuster, d' Aarde, een lam, hem van den hoeder
Besteld, zoo zwart als pek; en u, o Proserpijn!
Een eerste gegelte koe. Toen ving hij in dien schijn
Nachtofferanden aan, den Helleverst ter eere,
Leî gansche stieren, ten brandoffer voor dien Heere,
Op 't vier, goot olie op het brandende ingewand.
Maar merk eens, d' aarde, toen het licht uit Oostenland,
De zon ter kimme opreed, begon het te bevroeyen,
De grond beneden hun afgrijslijk naar te loeyen,
En bosch en heuvel beefde, en hoorde in schaduwe een
Gehuil van honden, op 't genaken en de treên
Van Proserpijn; Sibil dreef d' andren dus ter zijde:
„Vertrekt, vertrekt van hier; geen wereldsche ongewijde
Verstoute zich een voet te zetten in dit woud!
Æneas volg me; ruk van leer; zijt kloek en stout:
Laat blijken, dat uw hart niet zwicht voor vier en vonke."
Zoo sprak ze, en stapte dol den mond in der spelonke.
Hij volgt zijn leidsvrouw, die vooruit trad naar beneên,
In 't diepe nachthol na, met evenwijde schreên.
„O Goden, die gebod hebt over zielendommen!
Gij stille schimmen, nare en bleeke en doodsche stommen!
O Afgrond, Flegeton, en woeste plaatsen, daar
Het eeuwig duister is, en nacht en stil en naar,
Staat toe, staat toe, dat ik 't gehoorde mag vertrekken!
Laat mij, met oorlof van uw Godheên, klaar ontdekken
Wat onder d' aarde, in droeve en dikke duisternis,
Zoo diep verholen legt." Zij gingen ongewis
En eenzaam in den nacht door Pluto's ijdle rijken,
Door donkre schaduwen en onbewoonde wijken,
Gelijk langs eenen weg en schemerende baan,
Die heenloopt door het bosch bij een betrokke maan;
Wanneer Jupijn de lucht met schaduw komt bedekken,
De bruine nacht doorgaans de dingen en de plekken
Al even zwart verft; in 't poortaal van Helleborg,
De mond des Afgronds, woont bedrukte Rouw en Zorg,
Die 't hart verteert en knaagt; de Krankheid, doodsch van
De droevige Ouderdom, met sidderende Vreezen (wezen,
En Honger vergezeld, een raadsman, boos van aard;
De schamele Armoê, Dood, en Arbeid, heel bezwaard,
Altzamen schrikkelijk van opzicht in onze oogen;
De Slaap, een bloedverwant des Doods, van groot vermogen,
De Blijschap, spruitende uit een overboos gemoed,
En oorlog, rood van moord, recht over dit gebroed.
Drie ijzre bulsters van drie dolle Razernijen
Zijn hier gespreid; men ziet hier d' oorzaak van groot lijen,
Ontzinde Tweedracht, die heur gruwzaam slangenhaar
Met bloedig haarsnoer strikt en opknoopt, wreed en naar.
Een olmboom, oud en dicht van takken, hier ter stede,
Verspreidt zijne armen, rijk van loof, in 't lange en breede.
Der droomen ijdel spook (indien we recht verstaan)
Onthoudt zich in dit loof en nestelt in de blaân.
Gedrocht en ongediert van allerhande soorte
Heeft mede zijn verblijf in deze donkre poorte,
Centauren, Scyllen, op twee leesten slim gepast,
En Briareus, die met zijn honderd handen tast,
Ook Lernes waterslang, die vreeslijk piept bij tijen,
Vierspuwsters, Gorgons, en verslindende Harpijen,
En Gyrgons, met drie lichamen, fel in 't slaan,
Wien zooveel schaduwen nastappen achter aan.
Æneas schrikt, en staat hier onverhoeds verlegen,
En biedt wat hem gemoet het punt van zijnen degen,
En had zijn makerin hem niet terstond bericht
Hoe deze schimmen, dun en lichaamloos en licht,
In eenen hollen schijn, slechts hene en weder vlogen,
Hij was er met zijn zwaard, dat hij had uitgetogen,
Op ingevallen, had de schimmen, dun en teêr,
Terstond gekloven met de sneê van zijn geweer.
De weg leidt u van hier na 't water en den oever
Des helschen Acherons; hier maalt de maalstroom, droever
En drabbiger van slijm in zijne kolk, die, wijd
En groot, gedurig welt, en 't welzand van Kocijt
Gestadig uitbraakt; hier is 't veer van ongenade.
De veerman Charon, vuil en eislijk, slaat het gade.
De lange grijze baard, waarmeê hij is vermast,
Hangt aan de kin bekwijld en ongehavend vast.
Hij spalkt twee oogen als twee gloênde kolen open.
Hij draagt een vuile pij, die slordig hangt met knopen
Om 't midden toegegord, steekt met een zwaren boom
De schuit van land, en houdt in 't varen door den stroom
Een oog in 't zeil, en, als een sukkelende slover,
Voert met den vuilen boot de naakte lijven over.
Dees Godheid is stokoud, doch spijkerhard en sterk.
De drang kwam teffens naar den oever en dit perk
Geschoven, levenlooze en brave en trotsche helden,
En mans en wijven, knecht en maagd uit d' oppervelden,
De jongelingen en de vrijsters, ongeëcht
In 't oog der ouderen, op lijkvier heengelegd.
Hier komt zoo groot een hoop, als ooit de herfst, in 't komen
Der koude, bladers schudt van bosschen en van boomen;
Of als er vogels, langs en over 't windig meer
Gevlogen, op het strand krioelen hene en weêr,
Wanneer de koude tijd hen, over zee en zanden,
Des winters jaagt, en drijft naar warme zomerlanden.
Zij staan en bidden vast, dat hij ze eens overzett',
En d' eersten helpe; elk steekt zijne armen in 't gebed
Naar d' overzijde toe, uit hartelijk verlangen.
De norsche veerman kan hen teffens niet ontvangen,
Neemt nu den eenen in, dan andren, gnor en straf,
Drijft sommigen omhoog den kant op, van zich af.
Æneas zegt (want hij ontzet zich met verbazen,
En staat verwonderd om dit woelen en dit razen):
„O maagd! nu zeg me toch, wat wil dees toeloop hier
Naar 't water toe? wat wil dit jammerlijk getier
Van zooveel zielen aan dit drokke veer verzoeken?
Hoe komt het bij, dat hij de sommigen met vloeken
Van dezen oever jaagt, en andren onvermoeid
Op 't blaauwe wadde straks den maalstroom over roeit."
De grijze priesterin hericht hem op zijn vragen:
„Anchises zoon, o telg van goddelijke magen!
Gij ziet hier 't staande meer en water van Kocijt,
En 't Stygische moeras, waarbij de Goôn altijd
Ontzien te zweren, en 't gewijde te misbruiken.
Al deze schaar, die hier van boven op komt duiken,
Heeft aarde en zand gebrek, en mist haar hus en graf.
De veerman van dit veer is Charon, stuur en straf,
En die hij overveert zijn al voorheen begraven.
Het staat ook niemand vrij te schieten uit dees haven,
En over heeschen stroom en naren waterkant
Te varen, eer 't gebeent zijn rust hebbe en bestand.
Zij dolen honderd jaar, en zweven hene en weder
Om dezen waterkant; dan dalen ze endlijk neder
Naar 't lang gewenschte meer." Anchises zoon bleef staan,
En overwoeg het al, en scheen in 't hart belaân
Om hun rampzalig lot; hij zag, dat hem heroerde,
Leukaspis en Oront, dien Lycius lest voerde,
Die beide drukkig nog ontberen d' eer van 't graf,
Dewijl de Zuidwind hen verraste, fel en straf,
En schip en volk verdronk al teffens, die te zamen
Van Trojen over zee zoo wijd gevaren kwamen.
Maar zie eens Palinuur, zijn stuurman, ging er nog
Vast waren, die nu lest, terwijl hij door bedrog
Des Slaapgods, op zijn reis uit Libye, daar boven
De starren gade sloeg, van 't achterschip geschoven,
In 't water werd geplompt; de held, die hem belaân
Bij duister nauwlijks kent, spreekt Palinurus aan:
„Nu zeg me, o Palinuur! wie heeft u overrompeld?
Wat God u ons ontrukt en diep in zee gedompeld?
Want God Apollo, die nooit in zijn antwoord loog,
In dit alleen mij in mijn meeninge bedroog,
Toen hij mij spelde, dat gij zoudt behouden rusten,
En landen aan d' Ausoonsche en overzeesche kusten.
Bezie eens, is het dit, dat mij zijn mond belooft?
Hij antwoordt: „o mijn vorst, Anchises zoon! mijn hoofd

Werd van geen God in zee gedompeld. Geen gordijnen
Van Fœbus hebben u misleid door valsche schijnen;
Want toen ik, om het schip te sturen naar mijn plicht,
Op 't roer vast leunde, werd het bij geval gelicht,
En met een groot geweld gesmeten van zijn stede,
En 't sleepte mij verbaasd in 't nedervallen mede.
Ik zwere u bij de zee en wilden waterplas,
Dat mijn gemoed het minste om mij bekommerd was, (ken,
Maar allermeest voor 't schip, van stuurmans wacht verste-
En van het roer, toen zulk een zeestorm op kwam steken,
Niet zonder last en nood van schipbreuke en verlies.
De bulderende wind, die uit den Zuiden blies,
Heeft mij, drie nachten lang, door ongestuime vlagen,
Drie etmaal lang gesold, in endelooze plagen
En plassen. Nauwlijks zag ik eerst, den vierden dag,
Van boven uit de golf, het land dat voor mij lag,
D' Italiaansche kust. Ik zwom naar land, vol zorgen,
Allengs van langer hand, en waar alreê geborgen,
Had niet dat wreede volk gewaand, uit misverstand,
Een vetten buit aan mij te vinden op het strand, (ren,
Aan mij, die gansch vermast van 't natte kleed, na 't slinge-
Den rotskant pogende op te klautren met mijn vingeren,
Daar van hun moordgeweer verrast wierd bij de reê.
Nu drijft mijn liebaam hene, en wordt gesold in zee,
En dobbert langs het strand; waarom ik bidde en smeeke:
„O onverwonnen held! verlos mij uit die kreke,
En jammerlijken staat; dat bidde ik, om het licht
Der zonne, die het al verhengt met haar gezicht;
Om 's levens lucht, en om uw vader en den kleenen
Ascaan, uw hoop; en, wordt uw hart vermurwt door stenen,
Bedek mijn liebaam met wat aarde, een kleine beê,
En zoekt te Velia mij weder op de reê;
Of zoo uw moeder, een Godin, wel waard te prijzen,
U ergens middel of een weg weet aan te wijzen,
(Want ik geloof niet dat gij, zonder gunst der Goôn,
Bestaat zoo vele vloên, en 't meer van Styx, gezoôn
Van vlammen, te bezien, op Pluto's stroom te varen),
Bied mij, elendige! de hand, na al dit waren,
En voer me aan d' overzijde, opdat ik, zonder nood,
In een gerust plaats mag rusten na mijn dood."
Zoo sprak hij, en Sibyl beantwoordt dit met deernis:
„Waarom, o Palinuur! bevangt u dees begeernis,
Dus eislijk en vervloekt? Wilt gij, die 't graf ontbeert,
Het Stygische moeras, het water, dat u keert,
Der Razernijen stroom bezien en overvaren,
En, zonder Gods verlof, aan d'overzijde waren?
Ai! staak uw hoop; want Gods bestemde en ijzre wet,
Wordt door gebeên noch klacht, noch kermen niet verzet;
Maar als uw ongeval, dat hard valt, u leert treuren,
Zoo troost u met hetgene ik spelle en zie gebeuren:
Want d' aangegrensden, die de zeekust daar omtrent
Bewonen, zullen nog godvruchtig in het end,
Door 's Hemels wonderdaân gewekt en aangedreven,
Uw beenders zuiveren, en u een grafsteê geven
En bouwen, en voorzien met zeker jaargetij,
En eeuwig zal dees plaats ook Palinuur, als gij,
Genoemd zijn naar uw naam, en uwen naam behouwen."
Dat stelt hem wat gerust, en strijkt met dit betrouwen
De zwarigheid ten deel van zijn bekommerd hart;
En d' overleden is beholpen in zijn smart,
Dat deze landstreek nog aan zijnen naam zal raken.
Nu gaan ze voort hun weegs, daar zij den vliet genaken;
De veerman, slaande zijn gezicht om hoog van Styx,
Had ze al van daar in 't oog, die door het bosch, vol schriks
En eenzaam, naar den stroom en zijnen oever kwamen.
Hij grauwde, en sprak ze eerst aan: „wie zijt ge, die te za-
Gewapend stappen komt naar onzen waterstroom? (men
Zeg op, wat zoekt ge hier? sta van ons, sta, en schroom:
Dit is het veld des Slaaps, der slaperige nachten (ten
En schimmen; wijk, 'k vermag, als veerman, niet met vrach-
Van levenden den boot des Afgronds te beslaan,
Noch voer haar over 't veer; ook is 't mij slecht vergaan,
Dat ik Alcides, toen hij aankwam, Theseus, mede
Pirithoüs eens zette aan d' overzij ter bede;
Al waren zij uit Goôn gesproten, en vermaard
En onverwinnelijk; want d' een sluit onvervaard
Den Helschen wachthond aan een keten, tot Gods lachter,
En sleept den jankenden en sidderenden wachter
Voor 's konings voeten weg, en d' ander slaat de hand
Aan Pluto's bedgenoot, voor hare ledekant,
En poogde met geweld de koningin te schaken."
D' Amfrisische Sibyl beantwoordt kort die zaken:
„Wij leggen u, als zij, geen lagen, zijt gerust,
Noch komen om geweld te baren, naar dees kust
Gewapend aantreên, neen. Wat ons belangt, de groote
En altijd bassende poortier van deze slote
Mag in zijn donker hol de doodsche schimmen wel
Bewaken, Pluto's kuische en zuivre bruid de Hel
En kamer van haar oom bewaren en bekleeden.
De Trooische Æneas, die door zijn godvruchtigheden
En oorlogsdapperheid befaamd is, komt alleen
Zijn vader spreken bij de schimmen, hier beneên.
Doch kan de spiegel der godvruchtigheid en zeden
U niet bewegen, draagt ten minste, uit rijpe reden
Dien tak (met toonde hij den tak, hiertoe gereed,
En heimelijk bij zich verborgen onder 't kleed)
Ontzag toe;" en dit zet dien wrevelen en dollen,
Van toorne en grimmigheid alreede om 't hoofd gezwollen,
Zoo neder, dat hij stom en stil verwonderd staat
Voor deze ontzagbre roê, bij noodlot en Gods raad
Verworven, nooit gezien zoo menig jaar geleden.
Hij wendt zijn blauwe schuit ten oever, daar ze treden,
Genaakt de wal, om aan te leggen, drijft een hoop,
Een zwarm van zielen, langs den langen overloop
Bijeen gezeten, weg, maakt ruimte en neemt den zwaren
Æneas over, dies de schuit, van 't lange varen
Gesleten, lek en krank, een krak gaf van dees vracht,
Veel waters kreeg. Hij zet den held, van Gods geslacht,
En dees Sibylle in 't ende aan d' overzij behonden,
In vuile slibbe en slijk der onderste landouwen,
En 't blauwe vlotgras, op. De vreeselijke hond
Der Helle lag in 't hol, dat hier recht over stond,
Op zijnen rug, zoo groot hij was, en baste in 't neste
Met zijn drie muilen, dat het klonk door al 't geweste;
Maar Gods waarzeggerin, die reede, zonder vrees,
Verram, hoe 't slangenhaar zoo fel te berde rees,
Rondom zijn halzen, om het dier in slaap te luyen,
Smakt hem een slaapbrok toe van honigraat en kruyen.
Het ondier spalkt de keel en zijn drie muilen wijd
Van honger open, slikt den slaapbrok, die ze smijt,
In zijnen dollen balg. Toen ging het stijf en stugge,
Zoo groot en lang het is, terstond met zijnen rugge
Op d' aarde leggen, en besloeg het gansche hol.
Æneas, die de Wacht- en Helhond, eerst zoo dol,
In slaap verzopen zag, ontslipte voort de baren,
Den waterkant, van waar men niet terug kan varen.
Terstond vernemen ze op den drempel het gekrijt,
Het jammerlijke geschrei der kindren uit der tijd,
En van het lieve lot des levens vroeg versteken.
Van moeders borst gerukt, toen 't licht, nog nauw bekeken,
Een ongelukkige uur en oogenblik, te droef,
Den meêgesleepten roof voor zijnen tijd begroef.
Naast hun onthouden zich die, valschelijk betegen,
Ter dood veroordeeld zijn; hun is dees afgelegen
En blinde kerker ook, niet zonder onderscheid
Van lotinge ofte recht en rechter, toegeleid.
Schont Minos hutselt hier de loten, zoo die vielen,
Verdaagt den breeden raad der stomme en doodsche zielen,
Neemt kennis van elks werk en wandel en bedrijf.
Hier naast aan hebben veel bedrukten hun verblijf,
Die door hun eige hand den dood onnoozel kozen,
En, 't leven moê, hun ziel te brusk verrenkeloozen.
Helaas! hoe wenscht men nu naar boven toe te gaan,
En zuren arrebeid en armoede uit te staan.

Maar 't noodlot hindert dit; de stroomen staan dit tegen,
En 't onbevaarbre meer, en Styx, te streng met negen
Ringvlieten, schut ze, en keert ze in hun verbaasde vlucht.
Niet wijd van hier wordt hem getoond dat luid gezucht
Der treurende landouw (zoo wordt die kamp geheeten),
Die overal doorgaans zich uitstrekt ongemeten.
Hier houden zich rondom, langs afgescheide paân,
Beplant met myrtebosch, die in een tering slaan,
Door 't bitter pijnigen van hare gâ te derven.
D' ontruste minnezorg hangt haar nog aan, na 't sterven.
In deze plaatsen ziet hij Fedre, Prokris meê,
De treurige Eryfyl, van haren zoon, o wee!
Te schrikkelijk gewond, Pasifaë ter zije.
En droeve Evadne; haar verzelt Laodamije,
Ook Ceneus, eertijds nog een vrijer, nu een vrouw,
En door het noodlot weêr gerold in d' eerste vouw,
Haar vorige gedaante; in deze schare waarde
De schoone Dido van Fœnicie, in den zwaarde
Nog versch gesneuveld, aan de wonde in hare borst.
Zoodra de Trooische held en overbrave vorst
In deze donkre schim en schaduwe haar kende,
(Hoedanig iemand, als de maand zich weder wendde,
Het licht, bij maneschijn, in eenen nevel ziet,
Of waant te zien) helaas! zoo liepen van verdriet
Zijne oogen over, en hij sprak haar aan met minne:
„Mij was, rampzalige en bedroefde koninginne!
Met waarheid dan verhaald, dat gij verongelukt,
En met den zwaarde uw eind bereikt had, dus bedrukt.
Ik, ik, o Dido! was een oorzaak van uw lijden.
O koningin! ik zweer bij 't uurwerk van de tijden,
Gestarnte en Goden, en indien er ergens nog
Beneden d' aarde een God op eeden en bedrog
Zijne oogen slaat, dat ik mijns ondanks uwe kusten
Verliet; maar Gods bevel, dat mij daar niet laat rusten,
En port, door 't naar gewest en schimmen ongewis,
Door deze slordigheên en nacht en duisternis,
Te dwalen, dreef mij voort ter zee, niet zonder schreyen.
En ook geloofde ik niet, dat mijn te haastig scheyen
U tot zoo groot een ramp en onheil brengen zou.
Blijft staan in ons gezicht; vertrek niet, schoone vrouw!
Wien vliet ge? 't is, God wond's, voor 't lest dat ik u spreke."
Zoo poogde Æneas vast den rouw der doodsche en bleke
En hare gramschap wat te matigen, daar zij
Hem overdwers en gram en stuur bleef aanzien, hij
Zijn tranen laten most; zij keerde met onwaarde
Hare oogen van hem af, en sloeg ze neêr ter aarde,
Niet meer bewogen om de rede uit zijnen mond,
Niet meer dan of er slechts een harde steenrots stond,
Een Marpesijnsche klip; zij ging, terwijl hij zuchtte,
Ten lange leste zich voor hem versteken, vluchtte
Verbolgen uit zijn ooge, in 't schaduwachtig woud,
Daar d' eerste bedgenoot haar streelt en onderhoudt
Met een gelijken trek, met evengroote liefde,
Haar welkomt en onthaalt. Æneas, wien dit griefde,
Getroffen in zijn harte om haar onnoozlen val,
Volgt haar in schaduw na, van verre in 't jammerdal,
Bedroefd om haar vertrek, die gram was en verbolgen.
Hij zoekt van hier zijn reis ten einde te vervolgen.
Nu kwamen ze aan het leste en vergelegenst veld,
Dat afgescheiden legt van d' andren; held bij held
En krijgsdoorluchtigen krioelen allerwegen.
Hier komt hem Tydeus en de bleeke Adrastus tegen,
Parthenopæus ook, door wapens wijd vermaard.
Hier ziet hij op een rij de Dardaniers, door zwaard
En speer en spits vernield, gesneuveld d' een na d' andere,
Gedurende 't beleg, en t' elkens na elkandere
Zoo jammerlijk beklaagd, dat zelfs d' onsterflijkheên
Zich des ontfarmden; en hij zelf most nog hun weên
Beschreyen, namelijk de drie Antenors zonen,
De held Thersilochus, en Medon, waard te kronen,
En Glaukus, Polybeet, aan Ceres toegewijd,
En vorst Ideüs, die uit lust nog in dit krijt
Geharnast, als hij plag, den wagen zelf woû mennen;
Een zwarm van zielen dringt, als of ze Æneas kennen,
Rondom hem, aan zijn rechte en aan zijn slinke zij.
't Vernoegt zijn ijver niet haar eens t' aanschouwen; hij
Heeft lust te toeven en haar mondeling te spreken,
Te hooren d' oorzaak van haar komste in deze streken.
Maar al zoodra als hem de Grieksche krijgsraad ziet,
En Agamemnons heer dien held kende in 't verschiet,
Zijn wapens schittren zien, daar deze schimmen zweven,
Beginnen ze van schrik te sidderen, te beven,
Een deel den held den rug te biên, gelijk ze uit nood
Voorheen zich op de vlucht begaven naar de vloot;
Een deel begint vergeefs geluid te slaan, te spreken,
En gaapt vast, maar de stem blijft in de kele steken.
Hij ziet hoe Priams zoon Deïfobus hier zwerft,
En over al zijn lijf gehouwen en gekerfd,
De tronie opgekrabt en schrikkelijk geschonden,
De handen afgekapt, het aangezicht vol wonden,
De neus hem afgesneên, het oor aan elke zij
Van 't hoofd gehouwen; en nog nauwlijks kende hij
Den dappren zwager, die d' afgrijselijke schennis
Woû dekken naar zijn macht, uit schaamte, schuw van ken-
De vorst Æneas sprak in 't end hem minlijk aan: (nis.
„O, held Deïfobus! doorluchtigste Trojaan!
Uit Teucers bloed geteeld wie dorst zijn moed dus koelen
Met u dus overwreed zijn wraak te doen gevoelen?
Wie heeft u dus getreên? mij kwam ter oore, dat
Gij in den jongsten nacht, vermoeid en afgemat
Van 't nederhouwen der in stad gerukte plagen,
Gevallen waart op een hoop dooden, versch verslagen,
Op allerhande slag van lijken onder een.
Ik stelde u toen nog op 't Rheteesche strand alleen
Een schijngraf toe, verdaagde uw geest met mijne bede,
Wel driewerf achtereen; het graf en zijne stede
Hangt nog met uwen naam en wapenen vereerd.
Mijn vriend! ik kon uw lijk en lichaam, dat mij deert,
Niet vinden, noch op reis, mij spoedende uit de haven,
In 't oude vaderland, gelijk het voegt, begraven."
De zoon van Priam sprak: „o, mijn getrouwe vriend!
Gij liet niets na, en hebt Deïfobus gediend,
Zijn schijn-lijk trouw voldaan; maar mijn fortuin, de boos-
Van Lacedemons plaag, dat wijf vol goddeloosheid (heid
Die dompelen mij dus in jammer; deze liet
Mij dees litteekens na, een merk van mijn verdriet.
Gij weet het, en ons heugt maar al te lang met smerte,
Hoe wij den jongsten nacht versleten, met een harte
Vol blijschap, die ons zuur bekwam, wanneer het paard
Tot ons bederf gebouwd, kwam steigren onvervaard
Naar 't hooge Pergamum, en holp, om dat te winnen,
Met zijnen zwangren buik 't gewapend krijgsvolk binnen.
Zij veinst zich Bacchus' feest te vieren met geschrei,
Geleidt de joffers van ons Trojen aan den rei,
En, midden in dien hoop der razenden aan 't roepen,
Verdagvaardt met haar licht en fakkel 's vijands troepen,
De Grieken, uit het slot. Ik, droef en afgemat
Van mijn bekommering, lag, als de gansche stad,
In mijn slaapkamer van een diepen slaap bekropen,
En sliep gerust en vast, als waar mijn glas verloopen,
Mijn mond en oogen reê gesloten van de Dood;
En ondertusschen past dees lieve bedgenoot
Al 't noodgeweer en spits en scherp, in 't huis gebleven,
Te krijgen aan d' een zijde, en had, van wraak gedreven,
Het zwaard, mijn toeverlaat, 'twelk ophing, daar ik sliep,
Mij boven 't hoofd al weggenomen; en zij riep
Nu Menelaüs, die komt stil in 't huis geslopen.
Zij, eensgezind als hij, sluit voort de kamer open.
Zij, trouwen, hoopt dat dus haar lief dien dienst, dees trouw,
Gelijk een groot geschenk uit liefde erkennen zou,
Zij d' opspraak smoren der voorleede onteerde minne.
In 't kort gezegd, hij berst met kracht ter kamer inne,
Gesterkt met Æool's neef, berokkenaar van 't kwaad,
Ulysses. Mag ik wraak, o Goôn! van zulk een daad

Met reden eischen, laat den Griek dat schelmstuk boeten.
Maar zeg me desgelijks, wat toeval voerde uw voeten
Nog levend herwaart aan? Komt gij, door storm geplaagd,
Of door der Goden raad? Wat ramp, wat onheil jaagt
U, om dees zonnelooze en ongeruste steden
Te zoeken? midlerwijl kwam 't morgenlicht gereden
Met zijn roosverwig paard ter kimme op naar de lucht,
Voorbij den middelweg. Zij hadden, nit een zucht
Tot diergelijk gesprek, den tijd, hun alle beide
Gegund, misschien aldus versleten; maar toen zeide
De maagd, zijn gezellin, in 't kort: „wat toeven wij?
De nacht, Æneas! is verloopen en voorbij;
Wij brengen onzen tijd, onze uren door met schreyen.
Hier wordt de weg in twee gekloofd en onderscheyen.
Men loopt ter rechte hand naar Pluto's groote stad
En 't blijde Elysium; maar 't heilloos slinke pad
Loopt naar den Tarter toe, daar straft men elks misdaden."
Toen sprak Deïfobus: „'k vertrek naar mijne paden,
O, groote priesterin! o maagd, verstoor u niet!
Ik ga mijn tijd voldoen, in 't duister nachtverdriet.
Ga hene, o opperste eer van ons geslacht! ga henen;
't Gelukke u bet dan ons." Hiermede is hij verdwenen.
Æneas ziet eens om, en fluks, ter slinke zij,
Beneên de steenrots, in den ommekreits van drie
Gebouwde muren, die wijdstrekkende gebouwen
En vesten leggen, daar de vlammen zich ontvouwen,
Die uit den helschen stroom van Flegeton in 't rond
Opwallen, snel en licht, en kaayen op den grond,
Al knersende met kracht omwentelen en rollen.
De hooge poort en zuil, met kapiteel en krollen,
Uit lonter diamant geklonken, staan met pracht
Recht over, en zoo sterk, dat geene mannekracht,
Geene Oorlogsgoden zelfs, hoe machtig zij 't zich belgen,
Vermogen dit met staal en ijzer te verdelgen.
Een ijzren toren rijst hier opwaart naar de maan.
Tisifone, met haar bloedverwig nachtkleed aan,
Bewaakt er nacht en dag 't poortaal. Men hoort dat henen
Het klatren van de zweep, het zuchten en het stenen,
Het rammelen van staal en ijzren ketenklank,
En hoeyen, nagesleept door smook en zwavelstank.
Æneas staat verbaasd, en hoort naar die geluiden,
En zegt: „o maagd! wat wil dit droef gekerm beduiden?
Wat schelmen leggen daar? wat straf wordt daar geleên?"
Sibyl bericht hem fluks: „geen vrome mag zijn treên,
O wijd vermaarde Vorst! zijn voet, naar geene wetten,
In dien vervloekten oord en op dien drempel zetten.
Maar toen mij Hekaté de Helvoogdije gaf,
En inwijdde over 't woud, ontvouwde ze wat straf
De Goden stelden, om elks misdrijf uit te vagen,
En leidde mij door al het zielrecht en Gods plagen:
De Kreetsche Radamant bezit het strafste rijk,
Verhoort misdadigen, straft list en ongelijk,
En plaagt den boozen, die ter sluik, bij schelmerijen
Vast groeyende, zijn zoen en zuivring lange tijen,
Ook tot den sterfdag toe, omhoog heeft uitgesteld,
En zijne boosheid nooit, gelijk betaamt, gemeld.
Tisifone, Godin van wraak, gaat met haar roeden
Misdadigen te keere, en dreigt ze en leert ze bloeden,
Met hitsche slangen wreed gewapend in de vuist,
En roept haar zusters, zwart van adderen begruisd.
Nu opent men de helsche en schrikkelijke poorten,
Die gieren op haar pan. Bezie, bezie, wat soorten,
Wat schildwacht ziet ge daar bewaren het poortaal?
Wat tronie houdt de wacht op drempels, hard van staal?
Een feller Hydra, die, met vijftig pekzwarte adderen,
Afgrijselijk en wreed u aangaapt, onder 't zwadderen,
Heeft binnen haar verblijf; de groote Tarter zelf,
Opspalkende zijn mond, is diep beneên 't gewelf
Der aarde, en schiet tweemaal zoo diep en laag heneden
Naar 't rijk der schimmen toe en Pluto's wreede schreden,
Als Jupiters Olymp door alle wolken steekt.
Het oud gebroed der aarde, als die zich zelve wreekt,
De jonge renzerot, geslagen van Gods donder,
Komt rollen op den grond en tuimelt diep hier onder.
'k Zag hier Aloëus' twee zonen, t' eener dracht
Geboren, onbeschoft van lichamen en kracht,
Die met hun krauwelen en nagelen en handen
Bestonden, 't groot gevaart des hemels aan te randen,
Om Jupiter omhoog uit zijnen oppertroon
Te bonzen. 'k Zag er ook Salmoneus, Æols zoon,
Vervaarlijk pijnigen, die, als een allersnoodste,
Gods weêrlicht, donderkloot en bliksemstraal nabootste.
Dees liet in Griekenland, en midden door de stad
Van Elis, daar hij trotsch op zijnen wagen zat,
Zich met vier paarden door den drang der Grieken voeren,
En, zwaayende eene torts, braveerde met rumoeren
De Goden in de lucht, en stak ze naar hun kroon.
Dees zinnelooze durft de kopre brug uit hoon
Oprennen met zijn paard, en weet met razen, ruischen
En storm den bliksem en den donder naar te knischen,
Dat niemand ooit vermocht. Maar Gods almogendheid,
Om fakkel, rookrig licht noch zulk een onbescheid
Verlegen, schoot met kracht en uit de dikke wolken,
Dreef met een dwarrelwind, ten spiegel aller volken,
Hem neder, dat hij plofte. Ook zag hij hier bewaard
Het voêsterkind der aarde, en vrouw, die alles baart,
Den grammen Tityus, die met zijn lichaam negen
Geheele bundren lands en akkers had beslegen.
De kromme bek des giers doorpikt er onvermoeid
De rauwe lever, die gedurig weder groeit.
Men ziet er 't ingewand, dat doorgepikt is, hangen
En weder groeyen en doorgaans zijn straf ontvangen.
De vogel nestelt diep van binnen, vuil bemorst,
En gunt geen vezel rust, die aangroeit in de borst.
Wat wil ik Lapithen, Ixions straf afmalen,
Of van Pirithoüs in 't lang en 't breê verhalen,
Van eene duistre klip, die overhangt tot schrik,
Hen schaduwende dreigt, en schijnt alle oogenblik
Op 't lijf te vallen en tot stof en gruis te pletten?
Hier glimmen guldc bank en dischspon en banketten,
Die, voor hun mond gedekt met hoofsche lekkernij,
Gereed staan. D' allerondste en Opperrazernij
Zit hier ter tafel aan, verbiedt, de spijs te naken
En met een vinger slechts de tafel aan te raken.
Zij vliegt afgrijslijk met haar fakkel toe, en grauwt
En buldert vast. Hier zit de booswicht nu benauwd,
Die in het leven op zijn broeder was gebeten;
Die vaderslacht begiug; die, tegens zijn geweten,
Den leenman uitstreek; ook die machtig goed bezat,
En niemand eenig deel woû gunnen van dien schat.
Zij maken 't grootste deel. Hier zitten ze opgesloten,
Benauwd voor 't vonnis, die een anders bedgenooten
Schoffeerden, en om hals geraakten, zonder eer.
Hier treurt de trouwelooze uitstrijker van zijn heer.
Nu vraagt niet eens waarom, en hoe men elk gevangen
Zal straffen. Sommigen aan 't wentelen, verlangen
Met hunnen zwaren steen te raken opwaart aan;
En andren hangen aan de speken van de raân
Bespannen. Theseus zit hier vast om zijn misdrijven
Geketend, en zal hier wel eeuwig zitten blijven;
En droeve Flegyas vermaant vast iedereen,
Bij deze schimmen, roept luidskeels in al 't gesteen:
„Weest nu gewaarschuwd; leert voortaan u zelven wachten,
Het recht handhaven, en geen Goden te verachten."
Dees heeft zijn vaderland uit gierigheid verkocht,
Zijn meesters erfrijk aan een machtiger gebrocht,
De wetten ingevoerd en wederom gebroken,
Het recht op prijs gesteld. Dees schenner zit besproken
Van bloedschand, en schoffeert zijn dochter op haar bed,
Beslaapt ze al t' onbeschaamd, ook tegens eer en wet.
Afgrijslijk luidt het, dat zij altemaal bestonden,
En dienden zich hiervan. Al had ik honderd monden
En honderd tongen, en een ijzre en stale keel,
Ik kon zoo menig slag van boosheên, noch elk deel

Der schelmerijen niet begrijpen nochte noemen."
Toen d' oude priesterin van Fœbus elks verdoemen
Verhaald had, sprak ze: „nu welaan, ga heen, verricht
Uw aangevaarden last; ik zie, voor mijn gezicht,
(Dies laat ons spoên) alreê de reuzestad en veste,
In hunne smids gesmeed, met zooveel zweets ten leste
Hoog opgetrokken, en 't gewelf der poorte meê,
Daar ons bevolen wierd, den tak op zijne steê
Te steken." Aldus sprak ze, en hielden beî te gader
Den middenweg door schim en schaduw, kwamen nader
En dichter bij de stad. Nu gaat Æneas voort,
Besprengt met versche brou zijn lichaam in de poort,
En steekt den tak hier voor, gelijk men hem belastte.
Het goddelijk bevel was nu, gelijk het paste,
Verrecht. Toen kwamen zij ten leste te gelijk
In 't lustige geweste, in blijde beemden, rijk
En schoon met bosch beplant, in zalige landouwen
En lustprieelen, daar de vromen zich onthouwen.
Een milder lucht bekleedt hier met een purpren gloed
De vruchtbre velden, van eene andre zon gevoed,
Van ander hemelsch blauw en starren overschenen.
Hier oefent zich een deel met worstlen, sterk van beenen
En armen, en beproeft zijn kracht in 't roode zand;
Een deel, aan 't huppelen en dansen, hand aan hand,
Zingt zangen aan den rei. Hier zingt, in lange kleêren,
De Thracische Orfeus zijn muziek, om elk te leeren,
Zet wijzen op zijn lier, en slaat met penne en hand
Het speeltuig, dat hij fiksch met zeven snaren spant,
Van ongelijken toon. Hier weten zich d' alouden
En Teucers oud geslacht en afkomst t' onderhouden,
De brave mannen, in een betre tijd geteeld,
De grijze Assaracus, en Ilus, 's vaders beeld,
En koning Dardan, die de Trooische muren bouwde.
Van verre ziet hij hier de wapens der alonde,
En d' oorlogswagens, en de speren in den grond,
En paarden, overal in bosch en beemd, in 't rond
Gaan weiden. D' eerste liefde in 't leven, die ze dragen
Tot oorlogswapentuig en 't mennen van den wagen,
Dezelve trek, met ros en paarden om te gaan
En aan te voeren, hangt hun nog beneden aan.
Hij ziet er anderen, ter rechte en slinke zijde,
Vast banketteeren in de beemden, overblijde
Ten reye, een vrolijk lied, in 't bosch van lauwerblaân,
Aanheffen, daar de stroom, de drijvende Eridaan,
Van boven neder, door het genrig bosch komt stroomen.
Hier zijn, die 't vaderland verdadigden, als vromen,
En, eerelijk gewoad, neêrstortten in het zand.
Hier zijn de priesters, nooit bevlekt van minnebrand,
Waarzeggers van Apol, die door zijne aandrift spelden
Orakels; die de kracht van zijne Godheid meldden;
Ook vinders van de kunst, ten dienst van volk en land,
En wier gedachtenis nog duurt, van hand tot hand.
Een iegelijk van hun beschaduwt zijne haren
Met witte myteren; en daar de drang der scharen
Hun toejuicht en omringt, sprak dees Sybil hen aan,
Vooral Musæus, want zij zag dien Gods tolk staan
In 't midden van den drang, en tot een achtbaar teeken,
Uit zulk een toevloed, hem met hals en hoofd uitsteken:
„O zaalge zielen, o gezaligden! en gij,
Geheiligde Poëet en Gods tolk! ai, zegt mij,
In welk geweste en waar onthoudt zich bij de reyen
Anchises? want om hem zijn wij van 't licht gescheyen,
En kwamen herrewaart naar Erebus en 't veer
Gevaren, over 't breede en onderaardsche meer."
De Gods tolk antwoordt haar: „in dit gewest hier onder
Heeft niemand zijne plaats, noch huis, noch erf byzonder;
Maar wij bewonen hier het schaduwrijke woud,
Bezitten beemden, versch bewaterd, koel en koud,
Van versche bronnen; doch klimt op, is uw verlangen
Zoo groot, om hem te zien; klimt op, en zet uw gangen
Op dezen heuvel; 'k zal u brengen op een pad,
Dat heel gemaklijk valt." Zoo sprak Gods tolk, en trad
Voorheene en toonde hun de liefelijke velden.
Toen stegen ze af naar 't veld der vrome en dappre helden.
Hier overzag Anchys, de vader, bij geval
Met ernst de zielen, die, geschift in 't groene dal,
Naar boven zouden gaan. Hij monstert, eer ze gingen,
Met blijschap al de zijne en zijn nakomelingen.
Hij monstert hun fortuin en deugd en dapperheên;
En ziende Æneas in den beemd recht voor hem treên,
Zoo stak hij vrolijk hem zijn handen alle beide
Van verre toe, en borst van blijschap uit en schreide,
Dat hem de tranen langs de wangen liepen: „och!
Zijt gij ten leste eens hier gekomen? leeft ge nog?
Hebt gij ter liefde van uw vader, die dus lange
Uw komst verwachtte, nu deez reis, dus zuur en bange,
Eens afgelegd? mijn zoon! gebeurt me nu misschien,
U aan te spreken en te hooren? u te zien
Met kennisse en verstand? ik telde d' uur en wachtte,
En maakte al rekeninge op uwe komste, en achtte
Dat gij voorhanden waart; mijn hoop bedroog me niet.
O zoon! hoe vinde ik u, na veel geleên verdriet,
Zoo verre hier gevoerd, door nood en velerhande
Gevaren, uitgestaan te water en te lande!
Hoe vreesde ik, dat u 't rijk van Tyrus hindren mocht!"
De zoon beantwoordt dit: „o vader! op mijn tocht
Verscheen me uw nare geest zoo dikwijl, dreef me hene
Naar deze drempels toe. Mijn vloot legt in Tyrrhene,
Aan zijne zeekust. Geef, ai! geef me toch de hand.
O vader! geef ze mij, en gun me in dezen stand
U nog t' omhelzen, och!" dus sprak hij vast en schreide
Heel bitter. Driewerf poogt hij hem met alle beide
Zijne armen om den hals te vatten, al bevreesd.
Hij grijpt driemaal vergeefs naar vaders schijn en geest,
Die hem ontglipt, gelijk de vlugge slaap, de winden
En dunne lucht, waaraan geen vatten is te vinden.
Æneas midlerwijl ziet zijlings bij geval
Een bosch, dat, afgescheind en ruischende, in een dal
Gelegen is, en 't nat, dat alles leert vergeten
En langs de huizen vloeit, die van geene onrust weten.
Hier vlogen zwarm bij zwarm van volken om en om;
Gelijk de bijen, die des zomers, drom bij drom,
Langs groene beemden, op verscheide bloemen zitten,
Op blanke leliën aanvallen en verhitten,
En brommen op het veld. Æneas staat verbaasd
Voor dit gezicht, en vraagt onkundig met der haast (ken,
Naar d' oorzaak, vraagt naar vliet en stroom in deze plek-
Wat mannen d' oevers hier met zulk een zwarm bedekken.
Anchys, de vader, sprak: „de ziel, wien lang bij lot
Een ander lichaam toebezworen werd van God,
Drinkt hier vergeteinis uit stille waterpoelen,
Vergeet 't voorleden, weet de zorg van 't hart te spoelen.
Ik wenschte al overlang, u hier in dezen schijn
Bekend te maken en te toonen, wie dit zijn,
En d' afkomst van mijn bloed te monstren voor uwe oogen,
Opdat gij eindelijk, Italië ingetogen,
U hierom des te meer met mij verblijden mocht."
„Gelooft men, vader! dat een deel naar onze locht
Van hier ten hemel gaan, en, die hier 't lijf ontberen,
Dan weder op een nieuw in 't logge lichaam keeren?
Hoe zijn d' elendigen zoo tochtig naar de baan
Des levens?" Hierop heft Anchises weder aan:
„Ik zal het zeggen, zoon! u niet in twijfel houwen,"
En hij begint hem stuk voor stuk heel net t' ontvouwen:
„Een innevloeyend geest, des levens eerste bron,
Voedt hemel, aarde en zee, de starren, maan en zon;
Een eenig geest, gestort door allerhande leden,
Beweegt dit gansch gevaart der wereld, en haar steden,
En mengt zich in dit groot en schrikkelijk gevaart.
Hieruit spruit mensch en vee en vogel, en wat aard
Van visch en dieren in het vloeyend marmer krielen.
Een gloeyendige vaag bezielt ontelbre zielen,
Die nemen haar begin uit zeker hemelsch zaad,
Zijn hemelsch uit den aard, zoolang in dezen staat

De lompe lichamen haar wezen niet vertragen,
En zij, met aardsche leêu en schorsen niet beslagen,
Noch met een sterflijk pak belaân, noch zwaar, noch stomp,
Behonden haar natuur; want met den groven romp
Van 't lichaam eens gemengd, zoo hangen hartetochten,
Begeerte en vrees en rouw en vrengd, gelijk verknochten,
Heel vast aan henr natuur, en in de duisternis
Van 's lichaams kerker hecht en dicht gesloten, is
Het omzien naar de lucht en 't licht, vanwaar ze kwamen,
Haar streng verboôn; en als de dood het lijf komt pramen,
In d' niterste oogenblik, en 't leven 't lijf begeeft,
Dan legt nog d' arme ziel al 't vuil, dat op haar kleeft,
Niet af; dan trekt de ziel de smet des lichaams tevens
Niet nit; want noodig volgt het, dat door jaren levens
Verknochtelingen zich verbinden sterk en stijf,
Waarom zij lontering vereischen en 't misdrijf
Door straffen dient geboet. De sommigen, aan 't zuchten,
Zijn in den wind omhoog gehangen te verluchten;
Een andre spoelt de vlek van zijne schelmerij
In 't grondelooze meer met water af, of zij
Wordt nitgebrand met vier; een ieder ziel moet gelden.
Hierna verzendt men ons naar d' Elyzijnsche velden,
Een ruim en groot gewest. Hier waart een klein getal
In blijde beemden en landouwen overal,
Tot dat de tijd verloopt, alle aangegroeide vlekken
Door een langdurigheid van tijden in die plekken
Verwonnen, 't hemelsdom des wezens, en het vuur
Van deze eenvouwige en heel simpele natuur
Geheel gelonterd zijn. Wanneer nu deze zielen
Dus duizend jaren lang van smetten, die ze hielen,
Gezuiverd zijn, dan daagt Mercuur met zijne roê
Een groote menigte naar den Vergeetvliet toe,
Opdat ze, wat haar heugt, uit haar gedachten vagen,
Ter wereld innetreên, belust, om hare dagen
In 't lichaam wederom te slijten, als voorheen."
Zoo sprak Anchys, en trok zijn zoon, en ook met-een
De priesterin bij zich, in 't midden van de scharen,
En 't vrolijk gekrioel van al die hier vergâren,
En zet zich op een hoogte en heuvel, van waar hij
Haar allen, recht voor hem, op eene lange rij
Kan teffens overzien en monstren, en zich wennen
Alle aangezichten der genaakenden te kennen.
Welaan, ik zal u, nu afvaardigende, 't lot,
Dat u in eeuwigheid beschoren is van God,
Ontvouwen, en met een den naam en prijs vermelden,
Die Dardans afkomst zal gebeuren: welke helden,
En wat doorluchtigen, genoemd naar onzen naam,
Uit Itaaljaanschen stamme ons volgen met hun faam:
Dees jongling (ziet ge hem op eene heersteng leunen?)
Die nitgepikt bij lot, waarop de grooten steunen,
Hier d' allernaaste plaats van 't zalig licht beslaat,
Dat 's Sylvius, uw telg, die uit Italisch zaad,
Gemengd met uwen stamme, en d' eerste, na uw leven,
In 't licht zal komen, aan d' Albaansche schepters geven
Den glans van zijnen naam; Lavinië, uwe gâ
En bedgenoote, zal dien koning, vol genâ,
Den vader van zoo vele erfkoningen en heeren,
In uwen ouden dag, die 't ende schijnt t' ontbeeren,
In bosschen opvoên, en ons wijd befaamd geslacht
Lang Alba van 't begin regeeren door zijn macht.
De naaste aan deze telg is d' eer der Trooische steden,
Held Procas, Kapys volgt, en Numitor, wiens treden
Æneas Sylvius nu nastapt, die uw naam
Bewaart, en teffens door zijne dappere oorlogsfaam
En zijn godvruchtigheid ten Hemel in zal stijgen,
Indien hij 't rijksgezag in Alba koom' te krijgen.
Bezie, hoe moedig zich die jongelingen daar
In 't harnas kwijten voor den staat en 't hoog altaar.
Maar die met eikenloof en burgerkransen pralen,
En 't hoofd beschaduwen, dat zijn ze, die de palen
Des rijks bevestigen met steden, trotsch gebouwd,
Nomentum, Gabiën, Fidenen, sterk en stout,
En hoog Collatie, gesticht in 't berggeweste,
Pometie, Inuüs en Bole, en Kores veste;
Nu landen zonder naam, doch wijd befaamd hier na.
De strijdbre Romulus, uit moeder Ilia
Voorheen geboren, uit Assaracus gesproten,
Is hier de minste niet van 's grootvaârs rijksgenooten;
Bezie, hoe hij alreê dien dubblen kam op 't hoofd
Trotsch opsteekt, wat het hoofd der Goden hem belooft;
Dewijl hij in 't getal der Goden wordt geteekend.
O zoon! wat wil de stad van Rome, dan gerekend
Naamhaftig, hare macht en heerschende beleid
Met 's aardrijks ommeloop, en haar groothartigheid
Met 's hemels ommekreits bepalen en vergrooten!
Deze eene stad alleen zal hare zeven sloten
Besluiten met een muur, gelukkig in 't bewind
Door manlijke afkomst zijn; gelijk Vrouw Berecynth,
Met toornen rijk gekroond, op haren hoogen wagen
Door Frygiaansche steên ten toon wordt omgedragen,
Gemoedigd op de Goôn, haar zonen, honderd sterk,
Al neven uit haar bloed, die alle boven 't zwerk,
In 't heldere gestarnt gezeten, daar regeeren.
Nu pas uwe oogen eens wat herwaart aan te keeren.
Bezie uw volk, bezie nu uw Romeinen vrij:
Dit 's Cæsar, d' afkomst van Iülus en haar rij,
Gereed de wijde poort des Hemels in te varen.
Dit is de man, dit is de zelve, zoo de maren
U melden, die u wordt zoo menigmaal beloofd,
Augustus Cæsar, uit der Goôn geslacht, een hoofd,
Een vorst, die Latium al weder zal verblijden,
En brengen het geluk en weelde en goude tijden
Te voorschijn, daar wel eer Saturnus heeft geheerscht.
Hij zal het rijksgebied uitbreiden allereerst,
Ook over Garamante en Indus, rijk van zegen.
Een landschap, verder dan de Dierenriem gelegen,
De Zonnebaan, en daar 't gewelf, vol licht gezaaid,
Van Atlas onderstut, op Atlas' schouders draait;
Dit land en 't Kaspisch rijk, en zijn Meotsche meeren,
Verschrikken reê van verre, ontsteld door 't profeteeren
Van Gods orakels, voor 't verschijnen van dien held,
En zeven keelen van den Nijlstroom staan ontsteld.
Nooit heeft Alcides zoo veel landen overtogen,
Neen zeker (schoon de pijl, van zijne pees gevlogen,
De snelle hinde met haar kopre voeten schoot,
Of 't bosch van Erymanth verloste uit last en nood,
En met zijn boog de slang van Lerne heeft verschrokken;)
Noch Bacchus, na den slag van tijgren voortgetrokken,
Die hij inspannen dorst en mennen, zonder schroom,
Van Nysa's hooge kruin, met zijnen groenen toom
Van wijngaardbladeren; en staan we nog beladen,
En twijflen onzen naam en lof door brave daden
Te rekken eeuwen lang? of houdt de vrees ons staan?
Belet ze ons in 't Ausoonsch geweste neêr te slaan?
Maar wie is dit, die ginds met takken van olijven
Dus uitmunt, en den dienst der Goden poogt te stijven,
En offers inneveert? ik ken den grijzen baard,
En 't haar des konings, die, eerst arm en onvermaard,
Uit zijn laag Curiën, een arrem land, ten leste
Beroepen in een rijk, dat groot is, eerst de veste
Door zijne wetten sterkt; zijn nazaat Tullus stoort
De rust des vaderlands, en opent d' oorlogspoort
Voor mannen, die een wijl den orelog ontwenden,
Den krijg verleerden, en nog nooit triomfen kenden.
Hem vollegt Ancus, ruim zoo trotsch, der gilden vriend,
En met de gunst van 't grauw te jammerlijk gediend.
Wilt gij Tarquijnen zien 't gekroonde hoofd opsteken,
En Brutus' ziel, zoo trotsch in 't schellemstuk te wreken,
De vrijheid wederom te zetten in haar kracht?
De strenge rechtbijl en de burgemeesters macht
Wordt eerst dien grooten man met reden opgedragen.
D' onzaalge vader zal zijn zoons, die d' oorlogsplagen
Op nieuw herokkenen, verwijzen onversaagd,
Uit liefde, die hij tot de goude vrijheid draagt,

Ook zonder aan te zien hoe dit den nageboren
En zijn nakomeling nog klinken zal in d' ooren.
De trek ten vaderlande, en lust, om onvergaan
Te leven op de tong, zal verre boven staan.
Zie daar de Deciën en Drusen staan, als stijlen,
Na hen Torquaat, te wreed in 't straffen met zijn bijlen,
En dan Camillus, wien de natocht wel gelukt,
En keert met standerden, zijn vijands vuist ontrukt.
Maar dit eendrachtig paar, twee groote en brave zielen,
Die nog in duisternis gedompeld vrede hielen,
En gij hier blinken ziet in 't harnas te gelijk,
Och, wat al oorlogs, welk een neêrlaag zou hen 't rijk
Nog onderlinge zien berokkenen te zamen,
Indien ze eens voor den dag in 't licht ter wereld kwamen!
De schoonvaâr, stijgende van d' Alpen naar beneên,
En van Moneens slot; de schoonzoon aangetreên
En tegens hem gekant met strijdbare Oosterlingen.
Ai, kinders! wacht u van elkandre te bespringen
Met zulk een krijg, noch zet met zulk een ernst en smert
Uw sterke heerspits niet den vaderlande op 't hart.
En gij vooral, mijn telg, uit 's hemels stam gesproten,
Worp weg 't geweer; verschoon uwe eige rijksgenooten.
Dees, door de neêrlaag des Achayers, wijd vermaard,
Zal overwinner van Korinthe, door het zwaard
En vier verwoest, den berg en 't Kapitool oprijden,
En, triomfeerende op zijn wagen, elk verblijden;
Dees dappre zal Mycene en Agamemnons stad,
Het zaad van Æakus, en d' afkomst, die men schat
Van held Achilles af te dalen, al te gader
Verdelgen, tot een wraak van zijn Trojaanschen vader
En grootvaârs, en de kerk van Pallas, snood geschend.
Wie kan u, Cato! door uw grootheid elk bekend,
Wie kan, o Cossus! u voorbijgaan zonder melden?
Wie Gracchus' oud geslacht? wie bei deze oorlogshelden,
De dappre Scipio's, twee oorlogsbliksems, het
Bederf van Libye en Karthage, in puin geplet?
Of held Fabricius, die zijnen akker ploegde,
En, vrij van goudzucht, rijk in 't kleene zich genoegde?
Of u, Serraan! die stil uw zaad in 't land begraaft?
Waar rukt ge, o Fabiën! mij, moede en afgeslaafd?
Gij, allergrootste! zijt de man bij uw vertrouwden,
Door 's vijands heer verleid, en, met hem op te houden,
Alleen den ganschen staat, de hoofdstad Rome, ontzet.
'k Geloof een ander zal in koper, kloek en net,
Het leven en natuur met zijn graafijzer tergen;
Een ander beelden uit de marmersteene bergen
Naar 't leven houwen; of zijn pleit ter vierschaar kleên
Met schijn van beter recht; of, nut voor 't algemeen,
De starren schieten met den graadboog, wisser weten
De starren gâ te slaan, en 's Hemels loop te meten.
Maar gij, Romein! u past, uw werk is 't, dat gij ziet
Te heerschen over 't volk in 't wereldsche gebied,
Een rechte maat en wijs op peis en vreê te zetten,
't Gedwee te sparen, en het trotsche hart te pletten."
Zoo spreekt de Vader vast den zoon Æneas aan,
Terwijl ze luisteren en heel verwonderd staan.
Hij voegt er dit nog bij: „ai, zie Marcellus treden,
Die uitmunt met zijn roof, den vijanden ontstreden;
Hoe hij in 't heldenperk dus uitsteekt boven al.
Dees ridder zal de stad van Rome, in ongeval
En machtige onrust, vast en buiten zorgen stellen,
Den Peen en Gal, gelijk muitijns, ter neder vellen,
En, voor de derdemaal, zijn wapenroof met pracht
Ophangen, God Quirijn ter eere, en zijn geslacht.
Toen sprak Æneas (want hij zag voorbij hem treden
Een braven jongeling, heel schoon van leest en leden,
En blank in 't harrenas, doch die, niet al te blij
In 't aangezicht, zijn hoofd liet hangen over zij):
„Ai vader! zeg wat zoon bij deze tochtgenooten
Geleidt Marcel? is 't een nakomeling, gesproten
Uit hoogen stamme? wat een vreeslijk gekrioel
Der meêgenooten is omtrent hem in 't gewoel!
Hoe zweemt hij naar Marcel! maar zie eens, hoe daar boven
Hem zulk een donkre wolk hangt over 't hoofd geschoven."
Anchys, de vader, sprak met tranen in 't gezicht:
„Och zoon! och, onderzoek niet roekeloos noch licht
De groote droefheid van uwe erfnakomelingen.
Het hemelsch noodlot, door geene aardsche macht te dwin-
Zal deze telg alleen de wereld laten zien, (gen,
En niet gedoogen dat zij bloeye; o Goôn! misschien
Stondt gij beducht, als of de Roomsche stam te machtig
Zou groeyen, zoo dees telg, dus zegenrijk en krachtig,
Haar wasdom had bereikt; hoe droevig en beroerd
Wordt hij naar 't veld van Mars in Mavors' stad gevoerd,
Met eenen langen sleep van mannen! wat al lijken
Zult gij, o Tibergod! met uwe watren strijken,
Wanneer ge vloeit en stroomt voorbij het nieuwe graf!
Geen knaap uit Trooischen stamme en Frygische afkomst
Aan zijn Latijnsch geslacht die hoop van triomfeeren; (gaf
Noch Romulus landouw zal nimmer dus braveeren
Op eenig voêsterkind. O steun van 't vaderland!
Och, overoude trouw en onverwonne hand!
Niet een zou hem vergeefs, wanneer hij 's vijands harten
Uitdagen kwam in 't veld, bejegenen en tarten;
Hetzij te voet, hetzij hij een schuimbekkend paard
Met scherpe sporen noopte. Och, knaap! beklagenswaard,
Indien gij eenigzins uw noodlot kneust na dezen,
Gij zult gewisselijk alleen Marcellus wezen.
Brengt leliën, en plukt geheele bedden af,
Dat ik met purperverf en bloemen 't edel graf
Bestrooye, en met dees gift mijn afkomsts lijk stoffeere,
Haar ziel berechte, en met een ijdle staatsie eere.
Dus dwalen ze doorgaans door al dees streek in 't dal,
In ruime en ope lucht, en monsteren het al.
Nadat Anchys zijn zoon dus omleidde, en ontvonkte
In liefde tot de faam, waarmeê men namaals pronkte,
Een faam van dapperheid, zoo meldt hij hem voortaan,
Wat orelogen nog al uit te voeren staan,
Berecht hem van den staat der Laurentijnsche volken,
En van Latinus' stad, en hoe hij al de wolken
Van zwarigheden best gerust ontschuilen mag,
En uitstaan zonder nood. De Slaapgod, die den dag
En 't licht vermijdt, heeft een paar poorten daar beneden.
De ware geesten licht door d' eene poort uitgleden,
Dees heet de horenpoort, en d' andere, waardoor
De ziel den valschen droom om hoog zendt, is ivoor
En gansch uit wit ivoor gebouwd en glad geslepen.
Anchys die zijnen zoon, gelijk het was begrepen,
Met dees waarzeggerin had koutende omgeleid,
Laat ze uit d' ivore poort, daar zoon en vader scheidt.
Æneas neemt den weg naar strand toe en de vloten,
Bezoekt de makkers, vaart daarna met zijn genooten
Het zeestrand langs, tot aan Kajete en zijne reê;
Daar worpt men 't anker uit: daar legt de vloot aan zee.

ZEVENDE BOEK.

INHOUD.

Nadat Hesperische aarde Æneas' voester dekt,
Vermijdt hij Circe, komt den Tiber ingeloopen,
Aan 't lang gewenschte land, en slaat zich neêr, en wekt
Latinus uit den droom, die zet zijn grenzen open,
Ja, biedt zijn dochter hem ten echt; dies Juno raast,
En uoopt de Razernij om dit verdrag te storen.
Amate schreit en tiert; neef Turnus zit verhaasd;
Het volk wordt handgemeen en loopt den Vorst om d' ooren.
Men smijt de krijgspoort op, in weêrwil van 't paleis,
En monstert volk bij volk, tot steurnis van dien peis.

Kajete, voester van Æneas, die uw leven
Hier endigde, gij hebt ons zeekust ook verheven
Met eenen eeuwigen onsterfelijken naam,
En uwe grafsteê, zoo nog eenige eer en faam

Den overleden volgt, behoudt nog haar waardije,
Uw kond geheent zijn naam, in 't groote Hesperije.
Maar als Æneas nu zijn vaders jaargetij,
De staatsie van het graf kerkplichtelijk hierbij
Gevierd hadde, en de zee en 't weêr raakte aan 't bedaren,
Zoo ging hij t' zeil en is de haven uitgevaren.
De nacht viel nauwlijks, of een labberkoelte rees,
Op 't rijzen van de maan, die hun den zeeweg wees,
En over 't water scheen, en flikkerde in de vloeden.
Zij gingen strijken bij den oever hene en spoedden
Langs Circes zeekust, die hier allernaast aan leît,
En daar 't gevaarlijk woud doorgaans met weêrgalm vleit,
Op 't liefelijk gezang van 't hoofd der tooverinnen,
De rijke dochter van de zonne, die hier, binnen
Het trotsch gewelf, bij nacht, het schietspoel met haar hand
Door fijne schering schiet, en cedre fakkels brandt,
Een aangenamen geur. Men hoort van hier de leeuwen
Van gramschap brullen, die te noode aan band, vast schreeu-
Heel spâ, bij nacht, en hoe met schrikkelijk geschal, (wen
Geborsteld zwijn en beer vast razen in den stal,
De groote wolf niet rust van huilen en van tieren.
De wreede Circe schoot hun aan de grijns van dieren,
En ruige huid en muil, en schudde eerst, door haar kruid
En tooverkracht, den schijn van 't menschlijk wezen uit.
Neptunus, om dees godvruchte uitlandige gemoeden
Van Troje voor gedrocht en ongediert te hoeden,
Te hindren, dat ze, hier gehavend en bestreên,
Niet zonden, tot hun ramp, dit heilloos strand betreên,
Verleent de vloot voorwind en heil en spoed in 't varen,
En voert ze, zonder nood, langs harningen en baren.
Het water bloosde alreê van 't heldre morgenrood;
D' oranje dageraad bescheen de hemelkloot
Daar boven, met den glans van haren rozewagen;
De wind ging leggen: men vernam er bui noch vlagen;
De zee werd stil en kalm, de riemen hielden slag
In 't weeke marmer, als Æneas voor zich zag,
Van verre en uit der zee, een bosch met hooge boomen,
Waardoor de blonde God des Tibers af komt stroomen,
Met eenen zoeten en genoegelijken vliet,
En snelle wieling, die veel zands in 't zeeschuim giet.
Men zag er vlucht bij vlucht en allerhande vogels,
Gewoon, rondom de kil en oevers, op hun vlogels
Te zweven, hier de lucht vast streelen met hun zang,
En wildzang en door 't bosch heenvliegen, vrij van dwang.
De Vorst verhengd gebood de makkers voort te wenden,
Te sturen strandewaart, en voer met zijn bekenden
Den stroom in, van het loof beschaduwd, koel en luw.
Welaan, o Zangheldin! 'k vermelde in verzen nu,
Wat vorsten Latium regeerden lang te voren,
Den staat des lands van ouds, en hoe 't hier stond geschoren,
Als eerst het uitheemsch heer met zijne vlote, aan 't strand
En op d' Ausoonsche kust, uit ope zee belandt.
Ik wil den oorlog, van zijn oorsprong af, verhalen.
O, Zanggodin! verlicht den dichter met uw stralen.
'k Zal gruwzame oorlogen ontvouwen, en 't geweld
Der koningen, die, bits en bloedig in het veld,
Elkandre gaan te keer; wat heerkracht uit Tyrrhenen
Te velde kwam, en hoe Italië, op de heeuen,
In 't harnas tegens een gekant stoud, hof bij hof.
Hier wordt een lange rij van zaken, hooger stof
Voor mij geboren. 'k Vang een werk aan, dat gewichtig
En groot is van belang. Latinus stuurt voorzichtig
In zijnen ouderdom, als koning, heel gerust
De steên en landen, lang in vreê, naar zijnen lust.
Men houdt God Faunus en Marike, een nymf, te gader,
Een Laurentijnsche nymf, zijne ouders. Faunus' vader
Was koning Picus, die van God Saturnus kwam,
Waaruit dit braaf geslacht zijn eersten oorsprong nam.
Latinus was van God geen manlijk oir beschoren,
Of zoon, want dees werd hem, nadat hij was geboren,
In 't opgaan van zijn jeugd, met grooten rouwe ontroofd.
Dees kroon en erfnis hing een dochter boven 't hoofd,
Die reê volwassen was en huwbaar. Al de braven
Van gansch Ausoniën en Latium aan 't draven
En dringen naar dees macht; en boven andre in 't rijk
Stond Turnus ook ten hoof naar zulk een huwelijk;
Een vorst, die overschoon, van hoogen huize en stamme,
En bij de koningin gezien was, die zijn vlamme
Vast hoop gaf en dees trouw, uit al haar macht en kracht,
Zocht door te drijven; maar de schrik voor al 't geslacht,
Voor menig voorspook hield dit slepen. In het midden
Van 't hof en zijn kapel stond, daar men plag te bidden,
Een heilige laurier, godvruchtig, uit ontzag,
Veel jaren lang geëerd. Latinus op dien dag,
Toen hij dit hof eerst bouwde (indien we recht verstonden),
Had Fœbus dezen boom, zoodra die wierd gevonden,
Godsdienstig toegewijd, en dezen bouwtroep, hier
Genoemd Laurenters, naar dien boom en lauwerier,
Op wiens verheven top een dikke zwarrem bijen
('k Verhaal wat wonders), uit de lucht, van alle zijen,
Al brommende onvoorziens zich zette, en die, met been
Aan been gevlochten en gestrengeld onder een,
Aan dezen groenen tak in 't end gerust bleef hangen..
De wichlaar riep terstond: „wij zien, met groot verlangen,
Een uitheemsch hoofd alreê genaken met zijn schaar,
Dees landstreek zoeken uit die streken, en zich daar
Ter nederslaan, en op den hoogen burg regeeren.
Behalve dit, terwijl de dochter God wil eeren,
En, staande aan vaders zij, met hare kuische toorts
't Gewijde altaar ontsteekt, zoo schijnt zich zorglijk voorts
('t Luid schrikkelijk) de vlam in 't hangend haar te mengen,
Al 't hoofdcieraad in 't vier te blaken en te zengen,
Te branden dat het kraakt, de koninklijke vlecht
Te barnen, en de kroon, gesteente in goud gehecht,
Te schittren en, in gloed gesteld, met rook te smetten,
En voor het gansche hof in lichten brand te zetten.
Dit werd voor vrij wat groots, wat wonders aangezien,
Als woû 't een grooten en doorluchten naam bediên,
Haar toebeschoren, doch dat dit den staat en volke
Verkundschapte eenen brand, die, uit een oorlogswolke,
Hun hoofden treffen zou. De koning, om 't gezicht
Bekommerd, gaat terstond naar Faunus, en zoekt licht
Uit 's vaders mond, opdat die 't noodlot hem ontvouwe,
Leeft met oraklen raad, in 't Gods woud der landouwe
Van 't hooge Albunea, daar, diep in 't grootste bosch
Van allen, een gewijde en klare springbron los
En helder opwelt, die, beschaduwd dicht van blâren,
Een zwaren zwaveldamp uitademt voor de scharen.
D' inwoners van Italje en 't gansch Œnotrisch land,
Om raad verlegen, hier om raad gelijker hand
Verschijnen, en wanneer de priester zijne giften
En offergaven brengt, en 's nachts door 's hemels driften
Zich in de stilte strekt op d' uitgespreide vacht
Van heilig offervee en schapen, versch geslacht,
Dan ziet hij in den slaap, te wonderlijk gedreven,
Veel spokerijen hene en weder ommezweven,
Verneemt veel stemmen, spreekt met Goden, en, vol schriks
Spreekt door Avernus' mond met Acheron en Styx.
Latinus, vader van de dochter, ging dees hoeken
En wouden nu, om raad en antwoord, zelf bezoeken.
Hij slachtte naar den stijl een honderdvoude gift
Van schapen, leidde zich op d' aarde door Gods drift,
Op d' uitgespreide vacht en vellen voor Gods kooren.
Toen liet zich eene stem ten diepen woude uit hooren:
„Besteê, mijn zoon! uw kind aan geen Latijnen uit;
Bestem, om niemands drift, dit huwelijksbesluit.
Uitheemsche schoonzoons zijn niet verre en reê voorhanden,
Die door hunne afkomst eens ons faam, door alle landen,
Tot aan den hemel toe verheffen, uit wier struik
Uwe afkomst nog zal zien, hoe ieder buige en duik'
Voor hare voetschabelle, en zij, ten lange leste,
Beheersche al wat de zon beschijnt van Ooste en Weste,
Van d' eene aan d' andre zee. Latinus houdt dit woord
Van vader Faunus, en zijn stem, bij nacht gehoord,

Niet stil en ongemeld; dies had de Faam, gevaren
Door gansch Ausonië en zijn steên, de nieuwe maren,
Alreede wijd en zijd verbreid, tot ieders vreugd.
Toen nu Laomedons geslacht en manbre jeugd
De vloot kwam aan de wal en groenen oever meeren,
Zoo ging Æneas en d' aanzienelijkste heeren
En schoone Iülus meê zich legren aan den stroom,
In 't lommerkoele loof van eenen hoogen boom.
Men brengt er kost en spijs in 't gras, voor volk en vorsten,
En legt het eten neêr op harde gerste korsten,
(Jupijn gaf hun dit in) en recht er onbelsân
Wilde appels uit het woud op dees taljoren aan.
De kost was nu verteerd, als hongersnood hen perste,
Te bijten met de kies in deze korst, de gerste
T' ontwijden met den mond, te grijpen met de hand,
En stout de vloke korst te malen met den tand,
Gelijk hun was gespeld, te kauwen, niet te mijen.
Toen riep Iülus, doch hij rept geen wichlerijen:
„Helaas, wij eten ook ons tafels!" Nauwlijks was
Dit woord nog uit den mond, of zij begrepen ras,
Dat hunne zwarigheid een eind nam, en de vader
Verstond uit zijnen knaap, voor d' andere allegader,
't Orakel, werd verhaasd en zat verrukt en stom.
Hij riep terstond: „nu zijt gegroet en wellekom,
O land, bij noodlot mij geschonken en beschoren!
Getrouwe Huisgoôn van oud Troje, lang verloren!
Zijt hartelijk gegroet aan dezen waterkant.
Het is ons huis en wijk en eigen vaderland:
Want Vader, 't valt mij in, door die geheimenissen
Mij mijn fortuin voorspelde: „o zoon! het zal niet missen,
Wanneer de honger u, van sukklen afgesloofd,
Aan d' onbekende kust zal persen, hoofd voor hoofd,
Als 't eten is verteerd, de tafels ook te knouwen,
Dan is het tijd daar huis en wal en poort te bouwen.
Dit is de hongersnood, ons lang voorheen gespeld,
De leste zwarigheid, die nu een einde stelt
Van alle omsukkeling. Welaan dan, laat ons blijde,
Zoodra de zon verschijne, aan deze en gene zijde,
Ter haven uitgaan, en vernemen allesins
Naar 's lands gelegenheid: wat lieden hier en gindsch
Gezeten zijn; bezien wat steden zij hier stichtten.
Nu drinkt Jupijn, om 't hart van zorgen te verlichten,
Met offerkelken toe, en roept Anchises aan:
„Schaft wijnen op den disch." Zoo spreekt hij onbelsân,
Bekranst zijn haar met loof en onverwelkbre blâren.
Hij bid den Landgod aan, en d' Aarde, mild in 't baren,
En d' eerste Godheid en de Nymfen daaromtrent,
Met een de vlieten, hun nog nieuw en onbekend.
Hij roept daarna den Nacht en starren aan met eenen,
Die in de duisternis te klaarder elk verschenen,
En Jupiter van Ide, en Vesta, moeder van
De Goden, een voor een in 't starlicht hofgespan,
Zijne ouders, Venus in de hemelen t' aanschouwen,
Anchises, onder d' aarde, in zalige landouwen.
Toen donderde Jupijn wel driemaal van omhoog,
Bij schoon en helder weêr, en zwaaide uit 's hemels boog
Den flikkerenden straal des bliksems voor den volke,
En schitterde met vier en goud uit eene wolke.
Terstond verspreidde zich 't gerucht, op dit geluid,
Bij 't volk van Troje en al de reisgenooten uit,
Dat nu de dag en tijd hen allen, met betrouwen,
Den lang beloofden muur en vesten ried te bouwen.
Men stelt er nu om strijd de maaltijd toe op strand,
En wenscht elkandren, met den wijnkelk op de hand,
Geluk, en kranst den wijn en wijnschaal, vrij van vreezen.
Zoo ras als 's andren daags de zon was opgerezen,
En met haar goude lamp de wereld overscheen,
Ging elk zijns weegs bezien des lands gelegenheên,
De stranden en het volk, de stad en grens en palen.
Numicus' bronaâr giet dit meer in deze dalen.
Daar woont de Latynist, die geen geweld ontziet.
De Tiberstroom vloeit ginds; Anchises' zoon gebiedt
Hierna een honderdtal gezanten, uitgekoren
Uit allerhanden staat, en al met een geschoren
Olijfkrans, Pallas' loof, bevlochten, naar de stad
En 's konings hooge vest te treden, om door schat
En gaven vrede voor den Trooischen te bedingen.
Zij sloften niet, zoodra zij dezen last ontvingen,
En spoedden derwaart heen; Æneas rept zich vroeg,
En rooit, terwijl ze gaan, de vesten met den ploeg,
Steekt graft en erven af, en trekt om d' eerste hutten,
Langs stroom en strand, een wal, gesterkt om ramp te schut-
Met spitse palen, dicht en legerwijs geheid (ten,
De jeugd heeft nauwlijks nog haar heenreis afgeleid,
Of ziet van verre alreê Latijnsch gebouw en daken,
En torens, hoog van spits, en al de stad genaken.
De bloem der jonkheid, al wat frisch te paarde zat,
Gewent en oefent zich rondom en voor de stad,
Gewent de rossen in het stof voor haren wagen,
Of spant den strengen boog, of durf zijn maats uitdagen
Te worpen met den schicht, die taai is; dees braveert
Den andren met de pees, of rent en draaft en keert;
Wanneer een bode, hen te paard voorbij gestoven,
Den ouden koning meldt, dat brave mans van boven,
En in uitheemsche dracht, genaken; hij belast
Die mannen binnen 't hof te roepen, zet zich vast
Op 's grootvaârs erfstoel neêr, in 't midden van de zalen.
Men zag in 't hoogste van de stad het hof staan pralen,
Op honderd zuilen, groot en heerelijk gesticht,
Het hof van Picus den Laurenter, naar en dicht
Van bosch, ontzagbaar om den godsdienst van de vaderen.
Hier plachten ze van ouds kerkplichtig te vergaderen,
De koningen met pracht te welkomen, wanneer
Men hun den schepter gaf, en met eerbiedige eer
De bijl en bondel wierd eenstemmig opgedragen.
Dit hof verstrekte hun een kerk op hooge dagen.
Men hield er feesten en 't gewijde kerkbanket.
De vaders plachten hier, na 't slachten, op het vet
Der offerrammen, aan den langen disch te teren.
Hier stonden, in 't poortaal, der vaderen en heeren
Stambeelden op een rij, uit cedrenhout gesneên,
De vader Italus, Sabijn, en ook met een
Saturnus, oud en grijs, wiens wijnstok d' eerste bloeide,
Gekend aan 't kromme mes, waarmeê hij wijngaard snoeide,
Ook met twee troniën God Janus uitgebeeld,
En andre koningen, van 's rijks begin geteeld,
Die eerlijk in het veld hun bloed voor 't land vergoten.
Het heilig pijlerwerk hing gestoffeerd met sloten
Van poorten, wapenroof en wagens, kromme bijl,
Gesmide helmen, schild, rondas, en schicht en pijl,
En snuiten, 's vijands vlote ontrukt en afgereten.
De koning Picus zelf, heel braaf te paard gezeten,
Zat met den purperen en korten wichelrok
Om 't lijf gegord, en droeg den kroumen wichelstok
Van God Quirinus in de rechte hand, in de d' ander
Den kleenen vloken schild; vrouw Circe, schalk en schran-
En eertijds blakende van ongetoomde min, (der,
Sloeg met haar goude roê den vorst, herschiep hem in
Een vogel door vergift, en spikkelde zijn veeren
Met velerbande verf; Latinus, voor zijn heeren,
In dezen tempel van de Goôn, op vaders troon
Gezeten, liet terstond de Trooischen binnen noôn,
En hief dus minzaam aan: „nu zegt, gij Dardaniëren!
Want uw geslacht en stad en zede in 't volk te stieren
Zijn ons niet onbekend; ook heeft men al gehoord,
Hoe gij liên over zee u spoedt naar dezen oord;
Wat zoekt ge? wat 's uw wit? wat nood heeft u gedreven
Door zoo veel blauwe zeên en baren om te zweven,
Naar onze Ausoonsche kust; hetzij gij dezen stroom
Gekozen hebt en in de haven, buiten schroom,
Geraakte, bij gebrek van kennisse der wegen,
Of aangesmeten wierd, door storm en wind verlegen;
Gelijk den zeeman, van de baren omgezwaaid,
Veel onweêrs over 't hoofd, bij tijd en ontijd, waait;

Gij moogt hier havenen en hebt geensins te schromen;
Want wij Latijnen van Saturnus zijn gekomen,
Een volk, dat, zonder dwang van wetten aangepord,
De billijkheid, de wijs, den ondren ingestort,
Gewillig volgt; en mij gedenkt (het is geen lengen,
Al mag het weinigen, die nu nog leven, heugen),
Dat d' oude Aurunken ons vermelden, hoe Dardaan,
Geboren in dit land, naar Ide en hooger aan
De steên van Frygië en naar Samos trok, dat tegen
Oud Thracië over, daar den naam af heeft gekregen.
Hierna van Corithus tot in 't Thyrreensch gezag
Gereisd, werd hij van daar in eenen schooner dag,
In 't gonden hof der lucht, in 't hemelsch hof, vol lichten,
Gewelkomd op den troon, en ziet altaren stichten
Voor hem, die in 't getal der Goden wordt gekend."
Ilionæus volgt Latinus dus in 't end:
„O koning, brave telg van Faunus! geene baren
Noch stormen dwongen ons, aan uwe kust te varen,
Noch 't heeft aan kennis van gestarnte of strand gefeild;
Wij komen herwaart niet uit onze streek verzeild.
Wij, uit een rijk, zoo trotsch als 't licht mag overschijnen,
Gejaagd, bezoeken met ons vloten uw Latijnen,
Uw hof en deze stad en koninklijken staat,
Uit onzen vrijen wil, met voorbedachten raad.
Wij rekenen Jupijn, der Goden hoofd en vader,
Voor oorsprong van ons bloed; al Dardans jeugd te gader
Draagt moed op Jupiter, haar grootvaâr. Een Trojaan,
Æneas, uit Jupijn gesproten, heeft ons aan
Uw machtig hof gestuurd. Een krijgsstorm (opgestoken
Uit wreed Myeene, en uitgestort op al de streken
Om Ide en zijn gewest, daar Azië en Euroop,
Twee werelden, genoopt van 't noodlot, overhoop
En tegens een gekant, elkandre op 't spits ontmoetten)
Kwam ook ter ooren, die misschien, uit aller voeten
Geschoven achteraf, bewonen 't veerste land,
Daar d' Oceaan om vloeit en ebt op 't zonte strand;
En die zich op den riem der dieren, dwers gespannen,
Daar 't Kreeftvier brandt op 't hoofd der zwarte Mooreman-
In 't midden van de vier gewesten, zette alleen. (nen,
Wij, uit dien wereldvloed, door zooveel wilde zeên
En golven omgesleept, en nauw den dood ontvloden,
Verzoeken wat verblijfs voor vaderlijke Goden,
Een voet onnoozel strands, en zee en lucht, elk een
Al even na. Betrouw, wij zullen in 't gemeen
Ons in 't Latijnsche rijk niet ongeregeld dragen,
En gij niet luttel eer inleggen bij uw dagen.
De gunst van zulk een deugd verliest haar geur niet licht,
Noch 't zal Ausonië ooit berouwen, onverplicht
De Trooischen in haar schoot te bergen en t' ontvangen.
Ik zweer bij 't noodlot, dat Æneas aan blijft hangen,
Bij zijnen dappren arm, 't zij iemand ooit in vreê
Of in den orelog en 't woeste harnas meê
Zijn trouw ervaren hebb', dat allerhande lieden
En vele volken (ai, versma ons niet, al bieden
Wij u de takken van olijven met gebeên)
Met Trooischen wenschten in een vast verbond te treên;
Maar 't noodlot van de Goôn en hun geboden dreven
Ons voort, om naar dit land te zoeken en te streven.
Dardaan, gesproten uit dit landschap, daagt en noodt;
Apollo dwingt en drijft ons heftig met de vloot
Naar dit geweste toe door errenstig begeeren,
Naar den Tyrrheenschen vliet, den Tiber, naar de meren
En heilge waters van Numiens, en zijn bron.
Æneas boven dit vereert u wat hij kon,
Geringe gaven, uit den Trooischen brand getogen,
Kenteekens van zijn staat en 't vorige vermogen:
Anchys, zijn vader, plag met dezen gouden kelk
Op 't outer t' offeren; toen koning Priam elk
En allerhande volk, gedagvaard naar de wijze,
De wetten voorschreef, dan was dit, den staat ten prijze,
Zijn dracht, zijn schepter en gewijde tullebant
En feestgewaad, gewrocht van 's Trooische joffers hand."
Door deze rede zat Latinus opgetogen,
Sloeg zijn gezicht rondom en zag hem onder d' oogen,
Heel sterk, en sloeg 't gezicht in 't end ter aarde neêr.
Borduurwerk noch de pracht van purper raakt hem meer,
Noch Priams schepter gaat den koning zoo ter harte,
Als hij, om 't uitbesteên der dochter, met veel smarte
Bezorgd is, nu zijn geest aandachtig 't wondbescheid,
God Faunus' antwoord, bij zich zelven overleit:
Hoe dees, uit een uitheemsch geweste hier gevaren,
Gelijk een schoonzoon zal met zijne dochter paren,
Uit kracht van 't noodlot en deze openbare blijk
Van wondermerk, en door een zelve macht in 't rijk
Beroepen wordt; hoe hier eene afkomste uit wil spruiten,
Die, braaf in 't harrenas, zooveel gewelds zal stuiten,
En met de wapenen al 's werelds ommeloop
Bemachtigen. Hij zegt ten leste, met die hoop
En blijschap in 't gelaat: „de goede Goden zegenen
Hun staatorakels en dit onverhoeds bejegenen.
Gezant van Troje! u wordt uw aanzoek toegestaan;
Ik zal uw gaven en schenkagiën niet versmaân.
Zoo lang Latinus hier, als koning, zal regeeren, (ren.
Zult gij noch vruchtbaar land noch Trooischen schat ontbe-
Laat slechts Æneas zelf (trekt 's konings hart zoo zeer
Naar ons; indien zijn ziel dus haakt, zich hier ter neêr
Te slaan, en in 't verbond te worden aangenomen)
Zijn vrienden onbeschroomd vrij onder d' oogen komen.
'k Zal 't achten als een pand van vriendschap en verdrag,
Zoo ik uw koning hier de hand op geven mag;
Gij moogt terwijl mijn last uw koning overdragen:
'k Heb eene dochter, die ik niet op mijn behagen,
Noch volgens 't antwoord van mijn vaders woudkapel,
En velerhande blijk van godsmerk en bevel,
Vermag aan inheemsch bloed te huwen, te besteden.
Zij spellen, dat alreê de schoonzoons herwaart treden,
Uit buitenlandsch gewest, daar Latium op beidt,
Die, door hunne afkomste en voorzichtig krijgsbeleid,
Ons aller naam en faam tot aan den hemel heffen; (fen,
En 't noodlot schijnt hiermeê dien vorst op 't hoofd te tref-
Te roepen tot het rijk; ook hoop ik 't, zoo mijn geest
De waarheid mij getuigt." Zoo spreekt de vader, leest
De beste paarden uit; driehonderd staan en brallen
Gehavend aan hun kribbe, in 's konings hooge stallen.
De vorst gebiedt, terstond die snelle kleppers, met
Hun dekkleên van tapijt en purper, en heel net
En eierlijk voor de borst met goud gegespt, t' ontsnoeren,
En, elk naar zijnen staat, den Trooischen toe te voeren.
Zij zijn met goud getoomd, en spelen al verhit
Op 't gouden mondstuk. Vorst Æneas, dien hij bidt
En noodigt, zendt hij ook een wagen met twee paarden,
Die, vier en vlam ten neus met moed uitsnuivende, aarden
Naar 't hemelsch zaad, waaruit zij sproten, van zulk slag
Als Circe loos, ter sluik, de zon, haar vader, plag
T' ontduiken, toen het stil de moeder dekte, en speelde,
En deze basterden, het puik der stallen, teelde.
D' Æneadijnen, nu dus heerelijk te paard
Gezeten, keeren met die gaven strandewaart,
Met 's konings antwoord en den toegezeiden vrede.

Maar zie, Jupijns gemaal, verbitterd, gaf zich reede
Van Argos, d' oude stad van Inachus, omhoog,
Hield stand in d' ope lucht, zag met een nijdig oog,
Uit 's hemels troon van verre, en van Pachynus' sloten
En 't Siciljaansche strand, Trojaansche kielen vloten
Recht voor zich, en hoe vorst Æneas, in zijn schik,
En 't scheepsvolk huizen bouwt en reede, buiten schrik,
Het vaste land betreên, en grond en erven winnen.
Zij schudde voort het hoofd (het ging haar aan de zinnen)
En goot haar krop dus uit: „vervloekt gebroed! o schand,
O Dardans noodlot, dat zich tegens 't onze kant,
Kon ik ze al lang niet in 't Sigeesche veld verslinnen?
Kon ik 't verwonnen volk niet dempen en verwinnen?
Kon 't brandend Troje niet verbranden dezen hoop,
Die midden door het spits en vier en vlam ontsloop?

Maar trouwen ik geloof, mijn wraak, dus uitgevaren,
Zal endlijk, moede of zat, stil zitten en bedaren.
'k Bestond ook grimmig hen, gedreven uit hun rijk,
Te plagen op de zee, en klampte te gelijk
Den vluchteling aan boord met al de zee en baren.
Men kwistte te vergeefs geweld en zeegevaren
En stormen op het volk van Troje en hunnen staat.
Wat heeft Charybdis, Scylle, of barnend zand gebaat,
Nu zij, beschut voor zee en mij, en vrij van zorgen,
Dus binnen d' oevers van den Tiber zijn geborgen,
Naar hunnen wil en wensch? God Mars vermocht voorheen,
De Lapythen, een volk, dat vreeslijk is, te treên;
Der Goden vader zelf gaf 't oude Kalydone
Diana's wraak ten beste; en zoo men dit verschoone,
Wat boosheid van Lapyth of Kalydoners aard
Verdiende zulk een plaag? maar ik, zoo groot en waard,
Een bedgenoote van Jupijn, wat 's al mijn pogen?
Wat rechte ik uit met al mijn krachten en vermogen?
Hoe ik het wende of niet, en waar zich Juno keert,
Zij wordt gedurig van Æneas gebraveerd;
Doch zoo mijn macht in 't ende en goddelijk vermogen
Niet toereikt, liever dan dit langer te gedoogen,
Te hulp genomen al wat helpen kan en raân;
En slaapt Jupijn omhoog, schen Pluto's geesten aan.
Maar hoe? men kan hem uit Latinus' rijk niet boûwen,
En 't noodlot sluit, dat hij Lavinië moet trouwen;
Dat zij zoo, evenwel wordt zulk een groote zaak
Al slepende uitgesteld, verward, verlet uit wraak.
Zoo zien twee koningen verwoesten hunne staten.
Dat schoonvaâr schoonzoon, tot bederf der onderzaten,
Vrij paren op dien koop. O maagd! schep hoop en moed,
Dus wordt ge met Trojaansch en met Rutulisch bloed
Ten huwelijk besteed. De razende Bellone
Wil gaarne speelnoot zijn van zulk een overschoone.
Cissæus' dochter, van een bruiloftstorts bevrucht,
Heeft niet alleen een torts gebracht in 's levens lucht,
Maar Venus baart hier ook dezelve vrucht niet minder,
Een andren Paris, en een lijktorts weêr tot hinder
Van 't andre Pergamum, dat instort door dees bruid."
Zoo schudt ze haren krop van wraak en gramschap uit,
En daalt verbolgen neêr op d' aarde, om stof te zoeken.
Zij dagvaardt, uit het hol der zustren, een der Vloeken,
De helsche Alekto hier uit 's Afgronds duistre kaak,
Die bloedige orloge en lagen, schennis, wraak
En lasterstukken dicht. De vader van den Tarter
En 's Afgronds zusteren verschrikten nooit voor zwarter
Gedrocht of spook, dat met meer grijnzen u ontmoet,
Zoo bijster grimt en zooveel zwarte slangen broedt.
De wrokster Juno wet haar boosheid met dees rede
En sprak aldus: „o maagd, nachtdochter! hoor mijn bede,
Neem deze moeite aan, zijt mij hierin ten gevall',
Om mijnen naam en faam geheel en overal
Te houden ongekreukt, dat geene Æneadijnen,
Om d' echt van 's konings spruit, den koning der Latijnen
Om d' ooren loopen, noch zich neêrslaan op den grond
Van 't vette Italië; gij kunt het vreêverbond
Van broedren, eensgezind, verstoren, wapens spitsen,
Hen aan elkandre fel in 't blanke harnas hitsen,
Verwarren al 't geslacht en huis en bloed en erf;
Gij zijt de stokebrand, de huisplaag en 't bederf,
Weet duizend middelen en duizenden van plagen.
Nu schudt uw krop eens uit, en haal op mijn behagen,
Eens voor den dag al wat hier insteekt; dit 's mijn beê.
Verstoor en breek terstond den reê gesloten vreê,
En zaai het schendig zaad van godlooze orelogen,
Opdat de krijgsgezinde en wulpsche zijn vermogen
Te werke stell', zich voort in 't harnas vinden laat',
En wapen, wapen roepe. Alekto, loos en kwaad,
Van slangegift beamet, rukt voort met haar venijnen
Naar 't Laurentijnsche hof, den rijksstoel der Latijnen,
En zet al stil zich in Amate's kamer neêr,
Wiens bloed van toorne en angst, om Turnus' echt en eer,
En der Trojanen komst, gewelkomd bij de lieden,
Begon, naar vrouwen aard, te schuimen en te zieden.
Alekto, 't helsche spook, smeet die vergramde stijf
Een bitsche haarslang uit haar blauwe vlecht naar 't lijf,
En stak ze door de borst en boezem tot in 't harte,
Opdat ze, razende van boos vergift en smarte,
Het gansche hof alom mocht storten overhoop.
De slang, die tusschen kleed en gladden boezem kroop,
Glipte ongevoelig voort, begon haar in te blazen
Een adderigen aard, en bracht ze loos aan 't razen.
't Geweldige serpent aan 't krollen, loos en valsch,
Weet, als een keten van fijn goud, zich om den hals
Te krinkelen, gelijk een haarsnoer, en gegleden,
Kruipt glibberig, van lid tot lid, door al de leden.
Als nu de smet van 't klam venijn dus heneglipt,
De zinnen eerst bevangt en in 't gebeente slipt,
En blaakt het, eer de brand, door al de borst ontsteken,
Aan 't hart raakt, hoort men dus Amate treurig spreken;
Zij hief weemoedig, naar den aard der wijven, aan,
Beducht om 't huwlijk van haar kind met dien Trojaan:
„Zal nu Lavinië en de Trooische balling paren?
Hebt gij geen deernis met uw dochter en heur jaren,
Noch met u zelve? och, och! o vader! hebt ge geen
Meêdoogendheid met mij? de moeder, die alleen
En eenzaam zitten zoude, indien de trouwelooze,
Zoodra de Noordwind waay', de vlucht te water koze,
In zee stak, en de maagd vervoerde als zijn roof?
Kwam zoo de Frygiaan, een herder, niet ten hoof,
Te Lacedemon, en vervoerde naar zijn lusten
Helene, Leda's spruit, naar zijne Trooische kusten?
Waar is uw zuivre trouw, uw eerste zorg, die gij
Voor d' uwe droegt? Waar is uw woord en band, zoo vrij,
Zoo vast, zoo menigwerf neef Turnus zelf gegeven?
Zoo gij voor Latium een balling, een verdreven
Uit vreemde landen tot een schoonzoon zoekt, en dit
Dus bij u legt, en gij door vader Faunus' wit
En last wordt aangeperst; voorwaar, ik schat met reden
Elks land, dat op zich zelf, van ons gebied en steden,
Is afgezonderd, voor uitheemsch, en dat 's de zin
En uitspraak van de Goôn; en rekent men 't begin
Van Turnus' stam, Acrys en Inachus, te zamen (men.
Voorvaders, uit den schoot van 't uitheemsche Argos kwa-
Als zij op deze wijs vergeefs Latinus smeekt
En aanhoudt, en verneemt, hoe hij haar tegenspreekt,
En 't vinnige vergift der slange, in 't hart geslopen,
Door al de leden rijdt, begint ze, door het noopen
Van 't schrikkelijk gedrocht, schuimbekkende op de straat,
Door al de groote stad, met eislijk wangelaat
Te hollen; eveneens gelijk gedraaide tollen
Van 't speelziek kind, die snel omzwindelen en rollen,
Voor 't klitsen van de zweep, door al de ruime zaal
Gedreven heen en weêr, zoo dik en t' elkenmaal
De slag hun vaart geeft, daar onnoozle en jonge knapen
Zich aan 't omloopen van boschboomenhout vergapen;
Zoo zwiert ze midden door de steden razend heen,
En door baloorig volk en land, en recht met een
Een grooter gruwel aan en grooter dolligheden.
Zij veinst zich zelve van God Bacchus' geest bereden,
En vliegende in het bosch, versteekt haar dochter vast
In ruig gebergte, om dus de bruid den Trooischen gast
T' ontweldigen, de feest der bruiloft hem t' ontwrijten.
Zij gilt er: „Evoë, God Bacchus!" valt aan 't krijten:
„Gij zijt het, die alleen de dochter waardig zijt;
Want u ter eere werd haar hand ten thyrs gewijd.
Zij voerde uw reyen aan om 't outer, liet haar tuiten,
Geheiligd u ten prijs, dus groeyen, nimmer sluiten
Door haarsnoer noch te band." 't Geraas wordt landgemeen.
Een zelve dolheid brengt de wijven op de been,
Om razende van honk te zitten afgeschoven.
Zij stuiven uit hun huis, en steken 't hoofd naar boven
Vrijpostig in de lucht, en zwaayen 't haar om 't hoofd.
Maar andre huilen luid, dat al de lucht verdooft

Met bevende geschal van kelen, trekken vlokken
En tijgersvellen aan, en zwaayen wijngaardstokken
Vol blâren in de lucht; Amate in 't midden zwaait
Een barrenende torts van pijnhout, gilt en kraait,
En zingt het bruiloftslied van Turnus, heel bewogen,
En van haar dochter; zij verdraait haar vierige oogen,
Grimt schichtig overdwers, en schreeuwt uit al haar macht:
„Waar zijn de vrouwen nu van ons Latijnsch geslacht?
Nu rustig op, en hoort naar mij in mijne smarte.
Zoo gij het jammer van Amate trekt ter harte,
En haar begunstigt; zoo u 's moeders ongelijk,
Dat ze in haar dochter lijdt, bewegen kan, dat blijk'
Nu dadelijk; ontsnoert uw vlechten, valt aan 't tieren,
En helpt ons Bacchus' vreugd en heilig wijnfeest vieren."
Dus wordt de koningin bereên van Razernij,
Genoopt van Bacchus' drift door woud en woestenij.
Maar toen ze in haren zin genoeg de dolheid wette,
Latinus' hof en raad dus overende zette,
Zoo wordt dezelve Alekte, op hare vale schacht,
Voor wind af naar het hof des Rutulers gebracht,
Daar Danaë een stad, gelijk men zegt, liet bouwen
Door troepen, die Akrys haar vaders naam behouwen.
De plaats, die Ardea bij hun voorvaders hiet,
Is nu een stad, zoo trots vermaard, gelijk men ziet;
Hier lag prins Turnus bij geval in slaap gevallen
Heel diep, bij duister nacht, in 't hof met hooge wallen.
Alekto legt terstond haar opzicht, straf en stijf,
En bijstre grijns af, schiet de grijns van een oud wijf
En haar gestalte aan, en zij ploegt het hoofd met voren.
Zij snoert de grijze vlecht, en vlecht rondom hare ooren
Olijfloof in het haar, verandert zich op 't lest,
Wordt Calybe gelijk, een overoude best,
En Juno's priesterin, bewaarster van haar tempel.
Zij komt met deze rede in 't hof, op Turnus' drempel:
„O Turnus! lijdt ge dit, dat gij dus lang om niet
Zoo groot een arbeid kwist? verdraagt ge, dat men ziet
Uw schepters den Dardaan, een vreemden bouwtroep, schen-
De koning, zonder aan uw bloed en zweet te denken, (ken.
Ontzegt u huwelijk en bruidschat te gelijk,
En zoekt een vreemdeling ten erfgenaam van 't rijk.
Beschimpte! ga nu heen, en geef u, zonder hope
Van loon, in lijfsgevaar; dat nu uw deugd vrij slope
Tyrreensche benden; help nu Latium aan peis.
Saturnus' dochter zelf beveelt dit in 't paleis
U t' openbaren, daar gij suft, en stil blijft slapen.
Welaan dan, rustig, schiet het harnas aan, en wapen
Uw volk en burgerij, dat haven woele en strand.
Ga, steek de vloten met den Trooischen heer in brand,
Die binnen dezen stroom gerust en veilig leggen.
De Goôn belasten scherp en streng u dit te zeggen.
Laat zelf Latinus, zoo hij 't huwlijk niet bestemt,
En zijn belofte bondt, gevoelen, dat het klemt,
Hoe Turnus in het veld voor niemand hoeft te schromen.
De jongeling belacht de priesterin in 't droomen,
Bejegent haar aldus: „ik heb alreê gehoord,
Hoe deze vloot uit zee al binnen 's Tibers boord
Geraakt is; acht me niet van zulk een vrees bezeten;
Vrouw Juno heeft me niet verwaarloosd noch vergeten,
Maar gij, o moeder! suft van hoogen ouderdom,
En zijt, naardien de kracht van spellen, doof en stom,
Bij u verstorven is, met ijdle zorg beladen,
En door onnutte vrees voor koninklijke daden
En wapenen, te verre in wichlerij misleid.
Bemoei u met de kerke, en beeld en heiligheid
Van Goden gâ te slaan; laat mannen wapens roeren;
Laat mannen, wien het past, den dappren oorlog voeren."
Alekte ontstak van toorn en gramschap op dat woord,
De jongeling begon van angst te smeeken, voort
Te siddren over al zijn leên van onvermogen.
't Gezicht bleef stijf staan, en bestorven in zijne oogen;
Zoo gruwzaam piepte hem de dolle en razende aan
Met al haar slangen; zoo ziet hij haar blikken staan
In 't aanzicht opgespalkt; hierna, van baat bewogen,
Verdraaide ze in haar hoofd de roode en gloeyende oogen,
En keert den jongling, die nog veel te zeggen had
En stamelt, haren nek afkeerig toe en prat.
Twee slangen rechtte ze uit haar vlecht op, als twee pesten.
Zij klatert met de zweep en schuimbekt, knoopt ten lesten
Hier deze woorden aan: „ben ik een, die verduft
Van hoogen ouderdom, dus kindsch sta en versuft,
En, nu 't waarzeggen met der tijd al is verstorven,
Door eene onnutte vrees voor krijgsvolk, nieuw geworven
Bij koningen, mij zelf bedrieg door wichlerij?
Keer herwaart uw gezicht en oogen. Hier zijn wij,
Van 't hol der zusteren, de Vloeken, opgetogen:
De dood en oorlog staan alleen in ons vermogen."
Zoo spreekt ze, en smijt dien Heere een fakkel toe, en raakt
Den boezem met een torts, die rookt en smookt en blaakt.
Hij springt uit zijnen slaap en beeft, van schrik bestreden,
En 't zweet breekt uit van angst door al zijn lijf en leden.
Hij raast om wapens, zoekt naar wapens op zijn bed,
In al de kamer, haakt naar wapens, wordt ontzet
Van dollen oorlogslust, vervoerd en aangedreven. (ven,
Zijn gramschap slacht de vlam, die krakende aan komt stre-
Wanneer men rijsbos om den kopren ketel stookt,
Dat die van hitte walt en ziedt, en 't water kookt
En schuimt en spartelt, en geraakt aan 't overloopen,
Het vat te klein valt, en de wasem, om een open
Te vinden, zwart en dik naar boven vliegt en stijgt.
Nadat de rust en vrede een krak van binnen krijgt,
Maant hij Latinus aan, door brave jongelingen
De wapens voor den dag te halen, vóór 't bespringen
Italje te voorzien, den vijand uit het rijk
Te drijven, kent zich sterk om tegens twee gelijk,
Trojaan en Latinist, te komen aangestoven.
Zoo luidt zijn last; hij zelfs belooft den Goôn daarboven
Vele offeranden. Al de Rutulers ontsteld
Elkandre ophitsen, om, tot wering van geweld,
In Turnus' dienst te treden; d' een om zijn liebaams gaven
En jeugd, en d' ander om de koningen en braven
Van zijn geslacht; de derde om zijnen oorlogslof.
Terwijl nu Turnus vast de Rutulers in 't hof
Dus moedigt, rukt de helsche Alecto met haar pennen
Naar 't volk van Troje toe, bespiedt, in 't luchtig rennen,
Erglistig op een nieuw waar schoone Iülus jaagt,
En langs het zandig strand het vluchtig wild behaagt.
Daar noopt de maagd van Styx zijn windhond met de smerte
Van dolligheid, geeft hem een lucht van zeker harte,
Om vieriger in 't veld te streven naar dit wild,
Dat oorzaak is van ramp, en 't landvolk, traag gestild,
En onbeschoft en woest, ten oorlog kon vertoornen.
In 't landschap was een hart, gekroond met hooge hoornen,
En schoon van verwe en leest, zijn moeders uyer vroeg
Ontrukt, en bij de zoons van Tyrrhus mild genoeg
Gevoed en opgefokt; want Tyrrhus in die tijen
Behoedde 's konings vee en groote landerijen.
De zuster Sylvia gewent het naar heur hand,
En was gewoon doorgaans de horens, net geplant,
Met versche kruiden, loof en kransen te bevlechten,
Te cieren, met den kam het vel heel glad te slechten,
Te zuiveren van stof in bronnen, klaar en frisch.
Het hart, de hand gewoon in 't streelen, aan den disch
Van zijnen heer te gaan, ging in bossebagië weiden,
En wist, hoe spâ het viel, bij nacht van zelf te scheiden,
Te keeren naar zijn hok. Iülus' dolle jacht
En honden hadden dit nu op de loop gebracht,
Gejaagd, terwijl hij bij geval, van dorst verlegen,
Kwam van den groenen kant naar eene beek gestegen.
Ascaan, ook zelf belust om prijs te halen, schiet
Met zijn gespannen boog naar 't hijgend wild een riet.
Alekto holp den knaap in 't mikken, dreef, och armen!
Het snorrend riet door vel en buik tot in de darmen,
Zoo vreeslijk dat het kraakt. 't Gewonde neemt de vlucht
Naar meesters huis en stal, en bloedt en steent en zucht

En kermt en jammert vast door al het huis bij vlagen,
Gelijk een die zijn nood en hartewee wil klagen.
De zuster Sylvia begint haar borst te slaan,
En schreit om hulp, en roept het ruwe landvolk aan,
Zij komen daadlijk (want de wrok der Razernije
Legt op haar luimen in de stille landerije)
Hier aangesprongen, onverwacht en onvermoed,
Dees met een brandhout, die gewapend met een kloet
Of knods, vol kwasten, en wat elk gereedst kan vatten,
Om zich te dienen van geweer en uit te spatten,
Zoo Tyrrhus bij geval een vreeslijke eike grieft,
Waar in de beitel klemt, in vieren houwt en klieft,
Grijpt hij de bijl, begint afgrijselijk te roepen,
Te vloeken, en verdaagt alle omgelege troepen.
De schendende Godin, die uit haar wachttrans lag,
Zoo ras zij nu den tijd en d' uur geboren zag,
Om kwaad te stoken, steeg ten dake op, uit een stulpe,
En gaf den herderen de leus, en stak, om hulpe
Te halen van alom, de horen van het land,
Zoo luide, uit al haar macht, dat fluks aan elken kant,
De wildernis en 't woud, wiens toppen overleunen,
Op zulk een helsch getoet nu daveren en dreunen.
Het staande water van Diane schrikt van schroom.
De bronnen van Velijn en Nar, de zwavelstroom,
Verschrikten wijd en zijd. De bange vrouwen gruwen,
Verschrikken dat ze 't kind aan hare borsten duwen.
Alle akkermannen woên, van band geslaakt, ontzind,
Zij grijpen naar geweer, en geven zich gezwind
Op dit geluid dat heen, daar dees vervloekte horen
Vast toet en onraad blaast. De Trooische jeugd, vol tooren,
Ontsluit het leger, stuurt fluks krijgsvolk om Ascaan
Te helpen. Ieder kiest zijn rot en standerdvaan.
Nu vecht men niet, gelijk de huisliên onder 't wrokken,
Met een gebrauden staak en knods en lange stokken,
Maar slecht het landkrakeel met lemmers, scherp en spits.
Men ziet er, wijd en breed, in zijnen vollen krits,
Een oogst van bloot geweer. Men ziet het harnas blikkeren,
Den weêrglans van de zon in staal en ijzer flikkeren,
En schittren in de lucht; gelijk wanneer de wind
Het water wit verft, als de zeestorm eerst begint,
De zee al hooger rijst, de watren zich verheffen,
Daarna van onder op den hoogen hemel treffen,
En steigren aan 't gesternte; een jongling Almon, fier
Van moed, en oudste zoon van herder Tyrrhus, hier
De voorste van den troep, wordt met een pijl geschoten,
Die onder zijne keel bleef steken; 't bloed, aan 't vloten,
Benam hem spraak en lucht en vrijen ademtocht,
En menig aan zijn zij werd deerlijk omgebrocht,
Kwam fluks te sneuvelen, ook d' oudste in al de weiden,
Galesus, zacht van aard, die dit geschil woû scheiden;
Een oprecht man, de rijkste in al 't Ausoonsche land
Van landgoed in dien tijd: hij weidde aan dezen kant
Vijf kudden schapen, zoo veel koeyen, zijn genoegen,
En bouwde al eigen land met honderd ijzre ploegen.
Terwijl men dus in 't veld vast toetast voor de vuist,
En dees Godin haar woord volbrengt eer zij verhuist:
Toen zij den krijg met bloed, gelijk haar was geboden,
Dus inwijdde, en ontgost met deze onnoozle dooden,
Verliet ze Hesperye, en, varende terstond
Door 's hemels blauw gewelf, spreekt Juno, die ze vond,
Dus trotsch en moedig aan: „zie daar, ik heb hen alle
Met kracht aaneen gehitst, uw Godheid ten gevalle.
Zij huwen nu ten beste, en treên vrij in 't verbond,
Terwijl d' Ausonischen van Trooischen dus gewond
En bloedig zien besmet; en staan we op uw besluiten,
Ik klamp er dit nog aan; ik wil de steên van buiten
En d' aangegrensden forsch door orelogsgerucht
Ophitsen, volk bij volk ontvonken met een lucht
Van dollen oorlogslust, het veld met staal bezaayen,
Dat elk zich des bemoeye, en zich geensins laat paayen."
Vrouw Juno zegt: „al schriks, al lists genoeg gewracht;
Het zaad des oorlogs is gezaaid naar uwe macht.
Men is al handgemeen; 't geweer, gereedst gevonden,
Is al in bloed geverfd en doodelijke wonden.
Laat Venus' brave telg en vorst Latinus vrij
Dus trouwen, bruiloften met deze lekkernij;
De vader en de voogd des hemels wil niet lijden,
Dat ge uitgelaten in de lucht aan alle zijden,
Dus omzweeft; dies vertrek; wat aan 't beroknen schort
Bestelle ik zelve, en dat het afgesponnen wordt."
Zoo sprak Saturnus' zaad; Alekto rept nu weder
Haar vleugels, en zij snort met hare slangeveder,
Verlaat de wereld, vliegt naar Styx, haar woonplaats heen.
Een plaats legt midden in Italie, beneên
En onder 't hoog gebergt; die, onder vele talen,
Veel volks befaamd, den naam van overheilge dalen
Voor lang behouden heeft; van wederzijde omringt
Heur een bosschagie, naar en dicht; daar vloeit en dringt
Een beek in 't midden door, die krinkelig gaat glippen,
En ruischt met wiegeling langs harde en scherpe klippen.
Men toont er 't nare hol, waardoor het spook zich rept,
En wreede Pluto ruimte en lucht en adem schept.
Een diepe slijmpoel spalkt door opgeborste kloven
Van Acheron zijn keel, vol stanks, omhoog naar boven,
Waarin de hatelijke Alekto nederzonk,
En van dien last de lucht verlichtte op eenen sprong.
Der Goden koningin blijft evenwel rumoeren,
En houdt de hand aan 't werk om 't oorlog uit te voeren.
De herders komen voort gelijkerhand in steê
Geronnen, brengen 't lijk van jongen Almon meê,
En ook Galesus, in zijn aangezicht te schendig
Van bloed bemorst; elk kermt en klaagt, en roept elendig
De Goôn aan, wil dat hier Latinus raad in schaff'.
Vorst Turnus, bij der hand, verzwaart de vrees en straf,
Verlastert dezen moord en hunne oploopendheden,
Dat men Trojaanschen huist en inhaalt in de steden,
Met een uitheemschen stam en Frygen zich vermengt,
En hem ten hove uit jaagt. Elk man stuift op en brengt
Zijn klacht uit berg en bosch, daar vrouwen afgescheyen
God Bacchus eeren, met gejuich en zang en reyen
Rinkinken; want de naam van hare koningin,
Amate, heeft gezag bij dit verhaasd gezin,
Zij rotten snel te hoop met heele ontzinde troepen.
Men hoort ze zonder rust al wapen, wapen roepen;
Al t' zamen aangevoerd van een verkeerden geest,
Begeeren ze, dat hij geen hemelsch voorspook vreest,
Noch antwoord van de Goôn ontzie, maar dat het klemme
Den gruwelijken krijg bewillige en bestemme.
Zij dringen, elk om 't felste, op 't hof des konings aan.
Hij poogt ze een wijl, gelijk een rots, te wederstaan,
Die op haar eige zwaarte in zee steunt onder 't ruischen,
Wanneer 't geweld der zee en baren om haar bruischen.
De steenklip keert vergeefs het schuimende geluid
En 't wier, dat op haar borst en boezem breekt en stuit.
Maar als hij machteloos, nu van zijn wit versteken,
Dat bijstre raadslot niet betemmen kan, noch breken,
En Juno's opzet nu gelukt naar heuren wil,
Zoo neemt de vader, in dit zinneloos geschil,
Vergeefs de Goden en den hemel tot getuigen.
„Och!" zegt hij, „'t noodlot, niet te sluiten, niet te buigen,
Verweldigt ons; de storm sleept hof en koning voort.
Elendigen! gij zult dit zelf met bloed en moord
Ontgelden. Turnus, och! die nergens naar wilt hooren,
U is een schrikkelijke, een droeve dood beschoren.
Te spade paait ge dan de Goôn met offergaaf.
Mijn rust is voor de hand; ik ga alreê ten graaf,
Met éénen voet in 't graf, en kan hij dit verkiezen
Hier niet dan d' eer van een lijkstaatsie aan verliezen."
Meer zegt hij niet, versteekt zich zelf in 't hof, en laat
Den teugel glijden van den koninklijken staat.
Van overouds was in het machtig Hesperije
En Latium een wijs, die hij de heerschappije
Van Albe en zijne steên doorgaans heel heiliglijk
In zwang was, en nog wordt ze in Rome, 't hoofd van 't rijk,

Het allergrootst van al, gedurig onderhonden;
Wanneer Romeinen eerst te velde trekken zouden,
't Zij dat ze Geten den beschreyelijken Mars
Toevoeren willen, of toernsten om al versch
Hirkanje of Arabiërs te treffen, of, verbolgen
Naar Indus strevende, den dageraad te volgen,
Den standaard wederom te halen van den Parth.
Twee oorlogspoorten, zoo genoemd en ijzerhard,
En wien een groot gezag van ouds werd toegedragen,
Zijn Mavors toegewijd. Men sluit ze, op zijn behagen,
Met honderd boomen, hard van koper, en wel sterk
Met ijzre staven, hard van staal, een eeuwig werk.
De wachter Janus, daar gezeten in dien tempel,
Zet nimmer eenen voet of schrede voor den drempel.
Wanneer het krijgsbesluit bestemd is in den raad,
De burgemeester, die dan boven aanzit, gaat
Met zijnen purpren rok, op zijn Quirijnsch gesloten,
Omgord op zijn Gabijnsch, en sluit voor zijn genooten
Dit gierende geweld van poorten uit zijn slot,
En roept den oorlog uit; de jeugd volgt zijn gebod.
De kopre krijgstrompet blaast op met heesche klanken.
Latinus hiet toen ook de Pergamsche ranken
Ontzeggen op dees wijs, den krijg te melden, voort
T' ontsluiten in der ijl de droevige oorlogspoort.
De vader schrikte zelf, die poorten aan te raken,
En uit een afkeer van die lasterlijke zaken,
Verstak zich diep in 't hof. Saturnus' dochter, straf
Van aard, en koningin der Goden, komt voort af-
Gestegen uit de lucht, en bonst, om peis te steuren,
Met hare harde vuist op die geslote deuren,
Slaat zelf de poorten van metaal en staal in twee,
En zet de krijgspoort op, tot 's konings hartewee.
Ausonië, eerst gerust en stil, raakt overende.
D' een wapent zich te voet, een ander om de bende
Te volgen op zijn paard, te draven in het stof.
Elk eischt zijn wapens, vaagt de lichte schilden of
De spies, of smeert met vet, of wet de stompe bijlen
Op zijnen wetsteen; het vermaakt hen onderwijlen,
Den standert voor den dag te halen, onverzet
Het hart te moedigen bij stekende trompet.
Het machtige Atine, en het trotsche Tibur mede,
En Crustumerium, de torenrijke stede,
Antenne en Ardea, vijf hoofdsteên, op de been,
Hersmeden wapens, zwaard en helmen ondereen
Op 't ambeeld, en men vlecht den schild van wilge teenen,
Schiet pansers aan en trekt de laarzen aan de beenen,
Van smijdig koper en van fijnen zilverdraad
Getrokken naar de kunst. Al d' eerste lust vergaat,
De lust tot kouter en tot ploeg legt nu vertreden.
De zoon laat bij den smid zijn vaders zwaard hersmeden.
D' aanschennende trompet verdagvaardt ze aan de poort.
De wacht ontvangt de lens, de krijgsman wacht op 't woord.
D' een rukt den hellem van de wand af, spant de paarden
En hengsten onder 't juk, neemt zijn rondas, bindt zwaar- (den
Op zijde en schiet verhit het goude pantser aan,
Drie-dik van maliën, die trotsch en sierlijk staan.
Nu zet uw Helikon, o Zanggodinnen! open,
En zingt, wat koningen dees zucht in 't veld kon noopen,
Wat voor standaarden elk groothartig brocht in 't veld,
Wat brave mannen en hoe menig oorlogsheld
Het Italjaansch gewest, zoo vruchtbaar in zijn bloeyen,
Uitlevren kon, en hoe ze in 't blanke harnas gloeyen,
Want gij, Godinnen! kunt ons melden 'tgeen gij weet;
Wij rooken pas een lucht van zulk een oorlogskreet.
Eerst trekt Mezentius, de felle, die God lastert,
Van zijn Tyrrheensche kust ten oorlog, heel verbasterd
Van vrede, en wapent al zijn troepen hoofd voor hoofd.
Zijn erfzoon Lausus, die in schoonheid wijd verdooft
(Behalve Turnus van Laurentum), alle borsten
En braven, trekt met hem, prins Lausus, d' eer der vorsten
Te paarde, en op de jacht der zwijnen afgerecht.
Hij heeft uit Agillijn tien vanen opgerecht,
Die op den dwazen tocht hem volgen, die met reden
Zijn vaders troon verdient, mocht wenschen met gebeden,
Dat niet Mezentius zijn eigen vader waar.
Na hen komt Aventijn braveeren voor zijn schaar,
Zoo braaf gelijk hij is uit Hercules gesproten;
Hij komt zeeghaftig met zijn paarden aangestooten,
Op zijnen wagen, met den pallemtak gecierd,
En voert zijn vaders schild, waarin een Hydra zwiert
Met honderd adderen en krielt van zwarte slangen.
De boschnon Rhea had dien dapperen ontvangen,
Nadat haar Mars besliep; zij brocht het kind met pijn
Ter wereld, en ter sluik in 't bosch van Aventijn,
Toen Hercles 't landschap kwam van Gerion verlossen,
Den Mauritaanschen grond betreên, Iberische ossen
Afspoelen in den stroom aan 's Tibers waterkant.
Zij voeren schichten en hun palsters in de hand,
En steken met een schacht, gelijk Sabijnen dragen,
Met een langwerpig en rond ijzer voor beslagen.
Hij treedt te voet en schiet een vreeslijk leeuwsvel aan,
Met ruige lokken, die de schoft en hals beslaan.
De muil en tanden, 't hoofd en aangezicht bedekken.
Dus vreeslijk komt hij, gelijk een Hercles, trekken,
En treedt na d' anderen het hof des konings in.
Catil en Coras, twee gebroeders, eens van zin,
En jongelingen van Mycene, die de veste
Van Tibur stichtten, en het volk uit dit geweste,
Hetwelk de broeders naam Tiburt nog heden draagt,
Verschijnt er mede in 't hof. Zij voeren onvertsaagd
Den voortocht, in den drang van 't heer en d' oorlogsvolken,
Als twee Centauren, zoons van zwerk en luchte wolken.
Wanneer ze van Omole en Othrys, wit van sneeuw,
En van de hooge kruin des bergs, met een geschreeuw,
Met eenen vollen ren en vaart ter neder varen,
Dan wijkt het vreeslijk bosch voor hen en strooit zijn blâren,
De takken kraken voor hun vlucht, de ruigte zwicht.
De koning Ceculus, die eerst Preneste sticht,
Onthrak er niet. Van ouds was 't zeggen in elks monden,
Dat hij, die op het veld werd bij de smids gevonden
En onder 't domme vee, een zoon was van Vulcaan;
Hij voerde een keurebende en troep van huisliên aan,
En stapte in 't open veld met mannen, die Preneste,
Het hooge landschap, en in Juno's oud geweste,
Nu Gabië, Anio, den koelen watervliet,
De Hernische landouw en 't klippige gebied,
Bevochtigd van den vloed der wateren, bewonen.
De rijke Anagners, en die, voor hun voedsel, kronen
Den vader Amazeen; zij zijn ten deele maar
Geharnast, en voorzien van schild en beukelaar.
Geen wagens voeren hen. Het meeste deel haart dooden
Met eekelbuye en vlaag van harde en blauwe looden;
Ook voeren sommigen twee schichten in hun schaar.
Een rosse wollefsmuts bedekt hun hoofd en haar;
De slinke voet treedt bloot en barvoets, schuwt geen weder;
De rechte is wel geschoeid van 't ongetouwde leder.
Messapus, trotsch te paarde, op oorlog afgerecht,
En die voor vier noch staal vervaard is in 't gevecht,
Eene afkomst van Neptuun, brengt haastig zijn vertraagde
En lang den krijg ontwende, en nu ten krijg gedaagde
Landzaten op de been, en grijpt den degen aan.
De Fescennijnsche troep en zijn Falisken staan
Hem trouw ten dienst, meteen 't gebied der hooge sloten,
Het hoog besneeuwd Soracte, en al de landgenooten
Van 't Flavinjaansche land, Cimijn, den berg, en 't meer,
En al 't Capeensche woud. Zij trekken, hunnen heer
Den koning nu ter eere, al zingende, om te strijden,
In hun geleên in 't veld; gelijk de zwanen glijden
Al zingende, zoo wit van sneeuw, in hare vlucht,
Wanneer ze, drijvende in de wolken en de lucht,
Van buiten uit de weide en 't veld, in 't wederkeeren,
Ten langen halze uit met gezangen triomfeeren,
Dat d' Aziaansche stroom en 't meer alom in 't rond
Genoeglijk wedergalmt. Hij zou, die hier nu stond,

Niet meenen, dat zooveel gewapenden en volken
Aantrekken, maar een vlucht van voglen uit de wolken,
Van schelle vogelen ter zee uit komt naar strand
Aanzweven, uit een zucht tot eenig uitheemsch land.
Ziet Clausus daar (uit wien de wijk der Claudianen,
En 't volk, aldus genoemd, door Latium zich banen
Den weg naar hun verblijf, als Rome eens den Sabijn
Ten deel wordt ingeruimd) een troep, aan zijne lijn
Geknoopt, geleiden, als rechtschapene oorlogsloten,
Van 't oud Sabijnsche bloed geteeld en voortgesproten;
Hij zelf verstrekt een troep in sterkheid en in kracht.
De rot van Amiterne, en 't oud Quirijnsch geslacht,
Mutisce en Eretum, belommerd van olijven
En kransen, volgen hem, om zijnen troep te stijven;
De landzaat van Nomeut, 't Velijnsche rozendal,
De Tetrieijnsche rots, de berg Seveer, en al
Die Forule en Caspeer bewonen; die zich laven,
Daar Fabaris, Himelle en Tiber d' oevers schaven;
Die van Latijnen, van 't Hortijnsche riddersdom
En 't koude Nursië gestuurd zijn van alom;
Het volk van Allië, een misdeelden vliet, gescheiden,
Die neêrvloeit midden door de landstreek en de weiden.
Hier rammelen zoo veel rondassen, en het veld
Beweegt zich onder zoo veel voeten, als men telt
Dat baren in de zee en Libysch marmer rollen,
Wanneer Orion, wreed en om het hoofd gezwollen,
In woeste golven duikt; of als, bij zomerdag,
Wanneer uit haren Leeuw de zon te steken plag,
De zwellende âren komt op Hermus' toppen roosten,
En 't goudgeel Lycisch veld, om d' akkermans te troosten.
En Agamemnons zoon, Halesus, groot van faam,
Een vijand en een vloek van den Trojaanschen naam,
Spant, naast aan hem, in 't veld de paarden voor den wagen,
Sleept duizend volken meê, rechtschapene oorlogsplagen,
In Turnus' dienst en eed, al gasten, die getrouw
Omkeeren met hun eg de Massische landouw,
Om wijngaarden en wijn te planten; ook braveeren
Hier mannen, hem gestuurd van Auruncijnsche heeren,
Bewoners van 't gebergte; en die, vervreemd van vreê
En rust, zich legren langs de Sidieijnsche zee.
Ook die van Cales komt; die in Vulturnus baden,
Een kil niet dieper dan men veilig kan doorwaden.
Saticuler, die straf van aard is, desgelijks.
En een hoop Osken; hun geweer, ten steun des rijks,
Is slechts een lange stok, waaraan de krijgsgezinden
Den taayen slingerriem, op hunne wijze, binden.
Indien de lichte schild een slag of steek verhoê,
Dan houwt de sabel fluks op hunnen vijand toe.
Gij, Ebalus! zult ons in verzen niet vergeten
Voorbijgaan, dien men zegt dat Telo, vast gezeten,
Als vorst van Caprea, bedaagd en oud bejaard,
Bij nymf Sebete won; maar dees van strijdbren aard,
En met zijn vaders erf geensins te vrede, tastte
Van zich, en plaagde slom den zuchtenden Sarraste,
En 't vlakke veld, waardoor de Sarnus vloeit en schiet;
Ook die de Rufen en het Batulums gebied,
En 't land Celenne houdt; en die Abelles heggen
En muren appelrijk zien in de hoogte leggen.
Die, op de Duitsche wijs, met schichten zijn gewend
Te worpen, en, hun hoofd met korkschorse ongeschend
Bewarende, in het veld met koopre schilden flikkren,
Met stale lemmeren in 't licht der zonne blikkren.
En gij, o Ufens! groot van naam, gelukkig door
Den oorlog, wordt van Nurse, een berg, op 't oorlogsspoor
Naar Mavors toegestuurd; uw volk volhard in 't bouwen
Van zijnen Platberg, is gewoon in die landouwen,
Gedreven wild en woest door bosschen heue, op klont
Te jagen; ieder bouwt gewapend, hier in 't rond,
Den akker, is gewoon met versehen buit te keeren,
Te leven op den buit, en buren te schoffeeren.
Ook komt de priester, van 't Marubisch volk gevierd,
Die met gezegenden olijf den helm versiert,
En met het groene loof, held Umbro, sterk van leden.
Archip de koning zond hem naar Latinus' steden,
Een die met handgebaar en zang het adderuest
En Hydren, een gebroed, zoo stinkende als de pest,
In slaap kon guichelen, haar gramschap wist te streelen,
En hare beten door zijn looze kunst te heelen,
Maar kon geen doodkwetsuur van 't fel Dardaansch geweer
Genezen; slaapgezang noch guichlaars les en leer,
Noch Marsisch kruid en blad, op bergen uitgelezen,
Zijn bloed niet stulpen, noch zijn wonden niet genezen.
De glazen stroom Fucijn, Angitië, en de stem
Van vochte wateren en wond beweenden hem.
De schoone Virbius, een neef uit Theseus' dye,
Trok meê ten oorelog; zijn moeder Aricye
Zond dezen knaap, gevoed bij Egerië in 't wond,
Aan d' oevers van Hymet, daar 't outer staat gebouwd,
Hetwelk Diane zoent door vet van offeranden.
Men heeft gehengenis, hoe Hippoliet om 't branden
Der stiefmoêr en haar list most sneven, tot een boet
Van vaders vloek, die wraak eischt van vergoten bloed,
En hoe hij op het strand, door 't hollen van zijn rossen,
Gescheurd wierd, en daarna in onze lucht en bosschen
Omhoog opdondren kwam, toen hem Diane's gunst
Verwekte van der dood, door heelzaam kruid en kunst.
D' almachtige vergramd, naardien een mensch, verwezen
Ter sterflijkheid, in 't licht des levens was verrezen,
Dreef Fœbus' zoon, den arts, om zulk een kunst en vond,
Met zijnen bliksemstraal naar Pluto's jammergrond;
Maar gunstige Diaan verbergt in stille steden
Den kuischen Hippoliet, om zijne onnoozelheden,
In bosch en schaduw van Egerie, daar hij,
In 't Italiaansche wond, zijn leven eenzaam blij
Gerust en stil verslijt, en, d' eerste naam vergeten,
Om onbekend te zijn, zich Virbius laat heeten.
Daar ook de paarden, met hun harde en stale hoef,
Staan voor Diana's kerke en woud gekeerd, heel droef,
Naardien ze om 't zeegedrocht verschrikt hun spoor vergaten,
En dezen jongeling, op 't hochtig strand verlaten.
Ter aarde smakken uit den wagen, daar hij rijdt.
De zoon ment niettemin de paarden, heet ten strijd,
Op 't vlakke veld, en streeft ten oorlog met den wagen.
De brave jongeling, prins Turnus, onveralagen
En moedig, komt er fier, in 't midden van den stoet
Der grooten, aangereên, gewapend en begroet,
En is met hals en hoofd alle anderen te hoven.
Zijn helm met eenen kam, omhoog in drie gekloven,
Voorzien, wordt overdekt van een Chimeer, die blaakt,
En eenen Etna, rood van gloed, ter kele uitbraakt.
Hoe fel slagordens in den veldslag t' zamenhorten,
De vuisten gruwzamer het bloed ter aarde storten,
Hoe zij veel wilder en veel woester, dat elk gruwt
En afschrikt, vier en vlam ten open balge uit spuwt.
Maar Iö, reede een koe, alreê met haar betogen,
En stekende in de lucht haar horens, krom gebogen,
Versierde, tot een blijk van zijn doorluchten stam,
Den beuklaar, die van goud hier opblonk, als een vlam,
Daar Argus, wachter van de maagd, en ook heur vader,
God Inachus, die 't nat giet uit zijn waterader
En groote kruik, met haar voorin gedreven staan.
Hij voert een dikke wolk van rustig voetvolk aan;
De velden grimmelen van schilden en van troepen.
De jeugd van Argos en Auruuca, hier geroepen,
De Rutuler, Sacraan, en oude Siciljaan,
En zijn Labischen, met bemaalde schilden aan,
Die 's Tibers bosschen en Numicus oevers ploegen,
't Gebergt des Rutulers met ploeg en zaad vernoegen.
Het volk van Circes berg, en dat van Anxur komt,
Daar Jupiter's gezag en bijnaam Anxur bromt,
Die van Feronië, verkwikt met groene wonden,
Die zich bij Sature, het zwarte meer, onthouden,
En die van Ufens, daar de koude en kille vliet
Zijn kil door dalen zoekt, en endlijk zeewaart schiet.

Behalve deze komt, der Volsken spruit, Camille
De krijgsheldin, en voert, tot slechting van 't geschille,
Haar ridderlijke bende in 't blanke harnas aan.
Zij plag haar hand niet aan Minerve's spil te slaan
En naaikorf, naar den aard der huiselijke vrouwen,
Maar is, nog maagd, gewoon zich in den krijg t' onthouwen,
Te leeren harden, en te voet alom gezwind
Te rennen, sneller dan de pennen van den wind.
Zij zou wel over veld en korenaren vliegen
En streven, zonder aar te kwetsen, en op 't wiegen
Der dijning, midden door de zee, en over 't ruim
Heenglippen, bangen aan de baren en het schuim,
Ook zonder hare zool te sprenkelen met baren.
Al d' uitgelate jeugd en zoo veel oorlogsscharen
Verwondren zich op dak en veld, en alle liên
En mans en vrouwen, uit haar huis en vensters, zien
Nu uit naar dees heldin, terwijl ze met haar wapen
Dus henerijdt; zij staan van ver verbaasd en gapen,
Hoe zij haar snelle leên met koninklijk gewaad
En purper rijk bekleedt; hoe zij haar vlechten laat
Met eenen gouden haak ophaken; hoe ze vlugge
Den Lyciër koker fier laat wappren op den rugge,
En, naar der herdren wijs, daar Mars heur hart beroert,
Een groene myrtetelg op hare veldspeer voert.

ACHTSTE BOEK.

INHOUD.

Prins Turnus steekt ten burg den oorlogsstandert uit,
En zend gezanten heen naar Diomedes' muren,
Opdat men den Trojaan en zijne bruiloft stuit'.
De Tiber stiert den held bij andre nageburen.
Hij wint Evander's gunst en Pallas op zijn hand,
En scheidt getroost van hier; de moeder vaart hem tegen,
En offert haren zoon, tot 's vijands wederstand,
De wapens van Vulcaan, het harnas, schild en degen,
Hij eert die gifte, en wordt in dezen beukelaar (waar.
D' aanstaande mogendheid van 't Roomsch geslacht ge-

Toen Turnus zijn trompet en 't bloedig oorlogsteeken,
Den standert op den muur en torens had gesteken,
Des Laurentijnschen burgs, het paard met sporen stiet,
En 't zwaard nam in de vuist, geraakte in dit gebied
Al 't volk in rep en roer; gansch Latium, gedreven
Van schrik, heeft zich terstond in 's konings eed begeven.
De jeugd, aan 't hollen, borst met dreigementen uit;
De treflijkste oversten, Messapus op 't geluid
En Ufens en Mesens, de goddelooze, rukken
De hulpetroepen, die rondom den bodem drukken,
Bijeen, ontblooten 't land alom van akkerliên.
En Venulus, om 't rijk van bijstand te voorzien,
Gaat heen de hoofdstad van den grooten Diomedes
Verkundschappen, hoe nu de Frygen 't hof des vredes
Ontrusten, Latium met hunne macht heslaan,
Æneas met zijn vloot geland zij, een Trojaan
Verwonne Huisgoôn in het land voêr, zich laat hooren,
Hoe 't rijk van boven hem hij noodlot wierd beschoren;
Dat volk bij volk alreê den Trooischen gunst toedraagt,
Het gansche Latium, al 't land van hem gewaagt.
Dat Diomedes zelf veel beter af kan meten
Dan Turnus, of de vorst Latinus, hier gezeten,
Wat vorst Æneas zoekt; wat voor eene uitkomst hij
(Indien 't geluk hem diene, en hierin gunstig zij)
Door dezen krijg verwacht; dit draaft vast hij Latijnen.
Den held, gesproten uit Laomedon, verschijnen
Veel zaken, en hij ziet den handel te gemoet,
En wat de weêrpartij nu drijft en ommewroet.
Zijn hoofd liep om van zorge en nadocht, en de zinnen
Aan 't malen, zwierden hene en weder; 't hart van binnen
Voedde onrust, en zijn geest bedocht en overwoeg
Al wat hem voorkwam, rijp en wijselijk genoeg.

Gelijk de klare zon of volle maan, aan 't blikkren,
In 't kopren watervat met glans en weêrlicht flikkren,
En schittren in de lucht, en met haar schijnsel staan
En scheemren tegens balk en hoogen zolder aan.
'T Was nacht, en dier en vee en vogel, uit verlangen
Naar rust, lag moede op 't veld, van diepen slaap bevangen,
Als vorst Æneas, om den droeven oorloog
Bedocht, gestrekt lag op den oever, koud en hoog,
In d' ope lucht, en werd in 't end van slaap bekropen.
De grijze Tiberijn, de Stroomgod, sch en hedropen
Uit zijne zoete kil, geboord met populier,
Te borlen uit den grond, en was, op zijn maniar,
Bekleed met water blauw en dun doorschijnig linnen,
Het haar met riet gehuld; hij scheen hierna met zinnen
Hem dus te spreken en t' ontlasten van verdriet:
„O, godlijke afkomst, die de stad en 't oud gebied
Van Troje, uit 's vijands hand, ons toevoert door de baren,
En slaaft om Pergamum voor eeuwig te bewaren;
O gij, naar wien alleen het Laurentijnsch gewest,
En al 't Latijnsche land, dus lang en tot op 't lest
Verlangden, hoû slechts moed, hier is, na veel elende,
Een vrije woonplaats, en een vrije stad in 't ende
Voor u ten beste; schrik voor krijg noch dreigement,
Der Goden gramschap is bedaard en omgewend.
Nu zult gij, hoû dit niet voor krachtelooze droomen,
Een groote witte zeug in ruige wilgeboomen,
Die dertig jongen, wit van borstlen, aan den kant
Des vliets geworpen heeft zien leggen op het zand,
De biggen om haar speen; hier zult ge uw muren stichten,
En, na geleên verdriet, uw zwarigheên verlichten.
Hier zal Ascaan, na een verloop van dertig jaar,
De wijd vermaarde stad, groot Alba, voor gevaar
Bevestigen; ik spel u geene onzekre zaken.
Nu zal ik u beknopt, indien gij op wilt waken,
Berechten, op wat wijs gij moedig met geduld
Al 't geen voorhanden is te boven streven zult.
D' Arkaders, een geslacht van Pallas eer gesproten,
Die vorst Evander, als getrouwe tochtgenooten,
En zijne standerden navolgden, kozen hier
In dit geweste een plaats, en stichtten, kloek en fier,
Een stad op 't hoog gebergt, die Pallas ingezeten
Nog Pallanteum, naar zijn grootvaârs vader, heeten,
Dit volk voert doorgaans krijg met ons Latijnsch geslacht.
Ga, sluit verbond met hun: versterk uwe oorlogsmacht
Met dezen bondgenoot; ik zelf zal 't water roeren,
En u, langs mijnen kant, te water derwaart voeren,
Opdat ge met den riem moogt roeyen tegens stroom.
Op, op dan! wakker op, o Venus waarde zoon!
Eer Juno met gebeên kerkplichtig, als de stralen
Der starren voor den dag, die opkomt, onderdalen.
Verzacht haar gramschap door beloften en gebeên,
En, na de zege, pas uw offer te besteên
Aan mij, die u verschijne; ik ben de Godheid van den
Godlieven Tiber, die dus blauw de groote landen
En oevers, als gij ziet, in 't overloopen strijk',
En 't vette klei met slib verbetere en verrijk',
Ik, die van 't hoog gebergt koom stroomen naar beneden,
Heb hier mijn hof gebouwd, het hoofd der groote steden,
Alom vermaard." Zoo sprak de stroom, en dook al stil
Heel diep in 't water naar den grond toe van zijn kil.
Zoodra de bruine nacht en slaap voor 't oog verdwenen,
Rees 't hoofd van Troje, en zag den hemel overschenen
Van 't gouden zonnerad, dat uit den Oosten steeg.
Hij schepte met zijn hand het water van omleeg
Godsdienstig uit den stroom, en hief zijn stem naar boven:
„O, Laurentijnsche rei van Nymfen, waard te loven!
Gij Nymfen! moeders van de vlieten en hun kil,
En gij, o Tiberijn! o vader! 't ga zoo 't wil,
Neemt met uw heilgen stroom Æneas en zijn scharen
In uwe hoede; ontrukt hem eens zoo veel gevaren,
Hetzij in welke bron gij (die met al uw hart
Meêdoogen heht met onze omsukkelinge en smart,)

U dompelt; 't zij wat grond gij liefelijk wilt laven;
Ik zal u altijd met mijn dienst en offergaven
Vereeren. Horenstroom en voogd van elken vliet,
Die door Hesperiën en zijn landouwen schiet,
Och! sta ons heden bij, verzeker openbaarder
Ons van uw gunst; berecht ons van uw Godheid klaarder."
Zoo spreekt de Trooische vorst, en kiest uit al de vloot
Twee jachten, wapent zijn gezelschap voor den nood,
Bezorgt het roeituig. Straks ontdekt zich in de boomen,
En op den groenen kant, daar 't water langs komt stroomen,
Een witte zeuge, met haar bigge, van één haar
En wit als zij, een merk van zegen, hel en klaar;
Waarom Æneas, de godvruchtige, niet wachtte,
Maar dees, ter eere van de groote Juno, slachtte,
En met haar jongen wijdde en offerde op 't altaar.
Dus paait de Stroomgod voor den springvloed, vol gevaar,
In dezen langen nacht, waarop de watren vallen,
En, als een staande plas, de vliet, heneên zijn wallen,
Zoo vlak lag, als een meer, dat stil legt, zonder stroom,
Opdat men onvermoeid den vliet te boven koom.
Zij spoên krioelende hun reis om op te varen,
't Geteerde dennenhout gaat bruischen door de baren,
De stroom verwondert zich, het bosch en d' oever schat
Een wonder, nu zij zien, dus ongewoon, op 't nat
Van dezen watervliet, wijdflikkrende rondassen,
En mans en schepen, schoon beschilderd, hen verrassen,
En drijven op den vloed. Zij slijten dag en nacht
Met roeyen, raken hoog gemakkelijk en zacht
De bochten, 't lange rak des krommen vliets, te boven,
Door velerhande slag van boomen voortgeschoven,
En tusschen 't groene bosch van dezen stillen vloed.
De zon stond midden aan den hemelkloot in gloed,
Toen zij van verr' den muur, het slot en hier en ginder
Wat huizen zagen, door de Roomsche macht, van minder
Gelegenheid, in top geheven en gebouwd.
Evander was toen arm. Zij zetten snel en stout
Den boeg recht derwaart, en genaken poorte en walle.
D' Arkeder koning wijdde eerbiedig bij gevalle,
Op dezen zelven dag, in 't kerkwoud, voor de steê,
Den grooten zone van Amfitryo, en meê
Den Goden, naar den stijl, hunne eer en offergaven.
De zoon, prins Pallas, met de bloem der jeugd en braven,
En zijnen armen raad, brandt wyrookgeuren, daar
Het offerbloed, nog lauw, vast smookt op 't wondaltaar.
Toen d' offeraars die trotsche en hooge schepen zagen
Ten schaduwrijken bossche invaren, zonder vragen,
En stil aanroeyen, werd een iegelijk verbaasd,
Verliet den offerdisch. Zij stonden met der haast
Al t' zamen overend; maar Pallas, die Gods zaken
Bemint, verbiedt ze streng het offerfeest te staken.
Hij grijpt een schicht, en vliegt terstond het vreemde jacht
Aan 't water in 't gemoet, en roept ze uit al zijn macht
Van eenen heuvel toe, van verre: „o, jongelingen!
Wat onbekende drift beweegt u in te dringen,
Langs onbekende paân? waar streeft ge recht naar toe?
Wat zijt ge toch voor volk? waar hoort ge t' huis? of hoe
Is 't met u? Brengt ge peis, of brengt ge ons oorlog mede?"
Æneas, daar hij staat, beantwoordt deze rede,
Van zijn kampanje, en spreekt prins Pallas lieflijk aan,
En stak hem met zijn hand de blonde vredeblaân
En zijn olijftak toe: „gij ziet nu hier verschijnen
De Trooische burgerij, die tegens dees Latijnen,
Uwe erfvijanden, met recht de wapens draagt;
Dewijl ze, als ballingen, van hun uit trots verjaagd
En aangevochten zijn. Wij komen naar dees stranden
Evander zoeken; zegt hem aan, hoe in dees landen
Doorluchte vorsten, uit Dardanje en zijn geslacht,
Gekomen zijn, om hulp en bijstand aan zijn macht
Te zoeken." Pallas staat verbaasd om deze maren,
En om dien grooten naam, en antwoordt na 't bedaren:
„Gij zijt dan wie gij zijt, treê op, en staak uw reis!
Spreek vader zelf; neem uw verblijf in ons paleis."

Hij geeft hem voort de hand, en drukt ze uit rechte minne.
Zij leggen dadlijk aan, en stappen boschwaart inne;
De vorst Æneas sprak den koning minzaam aan:
„O, overbrave Griek! Fortuin wees mij de baan,
En heeft me, opdat ik, met olijfloof, vast gebonden
Met wol, u vreedzaam mocht verbidden, hier gezonden.
Ik vreesde niet voor u, die een Arkader zijt
En vorst der Grieken, en van Atrens' zoons niet wijd
In bloed en maagschap dwaalt; maar zijne dapperheden,
De heilge orakels van de Goden, in veel steden,
De bloedverwantschap van onze ondren en uw naam,
Zoo vele landen doorgedragen van de Faam,
Mij, die gewillig was, bij noodlot herwaart dreven,
Verbonden aan uw hof; Dardaan (de Grajen geven
Hier reên af en bescheid) Elektres zoon, een spruit
Van Atlas, en die Troje in zijne muren sluit
En bouwt, en vader wordt van Ilium geheeten,
Kwam eerst naar Frygië de zee met kielen meten.
De vreeslijke Atlas, die de kloot des hemels draagt
Op zijne schouders, won Elektre, een schoone maagd.
Mercuur, uit blanke Maje, op 't kilste van Cyllene,
Geboren, werd gacht uw vader lang voorheene.
Maar Atlas (zoo 't gerucht, dat ons ter oore kwam,
Geloof verdienen mag), dees Atlas is de stam
Van Maje, en onderstut de starren nog hier boven.
Dus zijn de takken van de heide koningshoven
Uit eenen zelven stam gesproten, als gij hoort.
Ik, steunende op dien troost, besloot niet dezen oord
En u van verre eerst loos door boden t' ondertasten,
Maar koom oodmoedig zelf u zoeken en vergasten.
Zoo 't zelve Daunisch volk, waarvan gij wordt bestreên,
Ons nu den voet licht', zoo gelooven ze met reên
Het kan niet missen (dat de Goôn dit nooit gehengen!)
Het gansch Hesperie ook onder 't juk te brengen,
En 't water, dat hun strand van wederzij bespoelt,
Te toomen door hun macht; indien ge dit gevoelt,
Laat ons elkendre dan, als bondgenooten, zweren.
Wij hebben volk om 't heer met braven te stoffeeren,
En ons ontbreekt geen jeugd noch dapper oorlogsgast."
Dus sprak Æneas, en de koning zag hem vast
De woorden uit den mond, en door en weêr; ten leste
Beantwoordt hij beknopt: „dat ik in dit geweste,
Manhaftige Trojaan! u zie en wellekoom',
Is mij ten hoogste lief; het dunkt me, als in een droom,
Dat ik Anchises zelf, zoo dapper van vermogen,
Uw eigen vader hoore, en staan zie voor mijne oogen.
Want mij mag heugen, hoe van over lang Priaam,
Laomedons vermaak en zoon en erfgenaam,
Toen hij naar Salamin, het eiland, in die hoeken
Zijn zuster Hesioons landouwen kwam bezoeken,
Met eenen ook ter loop, op dien uitheemschen tocht,
Het koude Arkadisch land en zijne grens bezocht.
Ik, toen in 't bloeyendst van mijn jeugd, stond opgeloken,
Gelijk een bloem; de baard was effen uitgebroken;
'k Zag met verwonderen de Trooische vorsten aan,
Den vader in den zoon hier tegenwoordig staan.
Doch vorst Anchises was de langste van hun allen.
Mijn hart en ijver blaakte, om met een welgevallen
Hem aan te spreken, en te groeten van zoo veer.
Ik trad met lust naar hem, en leidde dezen heer
Om Fenus vesten, en hij schonk me midlerwijlen
In 't scheiden, mild en heusch, een koker, zwaar van pijlen,
Uit Lycië, ook een rok, heel rijk gestreept met goud,
Twee gouden breidels, die mijn zoon in waarde houdt,
En heden nog bewaart; waarom de bondverwantschap,
Die gij verzoekt en eischt, van ouds al in dit landschap
Ten hove, hand aan hand wel sterk bevestigd is.
Ik zal u morgen, als de zon de duisternis
Verdreven heeft en 't land beschijnt met hare stralen,
Terstond afvaardigen met bijstand naar uw palen,
Van middelen voorzien, met krijgsliên hiên de hand.
Dewijl ge hier nu zijt ter goeder uur geland,

Zoo viert toch hartelijk de heilge jaargetijden
Met ons, naardien ze geen vertrek noch uitstel lijden,
En zet u aan den disch." Zoo sprak hij en gebood,
Den opgenomen kelk en spijs, den dischgenoot
Ten dienst, weêr op den disch te brengen, zette blijde
De mans op 't grazig bed van zoden neêr, en vlijde
Æneas, 't opperhoofd, op zijn baukkussen neêr,
De ruige leeuwenhuid, en noodde dezen heer
Uit zijn ahornen stoel. Toen dit beschikt was, gingen
Hier d' offerpriester en de bloem der jongelingen,
En rechtten elk om strijd ter offermaaltijd aan
Het ingewand en vleesch van stieren, versch gebraân,
En korven vol beschuit; men schenkt er wijn in schalen.
Men ziet Æneas en de jeugd van Troje onthalen
Met afval, God gewijd, en offerossenharst,
Nadat het feestbanket den honger, die hen perst,
Geboet hadde, en de maag, die graag was, dus verzadigd,
Heeft vorst Evander dus het offerfeest verdadigd:
„Geene ijdle onkundigheid noch bijgeloof van God
Of oude Goden heeft bij ons dit erfgebod,
Dees plechtigheid, gewoonte en maaltijd en altaren
Van zulk een grooten God en Godheid, onervaren,
Onwetende ingesteld, neen zeker; Trooische heer,
Mijn dischgast! men vernieuwt en viert deze offereer
Uit rechte dankbaarheid, naardien dit berggeweste
Van schrikkelijk gevaar eens wierd verlost ten leste.
Bezie, hoe deze rots, van ouds ten val geneigd,
En hellende overhangt en andre klippen dreigt;
Hoe dit gevaarte omhoog, zoo wijd van een gesmeten,
Het hol verwoest legt, en de rotsbreuk zulke spleten
En vreeselijke kloof veroorzaakte. Achteraf,
Heel diep in dees woestijn, had Cacus, wreed en straf, (een
Half mensch, half dier, zijn hol, dat, schriklijk wild omhee-
Begroeid, van zon noch maan noch starren wierd beschenen,
En altijd lauw lag en nog versch van menschenmoord.
Men zag de hoofden, trotsch genageld op de poort,
Die, bleek en vuil, van bloed en stinkende etter stonken.
Vulcaan had dit gedrocht geteeld, dat in spelonken
Zoo groot stapte als het was, zijn vaders vier omboog
Heel dik en dompig uit zijn mond en kele spoog.
Wij hoopten vast op hulp, die ons werd aangeboden
Door d' aankomst van den God, geëerd bij dees genooden;
Want Hercules, des volks verlosser, sterk en fier,
En moedig op den roof en neêrslag van het dier,
Reus Geryon, die met drie liehamen kon vechten,
Kwam herwaart aan en dreef, als triomfeerders plechten,
Zijn groote stieren en zijn ossen overal
Bij dezen stroom te weide en in dit grasrijk dal.
Maar Cacus, bijster dol, verwilderd en verwaten,
Om geen bedriegerij noch schelmstuk na te laten,
Dreef twee paar stieren en vier koeyen, vet gemest,
Het puik van al het vee, ter weide uit naar zijn nest,
Verstak ze in schaduwe van zijn spelonke en holen,
Bij hunnen staart gesleept, opdat de zoekers dolen,
Geen rechten voetstap zien, geen spoor, dat derwaart leidt.
Geen merrekteeken meldt het roofnest, geen bescheid
Verneemt men, hoe men zoekt. Toen Hercles van die plek-
Met d' andre zatte drift nu stond op zijn vertrekken, (ken
En haar verweiden woû, begon, in 't henegaan,
Zijn drift te loeyen en een schor geluid te slaan,
Door al het boschgewest het bulken wijd te spreiden,
En klagende uit het groen der heuvelen te scheiden;
Maar een der ossen, daar ze in 't hol gesloten staan,
Bulkt op en antwoordt luide, als d' andern henegaan,
En meldde Cacus, daar hij allerminst op giste.
Toen zood Alcides' bloed van gramschap, dat het siste,
Van dolheid liep zijn gal toen over, meer en meer.
Hij zoekt naar wapentuig, ziet om naar zijn geweer
En grijpt de zware knods, vol kwasten, vliegt ontsteken
Den steilen heuvel op in top, om zich te wreken.
Toen zag, toen zag men eerst, hoe Cacus' lijf en leên
Van vreeze beefden, schrik hem uit zijne oogen scheen.
De booswicht vlucht van angst, en, sneller dan de winden,
Vloog hene in zijn spelonk; de vrees en zorgen binden
Hem vleugels aan den hiel. Nadat hij zich dus dol
Hadde opgesloten, en voor slot en deur van 't hol
Den vreeselijken steen, die kunstig van zijn vader
Aan d' ijzere keten en haar schakel hecht te gader
Aan een geklonken hing, liet schieten, dat het klonk;
Zoo ras de keten van metaal in stukken sprongk,
En hij den post en deur, die 't innegaan belette,
Met eenen dikken boom heel pal en stevig zette:
Zoo kwam er juist op slag de gramme Tiryntier,
Die 't al doorsnuffelde en zijne oogen ginds en hier
Aan alle kanten sloeg en op de tanden knerste.
Hij, dus verhit van toorne, en die van spijt schier berstte,
Bespiedde driewerf den geheelen Aventijn.
Driewerf verwrikte hij de steene poort met pijn,
Doch ijdel en vergeefs, ging driemaal, in 't verhitten
Van zijne wraak, vermoeid in 't dal ter neder zitten.
Recht boven op den rug van 't hol, met rots bij rots
En afgebroke klippe ombeind, stond spits en trotsch
Een klip, die uitstak in de hoogte, een nest voor gieren,
Een broeinest voor de rave en roofgezinde dieren.
Alcides deze klip, die aan den slinken kant
Des heuvels naar den stroom zich buigt, met zijne hand
Aangrijpende, verwrikt ze en scheurt ze van haar wortel,
En stoot ze fluks omlaag aan puin en gruis te mortel,
Dat al de lucht rondom gewaagde van den slag,
En d' oevers daverden, de stroom van groot ontzag
Verbaasd terugge sprong. Toen kwamen dees spelonken
En Cacus' moordhol en zijn roofnest, diep gezonken,
Heel helder aan den dag; de kelders, vuil van moord,
En zwart van schaduwen en schimmen, lagen voort
Voor ieder open, en niet anders of 't gereten
En gapende aardrijk, diep van onder opgespleten,
Den helschen jammerpoel ontdekte en 't nare rijk
Des doods, gehaat bij 't licht der Goden, te gelijk
Nu opensloot, zoodat men onderwaart van boven
In dien gevloekten poel, voor 't licht, dat door de kloven
Beneden scheen, de schaar der zielen siddren zag;
Weshalve Alcides fluks, van boven uit den dag,
Met zijne pijlen schoot, al zijn geweer en wapen
Te hulp nam, en met steen en keyen op te rapen
En takken, van geboomt gerukt, hem zonder rust
Te keer ging, daar hij stond, zoo snel en onbewust
En tegens zijne hoop betrapt, en opgesloten
In 't hol van deze rots, en bevende verschoten,
Afgrijslijk tiert en brult; maar Cacus braakte (want
Hij zag geen straf t' ontgaan aan dien noch dezen kant)
Zoo vreeslijk eenen damp ter kele uit, dat het wonder
Te zien was, en hij blies in 't woeste hol van onder
Zulk eenen donkren damp en nevel, en betoog
De moordspelonk zoo dik en bijster voor het oog
Met zwarten mist en damp en nare duisternissen,
Gemengd met rook en smook, dat d' oogen zich vergissen
En geen gedaante zien. Dit kon de vrome held
Niet lijden; hierom sprong hij moedig met geweld
Van boven neêr in 't vier, daar rook en smook met wolken
Het dikste opdrijven kwam, en uit de bijstre kolken
De zwarte damp het grofst kwam smoken naar de lucht.
De held greep Cacus toen, die slechts met loos gerucht
Zijn vier en vlam vergeefs uit duisternisse rispte.
Hij knoopte hand en voet aan een, en duwde en knispte
Hem 't gloeyende gezicht en d' oogen uit het hoofd,
Verworgde hem, wien, gansch van lucht en âm beroofd,
Verstikt geen druppel bloeds ter kele uit kwam gedropen.
Hij rukt de deur op, zet den donkren moordkuil open,
Brengt al 't gestolen vee, den dier verzworen buit,
En d' ossen voor den dag. Hij sleept het ondier uit
Het roofnest, dood en warm, bij zijn gebonde voeten.
De toeloop en het volk, die 't landgedrocht gemoeten,
Verzaân hunne oogen nauw aan deze afgrijslijkheên
Van blikken en gezicht en borst en ruggebeen,

Heel ruig van borstelen, en 't vier, dat, al verloren
Gespogen en gebraakt, in zijne keel most smoren.
Men vierde na dien tijd hierover Hercles' feest,
En elk nakomeling hield met een blijden geest
Dien vierdag, jaar op jaar. Potitius is ouder
En innesteller van dees hoogtijd; d' onderhouder
Van Hercles' feestdag is het stamhuis van Pinaar.
Hij stichtte hier in 't wond dit godgewijde altaar,
Dat eeuwig onder ons het Allerhoogst' zal heeten
En 't Allerhoogste blijft bij ieder ingezeten.
Hierom bekranst uw hoofd, o uitgeleze jeugd!
Met loof, tot dankbaarheid voor zulk een groote dengd,
En past elkandren met den offerkelk t' onthalen.
Schenkt rustig nu den wijn den gasten toe met schalen,
En roept den God des lands en 's lands beschermer aan."
Zoo spreekt Evander en bedekt zijn haar met blaân,
Met zwarte en witte verf van populier, de blâren
En 't loof van Hercules, en kranst zich voor d' altaren,
Neemt d' offerschaal, die God gewijd is, in de hand.
Zij plengen te gelijk met vreugd door 't feestverband
De wijnen op den disch, en roepen om de Goden.
De zon hené̂n de kim, terwijl ze elkandren nooden,
Gedaald, zoo viel de schim en avond op zijn tijd.
Nu ging Potitius, tot offerman gewijd,
En 't gansche priesterdom, gelijk van ouds, met vellen
Om 't lijf gegord, het rijs in brand en vlammen stellen.
Men schaft er offerspijs en 't ander dischgerecht,
Stoffeert d' altaren mild volop, gelijk men plegt,
Met volle schotelen. De rei van Mars, met kransen
En takken om het hoofd bevlochten, valt aan 't dansen,
En huppelt op den zang om 't brandend wondaltaar.
Een rei bestaat uit jonge, en d' ander, grijs van haar,
Uit oude mannen, die, met trippelen en wijzen
Op maatdicht, Hercles' faam en zijne daden prijzen;
Hoe vroeg hij met zijn vuist de stiefmoêrs wiegeslang
Verworgde, en duwde een paar te bersten, doodsch en bang;
Hoe hij oud Troje en ook Echalië, twee steden
Ten hemel toe befaamd, met macht hadde afgestreden;
Hoe hij veel duizenden gevaren, ramp en leed,
In vorst Eristheus' dienst, door Juno's wrok, te wreed
En onrechtvaardig, most zijn leven lang verduren.
Zeeghafte held! gij slachtte, in alle uwe avonturen,
Hyleüs met de vuist, en Folus, hef geteeld
Uit wolken, sterk van leên, hun dubbel meêgedeeld.
Gij velt het ondier der Kretensen onder 't schreeuwen,
En dien Nemeeschen leeuw, den gruwel aller leeuwen,
Geschulen in zijn rots; d' afgrijselijke poel
Van jammer schrikt voor u; de hond, die Pluto's stoel
In 't bloedig hol bewaakt, ten schrik van die 't belaagde,
De Helhond, die het half verteerd gebeente knaagde,
En achterover lag, verschrikte voor uw kracht.
Geen ondier, Tyfeus zelf, een reus, zoo groot van macht,
Vervaarde u met zijn spits; geen waterslang vernielde
U, schoon haar vruchtbre hals van vele hoofden krielde.
O wettige afkomst van Jupijn! zijt nu gegroet,
Die bij de Goden leeft in weelde en overvloed.
Ai, zegen onzen dienst, uwe offers, dat wij 't merken!
Dus loven ze met zang zijn daden en zijn werken,
Gedenken bovenal waar Cacus' moordhol stond,
En hoe hij vier en vlam kon blazen uit zijn mond.
Al 't feestwond wedergalmt. De heuvels staan bewogen,
En drennen op 't geluid. De godsdienst dus voltogen,
Zoo gaan ze stedewaart; de koning, grijs en oud,
Ging aan Æneas' zij, zijn meêgenoot, door 't wond,
En leunende op zijn zoon in 't gaan, van onvermogen,
Kort koutende den weg. Æneas opgetogen,
Slaat met verwondering zijne oogen overal,
Schept zijn vermaak in plaats en landschap, berg en dal,
En ondervraagt en hoort met lust, als naar een wonder,
Naar d' oude helden en hun daden, elk byzonder.
Toen sprak Evander, die den grond der Roomsche steê
Gelegd heeft: „Boschgoôn en de Veldgodinnen meê,
En een hardvochtig volk, geteeld uit eik en struiken,
Van overouds dit bosch tot hun verblijf gebruiken,
En loopen, zonder tucht en zeden, wild genoeg.
Zij wisten van geen stier te spannen voor den ploeg,
Van middelen noch goed te gâren en te sparen,
Maar leefden slechts bij loof en wild, gejaagd in 't garen;
Een bijster harden kost. Saturnus, vluchtig voor
Jupijn en zijn geweld, en uit zijn Rijk en spoor
In ballingschap gejaagd, kwam uit den hemelhoogen
Olymp naar dit gewest ter sluik en stil getogen.
Dees tuchtigde het volk, onleerzaam, stuur van aard,
Verstrooid in steil gebergte, en heeft ze allengs vergaârd,
Door wetten ingetoomd, en hun dit land bevolen
Te noemen Latium, naardien hij zat gescholen
In dezen vrijen hoek. Men wil, dat d' oude tijd
Gebloeid hebbe onder hem: zoo stil en onbenijd
En vreedzaam leidt hij 't volk, totdat de tijd, aan 't slimmen,
Zijn eerste verf verschoot, de goudzucht raakte aan 't klim-
Met dullen oorlogslust; toen kwam d' Ausoniaan (men,
En 't Siciljaansche volk zich herwaart nederslaan.
Saturnus' land verkeert bij wijl van naam; toen kwamen
De koningen, met hun de strenge Tiber t' zamen,
Heel groot en onbeschoft, naar wien d' Italiaan
Dien stroom den Tiber noemt, en sedert is vergaan
De naam van Albula, van ouds aan hem gegeven.
D' almachtige Fortuin en 't noodlot, daar geen streven
Noch worstlen tegens helpt, hoe kloek zich iemand redt,
Die beide hebben mij hier vast ter neêr gezet,
Nadat ik, uit mijn land en vaderland verdreven,
Ter zee 't gevaar ontsloop, op d' oevers van mijn leven.
De God Apollo, die mij raad te geven plag,
En nymf Carmente meê, mijn moeder, vol ontzag,
Vermaanden mij naar dit gewest te toe te streven."
Zoo sprak Evander nauw, of toondo in 't voortgaan, neven
Den weg, het outer, en de Carmentijusche poort,
Op oud Romeinsch aldus genoemd, gelijk men hoort,
De nymf Carmente ter gedachtenisse en eere,
Waarzeggerin, die eerst gespeld heeft van den Heere
Æneas en zijn komste, en 't volk naar hem genaamd;
Van Pallanteüm ook, een stad, zoo wijd befaamd.
Hij toont hierna het wond, dat breed staat opgeschoten,
Van strengen Romulus, voor zijne tijdgenooten
Ten vrijburg opgebouwd; ook waar Lupercal schuilt
Op eene koude rots, een kerk, van naam vernuild,
En op 't Arkadisch Pan gewijd, die van Lieije
Gediend wordt en gevierd. Hij wees ook op die rije
Het bosch, aan Argus door een landvloek toegepast,
Verhaalt hem Argus' dood, en d' ontrouw van dien gast,
En zuivert zich met eede, en leidt hem door de heggen
Van hier, tot daar men op Tarpejus 't slot ziet leggen,
Het groote Capitool, dat, nu dus trotsch verguld,
Eer woest van kreupelbosch en wild lag op dien bult.
't Vertsaagde landvolk droeg alreê de wilde en rouwe
Godsdienstigheid der plaatse ontzag toe. „Dees landouwe,
Bosschagië en steenrots zijn zoo vroeg bij 't volk gevreesd.
Een God, men twijfelt wie," zegt hij, „een Hemelsch geest
Bewoont dit bosch, dees kruin des heuvels, dicht van boo-
D' Arkader houdt dat hij daar God Jupijn zag komen, (men.
Zoo dikwijl hij, bij droef en donker weêr, voor 't volk
Den geitenbeuklaar zwenkte, en uit een zwarte wolk
Een dichten regen goot Nog ziet ge hier twee steden,
Nu woeste muren, een geheugnis der voorleden
Voorvaderen, en hun naamhaftig overschot.
De vader Janus stichtte één stad, het ander slot
Met zijne stad bedankt Saturnus' bouwerije:
D' een' hiet Janiculum, en d' andre Saturnije."
Dus kouten ze onderling, en gaan in 't arm paleis
Van vorst Evander, zien en hooren, reis op reis,
Het loeyen van het vee, daar namaals dees gebouwen
En spitse gevels, trotsch gebouwd en uitgehouwen,
Op 't groote merktveld van ons Rome staan te prijk.
Hij sprak, toen zij ten hove aankwamen te gelijk:

„De dappre Hercules, zoo trotsch in 't overwinnen,
Tevrede met dit hof, heeft zijnen voet hierbinnen
Voorhene wel gezet; mijn vriend! leer pracht en praal
Versmaden: draag u, in dit slecht en arm onthaal,
Gelijk die God, niet schuw van mijn bekrompe woning."
Zoo spreekt Evander, leidt zijn gast, den grooten koning
Æneas, in zijn hof, heel zuinig opgerecht
En laag, en zet hem op een dischbed, arm en slecht
Met blaân gevuld, en op de huid van een berinne
Uit Libye. De nacht kwam 's hemels hooge tinne
En 't land beschaduwen met hare vale schacht.
Maar Venus, moeder van Æneas, in der nacht,
Niet zonder nood ontsteld, om 't oproer en het dreigen
Van 't Laurentijnsche volk, sprak God Vulcaan, haar eigen
Gemaal, aan op dees wijs, in zijn verguld salet,
En ademt met haar tonge en tale op 't zachte bed
Een Goddelijke liefde en trek hem dus in 't harte:
„Terwijl de koningen van Argos, mij tot smerte,
't Verwezen Pergamum, de sloten, wijd beroemd,
De tortse en 's vijands zwaard en fakkel toegedoemd,
Verdelgden, zocht ik nooit bij u voor mijn verlegen
Trojanen hulp en troost, noch geene wapens tegen
De Grieken in uw smids, van uwe hand met kunst
Gewrocht; noch woude, al droegt gij mijne schoonheid (gunst,
O liefste bedgenoot! geen werk hij u verwerven,
Noch vergde u, schoon ik zeer in Priaams bloed en erven
Gebonden was, en mij Æneas' zwarigheid
Zoo dikmaal tranen kost, met oogen rood beschreid.
Nu sloeg hij, op 't gebod van Jupiter, zich neder
In 't Rutulers gewest, waarom van liefde teder,
Ik, zijne moeder, mij voor uwen heilgen troon
Vernedere, en u smeek om wapens voor mijn zoon.
Het zaad van Nereus, een genoot van Tithons trouwe,
Vermurwde u eertijds wel met haar gekerm en rouwe.
Bezie eens, hoe veel volks nu aanspant, hoe veel steên
Met toegeslote poort den stalen degen smeên,
En wetten, ten bederf van mij en van de mijnen."
Dus spreekt de Schoone, en streelt hem achter haar gordij-
Omhelst hem met sneeuwwit en poezelig albast (nen,
Die wankelt, en hierop, naar zijn gewoonte, vast
Begint te blaken, en, na 't woelen en vermoeyen,
Gevoelt, hoe d' oude brand aan 't glijen is, aan 't gloeyen
In zijn gebeente en merg; aleens gelijk in 't oog
De gloênde bliksem in de wolken, daar omhoog,
Met donder nitberst door de lucht, en straalt en blikkert,
En voortslaat straal op straal, en wederlicht en flikkert.
Zij, die wel weten woû hoe overschoon zij was,
Gevoelt verheugd de kracht van haar liefkozen ras.
De vader, eeuwig door zijn min aan haar verbonden,
Beantwoordt dit: „waartoe zoo verre mij verzonden?
Waarom mistrouwt ge mij? hadt gij hij tijds gelet
Op uw Trojanen, 'k had ben overlang ontzet
En van geweer voorzien; want d' almacht van de Goden,
Noch 't noodlot had den staat van Troje niet verboden
Te duren, noch Priaam tien jaren levens tijd
Geweigerd. Zoo gij nu ten oorlog rustig zijt,
En dat uw meeninge is; wat God en kunst gehengen,
Wat mijn zorgvuldigheid voor u te weeg kan brengen,
Al wat van ijzer en van messing, in het vier
Gesmolten, wordt gewrocht; wat smidse en blaasbalg hier
Vermogen, o Godin! het is u al geschonken.
Ai, smeek niet, alsof mij uw schoonheid en uw lonken
Zooveel niet waardig zijn!" Zoo lenigt hij haar smert
En zorgen, en omhelst de Schoone uit al zijn hart,
En, smiltende in den schoot van zijne lieve gade,
Velt zoet en zacht in slaap, en rust in haar genade.
Zoodra de nacht de helft van hare ronde trekt,
De zorg den Viergod, na den eersten slaap, opwekt,
Verlaat hij 't zachte bedde, om in zijn smids te smeden,
Zoo wakker als een vrouw, van nooddruft aangestreden,
En die hij spinrok en Minerve's handwerk leeft,
Eerst vier en doove kool uit d' assche leven geeft,
Oprekent, en hij nacht aan 't werk valt, en begeerlijk
Haar diensthoôn aandrijft met de lange take, om eerlijk
Het huis te stutten, en haar kinders op te voên.
Ter zijde aan 't vet Sicilje, en Lipare, daar toen
De Windgod heerschte, rijst een eiland met zijn rotsen,
Vol rook en smook, zoo hoog dat zij de wolken trotsen,
Waaronder de spelonk der Reuzen, en het hol
Van Etna, door de keel des schoorsteens, zwart en vol
Van roet, en uitgebrand, vast dondert door de steden.
Men hoort ze vreeselijk op 't aanbeeld slaan, en smeden,
Dat op dien klank het hol hier weêrgalmt met geschal,
De vonk al snorrende zich uitspreidt over al
Het hol; men hoort er vier en vlam gedurig hijgen
En zwoegen in de smids; 't geweer, om meê te krijgen,
Wordt in dien winkel van den God Vulcaan gesmeed,
En 't land voert 's Viergods naam, die kwam nu, vroeg ge-
Hier uit den derden kreits des hemels nederzweven. (reed,
Pyracmon, Steropes, en Brontes, wel bedreven,
Drie reuzen, smeedden in d' afgrijslijke spelonk,
Ten halven lijve naakt, het ijzer, dat het klonk.
Zij hadden juist den schicht des bliksems, daar de vader
Door al de lucht hij wijl meê bliksemt, nu te gader
Met hunne vuist gesmeed, ten deele gebruineerd:
Een deel was onvolwrocht aan 't werk, bij God begeerd.
Men zag alreede drie gedraaide hagelstralen,
Drie waterstralen, nat en vochtig; naast hen pralen
Drie roode stralen viers en van den vluggen wind;
Nu mengt men weêrlicht, en gedruis, en wat gezwind
Met schrik en gramschap vier en vlam komt uit te breken
In Jupiters geweer, hun werk, gestreng in 't wreken.
Zij hadden 't elders drok met wagen, as en rad
Van Mars, waarmeê hij volk, en rijken, land en stad
In rep en roere zet; zij spoeden met hun knapen,
Bruineeren, elk om strijd, verbolge Pallas' wapen,
De dreigende rondas, gezoomd en rijk geboord
Met slangeschubben, en goud van addren, dol van moord,
Gevlochten ondereen. Meduze zelf hierinne
Verdraait nog, op de borst der strijdende Godinne,
Haar afgesneden hals, en d' oogen, dat men 't ziet:
„Gij reuzen van mijn smidse in Etna! hoort ge niet?
Weg, weg met al dit tuig! en staakt dit aanbestede,
Dit aangevangen werk, en luistert naar mijn rede:
Gij moet nu," zegt hij, „voor een dappren oorlogsheld
Eens wapens smeden; stelt uw krachten met geweld
Gelijkerhand te werke, en rept uw wakkere armen;
Laat blijken wat uw kunst vermag, tot 's volks beschermen.
Nu zonder uitstel, haast en spoedt u, even sterk!"
Meer spreekt hij niet; maar zij, gelijkerhand het werk
Verdeelende bij lot, zijn daadlijk met hun allen
Op 's meesters last gereed, aan 't heerlijk werk gevallen.
Het koper en het goud gesmolten geeft een straal,
En vloeit als beken; het bloeddorstige metaal,
Door 't vier verwonnen, smilt in 't gloeyen van den oven.
Men giet den ronden schild, die, groot van ronde, boven
En tegens al 't geweer van Latium kan staan,
En scheutvrij, zeven-dik van platen, onder 't slaan, (ven
Den stoutsten vijand tart. D' een valt met kracht aan 't snui-
Des blaasbalgs, daar de lucht dan in dan uit komt stuiven.
Een ander koelt het sissende ijzer in den bak.
Het aanbeeld klinkt en raast in dees spelonk, niet zwak
Getroffen, slag op slag, op zekre maat bewogen.
De buigtang keert de staaf, dan dus dan zoo gebogen.
Terwijl de vader van zijn Lemnos, op de kust
Des Windgods, vast dit werk hard aandrijft, zonder rust,
Zoo wekt de voglezang en 't voedzaam licht Evander,
In 't laag gebouwde hof, vroeg morgens, vóór al d' ander
Ten bedde uit, onder 't dak; de grijze koning, stijf
Van oude, rijst en trekt den lijfrok aan zijn lijf,
Bestrikt de voetzool weidsch met taai Tyrrhenisch leder,
En laat Tegeesch geweer aan zijnen draagband neder
Op zijde hangen, van de rechte schouder af.
Het panthersvel hangt van de slinke schouder, straf

En ruig van haar, om 't lijf geslagen naar beneden.
Een paar lijfschutten gaan voor hunnen heere, en treden
Den hoogen drempel af; de honden, trouw van aard,
Hun meester volgen, met die lijfwacht wel bewaard.
De held gedenkt nog aan 't gesprek, nooit aangenamer,
En aan 't beloofd geschenk, terg hene naar de kamer,
Het kleen vertrek van vorst Æneas, zijnen gast,
Zoo vroeg gekleed als hij. Prins Pallas, als het past,
Verzelt zijn vader, en Achates zijnen koning.
Toen zij, in 't midden van het hof en deze woning,
Te gader kwamen, boôn ze elkandre heusch de hand,
En zittende bijeen, begonnen, na verband,
Heel openhartig dus op staatgesprek te vallen.
Evander hief eerst aan: „o braafste vorst van allen,
Æneas! die mij stijft en sterkt met hope, dat
De staat van Troje en 't rijk van Priam met de stad
Niet gansch verging, zoo lang uw leven is behouden;
Wat onze jeugd belangt, en die u stutten zouden
En uw naamhaftigheid, in zulk een krijgsverdriet,
De macht is bijster kleen, die ons nog overschiet.
Tuscanen met zijn stroom belegt ons van dees kanten;
De Rutuler ontziet zijn standerts niet te planten
Aan d' andre zijde, en klinkt met wapens om ons steên.
Maar ik zie uit en poog een leger op de been
Te brengen, eene macht bestaande uit dappre mannen
En groote landen, om met Trooischen aan te spannen;
Een slagboeg niet verwacht, u dienstig in dien strijd.
Gij komt, of 't noodlot zelf u riep, ter rechte tijd.
Agylle, een stad, gebouwd van rotse en oude steenen,
Legt niet heel wijd van hier, daar 't Lydisch volk voorheenen,
Een strijdbare aard, zich op 't Hetrurische gebergt
Ter neder sloeg; hierna ten oorloge aangetergd
Van vorst Mezentius, nadat ze vele jaren
Voorspoedig bloeide, heeft hij met zijne oorlogsscharen
Haar trotsch en wreed gedrukt in zijne heerschappij.
Wat rep ik ven de wreede ondraaghre moorderij
En gruwlen des tyrans! dat uit hun strenge tronen
De Goden hem en al zijne afkomst dit beloonen.
Hij bond de levenden en dooden hecht op een,
En mond op mond, d'een hand op d'ander, scheen op scheen,
Een zeker vreeslijk slag van pijnigen en moorden,
En holp ze langzaam dus, daar andren 't kermen hoorden,
Om hals, en aan hun dood, gekneveld arm in arm,
Zoodat ze, vuil van bloed en etter, rot en warm,
Verstonken; alle steên en burgers, dus in lijen,
En afgepijnigd van zijn dolle schelmerijen,
Omringen met geweer den dwingland en 't paleis,
Verdelgen zijnen stoet, bestormen 't reis op reis,
Met brandtuig; hij ontglipt in 't midden door de dooden,
Is naar de Rutulers en hun gebied gevloden,
Beschutte door 't geweer van Turnus, in die smert,
Zijn leven in het rijk, daar hij gehandhaafd werd.
Dies gansch Hetrurië, rechtvaardiglijk verbolgen,
Aan 't hollen, komt den vorst in 't harrenas vervolgen,
En eischt rechtvaardiglijk den dwingeland ter straff'.
Ik stelle, o Trooische vorst! u overste hier af,
En kieze u tot een hoofd van menig duizend zielen;
Want d' oevers overal alreê van schepen krielen.
Zij willen dat men voort den oorlogsstandert licht'
En optrekk'; maar de grijze aartsoffervinder zwicht,
En, spellende hetgeen hij ziet van verre komen,
Weet door dees rede nog den optocht in te toomen:
„O, uitgeleze jeugd, Meonisch bloed! verwacht
Den tijd; o, bloem en puik van 't overoud geslacht!
Die, uit gerechte wraak en gramschap, aangestoken
Door dien tyran, u aan Mezentius wil wreken.
Geen Itaaljaan heeft macht, tot weernis van den druk,
Dat dappere oorlogsvolk te brengen onder 't juk.
Zoek uitheemsche oversten; het leger der Hetrusschen,
Gewaarschuwd door Gods raad, blijft leggen ondertusschen
In 't vlakke en open veld; de veldheer Tarchon zendt
Gezanten aan mijn hof met krone en staf, en kent,
Door koninklijke dracht, mij waard, gesterkt met zwaarden,
In 't heer te komen, het Tyrrheensche rijk t' aanvaarden.
Maar ik, van onderdom te traag en machteloos,
En koud van bloed, zie, hoe mij 't heerschen voor altoos
Ontraân wordt van den tijd en afgeleefde jaren.
Mijn zwakheid komt te spade, om d' eere te bewaren
Met moed en dapperheid, ik zou mijn eigen zoon
Wel raden tot dien tocht: maar dit wordt mij verboôn.
Dewijl hij zelf, uit een Sabijnsche vrouw gesproten,
Dat land zijn vaderland, en 't volk zijn landgenooten
Ten deel mag rekenen; maar gij, wien 't noodig lot
En oude en afkomst dit niet weigren, en van God
Hiertoe wordt aangezocht, trek hene op mijn vermanen,
Kloekmoedige oorlogsheld en koning der Trojanen!
'k Zal mijnen Pallas, al den troost en toeverlaat
Van mijnen ouderdom en koninklijken staat,
Nu met u zenden, om, gesticht door uwen wandel
En uw heermeesterschap, den zwaren oorlogshandel
Te leeren, en 't gevaar en uiterste uit te staan.
Hij spiegle zich aan uw kloekhartigheid in 't slaan,
En leere u vroeg en jong, als zijnen vader, eeren.
Ik zal twee benden uit Arkadië stoffeeren,
En zetten hem het puik der jonge riddren bij,
En Pallas werve u, op zijn naam, zooveel als wij."
Zoo sprak hij. Venus zoon, van zorge en rouw bevangen,
Met trouwe Achates, laat het hoofd van droefheid hangen,
Dewijl ze in hun gemoed zoo vele zwarigheên
Erkauwden, die te hard hun dreigden voor de scheên
Te springen, hadde toen hem Venus niet gezegend
Met zeker troostmerk, dat hun uit de lucht bejegent;
Maar 't weêrlichtte onvoorziens, met donderslag op slag,
Al flikkrende uit de lucht. Al wat men hoorde en zag,
Scheen schichtig overhoop te tuimelen, daar d' ooren
Tyrrhene schijnen in zijn krijgsklaroen te hooren.
Zij zien, in eene wolke en 's hemels helder deel,
De wapens schitteren, klikklakken, vol krakeel.
Alle andren staan verbaasd, uit vreeze voor ellende;
Doch 't hoofd van Troje, dat die wapenklanken kende,
En aan 't beloofde van zijn lieve moeder docht,
Sprak: „o, beleefde Vorst! het blijve ononderzocht,
Wat ons dit voorspook nu bediên wil uit den hoogen;
De Hemel dagvaardt mij om weder t' orelogen.
Mijn moeder, een Godin van aanteelte, altijd trouw,
Beloofde mij, zoodra de krijg beginnen zou,
Bij tijds te wekken door haar wonderspook en merken,
Met 's Viergods wapenen mij uit de lucht te sterken.
O! wat al neêrlaags ziet de droeve Laurentier
Van verre, O, Turnus! och, hoe dier, hoe bijster dier
Zult gij dit boeten. O gij, vader van de stroomen!
O, Tiber! wat zult gij al schilden neêr zien komen,
Lichamen en geweer van moedig oorlogsvolk,
Omwentelen voor stroom in uwe waterkolk.
Zij mogen zeker nu wel ijvren om te vechten,
En breken 't vreêverbond." Zoo spreekt hij, gaat zich rechten
Uit zijnen hoogen stoel, ontvonkt het haardvier ras,
Dat, op Alcides disch of outer, onder d' asch
Gedoofd lag, en genaakt met vreugd de kleene Goden,
Den Haardgod, 's daags voorheen gewijd door zijn geboden.
Evander en de jeugd van Troje slachten vast
Het puik der schapen, naar 't gebruik en 's Hemels last.
Zoo ging Æneas naar de vloot de makkers vinden,
Waaruit hij krijgsvolk en het puik der strijdgezinden
Ten tocht koos, en verzond al d' andren naar beneên,
Die met den zachten stroom gemaklijk nedergleên,
Om 's vaders avontuur en heilzaam wedervaren,
En zijn gelegenheid Iülus t' openbaren.
Men zet den Trooischen macht van schoone paarden bij,
Om naar Tyrrhene toe te trekken, vrank en vrij.
Men schenkt Æneas een uitmuntend paard, behangen
Met zeker dekkleed van een leeuw, in 't bosch gevangen
En afgestroopt, en dat vergulde klauwen heeft.
De Faam, die om de kleene en lage vesten zweeft,

Trompet dat ruiters snel zich nederwaarts begaven,
En naar de grenzen des Tyrrheenschen konings draven.
Het vrouwevolk uit angst verdubbelt fluks haar woord
En kerkbelofte, en is benauwd, hoewel de poort
Nog geen gevaar verneemt, en elk verbeeldt uit vreezen
Zich 't oorlog zwaarder in, dan 't is in daad en wezen.
Evander vat in 't end bedroefd den lieven zoon,
Die hier tochtvaardig en gereed staat voor den troon,
Bij zijne hand, en kan te noode van hem scheyen,
En zegt, terwijl hij zich niet zat genoeg kan schreyen:
„Och! of Jupijn mij nu mijn jaren wedergaaf,
Gelijk ik eertijds was, toen deze hand zoo braaf
Den voortocht velde, voor de muren van Preneste,
En triomfeerende den brand brocht hij de veste,
In een hoop beukelaars, en koning Herulus,
Uit Vrouw Feronië geboren, en, aldus
Wanschapen als hij was ('t luidt eislijk te verhalen),
Driezielig van gestalte, en dien men tot driemalen
Bevechten, driemaal most neêrhouwen op het veld,
Ter Helle stuurde, in 't rijk van Pluto met geweld;
En dien ik evenwel, daar zoo vele andren vielen,
Beroofde met dees vuist van alle zijne zielen,
En schudde 't harnas hem met kracht tot driemaal uit;
Hing mij deze eerste kracht nog aan, o lieve spruit!
Ik liet u nimmermeer uit mijnen arrem rukken:
Mijn naaste nagebuur Mezens zou niet verdrukken
Voor mijn gezicht, hoe trotsch en stout hij mij braveert,
Zoo menig mensch, van hem te schendig geschoffeerd
En door het zwaard geveld; hij zou geen stad ontblooten
Van zoo veel burgerije en trouwe bondgenooten.
Maar gij, o Oppergoôn en Oppervoogd der Goôn,
Almachtige Jupijn! ontfermt uit uwen troon,
Ontfermt u over mij, den koning der Arkaders!
En hoort, dat bidde ik u, 't gebed des ouden Vaders:
Indien Uw macht omhoog en 't noodlot, elk tot nut,
Mijn Pallas veiliglijk in oorlogsnood beschut,
Mag ik hem levendig nog zien, daar wij vergâren,
Zoo bidde ik u: verschoont en rekt mijn grijze jaren,
'k Getroost mij, alle slag van rampen uit te staan;
Maar o, Fortuin! indien dit kwalijk zou beslaan,
En eenig ongeval mij dreigt met vele ellenden,
Zoo laat, zoo laat mij nu dit pijnlijk leven enden,
Terwijl mijn zorg nog vreest en twijfelt ongewis,
De hoop van 'tgeen genaakt nog heel onzeker is;
Terwijl ik u, mijn kind, mijn lust, mijn liefste leven!
Nog in mijne armen drukke, en eer, door 't wederstreven
Van 't noodlot, mij een maar van droefheid 't hart afstoot."
De grijze vader stort dees klacht uit, in dien nood
Van 't uiterste afscheid, en de dienaars, onder 't spreken,
Verdragen hem in 't hof, die flauw is en bezweken.
De ruiters spoedden reê vooruit door d' ope poort.
Æneas en de trouwe Achates reden voort,
Bestuwd met eenen stoet der treffelijkste heeren,
Alle andere oversten den Trooischen sleep vermeeren.
In 't midden van den troep rijdt Pallas, 's konings spruit,
En munt met veldrok en bemaalden beuklaar uit;
Gelijk de Morgenstar, van Venus zelve boven
De flonkerstarren, die het flauwer licht verdooven,
Verkoren en bezind, wanneer ze, klaar en licht,
En van de zee besprengd, haar heilig aangezicht
Ten hemel opheft en de nacht verdrijft ten leste.
De vrouwen staan bedrukt en siddren op de veste,
En volgen met haar oog de stofwolk van den held
En blank gewapenden en hunnen draf door 't veld.
De krijgsliên streven voort, langs haag en akkerwallen,
En tusschen heiningen, daar korter wegen vallen.
Het krijgsgerucht verspreidt door bosch en berg en dal,
Op d' aankomst van dit volk, zich breed en overal.
De kleppende ijzre hoef van viervoetige draveren
Vertrappelt in 't gelid den grond, dat velden daveren
En stuiven, waar men draaft. Omtrent den kouden vliet
Van Cere legt een wond, dat breed zijn wortels schiet,
En wijd en zijd ontzien, en, heilig om der vaderen
Godvruchtigheid geacht, rondom in denne bladeren,
En donkre schaduwen en holle dalen legt.
Hier heeft van ouds de Griek, die eerst, gelijk men zegt,
Den grond van Latium bezat, den Akkergoden
En Bosch- en Veegod wond- en feestdag aangeboden.
D' Aartswichlaar Tarton sloeg het leger bij dees steê;
En van den hoogen top des heuvels kon men reê
De keurebenden zien, die met de Trooische braven
Heel wijd en breed rondom door 't open veld kwam draven.
De vorst Æneas, met al wat in 't harnas bloeit,
Begeeft zich derwaart aan, en, van den tocht vermoeid,
Verkwikt zich hier en voert het paard bij dees bosschagië.
Maar toen nu Venus, blank van verf, met haar schenkagië
Uit een wolk genaakte en nederzweven kwam,
Daar zij den zoon alleen in 't bochtig dal vernam,
Bij dezen koelen stroom, ontmoet ze hem met minne,
En zegt: „mijn zoon! zie hier de wapens der Godinne,
Uw moeder, door belofte aan dit geschenk verknocht,
Zoo kunstrijk en zoo schoon van haar gemaal volwrocht,
Opdat ge niet ontziet, verwaande Laurentijnen
Of strengen Turnus, een aanhitser van de zijnen,
Te dagen in den slag." Zoo spreekt tot haren zoon
De Cypersche Godin, gedaald uit 's Hemels troon,
Omhelst hem minzaam, legt, in schaduwe van lover
En eike blaân, geweer en schild hier tegens over.
Æneas, die vermaakt met dezen grooten schat,
Zich aan dit Godsgeschenk niet moê kan zien noch zat,
Hij weidt zijne oogen vast in stuk voor stuk byzonder,
Keert om en wederom elk hemelsch werk en wonder,
Den helm, die vier braakt en afgrijslijk is van kam,
Het doodelijke zwaard, de gloênde vlam bij vlam
Van 't kopren harrenas, een wolk gelijk, die blikkert,
Waarin de zon van verr' met gloed van stralen flikkert.
Hierna bespiegelt hij de laarzen, met fijn goud
En zilver overkleed, de speer, dat spitse hout,
Den beuklaar, zoo vol kunst doorvlochten als 't kan lijen.
De Viergod, schrander op verborge wichlerijen,
En niet onkundig van den tijd, die volgen zal,
Had hier al 't Italjaansch toekomende geval,
De zegestaatsiën van Rome ook in gedreven.
Men zag er al 't geslacht en d' afkomst en de neven,
Te spruiten uit Ascaan, en wat die telgen roert,
En d' orelogen, d' een na d' ander uitgevoerd;
Hij wrocht er een wolvin, die, bij den Krijgsgod zwanger,
In 't groene hol gelag. De tweelingen, hoe langer
Hoe kloeker, hingen beide en speelden aan haar borst,
En zogen moeders speen vrijmoedig voor den dorst.
Zij rekt en huigt den hals bij beurte naar die teêren,
Om overal hun leên te likken, te bootseeren
Met hare gladde tong. Hij teekende hierbij
De stad van Rome, en hoe haar jonge burgerij
Sabijnsche maagden schaakte, al t' onbeschoft in 't woelen
Des schouwburgs, onder 't spel en levendig krioelen.
Men ziet den nieuwen krijg, die tusschen den Romein
En ouden Tatius, en Curien, nog klein
Van middelen, ontstak; hoe, na verloop van zaken,
Die koningen hierna 't gevecht in 't harnas staken,
En voor Jupijns altaar, met kelken in de hand,
Door 't slachten van een zeug, bezeeglen 't vreêverband;
En Metius, niet wijd van hier, wordt, om 't veraarden
Van trouwe, op 't veld van een getrokken met vier paarden.
(Maar gij, Albaner! deed uw woorden best gestand.)
De straffe Tullus sleept het eerloos ingewand
Des logenaars door 't bosch. De hagedorens dropen
Van heken bloeds, dat uit zijne aderen kwam loopen.
Porsenn' benauwt de stad met alle zijne macht,
Gebiedt ze streng, Tarquijn, voor 's bands met al 't geslacht
Uit zijnen stoel gejaagd, met eere weêr t' ontvangen.
Æneas' afkomst streeft met blijdschap en verlangen
Naar d' eerelijkste dood, voor haren vrijen staat,
Door speer en zwaard, en vreest noch vijand, noch soldaat.

Gij ziet, hoe hij haar dreigt, van toorne en gal ontsteken,
Om Cocles, die de brug van achter af laat breken,
En ook om Cleli, die, van boei noch staal beklemd,
Nu los en onbeschroomd den Tiber overzwemt.
In top van dezen schild staat Manlius, de wachter
Van zijn Tarpeeschen burg, en keert den Godsverachter
Uit d' eerste kerke, en houdt het hooge Capitool,
En 't hof van Romulus, dat, eerst gebouwd, nog school
In rieten dak en stroo. Hier schijnt de gans in lijen
Die met haar zilvre pen, door gulde galerijen,
Vast hene en weder vliegt, en kwaakt al brand en moord,
En schreeuwt, dewijl de Gal alreede is voor de poort.
De Gal, verdadigd door de gunst der duisternissen
En schaduwen, ter sluik geboord door hraam en klissen,
En haag en struik, bad nu den burg in, trotsch en stout;
Zijn haarlok en zijn baar was blond en geel als goud.
De blonde baard brak uit; de wapenrokken blonken
Van purpre strepen, en de goude ketens pronken
Om hunnen blanken hals; elk drilt met zijne hand
Twee berregschichten; zij beschutten in dien stand
De borst en boezem forsch met hunne lange schilden.
Hij dreef hierna in 't werk de priesterlijke gilden
Van Mars, de Saliën, den naakten Lupercaal,
De schapewolle muts, des offraars tempelpraal,
En schilden en rondas, die uit den hemel vielen.
De roshaar, plat gelaân met joffren, kuische zielen,
Geleidt het heiligdom eerbiedig door de stad.
De kunst heeft, wijd van hier, ook Pluto's rijk gevat,
De Hel en hooge poort en straf der schelmerijen,
En u, o Catillijn! die voor de razernijen
En haar grimmassen eist, daar elken oogenblik
De steenrots overhelt en u verplet van schrik;
Ook d' afgezonderden, godvruchtig bij hun leven,
En Cato, die hun wet en wijs heeft voorgeschreven.
Het gouden beeld der wilde en overwijde zee
Hield in dien ommegang der beelden zijne steê.
De blauwe golf zag wit van schuim, waar 't zeil kwam varen;
De zilvren dolfijn vaagt met zijnen staart de haren
En snijdt ze in eenen kring; de vloten, met beslag
Van koper, kwamen snel in 't midden voor den dag
Om t' Actium te slaan; gij zoudt geheel Leucaten
In dien volslagen strijd, en teffens uitgelaten,
Zien barreuen, het goud zien schittren in den vloed.
Gij ziet, aan dezen kant, beel blijde en wel gemoed,
Augustus Cæsar, om zijn hoofd met vlamme en stralen
En vaderlijk gestarnte op zijne kruin staan pralen,
In top van 't zeekasteel, met Huisgoôn, groote Goôn,
De Vadren, en het volk. Hij voert, als uit den troon,
Alle Italjanen aan ten zeestrijd op de baren.
Aan gene zijde staat de trotsche Agrip, wiens haren
Een scheepskroon voeren, tot een merk van oorlogspraal,
Terwijl hem weêr en wind en Godbeên altemaal
Begunstigen. Men ziet aan d' andre zij genaken
D' Onroomsche macht, en met verscheide wapens blaken
Antoni, die in 't Oost doorluchtig triomfeert,
En van de Roode zee zeeghaftig wederkeert,
Egypten met zich sleept, de macht der morgenlanden,
De Baktren, 't uiterste van zijn gebied en stranden;
En d' echtgenoote van Egypte, dat schandaal,
Volgt hem van achter na. Zij streven altemaal
Eendrachtig toe; al 't vlak, gedekt met oorlogsschepen,
En tusschen persen van hun riemen fel genepen,
Komt bruisen voor den boeg met zijn opkrullend schuim;
Zij steken diep in zee. Het schijnt, dat op het ruim
Der zee-eilanden, die van hunne wortlen spoelen,
In 't water zwemmen, of de bergen t' zamen woelen
En rennen tegens een; met zulk een groot gevaart
Van schepen, door hun wacht en torentrans bewaard,
En heerlijk opgebouwd met pracht van galerijen,
Zet 't een op 't ander toe; men worpt aan alle zijen,
Daar 't ijzer hagelt, werk en brandtuig, boord aan boord,
En d' akkers van de zee zien rood van verschen moord.

De koningin, heel fier, in 't harte van de vlote,
Schent met haar rinkeltuig van Memfis kleene en groote
En alle troepen aan, en merkt nog niet, hoe vlug
Twee slangen krinkelen van achter op haar rug.
Haar Goden, allerlei wanschapene gedrochten,
En hond Anubis boôn de tanden, en bevochten
Neptuun en Venus en Minerve met geweld.
Hier raast de vader Mars, gedreven in het veld
Des schilds met zijnen dolk; de wreede Vloeken steuren
De lucht; de tweedracht, zoo beholpen met het scheuren
Van haren sluyer, gaat haar gang en streeft ze voor.
Bellone volgt met haar behloede zweep op 't spoor.
Apol op Actium, dit ziende van omhooge,
Zet endelijk zich schrap met opgespannen boge.
Egypter, Indiaan, Arabers en Sabeên
Verschrikken voor zijn pijl en bieden vluchtgemeen
Hem dadelijk den rug. De koningin verlegen
Schijnt recht voor wind de zee te ruimen en te vegen,
En viert de schoten, zet nu alle zeilen bij.
De Viergod bad haar bij ñe doôn, aan d' eene zij,
Bestorven uitgebeeld, met doodsche en bleeke verven,
En met een aangezicht, alreê gezet naar 't sterven,
En hoe de wind, die koel uit Apulye blaast,
Haar over 't water helpt. Aan d'overzij biernaast (schouwde,
Verscheen de Nijlstroom, groot van lichaam, die 't aan-
Weemoedig zijn gewaad en boezem breed outvouwde,
En d' overwonne vloot terugriep naar zijn vloed,
Om haar te bergen; maar vorst Cæsar, wel gemoed,
Met een drieduhble zege en staatsie dus de veste
Van Rome inrijdende, gaf dankbaar nu ten beste,
Door zijne kerkbelofte in eenwigheid verknocht,
Aan d' Italjaansche Goôn zijne offers, hun gebrocht
In driewerf honderden voortreffelijke kerken,
Door al de gansche stad: die viert van al haar werken;
De straat krioelt, van spel en handgeklap en vreugd,
In alle tempelen; de joffers gaan verheugd
Om elk altaar ten reye, en d' offerruunders worden
Geslagen voor 't altaar, naar d' oude en plechtige orden.
August, in 't wit gewelf van blenken Fœbus, hoog
Gezeten op den troon, nam kennis met zijn oog
Van 's volks milddadigheid, schenkagiën van de scharen,
En hing ze voort ten toon aan prachtige pilaren.
Verwonne volken, zoo door spraak als dracht van kleên,
En wapen en blazoen en teekens onderscheên,
Recht voor dees staatsie op een lange rij verschijnen.
Hier maalde Mulciber den stam der Nomadijnen,
En d' Afrikaners, niet gegord, en eene schaar
Geloonsche schutteren, de Lelege en de Caar.
Hier ging d' Eufraat nu zacht met zijne waterkolken.
Hier zag men den Morijn, de veerste van die volken,
En ook den Rijn, met beî zijn hoornen, en den Daak,
Nog nooit getemd, en voort Araxes, die, vol wraak,
Uit ongestuimigheid ontzegt, een brug te dragen.
Æneas ziet den schild des Viergods, rijk heslagen
Van veel historiën, en moeders milde gaaf
Met groot verwondren, en, beholpen met dit braaf
Afbeelden van zoo vele en onderscheide zaken,
Die, hem nog onbewust, van langer hand genaken,
Schiet met die wapenen 't naambaftige bedrijf
En d' avonturen van zijn afkomste aan het lijf.

NEGENDE BOEK.

INHOUD.

Terwijl een ieder vast dus woelt, in zijnen oord,
Ruit Iris Turnus op, die der Trojanen kielen
In brand zet; Cybele, die overlang haar woord
Daar boven hield, bevrijdt de schepen voor 't vernielen,
Verandert ieder schip in eene Zeegodin.
Euryalus geraakt met Nisus om zijn leven.
De Rutuler bespringt de Trooischen, binnen in

Hun vesting; maar vermoeid en mat van tegenstreven,
Begeeft zich, over wal en diepe waterkolk,
Na zoo veel moords terug, gewelkomd bij zijn volk.

En midlerwijl zich dit dus toedraagt op die gronden,
Heel verre van der hand, wordt Iris heengezonden
Aan stouten Turnus, uit den Hemel naar beneên,
Van Juno. Turnus zat juist bij geval alleen,
In 't Godgewijde wond en dal van zijnen vader,
Pilumnus, Thaumas' spruit en dochter, komt hem nader,
En spreekt den jongling aan met haren rozenmond:
„O, Turnus! 'tgeen gij door geen wensch verwerven kont,
Al waar het u beloofd bij iemand van de Goden,
Dat wordt u door den tijd van zelf nu aangeboden:
Æneas, verre van zijn stad en volk en vloot,
Is naar Evanders hof en Palatijn uit nood
Getrokken; dat 's hem niet genoeg; hij is op heden
Alreede doorgeboord in d' uiterste der steden
Van Corytus, en rust, het woelen nimmer moê,
't Geworven landvolk en de Lydianen toe.
Wat twijfelt gij? het is nu tijd, om paard en wagen
En krijgsvolk op t' onthiên en in het veld te dagen;
Nu toef niet langer, grijp 't verbaasde leger aan!"
Zoo sprak ze en voer omhoog, en spande op hare baan
Een grooten regenboog met even snelle pennen
In 't vliegen. Turnus, die haar voort begint te kennen,
Heft beî zijn handen naar den hemel in de lucht,
En roept de Luchtgodin dus toe, in hare vlucht:
„O Iris, 's Hemels eer! wat Godheid dreef u neder
Op d' aarde? Waarom komt dit klare en heldre weder
Dus haastig op? Ik zie den Hemel opengaan
In 't midden, en gestarnte aan 't glijden uit zijn baan.
Wie gij ook zijt, die mij in 't harnas komt verdagen,
Ik volg dat voorspook, en getroost me een kans te wagen."
Zoo sprekende genaakt hij voort den zuivren vloed,
Schept water uit den stroom, en roept, vol brand en gloed,
De Goden aan, en poogt het hemelsch hof, daar boven,
Te zetten naar zijn hand met bidden en beloven.
En nu trok 't gansche heer, in 't harrenas te paard
Gezeten, 't heer, daar kunst noch goud aan is gespaard,
Noch rijk bordunrsel, braaf en heerlijk uitgestreken,
In 't vlak en open veld, op 't geven van het teeken.
Hier voert Messapus eerst den voortocht aan met vreugd,
En d' achtertocht is aan Tyrrhene en zijne jeugd
Bevolen, Turnus zal den middeltocht bewaren.
Hij rijdt, als veldheer, trotsch in 't midden van de scharen,
En steekt met hals en hoofd, gelijk een oorlogsheld,
In zijn slagorden uit; gelijk de Ganges zwelt
En uit zijn diepte rijst, met zeven zachte vlieten,
En geen gerucht; of als de Nijl komt nederschieten
Met zijnen verschen stroom uit d' akkeren, om stil
Beneên den waterkant te duiken in zijn kil.
De Teukren zien terstond een zwarte stofwolk boven
Naar 't zwerk in d' ope lucht, ten velde uit, opgestoven,
En nare duisternis opstijgen van den grond.
Caïcus, op den trans, die hier recht over stond,
Daar hij de schildwacht hield, begon luidskeels te roepen:
„Wat rolt er voor een kloot, o burgerlijke troepen!
Zoo zwart en donker naar dees vesten herwaart aan?
Op, mannen! haast u; brengt geweer om schrap te staan,
Brengt schichten, mant den muur; de vijand is voorhanden!"
De Trooischen op dien kreet de vesten daadlijk manden,
Bezetten poort bij poort; want vorst Æneas had,
Als een ervaren held, voor zijn vertrek de stad
Hun dus bevolen, en belast, dat ze al te zamen,
Zoodra zij onraad, na zijn henereis, vernamen,
Zich wachten zouden uit te vallen, daar het geldt,
Noch zich en hunne macht betrouwen in het veld,
Maar veilig veste en wal beschermen en bewaren;
Waarom zij (schoon de spijt en schaamte den ervaren
Bezetter uitdaagt, om te vechten, hand voor hand)
Den vijand houden staan, en sluiten, in dien stand,
De poorten hem voor 't hoofd, hun meesters last betrachten,
En uit den torentrans den vijand vast verwachten.
De veldheer Turnus, met den gulden helm op 't haar,
Die met een roode pluim het uiterste gevaar
Durf tarten, op een bont en Thracisch paard gezeten,
Vloog d' eerste op kundschap uit, en rende, op roof gebeten,
Den voetknecht snel voorbij, en kwam met een gespan
Van twintig ruiteren, de beste riddren van
Zijn paardevolk, bestuwd, de stad en wal bespringen,
Heel brusk en onvoorzieus, en sprak: „o, jongelingen!
Wie zet nu eerst met mij op onzen vijand aan?"
Hij schiet een schicht, en vangt het oorlogsvoorspel aan,
Begeeft zich trotsch in 't veld en tergt den torenwachter.
De spitsbroêrs volgen hem, op deze leus, van achter
Met vreeslijk veldgeschrei. Het geeft den Rutuler
Groot wonder, dat de Fryg dus suffen blijft van verr',
En nestlen in zijn schanse, en dat ze, als oorlogslieden,
Zich in het vlakke veld, om hun het hoofd te bieden,
Niet moedig laten zien. Prins Turnus, dus te paard,
Bezichtigt met verdriet de muren herrewaart
En derwaart hene, en zoekt, langs ongebaande wegen,
Een kans en toegang; en gelijk de wolf, verlegen
Van bittren honger, om de volle schaapskooi loert,
En om den stal, in wind en regen, heel ontroerd,
Bij midnacht tiert en huilt; terwijl d' onnoozle lammers,
Nu veilig onder d'ooi, haar moeder, met veel jammers
Nog blaten, als hij beeft en uitgesloten blijft,
En fel en overboos van ongeduld, verstijfd
Van koude, raast, naardien de honger aan het hollen,
Gescherpt door 't vasten, en de drooge keel den dollen,
Terwijl ze snakt naar bloed, afmatten; anders niet
Ontvonkt den Rutuler, daar hij de wal bespiedt,
En haar bezittingen, het bloed van toornigheden;
Hij voelt van groote spijt een grisling door zijn leden.
Hij overlegt vast waar een toegang openstaat,
En door wat middel men den Frygischen soldaat,
Die nu bezet is, uit zijn sterkte op 't veld zal lokken.
Hij randt de scheepsvloot aan, daar, wallen opgetrokken,
Zij aan de sterkte vast gemaard legt, van de wal
Beschut, en van den stroom omheind wordt overal.
Hij eischt van zijne maats, die door het veld braveeren,
Het viertuig, brandtuig, en wat branden kan en deeren,
Grijpt zelf, verhit van toorne, een brandend pijnhout aan.
Toen vielen ze op de vloot; prins Turnus' stout bestaan
En tegenwoordigheid geeft moed en sterkt alle andren
De fiere jeugd verziet zich voort van stokebrandren,
En gloênde fakkelen. Men rukt ze van den haard;
De fakkel rookt en smookt; de vette pekstok baart
Een zwarte vlam en smookt; en vier en vonken waayen,
En vliegen in de lucht, en daar de starren draayen.
O, Zanggodinnen! zegt mij nu, wat God, wiens hand
De Trooischen hoedde voor dien schrikkelijken brand,
Wie hunne vloot voor zulk een vlamme en vier beschutte:
Wat elk van ouds geloofde en waarheid onderstutte,
Dat moeder Cybele, de moeder van de Goôn,
Jupijn, der Goden voogd, dus aansprak voor zijn troon,
Toen Vorst Æneas eerst zijn vloot op Ida bouwde,
En reedde in Frygië, eer hij zich ter zee betrouwde:
„Vergun uw moeders bede, o zoon! hetgene zij,
Die u geborgen heeft voor wreede tirannij,
En op den troon gezet, verzoekt aan uw vermogen.
Een pijnbosch stond in top van Ida opgetogen,
Een woud, heel zwart en dicht, en donker om zijn loof
Van harsboom en ahorn, en daar het oud geloof
En offeranden mij behaagden vele jaren;
Dit schonk ik den Trojaan, toen hij ter zee zou varen,
Een vloot van noode had; nu houdt de vreeze mij vast
Bekommerd en beducht. Ontlast me van dien last,
En laat uw moeders beê dit heilig hout behoeden,
Opdat geen varen het bederve in zoute vloeden,
En water nochte wind dit krenke. Dat genot
Geniet de stam, die op ons bergen bloeit en bot."

De zoon, die 's hemels loop bestuurt door zijn vermogen,
Zegt: „moeder! weartoe wilt gij 't noodlot uit den hoogen
Nu brengen? wat verzoek is dit, dat pijnboomhout
En houte kielen, van een sterflijk mensch gebouwd,
Een onversterflijk recht genieten op de bare?
Æneas veilig het onveilig vlak bevare?
Wat God vermag dit? doch veel liever wil ik, wat
(Wanneer ze, hare reis afleggende, afgemat
En moêgevaren, in d' Ausoonsche havens rusten)
De zee ontkwam, en aan de Laurentijnsche kusten
Den Trooischen krijgsheld voerde uit zoo veel angst en nood,
Ontlasten van bederf, en dan de gansche vloot
In Zeegodinnen door mijn macht omhoog verkeeren,
Opdat ze als Galatee en Dotho heen laveeren,
En kloven met haar borst de wateren der zeên."
Zoo sprak hij en bezwoer dit bij d' afgrijslijkheên
Van 's Helschen broeders stroom, bij d'oevers, om zijn navel
Bevloeid van poelen, zwart als pek en rood van zwavel.
De hemel davert fel en dreunt, als hij 't belooft
En haar dit sterkt met eede en toeknikt met zijn hoofd.
De lang beloofde dag, de tijd, van Schikgodessen
Bestemd, is voor de hand, wanneer, om brand te lessen,
De torts te keeren van het godgewijde hout,
't Geweld van Turnus, in zijn aanslag brusk en stout,
Der Goden moeder wekt. Toen flikkerde uit den hoogen
Een nieuw en hemelsch licht met stralen in hunne oogen;
Een groote wolk scheen uit den Oosten door de lucht
Te drijven, en men hoorde een zangrei in der vlucht
Van Ida, en een stem borst eislijk uit de wolken,
Gehoord bij Rutulers en bij Trojaansche volken:
„O Trooischen! weest gerust, en arbeidt niet zoo zeer
Tot voorstand van mijn vloot, met bijstre tegenweer;
Want Turnus zal de zee eer branden en verwinnen
Dan 't heilig pijnboomhout. Gaat heen, gij Zeegodinnen!
Gaat los en vrij in zee, op 's moeders boogen last."
De schepen rukten touw, en wat aan d' oevers vast
Gemaard legt, daadlijk los, en dompelen in 't varen
Hun snuiten, als dolfijns, in zee en zoute baren,
Veranderen van vorm (het is een wonderwerk),
In zoo veel maagden, en zij worden even sterk
Van tal, als schepen, die hier aan de zeekust lagen,
Voor wind in zee gevoerd. De vijand staat verslagen
Van zin, Messapus en het paardevolk ontsteld.
De God des Tibers slaat een heesch geluid op 't veld,
En trekt zijn voet terug naar zijne kil en bronnen;
Maar stoute Turnus geeft het hierom niet gewonnen;
Hij toont zijn moedigheid met woorden, en braveert,
En stoft van forschheid dus: „dit zeegedrocht onteert
En dreigt den Trooischen. God Jupijn komt zelf van boven,
Van zijn gewone hulpe en bijstand hun berooven.
Geen Trooische wachte zich voor wapens en geweer
En 't vier des Rutulers; de zee en ieder meer
Is onbevaarbaar voor Trojanen, die nu zuchten
En geene hoop zien, om hun vijanden t' ontvluchten.
Zij missen 't ander deel der wereld aan het strand.
De zee wordt hun beroofd, en wij zijn heer op 't land.
Zoo vele duizenden van dappere Italjanen
In 't harnas komen hun op 't lijf met standerdvanen.
Ik schrik voor 't noodlot niet, al stoft de Frygiaan,
Dat Gods orakels klaar op zijne zijde staan.
Hun noodlot heeft zijn deel nu ruim genoeg genoten,
En Venus desgelijks, terwijl de vracht der vloten
Van Troje haren voet op deze Ausoonsche kust
Gezet heeft. Ik heb zelf ook naar mijn wensch en lust
Mijn noodlot op de hand, om schelmen, die 't zich belgen,
Dees bruid t' ontweldigen en Troje te verdelgen;
Want Atreus' bloed gevoelt het schaken niet alleen,
En zich te wapenen past niet alleen Myceen.
Doch zoo men zegt: 't behoort de wraakzucht te genoegen,
Dat ze eenmaal zijn gestraft, die zich al t' eerloos droegen;
Hoe nu? was 't niet genoeg dat ze eens een lasterstuk
Begingen? Waar 't niet best van 't jofferlijke juk
Zich gansch t' onthouden? en dit volk, dat nu dus moedig
Zich zelf op wal en graft (een kort en wederspoedig
En een klein uitstel van een wisse dood,) verlaat,
Zag dit Neptunus bouw, de stad en al den staat
Van Troje, niet in gloed en kool en asch begraven?
Maar o mijn gasten! o mijn uitgeleze braven!
Wie rust zich toe om met houweel en schuppe en spâ
Die wal te sloopen, en met mij, op Gods genâ,
't Verbaasde leger in zijn wallen te vernielen?
'k Behoef Vulkaans geweer, noch geene duizend kielen
Om dit Trojaansch geweld te dempen; laat ze vrij
Geheel Hetrurië te hulpe nemen; zij
Behoeven geenen nacht noch duisternis te schromen,
Noch dat we bloô bij nacht, en, na het ommekomen
Der schildwacht op het slot omhoog, het heiligdom
Hun stelen zullen; of van schrik ons wederom
Verschuilen in den buik van 't paard; maar wij belasten
Bij lichten dage hen met vierwerk aan te tasten.
Ik zal hun toonen, dat geen wulpsch Pelasgiaan,
Noch Griek, dien Hektor voor de poorte en wal hiel staan,
Tien jaren achtereen, hun vesten aan komt rannen.
Dewijl het beste deel van dezen dag, o mannen!
Nu al verloopen is, zoo ruste 't werk hierbij;
Bezorgt het lijf, en past om, vroeg op uw getij,
Hen morgen met den dag kloekmoedig op te wekken."
Messapus wordt terwijl bevolen, alle plekken
En wegen naar de poort met schildwacht te voorzien,
En licht rondom de vest t' ontsteken voor 't bespiên.
Men kiest er zeven paar Rutulische en getrouwen,
Om voor den uitval van de muren wacht te houwen
Met krijgsliên; ieder wordt voorzien met een kornet
Van honderd borsten, die in goud en pracht heel net
Uitmunten, purpere pluimagiën laten zwaaien,
Hun ronde gâslaan, met de leus de schildwacht paaien,
En die veranderen bij beurten, en in 't veld
Ter aarde leggende, hun makkren, daar het geldt,
Den wijn toeschenken, en de zilvre kroezen vegen.
Zij boeten wakker vier; de wacht brengt, niet verlegen
Met vaak, den ganschen nacht met spel en tuischen door.
De Trooischen zien dit van de wal aan, houden voor
Den vijand vast de wacht gewapend op den toren;
En slaan de poorten gâ, en maken van te voren
De brug en torens klaar, en brengen hun geweer
Met ijver bij der hand; de forsche en strenge heer
Sergestus, Mnesthens meê het werk te zamen spoeden.
Want vorst Æneas, om alle onheil te verhoeden,
Indien 't de nood vereischt, hen over d' oorlogsjeugd
Tot hoofden in 't bewind gesteld heeft, om met deugd
En raad en daad in al wat voorvalt haar te stijven.
De keurbende, om 't gevaar der wachtplaats te verblijven
Aan 't lot, bewaart zijn beurt, bij lot elk toegeleid,
En past op zijne wacht, gewillig en bereid.
De zoon van Hyrtacus, heer Nisus, op de plichten
Des oorlogs afgerecht, en fiks op pijl en schichten,
Omtrent en op den berg van Ida, rijk van jacht,
Die hem naar Troje zond, hield aan de poort de wacht
Met Euryaal, zijn spits, den schoonsten der genooten
Van Troje, die getroost het harrenas aanschoten,
Een jonge knaap, die noch den baard nooit scheren liet,
Dewijl men aan de kin het haar uitbreken ziet.
Dees blaakten beide in trouwe en onderlinge minne,
En volgden dezen tocht; toen stonden ze, eens van zinne,
Ook beî hun schildwacht bij de poort uit, zonder smart.
En Nisus zegt: „zou God, o Euryaal! mijn hart
Nu wel met zulk een brand en ijver hier ontvonken?
Of is een ieders lust, nooit zat en nooit volschonken,
Zijn Godheid, die hem drijft? mijn geest werd al een poos
Gedreven naar den strijd, om eenmaal voor altoos
Wat treflijks uit te staan, en kan dus stil niet rusten.
Gij ziet, hoe zorgeloos de Rutulers dees kusten
Bewaren: hier en daar brandt licht voor onze poort.
Zij leggen in hunn' slaap en dronkenschap gesmoord.

Wij hooren geen gewag; dies vat mijn overleggen,
En 't geen mij legt op 't hart, om u alleen te zeggen:
De raad en 't volk begeert dat men hierin voorzie,
En mannen uitzende, en Æneas opontbiê,
En hem ons onheil voort verkundige naar boven.
Indien men 't geen ik eische u willig wil beloven,
Want d' eer van deze daad vernoegt me meer dan schat,
Zoo dunkt me, dat men langs dien heuvel wel een pad
Naar Pallas veste en steê van hier zou kunnen vinden."
Euryalus, van lust tot zulk een onderwinden
En lof geprikkeld, bleef hier stom en stil voor staan,
En sprak zijn lieven vriend met deze woorden aan:
„O Nisus! schroomt ge mij, in eene daad, zoo wakker
En treffelijk, met u te nemen, als een makker?
Gedooge ik, dat ge alleen dus heentrekt in dien nood?
Ofelt, mijn vader, een soldaat, zoo trotsch en groot,
Heeft mij in 't zwaar beleg van Troje, vijf paar jaren,
Zoo zacht niet opgekweekt; ik heb, den krijgservaren
Æneas en zijn lot naarstrevende overal,
Mij neffens u zoo niet, in allerlei geval,
Gedragen; hier is ook een hart, dat lijf noch leven
Ontziet; ik houd deze eer, waarna gij wenscht te streven,
Nog niet te dier betaald met storten van mijn bloed."
Hier antwoordt Nisus op: „ik bonde in mijn gemoed
U niet zoo bloode, noch 't waar billijk, neen waarachtig!
Zoo waarlijk laat Jupijn, die groot is en almachtig,
Of wie genadiglijk dien aanslag aanziet, mij
U nimmer wederom, behouden 's lijfs, en vrij
Van leed, aanschouwen; doch kwam onheil mij te drukken
(Gelijk d' aanslagen meest met ramp en ongelukken
Verzelschapt gaan), door Gods gehengen van omhoog,
Zoo wonde ik wel dat gij, die aangenaam in 't oog,
En 't leven waarder zijt, mij zelf mocht overleven,
Opdat er iemand waar, die, daar ik kwam te sneven,
Mijn lichaam onder doôn nog zocht en loste om geld,
Opdat het, naar 't gebruik, ter aarde wierd besteld.
Of, zoo 't Fortuin belet, mijn uitvaart mocht stoffeeren,
En met een ijdel graf mijn schimme nog vereeren.
Ik zoude, o jonge knaap! geen stof tot zulk een rouw
Bestellen willen aan de droeve weduwvrouw,
Uw moeder, die alleen, daar andre vrouwen rustten,
Het hart hadde u getrouw te volgen op dees kusten,
En met de muren, daar de groote Acest op steunt,
De nieuwgebouwde stad, zich 't minste niet bekreunt."
Maar d' ander zegt: „vergeefs en ijdel is uw trachten,
Om dezen braven tocht te slaan uit mijn gedachten;
'k Blijf onveranderd bij mijn opzet; laat ons spoên!"
Hij wekte dadelijk de wacht op, die trad toen
In hunne plaats, bewaarde op hare beurt hun stede.
Hij gaat terstond zijn gang, en Nisus volgt hem mede;
Zij vragen ernstig naar den koning, hunnen heer.
De dieren lagen al gerust in slaap ter neêr,
Ontslagen van hun zorg en arbeid op den akker;
Maar d' oorlogshoofden der Trojanen, even wakker,
En d' uitgeleze jeugd beraamden in den raad
Wat dienstig wezen mocht voor 't rijk en al den staat;
Wat hun te doen stond; wie Æneas best de maren
Zou brengen van den nood en al hun wedervaren.
Zij hingen midden in het leger, als een zwarm,
En leunden op hun spies, de beuklaar aan den arm.
De makkers Euryaal en Nisus beide porden
Om ingelaten en terstond gehoord te worden.
Hun zaak was van belang; 't gewicht van hun verzoek
Zou 's raads verlet vergoên. Iülus, even kloek
En rustig in den raad, gaf dadelijk een teeken
En liet ze binnen staan, gaf Nisus last, te spreken,
Die hief met ijver aan: „o Trooische krijgsraad! gunt
Ons naar uw reedlijkheid gehoor, en weegt dit punt,
Dat u wordt aangediend, niet naar ons jonge jaren.
De Rutuler, in steê van 't leger te bewaren,
Legt nu in zijnen slaap en dronkenschap gesmoord,
En ronkt in 't open veld. Wij zagen op de poort
Den tweesprong van den weg, die, naar den zeekant open,
Zich steêwaart strekt, een plaats, waar langs zij onderkro-
Men hun belagen kan. Hun vier gaat hier en daar (pen[1],
Vast uit, en smookt omhoog. Indien we op ons gevaar
Met uwe gunste nu een kans bestaan te wagen,
Gij zult Æneas haast, die nu door veld en hagen
Naar Pallas' muren is ontboden, met zijn roof
En groote neêrlaag zien aanstreven hier ten hoof.
Indien we henegaan, het pad zal ons niet falen,
Die, dagen achtereen uit jagen, onder 't dwalen,
Uit zeker donker dal, de torens in 't verschiet
Verrijzen zagen, en den loop van dezen vliet
Wel kennen." Hierop sprak Alethes, de bedaagde
En rijp van brein: „o Goôn der vadren! wien 't behaagde,
Het volk van Troje en 't bloed van 't vaderlijk geslacht,
Dat u vereerde, te beschutten door uw macht;
Nu hebt ge nog niet voor, de Frygiaansche zielen
Geheel ten uiterste te dempen, te vernielen;
Dewijl gij ons voorziet met zulk een dappre jeugd
En rustige gemoên, begaafd met eere en deugd."
Zoo spreekt hij, valt ze beî, met hartelijk verlangen,
Om hunnen hals, en drukt hun handen; en zijn wangen
Zien nat van tranen, die hij uitstort overblij:
„O mannen! kan ik u met recht, naar uw waardij,
Voor zulk een heldenstuk met prijs en eere kronen;
De Goden zullen eerst uw daden treflijk loonen.
Godvruchte Æneas zal hier niet ondankbaar staan,
En uw verdienst, zoo groot, wordt namaals van Ascaan,
Als hij volwassen is, verwaarloosd noch vergeten."
„Ik (zoo vervangt Ascaan zijn rede) hier gezeten,
En wiens behoudenis aan vaders weêrkomst hangt,
Beroep me, o Nisus! nu op al wat eer ontvangt,
Neem groote Huisgoôn en den Haardgod van den vader
En vorst Assaracus tot tuigen, en te gader
Het heiligdom van Veste, en zwere met ontzag
Bij mijne trouw, wat heil mij ook gebeuren mag,
Dat 's u geschonken. Ga en haal, naar uw vermogen,
Mijn vader herrewaart, en breng hem voor mijne oogen.
Indien hij keer', zoo zijn wij veilig voor gevaar,
Ik zal u schenken een paar zilvre bekers, zwaar
Van 't fijnste zilver, met groot werk vol kunst gedreven,
Die, toen Arisbe zich in 't end most overgeven,
Mijn vader kreeg, nog twee drievoeten, tot een praal,
Twee groote baren gouds, eene overonde schaal,
Van Sidons koningin gekomen onder 't minnen;
Maar komen wij in 't ende Italië eens te winnen,
En krijgen door het zwaard den scepter in de hand,
En loten om den buit; — gij zaagt nu, hoe parmant[2]
Vorst Turnus, trotsch te paard en moedig op zijn wapen,
Met goud braveert; ik zal, o Nisus, eer der knapen!
Dien zelven beukelaar, die zelve roode pluim
Uitzondren buiten 't lot voor u, gelijk gij ruim
En rijkelijk verdient. Behalve die geschenken,
Zal vader u met zes paar jofferen gedenken,
De bloem van 't gansche hof en overschoon van leest,
En zijn gevangenen, en wat voor schat en geest
Aan hunne uitrusting hangt, waarmeê zij gingen strijden,
En tot een toegifte al Latinus' landerijen.
Maar o, eerwaarde knaap! wiens jaren mijnen tijd
Niet veel ontloopen, ik omhelze u, heel verblijd,
Uit al mijn harte, en houde u, onder zoo veel grooten,
In alle mijn fortuin, voor een van mijn genooten.
Ik zal voortaan, in vrede en oreloge, nu
Naar eer noch staten staan, noch zege zonder u.
Ik zal in raad en daad mij meest op u verlaten."
Toen antwoordde Euryaal: „hetzij de kans wil baten
Of tegenloopen, 'k zal in zulke dapperheên
Hem niet bezwijken; doch ik bidde slechts om een

---

[1]Versta: onderkropen zijnde. — [2]pronker g; van 't Spaansche paramento (pronk, opschik).

Belofte, boven al uw onverdiend beloven:
Ik hebbe een moeder, nog een telg uit Priams hoven,
En ouronden stam, die, in ellende mij
Natrekkende, geensins door Trojes heerschappij,
Noch door Acestes stad en koninklijke veste,
Met kracht te houden was; dees laat ik hier ten leste,
Ook zonder afscheid, eer zij eens beseft en ziet,
Wat nood en lijfsgevaar dees aanslag baart of niet.
De nacht en gij, is 't nood, kunt tuigen en vermanen,
Dat ik geensins kan zien mijn moeders rouw en tranen;
Dies bidde ik: troost de droeve en arme weduwvrouw,
En komt hare eenzaamheid te hulpe in druk en rouw;
Zooveel te stouter zal ik alle rampen tarten
En allerlei geval." De Frygisansche harten
Getroffen, stonden met de tranen in 't gezicht,
Ook schoone Iülus zelf, wiens hart, hierdoor gesticht,
Van trek tot vaders gunst geheel scheen t' overloopen.
Toen sprak hij: „ik belove u alles, wat gij hopen
En wenschen zoudt, en wat u dappere aanslag rijk
Verdient; ik houd ze voor mijn moeder, en gelijk
Kreüze (alleen haar naam verschilt) in eere en waarde;
En zij, die zulk een zoon ter wereld brocht en baarde,
Geniet geen kleine gunst tot haren lesten dag.
Ik zwere u bij mijn hoofd, waarbij mijn vader plag
Te zweren, al hetgene ik u beloof voor alleo,
Zoo d' aanslag deze reis gelukkig uit wil vallen,
Dat erft uw moeder en uwe erven op een rij."
Zoo spreekt hij schreyende, neemt voort van zijne zij
Den gulden degen en de schede van ivoren,
Zelf van Lycaon, in 't Kretenzer rijk geboren,
Heel geestig uitgewrocht, en schenkt hem dit geweer;
Held Mnesthens schenkt hem een ruig leeuwsvel tot zijne
Getrouwe Alethes ruilt zijn helm met dezen vromen. (eer.
Zij treên gewapend met den krijgsraad heên, en komen
Tot bij de hooge poort, geleid door oud en jongk.
Men wenscht ze heil en spoed. De schoone Iülus blonk
Van manbare achterdocht, vóór zijnen tijd en oude,
En toonde zijnen moed. Hij sprak hen, en betrouwde
Hun vele zaken aan den vader, dien hij mint,
Te melden, doch vergeefs; die last verdween in wind.
Zij gingen t' zamen uit, geraakten over grachten,
En trokken in der nacht, bij donker, naar de wachten
Van 's vijands leger toe, om vóór hun einde nog
Veel vijanden om hals te brengen door bedrog.
Zij zien er overal veel krijgsvolk, vol en dronken,
En hooren ze, in het gras gestrekt, onachtzaam ronken.
Zij zien de wagens staan op veld en waterkant,
De wapens, vaten wijns, en mannen in het zand,
En tusschen raders en gareelen, nederleggen.
Dat moedigt Nisus dit aan Euryaal te zeggen:
„Gelegenheid en tijd vermanen nu ons tweên,
Wat dappers aan te gaan; de weg legt derwaart heên.
Sla gâ van verr'; mag ik van achter slechts betrouwen,
Dat mij geen vijand volgde, ik zal hier onder houwen,
En banen u den weg." Zoo spreekt hij, zwijgt heel kort,
Randt voort Ramnethes aan, den trotsaart, die gestort
En bij geval, gestrekt op zijne veldtapijten
En hooge veldkoets, niet ontziet den nacht te slijten
Met slapen, dat hij ronkt; een koning, groot van macht,
En teffens wichelaar, bij Turnus hoog geacht,
Doch kon door wichlen 't zwaard van zijnen hals niet keeren.
Hij velt drie dienaars, die des konings stoet vermeeren,
En rusten onder tuig, geweer, en karrenas,
Ook Remus' schildknaap en koetsier, zoo lang hij was,
Hier onder 't paard betrapt. Hij hieuw ze met den degen
Den hals af, die, vol vaaks, en slaprig neêrgezegen,
Hun hoofden lieten slap neêrhangen, tot hun straf.
Toen streek hij zelf den heer het hangend hoofd ook af,
Wiens romp het zwarte bloed uitrispte en heên liet loopen,
Dat d' aarde en zijn matras in 't lauwe bloed verzopen.
Ook sneuveld' er Tamier, en Lamus, en Serraan,
Een jongeling, die schoon van aanzicht, overlaân
En dronken van den wijn, en slap zijn leên liet streelen,
Hier lag zoo lang hij was, en spâ bij nacht bleef spelen.
Gelukkig waar de knaap, had hij den ganschen nacht,
Tot in den morgenstond, met spelen doorgebracht.
Gelijk een nuchtre leeuw, van hongersnood geprikkeld,
Zich dol en razende in den vollen schaapsstal wikkelt,
En zet dien overende, en bijt en sleept en sleurt
Het zachte vee, dat, stom van schrik en vreeze, treurt,
Terwijl de moordmuil brult, bloeddorstig en bloedgierig;
Zoo past Euryalus te raken, dol en vierig,
In 't midden van den hoop, en komt er menig fel,
Die van geen aanzien is, op 't lijf gezwind en snel,
Hebesus, Abaris, en Rhetus, Fadus mede,
Onwetende, in den slaap verrast met punt en snede,
Behalve Rhetus, die den moord nog wakker zag,
Maar angstig achter 't hol des berkemeyers lag
En dook, en, toen hij rees, van 't lemmer werd doorregen,
En recht in zijne borst den doodsteek heeft gekregen,
Zoodat, al stervende, hij zijne purpre ziel
Met wijn en bloed uitbraakte, en dood ter aarde viel.
Hij voer ter sluik al voort te vierig op hen allen,
En kwam de spitsbroêrs van Messapus aangevallen,
Daar eindelijk het vier begon heel uit te gaan,
En bij de paarden nog, naar 's ruiters wijzen, aan,
Den tengel en den boom gebonden, gras zag eten;
Als Nisus (want hij zag, hoe Euryaal, gebeten
Van wrake, en al te heet in 't storten van dit bloed,
Vervoerd wierd,) hem in 't kort dit voerde te gemoet:
„Nu toom uw wraak; de dag komt op en ons verraden.
Al wraaks genoeg; men heeft, door vijands bloed, de paden
Geveiligd. Zij aan 't vliên, en laten krijgsgeweer
En zilvre wapens en tapijt en schaal en meer
Geweren in den loop; en Euryaal aanvaardde
Het paardsbehangsel van Ramnethes, groot van waarde,
En ook den wapenriem, met doppen, fijn van goud
Beslagen, eertijds aan heer Remulus betrouwd,
En toegezonden naar 't gebied der Tiburtijnen,
Van rijken Cedicus, tot een geschenk, om t' zijnen
Paleize dus te noôn den uitgereisden gast,
Die dit zijn neef besprak, in stervens nood en last,
Waarna de Rutulers al dees cieraden kregen,
En wonnen door de macht van hunnen blanken degen.
Euryaal laadde dit, doch tot zijne eige schâ,
Op zijnen sterken nek en schouder, zette dra
Messapus' gulden helm, met pluimen trotsch besteken,
Vol moeds op 't hoofd; en, dus ten leger uitgestreken,
Ziet ieder het gevaar t' ontslippen, eer 't hem geldt.
Terwijl het ovrig deel der keurbende in 't veld
Lag uitgerust, en voor de sterkte hier verbeidde,
Ging d' andre ruiterij, die, onder het geleide
Van Volscens was gestuurd, driehonderd sterk geschat,
Met schilden gestoffeerd, uit vorst Latinus' stad,
Om koning Turnus zelf het antwoord t' openbaren.
Zij naken reê de wal, het heer, en d' oorlogsscharen,
Wanneer ze juist dees twee van verr' ter slinke zij
Zien inslaan, daar de helm, in 't oog der ruiterij,
Bij 't scheemren Euryaal verried door 't wederflikkren;
Als zij dien op zijn hoofd zien schitteren en blikkren,
„Dat is niet misgezien;" riep Volscens, „staat, blijft staan!
Staat vast, gij mannen! staat; wat jaagt u herwaart aan?
Waarheen? spreekt; staat vast. Wat zijt ge voor gezellen?
Zegt op; waar legt uw pad?" Zij zwijgen stil en snellen,
Antwoorden niet een woord, maar vlieden boschwaart aan,
En zoeken troost en heul aan schaduwrijke paân.
De ruiters sluiten al de wegen die zij kennen,
Omringen streek en spoor met wacht, in 't ommerennen
Te paard, van wederzijde. Een vreeslijk bosch, geplant
Heel ruig van hagedoorne en dicht aan elken kant
Van eik en schaduwe, laat nergens 't oog een open,
Daar donkre voetpaân hier en ginder heneloopen.
De donkerheid van 't loof, de last van zijnen buit
Belemren Euryaal. De vrees en nadocht stuit

Verbijsterd hem op 't spoor, in 't sporen naar de wegen;
Maar Nisus gaat zijn gang, ontglipt zijn vijands degen,
Ook zonder om te zien naar zijnen vriend, heel veer,
En raakt al ijlende tot bij 't Albaansche meer,
Dat sedert zijnen naam naar Alba heeft gekregen,
Daar vorst Latinus' stal zoo hoog staat opgestegen.
Toen hield hij stand, en zag te spade met verdriet
Terug naar d' ander, dien hij treurig achterliet.
Hij kermde: „och, Euryaal, rampzalige! in wat straten
Verliet ik u? Waar vinde ik u, die nu verlaten
In last zijt?" En hij loopt verbijsterd langs de baan
Van dit bedrieglijk bosch, en slaat, in 't henegaan,
Zijne eerste stappen gade, en dwaalt door doodsche heggen;
Hoort paarden, hoort gerucht, en teekens, die hem zeggen
Dat hij gevollegd wordt, en dit verwijlt niet lang,
Of hem komt een geroep ter ooren, droef en bang,
En ziet Euryalus, verbijsterd door de wegen,
En 't oorlogsboschgerucht bij duister opgestegen,
Verbaasd en onvoorziens in 's vijands hand bekneld,
Gesleept en voortgesleurd, en pogen met geweld
Vergeefs t' ontworstelen. Wat staat er te bedrijven
Voor Nisus? Met wat macht zal hij den jongling stijven?
Met welke wapenen ontzetten in der nood?
Zal hij zich midden in den vijand en de dood
Begeven, en van zelfs in 's vijands degen loopen,
En eerlijk dit verlies met zijnen hals bekoopen?
Hij zet zich haastig schrap met zijnen scherpen schicht,
Om toe te worpen, en, aanschouwende het licht
Der mane omhoog, verheft zijn stem aldus, ten trone
Des hemels: „o Godin, o dochter van Latone!
O eer der starren en beschutsvrouw van het woud!
Verleen ons in den nood de hulp, u toebetrouwd.
Heeft vader Hyrtacus uw outer ooit met giften
Om mijnentwil vereerd; indien ik 't, door mijn driften
Met wildbraad ooit vereerde, of iet, van 'tgene ik ving,
Zoo dankbaar aan het slot des kerkgewelfsels hing,
Of haakte aan 't heilig dak; vergun, dat ik rechtschapen
Dien oorlogstroep verstrooye en voorjaag' met mijn wapen;
Bestier, bestier mijn speer, en drijf ze door de lucht!"
Zoo sprak hij, schoot het punt van ijzer met der vlucht,
Uit al zijn macht. De speer, toen zulk een kracht haar porde,
Doorklooft de donkre lucht zoo vreeslijk, dat ze snorde
Door hout en leder, van heer Sulmo's borstrondas;
Daar brak ze in stukken, trof hem 't ingewand, die ras,
Nu bleek en koud, een beek van warrem bloed uitbraakte
Ter borst uit, hikte en snikte, als 't harde borstbeen kraakte,
Hij al zijn darmen schudt. Zij zien rondom door 't licht;
Dezelve schutter schiet nog eenen andren schicht
Veel feller van zijn oor. Terwijl ze hier vast beven,
Wordt Tagus ook een speer met volle macht gedreven
Van wederzijde door den weeken slaap van 't hoofd,
Dat kraakt, en 't punt blijft lauw, nu van zijn macht beroofd,
In zijn doorschoten brein gehecht ter neder hangen.
De forsche Volscens raast, en weet niet aan te vangen
In zijn verbolgenheid, dewijl hij nergens niet
Den schutter van den schicht noch zijnen schuilhoek ziet.
„Gij zult mij evenwel," zegt hij, „die beide moeten,
Terstond op staanden voet met uwen bloede boeten,"
En treedt in 't spreken met zijn uitgetrokken staal,
Om zich te wreken, heel vergramd naar Euryaal.
Maar Nisus, zinneloos en angstig voor dit tergen
Der wrake, kon zich toen niet langer hier verbergen
In 't donker, noch zijn vriend aanschouwen in dien last,
En riep: „raakt mij! raakt mij! ik ben de man, de gast,
Die u dit heeft gekuischt; wilt hier uw gramschap staken.
O Rutulers! past mij met uw geweer te raken.
Dit 's enkel mijn bedrog, dees heeft u niet misdaân,
Noch had het hart, noch kon, noch dorst dit stuk bestaan,
'k Neem Hemel en gestarnt, hier van bewust, tot tuigen."
Zoo zeer beminde hij dien vriend (om hen te buigen),
Dien ongelukkigen! aldus riep Nisus; maar
De degen, Euryaal met kracht en al te zwaar
Dus toegedreven, drong door vleesch en ribben henen,
En door zijn blanke borst; hij tuimelt, zonder stenen,
Ter aarde hartsteek dood, en 't jeugdig bloed loopt stijf
Ter doodwonde uit, en verft dat overschoone lijf.
Het hoofd hangt op de zij ter schouder af beneden,
Gelijk een purpre bloem, van 't kouter afgesneden,
Vast kwijnt en henensterft; of maankop met zijn zaad,
Doornat beregend, hoofd en hals neêrhangen laat.
Maar Nisus vliegt, vol toorne en wraak, hier midden onder,
En, onder al den hoop, zoekt Volscens in 't byzonder.
Op Volscens is 't gemunt, op hem en anders geen.
De vijanden rondom omringen hem alleen,
Behindren hem met kracht en moed aan alle zijden.
Hij dringt niet flauwer in met schermen, steken, snijden,
En schittert met zijn zwaard, tot dat hij op een nieuw
Den Rutuler, die schreeuwde, in zijne tronie hieuw,
En hem, zelf stervende, beroofde van zijn leven.
Toen smeet hij zich, van liefde en vroomheid aangedroven,
Met zijn doorsteken lijf op zijnen dooden vriend,
En storf gerust op hem, die zulk een trouw verdient.
Gelukkig paar, indien mijn verzen iet vermogen,
Geen tijd zal d' eeuwen, die nog komen aangevlogen,
Van uw gedachtenis berooven, alzoo lang
Æneas' afkomste en wat aan zijn telgen hang,
De vaste steenrots van het Kapitool bewone,
De Roomsche vader 't rijk bezitte in zijnen trone.
De rot der Rutulen ging triomfeerend heen,
En streek dien rijken buit; men droeg met luid gesteen
Den dooden Volscens in het leger, daar het schreyen
Niet minder was, als zij Ramnethes lijk geleyen,
En dood zien leggen, en met eenen menig held,
En Numa en Serraan met éénen torn geveld.
Hier kon men allereerst den grooten toeloop kijken
Naar doodgewonden en naar droeve en doode lijken,
Ter stede, daar de moord noch versch gevallen bleek,
En 't lauwe bloed nog schuimt, gelijk een volle beek.
Zij zien Messapus' helm, den rijken roof met schromen,
En 't paardbehangsel, op den hals hun afgenomen.
De schoone Aurore, uit hare oranje ledekant,
Voor Tithon opgestaan, bespreidde alreê het land
Met eenen frisschen glans; de zon bescheen alle erven,
En overstraalde alreê de velden, en gaf verven
Aan alle dingen; als de koning Turnus rees,
En trotsch gewapend al de mannen onderwees,
En zijn gewapenden ten aanval kwam vermanen,
Een ieder hoofd ten storm aanprikkelen zijn vanen,
En wetten haren haat door allerlei gerucht;
Het hoofd van Euryaal en Nisus in de lucht,
Een deerlijk schouwspel, op hun hooge spies gesteken,
Wordt met geschrei gevolgd, verhit om zich te wreken.
Æneas' krijgsraad stelde omtrent de slinke hand
Der muren (want de stroom omringt den andren kant)
Het volk, bezette alom met macht de breede grachten.
Zij staan op torens vast omhoog bedrukt en wachten,
En zien de hoofden der twee jongelingen voort
Op speren steken, vuil besmet en rood van moord,
En, van het zwarte bloed geverfd, afgrijslijk vloeyen.
De vlugge Faam terstond, als een postin[1], aan 't roeyen
Met hare vleugelen door dees verbaasde steê,
Om dit t' ontdekken; zij glipt voort en meldt het meê
De lieve moeder van Euryalus, in rouwe.
Een kille koû bevangt de leên der weduwvrouwe.
Zij worpt haar schietspoel en de draden uit de hand,
Vliegt uit, en huilt bedroefd en dol, van kant tot kant,
Als vrouwen plachten, voort de vlechten uitgetogen,
En zinneloos en dol de vesten opgevlogen,
Naar stads bezetting toe. Zij ziet geen schichten aan,
Soldaten noch gevaar; zij jammert, heel belaân,
En kermt zoo droef, dat lucht en veld hier af gewagen:
„Och Euryaal, mijn kind! hoe zie ik u verslagen?

[1] postbode, bodin.

Zijt gij dat, o de rust van mijnen onden dag!
O wreedaart! most ge mij alleen in dit geklag
Verlaten? moebt het, och! nw moeder niet gebeuren,
U, in nw dood gestierd, voor 't jongste te betreuren,
Eens aan te spreken? och! gij legt er onbekend
In nithcemsch land, gesebeurd, gereten en geschend,
Latijnschen honden en den vogel tot een spijze,
En ik, nw moeder, droeg nw lijk niet, naar de wijze,
Ten huize uit, nochte look uwe oogen, nu al stijf,
Noch wiesch, noch trok n eerst een doodkleed aan het lijf,
Hetwelk ik nacht en dag beijverde onder 't werken,
Om mijnen ouden dag met dezen troost te sterken.
Waar vinde ik nu nw lijk? in wat gewest zijn nu
Uw lichaam en uw leên, geschenrd, geslcurd zoo rnw?
Komt gij mij nn dus thuis, o zoon, o overmande?
En volgde ik u hierom, te water en te lande?
Hebt gij meêdoogen, zoo doorschiet, doorschiet me vrij;
Verschiet, o Rutulers! al nw geschut op mij,
Verdelgt mij eerst door 't zwaard. O vader, voogd der Go- (den!
Ontferm u; drijf nn mij, d' elendigste en vol nooden,
Met uwen bliksemstraal ter Helle; want mijn hart
Kan op geene andre wijs verlaten 's levens smart."
Dit kermen treft elk een, en alle harten weyen
In droefheid, onder dit bedrukt en droevig schreyen.
Hun krachten, ongeknensd in oorlog, worden slap;
De held Ideüs neemt met hnlp van Actor knap
(Ilioneüs en Iülus, die vast weende,
Geboden dit) dees vrouw, die droef en deerlijk steende,
En 't volk weemoedig maakte, en brengen ze op hun arm
Ten huize in van de straat, vol droefheid en gekarm.
De kopre stormtrompet klonk schriklijk voor den volke,
Gevolgd van veldgeschrei, zoo gruwzaam, dat de wolke
En hemel wedergalmt. De Volscen schieten snel
Met hnnne schildpad toe al teffens, even fel,
En brongen reedschap, om de diepe graft te vullen,
Den muur te sloopen; een gedeelte hoort men brullen,
Dat zoekt een toegang, om met bruggo en storremleêr
Te steigren op de wal, daar luttel krijgsvolk meer
Gereed staat, en de ring der krijgsliên, wijd aan 't gapen,
Min is gesloten van soldaten, in hun wapen.
De Trooischen, lang gewoon de muren voor te staan,
Aan 't worpen met getnig en schichten stadig aan,
En stooten stijf van zich met kloeten en met stokken.
Zij rollen steenen, zwaar en wichtig, onder 't wrokken
Des vijands, van omhoog met zorgelijk gevaar,
Of zij het stormdak en zijne orde, hier of daar,
Waar zij bedekt is, dus van boven mochten sloopen.
En schoon de vijanden, in 't schildpadshol gekropen,
Niet schromen zulk een bui kloekhartig uit te staan,
Zij zijn te machteloos om langer op te gaan.
Want waar de storremdrom hun vreeslijk schijnt te nâren,
Daar wentlen, rollen zoo veel Trooischen, langervaren,
Onmenschelijk gevaarte en wicht van steenen af,
Dat onder Rutulers een breuk en ruimte gaf,
Hen wijd en breed verplette, en, onder dit rnmoeren
En stormen, het geweld der schildpad komt t' ontsnoeren.
De stoute Rutuler bemoeit zich langer niet
Met stormen onder dak, maar worpt en smijt en schiet,
Om d' andren van de wal te drijven en te jagen.
Mesens, aan d' andre zij, om Pergamum te plagen,
Zoo vreeslijk als hij was opzicht, zwaaide stout
Een fakkel van Hetrusch en brandend pijnboomhout,
En trad met vierwerk toe, dat rook en vlammen baarde.
Messapns, eene telg van God Neptnnn, te paarde
In oorloge afgerecht, hieuw zelf de wallen om,
En eischte een ladder, opdat hij de vest beklom.
Ik bidde, o Callioop! geef nwen oorlogszanger
Nu in, hoe groot een moord en nederlaag, hoe langer
Hoe wreeder, Turnus hier te weeg brocht met zijn zwaard.
Wat mannen, hoofd voor hoofd, een ieder Hellewaart
Met zijnen degen stierde; ontvoû me 't vreeslijk strijen
Van voor tot achter toe, en 't oorlog op zijn rijen.

Want gij Godinnen! hebt geheugenis alleen
Hiervan, en kunt ons dit verhalen achtereen.
Een hooge toren stond gebouwd op zijne stede,
Omhoog met bruggen wel voorzien voor 's krijgsmansschre- (de,
En overeislijk steil om tegens op te zien.
Alle Itaaljanen, hier aan 't stormen, poogden dien
Door 't uiterste geweld, door 't uiterste vermogen,
Heel t' overweldigen, te sloopen; d' andren pogen,
Omhoog op een gepakt, met steenen en geschut
En schichten, dit gevaart te dienen tot een stut,
Uit ope vensteren; prins Turnus, trotsch ten strijde,
Neemt eene ontsteke torts, en klitst haar in de zijde
Des torens, dat de vlam, door 't stoken van den wind
En 't flakkren, vatten aan den post en planken vindt.
De zolder brandt, daar die van binnen dit weêrstreven,
En zich verwerende nn sidderen en beven.
Zij pogen te vergeefs t' ontvlieden dezen brand,
En loopen vast rondom, en wijken aan dien kant,
Daar geene vierpest blaakt; de toren, overwichtig,
Stort snel voorover van dien last, al t' onvoorzichtig,
Dat al de Hemel van 't gedruisch afgrijslijk dreunt.
Zij komen met dit pak, 't gewicht dat op hen leunt,
Hen volgt in 't vallen, voort half dood om laag gestegen,
De borst van hunne spits en stijve stang doorregen,
Doorsteken; nauwelijks ontglippen Helenoor
En Lycus het gevaar; dees Helenoor was voor
Den grooten koning van Meonië, als een vrije,
Ter sluik door een slavin on amm' van Licimnije
Gekoesterd, die hem stil en, tegens het verbod,
Voor Troje in 't oorlog zond, een krijgsman in zijn rot
Heel licht gewapend, slechts met zijnen slechten houwer
En onbemaalden schild; in jaren is hij ouwer
En Lycus ongelijk; dees jongling, toen hij stond,
Zich onder duizenden van Turnus krijgsliên vond,
En zag van wederzij dien drang Latijnsche troepen,
Zoo streeft hij midden in den vijand, hier geroepen,
Ziet dood noch leven aan, vliegt derwaart, daar hij 't met
Geweer en spitse en scherp ziet allerdichtst bezet.
Niet anders dan een dier, dat in den ring der jagren
Durf brullen in 't geweer van alle zijn belagren,
Zich worpen, zonder eens te denken om de dood,
In al dien dichten troep, en springen in dien nood
Door kloet en jachtspriet heen; maar Lycus, vrij wat sneller
Te voet, kreeg met der vlucht, in 't steigeren veel feller,
Door vijand en door spits den muur, en rept zich stout
Om zijne hand te slaan aan 't dak, heel hoog gebouwd,
Zijn makker d' andre hand tot noodhulp toe te reiken;
Als Turnus dadelijk, tot een zeeghaftig teiken,
Hem snel met zijn geweer dus involgt en begranwt:
„O zinnelooze gast! hoe waant ge, dus benauwd,
Ons handen nog t' ontvliên;" met grijpt hij, onder 't hangen,
En rukt hem met een groot stuk muurs, als een gevangen,
Ter neder; even als de schildknaap van Jupijn,
Ten Hemel varende, bij klaren zonneschijn,
Een haas of witte zwaan snel oppakt op de heide.
Of als de wolf een lam, al blatende in de weide
Van d' ooi gezocht, ten stal met kracht uitrukt; daar gaat
Een kreet ten Hemel op; de Rutuler bestaat
De graft te dempen, schiet met vierwerk; maar de trotsche
Ilioneüs, met een stuk van eene rotse,
Verniolt Lucetius, die opkwam bij de poort,
En brandtuig aandroeg; hier velt strenge Liger voort
Emathion ter neêr; Asilas staat er boven,
Daar Chorineüs sneeft; d' een om zijn schicht te loven,
En d' ander om den boog; held Ceneus velt Ortijg,
Doch sneeft door Turnus' hand, die velt in dezen krijg
Ook Itys, Clonius, en Promulus te zamen,
En Sagar, Dioxippe, en Ide, heet in 't pramen,
Die, moedig en getroost, den toren stout beschut,
En in 't verdedigen omhoog de wallen stut.
Hier moet Privernus meê voor Capys voeten sneven.
Themille had hem eerst een lichte schrap gegeven.

Hij worpt te reukeloos zijn schild weg, zonder last,
En midlerwijl de hand naar deze wonde tast,
Zoo hecht een vlugge pijl haar aan de slinke zijde,
En treft wel doodelijk de long, die 't hart bevrijdde
Met koelen; Arcens zoon stond braaf in harrenas
En gebordunrden rok, zoo helder als die was
Van ijzerroest gewrocht, gelijk ze in Pontus dragen.
Hij, schoon van aangezicht, kwam hier op 't welbehagen
Van zijnen vader, die hem streng hadde opgevoed,
In 't bloedig wond van Mars, bij den Simeetschen vloed,
Daar 't heilig outer van Palicus, heet in 't wreken,
Gezoend wierd met der tijd; Mesens, van wrake ontsteken,
Legt fluks zijn wapens neêr, en slingert om zijn hoofd
De slinger, dat ze door de lucht omsnort, en klooft (tig
Hem met een gloeyend lood den slaap van 't hoofd, zoo krach-
In 't midden, dat hij stort en neêrploft, heel onmachtig,
In 't zand gestrekt, zoo lang en groot hij was van leên.
De Faam zegt, dat Ascaan, slechts afgerecht voorheen
Op jacht, en vluchtig wild in bosschen voor te jagen,
Toen d' eerste reis, een pijl in 's vijands oorlogslagen
Van boven nederschoot, en velde met zijn hand
Den stoffenden Numaan, hoe sterk hij was, in 't zand,
Ook Remulus genoemd, die korts door Juno's zegen,
De jongste zuster van prins Turnus had gekregen.
Dees, die zoo trotsch vooraan in d' eerste heerspits stond,
Braveerde den Trojaan met zijnen lastermond,
En schimp en hoon en trots; en wulpsch en opgeblazen
Van geest op 't nieuwe rijk, vermat zich, als de dwazen,
Veel groote zaken, riep al buldrende overluid:
„O Frygen! nu tweemaal gevangen, komt vrij uit.
En schaamt gij u niet eens, belegerd in uw wallen,
Te blijven leggen, verr' van rustig uit te vallen,
Te schuilen, voor de dood, in 't slot van uwen muur?
Beziet eens, wat voor volk door wapenavontuur
Naar ons vorstinnen staat; wat Godheid hiet u streven,
Wat dolheid heeft u naar Italië gedreven?
Gij hebt nu hier geen zoons noch bloed van Atreus voor,
Geen schalke Ulysses' tong. Wij zijn op 't wapenspoor
Uit eenen harden stam gesproten, voortgekomen.
Wij brengen 't jonge kind heel vroeg aan koude stroomen,
En leeren 't harden in den regen, koude en wind.
De jonge knaap is vlug ter jacht en jachtgezind,
En rent zich af in 't bosch, en acht het spel, als mannen,
Te paard te rennen, boog en pezen streng te spannen.
Maar ons volwasse jeugd is arbeidzaam, gewend
Tot armoede, en behelpt zich armelijk, en kent
Zijn staat, en bouwt en egt des akkers vruchtbaarheden,
Of volgt den krijg, rammeit, bestormt de sterke steden,
Wij slijten 's levens tijd, daar 't bloed het zwaard bevlekt,
En geven 't jonge volk een veldspeer op den nek.
De moed bezwijkt ons niet in d' oude en trage jaren,
En d' oude draagt den helm op zijne grijze haren.
Het lust ons, uit te zien, te loopen op vrijbuit,
Te leven op den roof. Gij komt met kleedren uit,
Die dertel van saffraan en purperverwe gloeyen.
Uw lust is ledigheid, elk een ten dans te moeyen
Uw opperste vermaak; uw mouwen hangen, teêr
En op zijn joffers, lang bij uwe rokken neêr.
Gij knoopt de myters om uw keel met zijde banden;
Rechtschape wijven! uit uw Frygiaansche landen,
(Want gij geen Frygen schijnt, noch mannen) loopt vrij heen
Naar uwe Dindyma ten berge op, naar de steên,
Gewoon van ouds uw pijp op 't feest te hooren pijpen,
Die gij bij beurte met twee vingren weet te grijpen,
Wanneer gij 't luchtoor stopt met ongelijken toon.
De bom van Cybele, de moeder, komt u noôn
Van Ida, met de fluit van bosboom, fijn en grover;
Laat mannen, wien het past, den wapenhandel over,
En legt het lemmer neêr, het ijzer en het staal."
Ascaan verdraagt geensins, dat hij met zulk een praal (den.
Van woorden hem braveert, en Trooischen stout durft schel-
Hij keert zich fluks naar hem en trekt, als 't hoofd der helden,
De paardezenuwpees en pijl te strenger aan,
Haalt d' armen wijd van een, en staat, voor dit bestaan,
En bidt oodmoedig God Jupijn met deze bede:
„Almachtige Jupijn! begunstig, hier ter stede,
Mijn stout bestaan. Ik zal uw kerken, naar de wijs,
Met gaven eeren, en opoffren, u ten prijs,
Een jong en sneeuwwit kalf, met een vergulde starre,
En van zijn moeders grootte, en dat, gelijk een varre,
Alreede stoots is en met klauwen achteruit
Kan smijten, dat het stuift." Dit heilige geluid
Komt ras den Hemelvoogd en vader zelf ter ooren,
Die laat ter slinke hand terstond den donder hooren
Van 't heldere gewest des hemels; en de boog,
Die den vermeten met den dood dreigt van omhoog,
Schiet los en rammelt luid; de pijl, dus afgeschoten,
Snort vreeslijk in zijn vlucht, het stale punt den grooten
Braveerder door den slaap van 't hoofd, en door zijn brein:
„Gij, trotsche! ga nu heen, beschimper van 't gemein
En onze vromigheid! De Frygiaan, tweemalen
Gevangen, antwoordt dus met deze tonge en talen
Den stouten Rutulier." Zoo sprak de kleene Ascaan.
Hierop krioelt en tiert de vrolijke Trojaan;
Elk schijnt van moedigheid de lucht en wolk te raken.
Apollo bij geval zag neêr van 's hemels daken,
Met zijn gekrolde kruin, gezeten op een wolk,
Uit dit gewest der lucht, 't Ausonisch oorlogsvolk,
En over al de stad, en sprak aldus 't zegeachtig
En moedig jongsken aan: „o knaap! vaar vroom en krach-
Dus voort in dapperheid en vroomheid, nimmer moê; (tig
Zoo gaat men recht naar God en naar de starren toe.
O godlijke afkomste, en die Goden aan zult telen,
Met recht zal d' oreloge en alle krijgskrakeelen,
Bij noodlot rijzende, getemd zijn door 't gebit,
Wanneer Assaracus' geslacht het rijk bezit.
Een rijk van Troje valt te kleen voor uw vermogen."
Zoo spreekt hij, daalt terstond van boven uit den hoogen,
En streeft door wind en lucht, en zoekt Ascaan alleen.
Hierop verkeerde hij van aangezicht, en scheen
Den ouden Butes gansch gelijk van geest en wezen,
Die voortijds schildknaap, bij Anchises uitgelezen,
Zijn trouw hofkapellaan geweest was in dien tijd.
De vader had hem toen Iülus toegewijd
Tot eenen tochtgenoot. Apollo treedt er henen,
Den ouden heel gelijk van spraak en verf, met eenen
Van wapenklank en haar, alreê sneeuwwit en grijs,
En spreekt Iülus aan, die moedig stond naar prijs:
„Æneas' zoon! 't zij u genoeg, door Gods gehengen,
Numaan met uwen pijl aldus om hals te brengen.
De groote Apollo gunt vooreerst u dezen lof,
Benijdt den pijl niet, die den overdwaalschen trof,
Zoo fiksch als Fœbus zelf. O knaap! nu staak dit vechten."
Zoo spreekt Apol, en legt nu onder dit berechten
Het menschlijk aanzicht af, verdwijnt aan dunne lucht
Heel verre uit zijn gezicht. Elk overste aan dees vlucht
Kent God en zijn geweer, die langer niet blijft sammelen.
Men hoort in zijne vlucht den pijlekoker rammelen,
Waarom zij, op 't gebod van Fœbus en dien last,
Ascaan, op 't vechten heet, dit heftig vechten vast
Verbieden, en zich zelfs weêr in den strijd begeven,
Met merkelijk gevaar en nood van lijf en leven.
't Gerucht loopt over al de muren, door de wacht
En torens; ieder spant den boog, en draait met macht
Den vijand schichten naar zijn lijf, daar op die plekken
De pijlen in hun vlucht, als hagel, 't veld bedekken.
Toen klonken schild en helm en ijzer, slag op slag.
't Gevecht wordt feller en zoo vreeslijk dezen dag,
Gelijk, wanneer van 't Weste en uit de Regenbokken
De zwangre wolken, zwart en dichter aangetrokken,
Ter aarde storten, en zoo fel als langs de reê
Een gure hagelbui komt storten op de zee,
Als Jupiter met storm van 't Zuiden en 't geklater
Van buyen uitberst, en het onweêr stort op 't water.

Pandaar en Bitias, twee zonen, voortgebrocht
Van den Ideeschen held Alcanor, wel verzocht,
Die hen in Jovis' wond liet opvoên, af liet rechten
Bij eene wilde vrouw Hiëre, om trotsch te vechten,
Twee jongelingen, beî geteeld tot 's volleks wijk,
Hun vaders steil gebergte en dennen zelfs gelijk,
En die de poort, door last des vaders toegesloten,
Ontsluiten, durven zich, als stonte strijdgenooten,
Verlaten op hun spits, en tronen aan dien oord
Den vijand in hun schans. Zij staan hier aan de poort,
Ter rechte en slinke hand, gewapend voor de toornen.
De kammen schittren op hun helmen, recht als hoornen,
Gelijk twee eiken, die, langs den Liqnentschen[1] vliet,
Of Padus' oevers, of bij Athesis, met riet
Genoegelijk geboord, hunne ongeschore lokken
Ten hemel heffen, en met hunne kruinen schokken
En knikkebollen door hunne overwichtigheid.
De Rutulier, zoodra de toegang open leît,
Berst in met al zijn macht, eerst Quercens, de rechtschapen,
De Plattebergcr[2], braaf op zijn geweer en wapen,
De korsle Tmarus, en de strijdbre Hemon meê
Met heele troepen vliên van dees bezette steê,
Of sneven in de poort. Dus groeit, door deze smarten,
De grimmigheid vast aan in onvereende harten.
En nu vergaderen de Trooischen in een drom.
Zij vechten hand aan hand, en durven wederom
En onbekommerd, een stuk weegs ter poorte uitvallen.
De veldheer Turnus, die vast toestreeft voor hun allen,
Aan dien, aan dezen oord, en op den vijand bikt,
Verneemt, hoe op een nieuw de vijand onverschrikt,
In 't neêrslaan dus verhit, de poort durft open zetten.
Hij staakt den storm, gebiedt het stormen te beletten,
En schriklijk aangevoerd van toorne, en, nog niet moê,
Vliegt naar de Trooische poort, zijn fiere spitsbroêrs toe,
En schiet met zijnen schicht, en velt in dit gemoeten
Eerst Antifaat, die eerst hem met zijn spits woû groeten,
Een bastertzoon van held Sarpedon, groot geacht,
En bij een vrouw van Thebe in onecht voortgebracht.
De stang, gesnede van kornoelje in Hesperijen,
Komt door de dunne lucht al snorrende te glijen,
En dringen door de borst tot binnen in de maag.
De zwarte wonde gaapt en levert eene vlaag,
Een plas van schuimend bloed, dat henevloeit bij beken,
En 't stalen punt blijft lauw in zijne longe steken.
Nog velt hij Erymanth en Merops, na die twee
Asidnus, Bitias, wiens oogen, scherp van sneê,
Als kolen brandden, en die fel van gramschap raasde.
Hem trof geen vlugge schicht, geen worpschicht hem ver-
Noch trof en moordde, maar een barrenende boom, (baasde,
En snorrend hout (waarvoor geen beukelaar, hoe vroom,
Geen paar stiershuiden, noch geen panser met zijn schelpen
En goude schubb', op trouw gewrocht, iet kouden helpen,
Noch duren en bestaan), dat kwam er snel en kort,
Gelijk een bliksemstraal uit eene blijde snort.
Het onbeschofte lijf ploft neder: d' aarde beefde.
De beuklaar kraakte van den slag, waarmeê hij sneefde.
Als eer te Bayen, op het vochte Enbeesche strand,
Een steenen hoofd, met kracht geweldig fel gekant
En opgeworpen voor de zee, vervalt te mortel,
In 't storten met zich sleept wat vast is aan den wortel,
Tot dat het, gansch gesloopt, zich in het wadde zet,
En met de baren mengt, daar uit den grond van 't bed
Des waters 't zwarte zand naar boven op komt wellen.
Inarime en het hoog Prochyte zich ontstellen,
Dat harde dekbed, door bevel van 't hemelsch huis,
Den reus op 't lijf gelegd, moet davren van 't gedruisch.
Toen zette Mars, den God des oorlogs, den Latijnen
Een hart en krachten bij, en prikkelde de zijnen
Met ijver, joeg den Frijg een schroomte en nadocht aan.
Zij komen van alom te hoop op deze baan,
Nu hun gelegenheid tot vechten wordt gegeven,
En d' Oorlogsgod in 't hart hen moedigt toe te streven.
Toen Pandarus zijn broêr zag leggen in het zand,
De kans verloopen, en dus tegens hem gekant,
Drong hij met al zijn macht de poorten toe, en zette
Zijn breede schouders op de poort aan, en belette
Den inbreuk, sloot zijn volk met hoopen voor de stad,
En liet ze in 't hard gevecht verlegen en gemat.
Hij sloot zich zelven dan en d' anderen hier binnen,
Ontving d' instrevers mede, en zag, als zonder zinnen,
Het hoofd der Rutulen in 't midden van dien hoop
Terstond inbreken, sloot hem binnen met een loop,
Gelijk een vreeslijk dier, den tijger, onder 't bloode
En wereloose vee; men zag er Turnus' roode
En gloeyende oogen voort ontsteken van een gloed.
Zijn bloedige pluimagie en stalen storremhoed
Begint te beven, en zijn wapens, door 't ververschen
Van zijn verbolgenheid, beginnen fel te knarsen,
De schild te flikkeren, te bliksemen, waaraan
De Frygianen zien hunn' vijand binnen staan,
En kennen 't grove lijf; Pandaar, van groot vermogen,
Komt vreeslijk voor den dag zijn dapperheid vertogen,
Verhit van gramschap om zijn lieven broeders dood,
En zegt: „dit 's 't hof niet, daar u vrouw Amate noodt,
Om met haar dochter u ten bruidschat dit te geven,
Noch Turnus is hier niet in Ardea gebleven,
En in zijn vaders stad, maar in zijn vijands macht
En leger, daar hij nu moet blijven op de wacht."
De koning Turnus loech hem toe met koele zinnen,
En sprak: „hebt gij een hart in 't lijf, laat ons beginnen,
En rep uw handen; zeg Priaam met uwen mond
In 't heengaan, dat gij hier ook een Achilles vondt."
Zoo sprak hij; Pandarus dreef, zonder lang te wachten,
Hem voort een taaye speer naar 't lijf met al zijn krachten,
Die, ruig van kwasten en van basten, hem niet raakt;
Want Juno keert de spies, zoo ras als zij genaakt,
Waarom de scherpe speer voor in de poort bleef steken;
„Maar gij zult dezen schicht, die u wordt toegestreken
Met mijne sterke vuist, geensins ontvluchten; want
Dees schutter raakt gewis, en anders dan uw hand."
Aldus sprak Turnus, en verhief zijn zwaard, en scheidde
En kloofde met de kling het voorhoofd, tusschen beide
De slapen van het hoofd, recht midden door en juist;
Wondt d' ongebaarde wang, heel vreeselijk begruisd
Van bloed, zoo dat het kraakt, en d' aarde dreunt van 't val-
Hij stort ter aarde dood en zielloos voor hun allen, (len.
Besmet zijn lichaam en zijn harrenas met bloed
En brein; het hoofd, in twee gekloven in dien gloed,
Hangt van de schoudren af, aan d' eene en d' andre zijde.
De Trooischen biên den rug, en vluchten al bij tijde,
En sidderen van angst; zoo d' overwinner had
Gepast te breken slot en grendel van de stad,
De makkers door de poort van binnen in te laten,
Het had op dezen dag met Troje's rijk en staten
En oorloge uit geweest; maar zinnelooze wraak,
Bloeddorstigheid, te dol verlekkerd op den smaak
Van 's vijands bloed, te fel hem aan den vijand hitsen.
Vooreerst onthaalde hij met zijn geweer en spitsen
En velde Falaris en Gyges, dien hij stijf
De beenen afmaait, als met zeisens, onder 't lijf.
Den vluchtelingen drijft hij opgeraapte speren
Naar 't lijf; want Juno komt zijn moedigheid stoffeeren,
Den oorlogsheld van kracht voorzien aan zijne zij.
Hij legt er Halys, als een dappren makker, bij,
Ook Fegeus, wiens rondas de wonde niet kon boeten;
Hij krijgt hierna de wal nog onder zijne voeten,
Treft met zijn zwaayend zwaard gelukkig op den muur,
Die, niet bewust van hem, het oorlogsavontuur
Vervolgden in 't gevecht, Noëmon en Alcander,
Ook Prytan, Halius en Lynceus, onder ander,

[1] Verkeerdelijk voor vloeyenden. — [2] Voor Equicolus.

Die toeschiet, en de maats te hulp roept wat hij mag.
Hij klonk hem van nabij zoo fel met eenen slag,
Dat hoofd en helm gelijk in 't stof daar henevlogen;
Ook Amycus, die, voor een wildschut[1] opgetogen,
Zijn pijlen met venijn bestreek door snoode drift,
En wapende het punt met doodelijk vergift.
Ook Klytius, die uit Eolië eer woû winnen,
En Kretens, eenen vriend der zoete Zanggodinnen,
Der Zanggodinnen knaap, doorgaans op zang belust,
Op 't stellen van de luit en snaar; hij wist gerust
Den toon met wapenen en paard en krijg te mengen.
De Faam meldt Mnesthens en Serestus, den gestrengen,
En Trooischen oversten, hoe Turnus overstout
Hun krijgsgenooten voor de vuist ter neder houwt.
Zij komen endelijk bijeen uit alle hoopen,
En zien hun makkers hang vast hene en weder loopen,
Den vijand in de wal gelaten; Mnesthens zegt:
„Waar vlucht ge heen? waar heen? wat muur, wat veste legt
Nog elders over, en voor u hierna ten beste?
O burgers! zal een man alleen, van uwe veste
En wal omsingeld, zulk een neêrlaag in uw stad
Heelshuids aanrechten? zulk een brave jonkheid, mat
Gevochten, naar de Hel en Pluto's afgrond sturen?
Gij, suffaarts! ai, ontfermt u binnen uwe muren
Toch eenmaal over 't volk; en schaamt gij u in dien stand
U voor Æneas niet, en 't arme vaderland
En d' overoude Goôn? Het krijgsvolk hoort hem roepen,
Wordt heet en sterk, en houdt nu stand met dikke troepen;
De stoute Turnus wijkt allengs, en voort en voort,
Begeeft zich naar den stroom en dezen sterken oord,
Daar 't water dien omringt. De Frygiaanen vallen,
Veel feller schreeuwende en luidruchtig, met hun allen,
Van overal te hoop, op Turnus aan alleen.
Gelijk een wreede leeuw, benauwd en overstreên
Van woeste jageren, verbaasd en fel en lalijk (lijk
Hun aangrimt, deinst en wijkt, van moed en gramschap kwa-
Kan wijken, noch vermag, al wil hij schoon, alleen
Te streven, door den drang en door de spiesen heen;
Niet anders zet de held, al twijflende zijn stappen,
Ook zonder haast, te rugge en, zonder te verslappen,
Walt zijn gemoed van toorne; ook had hij zich gered,
En tweemaal midden op den vijand toegezet,
Zijn troepen tweemaal langs den muur gebracht aan 't vluch-
Maar 't gansche leger drong te hoop op die geruchten, (ten;
En Juno durft hem niet meer sterken; want Jupijn
Zond Iris uit de lucht, in een bedroefden schijn,
Met eenen zuren last aan zijn gestoorde zuster,
Tenzij prins Turnus fluks vertrekke, en zich geruster
Wil dragen, en de vest van 't hooge Troje ontsla;
Waarom de jongeling niet machtig is hierna,
Met beukelaar en vuist, hen allen te verduren,
Zoo wordt hij overal beschoten op de muren,
En overvallen, en de helm klinkt stadig aan
Op 't hoofd; het koper kan geen keyen wederstaan;
De kam wordt van den helm geklonken en geslagen;
De schild kan 't schieten noch het smijten niet verdragen.
De Trooischen, Mnesthens zelf, van bliksemen nooit moê,
Volharden, drijven hem gedurig speren toe;
Toen brak hem, die bijkans geen adem meer kon scheppen,
Het zweet langs al zijn leên en lichaam uit, door 't reppen
En roeren, en het droop als moddrig water af.
Hij, flauw en moede, hijgt naar zijnen aâm, begaf
Zich endlijk naar den stroom, en sprong, in volle wapen,
Van boven in den vliet, die hem, als een rechtschapen
Verweerder, in zijn kil en blonden maalstroom ving,
Door 't zachte water droeg, en dezen jongeling,
Het bloed en zweet en stof afvagende, heel blijde
Bij zijn spitsbroeders brocht, en zette aan d' overzijde.

---

[1] jager (van 't oude schut, thans schutter.)

TIENDE BOEK.

INHOUD.

De hemelraad vergaârt, Jupijn beslecht den twist,
De Rutuliër bestormt de Frygiaansche wallen;
Doch door Æneas' komst wordt dezen storm gesist,
En 't veld met doôn gedekt; daar Pallas komt te vallen
Voor Turnus, uit den strijd door Juno weggerukt.
De dood van Pallas wordt aan Lausus straks gewroken,
Die het bebloede zand met zijn dood lichaam drukt;
Dat treft Mesentius, zoodra het wordt geroken,
En hoe gewond hij is, ontmoet Æneas' hand,
Die legt den vader fluks bij zijnen zoon in 't zand.

Het alvermogend Hof des Hemels wordt terwijl
Wijd opgezet, de raad gedagvaard, naar den stijl
Des Vaders van de Goôn, den Koning van de menschen,
In 't starrelicht-gestoelte, en 't licht, waarna wij wenschen,
Ter raadzale en ten trone, in top omhoog gebouwd,
Van waar hij, heel gerust, 't Latijnsche volk aanschouwt,
En al het Dardansch heer. Zij zetten, als genooten,
Zich neder in 't gewelf, van wederzijde ontsloten.
De Dondergod heft aan: „o, groote Hemelraad!
Waarom verandert gij van opzet, en, vol haat,
Betwist nu onderling uw zaak zoo wrevelmoedig?
'k Verbood den Italjaan den oorlog, en dus bloedig
Te vechten met den Frijg. Wat twist ge tegens mij,
En tegens mijn verbod? Wat vrees port elk zijn zij
Te stijven met geweer, met zwaarden zich te matten?
Hierna (verhaast u niet) zal 't vrijstaan uit te spatten,
Elkandere met recht te drijven in de poort;
Als 't forsch Carthago fel door d' Alpen inneboort,
Den Roomschen sloten tot groote afbreuk op wil komen;
Dan zal het vrijstaan haat noch vijandschap te toomen,
Te plonderen, zijn partij t' ontzeggen met de kling;
Nu rust en houdt gemak, verdraagt u onderling."
Zoo sprak Jupijn in 't kort, terwijl de Goden zwegen;
Maar schoone Venus had hier voort niet luttel tegen:
„O Vader, opperhoofd van 't eeuwige Bewind!
Die teffens Goden en de menschen vast verbindt
(Want van wien anders kan men hulp en troost begeeren?)
Och! ziet ge niet, hoe ons de Rutuliërs braveeren?
Hoe Turnus heerelijk te paarde henerijdt
In 't midden onder 't heer, en moedig naar den strijd,
Zeeghaftig henestreeft, en rustig voor hun allen?
De Trooischen mogen nu, besloten in hun wallen,
Niet rusten; men bevecht hen binnen muur en poort,
En zulk een breede graft loopt over van dien moord.
Æneas, onbewust van 't stuk, is wijd vertogen:
En zult ge, o Vader! dan ten minste niet gedoogen,
Dat men de Trooischen nu verlichte van 't beleg?
De vijand met nog een heerleger is op weg,
En dreigt al wederom dit Troje, nieuw geboren,
Een zoon van Tydeus uit Ætolië, als te voren,
Staat weêr van Arpen op, en dreigt den Frygiaan.
'k Geloof, zij zullen flus mij ook te keere gaan.
Ik, ik, uw dochter! wordt van sterfelijke menschen
En hunne wapenen geplaagd, en zie verslensen
Mijn eigen bloem en bloed. Indien de Trooische Vorst
Met uw misnoegen, u ten wederwille, dorst
Den Italjaanschen tocht beginnen, laat hij boeten:
Hij voere zonder u dan 't oorlog uit; maar moeten
Zij volgen op den last, en 't antwoord, naar den eisch
Van geesten en van Goôn, ontvangen reis op reis;
Hoe kan dan iemand uw gebod en last verkeeren?
Een ander noodlot smeên? Wat haal ik op 't schoffeeren
En branden van de vlote op Eryx waterkust?
Of 't buldrende onweêr van den Windgod, die zijn rust
Uit woest Æolië verstoort, ten smaad der volken?
Of dat afvaardigen van Iris uit de wolken?
Nu ruit ze ook 't Geestendom der Helle op tegens hen.
Dit erfdeel van 't begrijp der wereld, zoo ik 't ken,

Bleef ongemoeid tot nog; nu loopt Alecto stoken,
En, schichtig opgedaagd, met hare fakkel spoken
Door d' Italjaansche steên. Ik ben om dit gezag
Nu langer niet begaan; wij hoopten op dien dag,
Zoo lang er kans was en dit vallen woû met minne.
Nu dit niet zijn kan, dat het vrij een ander winne,
Wien gij dien zegen gunt. Is nergens eenig land,
Dat uwe gemalin, dus straf, uit onverstand
Den Frygianen gunt, zoo bidde ik u, o Vader!
Bij 't smokende bederf, gestookt door dien verrader,
Die Troje in d' assche leî, het sta mij vrij, Ascaan,
Behouden 's lijfs, van nood en krijgsgevaar t' ontslaan,
Te zenden elders henc, en u geen beê te vergen.
Het sta mij vrij, mijn neef, behouden 's lijfs, te bergen.
Æneas werde uitheemsch op 't water omgesold,
En drijve, waar Fortuins genâ hem henerolt,
Alom waar 't heur belieft, als ik Ascaen verwere,
Hem dezen scheimschen krijg ontrukke en 't onheil keere.
'k Bezit doch Amathus, het Idaljaansche hof,
Den marjoleinen beemd, de kerken, rijk van lof,
Het hooge Pafos en wellustige Cytheere,
Vol weelde en overvloed; de kleene Ascaan bravcere
Met geene wapenen, en slijte er onvermaard
Zijn leven; laat Carthaag, door heerschappij en 't zwaard,
Ausonië op den hals vrij leggen t' allen tijden.
Geen stad van Tyrus vreest van elders last te lijden.
Wat baat het dat men brand en oorlogspest ontglipt?
Den brand, dien Argos sticht, ter nauwernood ontslipt?
Zoo vele bitterheên, te water en te lande,
Te zwellegen, terwijl de Trooischen vast in schande
't Beloofde Latium en Troje, weêr gesticht,
Dus zoeken? zaten zij niet nutter onverplicht
In d' allerjongste kole en asch van 's vaders erven,
Daar Troje stond voorhene en eenmaal most bederven?
Ik bidde, o vader! geef den Trooischen Simoïs
En Xanthus weder, in hun ramp en droefenis;
Vergun hun, dat ze nog een reis alleen ten vollen
Door Iliums geval en jammernissen rollen."
Toen borst de koningin, vrouw Juno, heftig uit,
Als razende en ontzind: „wat dwingt ge mij dus luid
Te roepen, mijn verdriet luidruchtig t' openbaren,
Nu ik genegen ben te zwijgen, u te sparen?
Heeft iemand van de Goôn of menschen, daar beneên,
Æneas ooit geperst in orelog te treên,
Of bij Latinus als een vijand zich te dragen?
Hij zocht Italië, door aandrift en behagen
Van 't noodlot, en de drift en dolle wichlerij
Der maagd Kassandre; nu, dat zij zoo! maanden wij
Hem tot dien oorlog aan, en buiten 't heer te trekken?
Zijn leven aan den wind te hangen in die plekken?
De wal en oorlogskans te laten aan een kind?
Te storen 's volleks rust? of Turnus' hoog bewind
En bondgenootschap met Tyrrhene te verstoren?
Wat God, wat Juno heeft hem dit gevaar beschoren?
Waar was toen Juno zelf, de koningin der Goôn,
Of Iris, afgestierd uit Juno's hoogen troon?
Het Itaaljaansch geslacht vermag, bij geene wetten,
't Opwassende Ilium in lichten brand te zetten,
De koning Turnus, die van een Godinne kwam,
Venilië, en geteeld is uit Pilumnus' stam,
Zijn grootvaâr, op den boôm des vaderlands gansch ledig
Te zitten; waarom steekt het Trooisch geweldig onvredig
Gansch Latium in brand? waarom bezwaren zij
Uitheemsche landen met hun juk en dwinglandij?
Waarom vermeestren zij de schoonvaârs, als ontzinden,
En rukken d' ondertrouwde uit d' armen des beminden?
Waarom verzoeken ze den peis met loof van vreê,
En sterken hunne vloot met wapens op de reê?
Gij moogt Æneas wel uit Grickens handen trekken,
Met mist en ijdle lucht beschaduwen en dekken,
Zijn vloot veranderen in Godheên van de zee;
En ons, in tegendeel, is 't niet geoorloofd meê
Te helpen 's Rutuliërs gebrek en onvermogen?
Æneas, onbewust van 't stuk, is wijd vertogen.
Hij blijve ook onbewust van 't stuk en van der hand.
Gij hebt Idalium, Cytheere, en Pafos' land.
Waarom baloorig volk getergd met spere en bogen,
Een stad, die zwanger gaat van brieschende orelogen?
Zijn wij 't, die pogen dus den vlotten staat, die stad
Der Frygen, in den grond te duwen? doen wij dat
Of zij, die dees bedrukte elendige Trojanen
Den Grieken gaf ten roof, door aanraân en vermanen?
Wat was toch d' oorzaak, dat heel Azië en Euroop
In 't harnas kwamen, en tot zulk een snood verloop,
Het breken des verbonds, om 't schaken van een vrouwe?
Heeft d' overspeler van Dardanje, dees ontrouwe
Door mijn beleid het hof te Sparten overmand?
Heb ik deze oorlogsvlam gestookt door minnebrand?
Of hem geweer besteld? toen was het tijd te vreezen
Voor d' uwen, en bij tijds dus in de weer te wezen.
Nu komt dees naklachte al te spade, en tegens reên
Krakeelt ge hier vergeefs, zoo dikwijls achtereen."
Dus pleitte Juno vast, daar alle hemelraden
Gedeeld vast mompelden; gelijk men in de bladen
En steile bosschen eerst de koelte ruischen hoort,
Al morrende van verre, en stil uit elken oord
Aanwentelen; een merk en voorspook voor de stranden,
En zeeliên, dat er storm en onweêr is voorhanden.
D' almachtige Jupijn, de vader van den raad,
De voogd, bij wien alleen het hoog gezag bestaat,
Begon en hief dus aan, en 't Opperhof der Goden
Zweeg stil, zoodra hij sprak, als of het was geboden.
Al d' aardboôm sidderde; de Hemel gaf gehoor.
De winden vielen vlak, de zee lag op haar oor
En hield haar golven stil; hoort toe, en vat mijn reden:
„Dewijl 't onmooglijk is een vasten peis en vrede
Te sluiten tusschen Troje en den Ausoniaan,
En uwe tweedracht duurt, zoo zal ik stille staan,
Ook zonder iemands zij te trouwen en te kiezen,
Met goeden oogen zien, wat krijgskans in 't verliezen
Of winnen, heden elk te beurte vallen wil,
Hetzij den Rutuliër of Trooischen; ik zit stil;
Hetzij het leger der Trojanen blijft belegen
Van d' Itaaljaansche macht, hun noodgeval en degen;
Hetzij de Trooischen door een waan en misverstand,
En averechts bediên, aan 's Tibers kust beland;
Ik spreek de Rutuliërs niet vrij, noch wil ze sterken.
't Geluk of ongeluk der aangevangc werken
Komt elk van zelf wel thuis; de koninklijke God
Jupijn, elk even na, stelt d' uitkomste aan het lot;
Jupijn bezwoer dit bij den oever en den navel
Des Afgronds, Pluto's poel, die zwart van pek en zwavel
Gedurig brandt. D' Olymp, terwijl hij dit belooft,
Begint te daveren, op 't knikken van zijn hoofd."
Hiermede sloot Jupijn zijn rede; toen gerezen
Uit zijnen gouden stoel, ontzaggelijk van wezen,
Geleidt de Hemelraad den Hoogsten, naar den eisch,
Met eere in 't midden aan de trappen van 't paleis.
De Rutuliërs terwijl, als Turnus' krijgsgetrouwen,
Gaan om de stad hun gang met slaan en nederhouwen,
En worpen vierwerk naar de muren, dat het drijft.
De keurebende der Æneadynen blijft
Belegerd, zonder hoop van uitvlucht, in zijn wallen.
De troosteloozen staan vergeefs nu met hun allen
Op hooge torens, op de schildwacht, naar hun wet,
En houden hier en daar den muur rondom bezet.
Vooraan en op het spits twee onvervaarde zonen
Van Icetaon en van Imbrasus betoonen
Hun moedigheid, Thymoet, en held Iäsius
Twee telgen uit den stam van vorst Assaracus,
De grijze Tybris en heer Kastor; twee gebroeders
Van vorst Sarpedon staan, als helpers en behoeders,
Hun bij uit Lycië, veredeld door de faam,
D' een Clarus, d'ander heet held Hemon, groot van naam.

Heer Akmon van Lyrnea (niet korter dan zijn vader
Vorst Clitius, die hem en Mnesthens beî te gader
Bij eene moeder won en voortbrocht, even langk,)
Komt met een zwaren steên gelaân, op 't krijgsgeklank,
Geen klein gedeelte van een steenrots, en in 't wegen
Zoo zwaar als hij vermag, op zijnen hals te dregen.
Hier vecht d'Italiaan met schichten: elk Trojaan
Verweert zich met den steen; d'een slingert onder 't slaan
Met brandtuig; d' ander zet de pijlen op de pezen.
De Trooische knaap, met recht bij Venus uitgelezen,
Met zorge en angst beschut, stond in den ring ten toon,
Blootshoofds en zonder helm, en blonk, zoo hel en schoon,
Gelijk gesteente in goud, dat, aan den hals gehangen
Of 't haar, tot eiersel dient, of als ivoor, omvangen
In bosboomhout, of als ivoor, in terebinth
Van 't rijke Oricië gezet, den kunstprijs wint
Door zijnen schoonen glans. De lokken opgebonden,
Met gouddraad opgestrikt, versieren deze blonden,
En zwieren om den hals en schouders, blank als melk.
Ook zag 't manhaftig volk hier Ismarus op elk
Met pijlen schieten, 't riet met boos venijn bestrijken,
Gelijk eene eedle spruit, gesproten uit de rijken
Van 't vet Meoniën en zijnen hoogen stam,
Daar 't kouter kleiland ploegt, Pactool de vruchten kwam
Vergulden. Mnestheus stond hier moedig op zijn wapen,
Dewijl hij Turnus, 's daags te vore, zoo rechtschapen
Ten leger uitdreef. Ook stond Capys onvertsaagd,
Daar Capua tot nog zijn naam van leent en draagt."
Terwijl ze vreeselijk elkander dus bestreden,
Hun krachten tegens een met moed opzetten, sneden
Æneas en zijn vloot den vloed bij middennacht;
Want toen hij scheidde van Evander, arm van macht,
Ging hij ten leger der Hetruscen bij den koning,
En meldde hem zijn naam en afkomst, staat en woning,
Ook wat hij meêbrocht en verzocht, wat volk Mesens
Op zijne hand kreeg. Hij berecht hem, naar zijn wensch,
Van Turnus wrevlen aard, vermaant hem op te waken,
En in te zien, hoe zwak de wereldlijke zaken
Gebouwd staan, en houdt aan om bijstand in den nood.
D'aartswichlaar Tarchon zocht geen uitstel, maar hij sloot
Een vast verbond met hem, vervoegde zijne machten
Met vorst Æneas' volk. De Lydiaansche krachten,
Nu d' offerwichlaar het haar toestaat, trekken heên,
Uit last der Goden, met de krijgsvlote, onder een
Uitheemschen oorlogsheld, het hoofd van volk en kielen.
Æneas vaart vooruit, daar d' andren oog op hielen.
De Trooische leeuwen staan gepaard voor 't galioen;
De berg van Ide, blijde in 't oog, en frisch en groen,
Staan achter aan. Hier zit Æneas als een Vader,
En overlegt bij zich de hachlijke uitkomst nader,
En weiflende oorlogskans. Prins Pallas, aan zijn zij
Heel dicht, bevraagt zich vast, bij welke starren hij
In duisternisse zeilt: nu, wat voor avonturen
De Vorst, te water en te lande, most bezuren.
Godinnen! opent nu den Helikon, uw veld,
En helpt me zingen, wie den Trooischen wapenheld
Æneas zijn gevolgd; wat midlerwijl voor vanen
En standers zijne vloot versterken uit Tuscanen,
Zijn schepen mannen en ter zee gaan, welgemoed:
Vorst Massicus doorsnijdt den vlakken watervloed
Met zijnen tijger van metaal, met kunst gegoten,
Een overste over vijf paar honderd tochtgenooten,
Al jongelingen, eerst in Clusium vergaârd,
En Cosen, en voorzien, naar hunnen luchten aard,
Met lichte pijlen en moordbogen, streng te spannen.
De moedige Abbas, braaf voorzien van strijdbre mannen,
Vaart met Apollo, die van goud straalt, achteraan;
Zijn moeder Poluloon versterkt de standertvaan
Met drie paar honderd maats, ervarene oorlogsknapen;
Het eiland Ilva, rijk van ijzermijne en wapen,
Heeft nog drie honderd tot een wacht hem bijgevoegd;
De derde, Asilas, tolk, die God en mensch vernoegt,
Wien levervezels van het offervee, de vieren
Des Hemels, voglezang, de spokerij en 't zwieren
Des bliksems grondig zijn bekend, en waar 't op rust,
Rukt duizend gasten meê te water naar dees kust,
Een heerspits, dicht en spits van speren, stelt ze wetten,
Die uit Hetrurië zich komen derwaart zetten,
Uit 's volks gebouwde stad, dat eerst uit Pize sproot,
Daar Alfens water uit zijn glaze vlietkruik goot.
De schoonheid, Astur zelf, heer Astur, op 't schakeeren
Van 't harnas moedig, en te paarde te braveeren,
Komt met driehonderd man hem dienen, die om d' eer
Het sterven zijn getroost, ten dienst van hunnen heer:
En zij, die in Cerete en Minions landouwen,
Oud Pyrgum, en het krank Graviske zich onthouwen.
O Cygnus, oorlogshoofd van uw Ligurizaan!
Ik ga u niet voorbij, noch laat Cupavo staan,
Met weinigen gesterkt; uw zwaneveders zweven
En zwaayen op de kruin, uw stam was overgeven
Tot lasterlijke min, gij voert de liverei
Van uw veranderden heer vader; want men zeî,
Dat Cygnus' zachte pluim (terwijl, met rouw beladen,
Hij in de schaduwen der zustren, onder bladen
Van populier, den val van wulpschen Faëton,
Zoo hartelijk bemind, zijn zang niet staken kon,
En zijn bedrukte min met zingen most verleiden)
Ten leste grijs wierd, en van d' aarde kwam te scheiden,
En in de starren voer. Zijn zoon, voorzien in nood
Met troepen van zijn slag, trekt, onder deze vloot,
Centaurus, 't groot gevaart, met riemen door de baren,
Die bruist door 't water hene, en heft, in 't vreeslijk varen,
Het hoofd in deze lucht, helt over 't water heen,
Gelijk een groote rots, en ploegt de diepe zeên.
Prins Ocnus voert een troep van 's vaders luchtige oorden;
Prins Oenus, zoon des vliets, die met zijn groene boorden
Tuscanen afpaalt, zoon van een waarzeggerin,
Die Mantus hiet, en u, o Mantua! uit min
Zijn moeders naam gaf, en steêvesten, zwaar te rammen;
De hoofdstad Mantua, zoo rijk befaamd van stammen,
Maar alle niet geteeld uit eenerlei geslacht.
Die burgerij bestaat, indien men hierop acht,
Uit driederhande kluft, eene afkomste uit drie deelen,
En onder elke kluft vier volken, die verschelen.
Het is der volken hoofd, en 't oud Tuscaansche bloed
Heeft hier 't gezag. Mesens rust door zijn overmoed
Ook tegens zich van hier vijfhonderd, die te gader
Van Mincius (uit stroom Benacus zijnen vader
Gesproten, en bedekt met groen en wankel riet)
In 't pijnhout varen, dat naar 's vijands heerspits schiet.
De sterke Auletes vaart daarhene, heet op 't priemen,
En houdt gedurig slag met honderd taaye riemen.
Het gansche wadde schuimt van 't vochte marmer, dat
Gekeerd wordt met den slag; de Triton, als een stad,
Voert dezen held, verschrikt de golven, die vast breken,
Met zijn kinkhoren op het waterblauw te steken. (zwemt,
Zijn borstlig voorhoofd schijnt een mensch, terwijl hij
De buik een walvisch, daar hij endigt wondervremd.
De bare ruischt en schuimt voor 't ondier, dus wanschapen.
Zoo menig krijgshoofd streeft tot Trojo's hulp te wapen,
In dertig schepen heen, die kloven, met geweld
Van hun metalen borst, het zonte en schuimend veld.
De dag was heel en al gedoofd aan 's hemels bogen,
De koesterende maan, bij duister voortgetogen
Op haren wagen, nu alreê ten halven weg;
Æneas, want zijn rust gesteurd[1] door overleg,
Te roer gezeten, stuurde, en sloeg de hand in 't varen
Aan 't zeil, als hallefweg hem, op de donkre baren,
Der speelgenooten rei bejegent en ontmoet,
Flus schepen, door de gunst van Cybele op den vloed
Verkeerd in Nymfen, en een drift van Zeegodinnen.
Zoo vele schepen, als nog korts te voren binnen

[1] Min gelukkig voor: in zijn rust verstoord.

Den oever lagen met hun koperen beslag,
Doorsneden teffens nu het water, daar men 't zag.
Zij kennen straks den vorst van verre; zij omringen
Zijn schip al dansende met huppelen en springen.
Cymodocea, wel begaafd en zoet van taal,
Verr' boven d' andren, volgt den Trooischen Amiraal,
Vat met de rechtehand den snellen achtersteven,
Steekt met den rugge hoog te water uit in 't streven,
En met de slinke roeit ze al stil in 't water voort.
Zij vaart hierna den vorst met deze rede aan boord,
Die nergens nog van weet: „Æneas, bloed der Goden!
Hoe, waakt ge niet? waak op, en vier op Gods geboden
Den schoot; zie op, wij zijn Zeenymfen, korts uw vloot,
Gebouwd van pijnboomhout, gewassen hoog en groot
Op Ida's heilge kruin; toen Turnus bij uw wallen,
Een tronwloos Rutuler, ons fel aan boord kwam vallen
Met brandtuig, vier en zwaard, zoo rukten wij met kracht
De sterke touwen los, en zoeken u bij nacht
Te water; Cybele, de moeder, uit meêdoogen,
Herschiep ons, als gij ziet, in Godheên van vermogen,
Die onder water gaan, en leven in den vloed.
Maar 't kleene kind Ascaan, in 't midden van den gloed
Der wapenen en 't heet bespringen der Latijnen,
Wordt binnen wal en graft gehouden met de zijnen.
D' Arcader ruiterij, een vreeslijk bondgenoot
Van 't sterk Hetrurië, genaakt, en geeft zich bloot,
Op zijn bestemde plaats; prins Turnus vond geraden
Zijn ruiters tusschen beî te leegren, hun de paden
Te sluiten, hun zijn paard te worpen voor de borst,
Opdat d' Arkader toch met der Hetrusceu vorst
Zich niet vereenige. Op, Æneas! waak te voren;
Beveel uw makkers, dat ze, eer 't licht nog is geboren,
In 't harnas aantreên; tast den zwaren beuklaar aan,
Die scheutvrij, uwe deugd vereerd werd van Vulcaan,
Vergulder van den rand; de klare zon zal morgen,
Zoo gij ter harte neemt mijn woorden en mijn zorgen,
De macht des Rutulers verslagen zien op 't veld."
Zoo sprak ze, en duwde stijf in 't scheiden van den held,
Met hare rechtehand, niet ongeleerd op 't varen,
Het groot geweldig schip, waarop het door de baren
Zoo vreeslijk voortstoof als een wind of snelle pijl.
Alle andre Nymfen spoên de vloot ook in der ijl.
De Trooische Anchises' zoon, onkundig van haar zake,
Zit stom, doch schept een moed door 't voorspook, heft ten
Des hemels zijn gezicht, en bidt beknopt hierna: (dake
„O moeder van de Goôn, vol goedheid zonder gâ,
Die Ida, uwen berg en torenkroon van steden,
En 't makke leeuwsgespan ter harte trekt met reden!
Nu trek ik, o Godin! ten strijd op uw geleî,
Dies laat de wichlerij van dezen waterrei
Gedijen tot ons heil; begunstig uwe Frijgen
Met uwe hulp!" Terwijl kwam 't rijpe licht opstijgen
En had den nacht verjaagd. Vooreerst verkondigt hij
Zijn tochtgenooten, dat een ieder vaardig zij
Te volgen in 't geweer, waar hen de standert leidde,
Zich wapene bij tijds, en tot den strijd bereide;
En, staande op zijn kampanje omhoog in 't morgenlicht,
Krijgt Priams burgers en hun leger in 't gezicht.
Hij toont van verre hun hierop het klaar gewemel
Des heldren beukelaars, waarop tot aan den hemel
De Trooische van den muur een veldgeschrei verheft,
En hoop en moed schept om te vechten, dat het treft.
De hemel wordt bedekt van schichten der Trojanen,
Aan 't zweven in de lucht, gelijk Strymonsche kranen,
Die uit een wolk de leus verspreyen overal,
Eer zij het zuider deel verlaten met geschal
En vrolijk landgerucht, en zwemmen op haar veêren.
Dit scheen den Rutulier en zijne Ausoonsche heeren
Een wonder, totdat zij de schepen zien terug
Den oever zoeken, en de gansche vlakte vlug
Met vloten toegerust van boven nederschieten.
De top des hellems blonk op 't hoofd; de stralen lieten
Niet na te schijnen van den flikkerenden kam.
De gulde beuklaar braakt afgrijslijk vier en vlam,
Gelijk, bij heldre nacht, de staartstar plag te blaken,
De Hondstar, rood als bloed, van 's hemels hooge daken
Zich schrikkelijk liet zien. De Hondstar, als zij rijst,
Plaagt krank en sterflijk volk met kortsen, dat elk ijst,
En heeten brand, bedroeft het aangezicht der hemelen
Met haar rampzalig licht en schijnsel onder 't wemelen:
Maar nog ontzinkt de moed den stouten Turnus niet,
Om 't volk, dat met geweld van boven nederschiet,
Den oever in hun komste erglistig t' onderscheppen,
Te drijven van het land; hij roept, men moet zich reppen,
En moedigt al zijn heer, en prikkelt ze ijvrig aan:
„O mannen! nu hebt gij uw vijand, om te slaan,
In handen, kunt hem hier naar uwen wensch vernielen.
Nu denke elk om zijn huis, zijn vrouw, en kinderzielen.
Nu spiegelt u met lust aan uwer vadren lof
En hun naamhaftigheid; laat ons hun eerst door stof
Ontmoeten, aan den kant van 't water, daar ze glibberen,
De beenen wankelen, en in het uittreên slibberen.
De stoute heeft Fortuin gereed op zijne hand."
Zoo spreekt hij, en bedenkt, wie hij aan 's waters kant
Best aanvoer' tegens hen; wie hij, den Staat ten bèste,
Betrouwen mag 't beleg te stijven voor de veste.
Æneas zet terwijl zijn tochtgenooten uit
De groote schepen, langs den valreep en den snuit,
Te lande; menig neemt den weêrloop waar in 't spoeden,
Den weêrloop van de slechte en stille watervloeden,
En geeft zich met een sprong op platen en op 't zand;
Een ander loopt en vliegt langs riem en kloet op 't land.
Maar Tarchon (lettende waar d' oever niet en ruischte,
En, schoon en vrij van plaat, noch barrende, noch bruiste;
Waar 't water van de zee, in 't wassen van den vloed,
Vrij aanspoelt) keert den boeg naar dezen kant met spoed,
En bidt de makkers dus: „nu fluks, mijn wakkre gasten!
Valt aan den riem met macht, zet aan, legt aan met masten
En schepen: loopt een stuk in 's vijands grond en wal
Met snuiten, dat het steke. Ik schroom in dit geval,
In zulk een haven voor geen schipbreuk, voor geen stranden,
Wanneer men endelijk slechts veilig mag belanden."
Aldus sprak Tarchon; en de maats, uit al hun macht
Aan 't roeyen, zetten 't met den boeg en snuit met kracht
Op den Latijnschen grond en bodem, dat het spatte
Van 't ziedend schuim, de snuit de droogte won en vatte,
De kielen schadeloos vastzaten, uitgezegd
Het schip van Tarchon; want terwijl het vastgehecht
Bleef op den hoogen bult van eene banke hangen,
Op 't blinde zand stiet, en in twijfel most verlangen,
Een goede wijl den stroom belette in zijnen vaart,
Zoo sloopt het, en zet al de mannen middenwaart
In 't water, daar de riem gebroken, doften drijven,
En hen belemmeren, het vallende eb de lijven
Verschokt, de voeten helpt aan 't slibbren in den drang.
De stoute Turnus stoft noch sammelt nu niet lang,
Maar rukt met al zijn macht de heerspits en standaarden
Naar zijnen vijand toe, zet voetvolk ende paarden
Recht naar den oever, daar de Trooischen staan gekant.
Men blaast den aantocht voort, de vorst Æneas randt
Eerst d' akkerbenden aan, tot een gelukkig teeken
En voorspook van den strijd, en treft met slaan en steken
De Latynisten, toen hier Theron nederlag,
Die d' opperste van al, Æneas, in den slag
Eerst zocht; hij hieuw hem met den degen in de zijde;
Geen gouden wapenrok noch kopren schild bevrijdde
Zijn lenden; hierna trof hij Lycas, fluks van leên,
Uit moeders zwangeren en dooden buik gesneên,
En, 't mes zoo vroeg ontglipt, aan Febus opgedragen.
Hij heeft, niet lang hierna, ook Cyssens meê verslagen,
Die sterk van lichaam was, en Gyas, dik en grof,
Een paar, dat met de knods geheele troepen trof.
Noch Hercules' geweer noch hunne machtige armen
Vermochten niet in nood hun leven te beschermen,

Noch ook hun vader, held Melampus, tochtgenoot
Van grooten Hercules, zoo lang hem, stoot op stoot,
Het aardrijk werks genoeg berokkende al zijn dagen.
Terwijl hier Faro vast met bulderende vlagen
Slechts wind brak, dreef hij naar den buldraar, die vast keef,
Een spitsen schicht, die in 't gehemelt hangen bleef.
Rampzaalge Cydon, gij al mede (die, verzopen
In minne, Clytius, uw wellust, naar moet loopen,
Wiens kin aan 't botten u een blonden baard beloofd,)
Wordt door 's Dardaners hand van 't leven schier beroofd.
En neêrgehouwen zondt er deerlijk blijven slapen,
Ook langer om geen min van wulpsche en jonge knapen,
Die u doorgaans beving, meer peinzen, hadde u niet
Der broedren bende, die hier tusschen beide schiet,
Terstond met macht bestuwd; dees, zeven in getale,
Van Forcus' afkomst, worpt al teffens zevenmale
Met schichten, afgestuit op helm en beukelaar,
Ten minste voor een deel; want Venus neemt ze waar,
Keert sommigen, die slechts het vel van buiten wrijven.
En vorst Æneas spreekt Achates aan; „waar blijven
De schichten? breng slechts aan (mijn hand en schoot niet
Op Rutulers vergeefs) die rondom Troje heen (een
In 't lijf van Grieksche doôn en bleeke lijken staken."
Hij greep een groote speer, smeet too; zij, heet op 't raken,
Vloog recht door Meon's schild en kopren beukelaar,
Sloeg borstpantsier en borst in stukken, fel en zwaar.
De broêr Alcanor kwam hem helpen en beschutten,
En met zijn rechte hand den broeder onderstutten
In 't vallen; maar terstond op heeter daad, al warm,
Komt eene speer, die vliegt Alcanor in den arm,
En gaat haar gang; zijn hand blijft aan de zenuw hangen,
Verstorven hij zijn lijf; dies Numitors verlangen
Naar wraak den warmen schicht uit zijn heer broeders lijf
Nog rukte, schoot naar vorst Æneas, fel en stijf,
Doch trof hem niet; de speer in 't vliegen schrabt den groo-
Achates langs de heup; nu komt er aangeschoten (ten
Prins Lausus, jong en frisch van leden, en, vol moed
Op zijne Curiën, treft Dryope in dien gloed
Te jammerlijk van ver met zijne stijve spere,
Beneên de kin door keel en strot, beneemt den heere
Het leven en de spraak, terwijl de mond nog sprak,
Zoodat hij op zijn mond voorover met een krak
Ter aarde nederploftte, en 't bloed heel dik uitbraakte.
Prins Lausus veldde nog, terwijl zijn ijver blaakte,
Doch op verscheide wijs, drie Thraciauen neêr,
Van 't volk, dat Noordwaart woont in sneeuw en winterweêr,
En nog drie wakkre zoons van Idas, hunnen vader,
En Ismarus den berg, hun vaderland, te gader
Gezonden herwaart aan; Halesus, op 't geroep,
Komt aangeronnen met zijne Aurunceanen, troep
Op troep; Messapus, uit den God Neptuun gesproten,
Komt met de bloem en 't puik der ruitren aangestooten.
Nu pogen dees, nu die elkandere uit het veld
Te drijven, en men vecht en oorlogt met geweld,
Zelf op d' Ansoonsche grens; gelijk de storremwinden
In 't ruim gewest der lucht, als razende en ontzinden,
Gerakende in krakeel, met een gelijke macht
En toornigheid den strijd aanheffen, uit hun kracht,
Daar geene wolk noch golf elkandre willen wijken,
En d' oorlogskans een wijl in twijfel hangt, gelijken
Bij huns gelijken staan, en tegens een gekant.
Niet anders rennen hier met macht gelijkerhand
Trojaansche heerspits en de heerspits der Latijnen
Hardnekkig tegens een, zoo vele als hier verschijnen,
En zetten voet bij voet, en man op tegens man.
Maar als prins Pallas, mede een hoofd van 't krijgsgespan,
D' Arkader benden, niet gewoon te voet te streven,
Den Latynisten (die hen vast te rugge dreven,
Daar eer de waterstroom den grond, heel wijd en breed,
Vol ronde kayen zaaide, en boomen nedersmeet
Langs d' oevers) zag den rug uit angst en vreeze bieden,
Naardien 't verwilderen der plaatse en nood hen rieden
Van 't paard te zitten: zoo ontvonkt hij ('t welk gewis
In nood en halsgevaar nog 't eenig middel is,)
De strijdbre harten, nu door bittre en scherpe woorden,
En dan door smeeken: „o mijn spitsbroêrs! naar wat oorden,
Waarheen vlucht gij? och! ik bidde u, om uw faam
Van vroomheid en u zelfs, om vorst Evanders naam,
Om zijn zeeghaftigheid en uitgevoerde tochten,
En mijn fortuin, die u nu aanmaant, als verzochten,
Op d' eer en prijs vlamt van het lieve vaderland,
Betrouwt uw voeten niet, maar houdt kloekmoedig stand.
Men moet met sabelen, door 's vijands standertvanen
En heerspits brekende, den weg ter eere banen,
Daar die geprope drang van mannen, dicht gekant,
Ons voor de borst stoot; het hooghartig vaderland
Eischt u en Pallas, 't hoofd der benden, herwaart henen.
Geen Goden dreigen ons met dondren voor de scheenen;
Zij stellen ook hun lijf in stervensnood als wij.
Wij hebben handen en een hart in 't lijf als zij.
De hinderbeer der zee besluit ons met zijn stroomen;
De vlucht te lande is ons geheel en al benomen.
Of willen we door zee naar 't rijk van Troje staan?"
Zoo spreekt hij, en berst uit op zijnen vijand aan.
Hier komt hem Lagus eerst door zijn dwersch noodlot tegen,
Prins Pallas, midlerwijl dees neêrbukte, al verlegen
Om eenen zwaren steen te rukken van den grond,
Dreef eenen scherpen schicht, die toesnort, daar hij stond,
Hem recht in 't ruggebeen, waaraan de ribben hechten,
Dat die in 't been heel diep bleef steken; onder 't vechten
Raakt Hisbon Pallas niet (die neêrbukte, om het punt
Te trekken uit den rug) op wien hij 't had gemunt,
Van boven, als zijn wraak het hoopte, al t' opgeblazen.
Want toen nu Hisbon, luide aan 't bulderen en razen,
Om 't schriklijk onheil van zijn lieven dischgenoot,
Niet op zijn hoede, fel naar Lagus' vijand schoot,
Was Pallas reede, eer 't spits van Hisbon hem bespronge,
En duwde 't lemmer in zijne opgeblaze longe.
Nu randt hij Helenus en Anchemolus aan,
Die, uit den ouden stam van Rhetus, durf bestaan
Zijn stiefmoêrs eerlijk bed te schenden en schoffeeren:
„Gij, tweelingen! zult ook mijn wapendichten eeren,
O vrome Daucias en Tymber (in een rijk
Bij Larus voortgeteeld, elkandre zoo gelijk
Van aangezicht, dat zelf uwe ouders geen van beiden,
Een lieve dolinge voor hunliên, onderscheiden,)
Kwaamt ook te sneuvelen in 's Rutulers landouw.
Maar Pallas teekende u te hard, uw stam ten rouw.
Want vorst Evanders zwaard nam Thymber kort het leven,
En streek hem 't hoofd van 't lijf, en Daucias most sneven,
Daar d' afgehouwe hand den arm zocht op en neêr.
De vinger hallef dood tast lillend naar 't geweer.
De schaamte en rouw gemengd d' Arkadischen ontsteken,
Gemoedigd door dien held, daar zij hem in zien breken,
En zijne dapperheên uitmunten op een rij.
Als Rhetus in karos prins Pallas rukt voorbij,
Wordt hij van Pallas glad doorsteken onder 't rijden,
En zoo veel uitstel kreeg nog Ilus voor zijn lijden.
Want hij had Ilus al van verre een spitse speer
Geschoten naar het lijf, en Rhetus het geweer
In 't vliegen onderschept, terwijl hij zocht te vluchten
Voor u en uwen broêr, o Teuthras! en met zuchten
En hallef dood omlaag van zijnen wagen viel,
En Turnus bodem smeet[1] met spartelenden hiel.
Aleveneens gelijk, bij heldre zomertijden
Wanneer een snelle wind opstekende aan komt glijden,
En al het drooge bosch in lichte vlammen stelt,
De vlam de schors en 't hout in 't midden vat en zwelt,
En teffens wijd en zijd zich uitspreidt, snel en wakker,
Terwijl hier d' akkerman gezeten op den akker,
Den brand, naar zijnen wensch, ziet voortslaan in zijn
Niet anders sluiten al de Trooischen hunne macht (kracht.

[1] sloeg.

Beknopt en dicht ineen, om Pallas t' onderstutten
Halesus, forsch in 't slaan, streeft toe, op 't stout beschutten
Van zwaard en beukelaar, naar 's vijands heer en hoofd,
Slaat Ladon, Demodook, en Feres, en berooft
Strymonius de hand[1] met zijnen blooten degen,
Terwijl hij naar den strot wil tasten; na dien zegen
Verplet hij Thoas 't hoofd met een kei, zoo plat
Dat hekkeneel en brein gemengd daar henc spat.
Halesus' vader, die zijn zoons fortuin kon spellen,
Verstak hem in het bosch; als d' oude man ter Hellen
Ging varen, d' oogen look, bedekt van 't grijze haar
Der wimbrauw, namen hem de Schikgodinnen waar,
En sloegen hand aan 't kind, en heiligden[2] voor ander
Den zoon te zamen aan 't geweer van vorst Evander.
Prins Pallas heeft het met dees bede op hem gemunt:
„O vader Tiber! hoor mijn bede, en geef dit punt,
Waarmede ik mik, geluk en vaart, om op uw winken
Het door Halesus' borst, die forsche borst, te klinken.
Ik zal den wapenroof, hem uitgeschud zoo vroom,
Ophangen, u ten prijs, aan uwen eiken boom."
De God verhoort zijn beê, terwijl Halesus' armen
Iamon in den strijd beschutten en beschermen,
En hij rampzaliglijk zijn wapenlooze borst
Te bloot gaf voor den schicht van dien Arkader vorst.
Maar Lausus, machtiger alleen dan eene bende,
Niet lijdende, dat zoo veel troepen om d' ellende
En neêrlaag van een man verwijfelden, vernielt
Eerst Abas, die alleen den vijand staande hield
En tegenhield, zoodra hij hem voor 's bands bejegent.
Hier sneeft d' Arkader en de Trojer, zoo gezegend
Den Griek ontworsteld, en 't Hetrurische oorlogsbloed.
De benden horten op elkandere met moed,
Zoo overste als soldaat, en met gelijke krachten.
De hindertocht verdikt zijn heerspits en de machten.
De drang verbiedt geweer te reppen en de hand.
Prins Pallas dringt en drijft met kracht aan dezen kant,
En Lausus wederom met kracht aan d' andre zijde.
Zij zijn elkandere in hun jeugd gelijk, en blijde
Van opzicht, schoon van leest; doch 't oorlogsavontuur
Ontzegt hun alle beî den weertocht naar den muur
Van 't vaderland; noch leed Jupijn niet, dat hun handen
Elkandre in 't veld bestaan gewapend aan te randen.
De dood is, onder een veel grooter vijand, thans
Hun beî beschoren; nu, gedurende de kans
Des oorlogs, raadt de zorg der zuster voor d' ellenden,
Dat Turnus, te karos in 't midden van zijn benden
Gezeten, Lausus toch ontzette in dezen slag.
Zoodra Prins Turnus zijn getrouwe makkers zag.
Het is hoog tijd, hoog tijd den orelog te staken,
Mijn lust is voor de vuist zelf Pallas te genaken.
Ik eigen Pallas mij alleen toe, wenschte graag,
Dat dit de vader met zijne eigene oogen zaag.
Zoo spreekt hij; op dien last vertrekken zijn genooten,
En ruimen hem een plaats; maar Pallas, om dien grooten
En fellen nadruk van den koninklijken last,
Om 't ruimen van de plaats der Rutulen, zich vast
Verwondrende, staat stom voor Turnus trotsch te wagen,
Doorziet dien trotschen gast van verre, en onverslagen
Ontmoet den koning en zijn woord met dit geluid:
„Nu zal ik, om 't genot van dezen vetten buit
Of om een edle dood geloofd, dees tweedracht scheiden.
Mijn vader trooste zich een lot van deze beiden."
Zoo spreekt hij, en treedt aan in 't midden van het veld.
D' Arkaders worden koud, hun bloed trekt heel ontsteld
Naar 't hart toe. Turnus, voort ten wagen afgesprongen,
Rust zich groothartig toe, om vierig aangedrongen
Te voet hem toe te treên; en recht als van omhoog
De leeuw, die in het veld van verre, voor zijn oog
Een kitteloorigen en norschen stier ziet weiden,
Flnks toevliegt, eveneens kwam Turnus, na het scheiden
Des drangs, zijn vijand op; zoo ras als Pallas docht,
Dat Turnus binnen schents, men hem bereiken mocht,
Begon hij toe te treên, en sprak aldus den hoogen
En heldren Hemel aan, of 't lot door zijn vermogen
Hem helpen woû, die zich verzette tegens een
Partij, al t' ongelijk in kracht; hij bad: „verleen,
Verleen me, Alcides! (om mijn vaders gastvrijheden,
En zijne tafels, daar gij, vreemde! op zijn gebeden
U zelven zetten gingt,) uw gunst in dezen nood.
Begunstig mijn bestaan; laat Turnus, hallef dood,
Mij zijn bebloeden roof zien slepen, onder 't rennen,
En met geloken oog mij voor zijn meester kennen."
Alcides hoort de beê des jonglings in de lucht,
En smoort ze diep in 't hart met eenen zwaren zucht,
Stort tranen te vergeefs; Jupijn, de groote vader,
Kwam Hercles, zijnen zoon, toen met deze aanspraak nader:
„Een ieders tijd staat vast; elks leven is hier kort,
En onherhaalbaar; maar zijn krijgsfaam onverdord
Door dappre daden wijd en verre te verspreiden,
Voegt d' edele deugd alleen; zoo vele Goden schreiden
Om zoo veel kinders van hun bloed, voor Priams steê
Gesneuveld, en mijn zoon Sarpedon bleef er meê.
Het noodlot roept alreede om Turnus; hij mag schromen,
En is al aan het end van zijnen tijd gekomen."
Zoo spreekt hij, keert zich van den Rutulers bodem af.
Maar Pallas worp een speer uit al zijn macht heel straf,
En rukt het blinkend zwaard grootbartig uit de schede.
De speer vliegt voort, en treft met hare punt en snede
Den tip van 't wapen, dat de schouders dekt, heel schaars,
En effeu door den rand des sterken benkelaars
Zich eenen weg baant, schrapt en schuurt in 't end de leden,
Van Turnus, grof van leest; hij staat met forsche schreden,
En mikt een poos heel net met d' eikenhoute speer,
Voorasn met staal gespitst, en smijt volslagen weêr
Op Pallas toe, en spreekt: „nu zie wie, best kan treffen."
Zoo spreekt hij, en het spits gedreven slaat hem effen
En midden door den schild, wel dik met ossenleêr
Gevoederd, en met stale en kopre platen zeer
Zorgvuldig gestoffeerd, en priemt hem door de dikte
Des pansers in de borst, vol moeds, gelijk hij 't mikte.
Prins Pallas rukt vergeefs den warmen schicht terstond
Uit zijne borst, daar bloed en ziel door eenen mond
Der gapende kwetsure op d' aarde nederplassen.
De vorst ploft op zijn borst, dat zijne wapens krassen,
Hij met bebloeden mond, al stervende in den strijd,
Manhaftig nog het gras op 's vijands bodem bijt.
Prins Turnus, met den voet op Pallas borst, spreekt moedig:
„Arkaders! nu vergeet geensins Evander spoedig
Te boodschappen den dood van zijnen naasten vriend;
Ik stuur hem Pallas thuis, gelijk hij wel verdient.
Wat eer aan 't graf, wat troost nog vast is aan 't begraven,
Dat neme hij in dank, als eene van mijn gaven.
Het staat hem dier genoeg dat hij Æneas hooft
En huist!" Zoo spreekt hij, trapt den doôn, van ziel beroofd,
Met zijnen slinken voet, en rukt hem van de lenden
Dien wapengordel, rijk beslagen, daar d' ellenden,
In 't hof van Danaüs gevallen, staan gewracht[1],
Hoe een hoop bruigoms, op een zelven bruiloftsnacht,
Zoo schendig zijn gesmoord in 't bloed der bruiloftskamer,
Hetwelk Eurytion, voor[2] andren aangenamer
In kunst, dus rijkelijk in goud gedreven had,
En Turnus nu ten buit gevallen, als een schat,
Van blijschap juichen holp; de mensch weet van te voren
Heel luttel van zijn lot, hij noodlot hem beschoren,
En kent uit hovaardije in voorspoed maat noch staat.
De tijd wil komen, als prins Turnus, bloot van raad,
Om alle zijnen schat zal wenschen en begeeren,
Dat hij nooit had bestaan prins Pallas te schoffeeren.
Zal vloeken dezen dag en teffens dezen buit.
De tochtgenootschap draagt den dooden Pallas uit

[1] Versta: van de hand. — [2] wijdden, offerden.

[1] gewrocht. — [2] boven.

Den slag, op eenen schild, al zuchtende en met rouwe.
O, brave jongling! die uw vaders erflandouwe,
Tot een geweldige eer en droefheid en geklag,
Nu weder thuis komt; och! dees dag was d' eerste dag,
Die u ten oorlog zond en teffens ons ontrukte,
Doch geensins zonder hier, zoo lang het u gelukte,
Een stapel Rutulers te slepen naar het graf.
Nu komt geen los gerucht, maar zeker postbode af
Met zulk een onheil naar Æneas toegevlogen,
Dat tusschen al zijn volk en 't sterven voor hunne oogen
Geen schrede ruimte en het hoog tijd is, den Trojaan,
Die reê te rugge wijkt, in 't uiterst bij te staan.
Hij, heet van gramschap, maait met zijnen degen neder
Al wat hem eerst ontmoet, en baant zich zelven weder
Met staal een ruimen weg door dezen oorlogsdrang,
Om, rookende van bloed en neêrslag, nu eerlang,
O trotsche Turnus! u t' ontmoeten, toe te streven.
Evander, Pallas, wat dies meer is, zwieren, zweven
Voor zijn gezicht; de disch, daar hij, een vreemdeling,
Eerst aanzat, en hoe heusch de hofheer hem ontving.
Hij grijpt daarna vergramd vier wakkre jongelingen,
Van Sulmon voortgeteeld en, onder 't fel bespringen,
Nog twee paar borsten, trotsch van Ufens opgevoed,
Al levend bij den hals, om hen tot offerbloed
Voor 's overledens schim ten zoenaltaar te brengen,
En met gevangen bloed het lijkvier t' oversprengen.
Toen hij nu Magus fel een worpspeer, spits en stijf,
Van verre, daar hij stond, zou klinken naar het lijf,
Ontweek dees loos den scheut, zoodat de spies al drillende
Hem over 't hoofd vloog, en hij, bang en angstig trillende,
Æneas kniën omhelsde, en sprak, ter dood bevreesd:
„Oodmoedig bidde ik u, om uw heer vaders geest,
De hoop van uw Ascaan, die opwast, spaar mijn leven,
Mijn zoon en vader ten gevalle, die nu beven.
'k Bezit een heerlijk huis, daar machtig zilverwerk,
Vol kunst gedreven, en een schat, bewaard heel sterk,
Een schat van goud, gewrocht en ongewrocht, begraven
En zeker leggen; het gelukken en handhaven
Der zege hangt geensins aan mij, ter dood toe bang,
En 't leven van een man is van een klein belang."
Zoo sprak hij, en hierop Æneas: „spaar die schatten
Van goud en zilver, daar uw woorden dus op pratten,
Voor uwe kinderen; hij Turnus, waard gestraft,
Is dees krijgskoopmanschap voorhene al afgeschaft,
Toen hij prins Pallas trof; dit voelen nu te gader
Iülus en de geest van mijnen grooten vader.
Zoo spreekt hij, vat den helm met zijne slinke hand,
En voort den hals, die om genâ bidt in dien stand,
Omrukkend, duwt de kling daarin tot aan 't gevest.
De priester van Diane en Fœbus, die hem prestte
Ten oorloge, een wiens haar met zijne altaarbonnet
Bedekt wierdt, en gestrikt met banden zonder smet,
Beneên de kin en om de keel, en die zijn leden
Bekleedt in wit gewaad, van boven tot beneden,
Waarover 't harnas blinkt en uitmunt; dees, een zoon
Van Emon kwam hier ook, den oorloge ongewoon.
Æneas treedt hem toe, velt Emons zoon ter aarde,
En, tredende op het lijk, bedekt met deze eerwaarde,
Gewijde schim de plaats, en wijdt ze aan God en 't feest,
Serest verzamelde de wapens onbevreesd,
En offert op den nek aan Mars dit zegeteeken.
Held Umbro, van 't gebergt der Marsen en die streken,
En Ceculus, een telg van 's Hemels wapensmid,
Hervatten nu den strijd. Æneas merkte dit,
En zet zich rustig schrap. Hij had, met zijnen degen,
Alreê de slinke hand van Anxur afgeslegen,
Den rand des beukelaars geklonken van den schild.
Dees stofte wat verwaand, geloofde wat te mild,
Dat zijn belezen kracht en nadruk had van boven,
Wist zich veel jaren tijds en grijsheid te beloven,
Verhief misschien zijn hart te hoog uit blinde hoop.
Tarquijt, God Fauuus' zoon, gewonnen hij Dryoop,
Braveerde in 't tegendeel met blinkenden gewere
Recht voor hem, en ontmoette Æneas' drift en spere,
Die heet geklonken wierd door zwaren beukelaar
En panser, en hierna van 't hoofd beroofd, dat daar
Ter aarde nederploft, terwijl hij om genade
Nog aanhield, doch vergeefs, en ijdel en te spade.
Æneas stoot den romp daar hene, en spreekt, gestoord
In erren moede, aldus: „Leg daar, gelijk 't behoort,
Ontzaggelijke gast! geen Godheid zal gehengen,
Dat uwe moeder 't lijk nu zal ter aarde brengen,
En in uw vaders graf bedekken naar de wijs.
Gij legt den vogelen op 't veld ten roove en spijs,
Of zult, in 't nat geplompt, voor stroom de kil bedekken,
Daar grage visschen nog uw versche wonden lekken,
De Trooische Æneas volgt fluks Anteus op 't geroep,
En Lycas, oversten van Turnus volk en troep,
Den sterken Numa en Camertus, eenen blonden,
Des trotschen Volscens zoon, den rijksten man, van gronden
En bosch en beemd, in gansch Ausonië, en een heer
Der stille Amyclen. Als Ægeon, die nog meer
Dan honderd armen hadde, en honderd sterke handen,
(Is 't waar, hetgeen men zegt) en vier en vlam en branden
Uit vijftig monden en zoo vele kelen blaast,
Als hij Jupijn bestrijdt, en, hoe de bliksem raast,
Met vijftig beukelaars hier tegens aan durf schitteren,
En vijftig zwaarden trekt; zoo brulde, in dit verhitteren,
De dappre Æneas hier zeeghaftig over 't gras,
Nadat het scherpe punt eens lauw geworden was.
Hij streeft ook naar de borst van held Nyfeüs' paarden,
Die op hem renden, maar wel haast van schrik bedaarden,
Als zij hem komen zien van verre, trotsch en vlug,
En hooren hoe hij brult. Dat jaagt hun fluks terug,
Zoodat ze in 't hollen den koetsier verongelukken,
Ten wagen uitgesmakt, en snel naar strand toerukken.
Terwijl geeft Lucagus, en Liger meê, zijn broêr,
Met witte paarden zich in 't hart van 't krijgsrumoer.
De broeder ment het paard, en Lucagus, aan 't maayen,
Is vreeslijk bezig met de bloote kling te zwaayen.
De Trooische Æneas leed geenzins, dat zij verhit
Dus ijverden, en viel met ijver in; maar dit
Stond schriklijk, als hij met zijn speer hun kwam ontmoe-
Toen stofte Liger: „gij ziet hier geen paardevoeten (ten.
Van Diomedes, noch Achilles' wagen niet,
Noch 't Frygiaansche veld. Dit land zal van 't verdriet
Des krijgs een ende zien, met eenen van uw dagen."
De dolle Liger smijt dit uit op zijnen wagen.
De held van Troje ontmoet hem niet met eenig woord,
Maar komt zijn vijand met een schicht van verre aan boord.
Terwijl nu Lucagus vooroverhelt, de paarden
Met slaan en prikkelen, opdat ze krachten baarden,
Fel voortjoeg, 't slinke been vooruitstak, en zich schrap
Naar 't vechten zette, kwam een spitse worpschicht knap
Gesnord door 't onderste des beuklaars en zijn randen,
Doorboort de slinke zij van d' eechuis, dat hij van den
Gezwinden wagen dood ter aarde rolt op 't veld.
Godvruchte Æneas spreekt, verhitterd en ontsteld:
„De traagheid van uw paard verried in 't henevluchten
Uw wagen niet, noch uw gedreve rossen duchtten
En holden niet, uit angst voor 's vijands ijdlen geest;
Gij, Lucagus! liet zelf den wagen, dus bevreesd,
En zijt er over as en raders uitgesprongen."
Zoo spreekt hij, vat den toom en houdt het paard gedwongen.
D' onzaalge Liger, die hier van den wagen lag,
Stak weerloos hem de hand nog toe met dit geklag:
„O Trooische held! om u, om oudren eer te geven,
Van wien gij zijt geteeld ter zege, laat mij leven;
Ontfarm u op mijn bede." Æneas antwoordt hem,
Die bidt: „gij spraakt terstond met een heele andre stem;
De broêr geleî den broêr; sterf heen met rouwe en smarte."
Toen duwde hij het punt hem diep genoeg in 't harte,
Den schuilhoek van de ziel. De Trooische vorst bespreidt
Het veld met lijk bij lijk, en bruist van moedigheid,

Gelijk een waterstroom, een storm op zee komt vallen.
Ten leste valt Ascaan en 't volk, dat in de wallen
Vergeefs belegerd is, met macht de stroompoorte uit.
Jupijn spreekt midlerwijl in 't eerst met dit geluid
Zijn eigen Juno toe: „mijn lieve bedgenoote,
Mijn zuster! Venus helpt en handhaaft onverdroten
(Gelijk gij meende, en hier niet in bedrogen zijt)
De Trooische mogendheid; de Rutuliers ten strijd
Zijn slap, en niet gesteld om forsch de hand te reppen,
Te staan in lijfsgevaar, in 't vechten moed te scheppen."
Vrouw Juno antwoordt hem oodmoedig en beleefd:
„Mijn overschoone heer en echtgenoot! wat geeft
U reden, mij, vol druks en hartewee, te moeyen,
Die uwe strengheid vrees? waar nog de liefde aan 't bloeyen,
En lag ik u in 't harte, als voortijds en het past:
Gij, die almachtig zijt, zondt mij, in dezen last,
Niet weigren Turnus uit gevaar des strijds te redden,
Hem vrij aan Daunus' hof en zijn heer vaders bedden
Te leveren; nu spoedt hij naar zijn levens end,
En moet om Troje's wil, tenzij gij 't anders wendt,
Dit boeten met zijn bloed, godvruchtiglijk vergoten.
Hij is nochtans een telg, uit onzen stam gesproten;
Pilumnus houdt men voor zijn overgrootvaârs vaâr,
En dikwijl brocht hij u zijn gaven ten altaar,
Gehoorzaam, rijk en mild." Het hoofd van 's Hemels hoven
Beantwoordt dit in 't kort: „verzoekt ge tijd hier boven
En uitstel voor zijn jeugd, die veeg en sterflijk is,
En acht ge, dat ik u in uwe droefenis
Kan helpen? ga dan toe, berg Turnus' lijf door 't vluchten;
Ontweldig hem den dood, die aanstapt; staak dit zuchten;
Dus veel vermag ik u te gunnen; maar indien
Hier nog iet ouder schuilt, dat hooger schijnt te zien,
En meent ge dezen krijg geheelijk te beslechten,
Zoo aast ge eene ijdle hoop." Zij spreekt op dit berechten
Al weenende: „wat of gij door de vingers zaagt,
En d' oogen lookt in 't geen bij monde uw macht mishaagt
Te stemmen, en ik mij van Turnus' lijf en leven
Verzekren mocht; nu hangt den reê ter dood gegeven
En gansch onschuldigen een jammer boven 't hoofd,
Een al te droevig ende: of, als van zin beroofd,
Versta ik dit nog niet, en wensch veeleer bedrogen
Te zijn door ijdle vrees, en dat door uw vermogen
Gij dit ten beste keert." Zoo spreekt ze, en daalt ontroerd
Uit 's Hemels troon, omgordt zich met een wolke, en voert
Met zich een onweêr door de lucht, genaakt de benden
Van Frijg en Laurentijn, die op elkandre renden.
Toen schiep de luchtgodin, uit eene holle wolk,
Een krachtelooze schim, die dun, in 't oog van 't volk,
Een wonderbaar gedrocht, en 't goddelijke wezen
Van vorst Æneas scheen, voorzien met uitgelezen
Geweer en beukelaar en kam, als dees Trojaan.
Zij geeft de wolke een tong om klaar geluid te slaan,
Met redenlooze spraak, en bootst zijn brave treden
En stappen na: gelijk men zegt, dat d' overleden
Of geest der overleên gaan zweven naar den schijn,
Of droomen het verstand, wanneer de hersens zijn
Van slaap bevangen, 's nachts beguichlen tegens reden.
Dees wolkschim huppelt blij in 't voorste der geleden,
Tergt Turnus met geweer, en tart hem met veel schimp.
Prins Turnus hierop aan smijt toe naar dezen glimp
Met zijne speer, die snort van verr': de schim wordt vlugge
En keert zich om, en biedt den Rutulier den rugge;
De Rutulier, ontsteld, gelooft door deze streek,
Dat vorst Æneas uit verbaasdheid keerde en week,
En schept een ijdle hoop. „Æneas! hoe? waarheen?
Verlaat het huwlijk niet, dat reede naar uw meenen
Al vast gesloten is; dees vuist begeert u reê
Te helpen aan het land, hetwelk gij zocht door zee."
Dus roept hij, volgt hem in, en schermt met blanken degen,
En merkt niet, dat zijn vreugd slechts wind is zonder zegen.
Bij avontuur lag, voor een steile en hooge rots,
Een schip heel vast gemaard aan d' oevers, groot en trotsch,
Waaruit een valreep hing. Osinius, de koning,
Van zijn Clusijnsche kust en hof en rijke woning
Was met dees kiel beland. De schim, aldus verbaasd
In vorst Æneas' schijn aan 't vluchten, valt met haast
Hierin, om 't bloedig zwaard des vijands dus t' ontduiken.
Prins Turnus, even snel in 't volgen, acht geen struiken
Noch hindernis, en vliegt den valreep op gestoord;
Maar nauwlijks zet hij nog zijn voeten binnen boord,
Of Juno rukt het touw in stukken, hem ten goeden,
En 't losgerukte schip in tuimelende vloeden.
Æneas mist en zoekt nu Turnus, slag op slag,
Opdat hij tegens hem groothartig kampen mag,
Brengt menig krijgsman om in 't strijden en ontmoeten.
Toen zag de lichte schim, voor Turnus' knie en voeten,
Naar geenen schuilhoek om, maar zweefde snel omhoog,
Zich mengende in een wolk en nevel uit zijn oog.
Vorst Turnus wordt terwijl van wufte dwarrelwinden,
In 't midden van de zee en zonder land te vinden,
Dus heen en weêr gevoerd; onkundig van zijn lot,
Ondankbaar voor zijn heil, dat nederdaalt van God,
Ziet hij bedrukt terugge, en heft zijn beide handen
Met zijne stemme omhoog, daar 's hemels lampen branden:
„Almachtige Jupijn! heb ik dit lasterstuk
Bij u verdiend, en wondt gij, tot mijn ongeluk,
Mij straffen dus gestreng? waar zal ik henevaren?
Wat kans verliep ik dus? hoe zal ik uit de baren
En op wat wijze weêr belanden na dees vlucht?
Zal ik ook wederom de Laurentijnsche lucht
En muren zien, of 't heer? wat gaan nu mijn soldaten,
Mijn benden aan, die, mij gezworen, zich verlaten
Op mijne standerden, en ik te los en snood,
O schennis! dus begaf, en in dien bangen nood
Liet eerloos steken, daar zij hier en ginder vluchten,
En ik nog hoore, hoe zij snevende verzuchten?
Wat ga ik aan? wat grond gaapt wijd genoeg, om mij
Te zwelgen in zijn kele? ontfermt u mijnes vrij,
O winden! hoort, verhoort de bede van mijn lippen:
Voert Turnus met dees kiel recht toe op harde klippen,
Op eene wreede bank en plaat, daar Rutuler
Noch geen verdiende smaad mij volgen van zoo verr'."
Dus spreekt hij, midlerwijl de zinnen vreeslijk hollen,
Nu hier, nu ginds, beducht of hij, gelijk een dollen,
Zich met het spits van 't zwaard doorrijgen wil van smart,
En jagen 't snedig staal door zijne ribbe in 't hart,
Of midden in de zee zich worpen al verbolgen,
En, tegens 't bochtig strand opklauterende, vervolgen
In 't harrenas de macht der Trooischen op het veld.
Hij poogde driewerf een van beide heel outsteld
Uit wanhoop aan te gaan; maar Juno, neêrgestegen,
Houdt driewerf met geweld hem in dat opzet tegen,
En keert den jongeling uit mededoogenheid.
Hij drijft al voort, doorsnijdt de diepte, en klaagt en schreit,
En wordt, voor wind, voor stroom, naar Daunus' oude muren
En vaderlijke vest gevoerd door Gods besturen.
Maar midlerwijl begeeft Mezens, op Jovis raad,
Verhit zich naar 't gevecht, en randt, als een soldaat,
De Trooischen aan, die trotsch in 't open veld braveeren.
De heerspits van Tyrrhene, als zij hem weêr ziet keeren,
Stoot toe gelijker hand, en houdt afgrijslijk aan
Met een gemeenen haat; zij schieten vast en slaan
Op éénen man alleen, van achter en van voren.
Hij staat, gelijk een rots, die tegens het verstoren
Der stormen staat gekant, en op het vlakke ruim
Geplant is vast en pal, en in het woeste schuim
Hoog uitsteekt, al 't geweld en dreigement en klateren
Van lucht en zee verduurt, ook zonder in de wateren
Zich eens te reppen. Hij velt Hebrus neêr, een zoon
Van Dolikaon, die hem voorkwam al te schoon.
Hij velde ook Latagus in eenen torn ter aarde,
En Palmus, die vast liep, opdat hij 't lijf bewaarde;
Doch hij dreef Latagus met eenen zwaren steen,
Een groot stuks steenrots, voor het hoofd, en recht meteen

In 't aanzicht; Palmus, door zijn traagheid veel te spade
Aan 't wijken, liet hij met zijne afgehouwe wade
Ter aarde tuimelen, en Lausus 't wapentuig
Op zijne schouders laân, en met de paardspluim ruig
Den helm versieren. Hij trof Evas op den akker,
Een rechten Frygiaan, en Mimas, Paris' makker,
Van eene jaren; van rampzalige Theaan
Ter wereld voortgebrocht, en weder onderdaan
Zijn vader Amyens geleverd, op deze ure,
Als Priams Hecuba, grof zwanger van nature,
De fakkel Paris baart; dees sneefde in 's vaders stad;
Maar in 't Laurentsche land rust Mimas, zonder dat
Zijn aanzicht wordt gekend. Gelijk, de schrik der landen,
Een everzwijn gejaagd, door wreed gebit en tanden
Der honden, van 't gebergt, (daar Vesulus, in 't gras
En dichte pijnboombosch en Laurentijnsch moeras,
Het dekte, jaren lang met riet en ruigte voedde)
In 't looze net geraakt, heel forsch, op zijne hoede,
Zich omkeert, en den rug heel ruig met borstlen spitst,
Zoo vreeslijk, dat geen man, van ijver aangehitst,
Het hart heeft, om dit dier met ernst te genaken,
Of in te vliegen; maar een ieder past te raken
Met schieten en geschreeuw, in veiligheid van verr';
Aldus is niemand hier, in al dien hoop, die dar,
Hoe fel hij ook met recht is op Mesens gebeten,
Hem toetreên met den dolk of 't zwaard, van wraak bezeten.
Zij tergen hem van verr' met schichten en getier;
Maar hij verwacht ze alom, en knarst, gelijk een dier,
Heel forsch en onvertsaagd op zijn gebit en tanden,
En schut met moed, terwijl hem niemand aan durft randen,
De speren op zijn rug. Heer Acron kwam er uit
Oud Coritus gevloôn, afkeerig van zijn bruid.
Zoodra Mesens hem ziet, met zijn scharlake veêren
En 's bruids veldteeken, schoon van purper, triomfeeren,
In 't midden van den troep gelijkt dees wreede een leeuw
Die, afgevast en dol van honger, met geschreeuw
Wordt aangevoerd, en graag door stallen en gehuchten
Loopt snuffelen, en bij geval een geit ziet vluchten,
Of een geweldig hart, dat groote horens draagt,
Naar zijnen adem hijgt, heel moede en afgejaagd.
Hij brult en gaapt, en zet de haren overende,
Grijpt fel naar zijnen roof, ten troost in deze elende,
Valt neêr op 't ingewand, en wascht, naar zijnen wensch,
Gebit en muil in 't bloed; zoo rustig rukt Mesens
Ook in den dikken drang des vijands hene en weder.
Rampzalige Acron wordt doorschoten en stort neder,
Die, door een wonde in 't bloed opgevende zijn ziel,
Den zwarten grond smijt met den spartelenden hiel,
Den ongebroken schicht doorverft met vloeyende âren.
Dezelve wreedaart acht niet waardig voort te varen,
Om den voortvluchtigen Orodes te verslaan,
Of met een spiese hem van achter toe te gaan.
Orodes, die Mesens ontmoette met den degen,
Liep vierig toe, en hield voor 's hands den vijands tegen.
Mesens was niet zoo loos, maar beter op geweer
Gesteld; toen hij hem nu had onder zijne speer
En voeten, sprak hij forsch; „daar legt hij nu rechtschapen,
Die een ontzaglijk lid van 't heer, en in zijn wapen
Zoo hoog was; ieder roept triomf! zoo luid hij kan."
Maar forsche Orodes zegt in 't sterven: „groote man,
Hoe groot gij zijt, ik zal niet ongewroken sterven:
Eerlang zult gij de vreugd van deze zege derven;
Verwacht een zelve dood; gij raakt wel haast in 't zand."
Mesens, niet zonder toorne, hem onder d' overhand
Belachende, antwoordt: „sterf nu zonder lijfsverschooning;
Der Goden vader, en der menschen voogd en koning
Zal 't met mij schikken, zoo 't zijn Godheid best believt."
Zoo spreekt hij, trekt den schicht en 't punt uit, dat hem
Een harde dood en vaak van ijzer luiken d' oogen, (grieft.
Van eenen duistren nacht in eeuwigheid betogen.
Alcathoüs gevoelt den slag van Cedikus.
Sacrator velt Hydasp; held Raap Parthenius
En Orses, forsch en sterk; Messapus velt twee grooten
Ter neder, Clonius en Ericaat, gesproten
Uit Lycaonje; dees, een voetknecht, sneeft te voet,
En d' ander stortte met zijn paard, wiens overmoed
Zich met geen mondgebit liet stieren en berijden.
De Lycische Agis zocht Valeer, die, vroom in 't strijden,
Geensins ontaardde van der oudren vromigheid,
Van wien hij voor de vuist in 't zand wordt neêrgeleid.
Atronius geraakt door Salius om 't leven.
Nealkes, op den schicht en fikschen boog bedreven,
Holp Salius van kant; de heeren, dus aaneen,
Veretnen van weêrzij de doôn en oorlogsweên
En rouw door 't zwaar gevecht; verwinner en verwonnen
Verbitten, komen fel elkandere aangeronnen,
En wijken te gelijk, en geen van beide weet
Van vluchten; 't hemelsch hof ontfermt zich om elks leed
En over d' ijdle wraak, is droef, van wederzijden
De sterflijkheên te zien in zulk een last en lijden.
Vrouw Juno houdt de rechte, en Venus d' andre hand,
Elk angstig voor zijn bloed; Tisifone met brand
En fakkel, raast in 't hart van duizenden, vervaarlijk
En doodsch; Mesontius ontheisterd, als een haarlijk
Tiran, drilt schrikkelijk zijn spies, en stapt langs 't veld,
Als groote Orion, die te voet, daar 't zeeschuim zwelt,
In Nereus' diepe kolk den vloed klooft ongedolven,
En zijne schouders heft nog hooger dan de golven,
Of een bejaarden esch van 't hoog gebergte brengt,
Langs d' aarde stapt, en 't hoofd in zwerk en wolken mengt;
Zoo vreeslijk kwam Mesens hier blank geharnast treden.
Æneas, zijn partij, hem kennende aan de schreden,
In eenen langen troep, zet fluks zich zelven schrap,
Om hem t' ontmoeten, en Mesens verzet geen stap,
Noch zwicht niet, maar houdt stand, zoo groot hij is in krach-
Om dien groothartigen hoofdvijand in te wachten (ten,
En, metende af bij 't oog, hoe verr' een speerschent rekk',
Zegt: „dat mijn hand mij nu een God en schutsheer strekk'.
Dees stange treff' mijn wit, en rake hem rechtschapen.
O Lausus! ik beloof u hier den roof, het wapen,
Dat ik dien roover voort zal rukken van zijn lijf,
De zegeteekens van Æneas, koud en stijf
Ter aarde neêrgeveld, grootmoedig aan te trekken."
Zoo sprak hij, smeet een speer, zoo verre als die kon rekken
En snorren; maar hun vaart stuitte op den beuklaar af.
Nog priemt ze in dozen schent den braven Anthor straf
En doodlijk, tusschen 't week gedarmte en zijne zijde,
Den braven Anthor, die met Hercles ging ten strijde,
En nu, van Argos hier gestierd in dezen nood,
Evander aanhing, en zich in een stad in groot
Italje nedersloeg; hier kwam hij, met de punte
Der speer geschoten, die het op een ander muntte,
Op 't veld te sneven, sloeg zijne oogen naar de locht,
Als hij nog stervende aan zijn lief Mycene docht.
Godvruchte Æneas smeet met eene spere weder,
Die, door den bollen schild, drie dik met stiereleder
Bezet, drie platen dik van koper, door het voêr
Van linnen, d' eenheid bereikte in dit rumoer,
En bleef er vast gehecht, doch kon niet dieper dringen.
Æneas staat verheugd, zoodra hij bloed ziet springen
Uit des Tyrrheners lijf, rukt fluks den degen uit,
En vaart verhit en gram hem toe, en vlamt op buit.
Mesens begint van schrik te schudden en te beven,
En Lausus, die dit ziet, uit liefde en angst voor 't leven
Des vaders, zuchtte zwaar; de tranen rolden neêr
Langs zijne kaken; och, het jeugdig hart is teêr.
O edle jongeling! wel waardig in gedachten
Te blijven (zoo men dit geloovenswaard zal achten,
En inderdaad gebeurd) bij d' aanstaande eeuw en tijd,
'k Zal d' oorzaak van uw dood en uwen hangen strijd,
Uw heerelijke daad noch u geensins verzwijgen.
Mesens, dus vast gehecht, trekt vruchtloos, onder 't hijgen,
Den voet te rugge, en wijkt en sleept des vijands schicht
Met zijnen beuklaar na, dien Lausus, snel en licht,

Nu toeschiet, mengt zich in 't geweer van deze beide,
En was al, opdat hij de heete kampers scheide,
Æneas onder 't zwaard gekomen, 't welk alreê
Geheven was, om toe te treffen met zijn sneê,
Hetwelk de zoon hierdoor verhinderde en belette.
De makkers volgen hem al roepende, en elk zette
Een keel op, naardemaal de vader onderstut,
En van den schild des zoons ter goeder nur beschut,
Den slag des doods ontging; zij smijten vast met speren,
Beleedigen van verr' den vijand, dien ze keeren,
En schieten op hem toe; Æneas onvervaard
Rukt vierig voort, beschut van beukelaar en zwaard.
En eveneens gelijk, wanneer de regenvlagen
En hagelbuyen met gebulder d' akkers plagen,
Alle akkermans en 't volk op 't veld ten velde uit vliên,
De reizende de vlaag, komt hij een slot te zien,
Op 't hooge slot ontduikt; of aan de waterkanten,
Of onder klipgewelf, met zijne reisverwanten,
In veiligheid ontschuilt, om daadlijk, als het licht
Weêr doorbreekt, als voorheen te volgen hunnen plicht;
Æneas eveneens, aldus aan allen enden
Van schichten overstulpt, tewijl hij d' oorlogsbenden
En buyen schut en keert, houdt ze al te gader staan,
Begrauwt er Lausus, dreigt er Lausus, en houdt aan:
„Wat onderwindt gij u? dit 's boven u vermogen!
Wat loopt gij in uw dood, en rent haar onder d' oogen?
Uw renkloosheid bedriegt hier uw Godvruchtigheid!"
De dolle Lausus blijft braveeren, schermt en zweit;
De Trooische koning wordt oploopender en feller.
De strenge Schikgodin spint Lausus' draad veel sneller
Voort af. Æneas drijft het bloedig slagzwaard stijf
Den trouwen jongeling in 't midden van het lijf,
Wel diep tot aan 't gevest; het punt van 's dreigers degen,
Heeft lichte wapens en rondas heel glad doorregen,
En zijnen lijfrok, van de moeder met fijn goud
En gouddraad geborduurd; de borst, terstond dus stout
Loopt over van het bloed; de geest verlaat de leden,
En vaart bedrukt in 't rijk der schimmen naar beneden
Uit ons gezicht en lucht; maar als Anchises' zoon
De doodsche tronie ziet, en 't aanschijn van den doôn,
En dien zieltogenden en zijn gelokene oogen,
Verzucht hij zwarelijk van rouwe en mededoogen.
Hij stak de handen van elkandere, overwoeg,
Wat hart en zucht de zoon tot zijnen vader droeg.
O kind! ontfarmens waard, wat zal 't godvruchtig harte
Van vorst Æneas u toeleggen voor uw smarte,
Voor uw trouwhartigheid en uwen vromen aard,
Gelijk gij wel verdient? behoû uw schild en zwaard,
Uw opperste vermaak; ik zende u dus beneden
Naar uwen oudren asch, indien gij, overleden,
U nog hiermeê bekreunt: gij, die het leven derft,
Vertroost u, dat gij van Æneas' handen sterft.
Hij port de makkers, die het jeugdig lijk beklagen,
Den dooden zonder schroom van deze plaats te dragen,
En heft het lichaam op van dien verslagen vorst,
Wiens opgetooide lok van 't bloeden hing bemorst.
De vader wascht terwijl zijn wonden aan de randen
Des Tibervliets, en spoelt het bloed met zijne handen
In water af, en leunt van achter aan een boom,
Met zijn verzwakte leên; hier ziet de waterstroom
Den kopren helm omhoog aan eenen tak gebonden,
Den zwaren schild in 't gras; de brave borsten stonden
Rondom hem, die vast hijgt, en, ademloos en krank,
Den hals nog strijkt, den baard nog uitkemt, breed en langk
En over zijne borst, en reis op reis de troepen
Naar Lausus vraagt, en zendt om hem terug te roepen,
Den zoon te melden zijn bedroefden vaders last.
De makkers droegen nu den dooden Lausus vast
Op zijne wapens, en beweenden droef en deerlijk
Den vromen jongling, aan een wonde vroom en eerlijk
Gestorven; en Mesens de vader, uit den slag
Gedragen, wien dees ramp nu al op 't harte lag,
Vernam en kende voort van verr' dit droevig zuchten,
Begruist het grijze haar met stof op die geruchten,
Strekt beî de handen naar den Hemel, en blijft stom
Aan 't lichaam hangen; „zoon! was ik zoo bijster dom
Belust op 't leven, dat ik u, mijn eigen leven,
Opzette, om in mijn plaats naar 's vijands spits te streven?
En wordt de vader door uw wonden uit den nood
Gered, om nog een wijl te leven door uw dood?
Hoe valt mijn ballingschap in 't end dus ongelukkig
Dus deerlijk uit voor mij, van rouw geperst zoo drukkig?
Hoe zit dees wonde mij zoo diep en hecht in 't hart!
O zoon! uw vader, eerst door nijdigheid met smart
Uit 's vaders rijk gejaagd, komt uwen naam bevlekken
Met zulk een lasterstuk; ik hadde aan deze plekken
Des vaderlands en 't volk, verbitterd tegens mij,
Met recht een straf verdiend; ik, aan mijn tirannij
Rechtschuldig, hadde zelf verdiend zoo menigwerven
Een pijnelijke en wreede en harde dood te sterven.
Nu duurt mijn leven nog; ik scheide in dit verdriet
Van 't menschelijk geslacht nog uit dit leven niet,
Doch zal haast scheiden; och!" Dus klagende in elende,
Zoo rechtte hij zich op, en kwam te staan in 't ende
Op zijn gewonde heup, en schoon de wonde, rauw
En versch en bijster diep, hem âmloos maakt en flauw,
Nochtans beveelt hij, niet flauwhartig, zijn gezellen,
Dat zij hem datelijk zijn oorlogspaard bestellen.
Dit was zijn roem en troost; hij keert hiermeê met eer
Zeeghaftig, rijk van roof, uit alle tochten weêr.
Hij sprak bedrukt het dier dus aan met deze woorden:
„O Rebus! lang genoeg (indien in 's werelds oorden
Bij sterfelijken iet langdurig heeten mag)
Heeft nu mijn levens tijd geduurd. Op dezen dag
Zult gij zeeghaftig met Æneas' hoofd gaan strijken
En dien bebloeden roof; en, zonder eens te wijken,
Mij helpen wreken dit verlies van mijnen zoon;
Of schort het ons aan macht, wij zullen even schoon,
En ik en gij getroost in 't veld te gader sterven;
Want, o kloekmoedig dier! ik denk niet, dat, na 't derven
Van mij, uw heer, gij u gewaardigt, om voortaan
Ten dwang van Trooischen en een vreemden heer te staan."
Het ros, terwijl hij sprak, ontving hem op den rugge.
Hij, opgezeten, vat de schichten, scherp en vlugge,
In beî zijn handen, rent, met blinkende helmet
Van koper, en de pluim van paardshaar opgezet,
Gezwind in 't midden van den vijand, heet op strijden.
In 't hart ging een getij van schaamte en razernijen,
Gemengd met liefde en rouw, van dolheid aangevoerd
En vroomheid, hem bewust. Hij riep luids keels ontroerd
Æneas driewerf, die hem daadlijk kwam te kennen,
En dus met blijschap bad, toen hij hem aan zag rennen:
„Dat gunn' de Vader van de Goden, God Jupijn,
Dat gunn' de groote Apol, dat gij in dezen schijn
Met moed ter bane komt, om handgemeen te worden!"
Zoo spreekt hij, treedt hem toe, in 't midden der slagorden,
Met eene felle speer. Maar d' ander roept terstond:
„O wreedaart! waarom dreigt gij mij, in 't hart gewond,
Beroofd van mijnen zoon? dees weg was op gebleven,
Opdat ge mij hier langs zoudt helpen van het leven.
Wij vreezen dood noch God, dies staak uw dreigement.
Ik koom hier sterven, en brenge eerst u, vóór mijn end,
Nog dees schenkagiën. Zoo sprak hij, schoot met eenen
De speer naar 's vijands lijf, die vloog zoo ras niet henen
Of andre volgden, speer op speer. Hij vliegt, en draait
Zich om en wederom, en keert zich snel, en zwaait;
Doch vorst Æneas' schild beschut hem, zonder zwichten.
Hij rent tot driewerf slinks rondom, en schiet met schichten.
De held van Troje bood tot driewerf hem en 't ros
In 't rond den kopren schild, daar nu het ruige bosch
Van schichten instak; maar 't begon hem te verdrieten,
Den strijd dus slepende te houden met dit schieten,
Zoo vele pijlen uit te trekken, en verbit
Met ongelijke kans een, die te paarde zit,

Te keeren. Onder dit beraad smijt hij van verre
Het paard met eene speer voor 't hoofd in zijne starre,
En tusschen d' ooren in. Het forsch viervoetig dier
Aan 't steigren in de lucht, en schermen met de vier
Beslage voeten, ploft den ridder op de lenden,
Als het voorover stortte, in 't midden van de benden.
Het hield hem onder, lag Mesentius op 't lijf
Met zijne bloote schoft. Toen schreeuwden even stijf
Trojaan en Latinist, dat al de lucht gewaagde
Van 't schriklijk veldgeschrei. Æneas, d' onvertsaagde,
Vliegt toe en rukt het zwaard ter scheede uit, zegt aldus:
„Waar is de strenge nu? waar is Mesentius
En zijn groothartigheid, zoo wreed en onbewogen?"
Maar dees Tyrrhener schept wat lucht, en slaat zijne oogen
Ten hemel, en bekomt, en zegt in zijne smart:
„O bittre vijand! hoe, hoe valt ge mij zoo hard?
Wat dreigt ge mij de dood? het sterven is geen schande.
't Was niet met dit beding, dat ik u hier aanrandde,
En naar den veldslag kwam, noch Lausus, nu al koud,
Bedong geensins, dat gij mijn leven sparen zoudt.
Ik bidde u eene bede, (indien men eene bede
Den overwonnen gunt en vijand) hier ter stede:
Vergun mijn lichaam d' aarde; ik ken den bittren haat
Des onderdaans en 't volk, dat hier rondom mij staat,
En bid: beschut me toch voor hunne razernije,
En gun me, als lijkgenoot van Lausus, aan zijn zije
Een eerlijk graf." Zoo sluit Mesens zijn levens slot,
En geeft vrijmoediglijk den uitgestrekten strot
Aan 't zwaard ten beste, en giet zijn ziel, na deerlijk stenen,
In bloed uit, langs zijn borst en over 't harnas henen.

ELFDE BOEK.

INHOUD.

Men wijdt den vader Mars een zegeteeken toe
Van 's vijands roof. Het lijk van Pallas wordt verzonden
Naar 's vaders hof; dat kermt en klaagt, en steent zich moê.
Het zand bedekt de doôn, van 't lijkvier eerst verslonden.
Latinus krijgt geen troost uit der gezanten mond,
Van Diomedes' stad; dies Drances valt aan 't wrijten
Met Turnus in den raad Latinus poogt terstond,
Gelijk een middelaar, het krijgskrakeel te slijten.
Terwijl genaakt de vorst van Troje met zijn macht;
Men vecht; Camille blijft; in 't vechten valt de nacht.

De dageraad, terwijl in 't Oosten opgestaan,
Kwam helder rijzen uit den grooten Oceaan.
De vorst Æneas, dus zeeghaftig in het vechten
(Hoewel de zorg hem jaagt en heet de doôn berechten,
Zich zelven kwijten, om der tochtgenooten asch
Te brengen in het graf, en 't hart vol droefheid was,
Om Pallas' droeve dood en lijk, nog onbegraven)
Betaalt den Goden vroeg zijn kerkbelofte en gaven,
In 't krieken van den dag, en plant een eiken stijl
Of boom, geknot van al zijn takken met de bijl,
Op 's heuvels hoogen bult, en trekt, met zijne knapen,
Den stam het harnas aan en schitterende wapen,
Den uitgeschudden roof des bloedigen tyrans
Mesens, u, groote Mars en God van d' oorlogskans!
Tot eere en zegepraal; verziet den stam grootmoedig
Met stalen helm en kam, nog rood bemorst en bloedig,
En met verminkt geweer des dooden, en 't pansier,
Op twalef plaatsen hard getroffen en heel fier
Doorschoten; en hij bond den kopren schild, vol reten,
Aan zijnen slinken arm, en hing het zwaard, vermeten
En trotsch, hem op de zijde, in zijn ivore scheê.
Hierna vermaande hij den blijden krijgssleep meê
(Want d' oversten te hoop heel dicht rondom hem stonden):
„O mannen! 't zwaarste stuk heb ik me al onderwonden
En rustig uitgevoerd; laat varen alle zorg
Voor 't overige werk. Dit is uw vaste borg,
Dit is de vette buit; gij ziet hier d' eerstelingen
Des wreeden konings, forsch en moedig in 't bespringen.
Wij hebben hier Mesens in onze hand en macht.
Nu is de vrije weg naar der Latijnen gracht,
Den koning en de stad voor ons gebaand en open.
Nu zet uw zinnen schrap, om op het spits te loopen,
En rekent vrij de kans gewonnen overal,
Opdat (wanneer de Goôn de standers uit de wal
Gebiên te rukken, u ter goeder tijd te roeren
In 't leger, en de jeugd kloekhartig aan te voeren)
Gij ongewaarschuwd dan, uit vreeze en achterdocht,
Niet sammelt nochte suft; nu laat ons, als verknocht
Aan ons genooten, voort hun lijken, naar hun waarde
Nog niet begraven, gaan met staatsiën ter aarde
Bestellen, 't welk omlaag in Pluto's rijk gewis
Nog d' eenige eer en dienst des overledens is:
„Gaat hene," zegt hij, „eert de zielen der gestorven
(Die braaf ons door hun bloed dit vaderland verworven)
Met d' allerleste gave, en stuurt voor 't allereerst
Naar dees bedrukte stad, daar vorst Evander heerscht,
Prins Pallas, zonder blijk van deugd ons niet ontnomen,
Op dien bedroefden dag, tot hartewee der vromen,
En al t' ontijdig dus veranderd in een lijk."
Hij sprak al schreyend dus, en zette naar de wijk
Zijn droeve treden, daar het lichaam, naar 's lands wijzen,
Nog stond, en van Acoet, den ouden en den grijzen,
Bewaakt wierd en bewaard; Acetes, die in 't hof
Van den Arkadischen Evander, groot van lof,
De schildknaap was voorhene, en, voor dit deerlijk sneven,
Een waarden voesterling ten krijgsgenoot gegeven,
Hem ongelukkiger gevolgd was in dees streek.
De stoet der dienaren, de Trooische scharen, bleek
En doodsch, de droeve rei der Frygiaansche vrouwen,
Men hier, in 't hangend haar, in orden mocht aanschouwen.
Zien zitten, heel bedrukt, om 't lijk des dooden heen.
Zoo ras Æneas in de hooge poort komt treên,
Beginnen ze al gelijk voor hunne borst te smijten,
En jammeren zoo luid, dat van dit bitter krijten
De hemel klinkt, het hof op dit bedrukt geluid
Afgrijslijk wedergalmt; hij, ziende 's konings spruit,
Prins Pallas leggen, blank als sneeuw, om hoofd en wangen,
Het hoofd van 't kruidig bed gestut, voor 't nederhangen,
En voort de doodwond, van 't Ausonisch punt bemorst,
Nog gapen jammerlijk in zijne blanke borst.
Sprak endelijk aldus, met natte en schreyende oogen:
„Erbarmlijk kind! heeft mij Fortuin, vol nijds, bedrogen,
En zij, die vriendelijk ons toeloech, ons benijd
Uw leven en uw jeugd, opdat ge t' zijner tijd
Ons koninkrijk niet zien, noch, naar den stijl der vromen.
Uw vader en zijn hof met zege thuis zoudt komen.
Ik hebbe, in 't scheiden van Evander, als uw hoofd,
En zorge, dees gestalte uw vader niet beloofd;
Toen hij mij nog omhelsde, en zond, niet zonder zuchten,
Naar zulk een machtig heer, waarvoor elk stond te duchten,
Als voor een forschen aard van mannen; dat ons kling
Een hard en strijdbaar volk in 't veld bestoken ging;
En mooglijk paait hij nu de groote Goôn daar boven,
Met vierige gebeên en rijkelijk beloven,
Uit ijdle hope, en wijdt zijn gaven aan 't altaar.
Maar wij geleiden dus den jongling met misbaar
En ijdle staatsien, dewijl hij overleden
Zijn doodschuld heeft betaald aan 's hemels mogendheden.
Rampzaalge vader! gij zult nu, een hard gelag,
Het lijk zien van uw zoon; hoe komen we op 't geklag
U thuis, in dezen schijn? is dit de zegestaatsie,
Waarnaar uw vaderlijk gemoed verlangde? eilacie!
Maar, o Evander! gij zult Pallas, uwen zoon,
Dus eerelijker dood, dan angstig weggevloôn
Met schande en oneer, thuis zien komen dezen morgen,
En eerlijker dan of hij 't leven had geborgen,
Zijn vaders bittren vloek zich op den hals gehaald.
Ausonië, och Ascaan! hoe heeft u dit gefaald,

En wat verliest ge al hoofd en troost, in tijd van treuren."
Dus jammert hij, beveelt het lichaam op te beuren,
Zendt duizend mannen heen, de bloem van al zijn macht,
Die eerlijk hem voor 't lest geleiden, en de klacht
En vaderlijken rouw en droefheid onderschoren.
In grooten rouw een troost, te kleen voor droevige ooren,
En die men evenwel den droeven ouden man
Ten hoogste schuldig is; een deel van 't rouwgespan
Vlecht horden, en een baar van zachte en taaye tenen,
En roên en eiken tak, spant over 't lijkbed henen
Een koele schaduwe van loof; hier leggen zij
Den dooden jongeling omhoog op stroo, daar hij
Een treurende viool of meibloem, die aan 't kwijnen,
En van een maagd den steel ontrukt, gelijk wil schijnen;
Een bloem, wiens verf nog niet bezweken, niet verdord,
Van hare moeder d' aarde en dauw niet langer wordt
Bevochtigd en verkwikt: Æneas, toegetreden,
Brocht mede voor den dag twee kostelijke kleeden,
Van Sidons Dido, kiesch en zinnelijk op kunst,
Voor hem met hare hand zoo rijk gewrocht uit gunst,
Van goude bloemen, geborduurd op purpre gronden,
Dat deze bloemen stijf van goud en glansrijk stonden.
Het eene kleed trok hij bedrukt den jongling aan,
Zijn allerniterste eer; de sluyer, fijn van draân,
Bedekt het haar, terstond ten viere te verwijzen.
Behalve dit vereert hij hem met vele prijzen,
Uit dien Laurentschen slag, gebied den roof met een,
Op eene lange rij voor 't lijk te dragen heen.
Hij voegt er paarden bij en wapens, oorlogspanden
Den vijanden ontrukt, ook vleugelt hij de handen
Met koorden op den rug dergenen, die hij 't rijk
Des Afgronds offren most, tot zuivring van dit lijk:
Wier bloed besprenglen zou dit lijkvier en zijn vlammen.
Hij wil, dat d' oversten ook afgeknotte stammen,
Bekleed met wapenen der vijanden, ten toon
Gaan dragen, en den naam en titels van de doôn
Daar boven spijkeren; men leît in deze staatsie
Den ongelukkigen Acetes, nu eilacie!
Van hoogen ouderdom gebroken, bij de straat,
Daar hij den boezem heel bedroefd met vuisten slaat,
Met naglen 't aanzicht krabt; hij zijgt, en valt ter aarde,
Zoo lang gelijk hij is; hier leiden die bezwaarde
Ouk wagens, rood bespat met versch Rutulisch bloed.
Zijn lijfpaard Ethon volgt met eenen tragen voet,
En onbehangen, schreit en huilt een vlaag van tranen,
Die, langs de scheren droef afdrupplende, elk vermanen
Tot treuren: andren treên ten toon met helm en speer.
Want Turnus in triomf streek 't ovrig krijgsgeweer.
Nu volgen hem bedrukt de keurebende en Frijgen,
Tyrrhenische overste en Arkader, heet op 't krijgen,
Met slepende geweer; dus trok de staatsie heen.
De makkers nu aldus een stuk vooruit gereên,
Zoo stond Æneas stil, sprak (scheidende te noode)
Met hartlijk zuchten, op het lichaam van den doode:
„Wij moeten andren ook, ons in dien bloêden slag
Ontrukt, beweenen en betreuren al den dag.
Manhafte Pallas! zijt in eeuwigheid geprezen,
Gegroet van mij; vaarwel, vaar eeuwig wel na dezen!"
Meer sprak hij niet, en ging, bedroefd en treurens moê,
Naar zijne hooge wal, het Trooische leger, toe.
Nu kwamen er uit vorst Latinus' stad gezanten
Met takken van olijf en blonde vredeplanten,
Om hunne doôn; dat hij de lichamen in 't veld
Door 't zwaard gesneuveld, en nog niet in 't graf besteld,
Toch wederlevren wonde, en aan 't gebeent der hunnen,
Gelijk de reden eischt, een eerlijk graf vergunnen.
Want niemand, volgens krijgsgebruik en oorlogsrecht,
Met overwonnen volk en levenloozen vecht.
Dat vorst Æneas toch beliefde hunne zonen,
Die hem nog korteling onthaalden, te verschoonen,
Dezelve, welker bloed hij had verzocht ten echt.
De goedertiere vorst vergunt het hun met recht,
En voegt er dit nog bij: „Latijnen! wat voor streken,
Wat snooder avontuur ried, dat gij u zoudt steken
Zoo diep in dezen krijg? dat gij, vergeefs bedacht,
Ons, die uw vrienden zijn, angstvallig schuwt en vlucht?
Verzoekt ge peis voor doôn, die door het krijgslot sneven?
Ik zou gewis den peis niet weigeren die leven
Te gunnen, en waar nooit zoo verre in deze wijk
Gekomen, was mij niet dees plaats, dit koninkrijk
Bij noodlot toegelegd. Ook koom ik niet berooven
's Lands ingezeten, neen; de koning sloot zijn hoven
En weigerde den grond aan ons Trojaansch geslacht,
Dewijl hij liever steunde op Turnus' zwaard en macht.
Maar Turnus had met recht en billijker zijn leven
In 't vechtperk opgezet. Zoo hij naar peis wil streven,
Den krijg beslechten met den degen, den Trojaan
Verdrijven uit het land; hij hoorde schrap te staan
En tegens mij alleen den degen uit te trekken,
Zoo mocht hij voor een tijd zijn oude en leven rekken,
En Gode en zijne vuist bedanken, dat hij leeft.
Nu gaat vrij hene, en steekt, ten dienst van al wat sneeft,
Het lijkhout aan van uw verslage burgerije."
Zoo spreekt Æneas. Zij staan stom aan d' eene zije,
En keeren zwijgende zich om op dit vermaan,
En zien elkanderen met groot verwondren aan.
Toen sprak heer Drances, d' oude, op Turnus fel gebeten,
En die den jongeling, zoo nijdig en vermeten,
Gedurig haatte en ook verlasterde in het hof:
„Trojaansche held! zoo groot van naam en faam en lof,
Nog grooter in 't geweer en harnas te beseffen,
Met welk een lof zal ik u hemelhoog verheffen?
Verwonder ik mij meer om uw rechtvaardigheid
Of uw manhaftigheid? wij willen dit bescheid
En dees bejegeninge ons vaderlijke stede
Verkundschappen, en met Latinus u in vrede
Verbinden, zoo de tijdsgelegenheid den weg
Wil banen. Turnus mag, naar eigen overleg,
In bondgenootschap treên of elders zich vereenen.
't Gevaart der vesten, u beschoren lang voorhenen,
Wordt van ons opgebouwd met lust; elk zal voortaan
Trojaansch tiras en steen op zijne schouders laân."
Zoo sprak hij, 't wordt bestemd van zijn gezantgenooten,
Voor zes paar dagen tijds de stilstand ook besloten,
En onder dezen peis, bemiddeld bij verdrag,
Loopt Trooische en Latinist te gader, dag op dag,
Heel veilig in gebergte en bosschen hene en weder;
Daar klinkt de bijl en houwt de rijzige esschen neder.
Men houwt den pijnboom om, die steil stond in de lucht;
Men klooft gedurig lijk den eik met boschgerucht
En beitelen, en voert den geur der cederbladen
En esschen, dat het kraakt, van boven met de raden.
De vlugge Faam trompet zoo groot een leed en rouw;
De Faam, die Latium flus meldde, hoe getrouw
Prins Pallas 't veld behield, kwam reede vorst Evander
En 't hof des ouden mans ter oore, voor alle ander.
D' Arkaders streven naar de poort toe, grijpen strnik
En lijktorts, naar het oude en grijze landgebruik;
Men ziet den ganschen weg en 't veld van tortslicht blaken.
De Frygiaansche schaar bejegent ze in 't genaken,
En schikt zich treurig bij dien jammerenden troep,
Die, daar de vrouwen treên ten hove in, met geroep
Een keel opsteekt, dat stad en hof hiervan gewagen.
Maar geen is machtig, vorst Evander, neêrgeslagen
Van druk en hartewee, te hindren in zijn vaart.
Hij komt, in 't midden van de troepen, lijkewaart
Gevallen op de baar van Pallas, zonder leven,
En blijft van druk op borst en mond des dooden kleven.
Hij kermt en weent en steent met jammerlijk geluid,
En berst in 't einde nauw met deze lijkklachte uit:
„O Pallas! dit 's niet, dat gij vader gingt beloven,
Maar dat ge omzichtiger, waar schicht en speren stoven,
U dragen zoudt in nood en oorlogskrakeel.
Mij was niet onbewust, hoe overmachtig veel

Aanzoetende eerzucht en nieuwsgierigheid vermochten,
In 't jeugdig harrenas en d' allereerste tochten.
Ellendig proefstuk van dien jongling, vroom en eêl!
O harde lessen van mijn nabuurs krijgskrakeel,
Beloften en gebeên, verhoort bij geene Goden;
Mijn bedgenoot! gij zijt gelukkig dit ontvloden
In 't sterven, en alleen gelukkig door uw dood,
En blijft uit dit verdriet, waarin ik overschoot;
Ik, ik, hiertegens most mijn tijden overleven,
Om na te blijven, als mijn Pallas kwam te sneven.
Veel billijker had mij de Rutulier, die 't heer
Des Trooischen bondgenoots gevolgd was, met geweer
Besprongen, billijker waar ik de dood gestorven,
En hadde in Pallas' plaats deze uitvaart zelf verworven,
Waar thuis gebracht; doch 'k wijd dit geen Trojanen, neen,
Noch bondgenootschap, noch mijn gastverbond, voorheen
Gesloten, hand aan hand; dit lot most boven allen
Mijn hoogen ouderdom alleen te beurte vallen;
Maar was mijn zoon dees dood ontijdig toegelegd,
Zoo doet het mij nog wel, dat hij, voor Troje's recht
En 't invoeren der Trojanen in de landen
Van Latium, dus vroeg verviel in vijands handen,
Nadat de Volscen eerst bij duizenden in 't veld
Om hals geraakten. 'k Zal, o Pallas! brave held,
Geene andere uitvaart uw geheugnis waardig achten
Dan deze, u van den vorst Æneas, de geslachten
Der trotsche Frygen, den Tyrrheenschen oorlogsraad,
En 't gansch Tyrrheensche heer u, in dien droeven staat,
Rechtvaardig toegekeurd. Al die gij velde in 't vechten,
En storven van uw hand, vereeren u, en rechten
U zegeteekens op wel heerelijk in 't rijk;
En waar, o Turnus! hij, uw weêrgade, u gelijk
In oude en tijd en kracht, gij, trotsche! stondt nu mede,
Gelijk een groote staak in 't harrenas alreede.
Maar ik, rampzaalge man! wat houde ik den Trojaan
En zijn genooten uit den strijd hier ledig staan?
Gaat heen; gaat, gedenkt uw koning dit te melden,
Dat ik, nu Pallas rust in stilte, als andre helden,
Nog tegens mijnen wil in deze wereld blijf,
Is uit een vaste hoop, geschept uit elk bedrijf
Van vorst Æneas en zijn dapperheên, verbonden
De wraak van vader en van zone, en zijne wonden
Met koning Turnus' bloed te paayen, naar zijn macht;
Dat 's 't eenig heil, dat ik nog van zijn hand verwacht.
Verdiensten en fortuin, de lust van langer leven
Bekoort me niet, noch 't past mij niet hierna te streven;
Maar 'k wensch dees tijding nog beneden bij de doôn,
In 't rijk der schaduwen te brengen aan mijn zoon.
De dageraad terwijl komt op, en uit den Oosten
Den sterfelijken mensch in zijne ellende troosten
Met alverkwikkend licht, dat moeite en zwarigheên
Ter wereld brengt. De vorst Æneas, en met een
Aartswichlaar Tarchon, port en drijft de meêgezellen,
De lijkhoutstapels op het bochtig strand te stellen.
Hier brengt een iegelijk, naar zijner vadren wijs,
Zijn dooden, en de brand wordt smookende in het rijs
Gesteken met de torts, waardoor de lucht daarboven,
Met eenen mist van rook en smook, hangt toegeschoven.
Zij trokken driewerf, met hun blinkend harrenas
Om 't lijf gegespt, rondom het lijkhout, dat nu was
Ontstoken. Driewerf reed de ridderschap te paarde
Om 't droevig lijkvier, en zij huilde luide. D' aarde
Besprengt men schreyende met tranen; het geweer
Besprengt men desgelijks, uit rouwe om dezen heer.
Het krijgstrompetgeklank en naar geschrei van mannen
Klinkt hemelhoog; men worpt, als tot den brand verbannen,
De helmen met hun kam, de lemmers, scherp van sneê,
En roof, 't Latijnsche volk, na hunne neêrlaag, meê
Ontweldigd, in het vier, ook barrenende wielen
En toom; een ander schild en schichten, in 't vernielen
Des snooden vijands, nu een lijkschenkagie en eer,
En flus der overleên gedragen krijgsgeweer.
Men slacht er voor de doôn een menigte van ossen,
En keelt geborsteld zwijn en vee, in beemd en bosschen
Geroofd, en dus den viere en vlammen toegewijd.
Zij gaan hierna op strand hun makkers wijd en zijd
Verbranden, helpen 't half verbrande lijk en beenen
Bewaken, daar zij, om den heeten aschhoop henen
Gezeten, nauwelijks nog af te trekken zijn,
Voor dat de nacht, met dauw geladen, al den schijn
Der zonne dooft, den kloot des hemels, na het draayen
En ommewentelen, met starren komt bezaayen.
D' onzaalge Latinist is mede midlerwijl
Niet min dan deze in 't werk, om elders, naar den stijl,
Ontelbre lijken hoog te stapelen, te slaven,
Om zijne doôn ten deele in d' aarde te begraven,
Ten deel te voeren naar den naastgelegen oord,
Of weder naar de stad te zenden en hun poort.
Alle overigen, groot in tal en zwaar te tellen,
En onder een gemengd, zij met hun meêgezellen
Verbranden ongeteld, en zonder praal en pracht.
Toen blaakte 't woeste land alom, bij duister nacht,
Van vier bij vier om strijd. De derde dag, aan 't klimmen
Te water uit, verschuift de koele en donkre schimmen,
Wanneer de treurende gebeente en asch gemengd
Uit haren doodshaard schept, den aschhoop t' zamenbrengt,
In kuilen stopt, en delft het heet gebeente in d' aarde.
Maar 't eiselijkst gedruis, en daar men meest misbaarde
Van rouw, was binnen 't hof en in Latinus' stad,
Daar moeder, zuster en schoondochter drukkig zat
En d' ouderlooze wees, beschreid in alle hoeken,
Om dien heilloozen krijg, vol jammeren, te vloeken,
En Turnus' huwelijk. Zij willen al gelijk
En enkel, dat hij zelf, die naar 't Italisch rijk,
Naar d' opperste eere steekt, die met den zwaarde rechtte,
En met de stale kling het rijkskrakeel beslechtte.
De strenge Drances voedt dees stof, daar ieder klaagt,
Betuigt, dat Turnus slechts alleen wordt uitgedaagd,
Alleen in 't perk geëischt. Hier kant zich menig tegen,
En sterkt zijn voorstel met bewijsreên aller wegen,
Die Turnus pleit en zaak begunstigen, naardien
De koningin, waarbij de jongling is gezien,
Hem onder schaduwe van haar grootachtbaarheden
Beschut; ook houdt de naam en faam den aangestreden
Het hoofd op, door zijn zege en dapper krijgsbeleid.
In 't midden van dien brand des oproers komt bescheid,
Uit Diomedes' stad en hof, door d' afgezanten,
Die, met een droeve maar gekeerd naar deze kanten,
Verkundschappen, dat, met zoo groot een arrebeid
En kosten des gezants en zijn grootachtbaarheid,
Gansch niet is uitgerecht; dat ernstige gebeden
Schenkagiën nochte goud hen konden overreden;
Dat vrij de Latinist om bijstand elders heen
Mag trekken, of met Trooische in peisgenootschap treên.
Latinus zelf bezwijkt hierdoor van grooten rouwe,
De gramschap van de Goôn, de graven der landouwe,
Nog versch voor zijn gezicht, waarschuwen hem met kracht,
Dat vorst Æneas, door eene openbare macht
Des Hemels, in het rijk geroepen wordt van buiten,
En niet dan met bederf der landen zij te sluiten,
Dies hij den grooten raad en treflijksten ten hoof
Verdagvaardt. Men vergaârde, en weg en heerbaan stoof,
En grimmelde, van al die zich ten hove spoedden.
Het koninklijke hoofd zit in den ring der vroeden
Zwaarmoediglijk, als oudste en eerste van den staat,
En al wat schepter voert, gebiedende in den raad,
Dat d' afgezanten, uit de stad van Ætolije
Gekeerd, verkundschappen van vore af, op een rije,
Tot achter toe, wat troost, wat antwoord zij van daar
Ten hove brengen. Al de raadzaal luistert naar
Hun antwoord. Venulus hief aan, op 't hoog begeeren
Gehoorzaam, in den raad aldus te redeneeren:
„Wij zagen Diomeed, o brave burgerij!
En 't leger van den Griek, en leidden, vrank en vrij,

Den weg af zonder leed. De krijgsvorst gaf ons allen
Die hand, door wiens geweld ond Troje legt gevallen.
De held, die den Gargaan veroverde, zoo stout,
Heeft in Apulië nu Argyrip gebouwd,
En naar zijn volk genoemd. Nadat wij binnen stonden,
En toegestaan wierd, dat Latinus' afgezonden
Hun last ontvouwen, daar zij tegenwoordig staan,
Zoo boden wij vooreerst hun ons schenkagien aan,
En meldden onzen naam en land, wie ons besprongen:
Wat reên en oorzaak ons zoo wijd naar Arpos drongen."
Hij hoort aandachtig toe, en antwoordt heusch en zacht:
„Gelukkig, overoud Ausoniaansch geslacht,
In God Saturnus' rijk ter goeder tijd geboren!
Wat blindheid port u, uw gerusten staat te storen,
Uitheemschen oorlog aan te zeggen, zonder nood.
Zoo menig als er van den degen overschoot,
Nadat hij Ilium schoffeerde met den degen
(Ik sla nu over wat, toen Troje was belegen,
Men onder Priams muur bezuurde, en wat al volk
Vliet Simoïs versmoort en wentelt in zijn kolk),
Al t' zamen mosten wij, verstooten van onze erven,
Afgrijselijk gestraft, de wereld ommezwerven,
En elk zijn schellemstuk zoo dier ontgelden, dat
Zich Priam zelf, om 't leed der uitgerooide stad,
Ontfermen zou. Dat weet het al te gruwzaam wrokkend
En droevig onweêr, van Minerve ons vloot berokkend.
Dat weet d' Eubeesche rots, Cafareus, dol van wraak!
Wij zworven, na dien krijg en oorlog, rauw van smaak,
De kust om, elk zijns weegs. In droeve ballingschappen
Liet Menelaüs, zoon van Atreus, zijne stappen
Aan Proteus pijlers staan. Ulysses, schalk en erg,
Zag 't zaad der Reuzen en den altijd gloênden berg.
Hoe kan ik Pyrrhus' rijk en zijn gebied vergeten?
't Hof van Idomeneus, verwoest en omgesmeten,
Of Lokren, neêrgezet op 't Libyaansche strand?
De Grieksche veldheer zelf kwam onvoorziens van kant,
Zoo ras hij zijnen voet op Argos' drempel zette,
Vermoord van zijn gemaal, eene eerelooze smette.
Een overspeler, die 't Myceensche hofbed schon,
Bezit den stoel van hem, die Azië overwon.
Zal ik verhalen, hoe de Goden mij benijdden
In 't vaderlijke hof te landen, na het strijden,
Het schoone Calydon en mijn gemaal te zien?
Nu volgen ons, hoe schuw wij d' ongelukken vliên,
Gods wonderspoken na, onmogelijk t' ontrennen;
En mijn verlore maats, gestegen met hun pennen
Ten hemel door de lucht, veranderden gezwind
In vogels, zweven langs de stroomen in den wind,
(O eiselijke straf en krijgsplaag van de mijnen!)
En huilen zoo bedrukt van hartewee en pijnen,
Dat klip en steenrots hierop weêrgalmt van 't gesteen.
Ik zag al boven 't hoofd zoo groote zwarigheên,
Nadat ik, zinnelooze! onsterfelijken deerde,
En Venus teisterde, en met een kwetsuur schoffeerde.
Neen zeker, wikkelt mij in zulk een oorlog niet.
Ook heb ik, na den val van Troje, en hun verdriet, (ken,
Geen strijd met Trooischen meer, noch wil hun leed geden-
Noch mij verheugen in hun rampen. Dees geschenken,
Ons uit uw vaderland dus verre meêgebrocht,
Bestelt Æneas. Ik, zooveel mijn moed vermocht,
Stond tegens hem gespitst, heb met dees hand gevochten;
Gelooft mij, die 't beproefde, en geenen onverzochten,
Hoe trotsch hij met den schild elk toevloog, forsch en stijf;
Met welk een dwarling hij de speren schoot in 't lijf.
Hadde Ida zulk een paar doorluchtigen gedragen,
De Frijg had Inachus in Grieken opgeslagen,
En Grieken zat in rouwe, om 't keeren van de kans.
Held Hector en de vorst Æneas, Trojes schans
En borstweer, hielden lang 't beleg voor Troje dragende,
En stuitten 't Grieksch geluk, hen tien jaar slaande en jagen-
Twee even moedig, beide in 't harnas even sterk, (de;
Doch geen godvruchter dan Æneas in de kerk.
Laat ze, op wat wijze dit geschiên kan, zich bevreden
En, kan het zijn, in peis en bondgenootschap treden;
Maar heerspits tegens heer te wagen, wacht u dat!
Nu hebt ge, o groote vorst der vorsten! dit gevat,
Ook d' antwoord klaar gehoord uit Diomedes' stoelen,
En wat de Grieken van dien zwaren krijg gevoelen."
Zoodra de rijksraad van Ausonië uit den mond
Der afgezanten dit nu duidelijk verstond,
Begonnen ze eveneens te morren en te mompelen,
Als waterstroomen, die hun killen overrompelen,
Op steenen stuiten, die den stroom zijn vollen vaart
Beletten, en gestopt den kant benedenwaart
Vast schuren, langs den boord des oevers nedersnorren.
Zoo ras 't ontroerde brein van mompelen en morren
Een poos bedaart, elk zwijgt, heft uit den hoogen troon
De koning aan, nadat hij eerst de goede Goôn
Om hulp bidt, daar zich 't volk in nood op mag verlaten:
„Latijnen! 'k wenschte wel, en 't zonde ons mogen baten,
Dat gij te vore staat gemaakt had van den staat,
En niet op zulk een tijd het rijk en zijnen raad
Verdagvaardde, als de muur omringd is en belegen.
O burgers! het geslacht der Goden is ons tegen,
En wij bevechten al t' ontijdig zulke mans,
Die onverwinbaar zijn en door geene oorlogskans
Te matten, en, hoewel zij overwonnen leggen,
Geen zwaard opsteken, maar den vijand nog ontzeggen.
Zoo gij uw hoop nog zet en uw vertrouwen bouwt
Op dit Ætolisch bloed, in 't vechten brusk en stout;
Ik bidde u, zet dat vrij geheel uit uw gedachten,
En elk zie naarstig toe, en leer' zich zelven wachten.
Maar in hoe groot een last wij steken; hoe het al
Waarop men steunde ons nu ontzakt in dit geval,
En waar de gansche Staat in 't ende is toe vervallen,
Dat zien uwe oogen, en gij kunt het merklijk allen
Met handen tasten. Doch ik wijte deze schuld
Nu niemand niet; men heeft met wijsheid en geduld
Alreede in 't werk gesteld al wat men aan kon vangen,
De gansche macht des rijks aan éénen slag gehangen.
Nu geef ik u in 't kort mijn inzicht te verstaan,
En hoe het bij mij legt, dies hoort aandachtig aan:
'k Heb bij den Tiberstroom, de landgrens van Tuscanen,
Een overoud gebied, bewoond van onderdanen,
Hetwelk zich Westwaart strekt tot aan Sicilje toe.
Aurunk en Rutulier beploegt het, nimmer moê,
Bezaait de barre rots, beweidt de schrale kruinen.
Men gunn' dit landschap, hoog gebergte, veld en duinen,
Van pijnbosch overgroeid, den Trooischen bij verdrag,
En sluit' verbond met hun, zoo billijk als men mag,
En roepe hen in 't rijk, als trouwe rijksgenooten.
Zij slaan zich daar ter neêr, en bouwen steên en sloten,
Is hun begeerte en trek zoo groot tot dit gebied;
Doch willen ze elders heen, zoo hun begeerte ziet
Naar ander land en volk, en kunnen ze endlijk scheiden
Van onzen grond, zoo laat ons hun een vloot bereiden
Van twintig schepen, al van 't Italjaansche hout;
Ook grooter tal, indien de Trooische zich betrouwt,
Zoo vele kielen met zijn eigen volk te mannen.
Al 't hout legt aan den stroom; zij mogen t' zamen spannen,
En vorderen zoo veel en zulk een vaartuig, dat
Hun dienen kan. Laat ons hun arbeidsvolk en schat
En geld en timmerliên bestellen, en hier boven
Zendt hun gezanten toe, de bloem uit onze hoven,
Van al 't Latijnsche bloed, en honderd hoofden sterk,
Die, met den vredetak, onze inzicht in het werk
Gaan stellen, onzen wil ontdekken, ons vereenen,
En hun schenkagiën van goud en elpenbeenen
Vereeren, boven dat een hoogen wagentroon
En koninklijken rok, cieraden van de kroon.
Beraadslaagt u, zooveel den rijke zijn genegen,
En handhaaft onzen staat, te jammerlijk verlegen."
Toen stond heer Drances op en brocht zijn inzicht voort,
Dezelve, die doorgaans, verbitterd en gestoord,

En aangehitst van nijd, een helsche vloekverwante,
Zich tegens Turnus' eer met slimme treken kantte.
Hij was van middelen heel rijk, ook wel bespraakt,
Doch koel ten oreloge, een raadsheer, nooit gelaakt,
Een stokebrand, heel trotsch op moeders stam en zegen,
Onzeker uit wat stam hij sproot van vaders wegen.
Dees rijst hier op, verzwaart, vermeêrt den bittren haat,
Dien ieder Turnus droeg, aldus in dezen raad:
„Gij vraagt, genadigste heer koning! uw getrouwen
Om raad in eene zaak, die niemand hoeft t' ontvouwen
Met zijne uitleggingen, en geensins duister is.
Zij weten al te wel, wat tot behoudenis
Der burgren wordt vereischt, doch houden dit nog binnen.
Hij geve ons vrijheid, om te spreken, dit t' ontginnen,
En laat' zijn hovaardij en opgeblazenheid
Eens varen, door wiens drift en jammerlijk beleid
En zijdegangen (ik zal 't zeggen onverlegen,
Al dreigt hij mij den dood met zijnen trotschen degen)
Wij zooveel lichten van krijgsoversten gebluscht
En al de stad in rouw zien zitten en ontrust;
Terwijl hij raad weet, om met vluchten zich te bergen,
En niet ontziet, het heer des Frygiaans te tergen,
Den Hemel met geweld en wapenen braveert.
O allerbraafste vorst! die nog de Trooischen eert,
Voeg liever nog een gaaf bij alle dees geschenken,
Waarmeê gij dien Dardaan wilt eeren en bedenken;
Besteê, o vader! nu uw pand, uw dochter vrij,
Ook zonder vreeze voor geweld en vijandij,
Aan dezen braven zoon en schoonzoon uit ten echte,
Gelijk hij waardig is en sterk, als een oprechte,
Dien peis door een verdrag en eeuwig vreêverbond;
Of zijn de harten en gemoeden dus gewond
Van schrik voor Turnus, laat ons zelfs hem liever smeeken,
Den nood vertoonen, 't hart van dien versteenden breken;
Hij geev' zijn eigen recht den koning voor dees tijd,
En schelde deze schuld den vaderlande kwijt.
O gij, die d' oorzaak zijt en 't hoofd van alle plagen
En Latiums bederf! waartoe den burger jagen,
Die dus elendig is, in merkelijk gevaar
Zoo bloedig, reis op reis? o Turnus! hoor ons maar:
In oorloge is geen heil; wij bidden u om vrede,
Om 't ééne onschenbre pand van vreê; dat 's al ons bede.
Ik, die, zoo gij u zelf laat voorstaan, u benij,
(Waaraan ik mij niet stoor) ben d' eerste uit deze rij,
Die u ootmoedig bidde: ontfarm der onderzaten,
Ontfarm u om uw volk; leg af den trots van staten
En stamme; en naardemaal gij dus werd voorgejaagd,
Zoo ga vrij hene; al doôn en bloed genoeg beklaagd,
Al land genoeg verwoest. Of zoekt ge d' eer door smarte,
En steekt dat hart in u; gaat u de bruid ter harte,
En bruidschat van het hof, zoo waagt het; treê in 't zand.
Bejegen uw partij, den degen in de hand.
Wij, een verachte hoop, ja, trouwen uwe slaven,
Onwaardig 't lijkbeklag, onwaardiger begraven,
Die zullen sneuvelen op 't veld, den haat ten buit,
Om Turnus in het hof te helpen aan zijn bruid,
Maar hebt ge zoo veel harts, een druppel bloeds, gekomen
Van vaders bloed en deugd, zoo zie op 't spoor der vromen,
Hem onder d' oogen, die u uitdaagt in het veld."
Dees rede tergde dien verbolgen oorlogsheld;
Hij zuchtte, en borst in 't end dus uit, om lucht te scheppen:
„Wanneer het tijd is om de handen fluks te reppen,
Dan weet gij, Drances, breed te weiden met de tong,
Zijt d' eerste, daar de nood den raad te rade dwong
Te komen; doch men moet geen hof alleen stoffeeren
Met klank van woorden, die geen stofferij ontberen,
Wanneer men veilig zit, terwijl de muur en wal
Den vijand keert, de graft, nog vrij van stormgeschal,
Niet overloopt van 't bloed der burgren en soldaten.
Dies raas, o Drances! raas en donder, uitgelaten
Met uw welsprekendheid, gelijk ge zijt gewoon.
Stel mijn bloôhartigheid wel degelijk ten toon,
Wanneer ge met uw vuist de Trooischen hebt bij hopen
Verslagen, en het veld in 's vijands bloed verzopen,
Met zegenrijken roof geteekend hebt als wij.
De proeve wat een held vermag, die staat u vrij.
Men zoek de vijanden niet verre uit dit geweste.
Zij staan rondom en langs en dicht voor deze veste.
Belieft het u, dat wij uitvallen, nu terstond?
Wat sammelt ge? of zult gij gedurig met den mond
En tonge vechten, en den Frijg uw hielen toonen?
Ik voorgejaagd? wie kan met recht mijn vroomheid honen,
Verwijten, dat ik ben met schande voorgevloôn,
Die den gezwollen stroom des Tibers nog vol doôn
Zal zien, en van het bloed der Trooischen overvloeyen,
Evander's hof geheel instorten, onder 't bloeyen
Van zijnen ouden stam, d' Arkaders van hun hoofd,
Geweer, en wapenen geplonderd en beroofd?
Zoo hebben Bitias noch Pander, daar ze stonden
Ten schrik, nog duizenden van andren mij bevonden,
Die ik zeeghaftig, in den kring van 's vijands wal,
Op eenen dag voor 's hands in 't leger brocht ten val,
En naar den Tarter zond; is nu in 't orelogen
Geen heil? krankzinnige! verhef 't uitheemsch vermogen;
Trompet dit den Dardaan en uws gelijken voor,
En vaar vrij voort, om 't land op dit verbaasde spoor
T' ontrusten, en alom in rep en roer te zetten,
De macht des volks, dat zich nu tweewerf liet verpletten,
In top te voeren, en, ten ondienst van 't gemeen,
Latinus' wapens laag te zetten bij elk een.
Nu sidderen alreê de Myrmidonsche heeren,
Voor 't Frygiaansche zwaard; nu siddren de geweren,
Van Diomedes en Achilles van Laris,
En d' Aufidus terug vlucht van ontsteltenis
Voor 't Adriatisch meer, met zijnen stroom en vloeden.
Ook als dees schelm, doortrapt in 't veinzen, de gemoeden
Der tegenwoordigen misleidt met eenen glimp
Van zijn bloôhartigheid, als of ik 't hem ten schimp
Mocht rekenen, zoo hij zich tegens mij durf zetten,
Dan wordt zijn boosheid meer ontmond door dit blanketten.
Maar zijt niet eens bezorgd; ik schende om deze smart
Mijn handen niet aan u, nog zal dat bloode hart,
(Leef lang genoeg,) zoo hrusk u uit den boezem rukken."
O voogd en vader! wien de rijks elenden drukken,
Nu keere ik mij naar u en uwen wijzen raad.
Indien gij geene hoop noch heil voor dezen staat
In onze wapens stelt; indien we zoo verlegen,
Van noodhulp gansch ontbloot, en met des vijands degen
Maar eens den rug te biên, geplet zijn, man voor man,
Ook zonder dat de kans des oorlogs keeren kan;
Zoo laat ons vrij van zelf de wapens nederleggen,
Om vrede bidden, en aan 's vijands eigen zeggen
't Geschil verblijven; schoon (och, of onze oorlogsjeugd
Een luttel overschoot van onzer vadren deugd!)
Ik hem gelukkig acht, die eerlijk kwam te sneven,
En, om het minste van ons leed niet t' overleven,
Als een vroom krijgsheld, 't gras met zijne tanden beet.
Maar schieten middelen en jonge gasten, reed
Te vechten, en nog nooit in 't veld gebruikt tot heden,
Nog over, hulp en volk van d' Itaaljaansche steden,
En staat den Trooischen ook hun eere dier genoeg,
En op veel bloeds (want hun verlies in 't slaan bedroeg
Niet luttel, en de storm, die ons dees staatplaag kraaide,
Niet zachter over hunne als onze hoofden waaide;)
Waarom bezwijken wij zoo schendig in de poort
Des oorlogs? waarom schrikt ons hart, eer 't oorlog hoort
Trompetten? dikwijl keert de tijd ten lange leste
Door zijn verandering de zaken nog ten beste.
Het weiflende avontuur bedroog er veel voorheen,
Holp ongelukkigen uit voetzand op de heen.
Ontzeggen Arpen en Ætolischen ons lieden
In dees gevaarlijkheên en nood de hand te bieden?
Dat weigren Messap noch Tolumnius' gebied,
Dat machtig is en sterk, noch zoo veel volken niet

En oversten, ons van hun zijde toegezonden.
Ook zal geen kleinen prijs gebeuren, die verstonden
Door 't Laurentijusche land en Latium met een
In 's konings eed en in Latinus' dienst te treên.
Nu is er nog Camille, een van de braafste loten
En telgen, uit den stam der Volsceu voortgesproten,
Die brave ruiters voert, en benden, nooit vermoeid
Ten oreloge, een volk dat ia zijn harnas groeit,
Indien de Trooischen mij alleen in 't vechtperk dagen,
In 't strenge lijfgevecht, en is het uw behagen,
En sta ik dezen staat zoo hatig in het licht;
Nog is de zege mij zco vreemd niet, dat ik zwicht,
En weigere op die hoop een luttel te bezoeken.
Ik zal er ook met moed op aantreên, mij verkloeken,
Al waar 't de groote Achil; al schoot hij 't harnas aan,
Gesmeed met d' eige vuist van Wapengod Vulcaan.
Ik, Turnus, die in moed voor geene alouden wijke,
Geef gansch gewillig u, en voor 't Latijnsche rijke,
En voor Latinus, dien ik mijn schoonvader acht,
Mijn lijf en leven nu ten beste uit al mijn macht.
Eischt vorst Æneas mij alleen uit door zijn boden,
Dat zoek ik; spruit dit uit de gramschap van de Goden,
Geen Drances boet dit met den hals, noch draagt dien last.
Is aan dit lijfgevecht ook eer en voordeel vast,
Hij strijkt hier geenen prijs, noch lof noch eergeschenken."
Terwijl zij onderling, in zaken van bedenken,
Zich met elkanderen hierover vast beraân.
Rukt vorst Æneas met zijn heerkracht op hen aan.
Een bode komt het hof des konings innestreven
Met een verbaasd gerucht, en zet, daar ze allen beven,
De straten overend; dat al het Trooisch geweld,
En der Tyrrhenen macht den Tiber af door 't veld
In haar slagorden breed en moedig neêr komt zakken.
De harten dadelijk in onrust aan 't verzwakken,
En 's volks gemoeden, voort van gramschap aangepord,
Aan 't hollen; ieder grijpt, ten oorloge uitgestort,
Terstond de wapens aan; bedrukten slaan aan 't weenen.
De heeren mompelen; dit gaf bij groote en kleenen,
En oud en jong, door al Latinus' stad, eerst stil,
Een eiselijk geschrei en ongelijk geschil.
Gelijk men bij geval in 't hooge woud, vol blâren,
Ontelbre vogels dicht te zamen ziet vergâren:
Of heesche zwanen, bij den visscherijken vliet
Padnse en 't kwakend meer, dat naar zijne oevers schiet,
Een schor geluid hoort slaan. „Getrouwe burgerijen!"
Zegt Turnus, wien dit dient, „dit zijn de rechte tijen;
Vergâart den raad bijeen en, zittende in den raad,
Vermaant hen tot den vreê, tot heil van dezen staat;
Zij rukken vast in 't rijk gewapend van alle oorden."
Zoo spreekt hij tegens hen, en, zonder langer woorden,
Rukt voort, en geeft zich ras ten hove uit in de stad.
„Volusus," zegt hij, „voort! gebiê de Volsceu, dat
Zij fluks zich wapenen; de Rutuliers geroepen,
En voer ze rustig aan; Messapus! gij uw troepen,
Gij Coras, uwen broêr en uwe ruiterij
Gewapend; dat men voort om strijd naar buiten tij'.
Een deel bezette fluks de toepaân naar de vesten,
En man de torens ras; dat d' ovrige opgepresten
In 't volle krijgsgeweer mij volgen, en mijn last,
Daar ik hen voeren wil." De gansche stad loopt vast
Naar d' oude muren toe; Latinus laat de raden
En aangevangen raad, met 's rijks bewind beladen,
En stelt, beroerd van geest, dien zwaren handel uit,
Beschuldigt menigmaal zich zelven, die de bruid
Den Trojer, zonder zijn partij of haat te schromen,
Niet toestond, hem niet heeft ten schoonzoon aangenomen,
En vorst Æneas blijde ontvangen in zijn hof.
Vele andren graven voor de poorten in het stof,
Of voeren steenen aan en afgehouwe staken.
De schorre krijgsklaroen blaast nu met stijve kaken
Het bloedige oorlog in; de joffers overal
En jonge knaap dooreen omringen poort en wal.
De jongste nood verdaagt de stad en haar getrouwen.
Ook wordt de koningin, met eenen sleep van vrouwen,
Naar d' oude kerk gevoerd, Minerve's hoog gesticht,
Om offergaven haar te wijden naar den plicht.
Lavinië, de maagd, de bron der zwarigheden,
Gaat aan haar moeders zijde, en slaat met zuivre zeden
Haar blakende gezicht en oogen naar beneên.
De vrouwen volgen met een jammerlijk gesteen,
Bewyrooken de kerk, en storten haar gebeden
Oodmoedig uit in 't koor, bij trappen op te treden.
O Pallas! strijdbre maagd en orelogsvoogdin,
Verbrijzel met uw hand, uit eenen straffen zin,
Het Frygiaansch geweer, en vel, naar zijne waarde,
Dien strateschender voor ons hooge poort ter aarde!
De dolle Turnus rust zich trotsch ten oorloge uit;
't Rutulisch panser, ruw van stale schubben, sluit
Om zijne borst; hij heeft de laarzen aangeschoten,
Maar voert den helm nog niet; zoo kwam hij aangestooten
Van 't koninklijke slot, en schitterde van goud,
Den degen op de zijde, en randt den vijand stout
In zijnen geest al aan; gelijk een paard, na 't rekken,
Den halster kwijt wordt, en eens losbreekt, na 't lang trek-
En vrij en vrank en los, ten stalle uit, ruimte kiest, (ken,
En veld en lucht, of in de weide streeft en briescht
Naar een hoop merriën; of, om zich weêr te baden,
Te wed gaat, als het plag, het hoofd, nu onbeladen,
Omhoog steekt in de lucht, en steigert, briescht en tiert,
Dat over nek en schoft de mane henezwiert.
Camil, verzelschapt met de Volsceu, hare bende,
Bejegent hem, daar hij haar vierig tegenrende.
De koningin springt zelf van 't paard af in de poort,
En al de troep, die haar geleiden komt, stijgt voort
Van 't paard af, als mevrouw, die dus heeft aangeheven:
„Indien een krijgsheldin, die vroom is en bedreven,
Zich op haar eige deugd met recht betrouwen mag,
Zoo hebbe ik 't hart, beloof, o Turnus! dezen dag
Æneas' ruiterij in 't veld het hoofd te bieden,
Alleen de ruiters der Tyrrhenen te bespieden,
T' ontmoeten op het spits; vergun me heden d' eer,
Dat ik den eersten torn, tot heil en tegenweer,
Mag uitstaan met mijn volk. Hoû gij, den staat ten beste,
U met uw voetvolk voor de stad en ons steêveste.
De koning Turnus ziet de dappre macht eens aan,
En zegt: „o eere van d' Italische oorlogsvaan!
O maagd! hoe zal ik u bedanken of vergelden?
Maar laat ons (nademaal uw moed, o licht der helden!
Voor geen gevaren zwicht) dit stuk gelijkerhand
Beginnen. De Trojaan Æneas heeft, om 't land
Gansch af te loopen, eer wij schrap geraken konden,
De licht gewapenden te paard vooruit gezonden,
Naar zijn voorvarendheid; gelijk de Faam en spiên,
Op kundschap uitgestierd, ons mondeling bediên.
Hij zelf komt met zijn volk, langs ongebaande plekken,
Den steilen berg op en naar deze muren trekken.
Mijn wit is hem een laag te leggen op het pad,
Dat door het bergbosch loopt, den tweesprong, naar de stad,
Met mijn gewapenden in 't heimlijk te bezetten.
Pas daar met alle uw macht te houden, scherp te letten,
En neem de ruiters van Tyrrhene daar gewis.
Messaap, de dappere en Latijnsche ruiter is
Gereed, met al den troep der Liburtijnsche grooten
En oversten, om voort met u dat heen te stooten.
Ik stel 't beleid aan u." Zoo spreekt hij op dees plaats,
Vermaant Messapus en alle oversten, zijn maats,
Tot dezen aanslag aan met zulk eene krijgsmans rede,
En spoedde naar de macht des vijands met zijn schrede.
Op eenen onweg, krom en bochtig, legt een dal,
Dat donker is, bekwaam om hiervan overal,
Gewapend en bedekt, den vijand te belagen.
Het schuilt van wederzijde in ruigte en dichte hagen.
Een smalle voetweg, al te nauw voor 's gangers treên,
En kwade toegang loopt in schaduw derwaarts heên.

Om hoog en op de kruin des bergs, die, vrij van hinder,
Een open uitzicht heeft alom, van hier en ginder,
Legt eene vlakte, nog hij weinigen bekend,
En veilig om gerust te schuilen daaromtrent;
Hetzij 't u lust van hier, ter rechte of slinke zijde,
Een aan te tornen, eer hij 't ongeval vermijde;
Of van den berg een op te komen, sterk en stijf,
En steenen van om hoog te wentelen op 't lijf.
De jongeling begeeft, door hem bekende wegen,
Zich derwaart, en bezet de plaats, hem wel gelegen,
En legert zich in 't bosch. dat naar is, tot den strijd.
Diaan, Latona's telg en kroost, heeft midlertijd,
Uit haren hoogen kreits, toen Opis aangesproken,
Weemoedig en bedrukt. Zij was eerst opgeloken,
Een vlugge gezellin van haar gewijden stoet
En maagdelijken sleep. Diaan zegt, kleen van moed:
„O maagd! Camille, ons lief en waard uit haar nature,
Aanvaardt ons krijgsgeweer, helaas! ter kwader ure,
En rijdt naar dezen slag, daar 't wis haar gelden zal.
De hartelijke trek, waarmede ik bovenal
Haar in mijn harte omhelze, is mij niet aangekomen
Zoo korts, maar al van onds. Toen Metabus most schromen,
Door nijd en sterker macht uit zijn gebied gejaagd
En overoude stad Privern, nam hij dees maagd,
Noch kleen en slechts een kind, in droeve ballingschappen,
Tot zijn gezelschap mede, en vlood met zure stappen,
Door 't harnen van 't gevecht, en hiet het kind Camil,
Haar moeders naam Casmil verminkt. Hij vluchtte stil,
Met dit onnoozel wicht in zijnen schoot verlegen,
Heel ver, naar bosch en berg, langs onbewoonde wegen.
De Volscen vlogen met hun krijgsvolk hene en weêr,
Afgrijselijk door 't veld, en schoten meer en meer
Van alle kanten hem met pijlen naar de lenden.
Zie, midden in zijn vlucht liep toen aan allen enden,
De landstroom d' Amazeen vast over, dat de kant
Des oevers schuimde en spoelde alom op 't vlakke land;
Met zulk een regen kwam de hemel uit te bersten.
De man bereidt zich, daar hem lijfsgevaren persten,
Om naar den andren kant te zwemmen, snel en vlug;
Maar och, 't onnoozel kind houdt hem een poos terug,
Om 't bergen van dit pak bekommerd en beladen.
Hij raadslaagde al zijn best, toen schoot, na kort beraden,
Dees vond hem nauwelijks in zijn ontroerd verstand.
De krijgsman hij geval, droeg in zijn sterke hand
Een vreeselijke schicht van eiken hout vol kwasten,
Heel dicht en hard gewrocht. Hij bindt het kind in basten,
Geknoopt om 't ruige kork, daar 't in gewonden lag,
En hecht het midden aan de speer, zoo vast hij mag.
Toen schrap met zijnen arm gestaan, en, in het draayen,
Gereed om over stroom dit pak en 't kind te zwaayen,
Riep hij den Hemel aan: „o, goedertiere maagd!
Diane, dochter van Latone! wien 't behaagt
In 't bosch te jagen, uit een lust tot hoom en lover,
De Vader geeft u dees tot eene dienstmaagd over,
Die, eerst aan uwen schild gehecht, nu schreit en zucht,
En haren vijand vliedt door veld en ope lucht;
Ik neme uw Godheid tot getuige in duizend vreezen,
Dat zij van nu af u alleen zal eigen wezen.
Ontvang ze, die, door nood gedreven en gepord,
Gevarelijk door lucht en wind geschoten wordt."
Zoo sprak hij, zwenkte met zijn arm de speerschacht over.
D' onzalige Camil ontvlucht den fellen roover,
En snort met dezen schicht gezwind langs 't water heên,
En snellen waterstroom, die nu veel luider scheen
Te ruischen. Metabus ontziet geen waterwielen,
Dewijl een groote troep hem dicht zit op de hielen,
Begeeft zich in den stroom, en, buiten lijfsgevaar,
Trekt spies en maagd, gewijd Diana's kuisch altaar,
Uit 's oevers groenen rand. Hij rustte nooit zijn leden
In stad, noch onder dak, noch kwam ter veste intreden,
Te wuft en wild van aard om aan de hand te gaan,
En sleet in eenzaamheid en berg en bosch, voortaan
Gelijk een harder leeft, zijn leven en zijn dagen.
Hier voedt hij 't kleene kind in ruigte en scherpe hagen,
En nare holen van gedierte, schuw voor elk.
Hij melkt een merrie-speen en wilde paardemelk
In haren teêren mond, en laaft d' onnoozle lippen.
Zoodra het effen op zijn voeten, bang voor 't glippen,
Begon te staan, te gaan, gaf hij een scherpen schicht
Het kleentje in zijne hand, behing de rug van 't wicht
Met boog en koker, sloeg een tijger, schoon van vlekken,
Om hoofd en schonders hene, om hals en haar te dekken,
In steê van sluyer en een gouden snoer en lint.
Camille was nog klein en meer niet dan een kind,
Als 't met zijn tangre hand een schicht naar 't wit kon draayen,
De lange slinger wist rondom het hoofd te zwaayen,
En fiks een witte zwaan, of een Strymonsche kraan
Ter neêr te worpen. Zij stond vele vrouwen aan,
Die gansch Tyrrhene door, doch ijdel, met gebeden
Verlangden hare zoons ten huwlijk te besteden
Aan deze dochter. Zij, gedurig zonder vlek,
Genoegt zich met Diane alleen, uit eenen trek
Tot maagdelijkheid en jachtspriet, pijl en bogen.
Wel wenschte ik, dat ze, die, uit lust tot orelogen,
De Trooischen dagen dorst, te moedig en te prat,
Zich niet in dit gevaar des krijgs gestoken had;
Zij waar nu wijdens waard, en eene van mijn reyen.
Welaan dan, mijne Nymf! nu 't noodlot ons wil scheyen,
En haar dus bitter perst, stijgt neder uit de lucht
Naar 't Laurentijnsche land, daar, onder krijgsgerucht,
Zich elk, ter kwader uur, vast toerust in zijne orden,
Tot eenen fellen slag, om handgemeen te worden.
Neem dit geweer en trek een pijl, gespitst op wraak,
Uit dezen koker, schiet hiermede, dat het kraak,
Wie haar gewijde leên durf wonden of doorstooten,
't Zij Trooische of Italjaan, zie kleenen aan noch grooten;
Dan zal ik uit een mist en holle wolk het lijk
Der ongelukkige in het vaderlijke rijk,
Nog ongeplonderd, in haar eigen graf bestellen.
De Nymf, zoodra Diaan nu ophoudt van vertellen,
Bekleedt haar lichaam met een wolke en zwarte lucht,
En daalt al ruischende beneden met der vlucht.
Het Frygiaansche heer en d' oversten te zamen,
Van al 't Hetrurisch volk en al de ruiters kwamen,
Gedeeld in benden, naar de muren midlertijd.
Het krijgspaard briest van weelde op 't vlakke waar het rijdt,
En laat zich nauwelijks betoomen onder 't mennen,
Met hene en weder uit te weiden en te rennen;
Het keert zich rechts en slinks. Alle andre staan nu spits
Van ijzre speren, wijd en zijd, in hunnen krits.
De kampen flikkren van gewapende opgezeten,
Messaap daartegens en zoo veel Latijnen zweeten,
En Coras met zijn broêr, en krijgsheldin Camil
Met haren vleugel, komt opdondren, om 't geschil
Te slechten in het veld, daar zij hun spiesen draayen
En drillen, en van ver met hunne schichten zwaayen.
't Aandravende geweld der ruitren uitgestort,
En 't brieschende oorlogspaard, dat brieschend heeter wordt,
Gekomen binnen scheuts, blijft stille staan. Nu bersten
Zij met een veldgeschrei heel schichtig uit. Zij persten
Hun dolle hengsten aan, en schoten algelijk
Met speren van alom, zoo speermild en zoo rijk,
Of 't schichten hagelde, en beschaduwden de lichten
Des hemels en de lucht met uitgeschote schichten.
De strenge Acontens en Tyrrhenus komen stijf
Elkandre met de speer wel forsch en fel op 't lijf,
En breken d' eerste in 't heer, met krachtig in te rukken,
En knakken paard op paard en borst op borst in stukken.
Aconteus uitgeschokt vliegt ginder onderwijl,
Gelijk een bliksem of een zware loode pijl,
Uit eenig slinker schut op muur of wal geschoten,
En heeft zijn leven in de lucht voort uitgegoten.
Nu staat het gansche heer verbijsterd, ieder vlucht,
't Latijnsche volk gekeerd, met schilden op den rug,

De paarden omgewend, en, voort naar hunne veste
Geronnen, geven 't veld den vijanden ten beste.
De Trooischen volgen hen, en vorst Asylas valt
Op hunne benden in. In zulk een ongetalt
Genaken ze de poort. De Latinist bezweken,
Begint van overal een keel luide op te steken,
En wendt heel kort het snelle en afgerechte ros.
De Trooischen vliên hierop, eenagangs en licht en los,
Met vollen ren terug; gelijk de zoute vloeden
Des diepen Oceaans, oploopende onder 't woeden,
De baren wentelen en zwalpen over strand
En rotsen, dat het schuimt de golven over 't zand
En allerhoogste peil der duinen henevloeyen,
Dan weder in der ijl zich naar de diepte spoeyen,
De zee in 't barnen vast de kasyen slorpt en klinkt,
En met een vallende eb het rijzend strand ontzinkt.
De moedige Tuscaan drijft tweewerf de Retuilen,
Dat zij van vreeze voor de vesten hem ontschuilen;
Hij tweemaal aangerand, aan 't wijken, snel en vlug,
Beschutte met den schild, van achter zijnen rug.
Als zij ten derdemale elkandre in 't veld aanrannen,
Geraken heer aan heer, zoo vele dappre mannen
Met al hun macht aan een, en vechten hand voor hand,
Als leeuwen, om den roof, en houden rustig stand.
't Gekerm der stervenden begon zich te verheffen.
Toen ging de strijd eerst aan, op 't onderlinge treffen,
Dat paarden, hallef dood en ondereen verward,
In zulk een nederlaag van mannen, hier benard,
En lijken en geweer in bloed en plassen dreven.
Orsilochus, bevreesd recht toe in 't spits te streven
En tegens Remulus te kampen, schoot heel bits
Het ros met zijne spies van verre, dat het spits
Bleef steken onder 't oor. De hengst, hierop aan 't steigeren,
Om dezen fellen slag, begint zijn plicht te weigeren,
En worpt baloorig van die wonde met der vlucht
Zijn borst en alle vier de voeten in de lucht,
Waardoor hij uitgeschokt ter aarde komt te rollen.
Catillus smeet Iöol ter neder met een vollen
En vreeselijken slag, en na Iöol Hermijn,
Die, trotsch in 't harrenas en grof van leên, met zijn
Gekrulde en blonde lok, bloots hoofds, den boezem open,
Dus, zonder schrik voor wonde, op 't spits hier aan durft loo-
De speer ging regelrecht door 't breede schonderblad, (pen.
En trilde een poos, dat hem, van dubbel weedom mat,
Het zwarte en warme bloed alom komt uitgesprongen.
De vechters baren doôn, van ijver aangedrongen,
Ontzien geen wonde, uit lust tot eene schoone dood;
Maar d' Amazoon Camil, met haren boezem bloot,
Den koker aan den hals, en schrap om vroom te kampen,
Juicht onder al de doôn, in 't midden van de rampen,
En spreidt met hare hand een dichte hagelvlaag
Van taaye schichten. Nu grijpt ze onvermoeid en graag
Een sterke heerbijl in de vuist, en streeft niet zachter.
De goude boog, 't geweer van 't jagen, rammelt achter
Op haren rug. Wanneer ze in 't veld wordt voorgejaagd,
De dood den rug biedt, schiet ze, al even onversaagd,
De flitsen achteruit, met omgekeerden boge.
Haar edle jachtsleep bondt de krijgsmeestres in 't ooge,
En zwermt rondom haar lijf; Larijn, de wakkre maagd,
Tarpeye, die de bijl van staal en ijzer draagt,
En Tulle, al dochters, in Italië geboren,
En van de hemelsche Camille alleen gekoren
Tot haren sleep en stoet en dienarinnen meê,
Die haar ten dienste staan in orloge en vreê;
Gelijk d' Amazones, wanneer ze nu bij hoopen
Den stroom Thermodoön in Thracië overloopen,
En met bemaald geweer zich wapenen ten strijd;
Of, vechtende om de kroon, omringen Hippolijt;
Of als de strijdbre maagd Penthesilee alreede,
Wanneer ze te karos, naar d' Amazoonsche zede,
Nu thuis keert, onder 't heer der vrouwen, dat zoo breed
De halve maan des schilds laat flikkren op den kreet
En vrolijk veldgeschrei, en schittren hene en weder.
O straffe en strenge maagd! wien schiet gij eerst ter neder,
Wien lest, met uwen schicht? of hoeveel mannen velt
Gij dood ter aarde neêr? eerst klinkt ze met geweld
Den zoon van Clytius, Eumeen, een stang van dennen
Van vore in zijne borst. Hij valt, vergeet te rennen,
Braakt heele beken bloeds en bijt het bloedig gras,
En wentelt stervende zich in dien rooden plas
Van bloed, dat hem ontloopt. Zij, d' eer van haren stander,
Legt Liris en Pergaas nog neder boven d' ander;
Terwijl dees tuimlende van 't paard den teugel vat,
En d' ander rijzende den neêrgevallen wat
Wil stutten met zijn hand, nu machteloos en teder;
En schielijk storten zij gelijkerhand ter neder.
Zij ploft Hippotas' zoon, Amaster, hier nog bij,
En, vliegende van verre in 't honderd, vollegt zij
Nog Terens, Chromis en Harpalicus gestrenge,
En zoekt Demofoön, met d' eene op d' andre stenge.
Zoo vele schichten als de maagd schiet met haar hand,
Zoo menig Frygiaan moet sneuvelen in 't zand.
De jager Ornitus rijdt, met uitheemsche drachten
Van wapenen, nog verr', waarop alle oogen wachten,
Op zijn Apulisch paard, gelijk een oorlogspost
En krijgsman, met een kalf heel taai om 't lijf gedost,
En voert een wollefsmuil, vervaarlijk wijd in 't gapen,
Op 't hoofd voor eenen helm; een wolfsmuil, die rechtscha-
De tanden elk laat zien; hij rept zich, als een wolf, (pen
In 't midden van het heer, met eene ruwe kolf
In zijne harde vuist, en steekt in d' ommestanderen
Met hals en hoofd omhoog heel hoog uit boven anderen.
Zij pikt dien vechter uit (want als de troep zich keert,
Kost dit geen moeite, nu haar niemand schut noch keert,)
Doorschiet dees, dat het kraakt, en bijt hem dit in d' ooren;
Tyrrhener! docht u, dat gij 't wild nog op gingt sporen,
En in de bosschen joegt; de dag en uur is hier,
Die uwe stofferij met vrouwewapens fier
Zal wederleggen; nog zult gij in Pluto's dalen
Hierin geen kleinen prijs inleggen en behalen,
Dat u Camille met haar schicht ter aarde smijt.
Zij treft Orsilochus en Butes in dien strijd,
De grootste en zwaarste beide in 't gansche heer der Frijgen;
Doch Butes priemde zij van vore, in 't heftig krijgen,
Daar helm en panser scheidt, de hals des ridders bloot
Gezien wordt, zijn rondas den slinken arm voor schoot
En steek beschut; zij drijft Orsilochus, in 't draayen,
In eenen ronden ring; en, korter om in 't zwaayen,
Bedriegt hem dus, en volgt dien vijand korter in.
Ten leste hieuw ze die de wakkere heldin
Nu deerlijk smeekte en bad, de heerbijl, scherp van snede
En zwaar, door bekkeneel en helm, dat, daar ter stede,
Het warme brein en bloed hem in zijn aanzicht sprong.
De zoon van Aunus, die den Apenijn bouwt, jong
En fluks te wapen, niet de minste in Ligurijen,
Zoo lang het noodlot zijn bedrog verdroeg in 't strijen,
En door de vingers zag, geraakt in haar geweld,
En staat verbaasd, zoodra hij haar gemoet op 't veld.
Nu ziende dezen slag geensins t' ontvliên met loopen,
Noch deze koningin, die naar hem reed in 't open
En vlakke vechtperk, op te houden, kwam hij voort
Met looze treken schalk en listig aan haar boord,
Om zoo het mooglijk waar de dappre te bedriegen,
En hief erglistig aan: „wat dunkt u, staat dit vliegen
Te paard zoo braaf, dat een heldin, een stijl van staat,
Zich op een sterrek paard en moedig dier verlaat?
Ai, staak dit rennen! stijg vrij af, als helden plechten,
Om rustig tegens mij voor 's hands te voet te vechten.
Nu zult ge weten wien, uit zulk een groot getal,
Die stofferij tot prijs en eer gedijen zal."
Zoo sprak hij; zij, van spijt tot razens toe ontsteken,
Gaf 't paard haar lijfknapin, steeg af om zich te wreken
Te voet, heel forsch, en schrap met eenerlei geweer
Den blooten degen en rondas, met wapen-eer

Noch teekenen bemeald; de jongling, die door treken
Nu waant, dat hij haar dus de kans heeft afgekeken,
Wendt finks den teugel, noopt het paard met sporen voort,
Vlucht zonder omzien heen; zij zegt, hierdoor gestoord:
„Ligurisan! die schalk en licht zijt en hooveerdig,
Gij stoft al t' ijdel, poogt al t' ijdel en onaardig
Door uwe treken ons t' ontglippen; het bedrog
Zal u bij Aunus den bedrieger veilig noch
Behouden brengen"; en zij rent met vlugge voeten
Het paard gezwind voorbij, en grijpt het in 't gemoeten
Van vore bij den toom, treedt toe met euvlen moed,
En wreekt rechtveardiglijk zich aan hear vijands bloed,
Zoo makkelijk, gelijk een havik, snel van vlogel,
Een roofziek dier, en een van elk gevloekte vogel,
Uit eene steile rots, daar boven in de lucht,
Met zijne penne een duif vervolgt in hare vlucht,
En achterhaelt en grijpt en oppakt, weet de flauwe
T' ontweiden met zijn kromme en al te scherp een klauwe,
Dat d' uitgeplukte pluim, terwijl ze steent en zucht,
En lauwe druppels bloeds neêrstorten uit de lucht.
Maar ondertusschen ziet de vader van de Goden
En menschen, daar hij zit in top, om zijn geboden
Te sterken, op den berg al deze dingen aan,
Hitst Tarchon van Tyrrhene, om aan den man te gaan,
Door hemelsche aandrift op, en noopt zijn wraak met sporen;
Dies Tarchon snel te paarde, op 't blazen van den horen,
In 't nederhouwen en het deinzen van de macht
Der benden, rijdt en stuift, hear vleugels nu met kracht
Van woorden aanhitst, noemt met namen die op 't spatten
Gereed staan, moedigt dus den aanval te hervatten
Die deerlijk zijn verjaagd: Tyrrheners! al te slap,
Rechtschape suffende en verbaasde ridderschap!
Wat sufferij is 't, die u aankomt? wat wil 't worden?
Hoe dus? breekt nu een wijf uw heerspits en slagorden?
Waartoe den degen dan op zij gegord dus stont?
Waartoe het krijgsgeweer uw rechte hand betrouwd?
Maar nimmer zijt ge traag, om Venus bij te komen
In duister nachtgevecht, noch weet u ir te toomen,
Als Bacchus' horen u ten reye noodt, zoo frisch,
Om op zijn wijnbanket en vollen kroes en disch
Te passen. Hiertoe strekt alleen uw lust en ijver;
Als d' offervinder, die elk zegent, luide en stijver
U roept, op 't offerfeest en d' offermaaltijd u
In hooge wouden noodt, van geene blijschap schuw."
Zoo spreekt hij en rukt zelf, vol viers te paard geklommen,
Met eenen vollen ren, in 't midden van de drommen,
Ziet dood noch leven aan, en, met een forschen zin,
Vaart tegens Venulus ontsteld en toornig in.
Hij rukt dien vijand van zijn paard, verhit en warrem,
En schort en schudt en drukt hem met den rechten arrem
Met kracht op zijne heup, en gaat er fluks meê door.
Een hemelhoog geschrei, van achter en van voor,
Verheft zich onder 't heer, en alle dees Latijnen
Zien derwaart. Tarchon vliegt, vol vier en gloed, met zijnen
Gevatten roof langs 't veld, sleept man en wapen meê.
Toen brak hij 't blad af van zijn speer, gezind hem reê,
Daar 't lichaam bloot was en ontwapend, onder 't beven
En siddren, eens voor al den wissen steek te geven.
Maar d' ander worstelt vast hier tegens, fel en straf,
En keert des vijands hand van zijnen strot nog af,
Om, met geweld en kracht, geweld en kracht te stuiten.
De rosverfde adelaar, om eenen draak te buiten,
Slaat klauw en krauwel in de huid van 't bits serpent,
En pakt het op, en voert het op naar 's hemels tent.
Hij weet zich in de lucht te wegen op zijn schachten,
En met de krommen bek in 't pikken zich te wachten
Voor 't wreed gewonde dier, dat worstelt, dreeit, en wringt,
Zich in veel krullen krult, en hoofd en schubben dringt
En opsteekt in de lucht met schuifelen en sissen.
Alleens voert Tarchon, niet gezind zijn roof te missen,
Den Tiburtijner snel al juichende uit den drang
Der bende. Op zulk een taak en blijden oorlogsgang
Van zijnen veldheer, valt al 't Lydisch volk aan 't kerven.
Hierna volgt Aruns, die hij noodlot nu moet sterven,
De rennende Camil met zijnen scherpen schicht,
En let eerst listig, waar hij allerbest en licht
De kans haar af kan zien. Waar deze maagd, gedreven
Van dolheid, midden in de troepen aan kwam streven,
Kwam daadlijk Aruns, jong van jaren, voor den dag,
Bespiedde in 't heimelijk waar hij haar vechten zag,
Nu henegaan en dan met zege wederkeeren,
Zich geven uit den drang van 's vijands troep en speren.
Hij wendt gezwind ter sluik den teugel derrewaart.
Hij vliegt van overal rondom haar met zijn paerd,
Dan hier, dan ginds, en past met zijne speer te raken.
De krijgsman Chlorens, die, als priester, plag te blaken,
Den dienst van Cybele met eere toegewijd,
Gaf hij geval een glans van verre in dezen strijd,
Met Frygiaansch geweer, bereed een paard, dat moedig
Vast schuimbekte, en gedekt voor aanstoot, fel en bloedig,
Met schubben van fijn goud en koper, pluimsgewijs
Gewrocht, gewapend was. Dees, niet misdeeld van prijs
In 't wichlen, overbraaf in uitheemsche ijzerverven
En purper braaf gekleed, schoot, onder dit bederven,
Gortijnsche pijlen, en met hard kornoeljenhout
Van Lyciën, in 't heer. De gulde boog hengt stout
En rammelt op den rug; een helm, met goud betrokken,
Beschut zijn hoofd en haar en opgekrulde lokken.
D' oranje lijfrok dekt zijn lenden, en de slip
Van linnen, stijf gestikt, is boven bij den tip
Met goud omhoog geknoopt; het onderkrijgskleed praalde
Met fijn bordnursel, rijk doorschilderd met de naalde,
En d' Oosterlandsche dracht hengt neder op de scheen.
De jachtmaagd, naar den aard der vrouwen in 't gemeen,
Begeerig naar dien buit, verblind van lust tot rooven,
Volgt roekloos hem alleen, en waar de benden stoven
En woelden in den slag; hetzij om tot hare eer
Te pralen in de kerk met dit Trojaansch geweer,
Om hoog aan Gods pilaar; of om, tot elks verwonderen,
Te pronken met dit goud, dat zij gedacht te plonderen;
Als Aruns zijnen slag vast waarnam, en naar dees,
Die sammelt, heimelijk een schicht schiet, en uit vrees
Aldus de Goden bidt: „O, Opperste der Goden!
O schutsheer van Sorset, gewijd naar uw geboden!
Apollo, die hij ons godvruchtig wordt geëert,
Om wien wij 't pijnhout, dat uw offerlof vermeert,
Ontsteken, en gelijk godvruchtige offeraren,
Gegrond op onzen plicht, door vier en vlammen varen,
En rennen door den gloed der gloênde kolen heen;
Almachtige! vergun, dat wij door u alleen,
Met ons geweer dees smet, en dit schandeal verjagen.
Ik eisch geen zegepraal, noch roof, noch buit te dragen
Van dees verslage maagd: laat endre daden mij
Ten prijs gedijen, zoo ik slechts dees razernij,
Dees doodelijke pest mag treffen, dat ze sneve.
Dus wensch ik, zonder dat een mensch mij d' eere geve,
Naar huis te keeren, in mijn vaderlijke steê."
Apollo hoort dit, stemt ten deele zijne beê
Hem toe, en laat een deel den lichten wind ten wille.
Hij gunt den bidder, dees verbijsterde Camille
Te vellen in den slag; maar in zijn vaders staat
Te keeren uit den strijd, ontzegt hij hem, en slaat
Dat bidden in den wind; waarop der Volscen oogen
(Zoodra de fiksche speer ter hand is uitgevlogen,
En door de lucht snort naar hun dappre koningin)
Gekeerd staan; en zij zelf is minst in haren zin
Op deze speer verdacht, die fel de lucht kwam breken,
Tot dat ze toedroeg, en ten leste diep bleef steken,
Beneên den tepel, daar die uitpuilt op de borst.
Zoo werd het stale punt van 't maagdebloed bemorst.
De stoet schiet toe, en stut Mevrouw in 't nedervallen,
En Aruns al zijn best aan 't loopen voor haar allen,
En teffens blij en bang, durf zich niet langer meer
Betrouwen op zijn spits, noch 't maagdelijk geweer

Verwachten; en gelijk de wolf, die zelf den herder
Of jongen stier verbeet, bewust van moord, zich verder
Verpakt, eer 't landvolk hem vervolgt met kloet en boog,
Zich fluks bezijden weegs, op steil gebergte om hoog
Verschuilt, en likt den staart, uit angst voor 's vijands wrok-
Al bevende onder 't lijf van achter ingetrokken, (ken,
Terwijl hij boschwaart vlucht; alleens ging Aruns ras
Verbaasd uit haar gezicht, en, vrolijk dat hij 't was
Ontslopen, onder 't heer zich heimelijk versteken,
Zij trekt al stervende den pijl uit, heel bezweken;
Doch 't punt van staal, dat in het lichaam drong en liep
En tusschen 't been in, wondt de ribben al te diep.
Zij zijgt van 't bloeden neêr, wordt koud, 't gezicht gebroken,
En 't aanschijn, straks nog blijde en blozende opgeloken,
Verliest zijn kleur; zij sprak, daar ze op haar sterven lag,
Dus Acca toe, die haar getroost naar d' oogen zag,
En boven d' andren droeg den sleutel van haar harte:
„Och, Acca zuster! dus lang kon ik, zonder smerte;
Nu mat de doodkwetsuur mijn krachten en mijn plicht.
Al wat ik zie wordt zwart en droef voor mijn gezicht.
Ras heen; zeg Turnus voor het leste, dat ik leve,
Dat hij terstond, terstond zich in den slag begeve,
De Trooischen van de stad en 't hof keer'; nu, vaarwel!"
Met deze rede ontgleê de breidel; zij zeeg snel
En machteloos ter neêr: toen meer en meer al slapper
En koud door al haar lijf, en uit den krijg dus dapper
Gescheiden, en nu dood, in 't uiterste, zij knap
Haar hals en hoofd op 't lest liet hangen los en slap,
De geest voer, zuchtende en gestoord, om laag ter zielen.
Een mateloos geschrei verhief zich, onder 't krielen
Der benden, in de lucht; op 't sterven van Camil
Ging 't vechten feller aan met doodelijk geschil.
De macht der Frygen en Tyrrhenische oorlogsbenden
Van den Arkadischen Evander stieten, renden
Al teffens dicht en dik nu tot elkandere in.
Maar Opis, kamenier der droeve Jachtgodin,
Zat al een poos op 't hoog gebergte, en keek van boven
Den slag aan onversaagd, en hoe de benden stoven.
Als deze, in 't midden van 't geschrei en krijgsgeklag
Der droeve maagden, nu van verr' Camille zag
Gestraft en sneuvelen met zulk een bittre smerte,
Verzuchtte zij, en sprak uit een meêdoogend harte:
„O strijdbre maagd! gij, die te stout u onderwondt
Te dagen den Trojaan ten oorloge op dien grond,
Most dit met uwen hals te hard, te wreed bezuren,
En 't baatte u niet, dat gij dus eenzaam 's levens uren
In hegge en wildernis verslijt, en eeuwig maagd
Diane dient en eert, of onze kokers draagt
En pijlen op den rug; uw koningin en vrouwe
Zal evenwel geensins, in 't uiterste en den rouwe
Van uw verscheiden, u verlaten ongeëerd
Bij 't volk, daar zulk een dood geen naam en faam ontbeert,
En uw naamhaftigheid blijft nimmer ongewroken.
Want die u doodlijk wondde, al schijnt hij nog gedoken,
Zal 't boeten met den hals." Beneden en omtrent
Een hoogen steenberg lag de koning van Laurent,
Zijn overoude stad, Dercennus, buiten kommer,
Bestulpt met aarde, in 't graf, bedekt met eike lommer.
De schoone jachtmaagd zet zich hier in allerijl,
Bespiedende Aruns van dien heuvel eene wijl.
Zij sprak, zoodra zij hem in 't harnas triomfeeren
En renkloos stoffen zag en ijdelijk braveeren:
„Waar loopt ge van mij weg? koom herwaart, herwaart aan.
Koom herwaart, veege mensch! om loon naar werk t'ontvaân:
Voor 't schieten van Camil (gij moet dien prijs niet derven)
Zult gij ook door het spits der Jachtgodinne sterven!"
Zoo spreekt de Thracer Nymf, en trekt, gestoord en bits,
Uit haren koker, die van goud blonk, eenen flits,
Wel vlug en scherp, en spant den boog naar heur vermogen,
Totdat de horens dicht aaneen te zamen bogen,
De slinke hand het punt van staal, de rechte hand
Den tepel met de pees geraakt, terwijl ze spant.
Zoo ras hoorde Aruns niet den pijl den hemel breken,
En snorren door de lucht, of 't ijzre punt bleef steken
In 't lichaam; hij geeft voort den allerlesten snik,
En zijnen geest, en wordt in eenen oogenblik
Vergeten van zijn maats, die hem het graf ontzeggen,
En onbekend in 't stof op d' aarde laten leggen.
Nymf Opis, met haar vlerk, kiest 's hemels vrije lucht.
De lichte vleugel van Camille neemt de vlucht,
Zoodra Mevrouw vergeet den ruitertroep te mennen,
Verlaat de Rutuliers, aan 't vluchten en aan 't rennen,
De dappre Atinas voort aan 't vluchten, niemand staat.
Alle oversten verstrooid, de troep, van toeverlaat
Versteken, bergden zich, en wendden alle eendrachtig
Hun paarden naar de stad, en niemand is hier machtig
Den Trojer, die hun op de hielen zit, en moordt
En toehouwt, met geweer te stuiten in dien oord,
Of hem te wederstaan; maar elk komt aangevlogen,
Verbijsterd en verbaasd, met afgeschote bogen,
Die op den slappen rug nog wappren, zonder moed.
De vlugge hoeven van den snelriem, snel te voet,
Zoo veel viervoetigen, 't gerit der oorlogsdraveren
Vertrapplen 't murwe veld, dat d' akkerlanden daveren.
De donkre nevel van het omgewroete stof
Drijft naar de muren toe, Latinus' stad en hof.
De vrouwen slaan de borst met vuisten, heffen binnen
Een jammerlijk geschrei, gehuil aan van de tinnen,
Zoo luide, dat de lucht gewaagt van veel geschals.
De troep der vijanden zit over hoofd en hals
Hun achterna, die, d' eerste in 't vliên, den strijd ontweken,
Ter opgezette poort verlegen innebreken,
En daar de jammeren des doods nog niet ontvliên,
Maar in de poorte zelf, en, zonder weer te biên,
In hunner vadren stad en huizen, zonder orden,
Den geest opgeven, en van 't zwaard doorstooten worden.
Een deel, aan 't sluiten van de poorten en belaân,
Ontziet nu, dat ze voor mijn makkren openstaan;
Noch durf, hoe deerlijk zij ook kermen, wat ze vergen,
Hen, in de vesten en hun stad, het leven bergen.
Het gaat er deerlijk op een moorden, daar elk kermt
En omkomt, die met zijn geweer de poort beschermt,
En die verbaasd in 't spits van buiten aan komt rennen.
Die, voor hunne ouderen en d' oogen, die hen kennen
En schreyen, blijven, door het dringen van den nood
Gesloten voor de poorte, ontgaan geensins de dood.
Zij tuimelen ten deele in diepe watergrachten;
Ten deel' rammeyen zij, met blinde en domme krachten
En vollen ren, de poort en harden post en boom.
De vrouwen volgen zelfs in dezen strijd, van schroom
Benauwd, genoopt van lust het vaderland ten beste,
Camilles vroomheid na; gelijk ze voor de veste,
In 't felste van den slag haar flus nog vechten zien.
Elk zoekt met eike stange en schichten weer te biên,
En hard gebrande spiese, in steê van zwaard en snede.
Elk offert zich om 't eerst voor 't heil van hof en stede.
Terwijl kreeg Turnus in het bosch dees droeve lucht,
En Acca boodschapt hem de vreeselijke vlucht,
Hoe schier der Volscen troep en hun slagordens bleven,
Camille om hals geraakt, de Trooischen binnenstreven,
Geweldig dringen, elk aanranden, 't hof versaagt,
Den muren reede een schrik en koorts werd aangejaagd.
Hij scheidt al razende van zijne legerstede
(Want Jovis noodlot en zijn strengheid brocht dit mede)
Verlaat de heuvels en zijn lagen, snel en los,
En komt, zoo ras hij kan, getrokken uit het bosch.
Hij was nog nauwlijks uit het oog van 't bosch gevlogen,
En kwam op 't vlakke, of vorst Æneas aangetogen
Beklom den heuvel, en geraakte, forsch en stout,
In d' ope lucht en uit het schaduwachtig woud.
Zij rukken schichtig bij, met alle hunne standeren
Naar stad, geraken niet veel schreden van elkanderen.

Zoo ras Æneas zag van verr' het stof in 't veld
Opproken naar de lucht, en 't Laurentijnsch geweld
Vernam, en Turnus hem aan zijne wapens kende,
Het voetgetrappel en het brieschen van de bende
En paarden hoorde, waar de strijd voort aangegaan,
De slag gewaagd, ten waar de zon den Oceaan
Van Spanje zocht, en voort zijne afgematte rossen
En hun roodverwig juk te wed dreef, achter bosschen
En duin, en voerde met den ondergaanden dag
Den avond aan, waarop de nacht te volgen plag;
Dies zich de legers voor de stad in stilte gaven,
En elk zich voor de poort ging sterken en begraven.

TWALEFSTE BOEK.

INHOUD.

Latinus' macht geknakt, door zulk een bloênden slag,
Perst Turnus, om, vol moeds, in lijfgevecht te treden,
Tot vordering van peis; dies sluiten ze een verdrag,
Gesteurd van Iüturne, in 't midden der gelden.
Men strijdt met volle kracht; Æneas wordt gewond
En wonderlijk geheeld, de stad met storm gewonnen;
Dies worgt Amate zich en sluit haar bleeken mond.
De helden komen forsch elkandere aangeronnen
En kampen voor de vuist, in 't aanzien van elk heer,
Daar Turnus sneeft en laat Æneas zijn geweer.

Toen Turnus d' afbreuk der Latijnsche volken zag,
En hoe, door 't zwaar verlies van dezen fellen slag,
Hun allen 't hart ontzonk, hij, na die nederlagen,
Gemaand wierd om zijn woord, alle oogen op hem zagen,
Vergramde hij zich zelf, ontstak, zoo onverzet
En heftig als een leeuw in Libye, besmet
Van bloed, en zwaarlijk van des jagers pijl geschoten
En in de borst gewond, ten leste, eens op zijn koten
Gerezen, zich met al zijn krachten onderstut,
Om zijnen dikken nek de ruige mane schudt,
Den moed hervat, en forsch den moordpijl komt te rukken
Uit zijne borst, en bijt het stalen punt in stukken,
En brult met bloênden muil, alsof hij weêrwraak riep;
Zoo scheen 't, dat Turnus' gal van gramschap overliep.
Hij spreekt hierop ontsteld den koning aan: „geen reden,
Geene oorzaak is er, dat uit moedeloosheid heden
De Frygianer, wuft en trouweloos en valsch,
Zijn eens gegeven woord zou halen in den hals,
En weigren het verdrag te staan, al is 't bescheiden.
O vader! laat altaar en offer toebereiden;
Beraam de voorwaarde. Ik zal zelf den Dardanier,
Die Azië verliep (laat uw Latijnen hier
Slechts nederzitten en gerust den kamp aanschouwen,)
Te keer gaan, naar de Hel verzenden, nederhouwen,
En keeren dus alleen deze algemeene schand,
Met uitgerukte kling, van 't rijk en 't gansche land;
Of hij hoû Latium en d' overwonne rijken,
Ga met Lavinië, zijn bruid en schoone, strijken!"
Latinus antwoordt hem, zachtzinnig en bedaard:
„Kloekhartige oorlogsheld! 't is billijk, hoe uw aard
En moed en vromigheid meer uitmunt in uw daden,
Mij zoo veel ernstiger en rijper te beraden,
En t' overwegen wat al ramp hier toe kan slaan.
Uw vader Daunus' rijk is u gansch onderdaan,
En macht van steden, trotsch gewonnen met den zwaarde.
Latinus, wiens gemoed van Turnus nooit veraarde,
Heeft macht en middelen en voorraad bij der hand.
In Latium en al het Laurentijnsche land
Zijn nog meer ongehuwde en voêsters van uw vlamme,
Ook niet van lagen staat en ongeachten stamme.
Gedoog, dat ik, al strijdt dit met uw zinlijkheên,
Rechtuit ontvouw', hoe 't legt, en let op mijne reên:
Het stond me geensins vrij, mijn dochter uit te trouwen
Aan iemand, die voorhene om haar hadde aangehouwen.
Dit spelden alle Goôn en menschen. Ik (beweegd
Door liefde t'uwaart, en vermurwd, dewijl ge steegt
Uit onzen bloede, en voort door 't schreyen en de tranen
Van mijne gemalinne, om u den weg te banen
Ter bruiloft) brak verbond en trouwbelofte, onthiel
De maagd den schoonzoon, die met recht mij lastig viel,
En hebbe tegens recht de wapens aangenomen.
Wat rampen sedert mij hier over zijn gekomen,
En welk een oorlogslast, dat ziet gij en meteen,
Hoe gij het meeste draagt in zulke zwarigheên.
Wij, tweemaal uit het veld met groot verlies geslagen,
Vermogen nauwlijks, met de stad en ons te wagen,
De hoop van Latium en 't Italjaansch gebied
Te stutten door ons macht. Nog rookt de Tibervliet
Van 't lauw Latijnsche bloed; al d' akker rondom henen
En d' oever legt bedekt en wit van doode beenen.
Waar worde ik, reis op reis, vervoerd van razernij!
Wat dolheid brengt me van mijn opzet, buiten mij!
Zoo we overbodig zijn, hen blijde, als bondgenooten,
T' ontvangen, als uw bloed in 't vechtperk is vergoten;
Waarom dit niet beslecht met peis, terwijl ge leeft?
Wat zal de Rutulier, mijn bloedvriend, zoo gij sneeft,
Wat wil Italië en een ieder hiertoe zeggen,
Indien ik u (Fortuin late u niet onder leggen!)
Die naar mijn dochter en haar wettig huwlijk staat,
Om 't leven helpe? ai! let, hoe wuft de kans beslaat,
Dan slinks, dan rechts; bezie d' onzekerheên eens nader
Heb mededoogen met uw afgeleefden vader,
Die in uw vaders stad, in Ardea, beducht,
Bekommerd, ver van u, om uw afwezen zucht."
Maar Turnus' drift laat dit door geen vermaning glijen.
Zijn moed loopt over, hij wordt kranker door artsenijen.
Zoodra de jongeling kan spreken, antwoordt hij:
„Ik bidde, o koning! laat al uwe zorg voor mij
Toch varen, en sta toe, dat ik die lasten drage,
En, om genot van eer, mijn lijf en leven wage.
Ik weet, o vader! ook te spelen met geweer,
En pas te raken, dat het bloed kost, keer om keer.
Zijn moeder, een Godin, zal verre zijn te zoeken,
Om hem en zich, in 't vliên, voor vijanden en vloeken
Te dekken met een wolke en schaduwe in den nood."
Maar och! de koningin, van angst en vreeze als dood,
Voor 't hoofd geslagen, van verbaasdheid en van schrikken
Voor 't zorglijk lijfgevecht, scheen in 't geklag te stikken,
En bond den schoonzoon, in zijn gloênden brand, dus in:
„O zoon! ik bidde u om dees tranen, om de min,
Om d' eere van Amate, indien ze u gaat ter harte!
Gij zijt alleen mijn hoop en trooster in de smarte
Van mijnen onderdom; aan u hangt te gelijk
Al d' eer en lof van vorst Latinus' staat en rijk;
Gij zijt de stut van ons geslacht en oude jaren.
Ik bidde om ééne zaak: laat toch dit opzet varen,
Wordt geensins handgemeen met dezen Frygiaan!
O Turnus! 't ongeval, verwekt door dit bestaan,
Dit lijfgevecht, raakt mij. Wij zullen teffens sneven,
En scheiden uit het licht van dit verdrietig leven;
Noch 'k zal, gevankelijk gevoerd voor alle liên,
Geensins Æneas, den Trojaan, als schoonzoon zien."
De maagd Lavini' hoort de moeder deerlijk kermen.
De tranen biggelen en dauwen uit ontfermen
Langs 't blaken van de wang, door zedigheid gepraamd.
Z' ontsteekt zoo rood als vier, en 't aanschijn gloeit van
Als spierwitte Indiaansche ivoren, overwreven (schaamt,
Met bloedrood purper of als roode rozen zweven
Met haren wederschijn in blanke lelieblaân
Zoo bloosde 't aanzicht van de maagd, met rouw belaân.
Prins Turnus lonkt haar toe, en wordt verrukt van minne,
En meer verhit ten strijd, en spreekt de koninginne
Amate in 't kort dus aan: „ai! moeder 'k bidde u, zijt
Tevrede, en schrei me, die nu naar den fellen strijd
En 't lijfgevecht zal treên, niet na, maar laat u sturen;
Want dit bediedt niet goeds, en kan toch Turnus' uren

En tijd verkorten noch verlengen; voort, ga heen,
Mijn heerbode Idmon! zeg, uit mijnen naam alleen,
Den Frygiaanschen heer dees boodschap naar behooren,
Die hem te bijster vreemd wil klinken in zijne ooren:
Æneas late nu de wapens en 't geweer
Van Trooische en Rutulier vrij rusten; zwaard en speer
Van Trooische en Rutulier te roeren en te reppen
Is noodeloos; zoodra men licht begint te scheppen,
En morgen vroeg Auroor, met haar oranjerad,
Den Hemel oprijde, en 't ontloken rozeblad
Op hare kaken bloost, dan zullen wij dit rechten,
Dien oorlog met ons bloed, ons eige bloed, beslechten,
En, om Laviniё, de bruid, op deze wijs
Ons geven in het perk en kampen om den prijs." (den,
Zoo spreekt hij, treedt gezwind in 't hof, en eischt zijn paar-
Die komen brieschende aan, voor dezen onvervaarden,
En draven moedig, dat zijn hart van blijschap juicht.
Orithyia had zelf, gelijk de faam getuigt,
Dees paarden, witter dan de sneeuw en snel als winden,
Geschonken tot een praal Pilumnus, haar beminden.
De wakkre stalknechts staan rondom; d' een kemt de maan,
En d' ander havent hun; hij schiet een panser aan,
Uit goud en klaar latoen geklonken, hing nu blijde
Den schild aan zijnen arm, den degen op de zijde,
En zet den helm en kam en roô pluimagië op 't hoofd.
Vulcaan, de Viergod zelf, dit zwaard, zoo elk gelooft,
Voor Daunus, Turnus' heere en vader, voortijds smeedde,
Dat hij in Pluto's poel verkoelde, op Juno's bede.
Hij grijpt daarna met kracht een sterke en zware speer,
Uit Actor Aurunc's klauw en vuist gerukt weleer,
Die, midden in de zale, op eenen pijler leunde,
Een zuil, die 't hofgewelf geweldig ondersteunde;
Hij roept al drillende: „mijn speer, die nooit in 't veld
Mijn bede en mijnen wensch te leure hebt gesteld,
Help mij dien halven man, dien Frijg, ter neder smijten,
En met dees harde vuist zijn vaste rusting rijten
En rukken van het lijf, en, daar hij henerolt
Het haar met gloênden priem en ijzer ommekrolt,
Met myrr' gezalfd, in stof hegruizen, na zijn leven!"
Van zulk een razernij wordt Turnus aangedreven.
't Ontsteken aanzicht is vol gloeds; van gramschap springt
Het vier uit d' oogen; als een stier, die wringt en dringt,
En stooten wil, heel luide en vreeslijk loeit van tooren;
Of uit verbolgenheid de kracht van zijnen horen
Op eenen boom beproeft, en uitslaat in den wind,
Of wroet in zand en stof, en, van de wraak verblind,
Alreede een voorspel speelt, en zich bereidt te vechten.
Æneas, moedig en belust dien krijg te slechten
Door 't aangeboôn verdrag, wet midlerwijl zijn moed
Niet koeler met geweer, hem in dien oorlogsgloed
Door moeders gunst besteld, en na dit moedig vergen,
Zoekt zijn verbolgenheid en gramschap zelf te tergen.
Vertroost de makkers en Iülus, die nu vast
Bedroefd is; hij bericht een ieder, hoe de last
Van 't noodlot hierop draait, beveelt ook ambtenaren
Te zenden, om dit stuk Latinus t' openbaren,
En voort t' ontwerpen het verdrag van vrede en peis.
Zoo ras des andren daags de zon, op hare reis,
Gestegen op de kim, bescheen der bergen kruinen,
De zonnepaarden eerst, gesteigerd uit de duinen
De diepe zee, den glans uitsnoven met den bek,
Stak Rutulier en Frijg, naar 't onderling bestek,
Omtrent de vesten van Latinus' groote stede,
Een veld af, en bereidde een vechtperk, naar de zede.
En om het lijfgevecht t' ontginnen met geweld,
Wordt offerhaard bij haard en outer toegesteld
Van zoden voor de Goôn, die zij van weêrzij zochten.
De sommigen, gekleed in linnen, en bevlochten
Met ijzerkruid om 't hoofd, aan 't woelen, brochten hier
Bronwater ten altare en heilig offervier.
De keurebende van Ausonië komt trekken,
Gevolgd van schichteniers, ter poorte uit naar dees plekken,
Aan d' andre zijde rukt de macht van Troje voort,
En 't forsch Tyrrheensche heer, elk van verscheide soort
Met wapenen gesterkt, en zulks voorzien te wapen,
Als of zij, opontboôn ten oreloog, rechtschapen
Den vijand op het spits t' ontvangen zijn gezind.
Hier vliegen d' oversten, groothartig en gezwind,
Door 't krijgsvolk hene en weêr, van iedereen bekeken,
En heerelijk met goud en purper uitgestreken,
De vrome Mnestheus, telg van oude Assaracus,
De sterke Asylas, 't bloed des Zeegods, Messap, dus
Op paarden afgerecht; men gaf zoodra geen teeken,
Of ieder nam zijn plaats, de speer in 't gras gesteken,
De henkelaar op 't gras; toen grimmelden dit heen
Stokoude man en vrouw en kinders ondereen,
En wat onweerbaar was, uit lust tot zien, op daken
En huis en torentrans; gewapenden, aan 't waken,
Bewaren, op hun beurt, de schildwacht en de poort.
Maar Juno, van den top des heuvels en dien oord,
Die nu d' Albaansche heet (de berg, in deze dagen
Nog onvermaard, was niet gewoon een naam te dragen,)
Hare oogen slaande op 't veld, en over al dien drang
Van 't grimmelende volk, zag hier, in 't breede en 't lang,
Op hunn' gezetten tijd, van wederzij verschijnen
Slagordens van Trojaansche en strijdbre Laurentijnen,
En over al de stad, sprak Turnus' zuster aan,
Een Godheid, onder wie zoo vele stroomen staan,
En staande wateren, die op hunne oevers breken.
Want Jupiter, de voogd van 's hemels hooge streken,
Vereert haar deze macht, als hij van minne blaakt,
En in dien gloed de bloem van haren maagdom schaakt.
„O, aangename Nymf en eere van de vlieten!
Gij weet wat macht ik u alleene liet genieten,
Toen u mijn gunst in top beschonk met hooger lot,
Dan zoo veel dochters der Latijnen ooit van God
En zijn ondankbaar bed tot haren loon verkregen.
Gij zijt door mijn genade op 's hemels troon gestegen.
Juturne! let eens wat al jammers u genaakt,
En wijd het mij geensins; 'k heb Turnus, als hij raakt'
In zwarigheid, beschut, en uwe stad in strijden
Verdadigd, voor zoo veel Fortuin dit konde lijden,
En 't noodlot, tot behoud van der Latijnen staat.
Nu zien we, hoe die heer ter kwader ure gaat
Naar 't zorgelijk gevecht; zijn dag is reede aan 't blaken,
Zijn tijd en noodlot en de vijanden genaken.
Ik kan dit lijfgevecht, dit onderling verdrag,
Niet aanzien met geduld; vaar voort met uw ontzag.
Het voegt u, durft gij wat ten beste, in 's broeders smarten,
Verrechten; 't zal misschien met dees benauwde harten,
Veel beter dan 't mij schijnt geschoren, nog vergaan."
Zoo sprak ze nauwlijks, of van druk borst traan op traan
Uit Nymf Juturne's oog: toen sloeg ze met hare armen (men,"
Wel driemaal voor haar borst: „'t is nu geen tijd van ker-
Sprak Juno, „haast u fluks, en, weet gij troost en raad,
Ruk Turnus uit den muil des doods, of brouw een kwaad
Een vreeselijk krakeel, en breek 't beraamd verdragen.
Ik geef u hart en moed; dus liet ze haar verslagen
En twijfelmoedig, en van hartewee ontroerd
Nadat ze haar vooreerst aldus hadde aangevoerd.
De beide koningen genaken met de grooten;
Latinus rijdt, gevolgd van 't Hof en krijgsgenooten,
Op eenen wagen met vier paarden, om zijn hoofd
Met eene kroon van zes paar stralen, nooit gedoofd,
En die van grootvaârs glans, de zonne, niet veraarden.
De koning Turnus bromt met twee sneeuwitte paarden,
En drilt twee schichten, breed van ijzeren beslag;
Aan d' andre zijde komt Æneas voor den dag,
De vader en de struik van dien Romeinschen stamme,
En die met zijne schild en starrelichte vlamme
In 't hemelsch harnas blinkt; Ascaan, vol moeds en blij,
De tweede hoop van Rome, ons hoofdstad, aan zijn zij.
De priester, in het wit gekleed, brocht hier ter stede
Het jong van eene zog, heel ruig van borstlen, mede,

Ook 't ongeschoren en tweejarig schaap, en leidt
Het vee naar d' outers toe, ontsteken en bereid.
Zij keeren d' oogen naar het rijzend licht, en brengen
Het offerveldgewas, dat zich met zout liet sprengen,
En merken met hun mes de star van 't vee voor elk,
Begieten het altaar met hunnen offerkelk.
Godvruchte Æneas zweert daarna, met blooten degen
In zijne vuist: „O zon, en land, rondom gelegen!
Om wiens behoudenis ik zulk een zwarigheid
Zal uitstaan, nu zult gij getuigen, met bescheid
Van mijnen trouwen eed; en gij, o goede Vader
En eeuwige Almacht! en gij, Juno! die u nader
Beraden hebt, Godin! nu bidde ik u, en gij,
Befaamde vader Mars! die door uw krijgsvoogdij
En macht den krijg bestiert; gij bronnen en gij beken,
En wat ontzaglijkheên en Godheên 's hemels streken
Daarboven, en de blauwe en groote zee beslaan!
Indien 't Fortuin behaag, nu den Ausoniaan,
Den koning Turnus hier te helpen triomfeeren,
Zoo zal 't verwonnen volk gehouden zijn te keeren
Naar heer Evanders stad; zoo ruime Iülus 't veld,
En geen Æneadijn zal namaals met geweld
Van wapenen dit volk bestoken, noch beleggen,
Noch vorst Latinus' rijk ten viere en zwaarde ontzeggen;
Doch zoo de vader Mars ons d' overhand vergunt,
Gelijk ik hoop en wensch, dat alle Goôn dit punt
Met hunnen goeden wil bezeeglen door ons handen,
Zoo wil ik geensins, dat deze Italjaansche landen
Den Trooischen dienen, noch ik eisch het rijk voor mij,
Maar dat de volken, beide onoverwonnen, bij
Een wet, een rijksverbond, dat nooit vergaan zal, leven.
'k Zal hun voorschriften en ook offerregels geven,
En leeren, wat voor Goôn een ieder dienen zal.
Latijn, mijn schoonvaâr, houd het krijgsgezag vooral;
Mijn schoonvaâr blijft, gelijk hij plag, alleen regeeren.
De Trooischen zullen mij een nieuwe stad vereeren
En stichten, die den naam en titel van de maagd
Lavinie, de bruid, Latinus' dochter, draagt."
Zoo gaat Æneas voor; Latinus volgt zijn reden,
Heft oog en handen naar den Hemel van beneden:
„O vorst! dat zwere ik u bij hemel, aarde en zee,
Latona's tweelingen en vader Janus meê,
Met dubble tronie; bij de macht van 's hemels stoelen
En Pluto's Heiligdom, en zijn gevloekte poelen!
De vader, die 't verbond versterkt, en 's vromen wit,
Versterk' dit met den straal des bliksems, hoore dit:
Ik rake het altaar, neem d' outervieren heden
En Goôn tot tuigen, dat geen tijd, hoe lang geleden,
Dien vrede en 't vast verbond, nu met den Italjaan
Gesloten, immermeer zal breken ('t mag beslaan
Zoo 't wil), noch geen geweld mijn dieren eed zal schenden;
Al mengde 't noodlot zee en 't aardrijk, vol elenden,
Door eenen wereldvloed; al kwam de Hemel ook
Te storten in de Helle en onderaardschen smook;
Gelijk dees schepter (want hij hield voor deze altaren
Den schepter in de hand,) geen telgen schiet noch blâren,
Noch schaduw geeft, dewijl dees eens in 't groene woud
Gesneên is van den stam, zijn moeder; en die hout
En tak te voren was, geknot van loof en takken,
Met eene stale bijl, na 't kraken en na 't knakken,
Nu van de hand met kunst in kostelijk metaal
Gesloten werd, en den Latijnschen vorst, ten praal
Te voeren, werd besteld." Met diergelijke woorden
Versterken ze, in den ring der oversten, die 't hoorden,
Hun onderling verbond. Nu kelen zij het vee,
Kerkplichtig ingewijd ten brand op d' offersteê,
En rukken 't ingewand al levende uit de dieren,
En brengen schotels, vol van spijs, voor d' offervieren.
Maar ondertusschen docht den Rutlen al een poos,
Dat deze kampers, die men voor 't gemeen verkoos,
Elkandre ongelijk en geene weêrga waren.
Elk dreef zijn inzicht, kwam zijn reden openbaren.

Terwijl ze ook letten op het ongelijk geschil
Van ieders sterkte, komt hierbij, dat Turnus stil
Komt aantreên en, voor Gods altaren neêrgebogen,
Ootmoediglijk hun eert, met neêrgeslagene oogen.
Zijn jeugdig aanzicht, dat zoo doodsch en droevig ziet,
En bleeke wang verlicht ook 's volks benauwdheid niet.
Als Nymf Juturne nu dit momplen door elkanderen
Ziet voortslaan, 't flauwe hart des volks zoo snel veranderen,
Zoo bootst ze, in 't hart van 't heer, Camertus' wezen na,
Die, van een braaf geslacht gesproten, zonder gâ,
En, om der vaderen doorluchtige oorlogsdaden
Befaamd, ook dapper was in krijgsbeleid en raden.
Zij, niet onkundig hoe het hier geschoren stond,
Begeeft zich onder 't heer en strooit, van mond tot mond,
Verscheiden landgerucht, en spreekt aldus ten leste:
„Schaamt zich geen Rutulier, het algemeene beste
Te hangen aan een ziel? Zijn wij op onze wacht
Niet effen in getal en van gelijke macht?
Hier staan Arkaders en Trojanen op dees gronden,
Een volk bij noodlot en Gods wille hier gezonden,
En gansch Hetrurien op Turnus gram alleen.
Wij zijn ruim eens zoo sterk, geraken wij aan een:
Zoo Turnus sneuvel', zijn vermaardheid stijgt naar boven
Ten Goden, wier altaar hij willig door 't beloven
Zich zelven onderwerpt, en zal op ieders tong
Wel leven; wij, dus koel op 't veld, en oud en jong
Bij een, op ons gemak gezeten, zullen leeren
Te luistren naar den dwang van trotsche en barsche heeren."
Die woorden holpen voor het brein van 't jonge bloed
Aan 't hollen, en 't gemor kroop, schichtig aangevoed,
Van troep in troep, en groeide al aan. De Laurentijnen
En Latynisten zelfs veranderen van mijnen[1]
En zinnen; en die eerst een eind zien van den strijd,
Het heil des ganschen staats verwachten voor altijd,
Begeeren nu door 't zwaard hun ongelijk te stuiten,
En bidden, geen verbond te sterken noch te sluiten.
Zien Turnus, die nu verr' de kwaadste kans heeft, aan
Met mededoogendheid. De zuster, om dees baan
Van uitvlucht t' openen, nu zij dit heeft besteken,
Voegt hier iet grooters bij, en geeft een hemelsch teeken,
Zoo groot als nooit voorheen geen sterker toebereid
Het Italjaansche volk vervoerd heeft en misleid;
Want Jovis schildknaap, met zijn rosse en snelle pennen,
Door 't gloeyen van de lucht, aan 't vliegen en aan 't rennen,
Verjoeg luidruchtig een vervloge vogelvlucht
Van watervogelen, die boven in de lucht
Vast ommezweefden. Dees verslinder, snel in 't zakken
Op 't water, komt een zwaan, een puikzwaan, op te pakken
Met zijnen krommen klauw: alle Italjanen staan
Verwonderd om dit spel, en alle vogels slaan
Gelnid, en jagen (het stond derelijk t' aanschouwen,)
Den grooten arend, die zich hier niet durf betrouwen,
Verbijsterd op de vlucht, verdonkeren in 't oog
De lucht met hunne penne, en dringen steil omhoog,
Gelijk een bruine wolk, naar 's vijands snellen vlogel,
En op dien vijand aan, totdat in 't end de vogel,
Van hun geweld benauwd, door zijnen last bezwijkt,
Den roof van zijnen klauw moet slaken, lager strijkt,
En smijt de zwaan omlaag, voor 't oog van deze volken,
In eenen stroom, en vlucht, en bergt zich in de wolken.
De Rutuliers terstond begroeten op het veld
Dit voorspook met een kreet, en 't gansche leger stelt
Zich schrap. Tolumnius, d' aarswichlaar, toen niet slofte
Te roepen: „o, dit was 't, dit was 't, daar mijn belofte
Zoo menigmaal naar stond; ik neem het voorspook aan;
Ik ken die Goden; rukt den degen, onbelaân[2]
En onder mijn beleid, vrij uit; o Rutulieren!
Die u, gelijk een hoop, een vlucht weerlooze dieren
En vogels, van een vreemd en wederspannig gaat
Laat jagen, uwe kust en oevers ziet verrast,

[1] trekken (mines). — [2] onbezwaard, zonder zorg.

Gestroopt, en overheerd; flus zal dees roover zwichten,
En doorgaan, en, verbaasd van schrik, zijn anker lichten.
Verweert gelijkerhand slagordenswijs uw recht;
Verdadigt uwen vorst, die door dit lijfgevecht
Gezocht wordt, en van wien dees vreemde u wil berooven."
Zoo sprak hij, trad vooruit, en schoot een schicht van boven
Op zijnen vijand aan, en dees kornoelje-stang
Gaat streven regelrecht, en door de lucht haar gang.
Men hoort terstond een luid en schel geschrei opsteken.
Al 't voetvolk staat verbaasd, in zijn gelid bezweken.
Het bloed wordt heet, ontsteld door zoo veel veldrumoers.
De speer vliegt voort, daar bij geval nu zeven broêrs,
Heel schoon van vorm en leest, hier tegens over stonden,
Al kinders van Gilips Arkader, hier gezonden,
En alle voortgeteeld bij een Tyrrheeusche vrouw.
Zij treft uit zeven een braaf jongeling, getrouw
En vroom van aard, van voor door 't blanke harnas heuen
Tot in de ribben, daar de wapenriem, vol steenen
Met gouddraad geborduurd, in 't midden op den buik,
Allengs gesleten is door dagelijksch gebruik,
En daar de goude gesp gehaakt wordt om de lenden.
Hij steekt op 't roode zand, in 't midden van de henden,
De beenen in de lucht; maar sommige uit den troep
Der broederen, vol harts, vol droefheids op dien roep,
Verhit van wrake, voort den degen uit de schede;
En ander grijpt den schicht, om 't steuren van den vrede,
En streeft er blindling toe; de Laurentijners voort
Aan 't rennen op hen aan; daar komen hun aan boord
Arkader en Trojaan en Agillijner, t' zamen
Niet luttel in getale, om 's vijands macht te pramen,
Met hun beschilderde rondassen, dat het kraakt.
Nu zijn ze alle eensgezind: een ieder brandt en blaakt
Om dit krakeel gestreng te rechten met den zwaarde.
Men rukt d' altaren om, waarop zich openbaarde
Een schrikkelijke storm van schichten uit de lucht,
En d' ijzere oorlogsbui valt dichter op 't gerucht.
Men gaat met offerhaard en offerkelken strijken.
Latinus, nu 't verbond een krak krijgt, voort aan 't wijken
Met zijn geschende Goôn, op dit verbijsterd spoor.
Een ander springt te paarde, en spant de paarden voor
Den wagen, schiet er toe met zijnen blanken degen.
Messapus, ook met dit verbond in 't hart verlegen,
En vierig om dien band te breken, komt te paard
Aulest den koning, een Tyrrhener, wijd vermaard,
En met de sluyerkroon gekroond, in 't veld ontmoeten.
Die schrikt zoo, dat hij deist, en voor zijn vijands voeten
Komt rollen over hals en hoofd en d' outers heen,
Die in den wege staan. Messapus vliegt alleen,
Verhit van gramschap, met een speer toe, en gezeten
Op een geweldig paard, slaat hem, die, dus gesmeten,
Nog om genade bidt, met zijne dikke schacht
Van boven neêr, en zegt: „dat heeft hij weg; zoo slacht,
Zoo offert men met eere en best voor groote Goden."
Elk Italjaan loopt toe en stroopt den warmen dooden,
Daar hij getuimeld lag, te jammerlijk en naar.
En Chorineus grijpt een brandhout van 't altaar,
Bejegent Ebusus, die aan kwam, om te hakken,
En klinkt het brandend hout hem recht in 't kinnebakken.
De lange knevel stonk van 't zengen en den brand.
Hij vollegt hierop in, vat met de slinke hand
Dien suizebollenden, zijn vijand, bij de lokken,
En stoot en duwt hem fel met zijne kniên, in 't wrokken,
Vast tegens d' aarde aan, en doorreeg toen onververvaard
Zijn zijde, met de punt van 't kille en 't koude zwaard;
En Podalirius, met zijnen blooten degen,
Den herder Alsus, die vooraan streed onverslegen
En door de schichten streefde, involgende met kracht,
Dreigt hem van boven neêr; en d' ander houwt met macht
En opgeheve bijle op 't bekkeneel recht inne,
En klooft recht midden door het voorhoofd met de kinne,
Besprengt al 't harrenas met bloed en bloedig rood.
Een harde en ijzre vaak sluit d' oogen, en de dood

Luikt daadlijk zijn gezicht, om eeuwig uit te slapen
In eenen duistren nacht. Æneas, trotsch te wapen,
Genegen het verbond te houden in zijn stand,
Begint te wenken met zijn wapenlooze hand,
En roept, bloots hoofds, zijn volk van verre toe: „waarhenen?
Wat tweedracht helpt u toch zoo schichtig op de beenen?
Betoomt uw gramschap. Het verbond heeft zijn beslag,
En elke voorwaarde is bestemd bij dit verdrag.
Het is mijn ambt, alleen te kampen, leed te stuiten.
Laat mij betijen; houdt u hier te gader buiten.
Ik zal alleen 't verbond bezeglen met dees hand,
En Turnus is alleen gebonden, in het zand
Te treden tegens mij, gelijk men heeft gezworen
Voor 't goddelijke altaar." In 't midden van dit storen
En in dees rede komt een vlugge schicht, heel stijf,
Den held al snorrende gevlogen in het lijf,
Men weet niet uit wat hand, en van wat dwarrelwinden
Die voortgedreven wordt in deze oneensgezinden;
Of wat geval, wat God den Rutulier vereert
Met zulk een grooten lof. Dees brave daad ontbeert
Haar prijs, en niemand stofte ooit van Æneas' wonde.
De koning Turnus, ziende Æneas, op die stonde,
Vertrekken uit den slag, en d' oversten verbaasd,
Wordt fluks verhit van moed, en blaakt, eischt in der haast
Zijn paarden en geweer, springt trotscher op den wagen,
En zet zich daar en ment den teugel, op 't behagen
Der grooten, vliegt en rent met ijver hene en weêr,
Brengt menig held om hals, legt menig man ter neêr
En hallef dood in 't zand; of overrent de zielen
Van hun slagordens fel met barrenende wielen;
Of drijft den vluchteling gegrepe speren stijf
Met macht van achter na, en door 't pansier in 't lijf.
Gelijk de Krijgsgod, bij de kille waterkanten
Van Hebrus aangevoerd, bestuwd van zijn trouwanten,
Met zijn bebloeden schild vast rammelt onvertsaagd,
En dollen krijg verwekt, als hij zijn paarden jaagt
En prikkelt, dat ze langs de vlakke velden zweven,
Den Zuidenwind voorbij, voorbij den Westwind streven,
Waardoor het uiterste van Thracië den grond,
Om 't snel getrappel van hun voeten, voelt in 't rond
Uit vreeze daveren. De bleeke Vrees en Lagen
En Gramschap, Mavors' stoet, bestuwen zijnen wagen.
Zoo jaagt nu Turnus, die braveert in dezen slag,
't Bezweet en rookend paard door 's vijands lijken; ach!
't Is deerlijk: waar zij hun snelle hoeven zetten,
Daar spat het brein en bloed; zij kneden en verpletten
En mengen bloed en zand; hij heeft alreê met kracht
Thamyr en Sthenelus en Folus omgebracht,
Twee eersten voor de vuist, den derden, die 't beschreide,
Van verre, en Glaucus mede, en Lades, alle beide
De zoons van Imbrasus, die fier op 't jonge bloed,
In Licye hen had voor Mavors opgevoed,
Met eenerlei geweer versierde en af kon rechten,
Om rustig voet bij voet te zetten en te vechten,
Of sneller dan de wind te rennen op het paard.
Aan d' andre zijde wordt Eumedes veldewaart
In 't hart des slags gevoerd; hij daalde van den hoogen
En ouden Dolon, en, vermaard in orelogen,
Voert ook zijn grootvaârs naam, heeft handen, hart en moed,
Gelijk zijn vader, die gereisd, om onverhoed
Het Grieksche leger en zijn tenten te belagen,
Tot zijn vergeldinge eischte Achilles' oorlogswagen.
Maar Diomeed dien trots zoo rijkelijk beschenkt,
Dat hij niet langer om Achilles' paarden denkt.
Toen Turnus dezen knaap van verre op 't veld zag strijden,
Trof hij hem ras, zoo wijd de straal van 't oog kon lijden,
Eerst met een lichten schicht, en hield zijn paarden vast,
Sprong van den wagen, kwam den hallef dooden gast,
Die hier gesneuveld lag, voort op, daar hij hem plette,
Den voet op zijnen nek en op de kele zette,
Het bloote zwaard uit zijn bestorve vingren wrong,
En verfde 't in den strot, en sprak, toen 't bloed uitsprong:

„Leg daar, Trojaan! leg daar! nu erf in Hesperije,
Waarom gij oorlog voert, zoo groot een heerschappije
En zoo veel lands als gij met alle leên beslaat.
Wie mij met zijn geweer wil tarten, als soldaat,
Gaat strijken met dien loon;" zoo bouwt hij zijne veste.
Hij zet hem Butas, van zijn spiets geraakt, voor 't leste
Tot zijn gezelschap bij, neemt Chloreus, Sybaris,
Thersilochus, Thymeet, en Dares ook gewis.
Thymeet, die onder 't slaan en vechten, onder allen,
Van 't kitteloorig paard en zijnen hals kwam vallen.
Gelijk de Noordenwind uit Edon berst en blaast,
En op d' Egeesche zee uitbulderende raast,
De golven dringt op strand, de nevels, waar zich vlagen
Verheffen aan de lucht, verdrijft en kan verjagen;
Zoo jaagt prins Turnus ook de benden voor zich heen,
Verstrooit de deizende slagordens en geleên,
En stort haar overhoop, en kan het spoor verleyen,
Vervoerd van hevigheid; pluimagie en veder zweyen
Den eenen, de karos den andren weg voor wind.
De strenge Fegeus lijdt geensins, dat hij gezwind
Dus voortvaart, uitvaart in den slag, en, onder 't scherpen
Van zijne gramschap, komt zich voor den wagen werpen
Heel dwers, en grijpt het paard, zoo snel gelijk het rent,
Bij zijnen toom, opdat het fluks den wagen wendt,
Terwijl hij voortgesleept aldus aan 't juk blijft hangen,
Dus achterhaalt een spiets, zoo wijd zij toe kan langen,
Den blankgewapenden, doorslaat zijn dik pausier,
En wondt alleen het vel; hij, even koen en fier,
Bood zijnen vijand, met den schild voorruitgesteken,
Nog 't hoofd, en nam zijn zwaard te hulpe, om niet t' ontbre-
Doch 't snelle wagenrad en d' omgedrevene as (ken.
Vermeestren, smijten hem ter neêr, dat hij in 't gras
Zijn arm en beenen van elkandre stak verlegen.
De forsche Turnus schiet hem toe met zijnen degen,
En, tusschen harrenas en helm den nek gekloofd,
Liet zijnen romp in 't zand nog spartlen, zonder hoofd.
Terwijl 't zeeghaftig hoofd, prins Turnus, 't veld met lij-
Aldus bezaait en dekt, de Trooischen voor hem wijken, (ken
Zoo hebben Mnestheus en getrouwe Achates, met
Ascaan, hun meêgenoot, Æneas trouw gered, (ten,
Dien, bloênde en leunende op een speer, en flaauw van kracht-
Zij, voet voor voet, allengs en stil in 't leger brachten.
Hij bijt op zijn gebit, verpijnt zich van verdriet,
Om fluks den scherpen bijl, en zonder breuk van 't riet,
Te trekken uit zijn lijf, en zoekt, in deze oorden
Des veldslags, 't naaste pad om voort gered te worden.
Hij wil, men zal de wonde opvlijmen door het staal,
En openen heel diep den schuilhoek van de kwaal,
En naar den veldslag hem verzenden bij zijn scharen.
Hier stond nu d' afkomst van Iäzius, ervaren
In artsenij, genoemd Iäpis, heel bezind
Van Febus, die hem meer dan anderen bemint.
Apollo, voortijds zelf met zijne min bevangen,
Beschonk hem met zijn kunste en gaven, cytherzangen,
En snelle pijlen, en den vond van wichlerij.
De vrome Iäpis, om zijn vader nu in lij
En stervensangst en last, te helpen en genezen,
Woû liever onvermaard de kracht der kruiden lezen,
En kennen het gebruik derzelve en artsenij,
En heelkunst, die in nood den mensche dienstig zij.
Æneas bijt en knerst van spijt op zijne tanden.
Hij leunt op eene speer, gevat met beî de handen,
Ontzet zich allerminst om al den toeloop van
De jeugd, en 't kind Ascaan, dat zich niet speenen kan
Van tranen in dien druk; de grijze, in al dit klagen,
Staat vaardig in den ring, de tabbert opgeslagen
Van wederzijde, op zijn Pæonisch opgeschort,
Stelt uit bekommering, vergeefs tot hulp gepord,
Zijn heelzaamheid en hand en Febus' kunst en kruiden
Te werke, en poogt vergeefs het punt, ten troost der luiden,
Te rukken uit het lijf, en, voor 's helds leven bang,
Vat zacht het ijzer heel voorzichtig met de tang.
Al wat men voorneemt is vergeefs, noch 't wil gedijen.
Apollo, vinder van de heelkunst, schut geen lijen.
De schrik op 't veld groeit fel en altijd feller aan,
En 't leger kan aldus zijn val geensins ontgaan.
Men ziet nu hemelhoog de lucht met stof betogen;
De ruiters draven aan; de pijlen, hoog gevlogen,
Bedekken 't leger als bij vlagen uit de lucht.
't Gekerm der vechtenden, de leste snik en zucht
Der jongelingen, die in 't worstlen en verwarren
Hier sneven, komt omhoog gesteigerd aan de starren.
Æneas' moeder, om haar zoons verdriet ontsteld
En onverdiende pijn, plukt, in 't Kretenzer veld,
Op Ide een kruid in 't wild, dat wij poleye noemen,
Wiens jonge blaân natuur versiert met purpre bloemen.
De wilde geit behelpt zich met dit kruid in nood,
Wanneer de pijl in 't lijf blijft steken na den schoot.
Æneas' moeder dekt haar aanschijn met een wolke,
En brengt dit van den berg, en mengt dit kruid, den volke
Ten dienst, met water, dat in 't zuivre bekken knap
Gegoten werd, en stort hierin het heelzaam sap
Van milde Ambrosia, met Panaceesche geuren.
Bedaagde Iäpis stooft, daar d' ommestanders treuren,
De wonde, onwetende van Venus, met dit nat.
Terstond stilt al de pijn des lichaams, die hem mat.
Het bloên der wonde stilt; de pijn van zelf valt neder.
De held Æneas voelt zijne eerste krachten weder.
Iäpis roept: „nu voort, en brengt den man geweer.
Wat toeft gij?" en port zelf en d' eerste, uit lust tot eer,
De harten in den strijd; „Æneas! deze zaken
Gebeuren door geen mensch, noch mijne kunst, noch 't raken
Van mijne hand geensins; hier dringt een Godheid door,
En werkt met macht, en heeft wat grooters met u voor."
Æneas hadde alreê, verhit op oorlogswrokken
En wraak, de goude laars gezwind aan 't been getrokken,
Nam onlust in 't vertoef, en drilde met zijn speer.
Nadat dees 't panser aan zijn lijf trok, en al weêr
Den beukelaar aan den arm geslingerd met verlangen,
Greep hij gewapend naar Ascaan, en kust de wangen
Voor 't jongske door den helm, en zegt: „mijn zoon, mijn
Nu spiegel u voortaan aan vaders oorlogsdeugd (vreugd!
En dapperheid, en aan een anders avonturen.
Nu zal mijn hand den slag en 't oorlogsvolk besturen,
Uw recht verdadigen, en banen u den weg
Tot eer en prijs; wanneer gij komt tot overleg
En rijper jaren, pas, in 't opgaan van uw leven,
Het voorbeeld van uw stam en vadren naar te streven,
Laat uw heer vaders en oom Hectors geest en moed
U prikkelen tot deugd." Zoo spreekt hij, heet van gloed,
Drilt vreeslijk met den schicht, en vliegt hierop naar buiten.
Toen stiet Antæus en ook Mnestheus, niet te stuiten,
Met eenen dikken stoet en troep en al 't geweld
Ten leger uit, hem na; toen stoof het gansche veld
Van stof, dat niemand zag, de grond door 't ommewroeten
Vast dreunde en daverde, op 't getrappel van de voeten.
De koning Turnus kent ze, en ziet ze met geschal
Recht op hem komen en aanzetten van de wal.
D' Ausonianen zien ze, en al hun leden beven
En worden koud van schrik; en Nymf Iuturne, aan 't zweven,
Was in 't Latijnsche heer wel d' eerste, die 't vernam,
't Gedruisch voort kende, en om 't gevaar, dat nader kwam,
Zich bevende op de vlucht begaf, van schrik verschoten.
Æneas vliegt en rukt met zijne krijgsgenooten
Langs 't vlakke veld, dat hem een zwarte wolk van zand
En rook om d' ooren stuift; gelijk een storm, die 't land
Met kracht bestoken wil, de weêrwijze akkervlekken
Bij tijds nog waarschuwt, als de starren droef betrekken,
Een norsche regenbui vast opsteekt uit de zee,
De winden eerst vooruit gevlogen naar de reê,
En tegens 't bare strand aanbuldren naar hun nukken
Om flus geboomte en bosch en stammen uit te rukken,
't Gewas te vellen, en voort alles met een loop,
Wat hier omtrent staat, snel te storten overhoop.

Zoo voert de Frygische en Rheteesche veldheer mede
Zijn troepen naar het heer, op 's vijands spits en snede.
De heerspits, hier driekant gesteld en aangestreên,
Verdubbelt zich, en sluit haar ordens en geleên
Wel dicht. Thymbræus velt, met zijnen stalen degen,
Den zwaar gewapenden Osiris onverslegen,
En Mnestheus treft er fel Archesius; Achaat
Houwt Epulo ter aarde; en Gyas, een soldaat
En overste, Ufens. Hier komt, d' eerste die van allen
Den schicht in 't leger schoot, Tolumnius te vallen,
De schrandre wichelaar. 't Geschrei klimt hemelhoog.
Nu neemt de Rutulier de wijk voor 's vijands boog,
En laat de hielen zien, en vlucht op vlakke velden,
Zoo vreeslijk dat het stuift. Æneas, d' eer der helden,
Gewaardigt zich niet eens, den vluchteling te slaan,
Vervolgt geen voetknecht noch geen ruiter op dees baan,
Noch schichteniers, die hem gaan zoeken al verbolgen.
Hij spoort naar niemand, en zijn oog wil niemand volgen
In dezen duistren mist, dan Turnus, 't landgeschil,
En tegens hem alleen is 't, dat hij kampen wil.
Juturne, een krijgsheldin, alreê van groote smarte
En vrees getroffen voor haar broeder in het harte,
Stoot hier Metiscus, zijn koetsier, dat met geweld
Hij, tusschen het gareel instortende, over veld
En akker henerolt. Zij zet zich in zijn stede
En grijpt den lossen toom, bootseert Metiscus' zede,
Zijn wapens en gedaante en spraak na met vernuft.
Gelijk de zwaluw, zwart van pluimen, wild en wuft
Vast hene en weder vliegt, met hare vlugge veêre
Door 't groot geweldig huis van haren rijken heere,
En, om voor 't piepend nest te pikken eenig aas,
Nu al de ruime zaal doorsnuffelt met geraas,
Nu daar de galerij verschiet door 't lang verdiepen,
Nu daar de versche graft en vijver haar hoort piepen
En snateren. Alleens rijdt Nymf Juturne ras
In 't midden van het heer des vijands, en, op d' as
Des snellen wagens, voortgevoerd van paardevoeten,
Doorsnuffelt deze alleen, die haar in 't stof gemoeten.
Nu komt ze eens hier, nu daar met Turnus voor den dag,
Die veilig hem braveert. Zij lijdt niet, dat hij slag
Zal levren, hand voor hand met zijnen vijand kampen;
Dus vliegt ze buiten 's weegs heel verre, en schuwt de ram-
Æneas niettemin zwaait om en wederom, (pen.
En spoort zijn man dus na, om dezen wellekom
Te heeten, roept hem luide, om handgemeen te worden,
In 't midden der gesloopte en afgestreên slagorden.
Zoo dikwijl als zijn oog de vijand wordt gewaar,
En hij met zijn gezwinde en vlugge paarden naar
Hem toezet, reis op reis, zoo dikwijl wendt verslagen
De schrikkende Juturne en zuster zijnen wagen
Van vorst Æneas af. Helaas! wat zal hij nu
Beginnen? te vergeefs, van ramp en onheil schuw,
Bestormen allerlei gedachten zijne zinnen,
Verrukken zorg op zorg zijn strijdig hart van binnen.
De forsche Messap, die nu voortglipt wat hij mag,
Draagt bij geval een paar werpsperen, met beslag
Van ijzer voor gespitst, in zijne slinke vingeren,
En mikt, en past een punt Æneas toe te slingeren
En toe te drijven; maar de held viel, daar hij stond,
Op ééne knie ter aarde, en dekt zich onder 't rond
Van zijnen beukelaar. De speer, hem toegedreven,
Kwam op den top des helms en door den kam te streven,
Dat die in stukken sprong Æneas, die dus zwiert,
Bemerkte in 't ende, hoe hij uitgestreken wierd
En Turnus hem ontvoerd, en door dit overwegen
Kwam fluks den Trooischen held de toorne in 't hoofd geste-
Toen riep hij, reis op reis, Jupijn en zijn gezag (gen.
Tot een getuige aan, om het scheurden van 't verdrag
En onderling verbond, voor Gods altaar bezworen,
Viel eindlijk in den hoop en, geverde zijn tooren
Den vrijen toom, vecht fel, gelukkig en verwoed,
Ziet niemand aan, verslaat al wat hem eerst gemoet.

Wat God, wat Zanggodin ontvouwt me, op mijn gebeden,
Zoo groot een nederlaag, zoo vele bitterheden,
Den dood der oversten, nu van den Trooischen held,
Nu van prins Turnus forsch gejaagd in 't vlakke veld?
Jupijn! behaagt het u, dat volken, die verheven
Door u, alle eeuwen door in vrede eens zullen leven,
Zoo heftig onderling elkandre gaan te keer?
Æneas, zonder lang vertoef, past met geweer
Den Rutler Sucro, die hier eerst vooruit kwam streven
En zijn Trojanen stuit, ter zijde een slag te geven,
Te drijven 't lauwe staal op 't borstbeen. Turnus' hand
Doorstoot er Amycus, die ploft van 't paard in 't zand;
Zijn broêr Diores meê; den eenen onder wegen
Met zijne lange speer, den andren met den degen.
Hij hangt de hoofden, afgehouwen in dien moord,
Aan zijnen druipenden strijdwagen, en slaat voort.
De vorst Æneas komt hier Tanaïs te veilen,
Cethegus, grof en sterk, en Talos, drie gezellen
In éénen torn, en legt Onytes en Thebaan,
Een heel zwaarmoedig hoofd, en zoon, zoo wij verstaan,
Van Peridye, neêr. Prins Turnus, onder 't houwen,
Helpt twee gebroêrs van kant, uit Fœbus' erflandouwen
En Lycië gereisd; den jongeling Menect,
Die, uit Arkadië gekomen tot zijn leed,
Den oorlog vijand was. Hij liet zich nooit verdrieten,
Te visschen rondom Lerne en zijn vischrijke vlieten,
En, arm van afkomst, had den hofdienst nooit beznurd.
Zijn vader bouwde land, den landheer afgehuurd.
Gelijk een lichte brand, gesticht aan vele kanten,
In 't droog en krakend bosch van groene lauwerplanten,
Of 't schuimende geweld van eenen waterval
Al bruisend van 't gebergte om laag schiet met geschal,
En in de baren stroomt; en elk van deze vinnig
Vernielt wat hij bereikt; zoo streven, als uitzinnig,
De koning Turnus en Æneas, alle beî,
Ook toe in dezen slag, en onder hun geleî
Begint het hart en bloed te zieden, waar ze streven,
Waardoor het stoutste hart hier blijven moet en kleven.
Men houwt van boven neêr met al zijn macht slechts toe.
Æneas smijt Murraan (die op de koningsroê[1],
Aloude titels van zijn vader en voorvader,
En al Latinus' rij, de koningen te gader
Mag stoffen), met een stuk, gebroken van een rots,
Een zwaar gewicht, ter neêr, zoo schrikkelijk en trotsch,
Dat hij ter aarde ploft, en onder de garcelen
En 't juk bekneld legt en gesleept wordt van de zeelen,
En van de hoeven, nu aan 't hollen, wordt getreên
Te berste[2]; want het paard kent meester noch gesteen.
De koning Turnus komt held Hus hier ontmoeten,
Die vreeslijk brult en schiet een schicht om hem te groeten,
Zoo net naar 't hoofd, dat die door 't goud des hellems drijft,
En inknerst, en in 't brein ten leste steken blijft.
Gij, Kretens! sterkste van de Grieken die hier strijden,
Kunt u met uwe hand voor Turnus niet bevrijden,
En niet één God beschut Cupent voor 't heldenzwaard
Van vorst Æneas, toen hij aankwam, onvervaard
In 't spits liep; want de schild, heel dik van kopre platen,
Kan dien ellendigen beschutten nochte baten.
Ook zag, o Æolus! het Laurentijnsche veld
U sterven, op den rug gevallen voor dien held;
Gij, die van Grieksche macht, noch van Achils slagorden,
't Bederf van Priams' rijk, ter neêr geveld kost worden,
Legt hier in 't zand geploft. De Dood bepaalde hier
Uw leven; gij bezit op Ide, trots en fier,
Een heerlijk huis, en nog een huis bij hoog Lyrnesse;
Maar bij Laurentum staat uw graf en grafcypresse.
De gansche legers gaan geweldig tegens een.
Latijn en Dardanier te zamen handgemeen,
Serest en Muestheus en Asylas, d' oversterke,
Messapus, afgerecht te paarde; met de vierke

[1] koninklijke stam. — [2] aan brokken, stukken.

Of vleugel van den vorst Evander. Ieder man,
Elk kwijt zich, hoofd voor hoofd, zoo dapper als hij kan;
Elk rept zich, en de slag begint op 't felst t' ontsteken.
De schoone moeder gaf Æneas toen een teeken
In zijn gedachten, dat hij daadlijk zou bestaan
Het heer in aller ijl te voeren steêwaart aan,
En fluks Latinus' hof en muren t' overvallen,
Eer iemand dit vermoedde. Æneas, onder allen,
Terwijl hij Turnus vast van troep tot troep bespiedt
En naspoort, herrewaart en derwaart heneziet,
Zoo ziet hij deze stad, gedurende 't ontzeggen
Des vijands, onbestormd in vrede voor zich leggen,
En neemt een opzet, om den vijand hier in stilt'
Eens op een andre wijs te varen in zijn schild,
Roept d' oversten Sergest en Mnestheus fluks te zamen
Naar eenen heuvel, daar de Trooische benden kwamen
Met eenen dikken drang, en zonder schild of schicht
Van zich te leggen. Hier in 't midden, hoog en dicht
Omringd van andren, spreekt hij, zonder zich t' ontroeren:
„Dat niemand nu verzuim mijn krijgslast uit te voeren;
Jupijn houdt onze zij; dat niemand langzaam spoê
Hetgeen ik snel belast. Op heden, hoort slechts toe,
Zal ik Latinus' rijk en stad en hare zielen,
Eene oorzaak van den krijg, tot in den grond vernielen,
En hare daken, in den lichten brand gezet,
Beslechten[1] met den grond, indien ze mijne wet
Niet volgen, noch mijn juk opnemen zonder klagen.
'k Zal wachten, trouwen, tot het Turnus zou behagen
Met mij te kampen, en tot dat hij, die alreê
Een overwonnen is, het zwaard rukke uit der scheê.
O burgers! dit's het punt; dit's d' as, waarop 't vermogen
En al de handel draait van 't heilloos orelogen,
Voort, voort! brengt fakkels, brengt nu brandtuig voor den
Hereischt nu op dees wijs het ingegaan verdrag." (dag;
Zoo sprak hij. Ieder zet zich drickant in slagorden,
Trek steêwaart snel en sterk, toen hem de hoofden porden.
Nu wordt men onvoorziens de storremleer gewaar
En 't vier. Een deel loopt naar de poorten in 't gevaar,
En houwt de voorste wacht ter neder daar ze waken;
Een deel schiet schicht en speer naar torens, tin, en daken,
Verdonkert al de lucht. Æneas, zelf vooraan,
Wijst met zijn hand de stad, beschuldigt het bestaan
Van vorst Latinus vast luidruchtig en met roepen,
Neemt al de Goden tot getuigen voor zijn troepen,
Dat hij tot dezen krijg met kracht gedwongen wordt,
En d' Italjanen zelfs, hun vijanden, zoo kort
Dit tweede vreêverbond ten tweedenmale breken.
De burgertweedracht broedt in stad, en is ontsteken
In 't radelooze volk. De sommigen gebiên
Stads grendels en het slot, ook zonder 't hof t' ontzien,
T' ontsluiten, en de poort voor Dardan op te rukken.
Men sleept den koning naar de muren. D' ongelukken
Vermeeren, en een deel brengt wapens bij der hand,
Vaart voort, en wil den muur door moed en tegenstand
Beschutten; eveneens gelijk de honigbijen,
In hollen puimsteen dicht besloten en in lijen,
Zich reppen, nademaal de huisman haar door rook
Nasporende, en door stank en vuilen reuk en smook
Wil hijten uit het hol. Zij loopen hene en weder
In 't wassen leger, en de steenrots op en neder,
Van last, en wetten fel (terwijl de rook de lucht
Verhittert en benauwt) luidruchtig met gerucht,
Al brommende haar wraak en toorne aan alle zijen.
Nog komt Latinus' volk en mœde burgerijen
Dit onheil over, daar de rijksstad van gewaagt.
De koningin ziet zelf ten hove uit, heel vertsaagd,
Den vijand aan de graft de veste en muur beklimmen,
Het brandtuig in de lucht rondom de daken glimmen
En flakkren, en verneemt geen volk noch Rutulier,
Geen troep van Turnus, noch geen bendenaren[2] hier.

[1]gelijk maken. — [2]bentgenooten.

D' elendige besluit, uit wanhoop van haar leven,
Dat Daunus' neef alreede is in den slag gebleven,
Hierover in het hart verbaasd, en gansch ontroerd
Van droefheid, wijdt de schuld zich zelve, en acht, vervoerd
Van druk, zich d' oorzaak van zoo groote jammernissen,
En zinneloos en krank van harsen en gewissen,
Smijt vele woorden uit, verscheurt haar purpren kleed,
En knoopt, vol wanhoops, fluks een strik, hiertoe gereed,
Om hoog, aan eenen balk, waaraan zij zich, uit zorgen
En angst, te schandelijk verhangt en gaat verworgen.
Zoo ras d' elendige Latijnen 't ongeluk
Vernemen, trekt de maagd Lavinie van druk
Het blonde haar van 't hoofd, en krabt haar roode kaken.
Alle andren en haar stoet aan 't razen; alle daken
Van 't hof aan 't galmen van benauwdheid en misbaar.
De gansche stad verneemt van 't Hof dees droeve maar,
En elk ontzinkt de moed. Latinus, dus verschrokken
Om 't end van zijn gemaal, 't bederf der stede, aan 't nokken
En zuchten, en verscheurt zijn kleed, begruist zijn haar,
Zijn grijze lok, met stof en vuilnis en misbaar,
Beschuldigt menigmaal zich zelven meer en meere,
Dat hij Æneas niet bij tijds ontving met eere,
Gewillig en van zelf tot eenen schoonzoon koos.
Terwijl volgt Turnus, nu heel traag en moedeloos,
En langzaam omgesleept van zijn vermoeide paarden,
Nog weinigen, die hier en daar, gelijk veraarden,
Gaan zwerven langs het veld. De maar van dezen kreet
Gemengd met wanhope en vertwijfelinge, en 't leed,
Gedruisch, en morren der gemeente, die, onlustig
En twistig overhoop, in roer is en onrustig,
Geeft hem een donderslag in d' ooren: „wee mij, wat
Zoo groot een droefheid schokt en schudt d' ontroerde stad?
Wat schrikkelijk geroep, wat onweêr is hier gaande?"
Zoo spreekt hij zinneloos, en houdt den wagen staande,
En trekt den teugel aan. De zuster, in den schijn
Van zijnen wagenaar Metiscus, die de lijn
En teugel ment van 't paard, ontmoet hem met dees rede:
„Nu, Turnus! volg met mij de Trooischen, van de stede
Dit heen, daar ik de kans voor u veel schooner schat;
Want ginds is volks genoeg en macht, om 's konings stad
Te helpen voorstaan. Vorst Æneas met zijn vanen
Vecht midden in den hoop, bespringt er d' Italjanen;
Laat ons ook passen wat te raken in 't gedruisch,
En stieren we den Frijg een hoop gewonden thuis
En dooden; gij zult meê geen kleener tal van benden
En vijanden geveld ter Helle nederzenden,
Noch met geen mindere eer braveeren na den slag."
Hierop zegt Turnus: „o Godin, mijn zuster, ach!
'k Vernam u al een poos, toen gij door uwe treken
't Verbond eerst steurde, en u in dit gevecht gingt steken;
Nu wilt ge mij vergeefs bedriegen, elk ten schimp.
Maar wie heeft u gestierd van Jupiters Olymp,
Om zulk een zwaren last t' aanvaarden, hier beneden?
Of was 't, om jammerlijk uw eigen broeder heden
Te zien verwonnen? want wat recht ik nit? wee mij!
Wat kans is hier, om nu de stad en burgerij
Te redden? ik zag zelf Murraan, den held, mij waarder
Dan al die leven, voor mijne oogen sterven, zwaarder
Gewond dan een van 't heer, en hoorde, hoe hij riep
Om Turnus. Ufens, die rampzalige, is al diep
In slaap gevallen, om ons schande niet t' aanschouwen.
De Trooische pronken met zijn lichaam, fel doorhouwen,
En met zijn wapenen. Zal ik gedoogen, dat
Men (dit alleen ontbrak ons nog) de koningsstad
En huizen uitrooy'? Zou het niet mijne eer betamen,
Den mond van Drances met mijn daden te beschamen?
Zal 't land nu Turnus zelf zien loopen voor hun wraak?
Is eens te sterven dan zoo jammerlijk een zaak?
Weest mij genadig, o gij geesten, wijd verbannen!
Want tegens mij is nu de Hemel ingespannen.
Mijn ziel zal heilig en van bloôheid nooit besmet,
En zonder vaders stam en mijner vadren bed

T' onteeren, naar den poel des jammers nederstijgen."
Dit sprak hij nauwelijks, of Sages komt er hijgen,
Op een schuimbekkend paard, van vore in 't aangezicht
Gewond met eenen pijl, en midden door den schicht
En 't punt der vijanden gevlogen, bloênde en bloedig.
Hij roept in 't rennen om prins Turnus, heel weemoedig:
„O Turnus! 't heil des rijks hangt nu aan u alleen:
Ontferm u over 't volk. Æneas, op de been
En toornig, bliksemt met zijn wapen, dreigt de sloten
Van gansch Italië te slopen, om te stooten,
Te grond te worpen; torts en brandtuig vliegt omhoog
Naar traus en dak. Al 't volk, in vreeze, slaat zijn oog
Op u; het gansche rijk van Latium verlegen
Ziet uit naar u alleen. Latinus mert verslegen
En mompelt, wien hij voor zijn schoonzoon kennen wil
En paren met zijn kind. Behalve dit is stil
De koningin, die u zoo droeg, naar heur vermogen,
Gesneuveld door haar hand, en snel van schrik bewogen,
Uit 's levens licht gevloôn; de strenge Atinus staat
Met Messap, en hij houdt, als overste en soldaat,
Des vijands heerspits voor de poorte uit ijver tegen.
De keurebenden hen van weêrzijde allerwegen
Omringen; d' ijzren oogst van bloote zwaarden is
Vervaarlijk aan te zien; en ment gij ongewis
Den wagen hene en weêr op 't veld, daar geen partijen
Te vinden zijn in 't veld? prins Turnus, dus in lijen,
Terwijl hij zich verbeeldt 't verbijstren van zijn staat,
Ziet hem stilzwijgende aan, met een verbaasd gelaat.
In 't harte gaat een tij, een vreeslijk tij van schande
En schaamte en razernij gemengd, en allerhande
Gedachten, en van min door dolheid aangenoopt,
En kennis van zijn deugd, die op de zege hoopt.
Zoo ras de nevels van d' ontsteldheêu aan 't verdwijnen,
De stralen des verstands beginnen door te schijnen,
Keert hij de stralen van zijn gloeyende gezicht
Naar stad toe, en aanschouwt de stad, die achter ligt,
Met bijstre ontsteldheid aan; maar zie, de vlam geslage
In 't houten timmerwerk, vloog opwaart lichter lage,
Vond vatten aan 't gevaart des torens, dien de wacht
Bevolen, van hem zelf met balken in zijn kracht
Gebonden was, en hoog ten Hemel opgetogen,
Op raders hecht geplant, en, boven stijf gebogen,
Met balken wel voorzien: „nu zuster! houd uw rust,
Belet me niet: nu is het noodlot, des bewust,
Ons meester; laat ons God en 't hard geval nu volgen,
Waar zij ons roepen en verdagen; 'k heb verbolgen
Nu opgezet den vorst Æneas 't hoofd te biên.
'k Hebbe opgezet geen dood, geen bittre dood te vliên,
Hoe bitter deze ook zij; gij zult me, als overmande,
O zuster! niet lang zien in oneere en in schande.
Ik bidde u, gun me dat ik raze hene en weêr,
Eer ik hem razende en krankzinnig ga te keer.
Zoo sprak hij, sprong terstond met ijver van den wagen,
En, strevende door schicht en vijand onverslagen,
Verliet zijn zuster in haar droefheid, vloog gezwind
Door 's vijands troepen, als een steen, die door den wind
Gereten, op den top des bergs, van hooge klippen,
(Hetzij een regenbui dien afspoelt, of het glippen
Der jaren dien verwrikt en los rukt met der tijd,)
Heel steil beneden rolt, en schichtig nederglijdt,
Tot dat hij bosschen, vee, en menschen meê komt slepen,
En weêrstuit op den grond; aldus, van spijt benepen,
Rukt Turnus vreeslijk door 't gesloopte heer naar steê,
Daar 't veld van bloed drijft, als een barrenende zee.
De schichten snorden in de lucht uit alle streken.
Hij wenkte met de hand, ving deftig aan te spreken:
„Gij Rutuliers! houdt op; Latijnen! houdt uw rust
Met schieten; dit besla zoo 't noodlot dat gelust.
Nu geldt het mij alleen; 't zal billijk mij betamen,
Dat ik de schennis des verbonds voor u te zamen
Nu boete, en eerelijk beslechte met mijn zwaard."
Op deze rede wijkt elkeen, laat middenwaart
Een ruime en ope plaats, tot dit gevecht beschoren.
De naam van Turnus kwam Æneas nauw ter ooren,
Hij liet de torens staan, zet alles aan een zij,
Staakt al 't begonnen werk, springt op, verheugd en blij,
En knerst afgrijselijk met zijn geweer en degen.
Zoo luide als Athos, en zoo luide als d' opgestegen
Berg Eryx, en zoo luide als vader Apenijn,
Wanneer hij opruischt, met den schemerenden schijn
Van eiken, en heel frisch de kruin met sneeuw behangen
Ten Hemel opsteekt; en zij keerden met verlangen,
(Trojaan en Rutulier en Italjaan en al,
Die boven op de vest bezetten poort en wal,
En onder vast den muur rammeiden,) d'oogen weder
Eendrachtig naar dit perk, en leiden 't harnas neder.
Latijn, de vader, stond zelf stom om dit verscheel
Van beî dees mannen, elk in een byzonder deel
Der wereld voortgeteeld, toen hij hen onverslegen
Elkandre ontmoeten zag met schild en stalen degen.
Zij loopen hier, zoodra het vechtperk open legt,
Van weêrzij toe, en elk ontgint het lijfgevecht
Van verr', met worpen van hun vlugge spere en schichten,
Met henkelaar en klank van koper, zonder zwichten,
En d' aarde drenat er af. Zij houwen, slag op slag,
Met zwaarden rustig toe. Hier mengt zich, als het plag,
Fortuin en dapperheid te gader. Als twee stieren
Op den geweldigen berg Syla schriklijk tieren,
Of op Taburnus' kruin, ten orelog gekant
En stootziek, met hun hoofd en hoornen, vast geplant,
Elkandre inloopen, daar de herders, in die streken,
Vast toezien op den strijd, aan d' eene zij geweken,
En beven, heel vertsaagd; de kudde stille staat,
Verstomd van schrik, de vaars in twijfel morren gaat,
Wie endlijk van die beî de kudden zal regeeren,
Wie heele driften op zijn spoor en tred zal leeren
Van achter volgen; en de vechters vast vooruit,
Toestootende, het punt des horens in de huid
Van weêrzij duwen en elkandre vreeslijk pletten,
De horens tegens een met al hun krachten zetten,
En horen in het vleesch, dat gansche plassen bloed
Van hals en schoft op d' aarde afloopen als een vloed,
Al 't bosch van 't stenen loeit. Niet anders rennen, loopen
De Frygiaansche vorst en Daunus' neef door 't open
Met hunnen henkelaar elkandere onvertsaagd
Op 't lijf, dat al de lucht van dit gedruisch gewaagt.
Jupijn, de vader, houdt nu zelf, gelijk rechtsplichtig,
De schaal in zijne hand, heel net en evenwichtig,
En weegt het noodlot van dees beide tegens een,
Om toe te zien, wiens tijd van leven, daar ze streên,
Zou boven drijven, wie het hoofd zoude onder halen.
Prins Turnus, die nu waant in 't winnen niet te falen,
Verheft met al zijn macht het schitterende zwaard
Zoo hoog op als hij mag, houwt toe heel onvervaard.
Trojaan en Latinist aan 't schreeuwen van verschrikken,
Dat beî de heeren zich met hun verbaasde blikken
Nu wenden naar dien oord. Maar als een rechte straf
Sprong fluks 't meineedig zwaard in stukken, en begaf
Den held in zijnen moed, van hitte voortgedreven.
Hij nam de vlucht te baat, en vlood, niet zonder beven,
Veel sneller dan de wind, zoodra hij 't vreemd gevest
En zijne hand dus bloot en weerloos zag op 't lest.
Men zegt, dat Turnus, toen hij eerst het paard inspande
En op den wagen klom, om d' eerste, in dezen lande,
Den Trooischen 't hoofd te biên, zijn eige vaders kling
Uit haast vergetende, het reedste dat er hing,
Metiscus', zijn koetsiers, geweer nam, en hiermede
Zich wel behelp, zoolang de Trooischen, zonder stede
Te houden, hier en daar vast vloden zonder eer;
Maar nu hij tegens dit uitmuntende geweer,
Gewrocht van God Vulcaan, zijn vijand aan zou randen,
Zoo sprong het lemmer, dat van sterfelijke handen
Gesmeed was, van den slag, gelijk een bros kristal
En ijs, in 't roode zand aan stukken overal,

Dies Turnus zinneloos, langs 't vlakke veld aan 't vluchten,
Onzeker herrewaart en derwaart zwaait met duchten,
En weder omzwaait; want de Trooischen sloegen voort
Van overal een ring rondom hem aan dien oord;
Aan d' andre zijde werd hij van moeras omringeld,
Aan d' andre zijde van de hooge veste omcingeld.
Æneas niettemin, hoewel de wonde van
Den pijl zijn tred en spoed een wijl vertragen kan,
De beenen hinderen en 't loopen hem verbieden,
Vervolgt in zijnen gloed, het bloed alreede aan 't zieden,
Den reê verbijsterden, en zet nu voet bij voet;
Gelijk de hond het hart, in eenen breeden vloed,
Of van vervaarnis voor een lijn met roode pennen
Bezet, fluks achterhaalt in 't loopen en in 't rennen,
En aanhondt met gebas, terwijl het hart verbaasd,
Voor lagen of den kant van 't water in der haast,
Langs duizend paden vlucht, dan hier dan ginder henen;
En d' Umbriaan, gezwind en snel op zijne beenen,
Vast aanbijt op het wild, en heeft het snelle dier
Gevat, en knersetandt, alsof hij 't reede fier
Gevat hadde, en vindt zich door ijdelheid bedrogen
In 't bijten. Hierop stijgt een kreet naar 's hemels bogen
Omhoog van 't veld, dat meer en stroom en oever raast
En wedergalmt in 't ronde, en al de streek verbaasd
Van deze jacht gewaagt. Alleens loopt Turnus zwieren,
Begrauwt, terwijl hij vlucht, zijn volk, de Rutulieren,
Noemt elk bij zijnen naam, en eischt het rechte zwaard.
Æneas wederom dreigt streng en onvervaard
Zijn vijand met de dood, en straks den hals te breken,
Wie Turnus helpt, vervaardt, vertsaagt ze en dreigt dees
En koninklijke stad te slopen tot den grond, (streken
Vaart tot zijn vijand in, hoewel hij is gewond.
Zij loopen vijfwerf om en weêrom, bang voor hinder,
En vijfwerf hene en weêr, dan herwaart aan, dan ginder;
Want geen van beide staat naar eenen slechten prijs, (wijs;
Noch 't is geen spiegelstrijd; men vecht, naar krijgsmans
Het wil er Turnus nu den hals en 't leven gelden.
Een wilde olijfboom stond hier juist in deze velden,
Wiens bitter loof en stam God Faunus was gewijd,
En langen tijd geëerd bij zeeliên, die, bevrijd
Van schipbreuk, aan dien boom hunne offergaven veilig,
En kleeders, God beloofd, den Laurentijnschen heilig
Ter eere, hingen; doch de Trooische, die hier kwam,
Had ongodvruchtig hier den heilgen boom en stam
Omver gehouwen, om in 't vrije veld te vechten.
Hier stak Æneas' speer, dus verre bleef ze hechten,
Na hare snelle vlucht, in taaye wortels vast.
Hier viel de Dardanier op aan, en woû van last
Het punt uitrukken, heel verbitterd en verbolgen,
Om met de scherpe spies zijn vijand na te volgen,
Dien hij met rennen nu niet achterhalen mag.
Maar toen sprak Turnus, dol van vreeze en uit ontzag:
O Faunus! 'k bid, ontfarm u mijns, en gij, o Aarde!
Indien ik u (die van den Trooischen naar uw waarde
Niet zijt verdadigd in den krijg, maar geschoffeerd)
Altijd in eere hield, zoo hoû op mijn begeert
De speer nu vast." Zoo bad de held op deze stede.
De God ontzeî hem niet te helpen naar zijn bede;
Want vorst Æneas, die zich laog verpijnde, kost
De vast beklemde starg niet uit den taayen post
Uitrukken met geweld. Terwijl hij hier zoo krachtig
Op aandrong, rukte, en wrong, liep Daunus' nicht voordach-
Weêr in Metiscus' schijn, en leverde den broêr (tig
Zijn degen wederom; dies Venus nedervoer,
Uit belgzucht, dat een Nymf bestond zoo stoute stukken,
En kwam gezwind de speer uit dezen wortel rukken.
Zijlieden, even trotsch op deze wapens, gaan (slaan,
Met nieuwen moed in 't perk; d'een op zijn zwaard in 't
En d' ander op zijn speer betrouwende, kloekmoedig
Zich innestellen, met een vast besluit, om bloedig
Te vechten, al zoolang hun adem overschiet.
Terwijl spreekt Jupiter, 't almachtige gebied
Des hemels, Juno aan, die uit de gonde wolken
Vast toeziet op den strijd en twist van deze volken:
„Mijn gemalin! wat zal, wat wil het einde zijn?
Wat faalt er wijders aan? gij weet het, in wat schijn,
En wilt wel weten, dat het noodlot niet kan falen,
Maar ons bij schuld verplicht, Æneas in te halen
Gelijk een aardschen God te heffen op den stoel
Des hemels; wat 's uw wit? of waarop zit ge koel
En wacht in deze wolk? zou 't passen door uw vonden
Een Heilig, als een mensch, die sterflijk is, te wonden?
Of Turnus 't zwaard, dat hem in nood begaf zoo ruw,
(Wat kon Juturne toch uitvoeren zonder u?)
Weêrom te levren, en den moed van dien verwonnen
Te stijven? hoû dan op van 't geen gij hebt begonnen,
En laat u ons gebeên bewegen; laat uw hart
Niet heimlijk knagen van dit hartewee, dees smart.
Gij hebt me dikwijl droef met minnelijke lippen
Uw hartewee geklaagd; nu laat uw opzet glippen.
Men is op 't uiterste gekomen; gij vermocht
Te water en te land den Trooischen op dien tocht
Te slepen, tegens een te kanten 's oorlogs standeren,
Het hof te schenden; gij kunt bruiloftskleên veranderen
In droeve treurkleên en 't bedrukte rouwgewaad.
'k Verbiede u wijder iet te reppen, en den staat
Van 't rijksbesluit omhoog te steuren." D' Oppervader
Hief aan op deze wijs, en Juno volgde spader,
En sprak in 't tegendeel, sloeg d' oogen neêr 't end:
„O, groote Jupiter! dewijl mij is bekend
Dat u dit dus behaagt, zoo zal ik Turnus laten
Mijns ondanks, 't aardrijk mede, en dees geschokte staten.
Gij zondt mij anders nu niet in de lucht gereed
Zien zitten, en dus koel vedragen lief en leed.
Ik waar met vier en vlam al handgemeen geworden,
En had mij schrap gezet in 't spitse der slagorden,
De Trooischen voor het spits der vijanden gesleurd.
Ik ried Juturne, en wil 't bekennen, op haar beurt
Te letten, en den broêr in zijn verdriet te sterken,
Vond raadzaam dat ze, om hem te bergen, iet zou werken
Van wichtiger belang, doch geensins van omhoog
Tot zijn verdadiging gebruiken schicht of boog.
Dit zwere ik bij het hoofd der onverzoenbare ader
Des jammerpoels; een eed, die God, der Goden vader,
En alle Goôn verhindt; nu geef ik 't op al heel,
En scheide uit dezen krijg, dit hatelijk krakeel.
Dit bidde ik hartelijk, 't welk met geen noodwends reden
Zal strijden, om de min van vorst Latinus' steden,
En 't volk ter eere, dat, wanneer ze in 't huwelijk
Door 't vreedzaam lot van een gezegend koninkrijk
(Laat dit vrij voortgaan), zich verbinden en verdragen;
Wanneer ze in een verbond getreên, naar hun behagen
Ook wetten stellen, dat het ingeboren zaad
Van Latium geensins zijn eersten naam verlaat',
Noch gij hun oplegt, eer de vreemden hierop roemen,
Dat zij zich Teukren en Trojanen laten noemen,
Noch hunne spraak en dracht verandren in 't gemeen.
Het blijve Latium; men noem' hen, als voorheen,
D' Albaansche koningen, eeuw in eeuw uit volkomen;
De Roomsche rijksstaat groey' door d' Italiaansche vromen,
In macht en mogendheid; oud Troje legt in d' asch
Begraven; laat zijn naam en faam, gelijk die was,
Begraven blijven; God, een oorsprong aller menschen
En dingen, loech haar aan, en sprak: „ik stemme uw wen-
O volle zuster van Jupijn! Saturnus' kind, (schen,
Na mij zijn eerste vrucht! hoe gaat er dus ontzind,
Zoo groot een tij van wraak en gramschap in uw harte?
Leg af den haat, waarvan gij vruchteloos met smerte
Dus ingenomen zijt; ik stem hierop uw eisch,
En geef het garen u gewonnen deze reis:
D' Ausoniaan behoû zijn vaders zede en tale.
Geen volgende eeuw noch tijd den ouden naam bepale;
Die blijf gelijk hij was; de Trooische geef zijn stem,
En huwe aan zijnen stam, en schuil slechts onder hem.

Ik wil den Godsdienst en de kerkelijke zeden
Der Frygianen hier invoeren in de steden,
En scheppen ze alle tot Latijnen, eens van spraak.
Gij zult dit vroom geslacht, hetwelk met groot vermaak
Zich met Ausonischen en hunnen stam gaat mengen,
En uit hun voortspruit, zien, door 't goddelijk gehengen
En zijn godvruchtigheid opstijgen in den troon,
Ook boven het geslacht van menschen en van Goôn.
En geenerhande volk, zoo wijd de starren keeren,
Zal Juno zoo getrouw en zoo godsdienstig eeren."
Saturnus' dochter volgt Gods raadslot, niet meer straf,
Bestemt het met een wenk, en legt haar opzet af,
En, scheidende uit de wolk, verlaat het luchtgewested.
Dat was beschikt, toen leî God Jupiter ten leste
Dit anders over, en neemt voor, hoe hij in 't end
De Nimf Juturne fluks uit 's broeders leger zendt.
Twee Pesten zijn er, die wij Vloekgodinnen heeten,
Geboren t' eener dracht, in onderaardsche reten
Des midnachts, met Megeer, de Helsche razernij,
Met addren eveneens gehuld, gekruld als zij,
En snel van vlerken, die haar op de winden dragen.
Dit paar verschijnt ten hove, en wet, op Gods behagen,
Den schrik van 't zwakke veld, wanneer 't Almogendom,
De koning van de Goôn verbolgen toelegt, om
Afgrijselijke sterfte en ziekten aan te telen,
Of steên, naar heur verdienst', door orelogskrakeelen
Te straffen; Jupiter stiert eene van dit paar
Uit 's hemels troon omlaag, belast heur, dat ze daar
Godin Juturne ontmoete, en in der ijl bejegen'.
Als voorspook van zijn dood; zij komt omlaag gestegen
En wordt naar d' aarde van een dwarrelwind gevoerd.
Niet anders dan een pijl des Perziaans zich roert,
Gewapend met venijn, met bittre gal gewreven,
En van de strenge pees door lucht en zwerk gedreven,
Of als een doodlijk spits des schichts, van eenen Parth
Of eene Kretenzer los geschoten, snel en hard, (gen:
Komt snorren, eer men 't merkt, voorbij zijn schaduw sprin-
Zoo snel vloog 't nachtgebroed, en kwam de lucht doordrin-
Naar d' aarde; toen ze nu het Trooische leger zag, (gen
En Turnus' benden, schoot zij, onder 't krijgsgewag,
Den schijn en vorrem aan van eenen kleinen vogel,
Die eenzaam, op den top of graven, met zijn vlogel
Gestrekten, spa bij nacht in 't duister onraad meldt,
En treurig t' ontijd daar het ongeboren spelt.
Dees pest, in dezen schijn veranderd, neêrgevlogen,
Zweeft snorrende af en aan, prins Turnus voor zijne oogen,
En klapt en slaat haar pen op zijnen beukelaar,
Een nieuwe vadsigheid verslapt zijn leden, zwaar
Van angst; het haar van schrik rijst eislijk overende;
De stem smoort in zijn keel. Toen Nimf Juturne kende
De vleugels en 't gesnor der booze Vloekgodin
Van verre, trok ze 't haar ten hoofde uit, dol van zin,
Begon het aanzicht met heur naglen op te rijten,
En sloeg voor hare borst: „O Turnus! zusters krijten
Noch gunst kan u voortaan niet baten in den nood.
Of wat schiet hier voor mij nog over, voor uw dood?
Door welke treken wil ik nog uw end verletten?
Kan ik mij tegens zulk een Helsch gedrocht verzetten?
Nu, nu verlaat ik voort het leger uit verdriet.
O snoode vogels! schrikt me in mijn benauwdheid niet,
Ik ken dat veeg gesnor, dat klappen van uw pennen,
En kan Jupijns gebod en trotschheid niet ontkennen,
Noch zijn grootmoedigheid; wordt dus mijn eer beloond,
Mijn maagddom? waarom mij met eeuwigheid gekroond,
En met onsterflijkheid begaafd? waarom volkomen
De sterflijke natuur mij door zijn gunst benomen?
Ik kon mij zelve nu van zulk een grooten rouw
Ontslaan, mijn armen broêr in zijne elende trouw
Geleiden bij de doôn, bij doodsche en bleeke zielen;
Maar 'k ben onsterfelijk: geen dood kan mij vernielen.
Mijn broeder! zonder u zal nu, te geener tijd,
Mij iets verkwikken. Och! wat afgrond gaapt zoo wijd,
En diep genoeg voor mij, op deze veege maren,
En zend mij, een Godin, bij d' onderaardsche scharen?"
Zoo sprekende bedekt de blauwe sluyer 't haar
Der droeve Luchtgodin, die zucht bedrukt en zwaar,
En duikt en dompelt zich in 't water over d'ooren.
Æneas midlerwijl geeft zijnen moed de sporen,
Vaart voort, drilt vreeselijk met zijne lange speer,
En spreekt gestoord aldus: „o Turnus! waarom meer
Vertoefd? of waarom deist gij nu om mij te mijden? (den;
Men moet niet loopen, maar voor 's hands manhaftig strij-
Verander u nu vrij in allerhanden staat,
En neem al wat gij in uw gramschap kunt te baat,
Wat looshcid gij bedenkt, die toelegt op bedriegen;
Al kost gij in de lucht, gelijk een vogel, vliegen,
Schoon d' aarde u in haar schoot en ingewand verstak,
En bergde in dezen nood." Hij schudde 't hoofd en sprak:
„O forsche! ik laat mij met geen dreigement vervaren;
De Goden en Jupijn, op mij gestoord, bezwaren,
Vervaren mijnen geest." Meer spreekt hij niet, en ziet
Een vreeselijken steen, die d' oude tijd hier liet
Bestellen bij geval, en tot een merksteen rechten,
Tot eenen scheipaal, om het landkrakeel te slechten,
Waaraan nog hedendaags wel zes paar sterke mans,
Met al hun macht en kracht, aan heffen zonder kans;
De held heft dezen steen zoo hoog als hij kan heffen,
En, stijf inloopende, smijt toe, om wel te treffen,
Den steen al bevende naar 's vijands hoofd, heel dul,
Verbaasd en zonder zin, en kennis en belul.
Zijn kniên bezwijken; al zijn bloed van koude aan 't runnen.
De steen rolt door de lucht, en 't ijdele verdunnen
Der lucht, het perk niet eens ten ende, nochte raakt;
En even als wij 's nachts, heel slaprig en vervaakt,
Als vaak onze oogen luikt, die moede zijn van waken,
Vergeefs nog pogen voort te loopen, 't loopen staken,
En midden in den loop ter aarde vallen, bang
En machteloos en flauw, en 's lichaams kracht den gang
Begeeft, geen tong geluid kan slaan, noch woorden spreken;
Alleens blijft Turnus ook in zijn voornemen steken,
Hoe dapper hij zich weert, om door het wederstaan
Op d' eene of d' andere wijs zijn ongeval t' ontgaan,
Terwijl de Vloekgodin verhindert zijne krachten.
Nu overvallen hem veelvoudige gedachten.
Hij ziet de Rutuliërs en stad aan, draalt van angst,
En durft, vervoerd van schrik, dit niet in 't allerbangst
Uitharden met den schicht, en weet niet waar t' ontsluipen,
Noch hoe hij zijn partij zal slaan of onderkruipen,
Ziet nergens wagens, noch zijn zuster, die hem thans
Nog voerde uit lijfsgevaar. Æneas ziet zijn kans
En drilt met zijne spies, geschapen ten bederve
Van Turnus, tegens hem, die draalt eer hij 't besterve.
Hij schiet met al zijn macht naar hem op avontuur;
Geen steen, met slingerschut geschoten op een muur,
Kraakt luider, noch geen staal des bliksems berst zoo krach-
De speer, geladen met de dood, zoo wreed en machtig, (tig.
Vliegt voort al snorrende, gelijk een dwarrelwind,
En klooft om laag den zoom des pansers, dringt gezwind
Door 't zevenvouwig werk des beuklaars in zijn dije.
De groote Turnus, dus getroffen, valt ter zije
Ter aarde, op zijne kniên. De Rutulieren staan,
Al kermende, overend. De berg en heuvel slaan
Rondom een naar geluid, en loeyen; andre plaatsen
En bosschen op dien kreet den galm terugge kaatsen.
Nu ziet hij moedeloos, verslegen en benauwd,
En steekt zijn handen uit, en zegt, van smart verflauwd:
„Ik heb dit wel verdiend, en wil het niet afkeeren
Met bidden; bezig uw geluk met mij te deeren.
Indien de liefde van mijn droeven vader u
Nog iet ter harte ga, zoo smeek, zoo bidde ik nu
(Anchises' hart hing dus ook over u met smarte),
Ontferm u heden toch uit een meêdoogend harte,
Om Daunus, afgeleefd, stokstijf van ouderdom,
En geef mij levendig of, wilt ge, dood weêrom

Den mijnen over. Gij hebt nu den strijd gewonnen;
D' Ausoonschen zagen mij, verwonnen, afgeronnen,
U met gevouwe hand dus bidden om genâ.
De bruid Laviniё behoort u toe. Hier sta
Uw gramschap stil; zet uw oploopendheid eens neder!"
Æneas draaide vast zijne oogen heen en weder,
En stond er moedig in zijn wapen, en bedwong
Zijn opgeheven arm. Alreê begon de tong,
Dees rede hem, die nog in twijfel stond, te raken
Met mededoogen, als hij aan zijn lijf zag blaken
Het heilloos wapentuig van Pallas, korts geveld,
Den wapengordel en de doppels van dien held,
Gebleven in den slag, zag flikkren om de lenden
En hals van Turnus, die, hem vijand, bij de benden
Hiermede praalde. Toen Æneas met beklag
De merrekteekens van zijn bittre droefheid zag
En dien gestreken buit, begon zijn moed t' ontsteken,
En dol van grimmigheid: „meent gij ons nog door smeeken
T' ontglippen met den roof der mijnen aan uw lijf?
Prins Pallas! Pallas wijdt u om dit snood bedrijf,
En offert u hier op met deze wonde, eischt wrake
Van u al t' eerloos bloed, een ander tot een bake."
Zoo spreekt hij, heet van toorne, en stoot en duwt, bemorst
Van bloed, het lemmer recht van vore in zijne borst;
Dies Turnus leden, slap van koude, voort bezwecken.
De geest voer, zuchtende en gestoord, naar Pluto's streken.

Op ISABELLA BENZI[1].

Dees schoonheid wordt met recht van kenners aangebeden,
Of liever God in haar, die op de Godheid wijst,
De bron van al het schoon. De schoonheid en de zeden
Gaan zelden dus gepaard. Waar blijft de goude lijst?
Hier eischt de schilderkunst een lijst, bezet met steenen,
Die zullen meer waardij ontvangen van dit beeld.
In Isabelle is ons een nieuwe star verschenen.
Bezie ze door en door: wat leden zijn misdeeld?
Zij kan van dichte bij de zon en 't oog verdragen;
Ja, zoo de morgenstar in haren plicht ontbrak,
Men zette ze, vóór dag, vóór dauw, op haren wagen.
Dat leven is te sterk, of alle verf te zwak.
Het overschrijdt de maat der sterfelijke menschen.
Kent Benzi zijn geluk, hij kan niet schooners wenschen.

Op de Afbeeldinge

VAN DE E. JOFFER

ISABELLE BENZI,

DOOR KAREL VAN SAVOY[2] GESCHILDERD.

Gratior et pulchro veniens in corpore virtus[3].

Het voegt geen grijze pen door minne te verwildren,
En, als de zonnebloem, te weiden het gezicht
In 't licht van onzen tijd, te schoon om uit te schildren;
Den ouderdom betaamt een statiger gedicht.
Nog laat ik eene poos mijn zinnen hier verlokken
Door 't aas der schilderije, en 't morgenlicht der jeugd,
Van d' ongeschapen hand volschapen en voltrokken;
Een voorbeeld te gelijk van schoonheid en van deugd.
Verwaandheid, kommerlijk[4] van schoonheid af te scheyen,
In eene, aan wiens gedaante iet wenschelijks ontbreekt,
Bedwingt de vrije hand des schilders haar te vleyen;
Hoe klaar de waarheid ook het veinzen tegenspreekt.
Verwaandheid wil, dat kunst ontveinze de gebreken;
De spiegel is t' oprecht, het kristallijn te vroom;
En waar Natuur bezwijkt, daar stutten haar de streken.
Dus schat zich armeê rijk, in eenen zoeten droom.
Onnoodig is het hier de Schoonheid wijd te zoeken.
De mildheid van Natuur, al teffens uitgestort,
Te rijk valt voor penseel, panneel en schilderdoeken;
Hier schiet, aan geest en kunst, Apelles veel te kort.
Waar Isabelle, in d' eenw van 't uitgeleerde Athenen,
Daar d' aangebede kunst de keur van jotfren had,
Het al doorsnuffelende oog des kunstenaars verschenen,
De beitel had haar schijn in marmersteen gevat;
Gevat voor Pallas of een Venus, ofte t' zamen
Voor Venus en Minerve, en op 't altaar geëerd
Het eenig beeld, daar twee Godinnen in verzamen,
En met die majesteit de kerken gestoffeerd.
Hier schijnt een dageraad in 't aanschijn op te blozen,
Vóór 't rijzen van de zon, te mengen blank en rood.
Bezielde leliën en levendige rozen!
Verkwikt toch Benzi, den getrouwen mingenoot;
Verkwikt hem met uw geur, o onverwelkbre bladen!
Gij, schoone! laaf zijn hart met die robijne schaal
En nektar van uw mond, en laat hij zich verzaden
Met lekkernijen van uw lippen, zoet van taal.
Vertroost hem met een blik van blinkende turkoozen,
Twee kokers, daar de Min haar pijlen in verbergt.
Al waar zijn hart, zoo kil als bergkristal, bevrozen,
Het smolt van eenen gloed, nog nooit vergeefs getergd.
Het hooge voorhoofd geeft een achtbaarheid aan 't wezen.
De boog der wimbrauw leert ons zedigheid en tucht.
De voegelijkheid wordt in 't blonde haar geprezen.
Geen haarlok krult noch speelt te wuft in d' ope lucht.
Waartoe nog hulp gezocht aan paarle en diamanten,
Aan strikken van gesteente en vergehaald cieraad?
Volschapenheid behoeft noch ketens, noch karkanten,
En neemt, op 't hoogste feest, noch kunst noch pracht te baat.
Zij pronkt met geenen schijn van kleuren noch van geuren;
Tevrede met Gods gift en 't aangeboren schoon;
Geschenk, dat, eens om d' eenw, een landschap mag gebeuren;
Zoo blijft de Schoonheid waard verheven op den troon.
De leden op hun maat en d' aangename zwieren,
De verf, van pas gemengd en op haar eige steê,
De ziel; door al de leên, als sprenkelen van vieren
En vonken, uitgespreid, outvonken stroom en zee.
Maar merk eens, hoe ze sticht alle opgetoge zielen,
Wanneer ze, met haar kroost en kinderen verzeld,
Ten outer komt, om voor 't gekruiste Lam te knielen,
Waarin zij haar geluk en hoogsten zegen stelt.
Hier kroont Godvruchtigheid de Schoonheid met de stralen
Van opgetogenheid en oodmoed en ontzag;
Dan dwingt Genâ Natuur voor schooner glans te dalen,
Gelijk de scheemring sterft door 't leven van den dag.
Het sterflijk lichaam wordt met al zijn schoon begraven,
En 't allerschoonste lijk in stof en stank verrot;
D' onsterflijke ziel, de deugd en beste gaven
Verduren d' eeuwigheid, in d' eeuwigheid van God.
Heeft d' opperste Genâ Natuur in haar verheven,
Hoe zal Gods Heerlijkheid verheffen die Genâ,
Als Hij zijn beeld bekleedt, in 't licht van 't ander leven,
Daar God het schoonste blijft en zonder wedergâ.

[1]Echtgenoote van den Italiaan Jan Baptista Benzi. — [2]Vlaamsch schilder, in 1629 te Antwerpen geboren, maar veelal in Holland. — [3]D. i. De deugd is schooner nog in 't schoone lichaam. — [4]met moeite.

AAN DE EDELE MOGENDE ZEERADEN T' ENKHUIZEN,

OP HET ROODE PAARD MET ZIJN METALEN KANON, UIT DEN OVERWONNEN DUINKERKER, ONDER DEN ZEESTRIJD, IN HOPMAN VOLKAERT KANONIJKS OORLOGSSCHIP OVERGESPRONGEN, IN DEN JARE 1622, DEN 22STEN IN WIJNMAAND.

Fatalis equus saltu super ardua venit[1].

Wat heeft de stofferij der Ouden ons vervaard
Met Perseus en Pegaas, die, over zee gevlogen,
De wereld sloeg voor 't hoofd met een gedichte logen,
Een logen, in 't gestarnt gesteigerd hemelwaart!
Het brave Enkhuizen draaft[2], vol moeds, op 't Roode Paard,
Met zijnen kopren mond, dat gloênde bliksems braakte
En donderkloten, daar Noordzee en lucht afkraakte,
Een Paard, op 't Princenhof in eeuwigheid bewaard.
Het kwam, toen Volkaert dien Duinkerker had gedrongen
Uit 's meesters zeekasteel, in 't Hollandsch slot[3] gesprongen.
De zeeheld greep het bij den zeetoom zonder last.
Het opent met zijn hoef een bronâar voor den zanger:
Wij drinken op Parnas noch Helikon niet langer;
Dit is ons Paardebron. Hier is geen droom aan vast.

Bijschrift op het Roode Paard.

HET ROODE PAARD SPREEKT:

Ik holp op zee Duinkerken orelogen;
Maar Volkaert leerde ons Hollands schutmuzijk[4];
Mijn meester kwam ten hemel opgevlogen,
Toen koos ik 't schip des vijands tot een wijk.
Laat Grieken met Pegazen olk verguizen,
Het Roode Paard, dat heldendichters teelt,
Verwekt een bron in 't wijdbefaamde Enkhuizen;
Daar bloeit Parnas, Oud Griekenland misdeeld.

NOODWEER

TEGENS DEN INBREUK VAN TURKIJEN.

Arma, viri, ferte arma; vocat lux ultima victos[5].

Toen Sina's rijksmuur open lag
Borst 's Tarters heer verwoed
Ten rijke in, zonder stoot en slag,
Gelijk een wereldvloed.
De Vorst van 't Indiaansch Euroop,
Verraân van inheemsch zaad,
En overrompeld, zonder hoop,
In dien benauwden staat,
Verhing zich zelven op den troon,
Aan eenen zijden strik.
Aldus streek Chams gebroed die kroon,
In eenen oogenblik;
Nog spiegelt Kristenrijk zich niet;
Is 't zulk een titel waard
Te dragen, daar, tot Gods verdriet,
Men d'eer van 't kruis niet spaart,
En, in het nijpen van den nood,
God laaft met gal en eêk.
De kruisgrens legt gesloopt en bloot,
En ziet verbaasd en bleek.
Oud Kreten, eer door honderd steên
Ten hemel toe vermaard,
Wordt vast de hartaâr afgesneên;
De Donau, onbewaard,
Roept hulp, verdraagt een Scanderbeg,
Een anderen Martel[1],
Die 't Sarazijnsch geweld ontzegg',
En heenstier' naar de Hel;
Maar d'ooren zijn gestopt en doof.
Inheemsche staatreên[2] wet
Het zwaard, en geeft het ongeloof,
Den vloek van Mahomet,
Het veld gewonnen. Kan men dit
Verdadigen? Zij staan
Verstokt, hoe droef de grenswacht bidt
En schreit; de Turk trekt aan.
Indien Byzanse dus gesterkt,
Europe voort afloop'
Met een gedruis, en op zijn merkt
's Volks overschot verkoop',
Gelijk het vee, dat deerlijk blaat,
Dan zal men ommezien,
En smeeken al te spade om raad.
Wie kan die plaag ontvliên?

Op een Schilderij.

Sceptra ligonibus æquat[3].

De dood zet hoog en laag gelijk,
Het middelbaar en arm en rijk.
Het sterven is 't gemeene lot.
De boekgeleerdheid en marot[4]
Zijn even wijs en stom in 't graf;
De delvers graaf en bisschops staf,
De lier en goude tulbantkroon
Staan alle in 't uiterste even schoon.
Laat woelen al wat woelen wil,
Zoo staat het al ten lesten stil.

Op 's Lands nieuw Raadhuis,

GEBOUWD BIJ DE WELEDELE EN MOGENDE HEEREN RADEN TER AMIRALITEIT T' AMSTERDAM[5].

Tempora navali fulgent rostrata corona[6].

O, Raadhuis van 's lands Zeeraad, schrap gezeten
Om al de zee te schuimen van 't geweld
Des roofgedrochts, dat schepen, goed en geld
Verslindt, waarom zoo vele koopsteên zweten;
Gij, Kapitool en vaderlijke wijk
Der overal belaagde koopvaardije,
Wat dekt uw dak al zorg en slavernije,
Tot veiligheid van 't gansche Kristenrijk!
's Lands zeildoek dekt de zeên en waterstroomen,
Gij vlag en zeil met uw getrouwe wacht;
Uw vrij gelei verzekert vloot en vracht,
En hoopt met God den afgrond in te toomen.

---

[1]D. i. 't Noodlottig paard komt met een sprong de steilten over. — [2]braveert, roemt. — [3]Versta: schip. — [4]kanongebulder. — D. i. Brengt, mannen! wapenen, 't laatste licht daagt den verwonling op.

[1]Karel Martel, die in 757 de Saraceenen bij Poitiers sloeg. — [2]rede van staat, nam. de Levantsche handel. — [3]D. i. Hij maakt schepters en houweelen gelijk. — [4]zotskolf. — [5]Op de plaats van 't zoogenaamde Princenhof opgericht en dit jaar voltooid. — [6]D. i. De slapen blinken van een scheepskroon omspannen.

's Lands hoofdgezag verschijnt in uw gezag,
Zoo wakker in 't handhaven van 't vertrouwde.
Dat bleek, toen gij geloof en liefde bouwde,
Den vloek ten schrik, voltooid bij winterdag.
Zoo rees dit hof, eer zespaar manen sleten,
Uit pain, en hief zijn voorhoofd aan 't gestarnt.
Ernstbaftigheid, wiens hart van bouwlust barnt,
Vindt rust, als hij zich zelve heeft gekweten.
Alreê verschrikt Antæus zonder wet,
Die God en al zijn roeden meent t' ontwassen,
En wat de vlag op zee voert wil verbassen,
Met zijn bloeddronke en dolle moordtrompet.
De slaven van het oud Karthage hopen,
Dat uwe macht zal entren 't heilloos strand
Van Barbarije, en al wat legt aan band
En keten, u verhoogd in d' armen loopen.
Zoo braaf een tocht streeft Hercles' strandkolom[1]
Dan wijd voorbij, waarmeê de Grieken praalden,
Die hierom 't zeil zoo hoog in top ophaalden,
Hoewel hun vloot nog nooit ter strate uit zwom.
Alcides' knods kon nooit zoo verre reiken
Als bliksemstraal en snelle donderkloot
Van uw kortouw, grof zwanger van de dood,
Uitberstende op de leus en 't oorlogsteiken.
Alreede strijkt de tweede Hannibal
Voor Scipio van Neêrland[2], waard te vieren,
Wiens scheepskroon al de kronen en laurieren
Van Rome, in zijn triomf, verdooven zal.
De maagdenrei, de weezen en de weeuwen
Omringen dan en zingen prijs en lof
Den vrijen Staat en 't zegenrijke hof,
Dat helden baart en trotsche waterleeuwen.
De zeeleeuw van Sint Mark bekent ronduit,
Dat hij alleen niet drijft op zijnen vlogel,
Maar ook de leeuw der vrijheid, als een vogel,
Antæus' klauw ontrukt dien rijken buit.
't Verziersel[3] van Andromeda bekreten,
Aan here rots ontboeid door Perseus' zwaard,
Wordt dan verstaan bij 't vrijen van de vaart
Voor 't Helsch gedrocht, van gruwelen bezeten.
Zoo voert het land den moedwil 't oorlog thuis,
Van strand tot strand, met drijvende kasteelen,
Al Etna's, die uit duizend kopre kelen
Vlam braken, met een elementsch gedruisch.
Zoo offerden, door vier en staal gedreven,
Uw Curtiën en Deciën hun ziel;
Toen Heemskerk, Tromp, held Witte en Florisz. viel,
En Galen scheidde in 't harnas uit dit leven.
's Lands Zeeraad sluit aldus den leeuwentuin,
En kwijt zich als een oorlogsdansbeleyer.
Op dat beding gaat nu de berkemeyer
Eens om den disch, in 't Raadhuis van arduin.
Dees Raad houdt zich aan Amstels burgerheeren
En hun gerecht met recht en reên verplicht,
Nu zij verheugd hen helpen, 't nieuw gesticht
Inwijden, om de vriendschap te vermeêren.
Men spoel' met wijn de zorgen van het hart.
De droogten zijn gevaarlijk voor de kielen.
't Waar jammer, dat ze aan lager wal vervielen.
De wijn verheugt den geest en heelt de smart.
Dus moet de vloot des koopmans gaan en keeren
En bank en beurs stoffeeren, zwaar van goud;
Dus zegene God dit zeehof, nieuw gebouwd,
Terwijl we in vrede en oorlog triomfeeren!

---

[1]Versta: de straat van Gibraltar. — [2]De Ruiter. — [3]verdichtsel.

Op het gestrenge Krijgsrecht

VAN

TITUS MANLIUS TORQUATUS,

OP HET NIEUWE RAADHUIS TER AMIRALITEIT T' AMSTERDAM.

Utcunque ferent ea fata minores[1].

Gestrenge Manlius gebiedt zijn zoon te rechten[2],
Die tegens vaders last den vijand heeft bestreên;
Het baat niet, dat de zoon verwinner blijft in 't vechten,
De strenge vader acht geen zoon, noch 's volks gebeên.
Al wordt de zegekans den vijand afgestreken,
Dat baat geen dienaar, die op 's Heeren woord niet past.
Het Krijgsrecht kent geen bloed, noch luistert naar geen smeeken.
Zoo leert een dienaar stip te volgen 's meesters last.

OP HET

UITDEELEN DER PRIJZEN DES ZEESTRIJDS

VAN

KONING ÆNEAS.

Sunt hic etiam sua praemia laudi[3].

De vorst Æneas deelt, op 't vrolijk strandgeschater
Des volks, en 't klinken van de schelle zeetrompet,
Den prijs des zeestrijds uit aan elk, die zich te water
Om 't braafst gekweten heeft, naar d' ingestelde wet.
Men handhaaft staten door het straffen en beloonen.
Gestrengheid baart ontzag. Milddadigheid baart min.
De booze schroomt de roê. De brave staat naar kronen.
Zoo wordt de rijke zee geveiligd om 't gewin.

OP HET KLOKMUZIEK T' AMSTERDAM[4].

Nec mortale sonans[5].

Laat al d' oude Grieken zwijgen,
Stoffende, zoo trotsch en fier,
Van Amfions goude lier,
Op wiens klank de vesten stijgen,
Bacchus zijn geboortestad[6]
Van den Hemel zag beschenen,
Daar zoo veel verstrooide steenen
Zich verhieven uit het plat[7],
Op de maat van snaar en zanger.
Wij verwondren ons niet langer.

Droom en kluchten gaven stof
Aan de lichtgeloovende Ouden,
Die gedroomde steden bouwden.
Dat verzieren[8] ging te grof.
Grieken, dertel in zijn vonden,
Zocht uit duisternisse licht,
Diende zich van ijdel dicht,
Aan geen schijn van reên gebonden,

---

[1]D. i. Dat mindren zulk een lot ondergingen. — [2]met den dood te straffen. — [3]D. i. Wie lof verdient erlangt zijn loon hier. — [4]Dat der Oude kerk, door Frans Hemony gegoten, en in Aug. 1660 voltooid. — [5]D. i. onsterfelijk geluid. — [6]Thebe. — [7]de vlakte. — [8]verdichten, verzinnen.

Toen het geestig logens groot,
En zijn verf niet eens verschoot.

Wij, verlicht door rijper klaarheid,
Mogen spreken, rijk van roem,
Zonder dat men 't werk verbloem',
In der daad en in der waarheid;
Gijsbrechts stad wordt rontom heen
Op muziek van torenklokken,
Met een steenen muur omtrokken,
Wordt geklonken hecht aan een,
Als Verbeek[1] met voet en vingren
Klanken weet door een te slingren.

Hij verdooft met klokgeluid
D' allereêlste kerkkoralen,
Speelt met klokken als cymbalen;
's Hemels kooren kijken uit.
Op de heele en halleve uren,
En de vierendeelen meê,
Steekt de Koningin der zee
't Hoofd nu trotscher uit haar muren,
Gordt haar vruchtbren schepentuin
Met een gordel van arduin.

Ik verhef mijn toon in 't zingen
Aan den Amstel en het Y,
Op den geest van Hemony,
D' eenwige eer van Lotheringen[2],
Die 't gehoor verlekkren kon
Op zijn klokspijs en zijn noten,
Ons zoo kunstrijk toegegoten;
't Lust ons op de klokketon[3],
Om doorluchte torentransen,
Eenen klokkedans te dansen.

Cybele behaalt geen prijs
Door geschal van keteltrommen,
Nu de torentransen brommen,
Met een liefelijker wijs
Dan haar dolle Korybanten.
Geen of één alleen vermag
Om te voeren, nacht en dag,
Eenen rei van muzikanten.
Voert dien klokheld op 't altaar,
Eens gezien in duizend jaar.

Lijkklacht

OVER DEN HOOGWAARDIGSTEN HEER

ZACHARIAS DE METS,

BISSCHOP VAN TRALLEN, ENZ.[4]

Sal Terræ[5].

Hoe schichtig komt die nevel vallen,
En nederschieten voor 't gezicht!
Wat 's d' oorzaak? Och! het licht van Trallen
Gaat onder, dat godvruchtig licht.
Waarom? De boosheid haat de klaarheid
Van nutte tucht, die niemand schroomt.
De Farizeenheid kruist de waarheid,
Die haar in 't licht staat en betoomt.
Zij werden beide nooit vereenigd,
Zoo Zacharias, als Gods tolk,
Wil ijvren, hij wordt nog gesteenigd,
Gemarteld van zijn eigen volk.
De Metz, die naar geen myter streefde,
Noch bisschopsstaf, noch kerkvoogdij,
Maar Gode alleen ter eere leefde,
Wordt nu gekend in zijn waardij.
Standvastig, nedrig, en geduldig,
Is hij zijn kindren voorgetreên,
En leed onnoozel en onschuldig,
Bestreên van 't kwaad, nooit overstreên.
Het wettig recht, hem opgedrongen,
Beschutte hij, gelijk 't betaamt,
In 't barreuen der lastertongen,
Door 's helds standvastigheid beschaamd.
Schoon 's mans gezondheid daaglijks mindert,
Als Kristus' eer hier door vermeert,
Verdraagt hij gaarne wat hem hindert,
En acht niet, wat het lichaam deert.
Men hope, dat Gods Stedehouder
Een Herder wekken zal, die 't lam
Dat afdwaalt, lieflijk op de schouder
Ter kooye breng', waaruit het kwam.

[1]Door wien het bespeeld was. — [2]Van waar hij, even als zijn broeder en medegieter, herkomstig was. — [3]Het metalen rad, dat de hamers in beweging bracht. — [4]Kanonnik te Utrecht, en medehelper van den pauselijken vicaris, 15 July 1661 overleden. — [5]D. i. Het zout der aarde.

ADONIAS OF RAMPZALIGE KROONZUCHT.

TREURSPEL.

1661.

DEN WELEDELEN HEERE

JACOB DE GRAEFF,

JONKHEERE VAN ZUIDPOLSBROEK.

Hier wordt het heilig treurtooneel weder opgeschoven, daar Davids zoon, Salomon, die gezegende vredevorst, en dat heerlijk voorbeeld van den toekomenden Messias in zijne heerlijkheid, ter vierschare gaat, in zijn eerste recht, het gestrenge halsgerecht over zijnen ouder broeder Adonias, die, onder schijn van d' overschoone Abizag, zijns vaders ongerepte weduwe, met 's konings believen te trouwen, niet zonder heimelijk verstand van aartspriester Abjathar en veldheere Joab, ten tweeden male naar de kroon van Juda staat. Hier draven, onder zooveel barningen van verscheide hartstochten, de twee hoofdcieraden van een volkomen treurspel, Herkennis en Staatsveranderinge, op het hoogste; want de beoogde bruiloft verandert in een bloedbanket, de bruiloftszaal in een schavot, en de bruidsledekant in een graf des rampzaligen bruidegoms, en het erfkroongeschil valt tusschen bloed en bloed. Men vindt er, die hier een schalk oog op houden, gedenkende aan deze lang geslete spreuk:

Indien men voor geen rechtbreuk schroom',
Bedrijf geweld
Als 't kronen geldt;
In andre zaken hou u vroom!

Eveneens gelijk of Salomons oordeel onrechtvaardig waar, aangezien het tegens de natuurwet en het recht der volken streed, waarbij de jongste billijk den oudsten broeder, en byzonder onder de Hebreën, daar d' eerstgeboren eens zoo diep in de erfenisse tastte, behoorde te wijken; maar zij letten niet, van hoe groot eenen nadruk dit zij, het onfaalbare blad, daar het zoo klaar spreekt, met achterdocht van valschheid te bevlekken, en anders dan waarheid, wijd af-

gescheiden van logentaal en onrechtvaardigheid, te leeren spreken. Een omzichtige wacht zich wel, den Heiligen Geest te wederstreven, die uit den mond van koning David, eenen man naar Gods hart, aldus spreekt: „Onder de zonen, mij van den Heere (want Hij gaf mij veel zonen) gegeven, verkoos Hij Salomon, mijnen zoon, om op den troon van het rijk des Heeren te zitten over Israël, en sprak tegens mij: „Salomon, uw zoon, zal Mij een huis en mijne kerkpoortalen bouwen; want Ik verkoos hem Mij ten zone, en wil zijn Vader zijn, en zijn rijk eeuwig bevestigen, indien hij volhardt, mijne geboden en rechten, gelijk heden, t' onderhouden." Deze eenige getuigenis, uit meer anderen gekozen, is alleen genoeg, om in het broederlijk halsrecht Salomon te verdadigen, eenen koning tot zoo groot eene majesteit en wijsheid geschikt, dat hij niet alleen de wijsste boven alle menschen genoemd werd, maar ook in gelijkenisse komt bij het Hemelsche Orakel der wijsheid, daar het zegt: „ziet, hier is meer dan Salomon." Wie zou dan dorven ontkennen, dat de natuurwet en het recht der volken wijken moet, daar God zelf spreekt en de wet stelt? Ik nam de vrijmoedigheid, mij zelven d' eer te geven, dit treurspel uwe weledele jeugd op te dragen, die, ter burgerlijke regeeringe geboren, de burgerije hoop geeft, u eens te zien bekleeden den stoel en de staatampten, ten beste van zijne stad en vaderland, zooveel jaren loflijk bekleed hij wijlen uwen grootdadigen heer grootvader, wiens naam gij niet onwaardig draagt en nog waardiger zult dragen, als zijne dapperheid en grootdadigheid eens in u, zijn levendig afzetsel, op het raadhuis herleven zullen. Uwe edelmoedigheid blijkt alreede, gelijk in een voorspel, in het ridderlijke oefenen van brave paarden, om onder onze jonge ridderschap de kornet te voeren, en princen en princessen t' onthalen. In het bespiegelen van die blijde inkomsten u ziende, vielen mijne gedachten op den kleenen Priaam, die, onder de Trojaansche kornet, van edelmoedige jongelingen gevolgd werd, en van wien de Poëet zegt:

Nomen avi referens[1],

en ik zette dit vaers op uwen rustigen draf:

Hoe levend ziet die brave spruit
Zijn grootvaârs aard ten oogen uit!

Indien het u gelieve, dit treurspel, voorgevallen met den intrede van Salomons rijk, gunstig t' ontvangen; ik zal het mij tot eene onverdiende eere rekenen, gelijk toen wijlen uw heer grootvader mijn treurspel van Gijsbrecht van Aemstel met zijne tegenwoordigheid verheerlijkte. Ondertusschen wensche ik altijd te blijven, weledele heer,

Uwer Weledele ootmoedige dienaar
J. V. VONDEL.

INHOUD.

Prins Adonias, koning Davids oudste zoon, kroonzuchtig in den aard en gesteven door inbeeldinge van zijn voorrecht, stond, met heimelijk verstand van aartspriester Abjathar en veldheere Joab, vergeefs naar het rijk, dat hem mislukte; want de vader liet, uit kracht van Gods bevel, Salomon koning zalven en ten troon voeren. Kort na Davids overlijden hervatte Adonias (met kennisse der gemelde wederspannigen, uit kracht van Davids uitersten wille, ten hove met de nek aangezien) dien aanslag, doch onder schijn van, door voorbede der koninginne Berseba, schoone Abizag, Davids ongerepte weduwe, hij Salomon ten huwelijk te laten aanzoeken; maar de jongste broeder rook de schalkheid van den oudsten, belastte, na rijp beraad, Banajas, oversten der hofbenden, Adonias en Joab met der dood te straffen, en bande Abjathar buiten en Semeï binnen Jeruzalem.

Het tooneel is op den berg Sion, in Davids stad;
Hofjoffers bekleeden den rei.

PERSONAGIËN.

ADONIAS, Davids oudste zoon.
ABIZAG, Davids weduwe.
BERSEBA, Salomons moeder.
REI VAN HOFJOFFEREN.
ABJATHAR, Aartspriester.
JOAB, oud veldheer.
BANAJAS, overste der hofbenden.
SALOMON, koning over Israël.
SADOK, Aartspriester.
NATAN, de profeet.
CHUSAÏ, hofraad.
ACHIMAÄS, Sadoks zoon.
SEMEÏ, de koningslasteraar.

Adonias of Rampzalige Kroonzucht.

EERSTE BEDRIJF.

ADONIAS, ABIZAG.

ADONIAS.

De hut van Aron zingt den God der vadren lof:
En rijst Abizag niet, de morgenstar van 't hof
En joffrentimmer, die mijn vader Davids oogen,
Met eene dunne wolk van onderdom betogen,
Nog kon verkwikken, toen zij hem in 't harte scheen,
Het leven langer rekte in d' afgeleefde leên,
En 't bloed, in d' aderen bevrozen, zacht ontdooide?
Geen morgenglans, ter kimme uitrijzende, bestrooide
Het aanschijn van het Oost met schooner rozeblaân,
Gelijk Natuur haar wang. Daar komt die schoonheid aan,
Zoo schoon geschapen, dat een princen hart zou lusten
In haren schoot, vol gloeds, en blanken arm te rusten.
Hoe rijzig munt ze in al dien sleep hofjoffren uit.
De Hemel zette u haast te prijk, aanstaande bruid!
En trouwe uw reente hand aan mijne, o overschoone!
Gij waart den vader lief, en zijt den oudsten zone
Nog liever. Mij verlangt naar geenen blijder dag
Dan dat ik in uw hart de kroon eens spannen mag.
De Hemel geef het. Och! gebeurde mij die zegen,
Ik zou het tegens goud noch kronegoud opwegen.
Gij, schoone! belg u niet, noch keer zoo streng en ras
Uw blinkende oogen van den prince Adonias;
De tijd verandert wel der dingen naam en orden:
Gij waart mijn moeder, dat verbiedt u niet te worden
Mijn bedgenoote, zoo het hemelsche geluk
Ons beî gewaardige door handen van één juk
Te paren; neen, gewis. Kwaamt gij mijn vier te koelen,
Dat zou mijn vaders geest en assche zelfs gevoelen,
Zoo d' overleên nog met zijne afkomste is belaân.
Ik bidde, luister toch, en blijf een luttel staan.

ABIZAG.

Doorluchtste prins, van God gezegend!
Wat strooit ge zulk een loof voor mij,
Die nooit van u dus ben bejegend?
Deze eer gaat boven mijn waardij:
Ook lijdt de tijd niet dartle rede
Zoo vroeg te voeren. Het gebeent'

[1]D. i. Hij draagt zijn grootvaârs naam.

Van uw heer vader rust in vrede.
Ik heb mijne oogen uitgeweend,
Het rouwgewaad pas uitgetogen.
De lijkklacht en het hofgeschrei,
Jeruzalem en 't rijk bewogen.
Het is te vroeg van bruiloftarei
En bruid en bruiloften te reppen,
Ook leerde vader[1] dag en nacht
Mij lust in Mozes' wetten scheppen;
Dat voegt het vaderlijk geslacht..
Wat leerde ik al verborgenheden
Uit 's konings mond, daar God door sprak!
Toen hij mij 's nachts, op mijn gebeden,
De fakkel van Gods woord ontstak,
Mij wees den wandel der aartsvadren,
En monsterde eeuwen, die voorheen
Verliepen, of van verre nadren,
Daar Jacobs hoop en troost uit scheen.
Hij leerde mij Messias kennen
Uit schaduwen en ommetrek,
Ik zweefde op Cherubijne pennen,
En trad de leeuwen op den nek.
Hij toonde mij de schets des tempels,
Zoo rijkelijk door Salomon
Te bouwen, koor, altaar, en drempels,
En wat geen mensch bedenken kon.
Zijn aandacht heeft mijn geest ontsteken.
Het lust me alleen van God te spreken.

ADONIAS.

Het spreken van Gods recht en wet
Is loffelijk, doch eischt zijn stonden;
Daar staan de priesters aan gebonden,
Die voor ons waken in 't gebed.
Het vrijen eischt ook zijne tijden,
En voegt den jongelingen eerst.
De liefde, die het al beheerscht,
Gebiedt ons in dit veld te strijden.
Zoo gingen al de vaders voor,
En noodden ons hun streek te houden.
Heldinnen, die geslachten bouwden,
Verdagen ons op 't zelve spoor.
Het is mij ernst. Ik hoop u heden
Nog aan te zoeken bij het hof.
O schoone! 't zij met uw verlof;
Och, neig uw oor naar mijn gebeden!

ABIZAG.

Dat is een donderslag in 't oor.
Zou mij de prins ten hove aanzoeken?
Daar komt bij laukzaam tot geboor.
Bedenk u wel. Leef raad met kloeken.
Verschoon uwe eer en achtbaarheid:
Uw broeder zoekt u niet te huwen.
En wordt uw aanzoek u ontzeid,
Al 't joffrentimmer zal u schuwen.
't Verzoeken staat den prince vrij:
Maar kunt ge mij hierin gelooven,
Gij raakt er lichtelijk in lij,
Of kommerlijk dien hoek te boven.
Wie t' ontijd vruchten plukken wil,
Zal 't zwaarlijk naar zijn wensch gelukken.
Wat hindert uitstel? Hou u stil:
Ontijdig ooft valt wrang in 't plukken.

ADONIAS.

Betrouwt gij 't ons, men heeft de zaak
Met wijze mannen overwogen,
En raad van aanzien en vermogen.
Gij zijt de liefste, om wie ik blaak.
Men zal dit aanzoek zoo beleiden,
Dat ons de bruid niet kan ontstaan.
Wij vangen 't werk niet renkloos aan,
Maar rijp, omzichtig en bescheiden.

ABIZAG.

Wie zijn die raden; meldt ze mij;
Ziet toe en laat u niet verblinden.
Ga hier een luttel aan een zij;
Wat grondvest heeft dit onderwinden?

ADONIAS.

De groote Aartspriester Abjathar
Met veldheer Joab onderstutte
Mijn huwlijksvoorslag in Gods hutte,
O licht des rijks! o morgenstar!
Men zal eerst 's konings moeder winnen,
En houden aan bij Berseba;
Zoo kan men, onder haar genâ,
't Verzoek aan Salomon beginnen.
De zoon kan zijn vrouw moeder niet
Haar bede ontzeggen en beschamen.
Hoe zou den koning dit betamen,
In 't opgaan van zijn rijksgebied?

ABIZAG.

Gij stut met afgezette machten
En machteloozen raad uw daad.
Wat uitkomst staat u hier te wachten,
Indien dit averechts beslaat?
Doch is uw jeugd aldus op trouwen
Verslingerd, ga te keur in 't hof,
En kies de bloem uit alle vrouwen.
Een prins als gij ontbrak nooit stof.

ADONIAS.

Mijn vader had u uitgekozen
Uit twaalf stammen, waar de zon
Een schoone maagd beschijnen kon;
Gij zijt de bloem van al de rozen.
Verkwik mijn hart met uwen geur,
En zwelg mijn ziel in met de tippen
Van uwen mond en roode lippen.
Waarom verschiet ge dus uw kleur?
Ik hoop de honiglekkernijen
Uit uwen mond, in uwen schoot,
Te zuigen, daar de min mij noodt.
Ik ga hierop ten hove vrijen.
Daar komt nu d' oude koningin
Ter hutte treden naar Gods outer.
De liefde maak' den minnaar stouter;
De Hemel zegene ons begin!

ABIZAG.

Wat mij belangt, ik sta gelsten
Aan 's konings wil en Sadoks stem.
De Hemel zegene Davids staten
En wake voor Jeruzalem!
Wij zullen ons gehoorzaam dragen;
Wat God behaagt, zal mij behagen.

BERSEBA, ADONIAS.

BERSEBA.

Adonias, dus vroeg en vierig in het werk,
Abizag het geleí gegeven naar de kerk,
En met een morgengroet den kerkgang onderhouden?
Dat ging zoo minnelijk, als waart gij ondertrouwden
Of eerst getrouwden, zoo 't mij uit de tralie scheen.
Wat luistert gij ze in 't oor, daar zij u spreekt alleen,
Zoo stil aan d' eene zij? Wat broeit hier, twist of vrede?

ADONIAS.

Vrouw moeder! durf men u oodmoedig met een bede
Van ver genaken, 'k heb een vriendelijk verzoek.

BERSEBA.

Indien gij onraad broeit, zoo treffe u vaders vloek.

[1]Namelijk 's prineen vader, David.

Laat hooren, wat uw geest ontworpt en heeft begrepen.
Hoe schijnt ge zoo verhaasd, al waar het hart benepen?
Uw aangezicht ziet bleek, en kwijnt, als afgevast.

ADONIAS.

De bleekheid is de verf, die eenen minnaar past
En jongeling, getroost van hartewee te sterven,
Indien hij troosteloos zijn liefste pand moet derven;
Het is de loutre min, dat ik aan 't kwijnen sla.
Mijn leven drijft alleen op hoop van uw genâ.
Belieft uw majesteit mijn toeleg nu te zeegnen,
Zoo kan mij heden niet dan heil en troost bejeegnen.
'k Verwacht van uwe hand alleen 't gewenschte goed.

BERSEBA.

Gij meent Abizag?

ADONIAS.

Recht. Abizag is de gloed,
Daar 't jeugdig hart in blaakt. Die schoonste, uit alle stam-
Voor vader opgezocht, is voêster van mijn vlammen. (men
Hetzij ik wake of slape, of nederlegge of sta,
Abizag of haar schijn en schaduw volgt me na.
Zij houdt mijn zinnen met haar schoonheid opgespannen.
Mij lust geen spiegelstrijd, geen poort noch burg te mannen,
Noch met den zwijnspriet het schuimbekkende everzwijn
Te vliegen in den mond, noch, vrolijk bij den wijn,
De bloem der ridderschap met hoordevolle schalen,
Op feest- en hofbanket, te toeven en onthalen;
Mij lust Abizag nu alleen ten dienst te staan.

BERSEBA.

En wanneer ging die brand in uwen boezem aan?

ADONIAS.

Toen vader overleed en d' oogen had geloken.

BERSEBA.

En wanneer hebt ge haar hier over aangesproken?

ADONIAS.

Eerst daadlijk, nooit voorheen.

BERSEBA.

Waarom zoo lang gebeid?
Waarom niet eer?

ADONIAS.

Zij heeft den rouw eerst afgeleid,
Hoewel zij jaren lang dien rouw in 't hart zal dragen,
Tenzij een wedergâ die smart kome uit te vagen;
En jammer waar' het, dat ze, in staat van weduwvrouw,
Het leven, dat elk lust, dus eenzaam slijten zou,
En geen afzetsel den nakomeling getuigen
Van zulk een schoonheid, daar zich Engelen voor buigen
Met alle eerbiedigheid, nog nooit bespieglens moê.
Hoe dikwijl zwaaide haar mijn hart het wyrook toe,
Als zij ten outer ging, of kwam door 's konings zalen,
Gelijk een lente-zon, het hofgewelf bestralen!
Dan eerde kerk en hof haar, als een heiligdom.
Wat oogen had in 't hoofd stond voor die schoonheid stom.
En lag ik dood of blind in dikke duisternissen,
Dat waar mij liever dan haar aanschijn lang te missen.
Vrouw moeder! had u ooit mijn vaders min geraakt,
Zoo troost en helpt den zoon, wiens hart van minne blaakt.
Gij kunt mijn vaders asch nog in het graf verblijden.
Hem stond met machtigen, mij staat alleen te strijden
Om eene schuwe maagd, de zuiverste die leeft,
En daar heer vaders bed getuigenis van geeft.

BERSEBA.

'k Beken, de koning, die dees bedgenoot nooit repte,
Getuigde, dat natuur nooit kuischer schoonheid schepte.
En zulk een diende hem, in zijnen lesten dag,
Tot 's levens onderhoud, daar ze in den arrem lag
Des ouden kouden helds. Maar is zij niet manachtig
En schuw van huwelijk, hoe valt ge dan dus klachtig?
Een jongeling, als gij, in 't blakendst van zijn jeugd,
Hoeft wedermin, een bruid, die leven schept en vreugd,
Den bruidegom en held in 't veld van min t' ontmoeten,
Den kus met wederkus, een echte schuld, te boeten.
Ontstaat u dit, wat baat u 't liefdelooze schoon?
Eene ongevoelijkheid. De rozen op de koon
Te kreuken, en van haar geen wedergroet te voelen?
En veinst ze min, dat kan oprechte min niet koelen.
Een zoon van David blijf voor geen Abizag staan.
Gij moogt door al het rijk ten kusse en keure gaan.
Of lust het uwe jeugd, de rijksgrens t' oversteigren;
Geen omgelegen vorst zal u zijn dochter weigren,
En broeder uw verzoek inwilligen, indien
Dit zonder Mozes' wet t' ontwijden kan geschiên.
Bedenk u liever. Laat uw liefde wat bedaren.
Hij struikelt menigmaal, die haastig voort wil varen.

ADONIAS.

Doorluchtste koningin, naast God, mijn toeverlaat!
Al wie een minnend hart in 't blaken wederstaat, (len.
Die noopt rechtschape min met sporen, helpt ze aan 't bol-
Men schut geen donderkloot; hij moet ten ende rollen.
Zoo berst een zwangre wolk met vier en bliksem uit.
Mijn leven loopt gevaar, wordt deze drift gestuit.
Gij kent te wel den aard van koning Davids zonen.
Zij volgen vader na, die leven, staat, en kronen
Min schatte dan een schoone en aangename ziel,
En, toen de macht bezweek, nog trek tot vrouwen hiel,
Ja, 't leven onderhiel door levende artsenijen.
Zijn hoogste vreugd bestond in wapenen en vrijen.
Als hij de harpsnaar op de hoogste toonen trekt,
Dan hoort men 't bruiloftslied, Gods wijsheid, zoo bedekt
Met loof en bloemwerk, dat men billijk hem ten prijs zeît;
Het harpgezang begrijpt een overbloemde wijsheid,
Wat anders in den klank, wat anders in den zin;
Zoo hing hij gansch aan een van vrouwenliefde en min;
En schoon Abizag mij bezweek in minneplichten,
Zij kan me uit vaders mond met raad en wijsheid stichten;
Want onze bruske jeugd behoeft een spore en toom,
Om in godvruchtigheid, recht tusschen hoop en schroom,
Voor God te wandelen, en, schuw van 't spoor der boozen,
Te letten, hoe de kwaân zich zelfs verreukeloozen.
Had blakende Ammon en staatzuchtige Absolon,
Eer elk van beide blind zijn lasterstuk begon,
Met zulk een raadsvrouw raad geleefd; zij blonken heden
Nog in hun vollen glans, gediend en aangebeden;
En nooit had ik voorheen 's rijks erfgenaam, uw zoon,
Den recht gewettigden, zoo reukloos naar de kroon
Gesteken, dat hij ons genadig heeft vergeven;
Dies houde ik nu, naast God, van hem alleen mijn leven
Te leene, en wensch dien dag te leven, dat ik dit
Nog eens verdienen mag. Ik toone u 't zuiver wit,
Waarop mijn minne mikt. Och, of men 't mocht beschieten!
Dat waar nog eens van hem het levenslicht genieten.

BERSEBA.

Wat eischt ge Abizag van uw moeder tot een bruid?
Dit hangt aan mijnen zoon en 't koninklijk besluit.
Ga, spreek den koning zelf, uw noodhulp en uw broeder.

ADONIAS.

Helaas! mijn aard is bloô. De voorspraak van de moeder
Vermag dit op den zoon, die zijne moeder eert.
De Hemel heeft het rijk van mij op hem gekeerd;
Schoon mij de rijkskroon van den Hemel scheen beschoren;
Want ik, na Absolon, was d' oudste en eerstgeboren;
Waarom al 't stamhuis op het wettig kroonrecht zag,
Toen elk mij toeviel. Nu bij onderling verdrag
En 't hemelsche beleid en vaderlijk begeeren,
Bezweren met een eed, de jongste moet regeeren,
Zoo buigen wij ons hoofd gewillig onder hem,
En smeeken u: verwerf, dat broeder toch zijn stem
Verleene op uwe bede, en mij Abizag schenke,
Gelijk een pand, waarbij ik zijn genâ gedenke.
Wat is ter wereld, dat een zoon in dit geval
De moeder, hem zoo hoog bevolen, weigren zal?
Stemt uw en mijn verzoek in billijkheid te zamen,
Gij zult mijn beê, noch hij uw voorbeê, niet beschamen.

BERSEBA.

Abizag minne ik met een moederlijk gemoed.
Z' is waardig uitbesteed aan 't koninklijke bloed.
Een die den vader minde en onderhiel in 't leven,
Zal Davids trouwen zone in trouwe niet begeven.
'k Verwachte uit haren schoot een zoon ten steun van 't rijk,
Die zijn grootvader in geen dapperheid bezwijk'.
Adonias! 'k heloove uw woord ten hoof te houden.
Mijn zoon heeft uw vergrijp van harte kwijt geschouden.
Volhard standvastig en getrouw tot 's levens end.
Gij weet, hoe hij zich kwetst, die majesteiten schendt.
Abizag zal u niet dan loutre deugd inscherpen,
En leeren, hoe men zich de kroon moet onderwerpen.
Wij gaan ten berg op God aanbidden veur het koor;
Belieft het u, bekleê mijn zijde op 't heilig spoor.

REI VAN HOFJOFFEREN.

ZANG.

Hoewel wij 't rouwkleed nederleîden,
En maanden lang, op Davids lijk,
't Verlies des grooten helds beschreiden,
Met al de vromen van het rijk;
Nog dragen wij den rouw in 't harte.
De rouw hangt allerminst in 't kleed.
Den nadruk voelen wij met smarte
En al te bitter harteleed.
De weezen missen hunnen vader,
De weeûwen haren man en voogd.
De tranen vloeyen uit eene ader
En bron van droefheid, nooit verdroogd,
Bij zonneschijn en bij het maanlicht.
De held is meer dan tranen waard.
De druk zet krenken in ons aanzicht.
De jonkvrouw schijnt te vroeg bejaard.
Al leert de reden rouw ontwennen;
Het geeft ons dankbaar hart te kennen.

TEGENZANG.

Met reden eeren wij hem dankbaar,
Die zooveel strijds heeft doorgestreên,
En steilten, woest en onbegankbaar,
Met zure trappen opgetreên.
Zoo wij van Goliath beginnen,
Tot dat hij oud met lijfsgevaar
Reus Isbibenoh holp verwinnen,
Al viel het harrenas te zwaar
Den bevenden en afgeleefden;
Wie kon hem volgen, tocht op tocht,
Daar zoo veel brave mannen sneefden?
Wat rampen liet hij onbezoeht[1]?
Uit vrees van al zijne eer te dooven
Most zelf de krijgsraad hem gebiên,
Die lang alle afgunst was te boven,
Te rusten, om gevaar te vliên:
Een minder zou het rijk beschermen.
Toen viel hij in Abizags armen.

TOEZANG.

Abizag heeft al 't rijk verplicht,
Toen d' Alleropperste gehengde,
Dat zij den held met haar gezicht
Bestraalde, en 't leven nog verlengde,
Uit loutre liefde, niet uit lust
Tot wellust. Zoo de nazaat weder
Die schoonheid, waard van hem gekust,
Vergold, en uit den rijkstroon neder
Kwam dalen, om haar aan zijn zij
Te zetten; zeker z' is het waardig,
Maar 't huwlijk hachelijk; en wij,
Tot 's jongen konings dienst wilvaardig,
Begroeten hem, op 's vaders graf.
De Hemel handhaav' Jessea staf.

[1] onbeproefd.

TWEEDE BEDRIJF.

ABJATHAR, JOAB, ADONIAS.

ABJATHAR.

Zaagt gij Adonias, met Berseba, den drempel
Opklimmen, en hoe hij opwachtte in Arons tempel
Met alle eerbiedigheid?

JOAB.

Eerwaardigste Abjathar!
Ik zag d' opgaande zon de heldre morgenstar
Abizag volgen, en de koningin geleiden.

ABJATHAR.

Wat docht Heer Joab?

JOAB.

Zij betoonde hem in 't scheiden
Een openhartig hart. Hij dankte haar, gelijk
Een zoon van David voegt, die, d' Opperste van 't rijk,
Des konings moeder eert, en troost wacht op zijn bede.
Daar komt de prins nu zelf.

ABJATHAR.

Wat tijding brengt ge mede?

ADONIAS.

De kans is eerst gewaagd met een benauwden geest.
Het hart klopte in mijn lijf. Zij zag, ik was bedeesd,
En hoe het aangezicht van angst zijn doodverf zette.
Dat gaf wat achterdochts. Zij vraagde, wat mij lette;
Maar ik bewimpelde mijn bleekheid met de min,
En kreeg gehoor, zij nam het aanzoek gunstig in;
De koningin beloofde in 't end mijn woord te houden.

ABJATHAR.

Dat 's d' eerste grondsteen, daar wij 't werk op bouwen zouden.
Houdt zij uw woord ten hove, ik zie u bruidegom
En alle ons vijanden voor zulk een huwlijk stom.

ADONIAS.

De koning zal het eerst met hofraân overleggen;
Hier hebben Banajas en Sadok in te zeggen,
En Natan boven al, dies wenscht me geen geluk;
Zij zullen niet zoo licht tot dit gewichtig stuk
Hun stem verleenen, maar den vollen raad eerst hooren.
Zoo dat geheurt, is eerst de zwarigheid geboren;
Want dit besluit zal dan aan alle stammen staan.

ABJATHAR.

Die zijn Adonias in 't kroonrecht toegedaan.
Dat bleek, toen, in den drang en 't juichen van de troepen,
Gij met bazuingeschal zoo trotsch wierdt uitgeroepen
Voor erfgenaam des rijks, en zelf hij vaders tijd,
Die 't kommerlijk belette; en nu hij dood is, slijt
De gunst tot Salomon, te wulpsch en jong van jaren.

ADONIAS.

De wapens kunnen hem handhaven en bewaren.

JOAB.

Wat baten wapens, zoo al 't volk hier tegens kraait?
Urias' moord roept wraak; dat bloed is niet gepaaid;
Al stutte vaders hals dien ingedrongen basterd,
Een overspeelsters zoon; hij wordt van elk gelasterd.
Het eerstgehoorterecht ontstaat u nimmermeer,
En wettigt u voornit tot koning en landsheer.
Toen vader zijdeloos[1] den toom der staten mende,
De deugd ten hove haalde, en haar verdiensten kende,
Stond Abjathar en ik in eere aan zijne zij;
Maar toen hij Amsza met 's rijks veldheerschappij,
Zoo trouw van mij bekleed, beloofde in top te zetten,
En Abjathar van 't boek, dat Arons dienst en wetten

[1] onzijdig, onpartijdig.

Bewaart, versteken wonde, om Sadok in zijn plaats
Te wijden, konden wij, gekwetst door zoo veel smaads,
Niet laten, 't recht aan u, den oudsten zoon, te geven;
Doch niet als Absolon, die bij zijn vaders leven
Ten troon dorst klimmen, en hem stout naar 't leven stond.

ABJATHAR.

Dat 's recht, en hierop rust ons onderling verbond,
Zoo gij standvastig tijd en luimen kunt verbeiden.
Gelukt dit huwelijk, het kan den weg bereiden
Ter krone; want zoo ras Abizag uwe hand
Zal trouwen, wint uw recht meer velds door 't gansche land,
Naardien geen ander dan de koning 's konings vrouwen
En weeûwen, naar den stijl van Azië, mag trouwen.

ADONIAS.

En zouden Salomon, de moeder, en de staat
Niet rieken, dat hier broedt een heimelijk verraad?

ABJATHAR.

Verraad is glimpelijk te werke gaan door lagen;
Nu schuwt men achterdocht met oorlof te vragen.

ADONIAS.

Het vragen staat ons vrij, maar 't weigeren hier bij.

JOAB.

Gij wont alreê de gunst van moeder op uw zij,
Dat 's meer dan 't halve rijk, en zonder last, gewonnen.

ADONIAS.

Het is gerokkend, maar, helaas! niet afgesponnen.

ABJATHAR.

Hoe nu, bezwijkt een zoon van David in 't begin?

ADONIAS.

'k Bezwijk nog niet, maar zie 't gevaar wat dieper in.

JOAB.

Indien 't geweigerd wordt, men laat het tijdig steken.

ADONIAS.

En berst het nit?

JOAB.

Dit lijdt geen last om uit te breken.

ADONIAS.

Zoo 't huwelijk gelukt, hoe lange dan getoefd?

ABJATHAR.

De tijd zal leeren. Eerst uwe eer in top geschroefd.

ADONIAS.

Waarmeê?

JOAB.

Men hoeft geweer, noch volk, noch harrenassen;
Uw aanzien zal allengs opsteigeren, en wassen
Den koning over 't hoofd, eer 't iemand droome of waan'.
Dan zal het zeil des rijks van zelf voort overslaan.

ADONIAS.

Ik durf me, tusschen vrees en hoop, dit niet beloven.

JOAB.

Men zeilt eerst scherp, daarna heel ruim den hoek te boven.
Zoo krijgt men, recht voor wind, de loef van zijn partij.
Aldus legt Salomon, eer hij ontwake, in lij.

ADONIAS.

Ik noodigde op dees hoop mijn broêrs ter offerstacie,
Als vaders erfgenaam; maar d' aanslag bleef, eilacie!
Zoo plotsling steken, als men moedig 't werk begon.
Dit gaf een opgang aan den kleenen Salomon,
Gezalfd door vaders last; en ik, die 't hof dorst tergen,
Kon aan den vrijburg van 't altaar mijn lijf nauw bergen.

ABJATHAR.

Die misslag leert ons, dat men nu wat verder ziet.

JOAB.

Wie niet durf wagen, als het tijd is, wint ook niet;
Uw vader dorst den hals om 's konings dochter wagen.
Wie niet durf wagen, is niet waard een kroon te dragen;
Zij wordt u nu met kans en voordeel aangeboôn.

ADONIAS.

Hier dreigt me 't zwaard, en daar bekoort me vaders kroon:
Gewogen in een schaal, aan 't overslaan zal 't hangen.

ABJATHAR.

Men kan een prins hierom betichten nochte vangen,
Die naar een huwelijk met 's konings keunis staat.

ADONIAS.

Naar 's konings bedgenoot?

ABJATHAR.

Hij sla het af, is 't kwaad.

ADONIAS.

Ik schroom, hem achterdocht door dit verzoek te geven.

JOAB.

Zoo 't bij de moeder slechts eenvouwig wordt gedreven,
Hoe kan de zoon dees beê haar weigeren met glimp?
Een koning stelt niet licht zijn moeders woord ten schimp.
Men zal haast merken, hoe dit kluwen af wil loopen.
Mij dunkt van ver, daar gaat de gulde hofpoort open.
Laat ons vertrekken in de Hutte, eer 't iemand zie,
Het kan slechts hindren, zoo men ons gesprek bespie.
De koning gaat ten troon, bestuwd van alle grooten.
De stammevaders en doorluchtste raadgenooten
Verschijnen voor het Hof, en vallen hem te voet,
Uit oodmoed en ontzag. Zij wenschen heil en spoed
Aan Davids nazaat met den intrede in Gods rijken.
Het is geraân, dat wij, verschovelingen, wijken.
De moeder zal terstond ter hofzale innetreên,
Om, u ten dienst, den zoon te winnen met gebeên.

SALOMON, BERSEBA.

SALOMON.

Gij, stammevaders en rijksamptenaars en heeren,
Die Davids nazaat elk uw gaven komt vereeren,
'k Zal uw milddadigheid erkennen, vroom en trouw,
In 't rijk, dat ik van God alleen te leene hoû,
Die vader met een eed verzekerde te voren,
Dat mij de heerschappij van boven was beschoren,
En ik, zijn naam ten prijs, inwijden zonde een kerk,
Een goddelijk gebouw en wereldswonderwerk,
Om Arons heiligdom, dus lange met tapijten
Beschaduwd, diep in goud te zetten, daar Levijten
En priesters wyrooken en offren dag en nacht,
Een ieder op zijn beurt en toebetrouwde wacht.
De Godheid is bij nacht ons in den droom verschenen
En hemelsch licht, waarvoor de schaduwen verdwenen.
Zij bood ons rijkdom, eer, en eene lange rij
Van blijde jaren, en veel zegen aan; maar wij
Verkozen wijsheid, om dit rijk en zulk een zegen,
Door vaders wapens en grootdadigheid verkregen,
In staat te houden, en door kloek en wijs beleid
Het volk, Gods eigendom, naar recht en billijkheid
Te stieren. Handhaaft dan mijn wettigheid, als braven.
Gij schatbewaarders! komt, ontvangt dees rijke gaven,
En bergt ze in 't schatkoor, tot eene erfgedachtenis,
Hoe Davids erfgenaam in hen gehouden is.
Daar komt Vrouw moeder, om de Majesteit te groeten.
Vertrekt, belieft het u; het voegt me, haar t' ontmoeten.
Hofdienaars! brengt een stoel; zij komt ons nader bij.
Geluk, Vrouw moeder! koom, zit hier aan onze zij.
Den staf van Juda, uit den Hemel ons gegeven,
Aanvaarde ik liever, nu, nog bij Vrouw moeders leven,
Dit lot ons toeviel. 'k Wensch u eeuwig onderdaan
Naast God, den Oppersten, getrouw ten dienst te staan.
Wat eischt ge van den zoon, alreê zoo hoog aan 't steigren?
Wat zonde een zoon, als ik, zijn moeder kunnen weigren,
Die mij ter wereld brocht en opvoedde, om gewijd
Te triomfeeren, als geen voor noch na mijn tijd?

BERSEBA.

O zoon! wat is 't me een troost, dat ge, op den troon gezeten,
Uw moeder, Davids weeuw, den lijkrouw helpt vergeten,
En haar godvruchtig eert! O, eerst opgaande zon!
Wat heeft me David niet beloofd van Salomon!
Zoo God in u voltrekt de schets der profecijen,
Gij zult de palen van uw rijk en heerschappijen

Uitbreiden van den Nijl nog hooger dan d' Eufraat.
Wat sluyerkronen[1] voert, begint naar uwen staat
En opgang om te zien, en worpt zich voor u neder.
De God te Sion, op de Cherubijneveder
Der bondkist zwevende, verhooré altijd uw beê!
Een rijke goudvloot vloeye u toe van overzee!
De Hemel bouwe uw hof, verbeffe uw steên en muren,
Verbinde u door een gade aan machtige geburen,
Den vromen tot een stut, den boozen tot ontzag,
En schenke u vrede, en meer dan moederswensch vermag.

SALOMON.

Getrouwe moeder! is uw zoon die zegen waardig,
Gebiê me wat de kroon vermag; ik sta wilvaardig,
En zwere heilig bij den God, die eenwig leeft,
En Abrahams geslacht in ons verheerlijkt heeft,
Naar zijn belofte en eed, te stemmen uw begeeren.
De Hoogste sta getuige, en hoore wat wij zweren.
Genaak me, en raak hierop den koninklijken staf.

BERSEBA.

Zoo sla dan mijn verzoek, een kleene beê, niet af.

SALOMON.

Hoe luidt het? 'k Zal mijn woord voltrekken naar 't betamen,
En wil het aanschijn van Vrouw moeder niet beschamen.

BERSEBA.

'k Verzoeke Abizag voor Adonias, naardien
Dit, zonder uwe kroon t' ontluistren, kan geschiên.
Gedenk, hij is uw vleesch en bloed, uw eigen broeder.
Hij nadert u van ver door voorbeê van uw moeder.
Hoe nu, mijn zoon? Hoe dus? Ontstelt u mijn verzoek?
'k Genaak den troon geensins opdat men u verkloek'.
Vergun hem dezen troost, in 't blakendst van zijn minne.
De schoone stralen van uw vaders bedvriendinne
Doorprikkelen het hart, bijkans ter dood gewond;
Hij zoekt gehoorzaamheid uit haren wijzen mond
Te leeren, en te staan in 't broederlijk gebsgen.
Dit blijkt: de broeder woû niet zonder raad te vragen
Aan zijn Heer broeder, vast gesteld in 't hoog bezit,
Dit stuk beginnen, om zoo loffelijk een wit
Te treffen. Ai, verleen hem uw genadige ooren!
Hoe laag vernedert zich uw vaders oudstgeboren!

SALOMON.

Vrouw moeder! hoe bedroeft ge uw zoon met dezen eisch!

BERSEBA.

De Hemel straf me, zoeke ik anders iet dan peis.

SALOMON.

Onnoozle torteldnif! helaas, gij spreekt eenvuldig[2].

BERSEBA.

De koning hoû me vrij onnoozel en onschuldig!

SALOMON.

Maar 't voegt den koning eerst te waken op den troon.
Wat eischt ge, Abizag? Eisch ten bruidschat deze kroon
Met vaders schoone bruid al teffens. Blinde moeder!
Is niet Adonias, mijn oudste en grootste broeder,
Gewettigd tot het rijk, indien natuur de wet
Der erfgenaamschap stelt, de vrucht van 't eerste bed
Den rijksstaf opdraagt, en den jongsten zoon vernedert?
Al 't stambuis weet dit, dat hem onlangs aanbing. Sedert
Heeft d' uitkomste u mijn recht en wettigheid getoond,
Daar Natan, door Gods last en vaders last, mij kroont
En zalft en innewijdt, en nog bij vaders leven,
Om dien weêrspanneling geen voet in 't rijk te geven.

BERSEBA.

Wat kan Adonias, nu hem de macht ontbreekt?

SALOMON.

Och, moeder! riekt ge nog de lagen niet? Hij kweekt
Eene adder, die verwarmd hem 't hart haast af zal steken.
Abizag zoekt bij minst, maar al zijn leed te wreken,
En, onder huwlijks schijn, mij listig onder 't zwaard
Te kruipen; maar hij wet met dien geveinsden aard
Het slagzwaard, dat hem dreigt den wissen slag te geven.
Hij brengt zich heden los om goed en bloed en leven.
Aartspriester Abjathar met veldheer Joab kant
Zich weder tegens ons. Zij vliegen van zijn hand,
En vlammen op den roof, als afgerechte valken;
Zij willen door de schoone Abizag mij verschalken.
Deze is de brandpop, om in eenen oogenblik
Dien brand te stichten door al 't koninkrijk; maar ik
Zweer tijdig, 't smeulend vier met luttel bloeds te blusschen.
Abizag mag voor 't jongst het gapend hoofd dan kussen
Van haren bruidegom Adonias.

BERSEBA.

Verschoon
Dien schoonen jongeling.

SALOMON.

'k Vermag 't niet, bij mijn kroon,
Doch zal het halsrecht niet uitwerken door den Satan,
Maar vragen eerst Gods mond om raad. Men roepe Natan,
Den heiligen profeet, en 't hoofd van Arons Hut,
Aartspriester Sadok, die de Heiligdommen stut.
Behaagt het moeder, laat dit oordeel ons bevolen.
Wie God om raad vraagt, kan in 't halsgerecht niet dolen.

SADOK, NATAN, SALOMON.

SADOK.

De God van Abraham behoede Davids zoon!

NATAN.

Dezelve handbaav' d' eer van Jesse bij de kroon!

SADOK.

Hij legere eene wacht van Englen om zijn staten!

NATAN.

Hij dempe erfvijanden, die Sions opgang haten!

SALOMON.

Aartspriester Sadok en gij, heilige profeet!
Geheimraân van het rijk, die beide uw wacht bekleedt,
Ten dienst des konings en tot heil der onderzaten,
Wij mogen ons, naast God, op uwe wacht verlaten,
Als andren weifelen en wanklen in hun trouw.
Pylaren van dit hof en heerlijk hoofdgebouw
Der koninkrijken, ons door Gods genâ beschoren,
Wij vonden raadzaam en hoog noodig, u te hooren.
Adonias verzoekt Abizag tot een bruid
Door moeders voorbeê. Laat ons hooren uw besluit.

SADOK.

Verzoekt Adonias Abizag door uw moeder?

SALOMON.

Gij hoort, wat hij verzoekt.

NATAN.

D' Alziende zij de Hoeder
Van uwe Majesteit, uit 's Hemels hoogen trans!

SADOK.

Dat is een werk van een gevarelijke kans.

NATAN.

Hoe, durf Adonias den leeuw van Juda wekken?

SADOK.

Hij treedt op kool en asch, die smeulend vier bedekken.

NATAN.

Laat hem uw tanden zien. Waak op, o Salomon!

SADOK.

Hier smeult een oproer van den tweeden Absolon.

NATAN.

Een tweede Seba trekt het stambuis op zijn zijde.

SADOK.

Men dempe 't oproer, eer het uitberst'.

NATAN.

Recht, men snijde
Die slang van Bichri weêr het hoofd af tot ontzag.

SALOMON.

Men onderzoeke eerst, wat de kroon verdragen mag:
Zoo wordt het halsrecht best ontschuldigd en verdadigd.

[1]Versta: wrongen, tulbants. — [2]eenvoudig, argeloos.

NATAN.
Gij en nw vader hebt hem onlangs begenadigd,
En nw genade wordt dns lasterlijk gehoond.
SADOK.
Het oproer wordt gesterkt, zoo 't halsrecht dit verschoont.
SALOMON.
Wij overwegen 't vast, en lnistren met gedachten
Ook naar den naklank, op dit halsgerecht te wachten.
SADOK.
De wijze koning, die rechtvaardig loont en straft,
Bekreunt zich luttel, zoo een hond hier tegens blaft.
NATAN.
Wie billijk loont en straft, zal 't nimmer zich ontlanken.
SALOMON.
Een billijk koning schnwt ook lasterlijke klanken;
De broeder moet hier voor zijn broeder staan te recht.
SADOK.
Het kroonrecht kent geen bloed, neen zeker; het beslecht
Dit ongelijk door 't zwaard. Wat valt hier lang te pleiten?
Adonias kwetst Gods en 's konings majesteiten.
SALOMON.
Hoe blijkt dit? Hij verzoekt, indien het ons behaagt,
Zijn vaders weenw ten echte, eene ongerepte maagd.
NATAN.
En tronwt hij 's konings weeuw, dan is hij daadlijk koning.
Aartspriester Abjatbar zal 't zalven, en de kroning
Met oliehoorne en kroon voltrekken naar den eisch.
Als Joabs degen hem dan voert in nw paleis,
Zoo staat Adonias geen Salomon te duchten;
Die bergt zijn leven, kan hij nog ten rijke uit vluchten.
SADOK.
Al 't Priesterdom, rondom en in Jeruzalem,
Hangt nog aan Abjathars, gelijk aan Arons stem.
Al d' oude krijgsliên, die veel jaren met genoegen,
Ten dienst van vader, 't zwaard in Joabs krijgseed droegen,
Zien naar den veldheer om. Zij beide, aan dit verraad
Verknocht, getnigen, hoe twee pijlers van den Staat,
De Godsdienst en het Zwaard, nw broeders aanslag stutten.
Men moet den springvloed, eer die inbreek', tijdig schntten,
Of anders is 't te spâ.
NATAN.
Gij weet, hoe Isbozeth,
De zoon van Sanl, snel door Abners veldtrompet
In 't leger werd gevoerd en koning uitgeroepen,
Schoon Juda vader zalfde en aanbad met zijn troepen;
Zijn rijk hield jaren stand, zoo pal gelijk een post,
Eer al het stamhnis wierd van dat geweld verlost,
Niet zonder stroomen bloeds Godsjammerlijk te storten;
Dies waak bij tijds, wilt gij n zelven niet verkorten.
SALOMON.
Heer vader dempte[1] lest zijn schoonvaârs overschot[2],
De zeven broeders, en niet zonder raad van God,
Ten zoen van Gabaon, om hongersnood te keeren,
Een scherp tweesnedig zwaard. Hij kon het recht verweren
Met Gods orakels; nog ontging men d' opspraak niet,
Zoo lasterlijk gestrooid door al het rijksgebied,
Als of de wraaklnst zocht dat gruwelijk verdoemen
Met Gods orakelen te dekken en verbloemen;
Geensins genoegt, dat hij al Sanls erf bezat,
Ten waar men 't overschot nog voort de borst intrad.
SADOK.
Uw vader vond zich zelf gerust in 't vroom geweten.
SALOMON.
Een koning is ten toon op zijnen troon gezeten,
Als op een hoog tooneel, daar elk hem ziet en hoort;
Rechtvaardig halsgerecht wordt met een vlak van moord
Geschandvlekt, zoo daar iet met glimp valle op te spreken.
Hier worstelt bloed met bloed. Men mag op schijnbaar tee-
Geen vonnis vellen, daar de reden tegens pleit. (ken

[1]fnnikte, doodde. — [2]nazaten.

NATAN.
Waar 't minste blijk is van gekwetste majesteit (schoten,
Verschoont men niemands schnld. Wordt hier te kort ge-
Zoo wordt door slapheid haast een zee vol bloeds vergoten,
Dat door gestrengheid met een druppel blijft geboet.
De kroonzucht schimpt niet[1], ziet noch God aan, noch haar
SALOMON. (bloed.
Wat wordt dit hart beklemd, genepen als met schroeven!
God weet, hoe noode ik mijn heer broeder zon bedroeven,
Zoo noode als vader dien verstokten Absolon.
SADOK.
Uw vader stopte met dat heilloos lijk een bron
Van jammeren en bloed, voor hem en 't rijk te vreezen.
Die geest is weder in Adonias verrezen;
Dees gaat zijn broeders gang, in schoonheid hem gelijk,
Wint gnnst, en spant de kroon in 't harte van uw rijk;
Om tegens vaders kroon zich met geweld te kanten,
Bestuwde hem een wacht van vijftig lijftronwanten.
Hij stelde een ridderschap en veel strijdwagens toe,
Terwijl heer vader sliep, te luttel op zijn hoê.
Aartspriester Abjatbar en veldheer Joab strekten
Slagpennen aan zijn wiek. Zij mompelden, en dekten
Hun godloos opzet, dat kwam op een onweêr uit,
Toen elk ten offer liep, op schel bazuingeluid.
Nu popt men listig met Abizags feestbanketten,
Om onder bruiloftsschijn, met klinkende trompetten,
Dien brnidegom de kroon te spannen om het hoofd.
SALOMON.
Hij treurt, van inkomste en staatmiddelen beroofd;
Zijn armen vallen kort, om zulk een last t' omvatten.
NATAN.
De milde Abizag, rijk van koninklijke schatten,
Indien ze hem ontvange in haren gloênden schoot,
Sluit geen trezoren voor haar liefste in hoogen nood.
SALOMON.
Die zuivre maagd werd nooit van hoveling besproken.
Zij heeft Heer vaders mond en oogen zelf geloken.
Hoe zou ze tronweloos zijn afkomst nn verraân?
SADOK.
Men mag op liefde van een wankle vronw niet staan,
Daar 't koninkrijken scheelt te winnen of ontberen,
En de oudste billijker den jongsten zou regeeren,
Naar eisch en reden van natnnr en hare wet.
De koning hoort wel, wat men mompelt van dit bed,
Waarnit hij voortkwam, en hoe vader hij zijn leven,
Niet zonder opspraak, n ten troon heeft opgeheven.
De grondslag van nw staat, nog onbestorven, lijdt
Den minsten aanstoot niet, en eischt gewis meer tijd
Om zich te zetten, en begroeyen tegens 't razen
Der dwerrelwinden, die uit twalef hoeken blazen,
En torens schenren van hun taayen wortel af.
SALOMON.
Och, mocht heer vader zelf eens opzien nit zijn graf,
En ik, in dezen schijn, nog raad bij hem gaan zoeken!
NATAN.
Hoû n gewaarschuwd; laat uw wijsheid niet verkloeken.
SALOMON.
Ik wil godvruchtig mij hierop met God beraân,
En nitzien, hoe men best alle opspraak mag ontgaan.

REI.

ZANG.

Wat is er nn op handen?
Wat mompelt het paleis?
Adonias, aan 't branden,
Verzoekt, met 's konings peis[2],
Abizags band te tronwen.
Hoe wil dees beê beslaan?
Die bloem van alle vronwen,
Veel waardiger te staan

[1]spot niet, meent het ernstig. — [2]welnemen.

In Salomons genade,
Is eenen prins te rijk
En schoon. Hij biedt haar schade.
Zij zal dat huwelijk
Ontzeggen, zoo verschooning
Ten hove gelden mag.
Z' is tegens eenen koning
En koninklijk gezag,
Van God zoo schoon geschapen,
En waard in 't vlakke veld
Gehaald door zwaard en wapen;
Als Jesses zoon, Gods held,
Om Sauls dochter slachtte
Den grooten Filistijn,
Die Jacobs heer verachtte.
Wie zal haar bruîgom zijn?

TEGENZANG.

Gevalt ze 's konings oogen,
Zoo schiet de prins te kort;
De kroon kan niet gedoogen,
Dat hij verheven wordt.
De jongste lijdt geen onder,
Die zulk een aanhang had,
En onlangs met de schonder
Der koninklijke stad[1]
Ten toon werd omgedragen,
Op d' algemeene stem
En Abjathars behagen.
Indien Jeruzalem
Deze eere mocht gebeuren,
Dat zij, te prijk gezet,
Getoond met ope deuren
Als bruid, de minnewet
Aan Salomon mocht geven;
Wat zouden wij aan haar
Al vreugd en troost beleven!
Zij zoude jaar op jaar
Het hof met zonen zeegnen.
Daar 's grootvaârs kroost in blonk!
Wat zou 't een goudeeuw reegnen!
Jeruzalem werd jongk.

TOEZANG.

Keer, o zorg des Alhehoeders!
Dat de schoone Abizag niet,
Door naijver van gebroeders,
Stof bestelle tot verdriet
Van getrouwe burgerijen.
Heel genoegd aan 't schepterlot,
Dat, voor Davids overlijen,
Salomon is toegevallen,
Uit den rijken schoot van God,
Die geene oude[2] schat noch kent.
D' Opperwijsheid trof haar end[3].

DERDE BEDRIJF.

ABIZAG, BERSEBA.

ABIZAG.

'k Heb 's konings oogen, tot mijn droefheid, eerst geloken,
En word ten hove alreê gelasterd en besproken,
Alsof ik w ifelde, en, lichtvaardig in mijn trouw,
Den prins Adonias ten trone opvoeren woû,
Waaruit hij onlangs van de trappen neêr kwam storten.
Zoo durf men reukeloos mijn naam en faam verkorten,
En storen 't nieuwe rijk des zoons op 's vaders graf;
Maar al deze opspraak zal verdwijnen, als het kaf

[1] Versta: op de schouders der stedelingen. — [2] leeftijd. [3] doel.

Voor 't stuiven van den wind, koom ik gehoor te krijgen.
Men kan met glimpen een onnoozle maagd betijgen,
Niet overtuigen; doch eer 't lasteren geloof
Ten hove wint, en groeit, wordt mij geraân, ten hoof
Te klagen, en in 't licht dit ongelijk te toonen.
Ten minste mag mijn klachte Adonias verschoonen
En vrijen voor gevaar, uit zulk een lasterstuk
Te schromen; want hij, droef van 't koninklijk geluk
Misdeeld, en niet gekend voor 's vaders eerstgeboren,
Behoorde, zonder schuld, in zijn Heer broeders tooren,
Hem al te machtig, niet te sneuvelen, gelijk
Een, die zich met verraad indringen wil in 't rijk.
Daar komt de koningin; het voegt me, haar t' ontmoeten,
En driewerf uit ontzag eerbiediglijk te groeten:
De Hemel zegene de groote koningin!
De Godheid zegene, van 's hemels hooge tin,
Des konings moeder, dat zij lang gelukkig leve,
En niemand ongestraft haar opgang tegenstreve!

BERSEBA.

Abizag! spruit uw wensch uit een oprecht gemoed,
En stemt die met uw hart, verwacht van ons al 't goed,
Dat 's konings kroon vermag; maar spruit ze uit een gewe-
Van wederspannigheid en schalk bedrog bezeten, (ten,
Zoo treffe een vloek uw hoofd, en drijve u uit het hof!

ABIZAG.

Genade, o koningin! wanneer gaf ik u stof
Tot ongenoegen? Wat verleider zaait mistrouwen
En onmin tusschen ons? Kon ooit de zon aanschouwen
Twee eveneensgezinde als wij, die in den arm
Van eenen koning korts noch lagen zacht en warm,
Hem hielden lijf en ziel aaneen door minzaam paren,
En schutten[1], wat zijn hart kon kwetsen en bezwaren
En onderdrukken, in dien zwakken ouderdom.
Wij stutten elk hem, als een vierige kolom,
En vingen, toen hij storf den adem, met de tippen
Van onzen rooden mond en liefelijke lippen.
'k Heb hem ten uitersten onscheîbaar bijgestaan:
En komt dus plotsling uw betrouwen om te slaan?
Gij mocht uw hart alleen Abizag toebetrouwen.
Geen koninginnen, geen van al des konings vrouwen
Verdienden eens genâ ten hove; en zoudt ge nu
Haar aanzien met den nek, afkeerig, stuur, en schuw?
Dat hoede God! dat durf, dat wil ik nimmer hopen!
Mijn hart, dit zuiver hart (God weet het!) staat nog open
Alleen voor Berseba; gunt gij een ander 't oor,
Zoo gun genadig uwe Abizag ook gehoor,
Eer gij haar, ongehoord en tegens recht en reden,
Beticht. Dat voegt het Hof en hoffelijke zeden.

BERSEBA.

Geveinsde! waant ge dus uw schande t'overkleên? (heen.
Hoe schoon gij 't kwaad vermomt, men ziet door 't mommen
Wondt gij met 's konings zoon op dit beding verzamen?
En moest men heden mij voor mijnen zoon beschamen
Door d' eerste voorbede, en dit huwlijks verzoek?
Gij waart mij, simple duif! in 't veinzen veel te kloek;
Maar veins uit al uw macht, en vlam op dertig rijken,
Gij zult, als konings bruid, met geene rijkskroon prijken.
Den prins Adonias zal 't eeuwig rouwen, om
Dat hij ter sluik dien weg naar Davids troon opklom.
De boosheid wordt een poos bedekt met schoone glimpen,
Maar meldt den meester haast. Men mag geen tweewerf[2]
Met majesteiten. Neen, hij worstelt tegens God, (schimpen
Wie tegens 's Hemels wil en uitgedrukt verbod
't Gezalfde en wettig hoofd naar zijne kroon durf steken.

ABIZAG.

Genadigste! gedoog, dat wij een luttel spreken
Voor onze onnoozelheid, en neem zoo lang geduld.

BERSEBA.

Onnoozel zijt ge niet.

[1] keerden, afwendden. — [2] tweemaal.

ABIZAG.
Gij zult de minste schuld
Bij ons niet vinden, schoon hier schuld in wordt gevonden.
BERSEBA.
Ik weet Adonias heeft zich niet onderwonden
U aan te zetten, of gij droegt er kennis af.
ABIZAG.
Dat 's waar, hij meldde 't mij in 't henegaan. Ik gaf
Mijn oordeel op dien eisch, en ried den held getrouwelijk,
Zoo kort na vaders dood, ontijdig van geen houwelijk
Te reppen; een verzoek, dat langzaam zou heslaan.
Maar lichter kan men minne een jongeling ontraân,
Dan minnaars, heet van gloed, intoomen en regeeren,
De liefde wil te noô 't geliefde pand ontberen.
BERSEBA.
Dat gij met schijn van ernst hem 't huwelijk ontried,
Stak 't vier in 's minnaars hart. 'k Geloof u verder niet,
Zag door de tralie, toen gij gingt naar Arons kooren,
Wat hij u heimelijk toeluisterde in uwe ooren.
ABIZAG.
Mevrouw! verschoon me toch, met een den jongeling.
Hij luisterde ons in 't oor, hoe hij te rade ging
In dit gewichtig stuk met geene onwijze heeren.
BERSEBA.
Dat zijn de valken, die dus schalk te zamen zweren,
Om prins Adonias te helpen aan het rijk.
ABIZAG.
Aan rijk noch kroon; maar aan een eerlijk huwelijk,
Gelijk een prins betaamt, door voorbeê van de moeder
En loutere genâ des konings, zijn Heer broeder.
BERSEBA.
Tot nog toe worden mij de raadsliên niet gemeld.
ABIZAG.
Aartspriester Ahjathar en Joah, Davids held
En oudste veldheer, beî heproefden en getrouwen.
BERSEBA.
Twee vogels, afgerecht om dit verraad te brouwen,
Naardien ze, met den nek beide aangezien ten hoof,
De klauwen willen slaan in zulk een schepterroof.
ABIZAG.
De Hemel straf me, viel dit ooit in mijn gedachten!
BERSEBA.
De straf is voor de hand.
ABIZAG.
Mevrouw kan dit verzachten,
Ten beste schikken bij den koning, haren zoon.
BERSEBA.
Zoo holp ik hem en mij om leven, staat, en kroon.
'k Verzocht het huwelijk uit alle mijn vermogen,
En vind me in dit verzoek te schandelijk bedrogen.
Een prins, wien 't huwen lustte ontbrak nooit rijke stof;
Men vindt ze in 't gansche rijk. Hij hoeft geen schoone in 't
Te zoeken, om verraad te stichten, koninginnen (Hof
Te trouwen, en door haar het hart des volks te winnen.
De hartkwetsuur des Staats, nog nauwelijks geheeld,
Wordt weder opgekrabt. Hij rekent zich misdeeld
In 't erfrecht van de kroon. Dit kan hij niet verduwen.
De koning vond den draad, nu zal het gansche kluwen
Haast volgen. Dit verraad, in 't heimelijk gesticht,
Wordt nagespoord. Het wil, zoo helder als het licht,
Opdagen. Salomon, in zijn beleid zoo prijsbaar,
Kon zijn gekwetste kroon genezen heel bewijsbaar,
En heelen, zonder 't recht te schorten; maar hij gaat
Omzichtig, en gebruikt gewicht en toets en maat;
Zoo vindt geen lastervlak op zijne kroon te vatten.
ABIZAG.
Ik wenschte Adonias, met al mijn bloed en schatten,
Te redden uit dien nood. Mevrouw, verschoon den held,
Den zoon van David toch!
BERSEBA.
Indien verschoonen geldt,
Betrouw, de broeder zal den broeder eerst verschoonen:
Maar God, die Salomon verhief op Davids tronen,
Eischt, dat hij 't kroonrecht streng handhave in zijne kracht;
Dit voegt den koningen van Abrahams geslacht,
Die, als het God behaagt, hunne eige vrucht niet sparen.
ABIZAG.
Hou aan om uitstel, of de koning mocht bedaren
In zijn verbolgenheid.
BERSEBA.
Wanneer een koning 't recht
En ongelijk in zijn verbolgenheid beslecht,
Dan gaat de gramschap blind ter vierschaar voor de reden.
De koning Salomon stapt met gewisse schreden
Zachtzinnig naar den troon, voor 't storten van dit bloed.
ABIZAG. (moed
Helaas! mijn bloed wordt koud van angst en schrik, mijn
Loopt over. Kan men nu geen hoop noch troost verwerven,
En doet Adonias den dood zoo bitter sterven,
In 't bloeyendst van zijn jeugd? Hoe boet[1] men deze schâ?
BERSEBA.
Zoo 't u geraden dunkt, beproeft, of gij genâ
Ten Hove voor den troon van Salomon kunt winnen.
Daar komt de Koning uit zijn kabinet van binnen,
Zwaarmoedig, hangende hoofds en met dit recht belast;
Vermurwt ge 's konings hart, ik stel mij zelve vast,
En wil beloven, 't zal aan Berseba niet hangen
Hem weder in genâ, gelijk voorheen, t' ontvangen.
Mijn zoon heeft reede uw komst vernomen; hij ziet uit.
Verbidt ge Adonias en wordt het recht gestuit
Door uw bemiddeling, de prins, nog onverwezen,
Verrijzende, achte zich dan anderwerf verrezen.

SALOMON, ABIZAG.

SALOMON.
Hoe krachtig is de liefde in 't nijpen van den nood!
Een werelooze maagd ziet leven aan noch dood.
Abizag komt bedrukt ten Hove om troost, en midden
Door al de lijfwacht hene, Adonias verbidden.
Zij knielt. Gij komt te spâ, hier geldt geen nabeklag.
Indien voorbidden den betichten helpen mag,
Bidt voor u zelve, die den prins holpt harrenassen,
En onder bruiloftsschijn den koning wondt verrassen.
Had mijn Heer vader u dees schalkheid toebetrouwd?
Gij blonkt aan zijne kroon, gelijk gesteente in goud,
En diende hem getrouw voor andere bedverwanten.
Maar hij beschonk u mild met perlen en karkanten,
En goot in uwen schoot een zee van schatten uit;
Uw gunst en schoonheid streek dien koninklijken buit.
Doch geen milddadigheên een wufte vrouw verbinden,
Die wispelturig zich van allerhande winden
Bewegen laat, en, van staatzuchtigheid vervoerd,
Jeruzalem en 't Hof in brand zet en beroert.
Uw schoonheid en gezag en rijkdom, zoo veel gaven
Den jongling prikkelden om hooger aan te draven,
En zorgelijk en steil te grijpen naar den staf,
Dien vader mij door Gods genâ rechtvaardig gaf.
Indien u 't huwen lustte, en liepen uwe zinnen
Op eene wedergâ; wij, die uw heil beminnen,
Niet min dan vader in zijn leven, hadden u
De keur uit al het Hof van zelf geschonken; nu
Misbruikt ge uw zegen, en, dat nimmer wordt geleden,
Wilt op ons staatgevaar u listig uitbesteden
Aan broeder, dien gij jaagt in een gewisse dood.
Hoe onlangs is 't geleên, dat hij ten outer vlood,
Verhaasd een vrijburg zocht, om 't lijf in nood te bergen?
En durf men mijn genade en goedheid weder tergen?
Een die gewijd werd om Gods stammen te gebiên,
Kan dees goeds moeds en koel dien loozen handel zien?
Abizag, kon men u dees boosheid toebetrouwen?
Hoe wordt die schoone prins misleid door list van vrouwen!

[1] vergoedt.

ABIZAG.

Genade, o Salomon! geloof geen los geruebt.

SALOMON.

Geen los noch loos gerucht. Wat durfde schepterzucht
Niet aangaan! Meent ge uw schuld te dekken met ontvein-

ABIZAG. (zen?

De Hartekenner kent de harten en gepeinzen,
En weet, dat geen verraad mij in de zinnen schoot.
Hoe zonde ik eerloos, korts uw vaders bedgenoot
En trouwe noodvriendin, mij laten blind bekoren,
Om, tegens zijne zin en wet, Gods uitverkoren
Te stooten uit dien troon, van Gode u toegelegd,
Bij Davids jongsten wil? Dat waar het heilig recht
Ontheiligen. Ik heb mij voor Mevrouw, uw moeder,
Ontschuldigd. Wordt er schuld gevonden bij uw broeder,
En is de prins misleid en jammerlijk verkloekt,
Ik ken me vrij van schuld. Indien men 't onderzoekt
En naspoort, geene smet zal in Abizag blijken;
Het stond met uw verlof hem vrij, op huwelijken
Te denken; 't afslaan stond aan uwe majesteit.

SALOMON.

Sta op, kent gij u vrij. 't Is dan het loos beleid
Van trouweloozen, die ter offermaaltijd liepen,
En, op bazuingeschal, „geluk, heer koning!" riepen,
Van alle stammen met triomfe toegestaan.
Nu durf men weder stout dien omweg inneslaan.

ABIZAG.

Die misdaad werd gezoend, bij uw Heer vaders leven.

SALOMON.

Het bleef gezoend, waar hij niet wederom gesteven.

ABIZAG.

Hij ziet niet verder dan, door d'oude koningin,
Abizag t' eischen tot een bruid en gemalin.
Dit huwlijk stelde hij aan zijn Heer broeders zeggen,
En toen hij heden mij het huwen voor kwam leggen,
Ontried ik hem met ernst ten hoof naar mij te staan,
Doch stelde mij den wil des konings onderdaan;
Hoe geeft mijn simpel hart dan stof tot achterdenken?

SALOMON.

Men zocht, door deze trouw, de majesteit te krenken,
En op uw bruiloft mij te dingen naar den hals,
Met eenen naar dees kroon.

ABIZAG.

Abizag was nooit valsch;
Hoe zou ze op koningsmoord toeleggen ongenadig?

SALOMON.

Neef Joab in den aard is bitter en moorddadig;
Dat bleek aan Abner en aan Amaza weleer,
Twee helden, in het spits van zijn vermomd geweer
Gesneuveld, daar hem 't recht nog reên van staat te geven.
Hij werd met Abjathar van éénen geest gedreven,
Adonias, van zelf kroonzuchtig, eenen smaak
Te geven van verraad en broederlijke wraak,
En u van 't huwen met dien stouten prins. Hier draayen
Dees voorbeên op. Men zoekt Abizag eerst te paayen
Met zulk een bruidegom, de gading van haar jeugd,
En dan, in 't midden van de feest- en bruiloftsvreugd,
Den jongsten broeder met zijn vaders zerk te dekken.

ABIZAG.

Zou zich een broeders hand door broedermoord bevlekken?

SALOMON.

Dat is gebleken aan den schalken Absolon,
Die speelde 't Ammon bij den wijn. Staat Salomon
Nu van Adonias een beter lot te hopen?

ABIZAG.

Om Thamars schennis heeft zich Absolon verloopen,
Uit een getergde wraak; dat schelmstuk gaf hem stof.

SALOMON.

En prins Adonias, onterfd van vaders hof
En krone, kan dien smaad verkroppen noch verduwen;
Dies ziet de wraaklust uit, om, onder schijn van huwen
Aan schoone Abizag, stil door Joab, schelmsch van aard,
Zijn broeder bij den wijn te komen onder 't zwaard.

ABIZAG.

De koning wordt bewaakt met zijne leeuwsbanieren;
De koning zit bestuwd van hofwacht en staffieren.

SALOMON.

Zoo dicht niet, of het gaapt bij wijlen voor of na;
Men slaat gelegenheid en plaats en tijden ga.
De zee, bij 't schoonste weêr, legt stil en op haar luimen:
Een storm steekt schichtig op; dan ziet men 't water schui-
En zich verheffen, dat het aan de starren plast. (men
Zoo vindt de zeeman, die niet opwaakt, zich verrast,
En strijkt het zeil te spade, en kan het roer niet dwingen.
Een koning wapene zich veilig voor bespringen.
Wij willen schrap staan, eer al 't stamhuis, blij van geest,
En vrolijk bij den wijn, op dat geveinsde feest,
Eenstemmig uitroepe, op geklank van moordbazuinen:
„Lang leev' de koning en de koningin van Sunen!"
Wij willen tijdig eerst de hand slaan aan dien rei.

ABIZAG.

Natuur, die mij beschonkt met schoonheid! hoe beschrei
Ik uw milddadigheid en schadelijke gaven,
Die prins Adonias, den koninklijken braven,
Ten val gedijen! Och, had koning David mij
Gelaten buiten 't hof, zoo mocht Abizag, vrij
Van achterdenken, in het bloeyendst van heur jaren
En buiten opspraak, met een wedergade paren.
Nu is Abizag, fluks nog 's konings bedgenoot,
Eene oorzaak van des zoons al t' onverdiende dood.

SALOMON.

Abizag niet, maar door haar trouw ten troon te stijgen,
Dàt 's oorzaak van zijn dood.

ABIZAG.

'k Zal dan van d' oorzaak zwijgen;
De stam van Jesse ontzeî nooit vijand zijn genâ,
En minst den eigen zoon, die, zonder wedergâ
In wederspannigheid, den vader dong naar 't leven.

SALOMON.

Door vaders goedheid werd de boosheid meer gesteven,
Toen Absolon, gesterkt van aller stammen stem,
Hem sedert met geweld dreef uit Jeruzalem,
En in zijn ballingschap gewapend naar kwam zetten.

ABIZAG.

Zoudt gij uw eerste recht met broederbloed besmetten?

SALOMON.

Met geen onschuldig, maar strafschuldig broeders bloed.

ABIZAG.

Het maagschap grenst te na.

SALOMON.

Wie naar de kroon steekt, moet
Het boeten met den hals. De kroon lijdt[1] geen verschooning.
Dees misdaad kwetst het hart des rijks, dat is de koning,
Het eigen beeld van God, op 't rijksaltaar gewijd.

ABIZAG.

En God scheldt daaglijks zelf der boozen misdaad kwijt;
Zoo beeldt de koning best de Godheid uit naar 't leven.
De Godheid trekt min lof uit straf dan uit vergeven.

SALOMON.

De Godheid in het recht ziet geen personen aan.

ABIZAG.

Genâ kan eeuwig, geen gestrengheid lang bestaan.
Men geeft den koningen den titel van genadig;
De faam van goedheid, licht verzoenbaar, en weldadig,
Verleent meer luisters aan den opgang van uw rijk.

SALOMON.

Nooit droeg een rijk gerust twee koningen gelijk,
Gelijk de wereld geen twee zonnen kan gedoogen.

ABIZAG.

Een rijkszon Salomon verhengt der stammen oogen;

---

[1] duldt.

Hoe zou ze Abizag dan bedroeven in den zoon
Van David, die u zette in 't goud van dezen troon?
Geen vleyer van het hof mislcide u met zijn treken!

SALOMON.

Abizag rust. Het recht wordt met dit tegenspreken
Eer aangetergd, en min geleenigd en verzacht.
Gij wordt ten Hove met dees voorspraak meer verdacht.

ABIZAG.

Genadigste! gedoog, dat wij ons zelven kwijten.

SALOMON.

Zoo kwijt u dan heel kort. Dit jammeren, dit krijten,
Dit kermen vordert niet. Nu klaag uw hart voort uit.
Het recht gaat zijnen gang. Kort af uw klachte, en sluit.

ABIZAG.

Genadigste! eene maagd is teder,
En allerteêrst in dit geval,
Daar 't konings broeder gelden zal.
Ik worp me aan uwe voeten neder,
Als voor een vrijburg in den nood.
Gekerm noch tranen kunnen baten.
Vergeef me, ik moet mijn tranen laten.
Verdiende Adonias de dood,
Zoo wijt het mij. Is dit te stuiten;
Gij kunt Abizag, waard veracht,
Bij vaders vrouwen, dol verkracht
Van Absolon, met muren sluiten[1],
Zoo kan ze, door dit huwelijk,
Den jongling niet ten trone opvoeren,
Noch door haar staatzucht 't rijk beroeren.
O Salomon, o licht van 't rijk!
Verdoof den glans der majesteiten
Niet in uw broeder met de kling;
Zoo moet ge bij nakomeling
En nazaat voor uwe eer niet pleiten.
Genâ, geen recht zij uw besluit!
Kies van dees beide 't veiligste uit.

SALOMON.

Rijs op, Abizag! Wij, gediend bij 't meeste voordeel,
Beloven u voor God, door geen ontijdig oordeel,
Noch Hem, noch 't heil des volks, noch onzen naam en eer
Te kwetsen. Neen gewis; betrouw dat nimmermeer.
Wij willen 't heilig recht om gunst noch afgunst buigen,
Noch op een donkre blijk, maar wettige getuigen
Het vonnis vellen; 'tzij men 't recht uitvoere of zwicht'.
Zoo schromen wij geensins 's volksopspraak, noch het licht.
Dees zwarigheid treft mij, zijn broeder, eerst in 't harte.
Rijs op, Abizag! God verlichte u in dees smarte.

BANAJAS, SALOMON.

BANAJAS.

Genadigste! ik verwacht, tot 's konings dienst bereid,
In dezen stand den last van uwe majesteit.

SALOMON.

Hoe gaat het, Banajas? Wat mompelen de lieden?
Zal prins Adonias of Salomon gebieden?

BANAJAS.

Elk heeft de bruiloft van Abizag in den mond.

SALOMON.

Wat dunkt u van dees bruid en zulk een trouwverbond?

BANAJAS.

Ze is teffens rijk en schoon, en, boven hare dagen
En kunne, alreede wijs. Zou zij den zoon mishagen,
Een maagd, die vader, zwak van onderdom, beviel?

SALOMON.

Zij kent geen wedergâ. De glansen van haar ziel
En geest, die door de wolk van 't schoone lichaam stralen,
Verbeelden[2] 't ooge, dat een Engel neêr kwam dalen
In menschelijken schijn, met sterflijkheid bekleed.
Natuur heeft teffens al het eêlste aan haar besteed.
Zoo 't eerstgeboorterecht niet streed met vaders orden
En God, die mij verhief, wat kon ze minder worden
Als koningin van 't rijk? Want schoon het hof haar riep,
En zij, gelijk een roos, in vaders armen sliep,
Ze is nooit van hem gerept, maar zuiver maagd gebleven;
En storf ik kinderloos, 'k woû haar aan broeder geven;
Nu staat Adonias te vroeg op vóór den tijd,
En tergt de wettigheid, ter heerschappij gewijd.
Zoo vader David mij dit voorrecht had geweigerd,
Ik waar tevrede, en hij ten rijkstrappe opgesteigerd
Met 's volks toejuichen; nu verbindt me staat en plicht,
Te hindren, dat mij geen onterfde sta in 't licht.
Heer vader speelde lang mijn opgang door de galmen
Van hemelsch harpgezang, en strooide olijf en palmen
Den vredevorst ter eere, en zette in 't lang en breê
Mijn grenzepalen uit, van d' eene aan d' andre zee,
Van Faro's Nijl tot aan d' Eufraat en Nimrods stroomen;
En durf Adonias vermeten, mij 's rijks toomen
T' ontrukken tegens Gods en vaders jongsten wil?

BANAJAS.

Indien men spreken mag in broederlijk geschil,
Het voegt onwettigen voor wettigen te wijken
En Gods orakelen. Men mag de dertig rijken
Ineen gesmolten niet verdeelen; dat staat vast.
Het is geen suffens tijd. 't Gemor der burgren wast
Alle oogenblikken aan. Zoo veel aanhangelingen.
Die onlangs met gejuich ter offermaaltijd gingen,
Om prins Adonias te helpen op den stoel,
Verwachten 't woord van hem; en wilt ge, stil en koel,
Van ver dit aanzien: hij zal d' eerste rol herspelen.
Het oproer kankert in. Men moet staatkanker heelen
Met vier en ijzer, eer die inkruipt naar het hart.

SALOMON.

Ik vind me van weêrzij benepen en benard:
Hier staat mijn wettig recht, daar d' opspraak en de laster;
Hier 's huwlijks aanzoek, daar 't gevolg. Wij dienden vaster
In 't vonnissen te gaan, om door geen los besluit
Te slibbren. Bloedrecht eischt een klaar bewijs vooruit,
Dat op getuigen rust van onbesproke koppen.
Men hoeft veel stofs, om al wat gaapt den mond te stoppen;
Dies liet ik door de stad naarsporen wat er broeit,
En wacht getuigen, hoe hier Joab onder roeit
Met Abjathar. Bezet terstond de poort en vesten
Van Davids stad met wacht van alle vier gewesten,
Gij hebt de Kreten en de Pletheu in uw eed.
Ga daatlijk hene, en hou u op mijn lens gereed.

REI.

ZANG.

Had Jesses jongste zoon niet verder
Dan 's vaders stal gezien,
Genoegd[1] te leven als een herder,
En kudden te gebiên;
Hoe vrolijk zouden zijne zonen
Den haat en nijd ontgaan,
En, onbekoord, naar konings kronen
Noch heerschappijen staan!
De kroonzucht, nu hun aangeboren
In 't vaderlijke hof,
Komt reis op reis het hart bekoren,
En geeft krakeelen stof.
Hoewel de princen snel, als schimmen,
Verdwijnen uur op uur,
Nog zoeken ze al in top te klimmen,
Op 't wankele avontuur.
Men vindt geen rust in koningshoven;
Het hooge daalt, het laag stijgt boven.

[1]opsluiten, gevangen zetten. – [2]Brengen in den waan.

[1]zich vergenoegd, voldaan geweest met.

TEGENZANG.

De zoons belagen eige vaders,
De broeder 's broeders staat.
Het hof krioelt van aartsverraders;
Elk vlamt op eige baat.
Men legt op rooven toe en moorden.
Geveinsdheid, vol bedrog,
Verlokt een duif met schoone woorden;
De koning staat, och, och!
Gereed alle oogenblik te glijden;
Biedt God hem niet de hand,
Hij stort, ten schimp van die 't benijden.
De rijke tullebant
Geneest geen hoofdpijn, purpre broozen
Voetevel nochte smart;
In doornen plukt men geur van rozen;
De mond is niet als 't hart;
De goude kelk schenkt moordveuijnen.
De dingen zijn niet als zij schijnen.

TOEZANG.

God zelf had Jesses zoon
Ter heerschappij gekoren,
En met den oliehoren
Door Samuël uit 's Hemels troon
Gezalfd bij koning Sauls leven.
Hij kreeg dan 't rijk, niet aangedreven
Van kroonzucht, maar door 't hoog bevel
Geopenbaard aan Samuël.
Zoo volgde Salomon die gangen;
Dies zal hij 't rijk, van Gode ontvangen,
Bezitten, rijk van majesteit,
In vrede en volle heerlijkheid.
Laat ons ter Hutte God gaan smeeken:
God kan der boozen aanslag breken.

VIERDE BEDRIJF.

ADONIAS, ABIZAG.

ADONIAS.

Wat raad, Abizag? O, getrouwe halsvriendin!
Hoe jammerlijk bekomt mij mijne oprechte min
En liefde t' uwaart, als een schelmstuk, waard te vloeken!
Bespieders brullen, om Adonias te zoeken.
Ik bidde u, berg mijn lijf, God geve ook hoe het zij!

ABIZAG.

Rampzalige! gij schuilt bij niemand minder vrij.
Ik zitte om u verdacht en uw verraders streken.
Abizag draagt de schuld; zij heeft dit stuk besteken,
Den prins door hare min misleid en aangevoerd[1].
Abizag is de pest, die 't gansche rijk beroert.
Woudt gij den koning om zijn kroon en leven brengen,
Wat hoeft ge Abizag in dit lasterstuk te mengen?
Nu wascht haar zee noch stroom van zulk een lastersmet.
De roep[2] is onder 't volk. Dit heeft zijn plooi gezet:
En vlucht ge herwaart aan, om nog de wraak te tergen?
Ik zie mij zelve noch mijn leven nauw te bergen.
Verzie u; pak u voort; vertrek uit mijn gezicht.

ADONIAS.

O schoone! mij terstond[3] nog liever dan het licht,
Ontzegt ge mij uw cel?

ABIZAG.

Leef raad met uwe raden.

ADONIAS.

Ontzegt ge mij uw huis? Waarhene? Langs wat paden
Ontvluchte ik doods gevaar, in 't nijpen van den nood?
De poorten staan bezet. Wat raad? Geef ik me bloot,
Men vangt en spant me, en fel beschuldigd van een sterker,
Moet een gevangen zich verweren uit den kerker;
De rechter is partij en gruwelijk verwoed.

ABIZAG.

Zoo barnt gemeenlijk felst een bloedpleit tegens bloed.

ADONIAS.

Och, vader David! oud, te vroeg voor mij gestorven,
Wat raad voor uwen zoon?

ABIZAG.

En mij, door hem bedorven?

ADONIAS.

Men zal me slachten tot een zoen voor al het rijk;
Abizag! stort ten minste uw tranen op mijn lijk.

ABIZAG.

Vertrek uit mijn gezicht; hier baat geen ijdel klagen.

ADONIAS.

De princejager blaast den horen onder 't jagen.
Hij snuffelt om en om, en nadert. Och! wat raad,
Bezwijkt Abizag mij, in dien benauwden staat?
Aartspriester Abjathar! och, Joab! bergt mijn leven.

ABIZAG.

Al hadt ge vlengels, om door d' ope lucht te streven,
Hofvalken zouden u beknellen in de vlucht.

ADONIAS.

Nu valt een konings zoon zee, hemel, aarde, en lucht
Te nauw. Het zweet breekt uit, en alle haren rijzen.

ABIZAG.

'k Weet u geen schuilhoek als een hollen boom te wijzen,
In 't oud cypressenbosch. Onthou u daar. Men zal
U 's nachts bezorgen door een dienaar langs de wal.
Ellendige, nu spoê! God helpe u uit den hoogen!

ADONIAS.

Leef lang, Abizag, och!

ABIZAG.

Nu zal ik met mijne oogen
Den held niet weder zien, tenzij hem God bewaart.
Hoe wordt dat hoofd gedreigd van 't broederlijke zwaard,
Dat princelijke hoofd, te schoon om af te houwen!
Ik hef mijne oogen en mijn handen, dus gevouwen,
Naar God alleen om troost: zie neêr uit 's Hemels troon!
Beschut dat konings bloed, ter eere van de kroon.

CHUSAÏ, ACHIMAÄS, SALOMON.

CHUSAÏ.

Gestrengheid kan men hier met geene genade mengen.

SALOMON.

Wat komt Achimaäs, wat Chusaï ons brengen?

ACHIMAÄS.

God vrij den koning voor den tweeden Absolon!

CHUSAÏ.

God handhaaf Davids kroon in koning Salomon!

SALOMON.

Wat broeit er in de stad? Is 't beter ofte slimmer?

ACHIMAÄS.

Genadigste! waak op. Betrouw, wij hadden nimmer
Geloofd, dat deze pest zoo snel zich spreiden zou
Door 't lichaam van de stad? Wat vindt men luttel trouw
Ten Hove en onder 't volk, aan eer noch eed gebonden!

SALOMON.

Gij spreekt uit gissing?

ACHIMAÄS.

Neen, het is te klaar bevonden.

CHUSAÏ.

Hier baat geen veinzen meer; het geldt uw majesteit.

SALOMON.

Verhaal den oorsprong en den voortgang met bescheid,
Zoo kunnen wij gerust hierop ons oordeel vellen:
Wie zijn de hoofden? wie de rot en rotgezellen?

CHUSAÏ.

Aartspriester Abjathar met zijn gezag in lij,
En Joab, niet gekend in 's rijks veldheerschappij,

[1]Hoogd. (angeführt) voor om den tuin geleid, bedrogen. — [2]Het gerucht. — [3]aanstonds, op 't oogenblik.

Betooverden den prins, de kroonzucht te bewimplen
Met minnezucht; en, om al stil geloof bij simplen
Te winnen, polsten 't hart des volks, al stil vergaârd
Bij avondschemering door Bela, hoos van aard,
Die op drie sprongen zich alom ter sluik liet vinden,
En rook bedekt de lucht van alle prinsgezinden:
Hij luisterde, wie koel van Davids nazaat sprak,
Den prins Adonias beklaagde, en zulk een krak
In zijn gezag geleên; doch strafte ze, die rieden
Te sluiten, dat de jongste, in d' eere van 't gebieden,
Den oudsten wijken most. Dan werd er aangeheeht
De wettigheid en glans van 't eerstgeboorterecht.
Bij wijlen streed men om den zin van Mozes' hlâren;
Of Abjathar niet meer het wetboek zou bewaren
In d' oude zuiverheid dan Sadok, die ten Hoof
Meer gunst won. Somwijl hiel hij zich als stom en doof.
De veldheer Joab werd geloofd, die, oud van dagen,
Voor 't wetboek en het rijk de wapens had gedragen,
En avrechts zat beloond, daar Banajas het woord
Mocht voeren, en de wacht van Davids stad en poort
Alleen werd toebetrouwd. Dit liep allengs wat verder.
Men gaf er raadsels uit: wat een getrouwen herder,
Wat schapen paste; en of een wakker wachthond niet
Moet hassen om de kooi, als haar de wolf bespiedt. (ling.
De weiflaars dongen vast naar 't reedste in zulk een dwer-
Men deelde d' ampten uit, op 't rollen van den terling.
Men legt zich zelven toe, wil hier geluk toe slaan,
Naar eene landvoogdij of rechters ampt te staan
Of rekenmeesterschap of in den raad te hlinken.
D' een vat des anders zin, uit wijzen en uit winken[1],
En wat elk droomt hij nacht, wordt 's avonds opgehaald.
De hoop des gierigaarts weidt ruim en onbepaald.

SALOMON.

Wat scheen het oogmerk van dit onderlinge momplen?

CHUSAÏ.

Eens hij gelegenheid al teffens t' overromplen,
Wat prins Adonias in 't licht staat en zijne eer.
Men repte nooit van u. De kroon is veel te teêr
Om aan te raken. Zij besloten eerst te hindren,
Te keeren, die den prins in zijnen staat vermindren,
Waarin hij is gesteld, naar 's konings majesteit:
En, zoo hem 't huwelijk gelukt, door loos beleid,
Het feest te sterken, en, op klinkende bazuinen:
„Lang leve Adonias! lang leef de bruid van Suinen!"
Te roepen. Dit 's bestemd, hezworen veur het Koor.

SALOMON.

'k Geloof mijne oogen en mijne ooren, als ik hoor
En zie hetgeen men strooit. Het kroonrecht let op hlijken;
Op zulke tuigen kan de rechter vonnis strijken.

CHUSAÏ.

Achimaäs! ontvouw het middagklaar hewijs.

ACHIMAÄS.

God geef de Majesteit des konings eer en prijs!
De koning lees dit hlad; zoo wordt de stomme sprekend.

SALOMON.

Wat namen zien we hier in eenen ring geteekend?
Dit 's al van 't zelve slag, dat in het jongst rumoer
Met prins Adonias meineedig zamenzwoer;
En houdt het nog niet op van wroeten en van wrijten?
Hier zien we hurgerij en vreemden en Levijten,
Aanhangelingen van aartspriester Abjathar
En veldheer Joab. Dit verraders werk ziet ver.
Roep Natan uit het hof, en Sadok uit Gods Hutte!

NATAN, SADOK, SALOMON.

NATAN.

Heer koning! wat 's uw wil?

SADOK.

God zegene en beschutte

Den grooten erfgenaam van Davids krone en deugd,
In 't opgaan van het rijk en 't bloeyendst van zijn jeugd!

SALOMON.

Nu wordt het tijd, dat wij of onze erfhaters buigen;
Beziet dit hlad, en hoort wat stommen u getuigen:
Hoogwijze Chusaï en getrouwe Achimaäs,
Beproefd in vaders dienst, verschijnen recht van pas
Met d' onderteekening der blinde aanhangelingen,
Gereed om onverhoeds mijn tronen te hespringen.
Gij ziet de namen hier in 't rond geteekend staan,
Al onder een verward, en niemand boven aan.
Men kan de hand van al de schrijvers onderscheiden.

NATAN.

Wij spelden dit een wijl. Men mag niet langer beiden.
De schelmen groeyen aan in stoutheid en getal.

SADOK.

Zij rotten vast te hoop heel stil van overal.
Hier roeyen Davids zoons, uw hroeders, listig onder.
Dat geeft het oproer kracht. Geen vonk vat zoo in tonder,
Als deze drift in 't hart des staats, nog muitgezind
En weifelachtig, en bereid om dol en blind
Den andren Absolon, Adonias, te stijven;
En nu Levijten met hun hand dit onderschrijven
(Ik ken de namen en de letters al te wis)
Wordt u betuigd, wie 't hoofd der vloekverwantschappe is.
Hoe komt zich Abjathar nu weder te vergeten!
Wat durf schijnheiligheid zich roekeloos vermeten!
Wat krijgt de myterkroon een lasterlijke smet!
Hoe voegt dees gruwel een orakel van de wet,
Welks lippen God betrouwt zijn wil en wet t' ontvouwen!
Dat 's verre van verraad en koningsmoord te hrouwen!

NATAN.

De koning twijfle nu niet langer aan 't verraad,
Te loos hesteken door twee hoofden van den Staat,
Vermomden Abjathar en Joab, beide schuldig.

SADOK.

O, vader David! die zoo lang en menigvuldig
Door rampen werd beproefd, ook in uw naaste bloed,
Wat komt ons over? Och, wat ongeval ontmoet
Uw zone, in 't opgaan en de lente van zijn leven!
Hoe hebt gij Absolon tot tweewerf toe vergeven
Zijn wederspannigheid; en smette ik nu uit nood
Het eerste halsrecht met mijn lieven broeders dood?
Hoe stoot me dit voor 't hart! Het hart hegint te kloppen.
Wie kan den lastermond der eeuwige opspraak stoppen?

SADOK.

Het is natuurlijk, dat uw broeders smert u raakt.

NATAN.

En koninklijk, zoo gij gewekt voorzichtig waakt.

SALOMON.

Men lette op middelen, om 't scherpste recht te keeren.

SADOK.

Gij kunt door geen genâ dien boozen aard verleeren.

SALOMON.

Men geef hem keur van heide: een kerker of het zwaard.

NATAN.

Geen kerker is zoo sterk, die eenen prins bewaart.

SALOMON.

Men late in ballingschap hem buiten 't rijk omdwalen.

SADOK.

Hij zou, met 's nahuurs macht gesterkt, zijn schâ herhalen.

SALOMON.

Al wie hem handhaaft, staat mijn ongenâ t' ontzien.

NATAN.

Werd Absolon niet stil gehandhaafd onder 't vliên?

SALOMON.

Hij won geen legers, om den vader aan te randen.

SADOK.

Hij won de harten, die te Hebron t' zamenspanden.

SALOMON.

Na zijn verzoening met Heer vader in het hof.

[1] wenken.

NATAN.
Verzoent hij zich met u, dat geeft nieuw oproer stof.
SALOMON.
Men zal in Ahjathar en Joab 't oproer smoren.
SADOK.
Men smore alle oproer eerst in dezen eerstgeboren.
SALOMON.
Ik heb meer broeders; elk voor ander vlamt op 't erf.
NATAN.
Zij spieglen zich aan prins Adonias' bederf.
SALOMON.
Adonias vergat het Absolonsche voorbeeld.
SADOK.
Zoo ruk het zwaard uit; straf dit stuk, hij God veroordeeld!
SALOMON.
Heer vader verfde nooit de sabel in zijn bloed.
NATAN.
Dat steef den jongeling, verstokt in wrevelmoed.
SALOMON.
Hier dingen om het rijk de broeder tegens broeder.
SADOK.
En zit ge niet gezalfd, gekroond, als rijksbehoeder?
SALOMON.
Zoo zat Heer vader ook gezalfd op zijnen stoel.
NATAN.
Dat oproer werd gedempt, gesmoord in eenen poel.
SALOMON.
Tot vaders hartewee, gesmolten in zijn tranen.
SADOK.
Wat opspraak gaf dit niet aan Joabs oorlogsvanen?
SALOMON.
Nog heeft de Hemel hem op zijnen troon hersteld.
NATAN.
Niet zonder uitstaan van het uiterste geweld.
SALOMON.
Hij heeft Adonias voorhene begenadigd;
SADOK.
Den rechten booswicht, dien gij voorspreekt en verdadigt.
SALOMON.
Het eerstgeboorterecht misleidt hem in dien droom.
NATAN.
Gij geeft een hollend paard de sporen zonder toom.
SALOMON.
Het zwiebt, en voelt bezweet zich zelf nu afgeronnen.
SADOK.
Het geeft in 't renperk u den strijd nog niet gewonnen.
SALOMON.
Men kan het temmen met een ijzren mondgebit.
NATAN.
Betrouw geen hollend rijk, bedenk, hoe los gij zit.
SALOMON.
Zal nu een konings zoon voor 's broeders slagzwaard buigen?
SADOK.
Al 't rijk, God zelf eischt recht. Heer koning! wij betuigen
Voor uwen troon en Gode en Engelen, bereid
Te waken voor den stoel van uwe majesteit,
Dat wij onschuldig zijn aan zoo veel ramps, te vreezen
Uit dien weerspanneling, voor weduwen en weezen,
En 't gansche stamhuis, dat op uwe toezicht rust,
Van Libau tot den Nijl, van zee en waterkust
Tot aan het Roode Meer. Wij bidden, wij bezweren
U bij dit wyrookvat, laat heden triomfeeren
Het heilig kroonrecht, dat noch bloed noch afkomst kent.
Zoo houde d' Opperste u in eere en ongeschend;
Zoo erve uw koninkrijk op uw nakomelingen,
En geve Levi stof, uw lof te koor te zingen!
NATAN.
Wij stemmen met dien wensch en 's hoogen priesters mond.
De God der vaderen bezegele 't verbond,
Met David opgerecht en heiliglijk bezworen,
Toen u de tempelbouw van boven wierd beschoren,
En zulk een rijk beloofd, dat eeuwig duren zou.

SALOMON.
De God der vaderen ontzeî den tempelbouw
Aan vader, om al 't bloed, met zijne hand vergoten;
En zal ik nu den dolk in broeders boezem stooten,
Meteen in vaders hart, dat, op zoo streng een straf,
In zijnen ijzren slaap, nog opzucht uit het graf?
Hoe redde ik mij hier door? Ontschuldig mij, Heer vader,
Nu 's hemels Majesteit en zijne tronen nader
Dan wij, zoo laag op aarde, in dit gevaar gesteld!
SADOK.
Schep moed, Heer koning! zijt gerust, de Hemel scheldt
U deze misdaad kwijt, indien 't dien naam mag dragen.
Gij zult den Opperstem en 't hoog gerecht behagen
Door dit zoenoffer, van uw strenge hand verwacht.
Vaar voort, voorstander van 't aartsvaderlijk geslacht!
SALOMON.
Verdagvaardt Banajas.
SADOK.
Hij komt hier aangetreden.

BANAJAS, SALOMON, ABIZAG.

BANAJAS.
Rechtvaardige erfgenaam van Davids rijk en steden!
Wij komen u ten dienst gehoorzaam en bereid.
SALOMON.
Ga daatlijk bene; straf, door last der majesteit,
Den prins Adonias en Joab; acht geen bede!
Het heilig slagzwaard rust in zijne purpre schede;
Trouwanten! haalt het. Laat het recht zijn gangen gaan.
Wij kunnen 't kroonrecht nu niet langer wederstaan.
Men moet Adonias en zijne rotgezellen,
Verraders van de kroon, ten nutten spiegel stellen.
BANAJAS.
Hier is het zwaard.
SALOMON.
Ruk uit, en lever het ons bloot.
BANAJAS.
Daar is 't, Heer koning! u ten dienst in dezen nood.
SALOMON.
Ontvang het van ons hand, en handhaaf 't recht rechtvaar-(dig.
BANAJAS.
Ik ga. Zij vluchten beide, en kennen zich strafwaardig.
SALOMON.
Hier komt Abizag, rood bekreten en ontsteld.
Mevrouw! gij komt te spâ; het vonnis legt geveld.
ABIZAG.
Waar berg ik mij van rouwe, o stad, o hof, o heuvel!
Hoe deerlijk is het, dat een zoon van David sneuvel!
Wat dolheid dreef hem tot dit huwelijks verzoek?
Och! is hier geen gehoor? Adonias! wat hoek,
Wat schaduw bergt uw lijf, in 't uiterste verlegen?
Nu zoekt u Banajas met zijnen blooten degen.
Bloeddorstig zwaard! zoudt gij doorrijgen Davids borst,
U dompelen in 't bloed van zulk een braven vorst?
Hoe is de broeder op den broeder dus verbolgen?
Wat gaat Abizag aan? Ik wil het voetspoor volgen
Van Banajas; misschien wat[1] mijn gekerm vermag!
Ten minste dat hij ons ontschuldig'[2] vóór den slag,
Een al te strengen slag, die wij niet keeren kunnen.
Men kan een weduwe van David niet misgunnen
Een eerelijke blijk van onschuld, klaar en kort,
Eer dien verwezen prins de mond gesloten wordt.
Het Hof zal billijk nog den stervenden gelooven.
De waarheid wordt gedrukt, maar staat in 't ende boven.

[1]of wellicht iets. — [2]onschuldig verklare.

ABJATHAR, SALOMON.

ABJATHAR.

Hoe durf ik, het valt hard, voor 't Hof te rechte staan?
Dit stuk verdadigen? Daar komt de koning aan.
Genade, o Salomon! Ik smeeke u om genade,
En ken mijn lasterstuk.

SALOMON.

Dit naberouw komt spade,
En al te langzaam hij. Wat stof gaf Davids zoon,
U tweemaal tegens God en d' eer van deze kroon
Dus in te spannen, op verbeurte van uw staten
En leven, met de rot der boozen, die mij haten?
Wanneer een staatloos man zich schandelijk vertast[1],
Dat baart eene ergernis, die geenen burger past;
Maar zoo een amptenaar met eenig schelmstuk bloot leît,
Dat baart eene ergernis naar mate van de grootheid
En achtbaarheid des mans; hoe groot eene ergernis
Geeft dan d' aartspriester, wien zoo dier bevolen is
Godvruchtigheid en wat rechtmatig is te voeden!
Hoe komt nu d' Efod[2] weêr dit ondier uit te broeden?
Had uw stoelbroeder, die hier staat, u niet verbeên,
Men groeve u billijk, in een hagelhuî van steen,
Zoo diep, dat gij het hoofd nooit zoudt ten hemel heffen.

ABJATHAR.

Belieft de koning eens genadig te beseffen
Mijn vaders lijden en bloedstortinge, onderdaan[3]
Te Nobe, om David, als een halsvriend, uitgestaan,
En met der dood bezuurd, daar vijf en tachtig bleven
Gewenteld in hun bloed, en ik, God wond's! mijn leven
Nog bergende, de maar aan uwen vader bracht:
Ik zie uw grammschap, die rechtvaardig is, verzacht.
'k Heb vijftig jaren, in den ring der Hutgenooten,
Gelijk aartspriester, nooit vermoeid, maar onverdroten
De wet bewaard; en, toen uw vader zat versaagd
Voor 't heer des Filistijns, de Godheid raad gevraagd.
Ik droeg de Godskist, toen hij vluchtte in ballingschappen
Voor Absolon; en als de list hem woû betrappen,
Kwam Jonathan, mijn zoon, den halling, op zijn hals
Opwekken. Zoo veel, en zoo veel ongevals,
In 's vaders dienst bezuurd, behoorde 't hart te roeren,
Om niet ten allerstrengste een vonnis uit te voeren,
Gelijk mijn schuld verdient aan uw gewijde kroon.
God handhave op dien voet u op uw vaders troon!

SALOMON.

Gij hebt de Godskist trouw voor vader heengedragen,
Achitofel ontdekt in zijn doortrapte lagen,
En vaders rampen lang in zijnen dienst geproefd;
Een zaak, bij elk bekend, en die geen blijken hoeft.
Ik wil uw doodschuld met uw diensten nog vergoeden.
Vertrek naar Anathot; uw akker kan u voeden.
De vloek aan Ely en den struik[4] van Athamar,
Gespeld te Silo, treft de kruin van Abjathar,
En Eleazer blinkt, in Sadok nu herboren;
Hem is 't aartspriesterdom in 's Hemels raad beschoren.

JOAB, SADOK.

JOAB.

Aartspriester Sadok! och, wie bergt me in doodsgevaar?
Ik vluchte, en grijpe uit nood de horens van 't altaar,
Voorheen den vrijburg van Adonias, den droeven.
Hier wil ik sterven en het uiterste beproeven,
En duiken in Gods Hutte, en sterven op uw wacht.
'k Was lang, als Abjathar, voorhene ontwijd, verdacht,
Ook eer Adonias, van angst des doods benepen,
De horens van 't altaar voorvluchtig had gegrepen.
Beschut me, eerwaardste! die nu 's konings hart bezit.

SADOK.

O grijze veldheer! vlucht gij herwaarts? Wat 's uw wit?
Ik kan uw leven noch uw misdaad niet verschoonen.
Dit 's nu de tweede moord begaan aan 's konings zonen,
Of eer de derde; want gij trapte op Absolon,
Misleidde Adonias, en dreigde Salomon.
Uw boosheid houdt geen maat in 't ende van uw jaren.

JOAB.

Eerwaardigste! gij kunt alleen mijn leven sparen.

SADOK.

Dat is onmogelijk; uw vonnis legt te vlak.

JOAB.

Verzoek genâ.

SADOK.

Zoo kreeg 't gewijd gezag een krak
Ten Hove. Niemand durf voor vloekgenooten pleiten.
Gij kwetste meer dan eens des konings majesteiten.

JOAB.

Mijn tijd is kort; ik ga met éénen voet in 't graf.

SADOK.

Geen onderdom ontgaat de wel verdiende straf.

JOAB.

Mag Davids volle neef dan geen genâ verwerven?

SADOK.

Nog min dan Davids zoon, die van uw hand most sterven;
En 's konings broeder zelf wordt nu genade ontzegd.

JOAB.

De koning zit te streng in 't eerste halsgerecht.

SADOK.

Zoo raakt men eens aan 't end van alle vloekverwanten,
Die reis op reis te stout zich tegens 't kroonrecht kanten,
En zelf tegens God en zijn gewijde wet;
Want God heeft Salomon op 's vaders troon gezet.
Gij weet, hoe David sprak: „God gaf me vele zonen,
Maar wijdde Salomon ten nazaat op mijn tronen",
En nam hem tot een zoon, gelijk een vader, aan,
Om trouw, naar Mozes' stijl, de stammen voor te staan.
Zoo wordt gij door den mond des vaders zelf geoordeeld,
Die gaf den erfgenaam des rijks een heerlijk voorbeeld
Van eene rijke kerk, die hem te bouwen stond.
Hoe durft ge dan, vervoerd door mijn stoelbroeders mond,
U innebeelden, dat gij, met uwe eedgenooten,
Den recht gewettigden moogt schuiven en verstooten,
Adonias ten dienst? Of acht ge David slecht,
Dat hij het oudste van het jongst geboorterecht
Niet onderscheiden kon, of immers al te spade?
Neen zeker, nacht en dag ging hij met God te rade,
En 't Hutorakel, sterk gedreven door Gods geest.
Gij draagt u recht, als een, die God noch menschen vreest.
Zal Salomon, gelijk Gods mond helooft, regeeren,
Zoo moet gerechtigheid en 't kroonrecht triomfeeren.

JOAB.

Mij wordt dan alle hoop van leven kort ontzegd?

SADOK.

Uw lasterstuk was niet verweerbaar in 't gerecht.

JOAB.

't Gewijde kleed plag wel misdadigen te bergen.

SADOK.

Men wachte zich den leeuw van Juda dus te tergen,
In 't sluimren; want komt hij t' ontwaken al gesteurd,
Dan wordt alle ongediert, dat hem beschimpt, verscheurd.
Daar hoort men al den berg met een geschrei vervullen:
„Adonias is dood!" De leeuw vaart voort met brullen,
Held Banajas genaakt. Bereî u; het is tijd.
Hij sterft onheilig, die het hoog altaar ontwijdt.

[1] Anders vergrijpt. — [2] De Hoogepriesterlijke pronk.
[3] in onderdanigheid, onderworpen, lijdzaam.
[4] stam, geslacht.

BANAJAS, JOAB.

BANAJAS.

De prins Adonias moest zijne doodschuld boeten,
En knielde voor dit zwaard gewillig aan mijn voeten.
Gij ziet het nog van bloed gepurperd en bespat.
Heer Joab! al vergeefs gevloden, en gevat
De horens van 't altaar, geen vrijburg voor uw leven;
Het vonnis legt geveld, hier helpt geen wederstreven.
Gij zijt ook oud genoeg, om d' algemeene schuld
Te boeten. Schep dan moed, en neem voor 't jongst geduld.
Ontschuldig ons, dat wij, van hooger hand gedwongen,
Een recht, dat duren zal op aller eeuwen tongen,
Uitvoeren, in den dienst des konings, uwen heer.

JOAB.

Gedoog ten minste, dat ik mijne zaak verweer.

BANAJAS.

Vergeefs. Gij kunt hierdoor geen troost bij 't Hof verwerven.

JOAB.

Welaan, 'k getroost me dan, hier aan 't altaar te sterven.
'k Verzoek ten minste, dat gij naar den koning zendt.
Misschien bedocht hij zich. Een rechter kan in 't end
Van zin veranderen; dat 's meer dan eens gebleken.

BANAJAS.

Het recht is heilig. Durft gij 't vonnis nog bespreken?
Zie toe, dat gij de straf door weêrspraak niet bezwaart.

JOAB. (vaard;

Nooit was mijn hart in 't veld voor 's doods grimmas ver-
Dat tuigt dit lichaam, dicht geteisterd van kwetsuren,
In 't vechten op een heide, in 't stormen op de muren,
In 't waden door den stroom, en 't steigren op een rots.

BANAJAS.

Hoe toont de veldheer dan door 't vliên zich luttel trotsch,
In 't aanzien van de dood? Wie rustig sterft, sterft heerlijk.

JOAB.

Wie voor Gods outer in het harnas sterft, sterft eerlijk.
Maar 't rouwt me, schandelijk te sterven op dien voet.

BANAJAS.

Getroost u evenwel, naardien gij sterven moet.

JOAB.

Om God! ontzeg me niet, een bode heen te zenden,
En hoort naar 's konings last, dat zal het recht niet schen-
Noch niet verzwakken. Sta mijn bede een luttel toe. (den,

BANAJAS.

Ik ben dit sammelen, dit ijdel uitstel moê.
Trouwanten! gaat terstond den koning nog eens vragen;
Volhardt hij hij zijn last, zoo volge ik 't hoog behagen;
Men breng me fluks bescheid
Van 's konings majesteit.

JOAB.

Hoe los en wankel staan de staten
Der wereld! Ai, ziet Joab aan,
In dezen schijn, van elk verlaten.
Men ziet de wisselbare maan
Dan heel, dan half, dan nieuw, dan onder,
In 't end beroofd van al haar licht.
Wat is een prins en veldheer, zonder
De zon van 's konings aangezicht?
Nog komt de maneschijn weêr boven;
Maar zoo ik 't hoofd nu onderhaal,
Één nacht zal al mijn luister dooven
Voor eeuwig. Stapelt altemaal
Mijn oorlogsdaden aan de wolken;
Zij worden nu niet eens gedacht.
Wat baat het dempen van de volken
Der Idumeên, of van 't geslacht
Uit koning Ammon of Syrieren?
Wat baat me, dat ik, zonder zorg,
Aanvoerde Juda's leeuwsbanieren,
En d' eerste klom op Sions borg?
Wat baat het, dat ik twintig jaren
Bekleedde 's rijks veldheerschappij,
En Davids hofraad holp bewaren?
Men treedt al 's konings bloed voorbij.
Ik sta hier veeg, ter dood gedagvaard;
Wie keert den slag van 't blinde slagzwaard?

BANAJAS.

Daar komt mijn lijftrouwant. Heer Joab! sta nu vast.
Wat hoore ik, dat mij drukt!

JOAB.

Hoe luidt de jongste last?

BANAJAS.

Dat ik u datelijk van 't outer af moet rukken,
En leveren uw lijf den koning in twee stukken.

JOAB.

Welaan, 'k getroost me dan, te sterven aan 't altaar;
Maar gun me een luttel tijds: dat 's buiten uw gevaar.
Mejoffers! laat geen rouw uw harten overstulpen.
'k Heb overspelers, op mijn hals, in staat geholpen,
Mij aan Urias' moord door hunnen last besmet,
En wiesch de schandvlek af van dat geschandvlekt bed.
Waar Absolon verschoond, geen Berseba zou leven,
Veel min zat Salomon zoo diep in 't goud geheven.
Nu sterkt dees bastert, dus moorddadig en verwoed,
Zijn vaders testament met Joabs edel bloed.
Nu, Banajas! vaar voort, aan 't plukken en aan 't rukken;
Daar is mijn borst, mijn hals! Hou Joab in twee stukken;
Maar God, die uit een wolk aanschouwt dit ongelijk,
Verscheure Salomons of na zijn nazaats rijk,
Uit onverzoenbre wrake, aan twee oneffe deelen:
Hier 't hoofd en daar de romp, door bloedige erfkrakeelen!

BANAJAS.

Gij koningslasteraar! geen konings ongenâ
Geeft u dien slag, o neen, maar Abner, Amaza,
Die twee rechtvaardigen, van u al t' ongenadig
Mishandeld, zonder schuld, zoo godloos en moorddadig,
Verdagen God om wraak. Hun bloed drupt op uw hoofd.
Wat staan we langer, als van ons verstand beroofd? (ter.
Trouwanten! vaart vrij voort. De bloedhond bast nog stou-
Vaart voort, trouwanten! voort, en rukt den schelm van 't
Naar achter in de Hutte. Ik volge u op de hiel; (outer,
Hij storte 't godloos bloed daar uit met zijne ziel!

REI.

ZANG.

Wat maar verbaast onze ooren!
De prins, zoo hoog geboren,
Adonias is heen.
Och, waar' hij nog verheên!
Een prins, zoo schoon geschapen,
Is al te vroeg ontslapen.
O edelmoedige aard!
Hoe legt ge door het zwaard
Geveld op 't grazig outer.
Zoo wordt een bloem door 't kouter
Van haren steel gesneên.
De jonge frissche leên
Zal hij voortaan niet reppen,
Noch lucht en adem scheppen.
Daar legt nu al de roem
Van zulk een koningsbloem.
Och, Hagits zoon! wat vleyer,
Wat booswicht, wat misleyer
Beweegde u, al te rijp
Van oordeel en begrijp,
Dus tegens uw Heer broeder,
Der stammen hoofd en hoeder,
Te wrijten op den hals?
Wat is de wereld valsch!

TEGENZANG.

Een prins, getoomd van zede,
Leeft met zijn staat tevrede,
En houdt zich aan het lot,
Hem toegelegd van God;
Maar ongetoomde zinnen,
Die zonder God beginnen,
En, vlammende op het heil
Der staten, boven 't peil
Van hun vermogen stijgen,
En worstelen en hijgen
Naar hoogheid, storten neêr
Ten halve van hunne eer.
Had dees zich zelf geoordeeld
Naar 't broederlijke voorbeeld,
Nooit waar hij, snel en kort,
Zoo laag ter neêr gestort.
Dat komt van reukloos minnen
En staan naar koninginnen!
Abizag staat hem dier.
Wie alverterend vier
Genaakt, verbrandt tot asschen.
O telg, te steil gewassen,
Gelijk een cederplant,
Hoe treft u 's Hemels hand!

TOEZANG.

Laat ons de rosbaar eeren,
Den lijksleep achteraan
Al klagende vermeêren,
En tijdig sterven leeren,
Bedauwd van traan op traan,
Die langs de kaken rollen
Uit oogen, dik gezwollen,
En rood en uitgeschreid.
Laat Hof en alle steden
Zich weêr in 't rouwkleed kleeden,
Nog onlangs afgeleid;
Toen David uitgeblonken,
Met al zijn majesteit,
In 't graf lag neêr gezonken.
Vlecht lijkkrans en feestoen
Van loof en eeuwig groen!
Dit licht heeft uitgeschenen;
Adonias is henen.

VIJFDE BEDRIJF.

SALOMON, BANAJAS.

SALOMON.

Hoe ging het, Banajas?

BANAJAS.

Indien men 't zeggen mag,
Behouden 's konings gunst, het recht heeft zijn beslag.
Genade, o koning! laat mijn nooddienst u behagen.
Men hoort de lijken der weêrspannigen beklagen,
Die 's konings ongenâ zich haalden op den hals;
De joffers kermen luid, de stad is vol geschals.

SALOMON.

Heer Banajas! sta op. Zoo wordt mijn wil voltrokken.
Dat komt van kroonzucht, en het wederspannig wrokken
En wrijten tegens God en Gods gezalfde macht.
Verhaal Heer broeders end. Het koninklijk geslacht,
Mijn broeders, neven, en princessen mogen leeren,
Dat stam noch afkomst geen gerechte straf kan keeren.

BANAJAS.

Ik spoorde, op 's konings last, Heer broeders stappen na,
En sloeg zijn voetspoor door mijn hazewinden ga;
Gelijk de jager plag te volgen, in het dagen,
De veldstreek, daar de dauw van 't gras lag neêrgeslagen,
Tot dat hij 't leger vond, daar zich de bange ziel
Van 't afgejaagde harte, uit hoogen nood, onthiel.
Bespieders rooken hier en daar een merrekteeken,
In 't oud Cypressebosch. Hier had hij zich versteken
In eenen hollen boom, die hem geen vijand wees.
Wij luisteren een poos en hooren, hoe de vrees (schijn'.
Verzucht in naarheid, daar geen zon noch dagstraal door-
Men riep: „ai prins! schep moed, schep moed; koom vrij te
En toon u zelven en uwe onschuld aan den dag." (voorschijn,
Hij daalde op deze stem, en gaf zich bloot, en zag
Het schemeren van 't licht door loof en bruine bladen,
En klaagde in 't end bedrukt: „helaas, ik ben verraden!
Dat had Abizag, die mij hier wees, niet beloofd;
Doch is zij, dus belust, beholpen met mijn hoofd, (pen,
Zoo houw het van den romp, laat d' aarde 't bloed opslor-
En 't hoofd in haren schoot, gelijk een bruidschat, worpen,
Zij mag het kussen, als de bleeke mond nog gaapt,
Tot dat het in dien schoot, als in zijn grafsteê, slaapt.
De kroonzucht kent noch bloed, noch afkomst, recht noch
Wat was Adonias? Wat is hij nu geworden? (orden.
Geen koning op den troon, naar aller volken recht,
Natuurlijk, buiten strijd, van God hem toegelegd,
Maar een misdadige, een verrader, een verwonnen;
Het is gerokkend, maar het werk niet afgesponnen.
Alle eeuwen zullen mij verweren, West en Oost.
En hierop sterve ik, Gode en zulk een dood getroost.
'k Vergeef 't Heer broeder, mij te krachtig en te machtig:
Hij pronke met dien klank en naam van broederslachtig;
Dat is mij liever dan regeeren, zoo 't hem lust.
Nu, Banajas! vaar voort. Sla toe: Ik sterf gerust.
Laat d' overspeelster, die haar bastertkind holp wijden,
Laat vaders asch zich vrij in 't marmergraf verblijden,
Zoo 't wereldsche beloop den overleên verlicht,
Dat Salomon zijn troon op 't lijk des broeders sticht."
Hij knielt op dit beklag, die flus zoo moedig steigert
In top van uwe kroon. Mijn hand en slagzwaard weigert
Tot driewerf toe den slag te geven aan uw bloed.
Het hart klopt in mijn lijf. Ten leste scheppe ik moed
En roepe: „'s konings wil, niet mijnen wil geschiede,
Met-eenen 's Hemels wil! Geen valsche waan verhiede,
Den slag te geven aan de kroonzucht, die 't verdient,
En God, noch Gods gerecht, noch David heeft ten vriend."
'k Voltrek hier op den last, van hooger hand ontvangen.
Hij stort ter aarde en sterft en gaat der vadren gangen.
Al 't Hoftrouwwantschap roept uit eenen mond gelijk:
„Lang leve Salomon, ten dienst van Gode en 't rijk!"
De boschgalm juicht het na wel driemaal, telkens flauwer.

SALOMON.

In 't scheiden sluit de hand der bloedverwantschap nauwer
En nauwer om het hart, dat voelt dien harden slag.
De Hemel sterk me, dat ik dit uitharden mag! (gen
Het kronegoud blinkt schoon; maar goud met bloed te spren-
Misverft den glans van 't goud. De nood leert dit gehengen.
Hoe ging het eutlijk, en wat nadruk gaf dit voort?

BANAJAS.

Bedrukte Abizag, die den boschgalm juichen hoort,
En in een schuilhoek van het bosch zat weggescholen,
Kwam, als een brullende leeuwin, uit duistre holen,
Die van haar jongen door den jager werd beroofd.
De vlechten vliegen wild om schouders, hals, en hoofd.
Zij komt, op dat gerucht, door bosch, door braam gevlogen;
Een helsche Razernij ontsteekt haar brandende oogen.
Zoo valt ze plotsling door den drang op 't stervend lijk,
Bezwijmt om Davids zoon, bemorst zich zelf met slijk,
Verscheurt haar kleeders, borstcieraden, en gewaden,
En legt er stijf en stom. Geen rouw kan 't hart verzaden.
Ten leste komt ze tot zich zelve, en berst dus uit:
„Mijn zoon Adonias! och, koninklijke spruit,
Hoe zijt gij ingeleid door reukelooze raden!
Giet tranen over 't lijk! Strooit lijkcypresse bladen!
Cypressebosch! leg al uw bladers teffens af.
Al 't rijk geleide hem naar 't vaderlijke graf.

Och! waar hij, als een held, in 't harrenas ontslapen!
Ter wereld is voortaan geen vreugd voor mij geschapen:
Ik wees hem, loos misleid, dien boom tot eene wijk,
En koom te spade, om uit zijn mond eene wisse blijk
Van mijne onnoozelheid te trekken, u te toonen,
Dat mij geen schepterzucht, geen glans van koningskronen
Bekoorde, om Salomon te stooten uit den staat,
Van David en van God hem toegekeurd. O smaad!
Alle eenwen zullen nu Abizag schuldig achten.
Helaas! ik vreesde hem t' ontdekken met mijn klachten,
En toefde veel te lang! Het is te lang gebeid.
'k Heb dien misleiden prins te wreed mijn hof ontzeid,
Uit angst en vreeze voor zijn broeders ongenade.
De slag is nu gegaan; dit kermen komt te spade."
Zoo kermt ze, en jammert flauw op 't lichaam in het stof.
Men heft haar op, en brengt het prineelijk in 't hof,
Met eene roshaar, om te zalven naar de wijze.
't Gedije God alleen en uwen stoel ten prijze!

SALOMON.

Hoû stand. Roep Semeï met Sadok hier voor mij.

BANAJAS.

Hij komt gedagvaard, en het hoofd hangt op een zij.

SEMEÏ, SALOMON, SADOK.

SEMEÏ.

Genade, o koning! och, hij durft het nauwlijks hopen,
Die aan den vader zich te schendig dorst verloopen,
Den vader, balling en versteken van de kroon,
Door geen uitheemsch geweld, maar van den eigen zoon,
Nog vloeken, lastren, en een snooden bloedhond schelden,
En, dat nog hooger loopt, hem en zijn trouwste helden
Ten berge afsteenigen, ten schimp van zijn geduld.
'k Bekenne, ik steek te diep in onverzoenbre schuld,
En bidde u om genâ. Toen David triomfeerde,
En over 's rijks Jordaan naar Sion wederkeerde,
Verneêrde ik mij voor hem, uit rouwe en harteleed.
Hij zalfde mijne schuld, bezworen met een eed.
Wil nu de nazaat streng mijn oude doodschuld wreken,
Zoo ben ik lijveloos; zoo valt er niet te smeeken.
Maar gij, die vader in genade geensins wijkt,
Kunt zedig slechten al wat u verongelijkt.
Zoo komt ge David en zijn heilig voorbeeld nader;
Zoo trooste mij de zoon, als eertijds zijn Heer vader!

SALOMON.

Ik weet, wat David mij belastte wijs en stil:
Gij deelt met Joab diep in vaders jongsten wil;
Nog zal men 's konings eed niet licht in u onteeren.
Uw straf genaakt. Laat zien, wat ons de tijd wil leeren.
Let op uw konings woord, en luister naar zijn stem:
Ga hene, bouw een huis hier in Jeruzalem.
Men zal een wakende oog op uwen wandel houden,
Om 't rijk te veiligen van alle misvertrouwden[1].
Ten welken dage gij, verlatende uwe streek,
De voeten verder zet dan onze Cederbeek,
Zult gij de nieuwe schuld en d' oude voort betalen:
Dies wacht u 's konings vloek op uwen hals te halen!

SEMEÏ.

Geloofd zij Salomon! Voorwaar, hij oordeelt recht.
'k Bezweer die wijze wet, en blijve 's konings knecht.

SADOK.

Het lust me in Salomon den Vredevorst t' ontmoeten,
Die alle erfvijanden, aan 't outer van zijn voeten,
In stof zien leggen en zich buigen voor Gods troon.
'k Verwacht in Salomon een andren Davidszoon!

[1]mistrouwden.

TOONEELSCHILDS-VERPLETTERING,

OF

Grondig bewijs van d' ongezoutenheid der Pleitreden voor het Tooneelrecht[1].

D' uitmuntende vorstelijke Israëliet, voorzegger en blijde boodschap-verkondiger, die van wijsheid en godvruchtigheid overvloeide, een menigte zieltreffende zinsprenken en heerlijke vonnissen heeft nagelaten, en wien, eindelijk, alle ware godsdienstige schuldig zijn een levendig gedenkbeeld in zich op te rechten; zeide, uit den mond zijns grooten meesters, Jehova, deze behartigenswaardige woorden: „wee dengenen, die het kwade goed heeten ende het goede kwaad"; en den wijzen Salomon spreekt in dienzelfden zin: „wie den goddeloozen rechtvaardigt ende den rechtvaardigen verdoemt, zijn den Heere een gruwel, ja, die beide".[2]

Het oude spreekwoord is: die een logen wil warachtig doen schijnen, heeft veel woorden van doen. Dit blijkt ons naakt en klaar in het Tooneelschild of Pleitrede voor 't zelfde, naamloos te voorschijn gekomen van een Kamerist of voorstander der tooneelspelen en danserijen van dien. Die met veel stoute woorden, stijve kaken, en onbeschaamde wangen (na zijn hoogste krachten) durft verdedigen als een Godvruchtig en zeer stichtelijk werk; 'tgeen nochtans de natuur, de reden, d' eerbaarheid veler zedenlievende heidenen (neffens Gods heilige woord) voor ijdel, onnut, ja godslasterlijk en vuil keurt; die in 't voorhoofd met deze letteren Cedo nulli[3] pronkende, een iegelijk verbaasd schijnt te maken, omdat de meester niemand meent te wijken. Immers dit is er in te zien, dat hij voor een braspenning of elf duits[4] aan koor-Latijn[5] gegeten heeft, daar gemeenlijk alle zijn spotschriften mede verguld zijn, om te toonen, hoezeer zijn lever in die Altaargeheimnissen doorspekt, gekonfijt, en geweekt is. Derhalve is 't ook een ieder, die niet schrijven kan, te raden, dat na te laten.

Evenwel dit blauwe boekjen zonder naam ons ter handen komende, docht ons goed 'tzelfde, als een zaak van gewicht hij die weinig sterkte heeft, met reden te overwegen. Wij meenden, dat hij 't gezag, waardij en wettelijkheid der tooneelspelen, dansen en bootsemaken[6] zonde aanwijzen: 1. uit de macht en aanzien des voorsten instellers hij de Kristenen. 2. uit de reden van d' instelling 3. tot wiens eere deze instelling was. 4. uit de vruchten en nuttigheden van dien. 5. uit het bijspel[7] der vaders, voorzeggers, en apostelen der Heilige Schrift. Maar geen van dezen allen wordt hij hem aangevoerd, als alleen de twee laatsten, en dat zoo wanschikkelijk, dat het meer belachens- als wederleggenswaardig is, dewijl daar noch hoofd noch staart is aan te vatten noch te grijpen. Mogelijk heeft hij gevreesd zijn eigen schande t' ontdekken; 'tgeen hij nochtans zelf zoo levendig uitwerkt, als hij van tegenstrijders zoude kunnen verwachten. Maar zoo zoude hij: 1. moeten zeggen, dat de instellers waren heidensche, afgodische, en bijgeloovige menschen, die bij Kristenen weinig aanzien hebben. 2. dat haar reden zijn geweest, om de Goden, of veel meer

[1]Tegen Vondels boven (bladz. 101) opgenomen Tooneelschild, naar aanleiding der aanvallen door Ds. Wittewrongel in zijn Œconomia Christiana of Christelijke huishoudinghe (1655, 2e druk 1661) tegen hem gedaan, waarin hij hevig op den Lucifer en overige Bijbelsche treurspelen van Vondel smaalde. — [2]„Jes. 5. 20. Prov. 17, 15, 20, 24. Jes. 5-23. Exod. 23, 7." (aant. van den schrijver). — [3]Ik wijk voor niemand; zinsprenk van Vondels Tooneelschild. — [4]Verouderde muntsoort, 8 in één stuiver. — [5]Kerk-Latijn. — [6]poetsemaker. — [7]voorbeeld (verg. 't Hoogd. Beispiel).

Duivels, te verzoenen, en zware pesten te verdrijven. 3. dat het was ter eere van Pluto en Proserpina, en dergelijke Helsche Goden. 4. dat de vruchten zijn geweest ontuchtigheid, ergernisse, misbruik van den name Gods, en daarom van veel Heidenen zelf verdoemd. 5. most hij bijbrengen Caligula en Nero, gruwelijke monsterdieren, die alle zeden en eerbaarheid vijand, en der battement-speelders grootste vrienden waren.

Hierom heeft hij veel liever een olipodrigo[1] en mengelmoes van allerlei spotternijen, lasteringen, logenen, en scheldingen te voorschijn gebracht; met een deel smadelijke, verachte, spottelijke, ja, goddelooze namen de getrouwe herders en leeraars der gemeente toe te passen, haar noemende kerk-uilen, pilaarbijters, geveinsde Farizeën, schijnheilige muggezifters, splinterkijkers, kameelverslinders, domme, oordeellooze en vernufteloozе gezellen; omdat zij, achtervolgende haar amptsberoep en last Gods („verkondigt mijnen volke hare overtredinge en den huize Jacobs hare zonden") de gemeene breken des volks bestraffen, de wulpsche, dartele ijdelheden ontdekken, aanwijzen, en verfoeyen, haar gemeente ernstelijk en getrouwelijk daarvoor waarschuwen, geen gemeenschap met dergelijke „onvruchtbare werken der duisternisse" te hebben, om te ontgaan de gewisse oordeelen Gods over degenen gedreigd, die de wereld en haar wellustigheden dienen. Opdat zij alzoo, als wakkere wachters aan de poorten Sions, haar plicht volbracht hebbende, mogen bevrijd zijn van de naam, die de trage en slapende herders met recht zijn gegeven, namelijk: stomme honden, die niet blaffen en kunnen.

Om dan tot de zaak te komen, onder verbetering van wijzer vernuften, is noodig, de verwarde voorstellingen een weinig te ontwarren, en te zien, wat Cedo nulli zeggen wil, begrijpende op het best 't geheele zoodje in deze drie stukken: ten eersten zeit hij, wat tooneel en tooneelspel is; ten tweede, waartoe het nut is; ten derden, het bijspel Gods en de vermaarde mannen, die dit geleerd of vertoond hebben. Ik gruwel voor de lasteringen Gods, die ons hier te voorschijn komen. Dit staat ons nu, van stuk tot stuk, te ontleden; maar eer wij beginnen, is te bezien, waarom hij niet begrijpen kan, wat reden de heidensche oudvaders gehad hebben, de Goddin Pallas een kerkuil tot schildknaap toe te voegen; dewijl hij met zijn Romeinsche wijsheid nochtans alle de grondelooze diepten en zoo veel secten heeft deurgekropen, en haar hoogste geheimnissen zoo naaktelijk ontdekt, dat er niet een vezeltje, tot op den ondersten bodem van Styx, Flegethon of Cocytus, is voor hem verborgen gebleven, als alleen dit hooge en wichtige stuk. Waarom hij nog genoodzaakt zal zijn, zich in der Zonnen stad O n t' school te besteden, en een Heiden of Turk, zoo hij 't alreede niet en is, te worden, om 't Heiligdom van 't uitgesneden beeldwerk op d' Egyptische grafnaalden te kunnen vatten. Maar dit schijnt hem wat te hoog; hij vreest den hals te breken, en mogelijk aarzelt hij voor de oordeelen des Allerhoogsten, die haar scholieren gedreigd worden. Andersins is dit een enkele uilsbedenking, die den uil in de schouwburgsche uilenvlucht geleerd heeft; want die kwaad doet, haat het licht. Wij dan, deze blinde verwondering nergens in zijn voorstelling t' zaam gevlecht vindende, zullen die ook op haar zelven van hem beredenkaveld laten, en hooren hem spreken: 1. wat het tooneel en tooneelspel is. „Het tooneel is een verheven plat" zeit hij, hoewel dit noodeloos was te zeggen; want dat weten de boeren wel, die hier op de lekkere kermis haar vermaak scheppen; maar nog beter kander de timmerman van spreken, die hetzelve gemaakt heeft. Maar „'t is toegesteld na den eisch der rolle van de personagiën". Dit kan ook de beul zoowel als hij verzinnen; want na dat de dieven zijn, wordt het schavot toegemaakt. „Die elk, na haren staat gekleed of vermomd, door stemmen en gebaar uitbeelden een geschiedenis of waar schijnende versiering of klucht." Maar wat volgt er op? luistert toe, de bergen willen baren: „waardig tot stichtig vermaak". Dit is de wonderlijke muis, daar zoo veel katten om dansen. Wat dunkt u? zijn dit geen krachtige redenen, om hem hierin na te volgen? De waarheid van zijn zeggen zal genoegzaam door d' ouders en vrienden betuigd worden, dieder verscheiden van de hare zoo zeer gesticht hebben gevonden in deze Schole der ijdelheid, dat ze dezelfde in de twee klimmende Leeuwen[1] bij Jan Vaâr[2] in de kost hebben moeten besteden, of tegen haar dank om peper zenden[3], daar zij andersins om nagelen hadden kunnen gaan[4]. Is dit niet een krachtig bewijs van de wettigheid des tooneelspels? 't Moeten dan wel oordeellooze gezellen zijn, die, uit deze eenvoudige bepaling, niet en kunnen merken de hooge waardij van een aloude konst, die zoo leelijk niet en is, als ze wel uitgemaakt wordt van deze vernuftelooze, die hem al te hard op 't zeer getast hebben. Maar dit moet hij, zoo 't hem te past komt haar ten besten houden. Zij vallen in dit stuk al wat hardachtig; ziende op 't spreekwoord, dat zachte heelmeesters stinkende wonden maken, en die naam zouden ze niet gaarne dragen; ook weten ze niet beter, als hebbende nooit in der Zonnen stad of t' Athenen, of t' Efezen t' school gegaan, veel min het Helsch orakel te Delfi gesproken. Dat hem zulk een Hecateesche wetenschap (ver boven haar begrip) heeft ingestort: om de „godvruchtigheid" en „stichting" te kunnen zien, die in het tooneelspel en byzonderlijk in het tooneeldansen te vinden is. Want dit is een duistere verborgenheid, die niet wel ontdekt kan worden, 't en zij dat men het woordeken „God" in zie, omdat er veel Goden zijn. Bij de Grieken en Romeinen waren ze bij duizenden; maar de God te Delfi was wel de geleerdste en ergste van allen, en wist veel te zeggen, ook van den eenigen Zaligmaker der wereld, die deze domine pilaarbijters nu ter tijd maar alleen willen dienen. In de Heilige Schriftuur worden ook verscheiden Goden aangewezen, onder andere de God des werelds. En zoo hij dit woord „vruchtige" bij de naam van dezen God wil neêrgelegd hebben, zoo is 't verschil neêrgeleid en wij zijn 't met hem eens, wetende dat de natuur dezes Gods strekt tot dansen, tooneelspelen, en alle zulke stichtelijke vrolijkheid. Daarom heeft hij 't grootste gelijk van de wereld, als hij zeit van „godvruchtige tooneelspelen en tooneeldansen"; want die naam zal haar ten minste zoo wel passen, als eertijds de Bacchanten op 't feest van Theseus ingesteld. Daarom willen wij daar niet meer tegen zeggen.

Maar hij zoude haar geerne wijs maken, dat de „Tooneelkunst" (zoo hij 't noemt) een deel is van de „Dichtkonst", en bij dit geval zoude ze eigentlijk een sprekende schilderkonst genoemd zijn. Doch dit wil niet hotten[5]; want zij weten, dat de Dichtkonst is een uitstekende, Hemelsche, ja, Goddelijke gaaf, die niet in scholen geleerd, maar de natuur (zonder middel) ingestort is, die haar grondslag op d' onfeilbare boeken heeft; die veel eeuwen vóór de instelling des tooneelspels (in zooveel zielroerende lofzangen en harttrekkende treurliederen) haar aangenaamheid en vruchten vertoond heeft; die een der voornaamste werktuigen van den warachtigen Godsdienst geweest is; gelijk onder andere in de heilige Psalmen en Treurliederen Jeremiae en in de priesterlijke order te zien is. Daarentegen weten ze, dat het tooneelspel, in zijn eerste instelling, oorzaak, oogmerk en vruchten, geheel afgodisch en

[1] 't Spaansche olla potrida, fr. pot-pourri: mengelmoes.

[1] Die aan weêrzij van het stadswapen voor 't Rasphuis stonden. — [2] Versta: den binnenvader van dat huis, waar, in de zoogenoemde weelderige dwang, enkele brooddronken jongeheertjens door hunne vaders of voogden besteed werden. — [3] Versta naar de Oost sturen; met kennelijke zinspeling op Vondels Joost. — [4] Versta: meer zelfstandigen en voordeeligen handel drijve. — [5] sluiten, passen.

bijgeloovig is geweest; door Heidenen in zware pesttijden ingesteld, om de Goden (en onder andere Pluto en Proserpina) te verzoenen. Gelijk Valeri Maximi[1] duidelijk en onzijdig aanwijst. Zij weten ook, dat het Tooneelspel daarna zelf van zedige Heidenen verfoeid en verboden is, en daarom onder de ondeugden van Caligula en Nero geteld worden, die zelf op 't tooneel haar personagië speelden, alwaar ook den eenen zijn goddelooze ziel heeft uitgespogen. Derhalve zeggen ze, dat het Tooneelspel geen deel van de Dichtkonst is, maar dat de Dichtkonst door het Tooneelspel leelijk misbruikt en mishandeld wordt.

Wat gemeenschap het tooneelspel nu met de redenkonst heeft (gelijk hij poogt te toonen), laten wij de redenaars oordeelen, als niet zijnde ons oogmerk om te verhandelen. Immers 't is blijkelijk, dat de redenaars rustige zaken, en zij maar spel voor hebben; 'twelk ten einde zijnde, niet met al (op 't gunstigst geoordeeld) heeft uitgerecht.

Ten tweeden: 'tgeen in Cedo nulli woorden is te zien (hoewel wij 't zelve alreede ten deele verklaard hebben) zal de nuttigheid des Tooneelspels uitdrukken met deze woorden: „het oogmerk der treurspelen is, den verwilderden aard in te toomen en zeden in te scherpen. Het blijspel verlicht de zwaarmoedige geesten, en geneest de hertewonden der staat-heeren." Die wat lachensgezind was (gelijk de Tooneelspeelders veeltijds zijn) zoude zich niet wel onthouden. Ei lieve, zegt mij eens, hoe zal degene, die zelf wild, woest, wulpsch en ongebonden is, met ijdel spel eens anders wildheid intoomen? En zeden inscherpen? Even zoowel als de wolf het schaap de zachtmoedigheid zoude kunnen leeren. Hoe zal het ijdele, dartele, spottende blijspel de zwaarmoedige geesten der ernsthaftige staatheeren verlichten, die vrij een beter hulpmiddel tot haar verkwikking hebben, namelijk: het Wetboek des Heeren, de heilige en wereldsche geschiedboeken (vertoonende de veranderinge der wereldsche zaken, den eeuwigen roem van de vromen en straffen der goddeloozen), de dichtkonstige werken der vernuftige dichters, de zangkonst door de stem des keels of 't geluid der zangkonstige werktuigen. Dit zijn eerlijke, vermakelijke, en stichtelijke middelen, om de afgesloofde en zwaarmoedige geesten der staatsheeren en andere te verlustigen en te verkwikken, na tijds toelating. Van voetmuziek[2] zijnder weinig die kennis hebben; ik beken geerne, dat ik niemand met de voeten heb hooren zingen.

Belangende de dichtkonst, zangkonst, redenkonst, en schilderkonst, deze betoonen alle haar wettelijkheid uit d' instelling en gebruik, gegrondvest op Gods heilige woord; en hebben geen meer gemeenschap met het Tooneelspel, als een matig gebruik des wijns met gulzigheid en dronkenschap. Wij staan gewillig toe, dat het misbruik van een zaak het recht gebruik niet weg en neemt. Maar daar in de zaak zelve een misbruik is, waar zal men dan het gebruik zoeken?

Wij toonen u dan hier (uit de Heilige bladen) de wettige wettigheid der voorgenoemde konsten, zoo 't u gevalt, de plaatsen aangewezen na te zien[3]. Maar ik bidde u, toont mij eens het minste titteltje in Gods woord van het tooneelspel, en ik zal 't u gewonnen geven. Integendeel hebben wij alreede getoond haar onwettigheid en ijdelheid, dat het is een heidensche Afgodendienst, uit haar instelling en gebruik. Dat men nu dit de Kristenen met zooveel mooye woorden wil aanprijzen, heeft een verdachten schijn; want men zoude met dezelfde redenen haar ook der Heidenen andere Afgoderije kunnen aanpreêken. Men zoude (met zoo vasten grond) op dezelfde wijze haar kunnen leeren (zoo zij niet beter wisten), Pluto een zwarten os en Proserpine een zwarte koe te offeren, volgens de instelling Valesius na de gezondwordinge zijner drie geliefde kinderen, en het bijspel Valerius Poplicola, om zijn medeburgers (in zware ziekte) te helpen. Met dezen offer, met schouwspelen, en met beddespreiding, drie nachten na malkanderen, na het getal der voorgenoemde kinderen; zijnde in zich zelven geheellijk Afgodendiensten, hebbende een begin en gebruik, maar daarin onderscheiden (zoo Labeo zeîde), dat, daar de kwade Goden met moorden, uitvaarden, en jaargetijden verzoend wierden, lieten haar de goede Goden met schouwspelen, maaltijden en guichlarijen paayen. Want als te Rome een haastige ziekte of zware pest plag te ontstaan, zoo wierden de Goden met schouwspelen gestild. Maar Scipio Nasica, hoogepriester, heeft ze wederom verbannen, om d' ontstichtinge van dien.

De zeer geleerde Heer van Plessis[1] (bij wien geen schijngeleerde hem met recht gelijken kan, al hadde hij van kindsbeen te Delft bij de geiten[2] t' school gegaan) zeide onder andere: „de Heidenen hebben den Duivel voor God geëerd. Wat voor eere is er uit deze doling ontstaan?" vraagde hij en zeît: „schouwspelen, nabootsingen van schandelijke werken, schenringen, wellustscholen, bloedschande, doodslagen, bloedige offerande, en dagelijksche moorderijen." En op een ander plaats zeît hij (uit Augustino[3]): „de schouwspelen zijn fabelen van liefde, van overspelen, heimelijke bijslapingen, maagdeschendingen, vol leelijke, geile, vuile, stinkende wonden, waarmede de dwazen spotten, waarvan zich de wijzen schamen." En wederom: „alle lieden (daaruit scheidende) smaden de battementspeelders en guichelaars eendrachtelijk; zij verbannen ze uit alle eerlijke gezelschappen, sluiten ze uit alle staten en ampten, verklaren ze oneerlijk en verwaat[4], en niet bekwaam om van eenig ding getuigenis te geven." Dus verre de woorden des zeer treffelijken mans, die wij haar laten tegenspreken: en voegen er dit bij: „indien de spelen niet vermengd zijn met vuile, ongeschikte woorden en gesten, afgodische vereieringen en leugenen, zoo zijn ze vol ijdele, lichtvaardige misbruikingen van de dierbre name des Alderhoogsten, vol vloekingen, zweringen en lasteringen; nemende nu de persoon Gods, en dan eens Duivels, en wederom eens Engels aan. Om uit vele eenige aan te wijzen, ziet het spel van Biron[5]; hoeveel gruwelijke vervloekingen, zweringen en lasteringen zijn daarin! dat degene, die 't speelde, zelf een afgrijzen daarvan hadde. Ziet in 't spel van Gijsbert van Amstel het gebed, dat broêr Peter in den mond geleîd wordt; ziet de plaatse waar, de maniere hoe, de reden waarom, en de persoon wie het doet; en zoo gij maar een, ja, de minste vonk van de vreeze Gods in uw boezem hebt, zult gij niet gruwelen voor de verfoeyelijke bespotting van Hem, die zich nochtans niet en laat bespotten? dien de Engelen en Serafim aanbidden. 't Gebed (zijnde uit den geloove, na Gods woord, door een waarachtig gevoelen van onzen nood en ellende, tot Hem, die ons alleen helpen kan) is het voornaamste deel van onzen oprechten Godsdienst. Zal men dat dan in spel, in spot en ijdelheid misbruiken? Ziet in 't spel, genoemd Pascha, daar God de Heere zelf een rol in toegepast wordt. Is 't niet een, ja, de alderhoogste goddeloosheid, dat een mensch, een wormenaas, heeft durven aannemen de persoon Gods, de zelfwezige? en in spel, spot en ijdelheid gebruiken zijne woorden en onmeêdeelbare name? en zijn stemme, werkingen en daden nabootsen, misbruikende en bespottende alzoo zijn altijd geëerde naam? En dat zonder vreeze van Hem, die zijnen bespotter met den adem zijns monds kan vernietigen, of met zijn

[1]Versta: den Latijnschen geschiedschrijver Valerius Maximus. — [2]Versta met Vondel: dans-spel. — [3]Psalm 33, 1. 45, 2. 147, 1. 92, 4. 149, 3. I Kon. 6, 23. Jos. I. 8 enz.

[1]Philippe de Mornay, over de waarheid in den Kristelijken godsdienst. — [2]Versta: bij 't Orakel, welks plaats 't eerst door een geit was aangewezen. — [3]De kerkvader Augustinus. — [4]Anders verwaten, vervloekt. — [5]De maarschalk van Biron, een Tooneel-prulwerk van H. Roeland.

vreeslijken donder verpletteren. Wat onderscheid is er nu tusschen dit spel, en dat Herman Sutor speelde in Friesland, op 't Zand, die zich voor God den Vader uitgaf, ten tijde als Jan Beukelsz.[1] koning tot Munster was? Niet anders, als alleen ditte, dat de toekijkers in Friesland eerst niet beter (in haar versuftheid) en wisten, daar de toekijkers op de schouwspelen dat voor spel aannemen; hoewel somtijds slechte, eenvoudige menschen, door sterke inbeelding, 't zelfde voor ernst hebben aangenomen. Gelijk daarvan verscheiden bijspelen (zoo tot Rome als hier geschied) kunnen getoond worden. Zoo men nu deze genoemde spelen (als de beste) overslaat, en niet de spelen, die meest uit Duivels vertoond worden, als daar is het spel: de Helvaart van Juno[2] (om voorbij te gaan het lasterlijk spel: de val van Lucifer) en diergelijke, waarin zooveel Duivelsche en Helsche Razernijen te voorschijn komen, dat de speelders zelve als verduiveld zijn geworden, en haar getal somtijds vermeerderd hebben bevonden van degene die zij nabootsten[3]; — wat zult gij zeggen? Verbloemt het, en pronkt het op, na uw beste vermogen, zoo gij wilt, en gij zult bevinden, dat de daad, de spraak, 't gebaar, en de vruchten al te maal duivelachtig zijn, en gansch geen gemeenschap met de godvruchtigheid, veel min stichting hebben. 't Geen Cedo nulli ons nochtans poogt wijs te maken; hoewel hij zelf zijn eigen gewisse (zoo ze niet afgebrand is) daarmede niet zal kunnen vernoegen. 't Geen hem[4] in gevaar, benauwdheid, en de uur des doods best zal openbaren.

Dat iemand zoude mogen voorwerpen[5]: „daar staat niet geschreven, gij zult geen tooneelspelen spelen, daarom is 't niet verboden," is even zooveel of een overspeelder zeide: „daar staat niet geschreven, gij zult met die vrouwe geen overspel doen, daarom is mijn overspel niet verboden." Het eene sluit zoowel als 't andere; want daar staat in 't algemeen: „gij zult geen overspel doen;" zoo ook: „gij zult de name Gods niet ijdelijk gebruiken; gij zult geen andere Goden hebben; gij zult geen valsche getuigenisse geven." 't Zij dan in wat meening gij dit doet, op 't tooneel of op andere plaatsen, deze geboden houden hare krachten. En wie zoude mij kunnen toonen, dat er een spel gespeeld wordt, zonder uitdrukkelijk en op 't hoogste tegen de eerste of tweede tafel der wet te zondigen?

Wij treden dan over tot het laatste en voornaamste stuk, zijnde eigentlijk zijn bewijs voor de wettigheid des tooneelspels (naar zijn voorgeven) en zien, wie dat de eerste tooneelspeelders en wat de eerste tooneelspelen geweest zijn. Eerst waren hem de ceremoniën van God ingesteld (voorstellende de gezalfde Zaligmaker met alle zijn ampten tot 's menschen verlossinge) tooneelspelen. Desgelijks de gelijkenissen Kristi, van de mensche onder de moordenaars, van de verloren zoon, van de rijke man en Lazerus. En dienvolgens zoude Aäron met zijn geslachte, de geheele stamme Levi, Kristus, zijn Apostelen, en alle treffelijke mannen Gods, die eenige gelijkenissen voorgebeeld hebben, tooneelspeelders geweest zijn, en haar boeken tooneelspelen, dewijl zij met kloekzinnige en rare gelijkenissen, tot krachtige overtuigingen der menschen vervuld zijn. Maar dit is in zijn oog nog te slechter bewijs van de waardij, wettigheid, nuttigheid en stichting des tooneelspels en tooneeldansen. Hij heeft nu vrij grooter kennis van de zaak gekregen. Nadat hij getoond hadde, dat men het beeldwerk op kerkglazen, orgeldeuren, predikstoel, en 't nieuwe stadhuis geerne zonder ergenis aanzag en duldde; (met de bijvoeging: „want beelden zijn boeken der leeken," in welken zin hij nochtans de beelden van haar rechte eer berooft; want zij zijn geen boeken, maar de leeraars zelve; dat is wat meer, namelijk leeraars der leugenen;) zoo komt hij te voorschijn met het bijspel Gods, zeggende: „slaat den Bijbel op, van 't boek der Schepping tot St. Jans Openbaring." Ik zegge hierop: indien hij dit boek met aandacht, in steê van de gordijn des schouwburgs, opsloeg, hij zoude zoo veel lasteringen niet uitwerpen, als hij doet in 't geen hij voorbrengt tot bescherming der tooneelspelen en tooneeldansen, namelijk de regenboog aan Noach, de ladder aan Jacob, de brandende doornebosch aan Mozes, de droomen Jozefs, Faro's, des Schenkers, des Bakkers, Nebucadnezars en Salomons; de gerichten Ezechiëls, der Apostelen, op den berg Thabor, van Petrus in het neêrgelaten kleed, en d' Openbaring Joannis, van dat zevenhoofdig beest. Is dit geen sterke mostert? Wie durft daar tegen kikken? Is God zelve een tooneelspeelder (na zijn lasterlijk zeggen) en alle deze treffelijke mannen toekijkers geweest? Wat valt er dan te zeggen op zijn tooneelspel, om dat te berispen? Wij hadden niet eens Simson behoeven voor den dag te halen, en daarom nog te flitsen: dat hij „al dansende, zingende, en springende, Gode zijn ziele opofferde," vóór dat hij de woorden der geschiedenis van Simson in den Roomschen bijbel beter hadde ingezien. Dewijl Simson in die tijd niet veel lust tot zingen en dansen gehad heeft. Ook zoude hij, met al zijn dansers, Simson zoo niet geerne willen nadansen (zoo ik hem anders te recht kenne), hoewel dit nochtans een bewijs van de wettigheid van zijn tooneeldansen zal wezen.

Nog minder was 't noodig te verhalen de Spartaansche harnasdans (wellicht zoo goed niet als de Alhaansche ploegersdans), schoon die door last des Paus Bonifacius van Julius Scaliger voor de keizer Maximiliaan vertoond is. Noch de voetmuziek, door den zeergeleerden heer G. Vossius beschreven. Noch de gedichten van den vermaarden Franschen heer Bartas, daar Goulart, loflijk predikant tot Genève, zulke geleerde aanteekeningen opdede; daar Bartas op de bruiloft Salomons met de dochter Faro's, (door zon en maan) Kristus en zijn kerk als bruidegom en bruid invoert[1]; en met haar[2] op 't Engelsch voetmuzick[3], met veel lonking, kussing en trippeling de Spaansche pavane danst; daar het doch evenveel is, of men op 't tooneel of op een vloer danst. Want het bijspel Gods, der voorzeggers, koningen en Apostelen, is krachtig genoeg, om zijn godvruchtig en stichtelijk tooneelspel en tooneeldans te bewijzen.

Maar als men 't wel inziet, de prenteteekenaar heeft groot ongelijk, dat hij de schole der ijdelheid zoo dichte bij de vreeselijke Helle gesteld heeft, daar doch geen spel noch dans bij te pas en komt. Hij behoorde ze bij den Hemel gevoegd te hebben, daar men zulken spel gewoon is. Doch hij kan dat zelf licht helpen, mits hij al zoowel een hemel als donder, weêrlicht, en aardbevingen kan maken. Maar dit volk is te plomp, zij kunnen dat niet begrijpen; zij koopen been voor vleesch, daarom is 't te vergeefs te pleiten, om een wettelijke en behandveste konst te bewijzen voor zulken ongemelijken[4] volk, dat altijd zwanger is om te bedillen, zeggende, dat op dezelfde wijze de scheidbrief in Israel door Mozes behandvest was; gelijk de Waarheid zelve getuigt. Voorts spotten ze met hem, omdat hij bijbrengt de ceremoniëele wetten, de goddelijke gerichten en droomen, die zoo veel gemeenschaps met de tooneelspelen en dansen hebben als licht met duisternis, ja, als Kristus met den Tegenkrist. Want zij zeggen en bewijzen, dat de ceremoniën zijn van God geboden tot een geestelijke voorbeeldinge, hebbende haar einde gehad; dat de tooneelspelen zijn van heidenen ingesteld tot een afgodendienst; dat de ceremoniën bestonden in ernstige daden, over wiens nalating verscheiden gestraft zijn; en dat de tooneelspelen bestaan in enkel spel en ijdelheid, hebbende geen bevel,

[1]Anders: Jan van Leiden. — [2]Pruldicht van Van Arp (1631). — [3]Naar de bekende middeneeuwsche legende, dat onder tien als Duivels vermomde knapen, een elfde zich vertoonde, die de Booze zelf was. — [4]Thans zich. [5]Germanisme voor tegenwerpen.

[1]Zie boven I, bladz. 91. — [2]Versta: en Salomon met haar. — [3]Versta: Engelendans. — [4]ontevreden.

geen verbeelding, noch nuttigheid; maar het tegendeel, als alreede genoegzaam gezeid is.

Belangende de Hemelsche openbaringen, door droomen of gerichten met de gedreigde straffen en beloofde verlossinge van dien, die Cedo nulli in zijn papieren tooneelschild aanheft; om het tooneelspel te bevestigen, zijn geweest goddelijke, heilige, onbegrijpelijke, en onnadoenlijke werkingen, die geen redelijk schepsel met de tooneelspelen zal durven vergelijken zonder schaamte en schande; veel min, 't zelfde na te apen. Derhalve zullen de zoodanige, als goddelooze misbruikers van de heilige name Gods, zijn oordeelen niet ontgaan, volgende de woorden der eeuwigdurende wet: „gij en zult den naam des Heeren uwes Gods niet ijdelijk gebruiken; want de Heere en zal niet onschuldig houden, die zijnen naam ijdelijk gebruikt"; desgelijks: „wie de name zijns Gods gelasterd zal hebben, zal zekerlijk gedood worden".

Maar hier komt nog wat anders in dit tooneelschild te voorschijn, om zijn eigen schande te ontdekken. Als hij zeide, dat de „eeuwige wijsheid de geveinsde Farizeën doorgaans teisterde met de leelijke naam van tooneelspeelders," wanneer hij dit Grieksche woord hypokrita gebruikte. Is dit niet niet wel geklad, schilder! en die schoone tronie bemoeseld[1]? Willende zeggen: „gij, Farizeën! schijnt wel godsdienstige lieden, maar gij zijt niet beter als de lichtvaardige, wulpsche, en dartele tooneelspeelders. Daarom is 't ook klaar, na zijn zeggen, dat den Leidschen bijbel niet recht of eigentlijk is overgezet, wanneer daar, in steê van tooneelspeelders, geveinsde gesteld is, dewijl de tooneelspeelders niet geveinsd, maar openhartig zijn; willende wel weten, dat ze groote spotvogels, en lichte pluimen zijn, die daarom ook haren hemel vrij nader komen, als zij, die met gefronste wangen, neêrgetrokken wimbrauwen, en donkere oogen niet mogen zien, dat de zon in 't water schijnt. Waarom zij ook geen beter naam bij hem verdienen, als kerkuilen, pilaarbijters, muggezifters, kameelverslinders, Farizeën, geveinsde, oordeelooze en vernufteloone menschen, die menschen-eer hooger als Godes eer schatten. Maar dit is een misslag, mijn lieve vriend! want indien zij menschen-eere zochten, ze zouden zeggen: aap, wat schoonder jongen hebje! om daardoor ten minsten te ontgaan de lasteringen, scheldingen, en spotternijen van Cedo nulli en zijns gelijken; hoewel hij somtijds ook zijn eigen medegezellen niet en spaart.

Maar zij troosten zich daarmede, dat haar eigen meester (de mond der waarheid, d' eenige wijsheid der vaders, Kristus) zelve diergelijke, versmadelijke namen en lasteringen, van de Farizeeuwsche Tooneelspeelders (na Cedo nulli eigen bekentenis) heeft moeten dragen. 't Welk dan geen wonder is, want een knecht is niet beter als zijn meester. Doch de misslag van de overzetters des Leidschen Bijbels is niet te verschoonen, omdat zij Cedo nulli niet tot overzetter hebben genomen. Want hij zoude dat veel beter alleen geklaard hebben, als zij met haar allen, dewijl hij van kindsbeen t' Athenen, in de hoogeschool, de lessen van de hooge leermeesters gehoord heeft. Ja, indien het daarbij lag en van nooden was, hij zoude zelve wel een Bijbel kunnen maken, die vrij wat beter met zijn gevoelen overeen kwam, als dezen Leidschen Bijbel.

En alzoo is deze rokken afgesponnen, en klaar genoeg bewezen, dat de tooneelspelen en tooneeldansen zijn godvruchtige en stichtige oefeningen, doordien God de Heere zelve in zijn openbaringen, met droomen en gezichten, dit zoo levendig vertoond en afgebeeld heeft. Tot welken einde wij ook de Schriftuurplaatsen (daar hij de geschiedenis van aanroert) daarbij hebben gesteld, om (die 't lust) te kunnen oordeelen uit de klauw, wat vogel dat het is. 't Geen hij voorts bijbrengt en met velerlei lappen (als een oude bedelaarsmantel, of nog beter, als de pauselijke godsdienst) heeft te zamen geflanst, van de gewitte graven, van de groeting Rabbi, van den Farizeeuwschen Lynceus, van 's Heeren Autaar, van Comœdia Vetus, van meester Peter, van den geest der duisternis in een Engel des lichts (die ik vertrouw, dat zijn raadsman is) van de oproerkraayers, die met jachtspriet en wapens zijn weggevoerd (hoewel nog niet allen, want dan most hij zelf meê ritsen) van de Latijnsche spreuk Platoni tot lof des dichters (hoewel hij dit geerne zijn tooneelspel wilde toepassen), van de letteren, die als hemelval door het dak des schouwburgs kwamen nederstorten, van de spelding en t' zamenbinding derzelver, schrijf spelen, maar speel niet, Lucifer gaat ten Tooneelreye, van de verwondering der Schouwburgshoofden, vreezende dat Apollo's kerk zonde toegesloten worden (als eertijds in de komste Kristi tot Delfi geschiede) van Clio en Thalye, de gezellinnen van Apollo, en eindelijk van 't handgeklap en toejuichen der jongelingen en juffèren. Dit zijn altemaal zulke grondelooze Altaargeheimenissen, dat er harsens toe van doen zijn, zoo groot als die van een pekelharing[1] om dezelve recht te onthouden. Derhalve willen wij dit mijnheer den Paus te Rome bevelen, die macht heeft dit uit te leggen, zoo hij wil. En zien ondertusschen wat Cedo nulli dan zeggen zal. En alzoo krijgt elk zijn beurt[2].

Weêrdicht[3].

Tooneelspel blaast naar 't licht door Duivels tijdverdrijf,
Het wijkt geen guichelspel of looze toovervonden;
Het bootst de wereld na en prikkelt ziel en lijf,
Tot ongezonte vreugd, en slaat ons Helsche wonden;
'T Vertoont, in kort begrijp, der menschen ijdelheid,
Daar Lucifer om lacht, en Michaël om schreit.

M. G. V. H.

BESPIEGELINGEN VAN GOD EN GODSDIENST;

tegens d' Ongodisten, verloochenaars der Godheid of Goddelijke Voorzienigheid.

IN DEN BRIEF AAN DE HEBREEËN:

Wie Gode genaakt moet bekennen, dat Hij is, en beloont die Hem zoeken.

HET EERSTE BOEK.

VAN GOD.

Wat is gewenschter dan, in ons bespiegelingen,
Het eeuwig schijnend licht, den oorsprong aller dingen,
T' ontmoeten, en van vore in 't aangezicht te zien;
Om andren, of door tong of teekens, te bediên
Den glans, die ons verschijnt; zoo menschentong of teeken
Dit wonderlijk gezicht en wonder uit kan spreken,
Of in zijn volle kracht afbeelden voor het oog!
Maar dit 's vermetenheid: de Godheid zit te hoog,
Wij drijven veel te laag, op losse en wasse pennen[4],
Te krank[5] in zulk een gloed. Om God volmaakt te kennen,
Wat meer wordt dan een worm, een sterflijk mensch, vereen gloeyend Serafijn, een groote Aartsengel deist (eischt.
Wel driemaal in zijn vlucht, wanneer hij d' opperdaken,
Den troon van 't aartspaleis der Godheid zal genaken
Met oodmoed en ontzag. De Cherubijn bedekt
Met vleuglen zijn gezicht, om zuiver, onbevlekt,

[1]Thans besmeezeld.

[1]Persoon uit de kluchten. — [2]Spreuk van Vondels uitgever, onder 't printjen op den titel. — [3]Vergelijk boven (I. bl. 333a) Vondels bijschrift. — [4]wieken. — [5]zwak.

En waardig voor den stoel der Godheid zich te buigen;
Daar duizend duizendmaal al juichende getuigen,
Wat eer en majesteit, van eeuw noch kreits bepaald,
Uit Gods volkomenheên door 's hemels kreitsen straalt.
Men treê dan achterwaart, om niet te hoog te draven,
Verwaandheid heeft voorheen zelf Lucifer begraven,
Met al zijne Engelen, in Helsche duisternis,
Van waar in eeuwigheid geen wederkeeren is.
Geen stervenden tot nog de handvest werd gegeven
Van simpel[1] eenwerf God t' aanschouwen, en te leven.
Men moet van achter dan hem aanzien, waar Hij treedt,
Gebeurt ons dees genâ. Wie ramp wil schuwen, meet'
Zijn onvermogen af, eer hij besta te wagen;
Hoe menig plofte in 't zand door roekeloos behagen!
De Godheid lijdt geen schimp van eenig trotsch bestaan:
Men spreke oodmoedig, of men zwijge, en hidd' Haar aan.
Indien een Ongodist God dienen zal en eeren,
Zoo staat ons eerst met reên te sterken en beweren,
Dat God in wezen is; dees naam geen droom beduidt,
Of wezenloozen vond, gemaald door spraakgeluid,
Maar een zelfstandigheid, een wezen wordt berekend,
Gelijk men met den naam van boom een boom beteekent.
Men moet dan weten, wat de naam van God ons meldt
In onze sprake, en bij een ieder volk gesteld,
Niet ijdel, maar wel scherp met oordeel uitgelezen;
Om uit te beelden òf de werking van dit wezen,
Of iet dat zijn natuur en eigenschap verklaart.
Dees spruit in Duitsch uit goed[2], en meldt den goeden aard,
Den oorsprong van al 't goed, te vloeyen uit dien rijken;
Een naam zoo schoon, dat wij geene andre tongen wijken,
In zijn beteekening, naardien Hij 't hart verwekt,
En met dien klank alleen de zielen naar zich trekt,
Gelijk kwikzilver wordt van 't goud naar 't goud getogen,
Het edelste metaal, in deugd en in vermogen,
Gewicht en duur en kracht en glans en majesteit,
En d' afdruk van Gods waarde en eere en heerlijkheid.
De Duitsch[3] is dan gewoon den rijksten schat der schatten,
Als andre volken, in vier[4] letteren te vatten,
En G o d te noemen, 'tgeen nooit teeken noch geluid
Voluit heeft afgebeeld. De zuigling zuigt dit uit
De mellekbron, de borst van zijn getrouwe moeder.
Dit scherpen voêster, en de vader, voogd, en hoeder
Den jongen kindren in, en leeren vroeg het jong
Dien gallem, uit de wieg nabauwen met zijn tong,
Dus erft het kind een taal, door omgang en hanteering,
Met moeders tale en spraak en vaderlijke leering
En erfgewoonte schept een andere natuur,
Die lastig wordt verleerd. Zit waarheid aan het stuur
Van huis en huisgezin, zoo vaart het kind gelukkig;
Zit logentaal te roer, hoe jammerlijk en drukkig
Vernielt dees schipbreuk dan al d' afkomst van dien stam!
Een ommezichtig brein mistrouwt hierom de mam[5],
En overlevering van moeder, voogd, en vader,
Om erfbedrog te vliên, en wenscht uit angst zich nader
Met reden te beraân, te toetsen, scherp en stil,
Wat God en Godsdienst raakt, eer 't oordeel stemmen wil;
Om door aanzienlijkheid van baarden, penne, en scholen
En buurtong niet zoo dom, met al den hoop, te dolen,
Die dommer dan het vee, gedreven naar het nest,
Den drijver volgt, die zich op 't smeer[6] der kudde mest.
Een ommeziende geest eischt reden, die de dieren
Van menschen onderscheidt, en past op niemands tieren,
Noch bolpees, nochte vloek. In reden zoekt hij licht;
Waar deze straalt en blijkt, ontzegt hij niet zijn plicht
Te volgen van zelf, vrijwillig, onbedwongen.
Hij kent den doolhof wel der wereld en haar tongen,

[1] s l e c h t s, m a a r. — [2] Naar onjuiste naamsafleiding; verg. daarover Te Winkel, in den T a a l g i d s, VII. 1. — [3] Duitscher. — [4] 't Hoogd. G o t t en 't veronderde G o d t. — [5] Voor m o e d e r b o r s t. — [6] v e t.

De weifiaars, die den buik aanbidden als hun God;
Hoe wereldschen slechts zien op eer en aardsch genot;
Hoe Godsdienst dikwijls strekt een grijns van goddeloos-
Vernist door een gespan van logentaal en boosheid; (heid,
Hoe elk, op voordeel uit, de sneê der zinnen scherpt,
En land bij land, en stad bij stad een God opwerpt,
In ongelijken vorm van harsenen gegoten,
En op 't altaar gevoerd door hunne altaargenooten.
Zoo gij de scholen eischt bewijs van haren grond,
Zij schreeuwen te gelijk, uit eenen zelven mond:
„Men redenkavle niet met zinnen, die, aan 't vloten,
Een grondslag van ons brein en waarheid ommestooten;
Dus stampt de meester hem ter schole uit met geweld,
Eer hij zijn grondslag heeft door reden vastgesteld.
Men loov' dan echter een[1], die, leerzaam en voorzichtig,
Niet reukeloos een munt van leering, zoo gewichtig,
Naardien hier eeuwigheid van heil of vloek aanhangt,
In scheemring, zonder toets, gewicht, en licht, ontvangt.
De logen schijnschoon grenst in schijn te dicht aan waarheid;
Dees heilstof eischt bewijs en zekerheid en klaarheid,
Ten minste naar haar aard; want anders zoo men hier
Iet reukeloos bestemt, zoo wordt de mensch een dier[2],
Een onvernuftig dier, van reêngebruik versteken
En alle reedlijkheid, niet ongerijmd geleken.
Wie dit bestemmen eischt, al wordt zijn toeloop sterk,
Hij sluit de menschen uit, de diersheid in zijn kerk.
Ik wensche dan hierom, met mijne penne en inten,
In 't blad van 't leerzaam hart der dolenden te printen
Een heilzaam schrift, waarin de twijflaar God mag zien,
Opdat hij God bekenne en vreeze en eere en dien';
Want als de Godheid is bespiegeld en gevonden,
Dan staat de Godsdienst vast op onbeweegbre gronden,
Die nu, door snood misbruik, schandaal en lastersmet,
Den ijver bluscht, en 't volk op eenen driesprong zet.
Om dees gewenschte vrucht uit mijnen bouw te plukken,
Is 't noodig, eerst in 't hart des dolenden te drukken,
Dat hij noodwendig hier het allerhoogste goed,
Den ongeschapen Al, de Godheid kennen moet,
Ten minste naar zijn macht en uiterste vermogen;
Want zonder kennis wordt geen onderdaan bewogen,
Te dienen zijnen heer, maar krachtig, zoo hij wordt
Door kennis van zijn waarde en grootheid aangepord;
Nog meer om Hem met hart en zinnen aan te hangen,
Van wien hij lijf en ziel en wezen heeft ontvangen,
En grooter goed verwacht van zijn weldadigheid,
Die voor den mensch het hof der wereld toebereidt.
Geen mensch stijgt immermeer in top van deze kennis
Door 't licht der schepselen en aandacht en gewennis.
Geen wijze kan volmaakt uitbeelden, wat God is,
Bij wien ons middagen niet zijn dan duisternis. (zinnen;
D' onzichtbaarheid van God gaat schuil voor 's menschen
De Godheid kent zich zelve alleen geheel van binnen.
Geen evenredigheid is tusschen mensch en God.
Onendigheid wordt eer door 't eng begrijp bespot,
Dan in ons harsenvat geschept en opgegrepen.
Geen letterkunstenaar, hoe taalrijk, hoe beslepen,
Vindt merk of woord, dat Gods volkomenheid verbeeldt,
En niet in steê van eer hem zijne glorie streelt;
Maar evenwel men kan hiermede niet ontrennen
De mooglijkheid van God en zijnen aard te kennen,
Door 't licht van vrouw Nature en reden, voor zooveel
God door zijn eigenschap en werken zich ten deel
Te kennen geeft: ook zulks dat willens-ziende blinden
Geen onschuld voor hun schuld en blindheid kunnen vin-
Gelijk Diagoras, Leucippes, Epicuur, (den,
Lucrees en Democriet, die reden en natuur
Verlieten, onder schijn van d' ooren haar te leenen,
En toe te treên op 't licht, dat ieder is verschenen.

[1] z u l k e e n. — [2] Versta: m e t e e n d i e r v e r g e l e k e n, dat twee regels later volgt.

Wie midden op den dag genoegte in 't duister raapt,
En in een nachtspelonk de klare zon verslaapt,
Beklaag' zich niet, wanneer het licht, aan 't onderduiken,
Beschimpt die zulk een glans verzuimen te gebruiken.
Wie geen bewijs acht 'tgeen van ieder wordt bestemd[1],
Geen wijzen hoort, van schrift en reêngebruik vervremd,
Ontzegt te stemmen[2], dat een Godheid is in wezen,
Of, is er een, dat ze ons verplicht om haar te vreezen;
Zijn onschuld is, dewijl het oog geen Godheid ziet.
Hij sluit dan: al wat is, dat wordt gezien: wat niet
Gezien wordt van den mensch, heeft wezen noch vermogen,
Is ijdelheid en droom. Zij steunen dan op logen,
Die bouwen op een niet, den nooit gezienen God.
Maar zeker dit besluit hangt los en zonder slot,
En wederspreekt zich zelf. Natuur heeft met vijf zinnen
Den mensch te rijk begaafd, waardoor 't verstand van hin-
Aan licht geraakt van al wat voorvalt nu en dan; (nen
Dies is er meer dan elk door d' oogen vatten kan.
Het oog brengt tijding van gestalte, werk, en kleuren.
De neus ontvangt den stank, of riekt gezonde geuren.
De tong velt vonnis van den smaak, in spijze en drank.
Een ieder lid gevoelt. Het oor verneemt den klank.
Wat nimmer hoorbaar is, verneemt men met geene ooren;
't Onsmaakbre met geen tong. 't Onvoelbre en ongeboren
Gevoelt men met geen lid. Geen neus 't onriekbare ooit
Kon rieken, en het oog vernam 't onzichtbre nooit;
Want elk der zinnen heeft zijn omgeschreve perken
En grondpunt, buiten 'twelk die rust, en niet kan werken.
Hij raast dan bijster, die d' onzichtbaarheid het licht
Der oogen onderworpt en 't menschelijk gezicht;
En buiten 't grondpunt van 't gezicht niet God kan vinden.
Dees oordeelt van de verf onwetener[3] dan blinden.
Al ziet het oog geen lucht, nog wordt de lucht gekend
Voor geburinne van het vierige element,
En bij wiens gunst hier al wat leeft moet adem halen,
Of sterven, zoo zij koom' van haren aard te dwalen,
En aantrekke een vergift en damp, die 't bloed besmet,
De geesten stikt[4], en 't hart, des levens bron, belet
Alle overige leên het leven meê te deelen,
En hitte en vlammen, die door aâr en zenuw spelen.
Beneem de tong de lucht, gij bluscht den geest in 't lijf.
Indien een veldkortouw met kracht een kogel drijf
Door d' ope lucht, op poort of dak of steene muren,
Gij hoort twee lichamen elkandre op 't krachtigst schuren;
De snelle kogel huilt door 't scheuren van de lucht,
De lucht, vol donders en vol bliksems; dat gerucht,
Wat is het anders dan dat lucht en wolken bersten,
Door strijd van hitte en koû, die op elkandren persten?
En dees salpeterlucht, in 't zwangere metaal,
Tot berstens toe gepropt, hoe braakt ze lood en staal
Op hare vijanden, in 't stormen of in 't entren!
Hoe sloopt ze slot en vloot aan splinters, gruis en slentren!
Indien de roode haan[5] ontsteekt een helsche mijn,
Hoe loeit de buik der aard! Hoe krimpt de lucht van pijn,
Eer zij een puinhoop baart van menschenvleesch en wallen!
Hoe dreunt en davert d' aarde, eer zij komt in te vallen,
Wanneer de dwarreling der winden tegens een
In haren boezem woelt om ademtocht, en geen
Verlichting voelt, voor dat de zwangere aan 't verlossen
Een bajert baart, en stad en berg en rots en bosschen,
En vliet en veld verwoest en slingert overhoop,
Dat heele mijlen volks het zetten op den loop!
Ook kan dit groot begrip geen ijdelheid gedoogen;
Dit blijkt: want als de lucht wordt uit een pijp gezogen,
Dan vat de pijp de tong. Geen wijnkruik zinkt te grond,
Indien de wijnkruik plompt op 't water met den mond.
Al dompelt men de kruik, zij zal het water stuiten
Op 't element der lucht, de spuit zal water spuiten

[1]beaamd. — [2]Weigert te beamen. — [3]onwetender dan blinden. — [4]verstikt, verstikken doet. — [5]Het vuur.

En zwelgen, als van dorst, de blauwe waterzucht,
Door d' uitgedreve lucht en ingezoge lucht.
De wijnverlater[1] kan de wijnen dus verlaten,
Uit volle tonnen in een ledig vat vervaten,
En blazen Rijnschen wijn of 't Fransche druivenat
Met zijnen blaasbalg uit het volle in 't ledig vat.
De wijnpomp drinkt den wijn, die puik is of geringer,
En niet ontvloeit, indien hij boven met den vinger
Het open luchtoor dekt en dicht besluit en stopt
Door lucht, waarna geen vat vervloeit en nederdropt,
Dat anders wederom naar 't middelpunt zou zinken.
De guichlaar, om de markt door grepen aan te winken[2]
Naar zijne guichelkunst, op alle markten veil,
Zwiert om en wederom, en rolt tien eyers steil
De groef op, langs zijn stok, en lokt ze naar beneden,
Wanneer hij stiller draalt en omloopt met zijn schreden.
Het slechte volk, dat op de drift der lucht niet merkt,
Vergaapt zich aan den schalk, als een die wondren werkt.
De waterbel, vol lucht, wordt in de lucht gedreven,
Tot dat ze berst, en door de spleet den geest komt geven.
De lucht spant blazen uit, waarop de zwemmer drijft;
Zoo lang geen priem haar priemt, de blaas gesloten blijft.
De lucht in 't windroer, die geschroefd te zamen perste,
Berst uit, en schiet met lood een eike plank te berste,
En 't windroer is bekwaam ten aanslag, zoo men let,
Dat dit zich niet ontdekt, als 't vier uit een musket.
Uit zooveel werken wordt een vast bewijs getogen,
Dat lucht haar wezen heeft, al weigert ze in onze oogen
Zich t' openbaren, om haar dunte en luchtigheid;
Waarom haar ook den naam van geest is toegeleid;
Niet dat ze geest is, die gevoeld wordt noch getroffen,
Maar bij gelijkenis van andre grover stoffen
En elementen, haar verwanten, die het rijk
Der wereld met hun kracht handhaven te gelijk.
Bekent ge dit? Wat schroomt ge een Godheid te gelooven,
Wiens wezen, louter geest, ons zinnen gaat te boven?
De wind wordt niet gezien, maar niet te min gevoeld,
Gehoord, wanneer hij ruischt en blaast en brult en woelt.
De kenner van natuur blijft in zijn adem steken,
Als hij den oorsprong van den windvorst uit zal spreken,
Van waar dees herkomt, waar hij heimlijk henedrijft.
Indien een suffer nu hier zoo hardnekkig blijft,
Dat hij den wind ontkent, nog dommer dan de kudden,
Zoo melde hij, wat geest met zulk een kracht kan schudden
De toppen van het bosch, den ekelboom[3] in 't woud.
De torens in de lucht, ten hemel opgebouwd;
Wat kracht het zeeschuim helpt aan 't zieden en aan 't wel-
Hoe wij den Oceaan zoo hemelhoog zien zwellen, (len;
Ook tot de starren toe; wie d' aangetergde zee
In duin jaagt, en verdrinkt de menschen en het vee,
En al het lage land, terwijl de herders schuilen,
Gevloden op gebergte en rotsen, voor het huilen
En buldren van 't gedrocht, dat vloot bij vloot verslindt.
Een donkre en dikke lucht, vóór 't opstaan van den wind,
Den zeeman waarschuwt en gebiedt het zeil te strijken,
Eer zich de storm verheffe en storme op duin en dijken.
D' Oostindiaansche orkaan, op 't schoonste van den dag,
Bij heldre zon en lucht, den zeeman met den slag
Eerst waarschuwt, als hij vlak (helaas! wie zou niet gruwen?)
Gelijk Gods arm en vuist, om 't schip te grond te duwen,
Van boven nederploft, en slaat den overloop
En mast en stuurmanshut en kabels overhoop;
Waarop een afgrond gaapt, en uitbraakt schuim en golven,
Vol levenden en doôn, begraven en gedolven,
Terwijl men, buiten God, noch hoop noch toevlucht vindt.
Hoe springt een zeemans hart, wanneer hij zeilt voorwind!
Hij dankt den wind, wanneer het schip, uit vreemde landen,
De haven innezeilt, aan lang gewenschte stranden.
De zagemolenaar, als hem zijn werk behaagt,
Bedankt den wakkren wind, die heele bosschen zaagt.

[1]overgieter. — [2]te lokken. — [3]eik.

De Purmerheer bedankt den wind en watermolen,
Die water maalt tot land, zoo lang in 't nat gescholen[1];
En wat hij weite en rog een stapel jaren haalt,
Bedankt den wind, die 't graan van Polen breekt en maalt.
De windvorst vaagt de lucht en stroomen en gewesten
Van vuile nevelen, en doodelijke pesten.
Zoo vele werkingen getuigen ons gewis
De kracht des elements, hoewel 't onzichtbaar is.
Zou iemand evenwel den wind ontkennen dorven,
Hij waar òf dol òf dwaas, en 't reëndom[2] afgestorven.
Voor 't wezen van de ziel staan d' allerwijsten stil;
Nog kent men ze aan verstand, gedachtenis, en wil,
Waar deze uitwendig ons verschijnen in haar werken;
Zoo laat d' onzichtbaarheid zich door iet zichtbaars merken.
Dit blijkt ons uit den glans, die uit dit wezen straalt.
De kennis van den mensch gaat wijd en onbepaald
In eenen oceaan van alle wetenschappen
En kunsten, wijder dan de hemeldieren stappen,
De geesten wemelen en zweven. Zij doordringt
Natuur tot aan de bron, waaruit zij vloeit en springt;
Bespiegelt d' algemeene en zonderlinge zaken,
Gescheiden van haar stoffe en die geene eeuwen raken.
Zij polst en onderzoekt de reden. oorzaak, werk,
En eigenschap van elk; doorsnuffelt aard en merk,
Gehalte, vorm en wijs, zoo schrander in 't waardeeren;
Geen ondervinding kan haar lust verzaân, in 't leeren
En sterk bespiegelen van allerhande goed;
Dat kust ze, dat omhelst ze, en vliegt het te gemoet.
Zij weet het ongelijk te wegen, te gelijken,
En d' evenredenheid te vinden, en op blijken
Te gronden haar besluit. Zij scherpt haar lust en licht
In deugd, godvruchtigheid, en redelijken plicht,
In faam en lof en eere en nut der heerschappije.
Zij heeft haar eigen trek, en haat de slavernije
En 't juk des lichaams, dat haar hemelsheid verdrukt.
Zij schuwt met ijver wat den vrijen wil verrukt
Tot slaafsche dienstbaarheid, en acht noch pijn, noch smarte,
Noch wederwaardigheid, om met een zuiver harte
Te mikken naar het wit, dat haar te treffen staat,
Ook zonder ommezien naar wellust, weelde, en baat.
Wil iemand nu de ziel ontkennen en haar wezen,
Omdat ze onzichtbaar is, wat kruid kan hem genezen?
De straal van 't oog bereikt wat 's wimbrauws boog be-
Ook zelf het vast gestarnt des hemels, hooger niet; (schiet,
Zoude iemand hierom vast en zeker sluiten darren,
Dat boven 't achtste rond, gezaaid vol vaste starren,
Geen zellefstandigheid, noch wezen zweeft omhoog,
Omdat het hooger zweeft dan 't onvermogende oog;
Wat razernij waar dit! Geen macht, in top getogen,
Rijst hooger dan haar peil en uiterste vermogen.
Natuur heeft haar bestek en merrekpaal en ban
En eigen perk, dat zij niet overschrijden kan;
Dies sluit men zeker, dat het oog niet kan bepalen,
Wat wijder dan 't gezicht der oogen en hun stralen
Zich uitstrekt. Waarom stelt dan 's menschen brein een maat
Het wezen, dat zich niet van 't oog bepalen laat?
Dat God is, kan men niet klaarblijkelijk betoonen
Door onder oorzaak; want zijn wezen, waard te kronen,
Geen oorzaak boven zich ooit heeft gekend, waardoor
Men 't eeuwig wezen kent en klaar aanschouwt van voor.
Ook kan men dit bewijs niet uit Gods wezen smeden,
Gelijk uit iet, dat voor God heendraaft naar de reden;
Dewijl de wezenheid der zaak door 't wezen niet
Betoond wordt, daar 't geschil in 't recht nog hangt, en ziet
Op eene kenbaarheid van dit bepleite wezen,
En of er 't wezen zij, waaruit de twisten rezen.
Verstand kan kommerlijk, of liever nimmermeer
Begrijpen zulk een schat, den onbegrepen Heer;
Geen tong, geen taal genoeg hem prijzen, en volloven;
Die kennis gaat begrijp en reden verr' te boven.

[1]Verg. vroeger. — [2]der redelijkheid.

Men kan de rijke zee niet scheppen in een noot:
De noot is veel te kleen, het water al te groot;
Geen mensch kan met zijn hand den hemel overspannen;
Geen mensch begrijpt den geest van d' allerwijste mannen.
Wie kan de middagzon verdragen in 't gezicht
Der oogen, al te krank in 't aldoorstralend licht?
Van voor is hier geen kans. De wijste ontziet d' alwaarde
Der ongeschapenheid, en kruipt in 't stof langs d' aarde.
Men moet van onder dan bewijzen uit Gods werk
Dit hoogste, alwijs, algoed, almachtig, zonder perk,
Een onbegrependom, een oorzaak aller dingen;
En schoon men nimmer kan tot in den boezem dringen
Van zijn nature, en geen vernuft, hoe scherp men 't slijpt
Volkomen, naar den eisch, die immermeer begrijpt;
Nochtans verplicht het elk natuurlijk God te vreezen,
Die door 't geschapen heen u toestraalt met zijn wezen:
Gelijk de klare zon, besloten in een wolk,
Gekend wordt uit den dag, bij allerhande volk.
De menschen zijn gewoon elkanderen te kennen,
Op tweederhande wijs: door teekens, spraak, en pennen,
En beeld en spiegelschijn; of in een duistren damp
En nacht en schaduwen, bij tortslicht en bij lamp;
De schepsels zijn Gods beeld en letters, tong en merken;
Het licht der rede toont den meester in zijn werken,
Zoo klaar, dat niemand zich onschuldig houden mag,
Die deze zon verzaakt, in 't midden van den dag.
Al wat bewogen wordt, van buiten wordt bewogen:
De zon, in haren loop, bevestigt aan onze oogen
Dat iet bewogen wordt; en dees beweging ziet
Op een beweger, die zelf stillestaat of niet.
Indien hij stillestaat, zoo blijkt door deze gronden
Dat d' onbeweegde draait zoo veel gestarnde ronden.
Dees onbeweegzaamheid wordt God met recht geacht.
Beweegt zich dees, zoo wordt hij door een hooger macht
Bewogen, en men moet oneindig opwaart stijgen,
Om den beweger, die zich niet beweegt, te krijgen:
Doch reden laat niet toe, oneindig voort te gaan;
Zoo blijft men voor de macht des Albewegers staan,
Die nooit bewogen wierd; want in het ommevoeren
Der dingen kan geen tweede iet anders ommeroeren,
Dan door de eerste macht, gelijk de staf een steen
Beweegt door iemands hand; dus sluit men dan op een
Beweger, die zelf rust, en draait al 's hemels ringen,
Die statig, op Gods wenk en wil, ten rije gingen,
En dansten om en om, met een eenstemmigheid,
Die 't Alziende oog behaagt, dat hunnen dans beleidt.
Zoo twee bewegers het beweegde rond bewogen,
Waar deze macht gedeeld door even groot vermogen,
Zoo stonden ze alle beide in mogendheid gelijk.
Nu lijdt de reden niet, dat d' een de vlagge strijk'
Voor d' andre. Wil men dan de hoogste macht gemoeten,
Zoo moet, wat ommeloopt, zich worpen voor haar voeten,
En roepen uit ontzag: „o macht, die 't al beheerscht,
Beweegt en ommedrijft! gij zijt vóór andren eerst."
Dit vaste grondbewijs van 't opperste onbewegen
Des Albewegers rolt en springt ons nochtans tegen
De schenen, zoo men niet den tegenwrijter stuit,
Die hij den Arabier ontleent zijn schijnbesluit.
Hij kan 't bewegen, dat gezien wordt, niet ontschreeuwen,
Hetzij Copernicus of d' eer der Ptolomeewen
Het aardrijk om de zon, de zon om 't aardrijk draai',
De roering hangt in 't een of 't ander, hoe men 't zwaai'.
Zoo d' eerste hemelring met zich trekt lager bogen,
En boven d' opperste geen reden kan beoogen
Een ander, die hen drijft en stil staat te gelijk,
Dan stijgt men klimmende in het onbewogen rijk,
Des Albewegers stoel, te schokken, noch verzetten,
Terwijl hij 't onder zich al omdraait naar zijn wetten.
Om dit t' ontworstelen vereiert het los gezin,
Dat een inwonende en een krachtig grondbegin
In enkel hemelkreits de starren draait en ronden;
Of dat des eenen zwaard aan andren hangt gebonden;

Of eindelijk dat God, die nooit bewogen wierd,
Geen ommedrijver is van al wat om hem zwiert.
Maar laat den Arabier bewijzen, door wiens zegen
't Inwonende beginvermogen van 't bewegen
Der kreitsen buiten God, de hoogste macht, ontving;
Naardien de Godheid zelf die drijfziel scheppen ging,
En God het wezen schonk aan 'tgeen den kreits zou roeren,
En die bewegingen in andre overvoeren.
Zoo blijkt dan dat Gods macht, oneindig in haar duur,
Het alles voortbrengt uit den schoot van Vrouw natuur,
Die door Gods innevloed in vruchten aan moet winnen;
Gemerkt die werkingen in 't eerst van niet beginnen,
En eindigen in iet, het oogmerk, en het wit
Des Albewegenden, gerust in zijn bezit.
Men ziet bewegingen, die roepen, schoon zij zwegen;
Een eenige Onbeweegde is oorsprong van 't bewegen.
Een eenige oorzaak en aloudste is werkster van
Al wat men met verstand of zinnen grijpen kan,
En die uit zich ontstaat, dat 's God, en 't godlijk wezen,
Van iedereen bestemt; want alle werken rezen
Uit eenen werker, niet van zich; dewijl geen schijn
Beweert, dat iet zijn zelfs beginsel zonde zijn
En oorzaak. Alle werk, of 't hoogste of 't allereerste[1]
Neemt van eene andre macht, en van eene allereerste
Grondoorzaak zijn begin, die zelf geen oorzaak kent,
Tenzij men steigren wil en klimmen zonder end,
Van trans in trans. Zoo wordt, door deze onfaalbre reden,
Der dingen oorzaak, God, voor d' Opperste beleden.
Geen wezen kan men ons betoonen, of de tijd
Besluit het in zijn ronde, of 't spreidt zich overwijd
Zoo wijd als d' eeuwigheid, en voor en na oneindig;
Het een gebeurelijk, het ander is noodwendig.
't Gebeurlijk wezen kon in wezen zijn of niet.
't Noodwendige uit zijn aard, hoe scherp men dit beziet,
Heeft geen gebeurzaamheid des wezens, of 't most strijden
Met zijn natuur: geen recht noch reden kan dit lijden.
Nu luidt het ongerijmd, dat een gebeurzaamheid
Van 't wezen, dat eens werd, en welks nature zeit,
Dat zij een aanvang kent, zou van zich zelf beginnen.
Men moet noodwendig dan, zoo reden 't veld zal winnen,
Besluiten, dat er een noodwendig wezen zij,
't Welk eeuwig is, van waar de dingen op een rij
Begonnen in der tijd. Men kan niet hooger zweven
Dan dees noodwendigheid, alleen God toegeschreven.
De wereld schuift ons op een heerlijk schouwtooneel
Van allerhande goed. Het een geniet een deel
Of min of meer van 't eerste en beste goed van allen,
In schoonheid, deugd en kracht, naar ieders gaven vallen,
Uit 's Hemels vollen schoot, die min of meer hestort,
Naar zijn bescheidenheid, al wat deelachtig wordt
Van dees weldadigheid. Het kan dan geensins falen,
Of alles moet van één, der gaven Oorsprong, halen
Den nooddruft en den schat, van boven uitgeschud,
Terwijl de bronaêr springt, die nooit werd uitgeput.
Men vraag' naar 't hoogste goed, en klimm' door alle ronden;
Zij wijzen hooger aan, tot daar het wordt gevonden
En boven zit in top, en, eeuwig waard geëerd,
In zulk een rijk bezit vermindert noch vermeêrt,
Hoe veel het uitreikt, hoe veel tongen God bedanken,
In eenen zelven zin en velerhande klanken,
De Godheid toegezwaaid, gelijk een wyrookvat
En aangenamen geur, voor dien ontvangen schat.
Men kan de zekerheid van 't goddelijke wezen
Uit Gods uitnemendheid, zijn letterstralen, lezen.
Het menschdom overtreft alle andre wezens hier
In kennisse, en de mensch, het allereêlste dier
En waardste schepsel, komt ter wereld volgens d' orden,
Den regel van natuur. Hij is dan niet geworden
Van eeuwigheid; want wat geteeld wordt, neemt begin;
Dus sluit nu dit gevolg een edler wezen in,
Waarvan de mensch ontving den geest en ziel en reden,
Verstand, en vrijen wil, en andre uitnemendheden.
Dit wezen kan niet zijn dan eeuwig, of het sluit
Oneindig op een rij de werkende oorzaak uit,
Hetwelk van reden wordt verboden te gelooven.
Dus drijft Gods heerlijkheid en eeuwig wezen boven,
Van waar het mindre ontving het ingeschapen lot.
Dit schepsel wijst ons dan den ongeschapen God,
De hoogste uitnemendheid, waarvan d' uitnemendheden
Ontleenen hunnen glans, omhoog en hier beneden.
Men kan niet loochenen, of eene alwijze macht
Beleidt, regeert het al, houdt alles door haar kracht
In orden, schikt het al tot eenig oorbaar ende
En oogmerk. Deze is God en Godheid, die men kende
Door dees geregeldheid der dingen, als die blijkt,
Daar elk zijn eind bereikt, en van geene orden wijkt,
In 't op- en ondergaan, in telen en in sterven.
Dit waar onmogelijk in hun, die reden derven.
Dus worden ze al gestuurd, geleid van hooger hand,
Eene eenige oppermacht, een opperste verstand.
De Godverloochenaar, om schooner verf te geven
Aan zijn Godsloochening, al t' ongerijmd gedreven,
Kent geene Godheid dan den hemel, aarde en zee,
En wat men ziet omhoog en laag, in 't lang en breê.
Hij smilt, om glimpig ons 't bewijs van God t' ontwringen,
In éénen naam het werk en d' oorzaak aller dingen;
Of loochent het begin en eind van dit heelal,
En geeft een eeuwigheid, zijn droomen te geval,
Aan 'tgeen den oorsprong heeft alleen uit God genomen.
Om dit t' ontworstlen, dunkt hem alles voortgekomen,
Gesproten, niet van God, maar 't wezen van natuur.
Dees zat van eeuwigheid, naar zijn begrijp, aan 't stuur
Der zaken, die rondom in eene ronde draayen;
Dus waant dees draayer zich in zijnen droom te paayen.
Maar om geen woordenstrijd te voeren, zonder nut,
Laat zien eens, hoe natuur dien lossen grondbouw stut,
En wat men met dien naam natuurlijk beteekent;
Zoo kan elk tellen, wie hier wel of kwalijk rekent.
Uit velerlei gebruik van 't Grieksch en oud Latijn,
Wil 't woord natuur doorgaans vrij twijfelachtig zijn,
En wordt, naar zijn gebruik en dagelijks gemoeten,
Gepast, gelijk een maat, op velerhande voeten.
Het eigenste bediedt in Grieksche tale kort
Aantelinge van al hetgeen geboren wordt;
't Bediedt oneigenlijk den werker, of het ende
Van iet naturelijks, en wat men daarvoor kende;
Of zelf het wezen van wat ooit is voortgebracht,
Het zij een toeval of zelfstandigheid geacht;
Of 't wordt gevat voor een der zelfstandigheden
Van God of mensch of dier; of teffens voor de leden
Des lichaams van 't heelal, en wat daarin bestaat;
Of 't ziet op d' erde en rij der zaken, hare maat
En aard en eigenschap en werkingen en krachten;
Of op der dingen wet en regel en 't betrachten
Van ieders heil; of 't meldt des menschen slimmen aard,
Eer d' opperste Genâ hem betert en herbaart,
Door haren invloed min of rijker meê te deelen.
Dus ziet dezelve klank van éénen naam op velen.
Wij nemen, om krakeel en letterstrijd t' ontgaan,
't Uitwendige begin, den eersten werker aan
Van al hetgene wat, natuurlijk voortgekomen,
Zijn oorsprong uit die bron der dingen heeft genomen;
Want noemt men God natuur, in dien rechtschapen zin,
De klank bestemt hetzelve en sluit geen laster in,
Maar d' opperste natuur, den oorsprong der naturen,
In 't scheppen, in de teelte, in 't haren, in 't besturen
En onderhouden van al 'tgene is voortgebracht,
Daar goedertierenheid, voorzienigheid, en macht
Op 't allerklaarste in staan t' aanschouwen en te merken,
Gelijk des bouwers geest gezien wordt in zijn werken.
In elke tale, die des menschen zin bediedt
En uitbeeldt, spreekt de tong òf eigenlijk òf niet;

[1] laagste.

En overbloemt en neemt het eene voor het ander,
Uit 's volks gewoonte, en bij de rederijkkunst schrander
Gebezigd tot cieraad van reden; 't zij die treedt
Op voeten en op rijm, of klank noch voeten meet.
Hierdoor is 't woord natuur geraakt op vele trappen,
En 't woord natuur gebruikt òf voor Gods eigenschappen
Of werken; aangezien Gods wezen hier beneên,
Ook boven, en alsins uit zijne werken scheen.
Dus zal het woord natuur de Godheid niet bestrijden,
Maar eer den grooten God door 't groote werk belijden.
Die altijd was en blijft in wezen en in duur,
Kan niemand anders zijn dan God of Gods natuur,
En d' eenige oorzaak van elke oorzaak in het baren;
Dies d' ouden niet ontzien, natuur en God te paren,
Met eenen zelven naam te noemen, eene kracht,
Een zelve werking toe te schrijven, eene macht;
Want d' uitvloên, die van God in alle dingen vlieten,
De stralen, die van God in alle dingen schieten
En telen zonder eind, getuigen ons gewis,
Dat God of zijn natuur in alle dingen is,
En alle dingen schenkt hun wezen uit zijn wezen,
Hun vaag en leven geeft; en door de kracht van dezen
En van en uit en door en om dien God ontstaan,
Bewogen worden en geboren en vergaan.
Geen loutre hoofdstof, noch gemengde, ineen gegoten,
Houdt God, noch Gods natuur en wezen uitgesloten,
Dat dit heelal doordringt; dies hangen wij voor 't slot
Van ons bewijs hier aan: 't is al gepropt van God,
Gepropt van Gods natuur. Men schuwe schoolkrakeelen
Om naamklank, zoo wij in de zaken niet verschelen.
Maar wil een Ongodist, een Godverloochenaar,
God, oorzaak van zijn werk, en 't werk verwarren, daar
Zij tegens een gekant en daatlijk staan gescheiden;
Zoo zal 't momaanzicht van natuur mij niet misleiden,
Om af te treên van God, natuur te zetten in
Gods troon, waaruit zij nam haar wezen en begin;
Schoon dees van eenwigheid in Gods bespiegelingen
Verbeeld lag, als de schets der nagewordeu dingen,
Die wij bevatten door vijf zinnen in 't verstand,
Of, zonder het bewijs der zinnen, staan geplant
In 't redelijk begrijp. De Godheid houdt haar stede,
En wijkt nature niet, als d' eerste voor geen tweede;
Want d' eerste blijft en is de wortel van 't getal,
Dat uit het eerste sprnit en altijd volgen zal.
De zelfstandigheid en toeval, d' eigenschappen,
Der dingen ziel en rij en loop en regel, stappen
En wijzen, van natuur die uit Gods wezen daalt,
Naar éénen God, waaruit het al zijn wezen haalt.
Dus onderwerpen wij de dochter haren Vader;
Zij kenne Hem als God, en schuw Gods eerverrader.
De Godheid schept alleen uit ijdelheid en niet,
En zonder stof; en ook, behaagt het Haar, uit iet;
Natuur, Gods dochter, baart uit eerstgeschapen stoffen.
God stelt ze een wet en eind. Zij heeft Gods wit getroffen,
Wanneer ze 't oogmerk treft, dat haar is voorgezet.
De Godheid werkt door haar, als koning door zijn wet.
Zij voert gehoorzaam uit den last, haar ingeschapen,
En draagt, als schildknapin, Gods liverei en wapen.
Zij staat gebonden aan Gods regel, op haar wacht,
Ontvangt des Vaders woord, en kent en eert zijn macht.
De Godheid houdt zich niet aan wet, noch maat, noch zegel;
En overschrijdt natuur, haar palen, perk en regel,
Zoo menigmaal het zijn voorzienigheid behaagt;
Hetzij d' Almogendheid geheele rijken plaagt
Of zegent, ofte schokt de wereld uit hare orden,
In zaken, die natuur niet toegeschreven worden,
Maar, buiten haren stijl, aan 't redelijk verstand
Getuigen, dat dit draaft en drijft van hooger hand,
En d' oorzaak, daar natuur op verr' niet toe kan reiken,
Ontdekt, eeuw in eeuw uit, door menig wonderteiken,
Zoo klaar, dat d' Ongodist dit licht nooit loochnen kon,
't En waar hij d' oogen sloot voor deze middagzon.

De Godheid kent begin, noch eind, noch plaats, noch perken;
Natuur heeft haar begin en plaats en rust te werken,
Zoo ras het God gebiedt. Ontviel natuur de stof,
Beneên den maneschijn of in het starlicht hof;
In wat gewest en oord en vergelegc hoeken
Zou d' Ongodist natuur, zijn afgodin, gaan zoeken?
Doch ijdel; want natuur derft wezen en gestalt,
Indien het grondpunt, al haar steunsel, haar ontvalt;
Maar God, die bij zich zelf bestaat en bij zijn wezen,
Ook eer natuur verscheen, hoeft niet, als zij, te vreezen:
Want Hij geen steun behoeft, als 't Ongodist geraas,
Dat liever God verzaakt en afvalt al te dwaas,
Om 't leengebied van vrouw Natuur op stoel te hullen,
En hier, gelijk het vee, alleen den buik te vullen,
Te sterven, zonder hoop van loon en vrees voor straf;
Wie zulk een spoeling lust, mij lust geen varkensdraf.
D' aloude dwaalgeest zag zijn driften niet te sterken,
Noch op den titel van natuur dit uit te werken,
Te brengen aan den dag het wonderlijk heelal;
Toen nam Hij haar dees eer, en schonk ze aan 't wild geval,
Het t' zamenrunnen der ondeelbre vezelingen
En stoffe, aaneen gekleefd, tot zooveel hemelringen
Omhoog, en wat omlaag ontstaat uit element,
Gemengd en ongemengd. Waar zinkt het brein in 't end,
Wanneer het wordt geperst, tot voorstand van zijn vonden,
Te zoeken stut en steun aan harsclooze gronden!
Natuur noch wild geval gebruikten ooit bescheid,
Noch reden, noch verstand, noch wil, noch wijs beleid;
Hoe zouden ze dit werk dan levren aan onze oogen,
Dat wijsheid eischt op 't hoogste, en geest en alvermogen?
Hoe zou het harde en zacht, het vierkant, scherp, en stomp,
Het hoekig en het plat en ronde in éénen klomp
Vergâren bij geval? Hoe zou, met zulk eene orden,
Zoo menige gedaante, uit zulk een hajert worden
Gegoten in zijn vorm, gepast op zijne leest,
Gespannen op zijn raam, indien vernuft en geest,
En oordeel en beleid hier niet te rade gingen?
Wij spreken menschelijk, om d' oorzaak aller dingen,
Bij dees gelijkenis, te kronen in 't heelal,
En geensins vrouw Natuur of eenig woest geval.
Natuur kan zonder hand en verf geen landschap schildren.
Wat kan dit wild geval? Niet anders dan verwildren.
Nu zien we een ieder zaad ons levren zijne vrucht,
En telen zijns gelijk. Het aardrijk en de lucht
En 't water geven elk, ook zonder tegensportlen,
Haar teelten; maar geen glans kan telen zonder wortlen,
Geen dieren zonder gâ. Geen vogel is gewend
Te leven zonder lucht, en buiten 't element
Des waters leeft geen visch, noch kan zijn kuite schieten.
De zee en eb en vloed en veld en bron en vlieten,
De loop van zonne en mane en starren, net gepast,
Bestraffen 't wild geval, zoo menigmaal het bast
En d' ooren afmat, die niet ongerijmders vingen
Dan zulk een ongeluid, gegroeid uit beuzelingen.
Leucippus evenwel roept even dwaas en dol,
Ten duistren dolhuize uit, door 't venster van zijn hol:
Ga hene, ontsluit een hof, van menschen afgezonderd,
Dat, vijftig jaar geleên, beroofd en uitgeplonderd
Van al zijn koninklijk en edelste cieraad
En inboêl, onbewoond en lui en ledig staat;
Bespiegel het gebouw met eenen verrekijker,
Die 't allerfijust vergroot, en oordeel eens, wie rijker,
Wie kunstiger zijn kunst en geest toomt overal,
In spinrag en in stof, dan ons beschimpt geval;
Wat openbaren zich verscheidenheên van kringen
En trekken, zwier in zwier! Wat schrijver zou dees dingen
Nabootsen met zijn pen! Wat kunstig teekenaar
Neemt zoo veel troniën, zoo veel gedaanten waar!
Ik zie gebloemd tapijt, een doolhof, rijk van dieren
En monsters, hoog gewelf en zaal bij zaal versieren.
Het schijnt of Rafels geest of Titiaan verrees,
Of Angelo's vernuft, Bassaan, of Veronees;

Maar neen, zij staan beschaamd, en roepen, dat de stoffen
Van 't wild geval natuur en 't leven overtroffen;
Gelijk het op zijn tijd verwondring heeft gebaard,
Toen 't meesterlijk vernuft niet zag 't schuimbekkend paard
Te malen naar den eisch, als d' oogen, in het leven,
Aan 't leuterend gebit het witte schuim zien kleven.
De schilder worpt van spijt de spongië, nat van spog,
Naar 't paard toe, en verneemt het geestige bedrog,
Het mondgebit met schuim naturelijk bestreken,
En zulks, dat geen verstand dit ooit heeft afgekeken.
De schilderwijsheid, straks verlaten van de kunst,
Bedankt nu 't wild geval voor zulk een eere en gunst.
Hij volg 't geval wien 't lust, terwijl zijne ooren jouken:
Een dolle houdt geen streek. Hij raaskalt wonderspreuken,
En louter hemelval, of schudt de menschheid uit,
De reden en 't verstand, en slaat een diersch geluid.
Een woest gebouw, dat, vuil beslagen en beschimmeld,
Van vezelingen krielt en van gedaanten grimmelt,
Naar dat de wind en lucht die vormt en t' zamenstuwt,
Waarin iet aartigs speelt, of iet daar 't oog voor gruwt;
Wat laat dit meer dan stof, of droog of nat van wasem,
Een asch, die licht verstuift, en 't blazen van den asem
Niet weêrstaat? Evenens gelijk de lucht om hoog,
Betrokken met eene wolk en nevelen, het oog
Misleidt door beeld op beeld, daar reuzen in verschijnen
En land- en zeegedrocht; gedaanten, die verdwijnen
In éénen oogenblik, of zich op ons gezicht
Verandren, naar de drift des winds of naar het licht
Der zonne haar beschijn'. Wat wil hij nu besluiten
Om Gods voorzienigheid op dit geval te stuiten,
Gelijk een licht raket een ijzren oorlogsbal?
Zoo hier verstand uit straalt, het is geen los geval,
Maar 't eeuwige vernuft, dat alles kan bewegen,
Waardoor ook 't minste stof zijn wezen heeft gekregen,
En al het zand voorwind tot berg en duinen zwelt,
Daar d' Oceaan op breekt en al het zeegeweld.
Maar wat gelijkenis kan dit bij 't scheppen halen!
Ik zie hier iet uit wat; geen mijnen, geen metalen,
Geen bloemen, geen gewas, geen water, lucht, noch vier,
Noch steenrots, nochte berg; geen vogel, visch, en dier,
Geen mensch, geen diamant, geen paarlen, geen robijnen,
Geen hemelhoog gewelf, waaruit de starren schijnen,
En houden haren tred, gelijk een heerkracht breed
In 't vierkant op trompet en trom des maarschalks treedt.
't Natuurlijk werkstuk en het kunstig meldt zijne oorzaak,
Een oorzaak vol verstands. 't Geval behoeft de voorspraak
Van een krankzinnig hoofd, dat nutter lag geboeid,
Daar 't stof van zijn geval tot zulk een wonder groeit,
Dat dit de heerlijkheid des Scheppers kan verdooven,
Terwijl de wereld komt dus heerlijk aangestoven.
Zoo 't reukeloos geval, versteken van vernuft
En geest, in 't werken Gods voorzienigheid verbluft,
Dat most ons blijken door geschiktheid, stijl, en orden:
Nu zien we bij geval van 't stuiven iet geworden,
Daar niet dan wildernis en woestheid in verschijnt,
En 't keurig oog, hoe nauw het zoekt en zich verpijnt,
Geen evenredenheid noch eind in kan bemerken,
Waarop de werker oogt, eer hij begint te werken.
Besprengt een blad met inkt, wat ziet ge? Een ongestalt
Van vlakken, klein en groot, naar dat de sprenkel valt;
Geen letters, nochte spreuk, gespeld uit woorden, namen,
Voorzetselen, en lid, en bijwoord, die te zamen
Ons melden, dat de pen van een geleerde hand
Getrokken wierd. Hoe zou 't geval dan met verstand
In 't werk te rade gaan, hetwelk men dus begunstig?
Geen kenners schatten ooit den dollen schilder kunstig,
Die 't dolhuis zinneloos misverft met schilderij.
Gelijkt nu Rubens' kunst en tafereel hierbij,
Daar teekeninge en verwe, in 't hoogen en verdiepen,
Als tegens Vrouw Natuur, om strijd in 't kunstperk liepen;
Waar zal dees nachtuil zich verbergen voor den dag,
In zijne schaduwen van spinneweb en rag?

De meesters zullen zich van lachen nauw onthouden.
Dat nu de vezelaars, die deze wereld bouwden
Uit vezelinge en gruis, eens opstaan uit dien droom,
En weigeren 't geval in 't wild den vrijen toom,
Door kennis van Gods kunst, waarvoor wij, onder 't stuiven,
Eerbiedig een gordijn van zijde en purper schuiven.
Indien hier bij geval een Tegenvoeter kwam
Opdondren uit den grond der aarde t' Amsterdam,*
In 't nieuwgebouwd stadhuis, en niemand zag noch hoorde,
Die hem bedieden kon den bouw, die 't oog bekoorde,
T' aanschouwen door en door dit achtste wonderwerk,
Zoo vol gerief, zoo schoon, zoo duurzaam, vast en sterk;
Dat al de wereld schijnt, ook d' eeuwigheid der starren,
Door zijn bestendigheid te tergen en te sarren;
Hoe zou hij, als verbaasd voor 't hoofd geslagen staan!
Hoe zou de wortel van den grondslag hem verslaan,
Die met den boschtop van zijn ingeheide palen
Ten afgrond, op het hart van Pluto, schijnt te dalen.
Te rijzen wederom ten hemel, met de kruin
Der trotsche gevelen, van marmer en arduin;
Daar al de wilde zeên en Watergoôn in woelen,
Dolfijn en Meremin in leven en krioelen;
Daar Amsterdam, gekroond met hare wapenkracht,
Van Stroomgod onderstut, in hare weelde en kracht
Gezeten, wordt begroet van Azië en Afrijken,
Amerike, en Europe, en wat de vlag moet strijken
Voor haro zeebanier, vereerd met rijkdom, vrucht,
En schat, uit elk geweste en zegenrijke lucht.
Indien de wildste Moor en zijn vijf zinnen speelden
Op 't Hollandsch Capitool[1], gewelven, marmerbeelden,
En orden, en cieraad, van d' eene in d' andre zaal;
Wat dunkt u? Zou hij zich verbeelden, dat dees praal,
Dit goddelijk gesticht, door Campens geest ontloken,
Tot Amstels eer voltooid, uit vezelen en smoken,
En rook en damp en stof en gruis, van overal
Te hoop geronnen waar, bij redenloos geval?
De Raad van Amsterdam behoeft zich niet te moeyen:
Het raadhuis zou van zelf wel uit den aschhoop groeyen.
Wie Maro's boeken spreekt, dat hemelsch twaalftal[2],
Hoort klank van hemelval, geen zinneloos geval.
Hoe heerlijk vaart de vlam van 't oude Troje spelen!
Wat schuift de kunst hierop al schoone tafereelen,
Van daar de brand ontsteekt, tot daar Æneas scheidt,
En 't overschot des volks in Latium geleidt,
Door land en zeegevaar en oorlogsavonturen;
Een werk, dat Rome en zelf de wereld zal verduren,
En kunstig t' zamenhangt van stof en ziel en geest,
Verstommende den mond des wijsten, die het leest.
Zou nu een waanwijs hoofd met reên beweren kunnen,
Dat bij geval, in 't wild, die letters t' zamenrunnen
Tot woorden, regels, en een rij van boeken, daar
't Gelukkigste vernuft zijn kracht, zoo menig jaar,
Aan hing en in versmolt? Dat waar een dwaze reden;
Men diende zulk een hoofd op 't ambeeld weêr te smeden.
Hij vaart nog echter voort, en schimpt al even grof:
Hoe kwam de bouwheer van de wereld aan de stof,
Aan ambeeld, hamer, smids, en nijptang, om te smeden
Dit schriklijk werrekstuk, doorwrocht in al zijn leden?
Want uit een niet komt niet, of iet dat levert iet?
Wat eischt dit een gevaart van werktuig, zoo men ziet
Op grootheid en gewicht! Wat schroeftuig heeft dit pakken
Gevijzeld en gestut, bezorgd voor 't nederzakken
En spatten uit zijn lijk[3] en lood en waterpas?
Wat macht heeft rad bij rad gehangen in zijne as,
Die steilt' voor overwicht behoedt, en zulke ronden
Met repen om en om verzekerd en gebonden?
Lukrees! nu eer hem[4], als een God, in uw gedicht,
Die zulk een nevel schuift voor 's leerelings gezicht,

[1]Het Amsterdamsche stadhuis. — [2]Versta: de Æneïs. [3]verband, lichaam. — [4]Nam. Epicurus.

Is dees, gelijk een zon, verschenen uit het duister?
En die den schepper van den Goddelijken luister
Der scheppinge berooft, is die de wijze tolk,
Die 't licht t' Athene ontstak, voor al het Grieksche volk;
En, schildrende een geval met slijk en zwijneborstlen,
Wat zich hiertegens kant in 't vechtperk af wil worstlen?
Is dit de meester, die alle ouden ver verdooft,
Pythagoras verstomt en Plato slaat voor 't hoofd?
O, grovaart! ga nu heen; berâ u met een wijzer.
Een ankersmid behoeft een moker, vier, en ijzer;
De beeldehouwer heeft een bijtel, marmersteen,
En hamer, om zijn beeld en ommetrek en leên,
Met kunst, naar 't leven zelf, uit marmersteen te houwen;
De Godheid eischt noch stof, noch reedschap, om te bouwen:
Natuur, bij God gesteld, door vocht en hitte werkt,
Gebruikt zelfstandigheên, hoedanigheên; en merkt,
Hoewel ze reden derft, wat zaden zij wil mengen,
Om elk tot zijn gedaante en zulk een wit te brengen,
Als Gods voorzienigheid van eeuwigheid beschiet.
Maar zijne almogendheid beschikt haar werk uit niet.
Wat uitgearheid wordt door telen of door kindren,
Gods volheid blijft dezelve, en weet van geen vermindren;
Men zij hier noch om stof, noch zaad, noch hulp beducht:
Een onuitputbre bron springt eeuwig in de lucht.
Wie stof en werktuig eischt, bekent zijn onvermogen
En zwakheid, die alleen gestut wordt uit den hoogen.
Dus blijft een zelve macht, als 't past, het allergrootst',
Die stof bestelt, en uit die stof het werkstuk boetst:
Want Gods volkomenheid en wijsheid en vermogen
Staan boven en in top. Geen reden kan gedoogen,
Dat God van buiten en zijn minder iet ontvangt,
En hij het wild geval of Vrouw Natuur bedankt
Voor stoffe en aenteelte en vermogen om te telen,
Of raadt om dezen klomp in leden uit te deelen,
En al dit ongelijk te brengen in zijn vouw,
Te scheiden vocht en droog en hitte en kille kou;
Te schikken licht en zwaar, een ieder op zijn stede;
Te scheiden nacht en dag, te baren twist en vrede,
Naar aard en eigenschap van ieder element,
Hetwelk met groot ontzag zijn wetten volgt en kent,
En met de schoudren helpt de wereld ondersehoren,
Gelijk vier zuilen, die tot dezen grondbouw hooren.
Schoon Gods bespiegeling het al voorhene zag,
En schikte op 't voorbeeld, dat in zijn voorbeelding lag
Van eeuwigheid, nog stond de wereld eerst te stichten;
Zij straalde niet uit Gode, als uit de bron der lichten
De stralen. Dit voorzien van verre, als in 't verschiet,
Gaf haar gestaltenis, noch vorm, noch stof, noch iet.
Voorzien veroorzaakt niet de voorgeziene zaken.
Men ziet ze, omdat ze zijn in wezen of genaken.
Uit geen noodzaaklijkheid van Gods nature nam
Zij haar begin en plaats en wezen, nochte kwam
Te voorschijn van zich zelve, of uit zich zelf gesproten;
De wil der oorzake is tot zulk een werk geschoten,
Dat boven Vrouw Natuur zich zette in dees gestalt;
Geensins gelijk de schijn van iet op 't water valt,
De schaduw 't lichaam volgt, naar dat de stralen stuiten.
Zoo 's werelds wezenheid of isheid kwam te spruiten
Uit een noodwendigheid, uit een onfeilbren nood
En dwang, uit Gods natuur, zoo heerlijk en zoo groot
Wij haar in 't leven zien; wie zou, met tong of pennen,
Dan 's werelds eeuwigheid verzaken en ontkennen?
Zij waar noodwendig, niet vrijwillig voortgebrocht,
Geen mensch door weldaad ooit aan dankbaarheid ver-
Wie hoefde zijnen mond en lippen ooit te reppen, (knocht.
Om God den Schepper lof te zingen voor het scheppen?
De Godheid stort zich zelve in alle wezens uit,
Zoodanig dat er niets Gods wezen buitensluit,
En alles zweemt en trekt naar d' oorzaak aller dingen;
Vooral de menschen, die hun macht van Gode ontvingen,
En met d' onsterflijkheid der ziele zijn begaafd,
Die haren oorsprong zoekt, en naar de starren draaft;
Maar, schoon de werken Gode in zijn natuur gelijken,
De werken moeten God, hun bron en oorsprong, wijken.
De Schepper en het werk zijn twee, niet eenerlei:
Dus blijft het onderscheid oneindig tusschen beî.
Men smede eenzelfheid niet uit gelijke dingen:
En geen uitwendig werk noodwendig komt ontspringen
Uit God, en zijn natuur; want, zoo men dit bestemt,
Wij blijven eeuwig van Gods kennisse vervremd,
En kunnen tusschen God, als oorzaak, en zijn werken,
De wereld, dit heelal, geen onderscheid bemerken.
Wat raast Lucanus[1]? Wat raaskallerij is dit?
De zon, de zee, de lucht, het aardrijk, elk een lid,
Een deel te noemen van het goddelijke wezen,
Of 't lichaam van 't heelal, daar God in wordt geprezen,
Te mengen met dien God, zoo diersch en grof en plomp,
Gelijk de ziel, de vorm des menschen, 's lichaams klomp
Bezielt en onderhoudt! Men scheide het onendig
Van d' endige natuur, 't vrijwillig van 't noodwendig.
De werkende oorzaak en ook d' eindlijke oorzaak staan,
En zien haar werrekstuk gernst van buiten aan;
Terwijl de stof en vorm de wezentlijke deelen
Uitlevren, en verknocht door eendracht niet krakeelen;
Dies noemt men d' eerste twee d' uitwendigen alleen,
En d' andre inwendigen; naardien ze in 't algemeen
Verschillen in de wijs van 't werk te veroorzaken.
Men kan dan, zonder God zijn majesteit te raken,
Den naam der Godheid, die de wezens bracht in 't licht,
Op 't voorhoofd van 't gebouw, door d' oppermacht gesticht,
Niet houwen; noch Gods werk der dingen oorzaak noemen.
Geen invloed van Gods kracht in 't werk kan dit verbloemen,
Zoo lang de reden werk en oorzaak inderdaad
Gescheiden houdt, en d' een recht over d' ander staat.
Zij zien elkander aan, gelijk verknochtelingen;
Maar zonder opzicht blijft een eerst, vóór alle dingen,
In zijn noodwendigheid van wezen als het was,
In zijn vrijwilligheid van schikkinge, om op d' as
Van 's hemels uurwerk eens den wijzer van de starren
Te draayen, zonder tijd en 't eeuwig te verwarren.
De ronde van den ring der wereld is beperkt,
Ook haar volkomenheid; zoo moet hij, die dit werkt,
Vrijwillig werken, en de wereld en de schatten
Van haar volkomenheid begrijpen en bevatten;
Want zoo het wezen van een onbepaalde macht
Noodwendig werkt door dwang, en arreheidt met kracht;
Het brengt iet voort, dat van geen palen[2] wordt begrepen,
Van geenen ommekreits besloten, noch benepen.
Hoewel de wereld nu Gods eigen werkstuk is,
En van geen andren kan gesticht zijn; 't gaat gewis,
Dat haar de Godheid niet geteeld heeft, als de stralen
Natuurlijk van de zon geschoten, nederdalen:
Noch als de hitte en gloed ons toegloeit uit het vier,
Maar als ons trotsch stadhuis het voorhoofd stout en fier
Omhoog heft, door den wil en kunst des grooten bouwers,
Die naar zich trekt het hart en d' oogen des aanschouwers,
Zoo lang als Amsterdam de markt der wereld blijft,
Die met den schoot vol gouds haar beurs en handel stijft.
Zoo vast als dit bewijs, is 't zeker opgenomen,
Dat deze wereld niet natuurlijk voort kon komen;
Naardien deze opkomst stof vereischte, die geensins
In 't werken wordt gezocht van God, noch hier noch ginds:
Want Gods voornittreên kan geen stof voor zich gehengen,
Dewijl de Godheid zelf de stof eerst voort moet brengen.
Veel ouden, die dit niet begrepen, droomden iet,
Dat eeuwig was, als God. Zij loochenden het niet,
En noemden d' eerste stof den bajert, nooit geworden,
Wanschapenheid en nacht en mengsel, zonder orden.
Een eeuwig oorelog van zaden ondereen,
Waaruit d' eendrachtigheid des wonderwerks verscheen.
Dat d' eerste grondstof is van Gode voortgekomen, (men;
Moet schrap staan tegens spook van lang gedroomde droo-

[1] De latere Latijnsche wijsgeer. – [2] perken, grenzen.

Want zoo ze uit zich, en niet uit Gode alleen, ontstond,
Zij waar beginloos en God zelf; maar op dien grond
Geen redelijk verstand zijn zekerheid zal bouwen.
Men kan geen wezenheid van stof met ooge aanschouwen,
Of vatten in 't verstand, die niet haar palen heeft,
Uit haren eigen aard zich zelf te kennen geeft,
En zich gewillig buigt voor 't opperste behagen,
Dat geen beginsel kent van eeuwen noch van dagen,
En onbegrepen blijft. Hoe nemen dan dees twee,
De stof en Godheid beide, in d' eeuwigheid haar steê?
Geen wezenloosheid kan zich baren, nochte scheppen:
Zij most eerst wezen zijn, indien ze zich zou reppen.
Al wat dan wordt uit niet, dat wordt eerst voortgebracht
Van iemand anders, en een onder kracht en macht:
Hierom (naardien men niet oneindig op kan steigren
Den toren, die doorgaans den klimmenden blijft weigren,
Dees werkende oorzaak in te halen door de vlucht)
Moet d' opperste oorzaak (niet eens anders kind en vrucht,
Maar die de jonger baarde, en d' oudste blijft van allen,
Ook God of Godheid hiet, waarvoor wij nedervallen,
Dewijl zij alles schept, bestuurt, en onderhoudt)
Ons stuiten aan den trans, waaruit zij 't al beschouwt,
Wat in en buiten haar gezocht wordt en gevonden.
Deze eenige oorzaak, niet te peilen, niet te gronden,
Noch t' achterhalen; die alleen uit zich bestaat,
Van elders niet ontleent, noch steunsel neemt te baat,
Was eeuwig en vóór al. Geen wezen stond hier buiten,
Geen welkende oorzaak, daar dit wezen uit kon spruiten;
Want, was er ergens een te vinden, zij waar God
Met recht bij ons genoemd; en deze wordt tot slot
Vooraan gesteld; want zij noodzakelijk most blijven
In wezen, aangezien geene oorzaak haar kon drijven
En nederstooten uit den stoel van 't hoogste koor,
Waaruit elks wezen afkwam vloeyen, en waardoor
Het al bestaat, en werkt wat werken kan; een reden
Van ouds en nog bestreên, maar nimmer afgestreden,
Schoon d' eenige eeuwigheid bestormd wierd van dit slijk,
Dat God en wereld stelt in eeuwigheid gelijk,
En aan de wereld poogt een eeuwigheid te geven,
Om God te loochenen, en niet voor hem te beven;
Terwijl het volgt in 't wild het wetteloos misbruik,
Dat geene Godheid kent, noch aanbidt, dan den buik.
De grootste kring begrijpt de mindere onder 't meten.
D' oorzaken volgen, als de schakels van een keten,
Elkandre, en hangen alle aan d' allereerste vast,
Aan wie de naam van werk nog nooit werd toegepast,
Als d' andre, die nu 't werk der hooger oorzaak worden,
Dan weder d' oorzaak van een lager, in hare orden.
't Bepaalde wezen hangt alleen van 't onbepaald,
Dat nooit begrepen werd; hoe diep men nederdaalt;
Hoe hoog men opklimt; hoeveel trappen tusschen beiden
Men telt, het laagste wordt van 't hoogste niet gescheiden,
Maar blijft door band bij hand en onderling verknocht.
Wie 't eind der keten greep, en onverdrietig zocht
Langs al de schakels, most ten leste d' eerste krijgen.
Het tijdlijk door den tijd van 't eeuwig af komt stijgen.
Wie vliet of stroom opstreeft, in 't einde d' ader vindt,
Waaruit het water springt, en opwelt, en begint.
Al spreidt een eik zich uit in telgen, onder 't bloeyen,
Men zie' ze uit éénen stam, uit éénen wortel groeyen.
In vele roeringen, van alles wat zich roert,
Een allereerste is, die alle and'ren ommevoert
En omtrekt en beweegt. Een opgespanne veder,
Of zakkende gewicht alle uurwerkraden weder
En weder ommedraait, en, op een wisse maat,
Den wijzer draait, en fiks de klok en uren slaat.
Almeter, onbepaalde, eerste oorzaak, hoog gezeten,
O, oppertrap en trans, begin der lange keten!
O, bronaâr, wortel, stam, beweger, veêr, gewicht
Van 't hemelsche uurwerk, dus onfeilbaar in zijn plicht;
Wie zijt, wat zijt ge niet, die alles houdt in orden
Wat van en uit en door en om u is geworden!
Wie kunt ge zijn dan God, het eerste en leste alleen?
Oneindigheid! gij smelt ten leste in 't eenig een,
Het eenig middelpunt, dat, buiten alle ronden,
En zonder ommetrek, ook alsins wordt gevonden!
De Godverloochenaar bestrijdt uit onbescheid
Zich zelven, telkens hij een zelleve eeuwigheid
De wereld geeft en God, en stuurt het gansche leger
Van zijn bewijsreên; want, is God alleen beweger
Van alles wat beweegd en omgedreven wordt,
Wie hoort niet, hoe 't gebouw van zijn bewijsreên stort,
En neêrploft van zich zelf? Zoo wijkt de zwakste een sterker.
Kan niets uit zich ontstaan, en eischt het werk een werker,
Een oorzaak; want geen ding zijn eigene oorzaak is;
Zoo schiet zijn grondbewijs van d' eeuwigheid hier mis;
Dewijl hij nergens kan een hooger oorzaak vinden
Dan God, wiens macht alleen dit groot gewelf most binden
En bouwen, zonder iet; en die alleen ontstond
Van eeuwigheid uit zich, in 't onbepaalde rond.
Moet alles buiten zich de macht en kracht ontleenen,
En wezen en ontstaan en werking, uit den eenen,
Den onbepaalden God, in top van 't eindloos rijk;
Wie stelt de wereld, die bepaald is, dan gelijk
Met Gode; nademaal geen redelijke wetten
Gedoogen, neffens een twee eeuwigen te zetten.
Lijdt d' orden en de rei der orezaken niet,
Dat d' Opperoorzaak, die alle onderste gebiedt,
Beneden stijge, en zweef met evenoude veêren
Aan 's werelds zij, die Gods oneindigheid moet eeren,
En nooit beschieten kon het onbeschiethre wit
Van 't licht der eeuwigheid, daar God in heerscht en zit;
Hoe kan een waanwijs brein, door reden niet te tenglen,
De wereld dus voorzien van onvermoeide vleuglen,
Waarmeê zij streven komt uit d' eenwige eenwigheên,
Dat niemand uit kan staan, noch zal, dan God alleen?
Hoe durft een waanwijs brein dus stout naar boven stappen,
En d' eeuwigheid, de kroon van 's Hoogsten eigenschappen,
Vereeren zoo verwaand aan dezen ronden kloot,
Gelijk hem d' Almacht naar haar schets zoo kunstig goot?
De dwaalgeest blijft hier kort in zijne stelling steken;
Men hoort de suffenden zich zelven wederspreken.
Zij blazen teffens heet en koud uit éénen mond.
Bouwvallig is 't wat niet op waarheid is gegrond.
De waarheid wil zich niet met dwalingen vermengen.
Men kan twee strijdigheên tot geen gelijkheid brengen.
Meer eeuwigheên dan een te kronen, zonder slot,
Heeft dit heelal, van ouds, allengs, gelijk een God
En Godheid, ingevoerd, en nog met glimp van reden,
Door list en misverstand, in 's volleks brein gegleden.
Men redeneerde: indien 't gemengde uit 't vruchtbaar zaad
Der elementen spruit, gevormd wordt, en bestaat;
En billijk kindren past en erfnakomelingen
Hunne ouderen, daar zij den oorsprong van ontvingen,
Te dienen; billijker zal 't passen onzen plicht,
Dat elk, uit dankbaarheid, altaar en tempel sticht',
En elementen diene en eere, die het leven
Onze ondren, en doorgaans[1] hun bloed en afkomst geven.
Dus zaaide een misverstand het eindeloos getal
Van Godheên in het hart der volken overal.
Dus zien we heden nog veraarden dees geslachten,
Die geen godsdienstigheid, noch God, noch Afgod achten,
Zoo hoog als ampt en eer en 't voordeel van hun staat;
Een zucht, die nimmermeer vernoegd wordt, noch verzaad;
Want buiten God is niet dan ijdelheid en wroegen,
D' Oneindigheid alleen kan hart en ziel vernoegen.
Is dit heelal niet meer, in 't nimmer meetbre rond
Van Gods oneindigheid, die nooit haar omtrek vond,
Dan een ondeelbaar punt; wat is de kloot der aarde,
Nog nooit van iemands hand gewonnen met den zwaarde,
Dan meer als ijdelheid en een gedroomden niet,
Waarin de kroonzucht wroet, en stroomen bloeds vergiet

[1]voortdurend.

Om ongewis bezit? En wat is d' eer der Staten,
Waarom staetzuchtigen elkandren doodlijk haten,
En schuppen zonder end, toch meer dan een geluid,
Dat slechts een oogenblik, van verre, in d' ooren tuit?
Wat spannen hier te hoop al lagen, list, en loosheid!
Wat stapelen ze een berg van gruwelen en boosheid
Tot aan de wolken toe, op hoop van aardsch genot,
En roepen overluid: mijn degen is mijn God,
Elk smede zijn fortuin; een ieder pass' te raken.
Geen Godheid slaat het oog op menschelijke zaken.
De wellust is alleen het allerhoogste goed.
De ziel vergaat als 't lijf. De Hel is zonder gloed. (bonden.
Geen band van maatschappij houdt mensch aan mensch ver-
Genâ noch gramschap wordt om hoog bij God gevonden.
Men bezige den grijus[1] van godsdienst, zoo ze ons dient,
En anders niet. 't Geluk heeft alleman ten vriend.
Wie onderlegt, al blijkt zijn pleit en zaak rechtvaardig,
Verliest de gunst des volks, en is geene eere waardig.
Natuur heeft nooit gedwaald uit haar bescheiden streek,
Ten waar door 't hoog beleid. Zij wankte noch bezweek.
De beurt van telen en van baren en van sterven,
Verrotten en vergaan, opkomen en bederven,
Bezield en onbezield, het reĉuloos onvernuft
En 't redenlijke, elk houdt zijn tijden; niemand suft;
Een ieder weet zijn eind en oogmerk te bereiken,
Waartoe het wierd geschikt. Deze orden is een teiken
Dat één het al bestiert, bewaart, en onderhoudt.
Hij blijft dan blind, wie hier de Godheid niet aanschouwt,
Die 's werelds schepter voert, waaronder Gods getuigen,
De domste schepsels, zich van zelfs gewillig buigen.
De goddelooste in top en volle macht gesteld,
En die geen vijand vreest, noch lagen, noch geweld,
Hoe dol van tirannije en lasterzucht bezeten,
Bekent, 'tgeen hij verzaakt hij moude, in 't boos geweten,
Dat God in wezen is, hem pijnigt dag en nacht,
Verschijnt, verschrikt, en dreigt en uitperst, om met kracht
Te melden, wat in 't hol van 't harte legt gedoken,
Daar God te recht zit, en geen kwaad laat ongewroken.
Zoo veel voorspellingen van 'tgeen gebeuren zal,
En aan den vrijen wil gebonden hangt, de val,
De droevige ondergang en opgang van de staten,
En rijken, koningen, en volk en onderzaten;
Een iegelijks geluk en ongeluk en tijd;
Wat ieder in zijn bloed en ampten kwetst en lijdt,
Of eindelijk geneest en zalft; de wijze en orden,
De rij der oorzaken van al wat staat te worden,
Zoo menig jaar voorzien, voorzegd, ten troost of schrik,
En krachtig uitgevoerd, geen uur, geen oogenblik
Noch omzien spader, dan ter zake was beschoren;
Dat lastig zwanger gaan, van 'tgeen nog ongeboren
Te baren staat, getuigt en overtuigt ons van
De Godheid, zonder wie dit niemand reiken kan;
Want een verstand, hetwelk kan boezemen en dringen
In dees geheimenis der ongeschape dingen,
Die nog te worden staan, kan lichter alles zien
Wat tegenwoordig is en was en kon geschiên,
En wat verstaanbaar is; en kent het dit al t' zamen,
Het kent al 't mogelijke, en draagt hierom de namen
Van eene alwetenheid en alvermogendheid;
Want aller dingen bron en oorzaak is 't bescheid,
De wetenschap, en schets der zaken, zelfs warachtig,
En die het alles kent is bijgevolg almachtig.
Ook leert d' ervarenheid, dat een voorwetenschap
Van 't ongebeurde zit op eenen hooger trap,
Dan 't menschdom immermeer van onder kan beklimmen,
Naardien zijne oogen hier verduisterd zijn van schimmen,
En donkre schaduwen. Zoo ziet een hooger dan
Ten transe uit, daar geen oog des stervers[2] uit zien kan;
En dees is God alleen, wiens ongestuite stralen,
In eindeloosheid, al wat wegschuilt achterhalen.

[1]plooi, schijn, vorm. — [2]stervelings.

Geen schepsel heeft die macht; naardien 't aanstaande niet
Bepaald is in zich zelf, noch in zijne oorzaak ziet,
Die nog geene oorzaak is van 'tgene kan gebeuren
Of niet gebeuren. Wat verstand ontsluit de deuren
Van dees verholenheên, om klaar te zien vooruit
Wat worden zal, wat niet, met eenig vast besluit;
Tenzij 't gezicht zoo sterk, zoo klaar zij in het staren,
Dat het de dingen zie, als of ze alreede waren
In wezen, juist en net gelijk ze zullen zijn,
En staan van eeuwigheid bespiegeld in dien schijn,
Gelijk ze God voorzag? 't Vermogen, dat dit kende
Is zeker onbepaald, en kent noch grens noch ende;
Dewijl men boven dit geen ander sterker vindt,
En geen toekomendheid zijn helder oog verblindt.
Hier is één redenheid, één wijze, één overtreffen,
En die 't aanstaande kent in 't een, kan 't al beseffen.
Voorwetenschap van 'tgeen van verre wordt verwacht,
Is dan een teeken van de Godheid in haar kracht;
Eene eigenschap geensins meêdeelbaar aan de mindren,
Gelijk ze hangt in God. Wie kan 't vooruitzien hindren
Door veerheid[1]! Wat kan staan in 't licht van 't Alziende oog!
Wat geest of mensch voorzien, dat wordt geleerd om hoog
Van God, die 't al voorzag. Nu luister, hoe de zielen
Dit leengoed van voorzien door 's Hemels gunst behielen:
De ziel is zelf een licht, bekwaam vooruit te zien,
Wat eeuwen lang hierna zal op zijn tijd geschiên:
Doch z' is gelijk een kaarseuschijn in een lantaren,
Die, donker, haar verbiedt door glazen op te klaren,
En 't leven en de kracht van haren straal verstompt.
Hoe 's lichaams mist haar meer belemmert en bedompt,
Zoo veel te minder deelt ze in kennisse en in klaarheid;
Maar God, de kenner van alle ongeschape waarheid,
Belieft het midlerwijl te raken 's menschen geest,
Veel hooger dan den romp des lichaams en zijn leest,
Om dus ontboeid van stoffe en aardschheid op te stijgen
In 's Hemelsch kabinet der geesten; daar verkrijgen
De zielen een gezicht en oogst, dat verder ziet
Dan d' oogstraal uit het hoofd, ook klaar, en anders niet
Als waar al 't lichaam oog. Daar wordt geen ziel verduisterd
Door 's lichaams damp en wolk. Daar spreekt ze God, en
Geheimenissen, van nature nooit verstaan. (luistert
Hier draait voorspellinge op; dies neem' haar niemand aan
Gelijk een wetenschap van 't aanstaande, eene kennis,
Die plooi zet in 't verstand door oefninge en gewennis,
Maar voor een drijvende hoedanigheid en zucht
Haar krachtig ingedrukt, gelijk het licht in lucht,
En Gode alleen ontleend; wien 't lust de vergezichten
Der zielen met dien glans en klaarheid toe te lichten,
En onder 't geestendom te meugen, en hun hof,
Daar niets gehandeld wordt dan goddelijke stof.
Zoo zag men een gezicht van Cyrus, vóór het baren,
Den wijngaard Aziën beschaduwen met blâren.
Dus zag de moeder van den Griekschen wereldvorst[2]
Den fieren leeuw gedrukt op hare zwangre borst.
De wichlaars zagen, toen Augustus wierd geboren,
Hoe hem het groot gebied des aardbooms was beschoren.
Zoo droomde Hecuba, in haar bevruchten stand,
Hoe zij een fakkel baarde, om Pergamum in brand
Te zetten, als in 't einde aan Paris is gebleken,
Die Troje door het vier der schoone heeft ontsteken.
Een rij historiën bezegelt overal,
Hoe vast de profecy, voor d' uitkomst van 't geval,
De zake tegentrad een menigte van jaren,
Waaruit de Godheid zich bij elk wonde openbaren.
Vier winden stemmen uit vier streken overeen,
En spreken ééne spraak, en wijzen in 't gemeen
Op éénen zelven God, die, met zijn zonne en wolken,
Beregent en beschijnt den oogst van alle volken,
Van daar ze in 't Oosten rijst, tot daar ze in 't Westen zinkt;
En schoon de Godsdienst dwaalt, verbasterd of verminkt,

[1]verte, verwijdering. — [2]Alexander van Macedonië.

Misverfd of opgetooid met glimpen en vernissen;
Geen afgodist, hoe wild, wil zijne Ongodheid missen,
En liever stroom en boom en berg en bosch en steen,
Gedierten, apetand, woestijn, wanschapenheên,
En monsters en gespook bewyroken en eeren,
Dan heel godsdienstelcos zijne erfgewoonte ontberen.
Gebeden, offerande, altaar en heiligdom,
En tempels, rijk of arm, de wereld door alom
Gezaaid, eenw in, eenw uit, en namaals nog te zaayen,
Bewijzen, hoe elkeen de Godheid zoekt te paayen
Door eenig kerkgebaar; en dees belijdenis
Getuigt, dat dit een recht bij alle volken is,
De Godheid met ontzag eerbiedig te bejeegnen,
Die d' overtreders straft, Godsdienstigen kan zeegnen.
Dees drift schijnt van natnre in 's menschen hart geplant,
En doorgaans voortgereikt, gesterkt van hand tot hand,
Zoo vast, dat iemand, die het tegendeel wil leeren,
Natuur en haren staat en recht schijnt om te keeren.
Doorreis den aardboôm; vraag de tijden, lang voorheên
Gesleten, eeuw op eenw; herô n met Hebreên,
Chaldeên, Egyptenaars, twee slag van Indianen,
Wijsgeerige Arabiërs en Grieken; volg de vanen
En arendstanderden van Rome; spreek den Gal,
Den Tarter, Rus en Duitsch; zij wijzen overal
Op eenen zelven God. Hun scholen, priesterdommen,
Natnnrwijze, en Sibille, en sprekenden en stommen,
Op boekstaaf, starrekunde, en teekens afgerecht,
Een wijsheid, die gebloemd in loofwerk spreuken vlecht;
Zij melden eenen God, een ongeschapen wezen.
Zij leeren eenen God aanbidden, dienen, vreezen;
Behalve dat men gansch veraarde wilden vindt,
Of, eenen waanwijs, die uit rag een wereld spint,
En eer een dier gelijkt, en gaarne God wil derven,
Om, als een stinkend kreng, naar lijf en ziel te sterven.
Dees groote eenstemmigheid is een bewijs, zoo hecht
En klaar, dat niemand God kan loochenen met recht.
De wijze en domme beide op eene wijze spreken.
De domme wordt hij wijl misleid door booze treken;
De wijze nimmermeer, zoo lang hij 't licht bewaart,
En van den titel niet verandert noch veraart.
Wat uit de willekeur des menschen komt te spruiten,
Is ieder niet gemeen, en moet op velen stuiten,
Of wordt verscheidenlijk gevolgd en opgevat
En niet doorgaans bestemd, verandert zich en spat
Dan hier dan ginder uit; de wilden zijn genegen
Te volgen hunnen aard, en kromme en slimme wegen,
Vermijden wat hun lust en boosheid inuetoomt.
Zij mosten billijk dan, naardien de boosheid schroomt
Voor Gods rechtvaardigheid, de Godheid los verwerpen;
Nog weten ze 't geloof hun kindren in te scherpen,
Dewijl Gods kennis traag gesmoord wordt in 't gemoed,
Hoe woest en wild het zij veraard en opgevoed,
Hoe hijster elk verscheelt van anderen, in 't kennen
Der Godheid, die ze ontzien te kwetsen en te schennen.
Om d' oorzaak ga te slaan, waardoor dees kennis spruit:
Zij vloeit nit 's Hemels mond en wordt geboren uit
Eene overleveringe, of schijnbaarheid der dingen,
En grond en grondbewijs, die hunne kracht ontvingen
Uit overtuigingen van reden en bescheid,
Geensins te loochenen dan nit hardnekkigheid.
De mond des Hemels kon zich zelven niet beliegen.
Geen overlevering der oudren 't kind bedriegen
In zulk een hoofdzaak; want zij merkten, uit wat stam
En ongeschapenheid hun wezen oorsprong nam.
Het schijnbaar grondbewijs, bestemd door 't licht van reden,
Kon niemand wederstaan, als bij zich overstreden,
En door eenstemmigheid van allen vastgesteld,
Daar overlevering noch Gods orakel geldt;
Een grondbewijs, dat, schoon de mensch het wil verdrukken,
In 't hart geworteld blijft, en niet is uit te rukken;
Hetzij orakel dan of overlevering,
Of licht van reêngebruik, waardoor men dit ontving,
De Godheid bleek zoo klaar, dat schrandren twijflen, hoe men
Dees kennis heet, òf leer òf zelf natnur zal noemen.
Hier stuit mij een, en zegt: „waartoe veel overleg?
Belieft het u, zoo baan den allerkortsten weg,
Om God te vinden, en dus wijd niet om te draven.
Men hoeft van Memfis slechts drie mijlen door te graven
Naar 't Roode Meer; zoo zeilt de zeeman met een lust
Uit onze Noordzee kort aan d' Indiaansche kust.
Welaan, nu luister toe. God is niet ver te zoeken;
De waarheid steunt op zich, en hoeft geen berg van boeken.
Geen droom, noch dronkenschap benevelt mij, die ken
En buiten twijfel stel, dat ik in wezen ben,
Niet eeuwig was. Zoo kwam mijn wezen dan te spruiten
Van niet, of van een iet. Van niet, dat kan niet sluiten;
Want niet is machteloos. Zoo sproot ik van een iet.
Die iet was eeuwiglijk in wezen vóór het niet,
Was 't al, en eenig al, en kende geene palen;
Het was 't begin van al wat hieraf kwam te dalen:
Want, was er buiten dit iet daadlijks of in schijn,
Dat most noodzakelijk van niet gesproten zijn.
Is dit het enkel al, wat is er uitgelezen
Van wijsheid, goedheid, macht, dat in dit louter wezen
Niet eindloos nitmunt? Klim en klauter nu niet steil
Door doornehaag en rots: hier is uw hoop en heil.
Kunt gij u zelven en uw oorsprong overwegen,
De Godheid loopt u zelf met opene armen tegen.
Dit blijkt dan klaar, hetzij men 't kort of lang bepleit,
Dat God den mensch inzaaide een zaad en mogendheid,
Van redenkavelen op 'tgeen de zinnen grijpen,
En deelen aan 't verstand, wanneer het koom te rijpen,
Waardoor men sluiten kan, dat een alleen gewis
Van niemand hangt, en dit der wezens oorsprong is,
Die hij dit een bestaan en willig, als verbonden,
Gehoorzamen zijn wet en almacht. Op die gronden
Berust d' eenstemmigheid van 't eindeloos getal
Der tongen, zoo gedeeld in zeden overal,
En sprake en aard en zin; doch eens in dit beseffen
Der Godheid, als een wit, dat ieder staat te treffen,
Om 't wroegen des gemoeds te paayen, en t' ontgaan
De straffen, die hierna en nu te wachten staan,
Bij renkeloos verzuim van Gods natnur en wezen
Te kennen, en oprecht te minnen en te vreezen.

TWEEDE BOEK.

VAN GODS EIGENSCHAPPEN.

Het licht, dat nit nature en reden straalt en schijnt,
Waarvoor onreden vlucht, het misverstand verdwijnt,
Is als een morgenstar in 't Oosten opgerezen;
En heeft den Ongodist verzekerd en bewezen,
Dat God in wezen is, en niemand aan den dag
Van dees noodwendigheid en waarheid twijflen mag,
Ten waar hij, snooder dan de dieren, in dit leven
De reden, en 't gebruik van reden, hem gegeven
Van dien algoeden God, te snood misbruiken woû.
Een wachthond blijft zijn heer, ook in der dood, getrouw,
En kent den meester en weldoender, die hem voedde,
Terwijl hij nacht en dag het huis bewaakte en hoedde;
En zou het redelijk vernuft met harte of mond
Miszaken zijnen Heer? Gewis, de trouwe hond
Beschaamt ze in reden, die den naam van menschen voeren,
En hunne lastertong ter nood uit vreeze snoeren.
Nu staat ons gâ te slaan, in dees geheimenis,
Hoedanig en hoe groot en wie dees Godheid is,
Zoo verre ons reden en begrijp haar na kan stappen,
En kennen in nature en aard en eigenschappen
En werk; terwijl de schors van 't lijf de ziel belet
Dees klaarheid in haar kracht t' aanschouwen, zonder smet;
En wij, met schaduwen en sterflijkheid betogen,
De Godheid nit ontzag met onze eerbiedige oogen

Bespieglen in 't verschiet, aan 't hemelsch blaauw gewelf.
De Godheid kent alleen op 't allernauwst zich zelf.
Toen Hiero, dwingeland van Syrakuze, vraagde
Simonides, wiens stijl van dichten hem behaagde,
Wat God was, hield hij bij den wreeden koning aan
Om uitstel van één dag, hem noodig in 't beraân
Op zulk een zware vraag. De dag voorbij gestreken,
Verzocht de dichter nog, om 't antwoord uit te spreken,
Twee dagen uitstel, en daarna een dubbeltal,
En telkens langer dag. De dwingeland beval
Hem eindelijk, bescheid van dit vertrek[1] te geven;
Toen borst de dichter uit, door dwang hiertoe gedreven:
„Hoe ik mij langer heb beraân en afgepijnd,
Hoe mij dit duisterer en min uitspreekbaar schijnt."
Zelf Aristoteles bekent ons, hoe 't onmeetbaar,
Waarbij men God verstaat en Godheid, is onweetbaar.
Ook zegt men lichter, wat God niet is, dan wat Hij
In wezen is. Wie zwijgt, en schroomt van Gode vrij
Te spreken, weet volmaaktst van Gods natuur te spreken.
De wijsten blijven zelfs in hunnen adem steken.
De tongen stamelen in 't noemen van hetgeen
Onnoembaar is, en nog ontkleed den mensch verscheen.
D' onmooglijkheid van God in zijn volkomenheden,
Gelijk de schepsels, klaar te kennen, spruit uit reden:
Het werk des schepsels en 's werks oorzaak staan gelijk,
En even eng bepaald; de Godheid en de blijk
Der Godheid in zijn werk al t' ongelijk. De palen
Des schepsels kan men eens, maar nimmer achterhalen
Den onbepaalden God. Geen evenredigheid
Is tusschen deze beî; want d' Allerhoogste ontzeît
Zijn werk oneindigheid, en sloot het binnen perken.
Om onze kennis dan, die zwak is, hier te sterken,
Ontzegt men eerst aan al wat uit Gods wezen straalt
Den aard der schepselen, door 's Hemels macht bepaald;
Dan eigent men aan God, den hoogsten, zoo veel punten
Van deugden, als men in 't geschapen uit ziet munten;
Doch ongelijker en oneindiglijk in God,
Die ons volkomenheid besnoeid heeft en geknot
Van hooger tak en top, opdat we niet en steigren
In hoogmoed al te steil, en hem zijn wyrook weigren.
Door dit ontzeggen en toeëigenen van 't een
En 't ander, wordt dan God, naar ons begrijp, beleên,
Nog klaarder door 't ontzeg der dingen, in dit leven
Tot zijn volkomenheid den schepselen gegeven;
Want noemt men God te reel t een ongeschapenheid,
Dat 's waarheid in haar kracht, en klaar en meer gezeîd,
Dan iets toeëigenen aan God, hetgeen de menschen,
't Zij goedheid, wijsheid, macht, ontvlogen naar hun wen-
En ons verstand begrijpt aldus een zekre maat, (schen:
Daar Gods volkomenheid oneindig hooger gaat,
En geene lucht den geest van d' allersnelste pennen
Kan dragen, om Gods streek en voorgang naar te rennen.
Zoo God van eeuwigheid uit zich ontstaat, geen schijn
Van reên gedoogt, dat God kon laten niet te zijn;
Want zellefstandigheid, die machtig is te konnen
Ontstaan, gedurig is geweest en nooit begonnen
Of konde worden; maar dit leste wordt ontkend
In Gods noodwendigheid van wezen zonder end.
Zoo God uit zich ontstaat, wordt d' oorzaak uitgesloten
Door een noodwendigheid, uit Gods ontstaan gesproten;
Maar God ontstaat uit zich; zoo loochent dit bescheid
Een onbestaanbaarheid in Gods bestandigheid.
De Godheid is geen stof; want stof laat zich bootseeren,
En luistert naar de hand, die stoffen kan verkeeren.
Ook is geen stof 't begin des werkers; die treedt voor
In orden, 't werkstuk volgt den werker op zijn spoor.
Is God en stof hetzelve en één en onverscheiden,
Zoo lijdt de Godheid van zich zelve in 't toebereiden
En in 't veranderen der stoffe, die gevormd
Verhetert of veralimt (hetwelk Gods aard bestormt,
Zijn louterheid ontkent) en smilt aldus te gader,
Den werker en de stof: dit smet de louterste ader.
God lijdt geen koppeling; want wat men t' zamensmilt
Is spader dan elk deel, dat wijd van God verschilt,
Die geene smilting lijdt, en d' eerste is van al 't ander,
't Welk door een anders macht zich min of meer verander.
't Gemengde is scheibaar, en wanneer 't zich scheiden laat,
Zoo keert een ieder deel in zijnen eersten staat;
Dan is het wezen van den mengelklomp verloren.
Dit voegt de Godheid niet, die blijft gelijk te voren.
Waar eenig wezen lijdt, daar woelt een strijdigheid
In wezen en natuur, hetwelk de vriendschap scheidt;
Want waar gelijkheid is van aard, daar valt geen lijden,
Geen gelijkaardigheid heeft ergens meê te strijden.
Deze evenaardigheid grijpt plaats in God alleen:
Zoo wordt in Gods natuur geen strijdigheid geleên. (ken.
Waar strijd valt, moet in 't end het zwakste een sterker wij-
Maar God gevoelt geen strijd; zoo kan hij niet bezwijken.
Geen wezen lijdt geweld uit zich, hetwelk zijn aard
Beoorlogt, en zijn zellefstandigheid bezwaart;
Dus werden geen geweld noch onnatuurlijkheden
In Gods zelfstandigheid en wezen nooit geleden.
God is geen lichaam, dat zijn maat en leden heeft
En deelbaar is; want dit zijn heelheid wederstreeft.
Zoo God een lichaam is en iemand dit begunstig,
Een lichaam is alleen natuurlijk of wiskunstig.
Natuurlijk is het niet; want God werd nooit bewegd.
Wiskunstig is het niet: zijn louter wezen veegt
Den toeval uit, die geen wiskunstig kan verlaten,
Dat zijn hoegrootheid heeft en onderscheide maten.
Elk lichaam is bepaald, in 't ronde of in 't gekant,
En al 't bepaalde wordt begrepen in 't verstand;
Eer nu ons eng begrip Gods wezen zal omvatten
En grooter zijn, zoo moet dees vaste grondwet spatten.
Een levend lichaam strijkt den prijs voor 't levenloos
In edelheid, en 'tgeen bezield wordt, leeft altoos
Door 't leven, hierom dank' het lichaam vrij het leven,
Dat geene lichamen in adel voor ziet streven.
Indien nu boven God niet eêlers is, wat schijn
Verbloemt, dat Gods natuur een lichaam zoude zijn?
God is geen lichaam, neen; want d' opperste Beweger
Bewegt de lichamen en al 't gestarrend leger,
En blijft zelf onbewegd; terwijl hij eeuwig draait
De hemelronden, dicht met starren overzaaid.
Een lichaam, dat beweegt, beweegt zich zelven mede,
Door toeval; maar die grijpt in Gods natuur geen stede:
En Gods nature wordt geen lichaam toegepast,
Dan van verblinden, die hem zoeken bij den tast:
Als eertijds 't Heidendom d' oneindigheid bekrompen
Besloot in ruwe stof van woeste mengelklompen,
Of ieder element, of ook in al de vier,
Of in het hemelsch heer en zijnen ommezwier;
Of noemden God de ziel der wereld tegens reden;
Of maalden hem een mensch, met ommetrek en leden.
Dus dwaalden ze in den droom, en buiten recht bescheid,
Onkundig van Gods zuivre en loutre eenvouwigheid.
De toeval eigentlijk geensins in God kan hangen:
Want wat voltrokken is, dat kan niet meer ontvangen.
De toeval wordt alleen het wezen bijgezet,
Waaraan nog iet onthreekt, eer 't in zijn wezen net
Voltrokken is; maar God, verheerlijkt door de stralen
Van zijn volkomenheid, en die begin noch palen
Noch oorzaak kent, waardoor hij tot dees hoogheid klom,
Behoeft den toeval niet tot zijn volkomendom.
Het wezen wordt gevolgd van toeval, min volkomen.
Dit gaat Gods kroon te na, die wordt hem niet benomen
Door onvolkomenheid. Gods loutre eenvouwigheid
Gedoogt in ons begrijp ter nood het onderscheid
Van zellefstandigheid en toeval. In Gods wezen
Wordt d' enkle wezenheid ten hoogste ons aangeprezen:
Want God is enkel zijn en wezen; daarom sluit
Gods loutre eenwezenheid alleen den toeval uit.

[1] uitstel.

Waar toeval stand in grijpt, daar zijn verwisselingen;
Want toeval, uit zijn aard, vaart uit en in de dingen.
Wordt dan de Godheid iet toevalligs toegepast,
Zoo wordt ze wisselbaar; zoo lijdt de Godheid last:
Maar 't luidt ongoddelijk, dat Gods natuur verandre.
Wie houwt dan zelfstand hier en toeval aan elkandre?
Al wat toevalligheid in zich heeft, is niet al
Hetgeen zijn aard vereischt; want hier het toegeval
Wordt buiten 't wezen van zijn steunsel zelf gevonden:
Maar God is louter al wat in Hem is te gronden;
Zoo wordt de toeval dan met recht in God gewraakt,
Ten waar men in Hem zocht iet, dat geen Godheid raakt.
Gods wezen zelf heeft nooit van buiten iets genoten,
Hetwelk natuurlijk uit zijn wezen blijft gesloten;
Dewijl het buiten zich niet anders leenen kan;
Want niet eenvouwigers, niet zoo eenvormigs, dan
Gods wezen in zich zelf, geloofd wordt en geprezen:
Maar Gods zelfstandigheid is eigenlijk zijn wezen;
Dus is 't zelfstandigheid al wat Gods wezen heeft,
Aan wiens eenvouwigheid geen toeval hangt noch kleeft,
Noch nimmer hechten zal; tenzij men ons wil leeren,
Dat God verandren kan, vermindren, en vermeeren.
Uit dit ontzeggen vloeit, als uit de bron een vliet,
Dat God zijn wezen en natuur is, anders niet;
Want woû men buiten dit in God nog iet gehengen,
Men zou de louterheid van God met iet vermengen,
En buiten Gods natuur en zijne louterheid
Iet eigenen aan God, 'twelk zijn natuur ontzeît.
Dewijl Gods wezen is 't eenvoudigste van allen,
Zou 't iemands oog misschien en inzicht niet gevallen,
In eigenschappen God, met onderscheid gedeeld,
Te zien door 't zwakke brein des menschen afgebeeld;
Daar deze eenvoudigheid in 't minst niet kan gehengen,
Haar in verscheidenheên van dingen te vermengen;
Een mengsel, dat rechtuit met Gods nature strijdt.
Wat raad, om onzen hals t' ontslaan van dit verwijt?
Indien hier middel waar, Gods wezen te bevatten
Op eene wijze en blik, en zonder uit te spatten
Tot dees verscheidenheên; wij schoven fluks een schot
Voor dees vrijmoedigheid, en riepen: „God is God."
Maar dan bleef Gods natuur met zijn hoedanigheden
Nog even onbekend, en buiten 't perk van reden;
Dies dwingen reden, nood, en nut ons, toe te treên
Op dees verscheidenheid, om dit eenvouwigste Een
Te grijpen dus beknopt, gelijk gemengde dingen,
Die door hun vorm en stof en anders t' zamenhingen;
Want d' Opperste openbaart zich zelf naar ons verstand,
In menige eigenschap, zijn werkstuk ingeplant,
En 't zienelijk heelal, in zoo verscheide stukken,
Om zijn eenvouwigheid in ieders hart te drukken.
Wie d' eigenschappen dan der Godheid gadeslaat,
Gebruikt ze als kenbaarheên, geen mengsel in der daad,
Noch veelheid. 't Eenig Een, eenvouwig, zuiver, simpel,
Wordt nimmermeer gesplitst, noch weet van kreuk en rim-
Het menschelijk geslacht, dat in den aanvang vroeg (pel.
Zijne oogen op den aard van alle dingen sloeg,
Zag eene ontelbaarheid van veel verscheidenheden
In 't wezen van natuur, van boven tot beneden,
En stond gelijk verbaasd voor zulk een groot gesticht.
De wijzen zagen in verscheidenheên een licht,
Dat hen op eenen wees en allereersten Vader,
Waaruit dees veelheid sproot, als uit een éénige ader
Veel beken, als een bosch van telgen uit één stam,
De waanwijs, toen bedrog en baat- en staat-zucht kwam
Ter wereld, en het volk van simpelheid veraarde,
Genaakte niet den stam, die macht van telgen baarde,
Noch ook de bronaâr, die zoo vele beken teelt;
Maar nam het werkstuk aan voor d' oorzaak, en het beeld
Des heeren voor den heer, en eerde d' eigenschappen
Der stoffen zelfs, als God. Langs deze wenteltrappen
Geraakt d' ontelbaarheid der Goden vast in zwang,
Gesteven door genot, schijnheiligheid, en dwang.

Men moet dan d' eigenschap der dingen onderscheiden
Van God, wiens oogmerk was, ons hooger op te leiden
Naar Hem; wiens eigenschap van 't wezen niet verscheelt;
Wiens simple eenvouwigheid gemengd wordt, noch gedeeld.
Om d' eigenschappen dan des Oppersten t' ontvouwen,
Ten minste sommigen, en Hem hierdoor t' aanschouwen
In zijn hoedanigheên, ontleenen wij geen licht
Uit openbaringen, orakel en gezicht,
Geschiedenisse en spreuk van Gods gewijde bladen;
Maar zullen met nature en reên ons eerst beraden,
Om voegelijk het vlies te lichten van het oog
Des schemerenden, die ten eerste niet zoo hoog
Kan opzien in dien glans, en vreest geloof te geven
De nimmer faalbre blaân, door 's Hemels Geest geschreven,
Die als met zijne hand de hand der schrijvren trok.
Hij volge dan natuur en reden met zijn stok.
Wanneer de mist van 't glas der oogen is gestreken,
Zal 't licht opklaren, daar hij eerst van zat versteken.
Wat God geëigend wierd met reden en bescheid
Van wijzen, eeuw op eeuw, genegen en bereid,
Te volgen 't rechte spoor van 't opperste behagen,
Dat mag den titel van Gods eigenschap wel dragen.
Deze eigenschappen zijn de wereld door bekend,
En lang, van hand tot hand, in 't reedlijk brein geprent,
Ook zulks, dat zij den naam van redelijk verliezen,
Die voor 't gemeen besluit den doodschen onweg kiezen,
En volgen in woestijne en wildernisse onnut
Een Heidensch slag, dat lang den mensch heeft uitgeschud.
Het algemeen besluit der wijzen meldt de zotten,
Die eigenzinnig, hier en daar, te zamenrotten.
Bewijs heeft uit bij hen. Geen een en twee telt dry[1].
Zij lastren 't wakkre oog in hunne suffery[1].
Aldus kan eigenwaan verstand en zin verduistren. (tren.
Een halssterk[2] muilpaard wil naar toom noch sporen luis-
D' eenvouwigheid van God gemoet me en zweeft vooruit,
Een eigenschap, die stip en louter binnensluit
De t' zamensmilting van al 't onderling verbonden;
Een t' zamensmilting, nooit in Gods natuur gevonden.
In alle schepslen zijn veel dingen onderscheên,
Ook in der daad; maar in der dingen Schepper één
En 't zelve. Vraagt ge, hoe Gods eigenschappen schelen,
Indien ze eenvormig zijn, en d' eenheid hangt in velen?
Zij zijn alleen in 't brein verscheiden opgevat,
Naar menschelijk begrijp en reden; buiten dat
Vermeldt haar onderscheid geen daadlijkheid van binnen.
De t' zamensmilting hangt in ons verstand en zinnen;
In God is louterheid. Wie reukeloos anders sluit,
Voorziet niet, wat gedrocht uit dezen nevel spruit.
Volkomenheid veraardt terstond in 't onvolkomen,
Indien de louterheid Gods wezen wordt benomen.
Want, spreekt men eigenlijk, de Godheid blijft altoos
Een louterheid, een geest, lichame- en stoffeloos,
Geensins aaneengegroeid, onmachtig iet te lijden,
Volkomen ongedeeld, geheel aan alle zijden,
Geensins deelachtig, noch bestaande uit onderscheid
Van toeval, vorm, en stoffe, en zelfstandigheid,
Noch eenige oorzaak, 'tzij uitwendig of inwendig.
Dus staat d' eenvouwigheid in louterheid bestendig.
Maar 't lust me, dieper in Gods heiligdom te gaan,
Ten dienst van elk, wien 't lust dees Godspraak te verstaan.
Wie zou niet wenschen, met de Godheid te verkeeren,
Om in oodmoedigheid en stilheid aan te leeren,
Totdat, van 't sterflijk pak ontslagen, dees gordijn
Geschoven werde, en God ons levendig verschijn'?
Die d' eerste Werker is der stoffe, kost niet wezen
Dan stoffeloos, naardien zelfs d' eerste stoffen rezen
Uit zijne alwerkzaamheid; hierom is God geen stof.
De stof, indien ze werke en voortbreng' fijn en grof,
Verandert en veraardt; maar God blijft onbewogen,
En wil veraarden noch verandering gedoogen

[1]Lees, met Vondel: drie en sufferie. — [2]koppig.

In zijn natuur; zoo kan de Godheid stofwijs niet
De steun en oorzaak of beginsel zijn van iet.
Wil Gods eenvouwigheid geen lihre[1] macht gehengen
In zich, zoo kan geen macht zijn louterheid vermengen.
Waar mengsel is, daar zijn verscheide dingen één,
Verknocht door eenen band te zamen in 't gemeen,
En dees verknochtheid eischt een oorzaak tot verbinden;
Zoo most men buiten God een t' zamenhechter vinden,
Die voor dit mengsel leefde, en 't mengsel t' zamenlijmt;
Maar deze hagemunt[2] klinkt valsch en ongerijmd.
De stoffenscheider kan gemengde stoffen scheiden,
Dies eischt de mengelklomp een scheidsman tusschen bei-
En d' algemeene hand, die 't mengsel t' zamenhield, (den,
Gebroken, als een snoer, zoo legt de klomp vernield.
Gezonde reden kan van God dit geensins denken;
Want zijne louterheid zich nergens door laat krenken.
In alle mengselen bestaat hun deugd in 't deel
Zoo groot noch edel niet, als t' zamen in 't geheel;
Ik spreek van deugd en waarde in dit geheel begrepen:
Want een gedeelde waarde is slechter, maar benepen
In 't deel dan in 't geheel. Bestaat Gods waarde dan
Bij 't mengsel van 't geheel, zoo moet de Godheid van
Een ieder deel en lid haar deugd en waarde ontleenen:
Dat 's onvolkomenheid, die nooit heeft doof geschenen
Gods louterheid en glans, die geen vermengen lijdt
En rijk in 't eenig is. Geen aanstoot, hoe men wrijt,
Kan Gods eenvondigheid van haren glans versteken.
Een diamant alleen kan diamantsteen breken.
'T Getal van een gaat voor 't meervouwig. In het veel
Heeft menig enkel een alleen zijn eenig deel;
Wie durf dan God, die 't eerst van al is, lager zetten,
En 't ongemengeld één met mengeltal besmetten!
God leent van buiten geen noodwendigheid, maar geeft
Noodwendigheid aan al wat op zijn wezen zweeft.
Dus blijft geheel en al hier 't mengsel uitgesloten,
Hetwelk bestaat uit vele, in éénen klomp gegoten.
Eenvondigheid verwerpt de veelheid, en houdt stand
Als veelheid innestort door 't springen van den band.
Volkomenheid bezit in God de hoogste trappen,
En straalt, gelijk een zon, uit al Gods eigenschappen,
Met zulk een vollen glans, dat gij niet noemen kunt
Een eigenschap, waarin haar licht niet uit en munt.
Zoo deze in God bezweem, de Godheid most bezwijmen.
Och! of ze mijnen geest met haren gloed in 't rijmen
Ontstak, hoe zou men God zien gloeyen in mijn dicht,
Dat nu niet steigren kan in 't ongenaakbre licht
Van Gods volkomenheid, waarvan in 't aardsche leven
Den schepselen alleen een vonksken is gegeven!
Verheeldt u eens, wat is gezicht en scherp gehoor,
In oog en oor? En God is enkel oog en oor.
Wat hoort, wat ziet hij niet, die zich laat zien noch hooren,
Dan in een schijn en klank, uit dien volbouwden toren,
Wiens spits het al doorboort en altijd hooger rijst;
Daar lucht noch geest een pen kan dragen, die niet ijst[3],
En nauw in 't stijgen heeft den laagsten traus getroffen,
Of zij komt al verbaasd van boven nederploffen,
En roept: „sluit d' oogen toe, en staakt uw onderwind:
In Gods volkomenheid zijn alle starren blind."
Begrijpt beknopt al wat gij buiten God moet loven,
De Godheid gaat ze in haar volkomenheên te boven;
Zij steunt niet buiten zich, maar blijft onwrikbaar staan
In haar eenvoudigheid. Geschape wezens slaan
Alleen het oog op haar volkomenheên te zamen,
En hun bepaaldheid zwicht, en moet zich billijk schamen
Voor 't onbepaalde goed, dat alle goed bepaalt,
En meêdeelt van zijn deugd, die eindloos nederstraalt,
En neêrvloeit in 't heelal. De Godheid, uit de toppen
Van haar volkomenheid, stort neder, als bij droppen,
De gaven van dit goed, naar dat het haar behaagt;
Daar elk den titel van volkomenheid af draagt
Naar d' uitgift, afgestort van 's hemels tinne en daken.
Bij geen volkomenheên van lager te genaken;
Want wie 't oneffen der volkomenheên gelijkt
Bij een, bevindt hoe hier het minder 't meerder wijkt;
En als men 't meeste goed bejegent in dees schimmen
(Want dit heelal is nacht bij God), dan haat geen klimmen
Naar hooger, en men blijft voor 't allerhoogste staan,
't Welk volstaat, en hier hangt niet onvolkomens aan.
Wat deugd den schepselen, Gods werk, wierd ingeschapen,
Die was in d' oorzaak eerst, als 't koninklijke wapen
In 't gouden zegel, eer het stond in was geprent;
Dus blijkt, in 't eindig en 't volkomen, zonder end
Eene evenaardigheid in deugden; want zij zwemen
Naar Gods volkomenheên, daar zij haar kracht uit nemen;
Hoewel ze oneindelijk in d' oorzaak muntcn uit,
Doch eindig in het werk, dat uit zijne oorzaak spruit.
In 't noodige bestaan van Gods volkomen wezen,
't Welk niet kan niet bestaan, wordt zulks ons aangeprezen
't Volkomen wezen van deze onuitputbre bron,
Dat zoo dit wezen niet in wezen wezen kon,
Het waar de bronaâr niet noch oorsprong van de stroomen,
Die zulk een Oceaan uitlevren. Dit volkomen
Stuit nergens op een strand, wordt nimmermeer gepeild
Van dieplood, noch vernuft, dat op dien afgrond zeilt.
In dees volkomenheid is zatheid en genoegen.
Hier mangelt niet; hier is niet anders bij te voegen:
Gelijk een schaal, vol wijns geschonken aan den rand,
Geen druppel meer verzwelgt; gelijk de zon, van brand
En levend licht en gloed doorstraald, doorgloeid ter vollen,
Geen gloed in haren kloot, terwijl we hem zien rollen,
Rontom de wereldkloot omhoog, meer zwelgen kan;
Gelijk de lucht volpropt niets ijdel laat noch wan[1].
Maar laat oodmoedigheid de stoute tong betoomen:
Haar onvolkomenheid ontluistert Gods volkomen,
En stamelt woord op woord. De schildergeest verdwaalt,
Die met zijn doove verf het vier van Troje maalt,
Of 't gloeyen van de zon, gelijk ze straalt in 't leven.
Waarom? Geen doove stof is zulk een kracht gegeven.
Gods enkele eenigheid in wezen vloeit en drijft
Uit zijne eenvouwigheid, die buiten mengsel blijft,
En geensins t' zamenhangt uit ondereengegoten
Verscheidenheên; gelijk al wat uit stof gesproten,
Door eenen band verknocht, uit vorm en stof bestaat,
En weêr aan deelen spat, in 't breken van den draad.
In d' eenigheid wordt Gods volkomenheid gevonden,
Die geenen band behoeft, en al wat hangt verbonden
In adel overtreft, en roept: „ik ben 't alleen,
Die uit mij zelve ontsta, het eenig louter één,
Waaruit d' ontelbaarheid van zoo verscheide dingen,
Als beken uit haar bron, eene enkelheid ontvingen,
En daar ze in eindigen." Gods enkelheid stelt maat
Aan elks hoedanigheid. hoegrootheid, aard, en staat.
Ook blijkt ze in ieder werk, hetwelk in alle deelen
Zijne oorzaak danken moet; en nademaal de velen
Of veelheid in getal, en eene eenzelfheid vast,
Als eigenschappen, staan de wezens toegepast;
En deze eenzelfheid en veelheid, als de stralen
Van water, uit haar bron, het enkle wezen, dalen,
Zoo blijft deze eenigheid een eigenschap, geplant
In 't wezen, op zich zelf, in eenen vasten stand.
Kan geen volkomenheid den Oppersten gebreken,
Zoo kan geen menigte van Goden hem versteken
Van d' enkele eenigheid; 't en waar men tegens reên
Optellen wilde meer volkomenheên dan één;
Maar dit beschaamt zich zelf, naardien de troongenooten
Door onvolkomenheên, uit hunnen troon gestooten,
Ter aarde storten, in den twist om 't onderscheid.
Het hemelsch hof gedoogt in d' Oppermajesteit
Geen mangel nochte smet; dies onderscheidt de sprenkel
Der onvolkomenheid Gods eenig één en enkel

[1] vrije. — [2] valsche munt. — [3] Voor eischt.

[1] ledig.

Van d' opgetelde Goôn en Godheên, lang alom
De wereld door gezaaid bij 't blinde afgodendom:
Hoewel ze nog doorgaans in top één Godheid zetten,
Van zoo veel minderen gehoorzaamd in haar wetten.
Waar d' allerhoogste macht in velen zit gedeeld,
Is geene monarchy; want geen regeerder scheelt
Van anderen, naardien zij even moedig draven,
En een gemeenen last gelijkerhand handhaven:
Dus blijkt in dit gebied een meêdeelachtigheid
Van macht en van gezag en glans en majesteit;
Want ieder draagt zijn deel; zal nu de staatband klemmen,
Die dees gedeeldheid bindt, zoo geldt er overstemmen,
En elk byzonder zwicht voor 't algemeen gebied;
Dat voegt den Aartsmonarch des hemels zeker niet;
Dies zit eene enkle macht in top van 't rijk der rijken,
En 't lager moet de vlag voor 't enkel eenig strijken.
Dit blijkt ons in nature, in burgerlijk gezag,
En kunst. Één zon verlicht al 't aardrijk met den dag.
Één ziel alleen regeert in 't lichaam al de leden,
Één veldheer 't gansche heer, één vorst zoo vele steden,
Één eenig roer de hulk in 't grondelooze nat.
Één uurwerkveder drijft zoo menig ijzren rad:
Opdat ik oversla den koning[1] van de bijen,
Die onder 't eenig hoofd te velde gaan, en strijen.
Zoo staat, natuur, en konst ons tot dees waarheid leidt,
Wie loochent dan met recht Gods enkele eenigheid,
Die staten wetten stelt, de vorsten kan regeeren,
Natuur in wezen houdt, de kunsten doet vermeeren?
Wat overeenkomst van een veelheid spruit uit een,
Die moet noodzakelijk bestaan bij een alleen:
Nu zien we in elk geslacht een eenig, 't welk de velen
Een maat verstrekt; aldus ontvangen zij en deelen
't Meervouwig uit het een; maar d' overeenkomst van
't Meervouwig steunt alleen op 't wezen; hierom kan
Geen veelheid, maar het een, voor andren uitgelezen,
Alleen 't beginsel van alle andre dingen wezen.
Het eigen wezen van al wat gevonden wordt
Is één alleen; maar God, in velen uitgestort,
Alleen zijn wezen is en anders niet. Waar blijven
De droomers nu, die meer dan éene Godheid drijven?
Daar menige ordens zijn, in hoogheid ongelijk,
Zal 't noodig zijn, dat d' een voor d' andere orden wijk'
In waarde en in gezag; of staan ze t' zamen effen,
Zoo deelen ze in haar staat; zoo mag zich geen verheffen;
Want elk ontleent en trekt uit 's anders hare macht;
Zoo heeft dan elk gebrek van heerlijkheid en kracht,
En geen van allen is voltrokken en volkomen.
Dit kan men niet van God gevoelen, zonder schromen,
Die door volkomenheid de kroon der kronen spant,
Daar 't enkel één in blinkt, de schoonste diamant.
Indien de Godheid kwam t' aanschouwen haars gelijken,
Zij most haar veêr en kroon voor eenen Fenix strijken,
Die zijn geheiligd hoofd verheft in onzen dag,
En bromt, naardien hij nooit zijn wedergade zag;
Terwijl met zonnegoud en purper om zijn vlogels
Bespronkeld, en gevolgd van eenen stoet, geen vogels
Hem onder d' oogen zien dan met eerbiedigheid;
Daar zulk een regenboog den eenigen geleidt
Naar d' oude Zonnestad, gewoon de fonixveêren
Met tempel en altaar en wyrookvaten t' eeren,
In stede van den God, die enkel blijft en één,
En alle schoonheid schiep, daar ooit de zon op scheen.
Men vraagde Trismegist, in wijsheid hoog te zetten,
Die den Egyptenaar, door onderwijs en wetten,
Zoo lang van overouds Gods licht ontsteken heeft,
Waarom hem 't volk den naam van Driemaal grootste geeft;
Helaas! had Zonnestad behartigd 's helds geboden,
Zij zou Gods enkelheid in eindelooze Goden
Niet loochenen, door vier, altaar en offersmook,
Noch dieren niet alleen; maar geen ajuin en look,
Als Godheên eeren, en die gruwelen verbloemen.
Hij noemt God naamloos; want men boeft Hem niet te noemen,
Die geenen naam behoeft, nu 's wezens enkelheid,
Zijn eigenschap, Hem klaar van andren onderscheidt.
Dus spreekt dit groot vernuft. Dit leeren tien Sibyllen
De leerzamen, die God en waarheid leeren willen.
De wijste wijzen zelfs, befaamd in 't Heidendom,
Bestemmen éénen God en d' eenigheid alom;
Hoewel dees kennis wierd beneveld van veel droomen,
En 't licht, als door een wolk, hun toestraalde onvolkomen,
Die meer tot wellusten en ijdelheid gezind,
Om traag in 't onderzoek, te reukeloos en blind,
Op 't spoor van blinden, vast den onweg innesloegen,
En in 't verschenen licht zich al t' ondankbaar droegen.
Dus raakt de logentaal in zwang, met eenen schijn
Van waarheid, en zij snoerde een aanhang aan haar lijn.
Gods eenige enkelheid wordt Goddeloos gelasterd.
Der Goden aantal groeit, terwijl het volk verbastert.
De spraak der wijzen volgt 't meervoudige getal
Van Goden, naar den stijl, de staatzucht ten geval.
De reukeloosheid kan den middelweg niet ramen;
Zij loochent d' enkelheid of loochent ze al te zamen.
Dees eert geen Godheid, die, veel honderd aan een rist.
Dit past den Afgodist, en dat den Ongodist.
Dat God oneindig is, voor 't licht van reden bloot leît,
Die Hem volkomen schat in wezen, in hoegrootheid,
In zijn hoedanigheid, in wijsheid, goedheid, macht,
En ieder eigenschap, uitwerking, deugd en kracht.
Al wat ge in God gemoet, getuigt: Hij is onendig;
Hetzij Hij zich bespiegle inwendig of uitwendig;
Inwendig, in bestaan en wezen onbepaald;
Uitwendig, in 't heelal, dat uit zijn wezen straalt;
Hij ziet d' oneindigheid omvatten al 't volkomen,
En 't wezen en ontstaan en al wat uitgenomen,
Wat heerlijk in Hem schuilt, of uitschijnt in het oog
Der schepselen; hoe diep, hoe lang, hoe breed, hoe hoog,
Geen wezen is er, niets uitnemende gesproten,
Dat van zijn wezen niet bevat wordt, en besloten
In d' aartsvolkomenheid van zijne oneindigheid.
Dees hemelsche eigenschap den Schepper onderscheidt
Van 't schepsel, onvoorzien van zulk een prachtig wapen;
Hoewel 't ontzegt in God en Godheid 't geen 't geschapen
Bepaalt, het stelt nochtans iet onbegrijpzaams vast,
Dat d' onbegrepenheid van Gods natuur past.
D' Atheensche wijsheid poogt in dit geheim te dringen,
En noemt de Godheid Pan of d' Alheid aller dingen;
Want, wat er is en was en namaals worden zal,
Verbeeldt[1] u eindeloos: de Godheid is het al,
Der dingen Oceaan, naardien men daar kan visschen
Ontelbren overvloed van licht, gestaltenissen,
Schakeersel, wezens, deugd, en haar volkomenheên,
Als in een boezem van al 't edelste bijeen.
Hier wenschte ik tong en taal, om uit te spreken, hoe men
Der dingen eerste en eind met eenen naam zou noemen,
Die naamloos is en blijft, en geenen naam begeert,
Of namen zonder eind, waardoor Hij wordt vol-eerd
En teffens uitgedrukt. Wat tong heeft dit vermogen?
Geen tong; want, wist men dit, God bleef niet onvoltogen
In zijnen ommetrek; wanneer men in de school
Van Grieken zulk een zon wil teekenen met kool.
Maar om d' Oneindigheid naar 't leven af te malen,
Behoeft[2] ze zelf van zelf in ons verstand te dalen,
Zich uit te schilderen in haar oneindig licht;
Al maalt ze zich ten deele in 't eindig voor 't gezicht
Der menschen, die den dag der Godheid lang versliepen,
Hoe klaar dees opging en gezien wierd in 't verdiepen,
En in 't verhoogen van het licht en duisternis
Der schepselen, waarin God onvolkomen is
T' aanschouwen, nog ter tijd, totdat de ziele ontbonden,
Het morgenlicht verschijn', van nacht noch avondstonden

[1]Zie boven I, in Virgilius' Landgedichten.

[1]Stelt voor. — [2]Moet, dient.

Gevolgd en nagetreên, en zij verdragen mag
D' oneindigheid te zien, op haren schoonsten dag.
Indien oneindigheid Gods wezen wierd benomen,
Dat loochende terstond 't volkomenste volkomen
In wezen en ontstaan, noodwendigheid en kracht,
Uitwerkinge, enkelheid, eenvondigheid en macht,
En wat dit wezen, dat onmenghaar onverscheiden
In eigenschappen is, gedurig zal geleiden.
Gods eigenschappen, wat vernuft hier tegens storm',
Om haar te monsteren door onderscheid van vorm,
Zijn niet dan loutre vorm en wezen al te zamen.
De zwakheid van 't verstand wil, door verscheide namen,
Vereedlen Gods natuur en wezen; maar dit munt
Niet Goddelijker uit, dan op 't uitstekend punt
Van de eenige enkelheid des wezens. Wat byzonder
In 't brein wordt opgevat, dat hangt begrepen onder
Het wezen. Noem nu vrij al wat ge noemen wilt;
Ik hoor geene eigenschap, die 't allerminst verschilt
Van d' ander. Schijnt u dit te donker en te duister,
De reden toont het u met blijk en heldren luister.
Wat door een zelve vorm, die louter ongemengd,
En onbepaald is, zoo veel eigenschappen brengt
Aan zich en onder zich, gewis dat is een teeken
Van boven anderen in hoogheid uit te steken,
Die, door verscheidenheên van vormen en van reên,
En nog bepaald, dit goed bezitten in 't gemeen.
Indien nu onderscheid van ongelijke trappen
In Gods des Oppersten heilbarende eigenschappen
En zuiver wezen waar, zoo zou 't oneindig schoon
Door eenerhande vorm en reên niet deze kroon
Bereiken, maar een snoer van paarlen t' zamenlezen,
Uit veel verscheidenheên van 't ingekrompen wezen.
God zou door d' eene vorm onmeetbaar zijn geacht,
Door d' andre wijs en goed, door d' andre d' eerste macht:
Dat voegt zijn grootheid niet; want onderscheid van velen
Aan een verbonden stelt een heelheid toe uit deelen;
En wat 's eenvouwigheid in wezen en bestaan
Doch anders, als verschil en mengselen versmaân?
Wie rijk bij zich is, hoeft niet meer bij een te rapen:
Dat voegt geschapenheid, maar geensins 't ongeschapen.
Is tusschen eigenschap en wezen onderscheid
In God, zoo leent het iet; dit kwetst Gods majesteit:
Waar onderscheid bestaat, daar wordt iet aangewonnen,
Dat uit den wortel vloeit van 't wezen, nooit begonnen;
Indien zijne eigenschap in 't wezen niet bestaat,
En onderscheiden wordt van 't wezen in der daad,
Zoo moet men ze elders dan uit 's wezens boezem halen.
Wie zulk een kluwen zoekt, zal wijd van God verdwalen.
En schoon Gods eigenschap en wezen, als gedeeld
En vormwijs[1], staan in 't brein byzonder afgebeeld,
Nochtans wordt hierdoor niet geloochend noch bestreden
D' eenvouwigste enkelheid van Gods volkomenheden;
Naardien dit onderscheid in haar geen voetstap plant,
Maar, buiten Gods natuur, in 't menschelijk verstand,
Hetwelk, hoe scherp wij ook vernuft en zinnen slijpen,
Te plomp blijft om geheel Gods hoogheid te begrijpen,
Gelijk ze in wezen is; of naar d' eenvouwigheid,
Eenvormig op het hoogste, en schuw van onderscheid;
Maar wij begrijpen God slechts stukswijze, onvoltogen,
Naar d' evenredigheid des schepsels, dat onze oogen
Alleen een blik en schijn en straal der Godheid geeft,
Den geest, die heimelijk in alle dingen zweeft:
Want zou Gods eigenschap zich eigentlijk schakeeren,
Gelijk ze in ons begrijp, genegen aan te leeren,
Zich spiegelt, blik op blik; gewis, in allen schijn,
De regenboog zou min dan God verscheiden zijn.
D' oneindigheid van God, te vatten noch begrijpen,
Zich van geen tijd noch plaats laat sluiten en beuijpen,
Noch menschelijk verstand, te krank, om inderdaad
Dit wezen aan te zien, in top van zijnen staat.

[1]vormsgewijze.

D' oneindigheid zweeft op onachterhaalbre pennen,
En beeldt zich uit in 't brein, door kennen en niet kennen
Van God, en alles wat, den dingen ingestort,
Beknopt in hem alleen bij-een gevonden wordt;
Ten minste naar de kracht, waardoor hij, eeuwig zwanger,
Zich uitbreidde in der tijd, of korter ofte langer.
Verbeeldt u eens, gij zaagt in eenen blik opeen
Gestapeld al het schoon, en alle uitnemendheên
Der schepselen, wat zou dit zien genoegen baren!
Hoe zou uw ziel, geraakt van brand en ijver, varen
Ten lichaam uit, om zulk een schoonheid en genot!
Dit 's eindig; denkt nu, wat 's oneindigheid van God!
Schoon God d' oneindigheid alleen is, nochtans dwerrelt
Het hoofd van Epicuur, als hij 't begrijp der werreld
Oneindig noemen durf en drijft, dat dit heelal
Bestaat uit werelden, verknocht aan maat noch tal;
Uit werelden geboowd van vezelen, die drijven
Of kleven; middlerwijl laat hij een ruimte blijven
En ledigheid, opdat elk lichaam zich beweeg.
Zoo droomt hij, en nog acht Lucrees[1] die droomer snedg!
Nu geeft d' onmeetbaarheid d' oneindigheid 't geleide:
Want waar men d' eene vindt, daar vindt men ze alle beide,
Ook d' overalheid van Gods tegenwoordigheid,
Een eigenschap, die niet van 't eeuwig wezen scheidt.
Wie Gods oneindigheid in zijn bespiegelingen
Bestemt, zal d' andre mede ook alsins door zien dringen.
Onmeetbaarheid begrijpt het al wat, uitgestort
Van God, ook hiuncu Gods natuur begrepen wordt
In wezen en in kracht; want, zoo 't vernuft wil varen
Op dezen Oceaan der wezens, zijne baren
Gaan weiden zonder strand. Waarheen 't vernuft zich wendt,
Het ziet een bare zee, een enkel element,
Een eenig aangezicht der Godheid aan met vreezen
En hoogmoed en ontzag. Op Gods ongrondig wezen
Drijft dit heelal, gelijk een spongië in 't zoute nat,
Doortrokken van de zee, van schuim en water zat.
De kracht en 't wezen van de Godheid leeft volkomen
In d' allerminste stip. Waar God niet wordt vernomen,
Is nergens; want hij is al teffens, naar zijn macht
En wezen, overal. Geen duisternis, geen nacht
Ontschuilt zijn alziend oog. Geveinsdheid noch gepeinzen
Ontschuilen 't eeuwig licht, dat heenstraalt door het vein-
In 't hart zit, en van 't oog der ziel de nevels vaagt; (zen,
Dies God met recht den naam van hartekenner draagt.
Maar, schoon de Godheid ons gedachten klaar kan weten
Door d' alomwezenheid, nochtans Gods ongemeten
Hoegrootheid is hierin volkomener in glans,
Naardien ze, wezentlijk en eigentlijk en gansch,
Het al vervult en propt, en niets laat ledig blijven,
Zoowel beneên 't gestarnte, als daar geen starren drijven.
Dees alomwezenheid des wezens, schoon ze vloeit
Zelfstandig overal in allen, en doorgloeit
En onderhoudt en voedt zoo veel geschapenissen,
Nog wordt ze niet getast, noch hoeft geen smet te wisschen
Uit hare louterheid; gelijk des menschen ziel
Na 't zielen[2] van het lijf een smet van 't lichaam hiel:
Want God is plaatseloos alsins in alle dingen
Zoo tegenwoordig, dat hij alles kan doordringen,
En blijven smetteloos in wezen, eindloos wijd
Gescheiden van al 'tgeen bestaat in plaatse en tijd.
Hij blijft in louterheid van wezen dicht gesloten.
Zoo blijft hij verre en dicht, bijeen en uitgegoten;
En of hij neêrdaalt, op een eindelooze wijs,
In 't schepsel, hij behaalt, in hoogheid, eer en prijs;
En schoon hem Plato durf de ziel der wereld noemen,
Hij wil hiermeê geensins de dwalingen verbloemen,
Die d' ongeschapenheid vermengen, plomp en grof,
Met 's hemels lichamen en tastelijke stof.
De diamantknoop van d' alomheid, alsins vindbaar,
En d' eindeloosheid is zoo krachtig en onbindbaar

[1]De wijsgeerige Latijnsche dichter. — [2]bezielen.

Ineengevlochten en doorvlochten en geleid,
Dat eer de vorm en stof van ieder wezen scheidt,
Daar 't wezen wezen blijft, dan deze van elkandre
Te scheiden zijn, en God in Ongod eer verandre.
Wie d' overalheid van 't oneindig wezen knot,
Ontkent oneindigheid, volkomenheid in God.
De groote Trismegist bestemt de vaste gronden,
Daar nergens ommetrek, en alsins wordt gevonden
Een zelve middelpunt in zijn volkomen kloot.
Hoe spreekt d' onreden dan zoo schandelijk, zoo snood
Van God, als of dit steef een lasterlijk gevoelen.
Indien de zonnestraal in geene modderpoelen
Ontwijd wordt, noch besmet, hoe laag zich 't licht verneêrt;
Hoe wordt Gods wezen zelf, dat geest is, dan onteerd
En door het slijk bevlekt? Het zijn dan grove zinnen,
Die uit d' alomheid van Gods wezen laster spinnen,
En zuigen zulk een gal; terwijl de honighij
Hier geur van troost nit zuigt, en niet dan lekkernij.
Het godlijk wezen weet van geen veranderingen,
En houdt een aangezicht, terwijl alle andre dingen
Verandren op hun beurt, opkomen, en vergaan,
De vaster schepsels slechts door zijne kracht bestaan.
De Godheid, louter één, eenvouwig, en onendig,
Volkomen, ongemengd, onmeetbaar, en noodwendig,
En buiten lijdbre[1] macht, door geen verandring scheidt,
Noch in hoedanigheid, noch in zelfstandigheid,
Noch in hoegrootheid ook, van staat en eigendommen;
Een vast bezit, waarin zij zit in top geklommen.
Die gansch volwassen is, geen aanwas meer behoeft.
Dat eeuwig bloeit en bloost, wordt van geen bui bedroefd.
In onverknochtheid is geen band of snoer te breken.
De Godheid wordt bij goud, bij louter goud, geleken,
Een Fenix-erts, waarop noch vier noch kankrig nat.
Hoe lang men haar beproeft, het minste wint en vat.
Deze onverzetbaarheid, al even schoon in 't bloeyen,
Schijnt 's Hemels vrijen wil en vrijheid te besnoeyen,
En God den willekeur t' ontweldigen met kracht;
Want kan hij anders niet, dan d' onverzetbre macht
Hem toelaat, dat betoomt het dus of zoo te willen.
Is wil, als wezen, één en buiten het verschillen,
Zoo staat een zelve wil, als 't wezen, eeuwig vast,
Dat geen verandering van dus en anders past.
Maar d' onverzetbaarheid, in 't hemelsch te bespeuren,
Betoomt geensins Gods wil in 't vrije willekeuren;
Naardien hij, in één blik, met zijn voorzichtig oog,
Uit d' eeuwigheid het al doorzien heeft, van zoo hoog
Hij, zittende in het licht, te moet zag alle tijen,
En ieder op zijn orde en beurte heneglijen,
In hun noodwendigheid, in hun gebeurzaamheid
En vrijheid, naar het lot een ieder toegeleid;
Dies strijdt de Godheid, noch inwendig, noch daar buiten,
Met zijnen vrijen wil, noch eeuwige besluiten,
Niet meer veranderbaar dan God in zijn natuur,
D' Alweter, eens gezet in aller dingen stuur,
Ontscholen oorzaak, wit, noch geene omstandigheden,
In 't grondelooze diep, van boven tot beneden.
Wie twijfelt aan gewicht, behoeft gewicht en schaal;
God hoeft gewicht noch schaal: hij kent het altemaal.
Het nooit veranderen gedoogt geen loipenooten,
En wordt in 't schepsel niet van boven ingegoten;
Dewijl dit meetbaar blijft, van plaats en tijd bepaald,
En van gestalte en perk verwisseld en verdwaald.
Dewijl geen schepsel ook in zich volkome schatten
Van allerhande goed kan in zijn wezen vatten,
Is God noodwendig het volkomendom alleen,
Door eenen aard, gepast op zijn hoedanigheên.
Der schepslen wisling komt uit binnen aard gesproten,
En hun zelfstandigheid vrijwilliglijk gevloten
Uit God, waarom zij fluks verliezen hun gestalt
En wezen, alzoo ras Gods invloed hun ontvalt.

[1] **voor lijden vatbaar.**

Het schepsel heeft dan geen bezitting als van boven,
Den onveranderden, in eeuwigheid te loven.
Uit d' onveranderdheid, die nooit bezwijken kon,
Ontspringen levendig, als uit een zelve bron
Twee beken, tweelingen, bekend door hunne namen,
Noodwendigheid, met een onsterflijkheid te zamen:
Noodwendig in bestaan, inwendig werk en kracht;
Onsterflijkheid, beschut voor 's doods geweld en macht.
Door dees noodwendigheid der Godheid, nooit volprezen,
Kan God noch wezenloos, noch geensins anders wezen,
Dan hij zich in zijn wil en wezen toont en meldt.
Het eerste wezen, dat alle andre wezens stelt,
Bestaat bij zich, door zich, ontleent geen steun van buiten;
Dies kan men op dien schild Gods noodeloosheid stuiten.
Versiert volkomenheid de hoogste majesteit,
Wie neemt ze 't hoofdsieraad van haar noodwendigheid?
Bestaat ze in simpelheid, gedurig en bestendig,
Wie schat dan 't wezen van de Godheid onnoodwendig?
Staat God in lijbre macht ten doele boog noch pees,
Wat nood is 't, dat hij voor veranderinge vrees?
Wie hem berooven durf, versteken van 't noodwendig,
Ontkent d' eenvouwigheid, het duurzaam en onendig
En onveranderlijke in Gods natuur en aard,
Ook zijn volkomenheên, in een trezoor bewaard.
Wat nu Gods werk belangt, de Godheid, t' aller ure,
En ook van eeuwigheid, brengt voort uit haar nature
Noodwendig 't geen ze werkt, en werkt hier tegens niet,
Als God van eeuwigheid zich zelf bemint en ziet:
Want deze werken God in Gode alleen uitdrukken.
Men kan 't inwendig dan 't noodwendig niet ontrukken:
Want God van zich ontstaat, en, eeuwig werrekrijk,
In zijn inwendig werk zich zelven is gelijk
En ook noodwendig; want, opdat men dit bezegel,
Al wat natuurlijk werkt, bewaart zijn streek en regel,
Doch dees noodwendigheid in 't werken wederstreeft
Geene aartsvolkomenheid, die God haar luister geeft:
Naardien dit niet geperst uit nooddwang komt te spruiten,
Maar uit natuurbedwang. Men kan ook niet besluiten
Uit dees noodwendigheid van werking, dat Gods wil,
Die vrij is, sta geboeid en ingetoomd en stil
In werking, buiten God en Gods natuur gesloten;
Maar wat gebeurzaam is, wordt hier alleen verstooten
Uit Gods nature, opdat uitwendig vrije wil,
Inwendig Gods natuur, dus werken door verschil.
Wij zien natuurdwang dan inwendig in het werken;
De vrije willekeur laat zich van buiten merken.
Nu blinkt de tweede straal uit onveranderdheid,
D' onsterflijkheid, die God en schepsel onderscheidt;
Want 's levens oorsprong heeft de handvest van te leven
Der menschen zielen en het geestendom gegeven,
Dies vloeit het ook uit God, dat geen van haar bederft;
Maar 't is onmooglijk, dat der geesten schepper sterft,
Naardien de lijbre macht uit Gode blijft gesloten,
En 't godlijk wezen niet gemengd is noch gegoten
Uit zelfstandigheid en toeval, vorm en stof.
Zijne eerste eenvouwigheid van wezen overtrof
Wat wezen ooit van God ontving, of zal ontvangen.
Zoo kan geen sterflijkheid aan 's levens schepper hangen;
En dit ontzeggen van het sterven stelt geheel,
In God en zijn natuur, het rechte tegendeel
Des doods, dat is de vaag des levens, door wiens zegen
De Godheid, buiten zich, alleen niet ziet bewegen
En roeren wat zich roert, in dien geschapen kring,
Maar ook gedurig hangt in een bespiegeling
Van hare louterheid verrukt en opgetogen;
Terwijl, gelijk om strijd, Gods wijsheid en vermogen
En goedheid onderling in 't spieglen bouden aan,
En in 't beschouwen van Gods wezen roerloos staan
Gespannen in haar kracht, op 't spits van alle punten,
Die eindeloos in Gods volkomenheên uitmunten.
Zoo leeft d' onsterflijkheid in zich gerust en stil;
Terwijl ze buiten zich, door haren vrijen wil,

Het al regeert en stuurt, vrijwillig onbedwongen,
En geensins door de kracht van haar natuur gedrongen.
Gelijk d' onsterflijkheid verloochent het vergaan,
En 't leven meldt in God, den oorsprong van 't bestaan
Der dingen buiten God, die nooit verrotting kende,
Zoo loochent d' eeuwigheid in God begin en ende;
Want wat beginsel heeft en eind, dat komt en gaat,
En lijdt door 't schokken en verandren van zijn staat;
Gelijk een schepsel lijdt en duldt, bij welleks lijden
De tijd bestaat en rolt op wisseling van tijden,
En beurt van niet en iet te wezen, of van iet
Het wezen van het iet te smilten zien als niet.
Uit d' onverwisseling van God, in staat gebleven,
Wordt hem dan d' eeuwigheid met reden toegeschreven.
Hij kent noch voor noch na; want eeuwig kent geen maat,
Die tusschen paal en paal een ruimte leggen laat.
In d' eeuwigheid verschijnt een even vrolijk bloeyen,
Een wezen, een gelaat, een vaag, van geen vermoeyen
Gevolgd, een zelve kracht, een macht, een levend licht,
Een tegenwoordigheid, de glorie van mijn dicht.
Is God te vore niet geweest en na geworden,
Zoo blijkt hier onderscheid van opkomst, voortgang, orden;
Zoo leent hij zekerlijk hij eene uitheemsche macht
Zijn wezen, want het werd van niet tot iet gebracht.
Dees macht dan d' oorzaak blijft, waarvan hij was begonnen,
Die jonger is als zij; maar dit 's te grof gesponnen;
Zoo kent Hij geen begin, en bij gevolg geen end;
Want een, die eeuwig was, voor eeuwig blijft gekend.
Men kan van vore ook niet, hier hellept geen verbloemen,
't Geschapen neffens God, den Schepper, eeuwig noemen,
Verweren zonder schaamt', als Heidens zonder reên,
En dolle Manicheên, twee evene eeuwigheên,
Of twee beginsels, een ten goed' en een ten kwade,
Tenzij men door die drift den éénen God verrade;
Gelijk de waanwijs nog, tot schennis van Gods lof,
Gods eeuwigheid vereert aan d' allereerste stof;
Daar zonder d' eeuwigheid de Godheid wordt misprezen,
Als vreemd van d' eigenschap, onscheibaar van Gods wezen.
Indien men neffens God iet eeuwigs stellen ga,
Dat sleept een langen staart van wangedrochten na,
Weêrspannig tegens Gods natuur en rijpe reden.
De schepsels draven hoog, als ongeschapenheden,
Onmeetbaar, eindeloos, en onveranderbaar.
De Godheid blijft dan niet der dingen bron, van waar
Het al zijn oorsprong nam, en voor den dag kwam stappen;
De Godheid legt van zelf dan af alle eigenschappen
En titels, die ze voert; waarbij nu helder blijkt,
Dat al wat wezen heeft, voor 't eeuwig Wezen wijkt.
Indien deze eerste kroon de Godheid wordt benomen,
Zoo voert het schepsel trotsch den titel van 't volkomen,
En 't ongeschapen en het schepsel staan gemeen
In d' eigenschap, met recht gekend in Gode alleen;
Een ongelijkheid, niet te warren, noch te mengen.
De vaste Hemel kan geen voor noch na gehengen
In d' eeuwigheid, die 't al begrijpt en overspant,
En niet gemeten wordt, dan van d' onmeetbre hand.
De tijd en d' eeuwigheid in duurzaamheid verschelen,
Als takken uit een stam, doch ongelijke deelen,
En tegens een gekant; want wie den duur beziet,
Het eene kent zijn eind en oorsprong, 't ander niet.
Het eene zweeft recht door, op voortgang en bewegen;
Het ander rust in stilte, en staat het schokken tegen.
Het eene wordt gestuit, en neemt in 't einde een keer;
Het andere staat pal, en wankelt nimmermeer.
Het eene ontvangt zijn maat van uurwerk, klok, en starren,
En zonne en mane, om niet in 't voortgaan te verwarren;
Het ander meet gestarnte en zon en maan, en al
Wat uit zijn ring alleen een duimbreed deelen zal
In 't duren, afgemerkt door eeuwen, jaren, dagen,
En uur en oogenblik, seizoenen, zomervlagen,
Den winter, lente en herfst, gebruikt of snood misbruikt,
Totdat Gods eeuwigheid den Tijd de vleugels fnuikt.

Wil d' Ongodist nu God zijn eeuwigheid berooven,
Alsof ze strijdt met God, indien zijne oorzaak boven
En in een hooger lucht dan God, de Schepper, zweeft,
Zoo schiet hij mis; want God geene oorzaak kent noch heeft;
En zat er boven God iet Goddelijks gerezen,
Dat waar met reden God en 't allerhoogste Wezen.
Gods wezen is God zelf, die van geene andre hangt,
Maar bij zich zelf bestaat. Wie eenen God ontvangt,
Die nog op andren steunt, verdwaalt van God, den éénen
En eeuwigen, in 't licht der schepping elk verschenen.
Een onderworpen God, en een aanhangeling
Van iet wat anders, sluit zich zelven uit den ring
Der eindlooze eeuwigheid, met reden eerst te kennen.
Men kan niet, zonder God te loochenen, te schennen,
Iet zetten boven God, in eeuwigheid en kracht;
De reden kent één God, één eeuwigheid, één macht.
Indien de duurzaamheid, in hemel en op aarde,
Den dingen hun waardij en meerdre of mindre waarde
Verleent, hoe heerlijk steekt 't geen eeuwig duren zal
En was en blijft door zich in wezen, boven al
Wat wezen heeft, dan uit; dat 's God, die vóór onze uren
In wezen was, en geen begin noch eind van duren
Berekent, en verduurt wat, binnen zijnen ring,
Een korte duurzaamheid of oogenblik ontving,
Of nog ontvangen zal, uit Gods geduurzaamheden,
Nooit achterhaald van 't brein en d' allersnelste reden,
Zoo veel volkomenheên van macht en goed en schoon,
En eere en majesteit en rijkdom, die Gods kroon,
Als paarle en diamant, verrijken en stoffeeren;
Dat vol-op, dat gejuich, dat eeuwig triomfeeren,
Al teffens op één punt met éénen blik gevat,
Wat schept dit eenen berg, een onwaardeerbren schat
Van allerhande goed, in 't hoogste goed te vinden!
Nu wroet de wereld om, dien molshoop, gij verblinden!
Die d' eeuwigheid van God versmaadt om aardsch genot,
Om tijdelijk gewin, om schoonheid, die verrot
En uit de graven stinkt; om moordende venijnen
Uit schaal en gouden kop, vol blinkende robijnen,
Te drinken, en een God te schijnen, die bedeesd,
In 't midden van zijn praal, voor 's lijfwachts helbaart vreest.
Wat is uw heerlijkheid, bij 't eeuwig rijk geleken?
Bouwvallig, kort van duur. De vleyers, die u smeeken,
Staan uw geluk ten dienst, en reede op hun vertrek,
Zoo ras het weiflend lot u aanzie met den nek.
Maar 's Hemels eeuwigheid, in éénen stand gebleven,
Is een volmaakt bezit van 't nimmerzatte leven,
Op eenen vasten troon, die niet bezwijkt, noch wankt;
Die 't al beneên zich ziet, wat slibbert, spat en schrankt.
Men balsemt hier geen lijk, beluid met klank van klokken.
Geen staatsie volgt de baar, met tranen en met nokken,
In 't statig rouwgewaad. Geen rouwkleed vaagt het stof.
Geen schenkel, doodshoofd, rib, noch zerk, noch kerrekhof
Vermanen hier van 't einde, op 't voorspook te genaken[1].
Het leven nestelt hier in Gods turkoze daken,
En zweeft door d' eeuwigheid, die, hoe men dieper ziet,
Te minder wordt bereikt en uit het oog verschiet,
Dat, moê en afgemat van uitzien, in die ronden,
Een evenwijdte, nooit den omtrek heeft gevonden.
Nu volgt d' almogendheid, waarop de Godsdienst bouwt;
Want God de wereld schiep, regeert, en onderhoudt
Door d' almacht, zonder wie nooit waar uit niet geworden
Dit wonderlijk heelal, gesticht op zulk een orden,
Waardoor men zeker sluit, dat God, dus werrekrijk,
Veel werelden uit niet kon scheppen te gelijk;
Gelijk de schilderkunst betoont in 't heerlijk pralen
Van 't eene stuk, hoe zij natuur alsins in 't malen
Kan natreên; en gelijk ons heerlijk raadhuis spreekt,
Hoe menig trotsch gebouw in Campens[2] hersen steekt,

---

[1]Versta: dat genaken moet, volgens het voorspook. —
[2]Jacob van Campen, „d' aartsbouwheer".

Hoewel bij stof behoeft, daar God uit niet kan werken;
Waarin d' almogendheid der Godheid zich laat merken
Op 't allerklaarste; want geen evenredenheid
Is tusschen niet en iet, en deze uitwerking scheidt
Alleen Gods almacht af van al 't geleend vermogen.
Dus praalt d' Almogendheid, omhoog in top voltogen,
Waarvoor de Grieksche school t' Athene stond versuft,
Omdat ze nooit dees macht begreep in haar vernuft.
Maar uit d' oneindigheid van 't wezen kan men lezen,
Dat Gods almogendheid den aard volgt van zijn wezen;
Want d' almacht in haar kracht het wezen zelf gelijkt,
En is het zelve of iet, dat niet van 't wezen wijkt,
Ook d' eigene eigenschap. Is 't wezen dan oneindig,
Zoo volgt de mogendheid het wezen ook noodwendig
In zijne oneindigheid; want elk van heî bestaat
Uit evenmatigheid, een Godsmaat zonder maat.
Door deze almogendheid kan God dan t' aller ure
Uitwerken, door de kracht en vaag van zijn nature,
Veel meer dan al het heer der schepselen vermag
Te werken; eene blijk, zoo klaar gelijk de dag;
Naardien in 't schepsel geen vermogen is besloten,
Dat niet van boven uit de Godheid komt gesproten,
En uitmunt in den stam. Zoo dan d' almogendheid
Des schepsels macht behelst met grooter majesteit,
Zoo streeft gewisselijk het goddelijk vermogen
Zijn schepsel wijd voorbij, en uit der menschen oogen.
Gods almacht streeft recht door, geen rots haar voortgang
Behalve 'tgeen rechtuit zich zelven wederspreekt, (breekt,
Als teffens zijn en niet te zijn; een vaste waarheid,
En redenkaveling en toets en eerste klaarheid;
Want God vermag al wat gevat wordt in 't verstand,
Zoowel het loochenbare, als 'tgeen men stelt in stand;
Doch teffens het gestelde aan 't loochenbaar te binden,
Bestaat geensins, naardien ze elkandre voort verslinden.
Dat God meer werelden oneindig scheppen kan,
Door zijne almogendheid, en heerelijker dan
Dees wonderbare kloot, in wiens onmeetbre ronden
Ontelbre duizenden van mijlen zijn gevonden:
Ontkent de wijste niet, die dit volbouwd heelal
Bij Gods onmeetbaarheid een punt acht en een bal.
Gij, schilders! hier is geest en licht om voort te leeren.
De rijkste in 't vinden en de wijste in 't ordineeren,
De machtigste om zijn werk tot d' allerjongste streek
Te voeren, dat er niet volkomens aan ontbreek',
Is God alleen, waarin (o, die Hem mocht volkennen!)
De wijsheid en de macht, als in een renbaan, rennen,
En strijken eenen prijs, op zulk een lange rij,
Daar geen van beide in konst haar weêrgâ rent voorbij.
Om uit d' almogendheid niet ongerijmds te sluiten,
Bespiegelt men haar werk, van binnen en van buiten.
God werkt inwendiglijk, noodzakelijk en stil,
Uit kracht van zijn natuur; uitwendig, door zijn wil,
Die vrij is en geensins aan nooddwang staat gebonden.
Gods noodwerk[1] wordt aleens en eenerlei bevonden;
Het vrije werk schakeert zich door verscheidenheên.
Gods almacht werkt doorgaans[2], natuurlijk stadig heen;
Vrijwillig, niet doorgaans, maar naar haar welbehagen.
Men dient in d' almacht ook dit onderscheid te dragen,
Dat God gestadig niet te werk gaat naar zijn macht,
Noch tegens reên ooit werk te voorschijn heeft gebracht,
Maar boven reden, als in 't scheppen is gebleken,
Toen, bij 't gebrek van stof, Gods werkstuk niet bleef ste-
Het werken, uit natuur of 's Hemels vrijen wil, (ken.
Verdelgt ook d' almacht niet, door 't spitse schoolgeschil;
Want elk behoudt zijn recht in evenwicht te zamen;
Dat wil Gods vrijen wil, dat Gods natuur betamen.
De wijsheid is in God een kennis, die het al,
Wat was van eeuwigheid en is en worden zal,
Door d' allerhoogste en eerste oorzaken, in haar klaarheid
Bespiegelt in God zelf, den spiegelkloot der waarheid;
Want die zijn wezen kent, begrijpt en kent met een,
Van haren oorsprong aan, zoo veel geschapenheên,
En al wat mooglijk is te wezen en te worden,
Te wassen, te vergaan, een ieder op zijn orden,
Ook tot het minste toe; met-een, wat ieder ding
Vermag of niet vermag, naar elks bejegening.
Zij weet omstandigheên, gelegenheên, en reden
Van op- en uitkomst, wijze, en voortgang, morgen, heden,
En gistren, en wat streek de renbaan van den tijd,
Die voortvliegt, uit den ring van 't eeuwig deelt en snijdt;
Men noemt dees wijsheid dan Gods licht, dat opgerezen
Van eeuwigheid, uit kracht en kennis van Gods wezen,
Het al in éénen blik ontdekt, behoudens dat
Het oogmerk wordt vereischt, zoo lang vooruit gevat
Van 't alziende oog; naardien men niet[1] in 't niet kan vin-
En zonder 't iet[2] het oog gelijk staat met de blinden. (den,
Dees kennis krijgt met-een, indien men ruimer weidt,
Den titel en den naam van Gods alwetendheid,
Die, louter oor en oog, door licht en duisternissen
Noch veerheid wordt belet te polsen, uit te visschen,
T' aanschouwen, te verstaan al wat verstaanbaar zij,
En kenbaar voor 't begrijp, op d' eindelooze rij
Der dingen, zoo die naakt voor haar, de zon der zonnen,
Die 't al doorstraalt en ziet, zich niet verbergen konnen;
Een kennis, die geensins grondoorzaak is van al
Wat is en was, en nog een wezen worden zal;
Dewijl geen ding bestaat in wezen en vermogen
Door iemands wetenschap, en 't zien van 's anders oogen,
Maar door zijn eigen vorm; want wat men kent voor iet,
Dat is door zijn natuur, en niet omdat men 't ziet.
Dus brouwt d' alwetendheid, die alles kent nauwkeurlijk,
Geen woesten mengelklomp van 't noodig en gebeurlijk:
En z' onderscheidt in 't goede en kwade, hier beoogd,
Wat God noodwendig wil, en wat hij slechts gedoogt
En toelaat, om geensins een oorzaak te verstrekken
Van snoode gruwelen, en noodlots lastervlekken;
Want die 't aanstaande ziet, kent klaar en naakt vooruit
Den wortel en den grond, daar 't lasterstuk van spruit.
Die goed en kwaad voorzag, voorzag elks eigenschappen
En aard, en op wat voet een ieder aan kwam stappen.
Dus wordt de vrije wil door nooddwang niet bedroefd,
Noch uit zijn winkelhaak met dommekracht geschroefd.
Dus schuift men licht een schot voor ongebonde schennis,
Die God durf van zijn aard vervreemden zonder kennis,
En opperste oorzaak noemt van goed en kwaad met-een,
Veel snooder dan de drift der dolle Manicheên
En 't blinde Heidendom, die met hunne ommewindslen
Voorttelen goed en kwaad, uit tweederlei beginslen.
Naardien Gods wijsheid bij de wijsten wordt geacht
Een kennis, die het al bespiegelt in zijn kracht
Te voren, schept, bestuurt, en onderhoudt in wezen,
Wordt in Gods wijsheid Gods voorzienigheid geprezen,
En d' een in d' anders aard bij sommigen gemengd.
Hoewel de Godheid zelf dit mengen licht gehengt
In ons begrijp (dat Gods geheelheid niet kan deelen,
Wiens eigenschappen van zijn wezen niet verschelen
Noch onderling, maar één uit haar nature zijn)
Nochtans opdat dees een in d' ander niet verdwijn',
Gelijk men d' eene verwe in d' andre ziet verdreven;
Zoo zullen we op het lest den glans der wijsheid geven
Aan Gods voorzienigheid, twee zusters, eens en een,
En zóó gelijk, als uit Gods aangezicht gesneên. (men,
Nu laat Gods goedheid hier op 't blad te voorschijn ko-
Een eigenschap, daar God zijn naam heeft afgenomen[3]:
Want Godheid goedheid heet en goed, als Duitschland spreekt;
Een uitdruk van elk ding, waaraan geen ding ontbreekt,

[1]noodzakelijke werkzaamheid. — [2]voortdurend.

[1]Thans niets. — [2]Thans iets. — [3]Min juist, vergelijk boven.

En dat volkomen is, waarin verscheide tongen
Vereenigen in zin, gelijk van God gedrongen.
Dees goedheid evenwel wordt, zonder onderscheid
Te ruim bepaald, indien zij Gods volkomenheid
In haren ring besluit, en stof geeft tot verwarren;
Want even als de zon in vaste en losse starren
Zich spieglen kan, zoo deelt volkomenheid den glans
Alle eigenschappen mede, uit haren hooger trans,
Dies zij volkomenheên door deze reden heeten.
Om dan Gods goedheid hier rechtmatig af te meten,
Hoewel ze onmeetbaar is, en weidt, in 't lang en 't breê,
Gelijk een eindelooze en grondelooze zee,
Zoo noemen wij haar best de voêster aller dingen,
In God en buiten God; want alle goeden springen
Alleen uit deze bron der goedheid onvermoeid.
Wat in de Godheid blinkt en leeft en tiert en bloeit,
Oneindiglijk in eere, in majesteit voltogen,
Oneindiglijk in 't schoon, in wijsheid en vermogen,
Oneindig in bezit van blijschap, weelde, en schat,
In deze goedheid wordt het al beknopt gevat;
En wat daar buiten wordt gegoten, als bij sprenklen,
In 't schepsel, min of meer, dat vloeit uit eenen enklen
Algoeden zegenaar, die zijnen rijken schoot
En vollen boezem nooit voor eenig schepsel sloot.
Hoewel de schepsels nu schakeeren, en verschelen
In goedheid, daar ze min of rijkelijk in deelen,
Naar dat het God behaagt; dit ongelijke lot
Ontkent hierom geensins de goedigheid in God,
Maar meldt zijn vrijen wil, in 't storten van zijn giften,
Zijn wijsheid op het hoogste, en billijkheid in 't schiften,
En onderscheiden van zoo velerhande goed,
Waarvoor ook 't allerminst hem billijk danken moet;
En d' ongelijkheid geeft een luister aan 't geschapen,
Dat afsteekt door de dracht en 't ongelijke wapen
Des scheppers, eveneens als overste en soldaat
Verschillen in hun dracht en ongelijk cieraad,
In dienst van eenen vorst; want blonk er in 't verheffen
Geene ongelijke waarde, en deelde elk schepsel effen
In 't goed, men sloot met recht, dat d' Oppermajesteit,
Uit kracht van haar nature en een noodwendigheid,
De wereld had gebaard; dit werkstuk waar geworden
Uit redenlooze macht, daar wijsheid, streek, noch orden,
Noch keur, noch billijkheid doorgaans in wierd gemerkt,
Maar alles eveneens gemaald stond en beperkt;
Gelijk de schildergeest, die, plomp in 't ordineeren,
De heelden stelt alleens, geen verwen kan schakeeren.
Is God de bron van 't goede, is al 't geschapen goed,
Wat 's oorsprong van het kwaad, dat, als een wereldvloed,
Den aardkloot overstroomt, en, tegens recht en reden,
Verweldigt en verkracht de tucht en goude zeden,
Bij wijzen ingevoerd? Om nu voorbij te slaan
Natuurlijk erfgebrek; kan eenig kwaad ontstaan,
Dat niet zijne oorzaak heeft, waardoor het komt te spruiten?
En boezemt men naar d' eerste, op wie, en waar zal 't stuiten?
De Godheid steekt in schuld. Men stelt door deze blijk,
Dat snoode zeden zelfs Gods wille zijn gelijk,
En loochent dat het goed, in 's Hemels borst gesloten,
Zich gaarne mededeelt, en uitziet naar genooten.
Dees regel houdt zijn stand, 't is waar, ook zelf in God,
Waar d' oppergoedheid werkt, een ieder ding zijn lot
Uit haren boezem schenkt; dies alle dingen zwemen
Naar 't Hoogste goed, waaruit zij hunnen oorsprong nemen:
Want wezenlijker wijs Gods goedheid geensins wordt
Den schepslen eigentlijk van boven ingestort;
Naardien natuurlijk geene eigenschappen varen
Ter vaste rustplaats uit, daar zij geworteld waren.
Wie mededeelt, verlaat terstond zijn wezen niet,
Noch eenig lid, maar werkt in eenen andren iet,
Dat 's gevers aard gelijkt. De leerling leert aandachtig,
En wordt zijn meesters kunst en wijsheid dus deelachtig.
Aldus schakeert de zon, van 't hemelsblaauw gewelf,
Den bloemhof, en behoudt zijn wezen voor zich zelf.
Maar om den poel van 't kwaad der zeden nu te vinden
Of 't kwaad der misdaad, laat den blinde, op 't spoor der blin-
Zich zelf verbijsteren, en 's menschen toeverlaat, (den,
De bron van al het goed, als oorsprong van het kwaad,
Betichten tegens recht; de reden zal ons leiden
Naar 't schepsel, van de deugd verbasterd en gescheiden,
Dewijl 't, veranderlijk en wisselbaar van aard,
Het ingeschapen goed der Godheid niet bewaart,
En in zijn plicht bezwijkt vrijwillig, door 't bekoren (ren;
Van 't schijngoed, daar Gods beeld en gunst in wordt verlo-
Geensins genoodzaakt door een noodlot, al te grof; (stof.
Want waar de noodwang heerscht, verliest de deugd haar
Waar 't menschelijk geslacht veranderloos, hoe zouden
De deugden haren glans en kroon en loon behouden!
De vrije willekeur, in 't mikken even schoon
Op 't een en 't ander wit, ons voorgesteld ten toon,
En 't wisselbaar gemoed des menschen zijn dan d' ader
Van 't kwaad, in 't overslaan ten kwade; maar de vader
Der goedheid draagt geen schuld, al drijft dees Turksche leer
Den vrijen wil, als slaaf, tot schennis van zijn heer.
Uit 's Hemels goedheid vloeit de goddelijke liefde,
Die zich en 't schepsel mint, veel min haar schepsel griefde;
Maar voert het op naar God, der dingen uiterste end
En bron, om dit, daar God zijn aard heeft ingeprent,
Met hem en zijn natuur eendrachtig te verbinden.
De liefde zoekt altijd het beste des beminden,
Wil zich vereenigen met dat beminde pand;
Want deze deugd schept lust, een onderlinge band
Te leggen, tusschen twee of meer verscheidenheden.
Hoe nu dees band meer klemt, te sterker hecht de reden
Van 't minnen den beminde en minnenden aan een.
Hoe dees verbintenis den minnaar nader scheen
Te raken, hoe de liefde in 't minnen heeter gloeide, (de,
Gods goedheid, uit wiens aard dees liefde in 't schepsel vloei-
Raakt God op 't allernauwst aan 't vaderlijk gemoed;
Zoo brandt de liefde in God met een volkomen gloed;
Dewijl de liefde, van Gods wezen onverscheiden,
Niet laten kost, zich zelve in 't schepsel uit te breiden,
Zoo weinig, als in 't minste een wezen onvergaan,
In 't scheiden van zijn vorm, kan duren en bestaan.
Geen hartstocht is in God natuurlijker t' aanschouwen
Dan liefde en blijdschap beî, hoewel ze zich ontvouwen
Geensins als lijbaarheên in God, die nimmer lijdt,
Alonde wijzen zelfs Gods liefde, die niet slijt,
Maar eindeloos in kracht door alles heen kan dringen,
Verheffen, als begin en oorzaak aller dingen,
En die niet toelaat, dat de stam van God altoos
Blijf zonder ooft en vrucht en takke- en telge-loos.
Wanneer de zon begint in 't hart des booms te gloeyen,
Begint de vruchtbre boom te botten en te bloeyen:
Dan deelt de wortel sap en kracht zijn takken meê,
Die schaduwen den grond rontom, in 't lang en breê:
Want ongeveinsde liefde is kenbaar door haar blijken.
Zij zoekt gemeenzaamheid, en koestert haars gelijken;
De wederliefde van 't geliefde, alleens gezind,
Omhelst dan billijk weêr hetgeen haar eerst bemint. (ken;
De Godheid voelde een gloed van liefde in 't harte ontvon-
Toen goedheid en de glans der schoonheid in haar blonken,
En onder 't spiegelen den wil met éénen trek
Verwekten tot dit goed, dees schoonheid, zonder vlek.
Gods liefde, door den wil genegen zich te paren,
Wordt zwanger door dien gloed, en wil ten leste baren
Dit wonderlijk heelal, wat leeft en niet en leeft,
Daar Gods gelijkenis of min of meer in zweeft,
Naar dat ze die beschijnt, beschaduwt uit den hoogen,
Gezind, zijn heerlijkheid in ieder te beoogen,
En t' openbaren, als in een ontsloten troon,
Wat d' Opperste al bezit van 't eindloos goed en schoon.
De Schepper komt uit liefde om laag zijn schepsel tegen.
Wat evenredigheid valt hier in 't overwegen
Der waardigheid van 't een en 't ander! 't Hemelsch hof
Verheerlijkt hier het niet of iet uit assche en stof.

Wanneer het derwaart keert, van waar het was gesproten,
Dan triomfeert de liefde in 't heil van haar genooten.
Gelijk een toorts haar vlam in eenen spiegel ziet,
En uit den spiegelkloot de vlam terugge schiet
Naar 't licht, van waar ze schijnt; dus eindigen de dingen
Ten leste in God, daar zij hun wezen uit ontvingen,
En rusten in het punt, dat alles naar zich trekt.
De wederliefde rust in 't goed, dat haar verwekt. (men,
De heerschappij, daar God op 't hoogste in zit geklom-
Bestaat in rechtsgebied, en ook in eigendommen
Der dingen onder Hem. Gebieden en verbiên,
Toelaten, loon en straf voegt dezen Heere, wien
De grootste schepter voegt van hemel en van aarde,
Door kracht van zijn natuur, waaruit het al zijn waarde
En mogendheid ontleent, wat aan zijn voeten zit,
Hem billijk kent voor 't hoofd, het heerelijkste lid.
Door kracht van eigendom vermag Hij te vermeêren,
Te minderen, te hoôn, t' ontluistren, te vereeren,
Gelijk het Hem behaagt, ter eere van zijn rijk,
En zonder dat Gods macht Gods recht verongelijk',
Dat Hij aan zich behoudt, van niemand te hedillen;
Want d' eerste wet van al is 't allereerste willen.
Een herder handelt[1] dus zijn kudde zacht of straf[2],
Zij leeft en sterft ten dienst des meesters en zijn staf.
Dees heerschappij is niet der Godheid aangestorven
Door erfrecht, noch door koop, noch gift of gunst verworven,
Noch oudheid van bezit, noch inbreuk en geweld;
Het recht der schepping heeft Hem in 't bezit gesteld,
Zoowel als 't onderhoud van Zijn geschapenissen.
Wie kon dien titel dan uit 's Hemels voorhoofd wisschen?
Indien het schepsel aan Gods wezen hangt alleen,
Zoo staat het onder Gods gebied, en anders geen.
Dewijl geen werkvernuft zijn wijsheid en vermogen
Te werk stelt, zonder eerst in 't werkstuk te beoogen
Een zeker eind en wit, waarom het werken zal;
Zoo kan de wereld niet door eenig wild geval
Opdonderen, maar eischt een Werkheer, die beslepen
De schets van dit heelal had in zijn geest begrepen,
En elks hoedanigheid, hoegrootheid, en gewicht,
Getal en maat en vorm; en hoe Hij dit gesticht
Best onderhouden zou, bestieren en regeeren,
Eer Zijne macht begon te scheppen, te bootseeren
Dit heerlijk meesterstuk, met eere en prijs gekroond.
Dus werd voorhene ons Gods voorzienigheid getoond.
Een veldheer stelt hierom zijn vanen in slagorden,
Eer zij nog handgemeen met 's vijands benden worden.
De zeilkunst schrijft aldus den zeebouw wetten voor.
Dus draaft al wat er is, op 't voorgeleide spoor;
Want Gods voorzienigheid de schets is van de zaken
En rij der schepselen, geneigd hun wit te raken,
Waartoe die zijn geschikt, geordineerd van God,
Een ieder trapsgewijs, en met een zeker slot;
Gelijk de Godheid die verbeeldde in hare zinnen
Van eeuwigheid, eer zij dit werkstuk kwam beginnen.
Dees waarheid, schoon ze wordt geloochend stijf en sterk
Van 't ongodist gespook, zal blijken uit Gods werk,
Zoo klaar in 't scheppen als 't regeeren van 't geschapen,
En Gods voorzienigheid, gelijk een scheutvrij wapen,
Verdadigen het hart, dat op de Godheid bouwt,
En in 't geschapen haar bespiegelt en aanschouwt.

DERDE BOEK.

VAN GODS WERKEN.

Gelijk we 's avonds nog, in 't groeyen van de schimmen,
Den glans van d' avondzon, gedaald beneên de kimmen,
Zien schijnen door de zee en 't schuimend pekelzout,
Met stralen geschakeerd en purpergloed en goud;

[1]Thans behandelt. — [2]streng.

Getuigen van het licht, dat, nauwelijks verdwenen,
De wereld heeft verkwikt, gekoesterd, en beschenen;
Zoo zullen wij nu God en d' Oppermajesteit
Bespiegelen in 't werk van zijn voorzienigheid;
Dewijl onze oogen niet die zon van alle zonnen
In haren vollen glans en dag verdragen konnen.
Den sterfelijken is een perk en maat gesteld,
Waarop hun kennis stuit, die van verlangen smelt,
Om eenmaal God te zien, in zijn volkomen wezen,
Van geen begrijp volkend, van geene tong volprezen.
Wij slaan dan hier van verre alleen Gods stappen gâ,
En volgen Hem bevreesd, als in zijn schaduw, na.
Men hoorde en zag van ouds, hoe razende Ongodisten
De Godheid loochenden, en logentaal vernisten
Met een geverfde grijns van waarheid, die nochtans
Niet naliet, door 't bedrog te stralen met Gods glans;
Een andre school, terwijl verlegen en verlaten,
Verzaakte, omdat dit klonk te godloos en verwaten,
Zoo stijf de Godheid niet, als Gods voorzienigheid,
En werd de mond gestopt met reden en bescheid.
Haar nasleep evenwel, godvruchtigheid ontwassen,
Durft Gods voorzienigheid nog lastren en verbassen[1];
Gelijk van ouds Lucrees, op 't spoor van Epicuur,
Die geen voorzienigheid wou kennen dan natuur,
Of 't roekeloos geval en stof der vezelingen,
Als oorzaak van 't heelal en groot gevaart der dingen,
Voorhene met bewijs getoomd en wederleid.
Het wordt dan tijd, dat wij nu Gods voorzienigheid
(Gelijk ze in 't scheppen blijkt en hoeden en regeeren
Van 's Hemels schepselen) handhaven en verweren;
Opdat elk Ongodist, verstomd door breeder blijk,
Zijn goddelooze vlag, Gods kroon ter eere, strijk'.
Dat scheppen heerelijk vooruitdraaft in de werken
Van Gods voorzienigheid, is ons getoond in 't sterken
Der reden, die haar eert, als oorzaak van 't heelal
Der wereld, en geensins natuur of wild geval
Dit toeschrijft, buiten God, aan 't schepsel, tegens reden;
Gelijk d' Epicureên, en die hun duisterheden
Nog eeren, boven 't licht van reden en bescheid.
Geen dwaasziek neuswijs kan ons deze zekerheid
Berooven, zoo het blijkt en blijft onoverstreden,
Dat, door een vast besluit en raadslot, al de leden
Van 't wereldsche gevaart gepast zijn op de leest
Der wijsheid, als het lag in Gods alwijze geest
Met zijn omstandigheên begrepen, om te mikken
Op 't wit en eind, waartoe de Schepper dit wou schikken;
Ook blijkt dit, naardemaal elk schepsel is gewend,
Te werken voor zich zelf, tot een byzonder end,
Waartoe het wierd geschikt; dewijl ze ook alle pogen
Eendrachtelijk Gods eer en glorie te beoogen;
Dus merkt men merkelijk in ieder wezen iet,
Dat door zijne orden en bekwaamheid oogt en ziet
Op 't voorgestelde wit. Uit dees geregelde orden
Kan Gods voorzienigheid heel klaar bewezen worden,
Als uit een merk, dat zij den schepslen inneprint,
Opdat men aan het kroost de moeder kenn' van 't kind.
De schepsels kregen elk in 't scheppen stand en steden,
Hun krachten, eigenschap, en hun hoedanigheden,
Gematigdheid, gestalte en orde, wicht en maat
En tal, als ieder past, naar zijnen plicht en staat,
Om 't eind, waarop het oogt, te beter te bereiken;
Gelijk dit helder blijkt, bij menig schijnbaar teiken.
Dit ordineeren, dit welschikken van elk ding
Tot zijn rechtmatig eind, in 's werelds ronden ring,
Meldt dat voorzienigheid, eer zich de tijd kwam reppen,
In haren raad besloot dit wonderwerk te scheppen.
De werkelijke macht, die zich heeft voorgezet[2]
Een zeker heilzaam eind, waarop zij mikt en let,
Ziet wijselijk vooruit, en wordt in 't werk geprezen,
Dat uit voorzichtigheid zijn oorsprong schept en wezen.

[1]aanblaffen, beschimpen. — [2]voorgesteld.

Zoodanig is het werk der schepping, die men ziet,
Dat allesins haar eind en oorbaar wit beschiet;
Want scheppen is een werk van God, den eersten werker,
Die 't al om 't uiterste eind, de Godheid zelf, die sterker
Dan iet elks heil beoogt, uit niet heeft voortgebrocht,
En tot zijn eigen eer voltrokken en volwrocht;
Dies Gods voorzienigheid, in haren raad gezeten,
(Daar alles werd gewikt, geteld, en net gemeten,
En tot zijn eind geschikt) de wereld heeft gebouwd,
Tot zulk een groot gevaart, gelijk men dit aanschouwt,
En zijn ontelbaarheên, hoedanigheên, vermogen,
Gestalte en staat en plaats en tijd, gewelf en bogen,
Verscheidenheên en orde en maat, met trek begaafd
Of tegenheid[1], gelijk het rust, of henedraaft,
En drijft en ommedraait in ongelijke kringen,
Ter eere van Gods oog, de schildwacht aller dingen.
Ik laat den spiegelkloot der groote wereld staan,
En zie vooreerst den mensch, de kleine wereld, aan,
In Grieken met dien naam verheerlijkt[2] en verheven,
Dewijl men hier in 't klein afmeten kan naar 't leven,
Wat in dit groot heelal, in 't groot bespiegeld[3] wordt;
En God zich in den mensch beknopt heeft uitgestort,
Als stedehouder van den nimmermeer gezienen,
En onder wiens vernuft alle andre schepsels dienen.
Wie uiterlijk den mensch van top tot teen beziet,
Wat lid ontbeert zijn ampt, bewaart zijn hoefslag[4] niet,
Daar 't past? En wie het minste lichaam woû hervormen,
Herstellen, zou hij niet de voeglijkheid bestormen,
De Godheid in haar beeld onteeren, daar geen man,
Al waar 't Prometheus zelf, iet in berispen kan?
Der leên gedaante en stand den domsten op leert merken,
De voeten, reed ten gang, de handen om te werken,
Het hoofd, gelijk een hof, voor 't rijk verstand gebouwd,
Dat, uit dien hoogen trans, door d' oogen schildwacht houdt,
Door d' ooren hoort al wat zich openbaart van buiten.
De mond ontvangt de spijs. De tong door klank kan uiten
Wat in den boezem schuilt, naar eisch van elke zaak;
Terwijl geen ander dier begaafd is met de spraak.
Hoe blinkt het aangezicht, vol goddelijke zwieren,
Ten hemel opgebeurd, terwijl alle andre dieren
Ter aarde gaan gebukt! Wat al verscheidenheên
Van tronien bestaan in zulk een eng en kleen
Begrijp, als 't aanschijn is, om menschen t' onderscheiden!
Hoe welig gaat de neus door alle geuren weiden!
Hoe dertel krult het loof van 't blonde haar om 't hoofd,
Natuurlijk als een kroon, die kronegond verdooft!
En wat gestaltenis kan d' oogen meer gevallen,
Dan 't hoofd, zoo rondheid is d' uitnemendste van allen,
Gelijk een hemelwelf, dat, kunstig rondgebouwd,
De krachten van de ziel in zich besloten houdt,
Waaronder d' andre leên zich onderlinge roeren,
Om, 't hoofdgezag ten dienst, hun plichten uit te voeren?
Stond eerbaarheid het toe, men kon niet rijk genoeg
Uitdrukken, welk een zorg d' alwijze Vader droeg,
Om menschen door den mensch te planten en ontvangen,
Te koesteren, te voên; maar schaamte verft de wangen;
Dies wij bekwaamheid, vorm, en stof, en stand van elk
Byzonder teellid nu bedekken, en de melk
Zien springen uit de borst en bronaâr van de moeder.
Waar toonde zich natuur voorzichtiger en vroeder,
In 't kweeken van de vrucht, die, na de barenssmart,
Het bloed der kraamvrouw zuigt en aftrekt van het hart;
Terwijl de liefde schijnt de moeder te verrukken,
En zij niet laten kan het kind aan 't hart te drukken,
Te kussen, reis op reis, als of zij 't moorden woû
Van vriendschap, zonder maat, vervoerd van gunsten trouw!
Wat wist Gods wijsheid niet al vonden uit te vinden,
Om d' aanteelt van den mensch met banden te verbinden!

Hij heeft ze, knoop op knoop, verzekerd en bewaard,
Ook tegens snede en staal van Alexanders zwaard.
Laat gift, laat moordgeweer zich matten en vermoeyen,
Het menschelijk geslacht vereenwigt zich in 't groeyen,
Tot dat de jongste mensch den draaiboom sluiten zal
Van zulk een eindeloos aanwassende getal.
Indien we man en vrouw, zoo schoon als ergens blaakten
Van onbesproken min, aanschouwden, deze naakten
Beschamen 't schoonst van vee en vogel, dat op 't ruim
Der aarde en lucht braveert, gekleed in vel en pluim.
Hier zwicht Apelles' kunst, al heeft hij al zijn leven
Geteekend, en de verf op 't levendste verdreven,
En licht en schaduwen en hoog en diep gezocht;
Noch staan de beelden stom en doodsch en onvolwrocht.
Praxiteles besterft en geeft den moed verloren,
Schoon hij gelukkig leeft in 't snijden van ivoren;
En Fidias, die tijd en marmersteen verklinkt[1],
Verdriet het, dat geen straal uit Venus' oogen blinkt,
Terwijl hij om de kunst zijn ijver poogt te koelen;
't Verdriet hem, dat zijn hand geen aderslag kan voelen,
Geen lid zich rept en roert. Wat oog zijn werk beviel,
Het leefde alleen in schijn, en zonder geest en ziel.
Hoe zou Gods werkstuk dan voorzienigheid ontberen,
Die alle kunst verdooft, hoe kloek de meesters leeren!
Indien we dieper, met des ledesnijders hand
En mes, doorsnuffelen 't geheim van 't ingewand,
Een ieders wettig ampt, wat vindt men in die holen
Al wijsheid en vernuft en overleg gescholen!
Hoe vlieten d' aders hier, als beken, door het lijf!
Wat winkels[2] dienen hier den mensch niet tot gerijf!
De maag schaft drank en spijs, en kookt voor al de leden,
De lever levert bloed. De galblaas beneden
Ontvangt de geele gal, die vaagt het lijf van slijm
En andre vuiligheên, bij wijlen taai, als lijm.
De long schept lucht, en is een blaasbalg onder 't woelen,
Om 't hart, de bron der hitte, in zijnen gloed te koelen,
De milt, een stankriool, verzwelgt de zwarte gal,
En loutert ze doorgaans[3], al 't lichaam ten geval.
Maar om niet al te diep in kelders te verdolen,
Laat vrij Vesaals[4] verstand dit onderzoek bevolen,
Die vierig zijnen geest en 's levens tijd versleet,
Terwijl hij lijk bij lijk aan snipperlingen[5] sneed,
En klaagde, dat het brein van d' allergrootste kloeken
Nog sufte in menig lid op 't scherpste t' onderzoeken;
Hetzij geraamte en spier en zenuwen en aâr,
Het brein in 't bekkeneel; een mengsel, wonderbaar
Beslagen, als eiment, om onversuft te vatten
De reden, het verstand, den wil, de rij der schatten
Van ons gedachtenis en slaap; ik zwijg 't gezicht,
Daar d' oogkunst om verdwaalt, in 't zoeken van dit licht;
Het rieken van den neus; den galm en klank in d' ooren;
Den smaak, de spraak, op 't blad der gladde tong herboren;
't Gevoelen, dat zich spreidt en weidt van top tot teen;
En hoe de ziel alom gaat waren door de leên,
Geheel in ieder lid, en uitmunt door haar vonden,
Tot, 's levens draad geknipt, zij eindlijk wordt ontbonden.
Indien het mooglijk waar, met verwen en penseel
De redelijke ziel, des menschen waardste deel
En vorm, gelijk ze leeft, naar 't leven af te malen,
O, welk een Godheid zoude uit dezen omtrek stralen!
Maar haar onzichtbaarheid, waardoor ze God gelijkt,
Haar oorsprong, laat niet toe, dat iemand dieper kijkt,
In 't binnenste geheim van zulk een hemelsch wezen,
Uit zijne werkingen bespiegeld en geprezen;
Want, even als ons oog, op d' aarde en aan 't gewelf
Des hemels, alles ziet, maar nimmermeer zich zelf,
Zoo gaat het met de ziel; die kan zich zelf niet kennen,
Noch volgen in de vlucht, de snelte van haar pennen.

---

[1]weêrzin. – [2]makro- en mikro-kosmos. – [3]veraanschouwelijkt. — [4]plaats, standplaats.

[1]houwt. — [2]hoeken. — [3]op den duur. — [4]De beroemde anatoom. – [5]snippertjens, kleine brokjens.

Het oog ziet eenigzins zich zelf in kristallijn:
Zoo wordt de ziel in 't werk alleen, als in een schijn,
Gezien; gelijk de vorm des zeilsteens zich laat merken
Door haren trek, gekend in velerhande werken.
Wat taai een band de ziel en 't lichaam t' zamenbindt,
Een paar al t' ongelijk van aard, oneensgezind,
't Welk, jaren lang gehuwd, zoo noode komt te scheiden;
Dat 's een geheimenis, waarop de wijsten heidden
Zoo lang de wereld hiog en ruste alleen op God;
Maar geen van allen vond den sleutel van dit slot;
Al schreef men van dien band geheele stapels bladen,
Het raadsel blijft, gelijk de vrijheid om te raden,
Tot dat het wezen van de ziele klaar en puur
Gekend wordt, buiten 't werk en merk van haar natuur;
Gelijk de Godheid haar, gansch louter, zonder smette,
Te voorschijn brocht uit niet, en eerst in 't lichaam zette.
De ziel (van God begaafd met reden, die den mensch
Van dieren onderscheidt) opstijgende aan de grens
Des hemels, boven 't licht der starren en haar kringen,
Vergeef me, dat ik haar een poos vergete in 't zingen,
Tot dat de zanglust flus de snaren hooger trekt,
Daar zij, van 't lijf geslaakt, geen vorm des menschen strekt.
De kleine wereld wijkt voor d' aankomst van de waarde
Der groote, het begrijp van hemel, lucht, en aarde,
Dat loutre wonderen in zijnen kloot besluit,
Hoegrootte[1], ontelbaarheid, schakeersel, krachten, uit
D' Almogendheid geschept, ook schoonheid, en wat stukken
Een opgetogen geest van 't aardrijk opwaart rukken
Naar God, waarmeê 't gemoed vereend, van boven ziet,
Hoe alles, buiten God, verdwijnt in enkel niet.
Het aardrijk is zoo groot, dat niemand, hoe bevaren,
In vijftig eeuwen en nog drie paar honderd jaren,
Den ganschen aardkloot heeft doorwandeld en bezocht;
Al schijnt de zeilkunst nu in haren top gebrocht,
En Tycho's[2] leerling, Blaeu[3], om dit begrijp te weten
Dien kloot, op 't Hollandsch strand, zoo net heeft afgemeten,
Dat hij veel ouden streeft in hemelmaat voorbij,
Ter eere van de stad, die zich verheft aan 't Y:
En nog in 't aardsch gevaart, bij 't hemelsch te gelijken,
Een enkel punt in 't oog, verlieft op starrekijken;
Want wanneer d' aardkloot recht de starren staat in 't licht,
Dan snijdt die kloot geen punt uit 's hemels aangezicht.
Is elke star zoo groot als d' aardkloot in haar rijzen,
Of grooter, naar 't besluit van alle starrewijzen[4],
En schijnen ze evenwel, hoe wijd zij staan van een,
Dus klein op ons gezicht; wie kan van hier beneên,
Met zijn gedachtenis, het hemelsch rond bepalen,
Daar zoo veel duizenden van diamanten pralen
Aan dien doorluchten ring, gepast als aan de hand
Van Gods onmeetbaarheid, die Oost en West bespant?
Is d' aardkloot nu zoo groot, gelijk de meters sluiten,
Hoe groot is dan 't gewelf der hemelen van buiten!
Nu peilt de hoogte van den hemel, zoo gij kunt,
Tot 's aardrijks navel toe of 's afgronds middelpunt:
Heeft deze grootheid nog haar eind en zekre palen,
Wie kan d' oneindigheid van God dan achterhalen?
En wat is dit heelal, indien men God beschouw,
In grootheid meerder dan een druppel morgendouw!
Men dage Euklides hier, den vorst der rekeningen,
Om ons d' ontelbaarheid van alle schepselingen
Te tellen, drup voor drup, gestort van 's hemels kruin,
En al het stuivend zand, gewaaid langs zee in duin.
Maar, dit voorbij gerend, de kostelijke waarde
Van allerlei metaal, gesteente en schat, in d' aarde
Begraven, en ontdekt, terwijl de gierigaart
Zijn moeders ingewand en boezem nimmer spaart,

[1]hoegrootheid. — [2]Tycho Brahe, de Deensche sterrekundige. — [3]De Amsterdamsche uitgever en wiskunstenaar W. Blaeu; zie vroeger herhaaldelijk. — [4]sterrekundigen.

Wordt nimmer volwaardeerd. Wat telen Gods landouwen
Al kruiden, planten, ooft, en vruchten, onder 't bouwen
Des slaafschen akkermans, die klei en kloute breekt,
Daar 't kouder is of daar de zon van hitte steekt!
Wat telen zee en land al visschen, vogels, dieren,
Die bij hun element, òf aarde òf water, tieren,
Of zweven in de lucht; terwijl elk nesten bouwt,
In steenrots, hol, en bosch, of weiden zich onthoudt,
Zijn jongen worpt en broedt en aanvoedt, zonder ende!
En, schoon de mensch, door vier en water en elende
Van pest en hongersnood en oorlog, wordt vernield;
Men ziet, hoe d' ommeloop der wijde wereld krielt
Van menschen, zonder tal; opdat we nu niet dringen
In 't rijk van 't geesteudom, genoemd verstandelingen
Bij d' oude Atheensche school; een schrikkelijk getal,
Dat niemand rekenen, noch ooit voltellen zal.
Hoe kan d' ontelbaarheid der dingen ons verstommen,
Als Gods volkomenheên in alle wezens brommen,
En 't eindeloos getal, verscheiden uitgespreid,
Ons in de kennis voert van d' eenige enkelheid!
Nog wonderlijker blinkt de Godheid in 't schakeeren
Zoo veler schepselen, die hunnen Schepper eeren,
Als door den horen, vol van overvloed gestopt,
Met allerhande vrucht, en tot de keel verkropt,
Gevuld en opgehoopt, waardoor de woeste wildheid
De Godheid kennen kan in haren schat en mildheid,
Zoo rijk en uitgestort; want drukt een zegelring
Alleen een enig beeld en wapen in een ding,
En kan een drukvorm slechts een zelve bockstaaf drukken;
Wie twijfelt dan, dat God, in eindelooze stukken,
Door 't scheppen zijne macht en mildheid heeft getoond,
En in dit wonderwerk zijn majesteit gekroond?
Ik sla verscheidenheên in zoo veel dingen over.
Hoe rijk schakeert Hij plant en kruid en bloem en lover,
En geur en kleur en smaak en sappen en gestalt!
Schoon Zegers'[1] bloempenseel het vorstenoeg gevalt,
Zijn verf is zonder ziel en geur en kracht en leven;
En Sina's bloempenseel moet lof den schilder geven,
Die zulk een regenboog en krans van bloemen maalt,
In pauw en papegaai en fenixveêren praalt,
En levende festoen, gewassen aan de boomen;
Daar 't water na Peking, door d' aders van de stroomen,
Het Oostersch hof bevloeit, waarin de Tarter pronkt,
Het zonnegoud, gekroond, aan 't morgenlicht ontvonkt;
Dat rijzende uit den dauw, in rozen opgeloken,
Dien rijksmuur ziet gesloopt, zijn noordstar ingebroken.
Indien we gadeslaan het wild en tam gediert,
Dat in de golven zwemt of in de wolken zwiert,
Of in de beemden weidt, woestijnen en waranden;
Moet Snijders[2] het penseel niet worpen uit zijn handen,
En roepen: „al ons kunst is niet bespieglens waard;
Hier is verscheidenheid van onnavolgbren aard!"
Heeft Rubens niet geklaagd, in 't schilderen en strijken
Op zijn panneelen, dat hij nauwlijks twee gelijken
In alle troniën van 's konings Neêrland[3] vond?
Ik zwijg van elks natuur. Ook meldt ons d' avoudstond,
Hoe alle heeren, die in 't gulden harnas spelen,
En monstren aan de lucht, in hunnen glans verschelen;
Waaruit men zeker sluit en sterkt[4], in allen schijn,
Dat dees verscheidenheên in God oneindig zijn;
Dewijl ze alleen uit Hem, die nooit verwelkt in 't bloeyen,
En zijnen rijken schoot en vollen boezem vloeyen.
De kracht der schepselen verheft ons in den dag
Van d' allerhoogste kracht en macht, die 't al vermag.
Waar staan natuur en kunst voor stil, om uit te werken
De wonderen, daar God zich levende in laat merken,
De bron en oorsprong van natuur en wetenschap?
Men zet op aarde in zee en lucht en vier geen stap,

[1]De bekende Zuid-Nederlandsche schilder, pater Zegers; zie vroeger reeds. – [2]De dierschilder Snijders. – [3]Spaansch of Zuid-Nederland. — [4]bevestigt.

Daar Gods almachtigheid en kracht ons niet bejegen',
Als d' elementen zich beroeren en bewegen,
En scheuren uit hun lijk[1]. Schoon zee en aarde slaapt,
De lucht en hitte n streelt; zoodra het aardrijk gaapt,
En d' afgrond en de zee, de wind begint te blazen,
De lucht te donderen, te bliksemen, te razen,
Te regenen; wat blijft van menschen of van vee
Of bosch of land of stad gerust op zijne steê!
Wat wordt van hagelsteen en donder niet geslagen!
Wat steenrots stort niet in! Waar treffen 's Hemels plagen
Op steên en rijken niet! Wat steenen beer, wat straud
Beschut voor inbreuk berg en duin en 't platte land!
Men ziet de vloot op zee dan steigeren, dan vallen;
Gelijk, op een raket[2], terug gekaatste ballen
Afstuiten in de baan, en volgen haar geval.
Verzamel eens 't geslacht der reuzen overal,
Ook 't gruwzaam ongediert, de leeuwen, tijgers, beren,
De stier en elefant, den walvisch in de meeren
En Noordschen Oceaan, den draak, de krokodil,
De slangen, onder 't gras gedoken, loos en stil;
Wat stapelen ze een berg van krachten! Eene plante,
Een worm vermoordt een held. Een stekende tarante[3]
Berooft den mensch zijn rust en slaap. Hij weent en schreit,
Of danst en lacht zich dood, tenzij het evel scheidt
Door kracht van tegengift; en, om van kunst te spreken,
Zet Archimedes eens uit 's wereldts ronde en streken;
Hij licht den aardkloot met een handboom uit zijne as.
Ik zwijg van 't bussekruit, een oogenblik, die ras
Den muur van Mechelen verplette aan gruis en mortel,
En Delf, 's Lands hoofdstad, scheen te rukken van haar wor-
Van starren rep ik niet, noch ook van zon en maan, (tel.
Zoo sterk van uitstraal, schoon ze oneindig van ons staan.
Bereken nu uit elk Gods krachten in 't byzonder,
En tel ze al teffens op; wie zwicht niet voor dit wonder!
Nu openbaart zich hier de schoonheid van 't heelal,
Die mij voor 't voorhoofd slaat. Aan welke leden zal
Ik 't schoone lichaam van de wereld best beginnen
T' ontleden? Wie verrukt mijn geest, verstand en zinnen,
In 't openschuiven van dit goddelijk tooneel
En Gods vertooningen? O wereldts lustprieel!
O landschap, daar natuur zich zelf aan heeft gekweten,
En elk om 't rijkst volwrocht, voltrokken, niets vergeten!
Wat ordineerder heeft die vonden uitgezocht,
En elk zoo wel geschikt en op zijn plaats gebrocht,
Den voorgrond, achterlucht, dat flauwen en verschieten;
Hier bosch, daar korenveld, ginds weiden, elders vlieten,
En ope lucht en bron, die uit den heuvel springt?
Ginds blauw gebergte en rots; hier kwinkeleert en zingt
De nachtegaal in 't wild. Wat vliegen daar al vogels
Bij vluchten door 't geboomte, of drijven op hun vlogels
Bezadigd in de lucht en over 't effen meer!
De vrolijke landouw, verkwikt door 't schoone weêr,
Aan 't groeyen, dat men 't kruid en groene gras hoort pie-
Apelles volgt natuur met kunst na, in het diepen (pen.
En boogen op zijn maat. Hij staroogt, en verdrijft
Zijn verwen liefelijk. Wie suft en achterblijft, (pen,
Hij volgt zijn leidsvrouw kloek en wenscht haar in te stap-
En legt den geest te werke[4] op aard en eigenschappen
Van 't leven, en gelijk men elk in 't leven vindt.
Hij ziet zich aan de zon en haren opgang blind,
In alle speliugen van water, licht, en wolken,
En purperglans en goud. Hier wordt de koei gemolken;
Daar steekt de visschers pink om verschen visch in zee.
Hier rijt een heele vloot voor anker op de reê;
En ginder schoeit de jacht op 't spoor der hazewinden.
De brakken snuffelen, om 't vluchtig hart te vinden.
Het nest, vol ooyevaars, in top van slot en borg,
Verwacht met open bek het aas, door 's vaders zorg
In 't groene veld gevischt. Wie kan de schoonheid noemen,
Die zich in 't welig vee en ooft en zaad en bloemen,
En starren, zon en maan, en wolken openbaart!
Hoe schoon schakeert natuur de tulpen, schatten waard,
Gewogen tegens goud, verheven tot Augusten,
De schoonste en dierste bloem, waarop ooit bijen rustten!
De schoonheid van de vrouw, die 't al te boven gaat
Op aarde, en nimmermeer het hart en oog verzaadt,
Outvonkt de leeuwen zelfs, ontdekt zich hier in 't leven,
Zoo schoon als God haar schiep, om aan den mensch te geven
Een proef van weelde en lust, die, eeuwig uitgestort,
In Gods bespiegeling alleen genoten wordt.
Het aanzien en genot der schoonheid van de vrouwe,
Een zaligheid geschat, heeft duizenden in rouwe
En schipbreuk van hun staat, gezondheid, lijf en ziel,
Gedompeld over 't hoofd. De wijsste en sterkste hiel
En beide ze, gelijk haar slaven, aan de keten
Van 't blond en hangend haar. Zoo raast geen dier, bezeten,
Betooverd van het spook, als d' overdwaalsche mensch,
Die blindling, op dit aas der schoonheid, ieder wensch
En wellust aanbijt, God en naam en faam en stammen
Ter zijde zet, om zich in 's vleisters minnevlammen
Te smilten, als het ijs of wassen beeld in 't vier.
Dat kan een wulpsch misbruik der schoonheid, en zoo dier,
Zoo dier bekoopt een dwaas dit schijngoed, 'twelk genoten
Nog nauwlijks, of berouw komt schichtig toegeschoten,
En treedt het misbruik van Gods schepsel op de hiel!
Ellendig was hij dan, die in haar strikken viel,
Gevangen en gesmoord, om eenen blik der oogen,
Een vreugd, in eenen droom, gelijk een damp, vervlogen.
Wat eischt dees schoonheid dan? Wat was Gods wit en end,
In 't scheppen van dit beeld, dat macht van zielen schendt?
Hij wil het hart des mans aan hare trouw verbinden,
En leeren in dit schoon een grooter schoonheid vinden,
Een wellust, die de ziel in God genieten zal,
Die d' opperschoonheid is en weelde en 't eenig Al.
Gij zoudt in dit gezang de vrouw nog schooner hooren,
Maar 'k vrees door dees meermin een Heilig te bekoren,
Indien bevalligheid en deugd en gunst en geest
Van boven vall' en zwier' in 't lichaam, schoon van leest.
De jeugd, die hart en oog besnoeit, en spaant[1] van 't minnen,
Verdooft de dappren, die een gansche wereld winnen,
En ondertusschen staan ten dienst van 't vrouwenbeeld,
Dat dikwijl met hun kroon en schepter heeft gespeeld,
Zoo menig treurspel voerde op bloedige stellagien,
Nog rokende van moord der grootste personagien.
Wie twijfelt, zoek niet ver om klaar bescheid en blijk:
De schouwburg waagt hiervan en zekerste kronijk.
De zichtbre wereld sterkte in 't algemeen de reden,
Die God in 't schepsel zoekt; nu haar voornaamste leden
Bespiegeld in dees aard', in water, lucht en vier;
Vier broeders, t' eener dracht geboren, om ons hier
Te dienen tot gerijf, zich onderling te mengen,
En door hun wisseling veel mengsels voort te brengen,
Naar elks verscheiden aard, die lest of allereerst
Of min of meer regeert, en in het mengsel heerscht.
Aldus bestaat ons bloed uit gele en zwarte galle
En bloed en slijm. De zwarte is d' onderste van alle,
Als aardsch uit zijn natuur, van 't natte slijm omvloeid,
Als water, koud en vocht. De geele galvlam gloeit
In top, gelijk het vier, en geeft alle andren 't leven.
In 't midden zweeft het bloed, gelijk de lucht gedreven.
Zoo lang elk mengsel houdt een eveuredenheid,
Is 't lichaam op zijn kracht; maar heerscht er onbescheid,
Door 't springen uit den band, en regel te verkeeren,
Zoo rijst er orelog, als in een strijd van heeren.
Dees overgang van vocht en droog, en heet en koud,
Of een gematigdheid, òf woesten bajert brouwt;
En is de Proteus zelf, die, borlende uit de vlieten,
Zoo vele grijnzen en gedaanten aan kan schieten.

[1]evenwicht, verband. — [2]Anders raket. — [3]Italiaansche spin. — [4]Zoo leze men voor weike.

[1]speent.

Dit 's d' eenige oorzaak van het wassen en vergaan
Der wezens, die alleen uit element bestaan,
En wisselen van staat, gestorven of herboren.
De stof behoudt haar duur, de vormen gaan verloren.
Zoo lijdt het weeke was en blijft een zelve ding,
Veranderd naar het merk van 's konings wapenring.
Zoo hoort men een geluid met ongelijke tonen
Den Vader van 't heelal in d' elementen kronen;
Terwijl Hij alles hier beweegt en ommedrijft,
En, eenwig onbeweegd, in staat en wezen blijft.
Nu geeft zich d' aarde bloot, die, schoon ze laag gezonken,
De minste hoofdstof schijnt, en aan den bals verdronken,
Z' is evenwel niet min dan 't water, en verdooft
Elk element in waarde, en ziet het over 't hoofd.
Houdt God daar boven hof met zijn verstandelingen
En zuiver geestendom; de Vader aller dingen
Schonk 't menschdom het paleis der aarde tot een leen,
Daar hem het schoon gewelf des hemels overscheen,
Bezaaid met zonne en mane en mindre flonkervieren;
Hij d' aarde leven ziet van kruiden, boomen, dieren,
En glinstren van metaal en kostelijk gesteent;
Terwijl het water slechts met visschen is beleend;
Het element van lucht en vier schier ledig bleven,
Als armer uit hun aard, ten dienst van 's menschen leven.
Het aardrijk steunt op God en op zijn tegenwicht,
Omvangen van de lucht; terwijl zoo menig licht
Rondom den aardkloot draait, voltrekkende zijn ronden
En schildwacht; d' Oceaan, met d' aarde in vreê verbonden,
Haar in zijne armen vat, de lippen kust van 't strand.
Door deze vastigheid der aarde, in haren stand,
Betreedt de mensch den grond, en arbeidt op zijne uren,
Of slaapt en rust, gelijk alle andere naturen,
Die met vijf zinnen, als de menschen, zijn begaafd.
En 't leven, dat op d' aarde in 's levens renbaan draaft,
Die hunne voêster is en kruiden teelt en âren
En vruchten, om het al wat ademt te bewaren.
Zij levert stoffen uit, tot allerlei gebruik,
Opdat de mensch in hutte en huizen schuile en duik',
Zich van metalen diene, en reedschap om te bouwen
Den akker van de zee, en steden en landouwen.
Nu ren den aardboôm door, en hoor en zie u moê,
En tast, en riek, en smaak, de Godheid straalt u toe,
Bejegent u alsins in haar geschapenheden;
Al God wat gij verneemt, van boven tot beneden.
Waar vindt men nu een mensch, die elks vernuft verkloekt,
En God niet vinden kan, indien hij 't onderzoekt? (den.
Dat monster mag vermomd, als mensch, den grond betre-
De klauw verraadt het dier, veraard van God en reden.
Wie zich van artsenij wil dienen, dat hij ga,
En 't wijs natuurboek vol geheimnis opensla,
Doorsnuffle mijnen, stof, en steenen, planten, dieren;
Den blijkt hem, hoe natuur het alles weet te stieren
Tot eenig heilzaam einde en elks behoudenis:
Waarvan 't aloud gebruik een ondervindster is,
Ook zulks dat doodelijke en moordende vergiften
Van akonie en slang, door louteren en schiften,
Verlaten hunnen aard en stekende venijn,
Door kunst en wetenschap verkeerd in medecijn.
De diamant, de vorst der kostelijke steenen,
Verdrijft zwaarmoedigheid van 't harte, en stilt het weenen,
De vrolijke smaragd ontwringt vergift zijn kracht,
Zet 's gramschaps oploop neêr, heeft uit zijn aard de macht
Om zwindelinge[1] in 't hoofd en evel in te toomen,
En ons geheugenis te sterken en te vromen[2].
De blauwende saffier het vel en vlies geneest,
Verkwikt het aangezicht, herschept den droeven geest.
De gloeyende robijn verteert vergifte treken,
En bluscht den geilen brand, door Venus' vier ontsteken,
Een hyacint verdrijft den damp, die 't brein verbluft,
Stilt dronkenschap, en wet de stompheid van 't vernuft.

[1]duizeling. — [2]baten.

De groene jaspis stolpt de bloedbron van de vrouwe,
Versterkt ze in barensnood, en slaakt het hart van rouwe,
De hemelsche turkois verheugt gezicht en moed;
De deugd des bloedsteens blinkt in 't stulpen van het bloed;
De kracht des zeilsteens trekt vijf ringen aan elkander,
En volgt den Noordschen Beer en Zuid-as[1], fiks en schran-
Geleidt de bulk in zee, dan voor, dan in den wind: (der,
Want zonder zeekompas zijn oog en starren blind.
Om door al 't ingewand der aarde niet te dringen,
Kwikzilver, zwavel, zout, gemengd in 't hart der dingen,
Te scheiden, en de klei, van allerhande verf,
Te graven uit de mijne en Pluto's duister erf,
Tot heelzaamheid en dienst des menschen, noch te dalen
Op 't middelpunt, mijn zang d' onedeler metalen
Van ijzer, koper, tin, en lood en hun gebruik
Vergeet, om 't edel goud en zilver, in den buik
Der aarde, van natuur zoo Hellediep verborgen,
Door Gods voorzienigheid en vaderlijke zorgen,
Om rampen te verhoên. O, gierigaart! o, smart!
Men zegt, toen 't bloot geweer gezet wierd op het hart
Van 't zilver, in zijn jeugd begaafd met roode kaken,
Verschoot die jeugd haar verf, van doodschrik wit als laken;
Al heeft de goudzucht lang en fel op 't goud gepast,
Het goud behield zijn kleur, dat eenwig is en vast;
Ook drinkbaar door de kunst, die nog, in alle hoeken,
Niet rust, uit slechter stof de ziel van 't goud te zoeken,
Die macht van zielen moordt, en dompelt in een vloed
En zee van tranen en vergoten menschenbloed.
De duurzaamheid van 't goud behoudt nochtans haar waarde,
En wijst op d' eeuwigheid van God, die nooit veraarde,
Maar schepper blijft van 't goud. De stoffescheider raast,
Die leven, tijd, en stof om 't goud in rook verblaast,
En waant het gouden vlies, in 't grimmen van de draken,
Door hulp der tooverkunste en hare min, te schaken.
De roos, de koningin der bloemen, sterkt het hart (smart.
In flauwte, en koelt den brand, in 's kranken koortse en
Narcis, die bronnen mint, verdroogt en vaagt de wonden.
Het brein, de lever, 't hart, van zwarigheên ontbonden,
Bedanken voor haar deugd de troostende melis.
Het hoofd, zoodra de damp in 't brein verdreven is,
Dat eerst beneveld was van koude vochtigheden,
Bekent 's lavenders trouw, betoond aan d' eer der leden.
Saffraan verheugt den geest. De rosmarijn versterkt
Geheugenis en brein, dat als voorhene werkt.
De heilige laurier verdubbelt onze krachten,
Verwarmt het ingewand, schept vrolijke gedachten.
De hysop ruimt de borst van kille vochtigheên,
En, als de ruime lucht den adem valt te kleen,
Ontsluit ze fluks de long, en al wat lag gesloten.
Met maankop wordt de slaap in 't bekkeneel gegoten.
Peoni helpt de nier, en toomt de razernij.
Rabarber vaagt de gal. De wijnruit, altijd blij
Van verwe, rekt den tijd des levens, jaagt de pesten,
En bluscht het vier der lucht in brandende gewesten.
Sint Janskruid heelt en streelt de zenuw, die, verwarmd
En opgedroogd, de kracht gevoelt, die haar beschermt.
Verstramde zenuwen, van koude doodgevroren,
Genezen van den vorst, verkwikken, als herboren.
De beverolie sterkt de zenuw, die verdrijft
Den stormwind, die in 't oor, vol onweêrs, ruischen blijft.
De pierworm sust de leên, die van beroernis beven.
Hartshoren wekt het lijk, dat dood lag en vergeven.
Het schorpioen verwarmt en drijft het water neêr.
De slinker elandsklauw, een dier, van geest zoo teêr,
Biedt Hercules knods het hoofd, en heelt en helpt het evel
In 't hoofd, wanneer het, dol van pijne, raze en revel';
Dus heeft voorzienigheid een tegenmacht gesteld,
Die 's menschen jammeren met heelzaamheên vergeldt.
Behalve dat ons plant en kruid en dier genezen,
Kan elk uit haren aard en eigenschappen lezen

[1]Versta: Noord- en Zuid-pool.

Een leering voor 't gemoed. De brave dadeltak,
Bij Duitschen palm genoemd, bezwijkt niet onder 't pak,
Maar heft het hoofd omhoog, en leert in tegenspoeden
Volharden, en getroost de schâ met haat vergoeden.
De kuischheid wederstreeft, gelijk de lauwerier,
De vlamme, en slaat geluid in 't heilloos minnevier.
De wijngaard, om den olm gevlochten met zijne armen,
Leert man en vrouw uit liefde elkandre trouw beschermen.
De zwangre korenaar, die, zegenrijkst van zaad,
En allervolst, haar hoofd ter aarde hangen laat,
Leert oodmoed aan den rijke en adel en geleerde.
De zonnebloem, die nooit zich van de zonne keerde,
Vermaant ons, 't oog te slaan naar aller lichten bron,
En 't aangezicht van God te kennen in de zon.
De boomen leeren, God te zoeken in den wortel.
De kuische weduw volge in eenzaamheid de tortel,
Op haren dorren tak. Arachne leert al stil
De huisvrouw, hare hand te slaan aan wol en spil;
De zijworm desgelijks. De stomme en stille kranen,
Met keyen in den bek, tot zwijgen ons vermanen
En waken op de wacht. De zwaluw, d' ooyevaar,
Elk roept: een ieder neem' seizoen en tijden waar.
De wakkre veldmier leert bij tijds den nooddruft sparen;
En d' arbeidzame by leert winnen en vergâren,
Ook onderdanigheid aan 's konings majesteit;
De fiere leeuw genâ, de hond getrouwigheid,
De slang voorzichtigheid. De schildpad leert de vrouwen,
Als huisvrouw, onder 't dak, haar huis en drempel trouwen;
En d' arend, die zijn nest leert vliegen in de lucht,
Den oudren wijst het spoor van strenge kindertucht.
De hoogste wijsheid en voorzienigheid van boven
Is van geen schepselen in 't schepsel te volloven,
Veel min te loochenen, naardien ze ons alsins blijkt
En krachtig tegenstraalt, en nergens in bezwijkt.
Wij zagen dit ten deel voorhene in 's menschen leden,
Gepast op hun gebruik, van boven tot beneden;
En zoo men in een dier of plante iet wraakt en scheidt,
Verandert of verstelt, dat is wanschapenheid,
Een ieder ding voorzien, en staande als op zijn hoede,
Getuigt, dat d' oorsprong vloeide en afkwam van een vroede,
Verstandige natuur, die, 'tgeen ze teelt en baart,
Gelijk een moeder, streelt, in windelen bewaart.
De schors bekleedt den boom, gelijk de schel de vruchten.
De bloem luikt op en toe, naar d' ongelijke luchten.
De stam behoudt zijn vaag in wortel en in pit.
Het wild verdadigt zich met klauwen en gebit,
De vogel is ter vlucht voorzien van taaye pennen;
Het wild ter jacht gesterkt met pooten, om te rennen;
Het aardrijk, door en door, met aderen gelaafd;
De kille noorder as met bosch en bout begaafd,
De strand met duin bezorgd of schrikkelijke rotsen
En bergen, om 't geweld des Oceaans te trotsen.
Het hol bewaart den vos. De vogel bouwt zijn nest.
De wind verdrijft de lucht, en zuivert ze van pest.
Het vee den akker mest, als dankbaar voor zijn voeder.
De Godheid baart en voedt, getrouwer dan een moeder.
Nu volgt het water d' aarde onscheidbaar, even als
Een vrijer, die zijn lief blijft hangen om den hals,
Aan d' eene en d' andre zij Het water met zijn plassen
Kan d' aarde zuiveren en alle vlekken wasschen.
Het bluscht den brand des viers, wanneer de zwavel woelt;
En alle hitte wordt gematigd en gekoeld
Door 't water, dat zich mengt met veel gesehapenheden,
Haar onderling vereent en helpt te zamenkneden.
Het water lescht den dorst, bestelt den menschen drank.
Het springt ter bronsâr uit, en gaat gezwind zijn gangk,
Schept ademtocht, en loopt door d' aders van de beken,
Tot dat het stroomen bare, en kome in zee gestreken,
En bruis', van zee in zee, tot in den Oceaan,
Waaruit het wierd geschept, en opsteeg naar de maan;
Van waar het, door de zon gelouterd, neêrgestegen
In 's aardrijks open schoot, gelaafd met dauw en regen,
Verschiet van vruchten teelde, en baarde, jaar op jaar.
Het water levert visch uit stroom en zee, van waar
De vloten 's werelds oog in alle havens slepen,
Zoo lang als d' Oceaan op zijnen rug de schepen
Bij heele bosschen draagt, den menschen tot gerijf.
Dus dienen alle leên der wereld 't gansche lijf
Tot 's levens onderhoud, en wijzen ons, in 't zingen,
Op Gods voorzienigheid, de voêstervrouw der dingen.
Hoewel het element der lucht, in 't eerste boek,
Ons naar de Godheid wees, dees schoolvrouw is te kloek
In 't onderwijzen van leergierige scholieren,
Om vruchteloos en stil haar school voorbij te zwieren.
Terwijl de lucht de long der dieren adem geeft,
Bewaart ze en onderhoudt ze in 't leven al wat leeft:
Terwijl ze dient de tonge en oogen en alle ooren,
Kan ieder spreken, zien, en klank en stemmen hooren;
En zonder haren dienst, die deze leden stut,
Waar ieder stom en blind en doof, en gansch onnut.
't En zij de levenden hier lucht en adem scheppen,
Kan geen der levenden zich roeren noch verreppen[1]:
Zij staan al teffens dood, als beelden op een rij,
In marmer en metaal en was en schilderij.
Zij kunnen spijs en drank een wijl in kommer derven,
Maar moeten, zonder lucht en ââmtocht, daadlijk sterven:
Want ingeboren gloed eischt koelte, ook wind en lucht,
Die 't bloed ontvonkt, eer 't vier den geest geef met een zucht.
De lucht verkwikt en voedt de levendige vieren
Der geesten, die door bloed en aâr en zenuw zwieren.
De lucht trekt hitte en koû bij beurten uit en aan,
Waarbij alle aanteelte en opvoedingen bestaan.
De duute van de lucht met recht leert vragen, hoe men
Haar best en eigentlijk begrijpen zal en noemen:
Een lichaam of een geest of iet, dat, tusschen tween
Gehangen, element geheeten wordt, of geen?
Zij hoeft een groot begrip, om zich geheel t' ontvouwen;
Nog is haar dunheid niet te voelen, noch t' aanschouwen:
Al had ze die met geest en zielendom gemeen,
Of met de Godheid zelf, die nooit het oog verscheen.
Nog wonderlijker is 't, dat dit verduude wezen,
Een lichaam inderdaad, terstond, gelijk genezen,
Te zamenrunt, hoe fel het iemand klieft en deelt.
't Gescheurde lichaam wordt op staanden voet geheeld.
Geen web van spinnekop of Kamerijksche draden
Na 't scheuren wordt hernaaid, men ziet de scheuren naden.
Hier zeilt dees hoofdstof nu de spin en weverij
Van menschelijk vernuft, als lag het stil, voorbij.
Ook kan de glorie van Gods wijsheid nimmer sterven,
Daar 't zelve lichtpunt grijpt en maalt ontelbre verven,
Op éénen oogenblik, als nachts, hij helder weêr
En klaren maneschijn, verschijnen, tot Gods eer,
De starren aan de lucht, omlaag de landerijen,
Vol vruchten, vol geboomte, en vee aan alle zijen,
In eene zelve lucht, die voor onze oogen hangt;
En daar de spiegel van 't gezicht dien schijn ontvangt,
Gelijk de spiegelkloot, waarin gedaanten spelen,
En wat natuur schakeert, om d' oogen meê te deelen
Der dingen zichtbaarheên. Nu wil ik, bij de maan
En maneschijn, mij op een heuvel zetten gaan,
Of op een berg, in 't groen, daar duizend schelle kelen
Van nachtegalen vroeg mijn oor met wildzang streelen,
De levenwekker vast in eike en beuke ruischt,
De Zuiderzee op strand en zachte baren bruischt,
Gezang van jofferen en blijde muzikanten
En fluitgalm opwaart rijst, uit telge en teêre planten.
Hier vang ik te gelijk gezicht en zoet geruebt
Van verf en klank en glans, in eene zelve lucht;
Terwijl het morgenrood mij toebloost uit den Oosten,
Een morgenzon belooft, die 't flauwste hart zal troosten,
En schijnen in den dauw, op 's aardrijks ronden ring,
Zoo levendig en schoon als zij te water ging.

[1] Rijm- en maatshalve, voor reppen en roeren.

De dunte van de lucht kan dragen en vervoeren,
Van plaats in plaats, wat zich beroert en niet kan roeren,
Geruster dan de kiel, gevoerd door 't schuimend groen;
Dewijl de waterberg voor boeg en galioen,
De kromme steven, rijst. Hoe lastig valt het roeyen
Den stroom op, dat zelfs rots en winden kan vermoeyen!
En rijdt men over berg en steenrots, of een baan,
Van langer hand gebaand, op boeveel arbeids staan
De kortste wegen zelfs! Hoe zweeten en hoe hijgen
De muil[1] en wagenaar[2] om op den top te stijgen!
Maar 't luchtige element schenkt vogel, vee, en mensch
Een lucht en open pad en doortocht, naar hun wensch,
Genegen om den mensch te helpen en te dienen,
En, in des menschen dienst, den nimmermeer gezienen.
Nu door de lucht gestreefd, omhoog in 't luchtendom,
Dat, bij betrokken weêr, de hemelen alom
Vermomt voor 't aangezicht des aardrijks en de volken.
Dan min, dan meer, naar 't zwerk en d' overdrift der wolken
Zich spreiden op ons oog. Hier houdt de donder huis,
De bliksem, hagel, ijs, en vreeselijk gedruisch
Van winden, regen, dauw, en staartstar, als gezanten,
Om tegens godloos bloed Gods veldbanier te planten:
Of 't land te zegenen; zoo minzaam en getrouw,
Als of de hemel daalde op d' aarde, zijne vrouw,
Haar boezem streelde; opdat zij zwanger, alle jaren,
Op elk gezet seizoen, hem vruchten kwam te baren,
Te laven aan haar borst, te koestren in den schoot,
Waaruit gewas en ooft en bloem en koren sproot.
De wolken in de lucht zijn waterige dampen,
Omhoog gevoerd, door kracht van 's hemels goude lampen,
Van waar ze op ons geziebt zich spreyen, ginds en hier,
Geschilderd, geschakeerd van water, lucht, en vier,
En heet of koud, gelijk het mengsel valt in 't wrijven.
Dus wil de regenboog zijn verf omhoog verdrijven
In 't schijnsel van de zon. Zoo dreigt de roode roê
De trotsche koningen. Zoo blinkt een kroon ons toe.
Zoo schijnt een snelle star bij duister voort te schieten.
Zoo zuigt de hoos het vee of berst aan meer en vlieten,
En roept, dat ééne macht het al regeert en stiert,
Der menschen moedwil toomt, of 't kwaad den breidel viert.
Dan daalt het eene hof, het andre klimt en klavert[3].
De zee verdrinkt haar strand, het aardrijk schudt en davert,
De brandende Etna staat in gloed en zwavelvlam,
De steden storten in, eer iemand merkt, hoe 't kwam.
Wanneer de Godheid niet te roer zit, stad noch muren,
Noch torens, berg, noch rots Gods wind en weêr verduren.
Indien ik 't luchtendom, dat grof is, vlieg voorbij,
Naar d' allerfijnste lucht omhoog, wil d' adem mij
Begeven; want zij kan noch pen noch adem dragen,
Is louter, ongesteurd van buyen, damp, en vlagen,
Een naburin des viers, dat mijnen geest ontsteekt
Met eenen versehen gloed, waaruit de Godheid spreekt,
En Nimrods tempel dreigt en zijn Chaldeeuwsche steden,
Daar 't vier bewyrookt wierd, gevierd en aangebeden.
Al is het aardsche vier maar schijn van 't element
Des viers, dat hemelhoog niet schijnbaar wordt gekend,
Nog kan ons vier omlaag brandstichten en beschermen,
Is goud- en ijzersmid, kan koken en verwarmen,
Genezen door artsnij. Het toetst oprechte stof,
Scheidt louterheid van 't valsch, en schift het fijn en grof,
Is oorsprong en de bron van roering en bewegen,
En, zonder 't heil des viers, het menschdom zat verlegen;
Op dezen grondslag stak men outervieren aan,
In Azië en Europ, voor Vesta en Vulcaan.
Maar 't lust me hooger aan, in 's Hemels blauwe tenten,
Door alle kreitsen hene en boven d' elementen,
Den goddelijken dag, uit Gods geschapen licht,
Te scheppen, daar geen zwerk noch wolken mijn gezicht
Verhieden gâ te slaan het uurwerk, dat de tijden
Der wereld onderscheidt, en, onder 't ommeglijden
Van zoo veel râden, haar de hand wijs, die gewis
Bewijst, dat God alleen den Alheweger is,
Hoe flauw verschiet nu d' aarde! Ik ben ze kwijt van onder.
Al wat mijn oog verschijnt, is wonder boven wonder.
Wat grootheid, schoonheid, macht, en rijke ontelbaarheid
Ontvouwt zich in 't gestarnte! een schooner majesteit
Dan immermeer de pauw kan schildren en schakeeren,
Wanneer hij voor zijn gâ, met zijne ontvouwe veêren,
Den staart vol oogen praalt, en blind van hovaardij
Met zijne vleugelen haar krakend streeft voorbij.
Het groen en blauw, met goud besprenkeld, geeft te kennen,
Wat rijkdom Vrouw natuur te kost hing aan die pennen.
Ik zie den hemel aan gelijk een bruidegom
Van d' aarde, zijne bruid. Hij hangt een mantel om,
Vol steenen gebordnurd, gezoomd met goude zoomen,
En paarlen, elk om 't schoonst. Zij blaakt, en ziet hem komen
Dus uitgestreken, en ontvangt, met sterker gloed
Van liefde, in haren arm den vorst, die haar gemoet.
Het lust me hier, den dans van vaste en losse starren,
Die nimmer onderling verdwalen, noch verwarren,
T' aanschouwen, in de vreugd van 't hemelsch bruiloftsfeest.
Hoe blinkt die schoone riem des bruigoms, daar mijn geest
De twaalf teekens merkt, waardoor de zon de ronden
Voltrekt om ieder jaar. Het schijnt, hij wordt bewonden
Van drie paar lichten, die, met eenen schoonen zwei[1]
Ten dans rondom hem gaan; terwijl de bruiloftsrei
Van zoo veel duizenden, met hand aan hand te gader,
Den rondendans besluit, en aller glansen vader
Van verre tegenjuicht, en dankt voor 't rijke licht,
Dat in elks oogen schijnt, en straalt uit zijn gezicht,
En zonder 'twelk de lucht en aarde en hemel duister
Vergingen, zonder glans en levendige luister.
Wat zet de hemel hier al schildwachts uit bij nacht!
De duisternis verleent de starren gloed en kracht.
Hoe wordt de bruid dan heel, dan half, dan niet, beschenen!
Hier moet Hevelius[2] geen verrekijker leenen,
Om sproet en vlek en licht, in 't aanschijn van de maan,
Te zoeken met den bril, en aarde en Oceaan
In zijne maankaart te malen, en de deelen
Der onderwereld, rijk van bloedige krakeelen,
En arm van veiligheid, eendrachtigheid, en peis,
Die hier ten reye gaan in 't hemelsche paleis.
O Schepper van de zon, waarbij wij adem halen!
Verlangt het al wat leeft, des morgens, naar de stralen
Van 't allerschoonste licht, dat gij geschapen hebt;
Hoe komt het, dat de mensch zich zelven dus misschept,
Nog redenloozer dan de wilden en verblinden,
En hun verwanten wreed verscheuren en verslinden
Met tanden van metaal; berokkenen geen kwaad
Te gruwzaam, uit een zucht tot overgang van staat
En heerschlust, zonder 't oog te slaan op 't ongeschapen;
Geen licht, noch Godheid zien noch kennen dan hun wapen,
En 't glinstren van een kroon, die, krenkbaar door geweld,
In éénen blik, als sneeuw, gelijk hun leven, smelt!
Wat is 't een wonder, dat de hemel weet te passen
Elk etmaal juist rontom te drijven op zijne assen,
Te monstren 't hemelsch heer, in aller menschen oog,
Van Oosten naar het West! Wat veldkortouw, wat boog
Kan kogel ofte pijl, wat bliksemstralen schieten
Zoo snel door lucht en zwerk? Wat watervallen vlieten
Zoo snel ter steenrotse af? En evenwel bewaart
De losse star, van 't West in 't Oost, haar streek en vaart,
Of snelst of trager, naar den hoefslag, daar de zeven[3]
Een booge of lager wijk en wachtbnis wierd gegeven,
Veel honderdduizenden van mijlen wijd van een;
Om van geen vaste star te reppen, als met geen

---

[1]muildier. — [2]voerman. — [3]Veronderd voor klontert, stijgt.

[1]zwaai. — [2]De Dantziger sterrekundige en maanbeschrijver. — [3]Versta: de zeven toen bekende planeeten.

Vernuft noch starreboog te schieten, noch te meten,
Hoe arbeidzaam hij nacht de starrekijkers zweeten;
Terwijl Copernicus het stargewelf houdt staan,
En om zijn eigene as deo aardkloot om leert gaan.
O, welke lichamen van lichten, welke ronden
Verstommen hier vernuft en starrewijze vonden,
In 't gadeslaan, wat God, om hoog gerust en stil,
Ons slechts van verre toont door 't glas van oog en bril!
Hier noemt de reden God den oorsprong van 't bewegen,
Die, buiten Vrouw natuur en haar gewoonte en zegen,
De starren ommedrijft alleen door zijne hand,
En niet door eene vorm, haar wezen ingeplant;
Want al wat van natuur bewogen wordt, moet rusten
Op zijnen stoel, gezet van God, den Albewusten;
En rukt men het van daar, het zoekt den ouden staat,
Zijn eigen element, waar buiten het vergaat.
Gedurig draayen dwaalt oneindig van 't volkomen.
Zoo lang de starren dan het rusten wordt benomen,
Is 't zeker, dat natuur des hemels loop niet spoeit,
Maar d' Almacht het gevaart der kreitsen ommeroeit.
Natuurlijk poogt elk ding zijn einde[1] te bereiken
En eigen nut, geensins een anders; dit 's een teiken,
Hoe niet natuur, maar een verstandige oppermacht
De starren ommedrijft, die 't menschelijk geslacht
En d' onderwereld wou door haren invloed sterken,
Verleenen vaag en groei en leven, geensins werken
Ten beste van zich zelve, uit kennisse en vernuft;
Hier staat nu d' Ongodist verbijsterd en versuft,
Terwijl de Godheid hem bestraalt met 's Hemels zegen,
Langs onnaturelijke en ongewone wegen,
En hij zoo zegenrijk dien overvloed ontvangt,
Door 's hemels loop, die van den Albeweger hangt,
Gemachtigd wordt, en volgt het eenwige behagen,
Zoo lang de hemel 't licht der dwalenden zal dragen,
En d' achtenveertig[2] vast op hunne schildwacht staan,
Die met den achtsten kreits eendrachtig ommegaan,
En in d' ontelbaarheên, om ieders wijk te merken,
Verdeelen al den kloot in zoo veel starreperken.
Wie uit het starreboek de Godheid kennen leert,
En nimmer in 't misbruik der starren haar onteert,
Door blinde afgoderij of starrewichlerijen,
Die 's menschen vrijen wil en God hierin bestrijen,
Heeft in ontelbaar licht het eenig licht gezien,
Dat eerst de zon ontstak, waarvoor de nachten vliên.
Nu wenschte ik mijne keel te spannen, om te zingen,
Hoe God zich in de zon, het schoonst van alle dingen,
T' aanschouwen geeft, gelijk de levendige schijn
Des hemels zich laat zien in spiegelkristalijn;
Maar onvermogen zal mijn wensch en wil verschoonen;
Naardien de kreitsen zelfs al juichende hun tonen
In ongelijken klank vereenigen omhoog,
En mij het zielendom hier boven heeft in 't oog.
Ik schei van 't lichaamdom en zweve op fijner pennen,
Om God in 't aangezicht van 't zielendom te kennen,
Dat naar de Godheid zweemt; waarbij op onzen dag,
Geen ander schepsel, in gelijkheid, halen mag.
Al schijnt dees waarheid vreemd, zij zal uit reden blijken,
Indien we God en ziel elkandre zien gelijken.
De ziel is geest, geen lijf uit aardsche stof geboetst[3];
En God is lichaamloos, en geest, doch allergrootst,
Een ongeschapen geest; zoo zweeft de ziel met reden
Nog hooger dan de zon, daar zellefstandigheden
Van geesten legeren, en naderen Gods troon.
De ziel is onverkocht, en draagt hierom de kroon
Van Gods onsterflijkheid, een titel, in dit leven,
Den onvernuftigen en stommen nooit gegeven,
Die met hun lijf vergaan; terwijl de ziel, in staat
Van duren door Gods hand gehandhaafd, niet vergaat,
En dankt den Eenwigen, uit wien zij wierd geboren!
Wat is de ziel al lichts van kennisse beschoren,

[1]doel. — [2]sterrebeelden. — [3]gevormd.

Die door de zinnen vat al wat zich openbaart
Van buiten, en in zich vergadert en bewaart
Een onwaardeerbren schat van alle wetenschappen;
Tot dat ze God genaakt, langs zijn geschape trappen,
Door redekavelen van d' oorzaak tot het werk,
Van 't werk tot d' oorzaak toe, zoo hemelsch, boven zwerk
En lucht en element en flonkerende vieren,
Ook flauwer licht, gemaald als beeldewerk en dieren.
Aldus gemoet ze God, het oog, dat alles ziet.
De Godheid kent het al en redenkavelt niet;
Wat tegenwoordig is, wat was, wat nog zal worden,
De Godheid ziet het al, een ieder op zijne orden;
De ziel behoeft den bril, terwijl ze in 't lichaam kwijnt,
En haar een nieuwe star, dan hier dan daar, verschijnt.
De vrije wil, de ziel des menschen bijgebleven,
Verheft zo in waardigheid, om naast aan God te zweven
Met al het geestendom, dat door den hemel vliegt
Hier wordt ze in 's lichaams schors gekweekt en opgewiegd,
Tot aanwas van 't gebruik der redelijke krachten.
Zij wordt niet afgezet, als bloemen, uit geslachten
In d' afkomst, maar ontspringt uit God, haar stam en wit;
Beheerscht het gansche lijf, is heel in ieder lid,
Doch heerlijker in 't een, en donkerder in 't ander.
Zoo grenzen God en ziel naburig aan elkander.
Outving ze niet van God d' onsterflijkheid te leen,
Zij had dees majesteit met haren God gemeen,
Die blijft nu Eigenaar en Leenheer. Alle ranken
Van zielen moeten Hem voor 't hemelsch leengoed danken.
Maar om d' onsterflijkheid der ziele alleen door 't licht
Van reden en nature, als in een veergezicht,
Te toonen aan 't verstand; dewijl des menschen oogen
Het wezen van de ziel geensins aanschouwen mogen;
Zoo zal een hensche[1] mij verschoonen, dat ik hier
Beknopt ben in 't bewijs, om niet dit zielpapier
Met klanken te beslaan, die krachteloos verdwijnen
En meer scherpzinnigheên dan grondbewijzen schijnen.
De reden is te grof, die laag langs d' aarde kruipt,
Het grondbewijs te dun, dat door de vingers druipt;
De middelmaat houdt stand. In 't sterken van een waarheid
Zoo noodig, dient gelet op bondigheid en klaarheid,
Behoudens naar den aard der stoffe; want, indien
Men hier de wiskunst eischt, om toonbaar te bediên,
Door maten en getal, den eigen aard der zielen,
Die nooit, als 't lijf, in 't lot der sterflijkheid vervielen;
Dat waar een onbescheid. Men eisch' geen klaarder dag
Van reden, dan de zaak natuurlijk geven mag;
En dit vernoegt een hart, dat niet, als ziende blinden,
Een tastbre reden eischt, die hier niet is te vinden.
Een zelve grondbewijs en evenredenheid
Getuigt d' onsterflijkheid van d' Oppermajesteit
En 's menschen ziele (is 't vrij, bij God haar te gelijken)
Uit beider werkingen, die voor de zinnen blijken,
En wijzen ons verstand op 'tgeen onzichtbaar is.
De wijze Atheensche school, al schiet ze somtijds mis
In wijze en vonden van d' onsterflijkheid te sterken,
Begreep ze nochtans klaar uit al de schoone werken
Der ziele, die hierin de stommen overtreft,
En, elementsch noch aardsch, zoo hemelsch zich verheft;
Terwijl het lichaam hier verstuift in stoffe en aarde;
Daar zij, geslaakt van 't pak der aardsheid, naar haar waarde,
Den Hemel zoekt, van waar de geest zijn oorsprong nam,
Die niet uit grove stoffe en aarde spruiten kwam;
En, eer ze weder streeft naar boven met haar pennen,
Als eene Godheid, uit haar werken zich laat kennen.
Indien des lichaams vorm in 't werken niet bestaat
Bij 't lichaam, zoo bestaat haar wezen in der daad.
Bij 't lichaam allerminst; want werk en wezen hangen
Vermaagschapt en verknocht; dies gaat de vorm de gangen
Van 't sterflijk lichaam niet, wanneer dit wordt vernield,
't Welk van de ziel, zijn vorm, gevormd wierd en gezield.

[1]beleefde.

Maar dat de ziel haar werk kan buiten 't lichaam werken,
Zal onze reden klaar door kracht des wezens sterken,
Dat 's lichaams vorm verstrekt, waaruit dus onvermoeid
De werking van het lijf, als uit hare ader, vloeit.
Het wezen van de ziel dan, bij zich zelf bestaande,
Kan duren buiten 't lijf, wanneer dees schors vergaande
Den gast verhuizen ziet, dien zij gehuisvest had,
En zijnen oorsprong zoekt langs 't vrij en open pad.
De ziel verkeert van staat, maar niet van haar natuur;
Want, als de vorm van 't lijf, of buiten 't slaan der ure
Gescheiden uit haar hut, zij met een onderscheid
Haar staat te kennen geeft door werking en beleid.
Als vorm des lichaams werkt ze in 't brein en al de leden;
Als lichaamloos en vrij, zij hooger aan gaat treden,
Doorzweeft het geestendom, en tuigt en meldt alom
Haar afgescheidenheid en duurzaam eenwigdom.
Al staakt de ziel haar werk in 's lichaams ledematen,
En 't lijk, als zij verhuist, en 't lichaam legt verlaten,
Zij leeft nochtans in staat en wezen. 't Werktuig schort
Zijn werk door haar vertrek; de smid, zoo 't vier hem wordt
Benomen, smeedt niet meer; geen wan kan koren wannen
Of ziften zonder hand. Als 't paard is uitgespannen,
Dan staat de wagen stil. De ziel kan niettemin
Nog werken buiten 't lijf, haar werk, dat lid, noch zin,
Noch bekkeneel vereischt. Hoewel de zieleschenners
En haar onsterflijkheids beschimpers en ontkenners
Dit mooglijk achten, nog ontkennen ze wel stijf,
Dat een verhuisde ziel blijft werken buiten 't lijf.
Zij wanen, wat men vat wordt eerst in brein begrepen
En zinnen; geen verstand, hoe scherp, hoe fijn geslepen,
Kan werken dan op 'tgeen in 's menschen harsens speelt,
Verschijnt, en door den zin 't begrijp wordt ingebeeld.
Wij stemmen ook met hen, dat onze ziel de schatten
Van al 't verstaanbre hier wel stofwijs op kan vatten
Door haar verbeeldingen; maar sluiten evenwel,
Dat zij niet stofgewijs hier op haar oordeel vell';
Naardien ze dikwijl stemt, gelijk ze zelfs belijden,
De dingen, die rechtuit met 's menschen zinnen strijden;
Gelijk wanneer verstand of reên een star vergroot,
Veel grooter dan de ring van 's aardboôms ronden kloot.
Of stoffeloosheên weet van stoffen t' onderscheiden,
En verwen en gedaant', waarin de zinnen weiden,
Van hare stoffen scheidt. Ook beeldt de wil dit uit,
Die buiten het verstand de weelde en wellust stuit
Om reden, en omhelst, naar voorval van de tijden
Of zaken, rampen, die met zin en neiging strijden.
Indien 't verstand alleen op aardsche wellust zag,
En wat de zinnen noodt in 's werelds blijden dag,
Op 's werelds ijdelheid, vergank'lijkheid en feesten;
Hoe zou des menschen ziel, in 't lichaam, met de geesten
Zich mengen, en hij God verzâmen in gesprek?
Waaruit ontspringt haar lust en goddelijke trek?
Want blinde en dooven, óf door toeval óf geschapen,
Aan verwen nochte klank zich binden en vergapen;
Nu leeft de ziel alleen zoo zalig nergens niet,
Dan daar ze 't hoogste goed bespiegelt en doorziet,
De Godheid, die, door 't licht van schoonheid en vermogen,
De krachten van de ziel kan houden opgetogen,
In 's hemels hoogsten trans. Nu haakt ze naar 't bescheid
Der wijzen, om den glans van hare onsterflijkheid
T' aanschouwen, eer ze, ontboeid in d' allervolste klaarheid,
Beklaagt de loochenaars van deze onfaalbre waarheid.
Voor zoo veel werkingen, die 't eenwig zielendom
Ontvouwen, staat de mond des tegenwrijters stom.
De vierschaar van 't gemoed verdagvaardt goddeloosheid
En overtuigt ze, en straft ze om d' overtuigde boosheid.
Hoewel de dwingeland te recht zit in zijn zaak,
Hij velt zijn vonnis zelf, gegeeseld van de wraak.
In 't sterven loochent hij, met sidderen en beven,
Dat vromen hier gedrukt, de schelmen in dit leven
Gezegend, met de ziel verrotten in het graf,
En God geen deugden krone, en geene boosheid straff'.

Indien de ziel, een geest, geen strijd voelt, als de leden,
Een strijd van hoofdstoffe en al haar hoedanigheden,
Een strijd, die d' oorzaak is van 't rotten en vergaan,
Zoo kan ze buiten 't lijf en op zich zelf bestaan;
En is de dierschheid hier slechts krenkbaar en bederflijk,
Zoo treft de ziel haar einde, en duurt en leeft onsterflijk.
En zoo de hoofdstof blijft, alleen verkeerd van staat,
Wie droomt, dat d' edle ziel, die hooger draaft, vergaat?
Men ziet door ouderdom des menschen kracht bezwijken,
De zinnen, traag en stomp, de jonkheid minst gelijken,
In werkingen en kracht, gehoor, het snel gezicht,
De reuk, de tast, en smaak ontbreken in hun plicht,
Als d' oude rijst in top, bezaaid met grijze haren,
En d' afgeleefde steent, om 't overwicht der jaren,
Terwijl hij reede gaat met éénen voet in 't graf:
Dat meldt den ondergang des stervens, door den staf
En krukken onderstut, en hoe die krachten hangen
Aan elementen, daar zij leven van ontvangen:
Doch, zoo het oordeel en verstand, ons ingestort,
Door 't wassen van den tijd geensins verminderd wordt,
Maar aangroeit; dat 's een merk en een onfaalbaar teeken,
Hoe 's menschen ziel, wanneer het lichaam is bezweken,
Niet afneemt, als die niet aan 't lichaam hangt gehecht,
En buiten 't lijf bestaat, door een onsterflijk recht.
Het driemaal groot vernuft, in alle Egyptsche steden,
Om zijn hoogdravendheid[1] en wijsheid aangebeden,
Getuigt, hoe God den mensch uit twee naturen mengt;
En teffens sterfelijk en nimmer sterflijk brengt
In 's werelds ronden ring, als tusschen twee naturen,
D' onsterflijkheid van God, en 't geen veraardt in 't duren,
Verandert en versterft; opdat de mensch getrouw
Hier alle wonderen in 't licht bespieglen zou.
Apollo, raad gevraagd, in 't Heidensch koor te Malte,
Of, na het lijk, de ziel nog bleef in haar gestalte,
Dan of ze smolt, berecht Polytes op zijn vraag:
De ziel, aan 't lijf verknocht, gevoelt en lijdt de plaag
Van 't rotten, en bezwijkt door 't sterfelijke lijden;
Maar komt ze snel, als 't lijf vergaat, het lijf t' ontglijden,
Zoo stijgt ze in 't Hemelsdom, daar wordt ze nimmer grijs,
Noch in haar staat gekrenkt. Dit woû Gods eerste, wijs
Voorziende wezen dus voorzien en ordineeren.
Sybillen, vóór August, befaamd door profeteeren,
En, onder Nero, nooit op logen achterhaald,
Der zielen straf en loon ons hebben afgemaald.
Ferecides heeft eerst deze eeuwigheid gedreven
In Grieken; Pythagoor zijn meesters les gesteven;
Toen volgden Sokrates en Plato Pythagoor,
En Aristoteles betrad het zelve spoor,
Al schijnt hij sommigen beneveld in haar klaarheid.
De godverlichte Aquijn[2] ziet Stagiriet[3] dees waarheid
Bespieglen in haar kracht, daar hij d' onsterflijkheid
Der ziele voor 't gerecht der billijksten bepleit;
D' eenstemmigheid, het recht der volken, heeft dees reden,
Al 't aardrijk door, als nog in d' Indiaansche steden,
Bezegeld met den ring der wijzen, die hun licht
Outstaken aan Hebreên, Chaldeên, en 't snel gezicht
Van Trismegist, door wien de grijze Egyptenaren,
In top van wetenschap, zoo hoog geklommen waren,
Als zij, door 't misgebruik van zijn gebloemde leer,
Verzonken in den nacht der Afgoôn, die Gods eer
Bezwalkten; evenwel verweerden ze, in die tijden,
Der zielen overschot, na 's lichaams overlijden;
Waar tegens Demokriet en Epicuurs vernuft,
Gesteven door Lucrees, geraasd heeft en gesuft,
Gelijk of 't menschdom dan gered wierd en geholpen,
Als zerk en doodhus ziel en lichaam overstulpen.
Nu sluit het geestendom den draaiboom, daar het niet[4]
Geschapens boven zich in hoogheid steigren ziet.

---

[1] verhevenheid. — [2] Thomas van Aquinum. — [3] Aristoteles (van Stagyra). — [4] Thans niets.

De goddelijke geest van Plato heeft hun leven
En wezens oorsprong God, den hoogsten, toegeschreven.
Hoewel het Heidendom verschilt in hunnen duur
Van voor en na, gelijk in wezen en natuur:
Of zij lichameloos geschapen, of te zamen
Met hunne lichamen in 't licht te voorschijn kwamen,
Uit element of iet wat hemelsch; in 't gemeen
Bestemt d' aloude school der wijsten doorgaans heen
Den dienst en ampt en eind, waartoe de groote vader,
Ten dienst van God en mensch, hen voortbracht allegader;
Gelijk nu blijken zal, hoe Gods voorzienige aard
Al wat hij schiep, regeert en handhaaft en bewaart.
Indien een wildeman nog hoorde, op luchte sprongen,
En vingerdans, wat geest door 't orgel kwam gedrongen;
Wat goddelijke galm zich spreidde in ieders oor,
En rolde in 't hoog gewelf, door kerk, kapel, en koor;
Zoo vele mengsels van registeren en klanken,
Waarvoor onze eeuwen nog Orlando's zangkunst danken;
Zou hij gelooven, dat geval die tonen mengt,
Als verwen onder een, met kunst en geest gesprengd [1]?
Zou hij gelooven, dat die maatklank en getalen,
Die weêrgalm, rijk van geest, in 't volgen en herhalen,
Van hoog en middelbaar en laag en grof geluid,
Dan statiger, dan wuft, dan lang, dan kort gestuit,
Zich zonder een vernuft ontvouwden ongebonden,
En niet door Zwelings hand en zijn doorluchte vonden?
Gewisselijk, hij most bekennen, dat verstand
En hand die pijpen stelt en hare kelen spant.
Indien de wildste Moor het licht der Amiralen [2],
Al triomfeerende, langs d' Amsterdamsche palen
Zag uit de rijke zee, op ons gezegend Y,
Aanstreven, door een bosch van masten, die te lij
En loefwaart op den stroom hem met trompetten eeren
En vlagge en wimpel; daar hij, onder het laveeren,
Zoo vele kielen mijdde, en loste, laag op laag,
De donders der kortouwe, om 't vrije 's Gravenhaag
Te wekken met zijn komst: zou dees Moorjaan gelooven,
Al zag men noch matroos, noch volk, noch stuurman boven,
Dat zulk een zeekasteel gegroeid waar bij geval,
En zonder stuurmans hand kwam bruisen aan den wal?
Gewis, het domste brein, hoewel 't geen boekstaaf leerde,
Most sluiten, dat vernuft dit bouwde en zelf regeerde.
Wie kan dan loochenen, dat d' opperste Natuur
De wereld, zoo ze zeilt, laat drijven zonder stuur?
Gods werk en d' eigenschap des werks, in 't overwegen
Gebleken, spreken dit van alle kanten tegen,
Door grootheid, roeringen, geschiktheid, schoonheid, val,
Gematigdheid, bestaan, en rijkheid van 't heelal.
Wie God van 't eeuwig roer der dingen af wil zetten,
Berooft Hem 't heerlijkste ampt, hetwelk bestaat in 't letten
Op zijn geschapenheên, het menschdom allermeest,
Waarvoor zich alles buigt. In God is kracht noch geest,
Noch Godheid, zit Hij van voorzienigheid versteken,
Door Epicuur te snood en schimpende geleken
Bij een gerimpelde waarzeggerin. Zoo pleit
Zijn blindheid avrechts voor der Goden majesteit.
De wereld wordt een groot en heerlijk huis geleken,
Waarin men God in macht en wijsheid uit ziet steken,
Als Vader, Huisvoogd, Heer en Hoofd van 't huisgezin.
Het ampt des huisvoogds is te letten op gewin
En voordeel van het huis, en alle huisgenooten
Te houden in hun plicht, de kleinen en de grooten,
De kinders, meesterknecht en knapen, d' oppermaagd,
Slavinnen en gezin, gelijk he hem behaagt,
Te leiden naar zijn hand, opdat het alles drave
Naar eenig heilzaam eind, de middelen en have
Verrijke in zegening en aanwas, vee en vrucht
Gedije, en al wat dient gehoorzame aan de tucht.
Het eerste en opperste ampt des heerschers heet bij vroe-
Zijn koninkrijken, hem bevolen, te behoeden (den,
Voor haren ondergang. Want, wordt hier slim gemikt,
Zoo dwaalt zijn ampt van 't wit, waartoe het wierd geschikt.
De Godheid, slaande 't oog op 't heil van haar vertrouwden,
Bestiert het werk, om dit te hoeden, te behouden,
Ten oorbaar van den mensch, ter eere van de macht
En wijsheid, die het al uit niet te voorschijn bracht.
't Regeeren van al wat zich roert en niet kan roeren,
Is Gods voorzienigheid volkomen uit te voeren;
De beste heerschappij, zoo Plato wordt geloofd
En Aristoteles, bestaat in 't eenig hoofd.
Zoo zit een eenig God aan 't roer van alle zaken,
Die door zijn wijs beleid haar uiterste genaken.
De redelijke ziel, die 't leven onderstut,
Regeert aldus de leên, tot 's lichaams beste en nut,
Een ieder in zijn ampt, en kan, een rij van jaren,
Den mensch in zijnen staat behouden en bewaren.
Maar schoon de Godheid heerscht, in 't hemelsblauw ge-
En overal, Zij heerscht òf zonder middel zelf, (welf
Of ook door middelen; en, zonder 't medewerken
Der Godheid, zou men kracht, noch vaag, noch leven merken
In Gods geschapenheên; geen ding zijn einde en wit
Beschieten, zoo het, als een blok en molok, zit
Verlaten van verstand en krachten en vermogen.
Indien den schepselen Gods invloed wierd onttogen,
De starren zouden stil in hare ronde staan,
Der elementen trek en tegenheid vergaan,
Ook d' op- en ondergang, 't verwelken en het bloeyen,
De tijden, elk seizoen, het ebben en het vloeyen,
Der dingen beurten en verandering gestuit,
Wat leeft en niet en leeft, het had al teffens uit.
Een blijkende bewijs en onweêrspreekbre reden,
Dat 's Hemels voorzicht werkt door zijn geschapenheden.
Zoo trekt de meester zelf des leerlings pen en hand,
En schrijft door haar om prijs. Geen redelijk verstand
Kan zeggen, daar hij geest in letteren ziet zweven:
De leerlings hand en pen heeft dit alleen geschreven.
Zij schreven het, 't is waar, doch zonder meester niet,
Gelijk men uit de kunst van schrift en trekken ziet.
Zij schreven te gelijk, om 't kunstigste, met ijver;
Maar d' eer komt eigentlijk den allereersten schrijver.
De school t' Athene zelf bekent, dat God alom
Tot medewerkers heeft het Hemelsch geestendom,
En drukt de titels uit. Zij noemt ze wezens, wachten,
Verstanden, jonger Goôn, en goddelijke machten,
Bewaarders, middelaars, gâslagers, die het kwaad
Ontraden, en het goed bestemmen met hun raad;
Ook huisgetuigen van elks werken en vermeten,
Verweerders voor 't gerecht, bestraffers van 't geweten,
Dat zonder schaamrood liegt, voor hun doorzichtig oog;
Opvoerders van gemoed en deugden naar omhoog,
En, tusschen God en mensch, bestellers der gebeden
En gaven, d' eene in 't licht, en d' andre naar beneden;
Beschermers in den nood, der armen hulp en stut,
Onzichtbaar bij der hand, en die, tot 's menschen nut,
Door droom of teeken heil bewerken, onheil keeren.
D' oprechte Sokrates zijn huiswacht hield in eeren.
Behalve 't gadeslaan des bidders, spellen zij
Hetgeen toekomende is door wisse profecij,
Verkondigen Gods wil, als opperste gezanten,
Bedrijven wonderen, vermaard aan alle kanten,
Bij 't Grieksche en Roomsche volk, in schriften en kronijk.
De stem van 't schoone beeld; de kerkdeur, zonder blijk
Van handen uit haar slot; de duiven te Dodone;
D' orakels van Apol te Delfi en Trofone
En Ammon, daar Jupijn niet ledig zat en stom,
Bezegelden den aard en 't werk van 't geestendom.
Hier kan ik Epiktеet met eere niet verzwijgen,
Wiens aarden nachtlamp kwam, na zijne dood, te stijgen
Tot zulk een hoogen prijs, als Luciaan haar kocht,
Dewijl bij bij dit licht zijn schriften had volwrocht.
De Godheid, zegt hij, heeft een ieder in dit leven
Een geest, die hem bezorgt en gadeslaat, gegeven,

[1] besprenkeld. — [2] Versta: De Ruiter.

Een wacht, die nimmer slaapt, noch ook bedrogen wordt.
Wanneer de schaduw 's nachts ter kamer innestort,
De donkre kamerdeur in slot staat en gesloten,
Dan zeg niet, dat ge zijt bevrijd van meêgenooten
En eenzaam; want uw geest, een Godheid, is er in.
Dus past het geestendom op huis en huisgezin.
Hoe Gods voorzienigheid de streek der heerschappijen
Kan rekken, en den staat der grootste monarchijen
Verkeeren, door de macht der vorsten en hun zwaard,
Dat, onder haar beleid, geen heer noch heerkracht spaart;
Meldt Ninus, Cyrus' staf, het zwaard van Alexander,
En Cæsar, die 't geweld van Rome, 't een op 't ander,
Verplet, en 't vrij gebied, al 't aardrijk door, ontzien,
Leert zwichten voor één hoofd, met neêrgeboge kniën.
Nu laat ons den scholier van Epicuur ook hooren:
Terwijl ik bezig zat, om vlijtig na te sporen
Der dingen oorzaak, hing mijn oordeel tusschen tweên
In twijfel, of een God de wereld stiert alleen
En gâslaat en bezorgt, dan of men hier beneden
De dingen bij geval ziet drijven, zonder reden
En roer en stuurmans hand; want als ik overwoeg,
Hoe ordentlijk het al zich naar zijn voorschrift droeg,
En d' elementen vast elkanderen verstonden,
In hunne strijdigheid door éénen band verbonden;
Hoe d' aarde vruchten teelde, en van den Oceaan
Omhelsd wierd; hoe de loop van starren, zon en maan
Den dag en nacht regeerde, en deelde de seizoenen
Van 't jaar, gedekt met sneeuw of levendige groenen;
Dan scheen me, dat de macht en raad en wil van God
Het al gebiedt en stuurt en staan houdt in zijn slot,
En op des Hoogsten wenk de hemelsche assen draayen;
Het strand de golven stuit; het maayen op het zaayen,
De sneeuw den zomer volgt, een ieder in zijn tijd;
Maar als mij wederom bejegende de strijd
Der menschen, en hoe wild de staten, rijk van rampen,
Krioelen ondereen, in nevelen en dampen
Van eeuwig misverstand; hoe 't recht van 't spoor verdwaalt,
De deugd verstooten zit, de moord de kroon behaalt;
Dan loochende ik de macht en Godsdienst van de Goden,
En wat men Godheid noemt, en smaalde op hun geboden,
Om zekerder kompas te volgen, dat ons leert,
Hoe God noch Gods gelijk der menschen staat regeert
Met wijsheid en beleid, waarop de blinden steunen;
Of zoo men Goden vindt, en zij zich niet bekreunen
Met 's menschen heil en ramp; men hou ze niet te vriend,
Wier majesteit met smook noch tempel is gediend.
Fortuin regeert het al; wie wil op Godheid passen!
De kloeke zijn de roê des Hemels lang ontwassen.
Dees blinde razernij en drift van d' oude tijd
Heeft renkeloos Fortuin tot een Godin gewijd,
Een blind krankzinnig wijf altaar gebouwd en tempels,
Geofferd aan den stroom des Tibers, op haar drempels.
Het rijp Thebaansch vernuft[1] ontkleedde haar geheel
Van schaamte en reêngebruik, in 't wereldtafereel,
Op haren wereldkloot, daar al de toeloop rabbelt
En raast en om haar dringt, naar goud en gaven grabbelt,
Naar kroon en zwaard en schat en paarlen, die ze strooit,
Van vore rijk van haar, van achter gansch berooid;
Daar lamme en blinde, lier en kruk hun nooddruft rapen,
Een ongelijke staat van erfrecht in 't geschapen:
D' een vloeit van wellust in het hof, vol overdaad,
En d' ander lijdt gebrek, en geeft den geest op straat.
Dat d' oorzaken van spoed en onspoed ons ontschuilen,
In Gods geheimen raad, groef deze duistre kuilen
Van dwaling en fortuin, van ouds; en heden nog
Treên brave mannen toe, om dit vernist bedrog
T' aanbidden, als zij meer bezit van staat en klaarheid
Van naam en aardsch gewin beijveren, dan waarheid

[1] Cebes de Thebaner, in zijn reeds vroeger aangehaald tafereel.

En godsdienst, vijandin van staat-afgoderij,
Die al de wereld houdt in hare slavernij.
Schoon alle hemelen en heldre sterrentransen
Doorgaans op ééne maat ten reye gaan en dansen,
Om Gods voorzienigheid; terwijl, beneên de maan,
De staat der wereld schijnt, in 't op- en ondergaan,
Te luistren, noch naar toom, noch roede, spoor, en regel
Van 't recht, der vromen kroon, der goddeloozen vlegel;
Nochtans is God de macht om hoog, die 't al bestiert,
En, naar zijn wijsheid, zelf der zaken breidel viert
Of intoomt op haar tijd, van 't eerste tot het leste,
Den boozen tot een straf, de goede ziel ten beste,
En allebeî ten prijs des Oppersten, die 't al
Geleidt, gebruikt, en wendt zijn eere te geval.
In d' uitkomst wordt doorgaans het wijs beleid geprezen.
Al valt dit boek voor ons te donker om te lezen;
Gods wijsheid springt terug, om grooter sprong te doen;
Zij mikt verkeerd, en treft daar 't niemand zou vermoên.
Gods zorge waakt alom. Zij zweeft door al de leden
Van hemel, aard', en zee, en zijn geschapenheden.
De hoogste liefde neemt op al haar werken acht,
Maar eerst en allermeest op 't menschelijk geslacht;
Dat zoekt ze uit al haar macht te redden en te winnen.
Geen sterflijk mensch kon ooit zich zelven zoo beminnen.
Als God den mensch bemint, maar bovenal de ziel,
Daar Zijn genadig oog met zulk een lust op viel
In 't scheppen, dat ze deelt in 't ongeschapen leven,
Zoo hoog als 't geestendom verheerlijkt en verheven.

VIERDE BOEK.

VAN GODSDIENST.

De Godheid dus ontdekt door ons bespiegeling,
In haar natuur en aard en werken; waar ze ging
En uitscheen buiten zich, in 't scheppen, onderhouwen,
Regeeren van 't heelal, en wat in haar gehouwen
Ons toelicht, daar den mensch het hoofdgebied in past;
Zoo schaamt de twijflaar zich: zoo staat de grondvest vast,
Waarop de reden leert, den dienst der Godheid stichten,
Den dienst, die voor geweld noch lasteren zal zwichten,
Maar al de wereld door en eeuwig, zonder end,
Als een natuurwet, schijnt den mensche in 't hart geprent:
Want schoon de volken min of meer, ook gruwzaam, dolen
In God en zijnen dienst, bij ongelijke scholen
Geleerd en ingevoerd; het algemeene slot
Staat vast op dezen grond, zoo wijd de naam van God,
Den menschen op de tong en lippen is bestorven;
't En zij hij heidensch slag, verwilderd en bedorven,
Of eigenzinnigen, belust, een nieuwe baan,
Die van de heerbaan wijkt, ter zijden in te slaan,
Op onverdadigbare en krachtelooze punten,
Om boven het gezag der wijsten uit te munten.
Lucrees, de schildknaap en de tolk van Epicuur,
Een God bij hem, doortast den boezem van natuur,
Outvouwt, uit 's meesters mond, al haar geheimenissen;
Om in 't godvruchtig hart der menschen uit te wisschen
Het ingedrukte merk van Gods voorzienigheid,
Den Godsdienst en 't geloof; in schijn, als of hij pleit
Voor d' eer en majesteit der Goden, welker grootheid
Niet afstijgt uit den troon tot 's werelds laagte en noodheid:
Want, zegt hij, het is heel noodwendig, dat der Goôn
Natuur en aard, hij zich onsterflijk, eenen toon
Van ouds in vrede volg'; en, in de hooge daken,
Heel wijd van onzen staat en menschelijke zaken
Gescheiden, zich alleen onthoude, als die altoos
Bevrijd van jammeren en nood, en smerteloos,
Door hare middelen grootmachtig heeft geschenen,
Geensins uit nooddruft iet van ons behoeft te leenen,
Door geen verdiensten tot genâ bewogen wordt,
Noch door verbolgenheid tot wraaklust aangepord

Dezelve dichter, die het al regeert door d' orden
Der telende natuur, ontkent, dat iet kan worden
Uit niet, en schept en haart een wereld bij geval,
Uit vezeling en stof, gegroeid van overal;
Verlichaamt 's menschen ziel, en laat de ziel bederven,
En zonder overschot, gelijk het lichaam, sterven;
Stoffeert dit groot heelal met lichamen, en laat
Een ledige ijdelheid, waar 't lijf geen plaats beslaat.
Hij acht onsterflijkheid noch heil, maar, stil van harte,
Gerust, en zorgeloos, en vrij van schrik en smarte,
Te leven, zonder hoop op loon, en vrees voor straf,
Tot dat de zerk de ziel en doodbus dekke in 't graf;
Gelijk hij 't heeft geschept uit Epicurus' vonden,
Die stout de handen van de Godsdienst heeft ontbonden;
Want, schoon zijn pen den dienst der Afgoôn wederlegt,
Dewijl ze ook zelf den dienst des waren Gods bevecht;
Zoo geeft ze vrijen toom aan alle goddeloosheid, (boosheid,
Daar dijk noch paalwerk stuit den springvloed van haar
Indien geen Godheid zich met menschenwerk bekrenut;
Een droom des Ongodists, met schijnreên ondersteund,
Gelijk ons grondbewijs ontdekt heeft, in het sterken
Van Gods voorzienigheid, te kenbaar in haar werken.
Lucrees, om 's volleks hals t' ontlasten van het juk
Des Godsdiensts, zoo hij stoft, ontvouwt het gruwelstuk,
In Aulis aangerecht, daar zelfs de Grieksche Vorsten
Hun wapens met den moord der zuivre maagd bemorsten.
De dochter, met de huif op 't uitgekemde haar,
Dat nedervloeide, werd ter slinke zij gewaar
Den Vader, die bedrukt bij 't outer stond verlegen;
Waarom de dienaars fluks den blooten offerdegen
Verborgen, daar al 't volk, in tranen en geklag
Uitberstende, bedroefd dit bloedig treurspel zag.
Zij knielde, stom van schrik en argst, oodmoedig neder.
Het baat de droeve niet, dat ze, een vorstin zoo teder,
Den koning met den naam van vader heeft verblijd;
Want, straf door priesters hem ontweldigd en gewijd
Ten offer, voert men haar, al sidderende, eilacie!
Geensins, om, naar den stijl, een bruilofts-offerstaatsie
Te vieren, met de toorts, op een doorluchtig feest;
Maar kuisch en huwbaar, om, mishandeld en bevreesd,
Gelijk een offerlam, in 's vaders dienst te sneven,
Opdat de vloot voorwind naar Troje toe mocht streven.
Dus sluit Lucrees, en roept, opdat we hem verstaan:
„De Godsdienst voert den mensch tot zulk een gruwel aan!"
Indien we geen gebruik en misbruik onderscheiden,
Noch diensten, die naar God of ons van God afleiden,
Zoo wint Lucrees het veld, als hij een gruwel noemt
Dien gruwelijken moord van Ifigeen, verbloemd
Met schijn van offerand' en godsdienst, om de kielen
Te voeren over zee, door 't slachten en vernielen
Der koninklijke Maagd, voor 't goddelooze altaar:
En hoeveel gruwelen (het is al t' openbaar)
Zijn eertijds op den naam van Godsdienst doorgedreven,
Bij 't schandelijk ontzag voor valsche Goôn gesteven,
Met looze orakelen en wichlerij verguld.
Maar zeker dit belast den Godsdienst met geen schuld;
Naardien de wijsheid en de Godsdienst, vrij van vlekken
En onderling verknocht, één lijn te zamen trekken,
Ook zulks, dat geen van beide in wezen kan bestaan,
Tenzij ze onscheibaar en gehuwd te gader gaan.
Dus keert men ongodsdienst en bijgelooven buiten,
En alle afgoderij en dwalende besluiten,
Bij wereldschen gedicht, gelijk een nutten droom,
Om 't volk, den staat ten dienst, te leiden bij dien toom:
Want Godsdienst ziet op God, en leert den Ongezienen
En Eeuwigen in 't hart en ook uitwendig dienen.
Zoo treedt Gods kennis voor, en uit dees kennis spruit
De d i e n s t, gelijk de naam in Duitsche spraak beduidt.
Waar deze kennis nog ontschuilt het oog der blinden,
Wat wonder is 't, zoo daar geen godsdienst is te vinden,
Of van zijn spoor verdwaald, ter oorzaak van 't misbruik,
Dat, als het stomme vee, geen heil acht dan den buik!
En moet men om 't misbruik 't gebruik der dingen laten,
Zoo vindt men geen gebruik van zaken, noch van staten.
Nog klampt ons d' Ongodist aan boord met onbescheid:
Is tusschen God en mensch geen evenredigheid,
Wat is de Godheid dan aan 't menschdom toch gelegen?
De Godheid eeuwig rijk, behoeft noch dienst noch zegen
Van eenen snooden worm, die hier langs d' aarde kruipt.
Wat baat een druppel nats, die van een zeeklip druipt,
Den grooten Oceaan? Wat nut kan God ontvangen
Van 't schepsel, dat geheel moet van een ander hangen,
En, ongehandhaafd van een hooger macht, vergaat?
Wat hartstocht van genade of gramschap kan 't gelaat
Der Godheid, nimmermeer veranderbaar, bewegen?
Of is het met den mensch en God gelijk gelegen,
In onderhevigheid aan hartstocht, opgewekt,
Of uit eerbiedigheid, of 't geen ter schennis strekt
Van die nooit kwetsbaar zit op d' allerhoogste stoelen?
Gewis, geen wijze kan zoo laag van God gevoelen.
Hij bezigt wat natuur hem uit haar boezem gaf,
Geensins bekoord door loon, noch afgeschrikt door straf,
Den zwarten molok, daar de kinders voor verschieten,
Of volgt iet goeds het lijk, hij zal het meê genieten.
Zoo lang men op den bode uit d' andre wereld wacht,
Wordt hij ster misgetast in dezen blinden nacht.
Schoon tusschen God en mensch geene evenredigheden
Te vinden zijn, nog strijdt de godsdienst met geen reden,
Die toelaat, dat de vorst zich van een minder dien',
Hetzij den mensch of vee, gelijk we daaglijks zien.
Al kan ook door den dienst des vorsten eer niet steigren,
Al geeft hem dees geen nut; hij zal den dienst niet weigren
Te trekken, met verlies, uit een verworpen slaaf,
Ook uit misdadigen; noch hun geringe gaaf
Verwerpen, menigmaal hen eeren en beloonen;
En wat er is verbeurd, verbloemen en verschoonen
Door zijn genâ, zoo lang als d' onderdanige aard
Des dienaars 's heeren gunst in acht neemt en bewaart.
Dus groeit des vorsten lof van goedheid, mildheid, groot-
Genade, en gunst, uit stof en ongeachte snoodheid (heid,
En armoede en gebrek. Schoon God geen eer begeert
Om zich, wiens heerlijkheid vermindert, noch vermeert;
Zijn goedheid zoekt den mensch, door 't eeren van Gods wet-
In zijn onsterflijk licht en vollen glans te zetten; (ten,
Zich uit te storten in het schepsel, dat Hij schiep
Ter eeuwigheid, die nooit haar baan ten einde liep.
Indien de grootste vorst, door iemand van zijn knapen,
Een arrem hondeken uit slijk van straat liet rapen,
En koesteren in 't hof met wijnen en banket,
Alleen uit loutre gunst, vernoegd, dat heusch en net,
Het opdiende en hem dankte op het zijn achterpooten,
Voor onverdienbre deugd, door 's heeren min genoten,
Zoude iemand roepen, dat de weldaad, aan den hond
Besteed, den heer onteerde en reden tegenstond?
De mensch, hoe klein hij is, werd van den Ongezienen
Zoo hoog in top gevoerd, dat zon en maan hem dienen
En al het hemelsch heer, en wat uit element
Bestaat, het leve of niet, dit redelijk schepsel kent,
En stillezwijgende eert, al spraken ze met tongen:
Wij dienen, onder God, en door zijn wet gedwongen,
Een edeler dan wij; zoo d' adel niet bestaat
In een wiskunstig lijf en overgroote maat
Des lichaams, maar in geest, vernuft, gebruik van reden,
En deugd en mogendheid en alle uitmuntendheden:
Want eene mug of mier of wakkre honigbij,
Die leeft, verdooft de zon en starren in waardij.
De zon en maan en wolk en lucht en regen zweten,
Om 't groeizaam mosterdzaad hun krachten toe te meten.
Al 's moeders krachten gaan in arbeid om de vrucht.
Hoe menig koninkrijk en land en legertucht,
Ook heele werelden, daar andre starren blinken,
En hof en helbardiers gehoorzamen op 't winken
Van een gekroonde dwerg, een kind, met wacht gestut!
Of dient natuur geen mensch? Wat voordeel ofte nut

Geniet de zon, terwijl zij met haar heldre glansen
Den hemel rijk stoffeert en alle starrentransen;
Het aardrijk met haar hitte en stralen leven schenkt,
Met groente en lover kleedt, met bloem en aren sprengkt?
Wat voordeel trekt de maan uit ebben en nit vloeyen
Der vloeden van de zee, en elks vergaan en groeyen;
Dewijl de starren niets begrijpen van omhoog,
En andren staan ten dienst, gelijk een licht het oog?
Of dienen deze alleen de tamme en wilde dieren,
Die weten noch verstaan, noch laten zich bestieren
Door eenen vrijen wil, geen stommen ingeprent.
Zoo is de mensch alleen der dingen wit en end,
Zoo dienen ze al den mensch, en onder hem 't vermogen,
Dat tot dees heerschappij den mensch heeft opgetogen.
Nu blijkt het helder, hoe de reden bovendrijft,
Dat al het menschdom aan Gods dienst verbonden blijft;
Dewijl dien aard alleen, door zoo veel goeds verheven,
De handvest van zijn God te kennen in dit leven,
En 't redelijk gebruik van reden is gegund.
Hier draait de godsdienst op, als op zijn as en punt.
Zoo stijgt het minste in top, ten dienste van het meerder,
Tot dat het God genaakt, dan kan de dienst niet veerder:
De hemel dient het vier, het vier de dunne lucht
En 't water. 't Water en de lucht, met ééne zucht,
Het aardrijk staat ten dienst. Het water dient de planten.
De planten dienen vee en dier aan alle kanten;
De dieren wederom den mensch, de menschen God,
Uitdeeler van elks dienst en toegeworpen lot. (strekken,
Maar, zegt ge, 's menschen dienst geen Godsdienst zal ver-
Zoo d' Opperste geen nut uit 's menschen dienst kan trekken;
Gelijk het schepsel hier het schepsel dient tot nut;
Daar 't leven van den mensch bestaat bij zulk een stut.
Een veldheer wordt gediend, gehandhaafd van soldaten,
Een konings aanzien drijft op macht van onderzaten;
Maar God bestaat bij zich, almachtig, rijk, en wijs:
Hij leent van buiten niet, noch groeit niet aan in prijs.
Wat klank luidt valscher, dan dees valsche snaar te roeren,
Dat God zich van den mensch, als van een muil, laat voeren,
En tot zijn dienst den mensch als voor zijn wagen spant,
Gelijk de mensch het vee hier breidelt met zijn hand!
De mensch behoeft dien dienst, het vee zijn voêr en weide.
Dus blijft de nooddruft dan de band van deze beide.
Het vee belieft den heer, de heer beloont het vee;
Neem weg het nut; wat snoer, wat band verbindt dees twee?
Zoo staan de machtigen op hunnen troon, in 't midden
Des aanhangs, die in schijn hen dienen en aanbidden,
In 't harte hun fortuin, het tijdelijk genot.
De wereldwijzen gaan ten outer om dien God,
En schoeyen op de leest van eere en staat en voordeel
Den Godsdienst, daar het volk in ijvert, zonder oordeel;
Gedreven onder 't juk in diensten, daar men meer
De Godheid meê misdient, dan haar de wettige eer
En glorie geeft, gelijk zij zelfs te klaar belijden,
Dewijl ze in 't harrenas elkandre alom bestrijden;
Verzoenbaar evenwel in wereldlijk gezag,
In Godsdienst nimmermeer; zoo 't Godsdienst heeten mag
Al wat op dezen naam en titel wordt gedreven,
Bij dienaars van 't geluk, die dit een verwe geven,
En venten hun vergif met brieven en verguld,
Daar 't volk al gapende naar luistert met geduld.
De liefde, een eigenschap, in God voorheen beschreven,
Waardoor het hem behaagde uit niet den mensch te geven
Het wezen van de ziel en 't lichaam, zoekt al stil
Den mensch, doch niet om zich, maar om des menschen wil,
Wiens wederliefde naar den zeilsteen, en 't vermogen
Der Godheid, die hem baarde en voortbracht, wordt getogen;
Dies keert des menschen dienst ten dienst van zijnen God,
De hoogste eerwaardigheid, om voordeel noch genot
Zoo stip niet, als omdat de reden en de waarheid
Hem voeren, buiten zich, naar dees verschene klaarheid
En 't goed, waarmede hij zich zelf vereenigd vindt,
Het allerwaardste goed, nog nooit genoeg bemind,
Geprezen, en gevierd; en kan een overschoone
Volschape en heusche maagd, een bloem, die met de krone
Der schoonheid, naar de ziel en 't lichaam, zit gecerd,
En boven al 't geslacht der maagden triomfeert,
Het edelmoedig hart des jongelings verrukken,
Vervoeren buiten spoor, om haar in 't hart te drukken
De zuivre liefde, die hij tot haar waarde draagt;
Wat kan de Godheid zelf, indien ze ons oog behaagt?
Wat kan de bron van al de schoonheid? Wat de luister
Der ongeschape Zon, indien haar glans ons duister
En donker hart verlicht, niet werken in 't gemoed?
De Godheid, uit haar aard volkomen schoon en goed,
En die zich zelf uitstortte in 't scheppen, om te vinden
Te zegenen den mensch, den lieven God-beminden
En eerstgezochten zoon, begeert en eischt alleen
Den mensch in haren dienst, om, met hem eens en één
Geworden, langer niet bij druppels maar bij vlieten,
Of teffens al de zee der Godheid uit te gieten
In 't schepsel, met de reên en vrijen wil begaafd,
En een onsterflijkheid, die naar de starren draaft.
Zoo rust Gods liefde dan, wanneer ze mag bereiken
Den mensch, van haar bemind, gelijk het jongste teiken.
Zoo wordt Gods gloed van liefde in 's menschen dienst ver-
De mensch door dezen dienst den Hemel toegevoegd. (noegd,
Het misbruik van Gods dienst, bij kleinen of bij grooten,
Kan geensins 't recht gebruik van Godsdienst ommestooten;
Gelijk het misbruik van Gods naam, bij 't woest geslacht,
De Godheid niet ontbloot van wezen en van macht.
Laat Ongodisten vrij den dienst om staat verbastren,
Of loochenen in 't hart, beschimpen, en verlastren,
Als 't glas verloopen is, en 's werelds glorie smelt,
Getuigt de tong van 't hart, wat munt het meeste geldt.
Geen lijfre hartstocht wordt de Godheid toegeschreven,
Die menschelijker wijs gepraamd wordt noch gedreven
Uit steurnisse en gebrek en zwakheid; want de staat
Van Gods volkomenheid, in aard en wezen, laat
Geen krankheid toe. De mensch gevoelt hier strijd in 't har-
Begeerte, wellust, vrees, en ongelijk met smarte; (te,
Maar op haar wijze vindt genade en gramschap stof
In God, die haar gebruikt alleen tot zijnen lof,
En 's menschen eeuwig heil, 'twelk nedervloeit uit d' ader
Van dien rechtvaardigen en goedertieren Vader.
Wanneer de mensch in strijd en tegenspoed geraakt,
En worstelt met den nood en jammeren, genaakt
Hij biddende den troon der opperste genade,
Te goed, dat zij de klacht des schreyenden versmade.
Het mededoogen vindt hier stof, waarop het werkt,
En dien elendigen de hand reikt en versterkt.
Men ziet de vromen zich doorgaans rechtvaardig dragen,
Dewijl rechtvaardigheid en deugden God behagen,
Den Vader en den Heer van zijn geschapenheên;
Zij offren Hem hun hart met offren en gebeên,
Verheffen zijnen naam, met gaven en gezangen;
Een oorzaak, dat ze mild uit 's Hemels schoot ontvangen
De weldaad en de schat, waarvan Hij overvloeit;
Want past het Gods natuur, in weldoen nooit vermoeid,
Godvruchtigheid en deugd te kronen; is 't een teeken
Van onherkentenis, dat zij naar 's vromen smeeken
Niet luistren wil, zoo moet ze, om deze smet t' ontgaan,
Het vrome en oprecht hart in nood ten dienste staan;
De deugd herkennen, van vergelden niet verbastren;
Een schandvlek, in den mensch met reden te verlastren.
Nu vindt men schendigen, die God noch mensch ontzien,
De wetten, het gezag en 't recht den rugge biên,
En staat en land door roof en moord en brand verdelgen.
De Godheid heeft met recht zich billijk dat te belgen.
Het waar een smet in Haar, indien Ze stil bleef staan,
En zag, als stom en doof, met goeden oogen aan
De schellemstukken, daar onnoozelen om treuren;
Terwijl hun geenen troost noch noodhulp mag gebeuren.
De gramschap past dan God zoo eerlijk als genâ,
Opdat zijn heerschappij in haro kracht besta,

Door begenadigen van 't goed en 't kwaad te wreken.
De droefheid, vrees en nijd en vrekheid zijn gebreken,
Die dwalen buiten God; maar liefde en billijkheid,
En gramschap en genâ, de kroon der majesteit
Des Hemels, als robijn en diamant, versieren;
Terwijl de wereld zich van boven laat bestieren,
En, onder 't hoog gezag van 't Hemelsche Paleis,
Gewenschte rust geniet en ongesteurden peis;
Tenzij de Godheid haar den toom viere, als door 't wrokken
Der koningen alom de koninkrijken schokken
Of spatten uit hun lood, tot een byzonder end,
Den Oppersten alleen en zijnen raad bekend,
Die deugden op den troon verheft door 't onderdrukken,
De boosheid kroont, om haar met kracht ten val te rukken;
Nadat ze op 't aardsch tooneel de rol heeft uitgespeeld,
En aflegt deze grijns, die wijd van 't aanzicht scheelt.
Dan meldt ons d' uitgang, welk van beî men schat voor 't bes-
Het tijdelijk geluk of 't eeuwig op het leste. (te:
Of valt er straf noch loon, als ziel en lichaam scheidt?
Het strijdt te regelrecht met Gods rechtvaardigheid,
Dat ongelijken hier, in weelden of verdrieten,
Gelijk staan na hun dood, een zelven staat genieten.
Wat baat het, dat de deugd naar haren Vader zweemt,
En heensterft onderdrukt, en troost noch heil verneemt?
Wat schaadt het de ontucht, hier onschuldigen te plagen,
Indien ze geene straf noch geesels vreez' noch slagen?
Nu lijdt de vrome op hoop, geduldig in den rouw;
Gelijk een akkerman, na zweet en akkerbouw,
De vruchten van den oogst verwacht met ope schuren.
De hoop op heilgenot kan ramp op ramp verduren.
Dat God genâ en liefde aan zijne schepsels toont,
Wordt hij de billijksten van deze rot verschoond;
Maar geen oploopendheid, van razernij ontsteken,
In eenen oogenblik geneigd haar leed te wreken.
Dit, roepen ze, betaamt de hoogste Goedheid niet,
Wiens gal niet overloopt, noch opwalt[1], schuimt en ziedt.
Om dan met onderscheid dees hartstocht t' overwegen:
In 't misbruik en gebruik is 't kwaad en goed gelegen.
De toorn is middelbaar, bestrafbaar is de man,
Die zich met onrecht wreekt en niet betoomen kan;
De Godheid, nooit verrukt, vertoorent zich met reden.
Zoo wordt de gramschap ook in wijzen zelfs geleden,
Doch in haar tijd bepaald; dies schept ons misdaad hoop,
Dat God genadig zich laat zoenen na 't verloop.
Wie Hem geheel van toorn en belgzucht zoekt t' ontkleeden,
Heeft d' eene zenuw van den Godsdienst afgesneden,
Den mensch in dier veraard, de boosheid ingeplant,
Verwilderd van vernuft, verbijsterd van verstand.
Sibillen melden ons, uit grijze en wijze bladen,
Gods gramschap om vergrijp en lasterlijke daden,
Verzoenen 's Hemels troon, door afstand van het kwaad.
De vrees voor straf bewaart en handhaaft stad en staat.
Waar tucht en gramschap rust, is rust noch stijl van leven,
En wie de wetten eert 't geweld ten roof gegeven.
Wie dus van God voelt, dat hij elk bestelt zijn lot,
Gevoelt gewis niet laag, maar allerhoogst van God.
Doch lust het Epicuur nog echter, zijne dieren
En kudden, zonder vrees, in 't wild den toom te vieren;
Hoe kunnen ze gerust en stil te weide gaan,
Zich mesten, als het zwijn, met eekelen en blaân,
Zoo God geen moedwil toomt? Hoe kan hij, stil van harte,
Gerust en zorgeloos en vrij van schrik en smarte,
Gebruiken, wat natuur hem uit haar boezem gaf,
Geensins bekoord door loon, noch afgeschrikt door straf,
Indien het onkruid groeye, en ongetemde boosheid
Haar wortel schiet' door 't zaad van zijne goddeloosheid,
Die geene kransen zoekt hij d' Opperste genâ,
Behoudens dat ze slechts de smert der straffe ontga?
Want nu zijn spreeuwen dit voor eenen molok[2] achten,
Wat aardsche rust is hier ter wereld te verwachten?

[1]opkookt. — [2]vogelverschrikker.

Al bloeit de boomgaard schoon, wat baat de kriekeboom?
Geen ijdel dreigen houdt de snoeperij in toom.
Zoo leert men achteruit in Epicurus' scholen.
De groote meester doolt, hoe zou de school niet dolen!
Hij wacht nog op den post uit Gods onsterflijkheid;
En wie verzekert hem, wanneer het leven scheidt,
Dat alle boosheid blijft begraven en vergeten;
Zoo d' allerboosste dit ontkent in zijn geweten,
Daar God de vierschaar spant, en pijnigt den tyran,
Die op dit zachte bed geene oogen luiken kan, (men
Terwijl hij 's nachts, van schrik gedoodverfd, bleeke schim-
Van d' omgebrachte schaar hem gruwzaam aan ziet grim-
men.
Hoewel de Godsdienst wordt gesterkt door kroon en roê,
Nog staat de reden niet alleen den Godsdienst toe,
Maar houdt den mensch hieraan, naar lijf en ziel, verbonden;
Gelijk de Roomsche tong den Godsplicht heeft gevonden
Uit kracht van 's menschen band, en een verbintenis,
Die bij 't opmerkend hart niet wijd te zoeken is;
Want God in kracht gesteld, met al zijne eigenschappen,
En, onder Hem, den mensch, op zooveel hooger trappen,
Als steen en plant en dier, dewijl, met reên begaafd,
Hij, met zijn hoofd omhoog, naar 's levens oorsprong draaft;
Zoo vloeit d' eerbiedigheid des kinds tot God, den Vader,
Noodwendig, als een beek uit hare bron en ader;
En deze eerbiedigheid vereischt godsdienstigheid
Aan Gods eerwaardigheid en oppermajesteit.
Het recht des Godsdiensts blijkt; want Gods volkomen-
Oneindig uitgespreid, verschijnen in de leden (heden,
Der wereld overal, als stralen uit haar zon.
Het reedlijk schepsel kent de Godheid voor de bron,
Waaruit zijn wezen spruit. Het hangt, met hart en zinnen,
Geheel en al aan God, en schat Hem waard te minnen,
Te dienen, die den mensch uit niet zoo hoog verheft.
Wie God en mensch aldus van wederzij beseft[1]
En gâslaat, vindt den grond des Godsdiensts, om te bouwen,
Als 't zekerste, waarop het schepsel kan betrouwen;
Want d' edelste nature, om haar uitstekendheid,
Wordt billijk niet alleen de dienst van eer bereid,
Maar heeft de macht en 't recht, van alle redelijken
Te vorderen den plicht van Godsdienst en zijn blijken;
De menschheid wederom, dewijl zij 't al ontvangt
Van d' opperste nature, en aan haar wezen hangt,
Met reden blijft verknocht, verplicht, den Ongezienen,
Met al wat zij bezit, te vieren en te dienen,
Naar d' ongeschreve wet, ook, zonder het gebod,
Vrijwillig en van zelf te dienen haren God. (kleeden:
Om naakt den Godsdienst van 't natuurboek dan t' ont-
De Godsdienst is een deugd, waardoor de mensch met reden
Den Schepper, eigenaar, en allerhoogsten Heer
Der dingen, naar zijn macht, den dienst en schuldige eer
Geheellijk opdraagt, beide inwendig en uitwendig.
Wat wankelt ofte niet, dees waarheid blijft bestendig.
Indien rechtvaardigheid alle ongelijkheid slecht,
Den schuldheer niets onthoudt van zijn rechtmatig recht,
Zoo mag de Godsdienst wel den naam van hoofddeugd
dragen,
Die God door diensten eert, en, ziende op 't hoog behagen,
Ontziet t' onthouden 'tgeen hem eigen toebehoort;
Ontziet, door ongelijk en wat de Godheid stoort,
Te kwetsen; want dit heet met reden, God te vreezen,
Waaruit de Godenvrees bij misbruik is gerezen
In 't Heidendom, hetwelk Gods eenigheid ontkent,
Verbijsterd in 't getal van Godheên, zonder end.
Uit zulk een ijdle vrees voor krachtelooze Goden,
Door Cecrops ingevoerd, bij Numa's wet geboden,
Heeft Epicuurs scholier, Lucrees, den schimp gevoed,
Die teffens alle vrees het menschelijk gemoed
Benemen wil, en van godvruchtigheid ontkleeden,
In schijn van elks natuur te toonen en t' ontleden;

[1]begrijpt, verstaat.

Hoewel hij buiten 't wit der waarheid mikt en schiet,
Die Gods voorzienigheid verstoot uit haar gebied.
De zinnen leeren ons d' uitwendige eer bereeknen,
Uit woorden en gebaar en onderscheide teeknen,
Getuigen van het hart, dat zich de majesteit
Der Godheid onderworpt met alle eerbiedigheid.
Het hart inwendig stemt met uiterlijke daden,
Bekent en looft de bron en springaâr der genaden,
Die al wat reên gebruikt tot dankbaarheid verbindt.
Het wenscht, gelijk van aard, en eens met God gezind,
Uit al zijn macht en kracht, door redelijke blijken,
Dees edelste natuur des Scheppers te gelijken.
Dus eert het menschdom God, gelijk 't gehoorzaam kind
Den goeden vader niet alleen in schijn bemint
En eert en volgt, maar ook in voegelijke zeden,
Gepast naar 's vaders aard en billijkheid en reden.
Rechtschapen Godsdienst ziet geheel op 's Hoogsten prijs,
Bestaat, gelijk de mensch, op tweederhande wijs:
Het uiterlijke merk is 't lichaam met zijn leden;
D' inwendige opdracht, God van binnen aangebeden,
En boven al bemind, godvruchtiglijk gevreesd,
Aandachtiglijk geloofd, is 't leven en de geest
En ziel van dezen dienst. Zij gaan dan beide t' zamen,
Gelijk godsdienstigen, aan een gehuwd, betamen,
En zonder dit verband van 't hart en 't uiterlijk,
Daar macht is, dat ze in 't een noch 't ander niet bezwijk',
Schijnt Godsdienst zijnen eisch en ommetrek t' ontberen:
Want God beheert de daad, en 't innerlijk begeeren,
Het hart en ook de hand. Zoo staat het Godsrecht spits,
Zoo staat de Godsdienst vol, in zijnen vollen krits.
De reden schijnt dit zelf te leeren, te bevelen;
Want nu de mensch bestaat uit ongelijke deelen
Van lichaam en van ziel, en 's Allerhoogsten wensch
Den halven niet begeert, maar den geheelen mensch;
Hoe zou de Godsdienst dan volstaan met een van beide,
Of lijden, dat men ziel en lichaam deelde en scheidde?
De Godsdienst eischt dees twee geëigend aan den Heer,
Nooit hoog genoeg gezet in top van prijs en eer.
Gelijk de roeringen van lijf en leden spruiten
En vloeyen uit de ziel, gekend in 't werk van buiten;
Zoo stuurt d' opspanning van 't aandachtige gemoed
Den uiterlijken dienst, ontvonkt door haren gloed
Gelijk de lelie, van den zeilsteen overstreken,
Den aard des zeilsteens volgt, en uitdrukt door haar teeken;
Zoo volgt de hand het hart, en wat het hart beveelt.
Inwendige aandacht wordt ontvonkt door 't ingebeeld
Bespiegelen van Gods natuur en eigenschappen;
En schoon men in een wolk en nevel, als bij trappen,
Hem in zijn schepselen bejegent van beneên;
De Godheid overtuigt het menschdom in 't gemeen,
Dat al wat reedlijk is zich onder haar moet huigen,
Gelijk d' eenstemmigheên der volken dit getuigen,
In ongelijken klank van tongen, wijder dan
Men over zee en zand de starren schieten kan.
Bestaat God eenwig en bij zich, gelijk wij sloten,
En kan Hij niet dan zijn; wie durf hem dan verstooten
Uit zijn gedachtenisse, als of het mooglijk zij,
Dat God kan zijn of niet, daar d' Ongodisterij
Haar zenuw uit ontleent, en wankelt in 't betrouwen
Der Godheid, op wiens zijn in kracht het al moet houwen?
In d' onverknochtheid van Gods wezen, zonder band,
Wordt zijne duurzaamheid den zinnen ingeplant;
Terwijl het al bezwijkt, wat buiten hem gevonden
Van God zijn wezen leent, dat alles houdt verbonden
Aan dees belijdenis van d' Oppermajesteit,
Die zijne aanbidders sterkt met zijn bestandigheid.
Wordt geen geweld noch strijd van onnatuurlijkheden
In Gods eenaardigheid verdragen noch geleden,
Wat eigent men hem dan hetgeen zijn aard vervremt,
En in gelijkheid niet met Gods nature stemt?
Zoo God geen lichaam is, wat wil men hem dan grijpen
En tasten met der hand, of kerkren en benijpen,
Bepalen in het aardsch? Wat zoekt men heil en rust
In iet lichamelijks en zinnelijke lust,
Die, als het lichaam, smilt? De wijzen zien dit over,
En laten dees gedachte aan aardschgezinde en grover.
Is God geen toeval, die een stut en steun behoeft,
Bestaat Hij bij zich zelf; wie wordt met recht bedroefd
Door toegeval van ramp en ommeslaan van staten,
Naardien men zich op God, die vast staat, mag verlaten,
En spreken, als het al in nood is, en in last:
„Laat wankelen wat wil: wat wankelt, God staat vast!"
Is God een louterheid, een enkel eenig wezen,
En anders niet dan dit; wat kan men t' zamenlezen
Uit een ontelbaarheid van wezens, dan een Ik,
Een Godheid, die zich toont te zien in éénen blik,
Gesmaakt in elken beet en druppel, en te hooren
In allerhande klank en stemmen, niet te smoren;
Te rieken overal in eindeloozen geur;
Te tasten allesins, al 's werelds leden deur,
En van vijf zinnen mild aan ons verstand geschonken,
Dat vol van God, vernoegd, verzaad, en overdronken,
Gods zuivre eenwezenheid in eigenschappen smelt,
Als letters, daar men God in éénen naam uit spelt?
Dat God eenvoudig is, onmengbaar, zonder rimpel,
Vermaant ons, zijnen troon eenvoudig, vroom, en simpel,
En louter, zonder goed en kwaad in een gemengd,
Te naderen, naardien zijn licht geen kreuk gehengt. (ten,
Geen band kan aardsche stof en 't hemelsch t' zamenhech-
En duren in Gods gloed; die lijdt alleen d' oprechten,
Daar dubbelzinnigheid noch schalkheid innesteekt,
Maar een gemoed, dat klaar de schijndeugd wederspreekt.
Zoo God volkomen is, wie moet met recht niet schromen
Te dwalen in den dienst, die mank en onvolkomen
Hem opgedragen wordt? Wie schuwt de dwaling niet
Met reden, als hij 't licht van klaarder waarheid ziet?
Wie poogt in deugden niet godvruchtig toe te nemen,
Die naar het voorbeeld van 't volkomen wezen zwemen?
God is het eenig een, naar aller wijzen stem.
Men zette dan verwaand geen afgod neffens hem,
Van buiten of in 't hart, of loochene in dien eenen
Een eenige enkelheid, een wezen, elk verschenen.
Is God oneindigheid, van plaats noch tijd bepaald,
Van geen begrijp noch brein omvat en achterhaald,
Van geene liefde omhelsd naar zijnen eisch en waarde;
En is dit groot heelal van hemel, zee, en aarde
Geen punt te rekenen bij dit oneindig groot,
Dat zich alleen bevatte, en in zijn wezen sloot
Wat schoon, wat heerlijk staat te wenschen, te begeeren;
Wie kan zich dan te laag voor zijnen stoel verneêren,
En, kruipende in het stof, dees hoogste majesteit
Opdragen het volop van prijs en dankbaarheid?
Zoo God onmeetbaar is en zweeft in alle dingen,
Het groot heelal vervult en zielt, en kan doordringen,
Geen duister hem ontschuilt, geen slot hem buiten sluit;
Wie legt de grijns niet af? Wie trekt den schijn niet uit,
Waarmeê de huichelaar zijn rol speelt, en loopt mommen?
Het hart verraadt den schelm, in 't midden van de stommen:
Want schoon geen pijnbank hem kan melden en verraân,
Men kan zich zelven niet, de Godheid minst ontgaan.
Laat wereldwijzen vrij, op wereldsche tooneelen,
Uit zucht tot baat en staat, hun rol ter kerke spelen,
Bedriegen 't oog des volks, dat weifelt ofte liegt;
Wie God bedriegen wil, zich zelven eerst bedriegt.
Gods tegenwoordigheid houdt al zijn hovelingen
In tucht en stilte, en toomt wat uit den band wil springen.
Is God doorgaans dezelve en onveranderbaar
In wezen en gelaat en raadslot; wat gevaar
Ontziet hij, die zich houdt aan dezen onbezweken,
En, door 't veranderen der tijden en gebreken,
In weldoen nimmermeer veranderd noch verkeerd,
Maar onveranderd God bestendig dient en eert?
Zoo zweemt de ziel naar Hem, die niemand zal bezwijken,
En staan, gelijk een rots, als alle dingen wijken.

Is God onsterfelijk, en leeft Hij niet alleen,
Maar zielt ook al wat leeft, door zoo veel eenwen heen; (pen,
Wie schrikt voor koud gebeente, en 'tgeen zich niet kan rep-
Voor doodshoofd en de dood? Hij kan het leven scheppen,
Als 't leven is gebluscht. Uit Gods onsterflijkheid
Is 's menschen eedle ziel de handvest toegeleid,
Van uit des lichaams schors geborsten nooit te sterven.
De balsem hoedt geen lijk voor rotten en bederven,
Maar Gods onsterflijkheid den sterfelijken mensch,
Die 's werelds kerkhof vlucht, om eenen hooger wensch.
Zit God in d' eeuwigheid gerust, terwijl de tijden
De tegenwoordigheid der wereld ons benijden,
En vliegen, als een pijl en oogenblik, voorbij;
Wat ijdel oog verhangt zich nog aan schilderij
Der wereld, die haar verf verschiet in zon en smoken?
Wie bouwt een troon in 't rijk der wereld, dat op roken
En damp en nevels drijft, en klanken en gerucht?
Wie nestelt hier? Wie bouwt kasteelen in de lucht,
Die als een damp vergaan, verstuiven en verdwijnen?
De Godheid kan 't vernis der wereld gansch verschijnen,
Door kracht van haren glans en eere en majesteit.
Men zoekt ze in dezen tijd, en vindt ze in d' eeuwigheid.
Gods almacht, in zijn werk uit niet volwrocht, t'aanschon-
Der vromen vrijburg is en toevlucht en betrouwen, (wen,
Terwijl ze hen beschut in 't uiterste verdriet.
Zij wekt eerbiedigheid in al wat God gebiedt;
Zij baart ontzag in 't hart, dat schrikt in 't overtreden
Van 'tgeen natuurwet leert en sterkt door 't licht van reden;
Want zij 't gerecht voltrekt, en streng den goddeloos
Naar d' uitmaat van het kwaad weêr inmeet voor altoos.
Gods wijsheid, die het al wat leeft kan overtuigen,
Vermaant de wijsten zich en hun vernuft te buigen
Eerbiedig onder haar, die steigert boven 'tgeen
Ons zinnen en verstand hier stapelen op een,
Onkundig van den schat, die eeuwig schuilt inwendig
Bij God, in wijsheid en alwetendheid onendig.
Zij toont ons hier alleen, bij 't schijnen van de maan
En starrelicht en zon, in dezen Oceaan
Der wijsheid, eenen drup van 'tgeen, in God besloten,
In zijne oneindigheid alleen wordt uitgegoten.
Wie knielt niet, die dit hoort, en valt op 't aanzicht neêr?
Wie weigert dienstbaarheid aan dien alwijzen Heer?
Wie waant, in overdaad, baldadigheid, en schennis,
T' ontschuilen 't Alziende oog, d' alwetendheid, en kennis
Van deze zon of geest, of ergens vrij te zijn,
Daar 't hart de Godheid schent, en aanbidt met den schijn?
Gods goedheid, als zijn macht en wijsheid, elk verschenen,
Schijnt van de Godheid zelf, in Duitsch, dien naam te leenen,
En voert ons weêr terug naar zijn volkomenheid.
Zij trekt den mensch tot zich, door blijk van 't onderscheid
Der goederen, waarin het menschdom, onder velen,
Onsterflijkheid en macht en redendom mocht deelen
En vrijen wil, waardoor de mensch een God gelijkt, (wijkt.
Naar 't hemelsch aanschijn zweemt, daar zon en maan voor
Indien dees goedheid zweeft te hoog voor alle pennen,
Wie weigert haar door gunst van dankbaarheid te kennen?
Gods liefde, die 't geliefde in wil en aard vereent
Met zich, en door een zucht tot weldoen zich verkleent,
Zich neêrbuigt, en van zelf de vlag strijkt van haar grootheid
En volheid, om een worm, een schim, een aardsche snoodheid
Te nemen op haar schoot, te koestren, als haar vrucht;
Wat eischt ze van den mensche een wederliefde, en zucht
Tot dees menschlievende natuur, den goeden vader!
Wie komt Hem door den dienst van hart en zin niet nader
Gekropen aan het hart, beholpen met ons nut,
En nimmer van genade en schatten uitgeput!
Die gaarne ons 't minder gaf, vermag ons meer te geven,
In zijne onsterflijkheid, het onbepaalde leven.
Het recht van heerschappij bevestigt God alom,
Als eigenaar en heer in 't eeuwig eigendom
Van al wat hier den mensch te leen ontving van boven,
Gehouden, voor het leen den leenheer zelf te loven,
Te kennen voor dees deugd naar lichaam en naar ziel,
Te vreezen voor de straf, die schichtig op den hiel
Den boozen achterhaalt en nastapt, zoo verhasterd
Hij 's Heeren hoofdwet breekt, en Hem onteert en lastert.
Houdt Gods voorzienigheid een scherper oog en wacht
Op zijn geschapenheên, om 't menschelijk geslacht,
Regeert en onderhoudt ze in wezen al 't geschapen,
Wie droomt, dat God gerust en zorgeloos blijft slapen,
En zich met menschen noch den Godsdienst niet bekreunt,
Die 't menschdom scheidt van 't vee, en op dees waarheid
steunt?
Wie schept geen troost hieruit in zijn verlegenheden?
Wie wederstreeft Gods wille, indien hij wordt bestreden?
Wie wordt niet opgewekt ter vromigheid en deugd?
Wie schept uit ijdelheid vergankelijke vreugd?
Wie twijfelt, dat de ziel, als 't lichaam legt verbeten,
In 't graf verrot, van God verlaten en vergeten,
Dewijl de booswicht zelf, in 't scheiden van den geest,
Zijn straf genaken ziet, en voor den rechter vreest? (der
Hier draaft de Godsdienst op: maar om dien dienst nog na-
T' ontvouwen, en de wijs, hoe God, der dingen Vader,
Natuurlijk in 't gemeen gediend wordt, naar het licht,
Dat eerst van verre rees voor 't sterfelijk gezicht,
Zoo laat ons uit haar bron de beek van Godsdienst leiden,
Die den godvruchtigen en boozen bleld gescheiden,
Van 's werelds oorsprong af, daar geen geschreve wet
Noch openbaring had den Godsdienst ingezet;
Want zoo de dienst bestaat, van buiten en van binnen,
Bij daden van de ziel en 't lichaam en de zinnen,
Wordt hier met recht vereischt een algemeene wijs
Van Godsdienst, ingevoerd den Oppersten ten prijs,
Door een eenparigheid getroffen, daar de velen
In zinlijkheden en opvoedingen verschelen.
Het dienen is een daad van 't lichaam of gemoed,
Of van dees beî, waardoor de dienaar zeker goed,
Gelijk zijn wit, beschiet; dies moet hij overwegen,
Vóór 't ingaan van den dienst, waar 't goed in is gelegen,
Hetwelk verdient den naam van 't allerhoogste lot:
Dit eenig beste goed bestaat alleen in God,
En buiten Hem bestaan de valsche of mindre goeden,
Gelijk de reden leert, bestemd[1] bij alle vroeden;
Want uit der dingen aard blijkt, zeker en gewis,
Wat goed, uit alle goed, voor 't best te keuren is.
Het schijngoed voert den schijn van 't goede bij de blinden,
Maar zijne valschheid wordt ontmomd door 't ondervinden.
Het menschelijk geluk bestaat in 't lichaam niet,
Dat min is dan de ziel en 's menschen geest; zoo schiet
De wellust veel te kort, die d' uiterlijke leden
Wat streelt, geensins vernoegt; het zij door lekkerheden,
Genoten op de tong, of schoonheid, die, door 't oog
Bespiegeld, als een droom, in rook en damp vervloog.
Zoo veel onmatigen, naar lijf en ziel veroverd,
En van dees meeremin beguicheld en betooverd,
Bekenden eindelijk, dat dit geen lust verzaadt,
Den dorst naar meer ontvonkt, en naar iet beters staat;
Gelijk de bijen ons al brommende getuigen,
Zich vol, van bloem op bloem, nooit zat van honig zuigen,
Al bloeit in 't geurig veld de boekweit schoon en mild;
Wat baat de smaak van 't zoet, dat onder 't smaken smilt!
Kost wereldsche eer den mensch vernoegen naar zijn wen-
schen,
Zoo hing des menschen heil aan d' eer, die hem van menschen
Wordt aangeboôn, om 't goed, dat in zijn wezen blinkt.
Ontkennen ze dit goed en zijn waardij, zoo hinkt
Deze eer, van hem beoogd. Ook wordt de deugd geprezen,
Als 't werk des vrijen wils; maar d' eer, hierom bewezen
Aan eenig deugdzaam held, met een gemeene stem,
Kan 's menschen heil niet zijn; want d' eer hangt niet aan
Maar zulken, die de deugd vereeren en verheffen. (hem,
Men kan dan niet in d' eer het eerste heilwit treffen.

[1] b e a a m d.

Den vromen is alleen in zijne eerwaardigheid
Het welverdiende lot van eere toegeleid;
De kwaden konnen meê den vromen eer bewijzen;
D' eerwaardigheid is dan met reden meer te prijzen,
Dan eer t' ontvangen van den boozen en hun rot;
Dies is geen eer met recht des menschen waardste lot.
Een uitgebreide faam, geblazen bij trompetten
De wijde wereld door, vermag geen mensch te zetten
In 't opperste geluk. Befaamdheid wordt begeerd,
Om, overal bekend en loffelijk geëerd,
In vele duizenden doorluchtig uit te steken;
Zoo wordt befaamdheid dan de kroon van 't hoofd gestreken
Door d' eer, die hier verdooft. Is d' eer nu 't hoogste niet,
Wie stoft, dat iemands faam in 't opperheilwit schiet!
Het kennen draaft, indien men lette op ieders orden,
In adel wijd voorheen[1] het wijd bekend te worden.
Het allereêlste kent, het minste wordt gekend.
Hoe zet befaamdheid dan de menschen in het end
In top van 't heil; dewijl dit schijngoed is gelegen
In kennis van een faam, door eer en lof verkregen;
Een faam, die los op waan en damp van zinnen drijft,
En in haar vlucht bezwijkt, tenzij dees lucht haar stijft!
Wat heden wordt geloofd, werd gisteren misprezen.
Een heil, zoo wankelbaar, kan 't opperste niet wezen.
En is al de aardkloot slechts, ten opzicht van 't heelal,
Een stip, een passerpunt, veel min een ronde bal,
Omheind van wateren, vol woeste wildernissen;
Wat moet de faamzucht niet al naam en kennis missen,
Daar onder duizenden Fortuin niet één verheft,
Of niemand waant, veel min de titels eens beseft.
Men wint dees heilkroon niet door rijk bezit van schatten,
Schoon Midas, wat hij kan betasten en bevatten,
Verkeert in louter goud, dat niemands leven stut.
Men zoekt geen goud om 't goud, maar om den dienst en 't nut,
Genoten bij den erts, zoo Helle diep verborgen
Door Vrouw natuur, om ons t' ontlasten van die zorgen.
Men zoekt het dier metaal, om weder te besteên
Aan eenig waarder goed en rijker kostlijkheên.
De milde schenker wordt met recht in 't goud geprezen.
De vrekaart mist den prijs, en slijt den tijd met vreezen,
Ter liefde van dien schat en 's rijkdoms overvloed.
Wie schat den rijkdom dan het kostelijkste goed?
De mogendheid, beznurd, benijd, bewaard zoo bitter,
Belegerd van den schrik, zet nimmer den bezitter
In een volkomen staat. Wat is de kroon een pak,
Den goên en kwaân gemeen! Wat is de koning zwak,
Die stut van mindren hoeft, en hoofd en kroon ziet rollen,
Zoo 't volk den koning speelt, en eens geraakt aan 't hollen[2]!
De macht is recht gebruik en misbruik onderdaan;
Dus kan het aardsch geluk in 't heerschen niet bestaan.
Dit lot bestaat geensins in 's lichaams heil en gaven,
Gezondheid, schoonheid, kracht, hoe trotsch de zinnen draven,
Gemoedigd door den glans van deze uitstekendheên;
Want 's lichaams gaven zijn den goên en kwaân gemeen;
De ziel geniet ze niet, al bezigt ze de leden.
De ziel beheerscht het lijf door reêngebruik en reden,
Begrijpen en verstaan; zoo kan in allen schijn
Het goed des lichaams niet het puik der goedren zijn;
Dewijl ook 's lichaams goed den dieren is gegeven,
Die zelf, in snelte en kracht en zien en rieken, streven
Voorbij de menschen heen, een onnaspoorbaar rak,
Als blijkt in paard en leeuw en adelaar en brak.
Het heil des menschen, dat gevat wordt in vijf zinnen,
Kan bij gevolg geen prijs in deze renbaan winnen,
Als mensch en dier gemeen en lager dan 't verstand,
Hetwelk 't gevoelbre grijpt en in de harsens plant.
Men loost de zinnen, om den oorbaar te genieten,
En lust en lekkernij, hun weelde en wit; zoo schieten
De zinnen hier te kort, indien in dit geschil
Men 's menschen nutste goed in hun beoogen wil.

[1]voornit. — [2]Zinspeling op Karel I van Engeland.

De zedekunst betoomt de hartstocht en gebreken,
Zoo reikt dan hare hand niet wijder dan dit teeken.
De Godheid zelf gelijk te worden, is de grond,
Daar ons geluk op rust. Zoo nu ons heil bestond
In 't middel, dat ons leidt naar 's Hemels eigenschappen,
Men hoefde God niet, noch ook hooger op te stappen.
Dus wordt de mensch hierdoor de Godheid niet gelijk,
Maar door verstand en wil. Men eisch' geen klaarder blijk,
Of menschen niet naar God en naar de Godheid zwemen,
Men kan het aan 't verstand en aan den wil vernemen,
De krachten van de ziel, waaruit de Godheid straalt,
Gelijk een wederschijn van 't licht, op haar gedaald.
Bestond ons aardsch geluk in oefening der zeden,
Het stom gedierte zou langs deze heerbaan treden,
Door een deelachtigheid en glimp van deugd en tucht,
Doch zonder het verstand, dat redenloosheid vlucht.
Men stell' dan 's menschen heil in geene zedewerken.
De mensch zweeft hooger op, met aangeschote vlerken.
Bestaat nu 's menschen heil in geen uitwendig goed,
Genoten bij fortuin, door 't lichaam of gemoed,
Verlustigd bij den zin, noch in verstaanbre vreugden,
Gesproten uit de daad van zedigheid en deugden,
Noch kennis en verstand van kunst en wetenschap;
Zoo moet ons heil bestaan op eenen hooger trap,
In 't stil bespiegelen der Godheid en de klaarheid
Van 't goddelijke licht der onbevlekte waarheid;
Het eigenste oogenmerk, waarop ons wezen mikt,
En daar al 't minder goed van God is toegeschikt.
Dus zweemt de mensch naar God, den Vader aller dingen,
Die eeuwig in zich zelf en zijn bespiegelingen
Gerust en stil volhardt en opgetogen blijft;
Terwijl Hij 't al beweegt, wat om Hem ommedrijft.
Tot dees bespiegeling van God, den Ongezienen,
Moet ons gezondheid, rust en ongesteurdheid dienen,
Die uit de zeden vloeit; en elk uitwendig ding,
Bij ons te vatten, dient tot dees bespiegeling.
De wijzen sloten dan: men kan niet hooger rennen
Naar heilgenot, dan God in zijn natuur te kennen,
Doch naar een ieders macht en toegeleide maat.
Zij sloten, dat in deugd en wetenschap bestaat
De wijsheid, die het goed en kwaad leert onderscheiden;
Dat hen godsdienstigheid, de hoofddeugd, aan most leiden
Naar eenen God alleen, die 't al den oorsprong geeft,
En nimmer hoog genoeg, bij al wat reden leeft,
Gezet wordt, noch gekend, gevreesd en aangebeden.
Dus raakt de Godsdienst eerst in zwang, door 't licht van reden,
Geschept uit Gods natuur en goedheid, wijsheid, macht,
De wereld door bekend, bij 't menschelijk geslacht.
Uit deze kennisse is de Godsdienst eerst gesproten,
Gekweekt en aangevoed van alle Godgenooten,
En Aristoteles eischt straf van elk gemoed,
Dat twijfelt, of men God eerbiedig eeren moet.
De reden van Gods dienst was geensins wijd te zoeken,
Noch eischte een boekstaaf, merk en wet, gedrukt in boeken;
Natuur had deze wet gelijk in 't hart gesneên,
En hierin stemden al de wijsten overeen.
De simplen volgden vast met eendracht en genoegen
De vroeden, dien ze ontzag eerbiediglijk toedroegen,
En zagen naar den mond, en zochten troost en raad
Bij hen, der vromen stut en hoop en toeverlaat,
In nood en wederspoed. Het kind bemint den vader,
Den milden zegenaar, en volgt hem altijd nader,
Als erfgenaam van 't goed, uit 's vaders schoot verwacht.
De booze vreest de roê des rechters, dien de wacht
Des volks bevolen blijft. D' uitmuntendste in 't beloonen
Der deugden wordt begroet en aangebeên, en kronen
En gaven toegewijd, en rijkelijk gediend.
De schenker van 't geluk is ieders God en vriend.
Wie 't recht verongelijkt, het ongelijk moet boeten,
Verzoent het recht, en durft geen vonnis tegenwroeten,
Dat hij rechtvaardigen geveld legt over 't kwaad.
Wie gunst bij grooten zoekt, zijn wandel en gelaat

Naar hunne wet en wil gehoorzaam weet te passen.
Dus is de Godsdienst eerst gesticht en opgewassen
Uit evenredenheid van een gelijken wensch,
Het recht en billijkheid, die tusschen God en mensch
En mensch en God bestaat, om God zijn recht te geven,
Den Heer van lijf en ziele en Oorsprong van ons leven;
Want alle uitnemendheid en kracht en majesteit,
Rechtvaardigheid, genade en goedertierenheid,
Milddadigheid en liefde en onuitputbre schatten,
En wijsheid, zonder eind, bij geen vernuft te vatten,
Zijn wezentlijk in God; en wezen is het al,
Wat God van eeuwigheid in zich bespieglen zal.
Wie kon dan weigeren de Godheid te behagen,
En teffens lijf en ziel dat Wezen op te dragen,
Uit liefde tot den dienst, die God behaagt en eert,
En naar den dienaar, als een weêrglans, wederkeert.
Een hart, tot God gekeerd en door 't bespieglen zwanger
Van dit volkomen schoon, kan zijn gedachten langer
Niet bergen, maar het berst in lof en klanken uit,
En Godeerbiedigheid, gemeld en aangeduid
Door een eerbiedig merk en teekens, die, naar reden
En landgebruiken, zijn de hoogste uitnemendheden,
In wijsheid en in macht en weldoen, toegekeurd,
Waar dankbaarheid en deugd het hoofd ten hemel beurt;
Doch in een eedler zin dan een geschapen wezen
Werd God, van ouds, hierdoor geheiligd en geprezen;
Want anders stonden God en mensch in eer gelijk.
Dat alle schepsel dan de vlag van eere strijk'
Voor God, die alles schiep en eeuwig uit zal steken,
Is billijk. Op dien voet bestemde men het teeken
Van eere, in 't algemeen den schepselen ontzeîd,
En niemand toegewijd dan d' Oppermajesteit
Des hemels; en dit merk bestond in d' offerande
Van vee of akkervrucht, en wat men slachtte en brandde,
Of uitgoot op 't altaar, ter eere van den God,
Die 't redendom verbindt, ook zonder zijn gebod.
Dus raakte d' offerande in zwang bij alle vromen.
Waar deze ontbrak, daar was de Godsdienst onvolkomen,
Geknot van 't waardste lid, als 't lichaam zonder oog,
En wereld zonder zon en licht aan 's hemels boog.
Al wat in reden stond (wij spreken van geen wilde)
In 't offeren aan God nooit wankte, noch verschilde,
Eer baat- en staatzucht nog het schendig misbruik stijft,
Den Ongod offert, God den offer schuldig blijft,
Of offert menschenbloed en menschen op d' altaren,
Waarvan de wijze schrikt met opgerechte haren.
Dus bleef het offer zelf nog bij den afgodist
Het merk van godsdienst, nooit bij menschen uitgewischt.
Gelijk de schrijvers ons, eeuw in eeuw uit, getuigen
En overtuigen, die zich voor geen Godheid buigen.
Gelijk de leenman bij den leenheer 't leen verheft,
Verheergewaadt, hem kent, door d' opdracht, en beseft
Voor heere en eigenaar van 't erf, te leen ontvangen,
't Zij eens of menigmaal; als die geheel moet hangen
Met liefde en trouwe aan 't hoofd, dat zijnen onderzaat
Om wederspannigheid kan zetten uit den staat
Van dit bezeten goed; zoo kenden d' offeraren
Den grootsten eigenaar der dingen op d' altaren,
Met opdracht van hun vee en vruchten, door het vier
Verteerd in assche en smook, doch elk op zijn manier.
De wijsten sloten dit, door goddelijke driften,
En zonder onderwijs van boeken en geschriften.
Zij kenden God, als door een merk van dankbaarheid,
Aanbaden uit ontzag de hoogste Majesteit,
En heiligden, met prijs, den Vader aller dingen
Geheel en al hetgeen zij van zijn hand ontvingen,
Geofferd met hun hand ten brand van d' offervlam,
Waaruit brandofferand haar naam en oorsprong nam[1].

[1]Naar de averechtsche spelling en opvatting **offerhand** voor **offerand** ('t Fransche **offrande**).

Het heilig kerkgebaar, ontrent dien dienst gevallen,
(Waardoor de priester, en eerwaardigste van allen,
Den eenen grooten God, eerbiediglijk gemoet,
Naar ieders landgebruik, Godsplichtig opgevoed,
Godvruchtig ingevoerd) is reedlijk en te prijzen,
Naardien het wijst op God, den toevlucht aller wijzen.
Nu zien we, hoe de dienst tot 's Hemels eer begon,
Zoo heilig als natuur de wereld reeglen kon.
Natuurwet leerde 't recht van onrecht onderscheiden,
Het eerlijk van 't onnutte en snoô; betaamlijkheiden
Van onbetaamlijkheid, uit reden, door den wil
Verkoren of versmaad, daar 't oordeel dit geschil
Beslecht had in 't verstand; want trekt de pen twee lijnen,
D' een krom en d' andre recht, 't gebrek zal klaarder schij-
Door tegenstelling van het rechte bij het krom: (nen
Wat goed is uit zijn aard, stelt reden dan alom
De maat, gelijk de reên de maat stelt en den regel
Aan 't willen van den mensch, eer hij de zaak bezegel';
En dees rechtmatigheid, begrepen in 't verstand,
Omhelsd van 's menschen wil, bleef doorgaans ingeplant
In 't redelijk gemoed, gezind naar 't recht te streven;
Dies haar den titel van natuurwet wierd gegeven,
Dewijl ze 't redendom gebiedt en ook verbiedt,
Hetwelk zich klaar hierin, als in een spiegel, ziet,
Of zuiver of besmet, ten waar een vlies op d' oogen
Van 't oordeel en begrijp de menschen had bedrogen.
Zoo menigmaal de mensch dees hoofdwet overtreedt,
Beklaagt hij zich, en voelt zijn hartkwetsuur met leed. (deel.
Waar zich 't geweten wendt, het vindt noch rust, noch voor-
De rechter spant in 't hart de vierschaar, velt het oordeel
Inwendig, anders niet, dan of natuur dien trek
En neiging tot het goed, en afkeer van 't gebrek,
Den mensch had ingeplant, en weten in te drukken,
Zoo diep, dat geen geweld den wortel uit kon rukken.
De billijkheid, het recht, de voeglijkheid des mans,
De tucht en eerbaarheid behouden hunnen glans,
En lof en prijs in zich; de rechte tegendeelen
Zijn schandelijk bij elk, als vlakken op panneelen
Vol kunst en schildergeest. Zoo hoort men, hoe 't misstaat
Dat d' ongetoomde mond God lastert, kwetst, en haat;
Zijne ouders vloekt en scheut; onnoozlen ongenadig
Mishandelt; een gemoed, dat mild is en weldadig,
Benijdt en plagen wenscht; zijn vaderland verried,
Moedwillig liegt, bedriegt, en God noch mensch ontziet.
Hoewel het goed en kwaad verkeerde bij de volken,
In naam en onderscheid of min of meer met wolken
Van misverstand bedwelmd, nog bleef bij elk de grond
Dat goed t' omhelzen, kwaad met macht te schuwen stond;
D' een mensch den andren, en niet anders, most gemoeten
Dan hij zich zelven wenscht'; het misdrijf stond te boeten;
Elkeen de Godheid dienst en eere schuldig was,
Den ondren desgelijks en heeren. Op deze as
Van waarheid hing doorgaans bij alle redelijken
De Godsdienst, die door tijd noch eeuwen zal bezwijken;
En geen verbastering van Godsdienst was zoo groot,
Dat zij dees regels niet in haren ring besloot.
't Veraarden van Gods dienst (die hij natuur en reden
Was ingevoerd, waardoor de Godheid aangebeden,
Gevierd wierd en geëerd) vertoont zich in de daad
Uitwendig, en in 't hart van binnen; en dit laat
Zich zien in 't loochenen der Godheid zelf, daar d' ouden
En wijzen dezen dienst in 't algemeen op bouwden.
't Verbastren van Gods dienst voert schelmsche zeden aan;
't Verbasteren van God in kennisse, is de baan
Tot blinde afgoderij, die d' Afgoôn kwam verheffen;
De waarheid staat alleen op 't middelpunt te treffen.
Want zoo de pen, in 't wit van een papieren veld,
Drie lijnen, evenwijd van een gescheiden, stelt,
De midlijn zal alleen de loutre Godsdienst heeten;
De rechte Afgoderij, daar duizend Afgoôn zweten;
De slinke draagt den naam van Ongodisterij;
Dus blijft de middenlijn van smette en dwaling vrij.

Al wat van 't midden dwaalt, aan d' eene zijde of d' ander,
Dat 's laster, in wat schijn de dwaalgeest zich verander'.
De middenlijn staat vast, als heerbaan[1] en de baan
Der kennisse, om naar God, het hoogste goed, te gaan;
En twijfelt iemand nog, de groote, wijze Heiden
Plutarchus wil hem langs de middellijn geleiden;
Hoewel de zedepen van dien doorluchten man
Van Heidensch bijgeloof zich niet verschoonen kan.
Natuur verlichtte 't oog van allerhande volken,
Doch uit een lucht, niet vrij van mist en donkre wolken
Van misverstand: dat geeft veel dingen andren schijn
En verwen, dan ze in hun nature en wezen zijn.
'T Vervallen van Gods dienst, zoo vroeg en wispelturig,
Zoo verre en overal, zoo halsterk[2], zoo gedurig,
Nam zijnen oorsprong uit elks neiging, zucht en wensch,
Die ongelijk is, doch heel eigen aan den mensch,
En ongelijk als 't goed, daar lijf en ziel naar hellen.
Elk van die beî beoogt zijn nut. Vijf zinnen stellen
Hun lust op 's lijfs vermaak, genoten door gezicht,
Gevoelen, hooren, smaak en rieken. Dit valt licht
En kieshaar voor het lijf, als rijkdom, eer, en staten,
Gemak en wellusten; maar reden leert dit haten,
Zoo schijngoed 's menschen geest en ziele hinder baart;
Doch 't goed des lichsaams, dus bekoorlijk uit zijn aard
Voor 't vleesch, het tegendeel afgrijslijk voor de zinnen,
Is machtig, in dien strijd van keur, het veld te winnen.
Elk valt het reedste toe, en schuwt verdriet en pijn;
Dus snoert de wereld vast de menschen aan haar lijn.
De wijze Plato zag elkeen naar voordeel loopen,
En vond geraân de deugd aan 't voordeel vast te knopen,
Opdat de grootste schaar de deugd een hart toedroeg.
De Godsdienst, alzoo ras dees aan 't veraarden sloeg, (gen,
En doorgaans hem de naam van hoofddeugd aan bleef han-
Werd lichter ingevolgd om 't voordeel, met verlangen
Van al wat op gemak en winst en ampten zag;
En deze zenuw stijft, nog heden, dezen dag,
De grootste dwalingen en bijstre misverstanden,
Gehandhaafd en gekroond in onverlichte landen;
En daar de waarheid blinkt, eert menig het genot
Van winst en ampten meer dan Gods altaar en God,
Als Gods altaar en God terug staan voor 't verovren
Van rijken. Zoo kan zucht tot staat den mensch betoovren!
De staatzucht kent noch God, noch bloed, noch vaderland,
En steekt Gods tempels zelfs en 't Heiligdom in brand.
De koning Ninus, die oud Babilon regeerde,
Bevel, dat elk het beeld van zijnen vader eerde,
In 't midden van de stad, tot een gedachtenis,
Met staatsie opgerecht. Dit beeld van Belus is
De vrijburg van het volk. Al wie zich kent misdadig
Aan eenig gruwelstuk, vlucht derwaart, wordt genadig
Ontvangen, en ontlast van 't goddeloos bestaan.
Dus groeide d' eer des beelds, gelijk een Godsdienst, aan,
Bij 't ruwe en domme grauw. Op zulk een voorbeeld treden
Veel andren, en de held, die moedig heeft gestreden,
En voor het vaderland zijn ziel in bloed vergoot,
Wordt, als een God, gedieud, geheiligd na zijn dood,
Dees dienst, hij wetten, streng bekrachtigd en verdedigd,
Op halsstraf wie dit stoort en lastert en beleedigt.
Dus won d' Afgoderij allengs een ruimer veld,
En onderkroop Gods dienst door loosheid en geweld.
Egypte, 'twelk zijn naam ontleent van duisternissen,
Had dit geluk, toen 't volk den dag begon te missen
En glans, die van nature in d' Oosterlanden scheen;
Dat Hermes, een Hebreeuw, gesproten in Chaldeën,
Den Nijl koos voor d' Eufraat, om elk Gods dienst te leeren
En zeden, en den dienst der valsche Goôn te keeren.
Wat was dees groote man (in 't ondervinden sneêg,
En die met recht den naam van driemaal grootsten kreeg[3],)
Begaafd met wetenschap, door overleveringen,
Van hand tot hand gereikt, en door bespiegelingen
En vierig onderzoek, in wildernisse en woud,
Van zaken, die natuur den tragen niet betrouwt,
Maar opgetogen brein, gezind, alleen te leven
Tot nut van anderen, en God zijn recht te geven!
Hier leeft hij in, als in zijn eigen element.
Hij vond een letterkunst, hij niemand eerst bekend,
Beval de leeringen der zeden aan de boeken,
Tot onderwijs des volks. Scherpzinnigen en kloeken
Betrouwde hij den schat der wijsheid, die, gebloemd[1]
Door teekens, men met recht gebloemde wijsheid noemt;
Gelijk ze op naalden staat voor eeuwig uitgehouwen,
Bij priester en profeet en Godstolk slechts t' ontvouwen,
Als ordens, tot Gods dienst en 't heilig ampt gewijd.
Dees was de bron en 't licht der wijsheid van zijn tijd,
Van wien d' Egyptenaars en hun nakomelingen
Geheimenissen, kunst en wetenschap ontvingen,
Waaraan d' Atheensche school zoo vroeg haar licht ontstak,
En leerde zien, hoe veel haar kennis nog onthrak.
Homeer, Pythagoras, Empedokles, Sokraten[2],
En Aristoteles en Plato zelf verlaten
Athene, Pallas' burg, om binnen Zonnestad
Te leeren, wat de naald al wijsheid draagt en vat
In duistre teekenen, om Grieken die t' ontdekken,
En Hermes' arrebeid en faam aan zich te trekken.
Maar d' onwaardeerbre schat der wijsheid, opgehaald
Ten hemel, en zoo dier betrouwd de steene naald,
Wat baat die, als het licht, bevolen aan Gods tolken,
In duisternis verkeert door misbruik, dat de volken
Vervoert van Hermes' wit en zin, en leidt van God;
De tolk den sleutel mist van 't wijze letterslot,
En merk hij merk misduidt, door aandrift van de snooden,
Uit zucht tot baat en staat? Toen groeiden al de Goden
En Afgoôn in getal, bij schandelijk gewin.
De bloem der wijsheid, uitgezogen bij de spin,
Veranderde in venijn, door averechtsch misduiden.
Men had de starren aan en Godheên, onder huiden
En vacht en pluim en schub verborgen. Kat en hond,
De slang en krokodil en os en havik stond
Bewyrookt op 't altaar. Men zocht de Goôn in tuinen,
En eerde d' akkervrucht en knoflook en ajuinen.
Het rijk, daar eerst Euroop het licht der wijsheid zoekt,
Werd om zijn razernij bij 't Heidendom gevloekt,
Gelijk een wildernis, vol redenlooze wilden,
Die wijd in 't Godendom van zedig volk verschilden,
Dat wijzer dwalingen omhelsde, met een glimp
Van schijnreên, min gesteld ten doel van ieders schimp.
Ik zwijge van den wrok en bloedige krakeelen
Der buren, ongelijk in Godsdienst, niet te heelen
Dan op 't moorddadig feest, daar, van verstand beroofd,
Men d' oogen krabt, bij drank, uit zijn gebuurmans hoofd,
Elkandren gaat te keer met keyen, knepplen, stokken,
En pijlen en geweer, uit zijne scheê getrokken;
In 't eind den dooden eet, al rauw en ongebraân
En lillende, eer de ziel ter lijke is uitgegaan.
Athene en Rome, schoon zij hen[3] als woesten achten,
Zijn evenwel niet vrij van menschenofferslachten
En geile gruwzaamheên, bekend door d' oude faam.
Dus dwaalt de Godsdienst wijd van zijnen eersten naam,
Zoo wijd d' Afgoderij, door heillooze offeranden,
Zich, als een wereldvloed, verspreidt in alle landen.
De dwaling wordt gevoed, ten steun van rijk en staat,
Ten minste met den schijn en 't uiterlijk gelaat,
Bij kloeken, die niet meer dan ééne Godheid kennen,
Geensins ontzien, om 't nut des landstaats, God te schennen,
Door een ontelbaarheid van Godheên, zonder macht,
Bij hersens uitgebroeid en op 't altaar gebracht.

---

[1]groote, koninklijke weg. — [2]halstarrig. — [3]Tris-megistus.

[1]verbloemd. — [2]Voor Socratessen. — [3]die anderen, namelijk.

Een Epicuur, in steê van waarheids grond te peilen,
En tusschen Ongodist en Afgodist te zeilen,
In 't midden tusschen twee, vervalt aan d' andre zij,
Ontkent den dienst van God, stijft d' Ongodisterij;
Gelijk een avrechtsch arts, die 't pesthuis komt bederven,
Venijn den kranken schenkt, terwijl hij legt op 't sterven.
Schoon 't boos geweten traag zich voor de Godheid buigt,
En lang hardnekkig blijft, al wordt het overtuigd,
Nochtans, wanneer de dood het krankbed komt genaken,
Gelijk een doodshoofd gaapt, met ongevleeschte kaken
En schinklen, zonder vel, en tast den kranken aan
Met zijne kille hand, begint de pols te slaan,
Het hart te sidderen, de geesten te bezwijken;
Dan breekt het doodzweet uit. De valsche troosters wijken.
De strenge rechter treedt ter vierschaar van 't gemoed,
Beklaagt den schuldigen, om 't wulpsch verwaarloosd goed
Of ingekankerd kwaad; en velt, na 't overwegen,
Het vonnis in de ziel des Ongodists, verlegen
In dien bedrukten staat van schipbreuk en gevaar.
Hij ziet om bijstand uit en wrakken, hier en daar,
Om waar het mogelijk in 't uiterst zich te bergen;
En die het leven sleet met lasteren en tergen
Der Godheid, neemt de schim des Godsdienst uit ontzag
Te baat, met flauwe hope, of hij Gods sterken dag
Aldus ontschuilen mocht; beschreit zijn reukeloosheid,
En wenscht een luttel tijd, tot boete van zijn boosheid.
Zoo een van duizenden dien schrik ontveinzen kon,
Dat 's hachelijk. Men kan de klare middagzon
Ontschuilen in een hoek en duistre moordspelonken
En hol en kerkeren, in d' aarde diep gezonken;
Maar geen veraarde ontveinst zoo loos 's gewetens smart,
Of 't aangezicht ontdekt den knaagworm binnen 't hart.

VIJFDE BOEK.

VAN GODSDIENST IN 'T BYZONDER.

De Godsdienst, in elks harte, als van natuur, geschreven,
En eerst, van hand tot hand, gereikt en voortgegeven,
Is vastgesteld, ook zelf bewezen door 't misbruik
En afgodisterij, gesproten uit den struik
Van heilloos bijgeloof, dat macht van Afgoôn baarde;
Toen 't volk van d' enkelheid des waren Gods veraarde,
Met eenen van den dienst, naar reden Hem gewijd.
Dees Godsdienst heeft zijn deel; nu wordt het eenmaal tijd,
Dat wij den Godsdienst ook, die, bij onfaalbre schriften,
Door openbaringen en goddelijke driften[1],
Den menschen is ontdekt, bezegelen zoo vast,
Dat Ongodisterij vergeefs hier tegens bast.
Ons staat dan in 't poortaal nauwkeurig t' onderzoeken,
Wat geloofwaardigheid de waarheid van Gods boeken
Bevestigt, en Gods dienst, begrepen en gevat
In d' onwaardeerbaarheid van dezen letterschat,
Gelijk een diamant, wiens stralen nimmer flauwen,
Gevat wordt in een ring of kunst van gouden klauwen.
De groote Mozes draaft, als Gods profeet, vooruit,
Wetgever, Godstolk, pen van 't heilige besluit
Des Hoogsten, hertog[2] en verlosser der Hebreeuwen,
En, tusschen God en hen, de middelaar, veel eeuwen
Alom befaamd, door macht, beleid en wonderdaân;
Dewijl op zijn gebed de baren stillestaan,
De hemel manna dauwt, en, na Egyptens plagen,
Gods vijanden, verdelgd door straf en nederlagen,
Bekennen, dat de macht, daar aarde en zee voor beeft,
Hem handhaaft, waar hij strijdt en zich te velde geeft.
Vijf boeken, van Gods Geest, door Mozes' pen geschreven,
Zijn dertig eeuwen, na zijn tijd, geheel gebleven,
Gelijk een rechte hand, die met vijf vingren wijst
Naar God, den Schepper, dien hij met gezangen prijst.

[1]Versta: aandrift, vervoering. – [2]Versta: legervoogd, aanvoerder.

Had Mozes' pen den mensch op eenen God gewezen,
Wiens naam in 't voorhoofd van natuur niet wordt gelezen,
Wiens eigenschappen niet gelijken naar den aard
Der Godheid, ons door 't licht van reên geopenbaard;
De redelijke mensch mocht Mozes' pen met reden
Verwerpen, als onnut en valsch en overstreden
Van logentaal; nu stemt de leidsman der Hebreên,
In 't eeren van dien God, met reden overeen;
Men kan met reden dan, klaar overtuigd, gelooven,
Wat hij getuigt van God, die dezen held van boven
Beriep in zijnen dienst, als eenen die getrouw
In 't ampt, hem opgelegd, zich zelven kwijten zou.
Zoo veel doorluchtige en aloude uitheemsche pennen,
Geburen der Hebreên, ook Grieksche en Roomsche[1] kennen
Den naam van Amrams zoon, de stof, bij hem gemeld,
En alle omstandigheên, zoo klaar te boek gesteld,
Van 's werelds oorsprong af; den wandel der aartsvadren,
Door overleveringe ontvangen, in zijn bladren
Geteekend uit hun mond, en naam en plaats genoemd,
Ook zonder dat hij elks mishandeling[2] verbloemt,
Zich zelven vleit of spaart. Zoo veel oneensgezinden,
Erfvijanden der Joôn en lasteraars en blinden,
Bestemmen Mozes' werk; of, als hun kennis mist,
En in omstandigheên te treffen staat gesplitst,
Dat spruit uit haat en nijd, gevat bij d' onbesneden
Op twaalf stammen, die d' Afgoderij bestreden,
Verdelgden door Gods last, bekenden éénen God,
En stelden het altaar des Heidendoms ten spot,
In hunne ontelbaarheid van aangegroeide Goden,
Wier dienst te vloeken stond bij alle oprechte Joden,
Belijders van Gods naam, geopenbaard aan hen,
Daar Hij zich zelven noemt, in oud Hebreeuwsch, IK BEN:
Een naam, niet voller uit te spreken, noch te lezen;
Want wat is God? wat niet? wat is Hij? Louter wezen.
Laat worstelen wie wil, in krachtig spraakgeluid,
De Godheid drukt Haar naam aldus op 't krachtigste uit,
In 't rijk, daar Hermes vroeg de wijsheid overbloemde
Met teekensprake, en God den nameloozen noemde.
Het werk des Scheppers, bij alle Onhebreên gedacht,
De mensch uit klei geboetst, zet Mozes in zijn kracht.
De goude en ijzere eeuw, de ploeg verkeerd in zwaarden,
En 't ommeslaan van deugd zien op het snood veraarden
Der eerste tijden; toen den mensch het Paradijs
Te klein viel, om 't genot van dier verbode spijs,
De groote wereldvloed, en vreeselijke baren,
Van Noahs huisgezin in 't ruim gevaart bevaren,
Dat op den Ararath ten leste strandde, en stond
In 't hoog Armenisch rijk; de duif, die zonder grond
Te vinden wederkeerde, en voort al wat naar 't leven
Ons in Deukalion, bij vreemden, is beschreven,
Getuigt van Noahs tijd. De spits te Babilon[3]
Van reuzen opgebouwd, zoo hoog men steigren kon,
Wordt door de poëzy en Godspraak der Sibillen
Bezegeld, in 't gezicht van die dit loochnen willen.
De brand van Sodoma en d' omgelege steên,
Besnijdenis en wet, gegeven den Hebreên,
De naam van Abraham, in ballingschap getogen,
De tocht van Amrams zoon, geleid door Gods vermogen,
Het blakend borstjuweel, dat zulk een glans ontstak
Op 's priesters borst, waardoor Gods mond orakels sprak,
Verhaald door Mozes' pen, betuigd staan door veel monden,
Gelijk een keten, aan haar schakels vastgebonden,
Gereikt, eeuw in eeuw uit, van d' eene in d' andre hand,
En doorgaans uitgespreid van 't eene in 't ander land.
Geen honderdduizenden van ongetelde jaren,
Geschept òf uit Chaldeên òf uit Egyptenaren,
Beschamen Mozes' blad; dewijl d' oneenigheid
De valsche rekenaars verstomt en wederleit,

[1]Romeinsche. — [2]wanbedrijf, misstappen. – [3]Versta: den toren van Babel.

En hunne talrijkheên, die zeker luttel klemmen,
Naardien Sineezen zelfs met Gods kronieken stemmen,
En van den wereldvloed ontginnen hun getal;
Gelijk men nergens ook ter wereld vinden zal
Bij 't gansche Heidendom outwijfelbare blijken,
Waarvoor de wereldvloed in onderdom moet wijken.
Dat Aristoteles nu Mozes luttel prijst,
Als een, die veel verhaalt en zegt, maar niet bewijst,
Is stout van hem gezegd en allerminst bewezen:
Want Mozes' daden zijn al 't aardrijk door te lezen,
En bij erfvijanden bewaarheid voor gewis;
Een erfbewijs, zoo groot en klaar als ergens is
Te vinden, en bekend bij zijn befaamde Grieken,
Die 't al doorsnuffelen wat Oostwaart was te rieken,
Zich eigenden al wat zij leenden bij Hebreên,
Feuicers, Arabiêrs, Egypters, en Chaldeên,
Waarna Athene dorst met dezen titel pronken,
Dat haar de bron der kunsts en wijsheid was geschonken.
De zes paar stammen, zoo standvastig bij hun wet
En Godsdienst, van het kind op 't kindskind voortgezet,
Bewaarders van de stof gevat in Mozes' bladen;
Veel honderdduizenden, getuigen van zijn daden
En wonderen, gespeurd in ieder element;
Zoo veel voorspellingen, voltrokken in het end,
Bewijzen, dat hij was door 's Hemels macht gezonden,
En niemand heeft vervoerd door menschelijke vonden,
Gelijk Lycurgus eer en Numa en Sertoor,
Den staat ten dienst, het volk misleidden op hun spoor.
Dat Mozes naar geen staat uit heerschlust heeft gedongen,
Noch hierom eenig rijk en koningen besprongen,
Wees 't voorspook uit; toen hij, gelijk verkropt van leed,
De kroon, hem opgezet, zoo jong ter aerde smeet,
En namaals 't welig hof in ballingschap versmaadde,
Tot dat hem God verscheen, om Faro's ongenade
Te plagen, en Gods volk t' ontlasten van het juk.
Wat heeft hij uitgestaan! wat niet bezuurd met druk,
Tot heil van Jacobs huis, in heiden en woestijnen!
De koninklijke kroon kon Levi niet beschijnen,
Als Juda's stam beloofd. Het priesterlijk gewaad
Mocht Gerson, Mozes' bloed, niet wijden, maar dit staat
Verplicht aan 's priesters dienst, om bij de Hut te waken.
Wat deugden zag men niet in Mozes' aanschijn blaken:
Rechtvaardigheid en trouw, zachtzinnigheid, geduld,
De temlust, matigheid, en lijden zonder schuld,
Manhaftigheid, genade, en toezicht op den armen
Voorzichtigheid en vlijt om ieder te beschermen,
Aandachtigheid tot God en ijver voor Gods wet,
Geheiligd, nacht en dag, door offers en gebed.
's Mans geloofwaardigheid, in 't melden van Gods handel
Met d'eerste aartsvaderen, wordt door zijn vromen wandel
En heiligheid gesterkt: die, van der kindsheid af,
Hem volgen, uit den schoot der voêster, tot in 't graf,
En blinken na zijn dood op Thabor bij Helias,
Daar 't licht der Godheid blinkt in 't aanschijn van Messias,
Uit Mozes' broederen, en hem gelijk, verwekt,
Als 't wezen, dat de schets en 't voorbeeld net voltrekt,
En zoo veel schaduwen, gedoodverfd voortgegeven,
Om, namaals klaar verlicht, onsterfelijk te leven,
Als een, uit Juda's stam, en Gods en Davids zoon,
Zijn volk regeeren zoude uit 's Hemels hoogen troon.
Op Mozes' voortocht volgt de natocht der profeeten.
Die t' zamen, als omhoog in 's Hemels raad gezeten,
Voorspelden menige eeuw wat na gebeuren zou,
Waaraan men toetsen kan hunne ongevalschte trouw.
Hun tijden staan bekend, gelijk een ieders schriften
En ijver voor Gods wet, door goddelijke driften:
Hoe Isaïas, in Manasses hof geplaagd,
Met eene houte zage in stukken wierd gezaagd;
Hoe Jeremias, aan d' Eufraat geboeid, most weenen,
Om Siona ondergang, en in een hui van steenen
Op 't lest begraven lag; ook hoe Hezechiël
Te Babel wierd geworgd, zoo gruwelijk en fel.
De wijze Daniël, befaamd door profeeiën,
Bij twee paar koningen, heeft al de monarchiën
Bespiegeld in den droom, Messias' rijk voorzien,
En hoe Jeruzalem het heer niet zonde ontvliên,
Dat kerk en muren kwam tot in den grond verdelgen.
Ik zwijg, hoe Jesses stam zijn koninklijke telgen
In wijsheid, lang voorheen, zag bloeyen in het rijk,
Befaamd door haren naam en pennen te gelijk.
De rij der tijden, lang bewaarheid bij Hebreeuwen, (wen,
D' onfeilbre blaân in 't Grieksch, omtrent voor twintig een-
Vertolkt t' Alexandrië, op Filadelfs verzoek[1],
Verstommen zelf den haat en Godverzworen vloek.
Evangelisten en getrouwe Kristgezanten,
Op der profeeten grond, dezelve waarheid plantten,
Zoo menige eeuw vooruit eendrachtig voorgespeld,
Voltrokken in de telg van Juda, dezen held,
Die 't menschelijk geslacht kwam zoeken uit den hoogen.
Als 't eenig wit, op 'twelk de profeciën oogen,
En Mozes, en zijn wet, waaronder dees zich boog,
Die, vrij van schuld en smet, nooit simpel hart bedroog;
Terwijl hij hier beneên den vader kwam believen.
Zijn wandel, uitgedrukt in boeken en in brieven,
Met d'opkomst van het rijk, waarin hij koning is,
Bezwijken[2] Mozes niet in erfgetuigenis,
Gereikt van hand tot hand, noch ook in wonderwerken,
De wijde wereld door bevestigd in Gods kerken;
En zoo een oud Hebreeuw Helias' hemelvaart,
Uit Helizeüs' mond alleen geopenbaard,
Gelooft, met grooter recht gelooft men elf tolken,
Die Kristus varen zien ten hemel door de wolken.
De keizer Juliaan, erfvijand van het kruis
En Kristus' eer en prijs, hoe nauw hij zifte en pluis',
Om zijn Kristlastering, ten schimp van God te stijven,
Bevestigt al wat Gods geheimnis-schrijvers schrijven
En Kristgezanten, en al wat de Roomsche faam,
Op Peter, Pauwels, Mark's, en Sint Matthæus' naam,
Wat Lucas en Sint Jan bezeeglen in hun schriften,
Zoo vreeslijk aangestormd van ongelijke driften.
Oudvaders in hun tijd, aan Kristus' eeuw belend,
Justijn, de martelaar, Irnæus, en Clement,
Na hen Tertulliaan, die reden wist te geven
Van Paulus' eige hand bekend en nagebleven,
Origenes naast hem, bevestigen de blaân
Der andre Apostelen, zoo die geteekend staan
En na bezegeld zijn bij volle kerkenraden,
Naauwkeurig op de proef der onbesmette bladen,
En daar men vond van ouds het zekerste bescheid
Der schriften, alle steên en kerken door gespreid.
De Meester was bemind, bekend bij zijn scholieren
Door ommegang, gelijk Hij leeft in hun papieren.
Zij waren landsliên en besneên, van één geslacht,
En stonden, op zijn spoor, naar heerschappij, noch macht,
Noch rijkdom; volgden arm, onnoozel en verlaten
Den Leidsman, in 't gezicht der scholen, die Hem haatten
En lasterden alom met eiselijk gedruisch,
Totdat Hij, als een lam, geofferd hing aan 't kruis.
Wat reden was er, om de volken te bedriegen,
En, zonder hoop op loon, moedwilliglijk te liegen?
Om dien gevloekten naam te lijden zonder nood,
Te sterven, zonder vrucht, een schandelijke dood.
Men kan uit waan en drift de dood voor 't leven kiezen;
Maar wie verziert[3] een daad, om 't leven te verliezen?
Sint Lucas, reisgenoot van Paulus, en Sint Mark
Van Cefas (overtuigd, door menig wonderwerk
Van Jezus, uit hun mond geschept) beschrijven 't leven,
Waarvan de levenden getuigenissen geven,
Bij honderden, en die geheeld Hem zagen bloot
Gehangen aan het kruis, en heerlijk na zijn dood

[1]Verstå: de zoogenoemde vertaling der zeventig. — [2]Doen onder. — [3]verzint, verdicht.

Verrezen uit het graf, verzekren, dat hun schachten
Geen fabel nochte droom in 't licht te voorschijn brachten;
Gelijk hun bladen ook, in simpelheid volleerd,
Niet draven naar den stijl, die zijn verhaal stoffeert.
Indien men zich betrouwt op lang geslete boeken,
Beschreven naar den stijl der wereldwijze kloeken,
Daar Alexanders tocht en dood in wordt gemeld,
Of Cæsar met zijn heer Pompejus daagt in 't veld;
Hetzij met Curtius' of Cæsars hand geschreven,
Of jonger pennen, die d' aloude waarheid steven;
Indien men Livius gelooft op dezen dag,
Die d' opkomst van de stad, en 'tgeen hij nimmer zag
Te boek stelt; zullen wij nog twijflen aan hun woorden,
Die melden 'tgeen ze zelfs of van de naasten hoorden,
Of zagen met hun oog, en leefden in den tijd,
Die geene onwetenheid omtrent dees hoofdzaak lijdt.
De Tharser, een scholier van d' eere der Rabijnen,
Gamaliel, en, als een wolf, in Palestijnen
Op Kristus' lamrenkooi gebeten en verhit,
Verheugd in Stevens dood, daar niemand hem verbidt,
Daar d' eerste martelaar begraven wordt met steenen;
Sint Pauwels, alzoo ras Gods stralen nederschenen,
En Kristus' donderstem den wreedaart uit de lucht
Op 't veld ter aarde ploft, daar al de lijfwacht vlucht,
Verlaat de Farizeën en glorie, hem beschoren,
Onaangezien hij was uit Benjamin geboren,
Omhelst den Vorst van 't kruis, die uit het graf verrees;
Ontziet rampzaligheên noch kommer, vloek noch vrees;
Trompet in 't Heidedom, en onder zijn besneênen,
Den Heiland, levendig hem in de lucht verschenen,
Totdat hij zijnen hals voor Nero's sabel buigt,
En Jezus' grooten naam met inkt van bloed betuigt,
Te Rome, op éénen dag, toen Cefas, met verlangen
Naar 's Hemels kroon, aan 't kruis hij 't been wierd opgehangen;
Gelijk de lichamen, gewijd aan 't Roomsch altaar,
Hun dood bevestigen, na zestienhonderd jaar.
Zou Paulus, om een droom en fabel, eer en staten,
De wet, van kindsbeen af hem ingescherpt, verlaten,
Verbastren reukeloos van zijnen ouden stam,
En stellen zich ten schimp des volks, uit Abraham
Gesproten, dat hem had den achtsten dag besneden?
Zou hij in ballingschap, vervolgd in alle steden,
Gegeeseld en geboeid, gesteenigd en gehaat,
Geschupt in armoede en koude, op weg en straat,
Gekneveld over zee, in schipbreuk op de baren,
In oproer en in nood, benepen van gevaren,
Gelijk een schouwspel staan ten toon in 's volks gedruisch,
Als een die vruchtloos hoopt op Jezus, aan het kruis
Gehangen en verspuwd en van 't gerecht verwezen,
Gekruist, en dood in 't graf gestopt, maar nooit verrezen;
Gewisselijk, dat stemt met zijne wijsheid niet,
Gelijk men ze in zijn blaân en brieven blinken ziet.
De schrandre Tacitus, (een priester van vijftienen,
Die 't Heidensch kerkgehaar in Numa's stad bedienen,
En schout, in top gevoerd bij vorst Vespasiaan,
Den wreker van Gods dood en kruisgang) smet zijn blaân
Door 't lasteren des volks, met Kristus' merk geteekend,
En hij het Heidendom gelijk Hebreên gerekend
Voor vijanden van Goôn en 't menschelijk geslacht.
Hij meldt, hoe Kristus wierd gestraft en omgebracht,
Daar landvoogd Pontius Pilatus 't recht verweerde,
Toen vorst Tibeer den toom van 't Roomsche rijk regeerde.
Hij meldt, hoe Nero's wrok den Kristen brandt en smookt,
Als stichters van dien brand, door zijn beleid gestookt;
Ook, hoe Vespasiaan en Titus, met hun benden,
De hoofdstad van de Joôn bestormden en berenden,
Totdat ze, in assche en puin begraven met geweld,
Bezegelden 't bederf, door Jezus' mond gespeld.
Het blijkt bij Flegon en Caalcid, en klare blijken,
Hoe Gods geboortestar verscheen uit d' Ooster rijken;
D' aardbeving desgelijks en zonnezwijm, ontstaan,
Zoo strijdig met nature, en bij de volle maan,
Toen Kristus hing aan 't kruis. Gelooft zelfs ooggetuigen,
Mathæus, een Hebreeuw, t' oprecht om 't recht te buigen,
Sint Mark, die binnen Rome ons deze waarheid schreef,
En Lucas, die in 't Grieksch met zijne letter steef
De duistere zonnezwijm, gezien t' Antiochije,
Zijn eigen vaderland. In Memfis' heerschappije
Zag Dionysius, nog Heidensch, 't zonnerad
Verduistren aan de lucht in d' oude zonnestad.
Slaat op het jaarboek der Romeinen, en uw ijver
Vraag' Flegon, Adriaans getrouwe pen en schrijver,
Zoo wordt ge in twijfeling verzekerd en bericht
Van 't onnaturelijk verduisterd middaglicht,
Op éénen dag gezien. De Heidens en Hebreeuwen
Getuigen Kristus' dood en wonderen, veel eeuwen
Bedreven door Hem zelf en zijn verworpe schaar.
Josefus neemt dezelve omstandigheden waar,
En d' Oversten, gesteld tot opzicht op de Joden.
Herodes wordt gedacht. Pilatus plaagt die snooden.
Men hoort van Festus en van Felix en Sint Jan,
Door dien bloedschendigen Herodes, den tiran,
Onthoofd. Gamaliel wordt niet bij hem vergeten,
Jeruzalem verwoest, de tempel neêrgesmeten.
Ook stelt de Talmud zelf de waarheid in haar kracht,
En volgt de rij des tijds, op 't spoor van Lucas' schacht.
Plutarch, leermeester van Trajaan, en hoog geklommen
In wijsheid, speurt met vlijt naar d' oorzaak van 't verstommen
Der grijze orakelen, gelijk zijn tijdgenoot
De dichter Juvenaal den mond van Delfi sloot,
Die alle orakels ging in naam en faam te boven,
Gelijk in ouderdom; en mogen wij gelooven
De pen van Tullius, in 't redeneeren sneêg,
Zij tuigt ons, hoe alom 't orakel stillezweeg;
En Strabo zag de schaar der priesteren verwelken
Te Delfi, van gebrek, omdat ze niet mocht melken
D' orakel-uyer, die de logenbuiken voedt.
Apollo voerde August op zijne vraag te moet
(Wie 't rijk beheerschen zou na hem de volgende eeuwen):
„Een, die de Goôn gebiedt, een zoontje der Hebreeuwen,
Beveelt me, deze kerk te ruimen, en terstond
Te varen in de Hel. Ga heue, en toom uw mond."
Op zulk een antwoord laat August een outer bouwen
Op 't Kapitool, waarin dees titel wordt gehouwen:
„Het outer toegewijd den eerst geboren God."
Plutarch betoomt den mond des afgronds met een slot,
Daar Epithers, die hem de letterkunst ontvouwde,
Geboren in zijn stad, te water zich betrouwde,
En met al 't scheepsvolk hoorde, in 't varen over 't meer,
Langs 't eiland, eene stem, ten tijde van Tibeer:
„Gaat, meldt, hoe groote Pan nu dood is en gestorven;"
Waarop een luid geschrei en schreyers om hen zworven,
Alsof d' orakelmacht des afgronds nu in nood,
En al haar spokerij begraven lag en dood;
En Diocletiaan hoort zelf Apollo uiten,
Dat nu rechtvaardigen zijn lippen zouden sluiten,
Waarbij zijn priesterschap het Kristendom verstond;
De lastraar Celsus, vast op Epicuur gegrond,
Bekent dees stomheid meê, zoo vreemd als ongewone,
Te Klaros, Delfi, en in 't wijd befaamd Dodone;
Een merk van Kristus' komst, vermogen, en geweld
Op d' Afgoôn; een verval, ons lang voorheen gespeld.
Om nu beknopt Gods boek te zetten in zijn waarde:
D' eenparigheid des stijls, die nergens in verаarde,
Noch wankelt, noch bezwijkt in waarheid en haar schat,
Maar draaft op éénen toon, van 't eerste aan 't leste blad,
Verdient geloof, dewijl 't, met wonderen bezegeld
En bloed der heiligen, ontelbre volken regelt,
Ook zelfs verbasterden in tucht houdt en betoomt,
En oorlog, watervloed, noch vijandschappen schroomt,
Maar d' eeuwen vast verduurt, en niet laat door te dringen,
Gereikt van ouderen aan hun nakomelingen.
De kerkkroniek, een rij oudvaders, kerkenraân,
Van Oosten West vergaârd, zien 't licht van 's Hemels blaân,

In Kristus' kruisleer, tot een licht voor alle blinden,
Zoo verre schijnen, als men menschenspoor kan vinden;
En zoo geen wonderwerk dit Heilboek, dat God eert,
Bekrachtigt, waar het schijnt en werelden bekeert,
Zoo zal dit wonderwerk verdooven alle wondren,
Gebleken om het licht van duister af te zondren.
Dit heilig boek ontdekt den oorsprong van 't heelal,
Den oorsprong van het kwaad, des menschen droeven val,
Den oorsprong van het goed, zoo groot als 't hart kan wen-
Heft God alleen in top, vernedert alle menschen, (schen,
Ontvouwt het zielgebrek, bestelt ons artsenij,
Beloont de goede deugd en straft de schelmerij,
Met trouwe en liefde en schrik den harten in te prenten,
Door heilbelofte en vloek en felle dreigementen,
Gevolgd van heil en ramp, gezien in goên en kwaân,
Die hier den levenden ten nutten spiegel staan.
Het strijdt ook niet, maar stemt het hoogste met de reden,
Dat elk zich onderwerpe aan geloofwaardigheden,
Die onweêrspreekbaar zijn, als der profeeten blaân
En Mozes' boek, al kwam een dooden op te staan,
Om ons t' ontvouwen, in wat staat verdoemde zielen,
Als 't lichaam in 't graf gedolven legt, vervielen;
Die geloofwaardigheid waar min geloovenswaard
Dan Mozes' pen, en wat Gods geest ons openbaart
In der profeeten blaân. Zoo gaat geloof voor proeven
Van 't losse brein, hetwelk de waarheid zet op schroeven;
De mond der waarheid, al het waanwijs brein te kloek,
Verzendt en wijst ons naar Gods nimmer faalbaar boek.
De Bijbel staat dan vast, ten trots van alle listen
Des Afgronds, die doorgaans de tong der Ongodisten
Misbruikt, in 't lasteren van Godsdienst en den zwier
Van 't heilig Godsboek, door de proef, als goud in 't vier,
Verheerlijkt, in 't gezicht der Helsche Razernijen,
Die, ijdeler dan rag, geen waarheid overstrijen.
Men sla dit boek vrij op, den onwaardeerbren schat,
Als uit Gods troon gedaald: het eerste en leste blad
Begint en sluit met God, gelijk doorgaans Gods blâren
Dien aangebeden naam in zijne kracht bewaren.
Gods wezen, eigenschap en werk, hij ons voorheen
Bespiegeld in het licht, dat uit de reden scheen
En straalde, en ook de dienst, de Godheid opgedragen,
Beginnen uit dit boek nog schooner op te dagen,
Waar God zich meer en meer den vadren openbaart,
En eindlijk zijnen wil op 't allerrijkst verklaart
Door zijn gezalfden Zoon, uit 's Vaders schoot gezonden,
Die alle volken heeft door éénen dienst verbonden.
Drie tijden wijzen ons drie slag van diensten aan,
Door openbaringen, bekend in zuivre blaân:
Eerst Adams last, daarna de wet, van God geschreven
In steene tafelen en Amrams zoon gegeven;
De derde is Kristus' dienst, die Mozes' oude wet
Zoo stip niet afschaft, als verbetert en verzet,
En zijn genade drukt in 't hart, van God besneden
Aan eige zinlijkheên en vleeschelijke zeden;
Een Godsdienst zonder gâ, gebonden aan geen tijd,
Noch plaats, noch stamhuis, welks geslachtregister slijt.
Gehoorzaamheid, zich zelf den Schepper onderwerpen,
Was d' eerste les, die God den schepslen in woû scherpen,
Toen Hij in 't Paradijs, door 't dreigement der dood,
Den boom der kennis streng het heilig paar verbood;
Dat, door de vrucht bekoord en slang, van spook bezeten,
Den appel plukte en at, te blind en godvergeten,
En van den Cherubijn uit Eden werd gejaagd,
Daar 't eeuwig zijnen val in 't menschdom nog beklaagt.
Gehoorzaamheid, toen 't vee daarna op 't outer brandde,
Werd zelf van Samuël ook boven offerande
Geschat; want offeren Gods hart van ons vervreemdt,
Indien 't zijn oorsprong niet uit deze hoofddeugd neemt:
En d' offerande, als van de Godheid ingegeven,
Begint in Adams huis, en schier met 's menschen leven,
Daar Abels offervlam omhoog stijgt naar de lucht,
En Kaïn op 't altaar zijn schoof en akkervrucht
Ontsteekt, dat God mishaagt, waarom zich d' offraar stoorde,
En zijnen broeder fel en wreed op 't veld vermoordde,
Wiens heilige opdracht sproot uit eene oprechte ziel;
Waarom het offer ook het zuiverste oog geviel,
Gelijk een voorbeeld van het offer, te verwachten
Ten zoen van Adams smerte en allerlei geslachten.
De Godsdienst, in den staat en 't wezen van natuur,
Geknakt door Adams val, scheen zwak in zijnen duur,
En lag verreukeloosd bij velen, als bezweken;
Tot dat in Enoch 't licht van God wierd opgesteken,
En 's Allerhoogsten naam, die door de nevels scheen,
Bij vromen recht geëerd, gevierd, en aangeheên,
Waaronder Enoch voer naar boven, opgenomen
Om zijn godvruchtigheid, den spiegel aller vromen.
Het onkruid nam na hem op d' aarde d' overhand;
Waarom de wereldvloed, die duinen kent noch strand,
Het menschelijk geslacht in grondelooze baren
Begroef, die Noahs huis in 't groot gevaarte sparen,
En allerhande vee, bedekt van 't houten dak,
Tot dat de zee verliep, hij d' offerande ontstak,
Wiens geur ten hemel steeg; die, door dien reuk bewogen,
Beloofde, hij het merk van zijne regenbogen,
Het menschdom nimmer weêr, om stonten wrevelmoed,
Te domplen in een zee en grondeloozen vloed:
Een klaar en vast bewijs, hoe d' offers God behagen,
Als zoeners van zijn roede, afbidders van zijn plagen.
De zes geboôn van God, bij d' Oudheid der Hebreên
Gesterkt, en Adams zaad en Noahs bloed gemeen,
Door 't zevenste gebod vermeerderd, met de schrikken
Voor spijs van dieren, die in hunnen bloede stikken,
Zijn blijken van Gods dienst, ter wereld ingevoerd,
Door een gehoorzaamheid, die niet[1] verbodens roert.
D' Aartsvader Abraham, op 't hemelsch openbaren,
Verliet zijn vaderland en afgodiste altaren,
En dwaalde in ballingschap naar 't rijk van Kanaän;
Waar blaakte d' ijver niet van dien Godvruchten man!
Hij bouwde altaren op, den waren God ter eere,
Vereerde 't Priesterdom met tienden, steel met leere
En voorbeeld zijn gezin, was vreedzaam tegens Loth,
Ook gastvrij, en ontving drie Engelen van God,
Verbad misdadigen, en die hem fel benijdden,
En paste, op Gods bevel, al 't manbaar te besnijden.
Melchisedech, gewijd in 's Hoogsten priesterdom,
En Salems vorst, gemoet den held, die wederom
Naar huis toog, uit den slag, ten troost van Loth, geslagen
Met koningen, verstrooid in hunne nederlagen.
De priester scheen gedaald, gelijk uit eene wolk.
Hij kwam met weite en wijn verkwikken 't moede volk
Van vader Abraham, en zegende ze al t' zamen,
Gelijk Gods offraar voegt, die d' eenwen gaf te ramen
Wat priester namaals eens, zoo gastvrij en getrouw,
Melchisedech op 't spoor van verre volgen zou,
En offren weite en wijn, tot onderhoud der zielen,
Die voor een edel drank en voedsel nederknielen.
D' aartsvader Isak, als een lam, op 't hout geleid
Ten offer, geeft een merk van zijn godvruchtigheid.
Door onderdanigheid aan God en zijnen vader,
In 't offren van zich zelf. Uit dees godvruchtige ader
Begaf hij zich op 't veld des avonds in gebeên,
Daar hem zijn bruid, van God hem toegeschikt, verscheen.
D' aartsvader Jacob vluchtte, om 's broeders wrok te schu-
Vermijdde in Kanaän, op 's vaders raad, te huwen (wen,
Aan eene Afgodistin. Hij bouwde voor en na
Altaren op den berg, en ook te Berseba
En Bethel, en begroef, tot een godsdienstig teiken,
Gesmijde, en oorcieraad, en Afgoôn onder eiken.
Hij rechtte merken op van steenen, God gewijd,
Betaalde Godsbelofte en tienden op zijn tijd.
Hoe dierbaar Jozef, van godvruchtigheid gedreven,
Zijn zuiverheid waardeerde, ook boven staat en leven,

[1]Thans niets

Toen Potifars gemaal[1], bekoorlijk met haar tong
En schoonheid, naar de bloem van zijne jaren dong,
Meldt d' uitkomst, waard doorgaans op heilige tooneelen,
Ten spiegel van de jeugd, die kuische rol te spelen,
Opdat men, langs dees baan, naar eer en kuischheid streev',
En liever 't kleed dan lijf en ziel ten beste geev'.
Maar 's helds godvruchtigheid niet lager schijnt te draven
In 't broederlijk onthaal, en eeren en begraven
Des vaders en zijn lijk, met staatsiën beweend,
Zoo verre in Kanaän, bij Abrahams gebeent
En zijner zonen asch, in 't nare graf gezonken
Te Hebron, naar de kunst uit louter rots geklonken.
De Godsdienst, in den staat der simpele natuur,
Uit kracht van hare wet, in wezen en in duur,
Bij huisgezinnen, meer dan tweemaal twalef eeuwen,
Zag eenen dienst, aan alle stammen der Hebreeuwen
Gezworen, te gemoet, en hoopte op d' uur en tijd
Dat Jacob, door een wet van boven ingewijd,
Nog nader kennen zou den naam des Ongezienen,
En Hem met duizenden gehoorzamen en dienen.
De Hemel had voorheen, door zijn voorzienigheid,
Dit lastig juk den hals van Mozes opgeleid,
Een telg uit Levi's stam, geleerd in wetenschappen,
Begaafd met dapperheid, gevlucht in ballingschappen,
Gestreng in 't ongelijk te wreken van Gods volk,
Der onderdrukten wijk en toeverlaat en tolk,
Aan priester Jethro's bloed door wettige echt verbonden,
En hoeder van zijn vee. Toen dees op dorre gronden
In Midian, omtrent Gods berg, die Horeb heet,
Zijn kudden, overal verstrooid, zoo lang en breed,
Bewaakte en gadesloeg, zag hij een bosch ontsteken,
In schijn van lichten brand, en hoorde een Godheid spreken,
In 's Allerhoogsten naam, en eerde barrevoets
De heiligheid der plaatse, eerbiedig, vol oodmoeds.
Hier meldde God zijn naam, verkoos hem uit den bossche
Ten heiland, dat hij 't volk uit slavernij verlosse,
Zijn last bezegele door kracht en wonderdaân.
Dus randt hij Memfis' hof en rijk met plagen aan,
En viert ten leste 't feest des Paaschlams, strijkt de posten
Ter zijde, om hoog en laag, met lamsbloed, den verlosten
Ten beste, en rukt naar 't meer, daar God hem zege schenkt,
En Faro, die hem volgt, met al zijn heer verdrenkt;
Waarop al juichende, met lofgezang en reyen,
De stammen Mozes' keel en Mirjams trom geleyen.
Toen hij met al zijn heer om Sina's bergtop lag,
En 't volk geheiligd had, borst God den derden dag
Met storm en bliksem uit, en donderde uit de wolken
En rook en smook en vlam, in 't oor en oog der volken.
De gansche Godsberg dreunt. Al 't leger beeft en schrikt
Voor donderslag op slag, daar 't vier in d' oogen blikt,
De hemelsche trompet haar klanken mengelt onder
De krakende kortouw en 't weêrlicht van Gods donder,
Als Mozes op den berg aan Arons zijde stond,
En met zijne ooren ving 't orakel uit Gods mond,
Hetwelk hun eenen God te dienen in woû scherpen,
Zich zelf geen heilloos beeld van Afgoôn onderwerpen;
Het misbruik van Gods naam leert mijden uit ontzag;
Om zeven dagen eens God wijden éénen dag;
Der oudren eer geensins ontluistren, noch verkorten;
Uit toorne en dolle wraak geen menschenbloed te storten;
Het wettig bedde niet te schenden door een gloed;
Geensins ter sluik te staan naar iemands have en goed;
Niet valschelijk met schijn van waarheid te stoffeeren;
Een anders eigendom noch huisvrouw te begeeren.
O wet, in tafelen van steen door God geprent!
Zoo zinrijk en voltooid, wat zult gij, nooit geschend,
Geheel en gaaf, den tijd en d' eeuwigheid verduren,
Niet van een rijk alleen of eene stad, met muren
Besloten en bepaald, een volk en burgery
Betoomen, regelen; gelijk van ouds de dry
Wetgevers, binnen Sparte, en 't uitgeleerd Athenen,
Lycurgus, Drako's wet, en Solon zijn verdwenen,
De wetten van Carthage en Rome lang vergaan,
Veranderd, en hervormd; maar Mozes' wetten staan,
Hoewel Jeruzalem veranderde van heeren,
En Aron zijnen stoel en tempel om zag keeren,
Geketend en vervoerd en eindelijk verlost;
De wet van Mozes stond, zoo pal gelijk een post,
Wel dertig eeuwen lang, en volgt de zon en wolken,
Bij Kristen, Jode, en Turk, gelijk een recht der volken
En fakkel van nature; en geeft getuigenis,
Dat zij door Mozes' hand van God gegeven is,
En eerst aan Jacobs bloed, zijn erf en eerstgeboren,
Wien deze bandvest was van eeuwigheid beschoren,
Voor alle onbesneên, opdat een volk alom
Een Godheid eerde, een wet, altaar, en priesterdom;
Terwijl d' Afgoderij en heillooze offeranden,
Gelijk een helsche pest, besmetten alle landen,
Daar 't blinde Heidendom, bijkans van stad tot stad,
Gesplitst aan rotten, elk zijn eigen Afgod bad.
Al schijnt de zon op elk, hoewel de hemel regent,
En dauwt van land tot land, geen volken zijn gezegend
Van God, als Israël, met zulk een zuivre wet,
Waarbij de beste wet geleken is besmet
Met dwalinge, of met inkt van menschenbloed geschreven,
En, na 's wetgevers dood, niet lang in zwang gebleven;
Want wat uit menschen spruit, verbastert en verrot,
Wat God bekrachtigt, duurt in eeuwigheid, als God.
Dees wet, van Sina's top ter bergspitse afgedonderd,
En sedert uitgebreid, begrijpt in zich zes honderd
Geboden en verboôn, met eenen drie en tien,
Gedeeld in driederlei: die op de Godheid zien
En Godsdienst, op 't gerecht, en op den stijl der zeden;
Een onverdraagzaam juk, zoo lang het vleesch de reden
Vermeestert en verzwakt, en d' opperste genâ,
Door deze wet beloofd, den mensch niet koom' te sta,
Noch kranken reikt de band, die met verlangen wachten
En uitzien naar den Held, aan Abrahams geslachten
Gezworen, toegezegd, gespeld en afgebeeld,
En daar haar dienst op wijst; terwijl ze niemand heelt,
Noch heelen kan ter nood, maar toonende de wonden,
Messias binnen roept, die, uit Gods schoot gezonden,
Met balsem van genâ het krankbed troosten zal,
En redden den gewonde uit nood en ongeval.
Zij leert één enklen God en Godlijk wezen eeren,
Alleen bij zijnen naam ter nood de waarheid zweren,
Hem volgen op zijn spoor en donderende stem,
Geen Afgoôn noch hun sleep gedoogen neffens Hem,
Maar al 't afgodisch bloed in zijn gebied verdelgen;
Te planten 's Hemels wil van stam in teêre telgen;
D' orakeltent, waarin de Godheid straalt en woont,
Te spannen naar 't gezicht, op Horebs kruin getoond,
In voorhof afgedeeld en 't heilig en aartsheilig,
Voor volk en priesteren en Arons voetzool veilig,
Den onbesneên verboôn. De voorhang scheidde straf
Het allerheiligst koor van 't heilig midden af,
Voorzien met reukaltaar en toondisch en de lichten
Des gouden kandelaars, die 's priesters diensten stichten.
In 't allerheiligst stond het gulden wyrookvat,
De bondkist, gestoffeerd met godgewijden schat
En heiligdom, de wet van steen, en Arons roede,
Den emer met den dauw, die hongerigen voedde.
't Gehemelt van Gods kist, als een genadetroon,
Waarop het goddelijke orakel zat ten toon,
Werd overschaduwd van de schacht der Cherubijnen;
Terwijl d' aartspriesters, eens in 't jaar, voor God verschijnen,
Nadat ze zich en 't volk eerst heiligden door bloed
Van vee, geslacht ten zoen van God, die hun gemoet
Met glans in 't borstgebeente, en antwoordt op hun vragen,
Ten dienst der oversten en koningen, om plagen
Te keeren van den hals, in tijd van druk en nood,
Of 't land te zegenen uit 's Hemels rijken schoot.

[1] Thans gemalin.

De priesters legeren, met eenen de Levijten,
Rondom het heiligdom, en dicht om Gods tapijten,
Een ieder om zijn ampt en offers te bekleên,
Ter eere van Gods naam, ten zoen van 't algemeen
Of elk byzonder lid, door 't slachten van de stieren
En os en koei en ram en schaap, in ontervieren
Verslonden, of van 't vier der lucht tot asch gezengd.
Hier worden wijn en bloed en oliën geplengd.
Zij sprengen tent, altaar, en bok en volk met asschen
En bloed. Onzuivren gaan gezniverd en gewasschen
Met water naar hun tent. Men offert geite en duif,
En wyrook, myrrhe, en zont en meel en gerf en druif.
De priesters nacht noch dag in hunnen plicht ontbreken,
Om 't eeuwig vier te voên, en vlammen aan te kweeken.
Men viert de feesten, net gemerkt bij zon en maan.
Het zevenjarig feest heet schuldenaars ontslaan,
En slave en arme veld en graan ten beste schenken.
Men mag het wettig recht des priesterdoms niet krenken
In eersteling, noch tiende, en 'tgeen hun eigen is,
Maar offren naar den eisch de gaven aan Gods disch.
De zallef-olie wordt op 's priesters hoofd gegoten,
Den koningen gewijd, en voor hun opgesloten;
De rechterstoel gesteld, waarvoor de moedwil beeft,
En wat 's aardspriesters mond en uitspraak wederstreeft.
De Godsdienst der Hebreên ontbeert noch blijk, noch mer-
Om een godsdienstig hart t' ontvonken en te sterken. (ken,
Men vindt, van stap tot stap, het spoor gedrukt alom
Van God en Gods geslacht en lot en eigendom,
Door Engelen geleid, gehandhaafd en verdadigd,
Met zege en wonderen getroost en begenadigd;
't Zij Arons roede bloey', de steenrots water geev',
De kopre slang geneez', het heer der vorsten sneev',
De stroomende Jordaan, met opgescheurde kolken,
De bondkist doortocht gunn', Gods zwaard de zeven volken
In Kanaän verrass', waar op bazuingeschal
't Gevloekte Jericho, met toornen, poorte en wal,
Ter aarde ploft, nadat de bondkist, drie paar dagen,
Met staatsie en gebeên ten toon is omgedragen.
De Hemel straft en helpt zijn volk in 't rechtersdom.
De bondkist wordt boriu van Dagon, doof en stom,
En wederom uit schrik van zelf terug gezonden.
Zij dwaalt vast ongerust, en wisselt huis en gronden,
Gelijk een pellegrim, beschaduwd van tapijt,
En wacht op Salomon, die haar den tempel wijdt,
Met staatsie henevoert ten berg op, daar de scharen
En stammen van het rijk, wel driemaal 's jaars, vergâren;
Daar hemelsch vier omlaag het offervee verteert,
En God in eene wolk den tempel zelf stoffeert
Met glans en majesteit, bestemmende de bede
Des zoons, die 's vaders stoel bezit in vollen vrede,
In zulk een heerlijkheid, dat nooit d' alziende zon
Een koning zag, zoo wijs en rijk als Salomon;
En zelf de koningin der Mooren haren drempel
Verliet, om Jacobs God t' aanbidden in dien tempel,
Na zeven jaar volbouwd, ter eere van Gods naam,
En rijker in haar oog dan d' uitgespreide faam.
Men telt, na Salomon, een rij van duizend jaren,
Dat Abrahams geslacht, op ongelijke baren
Van afval, scheuring, krijg, en ondergang van stad
En tempel, wierd gesold; het volk te Babel zat
Gevangen aan d' Eufraat, en wederom ontslagen;
Jeruzalem herbouwd, en onderdrukt bij vlagen;
De heerschappij bij beurt veranderd van gelaat,
In koningsdom en vorst en priesterlijken staat,
Totdat de Roomsche macht, allengs in top geklommen,
Den staf van Juda neemt, den keur der priesterdommen
Van Aron stenrt en krenkt, 't gewijde niet verschoont,
En binnen Rome in 't eind Herodes koning kroont;
Een schijnbaar teeken, uit 's aartsvaders mond genomen,
Dat 's volks Verlosser nu eens most te voorschijn komen;
Waarna zoo menige eeuw besneên en onbesneên
Verlangden overal, met zuchten en gebeên,
Om, onder eene wet, gerust den Ongezienen
T' aanbidden, offeren, en heiliglijk te dienen.
De wijze Daniel, die bij Hezechiël
Zoo heilig wordt geschat, Messias' toekomst wel
Kon spellen, uit den mond van Gabriël, gezonden
Daar Juda, bij d' Eufraat, geboeid lag en gebonden.
Hij telt vijfhonderd jaar min tien met zijne stem,
Dat, na 't herbouwen van 't verwoest Jeruzalem,
Messias, de beloofde, in 't leven most verschijnen;
Gelijk Nehemias, de meester der Rabbijnen,
Ontrent een halleve eeuw eer Kristus ooit verscheen,
Dit sloot uit Daniël, ten dienst van zijn Hebreên.
Hiermede stemt de steen, die, van den berg aan 't glijen,
Nebukadnezars beeld, de vier hoofdheerschappijen,
Verpletten zou tot stof, 'twelk, zoo men Gerson leest,
Messias' rijk beduidt, dat, wijd en zijd gevreesd,
Met kracht de sluyerkroon van Rome zou verpletten,
En brengen onder 't juk van Kristus en zijn wetten,
Waarmede zelf de mond der wetgeleerden stemt.
Josefus' pen, geensins van Kristus' tijd vervremd,
En die Jeruzalem met zwaarden om zag ploegen,
De spreuken des profeets, die op dees neêrlaag sloegen,
Ontvouwde op zijnen tijd, waarbij het schijnbaar bleek,
Dat Kristus' toekomst hield de voorgespelde[1] streek.
De tweede tempel ook, in 't oog van Malachias,
Die Salomons gebouw ontluistert, haalt Messias,
Den lang verwachten, in door 's Hemels afgezant,
Die Hem de heerstraat baant; maar d' eerste tempel spant
De kroon in heerlijkheid, in elks uitwendige oogen;
Want Salomons gesticht was in den top voltogen;
Zoo moet de majesteit des tweeden tempels slaan
Op Gods genâverbond, dat eeuwig vast zal staan,
En God Messias zelf betreden Arons drempels,
Gedurende den tijd en stand des tweeden tempels.
Ook bleek het uit de faam, die, wijd en zijd gespreid,
In Davids rijk en daar zijn grens gebnren scheidt,
Hoe al de wereld wachtte op d' aankomst van den grooten
Verlosser, Toeverlaat van 's Hemels bondgenooten.
D' een nam Herodes of een hoofd van Gaulon voor
Messias. Titus en zijn vader[2] raakten door
Voorspelling op de tong, in Syriën en Oosten,
Dat zij 't Hebreeuwsch geslacht ten leste zouden troosten
In zijn verdrukkingen; Judea eenen held
Uitleveren, wiens staf al 't wereldlijk geweld
Zou toomen, als Svetoon[3] en Tacitus ons melden,
Waarop de bladen slaan, die Gods orakels spelden.
Uit al dit mompelen en gissen ondereen
Rees oproer voor en na, in Davids rijk en steên.
Elizabeth, gehuwd aan priester Zacharias,
Ging zwanger van een vrucht, den voorbod van Messias,
In haren ouderdom, als Engel Gabriël,
Gezant uit 's Hemels troon, in d' onbesmette cel
Van Davids dochter daalde, en, op zijn groete en reden,
De Godheid, eene kracht, een vaag, een vier, beneden
Afstralende uit de lucht, met glans en majesteit
De kuische Maagd, Gods bruid, in hare oodmoedigheid
En onderdanigheid, omhelsde en kuste en eerde,
Zich mengde met haar bloed; en zij, die God begeerde
T' ontvangen in haar harte, ontving ('t was nooit gehoord)
Nu God Emanuël, en droeg 't alscheppend Woord,
Messias, onder 't hart; en, van de Godheid zwanger,
Bezweek van schrik en hoop, en schaamrood kon niet langer
Verbergen haar geluk, maar borst in 's Hoogsten lof
Met al haar krachten uit; terwijl d' Aartsengel 't hof
Des hoogen Hemels koos, van waar hij was gestegen.
Zij gaat Elizabeth, haar nicht, op dezen zegen
Bezoeken, daar de vrucht, de voorglans van Gods Zoon,
In 's moeders lichaam juicht; terwijl hij Jesses kroon

[1] voorspelde, voorzegde. — [2] Keizer Vespasianus.
[3] De levensbeschrijver der Romeinsche keizers, Suëtonius.

Alreede heerschen ziet in dezen ongeboren,
Op 's grootvaârs stoel, in 't rijk, van boven hem beschoren,
En dat, van eeuw noch grens besloten, noch bepaald,
Zich uitbreidt, wijder dan de levende adem haalt,
Augustus, in triomf, had d' oorlogspoort gesloten,
En schatte al 't Roomsche volk en Jacobs wetgenooten,
Als Jozef, Davids zoon, in Davids veestal kwam
Het arme Bethlehem, om onder zijnen stam
Zich met de zwangre maagd, Gods bruid, te laten schatten.
Het klein begrijp der stede, onmachtig te bevatten
Den grooten drang des volks, zendt d' ondertrouwden voort
Van deur tot deur, en wijst ze een berberg, bij de poort,
Een donkere spelonk, een veestal aan de veste,
Daar 't volk krioelt en woelt. Hier rust de maagd ten leste,
En baart des middernachts haar eerste alwaarde vrucht.
Gelijk de morgendauw, uit koele en versche lucht,
Op rozegaarden valt, om rozen te verkwikken,
Die, 's daags van dorst versmacht, in zonne en hitte stikken;
Zoo lieflijk ontvloeit den maagdelijken schoot,
Die blanke leliebloem, ook zonder last en nood
Te voelen, God en mensch, één zaad en twee naturen
Aan een verknocht, een kind; waarop de lagé muren
Van 't ongeachte vlek, het nedrig Bethlehem,
Zich heffende uit het stof, de stad Jeruzalem,
Gods outer, en den stoel der koningen, verdooven;
Hoe arm het in een kribbe en veestal legt verschoven,
Gewonden in den doek; terwijl de lucht vol geest
En Engelen, bij nacht, op Gods geboortefeest
Vergadert, daar ze lof den Allerhoogsten zingen,
Waarop de herderswacht en kudde en weide springen
Uit haren eersten slaap, verheugd en blijde, omdat
De vreugd ter wereld kwam in Davids arme stad.
Vóór 't scheppen van de hooge en hemelsche gewelven,
Vol Engelen, was God alleen en stil zich zelven
Bekend, en zat gerust, vervullende den ring
Van zijne oneindigheid, in een bespiegeling
Van zich en zijn nature, in 't diepe licht verborgen,
Dat geene beurten kent, noch avondstond noch morgen;
Maar toen Hij uit een Niet, op 't eeuwige besluit,
De wereld voortbracht, ging de nooit verschenen uit,
Om zich den schepselen, als ziebtbaar, te vertoonen
In zijne majesteit, voor alle hemeltronen
En macht en heerschappij, gebogen onder hem,
Eerbiedig toegejuicht, met een gemeene stem
Van duizend duizenden, zoo hoog in top getogen,
Door dankbaarheid, omdat zij God aanschouwen mogen.
Dus was het scheppen dan Gods uitgang d' eerste reis;
Gelijk een wereldvorst zich, buiten zijn paleis,
In 't openbaar vertoont aan allerlei geslachten
En volken, die voor 't hof op zijnen uitgang wachten,
Ter aarde storten, en op 't aanzicht vallen neêr,
Zoodra hij zich vertoont, begroet met prijs en eer.
De tweedemaal ging God, gelijk uit 's Hemels zalen,
Toen hij d' Aartsvaders sprak òf zelf, òf kwam bestralen
Door openbaringen en droomen en gezicht,
En heilige Engelen, en voorschreef hunnen plicht
In tafels van de wet, met zijne hand geschreven,
En boven uit den top van Sina hun gegeven,
Gesterkt met wonderen en spraakgeluid en vlam.
Hij openbaarde zich in 't voorstaan van dien stam,
Uit alle stammen tot Gods priesterdom gekoren,
Als zijnen eenigen en eerst- en oudstgeboren,
Met majesteit ontrent de heilkist van 't verbond,
Genadiglijk geëerd, daar Gods onfaalbre mond
Zoo lang orakels sprak, en antwoordde op de vragen
Van zijne aartspriesteren, die voor Hem nederlagen.
Maar nu ten derdemaal kwam God uit zijnen troon
Te voorschijn in zijn bloed, enz. (Zie het fragment
boven, bladz. 333 tot 336):
En niet uit eene maagd, die God in doeken windt.
Hij legt er toegejuicht van Engelen en menschen;
Zoo vele koningen en Godsprofeeten wenschen
Met alle aartsvadren, van verlangen afgepijnd,
Den blijden dag te zien, dat God in 't vleesch verschijnt.
Het licht van 't licht en God van God verbergt zich onder
De menschheid. Wie begrijpt dit aller wondren wonder!
Hoe twee naturen, en elkandre al t' ongelijk,
Verknocht in één persoon, den glans van Davids rijk,
En Arons Heiligdom, Gods Bondkist, hier verdooven!
Het dwaalziek brein wil eerst begrijpen, dan gelooven.
Men mag Gods Bondkist, daar de Godheid op de veêr
Der Cherubijnen zweeft, niet dan met vreeze en eer
En volle eerbiedigheid genaken; daar de zielen
Der hooge priesteren neêrslachtig nederknielen,
En op hun aangezicht neêrvallen in het stof.
Des menschen ziel, in 't lijf gedompeld, is te grof
En aardsch om hooger in dit Heiligdom te stijgen.
Het is godvruchtiger te wyrooken, te zwijgen
Dan t' onderzoeken, hoe zich d' anderde persoon
Der Godheid met dit kind vereenigt uit Gods troon.
Het wordt, den achtsten dag, naar Mozes' wet besneden,
En met dit eerste merk, waardoor het zich de zeden
Van Aron onderworpt, geteekend, en het stort
Zoo vroeg zijn dierbaar bloed met smerte, om niet te kort
Te schieten in Gods eisch te zoenen door zijn lijden,
En van den vloek der wet het menschdom te bevrijden;
Als Gods besnijdenis dees wetkwetsuur geneest,
En eischt, dat zich de mensch besnijde naar den geest,
Aan eigen wil en hart en hartstocht en gedachten;
Besnijdenis vereischt in allerlei geslachten,
Gezegend in het zaad, beloofd aan Abraham,
Dat Jezus heet, en nu de wet voltrekken kwam.
De wijzen sterken[1] dit, die, door de star van 't Oosten,
Naar Bethlehem gewenkt, zich eenen tocht getroosten
Zoo vele mijlen verre, en, over berg en dal,
Het licht der zielen zelf zien opgaan in den stal;
Terwijl Jeruzalem in slaap legt, Gods profeeten
Verwaarloost, en vergeefs hun bladen heeft gesleten.
Zij zetten al den dienst van Mithras aan d' een zij,
Om 't licht, dat nu den nacht van alle Afgoderij
Verdrijft, en uit zijn kribbe elk toeschijnt, in het midden
Van ezel en van os. Zij eeren en aanbidden
Den koning, die met macht den schepter voert alom,
Den priester, afgebeeld door Arons priesterdom,
Met een zijn sterflijkheid, beteekend door drie gaven:
Want goud den koning eert, de myrrhe wordt den graven
En lijken toegewijd, en zalft hem reede, in schijn
Als hangende aan het hout, gekruist met smerte en pijn:
De geur des wyrooks past dien priester, om te treden,
Gepurperd in zijn bloed, met offren en gebeden
In 't allerheiligst koor, den Hemel zelf, en daar
Alle eeuwen in en uit te zoenen zijne schaar;
Die vast op Jezus hoopt, en uit zijn mond wil hooren
Den dienst door Mozes' dienst ontworpen, lang te voren,
Als in een ruw ontwerp, waarop 't volkomen wordt
Geteekend en gemaald, en leven ingestort. (tels
'tBetrouwen op dees vrucht schiet daaglijks dieper wor-
Door openbaringen; want daar men een paar tortels
Ten offer breugt, en zich de kraamvrouw naar de wet
Wil zuiveren, en 't kind, van geene vlek noch smet
Ontzuiverd, God vertoont, in zijnen gouden tempel,
Komt oude Simeon, al hijgende, Arons drempel
Instappen, om Gods Zoon t' omhelzen op dit feest,
Gedreven door een drift en inspraak van den Geest,
Opdat hij vóór zijn eind dien zegen niet verslofte.
Zijn wandel, zonder schuld, verdiende een troostbelofte,
Dat hij de stramme leên niet slepen zoude in 't graf
Eer hij den Heiland zag, den Koning, die den staf
Van David voeren zoude, en Gods geslacht beschermen.
Nu nam hij dien Gezalfde op zijne bevende armen
En hief zijne oogen, van de vrucht, naar Gods paleis:
„O Vader!" riep hij, „dat uw dienaar vrij in peis

[1] bevestigen.

Bij zijne vaders vaar', nu hij het licht der volken
Ziet rijzen in dit kind, dat alle duistre wolken
Zal drijven van hun oog, een ieder heil belooft,
En Juda zulk een kroon van eere zet op 't hoofd.
De Hemel zeegne toch de maagd, de zuivre moeder!
De Hemel zeegne toch haar heilvrucht, den Behoeder,
Een merk van tegenspraak, dat wijd en overal
De kleinen heft in top, de trotschen pletten zal.
O moeder! zult ge wel uw droefheid zien en lijden?
Wat wil een zwaard van druk het moeders hart doorsnijden,
Een zwaard, dat uw geduld tot prijs en glorie strekt,
En den verborgen haat van menig hart outdekt."
Zoo spreekt de dorre stok, vol vreugd, en onder 't hopen
Gaat in zijn aangezicht, zoo 't schijnt, de hemel open,
Alsof hij reeds genoot de vreugd, de zaligheid,
In deze vrucht elkeen veel eeuwen toegeleid.
De weduwe Anna, meer dan vierwerf twintig jaren,
Stokoud, gewoon des nachts den tempel te bewaren,
Te waken in 't gebed, kwam mede juist op slag,
Verheugd, dat zij Gods bloed, den Aartsverlosser, zag,
Die nu Jeruzalem met eenen dienst zou sieren,
Nog schooner dan tot nog al Arons offervieren (plicht,
En Godsdienst, sleehts een schim en voorbeeld van den
Die Mozes' schaduwen verdrijft door 't nieuwe licht.
Maar recht als Mozes, eer wetgever der Hebreeuwen,
Vervolgd werd in zijn wieg, ontrent voor vijftien eeuwen,
Van Faro, zoo verbergt zich Jezus eene wijl,
Voor 's kindermoorders haat, aan d' oevers van den Nijl,
En schuilt in duisternisse, in 't rijk, daar d' oudenzworven,
Totdat de kinderpest Herodes was gestorven.
Zijn ouders leidden Hem, tot driewerf toe om 't jaar,
Te Sion op het feest, gewijd aan Gods altaar.
Zoodra zijn oude zes paar jaren had gemeten,
Vond Hem de moeder zelf in Gods gewelf gezeten,
In 't midden van den ring der Wetgeleerden, om
T' ontvouwen 's Vaders wil en 't hemelsch Heiligdom;
Verstommende ieder een, door d' antwoord op hun vragen,
Door vragen, daar de kloekste en schranderste onder lagen,
Verwonderd om de kracht en wijsheid en 't verstand
Van 't heilig Kind, dat vroeg de kroon der wijsheid spant,
En Salomon verdooft en alle profeeijen,
Die Gods gezalfden Zoon ten leeraar innewijen.
Na achttien jaren tijds, hierna voorbij gegleên,
Begon Emanuël eerst in zijn ampt te treên,
Met openbaarder blijk, waarop elk zag en hoopte,
Daar Zacharias' zoon, die van Hem tuigde, doopte,
Aan d' oevers der Jordane, en 't onbesmette Lam,
Hetwelk, zoo rein als 't was, bij hem te water kwam,
Hij dompelde; waarop de hemel werd ontsloten,
De Geest, gelijk een duif, op 't haar, dus overgoten,
Van boven nederdaalde, en, uit den hoogen troon,
De Vader met zijn stem, den Godbeminden Zoon
Vereerende, elk beval, naar 's Hemels eerstgeboren
En wetorakel scherp te luistren en te hooren.
Aldus ontving het koude en vochtige element,
Door 't roeren van Gods leên en lichaam, nooit geschend
Door d' allerminste vlek, zijn wijding, om in plassen
En bronnen Adams smet en erfschuld af te wasschen,
Den ouden mensch geheel te smoren in den grond,
En hem herschapen weêr t' ontvangen uit de vont.
Dus heiligde het Hoofd het merk van zijne leden,
En trad, als Hoofdman, voor die voor Gods eere streden,
In diepe oodmoedigheid en onderdanigheid.
Hij leerde, wat livrei zijn helden onderscheidt
Van wereldschen, die God noch Jezus' naam bekennen;
Een heilige livrei, niet straffeloos te schennen.
Het Helsche spook, verbaasd aan 't woeden, brult en bast,
En randt Hem, na den doop, veel dagen afgevast,
Met Bijbelspreuken aan, in brullende woestijnen,
Maar moet, gestuit, gelijk een rook en damp verdwijnen.
Gelijk de zon alom de duisternis verlicht,
Zoo wandelt Jezus vast door Davids rijk, en sticht
De menschen met zijn leer, gesterkt door wonderdaden.
Wie nog bezeten is van geesten of beladen
Met krankheên, wordt in nood geholpen en gered.
Geen stad, geen vlek, geen huis, waar Hij een voetstap zet,
Ontberen zijn genade en uitgestorten zegen.
Wie Hem betrouwt en bidt, blijft nimmermeer verlegen.
Hij onderwijst zijn school, eenvoudig, zonder erg;
Ten leste, in haren ring gezeten, op den berg,
Begint het volk en haar het nieuwe licht t' ontsteken,
Dat uit zijn leering straalt, den kanker en gebreken
Der Schriftgeleerden meldt, en aanwijst, wat elk leidt
Naar God, op 't heilig spoor van een volkomenheid,
Door wonderspreuken, die de sluimerenden wekken,
En Mozes' grove wet besnoeyen en voltrekken.
Zijn mond ontvouwt waarin 't warachtig heil bestaat,
Hoe verr' de jonge wet in kracht te boven gaat,
En in volkomenheid van haar geboôn en zeden,
D' aloude wet, die nooit de harten heeft besneden.
Hij leert de weldaad stil tot 's Hemels eer besteên,
En hoe men God behaagt door vasten en gebeên;
Vermaant, in Gods trezoor de schatten te vergâren;
Verjaagt onnutte zorg, in kleed en kost te sparen,
En onderstut de hoop met Gods voorzienigheid,
Die vogels aast, de bloem met rijker majesteit
Dan Salomon bekleedt. Hij waarschuwt voor het haasten
Ter vierschare, in de zaak en 't recht van onzen naasten;
Bestraft het reukeloos misduiden van Gods wet;
Vermaant gedurig, God te smeeken in 't gebed;
Door d' enge poort met kracht ten Hemel in te dringen;
De wolven, die, vermomd als schapen, elk bespringen,
Te schuwen; op zijn woord te bouwen, sterk en vast,
Een werk, dat eeuwig duurt en op geen stormen past.
Aldus bekleedt Hij 't ampt, dat Mozes, Isaïas,
En ook Hezechiel toewijden God Messias,
Zoo menig eeuw voornit, als Leeraar en Profeet
En Herder over 't volk, met wettigheid bekleed;
Profeet, uit Joodschen stam, Gezalfden, om de harten
Der droeve en kranke schaar te zalven in hun smarten;
Om des gevangens boei te breken in gevaar,
Te boodschappen alom het aangename jaar;
Om Gods verstrooide kooi door Davids staf te hoeden,
En met gezonde wei van leeringen te voeden;
Gelijk een leeraar paste, en die zijn ampt verstond,
En leerde 's Hemels wil, ontvangen uit Gods mond,
Op een volkomen wijs aan allerhande volken
Of zelf, of door zijn boôn en afgezonde tolken.
Hoewel het driemaal groot vernuft van een Chaldeeuw
Egypten eerst verlichtte; ook Mozes, en Hebreeuw
En Arabier en Griek en allerhande spraken
De torts van hun verstand aan zijne torts ontstaken;
Schoon Salomon den naam van allerwijsten droeg,
En Hermes' naalden verre in wijsheid overwoeg;
Schoon Rome 't Heiligdom der Sibillijnsche bladen
Bezegelde, en zich met hun Godspraak ging beraden;
Schoon d' oude Roomsche wet, in tafelen gesneên,
Met zulk een glans het rijk der wereld overscheen;
Nog heeft de wijsheid van Gods Zoon, die zich vernedrde,
Opdat Hij Adams zaad de wet des Hemels leerde,
Meer wijsheid in één woord alleen beknopt gevat,
Als ooit Jeruzalem, Atheue, Zonnestad
En Rome, in zooveel tijds, door vierig onderzoeken,
Begrepen in metaal en naalde en beeld en boeken;
Want in het eenig woord B e m i n begrijpt hier God
Al 's menschen plicht tot God en mensch; een hoofdgebod,
Hetwelk de gansche wet en alle Gods profeeten
Voltrekt, en elk zijn recht rechtmatig toe leert meten.
Wie veiligst, in den top van een volkomenheid,
Gods troon genaken wil, ontvouwt Hij 't onderscheid
Van raden en geboôn, om ieder toe te lichten.
Schoon Gods geboden elk verbinden en verplichten,
Nog hangt het volgen van dien raad aan 's menschen keur.
Hier gaat de Leeraar zelf zijn kruisscholieren veur

In willige armoede en gehoorzaamheid en kuischheid;
Zoo volgt het twaleftal den Meester, die op 't kruis leit,
De handen, voeten, lijf en ziel ten beste geeft
Aan zijnen Vader, en zich zelf geheiligd heeft,
Opdat ze in Hem, als in een spiegel, vrij van vlekken,
Al 's Hemels lessen zien uitwerken en voltrekken.
In zijn voorspellingen verschijnen ons alom
D' onfaalbre zekerheên van Gods profeetendom,
Door 't melden van zijn kruis en nog aanstaande lijden;
Hoe Hem Iscarioth aan die zijne eer benijden
Ter slnik zou leveren, ook juist wat nur en tijd;
't Verstrooyen van zijn kudde en 't aangaan van den strijd
Der huizen, die Gods naam en zijnen Zoon beleden;
De faam van Magdalene, aan Simons disch bestreden;
Zijn opstaan uit den grave en 's Tempels ondergang,
Een treurspel, voorgespeld wel veertig jaren lang;
Voorspellingen, die, zoo men Kristus wil gelijken
Bij d' Ouden, geen profeet, noch zelfs voor Mozes wijken.
Ontelbre wonderdaân, gewrocht tot 's Vaders eer,
Bezegelen 't gezag des Zoons en zijne leer,
Door Davids rijken heen. De dooden, snel herboren,
Op hedde, haar, in 't graf, herleven, als te voren.
Hij is der dooven oor, des blindgeborens oog,
De stok des kreupelen, die springt, als 't hert, omhoog.
Hij dwingt de geesten, uit des lichaams schors te varen.
Het vischnet scheurt van last. Hij wandelt op de baren
En strijkt de golven glad, die zwichten voor zijn stem.
D'onheelbre en 't hongrig hart vindt raad en troost bij Hem,
Die duizenden verzaadt met luttel graan, gewassen
In voren van zijn hand. Geen vloek, geen tegenbassen
Verdooven zijne macht, die, heerlijk uitgestort
Van overtuigden wrok de Hel geëigend wordt,
En evenwel niet laat te stralen door Gods daden,
Zoo menige eeuw gespeld in nimmer faalbre bladen.
Gelijk 't profeetisch ampt Hem zoo volkomen past,
Zoo voegt zijn schonderen, den koninklijken last
Te dragen, lang voorheen gezien van Zacharias;
Gelijk op 't palmfeest met juichen de Messias,
Als Koning, ingehaald, gegroet wordt, op den galm
En toeloop van het volk; daar al de weg met palm
Bestrooid legt, d' ezelin, waarop Hij zit, met kleeden
Gedekt is, ook het pad. Dus komt Gods Zoon gereden
Ter poorte in, door den drang van gansch Jeruzalem,
Dat Hem, als Davids zoon, met een gemeene stem
Ontvangt, Hozanne zingt. Hij stapt op Arons drempel,
Om d' aandacht des gebeds te voeden in Gods tempel,
Die, als een moordspelonk, ontheiligd wordt alom.
Hij stoort de duivemerkt, smijt wisselbanken om,
En drijft het misbruik uit met geeselen en slagen,
Om door een zuivren dienst den Vader te behagen;
Gelijk Hij, om Gods eer te planten overal,
Zijn twaleftal, en nog een zesmaal twaleftal,
Als Gods herouten, zond, om harten te bereiden
Ten dienst, waartoe Hij nu de menschen aan kwam leiden;
Een ampt, dat allerbest dien hoogen Priester voegt,
Nu Levi's priesterdom de Godheid niet vernoegt,
Die vrij wat eedlers eischt dan smokende offervieren,
En bok en ossenbloed en kalveren en stieren.
Dat God mishagen neemt in diensten van de wet,
Geensins om eeuwig stip te duren ingezet,
Maar liever om verkeerd en omgezet te worden
In een volkomener en beter stijl en orden,
Blijkt bij orakels, die zoo lang het onderscheid
Ontvouwden, allermeest daar God zijn volk ontzeit
Den offerdienst, een dienst, in zwange bij Hebreeuwen,
Dat uitverkoren volk, en eene rij van eeuwen
Aan Levi's stam en bloed verbonden; doch dewijl
De stammen zich te blind vergaapten aan dien stijl
Van offeren, als of die gruwelsmetten vaagden
Uit 's menschen harte, en uit hun aard Gods oog behaagden;
Zoo heeft de Godheid lang dien offerdienst bestraft,
En door 't bestraffen vroeg bij wijle als afgeschaft.
Hij keert zijn aangezicht van smook en outervlammen,
Van 't bloên der kalveren en opgedrage rammen:
Hij zelf is eigenaar en Heer van al wat leeft.
Geen rijke wordt verrijkt bij 'tgeen hem d' armoê geeft.
Wat wil men God met bloed en vleesch van vee gemoeten!"
Geen bloedkelk kan Gods dorst, geen vleesch Gods honger (boeten.
Hem lust een eedler drank en spijs, een ander feest:
Een neêrgeslagen hart en een gebroken geest
Behagen God. Wie met dien offer komt geladen,
Is aangenaam: God zal die gaven niet versmaden.
Zoo klinkt de harp, waarop alle andre snaren slaan,
Daar God van offren walgt, en eischt een onderdaan
Rechtvaardig hart, in steê van akkervrucht en gerven
En vet van runderen. Ook worden Arons erven
Ontslagen van dien last, gebonden aan hun rijk.
De harp belooft hun ook een koning, te gelijk
Een hoogen priester, bij Melchisedech geleken,
En wien in eeuwigheid geen offer zal gebreken.
Zelfs Isaïas ziet een andren offerstijl
En outer opgerecht, aan d' oevers van den Nijl,
Waarheen Ægyptenaars en Assyriërs zich spoeden,
Die buiten Levi's stam hunne offeranden voeden.
Wie Malachias vraagt, verneemt, hoe lang voorheen
De Godheid van den dienst en offer der Hebreên
Gewalgd heeft, en gewacht op 't offer, dat ten leste
Haar zuiver eeren zou, van 't Oosten tot in 't Weste.
De wijze Daniël voorspelt uit 's Engels mond,
Hoe God het offer smoort van Mozes' oud verbond;
Wiens kerk en outer legt zoo gansch in stof verstoven,
Dat tijd noch eeuwen haar geen opstaan meer beloven.
Belofte en voorbeeld en de Profeeyen zien
Vast uit naar 't offer, dat alle offers zal verhiên,
Als Jezus, 's Paaschnachts[1], met zijn twaleftal, gelegen
Aan zijnen offerdisch, na 't heilig overwegen
Des Paaschlams, dat hij nutte, en hem zijn dood verbeeldt,
Der jongren voeten wascht, en hen hierdoor beveelt
Zich zelfs te zuiveren, oodmoedig te verneêren,
Ten dienst van iedereen. Om nu den Vader t' eeren,
Te zoenen, danken, en bewegen tot genâ
En zegen, vangt hij aan, des middernachts heel spâ,
Dit offer onbebloed de Godheid toe te wijden,
Tot een gedachtenis van zijn aanstaande lijden;
Met een om 't heilgenot, te vloeyen uit de kracht
Der bloedige offerande, aan 't menschelijk geslacht
Te schenken overal, waar offerdischgenooten
Het lijf, voor hun gekruist, het bloed, aan 't kruis vergoten,
Genieten uit genâ, met heilzaam overleg;
Hoe, onder schijn van aar en druif[2], Melchisedech,
Nu in Emanuël herschapen en herboren,
Den offerdienst bekleedt, doch rijker dan te voren;
Naardien de schaduw wijd voor 't heilig lichaam wijkt,
De schijn voor 't leven zelf terug deist en bezwijkt.
Hij zegent wijn en graan, en noemt terstond die beide
Zijn lichaam en zijn bloed, opdat men onderscheide
Den wijngaard en zijn vrucht en voedzaam veldgewas
Van 'tgeen het, door Gods kracht, alreê geworden was,
Een levende offerspijs, voor hun zoo mild gegeven,
Een offerdrank, ten zoen van al wat is misdreven
Gewillig uitgestort. In zulk een klaren zin
Wijdt Jezus voor zijn kruis het nieuwe Paaschfeest in,
Door 't heilig offerlam, verbeeld door Arons lammers,
En aan 't gevloekte hout te slachten met veel jammers,
Veel bloeds, ten zegel van dit nieuwe testament,
Waardoor zijn erfdeel erft het leven zonder end.
Dit 's d' offerande alleen, die d' eeuwen zal verduren,
En niet gebonden staat aan stam en plaats en muren,
Als Arons bloênden dienst, verplicht aan Davids stad,
Den tempel en den berg, zoo lang van bloed bespat.
Wie zich van Godsdienst roemt, en Kristus durft versteken
Van 't onbebloede altaar, geheiligd tot een teeken,

[1] In den nacht voor Paschen. — [2] wijn en brood.

Dat eenwig in zijn kerk getuigt van zijnen dood,
Verdwaalt van d' offerwet; die roept den Kristgenoot
Naar dezen offerzoen en goddelijken zegen,
Zoo bloedig aan het kruis, door God den Zoon, verkregen,
Een ieder toegereikt in d' aartsgeheimenis,
Gescholen onder aar en wijnrank op Gods disch.
Noch oud noch nieuw verbond begrijpt geheimnismerken,
Gewijd om 't zwak geloof te stutten en te sterken,
Zoo machtig, heilig, groot, en heerelijk als dit.
Het manna, noch de kist, een troon daar God op zit,
Noch 't Paaschlam, dat het zwaard des slaanden Engels
Noch al Gods Heiligdom en schat in Arons Hutte; (schutte,
Geen schat in 't gouden koor, gebouwd van Salomon,
Kan 't halen bij den glans van Jezus' offerzon,
In 't midden van de zes geheimnisteekens, even
Gelijk een Godheid zelf op haren troon verheven,
Zoo lang de zichtbre zon den aardboôm overstraalt,
En ziel en leven geeft wat leeft en adem haalt.
Maar kan men zonder bloed niet zoenen den verbolgen,
Verongelijkten God, zoo moet het bloedig volgen
't Onbloedig offer, dat terstond hierop begint;
Daar Kristus zich alleen in zijnen beêhof vindt
En worstelt met de dood, en, ziende in 't Westen en Oosten
Om troost, bezwijkt, tenzij d' Aartsengel hem koom' troos-
Dat hij, ter aarde in stof, zich, als een worm, verneêrt, (ten,
Het zweet, van top tot teen, van angst in bloed verkeert,
En dus bij nacht bestreên, geperst aan alle zijden,
Wel driemaal bidt den kelk van 't al te bitter lijden
Te mogen weigeren, indien het God behaagt,
En 's Vaders wijzen wil, waaraan hij zich gedraagt.
Maar neen, hij moet de pers, lang voorgespeld, dus treden
Alleen en zonder hulp. Op deze nachtgebeden
Verschijnt Iscarioth, gewapend met de macht
Des priesters, ouderlings, en Cæsars tempelwacht.
Zoo wordt de Heiland hier met eenen kus verraden,
En in 's aartspriesters hof, om 's menschen lasterdaden,
Gelasterd en beschimpt, mishandeld en gehoond,
Daarna voor Pontius beticht, bespuwd, gekroond
Met doornen, dat men 't bloed zag vloeyen langs zijn wan-
De rietstaf in de hand, met purperverf behangen; (gen,
Na 't geeselen, gelijk een schouwspel, elk vertoond,
Verwezen en gedoemd. Geen onschuld hem verschoont.
Hij draagt dan met geduld zijn kruis, waaraan de knechten
Van Rome, voor de stad, hem nagelen en hechten,
En hangen op de rots, den doodshoofdberg, zoo klaar
Veel eeuwen afgebeeld door Arons bloeds altaar;
Daar d' offeranden lang om 't eenig offer roepen,
Dat hier geofferd hangt voor allerhande troepen,
En, afgemat van bloên en weedom, zijnen geest
In 't einde God beveelt, vóór 't ingaan van Gods feest.
De ziel bezegelt voort de waarheid van de bladers,
Gewijd door Davids pen, en daalt, daar d' oude aartsvaders
Verlangen naar den dag in 't voorburg van de Hel,
En volgen met triomf, op zang en snarespel,
Den zegenrijksten held en toevlucht der verlosten,
Aan 't juichen, toen de poort des Afgronds en haar posten
Van doodschrik daverden, op Jezus' jongsten snik;
Die d' elementen roerde in eenen oogenblik,
En Mozes' voorhang scheurde, op 't licht, dat ingeschenen
De schaduwen der wet verdreef, die voort verdwenen.
Gelijk de Hel de ziel niet insloot door haar slot,
Zoo laat het graf niet toe, dat Kristus' lijk verrot;
Dit blijkt den derden dag, wanneer hij, nu herboren,
Pilatus' grafwacht wekt en op haar wacht komt storen,
Met zijnen heldren glans; terwijl 't in 't Oosten daagt,
Daar 't licht de kim genaakt, den naren nacht verjaagt,
Met eenen zonnedag, een rustdag, waard te vieren,
Met lofzang en feestoen en groente en loof te sieren,
Ter eere van den held, die Hel en dood verwon;
Ter eere van de nieuwe en opgereze zon,
Verwekkende met zich ontelbre lijken tevens,
In 's Hemels heerlijkheid, vol juichens en vol levens.

Gelijk d' aartspriester nooit in 't Heiligste zijn voet
Kon zetten eenmaal 's jaars, dan door vergoten bloed
Van stier en bok en ram, zoo kon de Heiland mede,
Die Arons schaduw volgde, en plaats nam in zijn stede,
Niet zetten zijnen voet in 't hemelsch Heiligdom,
Dan door zijn eigen bloed, aan 't kruis vergoten, om
Ten Hemel in te treên, en, zonder vlek en smetten,
Als een genadetroon, zich aan Gods zij te zetten,
Te zoenen 's Vaders toorne, en, als een middelaar,
In 't midden tusschen God en zijn getrouwe schaar,
Te bidden, en van daar te storten zijnen zegen,
Voor haar, aan 't bloedig kruis, verworven en verkregen.
Maar vóór zijn Hemelvaart verschijnt hij negenmaal
En eenwerf, buiten 't graf, en meldt door spraak en taal,
Litteekens en gezicht en korstbreuk en door eten,
Dat hij het graf verliet. Vijfhonderd teffens weten
Te tuigen met hun oog, hoe hij in Galileën
Zijn kruisgezanten zelfs op eenen berg verscheen.
'k Verzwijg, toen om zijn dood alle elementen treurden,
Het kerktapijt, de rots, de steene zerken scheurden,
Hoe vele lichamen der Heiligen in 't graf
Opstonden, elk van hun zich steêwaart in begaf,
Na Gods verrijzenis, daar velen met verwondren
Hen zagen van de doôn in 's levens licht opdondren,
Of dees getuigenis van d' opgereze zon
Der Godheid van Gods Zoon de stad vermurwen kon!
Nadat d' Aartsherder heeft den eenen uitgescheiden[1],
Om zijne lamrenkooi te hoeden en te weiden,
En zijn gezantendom belast, in 's Drieheids naam,
Te domplen den besmette, en 's meesters leer en faam
T' ontvouwen overal en onder alle volken,
Zoo wijd de hemel hangt gedekt met zwerk en wolken,
Waartoe hij nu den Geest en Pinxterdag belooft;
Vernemen ze eene wolk, waarin hun Troost en Hoofd,
Een rij van jaren hier verworpen en verschoven,
Al triomfeerende ten leste vaart naar boven;
Waarop twee Engelen verschijnen van omhoog,
Verzekren met hun stem der jongren drukkig[2] oog,
Dat Jezus wederom zich zelf zal openbaren,
Gelijk ze in eene wolk hem zien ten Hemel varen.
Wie aan d' onsterflijkheid der ziele twijfel slaat,
En of na dezen tijd een tijd te wachten staat,
Waarin de Hemel eens de deugd met prijs zal kronen,
Die kan zijn wankelen nu langer niet verschoonen;
Naardien Gods hemelvaart den zwakken onderschoort,
't Gesloten paradijs, de diamante poort
Des Hemels open sluit, door Jezus; die, veel sterker
Dan Samson, met zich voert de poorten van den kerker
Der Helle, en zulk een roof van zielen haar ontrukt,
Ten troost der kruiskerk, die te Zion, zoo bedrukt,
Vast uitziet naar den troost en Geest, door Jesses[3] snaren
En Joëls zuivre pen, beloofd vóór vele jaren.
De tijd verstreek, de dag, die net de vijftigste is
Gerekend, na den dag van Gods verrijzenis,
Wanneer de Geest, gelijk een stormwind uitgelaten,
Van boven stortte, en 't huis, daar Gods gezanten zaten,
Met zijn gedruisch vervulde, en schokte in Davids stad,
In eenen schijn van vier en gloênde tongen zat
En overstraalde, en zweefde op al de zespaar hoofden,
Die Jezus' naam terstond in alle spraken loofden.
Dees wonderfaam verhaast den toeloop der besneên
Van allerhande bloed, verschrikt, dat Galileên
En visschers, ongeleerd in letterkunste en talen,
Gods wonderen en macht en kracht in top ophalen;
Verwonderd, dat geen spraak van volken hun ontbreekt,
De Godheid door hun mond en tong orakels spreekt,
Om al de wereld door verstaan, als Gods gezanten,
Den standert van het kruis, van rijk tot rijk, te planten.

[1] verkoren, uitgezocht. — [2] bedrukt. — [3] David, als zoon van Jesse.

O, Geest van wonderen en kracht en majesteit!
Gij zijt het, die Gods Kerk, in hare onfaalbaarheid
Van leeringen en hope en aangeatreên betrouwen,
Verzekert, en haar leert op dezen hoeksteen bouwen
Het eenig, heilig, en Apostolijk geloof,
Dat, buiten dezen grond, aan dwaling valt ten roof;
Die, als de maneschijn, verwisselbaar in luister,
Dan op- dan onder-gaat, en, in zijn volste duister,
Ten halven op ons oog, met een geleenden glans,
Zich openbaart, en schijnt uit 's hemels laagsten trans;
Terwijl de Roomsche zon der waarheid alle starren
Het licht en leven geeft. Laat krinkelen en warren
Den doolhof van het brein, daar macht van onkruid wast;
Wie den geschoren draad der Kerke volgt, gaat vast,
Dat hij de zijdepaân der dolingen zal mijden,
En op Gods heerbaan God in 't eeuwige verblijden
Gemoeten; daar, eeuw in eeuw uit, d' Aartspriester leeft,
Die van dit pand des Geests zijn Kerk verzekerd heeft,
Bewaarster van Gods boek en hoofdpilaar der waarheid,
Die zestien eeuwen blonk en doorscheen met haar klaarheid
Door alle scheuringen, schandalen, en geweld,
Gelijk het Kristus' mond te vore had gespeld;
Toen Hij niet nederdaalde uit lust tot valschen vrede,
Maar om 't Godsdienstig zwaard te rukken uit de schede,
En door een Godskrakeel, ter eere van zijn kruis,
Te deelen het geslacht en huisgezin en huis. (dren,
Hier schijnt een nieuw Lucrees voor 't lest nog op te don-
Om 's Bijbels Godsdienst van de wijsheid af te zondren,
Zoowel in d' oude wet als onder 't nieuw verbond;
Naardien hij in Gods blad twee menschenoffers vond,
Een dochter en een zoon, gehoorzaam bei te gader
Geofferd op 't altaar, ter liefde van hun vader;
Dies stoft hij: „nu bescherm uw Godsdienst met Gods blaân;
Uw Godsdienst voert God zelf tot zulk een gruwel aan!"
Maar laat hij luisteren naar Davids harp en tonen;
Die straft de stammen om het offren van hun zonen
En dochtren, en betoont, hoe Gode dit mishaagt,
Die om dees gruwelen de menschenoffraars plaagt,
Hen overlevert in de macht der onbesneênen,
En drijft in slavernij met ijzer voor de schenen;
Zoo verre is 't, dat Hij dit voor eenen Godsdienst acht.
Als Jeftha dan een maagd, zijn dochter, brandt en slacht,
Om Gode zijn belofte en blinden eed te houden,
Gedijt het hem ter straffe; en die dit zagen, schouwden
Geen vuile altaarvlek schoon. Zoo grof een onbescheid
Van Godbeloven hiet bij hen vermetenheid.
Het offer van Gods Zoon, toen Hem het speerpunt griefde
In zijn onnoozel hart, was een bewijs van liefde
Der Godheid tot den mensch; want God de Vader leed,
Dat zijn beminde Zoon, tot 's menschen heil, dus wreed
Aan 't kruis mishandeld werd; de Zoon, zoo sterk gedreven
Van liefde, ontzag geensins, vrijwilliglijk zijn leven
Op t' offeren, ten zoen des Vaders, waarbij bleek,
Dat Hij in 't worstelperk der liefde niemand week.
De Geest, de liefde van den goedertieren Vader
En Zoon, bekrachtigt dit; zoo stemmen drie te gader.
Zoo wordt de Zoon in 't einde, om zijn gehoorzaamheid
En diepe oodmoedigheid, gekroond met majesteit. (men?
Wat grijpt hier plaats, waarom d' Aartspriester zich zou scha-
Zoo gaan de Godsdienst en de hoogste wijsheid zamen;
Dewijl de Godheid met dit offer zich genoegt,
Een liefelijken geur, die wijzen Godsdienst voegt;
Een offer, ingewijd van God, den liefsten Zone,
Wel driewerf door den mond des Vaders, uit den trone
Des hemels, tot dit ampt gemachtigd met een stem,
Aan 't water, op Gods berg, en in Jeruzalem;
Daar zichtbre teekens elk verzekren van dees waarheid.
De duif, omlaag gedaald; het aanschijn met een klaarheid
Omschenen, als de zon; de stem, gehoord van 't zwerk,
Gelijk een donderslag in Arons groote kerk;
En zoo men in de school der wijzen om den prijs pleit,
In Gods Gezalfden schuilt de gansche schat der wijsheid
En kennisse. Zoo gaat de Godsdienst, ingesteld
Van 's Hemels wijsheid, nooit van wijsheid onverzeld.
Dees Godsdienst is bekend, gesterkt met leere en daden
Door Gods gezantendom, en op hun voetspoor traden
De bisschoppen, bij hen gewettigd en gesteld;
Een orden, die doorgaans in alle kerken geldt,
Van Kristus' eeuwe en tijd; want buiten zulk een orden
Kon niemand in dit ampt, van ouds, gewettigd worden.
Wie deze wet verstoorde, ontwijdde 't kruisaltaar,
Ontwijdde 't wyrookvat, als een geweldenaar
En moordenaar en dief, ter zijden ingeslopen,
Door d' averechtsche deur. Dit priesterampt stond open
Voor vredelievenden, die nimmer onbeschroomd
Hun ongewijde hand aan 't Godgewijde slaan,
Uit scheurzucht, eigenbaat, en zucht ter heerschappije,
Die macht van zielen drukt en houdt in slavernije
Door wetteloozen dwang. Dees stoute Lucifer[1]
Benijdt het hoofdgezag, en, in een donkre ster
Veranderd, liet nooit af het hoofdgezag te schokken,
En heeft, van langer hand, met zich ten val getrokken
Een staart van Engelen, gansch Kristenrijk gescheurd,
En Mahomet door 't zwaard zoo hoog in top gebeurd,
Dat hij, van Buda tot in 't hart der Indianen,
Den standert van het kruis, met zijne halve manen,
Ontluistert en verdooft, en wat naar Kristus neigt,
Tenzij het God voorzie, door 't zwaard des Tarters dreigt,
Die, als een wereldvloed, heel Sina houdt verzopen,
Verdronken in zijn bloed, bij stroomen uitgeloopen,
Van d' eene in d' andre zee, zoo bloedig, dat de zon
Niet zonder schrik de kim in 't Oost oprijzen kon.
De Hemel zegene toch de Roomsche Kristgezanten,
Nu derwaart om den boom van 't kruis alom te planten,
In 't woest Tartarisch rijk en Sina, daar de nacht
Des Heidendoms nog duurt bij 't onverlicht geslacht,
En Pythagoor de ziel des menschen nog ziet dolen,
Van 't een in 't ander dier[2], door d' Afgodiste scholen,
In een wijdstrekkendheid van landen, daar men niet
Van 't oude Kristendom dan 't eenig teeken ziet
En schim van 't heilig kruis, bij weinigen, die weten
Van 't merk, terwijl de naam van Kristus is versleten.
Schoon Gods voorzienigheid gedoogt, dat blinde haat
Den Godsdienst in den bouw en wasdom wederstaat,
Verstrooit, verjaagt, en splitst aan ongelijke deelen,
En staf en myters vischt uit bloedige krakeelen;
De rechte reden schuilt in Gods alwijze horst:
De vlegel spijst het volk, wanneer ze koren dorscht;
Het goud zal, na de proef, getoetst veel klaarder blinken;
Stilstaande wateren en luye beken stinken;
De zonneschijn bestraalt ons schooner na de vlaag;
't Gestampte kruid verspreidt den geur en sterkt de maag;
De veldheer dient zich van geoefende soldaten,
Die liever sterven dan hun kruisbanier verlaten.
Het triomfeeren volgt het uitstaan van den strijd.
Wie weigert, eeuwigheid te winnen bij den tijd?
Dees Godsdienst trotst de Hel, en liet nooit door te schij-
Bij d' afgescheurde rots. Men vindt bij Abissijnen, (nen
Bij Griek en Armeniër en Rus en Perziaan
Nog d' oude stappen van de Roomsche zeden staan,
Hoewel met dwalingen gemengd; gelijk in 't scheuren
De scheurzucht niet ontziet haar slip in stof te sleuren;
Den Geest der Godheid van den Vader en den Zoon
Niet stralen laat, gelijk d' aloudheid was gewoon;
Den enklen doop ontwijdt en schendt door wederdoopen;
Den doopeling besnijdt, en zet de dwaalpoort open
Voor d' uitgediende wet; bepaalt de monarchy
Van Kristus, en besnoeit de wettige voogdij,
De sleutelmacht der kerke, aan 't eenig hoofd gegeven,
En, als een eigendom en titel, toegeschreven

[1]Te Constantinopel, bij de scheuring der Grieksche en Roomsche kerken. — [2]Naar de Pythagoreïsche leer der zielsverhuizing.

Bij breede kerkenraân den nazaat, die Gods stad
Bewaart, en menige eeuw den eersten stoel bezat,
Gekend van keizeren en koningen en heeren,
Die met eerbiedigheid Gods stedehonder eeren.
Hoe groot de wereld is, hoe ongelijk gedeeld
In Godsdienst of in schijn van Godsdienst, bekrakeeld
Naar ieders grof vernuft, of min of meer geslepen;
De wijs van Godsdienst wordt in 't gros beknopt begrepen
In Afgodisterij en in Godisterij,
Hebreeuwsch besnedendom, en Turksheid; zet hierbij
Het heilig Kruisgeloof, en vergelijk ze al t' zamen,
Ook ieders tijd; sla ga het leven en de namen
Der stichteren, met een wat geloofwaardigheid
Elk medebrengt; wat merk, wat zegel en bescheid
Den aanhang van hun leer verzekeren te leiden
In eene onsterflijkheid des levens, te verbeiden
Na dezen oogenblik; gij zult onzijdig zien
(Zoo verre u erfgewoonte en erfleer en misschien
Genot van haat en staat en aanzien niet verblinden),
Wat wettigheên, wat blijk heilgeerigen verbinden,
Te wisselen den nacht der dwalingen om 't licht
Der waarheid, en den glans van Jezus' aangezicht;
Dat hier beneên, gelijk een zon, op Thabor straalde,
Aan 't kruis in bloed verdronk, en weder adem haalde,
Toen noch de dood noch 't graf Gods lichaam houden kon,
Als hij ten hemel voer, nog klaarder dan de zon.
Indien 't een Ongodist nog lust Gods dienst te blusschen,
Te smoren in zijn hart; hoe kan hij ondertusschen
Verdooven Gods trompet, den klank van 't eeuwig Woord,
Dat van het Ooste in 't Weste, alle eeuwen, wierd gehoord,
In 't scheppen van 't heelal, in 't hemelsch openbaren
Van Engelen en boôn, die 's Hemels wil verklaren,
Bezegelen met macht, door menig wonderwerk,
Gebleken wijder dan de hemel hangt met zwerk
En wolken overdekt, bekend bij Jode en Heiden?
Hoe kan hij God den Zoon, waarop d' aartsvaders beidden,
Zoo menige eeuw voorheen, verwerpen, waar hij spreekt
Uit 's Vaders mond en naam, en alle zielen smeekt,
En noodt in zijnen dienst, met toezeg van te kronen,
Die, onder dees banier van 't kruis, zich dapper toonen?
Of is een troost van staat, een onbestandig lot
Meer waard, dan wel te staan met zijn gemoed en God?
Het burgerlijk gebied niet hooger ziet dan 't leven,
Gestut bij aardsch gezag, hierom in top geheven:
De Godsdienst stut die macht met schatting en ontzag,
En straft 't geweten, daar geen scherprecht reiken mag.
Waar God geloochend wordt, is burgerrecht noch orden,
Noch deugd, noch Godsdienst, die op God gevestigd worden.
Zoo drijft de wereld, daar de Godsdienst zinkt, in 't wild,
Gelijk een roerloos schip. Geen toom van wetten stilt
Den dreigenden tyran, noch oploop der rebellen,
Een wilde zee gelijk, daar alle golven zwellen
En barnen naar den wind, die 't water ommedrijft.
Stoot om den Godsdienst en Godvruchtigheid, wat blijft
Gerust op zijne plaats? Men mag zich op plakkaten
Noch wapens en geweer en eeden niet verlaten;
Naardien ze nooit den aard verzetten van 't gemoed,
Dat Godvergeten hijgt naar roof en heilig bloed,
En, rustende bij dag, bij avond schuilt in lagen,
Bedrog, en nachtverraad, en niet ontziet te wagen
In schaduwen hetgeen de heldre dag verbiedt.
Dus kent een Ongodist zijn eigen staatheil niet.
Doch vindt hij goed, om 't nut van staatheil, zich te veinzen,
Gelijk Machiavel, te dekken zijn gepeinzen
Met loof en schaduwen van Godsdienst voor het volk,
Dat licht bedrogen wordt, door een gehuurden tolk;
Gewis die veinzer zal met Godsdienst en Gods kennis
Niet spelen ongestraft, en zonder opperschennis
Der Godheid, die den dienst van Gods gekruisten Zoon
Niet in de wereld voerde, om, overal ten toon,
Een molok, zonder geest en leven, te verstrekken,
Maar om door dezen dienst den mensch tot zich te trekken.
De Kristdienst, aan het kruis geheiligd door Gods bloed,
Met zulk een bitterheid, uit zulk een brand en gloed
Van liefde, om Adams en zijn nazaats smet te vagen,
Lijdt niemand schimp noch hoon. Geen wereldwijs behagen
Verdooft den glans van 't kruis, Hebreeuwen een schandaal,
Een dwaasheid bij den Griek en uitgelachen taal,
Een wijsheid en Gods kracht bij allen, die betrouwen
Het aanschijn van Gods Zoon in 't eeuwig licht t' aanschouwen.
Gelukkig is de man, die, uit de wilde zee
Zoo veler dwalingen en jammeren en wee,
Door alle klippen heen, bij wijle in schuim begraven,
Van barningen bestulpt, in 't eind de stille haven
Des Godsdienst innezeilt, en veiliglijk belandt
Bij God, der menschen heil, in 't hemelsch vaderland,
En Gods onsterflijkheid, van boozen afgescheiden;
Daar wenscht mijn Godsgedicht een ieder te geleiden,
Te sturen, buiten nood van schipbreuk en gevaar.
Zoo zij het God gewijd, op zijn gewijd altaar!

SOLI DEO GLORIA[1].

Ter Bruiloft

VAN DEN WELEDELEN HEER

PETER DE GRAEF[2],

JONKHEER VAN ZUIDPOLSBROEK,

EN DE WELEDELE JOFFER

JACOBA BICKER[3].

(11 April 1662).

Non hæc sine numine Divum Eveniunt[4].

De jonge Graef, belust, uitheemsche steden
En volken te bezichtigen, meteen
Hun ommegang en zinlijkheên[5] en zeden,
Kwam blij Parijs, 's rijks hoofdstad, ingereên;
Geen stad, maar eer een wereld in het kleine,
Daar Luidewijk[6], gezeten in 't paleis,
Wordt aangebeên, op d' oevers van de Seine,
En triomfeert in oorlog en in peis.
Wie meldt ons, wat den jongling al gemoette?
Hij hoorde en zag zich zelven nauwlijks zat;
Toen al het rijk het paar gezalfden[7] groette,
In eene zaal, bekleed met kunst en schat.
Hier blonk op 't hof een hemel, rijk van zonnen.
De rijkdom van de kunst verdoofde goud
En diamant, alsof ze in 't renperk ronnen
Of worstelden, wie sterkst den palm behoudt.
Hij zag er op de hemelsche tapijten
De zege der Borbonnen afgemaald,
En hoe 't verdrag beslechtte 't bloedig wrijten,
Daar Hendrik[8] en zijn afkomst eer behaalt.
Het lustte hem t' aanschouwen in 't byzonder,
Wat Luidewijk, zoo jong, alreê beschrijft.
In ieder perk gemoet het oog een wonder,
Waaraan het zich vergeet en hangen blijft.
Hij ziet in 't eind twee werelden verwarren.
De rook en smook, geschrei en wapenklank,
Trompet en trom en stof bedroeft de starren.
Men luistert hier naar oorlogstoom noch dwangk.
Maar elders, als de zon de nevel doorschijn',
Komt Liefde allengs gedaald uit d' ope wolk,
Met Wederliefde, op Englezang, te voorschijn.
Op dat gezang rust donderbus en dolk.

---

[1]D. i. Gode alleen zij de eer. — [2]Broeder van Jacob, zie vroeger. — [3]De zuster van Johan de Witt's vrouw, Wendela; zie vroeger. — [4]D. i. Dit 's zonder het bestel der Goden niet geschied. — [5]smaak, trant. — [6]Lodewijk XIV. — [7]Versta: koning en koningin. — [8]Hendrik IV.

Men ziet ze beide elkandre aanminnig kussen,
En onderling zich vlechten, arm in arm.
De heeren, aan het wijken ondertusschen,
Staan stil van zelf. Nu hoort men geen gekerm.
Heer Polsbroek merkt, dat deze hofschildrye
Hem afbeeldt, hoe de krijgseenw raakte in rust,
En Luidewijk verbonden aan Marye,
Bekrachtigt, dat heel Frankrijk Spanje kust[1].
„Wie zou," docht Graef, „gelooven, dat de Liefde
En Wederliefde in top dit wonder wroeht,
Ter goeder nur elk 't hart der volken griefde;
De liefde won dat geen geweer bevocht.
Gelukkig zijn de beide nabuurrijken,
De harten, die, gewond in 't harrenas,
Nu wapenloos verknocht door huwelijken,
Een bruiloftskus en wederkus genas."
Zoo spreekt hij bij zich zelven, en beluistert
Het vrijen van de min en wedermin,
Waarop een stem hem stil in d' ooren fluistert:
„'k Zie u gepaard met uwe naburin."
Het schaamrood verft de lelie van zijn kaken.
Dat merkte fluks de Hollandsche Gezant;
Die vraagde: „hoe? begint uw hart te blaken,
Door eene vonk, gespat van 's Konings brand?
Schep moed, en leer op 's Konings voorbeeld paren;
Zoo kan uw bloed, ten zegen van uw stad
En vaderland, der oudren stoel bewaren,
Daar grootvaâr, al 't geslacht ter eere, zat."
Jacoba lag hem sedert in de zinnen,
Gelijk Atlante in 't hart van Hippomeen.
Hij hoopte haar, gelijk een prijs, te winnen,
In 't renperk, zoo hem Venus' gunst verscheen;
Zoo Venus' straal het hart eens kwaam t' ondooyen,
Dat harder dan het bergkristal bevroos;
Maar 's winters wil de lucht geen bloemen strooyen;
De lente geeft den knop en dan de roos.
De lente is tot het minnefeest geboren;
Dan wijdt de jeugd den outer duif en zwaan,
Elk wyrookt dan gebeên in Venus' kooren,
En vlecht festoen van roos en myrteblaân.
De jongling volgt, op 't hemelschblauw geflikker
Der oogen, zijn beminde, in 't hart geplant,
Een Pallas, uit den eedlen stam van Bicker,
Die hier de kroon van deugd en schoonheid spant.
Wanneer de deugd, in sterfelijke leden
Gedompeld, uit het schoone lichaam straalt,
Dan wordt ze van opmerkende aangebeden,
Als een Godin, uit 's Hemels schoot gedaald.
De Wederliefde, in 't kerkgewelf gevlogen,
Belaagt ze, en treft door d' oogen haar in 't hart;
Dat voelt ze, en vindt zich onvermoed bewogen
Met 's minnaars wonde en uitgestane smart.
Nu wordt hij van de schoone hensch bejegend,
Met een gezicht en ongewonen lonk.
Een blijde star, die zijn vrijagië zegent.
Nu vindt hij zich, als Hippomeen, aan honk.
Op dit besluit, van minnezorgen veilig,
En met een kus bezegeld mond aan mond,
Versebijnt het paar de blijde Bruiloftsheilig
Met zijne tortse, en kroont het trouwverbond;
Hij zegt: „nu volgt dit licht, gekroonde braven!
Wij treên u voor, daar 't welig rozeveld
Weêr mengt ineen de Biekers en de Graven,
Als Venus' gloed uw zielen t' zamensmelt.
Ten blijk, dat gij u meêdeelt beî te gader,
Wordt u beloofd een lief en edel kroost,
Dat teffens zweemt naar moeder en naar vader;
Zoo bloeye en groeye uw stam, den nijd getroost!

[1]Koning Lodewijk was in 1660 met de Spaansche Infante gehuwd.

AAN DEN HOOGEDELEN HEER
PIETER DE GRAEF,
VRIJHEER VAN ZUIDPOLSBROEK,

OP DEN OORSPRONG VAN HET GESLACHT DER GRAVEN.

De naam en bijnaam geeft het leven aan den braven[1],
Die Griete Pieter Beernts den ring op trouwe schonk,
Een vrouw, die met haar schild vereerde d' oude Graven,
Dewijl Heer Eggerts[2] glans en wapen hier in blonk.
Dit huwlijk teelde Jan[3], die Amstels Raad bewaarde, (voort,
In 't recht des Schependoms. Uit hem kwam Diedrik[4]
Uw grootvaârs vader, die met jonkvrouw Agnes paarde,
Een zuivre spruit van Nek[5], standvastig bij haar woord.
Hij werd een lid des Raads en eerde, als burgervader,
Des burgemeesters stoel, tot heil der burgerij;
Doch 't amptloos leven en gerustheid lag hem nader
Aan 't hart, dan eergenot en lust tot heerschappij.
Zoo tuigt 's mans deugd, besteed aan ouderlooze weezen;
Dus wordt der stammen deugd de telgen aangeprezen.

AAN DE HOOGEDELE MEVROUW
JAKOBA BICKER,
VRIJVROUW VAN ZUIDPOLSBROEK,

OP DEN OORSPRONG VAN HET GESLACHT DER BICKEREN.

Heer Roemer Arend van den Anxter zag men treden,
Als Burgemeester, vóór drie eenwen, ruim geteld[6],
Om 's Burgemeesters stoel op 't oud Stadhuis te kleeden.
Hij voerd' een rooden balk met eere in 't gonden veld.
De perkementen zelfs getuigen van dit zegel,
Gelijk de witte balk van Henrik Willems Boel[7]
In 't groene veld getuigt, hoe hij der vadren regel
En 't recht des Schependoms bewaarde op Amstels stoel.
Zoo bloeide 't oud geslacht van Bicker, niet vergeten
Van zwaard- en spilzij, lang eer keizer Maxmiljaan
Heer Andries Boel beschonk met eene goude keten,
Om 't goud, hem mild vereerd van zulk een onderdaan[8],
Waardoor de schildkroon op stads wapen kwam te brommen.
Aldus rust Bickers huis op zulke twee kolommen.

Op N. KRANEVELT[9].

Hier rust Kranevelt, wiens gunst
Blankte, uit lust tot Schilderkunst,
Die de band hiel braaf en eêl
Aan zijn levendig penseel.
Eert den geest in 't kunstig werk.
Houwt een veldkraan op den zerk.

JOANNES DE BOETGEZANT,

BEGREPEN IN ZES BOEKEN.

1662.

AAN DEN LEZER.

Hoewel het den beminner der Dichtkunste genoeg bekend is, op wat wijze de dichters van ouds gewoon zijn,

[1]Pieter de Graef, gehuwd in 1512. — [2]Willem Eggert, Heer van Purmerend, en grondsteenlegger der kerke van Sinte Katrine t' Amsterdam. — [3]Jan Pietersz. de Graef, in 1542 Raadslid geworden, in 1543 schepen. — [4]Diedrik de Graef, in 1578 burgemeester. — [5]Pieter van Neck, in 1581 burgemeester. — [6]in 1357. — [7]burgemeester in 1360. [8]Zie vroeger herhaaldelijk. — [9]Min bekend schilder.

hunne geschiedenissen te verbreeden en nit te beelden; nochtans dewijl velen, alleen in onze moedera tale geoefend, zich min op de verwen der welsprekendheid verstaande, lichtelijk verwonderd mochten staan, wanneer ze hooren en zien, dat men eene heilige geschiedenis wijdluchtiger voorstelt, dan ze door de gewijde pen der Evangelisten beschreven wordt; zoo docht mij niet ongeraden hun te gemoet te voeren, hoe het den dichter, gelijk den schilder, vrij staat zijn werk naar den eisch en voeglijkheid op te zetten, en rijkelijk te bekleeden; want om eene geschiedenis t' ontvouwen, behoeft men niet alleen te verzieren[1] gesteltenissen en gedaanten van plaatsen en personen, maar ook andere omstandigheden, die daar best op passen. Men moet daarom niet denken, dat de schilder den aanschouwer wil vroed maken, als of zijne teekeninge en penseel het leven van oude geschiedenissen zoodanig volgden, dat alle zijne vonden en toestel van de zake zelve niet verschilden. Wie deze vrijheid der kunste op reden gegrond acht, zal ze ook rustig inwilligen den dichter, die met recht zoo veel ruimer weiden mag, als de gedachten hooger en dieper dan d' oogen reiken konnen; voorbehouden, dat hij, in Bijbelstoffe, zich doorgaans houde binnen de palen van eene eerbiedige godvruchtigheid en zedigheid.

Opdracht des Dichters,

AAN DEN DOORLUCHTIGSTEN VORST EN HEERE,

JOANNES MAURITIUS,

Prince van Nassau, Grave van Katzenelboge, Vianden en Diest, Heere in Beilstein, Grootmeester van Sint Joannes orden te Jeruzalem, in der Mark, Saxen, Pomeren en Wenden, Landvoogd van het hertogdom Kleef, het vorstendom Minden, en de graafschappen van der Mark en Ravensberg, enz.

Gebeurde 't ooit voorheen, gelijk men zegt, dat namen
Met die ze droegen, en hun aard en daden kwamen
Te stemmen; zoo gebeurt het nog bij onzen dag,
Is 't mij bij uw genâ geoorelooft, en mag
Men spreken, als 't in u gesterkt wordt van de reden:
Want komt men 's Vorsten naam van onder op t' ontleden
Zoo wordt Mauritius in onzen zin geprent,
De dappre vorst van 't vroom Thebaansche regement;
Een held, in 's Keizers[2] dienst, die, rustig en rechtschapen,
Zich kweet in 't harrenas, en toonde, dat hij 't wapen
Niet voerde nit praalzucht, maar ter eere van het rijk,
Ten schrik der boozen en den vromen tot een wijk:
Maar toen hem Cæsar, om het Heidendom te paayen,
Belaste 't wyrookvat den Afgoôn toe te zwaayen,
En 't Godelooze altaar, naar Numa's blinden stijl,
Te dienen, schonk hij 't lijf ten beste aan zwaard en bijl
En paardevoet, en liet het gansch tot stof verpletten,
Ook zonder tegens 't hof van Rome zich te zetten
Met uiterlijk geweld; dus gaf hij, recht en slecht,
Gelijk een kruisheld, Gode en Cæsar elk zijn recht,
Met zeven duizenden soldaten, dappre zielen,
Die alle op eenen troep[3] geduldig nedervielen,
En d' eedle martelkroon bevochten door een strijd,
Waarin men om den naam des grooten Heilands lijdt.
Zoo stond uw dapperheid doorgaans getroost te streven
Voor d' eer van 't heilig rijk, ook, op verlies van 't leven,
Den keizer in zijn recht te stutten met uw zwaard;
Als uw voorzichtigheid het Keurgezag bewaart,
Met een 's rijks schepter voert[4] en Kristus' rijk verdadigt,
Wanneer de Keurvorst nit zijn naam u begenadigt;
Daar Leopoldus wordt geheiligd, en, gelijk
Een goude morgenzon en licht, nit Oostenrijk
Te voorschijn komt, om al wat adem schept te voeden.
Met welk een wijsheid wist ge oneffene gemoeden,
Aan 't barnen, als een zee, van stormen opgernid,
Gelijk te strijken, en de tweedracht haren buit,
Waarop zij vlamde, zacht t' ontrukken, om Europe,
En zoo veel zielen niet te stellen buiten hope
Van haar behoudenis! Zoo loffelijk een daad
Volgt Mauritz na, die voor Gods naam het leven laat.
De naam Joannes biedt uw Hoogheid ook geen schade.
Dees brengt genade aan en gij blinkt door Gods genade,
Gelijk een vorst en lid van 't zegenrijk gebied,
Dat langs den Donaustroom 's erfvijands heer beschiet,
En oud Byzantium de wet stelt en zijn troepen.
Niet min eerde u dees naam, toen gij, met lust geroepen
Van keurvorst Frederik, op Ferdinandus' stem,
Grootmeester werd gewijd van oud Jeruzalem
En d' orden van Sint Jan, waarin de Duitsche heeren,
Kruisridders, 't gasthuisrecht en Kristus' rijk verweren,
In schaduwe van Gode en zijnen boetgezant,
Waarop mijn zangheldin met haren heldentrant
Grootmoedig draaft, of zij, met hulp der koor-koralen
Des Hemels, naar den eisch, dat licht kon achterhalen.
Maar 't lust me, d' orden van den heiligen Joan
Te zien opkomen en haar ridders kruisgespan,
Verhengd, dat Nassau, ter Grootmeesterschap verheven,
Den eersten voorzaat nog een rijker glans komt geven.
Zij werd gesticht omtrent zeshonderd jaar geleên,
Uit onderscheide taal, ten dienst van 't algemeen
Behandvest en vermeêrd, om 't kruisgeloof te vrijen
Voor inbreuk van den Turk en 't juk van Barbarijen.
Zij plant den oorlogsstoel eerst in Jeruzalem,
Op 't heilig kerkgezag, van aller princen stem
Gehandhaafd, en verknocht aan hare wet en reeglen,
Door eene krijgsbelofte, in 't openbaar te zeeglen.
Den ridder wordt het zwaard gehangen op de zij,
Om al zijn leven lang 's erfvijands razernij
Met macht te ketenen, en Kristus' oorlogstroepen
Te volgen overal, waar 't Hoofd hem zal beroepen.
Hem wordt alle eigendom van have streng ontzegd,
En slechts het bloot gebruik ter nooddruft toegelegd;
Gelijk den ridder d' echt verboôn blijft t' allen tijden,
Om onbekommerder voor 't kruisgeloof te strijden,
En 't Heidensch ongeloof te keeren uit Gods huis.
De zwarte mantel en het witte ridders-kruis
Verstrekt zijn dracht en merk; doch dravende in Gods benden,
Zoo dekt het harnas en de roode rok de lenden.
Dus stortten ze hun bloed veel jaren in het veld,
En keerden wettig woest geweld af met geweld,
Uit mededoogen, om d' opgaande vlam te blusschen.
Gestookt van Agars zoon[1], met Tartarije en Russen
Gesterkt, en aangegroeid in top van 't hoofdgebied,
Te duren, ons ter straff', totdat het God verdriet.
De rijkskronieken, ons ter hand gekomen, melden,
Hoe Duitschen, in het heer der Kristensche oorlogshelden,
Ten dienst van 't heilig graf, zich kweten slag op slag,
Den broederen ten troost, den vijand tot ontzag.
Dus streden ze Oostwaart; maar toen 't Heidendom in 't Noorden
De kusten, langs d' Oostzee, met branden, blaken, moorden
En schendig stroopen, hield in 't uiterste gevaar,
Kwam d' orden in het veld, om Duitschland voor zoo zwaar
Een hagelbuye met de kruisrondas te dekken;
Men zag den Wezerstroom en Elve en Trave trekken
Door Pruisen, en den oogst van Lijfland op de trom
Van Saltze[2], om 't onverlicht en woedend Heidendom
Tot reên te brengen, die hen leert, van zin veranderd,
De wapens offeren aan God en Jezus' standert;
Want Rome wakend hadde, in 't aanzicht van den nijd,
De Duitsche riddersorde uit ijver ingewijd

---

[1]verdichten. — [2]Maximianus in 296. — [3]h o o p. — [4]Als 's keizers schepterdrager.

[1]Versta: de ongeloovigen. — [2]Herman Salza, grootmeester in de eerste helft der 13e eeuw.

Met dien Grootmeester, om den heertocht aan te leiden,
En Kristus' kruisrijk wijd ten Noorden uit te breiden.
't Gelukte ook; al d' Oostzee, toen God zijn zegen gaf,
Verbrandde kerkwond en brak boschaltaren af;
En Lijfland, dat, tot smaad des Heilands, 't zwaard aangord-
Begaf vrijwillig zich in Sint Joannes' orde; (de,
Waarna vorst Albrecht in Brandenburg, een hoofd
Der heilige orden, als een leenvorst, trouw belooft
Aan koning Zegemond, voor 't leen van 't vruchtbre Pruisen.
Dit vrederijk verdrag beslecht het vreeslijk ruischen
Der oorlogstormen[1], en het ridderskruisleen hangt
Aan 's Marrekgraven wil, van wien het d' orde ontvangt;
Gelijk Mauritius, in dienst van zijnen heere,
Ook begenadigd werd met deze onsterflijke eere.
Indien de tweedracht van de Roomsche en Grieksche Kerk
En 't Keizerdom van Ooste en Weste, in 't worstelperk
Niet stieten tegens een, als rammen met den horen,
De macht van 't kruisgeloof, tot liefde en peis geboren,
Waar machtig, met de hulp des Hemels, door 't beleid
Der riddersorde van Sint Jan, ter dood bereid,
De scherpe horens van de halve maan te stuiten
Op vier paar punten van dit kruis, en, vóór het sluiten
Der hoornen, haar bij tijds den wasdom te verbiên;
Nu bleef Jeruzalem, dat Diedrik[2], eerst ontzien
Als graaf van Holland, lest de kroon op 't hoofd zag schij-
Verwilderd; want de storm der wreede Sarazijnen (nen,
Hield aan; dies d' orde uit nood den krijgsstoel had herplant
Te Rodes, dat op zee de kroon twee eeuwen spant,
Tot heil des Kristendoms; nog werd ze in droef gestalte,
Hoe vroom zij streed, verjaagd; dies keizer Karel Malte
Den ridder inruimde, als een onverwinbre rots.
Van waar 's Grootmeesters hart geharrenast, ten trots
Des Turkschen Oceaans, die 't aardrijk rukt aan flarden
En rijken inslikt, al die stormen uit kon harden.
Toen d' orden, na veel strijds, te Rhodes schipbreuk leê,
Ontzwom ze 't bloedig zwaard aan deze wijk in zee.
Ptolmaïs dorst vergeefs, gesterkt met Duitsche machten,
Gods vijand tweemaal op rondas en speer verwachten;
De graaf van Holland[3] zet vergeefs zich in de waag
Met koning Luidewijk, daar 't Sparen, met de zaag
Geklonken voor den boeg, den Nijlstroom op komt rukken[4],
En bruist de keten van 't sterk Damiate in stukken;
Waarom de keizer, die de dapperheên vergeldt,
Het zwaard van Haarlem blank in 't licht der starren stelt,
En d' oude aartsvader[5] van Jeruzalem dien degen
Nog kroonde met zijn kruis, een ridderlijken zegen;
Vergeefs staat Scanderbeg gelijk een rots van staal,
En trapt Gods vijanden de pan in, dertig maal;
Vergeefs verdadigt hij, als Hector 't rijk van Troje,
Albanië, en verduurt Amurats heer voor Kroje[6];
Toen 't rijk van Constantijn noch Rhodes kon bestaan,
Kwam al dat woest gedruisch op Maltes ridders aan
En d' orden van Sint Jan, die tegens Mekka's plagen
Een rij van eeuwen 't zwaard heeft op de zij gedragen.
Wat was 't een droeve dag, een dag beschreyens waard,
Toen 't heer van Ottoman verwoed, te voet, te paard,
Te water en te land, Byzantium kwam vloeken,
Bestormen storm op storm, en dreef uit zeven hoeken
Zijne elefanten op de muur en torens aan,
Met al zijn heerkracht, trotsch op hare halve maan,
Om 't moederlicht, de zon der wereld, uit te dooven.
Hoe stond die groote stad, als Etna's barrenoven[7],
In rook en smook en vier en vlam van overal,
Daar 't bliksemde op den muur en donderde op de wal.
De toren van Roman[8], geschokt door zulk een donder,

Komt eindlijk met gedruis, dat d' aarde dreunt van onder,
Neêrploffen, demmpt de graft met muur en puin en steen,
En roept den vijand daar het gaapt, om derwaart heen,
Als over eene brug, gebouwd van steen en stukken,
Ter muurbreuke in, en voort recht steêwaart in te rukken.
Achthonderd ridders van 't Latijnsche en Grieksche bloed,
Alle even rustig, en alle even trotsch van moed,
Den dood om God getroost, zich in de muurbreuk zetten,
En juichen op den klank van trommels en trompetten,
Op 't onweêr van kortouw en gruwzaam donderkruit[1].
Zoo vindt zich Mahomet bedrogen en gestuit.
Terstond gebiedt hij, om het hart des volks te nijpen,
Langs nog een andren kant de muren aan te grijpen.
Hij bouwt een storrembrug van tonnen op den stroom,
En geeft de benden aan den stroomkant vrijen toom
Te stormen, en met een op Pera toe te zetten.
Nu kan Gods ridderschap deze inbreuk niet beletten,
Daar Paleologus[2] en held Justiniaan[3],
Zoo onversaagd in 't spits, gelijk twee leeuwen, staan,
Die Mahomets gebroed, met opgespalkte blikken,
Aangrimmen overdwers, en met hun klauw verschrikken,
Tot dat Justiniaan gewond zijn wacht verlaat,
Om 't bloed te stulpen, schoon de keizer het ontraadt.
Hierdoor begint de moed der ridderschap te dalen.
Dus borst d' erfvijand in, gelijk een springvloed palen,
Noch dijk, noch paalwerk schroomt, en bruist in 't lang en
En zet al 't platte land alom in bare zee. (breê
Waar hier prins Maurits en zijn Duitsche Ridders orden
Geboôn, het slagzwaard (dat ze op hunne zijde gorden,
Alleen den naam van Gode en boetgezant Sint Jan
Ter eere, tegens 't wreed en voorhuidloos gespan)
Te rukken uit de scheê, nooit hadden Mekka's benden,
In eenen jammerpoel van endelooze elenden,
Dat keizerlijk paleis gedompeld tot den grond,
En Constantijnstad[4] mocht, veel trotscher dan ze ooit stond,
Het hoofd opstekende, de hoofdkerk van Sofië
Nog heden, op den naam van Jezus en Marië,
Opgalmen hooren met een hemelsch koorgezangk;
Daar nu de kruisvloek loeit en niet dan lasterstank,
In steê van 't wyrookvat en zoete wyrookgeuren,
Den Hemel toezwaait, van Gods Englen te betreuren.
De leste Constantijn[5] geeft, midden in dien drang
En onbekend, den geest. Het woeden gaat zijn gang.
Constantinopel schijnt een treurtooneel vol plagen.
Na een belegeringe, een storm van vijftig dagen,
Wordt ze overweldigd, juist op 't hooge Pinxsterfeest.
Dat leert verloochenen, hoe God de Heilge Geest
Al teffens voortstraalt uit den Vader en den Zone.
Nu legt de keizer, met zijn purper, staf en krone,
Gewenteld in zijn bloed, getrapt in bloedig stof.
Men ziet geen kerken aan, noch kloosters, koor noch hof,
Gewijd noch ongewijd. Dat scheenden, dat schoffeeren
Ontvonkt de wanhoop, die zich ijdel[6] wil verweren.
De Bosporus verheft zijn kil, en bruist in zee,
En rookt van schuimend bloed; zoo huilt van hartewee
Een vrouw in barensnood, als deze stad in rouwe.
Zij roept: „dat niemand trotsch 't geluk te veel betrouwe!"
Een stad, die duizend jaar en honderd, en nog meer,
Na haren oorsprong, stond, en Rome tartte in eer,
Gelijk een grenspilaar van Azië en Europe,
Valt nu de wraak ten buit, en jammert zonder hope.
Men steekt het Keizers hoofd op eene speer ten spot,
Ook 't kruisbeeld, met geschrei: „dit is des Kristens God!"
De Keizerin wordt, met den zone en dochter t' zamen,
Bij 't haar in 't hofbanket gesleept, en zonder schamen
Geschonden, in 't gezicht van bloedhond Mahomet,
Daarna gesabeld, op 't gejuich van 't moordbanket.

[1]Tegen Polen, in de eerste helft der 15e eeuw. — [2]Dirk II, in 239. — [3]Willem I, in 1219. — [4]Naar de bekende legende, in de Haarlemsche Damiastjens nog altoos herdacht. — [5]De patriarch van Jeruzalem. — [6]De hoofdstad van Albanië, in 1450. — [7]brand-oven. — [8]Versta: dien der St. Romanspoort.

[1]buskruit. — [2]Constantijn van dien naam, de laatste Byzantijnsche keizer — [3]zijn veldoverste. — [4]Constantinopel. — [5]Paleologus; zie aant. [2]. — [6]te vergeefs.

Men voert het overschot der stede in slavernije.
Aldus verzonk in bloed dees grijze heerschappije,
Daar d' oude wijsheid van de Grieken schipbreuk lijdt.
Het is vergeefs gestreên, als God u tegenstrijdt.
De vloek des Heilands, op den hoogen stoel geklommen,
Wint Trapezonte, en hecht, vol moeds, twee Keizerdommen
En twaalf rijken, als karbonkels, aan zijn kroon.
Hadde Oostenrijk doorgaans[1] hem niet het spits geboôn,
Het Turksche heer waar lang ter kruisgrenze ingeborsten,
De Keizer, met den sleep der zeven Keurvorsten,
Ten schimp, in een triomf, de steden omgevoerd.
Nu hoort men, hoe hij dol trompet en trommel roert,
En inboort door gebergte en bosch van Transylvanje.
Waakt Kristenrijk niet op, zoo drijft hij in Germanje
Den rijksstroom af, en sterkt in kracht, en niet in schijn,
Het voorspook, als zijn paard te wed gaat in den Rijn
Voor Keulen, dochter van de kerk, der helden moeder;
Dan wordt de Keulsche Dom een paardestal, om voeder
Te schaffen aan zijn paard, dat zoo veel velds gewoest,
En met bebloede hoef vertrapt den gouden oegst,
Het zweet der akkerliên en Kristensche onderdanen,
Die, op 't gebergt gevloôn, dit aanzien, nat van tranen,
En slaan hunne oogen naar den hemel, West en Oost,
Of God een Maccabeeuw opwekte, al 't rijk ten troost.
Welaan, Mauritius! de krijgstrompet gesteken,
Gedoog niet, dat dees vloek voortaan bij ons gebreken
Meer steden winn', dan door zijne eige dapperheid!
Een andere wereld[2] wist al lang van uw beleid
Te spreken, daar uw deugd de Menscheneters temde,
En Wilden, woest van aard, verslinders van den vremde,
In wildernissen dreef en brullende woestijn;
Schoon zij hun pijlen loos bestreken met venijn,
En geene menschen, maar een ongediert geleken,
In 't nest geworpen, en van reêngebruik versteken.
Waak op, waak op, en roep uw ridderschap bij een,
De jongste nood verdaagt de noodhulp in 't gemeen.
Het eiland Krete, met zijn honderd steên, loopt ledig.
De Zeeleeuw van Sint Mark, en 't nooit gekrenkt Venedig
Kan nauwlijks tegenstaan, en Hongarije schreit
Om noodhulp in den brand, die 't korenland afweidt.
Verdaag uw kruisorde, om, in schaduw van Gods stander,
Te kampen voor 't geloof. De zevenste Alexander
Biedt rustig u de hand van verre uit Engleborg.
Het hoofd van Oostenrijk, gewapend met zijn zorg,
Beklaagt zich, dat men drale, en hem, der Duitschen wach- (ter,
In steê van onderstand, nog lagen legt van achter;
Niet anders, of 't geloof, het kruisgeloof, geen trouw,
Geen liefde op d' aarde vond, en of men Kristus woû,
Niet als de Heiden, met een helsche speer van voren,
Maar recht van achter 't hart, gehecht aan 't kruis, doorbo- (ren.
Verhoê dien vadermoord, o held! die nimmermeer
Van weldoen rust, beschut den keizer, uwen heer,
En in den keizer gansch Europe, zoo veel lieden,
Te flauw en afgemat, om wederstand te bieden.
Heeft Perseus eene maagd, gebonden aan de rots,
Voor 't zeegedrocht beschut; kon Hercles met zijn knods
Een ossendief, een slang, een leeuw, een ondier kneuzen;
Hoe vele slangen, hoe veel roovers, hoe veel reuzen
Zult gij vernielen, op dien braven oorlogstocht!
Hoe vele maagden, naakt en bloot ter merkt gebrocht,
En opgeveild, als vee, ten wellust der tyrannen;
Hoe vele slaven, op de roofgalei gebannen,
Verlost ge door het zwaard, dat uwe zij bekleedt,
Om neêr te houwen al wat gruwzaam is en wreed,
En zulk een Helhond, van Godslasteren bezeten,
Te slepen voor den dag, gekneveld aan zijn keten.
Ik hoor Gods ridderschap, als stroomen door een sluis,
Uit bersten, en in 't veld u volgen op uw kruis.
Mij dunkt, ik zie het hart der Ottomannen pooplen,
En, van den Donau af tot in Constantinooplen

[1]op den duur. — [2]Versta: Zuid-Amerika.

Gedreven, ommezien, alsof hij, krijgens moê,
Aan 't graf van zijn profeet, de Kriste wereld-roê,
Zich bergen woû, uit schrik voor 's Keizers adelaren,
Gereed, de halve mane in haren schild te varen.
Zoo zie uw Nassau lang geëerd in 't kruisgespan,
Zoo blinke uw borstkruis schoon in d' orde van Sint Jan!
Zoo wenscht mijn zangheldin uw zegepaard te leyen,
En u op 't hof van Kleef t' onthalen met haar reyen,
Ten prijs van Fredrik en Louïze[1], groot van naam,
Terwijl twee werelden gewagen van uw faam.

Uwer Vorstelijke Genade oodmoedige dienaar,

J. V. VONDEL.

Joannes de Boetgezant.

HET EERSTE BOEK.

INHOUD.

De Vader der genade aanschouwt uit 's hemels troon
D' elenden der besneên en Heidensche onbesneden,
En vaardigt Gabriël, heraut der hoogste kroon,
Aan zijnen boetgezant Joannes af, beneden,
Om hem, in Zijnen naam, uit woeste wildernis
Te roepen, dat hij voor den Zone een baan bereide.
De heilbazuin verbreidt, dat dees voorhanden is.
De leeraar Nikodeem en raadsheer Jozef beide
Treên heimlijk in gesprek. Het volk van overal
Vergaârt, om in woestijn den woestijnier te hooren,
Die komt te voorschijn, daar hij elk ontvouwen zal,
Hoe groot een heil hen in den Heiland is beschoren.
Joannes zet zich, als een leeraar, braaf in stand.
Alle ooren luistren toe naar Kristus' boetgezant.

Het lust me, door den zoon van priester Zacharias,
Den strengen boetgezant, de heerbaan voor Messias,
Aartspriester, Koning, en warachtigen Profeet,
Te banen, om de smet van Adams appelbeet,
In 't paradijs behaald, te wasschen uit de zielen,
Die voor Gods heilig Lam boetvaardig nederknielen.
Het lust me, van den held te zingen, die, zoo groot
Voor Gode en Engelen, zijn zuiver bloed vergoot,
Omdat hij, zonder 't recht uit gunst of haat te buigen,
Den geilen koning dorst in 't aanzicht overtuigen
Van vuile bloedschande, aan zijns broeders bed begaan.
Zoo brak uit 's kerkers nacht de dag der heileeuwe aan.
Het hof luikt d' oogen voor den opgang van Gods klaarheid,
En stopt zijne ooren voor de boetbazuin der waarheid.
Men zal mijn zangheldin, onnoozel, zonder schuld,
Met waken en gebeên en vasten en geduld
En waarheid, niet met vier gewapend, als Helias,
Zien orelogen in den voortocht[2] van Messias;
Het vechtperk zal op d' aarde een dagreis veld beslaan,
Van Zacharias' huis tot over 's lands Jordaan,
Daar 't koninklijk Macheer, de starren ingevaren,
De schaduw van zijn kruin worpt in de doode baren.
Gij, Englekooren, die omhoog, van trans in trans,
Het Lam eert, dat den rei der maagden leidt ten dans,
Die, door het nieuwe lied en onnazingbre toonen,
Den trouwen Bruidegom der zuivre zielen kronen;
Geleî met uw gezang mijn Hemel-heldenwijs!
Ik ken geen Zangberg dan het hemelsch Paradijs,
Daar, uit den troon van God en 't Lam, door duizend aders,
Het levend water, op geruisch van pallembladers,
Komt opgesprongen, klaar en louter, als kristal.
Dat is mijn paardebron[3], mijn bosch en waterval,

[1]Frederik, de Brandenburgsche Keurvorst, en Louize van Oranje-Nassau. — [2]voorhoede. — [3]Anders Hengstebron, Hypokreen.

Waaruit de koningen en Gods gezalfden dronken.
Joannes' schaduwen, woestijnen, en spelonken
En kerker zullen, zoo uw Hemelbron mij laaft,
Veranderen in licht en paradijs. Dan draaft
Mijn lang woestijngedicht op een woestijnbeminner
Zoo trotsch, als d' ouden ooit op eenen overwinner
Van Troje of Latium; indien men wijs beseft,
Hoe God het hoog verneêrt, het laag zoo hoog verheft.
Laat kiezen, wien het lust, het eêlste uit alle stoffen;
Wie kiest, wat God verkiest, heeft best het wit getroffen.
En gij, o Anna[1], die, in 't Neêrlandsch Bethlehem[2],
Joannes' boetbaznin en goddelijke stem
En armoê volgde, wijd van 't ijdel afgescheyen,
Ontvang, belieft het u, met uw getrouwe reyen
Mijn zang, die naar geen prijs van wereldsche eere staat,
En sterk me met gebeên, als gij te Koore gaat,
Opdat we beide, omhoog, van 't aardrijk opgetogen,
Gods afgezant bij God in 't licht aanschouwen mogen.
Het Joodsche land was nu des Onbesneêns slavin,
Jeruzalem van Rome een strijdbre krijgsheldin.
Tibeer, de nazaat van Augustus, triomfeerde.
Judæa, onder 't juk des Roomschen keizers, eerde
Pilatus, van Tibeer ten landvoogd ingezet.
Herodes stelde op stoel gansch Galileën de wet,
Filippus Itureên en harsche Trachonijten.
Lyzaan trapte Abileme, en holp de deugd verbijten.
Dus ging 't in 't wereldsdom; 't aartspriesterdom krakeelt,
Nu onder Annas, den schoonvader, uitgedeeld
En schoonzoon Kaïfas, die elk hun beurte stonden.
De staf en 't wyrookvat staan langer niet gebonden
Aan Juda's leeuwenstam, noch Arons stam en bloed.
De goud- en staatzucht trapt baldadig met haar voet
Den myter en de kroon, het heilig en onheilig.
Het wetboek wordt gekreukt. De trouw is nergens veilig.
In dien bedorven staat zag d' Opperste uit den troon
Des Hemels, en gedacht aan Davids rijk, den Zoon
Van eeuwigheid beloofd, die stil omlaag op d' aarde,
Zich in zijn vollen glans en dag niet openbaarde;
Naardien de morgenstar, de voorboô van de zon,
't Warachtig heillicht en der hemellichten bron,
Eerst rijzen most; gelijk de verreziende helden,
Gedreven van den geest, zoo menige eeuwen spelden
Den vadren, koningen, en priesterlijken stam,
Verlangende, elk om strijd, dat hij te voorschijn kwam,
Om profecy, belofte en wet, in steen geschreven,
In kracht te zetten en haar rechte verf te geven;
Gelijk een teekenaar het voorgenomen beeld
Volvoert, totdat het werk van 't leven niet verscheelt.
Elk zuchtte om eene macht, die, in de leste tijden,
Hen eens van 't Heidensch juk ontslaan zou en bevrijden,
Hoewel ze doolden, in 't verwachten van een hoofd;
Want hen geen wereldsch rijk, maar hemelsch was beloofd,
En een Verlosser van zoo veel verlore zielen,
Als eer, toen Adam viel, in Adams doodschuld vielen;
Dat was een heerschappij, van grens noch eeuw bepaald,
Het schoonste veld, waarin mijn zanglust adem haalt.
Toen sprak de Vader der Genade, in 't hart bewogen
Met 's menschen jammeren, uit louter mededoogen:
„Mijn eenig Erfgenaam en uitgekoren Zoon,
De glorie van mijn rijk en eeuwig rijke kroon,
Het menschgeworden Woord, schuilt, flauw van glans en (luister,
Bij weinigen gekend, omlaag nog stil en duister,
Een rij van jaren. Het wordt tijd en meer dan tijd,
Dat Hij te voorschijn kome, en eens zich zelven kwijt'
In 't heilzame ampt, tot heil der droeve sterfelijken,
Hem op den hals gelegd. Laat al wat wil bezwijken
En wanklen in zijn trouwe, ons woord houde eeuwig stand.
't Beoogde heil vange aan van 's Hemels afgezant,
In moeders lichaam, door den Hemelraad bescheiden,
Om onzen lieven Zoon den intreê te bereiden
Ter poorte van het rijk, dat Hij bezitten moet."
Zoo sprekende, en ontvonkt van onuitbluschbren gloed,
Om zijn beloften, lang met eed gestaafd, te sterken,
En 's menschdoms eeuwig heil volkomen uit te werken,
Verdaagt flinks Gabriël, die, in het starlicht kleed,
Zich, op het hoog gebod, gedurig houdt gereed.
„Aartsengel!" zegt Hij, „die voorhene beî de nichten
Elk hare vrucht beloofde, en nooit in uwe plichten
Den last verzuimde, u van den Hemel opgelegd;
Ga naar de wereld toe; stijg neder regelrecht,
Daar gij nu tweewerf trouw bekleedde uw afgezantschap,
En 't water der Jordane omspoelt het heilig landschap,
Van David lang bezeten, toen hij op d' aarde blonk.
Gij zult den woestijnier, in zijne rotsspelonk,
Aanmanen, in het ampt, hem toegekeurd, te treden,
Gelijk de geest hem leert, en, 't menschdom tucht en zeden
Inscherpende, onvertsaagd te tuigen van den Held,
Die hen verlossen komt van 's afgronds erfgeweld.
De nacht der wet verdwijnt, en eischt, dat, zonder dralen,
Hij daadlijk aanblikke, eer het sterker licht koom' stralen,
De zon van billijkheid en van rechtvaardigheid.
Verkondschapt dit uit last van 's Hemels majesteit!"
Zoo sprak d' Almachtige, en d' Aartsengel, om te rennen,
Bereidt zich, en ontvouwt, zoo schoon als fenixpennen,
Zijn vleugels, geschakeerd van hemelsch blauw en goud
En purper, in het licht, daar zich de Godheid houdt.
Men ziet de verwen zich verandren en schakeeren,
Gelijk de regenboog of schoone pauweveêren,
In 't licht der zonne, die recht tegens over staat.
Reisvaardig in zijn vlucht verheft hij zich, en slaat
De pennen tegens een wel driewerf, dat de reyen
Der Englen ommezien, en zijne vlucht geleyen
Met hun gezicht; terwijl de vlieger nederstijgt,
En zwaait van ronde in ronde, en onder 't dalen krijgt
Jeruzalem in 't oog, dat zijn gekroonde kruinen
Ten hemel opwaart heft uit d' omgelege duinen,
Waarvan de koningsstad in 't ronde omeingeld scheen.
Toen volgde hij de streek, die naar den rijksstroom heen
Hem 't woest Quarante wees, niet rijk van groente en lover.
Hier hing d' Aartsengel op zijn pennen, streek voorover
Op 's woestijniers spelonk; gelijk een adelaar,
Die uit de hoogte in 't ende een springbron wordt gewaar,
En nederzwevende den dorst lescht, op 't geklater
Des verschen watervals, aan 't hartverkwikkend water.
Hier duikt de hidspelonk omlaag, van Gabriël
Gezocht, een wonderwerk, een rechte Godskapel,
Ten dienst van Jacobs God, hem door natuur geschonken
Of met den hamer van Gods woord uit rots geklonken.
Men stijgt bij trappen neêr. Van onder sluit ze dicht,
En om en in den buik. Van boven schept ze licht
Door eene kloof, wanneer de zon op 't hoofd komt schijnen,
Waarvoor de schaduwen verwandlen[1] en verdwijnen.
Een tafel staat in 't Ooste, al mede uit louter steen
Gehouwen. In 't poortaal rust Gods profeet de leên
Op eene biezemat, met zijne hand gevlochten.
Het kemelsharen kleed bekleedt den aangevochten
Voor koude en regen, daar de leêren riem op sluit.
De honger jaagt hij wijl hem in het onweêr uit.
De wilde honig en de magre sprinkhaan dekken
Den disch. De bron schaft drank, die uit een rots komt lek-
Hij rekent d' uren van het leven, nauw beperkt, (ken.
En kort en onwis, bij de schaduwe afgemerkt.
Hij hoort geen hanekraai, noch geen gebas van honden,
Maar leeuwen brullen, schuw en ang[2] van hem te wonden,
Gelijk de veldslang, die hier schuifelt met den bek,
Bij wijlen met zijn voet getreden op den nek;
Terwijl de leeuwen hem aankwispelen en likken,
Alsof ze voor 't geloof des vromen helds verschrikken.
Een lamp hing aan 't gewelf der Godskapelle, en blonk
Als hij ze ontstak, en vier uit keizelsteenen klonk

[1]Zijn vroeger bezongen nicht, A. Bruyning. — [2]Te Brussel.

[1]veranderen. — [2]eng, bang, bevreesd.

In tonder van het loof en drooge en dorre blâren.
Zoo sleet hij, wakende en God biddende, zijn jaren
In eenzaamheid, en wachtte, oodmoedig en bereid,
Te volgen op Gods roep, waar hem de geest geleidt.
Nu overleide hij den wandel van Helias,
En Izaïas' woord, en wat hem Malachias
Zoo lang had voorgespeld, en stond verrukt, vervoerd,
Stokstijf en stom, gelijk een beeld, dat zich niet roert.
Wie kan begrijpen, hoe de zinnen weiden gingen
Door alle hemels hene, en wat bespiegelingen
Van Gode en zijnen Zoon den opgetogen held
Verlichtten! Eveneens als in 't Chaldeeuwsche veld,
Op 't ruischen der Eufrate, Ezechiël verschenen
Gezichten, elk om 't schoonste, en die terstond verdwenen.
Ten leste tot zich zelf gekomen, riep hij luid:
„Geheiligd zij Gods naam en 't goddelijk besluit!
Gezegend is Hij, die verschijnt, Gods naam ter eere.
De Heiland koom', dat 's al en 't één dat ik begeere."
Op zulk een stem verscheen de hemelsche gezant,
En hield in dees spelonk recht voor den jongling stand,
Zoo rijzig als hij was, en lichtte met zijn klaarheid
Den afgescheiden toe; waarop terstond de naarheid
En schaduwe verdween, de lamp haar glans verloor.
De woestijnier bezag den Engel door en door,
Van boven tot beneên, en 't flonkren van den luister,
Gewoon op zijne kruin te lichten, scheen nu duister
Te worden, bij den glans en 't licht van Gods herout,
Wien 't opperste gezag dien hoogen last betrouwt.
Joannes zwichtte in 't eerste, als hij die hoogheid merkte;
Maar d' aangename geur des afgezants versterkte
Hem 't hart, en spreidde zich rondom de Godskapel.
Ten leste sprak hij: „zoon! gij ziet hier Gabriel,
Die dertig jaar geleên gedaald uit 's Hemels poorte,
Uw vader aan 't altaar verkundschapte uw geboorte.
Schep moed en vrees niet; want gij deelt door 't hemelsch lot
Een zelven naam met ons niet onwaard. Jacobs God
Schonk u dien titel door den mond van zijn profeeten,
Wien gij niet wijkt in eere, al zijt ge laag gezeten;
Geen grooter kwam er ooit uit eene vrouwe voort."
Joannes neigt het hoofd, als hij dees rede hoort,
De rozen luiken op, en blozen aan de wangen,
En, schaamrood om dien lof, uit 's Engels mond ontvangen,
Ontkent het zedig met een nederig gelaat;
Maar Gabriël vaart voort: „Gij hoeft geensins den staat,
Daar d' Opperste u in stelde, alleen uit zijn behagen
(Ook eer Elizabeth u voelde en kwam te dragen
Met blijdschap onder 't hart, veel maanden achter een)
Te loochenen. Om voor Emanuel te treên,
Werdt ge in het lichaam van uw moeder, lang verschoven,
Begaafd en rijkelijk, uit 's Hemels schoot, van boven
Gezalfd met 's Hemels Geest, de Godheid, die u drijft.
De Godheid wil niet, dat gij langer schuldig blijft,
Emanuël den weg voor zijne komst te banen.
Gij hoort mijn hoogen last, dat is: u op te manen,
Om 't volk te dompelen, te wasschen in den vloed,
Te brengen tot berouw, opdat, het kwaad geboet
En zeden ingevoerd, het menschdom met verlangen
Den grooten Heiland van de wereld mag ontvangen.
De Hemel gaf de wet, in steen gedrukt, zijn volk,
In woeste wildernis door Amrams zoon, Gods tolk;
Het is dan billijk, dat de nieuwe wet, geschreven
In 's menschen harte, in een woestijne wordt gegeven.
Wat God voorspelde, slaat ook klaar op dit geval:
Orakels spelden, hoe woestijn en heide en dal
En eenzaamheid in 't end van water zullen vloeyen,
De blanke leliën ontloken heerlijk bloeyen,
De dorre landstreek en onvruchtbre heide en lucht
De vrucht ontluistren met haar lang gewenschte vrucht.
O, uitverkoren! waak dan op en koom te voorschijn,
Opdat een grooter glans op uwen luister doorschijn'!"
Aldus sprak Gabriel, en d' ander antwoordt hem,
Oodmoedig en beleefd, met een vertsaagde stem:
„Zou ik mij zulk een daad wel dorven onderwinden,
Die niet eens waardig ben den schoenriem hem t' ontbinden?
Wat is het niet bij iet, het ijdel niet bij 't al?
Doch nu het God gebiedt, verschoon me omhoog, ik zal
Gehoorzamen. Al wat de Hemel heeft bescheiden,
Geschiede in Gods naam! 'k Wil van nu af mij bereiden
Om aan te breken, als een star, vóór douw vóór dag,
Op hoop, en anders niet, of 't God behagen mag;
De Hoogste kon wel door een ezels kinnebakken
De kracht des Filistijns in duizend mannen knakken."
Zoo sprak d' oodmoedige en sloeg zijn gezicht omhoog,
Als Gods heraut verdween uit 's helds gezicht, en vloog
Ter steê van waar hij kwam, gedragen op de veder.
Joannes loofde God, en viel ter aarde neder,
En lag er eene poos op 't aanzicht in het stof,
Verzonken in zich zelf, verslonden in den lof
Des Allerhoogsten, die het heilverbond kwam sterken,
Met Abram opgerecht, en nu dit uit woû werken
Door zijnen dienaar, die zich, zeven dagen lang
En zeven nachten, streng bereidde, op 't feestgezang
Van hemelreyen, die omhoog ter klove inblonken,
Gevolgd van galm op galm, uit steenrotse en spelonken,
Dat gaf den ijvraar moed t' ontginnen 't hoog bevel,
Getrouw ontvangen uit den mond van Gabriël.
Een heiltrompetter, tot dit ampt omhoog gekoren,
Liet ondertusschen zich in Davids rijken hooren.
Hij rustte nacht noch dag op berg en torenkruin
Te vliegen, en alom de zilvere bazuin
Te blazen over 't land en alle steên en vlekken,
Om reukeloozen en misleiden op te wekken
Uit hunnen diepen slaap en ingebeelden droom. (schroom,
Dat wrocht òf vreugd in 't harte òf ijdlen schrik en
Naar elks gesteltenis, en sleet de straat en drempels.
De huizen zagen uit, het Priesterdom des tempels
Met Levi's aanhang zag fluks om naar dit gerucht.
De Sanhedrin vergaârde en suste en zat beducht
Of 't goed of kwaad bediede, en of men dit most schutten.
Pilatus scheelde 't niet[1], het Jodendom te stutten,
Of laten schokken, als hij op den hoogen trap,
Tibeer ter eere, slechts het stedehonderschap
In 't rijk, veroverd bij Pompejus met den zwaarde, (de.
Bekleedde, en 't Roomsch gezag, hem toebetrouwd, bewaar-
Een overste der Joôn en hoofd der Farizeên,
Geleerd in Mozes' wet, eerwaardig bij Hebreên,
Geheeten Nikodeem, bezocht Arimathye[2],
Een lid des Sanhedrins, om met hem in een vrije
Verhandeling te treên, op deze nieuwe maar,
Die door de steden liep. Dit ijverende paar
Verwachtte vast den troost der heilige geslachten,
En dorsten zedig schaars de waarheid, die ze dachten,
Uitspreken, om den haat der Farizeên t' ontgaan;
En Nikodeem hief dus bij raadsheer Jozef aan,
Daar ze in eene ruime zaal heilgeerig t' zamen zaten:
„Wat loopt er een gerucht door stad en alle straten
En streken van het land? Wat roept men, zonder end,
Van Zacharias' zoon, dus lang schier onbekend
Gescholen in een hoek, aan d' oevers der Jordane?
De wufte faam gelijkt de wisselbare mane,
Dan vol en rond, dan half, dan kleen, gelijk men ziet.
Eerst komt ze kleen op, wast, neemt af, en loopt tot niet.
Wat gaf het een gerucht, door dit gebergte in 't ronde,
Toen Zacharias aan 't altaar niet spreken konde,
En stom stond, omdat hij mistrouwde aan 't[3] wonderwoord
Des Geests, die hem verscheen, en spade de geboort
Van eene aanstaande vrucht verkundschapte, als de jaren,
Lang grijs van ouderdom, in top gesteigerd waren,
En zijne Elisabeth, in kinderloozen staat,
Van al de wereld, als onvruchtbaar, wierd versmaad?

---

[1] was het onverschillig. — [2] Versta: Jozef van Arimathea. — [3] Latinisme voor het.

De Godheid evenwel vertrok haar woord niet langer.
God zegent d' oude vrouw, Elizabeth wordt zwanger,
En baart op haren tijd den Godgewijden zoon,
Een zuivre perel aan de priesterlijke kroon,
De stam van Aron juichte op zulk een rijken zegen,
Van dit godvruchtig paar gansch onverwacht verkregen.
Men hiet[1] dees lieve vrucht Joannes, naar het lot
Des invloeds van genâ, hun toegevloeid van God;
Want Engel Gabriël had hier dien naam gegeven.
Wat sprak hij niet van 't kind, der oudren lust en leven!
Hoe 's kinds geboorte alom tot blijschap strekken zou
Van duizend duizenden. Hoe hij, aan God getrouw,
Ten prijs van 's Hoogsten naam, van heiligheid zou blinken,
Gansch schuw van lekkernij, noch wijn, noch boomsap drinken,
Van moeders lichaam aan doorstraald van 's Hemels geest,
In 't end bekeeren tot de Godheid wat God vreest,
Ook dapper en gestreng, gelijk een tweede Elias,
Bemind en ook gevreesd, voor 't aanschijn van Messias
Heenlichten en aan God toewijden, als Gods tolk,
Een zedig, gemanierd, en Godgelaten[2] volk.
Zoo hoog een Engelsch[3] woord, naar Gods besluit geregeld,
Werd door de stomheid van den vader fluks bezegeld,
Dewijl hij twijfel sloeg, of d' Almacht in de trouw
Van haar belofte, die zoo hoog liep, zwichten zou.
Elk merkte dit, die, voor den reukaltaar en drempel
Verlangende, hem stom zag komen uit den tempel,
En sloot, op 's priesters wenk, dat hij door 't koorgezicht
Van eenen afgezant des Hemels was verlicht;
Maar dit is 't nog niet al. Het leeft op vele tongen,
Hoe 't kind in 't lichaam van de moeder hebb' gesprongen,
En zijnen Heere en God, dus lang nog flauw betuigd,
Op 't groeten van de nicht, ook zwanger, toegejuicht,
Toen Jozefs reine bruid Elizabeth begroette,
En binnen hare deur in 't landgebergte ontmoette.
Dus groot een wonder, nauw gehoord en nagedocht,
Verdween, gelijk een mist, en bleef ononderzocht.
Zoodra Herodes' haat zijn kroonrecht woû bewaren,
En rondom Bethlehem de vrucht, beneên twee jaren,
Liet slachten, of hij dus, tot veiligheid van 't hof,
Het al t' onnoozel hart des Joodschen Konings trof;
In 't midden van dien moord, gevolgd van duizend vloeken,
Vond hij de neven in geen windelen noch hoeken,
Hoe scherp men 't onderzocht. In 't eind kwam Jozefs zoon
Te voorschijn nu en dan, met eenen galm en toon,
Die wederom verdween; maar of hij lag verzonken,
Dook Zacharias' zoon in schaduwe en spelonken
En doodsche wildernis. Men hoort noch ziet hem niet.
Hij schuwt den ommegang des volks. Wat dit bediedt,
Is mijn begrijp te hoog. Nu hopen al de vromen,
Dat hij, op dit gerucht, eens zal te voorschijn komen.
Belieft het u, bericht en leer me, in dit geval,
Hoe 't legt geschoren, en wat ik besluiten zal."
Aldus spreekt Nikodeem. En Heer Arimathye,
Die klaarder door het loof der duistre profecye
Het afgebeelde zag, dan een in d' oude blaân
Geoefend, doch verkeerd begrepen en verstaan,
Bejegent hem aldus: „laat varen uw mistrouwen
En twijfelmoedigheid; wij zullen haast aanschouwen
Den blanken dageraad, veel eeuwen ons beloofd.
De steên staan overend. De vromen steken 't hoofd
Aan alle kanten op. Godvruchtige geslachten,
Die op den voorglans van den grooten Heiland wachten,
Verheugen zich, en zien hem juichende in 't gemoet,
Hoe lang de tijd vertrekt. In groote zaken spoedt
De Hemel langzaam; dat is meer dan eens gebleken.
Schoon ons geduld ontbreekt, aan God zal 't niet gebreken,
Te houden 't heilverbond, aartsvadren met een eed
Bezegeld reis op reis. Lees Mozes, den profeet:
God hoefde een oogenblik in 't werk van drie paar dagen,
En spoedde langzaam, naar zijn eeuwig welbehagen.
Om 's aardrijks overschot te bergen voor gevaar
Des hoogen wereldvloeds, bouwt Noah honderd jaar
Aan 't houten vaartuig, of zich 't menschdom zou bekeeren.
Eer Jozef raakte in staat, en Faro hem woû eeren,
En al zijn vaders huis, gedreigd met hongersnood,
Verliepen, sedert hij uit schoone Rachels schoot
Het licht zag, dertig jaar; en veertig jaren dwaalden
De zes paar stammen, eer zij lucht en adem haalden
In 't vruchtbre Kanaän, zoo vast hen toegezegd.
Natuurlijk gaat het dus, indien gij 't overlegt.
Een cederplant hoeft lang te worstlen tegens vlagen,
Eer zij met hare kroon de wolken koom te schragen,
En taaye wortels in den diepen Afgrond schiet:
Dan is 't een cederboom, daar beuk noch eike niet
In eer bij halen mag. De maan voltrekt haar ronden
Wel twaalfmaal in 't jaar, aan haar getij gebonden;
De goude zon rolt eens in 't jaar den ronden kloot
Des hemels om; maar hoe doordringende, hoe groot
Is hare hitte en glans, bij flauwe maneschijnen!
Wat kweekt ze al levens aan in velden en woestijnen!
Zij schept uit wildernisse een welig paradijs,
Wanneer het Gode lust. Behoeft men drank en spijs,
Zij dekt een rijken disch volop van wijn en vruchten
Voor hongerigen, die bedroefd om nooddruft zuchten.
Verwacht den tijd, bij God bestemd, dan met geduld,
Verzekert, dat ge hem ten leste loven zult,
Die boven ons begrijp de zaken kan beleiden,
Gelijk het in den raad daarboven legt bescheiden[1];
Het heeft zijn reden, dat Joannes schuilt en duikt,
Gelijk in haren bol een bloem, eer ze opeuluikt,
En met haar edlen geur de harten komt verkwikken,
Die, flauw en afgekwijnd, in nood zijn van te stikken.
De leeraar, die het volk zal leeren naar de wet,
Behoeft[2] zich zelven van de wereld en haar smet
T' onthouden, en de leer met zijne daad te paren,
Dat is gestichtzaam[3]. Wie een ander zal leeraren,
Hoeft[2] eerst te leeren wat hij andren wijzen wil.
De klank van woorden, gaat het anders, vliegt al stil
En vruchtloos 't oor voorbij. Hij moet niet ongebonden
Van zelf in 't leerampt treên, maar, van God zelfs gezonden,
Aanbreken met zijn licht, opdat, wien licht ontbreek',
Het lemmet van zijn ziele aan 't voorlicht dan ontsteek'.
Aldus ging Mozes niet naar Memfis en Gods troepen,
Eer God dien herder uit de boschvlam had geroepen,
En sterkte met een kracht, waardoor men kennen kon,
Wie hem gezonden had; en Samuël begon
Te profeteeren, dat de zes paar stammen zagen,
Hoe hij den last aanvaardde op 's Opppersten behagen,
Die, eer hij leefde, door het hemelsch raadbesluit
De moeder Anna werd beloofd zoo lang vooruit,
Om, op 't Godvruchtig spoor van andre wetgezanten,
Het kwaad te dempen, en rechtvaardigheid te planten.
Joannes, in gesprek met God door zijn gebeên,
Verwaarloost geenen tijd. 's Mans ijver wacht alleen
Tot dat de geest hem noopt, om in het ampt te treden,
Waartoe hij werd geschikt. Ik kan geene andre reden
Beseffen. Wacht de tijd en uur dan met geduld.
Vertrekt de tijd, het komt misschien bij onze schuld."
Dus sprak Arimathye, en de onderling vertrouwden
Beloofden dit gesprek alleen bij zich te houden,
En God te dienen vroom, godvruchtig, en getrouw,
Op 't hemelsch licht, dat hun voortaan verschijnen zou.
Zoo scheidden ze getroost van een, en overwoegen
De profecyen, die op 's Heilands komste sloegen.

---

[1] Thans tot heette verzwakt. — [2] In God berustend. [3] Englenwoord, woord door een Engel gesproken.

[1] bepaald (verg. 't Hoogd. beschieden). — [2] moet, is verplicht. — [3] stichtelijk.

Terwijl brak d' achtste dag, geschikt ten Godsdienst, aan.
Jeruzalem liep leêg, eer 't licht was opgegaan.
Het volk van wederzij des landstrooms liet zich vinden
Te Quarentane, uit lust om nu den Godbeminden
Woestijnbeminner eens te hooren en te zien.
Men zag het grimmelen van allerhande liên
En oude en kunne en staat, gevloeid uit alle streken;
Gelijk bij lentetijd een overvloed van beken,
Wanneer de bergsneeuw smilt, in een gezonken dal
En boezem, tot een meer vergaârt van overal.
Men zag er hier en daar, uit ijver en verlangen,
Van eene steile rotse of in de boomen hangen
Of zitten op een kruin des heuvels; andren laag,
En andren hooger. Elk betoont zich even graag,
Een ieder heeft zijn wit. 't Godvruchtig hart is vierig,
De wereldwijze min godsdienstig dan nieuwsgierig.
De booswicht vreest de tucht, en zoekt in dezen man
Iet strafhaars, dat hij met een glimp bestraffen kan.
Boetvaardigen zien droef. De reukeloozen lachen.
Landloopers vlammen op een alemoes te prachen.
Men zag er krijgsvolk, lang beproefd in veel gevaars,
En huisliên, burgers, en gehate tollenaars.
Levieten mompelen, wat van dit werk wil worden,
En of dit kan bestaan, naar Mozes' stijl[1] en orden.
Hier zitten Schriftgeleerde, Esseên, en Farizeên,
Schijndengden in den aard, gedost in lange kleên,
Met letteren gezoomd en kostelijke spreuken.
Zij kittelen zich zelfs. Hunne ezelsooren jeuken,
Om uit te ziften wat hun dient en niet en dient.
Het boek rust in den arm. Zij houden elk ten vriend,
Die hen in eere houdt en luistert naar hun oordeel,
En spelen met de wet om eige baat en voordeel.
De plaats van heuvelen omheind, daar dit getal
Op d' uitkomst wacht des mans, die redeneeren zal,
Gelijkt een schouwburg, daar elks oog de personagië,
Die spelen zal, verwacht op een tooneelstellagië.
Ten lange leste kwam de jongling, nu getroost,
Door al den drang des volks, het aanschijn naar het Oost
Gekeerd, en zette zich, om sprekende te leunen
En vast te staan, daar twee rotspalmen ondersteunen
Een dwershout van weêrzijde. Elk eerde en groette hem,
De held hen desgelijks, doch zedig, zonder stem,
En reede, als hij 't gezicht in 't ronde eerst had geslagen.
Alle oogen dochten[2], dat ze een Engelsch[3] aanschijn zagen,
En schijn van heiligheid[4] om 't hoofd. Elk zweeg in 't rond.
Toen opende Gods geest d' orakels van dien mond.

TWEEDE BOEK.

INHOUD.

De boetgezant wekt gunst, en spreekt het stamhuis aan,
Ontvouwt zijn staat en last en 't oogmerk van 't leeraren,
Wat Mozes' wet vereischt van haren onderdaan,
Hoe zij 't gebrek ontdekt, en onder hare blâren
En ceremoniën de liefde wordt bewaard,
Als een gewenschte vrucht; hoe schaduwen en beelden
Op een Verlosser zien, om ze aan natuur en aard
En ampt te kennen, daar d' orakels lang op speelden;
Hoe wereldwijsheid voor Gods wijsheid huigen moet,
En Mozes' heerlijkheid voor Kristus' luister duiken.
Hij eischt en raadt, dat elk hij tijds zijn misdaad boet,
En offert zijnen dienst aan die hem wil gebruiken.
Zoo sluit de woestijnier met oodmoed en ontzag,
En scheidt, om 's andren daags te komen voor den dag.

„Geslacht van Abraham, gewijden, ongewijden,
Besneênen naar de wet, hij dien Aartsvaders tijden
Eerst ingevoerd, en na gesterkt door 's Hemels tolk;
Toen u de Hemel riep en uitkoos voor zijn volk
Uit alle volken, en, door macht van wonderheden,
Geleidde in Kanaän, en opende de steden,
En koninkrijken van 't afgodisch Heidendom,
Gestooten uit hun erf en oud bezit alom; –
Gij, vruchtbre stammen, die der vadren spoor bewandelt,
Waarmeê de Godheid spreekt, en door Aartsenglen handelt
Of afgezanten en profeeten op een rij; –
Waakt op! het wordt nu tijd; waakt op en hoort naar mij!
Mijn leering vloeye u toe, gelijk een milde zegen
En dauw op 't dorre veld; gelijk de versche regen,
Na lange droogte, een beemd, tot stervens toe verstikt
En dorstig, leven geeft en lavende verkwikt.
Ik ben Joannes zelf, een priesters zoon geboren,
En, van mijn moeders zijde, uit Arons stam, gekoren
Tot een profeet, en nog den lesten van 't verbond,
Zoo sterk bezegeld met des Allerhoogsten mond.
De geest der Godheid drijft me om voor den dag te komen
Uit stomme wildernisse, en, tot een vreugd der vromen,
Ten schrik der boozen, elk t' ontvouwen zijnen plicht.
De schaduwen der wet verdwijnen. 't Hemelsch licht,
Den vaderen beloofd ten troost in vreemde landen,
Genaakt. Een gouden tijd, een heileeuw is voorhanden,
Daar d' oude koningen, en priester en profeet,
En Abraham voorheen, gesterkt door 's Hemels eed,
Ook alle heiligen met eenen wensch naar streefden,
Hoewel ze geen van al dien blijden dag beleefden.
Gelukkig zijt ge, indien gij uw geluk beseft,
Waarop mijn stem zich, als een boethazuin, verheft.
Het lichaam van mijn rede ontzie noch schrome ontleding.
Waar nergens merkpaal staat, daar valt geene overtreding.
Zoo gaat het, daar geen wet, gebod, noch geen verbod
Gehoord wordt van nature of uit den mond van God,
Of eenen, door zijn macht gewettigd en gemachtigd;
Een waarheid, nooit ontkend, maar eeuw op eeuw bekrachtigd
Van alle wijzen, die op recht en reden staan.
Geen vroom geweten kan hierom den worm ontgaan,
Die 't hart inwendig knaagt, en overtuigt van falen.
Indien het reukloos van dien regel koom' te dwalen,
Zoo komt natuur, en toont den onbesneên de smet,
En Mozes overtuigt besneênen door zijn wet,
Een schuldband, die hen houdt, als schuldenaars, verbonden;
Dus wordt in 't rekenen d' oneffenheid gevonden,
En meest in Jacobs zaad, voor andren klaar verlicht,
En hierom nauwer aan die strenge wet verplicht,
Met hoop van zegen en een afschrik voor de vloeken,
Gedreigd in Mozes' blaân en nimmer faalbre boeken.
Aanwijzende, dat wie één stippunt overtreedt
In allen schuldig is voor God, die alles weet,
Het hart kent, en de grijns komt lichten van de tronie.
Vermomd en schoon vernist met eene ceremonie
En uiterlijken schijn; want wie de Schrift doorreist,
Verneemt doorgaans, hoe God wel offeranden eischt,
Doch eerst gehoorzaamheid, als Abraham ons toonde,
Toen God den wil nam, en 't slachtofferen verschoonde
Van Izak, zijnen zoon; genoegd met eenen ram,
Verward in 't doorneboseh, en blijde aan d' outervlam
Geheiligd, God ten prijs, van dien getrouwen vader.
Zoo komt men Gode aan 't hart: zoo legt hem niemand nader.
Gij, die uit Mozes' glans dus lang uw licht ontvangt,
Beantwoordt mijne vraag eens rustig: waaraan hangt
De wet, u toebetrouwd, en leering der profeeten?
Wat eischen ze van u? gij hebt de Schrift gesleten,
Gelezen door en door; en staat ge nu versuft,
Die al de wereld met uw tempelbouw verbluft?
De Hartekenner acht geen schijndengd, geen verbloemen.
Gij zult me nu beknopt alleen de hoofdsom noemen
Van honderden geboôn, in Mozes' zuivre blaân
Begrepen. Blijft ge stom en stijf en schaamrood staan?
Ik noem ze u: d' Opperste eischt, dat gij, met al uw zinnen,
Uit alle uw macht en kracht, de Godheid zult beminnen,

---

[1]trant. — [2]Gelijk meer voor dachten. — [3]Englen-. — [4]Anders straalkrans.

En uwe naasten als u zelven. Dat is 't al.
Het eeuig woord h e m i n begrijpt alleen 't getal
Van veel geboden en verboden, u gegeven.
Dat is de rechte lijn en regel van het leven
Des Godbelijders. Trekt hierbij de kromme lijn
Van uwen wandel: och, de waarheid en de schijn,
Wat schelen ze hijeen, 't beteekende en het teeken!
Hoe hijster komen ze op elkandere af te steken!
Hoe groot is schuldheers eisch! Hoe groot 's gedaagdens
Hoe leert dit roepen: Heer, genâ, geduld, geduld! (schuld!
Heb medelijden met uwe arme schuldenaren!
Waar is uw ijdle roem, uw stoffen nu gevaren
Op ceremoniën van rustdag, nieuwe maan,
En offeranden en besnijdenis? Hoe staan
Onthonden van onreine en dier verbode spijze,
Het reinigen van 't lijf en vaten, en de wijze
Van vasten nu beschaamd! ook d' alemoesen, met
Geen hart geoefend, maar met klinkende trompet
Voor 't volk ten toon gesteld, om met dien schijn te pronken!
De liefde tot Gods eer en 's naasten dienst, de vonken,
Het vier, het leven van den Godsdienst mist men hier.
De Godheid was lang zat van offervleesch en spier
En ram. De Schepper hoeft het schepsel niet te meeyen
Om vet van lammeren, om kalf en os en koeyen.
De geur van wyrookvat en reukschele is hij moê.
Men zwaaye hem een hart, vol mededoogen, toe.
De tijd genaakt, en eischt een andere offerande
Dan Aron, eenwen lang, op d' outers blaakte en brandde.
Het is verloren, dat gij langer offers slijt:
De Heer des tempels is voorhanden, en niet wijd.
Ik boodschap nu vooruit, gelijk het Malachias
Heeft voorgespeld, den dag en opgang van Messias,
Die alle schaduwen verdrijft voor uw gezicht,
De wet voltrekt, en wat in schaduw dook verlicht.
Na strengheid volgt genâ, na schaduwe de waarheid,
Na duisternis het licht en levendige klaarheid.
Zulk een herscheppinge verschilt, als nacht en dag.
Wie is er, die met recht hierover klagen mag?
Zoo vele beelden als voor God Messias stappen,
Gelijk in monstering, zien op zijne eigenschappen
Of ampt en diensten. Elk beeldde iet byzonders af,
Hetwelk u troosten kan en stutten, als een staf,
Om vast te gaan, wanneer gij 't spoor volgt van zijn leven
En gâslaat, tot wat end, van liefde alleen gedreven,
De vader u beschenkt met zijn onschatbaar pand,
Den eerstgeboren zoon, gezalfd van hooger hand,
Veel rijker dan voorhene aartspriesters en profeeten
En koningen, die in de lange renbaan zweetten
Van 't oude heilverbond, dat nu voor 't nieuwe wijkt;
Gelijk de schaduw voor d' alziende zonne strijkt,
De dood voor 't leven vlucht, de boekstaaf voor de ziele
En geest het opgeeft. 'k Wil het Woord, waarvoor ik knieie,
Het afgebeelde Woord, u toonen, dat gij ziet
Dicht voor u, wat voorheen gezien werd in 't verschiet.
Aartsvader Adam, eer zijn gade hem misleidde,
Beeldde eenen Adam uit, waarop al d' afkomst beidde,
In zijn volkomenheid, zoo goddelijk vereêld,
Als d' Almacht hem bootseerde en zielde tot haar beeld,
Den Schepper zoo gelijk, dat zoon en vader t' zamen,
In hun gelijkheid nog elkandre nader kwamen.
Onnoozele Abel, om d' optrekkende outervlam
Geslacht door 's broeders haat, op hem moorddadig gram
Zag op d' onnoozelheid van dezen, die geduldig
Uit afgunst lijden zal, onnoozel en onschuldig.
Aartsvader Noah, die, gedurig in het werk,
't Geweldig drijftuig bouwde, een voorbeeld van de kerk,
Zag op den Bouwheer, die, om 't menschdom te behouwen,
Voorhanden is, en, God ten prijs, een kerk zal bouwen,
Waarin behouden wordt, door 't lam, gehecht aan 't hout,
Wie 's hoogsten tooren vlucht en vast op God betrouwt.
Dan komt Melchisedech opschniven een vertooning,
Gelijk Gods priester en een oprecht vredekoning,
Die wijn en weite schaft, en zegent strijdbaar volk,
Hij komt te voorschijn, als uit eene donkre wolk,
En beeldt de Godheid en de menschheid uit van eenen
Aartspriester, nu alreê voorhanden en versehenen,
Ook d' offerande, die, als 't bloedig offer zwijgt,
Zal spreken, langer dan de zon ter kimme uitstijgt.
In Izak ziet ge een zoon van Abram voor den degen[1],
Gehoorzaam tot den dood; in Jacob, die den zegen
En 't eerstgeboorterecht voor zijnen broeder strijkt,
Een herder, rijk van God gezegend en verrijkt.
In Jozefs wandel en verdrukken en verheffen
Aan Faro's rechte hand, kunt gij den Heiland treffen,
Die, lang gelasterd en verstooten en gehaat,
Ten leste blinken zal, als Gods geheime raad,
Wiens alvoorzienigheid ontelbre duizend zielen
Beschut voor 't scherpe zwaard des hongers, en 't vernielen
Der onverzoenbre dood, te treên met zijnen voet.
Waakt op, waakt op, en loopt dien Heiland in 't gemoed!
Getrouwe Mozes, die het volk uit slavernije
Verlost, en uitvoert ter beloofde heerschappije,
Door 't Roode meer, het graf van 't rijk der duisternis,
En hun de wet toont, die van God geschreven is
In steene tafelen, wijst op een trouwer leidsman
Der uitgekore schare, en een oprechter scheidsman,
Die, tusschen God en 't volk, in 't midden van het woên,
Elk voorspreekt en verhidt en eindelijk den zoen
Door tusschenspraak verwerft, en voert in 's Hemels erven,
Een schooner Kanaän, daar niemand meer zal sterven.
De broeder Aron, in 't aartspriesterlijk gewaad,
Toont u een hooger, die voor uwen tempel staat,
Gereed om, niet door bloed van kalf en bok en rammen,
Zich t' offren op 't altaar, in rook en smook en vlammen,
Maar door zijn eigen bloed, onschuldig, stil en stom,
En dus geheiligd niet te treên in 't Heiligdom
Op d' aarde, maar omhoog naar 's hemels ruime streken,
En daar in 't Heiligste der Heiligen te spreken
Met God den Vader, elk ten beste, en endelijk
U aan zijn hooge hand te zetten in het rijk.
Wat wil ik Jozua bijbrengen en de helden,
Die zich, tot heil des volks, zoo schrap in 't harnas stelden?
Een rij verlossers, braaf en moedig uitgereên,
Verbeelden u den held, die herwaart aan komt treên;
En Samson, zoo befaamd, waar hij zijn kracht te werk leit,
Was 't voorbeeld van Gods zoon, in onverwinbre sterkheid.
De koning David, in den oorlog zoo geroemd,
Waarna uw Heiland ook wordt Davids zoon genoemd,
Vertoonde hem alom, door zijn gedurig lijden,
En in verdrukkingen den ingang tot verblijden;
Gelijk hem Salomon, in volle heerlijkheid
En weelde en overvloed, en rijk van Majesteit,
U gaf t' aanschouwen, toen hij blonk, van alle steden
En koningen alom gevierd en aangebeden.
De profecyen gaan, op eenen vasten voet,
Door merkteekens den genakende in 't gemoet,
Opdat ge onfaalbaar hem kunt kennen in 't genaken.
Zij overtuigen u zoo klaar, als of ze spraken:
Hij spruit uit Juda's stamme en koning Davids zaad,
Ook op zijn rechte tijd. De staf van Juda staat
Aan vreemden, eveneens gelijk d' aartsvader zeide,
Toen hij in 't uiterste ter Godsvaart zich bereidde.
Hij werd geboren uit een zuiverlijke maagd,
Als Izaïas, d' eer van koningsbloed, gewaagt;
Gelijk Hezechiel, met zijn geslote poorte,
Van verre zag op zulk een wondere geboorte[2];
En 's helds geboortestad stemt klaar met Micha's stem,
Die brengt den eeuwigen uit arrem Betlehem.
Het Oosten bracht hem goud en wyrookgeur en giften,
Gezien in Davids en in Izaïas' schriften;
En grootmoêr Rachel had dien wreeden kindermoord,
Zoo menige eenwen vóór Herodes aangehoord.

---

[1] Rijmshalve voor slachtmes. — [2] Ezech. 49. 1.

Ozeas[1] melde u, hoe Gods lieve zoon ontslipte,
En God den balling weêr terug riep uit Ægypte.
Indien men voortaan volg' zijn levens heele baan,
Dan zult ge zien, hoe alle orakels op hem slaan.
Wie sluit zijne oogen toe in 's middags heldre klaarheid?
Wie stopt nu d' ooren voor de boetbaznin der waarheid?
En wat den tijd betreft: nu spoedt de profeeij
Des wijzen Daniëls den merkpaal snel voorbij:
Hij toonde u 's konings droom en d'ongelijke tijen
In 't beeld, afbeeldende de vier hoofdheerschappijen,
Door 't gouden hoofd, de borst van zilver en metaal,
Den buik van koper, en van ijzer, leem, en staal
De beenen en den voet, te zwak om stand te houden.
Zoo maalt hij Ninus' rijk en dat de Perzen bouwden,
En Alexanders stoel en Cæsars groot gezag;
Waarop de bergsteen treft en klinkt, met éénen slag,
Dat heerlijke beeld te plettere en te mortel[2],
Aanwijzende het hoofd des rijks, dat zijnen wortel
Zoo diep in d' aarde schiet, als 't hoofd ten hemel rijst.
Wat rijk? 's Gezalfdens rijk, waarop mijn stem u wijst.
De grondsteen van dit rijk stelt Daniël voor oogen.
Messias komt alreê, verschenen uit den hoogen.
Ziet toe, bouwmeesters, trotsch op uwe tempelpracht!
Dat gij dien grondsteen niet te renkeloos veracht,
Den rechten hoeksteen, waarvan David profeteerde,
Hoe God hem eerde, toen de boosheid hem onteerde;
Ziet toe, en luistert nog naar Gods en Davids mond:
Hij bouwt op zandgrond, wie niet bouwt op dezen grond.
Wanneer plasregen komt, de waterstroomen bruischen,
De storremwinden, fel aanbulderende, ruischen,
En tegens 't los gebouw van alle kanten slaan,
Dan stort het in, en kan voor geen geweld bestaan;
Dan is de val zoo groot, gelijk het bouwgevaarte,
Terwijl een rotsgrond staat en opmag tegens zwaarte.
Al komt hij slecht en arm en weêrloos voor den dag,
En niet gelijk voorheen de voorzaat David plag
Gewapend aan te treên met trotsche leeuwstandaarden:
Hij komt geen wereldsch rijk noch aardsche kroon aanvaar-
Maar om een hemelsch rijk te stichten in 't gemoed (den,
Des menschen, zonder slag en storten van veel bloed.
Hij zoekt een troon in 't hart te bouwen, en van binnen
Te heerschen door zijn wet, en ongetoomde zinnen
Te toomen. Dit 's het merk, van waar zijn macht begint;
Een macht, die al 't geweld der wereld overwint
Door lijden en geduld. Als hij begint te leeren,
Dan zal men zwaarden in ploegijzers zien verkeeren,
Den wapensmid de speer in eene seîn hersmeên,
De vrede, als gras op 't veld, aanwinnen in de steên,
Den makken wolf bij 't lam, de boschslang in de heggen
Bij tortelduiven, en den leeuw bij d' ossen leggen.
Hij vindt een wildernis, en onder zijne tred
Ontluikt een paradijs, van geen vergift besmet. (schijn',
Het misverstand verdwijnt, waar 't licht der wereld door-
En d' eerste onnoozelheid komt wederom te voorschijn.
Zet wereldwijzen en Godwijzen tegens een:
Dees ziet op rijkdom, pracht, en naam en faam alleen,
En die op nedrigheid en schuilende arremoede.
Dees ziet op afkomste, uit aanzienelijken bloede,
En die op bloed noch staat, maar ongeveinsde deugd.
Dees acht al wat het oog behaagt en 't lijf verheugt,
En die de wellust en de weelde, in 't hart genoten.
Dees wil zich zelven breed uitmeten en vergrooten,
En die bekrompen en vergeten henegaan.
Dees vlamt op wraak en roof, ziet recht noch onrecht aan,
En die vergeet zijn leed, is rijk in zijn geweten.
Dees woelt, die houdt zich stil in aandacht neêrgezeten.
Dees hongert eeuwig, die wordt lichtelijk verzaad.
Gelukkig is hij, die zijn eigen heil verstaat.
Als d' Opperwijsheid wil haar heerlijkheid betoonen,
Wat voert ze niet al uit door stoffen en personen,

[1] De profeet Hozea. — [2] tot gruis.

Heel slecht van aanzien, in der sterfelijken oog,
Opdat ze 't hoog verneêre en 't laag in top verhoog'!
Als dees haar oogmerk sterkt met datelijke blijken,
Kan zij den pauwestaart des roemers nederstrijken,
En wat uit wanhoop zinkt, verheffen tot zijn heil.
Zoo blijft al wat men ziet bij zijn bestek en peil,
Van hooger hand gesteld, waarop de wijzen slapen.
Dat meer is; dit heelal is uit een niet geschapen.
Uit duisternisse rees de nooit geziene glans,
En uit dien blooten schijn 't gestarnte aan 's hemels trans.
Het menschen lichaam liet zich uit een klomp bootseeren,
De vrouw uit ribbebeen. Hoe heerlijk triomfeeren
De lamp en kruiken van held Gedeon, en hoe
Veel plagen brengt een kist den onbesneden toe! (ken!
Wat broeide een menschal kracht in 't broeinest van zijn lok-
Een brood, een waterkruik, in 't barrenen en wrokken
Van koning Achab, voên Helias met een kracht,
Die veertig dagen lang hem bijblijft dag en nacht;
En om van kleenen, in geen aanzien, te gewagen,
Hoe kon een vondeling het hof van Memfis plagen,
Die, opgevischt, zoo vroeg de kroon met voeten trad!
De knaap van Izaï, die nauw een stal bezat,
Een herder, won het rijk, en heerschte veertig jaren.
Helize, op 's meesters spoor, befaamd door wonder-haren,
Verwekte door zijn lijk in 't graf een dooden man;
Zoo blijkt het helder, wat Gods almacht werken kan
Door slechte stoffen, en hoe zij zich weet te dienen
Van ongeachten en ter wereld ongezienen;
En, dat nog hooger draaft, haar eer wil overal
In 't kort opdagen uit der menschen ongeval.
Gebreken naderen, gelijk aan eene keten
Gesloten. Wie melaatsch en krank is en bezeten,
De stomme en doove en blinde en lamme en van de jicht
Gepijnigden, elk zoekt de kracht, die hem verlicht,
De dooden wekken kan, dat zij hun leden reppen,
De stormen stilt, den wijn uit water weet te scheppen,
En d' elementen toomt, als onder zijnen eed.
Dan trekt de Godheid eer uit 's menschdoms smerte en leed,
Door weldaân overtuigd en menig wonderteeken,
Dat harten, harder dan een diamant, zou breken.
Het is geen reden, dat een eerlijk hart bedriegt,
Min reden, dat Gods mond in heilbeloften liegt,
Van 's werelds wiege den aardsvaderen gezworen.
Zoo liet de waarheid zich heel vroeg bij Adam hooren,
Hoe 't vrouwenzaad de slang het hoofd verpletten zou.
Zoo zwoer hij Abraham, in 's Hemels last getrouw,
De gansche wereld in zijn eenig zaad te zegenen.
Zoo kwam ik Izak en Rebekka's zoon bejegenen
En sterken met dien troost. De koning David weet,
Dat d' Opperste hem zwoer met eenen hoogen eed,
Hoe wijs zijne afkomst zou regeeren zonder ende,
En hij dien lieven zoon, gelijk een vader, kende;
Een zoon, wiens heerschappij, van grens noch eeuw bepaald,
Zou duren, langer dan de zon verrijst en daalt.
Dit kan op Salomon, noch op de volgende erven
Niet slaan; want 's Heilands stoel zal wanklen noch bederven.
Bij heilbeloften stelt nu beeld en profecij, (ven.
Voorheen bespiegeld en gehoord op eene rij,
En dan 't gedurige verwachten aller vromen,
Nu schietende uit dien droom; gelijk men heeft vernomen
Uit Englezang, gehoord bij herders; uit de star,
Die koningen in 't Ooste opwekte van zoo ver;
Uit Engel Gabriel, verschenen Zacharias,
En die Maria brocht de boodschap van Messias;
Uit grijzen Simeon en Anna, d' oude weeuw,
Wiens heilige oude paalt niet verre van eene eeuw.
Geen achttien jaar geleên betrad hij Arons drempel,
En zette, als leeraar, zich in 't midden van den tempel,
Daar elk hem vraagde en hoorde en stond verbaasd en stom
Voor zijne wijsheid, in de wet en 't Heiligdom
Van Aron uitgeleerd, dat zich al 't koor verwondert.
Dees hiel te Nazareth zich sedert afgezonderd,

Behalve dat hij, aan zijne ouders streng verknocht,
Ter feeste driemaal 'sjaars Jeruzalem bezocht,
Om Mozes' wetten, Gods geboden, niet t' ontwijden:
Gelijk hem d' achtste dag godvruchtig zag besnijden;
Zoo vroeg de strenge wet vrijwillig onderdaan,
Om zijn genooten van den vloek der wet t' ontslaan.
Zoo komt hij lieflijk, niet tot wraak of straf genegen,
Maar met genade en gunst en liefde en volle zegen,
Gelijk de regen en de koele dauw op 't veld,
Van David lang voorhene op zijne harp gespeld.
Toen, om drie jaren eens, de goudvloot aan de stranden
T' Aziongabar kwam aanbruisen en belanden
Uit Ofir, met de vlag van purper trotsch en blij,
Met kabelen van goud en zeilen, fijn van zij;
Gelijk een gouden berg op 't heerlijkste uitgestreken,
In d' eeuw van Salomon: hoe ging 't er op een steken
Van hofbazuinen! Hoe ging 't juichend volk ten rei,
Op zang en schuiftrompet en trommel en schalmei!
Hoe ruischte 't Roode meer van zeilende bosschagiën!
Hoe triomfeerden kunst en stad met speelstellagien!
Hoe veel vertooningen, daar 't welig oog in weidt,
Ontvouwden Salomons gespelde heerlijkheid!
Jeruzalem betrad geen steenen op de straten,
Maar blonk in goud, en ging ten danse op zilvre platen,
Een bosch van cederen beschaduwde overal,
Als eerst de vijgeboom, het omgelegen dal.
De tempel met het hof, van hooger hand gezegend,
Blonk eveneens of 't goud kwam uit de lucht geregend.
Maar al dees goudpraal, zoo de wijste koning zeit,
Was anders niet dan een verdwijnende ijdelheid,
Een blik in d' oogen; hij, min heerlijk dan een lelie
In haar natuurlijk kleed; doch kunt gij 't evangelie,
De blijde boodschap, daar mijn mond u van getuigt,
Betrouwen; zoo gij u voor dien Gezalfden buigt,
Men vindt in hem alleen al 't Hemelsdom besloten.
De vader heeft den zoon gezalfd, en overgoten
Met halsem van genade. In hem berust het lot
Van alle rijkdommen en kennisse van God.
Zoo rijk een zalving vloeit van 't hoofd af naar beneden,
En deelt al vloeyende zich mede aan al zijn leden.
Ontvangt hem dan, wanneer hij komt, met ope poort;
Wie hem ontvangt, geniet het zaligende woord.
Om alle volken tot zoo groot een heil te leiden,
En dien gezalfden Heer de heerbaan te bereiden,
Verschijne ik, van den geest gedreven, herwaart aan.
Ontwaakt, bereidt den Heer in 't harte eene effe baan!
Men slechte heuvels; men verheff' gezonde dalen.
Zoo plag men eenen vorst en koning in te halen
Met alle eerbiedigheid, in 't opgesloten hof.
Elk wachte in orden, opdat 's konings oog geen stof
Tot ongenoegen vond, in wijken en in straten.
Elk sta tot 's Hemels dienst gehoorzaam en gelaten.
Geen eige wijsheid noch gerechtigheid, die hoog,
En eerlijk wordt geacht in der waanwijzen oog,
Behagen hem. Men moet den berg van hoogmoed slechten,
Om 's Hemels wijsheid en des Allerhoogsten rechten
T' ontvangen. Wie hij elk een overtreder schijnt,
Die treê gehoorzaam en oodmoedig, afgepijnd
Door rouw van zijn misdrijf, in 's Hemels bondgenootschap,
Getroost door 't hooren van deze overblijde boodschap:
Dat, zonder onderscheid van afkomst, kunne, en staat,
De poort van 't rijke hof des Hemels opengaat
Voor elk, die met geen vleesch noch bloed meer gaat te rade,
Maar 't onverdienbaar heil en d' aangeboôn genade
Des Heilands aanneemt, Gods geboden onderhoudt,
En op Emanuël, het eeuwig Woord, betrouwt.
Een hemelsche eeuw daagt op, de wereldsche is verloopen;
't Wanhopend hart begint op 't eeuwig goed te hopen.
Wie op zich zelven stond, verzaakt zijn eigen zin.
Wie wijs scheen, slaat bedacht nu andre paden in,
Wordt dwaas in 's werelds oog. Wie onwijs scheen te voren,
Heeft nu de wijsheid van het Hemelsdom verkoren,
D' Afgodendienaar, door Afgoderij verblind,
Zoekt 's levens bron, die hij met volle blijschap vindt.
De slaaf der wereld, eerst geboeid aan veel gebreken,
Gaat los en vrij, en zoekt de deugden aan te kweeken,
Wie eerst eens anders goed aanrandde, als vrijen buit,
Giet nu zijn rijkdom in den schoot der armen uit.
De Heiland komt, en sterkt den roep van Isaïas,
En al de wereld ziet den opgang van Messias.
De duistre nacht verdwijnt. Nu schijnt een heldere eeuw,
Een licht van zaligheid voor Griek en voor Hebreeuw,
Besneên en onbesneên en allerhande volken.
De zon des heils verdrijft de schaduwen en wolken
Van 's aardrijks aangezicht, en zet zich op den troon,
Een ieder even na, een ieder even schoon.
Uit Mozes' aanschijn blonk voorheen een flauwe klaarheid;
Maar anders blinkt de glans en uitstraal van dees waarheid,
Een zon, die 't minste stof ontdekt, en, schuw van vlek,
Het hart komt zuiveren van allerlei gebrek.
De groote Heiland komt met zijnen schoot vol zegen.
Bekeert u; het is tijd! Verlaat alle ommewegen
Van valsche leeringe en gebreken. Houdt de baan,
De heerbaan recht naar God. Zij wijst u derwaart aan.
Jeruzalem gelijkt nu Ninive, eer gelegen
Zoo hoog in 't Ooste, en aan de starren opgestegen,
Een koninklijke stad vóór haren ondergang,
Daar alle boosheid, recht en onrecht ging in zwang.
Elk volgde wat zich 't brein wellustig innebeeldde,
En gaf zijn zinlijkheid den vrijen toom in weelde,
Van sterke beenen nauw te dragen; zoo men kon
Voorheen bespieglen in den wijzen Salomon.
Haar boosheid steeg zoo hoog, dat ze endlijk overwichtig
Te storten dreigde, indien Gods goedheid niet voorzichtig,
Uit mededoogenheid, bewogen met haar leed,
Afvaardigde hij tijds in 't Oost den boetprofeet,
Die, uit den walvischbuik herboren, haar kwam wekken,
Zij luistren naar zijn stem en waken op en trekken,
In steê van feestgewaad, nu haren kleeders aan.
De koning treedt ze voor, en, schichtig opgestaan
Uit zijnen elpen stoel, verscheurt de purpre kleeden,
Trekt grove zakken aan en vast en stort gebeden,
En zet zich droef in asch, gebroken en gedwee.
Zoo vast de gansche stad, ook 't hongrig loeyend vee.
De Godheid laat zich haast zijn dreigement berouwen.
Zoo worden duizenden boetvaardigen behouwen.
Ik kome ook herwaart aan, op een gelijken voet,
En waarschuwe u, tenzij gij uwe misdaad boet,
En afwascht door berouw en harteleed en tranen,
Van wereldsche ijdelheid uw lusten zoekt te spanen,
En aanvaardt dees genade, u heden aangeboôn;
De strenge Rechter zal, uit zijnen hoogen troon,
U rechten, als Hij uw voorvaders, boos van leven,
In zijn verbolgenheid, toen zij hardnekkig bleven,
Rechtvaardig plaagde en in hun vijands handen gaf.
Het wordt aan u gesteld, den zegen of de straf
Te kiezen; past ge noch op loon noch dreigementen,
Hij komt ter straffe, en eischt de hoofdsom met de renten.
Gelukkig is de ziel, die, voor Hem uitgestort,
Boetvaardig 't goed omhelst, dat haar geboden wordt.
Om dit door middelen, in Gods naam, uit te werken,
Aanbiede ik mijnen dienst, een stut om u te sterken,
En wil, in dit geweste, om d' oevers der Jordaan
Mij houdende, ieder op zijn vraag ter antwoord staan.
Wie leeren wil, herkauwt mijn dagelijksche raden.
Wie zich besmet vindt, kan het lichaam laten baden.
Mijn ampt eischt, dat ik door mijn les en kleene gaaf,
Van Gode ontvangen, 't ruig besnoeye en dan beschaaf,
Boetvaardigen bereide en dompele in de plassen,
Totdat de Heiland koom de ziel en 't lichaam wasschen
En zuivren in de bron van water en van geest,
Nog klaarder dan voorheen ooit Naman is geweest,
Toen hij betrouwde op 't woord des leerlings van Helias.
Mijn dienst wijst, als een hand, op d' aankomst van Messias,

Zich t' openbaren aan den landstroom in dees streek.
'k Zie duizenden alreede, als wilgen aan een beek,
Opluiken dag op dag, en genrig bloeisel dragen.
Mag ik 's Gezalfdens oog door mijnen dienst behagen,
Hem zielen winnen en toebrengen tot zijne eer,
Dat 's 't eenig één en al, wat ik van God begeer."
Zoo sloot Joannes en viel plat op 't aanzicht neder,
Bad heimlijk eene wijl, verrees ten leste weder,
En, zeegnende ieder, trad recht hene, door een wolk
Van 't vrolijk juichende en alom aandringend volk,
Naar zijn woestijnspelonk, gevolgd van vele vromen,
Om 's morgens met den dag weêr voor den dag te komen.

DERDE BOEK.

INHOUD.

Joannes, met de zon verrezen, doopt en leert,
Bestraft schijnheiligheid en dreigt ze met Gods roede,
Soldaat en tollenaar wordt door zijn les bekeerd,
En Kristus' troost beloofd, een vaste en wisse hoede.
De Hemelraad vergaârt. De Vader meldt dien raad
Den opgang van den Zoon naar 't woeste Quarentane,
Opdat Joannes Hem in 't water wascht en baadt,
En zij ter feest gaan aan den oever der Jordane.
De Geest drijft Kristus, na den doop, in 't worstelperk.
De Joden zenden aan Joannes kerkgezanten,
Te vragen, wie hij is. Zij dringen stijf en sterk.
Hij houdt zich kleen, en, om zijn Meesters eer te planten,
Wijst hen en elk op 't Lam, dat 's menschdoms misdaad draagt,
En 's Afgronds macht verplet, die ziel en lichaam plaagt.

De dageraad verdreef alom de nare schim;
De starren zonken, en de zon steeg uit de kim
Des aardrijks, met een glans van goud en diamanten,
En overstraalde berg, woestijn, en waterkanten
Des landstrooms, uit wiens kil, aan zijne rechte zij,
Eene ader innevloeit, die, Jericho voorbij,
Den barren heilzoom laaft, misdeeld van vee en voeder,
Tot daar ze neêrvloeit in den schoot van hare moeder.
Toen kwam Joannes naar den uitgang van dees beek,
Op den Jordaankant, uit zijne afgescheide streek
En diepe rotsspelonk, gevolgd van zoo veel menschen,
Als vroeg, vóór dag, vóór dauw, naar zijne toekomst wen-
Elk even gratig[1], om te hooren, wat de geest (schen,
Hem in het harte stort. D' een bidt en d' ander leest;
Een ander zingt van vreugd; een ander schreit van rouwe.
Gelijk een akkerman zich vroeg ten akkerbouwe
Gereed stelt, en den os met lust in 't ploegjuk spant,
Zoo zet Joannes zich bouwvaardig, om het land,
Den ongelijken grond der harten, tot genoegen
Van zijnen Landheer, die 't bezaayen zal, te ploegen,
Te breken met de schaar en 't kouter van Gods woord;
De distel van 't gebrek te smoren, als 't behoort;
De magre ziel met mest van tucht te recht te brengen;
En 't lichaam, lang besmet, te wasschen en te sprengen,
Opdat, zoodra hierop d' Alzegenaar verschijn',
De mensch, geleken een verwilderde woestijn
En dorre wildernis, verandere in een Eden,
Een hemelsch paradijs, daar God wordt aangebeden,
In d' eerste oprechtheid, recht als hem de Schepper schiep,
Eer hij te reukeloos zijn heil en staat verliep.
De leeraar, hier in top des heuvels opgestegen,
Zag 't heer eens over, dat, van allerhande wegen
Vergaderd, hem kon zien en hooren, daar hij stond.
Ten leste schenen ze al, gelijk uit éénen mond,
Hun stem ten heuvel, uit de laagten, op te beuren,
Terwijl hen winden noch gerusch van boomen steuren,
En 't water langzaam langs den voet des heuvels drijft.
„Getrouwe leeraar, die de flauwe harten stijft
En sterkt, stijfzinnigen kunt kneuzen, en vernedert
Wat ijdel zich verheft; getrouwe herder! sedert
Gij gisteren ons leidde en weidde in eenen beemd
Van leeringe, die naar de lucht des Hemels zweemt,
Ontvonkte een lust elks hart, om raad met u te leven.
Wij willen uwen wil, Gods wil, niet wederstreven,
Maar willig op uw les verlaten 't kromme spoor,
Dat van Gods heerbaan wijkt. Wij bidden, neig uw oor
Naar elk byzonder; want elk voelt zijn zwarigheden.
't Gebrek valt ongelijk. Verloop van goede zeden
Hecht min op dezen dan op genen. Het begrijp
En oordeel schilt, en is òf vroeg òf spader rijp.
Gij, als een heelzaam arts, weet elks natuur te handlen
En krankheid naar den eisch. Men hoeft, om wijs te wandlen
In duisternisse, daar nooit voetspoor werd gelegd,
Een staf van zekerheid en licht van wijs bereckt.
Gij, door een zuivre drift van 's Hemels geest gedreven,
Zijt elk tot eenen staf en licht, van God gegeven.
Verlicht en ondersteun ons dan, zoo 't Hem behaag,
En dien den radelooze in 't eerst op deze vraag:
Wat eischt ge in 't algemeen van deze ontruste troepen,
Van boven door uw stem naar dit gewest geroepen?"
Joannes vouwde beî zijn handen, en verhief
De harden met zijn stemme omhoog, en sprak: „hoe lief,
Hoe aangenaam klinkt mij in d' ooren, dat gij, waardig
Geleerd te worden, dus gewillig en boetvaardig,
Mijn les van gisteren zoo diep ter harte trokt,
En, als uwe ouders, niet verhard blijft en verstokt,
In 't wijd veraarden van de wet en Mozes' zeden;
Een openbaar schandaal voor dien men onbesneden
En Heidensch scheldt; terwijl we, inwendig onbesneên,
Den merkpaal van de wet en Mozes overtreên,
En traag het zuiver wit, van God gesteld, beschieten.
Geen onderwijs zal mij vermoeyen, noch verdrieten.
Maar 'k zie hier sommige geveinsden herwaart treên,
Grootmeesters van de wet en fijne Saduceên,
Schijnheiligen, in schijn van deugd uit mij te leeren,
Daar ze ondertusschen Gode uit haat den nek toekeeren.
O, adderengebroed! waarom ontveinst ge uw schuld?
De Hartekenner, die u spaarde met geduld, (staan?
Ziet door 't schijnheilig kleed. Wat laat ge u zelven voor-
Het zeil van hoogmoed voert ge in top, en laat het door-
Nu 't onweêr van zijn straffe aanbuldert en genaakt, (slaan,
En slingert het gemoed, dat mast en steven kraakt.
Een afgrond gaapt er, om u levende in te zwelgen.
Wat baat dit roemen? Wij zijn vader Abrams telgen,
Geteeld uit zijnen stam. O, reukeloos geslacht!
Wat laat ge u voorstaan, dat de Hoogste op afkomst acht?
Hij is om zonen van dien vader niet verlegen,
En kan (want d' Opperste houdt ongemeene wegen)
Uit barre steenrots zich verwekken heilig zaad,
Dat Abraham gelijkt. Dit roemen komt te laat.
De bijl der straffe dreigt nu boom en tak te mortel
Ter neêr te vellen, en de stam, met struik en wortel,
Schoon weg te houwen, zoo de boom geen vruchten draagt.
Het vruchtelooze loof der wet, dat u behaagt, (sen,
Mishaagt den Landheer, die d' onvruchtbren komt verras-
En hen in 't eeuwig vier verbranden zal tot asschen.
Ik zoek boetvaardigen in 't vochtige element
Te domplen; maar Hij komt, en nadert hier omtrent,
Wiens schoenriem deze hand zich niet durf onderwinden,
Om hare onwaardigheid, t' ontgespen of te binden.
Dees zal u dompelen en wasschen in dien vloed,
Door Hem te heiligen, met eenen in den gloed
Van 's Hemels geest en kracht, die smetten kan vernielen,
En levren Gode alleen gezuurde en reine zielen,
Gelouterd door de proef. Zoo kunnen ze bestaan
In 't hof, daar niemand dan gelouterd in mag gaan. (deel,
Waakt op! de Rechter komt. Nu geldt er gunst noch voor-
Noch stam, noch bloed. Hij heeft de graanwan van Gods oor-
Gereed in zijne hand, en zal, gestreng en straf, (deel
Den dorschvloer zuiveren, het graan der deugd, en 't kaf

[1] Anders gretig; verg. echter 't zaamgetrokken graâg.

Der boosheid scheiden, terwe in 's Hemels schuur vergâren,
Het kaf verteeren in het vier, dat zelfs de jaren
Der eeuwigheid verduurt. Een iegelijk zie toe:
Hier blinkt de kroon in 't oog; daar dreigt u 's Hemels roê.
Wanneer het hoog gerecht der Godheid 's volks godloos-
Wil straffen, en 't geweld der steigerende boosheid (heid
Den Hemel tergt, dan toont de Vader, zacht van aard,
Zijn kindren eerst de roede, een star met eenen staart,
Zoo vierig rood als bloed, den voorboô van Gods tooren;
Dan schrikt het al wat leeft en laat zich droevig hooren
Met kermen en geklag, de tranen in 't gezicht;
Dan voelt elk met berouw 't verzuim van zijnen plicht,
En gaat hij wijzen en godvruchtigen te rade,
Of God de roede spaarde en aankwam met genade.
Dus staat het hier, zoodra de boetgezant hen dreigt;
Elk, tot boetvaardigheid ontsteken, en geneigd
Dien vreeselijken storm des Hoogsten af te keeren, (ren
Zoekt raad en smeekt, en wenscht uit leeraars mond te lee-
De rechte middelen, om zulk een plaag t' ontgaan;
Dies spreekt hij endelijk aldus de droeven aan:
„Het is mij lief, zoo gij het punt voelt, dat u griefde.
Gij hoorde gistren, hoe het hoofdgebod van liefde
De gansche wet en haar profeeten kort begrijpt.
Nu wijze ik u naar geen verzoenaltaar, dat zijpt
En drijft van bokkenbloed en kalveren en osse;
Gij kunt door liefde best uw ziel in nood verlossen
En 't werk van weldsân, aan nooddruftigen betoond.
Hier eert men God in, die de deugd verheft en kroont.
Hebt gij twee rokken, laat den naakten een gebruiken,
En voedt uit uwen schoot de hongerige buiken.
Vermindert uw behoefte, opdat ge milder geeft,
Als een, die min voor u dan voor den naasten leeft.
Wanneer bij zomerdag een koelte komt gevaren,
En lieflijk blazen in een zee van korenaren,
Dan buigt de zwangere aar het hoofd op haren halm:
Zoo boog zich 't hart des volks, op dezen zoeten galm
Der stemme des gezants, als van Gods lucht bewogen.
Men zag hoogmoedigen ter aarde neêrgebogen,
De tollenaar, die 't volk, als roest het ijzer eet
En kanker 't vleesch verteert, bekent zijn schuld met leed,
Zoekt raad, eer straf op straf de steden overromple,
En bidt, dat hij hem wassche en in het water dompele.
„Och, meester!" roepen ze al, „hoe worden we gered?"
Hij antwoordt: „houdt u aan de keizerlijke wet;
Genoegt u met den loon, en schat de burgerijen
Niet boven uwen last. Dat heet het hart besnijen."
Soldaten, afgerecht op moedwil en geweld,
Brandstichters, roovers in de steden en op 't veld,
En vrouwenschenders staan verbijsterd en verlaten:
„Och!" roepen ze, „wat raad? Hoe kunnen wij, soldaten,
In 't nakende oordeel van 't gezalfde hoofd bestaan?"
Hij antwoordt: „wilt gij u ten beste laten raân,
Onthoudt u van geweld; genoegt[1] met uw soldije,
Eer God u daagt te recht om uwe tyrannije."
Dus dient Joannes, naar den eisch van elks gemoed,
Een ieder op zijn vraag, en dompelt in den vloed
Den toevloed van het volk, verzaamd van alle zijden.
Hij troost ze liefelijk, die hunne schuld belijden,
Met d' aankomst van den troost der vadren, voor de hand,
Die alle wouden zalft, verloop en onverstand
Zal over 't hoofd zien, wat voorheene werd misdreven
Afwasschen, en de schuld uitwisschen en vergeven.
Hiermeê verliet hij 't volk, en dook in zijn spelonk,
Terwijl de schaduw rees, de zon in 't water zonk.
Maar boven (daar geen nacht den dag volgt op de hielen,
Nooit donkre nevels noch slagregens nedervielen,
Die 't licht verduisteren, dat eeuwig schijnt en straalt,
Waarin het geestendom den vrijen adem haalt),
Kwam d' Opperste (die al de starrelichte ronden
Rondom den aardkloot drijft, en eeuwig houdt gebonden
Aan hunne noodwet, eens voor eeuwig vastgesteld,
Gestegen in den top der hemelen, verzeld
Met veldheer Michaël en eenen stoet stafflieren,
Die rondom hem en voor en achter henezwieren.
Hij overleî wat groots, dat ieder nadacht gaf,
En vaardigde terstond de rijksherouten af,
Om al den hemelraad terstond uit vier gewesten
Ten hoof te dagen, dat, met diamante vesten
Gesterkt, in 't midpunt rijst van 's hemelsch ronden kring.
Zij streven elk hun weegs, rondom den heldren ring
Der eeuwigheid. Men ziet hier op de heerschappijen,
De vorstendommen, en de machten, opwaarts glijen
Door 't zuiver hemelsch blauw, en ieder uit zijn hof.
De veldbazuin voornit bazuint zijn konings lof.
Gewaden slingren om hun leên, als hemeldrachten,
Vol regenbogen, rijk gewrocht van fenixschachten,
Bezet met perlen, en bezaaid met puikgesteent.
Het blinkende gestarnte, in 't geurig haar, verleent
Het voorhoofd eenen glans en goddelijken luister.
Wie hier niet uitmunt, schijnt in 's anders oogen duister.
Eendrachtig gaan ze door d' ontslote hemelpoort
Te rade, en wachten naar de Godheid; die komt voort
En zet zich langzaam op een troon van serafijnen.
Voorhene zag men nooit de blijschap schooner schijnen
Uit d' oogen, daar de zon alleen heur licht uit haalt,
Het stralende gewaad der Godheid, met de naald
Des Cherubijns gezaaid vol levendige zonnen,
Verdoofde al wat er blonk, bij zulk een glans geschonnen.
Hij zwaaide een schepter van genade met zijn hand,
En overzag den raad, en zette zich in stand,
Om aan te heffen, en zijn trouwe raadgenooten
T' ontvouwen, wat hij in den boezem droeg besloten.
Elk hoorde aandachtig met verlangen, stom en stil;
Hij openbaarde in 't ende aldus zijn wijzen wil:
„Gij, hemelraden! weet, hoe wij, door lust gedreven,
Het menschdom teelden, om aan hun een lot en leven
Te deelen, en hoe zij vervielen door een smet.
Wij gaven Abraham nochtans een eige wet,
Verkoren een geslacht uit andere geslachten,
En zonden hun den zoon der Godheid, daar ze op wachtten,
Om hen te redden in dien jammerlijken staat.
Joannes lichtte alreê, gelijk een dageraad,
Voor onzen zone heen, ontdekte elk, ons ten prijze,
Zijn aankomste, en bereidde een toegang, naar de wijze,
Hem van den geest geleerd. Nu wordt het eenmaal tijd
Dat Gods gezalfde zich getrouw in 't heilampt kwijt.
Ons opzet is een kerk te bouwen en te winnen,
Die moet van onzen zoon, den hoeksteen, eerst beginnen,
En 't lichaam groeyen uit gewijde medeleên,
Besneênen allereerst en dan uit onbesneên,
Gewasschen van hun smette in wateren en vlieten,
Herboren door den geest. Zoo kunnen ze genieten
En erven 't zelve heil, hier boven u gegund.
Dat 's 't eenig oogmerk van ons wijsheid, en het punt,
Daar d' as van 's Hemels raad op draait. Mijn zoon beneden
Dus lang te Nazareth, de minste in Davids steden,
Gelijk gescholen, zich onthoudende in het huis
Der koninklijke maagd, zijn moeder, eeuwig kuisch,
Zal heden aantreên naar den oever der Jordane,
Daar Zacharias' zoon hem toegang en de bane
Bereidt ter heerschappij, die hem t' aanvaarden staat;
Want Jezus, uit den stam van Jesse en Davids zaad
Geteeld, is Davids rijk van eeuwigheid beschoren.
Zoodra d' Aartsengelen den naam van Jezus hooren,
Aanbidden ze, eeren hem, en zingen prijs en eer,
En vallen driemaal uit ontzag op 't aanschijn neêr.
Men ziet zich Cherubijns en Serafijnen dekken
Met dubble vleugelen. Men hoort ze een koorgalm wekken;
Zij zingen: „heilig, driewerf heilig is de zoon!
D' opwassende erfgenaam van Gods en Davids kroon"
De vader liet in 't ende aldus zich weder hooren:
Wij willen dat met ons de negen Englekooren

[1]weest tevreden.

Een feest inwijden, nu hij aan den waterkant
Ten spiegel voortreedt, om zich van Joannes' hand
Te laten dompelen. Dat zij een dag van eere:
En billijk is het, dat men viere en triomfeere
In dit Jeruzalem, verwachtende een getal,
Een oogst van zielen, die het eeuwige verval
Van Lucifer en zijn weêrspannelingen boeten.
'k Verwachte een kerk, een bruid, die onder hare voeten
De maan ziet ondergaan, het drakenhoofd geplet,
Den Afgrond brullen hoort, terwijl ze, vrij van smet,
En met de zon gekleed, op mijnen troon gezeten,
Haar jammeren in 't licht des Hemels zal vergeten."
Zoo sprak de vader, en de zoon te Nazareth
Gehoorzaamt dit besluit, en, offrende een gebed
Den Hemel op, gelijk een goude schaal, vol geuren,
Stapt hene, om nu het hoofd vrijmoedig op te beuren,
En aan de wereld, schuw van 't lang beloofde licht
Der waarheid, openbaar t' ontvouwen zijnen plicht,
Te toonen, dat hij is de Heiland der geslachten,
Waarop de koningen en Gods profeeten wachten,
En alle heiligen, die, door 't gerucht gewekt,
Vast uitzien, met beklag dat zijne komst vertrekt[1].
Waar hij de voeten zette en aankwam, scheen de zegen
Te vallen uit de lucht; gelijk na eenen regen,
Verwacht met smarte en daar de dorre beemd om riep,
De zon veel schooner schijnt, het gras groeit, dat het piep'.
Een lent van bloemen verft de heuvels en de dalen.
Geen schilder kan landouw en landschap schooner malen,
Als hij een regenboog van duizend verwen mengt.
't Gevogelt kwinkeleert. De blijde leeuwrik brengt
Zijn tonen bij, en volgt de keel der nachtegalen.
De bronaâr laaft het groen met versche waterstralen.
De ceder neigt zijn kroon. Natuur zet heur gelaat
Naar blijschap, en verkeert in eenen andren staat.
De winterbuyen, lang aan 't buldren, waayen over.
De bie, verlekkerd op den tijm en bloem en lover,
Zuigt honig uit den dauw. De schaapskooi levert room.
De harten huppelen. De blijschap kent geen toom.
De heiltrompetfaam blies vooruit door steên en landen,
En wekte elk met deez stem: „de Heiland is voorhanden!"
De huizen liepen leêg, het akkerwerk bleef staan,
Men zag nooddruftigheid, noch gunst, noch ongunst aan.
Gemak noch ongemak. D' een komt te voet aanstreven,
Een ander van 't gebergt den landstroom afgedreven.
D' een spoedt te wagen, en een ander rijdt te paard.
Van Hermon stijgen ze af en spoeden nederwaart,
Die aan den oorsprong van den landstroom zich geneeren;
Die 't hooge Galileên en 't lager ommekeeren
En bouwen met den ploeg; wat op Genezareth
Gedurig vlet en vaart en visch verkloekt in 't net,
Of zich in steên onthoudt of op de platte landen;
Het volk op Gelboë, daar Saul viel in handen
En in zijn eigen zwaard. Uit Samarye kwam
Wat zich ontvonkt vond van geene Afgodiste vlam;
Wat om den landstroom hangt aan alle bei de zoomen
Trok op, en wat het wild in bosch weet op te komen
Rondom de Doode Zee; wie naast aan Seïr paalt;
Wat tusschen Karmels kruin en Hebron adem haalt.
Geheel Jeruzalem en hare nageburen
Ontwaken op dien roep, en tellen dag en ureu
Om 't groote licht te zien, dat uit den Oosten rijst.
D' een volgt den anderen. Het stuivend voetspoor wijst
Den wandelaar den weg, ook daar geen wegen leggen
En 't veld legt ongebaand, vol kreupelbosch en heggen.
Elk ijvert tijdig, daar de toevloed dicht vergaârt.
De Heiland, die zich om der menschen heil niet spaart,
Uit Galileên gereisd en dwers door Samarije,
Kwam in Judeên, en liet nu aan zijn rechte zije
Jeruzalem, den stoel van Aron, en den troon,
Daar David heerschte met den schepter en de kroon.

[1] vertraagt.

Toen kruiste Hij de heide en 't woeste Quarentane,
En zag den afgezant, aan d' oevers der Jordane,
De menschen dompelen en omzien op 't gerucht,
Verhengd inwendig, dat hij d' aangename lucht
Van zijnen Heer vernam, en, in het hart verlegen
Met zijne onwaardigheid, bad God, en trad Hem tegen
Met deze rede, van den drang des volks gehoord:
„Emanuël, Gods Zoon, alscheppend eeuwig Woord,
Verlosser, Middelaar, die, tusschen God en menschen,
Een zoen bemiddlen komt waarnaar alle eeuwen wenschen;
Gezalfde en Bron des heils, die eeuwig vloeyen zult!
Hoe zalft Gij 't menschdom, dat, gedrukt van Adams schuld
En eigen misdrijf, nooit van zulk een band ontslagen,
De recht verdiende straf in eeuwigheid zou dragen,
Tenwaar Gij U verneêrde uit 's Vaders rijken schoot,
Een lichaam aantrokt, om, geduldig, arm, en bloot,
Te lijden, en uw volk, vermast van Mozes' wetten
En vloeken, uit genâ te zuiveren van smetten!
O Heiland, wien ik vroeg van ver heb toegejuicht,
Verneêrt Gij U zoo laag te mijwaart, overtuigd
Van mijne onwaardigheid? De Vader zeegne uw treden!
Mijn kleen vermogen groeye en wasse op uw gebeden!
Vergeef me, dat ik mij niet laag genoeg verneêr."
Zoo spreekt hij, en aanbidt in 't stof dien lieven Heer
En Davids nazaat, die het stamhuis komt regeeren,
Den draaiboom sluiten van 't langdurig profeteeren,
Het bloedig slachten en brandoffren van 't vee
Opschorten, en eene eeuw van ongesteurde vreê
Invoeren, onder zijn vreêlievende onderzaten,
Dus lang vergeten en gelijk van God verlaten.
De Heiland zegent eerst den trouwen afgezant,
Gebiedt hem op te staan, wiens hart van liefde brandt.
Joannes rijst en zegt: „o Heer, uw wil geschiede!
Uw dienaar hoort." Hij sprak: „ga voor Mij. Ik gebiede,
Dat gij dit lichaam wascht en reinigt in den vliet."
Joannes beeft van schrik en antwoordt: „zal een niet,
Een ijdeler dan niet, vol zwakheên en elenden,
Zich zelven dus verwaand aan zulk een lichaam schenden,
Dat uit het zuivre vat der maagd (die loutre ziel,
Van boven zwanger, toen haar oodmoed God beviel)
Te voorschijn kwam, als eer het manne uit lucht en wolken?
Verlosser, Zoenheer, licht van allerhande volken!
Verschoon d' onwaarde van een worm, die, uit het stof
Gekropen, liever een heront uit 's Hemels hof
Zag dalen, en dien last op 't hoog gebod voltrekken.
Genaakt Ge mij? Wasch Gij mijn ziel van alle vlekken!"
Maar Jezus sprak hierop: „genoegt aan mijnen wil.
Voltrekt het ampt, dat u belast wordt, en zwijgt stil,
Schoon gij u zelven tot dit werk onwaardig oordeelt.
Het voegt Mij eerst, die al de wereld tot een voorbeeld
En spiegel dienen zal, gehoorzaam voor te treên.
Waar 't hoofd wel voorgaat, wordt het van alle andre leên
Gewilliger gevolgd, in 't sterken van Gods wetten;
Zoo wascht een leeraar best den leerling van zijn smetten."
Joannes boog hierop zich driewerf, bad Hem aan,
En ging voor Jezus hene. Ontelbre zielen staan
Om deze beide van verwonderinge opgenomen.
Zoo plag de morgenstar des morgens op te komen,
En d' aankomst van de zon, daar zij heur licht uit haalt,
Te boodschappen vooruit. De landstroom krimpt, en dwaalt
Uit zijne streek, en schijnt beneên het peil te zinken,
Van oodmoed en ontzag, op 't juichen en het winken
Der menigten, alom van boven en beneên,
Aan weêrzij van den vliet; al 't landschap valt te kleen.
Zij gaan te water, dat nu zachter ruischt en mompelt.
Joannes heft het hoofd ten hemel op, en dompelt
Den allerzuiversten tot driewerf in den vloed.
De Heiland bad terwijl, ontvonkt van eenen gloed
Des ijvers: „Vader! laat mijn oodmoed U behagen,
En 't heilig element voortaan de zielen vagen,
Zoo rein, als Naman op kwam stijgen uit den vliet!"
Men zag hierop terstond den Hemel in 't verschiet

Zich openen omhoog, ter eere van dien Koning,
Aartspriester en Profeet. Een hemelsche vertooning
Ontvouwt zich in de lucht, vol zang en spel; gelijk
Voorhene om Bethlehem een Engelemuzijk
Het menschgeworden Woord, den Zoon der maagd, begroet-
Elk zag naar boven toe, en uit de lucht gemoette (te.
Den straal van 't scherp gezicht een witte duif, een gloed,
Een simple onnoozelheid. Zij daalde naar den vloed,
En hing, dat 's menschen oog heur klaar mocht onderkennen,
Een lange poos heel stil en zedig op de pennen;
Toen daalde ze op de kruin des Heilands, en verdween
Aan lucht in eenen glans en wederlicht. Dus scheen
De geest te zalven 't hoofd der heilige geslachten.
De menigte, verrukt door allerlei gedachten,
Vernam des Vaders stem, die uit de starren viel:
„Dat is mijn lieve Zoon, de wellust van mijn ziel."
De Hemel scheen omhoog hierop te triomfeeren;
De scharen schieten toe, aanbidden Hem, en eeren
Den Godgewijden Zoon, en zulk een donderstem
Verhaast het gansche land, en schokt Jeruzalem.
Gezegende Jordaan! nu 't hoofd omhoog geheven.
De pen des geests heeft u veel eere toegeschreven,
Dat gij den doortocht aan de twalef stammen gaaft;
Helias, wiens karos tot aan de starren draaft,
En Helizeüs, zijn scholier, droogsvoets liet treden
Op uwen glazen vloer; dat gij de rotte leden
Van Naman, den Syriër en koninklijken vorst,
Zoo zuiver baadde, en streekt hem zijn melaatsche korst
Van 't stinkend lichaam af, in uwe waterplassen;
Maar nu de zuiverste zich in uw bron liet wasschen,
En 't heilig lichaam des Gezalfden, nooit geschend,
U rakende, door 't woord het vochtige element
Geheiligd heeft, zoo ver het om den kloot der aarde
En door zijne aders vloeit, kan niemand naar de waarde
Uwe eer uitspreken; want de Nijl en Donaustroom,
Der stroomen koning, en Araxes, die noch toom
Noch brug kan lijden; Rijn en Ganges, daar de Mooren
Uit drinken, zullen stom uw wonderwerken hooren:
Hoe gij veel duizenden, in uw geheiligd wed,
Naar ziel en lichaam, rein kunt baden van hun smet.
't Geheimnisteeken, dat het menschdom kan herbaren,
Zal strekken een livrei der weêrgebore scharen;
Het marmer met der tijd verkeeren in een vont,
Die klaarder dan de zee, die in Gods tempel stond
Op twalef runders, om het priesterdom te vagen,
De keizers zuiver wascht van d' oorzaak aller plagen,
De schuld van Adam, en elks dadelijke schuld;
Schoon d' Afgrond tegens dit genadeteeken hrult,
't Welk niet het vleesch besnijdt, maar 't hart, dus lang be-
En deerlijk onderdrukt van veel begeerlijkheden. (streden,
De Geest drijft Jezus uit den drang des volks alleen,
Om zich te wapenen met vasten en gebeên,
In woeste wildernis, bij redelooze dieren,
Daar slangen schuifelen en spoken om Hem zwieren.
Hier volgt Hij Mozes en Helias, God ten prijs,
Nut, veertig etmaal lang, in eenzaamheid geen spijs.
Waarna de honger 't hart komt pijnigen en vleyen.
De geest, die Adam eerst door eten kwam verleyen,
Klampt nu den tweeden mensch tot driewerf fel aan boord,
Maar wordt ook driewerf door het onverwinbaar Woord
Zoo rustig afgekeerd, dat hij terug moet deizen;
Waarop Aartsengelen, uit hemelsche paleizen,
Dien zeeghaftigen Held begroeten na dien slag,
En dienen, op zijn wenk, gedurig[1] nacht en dag;
Terwijl Joannes 't volk aan d' overzijde leerde,
Omtrent Bethabara een menigte bekeerde
En dompelde in den vliet, opdat elks hart bereid
Den Heiland volgde, op 't spoor van zijn gehoorzaamheid.
Dus ijvrende, om zich voor Emanuël te kwijten,
Ziet hij een donkre wolk van priestren en Levijten
Opdrijven uit den stroom recht naar den overkant.
Zij landen endelijk, en houden t' zamen stand,
Recht voor hem, die hen wachtte, en vraagde naar de reden
Van hunne komste; „want het schijnt aan uwe kleeden
En uiterlijk gelaat," sprak hij, „dat gij, gewijd
Ten outer, priesters of altaarbedienaars zijt."
Zij antwoordden: „zoo gij ons uw gesprek gewaardigt,
Wij, van Jeruzalem te zamen afgevaardigd,
Door 's hoogen priesters last en al den breeden raad,
Verschijnen, om uit u te hooren, in wat staat
En waarde gij u stelt; want allerhande maren,
Door 't land alom gestrooid, ons nog niet openbaren
Ten vollen, wie gij zijt: òf dit gezalfde hoofd,
Den vaderen zoo lang door Mozes' mond beloofd,
Tot 's volks verlosser; òf een ijverende Elias,
De groote voorboô van den komenden Messias.
Wij staan wilvaardig u te kennen naar de wet,
In zulk een waardigheid, daar d' Opperste u in zet;
Gelijk het billijk is, elkeen zijn eer te geven.
Zijt gij Messias of Helias, streng van leven?
Laat hooren, opdat wij voltrekken onzen last."
Joannes luistert toe, en slaat zijne oogen vast
Met zedigheid ter aarde, afkeerig in 't beseffen
Van eeretitelen, die hem te hoog verheffen,
En Kristus, reede bij de Farizeën gehaat,
Neêrdrukken. Eerzucht is doorgaans genegen, haat
Te trekken uit de schâ van 's anders naam en eere.
De held, opdat hij vroom dees Fariseeuwsheid keere,
Aanvaardt den beukelaar van oodmoed, stelt zich schrap,
En antwoordt: „zet me niet op zulk een hoogen trap;
Ik ben zoo groot niet. 'k Wil mijn kleenheid niet ontveinzen,
Noch hooger uithesteên met woorden of gepeinzen
Dan haar waardij. Rond uit, ik ben die Kristus niet,
Noch zoek, dat Hij zijne eer in mijn verheffing schiet."
Zij houden echter aan met vragen: „zeg ons, hoe men
U achten moet, en met wat naam men u zal noemen:
Zijt gij Helias, die te wagen door de lucht
Gevoerd werd? want zoo luidt de roep en 't landgerucht."
Hij zegt: „ik ben het niet." Zij zeggen: „men moet weten
Het een of 't ander; zijt gij een van Gods profeeten?"
Joannes antwoordt: „neen." De jongling, in der daad
Een groot profeet, heeft lust, dat hij deze eer versmaadt,
En wil veel liever nog zijne achtbaarheid verduistren,
Dan Kristus' waardigheid en haren glans ontluistren.
Zij zeggen endlijk: „dat we elkandre recht verstaan,
En wij met klaar bericht en afscheid henegaan
Hen reden geven, die ons wettig herwaart zonden:
Wat zegt ge van u zelf, zoo worden we eens ontbonden
Van onzen strengen last; wie zijt ge? spreek recht uit."
Toen kwam Joannes tot het uiterste besluit,
En sprak: „ik ben de galm van God in dees woestijnen;
Alleen een bloote galm, die haastig zal verdwijnen;
Als Malachias' mond, nu eenwen lang voorheen,
Van mij voorspelde, die een galm ben, en alleen
De voorboô van Gods Zoon, naar wien ik ieder leidde
Door dien gespelden roep. Hij komt nu; men bereide
De heerbaan voor de komst van Gode, 't eeuwig Woord.
Men slechte oneffenheên, vernedere, als 't behoort,
De hooge heuvels, en verheff' gezonke dalen.
Al 't menschdom zal voortaan Gods heerlijkheid zien stra-
Zij vragen verder: „zoo gij Kristus dan niet zijt, (len."
Noch ook Helias, noch tot een profeet gewijd;
Hoe hebt ge dan dees macht vermeten aangenomen,
Dat gij de menigten durft dompelen in stroomen?"
Joannes zegt, opdat men hem hier in verschoon:
„Ik wassche 't lichaam slechts met water; maar Gods Zoon,
In 't midden onder u verschenen, laat ge u raden,
Zal 't lichaam en de ziel van alle smetten baden.
Mijn ampt reikt verder niet, dan dat ik, God ten prijs,
Elk van mij af, alleen naar God den Heiland wijs;
Een waarde, buiten Hem te kennen noch te vinden,
En wien ik zonde ontzien den schoenriem los te binden."

[1]voortdurend.

Dus eindigt dit gesprek. Zoo scheiden ze van hem,
En keeren over stroom weêr naar Jeruzalem.
O zeldzaam voorbeeld van oodmoedigheid! o wonder!
Hoe vele starren gaan voor uwen opgang onder,
Die, als een morgenstar, voor Kristus' aankomst blinkt!
Gij rijst zoo hoog, als gij door nedrigheid verzinkt,
En laat van myterkroon noch Arons eeretitelen,
Al ijdelheên, uw hart bekoren nochte kittelen;
Maar slaat al 't voordeel af, dat u wordt aangeboôn,
En acht 's Gezalfdens eer alleen uwe eer en kroon.
Toen hij, des andren daags, van ijver weder blaakte,
En Jezus zag, die hem, ter goeder uur, genaakte,
Wees Zacharias' zoon op 't licht, dat derwaart kwam,
En sprak: „ei ziet, dat is het Godgeheiligd Lam,
Gedoemd ter slachtbank, naar den roep van Izaïas.
Het Paaschlam wees dus lang alleen op God Messias,
Een Paaschlam, dat voor 't zwaard des Engels u bevrijdt,
En 's werelds misdaad boet. Geen priester, geen Levijt,
Noch al dat offervee kan u van smetten wasschen,
Noch ik, u dompelende in deze waterplassen;
Maar Kristus, die den last van al de wereld draagt,
Is d' eenige, wiens bloed uw hart van smetten vaagt.
Dat zal u blijken, als Hij, met geopende aders,
Een bloedbron uitgiet, en, ten prijs en zoen des Vaders,
Zich offert op den berg met zijne leste stem,
De Geest der Godheid daalde uit eene wolke op Hem,
In schijn van eene duive, en sterkte met dit teeken,
Dat Hij Gods Zoon is, wien nooit zal de macht ontbreken,
De ziel te louteren door 't vier van 's Hemels Geest."
Joannes, met geen gunst te winnen, noch bevreesd
Voor haat, volhardde dag op dag aldus te tuigen,
Dies zijn scholieren zich voor 's werelds Heiland buigen
En Hem navolgen, als Hij trekt naar Galileên.
Zoo breidde zich zijn naam vast uit door alle steên.
Terwijl Joannes vast in Ennon menschen baadde,
En 't volk wees van zijn bad op 't waschbad der genade
Door al het zuiveren van Mozes' wet bedied,
Kwam Jezus weder uit het Galileesch gebied,
Waarop de scharen Hem heilgeerig overrompen,
Die door zijn leerlingen heur laat in 't water domplen.
Dus groeide d' aanhang van den Heiland machtig aan;
Joannes' knapen, met hun meesters eer belaân,
Verwekken een geschil, wie 't zuiverste van beide
De menschen zuivert; maar de zoon des priesters scheidde
Het onderling krakeel, en toont den leereling,
Dat hij geen hooger macht van hooger hand ontving; (gen,
Dat hij geen hoofd is, voor wiens macht men zich moet bui-
Maar een die voorlicht, om van 't moederlicht te tuigen;
Dat hij de speelnoot is en niet de Bruidegom,
Wiens opgang hem verhengt. De leereling staat stom
Voor zulk een antwoord, die zijn meesters voortgang
hindren.
Joannes roept: „Hij moet vermeerdren, ik verminderen.
Hij daalde uit 's Vaders schoot, als Gods Gezalfde, neêr,
Almachtig en alwijs. Emanuël zij d' eer!
Wie 't eeuwig heil bemint, moet op den Zoon betrouwen;
Wie niet op Hem betrouwt, kan nimmer God aanschouwen.
Hij komt, gewapend met een onweêrstaanbre macht,
Het zwarte rijk des doods en van den Helschen nacht
Bestormen, Lucifer, van 't eeuwig licht gescheiden,
Ontwapenen, en voor zich in triomfe omleiden,
Met al den aanhang, die zich kantte tegens God.
Men zal den wapenroof ten transe uit van het slot
Des Hemels steken. Laat de Hel hier tegens wroeten;
Al wat Hem wederstaat moet buigen voor zijn voeten."

VIERDE BOEK.

INHOUD.

Verdoemde Lucifer, voor Kristus' macht beducht
En zijnen boetgezant, verdaagt de Helsche raden.
Hij raadt ze toe te zien. Zij streven met een vlucht
Appollion vooruit, langs slangbochtige[1] paden.
Dees waarschuwt Kaïfas, te waken voor de Kerk,
Herodes voor zijn rijk, eer 't volk beginn' te hollen.
Emanuël verlaat Judea, eer men 't merk,
Beducht voor Farizeên, van haat en nijd gezwollen.
Herodes, te karos met zijn Herodias,
Bezoekt den woestijnier, die straft het bloedschoffeeren.
Herodes voert hem mede op zijne wagenas[2].
Joannes stilt het volk, om ongeval te keeren,
En rijdende ten hove, ontbaald op 't hofbanket,
Wordt straf gekerkerd, daar al 't land zich van ontzet.

De Hel ontzette zich voor zulk een donderwoord;
Al d' Afgrond daverde. De roestige ijzerpoort
Begon op haar gebit te knarsen en te kraken,
De jammerpoel een stank en rook en smook te braken
Ten balge uit, dat het licht verduisterde aan de lucht.
De grootvorst van den nacht, voor zijnen staat beducht,
Verdaagde datelijk alle onderaardsche raden,
Die spoedden zich ten hoof door slangbochtige[1] paden,
Daar, recht in 't middelpunt des aardrijks, even wijd
Van Zuid- en Noord-as, 't hof op ketens hangt en snijdt
De spil der wereld juist in twee gelijke deelen.
Wat gruwzaam is, vloeit hier door duizend zwarte kelen
Naar toe, op 't schor getoet der nare hofklaroen[3].
God Lucifer verscheen te rade, en zette toen
Zich op den hoogen stoel, wien d' onderdane nekken
Van ongedierte en draak ten stut en steunsel strekken.
Hij spande een addrekroon om zijn wanschapen hoofd,
En zwaayende den staf van staal, aan 't punt gekloofd,
Sloeg gloênde blikken op. De lamp, vol pek en zwavel
En basiliscusvet, verlichtte in 't rond den navel
Van 't woeste raadshol, dik en vet begroeid van roet.
't Gestoelte werd bekleed van dit gevloekt gebroed,
Een ieder naar zijn staat. Zij zaten stil, als stommen,
En hij begon aldus, gelijk een klok, te brommen:
„Getrouwe machten, die 's Verdoemers naam verzwoert,
En tegens 't eeuwig licht een eeuwig oorlog voert,
U is bekend, hoe wij door 't eenig appel-bijten
Macht kregen over al het zaad der Adamijten;
En d' offeranden, eerst geheiligd aan den Heer
Van hemel, aard en zee, ontstaken tot onze eer,
Ook zelfs in Kanaän, door bloedige krakeelen
Van ouds met kracht geschenrd in onverzoenbre deelen;
Gij kunt bevroên, hoe dien erfvijand dit verdriet.
Maar 't loopt nog hooger (want hierbij berust het niet):
Wij wonnen op ons zijde Aartspriesters, Farizeeuwen,
En Schriftgeleerde; en kerk en wetschool der Hebreeuwen,
Die vliegen van ons hand en wijden, nimmer moê,
Den Afgrond wyrook van verdoemde zielen toe,
In schijn van heiligheid, als zij de wet verdraayen,
En onkruid overal in Mozes' koren zaayen.
D' Aartsvijand, opdat hij bij tijds deze inbreuk stuit,
Zond Zacharias' zoon, in zijnen naam, vooruit,
Om dien gezalfden held, waarop besneênen beidden,
Den weg te banen en ter wereld in te leiden,
Dees beide passen reede, als fluit en zang, op een.
Gij wordt in 's lichaams schors van mensch noch dier geleên.
Men gunde u, na uw val, door d' ope lucht te zweven,
Nu vlucht ge, door zijn naam ter wereld uitgedreven.
Het is nu wakens tijd. 't Zij afgezant of heer,
Zij zwoeren ons bederf; men ga hun beî te keer.
Joannes moet er eerst, en dan de meester kleven;
Een ieder reppe zich. U wordt de macht gegeven.
Apollion treê voor en stell' zijn list te werk:
Want zoo men langer draal', zij vallen ons te sterk.

[1]Min gelukkig in de versmaat aangebracht. — [2]Rijmshalve voor wagen. — [3]Verg. Tasso's Verlost Jeruzalem (IV. 18), waarmeê Vondel waarschijnlijk door Tesselschâ's vertaling had kennis gemaakt.

Men smore 't wassend kwaad bij tijds in zijn geboorte."
Zoo sprak hij, en elk stoof zijns weegs nit d' ijzerpoorte
Omhoog. Gelijk een vlucht roofvogels met geraas
Komt vallen op een kreng, een dood en stinkende aas,
Zoo zoeken ze op den grond van Jesses rijk en erven
Hun kans, en leggen toe op schenden en bederven,
Door heimelijk bedrog of openbaar geweld.
De slede van den nacht was door het starlicht veld
Nu steil in top gevoerd, en hing van wederzijden
Gereed ten halven wege, om langzaam neêr te glijden.
Wat ademt lag en sliep gerust. De rust stond vol;
De vogels in de haag, de dieren in hun hol,
Elk look zijne oogen. Geen van allen onraad schroomde,
Behalve Kaïfas, d' aartspriester, die vast droomde,
Hoe een onnoozel lam met Arons myterkroon
Ten berge op strijken ging naar koning Davids troon.
Doortrapte Apollion verscheen hem in dees naarheid,
Vermomd als Gabriël, omschenen met een klaarheid,
En sprak: „aartspriester! rust gij dus op uw gemak?
Uw priesterlijk gezag lijdt last en krijgt een krak.
Een wettig offraar komt u myterkroon en tiende
Ontweldigen. Vergeefs gij Gode smookte en diende
Met vee en wyrookgeur. Waak op: Joannes wijdt
Een hoogepriester in. Gij raakt uw aanzien kwijt."
Zoo sprak hij, en verdween uit 's hoogepriesters oogen;
Die vloog ten bedde uit, stond verbaasd en opgetogen[1]
Van schrik en achterdocht. Aan elke haarlok hing
Een druppel zweet; terwijl de nachtgeest streven ging
Op zijn vleêrmuisvlerk, daar 't huf te Macherunte
Den kloot der mane draait op zijn gekroonde punte.
Hier lag Herodes diep verzopen in den wijn
En eersten slaap, wanneer de zelve geest, in schijn
Van zijnen vader, hem bij nacht scheen aan te spreken:
„O zoon! wij zien u haast van 't heilig erf versteken,
Bij onzen jongsten wil en Rome[2] u toegelegd.
Wie heerschen wil, die grijp' het slagzwaard fluks bij 't hecht,
En bezig' het, en passe op heilig noch onheilig;
Zoo wint, en zoo bewaart een held de rijkskroon veilig.
Wij hebben 't leste hoofd der Asmoneën geknot
Van 't lichaam, met de bijl van Rome op een schavot,
Door Mark Antonius, voor 't hof t' Antiochye.
Daar most Antigonus den troon der heerschappye,
Zoo lang bezeten van zijn koninklijk geslacht,
Ons inneruimen; en verzuimt ge uw tijd en wacht?
Hoe wankel staat uw staat! De nijd legt op haar luimen,
En waagt ge niet, zoo pas[3] hij tijds het rijk te ruimen.
Een woestijnier wint gunst en smeedt een nieuwe wet,
Ten dienst van zijnen heere; en kan het vleyend hed
U meer bekoren dan op uwe kroon te passen?
's Mans aanzien zal allengs tot aan de starren wassen.
De wet verandren baart veranderinge in staat.
Gij zijt een Idumeër, geen telg uit Jesses zaad,
Waarop dees bastert stoft, dien wij naar 't leven dongen,
En in den kindermoord, helaas! vergeefs besprongen.
De stam van David staat geworteld in elks hart,
Een ieder valt hem toe. De woestijnier verwart
De zinnen met dit zaad van oproer voort te zaayen;
Gij moet het piepend gras hem onder 't lijf wegmaayen,
Grijp daatlijk den beront en voorbode eerst hij 't hoofd;
Dus wordt dit smeulend vier in d' asschen uitgedoofd."
Zoo sprak Apollion, en, nauwelijks verschenen,
Is voor de ledekant in schaduwe verdwenen.
De koning greep, verbaasd door 't nare nachtgerucht,
Naar 's vaders bleeken schijn, maar vatte niet dan lucht,
En riep hem na: „waarhene, o vader? Blijf, mijn vader,
Waar vlucht ge? Koom, berecht en onderwijs me nader."
Gelijk een uurwerkwicht het snekrad ommedrijft,
Het snek- het bodem-rad, het bodemrad, gestijfd
In zijne sneller vaart, het kroonrad komt beroeren,
Het kroonrad door zijn drift het strijkrad om komt voeren,
En 't strijkrad d' onrust drijft gedurig hene en weêr;
Zoo houdt de staatzorg nu den koninklijken heer
En 't priesterlijke hoofd in onrust, en het woelen
Gaat nacht en dag zijn gang. Elk raadslaagt, om zijn stoelen
Voor 't nakende gevaar, dat hij zich inbeeldt,
Te stutten. Kaïfas, van angst geperst, beveelt
Den breeden tempelraad te letten op de streken
Der nieuwelingen, die het wetboek tegenspreken,
Aangroeyen, stad en land omloopen dag op dag,
En met hun nieuwe leer der vaderen gezag,
Ook door schijnheiligheid, een ieder op zijn wijze,
Verdooven; dees door, streng in wandel, zich van spijze
En wijn t' onthonden; die, door zijn gemeenzaamheid
Met allerhande slag van lieden, licht misleid
Door schijn van wonderdaân en 't heelen van hun kwalen.
Hij maant ze toe te zien, niet reukeloos te dwalen
Van 's keizers gunste, en hem, gemachtigd tot gebiên,
Alleen, geen ander hoofd, naar zijnen mond te zien.
Het heugde hen nog versch, hoe, toen men 't beste hoopte,
Pompejus' heerbijl poort en muur en torens sloopte;
En schoon Pilatus zich niet keerde aan Levi's klacht,
Hij hield zich binnen en verzekerde zijn wacht,
Aanteekenende al stil, door last der majesteiten,
's Raads misgreep, listig voor den keizer af te pleiten.
Zoo worstlen ze onderling in 't hoog Jeruzalem.
De raad zit half gekleed en angstig, durf zijn stem
Niet geven, om den zoon van priester Zacharias,
Een groot profeet geacht, te grijpen; en Messias
Ontwijkt hun lagen reis op reis in Galileên,
Herodes' rijksgebied, of geeft zich elders heen,
Om 't volk, in duisternis gedompeld, toe te lichten,
En met zijn wonderwerk en leeringen te stichten.
De koning, die niet rust, bespiedt gelegenheid,
Om dezen woestijnier, nu eene wijl verbeid,
Met eenen schoonen glimp te krijgen in de kluiven;
Gelijk de looze vos een nest van torteldniven
Beloert, en onvermoed d' onnoozelheid verrast.
De woestijnier vervolgt den aangevaarden last,
En wint den oever der Jordane aan d' overzije,
Daar vorst Herodes paalt aan 't rotsige Arabije,
Areta's rijksgebied. De schoonzoon recht van pas,
Genoopt van Farizeên, komt met Herodias
Den goddelijken held gemoeten en begroeten,
Die driewerf in het stof zich neêrworpt aan hun voeten,
Met zijn leerjongeren, in 't midden van het volk,
Dat, van alom vergaârd, Gods leeraar met een wolk
Van duizenden omringt: gelijk een zwarrem bijen
Aan zijnen koning hangt, en hem van alle zijen
Bestuwd, daar boekweit bloeit of in een eikenbosch.
Antipas met zijn lief stijgt van de hofkaros,
En wenkt Joannes uit den dikken drang der scharen
Ter zijde, daar een eik, heel hoog en dicht van blâren,
De heete zon schut en een koele schaduw spreidt.
De hofstoet wijkt en laat ze een wijl in eenzaamheid
Zich nederzetten, op een veldtapijt van zoden,
De jongeling, hoewel zij hem eerbiedig nooden
Te zitten, weigert het, en, met de rechte band
En slinke steunende op een staf, houdt voor hen stand.
Toen hief de koning aan, heel minzaam en lieftallig:
„O hemelsche profeet! hoe lieflijk, hoe bevallig
Beviel uw uitspraak en gelaat en leeringe oor
En oog en oordeel, als wij kwamen tot gehoor
Van uwe lessen, meer dan eens, in wildernisse,
Doch onbekend bij 't volk, dat u, gelijk een klisse,
Gedurig aanhangt, en, gezuiverd en bekeerd,
Uw heilig aanschijn, als een Engels aanschijn, eert.
Gebreken nemen af; de gulde zeden winnen;
Men ziet de vromen u omhelzen, u beminnen,
Gelijk de kwade u vreest, die geen gebrek verschoont
En over 't hoofd ziet, en de deugd met eere kroont.

---

[1] Rijmshalve voor verbijsterd. — [2] Versta: bij, door Rome. — [3] bereidt u, reken.

Wij wenschen al een wijl u mondeling te spreken:
Wat 's d' oorzaak, dat ge bij Helias wordt geleken?
Het gansche land gewaagt en drennt van uwe faam.
Verrees hij in uw schijn, of voert ge Elias' naam?
Of zijt ge een Samuël of liever Isaïas,
Het volk vertroostende met d' aankomst van Messias,
Die uit des hoogsten naam, na zoo veel ongevals,
Hun eens het uitheemsch juk zou schuiven van den hals?
Berecht ons, opdat wij, gerust en onbedrogen,
U billijk, naar uw staat, met kennisse eeren mogen."
Joannes, door den geest der Godheid hoog verlicht,
Ziet klaar door 't veinzen heen, en straalt met zijn gezicht
In 't hart des huichelaars, een nest vol helsche slangen,
Toeleggende, om met schijn van recht den held te vangen,
En stof te scheppen uit de rede van den man,
Waardoor men voor het volk dat stuk verbloemen kan.
Hij antwoordt evenwel recht uit, en onverslagen:
„Onwaardig heeft me God den titel opgedragen,
En met Helias' naam geëerd in d' oude blaân.
Het voegt me dan, gestreng Helias' rechte baan
Te houden, zonder 't recht om gunst of haat te huigen.
Ik werk geen wondren; maar veel wonderdaân getuigen
Helias' grootheid. Hij bestreed d' Afgoderij,
En dook voor Jezebels en Achabs tirannij,
In hol en bergspelonk als levendig begraven,
Gespijsd van Engelen en hongerige raven.
Zoo dook ik, nog een kind, met vader in een hol,
Daar mij mijn Engel spijsde, als uw Heer vader, dol
En razende, niet schroomde onnoozle kinderzielen
Door 't zwaard te vellen, om den koning te vernielen,
Die van de wijzen uit den Oosten werd geëerd,
In eenen armen stal; doch een, die 't al regeert,
Behoedde Davids zoon, op aardsche heerschappijen
Noch kronen vlammende: naardien hij, om te lijen,
Een lichaam aanschoot, en, gedaald uit 's vaders schoot,
Den vader eeren wil, gehoorzaam tot de dood;
En ik, aan God verplicht, sta naar geen staat noch prijzen,
Noch zoeke iets anders dan al 't volk op hem te wijzen,
Te sterken, dat hij tot aartspriester en profeet
En koning is gezalfd, en nu te voorschijn treedt,
Om elk te zoenen door zijn bloed, Gods wil t' ontvouwen,
En in der menschen harte een eeuwig rijk te bouwen.
Een rij van koningen verlangden naar deze eeuw,
Nu komt hij, als een lam, die namaals, als een leeuw,
Aanbrullen zal om hoog, uit eenen stoel van wolken,
Ter straffe der besnede en onbesnede volken.
Wat heeft uw vader niet beschreven in zijn tijd!
Hij spaarde hoog noch laag, gewijd noch ongewijd,
Noch stam, noch afkomst, blind in 't moorden en verdelgen
Van Arons nazaat en van Davids bloed en telgen,
Erfvijand der Hebreën, van moeders lichaam af,
Tot dat hij, op 't geschrei der steden, voer in 't graf.
Dat tuigen ons Hyrcaan, gevallen in zijn lagen,
De Sanhedrin, in bloed gewenteld en verslagen,
Het schuim des volks, op stoel geholpen met geweld,
Het Heiligdom, bestormd en opgeveild om geld,
De broeders, zusters, en hun zoons, en zelfs zijn zonen,
Ook d' eige bedgenoot, van Englen waard te kronen.
En gij, Heer Koning! volgt uw vaders gruwzaam spoor,
Verschoont Gods naam, noch God, noch priesterdom noch
Onteert de wet, verdrukt en stroopt de burgerijen, (koor,
En leeft ten rijksschandaal, hetwelk tot allen tijen
Uw faam beschamen zal, waar 't licht zijn aanschijn keert,
Nu gij bloedschendig nog uw broeders bed schoffeert."
Hij woû nog spreken, maar Herodias t' onvrede
Zag haren heer aan, die hem viel in zijne rede,
Zachtzinnig en beleefd, op eene hoofsche wijs:
„Geheiligde profeet! gij schaft ons edle spijs,
Doch hard te kauwen en nog harder te verduwen.
Zoo voegt het Gods gezant te schrikken noch te gruwen
Voor koningen, bevlekt met moord en overspel.
Aldus werd Achab en de wreede Jesebel
Ook van Helias' mond bestraft en overstreden,
Dies woû de Hemel u met zijnen naam bekleeden.
Wij willen dankbaar zijn; gij geeft ons heden stof
Uw deugd te loonen. Rij nu daatlijk mede in 't hof;
Behaagt het u, en strijdt het geensins met uwe orden
En ampt, zoo weiger niet een hofprofeet te worden."
Joannes sloeg het af; maar dees doortrapte vos
Hiel aan en riep: „span in, span in de hofkaros!"
De paarden worden voor den wagen ingespannen,
Dat gaf een landgerucht van vrouwen en van mannen;
De storm van oproer dreigt den koning en zijn stoet.
Een statig hofraad, grijs en wereldwijs, gemoet
Het volk beleefd en heusch, doch ziet ze niet te paayen;
De krijgsliên houden aan met trappen, brullen, kraayen;
Herodes wordt verbaasd, met zijne koningin,
En alle de staffiers en hof en hofgezin.
Joannes wenkt vast van een heuvel, geeft een teeken;
Elk luistert. Hij heft aan aldus hen aan te spreken:
„Mijn kinders, die, naast God, den Roomschen keizer eert,
Vergeet ge alreede uw les, uit mijnen mond geleerd?
Wat geest vervoert u tot zoo groot een razernije?
Is dit genoegen[1] met eene eerlijke soldije,
Geweld en overlast intoomen, en uw Heer
Gehoorzamen? Hoe nu? het keizerlijk geweer
Is u tot zulk een end niet op de zij gebonden,
Indien ge lust hebt toe te houwen en te wonden,
Verschoont de Majesteit, en treft dit hart, dees borst
(Toen toonde hij ze bloot), verslaat eerst uwen dorst
Met mijn onschuldig bloed. Ik wil u eer mijn leven,
Dan d' allerminste stof tot moord en oproer geven.
De koning is belust, zijn dienaar in het hof
Te hooren; het gedije alleen tot 's Hemels lof!"
Dat zalfde en heelde, wat ontrust was en verslagen.
Hij volgt Herodes na, en stijgt met hem te wagen,
En zegent al het volk; dat ziet, bedroefd en bang,
Den wagen na van ver, met tranen op de wang.
D' een hoopt en d' ander vreest, een derde staakt zijn oordeel,
En wenscht eene uitkomst tot het algemeene voordeel.
De leerelingen treên baarvoets den meester na.
Men mompelde en vernam terstond, doch nu te spâ,
Hoe dit verwaten stuk door Farizeeuwsche streken,
Uit Helschen haat en nijd, ten Hove was besteken,
Dewijl hij Kristus eerde, en hunliên stond in 't licht.
Nu daalde d' avondzon. Men zag haar aangezicht
Alreede half in zee ten Westen neêrgezonken.
In 't Oosten kwam de kloot der mane op, half verdronken,
Toen 's konings wagen, uit een dichte wolk van stof,
't Gewelf der brugge opreed, te Macherunte in 't hof,
Vol moeds op zijnen roof; men kwam Joannes groeten,
En wiesch, door 's konings last, eerbiedig hem de voeten.
Toen werd er opgedischt, en hij, als 's konings vriend
En Gods profeet gevierd, lag[2] boven aan, gediend
Uit zilvre schotelen, van lekkre hofgerechten
En wildbraad; maar deze eer kon luttel op hem hechten.
Hij zette nooit den mond aan spijs, banket, en wijn,
En droeg zich in 't paleis, als waar het een woestijn.
Zijn dronk was water, en wat honigraats zijn spijze.
Zoo volgde een woestijnier in 't hof zijne oude wijze.
De koningin, die naast den koning, en gestoord
Recht over zat, gaf hem, noch door gebaar, noch woord,
Haar wrok te kennen; maar verbeet zich, en onthaalde
Den jongeling beleefd. Wat uit hare oogen straalde,
Scheen min en vriendschap. Hij slaat zedig het gezicht
Ter zijde, of neder. Dat godvruchtig wezen sticht
Of tergt dees boelschap, in het wroegende geweten;
Want van dien vuilen geest des overspels bezeten,
En dol van blinde wraak en onverzetbren spijt,
Schijnt d' ingetogenheid des helds haar een verwijt,
Hoe veel schandalen zij aaneen hecht, als een keten.
Herodes vraagde naar den wandel der profeeten,

[1] tevreden te zijn. — [2] Nam. aan tafel.

Meest naar Helias: hoe hij in de lucht verdween,
Ten Hemel opvoer, en nooit levend mensch verscheen;
Hoe Jezebel hem zocht door allerhande lagen.
De jongling diende hem godvruchtig op zijn vragen.
Zoo sleet men d' uren, in 't genaken van den nacht.
Een ronde toren rijst, met een driedubble gracht
Omringd, bij 't Doode meer, omtrent de honderd roeden
Van 't hof; daar menig hoofd, te valsch beticht, most bloe-
Herodes had dien tot een kerker uit den grond (den.
Van blauw arduin gebouwd. De lucht viel ongezond,
Die uit het Doode meer ter tralie in kwam stijgen.
Roofvogels schuwden, om geen pest op 't lijf te krijgen,
Te nestlen in den muur. De maaltijd scheidde vast:
„Hofmeester!" zegt de vorst, „geleî mijn tafelgast
Naar eenig stil vertrek; want dees, bij God verkoren,
Schijnt meer ter eenzaamheid dan tot het hof geboren."
Men steekt de fakkel op. Joannes, aan de zij
Van 's rijks hofmeester, volgt het licht gerust en blij,
Recht naar dien toren toe. De kopre deur knarst open:
Hij treedt ten kerker in, daar slak en padden kropen,
En slechts een bieze mat de naakte leên, gestrekt
Op eenen bondel stroo, voor koû beschut en dekt.
De kerker wordt bewaakt van gruwelijke honden
En wachten, nur op uur gehouden aan haar ronden.
De leerelingen staan des andren daags voor slot
En tralie, zien bedrukt den meester, die verrot
In stank en schimmel, en ontzien een woord te spreken.
Zoo zag men Jozef eer in een gíool[1] gesteken,
Gansch arm en troosteloos, doch rijk getroost in God.
O staatzucht, geile lust, o Farizeeuwsche rot!
Gelijk de donderkloot al buldrende aan komt rollen,
Gebergte en toreus schudt, de steden helpt aan 't hollen,
En duizend duizenden, in eenen oogenblik,
Vertsaagdheid aanjaagt, en verbijstert, doodsch van schrik,
Zoo schieten ze uit den droom al die in twijfel hangen.
Het landgeschrei berst uit: „Joannes is gevangen!"
Herodianen en Esseên en Farizeên
Vergeten hun krakeel en smilten zich ineen,
Om 't land te stillen, en dien gruwel glimp te geven.
Men ijvert, vraagt, en huilt: „wat heeft de man bedreven?"
Men hoort schijnheiligheid, hoe zij hier tegens blaft:
„Had hij de majesteit omzichtiger bestraft,
Als Nathan David, aan twee lasterstukken schuldig,
Dien moord en overspel; Herodes had geduldig
Den jongeling verschoond. Hoe voegde 't een profeet,
Dat hij den koning dit zoo bits in 't aanzicht beet
En zijne koningin? Kan 't Hof dien brok verzwelgen?
De kleenen zouden 't zich met ernst en reden belgen;
Hij wint een konings hart, die zedig straft en sticht."
De Heiland, komende uit Judea weder, zwicht
Op dit gerucht, en keert naar Galileên, uit d' oogen
Der Wetgeleerden, groot van aanzien en vermogen.
Wanneer de Morgenstar den mensch den dag belooft
Voor 't moederlicht, dat zij verkundschapt, dan verdooft
't Opgaande licht allengs haar vier door sterker stralen.
De zon gaat op van 't Ooste, om Westwaart neêr te dalen,
Verlicht alle oogen, en verwarmt, en wekt, en zielt
Wat dor en dood lag en begraven en vernield.
Bij wijlen schut een wolk of nevel, dat ze doorschijn';
Nog breekt ze weder door, en komt allengs te voorschijn
Met eenen schooner glans, en trekt al 't levendig,
Wat oogen heeft in 't hoofd, van zelf en zacht naar zich.
Zij houdt een vaste streek doorgaans in 's hemels perken,
En rust niet, stadig aan te telen en te werken,
Totdat ze hare ronde in 't ende net voltrekt,
En sluit den starreriem zoo wijd de heerbaan strekt,
Haar toegeleîd van Gods voorzienigheid, den menschen
Ten goede; een wit, zoo nut als iemands hart kan wenschen.
Het ging met 's Woords heront en 't Woord op deze wijs;
Een kleen en grooter licht, tot 's Hemels eer en prijs,
Opgaande, om 't zielendom der wereld toe te lichten.
De boschgalm licht voornit, doch moet voor d' aankomst
zwichten
Van 't eeuwig schijnend Woord, daar hij zijn licht uit leent,
En door welks opgang hij gedoofd wordt en verkleend.
De Heiland gaat terwijl door landen en door steden
Omwandelen, dan hoog, dan wederom beneden,
Om elk door wonderen en leeringe tot God
Te leiden; schoon zijn leer, beneveld en bespot,
Te lijden heeft van snoode en huichelensgezinden.
Hij is der dooven oor, het helder oog der blinden,
Der stommen tong en spraak, der lammen hand en voet,
Der droeven troost en zalf, de spijs, die honger boet,
Der kranken artsenij, en aller dooden leven.
Zoo wordt de Vader door het Woord, den Zoon, verheven.
Het geestendom vaart uit, dat menschen plaagt en schendt.
Hij toomt, als zeevoogd, het onstuimig element.
Hij leert de scholen en de leeraars in den tempel,
En roept misdadigen tot heil. Geen huis, noch drempel
Blijft onbetreên van Hem, noch zelf het woeste meer.
De Zon der waarheid gaat haar gangen keer om keer.
Het twaleftal (van 't Woord geheiligd tot heronten,
Om zielen met een zout van 's Meesters leer te zouten)
Zijn twalef teekens en wegwijzers van den loop
Der Heilzon, Simeons en aller vadren hoop.

VIJFDE BOEK.

INHOUD.

Herodias eischt streng den woestijnier ter straff'.
Herodes paait ze vast. De leeraar in den kerker
Zendt twee leerlingen om bescheid naar Kristus af.
Zij vragen, wie Hij is: „Gij ziet den Wonderwerker,"
Zegt Kristus, „gaat, getuigt al wat ge ziet en hoort."
Hij zet Joannes hoog; dat spijt de kerkgewijden,
Die drijven 't halsrecht door den koorknaap Malchus
Daar op 't geboortefeest de vorsten zich verblijden. (voort,
De vader, na den dans der dochter, bij den drunk,
Bevestigt, met een eed, te stemmen haar begeeren.
Zij eischt 's gevangens hoofd. De scherrerechter klonk
Het in den kerker af. Zij schaft het voor de heeren,
In eene schotel, haar Heer vader op den disch.
Daar elk het hoofd beschimpt en godloos vrolijk is.

Hoe eene borstkwetsuur, verzuimd en diep aan 't zweren,
Van een heelmeester, die 't inkankrend kwaad wil keeren
En schutten, harder met de hand wordt aangetast,
Zoo veel gevoelijker is 't weedom en de last
Der kranke, schuw van zich met smert te laten heelen,
En t' ongeduldig, om de heelzame bevelen
Des wondenmeesters in te volgen tot haar heil.
Dus ging 't Herodias, boosaardig, trotsch, en geil,
Die aan een wonde van bloedschennis vast ging kwijnen,
En, aangetast van een zielheeler in woestijnen,
Den middel vloekt, die een gehoorzaam hart geneest.
Z' is bij den echten man met recht gehaat, en vreest
Of haar d' onechte mocht met smaad ten hove uitschuppen,
Dies wrokt de wraak in 't hart, gelijk 't gedurig druppen
De steenrots uithoolt, en gelijk een smeulend vier
Eerst opsmookt, dan ontvlamt, in 't ende, op 's volks getier,
Een hof en heele stad in brand zet, dat geen stroomen
De vlammen, aan de lucht gesteigerd, kunnen toomen.
Zij heeft den straffer in de klauwen vast en wis;
Maar 't rouwt haar, dat hij leeft, in 's kerkers duisternis
En ongemak en stank, en schat, of dit haar redde,
Een wraaklust hooger dan de wellust van het bedde.
Gelegenheid noch tijd verzuimt ze, en spreekt bij nacht
Haar lief aan, daar een tocht van minne hem verkracht:
„'k Heb zoo veel smaads, om u en uwe min, geleden,
En nooit om eene gaaf mijn bedgenoot gebeden;
Gij weet, hoe diep een wonde ik in mijn harte draag.
Indien de schoonheid van dit lichaam u behaag'

[1] kerker (verg. 't Fransch geôle).

En zoo veel wellusten, door mijn genâ genoten,
'k Heb, u ten wille, naam en faam hier ingeschoten,
Mijn man en vader, en al vaders huis en bloed
Ten vijand. Dat vermocht een prikkelende gloed
Van liefde; en lijdt ge nog (het moet u eeuwig spijten),
Dat mij een wildeman in 't aanzicht durft verwijten,
Hoe ik, uw boelschap, in bloedschennis bij u zit?
Gedoogt een koning in zijn eigen erfrijk dit?
Gij most al overlang dat levendig gevoelen.
Ontziet ge met een hand vol bloeds mijn moed te koelen,
Zoo leg ik u niet diep, gelijk ge veinst, in 't hart!"
Dus sprak ze al zuchtende, en hij zuchtte om hare smart;
Dat voelde ze, en ontving aanminnig hem in d' armen.
De minnegloed begon t' ontvonken en te warmen
Den uitgekoren en gestreelden; en de brand
Ontstak alle aders, merg, gebeente en ingewand.
Toen smolten ze onderling in zulk een gloed van weelde.
Zoo stond een korte lust, die Eva zich verbeeldde,
Een mond vol appelsaps, genoten tegens God
En zijnen klaren wil en uitgedrukt gebod,
Den lustgenoot en haar en hun bedorven neven,
Op schipbreuk beî van ziel en lijf en 't eeuwig leven.
De koning, door 't genot der schoonheid dus verplicht
En overwonnen, zag, in 't drijvende gezicht,
De drie bevalligheên en minnegeesten zweven,
En troostte haar en sprak, ter dankbaarheid gedreven:
„Het waar een arm geschenk, o schoone rozemond
Van Englen waard gekust! dat wij u nu terstond,
En al een wijl geleên, den vloek[1] der majesteiten
Toedoemden[2]. Gij behoeft niet scherp hierom te pleiten;
Maar 't heeft bedenken, of de staat het lijden kan,
Om eenen woestijnier, een wereloozen man,
De kroon te wagen en het rijk in roer te zetten:
Gij zaagt in 't vangen, hoe men paste op kroon noch wetten,
En luttel scheelde 't, of men hadde ons aangerand.
's Mans aanhang is te groot in Syrië en al 't land;
Men noemt hem Gods profeet. Sla hand aan Gods profeeten,
Gij kwetst den appel van Gods oogen, uitgekreten
Bij 't volk, als Jezebel en Achab in hun tijd.
Men dreigt ons in het hart des lands, en buiten zijt
Gij met ons in den haat der naaste nageburen.
Mijn broeder Flippes dreigt van 't Noorden mijne muren,
Uit wrake, omdat ik u wegvoerde en 't gastrecht schon;
En d' Arabier Arete, in 't opgaan van de zon,
Wordt van mijn gemalinne, in 's vaders rijk gevloden,
Ten oorloge aangehitst. Wat lijde ik van de Joden,
Een wederspannige aard, al lasteringe en smaad!
En hoe het tusschen dien gebuur Pilatus staat,
Den landvoogd Pontius, en ons, is u gebleken:
Hij is genegen, zich in 's nabuurs zaak te steken,
En neemt al wat hem tot zijn aanwas dient te baat.
Verschoon me dan een wijl. Ik blijve uw toeverlaat,
Gevoele uw leed met smarte, en legge op mijne luimen,
En wil, zoodra de tijd eens rijp is, niet verzuimen,
Te wreken al uw leed aan dezen woestijnier."
Zoo spreekt hij. Zij bedankt hem met een lieven zwier
In d' oogen, en hij, moede en mat van haar te kussen,
Zoekt weêrgekust den slaap, of die zijn zorg kon sussen.
Maar zij verneemt geen rust; want d' onrust van de wraak
Houdt schildwacht in het hoofd. In d' oogen komt geen vaak;
Haar dunkt, zij hoort: „gij zit in bloedschande en in schennis,
En brocht uw schaamte en eer ter kerke[3], zonder kennis[4]."
Joannes, daar hij vast in 's kerkers schaduw zat,
Hoorde uit den leerling, hoe de Heilzon, land en stad
Omschijnende, het volk door kracht van wonderdaden
Verlichtte, en heelde al die om troost en noodhulp baden;
Ook, hoe een jongling, op een doodbaar uitgestrekt,
Uit zijnen ijzren slaap te Naïm werd gewekt;

[1]Versta: den vervloeker. — [2]toewezen. — [3]Versta: in 't graf. — [4]Versta: onbedacht.

Waarop hij daatlijk een paar trouwe leerelingen
Afvaardigde, die naar het wijste Orakel gingen,
En vraagden uit hun last[1]: of Hij niet was dit Hoofd,
Dat, rijk van God gezalfd, den vadren wierd beloofd;
Of allen stammen nog een ander stond te wachten,
Om hunnen hals t' ontslaan van 't juk der Helsche machten.
Zij volgden 's meesters last, en vraagden 't recht van pas,
Daar Hij, vast bezig, een verlegen schaar genas,
Den nachtgeest uitdreef, en den blinden holp aan oogen.
Toen sprak Emanuël: „getuigt Gods alvermogen!
Ontvouwt uw meester klaar al wat ge hoort en ziet.
Gelooft uw oog en oor, en mijn getuignis niet:
De blinde aanschouwt den dag. De lammen krijgen voeten.
De dooven hooren; ja, de priesters zelve moeten
Bekennen, hoe ze een rij melaatschen, lang geknaagd
Van heelloos evel, rein van smetten zien gevaagd.
De lijken waken op, en dees verstokte Joodschap,
In 't hemelsch arm, wordt rijk door ons genade-boodschap.
Gelukkig is hij, die niet struikelt op dien steen,
Dat God verlichaamd uit den Hemel elk verscheen."
Zij keeren weêr, en 't grootste Orakel van Gods waarheid
Begon Joannes' lof aldus, in volle klaarheid,
T' ontvouwen voor het volk, van overal bijeen:
„Is Zacharias' zoon in uwe oogen kleen
En slecht, naardien hij zendt om licht, aan mij t' ontsteken?
Dees werd bij 't kleene, en ik bij 't groote licht geleken,
Het moederlicht, daar al wat licht hoeft vier bij haalt.
Zoo gij hem slecht acht, hoe liep elk dan afgedwaald
Dus wijd de steden uit naar wilde woestenijen?
Was 't, om een wankel riet te zien aan alle zijen
Zich buigen naar den wind? Dat is Joannes niet.
Hij staat onwankelbaar, als een kolom, ontziet
Geen koningen, ten halve in overspel verdronken
En helsche gruwelen. Hij tuchtigt in spelonken
En kerkeren het lijf, en leeft bij armen kost.
Of wondt ge een tegens koû zien zacht en warm gedost,
En heerelijk in zijde en purper uitgestreken?
Zoekt pracht en praal in 't hof: daar krielen hofgebreken;
Daar is de wereld met pluimstrijkerij gediend;
Daar houdt men koningen, om snood genot, ten vriend,
En schuift Gods wet en God om staat aan d' eene zijde.
Of zocht gij een profeet, die zich ter waarheid wijdde?
Dat was, dat is hij nog, en meer dan een profeet,
Die, aangezocht tot eer en aanzien, mij beleed
Voor Gods gezalfde, en zich een boschgalm in woestijnen,
Een boetbazuin, die haast zou zwijgen en verdwijnen.
En trouwen hij is meer dan eenig oud profeet;
Want Malachias spelt, hoe hij zijn ampt bekleedt,
En, als een Engel in een lichaam, elk zou manen,
De heerbaan, vóór de komst van Davids zoon, te banen:
Ja, geen profeet, vóór hem gezonden, komt hem na,
Geen moeder baarde ooit zoon in glans zijn wedergâ.
Ik zelf, uit vaders schoot neêrdalende uit den hoogen,
Schijne in dees heileeuw, min dan hij in 's menschen oogen;
Hij brandt van ijver: uit dien Godsbrand straalt de glans;
Dies woûden Farizeên hem heffen in den trans
Van eere boven mij, om mijnen glans te smoren;
Maar wijzende van zich op 't Woord, den eerstgeboren
En 't heilig offerlam, dat 's menschdoms misdaad draagt,
Verviel hij in den haat der schijndeugd, die hem plaagt
In 's kerkers klauwen, daar hij, van den geest gedreven,
Niet schroomt, getuigenis van 't eeuwig Woord te geven."
Soldaat en tollenaar, en die voor smetten[2] gaan,
Doch nu gewasschen in de stroomende Jordaan,
Verheffen God hierop, die hun genâ gewaardigt,
En wie boetvaardig zucht genaderijk rechtvaardigt;
Maar Schriftgeleerde en nooit bekeerde Farizeên
Versmaden, naar Gods raad, door boete in 't bad te treên,

[1]Versta: den last, hun gegeven. — [2]Versta: schandvlekken, verworpenen.

Dies maalt de Waarheid hun gebrek af met die streken[1]:
„Bij wien wordt dit gebroed met reden best geleken?
Hij slacht den kindren op de merkt met dit geschrei:
Wij fluiten vast ons beste, en gij gingt nooit ten rei;
Wij zongen klachtzang, en gij liet nooit druppel tranen.
Joannes kwam u trouw opwekken en vermanen,
At nimmer tarwe, noch dronk sterken drank of wijn;
Nog schold men hem een Droes[2], vermomd met Engleschijn.
Maria's zoon verscheen gemeenzaam en lieftallig,
En ging genood ten dissche, in oor en oog bevallig:
Nog scholdt ge hem een vraat en wijngod, ieders vriend,
Met tollenaar en boel beholpen en gediend;
Doch wijzen loven God, den algemeenen Vader,
Elk even na, een mild uitreiker en verzader,
Die geen heilmiddelen verzuimt noch leerenswijs,
Om elk te voeren in het hemelsch paradijs."
Gelijk, in tegenspoed en aangevochte tijden,
's Verdrukten naam en faam beneveld veel moet lijden,
Bij al wat pluimstrijkt en genot ten Hove zoekt;
Zoo werd Joannes, een gevangen held, gevloekt
En in zijne eer geraakt van God vergete smetten.
De weifelaars, die licht een lasterstuk blanketten
Tyrannen ten gevalle, om buiten ongemak
Te leven, leden, dat de Heilig eenen krak
In eere en aanzien kreeg, en staken nog hun zegel
Aan 't eerloos lasteren. D' oprechte, die den regel
Van deugd en waarheid volgde, en nimmer zwichten woû,
Most dapper lijden. Dat 's de wereld en haar trouw;
Maar toen 't orakel van de wijsheid en de waarheid,
Den boetgezant en God ten prijs, met zulk een klaarheid
De nevels en den mist der lastering verdreef,
Zag al de wereld om. Zoo groot een aanzien steef
De zenuwen van al de zwakken, luttel dankbaar.
Het eerst ontkende werd herkenbaar en ontvangkbaar:
Gelijk oprechte munt, voor eene poos gewraakt,
In prijs opsteigert en herkend in eere raakt.
Dees lofspraak, die allengs meer velds begon te winnen,
Ging Arons priesterdom te bijster aan de zinnen,
Herodianen, fijne Esseên en Farizeên.
Dees loffaam donderde door hof en land en steên.
Aartspriesters, Kaïfas en Annas, overkwamen
Te letten, hoe men best dien opgang mocht beschamen,
En vaardigden hij nacht hun koorknaap Malchus af,
Een hitter ijvraar, die om God noch waarheid gaf,
Als hij zijn meesters eer op zijne ziel mocht vrijen[3].
Hij kwam te Macherunte in 't hof ter brugge oprijen,
Met een vertrouwbrief aan Mevrouw Herodias.
Haar hart sprong op van vreugd, toen zij den inhoud las.
Men waarschuwt haar bij tijds voor eere en staat te waken,
En snel te smoren twee, die 't hoofd te trotsch opstaken,
Den schildknaap eerst en dan den heer en zijn gezag.
Het raakte nu haar kroon. Verzuimde zij 't, de dag
Zou haar berouwen. Men behoefde geene glimpen,
Om d' ongebonde tong dus los te leeren schimpen
Met majesteiten en zoo groot een koningin.
Zij nam dees rede diep met nabedenken in, (tig:
En antwoordde op dien brief den koorknaap kort en krach-
„'k Bedank uw meesters voor hun trouwe en gunst. Warach-
Zij waken vaderlijk voor ons en onzen staat. (tig,
Men eer ze, als vaders, voor hun zorge; maar wat raad?
De koning was dus lang tot geen besluit te brengen.
Wij klagen nacht en dag ons harteweên, en mengen
De tranen in 't geklag. Hij kust de tranen af,
En vaagt ze van den wang, en blijft gestreng en straf
In 't weigren van zijn liefs verzoek en eerste bede.
Het raakt hem wel; maar 'k word gepaaid met deze rede:
Mijn schoone, 'k wil om u uitwerken wat ik kan;
Maar hoe? Joannes is een streng, een heilig man,
Rechtvaardig naar de wet, en ijvraar naar zijn zede,
Is 't buiten spoor? Gedenk, het leerampt brengt dit mede:
En ons geweten tuigt, hoe wij te gader staan.
Natuur is buiten 't perk der leeringe gegaan.
Het luidt wel koninklijk, zich niet zoo nauw te binden:
Want David, Salomon, en d' eerste aartsvaders vinden
Zich niet zoo zuiver. Ons vergrijp staat mede in reên:
Maar nooit heeft Gods profeet dit ongestraft geleên.
Wij dienen niet te brusk de slapenden te wekken.
Begon al wat ons vloekt in 't harnas op te trekken,
Gelijk Europe vloog naar Azië voorheen[1];
'k Zag Troje in Macherunte, en Paris en Heleen
In mij en u herteeld, en Menelaüs weder
In Flips mijn broeder, en Homeer met zijne veder
Aanstreven op dees stof, een bloedige Ilias.
'k Zag Macherunte in rook en vier en vlamme. Was
Uwe eer dan wel bewaard? Zwijg stil, en laat dit slapen.
Dus zit ik diep in schande en weerloos zonder wapen,
En krop met ongeduld dat gruwelijk verwijt."
Zoo sprak ze, en huilde van wraakgierigheid en spijt,
En schudde driemaal 't hoofd, en liet de vlechten zwaayen.
Vergeefs zoekt Malchus haar te troosten en te paayen.
Het wrokken neemt geen eind, doch endlijk wat bedaard,
Hervat ze dus haar woord: „mijn wraakzucht wet het zwaard,
Of mengt vergift. Ik zit geschandvlekt en besproken[2],
Maar zweer, niet lang dien hoon te lijden ongewroken.
Belieft het u, verblijf een luttel in ons hof.
Mijn mans geboortedag verjaart. Laat zien, wat stof
Ten zoen zal dienen van dit onverzoenbaar wrokken,
Al zou men hier de kroon en lijf en ziel in brokken.
Verwacht[3] het vrolijk feest. Ik mocht me dienen van
Uw raad, en neem het al te baat wat helpen kan."
De koorknaap Malchus liet zich vinden op haar bede.
De dag verscheen nu hoog in Lentemaand. Alreede
Werd bijgehaald, wat tot dees feesteer dienen kon.
Nooit zag Jeruzalem het hof van Salomon (schepte.
Meer blinken, toen men 't goud uit 's konings goudvloot
Al 't Hofgezin vond werk. Elk woelde, elk zweette, elk
De handen; nog kwam 't Hof aan tijd en volk te kort. (repte
De vorsten gaan ten Hove, en 't vrouwentimmer wordt
Gewelkomd en onthaald, naar heuren staat en waarde,
Van 's rijks hofmeester op de voorzaal. Daar vergaârde
De feestgenootschap vast, gelijk één hart, één ziel,
Daar d' een den andren heusch gemoette en onderhiel
Met deftig staatgesprek en allerhande maren,
Ook zonder Kristus' naam, alom gespreid, te sparen:
Of dit de koning was, de rechte Davids zoon,
Om, 't volk verlossende, Tiheer uit Numa's troon
Te schoppen, door een sleep herooide aanhangelingen,
Uit Galileên geraapt, die korts nog visschen vingen.
Herodes, die omhoog uit eene tralie zag
Al wie ter brugge opreed, kwam endlijk voor den dag
Met zijne koninginne en dochter, aan haar zijde,
Beide uitgestreken[4], als Godinnen, trotsch en blijde.
Al wat er zat rees op, en knielde driemaal neêr:
„Lang leef Herodes en Herodias, in eer
En prijs en mogenheid en majesteit te gader,
Gelijk hoogloflijk zijn voorvaders en haar vader!
Dat zij hun wensch en vreugd beleven aan dees vrucht,
En wie de kroon benijdt verhaasd ten velde uitvlucht'."
Dus luidde 't juichen en de wensch der feestgenooten.
De koning welkomt ze al. De zaal wordt opgesloten[5]
Met dubble deuren. Toen verscheen het ooge een kerk,
Een heerlijk hofgewelf, vol goud- en zilverwerk;
De marmervloer bestrooid met een gebloemden regen;
De wanden met tapijt behangen, en een zegen
Uit Arabye zwaait hun wyrookgeuren toe.
De tafel noodt ze, en wordt van 't lange dralen moê.

[1]trekken. — [2]Versta: boozen geest. — [3]Versta: handhaven.

[1]Versta: wegens Helena. — [2]gesmaad, op de tong. [3]Wacht af. — [4]opgetooid. — [5]opengedaan.

Herodes zegt: „zit aan; laat niemand zich lang bidden."
Hij zet gemeenzaam zich aan 't hoog eerst in het midden.
De koningin wordt met haar dochter over hem
Op banktapijt gezet. Alle andren, op de stem
Des konings, vlijen zich eerbiedig, heer en joffer,
Door min gepaard, gelijk een duif voegt bij een doffer.
Men giet handwater uit het zilveren lampet.
De handdoek droogt de hand. Men schaft er op 't banket,
De weite, en voort een rij van eedle hofgerechten.
Het woelt er bene en weêr van maagden en van knechten,
Alle even jeugdig, en alle even schoon van leest.
Men schenkt den koelen wijn, die teffens lijf en geest
En God verheugt. Al wat ter tafel aanzat muntte
In pracht voor andren uit. Het gansche Macherunte
Komt ingedrongen; want het konings jaargetij
Hiel open hof, en woû gemeente en burgerij
Niet innetoomen, maar elk even bensch onthalen.
Men stelt meer tafels toe en opent alle zalen.
Het zeil most volstaan, en in top al wat er was.
Een ander Ofir vloeide in 's konings kist en kas.
Nu schenen veld en bosch van wildbraad leêg gevangen.
Limoen, olijf, granaat, en goude oranje hangen
Aan takken, druipende de joffer in den mond.
Een paradijslucht, pas gematigd en gezond,
Verkwikte 't hart van al die hier te gader zaten.
De weelde en overdaad, nu teffens uitgelaten,
Bejegenden elkandre uit onderlinge gunst.
Der stoffen dierbaarheid[1] most wijken voor de kunst,
En arbeid, aan het goud en zilverwerk gehangen,
Kleenoodje en feestgewaad. Men docht om geen gevangen,
Die in den kerker schier van stank en rook verging,
En even trouw aan God, der dingen Schepper, hing,
Al scheen bij jammerlijk van Gode en elk verlaten.
Helaas, hoe gaat het toe in wereldlijke staten:
Diogenes zit arm, gescholen in zijn ton,
En rijk, wil een monarch, die hem de rijke zon
Beneemt, en niet vermag bij al zijn macht te geven,
Niet prachen om een gaaf. Hij weegt de dood en 't leven
In eene schaal, te vrede in al wat God behaagt,
Die 't leven geeft en neemt. De tweede Elias vraagt
Naar geene Jezebels noch Achabs dreigementen.
Hij geeft, wat hij bezit den rijksten heere op renten,
Zijn rust, zijn bloed, zijn ziel, en goede en kwade faam.
Hij geeft het al ten beste, om Jezus' eer en naam,
Ten heil des menschdoms, in zijn volle kracht te zetten.
Laat nu het Princenhof een schelmstuk vrij blanketten,
Aartspriesters, Farizeên, en al wat waarheid kruist
Zich heimelijk ketelen en lachen in zijn vuist;
Een hartekenner ziet door 't vossevel en veinzen,
En kent den hoofschen trek en oogmerk en gepeinzen
Des Schriftverdraayers, die stout uitvoert wat hij droomt,
En lange tabbers met schrifture en spreuken zoomt.
Och! hoe gerust is 't, in een lage hut te duiken,
En schild noch wapen, stam noch koninklijke struiken
Te tellen, uit een rij voorvadren; maar 't genot,
Een druppel invloeds van genade en troost uit God
Te voelen! Dat is meer dan afkomst, schild, en wapen.
Zoo staat men vrolijk op; zoo gaat men vrolijk slapen.
Doch laat ons 't jaargetijde uitvoeren, en de rol
Des hoftooneelspels van Helene, blind en dol.
De maaltijd gaat haar gang De boel legt op haar luimen.
De geest van overspel, die 't hof bezit, zal ruimen
Met eenen stank van moord, ten spiegel voor elk een.
De lentezon, die lang het hofbanket bescheen,
Ging onder; daar de Nijl, met zeven volle kelen,
In zee komt bruischen, en de zoute baren deelen (bergt,
Met schuim en sterken stroom, geschept uit noordsch ge-
Dat met een trotsche kruin den hoogen hemel tergt;
De schaduw naderde en kwam op met zwarte dampen.
Toen zocht men dag en licht aan honderd goude lampen,

[1]kostbaarheid.

Aan 't hoogste hofgewelf gehangen tot een praal.
De koning vrolijk liet een koninklijke schaal,
Waaruit Herodes, zijn Heer vader, plag te drinken,
Vol lekkren nectar van zijn Ganymedes schinken.
Elk zweeg. Hij sprak verheugd, dat elk hem hooren kon:
„'t Is heden zestig jaar, God woud's, dat ons de zon
Op voêsters schoot bescheen, en al het Hof, ten trone
Aanschietende, overluid Heer vader met dien zone
Geluk toewenschte, op 't luid bazuinen van de faam,
En ieder riep: hij erve uw deugd, gelijk uw naam,
Ten zegen van het rijk, dat onder hem vermeere!
Verwacht nu t' zamen, wat van zijnen braven heere
Een onderzaat verwacht." Toen juichte al wat er was:
„Lang leef de koning en Mevrouw Herodias!
Lang leef de koning en beschame al die hem haten!"
Zij dronken rustig, en de vreugd scheen uitgelaten.
De wijnkelk ging rondom de tafel reis op reis.
Het hemelsche muziek doorgalmde 't groot paleis.
De rijkshofmeester brocht de beide sluyerkronen,
En spande ze om hun hoofd, op 't mengelen der tonen
Van zang en fluit en snaar. Het orgel van het hof
Hiel beurte, zwanger van Herodes' naam en lof.
De vorsten zaten van verwondering verwonnen
Om twee gekroonden, en de diamante zonnen
Verdoofden 't avondlicht, dat uit de lampen scheen.
De koningin, nu ruim zoo schoon, als ooit voorheen,
Belonkte vast den heer met hare drijvende oogen.
Hij werd van groote min zoo minnelijk bewogen,
Gelijk een bruidegom, die met zijn eersten brand
De bruid in d' armen valt, op 's bruilofts ledekant,
Terwijl haar wangen van geveinsde schaamte blozen.
Het lust Antipas, zich een weinig te verpoozen,
Hij rijst blijmoedig vóór 't aanrechten van 't banket;
Zij volgen te gelijk dit voorbeeld, als een wet.
Salome, op moeders wenk, vertrekt en laat zich leiden
In een salet (het was te voren zoo bescheiden[1]),
En ondertusschen gaat het feestgespan ten dans,
Eerst vrouw en man alleen; dan vrouwen en de mans
Bij paren; dan gelijk gevlochten[2] in een drommel,
Op harp en schuiftrompet en feestbazuin en trommel.
Men danst den harnasdans op trommel en trompet,
Hoe grootvaâr aantrekt en dan aftrekt, of bezet
Antigonus, die zwicht en jammerlijk te spade
De wapens wegsmakt, en oodmoedig om genade
Den overwinner smeekt, die, vuil van eerlijk stof,
Met zege keert, en macht van standers plant op 't hof.
Dus bezig treedt er aan herschapene Salome,
Zoo dertel opgesmukt, als Flora, die te Rome
De burgerij verrijkte uit haren jongsten wil.
De dansers ruimen op. Gezang en spel zwijgt stil.
Zij zwaait een luit van wit ivoor, gereed te spelen,
En dansende het oor met keel en snaar te streelen,
Alle oogen met den zwier van haren dans, dan dus
Dan anders, te verzaâu. De vader met een kus
Genaakt ze, en kan zich nauw van dees Pandore spanen.
De moeder kust ze mede en weent, en laat haar tranen,
Die rollen langs de wang, als dauw en perlen, af
Van vreugd. De dochter bad om oorlof. Vader gaf
De knielende orelof, voor hem en 't hof te pralen
Met hare gaven, daar bevalligheên uit stralen.
Z' is van nature om prijs voltooid, van top tot teen,
Als uit het aanschijn van de moeder net gesneên,
Gelijk een beeld en schoon van leest, en al de leden
Manieren zich van zelf naar d' ingeplante zeden.
Hare oogen drijven, als twee starren, daar een vier
Van diamant in speelt. Was nu Apelles hier,
Zijn verf kwam vier te kort, om dit gezicht te schildren,
Ja, Salomon, hoe wijs en grijs, zou nog verwildren,
Verslingren, en veraard in Heiden, dol van min,
De Godheid loochenen, en voor eene Afgodin

[1]beschikt, bepaald. — [2]dooreengemengd.

Het wyrook zwaayen; maar de feestgenooten beiden,
't Is tijd, dat wij den dans aanheffen en geleiden.
Zij treedt eerst langzaam, tot een voorspel, hene en weêr,
Allengs wat rasscher op de luitsnaar, keer op keer;
Na 't voorspel vangt ze eerst aan te spelen en te zingen,
En weet de voeten naar den toon en trant te dwingen,
Doch luchtig, zonder dwang, dat feestdans en muzijk
Van kele en snaar gelijkt een minzaam huwelijk,
Of eer geen huwlijk, maar eene edele vrijagië.
De rozekrans om 't hoofd, de zwaayende pluimagië,
Het sneeuwit zijden kleed, vol leliën van gond
Gezaaid, het haugend haar, van nektargeur bedanwd,
De perlen aan het oor, de zuivre halskarkanten,
En 't voorhoofd, daar gestarnt van fijne diamanten
Aan 't hemelsch aanschijn straalt, bekoren niet zoo sterk,
Als zij betooveren wat haar omringt in 't perk.
Maar luistert, hoe ze zingt: gelooft dan, dat Meerminnen
Op schipbreuk uit zijn door het streelen van de zinnen,
Gedreven en gesold van tonen op hun maat.
Al 't schoonste, op 't eene punt gevat, verrukt en slaat.
Zij zong: „Antonius kon Fulvia vergeten,
Zoo ras Cleopatra zijn hart eens had bezeten;
Hij zag ze nacht en dag naar d' oogen en den mond.
De Roomsche held, die 't zwaard, vol moeds, op zijde bond,
Om Parthen Oostwaart op te gaan heorelogen,
Leî 't zwaard zachtzinnig neêr, op 't wenken van hare oogen.
Zij hing hem sedert, als een slagzwaard, op de zij,
Betooverd van haar minne en lieve afgoderij.
Toen ze uitgenood den held op Cydnus' stroom gemoette,
Geleek ze Thetis in een zeeschulp, die hem groette;
Hij smolt, gelijk Adoon, in Venus' dartlen schoot.
Tooneelspel, mommerij, en waar de lust hem noodt
Op jacht of hofbanket, hij volgt het, als verslonnen.
Had Cæsar Rome, zij had Cæsar overwonnen."
Zij zong, hoe Cæsar om haar hals geketend hing;
Hoe Danaë Jupijn, in goud vermomd, ontving;
Hoe Mars aan Venus kleefde, en zij, met roode wangen,
Het Godendom omhoog uit eene wolk zag hangen,
En lachen om 't bedrog der overschoone bruid.
Het beven van haar keel, vol orgels, en de luit,
Een graf des nachtegaals, gevolgd van 't geestig slingren
Der voeten hene en weêr, en 't walpsch gedans der vingren,
Alle even geestig op de luitsnaar uitgeleerd,
Den zin uitbeelden van de woorden, geschakeerd,
Gelijk de regenboog, met veelderhande verven,
Die hier voortrekken[1], daar verschieten en versterven.
Nu trok ze nog een strik met dansen in dit veld,
Waarin Herodes' naam met lettren stond gespeld;
Toen zweeg de luit, en scheen een poos heel kort te stuiten.
Men hoorde midlerwijl violen, harp en fluiten,
Schalmei en schuiftrompet zich mengen in haar keel,
En galmen, die allengs verflauwden zacht en eêl.
Dan steigerde, dan scheen de zang het op te geven;
Gelijk het nachtlicht in de pijp brandt, dan verheven
Opflakkert, dan bezwijkt, en, deerlijk afgepijnd,
Den geest geeft met een snik en blik[2], en fluks verdwijnt.
Ten leste komt ze snel ten dansperke uitgesprongen,
Gelijk de vos, om niet het hol en zijne jongen
T' ontdekken voor den brak, die 't spoor volgt door het gras;
Dat rook Herodes en Mevrouw Herodias,
En 't ketelde zijn geest. Zoo viel ze voor zijn voeten.
Men hoorde een handgeklap, en al de gasten moeten
Bekennen, dat nooit dans gedanst werd aan den Nijl,
Ook geen Cleopatra het met dien zwier en stijl
Uitvoerde voor den held, wiens hart zij overheerde,
Als dees princes Salome. Elk loofde haar; elk eerde
De schoonheid van de ziele, in 't lichaam, schoon van leest.
De vader nam haar op in d' armen, die bedeesd
Om onschuld[3] bad, en dat de dans hem mocht behagen.

Hij kuste haren mond. De feestgenooten zagen
Den geest en kracht des wijns opzweven. Hij belooft
En zweert hij zijne kroon, met eenen bij zijn hoofd,
Naar d' Oosterlingsche wijs, al wat ze zou begeeren,
Al waar 't de halve kroon, haar rustig te vereeren.
Z' aanvaardt eerbiedig dees genâ der majesteit.
De moeder vat dit woord al juichende, en geleidt
De dochter in 't vertrek. Daar gaat ze, eer 't wordt te spade
En hij henuchtere[1], met Malchus stil te rade.
Men onderrecht de maagd, wat gift haar t' eischen sta.
Zij treedt ter zale in, trotsch op de aangeboôn genâ,
En eischt Joannes' hoofd, ten heerlijken bankette
In eene schotel; dies Herodes zich ontzette,
En om het hoofd bestorf, zoo wit gelijk een doek.
De hooggezworen eed berouwde hem. 't Verzoek
Haar in te willigen, gaf machtig nabedenken;
Uit een godvruchtig hart? o neen; maar zich te krenken
In eere en aanzien, bij het ingenomen volk,
Dat dezen woestijnier, gelijk een Hemeltolk,
Bewyrookte, en, getergd door zulk een reukeloosheid,
Uitspatten mocht ter wrake en allerhande boosheid.
Al mag een koning uit den hoogen stoel gebiên,
Hij is een mensch, niet meer, en moet een mensch ontzien.
De kroon, het purper, en de lijfwacht, en het wapen
Zijn niet dan glimpen, daar zich kinders aan vergapen;
Doch mannen weten, hoe men hierom drave en wensch',
Dat al dees ijdelheên het wezen van den mensch
Niet raken, maar, gelijk een schors, van buiten kleeden,
En d' allerminste een plaats en tijds gelegenheden
Kan gâ slaan, zelf een vrouw, gelijk Semiramis
Of Judith, hem in 't bedde of zittende aan den disch,
Den slag kan geven; ook, in 't midden van zijn stoeten
Gelijk Pausanias, Filippus[2] komen groeten
Van achter, midden op het triomfeerend feest.
Wat raad van dezen kant? Aan d' andre zijde vreest
De bloedhond, die niet vreest den Hemel aan te blaffen,
Dat al het Hof hem mocht verlastren en bestraffen
Van trouweloosheid en meineedigheid. Wat raad?
De schaal van 't overleg gaat hene en weêr, en staat
Niet in den evenaar. Toen kwam de schaamte boven.
Wat schaamte? Een Helsche schaamte in 't dronken hoofd,
Beneveld van den wijn, en geest Apollion (bestoven,
Blaast heimlijk hem in 't oor: „vaar voort!" Toen overwon
De dronke schaamte reên en achterdocht[3] en schrikken.
Hij spalkt den mond op met afgrijselijke blikken,
En roept: „Hofmeester, voort! vaar voort, en neem hem wis;
Salome schaff' me 't hoofd des lastraars op den disch!
Een woestijnier ontzag noch God, noch majesteiten.
Hij brengt zijn vonnis meê. Wat hoeft men lang te pleiten?"
De rijkshofmeester gaat, en Malchus, aan zijn zij,
Geleidt hem torenwaart: daar vindt hij twee of dry
Leerlingen, die beducht voor hunnen meester waakten,
En nooit, om lief noch leed, 's gevangens eer miszaakten.
Ook werd hen licht gegund, als tot een dreigement,
Zich nu te spiegelen aan 's lastraars bloedig end.
De kerker wordt bij nacht, op 't hoog gebod, ontsloten.
Joannes vrolijk hoort ze, en welkomt onverschoten
Den rijkshofmeester, die hem toebijt, half ontsteld:
„Bereî u fluks ter dood; uw vonnis legt geveld."
Joannes antwoordt: „ik bereidde mij al lange,
Den slag des doods getroost. Messias komt dees slange,
De dood, het hoofd intreên. Zoo vangt het leven aan."
Hij ziet de leerlingen bekreten binnen staan,
En zegt: „mijn kinders! is het nu een tijd van schreyen?"
Hij wischt hun tranen af, en kust ze vóór het scheyen;
„Getuigt uw Heiland van mijn onderdanen plicht,
En hoe de morgenstar voor 't groote moederlicht

[1] uitkomen. — [2] Versta: flikkering. — [3] verontschuldiging.

[1] nuchter worde, tot zich zelf kome. — [2] Van Macedonië, Alexanders vader, door Pausanias doorstooten. [3] nadenken.

Verdwijnt, en Mozes' wet en Arons ceremonie
Voor waarheid wijken." Toen ontstak de wreede tronie
Van Malchus, rood als vier: „Hofmeester!" sprak hij, „sla
Vrij toe; de koning wacht op dit banket; 't wordt spâ."
Joannes knielde, uit last des hopmans, voor de sabel,
En sprak, onschuldiger, onnoozeler dan Abel,
Toen Kaïns broederwrok hem opkwam, dol en boos:
„Mijn leidsman zij Gods Lam, voor eeuwig en altoos!
'k Heb, als Helias, voor Gods oogen streng gewandeld,
De bloedschande en geweld bestraft, en niets mishandeld[1].
O God, ontvang mijn geest!" De hopman sloeg en trof;
Het hoofd sprong driemaal op van d'aarde in 't bloedig stof,
En Malchus riep: „zoo moet het gaan, die Sion baten,
Aartspriesters lasteren en koninklijke staten!"
Hij doopte een zweetdoek in het warme en rookend bloed,
En spuwde 't gapend hoofd in 't aanschijn, heel verwoed.
Het scheen, men hoorde een zang en galm van Engletongen,
Als of ze Gode lof en Alelnya zongen,
Dien 't bloed der Heiligen zoo hoog en dierbaar schat.
De leerelingen gaan weemoedig om de stad,
En kermen schreyende: „wat werkt een dronken tooren!
Joannes is van daag geboren of herboren
Ter martelkrone, hem bewaard in Jezus' rijk.
Twee ongelijken staan in tijd alleen gelijk
Met hun geboortefeest. Men zal nakomelingen,
Zoo Jezus met zijn glans eens kome door te dringen,
Dit heilig martelfeest zien vieren, jaar op jaar,
Met rozekransen en feestoen en kerkgebaar."
Een goude schotel ving het hoofd. Men gaf 't Salome,
Die, blijde om dees schenkagië en moeder wellekome,
Ter booge zale optreedt, daar 't gastmaal vrolijk is.
Zij schaft het juichende haar vader op den disch,
Voor koninklijk banket, en zet zich aan de zijde
Van moeder, in haar schik en nooit voorheen zoo blijde;
Maar luttel docht ze, wat de dochter wedervaart,
Die, dansende op het ijs, van 't ijs, een scherper zwaard
In 't zinken voelen zoude, als Gods gerechte zeisen
Het heilloos onkruid maait, en rekening komt eischen
Van zulk een gruwelstuk, daar nu de disch meê praalt.
De wulpsche danster prikt, met hare goude naald,
De tong van 't heilig hoofd, en durf wraakgierig spreken:
„Ik steke eene adder, die Vrouw moeder heeft gesteken
Zoo vinnig naar het hart, dat minst een man betaamt,
Die wetten planten zal en zedigheid en schaamt."
De dischgenootschap schimpt: „hier is de Waterstorter!
Men zett' hem in 't gestarnt'. Dees is een hontvoet korter
Als eerst, en spelde zelf, dat hij verminderen most."
Men schuift de schotel voort den disch rondom. Hoe kost
De Hemel, die bij nacht het zag, met duizend oogen
Van heldre starren, dit tooneelspel nog gedoogen!
Maar wat gehengt God niet al boosheid, eer Hij straft!
Dus liep de rol af van 't banket, zoo Helsch geschaft.

ZESDE BOEK.

INHOUD.

De koorknaap Malchus komt terstond, den andren dag,
'tAartspriesterlijke hof de blijde tijding brengen.
Zij openbaren het den landvoogd uit ontzag;
Maar hij ontziet, zich in Herodes' recht te mengen.
De leereling verzoekt Joannes' lijk aan 't Hof,
Begraaft het bij Sebaste, uit d'oogen van de vloeken,
En meldt het Kristus, die belooft hem uit het stof
Te wekken, en de ziel in lommer te bezoeken,
Daar zij, vast warende, d'aartsvaders op een rij,
In eenen ommegang, ging monstren op hunne orden,
En troosten met de komst des Heilands, die nabij
Verwinner van de Helle en Afgrond stond te worden.

[1]misdaan.

De boetgezant verneemt zijne onders in den drang,
En valt hun om den hals, en sluit den ommegang.

De zon bereed den Ram, die weêr, naar zijn gewente[1],
Met goude hoornen 't hek der aangename Lente
Hadde opgestooten, om den arbeidzamen os[2]
In 't juk te spannen; toen Heer Malchus' kerkkaros
De brug van Sion, als een pijl, kwam opgevlogen,
In 't hof van Kaïfas, ontrukt en opgetogen[3],
Met Annas, om den stoel van hun aartspriesterdom,
Geschokt door Kristus' faam en voor dien aanwas stom,
In kracht te zetten, en de nieuwe pest te smoren
(Zoo noemden zij ze) eer hun bederf mocht zijn geboren,
Zij wellekomden beî den koorknaap in 't salet,
En vraagden wat hij bracht, ten troost van Mozes' wet.
„Die storm," sprak Malchus, „waait niet langer zoo verbolgen:
De knecht is reede om hals, de meester zal haast volgen."
Met eenen toonde hij den zweetdoek aan de zon[4],
Geverfd in heilig bloed: „Ik kwam en zag en won.
De voortocht legt in 't zand; wij zullen triomfeeren.
Zoo tapt men bloed af, dat de muitkoorts zou vermeeren.
De koningin bedankt de princen van de kerk,
Voor hun getrouwe wacht. Zij neemt het als een merk
Van uw genegenheid tot hare kroon en staten,
En zweert, gij moogt u op Herodes' macht verlaten.
Kan zij ten Hove, bij den koning, haren heer
U begenadigen, ten wasdom van uwe eer,
Zij blijft uw dienstmaagd, nu voortaan, tot allen tijden,
Ten trots der vijanden, die Arons kroon benijden."
Hij meldde hen den dans en van 't geboortefeest,
Herodes' vreugd en eed, en van Salomes geest;
Hoe hij Herodias den aanslag holp beleiden;
Hoe zich de wildeman tot sterven most bereiden;
En hoe veel mijlen velds bij nacht de kerkkaros
Gehold hadde, over berg en heuvel en door bosch
En braam, om d'oversten der priesterlijke wijding,
In 't opgaan van de zon, door d'eerste blijde tijding,
Te groeten, met een wensch in hun genâ te staan.
Hij voegt er bij: „wordt bij uw Heiligheid geraân
Gevonden, Jozefs zoon te vangen door soldaten,
Men stel me in 't spits; 'k wil voor uw kroon mijn leven laten,
Al roepen ze: opgeraapte uit Idumeeschen stank!"
Zij namen deze maar al juichende aan met dank;
Doch achten 't zorglijk voor den volke in 't licht te brengen,
Dat zich aartspriesters in dien aanslag dorsten mengen.
Het was hen lief, dat hij voorzichtig had gelet,
Zich onbekend in 't hof te houden van 't banket,
Om zijne meesters, die hem zonden, niet t' ontdekken,
En duizenden, in slaap gewiegd, niet op te wekken.
Nog docht hen raadzaam zelfs den landvoogd deze maar
Te melden, eer de roep zich in het openbaar
Uitspreidde. Zij gaan heen naar 't Roomsche hof toe stappen,
En klimmen statig op, langs marmersteene trappen.
De koorknaap trad vooruit, opdat hij eerst vernam,
Of d' aanspraak Pontius, dus vroeg, gelegen kwam.
Dees liet d' aartspriesters beide inhalen zonder beiden.
Zij volgen daatlijk, daar hofdienaars hen geleiden.
Pilatus welkomt ze in de lange galerij,
Gestut van vijftig hofkolommen aan d'een zij.
Hij hoort en ondervraagt en, na het overwegen
Van d' onverwachte maar, gaat dus hun rede tegen:
„Wij hebben op 't gerucht des woestijniers gelet,
Doch tegens zijne drift ons 't minste nooit verzet.
Den vreemden godsdienst en Hebreeuwsche schoolgeschillen
Bekreunt zich Rome niet; die mogen, zoo ze willen,
Hun vrijen gang gaan en krakeelen, dat het kraak',
Zoo lang 't krakeel 't gezag des Capitools niet raak'.

[1]Anders gewoonte. — [2]Versta: stier. — [3]Gelijk boven voor ontsteld, verbijsterd. — [4]in 't licht.

Dees woestijnier verbood nooit schattingen te geven,
Noch heeft dien aanhang ooit in 't ijveren gesteven,
Zich tegens vorst Tibeer te stellen; hierom kan
Geen opspraak hechten op een wereloozen man,
Die 't krijgsvolk tuchtigde en de heerschappijen kende[1];
Maar een uit Gaulon broedde een burgerlijke ellende,
Door 't innevoeren van een vierde tempelrot,
Die, nog aan 't ijveren, geen keizerlijk gebod
Noch keizer kennen wil, maar zich in vrijheid zetten.
Zij komen hier ter feest. Gij kunt het niet beletten.
Wij zweren echter, hen eerlang op 't hart te treên:
Al zou men offerbloed met bloed van Galileën
Vermengen op uw feest. Dit staat ons niet te lijden.
Wat Jozefs zoon belangt: wij vreezen noch benijden
Zijne opkomst niet, zoo lang gij niet bewijzen kunt,
Dat hij Augustus' beeld en 's rijks gekeurde munt
's Rijks tollenaar onthoudt, of bondelrecht en bijlen
Afschaffen wil, om hier het halsrecht naar uw stijlen
In kracht te zetten. Wat hem aanhangt kent geen heer
Dan Cæsar, en is arm, op 't Galileesche meer
Gewoon te visschen, en, gesteld op 's meesters leering,
Ziet naar geen ampten om, noch wereldsche regeering.
Antipas' vonnis, versch geveld, luidt hard en fel.
Het Roomsche recht verbiedt bloedschendig overspel,
Gelijk uwe eige wet; en hij, een hallef-Jode,
Ontzegt, gelijk het blijkt, weêrspannig den gebode
Van uwen Mozes in te volgen, als 't behoort:
Doch 'k laat dit rusten, en wil liever niet een woord
In zulk een halsgerecht, hij nacht volvoerd, meer spreken;
Want 'k heb" (zoo duidt hij 't) „mij nog al te diep gesteken
In zijnen staat, en gaf, helust op ongemak,
De nabuurvriendschap, nauw te wachten[2], eenen krak."
Hiermede ontsloeg hij hen. D' aartspriesters scheidden we-
En Malchus hield hun spoor van achter en steeg neder. (der,
Dit vonnis, over een onnoozlen woestijnier,
Ontstak Jeruzalem, gelijk een vliegend vier,
Een ieder woeg het, in de weegschaal van zijn oordeel,
Of licht of zwaar of naar zijn zucht[3] en eigen voordeel.
Oprechte Chuze, een man op recht en waarheid stout,
En wien Herodes' hof en hofzorg werd betrouwd
Te Sion, hoorde dit van Heer Arimathye
Alreede, zat bedroefd om 's meesters tirannye,
Aan dien rechtvaardigen in dronkenschap begaan,
En, tredende in gesprek, hief dus hij Jozef aan:
„Hoe zorglijk is 't, een vorst van overtuigde waarheid
Te straffen, schoon het blijkt, als middagsheldre klaarheid!
En allerzorglijkste is de vrouwekunne, teêr
In 't handelen, zoo hard te raken in hare eer.
Zij haat den breidel van de wellust en, aan 't hollen,
Ziet God noch menschen aan. Al helpt ze een rijk op rollen,
En duizend duizenden om hals, dat acht ze niet,
Noch ook zich zelve, als 't hart van blinde wraaklust ziedt,
Gelijk een ketel, op het vier geraakt aan 't schuimen,
De lucht zoekt, overloopt, en 't water dwingt te ruimen
Het perk, dat ruim genoeg meer nats verzwelgen kan.
Een ander Achab draagt zich weêr als een tyran,
Om Naboths wijnberg; maar Joannes, noch Messias
Bezitten land noch zand, en, armer dan Helias,
Gaan zwerven achter land, van armoê streng geprest.
De vos bezit zijn hol, de vogel houdt zijn nest;
Doch beî dees pelgrims, naakt, van ieder uitgelachen,
Gaan, met hun leerlingen uit nood en honger prachen.
Mijn lieve gemalin Salome laat ik toe,
Dat zij Messias volgt, en in zijne arremoê
Met hare have stut, als andere Maryen;
Doch 'k heet haar schuilen, om alle opspraak nog te mijen.
Het valt bezwaarlijk voor den amptenaar van 't Hof,
Een Hof, zoo snood als dit, te dienen, zonder stof
Van ongenâ te voên, als 't recht wil overhellen.
Joannes wist mijn gade, alsof hij 't zag, te spellen
Zijn Meesters kruisgang, en hoe zij, ter dood getrouw,
Ten derden dage nog Gods lichaam zalven zou:
Indien ze Hem niet vond verheerlijkt en verrezen.
Het is geen wonder, dat Joannes werd verwezen,
Wanneer men op den wrok der Farizeeuwsheid let;
Want onlangs heeft de haat het moordmes nog gewet,
Dewijl Messias dorst zijn twaalf leergezanten
Afvaardigen door 't land, om zijne leer te planten,
En klaar door wonderdaân te sterken overal,
Dat geen aartspriester en wetijvraar lijden zal,
Zoo lang hun geen gezag noch aanzien koom' t' ontbreken;
Dies houde ik, hoe men 't smoort, dien moord bij hen beste-
En wil dit heimelijk naarsporen. Let gij ook, (ken,
Wat brand hier smeult. Men riekt en merkt het aan den rook
Van 't lauwe bloed. Nog leeft het volk, dat Arons drempel
Met Zacharias' bloed besmette, en God noch tempel
Noch heiligdom outzag t' ontwijden wreed en stout,
Hoe ijverig het der profeeten graven bouwt.
Helaas, wat baat het goud, besteed aan koor en kerken,
Als 't hart ontheiligd wordt door godelooze werken!
Ik kan mijn meester niet verschoonen, die zoo stout
Zijn broeders gade schaakte, en hem dat pand onthoudt.
Filippus, uit den aard rechtvaardig, wijs, en zedig,
Verongelijkt geen mensch, maar draagt zich stil en vredig,
En, met zijn loon vernoegd, versmaadt onnutte pracht;
Hem volgt geen lange sleep. Hij luistert naar de klacht
Des onderdrukten mans, en zal, te paard gezeten,
Afzitten, en terstond elk een zijn recht toemeten.
Hij kroont de deugd en straft de misdaad. Ga nu heen
En zoek dees billijkheid bij trotsche Farizeên,
Die Filippus haten en Herodes' boosheid stijven.
Ik zie een donkre wolk uit Oosten herwaart drijven,
Arete, uit wrake van zijn dochter, op de been,
En 't Galileesch gebied met Arabië aaneen,
Een zwaren veldslag, op Herodes' bodem, wagen.
Wat kost een geile lust al bloeds en nederlagen!"
Te Macheruute kwam, heel spâ na zon en dag,
Herodes uit den slaap henuehteren, en zag
Wat hij bedreven had, lichtvaardig, dol, en dronken.
Hem rouwt niet, dat de man het hoofd is afgeklonken,
Maar, om zijn dronken eed te houden tot het end,
Al 't volk ter wraak te zien getergd en aangeschend,
En duizenden alom opstuiven, om met scharen
Den lasterschuldigen in zijnen schild te varen.
Krankzinnig spookt hij al de zalen door en door.
Het hof gesloten geeft, wat aanhoudt, geen gehoor.
Hij gunt des andren daags Joannes' leerelingen
Op 't aanzoek eerst gehoor. Zij smeeken droef en dringen,
Om nog den jongsten dienst te schenken aan het lijk,
Een arme en slechte bede, en buiten last van 't rijk.
Nu zwijgt de stomme mond voor heeren en gemeente.
Men voert geen oorlog om een dooden mans gebeente.
Den ongerusten zal 't nog paayen, na de straf,
Dat hem eene uitvaart werd gegund en eerlijk graf.
Herodes overwoeg het aanzoek van weêrzijde,
En bleef zoo niet verstokt of hij hem 't graf benijdde;
Dies werd hen 't lijk gegund, behouden dat ze stil
Het lichaam van der hand, om oploop en geschil
Te mijden, ergens in een hoek ter aarde brachten,
Met een paar ezelen. De leerlingen bevrachten
De slaafsche dieren met de muilbaar[1], daar de kist
Van overschaduwd wordt, en, eer het iemand wist,
Vertrokken ze bij nacht, gelijk hen 't Hof belastte.
Zoo raakte 't lichaam bij het koninklijk Sebaste
Ter aarde, in 't keldergraf, daar Helizæus rust
En held Abdias, twee profeeten, die met lust

---

[1]Versta: de wereldlijke machten erkende. — [2]nauwlettend te bewaren. — [3]neiging.

[1]Versta: haar, door muildieren gedragen (en verg. rosbaar).

Zich kweten voor de wet, in Achabs scherpe tijden,
En onder Jezebel, beproefd door bitter lijden,
Gelijk Joannes door Herodes en zijn boel.
Zoo rusten ze alle drie in eenen zelven stoel.
Het heilige gebeente, in 't eerste fel bevochten,
Wrocht wonderdaden, dreef de brullende gedrochten
Des Afgronds naar hun hol en onderaardsche kolk,
En werd ter nood bezocht van allerhande volk.
Zij vielen droevig op de doodkist, eer ze scheidden,
Opdat ze dus voor 't lest hun meesters lijk beschreiden:
„Nu slaap, o Engel! slaap; gij hebt den strijd volstreên.
Gij leerde en oefende ons door vasten en gebeên
En strenge boete, en weest, toen gij het lichaam baadde,
Van 't water der Jordane op 't waschbad van genade
En Jezus' dienst, die ziel en lichaam teffens wascht.
Wij gaan Emmanuël, naar uwen trouwen last,
Opsporen, om zijn spoor te volgen met ons stappen."
Toen klommen ze uit het graf, langs twaelf keldertrappen;
Zij wonnen Gilboa's gebergte, en weder neêr-
Gestegen, gaven zich naar 't Galileesche meer,
Daar Jezus leeraart, wien zij droef hun wedervaren
Ontvouwden. Hij ontving ze aldus, op deze maren:
„Beweent Joannes niet, den liefsten speelgenoot
Van 's Hemels Bruidegom; hij slaapt en is niet dood
En zal in heerlijkheid verrijzen door een sterker.
Wij willen haast zijn geest bezoeken, in den kerker
Der zielen, daar bij alle aartsvaders, en meteen
Profeeten, koningen en heiligen, voorheen
Gestorven, troost, dat wij, uit Vaders schoot, beneden
Gedaald, gelijk een hoofd, verknocht aan zijne leden,
Hen komen rukken uit het onderaardsche slot,
En voeren in het licht, voor 't aangezicht van God;
Doch rept nog van geen zege, een felle strijd moet voorgaan,
En bruischt de kruisstorm hard, men kan het onweêr door-
Indien de Vader zelf, uit 's Hemels hoogen troon, (staan,
De hand biedt aan den Zoon, den allerliefsten Zoon.
Herodes moet Hem eerst, gelijk in een vertooning,
Beschimpen, en, in 't wit gewaad, gelijk een koning
Der Joden, zenden aan den Landvoogd, elk ten spot;
Als hunne oneffenheid zich, door den schimp van God,
Het Woord, een Galileêr gescholden, laat beslechten.
Wij zien Areta nog zijn schoonzoons hof bevechten,
En vorst Herodes, met Herodias, de boel,
Van Rome in ballingschap geschupt uit zijnen stoel.
Joannes' eer zal staand door volgende eeuwen houwen,
De keizerin Helene een kerk ten hemel bouwen,
Omtrent den oever der Jordane, daar hij blonk
Van heiligheid voor Gode, in zijne rotsspelonk.
Begeeft u midlerwijl gerust in ons geleide."
Toen voer Hij over 't meer, dat Galilea scheidde
Van 't landschap Gelaäd, Manasses erfgebied,
Om uit Herodes' oog te schuilen in 't verschiet
Van een woestijne, daar uit alle steên de menschen,
Hem volgende, van harte om zijnen opgang wenschen.
Maar 'k hebbe alreê te lang gezwegen, langs wat baan
Joannes' ziel, ontboeid van 't lichaam, is gegaan
Der vadren geesten, in de scheemrende waranden,
Verkundschappen, hoe God Messias, nu voorhanden,
Hen haast verlossende ten Hemel voeren zou;
Want op dien droeven dag, toen Adam, in zijn trouw
Bezwijkende, met recht werd uit den hof gestooten,
Bleef niet alleen omlaag het Paradijs gesloten,
Maar ook de goude poort van 't hemelsche paleis,
Voor al zijne afkomste. Om Joannes' Hellereis
Nu naar te stappen en in 't klare licht te brengen,
Behoeft zich 't Englekoor in dit gezang te mengen,
En mijne bloode stem te sterken met zijn wijs.
Gij, hemelkooren, die, verrukt in 's Hoogsten prijs,
Gewoon zijt, uwen galm te rollen door de bogen
Van 's Hemels kerkgewelf; daalt neder uit den hoogen,
En helpt me een Engel, van het lichaam hier beneên
Ontslagen, op het spoor der vadren innetreên
Naar 't onderaardsch gewest. Verwerft me, om niet te mis-
't Geleî van Rafaël in dees geheimenissen. (sen,
Hij daalt, en onderwijst me. Ik luister naar 't bericht,
Dat voorlicht, en voor spook noch Helsche geesten zwicht.
De poel, daar Lucifer ten halze in kwam te smoren,
Gaapt wijd, en spalkt den mond wijd open tot aan d' ooren.
Men vaart er in ruimschoots, met paarden en karos,
Eerst over keizelsteen en dan door kreupelbosch
En heggen, wild en woest. De weg in 't ommezwaayen
Loopt enger, anders dan de wenteltrappen draayen,
Of als kinkhorens, die neêrrollen[1] op een punt.
Het koestrend licht, in 't eerst den ingang nog gegund,
Verflauwt allengs, en als 't vergeet zoo diep te dringen,
Genaakt men twijfellicht en avondschemeringen;
Gelijk wanneer de zon, beneên de kim gedaald,
Nog schijnsel nalaat, dat een poos ter zee uitstraalt,
Dan is het nacht noch dag, of dag en nacht gemengeld,
En teffens duisternis en licht, dooreen gestrengeld.
Men wandelt hier, gelijk in maneschijn bij nacht,
Wanneer het hemelsch heer in orden trekt te[2] wacht,
En op zijn ronde past, langs diamante wallen,
Waaruit de kroonzucht kwam voorover nedervallen,
Die, met de benden der gebroedren, troon bij troon
Opsteigerende, God durft vliegen in zijn kroon.
De nachtvorst houdt zijn hof in vlammen, op den navel
Des Afgronds, schuw van zon, in rook en smook en zwavel;
Een gruwzaam woest begrijp, vol spooks en overkropt
Van goddeloozen, elk naar zijn verdienst, gestopt
In barren-ovens of verrotte stankgioolen.
De scherrerechters, wien 't verdoemrecht wierd bevolen
Streng uit te voeren, in den naam van 's Afgronds God,
Bekleeden elk hun ampt, en eeren 't nachtgebod.
D' een voert er zwavel aan met heele zwavelboten,
En roeit door dikken damp, zoo wijd de vracht kan vloten,
Op eenen vlammestroom, dan derwaart aan, dan hier;
Een ander voedt met traan en olie 't gulzig vier;
D' een nijpt de lastertong met gloeyendige tangen;
Een ander geeselt, aan een wip, den halfgehangen
Met schorpioenen, dat het bloed beneden drupt;
D' een blaast in 't Helsche vier; een ander stookt of schupt
De kool en asschen uit de kolk, en schreeuwt om voedsel
Van brand, hem toegevoerd van adderen gebroedsel,
Elk om 't wanschapenste, gemengd uit mensch en dier,
Veel troniën in een geroerd, met eenen zwier
Naar wolf en leeuw en draak en beer en wilde zwijnen;
Al stokebranden, fiksch op moordpriem en venijnen,
Op strop en knods en roer en bijl en dommekracht.
Is ergens eenig licht, het is hier eeuwig nacht;
Ten waar 't opwellen van den rook, met kracht gedreven,
En lang in arbeid, baarde, om 't vier wat lucht te geven.
Men huilt van kille koude om 't snippen van den vorst,
Of hijgt zijn âm ten end, van onuitleschbren dorst,
Naardien de drooge keel inwendig brandt van hette.
Waar rolt nu 't wijnvat, daar de dronkert zich op zette
Als in zijn zadel, een gansch etmaal, nimmer zat,
Tot dat de dronken beld van 't paard aan duigen spat?
Wat baat de spaarpot van den gierigaart, bezeten
Van 't geld, bij een geschraapt met een verdoemd geweten?
Waar bergt zich nijdigheid, wiens hart verteert van spijt,
Om 's naasten welvaart, daar zij geene schâ bij lijdt?
Wat helpt de wreedheid en de wraak het bloedvergieten,
Daar zij in bloed verzinkt, dat om haar stroomt bij vlieten,
Die, nooit verdronken, een klaroen hoort, die verwoed
Geweld en wraak en moord haar luide in d' ooren toet?
Wat helpt nu bloedschande en schoffeeren van Gods maag-
Die door haar zuiverheid het zuiverste oog behaagden? (den,
Een korte keteling van wellust boet men hier
Op ijzre pennen, met de voeten in het vier.
De traagheid kan, genoopt van onrust, nergens duren,
Om 't renkeloos verzuim der onherhaalbare uren.

[1] uitloopen, trechtersgewijs. – [2] Zoo leze men voor de.

Met welk een kranwel wordt de misdaad aangetast!
Hoe droef de schuld beklaagd! Hoe wenschen ze, afgevast
En arm, in 't haren kleed, met waken en gebeden,
De schuld te boeten; mocht men opwaart van beneden
Opstijgen in genade, en, in genâ hersteld,
Bedenken, hoe de tijd aan oogenblikken smelt!
Maar al vergeefs: wie eens van God wordt afgezonderd,
Komt in der eenwigheid niet weder opgedonderd
Uit dezen jammerpoel. De weg valt veel te steil,
De Hellewacht te wreed, die, zelf van hoop en heil
Versteken, niemand gunt verlichtinge in zijn kwale,
En dat hem d' oude zon een oogenblik bestrale.
'k Verzwijg de misdaân, en zoo velerhanden slag
Van straf te melden, in een barning van beklag.
Men kon hier eene lijst oprollen van tyrannen
En Afgoôdienaars en Godslastraars, ingespannen
Uit wrevel tegens God, natuur, en Mozes' wet,
Alle overtuigd en klaar verwonnen van hun smet,
Ter helsche pijnbanke, elk uit zijnen hals gewrongen;
Maar stijgen we op. Een kring, noch hooger uitgedrongen,
Bedwingt de zielen in een zachter strafbestek,
Daar zij, ter zuiveringe en boete van haar vlek,
Den tijd verwachtende, op een zalige uitkomst hopen,
Wanneer het uurwerk van de smerte is afgeloopen;
Waarom de veldheer der befaamde Machabeën,
Tot haar verlichtinge, een schat zilvers brocht bij een,
Om in Jeruzalem, ten offerzoen der dooden,
Besmet met heidensche en afgodische kleenooden,
Gebeên te storten, naar de maat van dit getal;
Een teeken, dat de ziel in 't lichaam opstaan zal.
De derde ring bewaart onnoozelen genadig,
Die, ongezuiverd en gerekend erfmisdadig,
Om 's eersten vaders smet, niet stijgen naar den boog
Van 't zuiver licht, daar God, zoo diep in 't licht, zoo hoog
Gezeten, op een troon van heldre Cherubijnen,
Zijn aangezicht ontdekt, en alle zonneschijnen
Verdooft; gelijk de zon het blinkende gestarnt,
Dat 's midnachts aan de lucht, gelijk karbonkels, bernt,
Al teffens bluscht, zoodra zij 't hoofd heft uit de vloeden.
Hier wordt geen smert gevoeld, geen bondel slangeroeden
Geslepen op een ziel, die, met een kwaden struik
Verknocht, geen wilkeur had, verstand, noch reêngebruik.
Wanneer d' Almogendheid dit groot heelal zal stroopen
Van d' oude huid, staat haar door Gods genâ te hopen,
Of zij verheerlijkt mocht stijgen, hem ten prijs,
Ter kimme uit, in een nieuw geschapen Paradijs.
De bovenste ommezwaai bewaart, na tijdlijk lijden,
Der vadren geesten, vóór en sedert Noahs tijden,
In Gode ontslapen en van 's lichaams juk ontlast.
Zij waren[1] hier in hun warande, en hopen vast
Op God Messias, troost en toevlucht aller vromen,
En roepen: „Heiland! zult gij niet te voorschijn komen?
De tijd voorheen gespeld aan 't vaderlijk geslacht,
Is omgekomen[2]; zet uw woord eens in zijn kracht,
Belofte, en profecy, en voorbeeld, daar onze ooren
En oogen, eeuwen lang, u klaar in zien en hooren.
Laat alle schaduwen eens wijken voor het licht.
Verlicht ons met uw glans en zalig aangezicht!"
Dus baden ze, als op slag de glans der morgenstarre,
Een voorboô van Gods zon, Joannes, snel van verre
Neêrdalende onder d' aarde, in dees waranden scheen,
Voor wien de schaduwe verflauwende verdween;
Gelijk des morgens, als de dag begint te krieken,
De nachtegalen voort, die 's levens voorzon rieken,
Uit hunnen droom gewekt, aan 't zingen slaan in 't woud,
Van zilvren druppelen, als perlen, versch bedouwd.
De zang begint door 't oor ter zielen in te dringen.
Men ziet ze in laurentak en mirtetelgen springen.
De vogelvlucht, verliefd op vrolijk boschgeschal
En haren eigen zang, loopt groot gevaar, en zal,

[1]vertoeven. — [2]om, voorbij.

Tenzij ze zich betoomt, in 't schichtige verblijden,
In eene zoete zee van galmen schipbreuk lijden.
Zoo ging 't, als Gods heront, op 't juichen van hun stem,
Ter kerkerdeure, die snel toeviel achter hem
En niemand uitlaat, in kwam drijven, langs de bane,
Voorheen geteekend. Hij hield met een standertvane,
Waarop een lam, waarin de naam van Jezus stond,
In dees warande stand; al wat hier waarde, in 't rond
En lang en breê, kwam fluks van blijdschap aangedrongen.
Op 't luid triomgeschal van huppelende tongen,
Komt al het zwart gespook opdondren uit zijn hol,
En brult en briescht en huilt en schuimbekt, wreed en dol,
Om 't onverwacht gezicht. Zij zien, in 't schemerdonker,
Op 't voorhoofd eene star uitstralen, als 't geflonker
Van een karbonkel, in Oostindisch goud gevat;
En zij, die eerst, dus Helsch in boosheid uitgespat,
Opdondren, stuiven elk zijns weegs, met schrik bevangen,
Voor Jezus' naam en 't Lam, door heimelijke gangen;
Gelijk een wolfskudde, als de herder, opgedaagd
Met zijnen staf, haar fors en fel ter stalle uitjaagt:
Zoo gaan ze druipen, en erkauwen d' oude wrokken,
En likken hunnen staart, van achter ingetrokken.
Maar hoe ontvouwt men best, hoe uitgelaten blij
Het hier krioelt en woelt; gelijk een burgerij,
In een belege stad (van overal besloten,
Bestormd, en met den ram geramd en fel beschoten
Met schrikklijk slingerschut) gedurig[1], dag en nacht
Op 't lang beloofde ontzet van haren schutsheer wacht;
Indien de voortocht eens met kracht koom' door te breken,
En 's konings standertvaan ten toren uit te steken;
Dan rijst het hart des volks (van groot verlangen moê,
En afgepijnd van hoop) tot aan den hemel toe.
Men ziet de veldbanier op poort en vrijburg zwaayen,
En hoort de krijgsklaroen alreê triomfe kraayen.
Dan krimpt 's erfvijands moed, in een benauwde lucht,
En let op middelen, hoe hij bij tijds ontvlucht.
Joannes zet zich, om den toevloed aller vadren,
Die hier, als bijen in een bijenkorf, vergadren,
Te monstren, op een hoogte en heuvel, braaf in stand,
De standertvaan gevat in zijne slinke hand,
De rechte dekt het hart; gelijk hij plag te leeren,
En in zijn wildernis veraarden, wolven, beren,
Ook tijgers, aan den band te leggen van zijn tong.
Wat hoort men een gejuich van zielen, oud en jong,
En allerhanden staat, om dien heront t' aanschouwen,
Elk even vierig, en gestut met vast betrouwen
Op God, die uit genâ zijn heilbeloften sterkt!
Men ziet er, hoe een geest in zoo veel geesten werkt,
En hen in orden schikt! gelijk ze, op 't hoog geleide,
Voorhene in 't lichaam, door woestijn en barre heide
Optogen naar 't beloofde en vruchtbre Kanaän;
Een heerlijke orden en eendrachtig wetgespan:
En hier was 't noodig, dat ze in orden langs hem traden;
Zoo kon zijn aangezicht alle oogen best verzaden.
Nu laat ons uitzien naar dien grooten ommegang,
En hoe Joannes' ziel veel zielen, zonder dwang,
Op éénen oogenblik, eenstemmig kon vergâren:
Gelijk een meesters hand veel kelen, vele snaren,
Door 't houden van de maat vereenigt in 't gemeen,
Een strijd van klanken, zoet gesmolten onder een.
Vooraan stapte Adam, d' eerstgeschapen, en gekoren
Tot eene onsterflijkheid, hem en zijn zaad beschoren;
Zijne egade Eva treedt al juichende aan de zij,
En welkomt met haar Heer Joannes even blij,
Die ziet twee Adams[2] net elkandere gelijken.
Zij roepen: „wellekom in d' onderaardsche rijken!
Wat tijding brengt ge ons in het tweelicht[3] hier beneên?"
Joannes zegt: „Hij komt de slang het hoofd vertreên,

[1]aanhoudend. — [2]Versta: den eersten en tweeden Adam, Adam en Jezus. — [3]schemerdonker.

De groote Heiland komt naar d' onderaardsche plekken.
Het ronde heiljaar kan zijn ronde niet voltrekken,
Of Hij zal uit het licht (onthoû, wat ik beloof)
Ter Helle inberstende, den Afgrond zijnen roof
Met kracht ontweldigen, en, tot een zegeteeken,
De standert van het kruis ten hemeltranse nitsteken."
Zij traden nauw voorbij, of Abel volgde, en kwam
Recht achter hen, gelijk een voorbeeld van Gods Lam,
Waarop Joannes wees. Toen volgden al de neven[1],
Den Hemel aangenaam, om hun Godvruchtig leven.
Aartsvader Noah, die alleen den wereldvloed
Met zijn gezin ontzwom, scheen blijde en welgemoed
Te treden op dees maar, in 't midden van de zielen,
Die, tijdelijk gestraft, door boete God bevielen;
Na deze wolk verscheen aartsvader Abraham,
De vader van 't geloof, en uitgelezen stam
Van zoo veel telgen, die hier nog in lommer doken.
Hij riep: „ik zie, God lof! den dag eens opgeloken,
Waar naar mijn hart verlangde;" en Zacharias' zoon
Sprak: „grootvaêr! zijt getroost; Hij is uit zijnen troon
En vaders schoot gedaald, ten toevlucht der geslachten,
Die met verlangen op zijn blijde toekomst wachten."
Toen trad het stamhuis met d'aartsmoederen voorheên[2];
Waarna Melchisedech zich openbaarde alleen,
Die, teffens koning en Gods priester, Abram deelde
Het Godgeofferde, dat levendig afbeeldde
't Onbloedig offer, in te stellen van Gods zoon.
Toen zag hij Mozes, met de roede en tien geboôn,
Omschenen van een glans, zich vrolijk openbaren,
En Aron aan zijn zij, voor eene wolk van scharen,
Het wyrook zwaayen, in 't aartspriesterlijk gewaad.
Zij riepen: „morgenstar en schoone dageraad!
Waar blijft de zon, die al de wereld komt verlichten?
Wij gaan, als schaduwen, voorbij. Hij koom': wij zwichten
Van zelf gewillig voor dien oorsprong van genâ,
Met onze diensten. Hij verschijne niet te spâ.
Geen wetgeharen, noch zoenoffers versch geslagen,
Verzoenen God; geen bloed kan onze zielsmet vagen."
Joannes sprak: „dat 's recht. Het heiligste offerlam
Genaakt. Laat varen uw gesmook en outervlam;
Het komt de misdaad in een zuiver waschbad baden,
Met eenen in zijn bloed." Zij groetten hem, en traden
Voorbij; maar Mozes in 't voorbijtreên zag nog om,
En riep: „het lust me, hem eerlange wellekom
Te heeten op den berg van Thabor met Helias,
Uw levend voorbeeld, en het aanschijn van Messias
T' aanschouwen, als een zon, waarvoor uw star zich buigt,
Daar God de vader weêr van God den zoon getuigt,
Die, in het sneeuwwit kleed verheerlijkt, ons laat hooren,
Hoe zwaar een kruis, hoe schoon een kroon hem is beschoren."
Hij scheidde, als Mirjam met haar reyen, in een drom
Van vrouwen, aantrad, en al zingende op haar bom
Kwam dansen, nagevolgd van trommels en schalmeyen,
Waarop de stammen haar nadansen en geleyen.
Na hen rukt Jozua met Kaleb moedig voort
Voor 't heer, dat Gods Jordaan zag splijten, en de poort
Van 't machtig Jericho, door Gods bazuin getroffen,
Met muur en toren fel ter aarde hoorde ploffen.
De Rechters sloten 't heer; hij eerde Gedeon
En Samson, Jeftha meê, die Ammon overwon
Ook Efraïm, maar zijn belofte deerlijk boette,
Toen d' eenige erfgename onnoozel hem gemoette.
Godvruchte Samuel, een rechter en profeet,
Droeg nog de zalfbus; en de glans van Jesse[3] treedt
Hem moedig na, gekroond met diamante stralen.
Dees, met een witten sleep van vrolijke koralen,
Begint op zijne harp te zingen en voor hem
Te dansen, God ten prijs, als in Jeruzalem
Voor Arons bondkist, in de heilige ommegangen.
Joannes luistert naar zijn keel en lofgezangen.

[1]nazaten. — [2]voornit. — [3]Versta: David.

Hij zong: „ten leste komt het lang gewenschte licht,
In droeve schaduwen, de waarheid van ons dicht
En profeeyen, naar zijn heilbeloften, sterken.
De hemelsche genâ verdooft de wonderwerken
Der scheppinge en de macht, den vaderen bekend;
Een macht, die, scheurende het schuimende element,
Het huis van Abraham, uit Faro's duisterheden,
Geleidde in Kanaän. Wij zuchten hier beneden
In dezen kerker, zoo veel eeuwen achtereen.
Hier woont stilzwijgendheid en naarheid teffens, geen
Geluid van vogels, die uit telge[1] in telge springen,
Verneemt men; noch de straal der zonne kon ooit dringen
In dees waranden, daar wij waren; en geen dauw
Verkwikte ooit gras en bloem. Dees streek, te teêr en flauw,
Draagt bloemen zonder kleur en vruchten zonder leven.
Den stommen is 't gewest der zuchtenden gegeven,
Op hoop van namaals eens het nieuw Jeruzalem
T' aanschouwen, daar men God, met een gemeene[2] stem,
Eeuw in eeuw uit, zijn prijs uit éénen mond zal schenken.
Hoe kan ik laten, aan mijn oud gezang te denken,
Dat d' Alleropperste, in 't beloven zoo getrouw,
Door zijn Gezalfden, dees metale poorten zou[3]
Aan stukken smijtende, den kerker openbreken,
Mijn ziel ontboeyen van 't geweld der helsche streken,
En voeren zijnen roof in 't hemelsch vaderland.
Aartsenglen zongen lang, gevolgd van mijnen trant:
„Sluit op[4], zet op[5] de poort; sluit op het hof der hoven!
De Heer der Heeren, als een vloek, van elk verschoven,
Getreên gelijk een worm, gelaafd met galle en eêk,
Verschijnt, opdat Hij zich aan al zijn haters wreek',
En zette aan 's Vaders zij, daar d' Englen Hem, in 't midden
Van 't licht, zoo diep in 't licht, wyroken en aanbidden;
Terwijl aartsvijanden, de Heidens en de Hel
Zich nederworpen voor 's Verwinners voetschabel.
Ik heb, van hooger hand en door den geest gedrongen,
Het bruiloftslied en zijn triomfen lang gezongen;
Maar 't zou mij lusten," sprak de koning, „uit uw mond
T' aanschouwen Gods gedaante in 't lichaam; want gij kont
Hem met de verwen van uw tong naar 't leven malen.
Al d' ommegang houdt stand. De goddelijke stralen
Der opgerezen zon des heils beschenen u,
Op 't schoonst van haren dag. Getrouwe jongling! nu
Laat hooren hoe Hij is, naar wien alle eeuwen wenschen,
Genoemd op mijne harp de schoonste van de menschen."
Joannes sprak: „o licht van oud Jeruzalem!
Hoe zoude ik weigeren, uw koninklijke stem
Te volgen; schoon gij Hem in zang naar 't leven schilderd',
Zoo lang eer God mij riep, om al wat legt verwilderd
En woest, te bouwen, en een vlakke en effe baan
Te wijzen aan den Held, op wien uw tonen slaan!
Hij is noch kort, noch lang, maar rijzig, middelmatig,
Aanzienelijk van leest, eerwaardig en heel statig
Van opzicht. Wie Hem ziet, bemint Hem en ontziet,
Terwijl Hij lieflijk trekt en trekkende gebiedt.
Het haar kastanjebruin is effen tot aan d' ooren.
De lok, van d' ooren af blauwachtig, zwaait, van voren
Gekruld, met eenen glans om nek en schouders heen.
Het haar scheidt, naar de wijs der strenge Nazareeën,
Zich midden op het hoofd. Het voorhoofd, blijde en simpel,
Is als het aanschijn, daar geen vlek op hecht noch rimpel,
En met een gloeyendheid gemengeld min of meer.
De baard valt jeugdig dicht, en, zacht gekloofd, vloeit neêr
Op zijne borst, doch niet te lang, en is van verwe
Gelijk het haar op 't hoofd, of recht als rijpe terwe.
Het opzicht, rustig en niet traag in 't gadeslaan,
Maar snel, leert wakkerheid; en Jezus' oogen staan
Zoo blauw als hemelsch blauw, ook niet misdeeld van luister,
Beschaduwd boogswijs van de wimbrauw, zwart en duister.

[1]tak. — [2]algemeene. — [3]Dichterlijk vrije zinbouw voor smijtende zou. — [4]Ontsluit. — [5]zet open.

Dus leert Hij minzaam, en bestraft met groot ontzag.
Verwacht Hem haast. Mijn star verkundschapt u den dag."
Na koning David volgde een koninklijke rije
Nazaten, nooit besmet van Heidensche Afgodrije.
Vier hoofdprofeeten, en de zes paar mindren treên
Hen naar, elk met een boek. De leeraars der Hebreên
Zien vrolijk en getroost; en Isaïas, broeder
Van Asarias, zegt: „nu is des volks Behoeder
Voorhanden; maar Hij moet, als een onnoozel lam,
Eerst naar de slachtbank treên, geduldig, stom, en tam."
Joannes sprak: „ik wees den leerling op Messias,
Het Lam, waarvan gij spelde. O, vader Isaïas!
Geen schilders hand zal Hem zoo levende op panneel
Of doek uitbeelden, met haar verwen en penseel,
Gelijk ge met uw pen den Heiland naar het leven,
In zijn vernederinge en kruisgang, hebt beschreven."
Hezechiël, de zoon van Busus, zeide: „o zoon
Van Zacharias! 'k zie Hem op der Englen toon,
Na ons verlossinge, op den Serafijnenwagen,
Gevolgd van priesteren en koningen, gedragen
Door negen heemlen heen, in 't vaderlijke rijk.
Vier dieren, in het juk gespannen, ongelijk
Van aard en wezen, zien bij wijlen om en knielen,
Van ronde in ronde, voor dien Schutsheer aller zielen.
Zij zijn uit hemelsch zaad gesproten alle vier:
Het eerste is een starlichte en vriendelijke Stier,
Met goude hoornen op het voorhoofd, die den donder
Het spits biên. Alle vier de voeten, blinkende onder
Van diamanten, treên den melkweg op omhoog,
En flonkren, als een nieuw gestarnte, aan 's hemels boog;
Een Stier, die worstlende in het perk de kroon zou winnen,
En waardig is alleen het gulden jaar t' ontginnen;
De trotsche Leeuw, naast hem gespannen in 't gareel
Van perlen, brult nu met geene opgespalkte keel.
De mane dekt den nek en zwaait van wederzijde.
Na hen zweeft d' Adelaar, der voglen keizer, blijde
Dat hij 't gespan vermeert en waardig wordt geacht,
Den Triomfeerenden te zetten in zijn kracht,
Ten Hemel opgevoerd met onvermoeide pennen.
De vierde en leste schijnt een Mensch, en, onder 't rennen,
Een geest met vleugelen, gewassen uit den rug;
Het hemelsch blauw gewaad, vol starren, slingert vlug
En luchtig om de leên. Een, grooter dan Helias,
Wordt dus omhoog gevoerd naar God; en Malachias,
De leste in al dien drang, riep luide: „ik zie geen mensch,
Maar eenen Engel, Gods herout, der Englen wensch.
De boetgezant verschijnt, om God den weg te banen."
Toen openbaarden zich de Helden met hun vanen.
Men zag er vorsten en befaamde Machabeên,
Aartspriesters, en een sleep gemengeld ondereen.
Aldus werd d' ommegang van 't Oud Verbond gesloten,
En week den nieuwen tijd, die zijne Godgenooten
Aanvoerde. D' eerste was de grijze Simeon,
Die God in d' armen nam, verblijd, dat zulk een Zon
De blinde Heidens kwam toelichten uit den hoogen;
De zaligheid, het heil van God, zag hem ten oogen
En aanschijn uit. Hij riep: „Joannes! komt ge hier?
Ik ken dien standerdnaam en eer die Lamsbanier.
Hoe komt dat roode snoer om uwen hals te blinken?
Hoe durft Herodias u 't hoofd van 't lichaam klinken?
O, eerste aartsmartelaar, wat volgt uw dood een faam!
Hoe vele kerken ziet men wijden in uw naam!
Hoe vele helden, God ten prijs, in 't veld gedagvaard,
Zult gij nog ridders slaan met uw gezegend slagzwaard!
Gij zult voor Ismaël het volk van Abraham,
Ook dat, naar Gods belofte, uit dien aartsvaders stam, (ten,
Doch niet zoo zeer naar 't vleesch, zich rekent voortgespro-
Beschutten eeuw op eeuw. Het bloed, om God vergoten,
Wordt hoog bij God geschat." Joannes scheen verblijd
Om zulk een ridderschap, den Hemel toegewijd,
Wanneer een blijde vlucht onnoozle kinderzielen,
Die, door Herodes' zwaard geveld, ter nedervielen,
Aanstreefde, wachtende, dat haar Maria's Zoon
Kwam kronen met den glans der eerste martelkroon.
Zij zongen Jezus' lof, niet zonder zich te buigen,
Als Cherubijnen, die omhoog Gods lof getuigen.
Men zag er Anne, d' oude en Godgewijde weeuw,
Die, nacht en dag te koor, bijkans een loopende eeuw
Al vastende overbrocht in kuischheid en gebeden.
Maar toen Joannes, in de lommer hier beneden,
Zijne ouders kwam te zien, in zooveel boschgeschals,
Viel hij den vader en de moeder om den hals[1].
Men hadd' hen alle drie van groote vreugd zien schreyen,
En Jozef kwam er bij. Hij ging ze toen geleyen
Met onderling gesprek, als vromen zijn gewend.
Aldus werd d' ommegang gesloten in het end.

Ter blijde Maaltijd

VOOR DEN DOORLUCHTIGSTEN VORST EN HEERE

MAXIMILIAAN HENRIK,

KEURVORST TE KOLEN, HERTOG IN BEYEREN, PRINCE[2] TE LUIK, ETC.[3].

Deus nobis hæc otia fecit[4].

Nu de peis door Kristenland draaft,
En alle ongelijk beslecht,
Komt de vorst, die Cæsar handhaaft
Bij het oud en wettig recht,
't Vrije Nederland bestralen
Met zijn gunstig aangezicht.
Zulk een eer beschijnt ons palen,
En vereischt zoo trotsch een dicht
Als ooit Flaccus[5] kon bereiken,
Op Augustus' blijden dag;
Tot een dankbaar offerteiken,
Toegewijd aan 't wijs gezag
Van den Keurvorst, rijk van zegen,
Die, uit zijnen hoogen troon,
Zeewaart aan komt neêrgestegen,
En met keur- en myterkroon
D' oude schildkroon, ons geschonken
Van den keizer, zijn genan[6],
Overstralen en outvonken,
Schooner dan men wenschen kan.
Op 't verzamen van twee buren,
Amstelstad en Agrippijn,
Rijst de nieuwe bouw der muren;
En die halve maneschijn
Komt in 't Y, dat zeilrijk water,
Zich te spieglen met meer glans,
En men hoort een blij geschater,
Over torenspits en trans,
Zich verheffen, nu de Heeren,
Op het Hollandsch Capitool,
Met een Keurhoofd[7] triomfeeren,
Op schalmei en feestviool,
En muzickspel van musketten
Der verhengde burgerij.
Zulk een blijschap kent geen wetten.
Laat den berkemeyer vrij
Ommegaan; de Rijnsche vaten
Rollen Kolen recht voorbij
Naar de staatstar van de Staten,
In den kelder van het Y.

---

[1]Even als Æneas bij Virgilius 't zijn vader doet (VI aan 't einde). — [2]Versta: bisschop. — [3]Bij zijn bezoek te Amsterdam in 1662. — [4]God schonk ons dit rust. [5]Q. Horatius Flaccus. — [6]naamgenoot. — [7]Keurvorst.

Wenscht vrij, en de Hemel geve,
Dat nu Maximiliaan
Langer dan zijn voorzaat leve,
En de vriendschap vol mag staan,
Die zoo lang, voor zestien eeuwen,
Van Vespasianus' tijd,
Met de Batavierscho leeuwen
Aanving, in den burgerstrijd,
Tusschen Burgerhart[1] ontsteken,
En 't Romeinsche krijgsgeweld:
Eer, de tweedracht vergeleken[2],
Rome Bato's erven telt
Onder 's Tibers bondgenooten
En gebroeders, trouw van aard,
Daar de hondkroon wordt gesloten
Onder standert, schild, en zwaard.
Kranst kristal met groene kransen,
Vlecht uw haar met wingerdloof;
Leopoldus temt Byzansen[3],
Nooit verzaad van bloed en roof,
En de kruisbanier te tergen.
Vrede bloeit van kust tot kust,
En luikt op uit Zevenbergen,
Tityrus bedankt August,
In de schaduw van zijn beuken;
En het voorhoofd, lang verneêrd,
Weet van rimpelen noch kreuken,
Nu het vee de klaver scheert;
Nu de melkbron in de weide
Uit de koyenader springt,
Daar hij, onder Gods geleide,
Van zijn Amaryllis zingt,
En van verr' de witte doeken
Uit ziet spannen op de reê,
Om meer werelden te zoeken
Door de rijke en ope zee,
Met de vrachten en de pakken,
Die omlaag van Rijn en Maas,
's Bisschops stroomen, nederzakken
Naar 't gewest vol room en kaas.
Drinkt op 't rijzen van ons vestel
Geeft uw hart den Vorst[4] ten beste!

Opvaart[5]

VAN MEJOFFER

MARGARITE VAN VLOOSWIJK[6].

De tiende Zanggodin,
Uit eene roos geboren,
Volgt negen Englekoren,
En vaart ten Hemel in,
Op eenen regenboog,
Een schoone wolk van bloemen
En verven, niet te noemen.
De schoone vaart omhoog,
Op galmen van haar keel
En harp, dooreen gemengeld.
Ai zie, zij schijnt verengeld,
Ontkleed van 't sterflijk deel!
Zij zweeft al hooger aan,
Om 't zalig licht te groeten.
Een geest verroert geen voeten,
Maar drijft, gelijk de maan.
Margriete, rijst ge zoo,
Ontkleed van mededoogen,
Uit 's minnaars schreyende oogen?
De liefde scheidt te noô.
Och, troost den liefdeloozen!
Bestrooi hem met uw rozen!

[1]Claudius Civilis. — [2]bijgelegd, bij verdrag geslecht. — [3]Constantinopel; versta: bestrijdt de Turken. — [4]Deze schonk Vondel een gouden rijder voor zijn vers, dat door de stad met dertig gulden beloond werd. — [5]Op een schilderij wel te weten, waar zij zwevende was voorgesteld. — [6]Dochter van Cornelis en Anna, en verloofd met Honiwood; zie het volgende bruiloftslied.

Ter Bruiloft

VAN DEN WELEDELEN HEER

ROBERT HONIWOOD,

RIDMEESTER IN DIENST DER VRIJE LANDEN,

EN DE WELEDELE JOFFER

MARGARITE VAN VLOOSWIJK

Annuit oranti[1].

Opluikende Margriet, gewoon de lust te boeten
Met hemelsch maatgezang, en, drijvende op de voeten
En tonen van de keel en liefelijke snaar,
Braveerde Venus' wet en hooggewijd autaar.
De Ridder Honiwood vergat zijn wapenplichten (zwichten
En grenswacht aan de Waal, daar 't Roomsch geweld most
Voor Burgerhart[2], geteeld uit Koninklijke stam.
De trouwe minnaar vond geen lessching voor zijn vlam.
Hij hiel gedurig aan om 't edel hart te winnen
Omtrent den Amstelstroom. Zij ging met Zanggodinnen
Te rade en ook ten reye, en stelde haar geluk
In vrije zuiverheid te leven, buiten 't juk
Van 't huwelijk, indien 't de Hemel haar vergunne;
Een juk, dat mannen min bezwaart, de vrouwekunne
Meer drukt en onder houdt; een last met recht te vliên
Voor wijze jofferen, die uit hare oogen zien,
En zoo veel verder dan die, niet zoo hoog geschapen,
Te licht gezeglijk, zich aan ijdelheid vergapen,
En een verbeeldinge van weelde, die heel snel,
Op haar gevoelijkst, berst, gelijk een waterbel,
En, als een droom, verdwijnt. „Hoû op, hoû op van janken!
Ik hoor van honderden geen twee, die 't zich bedanken;
Ik heb dit jammeren nu al te lang gehoord.
Dit is gemeene kost, geen ooft, dat mij bekoort.
Zoo zoekt de vogelaar de vrijen, onder 't vliegen,
Met zijne zoete fluit te vangen en bedriegen."
Hoe stond de Ridder voor dees spraak van zin beroofd!
Als een, die onverhoeds, voor 't wreede slangenhoofd[3]
In marmersteen verkeert, geen lippen meer kan reppen,
Geen lid verroeren, en noch lucht noch adem scheppen,
Hij vond een schoonheid, die het keurigste oog verleidt,
Maar och! een schoonheid, vreemd van mededoogendheid,
En zoet op pijnigen en martelen en grieven
Der onderdanigsten, die haar alleen helieven,
Alleen naar d' oogen zien, en smeeken om genâ,
Gelijk de zonnebloem de zon volgt, vroeg en spâ.
Maar een rechtschapenheid, van geen gevaar te trotsen,
Voor een onwinbaar slot, langs onbegangbre rotsen,
Hervat den moed en storm, al stort hij slag op slag.
Het rijzen van de zon, het vallen van den dag,
En teffens nacht en dag 's helds dapperheid getuigen,
Gezind te breken eer dan zich te laten buigen.
Al d' oude poëzy van 't minnen ooit gedacht
Geraakt nu in 't geloof: hoe Hercules zijn kracht
Verliest in 't vrouwekleed, gelijk een vrouw herschapen,
De leeuwenhuid en knods het monstertemmend wapen,

[1]Zij gaf den vrager gehoor. — [2]Versta: Claudius Civilis. — [3]Versta: dat van Meduza op het schild van Pallas-Athene.

Verwaarloost, en de spil in steê van hoog hanteert.
De Min moet lachen, nu de schoonheid triomfeert
En sterkheid legt aan hand. Een maagd betemt veel braven.
De Ridder acht zich nog gelukkig onder 't slaven,
En schat dees schoonheid, met een eedle deugd gepaard,
Een paarle in goud gezet, die moeite en arbeid waard.
De moeite leert het eêlst waardeeren en gebruiken.
Men vindt geen paarle bij den weg. Men moet eerst duiken
En visschen ze op den grond. Natuur, bedacht en wijs,
Bewaart de gaven dus bij haar waardij en prijs.
Jupijn, die 't al regeert, verhoort in 't eind het smeeken
Des braven minnaars, van zijn hoop te lang versteken,
En vaardigt Pallas naar den blijden Zangberg af.
Zij, vaardig op den last, die haar de vader gaf,
Genaakt Margriete, een tiende in negen Zanggodinnen,
En roept de schoone maagd, erfvijandin van 't minnen,
Ter zijde, opdat ze haar des Hoogsten wil ontdekk'.
Dus raken ze onderling in minnelijk gesprek.
De wijze Pallas pleit voor d' eer van Venus' rijken.
Zij raadt ze op 't hoog gebod de vlag en 't zeil te strijken.
Men kan het noodlot van Jupijn niet wederstaan.
Zij biedt ze 't huwlijkspand, den rijken trouwring, aan,
Opdat ze Honiwood naar zijn verdienst de hand biê,
Sneed schrandere Mulciber[1] hier annuit oranti
Met kunst op; en de maagd, dit lezende, zat stil
En stom, en overwoog des Allerhoogsten wil,
Geensins t' ontworstelen met woorden noch gedachten;
Z' aanvaardt beschroomd den ring, en zegt: „geen jammer-
Van minnaars zouden mij van mijnen vrijen staat (klachten
Berooven, neen gewis, noch zelf der oudren raad
Kan 't hart bewegen; maar de reden eischt genoegen,
En onzen eigen wil naar 's Hemels wil te voegen.
Jupijn bestemt zijn beê; wij stemmen met Jupijn."
Op dat gewenschte woord brak fluks de zonneschijn
Door alle nevels hene, uit 's hemels tinne en transen,
En schiep een schoonen dag. De roze- en myrthekransen
Bekransen 't lieve paar, den Bruîgom en de Bruid,
En Hymen kwam ter feest getreên met dit geluid:
O, schoone dochter van uwe overschoone moeder!
Gezegend zij uw trouw, Jupijn uw troost en hoeder.
Gij trouwt den Ridder, en de Ridder uwe hand
Door 't hemelsche beleid, tot vreugd van 't vaderland,
Dat aan de diensten van zijn vader en uw vader
Zich eeuwig houdt verplicht, en uit uw twee te gader
Verwacht de helden, die der vadren spoor betreên,
En 't recht handhaven van de vrijgevochte steên.
De minnebij schept lust te weiden op de tippen
Van uwen rozenmond en honigzoete lippen,
En dauw te lezen in uw levens morgenstond,
Die boven nektar smaakt. O schoone rozemond!
O bloem van Vlooswijk! zoo die lust hem nooit verveelde,
Besnoei zijn wellust niet; maar kweek de dertle weelde
Van uwen Bruidegom, terwijl uw jeugd het lijdt.
Zoo reedt[2] ge aan d' eeuwigheid, in 't bloeyendst van uw tijd.

BATAVISCHE GEBROEDERS
OF ONDERDRUKTE VRIJHEID.
TREURSPEL.
1662.

In ferrum pro libertate ruebant[3].

---

[1]Vulcaan. — [2]raakt, reikt. — [3]D. i. Zij stortten voor de vrijheid zich in 't zwaard.

DEN EDELEN EN GROOTACHTBAREN HEERE

SIMON VAN HOOREN,

Raad in de Staten van Holland en Westfriesland,
Gezant aan den koning van
Groot-Brittanje, Burgemeester en Raad t' Amsterdam.

De Romeinsche ridder Cornelis Tacitus, het orakel der Latijnsche historieschrijveren, getuigt, hoe d' oude Duitschen of Germanen, onkundig in letterkunste en geleerdheid, tot hunne gedachtenis en kronieken alleen gebruikten een zeker slag van oveconde gezangen; eene oorzaak, dat wij van dien landaard en zijne zeden en landsgelegenheid in veel zaken onkundig zouden blijven, ten ware hij, door zijne staatwijze pen, ons die leeraehtig en krachtig hadde ontvouwen; en met eenen den oorsprong der Batavieren, bij de Romeinen befaamd, sedert dit vrije volk in bondgenootschap met Julius Cæsar trad, tot dat het, gedurende Nero's heerschappij, in zijn recht en vrijheid jammerlijk verdrukt, onder Galba tegens die meineedige verbondschenders de wapenen aanvaardde, en, na een bloedig oorlog, heerlijk uitgevoerd, en het sluiten van een eeuwig vreêverbond, die vrijwillig nederleîde. Toen ik den opstand tegens de Romeinen, en de doorluchtige daden der Batavieren in de kunstige printen van Tempeest bespiegelde[1], en, onder andere afbeeldingen, den Romeinschen stadhouder op den stoel zag zitten, daar Julius Paulus[2] in zijn bloed geverfd lag, en Nicolaas Burgerhart[3] geketend naar Rome gevoerd wierd; en mijn lust verlangde, dat die historiën, door last der Burgemeesteren treflijk geschilderd, de galerij van ons Kapitool, op eene rij, mochten bekleeden; ontvonkte mij een ijver, om levendig te ververschen den treurhandel der Gebroederen, onder de schaduwe des Heeren Van Hooren, niet onkundig in oude en jonge historiën, en wien, gelijk een medelid onder de Raden der hoogedele en grootmogende Heeren Staten van Holland en Westfriesland, de wacht der vrijheid bevolen werd; betrouwende, dat den Heere Burgemeester niet mishagen zal, de manhaftigheid der oude Batavieren en onze eige landszaken, den nakomelingen ter eere, ten tooneele te zien voeren; terwijl ik blijve,

Edele en Grootachtbare Heer!

Uwe edele grootachtbaarheids
oodmoedige dienaar
J. V. VONDEL.

INHOUD.

Uit het vierde boek van Cornelis Tacitus' historiën.

Julius Paulus en Nicolaas Burgerhart, uit koninklijken stamme, overtroffen verre alle anderen. Fontejus Capito benam Julius, onder den valschen schijn van misdadig aan rebellië, het leven, en zond Burgerhart geketend naar Nero.
Het tooneel is in Oudleger[4]. Het treurspel begint met den op- en eindigt met den onder-gang der zonne.

---

[1]beschouwde, bekeek. — [2]Civilis' broeder. — [3]Claudius Civilis, naar de bekende verhollandsching. — [4]Castra vetera, naar men meent, bij het tegenwoordige Xanten.

PERSONAGIEN.

JULIUS PAULUS, NICOLAAS BURGERHART, } vorsten der Batavieren.
HELDEWIJN, zuster van Julius en Burgerhart.
REI VAN BATAVISCHE VROUWEN.
FRONTO, Presheer[1] der Romeinen.
KRIJGSRAAD.
FONTEJUS CAPITO, Nero's stadhouder in Nederduitschland.
WALBURG, moeder van Julius en Burgerhart.

Batavische Gebroeders.

HET EERSTE BEDRIJF.

JULIUS, BURGERHART.

JULIUS.

Heer broeder Burgerhart! wij rijzen met den morgen.

BURGERHART.

Heer broeder Julius, genoot van mijne zorgen!
Een onverwacht geluk beslechte alle ongelijk,
Tot heil des Bataviers, gedrukt van 't Roomsche rijk,
In Nero's eeuw. Waar zal de hulk des staats belanden?
Hier is (het legt me al op de leên) een storm voorhanden.
Sta vast, en zet u schrap aan mijne rechte zij:
Het geldt nu een van beide, of teffens u en mij! (ders;
Maar laat ons omzien. 'k Vrees ook 't ruischen van de bla-
Geen huis, geen zaal is vrij van hofspiên en verraders,
Die melden 't huisgeheim, tenzij men hen vernoeg',
Uit schrik voor wink[2] of woord, zoo 't iemand over droeg.
Men mag veel denken, maar moet ommeziende[3] spreken.
Elk dient in d' aarde nu den vinger eerst te steken,
Te rieken, in wat land en lucht hij sta of niet.
Fontejus Capito bekleedt hier 't hoofdgebied,
Als stedehouder, in Oudleger. Zijn Romeinen
Verdrukken dagelijks de grooten en de kleinen.
't Vijfjarig wijs[4] gebied is overlang voorbij
Gegleden. Heilig noch onheilig gaat niet vrij.
Dat tuigen ons de brand van huizen, hoven, kerken,
Zoo veel gebouwen en doorluchte wonderwerken,
Te Rome in assche en puin begraven met één slag,
Waarin die stokebrand[5] oud Troje zinken zag.
Dat tuigt de moord des raads, van gade, zuster, broeder,
En zelf de moederslacht[6] van Agrippijn, zijn moeder,
Die haren zoon, in 't eerst zoo overwaard en lief,
Door manslacht en vergift in top van 't rijk verhief.
Het moorden duurt te Rome, en opent d' edelste ader[7].
De deugd vindt heul noch troost. De wees ontbeert haar va-
De weduw haren man. Geen weeklacht krijgt gehoor. (der,
De vierschaar zit verstomd, en zonder tong en oor.
Men ziet ter kerke drank noch offerande ontbreken,
Zoo dik de hartaâr van een heer wordt afgesteken;
Gelijk of 't Godendom, op 't gansche rijk gestoord,
Niet waar te zoenen dan door bloed en vadermoord.
De bloedvriend mag zijn bloed beklagen noch beschreyen.
Men hoeft[8] den dwingland in zijn boosheid nog te vleyen.
Zoo valt de wolf door bloed in 't goed en wettig erf;
Zoo dreigt het hoofdgebied der wereld, met bederf
Des volks, op deze rots van dwinglandij te stranden.
Waartoe vervalt de staat der overheerde landen
Des Rijnstrooms, onderdrukt van Cæsars krijgsbanier!
Het heldeneiland van den vrijen Batavier,
Een volk, uit Bato's bloed en Duitschen stam gesproten,
In Cæsars eed gekend voor vrienden, bondgenooten,
En medebroederen, wordt jammerlijk verdrukt,
Geschoren en geschat, getreên, geperst, geplukt.
Ga hene, dien den vorst een heele rij van jaren;
Zoo wordt de deugd beloond! Scheldt Rome ons nog barba-
Dat dus barbarisch lacht in 's onderdrukten leed, (ren,
En onverzaad zich mest met 's vromen bloed en zweet?
Romeinen, snooder dan gedrocht van rave en gieren,
Elkander onderling met riemen vleesch en spieren
Afrukken, villen, en verslinden, zonder maat.
Zoo stapt de keizer voor, en naar dit ongelaat[1]
Des meesters weet de knecht ook zijn gelaat te schikken,
Om, veilig in zijn ampt, te schromen noch te schrikken.
Fontejus houdt vooraan het spoor van Tigellijn;
Want geil en gierig schent hij d' oevers langs den Rijn
Van wederzijde, een plaag voor ouden en voor jongen.
Wat vrouw zit ongeschend? Wat knaap mag ongedwongen
Ten hove streven, als een slagpen aan de wacht
Van Cæsar, of hij wordt, als een Barbaar, misacht?
Men perst den ouden, lang aan 't afgaan en verwelken,
Om glimpig d' uyers van den rijken man te melken,
En met de melk het bloed dien hoogen onderdom
Te tappen van het hart. Batavië zit stom
Voor 's lands geweldenaar, nu weder aan het pressen
Van oud en jong. Zoo treên wij barevoets op messen.
'k Verwacht de jonkheid van ons eiland met den dag
Hier langs gevoerd, en al wat wapens voeren mag
Of niet kan voeren, om zijne afgeleefde dagen,
Hier in Oudleger met afgrijselijke slagen
Getouwd[2], en voortgeprest, om mede t' scheep te gaan.
Wie durf dit stuiten of met reden tegenstaan?
't Is wijsheid, op zijn tijd te spreken of te duiken.
Wij dienen, ziende blind en weerloos, 't oog te luiken.
Gij zult de vrouweknnnne eerlang zien op de been.
Ons zuster Heldewijn, vroeg op, komt herwaart treên,
Bekreten en bedrukt, om haren zoon te bergen.
Helaas! het is te spade, ons hulp en troost te vergen.
Wij kunnen zwijgende geene achterdocht ontgaan.
Dees bange dag breekt met een heilloos voorspook aan.

HELDEWIJN, BURGERHART.

HELDEWIJN.

Och, allerliefste en waardste broeder!
Ontferm u over dezen knaap,
Dit weeskind van een weeuw, zijn moeder.
Waar berge ik dit onnoozel schaap?
Men loopt de deuren op de vloeren.
Oudleger wordt dus vroeg verrast,
Om jonge knapen weg te voeren,
Op 's keizers naam, een strengen last.
Wie kan de rijkstrouwanten keeren?
Wordt Vechter mij met kracht ontrukt,
Geen moeder kan haar kind ontberen,
Zoo sterf ik, droef en onderdrukt.
Een weduwvrouw hoopt troost t' ontmoeten
In d' afkomste, als haar hoofd bezwijkt
En heensterft, en die schâ te boeten[3]
Door 't kroost, dat vaders aard gelijkt,
Gij beiden zijt zijn waardige oomen;
Och! red me toch met raad en daad,
O, wijk en toevlucht aller vromen!
Nu 't water op de lippen staat.

BURGERHART.

Toen ik mijn gade zond naar Kolen
Met mijnen zoon ter goeder tijd,

[1]Hoofdman eener bende van pressers (tot den krijgsdienst). – [2]wenk. – [3]met omzichtigheid. – [4]verstandig, rustig; dat van Capito's voorganger, Vibius Avitus. — [5]Nero. — [6]moedermoord. — [7]Versta: die van Seneca, op welken Vondel hier kennelijk zinspeelt. — [8]behoort, moet.

[1]wangedrag. — [2]Geslagen. — [3]vergoeden.

Ried ik u stil en in 't verholen
Hem meê te bergen, buiten strijd.
Nu schuilt mijne afkomst bij bekenden,
Uit Duitschen stamme, t' Agrippijn[1];
Maar gij ontzeît dien knaap te zenden
Den Rijnstroom op, in zulk een schijn.
Gij hiet dat reizen ommezwerven,
En levend duiken in een graf.
Uw zoon, als balling 's lands, te derven
Ried al te blinde liefde u af.
Gij weigerde het kind te domplen
In stilte, op een gestrooid gerucht
Van pressen en van overromplen.
Nu is het vruchtloos dat gij zucht;
Nu baat het kermen, noch het krijten.
Ontvoert men u dit pand met kracht,
Gij moet die schade u zelve wijten,
Die tijdig geenen noodraad acht.
Het is te spade raad te vragen
Bij mij, die los en wankel sta.
Elk heeft het oog op ons geslagen;
Men slaat al onzen wandel ga.
Wij staan in 't spits en aangeteekend
Op Nero's bloedrol; zoo 't geweld
Ons dagvaardt en misdadig rekent,
Is 't vonnis met een glimp geveld.

HELDEWIJN.

Heer broeder! och, gij waart voorhenen
Doorgaans mijn troost en toeverlaat;
Laat gij een weeuw, uw zuster, weenen?
Verlaat ge haar in dezen staat?
Helaas! de vijanden genaken;
Waar berge ik dit onnoozel kind?
De tranen rollen langs zijn kaken;
Het strooit zijn klachten in den wind.
Heer broeder! red ons: wij bezwijken,
Geperst van nood tot ongeduld.
Ik zal van uwen raad niet wijken;
Vergeeft me deze reis mijn schuld.

BURGERHART.

Hou op van jammeren en klagen,
Gij brengt u zelve en ons in last.
Het is te spade raad te vragen.
De dag genaakt. Het onheil wast.
De vijand raast en tiert verbolgen,
En meest op 't koninklijk geslacht.
't Is kunst te raân, en raad te volgen.
De schildknaap houdt een scherpe wacht.
Gij moet uw zoon terstond vermommen
Gelijk een melkmaagd. Zend hem heen,
Eer 't licht de kimmen heeft beklommen,
Naar 't heilig offerbosch alleen.
De kopre melkkan hang' van achter
Op zijnen rug, voorzien ter nood,
Om weg te schuilen voor den wachter,
Met zuivel en nooddruftig brood.
Omtrent den merkpaal gaapt in 't Weste
Een holle boom. Hij berg' zich daar
Een etmaal, tot dat gij ten leste
Hem redt bij nacht uit lijfsgevaar.
Zoo ras men rust van volk te pressen,
Dan haal hem heimlijk weder thuis.
Hij hoeft geen kruik noch waterflesschen;
Daar springt een bron, die met geruisch
De laagte zoekt en hem kan laven.
Gij hoort ter nood mijn nauwsten raad.
De Hemel stier hem in de haven
Van heil. 't Is tijd, dat ik u laat.
Een nevel houdt de lucht betogen.
Dees dag zal leeren, of mijn geest
(Schep moed, vrouw zuster! wisch uwe oogen)
Voor ijdel spook en droomen vreest.
Verkleê den jongling. Wij gaan binnen.
't Is tijd te spoên en tijd te winnen.

HELDEWIJN.

Mijn zoon! nu schiet dit linnen aan.
Dees melkkan om den hals gehangen,
En fluks naar 't offerwoud gegaan;
De popelier zal u ontvangen.
Aanvaard dien stok. Bedek uw hoofd
Met dezen hoed, van stroo gevlochten.
Wanneer de schaduw 't nachtlicht dooft,
Of gij van schrik wierdt aangevochten,
Wil ik u troosten in het woud,
En niet verzuimen bij te komen,
Daar gij gescholen zit in 't hout.
Nu leer uw droefheid innetoomen;
Bedwing de tranen, en vergeet
Uw oud geslacht, zoo lang in eere.
Men overwinn' door list dit leed,
Tot dat de tijd alle onheil keere.
Nu kus uw lieve moeder nog;
Dat Hercles u in 't woud behoede,
En zegene dit noodbedrog!
O, telg van koninklijken bloede!
Ga hene, eer iemand ons bespiê.
Hoe vreeze ik, dat de wacht dit zie!

BURGERHART, JULIUS, REI.

BURGERHART.

Ik hoore alreê gekerm van vrouwen langs de straten,
Het nadert meer en meer. Ai, luister! Hofsoldaten
Bezetten straat bij straat, en rammen poort bij poort.
Wie aangeteekend staat op 's pressers rol, moet voort.
Het schreyen mengt zich in afgrijselijke vloeken.
De vrouwen naderen, om heul aan ons te zoeken.
Ik vind geraden hun t' ontwijken in der ijl,
Om niet Fontejns' wrok en scherpe legerbijl
Te wetten; want hij is alreede aan 't wederkeeren
Van over Rijn, gezind van daag te triomfeeren
Met blijschap, om de zege op Katmeers[1] erf behaald.
Wij zullen zien, hoe hij met Duitsche standers praalt,
En zwilt van moedigheid en trotschheid, om 't verdelgen
Des vijands. Repte ik mij, hij zou 't zich vreeslijk belgen.

JULIUS.

Wat raad? Hoe slaan we best 't gehuil der vrouwen af?

BURGERHART.

Het voegt u beter dan het mij voegt. Antwoord straf
En streng. Verzendt ze om troost bij krijgsraad en kornel-
(len.

JULIUS.

Zij komen, om dees wijk in rep en roer te stellen.
Wie paait een moeder, van haar man en zoon beroofd?

BURGERHART.

Bedaart ze niet, zoo klink haar forsch de deur voor 't hoofd,
Dan brengt ge mij noch ook u zelven niet om 't leven;
De tijd gebiedt op 't hoogst, geene achterdocht te geven.
Daar komen ze. Ik vertrek, en ga naar binnen toe.

REI.

Getrouwe Julius, dat Hercles u behoê!
Waar schuilt uw broeder nu, de vrijburg aller vromen?
Is hij verdrukten ooit in nood te hulp gekomen,
Zoo wordt het tijd, dat hij zich weder openbaar'.
Oprechte Batavier! een werelooze schaar
Van vrouwen ziet bedrukt haar lieve zoons en mannen
Oppressen met geweld. Een aanwas van tyrannen
Verdrukt de vrijheid, en ontziet noch eer noch eed
Te schenden. Waren wij met dit beding besteed
Ten huwelijke, om zoons te baren en te voeden
Tot dienstbre slaven voor tyrannen en verwoeden;

[1] Colonia Agrippina, Keulen.

[1] De vermeende koning der Katten.

Veel nutter lagen wij den eersten nacht geworgd,
Gesmoord in 's bruigoms arm. Vergeefs, vergeefs gezorgd,
En negen maanden lang de vrucht aan 't hart gedragen,
Gebaard met hartewee, gezoogd met jammerklagen,
Dan haar in 't eind te zien, geketend en bedrukt,
Met kracht vervoeren, en den Rijnstroom opgerukt
Naar 's keizers hof niet, maar veroverde gewesten,
Ten roove en wellust van Harpijen en rijkspesten,
En buiten alle hoop van immermeer een vreugd
Aan haar te zien, in 't schoonste en bloeyendst van de jeugd.
En hierbij rust het niet, hoe sterk wij tegenstreefden:
Men prest de neven, en met een ook afgeleefden,
Den grootvaâr, hallef dood en in den ouden dag,
Die geenen arbeid noch geen onrust dragen mag,
En eenen stok behoeft ter nood, om op te leunen,
Te zwakke zuilen voor het hof, om op te steunen.
Heer Julius! och, roep uw broeder, of misschien
Hij in den hoogen nood hier tegens mocht voorzien.

JULIUS.

Bedroefde joffers! rust: gij klaagt uw leed den dooven.
Geen machtelooze kan u hulp en heil belooven.
Gaat, klaagt den krijgsraad en kornellen, wat u deert.

REI.

Geen klagen geld bij hen: wij zitten overheerd.

JULIUS.

Zoo is het meer dan tijd, uw pak te leeren dragen.

REI.

Wij droeven kwamen hier uit nood, om raad te vragen.

JULIUS.

Hier is noch raad noch hulp in dees verlegenheid.

REI.

Geen Batavier heeft ooit verdrukten hulp ontzeid.

JULIUS.

Wij staan ten dienst van 't rijk, gereed in alle nooden.

REI.

Zoo redt ons!

JULIUS.

Als het wordt van hooger hand geboden.

REI.

Gij kunt ten Hove dit verdadigen met recht.

JULIUS.

Hier heerscht Fontejus, die alle ongelijk beslecht.

REI.

Fontejus over Rijn voert krijg in Duitsche landen.

JULIUS.

Hij heeft dien krijg beslecht, en is alreê voorhanden.

REI.

En ondertusschen voert men onze zoons van kant[1].

JULIUS.

Door stedehouders last. Hier geldt geen tegenstand.

REI.

Een al te kranke troost voor werelooze vrouwen.

JULIUS.

Geduldig lijden zal u allerminst berouwen.

REI.

Dit lijden overweegt het moederlijk geduld.

JULIUS.

Natuur is krachtig. 'k Geef het moeders hart geen schuld.

REI.

Beweeg den krijgsraad, of men hulp en troost kan scheppen.

JULIUS.

'k Zou bij den krijgsraad van uw zaak niet durven reppen.

REI.

Zoo klagen wij vergeefs onze oogen dit verdriet.

JULIUS.

Vergeefs bij ons gekermd. Dit kermen vordert niet.

REI.

Geen moeder kan den zoon, geen vrouw den man verlaten.

JULIUS.

De zoon en vader zijn nu Cæsars onderzaten.

[1] weg.

REI.

Gedwongen, niet van zelf, noch met hun vrijen wil.

JULIUS.

Gij spreekt uit ongeduld, en zweegt veel nutter stil.

REI.

Het hart most bersten, zou 't zijn hartewee niet uiten.

JULIUS.

Bedwingt uw moed een poos. Geen reden kan dit stuiten.

REI.

Rampzalig dragen wij een onverdraagzaam[1] juk.

JULIUS.

Verwacht een beter tijd en uitkomste in den druk.

REI.

Onze afkomst sterft terwijl in bittre slavernije.

JULIUS.

Gehoorzaamt, en genoegt aan[2] Cæsars heerschappije.

REI.

De dienaars overtreên hun meester Cæsars last.

JULIUS.

Laat dit bestraffen, wien het straffen wettig past.

REI.

Wien past het meer dan u, uit konings stam gesproten?

JULIUS.

Nu dienstbaar onder Rome, en van gezag verstooten.

REI.

Ontaardt ge van uw stam, held Bato! rijk van lof?

JULIUS.

Die scheidde, uit lust tot vrede, uit grootvaâr Katmeers hof.

REI.

Uit lust tot vrijheid trok hij over Rijn in 't eiland.

JULIUS.

En strekte in zijnen tijd der Batavieren heiland.

REI.

Maar luttel docht hij, dat zijne afkomst slaven zou.

JULIUS.

Een sterker stelt de wet; dies matigt uwen rouw.

REI.

Heer Julius! wat raad? Hoor Fronto herwaart komen,
Met ons gepreste zoons en mannen. Wijk der vromen!
Beschut ze voor geweld. De scheepsklaroen, o wee!
Verdaagt ze naar den stroom. Men stuwt ze als loeyend vee,
Geketend hals aan hals. Och, keer die dwinglandijen!
Geen Batavieren staat dien overlast te lijen.

JULIUS.

Bedroefde vrouwen! gij bezwaart, met uwe klacht
En bijster straatgeschal, al 't Bataviersch geslacht.
Vertrekt; zoekt elders heul! Vertrekt terstond; staat bui-
Het is geraden, u de deur voor 't hoofd te sluiten. (ten!

FRONTO, REI.

FRONTO.

Voort, voort! het tochtschip uit oud Rijnland is alreê
Van 't huis te Britten, dat de schildwacht houdt aan zee,
Den Rijnstroom opgevoerd, vol dienstbre jongelingen,
Gesloten hals aan hals met halsbanden en ringen.
Het schip wacht aan de wal, bij d' oude waterpoort,
Om d' opgepresten in te nemen. Haast u, voort!
Hier geldt geen wederstand. Voort, voort! of 't wil u ron-
Maar wat wil dit misbaar van ongebonde vrouwen (wen.
Te kennen geven? Wat beduidt dit ongeluid?
Dit schijnt een oproer. Heeft haar iemand opgeruid?
Durft iemand Cæsars last met buldren tegenspreken,
En kraayende den kam bij lichten dage opsteken?
Dat schijnt geen vrouwenwerk, maar eer een mans bedrijf;
De man staat achter, en vermomt zich met zijn wijf,
Hij speelt de muitrol, in een vrouwepersonagië,
Op merktveld en op straat, gebruikt voor een stellagië.
Ik ken dit huichelen, dees mommerij, te wel,
En wil zoo roeyen en zoo spelen onder 't spel,

[1] Voor onverdragelijk. – [2] weest voldaan met.

Dat d' uitgang zonder bloed de rol niet zal besluiten,
Ten spiegel van den aard, die listig onder 't muiten
Augustus Nero en zijn hoogheid komt te na.

REI.

Och, presheer van de jeugd! verstoor u niet. Och! sta
Een luttel, totdat wij, mag 't zijn, ons hart uitklagen.
Wij vrouwen, moeders, lang gemat van kinderdragen,
Gebroken onder 't pak, de teêrste kunne stuur
Geschoven op den hals, bij lot van Vrouw natuur,
Genaken u met schroomte, om, door oodmoedig smeeken,
Het onweêr, dat ons dreigt, te stillen en te breken.
De grootste stad, die woeste en wilde volken temt,
Is van genade nog zoo bijster niet vervremd,
Dat zij genade ontzegt de smeekende onderzaten,
Die aangevochten zich op haar genâ verlaten,
En minst het vrouwvolk, niet gesteld om overlast
Te lijden, daar het zwakste op 't felst wordt aangetast.
De liefde tot ons vrucht verwon de zwarigheden
Van dracht en barensnood, te bitter doorgestreden,
En 't lastig opvoên, op een hachelijke hoop
Van eenmaal eindelijk, na 't ongewis verloop
Der jaren, hen te zien tot mannen opgetogen,
Ten troost der oudren; maar wij vinden ons bedrogen,
En los van deze hoop versteken op het lest;
Naardien ze, als slaven, weggevoerd en voortgeprest
Uit moeders oogen gaan, ten dienst van vreemde heeren,
In ballingschap (hoe kan 't een moeders hart verteren?)
Omzwerven, slaven, en oppassen, onverpoosd
In hunnen arbeid. Och! is dit der oudren troost?
En moeten wij nu zien ons mannen en getrouwen,
In hunnen ouderdom, uitheemsche landen bouwen,
Versteken van hun gâ, voor eeuwig en altoos
Een onbestorve weeûw, bedrukt en troosteloos?
Heer Fronto! ai, gedenk, hoe in haar jonge dagen
Uw lieve moeder u met smarte heeft gedragen,
Gebaard met weedom, en zorgvuldig opgevoed.
Geen boschberin heeft u geworpen en gebroed,
Gezoogd met hare speen, in Noordsche wildernissen.
Gedenk, hoe 't smarten zou, kwam zij haar vrucht te missen;
En, om uw moeders wil, verschoon toch uit genâ
Den zoon en vader, een verzwakte wedergâ,
Van dezen optocht. Denk, hoe Hercules, door strijden,
Heel Duitschland[1] vaagde van de plaag der dwinglandijen!
De vrijheid was van ouds der Duitschen eigen erf
En allerwaardste schat. Zoo plaag geen landbederf
Den bodem van het rijk! Zoo moeten alle uw wenschen
U wel gelukken, en de Goden en de menschen
U minnen, wijder dan de zon haar paarden ment!

FRONTO.

Rampzaligen, die nog uw eigen heil niet kent!
Kan iemand grooter eer gebeuren dan met orden
In Cæsars rijksdienst treên, en begenadigd worden
Met dezen titel van een lijfschut in het hof
Te heeten? Dwaalt ge nog dus overdwaalsch en grof,
Dat gij een dierbaar lot, daar velen naar verlangen,
Ondankbaar opneemt, en het hoofd bedroefd laat hangen?
Wien d' eer gebeurt, te staan voor 's keizers aangezicht,
Kan, zoo het Hof hem vindt getrouw in zijnen plicht,
Van d' allerlaagste tot de hoogste trappen steigren.
Fortuin begunstigt ze, die gratig geensins weigren
Den schoot t' ontvouwen, daar zij mild haar gaven strooit;
Wie thuis blijft suffen, sterft vergeten en berooid.
Dies toomt u in, en geeft den moed niet licht verloren;
Gij weet niet, welk een staat uwe afkomst is beschoren.

REI.

Wat hier aan vast is, hetzij voorspoed of verdriet,
Wondt ge ons verschoonen, wij misgunnen 't niemand niet.
Laat andren ampt en staat te Rome vrij bekleeden,
En, steigerende in eere, uitlachen wat beneden
Misdeeld zit van 't geluk. De rust wordt best bewaard
In vrijheid, ongemoeid, bij zijnen eigen haard,
Van amptenaren zich gerust te laten stieren.

FRONTO.

Zoo spreken vrouwen; maar rechtschape Batavieren
Aanbaden Julius, uit ouden Trooischen stam
Gesproten, toen hij aan den Rijnstroom trekken kwam,
Die zijne legerburg vrijwillig leerde dragen.

REI.

Zoo mogen wij dien dag met tranen wel beklagen,
Naardien zijn nazaat, tot wiens dwang wij heden staan,
Onze afkomst vangt en spant, en, zonder iemand aan
Te zien, te water sleept naar vreemde wingewesten.
Wij bidden, kan 't geschiên, ontschuldig d' opgepresten.

FRONTO.

Maar wie verstont u, met dit vreeslijk straatgeschrei
Te storen d' amptenaars, gewettigd om 't geleî
Te geven aan uw jeugd en opgepreste mannen?
Wat hoofden leeren u weêrspannig t' zamenspannen?
Dit tegenspartelen komt uit uw koker niet;
Het riekt naar oproer en geweld, dat hooger ziet.
Ontbeidt[1], men zal dit stuk nog dieper onderzoeken.
Door wijven wil men nu staatkundigen verkloeken.

REI.

Och! 't is natuurdrift, diep in 's moeders hart geprent.

FRONTO.

Houdt op van kermen, zwijgt! Dit huilen neemt geen end.
En wacht u, Cæsars last en woord te wederstreven.
De wereld is verplicht, den keizer tol te geven,
Het goed en ook het bloed. Dit lijdt geen wederspraak.
Wij zijn uitvoerders van zijn wil; verweert uw zaak
Te Rome, dunkt u dat wij 't recht verongelijken.
Trekt heen naar Tigellijn, of laat het vonnis strijken
Ten hoof van Nero zelf, den vorst, wien alle liên
Gehoorzamen, en, als een God, naar d' oogen zien,
Met ëenen naar den mond. Zijne uitspraak is de reden,
De wet, die 't al regeert. Eene andre wet te smeden,
Waar Cæsar met geweld gestooten uit den troon.

REI.

Een amptenaar kan streng of zachter 's rijks geboôn
Handhaven, en meteen de gunst van 't Hof behouden.
Verschoon ten minste een deel van jongen en van ouden.
Gedoog, dat zij de gunst of ongunst van het lot
Verwachten. Matig dus het keizerlijk gebod.

FRONTO.

Hier valt geen loten, noch vertrek, noch langer beiden.

REI.

Ten minste gun ons, dat wij, vóór dit bitter scheiden,
Nog oorlof[2] nemen met een weeklacht, en den rouw
Verzaân, dat Cæsar zelf geen moeder weigren zou.

FRONTO.

Zoo haast u; want de tijd gehengt niet, lang te toeven;
Dit jammeren kan slechts tochtvaardigen bedroeven.

REI.

Och, mans! och, zoons, in slavernij
Te vooren! och, wien zullen wij
Van beide lest of eerst betreuren?
Genade mag u niet gebeuren
Op onze voorbede. Alle troost
Heeft uit. Men zal u West en Oost
Van een zien scheuren. Arme slaven!
Gij zult in diepe mijnen graven
En spitten, of de jonkheid zal,
Een snooden heere ten geval,
Zich laten schuppen en braveeren.
Och! is dit jammer niet te keeren?
En moet de huisvrouw haren man,
Die, oud en stram, niet waken kan,
Verlaten, of, uit schrik voor boeyen,
Door dwang zijn middelen besnoeyen?

[1]Dichterlijk vrije verplaatsing uit Griekenland naar Duitschland; verg. nog beneden, den eersten Reizang.

[1]Wacht. — [2]afscheid.

De have en 't erf, met zweet vergaârd,
De vrucht des arbeids, lang gespaard
Zoo zuinig tegens d' oude dagen,
Wordt nu, als losgeld, aangeslagen
Van eenen gierigen griffoen,
Om zijne dertelheid te voên.
Zoo vilt, zoo knevelt men de vrijen.
O, rampen! o, bedroefde tijen!
Heer Fronto! 't is uit ongeduld,
Dat wij dus klagen. Wijt dees schuld
Geen onderdrukten en gevangen!

FRONTO.

Trouwanten, keert u aan geen kermen! Gaat uw gangen.
De tijd eischt spoed. Voort, voort met al dien wulpschen sleep!
Voort, voort met oud en jong! Gebruikt de taaye zweep
En bulpees vrij. Men moet hun huid met slagen touwen.
Ontziet geen lasteren noch straatgeschrei van vrouwen.
Rukt voort, rukt haastig voort naar d' oude Rijnpoort toe!
Wij zijn dit jammeren, dit bijster janken moê.

REI.

Ie ZANG.

O Hercules[1], in offerwonden
Zoo lang gediend om uwe deugd,
Waarin zich Duitschland vondt gehouden,
Beschut den onderdom en jeugd
Der Batavieren, onze mannen
En lieve zonen, in bedwangk
Van menschevlegels[2] en tyrannen.
Zie neder. Hoor den ketenklank
Der vrijgeboornen, nu te schepen
Te water op, en voortgestuwd,
Als vee, met bulpees, stok, en zwepen,
Gevloekt zoo vreeslijk, dat elk gruwt,
En 't haar uit schrik rijst overende;
Ontferm u over onze ellende!

Ie. TEGENZANG.

Kon iemand lucht uit klagen scheppen,
Die stil zat en de handen wrong,
Of most een held de handen reppen,
En rustig wagen sprong op sprong?
Verloste Hercules de luiden
En landen ooit op zijn gemak?
Of bezigde hij leeuwenhuiden
En knods en boog, en schoot en stak
En knensde wreede landgedrochten
En reuzen, rood van menschenbloed,
Tot dat ze lagen afgevochten,
En plat getrapt met zijnen voet?
Het is verloren[3] luid gekreten:
Het kermen breekt noch boei noch keten.

IIe. ZANG.

Nog kunnen klachten 't hart verlichten,
Dat van benauwdheid is beklemd;
Terwijl we deerlijk moeten zwichten,
Van woeste uitheemschen overstemd.
Zij stoffen stout op oude wetten;
Maar bij ons Duitschen gelden meer
De goede zeden, vrij van smetten,
En d' erfgewoonte, wijd en veer,
Gelijk een zaad van tucht, geworpen,
Waar 's volks verlosser henetoog,
In ope vlekken, buurte, en dorpen,
Die hem verhieven hemelhoog,
Als waardig op 's volks tong te leven.
Dus helpt dien God zijn eere geven!

IIe. TEGENZANG.

Held Hercles wordt bij d'oude Katten,
In 't groote Hartebosch, gevierd.
Toen Katmeers zoon kwam herwaarts spatten,
Als balling 's lands, en 't volk bestierd'
In 't eiland, eerde hij godvruchtig
Het hof, van Hercules gebouwd
Ontrent den Waalkant, hoog en luchtig,
Waarvan die streek haar naam behoudt[1].
Die God was waard in top te zetten
Van eere, met een woudaltaar,
Gezangen, offerboschbanketten,
En popelkrans, schalmeye en snaar.
Verscheen hij nu uit offerbosschen,
Zijn macht kon onze zoons verlossen.

IIIe. ZANG.

Stelt Rome in nedrige onderdanen
Te sparen, trotsche op 't hart te treên,
Zijn eer, en laat men ons in tranen
Wegsmilten? Brengt dit overeen!
Het is de roê nog niet ontwassen.
Bathouwer, Kennemer, en Fries,
Opborrelen uit hun moerassen,
Met springstok, hooivork, kloet, en spies,
De keurebenden, die hen knellen,
Min zonden schromen dan Armijn
Dien Varus schroomde neêr te vellen,
Te treên en stroopen langs den Rijn,
Al stoffen ze op hunne arendstanders.
Een hoofd ontbreekt ons, en niet anders.

IIIe. TEGENZANG.

De Batavieren, lang ten Hove,
Als 's keizers lijfwacht, trouw van aard
Voorheen geschat en in 't geloove[2]
Bij Nero, met hun wacht bewaard,
Te vreezen staan, zoo zij zich wenden
En Duitschen snoeren aan hun lijn.
Vijf burgemeesters-keurebenden,
Waar van de standers tuigen zijn,
Gevoelden Duitschlands krijgsvermogen,
En onder 't strijdbaar Duitsch geslacht
Staan Bataviers in top getogen,
Wier ruiters door de Waal, met kracht
Gewapend, kunnen overzwemmen.
Dat volk zou 't Kapitool wel temmen.

TOEZANG.

Wat baat dit wrokken binnen 's monds?
Wat baten deze mompelingen?
Wij wreken ons met luttel gronds
En ijdele bekommeringen.
Men hoede, dat het niemand hoor',
Die van ter zijde dit beluistert.
Men schuwe een loos verraders oor.
Wie vroed[3] is zijne hoop verduistert,
Die niet dan onheil baren kan.
Men reppe van geen eedgespan,
Dat eens dit groot geweld mag stuiten.
Laat ons, ter Rijnpoorte uit, naar buiten
Nog afscheid nemen, rood beschreid,
Van 's lands gevangens, t' scheep geleid,
En kussen ze eens voor 't allerleste.
Geen troost is meer voor ons ten beste.

[1]Naar de verwarring der eeuw van Gr. en Germ. Goden.
[2]Andersgeesels (verg. dorsch-vlegel). — [3]vergeefs.

[1]Arkel, naar averechtsche naamsafleiding. — [2]vertrouwen. — [3]wijs.

TWEEDE BEDRIJF.

KRIJGSRAAD, FONTEJUS.

KRIJGSRAAD.

De stedehouder komt zeeghaftig herwaart aan
Uit Kattenland. De tocht is naar zijn wensch vergaan.
Het past den krijgsraad eerst den held te wellekomen,
Die alle vijanden manhaftig in kon toomen.
Men steek' de krijgsklaroen, en ga hem in 't gemoed.
Hij stapt ter Rijnpoorte in, gevolgd van zijnen stoet.
Wie d' eer van 't Roomsche rijk behartigt, laat' zich hooren.
De vreugd van zulk een zege is niet in 't hart te smoren.
Kornels en hopliên, helpt dees wellekomst bekleên
Met een gemeene stem; het heil is algemeen.
Weest overwellekom! Ter goeder tijd bejeegnen
Wij uw doorluchtigheid. Dat u de Goden zeegnen,
Beschermer van den staat, door uw beleid gestijfd!
Gij zijt de slagpen, daar 's rijks adelaar op drijft,
Die Azië en Europ ziet onder zijne voeten.
Waar Cæsar hier, hij kwam u met den raad begroeten.

FONTEJUS.

Een oproer, dat zijn hoofd alreê scheen in de lucht
Te steken, houdt zich laag, en zwicht voor 't landgerucht
Van deze zegefaam, met kracht vooruit geronnen.

KRIJGSRAAD.

Verhaal toch, op wat wijs de vijand werd verwonnen,
Gevangen en verstrooid, op zijnen eigen grond.
Het lust ons, dit verslag te hooren uit uw mond.

FONTEJUS.

De Katten, d' allerbraafste en strijdbaarste in Germanje,
Geloofden, dat het rijk zou spatten; in Hispanje
De grijze Galba, met zijne orelogsgespan,
Uitbersten; Vindex meer dan honderd duizend man
Opbrengen, en, gelijk een Julius, de wallen
Van Rome uit Gallië gewapend overvallen;
Britenje, uit zijnen slaap gewekt en opgestaan,
De Roomsche heerkracht uit het slavende eiland slaan;
En d' oude Batavier, met d' aangegrensde buren
Verhitterd, Rijn en Maas en Waal en Noordstrand schuren
Van 's rijks bezettingen, hun leggende op den hals.
De Katten droomden dit, het was dan waar of valsch,
Zij rustten heimlijk toe, om herwaart af te zakken,
En, eer men hen verwachtte, al Cæsars macht te knakken.
Ik waakte, door mijn spiên verzekerd van dit stuk,
En om, voor hen gereed, het dreigende ongeluk
Te stuiten, rukte voort, eer iemand dit vermoedde.
Zij lagen tochtreê, doch te luttel op hun hoede,
Elk aan zijn eigen disch, in 't woeste Hartewoud.
Men braste en dronk en klonk en stofte trotsch en stout,
Den Roomschen adelaar te zitten in de veêren,
Dat hij met Duitschen roof vergeten zou te keeren.
Dit zwoeren ze onderling, en sterkten 't bij den drank
Met vrolijk boschgeschal en trotschen wapenklank.
Zoo look de midnacht stil den slaperigen dronken
Zijne oogen. Het gedierte ontwaakte van het ronken.
Hun paarden gingen vast te weide, vrij en los
Van toom en teugel, aan de slinke zij van 't bosch;
En zij, die anders scherp op oorlogsvoordeel letten,
Vergaten door den drok nu schildwacht uit te zetten.
Wij, door den loozen spie van hunne onachtzaamheid
Verkundschapt, rukten fluks met orden en beleid
Ten bossche in, bij de maan, opgaande, om ons de paden
Te wijzen door 't gerusch der schemerende bladen.

KRIJGSRAAD.

Ons lust te hooren, hoe zij wierden opgewekt.

FONTEJUS.

De man lag bij zijn vrouw en kinders uitgestrekt,
Op eene zode vast in slaap; een ander leunde
Half slapende aan een eik, daar d' elleboog op steunde.
D' een lag begraven in de ruigte en bieze en riet:
Een ander, op een boom om hoog geklommen, liet
De beenen en het hoofd, al suizebollend hangen.
Ik mompelde heel zacht: „nu rustig aangevangen!
Een ieder schiete en houwe in 't honderd dat het kraakt.
De Krijgsgod noodt ons op dit boschbanket. Zoo raakt
Men blindling vleesch en been en bekkeneel en schenkels,
Als in een vleeschbal, daar de slachter tot aan d' enkels
In rookend runderbloed zich baadt, bespat, bebloed.
Het builen galmt door 't bosch, zoo vreeslijk en verwoed,
Gelijk of loeyend vee, in stallingen gedompeld,
Van wolvenkudden uit het sneeuw werd overrompeld.
Wat vluchten kon, ontvluchtte en hield niet langer stand.
D' een dieper boschwaart in; een ander naar het land
Woû in de vlakke wei te paarde ons tegenstreven,
Maar kwam te spade, en vond de paarden weggedreven
Door onze knapen; alle op eenen oogenblik,
Elk van een voetknecht, nu een ruiter, in hun schik.
Wij spaarden 't overschot, en voerden het gevangen,
En keeren, rijk van roof, met wapenen behangen,
Te heiligen aan Mars, Jupijn, en Nero zelf.

KRIJGSRAAD.

Geloofd zij vader Mars! Men hang' ze in kerkgewelf,
Of hecht ze aan een pilaar, naar d' oude Roomsche zede.
Maar Fronto keert weêrom. Wat tijding brengt hij mede?

FRONTO, FONTEJUS, KRIJGSRAAD.

FRONTO.

Heer overwinner! dat de Goden u behoên,
Gij keert ter goeder ure en kunt den optocht spoên,
Verwinner op zijn tijd, en tijdig wederkeeren.
Wij mogen uw gezag en opzicht niet ontheren.

FONTEJUS.

Hoe ging 't u? Hebt ge een hoop Baathonders t' scheep geleid?

FRONTO.

Met moeite t' scheep gebracht. Al d' oever zag beschreid
Van grootmoêr, moeder, nicht, schoondochter, zuster, moeyen.
Het scheen geen afscheid van bloedvrienden, maar te groeyen
Tot opstand, en een storm van wederspannigheid.
Zij vielen ze om den hals. Bescheid noch onbescheid
Mocht gelden, onder al dit jammeren en treuren.
Men kon ze met geweld niet van elkandre scheuren.
Natuur kwam boven, en met-een boosaardigheid.
Men schroomde bondelrecht, noch Cæsars majesteit
En naam te lasteren, te schenden onder 't klagen;
Doch veel staatkundigen, die uit hunne oogen zagen
Wat dit woû zeggen, en beluisterden wat spraak
Zij mompelden op straat, getuigen dat de wraak
Ons dreigde met een hoofd, om zich van 't juk t' ontlasten.
Het waar noodwendig, dit wat dieper t' ondertasten,
En uit te boezemen wat brand van staat hier smeult,
Gelijk een vonk met asch bedekt. Geloof, hier heult
Een manshoofd meê, die 't spel aanschouwt met koele zinnen,
En broedt en koestert het verraad, en houdt zich binnen.
Ik heb hun hoofden, twee gebroeders, in het oog,
En, hen bespiedende, meer pijlen tot mijn boog,
Om, met uw kennisse, eens de strenge pees te slaken.
Zij moeten onder, wil men 't kwaad te boven raken.

FONTEJUS.

Dit stemt niet kwalijk met mijn inzicht overeen.

FRONTO.

Hadde uwe vroomheid niet de Katten plat getreên,
De storm van oproer zoude op Rijn- en zeekust waayen.

FONTEJUS.

Nu druipen ze, en ontzien in 't vlakke veld te kraayen.

FRONTO.

Geloof me bij mijn woord, zij leggen op hun luim.

FONTEJUS.

Betoom uw achterdocht, die weidt misschien te ruim,
Of geef me een klaarder blijk van zulk een misvertrouwen.

FRONTO.

Ik koom den Rijn af, vóór mijn optocht, u ontvouwen
Mijn wedervaren, in 't geleiden van de vracht.
Ik volgde met een stoet te paarde, niet bedacht
Op eenig reisgevaar, als plotseling, van boven
Ten heuvel af, een troep straatscheuders kwam gestoven
Naar 't water toe, om ons dien keizerlijken buit
T' ontzetten met geweld. De jager zag vooruit
Ter rechterzijde, hoe die stofwolk aan kwam glippen.
Hij vond uit schrik geraân, de lijn te laten slippen,
T' ontrennen naar beneên. De stuurman hoort geschal,
En smijt het roer in lij, en zet aan lager wal
Het schip, met menschenvleesch, tot Cæsars dienst, geladen.
Wij dondren brieschende op. De stroopers, op verraden,
Geweld, en oproer uit, vernemen ons met schroom,
En wenden, toen die kans hun miste, fluks den toom.
Hun paarden vlogen, recht als bliksems, al te zamen
Door 't stof ten moordbossche in, waaruit zij herwaart kwa-
Ik vond geraden weêr te keeren, om verslag (men.
Te doen, en zulk een stuk te brengen aan den dag.
Te Duisburg zal het schip mijn wederkomst verbeiden,
Om, met meer volks gesterkt, het hooger te geleiden.

FONTEJUS.

Men kent den vogel aan zijn veders. Maalt ge hen
Naar 't leven af, misschien of ik die vogels ken.

FRONTO.

Het schenen opgeruide oproerige Barbaren;
't Gezicht alleen van verre een krijgsman zou vervaren.

KRIJGSRAAD.

Beschrijf ons hun gestalte, om zekerder te raân.

FRONTO.

Zij zetten het te snel van verre op vluchten aan,
Gelijk een Helsch gespook en barelijke Droezen;
De schelmen dekten hoofd en schouder met karpoezen
Van stierenhuiden, ros van verf. De naakte borst
Geleek een kolder, dik van leder, en een korst,
Uit eelt en zweet gegroeid. Zij staken ossenhorens
Afgrijslijk in de lucht, gelijk gespitste torens.
De stieretanden, in het villen aan de huid
Gelaten, slingerden, om schrikkelijker uit
Te kijken, langs de wang van weêrzijde onder 't jagen.
Een schacht, met een smal blad van ijzer scherp beslagen,
Was 's ruiters handgeweer. Zoo kwamen ze op een draf
Aanstooten naar den stroom, maar spatten boschwaart af,
Zoodra ik, met mijn troep, gewapend op kwam dagen.
Wij vonden niet geraân, een sprong met hun te wagen
In 't moordbosch, anders waar de laag misschien ontdekt.

FONTEJUS.

En of wij 't moordbosch nog, zoo wijd het zwaait en strekt,
Bezetten overal met onzen ruitervlogel,
Ten minste kregen wij een veder van dien vogel.

FRONTO.

Geloof niet, dat dees laag zich lang in 't moordbosch houdt.

FONTEJUS.

Zij zijn alreede ontdekt, en honderd jaren oud.
Zoo stout een schelmstuk zit te hoog in top geklommen.

FRONTO.

Geloof, zij zijn te rugge en over Rijn gezwommen,
Van waar ze kwamen; want z' ontzien geensins, met toom
En paard, in 't harrenas te brieschen door den stroom.

FONTEJUS.

Zoo kent gij dezen aard genoeg aan hun manieren.

FRONTO.

Gewis een landaard van rebelle Batavieren,
Verbonden aan hun hoofd. Het zij hiermeê zoo 't wil,
Een brand van oproer smeult al heimelijk en stil,
Terwijl we onachtzaam ons aan ijdelheên vergapen.

FONTEJUS.

Men mag in staatgevaar niet sammelen noch slapen;
Want als gestichte brand hij nacht ten dake uitslaat,
De wind daar onder blaast, dan rept men zich te laat.
Nu eerst het hart gesterkt. Wij dienen tijd te winnen. (nen.
De tijd eischt raad en spoed. Treedt t' zamen met ons bin-

REI.

Ie ZANG.

Gelukkig leefden wij
Voorhene, eer vreemde heerschappij
Den vrijen hals kwam drukken
Met hare slaafsche en ijzre jukken.
Men kocht geen eigen erf,
Noch sloot met graft en haag zijn werf,
Maar dreef gemeene ploegen
Door 't land, en leefde met genoegen.
De lage leeme hut
Plasregen, wind, en hagel schut.
De disch stond niet geladen
Met lekkernije en overdaden,
Maar ooft, in 't wild gegroeid
Aan boomen, met geen mes besnoeid.
Het wildbraad was ons spijze,
En kaas en stremsel, naar landswijze.
De man, verplicht door trouw,
Genoegde met één knische vrouw,
Die schaamrood ingetogen
Haar heer en heerschap zag naar d' oogen.
De huiswaard, zonder last,
Noodt nagebuur en vreemden gast,
Zoo gastvrij, als zijn magen.
Men voelde geene uitheemsche plagen.

Ie TEGENZANG.

Men acht geen zilverwerk,
Noch goud, noch munt, gekend aan 't merk.
Zij wislen waar aan waren,
Niet ver gehaald door zoute baren,
Maar in het Duitsche land
Gegroeid, of met hunne eige hand
Gewrocht in lage hutten,
Om 's menschen leven t' onderstutten.
De hutten, niet getooid
Noch dicht bij een, maar wild gestrooid
Aan vlekken en aan dorpen,
Niet licht den brand zijn onderworpen.
Hun timmerhout is ruw
En ongeschaafd, de rijkste schuw
Van lijstwerk en eieraden,
Gesneên gebloemt, als ooft en bladen.
De bast en schors bedekt
De hut, wanneer de regen lekt.
Men bezigt kalk noch tegel,
Noch steen, gemetst[1] op eenen regel.
Een deel schuilt, voor gevaar
Van krijg, in holen diep en naar,
En bergt zich voor den roover.
Zoo brengt de Duitschman 't leven over.

IIe ZANG.

Geen woeker vrat verwoed
Zijn even naastens vleesch en bloed.
De vacht en vlasbloem kleedden
De hallef naakte en sterke leden.
De dochters huwen spâ
Aan een hartvochte wederga,
En beiden hoog van jaren,
Waarom zij vrome[2] vruchten baren.

---

[1]Thans tot gemetseld verlengd. — [2]kloeke.

Ontvonkte brand van twist,
Het werd door scheidsmans fluks geslist.
Al d' edelsten regeeren.
De vroomste in oorlog triomfeeren.
Der vorsten macht bestaat
In schijn en uiterlijk gelaat;
Want, om niet af te dwalen,
Bepaalt haar 't volk in enge palen.
Zoo kon de vrijheid staan.
De Heer bemint den onderdaan,
En d' onderdaan, zijn heeren
Ontziende, helpt alle onheil keeren.
Het schouwspel, zonderling
Gepast op wapenoefening,
En niet om loon te trekken,
Tot oorbaar tijdverdrijf kon strekken.

IIe TEGENZANG.

Geen rechter recht uit gunst
Of haat. Geen pen, noch letterkunst,
Noch stomme boeken spreken
Van goede zeden en gebreken;
Het schepselboek alleen
Leert hen aanbidden d' eeuwigheên,
Uitstralende in het werken,
De Godheid, niet bemuurd in kerken.
Zij wijden Gode in 't woud
Een kerk van ongekorven hout,
Daar zij de daden melden
Van 's lands beschutteren en helden.
Zij schuwen diep te treên
In 't hol van Gods verholenheên,
Met geen vernuft te schatten,
Maar door 't geloof alleen te vatten.
De Godsdienst hield, met schroom
Voor straf, de woestheid bij den toom.
De hoop op 't ander leven
Hiet elk zijn recht en eer te geven.
Der Duitschen waardste pand,
De goude vrijheid, hield dus stand
In Nederduitsche beemden,
Vóór d' overkomst van deze vreemden.

TOEZANG.

Hoe is nu d' oude tijd verkeerd
Door d' overkomst der vreemdelingen!
Batavië legt overheerd,
En laat zich knevelen en dwingen.
Rechtvaardigheid, uit schrik gevlucht,
Zocht in de wolken zich te bergen.
O, Julius! zie uit de lucht,
Hoe uw nazaten Duitschen tergen.
Uw nazaat schat Baathouwers niet
Meêbroeders, vrienden, bondgenooten
Van 't uitgebreid Romeinsch gebied,
Naar 't vreêverbond, met u gesloten;
Geweld en wreedheid gaan in zwang.
Bemint ge 't recht der vrije volken,
Getrapt te hijsten en te bang,
Zie eenmaal neder uit de wolken,
En, zoo uw Godheid onrecht haat,
Herstel ons in den ouden staat!

DERDE BEDRIJF.

FONTEJUS, FRONTO.

FONTEJUS.

Wij kunnen 't rijksgevaar uit geene donkre teeknen,
Gelijk uit letteren, voorspellen en bereeknen,
Maar zonder klaarheid, op waarschijnelijk vermoên,
Door scherpe middelen 't gevreesde schaars verhoên;
Want zoo 't mislukte, 't zou gansch Duitschland over klin-
Een arts zal reukeloos het lichaam niet verminken (ken,
Van een gedienstig lid, maar wachten zijn getij,
Die 't euvel openbaart, eer hij besluite, en snij
En afzette, om uit nood inkankrend kwaad te keeren.

FRONTO.

Wie sammelt, moet hij wijl met schande en schade leeren.

FONTEJUS.

't Is kunst, de tijd en maat te treffen fiks en net.

FRONTO.

Het heil van vorst en volk is d' allerhoogste wet.

FONTEJUS.

In trouwe dienaars is ook 's Vorsten heil gelegen.

FRONTO.

Hun trouw is als de punt en sneê van 's Vorsten degen.

FONTEJUS.

Zij dient dan niet verstompt, maar scherp en glad gewet.

FRONTO.

Oprechte trouw is schuw van opspraak en van smet.

FONTEJUS.

Zij wordt hij wijlen ook uit onverstand gelasterd.

FRONTO.

Bij wijlen ook met recht, wanneer ze allengs verbasterd.

FONTEJUS.

Dan geeft de tijd hier blijk en klare proeven af.

FRONTO.

Niet altijd klaar, uit angst voor een gewisse straf;
De kloeken weten hunne aanslagen loos t' ontveinzen.

FONTEJUS.

Maar een nog kloeker ziet den grond van hun gepeinzen.

FRONTO.

Gebruik dan, het is tijd, uwe oogen en gezicht.

FONTEJUS.

't Verraad van Piso werd gestraft als 't kwaad in 't licht.
Men strafte 't op bewijs en uitgeborste[1] blijken.

FRONTO.

En Cæsar raakte om hals, eer 't schelmstuk uit kwam kijken.

FONTEJUS.

Die lagen raakten heî de vorsten in persoon.

FRONTO.

Nu raakt het 's vorsten staat, een wacht, u streng geboôn.

FONTEJUS.

'k Beken, wij dragen ook den naam van staatbehoeders.

FRONTO.

Zoo let voorzichtiger op dees doortrapte broeders.

FONTEJUS.

Zij sproten alle beide uit koninklijken stam.

FRONTO.

Gestooten uit het rijk, dat lang een einde nam.

FONTEJUS.

De Batavier ontziet ze en eert ze, als d' eerste vorsten.

FRONTO.

Die heilge Julius het hoofd niet bieden dorsten.

FONTEJUS.

Zij traden in verbond door eerelijk verdrag.

FRONTO.

Maar staan verplicht aan 't rijk en keizerlijk gezag.

FONTEJUS.

Als medebroeders en getrouwe bondgenooten.

FRONTO.

Gij moet ze intoomen in hun hoofden, niet verstooten.

FONTEJUS.

Ten minste met een schijn, verschoonbaar bij 't gemeen.

FRONTO.

Zij treden u, ontziet gij hen op 't hart te treên.

FONTEJUS.

Op welk een wijze zou dit volk zoo verre komen,
Een stuk bestaan, te stout om slechts te dorven droomen?

FRONTO.

Gebruik uw zinnen. 'k Geef uw wijsheid dit te raân.

[1] uitgebroken, aan 't licht gekomen.

FONTEJUS.
Het lust me, uit uwen mond te hooren en verstaan
Op welke middelen de Batavier zijn zinnen
Zou splitsen, hoe en waar het schellemstuk beginnen.
FRONTO.
Waar ik verdrukt, als zij, en vijand van het rijk,
En hun in adeldom en stam en staat gelijk,
'k Wou glimpig, onder schijn van t' offren aan de Goden,
's Lands grooten en de braafste op d' offermaaltijd nooden,
In 't Godgewijde bosch, en (als bij maneschijn
De midnacht opkwam, na het brassen en de wijn,
In 't brein gesteigerd, moed en rustigheid verwekte,
Eer iemand slaperig de leden nederstrekte)
De deugd ophalen van 't Batavische geslacht,
En d' oude vrijheid, door 't Romeinsch geweld verkracht:
Hoe adeldom en volk, beroofd en uitgezopen,
Nu slavende onder 't juk, geen aâmtocht durven hopen;
Hoe jeugd en onderdom geketend wordt vervoerd.
'k Woû hierop klampen, hoe de twist al 't rijk beroert,
De kenrebenden, aan 't verloopen, veld verliezen,
En, wrokkende onderling, uit wraakzucht zijde kiezen,
Verlangende elk met smart naar een doorluchtig hoofd,
Dat haar besolding van alle achterstel beloofd.
Hoe zou de Batavier, geneigd zijn smaad te wreken,
Toeluistren, en, verhit van wraak, het hoofd opsteken,
En roepen: „het is tijd den hals t' ontslaan van dwangk!"
Het bosch zou galmen, op den vloek en wapenklank
Der gasten, die aldus hun vloekverwantschap sloten.
Dan Kennemer, Westfries, en Waterlandsgenooten,
Dan Tonger, Triersman, Gal, en Britten, over zee,
Gemaand het luye zwaard te rukken uit de scheê.
Den Duitschen hoefde men geen hart in 't lijf te spreken.
Het zou me aan toeval van hulptroepen niet ontbreken;
En zoo men 't Roomsch geweld op onze zijde kreeg,
'k Wou Maas en Waal en Rijn afloopen met een veeg,
En overweldigen uw burgen en kasteelen.
Waar zege is, loopt elk toe, om diep in roof te deelen.
FONTEJUS.
Geen kenrebende zou zoo reukloos ommeslaan,
Uit angst van 's keizers toorne op haren hals te laân.
FRONTO.
Men most op 's keizers naam de wapens eerst aanvaarden,
En, in de schaduw van Vespasiaans standaarden,
Het oorlog voeren, niet als vijanden van 't rijk,
Maar tot beslechting van den smaad en 't ongelijk
Geleden bij het volk, van die hun eed verzaakten.
Zoo ging men best vermomd, totdat we schrap geraakten.
FONTEJUS.
Gevaarlijk waar het, zoo de vijand dit verstond.
Gij wijst den weg, en geeft hem d' uitkomste in den mond.
Ik vind geraden, met den krijgsraad raad te plegen,
En zulk een staatbelang voorzichtig t' overwegen.
FRONTO.
En zoo de krijgsraad eer de zachtste zijde hiel,
Gij most besluiten, 't viel dan echter uit hoe 't viel.
De Majesteit kan u hierover niet bezwaren,
Naardien uw strengheid hem in eere wil bewaren.
FONTEJUS.
Laat fluks den krijgsraad hier verschijnen, en terwijl
Wij ons beraden, ga, verneem eens in der ijl,
Wat maren ons de spiên aanbrengen met den morgen.
Wie 's vorsten staat bewaakt, dient nacht en dag te zorgen.

FONTEJUS, KRIJGSRAAD.

FONTEJUS.
Gestrenge krijgsraad! nu voorzichtig opgepast.
KRIJGSRAAD.
Gehiê, wat u belieft: wij volgen uwen last.
FONTEJUS.
Men vreest een opstand van Batavische Barbaren.
KRIJGSRAAD.
Misschien een droom, gegrond op uitgestrooide maren.
FONTEJUS.
Geen droom, maar boosheid, daar de tijd van zwanger gaat.
KRIJGSRAAD.
Een onvoldrage vrucht en vondeling op straat.
FONTEJUS.
Te kennen aan het kroost, dat zweemt naar zijnen vader.
KRIJGSRAAD.
Die most een booswicht zijn en rijkspest en verrader.
FONTEJUS.
Een landverrader en een booswicht in den aard.
KRIJGSRAAD.
Dat zal eerst blijken, als de misdracht is gebaard.
FONTEJUS.
Dan waar de rijkspest al tot ons bederf geboren.
KRIJGSRAAD.
Zoo woudt ge 't basterdkind in zijn geboorte smoren.
FONTEJUS.
Met reden, eer die smet de lucht alom bederf.
KRIJGSRAAD.
Bewimpel niet, maar geef de zaak haar naam en verf.
FONTEJUS.
Verschrikt niet eens, maar let op beiden dees gebroeders.
KRIJGSRAAD.
Twee pijlers van het Hof, rechtschape rijksbehoeders.
FONTEJUS.
Voorhene, maar nu gansch verbasterd van hun bloed.
KRIJGSRAAD.
Zij houden ampteloos een burgerlijken voet.
FONTEJUS.
Zij houden zich bedekt, dat kan uw oog misleiden.
KRIJGSRAAD.
De daad leert vromen en verraders onderscheiden.
FONTEJUS.
De Katten vingen op hun wink dien heertocht aan.
KRIJGSRAAD.
Nu leggen ze in den grond, om nimmer op te staan.
FONTEJUS.
Zij leggen niet zoo vlak, of kunnen weêr verrijzen.
KRIJGSRAAD.
Men recht op geen vermoên, maar klaarheid en bewijzen.
FONTEJUS.
Men mag om[1] staatbelang ook rechten op vermoên.
KRIJGSRAAD.
En als vermoeden dwaalt, hoe raakt men aan den zoen?
FONTEJUS.
Geen stedehouder staat aan stijl van recht gebonden.
KRIJGSRAAD.
Gij woudt dan vonnissen op ongewisse gronden?
FONTEJUS.
Wanneer de staat in last beraad noch uitstel lijdt.
KRIJGSRAAD.
Zoo waart ge in Azië den hals op aanklacht kwijt.
FONTEJUS.
Sereen misverfde mij met valsche lasteringen.
KRIJGSRAAD.
Zoo wacht u, valsch naar een betichten hals te dingen.
FONTEJUS.
Het Hof ontsloeg me van een opgedichte schuld.
KRIJGSRAAD.
Dat leere u, hoe gij nu Bathouwers vieren[2] zult.
FONTEJUS.
De Rijnwacht is ons op een nieuw te hoog bevolen.
KRIJGSRAAD.
Ook 't heilig recht, dat mag in schemerlicht niet dolen.
FONTEJUS.
De naald van 't staatkompas wel uit haar streek verdwaalt.
KRIJGSRAAD.
Zoo volg een vaste star, en geene waalbre[3] naald!

---

[1]Zoo leze men hier, met Van Lennep, voor op. — [2]ontzien, verschoonen. — [3]beweegbre.

FONTEJUS.

'k Zal uit 's verdachten mond eerst zien bewijs te trekken,
En letten of 't verraad niet ergens uit wil lekken.

KRIJGSRAAD.

Gij tast groothartigen en forsche leeuwen aan,
En durft ontijdig een vèrziende stuk bestaan.

FONTEJUS.

'k Beken, zij schijnen tot geen slecht bewind geboren,
En Hanniballen en doordringende Sertoren,
Om 't rijk te dompelen in 't uiterste gevaar.
Zij nemen wakker alle omstandigheden waar
En rijksgebreken, om in 't eind, met heele vlieten
Van oproerzucht, gezwind naar 't evel toe te schieten,
Daar 't lichaam van het rijk de dood aan sterven zou.

KRIJGSRAAD.

Het gansche rijk gewaagt van hun beproefde trouw.
Verongelijkt ge hen, gij kwetst Coriolanen,
Niet licht te heelen dan door moederlijke tranen.

FONTEJUS.

Coriolaan ontving van Volscen onderstand.

KRIJGSRAAD.

Wat volken vliegen niet, als valken, van hun hand?
Hun wrok zal nimmermeer dat ongelijk verzwelgen;
De Gal, de Brit, de Duitsch, de Batavier, de Belgen,
De Kennemer en Fries, zelfs Keurebenden zien
Op hunnen voorgang, om u 't hoofd in 't veld te biên.

FONTEJUS.

Wij moeten schrap staan, eer d' aanhangers schrap geraken,
Een Argus slachten en met duizend oogen waken.

KRIJGSRAAD.

Een schalke look met list alle Argus' oogen toe,
En vrijde met zijn zwaard de schoone mellekkoe,
Die tot den buik toe trad in vette klaverweide.

FONTEJUS.

Men mompelt, hoe een zwarm nog korts bij Welda schreide
Om een doorluchtig hoofd, dat hen verlossen kon.
Zij zwermden vroeg om 't huis der broedren, eer de zon
De kim zag, om met kracht den optocht uit te zetten.

KRIJGSRAAD.

De broeders sloegen ze af, en wonden 't niet beletten.

FONTEJUS.

Niet zelfs, maar door een laag Baathouwers aan den stroom.

KRIJGSRAAD.

Dat 's buiten hen. Wie houdt baldadigen in toom?

FONTEJUS.

Een landvoogd, die niet schroomt, het land van schuim te (vagen.

KRIJGSRAAD.

Wie vijanden verwekt, bezaait het land met plagen.

FONTEJUS.

Wat schaadt 's volks vijandschap, wanneer de schrik het (treft?

KRIJGSRAAD.

En als het volk een hoofd op een rondas verheft,
Dan kan al 't Roomsche rijk 's volks vijandschap niet (paayen.

FONTEJUS.

En hierom wil ik 't gras hun onder 't lijf wegmaayen.

KRIJGSRAAD.

Uit elken druppel bloeds verrijst een ander hoofd,
Een vlam van Hydra, traag gebluscht en uitgedoofd.

FONTEJUS.

'k Ontzie noch Burgerhart noch Julius te dagen,
Te dreigen, zoo ze niet antwoorden op ons vragen.

KRIJGSRAAD.

Rechtvaardigheid is stout en trotsch, gelijk een leeuw.

FONTEJUS.

Ontbeert ze klauw en tand, wat baat een loos geschreeuw?
Men kan den brullende de scherpe nagels korten.

KRIJGSRAAD.

August ontzag, het bloed van Cinna zelf te storten,
Die 't rijk woû schokken en hem stil naar 't leven stond.

FONTEJUS.

Augustus handelde gelijk hij raadzaam vond;
Nu heerscht hier Nero, van geen mindren te berechten.

KRIJGSRAAD.

Een pleit beginnen valt gemaklijk, maar beslechten
Van staatoneffenheid, daar is veel moeite aan vast.

FONTEJUS.

's Rechts uitspraak hangt aan ons, gewettigd, om dien last
T' aanvaarden en ten dienst des Keizers uit te voeren.

KRIJGSRAAD.

Zie toe, gij tergt een volk, in venen en in moeren,
Als vorschen, tot den hals gedoken, en gewoon
Te huppelen op 't land en over groene zoôn.
Het gaat dan onder en dan boven water henen.
De grooten worden ook gebeten van de kleenen;
De veldmuis tergt den leeuw, van wraakzucht razend dol.
Zij bijt hem fel in 't been, en sluipt weêr in haar hol.
Laat geen pluimstrijker uw voorzichtig oog verblinden:
Gij zoekt den voetstap, maar zult haast den leeuwsklauw (vinden.

FONTEJUS.

Vertrek, en daag ze hier ten hove op staanden voet!
Een staatbelang als dit eischt kort beraad en spoed.

JULIUS, BURGERHART, FONTEJUS.

JULIUS.

Heer stedehonder, die Barbaren kunt betoomen,
Ter goeder ure wij u hier verwellekomen;

BURGERHART.

En wenschen, dat uw komst tot rust des rijks gedij.

FONTEJUS.

Hoe komt uw wellekomst zoo traag en spade bij?

JULIUS.

Wij durven ons op straat noch zien noch hooren laten.

FONTEJUS.

Wel hoe? wat hindert u? het zijn des Heeren straten.

BURGERHART.

Met reden; het gebruik staat ieder even schoon.

FONTEJUS.

Wie heeft u 't vrij gebruik der straten dan verboôn?

JULIUS.

De schroomte voor een hoop ontstelde en dolle wijven.

FONTEJUS.

Een wereloos geslacht, dat luttel kan bedrijven.

BURGERHART.

Zij zoeken midlerwijl bij mannen troost en raad.

FONTEJUS.

Het weigren stond u vrij, in zulk een ongelaat.

JULIUS.

Men kan hun ongelaat met weigeren niet paayen.

FONTEJUS.

Geen mannen laten zich van wijven overkraayen.

BURGERHART.

Wij schromen achterdocht te geven aan het Hof.

FONTEJUS.

Hoe geeft dan 't landgerucht ons achterdenkens stof?

JULIUS.

Gerucht is waar of valsch, en kan geen braven krenken.

FONTEJUS.

Hoe komt ge dan verdacht? Wie voedt dit achterdenken?

BURGERHART.

Een losse lastertong kan achterdenken voên.

FONTEJUS.

Men schept uit teekenen bij wijlen kwaad vermoên.

JULIUS.

Wat kwaad vermoeden kan met reden op u hechten?

FONTEJUS.

Dat vraagt u zelven, die u zelven kunt berechten.

BURGERHART.

Wij leven veilig, niet bewust van eenig kwaad.

FONTEJUS.

Hoe vreest men dan eerlang voor opstand in den staat?

JULIUS.

Berecht u zelven nu, en antwoordt op uw vragen.

FONTEJUS.
Men hoorde vrouwen van een hoofd op straat gewagen.
BURGERHART.
Wat smijt het ongeduld van 't vrouwevolk niet uit?
FONTEJUS.
Een laag Baathouwers zette op 't rijksschip aan om buit.
JULIUS.
Zeg vijanden, gewoon op vrijbuit uit te loopen.
FONTEJUS.
De Katten lagen reede, om dit gewest te stroopen.
BURGERHART.
Nu leggen ze gestroopt door uw voorzichtigheid.
FONTEJUS.
Waarom hebt gij den vorst uw oudsten zoon ontzeid?
BURGERHART.
Hij was, een wijl geleên, den Rijnstroom opgetogen.
FONTEJUS.
Waarom verzondt ge hem zoo verre uit vaders oogen?
BURGERHART.
Om elders strenger bij uitheemschen op te voên.
FONTEJUS.
Waar steekt uw gemalin? kon zij haar reis niet spoên?
BURGERHART.
'k Geloof, zij staat gereed en op het wederkeeren
FONTEJUS.
Waar steekt uw zusters zoon? kan zij dat pand ontberen?
JULIUS.
De moeder wenscht, dat hij mag leeren 'tgeen hem past.
FONTEJUS.
Zoo zendt men ze al van kant, terwijl het oproer wast.
BURGERHART.
De stedehouder most ons geen verraad opdichten.
FONTEJUS.
Ik toon d' omstandigheên, die kunnen 't oog verlichten.
JULIUS.
Al beuzelmaren, niet beziens- noch hoorens-waard.
FONTEJUS.
Uit menige enklen wordt een groote schuld vergaârd.
BURGERHART.
Nu reken vrij: wij staan bereid, die schuld te boeten.
Wat onbescheid is dit? Wat zal ons nu gemoeten?
FONTEJUS.
Vergelding naar het werk, dat gij gerokkend hebt.
JULIUS.
Geen van ons beiden heeft in 't pressen zich gerept.
FONTEJUS.
Wie zette heden nog Oudleger overende?
BURGERHART.
Een werelooze schaar, gedompeld in elende.
FONTEJUS.
Waar zocht ze heul en hulp, van alle ontzag beroofd?
JULIUS.
Ik sloeg het af, en klonk haar forsch de deur voor 't hoofd,
Toen geene reden het geraas ter neêr kon zetten.
FONTEJUS.
Gij wist oproerig brein te scherpen en te wetten,
Geboodt haar stil te staan, tot een gewenschte tijd,
Op hoop van haast te zien eene uitkomste in dien strijd.
BURGERHART.
Wat mij belangt, ik heb de vrouwen nooit gesproken.
FONTEJUS.
Gij hieldt u achter en in schaduwe gedoken,
En zaagt het door een spleet met koele zinnen aan.
JULIUS.
Het pressen is gerust en vredig toegegaan.
FONTEJUS.
Dat tuigde d' oever, toen de vrouwen oorlof namen,
En van scheldwoorden schier tot slaan en vechten kwamen.
Men zag een toeloop van matrozen, in hun schik,
Met dreigende oogen 's rijks trouwanten, blik op blik,
Begrimmen van ter zij. Wat dorsten ze niet momplen
Van opstand en geweld en wraak en overromplen?
Men las uw namen, met den voet in 't zand gemaald.
De vlag der vrijheid vloog. Wat werd niet opgehaald
Van lang beschimmelde en gesletene ongelijken!
Hoe Duitschen nooit het zeil voor Rome wonden strijken,
En liever sterven dan hun vrijheid zien verminkt.
Hoe dunkt u, dat die klank in Cæsars ooren klinkt?
Wordt op dees moordtrompet zijn arend aangegrepen,
Zoo zien we Nero's bijl op onzen hals geslepen;
Dies dringt de hooge nood, te stoppen zulk een wel
Van oproer, eer ze tot een oorlogsspringvloed zwell'.
BURGERHART.
Uw krijgsliên treên den buik des Bataviers te bersten.
Die vrijgeboornen dit met bloed ten halze uitpersten
Bestelden stof hier toe; nog durft ge, vuil en valsch,
's Volks billijk ongeduld ons schuiven op den hals.
Zag Julius[1] eens op, wiens standerden wij dienden,
Als bondgenooten en gebroeders en rijksvrienden
En leden van het rijk, naar inhoud van 't verbond,
Gesloten zonder dwang op Nederduitschen grond,
Hoe zou hij Capito van toorne in 't aanzicht spuwen,
Met eenen hem den dolk, tot aan 't gevest toe, duwen
In zijn moorddadig hart, schuimbekkende en verwoed!
Maar verft uw moordklauw vrij in 't koninklijke bloed,
En laat het in den stroom van dezen oever leken;
Latijnsche pennen en kronieken zullen spreken
Van 't schendig ongelijk Baathouwers aangedaan,
En leeren d' afkomst streng, na menige eeuwen, staan
Op d' oude vrijheid, met 's Baathouwers hals verdadigd.
Vaar voort. Wij smeken niet, dat gij ons begenadigt.
Een stedehouder streeft den meester stout voorbij,
En sterkt, op 's meesters naam, een nieuwe dwinglandij.
O, grijze dwingland! is het u alreê vergeten,
Hoe gij in Azië beticht wierdt uitgekreten
Voor een verrader van het keizerlijke hof?
En luttel scheelde 't, dat de bijl uw hals niet trof.
Doch toef; indien Aquijn en Valens schrap geraken,
Uw knokkelkraag[2] mocht wel voor 't scherpe lemmer kraken.
FONTEJUS.
Gij raast; genoegt u met voorhene ontvangene eer;
BURGERHART.
Dat Rome, als kokers van zijn pijlen en geweer,
Ons bezigde, dus lang op tochten afgesleten,
Wordt zulk een eergenot Baathouweren verweten?
Gewis een avrechtsche eer, indien men ze ommekeert:
Het rijk heeft overal door hen getriomfeerd.
Zij werden voor een lid van 't Roomsche rijk gehouden,
Ook voor 't voornaamste, daar uw Vorsten op betrouwden.
Britanje werd door hen gebreideld over zee.
Wat opstond, borden zij het slagzwaard in de scheê,
Augustus Nero weet, en moet hun henschheid danken,
Dat hij Italië van Bato's brave ranken
Te leen hield, toen het treurde, en stond tot haar gebod,
Gelijk een heilige eik, van zijne kroon geknot,
De Roomsche majesteit, die hun getrouwheid kende,
Sliep veilig op de wacht van hunne lijfschuthende.
Zij stonden onder geen Romein, een wolfsgebroed,
Maar onder oversten, gekoren uit hun bloed.
Op zulk een voorwaarde, ook geene andre als deze, zwoeren
Zij arendstanderden, om tochten uit te voeren.
Nu roep: genoegt u met voorhene ontvangene eer!
FONTEJUS.
Aan stofferij gebrak 't uw landsliên nimmermeer.
Maar roemt uit alle uw macht; gij kunt met ijdel roemen,
Met geen momaanzicht dit vermommen noch verbloemen.
Vertrekt; wij moeten kort en tijdig ons beraân,
De krijgsraad komt. Gij zult tot hun genade staan.

---

[1]Julius Cæsar. — [2]Versta: hals.

KRIJGSRAAD, FONTEJUS.

KRIJGSRAAD.
Hoe achterhaalde uw vaart de ridders onder 't rennen?
FONTEJUS.
Zij luistren nergens naar, noch zwichten. Stout ontkennen
Is d'eerste regel der beschuldigden in recht.
KRIJGSRAAD.
Wie tegens zijne schim en eige schaduw vecht
En worstelt, recht niet uit dan zich vergeefs te matten.
Aan wezenloosheid vindt de gauwste vuist geen vatten.
Heer Stedehouder! staat het onderzoeken vrij,
Zoo staroog scherper op dees logenschilderij.
Laat geen pluimstrijker uw voorzichtig oog verblinden:
Geen zellefstandigheid is in een galm te vinden.
Batavischen zijn niet miszegend van verstand,
Noch min hun heeren, dat ze, om 't zuchtend vaderland
Te redden, reukeloos van opstand durven droomen.
Wie kan een arendspen in vlucht te boven komen,
Zoo hij geknakt geen macht in zijne pennen voelt?
Van d'Alpes af, tot daar de zee dit land bespoelt,
Legt al de Rijn geboord met burgen en kasteelen.
Gestopt met krijgsvolk, spits op smoren van krakeelen.
Wie eens durf reppen van een noodig vloekgespan,
Verwacht een storting van drie vijftig duizend[1] man,
In 't harnas, een geweld van vijftig keurebenden,
Van voor en achter en ter zijde, op zijne lenden.
Gelijk een adelaar een duif grijpt en verslindt,
En plukt en bijt en strooit de pluimen in den wind,
Nog lichter most de hoop van een rebel verflauwen,
Zoo Nero's krijgsmacht hem beknelde met haar klauwen.
FONTEJUS.
De schrandre Fronto gaf ons grondiger berecht,
Dat nutter dient gesmoord dan klaarder uitgelegd.
Gevange Katten, die wij mede herwaart brachten,
Getuigen, hoe ze in 't bosch alleen naar opstand wachtten
Van twee gebroederen, landsheeren, groot van naam.
Wij stemmen op die maar, geen valsche logenfaam.
Men had besloten, langs den Rijn en beî de boorden,
In alle vestingen, op éénen sprong, te moorden
Al wat Romeinsch soldij op Nero's titel trekt.
Jupijn zij eenwig dank, die 't gruwelstuk ontdekt.
Hoe zonden ze dien roof omdeelen, als een zegen,
En glad den Roomschen naam van 's Duitschen bodem ve-
Uit wrake, omdat ze, lang gesloten in een hek, (gen,
Gehinderd werden eens te komen in gesprek!
De dochter wordt gerukt uit d' armen van de moeder,
De vader van den zoon, de zuster van den broeder.
Men maakt hun hemel, aarde, en lucht en zee te bang,
En houdt de vrijsten van de volken kort in dwang:
„Laat Syrië, Azië, en de rijken in het Oosten,
Van ouds ter dienstbaarheid gewend, zich zelven troosten
Te hijgen onder 't juk der koningen; maar gij,
Ontslaat u eens van zulk een snoode slavernij!
't Is tijd, naar vrijheid en een ope lucht te streven,
Een handvest van natuure aan stom gediert gegeven.
De nood verdagvaardt u, en 't pand van trouw en eer.
Hun onderling krakeel bestelt u zelf geweer!"
Dus roepen ze, gereed de banden van hun lijen
Te breken, door geweld en landverraderijen;
Dies grijpt met ons bij tijds gelegenheid bij 't haar,
Of 't wil u gelden. Sluit[2]: in uitstel schuilt gevaar.
KRIJGSRAAD.
Men moet dit rijksbelang eerst rechtsgewijs bepleiten.
FONTEJUS.
De staat van 't rijk lijdt last en d'eer der majesteiten,
Een booswicht kruipt, gelijk een schildpad, in zijn schulp.
Geen staatbelager zoekt aan wet of handvest hulp.
Geen stijl van pleiten kan d'oneffenheid beslechten.
De nood eischt straatkrakeel met bijl en kling te rechten,
En straffen voor de vuist, op een waarschijnend blijk.
KRIJGSRAAD.
Zet[1] met het voorbeeld van een halsstraf dit gelijk.
FONTEJUS.
Dus straft Nasike[2] en Heer Opimius de Gracchen,
Gebroeders, wrevelaars, die 's Raads bewind belachen.
Gestrenge Marius verschoont geen Saturnijn.
Dus miste Lepidus zijn levens zonneschijn
Door Catulus, die van Pompejus werd gesteven,
En Alexander holp Parmeen voorhene om 't leven.
Alle ouden gingen kort[3] met trouweloozen door[3].
Wij volgen veilig op het lang geleide spoor,
En willen bij hun dood niet winnen noch genieten.
Het lust me 't leven niet in dit verraad te schieten.
Het Hof gewaagt alreê te Rome van verraân.
Een stedehouder moet op zijne schildwacht staan,
En zich verdadigende aan niemands opspraak keeren.
KRIJGSRAAD.
Gedenk, gij stort het bloed van koninklijke heeren,
En tergt een strijdbaar, forsch, en vrijgeboren volk.
Hou wacht, en laat de zon der waarheid, uit dees wolk
Van twijfelingen, met haar glans te voorschijn komen;
Dan kunt ge tijds genoeg het oproer innetoomen,
En stoppen 't volk den mond met blijken en bescheid.
FONTEJUS.
Het Hof te Rome houdt het oog op ons beleid.
Indien de wagen van 't gebied beginn' te hollen,
Wie stilt die paarden? Wat al hoofden ziet men rollen,
En wentelen in bloed, van vriend noch maag beklaagd!
Hij waagt te veel, die goed en bloed en leven waagt,
En teffens eer en ampt. Deze eeuw gedoogt geen schimpen.
Alle oversten, van schrik gedoodverfd, staan en krimpen,
En sidderen, alleen om 't ruischen van een blad,
Een heilig oogmerk wordt licht avrechts opgevat.
De zeeman ziet een storm opkomen en, aan 't gruwen,
Verkiest een haven, die hij anders wenscht te schuwen.
Maar ginds komt Fronto. Toeft, en houdt een luttel stand.
Hij heeft een mellekmaagd gevat bij zijne hand.

FRONTO, FONTEJUS, KRIJGSRAAD.

FRONTO.
Heer Stedehouder! lust u melk, nog versch gemolken?
FONTEJUS.
'k Versta die taal niet. Gij most dit Latijn vertolken[4].
FRONTO.
Bezie dees melkmaagd; let eens op haar aangezicht!
FONTEJUS.
Ik ken ze niet. Genaak, dat zij den hoed eerst licht.
Dit schijnt een wakker knaap, in dienst van groote heeren.
FRONTO.
Dit 's Vechters zoon, een haan vermomd met henneveêren.
Mijn looze spie heeft hem in 't offerwoud ontdekt.
Hij zag hem drinken, daar de klare springbron lekt
En ruischt door 't groene gras. Dees schildknaap zat, vol zorgen,
In 't holle popelhout, ter zijde in 't bosch, geborgen.
De moeder Heldewiju, die dit geraden vond,
Verstak hem, eer de zon op 's aardrijks kimmen stond,
Zoo zoekt dit schalksch geslacht zich tegens 't rijk te kanten.
Het past op hoog gebod, noch pressers, noch trouwanten.
'k Geloof, die jonge schalk weet mede van den moord!
Waak op, waak haastig op. Zij leggen ons aan boord.
Al schijnt dit slecht in 't oog, het meldt hun looze streken.
Laat ik hem meê naar Rome opvoeren, tot een teeken

[1]Honderd vijftig duizend. — [2]Besluit, bedenkt.

[1]Verklaar. — [2]Scipio Nasica. — [3]maakten 't kort. — [4]Versta: duidelijker spreken.

Van onderdanigheid, en gunnen hun dien lof.
Nu Veehter! schroom niet. Ga naar binnen in het hof.

FONTEJUS.

Wij staan vast bezig, en met hoog verraad beladen.

FRONTO.

Alle uitstel baart gevaar. Men moet zich kort beraden.
De maren komen ons, van over zee en zand,
Ter ooren. Aarde en zee schijnt tegens ons gekant.
De hoofdstad Kolen dreigt hare ooren op te steken,
Zoo Burgerhart zich reppe, en uit den mond durf spreken.
De Zeeuwsche eilanden en eilanders overal
Zijn overgoten met een zelve groene gal.
De strand en stroomen, die in zee hun water lozen,
Alle elementen, schuim van schippers en matrozen,
't Is al vergiftigd van dees doodelijke pest.
Zij schreeuwen al: „rooi uit, rooi uit dat wolvenest!"
Zoo d'eerste Brutus zelfs zijn eige zoons niet spaarde,
Zijn eigen bloed, dat van 't Romeinsche bloed veraarde;
Ontzag hij d'opspraak niet, die hem te wachten stond,
Veel eenwen, als zijn tong den opgespalkten mond
Des lastraars met geen blijk en reden meer kon stoppen;
En zullen wij dit stuk dus strafloos innekroppen?
Men paaye 't noodrecht kort en zonder meer geschals.
Vaart voort, vaart rustig voort, of 't geldt u al den hals!

KRIJGSRAAD.

Het naberouw volgt snel een, die t' ontijdig oordeelt.

FRONTO.

Ai, sust niet meer. Doorgaans sleept een naamhaftig voor-
Van straf wat onrechts, als een zwarte schaduw, na; (beeld
Doch 't oorbaar van den staat vergoedt en boet die schâ,
Ten dienst van hoofd voor hoofd, en ieder in 't byzonder.
Wij moeten boven wind of gaan al teffens onder!

FONTEJUS.

Ik schouw hen schuldig aan gekwetste majesteit.
Alle uitstel wordt hun kort, in Cæsars naam, ontzeid.
Laat eenmaal af van ons geduld nog meer te vergen.
Een majesteitkwetsuur is teêr en lijdt geen tergen.

KRIJGSRAAD.

Heer stedehouder! sta uw recht een luttel af;
Ten minste, kan het zijn, zoo matig deze straf.

FONTEJUS.

Gaat hene, geeft ze keur, dat elk zich kort berade.
D'een sterve, d'ander sta te Rome ter genade
Van Nero! Vechter geef den eenen oom 't geleî!
Gaat heen; verkundschapt dit den broedren alle beî.

REI.

ZANG.

O Rijnstroom, die uit Rhetische Alpen,
Als 't sneeuwjacht smelt,
Uit uwe bronnen neêr komt zwalpen,
Door lager veld;
Gij deelt de Duitschen en de Gallen
Met kil en stroom,
Die wijder aangroeit, onder 't vallen
Met vrijen toom.
Gij spoelt langs oevers, burg, en toornen,
En bruischt en boort
Door strand en duinen met uw hoornen,
En durft gestoord
Het Noordsche zeegedrocht aanrannen;
Maar waarom spaart
Gij schuim van wolven en tyrannen,
Dat u bezwaart
Met schattingen en menschentollen?
Het tolvrij volk
Zal fluks uw water zien gezwollen
En waterkolk,
Van bloed der Batavicrsche vromen.
Ai, keer terug,
En storm met omgekeerde stroomen
Op Cæsars brug!
Verdrink die booze burgerplagen;
Uw stroom kan geen stadhouders dragen.

TEGENZANG.

De Nederduitschman, nooit verbasterd
Van stam en bloed,
En ongemengd, wordt schelmsch gelasterd
Van dit gebroed.
Hij hield zich binnen zijne palen,
En zocht nooit buit
Op 's nabuurs erf en werf te halen
Door krijgsbesluit;
Maar Rijnlands weide en groene beemden,
Van rouw verwelkt,
Gedoogen, dat dit schuim der vreemden
Haar uyers melkt.
Het tapt den room af en het beste;
Wij drinken hui;
De koei, die zich met klaver mestte,
Wordt traag en lui.
De zuivel tuin, alom beschadigd
In Nero's eeuw,
Ontbeert den klauw, die 't recht verdadigt,
En mist zijn leeuw;
Hij veinst, gelijk in slaap getooverd.
Ontwaakte hij,
En zag 't geweld, dat hem verovert,
In slavernij
Geboeid van ongenoode gasten,
Hoe grimmig zou hij van zich tasten!

TOEZANG.

De misdaad van de majesteit
Te kwetsen wordt op nieuw bepleit
En weder aangebonden
Door stedehouders vonden
In Nederduitschland, slaaf van 't rijk.
Men hoeft voortaan geen breeder blijk.

VIERDE BEDRIJF.

WALBURG, FONTEJUS, HELDEWIJN.

WALBURG.

Heer Stedehouder! hoe? hoe loopen nu de posten?
Wat hooren wij? hoe dus? zal 't nu ons zonen kosten?

FONTEJUS.

Vrouw Walburg! neem geduld: uw voorbeê komt te spâ.
Het vonnis legt geveld. Verzoek nu geen genâ.

WALBURG.

Niet minder dan genâ verzoeken voor die braven,
Twee vrije helden, geen gebore keizers slaven,
Landsheeren, vorsten, beide uit koninklijk geslacht,
Van lasterstukken, noch verraderij verdacht.
Genâ verzoekt men voor misdadigen, ontaarden (spaarden,
Van deugd en vroomheid, die noch Goôn noch menschen
En kerk en vaderland ontwijdden. Neen, voorwaar,
Geen gunst verzoeken wij, noch schromen halsgevaar.
Gebruik uw strengheid aan uw slaven, naar uw stijlen;
Wij, Batavieren, zijn uw bondelrecht en bijlen
Niet onderworpen, en ons Vorsten allerminst,
Wien 't rijk moet danken voor zijn zege en overwinst,
In oorlog door beleid der broederen genoten.

FONTEJUS.

Mevrouw! wij weten uit wat stamme uw telgen sproten;
Maar stam noch adel wordt in halsrecht aangezien.
Ontschuldig ons. Angust gebiedt en kan verbiên
Wat hem behaagt; wij staan ten dienst van zijn behagen.
Bezwaar uw zonen niet met ongestuimig klagen.
Men schonk uw Julius nog korts een doodschuld kwijt.

WALBURG.

Een schuld, hem opgedicht uit bittren wrok en nijd,
Gelijk men u, niet lang geleên, betichtte in 't Oosten.

FONTEJUS.

Nu, moeder! steur u niet: de Hemel wil u troosten.
Wij hebben een van beî verschoond, op 's krijgsraads beê,
En 't recht gematigd, schoon het recht geen uitstel leê:
Zoo een van beide voor Augustus zich verdadig',
En Nero's uitspraak hem verschoone en begenadig',
Gij zult uw zoon, schep moed! hersteld zien in zijne eer.

WALBURG.

Die is hij machtig met de proef van zijn geweer
Te vrijen tegens elk, die hem zijne eer durf vergen.
Zie toe, verhaast u niet. Gij zult den adel tergen,
Dies span geen netten, daar uw voet eerst in verwart.
De duinbeer Bruin[1] bemint mijn zoons, gelijk zijn hart.
Die trotsche vrijheer steunt op zijn Konijnevatters[2],
Nooit slaven onder 't juk. Dat zijn oprechte schatters
Van 't pand der vrijheid, bij Romeinen snood outwijd.
Zij kroppen vast hun leed, doch schelden 't hun niet kwijt.
Een duinman waar getroost, al stond gij dicht gesloten
Van lijftrouwanten, dy[3] een priem in 't hart te stooten,
En zijn bebloede ziel te mengen met uw bloed.

FONTEJUS.

De reden leert ons, dit het moederlijk gemoed,
Beweegd in dezen schijn met haar beminde zonen,
Niet toe te rekenen. Den ouderdom verschoonen
Is billijk. Moeder! wij vertrekken in het hof.

HELDEWIJN.

Zoo gun me eerst, dat mijn zoon alleen met uw verlof
Zijn moeder, eene weeuw, mag bijstaan en verkwikken.

FONTEJUS.

Het is besloten, hem den keizer toe te schikken[4],
Tot eenen schildknaap of dischschenker in 't paleis.
Hij moet zijn oom 't geleî verleenen op de reis.
Nu onderstut Mevrouw, uw moeder; wij treên binnen.

WALBURG.

Hier valt met jammeren bij schelmen niet te winnen,
En zich verkleenen geeft uw hoogen stam geen lof.

HELDEWIJN.

Vrouw moeder! gaan we. Geef den rechter geene stof,
Om strenger in 't gerecht zijn wreedheid t' openbaren.
Gij kunt mijn zoon en mijn Heer broeders slechts bezwaren.

WALBURG.

Tyrannen! vangt en spant en raast en moordt en prest.
O, broedermoorders-aard! te Rome in 't wolvenest,
Gevoed van een wolvin, gebroed van vondelingen
En nonnebasterden, die aan de wolfsspeen hingen[5],
Hoe groeit gij in 't bederf van al wat adem haalt!
Onze afkomst zette uw rijk dit lasterstuk betaalt,
Indien de Goden uw verwatenheid niet plagen.
Dit taaye stokske kan de kranke leêu nauw dragen.
Hoe zwaar valt 's lichaams pak den hoogen ouderdom,
Alreê met eenen voet in 't graf, gebukt en krom!
'k Hoop, Vechters wraak zal eens dit ongelijk beslechten.
Nu, dochter! leî me voort; hier valt niet uit te rechten.

KRIJGSRAAD, JULIUS, BURGERHART.

KRIJGSRAAD.

Doorluchtste vorsten, wien een rijk van Nero past,
Verschoont den krijgsraad toch, gewettigd om den last
Des stedehouders (hij gebiedt het) uit te voeren.
Al 't Roomsch gebied gewaagt van orelogsrumoeren;
Uw namen mengen zich in 't schriklijk krijgsgeschal,
Men gunt u keur, wie van u beiden sterven zal.
Wie nablijft, moet zijn zaak voor Cæsars stoel verweren.

JULIUS.

't Gaat wel, 't gaat wel; verdelgt Batavische landsheeren!
Zij stonden 't Capitool te Rome lang in 't licht.
Daar heerscht Nymfidius en Tigellijn[1]. Elk sticht
Een vorstelijken troon op onzer beider lijken.
Fontejus ziet hier ook een kerkroof uit te strijken.
Vaart voort, vaart voort met mij, Heer broeder! 'k neem
En wensche u voorspoed, in uw optocht naar het Hof. (verlof,

BURGERHART.

Hoe nu, Heer broeder? Laat mij d' eerste d' eer bewaren.
Het is geraden, u het leven langst te sparen,
Ten dienst van 't vaderland en onderdrukte volk.
'k Was lang den dood getroost, en vreesde zwaard noch dolk.
Het sterven is ons erf; het scheelt slechts in de wijze.
Ons eerlijk sterven strekt Baathouweren ten prijze,
Romeinen eeuwig tot versmaadheid en verwijt.
Volvoert uw last; ik schel mijn dood den krijgsraad kwijt.

JULIUS.

'k Gedoog niet, dat ge sterft. Gij moeht de majesteiten
Omzetten, en 't geweld intoomen onder 't pleiten.
Ons onderdrukt geslacht, de moeder, gemalin,
De zusters, kinders, al de neven, hofgezin
En aanhang, duizenden op uwen voorstand hopen.
Vermurwt ge Cæsars hart, zoo staat de toegang open
Ten Hove voor elk een, die nu verstooten zit.
Geheel Batavië, met recht bekommerd, bidt,
Dat u de Goden om 't gemeene beste sparen.

BURGERHART.

Ik wensche uw leven met mijn sterven te bewaren,
Tot heil van 't algemeen, gedompeld in verdriet.
Dit leven, zonder uw genootschap, lust me niet.

JULIUS.

En mij noch weiniger. De liefde ontzegt te scheiden.

KRIJGSRAAD.

Gij, heeren! sluit. De tijd verbiedt, hier lang te beiden.

BURGERHART.

Gebiê mijn broeder, dat hij op mijn bede wijk'.

JULIUS.

Of, zal hij voortreên, dek zijn lichaam met mijn lijk!

KRIJGSRAAD.

Het vonnis luidt: laat een van beide zich bereiden,

JULIUS.

Zoo laat den krijgsraad mij naar 't bloedig outer leiden.

KRIJGSRAAD.

De rechter heeft dit aan der broedren keur gezet.

JULIUS.

Men gun me dan de keur. Waarom mijn wensch belet?

BURGERHART.

Hier geldt vrijwilligheid, geen dwang van wederzijde.

JULIUS.

Zoo dwing me niet, dat ik door dwang uw voorgang lijde.

BURGERHART.

Bezwaar me met geen juk, dat gij niet dragen wilt.

JULIUS.

Mijn onde[2] en uwe een jaar, en ruim zoo veel, verschilt.

BURGERHART.

Wat heeft een jaar geschils in onde[2] hier te zeggen?

JULIUS.

Dat broeder mij den keur van sterven toe moet leggen.

BURGERHART.

En waarom niet den keur des doods aan mij gesteld?

JULIUS.

Dewijl ik d'oudste ben, wiens woord het meeste geldt,

BURGERHART.

De jongste scheidde dan veel nutter uit het leven.

JULIUS.

Dus blijft de keur des doods van wederzij nog even.

BURGERHART.

Zoo lang d'een broeder niet den andren wijken wil.

---

[1]Versta: Brinio. — [2]Naar averechtsche naamsverklaring voor Caninefaten. — [3]Thans: u. — [4]zenden. [5]Toespeling op de bekende legende van Romulus en Remus.

[1]Nero's beide gunstelingen. — [2]leeftijd.

JULIUS.
Dit is geen erfkrakeel, maar wichtig doodgeschil;
BURGERHART.
Dat duren blijft, zoo lang wij op het keurrecht vechten.
JULIUS.
Laat door het loten dan dit keurkrakeel beslechten.
BURGERHART.
En of bij ongeluk het lot u viel te beurt?
JULIUS.
En of bij ongeluk u 't lot hadde uitgekeurd?
BURGERHART.
Waar loting valt, daar geldt geen vrije wil na 't loten.
JULIUS.
Most ik mijn broeder, zoo hem 't lot trof, dan verstooten?
BURGERHART.
Wij mosten alle beî genoegen, 't viel hoe 't viel.
JULIUS.
Mijn broeder missen? Och! ik mis mijn halve ziel.
BURGERHART.
En ik mijn heele ziel, kwaamt gij door 't lot te sneven.
KRIJGSRAAD.
De snelle tijd verloopt, met al dit wederstreven.
BURGERHART.
Verdriet het u, men stelle aan mij het hooge woord.
JULIUS.
Hoe kan ik stemmen tot een vuilen broedermoord?
BURGERHART.
'k Vergeef het u; gij zult hierom geen opspraak hooren.
JULIUS.
Veel nutter nooit geleefd? Veel nutter ongeboren.
BURGERHART.
De bloedverwantschap is een nimmer scheîbre band.
JULIUS.
Een bloedknoop, sterker dan een knoop van diamant.
BURGERHART.
Help, Hercules! wat raad? Hoe raakt de strijd ten ende?
JULIUS.
Dees worstlinge overweegt alle overstreên elende.
KRIJGSRAAD.
Gij, heeren! waarom dient ge u zelven tot een last
In dezen schijn? 't Geschil aan 't barnen groeit en wast.
Natuur is krachtig, en het onderling meêdoogen,
Gelijk in eene schaal van reden opgewogen,
Staat even pal en wijkt niet uit den evenaar.
Dus stonden eertijds twee halsvrienden voor 't altaar,
Orest en Pylades, getrouw in dood en leven,
Waarvan d' aloude faam getuigenis kan geven;
Maar gij, gebroeders, uit één moeders schoot gebaard,
En onder 'tzelve hart gedragen en bewaard,
Door bloedverwantschap blijft verknocht; dies is 't geen
Dat een gelijke trek van weêrzijde in 't byzonder (wonder,
U krachtiger verbindt; en zijt hierom gewis,
Dat aan dit worstelen geen end te vinden is,
Tenzij een rechter in uw halsstrijd koom' van buiten,
En helpe u in dien nood het halsgeding besluiten.
Belieft het u, dat een kornel naar binnen treê;
De stedehouder wacht, en zal in uwe steê
Eén kiezen uit u beide en deze bloedstrijd scheiden.
De tijd schiet voort en spoedt. Men kan niet langer beiden.
BURGERHART.
Ik stem het toe, indien mijn broeder dit bestemt.
JULIUS.
Mijn hart, hoe klopt ge dus weemoedig en beklemd!
Ik volg mijn broeders stem, door nooddwang, en te noode,
De krijgskornel haal 't woord. Hoe suffe ik nu dus bloode,
Die slag op slag, wanneer de krijgsklaroen mij riep,
In 't barnen van den strijd, op speer en heerspits liep,
En wrong de zegekans uit 's vijands ijzre klauwen?
BURGERHART.
Schep moed, Heer broeder! laat uw heldenhart niet flauwen,
Wij zullen dadelijk een veilige uitkomst zien.
KRIJGSRAAD.
De stedehouder wil gebieden noch verbiên,
Maar stelt de keur aan 't lot, in dezen helm gesloten.
Laat een onnoozel kind het onpartijdig loten
Bevolen. Jongske! trek voor elk een cedel[1] uit. –
Het lot eischt Julius, door 't merk des doods beduid.
Omhelst elkandren nu; de nood gebiedt te scheiden,
Wij willen Julius ten boschaltaar geleiden.
BURGERHART.
Och, broeder! 't lot heeft mij die schoone dood benijd,
En niet ten woudaltaar van Hercules gewijd.
Gij sterft voor 't vaderland en recht der Batavieren,
Verplicht uwe eer te voên, met groene populieren,
In 't heilig offerwoud, beschaduwd om het hoofd,
Daar Duitsche Hercules gevierd wordt en geloofd.
Wat zal men Nero van uw uiterste gewagen?
JULIUS.
Dat ik getrouw het zwaard aangorde op zijn behagen,
De palen van het rijk uitzette door beleid,
En wensche, dat hij toch, naar zijne billijkheid,
De Bataviers herstelle en kenne als bondgenooten,
Naar inhoud des verbonds, met Julius[2] gesloten.
Indien uwe onschuld voor 't gerecht ten Hove geldt,
En hij u weder in den ouden staat herstelt,
Bezorg Vrouw moeder, nu ten einde van haar leven,
En luik hare oogen, als zij komt den geest te geven.
Omhels me nog voor 't leste en matig uwen rouw.
Wat schudt ge 't hoofd? Vaar wel! Blijf 't vaderland getrouw.
BURGERHART.
Heer broeder! 'k wensch mijn bloed in uwe plaats te storten.
KRIJGSRAAD.
Doorluchtsten! het is tijd dit marren af te korten.
Heer Julius! 't is tijd, om boschwaart in te slaan.
Heer Burgerhart! vertrek. De hofwacht port u aan.
BURGERHART.
Help, Hercules! is nu dit moordstuk niet te keeren!
Men most dien bloedroof hun ontweldigen. Wij zweren
En eens en anderwerf en driewerf, dat geen schaar,
Geen scheermes, geene vlijm dit lang gewassen haar
Zal korten, eer de wraak het schelmstuk hebb' gewroken.
Maar wat zijn woorden, los en in den wind gesproken?
Verkeert de kans, de wraak, die mij in 't harte zit
Geworteld, mocht wel eens 's Romeinschen borst ten wit
Gebruiken van mijn zoons in gal gedoopte pijlen.
Verdrukte vrijheid! nu bezwijken beide uw stijlen.

REI.

ZANG.

WALBURG, HELDEWIJN.
O, Boschnon Welda, mond[3] van God!
Gij spelde ons, zonder grond en slot,
Hoe eens een wildeman, uit bosschen
Te voorschijn treênde, zou verlossen,
Ontrent den uitgang van den Rijn,
De melkkoe, in bedroefde schijn
Gespannen, onder ijzre jukken;
Hoe hij de slagpen uit zou rukken
Den trotschen vogel, die verstaald
Zijn roof op alle vogels haalt,
En, nimmer zat van vratig slikken,
Den Rijnleeuw naar 't gezicht durf pikken,
En hem een moordklauw slaan in 't hart.
O wee, o bitterheid, o smart!
Hoe gaat dit anders dan gij spelde,
En, ons ten troost, de snaren stelde
Op eenen zegenrijken toon!
Verdiende uw wichlen eer een kroon
Van onverwelkbre lauwerbladen,
Nu mist het uwen mond, in 't raden

[1] briefjen. — [2] Versta: Julius Cæsar. — [3] tolk.

Van d'nitkomste, ons ten troost beloofd.
Gij zaagt dit onweêr over 't hoofd.
Baatbouwers, Waterlanders, Kermers!
Nu zoekt geen hulp aan landbeschermers.

TEGENZANG.

Een bloedraad, die geweldig heerscht
En naar stadhouders hoort, past eerst
De vrijdoms hoofden neêr te vellen,
Om dan den volke een wet te stellen
Geprent in 't hart, gekneed als was;
De dwinglandij wordt in tiras
Van 't cêlste bloed gelegd. Nu baten
Geen klachten. Het gezag der staten
Moet zwichten voor een wreed Romein,
Een onrechtvaardig staatwaardein[1].
Hij houdt de vrijheid in zijn kluiven,
En weet op 's heerschaps hals te schuiven
't Ontheiligen van 't vreêverbond,
Gesterkt op Nederrijnschen grond,
Van Cæsar, nu in top geheven,
Gelijk een God, in 't ander leven.
Hij past op handvest noch op wet.
Hoe treft de doorgang en de tred
Van Julius het hart der lieden,
Te zwak om wederstand te bieden!
De tijd leert zwijgen. Elk verbijt
Zich zelve, en kropt dien moord en spijt.
O burgerheeren, trouwe vaders!
Hoe verft[2] men u als landverraders!

WALBURG.

Bedroefde reyen! staakt uw klacht;
Verkeert ze in lofgezangen!
Zij sterven op hun heldenwacht.
De dappersten verlangen
Te sterven, niet in 't muffe bed,
Maar op 't altaar van eere,
Waar op de Neêrduitsch wijzen zet.
Indien de kans eens keere,
Beleve ik 't niet, gij zult den dans
Der maagden meê bekleeden,
En heffen ze in den starretrans,
Die voor 's lands vrijheid streden.
Wij baarden zoons uit onzen schoot
Tot heil der onderzaten;
Wij kussen zulk een schoone dood,
Zij handhaaft 't heilig recht der staten!

HELDEWIJN.

Vrouw moeder! gaan we in 't hof.
Ai, geef geen nieuwe stof
Aan dezen valschen rechter!
Verschoon uw zoon en mijnen Vechter,
Die met een zuren stap
Naar Rome gaan in ballingschap.
Vrouw moeder! leun op mijne schouder.
Stokoude vrouw,
Standvastiger dan ik in rouw,
Och! waren wij zes maanden ouder,
En erfde een Galba 't hoog gezag;
Wij mochten, een gewenschten dag
Belevende, adem scheppen:
Nu durf de tuinleeuw zich niet reppen.

VIJFDE BEDRIJF.

FONTEJUS, FRONTO.

FONTEJUS.

Wij twijfelen niet eens, of 't krijgsrecht ging zijn gang.
Het volk keert wederom. Wacht Fronto nu dus lang?
Hem werd belast terstond ten Hove weêr te keeren.

FRONTO.

Daar stapt hij aan, bestuwd met eenen stoet van heeren
En ridderen. Men zal nu hooren, hoe het voer
Met dien Baathouwer, 't hoofd van zulk een landrumoer.

FRONTO.

Het recht is uitgevoerd. Geluk, heer stedehouder!
Zoo smoort men landverraad. Nu zijn we zoo veel ouder,
En veiliger dan flus. D' oproerige is van kant.
Het doode liebaam wordt op 't lijkhout vast gebrand,
Met eenen ook zijn paard en wapentuig en wapen,
De roode tuinleeuw in een gouden veld, rechtschapen
Bewijs, dat 's meesters klauw geen adelaar ontzag.

FONTEJUS.

Het lust me, van 't begin te hooren het verslag,
Hoe, 't recht gehandhaafd, zich de Vorst ter dood bereidde.

FRONTO.

De strenge krijgsraad gaf hem, boschwaart in, 't geleide
Naar 't heilig outer, dat in top des heuvels rijst,
Die halvemaanswijs, als een schouwburg, met een lijst
Van popelboomen wordt omschaduwd en gesloten.
Hier was van overal het volk naar toe geschoten,
Gelijk het water in een boezem t' zamenvloeit,
En tot een staande meer uit honderd beken groeit.
D' een zat op 't groene gras; een ander hing aan takken
Van boomen, door 't gewricht gebogen en aan 't krakken;
Zoo hangen bijen, in een zwarm bijeen vergaârd;
Romein en Batavier, gebaard en ongebaard,
En oud en jong dooreen gemengeld, mans en wijven,
Soldaat en burgerij. Men hoort ze schelden, kijven,
En worstelen om plaats, die t' eng viel en te nauw.
Toen kwam de krijgsraad aan met Julius, niet flauw, (len,
Maar trotsch, gelijk een leeuw, wiens maan begint te krul-
Te zwaayen om den nek; terwijl hij, onder 't brullen
En knarsetanden, zich vast geeselt met den staart,
Dat op dien boschgalm, wat op roof vlamt, wordt vervaard,
En 't hart in 't lijf krimpt. Met dees leeuwen-eigenschappen
Kwam die verwezen trotsch den heuveltop opstappen,
Gelijk hij, op 't gezang van zijne benden, plag
Te streven door de dood, in 't barnen van den slag,
Of d' allervoorste zelf een stormbrug op te steigren,
Wanneer de dappersten uit schrik den aanval weigren.
De dood, terwijl 't gezicht, als een paar bliksems, blikt
En blikkert, week terugge, en scheen voor hem verschrikt.
De krijgsraad deisde een poos, uit angst van zich te zengen,
En schroomde 't wondaltaar met zulk een bloed te sprengen.

FONTEJUS.

Wat sprak de Vorst, toen hij in top des heuvels stond?

FRONTO.

Hij keert het aangezicht, eerst ommeziende, in 't rond,
Naar Rome toe, en zet de handen in de zijde,
Om uit den mond voor 't volk te spreken trotsch en blijde:
„Is Cæsar met mijn dood geholpen en gediend,
Ik schenk hem 't lijf, en sterf geen onderzaat, maar vriend
En bondgenoot des rijks, der Batavieren vader,
Handhaver van hun recht en vrijheid, geen verrader,
Gelijk een dienaar van August ons schelmsch misverft,
Een lasterstuk, dat blauw den schijn van waarheid derft.
Stadhouders schromen niet, op vuile hofschavotten
Een ouden koningsstam van hoofd en kroon te knotten.
Zoo stiet Antonius den koning Antigoon,
Herodes ten gevalle, uit zijnen hoogen troon,
Driehonderd jaren lang van Asmoneên bezeten.
Ik sterve een wettig vorst, geen schelm, noch eervergeten.
De Roomsche hopman treffe een vrijgeboren vorst,
En stoote mij den dolk in deze bloote borst!"
Hij scheurt den boezem op, en, met een dolk doorstooten,
Ploft neder, bijt het gras, en voort den mond gesloten.
Een oploop stak er, door het bloeden van den dolk,
Gelijk een landstorm op, en overliep het volk.
Baathouwers schenen, dol van wraakzucht, uitgelaten,
Maar schroomden, eenen ring gewapende soldaten

[1] staatsvoogd. — [2] bekladt.

Het lijk t' outweldigen, dat nu tot asch verteert,
Gelijk hij in 't geleî des krijgsraads heeft begeerd.

FONTEJUS.

Wat riep het krijgsvolk, toen de doodsteek was gegeven?

FRONTO.

„Lang, lang leef Nero! Lang moet held Fontejus leven,
Als stedehouder van het keizerlijk gebod!"

FONTEJUS.

Nu fluks den broeder, eer een oproer t' zamenrot,
Te water opgevoerd, zoo raakt men aan een ende.
Geleî hem hene, met ons halve lijfschuthende,
In volle veiligheid, bevrijd van alle schroom.
De jonge Vechter moet, als schildknaap, zijnen oom
Bedienen op den tocht, met eenen sleep van knechten.

FRONTO.

Maar nu, hoe zal ik best de majesteit berechten?
De vorst, vol wraakzucht, wil hoog klagen aan het hof,
En dingen voor zijn recht. Hij is op zulk een stof
Geslepen.

FONTEJUS.

Laat het stuk hij Nero overwegen.
Berecht Nymfidius en Tigellijn, genegen
Ter halsstraf, 't zij hoe 't zij, waarschijnelijk of valsch;
In 't sparen schuilt gevaar. Hij moet, hij moet om hals,
Of wij en gij staan los en alle Romelingen.
Zoo fel een weêrstuit zoude ons voor de scheenen springen,
Indien dees vogel kwaam t' ontglippen. Hoû hem vast!

FRONTO.

Dien heer bewaren is een zorgelijke last.
Een groote toeloop van nieuwsgierigen wil komen
Geschoten naar den Rijn en Rijnkant toe, als stroomen.
Wij streven Kolen, zulk een hoofdstad, dicht voorbij,
Een stad gemengd uit Roomsche en Duitsche burgerij,
Daar hij een aanhang vindt van Duitschen en Romeinen.
Een zelve landaard ziet zijn landsliên noô verkleinen,
En allernoodst een vorst, uit koninklijk geslacht.
Liet gij hem ketenen, dat waar de trouwste wacht,
Om niet op 't ongewis het rijk in hem te wagen.

FONTEJUS.

Dat smaakt naar wreedheid. 'k Wensch mij zediger te dra-
Doch wil hem hooren en zijn afscheid. Vaart hij uit (gen,
In trotschheid tegens ons stadhonderij, zoo sluit
En keten hem. Men kan die strengheid dan bij heeren
En burgerij en volk met schooner glimp verweren.
Hij staat met zijnen neef tochtvaardig en gereed.

FRONTO.

Men hoort een straatgeschrei en jammerlijken kreet
Van vrouwen. Al 't geslacht en maagschap wil hem spreken.

FONTEJUS. (ken,

Laat fluks de tochtklaroen, voor 't hof, op 't merktveld ste-
Zijn maagschap en al 't volk vertrekken op dien klank.
Nu spoê ter stede uit nog vóór zonnen ondergangk.
Geheimeschrijver! kom, en lever hem drie brieven,
Die 't Hof berechten van ons oogmerk en believen,
Één aan den keizer zelf, nog twee aan Tigellijn
En heer Nymfidius. Zij melden, in wat schijn
Het hier geschapen staat, indien ze 't halsrecht krimpen.
Men mag een Vorst aan goed beschadigen, maar schimpen
En raken aan zijn eer, hem kwetsen in zijn bloed,
Dat schiet een wortel van een weêrwraak in 't gemoed,
Die met geen duizenden van zielen is te zoenen.
Nu haal hem met zijn neef. Laat al de tochtklaroenen
Opklinken voor het hof. Hier komt de krijgsraad aan.
Spoê voort; het is hoog tijd; de zon wil onder gaan.
Wat valt het lastig, zulk een opstand neêr te zetten,
En in zijn hoofden met voorzichtigheid te pletten.
Het rijk te winnen eischt een Cæsar, nooit in rust;
Maar 't rijk te veiligen, een nazaat als August.

FONTEJUS, BURGERHART, KRIJGSRAAD.

FONTEJUS.

Mijn heer! ontschuldig ons, en leer uw leed verdragen.
Wij kunnen min niet dan uw grooten rouw beklagen.
Van Rome kwam die slag, en niet hij onzen wil.
Geruchten vliegen heen en weder. Zat men stil,
't Waar onverdadigbaar voor Cæsar en zijn raden.
Dees hollende eeuw misduidt ook d' allerbraafste daden
En trouwste diensten zelfs ten slimste; en wij staan vast
Te zwaar geladen met een stedehouders last.
Een ander overtreedt, een ander moet het boeten.
Wat diep begraven legt, weet afgunst op te wroeten,
Te halen voor den dag, eer 't iemand denkt of raamt.
Zoo wordt 's rijks amptenaar bestreden en geprangd,
Gelijk een baar in zee geperst wordt van een ander.
Der menschen woestheid klampt het eene kwaad op 't ander.
Hoe kan men anders dan zich schikken naar den tijd?
Heeft hier een staatheer schuld, zoo scheldt ze rustig kwijt.

BURGERHART.

Vervloekte dwingeland, van eer en trouw verwilderd!
Gij hebt u zelven recht naar 't leven afgeschilderd.
Het is onnoodig, dat een ander u misverf.
Deelt iemand heden diep in 't algemeen bederf,
Zoo mag het algemeen met reden u misdanken.
Doortrapte huichelaar! wij kennen uwe ranken,
Uw geile gierigheid, die goed verschoont noch bloed
En God noch mensch ontziet. Wat toef ik? Kan mijn moed
Dit dulden? Moet een vorst, een landsheer, vrij geboren
Ter heerschappije, nog zijn aangetergden tooren
Inkroppen, eer hij van gevangenis verhuist?
Heruit, tyran! heruit. 'k Verdage u voor de vuist (worden?
In 't vechtperk hier voor 't hof. Waar staan we? Wat wil 't
Een vrouweschender dorst mij 't zwaard van 't lijf afgorden,
Een, die den riem van een Vestaalsche ontgespen woû,
Een boschnon, Welda zelf, in 't bosch ontwijden zou!
Men zwijg den overlast van zijne wulpsche knapen.
Mocht ik hem in den schild en in zijn basterdwapen
Eens varen naar mijn wensch; al trad hij voort in 't perk
Met vijf schildknapen, 'k zou dien blooden weerwolf werk
Beschaffen, en tot gruis vermalen voor mijn voeten.

KRIJGSRAAD.

Een stedehouder op zijn heuschheid dus t' ontmoeten,
Heer Burgerhart! dat lijdt zijn eer en staatampt niet.
Het zij hoe 't wil, gij staat alleen tot zijn gebied.
Hij gunde u uitstel, om voor 't recht der majesteiten,
Tot voorstand van uwe eere en staatrecht, zelf te pleiten.
Betoom uw hevigheid ten minste een korte wijl!

FONTEJUS.

Hij raast krankzinnig, naar 's Baathouwers ouden stijl.
Trouwanten! rept u fluks, en ketent dezen dollen.
Het hoofd is los; verstand en zinnen slaan aan 't hollen.

BURGERHART.

Nu, schroomt niet, ketent ons; het is Fontejus' eeuw.
Der dieren koning, een afgrijselijke leeuw,
Wordt in een houte kouw getuchtigd en gegijzeld;
Maar, in een ijzren hok gesloten, breekt en brijzelt
De stale keten en een tralie van metaal.
Wij gunnen u dees macht, en staan gelijk een paal.

FONTEJUS.

Kornellen! leidt hem weg; de dag begint te scheiden.
Heer Fronto komt den oom met Vechter t' scheep geleiden.
Het wild geval bestuurt den wereldlijken staat.
Zoo zien we, hoe 't een op, het ander onder gaat.

Op GENUA.

Paleisrijk Genua, als uit een rots gehouwen,
Braveert in pracht en praal alle Italjaansche steên;
Het schijnt, gelijk een pauw, zijn pennen trotsch t' ontvon-
Hier stapelt Koopfortuin haar rijkdommen op een. (wen.
Het strekt een krijgstrezoor der wijdgevreesde Flippen[1]
En zenuw van hun staat, die 't Roomsch gebied verdooft.
Een zijde- en goud-oogst bloeit en groeit in dorre klippen;
Ligurië bekent dees zeebaak voor haar hoofd.
De vrijheid in triomfe, op eenen boog van marmer,
Begroet van al de zee, daar d' Appenijn begint,
Zich met den kruisschild dekt, een scheutvrij borstbescher-
En toomt Byzantium, dat werelden verslindt, (mer,
Haar wapenhuis ontziet en haven en galeyen.
Zoo heerscht de vrijheid, nooit van wijsheid afgescheyen.

Op POITIERS.

Let op de ziel, het lijf bestelt de kracht alleen,
En Gallië verdient die beide door geheên.
De leerlust d' een ontsteekt, een ander 't krijgsbedrijf.
Poitiers is hier de ziel[2]: al 't ander is het lijf.
(Uit Scaligers Latijn.)

Op AVIGNON.

Uw vrijheid en manier van leven bij de vromen,
Maakt dat gij zijt gelijk een tweede stad van Romen;
Groot zijn uw kerken, groot is uwer huizen eer,
Maar, dat nog grooter is, gij zijt uw eigen Heer.
(Uit het Latijn van Scaliger.)

Op TOURS.

Festinus voerde 't volk van Tours hier steêwaart aan,
Daar om de schoone stad twee stroomen d' armen slaan,
De Loir en klare Kaar[3]. De stad legt tusschen beide
In welige landouwe en aangename weide.
Haar burgerij is trotsch en taalrijk, groot van macht,
Gezegend door het ooft en wijnstok, hoog geacht.
Sint Martens heilig graf verheerlijkt, door zijn zegen
En eer, de kerken om en in de stad gelegen.
(Uit het Latijn van den Minderbroeder Guill. le Breton.)

Op NARBONNE.

(Uit Sidonius Apollinaris.)

Narbo, gezond van lucht en land,
Van havens, zee, en vaste strand,
Van burgers, huizen, merkt en straat,
Van raadhuis, recht, en munt en maat,
Van kerken, torens, brug en wal,
Van waterbeken, berg en dal,
En wat men ergens vinden mag,
Daar immer schijnt den klaren dag,
Verzien, zijt heerelijk gegroet!
Met recht de Goôn gij loven moet:
Uw land geeft koren, wijn, en zaad;
Veel vee in uwe weiden gaat;
De beemden rieken van het kruid,
Dat weeldrig springt ter aarden uit;
Moeras of water in uw sloot
Niet stinkt, gelijk een vuile goot,
Noch distelen men ergens vindt,
Want gij zijt Flora's echte kind;
Minerva bij u altijd woont,
En uwe jeugd met wijsheid kroont;
Zoo dat, ook nevens 't edel bloed,
Uw princen wijs zijn van gemoed:
Want wijsheid bij haar werd geacht,
Veel meer dan vorstelijke pracht.
Gij stoft op marmer noch op goud,
Noch Indiaansch ivoor zoo stout,
Noch geen Marmarisch huiscieraad,
Waarop de Bars heen stoffen gaat[1].
Uw poorten zijn ook niet verguld,
Met Azorootsch gesteent gehuld;
Maar uw gewelven, afgestreên,
Betuigen d' oude strijdbaarheên;
Uw stormgevaarten, nooit gemat,
Zijn kostelijk bij u geschat.

[1]Van Spanje. — [2]de Hoogeschool. — [3]Anders Cher.

Van NARBONNE.

(Uit Sidonius Apollinaris.)

Gij, die verdreven waart, leeft stil, en, die den strijd
Verduurde, werdt bekend voor trouw van tijd tot tijd;
Theodoricus[2], die veel hooger dan zijn vader
Gezet wordt, en gekend al teffens en te gader
Een eer der Geten en pilaar van 't Roomsch gebied,
Bevond u trouw, in zoo veel oproer en verdriet.
Maar schoon gij dikwijl waart bestorremd en gereten,
Hierom en wordt u dit tot schande niet verweten;
Want als een dapper held zich eerlijk stelt te weer,
Dan is 't litteeken van de wonde hem een eer.

Op NARBONNE.

(Uit Ausonius.)

Gij zult dat strijdbre en trotsch Narbonne niet vergeten,
Een heel wijdstrekkend rijk, in 't groote land bezeten,
Zij hield veel troepen met haar wetten onderdaan,
Daar zich Savoye buigt en neigt naar den Sequaan,
En d' Alpes toppen hem van Italjanen scheiden,
En 't Pyreneesche sneeuw hem van d' Iberen leiden,
En de Rhodaan[3] met kracht ruischt in 't Lemansche meer,
En de Cebenner loopt naar d' Aquitanen neêr,
Tot daar de Belgen al van onds Teutates eeren,
Zoo ver reikt Narbo toe. Gij, Gallen! hebt de Heeren
Van Rome en hun voogdij te voren lang ontzien.

Op BORDEAUX.

(Uit Ausonius, wiens geboorteplaats het was.)

Godlooze stoutheid! ik vervloeke u, nademaal
O vaderland! ik niet gedacht heb in 't verhaal,
Uw schoone wingerden en stroom en brave helden
En oversten en raad, wel waardig om te melden,
Als ik die kleene stad gedenke, of uw gebied
Niet eens merkwaardig waar, en schamen wij 't ons niet.

Op de Waterwel, genoemd Divona.

O Stroomgod van de stad, gezond door 's waters aard,
Springader van den Celt, den Goden lief en waard,
In ongelijke spraak; d' Apoon met zijn geklater,
Noch Nemausus is niet doorluchtiger van water,
Ook vloeit Timavus niet zoo helder naar de zee.
(Mede uit het Latijn van Ausonius.)

[1]Min gelukkig voor 't Lat. Marmariei dedere barri, d. i. door de Marmaarsche olifanten gegeven. — [2]Theoderik II, in 462. — [3]De Rhône.

Op TOULOUSE.

'k Zal nimmermeer Toloze, ons voësters naam, verzwijgen,
Zoo wijd omcingeld met een muur, heel hoog in 't stijgen.
Garumne[1], een schoone stroom, loopt langs de vesten heên.
Z' is volkrijk; want zij paalt tot aan de Pyreneën,
En 't Cebennijsch gebergt, met pijnboombosch behangen,
Van Aquitaners en Ibeeren dicht omvangen:
En schoon zij uit vier steên veel duizend mannen[2] schudt,
Nog wordt ze nimmermeer van burgers uitgeput;
Want zij in haren schoot bedekt al die ze baarde.

(Uit het Latijn van Ausonius.)

Op ARLES.

O, tweederlei[3] Aureel, komt voort met uwen staat!
Het strijbre Narbo en het rijk en machtig Weenen[4]
Bewoont u met een volk uit d' Alpen eerst verscheenen.
Uw steenen brug verstrekt een wijde en effen straat,
Terwijl de Rhodanus bruischt door de bogen henen,
En gij koophandel met de Roomsche wereld drijft.

(Uit het Latijn van Ausonius.)

Op BLAYE.

O, borgtocht van 't verbond! 't verdriete u niet, maar spoed
Te lande, of met den riem te water, door den vloed,
Daar ons Garumne[1] met veel bochten heen komt ruischen,
Om in de bare zee met vollen stroom te bruischen,
Of daar de kromme weg rondom loopt, en u leidt
Naar Blavië, altijd trotsch ten orelog bereid.

(Uit het Latijn van Ausonius.)

Op den held Roeland, weleer te Blaye begraven.

(Uit het Latijn vertaald.)

Gij zoekt uw vaderland, en laat ons in beklag;
Gij woont in 't heerlijk hof, wij in een droeven dag;
Maar gij, belevende de twee en veertig jaren,
Vlucht d' aarde, en, vroom van aard, gaat in de starren varen.

Op de wonderbare brug, genoemd Pont du Gard.

En vrij wat meer is 't, dat dees kunstenaar en held
Den lof van 't werk veracht, en zijnen naam niet meldt.
O wondre werkman! schoon het groot is, dat gij wrocht,
Nog meer verbaast me 't werk, van u nog niet bedocht.

(Uit het Latijn van Th. Beza.)

Op MARSEILLE.

Wij bouwen eenen muur, ter eere van dien dag,
Daar 't Middellandsche meer zijn schuim op breken mag;
Het zal een stad zijn, tot gerief der Zuider stranden
En volken over zee, die hier te scheep belanden,
Een zeestad, Mars genoemd naar dezen dag alleen,
Voor 't Fransche krijgsvolk, dat zoo moedig heeft gestreên.
Dees stad werd sedert tot een Keizersstad verheven,
De naam Marseille haar ten prijs en lof gegeven,
Als of men zeî: dees stad voert haren naam van Mars.

(Uit de Franciade van Hierre.)

[1]Garonne. — [2]Min gelukkig voor: vier steên uit zich. — [3]of dubbel; verg. ter verklaring den volgenden versregel. — [4]'t Fransche Viennes.

Op MANS.

Nu wensch ik u heel klaar t' ontdekken en t' ontvouwen,
Hoe Cenoman de stad vernoemde en op hielp bouwen:
Lemanus, d' oude stad, was eertijds wijd vermaard,
En volkrijk met een macht van burgerij bewaard;
De vorst der Gaulen heeft haar met dien naam geteekend,
Lemanus, die zich nog van Paris' afkomst rekent.

(Uit het Latijn vertaald.)

Op d' Abdije van St. Illidius buiten Clermont.

Dit oude hof werd eerst van Austrimon[1] gesticht,
Die t' Avignon ontstak het eerste bisschopslicht;
Maar Heer Illidius[2], die elk als Heilig eerde,
De vierde nazaat, die de Schaapskooi wijs regeerde,
Volbouwde het in top, toen Clodovæus 't rijk
Van Gallië betoomde, en d' eerste tot een wijk
Der volken werd gedoopt, en op de vont gewasschen[3].

(Uit het Latijn vertaald.)

Op de Schilderij van de maagd van Vaucouleurs, Johanna d'Arc,

VERLOSTER VAN FRANKRIJK, TOT ORLEANS.

De Maagd keert weder[4], stom van sprake voor den Gal,
Gelukkig door haar beeld. De Godheid zelf beval
Het beeld aan 't vaderland, dat kwam 't den Franschen bieden.
O koning Hendrik[5]! groet het beeld en troost der lieden.
Een andre maagd[6] kwam neêrgedaald op uw gebeên;
Zij houdt de weegschaal, en verrijkt het rijk met een,
Opdat ze d' ijzere in een gouden tijd verkeere.

(Uit het Latijn vertaald.)

Bijschrift, onder 't uurwerk van 't Paleis te Parijs.

Dit kunstwerk, dat zoo juist de twalef uren scheidt,
Ons tot gerechtigheid en stut der wetten leidt.

Op het zinnebeeld van Lodewijk den XII,

KONING VAN FRANKRIJK, TE BLOIS OP 'T SLOT TE ZIEN.

Alhier ter stede, daar de koning Luidewijk
Geboren werd, aanvaardt hij ook den staf van 't rijk.
Gelukkig was de dag, die 't konings licht zag rijzen,
Een Prins, die Frankrijk past, en eeuwiglijk zal prijzen.

(Uit het Latijn vertaald.)

Ter gedachtenis van HENRIK DEN III,

KONING VAN FRANKRIJK, OP 'T SLOT TE BLOIS, NA 'T OMBRENGEN DER GUISARDS[7], UITGEHOUWEN.

O Henrik! uwe deugd rust hierop hooggeëerd:
Dat gij bederven kunt, doch niemands schâ begeert.

(Uit het Latijn vertaald.)

[1]Kristenprediker in Gallië. — [2]Bisschop van Clermont, gestorven in 365. — [3]Na den slag bij Zulpich, 491. — [4]Als beeld namelijk. — [5]Waarschijnlijk Hendrik IV. — [6]Denkelijk Themis. — [7]Versta: hertog Hendrik v. Guise.

Op de zalf-flesch te Marmoustier[1].

Een Engel zalfde den op 't veld gewonden Marten;
De groote Henrik durft elk met dees gifte tarten.
(Uit het Latijn vertaald.)

Voor de kapel van S. Martha te Tarascon.

O, Martha! zijt gegroet, die Kristus spijsde in vrede;
Hij zij uw dischgenoot en d' onze, op mijne bede.

Op de geraamtens eeniger lichamen in zekere kerk te Toulouse.

(Uit het Latijn vertaald.)

Indien men telt een tal tot acht toe achter een,
Dees plaats verdooft de rest door haar geheiligd been;
Want vier paar lichamen van heiligen dees drempels
Vereieren, tot een eer van Gods gewijde tempels.

ANDER.

Doorziet vrij al wat d' een en d' andre wereld heeft,
Dees plaats in heiligheid ver boven andre zweeft.

Op het omstorten van de naalde, op de kant van de brug te Blois opgerecht,

toen de Leliën geschonden, en de Kroon ongeschonden bleef. 1593.

Een pijler stond er op den hoogen bruggekant,
Gekroond met leliën op 't voorhoofd heel parmant[2];
Een onweêr heeft hem 's nachts te treffen onderwonden.
Nog heeft dees booze plaag de Rijkskroon niet geschonden,
Gelijk de storm de bloem van Frankrijk schenden dorst;
Want Jupijns bliksems vreest de teekens van den Vorst,
Die onder Henriks macht nog ongeschonden blijven.
(Uit het Latijn van N. Chauvet.)

Op het wapenhuis te Parijs.

Dit 's Henriks donderburg vol wapens van Vulcaan.
Vol wapens, die met kracht de Reuzen tegenstaan.
(Uit het Latijn vertaald.)

BIJSCHRIFT VOOR 'T KONINKLIJKE VOGELHUIS TE FONTAINEBLEAU.

Die d' oorlogsdeure sloot, de vogels deê besluiten,
Opdat zij steeds zijn roem en daden zouden uiten.
(Uit het Latijn vertaald.)

Op de afbeeldingen eeniger koningen van Frankrijk,

OP HET RAADHUIS TE ARLES.

Uw volk het Capitool verrijkt met Keizersbeelden,
Zoo weet de wereld, dat zij boog voor 't krijgsgeweer.
Aurel[3], het Fransche Room, bootst Rome na in weelden,
En eiert met koningen het hof, uit lust tot eer.
'tWas eer geen wonder, dat oud-Rome triomfeerde;
Het Fransche Rome geen triomfen zelf ontbeerde.
(Uit het Latijn vertaald.)

[1]Abdij bij Tours. — [2]van 't Spaansch paramento. — [3]Arles.

Grafschrift voor Willem den Overwinner,

KONING VAN ENGELAND, HERTOG VAN NORMANDYE, GELIJK HET TE CAEN WORDT GELEZEN.

(Uit het Latijn vertaald.)

Die Normandye en gantsch Brittanje trotsch regeert,
Verwon ze stout, en houdt ze in toom door heerschappije.
Het Cenomansche zwaard bedwingt hij, en vermeert
De wetten, en behoudt het land door zijn voogdije.
De groote Willem schuilt hier in dit kleine graf;
Een klein huis is genoeg voor zulk een grooten heere.
De zon drie zevenmaal en tweemaal schijnsel gaf,
En koos den schoot der Maagd, toen storf dees held met (eere.
(Overleden, 1087.)

Grafschrift

VOOR MACHTELD, dochter van BALDUÏNUS DEN GOEDEN, graaf van Vlaanderen, gemalin van WILLEM DEN OVERWINNER, koning van Engeland, te Caen te zien.

Dit heerelijk gebouw beschaduwt d' overschoone
En brave Machteld, telg uit koninklijken stam.
De graaf, haar vader, zijn begin uit Vlaandren nam,
De moeder Adala een spruit was uit de krone
Der Franken, Robbrechts kroost, wiens eedle zuster kwam
Aan koning Henriks trouw, en bouwde haren heere,
Den koning Willem, nog dees kerk, zoo schoon gesticht.
Zij stichtte ook door al 't rijk veel kerken, God ter eere,
En was der armen troost en een godvruchtig licht.
Haar mildheid liet geen schat voor 't arme volk gesloten;
Dus won ze in 's levens tijd een schat van gunstgenooten,
En storf, toen Slachtmaand kwam beschijnen steên en sloten.
(Uit het Latijn vertaald.)

Op de Afbeeldinge van Petrarcha, staande bij Laura,

TE ARQUADA TE ZIEN.

O, Hemelsche Petrarch! door uw gezang, in 't end,
Werd Laura Oost en West al 't aardrijk door bekend;
Zij brocht te wege door haar schoonheid, dat uw dichten,
Den Heiligen tot lof gezongen, ieder stichten.
Volhardt in liefde tot de dichters, groot van naam,
Handhavers van de lang gesleten heldenfaam!
(Uit het Latijn vertaald.)

Seneca, van de Rhône en Arar.

Ik zag een hoogen berg neêrhangen op twee stroomen,
Bestraald van overdwers met goude zonnetoomen[1],
Daar 's lands Rhodaan[2] voorbij van boven nederschiet,
En d' Arar langzaam langs de groene kanten vliet.

Op mijne Afbeeldinge,

GESCHILDERD DOOR FILIPS KONING.

Omnia longævo similis[3].

Ik telde vijf-en-zeventig,
Toen Koning mij, dus levendig,
Te voorschijn bracht op zijn panneel.
Wie van de kunst met kennis spreekt,
Zegt, dat hier slechts de spraak ontbreekt.
Men kroon' het koninklijk penseel!

[1]Versta: stralen. — [2]Rhodanus, de Latijnsche naam der Rhône. — [3]D. i. In alles een vergrijsde gelijk.

Op JACOBA BICKER,

GEMALIN VAN DEN EDELEN HEER

PETER DE GRAEF,

JONKHEER VAN ZUIDPOLSBROEK.

Door OVENS geschilderd.

Haud tibi vultus mortalis, nec vox hominem sonat[1].

Apelles werd belust Jacoba af te malen,
Gelijk de blozendheid van 't eerst opluikend licht;
Maar 't miste[2] zijne verf aan kracht en vier en stralen;
De verf viel veel te doof. Hij sloeg zijn aangezicht
Van schaamte driewerf neêr. De lust en hoop bezweken.
De Kunst schoot veel te kort in 't volgen van Natuur;
Zij wenschte haar penseel aan 't hemelsch vier t' ontsteken:
Doch zulk een vierroof stond Prometheus bestaan[3] te duur.
De schilder sprak in 't eind: „Mevrouw zal mij vergeven,
Dat ik haar schoonheid en bevalligheid en gunst
Slechts doodverwe als een schijn en schaduw van het leven;
De wil onthreekt me niet, al mangelt het aan kunst."

DE HEERLIJKHEID DER KERKE,

haar ingang, opgang en voortgang.

BEGREPEN IN DRIE BOEKEN.

1663.

De volken zullen in haar licht wandelen, en de koningen der aarde hunne heerlijkheid en eer in haar brengen.

De Heerlijkheid der Kerke.

HET EERSTE BOEK.

INGANG.

Ik wensche Kristus' kerk met mijnen zang te bouwen,
Haar heerlijkheid en eer en wonderheên t' outvouwen,
Tot aan het einde van den grooten Oceaan,
Zoo wijd men ooren vindt, die Duitschen klank verstaan
En leerzaam luisteren naar kerkelijke tonen,
Die God verheffende in dit werk der werken kronen[4].
Indien ik overweeg 't gewicht van zulk een werk,
Mijn geest bezwijkt. Wie kan met zijnen hals een Kerk
Verwrikken? Samson zou zich zelven niet betrouwen,
Te laden op den nek dat wonder der gebouwen,
Te groot voor 't groot begrijp van Salomons vernuft.
Hier staat mijn ijver stil en stom, en zwicht en suft;
Het waar vermetenheid mijne onmacht dit te vergen,
Hij overschrij' geen maat, wie God ontziet te tergen[5].
Ik wil, mij zelven dan mistrouwende, mijn oog
En hoop naar boven slaan, en uit des hemels boog
Verwachten dezen Geest, die met gedruisch en stralen
Van tongen, door de lucht, op 't Pinxterfeest kwam dalen
En talen storten, licht en kennis, geest en kracht
Op Gods gezantendom, het Galileesch geslacht,
Om door hunne aders weêr alom, met volle vlieten,
Een zee van wonderheên en gaven uit te gieten,
Tot aanwas van het volk, dat hem alleen behaagt (draagt.
En dient, en 't heilzaam merk van 't kruis op 't voorhoofd

[1]D. i. Gij draagt geen sterflijk aanschijn, en uw stem is niet die van een mensch. — [2]ontbrak. — [3]Prometheus. [4]Versta: tonen, die God verheffende Hem kronen in dit zijn hoofdwerk. — [5]Versta: die God niet tarten wil.

O, hartekenner! die, met al doordringende oogen,
Des menschen oogmerk kent en aanziet uit den hoogen,
Zie neder uit den troon van 't ongenaakbre licht,
Daar Cherubijns voor u hun wezen en gezicht,
Met dubble vleugelen, al bevende bedekken;
Terwijl de kooren vast den lof der Godheid wekken,
Den Hoogsten zijnen lof toezwaayen, met den geur
Van wyrook, uitgespreid den ganschen hemel door.
Begunstig toch den galm van deze kerkgezangen,
Gewaardig ze, eenen glans uit uwen stoel t' ontvangen,
Opdat de Heerlijkheid der Kerke niet verdooft,
En Jezus' naam hierdoor gekroond werde en geloofd
In 't harte en op de tong van Engelen en menschen,
Het hoogste, dat mijn dicht bereiken kan en wenschen.
O, Alexander[1]! eer der Fabiën, wiens naam
En titel, getrompet door d' oude Roomsche Faam,
U passen, als een telg, uit zulk een stam gesproten;
Hoe sluit uw Heiligheid de rij der stoelgenooten,
Na Innocentius, met zulk eene eere en lof!
De Macedoner gaf zoo vele pennen stof
Te vliegen, op het spoor van zijn doorluchte daden,
De wijde wereld door, met hun beschreve bladen;
Maar gij, die zijnen naam door uwe myterkroon
Verheerlijkt, zult alom, met eenen zachter toon,
Geduld en wijs beleid, de volken Gode winnen,
Dat d' overwonnen zich bedanken, u beminnen;
Nadat ze, een tijd lang van Sint Peters stoel gedwaald,
Bekennen hun geluk, uit uwen schoot gedaald,
Te Rome niet alleen, maar waar uw wetten binden,
En gij uw zegen schenkt aan alle vier de winden.
Ontvang terwijl mijn dicht, o vader! wien de klank
Van allerhande tale en hemelsch kerkgezangk
Met recht wordt toegewijd, en door uitheemsche tongen
Met alle eerbiedigheid van verre toegezongen.
Verschoon mijn schorre keel, die boven hare kracht
Niet kan gespannen staan. Ontbreekt het aan de macht,
Zoo laat d' oprechte wil uw Heiligheid behagen.
De Godheid heeft nooit wensch voor wyrook afgeslagen:
Een tortel, heur altaar vereerd door d' arme hand,
Versmaadt ze om rijker niet, die honderd stieren brandt.
Voor 's werelds aanvang, toen de tijd nog niet aan 't ren-
Nog niet eens uitgekipt[2], veel min van vlugge pennen[3] (nen,
En sikkel[4] was voorzien, het onbepaalde rond
Alleen en enkel in Gods eeuwigheid bestond
En 't godlijk wezen zelf, had d' Opperste besloten,
In een gemeenschap, tot een zelve lotgenooten
Zijn zoon en alle slag van menschen onder-een
Te smilten in der tijd, d' alwetenheid alleen
Van eeuwigheid bewust; die mass'[5], uit heele troepen
Van allerhande bloed, tot éénen plicht geroepen,
En Godsdienst en altaar, en eeuwig heilgenot,
Verknocht met d' Englen en gezalfden, mensch en God,
Was tot zijn kerk gewijd. Dat lag om hoog geschoren,
In Gods geheimraad, eer de wereld wierd geboren.
Zoo vroeg zat om dees vrucht de zwangere almogendheid
En wijsheid en genade om hoog in arrebeid,
Vereischende eene rij van eeuwen en van jaren
Eer zij verloste, en kwam ter rechte tijd te baren
Dees wondre vrucht, waarvan de Godheid spâ verlost,
En die haar tranen, zweet en bloed, en 't leven kost.
Wij scheppen dichtens stof uit zulke wonderheden,
Daar hemel, aarde, en zee, God zelf om heeft geleden.
Maar eer dees goddelijke en zegenrijke vrucht
Haar adem scheppe, en 't hoofd nog opsteke in de lucht,
En, als een morgenzon, ons toestrale uit de kimmen,
Wil d' Opperwijsheid zelfs, door schemeringe en schimmen
Van heilbelofte en eed en schets en beeldewerk,
En hand en vinger van voorspellingen, de kerk

[1]Paus Alexander VII; zie vroeger reeds. – [2]geboren. [3]veêren. — [4]seis. — [5]massa, menigte.

Ontworpen, en ons eerst in 't ruw het voorbeeld geven.
Zoo rijst de dageraad, eer 't licht zijn verf en leven
Aan alle dingen schenkt en 's wereld's tafereel,
Dat eerst een schaduw scheen, bezielt met zijn penseel.
In 't vormen van 't heelal heeft God zich zoo gedragen,
Dat hij tot zulk een bouw den tijd van driepaar dagen
Besteedde, en Eden eerst Gods beeld, den zesten dag,
In 't aanschijn van den mensch, de kleine wereld, zag.
Geen bouwheer van een kerk den grondslag zal beginnen,
Eer hij den bouw ontwerp, bespiegele in zijn zinnen,
Waarna het meesterstuk allengs zijn wezen krijgt,
En op gewicht, getal, en maat ten hemel stijgt.
Ook leert natuur en reên, dat al wat iet zal worden
Moet wassen op dien vond, en draven op deze orden;
Want wat geschiktheid en rechtschapenheid ontbeert,
Mishaagt des kenners oog, en is niet waard geëerd.
Aldus mishaagt ons oog en menschelijke reden
Het lichaam, dat misverfd, misvormd, verminkt van leden,
Of onvoldragen, zijnen eisch derft en beslag,
En zijn gebrek vergeefs bewimpelt voor den dag.
In d' eerste heilbelofte ontvouwt zich d' ingevouwe
Belofte van de kerk, naardien de vrucht der vrouwe
De paradijsslang 't hoofd zal pletten met den voet;
Terwijl de slangetand, venijnig en verwoed,
Haar in de hielen bijt, om 't vruchtbre zaad te smoren,
Door een erfvijandschap, van wederzijd geboren
Uit 's Allerhoogsten vloek, om 't plukken van het ooft,
Dat Adams brein vernuft en schranderheid belooft.
De kerk wordt ingevoerd om 't Helsch gebroed te keeren,
Te lijden in dien strijd en dan te triomfeeren.
D' Aartsvader Abraham, zoo menigmaal hij hoort,
Hoe 's hemels vlugge boôn, door hun onfeilbaar woord,
Met eenen dieren eed, hem heffen aan de wolken,
Tot eenen vader van de koningen en volken,
Die, zegenrijk in tal en welig uitgespreid,
Ontelbaar zijn als zand, bij duinen uitgebreid,
En 't nimmer telbre heer der starren overtreffen;
Een macht, waar tegens zich te vruchtloos durf verheffen
Al wat haar vloekt en haat. Zoo menigmaal Gods mond
Hem eenen zoon belooft, bezegelt zijn verbond,
Belooft, in Sara's vrucht, als die op d' aarde wonen,
Uit 's Hemels rijken schoot, te zegenen, te kronen;
Zoo dikmaal schuilt de Kerk in die beloftenis,
De groote Kerk des volks, waaraan geen tellen is;
Zoo blinkt haar vruchtbaarheid, ontelbaarheid, vermogen,
En heerlijkheid alreê voor 's grijzen vaders oogen,
Die naar de Godheid zweemt, en 't eenig bloed niet spaart,
Die met gebogen hals zich buigt voor 't offerzwaard.
Daar Jacob, van den dood gedoodverfd, zijn geslachten
Den afgezant belooft, waarop de volken wachten,
Wanneer de leeuwsstam zit van zijnen staf heroofd,
Daar onderworpt de Kerk zich zelf 't gezalfde hoofd,
Dat niet een eenig volk zal heerschen en gebieden,
Maar over eenen zwarm van allerhande lieden.
Indien we luistren naar het koninklijke ontwerp
Van David, die ons sticht met zijn Hebreeuwsche harp,
Daar wordt de zoon geteeld en op den troon geheven,
Het oubesnedendom ten erfdeel hem gegeven,
En hij, zoo wijd en zijd het aardrijk paalt alom,
Gesteld in 't groot bezit van 's wereld's eigendom.
Hetzij de gulde harp de Godheid zette in 't midden
Der Heidenen, die haar vereeren en aanbidden;
Hetzij der Goden God den ganschen aardbodem daag',
Van daar de zon de nacht van 's aardrijks kimmen jaag',
Tot daar ze nederzink'; hetzij gekroonde zielen
En alle koningen voor Gods Gezalfde knielen,
Wiens gouden schepter reikt van d' eene aan d' andre zee;
Hetzij Gods Majesteit en glans, in 't lang en 't breê,
Al 't aardrijk overstraal', hetzij de harp den tempel,
De stad Jeruzalem en haar gewijden drempel
Op berg en steenrots bouwe, en zulk een grondvest legg',
Die d' eeuwen tarten durf, en d' eeuwigheid ontzegg';
Terwijl de Godsstad krielt van burgerije en Mooren,
Tyriër en Filistijn, uit haren schoot geboren;
Hetzij des konings galm de groote Kerk stoffeer',
En allerhande volk de Godheid kennen leer',
Zijn eenig oogmerk is de Kerk ten toon te zetten,
Om al wat uitspat in te toomen door haar wetten.
De hemelsche gezant, d' aartsengel Gabriël,
Die zijne vleugels strijkt, en, in de witte cel,
De maagd, tot 's Hemels bruid en moeder uitgekozen,
Beäsemt met een geur van leliën en rozen,
Voert Jezus, hare vrucht, op Davids hoogen troon,
Verplicht de stammen aan zijn heerschappij en kroon,
En levert hem een rijk, bepaald van grens noch tijden,
En grooter dan de zon al hijgende om kan rijden.
Dit rijk gewislijk is de kerkelijke staat,
En 't groote kerkgezag, dat, als de dageraad,
In 't zuivre lichaam van de zuiverste, op komt dringen,
Om 's Afgronds duisternis en nachten te bespringen.
De maagd bestemt alreê het wonder, dat ze hoort,
En zwelgt, gelijk een roos, den morgendauw van 't Woord.
Maar als men eindelijk den mond, die alles regelt,
Den mond, die Gods belofte en eeden staaft en zegelt,
Gelooft, daar Cefas 't Woord den naam van Kristus geeft,
En uitroept voor den zoon van God, die eeuwig leeft;
Zoo zal men haast de Kerk in hare kracht aanschouwen,
En ook den vasten grond, waarop haar God wil bouwen.
Wat spreekt hij? „Simons zoon, hoe heerlijk is uw lot!
Geen menschelijk vernuft ontvouwde u dit; maar God,
Die uit den Hemel straalt, verdrijft de duisterheden
Van uw beneveld brein, om zijn geheimnisreden
Te vatten; ik beken, gij zijt de rechte steen[1];
Uw naam gelijkt uw daad; die stemmen overeen.
Ik wil mijn kerk op u, als op een steenrots, stichten,
Waarvoor de Helsche macht en mogendheid zal zwichten;
Schoon d' Afgrond storme en raze en buldre nog zoo fel,
Geen macht verweldigt haar; zij schrikt voor dood noch Hel.
Aanvaardt de sleutelmacht, om woest geweld te stuiten.
Gij zult des Hemels poort dan sluiten, dan ontsluiten.
Wat gij op aarde sluit, besluit het hemelsch hof.
Wat gij verworpt, ontvangt daar boven loon noch lof."
Hetzelve orakel spant zijn kerkgewelf veel verder
Dan d' oude tempel uit, wanneer 't, zich zelf een herder
Gelijkende, al 't geslacht der menschen in 't gemeen
Vergaârt in een kooi, twee kudden smilt in een,
Uit beide stallen wil één stal, één schaapskooi bouwen,
En haar onnoozelheid[2] aan éénen staf betrouwen,
Die geenen wolf ontziet, en in woestijne en veld
Zijn eige ziel getrouw voor 't heil der schapen stelt:
Gelijk hij ook getrouw, wel driewerf voor het scheiden,
Zijn stedehouder hiet voortaan zijn lammers weiden,
En hem niet duister spelde en toezeî, welk een kroon
Zijn hoofd beschoren was, ter liefde van Gods zoon.
Nu laat ons deinzen en de kerkbelofte vieren,
En in het Heiligdom der zuiverste papieren
De beelden van de Kerk en printen gadeslaan,
Om uit de schaduwen 't aanstaande licht te raân
En wonderheden, die zich eeuw bij eeuw ontdekken,
Zoo kan men heerelijk het kerkgebouw voltrekken.
De pen van Augustijn, van onwaardeerbren prijs,
Ontwerpt de lieflijkheid der Kerke in 't Paradijs,
Door Salomons gezang, naar Mozes' hand, beschreven,
Vol kruiden, die een geur en adem van zich geven.
Vier stroomen schildren elk een pen[3], die onvermoeid
Van levendigen inkt in 't Evangelie vloeit.
Hij leert de Heiligen bij vruchtbre boomen merken.
De verf der vruchten maalt hunne ongeverfde werken.
De boom, die 't leven rekt, Maria's telg beduidt,
Waaruit onsterflijkheid, der zielen voedsel, spruit.

---

[1]Versta: steenrots. — [2]onschuld. — [3]Namelijk die der vier Evangelisten.

De boom der kennisse en zijne appels, op die struiken,
Bediên den vrijen wil, te bruiken of misbruiken.
De maagd uit Adams zijde en ribbe gebootseerd,
Terwijl een vaste slaap zijn zinnen overbeert,
Beteekende de Kerk, uit Kristus' zij te sprengen[1]
Met bloed en water, die zich onderling vermengen,
En vloeyen uit zijn zijde en doodgepijnigd hart,
Hetwelk, gerust in slaap, geen weedom voelt noch smart.
Dat bloed en water zijn de kostelijke beken
Van d' opperste genade, in elk geheimnisteeken
Te vloeyen, en waardoor de Kerk, een schooner maagd
Dan Eva, Gode in heur volkomenheid behaagt.
Ook ziet men in de bruid, zoo vroeg ten echt gegeven
Aan Adam, straks den staat der Kerke naar het leven,
Die aan haar bruîgom wordt verbonden en verloofd,
Gelijk het lichaam hangt vereenigd met zijn hoofd.
Zij spreyen hunne vrucht in alle vier de winden,
En nijd noch tijd noch ramp kan dezen knoop ontbinden.
Het eislijk zeegevaart van louter dennenhout,
Door Noah, in geene eeuw, voltrokken en volbouwd.
Dat op den strafvloed drijft, en, hooger dan de bergen
Gerezen aan de lucht, de starren schijnt te tergen,
En allerhande vee en vogels en gediert
Beschaduwt met zijn dak, van 's Hemels hand gestierd,
Is 't voorbeeld van de Kerk, waarin godvruchte zielen
Zich bergen voor den vloed, die alles komt vernielen
Wat 's Hemels raad beschimpt, te boos en uitgestort[2],
En teffens in het graf des doods gedolven wordt.
Het beeldt de hoofdkerk uit, gemachtigd te behouwen,
Gelijk een vrijburg, al die vast op God betrouwen.
De baren, daar 't gevaart van Noah los op zwemt,
Zijn 's werelds wilde zee, of harsens, nooit getemd
En t' elkens met een storm van doling te verbazen,
Gewoon te volgen, waar de dwerrelwinden blazen.
Terwijl d' almogendheid dit drijvende gevaart
Met 's werelds overschot, een klein getal, bewaart,
Beschut ze ook al 't gedierte, in 't midden van de baren,
Zoowel 't besmette als 't reine, om hun natuur te sparen.
D' aartsmoeder Sara drukt met Agar, haar slavin,
Twee Kerken uit, indien men, naar den rechten zin,
Het slaafsch besnedendom met zulk een naam mag cieren;
Naardien het, bij een kudde en t' zamendrift van dieren
Geleken, ook met recht van ouds dien titel draagt.
De vrije vrouw verdooft den glans der dienstbre maagd.
Zij baart bejaard een zoon, dien d' Englen haar beloven,
De dienstmaagd door natuur, en wordt eerlang verschoven
Met haren Ismaël in woeste wildernis,
Daar zonder 's Hemels troost geen bron te vinden is;
Maar Isak, in 't bezit van vaders huis en erven,
Ziet d' afkomst in 't gemoet, die nimmer uit zal sterven.
Men ziet in 't voorhoofd van de vrouw en maagd geprent
Een ongelijk met bloed bezegeld testament:
Het een van Sina, dat met zijne wet zal stemmen;
Het ander hooger zien; want twee Jeruzalemmen
Zijn met een naam gemerkt, indien men ze onderscheidt:
Het een is letterlijk, geneigd ter dienstbaarheid,
En legt een lastig juk op al zijn burgerijen;
Maar d'andre stad is vrij en moeder aller vrijen,
En hemelsch en gelijk uit 's Hemels schoot gedaald.
Men ziet in Agars zoon naar 't leven afgemaald
Den erfhaat des besneên, die grimmig en verbolgen
Den vrijgeboren zoon zal kruisen en vervolgen
En worstlen tegens hem; want d' aardsgezindheid lijdt
Den geest des hemels niet, die met de letter strijdt.
Zoo strijden onderling, in 't lijf der zwangre moeder,
Rebecca's tweelingen, de broeder tegens broeder,
En wijzen in dien strijd alreê twee volken aan,
Die naar de heerschappij en rijksten zegen staan.
De ruwe Joodschap schijnt in Ezaus hart te wrokken;
Maar Kristus' Kerk verwint, in Jacob voortgetrokken.

[1]besprenkelen. – [2]Rijmshlsve voor uitgelaten.

Aldus wordt d' oudste een slaaf des jongsten, die geniet
Het voorrecht door 't vernuft, hetwelk veel hooger ziet.
Zoo strijkt ook Efraïm den zegen voor Manasse,
Ten spiegel van Gods Kerk, die d' eerste in puin en assche
En stof verdwijnen ziet, en uitstaat al 't geweld,
Dat voor haar aangezicht, als ijs en sneeuwjacht, smelt.
Het grootste voorbeeld van de Kerk der uiterste eenwen,
Wordt opgerold in 't heer des Hertogs[1] der Hebreeuwen,
Die twaalf stammen, lang getreden en verdrukt,
Door 's Hemels last en arm, den wreeden Nijl ontrukt,
En heenvoert door de roode en opgescheurde golven,
Daar Faro hen vervolgt en levend wordt gedolven,
Met al zijn Ridderschap en heerkracht, in het graf
Van 't schuimende element, dat Juda doortocht gaf.
Om uit dit een geslacht een grooten te bereeknen,
Deszelfs natuur en aard naar 't leven af te teeknen,
Zoo klaar dat elk bekenn': dits 't wezen van de Kerk,
Ontbreekt hier tong, noch taal, noch verf, noch eenig merk
Hetzij men d' oogen sla op d' uitgestane jammers,
Den leidsman, Memfis' plaag, den uittocht, d' offerlammers,
De posten met hun bloed bestreken en geverfd,
Den doortocht, dees woestijn, daar 't volk van honger sterft,
Het hart van dorst verstikt, tenzij de staf hen zeegne
Met bronnen uit een rots, de Hemel manna reegne;
Hetzij men gade sla, hoe God hun wetten geeft
Op Sina, met gedruisch, daar d' aarde en 't hart af[2] beeft,
Tot dat, na veertig jaar beschuttens, hun de bane
Bereid wordt door de kil der splijtende Jordane,
In 't rijk, aan Abraham gezworen en beloofd,
Daar Levi Juda zalft en zet de kroon op 't hoofd.
Men kent, indien men lette op d' aangewezen punten
En eigenschap, alom de merken en de munten
Van d' ongebore Kerk, in elk byzonder deel,
Als 't leven uit den doek en 't kunstig tafereel.
Maar eveneens gelijk de pelgrimagië en 't strijden.
In velden en woestijn, d' aanstaande kerk in 't lijden
En strijden heeft getoond, komt Kanaän en eert
Verheft en kroont de Kerk, die boven triomfeert,
Daar melk en honig vloeit, en 's Hemels erfgenamen,
Gewettigd elk bij lot, den erfschat verzamen,
Ten trots der vijanden, die, uit den troon gerukt,
Nu schaamrood benevliên, van sterker macht gedrukt.
De stad Jeruzalem, door Davids dolk geveiligd
Voor 't Jebuzeesch geweld, en Aron toegeheiligd,
Een vrijburg voor Gods volk, in allerhande nood,
En tot een stoel des rijks verheven en vergroot,
Van andre koningen te cieren met gebouwen,
Te sterken met een graft, uit louter rots gehouwen;
Dees stad, die, midden op des aardkloots ronden kring,
En van gebergt omringd, gelijk een steen den ring,
Den aardboôm kronen zou, en worden aangebeden
Gelijk een koningin en fenixvrouw der steden;
Verheft nu 't hoofd van verre, opdat ze onze oogen dien'
Ten klaren spiegel, om in haar te moet te zien
Twee trotsche steden, die van burgerijen krielen,
Al blankgewapenden of doorgestreden zielen,
Door eenerhande wet en onder 'tzelve hoofd,
Aan eenen zelven eed verbonden en verloofd.
Nu schuift d' Orakelhut van Mozes haar gordijnen
Hier open, daar Gods kist, door velden en woestijnen
Rondom gevoerd, bij wijl misbruikt van 's vijands vuist,
En in Judea lest, van plaats in plaats, verhuisd,
Op Sion rust gewint, en, vrij van dreigementen,
Bedekt wordt met een wolk en Godgewijde tenten,
Waarin de Godsdienst schuilt, die op wat hoogers slaat
Dan Arons heiligheid en uiterlijk cieraad,
Dat rijker blinken wil in 's tempels timmeragië:
Waarom dees reisbre hut in hare pelgrimagië
Ons uitbeeldt, hoe de Kerk, met ongerusten stap,
Op d' aarde zwerven moet in strijd en ballingschap,

[1]aanvoerder, leidsman. — [2]van.

Tot dat een ander spruit van Jesse d' afgebeelde
Godvruchtigheid een stoel van veiligheid en weelde,
Op 't hemelsch Sion, in 't beloofde vaderland,
Verleene, daar ze alleen de kroon van eere spant. (pels,
Al 't heidensch Priesterdom, zoo trotsch op blinde drem-
En moedig op de pracht van zijne ontelbre tempels,
Den ganschen aardboôm door gezaaid, van eeuw tot eeuw,
Staat schaamrood en verbaasd, en geeft het den Hebreeuw
Gewonnen, daar het ziet, in 't midden uit de rotsen,
Een eenig kerkgebouw veel duizend kerken trotsen,
Die t' effens ondergaan, als starren voor de zon,
In 't opgaan van 't gebouw, door koning Salomon
In zeven jaar voltooid en aan de lucht geschonken,
Zoo kunstig, dat het niet met hamers schijnt geklonken
Uit marmersteen, maar door natuur en hare gunst
Uit eene klip aaneen gewassen, zonder kunst;
Of eer een majesteit in eenen vorm gegoten
Van zonnegoud, geschept uit Ofir en zijn vloten.
De Heiden zwilt van nijd en ziet zijne oogen blind,
In 't heerlijk wonderwerk, dat mijnen gouds verslindt,
En Libans kruin ontbloot van al haar loof en cedren.
Hier dekken Cherubijns de Bondkist met hun vedren,
Waarop de heerlijkheid der Godheid rust en zweeft,
Die op 's aartspriesters bede en vragen antwoord geeft,
In 't allerheiligst koor, waarvoor alle Afgoôn zwichten
Met hunne orakelen en grijnzen[1] en gedichten[2].
De voorhang, geschakeerd van verwen met de naald,
En die van Cherubijns en loof en bloemwerk straalt,
Verbiedt der priestren oog in dit geheim te weiden,
Om dees geheimste plaats en 't heilige te scheiden,
Hetwelk bewyrookt wordt van 't geurig renkaltaar,
Door zeven takken lichts, op éénen kandelaar,
Verlicht, en daar de disch met toonkorst staat geladen,
Die, om de maand ververscht, het priesterdom verzaden.
De voorhof, daar het vee ten offer wordt gebracht,
Op 't koperen altaar, staat open voor 't geslacht
Van Levi niet alleen, maar al de twaalf stammen,
Die hier door ossenbloed en koei en kalf en rammen,
En schapen, zonder tal, verzoeken hunnen zoen,
Om 's Hemels straf te ontvliên en 't smerten van Gods roên.
De buitenhof is vrij voor d' onbesnede volken.
De glans en heerlijkheid der Godheid, uit de wolken
Gedaald in eene wolk, in 't wijden van 't gesticht,
Vervulden al de kerk, met hemelsch vier en licht,
Geslingerd uit de lucht in 't vet der offeranden,
Die, 's Hemels majesteit ter eere, op 't outer branden,
Verslonden d' offerande, op 's wijzen konings beê;
En Gods orakel sprak: „Ik heb deze offersteê
Alleen tot mijnen dienst en offer uitgekoren,
En wil mijn volks gebeên en smeeken hier verhooren.
O, tempel! welk een kroon en kostelijk kleenood,
Wat handvest wordt u hier geworpen in den schoot!
Dees tempel, lang verwoest, herbouwd, en weêr verdwe-
Zag naar een tempel uit, van levendige steenen (nen,
Op een verworpen grond, den hoeksteen, vast herbouwd,
Den vasten hoeksteen, die twee rijen t' zamenhoudt,
De Grieken en Hebreên en allerlei geslachten,
Die op de wederkomst van God Messias wachten,
Wiens rijke tempel aarde en hemel overstraalt
Met eene heerlijkheid, van plaats noch tijd bepaald,
Als Salomons gewelf en omgeramde muren,
Te krank van stof, om vier en ijzer te verduren,
Hetzij d' Eufraat, hetzij de Tiber[3] in 't geweer
Den tempel en de stad het onderst boven keer'.
In d' afgebeelde Kerk, daar twaalf hoofdpilaren,
D' Apostels, het gewelf vol starren trouw bewaren
En dragen onvermoeid, gaat Aron niet te koor,
Maar Kristus, uitgebeeld door Griek, Hebreeuw, en Moor,
Bedienaars van 't altaar, bevlekt door ram noch stieren,
Noch bloed, noch asch, noch smook van loeyende offerdieren.

[1]trekken. – [2]tooversprenken. – [3]Babel of Rome.

Hij volgt Melchisedech, die op zijn diensten wees,
En offert, voor de weite en wijn, zijn bloed en vleesch;
Een kostelijker stof dan d' offerstof der ouden,
Hetzij die op Natuur of Mozes' wet betrouwden.
Dus stapt de Godheid zelf de Godheid te gemoet
In God, Emanuël, en door haar eigen bloed,
In 't allerheiligst koor en rijker panweljoenen,
Der heemlen Hemel zelf, om 's volleks smet te zoenen,
Door 't eenig offer, dat zijn zoenkracht nooit verloor.
In d' afgebeelde Kerk neigt Gods orakel 't oor
Naar vierige gebeên, den Hemel opgedragen,
In Jezus' hoogen naam, zijn Opperste behagen;
Een wijzer Bouwheer dan de wijze Salomon,
Wiens Godsdienst, als 't gebouw, geen storm verduren kon.
En wat kan 's voorbeelds pracht bij d' afgebeelde halen?
Aartspriester! scheur uw kleed; leg af, leg af de stralen
Van myter en van kroon en efod, voor den glans
Van 's Heilands majesteit, die uit den hoogsten trans
Des Hemels al verdooft, wat eertijds heeft geblonken.
Deze afgebeelde Kerk, in graven en spelonken
Gedoken, voor 't geweld der wereld en haar macht,
Ontvangt een klaarder glans, dan 't Heidensche geslacht
Zag stralen uit het dak der roemende Hebreeuwen,
Beschaamd in hunnen roem en heesch van ijdel schreeu-
Nu God in Juda zich alleen niet openbaart, (wen;
Maar wijder dan de zon rondom den hemel vaart.
Wien 't lust, den ommegang te zien van menig voorbeeld,
Dat op een lange rij den Heiland invoert, oordeelt
De Kerk t' ontmoeten in haar rijk gezegend Hoofd,
Waarvan zij 't lichaam is. Aartsvaders, hoog geloofd,
Aartspriesters, koningen, en helden en profeeten,
Hunne ampten, wonderen en dapperheden zweeten,
Om dit gezalfde Hoofd, bekend door merk bij merk,
Te zetten in zijn ampt, als Hoeder van de Kerk,
Ontworpen in een rij gewijde schilderijen;
Want twee, zoo nauw verknocht, als Kerk en Kristus, lijen
Geen scheiding, maar zij gaan te zamen, hand aan hand,
Gepaard door éénen wil en onderlingen band.
Nu lust me, eens ga te slaan, in dees geheimenissen,
Door wat voorspellingen de hand, die niet kan missen,
D' aanstaande Kerk verlichtte op 't zuiver perkement,
Waaruit men levendig hare eigenschappen kent,
En wezen en waardij en eer en macht berekent.
De pen van Jesse heeft haar levende afgeteekend
In 't heerlijk bruiloftslied[1] en goddelijk geluid,
Gezongen en gespeeld ter eere van de Bruid
En haren Bruidegom, zoo prachtig uitgestreken,
Zoo schoon, dat geene tong hun schoonheid uit kan spreken:
Hij gordt het zwaard op zijde, en komt, gelijk een Held
En Koning, voor den dag, en triomfeert in 't veld;
Hij zet zich op den troon, die nimmer zal bezwijken,
En, God in wezen, draagt den schepter van zijn rijken.
De koninklijke Bruid, nog schoonder door haar pracht,
Vergeet haar ouden stam en vaderlijk geslacht,
Den Bruidegom ten prijs, en, tredende door 't midden,
Zoo schoon als God haar schiep, begint Hem aan te bidden,
Die door haar schoonheid blaakt. Dus teelt ze bij dien Held
Eene afkomst, die alom de wereld wetten stelt.
Hoewel men, naar den zin der letter, dit aanschouwde
In koning Salomon, die Faro's dochter trouwde[2],
Nog ziet dit evenwel op d' echtgeheimenis
Van Kristus en zijn Kerk, waarin voltrokken is
Dit hemelsch bruiloftslied, zoo lang vooruit gezongen,
En zelf van Salomon, ter hooger zang gedrongen,
Gevolgd, daar hij de Bruid met d' eêlste verwen maalt[3],
In hare schoonheid weidt, en lucht en adem haalt
In haar gedaante en pracht en titelen en namen,
Die haar uitnemendheên en zijne min betamen,

[1]In den bekenden, aan David toegeschreven, Psalm 45; verg. echter boven, bl. 230, aant. — [2]Zie boven I, in de Heerlijkheid van Salomon. — [3]Het Hooglied.

Daar hij en zij, bij beurte in onderling gesprek,
Verbloemen Gods geheim, indien men, zonder vlek
En vleeschelijk vernuft, wil inzien, naar heur waarde,
De trouw van God en mensch, van hemel en van aarde.
De stijl van Amos' zoon[1], die nimmermeer bezwijkt,
En meer Evangelist dan een profeet gelijkt
(Van Micha nagevolgd, daar hij, begaafd van boven,
De Kerk in top verheft, om God in haar te loven),
Zag eeuwen lang vooruit, in d' allerleste tijd,
Den berg der Godheid, door den tempel ingewijd,
Verheffen zijne kruin ten hemel door de wolken,
Zoo hoog als geen gebergte, en allerhande volken
Van verre derwaarts spoên, met deze blijde stem:
„Ei, volgt ons naar Gods berg, zijn stad Jeruzalem,
En haren tempel! Komt, ei komt, en laat u raden!
De God van Jacob wijst ons daar des Hemels paden.
Uit Sion, dat Hem eert door offers zonder smet,
Bazuint Hij Zijnen wil, en leert het volk Zijn wet.
Daar zal de Godheid zelf het Heidendom berechten,
Dat wil, uit lust tot vreê, niet meer in 't harnas vechten,
Maar zicht en kouter smeên van bloedig zwaard en speer;
Want niemand trekt zijn zwaard; men legt de wapens neêr.
Gij, stammen! komt met ons; de duisternis moet duiken,
Het licht des Hemels rijst; dies laat ons 't licht gebruiken!"
Daar ziet men, hoe de Kerk, gesteigerd hemelwaart,
Zoo hoog als, boven al 't gebergt, het vloedgevaart
Van vader Noah dreef, gezien wordt zelfs van blinden,
Die, willens blind bij daag, de Kerk niet willen vinden
In hare Majesteit; maar domplen ze in een hol,
En wroeten daar zoo blind en duister als de mol;
Terwijl al 't Heidendom en duizenden, bij hoopen,
Naar dezen hoogen berg en grooten tempel loopen,
Waaruit 't Aposteldom des Heilands last trompet,
Die zoo veel luider klinkt dan Sina's strenge wet,
Gewapenden gebiedt, den Afgod eer t' ontzeggen,
Voor 's keizers voeten stout de wapens neêr te leggen,
En liever martelaars te sterven voor Gods naam,
Dan 't kruis te loochenen, om ijdele oorlogsfaam.
Nu laat ons luistren, hoe de geest van Isaïas
Niet duister voorspeelt, dat in d' eeuwe van Messias,
Een telg uit Jesses stam, het wild zijn aard vergeet,
En uittrekt zijn natuur, gelijk een man het kleed.
Hij zegt: „de felle wolf, gewoon om roof te huilen,
Zal bij 't onnoozel lam in eene schaapskooi schuilen;
De luipert bij den bok zich vleyen, zij aan zij;
De jonge leeuw, het schaap en kallef vrank en vrij,
Van eenen harderstaf bestierd, zich laten leiden;
De wilde en woeste beer bij tamme koeyen weiden,
Hun jongen desgelijks beslaan een zelve nest.
De leeuw wordt, als een os, met hooi en strooi gemest,
De zuigling durft in 't hol der giftige adder spelen,
Het eerst gespeende kind den bazilisens streelen
In zijnen naren kuil, ook zonder leed en erg.
Men weet van leed noch ramp op mijnen heilgen berg;
Want 's Hemels kennis schijnt in 't aardrijk op te klaren,
Zoo vol van dezen glans, gelijk een zee van baren.
De volken zullen dan, ontsteken van dit vier,
Het oog naar Jesses stam, de vredige banier,
Van verre slaan, en Hem uit al hun hart begeeren,
En zijn gezegend graf, van alle kanten, eeren.
Ai, kreuk uw voorhoofd niet, al dunkt u dit zoo vremd
Te klinken, als een snaar, die wildernissen temt;
Natuurlijk schildert hier de goddelijke schilder
Den aard der volken uit, die tammer zijn of wilder
Dan dieren; want wie let op ommetrek en zwier
Van 's menschen aangezicht en opzicht, ziet een dier
Of dieren-eigenschap in elke tronie zweven,
Zoodanig als natuur een ieder heeft gegeven,
Die min of meer misdeeld, naar Adams erfsmet,
Een plooi van erfgebrek of aanwenst[2] heeft gezet,
En zijn genegentheên getoomd of laten glijen,
Naar 't ongelijk beloop van woeste en stille tijen
En landen en geslacht en al wat, van der jeugd,
Des menschen aard verkeert of aanleidt tot de deugd.
Dit woû ons Noahs hulk, geprop van dieren, malen,
Het rein en onrein vee van Mozes, en het dalen
Der dieren in den doek, bij d' enden aangevat,
Door Cefas voor een beeld van 't Heidendom geschat
En Jodendom: een Kerk uit allerhande troepen,
Tot eenen zelven plicht, een zelve altaar geroepen.
Zoo ziet men dan, hoe hier Messias' eeuw den aard
Der wilde menschen zoo herschept en wederbaart,
In zeden en gewoont, dat ieder rust in vrede,
En niemand, als voorheen, den degen uit de schede
Mag rukken, ingetoomd door een godvruchte vreea,
Die 't graf in eere houdt, daar 't leven uit verrees.
De tong derzelve pen noodt alle Egypteuaren
Bij God, en worpt ze neêr voor zijn gewijde altaren,
In 't midden van het rijk des vruchtbren Nijls gebouwd,
Daar elk Hem offers brengt en zijn beloften houdt.
Zoo wordt Jeruzalem haar handvest eens benomen,
De tempel opgezet voor al 't geslacht der vromen;
Want Kristus' offer bindt zich langer aan geen steê
Noch volk, noch Arons bloed en bloênde en blatend vee;
Maar 't zuiver offer van den hemelschen Messias
Geeft overal zijn geur, in 't blad van Malachias.
Gelijk de wijsheid bij den wijzen ons verlicht,
Daar zij zich zelve een huis op zeven pijlers sticht,
Den disch met weite, wijn, en vee, nog versch geslagen,
Voor haar genooden dekt en rustig op laat dragen,
Door maagden, uitgestierd, om gasten op het feest
Van 't Hof te noodigen; zoo noodt dezelve geest,
Door Isaïas, ook ter maaltijd alle volken
Naar zijnen hoogen berg, gestegen door de wolken,
Op klaren wijn en drank, en lekkren spier en merg.
De Hemel zal 't gezicht der volken, op dien berg,
Verlichten, en den doek des misverstands ontbinden,
De tranen wisschen van het aanzicht der beminden,
Ontslagen van verdriet en laster en verwijt.
Dus wordt de Kerk onthaald in 't aanzicht van den nijd,
En Gods genade in 't lest, ten beste voor Gods knechten,
De zielen opgedischt, in schijn van dischgerechten,
Ter rechte tijd, en na[1] in endlooze eeuwigheid,
Daar 't leven eenwig duurt, en niemand zucht noch schreit.
De zoon van Amos merkt de heileeuw lang te voren
Door wonderteekens; want de dooven zullen hooren,
Des blinden oogen zien, na dikke duisternis,
De majesteit van 't licht, dat hun verschenen is.
Men ziet de lammen dan als snelle harten[2] springen;
Men hoort de stomme tong den Hemel lof toe zingen.
Wie onderdrukt zit of door armoede of geweld,
Wordt door den arm gered van dien verwachten Held;
Gelijk de goude harp voorheene, ook vele jaren,
Den droeven geest genas en streelde met zijn snaren.
De zoon van Amos spreekt uit 's Allerhoogsten mond,
Daar 't licht der Kerke rijst, gelijk de morgenstond:
„Ik wil mijn sterken arm in 't Heidendom verheffen,
En rechten mijn banier, dat zij mijn macht beseffen.
De volken brengen blij hun vruchten in uw scherm[3],
De dochters op den rug, de zonen op den arm.
De koningen uit lust u met hun schepter voêstren;
De koninginnen mede u met haar boezem koestren,
En, vallende in het stof op aangezicht en knieën,
Oodmoedig u den dienst van kroon en purper biên."
Dezelve, om deze Kerk op 't allerrijkst te cieren,
Geeft haar een grondvest, rijk van jaspis en saffieren,
En bouwt de poort en muur van kostelijken steen,
Geslepen op zijn schoonste of op zijn schoonst gesneên,
Gelijk Sint Jan ons toont Jeruzalem daar boven,
Om 't aardsch Jeruzalem door 't hemelsche te dooven.

[1]De profeet Jesaja. – [2]gewoonte, hebbelijkheid.

[1]daarna. – [2]herten. — [3]hoede, bescherming.

Wie op de klare stem van Jeremias acht,
Den zoon van 't hoog geëerd aartspriesterlijk geslacht,
Bevindt, hoe hij de Kerk verheerlijkt in haar waarde,
Daar hij de volken voert van 't uiterste der aarde
Naar God en zijnen stoel, met een belijdenis,
Dat deze, en anders geen, de ware Godheid is,
En hun vooronders, lang door logentaal bedrogen,
Te vruchteloos de knieën voor heillooze Afgoôn bogen.
Op diergelijken trant en onverzierden toon
Volgt hem Ezechiël, de priester, Busys' zoon,
Een man, wiens veder ons Gods heerlijkheid ontvouwde,
Zoo heerlijk als hij God in een gezicht aanschouwde.
Dees geeft, op Davids naam, één Koning aan 't gemeen,
Hij smilt twee volken en twee rijken onder een,
En wascht ze van de smet der Afgoôn, om niet verder
Te dwalen, geeft ze beide één Koning, éénen Herder.
Zoo worden daar besneên en onbesneên vereend,
Waaruit d' aanstaande Kerk haar glans en luister leent,
Wanneer het blijkt, hoe God (wat kan men schooners wen-
Zich als een Vader draagt van allerhande menschen. (schen?)
Ezechiël verheft, door een gebloemd geluid[1],
De Kerk ten hemel toe, daar hij de teêre spruit
Met 's Hemels vinger breekt van die verheven ceder,
En op den hoogen berg gaat planten, daar ze weder
Tot zulk een wasdom stijgt, en wassende verrijkt,
Dat zij den ouden boom, haar moeder, minst gelijkt;
Dewijl ze hemelhoog haar loof en groene vlogels
Dus uitspreidt in de lucht, dat allerhande vogels
In hare schaduw zich verkwikken onder 't groen,
Als d' oude boom verdort, de jeugdige plantsoen
Geen hagelbuyen vreest, noch bliksems, die haar treffen.
Zoo kan de Hemel 't hoog verneêren, 't laag verheffen.
Daar ziet men 't onderscheid van d' ongelijke twee:
Het Jodendom, gelijk een t' zamendrift van vee
En stomme kudden, niet begaafd met licht van reden;
En wederom de Kerk herboren, niet besneden.
Dees oudste, als moeder, wordt in haren roem verneêrd;
De dorre dochter groeit en haar getal vermeert,
Door aanwas van het volk, uit alle vier de winden;
Veel tongen onder een, één hart en eensgezinden.
Nebucadnezars raad en wijsheid, Daniël,
Zoo wonderbaar verlicht en trouw aan Gods bevel,
Ontvouwende den droom der twee paar monarchyen,
Zet deze Kerk ten toon door 't licht der profecyen,
Daar hij ze tot een rijk (dat nimmer kan vergaan,
Alle aardsche rijken zal tot gruis en mortel slaan)
Verheft, en 't groote beeld, van vierderlei metalen
Gegoten, om in top tot aan de lucht te pralen,
Door eenen kleinen steen en zonder iemands hand,
Gerukt van eenen berg, verbrijzelt in het zand.
Dees wijze jongling ziet den ouden, in zijn droomen,
En heldre stralen viers uit 's grijzen oogen stroomen,
Daar Hij op eenen stoel van heldre vlammen zit.
Het haar is schoon als wol, het kleed als sneeuw zoo wit.
Veel duizend duizenden gedienstig om Hem waken.
Een mensch schijnt uit een wolk dien ouden te genaken,
Die geeft Hem d' opperste eer en 't opperste geweld
Des ganschen aardbooms, zulks, dat Hij zijn wetten stelt
En voorschrijft volk bij volk, en allerhande tongen,
In 't eeuwigdurend rijk, van niemands macht gedwongen.
Dus voert des wijzen hand de Kerk in haren troon,
En onderworpt het al haar schepter en geboôn.
De wijze Oseas[2] wil uit 's Hemels mond daar boven
De Godheid aan haar volk uittrouwen en verloven,
Gelijk de bruidegom zich aan zijn bruid verknoopt;
Een trouw, die niet verwelkt, hoe snel de tijd verloopt;
Een trouw, ons voorgedanst op koninklijke tonen,
In 't heilig bruiloftslied van beide Jesses zonen[3].

---

[1]Versta: beeldspraak. — [2]De profeet Hozea. — [3]Telgen: zoon en kleinzoon, David en Salomon.

Het blad van Joël spelt de blijde morgenzon
En opgang van de Kerk, daar God de volle bron
Van zijnen Geest belooft t' ontsluiten, en bij vlieten
Zijn gaven en genade op al wat leeft te gieten;
De dochter en den zoon, den dienstknecht en de maagd,
En oud en jong, en wat godvruchtig Hem behaagt,
Te melden 's Hemels wil, door droomen en gezichten,
En openbaringen, om 't hemelsch rijk te stichten;
Gelijk de Pinxterfeest zal tuigen, als mijn inkt
En pen, door God den Geest vervuld, zoo helder blinkt.
Haggaï, toen de vorst Zorobabel regeerde
In Juda, hem en Gods aartspriester profeteerde
Des tempels heerlijkheid, die weêr te bouwen stond
Uit puin, daar Babels wraak zoo groot een lust in vond.
Hij spelt, hoe 't leste huis het eerste zal beschamen
In faam en heerlijkheid en majesteit te zamen;
Wanneer Hij zelf, naar wien al 't Heidendom verlangt,
Verschijnt, en 't goude koor uit zijnen glans ontvangt
Een heerlijkheid, die Gods gewelf tot in de toppen
Alom vergulden zal en met haar stralen proppen.
Hoe klinkt u dit in 't oor? Want op dien zelven dag,
Dat d' oude, die voorheen den eersten tempel zag,
Den tweeden zag herbouwd; (den tweeden, die, geleken
Bij 't vorige gebouw, daar op scheen af te steken,
Gelijk een herders hut bij eenig konings hof,
Een hut, een arrem dak, gekropen uit het stof);
Zoo vingen d' ouden aan, den eersten te beweenen;
En nog was Kristus' school verwonderd om de steenen,
Den wonderbaren bouw van 't jongste kerkgesticht;
Dus eischt de profecy een torts, die 't oog verlicht.
De letter toont ons dan den glans des lesten tempels,
Die d' eerste kerk verdooft, als Kristus Arons drempels
Met zijne voeten wijdt, en, onder de Rabbijns
Gezeten in den ring, hun afbindt deze grijns,
Waardoor men 't volk bedroog, als zij de wet misduidden.
Dees tempel blonk dan meer, als toen het Hof van 't Zuiden
Op zijnen rugge[1] liet het Kreeftvier en de zon,
Om 't licht van God te zien in 't koor van Salomon,
Die, schoon zijn wijsheid wist, wat menschen tong kon rep-
Zijn wijsheid evenwel uit deze bron most scheppen; (pen,
Doch zoo die profecy wordt naar den geest hervat,
Zij ziet op geen gebouw, in Davids oude stad,
Maar op de groote Kerk der goddelijke waarheid,
Die, door haar majesteit en heerlijkheid en klaarheid,
Alle oogen naar zich trekt en Gode alleen behaagt,
En antwoordt elk, wie hier 't orakel spreekt en vraagt.
Zoo spreekt uit éénen mond de mond van Zacharias,
Die 's lands aartspriester kroont, als 't voorbeeld van Mes-
Wiens naam, gelijk een zon aan 't opgaan, wederom (sias,
Herbouwt en rijker eert der priestren Heiligdom,
Geholpen in dien bouw van menig duizend handen,
Vol ijvers derrewaart gerukt uit verre landen,
Die God, in éénen zin, met ongelijke stem,
Aanbidden op den troon in zijn Jeruzalem.
De vader van Sint Jan[2], de grijze Zacharias,
Gedreven van Gods Geest, noemt Kristus, den Messias,
Den heldren opgang, die omhoog, uit 's Hemels schoot,
Den Heiden, in de nacht en schaduw van de dood
En 't rijk der duisternis gedoken, komt bestralen.
Met hem stemt Simeon, gereed, gerust te dalen
In 't vaderlijke graf; naardien hij, afgemat
Van jaren, den Beloofde in bei zijne armen vat,
De bron van 't heil, dat God laat schijnen uit den hoogen,
In ieders aangezicht en aller menschen oogen.
Hij noemt de omhelsde vrucht, geboren tot het kruis,
Het licht van 't Heidendom en d' eer van Jacobs huis.
Nu straalde Kristus nooit zoo wijd met Gods geboden
In 't blinde Heidendom, vol zwart berookte Goden,
Als na de Hemelvaart, door zijn gezantendom
En boden van de Kerk, vooruitgestierd alom,

---

[1]achter zich. — [2]Den Dooper.

Getroost, de Afgoderij de pennen[1] uit te rukken, (bukken.
Of zelfs, om d' eer van 't kruis, voor 't Heidensch zwaard te
Mijn ijver zong dus lang blijgeestig door de rij
Van heilbelofte en eed en beeld en profecy,
Om naar de steile Kerk te steigren, langs die trappen,
Haar oorsprong en natuur en grond en eigenschappen
Te kennen, en al 'tgeen kan dienen tot een merk
Van zekerheid, om vast op deze onfaalbre Kerk
Te rusten, aangezien het Hof der duisternissen
Nooit rustte, uit erref haat, zijn monsters aan te hissen,
Te brullen tegens haat, zoo lasterlijk als fel,
En neffens deze Kerk te bouwen zijn kapel;
Dies laat ons eens beknopt zoo veel ontvangen schatten
Van lessen, met één greep, in éénen bondel vatten.
De Kerk op aarde lijdt en strijdt en heeft het bang,
Vermits d' erfvijandschap van haar en d' onde slang;
Nog triomfeert ze in 't einde, en trapt op 't hoofd der vloe-
Door 't heil, haar toegezegd in onverzierde[2] boeken. (ken,
Z' is vruchtbaar in getal van kindren, die ze baart,
Van allerhande slag en eenerhanden aard,
De wijde wereld door gespreid, en daar ze, in 't midden
Gezeten, koningen den Heiland aan ziet bidden,
En onder haren staf ziet buigen in het stof.
Z' is eeuwig, onbeweegd, wat storm, wat bui haar trof,
Zij staat gelijk een rots, op 't hoofd der kruisgezanten
En zijn belijdenis, bestormd van alle kanten.
Dus stuit ze op hare borst den Afgrond[3] en de dood,
En voert de sleutelmacht. Zij wordt met hemelsch brood
En 's levens ooft gevoed met haar altaargenooten,
Uit 's andren Adams zijde en hartebloed gesproten,
Waaraan zij hangt verknocht, als 't lichaam aan zijn hoofd,
Hetwelk haar wascht en kweekt, en eeuwig heil belooft
Aan allen, die in nood, tot berging van hun leven,
Zich in haar schaduwe en op 't hout van 't kruis begeven.
Zij bergt wat haren wil en last niet wederstreeft
Gewillig in haar schoot. Wat wetten Sina[4] geeft
En oplegt, als een juk, dat lastig valt te dragen,
Zij houdt zich vrij en vrank, en van dien last ontslagen;
Zij houdt zich aan het nieuw, een edeler verbond
Dan 't oude, alleen op aardsch en tijdelijk gegrond.
Zij voelt den strijd van geest en vleesch in hare zinnen,
Met een den haat en wrok van slaven en slavinnen
Der wereld, van het vleesch en letterlijke drift[5].
Hoewel ze jonger is dan 't Joôndom, door de gift
Des vaders en dat recht ontvangt ze dubblen zegen,
En 's eerstgeborens erf. Al zat ze lang verlegen,
Geboeid in duisternis en blinde Afgoderij,
Verweldigd van de Hel, in Helsche slavernij;
Een arm, die sterker is dan Mozes, brak de boeyen,
En voerde ze door 't bloed, hetwelk van 't kruis kwam vloey-
Uit Jezus' hand en voet en zijde, 't roode meer, (en
Het graf van 's Afgronds macht, en al het wereldsch heer;
Zij viert het Paaschfeest ook en nuttigt offerlammers,
Uit dankbaarheid, dat God haar redde uit zoo veel jammers.
Zij wandelt, wel getroost in God, in pelgrims schijn,
Naar 't land, haar toegezegd, door woestheid en woestijn;
Gevoed met ander mann' dan d' ouden ooit ontvingen,
Gelaafd met klaarder bron dan uit de rots kwam springen.
Zij strekt een vaster burg en vrijburg in der nood
Dan ooit Jeruzalem, en vreest noch strijd noch stoot,
Maar slaat, gelijk een muur van levendige steenen,
Van harten, die door vrede en wetten zich vereenen.
Al wat d' Orakelhut, wat Salomons gesticht,
Met zijn godsdienstigheid, cieraad, en offerplicht
En heiligheid, voorheen verbeeldde in 's menschen oogen,
Dat is in haar voltooid en heerelijk voltogen.
Haar eenig offer, al t' onschatbaar van waardij,
Streeft Arons vleeschbal en slachtoffers ver voorbij.
Zij erft de wettigheid en 't recht der offersteden
Des Priesterdoms alleen. Haar offers en gebeden
En dienst en wyrookgeur behagen Gode in haar;
Want buiten Kristus' kerk baat Godsdienst noch altaar.
Zij rekent u 't gevolg der eeuwen bij de schakels
Der keten om haar hals. Zij leert u, wat d' orakels
Der profecyen en Apostelen bediên.
De schoonheid van dees bruid laat zich van buiten zien,
Van binnen allermeest. Zij laaft met zuivre borsten
Haar zonen, die ze kroont, al 't aardrijk door, tot vorsten.
Zij dringt, gelijk een berg, door alle wolken heen,
Bazuint den vrede, en leert van zwaarden kouters smeên
En sikkels van de speer, en breekt den boog en schilden;
Zij temt den wilden aard, en wederbaart de wilden
In 't waschbad van de vont, hoe woest zij zijn en straf,
Zoodat ze eerbiediglijk bezoeken 't heilig graf;
Zij overzaait alom de wereld met altaren
En kerken, zonder end. Zij noodigt alle scharen
Ter maaltijd op Gods gave en zielenlekkernij,
En bindt den doek van 't oog, om blinde Afgoderij
En Godsdienst door het licht van reden t' onderscheiden.
De stomme, doove, blinde, en kranke en kreuple Heiden
Kan spreken, hooren, zien, en springen, als een hert.
God wischt de tranen af, geneest der droeven smert
En wonden, in dit rijk des zoons, uit hem gesproten;
De Kerk met open schoot ontvangt haar lotgenooten,
De dochters en de zoons van 't heidensche geslacht,
Op arm en schouder, Gode en Kristus toegebracht.
De koninginnen zelf en koningen vermeeren
En koesteren de Kerk, als zulke voêsterheeren
En voêstervrouwen voegt. Zij beeldt, door haren schat,
Gesteente en rijkdom, uit een kostelijker stad
Dan 't aardsch Jeruzalem, en komt, bekleed met stralen,
Als een gecierde bruid, van boven nederdalen.
De Kerk, te voren een gemeenschap van besneên,
Nu uitgebreid, bestaat uit Heiden en Hebreên
En allerhande bloed, en zet haar muren verder,
Beheerscht van éénen Vorst, geweid van éénen herder;
Zij sproot uit eenen tak, zoo hoog, zoo wijd befaamd,
Dat zij den cederboom, haar moeder, nu beschaamt,
En alle vogels kan met hare schaduw dekken.
Laat alle rijken vrij in 't harnas henetrekken;
Dit eenig rijk, de Kerk, stelt anderen de wet,
Terwijl haar hoofd het beeld der heerschappijen plet,
Verplet door dezen steen, van niemands hand gedreven,
Den steen, waardoor de macht van Kristus wordt beschre-
De Hemel giet den Geest der Godheid op haar uit, (ven,
Den Geest die haar geleidt en zegelt haar besluit.
Laat Salomons gebouw met goud uit Ofir pralen,
Wat mag het hij den bouw van Kristus' Kerke halen,
Waaraan de Heiden, van zoo verre, wijd en breed,
Zijn zilver en roodgoud te kost hangt en besteedt;
Zoo menige als, in 't licht, het licht der wereld eeren,
En zich met duizenden voor Jezus' troon verneêren?
Dus werd de Kerk gemaald. Wie dit niet zien en kon,
Stond midden in den dag, en loochende de zon!
Maar hoor, hoe gruwelijk hardnekkige Hebreeuwen,
Een redelooze kudde en hoop, hier tegens schreeuwen:
„Verhef uw Kerk in top, hoe zeer het God verdriet,
En stof uw best, gij neemt ons d' oudste handvest niet,
Het voorrecht van de wet, geen ander volk gegeven,
De steene tafel, van Gods vinger zelfs beschreven.
Onze ouders hebben Hem gehoorzaamd en gediend,
Die vader Abraham den titel schonk van vriend,
Zich aan dien stam verbond, met hoog gezworene eeden.
Men ziet, hoe Engelen in mondgemeenschap treden,
De Godheid hem verschijnt, hem aanspreekt, mond aan
Wij reeknen eigendom aan 't opgerecht verbond. (mond.
Hij heeft alleen den stam van Jacob uitgekoren.
Beloften, priesterdom, en zegening behooren
Geen volken toe dan ons. Messias hoort ons toe:
Hij kome, als 't God behaag! wie vraagt: wanneer of hoe?

---

[1] veêren. — [2] onverdichte. — [3] Hel. — [4] Versta: den berg Sinaï. — [5] zucht voor de doode letter.

Den stam van Juda werd de kroon en 't rijk geschonken,
Zijn hoofd en haar gezalfd. De tempel heeft geblonken
In d' eeuw van Salomon, wanneer, van 's werelds end,
Het Zuiden derwaart kwam. De Godheid is bekend
In ons Judea, door een rij van wonderdaden.
Als gij uw grondvest legt, gij zoekt ze in Mozes' bladen.
De mond van Aron was bewaarder van de wet.
De Hemel rookt zijn geur en offers en gebed.
Wie uw orakel vraagt, zal nimmer God gemoeten.
De Bondkist was bij ons de voetbank van Gods voeten.
Hoe heerlijk d' onbesneên zich opgronkt en verciert,
Wat zijn ze buiten ons, als schuim en ongediert?
Messias in zijn komst zal heerelijk verschijnen.
Dat leert de Talmud en de wijsheid der Rabbijnen.
Bij ons is d' oude Kerk en Mozes' stoel en troon;
Wij lachen om uw Kruis en Kerk en myterkroon."
Verwilderde aard, met toom noch mondgebit te leiden!
Het licht van reden leert de Joodschap onderscheiden,
Bekeerd en onbekeerd te stellen tegens een;
Zoo stemmen wij gelijk met Kristensche Hebreên,
Die 't oogmerk van de wet, d'orakels der profeeten
En vadren treffende, uit een ongekrenkt geweten,
Aanbidden Jezus' naam en dien gekruisten God,
Van uwe Priesterschap gelasterd en bespot;
Zoo bouwen wij geen Kerk om Joden uit te sluiten,
Maar houden d' onbesneên van hart en zinnen buiten;
Want een besnijdenis van 't vleesch, daar 't oog op ziet,
Die schept den rechten Jode en Godsbelijder niet;
D' inwendigheid alleen, bedorve zinlijkheden,
Gedachten, zonder hand, door God den Geest besneden,
En op de vont besnoeid, gezuiverd van haar smet,
In 't waschbad der genade en onder Kristus' wet,
Voltooyen nu den mensch, naar 't hemelsch beeld herscha-
Zich aan ceremoniën, die ijdel zijn, vergapen, (pen.
Vernoegd aan dop en schors, en niet met kerne en pit;
Is louter ijdelheid. Al hangt de boomgaard wit
Van bloesem, en vol geur in zon en frissche luchten;
Wat baat den boom de geur en bloesem, zonder vruchten?
Wat baat de heerlijkheid des tempels, wyrookvat,
De Bondkist, Arons roede, altaar, de rijke schat
Des Priesterdoms, en 't bloed, ten offer uitgegoten;
Zoo lang als Jezus, 't wit der wet, blijve uitgesloten?
Zoo lang het deksel nog, dat voor uw harten hangt,
Der zielen oog verblindt, 'twelk niet één straal ontvangt
Van d' opgerezen zon? Hoe lang is 't uur verstreken,
Waarop Gods hand, de schim der wet, en menig teeken
U naar Messias wees, die voorkwam op zijn tijd?
Hoe lang is Juda nu de kroon en schepter kwijt?
Hoe lang is 't Heiligdom aan asch voor wind verstoven?
Waar is der stammen roem? Hoe zwerft ge nu, verschoven,
Verstrooid in ballingschap, gehaat, versmaad alom,
Versteken van altaar en dienst en priesterdom?
Messias heeft het huis van Jacob niet verstooten,
Maar al wie 't kruis omhelst gekend voor heilgenooten,
Den tempel en de stad vergroot en uitgeleid; (scheidt,
Den middelmuur, die Joodsche en Heidensche afkomst
Gesloopt, en twee in een gesmolten en begrepen.
Hij heeft het ruwe niet vernietigd, maar geslepen;
Hij heeft noch Arons dienst noch Mozes' wet geweerd,
Maar 't oude in 't nieuw hersteld, verbeterd, en vermeerd
Uit een bijzondre Kerk gebouwd een Katholijke[1].
't Is tijd, dat Mozes' hut voor Kristus' Kerke wijke,
De rots van Sion voor den berg van Vaticaan,
Getroost, al 't bulderen des Afgronds uit te staan.
Aartsherder, die aan 't kruis, door 't openen der adren,
Uw bloed liet stralen, uit den Hemel kwaamt vergadren
De kudden, die verstrooid, angstvallig overal,
Van niemands staf gehoed, op heuvel en in dal,
Bij duister afgedwaald, vast jammerden van kommer,
En misten bron en weide en gras, en loof en lommer,
Vergeef toch 't overschot van Abrahams geslacht
Dat schendig lasterstuk; ontruk het eens de macht
En klauwen van den wolf, en draag het in de kooye
Der Kerke, op uwen hals. Men drenk' het daar; men strooye
Het heilzaam voeder voor, en wasch het van zijn smet.
Aartsherder! neem, ei neem, door kracht van Uw gebed,
Aan 't bloedig kruis gestort, d' elendige in genade;
Al zoeken ze u zoo spâ, hun boete is niet te spade.

TWEEDE BOEK.

OPGANG.

Dus lange hing mijn oor en oog in het poortaal
Der Kerke, aan heilbelofte en eeden en verhaal
Van profecyen en voorspellingen, aan beelden
En ruwe teekening, waarop de zinnen speelden
Met aandacht om Gods wit te vatten; te verstaan,
Hoe 's Hemels wijsheid ons van verre allengs de baan
Ter Kerke baant, en meldt, door al die wijze pennen,
Wat in haar boezem schuilt; hoe ieder haar kan kennen
Aan dezen ommetrek, zoo ras hij binnen treedt:
Nu afgerecht door God en Priester en Profeet,
De wet en Engelen, om eenmaal tijd te winnen,
Verlang ik in te treên op Gods geleide, en binnen
T' aanschouwen, hoe ze zich in 't leven openbaar',
Naar 't rechte voorbeeld zweem', dat over[1] menig jaar,
En doorgaans[2] eene rij van veertig volgende eeuwen,
Haar wezen ons ontwierp, op 't Godsblad der Hebreeuwen.
Een geest, nu ik haar zie gelijk ze in 't voorbeeld stond,
Vermaant me eerst door de poort te stappen naar de vont,
Ter rechter zijde, en daar, met zuiver wit behangen,
Haar opgang met den doop van Kristus aan te vangen.
Den stam van Juda, wien de kroon was toegezeid,
Bescheen gewisselijk een groote majesteit,
Toen, naar Gods heilbelofte en eeden, hem gezworen,
Messias uit zijn telge en afkomst wierd geboren;
Emanuël, Gods zoon, des menschen zoon met een:
Een oorsprong, erfgenaam, en eigenaar alleen
Van al wat zichtbaar en onzichtbaar is te gader;
Van Englen aangebeên, die 't wezen van den vader
Ons uitdrukt, en de glans is van zijn vaders eer;
Een koning, een gezalfde, en eenwig heerschend Heer,
Die zich, ter rechte hand, op 's Hemels troon zou zetten,
En voor zijn voeten al Gods vijanden verpletten.
Gewisselijk, wat was 't een eer voor dezen stam,
Dat Kristus in het licht hieruit te voorschijn kwam!
Maar geene mindere eer ontvingen dees geslachten
Der onbesneên, die blind op God noch Godsdienst achten,
Toen 't licht, een bron van 't licht, de duisternis bescheên,
En God zich noch aan plaats, noch stammen, noch besneen
Verbinden woû, maar elk bestralen uit ontfarmen,
En nemen al wat leeft in Kristus' opene armen;
Gelijk hij aan het kruis most hangen uitgerekt,
Onnoozel als een lam, van smet noch schuld bevlekt.
De stralen van zijn star met dees genade troostten,
Nu dertig jaar geleên, de koningen van 't Oosten,
En wezen 't jonge licht in 't lage Bethlehem,
Terwijl het priesterdom en gansch Jeruzalem,
Bewaarders van de wet en der profeeten schriften,
In slaap gevallen, met schenkagiën nochte giften
Den Koning der Hebreên, die hen verlossen zou,
Bekenden[3] in zijn ampt. Hij komt dan, om den bouw
Der Kerke, in zijn persoon, den hoeksteen, te beginnen,
Den grond, waarop geen sleet[4] van eeuwen iet kan winnen;
Waarop Profeeten en Apostels staan gegrond,
Als pijlers van 't gewelf, de Kerk van 't nieuw Verbond.

---

[1] Versta, naar de beteekenis van 't Grieksche woord: algemeene.

[1] vóór. — [2] voortdurend, achtereen. — [3] Erkenden. — [4] slijting.

Sint Jan, de strenge zoon van priester Zacharias,
En eene boetbazuin, de voorboô van Messias,
Onthiel zich dagelijks langs d' oever der Jordaan,
En baadde en dompelde al, die, droef en overlaân
Van zielvlek en van smet, zich willig baden lieten,
Daar 't water uit zijn bron en ader ijlt, te schieten
In ruimer boezem, Hij genoegt zich, licht verzaad,
Met sprinkbaan en alleen met wilde honigraat[1].
Een ruwe kemelshuid bedekt ter nood zijn lenden.
Hier stond hij in den drang des volks, van allen enden
Verzameld, toen van verr' het onbesmette Lam,
Zoo zuiver als het was, naar dezen oever kwam,
En uit gehoorzaamheid, in reine waterplassen,
Zich van Johannes' hand liet dompelen en wasschen;
En aangezien de vont en dit geheimnismerk
De rechte deur is van de Katholieke Kerk,
En God belast, den Zoon te hooren en te minnen,
Zoo zien we alreeds dees Kerk gegrondvest, en beginnen
In Jezus, die gedoopt een vaste hoeksteen strekt
Van 't ongemeten dak, dat al de wereld dekt;
Zoo zien we alreê den boom uit zijnen wortel groeyen,
Die op het Pinxterfeest op 't heerelijkst zal bloeyen.
En Kristus, uit de kil der heilige Jordaan,
Getreden in zijn ampt, begon van die tijd aan
Gods wet te leeren, en scholieren te vergâren,
Geheiligd tot dien bouw, als d' eerste hoofdpilaren
Der Kerke, in Jezus' dood bekrachtigd en volwrocht,
Toen 't Kruisorakel storf, en sprak: „Het is volbrocht."
Hoe heerlijk zou de Kerk, als 't licht uit d' Oosterpoorte,
Hier opgaan, zoo Gods Zoon, gekend in zijn geboorte
En leven, sterven en verrijzen uit het graf,
En blijde Hemelvaart, een luister van zich gaf!
Maar laat u Lucas dees historiën afmalen,
Wiens teekeningen ook haar goddelijke stralen
Voorheene schoten in mijn trouwen Boetgezant[2]
En klaren spiegel van den Godsdienst; want zijn hand,
Gestierd van 's Hemels geest, Emanuël geleidde
Van Nazareth, tot daar Hij uit de wereld scheidde
En opvoer, als een Held, naar God, van wien Hij kwam,
En die Hem wellekomde en in zijne armen nam.
Zoodra de Pinxterdag, een feest, nooit aangenamer,
Jeruzalem bescheen en Sion, daar de kamer
Bekleed[3] was met Marië en Gods gezantendom
En Kerkscholieren, uit bevel des Meesters, om
Eendrachtig in 't gebed den Heilgen Geest t' ontvangen,
En 's Hemels kracht, waarnaar aandachtigen verlangen;
Vernamen ze uit de lucht het vliegende gedruisch
Van eenen storremwind, die snel het gansche huis
Vervulde en schokte, daar ze eenstemmig adem halen.
Een regenbui van vier en gloed en roode stralen
En tongen stortte op 't hoofd der schare, een eer van 't feest.
Het ijvrig twaleftal, nu zwanger van dien Geest,
En rijkelijk begaafd, door ijver aangedrongen,
Verkundigt Jezus' naam, met allerhande tongen.
De Perziaan, de Parth, en hij, die Meden bouwt,
Die in Judea woont en aan den Nijl zich houdt,
Ook Kappadocisch bloed, Cyreners, Libyanen,
En die in Frygië de steile rotsen banen,
En die in Pontus vreest voor onbekend venijn,
D' uitlandige Romein, die wetgenooten zijn
En ijvraars voor de wet, Kretenzers, Pamfilieren,
En wyrookbrengers van 't gewest der Arabieren;
Zoo menig volk, als hier het hooge feest vereert,
Dringt in de kamer, als de wonderfaam vermeert
Door gansch Jeruzalem. Zij staan voor 't hoofd geslagen,
En treden in gesprek. Zij hooren, ondervragen
D' Apostels, hoofd voor hoofd, die toonen zich bereid,
Een ieder in zijn spraak te dienen met bescheid.

Uitheemschen roepen: „hoe, wat wil dit wonderteeken?
Wij hooren Galileën, onnoozle visschers, spreken
Van 's Hemels wonderheên, met talen en verstand,
Als ingeboornen zelfs en burgers van ons land!"
Maar schimpers, onverlicht van goddelijke vonken,
Beschimpen God den Geest, en roepen: „zij zijn dronken!"
Al schijnt het hemelsch licht in onverlicht geslacht,
Hardnekkigheid is blind; bij haar is 't eenwig nacht.
Sint Peter, 't zichtbre hoofd der Kerke en Kristgezanten,
Gewettigd om alsins den boom van 't kruis te planten,
Rijst vierig overende, in 't midden van den ring
Der Twaalve, en voert het woord in dees verzameling,
Gelijk betaamt den mond der mindere amptgenooten,
En spreekt in 't einde aldus: „Hetzij gij zijt gesproten
Uit Jacobs stam of niet, en binnen deze stad
Of buiten woont, hoort toe, behaagt het u, en vat
Mijn rede: deze zijn met wijn noch most beschonken;
Het is eerst morgenstond; maar heden is 't geklonken[1]
't Geen Joël, Gods profeet, veel jaren heeft gespeld,
Gelijk zijn perkement, u toegereikt, vermeldt.
De Godheid wil haar Geest, gelijk een bron van vlieten,
Op allerlei geslacht en onze kinders gieten,
En leiden 't ruwe volk, door zichtbre wonderheên,
Naar Jezus, die in 't licht van wondren u verscheen,
En gij uit haat aan 't kruis gehecht hebt en geslagen;
Maar God verwekte Hem in 't leven na drie dagen;
Zoodat geen graf het lijk, noch ook de Hel de ziel,
Die neder was gedaald, in hare macht behiel;
Gelijk ons David spelde, en menige eeuw te voren,
Toen God dien nazaat hem met eede had gezworen,
Wiens graf men daaglijks ziet. Wij tuigen, hoofd voor
Dat God dien lieven Zoon, gelijk Hij had beloofd, (hoofd,
Verwekte, en Jezus, die gekruist wierd en begraven,
Den Hemel nu regeert, van waar Hij dus de gaven
Van God, den heilgen Geest, op zijn gezanten giet
En uitstort; dies bestemt[2] hetgeen gij hoort en ziet.
Gij kruiste Jezus hier: de Hemel woû Hem eeren,
En zalfde den Gekruiste, een Vorst, een Heer der Heeren,
Die zich ter rechte hand des grooten Vaders zet,
En met de voeten al zijn vijanden verplet."
Hierop bezwijkt hun hart; zij bidden al verlegen
Om raad, en Cefas raadt, dees kruisvlak af te vegen
In water en in bloed van Jezus, 't Opperhoofd;
Belooft ze God den Geest, hun overlang beloofd,
En hunne kinderen en allerhande troepen
Van volken, wijd en zijd tot één altaar geroepen.
Drie duizend stellen fluks in Kristus hun geluk,
En buigen hart en hals gewillig onder 't juk
Des waters, vierig om het hemelsch mann' te nutten,
Met hun gebeên en have en schat de Kerk te stutten.
De liefde, aan 't wassen, houdt geen eigendom alleen,
Maar smilt hun hart en have en schatten in 't gemeen. (ten,
Zoo groeit en bloeit de Kerk. Men hoort nu 's Hemels wet-
Gesterkt door wonderheên, van Sions muur trompetten,
En God ontvangt den prijs, die, op den Pinxterdag,
De Katholieke Kerk uit Hem geboren zag.
Mijn zanglust rijst hierop en volgt des Hemels reyen.
Nu brengt festoenen aan! besteekt dit feest met meyen,
En helpt de groote Kerk behangen met tapijt.
Het oud Jeruzalem is d' eerste handvest kwijt.
Levieten, houdt u stil; zit stil, gij twalef stammen!
De Hemel neemt geen lust aan 't blaten van uw rammen,
Maar offers zonder bloed, om 't bloed, dat Hem behaagt.
Wij naken niet den berg, daar al de lucht van waagt,
Vol donders en vol viers; maar zijn in 't end gekomen
Te Sion, 's Hemels stad, de vrijburg aller vromen,
In 't nieuw Jeruzalem, bij 't endeloos getal
Der Engelen, vol vreugd en vol triomfgeschal;
Bij eene burgerij, daar boven aangeschreven;
Bij eenen Middelaar, die, uit dit sterflijk leven

[1]Wellicht schreef Vondel: **Met sprinkhanen alleen en wilde honigraat.** — [2]Versta: zijn **Joannes de Boetgezant.** — [3]**bezet, ingenomen.**

[1]**beslagen, vervuld.** — [2]**beaamt.**

Gerukt, bezegeld heeft een rijker testament,
Waardoor de Godheid ons voor erfgenamen kent,
En elk Haar zachter wet van hier begint te leeren. (meeren.
Schep moed, mijn kerkgedicht! en help dees vreugd ver-
De kruisgezant, verlicht door 's Hemels Pinxterstraal,
Vaart voort met donderen in Salomons poortaal,
Ook zonder kerker, roede, of dreigement te vreezen.
De kranke, op bedde en baar, wordt in zijn schim genezen.
Hij vreest niet, Jezus' naam, die, waar de hemel draait,
En 't hemelsche gewelf met starren hangt bezaaid,
Geen weêrgâ heeft in kracht, om zielen te behouwen,
Aan alle menschen op het allerrijkst t' ontvouwen,
Te voeren op de tong en 't voorhoofd, stout en vrij;
Te toonen, hoo in Hem belofte en profecij
Haar kracht ontvangen, tot schandaal der dolle vuisten,
Die God in Zijnen Zoon, nu opgevaren, kruisten.
Dus vaart hij immer voort, gesterkt door 's Engels mond,
Die 's kerkers grendels brak en hem bij nacht ontbond.
De toevloed van het volk uit omgelege steden,
Geheel Judea stroomt, met vierige gebeden,
De poorten in en eert, met een gemeene stem,
Het Kruislam, korts gekruist in zijn Jeruzalem.
D' Apostels zuiveren half dooden, die herleven. (ven.
Het spook des Afgronds wordt uit 's lichaams schors gedre-
De priesters eeren 't kruis; de stad en akkers, woest
En wild, beloven Gode een heerelijken oegst.
Zijn bouwers, die de klei der harten vast bezaayen,
Verzuimen nacht noch dag den rijpen oogst te maayen,
En zielen, schoof bij schoof, te voeren, trouw en sterk,
In Kristus' schuur, den schoot der Katholieke Kerk.
Geen flauwer ijver heeft, der armen troost, Sint Steven,
Om d' eerste martelkroon te dragen, aangedreven.
Hij wordt van ijveraars voor Mozes aangerand,
Gelasterd in den raad, door 't licht van 's mans verstand
Te krachtig overtuigd, met alle wetgenooten.
Dus wordt de held ter poorte en uit de stad gestooten,
En onder schijn van recht en vierschaar der Hebreên,
Begraven in een bui van Joodschen hagelsteen;
Hoewel hij, vóór zijn dood, den Hemel zag ontsloten,
En Jezus op Gods troon, van glansen overgoten,
In volle majesteit beheerschen al wat leeft,
En eeren elk, die 't kruis omhelst en eere geeft.
Jeruzalem belaagt ze al die den kruisboom planten,
En geen van hun houdt stand dan twaalf Kristgezanten;
Al d' overige vliên, verstrooyen hier en daar,
Door 't Palestijnsche land, vol aanstoot en gevaar.
Filips laat Gods bazuin in Samarie hooren,
En wascht den kamerling van 't hof der zwarte Mooren
Sneeuwwit, in Jezus' bloed en 's waters element,
Zoo ras hij dezen naam en zijn verlosser kent,
Waarop de Zuider streek niet langer Davids drempel
Kwam zoeken, maar God dient in kostelijker tempel
Dan Salomons gesticht, met kunst en schat gebouwd.
Een Kerk van harten dooft den glans van al het goud,
Wanneer Candace ziet het licht der wereld schijnen, (nen.
Daar 't Kreeftvier brandt en steekt op 't hoofd der Abissij-
De Godheid, om 't geweld van 't Heidensch Godendom,
Met zulk een dolle drift, van langer hand, alom
De wereld doorgezaaid, te knenzen, had te voren,
In Haar geheimen raad, een held hiertoe gekoren,
Uit Benjamins geslacht, een bliksem van de wet
En eer der Farizeên. Zijn jonkheid had gelet
Op lessen, die Rabbijn Gamaliël haar leerde,
Daar zij, gezeten aan zijn voetschabel, hem eerde,
Gelijk den leerling voegt, die 's meesters lessen hoort.
De zeestad Tarsus was de stad van zijn geboort,
En Saulus 's jonglings naam. Dus wordt de held beschre-
Die, als een slinger, van Gods sterke hand gedreven, (ven,
Zou pletten, met zijn tonge en Kristus' heerschappij,
Het ijzren beeld der Roomsche en leste Monarchij,
Die, met haar lastig juk van menig duizend Goden,
Den hals der volken drukte, en holp den haat der Joden
Verstrooyen Kristus' kudde, in Davids oude stad,
Daar Rome, als Keizerin, den stoel des rijks bezat.
De blinde Saulus, heet om Kristus' oog te grieven,
Toog naar Damascus toe, met zegelen en brieven
Gewapend, om geboeid der stad Jeruzalem
Te levren man en vrouw, en al wie Kristus' stem
Hun ooren leenen en naar Galileeschen luistren,
Die, zoo men strooit, Gods wet en 's Keizers recht verduis-
Maar luister, wat hem bij Damascus wedervaart: (tren;
Een bliksem uit de lucht smijt jongeling en paard
Ter aarde, en eene stem van boven roept verbolgen:
„O Saul, Saul! rust van Jezus te vervolgen;
Hij kwetst zijn hielen, die zich aan den prikkel stoot!
Damascus wacht uw komst; daar zal een kruisgenoot
U wijzen 's Hemels baan." Dus wijst hem Ananias,
Gods leerling, hoe hij is geheiligd, om Messias
Te zetten in zijne eer, bij hoog en laag alom,
Voor volk en koningen, door 't gansche Heidendom,
Te voelen, wat hem staat om Jezus' naam te lijden, (den.
En hoe 't een kruisheld voegt voor 't recht van 't kruis te strij-
Dat woord herschept den wolf in een onnoozel lam,
Die Saulus werd verkeerd in Paulus. Hij, die kwam
Bestrijden, wordt bestreên van hun die waarheid haten,
En in een korf bij nacht de muren afgelaten,
Nadat de held gekeerd d' Arabers had gesticht.
Wat was het hem een vreugd, te Sion 't aangezicht
Van Peter, 't licht der twaalf Apostelen, t' aanschouwen,
Twee weken achtereen, en Jacob, vol betrouwen
Op Kristus! Als hij hier de Grieksche Joôn verlicht,
En toont, waaraan de wet en Mozes hen verplicht,
Belagen ze den held, en spannen strik en netten;
Dies zoekt hij Tarsus, en zijn landliên om te zetten.
Die flux het kerkgespan der heiligen ontsnoert,
Is d' eerste, die Gods kruis bij d' Azianen voert,
Gelijk een krijgsheld voegt, die 't ongeloof komt storen,
En d' Afgoôn onder 't puin van hunne altaren smoren;
Want schoon hij ieder een ten dienst staat en bereid,
En in zijn ambt Hebreên noch Grieken onderscheidt,
Nog past hem allerminst in 't Heidendom te slapen;
Want Kristus zoekt dees kudde, en dit zijn d' andre schapen,
Die hij getrouw belooft te brengen in zijn kooi,
In eenen zelven stal, daar niemand hen verstrooi';
Daar, onder éénen staf geweid, bewaakt met orden,
Twee kudden ééne kudde in éénen schaapstal worden;
Geheimenis van ouds profeeten slechts bekend,
Een spraak en taal tot nog bij Cefas ongewend.
Al dekt de Hemel zijn besluit, een rij van jaren,
Hij wil het op zijn tijd de wereld openbaren.
De kruisheld Peter licht in 't midden der Hebreên,
Verwekt Thabites lijk; doch acht zijn ampt alleen
Aan 't Jodendom, en niet aan 't Heidendom verbonden;
Hoewel hem Kristus had al 't aardrijk door gezonden.
De Godheid schuift hierom dat vlies van zijn gezicht.
Hij ziet den Hemel op[1], en uit het hemelsch licht
Een doek, gegrepen bij vier enden, nederdalen,
Een doek, vol dieren, die op d' aarde adem halen
Of in de lucht, een aard van allerhanden slag,
De Kristheld staat verrukt[2], wat dit beduiden mag.
Een stem van boven heet hem slachten, heet hem eten.
Hij antwoordt: „Heer, ik heb nooit onrein vee gegeten,
Noch vogel, in uw wet zoo streng en hard verboôn."
De Hemel spreekt hier op: „het is al rein en schoon
Bij God. Waarom geschroomd, uw lippen te bevlekken?"
Dus merkt de sleutelvoogd, hoe God hem wil ontdekken,
Dat nu de scheidmuur van besneên en onbesneên
Gesloopt is, en Gods oog, het alziende oog, alleen
Op 't hart des menschen ziet, en acht der glorie waardig,
Wie zich Godvruchtig draagt, gehoorzaam, en recht-
vaardig;

---

[1]open. — [2]verbijsterd.

Gelijk hij uit den mond des Roomschen hopmans vat,
Cornelis[1], dien hij sticht en leert in Cæsars stad,
En neffens andren wascht in 't heilbad, daar de stralen
Van God den Geest op hen van boven nederdalen;
Een aartsgeheimenis, van Ahrams opgang aan
Met schaduwen gedekt, en nu in 't lest verstaan,
Dat d' onbesneên dus lang, als vreemd en uitgesloten,
Geroepen zijn van God tot Kristus' erfgenooten;
Voor erfgenamen staan gekend in 't nieuw Verbond.
De faam van zulk een daad, gespeld van mond tot mond,
Verhaast Judea, schokt de nieuwe kerk kolommen,
Als ruw en onverlicht in 's Hemels Heiligdommen,
Zoo lang tot Peter elk gerust stelt, en beduidt,
Hoe Gods Jeruzalem nu geene poorten sluit,
Maar met dit burgerrecht begiftigt alle vromen,
Die op de kruisbazuin naar Kristus' tempel komen,
Daar onbesneênheid noch besneênheid voordeel heeft,
Maar elk besneden hart, dat God de glorie geeft.
De kruisheld Paulus, lang in 't leerampt voor den Heiden
Van moeders lichaam aan, van boven uitgescheiden[2]
Werd neffens Barnabas gewijd tot Kristgezant,
Door last van God den Geest, en d' opgeleide hand,
Toen hij de tweedemaal d' Antiocheeners lichtte,
Daar Cefas zijnen stoel, in hunne hoofdstad, stichtte.
Z' ontvingen, offerende aan God en afgevast,
En biddende, uit den mond des Hemels dezen last,
Waaronder eilanden en steên zich willig bogen.
Zoo werd de Kriste Kerk allengs in top getogen,
Het Twaleftal, gereed, de wijde wereld door,
Het volk in Kristus' bloed te baden, neemt nu voor,
Den aardkloot onder zich in twalef te verdeelen,
En ieder zijn gewest en landstreek te bevelen;
Gelijk men ordentlijk een zwaar gebouw begint,
Een ieder meester kent bij lotting[3] zijn bewind,
En Salomon den muur des tempels op liet trekken,
Om in dien arrebeid geen tweedracht te verwekken.
Zij komen dan bijeen op Sion in de zaal,
Daar Kristus 't Paaschlam at, hun toescheen met den straal
Der Godheid, na zijn kruis, en zij den Geest verwachtten,
Die hun begaven kwam met wonderen en krachten,
En in dien gloênden stroom van tongen op hen viel.
Men zag in 't minzaam tal der Twaalve één zelve ziel,
Één hert, één zelve wil, om Gode d' eer te geven,
En recht, door lief en leed, zijn heerbaan op te streven,
Waar langs hen Jezus riep of namaals roepen zou.
Dus zeeglen ze eensgezind hun dier verknochte trouw.
Helaas! mijn hart bezwijkt; nu gaat het op een scheyen.
Men twijfelt, of ze hier van rouwe of blijschap schreyen:
De liefde baart heur kracht uit liefde tot Gods eer.
Zij minnen onderling elkandren, Jezus meer,
Op vaste hoop van, na dit scheiden, te vergâren
In 't nieuw Jeruzalem, met hun gewonne scharen,
En duizend duizenden van zielen zonder tal,
Daar God de deugden kroont, na druk en ongeval.
Wie zou zich, om dees kroon te winnen, niet verstouten!
Ik zie geen visschers meer, maar hemelsche herouten,
Gereed, op 's Konings last, daar d' Afgod plag te staan,
Dien zegenrijken naam, Gods wapen, aan te slaan.
Maar d' Afgrond dreigt ze fel met zwaarden, fakklen, kol-
Onnoozle kudde! blijf; gij loopt de wreede wolven (ven.
En wreedheid in den muil. Al is de wil gereed,
Al vliegt hij, och! gij zijt met sterflijkheid bekleed
En zwakheid, en al 'tgeen ik hier niet onder mengel.
„Neen," roepen zij, „gewis, noch zwaard, noch geest, noch
Noch hoog, noch diep kan ons afzonderen van God, (Engel,
Wiens liefde in Kristus blijkt, der Kristgezanten lot."
Dus troosten ze onderling elkandren uit ontfermen;
Zij drukken borst aan borst, en hangen met hunne armen
Om 's broeders lieven hals, en zien wel tienwerf om.
Zoo scheidt de broederschap en Gods gezantendom.
De stoel van 't Roomsche rijk blijft Peter eerst bevolen,
En Paulus Grieken en zoo wijd de Heidens dolen;
De held Andreas krijgt het Noorden tot zijn lot,
Sint Jacob 't West, waarna Agrip het lichaam knot
Van zijn eerwaardig hoofd. Sint Jan en Flippus banen,
D' een laag en d' ander hoog, Gods weg bij d' Azianen.
Sint Thomas' zachte tong vermurwt den Indiaan;
Men vindt in Salamin zijn martelstappen staan,
Daar nu de stad, naar hem geheeten, opgewassen
Uit Meliapors puin, zijn wit gebeente en asschen
Van zwarten ziet bezocht. Sint Barthel brandt van 't vier
Der zuivre waarheid, en bekeert den Armeniër.
Matthæus' ijver wascht de Moorenlandsche Mooren.
Alfæus Jacob is Judæa toebeschoren,
En sticht Jeruzalem. Sint Simon houdt in toom
Al d' Africaansche kust en Nilus' vetten stroom;
Thaddæus 't Oosten, en, in ijver nooit de leste,
Herbaart den Arabier en 't Idumeesch geweste.
Matthias biedt getrouw de waarheid ook de hand,
Daar 't vier 't gekrolde haar der Abissijnen brandt.
Waar is de heerlijkheid der Kerke niet te vinden?
Haar Godgezantschap volgt de streek van alle winden,
En nergens ziet ze land, waar zij haar aanschijn draait,
Dat niet van Kristus' school met kruisen legt bezaaid.
Maar d' erfgewoonte van een Godsdienst, zwaar t' ont-
Schiet uit Judæa toe, en drijft met stijve pennen (wennen,
D' Antiocheeners fel en heftig tegens een. (sneên,
Men roept en schreeuwt: „wie niet aan 't lichaam wordt be-
Naar Mozes' oude wet, mag 't hemelsch lot niet erven.
Dit goddelijk verbond zal duren, als wij sterven;
Ons wetorakel heeft dit eeuwig vast gezet.
Wie dezen zegel breekt, ontheiligt de eerste wet."
Cherintus, die de wet en kruisles[1] poogt te geven
In eenen zelven kelk, en Kristus, na dit leven,
Een wereldsch rijk bestelt, is stoker van dien twist,
Een vreeselijken brand, door niemands macht geslist,
Hoe vlijtig Barnabas en Paulus, Gods gezanten,
Zich tegens deze pest en Farizeenwschheid kanten.
Zij worden dan gestierd, om uitspraak van Gods stem
Te hooren, en den Geest, die in Jeruzalem
En overal zijn Kerk in waarheid recht zal leiden.
D' aartsherder Peter, die de kudde ontving te weiden,
Te hoeden voor vergif en wreeden wollefstand,
Neemt binnen Sion plaats, met ieder Kristgezant,
Sint Pauwels, Barnabas, Sint Jan, en Jacob mede,
Genaamd de minder, elk geordend op zijn stede.
Daar bulderen om strijd de Kriste Farizeên,
Die vloeken 't Heidendom en al die onbesneên
De Kerk genaken; maar Sint Pieter wint door bidden
En zijn gezag gehoor, en, opgestaan in 't midden,
Verzekert hen, hoe zelf de Almogendheid alom
Hem stierde, om door zijn mond 't afgodisch Heidendom
Te leiden naar het Lam, welks bloed het kruis besproeide,
En hoe de heilge Geest van boven in hem vloeide.
Hij belgt zich, dat men 't volk belaste en onderdrukk',
Den Kristscholier vermast met zulk een lastig juk,
Dat zelf van ouds den hals der vadren overlaadde,
Naardien hen Jezus bergt en troost door zijn genade.
Men zwijgt een poos; daarop bezeeglen Barnabas
En Paulus Cefas' rede, in 'tgeen alreede was
Bij d' onbesneên alom door wonderen gebleken,
Daar God hen had gekend, gewijd door menig teeken;
En Jacob stemt met hun, betuigt, zoo klaar als kort,
Hoe 't Heidendom, daar God bij aangeroepen wordt,
Van God geroepen wordt, acht raadzaam zich te wachten
Van 'tgeen in bloed verstikt, of wat ze om d' Afgoôn slach-
Ook van boelagie en bloed, opdat men dus dit pleit (ten
Beslechte, en Mozes houde in eere en achtbaarheid.

[1]Even als Notaris, Secretaris, Archivaris, Amelis, enz. met -is voor 't Latijnsche -ius. — [2]uitverkoren. — [3]'t lot, loting.

[1]Versta: besnijdenis en doop.

D' Apostels sluiten dit en hun genooten mede;
Zoo helpt het raadslot van de Kerk de Kerke aan vrede.
Antiochener, en Cilicië, en Syriër
Ontvangen dit besluit, geteekend op papier,
Hetwelk een spiegel strekt voor jonger Kerkbesluiten,
Om namaals op dien schild te keeren en te stuiten
De stormen van den Draak, die uit het Helsch verdriet
Komt opgedonderd, en Sint Peters stoel beschiet.
Gods twaalf Helden, elk gerukt naar zijn slagorden
(Getroost, op Jezus' spoor, Gods martelaars te worden,
Door haat des onbesneêns of der Hebreeuwen wrok),
Treên tegens 't kruis aan zwaard en speer en pijl en stok,
En vilmes, pijnbank, zaag, gevangkenis en keten,
En kei en roede en rots des dwingelands, bezeten
Van spoken, zonder tal; zien dorst noch hongersnood,
Noch storm, noch schipbreuk aan, noch armoê, naakt en bloot
Van deksel; schromen brand der zonne, regenvlagen,
Noch 't bijten van de koude en kille winterdagen.
Hier schuimbekt d' Afgodist, daar lastert een Rabbijn.
Dan grimbekt Epicuur, dan schimt de Stoïcijn.
De vorsten, koningen en stedehouders razen,
Terwijl de priesters 't vier in 't oproers buskruit blazen.
D' orakels staan verbaasd en missen hun gewin.
De grond der wereld dreunt. De tempels storten in,
De waarheid wint en klimt; de logentaal raakt onder.
Men ziet van stap tot stap een teeken en een wonder
Van Jezus, hof en stad en huis bij huis gesplitst,
En bloedvriend tegens bloed. De macht der wereld hitst
Haar legers tegens 't heer des Hemels en zijn benden;
Men valt aan 't pijnigen, aan 't martelen en schenden.
Maar wie de waarheid drukt, berokkent enkel werk;
Want martelbloed is 't zaad van Jezus' eerste Kerk.
Wat was 't een trotsch bestaan voor ongeharrenasten,
En arme en ongeleerde visschers, aan te tasten
De Roomsche aartsheerschappij, terwijl ze in 't bloeyendst
En 't blinde Afgodendom, op Numa's wet gegrond; (stond,
De valschheid van zijn munt de wereld door t' ontdekken,
Te wraken, en alom die stempels in te trekken;
Te smilten merken, die zoo gangbaar en bekend,
Een rij van eeuwen zijn den menschen aangewend,
Te voeren den Gekruiste op Mozes' stoel en drempels;
Het ongeloof, zoo trotsch op hoog gebouwde tempels,
En outers, zonder end, t' ontrukken wiehelstok
En wyrookvat en geur en priesterlijken rok;
Terwijl in hun gewelf de priesterdommen dondren
En bliksemen, het volk te leiden, af te zondren
Van hun gemeenschap en gewijden offerdisch;
Een Godsdienst (die gekroond, met macht gewapend is,
De zorgen van den hove en raadhuis staat bevolen,
De jeugd wordt ingescherpt met prijs in alle scholen)
Te wislen om een kruis, elks aanstoot en schandaal:
Een machteloozen God, gestorven aan een paal!
Hoe kan dees dolle tocht en aanslag hun gelukken!
Wat diepe wortels schiet, valt lastig uit te rukken.
Men wint zoo licht geen land, daar reuzenafkomst waakt;
Daar muur en torenspits de lucht en wolken raakt.
Zoo trok de herder heen, betrouwende op Gods vinger,
Gewapend met een steen of vijf en zijnen slinger,
Naar Goliath, den reus, die grof en sterk en trotsch
In 't schubbig harnas blonk, als een metale rots;
Voorzien was met een speer, een mast, met staal beslagen,
Het slagzwaard gordde op zij, den schild vooruit liet dra-
Toen David in den naam van God hem nederklonk, (gen;
En 't hoofd, op 't renzewaard gesteken, Saül schonk.
Zoo trok Gods veldheer[1] heen op 't hoog bevel, zes dagen
Met al zijn heer, en liet de Bondkist ommedragen;
De zeven priesters treên met Gods bazuin vooruit.
Men hoort geen mompelen, noch geenerlei geluid,
Tot, na den zesten dag, de morgen aan kwam breken,
De priesters hun bazuin, al 't volk een keel opsteken;

[1] J o z u a.

Nadat men zevenmaal de koninklijke stad,
Het strijdbre Jericho, rondom getogen had.
Op zulk een veldgeschrei des volks, het licht der volken,
Verzinkt de muur in puin, dat opstuift naar de wolken.
Men bezigt stormram noch ladder; het geluid
Der twaalf stammen en bazuinklank strijkt dien buit.
De gansche wereld scheen een doolhof, daar het kluwen
Der waarheid lag bedekt, dat hijpaân leerde schuwen.
Men zag alom in 't was van 's menschen brein geprent
Wanschape dolingen en monsters, zonder end,
Naar tijds gelegentheid of plaats en volk en zeden,
En erfgewoonte en wijze en wet en schijn van reden,
En ongelijk geval, dat hier den mensch gemoet,
Terwijl hij leeft in top of jong wordt opgevoed.
Al d' aardboôm lag, gelijk een bajert, zonder orden,
Verward en overhoop, en kost van niemand worden
Geholpen dan alleen van d' ongeschape kracht,
Den Geest, die nederstortte op 't Galileesch geslacht.
Des wichlaars aanzien dreef op vlucht en pen en vlogel.
Athene ontbeerde licht. De nachtuil, Pallas' vogel,
Zoog alle lampen uit; de storm van 't heilgeschil
Bleef duren in dees school. D' een zag, door Thales' bril
Of 't oor[1] van Pythagoor, natuur zich naakt ontkleeden;
Of handhaafde Epicuur, of eerde Zeno's zeden.
Men schermde om 't hoogste goed: of dat in 't lijf bestond
Of in de ziele alleen. Een ieder prees zijn vond.
Men woû het in de deugd of in de wellust vinden,
En elk zich aan zijn waan of 's meesters driften binden.
Men vraagde Delfi en den drievoet van Apol,
Die dubbelzinnig sprak en antwoordde uit zijn hol.
Een ander over zee zocht Ammon raad te vragen,
In zijn verlegenheid, beducht voor straffe en plagen.
Een ander liet zijn hand den Arabier bezien.
Een waanwijs teekentolk wist suffers te bediên
Al wat van overonds gehouwen wierd op naalden;
D' aloudheid der Chaldeên, die licht en kennis haalden
Uit 's hemels ronden loop, werd elders aangebeên;
De starrewichlerij van haar partij bestreên.
De Joodschap rustte niet, het Kruisdom te verwerpen,
En dees hardnekkigheid haar scholen in te scherpen.
D' Oostindiaansche Moor[2], die aan den Brachman hing,
Versmaadde wijnen en al wat een ziel ontving.
De wanhoop schroomde niet, den mond der toveraren
Te spreken, en het spook, dat nacht bij nacht loopt waren.
De macht des Afgronds streek de wereld, als een roof,
Door afgodisterij, gedeeld in wild geloof, (ten,
Of in Romeinsch en Grieksch, niet vrij van menscheslach-
Dat zij, in 't wild geloof, een vuile altaarvlak achten.
De Griek en Latynist bij wijl zijn bezig, om
Het opgepronkte, in dicht verzierde Afgodendom,
Met eenen klank en glimp van wijsheid, te verbloemen;
Doch dwaasheid laat verkeerd zich met dien titel noemen.
Natuurkund', zedevorm, noch geen kroniekpen hoeft
Dees lommer, zoo men d' eer van God hier in bedroeft,
En d' eer der Afgoôn stijft door zulk een slag van leeren,
Een misdracht van het brein, vol monsters en Chimeeren.
De non van Vesta voedt vergeefs de goude lamp,
Zoo lang haar oogen zijn beneveld van dien damp.
Om licht en duisternis te scheiden en te schiften,
Daar zulk een bajert lag van ongelijke driften,
Wordt hooger wijsheid dan van eenen mensch vereischt;
Nog zijn Gods helden door dees woestheid voortgereisd,
Om naar de kroon te staan met lijden en met dulden,
Daar steden tegens hen, als wildernissen, brulden;
De burgers, opgehitst met schrikkelijk geluid,
Als dieren in het woud, ter schenniss' borsten uit;
Terwijl de macht van God vast uitblonk in hun gaven,
De dooden levendig verrezen uit de graven,

[1] Waarschijnlijk in zinspeling op de harmony der sfeeren; Van Lenneps verandering in o o g is daarom min verkieslijk, al zou dit bij 't z i e n beter passen. — [2] H i n d o e.

Het spook den Afgod ruimde en uitvoer met gedruisch,
Door kracht van Jezus' naam en zijn gezegend kruis.
Gelijk het hemelsch heer[1], bij daag beroofd van luister,
In 't gouden harnas blinkt en triomfeert bij duister,
Zoo blonk de heerlijkheid der Kerke, daar ze lag
Getreden in haar bloed, van 't rijk, dat Kristus' dag
En heldre klaarheid haat, en, diep van God verzonken,
De bronaâr van het licht, in duistere spelonken
Van helsche gruwelen, zijne eige droomen kust,
En waar het licht verschijnt, de torts der waarheid bluscht
Of eer te blusschen poogt, naar 't uiterste vermogen,
Doch al vergeefs; de vonk, te wijd en zijd gevlogen,
Vindt vatten aan den mensch, als aan ontvonkbre stof;
Want Arons rol loopt af en Numa dwaalt te grof.
De kruisheld Peter, die zijn stoel een rij van jaren
Te Rome had bekleed, vloog derwaart, op de maren
Van dien Samaritaan en grooten tooveraar[2],
Om d' aangevochte Kerk te redden in gevaar;
Daar Paulus, 't Heidensch licht[3], hem mede kwam begroe-
En zij, ter goeder ure, elkandere gemoetten. (ten,
Het Kruisdom[4], hard geperst van 't Roomsche hoofdgebied,
Verkwikt, zoo ras het beî d' Aartsherders keeren ziet.
De schalke tooveraar had Nero's hart gewonnen,
Bekoord door tooverlust. Zijn stofferijen schonnen
Gansch Rome tegens God en Gods gezanten aan.
Het was dan meer dan tijd, dees pest te wederstaan,
Die d' eerste aartsketter werd van ouderouds geheeten.
Filippus had dit hoofd, van gierigheid bezeten,
Vergeefs gedompeld in het waschbad met zijn hand.
Zijn grijns beguichelt eerst het eigen vaderland,
Zoo schendig, dat ze op hem, als op een Godheid, hopen,
Dien Cefas namaals strafte, als hij den Geest woû koopen;
De Tiber had hem reede een pronkbeeld toegewijd,
Geëerd gelijk een God, en zulks dat hij den nijd
En Gode ontwassen scheen, door aanwas van de zielen,
Die voor de razernij des aartsverleiders knielen.
Hij staat de heerlijkheid der hoofdkerke in haar licht,
De Hemel schniv', 't is tijd, het vlies van 's volks gezicht.
De keizer Nero, Hof, en burgerij vergâren,
De Kristgezanten mede, om Simons hemelvaren
T' aanschouwen, daar hij op een torentrans, van hout,
Door Cæsars last gesticht en in de lucht gebouwd,
Zich zelven zet ten toon, om Kristus te berooven
Van eere en majesteit, en al het volk van boven
Te zegenen, gelijk zijn toovermond belooft.
Ten leste steekt hij af in d' ope lucht. Het hoofd
Der Kerke houdt terwijl gedurig aan met bidden,
Dat Gods almogendheid zich openbare, in 't midden
Van zoo veel duizenden, en handhave uit haar troon
Den luister van het kruis en 't rijk van God den Zoon.
De vlieger, nu een wijl, met handgeklap en roepen
En zangen, toegejuicht van d' opgetoge troepen,
Bezwijkt omhoog, bevindt der geesten hulp onnut,
Zoodra dit paar, dat hem in 't vliegen onderstut,
Zich van dien last ontslaat, en smakt dien tooverketter
En Kristusvloek de heup op eene rots te pletter.
Toen bleek het Helsch bedrog; daar lag des guichlaars faam,
En Rome riep: „geloofd zij Jezus' groote naam!"
Dees stad, de keizerin van alle volk en landen,
Was t' effens een slavin van 's werelds misverstanden
En grove dwalingen; een ijzren juk en last,
Waar onder 't volk verzuchtte en deerlijk zat vermast,
Met eenen schijn en glimp van erfgodsdienstigheden,
Als in een stankput, hier gezakt en aangebeden.
Hier stoud het waanwijs brein te zuiveren, den knoop
Van eigenzinnigheid t' ontwarren; eenen hoop
Gedrochten, die 't vernuft door ongeloof berijden,
En al de spokerij der Afgoôn af te strijden.
Nu zuiverde en onthond en overwon dit paar
Dit brein, dien knoop, die macht, met arbeid en gevaar.
De kruisles, fel gevloekt, gelasterd en verschoven,
Kreeg aanwas en gehoor; d' Apostels stonden boven.
De Kerk van Rome bloeide en groeide, dag op dag,
In heerlijkheid en eere en aanzien en gezag;
Gelijk de pallemboom, die voor geen last wil bukken,
Nog steiler opwaart schiet en groeit in 't onderdrukken.
De beide Princen der Apostlen bouwen vast,
Hoe vreeslijk Cerberus hier tegens huilt en bast.
De woedende tyran, die, blind van razernijen,
Noch moedermoord ontzag, noch heiligschenderijen,
Belust, om d' oude stad in asch te zien verteerd,
Dan heerelijk herbouwd en met zijn naam vereerd,
Ontziet zich niet, de torts te steken in heur daken,
En Troje, in Rome, weêr te zien naar 't leven blaken;
Terwijl hij (want de Faam hem brandmerkt met dien lof)
De Trooische nederlaag en brand zong in zijn hof,
En voerde op 't hoog tooneel d' elenden der Trojanen,
Toen Remus' stad, in puin verstoven, smolt in tranen,
Zes dagen achtereen; de vlam van overal
Ging weiden, hoog en laag, door heuvel, berg, en dal,
Verschoonde geen door zweet en bloed gebouwde werken,
Noch kunst noch majesteit van hoven en van kerken.
Dees roede en plaag van 't rijk, doortrapt en overvalsch,
Om 's volleks vloek t' ontgaan, dit stuk van zijnen hals
Te schuiven met een schijn, verweet zijne eige boosheid
Het Kruisdom, dat bij elk, berucht van goddeloosheid,
Om 't haten van den dienst der Afgoôn werd gehaat;
Hoewel de stokebrand, met dezen glimp, dit kwaad
Geensins verbloemen kon, hoe mild hij 't volk verplichtte.
De groote booswicht, die onschuldigen betichtte,
Berst uit en vangt en spant en naait hen in de vacht
En dierenhuid, en hitst den jachthond op de jacht
Der vromen aan. Zoo wordt d' onnoozelheid verslonden,
Een deerlijk guichelspel der aangehitste honden;
Of 's avonds eene torts van was en van papier,
Gespit aan eenen paal, en brandt en blaakt in 't vier,
Of hangt aan 't kruis gehecht, als 't lam, dat haar verloste;
Verlossing, die Gods zoon zoo vele smerten kostte.
Men scheldt den kruisgenoot noch vloek noch smerten kwijt.
Aldus wijdt Rome eerst in den eersten martelstrijd,
En sedert werd de naam des Kristens van tyrannen,
Op halsstraf door een wet, in 't Roomsche rijk, verbannen;
Een wet, met zoo veel bloeds van Numa's Priesterdom
Beschreven en gesterkt, dat alle pennen stom
Voor Kristus' wondren staan, die zich, drie honderd jaren
En langer, overal bij vlagen openbaren,
Als stralen uit een wolk op 's aardrijks aangezicht.
Dus geeft de duisternis een majesteit aan 't licht
Der Kerke, die, zoo trotsch en heerelijk aan 't klimmen,
Ontworstelt al den smook des Afgronds en zijn schimmen.
De kerkers galmen van gevangenen alom,
En onder dit getal heeft eerst 't Aposteldom
Zijn eer en deel, in beî de princelijke hoofden,
Die Nero van zijn boel[1] en tooveraar[2] beroofden;
Daar Paulus haar verlichtte, en Peter, door 't gebed,
De schenkels en 't gebeent des guichelaars[2] verplet.
De Hemel wrocht door hen nog wondren, daar[3] ze zaten;
Terwijl ze de cipiers en wakende soldaten,
Door 't water van de bron, gesprongen uit den grond,
Afwieschen in Gods bloed, het bloed van 't nieuw verbond;
Waardoor het hof gestoord de dolle sabel[3] wette,
En klonk door hunnen nek, tot boete van dees smette,
Waarna de dag verscheen (want 's Keizers wrok nooit sliep),
Die beî d' Apostels ook ter martelkrone riep.
Of Peter wel door hulp der Kristensche cipieren,
Herboren door zijn stem, den klauw der wreede dieren

[1]Versta: de sterren. – [2]Simon. – [3]Versta: het licht der Heidenen. — [4]Kruisgeloof, Kristendom.

[1]Zijne, naar de overlevering, door Paulus bekeerde bijzit. — [2]Simon. — [3]toen. — [3]Versta: zwaard.

Ontvlood; hij keerde weêr, toen Jezus aan de poort
Hem tegenkwam, hij naeht, en antwoordde op zijn woord:
„Ik kom naar Rome, om daar nog eens gekruist te worden."
Zij worden beide dan, naar 's Roomschen stijl en orden,
Sint Peter tot het kruis, Sint Pauwels tot het zwaard
Veroordeeld, als men roên noch angels had gespaard
Op hunnen naakten rug en afgepijnde leden.
Het hoofd der Kerke wordt aan 't kruishout naar beneden
Gehangen met den hoofde, op zijn verzoek en eisch,
Als onwaard zulk eene eer van 't Woord, gekruist in 't
vleisch.
Het hoofd des Cilicièrs[1], van zijnen hals geklonken,
Springt driemaal op, daar nog de bronaâr werd gedronken,
Ter eere van Gods held, die Jezus' naam betuigt,
En, na veel strijds, den hals voor 's Keizers slagzwaard buigt.
Mijn wakkre zanglust durf gemoedigd hooger draven,
Op der Apostlen dood en hun gewijde graven,
Van overal bezocht, de wereld door befaamd,
Zoo wijd het heilig licht den blinden naeht beschaamt.
Des aardrijks hoofdstad, lang den pijl des nijds ontwassen,
Bewaakt van dit gebeente en dees gezegende asschen
Der martelaren, schrikt voor fakkel, zwaard, noch dood,
En strekt den vluchteling een vrijburg in der nood.
Aartsvijanden van verre, uit schrik getroffen, ijzen;
Terwijl ze Vaticaan eerlang zoo hoog zien rijzen
En dringen, met zijn kruin, door alle starren heen.
De Kerk van Salomon, 't orakel der Hebreên,
Verstomt voor 't grafgebouw en outer van Sint Peter,
En Hebrons kerkhof wordt verlaten, om een beter
Gebed en offerplaats dan 't graf van Abraham,
Wiens rijk van blijschap juicht, naardien zijn grijze stam,
Verheerlijkt door het kruis, nog bloeit in Kristus' enten,
Ten schimp van storm op storm en 's Afgronds dreigemen-
De graven van het een en ander martellijk (ten.
Verstrekken pijlers van 't grootmaehtig Roomsche rijk,
Verleenen al de Kerk, gedrukt van 't heilloos duister,
Een triomfeerenden en goddelijken luister;
En Nero, eer hij nog zijn oogen sluit voor 't licht,
Betoomt zijn wreedheid, als het dreigend nachtgezicht
Van 't overwonnen paar gekroonde kruisgezanten
Hem raadt, zich tegens God noch Gods geslacht te kanten.
De kracht des kruisgebeds, gestort voor 't Joodsch ge-
slacht,
In 't storten van Gods bloed, was van zoo groot een kracht
Daar boven, dat de vloek, waaraan zij schuldig waren,
Nog uitstel wierd gegund den tijd van veertig jaren;
Hoewel Gods profecy, bij geen Hebreên geloofd,
De donkre wolken, die hun hingen boven 't hoofd,
Getoond had tijds genoeg en menig jaar te voren:
En schoon of Arons dienst, bij d' Opperste afgezworen,
Den geest gaf in den dood en doodsnik van Gods zoon;
Hij duurde nog in schijn, doch stond alleen ten toon,
Als een gebalsemd lijk, door 't goddelijk gehengen.
Men most dan Arons dienst en plieht ter aarde brengen,
En uit der menschen oog, dat aan gewoonte hangt,
En kommerlijk iet nieuws voor grijs gebruik ontvangt.
Men most altaar en koor en uitgediende gaven
En offers, met één slag, in assche en puin begraven,
Om Kristus en zijn Kerk, gelijk het was voorzeîd,
Te zetten in hun kracht en volle heerlijkheid.
De wraak des Oppersten, ten leste dan ontbonden
En losgelaten, als een jacht van snelle honden,
Verraste de gedreigde[2] en tempel, op een sprong,
Daar 't onbekeerlijk volk ter muren innedrong,
Met vele duizenden, en 't hooge Paaschfeest vierde;
Als of de straffe hand des Hemels dit bestierde,
Om, op den zelven dag, die 't heilig Paaschlam kruist,
Te wreken zulk een stuk, door Titus' ijzre vuist.
Zij worden dan in 't net met éénen slag gegrepen,
Met eenen legermuur omtrokken en genepen,
Door tweedracht, hongersnood, en vier en zwaard verwoest,
Gelijk de sikkel valt in eenen rijken oegst.
Genâ heeft uitgediend. De hoofdstad van de Joden,
De tempel omgewroet, en levenden en dooden,
Begraven te gelijk in puin en bloed en stof,
Verkeeren in een graf, of eer een kerrekhof.
Het overschot, verkocht, verstrooid in alle hoeken,
Getuigt van 't lasterstuk. Zijne afkomst ziet de vloeken
Alom ten oogen uit, ter straffe van Gods smaad,
En wordt, al 't aardrijk door, eeuw in eeuw uit, gehaat;
Het Kristdom (met den naam van 't Mozesdom geteekend,
Van 't Heidendom dooreen voor Galileërs gerekend,
Als vijanden van Goôn en 't menschelijk geslacht)
Verdelgd, gejaagd, geplaagd, gelasterd, en veracht;
Zoo dikwijls de Afgrond brult, en groeit in bloed en tranen;
Hetzij Domitiaan, Trojanen, Hadrianen,
Of Antonijn, Seveer en Decius bestaan,
Na hen Valeriaan en Diocletiaan,
Des moedermoorders wet en bloedige plakkaten
Te scherpen tegens God, door scherprecht en soldaten.
Wat levert Numa's hof al martelhelden uit,
En ijveraars voor 't kruis, om lief noch leed gestuit!
Hoe heerlijk bloeit de boom van 't kruis in al de vlagen,
Door alle bliksems heen en Helsche donderslagen!
Al straalt de zon op 't hoofd, geen star ontbeert haar kracht,
Die flikkert op het schoonste, in 't midden van de nacht.
De glans der waarheid blinkt, in aardsche duisterheden,
Zoo krachtig, dat de stof der verwen, hier beneden,
Te doof valt, om dien gloed t' ontsteken op 't panneel.
Genâ verdooft natuur. Wij hoefden ons penseel
Te doopen in het vier en bloed der martelaren,
Te scheppen geest en glans uit hun geopende âren,
Bij duizend duizenden ontsprongen, vloed op vloed,
Om Jezus' gouden naam te purperen met bloed,
Van Cherubijns geschept in diamante schalen,
Om op het eeuwig feest met zulk een schat te pralen.
Indien we den triomf en grooten ommegang
Der martelzielen hier eens zagen, op mijn zang,
Met staatsie henetreên en al heur wedervaren,
Van Jezus' kruisberg af, driehonderd worsteljaren,
Gedurig achtereen, dan vleyende, dan fel
Gestookt en aangehitst van d' ongeruste Hel,
Die, uit den zwavelpoel geborsten, op kwam dondren;
Wat zouden wij al zien, wat niet zien met verwondren!
Hoe een betrouwen, slecht[1] van Jezus kruis gestut,
Verlaten van den troost der wereld, onbeschut
Van wapen en geweer, durf aantreên op de tenten
Der Reuzen en hun heer; beloften, dreigementen
Versmaden, als een rook en damp, die henedrijft,
En daar noch streek noch spoor noch stap van overblijft,
De maagdelijke kunne ontziet geen forsche harten
Van machtige oversten en keizeren te tarten;
Ziet gunst noch vijandschap noch bloedverwantschap aan.
Geen vriendschap geldt beneên, om boven wel te staan.
Geen weelde gaat voor smerte, op hoop van grooter weelde.
Al d' aardkloot weegt te licht, bij die zich eens verbeeldde,
Hoe eene ziel in waarde al 't aardrijk overweegt.
Gesteente en gouden kroon en staat wordt uitgeveegd,
Getreden met den voet, als slijk en vuiligheden.
Betrouwen op Gods kracht en wijsheid dempt de reden
Van 't menschelijk vernuft en eigenzinnig brein,
Dat, als een nevel, laag om d' aarde zweeft, te klein
Om Gods almogendheid en grootheid te begrijpen.
Wat hoort men al geweer en staal en zwaarden slijpen!
Wat houwt de dolle bijl al bosch ten martelbrand!
Hoe wetten luipaarden en leeuw gebit en tand,
Om, in Gods leden, 't hart van Kristus te verslinden,
Tenzij d' almogendheid hen temme en weet te binden!
Woestijnen zuchten vast van ballingen; de mijn
En onderaardsche kuil van slaven; daar de schijn

[1] D. i. Paulus. — [2] Versta: Jeruzalem.

[1] eenvoudig, alleen.

Der zonne nimmermeer vertroost de schreyende oogen,
Om vrouw en kindren, huis en huisgezin bewogen:
En Diokletiaan verheft den marteltoon
Zoo heftig, onder 't woên, dat hij de gruwelkroon
Wil spannen, boven elk en al die voor hem zaten,
Tien jaren achtereen, te gruwzaam uitgelaten.
Het bloedig Rome schijnt een vleeschhal, moordaltaar,
En moordspelonk, vol bloeds, zoo vreeslijk, dat het haar
Te berge stijgt. Nu staat de heerkracht der tyrannen
En 't kruisheer tegens een op 't heftigste ingespannen.
Nu schreit de zwangre Kerk tot God in barensnood,
Door al het Roomsche rijk, gepijnigd van de dood.
Van dertig pausen bergt een drietal schaars het leven,
Getroost voor Jezus' naam zijn heerbaan op te streven.
Het wordt hoog tijd, hoog tijd, dat een verlosser koom',
Die Babels razernij en grimmigheid betoom'.
Maar toen de Hemel zelf den Afgrond woû bestrijen
Bezeeglen Daniëls befaamde profecijen
Van dezen kleinen steen, die, zonder iemands hand,
Gerukt van eenen berg, het wereldbeeld in 't zand
Zou ploffen, en zoo veel met bloedgeschreve wetten
En t' effens 't groote beeld der heerschappijen pletten;
Verwekte God den held der Kerke, Constantijn,
En toonde hem, bij daag en klaren zonneschijn,
Het merk van 't heilig kruis, wiens lettertongen spreken:
„Gij zult Gods vijanden verwinnen door dit teeken."
Dit moedigt al zijn heer, dat over d' Alpes rukt,
Den Padus overheert, en toeschiet, om 't verdrukt
En afgepijnigd bloed des Kristens te verkwikken.
Maxent, de dwingeland te Rome, alreede aan 't schrikken,
En om zijn gruwelen alom in 't rijk gehaat,
Vindt raadzaam, in der nood, zijn toevlucht tot verraad
Te nemen, en den stroom des Tibers t' overdekken
Met eene looze brugge, en 's vijands heer te trekken
Door een geveinsde vlucht ter stede, daar de vliet,
Beschaduwd van den boog der brugge, zeewaart schiet.
Maar wie zijn netten spant, om Gods geslacht te vangen,
Blijft deerlijk in zijn strik en eige netten hangen.
Het heer van Constantijn, gemoedigd uit de lucht,
Bejegent hem en drijft zijn benden op de vlucht,
En naar de Milverbrug[1], die nederstort aan stukken,
Zoodra Maxent te paard in 't harnas meent te rukken
Naar stad toe, daar hij plompt gewapend in den stroom,
En van geweer vermast[2], verzinkt met paard en toom,
Zijn Ridderschap op hem. Dus wint het kruis den zegen.
De groote stad verlost loopt haar verlosser tegen,
Met al den Roomschen raad, en zingt den Hemel eer;
Terwijl 't verdronken hoofd des vijands op een speer
Gevoerd wordt in triomf, nooit tijdiger, noch beter;
Helenes zoon zijn zwaard de grafsteê van Sint Peter
Toeheiligt, en, ten schimp der Afgoôn, met zijn hand,
Op 't gouden Capitool, de kruisbanieren plant.
't Verloste Kristendom, gehandhaafd door de wetten,
Schept ademtocht en lucht ten leste, na 't verpletten
Der wreedheên. Men herstelt in eere en have en staat
Het onderdrukte bloed, betoomt en straft den haat
En vloeken der Hebreên, en al die, Gods slagorden
Verloopende, om dees rot, ook Kristenkruisers worden.
Augustus' wereld knielt voor Constantinus' speer,
Ook Ister en Sarmaat, tot aan 't Mœotisch meer;
Wanneer de vont den vorst, met d' afgeleide krone,
En in 't sneeuwwit gewaad, ten prijs van God den zone,
Wiens kruis in 's Keizers kroon en op den hellem praalt,
Heel zuiver wascht en zalft en kristent en bestraalt,
Hoe schendig de Rabbijn en wichlaar dit veroordeelt;
Een ieder spiegelt zich aan 't keizerlijke voorbeeld,
En volgt zijn nedrig spoor. De legers, stad, en hof
Bazuinen overal Messias' naam en lof.

De Godsdienst, lang verdrukt, breekt door de donkre wol-
Gelijk de middagzon, in 't oog van alle volken. (ken,
De keizer heiligt voor Sint Peter Vaticaan,
Aanvaardt de schup, en draagt de zes paar korven aan
Met zand, ter eere van de zes paar kruisgezanten.
Hij bouwt Sint Pauwels kerk en stut[1] aan alle kanten,
Den priesterlijken dienst met middelen en schat,
Door 't gansche Roomsche rijk, van d' eene in d' andre stad.
D' Afgoderij verdwijnt. De lang verdrukte zerken
En martelgraven zelfs veranderen in kerken,
Van toets- en marmersteen tot aan de lucht gebouwd;
Gelijk of d' ijzre eeuw verkeerde in louter goud.
De keizerin Heleen, hoe dor en zwak van jaren,
Bezaait, gelijk haar zoon, met kerken en altaren
't Herbouwd Jeruzalem en Palestijnsche land,
Gemerkt van Jezus' spoor. Zij dekt en overspant
Met marmeren gewelf en vloer de woeste gronden,
Daar zij 't begraven kruis des Heilands heeft gevonden.
Zoo groeit, zoo bloeit de Kerk, gehandhaafd en geëerd,
Gelijk de waarheid had van ouds geprofeteerd.
Nu geef het Priesterdom, der Afgoôn, en de scholen
Van Griek en Ongriek, wien de wijsheid scheen bevolen,
Verlof, om Kristus' Kerk, die 't heer des Afgronds tart,
Met hun bewijsreên nog te treffen op het hart
En t' overweldigen; dan zal te klaarder blijken,
Hoe waarheid schentvrij voor geen logenschut durf wijken.
De blinde Heiden roept: „hoe overdwaalsch en stout
Gij uwen kerkbouw roemt, uw Kerk is niet dus oud
Als onze kerken, trotsch tot aan de lucht gerezen
Te Babel aan d' Eufraat, al 't aardrijk door geprezen,
Eer Mozes, onze plaag, en Kristus uit den nacht
Te voorschijn kwamen, en besmetten 't aardsch geslacht
Met hun gevloekte pest, een vijandin der Goden,
En van ons hoog altaar. O, schuim en zaad van Joden,
Hebreên, en Galileên! wat hebt ge al twist gezaaid,
De wijde wereld door, en welk een storrem waait,
Een storm, door geene wet, gezag noch macht te stillen,
Jupijn, Apollo, zijne orakels en Sibillen,
En offerwichelaars en vinders over 't hoofd!
Hoe wordt ons eeuwig vier en Vesta's lamp gedoofd!
Hoe slijt het aanzien en getal der zuivre nonnen,
Nu gij ons Capitool gewapend hebt gewonnen!
Nu d' arendstanderden, der keurebenden Goôn,
Verandren in een kruis; al recht, den gouden troon,
Waarop dees Ongod heerscht, uw vrijburg en betrouwen,
Voor wien gij outers sticht, en zweet met tempelbouwen,
Daar d' oude tempels doodsch en onbewyrookt staan.
Dat Numa, Trismegist, en Cekrops nu de vaan
Der wijsheid strijken, en zoo veel Atheensche wijzen,
Om een gekruisten God uit asch te zien verrijzen;
D' aanhangers van zijn schole en zulk een onbescheid
Te zien gekroond met eere en met onsterflijkheid;
Een kranke troost en hoop, waarop die dwaalgenooten
Hardnekkig te vergeefs hun ziel en bloed vergoten;
Terwijl ze zinneloos verwierpen een getal
Van Goden, hun schandaal, een Kruisgod! ten geval;
Daar onze Goden zelfs de vier hoofdheerschappijen
En koningen, die voor hun eere en outer strijen,
Handhaafden, zegenden, en zetten in hun kracht,
Hoe luttel gij 't bewijs van onzen Godsdienst acht."
Verbasterden van God! gij stut met hals en schonder
Uwe Afgoôn, doch vergeefs. De waarheid is veel ouder
Dan uwe logentaal, en al wat gij verdicht
Van uw gevloekt altaar, de Hel ten prijs gesticht,
Toen Ninus Belus' rijk en Azië regeerde,
Zijn vader tempels bouwde, in beeld en offer eerde,
En eerst de Afgoderij in zwang brocht en haar smook;
Waarop de Helsche geest in d' Afgoôn school en dook;
De menschen, die door dwang voor d' outers nederlagen,
Met zijne oraklen diende, en antwoordde op hun vragen,

[1]Waar de hoofdslag tusschen Constantijn en Maxentius geslagen werd. — [2]o v e r l a d e n.

[1]Zoo leze men, met Van Lennep, voor s t a d.

Tot dat hij d' offereer, den hoogsten dienst van God,
Zich toegeëigend had, geholpen door een rot
Van logendichtren en vernuft van kunstenaren,
En offerschouweren en vogelwichelaren.
De wereld, onder 't juk der Afgoôn, steende vast,
Te jammerlijk verdrukt, en zag van dezen last (spreken,
Zich niet t' ontslaan, noch dorst geen woord hier tegens
Tot dat een Epicuur het hoofd kwam op te steken,
En, zonder machten of schijnheiligheid t' ontzien,
Der valsche Goden faam en macht het spits durft biên,
Om 't menschenofferen en andre gruwelsmetten
Te stuiten bij den Griek, door redelijke wetten
En 't licht van Vrouw natuur; gelijk al vóór een wijl
De leidsman der Hebreên, doch met onfaalbren stijl,
En uit den naam van God, zijne uitgevoerde Joden
Den dienst der Afgoôn streng verleerd had en verboden;
Een godeloozen dienst, daar d' oude Trismegist,
Vóór Nume en Cekrops' tijd, al van te tuigen wist,
Hoe d' ouders, van Gods eer verbasterd, Goden schiepen,
Door hun vernuft en kunst, gespook en geesten riepen,
Om in het Heiligdom der beelden kwaad en goed
Te werken door het beeld. Ook zag hij in 't gemoet
Een andren tijd, wanneer een Godsdienst zou verschijnen,
Waarvoor de Godsdienst van Egypte most verdwijnen;
Voorspelling, die zoo net op Kristus' heileeuw slaat,
Die 't menschelijk geslacht herstelde in beter staat,
En al wat Zonnestad, Athene, of Rome sloten,
Door oodmoed, wonderen, en lijden om kwam stooten,
Ook zonder spies en zwaard en letterwijze pracht,
Opdat men Gode alleen de wijsheid, eer, en macht,
En glorie toeschrijve, en geen menschen zich beroemen;
Nog kan men onder u een rij van wijzen noemen,
Die alle uit éénen mond aanbidden éénen God,
Eén Wezen, Eén, die 't al betoomt door zijn gebod,
Regeert en onderhoudt; en uw Sibillen zingen
Van éénen waren God, den oorsprong aller dingen;
Bestraffen Grieken, dat den grooten God verlaat,
Den doôn en Afgoôn vee en wyrook offren gaat;
Behalve dat doorgaans haar goude verzen[1] dondren
Van Kristus' kruis en dood, verrijzenisse en wondren,
En hoogen rechterstoel, waaruit de majesteit
Van 't lang beschimpte kruis, voor dwaasheid uitgeschreid,
En 't lang gekruiste licht uw nacht zal overtuigen,
Die zich, uit hoogmoed, schaamt in Jezus' naam te buigen,
Voor wiens almogendheid en Godheid en schabel
Zich buigen alle kniên, in Hemel, aarde, en Hel.
O, goede Vader, die Hebreên en Onhebreenwen
Tot eene onsterflijkheid en 't rijk, dat tijd en eeuwen
Verduren zal, en van geen starren wordt bepaald,
Geschapen hebt; zie neêr op al, wat, afgedwaald
Van 's levens Oorsprong en het onbegrepen Wezen,
Den Afgrond dient uit vreeze, in steê van God te vreezen;
Of gansch verwilderd, noch van God noch Afgod weet,
Noch min van Kristus' naam en waarheid, die zoo breed
En wijd gedonderd heeft, in afgescheide hoeken;
Hetzij door erfgewoonte of langzaam onderzoeken
Van d' oorzaak der nature, of 't licht, dat hooger rijst,
En hun den Schepper en Herschepper teffens wijst;
O, goede Vader! straal met uw genadige oogen
Op dien verdwaalden hoop; zie neder uit den hoogen
Op al 't verbasterd bloed, dat nog in schaduw duikt,
En, met de reên begaafd, de reden niet gebruikt
Noch oefent onder 't wild en menschejacht en schennis;
Schaf middelen; herbaar ze, en breng ze, o God! tot kennis
Van U en 't eeuwig Woord, dat licht en duister scheidt.
Aldus bereike Uw Kerk haar volle heerlijkheid!

[1]Die der Sibillen, naar de bekende overlevering.

DERDE BOEK.

VOORTGANG.

Wij moeten Oostwaart aan, daar 't licht komt opgedrongen,
In 't midden, en te koore, op vrolijke Engletongen
Gedragen, voort de Kerk bespiegelen met lust.
Rechtschapen ijver wordt vermoeid, noch uitgebluscht
Door wederwaardigheên, noch rampen, noch schandalen.
Al schuilt de zon een poos, zij breekt, met schooner stralen
En grooter majesteit, aan alle kanten door.
Zoo trad ons Kristus zelf, gelijk een hoofdman, voor,
Sint Paulus desgelijks, gestuit door smaad noch schande;
Wie zich geargerd[1] vond, hij ijverde, hij brandde,
Volhardde, en zag nooit om, de gansche renbaan door,
Op hope van den prijs, ten einde van het spoor.
De wereld, door de leer en 't licht van 't kruis veroordeeld
En krachtig overtuigd, zag, op het heilig voorbeeld
Van haren Kristen vorst[2], die Gods altaren stut,
Het juk der Afgoôn nu van haren hals geschud,
De tempels overal voor razende Afgodisten
Gesloten, en allengs geopend voor den Kristen
En 't machtig aartsgebied van Rome, in top van eer,
Den heerentwist ontrukt, één Hoofd en éénen Heer
Zich, zonder dwang, in 't ende eendrachtig onderwerpen;
Wanneer de Helsche draak 't gebit begon te scherpen,
Vergif en zwarte gal te nemen op zijn tong,
Om deze vredeknoop der rijken op één sprong
T' ontknoeren, door bedrog en macht van ketterijen,
En Kristus, op den naam van Kristus, te bestrijden;
Een aanslag van gewicht en nadruk; want de Kerk,
In vele duizenden van telgen[3], niet te sterk
Maar teder, tijd vereischte, om vaster te begroeyen.
Terwijl de boomen, wit van bloesem, staan in 't bloeyen,
Is 't zorglijk, zoo een bui van rijp of hagelsteen
Hen treffe in hunnen Mei. Ook werd ze fel bestreên,
Aan d' andre zij, door weelde en door bekoorlijkheden
Van rijkdom, eere, en staat, die met den Godsdienst gleden
Ter kerkdeure in, zoo ras de vreê de voorspoed riep,
En elk, als op een bed van rozen, lag en sliep.
De zielverslinder, eerst in 't perk der tyrannië
Gedagvaard en getrapt, verkoos t' Alexandrië,
Ook juist in dit seizoen van voorspoed, weelde en rust,
Arius, wel ter tale, en bisschop op dees kust;
Een, die Gods perkement misduidde en loos verdraaide,
En elk den kam afbeet en moedig overkraaide,
Tot smaad van God, het Woord, door Schriftgeleerd beleid.
Hij loochende verwaand in Hem d' éénwezenheid
En d' eveneeuwigheid met Gode, en, onder 't schennen,
Bestond, zijn Zoonschap en de Godheid los t' ontkennen,
En noemde Emanuël een schepsel, in der tijd
Uit niet geschapen van den Eeuwigen. Zoo bijt
De krokodil des Nijls den Heiland in de hielen,
Naslepende eenen staart van menig duizend zielen,
En steekt, als Lucifer, de Godheid naar de kroon.
Het Kristdom, deze spraak te hooren niet gewoon,
Noch zulk een lastersmet te zien, door kunst des ketters,
In Jezus' naam geklad, een misbruik van Gods letters,
Ontstelde zich, zoo wijd de naam van Kristus klonk;
Want eveneens gelijk het vliegen van een vonk (sen,
Den brand ontsteekt, die 's nachts de slapers komt verras-
En vatten vindt, en legt een gansche stad in d' asschen,
Eer al de burgerij, tot lessching van dien brand,
Ontwake, en water brenge en noodhulp bij der hand;
Zoo sloeg dit evel voort in alle vier de winden,
Gekoesterd en gevoed bij d' Ariaansgezinden,
Totdat de breede raad der Kerke te Niceen
Den hoogen rechterstoel der waarheid kwam bekleên,

[1]Anders: geërgerd. — [2]Constantijn. — [3]takken.

De Godheid van Gods Zoon en zijn éénwezig wezen
Met God den Vader eerde; een kerkslot[1], nooit volprezen,
En trouw van Constantijn gehandhaafd Oost en West.
Maar ondertusschen broeit deze Ariaansche pest
Haar heimelijk vergift, gestrooid door lastermomplen,
Om Athanasius, den bisschop, t' overromplen,
In zijn afwezendheid gebannen, met een schijn
Van recht, alsof hij hield de zijde van Fotijn,
Wel wettelijk gedoemd. De held, die nauw ontslipte,
Wordt van dees lastervlek gewasschen in Ægypte.
De groote Constantijn verruilt het aardsche hof
Om[2] 't hemelsche paleis van onvergankbre stof,
En laat zijn heerschappij bevolen aan drie zonen.
De myters[3], onder hun gebied, te Sardis kronen
Den zoon, die Kristus' eer verdedigt, en zijn rijk;
En stellen zijn partij met recht in 't ongelijk;
Maar d' Ariaan, belust hier tegens aan te spartlen,
Spaart list noch lagen, om Gods lieve bruid[4] te martlen,
Zoodra Constantius den twistgezinde, in 't Oost
En door gansch Azia, met zijn gezag vertroost.
Dit teelt een ander slag van tijgren en tyrannen.
Het gaat er op een woên en pijnigen en bannen;
De kerkroof en de moord verschoont altaar noch bloed,
En gansch Europe staat, in zulk een wereldvloed
Van ketterije, diep tot aan den hals verdronken.
Geen woeste wildernis, geen graven noch spelonken
Te doodsch zijn en te naar, om dezen wreeden haat
T' ontschuilen, en den kus van Judas' nacht-verraad!
En zelf 't Niceensch besluit wordt averechts gelezen:
Nu heet éénwezenheid gelijkheid van Gods wezen.
Dit basterdbloed, niet waard naar Kristus' naam genoemd,
Zoekt hulp aan logenverf, die lasteren verbloemt
Met dubbelzinnigheên van titelen en namen.
Wat baat het, reis op reis de Kerken te verzâmen,
De Vorst der duisternis baart twisten zonder end!
Men overstemt Gods mond, of wint door dreigement.
Bij 't Ariaansdom geldt geen wettig, maar onwettig.
Dus wordt het zuiver woord godslasterlijk en smettig.
Het kruis bestormt het kruis, altaar bestormt altaar,
Een aanstoot voor Hebreên en Heiden en Barbaar.
De rijksscheur[5], die voorheen 't beloofde land verdrukte,
En vijf paar stammen van de zes paar stammen rukte,
Ter schande en schennis van 't geslacht van Abraham,
Dat, tegens een gekant, verwoed te velde kwam;
Toen d' afgescheurden blind gevloekte kalvers goten,
Ten schimp van Gods altaar en stad en wetgenooten;
Dees rijksscheur, oorsprong van een zee vol jammernis
En bloed en tranen, niet dan eene schaduw is
En ruwe schets van dees verwildering der zeden,
Die niet een eenig rijk, een volk, en weinig steden
Verwoesten, maar zoo wijd men, over zee en zand,
Door al het Roomsch gebied de kruisvaan zag geplant,
Ter eere van Gods naam, bij d' opgesparde monden
Van Heiden en Hebreên, in zulk een twist, gebonden,
Die eene rij van drie paar eeuwen tijds verduurt.
O, Athanasius! wat hebt ge niet bezuurd,
En al wat smaad en smert verkropt, zoo vele jaren,
Om Jezus' Godheid in haar luister te bewaren!
Hoewel, o goddelijke, o overstrijdbre ziel!
U menig held en stut bij stut de Kerke ontviel,
Die toch, door Gods belofte en sleutels-toebetrouwden[6],
De helsche macht ten trots, niet naliet stand te houden,
In eere en majesteit, terwijl Arius stonk,
Wiens ziel en ingewand in eenen poel verzonk.
In 't barnen van dien storm der weifelende tongen,
Het Westen door bedrog, het Oost door macht besprongen,
Hield held Hilarius voor andre helden moed,
En zwichtte om haat noch gunst, maar zette voet bij voet.
Dees dwalingdorscher wande al 't kaf der Arianen,
Van boosheid overtuigd, door zoo veel bloed en tranen:
En Frankrijk dankt, naast God, zijn deugd, die, nooit versaagd,
Den Franschen dorschvloer van dit onkruid heeft gevaagd.
Gelijk de luister van den Godsdienst wordt verduisterd,
Zoo ras Constantius naar d' Ariaanschap luistert,
En in dien lasterpoel tot over 't hoofd versmoort;
Zoo klampt een nieuw gedrocht de Kriste Kerke aan boord,
Als Juliaan[1] de staf des rijks wordt opgedragen,
Die 't heilig merk verzaakt, en groeit in 't kruis te plagen,
Door zachter middelen in schijn, doch straffer dan
De wreedheên, ooit bedocht bij eenigen tyran,
Ten steun van 't Godendom, welks borst hij had gezogen:
Want, in de blinde school t' Athenen, opgetogen
In Grieksche wetenschap, verborg hij 't godloos zaad
Der dwalingen, tot dat zijn ingekropte haat,
Genegen Kristus van zijne krone te versteken,
Na 's vaders dood, op stoel allengs kwam uit te breken.
Hij vierde in 't eerst den toom den Afgoôn, Katholijk,
Hebreên, en Ariaan, tot afbreuk van Gods rijk,
Door 't aanvoên van krakeel en ongelijke driften;
Beschimpte in 't end het kruis, bij monde en lasterschriften;
Verbood de Kristenen de scholen te bekleên;
Verstiet ze uit ampt en staat en 't burgerrecht der steên,
Ten waar ze 't wyrookvat voor heillooze onters zwaaiden,
En schold ze Galileên, waar zijn plakkaten kraaiden,
Om Kristus' titel uit te vagen onder 't volk.
Zijn schatkist groeide, als hij het bloed des Kristens molk;
Het Priesterdom getrapt, geschandvlekt, en verlaten
Van d' inkomst, hun verleend, bij hen, die voor hem zaten,
Beroofde, en zelfs den dienst der Afgoôn op de leest
Van Jezus paste, in schijn als of een zelve Geest
Dees Kerkwet had gesmeed. Hij smookte op zijn altaren,
En dorst der Afgoôn beeld met zijne beelden paren,
Uit dollen lust tot eer en opperste eergenot.
Hij schenrt de kruisbanier van zijne streng, in God
Of liever Ongod Mars en Jupiter veranderd,
Die weêrlicht in zijn schild en bliksemt op den standert.
Helaas! wat ziet men niet, wat hoort men al misbaar
En lastren om dien God- en Kristverloochenaar!
De Kerken zuchten vast: de Godsdienst slaat aan 't kwijnen:
En nog wil Juliaan geen Kristus' geesel schijnen!
Dees erfvijand, die den Godsdienst des besneên
En Kristaanbidders smilt en mengelt onder een,
Besluit uit zijnen schat, den tempel, neêrgehouwen
Van Titus' heerbijl, weêr ten hemel op te bouwen,
Op hoop om door dien bouw, terwijl Judea juicht
En schimpt, Gods mond te zien gebrandmerkt, overtuigd
Van logen-profecye en valschheid, zoo de muren,
Uit puin en stof herbouwd, Gods dreigement verduren.
Ook hoopt hij Numa's dienst door Arons priesterdom
Te heffen op 't altaar; Messias' kroon alom
Te drukken, door den roem en opgang des besneden,
Bij wien de kruiskerk werd geschandvlekt en bestreden,
Nog feller dan voorhene, in eenig Heidensch land;
Gelijk 't Hebreeuwsche vier nog onlangs zulk een brand
In Kristus' daken stak, bij geen gerecht gewroken,
En zelf de stokebrand ten Hove vrijgesproken.
Zaag Constantijn eens op, hij riep van groot verdriet:
„O, Juliaan! gij zijt mijn bloed noch afkomst niet,
Maar volgt Constantius, en, slimmer dan uw vader,
Aardt naar Iscarioth, dien Godsvloek en verrader!"
Der stammen overschot, gelokt door 's Keizers stem,
Trekt op eenstemmig naar het woest Jeruzalem,
Zoo ras de tempelbouw met ijver was besloten,
Ten trots van Jezus' kudde en droeve kruisgenooten.

---

[1]besluit. — [2]Anders Voor. — [3]bisschoppen, kenrvorsten. — [4]Versta: de Kerk. — [5]Versta: de splitsing der twaalf stammen onder Rehabeam. — [6]Versta: hen, aan wie de sleutels toebetrouwd waren.

[1]Keizer Juliaan, de afvallige.

Cyrillus, weêrgekeerd uit zijne balliugschap,
Vertroost de schaapskooi vast, en wijkt niet éénen stap
Uit Sion. Hij betrouwt het woord, dat al den tempel
In eenwigheid begraaft, en muur en koor en drempel
Van steen tot steen verplet. Men torscht nu steenen aan.
De grondvest wordt gelegd. Hoe wil dit stuk vergaan!
Men ziet de lucht getergd van aangezicht verandren;
De wolken scheuren fel, en bersten van elkandren
Met donderslagen uit en bliksem, blik op blik[1].
De berg van Sion loeit. De bouwheer staakt uit schrik
Den aangevangen bouw. De steenrots dreunt van onder,
En blaakt nu vier en vlam, en antwoordt op den donder.
De grondvest gaapt en spat: ofschoon de vluchteling
Zich in 't begonnen koor uit angst versteken ging;
De vlammen brandden hem en al die blinde zielen,
Daar kruisen uit de lucht op 's volks gewaden vielen;
Terwijl het kruis om hoog met eenen glans verscheen.
Een menigte, overstulpt van galerije en steen,
Geen ander doodgraf heeft te graven noch te zoeken.
Dus achterhaalt Gods vloek die God en Jezus vloeken.
Dit tuigden Ammiaan[2], Sint Guldemond[3] met een,
Ruffijn, Theodoreet, Sokraat[4], Nazianzeen[5],
Om Kristus' dienst en Kerk door 't wonderwerk te stutten,
Waarbij het blijkt, hoe God de vader kan beschutten
En sterken, wat de zoon zoo lang heeft voorgespeld.
Dees slimme Nero daagt den Perziaan in 't veld,
Door zijn orakelspook gemoedigd en gesteven;
Hoewel de wichelaars verscheide teekens woven
En vlechten onder een, nog droomt hij, dus verdwaald,
Dat Alexanders geest op hem is neêrgedaald,
Verhoopt zijn heerbaan langs te streven naar het Oosten,
En triomfeerende de Galileên te roosten,
Te branden op 't altaar van Mars, 't gekruiste bloed
Te dempen in zijn rijk, en Venus met een hoed[6]
Van mirte en rozeblaân op 't geile altaar te kransen,
En haar een wyrookgeur van eere toe te dansen.
Met zulk een opzet, op een godloos toeverlaat,
Getrokken in den slag, heel hoog voorbij d' Eufraat,
Zoo drinkt een scherpe schicht (òf uit de lucht geklonken
Of drang der vijanden) vol wraaks, zich dol en dronken
Aan zijn verwaten bloed, dat uit den boezem springt.
Hij rukt vast te vergeefs 't vergiftig punt en wringt,
Maar kwetst de vingers op de sneê van wederzijden,
En doodelijk gewond wordt, onder 't heftig strijden,
Naar 't leger toegevoerd, en smijt een handvol bloed
Mistroostig in de lucht, en brult en schreeuwt verwoed:
„O, Gallileesche macht! gij hebt den strijd gewonnen.
O, Zoon van Nazareth! mijn draad is afgesponnen,
Verzaân met mijn bloed!” Zoo ras de midnacht viel,
Ontzeeg hem met zijn bloed zijn Godverzwore ziel,
Die 't schreyend Kristendom zoo vele zielen kostte
En tranen, eer hen God van dit gedrocht verloste,
Van dezen Lucifer, wiens schrikkelijke val
Den kruisverloochenaar ten spiegel dienen zal. (ten,
'tNiceensche is 't voorbeeld van drie jonger Kerkbeslui-
Die zoo veel stormen van drie hoofdverleiders stuiten;
't Zij Macedonius de Godheid van Gods Geest
Ontkleedt van haren glans; of Nestor op zijn leest
Den enklen Heiland deelt in tweederleî personen;
Of Eutyches uit twee naturen één wil toonen.
Byzansen, Efezus, Chalcedon staan geëerd
Als rechterstoelen, daar de waarheid triomfeert;
Hoe gruwelijk de Kerk, van deze leergedrochten
En hunnen nasleep, wordt bestormd en aangevochten,
Zij treedt op leeuw en draak, bezwijkt in smaad noch pijn,
Beschut voor helsch gehit en doodelijk venijn.

Dees moedige heldin, van boven begenadigd,
Die eerst drie eeuwen God den Vader had verdadigd,
En dwaalziek spoor gesmoord, beschut nu onbevreesd
De Godheid van den zone en van den Heilgen Geest,
Met hulp van ridderen en pennen, haar gegoven,
Om, boven al dien damp, in d' ope lucht te zweven,
Beschenen van het licht, dat uit den hemel straalt,
Terwijl de simple duif der Godheid op haar daalt.
De Kerk, in bloed geverfd door Ariaansche twisten,
Zag d' Africaansche kunst van dolle Donatisten,
Verdronken in haar bloed, d' altaren overhoop,
En hoe Pelagius, een Schot, den waterdoop
Den zuigeling onthield, verloochende erfsmetten,
En zich, uit kracht van zijn nature, Kristus' wetten
Vermat te volgen, bloot van Gods genadeschat;
Een drift, die, schoon vermomd, geen kleinen nadruk had,
En matte, reis op reis, zoo vele kerkenraden:
Hoewel Sint Augustijn, in 't veld van zijne bladen, (schacht,
Haar rustig 't voorhoofd bood, en staan hield voor zijn
Tot voorstand van de Kerk, geveiligd door zijn wacht.
Men ziet een Oceaan van woestheên, zonder palen,
Als Rome 't ijzren juk van Gothen en Wandalen
Al schreyende gevoelt, èn, driemaal fel verwoest,
Ontbeert den Westerschen en Oosterlingschen oegst,
Gemaaid met Heidensch staal of Ariaansche zwaarden,
Of van den Hun getrapt, tot voeder voor zijn paarden.
Wie gâslaat, hoe een aard, zoo wild en zonder wet,
Of van Afgoderij of ketterij besmet,
Besoldigd van den haat om Kristus' dienst te storen,
In 't end zijn Godheid eert, en, op de vont herboren.
Het Roomsche altaar omhelst en strijdt voor d' oude Kerk;
Die ziet, hoe wonderlijk, hoe krachtig, en hoe sterk
De hoogste wijsheid, sterk en liefelijk in 't schikken,
Het heilzaam oogmerk treft, waarop haar oogen mikken;
Dies roept hij: „God, hoe wijs, hoe sterk is Uw beleid!
Hoe heerlijk komt Uw glans en eer en majesteit
Te voorschijn, uit den nacht van 't Noorden en zijn volken,
Gelijk de morgenzon uit mist en donkre wolken.
Zoo zien we 't licht in bloed en dampen ondergaan,
Om rijker, in zijn goud en purper, op te staan.”
Men leez' den intocht en de woestheên, eer geleden
Bij d' oevers der Jordane en Palestijnsche steden,
Hetzij Salmanasar Samarië beroert,
Verwinne, en Jacobs zaad met zich gevangen voert;
Hetzij Senacherib, met ros en oorlogswagen,
De stammen overtrekke, en, na de nederlagen
Van zijn vermeten heer, Jeruzalem verlaat',
Tot dat, te Ninive, zijn zonen hem uit haat
Vermoorden, daar hij smookt en bidt op Nisroths drempel;
Hetzij d' Eufraat Gods stad en kostelijken tempel
In asschen legge, vorst en volk te Babel boey',
En in hun ondergang een rij van jaren groey';
Hetzij Antiochus geen sabel laat verroesten,
Om Arons heiligdom en outers te verwoesten,
Het koor te plonderen van priesterlijken schat,
Het heilig wetboek scheur', zijn kroon met bloed bespatt';
Hetzij zich Juda voor Pompejus moet verkleinen,
Terwijl zijn leeuw ontziet den arend der Romeinen;
In zoo veel printen werd van verre ons opgedaan,
Wat ooit de Kriste kerk en stoel heeft uitgestaan,
En nog verduren zal, zoo lang de macht van boven
Haar handhaaf tegens al die God zijn recht berooven,
En brullen, om zijn bruid de wettigheid en macht
Der sleutelen om strijd t' ontweldigen met kracht.
Geen Zeegod Proteus, zoo de dichters ons versieren,
Verwisselt zijn gedaante uitwendig in meer dieren
En elementen, als het Helsche spook de grijns
Der ketterije kon verandren door wat schijns
Van waarheid, in het hoofd en dwaalziek brein begrepen,
Om eenen langen staart van zielen na te slepen.
De warzucht wikkelt zich in dien verwarden staat
Van heerschappij, en zoekt haar heul en toeverlaat

[1] slag op slag. — [2] De geschiedschrijvers Ammianus en Marcellinus. — [3] De beroemde kerkredenaar Johannes Chrysostomus. — [4] Drie schrijvers over kerkgeschiedenis. [5] Gregorius van Nacianse. — [6] krans.

Bij 't een en ander hof. Hebreën en Afgodisten,
Erfvijanden van 't kruis, zien d' onderlinge twisten
Met lust en blijschap aan, en blazen in dien gloed.
Zoo wordt het kerkkrakeel gestookt en aangevoed,
De nadelooze rok, van al die Kristus haten,
Niet bij verdrag gelot, maar onder hofsoldaten
En heeren, naar den eisch der staatzucht, uitgedeeld,
Die onder dit gewoel haar personagië speelt,
Van d'eene in d'andere eeuw; en zeker, zonder d'orden
Der Kerke, most de Kerk een woeste bajert worden:
Gelijk, vóór 't opgaan van den allereersten dag,
De duisternis en 't licht ineengedompeld lag,
Eer star en zon en maan des menschen oog verblijdden,
Als teekens, ingesteld tot onderscheid van tijden.
Het rijk van Rome leed aan alle kanten last,
En schokte menigmaal; de Kerk alleen stond vast,
Naamhaftig en bekend door menig zichtbaar teiken,
Ook daar Augustus' zwaard en staf niet toe kon reiken[1].
Al hield d' Afgoderij nog stand, gelijk een post,
Schoon Constantijn door 't zwaard Gods schaapskooi had
En uit den bloênden muil der tijgeren getogen; (verlost,
't Verlichte Keizerdom most dit uit nood gedoogen,
Om niet d' ontelbaarheid der Heidenen alom
Te tergen, die 't venijn van 't erfafgodendom
Van jongs op met de melk der moeder innedronken:
En of ons Cæsars met 's aartspriesters titel pronken,
Eer 't Gratiaan verhiedt; de tijd verschoont ze een wijl:
Zij dienden zich hiervan, om Numa's ouden stijl
Van offren, wichelen, en vogelvlucht en droomen,
Te krimpen door gezag en langzaam in te toomen,
Tot d' oppermacht in 't end den jongen Theodoos[2],
Op 't spoor des eersten helds, gelijk een werktuig, koos,
Om 't overschot der Goôn en tempelen te pletten:
De Flamens[3] uit hun ampt en erfgoed te zetten,
Den krommen wichelstok en 's offervinders merk
Te breken, voor het kruis van Kristus en zijn Kerk,
Het licht der Heidenen, daar grijze profecijen
Van zwanger, zich doorgaans in troosten en verblijen.
Van al de helden, die op Constantinus' spoor
Der Kerk de hand boôn, kon geen Keizer als Honoor
Den grond des Roomschen rijks, van 't onkruid der tyrannen
En van barbarisch kaf, zoo zuiver wiên en wannen;
Ook allerminst door macht en wapens en gevaar,
En meest door ijveren voor 't onbebloede altaar
Der Kerke. Hij bewaart gerust zijn hof en vesten,
En triomfeert met God in Oosten en in Westen;
Hoewel zijn oversten, een avrechtsch toeverlaat,
Te schendig schuldig zijn aan ontrouw en verraad;
Een huispest, slimmer dan de vijandschap der Noren;
Een Hydra, reis op reis met vier en staal te smoren.
Toen bleek het, hoe de wacht en 's wachters oog en zwaard,
De poort vergeefs bewaakt, zoo God heur niet bewaart,
En dat de veiligheid der vorsten en hun steden
In geen geweer bestaat, maar liever in gebeden
En 't hemelsche beleid, dat, op 't wijdstrekkend ruim
Van Cæsars wereld, zulk een woest en uitheemsch schuim,
Een gansch een wereldvloed terug dreef naar zijn bronnen,
Nadat ze zoo veel velds en heerschappijen schonnen.
De heilige Augustijn verheft de heerlijkheid
Der Kerke, daar hij toont, hoe 't hemelsche beleid,
In d' ongebondenheid der uitgestorte volken,
Den Godsdienst handhaaft en voor d' Ariaansche dolken
Der Gothen[4] 't volk beschut, het godgewijde goud,
Op Alariks bevel[5], uit 's roovers klauwen houdt,
De mans en vrouwen, die den Heiland eere gaven,
En naar den vrijburg der apostelijke graven

[1]Versta: buiten de palen van 's Keizers of Rome's macht. [2]Theodosius II. — [3]Offerpriesters. — [4]De Gothen waren, gelijk bekend is, aanhangers van Arius. — [5]Hun koning Alarik, die in 410 Rome veroverde.

En kerken vloôn uit nood, hun lijf en zuiverheid
Voor onheil bergde. Hij geeft reden en bescheid,
Hoe dees behoudenis van 't Heiligdom en 't leven
Des volks alleen Gods Zoon en macht wordt toegeschreven,
In 't overvallen van den Tiber en Gods stad;
Naardien de Roomsche macht en 't woest geweld, gespat
Uit zijn gewesten, nooit den overwonnen spaarden,
Nooit heiligdom, noch kerk voor fakkelen en zwaarden
Verschoonden, noch voor boei en 't juk van slavernij.
Dan stond het schenden en schoffeeren ieder vrij;
Nu staan de Heidens stom voor 't hoog beleid en knielen,
En de onbesmette vont wascht duizenden van zielen.
De dienst des Afgods, die zoo diepe wortels schiet
In 't hart der volken, was in 't Africaansch gebied
Door straffen noch plakkaat volkomen uit te rukken;
Carthago hield nog stand, en weigerde te bukken
Voor 's Heilands kroon, en zwichtte om hoog noch laag ge-
Waarom de Hemel sloot, dit heilloos overschot (bod;
Der templen, door de vuist der stroopende Wandalen[1],
Te slechten tot den grond, en gansch aan stof te malen;
Dies wordt, in schijn van peis, de wijdbefaamde stad
Naast Rome ontharrenast, de kerkelijke schat
Geplonderd door den klauw der uitheemsche Arianen,
Beschimpers van de nood en katholieke tranen;
Terwijl Gods priesterdom, gebannen en geplaagd,
Gelijk d' afgoderij, ter stad wordt uitgevaagd;
En wie, als balling 's lands, ontziet door zee te vluchten,
Moest onder 't slaafsche juk van 't Ariaansdom zuchten.
Geloof en ongeloof hier lijden te gelijk,
Doch ongelijk voor Gods of 's Afgods eere en rijk.
De hulp des Hemels sterkt doorgaans het hart der flauwen.
Europe in 't Weste schreide, omcingeld van de klauwen
Der Noordsche tijgeren. Elk scheurde en sleurde en trok,
Om 't gierigste, een gedeelte en slip van Kristus' rok.
Het heer van Attila[2] komt naar Gods stad gevlogen,
De heerbijl in de vuist, de bliksem brandt in d' oogen,
Die 't aardsche Paradijs, Italië, verdort,
Daar Mincius zijn kruik in Padus' boezem stort.
Al bad de wreede Hun rampzalig met zijn rotten
Gestreden om de kroon van Frankrijk, tegens Gotten
En Frank en Oosterling; hij hield denzelven moed,
Gesterkt met versch geweld, te paarde en ook te voet,
Om Jezus' Heiligen te ketenen, als slaven.
De groote Leo, zoo Gods geesel aan komt draven,
Bejegent hem in 't veld, met een gewijden stoet,
Den kruisstaf in de hand, gekroond met eenen gloed,
Die uit den myter straalt, omschenen met de stralen
Van 't pauselijk gewaad, bestuwd van kardinalen,
Maar klaarder van een geest en Apostolisch licht.
Dit dreigt hem, zoo het schijnt. De felle Tarter zwicht
Voor Leo, die hem raadt, zijn heeren af te voeren;
Naardien men straffeloos die Godsstad nooit mocht roeren,
Noch storen in zijn rust het heilige gebeent
Van Gods Aposteldom. De dwingland zucht en steent,
Herschapen in een lam, op dezen Leeuw zijn bede.
Hij rukt zijn heer terugge, en laat de stad in vrede,
Die, door de zorg der hoofd-Apostelen bevrijd,
Gelijk een steenrots staat, daar 't al op stuit en splijt.
Men telde in 't Kristendom geen vijf gekristende eeuwen,
Of hoorde gansch Europe en d' Africaners schreeuwen,
Als een bevruchte vrouw, die niet verlossen[3] kan.
Zoo menige voogdij, zoo menig kerktyran
Verdrukte weêr de Kerk, die Rome had gedwongen,
Arius, Eutyches, en Heidensch zaad besprongen
Den Katholieken burg, die, op een rots gebouwd,
Gedurig aanstoot lijdt en vast op God betrouwt.
De boven zijn besmet van monsteren en pesten.
De heerschappij verdwaalt in Oosten en in Westen.

[1]Onder Genserik, den veroveraar van Carthago. — [2]De beruchte koning der Hunnen. — [3]**haren, verlost worden.**

Elenden rekken staâg het katholiek geduld.
De valschheid stoft en roemt, en huilt en bast en brult.
Geen visschers pink schijnt zoo begraven en gedolven
In ziedend pekelschuim en neêrgestorte golven,
Als Jezus' bruid, terwijl haar Heer en Heiland slaapt.
Zij wekt Hem met gebeên: „waak op, het water gaapt!
Waak op, wij gaan te grond!" Dat kermen raakt Gods
En Clodovæus[1] wordt gekristend en herboren, (ooren,
Gezalfd ten troost des volks, dat, zonder vorst en hoofd,
Van uiterlijke hulp en voorstand zat beroofd.
Dees heeft met Zegebert de Duitschen aangegrepen,
Die dringen dapper toe[2]. De Franschen staan benepen,
In 't midden van den slag. Wat raad? De moed bezwijkt,
De vijand briescht en brult van wraakzucht, en gelijkt
Een springvloed, die, met kracht gedreven uit den Noorden,
Een steenen hoofd bestormt, en, hooger dan de boorden
Gewassen, overzwalpt, en wier noch paalwerk schroomt,
Maar dreigt alle oogenblik, geslaakt en ongetoomd,
De ribben en den rug des hinderdams te pletten,
En al het lage land in bare zee te zetten.
Men moedigt vast vergeefs; noch orden, noch getal,
Noch versche hulptroep baat. De harten overal
Verflauwen onder 't slaan. De hoofden zijn ten ende
Van raad, en stutten schaars de voor- en achterbende.
De Fransche koning stijgt in dezen nood van 't paard,
En, heffende zijn hart en oogen hemelwaart,
Gedenkt, wat hij zijn bruid Clotildis[3] heeft gezworen,
En zweert, behaagt het God, zijn vijanden te storen,
T' omhelzen 't Kristaltaar, en langer d' Afgoôn niet
Te wyrooken; daarop verrijst hij, en gebiedt,
Van alle kanten forsch de Duitschen aan te vatten,
Die zwichten onvoorziens en wankelen en spatten,
Verliezen hunnen heer en koning op het spoor,
En Clodovæus schrijft Germanje wetten voor.
Clotildis welkomt hem in 't hof met blijde tranen,
Die, van Remigius met al zijne onderdanen
Gewasschen op de vont[4], een heerlijk voorbeeld geeft
Aan zoo veel koningen, als dit gebied ooit heeft
Geteeld, om eeuwen lang de Kerk te helpen stutten,
En tegens het geweld des Afgronds te beschutten;
Want Gods voorzienigheid, gedurig op de wacht,
Bezucht ze, dan door d' eene en dan door d' andre macht.
Justiniaan, om 't rijk t' ontlasten van de pakken
Des Perziaans, en eens dien taayen boog te knakken,
Beval aan Belizaar[5] in 't Oosten het beleid
Van dezen stouten tocht. De Roomsche klepper weidt
Den oogst van Perzen af, zoo trotsch als Alexander,
En d' Aziaan beklaagt zijn neêrlaag d' een op d' ander,
Houdt aan, en smeekt om peis, en sluit een vast verbond.
Op zulk een aanblik dekt Gods moedig heer den grond,
Langs d' Africaansche kust: daar strijken al de Wenden[6]
Hun vanen voor het kruis en 's keizers keurebenden.
Byzanse vrolijk ziet dien veldheer hoog geëerd
Ten hove, daar hij met den krijgsroof triomfeert,
En Gilimeer[7], het hoofd der Ariaansche plagen,
Moet treuren zonder kroon, voor zijnen zegewagen.
Hetzelve zwaard vervolgt zijn oorlogsavontuur,
Ontsluit Justiniaan de Siciljaansche schuur
En poort van Napels, drijft de Gothen en de Wendels[6]
Verbaasd van 't Capitool, en plant er Kristus' vendels.
Byzansen in het end, door hulp en kracht van God,
Ontslagen van 't beleg der Hunnen, hangt het slot
Aan Belizaars geluk, zoo hoog in top geheven,
Door diensten aan de Kerk, hij 's helds beleid gesteven.
De tijden evenwel gaan zwanger van het zaad
Der valsche leeringen, en eischen wijzen raad

[1]Clovis (Lodewijk) I van Frankrijk. — [2]In den slag bij Julpich 696. — [3]Dochter van koning Goldebald van Borgondien. — [4]Gedoopt. — [5]De veldheer Belisarius. — [6]Rijmshalve voor Wandalen. — [7]Of Gelimer, hun vorst.

Van een godvruchtig hoofd, om andren voor te lichten,
En wat vervallen legt te bouwen en te stichten,
Door orden en beleid; waarom het koorgebied
Den Pauselijken staat Gregoor[1] bevolen liet,
Die van de Kerke met den titel van den Grooten
Niet t' onrecht werd vereerd, van boven overgoten
Met wijsheid, heiligheid en sterkheid, en al 'tgeen
Uit zijne eerwaardigheid in top van eere scheen,
Ten spiegel van Gods volk en allen, die tot heden (den.
Den Roomschen stoel en staat, in Kristus' naam, bekleed-
Zoodra Gregorius gerucht van 't keurlot hoort,
Begeeft hij zich ter vlucht naar buiten uit de poort,
En schuilt in een spelonk, om d' oogen te verblinden,
Die, door een licht geleid, hem in den schuilhoek vinden,
En leiden naar den stoel, waarop Sint Peter zat,
Die nooit doorluchtiger noch grooter nazaat had.
Der Longebarden heer, dat van de Beltsche stranden
In Hongarije viel, van derwaart op de landen
Van Arnus en den Po; toen Narses[2], om zijn smaad
En schimp te wreken, zwoer Sofia zulk een naad
Te naayen, zulk een web te spinnen en te weven,
Dat zij noch al de macht van Maurits, hij haar leven,
(Gelijk de schrijver meldt) dit nooit onttornen zou;
Dat landhederflijk heer schoffeerde Gods landouw,
Te Rome voor de poorte, en schatte en schon de steden,
En zonder 's Pausen oog, het waar in stad gereden,
Ook zonder tegenstand; doch zijn Godvruchtigheid
En waken en gebeên en goddelijk beleid
Beschermt Sint Peters burg en Godgewijde torens,
En ondertusschen, als gestooten met twee horens,
Verzwaart d' aartsvader[3] van Constantinopel vast
Gesterkt door 's keizers nijd, des hoogen myters last,
En noemt uit trotschheid zich den algemeenen herder.
De stoel van Guldemond, een bisdom, springt nu verder
Dan zijn aartsvaderschap, den Roomschen onderdaan,
En durft zelf naar de kroon des hoofdapostels staan.
Dit toestaan waar' het recht des eersten stoels verraden,
En d' oude handvest, klaar bezegeld in Gods bladen,
Daar Cefas met de macht der sleutlen wordt vereerd
En herdersstaf, die al de kudde en Kerk regeert.
Gregorius staat pal en brandmerkt al die listen,
Als voorboôn van de Helle en 't hoofd der tegen-Kristen.
Hij drijft van 't blind gezicht der Engelschen de wolk
Des Heidendoms, en leert den koning en het volk
Door Augustijn, den abt, in Kristus' bloed zich baden.
De Kerk, in haar triomf, gedragen op vier raden
Van Godgeleerden, eert zijn goddelijke schacht,
Die zulke zeden vormt, dat ze nitmunt in haar kracht,
Als Sint Jeronimus, in Gods vertaalde Schriften[4],
Sint Augustijn, in 't punt van schriftkrakeel te schiften,
Ambroos, in 't openen van Gods geheimnismerk.
Zoo blinkt Gregorius ter eere van de Kerk,
Die 't graf des sleutelvoogds bestrooit met groene palmen,
Zoo menigmaal 't gewelf zijn noten nog hoort galmen,
Daar 't koor der Engelen naar luistert en verlangt,
Terwijl het in een wolke en boven 't outer hangt.
De tweede Cosroës, monarch der Perzianen[5],
Op hoop van Cæsars troon, door inbreuk met zijn vanen,
Te winnen, klampte trotsch den Syriaan aan boord,
Schoffeerde Davids erf, vermeesterde de poort
Van Nieuw Jeruzalem, verschoonde geene kerken,
Noch 't heilig graf, noch geen van al Helenes[6] werken,
En voerde, rood van moord, en zwart van bloedig stof,
Het zalig kruis met 's lands aartsvader in zijn hof;
Terwijl de kruisgenoot most slepen boei en keten
Des bitteren Hebreeuws, van Helsche wraak bezeten;
Maar evenecns gelijk de bondkist der Hebreên,
Gevangen in het koor der Filistijnsche steên,

[1]Paus Gregorius de Groote. – [2]De befaamde besnedene en veldheer. – [3]Of Patriarch. – [4]Versta: in zijn Bijbelvertaling. – [5]In 615. – [6]De kruisvindster, Constantijns moeder

Den Afgod Dagon van het outer ameet ter aarde,
En 's Afgodists gezag terug zette en bezwaarde;
Zoo plaagde 't heilzaam kruis het Perziaansch gebied;
Hoewel Vorst Cosroës dit Heiligdom ontziet
T' ontwijden met zijn hand, te handlen ongeregeld,
En houdt het in de busse en koker toegezegeld,
Gesloten in gesteente en diamant en goud,
Zoo gaaf gelijk hij 't vond. Voor dit geheiligd hont
Verschrikt de Perziaan, en roemt, op 's Afgods drempel,
Hoe Kristns' Heiligdom en Godheid in den tempel
Van Mithras wordt bewaard, wel dertien jaren lang,
Tot Heraklius zelf Armenië door dwang
Verovert, Cosroës, verwonnen en geslagen,
Den Tigris overzwemt, en deerlijk in de lagen
Van Syroës, zijn zoon, verstrikt wordt, die verwoed
Den vader priemt, en voorts de stiefmoêr met haar bloed
Verdelgt, en treêndc in vreê, het kruishout van Messias,
Door d' eige handen van aartsvader Zacharias,
Den keizer overgeeft, die zulk een rijken schat
Al triomfeerend voert in Constantinus' stad[1],
Ter eere van de Kerk, die zege heeft verworven,
Door 't kruisaltaar des Gods, voor ons aan 't kruis gestor-
Na 't ingaan van den herfst gemoet Jeruzalem (ven.
Al schreyende van vreugd, op 's volks gemeene stem,
Met takken van triomfe en wyrookkandelaren
En tortsen, door den drang van allerhande scharen,
Den triomfanten heer en zegenrijken vorst,
Die van 's Olijfbergs kruin, op zijne schouders, torscht
Het heilig kruisjuweel, geleid met lofgezangen
Der kerkkooralen, uit een goddelijk verlangen,
Op hemelsche muziek, dat, uit des hemels boog,
Aldus beantwoord wordt van Englegalm omhoog:
„Zijt wellekom, o kruis! dat Jezus' schouder drukte,
Den God droegt, die u droeg, opdat een ieder plukte
De levendige vrucht van 't eeuwig paradijs,
Een rechte tegengift voor Eva's slangespijs."
„Gij kunt de bitterheên der tranen hier verzoeten,
En in dees wildernis den dorst der ziele boeten,
Door deze klare bron, die uit u nedervloeit.
O, stut van al wat krank, vermast is, en vermoeid!" (ken,
„Gij zijt het hoogaltaar, daar 't Lam aan hing doorste-
Ten zoen van d' appelsmet. Gij heelt onze erfgebreken.
Gij zijt de ladder, van het Helsche spook begrimd;
De trap, waar langs Gods Zoon de starren inneklimt."
„O, schandmerk, eer gevloekt! hoe blinkt uw glans in
Der heiligen, die u vereeren en aanbidden ('t midden
En wyrooken, gelijk den troon en voetschabel
Van Jezus, God-met-ons, de rechte Emanuël!"
„Wanneer zich openbaar' de Rechter aller volken,
Zult gij met majesteit verschijnen uit de wolken,
En schieten uwen glans in 't Westen uit het Oost,
Den boozen tot een schrik, den heiligen tot troost."
„Doch midlerwijl wij hier voor Jezus' kruiseer strijden
En worstlen met geduld, verandert al dit lijden
In blijschap, door de kracht des Troosters, dien ge droegt.
Zoo voere ons 't kruis naar God, die lijf en ziel vernoegt."
De dubble rij, begroet van alle Serafinnen,
Genaakt de Waterpoorte, en treedt met staatsie binnen,
En Heraklius wordt al bukkende in de poort
Onzichtbaar kort gestuit, en kan niet langer voort.
De kruislast overlaadt 's godvruchten keizers leden.
D' Aartsbisschop van de stad stort neder, met gebeden
Voor God, die d' oorzaak van dit wonder hem ontvouwt.
De keizer kent zijn schuld, beveelt den vader 't hout
Des grooten Heilands, scheurt zijn prachtige gewaden,
Het purper, van gesteente en perlen overladen,
En kleedt zich arm en slecht, op 't voorbeeld van den God,
Die, pracht en praal versmaânde, aldus Iscarioth
En zijne bende volgde, om Adams zaad te vrijen,
Door koorden, roede, smaad, en bitterheên en lijen.

[1]Constantinopel, vroeger Byzantium.

In dezen schijn hervat Augustus 't Heiligdom,
En draagt het door Gods stad, langs Jezus' bloedspoor, om,
Tot op den Doodshoofdberg, daar 't leven hing verlaten,
Mishandeld van Hebreên en Heidensche soldaten.
Dus triomfeert de Kerk, in d' eere van het Kruis,
Ten schimp der lastertonge en van het Helsch gedruisch.
Maar God, om nimmermeer zijn heer t' ontharrenassen,
Gedoogt, dat Ismaël alreede is opgewassen
Tot eenen hoogen boom, wiens schaduwe uitgestrekt
Arabië, eerst daarna het Perzisch rijk bedekt,
Heel Syrië en den Nijl, en groeit met groote hope
Langs d' Africaansche kust en hoog en laag Europe.
Hij valt, gelijk een mist, uit Spanje op Frankrijk neêr,
Ten schimp der Keizerin en al hun tegenweer.
De tak van Agar[1] wil geen tak van Agar schijnen,
Maar noemt, naar Sara's naam, zijn telgen Sarazijnen[2],
Als die echtwettig zijn geboren, vrank en vrij,
Om andren onder 't juk van droeve slavernij
Te brengen met een glimp, te ketenen, als slaven,
En naar hun bullepees en zweep te leeren draven,
Zij hadden, ruim een eeuw geleden, hunne wet
Ontvangen van de pest der wereld, Mahomet,
Een Arabier, die, toen de Hemel het gehengde
De wet van God den Zone en Mozes t' zamenmengde
Met Helsch vergift en sap van Heidensch ongeloof,
Om op 't gesplitste brein der menschen grooter roof
Te halen, als hij elk zijn element ontleende,
Hetwelk door dezen glimp de strijdigheên vereende.
Dus hing de leidsman van dees nieuwe razernij
Den Alkoran[3] op d' eene en 't zwaard op d' andre zij:
En d' aanhang, van zijn zwarte en grove wet betooverd,
Had reede zoo veel lands gewonnen en veroverd,
En hing, gelijk een mist, de Kerke in haren dag,
Terwijl het oog des volks door valsche glazen zag.
De Kerk, in nood en rouwe om haar bedrukte leden,
Zoekt heul en troost om hoog en worstelt met gebeden,
Eer haar de muil verslinde en 't gapen van de Hel.
De Hemel wekt in 't end den moedigen Martel[4],
Die Frankrijk van dien mist der gruwelen komt vagen,
Vier honderdduizenden verstrooid ziet en verslagen,
En 't zegenrijke zwaard niet opsteekt in zijn hof,
Eer 't land gezuiverd is van 't Sarazijnsche stof,
Dat zeven eeuwen lang zich in Granade zette,
Eer Ferdinand hun kroon met zijne heerbijl plette,
En aan Sint Jacobs graf den ouden luister schonk,
Daar Jezus' groote naam door alle kooren klonk.
Maar Spanje midlerwijl verliet zich op d' Alfonsen
En Ferdinanden meê, die bliksemen en bonsen
Den Sarazijn met kracht uit 't een in 't ander rijk,
En d' eerste Alfons verdient den naam van Katholijk[5];
Een titel, lang verzuimd bij nazaat en bij neven[6],
Doch weder Ferdinand van Arragon gegeven
Van Julius[7], naardien zijn trouw geen voorzaat wijkt,
En Ferdinanden en Alfonsen recht gelijkt
In voorstand van de Kerke, en nooit geen voorzaat stonter
Zich kweet in 't Spaansche rijk, ten dienst van God en 't
onter.
D' uitstekendste afkomst van den grooten Constantijn
Vergiftigd dodelijk met Ariaansch venijn,
En, na dees pest, geen klein getal van stoelgenooten,
Tot keizer Karel toe, met recht genoemd de Grooten[8],

[1]Als afstammelingen van Israël. — [2]Geheel dichterlijke naamspeling en tegenstelling. 't Woord zelf toch stamt niet van Sara, maar van 't Arabische sjarki (Oostelijk). — [3]Eig. Koran, daar dat al niet anders dan 't lidwoord is. — [4]Karel Martel, die de Saraceenen in 732 bij Poitiers versloeg. — [5]Later de erftitel der Spaansche koningen, gelijk de Allerkristelijkste die der Franschen. — [6]nakomelingen. — [7]Paus Julius II. — [8]Rijmshalve voor Groote.

Misbruikten niet alleen, te gruwelijk en wreed,
Het Roomsche aartspriesterdom, en hielden trouw noch eed,
Maar voedden nog doorgaans, verhit in tegenstrijen,
Vervloekte scheuringen en zwarte razernijen;
Hoe lang de Tiber ook naar rust en vrede stond,
De Bosporus verwierp beloften en verbond.
Zijn landvoogdijen in Italië volhardden
In vijandschap. Het juk der wreede Longebarden
Viel onverdragelijk. Martelius' zoon, Pipijn,
Verlicht, op 's vaders spoor, in dezen droeven schijn,
De stad, toen hij Aistulf[1] in d' Alpes sloeg en temde.
Het Westen evenwel, dewijl het Oost vervremdde,
En meer en meer verarde in Godsdienst en gezag,
Hiel bij den Hemel trouw, met tranen en geklag,
Om een verlosser aan, of God heu wou verhooren;
Aldus werd Karel toen, ter goeder tijd, geboren,
Een oorlogsheld, van wien de wereld heeft gewaagd,
Zoo wijd de zon verzinkt, tot daar het 's morgens daagt.
Ten dienst van wereldlijke en kerkelijke staten,
Hij ieder kerkslot[2], daar d' aartsherders over zaten,
Gehoorzaam en getrouw bekrachtigt op zijn tijd.
Hij toomt den woesten Sax, verwint ze in strijd op strijd,
En banende zijn heer den heerbaan, door de rotsen
Van d' Alpes, durft het zwaard der Longebarden trotsen;
Hun koning Desideer de lang misbruikte kroon
Ontrukken, voor Pavye, en hem voor elk ten toon
Vervoeren in triomf, gedempt met stam en ranken.
Het rijk[3], van Alboïn[4] begonnen, valt den Franken,
Na tweemaalhonderd jaar, ten deele. Rome ontlast
Van dit Barbarisch juk, dat dieren beter past,
Zingt Gode en Karel lof, herschept een ander leven,
Bevestigd in Gods erf, verdadigd en gesteven
Door Karel en Pipijn, en ziet de Hel den roof
Ontrukken, door de kracht en aanwas van 't geloof.
De derde Leo kroont den grooten held ten leste,
En voert het Keizerdom van Oosten in het Weste
Op dit gezalfde hoofd, 'twelk nedrig, wijs, en sterk,
Rechtvaardig en geleerd, zoo heilig Kristus' Kerk
Gehandhaafd heeft, dat zij den held, die haar vermeerde,
Voor eeuwig dankbaar met den naam van Heilig eerde.
Wat dichten hebben niet op zijnen naam gedraafd!
Hetzij hij Mahomet in 't Spaansche zand begraaft,
Hetzij hij Saxen dempt, aan Kristus' troon geschonken,
Hetzij 't gewijde graf, terwijl zijn degens blonken,
Hem uit Jeruzalem door Aron[5] werd vereerd,
Dien wreeden Sarazijn; hetzij hij godgeleerd
En ijverig herstelt, door wijze letterkloeken,
De waarheid van de Grieksche en Syriaansche boeken;
Of d' armoede en de Kerk, zijn erfgenaam, verrijkt,
En in milddadigheid noch vorst noch voorzaat wijkt,
Tot dat zijn lichaam rust, gebalsemd binnen Aken,
En tranen vloeyen laat uit d' oogen, langs de kaken
Der ongekristenden en van 't gekristend volk,
Verdadigd door zijn deugd en zegeurijken dolk.
De kroon van Rome rustte op Karel en zijn Franken,
Een heele en halleve eeuw, ter eere van hun ranken,
Wanneer d' Aartsherder koos een vorst uit Duitschen stam,
En Otto[6], die Gods stoel in nood te hulpe kwam,
Te Rome keizer kroonde en zalfde en inwijdde,
Hoe vinnig d' Afgrond ook der Duitschen kroon benijdde.
Zoo menig volk en rijk, na 's grooten Karels dood,
In Heidenschap verviel, uit dien gerusten schoot
Der Kerke; ook Turk en Hun en andre lastersmetten,
Betemde hij door 't zwaard en tucht en wijze wetten,
En overleden liet gehouwen op zijn zerk:
Geen Kristen keizer heeft, na Karels dood, de Kerk
Noch 't Keizerdom geëerd als Otto, hier gesloten;
Hij voere als Karel vrij den titel van den Grooten.
Na hem zat Duitschland met dees kroon tot nog te prijk,
Die twee paar eeuwen blonk in 't huis van Oostenrijk,
En zeven eeuwen straalde op 't hoofd der Duitsche Heeren.
Hoe zou Germanje niet den stoel des Tibers eeren,
Die hare zonen zalfde? En scheldt onduitsche twist
Sint Peters nazaat nog een Helschen Tegenkrist,
Die Duitschland heeft dees kroon en Koningskeur gegeven,
En, na den keur gezalfd, in 't Keizerdom verheven?
Een eer, waarna vergeefs zoo vele rijken staan,
Terwijl het Oosten dient de Turksche halve maan.
De Kriste wereld sloeg van hartewee aan 't kwijnen,
Dewijl het heilig graf, door snoode Sarazijnen
En hunne gruwelen, zoo schendig wierd ontwijd,
Zoo lang de kruismacht lag door onderlingen strijd
Gescheiden en geknakt; waarom Urbaan, de tweede,
Toen hij te Klarenberg[1] den hoogsten stoel bekleedde,
En in den breeden raad der Kerke zitten ging,
Besloot dien Helschen vloek van Kristus, met de kling
Der helden, uit den troon van Davids erf te jagen,
En Gode weêr zijn eer en offer op te dragen;
Een loffelijk besluit, bekrachtigd van Buljon[2],
Het hoofd van dezen tocht, als d' opgereze zon
Vier honderdduizenden, gemerkt met kruislivreyen,
Hem voor Jeruzalem ten storrem aan zag leyen,
De stad, het heilig graf en volk, te lang verdrukt,
Verlossen, en den klauw van Mahomet ontrukt.
Maar 't Sarazijnsch geweld herwint dezelve veste,
Om elke honderd jaar, en neemt ten lange leste,
Door d' opkomst van 't geslacht des grooten Ottomans,
In Syrië zoo toe, dat Rome hunne kans
Moet sluiten door het kruis en zijn geheiligde orden,
Waaronder duizenden gewijde ridders worden.
De broederschappen van Sint Jacob en Sint Jan,
Hoogduitsch en Tempelier, in heilig kruisgespan
Getreden, kwijten zich, van binnen en van buiten,
Om 't Heidensch overschot en Mahomet te stuiten;
En had de tweedracht niet de Kriste macht geplaagd,
Europa waar al lang van zulk een pest gevaagd,
Die eerst uit Mekka kwam besmetten Kristus' luchten,
En plonderde den oogst der aangewonne vruchten.
En had de Hemel niet, toen d' Ottomansche vlam
Uit Oosten, als een storm, met kracht opflakkren kwam,
Den arm van Oostenrijk verwekt, om 't kruis te planten,
En tegens 't erfgeweld het Kristensch heer te kanten,
De Noordstar zag al lang de Turksche halve maan
Braveeren aan het eind van haren Oceaan;
De halve maan, gestuit door Karels zwaard voor Weenen,
Had, al een eeuw geleên, ons kruiszon dood geschenen.
O, edel Oostenrijk, godvruchtige pilaar!
Wat hebt ge voor Gods naam en Kerk en hoog altaar
Niet uitgestaan, terwijl verslindende gedrochten,
Van achter en van vore, u reis op reis bevochten,
En d' uitkomst leerde, dat de stam geensins verdort,
Die van de hoogste hand met macht gehandhaafd wordt.
Ik vrees de Majesteit der kerke van haar glimpen
T' ontluisteren, dewijl mij d' overvloed heet krimpen
Dees glorie, die een baan van zoo veel eeuwen eischt,
Als zij standvastig is met arbeid doorgereisd,
Waar langs ik hijgend volg en toon, met wijde schreden,
Ter vlucht en eens om d' eeuw, een voetstap van haar treden.
Wat vliegt mijn veder niet, uit onmacht, al voorbij!
Wat moet ze al overslaan, in zulk een lange rij
Van zaken, daar de lof verdient, op Engletongen,
Te rijzen aan de lucht en hemelhoog gezongen!
Dewijl een menschekeel op zulk een stapel blaân,
Vol hemelsch maatgezang, niet kan gespannen staan

[1]De laatste koning der Longobarden. — [2]kerkbeluit. — [3]der Longobarden. — [4]Zoo leze men, met Van Lennep, voor Albion. — [5]Versta: Haroen-al-Rasjid, den vermaarden kalif van Bagdad. — [6]De eerste of de Groote, de tweede Duitsche keizer uit het Saxische huis.

[1]Versta: 't Fransche Clermont, waar de eerste kruistocht gepredikt werd. — [2]Godfried van Bouillon.

Uit onvermogen. Dat de wil dan, hij de vromen
Ontschuldigd, voor de daad in dank werde opgenomen,
En geensins averechts ontvangen, 'tgeen in 't kort
Hun met de rechte hand uit gunst geschonken wordt.
De Kerk ging achtienmaal zorgvuldiglijk te rade,
In haren breeden raad[1], gesterkt door Gods genade,
Tot slechting van geschil, behalve 't endeloos
Vergaderen in 't kleen, zoo menigmaal het boos
Serpent haar in den hiel van achter zocht te bijten.
Wat most ze op hare borst al waterharen slijten
En breken, daar ze stond, als een metale rots,
Des Afgronds razernije en nijdigheid ten trots!
Had zij de twisten niet, eeuw in eeuw uit, bevredigd,
De Godheid van Gods zoon, en God den Geest verdedigd;
Wij hadden Kristus lang verzaakt, door 't Helsch geschreeuw
Veraard in Heidendom of Turksdom of Hebreeuw.
D' Arabische Alkoran, de Talmud met zijn vloeken,
Verduisterden al lang Gods perkement en boeken:
En zonder tegenweêr der ridderen, die 't zwaard
Uit ijver voor 't altaar aangordden onvervaard,
De woestheid waar al lang uit 's Tarters wildernissen
Gestort, om in Euroop het kruismerk uit te wisschen.
Wie klampt van buiten niet Sint Peters schip aan boord!
Wat werd er al schandaal en lasterschut gehoord!
Wat leed de Kerk niet van haar eige huisgenooten,
Veraarde bisschoppen en wereldlijke grooten!
Zoo dikwijl 't wereldsdom met myters werd bedekt,
De myter door 't vergrijp der wereldsheid bevlekt
En lasterlijk ontwijd! Wat zag men ondertusschen
Al kandelaars verzet en groote lichten blusschen!
Die scheur van 't Oosten, och, wat heeft ze ons uitgebroed!
Hoe holp ze Mahomet op eenen vaster voet;
Terwijl Byzanse 't recht van Rome woû verdrukken,
En stond Sint Peters hand de sleutelmacht ontrukken,
Gelijk een Lucifer zich zetten aan Gods zij,
Door zijn vermetenheid en blinde hovaardij!
Hoe wordt Gods lichaam niet geråbraakt en gemarteld,
Terwijl de Helsche draak in 't kettersch Babel spartelt,
Vergift en groene gal ten snuite en balge uitblaast;
Met welk een Moloch wordt het simpel brein verhaasd,
En afgeschrikt van manne en offerdauw te rapen!
Hoe wordt het kruis ontwijd, dat altijd schentvrij wapen,
Waarvoor de Helhond plag te sidderen uit schroom!
Hoe viert de wettelooze ons dertel vleesch den toom,
Als of geene eeuwigheid de deugden zou beloonen,
En ijdel mondgeloof bereikte 's Hemels kronen!
Hoe loochent men de kracht van elk geheimnismerk,
Als zegels zonder geest en nadruk, zonder werk!
Gelijk, in Mozes' wet, 't uitwendig offerteeken
Geen misdaad zoent; geen mes d' inwendige gebreken
Besnoeyen kon, maar liet de ziel in haren staat,
Genadeloos, besmet, onthloot van troost en baat.
Wat hijpaân vlecht men niet in meesterlooze scholen,
Om achterwaarts te gaan en dieper te verdolen!
Gelukkig is de ziel, die nog een wijzer vindt,
Een draad, die haar geleidt uit zulk een Labyrinth.
Uit al die nevelen en stormen en schandalen
Verheft de Kriste kerk haar majesteit en stralen
Te klaarder, even als haar Bruidegom, Gods Zoon,
In zijne onnoozelheid, door zijne doornekroon,
Veel goddelijker blonk en uitscheen, onder 't wrokken,
Het spuwen en gegrim, en vuisten, roên, en stokken.
Hij blijft de waarheid zelf, hoe zwart de logentaal
Hem afmaalt. Hij gaat schuil alleen op een herhaal[2],
Om heerlijker, hoewel de Godheid schijnt geweken,
Uit dezen lasterboel het hoofd omhoog te steken;
Den hemel, aarde, en zee, en onderaardsch moeras
Te toonen, wie Hij is en blijft en eeuwig was,
En dat geen helsche macht, in 't brullendst van haar tooren,
Het voorrecht van de kroon, hij eede toegezworen,
In Gods orakelen, aan zijne Majesteit,
Hem hier, noch tijdelijk, noch na in eeuwigheid,
Berooven zal noch kan; want God alleen geprezen,
Geloofd in eeuwigheid, laat nimmer God te wezen.
Al wat vereischt wordt, om het lichaam van een staat
In kracht te houden; wat het wezen en gelaat
Der heerschappije kan verandren en bederven, (ven,
Totdat ze in 't end bezwijkt, den geest geeft, en moet ster-
Tenzij het God, die al de machten valt te sterk,
Verhoeden wil; dat werd van ouds in Kristus' Kerk,
Een Katholieke Kerk, en haar gebied gevonden.
Hier worden al de leên aan 't eenig Hoofd verbonden
Met zenuwen van liefde en eendracht, en door 't bloed
En vleesch van Kristus zelf bewaard en aangevoed
In geest, rechtvaardigheid, en heiligheid van leven,
Genadeteekens en artsnijen, haar gegeven;
Schoon reis op reis een lijf- en zielpest overwaait,
En d' akker van de Kerk met onkruid wordt bezaaid,
Veel heilzaam zaad verstikt, de harten slaan 't kwijnen;
Geen Kerkeeuw liet hierom in Heiligen te schijnen
Met haren vollen glans, door alle dampen heen.
Al kwijnen hals en hoofd en d' allereêlste leên
Bij wijlen, en al zucht ze, als van Gods troost verlaten
Door etterbuilen en verzwore ledematen;
Een macht, die hooger draaft, behoudt ze in éénen stand,
En rukt ten leste om verr' wat zich hier tegens kant.
Wat heerschappijen in het oog der wereld blonken,
Zij zijn op 't allerschoonst van haren dag gezonken.
Zoo staat de Kerk, het rijk des Bruidegoms, gegrond;
Zoo heerscht de Bruid met God, uit eenen zelven mond,
En zit met Hem gepaard, en tot den dag van heden
Heeft strijdende al het heer des Afgronds afgestreden.
De Kerk heeft eeuwig en alom getriomfeerd,
Besneên en onbesneên bij duizenden bekeerd;
Den wilden aard getemd; eilanders, rijken, steden,
Woestijnen, wildernis, gebergte, en rotsen zeden
En reden ingeplant, en wet en wijs hersteld.
De wijde wereld is het bloedig martelveld,
Daar zij de mogendheên der aardsche heerschappijen
En regementen velde, en overwon door lijen,
Drie eeuwen achtereen, eer zij gehandhaafd werd,
En troost en balsem vond in hare bittre smert.
De keizers hebben haar uit stof in top geheven,
Behandvest en vereerd; hun staf en zwaard gegeven
Ten dienst van Kristus' rijk, oodmoedig en verneêrd.
Zij heeft de koningen bevredigd, en geleerd
Op geenen wanklen staat van 's werelds macht te bouwen.
Den wederspannigen, die niet dan onheil brouwen
En laster, bood ze 't hoofd, en rukte ze uit den troon,
Verhief oodmoedigen, beschonk ze met de kroon.
Waar heeft ze 't aardrijk niet bezaaid met rijke templen?
Wie telt d' ontelbaarheid der Godgewijde dremplen,
Vermaard door armoê, tucht, en zuiverheid, en wat
Eene afgescheide ziel den Hemel waardig schat?
Wie telt de Heiligen, de nonnen, en de maagden,
Die, dor en afgevast, het alziende oog behaagden,
Dat op dees schoonheid vlamt en elks gedachten ziet?
Wat wildernis, woestijn, en bosschen vindt men niet
Beschenen en betreên van strenge woestijnijten[1]
Die, naakt en arm en stil en eenzaam, 't leven slijten
Met waken en gebeên en vasten, om met God
Te spreken, nacht en dag, en nimmer 't hoog gebod
T' ontwijden, door een woord of werken en gedachten.
Wat hoven, stammen, en doorluchtige geslachten
Ontheren hun gesticht en titel, als de faam
Een feest bazuint, en stijgt ten Hemel, met den naam
Der Heiligen, die Gode een heilige orden stichtten,
En door hun wonderen en werken elk verlichtten?

[1]Versta: in algemeene kerkvergaderingen. — [2]Versta: om terug te keeren.

[1]Rijmshalve, maar min gelukkig, voor woestijniers.

Waar vindt men zulk een schat van godgeleerd papier
Bij stapelen, en kunst en wetenschap als hier,
Daar zij, gelijk het licht, ten hemel op komt rijzen,
Alle oude orakels en befaamde letterwijzen
Den mond stopt en verdooft? Waar blijkt de wettigheid,
De keur des priesterdoms, de keten en 't bescheid
Der sleutelmacht dan hier, door ongesteurde rijen
Van namen, titelen, kronicken, plaatsen, tijen,
En zaken, klaarder dan bij haar hoekhonderschap,
Die nederdaalt en klimt, gelijk een wenteltrap,
En einde en oorsprong toont, ook 'tondergaan en klimmen
Der valsche leeringen, nog ijdeler dan schimmen
Op muren, of de schijn in spiegelglas en stroom,
Die, nauwlijks eens gezien, verdwijnen, als een droom?
Waar wordt d' eenstemmigheid der leeringe gevonden,
Uit beî de werelden, door duizenden van monden
Eendrachtig getrompet, en waar, met grooter kracht
En nadruk (om de ziel te wekken, in den nacht
Der dwalingen, zoo lang begroeid in merg en adren) (dren
Dan aan den Tiberstroom? Waar straalt het licht der va-
Zoo schoon, als in 't gewelf en koor van Vaticaan?
Wat ledematen zijn hun hoofd dus onderdaan,
En volgen op zijn wenk, en staan noch treên niet verder,
Dan Jezus' kudde één staf en algemeenen Herder,
Gehoorzaamd eeuw op eeuw? Waar wordt het heilig blad
Getrouwer voortgereikt, en netter, zonder klad,
Ontvouwen en bewaard, dan bij de rechte moeder
En oudste moederkerk? Waar rust haar eerste hoeder,
De hoofd-Apostel en gekruiste martelaar,
Dan in haar zachten schoot, en onder 't Roomsche altaar?
Gelijk Sint Pauwels' lijk, aan zijne zij begraven,
En t' zamen eeuwen lang bezocht met offergaven,
Van keizren aangebeên, van vijanden ontzien;
Terwijl veel duizenden, als naar een vrijburg, vliên
Bij hen, in tijd van nood, daar God hen woû bewaren,
Door 't martelheiligdom van beî de hoofdpilaren
Der stede, en van zijn Kerk, waaruit 's Verlossers wet
Door al den aardboôm wordt gedurig getrompet.
Maar best dien zang gespaard voor hemelsche koralen;
Mijn keel kan dezen toon, op verre na, niet halen.
Terwijl ik hooger wensch te draven in mijn dicht,
De heerlijkheid der Kerke omhoog, in 't eeuwig licht
En haren vollen glans en majesteit, t' aanschouwen,
Gelijk ze zich in 't slot der eeuwen zal ontvouwen,
Verrukt[1] me d' ijver fluks naar 's hemels blauwen boog,
Gelijk in eenen droom, uit aller menschen oog.
Ik staroog vast, en zie vier Englen uit de wolken
Een hemelsch feesttapijt, voor allerhande volken,
Ontrollen. Ieder vat een eind met zijne hand.
Wat ziet men hier gemaald? Wat sterfelijk verstand
Kan zonder onderwijs de goddelijke schatten
Van 't Engelsche[2] vernuft en al zijn wondren vatten?
Op die gedachten scheen een vijfde naar mij toe
Te dalen uit de lucht, met zijne goude roê,
Om alle omstandigheên van dit gezicht te wijzen;
Hij zet zich aan mijn zijde, en al mijn aders rijzen
Van vreugd, om uit Gods tolk de waarheid te verstaan,
Waar deze beelden en vertooningen op slaan:
„Aanschouw de heerlijkheid der Kerke met uwe oogen!
Daar zit ze", zegt hij, „als een bruid, in top getogen,
Te prijk. Zij heeft nu lang het kleed der sterflijkheid
Op dit gewijde feest voor d' oogen afgeleîd;
Een sneeuwwit kleed, bezaaid vol zonnen, dekt haar leden,
De myter eert het haar, dat afvloeit naar beneden,
En rickt als nardusgeur. Rondom den myter draait
De rijke sluyerkroon, die driemaal ommezwaait.
Het kruisjuweel beschut het hart, de bron van 't leven.
De rechte hand bewaart den kruisstaf, haar gegeven
Van boven; maar zij vat en draagt, met d' andre hand,
De sleutels en Gods boek. Zij blaakt van dismant,
Gezaaid in haren riem, en ziet de maan beneden
Haar voeten; eenen draak, vertreên en afgestreden,
Nu zielloos tuimelen; den aardkloot omgekeerd;
En Kristus, op een wolk gezeten, triomfeert
Op d' Engelsche bazuin; terwijl ontelbre scharen,
Door dezen klank gewekt, voor 't hoog gerecht vergâren.
Gods adem uit de lucht verwekt al wat vernield
En dood is, bekkeneel en beenders, lang ontzield,
Die dadelijk geschift door goddelijke geesten,
En, heengestierd ter straffe of eeuwigheid der feesten[1],
Ten zwarten afgrond of ten Hemel varen in.
Daar blinkt de Serafijn, daar straalt de Cherubin,
Daar schijnen Engelen, Aartsengelen, en Kooren,
En al de hierarchy der Hemelen herboren,
Herschapen, om Gods bruid t' onthalen in de poort
Des Hemels, daar geen strijd de rust der ziele stoort."
Dus verre was mijn zang, hoewel met wijde schreden,
De Heerlijkheid der Kerke uit ijver naargetreden,
Haar ingang, opgang, en den voortgang, op het spoor
Van 't heilzaam licht, gevolgd; wanneer mijn grijs gehoor[2]
Verdoofd werd door 't gebulk der wulpsche Razernijen,
Die met dit ongeluid den Katholijk bestrijen:
„Herbore Joodschap! roep en schreeuw vrij, stijf en sterk:
Hier is alleen de Kerk, hier is alleen de Kerk!"
Zoo riep ook Arons bende, op Arons ouden drempel:
„Hier is Gods Heiligdom, hier is des Heeren tempel",
Hoewel ze zelf den Heer des tempels[3] met de vuist
Ten tempel uitdreef, zelf Messias had gekruist.
Zoo weet laatdunkenheid het volk in slaap te wiegen;
Zoo kan arglistigheid de simpelen bedriegen.
Wij hebben, uit Gods woord, uw Babylon verstrooid,
En een vervallen kerk herbouwd en opgetooid.
Zij ziet haar eersten glans in d' uitverkore leden,
Vereenigd met hun hoofd, bij Englen aangebeden."
Samaritanen, die Jeruzalem verlaat,
Om Bethel en om Dan uw kalvers gieten gaat
In vormen van uw brein, en, tegens Gods geboden,
Uw eigen zinlijkheên en nieuwigheên, als Goden,
Bewyrookt, offer en aartspriester zet ter zij,
Volvoert, door 't schuim des volks, uw tempelschenderij,
En Kristus heilig rijk baldadig scheurt aan deelen,
Ter schande van zijn naam, door bloedige krakeelen
Gelasterd en ontwijd; o, ongebonde rot!
Hoe kruist ge, zonder end, den eens gekruisten God,
Door 't scheuren, niet van 't kleed, bij 't krijgsvolk heel gela-
Maar 't scheiden van het hoofd en waarde ledematen, (ten,
Gewasschen in het bloed, dat uit zijn boezem liep!
Een kerkgenootschap, daar Gods liefde ons toe beriep,
Verworpt men op een waan en elks byzondre driften!
En zulk een losheid heet de grondvest van Gods Schriften,
Nu vijftien eeuwen lang gezift, geschift, gekloofd,
Tot onrust van Gods erf, door menig dwaalziek hoofd,
Beholpen met een staart onnoozlen na te slepen,
Daar haviken een buit en vetten roof uit grepen.
Hoe dwaalt ge, zonder hoofd en offer en altaar
En wettig Priesterdom, in wildernissen! Waar
Zal eens de scheurzucht staan en rusten van te springen?
Al wildzang wat men hoort, van telge in telge, zingen.
Een ieder schept vermaak in zijnen eigen zangk.
Men luistert naar geen maat noch regel. Basterdklank
En valschheid mengen zich in ongevalschte toonen.
Zoo laat de simple zich betooveren en tronen,
Wanneer hij slechts Gods boek hoort noemen en zijn wet;
Het zelve lokaas van den kruisvloek, Mahomet,
't Geloof van Rome heeft, gelijk de zon, geschenen
De wijde wereld door: het mag zijn naam dan leenen
Uit d' eerste stad, den stoel van Kristus' eeuwig rijk,
En dragen onbestraft den naam van Katholijk.

[1] Vervoert. — [2] Engelen-.

[1] Versta: eeuwige zaligheid. — [2] oude, bejaarde ooren. — [3] Versta: Kristus.

Wie twijfelt, vrage om raad den mond der oude vadren,
Die pareu 't Katholiek en Roomsch in hunne bladren.
Indien ge Mozes' blaân en d' andere op een rij
Wilt opslaan, en belofte en beeld en profecij
Bespiegelen, gij zult, op aller ouden stappen,
De Katholieke kerk aan al hare eigenschappen
En teekens kennen, als aan 't morgenrood het licht
Der zonne, eer ze uit de kim haar glinstrend aangezicht
Alle oogen openbaart, en ieder ding zijn leven
En levendige verf en kleuren weet te geven.
Men loochent het gezag en d' erfelwettigheid
Der opperslentelmacht; en zulk een onbescheid
Van Gods onfaalbre blaân te krenken en misvouwen,
Heet nog den Godsdienst en vervalle Kerk herbouwen;
Maar eer ontbeert de zon haar blinkende gestalt,
Dan in een eenig punt de Kriste Kerk vervalt.
Zoo een geloofspunt nog den dwaalgeest houdt verbonden,
Het steunt gewis alleen op katholieke gronden,
Waar buiten vastigheid noch trouw gevonden wordt,
Maar welzand, welks gebouw door dwarrelwinden stort.
Verlicht ze, o Heer! die 't licht der vaderen verlaten,
En d' eendracht van de Kerke en haar genootschap haten.
Herstel ze naar den stijl der waarheid, die zoo wijd
Verdwalen van den berg, daar Gij gezeten zijt,
Om 't menschelijk geslacht in veiligheid te weiden.
Bekeer ze, die Uw kudde en eerst zich zelfs misleiden,
En rukken ze uit den schoot der moeder tegens reên.
Verzamel Uw verstrooide uit Oost en West bijeen,
Opdat ze, in één kooi vergaderd, zich gewennen
Eén herder en Zijn stem te hooren en te kennen!

SOLI DEO GLORIA[1].

Ter Gedachtenisse

VAN DEN WELED. EN GESTR. HEERE

CORNELIS DE GRAEF,

VRIJHEER VAN ZUIDPOLSBROEK,
BURGEMEESTER EN RAAD T' AMSTERDAM, ENZ.

Nunc servat honos sedem tuus[2].

Het doopkoor, eerst genoemd de vont,
Die kinders kristende[3] en herbaarde,
Beschaduwt Polsbroeks gulden mond
Met zijnen grafzerk onder d' aarde.
Nu zwijgen Burgemeesterdom,
De Vrijheerschap, en zooveel gaven;
Alle ampten staan nu stil en stom.
De staateer scheen met Graef begraven,
Bestulpte 't graf gebeente en faam;
Nu zweeft dees staatwijze op zijn naam.

Uitvaart

VAN

MARIA VAN DEN VONDEL[4].

Insuetum miratus limen Olympi[5].

Wanneer dit tijdlijk leven endt,
Begint het endelooze leven,
Bij God en Engelen bekend,
En zaligen alleen gegeven.

Daar zit de Godheid op den troon,
In 't middenpunt van alle ronden,
Dat, overal en eenig schoon,
Nooit zijnen omvang heeft gevonden.

Dit trekt alle oogen naar zich toe,
Als d' eerste zon van alle zonnen,
De bron van 't licht, nooit stralens moê,
Van geene schaduwen verwonnen.

Wat goed zich in 't geschapen spreidt
Bij sprenkelen, is hier volkomen
In schoonheid, macht, en heerlijkheid,
Een zee, de springâar[1] aller stroomen.

Wat herkwam van het enkel Een
Doolt, als in ballingschap verschoven,
Vindt geene rustplaats hier beneên,
En zoekt het vaderland daar boven.

Zoo waalt[2] de lely van 't kompas,
Die met den zeilsteen werd[3] bestreken,
Rondom, en zoekt de starlichte as,
Haar wit, waarvan zij was versteken.

Maria steeg met haar gemoed,
Van wereldsche ijdelheên gescheiden
En los, naar dit volkomen goed,
Waartoe d' ellenden 't hart bereiden.

Twee vleugels, oodmoed en geduld,
Verhieven haar uit aardsche dampen,
Daar 't eeuwig Een 't gebrek vervult,
En vleesch en geest niet langer kampen.

Haar leste stem en aâm was God,
De troost der aangevochte harten,
Het beste deel en hoogste lot;
Zoo voer ze heno uit alle smarten.

Wat kroont ge, opdat uw liefde blijk',
Met paarle, zilver, en gesteente
En palm en roosmarijn het lijk?
O, speelnoots! dit 's een dor gebeente.

Zij leefde tien paar jaren lang,
Maar nu van 's werelds last ontbonden,
Verwacht ze om hoog geen ondergang;
Het hemelsche uurwerk telt geen stonden.

Een rei van Englen kroon' de ziel
Met lauwerier in 's Hemels hoven,
Nu 't kleed des lichaams haar ontviel.
Zij noode ons met gebeên daar boven!

Ter Bruilofte

VAN DEN EDELEN HEER

BARTHOLOMÆUS KROMHOUT,

EN DE EDELE MEJOFFER

JACOBA VAN DER WIELE VAN DER WERVE.

„Laat ons 't huwelijk vereeren,
Nu de Mei, in zijn seizoen
En aan 't vrolijk kwinkeleeren,
't Bruiloftsbed met levend groen

[1] D. i. Gode alleen zij de eer. — [2] D. i. Thans bewaart uw eer den zetel. — [3] Anders kerstende, tot kristen wijdde. — [4] Vondels kleindochter uit zijn zoon Joost. [5] D. i. Bewondrend 's Hemels onbekenden drempel.

[1] Anders bronaar, wel. — [2] draait. — [3] Thans wordt.

Loof en bloemen komt bespreyen,
En de bruilofsgasten nodu,
Bruid en Bruîgom te geleyen,
Op den blijden bruiloftstoon,
Daar de liefde d' eensgezinden
Eeuwig zal door trouw verbinden.

Kromhout schrijft het zich tot eer na,
Dat hij, minzaam uitgestort
Over zijn getrouwe weêrgâ,
Nu een levend groenhout wordt,
En Jacoba, om een erve
Te verwachten uit haar stam
Van der Wiele van der Werve,
Hem uit liefde in d' armen nam,
En den bruigomskus geregeld
Met een wederkus bezegelt.

Op den voorgang der geslachten
Volgt dit paar der oudren spoor
Met vereenigde gedachten,
Wil en wenschen, nu als voor,
Daar de schelle nachtegalen,
Om de bruiloftsledekant
Kwinkeleerende, adem halen,
En met dezen galm en trant
Hen, uit geurige prieëlen,
Pogen zacht in slaap te spelen.

O gelukkige gepaarde!
Mocht het gaan naar onze lust,
Gij zoudt, eer uw trouw verjaarde,
Dan gekust, dan weêr gekust,
Zien uwe afkomst u gelijken,
Recht als of ze waar gesneên
Uit uw aanschijn, en de blijken
En het edel kroost in een
Mengen, met zoo schoone kleuren,
Dat de Meibloem zich most steuren[1].

Grootvaârs stam, belust op telgen,
Zou dan leven in een zoon,
En de grootmoêr zich niet belgen,
Zoo ze blij de suikre kroon
Van een dochter kwam te kussen;
Wat de Hemel schenkt, is waard.
Spaart geen kussen noch herkussen
Op uw zoete bruiloftsvaart,
Om een bloem en vrucht te pluiken;
Leert den tijd met lust gebruiken.

Zoekt ge een voorbeeld? hoort de dieren
Bruiloft houden in de weî,
En gulhartig tierelieren,
Daar de harders hun schalmei
Riet en fluiten aan ontsteken,
In het juichend landgewest,
Vol van weelde en minnestreken.
Ieder vogel bouwt zijn nest,
En de duiven trekkebekken,
Om uw harten op te wekken.

Komt de bruid een kus te weigren,
Dat 's de minnevlammen voên;
Dan begint het vier te steigren,
Maar die strijd wordt met een zoen
Neêrgeleîd; want geestig veinzen
Voegt een joffer allermeest,
Om met gloeyender gepeinzen
't Hart des minnaars op het feest
Aan te prikkelen tot vrijen.
Zoo volgt vrede na het strijen."

Op dien zang, een heusch vermanen,
Schreide in 't eind de bloode bruid
Eenen dauw van maagdetranen,
Eer ze kwam tot een besluit.
Bartholmæus, vol verlangen
Naar 't genot van trouwe min,
Wischt de tranen van haar wangen,
En vertroost zijn bedvriendin:
„Laat u 's Hemels wil behagen;
Morgen zult ge u niet beklagen."

RAADSEL.

Gelukkig is Sint Lucas' Kalf[1]:
Het deelt de vrucht met Neeltje half,
Wanneer ze speelt en kwinkeleert,
En 't Kalf het kalverdeuntje leert
Nahupplen, op haar trant en maat.
Hoewel het zelden stille staat,
Het heeft stilstaande dingen lief:
Banketten, dischgerecht, en brief,
Limoen, citroen, en glas en schaal,
Ciersad en overdaad en praal,
En wat het los, en met verloop
Verzuimd, ziet slingren overhoop.
Hoe min geschikt, te laag, te hoog,
Hoe schooner in het kalveroog;
Maar als het, op een klaren dag
In eenig landschap weiden mag,
En grazen tot den buik in 't gras,
Wat is dit Kalf dan wel te pas!
Hoe graast, hoe groeit het welig dier!
Bij wijlen komt een schuw Pluvier
Gesprongen uit de groene wei;
Dan gaat dit jeugdig paar ten rei.
Want zoo ik 't kalveraardje ken,
Het leeft in 't leven van de pen
En veder, daar 't Pluvier op zweeft,
Dan op, dan neêr, en trekken weeft,
Waarvoor de meesterschrijver suft
En van beschaamdheid staat verbluft.
Nu raadt eens om, al lacht ge wit,
Wat Kalf, wat veld-Pluvier is dit?

FAËTON OF REUKELOOZE[2] STOUTHEID.

TREURSPEL.

1663.

Primitæ juvenis miseræ[3].

Aan de Tooneelbegunstigers.

Janus Dousa, Huig de Groot, Peter Schrijver, Peter Bockenberg, Bernard Furmer, Ubbo Emming[4], en alle edele vernuften, die den oorsprong van de Nederlanden en de kenteekens der gesleten oudheid opspoorden, getuigen,

[1] ontevreden zijn.

[1] Versta: de bekende en begaafde stillevens-schilder Willem Kalf, met Cornelia Pluvier gehuwd, die om haar zingen en schoonschrijven geroemd werd. — [2] roekelooze. — [3] D. i. Ellendig proefstuk van den jongen. — [4] Anders Emmius, beiden zooveel als Emmo's zoon.

hoe de heilige Willebrord in deze landen, met de fakkel van zijne leeringe, aan de zon der waarheid ontsteken, den nacht der Heidensche afgoderye verdreef, en den verduisterden harten met het hemelsche licht toelichtte, verlichtte en kristende. Niemand zal hierom denken, dat ik, met Faëton ten treurtooneele te voeren, het Heidendom weder wil invoeren; neen, geensins; maar alleen, tot verbeteringe der zeden, tooneelwijs ontvouwen deze schoone fabel, bij Ovidius[1] heldendichtswijs, overheerlijk en leerrijk, inzonderheid ten spiegel van reukelooze stouten, uitgebreid. De melkachtige[2] tong van den heiligen oudvader Lactantius, de zielen, niet door den Heidenschen melkweg naar Jupijns hof, maar door Kristus Jezus, den weg des heils, naar het beloofde vaderland, daar honig en melk vloeit, en het paleis van God den Vader wijzende, zegt: „dichters verzierden geene geschiedenissen, maar overbloemden de geschiedenissen met eene zekere verwe; naardien een dichters-ampt hier in vereischt warachtige geschiedenissen, in eene andere gedaante van ter zijde, met eenig voegelijk cieraad over te voeren." Want d' onde fabelen der Egyptenaren en Grieken begrijpen in zich de kennis der geschiedenissen, nature, en zeden; welke driederhande kennis, onder het overkunstig tapijtwerk van Faëtons fabel, d' allerheerlijkste van Nazo's Herscheppinge, gebloemd en overschaduwd wordt, om, gelijk Horatius zegt, het oorbaar met den honig van vermakelijkheid liefelijk te mengen, te matigen, en ruwe onbeslepe zinnen te schaven en te wetten. Mij gedenkt, dat van wijlen de doorgeleerde heer Vossius tegens mij zeide: „indien mijne pen Ovidius' Herscheppinge op het papier ontvouwde, het zoude blijken, dat nooit geleerder boek dan Ovidius' Herscheppinge aan den dag kwam." Het kan hierom niet ongerijmd schijnen, dat mij lustte treurtooneelwijs te bespiegelen dit voorbeeld van Faëton, waarin de bovengemelde driederhande kennis uitschijnt. Aldus houden de historykundigen, dat Faëton een zeker konings zoon was, die, te wagen langs Padus' oever, den stroom der Celten, rijdende, in dien stroom kwam te storten, en van zijne zusteren zoo jammerlijk beklaagd werd, dat ze, verstokt en stom van rouw zittende, in popelierboomen schenen te veranderen. Plutarchus zegt in Pyrrhus, dat d' eerste koning der Thesproten en Molossen, na den wereldvloed, Faeton hiet, bij Lucianus, in zijn gesprek van het starrekijken, hierom den zoon der zonne geacht, wien de zonnewagen werd toegestaan, naardien hij, d' eerste van allen, den loop der zonne naarspoorde. Natuurkundigen zeggen, dat Faëton de zoon van de zonne en Klymene genoemd wordt, naardien hij, volgens zijnen naam in het Grieksch, brand en hitte beteekent, die uit de zonne spruit. Klymene bediedt het water. Wanneer nu de zon de dampen ontsteekt, dan openbaart zich de hitte, omtrent den herfst, bijkans onverdraagzaam, en die, na het uitbarsten van bliksem en donder, door den slagregen verkoelt; waarom gezegd wordt, dat Jupiter Faeton uit den wagen klonk[3]. Staatkundigen en zedevormers leeraren door Faëtons fabel, dat de heerschappij van hooge staten alleen aan wijzen en voorzichtigen, en niet aan wulpen en onbeslepe harssens, te betrouwen staat; naardien aan het wel en kwalijk regeeren het heil en onheil des volks hangt. De goddelijke Plato mocht hierom met recht zeggen: „Wij zullen de moeders en voësters vermanen, den jongen knapen uitgeleze fabelen te vertellen, en hunne gemoeden naarstiger met fabelen dan met handen te fatsoeneeren." Wat nu deze tooneelwijze belangt, dit treurspel is niet eenvondig en doorgaans[4] eenen zelven toon van droefheid houdende, maar ingewikkeld, dat is ongelijk van toon. Blijschap en droefheid steken op elkandere af. De hartstochten, liefde en gramschap, hoop en wanhoop, woelen en barnen heftig, door d' onderlinge bloedverwantschap van ouderen en kinderen, den nood bij hemel, aarde en zee geleden, en schrikkelijken overgang van geluk in ongeluk, machtig onverzetbare gemoeden schrik en meêdoogen in te boezemen. Het zoude mij lusten, dit breeder t' ontvouwen, maar de schouwburg schuift de gordijnen op, en Klymene met hare kinderen, voor Febus' hof, te voorschijn komende, gebiedt me te zwijgen, en aandachtig toe te luisteren.

[1] In zijne Metamorfozen of Herscheppingen, met wier vertaling Vondel zich onledig hield. Zie later. — [2] Min gelukkige zinspeling op 's mans naam van 't Lat. lac, lactis, d. i. melk. — [3] sloeg. — [4] op den duur.

INHOUD.

Faëton, Febus' en Klymenes zoon, van oom Epafus, Jupijns en Isis' zoon, getergd en beschimpt, over d' onkunde aan zijnen vader, hem van Klymene (zoo de schimper uitstrooide) toegelegd, bidt de moeder, dat ze hem toch zijnen rechten vader toone, hetwelk zij belooft. Hier op trekt ze, met den zone en hare drie dochteren, Faëtuze, Lampete, en Febe, uit Æthiopië door Oostindië, naar Febus' hof en den opgang der zonne, daar Febus haar en de kinders wellekomt, Faëton verzekert, dat hij zijn eigen vader is, en, tot een onderpand van dien, met eenen hoogen eed zweert den zoon te schenken, wat hij op zijnen vader zal begeeren. Faëton eischt reukeloos, den zonnewagen éénen dag te mogen regeeren, hetwelk Febus hem ongaarne, doch door den hoogen eed verbonden, ten leste inwilligt. Faëton stijgt hier op vrolijk te wagen, rukt voort, en, onbedreven in het mennen der zonnepaarden, verbijsterd, mist de rechte heerbaan, en helpt de paarden, ten bederve der wereld, aan 't hollen. Jupiter werd hierom van Juno en den Hemelraad gedwongen, dien brand te blusschen, en treft den reukeloozen wagenaar[1], dat hij in den Padus (sedert den Eridaan naar hem genoemd) nederplompt, daar de moeder en gezusters met Cycnus, het begraven lijk beklagen, en Klymene hare dochters in popelierboomen, Cycnus in een zwaan ziet veranderen. Febus, in zijnen rouwe van de Goden beklaagd en treurig, laat zich eindelijk troosten, en gaat hene, om den gerabraakten zonnewagen te herstellen, en weder te regeeren.

Het treurtooneel is Febus' hof. Het treurspel begint met den opgang, en eindigt met den ondergang en de lijkstaatsie van Faëton.

PERSONAGIËN.

KLYMENE, Faëtons moeder.
FAËTON, Febus' en Klymenes zoon.
ZONNELINGEN, Febus' en Klymenes dochters.
REI VAN UREN.
FEBUS.
JUNO.
DE HEMELRAAD.
DE FAAM.
JUPITER.

Faëton of Reukelooze Stoutheid.

EERSTE BEDRIJF.

KLYMENE, FAËTON, ZONNELINGEN.

KLYMENE.

O Faëton, mijn zoon! en gij, drie Zonnelingen,
Gezusters! hier is 't hof des Gods, die alle dingen

[1] wagenmenner, voerman.

Bezielt en leven schenkt en voedt en onderhondt.
Hier rijst het Zonnehof, van Muleiber[1] gebouwd,
Toen hem de Hemelraad[2] en bouwheer innewijdde.
Waar 't wonder, zoo Jupijn dit wonderwerk benijdde,
En met den bliksem eens beroofde van dien glans?
De bouwheer, vierig in dien arbeid, hing bijkans
Aan dit gestiebt al 't ëelst wat Oosten kon bevatten,
En plonderde Indus' kust en China van haar schatten.
Pactool[3] en Ganges, alle eilanden boôn de hand,
Ten bouwe, en zweetten goud, gesteente en diamant.
Natuur, gedoken in het ingewand der aarde
En blinkende aderen van rijke mijnen, spaarde
Noch zweet, noch kosten, om dit hof te zien volwrocht.
Nu ziet go 't werkstuk, dat gij met verlangen zocht.

FAËTON.

Klymene, moeder! ei, wil uwen zoon verschoonen,
Mijne enkle bede was, gij woudt me vader toonen;
'k Verlang naar Zonnehof, noch star, noch rijzend licht,
Het rijz' zoo schoon het wil; 'k verlang het aangezicht
Van mijn Heer vader eens met kennisse t' aanschouwen.
Dat had Vrouw moeder mij beloofd. Zou mijn betrouwen
Mij missen? liever wenschte ik nooit de zon te zien,
Den vader van den dag!

KLYMENE.

O, zoon! bedaar. Misschien
Verwenscht uw mond hetgeen uw hart wenscht. Leer beda-
(ren.

FAËTON.

'k Versta dit niet. Belieft Vrouw moeder t' openbaren
Waarin hij dwaalt, die van verlangen kwijnt en sterft,
Zoo lang het oog 't gezicht van zijnen vader derft.

KLYMENE.

Nu zet uw hart gerust, mijn zoon! wij zijn al nader
Bij vader dan gij weet. Ik noemde u flus den vader,
Den God, die 't al verlicht en voedt en leven geeft.

FAËTON.

Vrouw moeder! is het waar? och! is het waar? zoo leeft
Ter wereld niemand zoo gelukkig en zoo blijde.
De blijschap opent al mijne aders. Och! ik lijde,
Van blijschap dronken, schier een doodelijke smart.
De vreugde zet teffens al de geesten van het hart.

ZONNELINGEN.

Vrouw moeder! is het waar? Wat hooren wij? Ontvingen
Wij hierop uit uw mond den naam van Zonnelingen?

FAËTON.

Vrouw moeder! is het waar? bezweer dit, vast en trouw.

KLEMENE.

Mijn kinders! hoort. Zoo waar als ik de zon aanschouw,
Die alle dingen ziet: ik zwere u, bij die stralen,
Waarbij de levenden hun geest en adem halen,
De vader, die het licht aan al de wereld deelt
En schenkt, heeft u bij mij gewonnen en geteeld.
Verziere ik dit, zoo moet dit hart meineedig kwijnen,
En na deze uur geen zon mijn aanschijn meer beschijnen.

FAËTON.

Gelukkig is de zoon, die nu zijn vader kent!
Nu leve en zweve ik in mijn eigen element.
Schep moed, o Faëton! gij steigt in 's Hemels daken.
De bergen zinken in 't verschiet. Mijn voeten raken
Geene aarde. O, zonnebloem, o zonnetelg! schep moed:
Gij sproot uit hemelsch zaad, met een uit sterflijk bloed!
Schept moed, gezusters! Hoe? is u de moed bezweken?

ZONNELINGEN.

Wij staan verstomd. De vreugd belet den moed te spreken.

FAËTON.

Nu durf oom Epafus mij niet verwijten, dat
Vrouw moeder mij bedriegt en Febus' afkomst schat,
En, zonder grond en slot, hem mijnen vader noemde.
Laat Isis' zoon, die op Jupijn zijn vader roemde,

[1]Anders Vulcaan. — [2]De twaalf zoogenaamde groote Goden. — [3]Als goudstroomen.

Nu zwijgen! mij genoegt, dat ik mijn vader ken,
En zeker d' afkomst van dien grooten Febus ben.

KLYMENE.

Och, kinders! 'k wensche, dat u 's rechten vaders kennis
Tot eeuwig heil gedije, en niet tot schade en schennis.
Verheft uw hart niet. Schuw de hovaardij vooral.
Vermijdt vermetenheid, die menig brocht ten val.
Het past den pauw uit trots den staart om hoog te steken:
Maar nauwlijks heeft hij op zijn voeten neêrgekeken,
Of al de moed zijgt neêr, zoo hoog de staart eerst rees.
Is God uw vader? 'k ben uw moeder. Och, ik vrees!
Wat ging mij over, dat ik u den vader meldde?
Schoon basterd Epafus u basterdkinders schelde,
En vondelingen, bij den weg geraapt in 't slijk;
Het waar veel nutter dit verwijt en ongelijk
Te lijden, dan bezorgd te vreezen en beseffen,
Dat ge op dien hoogen stam verwaand u mocht verheffen,
En met uw lijfsgevaar een reukloos stuk bestaan,
Dat, duizenden om een, ten ergste mocht beslaan.
Helaas, mijn kinders! och, had moeders mond gezwegen!
Wat baat de kennis van een waarheid, die geen zegen
Maar vloeken naar zich sleept? De Hemel zij uw stut!
De waarheid is wel goed, doch elk niet even nut.
De vader Febus wil u met zijn licht geleyen!

ZONNELINGEN.

Hoe, moeder! hoe, is 't ernst? is 't nu een tijd van schreyen?
Wat komt u over? Zijt gij van verstand beroofd?
De zon scheen nooit zoo schoon op uwer kindren hoofd
Als nu. Gij zult uw zoon en dochters rijk besteden.
Nu worden ze van elk bewyrookt, aangebeden,
Als telgen, voortgeteeld uit hemelsch zonnezaad.
Ai, wisch de tranen van de kaken. Moeder! laat
Ons heldre blijschap niet beneveld van uw tranen.
Dees kennis zal uw zoon den weg ten Hemel banen,
Langs vaders heerbaan, op het lang bereden spoor.

FAËTON.

Dat 's recht. Nu groeit mijn hart. De vader reed me voor.
Zou een rechtschape telg van haren stam veraarden?
Nu schuwe ik d' aarde omlaag en volg de Zonnepaarden,
Zij voeren mij zoo hoog, dat Epafus zich schaam',
Als hij den aardboôm hoort gewagen van mijn naam.
Brengt lauwerblaân. Bekranst mijn hoofd met vaders lover!

KLYMENE.

(over.
Mijn zoon! het was mijn schuld: mij kwam een zwakheid
Een donkre inbeelding viel mij, als een mist, op 't hart.
Maar laat ons Febus' hof bespiegelen[1]. Hier tart
Een onwaardeerbre kunst den rijkdom van de stoffen.
't Vernuft van Muleiber heeft net natuur getroffen
Naar 't leven, daar het oog zijn Godheid in aanschouwt.
De pijlers dragen 't hof ten Hemel. Klinkklaar goud
En barnsteen gloeyen hier en schitteren, als vlammen.
Het sneeuwwit elpenbeen geeft dak. Op heldre krammen
Van diamanten draait de valdeur, dat het kraakt.
Daar zien we, hoe de zee op strand haar golven braakt,
En met hare armen al den aardkloot weet t' omvangen,
Waarover 't rijk gewelf des hemels werd gehangen.
De blauwe Zeegoôn, op den Oceaan gesneên,
De grijze Tritons en God Proteus, nooit in één
Gedaante, en ander spook, in 't zeeschuim, niet te temmen,
Op walvisch en dolfijn en schulp, het diep bezwemmen.
De blanke Doris voert haar dochters aan den rei.
Het aardrijk draagt er stad en bosch en allerlei
Gedierte en ongedierte en akkergoôn en vlieten
En bergen, dicht voor 't oog, of die allengs verschieten.
De starrehemel drijft om hoog, gerust en blij.
De hemelteekens staan gemaald op elke zij.

ZONNELINGEN.

De kunst van Muleiber is hier in top voltogen.

FAËTON.

Nu hoop ik vader zelf t' aanschouwen met mijne oogen.

[1]beschouwen.

KLYMENE.

Hij is voorhanden; maar gij moogt in dezen staat
Hem niet genaken. Fluks, verander uw gewaad.
Gij en uw zusters moet uw lichamen beslingren
Met regenbogen, schoon geweven met haar vingren,
Vol zonnestralen, rijk van kleuren, in het oog
Zoo hemelsch geschakeerd, gelijk de hemelboog
Ons toestraalt, als het licht der zonne door wil breken.
Nu, kinders! rept u. Wilt gij vader Febus spreken
En hem behagen, neemt te hulpe al wat gij kunt.
De kleeding maakt den man. Elk spoede zich. Zoo munt
Het kroost der Goden uit. Zoo ziet men jonge loten
Den goddelijken stam gelijken, daar ze uit sproten.
Bezwaait mijn leden met dees blauwe wolk, bezaaid
Met goude starren, van stroomjofferen genaaid.

ZONNELINGEN.

Als vader nu verschijnt, om mondgemeen te worden[1]?

KLYMENE.

Dan wil ik voortreên. Gij, mijn dochters, past met orden
Te volgen, Faëtuze in 't midden van u dry,
Lampete en Febe, naar heur orde, aan elke zij,
Gelijk een halve maan, om uwe moeder heue,
Of Vader u hierop genadiger beschene.

FAËTON.

Vergeet ge Faëton?

KLYMENE.

Gij zult mijn slinke hand
Bekleên, beneden mij. Men houde driewerf stand
En kniele driewerf neêr, wanneer we God genaken,
Doch langzaam, niet te dicht. Hij is te sterk in 't blaken
En stralen uit zijn troon; dies slaat het aanzicht neêr.
Genaakt oodmoedig; want Gods majesteit is teêr,
En lijdt geen schimp noch hoon. Verwacht een gunstig tee-
Waarmeê de Godheid u gewaardige te spreken. (ken,
Maar luistert: 'k hoor een galm en vrolijk zanggeluid.
De hemelsche Uren treên ten hemelrei vooruit.
Vertrekken we aan een zijde, en matigt uw verlangen.
De vader Febus zal, op deze lofgezangen,
Ten troon verschijnen en verhooren ons verzoek.
Nu luistert toe, en houdt u stil om dezen hoek.

REI VAN UREN.

Ie ZANG.

Verheffen we eenstemmig, met lofgedicht,
Den oorsprong van licht en leven,
Hoog verheven,
De Godheid, der starren luister en licht,
Die rondom zijn aanschijn zweven,
Aangedreven
Van een dankbaar hart, vol vreugd,
Voor 't genot van al zijn deugd.
Nu laat ons God Febus vieren,
Besteken, en vercieren
Met laurieren!

Ie TEGENZANG.

Het opperste rijkshoofd op 's hemels troon
Verheerlijkt hem naar zijn waarde,
En vergaârde
Oneindigen zegen in zijnen zoon,
De blijschap der welige aarde;
Want zij baarde
Jaarlijks vruchten uit haar schoot,
En verzaadde 's menschdoms nood,
Gekoesterd door Gods vermogen,
Die neêrstraalt voor alle oogen
Uit den hoogen.

IIe ZANG.

De nachtegaal, enkele stem en pluim[1],
Gemoet hem alreê van onder
In 't byzonder,
En smeekt God, dat hij toch de kimmen ruim',
En oprijz', gelijk een wonder,
En doorgronder
Van al wat de nacht verbergt.
Hij, tot opstaan aangetergd,
Zal endlijk te voorschijn komen,
De slaapzucht en de droomen
Innetoomen.

IIe TEGENZANG.

Hij zal haast verschijnen in zijne pracht
Van purper, met goud doorslagen,
Voortgedragen
Op eene klaar blinkende fenixschacht,
Gekroond, op Jupijns behagen,
Het zal dagen
Uit karbonklen van zijn kroon,
Zes paar even rijk en schoon.
Zoo zwaait hij een torts van geuren,
Voor wierook uit te keuren,
Schuw van treuren.

IIIe ZANG.

Zoo zet hij zich op een smaragden troon,
Die d' eeuwigheid kan verduren.
Dagen, uren,
En jaren bewaken het schoonste schoon.
Lent, Zomer, Herfst, en de sturen[2]
Koude en guren[2]
Winter, wreed van aangezicht,
Houden wacht om 't heilig licht,
Dat zich hoog in goud zal zetten,
En staven goude wetten,
Zonder smetten.

IIIe TEGENZANG.

De nacht verdwijnt, om den morgenstond
Te wekken. De rozeknoppen,
Zoet op droppen,
Verlangen, den dauw met open mond
Te drinken, als 't licht komt stoppen
's Hemels toppen
Met zijn kracht en heerlijkheid,
En ontzagbre majesteit,
Van Godheên en menschentongen,
Ter dankbaarheid gedrongen,
Toegezongen.

TWEEDE BEDRIJF.

FEBUS, KLYMENE, FAËTON, ZONNELINGEN.

FEBUS.

De nanacht duurt nog; mensch en dier en vogel rusten,
Op bed, in hol en boom, langs d' Oosterlingsche kusten.
De nachtegaal alleen, die zingende volhardt,
Getuigt, dat hem dees naam[3] met recht geschonken werd,
Dewijl hij, eer mijn torts de schaduwen komt storen,
Vóór dag, vóór dauw, zijn stem schakeerende elk laat hooren,

[1] in gesprek te treden.

[1] Verg. Tesselschades „een zingend vedertje en een gewiekt geluid". — [2] Voor sture en gure. — [3] Nam. die van nacht-zanger.

In 't Indiaansche rijk, dat vorst noch winter kent
Maar eeuwig bloemen draagt, en daar de blijde lent
Gedurig kwinkeleert, de rozen nimmer sterven,
De zomer eeuwig riekt, de levendige verwen
Van goud en purper, op de vogelpluim gesprengd
En tot tapijt gewrocht, getuigen wie haar mengt,
Verdrijft, en wrijft, en weet zoo hemelsch te gebruiken,
Dat alle kunstenaars en kunstpenseelen duiken,
Het licht aanbidden, en uitroepen: al ons werk
Is doof, en niet dan schijn. De zon, de kunst te sterk,
Blijft overwinner in dees renbaan, daar wij sliepen.
Zoo klonk Iö Pæan, toen alle tongen riepen:
Men loof den schutter, die den Python vellen kost.
Men offre stieren. Eén heeft duizenden verlost,
De lucht, en 't land, en al het Aziaansch geweste
Gevaagd van zulk een stank en vloek en Helsche peste.
Alle akkers lagen vuil, onvruchtbaar, en verrot.
Dat heerlijk heldenwerk vereischte alleen een God.
Geen sterflijk mensch dorst ooit eens droomen, eenmaal den-
Dat gruwzaam landgedrocht te naderen, te krenken. (ken
Het dekte heuvels met zijn krullen, wijd gespreid.
Men zag de heemden en de bergen afgeweid
Van zwart en blauw venijn. De doorne en distel wiesen
Alle oogsten over 't hoofd, en staken fel, als spiesen.
Het onkruid overwon het uitgelezen zaad.
Gansch Oosten schreide. Ik nam mijn trotsch geweer te baat,
Mijn koker, zwanger van geslepe en spitse pijlen, (len,
En schoot, en trof. De draak ontwaakte, en, eerst aan 't kwij-
Daarna aan 't schniflen en schnimbekken, sprong op sprong,
Nam teffens al 't vergift op zijn driepunte tong,
En spalkte blikken op, gelijk een barrenoven[1].
Mijn vlengels voerden mij gezwind en snel naar boven,
Zoo hoog, dat hij vergeefs de groene gal uitbraakt.
Toen weder op hem afgestegen, hem genaakt,
En, eer de leste pijl gespild was en verschoten,
Gaf 't gruweldier den geest. Daar lag het uitgegoten,
Zoo lang gelijk het was. Toen zong al 't veldgespan
En danste en blies klaroen en bromde: Iö Pæan!
Bewyrookt, kroont en kranst Apollo, den verpletter
Des schrikkelijken draaks, gesmoord in bloed en etter.
Maar, laas! d' ondankbaarheid der menschen is zoo groot,
Dat elk Gods weldaad en het redden uit den nood
Vergeet, in stede van altaar en kerk te stichten,
Om door godsdienstigheid ons Godheid te verplichten;
Dies vinden wij geraân het Pythisch feest in zwang
Te brengen, naar den naam van d' overwonne slang:
Wat jongling zich den boog te handlen laat behagen,
Of overwinner blijft, in 't rennen met den wagen
Door 't stuivend stof, of snelst den loopprijs wint te voet,
Dien zal men kransen met den grooten lauwerhoed[2],
En met klaroen en zang ten offerdisch geleiden.
Maar wie genaakt ons dus eerbiedig, eer we scheiden?

KLYMENE.

Genade, Apollo! God Apollo, zijt gegroet!
Zijt anderwerf gegroet. en driewerf, hemelgloed
En eenig oog, waarop de Goôn en menschen staren!
Men eere u billijk met gezangen en altaren
En offeranden; want wij leven door Uw kracht:
Waar gij uw aanschijn dekt is 't eenwig, eenwig nacht.

FEBUS.

Wie groet ons onverwacht door haren sluyer hene?
Ontdek uw aanschijn. O, mijn wederzon Klymene!
Genaak ons vrij; en gij, getrouwe Hoftrouwant!
Ontvang dees fakkel, die te klaar schijnt, uit ons hand.
Ook willen we ons perruik wat matigen in 't pralen:
Zoo mogen we ongekwetst uw aangezicht bestralen.
Mijn schoone! in 't lauwerbosch, gelijk een tegenzon,
Gekust en weêrgekust, toen liefde een God verwon,
En geen omhelzen, geen lief koozen hem verveelde,
Tot hij uit uwen schoot vier lieve kinders teelde,

[1]brandende oven. — [2]lauwerkrans.

Waarin de blozendheid van hunnen vader bloost,
De Godheid, licht gekend in zijn natuurlijk kroost.
Wij wenschen hen te zien in heerlijkheid voltogen.

KLYMENE.

Zij knielen schaamrood en beschaamd voor vaders oogen.

FEBUS.

Getrouwe gemalin! genaak ons, blijf niet schuw;
Dat ik u wellekoome, omhelze, en kusse. Nu,
Mijn kinders! kust dees hand, waarmede ik moeder trouw-
Een trouw, die wettig mij in eeuwigheid nooit rouwde. (de,
Wat oorzaak drijft u hier, zoo hoog in 't Oostpaleis?
Wat heeft uw hart beweegd tot zulk een zware reis?

KLYMENE.

De smaad, onschuldig van oom Epafus geleden.

FEBUS.

Veraardt mijn broeder dan van vaders aard en zeden,
Die, ieder even na, geen recht tot klagen geeft?

KLYMENE.

De smaad, dus lang geleên, is zeker t' onbeleefd.

FEBUS.

Wat stof wordt hem besteld, dat hij onze afkomst lastert?

KLYMENE.

Hij scheldt uw Faëton uit haat en nijd een bastert,
En deze uw dochters een onwettig snood gebroed.
Dat staat me op hartewee en tranen. Vader! moet
Dit langer duren, 'k zal van rouw mijn hart verteren.

FEBUS.

Durf Epafus zoo trotsch mijn hemelsch zaad braveeren?
Dat lijde ik nimmermeer. Hoe wordt zijn geest zoo vlug?
Niet hooger, Epafus! zie om; ai, zie terug!
Hoe hiet de maagd[1], en hij, die haar met kracht schoffeerde,
In eenen dikken mist, toen ze in een koei verkeerde,
Al wordt ze, in koeyeschijn, bewyrookt aan den Nijl?
Wie andren t' onrecht kwetst, wordt met den zelven pijl
Naar recht en reden weêr in 't hartepunt getroffen.
Wat mag die booswicht, een gevloekte basterd, stoffen!
Een die zich zelven niet wil kennen, wordt gekend
Van andren, die hij met zijn lastertonge schent.
Hoe dus? 'k zie d' oogen van mijn kindren overloopen.
Schept moed! uw vaders hart staat voor u allen open.
Hij kent u alle voor zijn zaad en wettig bloed:
En twijfelt ge aan mijn woord, en kunt ge op dezen voet
U niet verzekren, eischt al wat ge zondt begeeren
Ten onderpand. Mijn zoon, eischt onbeschroomd! Wij zwe-
Bij Pluto's jammerpoel, het Heiligst, daar de Goôn (ren
Hun eed bij staven: 'k zweer u heilig, bij mijn kroon
En hoofd, al wat ge wenscht zal vader u niet weigren.

FAËTON.

Heer vader! gun me en laat me op uwen wagen steigren,
En éénen enklen dag uw paarden voeren om
Den aardkloot. Epafus zal, voor dees glorie stom,
Verbluft en schaamrood staan en zeil en bloedvlag strijken.
Zoo rake ik boven wind. Zoo moet die stoffer wijken.

KLYMENE.

Och, zoon! wat eischt ge? Zijt ge van verstand beroofd?
De vader ziet u met den nek aan, schudt het hoofd
Wel driewerf achter een, gaat hene, en stampt van tooren:
Nu is het uit met ons. Hij weigert u te hooren.
Hij staat verbaasd van schrik, om dien gestaafden eed.
Helaas! wat gaat ons aan? Van bangheid breekt me zweet
En bloed uit. Schrik bevangt en schudt uw moeders leden.
Waartoe vervoerde ik u? Daar komt hij herwaart treden,
Verbolgen en bedroefd om zulk een stouten eisch.

FEBUS.

Och, Faëton, mijn zoon! indien ge een aartspaleis,
Een Oostersch erfleen[2] verzocht, naar stijl en orden;
Of wondt ge uw lichaam met een kleed van licht omgorden,
Het waar u toegestaan. Nu kwetst me naberouw.
Gij overschrijdt uw perk. Berâ u met Mevrouw,

[1]Iö. — [2]erflijk leengoed.

Uw lieve moeder, eisch onoverwinbre standers
En moedigheid in 't veld, een goudmijn of iet anders,
Een konings dochter, die geen gade[1] in schoonheid kent;
Maar, wat gij eischt, bewaar uw eigen element!
Het lot van sterflijkheid is u te beurt gevallen;
Gij kent mijn wagen niet, noch mijne paardestallen,
Noch paarden, noch de baan, die mij te rijden staat.
Jupijn, die werelden met zijnen bliksem slaat,
Kan zelf de wielen niet bestieren noch regeeren:
En wie is machtiger dan 't hoofd der Hemelheeren?

FAËTON.

Heer vader! 'k hoû me vast aan uw gezworen eed.

FEBUS.

Och! eed, te roekloos voor een reukloos kind gereed!
Zal nu een God zijn eed verloochenen en schennen?
Lichtvaardig weifelen? Wie zal zich niet gewennen,
Op zulk een voorbeeld, voort te varen los en valsch,
Om dien gestaafden eed te halen door den hals?
Vrouw moeder! zie uw zoon, is 't mooglijk, om te zetten.
Zie toe, hij zal uw huis met éénen slag verpletten;
Beweeg hem af te staan van zulk een dol verzoek!

KLYMENE.

Wat gaat u over, zoon? Wilt gij uw vaders vloek
U laden op den hals, en Epafus verblijden?
Hoe zou hij groeyen in uw ondergang en lijden!
Verander van beraad: gij zijt een sterflijk mensch.

ZONNELINGEN.

Heer broeder! geef gehoor: ontsla u van dien wensch,
Heer vader van dien eed. Och, of ge lager draafde!

FAËTON.

Ik hoû mij aan den eed, dien vaders mond mij staafde;
Ik keer me aan moeder noch aan zusters 't minste niet.

ZONNELINGEN.

Zoo helpt ge moeder en uw zusters in 't verdriet.

FAËTON.

'k Wil vaders, moeders, en der zustren eer verheffen.

KLYMENE.

En komt het ongeluk uw hoofd, mijn kroon, te treffen,
Zoo stort ge met uw hoofd voorover in het slijk.
Gij zijt mijn troost op aarde en uwer zustren wijk
En vrijburg. Kunt ge uw lot, dat heerlijk is, gebruiken,
Geen morgenrozen op haar steel zoo schoon opluiken,
Als ik en gij en uw drie zusters. Geef gehoor!

FAËTON.

Het lust me, 't vall' hoe vall', het vaderlijke spoor,
Het gouden zonnespoor te volgen, en te zwaayen
Rondom den hemelkloot, al zou er 't hoofd af draayen,
En d' oogen in het hoofd van schemeren in 't licht.

KLYMENE.

Och, zoon! God Febus laat van rouw zijn aangezicht
Neêrhangen op de borst, en wordt ge niet bewogen?
Aanschouw dees borsten! Och, gij hebt zoo jong gezogen,
En zoogt me met de melk het bloed van 't zuiver hart,
Waaronder ik u droeg, veel maanden lang, met smart;
En deze uw zusters zijn met u de borstgenooten,
Gedragen onder 't hart, waaruit gij zijt gesproten,
Van eenen zelven stam, één Godheid. Zie haar aan:
Zij schreyen. Vader zelf, een God, vaagt traan op traan
Van 't aanschijn, dat nu zweemt naar 's hemels regenbogen.
Een wolk van droefheid houdt zijn helderheid betogen.
Heer vader! geef uw zoon toch reden van 't gevaar,
Het onweêr, dat hem dreigt; misschien of hij bedaar'.

FEBUS.

Mijn waardste zoon! gij ziet uw moeder, rood bekreten,
Uw zusters doodsch van schrik. Wat durft ge u nog verme-
De zonnebaan loopt eerst zoo steil en recht omhoog, (ten?
Van 's aardrijks kimmen naar den starrenlichten boog,
Dat zelfs de paarden, in den koelen uchtend, weigren
Het spoor te houden, en bezwijken onder 't steigren.

De renbaan, midden aan het hemelsche gewelf,
Legt zoo veel hooger van den aardkloot, dat mij zelf
Het hart in 't lichaam beeft, en popelt onder 't varen,
Wanneer ik neêrzie naar den aardboôm en de baren.
In 't einde helt de weg voorover, en begeert
In 't nederrijden een gematigdheid, volleerd
Op 't onbekende spoor; en Tethys, vol verlangen,
Gewoon mij 's avonds in haar open schoot t' ontvangen,
Bestorf, uit vreeze dat ik niet, met paard en wiel,
Voorover nederplompte en in haar golven viel.

KLYMENE.

Och, zoon! hoor vaders les; laat zijnen raad u raden.

ZONNELINGEN.

Och, broeder! geef u niet op doodelijke paden.

FEBUS.

Nu let eens, hoe de kloot des hemels eenwig draait,
En ommezwindelt met zijn kringen, dicht bezaaid
Van starren. Durft ge u in die wielingen begeven?
Dàn moet men tegens stroom, dàn tegens wind opstreven,
Niet zonder doodschrik voor het breken van een rad
En wagenbreuk, indien het rijtuig berst en spat.
Genomen, 'k gunde u los op mijne beurt te reizen;
Wat ging u aan, indien de wagen kwam te deizen?
Men eert daar geenen God, in kerken en in steên.
Het zonnespoor loopt door gedierte en ondier heen.
De weg is afgemerkt[1], om nergens af te dolen.
Hier loeit de Stier, daar brult de Leeuw uit zijne holen.
Ginds dreigt u Schorpioen, met zijnen langen arm, (scherm
En Kreeft, die d' armen buigt recht avrechts. Vecht en
Eens tegens Schutters, fiksch om recht in 't hart te raken.
Wat dunkt u? waar 't niet nutst dien hemeltocht te staken,
En stil gebleven in uw eigen element?
Ook zijt ge 't mennen van mijn paarden niet gewend,
Die vreeslijk vier en vlam uitblazen onder 't rollen;
Wanneer ze hard van bek, geraken aan het hollen,
Dan luisteren ze noch naar voerman, noch naar toom.

KLYMENE.

Och, zoon! bedenk u, en ontsla mijn hart van schroom.

ZONNELINGEN.

Ai, wil toch moeder en uw zusters niet bedroeven!

KLYMENE.

Helaas! mij hart bezwijkt, genepen als met schroeven.

FEBUS.

Mijn zoon! bedenk u nog; 't is nog bedenkens tijd.
Bedien geen lastig ampt, dat gij niet machtig zijt.
Verkies het veiligste. Eischt ge een pand, uwe eer ten goede,
Waarbij het blijkt, dat gij gewis uit onzen bloede
Gesproten zijt, opdat geen lastertong u tart;
Mijn zoon, ik toon het u. Dit vaderlijke hart,
De vaderlijke vrees getuigt het. Hoor uw vader!
Uw ongeval raakt hem en moeder, niemand nader.
Bezie uw vader stijf in 't hart door d' oogen heen.
Daar kwetst me, Faëton! uw moeders druk meteen.
Gij kunt bij dezen tocht niet winnen, maar verliezen.
De hemel, aarde, en zee staan open. Gij moogt kiezen,
Te kusse en keure[2] gaan. Dit eenig bidde ik af.
Gij eischt geen Godsgeschenk, maar een gewisse straf.
Waarom omhelst ge mij? dat smeeken is verloren.
Wij hebben eenmaal bij den jammerpoel gezworen, (wroegt[3],
'k Ontzegge uw eisch niet, schoon mijn hart inwendig
Maar wenschte alleen, dat ge u in 't eischen wijzer droegt.

KLYMENE.

Ik zorg, ik zorg, gij zult dien stouten tocht beklagen!

FEBUS.

Waar blijven d' Uren? Voort! spant in, spant in den wagen!
De dageraad breekt aan. De morgenstar verschijnt,
En jaagt de starren voor. De bleeke maan verdwijnt.
Men brenge een balsemglas. Genaak, mijn zoon! zoo blijke
Mijn liefde, dat ik u het aanzicht overstrijke,

---

[1] weêrgâ.

[1] afgepaald. – [2] Anders kust en keur. – [3] wraakt, misprijst, beschuldigt.

En voor de gloênde vlam besehntte. Nn, mijn zoon!
Aanvaard mijn fakkel. Laat mijn diamante kroon
U kronen; kan ik ze u betrouwen zonder tranen!
Onnoozle jonge knaap, geef 't vaderlijk vermanen
Ten minste nog gehoor, hoe blind n d' ijver port.
Gebrnik de zweep, doch schuars, en hoû den teugel kort.
Zij loopen willig nit hun aard, als snelle stroomen,
Men kan ze in 't rennen pas met arbeid innetoomen;
Vermij te rijden langs den weg, die regelrecht
Door vijf starriemen loopt en voor n open legt;
Naardien mijn heerbaan breed en dwers valt, nochtans bin-
Drie hemelriemen blijft. Gebruik verstand en zinnen; (nen
Vermij de Zuidas en het Noordsche Berespoor,
En volg mijn heldre streek. Hier reed n vader voor.
Zal aarde en hemel elk van pas nw warmte deelen,
Hoû niet te hoog, noch ook te laag met nw gareelen:
Want rijdt ge hoog, zoo steekt nw torts den hemel aan,
En rijdt ge laag, zoo ziet gij d' aarde in kolen staan.
De middelweg alleen is veilig, hoe men rijde.
Vermij de Slang aan d' een, 't Altaar aan d' andre zijde.
Blijf binnen uw bestek van wederzij vooral,
Al 't overig bevele ik 't haehelijk geval,
Dat helpe en hoede u voort, in 't op en nedervaren,
Beware n beter, dan ge u zelven kunt bewaren!

KLYMENE.

Och, zoon! onthoû dees les en vaders wijzen raad.

FEBUS.

Gij ziet nn, hoe de nacht in 't Westen ondergaat.
Nn toef niet langer; want de schaduwe is gescheiden.
De dageraad verschijnt. Men mag niet langer beiden.
Aanvaard den teugel; doch, laat ge n van vader raân,
Zoo laat, het is nog tijd, den zonnewagen staan!
Gij hebt het vaste land nog onder uwe zolen,
En zit nog niet. Laat mij den wagentocht bevolen,
Daar gij t' onnoozel dus, ter kwader tijd, naar haakt.
Zie met gernstheid aan, eer nw bederf genaakt,
Dat ik den aardboôm met mijn hemelsch vier verliehte.

FAËTON.

Heer vader! met verlof, 'k bedanke u. Gij verpliehtte
Mij eenwig door dien raad. Dit eenige is mijn beê:
Zend mijn Vrouw moeder, en haar schoone dochters meê
Al sluimrende in een wolk, naar Padns. Dat 's mijn haven;
Daar legt het vrolijk hart van Faëton begraven.
Ik hoop ze aan d' oevers daar t' ontmoeten, en sla voort.
Nn moeder! znsters! dat 's u venr, door deze poort.

REI.

Ie ZANG.

Wat is de kinderliefde krachtig,
En onderliefde kond en kil!
Wie kan dit onderling geschil
Beslechten, en haar beide eendraehtig
Vereenigen? Wie dit vermag,
Kan vier en water t' zamenmengen,
Dat zelf natuur niet zon gehengen.
Zij strijden fel, als nacht en dag,
Als vier en ijs, en kool en kegel[1].
Men kan geen reehtuitstrijdigheên
Vereenigen. Dat blijft een regel,
Die vast gaat. Zet ze tegens een:
Gij ziet haar op elkandre afsteken,
Gelijk de dengden bij gebreken.

Ie TEGENZANG.

Noehtans had Faëton verlangen
Te zien zijn vaders aangezicht;
Hij zocht het alverkwikkend lieht,
Met moeyelijke en zware gangen;
Doch 't was om zijnen vader niet,
Maar om genot van hem te trekken,
En schande met deze eer te dekken,
Het eenig wit, dat hij beschiet.
Het sproot geensins uit vaderliefde,
Maar om t' ontgaan de bittre smart
Van Epafus, wiens tong hem griefde
En trof in 't binnenst van zijn hart.
Zoo dnrt de min, in 't kinderoordeel,
Niet langer dan 't genot en voordeel.

IIe ZANG.

Zoo zal het Westen 't heldere Oosten
Gaan aandoen, over zee en zand,
Om purper, gond, en diamant,
En zich Charibd en Scyl getroosten.
Gewinzucht ziet geen rampen aan,
Geen hitte, noch bevrozene assen;
Geen waterhonden haar verbassen,
Geen storm, noch bnlderende Orkaan.
Zij vreest geen wilde menschevreters;
De winst verzacht den arrebeid,
En veilt en vent zich om wat beters.
De liefde scheidt, daar aanwinst scheidt.
Hier worden d' onders nitgezonderd:
Dàt is een stem, die eenwig dondert.

IIe TEGENZANG.

De vader Febns, rijk van schatten,
Die d' eerste kroon in 't starlicht spant,
Bemint zijn zoon, als 't rijkste pand,
Dat aarde of hemel kan omvatten.
Hij wacht geen voordeel van den zoon,
Nog bleek zijn trouw en liefde in 't scheyen.
Men zag de zon van droefheid schreyen.
Dees liefde zag op winst noch loon,
Zij zag alleen op 's jonglings beste,
En vreesde een dreigende ongeval.
Hoe raakt hij nog, van 't Ooste aan 't Weste,
Behonden in den avondstal?
Hij treedt zijn vaders hart met hoeven.
Hoe menig snenvelde onder 't proeven!

SLOTZANG.

Nn laat ons in de zonnezalen,
Behangen met tapijt van stralen,
Klymene en hare dochters gaan
Bedienen, daar ze leggen aan
Den disch, gedekt met lekkernye
Van nektardrank en ambrozye;
En haar, gedurende den tocht
Van Faëton, alle achterdocht
Benemen, of hem iet mocht deeren.
De Hemel mag geen vreugd ontberen.
De blijschap kwam hier nooit te vroeg;
De rouw komt altijd tijds genoeg.

DERDE BEDRIJF.

KLYMENE, FEBUS, ZONNELINGEN,

KLYMENE.

De zorg der Goden wil mijn zoon op weg geleiden!
Het viel mij, als een steen op 't hart, dat hij in 't scheiden
Den vader smeekte, mij en zijne zusters naar
De kust van Padus heen te zenden, en ons daar
T' ontmoeten. Wat mocht hem bewegen dit zijn haven
Te noemen? Wat woû dit: „daar legt mijn hart begraven"?

[1] vnnr-kool en ijs-kegel.

En waarom legt zijn hart begraven aan dien stroom?
Dit voorspook spelt niet goeds, en baart me schrik en
Waartoe den watervliet van Padus uitverkoren, (schroom.
En Æthiopië ('t gewest, daar hij geboren,
En zijne zusters, eerst uw klaarheid stralen zag)
Verlaten en uitheemsch verhuisd? Een ieder plag
Naar zijn geboorteland naturelijk te haken;
Dees landstreek voedde hem, dat kan hij niet verzaken.
Ook paalt het Zuiden zooveel nader aan uw Hof,
Den oorsprong van zijn heil; hetwelk tot grooter lof
En zegen strekt, dan van zijn vaders grens te dwalen,
Een vreemde nabuur te zoeken, in de palen
Van 't donker Westen, eens zoo wijd van uwen troon.
Of schijnt de middagzon in 't hoofdpunt niet zoo schoon,
En al te krachtig op het hoofd der Zuiderlingen,
Dat hij den avond kiest en Westwaart uit moet springen?
Ik kan, hoe 't zij, geensins dit vatten en verstaan,
Zijn afscheidrede jaagt mij schroomte en doodschrik aan.

FEBUS.

Ai, moeder! zet uw hart gerust, en wil niet schrikken.
Ik weet deze afscheidrede in hare vouw te schikken.
Uw zoon ging niet verdwaald noch blindeling te keur,
In 't kiezen van dien stroom in d' avondstreek. De geur
En adem van dat land verkwikt mijn heete stralen
En paarden, nat van zweet en moede in 't nederdalen;
Wanneer de dagvaart om den halven hemelkloot
Is afgelegd. Die streek ontvangt me in haren schoot,
Gelijk een blijde bruid den bruîgom plag t' ontvangen
Met opene armen, en een onverzaagd verlangen.
Hij wege, wien het luste, al 't aardrijk in een schaal;
Dees landstreek overweegt de landen al te maal
In schoonheid, waar mijn zon het gansche jaar hare oogen
En aanschijn nederslaat, uit 's hemels goude hogen:
Waar 't wonder, zoo uw zoon verlangde naar dit land,
Dat d' eerste landkroon van alle andre landen spant?
De landstroom Padus, die ten berg af neêr komt spoelen,
Is machtig 's jonglings brand in zijne kil te koelen,
En hem te wasschen, daar zijne afgeronde kar
Te water ondergaat, begroet van d' avondstar.

KLYMENE.

Och, had hij zich dien tocht niet durven onderwinden!

FEBUS.

Schep moed, gij zult hem daar in 't nederdalen vinden.

KLYMENE.

Hiertoe verleenen hem de Goden heil en spoed,
Dat[1] ik hem kranse met zijn vaders lauwerhoed!

FEBUS.

Wat oefenspelen laat de jongling zich behagen!

KLYMENE.

Te vliegen over 't veld, door bosch en groene hagen,
Naar dassen, hart, en hinde, en allerhande wild.

FEBUS.

Hij zweemt naar 's vaders aard, die macht van pijlen spilt
Op wereloos gedierte, ook vreeslijke everzwijnen
Den zwijnspriet plag te biên, in ruigten en woestijnen:
Gelijk zijn moei Diane, in 't heetste van haar jacht,
Alle andre wellusten om deze lust misacht[2].
En deze uw dochters, hoe besteden zij hare uren?

KLYMENE.

Aan eieren, teekenen, bootseeren, en borduren,
En dans en maatgezang en spel en fluiteklank,
Ontsteken aan 't geluid van blijden voglezangk.
Ter liefde van de kunst, geen moeiten haar verdrieten,
Alle even afgerecht en fiksch op starreschieten.

FEBUS.

Zoo volgen ze den rei des Zangbergs, rijk van toon;
Daar spant Melpomen', die de treurrol speelt, de kroon
Der negen zusteren en kan mijn hart beroeren,
Als zij Prometheus komt ten treurtooneele voeren,

[1]Opdat, zoodat. — [2]veracht (verg. misprijst).

En klinkt hem door Vulcaan, op 't bare[1] Noordsche strand,
Met eenen spijker van geslepen diamant,
Aan eene strandklip, vast geketend ongenadig.

KLYMENE.

Aan welk een gruwelstuk was de arme man misdadig?

FEBUS.

Hij was vol geest, en in bootseeren uitgeleerd
Van menschebeelden.

KLYMENE.

Och, elendige! mij deert
Uw jammer om een kunst wel waardig te benijden.
Al waar 't een misdaad, z' is veel minder dan dit lijden:
De straf en misdaad staan hier zeker t' ongelijk.

FEBUS.

Maar neen, dat was het niet. Hij kwam het hemelsch rijk
En heilig vier te na. Dat kon geen God gehengen;
Want om het leven in zijn kleyen beeld te brengen,
Genaakte hij mijn zon met eenen berken tak,
En, eer ik ommezag in 't steigeren, ontstak
De vierdief 't berkenhout van achter aan den wagen,
En brocht het leven in zijn vrouwenbeeld, de plagen
Ter wereld door de vrouw, de bron en 't eenig zaad
Van alle schelmerij. Verdiende zulk een kwaad
Een zachter straf dan dees? Wie uitspat buiten orden
En 't vier te na komt, dient zoo streng gestraft te worden.

ZONNELINGEN.

Vrouw moeder! best, dat wij 't bootseeren laten staan.

KLYMENE.

Hoe wil mijn Faëton dees zonnevaart vergaan?
Mij dunkt, ik hoor Prometh nog schreyen aan zijn keten.

FEBUS.

Hij schreide jammerlijk, verlaten en vergeten
Op 't nare bare strand, daar 't eeuwig stormt en ruischt,
Jupijn, te recht vergramd, met zijn vergramde vuist
Bij wijlen afstijgt, en met gloeyendige vingren
Den rooden bliksem zwaait, en schriklijk onder 't slingren
Den stouten vierdief roost, maar niet tot asch verbrandt.

KLYMENE.

Helaas! hoe kon hij dit uitharden in dien stand?

FEBUS.

Het rustte hier niet bij. De Dondergod beschikte,
Dat d' arend door de borst hem in de lever pikte
Bij daag, de lever 's nachts hergroeide en telkens wies.
Zoo boette d' aanwas 's nachts het dagelijksch verlies.
Dat leert den zonnevloek zich aan de zon vertasten[2].

KLYMENE.

Genade, o Febus! och, wie zal mijn hart ontlasten?
Nu zorge ik, Faëton kwam uwe zon te na!

FEBUS.

Hij steeg met mijn verlof te wagen. Wordt er schâ
Geleden op dien tocht, mij past, dat ik 't verdadig.

ZONNELINGEN.

Och, vader, vader! och, zijt broeder toch genadig!

FEBUS.

Mijn hart hangt over hem nog eveneens als 't plag.

KLYMENE.

Ai, sterk dit met een pand, dat ik betrouwen mag.

FEBUS.

Ik zal het sterken, u aan d' Oostpoort trouw geleiden,
En met juweelen rijk beschenken, nu wij scheiden.
Deurwaarsters[3], Uren, voort! en haalt ons voor den dag
't Juweelekoffer, 't schoonst dat menschenoog ooit zag,
Gewrocht van Muleiber. Men mag de stof waardeeren,
Maar kunst beschaamt de stof. Hij woû me dit vereeren,
En wij vereeren 't u en uwe dochtren meê.
Het puik van diamant en perlen, daar de zee
En Ganges moed op draagt, legt in dees doos gesloten.
Sluit d' Oostpoort open. Nu, mijn liefste dischgenooten!

[1]Anders barre (evenzoo bare- of barrevoets). — [2]vergrijpen. — [3]Deurwachtsters.

Gij smaakte ambrozie, en dronkt nektar, Godendrank,
Dat kan u sterken: en gij zult den ondergangk,
Aan Padus' oever, stil gevoerd van Oostewinden,
In eene koele wolke, al sluimerende vinden
En t' avond uwen zoon, God geve zonder smart,
Gelijk het wordt gewenscht van 't vaderlijke hart!
Nu kust me, o, rozemond Klymene! mijn getrouwe,
En gij, mijn dochters! dat de Westersche landouwe
U vrolijk wellekoom'. Wij willen t' elkemaal,
In 't nederzinken van den avondzonnestraal,
U daar bezoeken. Weest te vrede. Spaar uw tranen:
Ons zorgen zullen u den weg ter eere banen.
Nu treedt door d' Oostpoort. Wij geleiden uwe reis.
Dat hene is d' uitgang van het Oostersche paleis.

JUNO, FEBUS.

JUNO.
Wat wolk is ginder snel naar 't Weste heengevlogen?
Wat vier ontsteekt de lucht? Mijn panwestaart, vol oogen
En schoon van veder, ziet geschonden en gezengd.
Wat komt ons over? Suft ge in 't hof alleen? Gehengt
Gij zonder toezicht, dat uw paarden henerollen?
Of kennen zij hun spoor? of is u 't hoofd op hollen?
De zonnewagen stijgt met kracht naar 't hoofdpunt toe,
En steekt mijn lucht op 't hoofd. Uw paarden zijn de roê,
Den teugel, en 't gezag des meesters lang ontwassen.
De brand wordt reê gevoeld van beide 's werelds assen.
Hoe gaat dit? Zijt ge tong en spraak nu teffens kwijt,
En teffens doof en stom? Spreek op: 't is sprekens tijd.
FEBUS.
'k Hadde eenen enklen dag besloten stil te vieren,
En liet een ander in mijn plaats den wagen stieren.
JUNO.
Een ander in uw plaats te zetten, zonder last
En God Jupijns verlof? Dees reukeloosheid past
Een dronken Boksvoet of Sileen, die licht kan dolen.
De zonnewagen is u veel te hoog bevolen.
De zegen en de vloek der wereld hangt er aan.
FEBUS.
Ik hoopte, dat die tocht ten beste zou beslaan.
JUNO.
Op eene losse hoop al 's aardrijks heil te wagen?
Met eere mocht ge wel uw vader oorlof vragen?
Had hij dit reukloos stuk bezegeld met zijn stem,
Zoo bleeft ge buiten last, en schooft de schuld op hem.
FEBUS.
Men hope, dat de tocht ten beste mag gedijen.
JUNO.
En wien betrouwde gij den toom in 't henerijen?
FEBUS.
Aan eenen, mij niet vreemd; doch traag, op zijn verzoek.
JUNO.
Zoo waren eischer en bestemmer even kloek.
FEBUS.
Wie zoude eens droomen, dat hier onheil uit kon rijzen!
JUNO.
Zoo spreken domînen; geen voorzichtigen, geen wijzen.
FEBUS.
Van achter zien we dit met andere oogen aan.
JUNO.
Zoo staan ze u in den nek. Zij plachten voor te staan.
FEBUS.
't Verstand is altijd niet op 't snedigste geslepen.
JUNO.
De plompheid blijkt. Hier is te dapper misgegrepen.
FEBUS.
Wie zijne misgreep ziet, kan 't beteren hierna.
JUNO.
Dat 's niet genoeg. Hoe boet men d' algemeene schâ?
FEBUS.
Een onder had ik best gezet in mijne stede.

JUNO.
Zoo koost ge een wulpschen? Want dit schijnt aan uwe rede.
FEBUS.
Men denke, een jonge[1] moet ook leeren door een proef.
JUNO.
Wat was dit voor een wulp? O, proefstuk, al te droef!
FEBUS.
Men noemt hem Faëton, gewonnen bij Klymene.
JUNO.
Hoe, reisde uw zoon zoo wijd van 't Zuiden herwaart hene?
FEBUS.
Om zijnen vader zelf te groeten in 't paleis.
JUNO.
Betrouwt ge een stouten knaap de beurt van uwe reis?
FEBUS.
Ongaarne, alleen uit dwang; ik kon het niet ontzeggen.
JUNO.
Ontbeî, ontbeî, hij zal het schendig laten leggen!
FEBUS.
Ik stond te hoog en dier verplicht aan mijnen eed,
En kon hem zijn verzoek, dat mij in 't harte sneed,
Niet weigren, zonder snood het heiligste t' onteeren,
Den Jammerpoel, waarbij alle Oppergoden zweren.
JUNO.
Gij zwoert dan reukeloos, en stond het reukloos toe?
Helaas! veel nutter, hem met eene vlammeroê
Ten hove uit naar 't gewest, van waar hij kwam, gedreven,
Dan dien vervloekten eisch den ruimen toom gegeven,
Al 't aardrijk ten bederve en hem ten zwaren val,
Waarvan de Hemel, aarde, en zee gewagen zal.
FEBUS.
Zoo hij te vallen kwaam, gewis het zoû me treffen.
JUNO.
Wie, boven zijnen staat, verwaand zich durf verheffen,
En steken overdwaals den Goden naar hun kroon,
Verdient, ten spiegel van verwaanden aard, ten toon
Te staan op een schavot, zoo hoog als 's hemels tinnen.
FEBUS.
Hij won den halven weg; dat 's meer dan eerst beginnen.
JUNO.
Maar in het einde van dees renbaan blinkt de prijs.
FEBUS.
Ik onderrechtte hem. Volhardt hij op dees wijs,
Zoo mag men 't jeugdig hoofd met eere lauwerieren.
JUNO.
En mist de dagvaart, pas zijne uitvaart dan te vieren.
FEBUS.
Zoo most hij blijven, in zijne allereerste proef.
JUNO.
Een droeve wagenbreuk! Nooit schipbreuk viel zoo droef.
FEBUS.
Den oogst verzengen is nog d' akkers niet verbranden.
JUNO.
Een watervloed[2] verdelgde en dompelde alle landen;
Nu staat een viervloed elk te vreezen dezen dag.
FEBUS.
Tot nog toe hoort men schaars van onder het gewag.
JUNO.
Ontbeî, d' ontvonkte brand zal haast den slaper wekken!
FEBUS.
Vergader wolken! Laat de lucht bij tijds betrekken!
JUNO.
Dees heete brand verteert de wolken, dor en droog.
FEBUS.
Uwe Iris spanne voor de zon haar regenboog.
JUNO.
Zij smilt van hitte, en durf het in den brand niet wagen.
FEBUS.
De Waterstorter[3] kon de hitte licht verjagen.

[1]jongen. — [2]Die van Deukalion. — [3]Waterman.

JUNO.
Zijn watervat is leêg van vochtigheid en dauw.
FEBUS.
De Hemelbeer verkwikk' den landman en den bouw!
JUNO.
Men mag geen noodlot noch zijn palen overtreden.
De bovenzee verschilt van 't water daar beneden,
Gelijk het aardsche vier van 't hemelsche element.
FEBUS.
De nood houdt streek noch stijl, maar let op 't heilzaam end.
JUNO.
Dat stond u toe, zoo hadt ge u dit niet onderwonden,
Of hem aan uwe zij gezet en ingebonden.
Nu is hij meester van dees dagvaart, u betrouwd.
Een jongen speelt met vier te zorgelijk en stout.
Indien de knaap alleen zich aan uw fakkel brandde,
Zoo mocht ge deelen in dien rouwe en schade en schande;
Nu lijdt de wereld of de halve wereldkloot,
Tenzij 't geluk dit schutte en uitblussche in zijn dood.
Zoo 't hooger loopt, men zal den Raad der Goden dagen,
Om raad te schaffen vóór het hollen van den wagen.
Mercuur is bij der hand. Mij dunkt, ik hoor mijn lucht,
Die, ademloos en droog van keel, ten hemel zucht.

REI.

Ie ZANG.

Wij passen op ons ronde,
Gedurig op de wacht,
Verzuimen geene stonde,
Voltrekken dag en nacht
Het ampt, ons hoog bevolen.
Wat dwaalt of nimmer dwaalt,
Dit uurwerk mag niet dolen.
Geen zonnewijzer faalt
In 't merken van zijn streken.
Al hoort men klok noch klank,
Ons stomme tongen spreken,
En roepen: gaat uw gangk!
Verzuimt geen oogenblikken;
Het leven rent voorbij.
O, menschen! kost ge wikken
En wegen uw getij,
Dat nimmer weêr zal keeren,
Gij zoudt den tijd waardeeren.

Ie TEGENZANG.

Toen wij, met onze handen,
De paarden onder 't juk
Van Febus' wagen spanden,
Onwillig en met druk,
Uit angst voor 's jonglings leven,
Begonnen zij 't gebit,
Het mondstuk weêr te streven[1],
Al pruisende[2] en verhit.
Zij trappelen en steigren;
Nog worden ze getoomd,
Nadat zij 't driemaal weigren,
Weêrbarstig en beschroomd.
Dat voorspook, dat ontstellen
Schijnt Faëton niet goeds
Maar eenig ramp te spellen.
Al dorst hij zoo veel moeds
Opzitten, minst verlegen,
Het wagen ging voor 't wegen.

IIe ZANG.

De wulpschheid acht geen raden,
Ziet recht noch reden aan,
Kiest zorgelijke paden,
Op ingebeelde waan
En eigen welbehagen;
Dàt is een God bij haar,
Te trotsch om raad te vragen
In hachelijk gevaar.
Haar dunkt, zij kan niet dwalen,
En past op niemands gunst,
Maar zeil in top te halen;
Opzitten is min kunst,
Dan in behouden haven
Te raken, en weêr af
Te zitten na het draven.
Zoo delft de onwijze een graf
Voor 't reukeloos vermeten;
Dan is 't te spâ gekreten.

IIe TEGENZANG.

Wij tellen de oogenblikken
Van dezen bangen dag,
En sidderen en schrikken.
Men hoort allengs gewag
Van 't ongelukkig mennen
Des wagens, hemelhoog
Gevoerd op hoef en pennen.
De vader houdt het oog
Gedurig, en van tranen
Besprenkeld, naar den zoon,
Die, tegens zijn vermanen
En de eer, hem aangeboôn,
Volhardde een staat t' aanvaarden,
Die boven 't menschdom stijgt.
Indien hij, met zijn paarden,
Behouden 't Westen krijgt,
Het einde, daar de prijs leît; —
Dat 's meer geluk dan wijsheid.

VIERDE BEDRIJF.

DE HEMELRAAD, JUNO.

DE HEMELRAAD.
O bedgenoot van God Jupijn, vorstin der Goden!
Wij komen haastig hier ten hove aan, opontboden,
Gedagvaard van Mercuur, den oppersten herout,
Wiens hand de Hemel zijn geslangde roê betrouwt.
Helaas! wij voelen al, wat oorzaak ons zoo schichtig
Verdagvaardt; en gewis die reden is gewichtig
En van een groot belang; nu wachten we uit uw mond
Te hooren, op wat hoop dees dagvaart wordt gegrond.
JUNO.
De nood, de hooge nood eischt raad en daad ook spoedig.
De Zonnevoogd, waarvan Natuur dus overvloedig
En mild en minnelijk tot nog gekoesterd werd,
Terwijl hij in zijn ampt, als voêsterheer, volhardt,
En al wat groeit, gevoelt, en reden kan gebruiken,
Gedurig zegent, mensch en dier en boom en struiken;
De vier getijden, om den ronden wereldkloot,
Ons vruchten offeren, uit hunnen vollen schoot;
Die Zonnevoogd, wien gij de dagtorts liet bevolen,
Betrouwt dees torts zijn zoon, die zet al d' aarde in kolen,
In eenen lichten brand, schoffeert en blaakt en schendt
Alle elementen door een eenig element.
Al wat geschapen werd, vergeet nu stijl en orden.
Dat wonderlijk heelal wil haast een bajert worden,
En storten overhoop in eenen mengelklomp.
Wat schijnt de wereld nu? Een hoofdelooze romp,
Een lichaam zonder hoofd, dat nog wat tegenspartelt,
En wacht den lesten snik, ter dood toe afgemarteld.
Indien het Godendom nog langer stil blijft staan,
Wij mogen alle wel gepaard[1] ten grave gaan.

[1]Voor te weêrstreven; hoewel weder en tegen 'tzelfde beteekenen, wordt het eerste steeds onafscheidelijk verbonden (verg. weder- en tegenspreken, staan, enz.). — [2]Anders brieschende.

[1]bij paren.

De zonne-lijktorts schijnt het lijkhout aan te steken.
Het lijkhout van Natuur, die, dood en gansch bezweken,
Tot asch verbrandt. Men hoeft slechts d' asschen uit den
Te scheppen, en alleen haar overschot, vergaârd (haard
En uitgegoten in de doodbus, t' overdekken
Met eenen zerk. Dan mag al 't Godendom vertrekken;
Hun hooge heerschappij nam eindlijk eenen keer:
Natuur heeft uit; verwacht geene offeranden meer!

DE HEMELRAAD.

Wat stem is dat? Jupijn! bewaar ons. Wij verschrikken.
Bewaar ons, God Jupijn! Wij smilten, ja, verstikken
Van angst en heeten gloed. Kon 't hoogste goed in 't lest,
Het zegenrijkste goed, verandren in een pest,
Een doodelijken vloek van Goden en van menschen?
Zoo mogen wij de zon in eeuwigheid verwenschen
En vloeken. Stond ons dit te wachten van de zon?
Sticht God dien wereldbrand? Of God, of Faëton?
Een reukeloos, een dwaas, een wulp, een dolle basterd,
Van God en menschen waard verdoemd, en waard gelasterd!
Wat voerde Faëton tot zulk een stout bestaan?
Wat voerde hem zoo blind tot zulk een gruwel aan?

JUNO.

Dat moogt ge denken. 't Is doch d' aard der basterdzonen
Doorgaans naar hoogen staat te streven, schepters, kronen,
En tullebanden, en wat heerlijk bromt en praalt
Zich t' eigenen, om door dien staatglans rijk betaald
Te zetten 't arme lot, hun toegesmakt van boven,
En langer niet, als een verschoveling, verschoven,
Verstooten, met den nek hij grooten aangezien,
Te duiken, maar verwaand den trotschten spits te biên,
En, zonder wedergade, een grooten naam te dragen,
Al zou 't zich al wat leeft in eeuwigheid beklagen.

DE HEMELRAAD.

Gij hebt hier Febus, zoo wij merken, op gehoord?

JUNO.

Maar d' onschuld[1] viel te slecht.

DE HEMELRAAD.

Wat reden brocht hij voort?
Verschoonde hij dit stuk, onmooglijk te verweren?

JUNO.

Hij had het toegestaan op Faëtons begeeren.
Onwillig en beducht; maar stond te vast verknocht
Aan zijnen hoogen eed. Hij hoopte, dat de tocht
Ten beste zou beslaan, indien de zoon de streken
Des hemels gade sloeg, en nergens kwasm t' ontbreken,
Gelijk de vader ried en waarschuwde, eer het rad
Ter zonnepoorte uit reed.

DE HEMELRAAD.

Een wulpsche jongen vat
Noch reên, noch onderwijs. Geen jonkheid laat zich raden.
De zonnewagen hangt met eene vracht geladen,
Die last lijdt, zoo het rad zijn spoor vergeet en schokt.
Wat raad ziet Febus nu?

JUNO.

Hij zit versuft, verstokt;
Van blinde liefde tot dien dwazen zoon gedreven,
Is hem, tot zijn bederf, de toom te ruim gegeven.

DE HEMELRAAD.

Hoe zit de Hemelraad met Febus nu bezwaard?
De Goden hadden hem alleen de zonnevaart
Bevolen 't gansche jaar, door twee paar jaargetijden.
Dat hemelsch uurwerk kon geen schimp noch uitstel lijden,
Ook niet een eenige uur, nog min een etmaal lang.
Dat uurwerk staat niet stil. De wijzer gaat zijn gang.

JUNO.

Zoo slecht[2] was Febus niet. De zon verzuimt geene uren,
En hierom liet hij haar van dezen stuurman sturen.

DE HEMELRAAD.

Dees macht stond niet aan hem, neen zeker; maar dit staat
Eerst in te willigen van al den Hemelraad.

JUNO.

Die was in zijnen zin al t' ongereed[1] te zoeken.

DE HEMELRAAD.

Wie eigenwijs den raad van velen wil verkloeken,
Moet op zijn zelfs gevaar gevoelen, hoe 't beslaat.

JUNO.

Dat is wel billijk; maar nu lijdt de gansche staat
Der wereld hij een hoofd, dat eerst natuur zou stutten.

DE HEMELRAAD.

Wat raad? Hoe zou men best den dollen voerman schutten?
De wagen is te wijd van honk en d' Oosterpoort.

JUNO.

De pijl, getroffen[2] van de pees, moet immer voort.
Het treffe wien het treff'. Men kan de vlucht niet keeren.

DE HEMELRAAD.

Laat Febus' boog dan dit met schade en schande leeren.

JUNO.

Dat vreest, dat voelt hij nu, bekommerd en verhaasd;
Doch reedste raad is uitst. Wat raad is allernaast?

DE HEMELRAAD.

Jupijn, der Goden hoofd, te hooren uit den hoogen.

JUNO.

Hier komt de snelle Faam trompettende aangevlogen,
Met haar klaroen, die niets verzwijgt, maar alles meldt.
Wij zullen hooren, hoe het Westwaart is gesteld;
Dan kan men Jupiter met zekerheid berechten,
Om tegens onzen schijn en schaduw niet te vechten.

DE FAAM, JUNO, DE HEMELRAAD.

DE FAAM.

De Hemel hoede ons en de wereld voor altoos!

JUNO.

Hoe dus, bodin[3]? Hoe dus verhaasd en ademloos?

DE HEMELRAAD.

Bedaar een poos, bedaar.

DE FAAM.

Het is geen tijd van zwijgen.
Ik kome in aller ijl van 't Westen Oostwaart stijgen.

JUNO.

Hoe ging het op de reis met wulpschen Faëton?

DE FAAM.

Dat vraag eens. God behoê de wereld en de zon!

JUNO.

Die heeft een wagenaar; hij zal ze wel bewaren.

DE FAAM.

Een dollen wagenaar, te wagen onervaren,
Een, die al 't aardrijk waagt, op 't zorglijk zonnespoor.

DE HEMELRAAD.

Dat 's lang gelegd en klaar. De vader reed hem voor.
De baan werd afgemerkt met heldre heeldestarren;
Het is geen doolhof, daar de zinnen in verwarren.

DE FAAM.

Een rechte doolhof voor dien onbedreven gast,
Een brein, dat, wulpsch en dom, op geene merken past,
En zich te veel vermeet.

JUNO.

Hoe voer hij toch ten leste?

DE FAAM.

'k Geleidde hem van 't Ooste in 't Zuiden en naar 't Weste;
Belieft het u, zoo gunt uw postbodin gehoor:
De paarden trappelden en brieschten eerst, om door
Den draaiboom van de kim in 't open veld te raken,
En Tethys, onbewust wat rampen haar genaken,

---

[1] verontschuldiging, verdediging. — [2] onnoozel.

[1] omslachtig. — [2] geraakt. — [3] Zoo zal men wel, naar Van Lenneps gissing, voor Godin moeten lezen.

Ontsloot haar neef[1] het hek. De hengst rijdt ongepord
Het veld in, trapt de lucht. De donkre nevel wordt
Gebroken van zijn borst. De paarden nu aan 't zweven,
Van hunne vleugelen gevoerd en opgeheven,
Spoên, rijdende uit het Oost, den Oosteuwind voorbij.
De vracht viel lichter dan voorhenen, en, dat zij
Niet merkten, 't juk begon den ouden last te missen,
En recht gelijk een schip op 't water, door 't vergissen
Des zeemans, niet genoeg geballast, heen en weêr
Geslingerd wordt, en danst op 't ongestuimig meer;
Zoo schokt de wagen, op en neder en ter zijden.
De rossen rieken 't stuk, en rukken voort, en rijden
Ter bane uit, en de hoef vergeet den eersten draf.
Hij schrikte zelf, en mende, een voorspel van zijn straf,
Den teugel niet, gelijk hem vader trouw vermaande.
Al blonk het spoor, nog zag de menner op 't gebaande
Hen niet te breidelen. De Vierstar[2] voelde alreê
Dees hitte d' eerste reis, en poogde zich in zee
Te dompelen, hoewel 't haar eeuwig is verboden. (den,
De Slang, dicht aan den Beer geplant, van 't hoofd der Go-
Ontdooide, door dien gloed tot gramschap aangetergd.
De Noordbeer neemt de vlucht, opdat hij 't leven bergt.
De droeve Faëton, zoo diep in d' aardsche delling
Van boven ziende, zat gedoodverfd uit ontstelling,
En al te sterk een dag van 't onverdraagzaam licht
Verduistert, door dien glans, zijn schemerend gezicht.
Nu wenscht de zoon, dat hij zijn vader nooit eens kende,
En slechts, als Meropa's[3] zoon, ontslagen van ellende
Te leven. Och! hij ziet te spade eens achterwaart
Een lange streek, en voor een langer, om zijn vaart
Te staken. Och! hij ziet dan Westwaart, dan ten Oosten,
En niet dat hem in nood beschermen kan en troosten,
Noch weet den teugel niet te houden, noch t' ontslaan.
De hemel jaagt hem schrik met stargedrochten aan.
't Venijnig Schorpioen steekt van zich in zijn lijden.
De jongen laat, verbaasd van schrik, den teugel glijden.
De paarden voelen 't, en, van muilprang nu ontsnoerd,
Aan 't henestreven, waar de drift hen henevoert,
Zien spoor noch onspoor aan, verbijsteren, verwarren,
En steigeren van losse ook naar de vaste starren,
Dan weder hoog, dan laag, daar vier en lucht zich mengt.
De wolken rooken. 't Paard wordt van de vlam gezengd.
Het aardrijk splijt, en weide en beemd verbrandt tot asschen.
De bosschen branden en alle akkers en gewassen.
De steden lijden last. De bergen staan in brand.
De stroomen droogen uit. De kil verkeert in zand.
De visschen leggen bloot en ademloos bezweken.
De dolfijn durft het hoofd niet uit de baren steken.

DE HEMELVAART.

Jupijn! beschut ons. Zie den nood der wereld aan!

JUNO.

Hoe wil dees zonnevaart ten leste nog vergaan?

DE FAAM.

De voedzame Aarde hief haar aangezicht naar boven,
En, van een koorts bereên, riep 't hooge Hof der hoven
Aldus om bijstand aan: „o, opperste Jupijn!
Verdiende ik zulk een straf, zoo kort dees smart en pijn:
Doorschiet me met uw schicht; laat mij alleen verwerven,
Door uwen bliksem en geen ander vier te sterven.
Mijn keel is heesch. De tong slaat nauwelijks geluid.
Mijn vlechten zien gezengd. Ik asem dampen uit.
Beloont men eindlijk dus mijn last, geleên in 't baren,
Den zuren arbeid, en het zweet van zoo veel jaren?
Mijn boezem jaar op jaar doorsneên van schaar en ploeg?
Bestelde ik mensch en vee niet vrucht en voêr genoeg
Uw outer-wyrook? 'k Ben te vrede, en lij geduldig;
Maar aan wat misdaad zijn de Brongodinnen schuldig,
De Stroomgodinnen, en de Goôheên van de zee?
De zee zinkt lager. Ja, de viervloed dreigt alreê

[1]Versta: Faëton. — [2]Versta: die aan 't lijf van den grooten Beer. — [3]Zijn moeders echte man.

Den hoogen hemel in een zee van vier te zetten:
Want d' assen rooken. Al de Watergoôn trompetten:
„Waak op! De brand steekt op, en flakkert fel en snel.
De hoop is uit, tenzij Jupijn fluks orden stell'."

JUNO.

Merenur, verdaag Jupijn. Wij wachten hier ter stede.

DE HEMELRAAD.

Hij heeft de tijding weg. Jupijn genaakt alreede.
O, groote koningin! u voegt het, uwen Heer
Te prikkelen in nood tot hulp en tegenweer.
Belieft het u, hoû aan, en stel den nood voor oogen;
Geene uitkomste is er, dan door Jupiters vermogen.

JUNO, JUPITER, DE HEMELRAAD.

JUNO.

Mijn bedgenoot, mijn Heer! wat raad in dezen stand?

JUPITER.

Wij staken, reis op reis, een land, een rijk in brand,
En hof en toren, ook mijn eigen koor en kerken.
Wij spaarden heilig noch onheilig, ouder 't sterken
Van 't hoogste recht, om streng, door aangejaagden schroom,
Ten spiegel van elkeen, 's volks boosheid bij dien toom
Te houden; maar nu blaakt de dolle Zonnewagen
Den ganschen aardboôm, en bezaait met pest en plagen
De wijde wereld, van het een aan 't ander end.
Nu worden schuldige en onschuldige geschend.
Wij hooren het gekerm van allerhande troepen
Van volken, die van Oost en West om noodhulp roepen.
Zij schreyen hemelhoog in dien verlaten staat.

JUNO.

Op dat geschreeuw verschijnt de breede Hemelraad,
En wacht op uw gebod en uitspraak in 't byzonder.
Nu bliksem, het is nood. Nu bulder, balder, donder,
En weêrlicht. Stort nu al uw sluizen teffens uit!

DE HEMELRAAD.

Tenzij uw Majesteit dien blinden voerman stuit
In zijnen wulpschen tocht, het is er omgekomen.

JUPITER.

Wat raad, o Hemelraad? Wat best ter hand genomen?

JUNO.

Zit aller Goden hoofd in zijnen troon verbluft
Van achterdocht en schroom? Zoo 't hoofd der Goden suft,
Wie zal dien wereldbrand uitblusschen? wie ons redden?
Dit komt van basterdbloed, van vuile onechte bedden!
Klymene, had Lucijn[1], in uwen arrebeid,
U niet gered; toen gij, bestorven, afgeschreid,
Om noodhulp jammerde naar 's hemels hooge poorte;
Had zij dit basterdzaad gesmoord in zijn geboorte,
En vrucht en moeder, op één oogenblik, verdaan,
De wereld zou nu niet in lichte vlamme staan.

DE HEMELRAAD.

Dees aanklacht kan ons nu geen raad noch uitkomst geven.

JUPITER.

Neen zeker, dit 's te spâ. Is iemand meer bedreven
En wijzer, laat hem raên. Men sla een middel voor.
Wat ons belangt, helaas! wij zien hier nauwlijks door.

JUNO.

Zoo most uw adelaar veel scherper zien van boven.
Gij trefte menigmaal de boozen, dat ze stoven,
Als asschen in den wind. Sla toe. Verdelg. Sla dood!

JUPITER.

Wien doodslaan? Febus' zoon? De vader is te groot.

JUNO.

Wat gaat[2] u over? Spreekt Jupijn nu voor een basterd,
Een onverlaat, een vloek, een booswicht, waard gelasterd?

JUPITER.

Wie dezen zoon kwetst, kwetst den vader in den zoon.

JUNO.

Dit is een nieuwe spraak, onze ooren ongewoon.

[1]Zij zelve, als Kraamgodin. — [2]Anders komt.

JUPITER. (waarde.
'k Waardeere en weeg den zoon naar 's vaders staat en
DE HEMELRAAD.
Verschoonde uw bliksem wel het snood gebroed van de Aar-
De bergopstapelaars, de Reuzen, die met kracht, (de[1],
Langs hunne storrenbrug, niet schroomden, dag en nacht,
Te stormen op uw burg, om 't Godendom t' ontblooten
Van wapenen, en u en teffens ons te stooten,
Te bonzen uit den stoel, van eere en majesteit
T' ontluisteren? Al zaagt gij de Aarde rood beschreid,
Zij most hare afkomst, van gebergt bestulpt, zien smoren.
JUPITER.
Der Reuzen vijandschap verwekte 's Hemels tooren
Tot noodweer; maar onnoozle en wulpsche Faëton
Vergrijpt zich zonder haat, in 't voeren van de zon.
Hij haat geen Goden, noch beoorloogt hun uit boosheid;
Dees misdaad sprnit alleen uit stoute reukeloosheid.
JUNO.
En zoo al 't aardrijk bij dees reukeloosheid lijdt?
JUPITER.
Hij lijdt zelf eerst, en schreit, en is de toom al kwijt.
DE HEMELRAAD.
Laat hem met reden dan dees reukeloosheid boeten.
JUNO.
Ja, treê en trap hem; trap dit basterdbloed met voeten!
Och, Isis! tochtig dier, van schaamte en eer beroofd,
Uw tocht[2] naar stieren kost mijn trouwen wachter[3] 't hoofd;
Nog wordt ge, langs den Nijl, op 't onter aangebeden,
Bewyrookt en gediend in kerken en in steden.
Wat rechten basterden en boelen niet al aan!
Sla Faëton, of 'k wil hem met den donder slaan,
U zelf ontwapenen, en uw geweer ontwijden.
De Godheên staat geen schimp van basterden te lijden.
JUPITER.
Niet hooger, Juno! draag den Oppersten ontzag.
Men waarschuw' Febus eerst.
JUNO.
Ja, waarschuw met den slag
Dien stouten schelm, niet waard in 't leven te gedoogen.
DE HEMELRAAD.
En waarom schijnt uw hart met Febus' rouw bewogen?
JUPITER.
De last der zonnevaart, het licht, werd hem betrouwd
En zijn voorzichtigheid. Hij koestert, onderhoudt
De menschen en het vee. Beneem zijn hoofd dien luister,
Zoo wordt het eeuwig nacht; zoo legt de wereld duister
En woest; zoo wordt voor ons geen offervee geslacht.
JUNO.
De Faam beweegde ons hart met eene zelve klacht
Van de Aarde, een moeder en voortbrengster aller dingen;
Want zonder de Aarde, een bron van vruchtbaarheid, ver-
De menschen, dieren, en wat lucht en adem schept. (gingen
Vertroost ze, o vader! Al het aardrijk roept en klept
De brandklok, schreeuwt zich heesch, te berste, en uit den
Al wat Natuur, uit liefde en zorge, trouw omvadem (adem.
In haren ruimen schoot, verwacht den jongsten snik.
DE HEMELRAAD.
Ontwaakt ge niet, verwacht den lesten oogenblik!
De hemel zal terstond in lichten brand geraken,
De dagtorts varen in de starrelichte daken
En 't hemelsche gespan; dan zult ge noodweer biên,
Maar veel te spade naar uw hielen ommezien.
JUPITER.
Een wulpschheid straffen, wat te dartel en vermeten?
JUNO.
Gij klonkt Promethens aan een steenrots, met zijn keten
Gebonden, en doorpikt van uwen adelaar
Zoo diep in 't harte, en niet gepijnd een eenig jaar
Maar eeuwig, om een tak aan 't zonnerad ontsteken.

[1]De Titans of Reuzen. — [2]drift. — [3]Argus.

DE HEMELRAAD.
Gij vaagde 't aardrijk van zijn smetten en gebreken,
En smoorde al 't menschdom in een hoogen watervloed.
Wat suft ge nu, om slechts met eene handvol bloed
Te blusschen deze zee van vier, eer ze in koom breken?
JUPITER.
Het is geraden, eerst den vader zelf te spreken,
Of hij bestemmen[1] kan ter straffe van den zoon.
JUNO.
Zie toe, beschut uw recht. Het geldt uwe eer en kroon.

JUPITER, FEBUS, JUNO, DE HEMELRAAD.

JUPITER.
Hoe laat nu Febus 't hoofd zoo droef en treurig hangen?
FEBUS.
Der Goden koning heeft de tijding al ontvangen;
Verschoon het, dat de zoon zijn vaders les niet houdt!
JUNO.
De Zonnewagen was den vader zelf betrouwd
Van al den Hemelraad, doch eerst op ons behagen;
Geensins om dit heelal, op éénen sprong, te wagen
Op uwen wagen, in dien blinden wagenaar.
Nu loopen hemel, aarde, en zee en lucht gevaar.
Hoe kon het Godendom en menschdom dit verwachten
Van zulk een God als gij? Nu steigeren de klachten
Van onder, door de lucht, naar onzen hoogen stoel.
Wij zaten evenwel dus lang nog stil en koel;
Nu perst de nood, het recht te scherpen uit den hoogen.
FEBUS.
Genade, o vader! Och, verschoon uit mededoogen
Dien ongebaarden knaap; het is zijne eerste proef.
JUPITER.
Wat raad? Ons rijkskroon hangt aan eene paardehoef!
FEBUS.
Ook 't leven van mijn zoon, nog jong en onervaren.
JUPITER.
Hoe sluit dit? Zal men, om een eenigen te sparen,
Het al bederven, en de wereld zien vergaan?
FEBUS.
Hij is nog niet gerold ten einde van zijn baan,
En zal afzitten, na dees dagvaart, in het Weste.
JUPITER.
Dat is onmogelijk. Het loopt met hem op 't leste.
Onze ooren worden door 's volks moordgeschrei verdoofd.
Hij tuimelt om en weêr, en over hals en hoofd.
De Zonnewagen moet en is alreede aan 't storten.
Het waar u nutter, hem de vleugels snel te korten,
En door een korte dood te helpen uit dees pijn,
Dan langer 't leven uit te zetten, of den schijn
Van 't leven; want dit kan geen naam van leven dragen.
FEBUS.
'k Heb Python, oorzaak van der sterfelijken plagen,
Doorschoten en geveid, gezuiverd berg en vliet;
Gedenkt het aardrijk nu aan Febus' weldaad niet?
'k Genas der menschen kwaal door vonden van artsnijen
En kracht van kruiden, om het krankbedde in zijn lijen
Te zalven. Ik verdreef zoo lang de nare schim,
En voerde met mijn licht de blijschap op de kim
Der wereld. 'k Werd alom bewyrookt, aangebeden,
En toegejuicht van 't volk, op 't land en in de steden.
De dichters zetten op mijn harp een blijden toon;
En noemt men nu een feil, een misgreep van mijn zoon
(Geen boosheid, maar alleen een reukeloos vermeten)
Een gruwzame enveldaad? Wordt al mijn deugd vergeten?
O, vader Jupiter! 't believe uw majesteit,
Mij aan te trekken een natuur van sterflijkheid,
En zoon en vader met uw donderkloot te schieten;
Want dus te leven, zou een Godheid zelf verdrieten.

[1]bijstemmen, instemmen.

JUPITER.
Indien ge raad weet, schut het hollen van uw zon.
FEBUS.
Geen wil ontbreekt me, indien men 't onheil schutten kon.
JUPITER.
Wat wilt ge dan? Gij ziet den Hemelraad verlegen.
FEBUS.
Laat Juno door een berst[1] van wolken en slagregen
De lucht verkoelen, en het brandende aardrijk meê.
JUPITER.
Geen wolken trekken naar den hemel uit de zee;
Men ziet den hemel met geen donkre wolk behangen.
De gloed verteert al 't vocht. De starren zelfs verlangen
Naar eenen druppel nats. De bron, die eeuwig sprong,
Staat stil. De Watergoôn beginnen met hun tong,
Bijkans van dorst verstikt, het drabbig slijm te lekken.
Geen zware storting, bui, noch regenvlaag kan strekken
Tot koelnis van dien gloed. Al d' aarde tot den grond
Gelijkt een oven. Uit haar keel en droogen mond
Vliegt gloeyendige damp en pest en heete wasem;
Tenzij men haar verkwikk', zij geeft den lesten asem.
DE HEMELRAAD.
Hier geldt geen lang beraad. De wereld hangt beklemd.
JUPITER.
Wij willen, dat ge fluks der Goden raad bestemt.
FEBUS.
Hoe kan ik stemmen het bederf van mijn beminden,
Om een lichtvaardigheid, een reukloos onderwinden?
JUPITER.
Gij zult het stemmen, om dien algemeenen nood.
FEBUS.
Och, Faëton! hoe kan ik stemmen in uw dood?
JUPITER.
Hetzij gij stemt of zwijgt, men kan uw zoon niet sparen.
FEBUS.
Zoo straft eerst Epafus, te trotsch in uit te varen.
Uw Epafus gaf stof tot dees vermetenheid.
JUPITER.
Zie toe, met wien gij spreekt, en kwets geen majesteit.
FEBUS.
Verschoon mijn ongeduld; de rouw gebruikt geen reden.
JUPITER.
De brand wint aan, slaat voort, en steigert naar beneden.
DE HEMELRAAD.
Wij voelen 't, doch vergeefs, tenzij gij d' oorzaak bluscht.
FEBUS.
Hij rolt al neder, en genaakt de Westerkust;
De zonnekloot zal haast te water gaan en zinken.
JUPITER.
Zoo wij met éénen straal hem in den afgrond klinken.
JUNO.
Ja, klink dien basterd en zijn moeder in een poel!
FEBUS.
Och, zwijg! mij dunkt, dat ik dien slag op 't hart gevoel.
JUNO.
En beter, dat het één gevoel, dan wij te gader.
FEBUS.
Och zoon, in welk een staat verlaat ge uw lieven vader!
JUNO.
Hoe menig vader lijdt in zijnen zoon alleen!
DE HEMELRAAD.
Nu, Febus! hou eens op van 't ijdele gesteen.
JUPITER.
Gij zult besluiten, of de Hemelraad zal sluiten[2].
FEBUS.
Ik wensch den donderkloot op deze borst te stuiten.
JUPITER.
Bestem het, Febus! of wij stemmen zonder u.

[1]breuk. — [2]besluiten, een besluit nemen.

JUNO.
Vaar voort. Dit duurt te lang. Waarom dus traag en schuw
Het vonnis vastgesteld? De Hemelraad moet scheiden.
FEBUS.
Zoo scheide ik eerst, ga heene, en wil dien slag verbeiden.
JUNO.
Ja, scheî vrij: het is tijd. Wij zijn dit kermen moê.
DE HEMELRAAD.
Nu, vader Jupiter! hij stemt het zwijgend toe;
De hemel stikt van smook en opgestege dampen.
JUPITER. (stampen,
Getrouwe schildknaap! voort; verschijn: gij wordt met
Dat al de hemel dreunt, gedagvaard hier ten Hoof.
Te wapen, wapen, voort! Hier valt een vette roof
Voor u te strijken. Voort, gehoorzaam 't hoog vermogen!
Daar komt mijn arend met den bliksem aangevlogen,
En alle eerbiedigheid. Nu rep de vleugels vlug.
Wij willen voor de poort beschrijden uwen rug,
En, zonder omzien, fluks dit bloedig treurspel sluiten;
Dit zal op Faëtons en Febus' borst afstuiten.

REI.

Ie ZANG.

Gelukkige Adelaar!
O vorst der voglen, die, geheven
Van d' aarde, door den hemel zweven,
Neem nu ons klachten waar:
Gij kunt met scherpziende oogen
Den brand van aller stralen bron,
Het steken van de middagzon,
In 't hoofdpunt zelf gedoogen.
Gij schroomt geen wederlicht
Noch gloed des bliksems. Uwe veêren
Alle andre pennen snel verteren,
Genaken ze n te dicht.
O, schildknaap van den vader
Jupijn! vol majesteit en kracht,
Betoom de snelheid van uw schacht,
Genaak het Westen spader!
Verschoon den jongen knecht;
Genâ, genâ, geen recht!

Ie TEGENZANG.

Betoom uw snelle vlucht.
Waarom zoo heftig toegeschoten
Met bliksemschut en donderkloten,
Door 't gloeyen van de lucht?
Wat lust u roof te halen
Op Febus' afkomste, op het bloed
Van Jupiter, wiens toorengloed
Geen grenzen kent noch palen?
De zon heeft nooit ontdekt
Aan Juno Jovis snoeperijen,
Boeleeringe, en ontuchtig vrijen,
Noch hare wraak gewekt.
Jupijn, nu t' ongeduldig,
Te streng in 't straffen van een zaak
Meêdoogenwaardig, vlamt op wraak
Des jonglings, al t' eenvuldig[1].
Een God, die 't al beheerscht,
Bestraff' zich zelven eerst.

IIe ZANG.

Had Faëton Jupijn
Gewelkomd aan den disch, geladen
Met menschevleesch, aan spit gebraden,
En, onder schoonen schijn

[1]eenvondig, onnoozel.

Van hensch onthaal, besloten,
Bij nacht den grooten Dondergod
Al stil te stooten door den strot,
Daar hij van slaapnat lag begoten;
Gelijk het wreede dier
Lykaon hem zoo helsch onteerde,
En hierom in een wolf verkeerde,
Gestraft door 't hemelsch vier;
Wij zonden dus niet kermen,
Om Faëton, die nauwlijks leeft,
En reê de dood geladen[1] heeft,
Te bergen en beschermen.
Hoû dragende[2] en vaar slim[3]:
Zoo wint de zoon de kim.

IIe TEGENZANG.

Apollo voelt nog, hoe
De felle pijl der dartle liefde
Hem onlangs in het harte griefde.
Dees wonde is nauwlijks toe.
Hij voelt, hetwelk ons deerde,
De naamert en kwetsuur, geleên
Om Peneus' dochter[4], toen ze in een
Laurierboom snel verkeerde.
Hij staakte al 't zanggeluid,
En hing de harp aan lauwerboomen,
Om 't lieve pand zijn liefde ontnomen,
En zag er deerlijk uit.
Och, treffen donderslagen
Den zoon, alleen van hem bemind,
Hoe zal het vaders hart zijn kind,
Dat hemelsch pand, beklagen!
Och, Adelaar! verschoon,
Verschoon toch Febus' zoon!

SLOTZANG.

De schildknaap, zwanger van Gods donder
En bliksem, acht ons klachten niet;
Het aardrijk wacht den slag hier onder.
De vogel streeft al voort, en schiet
Voorover naar de Westerstreken.
Hij achterhaalt den zonnetoom,
Indien Jupijn kome uit te breken
Met donder, zal men stroom op stroom,
Stortregens uit de lucht zien bruisen
En koelen deze wereldkoorts,
Dien brand van kerken, hoven, huizen,
En Febus hooren, hoe zijn toorts
In 't water kitst. Vertoeft niet langer!
Daar berst de lucht, van weêrlicht zwanger.

VIJFDE BEDRIJF.

DE FAAM, FEBUS.

DE FAAM.

Ik blaas klaroen van vreugd. Nu weêr Iö Pæan
Gezongen, dat het klinke, en 't hemelsche gespan
Den weêrgalm zevenwerf te rugg' kaats' heen en weder.
De dolle wagenaar wordt met één ruk de veder,
De slagpen uitgerukt. Een heele wereldplaag,
Een wreeder Python kreeg een zwaarder nederlaag.
Men eere Jupiter in kerken en in kooren!

FEBUS.

Och, Faëton! helaas, ter kwader uur geboren
Tot zulk een ongeval, ter schande van mijn naam!
Koom herwaart aan: ontvouw me, onwellekome Faam!
Hoe deerlijk Faëton, mijne afkomst, kwam te sneven.

DE FAAM.

De Dondergod kwam op zijn arend nederstreven,
En zag den wagenaar neêrhangen, doodsch van schroom,
Op 't hollend rad, ontbloot van zweep, en torts, en toom,
Berookt, gezengd, gebraân van hitte, en afgeronnen.
Hij had de Westkim en den avond schier gewonnen,
Wanneer Jupijn, van toorne ontsteken, brult en bruist,
Den rooden bliksem vat in zijne rechte vuist,
En driemaal wikte van zijn oortip, driemaal mikte,
Zoo vreeselijk, dat zelfs de Hemelschutter schrikte.
Ten leste schoot hij toe. De donder sloeg geluid.
Zoo bluschte 't eene vier terstond het ander uit.
De bliksem sleepte een streek van weêrlicht, blauw als zwa-
En rood, na in zijn vlucht. De slag werd op den navel (vel
Der aarde zelf gevoeld. De zonnepaarden staan
Verbaasd, en steigren op elkandren blindling aan.
Zij schudden 't juk af van den nek, een wijl aan 't rooken,
En spatten buiten hun gareelen, nu gebroken.
Hier legt de breidel, daar de dissel van zijn as
Gesprongen, ginder speek en rad. De wagen was
Gerâbraakt van dien slag, en lag gestrooid aan stukken.

FEBUS.

Och, Faëton! uw val zal vader eenwig drukken.
Helaas! waar blijft mijn zoon? Hoe was 't met hem gesteld?

DE FAAM.

Het gonde haar gebrand. De groote schoonheid smelt,
Gelijk een wassen beeld, het vier te na gekomen.
Hij stort voorover, dat zelfs hemeldieren schromen,
Gelijk een heldre star omhoog bij nacht verschiet,
Eerst hangt, en twijfelt of zij vallen wil of niet.
Hij plompt in d' Eridaan, van zulk een slag gebroken;
Die spoelt den rook af van zijn aanzicht, onder 't smoken.
De Watergodheên van Hesperië, begaan
Met hem, begraven 't lijk. De moeder ziet het aan
Met hare dochteren, en missen hun beschermer.
Zij lezen 't grafschrift, fluks gehouwen op den marmer:
„Hier rust de voerman van zijn vaders rijke Zon;
Italje is 't kerkhof van den stouten Faëton."

FEBUS.

Och, Faëton! mijn hart legt in uw hart begraven;
Dat komt van al te hoog, te roekeloos te draven!
Hoe voer Klymene in 't eind, bezweken door dien rouw?

DE FAAM.

Zij smelt van groot misbaar in tranen, de arme vrouw,
In wie de liefde nog het sterven tegensportelt.
De drie gezusters, met de voeten diep geworteld
In d' aarde, worden met een dorre schors bedekt.
De moeder ziet de schors, die over 't aanzicht trekt,
En kust de stervenden, tot stervens toe beladen.
Zij grijpt het vloeyend haar, maar grijpt een handvol bladen.
Zij poogt de popelschors te rukken van de borst;
Maar 't is te spâ, en zij t' onmachtig, bast en korst
Te rukken van den buik. Zij ziet de poezlige armen
Verkeerd in takken. Och! zij kon ze niet beschermen.
De tranen higgelen, als brandsteen[1], in de zon.
Daar legt nu al uw hoop gesmoord in Faëton!

FEBUS.

Och! kon Klymene niet de schors van 't lichaam rukken?

DE FAAM.

De dochters schreeuwden: „wee, o wee, hou op van plukken!
Verschoon ons, Moeder! och, hoe scheurt ge ons zoo ver-
Gij breekt de takken; op de takken volgt het bloed, (woed?
Als uit een versche wonde. Och, leer uw leed gedoogen[2]!"
De boomschors sluit terwijl den mond, en luikt hare oogen.
Toen kwam er Cycnus bij, de koning over 't rijk
Van Ligurye, in aard neef Faëton gelijk;
Dees klaagde en jammerde om zijn bloedverwanten droever,
Waarop de stroomgalm, langs den Eridaanschen oever,

[1]op de leden. — [2]langzaam aan. — [3]in bochten, langs omwegen. — [4]Dafne.

[1]barnsteen. — [2]dulden, verdragen.

Hem telkens antwoordde; en dus klagende op het ruim,
Verandert al zijn vel en haar in zwanepluim,
Het lichaam in een zwaan. Toen vlood ik herwaart hene.

FEBUS.

Och, Faëton, mijn zoon! och, bedgenoot Klymene!
Och, dochters! Cycnus, och! och, heilloos bliksemvier!
Gij, Hemel-uren! brengt mijn rouwsluyer hier.
De vreugd is uit. 't Is tijd, mijn aangezicht te dekken.
Dees rouwesluyer kan een regenboog verstrekken,
Waarachter Febus' glans der sterfelijken oog
Ontschuilt, en 't volk misgunt mijn stralen van omhoog,
Om hunne ondankbaarheid. Het lust me nu te treuren,
De lokken uit het hoofd te trekken, 't kleed te scheuren,
Te huilen door 't gewelf des hemels zonder end;
Och, dochters! popelbosch! och, Faëton, geschend,
Gebliksemd! och, mijn zoon! Och, waart ge nooit geboren!
Was mij dit ongeluk, dit hartewee beschoren?
Is dit rechtvaardigheid? Is 't hemelsch Hof zoo dra
Verkeerd in een gerecht van wrake en ongenâ?

JUPITER, DE HEMELRAAD, FEBUS.

JUPITER.

Wij komen uwen rouw meêdoogende beklagen.

DE HEMELRAAD.

En wenschen u geduld en kracht, om dit te dragen,
Zoo kloek en ongesteurd, gelijk een Godheid voegt,
Die onbezweken aan der Goden wil genoegt.

JUPITER.

Dat 's recht en billijk, en Jupijn zijne eer gegeven.

DE HEMELRAAD.

Men kan noch mag den wil der Goden wederstreven.

JUPITER.

Wat onherstelbaar is, wordt met geen rouw geboet.

DE HEMELRAAD.

Hij mat vergeefs zich af, wie hier nog tegens wroet.

JUPITER.

Het tegenworstelen kan lijden slechts bezwaren.

DE HEMELRAAD.

Gij stelde menigmaal uw harp en taaye snaren
Op eenen rechten toon; nu stel uw droefheid maat,
Ten spiegel van elk een, en schuw dit ongelaat.

JUPITER.

Gij kunt met artsenije een anders smet verzachten.

DE HEMELRAAD.

Genees u zelven nu, en wil geen raad misachten.

JUPITER.

Wie zijnen rouw voedt, voedt eene ope wonde in 't hart.

DE HEMELRAAD.

Genees uw hartkwetsuur, zoo raakt ge uit deze smart.

JUPITER.

Met jammeren wordt niets gebeterd, niets gewonnen.

DE HEMELRAAD.

Men vindt geen einde aan 't werk, dat telkens wordt begonnen.

JUPITER.

Gij schudt het hoofd, en kunt tot geenen troost verstaan.

DE HEMELRAAD.

Ai, zit niet langer stom! de vader spreekt u aan.

JUPITER.

Wie kan u helpen, zoo de rouw naar niemand luistert?

DE HEMELRAAD.

Leg af den sluyer, die uw helderheid verduistert.

JUPITER.

Rijs op, rijs op! gij valt den rouw te streng en straf.

FEBUS.

Ik legge in eeuwigheid, ik zweer 't, den rouw niet af.

DE HEMELRAAD.

Ai, zweer niet reukloos. Laat u raden en gezeggen.

FEBUS.

Zwijgt stil; het is geen tijd, den sluyer af te leggen.

JUPITER.

Gij kunt de wereld weêr verhengen in den druk.

FEBUS.

Wat wereld, die nog lacht in Febus' ongeluk?

DE HEMELRAAD.

De wereld zonder u kan lust noch leven scheppen.

FEBUS.

Zij kan, tot mijn verdriet, met lust de brandklok kleppen.

JUPITER.

Uit hoogen nood, geensins uit lust tot uw verdriet.

DE HEMELRAAD.

Dat onweêr is voorbij; dat 's over; dat 's geschied.

FEBUS.

Het onweêr in mijn hart begint eerst op te steken.

JUPITER.

Wij vlogen t' zamen hier, om dezen slag te breken.

FEBUS.

Wie komt er, die mij trof met zulk een donderslag?

JUPITER.

Met uw bestemminge[1], en een onderling verdrag.

FEBUS.

'k Heb Faëtons bederf, een moord, niet willen stemmen.

DE HEMELRAAD.

Het hollend Zonnepaard was anders niet te temmen.

FEBUS.

Nu is het Zonnepaard getemd en neêrgeleid!
Wat eischt men nu van mij? 'k Verdroeg dat onbescheid.

JUPITER.

Dat gij uw ampt bekleedt, en 't weder op laat klaren.

FEBUS.

Ik heb dat lastig ampt bekleed een rij van jaren,
Van 's werelds aanvang, en nooit dag, nooit uur gerust,
En word dus snood beloond. Zoo u de moeite lust
Of iemand anders, laat hem dezen last aanvaarden,
En, leerende den aard, de kracht der Zonnepaarden,
Gevoelen, of dees knaap verdiende dus geschend
Te leggen, die te slap den wagen heeft gemend?
En is Jupijn belust, den gloênden vlammetengel
Te houden; dat hij leer', met bliksemen den vleugel
Van Febus' lieven zone, om zulk een stout bewind,
Te korten; dat hij leere, een vader van zijn kind
Berooven! Faëton! och, waart ge nooit geboren!
Ik heb mijn Faëton, mijn Faëton verloren!
Och, Faëton! hier staat de bliksem, die u trof.
Ik wellekomde u fluks met blijschap in mijn hof:
Nu zijt ge een stinkend lijk. Waar zijt ge toe gekomen?
Uw zusters op uw graf, verkeerd in popelboomen,
Beschreyen uwen val en onverdiende dood.
De moeder, die u dacht[2] te vangen in haar schoot,
Gelijk eene avondzon in 't zinken nog t' onthalen,
Zag u neêrtuimelen, en zulke schoone stralen,
De stralen van uw jeugd, verdrinken in den vliet.
Zij hoorde u plompen in het water. O, verdriet!
Mijne afkomst legt er toe. Kan Febus dit vergeten?
En wordt me mijne rouw, die billijk is, verweten,
Gelijk een ongelaat[3], dat geenen vader past?
En durf de Hemelraad mijn onverzetbren last,
Mijn al te lastig pak, met schimpen nog bezwaren?
Verscheur uw rouwgewaad en sluyer! Trek uw haren,
Eerst stralen, uit uw hoofd! De vierde Hemel[4] schrei,
En voere in eeuwigheid hierna de rouwlivrei,
Getuige van mijn rouw! Al de aarde, in rouw gezeten,
In nare duisternis verlaten en vergeten,
Gevoele, wat het is en inheeft, mijnen zoon
Te moorden, mijne zon te raken aan haar kroon!
Ik zwere in eeuwigheid geene oogen toe te lichten,
En wil voor Godheên, noch Jupijn, noch niemand zwichten.

JUPIJN.

Nu, zoon! al hoog genoeg. Bedaar, en vaar niet voort.
Gij hebt mijne onschuld[5] en uw vaders recht gehoord.

---

[1]instemming. — [2]Voor dacht. — [3]verkeerdheid. — [4]Versta: De Godenhemel. — [5]verdediging.

't Gebieden staat aan mij: nog koom ik nedrig smeeken,
En dale nit mijnen troon zoo laag. Nu hoor me spreken:
„Gij hoort den Hemelraad, die u oodmoedig bidt.
Gij ziet, hoe 't menschdom droef in dnisternisse zit,
En zonder vier en licht. Wat nog in d' oogen blikkert,
Is 't overschot des brands, dat nog een weinig flikkert
En flonkert nit zijne asch. De wereld legt onteerd.
Zij schijnt haar eersten vorm te derven, en gekeerd
In d' oude woestheid, en een bajert, eerst[1] geworden.
Herstel 't gerabraakte, en den wagen in zijne orden.
Herspan de paarden, nog verbijsterd en gezengd.
Wisch af nw tranen, en den dauw, die 't oog besprengt.
Wij smeeken n, gij wilt u naar ons hede neigen,
Of wacht den tweeden slag. Gehoorzaam, eer we dreigen!
Jnpijn gedoogt geen schimp, noch al het Godendom.
Rijs op: wij volgen n. Rijs op, de dag is om.
Hij gaat. Elk spiegle zich aan 't graf, dat jong en oud zeît:
Itaalje is 't kerkhof van de Renkelooze Stoutheid.

Op N. N.[2], een Akenaar[3].

Die 't spelen van zeker Treurspel belette.

Wie wroet des Amstels Schonwburg om?
Een Aker-verken bot en dom.

ADAM IN BALLINGSCHAP,

of Aller Treurspelen Treurspel.

Prima malorum causa[4].

1664.

AAN

DE KUNSTMINNENDE HEEREN VADERS
VAN HET OUDE MANNEN-HUIS EN WEESHUIS,

VOORSTANDERS VAN HET RECHT GEBRUIK DER TOONEELSPELEN.

Nu zal het tooneel met recht een toestel van boschloof en spelonkschaduwe, naar zijnen oorspronkelijken naam skeene, eischen, gelijk het van overouds in Grieken[was], eerst onder herders, die op het land, in de schaduwe der boomen, hunne veldlieden[5], om eenen bok, hij beurte opzongen; welk zanggebruik allengs van het platte land in de steden overgevoerd[6] werd, daar men d' oude Sater (een schimpspel, entlijk afgeschaft) in de lommer van eene spelonk en laan en prieël, bij de springader van eene levendige bron, vertoonde; van welk vertoonen de Nederduitschen den naam van hun tooneel ontleenen, en niet van een tonneel, gelijk of men de speelstellagië eerst op tonnen bouwde. Niemand kreuke om dit toestel van het paradijstooneel zijn voorhoofd, nochte werde[7] oud en grijs vóór den tijd van schrik en verbaasdheid: want d' aanschouwer zal geene dertele saters en geile bokavoeten met moedernaakte nymfen zien huppelen, neen zeker: en om de nauwgezetten kort uit den droom te helpen, men zal het paradijstooneel zien gebootseerd naar het paradijs, van den oppersten en eersten hovenier, in het Oosten, aan d' Enfraat geplant, tot een lustpriëel en gezegend verblijf voor Adam en Eva, die hier, in het zuivere gewaad van onnoozelheid[1] en erfrechtvaardigheid, met Engelen, Aartsengelen en Hemelsche geesten verkeerende, op hunne bruiloft den Allerhoogsten, die hen te zamenvoegde, eenen hemeldans toedansen. Toen Lucifer voorhene de Godheid naar de kroon stak, was het tooneel louter Hemel; nu is het enkel Paradijs, daar d' erfvijand van God en het menschelijk geslacht heimelijk nit den Afgrond opdondert, om d' eerste bruiloftsstaatsie te steuren door de hofslang; waarom wij met recht mogen roepen:

O pueri, fugite hinc: latet anguis in herbâ:

dat is:

O jengdig paar! verziet n ras:
De Paradijsslang schuilt in 't gras.

Doch het is vergeefs gewaarschuwd; de bezete slang zal het Helsche vergift der hovaardije in hunne harten schieten, onder deze woorden: Gij zult Goden gelijken, goed en kwaad weten; en de vrolijke bruiloftszang wil veranderen in een droeve rouwklachte, hun gelukzalig leven, nauwlijks begonnen, in een bittere armoede en eenwige ballingschap, buiten het Paradijs, en versteken van de vrucht des levens. Het docht me niet onstichtig maar leerachtig, Adams ballingschap, het treurspel aller treurspelen, tooneelwijs t' ontvouwen, naar het voorbeeld van wijlen, onsterfelijker gedachtenisse, zijne Excellency Huig de Groot, gezant der krone en koninginne van Zweden, die, nauwlijks over de grens van zijne kindsheid getreden, deze stof in Latijn heerlijk aan den dag brocht[2], en door dit proefstuk zoo vroeg voorspelde, wat men namaals te verwachten hadde van hem, wiens naam De Groot zoo loflijk met de daad overeenkomt. Indien d' aanschouwers, na het spelen, met een vrolijk handgeklap eenstemmig toonen, dat hun dit behaagt, zullen we deze moeite niet kwalijk besteed achten, en ondertusschen den kunstminnenden Heeren vaderen der Godshuizen het handhaven van 't recht gebruik der tooneelspelen, ter eere van stad en burgerije, bevolen laten.

Uwe E. E. dienstwillige

J. V. VONDEL.

BERECHT

BETREFFENDE DEN STAAT VAN DEN EERSTEN MENSCHE,
VÓÓR EN NA DEN VAL,
EN EENIGE OMSTANDIGHEDEN OMTRENT DEZE STOF.

Een overoude historieschilderij, van eenen doorluchtigen Apelles geteekend en geschilderd, en in alle deelen volkomen, zulks dat er niet aan ontbreekt, nochte in 't welschikken, teekenen, en schilderen der beelden elk op hunne plaats, naar de gelijkmatigheid der leden, nochte in het leggen der verwen, nochte aan naakten en gekleeden, nochte aan het uitdeelen der hartstochten, nochte cieraden en alle andere omstandigheden, van de kunst vereischt; zoodanige eene historieschilderij is machtig, d' oogen en aandacht des rechtschapen kenners en kunstbeminners te bekoren en ontvonken, in 't onverzaad bespiegelen van dit goddelijke wonderwerk; want hoe d' aanschouwer hier langer op blijft staroogen, en dit nauwkeuriger beziet en doorziet, hoe hij altijd hier meer in vindt

---

[1]pas. — [2]Naar 't schijnt Jan Vos, die, als hoofd van den Schouwburg in dezen tijd Vondel tegenwerkte. — [3]Versta: dwaashoofd, naar de volksspraak. — [4]D. i. De eerste bron van 't kwaad. — [5]Thans liederen. — [6]overgebracht. — [7]Thans worde.

[1]onschuld. — [2]In zijn Adamus exsul (d. i. balling Adam), door Vondel echter slechts op enkele plaatsen en in enkele beelden of uitdrukkingen nagevolgd, terwijl hij voor 't overige, in alle opzichten, zijn eigen weg ging; vergelijk desbelust de uitvoerige vergelijking van beide Treurspelen bij Van Lennep X. bladz. 424 en vv.

dat bespiegelenswaardig is en verwonderinge baart; naardien alle dingen hier vast staan, naar den eisch der nature volwrocht en uitgevoerd, en het eene het andere niet bezwijkt. Eveneens ontvouwt zich de heilige leer der overoude katholieke waarheid, gegrond op de getuigenissen der profeeten en apostelen en heilige vaderen; want dewijl de Kerk van den Heiligen Geest onfaalbaar geregeerd wordt, en met recht alleen dien titel voert, dat zij is de kolom en grondvest der waarheid, zoo kan in hare leere niets gevouden worden, hetwelk onzuiver is, gelijk d' Onroomschen zelfs haar dit recht en deze eer toestaan, gedurende d' eerste vier of vijf achtereenvolgende eeuwen, sedert het jaar der verlossinge. Onder andere leerstukken, bij haar geloofd en standvastig verdadigd, is dat van den staat van den eersten mensche, vóór en na den val, gewichtig en van overgroot belang, dewijl dit, recht opgevat en verstaan, dient tot een grondvest van andere leerstukken, hierop gebouwd, en ter eeuwige zaligheid noodwendig; dies zal het niet ondienstig zijn, den Paradijshandel, vóór het opschuiven van het Paradijstooneel, beknopt en godvruchtig t' overwegen.

De Schepper aller dingen schiep Adam naar Zijn beeld: heilig, wijs, rechtvaardig, oprecht, en volkomen. Deze volkomenheid, waarmede hij geschapen was, en zonder welke gave wij menschen, na Adams val, geboren worden, bestond in eene overnatuurlijke schenkagie: want de mensch, natuurlijk uit vleesch en geest bestaande, en hierom, naar zijne natuur, ten deele met dieren, ten deele met Engelen in gemeenschap getreden, helt, ten opzicht van het vleesch en de gemeenschap met de dieren, eenigzins over tot het goed des lichaams en der zinnen, waartoe genegenheid en zinnen hem drijven; ten opzicht van den geest en zijne gemeenschap met Engelen, helt hij over naar het geestelijke en verstaanbare goed, waartoe verstand en wil hem drijven. Uit deze verscheidenheid of strijdigheid van overhellen rijst in eenen zelven mensche een zeker strijd, en uit dien strijd en onderlinge worstelinge een geweldige bezwaarnis en hachelijkheid[1] van zich wel te dragen, naardien d' eene overhellinge d' andere hindert en tegenstaat.

De goddelijke voorzienigheid, om, in den beginne der scheppinge, een geneesmiddel te vinden voor de ziekte van 's menschen kwijnende nature, uit den aard der stoffe gesproten, beschonk den mensch met eenerhande uitmuntende gave van erfrechtvaardigheid, waarmede, als met eenen gouden toom, het meerder het minder deel mocht intoomen, en het meerder deel in gehoorzaamheid onder God lichtelijk ingetoomd worden. Aldus luisterde het vleesch naar den geest, om tegens zijnen wil niet uit te spatten, ten ware de geest tegens God kwam in te spannen; evenwel stond het in de macht van den geest, tegens God in te spannen of niet.

Dat deze volkomenheid van den eersten mensche overnatuurlijk[2], of hem deze overnatuurlijke gave, gelijk een gulde handvest, geschonken was, blijkt uit de getuigenissen der heilige boeken en oude leeraren. De koninklijke profeet beschrijft het scheppen der menschen aldus: „Wat is de mensch, dat ge hem gedenkt, of 's menschen zoon, dat ge hem bezoekt? Gij verminderde hem luttel min dan d' Engelen, gekroond met heerlijkheid en eere, en gesteld over de werken van uwe hand." Adams heerlijkheid en val wordt beschreven in eenen anderen Harpzang: „Toen de mensch in eere was, verstond hij het niet, werd hij het redenlooze vee geleken, en is het gelijk geworden."

Hieruit blijkt, dat d' eerste mensch met overnatuurlijke gaven geëerd was, dewijl de profeet met verwonderinge bespiegelt, dat de mensch bijkans met de nature der Engelen gelijk staat; ten tweeden, dat hij d' andere gaven, den eersten mensche in den beginne geschonken, noemt heerlijkheid en eer, die ongetwijfeld iet uitwendigs en hem bijgevoegd beteekenen. Zoo zegt ook Ecclesiasticus[1]: „God schiep den mensch van aarde, en bekleedde hem naar zijnen aard met deugd." Hier ziet het scheppen op de natuur; het kleed der deugd op de bijgevoegde gaven. Hierop ziet ook Kristus' gebloemd[2] verhaal van den mensche onder moordenaars gevallen, eerst van zijn kleed geplonderd, toen vol wonden geslagen; daar men met den naam van het kleed verstaat, hoe d' eerste mensch van zijne overnatuurlijke gaven beroofd, de natuur des menschen, na het plonderen, vol wonden geslagen werd. De heilige Oudvaders bestemmen deze zetrede[3]. Sint Jan Guldemond[4] zegt, dat Adam en Eva, hoewel ze naakt waren, nochtans door d'erfrechtvaardigheid niet naakt stonden. „Want" (zegt hij) „zij waren met eene heerlijkheid, van boven komende, bekleed." Hier blijkt hunne erfrechtvaardigheid bij een kleed geleken, dat van boven daalde, opdat we verstaan mogen, hoe deze niet sproot uit de beginselen der nature, maar boven den stand der nature onzen eersten onderen geschonken werd. Sint Ambroos zegt: „Adam was niet naakt, toen onnoozelheid hem bekleedde." De zelve bevestigt dit elders aldus: „Adam was, vóór zijn overtreden, met een gewaad van deugden bekleed, maar door het overtreden, gelijk uitgeplonderd, zag zijne naaktheid, dewijl hij het aangetogen gewaad verloren hadde." Dit zouden wij breeder met reden sterken, maar vermijden de laukheid. Ondertusschen ontschuldigt dit gewaad der erfrechtvaardigheid, als in 't voorbijgaan, ons treurtooneel, daar Adam en Eva niet naakt, maar met een zuiver kleed van deugd en onnoozelheid te voorschijn komen. Ook vloeyen de heilige bladen, zelf in 't Nieuw Verbond, alom over van deze gebloemde wijze van spreken, die op zulk een geestelijk kleed slaat: gelijk ook de gelijkenis van den bruiloftsgast zonder bruiloftskleed, bij Kristus ingevoerd, en het feestgewaad, den verloren zone aangetogen. Paulus zegt: „trekt den heer Jezus Kristus aan;" elders: „is 't, dat wij niet naakt, maar bekleed gevonden worden;" elders: „wij willen niet ontkleed maar overkleed worden." Sint Jan gedenkt de vrouw met de zonne bekleed: elders de witte zijde, beteekenende de rechtvaardigheid der Heiligen. Hij raadt de naaktheid met witte kleederen te dekken, en vertoont ons zeven Engelen, bekleed met zuiver lijnwaad, omgord met goude gordelen. De bruid bekleedt hij met fijn lijnwaad, de rechtvaardigheid der Heiligen. Laat ons voortgaan.

Adam en Eva, dus heerlijk met deze overnatuurlijke gave der Erfrechtvaardigheid begenadigd, leidden een gelukzalig leven naar lichaam en ziel, geene steurnis onderworpen, en opgetogen in geestelijke wellusten van hemelsche bespiegelingen, gelijk Gods huisgenooten. De groote Gregorius zegt, dat de mensch in den paradijze gewoon was met Gode in gesprek te treden, en door eene inwendige zuiverheid en heerlijk gezicht met hemelsche geesten te verkeeren.

Maar gelijk er buiten den eeuwigen God niet bestandigs is, en zelf een groot deel der Engelen in den Hemel niet genoegden met het lot hun toegeleid, en boven het peil, hun van d' Almogendheid gesteld, bestonden te steigeren, waarom zij van God buiten het hemelsche paradijs gestoten werden; zoo ging het op d' aarde, daar d' erfvijand des menschelijken geslachts listig toeleide, om door de hofslang, van hem bezeten, eerst de vrouw, en door de vrouw den man te bekoren tot het overtreden van Gods gebod, hetwelk endelijk den Satan gelukte. De gemelde Gregorius zegt: „Toen Adam de Godheid ontviel, waarvan zijn hart gepropt[5] was, bezweek het licht des verstands en alle blijschap, in den Paradijze genoten." Mozes zegt: „d' oogen van hun beiden werden geopend, en kennende

[1]onzekerheid. — [2]Anders bovennatuurlijk.

[1]De Prediker. — [2]verbloemd. — [3]stelling. — [4]Joh. Chrysostomus. — [5]volgeladen.

dat ze naakt waren, vlochten vijgebladers." Hier openbaart zich de herkentenis van dit jammerlijke treurspel aller treurspelen, waarop dadelijk volgt de schrikkelijke overgang van hun geluk in eene Ilias[1] van ontelbare rampzaligheden naar lichaam en ziel, voortgevloeid over hen en alle hunne nakomelingen, spruitende uit het verlies der erfrechtvaardigheid, door het overtreden van het gebod des Alderhoogsten. De Katholieke Kerk (zegt van-wijlen[2] heer Vossius, in zijne Pelagiaansche historie) heeft altijd geoordeeld, dat Adams eerste zonde, door Gods rechtvaardig oordeel, allen zijnen nakomelingen toegerekend werd, en wij, uit kracht van dit oordeel, versteken van erfrechtvaardigheid, de gewisse dood en afgescheidenheid van God onderworpen zijn. Apostel Paulus zegt: „Gelijk door éénen mensch de zonde ter wereld kwam, en door de zonde de dood, zoo is ook de dood over alle menschen gekomen, in wien zij alle zondigen." Elders: „Gelijk door de misdaad van éénen de verdoemenis over alle menschen kwam, enz." Dezelve zegt elders, dat we uit der nature kinders van tooren, dat is Gods toren onderworpen zijn.

Tegens deze ontwijfelbare waarheid der erfzonde en strafschuld van Adam en het gansche menschelijk geslacht, op de heilige boeken en getuigenissen der oude vaderen gegrond, en in d' eerste driehonderd jaren, en sedert doorgaans in Europa, Azië, en Africa van Oostersche en Westersche kerken bezegeld en vastgesteld, kantte zich Pelagius, een Schot en Kloosterbroeder, geregeld en ingetogen van wandel, hetwelk zijne dwalinge te grooter nadruk gaf bij menschen meer voorzien met de simpelheid der duive, dan met de voorzichtigheid der slange. Hij, die in drie boeken de Heilige Drieëenigheid verdadigde, openbaarde zich omtrent vier honderd jaren na het jaar der verlossinge, in Africa, toen Rome en Italië van de Gothen overgerompeld werden; hetwelk hem kans en gelegenheid gaf, om stouter het onkruid alom onder de tarwe te zaayen, en de zielen met zijnen bedriegelijken angel en lokaas te vangen; want, gelijk het spreekwoord luidt, in troebel water is het goed visschen. Pelagius was loos en doortrapt van aard, veranderde menigmaal van verblijf, en leerde (zoo Hieronymus zegt) heimelijk hetgene hij in 't openbaar loochende. Zes en meer kerkelijke vergaderingen zweetten, om den inbreuk en kanker van zijne valsche leeringe te keeren, namelijk drie te Carthago, een Diospolitaansch, een Milevitaansch, een Arausicaansch, zonder meer andere te noemen. Zijn aanhang beschimpte renkeloos en lichtvaardig de jammerklacht der vrouwen, in arbeid en barensnood kermende: „och, hadde Adam nooit in den appel gebeten!" enz., gelijk de voêster in Euripides' Medea klaagt:

Och had nooit 't eerste schip door Cyaneesche rotsen,
Naar 't land van Kolchis heen, het zeegevaar gaan trotsen,
En nooit de scherpe bijl, in 't bosch van Pelion,
Den pijn geveld, opdat men Argo bouwen kon.

Maar gelijk d' eerste schakel van dwalinge veel andere schakels, en een lange keten van dwalingen nasleept, zoo ging het hiermede ook; want uit kracht van het loochenen der erfzonde stelde Pelagius der nakomelingen misdaad alleen in 't navolgen van Adams voorbeeld, achtte dat Adams misdaad Adam alleen en niemand anders kwetste, de natuur geen erfgebrek gevoelde, maar elk voortgeteeld werd in dien staat van volkomenheid, waarin Adam voor den val stond. Hij oordeelde de dood uit de noodwendigheid der nature te spruiten, en niet bij schuld der ouderen over het gansche menschelijk geslacht te vloeyen, en Adam zelf, schoon hij nooit het gebod overtrad, most sterven; veel min stond hij toe, dat wij door Adams misdaad den eeuwigen dood verdienden, waaruit hij besloot, dat de kinders niet behoeven gedoopt te worden, niettegenstaande de geheele Kerk de noodwendigheid des doops vaststelde uit Kristus' woorden: „Tenzij iemand wedergeboren werde uit water en den H. Geest, zoo kan hij in Gods rijk niet komen." Pelagius, om geene erfmisdaad toe te staan, en te bekennen, dat wij in reatu (gelijk de Latijnen zeggen) dat is: strafschuldig, geboren worden, ontkende stoutelijk dat door den doop de vlek van erfmisdaad der kinderen afgewasschen, en zij, door dit waschbad der wedergeboorte, uit de macht der duisternisse, in het licht van Gods rijk overgevoerd worden. Hierbij berustte het niet, maar men trad tot het geschil van de noodwendigheid des invloeds der genade van den H. Geest, en het vermogen van den vrijen wil des menschen en van de nature. Pelagius ontkende de noodwendigheid der genade, tegens het gevoelen der Grieksche en Latijnsche vaderen en geheele Kerke, en, om zijne dwalinge te bewimpelen, verstond alleen hierbij de natuurlijke gaven, zonder welke wij niets vermogen te werken, doch wankelde ondertusschen wel viermaal in zijne drift, en hiel geenen eenparigen voet. De rechtzinnige leeraars dreven tegens hem, dat hij door deze drift de natuur, die gekrenkt was, te hoog zette en de genade ontluisterde; dat de vrije wil en de leer der wet, gelijk hij leerde, niet genoeg waren, maar boven deze d' invloed der genade vereischt werd. Pelagius lette luttel, dat Kristus den H. Geest belooft dengenen, die hem aanroepen, en door d' instellinge der heilige geheimnis-teekenen de zwakheid der nature noodig achtte t' onderstutten, en de geheimnis-teekens hierom met recht van d' oude vaderen genoemd worden vaten der genade en werktuigen van 's menschen rechtvaardiginge; immers hij droeg zich hierin zoodanig, dat Vincent Lirinenzer[1] met recht van hem getnigt: „Niemand heeft vóór dien heilloozen Pelagius zich zulk eene kracht van vrijen wille durven aanmeten, dat hij hiertoe in het goed. tot elk byzonder werk, Gods genade niet noodwendig achtte." Het orakel der waarheid wederspreekt hem met deze uitgedrukte woorden: „zonder mij kunt gij niet[2] bedrijven:" en Paulus zegt, dat God in ons werkt het willen en volbrengen. Doch om niet dieper te dompelen in de barningen der geschillen, bij hem verwekt, en[3] deze wijdloopendheid hier niet voegt, willen wij dit af korten, en ondertusschen ons, naar den raad des gemelden Lirinenzers, houden aan hetgene „dat overal, dat altijd, en van allen geloofd werd[4].

INHOUD.

God stelde Adam en Eva in den Paradijze, huwde ze te zamen en gebood ze, bij straffe des doods, niet te eten van den boom der kennisse van goed en kwaad; maar de hofslang, listiger dan alle dieren, en van den Satan bezeten, bekoorde[5] eerst Eva de verbode vrucht te smaken[6], en door Eva haren man. Toen zagen ze eerst uit hunne oogen, en kennende hunne naaktheid (want zij stonden beiden van het kleed der onnoozelheid en erfrechtvaardigheid beroofd) vlochten vijgebladers om zich te bedekken. Ondertusschen verscheen het streng gerecht des Alderhoogsten, en bestrafte ze, die zich te vergeefs, d' een na d' ander, ontschuldigende, ter stroffe verwezen, en uit den Paradijze in ballingschap gedreven werden.

Het treurtooneel is in den Paradijze. Het treurspel begint vóór den morgenstond, en eindigt met den avondstond.

[1]Versta: reeks. — [2]Voor wijlen, bij zijn leven.

[1]Van 't klooster Lerins in Provence. — [2]niets. — [3]Versta: en omdat. — [4]wordt. — [5]verleidde. — [6]proeven.

PERSONAGIËN.

LUCIFER, Vorst des Afgronds.
ADAM.
EVA.
REI VAN WACHTENGELEN.
GABRIËL. } Aartsengelen.
RAFAËL.
MICHAËL.
ASMODEE. } Helsche geesten.
BELIAL.
URIËL, Gerechtsengel.

Adam in Ballingschap.

EERSTE BEDRIJF.

LUCIFER.

Ik, eerst geheiligd om de kroon van 't licht te spannen,
En nu van 't eeuwig licht in duisternis gebannen,
Kome uit den zwavelpoel opdondren van beneên,
En, zonder mijnen ban en banpaal[1] t' overtreên,
Hier boven spoken; want hoe gruwzaam en verwaten
D' Erfvijand[2] mij misschiep, nog wordt me toegelaten
Met u, mijn Helleraad! gedagvaard hier ter vlucht,
Te heerschen over zee, het aardrijk, en de lucht.
Dat past den Grootvorst van de wereld en zijn luister,
Afkeerig van den dag en krachtiger bij duister:
Waarom hij ook den nacht tot dezen optocht kiest:
En schoon de nanacht nu allengs het veld verliest,
Nog kan de hater van het licht in schaduw duiken
Van nachtspelonk of haag of lustbosch, boom en struiken.
Waar ben ik hier? men hoort den schellen nachtegaal,
Den voorboô van de zonne en heldren morgenstraal.
'k Hoor Levenwekker[3] met een morgenkoelte opkomen,
En lieflijk klateren door klatergoud en boomen.
Men hoort vier sprongen, uit één bron en waterval,
Van eenen heuvel zich uitspreyen overal.
Dit tuigt ons klaar genoeg, wat bodem wij betreden:
Hier vloeit d' Eufraat. Hier bloeit de hof in 't Oostersch Eden,
Het rijk van Adam en zijn gade aan hem getrouwd.
Hier most ik schuilen, met mijn schildwacht, in een woud
Of donker lustprieël of myrthegalerije,
Dan achter uitzien, dan van vore, dan ter zije,
En letten, hoe men best herokkene eenig kwaad;
Want ik, veraard van 't goed, dien Vloek der Vloeken haat,
En wensche Hem, wiens niets kan in zijn wezen deeren,
In zijn geschapenheên te schenden en schoffeeren.
Zoo wordt het Helsche rijk van Lucifer gebouwd,
Dat eeuwig duren zal. Geen aanklacht is te stout
Voor mij, die niet ontzag den Hemel aan te randen;
Zoo neemt mijn wraakzucht al de wereld op haar tanden,
En rukt dit groot heelal uit zijnen winkelhaak,
Dat 's hemels as nog eens van mijne heerkracht kraak'.
Het lust me hem voortaan gedurig werk te geven,
En, schoon de bliksem mij ten troon hebbe uitgedreven,
Te laten blijken, wat ik, na dien val, vermag.
Al schoot ons macht te kort daar boven: 't hoog gezag
Moet aanzien, dat ons nog die macht is bijgebleven,
Zijn willekeure in al zijn werk te wederstreven.
De naam van almacht is een titel zonder daad,
Een krachtelooze klank van roemzucht. Wist hij raad
Om eenig wezen gansch van iet tot niet te brengen,
't Was uit met mij; men zou me in wezen niet gehengen,
Min laten in 't bezit van 's Afgronds heerschappij:
Daar legt zijn macht te laag, al schijnt mijn macht in lij[4]
Te leggen. Loeft men aan, gewis, het kan niet feilen,
Wij zullen in den wind dien hoek te boven zeilen,
En drijven dan ruimschoots de rijke haven in,
Waar naar men stevent. Al 't geluk hangt aan 't begin:
Aan d' uitkomst hoeft men niet te twijflen door mistrouwen.
Laat vrij al 't hemelsch hof van zijne tinne aanschouwen,
Dat wij niet slapen, als er roof te halen is.
Hij zette uit achterdocht, om 't rijk der duisternis
In toom te houden, hier een schildwacht uit van Englen,
Die zouden Adams hof beschutten en zich menglen
In onraad en gevaar; dies dienen wij bedekt
Te werken, eer men hen tot tegenstand verwekt.
De Koning van den hof, onnoozel, zonder wapen,
Mag op deze Englewacht gerust en veilig slapen;
Want, zonder zulk een wacht, 't waar tijd om, zonder schroom,
Of Adam òf zijn gade, in hunnen eersten droom,
Te wekken met den slag, of, door een Helschen wasem
En smook van pekstok, hun het leven en den asem
Te nemen, Hem ten schimp, die menschen 't leven gaf.
Zoo zou een lusthof Hem gedijen tot een graf,
Ik, om de lijken heen, met pek- en zwavelkransen,
Hier, onder 's levens boom, in 't rond triomfe dansen,
En brullen, dat het aarde en hemel overklonk;
Doch dit's een poos te vroeg. Men moet den tweeden sprongk
(Want d' eerste is ons mislukt) zoo renkeloos niet wagen,
Maar zachter toetreên, en gelegenheid belagen
Van waar, en hoe men best den Schepper hij den dag
In eenig schepsel, groot of kleen, bestormen mag.
Alle afbreuk strekt tot winst. Men moet allengs bij trappen
Beginnen, en van laag opsteigeren en stappen.
Wie statig steigert raakt ten leste daar het stuit,
Een rijp beraad draaf voor: dat wint een slag vooruit.
Laat zien, wat kans, wat stof d' opgaande dag wil geven:
De zon, aan 't rijzen, zal den lusthof verf en leven
Bijzetten, Adam met zijn gade, hand aan hand,
Doorwandelen den hof, die, heerelijk geplant,
Hen luttel min ziet dan Aartsenglen begenadigt,
En uit Gods vollen schoot, naar lijf en ziel, verzadigt.
Men sla het onderling gesprek van verre ga,
Bespiê wat middelen den schepselen tot schâ
En afbreuk dienen; lett', in eenen hoek gescholen,
Wat hun verboden werd en wat hen wordt bevolen,
Op lijf- en zielstraf; want de Hoogste is niemands vriend,
Dan die zijn hovaardij ten roem en aanwas dient;
Eene oorzaak, waarom gij, mijn Hemelsche eedgenooten!
Als wederspannigen, ten Afgrond zijt gestooten,
En zoo verstooten en veranderd van gestalt,
Dat in der eeuwigheid geen wederkeeren valt
Naar boven, daar de poort en draaiboom blijft gesloten.
Maar laat ons schuilen, eer het licht kome opgeschoten
In 't heldere Ooste, en uit het welig rozendal
Heer Adam, met zijn bruid gewekt, op 't aanzicht vall',
En zijnen Leenheer loof, die hem 't bezit van Eden
Te leen geschonken heeft, en, onder zijne treden,
Den boomgaard zegent. Houdt u stil, als of gij sliept,
En slaat dees laan in, daar de schaduw meest verdiept
In 't oog van 't lieve paar, van d' Englewacht zoo blijde
Te groeten, daar ze treên, gekleed in witte zijde
Van erfrechtvaardigheid, geslingerd om hun leên,
En ook zoo fijn van draad, dat, door de zijde heen,
De schoonheid van het lijf uitschijnen kan en gloeyen:
Gelijk we door den dauw het rijzend licht zien groeyen.
Uit deze schaduw kan men best den hof bespiên:
Zij komen; duikt, 't is tijd, zoo kunnen ze ons niet zien,
Wij hen en hun gesprek en wezen en gebaren
Al stil beluisteren, en gaslaan door de blâren.
Hij zwaait een myrt; zij riekt een roos, versch afgeplukt
En nog geloken[1]. Al 't geboomte neigt en bukt
Eerbiedig neder, waar ze aandachtig henetreden.
De Hemel luistert naar hunne aandacht[2] en gebeden.

[1]grens. — [2]Versta: den zijnen, d. i. God. — [3]Versta: het Westenwindjen. — [4]ter neêr, aan de lager zij.

[1]gesloten. — [2]godsdienstige betrachting.

ADAM, EVA.

ADAM.

Daar rijst het alverkwikkend licht,
Dat, laag gedaald beneên de kimmen,
De schaduwen en bleeke schimmen
Verdrijft van 's aardrijks aangezicht.
De voglezang, aan 't licht ontsteken,
Begint met eene morgenwijs,
Den grooten zegenaar ten prijs,
Aan alle kanten uit te breken.
Ai, laat ons beurtewijs den toon
Der voglen, vroeg aan 't kwinkeleeren,
Navolgen, en 't geluid schakeeren,
En strengelen tot eene kroon.
Ik wil u voorgaan met gezangen!
Gij moogt me volgen, rijk van lof.
Maar nu, mijn liefste! van wat stof,
Van waar den zang best aangevangen?

EVA.

Van wien toch beter dan van God,
De bron en springaâr aller dingen?
Kunt gij van iet wat lievers zingen?
Hij is uitdeeler van ons lot.
Hef aan, mijn liefste! op 't hoog behagen:
Ik volg uw voorzang keer om keer;
Opdat de galm den beurtzang leer'
Aan dal, spelonken, bosch, en hagen.

ADAM.

Van U beginnen wij met reên,
Zoodra de zon ter kimme uitrijze,
Algoede, almachtige, en alwijze!
Der dingen oorsprong, eenig één.
Wij zagen, toen onze oogen zagen,
U endloos schooner dan de zon,
Een schijn gelijk, die in een bron
Den mensch gelijkt, o bron der dagen!
Wij zagen die ons 't wezen schonk,
En uit het roode klei bootseerde,
Een ziel inaâmde, en haar vereerde
Met eenen glans, die uit U blonk.
Gij dommelde Uwen heldren luister
In onze ziele, een majesteit
Van vrijen wille, onsterflijkheid,
En reden, nooit bewolkt noch duister.

EVA.

Geloofd zij God, die u verscheen,
En was en is en eenwig dure.
Gij zweemt naar d' edelste nature,
En hebt met aardschheid iets gemeen.
D' Alwijze wist twee ongelijken,
De ziel en 't lichaam, door één band
Te binden, met zijn sterke hand;
Een band, die nimmer zal bezwijken.

ADAM.

De Godheid plantte dezen hof,
Tot een gerust verblijf des menschen;
Hier groeit al wat een hart kan wenschen,
Hier vindt mijn bouwlust bouwens stof.
Hier springt de bron, die tweepaar stroomen
Uitlevert, en den hof besproeit,
Waar zij langs bloeyende oevers vloeit,
En laaft de wortels van de boomen.
Hier bloeit de boom, die 't leven voedt,
En geesten koestert in onze âren
Door 't ooft, gedekt met zilvre blâren,
Dat 's menschen graagheid eenwig boeit[1].

[1] stilt, voldoet.

De dauw, die 's morgens valt van boven,
Is zuiver manu' en lekkernij
Op onze tong. Hoe zouden wij
Den oorsprong alles goeds niet loven!

EVA.

Geprezen zij de Zegenaar,
Die 's menschen hart zoo mild verzadigt,
En met zijn rijkdom begenadigt;
Wat uit hem vloeit is wonderbaar.
Hij stortte hier een vollen horen
Van overvloeden voor ons uit.
't Is God, al wat de hof besluit.
Hij sluit voor ons geen schattrezoren.

ADAM.

Nu kenne ik eerst het heil van 't goed
Der meêgenootschap, nu gij blijde
U weet te voegen aan mijn zijde.
Wat valt mij u genootschap zoet!
Wat 's eenzaamheid bij 't lief genieten
Van uwe tegenwoordigheid!
Mijn hulp! indien ge van mij scheidt,
Zou 't leven mij dan niet verdrieten?
Mijn zuster, dochter, of mijn bruid,
Hoe zal ik u, mijn liefste! noemen?
Het paradijs strooit palm en bloemen:
Voor uwe voeten groeit het kruid.

EVA.

Wat u, mijn lief! alleen vermaakt,
En anders niet, zal mij behagen,
Van dat het eerst begint te dagen,
Tot dat de zon haar dagvaart staakt.
Gevolgzaamheid, bescheid, en stilte,
Een vrolijk hart, een blijde geest
Voegt d' eerste bruid, op 't eerste feest.
Dat God mijn hart in 't uwe smilte!

ADAM.

Wachtenglen! volgt ons spoor. Heft vrolijk aan: ontvouwt
Bij beurte, op eene rij, den oorsprong aller dingen.
De galm van 't Paradijs schept lust u na te zingen,
Hoe dit heelal uit niet zoo heerlijk wierd gebouwd.

REI VAN WACHTENGELEN.

Ie ZANG.

God schiep den bajert, woest en duister.
Natuur had maar één aangezicht,
Lang vormeloos en zonder luister.
Toen sprak de Hoogste: „'t worde licht!"
En dastlijk werd het licht geboren,
Een lichaamlooze schemering,
Die nog geene oogen kon bekoren,
En evenwel haar rondenkring
Voltrok, in tweemaal twalef stonden,
Rondom den blinden bajert heen,
Daar 's werelds zaad in lag gewonden,
En elke hoofdstof ondereen.
O, licht! wij komen u begroeten,
Als d' oudste dochter aan Gods voeten.

Ie TEGENZANG.

Dezelve hand, die 't licht aanleide,
De watren boven 't hoog gespan
Des hemels van de laagte scheidde,
En sloot ze binnen hunnen ban[1],
Opdat het menschdom zich, van onder,
Zijne oogen slaande in 's hemels boog,

[1] grens.

Om 't wateren gewelf verwonder',
Dat op Gods almacht drijft omhoog;
Een hoofdstof, wuft en ongebonden,
Geboorzaamt hem, die haar heriep
Omhoog uit grondelooze gronden,
En uit kristal een hemel schiep,
Om in dien kreits rondom te vloten[1].
Zoo werd de tweede dag gesloten.

IIe ZANG.

Maar d' aarde lag nog diep gezonken
In 't water, dat haar aanschijn dekt.
Toen scheidde d' Opperste 't verdronken,
En droog en vocht. De vloed vertrekt.
Zoo stond het water op de stranden
Gestuit. Men zag alom in 't rond
De driftige[2] en de vaste landen,
En berg en duin op zee gegrond.
Hij kleedde d' aarde in kruid en lover,
Bezaaide haar met vruchtbaar zaad.
Hier zweefde Levenwekker over,
En zette ze in 't gebloemd gewaad
Te pronk, gelijk we haar aanschouwen.
O, groote schoonheid der landouwen!

IIe TEGENZANG.

De hemel eischte ook zijn cieraden,
Als d' Almacht daar de torts ontstak,
De zon, die met robijne raden
Haar heerbaan volgde, en niet ontbrak
Uit Oosten helder op te dagen;
Waarna de maan haar ronde sloot;
Gestarnt de schaduw voor kwam jagen,
En dansen om den hemelkloot.
Zoo leert men jaren onderscheiden
En maanden, en het aardrijk kreeg
Zijn warmte in beemden, bossch, en weiden,
Terwijl de zon neêrdaalde of steeg,
Om 't leven van natuur te kweeken.
Men ziet iet godlijks in dit teeken.

IIIe ZANG.

De tweepaar hoofd- en wereld-stoffen
Ontvingen reede haar heslag:
Het licht des hemels is getroffen:
Maar wat verwacht de vijfde dag
Van d' Oppermacht? De visch en vogel,
Die 't vocht bezwemt en d' ope lucht,
Met scherpe vinne en vluggen vlogel,
Bewaart zijn streek en lichte vlucht.
Daar weemlen walvisch en dolfijnen:
Hier stijgen aadlers hemelhoog,
Die zelf de zon, te sterk in 't schijnen,
Braveeren met hun scherpziende oog.
De zee en lucht begint te leven;
Natuur heeft elk zijn wijk gegeven.

IIIe TEGENZANG.

De zeste dag verwekt de dieren,
Die, 't hoofd omlaag, het gras betreên,
Of d' oogen alsan naar 's hemels vieren,
En gaslaan, wat hun viel te leen
Van God, den eigenaar der dingen,
Die om den mensch den hemel schiep,
Ook licbaamlooze hemelingen,
Die hij tot 's menschdoms dienst beriep
In 't Paradijs, daar twee te gader
Gewettigd zijn van d' eerste macht,

[1]drijven. — [2]drijvende, losse.

Die hun verscheen gelijk een vader,
Hen trouwde en minzaam t' zamenbracht.
Gezaligd paar in 's aardrijks hoven,
Verwacht een schooner hof daar boven!

TWEEDE BEDRIJF.

GABRIËL, RAFAËL, MICHAËL.

GABRIËL.

Wij zweefden zacht en stil den blanken Melkweg neêr,
De Morgenzon voorbij, die, schijnende uit het meer
Van 't Oosten Zuidwaart aan, met haren gouden wagen,
Den middag kronen ging. Toen wij dees springbron zagen
Vier aders leveren aan 't aardsche Paradijs,
Naar 't hemelsche genoemd, en daar de bruiloftswijs,
Tot vreugd van d' eerste trouw, met vrolijke Engletongen,
Voor bruidegom en bruid, zal worden opgezongen;
Zoo strekken wij terstond de vleugels hier ter steê:
Gelijk een arendvlucht, die wijd van over zee
Of uit de starren strijkt in top van hooge ceedren,
En dan zich zelve dekt en schaduwt met haar veedren.
Wat heeft de Godheid hier een Hemelsdom geplant!
Hoe roken wij den geur van 't melk- en honigland,
En blanke leliën en versch ontloke rozen!
Hoe flonkren d' oevers hier van bdellion, turkozen,
Karbonklen, onixsteen, en flikkrend diamant!
De grond is een tapijt van bloemen. Geene hand
Van geesten kan zoo rijk borduren en schakeeren.
Wat vogels steken hier in kostelijke veêren!
Daar staat d' eenhoren, die zich spiegelt in de bron.
Hier volgt de zonnebloem het aanschijn van de zon,
En schijnt in 't harte ontvonkt van levendige stralen.
Wat vogels zingen daar alle Engelsche[1] koralen
Met hunne kelen na! Hoe welig hangt dit ooft!
Hoe zwilt dees muskadel! D'oranjeboom belooft
Den mond verkwikkend sap. Men ziet het vee gedijen
Bij keur van genrig kruid en duizend lekkernijen.
De rug van 't dertel lam, gedost met eene vacht
Van gloênde purperverf, getuigt door zijne dracht
In welk een beemd het weidt, en draagt iivrei en wapen
Van koning Adams hof, ter heerschappij geschapen.
De boom zweet honigdauw. De beek geeft room en wijn.
De boomschors is kaneel. Hier valt de zonneschijn
Gematigd, niet te heet, noch koel; hetzij de stralen
In top staan, 'tzij het licht verrijze of koom te dalen.
D' Alzegenaar stort hier zich zelven teffens uit,
En waart[2] in dier en erts en steen en plant en kruid,
Doch meest in Adam, Heer van 't edelste geweste.
De Hemel gaf zijn hart aan 't aardrijk hier ten beste.

RAFAËL.

Aartsengel Gabriël, doorluchtigste gezant!
Dees lusthof, die de kroon van 's aardrijks hoven spant,
Behoeft geen Englelof en gaat het al te boven.
Het lofbazuinen kan zijn schoonheid slechts verdooven.
De Godheid wandelde in de lommer van dees blaân,
En liet, na 't planten, in den hof haar stappen staan.
God heiligde den grond, zoo zegenrijk betreden,
En schonk dees streek den naam van wellust, dat is Eden,
Daar geen volkomenheid ontbreekt, in 's menschen oog.

GABRIËL.

Mijn leis'ar, Rafaël! die in den hoogsten hoog
Des Hemels werd gewijd in 't zevental, wilvaardig
De Godheid naar den mond te zien, en Gods rechtvaardig
Besluit te sterken; het wordt tijd, dat wij gelijk
Den koning groeten, met den intreê van zijn rijk
En zijne koningin, en, onder 't hensch bejeegnen,
Hun heil toewenschende, de twee gelieven zeegnen
In 's Allerhoogsten naam, en kronen blij van geest.
Dan zult ge, aan mijne zij, het heerlijk bruiloftsfeest

[1]Engelen-. — [2]leeft, zweeft.

Bekleeden. Pas het paar, als ik 't gebiê, te kransen
Met eeuwig lauwerier, gebrocht van 's hemels transen,
Doorvlochten met robijn en hemelsch diamant.
Laat 's Hemels rei den disch met zijn gewijde hand
Voorzien van dierbaar ooft, gewassen aan die takken,
Dat 's menschen leven voedt, en tegens het verzwakken
De zenuw stijft en sterkt; het bloed in éénen staat
Bewaart op zijn gewicht en ingeschape maat;
Als oly van d' olijf de vlam, die, zonder zwichten,
Niet ophoudt, even klaar te branden en te lichten.
De zon ga haren gang, en merke tijd en uur:
Dees boomvrucht kweekt en sterkt het wezen van natuur,
Alle eeuwen uit en in, erfvijand van 't bederflijk.
Zoo leeft de mensch, als God en d' Engelen, onsterflijk.
Gods veldheer Michaël blijf midlerwijl de wacht
Bevolen van den hof, om 't goddelijk geslacht,
Het menschdom, ga te slaan, zoo ver het God gehenge,
Opdat geen Helsch gespan zich in de bruiloft menge,
En bruidegom en bruid, versteken van zijn hulp,
Den dood niet drinken uit een parlemoere schulp,
Waarin men druiven perst en rijpe muskadellen,
Die aan de wijnrank, mild van sap, uit weelde zwellen; –
Kortom, een ieder lette op zijn ontvangen last.

MICHAËL.

Gezant des Hemels! ik verschijn geharrenast
Met hellem en rondas, uit diamant geklonken,
En dit tweesnedig zwaard, daar vier en gleed en vonken
Uitsprongen, toen ik 't heer van Lucifer besprong,
En uit Gods tronen in den diepen Afgrond drong.
Al kwam hij brullende van onder opgedonderd,
Daar 's aardrijks navel, wat God vloekt, houdt afgezonderd
Van 't koesterende licht, dat al wat leeft verkwikt;
Wij staan voor geen geweld verbijsterd noch verschrikt.
Gebiê slechts: 't lust me hem nog eens op 't spits t'ontvangen
En 's Afgronds wapenroof in 's Hemels kerk te hangen.

GABRIËL.

Welaan, belieft het u, bewaakt den hof rondom.
Eerst volgt een poos, tot dat ons Adam wellekomm',
Wij 't rijk gezegend paar bekransen met laurieren
En onverwelkbaar loof. Men zal de bruiloft vieren,
Daar 's levens boom bedekt den klaren watersprongk,
Waaruit terstond een leeuw met zijn leeuwinne dronk,
En zoo veel dieren, als op Adams wenk verzâmen,
Bij hem geteekend elk met hun byzondre namen.
Mij dunkt, daar ziet men bruid en bruidegom gepaard
Genaken, hand aan hand. Zij komen herrewaart.
Hoe lief en aangenaam is zulk een trouwgenootschap!
Ik wensch Gods zegen hun t'ontvouwen met mijn boodschap.
Een rei Wachtenglen volgt van achter op hun spoor,
En streelt met blijden zang 't aandachtige gehoor.

ADAM, EVA, GABRIËL.

ADAM.

Ai zie, mijn liefste! wat geluk zal ons gemoeten?
Daar komt het Hemelsdom, met zijne zuivre voeten,
Den grond van dezen hof bezwieren uit de lucht.
Zij laten eene streek van goud in hunne vlucht
Van boven na. Ai zie, wat zijn dat schoone pennen,
Hun vlug ten blanken rugge uitwassende, om te rennen
In wind en starren, op des Oppersten geboôn!
Zij brengen gaven mede, en meer dan ééne kroon
Van lauwerblaân. Wat wil d' Almachtige openbaren,
Die, schoon ons een getal Wachtengelen bewaren,
Nog hooger geesten uit de starren nederzendt?
Godheilig Hemeltal, de Godheid best bekend!
Weest wellekom; hetzij 't u lust omlaag te zweven
En uit te spannen, om 't gewest, daar menschen leven
Eens door en door te zien; het bovenste en 't beneên
Te zien afsteken op elkandre en tegens een,
Om klaarder 't onderscheid van 's Hemels rijke schatten
En 's aardrijks minder goed in uw verstand te vatten;
Hetzij u d' Opperste met een byzondren last
Hebbe uit zijn troon gestierd; gelijk 't Hem eeuwig past
Den schepselen een wet naar Zijnen wil te zetten;
Gij zijt ons welkom, meer dan welkom, onbesmetten!
Die d' onderwereld uw gemeenschap waardig kent.
Gij moet ons beî, naardien 't geluk u herwaart zendt,
Gezelschap houden, 't licht in onze duisternissen,
En 't hemelsch Paradijs om 't aardsche een weinig missen,
Indien des menschen bede op Englen iet vermag.

GABRIËL.

O, stedehouder van het opperste gezag
Op aarde! zijt gegroet, eerste oorsprong der geslachten
En stam der spruiten, daar de werelden op wachten:
O vorst, die God alleen voor uwen leenheer houdt,
De Godheid, op wiens macht en goedheid gij betrouwt,
God, die u paarde door zijn Hemelsche genade
Met deze uw eige ribbe, uw vleesch en wedergade,
Zendt ons van boven, om u heil in dezen staat
Te wenschen in Zijn naam, opdat de dageraad
Der wereld schooner rijze en opluike in u beide,
De bruiloft innega, op 't goddelijk geleide,
En d' eendracht u getrouw verbinde door den band
Van 't onderling verbond, bezegeld hand aan hand.
En gij, o zuster, bruid, en dochter van uw hoeder!
Genârijke Eva! licht der maagden, groote moeder
Van zoo veel levenden, als d' aarde uit uwen schoot
Van verre alreede ontmoet, volschoone bedgenoot
Des schoonsten bruidegoms! gij, morgenstar der vrouwen!
Wat wil uw naam en faam zich wijd en zijd ontvouwen,
Indien d' Alzegenaar, die u zoo hoog verheft
En dus te prijk zet, in deze echt zijn oogmerk treft!
Gedoogt nu, dat we u beide, in 's Hoogsten naam, bekransen,
Terwijl de hemelen al juichende om u dansen.
Ontvangt dees kronen, gij, die dus gelukkig paart;
Een grooter kroon wordt u in eeuwigheid bewaart.

ADAM.

Gij komt ter goeder ure ons eeren hier beneden.

GABRIËL.

Wij komen, door Gods last, uw bruiloftsdisch bekleeden,
Daar 's Levens boom den disch met zijne schaduw dekt.

ADAM.

Geloofd zij d' Opperste, die zijn genade strekt
En uitbreidt wijder dan de heldre zonneglansen
Zich spreyen overal, uit zijn turkooze transen.
Wij nemen uwen wensch en zegen dankbaar aan.
De rijkste vader stort in zijnen onderdaan
't Genârijk hart uit, door ontelbaar tal van goeden.
De vrucht van 's Levens boom is machtig ons te voeden
Met alle lekkernij, die lijf en ziel vernoegt.
Hij heeft me deze gade uit liefde toegevoegd,
Opdat ik haren troost en noodhulp zou genieten;
Zoo kan geene eenzaamheid mij kwetsen noch verdrieten.
Het hart der Godheid legt hier voor ons beide bloot.

GABRIËL.

Gelukkig leeft ge met uw lieve trouwgenoot,
Gelijk een koning, zij, als koningin van Eden.

ADAM.

Gij, reyen! volgt, terwijl wij door den lusthof treden,
Ons spoor met feestgezang. 't Gevogelt zingt u voor;
De dieren luisteren en geven u gehoor.

REI.

Ie ZANG.

Wie kan zijn gratig oog verzaden
  Aan 't paar, ter bruiloftsfeest bereid,
Bekleed met zuivere gewaden
  Van Hemelsche erfrechtvaardigheid?
Gewaden, niet van Vrouw Nature
  Gewrocht, neen zeker; neen, o neen:

De stof van 't kleed is veel te pure[1],
En niet te vinden daar we treên.
Dat kleed viel hun ten deel van boven.
De Godheid schonk dien bruiloftsschat
Hun beide uit liefde in d' aardsche boven.
Och, dat geene aardschheid dit beklad',
Noch vuile vlek het schende in 't pralen!
Geen blankheid mag het hier bij halen.

Ie TEGENZANG.

Dees zuiverheid sproot uit geen zonne,
Die daaglijks opgaat voor 't gezicht,
Maar uit der hemellichten bronne,
Eerste oorzaak van al 't zichtbre licht.
De Godheid, uit genâ bewogen
Tot mildheid, woû zijn beeld bekleên
Op 't heerelijkst; het alvermogen,
Het puik van 's Hemels schat besteên
Aan 't menschdom, bij hem uitgekozen
Nu wijken zuiverheid en geur
Van witte leliën en rozen
Voor deze bloem. Nu wijkt de keur
Van bloemen en alle andre stoffen;
De Godheid heeft haar wit getroffen.

IIe ZANG.

De mensch, uit lijf en ziel bestaande,
Twee deelen, ongelijk van aard,
Gevoelt geen strijd, geen overslaande
Gewicht; want elk van bei bewaart
Den evenaar. D' een wil als d' ander.
De reden onderworpt zich God,
Het lijf de ziele, wijs en schrander.
Verloor de mensch dees gaaf, dit lot,
En most bij bij zijn kracht volharden,
Natuur kon hem niet houden staan;
Men zag het bruiloftskleed aan flarden,
En al die schoonheid gansch vergaan,
Daar Cherubijnen zelfs om blaakten.
Nu dekt een wolk van glans de naakten.

IIe TEGENZANG.

Gelijk de keel en harpesnaren,
Gespannen op een zelven toon,
Een schoon geluid in d' ooren baren,
Dat Englen trekt uit hunnen troon,
Zoo baart d' eenstemmigheid, in 't paren
Van lijf en ziele, aaneen getrouwd,
Een lieflijkheid, die door alle âren
De geesten streelt en onderhoudt.
Dus leeft de mensch gerust op d' aarde,
Gelijk een God, in volle vreugd.
Och, of de Godheid hem bewaarde
In eene zelve lente en jeugd,
Zoo kon de bruiloft eeuwig duren!
Eén band verbindt de twee naturen.

TOEZANG.

Engelsheid en diersheid mengen
In den mensch zich ondereen;
Om deze overeen te brengen
Woû de Vader, hier beneên,
Met een bandvest hem verrijken,
Die den ongelijken trek
Van de worstlende ongelijken
Vreedzaam houdt in hun bestek.
Eert uw bandvest, o gelieven!
En bewaart uw vaders last,
Zoo kan u geen vijand grieven.
Houdt u buiten leed en last!

[1] zuiver.

DERDE BEDRIJF.

ASMODEE, LUCIFER.

ASMODEE.

Doorluchtste keizer van den Jammerpoel vol rampen
En 't rijk der wereld! wij verschijnen op uw stampen,
In schaduw van den boom, geladen en vermast
Van heerlijk ooft, waardoor de kennis groeit en wast.
Gebiê, al wat ge wilt uw dienaar toebetrouwen.

LUCIFER.

O, Asmodee! nu help ons 't rijk des Afgronds bouwen.
Wij zoeken hulp en steun aan uw doortrapten raad,
Uit lust ter wrake van dien onverdienden smaad,
En 't schendig ongelijk in 't Opperhof geleden,
Daar Michaël, bestormd en wettig aangestreden,
Het heer der Hemelen met zijnen donderslag
En bliksemstralen dreef ten troon uit van 't gezag,
Ons eeuwig toegestaan. Nu willen we, als bandijten,
Gedurig tegens 't rijk van dien erfvijand wrijten,
Niet voor de vuist en door een openbaar geweld,
Naardien zijn heerkracht ons te machtig valt in 't veld,
Maar door bedrog en list en heimelijke lagen;
Zoo kan het kleenste dier het allergrootste plagen.
Nu giet dien aanslag eens in een rechtschapen vorm!

ASMODEE.

Het allerreedste is, dat men listig hem bestorm,
In zijn volschapen beeld, wiens glans zoo Hemelsch flonkert.
Indien ge 't kroost, dat naar den vader zweemt, verdonkert,
Zoo keert hij 't aanzicht van deze ongelijkenis.
Gij weet, hoe hun dit ooft zoo scherp verboden is:
Geraakt de zoon 't verbod des vaders t' overtreden,
Zoo steekt hij zich in schuld, door tranen noch gebeden
Noch geene middelen te zoenen, hoe men schreit.

LUCIFER.

Dat waar de misdaad van de hoogste majesteit
Te kwetsen trotsch hervat, in d' aardsche heerschappije.

ASMODEE.

Met reden. Vangen we aan met beeldeschenderije,
Naardien het afgebeelde in zijnen oppertroon
Te zeker zit. Dus wordt de parel van zijn kroon
Gerukt, en in het slijk getrappeld en geschonden.

LUCIFER.

Wij nemen 't in beraad. Maar weet ge ook andre vonden
Te vinden, om allengs en niet zoo plotseling
Ons t' openbaren? Want de hemel sloot een ring
En wacht van Englen om dees beide, die nu paren,
En vrolijk bruiloften. Gij hoort, door loof en blâren,
Den blijden bruiloftsgalm en schellen vogleklank,
Uit telge en tak en hage, ontvonkt aan Englezangk,
Het feest inluiden. Men is bezig met bereiden
En dekken van den disch. Wachtengelen geleiden
De gasten en de bruid en blijden bruidegom.
Ook waart hier Michaël, het hoofd der hofwacht, om
Te waken, dat geen wrok van Helsch gespook hen store.
In 't kort, men houdt er wacht van achter en van vore.
Bandieten worden licht verraden en ontdekt.

ASMODEE.

Bandieten dienen op te waken, ongewekt
Van hunnen vijand, en geen vast verblijf te zoeken,
Noch licht en ope lucht. De schaduwen en hoeken,
Spelonk en omweg, bosch en galerij en haag
Bedekken allerbest het nachtspook, dat bij daag
Ongaarne wordt gezien. Het moet zich zelf bewaren.

LUCIFER.

Hoe kunt ge werken, en uw aard niet openbaren?

ASMODEE.

Men trekke een grijns aan van het een of 't ander dier.

LUCIFER.

Een vogel, die de lucht met zijne pen bezwier',

Gelijk den geesten, die op hunne vleugels zweven.
Verkies den adelaar, der voglen vorst, in 't streven
Alle anderen te kloek, en die met zijn gezicht
En oogstraal niet ontziet het stekend middaglicht
Te tarten. D' adelaar zou zijnen roof ontdekken
Van verre, indien hij most verhit ten oorlog trekken;
Hij is gewapend met den bek en scherpen klauw.
Of kies een elefant; zijn lichaam valt niet nauw
Om in te schuilen, en bedekt te loopen mommen.
Hij is in reëngebruik de kloekste van de stommen,
En machtig met zijn snuit een boom te slaan in 't zand,
Of Adam, in de lucht geslingerd, op den tand
Te vatten, zoo 't hem niet van geesten wordt verboden.

ASMODEE.

Dat 's waar, de Godheid waakt omlaag voor d' Ondergoden,
En zijn stadhouder, vorst en hoofd van 't aardsche rijk.
Geen dier is menschen in zijn kloekheid zoo gelijk,
En ons zoo nut, om stil een aanslag uit te werken,
Dan een geschubde draak, voorzien van schoone vlerken.
Hij is in vliegen en omzweven uitgeleerd.
Zijn tong, om 's menschen spraak te volgen gebootseerd,
Zou geestig weifelen en liegen en bedriegen.
Dat waar de rechte valk, om van mijn hand te vliegen,
En deze onnoozelen te grijpen in hun vlucht.

LUCIFER.

Spreek zachter! zie eens om en weêrom, dat geen lucht
Uw stem ontdekke, en zij dien grooten aanslag merken;
Want hoe gij werkt of niet, men dient bedekt te werken,
En hen te vangen, eer men onraad kan vermoên.

ASMODEE.

Wat dunkt u van den draak?

LUCIFER.

De slang is schalk en koen,
Twee eigenschappen, niet onaardig uitgekoren.
De schalkheid is dit dier natuurlijk aangeboren,
Gelijk de stoutheid. Zoo dees beide gaan gepaard
Wordt d' aanslag uitgevoerd, die zulk een langen staart
Van jammernissen, door alle eeuwen, na zal slepen.

ASMODEE.

Zij dienen beide niet al teffens aangegrepen;
Men moet omzichtig gaan, en spreken een voor een.

LUCIFER.

De vloek en zegen is hun alle beî gemeen.
Zij trekken ééne lijn; wat d' een begeert wil d' ander.

ASMODEE.

Zoo een van beide in wille en opzet dan verander,
Zal d' ander volgen op het spoor van zijne gâ.

LUCIFER.

Indien de vrouw zich met den man hierop berâ,
Is 't vruchtloos aan de vrouw dit stout bestaan t' ontginnen.
Het reedste is, eerst het hart van haren man te winnen;
De vrouw volgt lichtelijk het voorbeeld van den man.

ASMODEE.

Indien men op het hoofd geen voordeel winnen kan,
Zoo moet men door de vrouw den man zien om te zetten.

LUCIFER.

Zij zal haar lippen traag aan deze vrucht besmetten.

ASMODEE.

Een dertle snoeplust kan haar brengen tot vergrijp.

LUCIFER.

Het overtreên smaakt rauw.

ASMODEE.

De vrucht is versch en rijp,
En lekker op de tong, bekoorlijk in hare oogen.
Zoo wordt gevoelen, smaak, met een 't gezicht bedrogen,
Drie zinnen teffens door één appelbeet alleen.

LUCIFER.

Zoo wordt mevrouw eerst, maar de heer niet overstreên.

ASMODEE.

De vrouw moet voortreên, als de zwakste van hun beide,
En bieden hem de vrucht.

LUCIFER.

En zoo hij haar ontzeide
Zijn mond te zetten aan het aangeboden ooft?

ASMODEE.

Ontvouwt ze, wat al goeds den appel hem belooft,
Hoe kan hij laten eens op haar verzoek te proeven?

LUCIFER.

Om éénen appelbeet den Oppersten bedroeven,
Door 't reukloos overtreên van zulk een streng verbod,
En een gewisse dood te sterven, om 't genot
Van eenen mond vol saps, leert dat den mond niet spanen
Van doodelijk venijn?

ASMODEE.

Zoo zij 't verzoekt met tranen,
Hij staat zoo kleen een beê de jonge bruid niet af.
Ook tergt verbod de lust. Het dreigen van de straf
Ontvonkt de lust. Gij weet, hoe lust u kon verrukken[1].

LUCIFER.

Maar 't menschdom spiegelt zich aan 's Engels ongelukken.

ASMODEE.

Hij is te bijster op meer wetenschap belust.

LUCIFER.

Wat zaken zijn hem niet naturelijk bewust,
Ook boven zijn natuur?

ASMODEE.

Nog zal hij 't zeil niet strijken,
Maar willen Gode zelf in wetenschap gelijken.

LUCIFER.

Den Allerhoogsten niet te wijken, was de bron
En eenige oorsprong, daar ons onheil uit begon.

ASMODEE.

Zoo dient men langs dien kant hem listig aan te randen.

LUCIFER.

Begin, en voer het uit. Zie toe, beleg uw banden
Aan alle kanten vast, opdat hij 't niet ontspring'.
Is u een spook of tien te weinig en gering,
Men zal een regement oppressen hier ter stede.

ASMODEE.

De schalke Belial, mijn schildknaap, houdt zich reede.
'k Zal hem berechten, hoe hij best ter menschejacht
De netten spanne, om al het menschelijk geslacht,
Met eenen zelven slag, in 't eerste paar te vangen.

LUCIFER.

Het rijk des Afgronds zal, met smook[2] en lofgezangen,
U eeuwig eeren, zoo gij 't heldenstuk volvoert.
Al wat de vleermuisvlerk in lucht en zwavel roert,
Verlangt te deelen in den rijkdom van dien zegen,
En vaart op helsch getoet den overwinnaar tegen,
Zoo moedig, dat de stoel des hemels, op 't geschal
Aan 't wankelen, verschrikt van 's menschdoms zwaren val.
Maar dit 's een poos te vroeg; dees hofstorm moet eerst voorgaan.
Vang rustig aan van 't hoofd, en zie niet om. Last doorstaan.
Verschalk den bruidgom eerst en dan de nieuwe bruid.
Spreek Belial; daar komt hij aan, en vlamt op buit.

BELIAL, ASMODEE.

BELIAL.

Mijnheer! ik zocht u, in de lommer van dees hoven,
Daar gij op 't stampen kwaamt van onder opgestoven.
Hoe luidt de roep toch van den grootvorst Lucifer?
Wat blijdschap hoort men hier?

ASMODEE.

Dees bruiloft wordt niet ver
Van hier gehouden; maar wij zijn er niet geroepen.

---

[1] vervoeren. — [2] offerwalm.

BELIAL.

Wat bloeit dees lusthof schoon! Hier valt genoeg te snoepen.
Het paradijsooft drupt den gapende in den mond.
De lucht van kruid en bloem riekt heilzaam en gezond.
De boomen bloeyen door al 't jaar, als uit gewente[1].
Natuur smilt lieflijk vier getijden in één lente,
Niet anders dan of zij hier eeuwig bruiloft houdt.

ASMODEE.

De grootste hovenier, die dezen lusthof bouwt
En plant, is zelf belast, gedurig hier te waren[2].
Hij sloot het huwlijk der gelieven, die nu paren.
Wij zijn beraân, dees vreugd te storen, hem ten spijt.
De vorst, die 's menschen heil en 's hemels eer benijdt,
Begeert, dat gij dit paar gelieven helpt verrukken,
Om stout door snoeplust dit verboden ooft te plukken.
Zoo krijgt al 's hemels eer en 's menschdoms heil een krak.
De gansche wereld hangt alleen aan dezen tak
En 't misbruik van dit ooft, indien ze zich vergapen,
Vergrijpen aan dees vrucht.

BELIAL.

Hoe nu? is al 't geschapen
Niet even goed, en schiep de Schepper eenig kwaad?

ASMODEE.

Geensins; natuur is goed, in 't overtreên bestaat
De kwaadheid. Tegens 't hoog verbod zich iets vermeten
Dat 's kwaad. Het leven wordt gehandhaafd door het eten;
Maar tegens d' eerste wet iet eten baart de dood.

BELIAL.

Ik vat uw voorstel; maar hoe krijgen wij hen bloot,
Terwijl ze 't bruiloftsfeest met hun genooden vieren?

ASMODEE.

Gij moet u in een slang, de loosste van de dieren,
Vermommen, en hun stil genaken van ter zij.

BELIAL.

Wordt d' eerste bruiloft met zoo schoon een mommerij
Vereerd, het wil de bruid en bruîgom eeuwig heugen:
En wat is mommerij? Een geblankette leugen:
Wat anders in der daad, wat anders in den schijn.
Ik wil de bruiloftsschaal vermengen met venijn.
De verf van 't blozende ooft zal lekker lokaas strekken,
En met haar glans den worm, die binnen steekt, bedekken.
Zoo een van beide zich aan deze vrucht vertast,
Geraken ze alle beide aan mijnen angel vast.

ASMODEE.

Gij kunt ze plotseling niet vatten en bekoren;
Zij moeten eerst uw rede en schijnschoon voorstel hooren.

BELIAL.

't Gehoor moet voorgaan, en de rede hun den schroom
Benemen, om allengs wat nader aan den boom
Te treden, voet voor voet; dan met de hand genaken
Den appel, die het oog bekoort, den mond tot smaken
Verlokt. Zoo wordt de dood onwetende gekust,
En niet ontmomd, eer 't vier der snoepkoortse is gebluscht.

ASMODEE.

Gij weet uw oogmerk net en op een punt te treffen.

BELIAL.

Dan zal 't vernederen kort volgen op 't verheffen.

ASMODEE.

Zoo heeft het Lucifer in zijnen val geleerd.

BELIAL.

En wij, met hem, tot in den zwavelpoel verneêrd.

ASMODEE.

De grootvorst vindt geraân, den man eerst om te zetten.

BELIAL.

Die ziet te scherp, en zal door grijns en schoon blanketten
Der logen heenzien. De vrouwekunne is zwak
En simpel, als een duif. Wij moeten met gemak
Te werk gaan, en den man door 't vrouwebeeld genaken.

ASMODEE.

Het waar de kortste weg, den man in 't hart te raken.

BELIAL.

Geweer te spillen op een sterk en scheutvrij held
Is ongeraden. Hier geldt loosheid, geen geweld.
Men moet het steenen hart vermurven door gebeden
En vrouwelippen. Dus laat was en klei zich kneden,
Door gloed en vochtigheid; en Adam, dus[1] geëerd,
Is van de hoogste hand uit aarde geboetseerd.

ASMODEE.

Zoo wondt ge, door de rib des mans, den man bewegen?

BELIAL.

Met reden; want zij heeft hem naast aan 't hart gelegen,
Gelijk zijn eige ribbe; en treden ze in gesprek,
En noodt ze haren heer, het hart zal dezen trek
Terstond gevoelen, en, zijns ondanks, onverslagen
Den snoeplust van de lieve en jonge bruid behagen,
En innewilligen haar allereerste beê.

ASMODEE.

'k Beken, gevolgzaamheid is voêster van de vreê.

BELIAL.

Zoo ziet ge in 't Paradijs verzamen d' eensgezinde:
De doffer volgt de duif, het hart de trouwe hinde,
De leeuw de boschleeuwin. D' een gâ sleept d' andre voort,
En waar valt weêrstand, als de liefde een lief bekoort?
Doch eer we ons in de leest van draak of slang versteken,
Wat dunkt u, zoo wij haar in Engleschijn verspreken[2],
Gelijk een bruiloftsgast, naardien de bruiloftsdisch
Van Englen wordt bekleed?

ASMODEE.

In Engleschijn? dat 's mis.
Wat wonder waar het, Eve in Engleschijn te leiden
En zetten naar uw hand? Zij kan niet onderscheiden,
Dat uw begeerte met de wet des Hemels strijdt,
En wordt ontschuldigd; want geen heilige Engel wrijt
En worstelt tegens 't hof, van waar hij wordt gezonden.
Zoo bleef uw zege wel de helft en meer geschonden.

BELIAL.

Wij mommen best dan met de grijns van slang of draak.

ASMODEE.

Indien ge door dees grijns de menschelijke spraak,
Met aangenamen toon, kunt zonder valschheid treffen.

BELIAL.

Kan zij de valschheid van mijn voorstel niet beseffen,
Het zal niet haperen aan een oprechten klank,
Die min een menschestem, en meer een maatgezangk
Van Engelen gelijkt. De slangetong te rekken
Gelijk een taaye snaar, en op een toon te trekken
Natuurlijk als een galm, die uit den Hemel daalt,
Dat is de ziel met kunst door d' ooren heen gehaald.

ASMODEE.

Gelukt u dit, gij zult de zinnen haast betoovren,
En door den ingang van 't gehoor het hart verovren.

BELIAL.

De voglezang zou zelf een woesten zeeorkaan
Betooveren, en houdt de wilde baren staan.
Ik wil het menschdom haast dien hemelsprong verleeren,
En hindren zijn natuur omhoog te triomfeeren,
Te honen op den stoel, waaruit de haat ons schept;
Een wraak, die eeuwig al zijn zaad in d' oogen drupt.

ASMODEE.

De bruiloftsgasten, die vol vreugd den Hof doorwaren,
Gedenken luttel met dees mare omhoog te varen.

BELIAL.

En niemand minder dan d' Aartsengel Gabriël.

ASMODEE.

De feestschaal gaat rondom. De bruiloft wordt met spel,
Bazuin, en zang vereerd. De blijschap laat zich hooren.
Dus lange zien wo nog geen kans voor ons geboren.

BELIAL.

Indien 't gelukken woû, dat bruid en bruidegom
Zich, onder 't hofbanket, door hunnen hof rondom

[1]gewoonte. — [2]vertoeven.

[1]zoozeer. — [2]verschalken.

Een poos vertraden, en de bruid, langs deze zije
Getreên, den bruîgom, in een groene galerije,
Alleen verwachttte, dan waar 't tijd haar mond te noôn
Op deze boomvrucht, hun bij zielstraf streng verboôn.

ASMODEE.

Hier sla geluk toe; want 's bespieders kloeke vonden
Staan aan gelegenheid van plaatse en tijd gebonden,
En aan 't gemoeten van naturen; zonder dit
Schiet d' oudste schutter mis, en buiten 't rechte wit.

BELIAL.

Mislukt het nu, men mag een andren tijd beramen.

ASMODEE.

Indien het mooglijk zij, hen, midden in 't verzâmen
En onder 't bruiloftsfeest, te lokken in ons net,
Dat wint den hoogsten prijs. Het lust me, d' eerste wet
Door 't allereerste paar t' ontwijden en te breken;
Zoo wordt de pauwestaart[1] des menschdoms neêrgestreken.
Laat Gabriël dees maar verkundschappen omhoog.

BELIAL.

Wat zou het Paradijs een keel naar 's hemels boog
Opsteken! Welk een damp al 's Hemels glans bezwalken!

ASMODEE.

Wij triomfeeren, eer wij 't lieve paar verschalken.

BELIAL.

Wij winnen met de hope alreê de zege in 't veld;
De moed geeft tien vooruit.

ASMODEE.

Maar d' overwinner stelt
Den overwonnen wet.

BELIAL.

Wat galm komt hier gedrongen?

ASMODEE.

Daar wordt het bruiloftslied gelieven toegezongen,
Waaronder Gods baznin haar beurt houdt. Sta wat stil,
En laat ons luisteren, wat hierop volgen wil.

BELIAL.

De Hemel overstraalt den Hof met rijker glansen.

ASMODEE.

De gasten vangen aan den Hemel toe te dansen,
Een dans van eer en prijs, op bom, schalmei, en fluit.
Hier komen ze aan. Snuil weg. Bespiê dien vetten buit.

REI, ADAM, EVA.

Ie ZANG.

REI.

Dansen we, Gods naam ter eere,
Die gelieven t' zamenvoegt,
Zoo gezaligd en vernoegd.
Laat ze beide, keer in keere,
In het midden van den rei,
Op kornet en hofschalmei,
Harpen, luiten, fluiten, veêlen,
En de bevende orgelkelen,
Trippelende, zwei in zwei[2],
D' eene ronde in d' andre menglen,
Tegens stroom en dan voor stroom,
Binnen menschen, buiten Englen,
Luister scherp naar wet en toom.
Laat ons op de pennen zweven,
Dan, van bloemwerk onderstennd,
Met de voeten kringen weven,
Dat de Paradijsgrond dreunt.
Nu, vóór 't reppen van de voeten,
Laat ons dit volschapen paar
Eerst eerbiedig gaan begroeten;
Want het voegt de bruiloftsschaar,
Dat ze eerbiedig oorlof vragen.
Vangen we aan op hun behagen.

[1]Versta: den hoogmoed. – [2]Voor zwaai in zwaai.

Ie TEGENZANG.

REI.

O gelukkige gepaarde!
Bruîgom met laurier bekranst,
En gij bruid, daar 't al om danst,
Wat, in hemel en op aarde,
Zich in uw geluk verblijdt,
Gunt uw gasten, dat ze om strijd,
Gode en u ter eere, tripplen,
En rondom u henehipplen.
Laat ons dus den bruiloftstijd
Vieren; want den feestgenooden
Voegt geen stilte, op 't hooge feest,
Maar een dans, van God geboden.
In den hemel zweeft geen geest,
Of hij slijt met lof te zingen
En een Godsdans de eeuwigheid,
Voor den Schepper aller dingen,
Endeloos is majesteit.
Laat ge u dit verzoek gevallen,
Treedt zelfs voor, wij vangen aan,
Hand aan hand, dus met ons allen
Eenen ring om u te slaan,
Op den galm der feestschalmeyen.
Zet de wijs in voor de reyen.

IIe ZANG.

ADAM.

Laat ons dan den feestdans leeren
En den trant
Van den grooten Heer der Heeren,
En den Hemel nabootseeren
Met verstand!
Volgt de vaste en wufte lichten
Op hun spoor,
Dat 's op d' aarde een hemel stichten;
Elke star bewaart haar plichten
In Gods koor.
Zeven[1] losse dansen binnen
't Vaste vier[2],
Dat rondom, om prijs te winnen,
Zeven telt aan 's hemels tinnen,
In hun zwier.
Dat ik dan de zon uitbeelde[3],
Gij, mijn bruid!
't Maanlicht, 'twelk me nooit verveelde;
Scherpe prikkel van mijn weelde!
Dans vooruit.

IIe TEGENZANG.

EVA.

'k Laat den voordans aan mij lenen;
Volg me na.
Worde ik heel of half beschenen,
Of is al de glans verdwenen
Van mijn gâ,
'k Zal me troosten in het dwalen
Voor een wijl.
Tot dat, uit uw rijke stralen,
Ik weêr licht bij u mag halen,
Naar dien stijl.
Komt uw aanschijn mij belonken,
Half of gansch,
'k Zal van zuivre liefde ontvonken,
Om den luister, mij geschonken,
Schoon van glans.

[1]Versta de zeven planeten. — [2]De Zon. — [3]verbeeldde, voorstelde.

Hoû den voortrant naar 't betamen,
Hoog en laag.
Laat ons scheiden en verzâmen,
Daar we aan d' eerste kennis kwamen
Blijde en graag.

TOEZANG.

REI.

Onder driepaar hemelingen,
Die, rondom
Dien volschoonen bruidegom,
Alle in ongelijke kringen,
Licht van zijne torts ontvingen,
Op hun streek,
Een de morgenstar geleek,
Dan weêr d' avondstar in 't wijzen;
Want zij danst hem voor in 't rijzen,
Of volgt trouw zijn hemelbaan
Achteraan.

De dans heeft zijn beslag; nu weêr ten disch gelegen,
Daar Gabriël u noodt op 's Hemels verschen zegen.

VIERDE BEDRIJF.

EVA, ADAM.

EVA.

Waar staan we, in 't Paradijs, of daar de starren blaken?
Wat trek verrukt mijn geest omhoog? Mijn voeten raken
Geene aarde. De aarde ontzinkt den voeten in 't verschiet.
De goddelijke galm van 't heilig bruiloftslied
Ontknoopt den band, die ziel en lichaam hiel gebonden.
De ziel, op hemelsheid verslingerd en verslonden,
Gevoelt geene aardsheid, en, verkeerd in zuivre vlam,
Zoekt d' eerste bron, waaruit zij haren oorsprong nam.

ADAM.

Mijn lief! waar henе? toef; gij most me niet ontzweven.

EVA.

Ik worde krachtig naar de bron des heils gedreven,
Die mijnen brand alleen kan koelen. Laat me gaan.

ADAM.

Uw element is hier. Uw liefste spreekt u aan.

EVA.

Nu kome ik weder tot mij zelve en bij mijn zinnen.

ADAM.

Het voegt de Cherubijns en gloênde Serafinnen
Zoo hoog te zweven, daar zij, met gebogen kniên
Op 't aanschijn vallende, de majesteit ontzien
Te naderen, en haar met wyrookschalen eeren.

EVA.

Gelukkig zijn ze, die met Engelen verkeeren.
De milde bruiloftsdisch vereerde ons hemelspijs
En manne en druif, gegroeid in 't aardsche Paradijs,
Die al het ander ooft door lekkernij verdooven;
Maar 's Engels rede ging al 't bruidsbanket te boven:
Hij schoof de nevels van het menschelijk gezicht,
En toonde ons, welk een stad de Godheid in het licht
Hier boven bouwde, daar, de balling uitgesloten,
De redelijke ziel, den lichame ingegoten,
Haar burgerrecht verwacht, indien ze zonder smet
Den Allerhoogsten eert, naar d' ingestelde wet.

ADAM.

Die stad is van den grond tot in den top voltogen.

EVA.

Zoo alle leden eens veranderden in oogen
Van hemelsche adelaars, uit liefde tot dees stad,
Nog zagen d' oogen zich aan dit gezicht niet zat.

ADAM.

Van welke zijde zou het oog 't gezicht ontginnen?

EVA.

D' Aartsengel most zich op die rede eerst zelf bezinnen.

ADAM.

Men kan niet bouwen eer de grondslag is geleîd.

EVA.

't Gesteente geeft den grond een grooter heerlijkheid.
De jaspis, de safier, smaragden, en berillen,
Sardonix, sardins, en amethisten willen
Chalcedon, chryzoliet, noch geenen chryzofraas,
Noch hiacinthen, noch den moedigen topaas
In 't pralen wijken. Elk is moediger in 't pronken.

ADAM.

De muren steigren hoog, en dicht aaneen geklonken
Uit louter jaspis, net op een vierkante maat.

EVA.

De poorten, elk een perle, en elke schoone straat
Met klinkklaar goud gevloerd, gewillig doorgang geven
Aan alle geesten, die hier heen en weder zweven.

ADAM.

Hier rijst geen tempel, noch gewelfd tempelwerk;
Want de onbepaaldheid van Gods wezen is de kerk,
Waarin hij wordt gediend van nimmer telbre geesten,
Die hem aleluja op endelooze feesten
Toezwaayen, en den lof voortwentelen, zoo lang
De juichende Englegalm beantwoordt het gezang.

EVA.

Hier rolt geen zonnekloot ten ende van haar bane,
Noch 't ongestadig licht der wisselbare mane
Verlicht dees groote stad, daar 't eenwig schijnend licht
Van 't al vernoegende en verzadende aangezicht (schen
Den schoonsten dag verleent, een dag, waarna wij men-
(Och, of die dag verscheen!) uit al ons harte wenschen.

ADAM.

Hoe lieflijk ruischt me in 't oor de versche waterval,
Die uit den hoogsten troon, nog klaarder dan kristal,
In 't midden door de straat, zoo helder henevloeide,
En 't hout des levens, dat in 't midden wast, besproeide!
Wat gaf dees boom al 't jaar, in een gezonder lucht,
Van d' eene in d' andre maand, een kostelijke vrucht!

EVA.

D' Aartsengel onderhiel ons met die bruiloftswijzen,
En hoopte 't menschdom eens in 's hemels Paradijzen
Te wellekomen, op een blijder bruiloftsfeest.

ADAM.

Terwijl we hier heneên, van eenen zelven geest
Gedreven, onderling elkandere beminnen,
Laat ons, van dag tot dag, een trap ten hemel winnen,
En steigeren van 't laagste in 't opperste geluk.

EVA.

Gebiê me, wat u lust. Ik reken het geen juk,
Mijn lusten onder uw geboôn van zelf te buigen.

ADAM.

Laat onze afzetsels[1] jaar op jaar ons trouw getuigen.
De liefde wordt door liefde ontvonkt en opgewekt.
Gij ziet, hoe minzaam duif en doffer trekkebekt;
De zwaan bekoort de zwaan, die bruisende aan komt zwem-
De sterke leeuw laat zich van zijn leeuwinne temmen; (men.
Het veil omhelst den olm. Men ent de plant op plant.
Eén trek van liefde zet het al naar zijne hand.
Wat leven voelt, wil zich met eene weergâ mengen.
Natuur schept lust met haars gelijken voort te brengen,
D' aanstaande wereld wordt uit uwen schoot verwacht.
Gij zult, als moeder van het menschelijk geslacht,
Aartsvaders, koningen, wetgevers, helden baren,
Heldinnen, dochters en schoondochters eerlijk paren
Met uwe neven[2]. 'k Zie uw naam alreê geëerd,
Waar gij de ledigheid der aarde alom stoffeert
Met zooveel zielen, als de velden bloemen dragen.
Ai laat, op zulk een hoop, mijn wensch uw ziel behagen!

[1]spruiten, telgen. – [2]kleinzonen, nazaten.

EVA.

Zoo lang het aardrijk in den arm des hemels hangt,
En de aarde, zijne bruid, haar vruchtbaarheid ontvangt
Van zulk een bruidegom, die haar met duizend oogen
Van starren aanlonkt en bestraalt uit 's hemels bogen,
Zoo lang zal mijne min met de uwe gaan gepaard,
En elke dienst en kus blijft mij een weêrkus waard.

ADAM.

Het zij met uw verlof, dat ik in deze streke,
Aan d' eene zijde, een poos met God den Schepper spreke,
En in mijn eenzaamheid bedank' voor uw genet.
Verschoon me een oogenblik.

EVA.

Mijn liefste! ga met God.

BELIAL, EVA.

BELIAL.

Geluk, o bruid! aanstaande moeder
Der eeuwen, heil in d' echte staat!
De Hemel zij en blijve uw hoeder,
De bruidegom uw toeverlaat!
De roos en lelie luiken onder
Uw voeten schooner op. O, bloem
Der schoonste bloemen! wereldswonder
Van alle schoonheên, die haar roem
En vlag voor uwe schoonheid strijken,
Nog schooner moet ge namaals prijken.

EVA.

Wat stem genaakt me uit dichte bladren
En schaduwen? Wie komt me hier
Met zulk een gloed van liefde nadren?
Zoo gij een geest zijt of een dier,
Ontmom, vertoon u. Laat me kennen,
Wie mij dus minnelijk begroet.
Hetzij gij zweeft op lucht en pennen,
Of de aarde treedt met uwen voet;
Ontwolk u, dat de zon hier doorschijn,
Of zijt ge mensch, koom vrij te voorschijn!

BELIAL.

Ik ben een schepsel, schoone jonge[1]!
Genoodschapt[2] van uw bruidegom,
Begaafd met eene menschetonge
En sprake. Alle anderen staan stom,
Misdeeld van uwe heldre reden.
'k Beken mijn kleenheid onder u.
Al zit ge hooger, ik beneden
Aan uwe voeten, blijf niet schuw,
Misgun geen slange u heil te wenschen;
'k Bemin den ommegang der menschen.
Zoo nestlen minzame ooyevaren
Rondom u, in geboomte en lucht.
De dolfijn steekt uit zoute baren
Het hoofd, door een verborge zucht
En heimelijken trek, gedreven
Naar menschen en het vrouwebeeld.
Gij ziet dees vogels om u zweven,
En hoe de dolfijn de oevers streelt
En strijkt met zijnen staart en vinnen,
Uit liefde om 's menschen hart te winnen.
Het zou den wild' eenhoren lusten,
In uwen zuivren maagdeschoot,
Nog van geen hand gerept, te rusten,
Gaaft gij uw aanschijn voor hem bloot.
Die snelvoet geeft zich niet gevangen
Dan aan een maagd, en smilt en schreit,
Als hij u ziet, van groot verlangen,
Om zulk een schoone, hem ontzeid;

Zoo prikkelt min zijn maagdedriften.
Zijn horen kan venijnen schiften.

EVA.

Waartoe de dieren dus geprezen?

BELIAL.

Opdat ge niet, dus bijster schuw
Van menschbeminners hoeft te vreezen.
Ik zoeke geen genet bij u,
Maar loutre gunst. Gij zijt het waardig,
Gezegende overschoone bruid!
Mijn macht is kleen, mijn hart dienstvaardig
Voor u ten beste. Ik noode u uit
Op dezen boom, waarin de prijs leît
Van alle wetenschap en wijsheid.

EVA.

Zwijg stil, en wacht u mij te nooden
Op ooft, dat wetenschap belooft;
Dees appel werd mijn mond verboden,
Dies noodt me op geen verboden ooft.
De Godheid sprak: „gij moogt wel eten
Van alle boomen in den hof;
Maar schuw, de kennisvrucht vermeten
Te plukken. Schuw dees misdaad, of
Gij zult de dood onfaalbaar sterven,
En u en al uw zaad bederven."

BELIAL.

Is 't waar? Zou God, zoo hoog gezeten,
Almachtig, goed, oneindig wijs,
Wel spreken: „gij zult geensins eten
Al wat er groeit in 't Paradijs?"

EVA.

Wij plukken allerhande vruchten,
En eten ze ook; maar God gebood,
Dien boom in 't middenperk te vluchten,
Gelijk de pest en bare dood.
Wat zou me lusten uit te spatten,
De dood met hand en tand te vatten?

BELIAL.

O, simple duif! dees wet is strijdig
Met recht en reden. Geef gehoor.
Hoe, toont de Godheid zich zoo nijdig?
Ik bidde, o simple! keer uw oor
Zoo schuw niet af van nutte raden,
En dezen edlen fenixboom;
De wijsheid schuilt in deze bladen.
Men moet een jonge vrouw den toom
Niet korten. Laat ze welig weiden.
Haar lust en God zijn niet gescheiden.
Deze appels kennen geen venijnen;
Zij smilten lieflijk op de tong,
Verhengen 't hart, als hemelwijnen;
Zij houden 't menschdom eeuwig jong;
En 't is uw bruiloft, daar Gods reyen,
Uit lust om u te prijk te zien,
In uwe schoonheid zich vermeyen.
Wat wellust zou men u verbiên!
Wat zou men u zoo nauw bestippen[1]!
Dit ooft verlieft op uwe lippen.

EVA.

Men mag zich aan geen kwaad vergapen.
't Verboôn te smaken is een smet.

BELIAL.

De Schepper heeft niet[2] kwaads geschapen.
Hoe zijt ge alreê zoo nauw-gezet?
Dit 's bijgeloof. Waar wil dit henen!
Geen spijs noch drank besmetten 't lijf,
En minst de ziel. Hoû op van stenen.
Pluk stont, en nuttig uw gerijf.

[1]jeugdige schoone. — [2]genood.

[1]beperken. — [2]Thans niets.

EVA.

Ai, zeg me eerst, die mij dus durft nooden,
Waarom is mij die boom verboden?
Waarom is aan dees vrucht te smaken
De dood gehecht? Waarom verbiedt
De hovenier haar aan te raken
Op lijf- en ziel-straf, schuilt er niet
Venijnigs onder schoone verven?

BELIAL.

Ai, simple duif! betrouw mijn woord
Ik zweer het u: gij zult niet sterven;
Gebruik wat oog en mond bekoort.
En wilt ge u op mijn eed betrouwen,
'k Zal d' oorzaak van 't verbod ontvouwen.

EVA.

Het zou me lusten dit te hooren;
Ontvouw me Gods geheimenis.

BELIAL.

Verkeerden al dees blaân in ooren
Zij mochten 't melden; want het is
Verboden, Gods geheim te melden.
'k Zal 't evenwel, op mijn gevaar,
Al zou 't me zelf het leven gelden,
U openbaren, mag het maar
Bij u berusten. Schut[1] mijn schade,
En hoû me buiten ongenade!
De nijdigheid wil niet gedoogen
Dees lekkre vrucht uw mond te biên,
Opdat ge niet, uit andere oogen,
Met oogen des verstands zoudt zien,
Haar zelve in wetenschap gelijken,
Veranderen in een Godin,
En Gode in geene wijsheid wijken.
Die rijke schatten schuilen in
Deze appels, die ter kennis leiden,
Om goed en kwaad van een te scheiden.
Dit 's d' oorzaak van het streng verbieden;
Deze appelschel beschaduwt God.
Tast toe, eer 't iemand koom bespieden.
Ik schud den boom, om zulk een lot,
Een Godheid, in uw mond te storten.
Ai, zucht niet! Staak dit droef gezucht.
Wat wilt ge uw lust alreê verkorten?
Bespiegel deze hemelvrucht,
Dien gouden appel, mild van sappen,
Hij schenkt u Hemelsche eigenschappen.

EVA.

O, eedle boom! hoe durf ik wagen
Uw ooft te plukken? Eedle boom,
Gezaligd door het appeldragen!
Hoe klopt mijn hart, uit schrik en schroom!
O, blozende appel! 'k zie u schieten
Een straal van goud en levend rood.
Die zonder smet u mocht genieten!
'k Genake u bevend. Zou de dood,
Een worm, zich in dien boezem bergen?
Hoû op, hoû op mijn lust te tergen!
Waarom mijn lust van ooft onthouden?
Wat schaadt een beet? Onnoozle schuld!
Een snoeplust wordt licht kwijt gescholden[2].
Ik pluk. Gedoog het met geduld,
O Schepper! zoo 'k mijn hand bederve.
De halve misdaad is begaan:
O blozendheid! O schoone verve!

BELIAL.

Nu, schoone! zet den mond hier aan;
Ai, proef eens. Staat ge nog verlegen?
Nu eet, dat u de Hemel zegen!
Uw bruigom komt hier aangetreden,
En schijnt in zijnen geest verrukt.
Wordt hij op dit banket gebeden,
Dien rooden appel, versch geplukt,
Hoe kan zijn mond de bruid ontzeggen,
Dees vrucht te proeven, op haar woord?
Ik helpe uw rede zoo beleggen,
Dat, schoon het ooft hem niet bekoort,
Hij zal, om niet uw gunst te grieven,
U innevolgen en believen.

ADAM, EVA.

ADAM.

Hoe wel bekomt het mij, gerust in eenzaamheid
En opgetogen, met de hoogste majesteit
Te spreken mond aan mond, en een genadeteeken
Van haren uitstraal op het voorhoofd, onder 't spreken,
T' ontvangen, dat mijn ziel, in eenen andren staat
Herschapen, uitroept: „Heer! hoû op, ik ben verzaad
Van uwe goedheid, al te machtig en milddadig
En uitgestort! Hoû op, en zijt Uw knecht genadig!"
Nu keere ik weder naar mijn bruid, mijn halve ziel.
Waar mag ze steken? Wat bespieglinge onderhiel
Haar midlerwijl? Ik zie ze in schaduwe gezeten
Bij dien verboden boom. Wat 's dit? wie brocht haar eten?
Dit voorspook spelt niet goeds. Ik zie mij doof en stom.

EVA.

Genaak, mijn liefste! Hoe? is nu de bruidegom
Afkeerig van zijn bruid? Ik wacht u met verlangen.

ADAM.

Hoe staat het hier? hoe dus? Wat lust heeft u bevangen?
Mijn lief! wie noodigde u ter feest op deze wijs?

EVA.

Gods appelboom verleent mij schaduwen en spijs.

ADAM.

Wat spijs? Een spijs, zoo hoog van God geboôn te schuwen?

EVA.

En hierom lustte 't mij te min, daarvan te gruwen.
't Verbod ontstak de lust. Mijn bruidegom, mijn troost!
Bezie dien appel eens. Ai, zie hoe schoon hij bloost!
Indien de schel het oog uitwendig kan vermaken,
Gedenk, hoe liefelijk het binnenste moet smaken!

ADAM.

Och, smaak! Een koude koorts rijdt[1] over al mijn leên;
Mijn haar rijst overend. Och lief, waar wil dit heen!
Wat wordt mijn hart beklemd! Dat God dien appel schende,
Den boom uit d' aarde rukke! O jammer, o elende!
Is dit alreê de vrucht, de vreugd van 't bruiloftsbed?
Ontheiligt ge zoo snood des Allerhoogsten wet?

EVA.

Nu, bruigom? zijt gerust. 'k Versta wel, wat de wet zeît,
En beter dan gij meent. Wat steurt uw nauwgezetheid
Zich om een appelbeet? Dit 's louter bijgeloof.

ADAM.

Helaas! wat hoor ik nu? Och, waar ik stom en doof
En blind! ontbrak het mij aan oogen en aan ooren,
Zoo zonde ik in dien staat, 't is droef, u zien noch hooren.

EVA.

Niet hooger, bruidegom! Hier is geen kwaad begaan.
Ontvang mijn eerste gave, en tast dien appel aan;
Geloof en volg uw bruid en proef, en, na het smaken,
Zoo oordeel met verstand en kennisse van zaken.

ADAM.

Zoude ik, u volgende, den Oppersten versmaân?
De Hemel hoede mij voor zulk een stout bestaan!

---

[1]voorkom. — [2]gescholden.

[1]Naar de oorspronkelijke beteekenis beeft (van daar ook de oude naam der koorts: rede.)

Men kan niet straffeloos dees hofwet overtreden.

EVA.

Wat hofwet? Deze wet is strijdig tegens reden.

ADAM.

Gods reden overtreft al 't menschelijk vernuft.

EVA.

Een, die rechtschapen is, wordt niet zoo licht verbluft
Van ijdle vreeze. Ik smaak[1], wat kennis in dees spijs leît.

ADAM.

God vreezen is 't begin van kennisse en van wijsheid.
Wie Hem gehoorzaamt, en zich onder Zijne wet
Gewillig buigt, is vrij van zulk een lastersmet.
Ik merke alreede, hoe zich de Engelen dit belgen.

EVA.

'k Geloof, een Engel schudde een appel van dees telgen[2];
Ik ving dit boombanket in 't vallen met mijn hand,
Niet als een gruwel, maar een heilgenadepand.
Wat laat ge tranen langs uw kaken nedervloeyen?
Wilt gij de lust van uw beluste bruid besnoeyen,
Haar norsch bejegenen met eenen wederzin?
Dat 's zeker nog te vroeg, dat brengt geen vriendschap in,
Dat hebt ge ook niet beloofd, toen gij mij eerst aanschouwde,
De Huwlijksgod mijn hand in d' uwe vlocht en trouwde,
En 't huwlijk zegende. Ben ik uw vleesch en been,
Zoo draag u, als een man, en laat ons lotgemeen
Te gader leven. 'k Noode u op Gods eige gaven,
Zoo zal uw kennis trotsch tot aan de starren draven;
Zoo wordt ge in wetenschap en wijsheid God gelijk.
Gebruik uw vrijen wil, en toon mij de eerste blijk
Van liefde, in 't volgen van mijn allereerste bede.
Zij lijdt geen weigeren. Gevolgzaamheid baart vrede.

ADAM.

O, welk een strijd! wat 's dit een wichtig hoofdgeschil!
In wetenschap God zelf gelijken, eigen wil
Te volgen, zonder op het ooftverbod te letten;
Of onder God staan, en het jak van zijne wetten
Te dragen, als een slaaf, uit vreeze voor de straf?

EVA.

Wat sammelt ge? Gebruik, wat ons de Hemel gaf,
Uw vrijen wil en 't goed, u heden aangeboden.
De Godheid heerscht omhoog; hier heerschen aardsche Go-

ADAM. (den.

O, welk een strijd! Hier staat het vrouwebeeld, dáár God;
Hier vleit me hare beê, dáár dreigt me een streng verbod;
Zal ik de liefde en gunst van mijne vrouwe ontberen,
Of de opperste genade in ongenâ verkeeren?
Een onweêr barst er in mijn geest. Wat baart de keur
In zulk een onderscheid al angst! Wat stelle ik veur[3]:
De vriendschap van mijn vrouwe of 's Hemels gunst te der-
Durf ik in mij het beeld, dat God gelijkt, misverven, (ven?
Mijn ziel ontluisteren, om zulk een snood genot?
Neen, neen, van mijne vrouw gescheiden, rustig God,
Den oorsprong van mijn heil, omhelsd en aangehangen.
'k Heb van Zijn milde hand alreê te veel ontvangen,
En wachte oneindig meer uit zijnen vollen schoot.
Ik kies het leven voor de barelijke dood.
Mevrouw! wat vergt ge mij? Ik laat me niet misleiden.
'k Getroost me niet van God, maar eer van u te scheiden,
Indien ik een van beî moet kiezen. Dit sta vast.

EVA.

Zoo breekt ge alreê den band des huwlijks, zonder last,
Ja, tegens 's Hemels wil, en durft het huwlijk schennen
Om eenen appelbeet, en geeft uw aard te kennen,
Dien trouweloozen aard, gelijk een jonge wulp.
Nu, Adam! dat gaat wel. Ga heen; gij hoeft geen hulp
Noch vrouwetroost; gij kunt genoeg met dieren leven,
En kent ze, hoofd voor hoofd, en kunt ze namen geven.
Gij keert u aan geen vrouw, en acht zo uw vleesch en been
Niet langer; want uw hart verkeert in ijs en steen.
Welaan, ik ben getroost; maar komt ge uw vrouw te zoeken,
En vindt ze niet, dan moogt gij huilen, schreyen, vloeken,
Maar 'k zwere, 't zal u niet gebeuren haar te zien,
Noch Eva acht u waard voortaan den mond te biên,
Ik noem den hof en al de dieren tot getuigen
Van uwen wrevlen aard. De wreedste leeuwen buigen
Zich onder hun leeuwin. De tijger brandt van min,
En ziet niet lievers dan zijn lieve tijgerin
Naar de oogen en den mond. Zij drinken uit eene ader,
En eten eene spijs, en wandelen te gader;
Maar Adam acht zijn bruid, zijn jonge weêrgâ, niet.
Leef lang! Gedenk, dat gij uw vrouw nu 't leste ziet.

ADAM.

Och, och! waar gaat ze heene? Och! wondt ge een luttel bei-
Mijn liefste! hoû nog stand. (den,

EVA.

Wij zijn alreê gescheiden.
Wat houdt ge mij? Laat los. Zoo leeft ge vrank en vrij.
Bemin eene andre, die gij meer bemint dan mij.
Gij kwaamt al slapende aan een bedgenoote en vrouwe,
En naamt ze zonder liefde en scheidt nu zonder rouwe.
Wie zonder min vergaârt[1], kan scheiden zonder smart,
Een andre ribbe legt u nader aan het hart.
Dat d' Opperste u een vrouw, naar uwen zin, bootseere.
Gehoorzaam dit, als ik 't wensch, bemin ze en hoû ze in eere:
Belief ze meer dan mij; of, zoo u dat bezwaart,
Blijf liever eenzaam, als voorheen, en ongepaard:
Zoo zult ge een vrouwen hart niet kwetsen en bedroeven.

ADAM. (schroeven.

Och, zwijg, mijn liefste! zwijg; gij nijpt mijn hart met
Hoe kan ik Gode en u behagen in dees zaak!
De hoogste wijsheid vindt in trouwbreuk geenen smaak.
Zij voegde ons t' zamen; laat ons dan te zamen leven.
O, Vader! kunt ge uw zoon een struikeling vergeven,
Dat ik een oogenblik mijn wedergâ behaag',
Zoo zie dit over[2]. Dit 's een overgaande vlaag.
Men moet een zwakke zacht en minnelijk bejegenen,
Met alle eerbiedigheid. Gij kunt den appel zeegnen,
En scheiden het vergift, gesproten van 't verbod.
Nu geeft den appel hier, zoo deelen wij één lot.

EVA.

Zoo leert men goed en kwaad met kennisse onderscheyen.
Wel, waarom schudt ge 't hoofd?

ADAM.

Ik hoor de bruiloftsreyen
Een klacht aanheffen, die den bruiloftsgalm verdooft.

EVA.

Mijn lief! hoo ziet ge dus bestorven om uw hoofd?
Schep moed, mijn lief! gij hoeft te schrikken noch te schro-
Ik hebbe alleen dien last op mijne ziel genomen. (men.

REI.

Ie ZANG.

Helaas! wat baat een Englewacht,
Zoo 't Alziende oog van boven
Den mensch niet gâslaat naar zijn macht!
Hoe legt de stamheer van 't geslacht
Met al zijn zaad verschoven,
En in der eeuwigheid heroofd
Van zulk een heilkroon, hem beloofd!
O, feest van weinige uren!
De Hemel zelf gevoelt dien krak.
De staat van dees naturen
Hadde eeuwig kunnen duren.
Maar och! zij droegen zich te zwak
In Gode te behagen;
O, tijd van bitter klagen!

[1] proef. — [2] takken. — [3] geef ik den voorkeur.

[1] zamenkomt. — [2] voorbij, door de vingers.

Ie TEGENZANG.

Had Adam zich aan 't Engelsdom
Gespiegeld, dat hovaardig,
Terwijl 't in vollo weelde zwom,
Nog hooger dan zijn staatpeil klom,
En, wrijtende en kwaadaardig,
Den milden Leenheer trotsen woû,
Hij leefdo vrij van naberouw.
Tenzij nu Gods genade
De hand reike aan 't gevallen paar,
Dat, bij de slang te rade,
Aan 't omzien kwam te spade,
Wie rukt het uit zijn jammer, daar
Het legt in schande en schennis?
Hoe dier staat lust naar kennis!

IIe ZANG.

Men mag nochtans naar kennis staan.
Wij Hemelgeesten, dringen
Uit kenniszucht al hooger aan,
En volgen Gods verborge baan,
In ons bespiegelingen;
Want in den ronden spiegelkloot
Der Godheid legt de wereld bloot,
Wil de Opperste openbaren
Aanstaande zaken, in dien schijn
Alsof ze alreede waren
In wezen, vóór het baren;
Kon Adam dan een Helsch venijn
Uit zucht ter kennis trekken?
Dit staat u naakt t' ontdekken[1].

IIe TEGENZANG.

De Godheid kent zich zelve, en eerst
De kennis is dan heerlijk,
En van de schuldvlek allerveerst.
De Godheid, die het al beheerscht,
Zal niemand hierom deerlijk
Van zijn genâ verstooten; want
Hij heeft den kennisboom geplant;
Maar dio ze uit trotschheid zoeken
Door middelen, van hem verboôn,
Dat zijn verkeerde kloeken.
Hoort Adam nu vast vloeken!
Nu spaut Vorst Lucifer de kroon,
Och, Adam, hooge ceder!
Hoe ploft go dus ter neder!

VIJFDE BEDRIJF.

LUCIFER, ASMODEE.

LUCIFER.

Zoo vang de rouwklacht aan. Geen zang heeft zulk een aard.

ASMODEE.

Hoe wakker heeft dees wacht zijn hofwacht nu bewaard!

LUCIFER.

Het gaat naar onzen wensch. Wij zijn dien hoek te boven.
O, Asmodee! het rijk des Afgronds wil u loven,
En innehalen op de schorre nachtklaroen.
Ons hof wordt met tapijt van spinrag en feestoen
Van dorre blaân bekleed, om 't zegefeest te houwen,
Wij kronen u ten vorst der Oostersche landouwen.
Gij steurde 't eerste feest der levenden, en zult,
Ten God der bruiloften van 't Oosten ingehuld,
Gemachtigd worden, 's nachts het bruiloftsbed t' ontsteken
Met geile vlammen, en des bruigoms hals te breken,
Daar hij gewonden legt in d' armen van zijn bruid.

ASMODEE.

Dat 's meer dan ik verdiende. Op uwen zegen sluit
Mij d'ijzre kroon om 't hoofd. Zij roeste[1], uw naam ter eere!

LUCIFER.

Waar steekt dees jonge bruid, met haren nieuwen heere?

ASMODEE.

Zij dropen achter af, van schaamte en schrik gepraamd,
En slopen in een hol, mistroostig en beschaamd
Om hunne naaktheid; want nu zien ze eerst uit hunne oogen,
Of andere oogen, loos beguicheld en bedrogen.
Zij weven schaamrood, om de schamelheid t' ontgaan
Van hunne naaktheid, een groen web van vijgenblaân
Om 't middenlijf; want wij hen bij de lokken sleurden
Door braam en doornehaag en distelpunt, en scheurden
De witte zijde van hunne eerste onnoozelheid.
Dit zijn do slippen, vuil van stof, en rood beschreid
Van slijk en sprenklen bloeds. Zij jammeren en krijten.
Men hoort ze elkandere de schuld der misdaad wijten
En vloeken. Eden galmt van jammerlijk misbaar.
Mistroostige Adam krabt zijn aanzicht, rukt het haar
Met lokken uit zijn hoofd, en wekt de hofgeschallen,
Uitschreeuwende: „waartoe, waar ben ik toe vervallen!
Ik gaf mijn bruid niet, maar mijn vijandin gehoor.
Mijn vleesch heeft mij verraân. Ik volgde een heilloos spoor.
Een vuile snoeplust was de pijl, die Eva griefde
En mij al teffens. Och, dit komt van vrouweliefde!
Ik ben van mijne ribbe en eigen vleesch verraân;
De vrouweliefde komt mij al te dier te staan.
Ik won de vlag, in top gezet, uit trots niet strijken,
En Gode in wijsheid en in wetenschap gelijken.
De hovaardij heeft mij bedorven en bekoord.
Het spook des Afgronds klampt mij met geweld aan boord.
Ik voele en voere alreê een oorlog in mijn leden;
Het vleesch wil auders dan de geest. Verstand en reden
En wil, geteisterd van dien onverwachten smak,
Gevoelen al te spade een vreeselijken krak.
'k Gevoel de jammeren van buiten en van binnen.
Hoe kan men zulk een schâ herhalen[2] en verwinnen?"

LUCIFER.

Zoo wordt mijn wraak verzaad. Nu triomfeert de Hel.
Dat mijn Erfvijand zich nu were en wetten stell',
Om zulk eene inbreuk van erflasteren te keeren;
Wij passen langer op geen hinderdam noch beren
Van wetten en belofte en vreeslijk dreigement.
Natuur legt onder, plat getreden en geschend.
Al 't menschelijk geslacht is mijn en erfeigen.
Het past niet langer op beloften, noch op dreigen.
De wil helt over van 't geboden goed tot kwaad.
'k Wil kerken zaayen en altaren, Hem ten smaad.
Men zal mijn beelden daar met menschenoffren eeren,
En goud en wyrook, en bij 's Afgronds Godheid zweren,
Uit schrik voor straffe. Ik schuif nu, glimpelijk en valsch
Den oorsprong van het kwaad van mij op 's vijands hals.
Laat al de wereld vrij van Adams erven krielen;
Uit zestig eeuwen bergt hij pas[3] een handvol zielen.
Zoo stijge ik, na mijn val, op eenen hooger trap;
Zooveel vermag de lust, een mondvol appelsap!
Maar duiken we eene poos. Wij zullen, met onze ooren,
Den grooten ommezwaai van 't eeuwig treurspel hooren,
Uit Adams eigen mond. Nu loopt de treurrol af;
Hij komt tot kennis van zijn misdaad door de straf,
Dio d' overtreders op den hiel treedt. Hij loopt herwaart,
Bestorven om het hoofd en doodsch, dan weder derwaart.
De Beeldevormer zag 't wanschepsel aan, en riep:
„Helaas, nu rouwt het mij, dat ik ooit menschen schiep!"

[1] helder uiteen te zetten.

[1] beruste er (verg. de uitdrukking rusten en roesten.) — [2] zich verhalen van. — [3] nauw.

ADAM, EVA.

ADAM.

O, duistere spelonk! ik docht in uwe naarheid (heid
Mijn smet, en naakte schaamte en schande, voor de klaar-
Des hemels en den glans van 't al doordringend licht,
Te dekken, maar vergeefs. Geen hol, geen bosch is dicht.
Ik word verraden van het wroegende geweten,
Dat overtuigt me. Een worm, te diep in 't hart gezeten,
Het overtuigen van 't beschuldigde gemoed,
Doorknaagt mijn ingewand. Waar zet ik mijnen voet,
Om rust te vinden voor het barnen van mijn zinnen?
Och, welk een onrust kraakt en knerst gedurig binnen
In mijnen boezem! Hoor, hoe giert het heen en weêr,
Getrokken van 't gewicht der misdaad, keer om keer!
Hoe is mijn staat verkeerd! Ik dwaal, gelijk de blinden,
En zoeke d' oude rust, en kan ze nergens vinden;
Zij vlucht gestadig voor en voor, en wil niet staan.
Wat grijp ik naar de lucht? Hier is geen vatten aan.
Waar blijven de Engelen, de blijde feestgenooden,
De wachters van den hof? Helaas! zij zijn gevloden.
Nu zwijgt de bruiloftsgalm; de voglezang zit stom;
Geen reyen juichen meer voor bruid en bruidegom.
De hemelsche bazuin houdt op het feest te groeten;
De helsche horen houdt nu aan met vreeslijk toeten.

EVA.

Wat komt u over? Zijt gij zinneloos of dwaas?

ADAM.

Ik zie de spokerij, en hoor het nachtgeraas
Rondom mij hene. Zie de Razerijen klimmen
Van onder op, en hoe ze ons dreigen en begrimmen!
De nevel, die 't gezicht benevelde, verdwijnt.
Nu zien we een ommegang van spook, dat ons verschijnt.
Ik kan de rampen en het leed, bij u gebrouwen,
Niet overzien, veel min op eene rij[1] ontvouwen.

EVA.

Zoo schuift ge uw eige schuld alleen op mijnen hals.

ADAM.

O, oorzaak van mijn val en zooveel ongevals,
Hier uit te spruiten! Och, dit komt van echtgenooten!
Op zulk een voorwaarde is ons huwlijk niet gesloten.

EVA.

Met wat beding heeft dan uw hand mijn hand getrouwd?

ADAM.

Dat gij, mijn noodhulp, trouw uw man handhaven zoudt.

EVA.

Het voegt den man zijn vrouw godvruchtig voor te treden.

ADAM.

Laat dees gevloekte boom getuigen, wie eerst Eden
Durf schenden, en zich aan 't verboden ooft vertast[2].

EVA.

De zwakke vrouwekunne is van een lust verrast.

ADAM.

En uw vervloekte lust mij bitter opgebroken.

EVA.

Het voegt een manshoofd, zich te houden onbesproken,
En stand te houden, zoo het vrouwebeeld bezwijkt.

ADAM.

Gij smeet mij overstag.

EVA.

Rechtschapen vroomheid wijkt
Om smeeken, noch gevlei, noch dreigen van een vrouwe.
Schep moed; ik blijve uw troost, in 't nijpen van den rouwe,
Gelijk voorheen in weelde en 't opperste geluk,
En zal u nimmermeer bezwijken in den druk.

ADAM.

Het is vergeefs getroost, dees schade al t' onherhaalbaar[3].

EVA.

Wat raad? De Schepper schiep ons beide niet onfaalbaar,
Maar faalbaar en van een bouwvallige natuur.

ADAM.

Dus sleept de wellust van een oogenblik, eene uur,
Een lange keten na van rampen en verdrieten.
Het lust me langer niet, het leven te genieten.
'k Verbeeld me, waar ik ga en sta, een bange dood;
Zij grimt me leelijk aan. Och, open uwen schoot,
Ontvang me, o aarde! want de lust is mij benomen;
Ontvang me wederom, ik ben van u gekomen.
Dit lichaam komt u toe. De ziel verhuize en zoek'
Een heimelijk verblijf, daar een verdiende vloek
Haar henevoere; want zij heeft des Hoogsten zegen
Misbruikt. Wat toeft de dood? het leven is me tegen,
De nare duisternis veel liever dan de dag.
Mijn schande legt te naakt. Zoo 't mij gebeuren mag
Te sterven, keer het niet. Laat u mijn dood behagen.
Geen reden port u op, het tijdig lijk[1] te klagen;
Want tijdig sterft hij, die niet meer te hopen heeft.
Al is mijn leven kort, 'k heb nog te lang geleefd
Na zulk een heilverlies, en kan niet meer verliezen.
Wat slag van sterven staat mij 't reedste nu te kiezen?
Van eenen hoogen berg afspringen zonder schroom,
Of plompen in d' Eufraat, en drijven met den stroom
En maalstroom recht in zee, ten aze voor de visschen?
Ai, vrouw! wat houdt ge uw man? Gij mocht me nutter missen
Dan houden; want de zon, die 't hoofd haast onderhaalt,
En naast de Westkim spoedt, is lang vóór mij gedaald.
Mijne oogen schuwen 't licht. Ontsla me. Ik overleefde
Het zegenrijke lot, mij toegelegd, en streefde,
Van hovaardij vervoerd, te welig en te steil,
En boven 't menschelijke, eens vastgestelde peil;
Zoo most ik billijk in 's doods afgrond nederstorten.

EVA.

Waartoe vervalt ge? wilt ge u zelven 't leven korten,
En mij, een droeve weeuw, verlaten? Ben ik niet
Uw eigen vleesch en been?

ADAM.

Ja, 't vleesch, dat mij verried,
Verleidde! O valsche tong, met slangegift bestreken!

EVA.

De slang verleidde mij, door hare looze treken.

ADAM.

Gij zijt de looze slang, die mij den doodsteek gaaft.

EVA.

Waar blijft uw hoog vernuft, dat naar de starren draaft?
Waar is het helder licht van uw verlichte reden?
Indien mijn tranen en oodmoedige gebeden
U niet bewegen, zoo vergun me, op mijn geklag,
Dat ik aan uwe zijde en teffens[2] sterven mag,
Want 't lust me zonder uw genootschap[3] niet te leven.
'k Ontken geensins, dat ik dit misdrijf heb gesteven,
Mijn snoeplust u vervoerde in dezen droeven staat;
Zoo laat ons t' zamen dan de schuld van zulk een kwaad
Ook boeten. Woudt ge door de doodschuld mij behagen?
'k Zal haar verdiende straf gewillig leeren dragen.
Daar is mijn hand. Ik ben de dood getroost. Vaar voort!
Nu, suf niet langer. Treê mij voor. Nu sta[4] uw woord,
Als een rechtschapen man. Geen dood zal mij vervaren,
Te ploffen van een rotse of in de zoute baren
Te plompen, hand aan hand. Ik trouwde deze hand.

ADAM.

Och, liefste! 't is mijn schuld. Mijn troost, mijn waardste
Ik wil mijn leven, u ter liefde, nog verlengen. (pand!
Wisch af dees tranen, die de bleeke blaân besprengen
Van uwe kaken. Zet[5] uw edel hart gerust!
Schoon hier geen levenslust meer overschiet, nog lust

[1]Anders naar den rij af. — [2]vergrijpt. — [3]niet te vergoeden, onherstelbaar.

[1]vroegtijdig. — [2]met u zamen. — [3]gezelschap. — [4]doe gestand. — [5]Stel.

Mij 't leven om uw gunst en aanschijn, mijn getrouwe!
Gij zult niet, in den schijn van eene weduwvrouwe,
Den eersten bruiloftsdag beschreyen, en alleen
En doodsch en hangends hoofds, op eenen kouden steen
Gezeten, klagen, dat uw man, van rouw verwonnen,
De handen aan zich zelf mistroostig heeft geschonnen.
'k Wil mijn mistroostigheid intoomen, en al stil
Verwachten 't uiterste en wat hier op volgen wil.

EVA.

Wat hoore ik daar? Een storm begint hier op te steken,
De donkre en zwangre lucht onstuimig uit te breken.
De bladers ruischen uit vier hoeken hene en weêr.
De bulderende wind smijt bosch en boomen neêr.
Het aardrijk davert, dreunt, en loeit, en huilt van onder.
Het bliksemt blik op blik. Op 't weêrlicht rolt de donder
De donderkloten door de wolken slag op slag,
En de avondschaduw jaagt den ondergaanden dag.

ADAM.

Hoe beeft het hart van schrik! Hoe sidderen mijn leden,
Van eene kille koortse en doodschrik hard bereden!
Mijn haren rijzen; al het bloed trekt snel bijeen.
D' Alziende rechter, om het gruwzaam overtreên
Van zijn gewijde wet, te trotsch getergd tot tooren,
Genaakt. Waar vluchten wij? Hij komt, en laat zich hooren.
Mijn liefste! vlucht met mij ten bosch in, daar nooit zon
Haar aldoordringend licht en stralen schieten kon.
Geen web van vijgeblaân kan onze naaktheid kleeden.
De Hartekenner ziet van boven tot beneden,
Van top tot teen, niet heels aan lichaam en aan ziel.
Hoe kort treedt 's Hemels straf het misdrijf op den hiel!
Duik onder, liefste! ik zal u met mijn schaduw dekken.
O lust! O appelboom! O schande! O lastervlekken!
O bosch, bedek ons, zoo uw schaduwe iet vermag!
Het hoog gerecht verschijnt. O, droeve bruiloftsdag!

URIËL, ADAM, EVA.

URIËL.

O, Adam, Adam! hoor. Waar loopt ge u nu versteken
In nare schaduw? Meent ge in schaduwe uw gebreken
En smet te schaduwen voor Gods alziende licht?
Geen diepe nachtspelonk, geen hol, hoe naar en dicht,
Kan u verbergen voor d' oneindigheid, gevonden
In hemel, aarde, en zee, en grondelooze gronden.
'k Verdaag u in Gods naam. Verschijn, verschijn terstond!
De Vader, die u schiep, en aan zijn wet verbond,
Verdaagt u. Waarom vlucht ge uw Schepper, uwen Vader?

ADAM.

O, stem! 'k gehoorzame u. Vergeef me, ik kome u nader.
De voorboô van uw komste, in 't Godgeheiligd woud,
Het schriklijk onweêr, dat uw majesteit ontvouwt,
Verbaasde hem, die, naakt geschapen, zich moet schamen,
Uit oodmoed en ontzag, die 's menschen plicht betamen.

URIËL.

Wie openbaarde u toch dees naaktheid, al te naakt?
Heeft ook uw mond de vrucht der kennisse gesmaakt?
Beken de misdaad vrij. Ontzie ze niet te noemen.
Verschoon uw schuld niet; want hier baat nu geen verbloemen.
O, trouwelooze! durft ge alleen om 't ooftgenot,
Op doodstraf u verboôn, ontwijden 't hoog gebod?

ADAM.

Het is mijn schuld niet, maar de liefelijke woorden
Der vrouwe, mij van u ter hulp gegund, bekoorden
Mijne ooren en het hart; de boomvrucht en haar verf
Mijne oogen en den mond, helaas! tot mijn bederf,
Te smaken; uit de vrouwe is mijn bederf geboren.

URIËL.

O vrouw, ter noodhulp van uw wedergâ gekoren!
Wat voerde uw zinnen tot dees wederspannigheid?

EVA.

Een slang, Gods schepsel, heeft mijn simpel hart verleid,
Den appel in den mond gesteken na 't bekoren.

URIËL.

O hofslang, listig dier! gevoel nu 's Hoogsten tooren.
Gij zult voortaan, gehaat van allerhande vee
En dieren, op uw buik voortkruipende, geen vreê
Noch rust gevoelen, en, in uw spelonk gedreven,
Het gansche leven lang, bij aarde, uw voedsel leven!
Het hoog gerechte zal een onuitbluschbren haat
Ontsteken tusschen u en tusschen 't vrouwezaad,
Dat u het hoofd verplet; hoewel gij, bits in 't wrijten
En wederstreven, dit durft in de hielen bijten.
O, vrouw, die uwen man bedriegelijk verriedt,
Gij zult geen ende zien van 't nakende verdriet,
In dracht en barensnood, en een slavin verstrekken
Van Adam, uwen heere, en zijnen wil voltrekken.
En gij, die haren stem gehoor gaaft boven God,
In 't smaken van de vrucht en 't schenden van 't verbod,
Zult zweeten onder 't juk des arbeids, vol misnoegen.
Het aardrijk, nu gevloekt, vergeldt den last van 't ploegen
En zaayen menigwerf met onkruid, stroo, en kaf;
En doorne en distel stikt het zaad, dat d' akker gaf,
Tot dat ge, nat bezweet, verkeert in stof en aarde,
Begraven in den schoot der moeder, die u baarde.
Opdat ge midlerwijl gevoelt in 't aardsch gekwel,
Hoe d' Opperste het recht beneên genade stel,
Zal uwe wedergâ nakomelingen baren,
God uw gezondheid en beschaamdheid nog bewaren,
En 't lichaam dekken met de warme schapevacht.
Nu fluks ten hove uit! fluks, gij Cherubijnewacht,
Gods hoftrouwanten! komt, en past u trouw te kwijten.
Verjaagt de ballingen, verjaagt dit paar bandijten
Ten Paradijze uit. Gaat, bewaakt den gouden boom
Van 't leven. Houdt gestreng de dertle lust in toom,
Met scherpe zwaarden, die van gloed en vlamme blaken,
Opdat geen ballingen de vrucht des levens smaken.

EVA.

O, welk een brand ontsteekt het gansche Paradijs,
En weidt de boomen af! Nu zwijgt de bruiloftswijs.
Nu schrikken teffens al de vogels en de dieren.
Zoo past het u en mij de bruiloftsfeest te vieren
Met deze fakkelen. Och, lief! waar heen? waar heen?

ADAM.

Het is geen dralens tijd. De geest, die ons verscheen,
Scheen geen Uriël, maar God zelf, wiens wet wij braken,
Om boven 's menschen peil te steigren in de daken
Des Hemels, boven God in wijsheid en in macht.
Een reukeloos[1] bestaan heeft ons ten val gebracht.
Helaas! wie onderstut mijn twijfelende stappen?
Mijn weêrgade! onderstut me in droeve ballingschappen.
De beenen sidderen, het is hoog tijd te vliên.
Wij scheiden, zonder hoop van immer u te zien,
O lusthof, Paradijs! O, schoot van ons geboorte!
Wat baat het ommezien! Ons wordt geboôn, dees poorte
Te ruimen, om een dorre en dorstige landouw
Te zoeken, in elende. O, knagend naberouw!
O zweetende arrebeid! o eindelooze elenden!
Geleidt me, volgt me na, met heele kommerbenden.
Hier heeft de zomer uit. De winter klampt me aan boord.
Gods slagzwaard volgt ons op de hielen. Spoên we voort!

Ter Gedachtenis van Maria de Wolf,

IN DEN HEERE GERUST, DEN 14en JUNY 1664.

Toen trouwhertige Marye
Had gesloten haar voogdye,
En het zusterlijke bloed
Als haar eigen opgevoed,
Scheidde ze getroost van de aarde.
Houdt de faam en deugd in waarde!

[1] roekeloos.

De Gezegende Adelaar van Leopoldus[1] bij den Raäbstroom[2].

Victor ab Auroræ populis, et littore rubro[3].

Nu blijkt het klaar, hoe 't hoog beleid,
Veel meer dan 's menschen brein kan vatten,
Der dwingelanden onbescheid
Belet in 't woeden uit te spatten;
Want toen de Turksche Rijksvizier,
Door zijnen menschenroof in Meeren[4]
Gemoedigd, zwoer, met zwaard en vier
Den Roomschen Adelaar de veêren
Te korten, in zijn volle vlucht,
Dat die, als stof, voor wind verstoven,
Bestond hij trotsch, uit blinde zucht
(Wat durf verwaandheid zich beloven!)
Ook tegens alle krijgsgebruik,
Langs eene brug van leêr en koorden,
Te rukken over borst en buik
Des Raäbstrooms, daar langs de boorden
Het gansche kruisheer[5] hem verwacht.
Nog wint hij echter d' overzijde,
En sloopt de heerwacht, die met kracht
Dien heer den overtocht benijdde.
Hier bliksemt Oostenrijk naar toe,
Doch moet geperst wel tweewerf wijken,
En na zes uren, worstlens moê,
Staat in beraad het kruis te strijken
Uit nood voor Achmets halve maan;
Maar Raimond[6], van Gods hand gesteven,
Vermaant ze, tegens dien orkaan
Door kling en kogel aan te streven.
Hij draaft ze zelf in 't harnas voor,
Op 't zeste paard, en rept de handen;
Hij moedigt ze, op zijn bloedig spoor,
Op Gods erfvijand los te branden.
De regementen volgen hem,
Met nedervellen en met slopen;
Trompet noch trom verdooft zijn stem.
Zoo wint men door den drang een open,
En jaagt den vijand in den stroom,
Wiens keel, gestopt van doode vloeken
En levenden, nu los van toom,
Uit nood een andro kil loopt zoeken.
Zoo bruist Janitser en Spahy
En Tarter en Albaner henen,
Comorre an zijne vest voorbij,
Den Donau af, tot vreugd van Weenen,
Daar Leopoldus juicht en leeft,
Nu d' Opperste den Roomschen koning
Zoo zegenrijk gehandhaafd heeft,
Op 't jaargetijde van zijn kroning[7].

Op het Gelukkig Ongeluk van prins Johan Maurits van Nassau,

door 't breken der brug te Francker[8], met zijn paard in 't water vallende, den 6den van Louwmaand 1665.

Volvitur in caput[9].

De Friesche brug, ontzegt Nassauschen Bucefal[10],
En Maurits zwaar van deugd en dapperheid te dragen;
Zoo plompt hij met zijn stoet in 't water, van de wal.
Der Vorsten zon verzinkt, nu zal het nimmer dagen.

Ander.

Sol in Aquario[1].

Schoon vier in 't water sterft, noch leeft hij heet van gloed
Met God, in zijne borst van ijver aangesteken,
Beschut voor smoren en den slaanden paardevoet.
De zon van Nassau staat nu in het Waterteeken.

Ander.

Ereptus ab undis[2].

Hier rijst hij, God ten prijs, ter kimme uit, om den dag
Aan 't heilig Roomsche rijk met zijnen glans te schenken;
Hij leeft in de oude, die de nieuwe wereld zag[3].
Wie God vertrouwt, hem kan geen hoef noch water krenken.

Op Tanneken van Erpekom,

GEBOREN DEN 26STEN OCTOBER 1619, EN GESTORVEN DEN 25STEN FEBRUARY 1665, IN AMSTERDAM[4].

Waarde roos van Erpekom,
Stut van moeders onderdom,
Band van vriendschap van 't geslacht,
Gij verwelkt al t' onverwacht;
Uw vermaak was 't groene hart[5],
Nu ontbeert het u met smart[5].

Op het Nederstorten der Steene Galorij in Hofvliet, de hofstede des Heeren van Kabau.

Tantas audetis tollere moles?[6]

Een Europeesche orkaan eischt hoofdsom met de renten
Al teffens op een sprong, en waarschuwt met den slag;
Hij baart zijn kracht op vaste en drijvende elementen,
En juist in Sprokkelmaand den allerjongsten dag!
Kabau in Hofvliet riep: „oubollige[7] kabonter!
Wat spookt ge? hou uw rust, of streef mijn hof voorbij!"
De storm, hierdoor getergd, verhief zijn kracht nog stouter
En heftiger. Zoo ploft de steene galerij,
Met eenen smak, aan gruis en puin en stof ter nedar.
Toen docht de hofheer: „och! ter wereld staat niets vast:
Dit spook verblaast ook steen, gelijk een lichte veder:
Geen torens houden stand, wanneer het van zich tast!"
Betrouw geen galerij noch dikke steene muren;
Wie God zijn rust betrouwt, kan d' eeuwigheid verduren.

[1]Den Duitschen Keizer. — [2]Bij den slag door den Oostenrijkschen veldmaarschalk Montecuculi, 1 Aug. 1664, op de Turken gewonnen. — [3]D. i. Als verwinnaar van het volk des Oostens en 't roode strand gekeerd. Virg. — [4]Voor Moraviën (Hoogd. Mähren). — [5]Versta: Kristenleger. — [6]Montecuculi zelf. — [7]Verg. boven, bl. 321. — [8]Die sedert den naam van Mauritsbrug voerde. — [9]D. i. Hij tuimelt over 't hoofd. — [10]strijdros.

[1]D. i. De zon in den Waterman. — [2]D. i. Aan de golven ontrukt. — [3]Als landvoogd van Brazilië; zie vroeger reeds herhaaldelijk. — [4]Als opschrift van haar gedenkpenning, waarop zij met een waaijer in de hand in een landschap staande was afgebeeld. — [5]Wellicht zal men land moeten lezen, en is tusschen dezen en den volgenden, gelijk mede aan 't slot een regel weggevallen. — [6]D. i. Durft gij zulk een last torschen? — [7]dwaze.

Op het gezegend Voorspel van den Zeestrijd[1].

Non illi imperium pelagi, sævumque tridentum Sed mihi sorte datum[2].

De Zeevaart, een Andromeda, gebonden,
Geketend, vreesde, op 't vrijgevochten strand,
Het zeegedrocht van 't koningmoordend Londen,
Dat in zijn balg veel schepen had verslonden;
Maar Persens, of de zeemacht van ons land,
Op 't vliegend paard[3], der Staten vloot, gestegen,
Verscheen in 't eind, ten troost en toeverlaat
Der bleeke maagd, om onderstand verlegen.
Het schrikdier week voor 's Ridders blanken degen
Naar 't krijtestrand[4], van roofzucht nooit verzaad.
Het braakt vast gal, dat al de baren groenen,
En bruischt en brult, gelijk een Noordsche orkaan;
De Ridder volgt, en weet van geen verzoenen;
Hij dreigt het in te varen en harpoenen.
Gelukt dien held dat loffelijk bestaan,
Matroos zal 't haast aan stukken ommedeelen,
En zieden het al zingende tot traan,
Daar duizenden van kopre donderkelen
En alle zeetrompetten onder spelen,
Tot blijschap van den vrijen oceaan.
Zoo wordt de maagd ontketend aan de haven;
Dan giet de zee haar schoot vol rijke gaven.

TER BRUILOFT
VAN DEN EDELEN BRUIDEGOM
PETER DE WOLF
EN ZIJNE EDELE BRUID
CLEMENTIA VAN DER VECHT[5].

Hia nnus amor[6].

Toen Natuur zich kwam vermeiden
Door een zegenrijken hof,
Zij Clementia zag weiden,
Met gezang in 's Hemels lof,
Onder schaduwe van bladen,
Daar een lucht door hene blaast,
Die de kruiden en de zaden
Met haar lauwen adem aast[7].

II.

Op het onverziensch gemoeten
Van der dingen Voêsterin,
Neeg de maagd aan hare voeten,
Daar ze stand hiel, blij van zin,
Met een horen, rijk van vruchten,
Terwe, olijf, en druif, en ooft,
Van de zonne, in zomerluchten,
Overstraald en gaar gestoofd.

III.

„Jonkvrouw!" sprak Natuur ten leste,
„Waarom leeft ge alleen voor u,
En geen jongeling ten beste?
D' Allerwijste was niet schuw
Met een gade zich te paren,
En te bezigen den tijd,
In de lente van de jaren,
Eer 't gewenscht seizoen verslijt.

IV.

Wilt ge naar de lessen hooren
Van de Wijsheid, volgt de reên:
Gij zijt voor u zelf geboren
Slechts ten deele, en niet alleen
Maar een ander ook ten goede.
Alle vrekheid is gebrek,
In het oordeel van den vroede,
Schuw van ergernis en vlek.

V.

Leer u zelve mededeelen,
Stut het menschdom en den staat;
Men wordt rijk door aan te telen
Zijns gelijken. Telg en zaad
Groeizame en gezielden[1] minnen.
Hoor, hoe vrolijk zingt het woud,
Daar gevogelt, heet op 't winnen,
Trekkebekt en nesten bouwt.

VI.

Elk bedankt de gloênde rozen,
Na genot van kleur en geur.
Zie daar aan een ente blozen
Een paar appels, rood van kleur,
Als uw mond en roode kaken; –
Wordt niet eens van schaamte rood,
Zie, hoe d' ente, door dat blaken,
Uwe hand tot plukken noodt.

VII.

Woudt ge liever, dat een minner
U deze offerde, als een gaaf,
Krans hem eerst ten overwinner,
Met een lauwerkrans, heel braaf[2]
Van uwe eige hand gevlochten.
Welkoom hem met eenen zoen,
En verlicht den aangevochten,
Om de vriendschap aan te voên."

VIII.

Peter, achter eene hage
Neêrgedoken, hoorde 't aan,
Kwam gesprongen uit de lage.
Om zijn snoeplust te verzaân:
„Liefste!" sprak hij, „kunt ge lijen,
Dat ik u het kussen verg,
Daar Natuur voor mij komt vrijen;
Gun me een kus, en denk geen erg."

IX.

Zij bestorf, in 't eerst bezweken,
Als[3] een roos haar verf verschiet,
Doch verhoorde in 't eind zijn smeeken.
D' eene ontvangt 'tgeen d' ander biedt.
Kus om weêrkus, zonder veinzen,
Lust om lust, en vreugd om vreugd.
Dieper gingen hun gepeinzen.
't Eerste groen het hart verhengt.

X.

Toen de minnaar triomfeerde
Mocht men hooren, hoe de hof,
Vol gevogelt, kwinkeleerde,
Op dees rijke bruiloftsstof.

---

[1]Versta: de uitrusting eener vloot onder Wassenaar-Obdam in 't voorjaar van 1665. — [2]D. i. Niet hem, maar mij is 't rijk der zee, en de machtige Drietand van 't lot geschonken. — [3]Pegasus. — [4]Albion, Engeland. [5]Wellicht een kleindochter van Vondels zuster. — [6]D. i. Eén liefde in beiden. — [7]spijst, voedt.

[1]Versta: planten en dieren. – [2]fraai. – [3]Gelijk.

Al wat groeide woû zich kwijten;
Vrouw Natuur borst vrolijk uit,
Spreidde eerbiedig bloemtapijten
Voor de voeten van de Bruid.

XI.

En de Bruîgom speelde op 't fluitje,
Dat het door den boomgaard klonk:
„Bruiloftsgasten! ziet mijn Bruidje
Mij bestralen met een lonk.
Ziet, hoe deze goedertieren[1]
Eenen Wolf temt en zijn aard.
Helpt den Huwlijksingang vieren;
Dit 's een blijde bruiloft waard."

XII

Leeft gelukkig, trouwgenooten!
Toont uwe afkomste aan de maan,
Eer haar horens staan gesloten
Negenwerf na 't ondergaan;
Toont ze een dochter of een zoontje,
Groeyende van 't sap der Vecht;
Kust het dan voor mond en koontje;
Dat 's de kroon der wettige echt.

Suikerlied.

WIJZE: Courante la bare.

I.

Het lust den Feestgenooten blij
De zoetigheid, van elk gewenscht, te prijzen,
Te loven, dat al de aders rijzen,
Verslingerd op het puik van lekkernij.
Het Godendom en menschdom haakt
Naar lieflijkheid, met matigheid gesmaakt,
En, als een dauw, gestort op lekkre tongen.
Wie 't zoet vergaârt
Door lust gedrongen,
Is veel zegens waard.

II.

De tafelschenker van Jupijn
Schaft nektar op den disch van 't hoofd der Goden,
Ter feest verzaâmd door zijn geboden,
Daar ze al verheugd en Godlijk vrolijk zijn.
De nektarschaal gaat rustig om,
De vreugd groeit aan in 't juichend Godendom.
Dees Hemeldrank van Goden en Godinnen
Verheugt den geest
En hart en zinnen,
Op het hemelsch feest.

III.

Zoo gaat het naar den Hemelstijl;
En hier beneên, in 't wentelen der jaren,
Ontziet men niet met lust te varen,
Ter wereld uit, naar suikerzoet Brezijl.
Daar ijvert elk, om suikerriet
Te snijden in het wildemans gebied,
Te malen en te zieden en te schepen,
En naar ons wijk
Door zee te slepen
Uit het suikerrijk.

IV.

Men voert den honigkorf in 't veld,
Daar boekweit bloeit, om honigraat te winnen,
De Bijman hangt al zijne zinnen
Aan 't honigwerk, dat hem met zoet vergeldt.
De wakkre honigbij, getroost
Ten arbeid, zweet, om in den honigoogst
Het lieflijk sap uit bloem en tijm te trekken
Met zijn gebroed.
Dat honiglekken
Al het zuur verzoet.

V.

Wie twijfelt of het zoet behaagt,
Stel dit geschil aan 't oordeel der getrouwden,
Die zegenrijk dien wijnberg bouwden,
Belust op sap, dat rouw van 't harte vaagt.
De hoop op 't zoet bekoort de jeugd;
De nasmaak van de bruiloftjaren heugt.
Kandijs[1] in wijn, wie kan dien drank versmaden?
Zet aan den mond!
Drinkt onbeladen,
Drinkt het hart gezond!

VI.

Wij loven d' allerzoetste wet.
Ai, krenkt het hoofd niet belgziek met een rimpel.
Wij zingen slecht en recht en simpel,
Eenvoudig heen, doch niet te nauwgezet.
Men looft de vrucht, die 't leven voedt,
Een appel of een vijg. Ai, smaakt en boet[2]
Uw lust! Zij wordt van hooger hand geschonken,
Zij brengt geluk.
Wat baat het pronken?
Toef niet lang, maar pluk!

VII.

De papegaai, die scherrep let
Op zingen, en de bruiloftsgalmen hoorde,
Riep, toen 't banket zijn hart bekoorde:
„Ai, deelt me meê van 't lekkre bruidsbanket,
Opdat ik vrolijk bruiloft hoû.
'k Zal 't bruiloftslied dus zingen in mijn kouw,
Zoodra de zon haar licht begint te geven:
O jonge vrouw,
Lang moet ge leven!
Hebt ge nu berouw?"

De Havenschenderij te Bergen in Noorwegen[3].

Stetit acri fixa dolore[4].

Men kon den Helschen wrok en aard
Van Haat en Nijd en hare werken
Nooit levendiger zien en merken,
En welk een gruwel afgunst baart,
Dan hier, daar zij niet schroomt te tergen,
Te kwetsen 't recht der Majesteit,
Door stout bestaan en snood beleid,
Gebleken voor het Noordsche Bergen.

Daar grimt ze, uit eene halve maan
Van schepen, hecht aan een gesloten,
En braakt vast vlam en donderkloten
Ter kele uit, als een krijgsorkaan.
De noodweer prikkelt Batavieren
En Fredriks[5] sloten van omhoog
Te groeten, uit dien waterboog,
De havenschennende banieren.

---

[1]Zinspeling op den voornaam der bruid.

[1]Kandijsuiker. — [2]voldoet. — [3]Na den mislukten aanslag der Engelschen op onze daar geborgen retoervloot. — [4]D. i. Zij stond stokstijf van scherpe smart. — [5]III, koning van Noorwegen.

Het Brittenlandsche zeegeschrei,
Gemengd in rook en vlam en zwavel,
Verheft zich, als uit 's Afgronds navel,
En antwoordt op dien oorlogsrei.
De Nijd zwoer Smyrnes oogst te slepen
En d' Indiaansche geur en lucht
Naar nieuw Algiers[1], daar 't hof nog zucht
Op 't lijk van York, om 't hart benepen.

Het hout en ijzer knerst en kraakt.
Zoo hulderen de stormen 's winters.
De roofvloot berst en springt aan splinters,
Vergift en gal is 't wat ze braakt.
In 't eind bezwijkt het valsch betrouwen.
De scheenen branden voor dit vier,
Dat gloeit te heet. Voort, voort, van hier!
Hakt af, hakt af uwe ankertouwen!

Nu vlucht het zeegeweld te spâ,
Gelijk een waterslang, wiens leden
Van 't wagenrad werd overreden.
De roofvloot sleept de lenden na.
Geene aardsche macht bepaalt de baren
En handelvrijen Oceaan.
Zoo moet het koningsmoorders gaan,
Zoo moeten havenschenders varen!

Onder de Knipzangen,

door verscheide Rijmers gedicht, schreef VONDEL 'tgeen volgt:

KNIPZANG.

Rozemond zag op, en riep,
Met de dood op hare lippen,
Toen de wang haar verf verschiep:
„Boksvoet! wat bediedt dit knippen?
Zoek in wouden en op klippen
Andre jacht en minnestof,
Zonder onzen slaap te steuren.
Mag ons dan geen rust gebeuren?
Och, och, och! dit is te grof!"

Slot der Knipzangen.

Laat het kostelijkst van al
U niet reukeloos ontslippen,
Dat 's de tijd, die snel gaat glippen,
Zonder dat hij keeren zal.
Och! hoe dun is het getal,
Dat zijn uren meet bij stippen[2],
Eer de dood den draad komt knippen,
Van hun leven onverwacht.
Meest verloren, minst geacht.

Minnedeuntjes.

Schoone Lelie! laat ons minnen
Nu de zon schijnt van omhoog;
Wilt ge u al te lang bezinnen,
Gij zult haast, aan 's hemels boog,
Mist en onweêr op zien komen,
En voor donderslagen schromen;

[1]Versta: Londen. — [2]Zoo leze men voor slippen, dat geen zin geeft, en als rijm op ontglippen ook min gelukkig zou zijn. Vondel bedoelt blijkbaar: welks uren zoo langzaam voorbijgaan, dat het ze stip voor stip, bij minuten of seconden, tellen kan.

Want wie traag zijn lief bemint,
Vangt in 't eind een handvol wind.

Min, een roover, stout in 't kampen,
Zeilt me na, met kracht en spoed,
In de zee van mijn gemoed;
Als hij mij aan boord komt klampen,
Baat geen wederstand noch strijd.
Och! ik raak mijn vrijheid kwijt.

Ander.

De dertele Sater,
De boksvoet, vast hippelt,
Langs d' oevers van 't water,
En heitelt[1] en trippelt
Met alle zijn vrijsters,
Die zingen als lijsters;
Het veld is vol vreugd.
O, vrolijk leven! O, zoete jeugd!

O, wreede vriendinne!
Wie kan u bewegen?
Hoe trouw ik u minne,
In hagel en regen,
Gij vlucht even vlugge,
En biedt me den rugge;
Ik jammer ontsteld.
Geen klachten baten; mijn leven smelt!

Ander.

KORIDON.

Koom hier, o goêlijk[2] meisje!
Gij ziet de velden groenen;
Vergun me slechts een reisje,
Dat ik uw mond mag zoenen
En uw wangen, Uit lust en verlangen.
Ai, koom wat nader;
Want uw moeder en was niet vroeder:
Zij kuste vader.

De duiven trekkebekken,
De dieren in de weiden
Eén lijn te zamentrekken;
Wie kan de liefde scheiden
Van het leven, de jonkheid gegeven,
Om te gebruiken?
Liefde moet bloeyen. Door liefde groeyen
De boom en struiken.

NARCISSUS.

Toen Narcis het water kliefde,
Met de stralen van zijn oogen,
Hij op zijnen schijn verliefde,
En, van minnegloed bewogen,
Om te blusschen den waterbrand,
Riep: „ai, trouw me toch, hand aan hand!"

Zijne hand, zoo blank en teder,
Bood hij aan den schijn op trouwe;
Die bood hem de hand ook weder,
Doch vergeefs; dies hij, vol rouwe,
Schreide: „waarom versmaadt ge mij,
Die u vierig uit liefde vrij?"

[1]Anders huitelt (verg. ruiter en 't Hoogd. reiter).
[2]schoon, naar de oorspronkelijke beteekenis.

Als geen trouw hem mocht gebeuren,
En hij zijnen wensch most derven,
Ging de vrijer leggen treuren,
En verloor zijn schoone verven.
Al de schoonheid, zoo groot van roem,
Werd veranderd in eene bloem.

HIPPOMENES.

Trahit sua quemque voluptas[1].

Hippomeen, door de ingebeelde
Schoonheid, toomeloos van weelde,
Schatte 't leven niet te dier,
Om te blusschen 't minnevier
Met de weêrmin van Atlante;
Dies hij zich in 't renperk kantte
Tegens haar, op Venus' woord.
Zij, door appelglans bekoord,
Koos den appel onder 't blaken.
Zoo kwam elk zijn wit te raken.

Ander.

Duxit sua præmia victor[2].

Hippomeen, ontvonkt van gloed,
Waagt, daar andre in 't renperk sneven,
Om de schoone Atlante 't leven;
Venus geeft hem raad en moed.
Hij, den schicht der schoone ontronnen,
Wellekomt ze, en kust haar hand,
Het gewenschte minnepand,
In het minneperk gewonnen.
Zij wint d' appels, hij zijn lief:
Elk zijn gading en gerief.

Ander.

Omnia vincit amor[3].

Vlieg met snelle zwaluwvlogels,
Ren de winden zelfs voorbij
En de kracht van bussekogels;
Min acht kogels, wind, noch vogels,
Als zij let op haar getij.
Hare loosheid zal niet feilen,
't Allersnelst voorbij te zeilen,
Door een appel twee of drij.
Klocke minnaars suffen nimmer;
Zoo verkloekt men 't joffrentimmer.

Gezang van Apis en Isis[4].

WIJZE: Objeet dont les charmes si doux.

Och, Apis! Apis, och! wat haat
Brocht u zoo jammerlijk om 't leven?
Wat wraak, wat schrikkelijk verraad
Heeft u het punt in 't hart gedreven?
Ja, 't hart uit uwen boezem nog
Al lillende gesneên,
En 't lijf gehakt zoo kleen?
Och, och, och! och, och, och!
Och, Isis! Isis, treur niet meer!
Mijn zuster! laat het kermen varen:
Uw hart is veel te week en teêr.
Ei, wil dees ijdle tranen sparen,
Om hem, die garen d' aarde derft
Voor zoo een hemelsch lot.
Ai, treurt niet om een God;
Gelukkig, die zoo sterft!
Och, Apis! Apis, och! zoo lang
De zon haar gang gaat uit den Oosten,
Zal ik ververschen[1] 't lijkgezang,
Noch God, noch mensch kan mij vertroosten.
Helaas! wat schrikkelijk bedrog
Begon dien vuilen moord?
Had niemand u gehoord?
Och, och, och! och, och, och!

OP
de Doorluchtige Afbeeldinge
VAN
HOMERUS,

DOOR SCHILDER JOAN DEN ESEL, TEN HUIZE VAN WILLEM SPIERING.

Virûm volitare per ora[2].

De naam van Ezel past wel Midas, geensins eenen,
Die dus Homeer herschiep, na menig honderd jaar,
Gelijk een wonder, uit de wolken elk verscheuen,
Bekranst met lauwer en bewyrookt op 't altaar
Te Smyrne. Dit 's de man, van kenners aangebeden,
En waardig dat, om de eer van zijn geboortestad,
Te velde kwamen drie en twee paar trotsche steden,
Toen hij op zijn waardij geschat wierd, niet volschat.
Al de oude wijsheid, en wat geest en kunst vermogen,
Ulysses' dwaaltocht, en de bloedige Ilias
Zien dezen blinden, doch vèrzienden held ten oogen
En aanschijn uit, gelijk hij zelf in 't leven was.
Hier baren teekeninge en overleg haar krachten,
Uitbeeldende 'tgeen met geene oogen wordt gevat:
's Mans opgespanne en aldoordringende gedachten,
Gelijk de boekstaaf deze, in 't veld van ieder blad,
Nog uitdrukt en bewaart, na zes en twintig eeuwen. (licht
De donkre wimbrauw dekt het schoon doorschijnend
Met schaduw. 't Voorhoofd suft voor nijd noch ijdel schreeuwen.
Men ziet een grootschheid, die voor geen grimmassen zwicht.
De baard, met geen yvoor gestreken en gewasschen
De kleeding, niet te rijk, het haar, in 't ruig geploegd
(Al eigenschappen, die 's mans bezigheden passen),
Ontkennen niet den aard en 't wezen, dat hem voegt,
Die de eerste vinder was der heldenpoëzije,
En haar voltooide, dat ze alleen den prijs behondt.
Waar vinden wij een lijst tot deze schilderije,
Opdat de Fenix blinke, als diamant in goud?
D' Egyptische omgang plag met Isis' beeld te brommen:
Hier draagt een Ezel meer dan Isis' heiligdommen.

Gebed aan Jezus Kristus.

Aartsrechter in 't gerecht, daar allerhande volken
Verschijnen moeten, als de jongste dag verschijnt

---

[1]D. i. Elk drijft zijn lust. — [2]D. i. De overwinnaar heeft zijn prijs erlangd. — [3]D. i. Liefde overwint alles. [4]De bekende Egyptische Godheden.

[1]vernieuwen, herhalen. — [2]D. i. Over de lippen der menschen zweven.

En gij ter vierschaar zit, op eenen troon van wolken,
Waarvoor de duistre nacht der wereld snel verdwijnt;
Zie neder, en bestraal ons met genadige oogen,
Want wij, misdadigen, geensins in 't zuiver licht,
Hetwelk geen smet gedoogt, van ver genaken mogen,
Noch duren konnen voor uw heilrijk aangezicht.
Gij schiept den mensch eerst naar uw beeld oprecht, eenvuldig,
Volkomen, onbesmet, en heilig, U ten prijs;
Maar Adam, om zijn schuld gebannen en strafschuldig,
Verloor de handvest, hem verleend in 't Paradijs.
En alle menschen, in hem schuldenaars gerekend,
Verdienen ongenâ, met eenen door de schuld,
Bij elk voor zich begaan en boven aangeteekend.
Wat raad, o, schuldheer? Neem in 't uiterste geduld
Met uwen schuldenaar, en straf hem niet rechtvaardig,
Gelijk de schuld verdient, maar matig het gerecht;
Beslecht het ongelijk door middel, en gewaardig
Den schuldigen genâ, van onds hem toegezegd.
Gij, 't zaad der vrouwe, hebt de slang het hoofd vertreden,
De macht des doods verplet, en, als een middelaar,
Den mensch met God verzoend, den bittren dood geleden,
En strekte een offerande op 't bloedig Kruisaltaar.
Getrouwe voorspraak! hoû ons woord bij Uwen Vader,
Opdat Hij ons aanschouwe uit Zijne majesteit
In U, den liefsten Zoon, gekend en niemand nader;
Bekleê ons met een kleed van Uw rechtvaardigheid!
Dat d' invloed der genade alle ongetoomdheid teugel,
En wij, U dienende naar 's Hemels nieuwe wet,
Gerust gehandhaafd, en beschaduwd van uw vleugel,
Ter heilpoorte intreên, vrij en rein en onbesmet,
Daar U, van Engelen en allerhande tongen,
Het Alleluja wordt met blijschap toegezongen.

Op 't Almoezeniershuis t' Amsterdam[1].

I. (IN DE VOORKAMER.)

De Hemel draagt geen zij[2], maar luistert naar elks karmen;
Zoo ziet d' Almozenier op 't nijpen van den nood,
En reikt elk nooddruft toe uit 's burgers milden schoot;
Hij stut door 't heele jaar het leven van den armen.

II. (OP DEN SCHOORSTEENMANTEL IN DE REGENTENKAMER, EN ONDER DEZER WAPENS.)

Dees Godshuisbouwers, die getrouw nooddruftige armen,
Al 't jaar, bedienende, handhaven en beschermen,
Staan in de wapens van hun stammen hier ten toon.
Wie armen handhaaft, wint de hoogste wapenkroon.

Concordes.

Als d' eenhoren ziet de maagd,
't Liefste, dat zijn oog behaagt,
Blijft hij in gedachten hangen,
Raast in 't eind van minnesmert,
En, die nooit gevangen werd,
Geeft zich in haar schoot gevangen.

1665, den 29sten van Wijnmaand (den jaardag van Agnes de Wolf-Block). Wellicht dus naar aanleiding der verbintenis van P. de Wolf en Cl. van der Vecht (boven bladz. 256).

[1]In 1665 in zijn nieuwen staat en stand voltooid en den 1sten Januari 1666 door de weezen bevolkt; in onze dagen in een paleis van justicy herschapen. — [2]Versta: is onpartijdig.

Op den Gedenkpenning van 't Lam,

DOOR AGNES BLOCK AAN EEN ANDRE AGNES VEREERD.

Het Lam des geefsters[1] naam bewaart,
Die wenscht, dat Agnes, haar genan[2],
Naar 't zuiver Lam des Hemels aard',
En volg', zoo naarstig als zij kan,
Het spoor van 't Lam, dat God behaagt.
De Hemel zeegne deze maagd!

Op den Lijkpenning van Barbara Block, dochter van Antoni Block[3].

Barber, hare moeders roem,
Kreeg t' ontijdlijk[4] 's levens end,
Vóór den ingang van de lent.
Zoo verwelkt de rijp een bloem.

Op den Gedenkpenning van Paris' oordeel,

AAN IDA BLOCK[5].

Paris' oordeel leert op Ide,
Daar hij renkloos vonnis velt,
Dat men wulpsche wellust vliede,
Eer en wijsheid hooger stelt
Dan een blik van minnevonken.
Troje is dus in d' asch verzonken.

Aan Joffrouw IDA BLOCK.

Jonkvrouw Ida, stil van aard,
Slijt haar jaren ongepaard,
En wil, ergens in een hoekje
Liever met het stomme boekje
Eenzaam spreken, stil en vrij,
Dan zich onder slavernij
Van het huwelijk begeven.
Zij wint rust, die zoo kan leven[6].

Op eenen gedreven zilvren Gedenkpenning,

AAN MARIA DE NEUFVILLE[7] VEREERD.

Dat dees Maria straal',
Gelijk een star op zee[8],
En, vrij van hartewee,
Haar levens adem haal',
Zich vroom en zedig drage,
Opdat ze God behage.

Ter Bruilofte

VAN DEN HEER

NATHANAEL BUR,

EN JONKVROUWE

SOFIA BEAUCHAMP.

Nu wordt de kroon met vreugd gesteld
Op 't hoofd der schoone maagd Sofye.

[1]Naar de verbuigingswijs der Kamer in Liefde bloeyende. — [2]naamgenoot. – [3]Agnes' broeder. – [4]Versta: vroegtijdig. – [5]Agnes' jongste zuster. – [6]Met die rust echter niet voldaan, trouwde zij later nog met den wedr. Jacob Lammertsz. – [7]Dochter van Nelleken Block. – [8]Zinspeling op den bekenden lof van Maria als stella maris.

De puikbloem van het Schooneveld[1]
Luikt open door de honighye.
Die leest er zoeten nektar uit,
En Hymen schenkt, met volle schalen,
Den wijn voor bruidegom en bruid,
Om hun genooden blij t' onthalen.
Het is een dag van vrolijkheid,
In 't allerbloeyendste der lente.
Het voorjaar, nu de winter scheidt,
Brengt, als een jarelijksche rente,
Zijn bloemen, rijk van verven, voort.
Nathanael begint te blaken,
Als hij de liefste noemen hoort,
En ziet de rozen op de kaken
Zoo eerbaar blozen, nu zij ziet
Het bruidsbed reede om haar t' ontvangen,
En hoort den galm van 't bruiloftslied,
En snaren, fluiten, en gezangen
Haar noodigen ter stede, daar
De speelgenooten haar geleiden,
En zij van deze bruiloftsschaar
Al t' ongewoon zal moeten scheiden.
Wat raad? al stort ze traan op traan,
De tijd, helaas! is ruim verstreken,
De moeder eerst haar voorgegaan;
De bruigom zal ze een hart inspreken:
„Mijn liefste!” zegt hij, „schrik noch schroom;
Gij zult u morgen niet beklagen,
Maar vrolijk schieten uit den droom;
Dus leer uw kruis geduldig dragen.
Gewaardig mij uw trouwe en min,
De trouw brengt winste en zegen in.”

ZUNGCHIN

OF

Ondergang der Sineesche Heerschappye[2].

TREURSPEL.

1666.

Venit summa dies, et ineluctabile tempus[3].

DEN WELEDELEN HEERE
CORNELIS NOBELAER,
HEERE VAN KABAU, GRYSOORT[4] ETC.

De staatwijzen, alle de krachten des vernufts opspannende, om eene bestendige heerschappije te beschieten, konden nooit hun gewenscht oogmerk treffen. De Romeinen, in staatkennisse en oorlogshandel, boven alle andere volken bedreven en uitgeleerd, lieten zich voorstaan, dat die kroon in Cæsar en Augustus voltrokken was, toen deze stem, gelijk een hemelsche trompet, de wijde wereld in d' ooren klonk:

Imperium sine fine dedi[5].

Maar d' uitkomst leerde sedert, hoe het rijk, na verloop van drie en vier eeuwen, geschokt en bouwvallig, allengs tot eene woestheid kwam te spatten: en zulks, dat van dien grooten naam, nu al overlang, niet dan de ontleende nagalm en doodsche schaduwe overschiet. Eeuwigheid, geduurzaamheid, bestendigheid blijven de Godheid eigen, die de wereldsche machten onverwrikbare palen zet, en, gelijk profeet Daniël zegt, tijden en jaren verandert; rijken overvoert en bevestigt; ons leerende geene zekerheid, buiten God, in veranderbare dingen te stellen. Op deze veranderingen van staten en doorluchtige personagiën draven de treurspelen doorgaans ten tooneele, die, naardat ze van te grooter nadruk zijn, te heerlijker boven de mindere uitsteken. Onder zoodanigen mag dit voorbeeld van den Sineeschen keizer Zungchin, onlangs voorgevallen, onder de naamhaftigste met recht gerekend worden; want hij, de leste telg uit den befaamden stamme en geslachtsboom der Taimingen, ontrent driehonderd jaren in volle eere, sleepte door zijnen val met zich dien bloedigen inbreuk van den grooten Khan, keizer der Tartaren, en gaf heldendichteren rijke stof, om eene Ilias hier mede te stoffeeren. De goddelijke poëet zegt van koning Priamus:

Hæc finis Priami fatorum, etc.[1]

Hetwelk beter op keizer Zungchin past, wiens lijk op het veld, voor d' oogen van zijnen triomfeerenden vijand, aan riemen en dunne snipperlingen[2] gesneden lag; want Priamus, hier beheerscher van Azië genoemd, beheerschte alleen Frygië en Mygdonië, niet te gelijken bij het wijdstrekkende Keizerdom van Sina, het Oostersche Europe genoemd. Maar hiermede eindigt mijne rede nog niet; hier valt iet meer bij te voegen.

Het Apostolische licht der waarheid hadde, in zijnen opgang, niet alleen de Oostindiën, maar ook Tartarye, naar de getuigenis van hunnen eigen keizer, beschenen, doch was sedert telkemale, door den haat en de nijdigheid der waarzeggeren, afgodiste Bonsen[3] en guichelaren, beneveld en verduisterd; gelijk ten lange leste ook in Japonië, van den heiligen Franciscus Xaverius zoo gelukkig bestraald, als door eenen vuilen rook en smook, uit den afgrond opwellende, onder tyran Taikozame verdonkerd; toen Karel Spinola, neef[4] van zijnen grootdadigen grootvader, graaf Augustijn Spinola, met zijne medegenooten, vier jaren lang, onder den blauwen hemel, van koude bevrozen, van hitte gebraden, standvastig den gloeyenden rooster van den heiligen Laurens, dien grooten martelaar, verdoofde[5]. De kruisboom, voorhene van de eerste ontluiteren der Sineesche wereld weder, met onvermoeiden arbeid, in Sina geplant, begon, onder de heerschappij van keizer Zungchin, adem te herscheppen, te bloeyen en te groeyen, en ongelijk veiliger onder d' opgaande regeeringe van den jongen Tarter; ook zulks, dat koninginnen, vorsten, de grooten van het hof, besneênen, mandarijnen, amptenaren, en ontelbare duizenden, de Wet van den eenigen Verlosser der menschen omhelzende, zich in het zuivere waschbad der wedergeboorte lieten baden; maar, helaas! de jonge keizer, die de waarheid in 't openbaar begenadigde, en zelf, als een herboren Constantijn, overbodig[6] was zich het juk des Gekruisten t' onderwerpen, ten ware het verbod van de veelheid der vrouwen hem t' onverdraagzaam scheen, komt, door gehengenis der goddelijke voorzienigheid, welker voetstappen onnaspoorbaar zijn, ontijdig t' overlijden. De wispelturige nazaat[7], gelijk een ander Herodes, te licht geloovende, dat de opgang van den Europeeschen godsdienst den ondergang zijner krone voorspelde, verandert nu alle genade in onverzetbaren haat en vijandschap. Zoo worden de Katholieke Kruisgezanten plotseling overvallen en verdrukt, waarom de

[1]Zinspeling op den toenaam der bruid. — [2]In 1647, door de Tartaren. — [3]D. i. De laatste dag brak aan en de onvermijdbre stond. — [4]Dezelfde als boven, bl. 755. [5]D. i. Ik schonk een rijk zonder einde.

[1]D. i. Aldus kwam Priam, enz.; zie boven, blz. 479b. [2]snippertjens, reepjens. – [3]priesters. – [4]kleinzoon. — [5]Hij was een der thans heilig verklaarde Japansche martelaren, en werd in September 1622 levend verbrand. – [6]bereid, naar de eerste beteekenis van 't woord. [7]Versta: andersgezinde opvolger.

getrouwe arbeiders in den oogst der zielen, ter nauwernood, den wreeden klauwen der Tartarische tijgeren ontschuilen.

Tantæ molis erat ROMANAM condere GENTEM[1].

De heer van Kabau is niet ongewoon, uit den mond van godvruchtige letterhelden, de nieuwe maren, uit d' andere wereld herwaart overwaayende, te hooren, en aandachtig t' overwegen, hoe d' eeuwen door de beurten der heerschappijen, gelukkige en rampzalige tijden, gedurig ommewentelen, waarbij de voortplanters der katholieke waarheid, onder het Heidensche Afgodeudom, vruchten winnen, of de hagelbuyen der vervolgingen den bloesem van hunne hope zien treffen, wanneer vromen beproefd en gelouterd, kwaden gestraft worden. Hierom docht ik mij zelven d' eer te geven, den heere Nobelaer, op te dragen dit treurspel van keizer Zungchin of den ondergang der Sineesche heerschappij, of het misschien, in schaduwe van de plantagie te Hofvliet, zijne gedachten met eenige aangename bespiegelinge mocht voeden en onderhouden. Ontvang dan, weledele heer! dit tooneelwerk, hetwelk zich gelukkig schat, uwen naam en titel in het voorhoofd te voeren, terwijl ik wensche altijd te mogen blijven

Uwe weled. oodmoedige dienaar,

J. V. VONDEL.

INHOUD.

Zungchin, keizer van Sina, de leste uit den stamme van Taiminga, bezeten van onverzaadzame[2] gierigheid, en hierom teffens van oversten en onderdanen gehaat, wordt te Peking, de hoofdstad en de stoel des rijks, onvoorziens besprongen van Lykungzus, hoofd der wederspannelingen en opgeworpen keizer. Deze hadde heimelijk verstand met den moud des krijgsraads en eenige belhamelen, alreede stil in de stad vooruit afgevaardigd, om tegens zijne aankomste onraad en misverstand te brouwen. De stad was met eene geweldige bezettinge, de muur in 't vierkant met kortouwen gewapend; doch daar de wederspannelingen storm liepen, stond het grof geschut slechts zwanger van los busskruit, en de wederstand hier en elders was alleen een schijnstrijd en bloot spiegelvechten, tot dat eindelijk de poort van binnen schichtig geopend, de vijanden, vóór den opgang der zonne (want eenige getrouwe voorvechters hielden niet lang stand) ter stede inberstende, het hof, ouaangezien den wederstand van eenige vrome rijksamptenaren en hofbesneênen, overweldigden. Lykungzus hadde nu den eersten hofmuur, eer de keizer het merkte, alreede veroverd; want trouwelooze hofbesneênen, bij wien het meeste gezag bestond, stelden het waarschuwen zoo lang aan d' eene zijde, uit vreeze, dat de keizer den slag ontwijken zoude; maar, hij buiten hoop van ontvluchten gesteld, raden vromen, ook onvromen, onder schijn van trouwe, hem het paleis en de stad te verlaten; waarop Zungchin (hoorende, dat de weg alom gesloten, alle hoop van ontvluchten benomen was) eenen brief met zijn eigen bloed schreef, waarin hij d' oversten van het te spade ontdekte verraad beschuldigde, d' onderdanen ontschuldigde, en begeerde, dat Lykungzus, dewijl de Hemel hem het rijk beschoren hadde, wraak zoude eischen van trouwelooze oversten en vadermoordenaren. Terstond hierna doorstak hij zijne eenige huwbare dochter, om haar niet ten guichelspele des triomfeerenden vijands te stellen, en verhing zich zelven aan eenen pruimeboom, met zijnen kouseband, gelijk ook de keizerin, Kolaüs, de stadhouder, eenige getrouwe hofbesneênen, mandarijnen, en menigten van burgeren hem in den dood navolgen. Lykungzus komt hierop ten hove, hoort en ziet den uitgang van Zungchin, zet zich op den keizerlijken stoel, laat den bloedbrief lezen, gebied Us, den aartskanselier, Uzangeius, zijnen zoon, wachtmeester van den rijksmuur, ten hove te verdagvaarden, om met alle krijgsoversten den nieuwen eed van getrouwheid te staven. Hij belooft de Kristensche kruisgenooten bij de handvest van hunne vrijheid te handhaven, aan wien de geest van den heiligen Franciscus Xaverius, verschijnt, en hun voorspelt het omkomen van 's keizers drie zonen, Lykungzus' ondergang, en den opgang van den grooten Khan, Keizer der Tartaren, onder wiens regeeringe de Kristensche godsdienst zich door geheel Sina eerst wijder zal uitbreiden, doch eerlang door den nazaat[1] onderdrukt worden.

Het tooneel is te Peking, op het voorhof. Het treurspel begint na den ondergang, en eindigt met den opgang der zonne.

PERSONAGIËN.

ADAM SCHAL, Agrippijner, overste der priesteren van de
REI VAN PRIESTEREN. (Sociëteit[2].
US, Aartskanselier.
KOLAÜS, Stedehonder.
ZUNGCHIN, de Keizer.
JASMIJN, de Keizerin.
PAO, de erfprinces.
FUNGIANG, de erfprins.
XAIANGA, Vorstin en staatjoffer.
LYKUNGZUS, de tyran.
DE GEEST VAN FRANCISCUS XAVERIUS.

Zungchin.

EERSTE BEDRIJF.

ADAM SCHAL, REI VAN PRIESTEREN, US.

ADAM SCHAL.

Hier staan we op 't voorhof van het keizerlijk Peking,
De voorstad van heel Sine, en zien aan 's hemels ring
De zon alreê gedaald, den Noordboer opwaart stappen
En steigeren in top, langs tweewerf twintig trappen.
Zungchin, de keizer, daagde ons uit de stad ten hoof,
Nu van Lykungzus heer beronnen, en ten roof
Arglistig aangezocht en jammerlijk benepen,
Gelijk een blatend lam, van 's wolfs gebit gegrepen.
Wat raad? hoe dragen wij ons best in dit geval?
De krijgskans twijfelt, aan wat kant zij hellen zal;
Wij staan in 't midden van de vijanden en vrienden.
Bezwijkt de rijkskolom, die 's keizers staudert dienden
Met raad of daden, werk of woorden, gaan te grond;
Doch sterven van een pijl of speer of sabel stond
Ons licht, naardien we, ontbloot van goed en bloed en erven,
Dus verre in 't Oosten uit Europe, als pelgrims, zwerven,
Om, ongeloovigen uit blinde Afgoderij
Verlossende, het juk van 's Afgronds slavernij
Te schuiven van den hals, gelijk Sint Thomas' leering
Den grondsteen leide van der Heidenen bekeering;
Maar sterven wo, zoo staat de Kruisoogst in gevaar,
En zulk een arbeid van drie-vijfentwintig[3] jaar,
Om zaad te winnen, zou verdwijnen met ons leven.
De Hoogste wil ons raad, zijn naam ter eere, geven,

[1]Versta: Zoo 'n moeite kostte 't om de Roomsche kerk te stichten. — [2]o n v e r z a d e l i j k e.

[1]o p v o l g e r. — [2]Versta: die der Jezuïten. — [3]Versta: vijfenzeventig, en verg. het Fransche q u a t r e - en s i x - v i n g t s.

Opdat het Kruisgewas van 't wijd Sineesch gebied,
Dat schoon en heerlijk staat, eens in zijne åren schiet',
En zulk een zegen, van dit rijk en 's rijks geburen
Gemaaid, behouden rake in 's Hemels ruime schuren.

REI.

Eerwaarde Vader Schal, die 't Roomsche Priesterdom
Zorgvuldig gadeslaat, wij staan bereid, alom
Te volgen uwen last, en geen gevaar te mijden,
In deze oproerige en staatwisselbare tijden,
Nog ongestadiger dan 't ongestadig licht
Der mane ons toeschijnt met geen eenerlei gezicht,
Naar dat ze van de zon belonkt wordt en beschenen.
Wat spoed of rampspoed God zijn knechten wil verleenen,
Wij staan gelaten: het besla tot 's Hemels lof!
Een dankbaar harte onthrak ten geenen tijden stof,
Den Allerhoogste een schaal vol reukwerk op te dragen.
Hij leeft gerust, die zich Gods schikking laat behagen.

ADAM SCHAL.

De grijze kanseler Us treedt, leunende op den staf,
Ter hofpoorte uit, en stijgt de marmre trappen af,
Bekommerd met den staat en zwanger van gedachten;
Het zou wel voegen in dees galerij te wachten.
Begeeft u achter ons in orden op een rij.
Hij wandelt herwaart aan. Het is geraân, dat wij
Met alle eerbiedigheid den amptenaar ontmoeten.
Verzuimt niet driewerf hem, al neigende, te groeten.

US.

Eerwaarde Vader Schal!

ADAM SCHAL.

Doorluchtste aartskanselier!

US.

Uw komste is aangenaam.

ADAM SCHAL.

Dat oogmerk drijft ons hier.

US.

Gij komt ter goeder tijd met uwe altaargenooten
Door 's Keizers last ten Hove, omdat hij heeft besloten,
In 't nijpen van den nood, zich nog van uw gebeên
Te dienen; want gij stemt godvruchtig overeen
Met onze wijzen, die het Keizerdom bestieren.
Uw starrewijsheid en getrouwheid en manieren
Behagen hem ten hoogste en zonder wedergâ.
Bedaart dees oorlogsstorm, betrouw u zijn genâ.

ADAM SCHAL.

Wij staan in 's Keizers dienst ten hoogste al lang gehouden.
Onze onmacht blijve slechts verschoond en kwijtgeschouden.
De mond der Kruiswet van Gods Zone en God het Woord
Gebiedt den Kristen, wat den Keizer toebehoort,
Zijn tol en schatting, hem oodmoedig toe te wijden.
Wij waken nacht en dag, in deze wilde tijden,
Voor 't keizerlijke hof en 't gansche Keizerdom,
En offeren gebeên in kerke en koor alom.
De God der Goden wende ons zwarigheên ten goede!
De burgerlijke twist is eene scherpe roede.
Wat raad, wat middlen om te lesschen[1] zulk een brand?

US.

Men voert de waterspuit te spade bij der hand,
Wanneer de vlam in 't hof ten hemel komt gestegen,
D'orkaan daaronder blaast en stookt, en aller wegen
De wijken zet in vier, en weidt de straten af.

ADAM SCHAL.

Ik wenschte dikwijl, dat mij iemand reden gaf,
Hoe deze inheemsche vonk eerst smeulde en raakte aan 't (smoken.
Hier wordt wel stukwijs, nooit volkomen, van gesproken.

US.

De brand heeft al gesmeuld van over menig jaar.
Het eischt een lang verhaal en lankheid valt te zwaar;
Indien men van den stam Taiminga wil beginnen,
Het was Hunguüs, die, geboren tot verwinnen,
Den Khan naar Tartarije uit Sina's palen dreef,
En slag op slag in 't veld zeeghaftig meester bleef,
Dies hem de sluyerkroon des rijks wierd opgedragen;
Na hem rust Sina niet Niuche fel te plagen,
Verhiedt des konings bloem[1] te trouwen een Tartaar,
En brengt haar vader om; dat valt den zone zwaar,
Die berst ten rijksmure in, en wint Tuxin grootdadig.
Nog zoekt hij peis, maar werd van Vanliëns smadig
En trotsch bejegend; dies de wraaklust hem beving,
Dat hij de sabel zwaaide in 't aanzicht van Peking.

ADAM SCHAL.

Hoe treurde ons Kruisgeloof, zoo heerelijk aan 't bloeyen,
Toen Xinkio, van nijd, noch bloeyen kon noch groeyen,
En Vanliëns ried, het kruis, der vromen wijk,
Met onze broederschap te bannen uit het rijk.

US.

Dat heeft Taiminga's stam een grooten krak gegeven....

ADAM SCHAL.

Macao[2] 's Keizers zaak in zulk een nood gesteven,
Met busseschietren en kortouwen van metaal.
Zoo raakte 't flauwe Hof aan aâmtocht en verhaal[3].

US.

De tijd gehengt niet, in 't byzonder nu te spreken,
Hoe 't wankele avontuur noch regel houdt noch streken,
Maar tuimelt om en om, gelijk een draayend rad.
Wie hier aan hangt, en houdt hetgeen hij eenmaal vat,
Zit midden in, of raakt dan boven op, dan onder. (der,
't Gestarnte, aan 's hemels kloot gehangen, draait niet ron-
Dan 's werelds staten, nooit in stilstand en in rust.
De roovers winnen veld en boeten hunnen lust,
Totdat Lykungzus, 't hoofd der rooveren, met rooven
Alle andren dempt en zich heel Sina durf beloven,
Zoodra, hij meester van het Noordsch geweste in 't kort,
De keizerlijke naam hem opgedragen wordt,
Om vratige amptenaars, die de onderdanen pletten,
Een muilprang op den muil, het volk ten zoen, te zetten.
Hij toonde een schoon gelaat, en scheen een ieders vriend.
Het volk, met streelen en zacht handelen gediend,
Schept adem, valt hem toe. Tienkius komt te sterven,
Zungchin geraakt aan 't rijk, en, om geen gunst te derven,
Benoemt hesneênen en Guieins, al te hoog
In macht gesteigerd en den oversten in 't oog.
Dees, onder schijn van eer, gezonden naar de graven
Der oude keizeren, ontvangt in 't henedraven
Een goude doos, waarin een zijde koorde leît;
Dies worgt hij zich, door last der hoogste majesteit.
Nog wint Lykungzus veld. Zungchin, om dezen roover
Te stuiten, werft een heer, dat loopt weêrspannig over.
Zoo komt d' aartsvijand, die ons machten ziet gezwakt
En oversten gedeeld, tot hiertoe afgezakt.
Zoo tweedracht en verraad inwendig ons niet deeren,
De krijgsmacht en 't geschut is machtig, hem te keeren.

ADAM SCHAL.

Zoo 't eenwig wakende oog te nacht op schildwacht staat,
Ontzie de stad en 't Hof noch tweedracht noch verraad.
Wij willen met gebeên, het rijk ten beste, waken.

US.

Begunstig, naar uw macht, de keizerlijke zaken!

REI.

Ie ZANG.

Bescherremheer, wiens wakkere oogen
Nooit sluimeren op 's Hemels wacht!
Bescherm, door 't eenwig alvermogen,
Den grooten Keizer, in zijn kracht,
En d' afkomste uit Taiming gesproten,
Die, schier drie eeuwen achtereen,

---

[1] Anders blusschen.

[1] Versta: dochter. — [2] Versta: En M., als voorzetting van den vorigen zin. — [3] verademing.

Den wreeden Khau keerde onverdroten,
Hoe vreeslijk hij in 't veld verscheen.
De vijand mag vrij bosschen planten
Van veldstandaarden[1], en den wal
Met stormslotdragende elefanten
Omeingelen en luid geschal
Van dolle en brieschende oorlogspaarden
En krijgsklaroenen, heesch van keel;
Wij zwichten voor geen veldstandaarden,
Noch elefanten, noch kameel,
Noch geen ontelbaar heer van buiten,
Indien Uw macht geweld wil stuiten.

Ie TEGENZANG.

Dat is voorhene klaar gebleken:
Sennacherib van Ninivee
Bedekte met zijn heer de streken
Van Samarye en Sion meê.
De koning Ezechias treurde,
Doch Ezaïas troostte hem,
Toen hij, vol druks, zijn purper scheurde,
Belegerd in Jeruzalem.
Rabsacea stofte voor de veste,
En lasterde den waren God,
Die hoorde 's volks geschrei ten leste,
Schoon d' Assyriër hiermede spot.
Een Engel komt het heer aanrennen,
En velt ter aarde, met één slag,
Ontrent twee houderdduizend mannen,
Geteld in 't opgaan van den dag.
Als d' Opperste wil oorloogen
Dan baten pansers, zwaard, noch bogen.

IIe ZANG.

Och! kon men 't Aziaansch Europe
Herbaren door een hemelsch zaad,
Tot eene levendige hope
Op God, der vadren toeverlaat,
En zijnen zoon, die zonder smetten
Van de aarde steeg in 't hemelsch rijk,
En eerde Cezar Kristus' wetten,
Den grooten Constantijn gelijk; –
Men zag de vijanden gevloden,
Gelijk het kaf verstuift voor wind,
En 't kruis geplant in hun pagoden,
Te lang in 's Afgronds nacht verblind;
'k Zag guichelaars en wichelaren,
En Epicuurs verdwaald gebroed,
Voor Kristus' onbebloede altaren,
Gezoend met God door ware boet.
Regeerde dan de vorst van vrede,
Het zwaard zou rusten in de schede.

IIe TEGENZANG.

Besloot het hof een straf te zetten
Op d' ongetoomdheid, die God tergt
Door nimmer noembre gruwelsmetten,
'k Zag Sine, in strandensnood, gebergd.
Wat baat het, dat Sineesche wijzen
De Godheid kennen, en haar niet
Naar eisch van zulk een kennis prijzen,
Zich buigende onder Gods gebied?
Nu geeft hij ze aan hun lusten over
En lasterstukken, zonder maat;
Zij staan, ten doele van den roover,
Die naar de kroon van 't Oosten staat.
Een springvloed van gevloekte plagen
Verheft zich. Heer, beschut het rijk!
Laat onze voorbede u behagen;
Genâ beslechte alle ongelijk!
Gij kunt verraad en tweedracht tenglen;
Beschut ons, Heer! met uwe vleuglen.

TWEEDE BEDRIJF.

KOLAÜS, ZUNGCHIN.

KOLAÜS.

De Keizer wandelt door de hofzaal hene en weêr,
Dan ras, dan langzaam, zwaait met eenen korten keer,
Of daar de goude wand hem stuit in zijn gedachten.
Bij wijlen staat hij stil, en mompelt, dat de wachten
Het hooren aan 't poortaal, en twijfelen outsteld
Of 't ernst is. Niemand durf, eer binnen wordt gescheld,
Ter kamer intreên en hem vragen ongeroepen.
Bij wijlen treedt hij uit, daar met gedeelde troepen
De mandarijns en hofbesueênen staan bereid,
En wachten op den wenk der hoogste majesteit.
De Keizer ziet hen aan, mistrouwt gestrooide maren,
En wenscht getrouwen en vermomde weifelaren
Te schiften; maar natuur, in 't vormen van den mensch,
Schiep geene venster[1] in den boezem, om naar wensch
Het hart, den schuilhoek van geveinsdheid en ontrouwe,
Te kennen, en bespiên wat ongeval men brouwe.
Al draagt de majesteit den naam van 's Hemels zoon;
De hartekennis blijft een parel aan de kroon
Des Alleropppersten, ontdekker der gepeinzen.
Bij Hem geldt mommerij, noch valschheid, noch ontveinzen.
De Hemel dreigt ons met een orelogsorkaan
Te storten op de stad. Het moet er nu op staan.
Hier zal den gauschen nacht geen oog geloken worden.
Al 't hof, aan 't woelen, schijnt te spatten uit zijne orden.
Daar treedt de Keizer aan, in 't geele prachtgewaad,
Geheiligd tot zijn dracht. Hoe treft mijn tong de maat
In 't spreken, dat de klank hem lieflijk klinke in d' ooren!

ZUNGCHIN.

Hoe staat het in de stad en op den muur geschoren?
Kolaüs, mijn getrouwe en vaste toeverlaat,
Aartsstedehouder van mijn krijgsgeweld en staat,
Wij slapen op uw wacht en vaderlijke zorgen,
En achten 't Keizerrijk behouden en geborgen,
Zoo lang oprechte trouw, te roer gezeten, waakt.

KOLAÜS.

O zoon des Hemels! wie u afvalt en verzaakt,
Wij troosten ons bij u het leven op te zetten[2],
Hoe scherp de vijanden de sneê der sabel wetten.

ZUNGCHIN.

Hebt gij de maatschappij der Kruisbaniere ontboôn?

KOLAÜS.

Zij kwamen dadelijk, ten stut van uwen troon,
En offeren gebeên aan 't Kristensche outer binnen
Voor Gode en 't kruis, waarin hun Keizers[3] overwinnen,
De wederspannigen zien storten in den stroom.
Dan rukken ze, vol moeds, met vollen ren en toom,
De poort der hoofdstad van Europe in met hun paarden,
Tot dat ze zegenrijk de slang der Kruisstandaarden
In d' aarde planten, op den afgestormden wal.
Zij streven voor uw krone, in allerlei geval,
Dat vijftien landen lof van hunnen ijver spreken.

ZUNGCHIN.

Hunne ongekreukte trouw is openbaar gebleken
Aan onzen voorzaat, door de hulp van Poortugaal,
Gezonden uit Macau. Zij blonk, gelijk een straal,

[1]Gelijk bekend is, nam Vondel deze uitdrukking uit des jongen Antonides Trazil of overrompeld Sina, dat hij in handschrift gelezen had.

[1]Naar 't oorspronkelijk geslacht (verg. 't Lat. fenestra), thans door verscherping der d vrouwelijk; zie vroeger reeds over feest, beest, enz.) — [2]in de waagschaal te stellen. — [3]Toespeling op Constantijn en zijne bekende overwinningsteeken; verg. vroeger.

In Zunignstins, den fenixheld, die garen
Zijn ziel in bloed vergoot, en roovers noch Tartaren
Woû dienen, ook een kroon versmaden kon, om niet
Te weiflen, tot bederf van Siua's hoofdgebied.
Wij wenschen met een rijk 's helds leven nog te koopen,
Want sedert zijne dood is d' oorlogskans verloopen;
Maar nu, hoe staan we met de muren en de poort?

KOLAÜS.

Gelijk een winterwolf, hijkans in sneeuw gesmoord,
Van magren honger voor de schaapskooi huilt, beladen
Om met onnoozlen roof zich zelven te verzaden,
Zoo spookt Lyknngzns vast, na d' ondergaande zon[1],
Of hij met list of kracht ter poorte inhersten kon, (ting.
Doch wordt, waar 't leger stormt, geschut van 's rijks bezet-
Mijn ronden schouwen haar gansch zuiver van besmetting,
En honderd duizend sterk. Kortouwen op hun raân
En kopre affuiten, en met kogelen gelaân,
Van buskruit zwanger en geweld van donderkloten,
Ontzien geen stormram, noch zijn horens, stomp gestooten.
Het vierkant van den muur staat overal in vier.
De bliksems slingren, dat de blikken van dien stier
Verdraayen in het hoofd, en hij, aan 't snizebollen
Van donderslag op slag, in 't veld komt nederrollen,
Op zijnen ijzren rug, de voeten steekt van een,
En lilt, als d' offerstier voor ons pagoden heen,
Wanneer de bijl hem trof Hier spreekt het hoofd der steden
Uit zijn metalen mond, de leste en sterkste reden.
Dan schreit de vijand, waar 't geschut de beenders kraakt.
Dan trekt de roover af, die eerst zoo trotsch genaakt.

ZUNGCHIN.

Nog rust hij echter niet den krijgsman moed te geven,
Om langs de stormleêr en de stormkat op te streven.
Lsojang, wel voorzien van bussen, hiel een wijl
Den Tartar tegen, slechts gesterkt met boog en pijl
En planken voor de borst; nog werd de stad gewonnen
Aan vier gewesten[2], en van ruitren overronnen.

KOLAÜS.

Die stad, in 't laden van haar donderhus te traag,
Gedeeg dees traagheid tot een droeve nederlaag;
Wij vechten, afgerecht op bussen en musketten.

ZUNGCHIN.

De roover kwam, vol moeds, den slijkstroom overzetten,
Die Xensi met gedruis van 't vruchtbre Xansi scheidt.
Hij sleept Kianchen meê, dat op den oever leît.
Thaiven ontstond hem niet. Kolaüs kwam te spade,
Uw onvertsaagd genan, en, bang voor ongenade,
Verhing zich in het woud; en hadde ik toen Peking
Verlaten en Nanking gekoren, om den spring
Des orelogs t' ontgaan, men zat hier niet belegen.
Men hield me, tusschen raad en onraad, machtig tegen.

KOLAÜS.

Getrouwen hebben u misraden noch misleid.
Dees stad is dubbel sterk door tegenwoordigheid
Des keizers, wiens gezag, tot heil der onderzaten,
Nog meer vermag dan een bezetting van soldaten.

ZUNGCHIN.

Men troostte ons met de hulp der landen, die getrouw
Van alle kanten naar dees hofstad streven zou:
Dat miste; en och! indien de strijdbare Amazone,
Die fier Cingtn ontzette, in dienst van onze krone
Verschenen waar, nu zich geen onderkoning rept,
Peking hadde adem uit haar dapperheên geschept;
Want zij de stroopers, die de wraak des keizers tergen,
Als stomme kudden, dreef naar wildernis en bergen,
Vanwaar ze sedert dus, in krachten en getal,
Aangroeiden, dat ze ons hier braveeren voor de wal.

KOLAÜS.

'k Vertrouw, zij zullen u niet lang voor 't hof braveeren.
Daar komt d' aartskanselier met eenen stoet van heeren!

US, ZUNGCHIN, KOLAÜS.

US.

Genadigste! wij staan onzeker met de wacht,
Gedurende den storm, in 't vallen van den nacht.
De strooper, toen de zon in 't gras begon te vallen,
Kwam stil, gelijk een dief, aansluipen voor de wallen,
Maar voerde 't volk ten storm, na 't ondergaan van 't licht.
Dat 's tegens krijgsgebruik; want met den avond zwicht
De stormer tot den dag, en dit geweld blijft duren.
Men plag, om niet ontdekt te worden, 's nachts de muren
Aan eenen oord[1], die niet bewaakt wordt en voorzien,
Op 't loos verwittigen en voortreên van de spiên,
Al stil te naderen, en, zonder iet te momplen,
Na 't oversteigeren, langs ladders t' overromplen;
Doch openbaar een muur, van oorlogsvolk gepropt,
Van donderbussen en kortouwen overkropt,
Te tergen voor de vuist, geeft allerlei bedenken
Of hier verraad meê speelt, en, op 's verraders wenken,
Dit, tegens oorlogsstijl, bij eene heldre maan,
Wordt aangegrepen; want een roekeloos bestaan
Legt doorgaans achter, of beslaat[2] ten minste zelden;
Dies legt het over in den raad der oorlogshelden.

ZUNGCHIN.

Gij spreekt niet ongegrond; uw voorstel rust op reên,
En stemt volkomen met onze inzicht overeen.
Wat dunkt Kolaüs? Zoo verraad de stad ontwapen,
Dan is het jammerlijk met ons en 't rijk geschapen.

KOLAÜS.

Behoudens 's kanslers eer, dit riekt naar onbescheid,
Van d' openbare daad beschaamd en wederleîd.
Verraad steef 's roovers macht, en hrocht veel steden onder;
Dat bleek voorheen te klaar; doch hier getuigt de donder
En bliksem van geschut en bussen, welk een kracht
Van tegenstand men biedt, een ieder op zijn wacht.
De stadsbezetting waakt met honderd duizend oogen,
Waar tegens weinige verraders niet vermogen
Ter sluik te werken, of het wordt terstond ontdekt.
Verraderij bestaat hij velen, en dit lekt
Te lichter uit. Eén hoofd alleen kan niet bedrijven:
Het hoeft handhavers, die dit werk op macht van schijven
Voortrollen, of het steekt in 't midden van zijn vaart.
De storm drijft over, en de ontstelde lucht bedaart;
Kortouwen zwijgen stil. Men stormt alleen bij vlagen,
Wel driewerf achtereen gestuit en afgeslagen.
Verrees de zon, men vloog door zes paar poorten uit,
En overrende 't heer, en deelde een rijken buit.

US.

Dees storm, bij vlagen, sterkt mijn achterdocht en vreezen.

KOLAÜS.

Wie kan u helpen en uwe achterdocht genezen?
Zij kent geen palen, als een onbemuurde stad.
Het achterdenken schrikt voor 't ritslen van een blad.

US.

Wanneer de stormram rust de poort en muur te beuken,
Dan krijgt de list gehoor, om stil de trouw te krenken,
Te krenken door gesprek.

KOLAÜS.

Dat hoort de gansche stad.

US.

Men spreekt de schildwacht door de holte van een spat[3].
Wie kan vernemen, wat men haar in d' ooren luistert.
Omtrent een toren, daar de schaduw 't oog verduistert,
Het schijnsel van de maan den fluisteraar niet meldt?
Dan weet de vijand, hoe 't van binnen is gesteld,
Waar 't sterk of zwak is, om de stormleêr aan te voeren,
Gewenkt van weifelaars, die hunne ziel verzwoeren,
Bekoord door hoop van staat en ampten, zoo 't gelukk',
Dat ongerechtigheid het wettig recht verdrukk'.

[1]Versta: na 't ondergaan der zon. — [2]streken, kanten.

[1]plaats. — [2]gelukt. — [3]huis.

KOLAÜS.
Gij voedt uwe achterdocht met ijdele gedachten.
US.
Wat beuren kan, staat den voorzichtigen te wachten.
KOLAÜS.
Wie kan bedenken, wat gebeuren mag of niet?
US.
Hij is niet dwaas, die wat gebeuren kan voorziet.
KOLAÜS.
Dat eischt een Godheid; wij zijn menschen, geene Goden.
US.
Zie tijdig toe, en sterk met nadruk uw geboden.
KOLAÜS.
De hofstandaarden staan strijdvaardig, op mijn woord,
Elk op zijn hoefslag, op de wal, en aan de poort.
De ronden rusten niet elkanderen t' ontmoeten,
Men staat bereid, do schâ, waar inbreuk valt, te boeten
Met versche noodhulp, die noch sluimert nochte slaapt
In wederstand te biên, te stoppen waar het gaapt.
De zon in 't opgaan zal de torenwacht ontdekken,
Met welk een nederlaag de stormer af most trekken.
US.
Het schijnt, gij schat de macht der vijanden te kleen.
KOLAÜS.
Ik weeg ze in eenè schaal van krijgservare reên.
US.
Hoe vindt men dan zooveel flauwhartige kornellen?
KOLAÜS.
Een bloodaard kan zich om een klein gerucht ontstellen.
US.
Men had bloôhartigen dan nutter uitgezift.
KOLAÜS.
Z' ontveinzen hunne vrees met schijn van oorlogsdrift.
US.
Men mag bloôhartigheid, maar geen verraad verschoonen.
KOLAÜS.
Gestreng in 't straffen, mild en rustig in 't beloonen
Van ontrouw en van trouw, zet staten in hun kracht.
ZUNGCHIN.
Stadhouder, hof, en stad verlaat zich op uw wacht.
Ontbreekt het aan gezag, gij hoeft ons niet te sparen.
Verschoon geen grooten, noch besneên, noch amptenaren.
Elk vliege van uw hand; de nood lijdt geen verdrag.
Hoe stil is 't overal! Wij hooren geen gewag.
Het schutgevaarte zwijgt. Men blaast trompet noch horen.
Geen wachters slaan geluid uit tinne of hoogen toren.
Wij durven hopen, dat het hart des vijands zonk,
Toen hem 't salpeterlicht te sterk in d' oogen blonk.
KOLAÜS.
De krijgsfaam zal hier haast aansnorren op haar veder.
Zoo dit den vijand smaakt, hij keer' vrij echter[1] weder.

REI.

Ie ZANG.

O lichten, Rijkaart en Trigau[2],
Die d' eersten met uw maatschappije
Ontsloot het slot van 't ongastvrije
Rijk Sine, en, als een morgendauw,
De dorre ziel, die schier verstikte,
En, diep in blinde Afgoderij
Gesmoord, ten lange leste blij
Door troost der kruisgenâ verkwikte;
Gij voerde uw kruisvaan, als voorheen
Sint Thomas' en Sint Bartels vanen
De Afgoderij der Indianen,
Met wapenen des lichts, bestreên.

[1]nogmaals. — [2]De beide zendelingen M. Ricci en N. Trigault.

Wij volgden u door vijftien landen,
En bouwden kerken op den grond,
Daar 't eerst vol gruwelbeelden stond,
Waar voor de zwarte lampen brandden;
Daar Afdodisten wijn en rijs[1]
En hanen wijdden aan d' altaren,
Voor Afgod Fe, van gansche scharen
Bewyrookt, Belzebuh ten prijs,
Die nu zijn offereer moet missen.
Het licht verdreef de duisternissen.

Ie TEGENZANG.

De paradijsslang schort het noch
Aan logentaal, noch nabootseeren
Van waarheid; want zij kan stoffeeren
Met glimp, en lokken met bedrog.
Dat tuigen offers en gebeden,
Gebedentellers, kerkgebaar,
De priesters, het geschoren haar,
De kloosternonnen, zuivre zeden,
Gestrengheid, vasten, feest op feest,
De bedevaart, de pelgrimsstappen,
Inwijdingen en broederschappen;
Zoo geestig momt de logengeest.
Doch waar de heilzon kwam te schijnen
Verloor het bijgeloof zijn kracht;
Besneênen scheidden uit dien nacht,
Zelfs koningen en Mandarijnen.
Zij stormden Afgoôn uit pagoôn,
Geplet tot puin, gestampt aan mortel,
Verdelgden 't onkruid met den wortel,
En eerden Kristus' kruisgeboôn.
Het zielverhuizen werd verwezen,
Een zielpest, lastig in 't genezen.

IIe ZANG.

De zalige Xaveer had, voor
Held Rijkaart en Trigau, Japanners,
Ten schimp van alle wederspanners,
Terecht gebrocht op Kristus' spoor.
Zoo brandde d' ijver van Elias,
Gelijk een torts, in Achabs tijd,
Van Baäls Priesterdom benijd,
Een rij[2] van eeuwen vóór Messias;
En zegen volgde waar hij trad,
Nooit flauw van kracht en wonderwerken,
Bezaayende alle steên met kerken,
Ja, veertig in een zelve stad.
Hij landt te Sanciane op 't eiland,
Ziet Sine en haar verblinde kunst,
En wenscht van harte, daar met lust
T' ontsteken 't kruislicht van den Heiland;
Doch anders lag het in Gods raad:
Hij sterft; Japon, uit nijd veranderd
Van zin, beoorlogt Jezus' standert,
Die naar geene aardsche rijken staat;
Veel duizend martlaars triomfeeren.
Zoo kan de hofstijl ommekeeren.

IIe TEGENZANG.

Zoo kan hier ook de heerschappij
Op eenen andren voet geraken;
De nood gebiedt ons streng te waken,
De Hemel sta den keizer bij!
Want komt het hoofd der roovren boven,
En schupt den keizer uit zijn staat,
Door ontrouw, twist, en eigebaat,
Wat vrijheid durven we ons beloven?
Verandering van heeren baart
Verandering van stijl en wetten.

[1]Thans rijst. — [2]reeks.

Wie kan een springvloed palen zetten
Dan eene macht, die 't al bewaart?
Kaifang, voor 'srijks Saffraanstroom open,
Na 't sloopen van den steenen dijk,
Zag oud en jong en arm en rijk
In eene bare zee verzopen,
Verdronken in een bruisend meer,
Eer dit Lykungzus kon bevroeden,
Die zag ze, tegens zijn vermoeden,
Vergaan: hier hulp geen tegenweer.
Nu vlamt hij op de kroon der steden.
Laat ons hem spits biên met gebeden!

TOEZANG.

Alziende schildwacht, op den trans
Des hoogen hemels, rijk van glans,
Bewaak het hof, bewaak de muren!
Beveel alle oogenblik en uren
De ronden aan uw geestendom,
Zoo snel als vlugge winden, om,
Tot 's morgens vroeg van 's avonds spade,
Met uwe gunste en heilgenade
Te dekken teffens goên en kwaân:
De goên, opdat ze Uw naam vereeren,
De kwaân, opdat ze zich bekeeren.
Geen rijk kan zonder U bestaan.

De keizerin verschijnt met Pao, luttel blijde,
Die schoone rijksprinces. Vertrekken we aan een zijde,
En laat ons luisteren, wat haren geest bezwaart.
De midnacht daalt allengs van 't hoofdpunt nederwaart.

DERDE BEDRIJF.

JASMIJN, PAO, ADAM SCHAL.

JASMIJN.

Vorstin Xaianga, waar mag Adam nu vertoeven?
Wij toetsten 's vaders trouw, die blonk op alle proeven,
Als goud van Ganges op den toetsteen blijkt ten toon.
Zij blonk gelijk een perle aan onze wereldkroon.
Indien we recht zien, zijn genooten afgescheiden
Staan ginder. Zeg hun, dat wij 's vaders komst verbeiden.

PAO.

Zij halen hem.

JASMIJN.

Mij lust te hooren uit zijn mond,
Of mijn bekommering op reden is gegrond.

ADAM SCHAL.

Gezalfde dochter van den Hemel!

JASMIJN.

Wijze vader!

ADAM SCHAL.

Wat eischt de Majesteit?

JASMIJN.

Nu, schroom niet; treê vrij nader.

ADAM SCHAL.

Op 't hoog behagen van de grootste keizerin,
Verknocht aan 's Hemels zoon door goddelijke min.
Ontschuldig[1] uit genade, indien we een luttel draalden!
Toen de uren van den nacht in top het hoofdpunt haalden,
Begon ik fluks den dienst, naar d' ingestelde wijs,
En offerde op 't altaar, den waren God ten prijs,
Ten zoen der misdaân, en gedacht in mijn gebeden,
Dat God Taiminga's telg, van 's roovers heer bestreden,
Behoedende, alle ramp van uwen rijksstoel keer'!
Gebruik me, ben ik 't waard, ten wasdom van uwe eer.

JASMIJN.

De geest, met eene wolk van staatbekommeringen
Betrokken, zweeft te laag, en kan niet hooger dringen.

[1]Vergeef.

Gedachten pijnigen de zinnen, om al 't geen
Ons sedert eene wijl een droevig voorspook scheen;
Uit vele teekenen, die wij te zamen stellen
Als letters, kan men niet dan ongevallen spellen:
Voorleden zomer kweekte een ooyevaar op 't nest
Van 't gulden hofdak zijn gebroedsel. Uit het West
Verscheen een ros gedrocht, gevoerd op vleêrmuispennen;
Het braakte vier en vlam, viel gruwzaam aan het schennen,
En rukte d' ouden fel de taaye slagpen uit.
Zij stortten van het nest ter aarde, dat het stuit.
De jongen woûden vliên, maar werden fluks verbeten.
De roover hield het nest, hoovaardig en vermeten.

ADAM SCHAL.

Hoe lang?

JASMIJN.

Tot dat een draak van 't Noorden streven kwam,
Het ros gedrocht verhaasd de vlucht ten Zuiden nam,
En, vliegende afgemat, in eenen poel verstikte.
Een dreigend voorspel, dat ons menigmaal verschrikte.

ADAM SCHAL.

En wat bezwaart u meer?

JASMIJN.

De schranderste in het land,
Om uit de liniën der palme van de hand
Geluk of ongeluk met kennis t' overleggen,
Ontziet uit vrees voor straf, al wat ze ziet te zeggen,
Dewijl de dwarsche lijn de langste knipt en snijdt.
Bediedt de lange lijn den draad van 's levens tijd,
Zoo wil ons leven kort en snel ten einde loopen.
Wat lust of weelde staat Jasmijne dan te hopen?

ADAM SCHAL.

Ik hoore al wat u schijnt een post[1] van ongeval,
Naar uw verbeelding.

JASMIJN.

Neen, gij hoorde het niet al:
Een wijs Araber zag, hoe ons geboortesterre
Geraadzaam vond den pijl t' ontwijken, die, van verre
Afsnorrende uit de lucht, gelijk een standaard blonk,
En hoofdcieraad en kroon van 't hoofd ter aarde klonk.
Indien Toangus leefde, in starrekunde ervaren
En starrewichlerij, hij zou het openbaren,
Door welk een middel men dien pijl ontwijken kon,
Eer de onverwachte slag het heilig kroonrecht schon.

ADAM SCHAL.

Zoo wordt uw Majesteit bestreên van hier en ginder.

JASMIJN.

Wij zagen menigmaal den grijzen offervinder
Verschrikken voor 't altaar, wanneer hij met verstand
Doorsnuffelde en bezag het offeringewand
Van zwijn en bok en haan, bekommerd en verslegen.
De honden huilen 's nachts. Het spookt langs achterwegen.
De raven krassen naar. De grond der aarde beeft.
Een damp bezwalkt de zon. Wat adem schept en leeft,
Gezield en ongezield, gedrochten aan de stranden
Bestemmen, dat er staatverandring is voorhanden (scheen
Hunguüs' doodsche geest verscheen ons 's nachts, zoo 't
Wij grepen naar de schim, die droop door d' armen heen,
In 't midden van den droom. Laat hooren, hoe gijlieden
Die teekens opneemt, wat ze u melden en bedieden.

ADAM SCHAL.

Doorluchtste keizerin! Europe, klaar verlicht
Van boven, bouwt geen hoop van voorspoed op gezicht
Van geesten, wichlerij uit vogelvluchten, droomen,
En handbekijken, naar gedruisch van bosch en stroomen,
Gehuil en hondsgebas en starrewichlerij,
Noch acht geen nachtgespook, ook geene razernij[2]
Van offervinder, noch gezwets van guichelaren.
Zoo schromen ze ook geen ramp, noch laten zich vervaren
Om beuzelmerken, daar bedrog zijn logens vent;
En uw Confucius, gansch Sina door bekend,

[1]voorbode. — [2]geraaskal.

Beloech deze ijdelheên. Hij plantte goude zeden,
Vóór twintig eeuwen, op het land en in de steden.
D' onfaalbre waarheid van ons heilig wetboek vloekt
De ziel, die troost en raad bij vogelwichlaars zoekt,
Waarzeggers en gespook van geesten, streng veroordeeld.

JASMIJN.

Kunt gij dit sterken[1] met een klaar bewijs en voorbeeld?

ADAM SCHAL.

Een koning Saül, van doodvijanden bestreên,
Toog buiten 't leger 's nachts naar 's lands waarzegster heen,
Opdat ze een geest verwekte, om uit zijn mond te hooren,
Wat lot hem 's andren daags van boven was beschoren.
Zij wekte Samuël, een ouden Godsprofeet,
Die uit der aarde rees, en in het lange kleed
Hem spelde, hoe hij op de lijken van drie zonen
Zou storten in het zwaard, versteken van zijn kronen.
Toen wanhoop veld won, kwam het naberouw te spâ.
Die raad zocht buiten God, verviel uit Gods genâ;
Dees misdaad werd hem voor een doodschuld aangerekend.
Vrees God alleen, die weet, wat spoed of ramp beteekent.

JASMIJN.

Daar komt de keizer, met den erfvorst Fungiang,
Verbaasd en schichtig aan. Wij mogen onzen gang
Ter zijde nemen, om geen overleg te storen.
Wij kunnen hun gesprek aan dezen pijler hooren.

ZUNGCHIN, FUNGIANG.

ZUNGCHIN.

Hier broeit een nachtverraad.

FUNGIANG.

De Hemel breng 't in 't licht!

ZUNGCHIN.

Dit lijdt geen uitstel, neen.

FUNGIANG.

Heer vader! lees het dicht[2].

ZUNGCHING.

„Zie toe, het rijkshof staat op wankelbare beenen.
Zie toe, en wacht u voor vermomde hofbesneênen."

FUNGIANG.

Waar vond Heer vader dit?

ZUNGCHIN.

Geslingerd in 't poortaal;
De hand is onbekend.

FUNGIANG.

Verdaag hen altemaal,
En monster ze op een rij, zoo kan zich geen beklagen,
Dat hij uit achterdocht vervalt in 't hoog mishagen
Onnoozel, zonder schuld. Een vrome blijft wel vroom.
De schrik houdt weifelaars door onderzoek in toom.
De proef beschaamt geen trouw, maar geeft ze een klaarder (luister.

ZUNGCHIN.

Wie slimme gangen gaat, blijft schuilen in het duister.

FUNGIANG.

Men merkt in 't monstren, wie beteuterd staat of niet,
Wie stamelt in de spraak, wie zijne verf verschiet.
Men zie ze hoofd voor hoofd vrijpostig onder oogen.

ZUNGCHIN.

Het hol van 's menschen hart is 't broeinest van de logen.

FUNGIANG.

Het aangezicht, gelijk een spiegel van 't gemoed,
Ontdekt door teekens, wat in 't harte wordt gebroed.
Uit velen kan zich pas[3] een eenig schalk verbergen.

ZUNGCHIN.

De kanker in den staat ten Hove lijdt geen tergen.

FUNGIANG.

Een kanker in den staat dient tijdig uitgesneên.

ZUNGCHIN.

Men snijde 't kwaad uit, maar ontzie gezonde leên
Aan 't lijf te knotten, en neme eerst volkome kennis.

FUNGIANG.

Men sammelt veel te lang, wanneer de bitse schennis,
Die worm, het hart bekruipt in 't lichaam van den staat.

ZUNGCHIN.

Dat wordt u toegestaan, maar eischt een rijp beraad.

FUNGIANG.

Valt op Kolaüs, uw stadhouder, geen bedenken?

ZUNGCHIN.

Wij schromen zijne trouw door achterdocht te krenken;
Hij is de slagpen, daar het gansche hof op drijft.

FUNGIANG.

Men acht getrouw die tot het eind standvastig blijft.

ZUNGCHIN.

Wat geeft u reden van bedenken of mistrouwen?

FUNGIANG.

Men bezigt amptenaars, doch mag er niet op bouwen.

ZUNGCHIN.

Wat twijfel valt hier? Hij bezweek in geenen nood.

FUNGIANG.

Voorhene, maar nu staat gij voor den vijand bloot.

ZUNGCHIN.

Zoo bloot niet, of men kan een harden storm verduren,
Indien de krijgsliên niet bezwijken op de muren.

FUNGIANG.

Een muur, tien schreden dik, die tusschen beide leît,
Valt licht te sloopen. Zulk een kleene ruimte scheidt
De vijanden en u. Hij kome u troon niet nader:
De pijlers wankelen. Een eenig hofverrader,
Van u gemachtigd om te heerschen en gebiên,
En wien ze, als eenen God, naar mond en oogen zien,
Behoeft ze van ter zijde alleen een wenk te geven;
De vijand zal terstond, daar 't hapert, innestreven
En overloopen ze al, gelijk een hooge vloed.

ZUNGCHIN.

Eer die standvastige Kolaüs ons den voet
Zou lichten, zal de dag in duistren nacht verkeeren,
De zon in duisternis, de draak venijn ontberen,
Kiang, de zoon der zee, opstreven tegens stroom.
Wie los uit achterdocht met eenen lossen toom
Durf hollen over hooge en lagere amptenaren,
Beschaft ze wettig stof uit hunnen plicht te varen,
En heul te zoeken aan een opgeworpen heer.
Wat onbescheid is dit? Zwijg stil: geen woorden meer!

FUNGIANG.

Heer vader! belg u niet; ei, luister! Uit wiens koker
Kwam zulk een lasterpijl, dan uit dien oproerstoker?
Hier mompelde een gerucht door 't hof, vol onbescheid,
Hoe onder 't hofgesprek alleen de gierigheid,
De goud- en geldzucht van den keizer, onberaden
En met geen schattingen te stoppen noch verzaden,
Een eenige oorzaak was, al klonk dees naklank valsch,
Dat Sina zulk een storm van jammren op den hals
Kwam storten, duizenden van d' oude trouw veraarden,
En overliepen bij geheele veldstandaarden[1],
Behalve weinigen, besneên en Mandarijn,
Die nog volharden naar den uiterlijken schijn,
En heimlijk letten of 't verraad begint te rijpen;
De hulk van 't Hof geraakt aan 't overslaan en gijpen,
Om dan den oversprong te wagen buiten last.
Begon Heer vader nu 't momaanzicht van dien gast
Te lichten, straks zoude u de tronie openbaren,
Wie 't opperhoofd is der vermomde weifelaren.

ZUNGCHIN.

Geen reden houdt de tong der reukelooze jeugd
In toom. Het lasteren van ongekrenkte deugd
Beneemt de deugd den moed, een rijksstorm uit te harden,
Die al wat tegenstaat aan flenters scheurt en flarden.
Waar loon ontbreekt, daar wordt het weifelen verschoond.
Kolaüs is te rijk voor zijnen dienst beloond,

[1]bevestigen. — [2]briefjen. — [3]nauw.

[1]Versta: leger-afdeelingen.

En durf zich zelven, bij verandering van Heeren,
Al kwamen ze over ons door hem te triomfeeren,
Geen zegenrijker loon beloven. Laat dan af
Te schenden zulk een held, die nooit ons reden gaf
Te twijflen aan zijn trouw; of smolten alle vromen,
Zoo staan we op lossen grond, en 't is hier omgekomen.

FUNGIANG.

Heer vader! spreek met Us, den grooten kanselier;
Ik haal dien ouden, en vertrek terwijl van hier.
Daar nadert hij van pas. De vader kan hem hooren.
Ik ga eens luisteren ten transe uit van den toren.
De cedel[1] waarschuwt u voor aanstaande ongemak;
De weiflaars schuilen in de schaduw van dit dak.

ZUNGCHIN, US.

ZUNGCHIN.

Aartskanselier, nu lees dees cedel, straks gesmeten
In 't hofpoortaal.

US.

Wat 's dit? De schrijver heeft vergeten
Zijn naam te teekenen.

ZUNGCHIN.

Dat was hem ook geraân.

US.

De dichter waarschuwt u.

ZUNGCHIN.

Hij tast de grooten aan.
Wat middel vindt men best om deze hand te kennen?

US[2].

De schrijfkunst zweeft te wuft op allerhande pennen.
De hand valt somwijl in het schrijven ongelijk.

ZUNGCHIN.

Elk kent zijn eige hand.

US.

Een al te donkre blijk,
Om uit de letteren des schrijvers naam te spellen.
Men kan een anders hand naarbootsen of misstellen,
Met eene kwade[3] pen; zoo[4] slaan de raders mis.
In zulk een halszaak durf geen rechter bij de gis
Een man betichten, door een roekloos onderwinden.
Wij staan voor dit geschrift verstomd, als ziende blinden.
Wat oordeel gaf de prins van dit gestrooide vaars?

ZUNGCHIN.

Hij staroogde eerst een poos, en stampte met de laars
Wel driewerf op den vloer, en schudde hoofd en lokken;
Gelijk een jonge leeuw allengs begint te wrokken,
Van spijt getergd. Hij sloeg zijn blikken hene en weêr,
En stapte, ontsteken van een gloed, vast op en neêr.

US.

Dat 's edelmoedigheid, een aard van zijn Heer vader;
De zoon is hem geheel gelijk en niemand nader.
Wat sloot d' eêlmoedige te werken op dees stof?

ZUNGCHIN.

Te monstren, hoofd voor hoofd, de grooten van het hof,
En met een snedig oog te zoeken eenig teeken,
Een blijk, ontdekkende dit nest der hofgebreken.

US.

Dat inzicht was niet vreemd, noch ongeraân voor 't rijk.

ZUNGCHIN.

En schoon 't geraden waar, het is te zorgelijk.

US.

Wat docht hem, eindelijk, in 't scheiden, best geraden?

ZUNGCHIN.

Hij hadde het op den stadhouder fel geladen.

US.

Kolaüs? Neen, hij is des Keizers trouwste vriend,
En heeft nooit achterdocht gegeven noch verdiend.
Het mocht hem falen in zijn oordeel, in 't bestieren,
Den oorlogstoom te kort aanhalen ofte vieren
Te lang en al te ruim; — maar willens wetens zou
Het nimmer haperen aan 's mans beproefde trouw.
Hier eens aan twijfelen, dat waar den doodsteek geven
Dien dapperen, getroost al stervende te streven
Ter eere van uw staat en keizerlijke kroon.
De vader overzie dien misslag in den zoon!

ZUNGCHIN.

Wij mogen door dit vers ons dan gewaarschuwd achten;

US.

En scherper passen op 't veranderen der wachten,
Alle uren langer niet, verandren van het woord[1],
De ronde gaslaan, langs den muur en aan de poort.

ZUNGCHIN.

Het is de vierde nacht, dat wij met raad en orden,
Om van krijgsoversten niet loos misleid te worden,
Voorzichtig zelfs[2] den muur bezichtigden in 't rond,
Hoe 't met kortouwen en de wacht geschapen stond;
Hoe elk zijn hoefslag, hem gezet, alom bewaarde.
Wij telden hoofd voor hoofd te voet en ook te paarde,
Belasten d' ampten[3] zich te kwijten, vroeg en spâ,
Om niet te vallen in des Keizers ongenâ;
Doch nergens vond men, daar het minste op viel te spreken.

US.

Waar 't oog des Keizers waakt wordt geene kans verkeken.
Zelf voortreên, leert den knaap navolgen 's meesters spoor.
Ik viel nog dadelijk op d' aarde met mijn oor,
En luisterde heel scherp, om eene lucht te scheppen,
Aan vier gewesten, wat zich roeren mocht of reppen,
Maar hoorde geen gewag. De wagen van den nacht
Rolt steiler neêr, voorbij de derde sterrewacht.
Uw Majesteit mag vrij op mijne toezicht rusten.

ZUNGCHIN.

Hoe past het slapen, en wat slapen zou hem lusten,
Die zulk een vijand voor de poorten ziet in 't veld?
Een openbare zee van roofzucht en geweld
Komt bruisen naar Peking, om vratig in te slikken
Een schatkist, daar de balg des Afgronds aan zou stikken,
Een schatkist, jaren lang inzwelgende onverzaad,
Wat zulk een hofpraal eischt, ten steun van onzen staat,
Geheele stroomen gouds en onwaardeerbre tollen.
De roover, om het heer, dus vreeselijk aan 't hollen,
Nog aan te prikkelen, zwoer, bij zijn tullebant
En heerhijl, hun Peking en dit wijdstrekkend land
Ten roof te schenken, zoo zij 's Keizers poort oprammen.
Gedenk, gedenk eens, hoe ze op zulk een vrijbuit vlammen.
Peking, met zonnegoud en diamant gekranst,
Is deze schoone bruid, daar 't al om juicht en danst.

US.

Z' is voor dien schender en schoffeerder niet geschapen;
Hij zal ze dezen nacht niet reppen noch beslapen.
En of men tijdig hem misleidde door verdrag,
Behoudens d' eer van uw grootmachtigste gezag?

ZUNGCHIN.

Wat middel, dunkt u, waar de raadzaamste ende beste?

US.

Lykungzus voere 't heer een dagreis van dees veste,
Om tusschenheide op 't veld de tenten op te slaan,
En blauk in 't harrenas, van weêrzijde af en aan,
Voorwaarden van verdrag eendrachtig in te stellen.
Gij most den hollen buik der hoofden en kornellen
Uit uwe schatkist mild opvullen tot de keel.

ZUNGCHIN.

Zij slikten heel Peking, tot slissing van 't krakeel,
Al wat men schrapen kon, met graven en met delven,
Uit dertig rijken, zoo veel kelders en gewelven,
Van zilver, goud, en zijde, en diamant verkropt;
De balg des gierigaards wordt met geen goud gestopt.
Veel jaren schattingen, met rijk gelade jonken
Door Yo naar dit hof gevoerd, of ons geschonken

[1]Het briefjen, of „dicht" van hoven. — [2]Zoo deelen wij, met Van Lennep, in. — [3]kwaadwillige. — [4]dan.

[1]wachtwoord. — [2]Thans zelf. — [3]officieren.

Van onderkoningen, vrijwillig af te staan,
Dat koelt geen roofkoorts, neen, maar steekt de roofkoorts
Den gonden sleutel van ons schatkist hem te geven! (aan.
Wij scheiden liever, blank in 't harnas, van ons leven.
Het hart des Keizers legt begraven in het goud.

US.

Gij kunt het derven.

ZUNGCHIN.

Neen, zoo weinig als het zout;
De schatkist moet den krijg, gelijk een zenuw, stijven.
En stond men ze af, wie zou een roover waarborg blijven,
Dat hij, na d' overgift, het heer afdanken zou?

US.

Eischt duizend gijzelaars, ten onderpand van trouw.

ZUNGCHIN.

Geen vaster gijzelaars dan klinkende metalen.

US.

Wie komt hier schichtig van den hoftrans nederdalen?
Wat mare of Fungiang den vader brengen wil?

FUNGIANG, ZUNGCHIN, US.

FUNGIANG.

Wij hooren geen gewag. De nanacht zwijgt zoo stil,
Dat al de wachters op den porceleinen toren
Geen momplen in de stad, geen bladers ruischen hooren
Rondom den boomgaard. Is 't geen teeken, dat de haat
Behendig toelegt op een gruwelijk verraad?
Men zoude uit deze kalmte een rijksorkaan vermoeden;
Het geeft bedenken, dat ze een onweêr uit wil broeden.
Heer vader! laat me toe, aan dien of dezen oord
Te gaan naarsporen, op de merkt of aan de poort,
Hoe 't sta geschapen, eer het onweêr op mag komen.

ZUNGCHIN.

Wij hebben kennis van geschut en volk genomen,
En stadsgelegenheid, een dag of drie geleên.

FUNGIANG.

Wat kunnen schelmen in drie dagen tijds niet smeên?
De vijand staat niet stil. Een oorlogskans verandert,
In eenen oogenblik, van aangezicht en standert.

ZUNGCHIN.

Wanneer twee heeren, schrap en tegens een gekant,
Zich mengen onderling en kampen hand aan hand,
Dan moet de zwakste in 't veld den allersterksten wijken,
Dan gaat de sterkste met dien roof en zege strijken:
Nu duiken we gerust en schootvrij zonder nood,
In een bemuurde stad; — dat onderscheid is groot.

FUNGIANG.

Heer vader! ik geloof, zij leggen toe uit lagen
U op te komen, eer het licht begint te dagen;
Vergun me, buiten 't hof eens kennis van den staat
Te nemen.

US.

Zou de prins rinkinken bij de straat?
Een oir en erfgenaam van duizend vorstendommen
Zich wagen bij de maan en maneschijn te mommen,
Daar hem een onverlaat bejegent in der ijl,
Of ergens bij geval een keisteen of een pijl,
In 't wild gevlogen, 't is gebeurzaam, kwam te grieven?
De vader volge vrij zijn inzicht en believen;
Wat mij belangt, mij gruwt. Ik sta het geensins toe.

FUNGIANG.

Men houdt uwe ijdle vrees den ouderdom te goê.

ZUNGCHIN.

Dat is geen suffers raad. Veel nutter hier gebleven,

FUNGIANG.

Heer vader! gun me toch ter hofpoorte uit te streven;
Mijn geest getuigt niet goeds van deze stille vlaag.

ZUNGCHIN.

Vertoef, mijn zoon! geduld, tot dat de morgen daag!

FUNGIANG.

Mijn onrust lijdt niet hier een oogenblik te toeven.

ZUNGCHIN.

Gij wilt uw vaders hart ontstellen en bedroeven.

FUNGIANG.

Ik wil het veiligen voor onraad en gevaar.

US.

Men sture een andren heen. Doorluchtste prins! bedaar;
De hofpost zal terstond gewisse tijding brengen.

FUNGIANG.

Indien zich weifelaars in dezen handel mengen,
Moogt gij den hofpost niet betrouwen bij zijn woord.

US.

Men opent in den nacht den vijanden geen poort.

FUNGIANG. (ken;

Daar trouw op schildwacht staat, van geene gunst te kren-
Nu waarschuwde ons dit vers het ergste na te denken!

ZUNGCHIN.

Verkies dan uit het hof den trouwsten amptenaar.

FUNGIANG.

Ik ben de trouwste, en wil, gelijk een hofpilaar, (ter.
Den rijkstroon stutten. Men betrouw geen ronde of wach-
Broedt hier verraad, ik wil ter sluik en stil van achter
De schelmen natreên, en betrappen op de daad.

US.

Zoo een verrader zich verweert, u steekt of slaat,
Bekend of onbekend, hoe zal men d' opspraak paayen?
Hoe wil uw dood door twee-en-dertig rijken kraayen!
Hoe zou men dit vergrijp verdadigen? Geen wet
Gedoogt, dat ik den prins in 's levens waagschaal zett'.
De rijkswet stelde mij en andren tot uw hoeders.

FUNGIANG.

Al sneefde Fungiang, nog leven bel zijn broeders,
Om vaders stoel te kleên en d' oude heerschappij.

US.

Het wettig voorrecht eischt den oudsten van de drij
Ten troon te klimmen, tot verdadiging der wetten.

FUNGIANG. (ten.

Het eischt dan, dat we d' eerste[1] op 's rijks beschutting let-

US.

Met reden, doch geensins door roekeloos bewind.
Het sta aan vader, zoo hij dit geraden vindt.

FUNGIANG.

Gij pijnigt vader met zwaarmoedige gepeinzen.

US.

Ik openbaar mijn hart vrijmoedig, zonder veinzen.

FUNGIANG.

Uw zorgen zien te verre, en suffen zonder last.

US.

Zij zien te verre, indien dees voorzorg ons niet past.

FUNGIANG.

Heer vader! geef verlof: men mag niet langer beiden.

ZUNGCHIN.

Zoo most een sterke drom van riddren u geleiden.

FUNGIANG.

Mij dient geen stadgerucht, maar met een stille trom
Te vliegen naar de poort, op kundschap en voor mom[2].
Zoo moet men rijksverraad opkomen en ontdekken.

US.

Waar 't ongeraân een storm van onraad op te wekken,
Met keteltrommelen, klaroen, en hoftrompet,
Geklep van klokken, als in 't wild en zonder wet,
Getoet van hoornen, uit vier hoeken van de poorte,
Om deze misdracht van verraad in haar geboorte
Te smoren, 't zij hier hof of stad van zwanger gaat?

ZUNGCHIN.

Een loozen wapenklank opwekken eischt beraad.
Het heeft zijn zwarigheid niet kleen van wederzijen,
En kon tot heil der stede of 's rijks bederf gedijen,

---

[1] Versta: wij het eerst. — [2] vermomd.

Naar de ongelijkheid van een ieder opgevat,
Of recht of averecht, en misverstand in stad
Bij tronweloozen en getrouwen teffens haren.

FUNGIANG.

Heer vader! geef verlof, om tijdig voort te varen,
En zegen me, zoo ruk ik steêwaart in van 't hof.

ZUNGCHIN.

Trek heen, en keer terstond; wij geven u verlof.

REI.

Ie ZANG.

Gelukkig Azië, betreden
Van God, den hovenier in Eden,
En Eugelen, en God den zoon!
Gij zijt het grootste van drie deelen
Der aarde, en onder handjuweelen
Spant gij met reden d' eerste kroon;
Doch aan den ring der landerijen
Van twee en dertig heerschappijen
Is Sina d' eedle diamant,
Die goddelijk in d' oogen flonkert,
En alle uitstekendheên verdonkert,
Gelijk een onwaardeerbaar pand.
Al wat den eersten mensch bejegent,
In 't paradijs, zoo rijk gezegend,
Dat vloeit u toe uit 's Hemels schoot.
Gij zijt het hart, dat ziel en leven
Aan alle uw medeleên kunt geven,
Ten schimp en uitstel van de dood.
Elk landschap draagt zijn vrucht en namen:
Gij vat ze in éénen bondel t' zamen.

Ie TEGENZANG.

Natuur, om uw geluk te waren[1],
Omheinde, o Sina! u met baren,
Steenrotsen, platen, droogte en bank,
Of met gebergten, bosch, en wouden,
Of gulle zandzeên, voor[2] mistrouwden,
En wildernissen, breed en lang;
Doch toen Natuur, vol wonderwerken,
Verzuimde in 't Noorden u te sterken,
Voltrok de kunst wat haar ontbrak,
En bouwde, om u in nood te troosten,
Den muur van 't Westen tot in 't Oosten,
Een borstweer tegens ongemak.
Tienhonderdduizend mans bevrijdden,
Ten trots van al die 't rijk benijdden,
Dien muur, vijfhonderd mijlen lang;
Waarna somwijl Sineesche steden
Door 's Tarters inbreuk schade leden,
Geschonden van uitheemschen dwang,
Tot dat Taiminga wierd verheven.
Men wensch' zijne afkomst lang te leven.

IIe ZANG.

Maar schoon, van 's Tarters juk ontslagen,
En vrij van buitenlandsche plagen,
De rijksmuur dicht gesloten blijft,
Wat baat het, nu d' inheemsche wrokken
's Rijks vruchthren bodem over trokken,
En roofzucht haren moedwil drijft!
De steden treuren al t' elendig,
En kwijnen aan een koorts inwendig.
Het bloed, in d' aderen verrot,
Verwekt een brand van hofgebreken,
Die 't rijk naar 't hart te vinnig steken,
Aan kracbten is geen overschot.
Wat uitkomst kunnen we ons beloven,
Tenzij een hooger hand, van boven,

Den staatarts helpe alle oogenblik,
Nu d' artsenijen niet vermogen
De slag der hartâar opgetogen
Ons waarschuwt met den jongsten snik.
Het hoofd lijdt van verrotte leden;
Men had ze nutter afgesneden.

IIe TEGENZANG.

Aartsherder! troost verstrooide lammren,
Beschut de zielen, die nu jammren,
D' onnoozlen voor het wolfsgebit
En wolven, die in 't schaapskleed duiken;
Het is geen tijd, het oog te luiken,
Gij hoort, hoe u de kudde bidt.
Bescherm Taiminga's eedle loten,
Die 't hof van Sina, toegesloten
Voor alle uitheemschen en het kruis,
Eerst openden voor uw standaarden,
Uwe eer handhaafden en bewaarden,
Ten schimp van Afgodistgedruisch.
Bescherm uw planten, teêr in 't bloeyen,
Opdat ze in kracht en sterkheid groeyen,
En vruchten dragen op haar tijd.
Een hagelbui, met recht te schromen,
Dreigt uit de lucht ons op te komen,
Die hof en hoop ter aarde smijt;
Bescherm den bloesem van uw hoven,
Opdat we u met gezangen loven!

VIERDE BEDRIJF.

PAO, JASMIN, ADAM SCHAL.

PAO.

Hoe dus, Vrouw moeder? hoe, gij schreit uwe oogen uit,
Ziet rood bekreten? Och, verwek geen hofgeluid
Met handenwringen! Staak dit ongeduldig kermen.

JASMIJN.

Och, dochter! och, wat raad? Wie zal dit rijk beschermen,
En ons en u? Haal Schal, mijn allertrouwsten raad!

PAO.

Daar komt de Vader aan.

JASMIJN.

In welk een droeven staat
Vermaant de hooge nood nog troost bij u te zoeken?
Getrouwe Vader! och, hoe dreigen duizend vloeken
Het Hof te treffen! Och! waar blijft de prins, de zoon,
Handhaver en pilaar van zijn Heer vaders troon?

ADAM SCHAL.

Genadigste mevrouw! brocht iemand kwade maren?

JASMIJN.

Geen maren.

ADAM SCHAL.

Waarom wilt ge ontijdig u bezwaren?
Verwacht den blijden bode, en kwel u niet te vroeg.

JASMIJN.

Geen tijding hooren geeft ons zekerheid genoeg,
Hoe 't staat geschoren. Och! het is hier omgekomen.
Van droefheid sluit mijn hart. Wie kan zich zelve toomen!

ADAM SCHAL.

Geef reden plaats. Waartoe deze ongeluteuheid?
De dageraad breekt aan in 't Oostgeweste, en scheidt
De duisternis en 't licht. Ai, laat u niet verlangen!
De moeder zal den zoon eerlang ten Hove ontvangen,
Behouden en gezond. Betrouw me bij mijn woord!
Hij stelt vast orden aan de veste en aan de poort.

JASMIJN.

Dat voegde een minderen, den wachter van de benden.
De vader zijnen zoon alleen bij nacht te zenden
Van 't Hof ter stede in, met een merkelijk gevaar
Van 't leven; och, wat valt ons dees verbeelding zwaar!

[1]behoeden. — [2]Versta: omsloot u tegen.

De vader zal te spâ die dwaasheid zich beklagen.
Nog onlangs droomde ik, hoe hij op een baar gedragen
Zijn oudren t' huis kwam, 't hart met eenen pijl gewond.
Wij vielen beide op 't lijk, en kusten 's jonglings mond,
Die bleek geene antwoord gaf op nokken, tranen, klachten;
Een voorspook van den rouwe en steek, dien wij verwachten.

ADAM SCHAL.

Mevrouw! ik leerde u, hoe de wijzen in Euroop
Geen droefheid scheppen uit een nachtgezicht, noch hoop
Op droomen bouwen, schuw van zulke valsche snaren,
Die d' ooren streelen, om 't genot der wichelaren.
O, waardste dochter van den Hemel! leer uw lot
Verwachten uit den schoot van dien alzienden God
En Gods voorzienigheid, beleidster van de zaken
Der wereld, allermeest die heerschappijen raken.

JASMIJN.

Natuur hondt ouders aan hun kinders vast verplicht
Met eenen taayen band. Het hart der moeder zwicht
Uit teêre liefde voor den aanstoot, in haar vruchten
Te lijden. Kan ze die uitharden zonder zuchten?

ADAM SCHAL.

Dat is natuurlijk en een moeders aard gelijk.
Doch alle uw wijzen zelfs bekennen dat geen rijk,
Met alle omstandigheên aan 't rijksbewind gehangen,
Bij wild geval, maar uit den Hemel wordt ontvangen
Gelijk een wettig leen; en op dien vasten voet
Is 't billijk, dat gij me den leenheer kennen moet,
En danken voor 't genot van uwe wereldkronen,
Uw schoone dochter, en drie keizerlijke zonen.
De Leenheer, die ze u schonk, is machtig hen te hoên.
Laat af dan t' ontijde uw zwaarmoedigheid te voên
Met bijstre droomen en onstuimige gedachten.
Het past groothartigen, geene uitkomst hier te wachten
Dan van de hoogste hand des Hemels, hoe ze ook zij.
De Keizer wandelt in de lange galerij,
Beslommerd met den staat en edele gepeinzen.
Het is geraden, uwe inbeeldingen t' ontveinzen
Met een gerust gelaat en ingetoomd ontzag.
'k Wil hopen, dat uw zoon, vóór 't opgaan van den dag
En lentezonneschijn, u vrolijk zal gemoeten,
En offren zijnen dienst eerbiedig aan uw voeten.
Een oogenblik geduld, Mevrouw! 'k vertrekke alleen
Met uw verlof, en wil met vierige gebeên
Den hertred van den prins, uw zoon, naar 't hof geleiden.

JASMIJN.

Wij mogen d' uitkomst dan van 's Hemels hand verbeiden.

ADAM SCHAL.

Daar hoort men Fungiang, die komt den vader thuis
Behouden, en gevolgd van eenig hofgedruisch.
Hij leeft ter goeder uur, en wil den vader spreken.
't Is noodig, eene poos aan eene zij geweken,
Te hooren wat hij brengt, wat lot hem herwaart jaagt.
Wat roep mag 't wezen, daar al 't voorhof van gewaagt?
Het Hof raakt overend, de kleenen en de grooten.
Al wat er is, komt hier verbaasd naar toe geschoten.

ZUNGCHIN, FUNGIANG.

ZUNGCHIN.

Ter goeder ure, zoon! Wat tijding van beneên?

FUNGIANG.

Het ziet er deerlijk uit; dit lag me al op de leên:
Wij zijn verraân, verkocht. Het is hier omgekomen.
De vijand heeft zijn slag erglistig wis genomen.
Het schort aan 't leveren[1]. Hier is geen redden aan.

ZUNGCHIN.

Laat hooren; meld ons kort, hoe alle zaken staan.

FUNGIANG.

Ik vloog ter stede in, hoorde omtrent het merktveld momp- (len,
Hoe 's vijands opzet was de Westpoort t' overromplen,
En ondervraagde eens, om te polsen dezen grond,
Waar zulk een mompeling en fluistring uit ontstond?
Een burger zeî: „hier is een groot verraad besteken,
En nauwlijks staat het vrij, zijn hart recht uit te spreken."
Lykungzus, eer hij kwam aansluipen met zijn macht
Naar deze stad, besloot de loosheid en de kracht
Te paren, om zijn wit te treffen door die beide.
Gemakkelijker raakt men door een voorbereide,
Dan onbereide mijn aan een gewenschten schat.
Hij zendt dan heimelijk soldaten naar dees stad,
Verkleed en stil voorheen[1], voorzien van geld tot tering,
Om daar in kelderen en kroegen zich ter neering
Te stellen, tegen dat zijn heerkracht herwaart kwaam'
Aanrukken, sneller dan de tijdingzieke Faam
Gewisse tijding van zijn komste in 't hof kon brengen.
Dan zouden ze onbekend zich in het oproer mengen,
Bij hen te stoken, ter bestemde tijd en uur.

ZUNGCHIN.

De krijgsbezetting heeft nochtans met kracht den muur
Verdedigd tegens al die roofgezinde knechten.

FUNGIANG.

Heer vader! dat gevecht was slechts een spiegelvechten.
De roover won den mond des krijgsraads op zijn hand;
Die vleit het avontuur door 't voên van misverstand:
Ter plaatse, daar 't geschut vervaarlijk op afuiten
Geladen stond, om vier op al 't geweld van buiten
Te geven, schoot op schoot, werd allerminst gestreên.

ZUNGCHIN.

Wij hoorden evenwel, bij vlagen achtereen,
Het dondren, balderen, en buldren der kortouwen.

FUNGIANG.

Alleen een valsche loze[2], om rijksverraad te bouwen;
Want onder eenen schijn van weêrstand, aan die poort
Ten Weste, voer het hoofd des krijgsraads immer voort.
De bussen, zwanger van los kruit, op hunne raden[3],
Met donderkloten, tang, noch ketenen geladen,
Gelieten zich geweld te baren recht en scheef,
Daar niemand middelerwijl getroffen leggen bleef.

ZUNGCHIN.

Het hoofd des krijgsraads is zoo niet beroofd van zinnen;
Wat voordeel kan men bij zijn vijands zege winnen?

FUNGIANG.

Hij zag van langer hand uw voorspoed ondergaan,
Den valschen keizer met dien titel boven staan,
Dies was het raadzaamst, eer de nood begon te knijpen,
Het avontuur van voor[4] gezwind bij 't haar te grijpen,
Met 's Keizers ongeluk te trouwen zijn geluk.

ZUNGCHIN.

Wij geven nauw geloof aan dit verwaten stuk.
Met krijgsliên, licht van aard, een wijl vooruitgezonden,
Dien handel aan te gaan; een volk, dat, ongebonden
En toomeloos van tong, niet zwijgen kan, en eer
'k Gewis voor 't onwis kiest; hoe zou een wettig heer,
Die schelmen straffen kan, aanbrengers rijk vergelden,
Dit niet vernemen, d'een den andren schelm niet melden?
En, slaan we dit voorbij[5], hoe zou des krijgsraads mond,
Aan wien het wachtbewind van muur en poorten stond,
Van spraak verbasterende, een rijksverrader achten,
Bij wien hij nimmermeer besolding kan verwachten,
Die zwaarder weegt dan dees, hem reede toegeleid,
Behalve dat zijn ampt verbetering verbeidt?
Maar spoê[6] uw rede, hoe gij hier ten Hove keerde,
En meld, wat tuimelgeest de menigte regeerde.

FUNGIANG.

'k Verstond dit breeder, toen ik aan de Westpoort kwam,
Door alle straten heen. Daar zag men en vernam,
Hoe trouwe burgers en soldaten mosten zwichten
Voor trouweloozen, die behendig oproer stichtten,

[1] Versta: wij behoeven nog maar geleverd te worden.

[1] vooruit. — [2] leus. — [3] raderen. — [4] voren. — [5] laten we dit daar. — [6] verhaast, bespoedig.

En mompelden al stil, gestrooid van troep in troep.
Men dreigde ze, wie zich verstoutten, met geroep,
De rust en stilte bij den maneschijn te steuren.
De buurten luisterden met toegeslote deuren
En vensteren. Ik sloop in schaduwe onbekend,
Ontzag me t' niteren[1] door wenk of dreigement.
'k Heb zeven wijken, op mijn hals[2], ter sluik doorwandeld.
Kan vader rieken, daar wordt heimelijk gehandeld,
Om ons te leveren. Berâ, bedenk u kort,
Eer 't nachtverraad vóór dag ter Westpoort innestort.
De zon genaakt de kimme, en steigert op ten Oosten.
Ik ga Vrouw moeder met mijn weêrkomst binnen troosten.

US, ZUNGCHIN, KOLAÜS.

US.
Wie durf vermoeden, dat het dus geschapen staat?
ZUNGCHIN.
Hier geldt geen veinzen meer. Dit eischt een kort beraad.
KOLAÜS.
Laat elk zijn inzicht op dees tijding vrij ontdekken.
ZUNGCHIN.
Het allerraadzaamste is, dat wij terstond vertrekken
Met onze gemalinne en erfgenamen. Voort
Kolaüs! baan den weg ten Oosten naar de poort.
US.
De Keizer is te vast verplicht aan d' onderzaten;
De kinders kunnen zoo den vader niet verlaten.
KOLAÜS.
De tegenwoordigheid des Keizers geldt hier meer
Dan honderdduizenden, gesteld tot tegenweer.
ZUNGCHIN.
Wij vinden ongeraân, te duiken in dees hoven;
Waar 't hoofd geborgen wordt, staan alle leden boven.
US.
Gij kunt niet vluchten dan door 't uiterste gevaar.
KOLAÜS.
De dubble muur van 't hof verweldigen, valt zwaar
Voor dit inheemsch geweld. Al waar de stad gewonnen,
Zoo 't Hof volhardt, is 't werk gerokkend, niet gesponnen.
US.
Indien opstemmen geldt, men reekne het getal;
Gij vindt in duizenden niet één, die stemmen zal
Tot uw vertrek. Och, zijt u zelven eerst genadig!
ZUNGCHIN.
Dit Hof, vol huichelaars, is wuft en ongestadig.
KOLAÜS.
Waar vlucht ge zeker, in zoo groot een dwarreling?
ZUNGCHIN.
Het zekerste is, Peking te ruimen om Nanking,
Den oudsten stoel[3], waarop een rei van Keizers zaten;
Een vrijburg, op wiens trouw de Keizers zich verlaten.
Daar stroomt Kiang voorbij. In dien rijksboezem zal
Een onverwinbre macht van vloten, zonder tal,
Verzamen, om 't geweld des roovers 't hoofd te bieden.
KOLAÜS.
Indien dees roofgriffoen den vluchtling, onder 't vlieden,
Inhalende met kracht, een klauw van achter gaf,
Nanking verstrekte u dan geen vrijburg, maar een graf.
US.
Met 's Keizers ondergang lag 't gansche rijk begraven,
En uw verlaten volk aan 's roovers kniên, als slaven
Geketend om den hals, ter aarde in bloedig stof.
ZUNGCHIN.
Wie van u allen schrijft ons wetten voor in 't Hof?
US.
Het voegt den dienaar, voor zijn meesters heil te zorgen.
KOLAÜS.
Men rekent hof en stad in U alleen geborgen.
ZUNGCHIN.
Om ons te bergen, schijnt het wijken eerst geraân.
US.
De krijgskans, trekt ge heen, zal daatlijk ommeslaan.
ZUNGCHIN.
Gij kunt ten minste een maand de stad en 't hof beschutten.
US.
De stad, bezwijkt ge ons, steunt op al te kranke stutten.
Al wat nog weifelt, koos terstond de sterkste zij.
KOLAÜS.
Dan stortten we overhoop; dan lagen we alle in lij.
ZUNGCHIN.
Gij zijt met 's Keizers val niet veilig noch geholpen.
US.
Neen zeker; stortte 't Hof, 't zou duizenden bestulpen,
Begraven onder puin van gevel, muur, en dak,
Het gansche Sine alom gevoelen zulk een smak,
En davren, dreunen met zijn praaltriomfgewelven.
Gij kunt veel duizenden verschoonen in u zelven.
ZUNGCHIN.
Wat wederstaat ge ons dan in 't wijken van dit erf?
KOLAÜS.
Gij kunt niet wijken dan met algemeen bederf.
ZUNGCHIN.
Het schijnt, heel Sina brandt beneden onze zolen.
KOLAÜS.
De Hemel heeft u 't heil des onderdaans bevolen.
ZUNGCHIN.
Wij wonden op dien voet verlaten dezen grond.
KOLAÜS.
Waar woudt ge vliên? gij vloogt dien vijand in den mond.
US.
Hoe stillen wij de stad, en Hof en hovelingen?
Zij hingen aan den tak der hemelsche Taimingen,
Gelijk een dichte zwarm van bijen, vast en hecht,
Driehonderd jaren lang gebandhaafd, en berecht
Van hunnen koning, daar ze om hengelen en zwarmen.
Zij kunnen zonder hem zich redden noch beschermen;
Want missen ze het hoofd, zoo dwalen ze van een,
Een lichaam zonder hoofd, wat 's 't lichaam dan? alleen
Een hoofdelooze romp, beroofd van brein en zinnen.
Volhardt dan in het hof, en stel een wijs hier binnen.
Wij zetten 't leven bij U op, wat eischt ge meer?
ZUNGCHIN.
Staffiers! naar binnen toe. Brengt wapens, brengt geweer
En paarden! Het is tijd, hoog tijd, te paard te stijgen.
Hier staan een deel verstomd. De hofbesneêne uzwijgen
Of momplen binnen 's monds, uit een geveinsd gemoed.
Hoe aangegaan met dit veraard, dit snood gebroed?
Het is geen suffens tijd, 't is noodig zich te reppen.
Men steke een bloedvaan uit. Men moet de hofklok kleppen.
Te wapen, mannen! voort, te wapen! mannen, voort!
Ontgrendel fluks het Hof, en volgt me door de poort
Ter stede in, eer het zeil van 't rijk begint te gijpen.
't Is tijd te sabelen en bij den hals te grijpen;
Al lang genoeg gemard! Men rukk' 't momaanzicht af:
Men sable hoofd voor hoofd, een welverdiende straf.

JASMIJN, FUNGIANG, ZUNGCHIN.

JASMIJN.
Getrouwe bedgenoot! gij moogt ons niet begeven
In dees gelegenheid. Verschoon, verschoon uw leven!
Bewaar het hof, of wilt gij enkel hene in steê,
Zoo neem uw keizerin en lieve dochter meê
En zoons. Och, vader! zie uw doodsche dochter schreyen.
FUNGIANG.
Heer vader! geef gehoor.
ZUNGCHIN.
De tijd verbiedt te beyen.
Wat baat dit jammeren? De nood eischt spoed en kracht.
Waar blijven lijfstaffiers, hofschutten, binnewacht?

[1]Thans uiten. — [2]met levensgevaar. — [3]rijkszetel.

Waar blijven d' oversten, de ridders, en de knapen?
Men moet zich uiteren[1]; het is geen tijd te slapen.

FUNGIANG.

Heer vader, geef gehoor!

ZUNGCHIN.

Waartoe dit ongelnid[2]?
Men recht met jammeren en kermen hier niet uit.
Wij moeten door den drang, door vriend en vijand streven,
Een eerelijke dood voor een oneerlijk leven
Verkiezen. Laat ons los! Wie houdt onze armen vast?

JASMIJN.

Getrouwe bedgenoot! wilt ge ongeharrenast
U mengen in gevaar van sabelen en bijlen,
Heerhamer en musket en kogelen en pijlen,
Zoo neem ons t' zamen mede, en gun me, aan uwe zij
Te sterven? Ik bezwere u, bij de kroon en bij
Den gouden rijksstaf en dees geele rijksgewaden,
Bewaar den stoel, het rijk ten beste! Laat u raden;
Alle oogen zien op u.

ZUNGCHIN.

Laat los; wij moeten voort.
Wij troosten ons, dien storm te schutten in de poort,
In 't midden van 't gedruisch en brieschen van de paarden,
Of vroom te sterven, daar getrouwen en veraarden
Zich kanten tegens een, en strijden hand aan hand.

JASMIJN.

Och, allerliefste! hou ten minste een luttel stand,
Tot dat uw bedgenoote, uwe eenige getrouwe,
U haar gemoed voor 't leste, in 't uiterste, eerst ontvouwe;
Dan ruk vrij hene, dat de Hemel u geleil!

ZUNGCHIN.

Welaan dan, maak het kort. Waartoe dit hofgeschrei?
Het is verwerens tijd: de vijanden genaken.
Wat eischt ge?

JASMIJN.

Stel een wijs en orde op uwe zaken,

ZUNGCHIN.

Vertrekt, gij heeren! fluks, vertrekt; laat ons alleen!

JASMIJN.

Vermag ik iet op u, met tranen en gebeên,
Zoo berg, eer gij vertrekt, de hoop van onze kronen,
De panden van ons trouw, dit drietal, uwe zonen.
Zoo lang van deze drie een rijksoir overschiet,
Berooft geen vijand mij, uw weduw vol verdriet,
Dien nagelaten troost, indien ge komt te sneven.

ZUNGCHIN.

Waar met uw dochter en haar moeder dan gebleven,
Indien, de nachtstorm ons in deze barrening[3]
Bestulpende, de hulk van 't oude rijk verging,
En eeuwig schipbreuk leed? Wat wiust vergoedt die schade?
Dan stondt gij beiden bloot, de wrake ter genade.

JASMIJN.

Dat ga zoo 't wil, zoo 't kan; 't gedij tot schande of lof,
Wij scheiden nimmermeer vrijwillig van dit Hof.

ZUNGCHIN.

Hoort toe, mijn zonen! Past u datelijk te bergen,
Den ondren weêrstaan, heet in 't rijk den Hemel tergen.
Konfucius heeft elk dees hoofdles ingescherpt:
God zelf verwerpt hem, die zijn ouders raad verwerpt.
Wij kunnen, Fungiang! van uwen aard getuigen,
Grootmoedig als een leeuw, te breken noch te buigen.
Nu buig u onder ons gehoorzaamheid al stil!

FUNGIANG.

Heer vader! spreek een woord; wij volgen vaders wil.

ZUNGCHIN.

Gij zult, ter stroompoorte uit, met eene gondel ijlen
Naar vader Changus, den Konfuciaan, vijf mijlen
Van stad, in 't eenzaam bosch; daar duikt dees woestijnier.
Versteek u daar, verkleed en stil, een dag of vier,
En zie den uitgang van Peking aan bij dien Heilig.
Gij kunt, mislukt het hier, dan vluchten, snel en veilig,
Te water naar Nanking, het oudste Keizershof,
Met deze uw broedren. Voort!

FUNGIANG.

Wij nemen dan verlof.
Heer vader! zegen ons.

ZUNGCHIN.

De Hemel zij u hoeder!

FUNGIANG.

Het ga u beter dan wij duchten. Och, vrouw moeder!
Och, lieve zuster! och, wij kussen u voor 't lest.
Misschien kan 't beter gaan.

ZUNGCHIN.

Voort, voort! de noodweer prest.
Wij willen zelf tot aan den Hofstroom u geleiden.
Wie 't Huis[1] wil bergen, moet de zoons en vader scheiden.

JASMIJN.

Och, bitter scheiden! Och! wij zien ze nu niet meer,
Of hachelijk[2]. Wat neemt het wereldsdom een keer!
Met hoe veel juichens, met hoe groote zegeningen
Onthaalde ons 't Hof! Geluk, o voêster der Taimingen!
Toen d' oude sluyerkroon, naar d' ingewijde wet,
Ons in de hofkerk, vol triomf, wierd opgezet,
Waarna wij door den drang der Vorsten gingen brommen
Met vier erfkinderen, vier vaste rijkskolommen,
Om op te steunen. Och, hoe waukelt nu de staat!
Treê binnen, dochter! 'k hoor een stadgerucht op straat.

KOLAÜS, US, ZUNGCHIN.

KOLAÜS.

Wat raad? Wij staan ten doel der opperste ongenade.
Wij waarschuwen, helaas! de Majesteit te spade
T' ontvluchten, aangezien het onheil met den dag
Haar plotsling overvalt, en waarschuwt met den slag.

US.

Hoe staat het dan? Men moest niet zonder reden schromen.

KOLAÜS.

Hij borst ter Westpoorte in. Het krijgsheer bruist als stroomen
Ter stede in naar het Hof.

US.

Wie openden de poort?

KOLAÜS.

De krijgsraad, schelmen, rijksverraders. Dat de moord
Hen sla! de donder schende! O, heillooze onverlaten!
De trouw heeft teffens uit bij burgers en soldaten
En oversten; wij zijn geleverd en verraân.
Wat raad? wat raad? Geen raad. Daar stapt de Keizer aan.

ZUNGCHIN.

Onze afkomste is geborgd[3], behouden buiten zorgen.

KOLAÜS.

Genadigste! wat raad? Och, waart ge zelf geborgen!

ZUNGCHIN.

Wat 's dat te zeggen? drijft het Hof op avontuur?

KOLAÜS.

Lykungzus is in stad. Hij heeft den dubblen muur
Van 't hof verweldigd.

ZUNGCHIN.

Hoe?

KOLAÜS.

Alle elefanten dronken,
In hunnen slaap gesmoord, in steê van waken, ronken
Op hunnen breeden rug. Dat heet op schildwacht staan.
Nooit Keizer werd zoo schalk van hof en stad verraân.

ZUNGCHIN.

Het is dan vluchtens tijd met alle onze eedgenooten.

---

[1]laten zien, naar buiten toonen. — [2]misbaar. — [3]branding.

[1]stambuis. — [2]hoogst onzeker. — [3]Thans geborgen; zie echter ook den volgenden regel reeds.

KOLAÜS.

Te spâ, helaas! te spâ; de toegang is gesloten
Aan alle kanten. Och, de jongste dag verscheen!

ZUNGCHIN.

Meineedigen! is dat voor 's Keizersrecht gestreên?
Heeft u de Keizer, in den top der heerschappije,
Vergeefs milddadig, met verheffing van soldije
En eere en ampten, aan de glorie van zijn kroon
Verbonden, om hem dus te bonzen uit den troon?
Lykungzus niet, maar gij zijt schuldig, zijt handdadig
Aan dit verwaten stuk. Wie valt ons nu genadig?
Kolaüs! toon uw trouw aan uwen trouwsten Vorst.
Treê herwaart; stoot dien dolk in onze oprechte borst.
Treê herwaart! Deist ge nu, en is uw trouw te zoeken[1]?
Lijfschutten, hofstaffiers, gij hofhesucênen, vloeken
En pesten van het rijk, genaakt op 't ongezienst,
Treedt rustig toe; stoot toe, en boet met dezen dienst
Uw vadermoord! 't Is tijd dit edel bloed vergoten.
Nu redt ons door den dood; gij hebt ons dood besloten.
Valt teffens aan: stoot toe; wij staan u schoon en bloot;
Daar legt uw Keizers hart: dat zoekt ge. Snijdt of stoot,
Dat geen Lykungzus ons aan duizend stukken scherve.
Ontvangt den lesten snik, terwijl ik tijdig sterve
Dan och! zij weigren ons dien jongsten dienst. Welaan,
Men moet zich redden. 'k Zal een poos naar binnen gaan.

US.

Waar streeft de Keizer? Och, hoe barnen die gedachten!

KOLAÜS.

Daar steekt een hofgalm op van rouw en jammerklachten.
De hofklok klept vast brand en moord, en slaat geluid.
De torenwachter blaast verrasd ten toren uit,
Van zeven transen. Welk een bliksem! welk een donder.
De hoofdstad en 't paleis, al 't bovenste raakt onder.
Het gansche Sina smilt in ééuen mengelklomp.
Peking verlaten schijnt een hoofdelooze romp,
Een lichaam zonder hoofd. Maar treên we spoedig binnen;
Hier valt met jammeren en klachten niet te winnen.

US.

Ik volge u fluks. Helaas, men heeft dit lang gespeld!
Het lag me al op de leên. Geen reden (och, ik smelt!)
Kon dien inheemschen brand van snoode hofgebreken,
Allengs aan 't smeulen en gelijk een pest outsteken,
Uitblusschen. Hemel, help Uwe ondermajesteit!
Hier komen keizerin en dochter, rood beschreid.

PAO, ZUNGCHIN, US.

PAO.

Vrouw moeder! 't is gedaan.. Wij scheiden uit dit leven.
Wie tranen stort kan nog dien rouw te kennen geven
Door tranen, teekens van verzetbren rouw en druk;
Maar geene traanzee kan ons uiterste ongeluk (schen
Uitbeelden; neen, och! neen, noch zulk een bloedvlak was-
Uit vaders stamboek. Och, wat ramp komt ons verrassen!

ZUNGCHIN.

Aartskanseler Us! hoor toe: aanvaard dit leste pand,
Dien brief, geschreven met ons eigen bloed en hand,
En zweer me bij uw hoofd, na 't korten van ons leven,
Lykungzus dezen brief met uwe hand te geven.

US.

Ik zwere bij mijn hoofd; de Hemel hoor' het aan!

ZUNGCHIN.

Volhard, mijn dochter! blijf Heer vader onderdaan.
Lykungzus nadert vast, om u en ons t'onterven.
Gij moet van vijands of van vaders handen sterven.
Die schender zal u, na uw vaders rijpe dood,
Den scherpeprechter eerst toedoemen, die u bloot
En naakt voor 't hofgezin durf schenden en schoffeeren,
Dan u de blanke borst met gloênde tang en scheeren

[1] op den loop.

Afrukken, schenren, en, in 't barnen van 't geraas,
Zijn dolle bondejaebt, gelijk een lekker aas,
Toesmakken op den vloer, van vaders bloed nog dronken,
En lauw en rokende, om met zulk een daad te pronken[1].
Wij gunnen u den keur van beiden: kies en deel,
Ons rol heeft uitgedieud op 't bloedig Hoftooneel.

PAO.

Heer vader! 'k geef aan u mijn lichaam zuiver over:
Beschut me voor geweld van dien verwaten roover.
Ik kusse u voor het leste. O vader! 'k neem verlof.

ZUNGCHIN.

Nu, dochter! volg me naar uw kamer in het hof.

US.

O heerlijke, aangename, en hemelsche uitgekoren!
O eenige erfprinces, wat einde is u beschoren!
Gij, schoone fenixbloem in 't heilig kronendal,
Helaas! mij schrikt[2] alreê voor 't opgaan van 't geschal,
Dat uit de tralien van uw bebloede kamer,
Door hof en hofgewelf, nog luider dan de hamer
Der hofklok klinkt, als zij de daken over bromt.
Ik zie, hoe stroom en stad en heel Peking verstomt,
Verbaasd van schrik en angst, en zelfs uit mededoogen
De wraak der vijanden verzet staan en bewogen.
O, bloem van veertien jaar! O, vreugd van moeders trouw!
Wat was er een gejuich, toen d' eerste morgendouw,
Uw levens dageraad besproeyende op zag luiken!
Al 't joffrentimmer riep: „wie zal dees meibloem pluiken?
Wat koning waardig zijn, den ring, den diamant,
Het puik van Indien, aan haar gewijde hand
Te steken?" Och, zij stort! Daar legt, daar legt ze neder!
Hoe schudden hof en stad! Gelijk wanneer een ceder
Ten berge afrolt. Ai, hoor dat schriklijk hofgedruisch,
Dat huilen, dat geschrei, gebalkt door 't Keizershuis!
Het schijnt, de hemel giet, afgrijselijk verbolgen,
Zijn viergloed teffens uit. Nu wil het zwaarste volgen.
De zwaarste droefheid is op 't uiterste gespaard.
Hoe dreunt dees hofkolom! De stroom schiet achterwaart,
Die met zijn watervat den boomgaard kwam besproeyen.
De dolle donder wil dien stamboom, onder 't bloeyen,
Na driewerf honderd jaar, neêrploffen, slag op slag.
Hoort toe! hij ploft, hij stort. O wee, o wee, o wach!
Al wat er vast hangt aan dien diep geschoten wortel
Valt met hem, en verplet het al aan gruis en mortel.
Nu valt dit ruime hof mijn ouderdom te nauw.
Gij, dienaars! stut me. Ik ga: ik zwijm: mijn hart wordt flauw.

REI.

Ie ZANG.

Helaas! waar schuilen wij voortaan?
'tIs met den Keizer omgekomen,
De majesteit met hem vergaan.
O, lustpriel! O, pruimeboomen!
Getuigen van zijnen weelgen stand;
O kouseband!
Hij drijft er bij de keizerin,
Met hem gestikt in ééuen asem;
De trouwe min en wedermin
Verdwenen, als een rook en wasem.
Zoo zinkt de zonneschijn onder de kim:
Dan rijst de schim[3].

Ie TEGENZANG.

Nu dreigt een helsche en blinde nacht
Van dwalinge en afgoderijen
Het licht van 't Kruisaltaar, met kracht,
Door 't ommeslaan der heerschappijen,
Te blusschen, den heidendommen ten spot;
O, bitter lot!

[1] prijken. — [2] ik beef. — [3] schaduw.

Nu staan de kruisgezanten bloot,
Ten doele der Godslasteraren.
De kerkgewelven lijden nood,
En onbebloede Kristaltaren.
Het zielverhuizen gaat sneller zijn gang.
Wie smoort dees slang?

IIe ZANG.

Men vreesde lang, van tijd tot tijd,
Den inbreuk uit des Tarters landen;
Maar Uzangueins, die zich kwijt,
Bewaakt den rijksmuur, breekt de tanden
Der gruwzame tijgren, en houdt ze in tucht,
Wij scheppen lucht.
Ontsloot hij 't rijk voor 's Tarters stam,
Wie zou dan eerst de bloedvlag strijken,
Lykungzus of de groote Kham[1]?
Wie zou een voet den andren wijken?
Wij zaten hier tusschen beide bekneld.
Hoo waar 't gesteld!

IIe TEGENZANG.

Zoo lang d' aartskansler Us den zoon
Gebiedt, en blijft in staat en eere,
Strekt hij een waarborg voor dees kroon,
En nieuwen aangenomen Heere.
De liefde van vader en zoon verwint;
De bloedband bindt.
Laat ons in 't Hof ten outer treên,
In zulk een ommezwaai van staten,
Den Hemel offren met gebeên,
Den wil des Oppersten gelaten.
't Is God, die den rijken hun palen zet.
Dit 's d' Opperwet.

VIJFDE BEDRIJF.

US, LYKUNGZUS, XAYANGA, REI.

US.

Nu rept u in der ijl, staffiers en hoftrouwanten!
En past op 't voorhof hier den gouden troon te planten.
De nieuwe Keizer stapt door juichend hofgewoel,
Op trommel en trompet, naar 's voorzaats hoogen stoel.
O, zegenrijkste vorst en veldheer, aangebeden
Van koninkrijken en een rei verwonne steden,
Genaakt ter goeder ure en schut der volken schâ!
Ontferm u over 't volk, en open uw genâ
Voor allen, die in 't stof, aan 't outer van uw voeten
Zich werpende, u verheugd inhalen en begroeten.

LYKUNGZUS.

Rijs op, aartskanselier! gij waart den voorzaat trouw.
Dat een van allen uu den nazaat klaar ontvouw',
Hoe deze treurrol van Zungchin is afgeloopen.

US.

Trouwanten! zet de poort van hof en boomgaard open.
Genadigste! daar zien uwe oogen in 't verschiet
Den droeven uitgang van Taiminga's oud gebied.
Zij drijven beiden stil op hunne kousebanden;
Flus dreef heel Sina nog en vijftien groote landen
Alleen op 't erfgezag van hunne majesteit.
Daar komt de rijksvorstin Xaiange, om u bescheid
Te brengen, en het lot t' ontvouwen van dees beide;
Want, als staatjoffer, zij onze erfprinces geleidde
In haar slaapkamer, en de doodsche keizerin
Naar 's Keizers lusthof en het bloedspoor van Zungchin.
Zij heeft de doodverf al gezet, van rouw bezweken.

LYKUNGZUS.

Schep moed, Mevrouw! bedaar; verhaast u niet in 't spreken.

XAYANGA.

Genadigste! och, wat heb ik heden niet beleefd!
De geest der dochter en haar moeder waart en zweeft,
Gelijk ook 's Keizers geest, voor mijne scheemrende oogen:
En nauwlijks kan ik nu d' opgaande zon gedoogen,
Die levenden verkwikt en mijn gemoed bedroeft.
De droefheid houdt mijn hart bekneld en toegeschroefd.
De dochter nam zoodra geen oorlof van den vader,
Op 't voorhof, met een kus, of zij en hij te gader,
Met een de moeder, treên, gevolgd van hofgezin
En mij, verbaasd en bleek en doodsch ter kamer in.
De dochter zet zich, met geen tranen op de wangen
Van doodschrik, nu getroost den hartesteek t' outvangen,
Voor haar Heer vader schrap, die stijf staat en bedrukt,
Als zij den boezem met haar handen openrukt.
Wat was er een geschrei! wat hoort men al getrappels!
Hij zag geen borsten, neen, maar een paar hangende appels,
Van koningshanden waard, uit gloed en bruiloftslust,
Eerbiediglijk gestreeld, gekust, en dan herkust.
Hij kent zijn eigen kroost aan aangezicht en oogen,
De spiegels van haar ziel, met 's vaders rouw bewogen.
Hij ziet de versche roos van weêrzijde op de wang
Bestorven, ook den mond. Wat staat de vader bang
Met eenen blooten dolk! Hij smijt den ponjaard neder,
En stampte langs den vloer wel driewerf hene en weder;
Toen toegetreden keert het aanzicht van haar af,
Ontveinzende den steek, dien hij de dochter gaf,
Als door zijn eigen hart. De bloedbron, niet te schatten
Op 't fijnste kronegond, aan 't springen, stroomen, spatten,
Besprengt het keizerlijk, het vaderlijk gewaad.
Zoo zijgt ze neêr. De dood misverft dat schoon gelaat.
De moeder staat stokstijf. De vader raast verbolgen,
En vat ze bij de hand, die nauwlijks hem kan volgen.
Ik ondervang ze[1] en breng haar naar het lustpriëel,
In 's pruimbooms schaduwe; een elendig treurtooneel!
De Keizer kust ze, en spoedt te scheiden uit dit leven,
Verhangt zich aan den boom, van wanhoop aangedreven,
Met zijnen kouseband. Zij volgt den Keizer na,
Gejaagd van 't hofgeschal: „vertoef niet; rep u, dra!
Lykungzus komt, gesterkt van duizend hofbesneênen;
Uw jongste dag is om; uw zon heeft uitgeschenen!"

LYKUNGZUS.

Ons jammert hunne elende en 't hooren van dien toon.

US.

Genadigste, bekleê dien ingeruimden troon!
Geen vroom Sinees kan u deze erfnazaatschap[2] weigren.

LYKUNGZUS.

Hoe dus? bezwijken nu de beenen, onder 't steigren
Ten ingeruimden troon, tot driewerf achtereen?
Wat spelt dit voorspook, heil of onheil? Neen, o neen;
Wij willen onversuft ons in dien zetel zetten,
En 't rijk handhaven bij zijn recht en oude wetten.

US.

Geluk, Heer Keizer! heil; lang leven, rust, en spoed!
Ontvang dien gulden brief! Zungchin heeft, met zijn bloed,
Als zijnen jongsten wil, dit blad aan u geschreven,
En op den eed belast, den nazaat[3] dien te geven.

LYKUNGZUS.

Heer kansler! lees den brief voor allen overluid.

US.

„Geluk, Heer nazaat[3]! ons regeering heeft nu uit.
Geene onderdanen ons van deze kroon beroofden,
Maar hofbesneênen, krijgskornels, en opperhoofden.
Zij meldden godloos ons het hofverraad te spâ.
De Hemel schenkt u 't rijk. Acht schelmen uw genâ
Onwaardig! Straf ze streng, ten spiegel van de boozen.
Neem wraak, in onzen naam, van schelmen en godloozen!"

[1]Anders Khan.

[1]vang ze op. — [2]Versta: troonbezetting. — [3]Versta, in gelijken zin, na-bezitter van den troon.

LYKUNGZUS.
Waar blijft Kolaüs?
US.
Hij verhing zich aan een boom.
De wanhoop, los van band, gaf eenen vrijen toom
Aan hofbesneênen, trouw bij eer en eed gebleven,
Om, op hun meesters spoor, te scheiden uit het leven.
LYKUNGZUS.
Aartskanselier! volhard; uw trouw blijve ongewraakt.
Schrijf Uzangueius, die den grooten muur bewaakt,
Tienhonderdduizenden gebieden kan met wenken,
Dat hij ten Hoof verschijn'. Wij willen hem beschenken,
En hooger heffen op een koninklijken troon.
Uit kracht van 't recht, dat gij hebt over uwen zoon,
Beveel hem op den hals, dat hij zich in koom' stellen,
Met alle hoofden en manhafte krijgskornellen.
Men zal ze al t' zamen van den ouden eed ontslaan,
Om door den nieuwen eed, getrouw en onderdaan,
Lykungzus op den troon, hem toegekeurd, t' ontvangen.
REI.
Wij, kruisgenooten uit Europe, om strijd verlangen,
Doorluchtste Majesteit! te hooren uit uw mond,
Of wij Peking en 't Hof, dat voor ons open stond,
Verlaten moeten, en terstond te lande uittrekken.
LYKUNGZUS.
Volhardt; wij willen in ons schaduwe u bedekken
Voor oproer en geweld. Lykungzus blijft uw vriend.
Gij hebt dees kroon getrouw gehandhaafd en gediend,
Bewaart de handvest van uw vrijheid onbezweken.

REI, DE GEEST VAN XAVERIUS.

REI.
Geloofd zij God! Nu laat ons Hem eendrachtig smeeken,
Dat Hij een teeken van genade ons openbaar'.
Hier daalt een heldre wolk. Men ziet eene Engleschaar
Aanheffen eenen dans, op hemelsche gezangen. (vangen,
Men kniele om zulk een groete, uit 's Hemels schoot ont-
Geluk en zegen, ons van boven toegeleid.
De wolk gaat open. Welk een glans en heerlijkheid
Verschijnt hier in 't verschiet, uit 's Hemels goude bogen!
Een Heilig, rijk van glans, verkwikt de schreyende oogen,
En opent zijnen mond tot 's Allerhoogstens eer.
Men luistre aandachtig toe, en valle op 't aanzicht neêr!
DE GEEST VAN XAVERIUS.
Altaargenooten, mijn gebroeders! wilt niet vreezen
In dezen overgang van 't rijkshof der Sineezen;
Lykungzus hangt te los aan 't wankele avontuur;
Want Uzangueius zelf, de wachter, wil den muur
Ontsluiten voor het heer des Tarters. Dees, aan 't bruisen,
Zal, als een waterval, door opgezette sluizen
Inberstende, al het land zet in een hare zee,
Veld winnen; de tyran Lykungzus deze steê
Verbaasd verlaten, vliên met zijn geroofde schatten,
Omkomen, en Peking het nieuw gezag zien spatten;
Twee zonen van Zungchin onthoofden voor de stad,
Den derden in een poel, van wanhoop afgemat,
Gesprongen, over hals en hoofd gedompeld, smoren,
En al 't Sineesche rijk, na slag op slag, verloren.
Dan wil de groote Khan, in dezen ommezwaai
Van staten, Tartarije en Sina en Kathay,
In ééne heerschappij gesmolten, trotsch regeeren.
Hij zal uw vrijheid niet besnoeyen, maar vermeeren,
Terwijl ge 't Heidendom herbaart door Kristus' wet,
Tot dat zich d' Afgrond, dol van nijd, hier tegens zett',
De nazaat opgeruid, en zonder reên verbolgen,
Besta den Godsdienst straf te dreigen en vervolgen,
Den Bonsiën[1] ter guoste en hun vervloekt altaar.
Zoo ging het in Japon, getreden vijftig jaar.

[1]Anders bonzen, d. i. priesters.

Het wettig strijden gaat voor 't heerlijk triomfeeren.
Wie kan Gods oordeel en voorzienigheid grondeeren!
Want krachtig treft ze 't wit en oogmerk, daar ze op mikt,
Terwijl ze lieflijk 't voorgeziene in orde schikt.
REI.
Al zien we boven 't hoofd veel donkre wolken hangen,
Wij geven ons aan Gods voorzienigheid gevangen
Met onvermoeid geduld, uit oodmoed en ontzag.
Het licht komt, na den nacht, veel schooner voor den dag.

Ter Bruilofte
VAN
JAKOB LEEUW
EN JONKVROUWE
KRISTINE DE FLINES.

Illum turbat amor, figitque in virgine vultus[1].

De Liefde dale nu, genegen
Dees feest te voên, met vollen zegen
En dauw van lucht-vioolen[2], om
Gelieven binnen 't heiligdom
Des huwelijks, bestuwd van reyen,
Op 't licht der bruiloftstorts te leyen,
Daar 't eindlijk op een scheiden gaat,
En overgang van staat in staat.
De maagdekunne is flauw en teder;
Kristine slaat hare oogen neder,
Terwijl de schaamte 't aanschijn verft
Met schaamrood, en de roos besterft
Op beî de kaken, al de leden,
Van schaamte en bloode vrees bestreden,
Angstvallig siddren, 't hart bezwijkt,
En zij een marmerbeeld gelijkt,
Of een beneveld Avondstarre.
Is 't vreemd? Wat anders is 't van verre,
Wat anders, onder d' oogen van
Den bruidegom, in echtgespan
Te treên, den overgang te wagen,
Van oudren, vader, moeder, magen
Te scheiden. Och! geen myrtetak
Kan scheiden zonder zucht en krak,
Van zijnen stamme, in 's levens lente;
Hoe lastig valt eene ongewente!
En och, verschoon dees flauwe bruid!
Waarom? Zij valt den Leeuw ten buit.
Die naam alleen baart schrik in d' ooren.
Maar zijt getroost, o uitgekoren!
Ter goeder ure dus gepaard.
De liefde kan den leeuwenaard
Herscheppen. Vraag het d' oude tijen.
Men zag den leeuw een jonkvrouw vrijen,
Aanlonken, streelen, mond en wang
Eerbiedig kussen, door bedwang
Van Liefde. Zet dan hart en zinnen
Gerust: dees Leeuw zal leeuwen winnen,
Bij beurten een leeuwin en leeuw,
Een wonderteelte van onze eeuw.
Verlies van vader en van moeder
Verwint ge door dien trouwen hoeder,
Uw toeverlaat en hartetroost.
Gij zult, wanneer de zon in 't Oost
U zegent uit haar gouden wagen,
Den eersten nacht u niet beklagen.
Zoo gaan u heele scharen voor;
Ai, volg ze op 't welig bruiloftsspoor!

[1]D. i. De min verwart hem en doet naar de maagd hem staren. — [2]Versta: hemelbloemen.

Op den Trouwpenning van Kristine de Flines,

TROUWENDE MET JAKOB LEEUW.

Samson, wonder van zijn eeuw,
Temt met kracht een jongen leeuw;
Maar Kristine, met haar hand,
Legt nu Leeuwen aan den band,
Daar zij nimmer uit zal springen.
Zwakheid kan de sterkheid dwingen.

Ter Bruilofte

VAN DEN WELEDELEN HEER

FRANCISCUS VAN IMSTENRAEDT,

EN DE BRAVE JOFFER

SOFIA KATHARINA WICHEMS.

Fidelis et constans[1].

Ie ZANG.

Nu met blijde bruiloftsrijmen
'tVrolijk feest van Imstenraedt
En Katryne, op 't spoor van Hymen
Ingewijd. Elk volg' de maat
Van violen en gezangen,
Daar de moeder van de min
Twee gelieven zal ontvangen.
Laat der Goden koningin,
Hoofdbewindsvrouw van de trouwe,
Meê verschijnen op het feest;
Ook de Wijngod, schuw van rouwe
En verheuger van den geest.
Ceres zij hier meê gebeden,
Met de rijpe korenaar.
Wat de stammen bouwt en steden
Geef 't geleide aan 't jonge paar,
Dat het menschdom helpt vermeeren.
Laat dit feest geen vreugd ontberen!

Ie TEGENZANG.

Neen, ai! zet eene andre wijs
Op dit feest voor feestgenooden,
Gode alleen ten love en prijs,
Niet ten roem van blinde Goden.
Heeft Maternus, afgezant
Van Gods eerste Stedehouder,
Hier[2] het Kristendom geplant,
En gestut met hals en schouder;
Dempte hij het Godendom,
Hesus' en Tentaats altaren,
Wond en gruwelen alom,
Over[3] zestienhonderd jaren,
En zat Hymen dood en stom,
Zwegen 's Afgronds huwlijkstroepen,
Waartoe Venus wederom,
June, en Bacchus uitgeroepen?
Neen, men hoore eene andre wijs,
Gode en zijnen Zoon ten prijs!

Ie TOEZANG.

Billijk, dat Gods heldre klaarheid
's Afgronds duisternis beschaam';
Logen strijke voor de waarheid,
Die de daad eischt en den naam.
Laat dit feest met God beginnen,
Die den huwelijken staat
Innewijdde, om aan te winnen
Een godvruchtig, heilig zaad,
Kinders, die den Schepper loven,
's Levens oorsprong en de bron,
Daar het leven uit begon.
Zoo sta d' eer des Hoogsten boven,
Aller vromen hoop en lot.
Zoo begint men d' echt met God.

IIe ZANG.

Nu den oppersten behoeder,
Jezus, hier ter feest genood,
En die zuivre Maagd, Gods moeder,
Hem getrouw tot in den dood!
Eer men feestwijn zoude ontberen,
Op dit Kristensch bruidsbanket,
Most de Rijn in wijn verkeeren,
Door een moederlijk gebed[1];
Dit 's de rechte bruidsgeleyer.
Bruiloftsgasten! zijt verheugd,
Kroont den Rijnschen berkemeyer
Vrij met schuim, en spaar geen vreugd,
Om den Oppersten te danken,
Die uit een verworpen hout
Voortbrengt zulk een puik van ranken,
En den Wijnberg eert en bouwt.
Jezus schenkt hier nektarstroomen.
Nektar en ambroos zijn droomen,

IIe TEGENZANG.

Ziet den bruiloftszegenaar
Door den wijnstok min verwekken,
In 't van God gezegend paar;
Ziet die duiven trekkebekken.
Bruiloftsgasten! ziet niet om;
Want gij mocht de bruid beschamen,
Nu zij met den Bruidegom
Kennis houdt en leert verzâmen.
Vriendschap brengt veel vriendschap in;
Lange moet hun vriendschap duren!
Liefde en min baart wedermin;
's Bruigoms liefde telt nu uren;
Midlerwijl meldt schaamte en schrik,
Onder 't blozen en besterven,
Beurt om beurt, alle oogenblik,
Door de roode en bleeke verven
Van de Bruid, een eer van 't feest,
Waar het bloode hart voor vreest.

SLOTZANG.

Allerschoonste Bruid Sofye!
Vrees niet, op uw moeders spoor,
Aan Franciscus' groene zije,
Op te treên in 't bruiloftskoor.
Denkt niet, dat gij kunt verdolen
Op een baan, van elk betreên.
Bouw uw schoone rijksstad Kolen!
Zoo verduurt ze staal en steen,
In haar dochteren en zonen,
Het gezegende echtcieraad,
Dat zoo schoon en heerlijk staat
Als haar goude wapenkronen.
Bouw het adelijk geslacht!
Blink, gelijk een star bij nacht!

---

[1]D. i. Standvastig en getrouw. — [2]Te Keulen; waar de bruid thuis hoorde, en Vondel zelf haar huwelijk waarschijnlijk bezong. — [3]Thans Vóór.

[1]Gelijk vroeger te Cana.

DE ZEETRIOMF DER VRIJE NEDERLANDEN[1].

Seena nt versis diseedat frontibns, utqne
Purpnre intexti tollant aulæa Britanni[2].

Nu den Hemel lof geschonken!
Nu eens rustig omgedronken,
En met 's lands triomftrompet
Eenen hoogen toon gezet
Op de neêrlaag van dees plage,
Gansch Europe, uit nieuw Cartage,
Toegezworen, in 't bestaan
Van den ganschen oceaan,
Waar zijn zeekasteelen drijven,
Trotsch een zeewet voor te schrijven,
Als een Zeegod, wiens gezag
Alle volken overmag.
Nooit beschaduwd' Xerxes 't water,
Noch Antoon of Cleopater
Met zoo stout een overmoed,
Dronken van geluk en spoed,
Als 't geweld van Groot-Brittanje
Elk braveerde op 's Rijks kampanje,
Toen held Monck en Askuë
Kwamen bruisen over zee,
Daar de vloot der Vrije Landen
Ankerde op de Vlaamsche stranden:
Maar zij hadden op dat spoor
Geenen dronken Bacchus voor,
Licht gewapend voor dien schreyer[3],
Met den grooten berkemeyer,
En Silenus, die nog nat
Avrechts op den ezel zat;
Neen, hylo! zij vonden gasten:
Mars, die vliegende op de masten,
Met de witte koningsvlag,
Tot een schrik van 't Britsch gezag,
Neêr kwam stijgen, toen hun rompen
't Hoofd met stoppen en met pompen
Bovenhielden, en half dood
D'amiralen van de vloot
Zagen bij den hals gegrepen.
Robbrechts[4] hulp, met nieuwe schepen,
Stuitte geen verbaasde vlucht,
Na vier etmaal, daar de lucht
Zwart hing van salpeterwolken,
Als of d' Afgrond, uit zijn kolken
Opgedonderd, dol van spijt,
Wekte een nieuwen Reuzestrijd.
Tromp schijnt schentvrij, en verandert,
Moedig op den leeuwestandert,
Zevenmaal van kiel op kiel.
Toen de nood hem overviel
Kwam held Ruiter aangeschoten,
Streven door de donderkloten,
Als een salamander fier,
Ongezengd in 't oorlogsvier,
Onder bliksems van kortouwen,
Met een ongeschokt betrouwen.
Driewerf dondren ze, op het meer,
Door Brittanje hene en weêr,
Met grofzwangre schutgevaarten,
Tot, met ingekrompe staarten,
Alle waterhonden vlug,
Na de vierde maal den rug
Biedende, zich zeewaart deilen[1],
En met uitgezette zeilen
Henedruipen, zonder moed,
Door een zee van Engelsch bloed.
Askuë[2], nu lang verlaten,
Brengt op 't hof der Vrije Staten
Zelf de tijding uit den slag,
En de witte koningsvlag
Wordt in 't hofgewelf gehangen.
Tromp, met volle vreugd ontvangen,
Tuigt, hoe Stuarts Waterroos
Zonk in 't water voor altoos.

[1]Bij den vierdaagschen zeeslag, in Juny 1666. — [2]D. i. hoe het tooneel verandert en de ingeweven Britten het tapijt oplichten. — [3]Versta: schreeuwer (en verg. den Hoogd. vorm van 't woord.) — [4]Prins Robert (van de Palts), dezelfde van wien het bekende volksdeuntjen zingt.

Zegezang[3] over den zeestrijd der doorluchtigste Heeren Staten,

DOOR DEN WELEDELEN EN GESTRENGEN HEER

MICHAËL RUITER,

LUITENANT-ADMIRAAL DER VRIJE NEDERLANDEN.

Arma virumque cano[4].

I^e ZANG.

Laat de oude dichters hun papieren
Met droomen, kluchten, en verzieren[5]
Stoffeeren, en het eerste schip,
Dat uit Thessalië dorst varen[6],
Naar Kolchos sturen op de baren,
Door 't zeegevaar der logenklip,
Om eene schapevacht te halen;
Het lust me in d' oorlogsvloot te pralen,
Die, trotsch op Ruiter, uit Goeree
En Tessel, zulk een slag durf wagen,
Om 't schuim der Brittenlandsche plagen
Te vegen uit de vrije zee.
Het lust me, met triomftrompetten,
Een onverzierden toon te zetten
Op zulk een heerlijk watervier,
Ontsteken, daar de heide stranden
Den zeeschrik Karel zagen branden,
Ten prijs van Hollands zeebanier.
Laat Londen 't volk met logens paayen,
Het hoort onz' roode hanen kraayen.

I^e TEGENZANG.

Dat 's recht. Van 's werelds aanvang troffen
Nooit heldendichters rijker stoffen,
Om hoog te streven, en in lij
Te leggen[7] oud Athene en Rome.
Schoon Perseus eenen zeedraak toome,
In enklen schijn en schilderij,
Wij vliegen hier, zoo de Ouden razen[8],
Op geene vliegende Pegazen.
De waarheid hoeft geen logendicht,
Noch valsche verven, schoon in 't blaken;
Zij teekent 's lands geschiede zaken,
Zoo klaar gebleken als het licht.
Men mag dees zege aan 't licht vertrouwen;
Men zal ze in raadhuismarmer houwen,
Ter eere van den vrijen staat,
Doch eerst ten prijs van 't Hoofd der Heeren,
Door welks genâ wij triomfeeren,
Als zij[9] Brittanje nederslaat,

[1]verdeelen, verstrooid raken. — [2]De gevangen Engelsche Admiraal. — [3]Bij dezelfde gelegenheid. — [4]D. i. Ik zing de wapenen en den man. — [5]Het werkwoord rijmshalve voor 't zelfstandig naamwoord. — [6]Versta: de Argo, hij den tocht naar 't Gulden Vlies. — [7]Versta: te laten dalen, achter te doen staan. [8]gelijk de oudheid fabelt. — [9]Nam. die genade.

En dwingt de koningsvlag te strijken.
Één macht betoomt alle aardsche rijken.

IIe ZANG.

De Turksche keizers schepten hope,
De zon van 't aangestreên Europe
Te dooven met hun halve maan,
Toen Stuart, uit zijn ballingschappen,
Verwaand[1] den rijkstroon op kwam stappen,
Ten doodschrik van den Oceaan.
't Is droef, dat een besneên zich kittel'
Met een, die trotsch, in zijnen tittel,
Zich noemt Beschermheer van 't Geloof,
Op 's rijks triomfboog, stout in 't roemen,
Zich durf den Britschen Zeegod noemen,
Verhit op Kristenlandschen roof.
't Is droef, het droefst dat menschen hoorden,
Hoe hij, in 't wreed gevangensmoorden,
Falaar[2] en Nero's overtreft.
Maar 't hoogste Hof blijft niemand schuldig,
Al hoort het eene wijl geduldig
Des volks geschrei, dat zich verheft
In top naar 's Hemels hooge stoelen;
Nog wil Hij ze al de voeten spoelen.

IIe TEGENZANG.

Wordt Gods Gezalfde een zeevrijbuiter?
Zie toe, zie toe: een eenig Ruiter,
Die Africa van wederzij
Van Britten, Turk, en Moor, op stelen
En stroopen heet, uit strandkasteelen
Kon dondren, komt u weder bij.
De Hemel heeft hem uitgezonderd[3],
Terwijl ge uw bondgenooten plondert,
En in gevloekten roof verarmt,
Op uwen hals haalt duizend vloeken.
Hij komt u op den Theemstroom zoeken,
Die averechts 't geloof beschermt.
Gedenk, hoe gij den Staat der landen,
Die u herstelde, en, op zijn handen,
U t' scheep geleide uit 's Gravenhaag,
In uwe hope hebt verslonden,
Ter schennisse der vreêverbonden.
Verdiende ons noodhulp zulk een plaag?
Gij zult uw straf rechtvaardig dragen;
Zij staan niet stil, die andren jagen.

IIIe ZANG.

De stam van Stuart moet zich schamen;
Dees wist nooit middelmaat te ramen:
Hij lijdt onnoozel, zonder schuld,
Op Puriteinsche hofschavotten,
Van bittere Engelschen en Schotten,
Of leert onschuldigen geduld.
Gij spiegelt traag u aan een ander,
Misbruikende den oorlogsstander,
Geheel Europe tot verdriet,
En eerst uwe eigene onderdanen,
Gedompeld in een zee van tranen
En Kristensch bloed, dat gij vergiet;
Daar Monk, uw heiland[4], en Berklayen
Uit zee uw krijtstrand overschreyen;
Daar Monk, gewenkt van Askuë
Om noodhulp, door 't besproken teeken,
Uit nood hem in den nood laat steken,
Eer 't zeekasteel verzinkt in zee,
Met honderd dubble zeekortouwen.
Wat kan de hoogmoed schootvrij bouwen?

IIIe TEGENZANG.

Waar voerde ooit Ruiter zoo rechtschapen
In zijnen schild het eêlste wapen,
Voorzichtigheid en krijgsbeleid,
Het oog in eene hand van boven,
In 't midden van dien gloênden oven,
Gesterkt van Gods almogenheid.
Dees zeeheld gaf de maat en wetten
Aan zoo veel stemmen van trompetten,
Kortouwe en donderbusse, in een,
Als naar de zangkunst, heeft gesloten,
En rolde, op korte en lange noten,
Den oorlogsgalm op 't water heen.
Meerminnen, Meermans, Tritons hooren
Den bas en bovenzang der kooren
Van Mars, gestegen in de mars,
Die met de koningsvlag kwam dalen,
Al juichende, op de zeekoralen,
In 't bonte en ijzre krijgsgeknars
En twijfelen der oorlogskansen.
Nu zwijgen d'oude harnasdansen.

TOEZANG.

Geluk en heil, doorluchtste Staten!
Met zulk een zege, zonder gâ,
Behaald tot heil der onderzaten
En 't Kristendom, door Gods genâ.
Zoo moet ze uw vloten vrij geleiden
Aan alle kusten, Oost en West,
Zoo lang de dag den nacht zal scheiden.
Zoo dempe uw vier dees waterpest,
Dees Helsche poelslang van de Britten,
Terwijl we in uwe schaduw zitten.

UITVAART

VAN DEN ONSTERFELIJKEN ZEEHELD

ABRAHAM VAN DER HULST,

ONDERAMIRAAL VAN HOLLAND EN WESTFRIESLAND,
ONDER DEN ZEERAAD T' AMSTERDAM[1].

Furor iraque mentem,
Præcipitant, pulchrumque mori succurrit in armis[2].

Door vier en vlam, en rook en kogels,
Vloog Hulst, een slagpen aan de vlogels
Van Michaël[3], den grooten held,
Die 's Lands geleden hoon herstelt,
In 't barnen van de krijgsgevaren,
En wekt me, niet om taaye snaren,
Te trekken op een lagen toon,
Maar de oude dichters naar de kroon
Te steken met de zeetrompetten
Van zulke helden, die de wetten
Aan 't eiland[4] stellen, dat, te stout
Op zeekasteelen, hoog gebouwd,
De vrije zeevaart, met vrijbuiten,
Geweld, en moorden, zwoer te sluiten
Aan ijzre ketens, op zijn strand,
Als een slavin van Brittenland,
Dat nu, verbaasd en afgevochten,
Zijn gruwelijke zeegedrochten
Door Ruiters scherpe waterbijl
Ziet, naar een nieuwen oorlogsstijl,

[1]Versta: Trotsch, fier. — [2]Den wreeden dwingeland der oudheid, Falaris. — [3]uitgezocht, bestemd. [4]als die Karel II weder op den troon had geholpen.

[1]In den zeeslag gesneuveld. — [2]D. i. Woede en toorn porren den geest, en 't dunkt hem schoon voor 't vaderland te sneven. — [3]Versta: De Ruiter. – [4]Groot-Brittanje.

Gehouwen en gekerfd aan moten,
Voor wind en stroom den Teems opvloten.
Verhefte[1] Oud-Rome ooit zijnen stoel
Op Curtius, die in den poel,
Gelijk een afgrond opgekloven[2]
(Indien men Titus[3] mag gelooven),
Durf springen, op het hriescheud paard; –
De zeeheld Hulst nam onvervaard
Den Britschen afgrond op zijn tanden[4],
Men zag den trotschen Charles[5] branden,
En zinken met de zeekortouw.
Wat is men schuldig aan de trouw
Van onze Hollandsche Romeinen!
Wij tuchtigen op Loevesteinen
Baldadigen[6], die, zonder stuur
Van reêu, het wetboek van natuur
En 't recht der volken, elk gegeven,
Met voeten treên en wederstreven.
Zoo blijf de vrije vaart in zwang;
Zoo leve Hulst veel eeuwen lang!

Grafschrift voor den Onderamiraal Abraham van der Hulst.

Hier rust de zeeheld Hulst, wiens daden staan ten toon,
Die, in den zwaren slag, omringd van Britsche schepen,
Storf onverwinbaar, en zijn lijk in 't Y liet slepen.
De Zeeraad kroont 's mans deugd met eene stevenkroon.

Ander;

T' AMSTERDAM OP ZIJN GRAF IN D' OUDE KERK GEHOUWEN.

Hier sluimert Hulst, de schrik der Britsche zeebanier,
Beproefd in slag op slag, in bloed, in vloed, en vier.
De groote Zeeraad kroont dien dappren landsbeschermer.
De Faam des braven Helds braveert metaal en marmer.

Ter onsterfelijker Gedachtenis van denzelfden.

Hier rust hij, die niet rusten kon,
Eer hij zijn vijand overwon.
Omhoog leeft hij in vreugden;
In marmer door zijn deugden.

(Mede op zijn tombe gebeiteld.)

OP DEN DOORLUCHTIGEN HEERE

MICHAEL DE RUITER,

AMIRAAL VAN HOLLAND, ENZ.

DOOR JOAN LIEVENSZ. GESCHILDERD.

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito[7].

Brittanje! lust het u den zeeheld zelf te zien,
Den Ruiter Michaël, vol vier en bliksemstralen?
Hier leeft hij, u getroost op zee het hoofd te biên,
Of op den Teems de vlag van 's konings mast te halen.
Hier leeft hij, die de zee kon vagen van den roof,
D' Americaansche[1] kust verdonkren van weêrzijen,
Den Turk, en Brit, en Moor uit hun kasteelen schoof,
En boeide Cormantijn, orkaan, en razernijen.
De keten, zijnen hals vereerd van Frederik,
Getuigt, hoe Kronenburg, met opgeheve kruinen,
Hem Nieuburg winnen zag, geweldenaars ten schrik,
En spoên den ademtocht van 't afgefolterd Fuinen[2].
Men drijf 's mans dapperheên in geen Guineesch metaal:
Al d' Oceaan gewaagt van Hollands Amiraal.

[1]Min gelukkig voor verhief. — [2]Rijmshalve voor gekliefd. — [3]Versta: den Romeinschen geschiedschrijver Titus Livius. — [4]Versta: dorst hem aan (gelijk Curtius dien te Rome); de uitdrukking is echter min gelukkig. — [5]Het Engelsche oorlogschip van dien naam. — [6]Versta: de gevangen Engelsche officieren. — [7]D. i. Wijk niet voor 't kwaad, maar streef er stouter tegen in.

OP DEN ONSTERFELIJKEN ZEEHELD

CORNELIS TROMP,

ONDERAMIRAAL VAN AMSTERDAM;

DOOR JOAN LIEVENSZ. GESCHILDERD.

Vim cunctam atque minas perfert cœlique marisque[3].

Als Jorck[4], de Britsche Turk, de zee wil overgapen,
En vloten slikken in zijne onverzade maag,
Dan voert hij op den mast den bezem tot een wapen,
En dreigt uit nieuw Algiers[5] de macht van 's Gravenhaag.
Hoe lange toch? Tot dat de zeeleeuw Tromp, verwilderd,
Getergd van wrake, met gevangenmoordend bloed,
Een schoone waterverf, zich naar het leven schildert,
Om 's vaders dood ontvonkt van nimmer bluschbren gloed.
Hij vaagt in Oost en West, met 's roovers bezemroeden,
De beide Straten van dit havenschennend slijk,
En geeselt het, dat borst en lenden vreeslijk bloeden,
Ter straffe van geweld, geleên in Kristenrijk.
Dan hoort men Asknés en Moncken en Barklaien,
Geweldenaren van de vrije en ope zee,
Zich t' enden adem, op 't schavot der baren, schreyen,
En deerlijk jammeren op 't afslaan van den vreê.
Wie bezems voeren wil, geef Tromp de roên in handen;
Dees voert het scherprecht uit, in 't aanzien van twee stranden.

Op het Inhuldigen

VAN DEN WELEDELEN HEERE

NIKOLAAS VAN VLOOSWIJK,

HEERE VAN PAPEKOP, DROST TE MUIDEN, BALJUW VAN GOOILAND, ETC.

Cuncti lætum celebremus honorem[6].

Wekt de Zuiderzeemeerminnen,
Daar de Vechtstroom onvermoeid
Langs het huis te Muiden vloeit,
Om met zingen prijs te winnen;
Nu de burgers van de steên,
Zooveel welige onderzaten,
En heel Gooiland uitgelaten,
Zich verheugen in 't gemeen.
Het gejuich vermenigvuldigt
Met den wasdom van den drang,
Op trompetklank en gezang,
Daar men Vlooswijk inhuldigt.
Hij belooft de Gooische kust
Veiligheid en blijde jaren,
Waar de bijen honig gâren,
En de steden vrede en rust.

[1]Later (na den tocht van Chattam, in 't volgende jaar): „Brittenlandsche". — [2]Zie boven, bl 322 en vv. – [3]D. i. Hij tart het gansch geweld van hemel en van zee. – [4]Rijmshalve voor York. — [5]Versta Londen en verg. boven, bladz. 757. — [6]Vieren we allen deze blijde verheffing.

Op het zegenrijk onthalen
Van den wellekomen Drost,
Vlucht baldadigheid te post,
Uit dees lucht naar andre palen,
Waar het recht de vierschaar spant,
Om, ten stut van alle vromen,
Ontucht en geweld te toomen,
Lnikt de welvaart op in 't land.
Omgelege nageburen,
Eerst van zorgen afgesloofd,
Slapen veilig op dit hoofd,
In hnnne ongeslote schuren.
De aangename Leonoor,
Wil bij wijl den eisch der klachten
Bij den strengen heer verzachten,
Op haar grootmoêrs[1] minzaam spoor,
Zoo verdient ze bij de menschen
Vollen zegen tot een loon,
Als zij, met een blijden toon,
Haar gewenschte vruchten wenschen;
Vruchten, daar het kroost[2] in zweeft
Van den grootvaâr[3], die voorhenen
In dit ampt heeft uitgescheenen,
Of daar Vlooswijks aard in leeft.

Jammerklacht over de gruwzame verwoestinge van Londen[4].

Inclementia Divûm
Has evertit opes, sternitque a culmine Troiam[5].

De Helsche stokebrand der Britten
Stak jnichende den Vliestroom aan,
En Schelling[6], daar de visschers zitten
In armoede, om den kost belaân.
Zij zaten bang, den moord ontvloden,
Met vronw en kinderen en vee,
In dnin, half levenden, half dooden,
En klaagden droef dit hartewee
Aan God, en hnn bekretene oogen;
Zij schreiden: „Heer, ontferm, ontferm!"
Terwijl de vlammen opwaart vlogen,
De stommen[7] onder dat gekerm
Zich mengden met een deerlijk loeyen;
Gedoogt de Hemel dat geweld,
Die machtig is de Hel te boeyen,
Het eiland, dat in tranen smelt,
Vermag te troosten nit genade?
Maar onder 's volks gejammer zit
De Godheid zelf om hoog te rade.
Genade, aan d' eene zij, verbidt;
Rechtvaardigheid, aan d'andre zijde,
Bepleit de zaak voor 't hoog gericht;
D' Aartsrechter velt, eer droef dan blijde,
Het vonnis. Uit zijn aangezicht
En oogen sprenkelen de vonken
Van 's Hemels wraak, te lang getergd,
Als zwavelvier, nit rots geklonken,
Door wrevel, haar te trotsch gevergd.
Die vonken vatten in het tonder
Der zee- en kerkermoorderij.
Hier stookt een storm van 't Noorden onder,
En voedt de vlam, die los en vrij
Gaat weiden over 's Konings huizen,
En weidt gebouw en kerken af.

Men hoort de vlammen vreeslijk bruisen.
Zoo wordt, als in een gruwelgraf,
D' alonde stad in asch gedolven
En rook en smook. De viergloed raast,
Gelijk een roode zee vol golven,
Daar Gods orkaan in brult en blaast.
Waar is nu 's Rijks[1] triomfgeschater
Om Schelling en het brandend Vlie?
Nu kan Neptuun[2], met al zijn water
Van zee en Teems, noch schelm, noch spie
En aartsverrader, 't vier niet blusschen.
Daar zinkt de koningsmoorders stoel,
Als onlangs ond Byzensen, tusschen
Vier elementen, in een poel.
De val van Londen, 's Konings zetel,
Verheffe niemand. 's Nabunrs plaag
Geev' niemand stof, om ook vermetel
Te groeyen in de nederlaag
Van zulk een wereld op zich zelven
En afgescheiden door den vloed.
Paleizen, winkels, en gewelven,
Van pest besmet en omgewroet,
Bewegen Turk en Barbarijen
Tot mededoogen, daar men Job,
Als op een mesthoop, hoort in lijen
Zijn leed, met eenen vollen krop,
Uitschndden in veel dnizend zielen,
Die, plotseling en slag op slag,
Op 't pestig kerkhof[3] nedervielen.
Europe zal dien nacht en dag,
Vier etmaal lang, veel eenwen smarten,
Door alle koopsteên. Heiland! troost
En spijst de hongerige harten,
Die naakt ontvloôn, en half geroost,
Op 't veld verstrooid, om nooddruft zuchten.
Braveerder, die den Oceaan
De vork[4] ontweldigt, kunt ge vluchten,
Ontvlucht Gods wraakvier, zwart gebraân.
Uw Teemsstroom, op den grond gedoken,
Beklaagt, in 't diepste van zijn kil,
Dat, zijne horens afgebroken[5],
Het water hem ontzinken wil.
Hij scheurt 't gezengde haar aan flarden,
En schreit om lessching in dien brand.
Dat leert verstokt in kwaad volharden,
Schoffeeren havens, knst, en strand!
Fortuin nooit schooner tafels dekte
Met winkelstoffen op een rij.
De gloênde tong der vlamme lekte,
Verslingerd op dees lekkernij,
De daken[6], rijk van zijde waren,
Gesteente, gond, en zilvren schat,
Bij een gesleept, veel honderd jaren.
O, koopbenrs van de rijkste stad!
Gij hebt naar uw bedrijf gedongen
Uit dertlen trots, en, bleek van nijd,
Dien zeevloek Karel afgedrongen,
Daar al de wereld last bij lijdt.
Daar legt de stapel, uw vertrouwen,
Zoo vlak als Tyrus aan het meer,
In eenen puinhoop van gebouwen
Bestulpt[7]. Zoo helpt geen tegenweer.
Gij zwoert te water elk te stroopen:
Nu legt uw kroon in 't vier verzopen.

---

[1] Hoofts tweede vrouw Leonora Hellemans. – [2] de trekken. – [3] Hooft zelf. – [4] 12 Sept. 1666. – [5] D. i. De onmin van de Godin heeft dezen rijkdom verkeerd, en Troje gefnuikt. — [6] Het eiland Ter Schelling. — [7] Versta: het vee.

[1] Versta: Groot-Brittanjea. — [2] Versta: de Britsche Zeegod. — [3] Londen was eerst door den pest geteisterd. [4] Versta: Neptuuns Drietand. — [5] Lat. voor: na 't afbreken zijner horens. — [6] Versta: afdaken, luifels. — [7] Overstelpt.

IFIGENIE IN TAUREN.

Uit EURIPIDES.

TREURSPEL.

1666.

Hic labor extremus, longarum hæc meta viarum[1].

DEN WELEDELEN EN GROOTACHTBAREN HEERE

JOAN HUIDEKOOPER,

HEERE VAN MAARSEVEEN, NEÊRDIJK ENZ., VOORZITTEND SCHEPEN EN RAAD T' AMSTERDAM.

Aristoteles, de vorst der overoude wijzen, ontvouwt zijnen leerlingen, wat de volkomenheid der dichtkunste en in haar het treurspel vereischt, gelijk Horatius Flaccus hem hierin beknopt navolgt. Onder onsterfelijke heldendichters draven Homeer en Virgilius, d' een bij de Grieken, d' ander hij de Latijnen, gelijk vorsten, vooruit en zonder wedergade; onder Grieksche tooneeldichters, Sofokles en Euripides. De nijdigheid des tijds, ons zoo veel heerlijke tooneelwerken misgunnende, spaarde geene Latijnschen dan alleen het overschot der treurspelen, in den afgang der Roomsche tale, hij verscheide vernuften gedicht, en op den naam van Seneca den nakomelingen ter hand gekomen. De keurmeesters der tooneelpoezy strijden onderling, of Sofokles of Euripides den prijs in deze renbane toekomt, en elks deugd, van wederzijde, overwogen en aan den toetsteen van hun oordeel getoetst, zoo staan ze met onderscheid beide de kroon toe, Sofokles in onnavolgbare hoogdravenheid van stijl en woorden, de statigheid des treurspels wonderbaar passende; Euripides in het bewegen der hartstochten, en veel andere uitstekendheden, van geene mindere waardij; en indien men zich houden wil aan d' uitspraak van Apollo te Delfi, zoo zal Euripides Sofokles in wijsheid overtreffen: hij welke uitspraak men mocht voegen het oordeel van den doorluchtigen ridder en drost Hooft, na het doorzien en overwegen van dezen dichter, zooveel hooger steigerende en hem uitroepende voor den wijsten, die ooit pen op papier zette. Het gaat zeker, dat het een eige deugd des treurspel is hartstochten te verwekken, en onder de hartstochten schrik en medelijden (niettegenstaande de Stoïsche wijzen zich hier vreemd van houden); ook zulks, dat hij Aristoteles dit deel boven de welsprekendheid (waarin Sofokles' hoogste eer bestaat) gesteld wordt. Men houdt Æschylus voor den eersten grondlegger der treurspelen, door Sofokles en Euripides voltrokken. Krantor schat Homeer en Euripides boven alle dichters. Archelaus, koning van Macedonië, en Dionijs, tyran in Sicilië, onthaalden Euripides menigmaal ten Hove. Alexander de Groote hadde, in het opdagen der jeugd, zijne verzen doorgaans in den mond, gelijk ook de gedichten van Homeer, op het aanraden van Aristoteles, om uit hun den krijgshandel te leeren, en koninkrijken en volken bestieren. Euripides' faam was zoo hoog gestegen, dat de gezanten van Athene kwamen zijn lijk verzoeken, om het in zijn vaderland te laten rusten; doch hun verzoek afgeslagen, zoo werd het te Pella, koning Filippus' geboortestad, met eene heerlijke lijkstaatsie begraven. Twee doorluchtige Hollanders, een Rotterdammer en Delvenaar, Desiderius Erasmus en Hugo de Groot, gezant van Kristine, koningin van Zweden, elk een fenix der welsprekendheid en letterwijsheid hunner eeuwe, rekenden het zich tot eere, Euripides' Poëzy in Latijn te vertalen. Erasmus zocht Hecuba en Ifigenië in Aulus uit; De Groot koos, benevens andere, de Fenissen, als de morgenstar der overgeschote werken van Euripides, die zegenrijk vijfmaal den prijs der tooneelspelen won; want hij leerde de natuurkennis van Anaxagoras, de zedekunst van Sokrates, te Delfi met den titel van den wijsten der Grieken vereerd. Deze noemden Euripides den tooneelwijze. Quintiliaan noemt hem den spreukrijken en zedemeester, op het spoor van Cicero, die elk tooneelvers van Euripides voor eene merkwaardige getuigenisse van wijsheid aanneemt. Zoo gebruiken ook Plato, Aristoteles, Plutarchus, en, onder de heilige oudvaders, Klemens-Alexandrijner dezen tooneeldichter, om hunne zetrede[1] te bezegelen. Ik, om de Nederduitsche tooneeldichteren met eenig proefstuk van Euripides te dienen, oordeelde niet ongeraden Ifigenië in Tauren te verduitschen, een werkstuk niet misdeeld van deugden en eieraden, in een volkomen treurspel vereischt; want schoon de gedachte weledele heer De Groot de Fenissen in top van alle Euripides' treurspelen verheft, nog moet hij zelf belijden, dat d' onderlinge herkennis[2] van Ifigenië en Orestes, hare kracht harende, aan zijne Fenissen onthreekt. De heer gezant mocht hier niet ongevoegelijk bijvoegen de katastrofe of uitgang des treurspels, waaraan d'ommezwaai van ongeluk tot geluk vast hangt, door het verschijning van Minerve, genoemd Deus e machina[3] of hemelval[4]. Deze beide hoofdcieraden munten hier uit, behalve dat vier zaken, tot een volkomen treurspel noodig, hierin volstaan, namelijk: het gebouw der verzieringe[5], de zeden der tooneelisten[6], de zin der dingen, en uitspraak der woorden, alle vier breeder t' ontvouwen, indien we niet liever dit wilden voorbijstreven, alleen aanteekenende dat, volgens Aristoteles' lessen, de treurrol binnen zonneschijn afrolt, het tooneel voor Thoas' hof en Diana's kerke gedurig[7] onverzet en pal staat, en zoo veel werks kunstig met acht personagiën, de reyen voor eene enkele gerekend, onverminkt wordt uitgevoerd.

Maar Ifigenie[8], aldus prachtig ingekleed, koninklijk uitgestreken[9], en vaardig ten tooneele te treden, hoort men alreede onwetende tooneeldichthaters mompelen: „wat komt men hier weder voor den dag met Heidensche droomen en gedichtselen der Poëten? Laat kinders, laat oude wijven zich aan dusdanige ijdelheden vergapen; wijlieden, wijzer, stemmiger, en ingetogen, stichtige oefeningen hanteeren! Laat uwe ooren niet streelen met ratelende rijmen, en kinderachtige beuzelingen van stofferende Poëeten." Ja, zeker. Denken deze wel, dat de deftigste kerk- en hofredenaars dank en eer schuldig zijn aan Homerus, Virgilius, Ovidius, Horatius, Seneca, Terentius, en dergelijken, hunnen eersten en besten leermeesteren? Hoorden ze den overgeleerden heer Vossius, in zijn onderwijs der dichtkunste, den Grootmogenden Heeren Staten van Holland opgedragen, niet ontvouwen, hoe d' oude wijsheid van natuurkennisse, zeden, staatgeleerdheid, historiën, en andere geheimenissen, onder de bloem van kunstige verzieringen gescholen legt? Wordt Salomons wijsheid niet gesteld boven de wijsheid van Ægypte, met de schorse van aardige gedachte bekleed? Weten de haters der dichtkunste wel, dat Paulus, de Kruisgezant, het uitgekoren vat, eenen godvruchtigen geur ontleent van Aratus, Epimenides, en Menander, en Epicureën, Stoïcijnen, en andere dwersdrijveren den mond stopt met der dichteren goude spreuken, in zijne gewijde bladen, gelijk perlen en diamanten, uitstekende? Doch dees ballon vol wind is voorheen, meer dan eenwerf, met een armstuk[10] van bondige bewijsredenen rustig afgekaatst.

---

[1] D. i. Dit is het laatste werk, en de eindpaal van den weg.

[1] stelling. — [2] herkenning. — [3] D. i. Een God, plotseling, hij tooneeltoestel, ter ontknooping aangebracht. — [4] Versta: uit de lucht gevallen. — [5] verrichting. [6] handelende personen. — [7] voortdurend. — [8] Lat. voor: Maar terwijl Ifigenië, enz. — is. — [9] uitgedost. — [10] houten armschut bij 't kaartspel.

Weledele Heer van Maarseveen! ik neme de vrijmoedigheid, deze vertalinge Uwe Weled. op te dragen, om onder de schaduwe van Uwen naam de kunstheminners meer en meer t'ontsteken in de liefde der tooneelpoezy, zoo veel eenwen in keizerdommen, koninkrijken, en vrije staten gehandhaafd; wenschende, ter loffelijke gedachtenisse van wijlen den Ridder, uwen Heer Vader, uit verplichte genegenheid, U iet waardigers toe te eigenen. Ondertusschen hope ik d' eer te genieten, dat dit kleene proefstuk uw bescheiden oordeel zal behagen, en ik blijven,

Weledele en Grootachtbaar Heer,

Uwe Weled. en Grootachtbaarheids
oodmoedige dienaar

J. VAN VONDEL.

INHOUD.

Orestes, zoon van koning Agamemnon en Klytemnestre, bezeten van de Razernijen, door Apollo's gebod, in Tauren, een geweste van Scythië, aangekomen, om zich van zijne moederslacht[1] te zuiveren, besluit het beeld van Diane, bij de Scythen aangebeden, heimelijk uit de kerke te schaken, en ter galeye uitgetreden, wordt van de landzaten gezien, en met zijnen bloed- en hals-vriend Pylades gevangen; maar ter kerke van Diane gebrocht, om als vreemde gasten, naar 's lands wijze, geslacht te werden, geraakt door onderling gesprek aan kennis van Ifigenië, zijne zuster, nu priesterin van Diane, die t' Aulis een hinde in de plaatse stellende, toen ze van den vader[2] geofferd zoude worden, haar herwaart voerde. Zij, na gesprek en beraad met Orestes en Pylades, wordt, onder schijn van zich te zuiveren, zeewaart geleid en gescheept om te vluchten; hetwelk, aan koning Thoas verkundschapt, hem opwekt, om de vluchtelingen na te jagen. Hierop verschijnt Minerve aan Thoas, verbiedt de najacht, en gebiedt Orestes zijne reis met de zuster en het geschaakte beeld naar Grieken te voltrekken, uit dankbaarheid daar eene kerk te bouwen, en een jaarlijksch feest in te wijden, ter gedachtenisse der zuiveringe van zijne moederslacht, en het ontslaan van de straffe der Razernijen.

Het tooneel der verzieringe wordt toegesteld in Tauren. De Rei bestaat uit Grieksche Vrouwen, dienstmaagden van Ifigenie.

PERSONAGIËN.

IFIGENIE.
ORESTES.
PYLADES.
REI VAN GRIEKSCHE VROUWEN.
HERDER.
THOAS.
BODE.
MINERVE.

Ifigenie in Tauren.

IFIGENIE.

De koning Pelops, zoon van Tantalus, gedragen
Te Pize, in 't renperk, met den oversnellen wagen,
Trouwde Œnomaüs' spruit, brocht Atreus voort, en hij
Vorst Menelaüs en ook Agamemnon. Wij,
Geheeten Ifigene (uit hem en d' echtgenoote
Vrouw Klytemnestre, een telg van Tyndar, voortgesproten)
Zijn, zoo Heer vader waant, geofferd voor Diaan,
Daar d' engte Euripus schuurt gestadig af en aan,
Met ebbe en vloed, den hals des inhams en de randen
Van 't rustloos Aulis. Hier vergaârden op de stranden,
Door Agamemnons last, der Grieken Legerheer,
Wel duizend schepen, om, tot Menelaüs' eer,
Helene, hem ontschaakt, uit Troje met den degen
Te voeren, met de kroon van vollen oorlogszegen;
Maar toen er zwarigheid, voor d' uitgereede kiel
En zeilgereede vloot, om zee te kiezen viel,
De wind ongunstig bleef, begon bij raad te leven
Met wichlerije uit vier[1]. Tolk Kalchas, wel bedreven,
Sprak Agamemnon aan: „o, hoofd der Grieksche vloot!
Men kan de haven niet met eenen ruimen schoot
Uitzeilen, eer ge uw kind en dochter Ifigene
Opoffert aan Diaan; naardien ge zwoert voorhene,
De schoonste vrucht van 't jaar de stralende Godin
Te wijden. Klytemnestre, uw vrouw en koningin,
Brocht toen een dochter voort" (met dezen naam beteekent
Hij ons, de schoonste vrucht van 't jaar hij hem gerekend);
„Dees moet gij offren." Maar Ulysses voert me ontrouw,
In schijn alsof ik held Achilles trouwen zou,
Met moeder hene; en toen ik t' Aulis was gekomen,
En op 't altaarhout knielde, en wachtte vast met schromen
Den doodsteek van het zwaard, vervoerde me Diaan,
Die eene hinde liet in mijne plaatse slaan,
Door d' ope lucht hier in der Tauritanen oorden,
Daar d' Ongriek Thoas heerscht met zijnen staf in 't Noorden,
Die, vlugger dan een valk, den naam van Snelvoet draagt.
Hij stelt me in deze kerk[2], gewijd tot offermaagd;
Daar zijn Godin Diaan gediend is met de wetten
Van een schijnheilig feest, in 't midden van de smetten,
Die 'k uit eerhiedigheid veel liever zwijgen zal;
Want ik ten offer slacht (naardien de stad dit al
Van ouds gewoon is) wie hier landt uit vreemde steden;
Ik wichle uit d' offerande, en laat de schendigheden
Der bloedige offren, in Diana's kerk geslacht,
Aan andren over. 'k Wil verhalen, wat te nacht
Ons in de lucht verscheen, of dit te pas mocht komen:
'k Was t' Argos uit dit land gevaren in mijn droomen,
En sliep in 't midden van de maagden. De aarde scheen
Te daveren, en ik te vluchten ergens heen.
Ik stond van buiten, en zag hof en dak van boven,
En posten, overhoop gevallen en geschoven,
Ter aarde storten; maar een eenig hofpilaar
Van vaders huis scheen stand te houden in 't gevaar.
Een blonde baarlok[3] kwam op 's pijlers kruin uitbreken,
En sloeg, gelijk een mensch, geluid en scheen te spreken.
Ik, die de gasten doode, en hier mijn ampt beklcê,
Wiesch deze hofkolom, en zuchtte, omdat ze meê
De dood was toegedoemd. Dees nare droom beteekent
Orestes' dood, voorheen bij mij al dood gerekend.
De hofpilaar beduidt de mannelijke vrucht[4].
De gasten sterven hier, als ik hen wassche en zucht[5].
Doch zulk een droom slaat niet op vrienden; want te voren
Wes Strofius[6] geen zoon, toen vader storf, geboren.
'k Wil broeders uitvaart, of hij tegenwoordig waar,
In zijn afwezen, hier gaan houden bij 't altaar.
Ik kan 't uitvoeren met mijn dienstboôn, Grieksche vrouwen,
Van koning Thoas mij gegund, op goed vertrouwen.
Zij zijn om reên nog niet gekomen hier ter steê,
In deze kerk, daar ik mijn offerampt bekleê. —

ORESTES.

Zie toe, sla gade, dat geen mensch ons hier betrappe.

---

[1] moedermoord; verg. boven I. bladz. 363, in de Elektra. — [2] Agamemnon.

[1] Versta: het offervuur. — [2] tempel. — [3] Bij Euripides het kenmerk der Atriden (in overeenstemming met dat bij Homerus). — [4] Versta: den stamhouder van haar geslacht. — [5] zuchtend wassche. — [6] Pylades' vader.

PYLADES.
'k Bespiede en zie rondom voorziehtig, waar ik stappe.
ORESTES.
Zie, Pylades! schijnt dit Diana's tempel niet,
Daar 't schip van Argos hier aan strand belandde en stiet?
PYLADES.
Orest! het schijnt me toe; 'k geloof, het dunkt u mede.
ORESTES.
En 't outer druipt van bloed, vergoten hier ter stede.
PYLADES.
De kerk is nat van bloed en rood van moord voor 't oog.
ORESTES.
De wapenroof hangt aan het kerkgewelf omhoog.
PYLADES.
Als eerstelingen der geslachte vreemdelingen.
ORESTES.
Men zie dan wakker heen en weêr, eer ze ons bespringen.
Apollo! waar vervoert uw antwoord mij met kracht
Nu weder in dit net? Na mijne moederslacht,
Tot wraak van vaders moord, verdreven Razernijen
's Lands ballingen[1] uitheemsch rondom, aan alle zijen,
Gedurig heen en weêr, onrustig en alom;
En toen ik u om raad vraagde in uw Heiligdom,
Op welk een wijs men best mocht raken aan een ende
Van dees bezetenheid en jammerlijke elende,
In 't ommezwerven door gansch Griekenland geleên,
Geboodt ge mij, door zee naar 't Noordsche Tauren heen
Te streven (daar Diaan, uw zuster, op altaren
Gediend wordt), om haar beeld, van over vele jaren
Gevallen uit de lucht, te schaken uit de kerk,
Met list of zoo het valle, en dit geheiligd merk,
Gehaald door veel gevaars, t' Athene in 't licht te stellen,
Om lucht te scheppen van benauwdheên, die mij knellen
En schriklijk pijnigen; een middel, u bewust,
En 't eenig om te staan naar een volkome rust.
Ik kome, op uwen raad, dan herwaart aan ten leste
In 't vreemde en onbekende, ongastvrij landgeweste.
Nu, Pylades! gij zijt mijn halsvriend, wijs en trouw,
Wat vangen wij best aan? Gij ziet dit kerkgebouw,
Dees hooge muren. Zal men best naar boven stijgen,
Langs deze ladder, en aftreênde een venster krijgen,
Of breken 't ijzren slot met boomen en geweld,
Niet wetende, hoe 't hier van binnen is gesteld?
Ontsluiten we de poort, en worden we genomen
Als beeldestormers, dan is 't met ons omgekomen.
Doch eer we sneven, laat ons haastig vliên aan strand
Naar ons galei, waarmeê wij reisden naar dit land.
PYLADES.
Het vliên is ongeraân. Wij zijn geen vlucht gewone;
Het is niet billijk, dat de vrees Gods antwoord hone.
Laat ons afwijken van de kerk, en stil in vreê
Ons bergen in een hol, waarop de Zwarte Zee
Haar golven breekt, heel wijd van 't schip, dat geene lieden
Het merken, en terstond den koning ons verspieden,
Aanbrengen, en met kracht aangrijpen bij den hals.
Maar als de donkre nacht, die alle dingen valsch
En zonder verwe ziet, komt vallen, dan, als mannen,
Met alle middelen en krachten aangespannen,
En 't zuiver kerkbeeld stil geschaakt uit d' oude kerk.
Zie, hoe men langs den muur bij 't ronde pijlerwerk
Afglijden moet. Een dappre ontziet geen zwarigheden.
De bloode suffer zwicht, staat stijf, en rept geen leden.
ORESTES.
Wij roeiden vruchteloos veel mijlen herwaart aan,
En moeten keeren langs het spoor derzelve baan;
Weshalve gij spreekt recht, men dient Gods raad te hooren.
Nu ga een schuilhoek en een doodsche plaats opsporen;
Want valt Apollo's raad en antwoord kwalijk uit,
Men wijte onze eige schuld noch God, noch Gods besluit.

[1] Versta hem zelf en Pylades.

Het moet gewaagd zijn. Laat gevaar u niet verbluffen;
Het past geen jonge maats in zwarigheên te suffen.
IFIGENIE.
Hoort toe, inwoners! op de twee
Steenrotsen van d' Euxijnsche zee,
Te zamenklinkende, geategen;
O, maagd Diktin[1], langs berg en wegen
En streken, rennende op de jacht,
Latona's dochter, hoog geacht,
Ik uwe dienstmaagd, koorkostresse
En kerkgewijde priesteresse,
Zet mijn gewijden maagdevoet
Naar uw gestichten, heet van gloed,
Naar uwe goude heiligdommen,
Geeierd met blinkende kolommen.
'k Verliet Europe en vaders hof,
En Grieken, trotsch op oorlogslof,
Zijn torens en boschrijke beemden,
En slijt mijn dagen bij de vreemden.
REI VAN GRIEKSCHE VROUWEN.
Hier ben ik. Zeg, hoe gaat het nu?
Wat zorg, wat angst bekommert u?
Waarom, waarom woudt ge, afgescheiden
Van andren, mij ter kerke leiden?
O, telg van 's Konings hoogen stam,
Die moedig naar de vesten kwam
Van Troje ontelbre krijgsliên slepen,
Met eene vloot van duizend schepen!
IFIGENIE.
O dienstboôn! och, helaas! hoe slijt
Ik jammerklachtig mijnen tijd,
En klaag luidruchtig ieders ooren
Mijn leed, onaangenaam te hooren!
Helaas! hoe lange steke ik vast
In huisverdriet en last op last,
Betreurende, hier omgezworven,
Mijn broeder, ach, mij afgestorven!
Wat zag ik voor een nachtgezicht,
Een nevel, schuw van hemelsch licht!
't Is uit met mij: 't is omgekomen
Met vaders huis, ik heb 't vernomen.
Helaas, wat 's t' Argos niet geleên!
Och, noodlot! laat ge mij alleen?
Berooft ge mij van mijnen broeder,
Mijn troost en eenigen behoeder,
En zendt ge hem ter zielen heen,
Wiens uitvaart ik met rouw beween,
En storte dees lijkofferdranken
Ter aarde, met bedroefde klanken,
Dien jammerkelk, vol offerbloed
Van kalven, op gebergt gevoed,
En offerwijn en honig mede,
Zoenoffers, tot der zielen vrede?
Reik hier het gouden offervat,
Des overledens zoen geschat:
Och, Agamemnons telg! wij geven
Dit u, gescheiden uit het leven.
Ontvang dees blonde haarvlecht toch,
Op dezen grafzerk u tot nog
Niet aangeboôn. Het kan niet baten,
Mijn tranen over u te laten;
Wij beide zijn uu van der hand,
Te verre van ons vaderland,
Daar elk mij schat in dat geweste
Geslacht, het vaderland ten beste.
REI.
Mevrouw! 'k zal, op zijn ongrieksch, nu
Met Aziaansche wijzen u
Antwoorden, en treurzangen zingen,
Gelijk voor 's lands verstorvelingen

[1] Versta: Diana.

Om huis en hof met geld en goed
Te proppen? Went de hoop op geld
Is onverzadelijk en zoet
En zorgelijk. Men streeft door 't veld
Der zee naar alle uitheemsche steên,
Uit ijdele ingebeelde waan
Der menschen, vol begeerlijkheên,
Niet rustende naar winst te staan.
Gewinzucht prikkelt, naar hert en zin,
Den eenen meer, den andren min.

IIe KEER.

Hoe rukten ze, door 't luid geklots
Van Fineus' ongeruste klip
En tegens een aanslaande rots,
Langs 't zeestrand met hun hobblend schip,
Daar Nereus' dochters, vijftig sterk,
Gaan zingende aan den ronden rei?
Hoe stuurden ze in het waterperk,
Met Zuidewinden, hun galei
Naar 't vogelrijke landgewest,
Daar 't krijtstrand van Achilles blank
Zich opdoet op het allerlest,
En helden met een snellen gang
Zich rustig spoên, nooit strevens moê,
Tot aan 't Euxijnsche Pontus toe?

IIe TEGENKEER.

Och! of, op 't wenschen van Mevrouw,
Helene, Leda's waerde spruit,
Eens bij geval aan dees landouw
Van Troje kwam, dit hof ten huit,
Om haren hals en blonde vlecht
Te buigen voor Mejoffers bijl,
Ter dood gedoemd van 't offerrecht,
Gestraft als zij, naar Griekschen stijl!
Kwam hier (wat waar 't een blijde maar!)
Een Grieksche g'lei, en maakte een end
Van slavernij! Och, of men waar,
Gelijk ze droomde, uit deze elend
In 's vaders hoofdstad te Myceen,
En zong tot blijschap van elk een!

IFIGENIE.

Maar deze beide, vast gebonden
En streng gevleugeld, komen gaan,
Nieuwe offerenden van Diaan.
Vriendinnen! zwijgt en houdt uw monden;
Want zij, der Grieken eersteling n,
Genaken ons van dichte bij,
Opdat men hen ten offer wij',
Gelijk we uit 's herders mond ontvingen.

REI.

Eerwaarde maagd (och, of de stad
Dien offerdienst u woû vergeven!),
Ontvang toch zonder wederstreven
Dien offer naar 's lands wijs, geschat
Voor goddeloos in Grieksche steden.

IFIGENIE.

Mij staat eerst ga te slaan des tempels offerzeden,
Opdat de Godsdienst der Godinne wel besla.
Onthindt de handen van de vreemdelingen dra,
Opdat ze, aan God gewijd, ontslagen staan van banden.
Vertrekt gij naar de kerk, en zuiverende uw handen,
Bereidt al 'tgeene, wat u d' offerwet gebiedt,
En nu ter zake dient. O wonder, wat men ziet!
Wie was uw moeder, wie uw vader? spreekt, laat hooren!
Hoe hiet uw zuster, was ooit zuster u gehoren?
Wat mist de broederlooze aan zulk een troost en schat
Van jongelingen, zoo ze ooit lieve broeders had!
Wat mensch weet de uitkomst van geheurelijke zaken,
Die, nog toekomende en op weg, van ver genaken?
Der Goden raadbesluit is donker. Niemand weet,
Wat ramp hem boven 't hoofd mag hangen ofte leed.
Het avontuur bedekt dit diep voor 's menschen oogen.
O, arme gasten! uit wat land komt ge aangetogen?
Hoe verre zworft ge, eer gij belandde aan deze kust?
Hoe lang van 't vaderland, gedurig ongerust?

ORESTES.

Waarom beschreit ge dit zoo deerlijk? Om wat zaken
Betreurt ge, wie gij zijt, de weên, die ons genaken?
Ik reken hem niet wijs, die, veeg zijnde, uit ontzag
Voor sterven, deze vrees wil dempen met beklag,
En ook den klager, reed een ander te beschreyen,
Die, al verwezen, zich tot sterven moet bereyen,
En geene hoop van heil kan scheppen, naardemaal
Hij e n k e l leed verkeert in eene d u b b l e kwaal.
De droefheid houdt hem dan door haar vermogen onder
Dan sterven ze alle beide, in steê van één byzonder[1].
Elk moet zijn avontuur uitharden. Hierom laat
Dit schreyen over ons; want wat hier ommegaat
In 't offren, meldden ons de landliên, hier gezeten.

IFIGENIE.

Wie van u beide toch wordt Pylades geheeten?
Dat lust me uit uwen mond te hooren en verstaan.

ORESTES.

Dit is de man. Nu, wat vermaak brengt u dit aan?

IFIGENIE.

Waar werd hem 't burgerrecht in Grieken aangeboren?

ORESTES.

Mevrouw! wat baat het u, wanneer ge dit zult hooren?

IFIGENIE.

Zijt gij gebroeders, uit één moeders schoot gebaard?

ORESTES.

Gebroêrs, niet van geboort, maar vriendschap uit den aard[2].

IFIGENIE.

Hoe heet ge? Meld uw naam, indien men het mag weten.

ORESTES.

Men mocht ons beide wel met recht e l e n d i g heeten.

IFIGENIE.

Dat vraag ik niet. Wijdt dit fortuin en 't baehlijk lot.

ORESTES.

En sterven we onbekend, wij sterven vrij van spot.

IFIGENIE.

Gevoelt ge dit naar uw groothartige gedachten?

ORESTES.

Gij zult mijn lichaam, niet mijn naam, ten offer slachten.

IFIGENIE.

Ontdekt ge niet den naam van uw geboortesteê?

ORESTES.

Gij vraagt het; dit[3] brengt mij, die sterf, geen voordeel meê

IFIGENIE.

Wat hindert het dus veel te melden, mij ten beste?

ORESTES.

Ik roeme op Argos, mijn Heer vaders land en veste.

IFIGENIE.

O Goden! Vreemdling, is daar uw geboortestad?

ORESTES.

Myceenen is 't, voorheen zoo zegenrijk geschat.

IFIGENIE.

Vertrokt ge als balling, of van welk geval besprongen?

ORESTES.

Ik zworf, als balling 's lands, vrijwillig en gedwongen.

IFIGENIE.

Wilt gij niet melden 'tgeen ik aan u vragen zal?

ORESTES.

Zoo 't kan ter loop[4] geschiên, in zulk een ongeval.

IFIGENIE.

Gij komt uit Argos hier geland, naar mijn gebeden.

---

[1]a f z o n d e r l ij k. — [2]v a n n a t u r e. — [3]Versta: g ij v r a a g t i e t s, d a t m ij n i e t b a a t. — [4]Later, met achtergevoegde s: t e r l o o p s.

ORESTES.
Niet met mijn wil is 't, u ten dienst, gij weet de reden.
IFIGENIE.
Misschien kent ge Ilium, alom ontzien met schroom?
ORESTES.
Och, kende ik Troje nooit, noch zag 't ooit in mijn droom!
IFIGENIE.
Men zegt, het leit in d' assche, uit aller menschen oogen.
ORESTES.
Het is zoo. Deze faam verkondschapte u geen logen.
IFIGENIE.
En keerde toen Helene in Menelaüs' steê?
ORESTES.
Zij keerde wel, doch bracht geen heil den mijnen meê.
IGIGENIE.
Waar is zij? Want zij trof voorhene mij met smarte.
ORESTES.
Zij woont nu weder bij haar eersten man te Sparte.
IFIGENIE.
O, algemeene plaag, bij Griek en mij berucht!
ORESTES.
En uit haar bruiloft plukte ik ook een bittre vrucht.
IFIGENIE.
En keerde 't Grieksche heer, gelijk men hoort gewagen?
ORESTES.
Gij vraagt me teffens veel, verwart me in al dit vragen.
IFIGENIE.
'k Wil weten, eer ge sterft, hoe 't daar gelegen zij.
ORESTES.
Vraag, wat u lust. Vraag stout; ik antwoord vrank en vrij.
IFIGENIE.
Is Kalchas, wichelaar van 't heer, weêr t'huis verschenen?
ORESTES.
Men zegt, hij is vergaan met krijgsvolk uit Myceenen.
IFIGENIE.
Eerwaardste Godheid! Of Laërtes' zoon nog leeft?
ORESTES.
Hij keerde nog niet thuis. Men zegt, hij zwerft en zweeft.
IFIGENIE.
Dat hij verga, en niet in 't vaderland vergader!
ORESTES
Gij wenscht zoo slim[1] niet, of zij gunnen 't dien verrader.
IFIGENIE.
Leeft Thetis' zoon Achil nu nog met lijf en ziel?
ORESTES.
Al dood, die t' Aulis eer zoo vruchtloos bruiloft hiel.
IFIGENIE.
Bedrieglijk, zoo ze zegt[2], die 't voelde dus verwaten.
ORESTES.
Wie zijt ge dan, die scherp doorzoekt de Grieksche staten?
IFIGENIE.
Ik ben van daar, en raakte, een maagd, ook vroeg van kant.
ORESTES.
Mevrouw! gij vraagt met reên, wat omging in dat land.
IFIGENIE.
Waar is de veldheer, in 't getal der Goôn geteekend[3]?
ORESTES.
Wien meent ge? Dien ik kende is bij 't geluk misrekend[4].
IFIGENIE.
Vorst Agamemnon, oir[5] van Atreus' rijksgebied.
ORESTES.
Ik weet het niet. Zwijg stil, en vraag dees vragen niet.

---

[1]kwaad, slecht. — [2]Zij zelve; 't Grieksch heeft, minder sprekend: „gelijk zij zeggen, die 't ondergingen". [3]Versta: dien men als dood vermeldt; zooveel als zaliger gedachtenis. Door Vondels omschrijving is de Grieksche speling met het woord zalig of gelukkig zijn, in dezen en den volgenden versregel, te loor gegaan. — [4]Versta: misdeeld. — [5]erfgenaam.

IFIGENIE.
Neen, bij Jupijn, zeg op! het kan mijn hart verblijden.
ORESTES.
Hij raakte droef om hals, en miste één in zijn lijden[1].
IFIGENIE.
Is hij al heen? Hoe kwam hij aan zijn end? O wee!
ORESTES.
Hoe zucht ge dus hierom, of raakt u dit al meê?
IFIGENIE.
'k Beklaag zijn eerste heil, volmaakt en vrij van rouwe.
ORESTES.
Hij raakte droef om hals, vermoord van zijne vrouwe.
IFIGENIE.
Beklaaglijk lot! vermoord, en van zijn bedgenoot?
ORESTES.
Nu rust dan; vraag niet meer, en laat die dingen dood.
IFIGENIE.
Dus veel nog: leeft ze, die hem heeft dien slag gegeven?
ORESTES.
Z' is dood; want dien ze baarde ontnam de moeder 't leven.
IFIGENIE.
Verward paleis! Waarom holp hij de moeder voort?
ORESTES.
Hij koelde aan haar zijn moed, tot wraak van 's vaders (moord.
IFIGENIE.
Hij strafte ze, helaas! om zulk een stuk rechtvaardig.
ORESTES.
Met recht; en nochtans schat de Godheid hem strafwaardig.
IFIGENIE.
Liet Agamemnon dan geen erfgenaam in 't Hof?
ORESTES.
Electre alleen, een maagd, befaamd en rijk van lof.
IFIGENIE.
Wat strooit de faam nu van de dochter, die hij slachtte?
ORESTES.
Dat ze uit dit leven scheidde, en smolt in elks gedachte.
IFIGENIE.
Zij was elendig, en de vader, die haar doodt.
ORESTES.
Om eene booze vrouw geraakte ze in dien nood.
IFIGENIE.
Leeft Agamemnons zoon nog t' Argos, en in vrede?
ORESTES.
Dees droeve is nergens en alom, en houdt geen stede[2].
IFIGENIE.
O, valsche droomen! gij verdwijnt in ijdelheên;
En gij, o geesten! wijs geheeten om uw reên[3],
Zijt logenachtig en lichtvaardig, als de droomen.
In menschelijke en in Gods zaken wordt vernomen
Een wargeest. Dit alleen blijft over[4], dat de zoon,
Die wijs was en gespeld[5] te zitten op den troon,
Nu dood is, mag men hun betrouwen, dat zij 't weten.
REI.
Helaas! wie weet ons naar de waarheid af te meten,
Of ons voorouders nog in wezen zijn, of neen?
IFIGENIE.
Hoort toe, gij gasten: wij zijn in gesprek getreên
Heel ernstig, dat u meê ten beste kan gedijen,
Inzonderheid aan mij, indien ge dit wilt lijen[6].
Wilt gij naar Argos gaan, indien ik u beschut,
Iet boodschappen aan mijn bloedvrienden, hun tot nut,
En brengen ze eenen brief, geschreven uit meêdoogen
Van een gevangen, die wel weet, dat wij niet pogen
Een mensch te slachten; want men doodt ze naar de wet
Van 't land, gelijk Diaan die zelf heeft ingezet.

---

[1]Min gelukkig voor: deed, in zijn eigen ondergang, één (nam. hem zelf) verloren gaan. — [2]Heeft geen blijvende plaats. — [3]reden. — [4]Dit ontbreekt er nog maar aan. — [5]voorspeld, voorzegd. — [6]Hier meê instemt.

'k Had dus lang niemand om naar Argos heen te zenden,
En brieven wederom te brengen van bekenden.
Gij zijt een, die, zoo 't schijnt, mij geensins hatig[1] zijt,
En kent Myceene en hen, waaraan ik nu t r tijd
U af wil vaardigen. Men zal uw lijf verschoonen,
En om 't bestellen van een brief dus rijk beloonen;
Maar d' ander zal alleen, van u gescheiden, gaan
(Indien de stad hem eischt) ten offer van Diaan.

ORESTES.

Mevrouw! gij spreekt heel wel, dit eenige uitgesloten:
Hem offeren, dat zou mijn hartewee vergrooten.
Ik ben de stuurman van de reis naar deze wal.
Hij is mijn reisgenoot, mijn jammer ten geval.
Het waar onbillijk u te dienen met zijn lijden
En sterven, en mij zelf van jammer te bevrijden.
Doch 't zal geschiên, geef hem den brief, met uw bevel,
Dat hij dien t' Argos brenge en uwen last bestell'.
Laat iemand, wien het lust, mij slachten. Wie zijn kennis
En vrienden brengt in last, en zich houdt buiten schennis,
Is bijster boos van aard. Het is mijn reisgenoot:
'k Zag hem zoo noode als mij opoffren aan de dood.

IFIGENIE.

O edelmoedige, uit een braven stam gesproten!
Oprechte halsvriend van uw vrienden en genooten!
Och, of mijn broeder, dien ik derf, zoodanig was!
Want ik, o vrienden! derf mijn broeder, op dit pas,
Alleen door 't niet te zien[2]. Wij zullen dezen zenden,
Dewijl gij 't zoo begeert, met brieven aan bekenden;
Maar gij zult sterven, want gij dringt hier sterk op aan.

ORESTES.

Wie zal me slachten, en dit gruwelstuk bestaan?

IFIGENIE.

De zoendienst der Godinne is mij belast te plegen.

ORESTES.

O maagd! een schendig ampt bedient ge, en zonder zegen.

IFIGENIE.

'k Bekleê dit ampt door nood, die mij zoo verre bracht.

ORESTES.

Gij zijt een vrouw, en voert ge een zwaard, dat mannen (slacht?

IFIGENIE.

Geensins, maar 'k zal mijn hand afwasschen aan uw vlechten.

ORESTES.

Zoo vragen vrij staat, zeg, wie zal me heden rechten?

IFIGENIE.

Zij zijn daar binnen, die het bloedrecht gadeslaan.

ORESTES.

Wat graf verwacht ik, als het halsrecht is voldaan?

IFIGENIE.

Het heilig lijkvier, en een grafspelonk naar waarde.

ORESTES.

Och! zal me zusters hand niet dompelen in d' aarde?

IFIGENIE.

Och, arme mensch! gij wenscht al t' ijdel, wie ge ook zijt;
Uw zuster woont van deze Ongrieksche kust te wijd,
Doch nu ge een Griek zijt, wil ik zelf, naar mijn vermogen,
U met den lijkdienst trouw berechten uit meêdoogen:
'k Zal 't graf stoffeeren met cieraden naar uw staat,
En uw lijkstapel voêr met gelen honigraat,
Gezogen van de bij uit bloem van berg en dalen.
Maar 'k wil de brieven uit de Godskapelle halen;
Gevoel dan, dat ik u niet hate, bits en boos.
Gij dienaars! slaat ze ga, doch vrij en bandeloos[3],
Ik zal misschien, tot vreugd van mijnen welbekenden,
Op 't hoogst van mij bemind, een boô naar Argos zenden.
De brief zal hem tot vreugd eerlang boodschappen, dat
Zij leven, die men lang voor dood gerekend had.

[1] vijandig, ongenegen. — [2] Versta: door zijn verwijdering uit mijn oogen, zoodat ik zijn bestaan niet zie. — [3] buiten houden.

REI.

'k Beklage u, dien men nu zal brengen,
Om 't zoenaltaar met bloed te sprengen.

ORESTES.

Uitheemsche vrouwen! vaart, ai vaart
Vrij voort; dit 's geen ontfarmen waard.

REI.

O jongeling! wij eeren u
Om dit gelukkig lot, dat nu
U toeviel; want gij, vrank ten leste,
Zult keeren naar uw vaders veste.

PYLADES.

Dit is onwenschbaar voor een vriend,
Geensins met 's halsvriends dood gediend.

REI.

Elendige offeranden,
Den vreemde uit vreemde landen
Tot zijn bederf! Och, ongeval!
Wie of van beide sterven zal?

Ik hang in twijfel, wie van beî dien last moet dragen:
Zal ik u allereerst of uwen vriend beklagen?

ORESTES.

Ai zeg me, o Pylades! zijn we eens[1], en beî vernoegd?

PYLADES.

Ik weet niet. Dit 's een vraag, waarop geen antwoord voegt.

ORESTES.

Wat maagd is dit? Hoe wijs wist deze op Grieksch te vragen,
En van de zwarigheên, voor Ilium gedragen,
Ook van de wederkomst der Grieken en Gods tolk,
Waarzegger Kalchas, en Achilles, stut van 't volk,
En Agamemnon, wiens elenden zij betreurde!
Zij vraagde, wat zijn vrouwe en kinderen gebeurde.
Dees jonkvrouw is een telg van Argos, hier geland.
Zij zonde zeker nu geen brief van hare hand
Heenzenden, noch zoo scherp die dingen onderzoeken,
Als of 't haar mede trof, indien het in die hoeken
Van Argos en het rijk nog wel geschapen stond.

PYLADES.

Ik docht hetgeen gij zegt, en had het in den mond,
Behalve dit alleen; want ieder kan gewagen,
Wie tijdingziek is, van der vorsten nederlagen.
Doch, dit ter zij gezet, zij sprak er nog wat bij.

ORESTES.

Wat was dit? Leg het uit, opdat het klaarder zij.

PYLADES.

't Waar schandelijk, dat ik na uwe dood zou leven.
Wij reisden t' zamen, 't past, dat wij te zamen sneven:
Of 't landschap Focis en gansch Argos zou niet valsch[2]
Getuigen, welk een schande ik haalde op mijnen hals.
't Zal velen schijnen; want boosaardigen vermeeren,
Dat ik u hier verried, om zelf alleen te keeren.
Of u om hals holp, tot verdriet van al 't geslacht,
Door booze lagen, om uw rijkskroon, groot van macht,
Uw zuster trouwende, en uw vaders erf te strijken.
Ik schaam mij des, en 't hart van vreeze wil bezwijken.
Onmooglijk is 't, dat ik niet met u sterven zou,
Mijn bloed stortte, en verbrandde, uit ongeveinsde trouw.
Ik blijve uw vriend, en zie dees vlek niet uit te vagen.

ORESTES.

Wat moogt ge strijden, 't voegt mij zelf mijn last te dragen.
Een enkle droefheid is genoeg. Waartoe het leed
Verdubbeld en verzwaard? Want nu gij 't schande heet
En droefheid, zou mij ook het zelve wedervaren,
Indien ik u, met mij in last en doods bezwaren,
Om 't leven holp. Wat mij belangt, 't gaat wel: ik sterf.
Gelukkig, die, van God bezocht, het leven derf!
Gij leeft gezegend en in zuivre en blijde hoven,
Ik bij godloozen. Laat u zuster[3] trouw beloven,

[1] eenstemmig. — [2] naar waarheid. — [3] Electra.

En kinders winnen; want ik gaf ze u tot een vrouw.
Zoo blijft mijn naam in eere, en vaders huis van rouw
Bevrijd, niet kinderloos, ontbloot van erfgenamen.
Dies ga en leef, en bouw mijn vaders hof te zamen.
Belandt ge in Grieken en in Argos, d' eedle stad,
'k Bezwere u bij de hand, ernsthaftig aangevat,
Bestel me een graf, tot een gedachte van 't voorleden,
Dat zuster mij beklage, en ga het graf bekleeden
Met eene haarvlecht, en verkundschap toch aan haar,
Hoe eene Grieksche vrouw mij slachtte op 't zoenaltaar.
Verlaat mijn zuster niet; dat waar uw bloed versmaden,
En vaders hoogen stam en heerlijk hof verraden.
Vaarwel, mijn waardste vriend en trouwe jachtgenoot!
Gij hebt om mijnen wil geleden stoot op stoot.
Apol heeft, spellende te Delfi, ons bedrogen,
De logenkunst verjaagd uit Grieken, zoet op logen,
Waarzeggerij ten smaad, en 't oude orakelkoor,
Toen ik ze al 't mijn betrouwde en, gevende gehoor,
Mijn moeder moordde, en nu dit boete met mijn leven.

PYLADES.

Uw graf geworde u. 'k Zal uw zuster niet begeven
Noch onze trouw, en wil, als gij zijt overleên,
U nog veel vieriger beminnen dan voorheên.
Doch schoon de bittre dood gereed staat voor mijne oogen,
De Godspraak heeft hierom tot nog toe niet gelogen;
Want als d' elende komt in top gestegen staan,
Dan plag ze menigmaal wel dapper om te slaan.

ORESTES.

Zwijg stil; 'k verwacht geen troost van God Apollo's drempel.
Daar komt Mevrouw alreê getreden uit den tempel.

IFIGENIE.

Vertrekt gij lieden, en bereidt daar binnen, wat
Men tot den offerdienst en 't slachten noodig schat.
Hier zijn de brieven, niet geschreven zonder tranen;
Voor u, o gasten! hoort wat ik u wil vermanen:
Geen drukkige is zich zelf gelijk, als hij, ontlast
Van vreeze, stout wordt en op geen beloften past;
Dies docht ik, dat hij, uit dit land bij zijn gezellen
Geraakt, verzuimen zal mijn brieven te bestellen,
Die dezen brief getrouw naar Argos brengen moet.

ORESTES.

Wat eischt ge? spreek rond uit. Waar wringt de laars uw voet?

IFIGENIE.

Hij zwere, dezen brief te leevren ons bekenden
En vrienden t' Argos, daar wij hem om henezenden.

ORESTES.

Zult gij hem wederom trouw zweren met een eed?

IFIGENIE.

Om wat te doen of niet? Dit zeg me, opdat ik 't weet.

ORESTES.

Dat gij hem geensins dood, maar vrij weêrom laat varen.

IFIGENIE.

Met reên, zou hij mijn wil aan vrienden openbaren.

ORESTES.

Maar zal de dwingeland dit lijden en verstaan?

IFIGENIE.

'k Zal hem vroed maken, en dien vreemdling t' scheep doen gaan.

ORESTES.

Zoo zweer dan heilig, dit te doen naar mijn behagen.

PYLADES.

Ik zweer het.

IFIGENIE.

Zeg dien brief te leveren mijn magen.

PYLADES.

'k Zal zelf dees brieven aan uw vrienden dragen gaan.

IFIGENIE.

Ik u van 't Cyaneesch steenrotsig strand ontslaan.

ORESTES.

Wat Godheên neemt ge tot getuigen van uwe eeden?

IFIGENIE.

Diane, wiens altaar en offer wij bekleeden[1].

PYLADES.

Ik zweer bij 't hoofd der Godn, wiens eer daar boven blijkt.

IFIGENIE.

Indien ge uw eeden schent en mij verongelijkt?

PYLADES.

Zoo keere ik nimmer. Maar zoo gij uw trouw durft smetten?

IFIGENIE.

Zoo moete ik levend nooit mijn voet in Argos zetten.

PYLADES.

Nu luister, wat we nog te reukloos slaan voorbij.

IFIGENIE.

Wat wilt ge dan nog meer? laat hooren, wat het zij.

PYLADES.

Bewillig dit beding, zoo 't schip door storm mocht blijven,
De brief in zee vergaan, en ik aan land kwam drijven,
Dat gij me van dien eed in dit geval ontslaat.

IFIGENIE.

Hoort, wat ik doen wil; veel gebeurt er in elks staat[2];
'k Wil 't inhoud van dien brief bij monde u openbaren,
Opdat gij 't altemaal mijn vrienden kunt verklaren,
Dan gaan we zeker; want indien ge niet vergaat,
Zoo spreekt de stomme brief al wat geschreven staat;
Vergaat de brief in zee, en komt ge aan land gedreven,
Behouden 's lijfs, zoo kunt gij 't hun te kennen geven.

PYLADES.

Dat 's recht; zoo kan ik mij voldoen, den Goôn vooral.
Nu zeg, wien ik den brief in Argos leevren zal,
En meld, wat gij beveelt aan uw geslacht t' ontvouwen.

IFIGENIE

Zeg: Ifigenie leeft, al wordt ze dood gehouwen[3]
Bij Grieken, en voorheen in Aulis lang verbrand;
Zij zendt aan 's konings zoon Orest dit schriftlijk pand.

ORESTES.

Waar woont zij? is ze van de dood dan weêr verrezen?

IFIGENIE.

Gij ziet ze; wil me met geen woorden lastig wezen! –
Zeg, broeder[4]! breng me weêr naar Argos, eer ik sterf,
Uit dit moorddadig land. Verlos me van dit erf
En 't offren der Godinne, om wie ik 't ambt beware
Van vreemdelingen heen te leiden ten altare.

ORESTES.

Wat zeg ik, Pylades? Waar staan we, en op wat grond?

IFIGENIE.

Orestes is zijn naam, dien noemde ik u terstond;
Vergeet het niet, en kwijt getrouw uw heilige eeden.

PYLADES.

O Goden!

IFIGENIE.

Daagt ge God in dees gelegenheden?

PYLADES.

Gansch niet, vaar voort; ik stond versuft om 't geen ik dacht,
'k Zal vragende misschien iet vinden onverwacht.

IFIGENIE.

Ga, zeg Orest, Diaan bestelde, om ons te hoeden
Voor vaders zwaard, een hinde, en liet ze op 't outer bloeden,
Toen vader waande, dat hij ons geofferd had.
Diane voerde ons hier. Dit 's d' inhoud van dit blad.

PYLADES.

Wat hebt ge mij nu met een lichten eed verbonden,
En braaf[5] gezworen! Ik vertoef niet, maar gezonden
Van deze uwe zuster, geve, Orest, aan u dit pand,
Den brief, geschreven met uw zusters eige hand.

ORESTES.

'k Aanvaarde, en hoeve geen verklaring van dees bladen;
'k Gevoele geene vreugd van woorden, maar van daden.

---

[1]bedienen. — [2]Min juist voor: vereischt of geeft veel. — [3]gehouden. — [4]Niet Orestes, maar Pylades gaat zij hier voort toe te spreken. — [5]fraai, schoon.

O, liefste zuster! ik sta stom, och, och, och, och!
En schoon ik u omhels, 'k geloof het nauwlijks nog.
Wat zal 't een wellust zijn, dit wederom te hooren!

REI.

O gasten! niet te ruig een priesterin, gekoren
Ten offer van Diaan, t' omhelzen; draagt ontzag!
Ontwijdt den sluyer niet, dien niemand raken mag.

ORESTES.

O, Agamemnons telg, uit éénen stam gesproten
En vader! keer u om, en wend eens onverschoten
Uw aangezicht naar mij, uw eigen broeder, dien
Gij nu omhelst, en docht uw leven nooit te zien.

IFIGENIE.

Noem ik u broeder? Rust gij niet van zoo te spreken?
Heel Argos spreekt van hem, en alle Eubeesche streken.

ORESTES.

Uw broeder is daar niet, elendige! voorwaar.

IFIGENIE.

Zijt gij geboren uit de dochter van Tyndaar?

ORESTES.

'k Ben Agamemnons zoon, van Pelops voortgekomen.

IFIGENIE.

Wat zegt ge? toon me een blijk! Hoe hebt ge dit vernomen?

ORESTES.

'k Heb zeker blijks genoeg gehoord in vaders hof.

IFIGENIE.

Zeg op, ik luister toe, en lette op deze stof.

ORESTES. (schen

'k Zal 't melden. 'k Hoorde eerst uit Electre, hoe ginds tus
Thyest en Atreus een geschil rees, niet te bluasschen.

IFIGENIE.

Ik hoorde het gerucht van 't gulden vlies, heel oud.

ORESTES.

En 't hengt me wel, wat gij bordnurde in zijde en goud —

IFIGENIE.

O allerliefste! dus wordt schier mijn hart bewogen.

ORESTES.

Een zon, schoon schijnende in gekleurde regenbogen.

IFIGENIE.

Ik breide en weefde dat met kostelijke draân.

ORESTES.

En wiesch u moeder niet, toen gij zondt t' Aulis gaan?

IFIGENIE.

Ik weet het, om aldaar ter kwader uur te trouwen.

ORESTES.

Waarom zondt gij een vlecht aan moeder door getrouwen?

IFIGENIE.

Tot een gedachtenis van mijn begraven lijk.

ORESTES.

'k Zal teekens toonen, daar gezien, tot waarheids blijk:
'k Zag in de kamer van de maagden, nog verholen,
Een oude speer in 't hof van Pelops, lang gescholen
Van Hippodamia, de maagd, te Pize in 't zand,
Toen Œnomaüs viel, gezwaaid met hare hand.

IFIGENIE.

O allerliefste! want geen mensch bestaat mij nader,
Orest! 'k omhelze u, ver van Argos' hof en vader,
Uit Argos hier beland;
O, allerliefste pand!

ORESTES.

'k Omhelze u, die wij lang al overleden wanen;
Nu mengt zich vreugd en druk, en onderlinge tranen
Bevochtigen de wang, van blijschap en van rouw.

IFIGENIE.

'k Liet hem, een teder kind, bevolen aan de trouw
Van 's voêsters armen, in het hof, bebloed van moorden.
Nu kan ik mijn geluk en blijschap met geen woorden
Uitbeelden. Mijn gemoed, wat spreke ik afgetreurd!
Dit 's meer dan wonder, en wie kan 'tgeen hier gebeurt
Ontvouwen met de tong, en klaar te kennen geven!

ORESTES.

Wij zullen beiden nu gelukkig t' zamen leven,
Om 't onderling geluk van wederzij verhengd.

IFIGENIE.

O, vrienden! mij gemoet een onverwachte vreugd;
Ik vreeze al, dat hij mag ontglippen uit mijn handen.
O, menscheneters hof, gebouwd op Noordsche stranden!
O, waardig vaderland, geboortestad Myceen!
'k Begroete u, daar me 't licht des levens eerst bescheen.
'k Bedanke u, die mij voedde en mijnen waarden broeder,
Het licht van al 't geslacht en mijnen trouwen hoeder.

ORESTES.

Wij beiden sproten wel uit hoogen stamme, maar
Gansch ongelukkig sult ons leven, van gevaar
En jammeren gepropt.

IFIGENIE.

Dat voelde ik ongelukkig,
Toen vader 't bloote zwaard uitrukte doodsch en drukkig,
En 't koude lemmer mij woû drijven in het hart.

ORESTES.

Het schijnt me, afwezende, u daar ook te zien met smart.

IFIGENIE.

Och, broeder! toen hij mij met looze trekken leidde,
En zonder bruiloftstorts, terwijl een ieder schreide,
Naar held Achilles' tent, daar tranen en misbaar
Zich mengden onder een, om 't bloedig moordaltaar.

ORESTES.

Wat waschbad stond er, om het offer rein te baden?

IFIGENIE.

'k Mocht vaders stout bestaan, te blind en onberaden,
Beklagen, en den moord, die geenen vader past.

ORESTES.

Het eene gruwelstuk hing aan het ander vast:
Elendige[1]! hadt gij uw broeder moeten slachten
Door dwang van dees Godin, men zonde u schuldig achten
Aan zulk een broedermoord, te reukeloos begaan.

IFIGENIE.

Ik hebbe een schendig stuk bestaan,
Een schendig moordstuk voorgenomen!
Och, broeder! nauwlijks zijt ge ontkomen
Mijn onrechtvaardig moordgeweld,
Mijn moordmes, op uw keel gesteld.
Wie ziet dees zwarigheên ten ende?
Wat avontuur helpt me uit elende?
Wat heilzaam middel vinde ik best,
Om u uit dit vervloekt gewest,
Dees stad, te helpen, vrij van rouwe,
In onze Argivische landouwe,
Eer ik mijn zwaard en handen moet
Besmetten met uw edel bloed?
Bedroefde ziel! 't zal u betamen,
Een veilig middel te beramen,
Om snel te voet, te lande haast,
En niet ter zee, te vliên verhaasd
(De dood genaakt met wijde[2] schreden)
Door vreemde volken, woest van zeden,
Door ongebaande wegen; want
Langs 't Cyaneesch steenrotsig strand
Is 't eng en bochtig. Zoo veel mijlen
Te schepe zou de vlucht verwijlen[3].
Elendige! och, wat overleg
Rukt deze hinderpalen weg?
Wat God, wat mensch, eer wij 't vermoeden,
Zal deze vlucht en noodreis spoeden,
En toonen Atreus' overschot,
Ons beide, een end van 't heilloos lot!

REI.

'k Zag in dit wonderbaar geval 'tgeen met geen monden
Is uit te drukken, en ik hoorde en zal verkonden

[1] ongelukkige balling. — [2] groote. — [3] verlangen.

Wat mijn gehoor vernam, mijn oogen mochten zien.
Orest! 't is billijk, dat oprechte vrienden, wien
't Gebeurde elkandere t' ontmoeten, uit outfarmen
En blijschap onderling van weêrzij zich omarmen.
Nu voegt het ga te slaan, de rouw ter zij gezet,
Hoe, na 't bereiken van 't gewenschte heil, wij, met
De minste nood, den grond van Tauren mogen ruimen.
De wijze mannen geen gelegenheid verzuimen
Die voorvalt, opdat hun geluk nog verder ga.

ORESTES.

Dat 's recht gezeid; Fortuin verleene ons haar genâ!
De macht van boven zal een grooter kracht bijzetten.

IFIGENIE.

Het kan mijn opzet noch gesprek met u beletten,
Indien ge eerst mij berecht, hoe 't met Electre ging,
Wat lot haar toeviel. Dit behaagt me zonderling[1].

ORESTES.

Zij leeft, verloofd aan hem[2], gezegend en in weelde.

IFIGENIE.

Wat man is dit? Hoe hiet de vader, die hem teelde?

ORESTES.

Focenser Strofius. Begeert ge meer, zoo vraag.

IFIGENIE.

Is om Electre dan dees vriend zoo na mijn maag[3]?

ORESTES.

Hij is ons zusterling[4], ten halsvriend mij beschoren.

IFIGENIE.

Hij was, toen vader mij woû slachten, niet geboren.

ORESTES.

Nog niet, want Strofius was toen nog kinderloos.

IFIGENIE.

Mijn eige zusters man! zijt welkom, voor altoos!

ORESTES.

Hij is mijn bloedvriend niet alleen, maar ook mijn hoeder.

IFIGENIE.

Hoe kont ge lijden zulk een schelmstuk van uw moeder?

ORESTES.

Ai, zwijg. Ik nam de wraak van haren mannemoord.

IFIGENIE.

En om wat reden holp zij uwen vader voort?

ORESTES.

Die klank luidt schendig; leer uw moeders schuld verzwij-(gen.

IFIGENIE.

Ik zwijg. Myceene ziet u nu ten trone stijgen.

ORESTES.

Daar Menelaüs heerscht! – wij zwerven buiten 't land.

IFIGENIE.

Verdrukt dan oom 't geslacht, befaamd door schand op (schand?

ORESTES.

Geensins, de Razernij[5] vervolgt me alom te vinnig.

IFIGENIE.

Dit bleek op strand. Men zegt, gij raasde daar krankzinnig.

ORESTES.

'k Ben nu niet eerst om mijn bezetenheid verdacht.

IFIGENIE.

De Vloekgodin, zoo 'k hoor, bestraft uw moederslacht.

ORESTES.

Zij rijdt me nacht en dag, en weet mij in te toomen.

IFIGENIE.

Wat[6] mocht ge aan deze kust, zoo hoog in 't Noorden, ko-(men?

ORESTES.

Door Delfi's antwoord en Apollo, die het ried.

IFIGENIE.

Met welk een oogmerk? mag men 't hooren ofte niet?

ORESTES.

'k Zal 't zeggen; dit 's 't begin van mijne zwarigheden:
Nadat we moeder met ons handen ...... (welke reden
Wij liever zwijgen dan verhalen) dreven knap[7]
De Vloekgodinnen ons met kracht in ballingschap.

[1]byzonder. — [2]Pylades. – [3]aanverwant. – [4]neef. – [5]Wraak- of Vloekgodin. — [6]Hoe. — [7]terstond.

Ik trok op God Apols gebod t' Athene binnen,
Om daar te pleiten voor onnoembre Vloekgodinnen;
Hier zit het heilig recht, van Jupiter gesteld
Voor Mars[1], die zijne vuist bevlekte door geweld;
En daar verschenen, woû mij geen der onderzaten
Huisvesting gunnen, als een mensch bij God verwaten[2];
Maar die, hierom beschaamd, nog, aangepord door reên,
Mijn heil behartigden, bestelden mij alleen
Nooddruftig dischgerecht, in 't eenzaam huis gezeten.
'k Most zwijgen, en geen mensch te spreken mij vermeten,
Noch nutten spijs en drank met iemand dischgemeen.
Elk dronk zijn schaal vol wijns, die langs de tafel heen
Omwandelde[3], terwijl men zong en kwinkeleerde.
Ik dorst die gasten niet bestraffen, schoon 't mij deerde,
En treurde stom en stil, ontveinsde 'tgeen ik zag.
Ik zuchtte zwijgende om Vrouw moeders nederslag.
Nu, hoore ik, heeft mijn ramp Athene stof gegeven,
Een feest te vieren, nog bij hen in zwang gebleven,
En Pallas' volk eert nog dien gouden offerkelk.
Nadat ik stond te recht op Mavors berg[1] voor elk,
Besloeg ik eenen stoel, en 't hoofd der Razernijen
Den andren stoel voor mij. Het ging er op een strijen.
'k Verwere mijne zaak met reên, en Febus hoort
De wettige oorzaak van dien droeven moedermoord,
En geeft getuignis van mijne onschuld. Pallas telde
Gelijke stemmen, dies de vierschaar vonnis velde,
En van de moederslacht mij vrij kende en ontsloeg.
Wat Vloekgodin hier zat en 't vonnis overwoeg,
Bestemde dit besluit en schouwde mij gansch louter;
Maar andre Vloeken, dol en wetteloos en stouter,
Vervolgden, dreven mij, vol onrust, heen en weêr,
Dies ik naar 't Heiligdom te Delfi wederkeer.
Daar legge ik voor de kerk[4] gestrekt, en vaste en wake,
En zweer de hand aan mij, uit opgezette wrake,
Te slaan, tenzij 't Apol, die mij verried[5], wil hoên[6].
Ik hoorde Febus uit den gouden drievoet toen
Mij herwaart zenden, om Dianes beeld, gestegen
Van boven uit de lucht, te schaken door zijn zegen,
En neêr te zetten op Athenes vrijen grond.
Nu help me trouw aan 't heil, getoond door Febus' mond!
Bestel me 't beeld, opdat de Razernije scheye,
En 'k zal u in Myceen herstellen met mijn g'leye[7].
O waarde zuster, eer der zustren! help me dan
En 't vaderlijke huis; want zoo men 't beeld, dat van
Den Hemel daalde, niet kan schaken uit uw kooren,
Zoo is de gansche stam en Pelops' hof verloren.

REI.

Der Goden gramschap treft gedurig dan en dus[8],
De telgen van den stam en 't zaad van Tantalus.

IFIGENIE.

O, broeder! eer ge kwaamt, was 't eenige verlangen
Naar Argos, om uw mond te kussen en uw wangen.
Nu wil ik wat ge wilt, en wensche u naar mijn macht
Te vrijen van uw smart, en vaders droef geslacht
Te redden, en weêrom op vasten voet te stellen,
En wil den dochtermoord niet wreken, noch vertellen.
'k Wil mijne hand aan u niet slaan, maar 't huis behoên,
Doch vreeze, dees Godin of dwingland zal 't vermoên,
Als hij d' altaarnis van het kerkbeeld vindt verlaten.
Hoe berge ik 't leven best? Wat onschuld[9] kan me baten?
Doch kan men teffens dit beschikken, snel en stip[10],
Het kerkbeeld schaken, en mij bergen in een schip,
Dat waar gevaarlijk, doch een daad met recht lofwaardig;
Maar wilt ge scheiden, mij hier laten, 'k ben wilvaardig.

[1]Of Ares; versta den Areopagus. – [2]vervloekt. [3]Min gelukkige omschrijving, daar zij de eigenlijke toedracht weêrspreekt, dat ieder zijn eigen „schaal" had. — [4]tempel. — [5]Eigenlijk verdierf (nam. door zijn vroegere Godspraak). — [6]Voor verhoên, voorkomen. [7]galei. — [8]Te recht reeds door V. L. gewraakte „rijmlap". — [9]verontschuldiging. — [10]Thans stipt.

Trek vrij behouden heen naar huis, en spoê u voort;
Ik zwicht voor lijfsgevaar, noch dreigement, noch moord,
Zoo gij geborgen blijft. Men wenscht een vorst in 't leven,
Den pijler van het huis. Wat 's aan een vrouw hedreven!

ORESTES.

'k Wil niet mijn hand aan u, gelijk aan moeder, slaan.
Al bloed genoeg gestort. Ik leef en sterf voortaan
Met u alleen, en wil een zelve lot genieten,
U medevoeren of hier 't leven inneschieten,
En sterven aan uw zij. Hoor mijn gevoelen nog:
Zoo dit Diaan verdriet, hoe zou me Febus toch
Bevelen 't outerbeeld naar Pallas' stad te schepen,
Uw aanschijn hier te zien? Want, dit hij een gegrepen
En overwogen, hoop ik t' Argos weêr te staan.

IFIGENIE.

Hoe kan 't geschieden, dat wij beiden niet vergaan,
Terwijl wo mikken op het wit van ons begeeren?
Bedenk het: 't oogmerk is, alleen naar huis te keeren.

ORESTES.

En kan men dien tyran niet helpen aan een kant?

IFIGENIE.

Gevaarlijk, zoo hij wordt van vreemden aangerand.

ORESTES.

Men waag' het, raken wij aldus den nood te boven.

IFIGENIE.

Ik durf het niet, en moet uw moedig opzet loven.

ORESTES.

Of gij mij heimelijk verschuilde in deze kerk?

IFIGENIE.

Om in de duisternis te glippen uit dit perk?

ORESTES.

De nacht hedekt den dief; de waarheid zoekt de zonnen.

IFIGENIE.

Men zou de tempelwacht niet licht bedriegen konnen.

ORESTES.

Helaas, wij zijn om hals! Hoe raakt men van dien grond?

IFIGENIE.

Mij dunkt, ik weet nog raad, en eenen nieuwen vond.

ORESTES.

Ontvouw mij uwen raad, of ik het ook verstond.

IFIGENIE.

'k Gebruik met glimp, dat gij van spoken zijt bezeten.

ORESTES.

Wat treken vindt men, daar de vrouwen niet van weten?

IFIGENIE.

'k Zal melden, hoe gij vluchtte om uwe moederslacht.

ORESTES.

Gebruik mijn onheil tot ons heil, naar uwe macht.

IFIGENIE.

'k Zal zeggen, dat men u ten offer niet mag wijden.

ORESTES.

En met wat glimp en schijn? 'k Vermoede iet, in dit lijden[1].

IFIGENIE.

Gij zijt onzuiver, en moet eerst gelouterd zijn.

ORESTES.

Hoe kunt ge 't kerkbeeld hun dan schaken met een schijn?

IFIGENIE.

Ik wil het zuiveren aan strand, in zoute stroomen.

ORESTES.

Is 't kerkbeeld binnen, daar wij beide om herwaart komen?

IFIGENIE.

'k Zeg 't outerbeeld, van u bevlekt, eischt zuivering.

ORESTES.

En waar? zeg Zuidwaart, daar ons d' inham eerst ontving.

IFIGENIE.

Daar 't schip op anker legt, gemeerd om af te varen.

ORESTES.

Draagt iemand neffens u het kerkbeeld naar de baren?

IFIGENIE.

Ik zelve alleen mag dit aanraken, en niet ruw.

[1]Rijmshalve, maar min gelukkig toegevoegd.

ORESTES.

Wat deel heeft Pylades aan dezen moord, zoo schuw[1]?

IFIGENIE.

Men zegge, dat hij zich bezoedeld heeft aan u.

ORESTES.

Zult gij dit heimlijk of met 's konings wil voltrekken?

IFIGENIE.

'k Zet hem met woorden om; ik kan 't niet anders dekken.

ORESTES.

De g'lei legt zeilreede, om te gaan op Gods genâ.

IFIGENIE.

Bezorgt gij 't overige, opdat d' aanslag wel hesla.

ORESTES.

Een eenig schort hier aan, dat d' aanslag blijf verholen:
Bezweert dees vrouwen en vermaant ze, om niet te dolen;
Een vrouwetong verwekt meêdoogen in den mensch.
Ik hope, al 't ander zal beslaan naar onzen wensch.

IFIGENIE.

O, waarde vrouwen! 'k heb mijn opzicht[2] op u allen:
Mijn leven hangt aan u en hoe dit uit wil vallen,
Of wel, of kwalijk en versteken[3] van mijn land
En waardsten broeder, en mijn waardsten bloedverwant.
Dit zij 't begin dan van mijn rede, t' overwegen,
Hoe alle vrouwen van nature zijn genegen
Tot onderlinge liefde, en, tot een toeverlaat,
De hand te houden aan den algemeenen staat.
Zwijgt stil, en helpt onz' vlucht. Men looft getrouwe tongen.
Gedenkt, hoe hier een trits van vrienden, hard gedrongen,
Al teffens één gevaar geperst is uit te staan:
Te keeren in hun land òf teffens hier vergaan.
Raak ik behouden, gij zult ook dien zegen erven;
'k Zette u behouden en verheugd op Grieksche werven.
Weshalve bidde ik u, bij uwe rechte hand,
En u en u en u, met mond en kusverband,
Bij uwe trouw en bij de liefste in uw geslachten,
Bij vader, moeder, en uw kinders: leert u wachten[4].
Wat zegt ge nu hier toe? Hoe sterkt go dit verzoek?
Wie kan het weigeren? Maakt ge u hierinne t' zoek,
Dan is 't voorwaar met mij en broeder omgekomen.

REI.

Mevrouw! schep goeden moed; volhard bij 't voorgenomen.
Wat ons belangt, van[5] ons wordt niet een woord gerept
(Dat weet Jupijn!) van al wat gij geboden hebt.

IFIGENIE.

Het ga u wêl om zulk een antwoord, rijp van reden.
Uw aller plicht vereischt terstond in 't hof te treden;
De koning van dit land zal straks verschijnen, om
Hier t' onderzoeken, of men voor het Heiligdom
De gasten heeft geslacht, gewijd tot offeranden.
Eerwaardigste Godin, die, t' Aulis aan de stranden,
Mij voor 't moorddadig zwaard van vader hebt bevrijd,
Behoê me en deze mede, in dezen bangen strijd,
Of Grieken zal om u, liegt d' antwoord uit Gods kooren,
Nooit Delfi zoeken, om Apollo's mond[6] te hooren.
Maar nu verzoenbaar, scheî uit dit verwaten land;
Trek heen naar Pallas' stad, daar gij d' olijven plant.
Het voegt u langer niet te blijven bij dien wreede,
Nu gij moogt wonen in een zegenrijke stede.

REI.

Ie KEER.

Halcyon[7], die, met rouw belaân,
Om Pontus' rotsstrand henen,
Uw droevig onheil zingt met stenen,
Een zang, bij wijzen slechts verstaan,

[1]Als voren. — [2]Ik wend mij. — [3]Thans verstoken. — [4]op uw hoede te zijn. — [5]door. — [6]Godspraak. — [7]des verdronken Ceïx' gade; zie vroeger reeds, en vergelijk later in Ovidius Herscheppingen, XI.

En uwen man doorgaans[1] beklaagt,
Met galmende gezangen,
'k Gelijke[2] mij, van druk bevangen,
Bij u, waarvan het strand gewaagt.
Ik, hier een vogel, zonder schacht
En onvoorzien van pennen,
Verlang naar Griekenland te rennen,
Uit lust ter Godheid van de jacht,
Die op den berg van Cynthus vaart,
Met palmen, groen van bladen,
Laurieren en olijf geladen,
Latona's dochter lief en waard.
'k Wensch zwanen, tot gezang geboren,
Aan 't water daar met lust te hooren.

Ie TEGENKEER.

Het stond me op tranen, toen de stad
Ter neêr plofte, ik most varen
Met vreemde roovers door de baren,
Om goud geveild en opgevat.
De spruit van Agamemnon moet,
De maagd, een priesterinne,
Ten dienst der wufte[3] Jachtgodinne,
Een plengster van het hartebloed,
Hier dienen met een offerboet,
En schaffen offeranden
Van vee, om op 't altaar te branden,
Met een doorgaans[1] bedrukt gemoed.
Gij zijt de zwarigheên gewend,
En hoeft ze niet te leeren
Verdragen; doch de kans kan keeren
Met eenen zwaai, na lange elend.
Na zacht gevlei van goede dagen,
Is 't juk van rampspoên zwaar te dragen.

IIe KEER.

De g'lei met vijftig riemen zal,
Befaamde[4] maagd! u slingren
Naar Argos met den dans der vingren
Op Fauns' fluit. Dat zoet geschal
Bestelt den roeyer kracht en moed.
Apollo spoedt het varen
Met zijne lier van zeven snaren,
En zingt en speelt u, door den vloed,
Aan 't vruchtbre en vette Atheensche land.
De snelle riemen streven
Door zee; ik, eenzaam hier gebleven,
Sla mijn gezicht naar u van strand.
De winden vallen in het zeil
Van achter. Touwen rekken,
Terwijl de winden lustig trekken,
En 't schip door zee bruist tot uw heil,
Op heesch klaroen en zeetrompetten,
Om recht Piræus[5] in te zetten.

IIe TEGENKEER.

Och! kwam ik op de klare baan,
Daar 't brandend vier der zonne,
Der hemellichten âr en bronne,
Gewoon is jaarlijks om te gaan;
'k Zou, recht in top van 't oude hof
Vol kamers, hangen blijven,
En op mijn taaye vlengels drijven
In 't hart der reyen, daar met lof
Ik, maagd zijnde, in de bruiloft stond,
En voor mijn moeders voeten

[1]voortdurend. — [2]Vergelijke. — [3]Min gelukkig gekozen woord, dat dan ook bij den Griekschen dichter niet gevonden wordt. — [4]'t Grieksch heeft beter: heilige. — [5]De bekende haven van Athene.

Bevalligheden kwam ontmoeten,
En voerde ze ten danse in 't rond.
'k Was uitgestreken[1] met de pracht
Van rijke feestgewaden,
En puik van allerlei cieraden,
Daar 't al most volstaan in zijn kracht;
Haarlokken schaduwden mijn kaken,
Waar op de rozen schooner blaken.

THOAS.
Waar is, waar spreke ik nu de Grieksche kerkkostrin[2]?
Heeft zij de gasten al gewijd voor onz' Godin?
REI.
Hier is ze, o koning! die u reên geeft van haar werken.
THOAS.
Wel, Agamemnons kind! draagt ge uit Dianes kerken,
Dat ongeoorloofd is, dit kerkbeeld met uw hand?
IFIGENIE.
Hoû stand, heer koning! Och, hoû toch een luttel stand!
THOAS.
Wat recht ge nieuws aan? Zeg me, o Ifigeen! doe kennis.
IFIGENIE.
Ik, zuivere, antwoorde u: mij gruwt van zulk een schennis.
THOAS.
Wat brengt ge nieuws voor? spreek recht uit, beknopt en (klaar!
IFIGENIE.
Gij vingt hier offers op, ten smette van 't altaar.
THOAS.
Hoe weet ge dit? Of spreekt ge alleen naar uwe meening?
IFIGENIE.
Het kerkbeeld keerde zich, daar 't stond, om dees verklee- (ning.
THOAS.
Van zelf? of keerde 't door aardbeving met een zwei[3]?
IFIGENIE.
Van zelf, en onz' Godin look d' oogen alle beî.
THOAS.
Wat 's d' oorzaak? zijn de vreemde ontzuiverd door hun le- (ven?
IFIGENIE.
Dat is 't, en anders niet: mij schrikt, 't geen zij bedreven.
THOAS.
Vermoordden ze op hun kust een aangekomen gast?
IFIGENIE.
Zij kwamen herwaart aan, met huismoord zwaar belast.
THOAS.
Wat huismoord? 't lust me, dit te hooren en te weten.
IFIGENIE.
Zij hebben beî vervloekt hun moeder doodgesmeten[4].
THOAS.
O, God Apollo! dit 's in 't Noorden nooit gehoord.
IFIGENIE.
Heel Grieken dreef ze weg, en schupte ze uit de poort.
THOAS.
Zoo brengt ge 't beeld hierom naar buiten van het outer?
IFIGENIE.
Om 't af te wasschen, in dees lucht, heel rein en louter.
THOAS.
Hoe kreegt ge kennis van der vreemdelingen smet?
IFIGENIE.
Toen 't kerkbeeld op 't altaar gekeerd stond en verzet.
THOAS.
Gij vat het recht, als opgevoed bij Grieksche wijzen.
IFIGENIE.
Hun blijde tijding streelt mijn hart, dat d' aders rijzen.
THOAS.
Zoo brengen ze u wat goeds van Argos, uit de zee?
IFIGENIE.
Mijn eenig broêr Orest leeft nog in rust en vreê —

[1]uitgedost, opgetooid. — [2]Versta: tempelwachtster of eig. priesteres. — [3]zwaai. — [4]Versta, naar de eerste beteekenis van 't woord: geslagen.

THOAS.

Zoo wilt ge om deze maar hen sparen bij het leven?

IFIGENIE.

En vader is gezond en frisch tot nog gebleven.

THOAS.

Gij gingt, Diaan ten dienst, dan uit de kerk met reên?

IFIGENIE.

Als die gansch Grieken hate, om 't onheil daar geleên.

THOAS.

Waar nu gebleven met dees vreemden uit de baren?

IFIGENIE.

Men moet d' instelling van de kerkwet rein bewaren.

THOAS.

Hoe komen waschvat en uw degen van der hand?

IFIGENIE.

Ik wil ze eerst zuiveren kerkplechtig op het strand.

THOAS.

Met eene bronaâr, of in zonte waterplassen?

IFIGENIE.

De zee is machtig, al de vlekken af te wasschen.

THOAS.

Het offer der Godin zal heiliger beslaan.

IFIGENIE.

En mijne tempelplicht ook heiliger bestaan.

THOAS.

Komt hier de zeetong niet Diana's drempel likken?

IFIGENIE.

Wij hoeven[1] eenzaamheid, en moeten meer beschikken[2].

THOAS.

Zoo breng hen, waar ge wilt; 'k wil geen geheimnis zien.

IFIGENIE.

Mij past, het outerbeeld in 't loutren eer te biên.

THOAS.

Met reên; het is, bevlekt met moederslacht, te schromen.

IFIGENIE.

Ik had het anders uit den tempel niet genomen.

THOAS.

Godvruchtigheid, met vlijt gepaard, een ieder sticht.

IFIGENIE.

Hoor, wat me staat te doen.

THOAS.

Dat meld me naar uw plicht.

IFIGENIE.

Men boei de gasten.

THOAS.

Hoe, opdat ze niet ontvlieden?

IFIGENIE.

Een Griek is trouweloos[3].

THOAS.

Gij, dienaars! boeit henlieden.

IFIGENIE.

Men breng' de gasten hier!

THOAS.

Het zal terstond geschiên.

IFIGENIE.

Men dekke d' oogen, dat zij 't zonnelicht niet zien.
Bestel me ook eenen stoet van uwe lijftrouwanten[4].

THOAS.

En om wat reên[5]?

IFIGENIE.

Om al dien hoop in stad te planten[6].

THOAS.

Opdat er geen verschijne omtrent dien offerslacht?

IFIGENIE.

Dat waar een gruwelstuk.

[1]hebben noodig. — [2]nog meer doen. — [3]Versta: niet te vertrouwen. — [4]Min gelukkig voor: zend ook iemand naar stad. — [5]Versta: met welken boodschap. — [6]Versta: om de luî thuis te houden.

THOAS.

Ga heen, getrouwe wacht!
En zeg, dat niemand dit slachtoffer dicht genake.

IFIGENIE.

Geen van de vrienden hoedt de stad met zulk een wake.

THOAS.

Gij tuigt van mij hetgeen op u veel beter slaat,
Naardien het gansche land om u verwonderd staat.

IFIGENIE.

Nu sta hier voor de kerk.

THOAS.

Om wat te doen en leeren?

IFIGENIE.

De kerk te zuiveren met goud[1], opdat in 't keeren
Gij haar gereinigd vindt, wanneer de gasten hier
Aankomen.

THOAS.

Wat verricht ik dan naar 's kerks manier?

IFIGENIE.

Gij moet uwe oogen met een zijden sluyer dekken.

THOAS.

Om met geene offerslacht mijne oogen te bevlekken?

IFIGENIE.

En drale ik u te lang?

THOAS.

Hoe treffe ik best de maat?

IFIGENIE.

Het geve u dan niet vreemd[2].

THOAS.

Beschik, wat hier toe staat[3].

IFIGENIE.

Och, of dees zuivering besloeg naar mijn gebeden!

THOAS.

Ik bidde desgelijks hetzelve[4] uit rijpe reden.

IFIGENIE.

Ik zie de gasten nu aanstappen uit het huis,
De jongelingen, en het Heiligdom[5], heel kuisch,
Om dien vervloekten moord door offerslacht te vagen.
Ik zie de fakkels[6] voor de gasten henedragen,
En 'tgeen de loutering van hun en 't kerkbeeld eischt.
'k Gebiê den burger, dat hij voor dees zuivring deist:
Zoo eenige kostrin de hand wil rein bewaren,
Of huwlijk sluiten, of in arbeid gaat van baren,
Vertrekt en wijkt, opdat gij smet ontvangt noch hoon!
O, dochter van Jupijn en dochter van Latoon!
Wassche ik hun doodslag af, en offre hen ter stede
Daar 't voegt, gij zult voortaan, in veiligheid en vrede,
Gerust een zuiver huis bewonen zonder vlek,
En wij gelukkig zijn. Schoon ik nu niet ontdekk'
Het ovrige aan de Goôn, veelkundig en ervaren,
Nog lust mij, o Diaan! dus veel u t' openbaren.

De tweeling van Latone[7]
God Febus, met zijn gouden haar,
Verdient dat elk hem krone,
Om zijn vernuft en harpesnaar.
Diane, schoon van stralen,
Is fiksch op schieten afgerecht,
In Delos' vruchtbre dalen.
De moeder van 't stilstaande en slecht
Bronwater, toen ze scheidde
Van 't eiland, overal befaamd
Door hun geboort, geleidde[8],
Droeg ze op de kruin Parnas genaamd,

[1]Naar een bedorven lezing; verbeter (met Reiske): fakkellicht. — [2]Verwondere u niet. — [3]past, behoort. — [4]Thans: hetzelfde. — [5]Versta: tooi van 't beeld der Godin. — [6]Verg. aant. [1] hiervoren. — [7]Die Jupijn t' eenerdracht Apollo en Diana gebaard had. — [8]Versta: geleidde ze en.

Den Wijngod toegeschreven,
Daar eer de draak[1], een aardsch gedrocht,
Den rug hadde opgeheven,
Vol spikklen van natuur gewrocht.
De muil zag rood en bloedig,
Vol kopre tanden. Zulk een dier
Bewaakt Gods antwoord moedig,
In schaduwe van lauwerier.
O, Febus! gij, nog teder
En huppleude op uw moeders arm,
Schoot dien spelonkdraak neder,
Begost, op 's vreemdelings gekerm,
Den vragende te paayen,
Gezeten op den drievoettroon,
Heel schuw van 't zaad te zaayen
Der logentaal, te koop om loon,
Daar lang Castaalje, in waarde,
Haar water uitgiet klaar en puur,
En 't navelpunt der aarde[2]
U kent voor zijnen nagebuur.
Maar Febus randt in 't ende
Vrouw Themis[3], telg van 't aardrijk, aan,
Verstoot ze in droeve elende
Uit d' antwoordkoorspelonk, die waan
En zinnepoppen baarde,
Ook velen 't aanstaande en 't verleên
En 't voor de hand verklaarde,
Wat in den droom op 't bed verscheen;
Want d' Aarde[4], door 't verspreken
Van 't kroost der bitse nijdigheid[5],
God Febus had versteken,
En hem 's waarzeggers dienst ontzeîd.
De koning[6], snel van voeten,
Streeft naar den troon van God Jupijn,
En klaagt hem, na het groeten,
Hoe hij nu kwam, in armen schijn
Met leêge handen klagen,
En bad hem vierig, 's aardrijks haat
En Delfi's antwoord toch te jagen
Uit Febus' kerke, nu versmaad.
Jupijn begost te lachen,
Naardien de zoon, zoo ras en snel,
Hem kwam om inkomst prachen
En winst voor zijn spelonkkapel.
Hij schudt het hoofd en weigert
Dees bede, schort het droomgenot,
Neemt weg het hooggesteigerd
Bedrog, gedwongen met een slot,
Herstelt dus Febus' waarde,
Beschikt den volken heilig dicht,
In eenen hoop vergaârde[7]
Een ware spellinge, uit het licht
Van zijnen troon daar boven;
Een afscheid waard te loven!

BODE.

O, kosterinnen van altaar en kerk! waarheen
Is koning Thoas, dien wij zoeken, nu getreên?
Sluit op de hofpoort; roept terstond den landsheer buiten!

REI.

Wat 's dit? Zal ik, hetgeen mij niet geboôn is, uiten?

BODE.

Twee knapen, door den raad van Agamemnons kind,
Vervlogen uit dit land te water heel gezwind,
Met eene Grieksche g'lei, die zij ter sluik bevrachtten
Met ons Diana's beeld, hetwelk wij heilig achten.

REI.

Gij zegt hetgeen men nauw gelooft dat kan geschiên.
De koning van dit rijk, dien gij begeert te zien,
Ging haastig uit de kerk.

BODE.

Waar ging hij henestreven?
De vorst moet weten, wat de vreemden hier bedreven.

REI.

Wij weten 't niet; hierom, ga hene, jaag hem na,
En openbaar dit zelf den koning niet te spâ.

BODE.

Ai, zie, hoe trouweloos zijn vrouwen! Zie haar nukken.
Gij zijt handdadigen aan hare lasterstukken.

REI.

Gij raast. Wij krenken ons de vlucht der vreemden niet.

BODE.

Zult gij de hofpoort niet ontsluiten? Wacht u, ziet!

REI.

Niet, eer een tolk ons melde, of nu de koning binnen
Of buiten 't hof ging.

BODE.

Op, sluit op, om tijd te winnen!
Ik zegge nog: sluit op! Hofwachters, gaat terstond
En zegt den koning aan, uit mijnen eigen mond,
Dat hier de bode komt, met onverzierde maren
Van rampen, boodschappen hoe 't heden is gevaren.

THOAS.

Wie raast en klopt dus voor de kerkdeur van Diaan,
En jaagt een doodschrik op het lijf die binnen staan?

BODE.

Dees logenachtigen mij van den tempel dreven,
En zeîden, gij waart uit, en zijt nog hier gebleven.

THOAS.

Wat winst verwachtten zij? wat zochten ze hier door?

BODE.

Dat melde ik u, o vorst! hier na; nu luister, hoor
Wat voor de hand is. Dees gewijde aan onze altaren,
Ifigenië, is uit den lande weggevaren,
Met deze gasten en het kerkbeeld, schoon van straal.
Haar offerlouteren is loutre logentaal.

THOAS.

Wat zegt ge? Van wat wind ter kwader uur gedreven?

BODE.

Geeft u dit vreemd? Zoo bergt ze Orestes en zijn leven.

THOAS.

Wien bergt ze? Tyndars zoon[1], haar broeder? Tyndars zoon?

BODE.

Dien zij Diane toegewijd hadde om te doôn.

THOAS.

O, gruwelstuk! wat naam, wat vloek brengt gij niet mede?

BODE.

Hier denk niet aan, maar hoor, belieft het u, mijn rede
En overweegt de zaak en, La 't verhalen, let
Met welk een troep gij hen op 't spoor volgt en bezet.

THOAS.

Gij raadt me wel. Zij zijn heel diep in zee gestoken,
Opdat ze vluchtende mijn speer en schicht ontweken.

BODE.

Nadat we 't bare strand genaakten, daar Orest
De roofg'lei meerde al stil in 't bochtig strandgewest,
Zoo wenkte ons (die, van u tot wachters meêgezonden,
De gasten hielden wel zorgvuldig vastgebonden)
De koninklijke maagd, dat wij van haar een stuk
Afweken, opdat zij, op haren aanslag tuk,
't Geheime zuivervier ontsteken mocht en branden;
Maar zij hield hare hand geslagen aan de banden
Der vreemdelingen, dat ons in nadenken bracht.
Nog volgden we het spoor der bende naar onz' macht.

---

[1]Den door Apollo gedooden Python. — [2]Gelijk Delfi, naar de Grieksche overlevering, was. — [3]die daar tot dusver orakelde, maar sedert door hem vervangen werd. — [4]Themis' moeder. – [5]Min gelukkig voor: uit nijd over de beleediging harer dochter. — [6]Febus zelf. – [7]Zoo lees ik, met Van Lennep, voor bij een vergaârde.

[1]Eigenlijk kleinzoon, uit Klytemnestra, zijn dochter.

Ten leste, opdat ze scheen wat anders aan te vangen,
Zoo stak ze een keel op, huilde, en zong bedroefde zangen
In 't Grieksch, als die den moord woû spoelen in den vloed.
Na lang stilzitten schoot ons in, of 't nitheemsch bloed, (den.
Van band geslaakt, haar hier mocht moorden, dan[1] ontvlie-
De vrees nochtans, om niet t' aanschouwen 't geen onslieden
Niet vrijstond, hield ons lang vast zitten, stom en stil.
Na 't zitten sloten wij, met een gemeenen wil,
Te stappen derwaart zij bijeen gezeten waren,
Al zou men 't ons verhiên. Daar zien we, reed te varen,
Een Grieksche g'lei, voorzien met riemen, schrap en vlug
Om zee te kiezen, als met vleuglen op den rug
Gehecht, en vijftig met de riem gereed te roeyen,
De gasten achter op, geslaakt van hand en boeyen,
Aan 't sturen met den boom; maar andren winden vast
Het anker voor den boeg. Een ander recht den mast,
Of vliegt de touwen op[2] en redt ze[3], en spant de zeilen,
En laat mevrouw op strand. Wij, ziende deze onheilen
En loze treken van de maagd, bezweken niet,
Noch spaarden arrebeid, noch moeite, noch verdriet.
Wij houden 't hoofdtouw vast, en rukken, eer ze spoeyen.
Met kracht de dollen[4] uit, opdat ze ons niet ontroeyen.
Daar twisten we onderling[5]: „wat spoedt ge uw reis ter zee,
En voert de priesterin en 't heilig kerkbeeld meê?
Waarom verstout ge u een verkochte maagd te rooven?"
Hij[6] antwoordt hun[7]: „Orest vervoert naar Argos' hoven
De lang geschaakte, die men weder hier bekwam,
Zijn zuster, eene telg uit Agamemnons stam."
Wij houden ze[8] evenwel, om dit geweld te weren,
En dwingen ze, om met ons naar u ten hoof te keeren,
Waarop zij schriklijk ons in 't aanzicht randen aan.
Wij trekken geen geweer, noch zijliên ook, maar slaan
Met drooge vuisten[9] toe, en heî de jonglings raken
Ons op de borst en 't hart, dat al de ribben kraken.
Wij, dus geteisterd, vliên de rots op, heel geschend;
De leden, gansch vermoeid, bezwijken in het end.
De mond en tanden bloên en d' oogen en de wangen.
Wij vechten veiliger, daar we op de steenrots hangen,
En smijten steenen; maar de schutters in het schip
Beschieten ons van ver met pijlen op de klip.
Het slingrend schip wordt door de golf naar land gedreven;
Matrozen durven zich te water niet begeven.
Toen komt Orestes fluks neêrstijgen in de zee;
Hij neemt zijn zuster op den arm en schouder meê,
En, langs den valreep steil en schichtig opgevlogen,
Zet haar in 't schip, waarop het beeld[10], uit 's hemels bogen
Omlaag gedaald, begint te spreken op dees wijs:
„O, Grieksche zeeliên! valt aan 't roeyen, elk om prijs,
Dat al het water schuimt. Wij hebben ze. Wij wonnen
Den schoonen buit, waarom men herwaart kwam geronnen,
Tot in d' Euxijnsche zee, door 't schrikkelijk geklots
Der Cyaneesche tegens een geklonke rots."
Zij streven, op dees stem, door 't water dat ze stenen.
Het schip, zoo lang het in de haven is, spoedt henen,
Maar t' elkemaal het uit de bocht des inhams vlug
Zou varen, smeet de golf en barning het terug;
Want bijster onweêr, uit het Zuiden opgesteken,
De vaart belette. Zij, geleerd op alle streken
En buyen, streven vast hier tegens aan met macht.
De koningsdochter valt aan 't bidden met dees klacht:
„Latona's spruit! behoê me, uw tempelpriesterinne,
Dat ik, van dezen grond verlost, Athene winne;
Vergeef me 't schaken van uw Heiligdom[11]; want gij
Bemint uw broeder[1] ook. Gedenk, Godin! dat wij
Ons bloedverwanten meê beminnen naar 't betamen."
Matrozen hooren dit gebed, en roepen t' zamen:
„God wonds[2], ter goeder tijd!" Zij manen op een rij
Elkandren rustig aan, en slaan van wederzij (gert,
De handen aan den riem; doch 't schip, dat voortgang wei-
Komt met den vloed allengs naar strand toe neêrgesteigerd.
Dees springt in zee, om 't schip te zetten van het zand;
Die winden 't anker voor den boeg gemeenerhand.
Men vaardigde mij af, als een der gauwste knapen,
Om u te melden, hoe het ginder staat geschapen.
Men ga dan hene, en haal de boeyen bij der hand;
Bedaart de zee niet, 'k zie dien ganschen hoop gestrand.
De zorg des Zeegods heeft nog Troje niet vergeten;
Want hij, op Pelops' stam en telgen fel gebeten,
Zal Agamemnons zoon den burgeren en u
Met recht nu leevren, en Orestes' zuster, schuw
Van Aulis in het eerste, om 't offer voor de schepen.
Zoo wordt d' ondankbre van de Kerkgodin gegrepen.

REI.

Rampzalige Ifigeen! nu raakt ge t' onbedacht,
Met uwen broêr Orest, nog eens in 's konings macht.

THOAS.

Gij, burgers algelijk van deze ongrieksche kusten!
Welaan, wat sammelt ge, de paarden toe te rusten,
Te rennen strandewaart? Zult gij de Grieksche g'lei
Niet nemen, en met hulp van 't goddelijk geleî,
Dees Goddeloozen, op de vlucht, met kracht aanrannen
De sommigen[3] het schip heenstrevende vermannen,
Te water en te land, met macht van ridderschap.
Om hen te vatten en te slingren, fel en rap,
Van eene steenrotse, of, met eenen paal geslagen
Door 't liebaam hene, zulk een sprong te leeren wagen?
Maar gij, o vrouwen, wel bewust van dit verraad!
'k Wil op zijn tijd u zulk een schendige enveldaad
Verleeren; nu gebiedt de tijd het werk te spoeyen,
Niet stil te zitten, eer de schelmen zeewaart roeyen.

MINERVE.

Waar heen, o koning? Waar vervolgt ge met dien troep
De vluchtelingen? Sta, en hoor Minerve's roep,
En staak dees najacht; staak 't verdagen[4] van uw bende!
Apollo's antwoord stuurde Orestes, vol ellende,
Om zich, bereden[5] van de Razernij, t' ontslaan,
Zijn zuster t' Argos thuis te voeren, zeewaart aan,
En 't heilig outerbeeld op mijnen grond te planten.
Ik zelve ontvouwe u dit. Orest met zijn trouwanten,
Die gij wilt dooden, daar de zeestorm hen bezwaart,
Is van Neptuun, ten dienst van mij, in nood bewaard.
Hij roeit vast door de zee. Orest! hoor mijn geboden.
Gij hoort mijn stem omhoog, al zijt ge ver gevloden.
Aanvaard het kerkbeeld en uw zuster, en wanneer
Gij blij t' Athene komt, gesticht tot Pallas' eer,
Daar legt een plaats gewijd, in d' Attikaansche palen,
Omtrent Karystus' boord, bij 't volk in groene dalen
Geheten Halas; bouw en wij daar eene kerk,
En plant het kerkbeeld van Diane, tot een merk
Van uwe zwarigheên, genoemd Diane in 't Noorden[6],
En ter gedachtenis van 't leed, na 't moedermoorden,
In 't ommezwerven door gansch Griekenland geleên,
Door drift der Vloekgodinne in vlekken en in steên.
Men zal hierna het beeld van Tauren plechtig eeren:
Dan stel een kerkwet in voor die op 't feest verkeeren,
En vieren het ontslaan van uwe moederslacht.
Men prikke met een zwaard een manshals week en zacht,
Dat die zijn bloed late, om de schuldige eer te geven
Aan dees Godin; en gij, o Ifigeen! verheven
Ter kerkkostrinne, zult te Brauron[7] voor Diaan
De tempeltrappen, haar geheiligd, gadeslaan.

---

[1]Versta: en daarna. — [2]Verheter: maakt de touwen los. — [3]trekt ze binnen. — [4]riempennen. — [5]Verbeter: daar vielen woorden, nam. tegen de anderen. – [6]Nam. Orestes. – [7]Versta: ons. – [8]Nam. Ifigenie. [9]ongewapende, eig. niet voor de vuistkamp bereide. – [10]Min juist, lees: en 't beeld; een stem, enz. Niet het beeld toch spreekt bij Euripides, maar eene (bovennatuurlijke) stem, midden uit het schip. — [11]beeld.

[1]Febus Apollo. — [2]God geve 't. — [3]Veronderd voor Sommigen. – [4]oproepen, aanporren. – [5]gekweld, geteisterd. – [6]Als uit Tauren herkomstig. – [7]in Africa.

Als gij begraven legt, dan zal men, naar 's lands zeden,
U nog gedenken, en opdragen zijde kleeden
En sluyers, die de vrouw, in barens last en nood
Gestorven, binnen 't huis ontruimde met haar dood.
'k Bevele u dezen rei Griekinnen, droef aan 't schreyen,
Trouwhartig uit het land te helpen en geleyen;
Dewijl ik u behoede en gij naar wensch, in 't veld
Van Mars[1], met evental van stemmen[2] zijt hersteld;
En o Orest! ik wil voortaan, dat, tot hun voordeel,
Der stemmen evental[3] gedaagden berge in 't oordeel.
O, Agamemnons zoon! voer zuster van dees kust;
En gij, o Thoas! toom uw gramschap in en rust.

THOAS.

Minerve, o Koningin! wie zou den wil der Goden
Niet volgen, nu dit wordt van hooger hand geboden?
Gewis, hij waar niet vroed. Ik wil Orestes dan
Noch zijne zuster niet vervolgen, schoon hij van
't Altaar het kerkbeeld schaakte, en vlood met zijn gezellen.
Het voegt niet, tegens uw vermogen zich te stellen.
Men laat zo varen met ons kerkbeeld naar uw land.
Het werde[4] op uw altaar ter goeder tijd geplant!
'k Wil deze vrouwen in 't gezegend Grieken zenden,
Op uw gebod, en mijn gedaagde ridderbenden
Terugge houden van nitheemschen en hun schip.
Ik loof 'tgeen u gevalt, en rust hier stil en stip;
Want aller Goôn begeerte en d' uwe sta nu boven[5]!

MINERVE.

Matrozen! vaart vrij hene, en voert den lang verschoven
Orestes, braven zoon van Agamemnon, heen
Naar mijn Athene toe. 'k Geleî ze, en wil met een
Mijn zusters Heiligdom voor smette en schandvlek hoeden.
Vaart heen, naar 's Hemels wil en schikking, door de vloe- (den,
En slijt, bevrijd van druk,
Uw dagen met geluk!

REI.

Eerwaardigste onder Goôn en menschen[6]!
Wij volgen, Pallas! naar ons wenschen,
Op Uw gebod. Ik hoorde daar
Een onverwachte blijde maar,
Eerwaardige, overgroote zege.
't Is reên, dat ik dit overwege
Mijn leven lang, en zulk een kans
Bekranse met den lauwerkrans[7].

Op het Verjaren van Agnes Block[8].

Is God oorsprong van het leven,
En het leven, elk gegeven
Uit genade, een zegepand
Van des rijken Scheppers hand:
't Is dan billijk, dat de loten,
Uit dien hoogen stam gesproten,
Hunnen Vader, vroeg en spâ,
Voor dees weldaad en genâ

[1]Versta: den Areopagus te Athene. – [2]bij 'twelk de hare den doorslag gegeven had. — [3]de staking der stemmen. – [4]Thans worde. — [5]Min juist, maar waarschijnlijk opzettelijk voor: „want het lot gaat u en alle Goôn te boven". Een versregel, die echter, in de latere uitgaven, Minerva en niet Thoas in den mond gelegd wordt. – [6]Versta: meestgeëerbiedigde bij G. en m. — [7]Woorden van den Treurspeldichter zelf, in zinspeling op zijn prijs in den schouwspel-wedstrijd. Zie later ook aan 't slot der Feniciaanschen. — [8]29 Oct. 1666. Zij was in 1629 te Emmerik geboren, en 2 Mei 1649 met Vondels neef De Wolf gehuwd. Zie boven, bladz. 50 en 760. Vondel „plag alle weken, vrijdags 's middags" bij haar te eten, en hield dat vol „zoo lang als hij gaan kon: vindende in zijn onderdom nergens grooter vermaak, dan in haar gezelschap en gesprek." (Leven, bladz. 85.)

Uit der harte lof toewijden,
Meest op hun geboortetijden;
Een gebruik, zoo lang geleên,
Bij de Grieken en Hebreên
En Romeinen onderhouden.
Jongelingen volgen d'ouden,
Doch besmet of onbesmet,
Elk naar zijne wijze en wet.
Heidens[1] dwaalden in hun schennis:
Want zij dankten, zonder kennis,
D' Afgoôn, die met geenen schijn[2]
Oorsprong van het leven zijn.
Wijzen loofden 's levens ader,
God alleen, der dingen Vader.
Op dees wijze last ons blij
Nu, op Agnes' jaargetij
En haar zegenrijk verjaren,
Dankbaar 's Hemels eer bewaren.
Heden sluit ze een ronden kring,
Die begrijpt in haren ring
Dertig jaren en nog zeven.
Laat ons dan, van vreugd gedreven,
Roepen met een blijden mond:
„God spaar Agnes lang gezond!"

Op Sinte Agnes' feest[3];

AAN AGNES BLOCK.

Heden laat Ambroos zich hooren
Onder duizend hemelkooren,
Om Sinte Agnes, 't zuiver lam,
Uw genan, uit Roomschen[4] stam,
Met een dubble kroon geheven
Op den troon van 't eeuwig leven.
Het geloof, 'twelk zij belijdt,
In het barnen van den strijd,
Daar zich d' Afgodist bezondigt,
Wordt al 't aardrijk door verkondigd.
Dit getuigt Sint Paulus' blad,
Aan de groote wereldstad
Met zijn eige hand geschreven.
God wil u zijn zegen geven,
Dat Sinte Agnes, rijk van glans,
U onthale in 's hemels trans!

NOAH,

OF

ONDERGANG DER EERSTE WERELD.

TREURSPEL.

1667.

Tantæne animis cœlestibus iræ[5]

DEN WELEDELEN HEERE

JOAN DE WAEL,

HEERE VAN ANKEVEEN.

Indien een treurspel naar de maat van zijnen nadruk[6] groot geacht wordt, zoo zoude Lucifer d' eerste plaats, Adam in Ballingschap de tweede, en Noah of

[1]Versta: Heidenen. — [2]in geenen deele. — [3]21 January. — [4]Romeinschen. — [5]D. i. (Schuilt) zooveel wrok in hemelsche gemoederen? — [6]gewicht.

d' Ondergang der eerste wereld, de derde plaats bekleeden. Lucifer en zijne aanhangelingen vervielen, uit hunnen zaligen staat, in eeuwige ongenade, zonder hoop van verzoeninge; Adam en zijne nakomelingen in de verdoemenisse, met hope van herstellinge, door de belofte des toekomenden Verlossers. De rechtvaardige Noë bleef behonden, toen de gansche wereld, hardnekkig in hare misdaad, kwam te smoren, uitgezonderd boetvaardigen, die, van naberouw getroffen, hunne schuld bekenden, en, door de zuivering van smette in den kerker[1], op den troost en het verschijnen des Verlossers met groot verlangen hoopten. Sint Peter, de Prins der Apostelen en Kristus' stedehouder, stelt Gods rechtvaardigheid ten toon, in den afval der wederspannige Engelen; Sint Paulus in den val van Adam en Adams nakomelingen. Sint Peter gedenkt in beide zijne brieven den wereldvloed, in Noahs tijd; gelijk vóór hem, deszelfs leermeester Jezus Kristus, zijne onverwachte toekomste, ten jongsten dage, gelijkt bij de bedorve eeuw van Noë, toen de menschen bruiloftten en banketteerden, tot dat, Noë in d'arke getreden, de wereldvloed hen al te zamen verdelgde. Syrach hadde Noë voorhene onder de naamhaftige voorvaders gesteld om 's mans volkomenheid en rechtvaardigheid, waarom hij, van boven begenadigd, voor den watervloed beschermd bleef, en de belofte ontving, dat de menschen namaals niet door het water zouden uitgerooid worden. De schrijver aan de Hebreën voert Noë, den bouwheer der arke, onder de geloovigen, in de triomfe des geloofs om. Mozes' onfaalbare historie, al den aardbodem door gespreid[2], bestelde den dichteren, en onder meer anderen Ovidius, stof om den watervloed van Deucalion hier op te bouwen[3]. Josefus[4] gewaagt, hoe d' Armeners den berg, waarop d'ark kwam te rusten, apobaterion of uitgang noemen; daar landzaten, te zijnen tijde, nog het overschot der arke toonden. Hij getuigt, hoe Berosus, een Chaldeeusch historieschrijver, omtrent driehonderd jaren vóór het jaar der verlossinge levende, aanteekent, gelijk meer andere Ongrieksche pennen, den wereldvloed, vóór koning Ninus' tijd bekend. Filo[5] meldt, in Mozes' leven, mede den wereldvloed, gelijk ook Nikolaüs Damascenus. Plutarchus verhaalt uit bekende fabelen, hoe Deucalion (versta hier Noë bij) gedurende den watervloed een duif opschoot, die in de arke wederkeerde en weder uitgelaten achterbleef. De schrijver van de orakelen der Sibyllen verhaalt den watervloed, en het rusten der arke op den berg Ararat, doch t' onrecht in Frygië gesteld. Een overoud verleider[6], Apelles genoemd, leerling van zijnen godloozen meester Marcion, en verwaand genoeg, pogende Mozes' zuivere bladen hierin hunnen luister te benemen, gaf den oudvaderen, inzonderheid Origenes, stof, onder andere punten, te handelen van het begrijp en de maat der arke, kwalijk en averechts bij zulke dwaalgeesten opgevat; maar het windig[7] opgeven van zijne gezochte schijuredenen werd, met pit van gezonde reden, rustig gestuit en te rugge gekaatst. De heilige oudvader Cyrillus stopt den afvalligen Juliaan, het Heidendom pogende in te voeren, Mozes en Kristus als verleiders af te malen, den lastermond, met getuigenissen van Abydeen[8] en Alexander Polyhistor[9] bevestigende, hoe Xisuthrus (versta Noë) zich met dieren en vogelen in d' arke begaf, en uit opgeschote vogelen vernam, dat de watervloed ophiel. Epifanius zegt, dat ze de vrouw van Noö Pyrrha[10] noemden; ook melden Diodoor[1] en Plinius[2] niet duister van dezen watervloed; inzonderheid Luciaan[3], het hoofd der Godslasteraren, die op den naam van Deukalion heel breed gaat weiden, en alle omstandigheden, bij Mozes gemeld, waarneemt, gelijk hij ze zelf uit den mond der Grieken hoorde.

Onaangezien zulk eene overeenstemminge van onfaalbare en geloofwaardige getuigen, vrienden en vijanden, rustten d' Ongodisten nooit (om het wroegen van hun overtuigd geweten te paayen, en gelijk het redenlooze vee, zonder hoop op d' onsterflijkheid, heen te sterven), de heldere waarheid van Profeet Mozes' historie, als een verzierd fabelwerk te wederspreken en beschimpen. D' opperste wijsheid, kennende de bedorvenheid en krankheid der menschen, en de listen en lagen des Satans, die, als een brullende leeuw, hen omringt en poogt te verslinden, zoekt doorgaans in de gewijde bladen elk van het kwaad af te trekken, en tot het goed te brengen, door voorbeelden van straffe en vergeldinge, hechtende aan zijne geboden en verboden, beloften en dreigementen. Zoo kan het dan niet anders dan stichtzaam geschat worden, voorbeelden van Gods rechtvaardige oordeelen, ten nutten spiegel der aanschouweren, openbaar ten toon te stellen, om 't een en 't ander uit te werken. Op dit betrouwen voere ik dit werk, hoedanig het zij, ten treurtooneele, onder de schaduwe van uwen naam en titel, hopende, dat het bij uwe heusehheid ten goede zal geduid worden, en ik blijven

Uw weled. ootmoedige dienaar

J. V. VONDEL.

[1]Versta: het Vagevuur. — [2]Naar de verouderde voorstelling, die alle oude geschiedkennis op den Bijbel grondde. — [3]Zie later in zijn Herscheppingen, I. — [4]De Joodsche geschiedschrijver Flavius van dien naam. — [5]Filo Judæus, de Joodsche geloofsbespiegelaar. — [6]Versta: kettersche dwaalgeest. — [7]Anders winderig, opgeblazen. — [8]Palæfestus van Abydos, Aristoteles' leerling. — [9]Grieksch veelweter uit den Romeinschen tijd. — [10]Op denzelfden grond natuurlijk als Noach zelf Deukalion.

INHOUD.

Adam, eerste aartsvader, en stam der geslachten, spreidde zich uit in twee takken, Kaïn en Seth. Deze, in hunne telgen aanwinnende, bouwden de wereld. De zonen van Seth, bekoord door de schoonheid en bevalligheid van Kaïns dochteren, traden met haar in beddegenootschap, teelden eenen aard[4] van reuzen en geweldenaren, en vervielen, door deze ongelijke vermenginge, tot allerhande godeloosheid en boosheid, verlieten den heiligen wandel van Seth, Enoch, Henoch, en offeranden en altaren, bedreven overspel en bloedschande, misbruikten zusters en moeders, en nog erger, zonder onderscheid, verdronkten onschuldigen door geweld en wapens, en mestten zich met bloed en roof der nageburen, Aartsvader Noë, Lamechs zoon, het eenig voorbeeld van godvruchtigheid en boetgezant, kantte zich met leeraren en dreigementen vergeefs hier tegens. Toen der menschen boosheid de lankmoedigheid des Allerhoogsten hardnekkig misbruikte, en het ten leste Gode verdroot, bouwde Noë, door last van hooger hand, eene ark, vergaderde hierin viervoetige dieren en vogels, van elk slag bij paren, en begaf zich endelijk, met zijne echtgenoote, drie zonen, en hunne vrouwen, in dit gebouw, van God achter hem toegesloten; waarop de wereldvloed, door het opbersten des grooten afgronds en d' opgezette sluizen des hemels, en gedurigen slagregen, veertig etmaal aangroeyende, zich vijftien ellen boven alle bergen verhief, en menschen en dieren teffens verdelgde.

Het tooneel is voor Reuzenburg, aan den voet van Kaukazus en den hoek van het cederbosch, in 't gezicht van Noahs timmerwerf. Het treurspel begint vóór den opgang, en endigt met den ondergang der zonne.

[1]Diodorus Van Sicilië. — [2]de Oude, de bekende Romeinsche natuurkenner. — [3]De geestige Grieksche schrijver uit later tijd. — [4]soort.

PERSONAGIËN.

APOLLION, de koning des Afgronds.
NOË, de boetgezant, de houwheer der arke.
REI VAN ENGELEWACHT.
DE BOUWMEESTER DER ARKE.
ACHIMAN, de grootvorst van het Oosten.
HOFMEESTER, } amptenaars van Achiman.
AARTSHERDER, }
URANIA, de grootvorstin van het Oosten.
JOFFERS,
CHAM, }
SEM, } Noahs drie zonen.
JAFET, }
URIËL, gerechtsengel.

Noah.

EERSTE BEDRIJF.

APOLLION.

Hier steigre ik, koning van den nacht, Apollion,
Uit 's aardrijks navel, eer d' in arbeid gaande zon,
Het daglicht barende, uit de kim kome opgestegen.
Mijn stinkende adem is alreê den Hemel tegen,
Die, schuw van Helschen stank, de starren trekt omhoog,
Dewijl mijn zwavelkeel den starrelichten boog,
Met smook bezwalkende, berooft van zijnen luister.
Mijn blikken branden, als twee kolen, in het duister
En dikke duisternis, met eenen rooden gloed.
De pekstok blaakt, en stut[1] mijn twijfelenden voet,
Waar ik den grond betreê. Het gras en bloemen kwijnen,
En 't ongedierte vlucht naar wouden en woestijnen.
Daar rijst het vlotgevaarte, op Noahs timmerwerf,
Na honderd jaren tijds volbouwd, om in 't bederf
Des menschdoms eenen man en zijn gezin te bergen;
Rechtschape stof, om onze almogendheid te tergen!
Waartoe getoefd? Vaar voort! wat houdt ge langer stand?
Steek met dien pekstok fluks dat zeegeweld in brand.
Vaar voort, mijn Helsche stoet! Steek aan; gij kunt niet do-
Laat branden voor den wind, en warm u hij de kolen (len.
Van 't cedren[2] balkwerk. Is de worm voor 't hout vervaard,
Verrot het in geen lucht, de gloênde pekstok spaart
Geen cedre planken, dicht en hecht met werk gedreven,
Het pek en werk zal vier en vlamme voedsel geven.
Al 't heer des Afgronds met ontvouwe krijgsbanier
Wil dansen, klauw aan klauw, op zulk een zegevier;
En Noë, Lamechs zoon, die 't water woude ontvluchten
Op dezen vlotbalk, zal bedrukt en troostloos zuchten,
Als d' arbeid van eene eeuw gezwind tot asch verteert.
Maar deze hoop is wind. Een wacht van geesten keert
Den stokebrand van 't vlot, dat anders, lang verbarrend,
D' opgaande vlam voorwind zou drijven naar 't gestarrent.
Verdoemde spoken! helpt ons raden; zet u kant[3]!
Hier rijst het cederbosch, tot onzen dienst geplant;
Gij kunt hier in 't verschiet van 't bosch 't gevaart zien stei-
En zoo veel velds beslaan. De cederboomen weigren (gren,
Ons geene schaduwen, in 't opgaan van den dag,
Om stil te schuilen. Wat de schaduwe vermag,
Dat leerde u Adams hof, daar draak en duizend spoken
En grijnzen van de Hel zich legerden en doken,
Tot dat hun aanslag wierd zeeghaftig uitgevoerd;
Een oorlogszege, die den aardboôm nog beroert.
De zestien eeuwen en nog zesenvijftig jaren
Zijn sedert, roemt vrij, niet onvruchtbaar heengevaren;
En nu verwacht de dag den inbreuk van veel wee,
Die 't aardrijk zetten zal in eene bare zee.
D' Aartsvader staat gereed, met zijnen baard vol staatsie
Den boezem dekkende, de jongste predikaatsie
Te sluiten. Houdt u stil in 't ronde hier omtrent
En past, uit éénen mond, zijn schriklijk dreigement
Zoo na te bauwen met een boschgalm, dat de watren
En bosch en berg en dal eens lachen, dat ze schatren,
Beschimpen 's mans gejank en rouwklacht en geween
En tranen, bigglende langs kin en boezem heen.
Door vrouwelist werd eerst de man in 't net getogen;
Men hezige dees kunne, en legre zich in d' oogen
Van Kaïns dochtren, en beschiete uit haar gezicht
Het hart der Reuzen. Schoon het voor geen wapen zwicht,
Nog moet de Grootvorst zelf voor 't joffrentimmer[1] buigen,
En heur naar d' oogen zien. Wij hoeven geen getuigen
Te zoeken; d' uitkomst heeft doorgaans[2] genoeg geleerd,
Hoe wellust over al[3] de wereld triomfeert.
Zij plantte haren stoel op Reuzenburg, gehouwen
Uit klaren marmersteen, in Kaukasus' landouwen;
Want sedert 's Hemels wraak den eersten Vader dreef
Uit Eden, met een zwaard van bliksemstralen, bleef
Dees wereld ongeschend van uitgebraakte vloeken. (ken,
Hier vindt de snoeplust al wat 's menschen lust loopt zoe-
Lusthoven, beemden, beek en bronnen in het rond.
De vruchten druppen van de takken in den mond,
En smilten op de tong. De vogels kwinkeleeren.
Het dansen, spelen, het gedurig banketteeren
En bruiloften gaat hier het gansche jaar in zwang.
Men bindt de zielen aan geen wetten en bedwang
Van Enochs voorbeeld, of geboden en verboden;
De blijschap kort den tijd. Godinnen scheppen Goden.
Een Reuzenafkomst trotst het Hemelsche gezag.
Al wat ze met den hoog en 't zwaard bereiken mag,
Dat 's recht. Het wapenrecht schept braven en landsheeren
De Grootvorst van het Oost, met geen geweld te keeren,
Achiman, Enaks zoon, de wereld door gevreesd,
Besloot op dezen dag hier 't jaargetijdig feest
Der Grootvorstinne met een staatsie in te kleeden
Van d' allermachtigsten, in dienst van 't hof getreden.
Hier zal niet mangelen[4] aan pracht en overdaad:
De Ganges, Indusstroom, de Tiger en de Eufraat,
Gedwongen, moeten hem voor hunnen leenheer kennen.
De vogel fenix eert, met schitterende pennen,
De kroon van Oosten-rijk[5], geheiligd aan dit hoofd,
Om welks baldadigheid te voên al 't aardrijk slooft,
En met geboge knién schenkagiën komt vereeren.
Maar ginder wil de zon de schemering braveeren,
En opgaan; laat ons, eer haar fakkel uit de kim
Den aardboôm toelichte, ons verbergen in de schim[6]
Van 't hooge bosch. Hier komt d' aartsvader aangetreden
Met zijnen krommen staf, om tranen en gebeden
Te storten. Duiken we in dien schuilhoek voor den dag,
En luistert, achter mij, naar 's grijzaards weegeklag.

NOË.

Daar komt het morgenlicht gevaren,
Als een heront, uit Gods paleis,
Om 't menschdom voor de leste reis
Te wekken, of hen God woû sparen.
Zij leggen, in den eersten droom
En slaap, tot over 't hoofd verzopen;
Hoe kunnen ze op genade hopen,
Zoo 't hart blijft hollen zonder toom!
Zij luisteren naar geen vermanen,
In wrevelmoedigheid te trotsch,
En, harder dan eene ijzre rots,
Nog nooit vermurwd door mijne tranen.
Genade, o vader! kan 't geschiên,
Geef uitstel; of ze zich berieden,

[1]Juister: richt, daar een pekstok geen staf is. — [2]cederhouten, dat, naar de overlevering, geen worm noch bederf toeliet. — [3]Anders schrap.

[1]Versta: 't vrouwelijk geslacht. — [2]steeds. — [3]heel. — [4]niets ontbreken. — [5]Versta: het rijk des Oostens van genoemden Achiman. — [6]schaduw.

Om dien gedreigden vloek t' ontvlieden,
En naar hun hielen om te zien!
Het water rijst allengs van onder
Ten grond uit, in zoo menig dal,
Een voorboô van den waterval,
Gereed te volgen op den donder.
Het dreigen stapt vooruit; dan kraakt
De slag het bekkeneel van boven,
Dat geen waarschouwing wil gelooven,
Eer d' Allerhoogste 't onweêr slaakt[1].
De boosheid is in top gewassen
Met 's menschdoms aauwas, dag en nacht.
Hier wil de Grootvorst d' Oppermacht
En haren hoogen troon verbassen.
Ik vinde langer stof noch reên,
Om Gods lankmoedigheid te rekken
En 's menschen gruwzaamheên te dekken,
Die schreyen door de wolken heen.
Dit lichaam schijnt een dor geraamte,
Gekrenkt van vasten en verdriet;
De Hemel hoort mijn voorbeê niet,
Ik sla mijne oogen neêr van schaamte.
Genade, o oorsprong van genâ!
Vergeef ons toch dit langzaam bouwen,
Of U het opzet mocht berouwen,
Al komt boetveerdigheid zoo spâ.
Gedenk, hoe 's volks natuur den zegen
In hunnen grootvaâr[2] eerst verloor,
En, door zijn misdaad van uw spoor
Gedwaald, dien zielkrak heeft gekregen.
Verhoor de voorbeê van uw knecht:
Genade, o vader! en geen recht.

REI VAN ENGELEWACHT.

Ie ZANG.

Wij schaduwen, met goude pennen[3],
De treden van
Dien vromen man,
Gewaardigd God alleen te kennen;
Terwijl alle andren, van dit licht
Versteken, dwalen
In duistre dalen,
En slaan, als dieren, hun gezicht
Van God op tijdelijke dingen,
Die snel vergaan.
Beneên de maan,
Den spiegel der veranderingen.
Verbasterden van 's levens struik!
Waar vindt men 's levens recht gebruik?

Ie TEGENZANG.

In éénen is dit goed gebleven,
Al 't overschot
Gedwaald van God
En 't heilig voorbeeld, hun gegeven.
Wat leeft, helt over tot het kwaad.
Schoon Eve, in 't Ooste,
Zich zelve troostte
In Seth, nog groeide Kaïns zaad;
En Henoch zag den sleep der kindren,
Al 't aardrijk door,
Het heilig spoor
Verlaten, en de deugd vermindren.
Dat viel hem bitter, als de dood;
Hij klaagde God omhoog zijn nood.

IIe ZANG.

„Wat baat," sprak hij, „uw beeld[4] de reden,
Zoo lang uw beeld
Van reên verscheelt,
En dat geschenk niet wil besteeden?
Ik leerare elk; wie hoort naar mij?
Elk leeft ontuchtig
En ongodvruchtig;
Mijn leering schijnt een razernij.
Zij schimpen met uwe offereere
En offervier.
Wat blijve ik hier?
'k Hoor smaad, waar ik me wende en keere!
Indien mijn wandel u behaag,
Verlos me, o vader! van dees plaag."

IIe TEGENZANG.

De Vader ziet op Henochs klagen
Uit 's Hemels troon.
Wij, 's Hemels boôn,
Verschijnen hem terstond, en dragen
Dien trouwen dienaar, God ten prijs,
Als op een wagen,
Door wind en vlagen,
In 't eenwig bloeyend Paradijs;
Daar sluimert d' aangevochten veilig,
Tot dat hij weêr
Ontwake, en keer'
Verzelschapt met een grooten heilig.
Nu slaan we aartsvader Noë gâ.
Hij volgt in 't leerampt Henoch na.

TOEZANG.

Aartsvader Henoch! van beneden
Omhoog gevoerd, gij zet uw treden
Op rozen in dien rozengaard
Van rust, daar u geen last bezwaart.
De wereld haat Gods uitgekoornen.
Hier treedt godvruchtigheid op doornen
En distels, dat de voeten bloên.
Het ruischen van de watervloên
Getuigt alreê, hoe duizend stroomen
Van onder opgeborreld komen;
De voeten worden nat en vlot; —
En luistert niemand nog naar God!

TWEEDE BEDRIJF.

BOUWMEESTER, ACHIMAN.

BOUWMEESTER.

Achiman! grootvorst, op het rijkste begenadigd
Van Vrouw nature, en die uw heerschappij verdadigt
Met wapenen, daar staat mijn werk in top volbouwd:
De leste nagel is geklonken aan het hout.
Indien de hoogste macht uw reuzekracht wil temmen
Door eenen watervloed, bereî u om te zwemmen
Of een geheele zee te drinken; want gij hoort,
Hoe 's Hemels almacht op het aardrijk is gestoord[1].

ACHIMAN.

Bouwmeester van 't gebouw, waaraan veel jaren zweetten,
Hoe groot is 't van begrijp, met uwe maat gemeten?

BOUWMEESTER.

Driehonderd ellen lang, en dertig ellen wijd,
En vijftig hoog. De deur, waardoor men binnen schrijdt,
Staat midden in de zij, de venster boven. Binnen
Valt ruimte, om daar verblijf en ook gerijf te vinnen:
Drie zolderingen, één omhoog en één omlaag
En één in 't midden, om t' ontschuilen zulk een plaag.

ACHIMAN.

Gij hebt, naar uw vernuft, dit dus bekwaam geoordeeld?

BOUWMEESTER.

In 't bouwen volgde ik stip des ouden Vaders[2] voorbeeld,

[1] losla a t. — [2] Ad a m. — [3] dekken met g. vleugels. —
[4] Versta: den mensch, als naar Gods beeld geschapen.

[1] Thans v e r s t o o r d. — [2] Versta: des aartsvaders Noach.

Een teekening, waarin men niets bestraffen kan.
ACHIMAN.
En hoe behaagde uw werk in 't end den ouden man?
BOUWMEESTER.
Volkomen; want hij heeft dien arbeid rijk vergouden,
En zoo veel schimps geleên, terwijl mijn knechten bouwden.
ACHIMAN.
Verdroegt ge met geduld dien dagelijkschen hoon?
BOUWMEESTER.
Wij kreunden 't ons niet eens, en wrochten slechts om loon.
ACHIMAN.
Wie wil hij bergen voor der watren ongenade?
BOUWMEESTER.
Gedierte en vogel, van elk slag de wedergade
En gade, opdat ze weêr aantelen op haar tijd;
Wij zien ze alreê gescheept en voor gevaar bevrijd.
Ik zag mij zelven blind, toen ze alle in orde t' zamen
Bij paren herwaart aan, gelijk gedagvaard, kwamen
Uit vier gewesten. Dit heeft zeven dagen lang
Geduurd. Nu rusten ze in 't volbouwde slotbedwang.
Hij schaft ze nooddruft, naar den eisch, en spijs en voeder,
En drank en onderbond, gelijk een trouw behoeder;
Want eer ze aankwamen, uit gebergte, bosch, en veld,
Had zijn voorzienigheid dien voorraad al besteld.
ACHIMAN.
Verneemt men geenen strijd van duiven, raven, gieren,
Van leeuwen, luiperden, en tamme en wilde dieren,
En ongelijken aard, beschaduwd van een dak?
Gedoogt de wolf het lam? En zit de tijger mak?
BOUWMEESTER.
Der dieren koning, die de wonden plag te vullen
Met eislijkheên, weet hier van briesen noch van brullen;
De draken nemen geen venijn op hunne tong.
De slangen sluimeren, gekrunkeld in een wrong.
Indien de beer besta te grimmen en te gillen,
D' Oudvader weet hem fluks met een gezicht te stillen.
'k Begrijp niet door wat kracht, in dit henauwde kot,
De wreedheid staat verhaasd, en hoe een mans gebod
Deze onvernuftige en verslindende naturen,
Alleen met eenen wenk gebreideld, kan besturen.
ACHIMAN.
Hoe draagt zich Lamechs zoon in wandel, spijze, en dracht?
BOUWMEESTER.
Gestreng, en elk ten schimp. De gansche wereld lacht,
Wanneer hij met een kleed van kemelshaar, geslagen
Om 't lichaam, henestapt, door koude en regenvlagen;
De zonen vlochten hem van biezen een matras,
Om 's nachts te rusten of te waken op zijn pas,
In een spelonke, daar de gade om zeven dagen
Haar weêrgade eens genaakt, en nog op 's mans behagen.
Zoodra de wakkre haan den midnacht innekraait,
De zon van 't Noorden naar de Zuidas 't aanzicht draait,
Verrijst de vader, schuw van 's levens tijd te korten
Met slapen, om voor God zijn nachtgebeên te storten,
Voor ons te bidden, en te lozen zucht op zucht.
Men zag hem menigmaal ophangen in de lucht
Van d' aarde, uit ijver diep verrukt in zijn gedachten
En eenen glans om 't hoofd, gemat van jammerklachten,
Om d' onbekeerzaamheid der menschen, jaren lang
Gewaarschuwd voor den baast aanstaanden ondergang
Van al wat adem schept, hetwelk zij traag gelooven.
ACHIMAN.
Onnoozle droefheid! kwam het hartewee dan boven?
BOUWMEESTER.
Al wat den ouden man, gelijk een molensteen,
Op 't hart legt, jammert hij, in 't barnen der gebeên,
Met zilte tranen uit, die langs de kaken rollen;
Dan ziet men d' oogen rood bekreten en gezwollen,
Een groef van tranen doorgelekt op elke wang,
Het aanzicht, in een kreuk van rouwe, bleek en bang
Bestorven, en te vroeg gerimpeld en gebroken.
De wimbrauw hangt op 't oog, verslapt en traag geloken
Ten slaap, en 't vasten put al 's lichaams krachten uit.
ACHIMAN.
De bouwheer openbaarde u 't opperste besluit?
BOUWMEESTER.
Gedurig, en bleef ons nooit les en leering schuldig.
Bij wijlen wrong hij beî de handen ongeduldig,
En strooide troosteloos zijn klachten in den wind,
De rotsen bauwden 't na en galmden: zijt ge blind,
Verstokt, versteend? Waakt op; de vloed wil u verrassen,
Verlaat u op geen kracht, noch zwaard, noch harrenassen.
Bij wijlen greep hij zelf een hamer in de hand,
En dreef den arbeid aan, niet anders of al 't land
Tot aan den hals verzonk. Wij lieten hem betijen,
En gaven nooit geloof aan zulke razernijen.
ACHIMAN.
Men mocht gelooven, dat het aan de zinnen schort;
Hij suft van ouderdom en zwakheid, en verkort
Het leven met vergeefs te huilen en misbaren.
BOUWMEESTER.
Dees strenge telt een rij van zeswerf honderd jaren,
En woû nooit luisteren naar 't vleyen van gemak,
Terwijl hij 't lichaam temt, en, schuw van huis en dak,
Blootshoofds en barevoets, met moedernaakte beenen,
In ope lucht, langs 't veld, door slijk en scherpe steenen
De rauwe voeten kwetst, in 't waschbad nooit gestoofd.
Bij wijlen slaat hij eens een schapevacht om hoofd
En schouders, daar de schaar, gezeten om te hooren,
Geduld neemt; maar zoodra het dreigement van tooren
En straffe en watervloed, gelijk een donderstem,
Uitbuldert, schieten ze op, en vluchten weg van hem,
Als een die raaskalt, of, van razernij bezeten,
Veel nutter laag geboeid aan een metale keten.
ACHIMAN.
Hoe dragen zich de zoons en zijne gemalin?
BOUWMEESTER.
De vaderlijke zorg bewaart het huisgezin
In tucht en zedigheid. Zij, volgzaam en gebogen,
Zien hunnen vader met eerbiedigheid naar d' oogen,
En scheppen leerzaam hem de spreuken uit den mond;
Gelijk de honigbij, omvliegende in het rond,
Den honigdauw, op tijm gedropen, weet te zuigen.
ACHIMAN.
Men roept nochtans, dat Cham te noode zich wil buigen,
Om 't juk van onderwijs te dragen, zoo 't betaamt.
BOUWMEESTER.
Hij volgt zijn vaders les gehoorzaam, doch gepraamd,
En houdt zich bij één vrouw alleen en onbesproken.
Maar Kaïn Abels moord zoo zuur niet opgebroken,
Dees wrevlige aard mocht ook door eenen broederwrok
Uitspatten, en de broêrs voorthelpen[1] met een stok
Of steen of moordpriem; maar dees strenge leert dien krieg-
En bijster-barschen zich aan Kaïns onrust spieglen. (len[2]
Aan Sem en Jafet ziet de vader zijnen wensch.
ACHIMAN.
Zij nemen 't hier te nauw, of wij te ruim. Een mensch,
Een eenig man verwijt alle andre hun gebreken.
BOUWMEESTER.
De boetgezant brengt net[3] zijn wandel en zijn preêken
Gestadig overeen, en wordt geen ijvren moê.
ACHIMAN.
Zoo komt de titel van rechtvaardig éénen toe,
En niemand meer. Wat raad? Hoe staat ons dit te lijden?
BOUWMEESTER.
Verstoor[4] u niet: één man verandert geene tijden,
Noch stelt de wetten aan geweldigen als gij,
Gesteigerd door uw kracht in top van heerschappij.
ACHIMAN.
Een eenig hoofd ontrust veel duizend onderdanen.

---

[1]uit den weg ruimen. — [2]kreeglen, wreevligen. — [3]stipt. — [4]verontrust.

BOUWMEESTER.
Hij schreit zijne oogen uit, en smilt vergeefs in tranen.
ACHIMAN.
Hij dreigt het gansche land te zetten in een zee.
BOUWMEESTER.
Hij dreigt, en 't roestig zwaard wil langzaam uit de scheê.
ACHIMAN.
Een, onder schijn van dwaas, kon op zijn luimen leggen,
En naar regeering staan. Wat valt er op te zeggen?
BOUWMEESTER.
Dit staat te duchten, zoo de leeraar aanhang wint;
Nu strooit dees[1] leeringen, van niemand ooit bemind.
Hij looft verstorvenheid[2] en eigen wil te haten.
Alle oogen kijken uit naar wellusten en staten
En rijkdommen, behaald door loosheid of geweld,
Het lekker lokaas, daar elks oor naar overhelt.
Zoo kan dees strenge leer geen menigten bekoren.
ACHIMAN.
Ik hiel me doorgaans schuw, dat prevelen te hooren;
Doch nu hij 't leerampt dreigt te schorten uit verdriet,
Laat ons eens luistren, het behage 't oor of niet.
BOUWMEESTER.
Daar treên de zoons vooruit met kopere bazuinen;
D' inwoonders schieten toe, uit vestingen en tuinen
En hofsteên, vlek en slot, op luid bazuingeschal,
Belust te hooren, hoe hij afscheid nemen zal.
De vader volgt de zoons, en zoekt zich t' ondersteunen
Met eene sparre, daar zijne armen zacht aan leunen,
Ten cederbossche uit, op twee boomen[3]. Hij staat stil,
En wenkt elk met de hand, als een die spreken wil;
De zedige egâ zet zich neder, voor zijn voeten,
Met drie schoondochtren. Hij begint het volk te groeten.

NOË, ACHIMAN, HOFMEESTER.

NOË.

Hoort toe, gij volken! zoo voorspelling bij u geldt:
'k Heb, honderd jaren lang, den jongsten dag gespeld,
Doch ijdel en vergeefs; nu is de dag geboren,
Die, met den ondergang der zonne, u dreigt te smoren
In eenen eeuwigen, verdoemden, duistren nacht,
Een nacht, die schemerlicht noch morgenstond verwacht.
Gij zult, na dezen dag, mijn aanzicht niet aanschouwen.
Dit stom gevaarte heeft gedurig, onder 't houwen,
U toegeroepen: schrikt voor 't bruisende element,
Dat u bestormen komt, en strand noch palen kent.
Maar Gods lankmoedigheid, misbruikt al t' onboetvaardig,
Na zooveel uitstels, acht u geen genade waardig,
Die, van verwatenheid en wrevel overtuigd,
U, onder 't hoog gebod, door geen waarschuwing buigt,
Ja, voortvaart tot daar 't kwaad uit onmacht voortgang weigert.
Uw lasterstukken staan nu kuin[4] in top gesteigerd,
Gereed te storten van het overwichtig steil.
Gij stort alreê. Hier is geen hoop van eenig heil!
Ik wil den oorsprong der ellende kort outvouwen:
Te renkeloos verhangt ge uw ziel aan schoone vrouwen,
Aan Kaïns dochters. Al 't godvruchtig zaad van Seth,
Ontaard van God, verlaat der vadren stijl en wet,
Vermengt zich met de stam van Kaïn, nooit boetvaardig.
Uit dit vermengen spruit een afkomst, die boosaardig
Een pest en vlegel strekt van 't menschelijk geslacht,
Een afkomst, die noch wet, noch recht, noch regel acht,
Geen andre Godheid kent dan 't zwaard, op zij gehangen;
Een Godheid, nimmermeer afkeerig van ontvangen,
En vrek[5] in 't zegenen. 't Geweld, een afgodin,
Geeft wellust, eer, en staat, en sleept den rijkdom in.

[1]deze man. — [2]zelfverzaking. — [3]Versta een dwarshout tusschen twee anderen. — [4]koen (vergelijk 't Hoogd. kühn). — [5]karig (hier dus in zijn oorspronkelijken aard van bijv. n.w.).

Zij kan de harten der geweldigen veroovren,
En in haar zachten schoot hunne oogen zulks[1] betoovren,
Dat zij verblind niet zien 't genakende ongeluk,
Begravende alle vreugd in eenen poel van druk.
O, overdwaalschen, van dien tuimelgeest bezeten!
'k Heb mijne keel lang heesch, mijne oogen blind gekreten,
Veel tijd verloren, niet gewonnen. Och, och, och!
Laat ge u bekoren van blanketsel en bedrog,
Een schoonheid, haast verwelkt! Geen roos verwelkte ooit
Wat koestert ge in uw bedde en boezem? Och! een adder,
Een giftige adder, die u 't hart afsteken zal.
Dat vleyen staat u op een eeuwig ongeval!
Wondt gij u spiegelen, geen voorbeeld toont u nader,
Dan 't heilloos voorbeeld van den allereersten vader,
Wat eene vrouw vermag. De snoeplust van een vrouw
Ging boven God en al. Een endloos naberouw
Trad, na een mondvol saps, de misdaad op de hielen,
Toen zij, ten lusthove uit, in 's Hemels ban[2] vervielen,
Met al hunne afkomste, aas van d' onverzoenbre dood.
De rampen spreidden zich rondom de wereldkloot;
Alle elmenten, met de vloeken aangespannen,
Bestormden Adams zaad gedurig. Dat leert mannen
Zich onderworpen der jonkvrouwen zinlijkheid!
Waakt op, verlaat ze, eer gij de smet vergeefs beschreit!
Haar vriendschap staat u dier. Verlaat uw bedgenooten,
Eer 's hemels grimmigheid, van boven uitgegoten,
U t' zamen dompele in een grondeloos bederf;
Het water schokt alreê den bodem van dees werf.
ACHIMAN.
Hoe, vader! heet ge ons voor een schoonheid d' oogen luiken?
Natuur schiep niet[3] vergeefs: zij leerde een vrouw gebruiken.
NOË.
God schiep een eenige, en verloofde ze aan den man.
Van Adam af tot Seth bestond het echtgespan
Alleen bij twee, zoo lang Godvruchtigheid, in waarde,
Van 't heilig voorbeeld der voorondren niet veraarde,
Hun onderwijs, gelijk een wet in 't hart gesneên,
Gevolgd wierd, en het licht, dat uit den Hemel scheen,
Alle aardsche duisternis verdreef uit zuivre zielen;
Maar toen de jongen door bekoringen vervielen
Van d' oude zeden, wies 't getal der vrouwen aan.
Wat gruwlen durf men nu niet denken en bestaan!
Kan God dees boosheid, koel aanschouwende, gehengen,
Dat moeders, dochters, ende zusters zich vermengen,
De vaders, zoons en broêrs, te toomen noch verbiên[4],
Als dieren, los van band, geen schennissen ontzien,
Geen bloedschande, overspel, noch bijstre lasterstukken?
Dit kon den oorsprong der genade zoo verrukken
Van zijn nature, dat hij zwoer, vol naberouw
Om 't scheppen van den mensch, veraard van God en trouw,
Door eenen watervloed al 't menschdom weg te spoelen.
Gaat hene, zoekt nu troost en hulp bij schoone boelen,
Een kranken toeverlaat, in zulk een watersnood!
Eén schrede is tusschen u en d' onontvluchtbre dood.
ACHIMAN.
Men zegt, hoe geesten, die omhoog op wolken treden,
Bekoord door schoonheên, zich vermengden hier beneden
Met keur van maagden, 't welk een kroost te voorschijn brocht,
Waarin men levend twee naturen zag verknocht,
Gemengd van geest en mensch, uit zulk een paar gesproten.
Verslingren geesten zelfs op aardsche bedgenooten,
Vergeef den Grootvorst dan dees dertle vrouwezucht!
NOË.
Verwijfden poogden door dit lasterlijk gerucht
Hunne ongebondenheên, te schendig om te noemen,
Met eenen schoonen glimp te dekken en verbloemen;
Doch geen gezonde reên, geen wijs vernuft gehengt,
Dat zich d' onsterflijkheid met sterflijkheên vermengt.
Laat dees gedichtsels, die de geilheid voên, dan varen.

[1]zoozeer. — [2]ban-straf, verbanning — [3]niets.
[4]Versta: toomeloos en onverbiddelijk.

ACHIMAN.
Gelukkig leven ze, die 't eêlste van hun jaren
Besteên in wellust, eer 't hun d' ouderdom benijdt.
NOË.
Gelukkig leven ze, die zuiver 's levens tijd
Besteden God ter eere, in 't bloeyendst van hun leven.
ACHIMAN.
't Gebruik van 't leven is den mensch gemeen[1] gegeven
Met stomme dieren. Het verdwijnt, gelijk een rook.
Men zag nooit iemand, die voor 't licht zijne oogen look,
Verrijzen uit het graf. Geen mensch verstaat te voren
Met kennisse, eer hij van een vrouwe wordt geboren,
Zijn levens oorsprong, en vaart heue met een zucht.
De geest verdwijnt, gelijk een damp, in dunne lucht,
Gelijk een schaduwe, als de zon begint te dalen,
En kan den adem, na dien doodsnik, niet herhalen.
Het staat eens vast gesteld, dat niemand wederkeert.
NOË.
Och, Seth! och, Enoch! hoort; hoor, Henoch! wat men leert.
Die pijlen komen uit den koker van verbasterd,
Verwilderd Reuzenzaad,'twelk'sHoogsten naam verlastert.
Houdt u gewaarschuwd, eens voor eenwig, dat ge scheidt
Van 't heilloos vrouwendom, 'twelk mannen lagen leît,
Verblind door wellusten, en stijft in alle boosheid,
Of wacht vergeldingen naar uwe Godeloosheid!
De roê, die langzaam komt, wil met te feller slag
Uw staatsie treffen! Waakt. Beraadt u, eer de dag,
De leste dag van boete ontschoten[2], 's Hemels plagen
Deze eeuw, verzwerende rechtvaardigen te dragen,
Al teffens domplen[3] in de grootste jammernis,
Die met geen tranen noch berouw te boeten is.
ACHIMAN.
Het luste ons, 's levens tijd, nu tijdig en voorhanden,
Te bezigen, ontbloeid van tucht en strenge handen;
Het luste ons deze leên, nu jeugdig en gezond,
Te bezigen, en niet, geprangd door nauw verbond,
Zwaarmoedig, hangends hoofds, te jammeren, te treuren.
Schenkt wijn, brengt balsem, juicht! het mag ons nu gebeu-
Vlecht rozekransen; zet op elke knie een bruid, (ren.
Eer 's levens tijd verloop', de dood den draaiboom sluit'.
Belieft het vader, hij mag spelen, daar wij dansen;
Een jeugdig hart verzuim' noch feest noch bruiloftskansen.
NOË.
Een schoone vrouw is geil en trotsch en trouweloos;
Haar afkomst volgt den aard der moeder, valsch en boos.
De Hemel, lang getergd door bloedschand, zal 't zich bel-
En 's overspeelders bedde en zijne vrucht verdelgen. (gen,
HOFMEESTER.
Doorluchtste wereldvorst! het joffrentimmer wacht
Uw komste op 't juichend hof, vol heerlijkheid en pracht;
De bruid verlangt, of zij uwe aanspraak mag genieten.
ACHIMAN.
Wij zien de menigten dit prevelen verdrieten;
Dees feestdag is de vreugd der grooten toegewijd.
Wie 't leven niet gebruikt, beklaagt d' onschoten tijd.
De tijd vereischt, dat wij de vorsten welkom heeten.
NOË.
Toehoorders, hier rondom voor Reuzenburg gezeten!
Ziet toe, de tijd verloopt. Verzuimt ge Gods genâ,
Het zal u rouwen, eer de zon te water ga.

REI.

Ie ZANG.

Waar is de klare luister
Gebleven, die voorheen
Uit 's eersten vaders aanschijn[1] scheen!
Hoe ziet Gods beeld dus duister,
Dat eerst zoo helder blonk!
Toen d' ongekrenkte reden,
Bestierende, al des menschen leden,
Als met een toom bedwongk.
Het lichaam, zijne plichten
Bewarende, bestaat
Niets buiten zijn gestelde maat
Te reppen, maar leert zwichten.
Het luistert en ziet om,
Ook zonder wederstreven,
Naar dees voogdes, den mensch gegeven
Van 't hoog Almogendom,
Daar ziel en lichaam paren,
Als zang en klank van snaren.

Ie TEGENZANG.

't Vernuft van Jubal bouwde,
Op 't gadeslaan van klank
En maat, het lieflijk maatgezangk,
Dat zich vol geest ontvouwde.
Der zangen vader wist,
Door onderling vermengen,
Een hemelsche eendracht voort te brengen,
Uit klankkrakeel en twist.
Hij bindt de schapedarmen,
Metalen, elpenbeen,
Schalmeihout, wind, en keel aan een;
Zij ketelen en kermen.
De gallem geeft den geest,
Of wordt gezwind herboren.
Zoo leidt hij mensch en dier bij d' ooren;
Een vond, die rouw geneest.
Dus stemden ziel en leden,
Eer Adam vluchtte uit Eden.

IIe ZANG.

Nu strijden d' ongelijken.
Het lichaam luistert niet
Naar 'tgeen de geest met God gebiedt.
't Gebrek ontzegt te strijken
Voor reden, en de mensch
Wil onder God niet buigen,
Schoon hem de misdaân overtuigen.
De Hoogste mist zijn wensch.
De heilige herauten
Vermanen vruchteloos
Hardnekkigen, verstokt en boos.
Wat raadt men zulke stouten?
Zij zingen eenen zang.
Zij zwichten niet, noch schromen.
De wereld draagt geen vromen,
En spoedt ten ondergang;
Het uurglas is verloopen.
Wat heil staat hier te hopen?

IIe TEGENZANG.

Kon Noë, door vermanen
Tot afstand en berouw,
Uit vaderlijke trouw,
In eene zee van tranen
Verdrinken al het kwaad,
Eer God hen overrompelt,
Hij had het lang gedompeld[2];
Maar niemand hoort naar raad.
Wie spiegelt zich aan 't ende
Van Kaïn, die verbaasd

---

[1]gemeenschappelijk. — [2]voorbijzijnde. — [3]Zoo leze men voor dompele, dat meer Amsterdamsch en plat-Hollandsch, dan, in zijn schijnbaar enkelvondigen vorm, hier verstaanbaar is.

[1]aanzicht zou hier beter klinken. — [2]Namelijk in die zee, en het zoo verdelgd.

Onrustig voorvlood met der haast,
Vol wanhoop en elende!
Hij bouwde een stad, doch vond
Zich in geen vesting zeker;
In 't harte zat de worm, een wreker,
Die hem naar 't leven stond.
Zijn afkomste is veroordeeld.
Hier baat noch les noch voorbeeld.

DERDE BEDRIJF.

ACHIMAN, AARTSHERDER, HOFMEESTER.

ACHIMAN.

Aartsherder! hoe? Hoe dus? Wat jaagt u herwaart aan?
Gij stoort ons bruiloftsfeest. Wien zoekt ge zoo belaân?

AARTSHERDER.

Ik zocht den Grootvorst zelf, en stak in 't bosch den horen;
Schaf tijdig raad. Helaas! het staat er slecht geschoren.

ACHIMAN.

Ons slotwacht antwoorde u. Wat onraad brengt ge meê?

AARTSHERDER.

't Is omgekomen met uw herderen en 't vee.

HOFMEESTER.

Men hoorde in langen tijd noch wolf noch weêrwolf huilen.

AARTSHERDER.

Geen herders vreezen wolf, noch leeuw, noch tijgersmuilen.

ACHIMAN.

Wat onheil vreest ge dan? Schep adem; rust een poos.

AARTSHERDER.

Ik rende, uit al mijn macht, mij zelven ademloos.

ACHIMAN.

Kon deze tijding dan niet langer uitstel lijden?

AARTSHERDER.

Men zag de herders, in twee hoopen, hevig strijden,
De herders van 't gebergte omhoog en van beneên.

ACHIMAN.

Wat oorzaak hitste twee geburen fel aan een?
Zij plachten, onderling gerust, in vreê te leven.

AARTSHERDER.

De landstroom uit der zee komt bruisende opwaart streven
Naar zijnen oorsprong toe, en d' oevers leggen vlot
Beneên den zoom des bergs. Wij dreven eerst den spot
Met dees waarzeggerye, eer 't water 't land kwam pramen;
Maar door den waternood vergaârden we te zamen,
En leefden raad om 't vee te bergen met gemak
Ten berg op, eer de stroom de horen hooger stak.
Men bad de bergwacht, of men kudden mocht verweiden;
De kudden loeiden, of zij naar den Hemel schreiden
Om droogte en weide; maar de bergwacht sloeg het af,
En dreef het blarend schaap te water met den staf.
Wij redden ze uit den nood, en houden aan met smeeken.
D' onhensche bergman blaast den horen. Alle streken
Verzamen op 't getoet, tot gramschap aangetergd,
En zweren, ons met kracht te jagen van 't gebergt.
Zij vallen op het vee, en drijven ze van boven.
Het baat niet, dat we hun vergoedinge beloven
Voor schade en ongerief, bij 's Oppervorsten woord;
De herders groeyen aan, en varen echter voort,
Van weêrzij toegerust met steenen, staven, stokken.
De herderinnen, op geveeht en bloedig wrokken
Toeschietende, onversaagd in 't midden van dien drang,
Met een gesloten harte en tranen op de wang, (men
Verzachten 't wreed gebriesch, naar heure macht, met ker-
En jammeren. De bruid besterft in 's bruîgoms armen;
De vrouw omhelst den man, en roept vast: „hooger niet!"
Hier wordt een macht vereischt, die tusschen beide schiet,
Of al het water kan dit oorlogsvier niet lesschen.
Het moorden gaat zijn gang, met vorken, zwaarden, messen,
En zeisenen, zoo 't valt. 't Geweste legt bezaaid
Met dooden, vóór den tijd van 's levens struik gemaaid.

HOFMEESTER.

Gij zijt aartsherder, wien het voegt, de landerijen,
De stallen, volk en vee, te waren en te vrijen
Voor schade en ongemak, uit alle uw macht en kracht,
En komt ge hier om hulp gedropen van uw wacht?
Hoe kan de Grootvorst nu dees schuld in u verschoonen?

ACHIMAN.

Hij plag voorhene zich doorgaans[1] getrouw te toonen.
De Grootvorst van het land beval dees zorgen hem;
Het raadslot hing alleen en allijk[2] aan zijn stem.
Wie zou dees slofheid in een amptenaar verwachten?
Terstond terug ten berg gevlogen! Laat onz' machten
U volgen op het spoor. Spreek rustig uit den mond.
Stel order, straf, en dreig. Wij volgen u terstond.

ACHIMAN, HOFMEESTER.

ACHIMAN.

Ik kan den springvloed van den landstroom niet beseffen;
Dees plag in Bloeimaand nooit de horens te verheffen,
En boven d' oevers heen te steigeren zoo steil.
De zee, om dezen tijd, bewaart gerust haar peil
En bedde, niet gewoon te rijzen aan de stranden,
Eer uit den evenaar de zon begint te branden.
De halve maan verwekt geen springvloed uit het meer.
Het water vloeit en ebt gedurig heen en weêr,
Elk etmaal tweewerf, en 't seizoen der lentedagen
Kan zoute baren niet zoo hoog den stroom opjagen,
Om stroom en pekelschuim te mengen ondereen.
Dit 's, boven stijl van reên, te hoog en ongemeen.

HOFMEESTER.

Wie kan de wondren van nature recht bevroeden!

ACHIMAN.

Aartsvader Noë spelde een springvloed van veel vloeden
In éénen boezem, en vertrok dus lang het werk,
Op zijne timmerwerf; nu legt de cedren ark,
Bevracht met dieren, in dat houte slot begrepen.
Hij staat gereed om zich en zijn gezin te schepen.

HOFMEESTER.

'k Geloof, de Grootvorst wil met hem te water gaan.

ACHIMAN.

Dat 's veiliger, dan al den wereld-oceaan
Gedronken; want gij hoort den nadruk[3] van zijn spelling.

HOFMEESTER.

Een droom des ouden mans is eene losse stelling
Van 't geen gebeuren moet of kan. Wat razernij
Bevangt uw harsens? Weg met zulke suffrij!

ACHIMAN.

Wie redenkavelt kan men geenen suffer achten.

HOFMEESTER.

Dees ijdle doodschrik broeit een dwarling van gedachten,
Die zwindelen in 't hoofd. Gij wandelde eerst gerust.

ACHIMAN.

Nog blijft ons d' oorzaak van dit jammer onbewust,
En geene reden sluit het in zijne rechte vormen.
Wanneer de herfst genaakt, begint het fel te stormen,
Te waayen dat het ruischt, het bosch zijn bladers krolt,
De golf, gelijk een kloot, al hooger opwaart rolt,
De rotsen daveren, de stroomen, onder open,
Het zoete water, 'twelk ze uit duizend adren zopen,
Niet lozen konnen uit hun kristalijne kruik;
Dan zwelt de waterzucht, in 's aardrijks hollen buik,
Het water rijst aan 't hart, in groot gevaar van smoren.
Zoo staat het heden met ons leven ook geschoren:
Het is vergeefs geschimpt; men ziet het tegendeel.
Gij hoort dees neêrlaag, uit der herdren landkrakeel
Alreede ontstaan. 't Is kunst te slechten dees geschillen,
Die, groeyen ze aan, zich door geen aanzien laten stillen.

---

[1]steeds. — [2]geheel. — [3]bekrachtiging (door de daad).

HOFMEESTER.
Begint de wijsheid nu een dwazen droom te broên?
ACHIMAN.
Hij waar niet onwijs, die nog tijdig zijnen zoen
Bij Lamechs afkomst zocht, eer 't water op de lippen,
De hoop des levens al de wereld kwam t' ontglippen.
HOFMEESTER.
Getroost u eerst, dat gij van 't bedgenootschap scheidt.
ACHIMAN.
't Is waar; hij heeft me dit ernsthaftig voorgeleîd.
Een harde voorwaarde, ik beken 't: een band te breken
Als tusschen lijf en ziel; van wellusten versteken
Te leven; dit valt hard, ook harder dan de dood;
Maar evenwel, waar brengt het nijpen van den nood
Den stoutsten Reus niet toe, en allerbraafste helden!
HOFMEESTER.
Genadigste! elk wil[1] u een vrouwenhater schelden
En lasteren. Bedenk dit nader. Och! berâ
U wijzer, eer ge valt in d' uiterste ongenâ
Der halsvrindinnen en getrouwe bedverwanten.
Zich tegens 't jofferdom en vrouwentimmer kanten,
Daar hangt uw gansche staat, uw ziel en leven aan.
ACHIMAN.
Ik wil me in 't eederbosch alleen en stil bersân.
HOFMEESTER.
Wat komt ons over? In het midden van 't vergâren,
Op 't feestgetijde (daar 's Grootvorsten amptenaren,
Leenmannen, machtigen, geweldigen, en voort
Het vrouwentimmer, dat de Goden zelf bekoort,
De Grootvorstin ten roem, om strijd te zamen komen)
Begint de Grootvorst om te zien naar Noahs droomen,
En stelt de grooten en hun heerlijkheid te leur.
Indien dees razernij ons nieuwe bruiloft steur',
Wie kan ze ontschuldigen? Het hof begint te woelen;
Gewelven mompelen en galmen en krioelen.
Daar komen Grootvorstin en bedgenooten aan,
Bestuwd van grooten. Och, hoe wil dit spel vergaan!

URANIA, HOFMEESTER.

URANIA.
Waar steekt de Grootvorst? wat belet[2] hem hier beneden?
HOFMEESTER.
Hij hiel een wijl gesprek met mij, niet zonder reden.
URANIA.
Wie geeft elk dit gerucht van onraad in den mond?
HOFMEESTER.
D' Aartsherder meldde, hoe het aan den landstroom stond
Geschapen door den spring[3], gerezen in die wijken. (ken.
De stroom, ten bedde uit, zag noch dammen aan, noch dij-
De herders wouden 't vee verweiden op 't gebergt;
Het bergvolk, straf van aard, door hunne schâ getergd,
Riep wapen, en men raakte aan 't razen en krakeelen.
De slinger zwaaide om 't hoofd. Wie zal die wonden heelen?
Daar legt een menigte gesneuveld in het zand.
URANIA.
Een kleen verlies; men vindt meer herders bij der hand.
Wel, laat de Grootvorst dus het landkrakeel geworden?
HOFMEESTER.
D' Aartsherder en de bende ontvingen last, om orden
Te stellen in der ijl. Zij vliegen derwaart heen.
URANIA.
De Grootvorst was gewoon, daar bloedig werd gestreên,
In 't voorste van den strijd het leven op te zetten,
De klinkende klaroen zijn oorlogsmoed te wetten;
'k Geloof, hij weegt dit licht en rust op 's anders wacht.
HOFMEESTER.
Hij weegt het zwaar genoeg. Ik poogde, uit al mijn macht,
Zijn hart van zorgen, waar het mogelijk, t' ontlasten,
Met pit van redenen, die bondig hierop pasten;
Doch arbeidde al vergeefs, mijn woorden golden niet.
URANIA.
Wie om een landgevecht uit vrees zijn verf verschiet,
Is niet rechtschapen. Dit kan nauwlijks in mij komen.
HOFMEESTER.
Mevrouw! hij stelt geloof in Noahs ijdle droomen.
URANIA.
Wat keert zijn zinnen om? Dit 's anders dan het plag;
Een Grootvorst, wiens geweld al 't Oosten overmag,
Versuft om geenen droom en zulke beuzelingen.
HOFMEESTER.
Nu 't water uit de zee van onder op komt dringen
Naar zijnen oorsprong, dat 's een voorbode en een merk
Van 's werelds ondergang. Geen reden is zoo sterk,
Die hem van schrik ontlast. Hier baat geen tegenspreken.
URANIA.
Het zal me, luistert hij, aan geen artsnij ontbreken,
Die zulk een krankheid kan genezen op een sprong.
HOFMEESTER.
Nog legt me wat op 't hart, dat weigert op de tong
Te komen; evenwel, Mevrouw moet zich niet storen.
URANIA.
Verberg me niets; het lust me u met geduld te hooren.
HOFMEESTER.
Uw liefste is van beraad, te breken zijne trouw.
URANIA.
Hij breek ze, zoo hij zich kan spenen van een vrouw.
Wat misdaad is de pijl, die hem in 't harte griefde?
HOFMEESTER.
Oudvader Noah drijft met kracht, dat vrouweliefde
En schoone vrouwen, met haar Mereminnezang[1],
Een eenige oorzaak zijn van 's werelds ondergang.
Hij zoekt gelieven van hun wedergâ te scheiden.
URANIA.
Heet dit bekeeren van gebreken, of verleiden
Tot lasterstukken, al t' afgrijselijk en boos?
Begint het mansdom door dees leering vrouweloos
Te leven, zeker 't is dan ver genoeg gekomen.
Men hoeft de wereld in geen zee en waterstroomen
Te smoren; want zij kan niet vrouweloos bestaan.
HOFMEESTER.
Mevrouw! nu spreek hem zelf alleen; hier komt hij aan.
't Gelief den heeren, mij te volgen; 'k zal ze leiden.
Wij willen op het hof hun wederkomst verbeiden,
U onderhouden met al wat de lust behaag'.
Ik zie den zonneschijn, na deze korte vlaag.

URANIA, ACHIMAN.

URANIA.
Genadigste! heet dit uw gasten onderhouden?
ACHIMAN.
Nu stort mijn staat, waaraan alle Azianen bouwden.
URANIA.
Wat onraad jaagt u naar ons cedren-lustbosch heen?
ACHIMAN.
't Gebergte en 't lage land, in 't harnas tegens een.
URANIA.
Wat 's oorzaak van krakeel? Zij leefden eerst in vrede.
ACHIMAN.
Dees droeve landplaag sleept een staart van plagen mede.
URANIA.
De kudden weidden eerst gerust in 't groene veld.
ACHIMAN.
Aartsvader Noah heeft dien springvloed lang gespeld.
URANIA.
Begint ge Noahs droom, een klucht, geloof te geven?

[1]zal. — [2]houdt hem op. — [3]springvloed.

[1]Anders Sireenenzang.

ACHIMAN.

Het water rijst; wie kan de waarheid tegenstreven?
De zee vloeit herwaart aan. Al 't landvolk schreit om hulp.
Men dient te vluchten, eer de zee ons overstulp'.

URANIA.

Zoo dient ge in Noahs kist uw leven fluks te bergen.

ACHIMAN.

Dat komt van vrouweminne, en 's Hemels roê te tergen.

URANIA.

De vrouwen dragen dan de schuld van deze straf?

ACHIMAN.

De vrouwen dompelen al 't menschdom in een graf.

URANIA.

Het water kon weleer een landgewest verdrinken.

ACHIMAN.

Nu schijnt al[1] d' aardkloot in den afgrond weg te zinken.

URANIA.

Natuur regeert het al; dees stuurvrouw zit aan 't stuur[2];
Het vloeyende element volgt eeuwig zijn natuur,
En komt van boven naar zijn middelpunt toerollen.

ACHIMAN.

Nu steigert het ten berg. De meren staan gezwollen.

URANIA.

Zoo staat een windballon gespannen van den wind:
Een windveer drijft veel raân. Van alle werken vindt
Hij d' oorzaak, wie den aard der dingen wil doorgronden;
Zoo veel bewegingen staan onderling verbonden.
Gelijk ons lichaam is met aderen doorgroeid,
Zoo wordt het aardrijk ook bevochtigd en besproeid.
De hitte van de zon trekt dampen uit de watren,
Die, in de lucht verdikt, neêrstorten, dat ze klatren.
De maan regeert de zee, en wat bij water leeft;
Dat tuigen eb en vloed, en oester ende kreeft.
Bij trek en tegenheid, den dingen ingeschapen,
Bestaat het al. Laat zich onwetenden vergapen
Aan beelden van een wolk, of schrikken voor een schicht
En staartstar, rood van vier, en schittrend wederlicht
Van bliksemstralen, en het baldren van den donder;
Met zulk een staatgrijns houdt men kleene kinders onder
De roê; maar wie natuur in 't werken onderkent,
Beseft, waar zij begint en voortstapt en volendt.
Gij placht de liefste al uwe opmerkinge in te scherpen,
En ried ze, zich natuur gehoorzaam onderwerpen,
De dartle tochten wijs involgen met een lust.
Zoo voelde 't lijf geen smart, zoo bleef de geest gerust;
Terwijl men, tusschen wieg en graf, bevrijd voor treuren,
Gebruikte al wat den mensche in 't leven mag gebeuren;
En wordt ge nu misleid van eenen guichelaar,
Belachen van elk een, omtrent de honderd jaar?

ACHIMAN.

Wij volgden u dus lang, helaas! gelijk een slave;
Uw schoonheid staat ons dier.

URANIA.

De schoonheid is een gave,
Aan weinigen gegund.

ACHIMAN.

Wij zijn door haar misleid,
Vervallen in Gods toorne. O smart! O onbescheid!
O, schendig misbruik van veel schoone vrouwen t' zamen!

URANIA.

Gij hoeft u om 't gebruik van velen niet te schamen!
Zoo luttel[3] als de haan, die veel vriendinnen mint
Natuurlijk, zonder smet, en welig jongen wint.
Wat reden stijft u, dat gij 't vrouwendom beschuldigt?
Zoo groeit uw heerschappij en wordt vermenigvuldigd;
Zoo rijst de stamboom, rijk van telgen, in de lucht.

ACHIMAN.

Het is geraân, dat ik uw bedgenootschap vlucht',
Gelijk een adder, die bevrozen, na 't verwarmen,
Een die haar koestert in den boezem, onder d' armen,
Naar 't slapend hart steekt, en in zijnen slaap vermoordt.
Verleister, tooveres! Wat toovergrijns bekoort
Mijne oogen, dat ze blind op schoonheid zich verslingren!
De Godheid zag dit lang geduldig door de vingren,
Doch ijdel en vergeefs; nu komt berouw te spâ,
Ten ware een middelaars voorbede Gods genâ
Verworf, door offerande en wyrook van gebeden.

URANIA.

Indien u 't lastren lust, beschuldig ons met reden.

ACHIMAN.

De vrouwemin alleen is oorzaak van al 't kwaad.
Ik gordde in haren dienst, niet wettig, als soldaat
En Grootvorst, 't zwaard op zij, maar eer gelijk een roover
De landen stroopende, gaf u den roofschat over,
En goot in uwen schoot, tot 's nabuurs harteleed,
Den nooddruft, die hem stond op arbeid, bloed, en zweet

URANIA.

Zoo droeg de landsheer schuld, en d' onderzaat most bloe-
(den?

ACHIMAN.

Om uwe hovaardij te sterken en te voeden,
Uw hoofsche pracht en praal en dartele overdaad
Te houden in hare eere en achtbaarheid en staat.
Mejoffer laat zich met den nooddruft niet genoegen;
De Heer maait 's anders oogst, al zou er 't hart af wroegen.
Zij slikt een wereld in, aan ringen en cieraad,
Juweelen, perlen, goud, gesteente, en pronkgewaad.
Haar dartelheid bedijt bij 's armen bloed en tranen
En jammeren. Zij leert den weg ter boosheid banen,
Met woeker en geweld inslepen wat men kan.
Zoo God de wereld straft, wie is hier oorzaak van?
Uw schoonheid, slechts een schijn van schoonheid in het le-
Gij weet afzichtigheid een glimp, een verf te geven, (ven.
Gebrek t' ontveinzen, en beguichelt ons gezicht.
Wie, door 't ontveinzen ziende, u dit momaanzicht licht,
Beklaagt, dat hij zijn ziel verhing aan goude snoeren
Van joffrevlechten, die krankzinnigen vervoeren.

URANIA.

Is dit uw dankbaarheid voor lang genote deugd[1]?
Heel anders zongt ge, toen wij 't eêlst van onze jeugd,
De roos des maagdoms, voor den dauw nog toegeloken
En 's levens dageraad, nog nuchtre en onbesproken,
U offerden, daar gij, van top tot teen verzaad,
Verrukt wierd buiten u, door wellust zonder maat.
Wij hingen, mond aan mond, en arm in arm gestrengeld,
Twee zielen beide ineen gesmolten en gemengeld.
Wat zwoert ge niet! De zon van stralen eer beroofd
Te zien, dan 't minnevier in uwe borst gedoofd.
Is dit het jaargetij der bruiloftsstaatsie eeren,
Met reuzen, machtigen, geweldigen, en heeren,
Steekspelen, renstrijd, en tooneelpracht, nooit voorheen
Zoo heerlijk toegerust! De morgenzon bescheen
Noch zag, oprijzende uit het heldere Oosten, nimmer
Zoo groot een heerlijkheid, noch schooner vrouwentimmer,
Daar wij, de schoonste van 't opwassende Oosten-rijk,
Ons zouden zetten op het bruidsaltaar te prijk,
En, blakende onderling van minnegloed, verzamen.
Durf nu de Grootvorst dus zijn Grootvorstin beschamen
Voor al de wereld! Och, een schandvlak, eene smet,
Met geenen oceaan te wisschen uit ons bed!
Gij trouwelooze, ga nu heen: vervloek de vrouwen!
Verlaat ze; maar ik zweer, het zal u eeuwig rouwen.
Daar leggen oorcieraân, de trouwring, van mijn hand
Gestreken, in het slijk, juweelen, halskarkant,
Uw vrijbuit, ons ter gunst, behaald al t' onrechtvaardig.
Tast aan en eigen ze u; wij zijn deze eer onwaardig.
Gij waart te lang verleid, vervoerd door vrouwelist.
Ga heen, en berg uw lijf in Noahs beestekist!

[1]heel. — [2]roer. — [3]Evenmin.

[1]goed, weldaad, wellust.

ACHIMAN.
Wat raad, helaas! wat raad? Het schijnt haar ernst, te schei-
Och, liefste! sta een poos. (den.
URANIA.
De tijd verbiedt te beiden;
Het water rijst ten berg. Bid Noah om genâ,
En berg uw leven, eer de zon te water ga!
ACHIMAN.
'k Beken, het is mijn schuld, en wil ze dubbel boeten;
'k Verneêr me ootmoedig aan het outer van uw voeten,
Van uwe schoonheid, waard gediend en aangebeên.
URANIA.
Zoo spraakt ge flus niet.
ACHIMAN.
Och! ik werd vervoerd, bestreên
Van wederzij, gelijk een bergeik, oud van dagen,
Met eenen landorkaan ter neder wordt geslagen.
Uw liefde rukt me hier, dáár Noahs dreigement.
Hij is genade waard, die zijne schuld bekent.
URANIA.
Rechtschape helden staan geen vrouwen ter genade,
En vrouweliefde wordt gekocht met schande en schade;
Van wederzijde dreigt u een gewisse dood.
Wat scheelt het, of ge sterft in eenen vrouweschoot
Of in het water? Zoek geene adder aan te kweeken,
Die u al slapende het hart dreigt af te steken.
ACHIMAN.
Te renkeloos is mij een onheusch woord ontglipt;
Een onderlinge min wordt nimmer nauw bestipt[1],
Zij kan ten minste een woord verteren en verduwen.
URANIA.
Een joffrenhater leere in tijds een adder schuwen
En duizend plagen, door een overtolligheid
Van vrouwemonstren, al de wereld door gespreid.
ACHIMAN.
Waar vindt men balsem, om dees hartkwetsuur te heelen?
URANIA.
Gij hoeft me langer niet te vleyen, niet te streelen,
Verloochenaar van liefde en toegezwore trouw;
Meineedige! verlaat me, en kies een liever vrouw.
ACHIMAN.
Gebeurt me langer geen genade te verwerven,
Ik troost me, van uw hand, op staanden voet, te sterven,
En leg dien blooten dolk voor uwe voeten neêr,
En ruk den boezem op. Gij moogt met dit geweêr,
Dit konde lemmer, vrij mijn braudend hart afstooten;
Of weigert gij 't, verkies uit al dees bedgenooten
De strengste, die het recht uitvoere streng en straf,
Naardien ik u te brusk[2] in 't hart dien smaadsteek gaf.
URANIA.
Ik neme u in genade, uit enkel mededoogen,
Omhelze u als voorheen. Gij hebt mijn hart bewogen.
Steek op, steek op den dolk, en overleef mijn tijd!
Hervat uwe eerste trouw, in 't aanzien van den nijd.
ACHIMAN.
Een nieuwe bruiloft! Daar komt Noah aangetreden,
Bestraf dien suffer, en beschaam met pit van reden
Zijn schendige onreên, die al 't vrouwendom beticht.
Van verre geeft hij u een overdwersch[3] gezicht.
Hij schijnt met zijn gezicht de jofferschap te moorden,
En mompelt binnen 's monds uit steuruis[4] halve woorden.

NOË, URANIA, JOFFERS.

NOË.
Geen grooter manneplaag als Kaïns vrouwendom:
Al wat een leeraar wint, dat stoot mejoffer om.
Een gure hagelbui plag 's landmans hoop te raken,
Den bloesem af te slaan, dat bosch en boomgaard kraken.

[1] nagegaan. – [2] ruw. – [3] scheef, zuur. – [4] wrevel.

In 't kwikste[1] van de lent', met bulderend geweld,
't Welk hemel, aarde, en zee en al de lucht ontstelt;
Een schoone vrouw vermag, met zachte tooverstreken
En liefelijk gevlei, gestreel, en minzaam smeeken,
Te leenigen een hart, verhard als diamant.
Och, Hemel, haal me t' huis; verlos uw afgezant!
De wereld wordt te zwak, rechtvaardigen te dragen.
Elks eige zinlijkheên, het ijdele behagen
Van joffrenoogen, daar 's Grootvorsten zin op viel,
Beguichlen hem, dat hij zijn redelijke ziel,
Zelf God verwaarloost, om de gunst van snoode boelen.
Zoo geldt geen dreigement, eer zij den slag gevoelen
Der waterroede, een eeuw bijkans te week gelegd[2].
URANIA.
En blijft dees sufferij nog duren? – Oude knecht!
Gij suft u zelven dood. Wat hebt ge toch gewonnen
Uw leven lang, als twist gerokkend, niet gesponnen!
Hoe staan de vrouwen u zoo bijster in het licht?
Een vrouw heeft u gebaard, haar liefde uw trouw verplicht
Door kinderbaren, en uw zoons, verknocht aan vrouwen,
Haar aanschijn liever dan het allerschoonste aanschouwen,
Dat is het aanschijn van d' alkoesterende zon,
Der levendigen vreugd en aller lichten bron;
Of is door ouderdom uw vrouwezucht gesleten,
Dat werde uw ouderdom, en geene vrouw geweten.
NOË.
Wij leeraren vergeefs: gij zingt een zelven zang,
En gaat, tot ons verdriet, doorgaans den kreeftegang.
Wij haten geene vrouw, noch schoonheid, maar misbruiken
Van 's Hemels gaven. Laat de roos op doornestruiken
Vrij plukken, en den geur verkwikken 't flauwe hart;
Maar niemand kwets' de hand aan dorens, tot zijn smart.
Hij kwetst zich zelven, die zijn hart verhangt aan velen.
URANIA.
De wereld wordt bevolkt door liefde en kindertelen.
NOË.
Gij kent den oorbaar niet, die[3] blind u zelve streelt;
Door tal van vrouwen wordt 's mans liefde en trouw gedeeld,
Die anders, kort ineen en dicht en nauw gedrongen,
Hem sterker prikkelt; want de min, die onbedwongen (din,
Mag weiden, spilt haar kracht; maar werkt ze op een vrien-
Zoo brengt ze een ongelijk veel grooter vriendschap in.
Verstondt ge dit, gij zoudt, niet belgziek noch verbolgen,
Uw heerschap prikkelen, Gods wijzen raad te volgen.
URANIA.
Wij zijn er t' edel toe, om, naar uw strenge wijs,
Ons lief te noodigen op eenerhande spijs,
Waarvan de snoeplust walgt. De brand wordt meer ontste-
Indien men liefde door verandering wil kweeken (ken,
En aanvoên met meer gloeds, dat 's vriendschap en gerief.
De minnaar, in den schoot ontvangen van zijn lief,
Is aangenamer dan de dauw op dorre kruiden
Door uitstel; doch dit is geen kost voor slechte luiden,
Maar edelmoedigen, die hoofsche spraak verstaan.
NOË.
O, pest van 't zuivre bed! Meer vrouwen aan te slaan
Dan ééne alleen, dat wil u beide deerlijk smarten;
Wat is natuurlijker dan twee verliefde harten,
Verknocht door eenen band van ongeschende trouw!
Mijn voorbeeld laat den man niet toe dan ééne vrouw;
De stommen[4] leeren ons met ééne weêrgâ paren.
URANIA.
Uw eigen vader, oud en hoog op zijne jaren,
Sloeg eerst twee vrouwen aan, waaraan hij zonen won.
Hoe scheldt ge 't huwen aan meer vrouwen dan de bron
Van alle ellenden, uit veelvoudigheid van vrouwen
Gesproten, waarom God de schepping schijnt te rouwen?
NOË.
Het voegt den zone, dat hij 's vaders schande dekt.

[1] levendigst. — [2] Om ze des te snerpender te doen werken. — [3] Versta: gij, die. — [4] Versta: de dieren.

URANIA.

Een booswicht, die zijn hand met 's grootvaârs bloed bevlekt,
En zelf zijn eigen bed, door 't geil verdubbeleeren
Van vrouwen, onbeschaamd durf schenden en schoffeeren,
Gaf 't leven aan een zoon, die voor geen grooter zwicht,
Maar klitst hun onbeschaamd en stout in 't aangezicht
De zelve veiligheên, die op den vader kleven.

NOË.

'k Vergeef het gaarne, wil 't de Hemel u vergeven,
Wiens afgezant ik ben. Hardnekkigen! nu staakt
Dit wederspreken. Hoort, wat onheil u genaakt!
Heft op uwe oogen naar die drift van zwarte wolken,
Gezogen uit de zeên en diepe waterkolken:
De gansche lucht verkeert in eene bare zee,
Een voorboô van den vloed en 't endelooze wee;
De lucht hangt zwanger van stortregen, zonder vlagen:
Verwacht een langen nacht, een nacht van veertig dagen
Of veertig etmaal, zooveel zeên op een geperst.
Waar bergt zich 't menschdom, och! zoodra de hemel berst
Met weêrlicht, bliksemen, en balderenden donder,
Terwijl een oceaan opwellen komt van onder,
Zoodra de hoogste hand uit 's aardrijks sponsie[1] duwt
Al 't water, dat het zoog en inzwolg? Menschen! gruwt,
Bekeert u! Lust het u, Gods goedheid meer te vergen?
Gij troost u, och! vergeefs, en waant op hooge bergen
Dien vloek t' ontvluchten, in bosschagië en eikenboom;
Maar och! die worden, door den storm en sterken stroom,
Verdelgd en afgerukt van hunnen grond en wortel;
De torens storten in, geplet aan gruis en mortel.
Daar drijven duizenden van dooden, dieren, vee
En drenkelingen heen, in 't ronde, in 't lang en breê,
De hoofdgebouwen en de daken, hoven, huizen.
Hier geldt geen wederstand van dammen, dijken, sluizen.
De moeder poogt haar vrucht, de vader zijnen zoon
Te redden, och! te spâ; men hoort al eenen toon
Van jammeren, gespreid op 't zwalpen van de watren.
Nu zwijgt de bruiloftsgalm. Dat juichen, lachen, schatren
Wordt snel misschapen in een eiselijk gekarm.
De bruid verdronken sterft in 's bruîgoms moeden arm.
Het uiterste overschot, een drom van doodsche schimmen,
Aan 't klontren op 't gebergt, poogt hijgende, onder 't klim-
Haar ziel te bergen; maar de grimmige Oceaan, (men,
Gedreven van de wraak, verschrikt de bleeke maan,
Die ziet de golven, als een blaas vol wind, opzwellen;
De hoogste bergkruin zinkt in 't water vijftien ellen.
Aldus verzinkt het al, wat op den aardboôm leeft.
't Geschrei wordt stom, zoodra het al dien doodsnik geeft.

URANIA.

Een slechte vogel zwicht voor 's moloks[2] dreigementen,
De wijzen laten zich geene ijdle vrees inprenten.
Gij, joffers! zingt en danst eens achter deze haag;
Wij trotsen midlerwijl op 't Hof dees bruiloftsplaag.

JOFFERS.

Zou het al zinken en vergaan,
Waar bleef de zwaan?
Waar bleef de zwaan,
De zwaan, dat vrolijke waterdier,
Nooit zat van kussen?
Geen watren blusschen
Haar minnevier.
't Lust haar te nestlen op den vloed,
Zij kweekt den gloed,
Zij kweekt den gloed
Met hare vrolijke wedergâ,
En kipt haar eyers,
En acht geen schreyers,
Noch vreest geen schâ.
Vliegende jongen zwemmen meê,
Door stroom en zee,
Door stroom en zee.
Zij groeit in 't levendig element,
En wast de veêren,
En vaart spanseeren
Tot 's levens end.
Stervende zingt ze een vrolijk lied
In 't suikerriet,
In 't suikerriet.
Zij tart de nijdige dood uit lust,
Met kwinkeleeren
En triomfeeren,
En sterft gerust.
Stervende zoekt haar flauw gezicht
Nog eens het licht,
Nog eens het licht,
Den bruidschat, van de natuur te leen
Aan elk gegeven,
Om blij te leven;
Zoo vaart ze heen.

NOË.

Hoe bitter wil in 't end dees bruiloft hun opbreken!
Geen woorden gelden hier, de klare daad moet spreken.

REI.

Ie ZANG.

Eer God, door 't eenwig woord,
De strijdige krakeelen
Des bajerts kwam te deelen,
Lag d' aarde in zee gesmoord.
De geest der Godheid weidde
Op 't water, zonder licht.
't Had al één aangezicht.
Toen schoof Gods hand en scheidde
Het nat en droog. Zoo stond
Het zakkende aardrijk boven,
En 't water neêrgeschoven
Toog naar den diepen grond.
Het water, wuft van zinnen,
Durf, tegens 's Hemels reên,
Zijn perk niet overtreên,
Uit zucht om land te winnen.
Dus blijven ze elk in staat;
Gods almacht stelt ze een maat.

Ie TEGENZANG.

Nu dienen aarde en zee
Het menschdom, als zijn slaven,
Opdat het 's Hemels gaven
Gebruikte in vollen vreê;
Maar 't misbruik ingeslopen
Verbittert Gods geduld,
En, diep geraakt in schuld,
Behoeft geen zoen te hopen.
Men ziet den schouwburg van
De wereld ter stellagië,
Voor Noahs bouwbosschagië,
Vertoonen den tyran,
Bekoord van snoode boelen,
Verworpen Noahs raad,
Volharden in het kwaad,
Om geilen brand te koelen.
Dit treurspel keert te dra;
Verwacht het slot hierna.

IIe ZANG.

Gods scherprecht wil, als roên,
Eer vaak het oog koom' luiken,
Het water streng gebruiken;
Nu zal de misdaad bloên.

[1] Thans spons ('t Latijn spongia). — [2] vogelverschrikker.

De zee, dus lang te temmen,
Te stuiten op het strand,
Wil, springende uit den band,
De wanhoop leeren zwemmen.
De Hoogste, om Noah niet
Te smoren in dien rouwe,
Zoo hij 's volks druks aanschouwe,
En hoore met verdriet,
Belast Uriël buiten,
Met eene donderstem,
De drijfark achter hem,
Na 't intreên, toe te sluiten,
En teffens oor en oog.
Dit jammer schreit te hoog!

IIe TEGENZANG.

Mocht grootvaâr Adam spâ
Eens opzien, als herboren,
En dit gejammer hooren
En zien, met de echte gâ,
Zijne Eva, die op d' aarde,
Lijfeigen aan de dood,
In wee en barensnood
Haar vruchten won en baarde;
Zij riepen: och! waartoe
Geploegd, gezweet, geronnen,
En afkomste aangewonnen?
Gestrenge waterroê!
Straf d' ouders, die, veroordeeld
Om 't ingevoerde kwaad,
Bedorven al hun zaad,
Bekoord door 't eerste voorbeeld.
De schildwacht sloot Gods hof,
Nu d' ark. O jammerstof!

VIERDE BEDRIJF.

CHAM, NOË.

CHAM.
Belieft Heer vader mij te spreken, ik zal hooren.
NOË.
Wel, Cham! wat brouwt ge?
CHAM.
Niet[1].
NOË.
Dat klinkt in niemands ooren;
Nu bauwt de weêrgalm van het bosch uw boschspraak[2] na.
CHAM.
Ik hiel gesprek met Vorst Achimans wedergâ.
NOË.
Wie raadt u, buiten last van Vader, haar te spreken?
CHAM.
Ik hoû me bij der hand.
NOË.
De dag is schier verstreken,
Om met uw gemalin te treden binnen d' ark.
CHAM.
Dees tijding valt me op 't hart, gelijk een zware zark.
NOË.
Uw vader, moeder, broêrs en zusters, hun getrouwden,
Staan reede, en willen u in d' ark gezelschap houden.
CHAM.
Heer vader! gun me toch te volgen mijnen zin.
NOË.
Geef vader reden, zoon! en stel u willig in.
CHAM.
Wien lust het, willig in een beestestal te kruipen?
NOË.
Dat 's min bezwaarlijk, dan een heele zee te zuipen.

[1]Niets. — [2]gesprek in 't hout.

CHAM.
De zee deist achterwaart; nog lijden we geen last.
NOË.
Gij hoort, hoe schrikkelijk dees springvloed bruist en wast.
CHAM.
Hoe lang zoude eene zee dat houte moordhol schokken?
NOË.
Tot dat de zonnekar haar ronde hebb' voltrokken.
CHAM.
Een jaar, het gansche jaar uitharden met verdriet?
NOË.
Die voerman staat niet stil, een jaar verveele u niet.
CHAM.
Gij placht de ledigheid, een hoofdgebrek, te straffen.
NOË.
Zijt onbezorgd; men zal u werks genoeg beschaffen.
CHAM.
Hier valt geen hartevangst, noch wilde zwijnejacht.
Hier schijnen zon noch maan; hier is het eenwig nacht.
In een spelonk van hout kan niemand adem scheppen,
Maar boozen stank, een goot te roeren noch te reppen.
Wat zal hieruit ontstaan? Wat anders dan een pest?
O tuchthuis, verkenskot, o katte-, o honde-nest!
NOË.
Indien u 't werken lust, zoo toon u als een hoeder,
Met Sem en Jafet. Woel, bestel den dieren voeder,
En drank en water, hooi en haver, aas en vleisch.
Verschoon ze. Vaag hun hok. Geef elk zijn vollen eisch.
CHAM.
O tuchthuis! moet zich Cham hierin te berste slaven?
Dat heet geen leven, maar te leven als begraven;
Te sterven, in geen graf van marmer, maar van hout,
Uw eigen huisgezin tot hartewee gebouwd!
NOË.
Door last van hooger hand tot ons behoud geklonken.
CHAM.
Veel liever eenwerf dan tienduizendwerf verdronken.
Ik sprong van ongeduld en wanhoop in den vloed.
NOË.
Uw vader zal getrouw u sterken; hoû slechts moed.
CHAM.
Gedoog eerst, dat ik mij verdadige met reden.
NOË.
De tijd gehengt nauw in een lang gesprek te treden;
Doch 'k wil u dit verzoek niet weigren. Spreek, mijn zoon!
CHAM.
Gij zet geen vader, maar scherprechter op den troon,
Die elke struikling telt, de misdaad nauw wil wegen,
En dreigen 's menschen hals met eenen blooten degen.
Gij beeldt de Godheid uit, gelijk een wilden beer.
Een beer, een everzwijn rukt een bosschagië neêr,
De dwingeland een rijk; de Godheid alle rijken,
Ja, al de wereld. Wie zag grooter ongelijken!
Zoo vele wateren en wolken aangezakt,
En aan de lucht allengs met kracht op een gepakt,
Aan 't scheuren, zullen volk en bergen teffens smoren,
Wij 's werelds jongsten snik in eenen doodsnik hooren.
Wordt God verbolgen en oploopende, als een vrouw?
Wordt Gods voorzienigheid gersakt van naberouw?
Dat 's geen voorzienigheid, maar krankheid, ongestadig
En wispeltuur. Ai, zijt u zelven eerst genadig!
NOË.
O Cham! wien lastert ge? Och! wat hoore ik? Waart ge
Geboren! Zwijg, verdriet van vaders ouderdom (stom
En erfschand van mijn huis! Och, waart ge vroeg gestorven!
Uwe eigenzinnigheid en waan heeft u bedorven.
Ik vreeze (o Hemel, keer het voorspook van 't geval!)
Dat vaders vloek uw hoofd rechtvaardig treffen zal.
Ik wete, God zij lof! dat krachten ons ontbreken,
Om zonder stameren van Gods natuur te spreken,
Een onbegrijpzaamheid, geen sterfnis onderdaan. (staan:
Men moet door 's menschen spraak Gods eigenschap ver-

Naarijver, naberouw, de toorne en wraakzucht hechten
Oneigen op dien Heer en Rechter, streng in 't rechten.
Hier geeft des menschen tong alleen een krank geluid,
En drukt de beelden van de ziel door doodverf uit.
Een rechter straft de kwaân, die van hun boosheid roemen;
Zou God dan geen geweld en dwinglandij verdoemen,
En 's aardrijks aanzicht rein afwasschen van zijn smet?
Twee vruchtbre takken, één van Kaïn, één van Seth,
En beide uit éénen stam, vervulden 's werelds luchten
Met ongelijke, d' een met wilde en wrange vruchten,
En d' ander met een ooft, gezond en zoet van smaak;
Dees geeft genoegen, maar de wrange tergt Gods wraak.
Der vromen aard wordt door verbasterd zaad bedorven;
Nu eischt de boosheid straf. De deugd is uitgestorven.

CHAM.

Heer vader! stoor[1] u niet; ik stelle mij bereid
Te volgen 't hoog gebod, en uit gehoorzaamheid,
Uw voorbeeld eerende, te schromen noch te schrikken,
Al zoude ik in dees kist, een rechte doodkist, stikken.

NOË.

Achimans lustgenoote, een rechte vijandin
Van eer en deugd, leî toe, om al ons huisgezin
Door u te splitsen, zelf den vader tegens moeder,
Schoondochters tegens een, den broeder tegens broeder
Te rokkenen. Het hoog beleid heeft dit geschut;
Een achtgetal in d' ark zal 't zaad en eene stut
Des menschdoms strekken, als het, uit den vloed herboren,
Herstelle al 't leven, dat in 't water kwam te smoren.
Ga hene, zoon! verdaag al d' andren: het wordt tijd,
Den jongsten slag t' ontgaan, die nauwlijks uitstel lijdt.

CHAM.

Daar komen ze, al gereed. Nu moeder! treê vrij nader.
Schoonzusters! Jafet, Sem, gebroeders! haast u; vader
Verwacht u hier ter stede, om 's menschdoms staat bedroefd;
Naardien de nood ons jaagt, waartoe te lang getoefd?

SEM, JAFET, NOË, REI.

SEM.

De grond, Heer vader! wordt schier vlot beneên ons voeten
Vrouw moeder en uw zoons en uw schoondochters moeten
Zich troosten, heen te spoên naar 't groote zeegevaart;
Dies komen we al gereed te gader herrewaart.

JAFET.

Wij staan reisvaardig; het gelieve u ons te leiden.

NOË.

Wat anders is 't van ver, wat anders in het scheiden
En onder d' oogen. Ik, gemat en afgetreurd,
Wordt, met geweld en kracht, van 't menschdom afgescheurd.
De liefde tot hun heil werkt krachtigst in het ende:
En komt ge nu, getroost, als ballingen, d' elende,
De zwarigheên op zee te dragen neffens mij?
Zoo sta u d' almacht van den Allerhoogsten bij!
Ik zal ze outvouwen, om uw harten tegens lijden
Te wapenen. Staat vast, en helpt uw vader strijden!
Dien God beschermt, outziet noch vier noch watersnood.
Hij kan ons redden in het midden van de dood!
Gij ziet, de hemel hangt van gruwzaam onweêr zwanger,
En wacht tot dat we d' ark intreden, ook niet langer.
De hand des Engels zal haar met een donderslag
Toebonzen, dat ze drenne en drave; want ik mag
Noch kan dien ondergang der wereld zien noch hooren.
Och! mochten we in een zee van droeve tranen smoren,
En 't menschdom helpen, 'k schreide een zee van tranen uit!
De donder, bliksem, vier, en weêrlicht zal 't geluid
Van 't jammerlijk gekerm der stervenden verdooven;
Dan stort gestrenge wraak slagregens neêr van boven,
Wel veertig etmaal lang; getroost u, krak op krak
Te hooren, zonder schrik; het kraken op het dak
Van hagelsteenen en stortregen, zonder buyen;
Een storm van Oost en West, van 't Noorden en het Zuyen,
Vier winden tegens een, hardnekkig en verstokt;
Dan rijzen we aan[1] het zwerk geslingerd en geschokt.
Zoo slijten we den tijd in schaduwen en dampen,
En leven bij geen zon, maar trasn en rook van lampen.

SEM.

Heer vader! schroom niet; vaar met uw verhaal vrij voort.

JAFET.

D' Almachtige betemt de baren met één woord.

NOË.

Wij zullen, hemelhoog gedragen van de golven,
Als in een levend graf, al levendig gedolven[2],
Heendrijven, hobbelen, en schokken nacht en dag,
Driehonderd etmaal lang en zeventig. De slag
En 't klotsen van den vloed en holle waterbaren
Zou 't allerstoutste hart ter neêr slaan onder 't varen,
Daar 't oor niet anders dan gedruisch en huldren hoort
Van wateren en wind; de doodschrik voor de poort
Gedurig aanklopt, en het aangevochten leven,
In nood van kistbreuk (schoon de kist is toegedreven
Met werk, en vet geteerd, bezorgd van hars en pek),
Blijft hangen in een schaal gewogen; daar een lek
Of berst of balkbreuk of vergâring, na het sloopen,
Het water inliet. Dus ten halve schier verzopen,
Met zulk een zware vracht van levenden, wat raad?
Maar schroomt noch siddert niet; de Hoogste, ons toeverlaat,
Is machtig, 't overschot der wereld, in de vloeden
En 's afgronds waterkolk, te waren en te hoeden.
Hij toomt de golven, schoon geen roer 't gevaarte stiert,
En ook den wilden aard van 't ingescheept gediert.
Hier huilt geen hongrig wolf; men hoort geen leeuwen brullen,
Noch wreede tijgers, die het wond met doodschrik vullen.
Men tell' de nagels, met den hamer stijf en sterk
Geklonken in dees kist; dit eenig wonderwerk
Begrijpt meer wonderen dan nagels; wonderdommen,
Waarvoor Godloochenaars verbaasd staan en verstommen.

SEM.

Zoo kan een scheutvrij hart de pijlen tegenstaan.

NOË.

De zee zal, zonder strand te kennen, weiden gaan,
Gelijk voorhene, eer God, om d' aarde te bereiden
Tot 's menschen woonplaats, haar van 't water kwam te scheiden,
Het schuimende element te stuiten op het strand.
Die zelve Almogendheid bevat, met éne hand,
Dit wonderlijk heelal, gewogen op zijn zwaarte;
Zij kan ons bergen, en behoeft geen zeegevaarte
Van balken, dicht ineen gedreven, als we zien,
Opdat het u en mij tot eenen vrijburg dien'.

JAFET.

Waartoe den arbeid van eene eeuw hier aan gehangen,
En onrechtvaardigen, in hun verkeerde gangen,
Gesteven? Nutter waar hun 't leven kort[3] ontzeîd.

NOË.

De hoogste goedheid zocht hen, door lankmoedigheid,
Te brengen tot berouw en afstand van misbruiken;
Nu wil ze, opdat we zulk een waterval ontduiken,
Door middel van deze ark behoên het overschot
Der levendigen, op een driftig[4] watervlot.
Beliefde 't haar, zij kon een ander middel vinden,
En hoeft de noodhulp aan geen houten vlot te binden.
Maar dit 's het raadhesluit van Gods voorzienigheid;
Hier tegens opstaan waar een reukloos onbescheid.

SEM.

Die 't leven allereerst den menschen heeft geschonken,
Kon hen veranderen van zinnen, en ontvonken
In liefde, om onderdaân te volgen Gods geboôn.

NOË.

Hij schonk ze een vrijen wil, van weêrzijde even schoon,

[1] verstoor. — [2] gekeerd, voorkomen.

[1] tot. — [2] begraven. — [3] kortaf. — [4] drijvend.

Een goude handvest, keur, het goed of kwaad te kiezen.
Bij nooddwang zou 't gerecht des Opperaten verliezen,
Betaling t' eischen van een opgedronge schuld.
Nu eischt de schuldheer straf, na zijn misbruikt geduld.
Nu blijft de mensch, verstokt in schendige gebreken,
En niet de Godheid, in dees schuld rechtvaardig steken.

JAFET.

Zoo sterven ze eeuwig, die door 's waters nood vergaan?

NOË.

Tenzij ze stervende in het ende zich beraân,
Geraakt van naberouw; maar die hardnekkig smoren[1],
Gaan door Godslasteringe en eige schuld verloren.

SEM.

De Godheid kon dees straf kwijtschelden vóór den spring[2].

NOË.

Toen 's Hemels rechter streng ter jongste vierschaar ging,
Daar Gods rechtvaardigheid en Gods genade pleitten,
Kon geen verkiezing bij gekwetste majesteiten
Verworven worden. D' een stond d' andere in het licht.
De tong der weegschaal zweeg, zoo lang ze in tegenwicht
Bleef twijflen. Eutlijk kwam de boosheid t' overwegen;
De vloek stond boven, na het zwichten van den zegen,
En 't menschdom, dat vergeefs zijn gruwelen verbloemt,
Werd door het vonnis streng der straffe toegedoemd.

SEM.

Hoe zult ge weten, of de watren weêr vertrekken?

NOË.

Een rave of duif kan ons een trouwe postboô strekken.

JAFET.

De watren grimmelen van monstren, woest van aard;
Walvisschen kunnen, met één klink[3] van hunnen staart,
Dat houten zeegeweld te gronde slaan en sloopen.

NOË.

Zij schromen geen geweld, die op Gods toezicht hopen;
Al kwaam een heele vloot, elk van een regement
Schuimbekkend Hellespook bezeten; niemand kent
Zich machtig, 't heilig vlot te sloopen en ontsnoeren.
Geen Leviatan durf zijn staat en vinnen roeren.

REI.

Aartsvader! spoê u voort. De goddelooze rot
Van Enaks trotsch gebroed besluit, ten schimp van God,
Door boelen aangehitst, dees cedere bosschagië
Aan brand te steken, en voorwind uw timmeragië
Met eenen stokebrand te delgen in hare asch.
Wat sammelt ge? De zon helt over naar het gras.
Treê voort; wij volgen u, en komen uwe treden
In d' ark geleiden met voorspellinge en gebeden.

REI.

Ie ZANG.

Bescherm, o Heer! o toeverlaat
Van Uw getrouwen! 't eenig zaad
En al de hoop van Adams kindren,
Dat hun geen holle baren hindren.
Zij rusten op Uw hemelwacht
Gerust en veilig, met de vracht
Van wilden aard en tamme dieren.
Gij kunt den toom des afgronds vieren
En korten, zoo het U behaag,
Na 's menschdoms droeve nederlaag,
Waar Noë drijft op Uw genade;
Behoê zijn huisgezin voor schade,
Opdat hij, na een lang verdrag
Van jammeren, belanden mag,
Wanneer, die wateren verschoven,
Hij stof vindt Uwen naam te loven.

[1]versmoren, omkomen. — [2]vloed. — [3]slag.

Ie TEGENZANG.

Als Uwe hand het zware slot
Ontsluit, zal hij, op Uw gebod
Te lande treênde, Uwe eer ontvouwen,
U dankbaar eenen outer bouwen
Op eene Godgewijde steê,
En offren U het zuiver vee
En reine vogels. D' offerande
Wil U, terwijl ze smoke en brande,
Behagen, en den hemel deur
Verspreiden eenen zoeten geur.
Gij zult beloven, zijne telgen
Door vloên te schenden noch verdelgen,
Schoon zij verwildren jaar op jaar,
Zoo lang het aardrijk vruchten baar',
De morgen aanbreke uit den Oosten,
Belofte om Noahs rouw te troosten.

IIe ZANG.

Hij zegent hem en zijn gezin,
Opdat de hoofdstam telgen winn';
Hij neemt ze, als herder, in zijn hoede,
Verhiedt al wat in zijnen bloede
Verstikte t' eten, om geen wraak
Met bloed te voeden, en[1] den smaak
Tot dolle menschemoorderijen
Te koesteren en dwinglandijen.
Hij veiligt ze door eene wet,
En wil den doodslag, als een smet,
Met bloed afwasschen door den degen,
En doodslag tegens doodslag wegen,
Opdat elk 's menschen waarde kenn',
En niemand woest de handen schenn'
Aan menschen, weerloos zonder wapen,
Gelijk een beeld, naar God geschapen.

IIe TEGENZANG.

De Godheid sterkt dit heilverbond
Met eenen eed uit Haren mond,
En zet een teeken aan de wolken,
Den regenboog voor alle volken,
Gebogen midden in de lijst
Der wereld, daar hij daalt en rijst
Op 't oog; een boog uit vele verven,
Die meest in blauw en rood versterven.
Het blauw bediedt den wereldvloed,
Het rood een brand en wereldgloed;
Twee oordeelen, één nu gestreken,
Het ander namaals uit te spreken,
Wanneer het menschdom zal vergaan,
En voor de jongste vierschaar staan,
Zoo Enoch spelde lang te voren.
Godvruchtigen ontzien Gods tooren.

Het gansche huisgezin van Noë treedt in 't slot
Van 't hol gevaarte, en eert het vaderlijk gebod;
D' Aartsvader volgende, betuigt eerst menigvuldig
Al schreyende: „och, wij zijn aan dit bederf onschuldig!"
D' Aartsengel des gerechts, Uriël, komt, houdt stand;
Zijn gloênde fakkel barnt. Hij bonst met d' andre hand
De deur des ingangs toe, dat zeven sloten kraken.
Het nimmer slapende oog wil over Noë waken.

VIJFDE BEDRIJF.

URANIA, ACHIMAN, AARTSHERDER, HOFMEESTER.

URANIA.

De trotsche Reuzentroep trok op onze aandrift uit;
Maar d' aanslag schijnt mislukt. Wij hooren geen geluid,

[1]Versta: e n n i e t (uit het vorige ontkennende g e e n).

Gebriesch van paarden, noch geen trommels en trompetten.
Hun last hiel[1], dit gewest in liehten brand te zetten;
Het dwarsche noodlot heeft ons dees triomf benijd.
Hier komt de Grootvorst aan, schnimbekkende van spijt.

ACHIMAN.

Dat wildbraad is in 't hol der arke onz' jacht ontslopen;
Wij komen, hangends hoofds en snffende, afgedropen.
'k Vervloek mij zelven en dien aanslag. O, verdriet!
Wie zou het denken? Och! wij waren al bespied,
En d' oude suffer, een aandrijver van 's lands plagen,
Gewaarschuwd, dat ons stond een schoone kans te wagen,
Koos tijdig in der ijl de schaduw van zijn kist.

URANIA.

Onthrak het u aan vier en fakkel; schiet de list
Van 't vossevel te kort, wanneer het schelmen ruiken,
Dan geldt de leeuwenhuid; men most geweld gebruiken.

ACHIMAN.

Het spookte afgrijslijk door het cederbosch in 't rond,
Waar Enaks schutterij opdonderde, daar stond
Het spook haar tegen, en beschermde d' ark en boomen
Met gloênde fakkelen. De stoutste Reuzen schromen,
Geblind door dit gezicht, dat sterk in d' oogen schijnt.
Wij hijgen ademloos, van woelen afgepijnd;
De Reuzebenden vliên verstrooid uit dees bosschagië.
De toovenaar beschut zijn bosch en timmeragië.

URANIA.

Geduld, mijn heer! tot dat een beter avontuur
Geleden smaad vergoede, en treffe een andere uur,
Om zulk een joffrevloek den lastermond te stoppen;
't Is wijsheid, zijnen hoon bij wijlen in te kroppen.

ACHIMAN.

Van verre schijnt het, dat een bleeke schim genaakt
En, herwaart spoênde, nauw den grond van d' aarde raakt;
Het schijnt een postboô, die een snellen dromedaris
Aanprikkelt. Ik geloof, dat ergens landgevaar is.
Hij blaast den horen, meldt ons onraad; staat nu vast,
Het is d' aartsherder.

AARTSHERDER.

Al 't gebergte, in nood en last,
Zit overdrongen van gevluchten, uit waranden,
Uit burgen, boomgaarden, en omgelege landen.

URANIA.

Zoo zitten ze gebergd?

AARTSHERDER.

Behalve wat verdronk
En, als een baksteen, los in 't water henezonk.

URANIA.

Wie laat zich, aan 't gebergte, in stroom en water domplen?

AARTSHERDER.

Het kwam afstortende hen plotsling overromplen,
Eer 't volk op 't lage land 't gebergte winnen kon.
De hemel springt, gelijk een volle waterton,
Aan duigen uit den band. Geen banden lnnger klemmen.
De landzaat poogt vergeefs dien waterval t' ontzwemmen.
Geen vlot op tonnen, met een koorde vastgehecht,
Beschut de driftigen in 't strenge waterrecht.
De drijvende eilanden van opgeborste venen,
Gepakt met duizenden, die doodsch om noodhulp stenen
En kermen, zullen hen niet spijzen. Hongersnood,
Een scherrep zwaard, genaakt, en dreigt ze met de dood,
Al leven ze eene poos, verdoofd door 't eislijk bruisen
En schuim der watervloên, uit 's hemels ope sluizen
En watervallen, sterk met losgelaten toom
Afschietende uit de lucht. De zeên en stroom op stroom
Zien oevers aan noch strand. Driehonderdjarige eiken,
Die met hunne armen, door het zwerk, de maan bereiken,
Hun wortels schieten naar den afgrond, zonder grond,
Zoo diep gelijk hun kruin omhoog gesteigerd stond,
Gaan drijven, met al wat, ter nauwernood ontzwommen,
In eike takken zit geklouterd en geklommen.

[1]hield in.

ACHIMAN.

Wat teekens zaagt ge, eer nog de lucht aan 't baren kwam?

AARTSHERDER.

De gansche hemel stond in éêne lichte vlam.
Staartstarren, fakkels, zwaard, vierpijlen, roode draken,
Met opgespalkten kele, afgrijselijk aan 't braken,
Verhijsterden het volk, van angst verstomd en stijf.
De beenen sidderden van doodschrik onder 't lijf;
De stoutste Reuzen van verbaasdheid suisebollen.
Ziet nit: een bare zee komt ginder herwaart rollen.
Bereidt u fluks ter dood! Beraad heeft teffens uit.

ACHIMAN.

Meerminnetronicn! gij hebt ons ingeluid,
En Noë nooit geloofd. Gedrocht, van boosheid zwanger!
Wat toef, wat maak ik met dien regementstok langer?
Ons heerschappij heeft uit. Daar legt hij. Haast u, dra!
Gevloekte boelen! voort.

URANIA.

Genâ, mijnheer! genâ;
Genâ! 't is onze schuld. Genade! geen van allen
Gedacht ooit, dat dees straf den mensch zonde overvallen.
Wat raad? Waar heen gevloôn? De wereld krijgt een krak.

ACHIMAN.

Daar kraakt een donderkloot de kruin van 't Reuzendak.
De roode zwavelvlam, ter steenrotse uitgeborsten,
Schudt Kaukazus. De kreet van vrouwen, heeren, vorsten,
Gemengeld ondereen, beantwoordt het geschal;
Een voorspook van den post, die hierop volgen zal.

HOFMEESTER.

O Grootvorst! voelt ge nog den steenrotsgrond niet davren?
De gansche staatsie is aan 't klauteren en klavren[1]
Ten hoogen berge op, om den jongsten watersnood
T' ontvliên. Al wat men hoort en ziet is bare dood.

ACHIMAN.

Vergeefs gevloden! Dat's den schicht des bliksems tergen.

HOFMEESTER.

De stille Kaukazus steekt, boven alle bergen,
De kruin zoo hoog, dat hij door alle wolken schiet,
Ja, zelfs den starredraak heneên zijn voeten ziet.

ACHIMAN.

Wie steigert, trooste zich van hongersnood te sterven.

HOFMEESTER.

De menscheneters rot zal spijs noch voedsel derven,
Al weigerde 't gebergt den buik zijn levens-eisch,
Zoo lang zij menschen vindt en vrouwehorsten-vleisch,
Het lekkerste aas van al, dat velen zich gewenden.

URANIA.

Wat raad? waarheen gevloôn? O bruiloft van elenden!
Wat raad? waarheen gevloôn? De wereld neemt een keer!

ACHIMAN.

Wat geest verschijnt ons? Valt terstond op 't aanzicht neêr!

URIËL, URANIA, REI.

URIËL.

Hier staat Uriël zelf, gewapend met Gods slagzwaard,
D' Aartsengel des gerechts, die Adam, eerst gedagvaard,
Ten lusthove uitdreef, om zijn wederspannigheid
En 't schendig kwetsen van de hoogste Majesteit.

URANIA.

Genade! och, gun ons, dat we in d' arke op 't water vloten[2]!

URIËL.

De deur van Gods genade en d' ark is toegesloten.

URANIA.

Genâ, genâ, genâ!

URIËL.

Dees naklacht komt te spâ.
Vertrekt uit ons gezicht. Gij zijt in d' ongenâ

[1]Andere vorm van klonteren (d. i. klafteren); beiden verlengd van klaven, klieven. — [2]drijven.

Te diep verzeild; doch komt gij met berouw te sterven,
Zoo kunt ge, hier gestraft, genade om hoog verwerven.

REI.

Wie Gods Almogenheid en Zijn genâ beseft,
Bekent, dat Gods genâ zijn werken overtreft.
Verlosser, lang beloofd! verschijn als een versterker
Den geesten, streng gedoemd in schaduw van den kerker,
Den geesten, vuil besmet door ongehoorzaamheid,
Gods goedheid tergende, toen d' ark werd voorbereid;
Een voorbeeld van de Kerk, waarin Gij uw vertrouwden,
Als in een vrijburg, door het water zult behouden,
Het afgebeelde bad en eenig middel van
Genade, die de smet der ziele afwasschen kan.
Zoo zullen ze, eens verlost, in 't einde U eeuwig loven;
Zoo ga Uw heilgenade Uw wonderdaân te boven!

SOLI DEO GLORIA[1].

Uitvaart van zijne Heiligheid Alexander den Zevenden[2].

Cunctando restituit rem[3].

Ten leste stort de Roomsche stander
Van Fabius, met Alexander,
En treft ons met dien zwaren slag
In Bloeimaand. D' allerblijste dag
Van 't jaar, gerezen voor alle oogen,
Wordt met dees wolk des doods betogen,
En kleedt den Kerkelijken Staat,
Met recht bedroefd, in 't rouwgewaad.
De Faam verheft zich uit de vesten
Der stad, van 't Oosten tot in 't Westen,
Zoo wijd d' aloude sleutelmacht[4]
Zich onbepaald zette in haar kracht.
De hand van zulk een hoogbegaafde,
Die 't Kruisdom in den nood handhaafde,
Ten schrik van 't brullend Turkendom,
Is koud. De wijze mond legt stom,
Waardoor d' onfaalbre Geest, op aarde,
Zich in oraklen openbaarde·
Sint Marcus' Zeeleeuw[5], trotsch beschut
Uit Englenburg[6], ontbeert een stut
Aan zijnen staat. De Kandianen
Bezwijken, smilten in hun tranen,
T' ontijdig van 't gewijde hoofd
Der Kerke en zijne hulp beroofd.
Terwijl het heer der Ottomannen,
Met Rus en Tarter aangespannen,
Op d' onbewaakte kruisgrens stroopt,
Baldadig brandt en moordt, en hoopt,
Uit Kristenlandsche staatskrakeelen,
Een onwaardeerbren roof te deelen.
De Maatschappij van Jezus zucht;
Dees mist hem, door wiens gunst zij lucht
En adem schepte, in rijk Venedig;
Toen zij hersteld, gerust en vredig,
Haar erf bezat, na lang geduld
En smaad, geleden zonder schuld.
Kristine, op Vaticaan herboren[7],
Heeft haren Vader zelf verloren,
Die zulk een koninklijke ziel
Beminde, en voor[8] zijn dochter hiel[8];
Dewijl ze 't heilzaam licht der waarheid
Zag opgaan in zijn volle klaarheid,
En koos, met rijksverlies en schâ,
De kroon van 's Hemels heilgenâ.
De vader volgde Gods verkoornen,
Op Kristus' spoor, gekroond met doornen
Van smart, gevlochten met geen vuist
Van Heidenen, al t' onbesnisd,
Maar met de hand der onbeschaamden,
Wien zulke lastren minst betaamden;
Zoo stond d' onnoozle Heiland bloot,
Getreên van zijnen dischgenoot[1].
Nu rust de martlaar, mat van kwijnen
En worstelen en bittre pijnen,
Geduldig, zonder klacht en schrik,
Geleden tot den jongsten snik.
Zijn voorbeeld leert de stormen doorstaan.
De kroon volgt na; de strijd moet voorgaan.

[1]D. i. Gode alleen zij d'eer. – [2]Overleden 22 Mei 1667. – [3]Door dralen bracht hij de zaken te recht. — [4]Den Pausen, naar d'overlevering, van Petrus toegekomen. — [5]Versta: Venetië. — [6]Den pauselijken hofburg. — [7]Zie boven, bladz. 146. — [8]als — beschouwde.

Op zijne Heiligheid Clemens den IXen,

TE VOREN

JULIUS ROSPIGLIOSI[2].

Metam. Lib. XII. O facunde senex, ævi prudentia nostri[3].

Wie Clemens in zijn beeld bespiegelt, ziet een wonder,
Dat hooger dan 't vernuft der oude wijzen gaat:
Een kracht van wijsheid en voorzichtigheid woont onder
Dees teêre en grijze schors; beleid en rijpe raad
En nadruk van beleid; een Julius, geschapen,
Niet om zijn vaderland te trappen op het hoofd,
Maar 't hof van Ottoman te toonen, hoe Gods wapen,
De zon van 't heilig Kruis, zijn halve maan verdooft.
Hij handhaaft Kandie en Gods zaak met Kristus' stander;
Zoo groot een nazaat[4] voegt den voorzaat[5] Alexander.

ZEGEVIER DER VRIJE NEDERLANDEN OP DEN TEEMS[6].

Est mollis flamma medullas[7].

Wie in Maro's zee wil visschen[8]
Volg der Staten schrandren vond,
Zette 't vischnet op den grond,
Leere staatgeheimenissen,
Nooit voorhene klaar verstaan.
Nu kan elk dit raadsel raân.

Amsterdam en Britsch Carthage[9]
Worstlen onderling om strijd;
Want de Brit elks vaart benijdt,
Alle kusten tot een plage.
D' opgeworpe Zeegod Jork[10]
Eigent zich Neptunus' vork.

Hij verbiedt de zee te roeren,
En gebiedt, dat elk de vlag
Strijke voor zijn zeegezag;
Hij heeft recht de vlag te voeren,
En te rooven wat hem lust,
Van den Teems tot Indus' kust.

[1]Versta: Judas. — [2]Alexanders opvolger, sedert 10 Juny 1667. — [3]D. i. O, welbespraakte grijzaard! gij, de wijsheid onzer tijden! — [4]voorganger. – [5]opvolger. [6]Na den tocht tegen Chattam, in Juny 1667. – [7]D. i. Een zachte vlam verteert het merg. — [8]Versta: wie Virgilius verstaan wil. — [9]Londen. — [10]'s Konings broeder en amiraal, den hertog van York, later Jacob II.

Onder schijn van trek tot vrede
Speelt de schalk, tot 's nabuurs schâ,
Zijne peisrol in Breda[1];
Maar men kent Leicesters zede,
Die, meineedig en veraard,
Elk naar 't hart steekt met zijn staart.

Hierom vond 's lands raad geraden
Op te waken, en uitheemsch
Met een zeemacht op den Teems
Alle gronden door te waden,
T' onderzoeken door een held,
Hoe die rijkspols was gesteld.

Nieuw Carthago, bang voor tasten[2],
Woelt hier tegens aan met kracht,
Stopt de stroomen, sterkt de wacht,
Spant de ketens, ketent masten,
Zinkt de schepen, damt de kil,
Ziet niet aan, wat helpen wil.

Batavieren, uitgelaten,
Bruisen, dat het ijzer knarst,
En de keten breekt en barst
Van dit Turksche Damiaten
Op den Teemsstroom, naar den stijl
Van het Sparen, aan den Nijl[3].

Stuarts ruiterijen woelen;
Jork en Monck, gevlucht op strand,
Zien hun vloot en slot in brand
Van een zeekoorts, niet te koelen,
Voelen hoe, als Maro[4] leert:
„Zachte vlam het merg verteert".

Londen voelt zijn krachten smelten,
Staat nog eens in vier en gloed,
Die de koorts in d' adren voedt[5].
Nieuw Carthago rijdt op stelten.
Wit-hal, Hof, en Parlement
Vloeken Ruiter, Wit, en Gent.

Stil te zwijgen kan niet baten;
Want de vierpijl, die hen prangt,
Doodlijk in de zijde hangt[6].
Stoffers, tergt nu Zeven Staten!
Schent verbonden, eer en trouw,
Groeit in Schellings brand en rouw.

Al de scheepsbouw blijft nu steken,
En wat trotsch ten hemel steeg;
Alle havens leggen leêg,
Hun gekorve masten spreken,
En de brandschat, fiks betaald,
Op dien Ruiter-tocht gehaald.

Tot een eenwig zegeteeken
Zal het zeeslot[7], groot van faam,
Dat, gevreesd om Karels naam,
Alle havens aan woû steken
Met een zeepest en bederf,
Pronken voor 't[8] Oostindisch werf.

Zeeraad! spaar geen goud noch parel,
Noch doorluchtig diamant
Aan een Scheepskroon, om parmant
Dien veroveraar van Karel
Rijk te kronen, dat de nijd
Brakel 't hart toebrake uit spijt!

Eer den zeeheld met een wapen;
Hang zijn slagzwaard in 't gestarnt,
Dat den Brit in d' oogen barnt,
Die de zee wil overgapen,
En verslinden al wat zeilt.
Holland heeft zijn grond gepeild!

[1]Waar, sedert Mei over den vrede onderhandeld werd. [2]nader bekijk. — [3]Versta: gelijk vroeger de Haarlemmers te Damiaten. — [4]Virgilius; zie boven in zijn Æneïs, IV. — [5]Aldaar. — [6]Aldaar. — [7]Versta: den Royal Charles. — [8]Voor de, door versnelling der uitspraak.

De Zeeleeuw op den Theems.

Jaculatus puppibus igneis[1].

„Ik, de Koning van de Britten,
Ben, door openbare blijk,
Gode zelf alleen gelijk,
Dat 's gerust en stil te zitten,
Aan te zien, in top gevoerd,
Hoe 't zich al rondom mij roert;"

„Want van Kalis[2] tot aan Doever
Hangt ons waterketen vast,
Dat er niet een enkle mast
Doorsluipt tusschen elken oever,
En ons dondrende metaal
Brandt al 's aardrijks kusten kaal."

„Thetis offert ons haar vollen
Schoot, van schatten overlaân,
En de vader Oceaan
Moet zijn wateren vertollen[3],
Zwichten voor ons zeegeweld,
Dat den Zeegoôn wetten stelt."

Zoo sprak Karel, trotsch gezeten
Op den troon, daar onlangs prat
Zijn onthalsde vader zat;
Doch die treurrol scheen gesleten,
Schoon de stam van Stuart[4] leert,
Hoe het wereldsdom verkeert.

D' Allerhoogste, die met wenken,
In een oogenblik, het al
Wat zich opblaast, brengt ten val,
En verwaandheid in kan schenken
Wat zij anderen bereidt,
Hoorde dees vermetenheid.

Hierop bruist de vloot der Staten
Naar den Teems, daar Brittenland
Trotsch zijne ijzre keten spant;
Maar wat kan een keten baten,
Als de leeuw van Holland brult,
En de zee met doodschrik vult?

Hij rukt staal, als rag, aan flarden,
Sloopt kasteelen langs het strand,
Steekt, met zijn gezicht, den brand
In de schepen. Wie kan 't harden!
Voor het vier van 't leeuwenoog
Vliegt het magazijn omhoog.

Karel, die de trotsche schepen
Zaagt verbranden in uw nest,

[1]D. i. Hij stak den brand in de schepen. — [2]Calais. — [3]cijnsbaar maken. — [4]Gelijk eerst reeds in de onthoofde Maria van Schotland.

En uw zeeslot, 's nabuurs pest,
Met één klauw naar Tessel slepen,
Zeg me, o scherpe waterroê!
Hoe was toen uw hart te moê?

Toen de Zeeleeuw uwen standert
Streek, en, zonder schrik en schroom,
U braveerde op uwen stroom,
En Breda[1], van toon veranderd,
Leerde zwichten voor dees kans
Van onsterfelijken glans?

Riddert vrij met konschanden;
Ruiter, Gent, en Ruwaart Wit
Toonen u het rechte pit
Van 's lands adel, die de tanden
Den verwaanden hoogmoed biedt,
Die noch God noch mensch ontziet.

De Vreêpilaar der Vrije Nederlanden[2].

Æquora tuta silent[3].

Nu een eeuwig zegeteeken
Van den zeepeis opgehaald
In de lucht, aan 's hemels streken,
Heerlijker dan Memfis' naald,
Op het hof der Zeven Staten,
Vaderen van 't vaderland,
In wiens schaduwe onderzaten
Rusten, door de sterke hand
Van het hoog gerecht verdadigd,
Dat dien zeedraak 't hoofd verplet,
Met triomfe ons begenadigt,
En in 't erf der zeevaart zet.
Laat, zoo wijd de dijning strand schaaft,
D' Afgrond bassen uit zijn kolk;
't Waterrecht, van God gehandhaafd,
Komt, uit 's oorlogs donkre wolk,
Voor den dag met schooner glansen.
Houwt nu op dien Vreêpilaar
's Lands gezegende oorlogskansen,
Al het doorgestaan gevaar,
Zoo veel dapperheên van braven,
Die zich kweten voor den Staat,
Ondermijnd en ondergraven
Van 't onthoofde landverraad
En Leicesterlijke treken,
Door de blauwe vlag[4] gebroed,
Om den burgerkrijg te kweeken,
In een zee van heldenbloed.
Houwt hier op het brandend Londen,
Aangesteken van Gods hand,
Tritons, dolfijns, waterhonden,
Schutgevaarte op zee en strand.
Elders drijft de Tucht de branders
Van den Teemsstroom met haar zweep;
D' Overhand[5] braveert met standerts,
Die ze op Karels zeeslot greep.
Elders wil de Goudzucht boren
In een goud- en zilvermijn;
Maar zij breekt den ijzren horen
Op het slot van Cormantijn[6].
Elders vaart een bosch van vloten
Fredriks Kronenburg voorbij[7].
Gibraltar ziet van zijn sloten
Duizend vlaggen op een rij,
Langs Toscane en Barbarije,
Welig vliegen af en aan.
D' oever, alle zeevoogdije
Eens voor eeuwig afgestaan[1],
Ziet de schipvaart op haar vlogels
Moedig zweven hene en weêr,
Als een wolk van watervogels,
Onbepaald van strand en meer.
Ginder spant de wind de doeken,
Die, niet langer achterom,
Beide d' Indiën bezoeken,
Thuis en uitheems wellekom,
Ingehaald met ope deuren.
D' Oceaan, van smook gestikt,
Wordt met Indiaansche geuren
Opgeholpen en verkwikt;
Ginder 't vreêverbond bezegeld,
In Breda, die vredestad;
Een verbond, dat woestheid regelt
En aan band legt, op een blad.
's Lands Hoogmogendheid, der steden
Toevlucht, zit voor 't Hollandsch hof,
In haar kracht en aangebeden
Met onsterfelijken lof.
Eene kroon met zeven stralen
Geeft een luister om het hoofd,
Die de Zevenstar, in 't pralen,
Met gesteente en goud verdooft.
Keizers, koningen, gezanten,
Al wie tegens slaafschen dwang
Zich in 't blanke harnas kanten,
Van den op- en ondergang[2],
Komen haar van verre groeten,
Treên in onderling verdrag;
Daar 't geweld voor hare voeten
Legt verwonnen, slag op slag.
Zij verwelkomt alle heeren.
D' oorlogsamptenaars staan reed
Uit te voeren 't hoog begeeren,
Naar den eisch van hunnen eed.
Elk ontziet in plicht t' ontbreken[3];
Elk moet zwijgen, zij mag spreken.

[1]Versta: en de Engelsche onderhandelaars aldaar. — [2]Bij 't sluiten van den vrede te Breda, 31 July 1667. — [3]D. i. Het veilig water rust. — [4]De Engelsche koningsvlag. — [5]Overwinning. — [6]Dat door De Ruiter, in February 1666, veroverd was. — [7]Zie vroeger.

Op het Sineesch Treurspel[4]

VAN

JOANNES ANTONIDES.

Missus in imperium magnum[5].

Lykungzus bouwt zijn troon vol moed,
Als hij Zungchin heeft kleen gekorven,
Gehakt aan stukken zoo verwoed,
In rood ciment van 's Keizers bloed;
Maar eer de rijksbouw is bestorven[6],
Berst Xunchi, als een hooge vloed,
Ten rijke in, stoot het met den voet
Om verre. Een rijk, met kracht verworven
En dwinglandije, staat niet lang.
Wat 's heerschappij? Een overgang.

[1]Versta: verloren hebbende. — [2]Versta: Oosten en Westen. — [3]te kort te komen. — [4]Trazil of het veroverd Sina; verg. boven Vondels Zungchin. — [5]D. i. Tegen een groot rijk gezonden. — [6]Versta: genoegzaam gevestigd.

BEURTGEZANG

OP DE KOMSTE VAN DEN DOORLUCHTIGSTEN VORST EN HEERE

COSMO DE MEDICIS,

PRINCE VAN TOSCANEN[1].

A magno demissum nomen[2].

AMSTERDAM. ITALIAAN.

A. Wat glorie komt mijn hoofd beschijnen,
In 't hartje van den wintertijd?
I. De morgenstar der Florentijnen,
Een eeuwige eer, uw kroon benijd.
A. Wat telg is 't? Uit wiens stam gesproten?
Spreek duidlijk Duitsch. Hoe luidt die naam?
I. De jonge Cosmo van den grooten,
De wereld kenbaar door zijn faam.
A. Een Godheid daalt, als uit de wolken,
Omlaag in 't vrije Nederland;
I. Onthaald van zeven vrije volken,
Daar gij alleen de zeekroon spant.
A. Zoo zag voorheen de groote moeder
Der Koningen[3] mijn groote stad,
I. De moeder van der Franschen hoeder[4],
Geheiligd door het lelieblad.
A. Zij gaf Gaston, zijn broeder, 't leven,
Nu schoonvaâr der Toscaansche spruit[5];
I. En eert u nog in hare neven;
Gij zeilt uun havens in en uit.
A. Fernandus zag mijn bloedvlag pralen,
Toen 't Britsch kasteel ten hemel voer,
I. Dat uwen waterleeuw Van Galen
Den dood in 's Hertogs haven zwoer.
A. De zoon kan hier het graf aanschouwen,
't Welk 's helds gebeente en naam bewaart;
I. En daden, op den zerk gebouwen;
Zoo blijft de deugd alom vermaard.
A. Dees Prins ziet hier mijn schildkroon pronken,
Ten prijs van zijn voorvaders stam;
I. Een Keizers gifte, uw trouw geschonken.
Zoo blinkt Florence t' Amsterdam.
A. Mijn Capitool, bij zijn gebouwen
Geleken, zal te doover[6] staan.
I. Ik zweer, 't gezicht wil hem nooit rouwen;
Het wijkt Sint Mark noch Vaticaan.
A. Maar d' Arno schenkt gezonder luchten
En ooft, dan d' Amstel hem kan biên.
I. Uw mastbosch draagt ook gouden vruchten,
Een bosch, van Princen waard bezien.
A. Prins Cosmo dreigt den Turkschen roover
Te ketenen op Tunis' strand.
I. Scheept Putten[7] met uw krijgsvloot over,
Zoo wordt die zeepest uitgebrand[8].
A. Dan keeren ze met Kriste-slaven,
En Smyrne ziet den handel vrij;
I. En d' Amstelheer onthaalt zijn braven
Met zeekortouwen langs het IJ.
A. Dan brult de zeeleeuw van Venedig,
En Candie schept verschen moed;
I. Hij wet zijn klauwen eens zoo snedig[9],
En Villa dempt al 't Helsch gebroed[10].
A. Dan krijgt Europe een nieuw gestalte,
En 't kruis braveert de Turksche maan.
I. Gansch Barbarije schrikt voor Malte,
Dat Azië en haar macht houdt staan.
A. Geen afgunst groei noch rijze tusschen
Den Hertog en 's Lands vrijen staat.
I. De Batavier ombelz' Hetrussen,
Zoo lang de zon te water gaat.

[1] In den winter van 1667–1668. – [2] D. i. Van een grooten (man) herkomstig. — [3] Versta: Maria de Medicis; zie boven I. bladz. 358. — [4] Lodewijk XIII. — [5] Cosmo was, in 1631, met Gastons dochter gehuwd. — [6] minder schitterend. — [7] Cornelis de Wit. — [8] Gelijk te Chattam de Engelsche. – [9] scherp. – [10] Neen, Candia viel; zie beneden.

Op den Heer CORNELIS SPEELMAN[1],

GEBIEDER VAN DE KUST VAN CORMANDEL[2].

Op zulk een Speelmans toon en brommende oorlogssnaren,
Danst in Oostindië het heer der Macassaren
Den harnasdans in bloed. Bonton[3], om 't hart benauwd,
Schept adem. Joepardan wordt Rotterdam geheeten,
Naar 's helds geboortestad; geen eeuw zal dat vergeten.
De drie Molukken, eerst aan 't waaklen, staan nu stout.

Op den Optocht der Schutterijen t' Amsterdam.

Insignes præstantibus armis[4].

AAN DEZELVE.

Gij, die der vesten halve maan
En 't mastbosch langs het Y,
In 't blanke harnas, vaan bij vaan,
Bewaakt op uw getij,
En aan vijf poorten schildwacht zet,
Getrouw op uwe wacht;
Hoe wensche ik, door een dichttrompet,
Mijn stem, met volle kracht,
Te wringen, op dien trommelslag
En braven burgertocht,
Nu op een trotscher voet, dan 't plag,
Door krijgsbeleid gebrocht.
De schutter trekt naar 't Capitool
Met orden, op een rij,
In Mavors' dappre wapenschool;
Daar speelt men, trotsch en blij,
Op trompen schoon musketmuzijk,
En drilt de taaye speer;
Daar zwaait de vaan van elke wijk,
En wenscht den Raadhuize eer.
Oudshoren, Vlooswijk, Valkonier
En Reinst[5] zien u met lust
Ontvonken van een edel vier,
Uit liefde tot 's lands rust
En gulde vrijheid, hand aan hand,
Bevochten, na veel wee;
Waarom de Staat de krijgskroon spant
Te lande en ook ter zee.
Vier winden[6] zien u teffens om
Naar 't vrij gebied en hoofd
Der steden, welks kortouw en trom
Den donderslag verdooft.
Welks schatkist land- en zeegeweld
Verduurt, nooit uitgeput,
Den wettenloozen wetten stelt,
En 't heilig recht beschut.
De grijze vader Oceaan
Geleidt de leeuwevlag,
Die, door eene ongewone baan,
Begroet den blyden dag.
Daar riekt ons 't geurige Oosten toe,
En schenkt, met vollen schoot,

[1] Die in Nov. 1667 Macassar gekastijd had. – [2] Eilandjen bij Celebes. — [3] Op Celebes. — [4] D. i. Schitterend in de wapenen. – [5] De vier burgemeesters. – [6] hemelstreken.

Het zeilrijk Y, nooit zeilens moê,
Gedurig vloot op vloot.
De bitse Nijdigheid, vol spijt,
Bekent, beschaamd en stom,
Dat, wie den waterleeuw benijdt,
Met eene stille trom
Nu afdruipt van den oorlogsdans.
Batavie, vol moed,
Verheft, na 't keeren van de kans,
Den kam uit Sunda's vloed.
Het kraait met vreugd d' opgaande zon
Ten bedde uit, daar de kling
Des Tarters Sine en wreed Japon
In schrik houdt uit Peking.
Ontsluit de Tarter zijn gebied
Voor Indus' maatschappij,
't Gewenschte wit, dat zij beschiet,
Zoo staat de handel vrij;
Zoo wellekomt het gansche Euroop,
En 't Africaansche strand,
Ons vloten met geen mindre hoop;
Zoo houdt de welvaart stand.
O, brave schutters! trekt nu heen,
En houdt uw wapens reed,
Ten dienst ter stede en 't algemeen;
Zoo sterkt gij uwen eed.

Op het Treurspel van Dido,

DOOR ANDRIES PELS[1].

De doodsche Elize, uit donkre myrtewouden
Verrezen, en van wanhoop aangevoerd,
Komt spoken, op den toon der overouden,
In onze lucht, van dat gezicht beroerd.
Zij ziet de vloot der Trooische bannelingen
Voorwind in zee heenzeilen in 't verschiet,
En kan van wraak zich tormen noch bedwingen;
Nu grijpt ze 't zwaard des helds, die haar verliet.
Maar och! geen zwaard vergoedt dees nederlage,
De schennis van haar naam en faam en eer;
Daar legt ze in 't bloed, en zieltoogt, gansch Carthage
Stort anderwerf op 't lijk van Dido neêr.
De geest van Pels herbaart verstorven minne;
Elk spiegle zich aan zijne Koninginne!

Ter Lijkstaatsie

DER WELEDELE MEVROUWE

ANNA VAN HOREN[2],

GEMALINNE VAN DEN WELEDELEN HEER

KORNELIS VAN VLOOSWIJK,

HEER VAN VLOOSWIJK,

PAPEKOP, ETC., BURGEMEESTER EN RAAD T' AMSTERDAM.

Het troostloos gasthuis volge, in rouwe,
De droeve lijktorts van mevrouwe,
Zijn trouwe moeder, nu een lijk,
De bloem van Vlooswijk, zoo vermeten
Van d' oude slang des doods verbeten,
Ten aanwas van het doodsche rijk.
De schoonheid, noch vernuft, noch oordeel,
Noch adel geven iemand voordeel
Te mijden 't onvermijdbre lot,
Het menschdom vroeg te beurt gevallen;
De wreede dood spaart geen van allen,
Ter wereld staat niet vast dan God.

[1]De bekende latere dichtwetgever in Fransch-klassieke strekking. – [2]Vondels bekende begunstigster; zie vroeger.

De Godheid is alleen onsterflijk,
Onwankelbaar en onbederflijk.
De handvest van onsterflijkheid
Behoudt Ze voor zich zelf, daar boven
Haar alle Cherubijnen loven,
In vollen glans en majesteit.
Dees wijze Pallas plag, in boeken,
De nutte kunsten t' onderzoeken.
Zij sprak uitheemschen in hun spraak,
Zoog honig uit gebloemde reuken,
Herkauwde 't pit van goude spreuken
En letterooft, gezond van smaak.
Haar ijver schepte lust, de kranken
Te stutten, en ontzag geen stanken,
Noch beddesmet, noch armoê.
Zij handhaaft d' inkomste, in 't besnijen
Van ledigheid en slemperijen,
En sloot haar hart voor niemand toe.
Nu zweeft de ziel van Anne, op wieken
Van haar handreikingen, den zieken
Gegund, in 't alleruiterste end.
Barmhertigheden strekken pennen,
Om door Gods renbaan heen te rennen
Naar prijs, heldinnen toegekend.
De burgerij zal, met dit sterven,
Voortaan de milde voorspraak derven
Bij haren edlen burgerheld[1],
Die, eer ze 't leven kwam t' ontglippen,
De dood zag drijven op de lippen,
Waarop zijn wellust was gesteld.
Gij, hemelreyen! koomt ons helpen,
De zerk, die 't lichaam moet bestelpen,
Te kronen met dit grafgedicht:
„Beklaag hier Anna, Gasthuismoeder;
De Heiland zij haar troost en hoeder,
De Heiland schenk ze 't eeuwig licht!"

Grafschrift.

Hier rust het sterflijk deel, der wormen aas en spijze,
Gelijk een korengraan, in aarde en stof verrot,
Opdat het heerelijk, te zijner tijd, verrijze.
Het lichaam met de ziel, door d' almacht van God,
Vereenigd, opgewekt door d' Engelsche[2] trompette,
Zal opstaan, met een glans en klaarheid, God gelijk,
Als Jezus het met vreugd aan zijne zijde zette,
Den mensch ten Hemel voere omhoog, in 't eeuwig rijk.
Hier is vergankl ijkheid, geslag van klok en uren;
Daar boven eeuwigheid, die alles zal verduren.

EURIPIDES' FENICIAANSCHE[3]

OF

GEBROEDERS VAN THEBE.

TREURSPEL.

VERDUITSCHT DOOR J. V. VONDEL.

1668.

Unanimes armare in prælia fratres[4].

[1]Versta: haar man, den burgemeester. — [2]Engelen-. [3]Versta: vrouwen. — [4]D.i. Broeders, met gelijke drift, strijdvaardig.

DEN WELEDELEN EN GROOTACHTBAREN HEEREN,

Mr. LAMBERT REINST,

CORNELIS VAN VLOOSWIJK,

HEERE VAN VLOOSWIJK ENZ.

CORNELIS DE VLAMING VAN OUTSHOREN,

HEERE VAN OUTSHOREN ENZ.

Mr. GILLIS VALKONIER,

REGEERENDE

BURGEMEESTEREN EN RADEN VAN AMSTERDAM[1].

Indien men menschen bij planten mag gelijken, zoo slachten staatzuchtigen het klimop, dat, naar zijnen aard genoemd, gedurig hij de muren opklimt. Zoodanigen[2] openbaren zich de machtigen, die, nooit met hunnen staat vernoegd, altijd pogen hooger in top van mogendheid te steigeren, en op glimpige titels hunne nagebaren en anderen onrechtvaardig beoorlogen. Hierom wordt de gansche wereld zonder ophouden omgeroerd, gelijk een onstuimige zee, waarin ontelbare vorstendommen en volken schipbreuk aan goed en bloed en have lijden, en jammerlijk vergaan. Alexander de Groote, Perziën en ten deele Indiën overwinnende, bedroefde zich, toen hij hoorde dat er meer werelden waren dan deze, met onze voeten betreden, en blaakte van oorlogsijver om hooger op te trekken, ten ware zijne Macedoniërs en Grieken hem bezweken. Keizer Vespasiaan, wreker van Gods[3] dood, bekommerde zich, nog op zijn doodbedde zieltogende, om de palen des Roomschen rijks wijder uit te zetten. Deze onverzaadzame heerschzucht past op recht nochte onrecht, ook op geene eeden, verbonden, en bloedverwanschappen, en voert den zoon tegens den vader, broeder tegens broeder aan. Zoo worden de muren van Rome, namaals het hoofd der heerschappijen, gelegd in bloed der gebroederen, Romulus en Remus:

Fraterno primi maduerunt sanguine muri[4].

Montaigne, ridder van Sint Michiel, wil den gebroedertwist eenigsins, als niet vreemd, verschoonen: dewijl gebroeders, gelijk in een zelve spoor hun avontuur en geluk zoekende, de wagens slachten, welker assen, elkandere te na komende, lichtelijk onderling schokken en verwarren. Het treurspel der Thebaansche Gebroederen, hier van den wijzen Euripides ten tooneele gevoerd, bekrachtigt dit mede, en niettemin[5] teisteren d' oude Grieken (zoo Plutarchus getuigt) het bloedig lijfgevecht der gebroederen, en oorlog voor Thebe, gelijk een schendig lasterstuk, met den toenaam van eene Kadmische overwinninge.

Nulla fides regni sociis, omnisque potestas
Impatiens consortis erit[6].

De doorluchtige heer Hugo de Groot, namaals[7] gezant der krone en koninginne van Zweden, op Loevestein ter eenwige gevangenisse gedoemd, om zijne standvastigheid in 't verdadigen van 's lands vrijdom en handvesten, koos in den kerker, onder andere oefeningen, de vertalinge uit van dit treurspel, de kroon van alle Euripides' werken, hetwelk hij, sedert door Gods genade verlost, te Parijs voltrok, van waar de koninklijke gezant mij gewaardigde eenen afdruk toe te zenden, met eene lofrede zoo heerlijk vercierd, dat er niet kan toegevoegd worden zonder het werk te verongelijken.

Nu neme ik de vrijmoedigheid, mij zelven d' eer te geven, deze vertalinge den heeren Burgemeesteren op te dragen, naardien de schriften van dien onsterflijken man, overal De Groot en eerlijk en heerlijk, u ten hoogste behagen, en in 't byzonder het boek van het Recht van Oorloge en Vrede, waarmede de geleerdste bedienaars van staat, als hij Themis' onfaalbaar orakel, in tijd van bekommeringen zorgvuldig te rade gaan, om hunne meesteren ten beste te dienen. Ontvang dan, weledele heeren! dit verduitschte tooneelwerk naar uwe heuschheid, en gunt me, altijd te blijven

Uwer Weledele onderdanige dienaar

J. V. VONDEL.

[1]Zij hadden den dichter, tot zijn groote vreugde, eervol ontslag, met behoud zijner wedde, uit zijn Suppoostenbaantjen bij de Bank van Leening, gegeven. — [2]Lat. voor Als zoodanig of iets derg. — [3]Versta: Jezus, Gods des zoons. — [4]D. i. De eerste vesten werden van broeder bloed besproeid (Lucanus, in zijn Pharsalia. — [5]Evenzeer. — [6]D. i. Geen vertrouwen tusschen regeeringsmakkers, geen macht zonder naijver op haar meêgenooten (Aldaar). — [7]in zijn later dagen.

INHOUD.

Eteokles, in het rijk van Thebe gezeten, weigert den broeder Polynices zijn erfdeel. Dees, nu balling, t' Argos gekomen, trouwde Adrastus' dochter, en blakende van begeerte om weder zijn vaderland te bezoeken, vergaderde door schoonvaders raad een leger, tot dien optocht noodig, en rukte voor Thebe. De moeder Jokaste, hier van verkundschapt, verwerft hem vrijgeleide, om in de stad te komen en met zijnen broeder te handelen van de voorwaarden, ter heerschappije dienstig. Maar toen Eteokles stijf op het bezit des rijks staan bleef, kon Jokaste de zoons niet bevredigen, waarom Polynices ter stede uitging, en zich ten oorlog toerustte. Toen spelde de waarzegger Tiresias den Thebanen d' overwinninge, met beding, indien[1] Menecens, Kreons zoon, zich zelven aan Mars opofferde. Maar Kreon weigerde zijnen zoon der stede ten beste te geven. De zoon kantte zich hier tegen, en toen de vader hem reisgeld gaf, om te vluchten, voerde hij dit opzet uit, en nam zich zelven het leven. Aldus geraakten d' oversten der Argiven door de Thebanen om hals. Maar Polynices en zijn broeder, behouden gebleven, traden in een doodlijk lijfgevecht. De moeder, hen ziende zieltogen, benam zich zelve met haar eige hand het leven. Haar broeder Kreon aanvaardde het rijk, en ondertusschen braken d' Argiven hun leger voor de vesten op. Kreon, verbitterd op de vijanden, van Kadmus' burgerije verslagen, verateekt ze van het graf. Hij laat Polynices onbegraven leggen, en drijft Œdipus in ballingschap, ten deele volgens het menschelijk recht, ten deele uit wrake, en zet het medelijden over een anders elende aan d' eene zijde.

EEN OUDE GETUIGENIS.

Het treurspel der Thebaansche Gebroeders is gepropt met eene harninge van hartstochten; want Kreons zoon, van de muren springende, sterft ten beste van zijn vaderland. De gebroeders, zich onderling wondende, geraken om hals. De moeder Jokaste verdoet zich zelve op hare doode zonen. De Argiven, tegens Thebe met hunne heerkracht opgetogen, worden verslagen. Polynices legt onbegraven. Œdipus wordt ten vaderlande uitgestooten, met zijne dochter Antigone. Behalve dit is het treurspel gestoffeerd met tooneelisten[2] en heerlijke en uitgeleze spreuken[3].

[1]dat. — [2]Versta: tal van vertooners. — [3]waarvoor Euripides befaamd is.

PERSONAGIËN.

JOKASTE.
DE VOÊSTERVADER VAN ANTIGONE.
ANTIGONE.
REI VAN FENICIAANSCHE VROUWEN[1].
POLYNICES
ETEOKLES.
KREON.
MENECEUS.
TIRESIAS.
BODE.
ANDERE BODE.
ŒDIPUS.

Euripides' Feniciaansche.

JOKASTE.

O, koesterende zon, die, op den gouden wagen,
Met snelle paarden, door den hemel heen gedragen
En 't starrelicht gewelf, uw vier en glans verspreidt,
Wat zag ons Thebe, zoo veel jammers toegeleid,
Een dag van ongeval oprijzen voor hare oogen,
Toen Kadmus, banneling van Sidon hier getogen,
Belanden kwam, en met zijn voet den grond betrad.
Dees trouwde Venus' bloed Harmoni, rijk van schat,
En teelde Polydoor, bij iedereen gehoude
Voor Labdaks vader. Ik, Jokast, die Lajus trouwde,
Den zoon van Labdak, werd[2] Meneceus' spruit geacht[2]
En Kreons zuster, uit één bedde voortgebracht.
Mijn man, lang kinderloos, trekt heen naar Delfi's streken;
Hij vraagt Apollo naar bescheid, en houdt met smeeken
Om zonen aan, en krijgt dit antwoord van dien God:
„O, Koning over Thebe, een rijksstad, wien het lot
Van paardefokken werd tot een geschenk gegeven;
Wat mocht ge 's Hemels wil dus bijster wederstreven
Om kinders? Teelt ge een zoon, die zal u met zijn band
Ombrengen, en uw huis en hof en 't gansche land
In bloed versmoren." Hij, van minne en wijn ontsteken,
Wint eenen zoon bij mij; doch angstig en bezweken
Om zulk een misgreep, en het antwoord uit Gods koor,
Beveelt zijn herder, dat hij 't kind den voet deurboor'
Met eenen priem, en geef de vrucht, in Juno's weide,
Citheron over en haar avontuur[3]; dies leîde
Heel Grieken Œdipus dien naam[4] toe, naar de daad.
Maar Polybs paardevoogd, als hij ten hove gaat,
Beveelt den vondeling de zorg der koninginne[5],
Die zoogt mijn lieve vrucht aan hare borst uit minne.
Het jonge kind werd groot, de blonde baard brak uit;
Toen zocht de jongeling, hetzij door zijn besluit
Of elders aangemaand, uit Febus' mond te hooren,
Van welk een stamme hij geteeld was en geboren;
En koning Lajus, meê belust te hooren, of
De vondeling, voorheen verstooten van het hof,
Nog leefde, reisde ook heen, van nadacht[6] ingenomen,
Daar zoon en vader juist elkandre tegenkomen,
Op Focis' tweesprong, en de grauwende koetsier
Van Lajus hem bestraft: „landlooper! fluks van hier,
En wijk den koning!" Hij dook eerst en hiel zich binnen;
Maar als de paardehoef de voeten kwetst, de zinnen
Aan 't hollen raken, brult de zoon, die met een knijf[7]
(Opdat ik bij mijn ramp kort ingebonden blijf)
Den vader nederlegt, en geeft zijn voêsterheere
Den wagen en 't gespan, uit plicht en schuldige eere.
Toen Sfinx, na Lajus' dood, de vesten plaagde en 't veld,
Beloofde Kreon, mijn Heer broeder, aan den held,
Die 't looze raadsel van het ondier kwaam t' ontvouwen,
Te kronen met mijne echt. Mijn Œdipus, tot trouwen
Genegen, bij der hand, ontvouwde 's ondiers[1] vond,
De dubbelzinnigheid der maagd[1], en raakt terstond
Op Kadmus' rijkstroon, zwaait den staf met zijne handen,
En wordt rampzalig en onnoozel, door de banden
Des huwelijks, aan mij, zijn moeder zelf, verknocht,
Onkundig, zonder schuld, en d' eige moeder docht
Noch wist niet, dat ze kwam met haren zoon te paren.
Dus werd ik zwanger, en begon twee zoons te baren,
Eteokles en Polynices, groot van moed,
En een paar dochters. Ik noem de oudste van mijn bloed
Antigone; hij noemt de jongste telg Ismeene.
Maar als mijn Œdipus aan kennis van 't voorheene
Gebeurde komt, en zulk een bloedschand van zijn bed,
Rukt hij zijne oogen met een haak uit, om dees smet.
De zoons bestaan, zoodra de baard hun uit wil breken,
Den vader heimlijk in een kerker weg te steken,
Om dit schandaal t' ontgaan; doch hier is werk aan vast.
Hij, vast gezet in 't hof, verzwaart zijn eigen last
Door dol vervloeken van zijn kindren, niet te heelen,
Opdat ze 't erfrijk met den zwaarde namaals deelen.
Zij achterdochtig, of het Godendom gestoord
Dien vloek des vaders eens mocht sterken, en zijn woord,
Indien ze beide 't hof gemeen en stil bewaren,
Verdragen, dat de broêr, die jonger is van jaren,
Pol'nices, eerst het rijk vrijwillig één jaar lang
Zal ruimen; d' oudste, die nu heerscht, dan zonder dwang
Bij beurte ook afstaan, als het jaar is omgekomen[2].
De trotsche Eteokles, van heerschlust ingenomen,
Slaat trouweloos verbond en eeden in den wind;
En Polynices trekt naar Argos hene, vindt
Adrast hem gunstig, trouwt zijn dochter, onder 't wrokken,
En komt hier met een heer Argieven aangetrokken,
Beoorloogt Thebe, dat met zeven poorten waakt.
Hij eischt zijn erfdeel. 'k Rade, eer 't slagzwaard uitge-
Eteokles door een verdrag dien strijd te toomen. (raakt[3],
De boô brengt tijding, dat de jongste hier zal komen.
O Jupiter! zie neêr uit uw verguld paleis;
Ontfarm u over ons; verleen ons kindren peis.
Het voegt U, die het al regeeren kunt, te geven,
Dat niet een zelve mensch altijd in rouw blijft leven.

DE VOÊSTERVADER VAN ANTIGONE.

Antigone, eedle telg uit koninklijken stam!
Dewijl vrouw moeder uw verzoek ter harte nam,
Om, buiten het salet der maagden, eens van boven
Te zien, hoe Argos' heer door 't veld komt aangestoven,
Zet u hier neder, opdat ik eerst gade sla,
Of eenig burger hier langs 't hof spanseeren ga,
Om mij, een dienaar, en ook u, Mevrouw, te waren
Voor opspraak. 'k Zal u dan, van stuk tot stuk, verklaren
Al wat ik onder 't heer des vijands hoorde en zag,
Toen ik gezonden wierd, met hope van verdrag,
Aan uwen broeder, hem het vrij geleî bestelde,
En keerde met bescheid weêr herwaart uit den velde.
Hier is geen mensch omtrent. Mevrouw! nu rep u knap,
Stijg op langs deze cedre[4] en hooge wenteltrap;
Zie veldewaart het heer des vijands, hoe veel zielen
Omtrent Ismeenes stroom en Dirces springaâr[5] krielen.

Ie KEER.

ANTIGONE.

O, oude man! nu reik me uw hand,
Zoo stijge ik op van dezen kant.

[1]Waarna het treurspel zijn naam draagt. — [2]word geheeten; Grieksch voor hen. — [3]goed geluk. — [4]Œdipus, d. i. krankvoet. — [5]Versta: Polybius' vrouw. — [6]nadenken. — [7]mes of dolk (verg. het Eng. knife).

[1]Versta: de Raadsel-Sfinx. — [2]voorbij is. — [3]uit de scheê gaat. – [4]cederhouten. – [5]bronaâr, bron.

DE VOÈSTERVADER.
Welaan, Mevrouw! stijg op met zegen;
Gij zijt ter rechte tijd gestegen:
De Grieken trekken vast in 't veld,
Daar elk zich in slagorden stelt.

IIe KEER.

ANTIGONE.
O, dochter van Godin Latone!
O Hekatee, mijn eer en krone!
Hoe blinkt al 't veld in 't harrenas!
DE VOÈSTERVADER.
Vorst Polynices komt van pas,
Voorzien van ruiteren en knechten.

IIIe KEER.

ANTIGONE.
Zijn alle poorten tegens 't vechten,
Met kopre boomen, ook de wal
Bezorgd voor nood en ongeval?
DE VOÈSTERVADER.
Ai, vrees niet; want Amfions muren
Zijn machtig voor geweld te duren.
Bezie dien eersten, braaf en frisch,
Dan zal ik melden, wie hij is.

IVe KEER.

ANTIGONE.
Wie komt voornit hier aangestooten,
Met zijnen helm op 't hoofd gesloten?
De schild beschut den arm getrouw.
DE VOÈSTERVADER.
Het is een overste, Mevrouw!
ANTIGONE.
Wie is 't? hoe heet hij? uit wat stamme?
DE VOÈSTERVADER.
Het is Hippomedon, vol vlamme,
Een trotsch Myceener, die zijn stoel
Bekleedt bij Lernes waterpoel.

Ve KEER.

ANTIGONE.
Hoe forsch, hoe onversaagd is 't wezen
Gelijk een reus, in top gerezen
Uit d' aarde, die weêrspannig muit!
Hoe ziet hem Mars ten oogen uit!
DE VOÈSTERVADER.
Ziet gij dien overste niet trekken,
Daar Dirces tong[1] den kant komt lekken?
ANTIGONE.
Dat is een ander, en nit lust
Ten oorlog anders uitgerust.
Met welk een naam werd hij geteekend?
DE VOÈSTERVADER.
't Is Tydeus, Œneus' zoon gerekend,
Die krijgsgod Mars, den Ætoliêr[2],
In zijnen boezem voert, vol vier.

VIe KEER.

ANTIGONE.
Dees nam Adrastus' telg nit minne,
En werd Polnices' zwagerinne;
't Is waard, dat elk zijn rusting ziet,
Die hij uitheemsch schakeeren liet.
Dit is een schildtroep[3]. Zij braveeren,
Alle Ætolieren, fiks op speren
En schichten, trotsch ten slag bereid.

[1]Versta: het water. — [2]den krijgshaften, woesten; daar de Ætoliërs, door hun ligging, het meest in den krijg gehard waren. — [3]schilddragers.

ANTIGONE.
Hoe kwaamt ge aan al dit klaar bescheid?
DE VOÈSTERVADER.
Toen ik uw jongsten broêr, te velde
Getogen, 't vrijgeleî bestelde,
Sloeg mijn nauwkeurigheid bedacht
Elks wapen gade en staat en dracht.

VIIe KEER.

ANTIGONE.
Wie komt langs Zethus' graf getogen,
Gestreng van opzicht en van oogen,
Schoon 't blonde haar de kin verciert?
DE VOÈSTERVADER.
Dat is een, die het krijgsvolk stiert.
ANTIGONE.
Een drom bestuwt dien forschen woeder[1].
DE VOÈSTERVADER.
Parthenopæus is 't. Zijn moeder
Heet Atalante.

VIIIe KEER.

ANTIGONE.
Ik wensche al stil
Dat, die mijn stad verdelgen wil,
Ook van Diane wierd geschoten,
Daar ze op de bergen onverdroten
Met hare moeder vliegt en jaagt.
DE VOÈSTERVADER.
Laat dit berusten. Onversaagd
Verschijnen ze op hun recht ten strijde;
Dies ducht ik, dat de Goôn hun zijde
Verkoren, en ons wederstaan.

IXe KEER.

ANTIGONE.
Waar blijft hij met zijn oorlogsvaan,
Wien zoo veel ramps met mij beschoren,
Ter[2] kwader ure wierd geboren
Uit éene moeder? Oude raad!
Waar blijft Polnices, dus versmaad?
DE VOÈSTERVADER.
Daar staat hij bij zijn landbeschermer,
Adrast, aan 't maagdegraf[3], uit marmer
Gehouwen. Zie hem in 't verschiet.

ANTIGONE.
Ik zie hem daar, doch zie hem niet
Bescheidelijk[4], nochtans naar reden
Een schijn van zijn gedaante en leden.

Xe KEER.

ANTIGONE.
Och, of uit zusterlijke zucht
Mijn voeten dreven door de lucht,
Gelijk een wolk, van deze wallen!
'k Zou broeder om den hals gaan vallen,
En blijde omhelzen met mijn hart,
Dien, sedert hij eens balling werd,
Ik nimmer kwam te zien. 't Is deerlijk!
Mijn oude vader! o, hoe heerlijk
Blinkt hij in 't gouden harrenas,
Gelijk de morgenzon in 't glas!
DE VOÈSTERVADER.
Hij komt op vrijgeleide aanrijden,
Om zusters oogen te verblijden.
ANTIGONE.
Wie is 't, die statig herwaart rent,
En zijnen witten wagen ment?

[1]Versta: verwoeden krijger. — [2]Versta: En die ter, enz. — [3]der dochters van Niobe. — [4]duidelijk.

DE VOËSTERVADER.

Amfiaraüs. Dees bevreeshtte
Het rad[1] met vee, opdat hij 't slachte,
En wichele[2] uit het ingewand.

XIe KEER.

ANTIGONE.

O dochter van de zon, geplant
In 's hemels welfsel, uitgestrekken
In 't gouden kleed! Uw riem ontbreken
Geen perlen op het goud gehecht!
O maan! hoe rijdt dees, afgerecht
Op paardemennen! Aan wat oorden
Is Kapaneus, die, heet op moorden,
Wraakgierig naar de poorten wijst?

DE VOËSTERVADER.

Hij meet, hoe hoog de hofpoort rijst,
Bespiedt den toegang naar den toren.

ANTIGONE.

O Nemesis, ter wraak gekoren!
En gij Jupijn, die 't aardrijk stut,
En 't blauw gewelf met donder schudt,
Gij kunt dien hoogmoed haast verneêren.
Hij wil van Thebe t' Argos keeren,
Met zijn gevangenen in 't net,
Daar eer de Zeegod, tot ontzet
Van Amymoon, zoo d' ouden zingen,
Te Lerne een bronaâr op liet springen
Ten grond uit, toen ze water gaf
Op 't klinken van zijn ijzren staf.
Diane, dochter van den grooten
Jupijn! gij, die, met uw genooten,
Het haar met goud snoert, leg me 't juk
Der slavernij niet op in druk!

DE VOËSTERVADER.

Welaan, vorstin! geef u naar binnen toe ter ruste,
In 't maagden hofsalet; gij zaagt al wat u lustte.
Hier komt een groote hoop van vrouwen, met gedruis,
Aanstuiven naar het hof en koninklijke huis.
Zij spreken gaarne 't ergste, en wordt haar stof gegeven,
Zoo weten z' er iet aan te hangen en te weven.
Vergâren ze te hoop, daar elk verhaalt, hoe 't stond
In 't heer, dan komt er nooit iet deftigs uit haar mond.

REI VAN FENICIAANSCHE VROUWEN.

Ie KEER.

Ik, in Fenicië gewonnen,
Ben hier door zee gevoerd ten hoof
Met andere gevange nonnen[3],
Als een slavin en oorlogsroof,
Opdat ik mij aan Febus wije,
En slijte, in 't bergsneeuw van Parnas,
Mijn levenstijd in slavernije.
Ik streefde door den zouten plas,
Daar d' onvruchtbare Siciljanen[4]
In 't water drijven; toen een lucht
Van 't Westen ons den weg kwam banen,
En lieflijk voordreef op de vlucht.

Ie TEGENKEER.

Ik, eer de bloem des lands, gegeven
Aan Delfi's Godheid, als een pand
Uit al den maagdenroof, kwam zweven
In Kadmus' stad[5], en 't vaderland

[1]Voor den wagen; het Grieksch heeft echter alleen (vocrt) met zich. — [2]voorspellingen doe. — [3]Versta eenvoudig maagden, uit Tyrus naar Griekenland en Thebe gezonden voor den Tempeldienst. — [4]Versta: de rotsige eilanden in de zee van Sicilië. — [5]D. i. Thebe.

Der broederen[1], Agenors[2] magen,
Om als een kerkbeeld, God gewijd,
Het slaafsche juk te helpen dragen,
Een noodwet, die geen weêrspraak lijdt.
Kastaliaansche waterbronnen
Besprengden mij, door 's priesters hand,
Een wijdinge, die Febus' nonnen
Behaagt, en houdt in zuivren stand.

TOEZANG.

O dubble bergtop[3], klaar beschenen
Van 't licht der zonne! O, vruchtbre kruin,
Begroeid met wijngaard rondom henen
En ranken, edle druiventuin!
Gij schaft hier nektar alle dagen,
Die 't hart verheugt. O drakenest[4]!
O toppen, daar de Goôn uitzagen,
Diane's berg en jachtgewest.
Och, of ik stil in Febus' kooren,
Daar Dirces bron niet ruischt noch stroomt,
Verkwikt met zang en spel te hooren,
Mijn tijd mocht slijten onbeschroomd!

IIe KEER.

De Krijgsgod houdt me in deze veste
Belegerd, raast vast brand en moord;
Och, 'k wensch, de gansche stad ten beste,
Dat haar geen druk noch rampspoed stoort!
Dit jammer treft de bloedverwanten
En bondgenooten in 't gemeen,
Fenicië ook aan alle kanten,
Zoo Thebe, 't hof en hoofd der steên,
Wordt aangevochten: want zij sproten
Te gaâr uit Io's edel zaad[5].
Dit 's d' oorzaak, dat mijn hart, gesloten
Van rouwe, om Thebe kwijnen gaat.

IIe TEGENKEER.

De beuklaar bliksemt om de wallen,
Gelijk het weêrliebt uit de wolk
Een berst geeft, merk van d' ongevallen
Des veldslags, een bederf van 't volk,
Dat Pluto's Razernijen broedden,
Ten val van Œdipus' geslacht.
Mij gruwt, o Argos! voor dit woeden
En 's Hemels wraak, met schrik verwacht;
Want Polynices, al t' onwaardig
Verongelijkt, staat naar zijn erf,
En orelogt niet onrechtvaardig;
Dit 's oorzaak van dit landbederf.

POLYNICES.

Nu ben ik al in stad, alleen op goed betrouwen,
En duchte, dat ze mij bedekt een onheil brouwen,
En dingen naar den hals des ballings, in hun net;
Ik dien rondom te zien, of iemand mij bezet.
'k Zal, moedig op dit zwaard, mijn lijf ter nood verweren.
Wie daar? Sta vast! Of kan een windeken ons deeren,
En 't ruischen van elk blad? Want wie op vijands boôm
Den voet zet, wordt terstond geschud van schrik en schroom.
'k Vertrouw me op moeders woord, doch ben niet zonder zor-
Zij ried me, op vrij geleî te komen, en bleef borge. (ge;
De hulp is bij der hand; want d' outers smoken vast.
Het hof krioelt van volk. Steek op het zwaard: dat past
Veel beter. Ik wil eerst ombcuren, welke vrouwen
Hier voor het hof staan. Zegt mij toch: uit wat landouwen
Komt gij naar Grieken hier in Thebe, Kadmus' stad?

[1]Eteocles en Polynices. — [2]De vader van Kadmus. — [3]die van den Parnas. — [4]rots, waaruit de slang Python was gekomen. — [5]Als het-overgrootmoeder van Agenor, Kadmus' vader.

REI.

Wij zijn Fenicischen. Agenors maagschap[1] had
Ons aan Apollo, der waarzeggren volk, geschonken;
Want Œdips zoon zou mij naar Delfi's kerkspelonken
En Godspraak zenden, zoo Myceenes heerkracht niet
De stad beleggen kwam. En gij, die 't hof beziet
En Thebe, zeg me, wie gij zijt; ai, laat ons hooren!

POLYNICES.

Ik ben uit Lajus' zoon, van[2] Œdipus geboren,
En uit Meneceus' telg Jokaste, groot van faam.
Thebanen noemen mij Polnices bij mijn naam.

REI.

O, rechte bloedverwant van vorst Agenors zonen!
Mijn koningen, die mij hier zonden naar uw tronen;
Ik valle oodmoedig u, gelijk 't betaamt, te voet.
Thebaansche koning, zijt gezegend en gegroet!
Het vaderland verlangde al lang naar zulk een hoeder.
Op op, sluit op de poort! koom buiten, haast u, moeder!
Of hoort ge uw zoon nog niet? Wat toeft ge? Haast u voort!
Koom, val hem om den hals; bij staat voor uwe poort.

JOKASTE.

O maagden! nauwlijks hoorde ik u Fenicisch spreken,
Of kwam al hevende uit den hove, schier bezweken.
O zoon! hoe zien we u eens, na zoo veel ongevals
Ten lange leste! Koom, vat moeder om den hals! (weene.
Druk borst aan borst, en mond aan mond. Ik schreye en
Ai, leg uw hoofd eens op mijn zwakke schouder hene.
Och! ik, uw moeder! och, hoe krijgt ze u in den arm!
Wat zal ik zeggen of wat spreken? Och, ontfarm!
Hoe vatte ik uwe hand? Waar zal ik, moeder, keeren?
Hoedanig u met vreugd aanschouwen en feesteeren?
Och, zoon! gij gingt van hier in droeve ballingschap
Ten lande uit, door bedwang met eenen zuren stap,
Op 't al te streng gebod des broeders, die u prangde
Uit wrevelmoedigheid. Mijn zoon! och, hoe verlangde
Heel Thebe naar uw komste! Ik trok, van hoop beroofd
En troosteloos in rouw, de haarvlecht uit het hoofd,
Leî feestgewaden af, en kleedde mij in rouwe.
Het rouwkleed voegde mij, rampzalige oude vrouwe!
De vader midlerwijl, in nare duisterheid
Gekerkerd[3], zoekende zijn zoons, door 't hittere pleit
Gedeeld, de pijlers van ons huis, met bitter schreyen,
Poogt met een blooten dolk uit 's levens licht te scheyen.
Dan zocht hij eenen strop, vervloekte, zucht op zucht,
De zoons, beklaagde, reis op reis, zijn huwlijksvrucht,
Gedoken in zijn hol. Terwijl komt ons ter ooren,
Hoe gij elendig reede een egâ hebt gekoren,
Ten wasdom van uw zaad, en uitheemsch u verbindt
En sterkt met zwagerschap; uw moeder, schier ontzind,
Bedroeft ook Lajus' geest, die, van uwe echt afschuwlijk[4],
Haar vloekt, gelijk een pest, om 't landbederflijk huwlijk.
Ik stak de bruidstoorts niet, gelijk men is gewoon,
Als blijde moeder, aan. Men zong geen bruiloftstoon
Omtrent Ismeen, noch wiesch zich rein in zuiver water;
Men brocht de bruid niet thuis met juichende geschater
In Thebe, Ogyges' stad. Weg, weg, met krijgsgeweld,
Hetzij hij vaders schuld of noodlot vastgesteld,
Om jammerlijk het huis van Œdipus te drukken!
Hoe 't zij, ik drage alleen ondraagbare ongelukken.

REI.

In arbeid gaan valt zwaar, en baren is een last;
Dat hecht de kinderliefde aan 't hart der moeder vast.

POLYNICES.

O, moeder! ik verschijn bij haters, die mij doemen,
En twijfele of men dit voorzichtigheid mag noemen,
Of dwaasheid. 't Vaderland beminnen spruit uit trek,
Elk aangeboren. Zoo men 't loochen, dat 's gebrek
En ijdle roem. 't Gemoed kan geensins dit gedoogen.
Een schrik beving me, toen ik herwaart kwam getogen
Om broeders heerschzucht en eedschennis, mij verdocht[1],
Dat hij, door haat verrukt, mij lagen leggen mocht;
Dies kwam ik in mijn stad gewapend met den degen,
En zag beducht rondom, in strate en achterwegen;
Doch 'k wil op 't vrijgelei betrouwen en uw trouw.
Zoo koom ik vaders stad bezien, niet zonder rouw
En tranen. 'k Zie het hof en Gods gewijde altaren,
Het oefenperk, den stroom van Dirce, en hofpilaren,
Daar ik ben opgevoed: hoewel men mij verstoot,
En in een vreemde stad laat zwerven, arm en bloot,
Met tranen op de wang; gij, moeder! ook beladen
Om mij, betreurt mijn leed, gekleed in rouwgewaden,
Onopgetooid, en met de handen in het haar.
Bedroefde moeder! och, het bloedkrakeel valt zwaar.
De hoop van zoen is krank voor twee gebroêrs te gader.
Hoe draagt zich binnen 't hof mijn blinde en oude vader,
En beî mijn zusters? Ai, hoe zijn ze toch gesteld?
Versuffen ze om mijn ban, van rouwe om 't hart bekneld?

JOKASTE.

Een God woude Œdipus en al zijn zaad bederven;
Dus ging het toe: Helaas! de vader, na lang zwerven,
Verloofde zich aan mij, een onheil nooit gehoord!
Ik brocht bloedschendig hem twee paren vruchten voort.
Dit was uw oorsprong; doch veel nutter dit gezwegen,
Men kan het noodlot niet verzetten noch bewegen.
Ik zoude u vragen naar meer zaken; maar men spaart[2],
Uw leed te tergen; want uwe aankomste is me waard.

POLYNICES.

Vraag vrij al wat u lust te weten en te vragen;
Wat moeder meest behaagt, dat zal me meest behagen.

JOKASTE.

Dit vraag ik eerst, hetwelk mij diep in 't harte ging:
Valt leven lastig voor een rijksverschoveling[3]?

POLYNICES.

Zoo lastig, dat men 't met geen woorden kan ontvouwen.

JOKASTE.

Waarom valt ballingschap zoo lastig voor getrouwen?

POLYNICES.

Vooreerst het spreken staat den banneling niet vrij.

JOKASTE.

De stem te smoren is een rechte slavernij.

POLYNICES.

Men moet het onbescheid der machtigen verdragen.

JOKASTE.

't Valt lastig, dwaas te zijn, om dwazen te behagen.

POLYNICES.

Men slaaft uit arremoede, al stoot het tegens 't hart.

JOKASTE.

Voedt hoop den balling niet in 't nijpen van de smart?

POLYNICES.

De hoop belooft veel, maar bij zwerft vast in elende.

JOKASTE.

En dat deze ijdel is, blijkt klaar genoeg in 't ende.

POLYNICES.

Zij troetelt hem doorgaans met een gezien geluk.

JOKASTE.

Hoe kwaamt gij aan den kost vóór 't huwen, diep in druk?

POLYNICES.

Dan kreeg ik wat, dan niet, en most zoo harden leeren.

JOKASTE.

Liet vaders maagschap en de vreemde[4] u iet ontberen?

---

[1]Zoo lees ik voor m a a r s c h a l k, dat geen zin geeft; 't Grieksch heeft dan ook n a k r o o s t, n a z a t e n. — [2]uit. — [3]Versta: b l i n d g e w o r d e n. — [4]e e n a f s c h u w h e b b e n d e.

[1]ik v e r d a c h t h e m (van v e r d u n k e n, gelijk d o c h t van d u n k e n). – [2]w a c h t z i c h. – [3]b a l l i n g 's l a n d s, u i t h e t r i j k v e r s c h o p t e. — [4]Min gelukkig voor g a s t v r i e n d e n, en daardoor ook min verstaanbaar; versta: v a d e r s z w a g e r en v r i e n d e n of v r i e n d e n en g a s t v r i e n d e n, gelijk de Grieksche text dan ook luidt, Van Lenneps verandering in d e n v r e e m d e wrakend.

POLYNICES.
Die vleyen uw[1] geluk. Wie klaagt is niemands vriend.
JOKASTE.
Uw adeldom heeft u alom ten steun gediend?
POLYNICES.
Wie arm is leeft in smert; geen stam kan honger boeten[2].
JOKASTE.
Is 't elk niet aangenaam, zijn vaderland t' ontmoeten?
POLYNICES.
Zoo aangenaam, dat dit geen tong uitspreken kan.
JOKASTE.
Wat dreef u, naar Myceen te trekken na uw ban?
POLYNICES.
Apollo's spelling, aan Adrastus voorgehouën.
JOKASTE.
'k Versta dees rede niet; men most ze klaar ontvouwen.
POLYNICES.
Dat hij zijn kroost een Leeuw en Zwijn bevelen moet[3].
JOKASTE.
Wat raken dieren u, die wild zijn en verwoed?
POLYNICES.
Ik weet niet. Zulk een lot is mij omhoog beschoren.
JOKASTE.
God weet het! Maar hoe kwam dit huwlijk u bekoren?
POLYNICES.
Zoo 'k bij geval in 't hof van oud Myceene ging.
JOKASTE.
Zocht gij een slaapstede, als een arm verschoveling?
POLYNICES.
Zoo is 't. Een ander kwam verschoven toen hier mede.
JOKASTE.
Wie was het, toen gij aan uw nooddruft kwaamt door bede?
POLYNICES.
Heer Tydeus, Œneus' zoon, niet min berooid dan ik.
JOKASTE.
Hoe beeldde Adrast u af door dieren, ieders schrik?
POLYNICES.
Naardien we vochten om een bulster[4] in ons kwelling.
JOKASTE.
Besefte Taulus' zoon[5] toen ernstig Febus' spelling?
POLYNICES.
Met reên, en schonk ons elk een dochter tot zijn bruid.
JOKASTE.
Viel 't huwlijk met geluk of ongelukkig uit?
POLYNICES.
Nog zien we niet, dat op ons huwlijk valt te zeggen.
JOKASTE.
Hoe kwaamt ge met dees macht uw vaders stad beleggen?
POLYNICES.
Mijn schoonvaâr had mij d' eerste, en Tydeus, met een eed
Gezworen, in ons rijk te helpen; als besteed
Aan zijne dochters; en nu komen alle grooten,
De bloem van Grieken en Myceene, een uitgestooten
Herstellen in zijn erf. 'k Gebruik ze tegens 't hart[6],
Beoorloge, ik beken 't, mijn vaderland met smart,
En neem de Goden tot getuigen van 't meêdoogen,
Dat ik mijne ouders en het land met orlogen
Bedroeve. Moeder! och, ik hope, uw liefde en beê
Zal 't onheil smoren. Help gebroeders toch aan vreê!
Het zal de gansche stad en u en mij verlichten.
Het spreekwoord is bekend in zangen en gedichten:
De heerschappij en 't goed zijn gading van elkeen,
En staan in 't hart geplant. Dat jaagt me herwaart heen,
Met zulk een oorlogstocht. Wat 's afkomst zonder erve!
REI.
Eteokles komt hier u[7] spreken. Och! men derve
Geensins uw tusschenspraak, vóór 't aangaan van geweld,
Of d' oude vriendschap der gebroedren zij hersteld!

[1]Versta: iemands. — [2]vergoeden. — [3]Zie negen versregels lager. — [4]slaapkussen. — [5]Genoemde Adrast. [6]met wederzin. — [7]Namelijk Jokaste.

ETEOKLES.
Hier ben ik, moeder! u ten dienst. Wat 's uw begeeren?
Wij kunnen nauwelijks de burgertroepen keeren,
't Gebriesch der paarden en 't geweer, alreede kant[1].
Een van ons beide heff' nu aan, om met verstand
Voorwaarden van verdrag en vrede te beramen.
Op zulk een hoop kwam dees en ik in stad te zamen,
Met mijn bestemminge[2].
JOKASTE.
Nu toef; de haastigheid
Is eene vijandin van recht en rechtsbeleid;
Hij werkt voorzichtig, die zich langzaam komt verklaren.
Ai, laat dit dwars gezicht en wrevlig opzicht[3] varen!
Gij ziet geen slangenhoofd, gehouwen van den hals,
Maar Polynices zelf, uw broeder, wreed noch valsch.
Ai, keer hem 't aanzicht toe! Elkandre zonder tooren
Aanziende, kunt ge best ter sprake staan en hooren.
Ik wil u beide eerst wijs vermanen; hoort mijn raad:
Zoo dikwijl vrienden, als de gramschap overgaat,
Elkandre weder zien, dan moet men zich betoomen,
Afhandelende al 'tgeen, waarom men is gekomen.
Zoon Polynices! stel uw rede eerst billijk in;
Want gij voerde Argos' heer voor stad, in uwen zin
Verongelijkt. Och! of een Godheid, vóór het vechten,
Zich tusschen beide stelde, om 't ongelijk te slechten!
POLYNICES.
De waarheid spreekt rondnit, eenvondig, ongetooid.
Al wat rechtmatig uit den aard bleek, hoefde nooit
Sieraad van rede; maar wat hinkt in recht en orden,
Behoeft met glimp verbloemd en onderstut te worden.
Ik, die Heer vaders huis handhaafde, diep geraakt
Van vaders vloeken, op zijn zonen uitgebraakt,
Verliet vrijwillig eerst het land van mijn geboorte,
En stond Heer broeder toe, om 't jaar dees hooge poorte
Voor mij te sluiten, en te heerschen over 't rijk
Bij beurte, niet door 't zwaard te slechten 't ongelijk,
Bij mij te droef geleên. Dit werd met eed bezegeld
Van hem, die trouweloos, meineedig, ongeregeld,
Dit rijk, mijn vaders erf, in zijne klauwen houdt.
Nu sta ik ook bereid, zoo 't rijk, hem eerst vertrouwd,
Mij kent voor zijnen heer, dit jaar, gelijk we zwoeren
(Hij heersch' dan op zijn beurt), het leger af te voeren.
Zoo spaar men vaders erf; zoo voer' trompet noch vaan
De stormleer op den muur en hooge torens aan.
Ontzegt ge dit, zoo wil ik 't recht het uiterst' vergen,
En tuig[4] de Goden, dat mij broeder, na lang tergen,
Geweldig[5] uitstoot, schoon ik met geen onrecht sta
Naar niemands erf, en slechts mijn recht eisch zonder schâ.
Zoo spreke ik. Moeder hoor mijn rede oprecht en simpel!
Elk vat mijn recht, en hoort dat ik het niet bewimpel.
REI.
Hij spreekt voorzichtig[6], dat getuigt me mijn gemoed,
Al heeft Fenicië mij uitheemsch opgevoed.
ETEOKLES.
Indien 't al recht waar, wat dien naam draagt op de tongen,
Ter vierschaar wierd gepleit, gestreden, noch gedongen;
Nu draagt de billijkheid en eendracht in elk land
Den blooten naam; de daad is verre van der hand.
Ik zonde, o, moeder! om recht uit te gaan, niet weigren
Te dalen in de Hel, of Hemelhoog te steigren;
Zoo 't noodlot toeliet, langs die moeyelijke baan
Tot staat te klimmen, daar de Goden zelfs naar staan.
Wien schijnt dan vreemd, dat ik veel liever zitten bleve
Op stoel, dan broeder kroon en rijksstaf overgeve?
Een suffer wraakt het meeste, en houdt het minste deel.
Een man, die toegerust het land eischt met krakeel

[1]klaar, reê (verg. de uitdrukking kant en klaar). [2]goedvinden. — [3]uitzicht. — [4]bezweer bij. — [5]Geweldig. — [6]Versta: voorzienig, wijs, verstandig.

Zijn eisch inwilligen, waar schande bij de vromen:
En nimmer moet die smaad ons Theben overkomen,
Dat Argos' sabel mij door doodschrik mijnen staf
Zou wringen uit de vuist, om moedeloos en laf
Dien eenen anderen te schenken; en, o moeder!
Het voegt hem niet, door 't zwaard, en allerminst een broe-
Den weg tot vrede en rust te banen. Och, mij gruwt! (der.
Wie smeekt, wint meer dan een die vier en vlam uitspuwt.
Wil hij hier nederslaan, dat staat hem vrij. Regeeren
In mijn gezicht uit trots, dat staat mij toe[1] te keeren.
Wie slaaf van koning wordt, aanvaardt een lastig juk.
Zet liever al het rijk in vier en bloed en druk,
Bedek den bodem eer met ruiteren en knechten,
Stel al uw macht te werke, eer ik 't geschil laat slechten;
Want wil men 't heilig recht schoffeeren, vier den toom[2],
Wanneer 't een kroon kost; blijf in andren handel vroom[3].

REI.

Het voegt niet oneer deugd, en onrecht recht te noemen,
Een goede zaak behoeft blanketsel noch verbloemen.

JOKASTE.

Eteokles! ai, hoor. Bouwvallige onderdom
Brengt nog iet goeds met zich. Hier staat de jonkheid stom;
Ervarenheid ontvouwt, dat geene jongen weten.
Helaas! hoe wordt uw hart van staatzucht dus bezeten,
En toomeloos verrukt met eenen dertlen zin!
Bedwing u. Staatzucht is een schendige Godin,
Die, in de steden en bij grooten ingekropen,
Niet scheidt, eer zij de steên en huis en hof help' sloopen.
Dees helpt uw hoofd aldus aan 't hollen, los van toom.
Maar hoeveel beter waar 't, omzichtig en uit schroom
Voor onrecht, billijkheid t' omhelzen, die de steden
Aan steêu, genooten aan genooten, door de reden,
Gelijken door de liefde aan huns gelijken bindt,
't Is billijk, dat elkeen rechtmatigheid bemint.
Het minder wil doorgaans zich tegens 't meerder zetten;
Dus groeit de vijandschap. De billijkheid leert letten
Op maat, getal, en wicht, en 't voorgestelde merk.
De dag en ook de nacht bewaren elk hun perk;
Zij winnen en vergaan, ook zonder nijd te dragen,
Om elk ten dienst te staan; en gij, verbonde magen,
Gebroeders! weigert ge den broeder vaders deel?
Waar blijft het recht dan? O, verfoeyelijk krakeel!
Wat is er aan dien glans van 't snoode, en onrechtvaardig
Een rijk genoemd, toch vast, dat gij zoo wederwaardig
Dit hooger opneemt? Dunkt het u zoo groot een pracht,
Dat gij verheven zit, van ieder hoog geacht?
Och! wat is ijdeler? Of wilt ge rust ontberen,
En arrebeiden, dat uw huis elk mag braveeren?
Dat is een ijdle naam, een klank en anders niet.
Hij leeft vernoegd in 't kleen, die nimmer hooger ziet.
Geen sterflijk mensch bezit hier eigen goed en erven;
Wij deelen uit Gods goed, en moeten 't leengoed derven,
Wanneer 't de leenheer eischt, als 't Hem belieft. Geluk
Is eene onzekre gaaf en wankelbaar, een juk
Dat lastig valt. Indien gij keur hadt: òf regeeren
Of 't vaderland behoên, wat zou de keur u leeren
Verkiezen uit die beî? Gij antwoordt: „heerschappij."
Welaan, zoo 't broeder wonne, en Kadmus' macht en gij
Bezweekt voor Argos' heer, woudt gij Heer vaders veste
Zien overweldigen, geweldenaars ten beste?
Zoo vele maagden zien in 's vijands slavernij
Wegvoeren? Deze kroon, daar gij uit razernij
Op vlamt, wil den Thebaan te jammerlijk bekomen,
En uw hardnekkigheid ten toon staan. Laat u toomen
En dit gezegd zijn, zoon! – Nu hoor' de jongste[4] meê:
Adrast betoonde u gunst, doch slinks[5], op uwe beê.
Wilt gij met wapenen de hoofdstad Thebe winnen?
Genomen, gij haar wont, en kwaamt gewapend binnen,

[1]past mij. — [2]ga uw gang. — [3]nauwgezet, eerlijk. — [4]Polynices. — [5]onhandig.

Dat God verhoede, wat voor eene zegepracht
Wondt gij oprechten? En wat naam hebt gij bedacht
Den eerstelingen van uw bloedaltaar te geven?
Op welk een titel wordt die bloedroof heengedreven
Naar Inachus[1]? En hangt Pol'nices, na den brand
Van Thebe, en 't ondergaan van volk en vaderland,
Den beuklaar, God ter eere, aan heilige pilaren?
Het zij dan verre, dat ge in Grieken wilt vermaren[2]
Uw naam door zulk een stuk! Zoo de ander u verwinn',
En uwe hoop bezwijk'; nog blijft ge niettemin
Handdadig aan dien moord, en zult naar Argos keeren,
Opdat men zegge: „Adrast! gij woudt ons recht verweren,
Maar zijt rampzalig ons ten schoonvaâr toegelegd;
Wij zijn al t' zamen door dees bruid en eenige echt
Bedorven en verdelgd!" – Och, zoon! het kan niet falen,
Gij zult op uwen hals een dubbel onheil halen:
Niet erven, en met hem heensterven in verdriet.
Laat beide varen 'tgeen te veel hier overschiet;
Want 't is te bijster dat, om licht verzoenbre zaken,
Twee broeders, even dol, aldus aan 't hollen raken.

REI.

O Goden! keert dien slag van 't koninklijk paleis;
Verleen toch Œdipus[3] een ongestoorden peis!

ETEOKLES.

Nu, moeder! dit is met geen woorden neêr te leggen.
De tijd verloopt vergeefs; men vordert niet met zeggen.
Hier geldt, om kort te gaan, één middel van verdrag,
Dat is: men sta mij toe het opperste gezag.
Hoû op, Vrouw moeder! mij met woorden op te houden!
En gij, verzie u. Voort, ter poorte uit, of wij zouden.....
Kortom, gij zijt om hals.

POLYNICES.

Om hals? En door wiens hand?
Wie is hier zoo gehard, dat hij niet voort in 't zand
Zou ploffen nevens mij?

ETEOKLES.

Zie toe, hij staat niet verre.
Ziet gij dees hand niet?

POLYNICES.

'k Zie ze, en weet het wel, en darre[4]
Ronduit u zeggen, dat de rijke nimmer vecht.

ETEOKLES.

Zoekt gij, met zulk een macht, een wereloozen knecht?

POLYNICES.

Een vorst voegt veiligheid, en niet zich fors te toonen.

ETEOKLES.

Gij trotst op vrij geleî; dat zal uw lijf verschoonen.

POLYNICES.

Ik eisch nog eens het rijk en vaders errefdeel.

ETEOKLES.

'k Gedoog dien eisch niet, en bewoon dit hof geheel.

POLYNICES.

Dat 's meer dan 't uwe.

ETEOKLES.

Dit belieft me; ga voort buiten!

POLYNICES.

O, heilige offerande! o, Goden! helpt dit stuiten.

ETEOKLES.

Gij steekt hun naar het hart.

POLYNICES.

Ik bidde, hoort mijn beê!

ETEOKLES.

Maar zij verhooren geen doodvijand van zijn steê[5].

POLYNICES.

En gij, o kerken van de Goôn op witte paarden[6]!

[1]Den Inachus, de rivier van dien naam. — [2]doen klinken, vermaard maken. — [3]Versta zijn telgen, gelijk 't Grieksch dan ook heeft. — [4]Hier heeft het rijm Vondel weêr aan den juisten vorm (in plaats van 't ingeslopen durf) geholpen. — [5]haardsteê, land. — [6]Versta: Zettius en Amfion, de stichters van Thebes burcht.

ETEOKLES.
Die u vervloeken.
POLYNICES.
'k Moet de ballingschap aanvaarden
En ruime[1] 't vaderland.
ETEOKLES.
Dat gij verdelgen woudt.
POLYNICES.
Door uwe onbillijkheid.
ETEOKLES.
Zoek Goden, daar ge op bouwt,
Bij Lerne, en geensins hier.
POLYNICES.
Gij weigert, me te hooren
Ter vierschaar in 't gerecht.
ETEOKLES.
Ik koom geen rijk verstoren,
Gelijk een vijand van mijn eigen vaderland.
POLYNICES.
Gij rooft mijn erfdeel.
ETEOKLES.
En ik hoop, met deze hand,
U 't leven ook eerlang t' ontrooven, daar we strijden.
POLYNICES.
Och, vader! hoort ge niet wat ongelijk wij lijden?
ETEOKLES.
Meer wat gij aanrecht.
POLYNICES.
Och, Vrouw moeder! hoort ge niet?
ETEOKLES.
Wat moeder? Noem ze niet.
POLYNICES.
Mijn stad, o groot verdriet!
ETEOKLES.
Trek heen, naar Argos toe: roep Lerne aan, en die slangen[2].
POLYNICES.
O moeder, zijt geloofd! Ik ga bedroefde gangen.
ETEOKLES.
Vertrek terstond van hier.
POLYNICES.
Ik ga, het zal geschiên;
Maar laat me eerst, dit valt hard[3], mijn ouden vader zien.
ETEOKLES.
Geensins.
POLYNICES.
Ten minste dan mijn zusters, ongehuwden.
ETEOKLES.
Ook niet.
POLYNICES.
O, zusters!
ETEOKLES.
Die van uwen krijgstocht gruwden,
Wat woelt ge dus om haar, die gij beoorloogt?
POLYNICES.
Nu, moeder! vaar lang wel.
JOKASTE.
Och, zoon! mijn druk gedoogt
Geen welvaart.
POLYNICES.
Men gedoogt niet, dat ik zoon mag heeten.
JOKASTE.
Ik ben tot ramp gebaard.
POLYNICES.
Dees tergt me dus vermeten.
ETEOKLES.
En ik worde ook getergd.
POLYNICES.
Nu zeg me eens, aan wat oord
Der stede zult ge staan in 't harnas? Aan wat poort?

[1]Thans ruim, tenzij men 't voor ruimen (in de onbep. wijs) neme. – [2]Die van Lerne. – [3]Versta: of 't waar hard.

ETEOKLES.
Wel, waarom vraagt ge dit?
POLYNICES.
Daar wil ik op u passen[1].
ETEOKLES.
Dat lust me mede.
JOKASTE.
O, zoon! waartoe zijt ge opgewassen?
Het is gedaan met mij. Och, zoon! wat recht gij aan?
ETEOKLES.
De tijd zal 't leeren.
JOKASTE.
Och, 'k zie vaders vloek u slaan!
POLYNICES.
Laat storten 't gansche huis!
ETEOKLES.
Hoe lang zal 't zwaard nog rusten?
POLYNICES.
Ik neem nog eenmaal al de Goden, en bewusten
Van 't onrecht, en het land, dat mij ter wereld bracht,
Tot tuigen. Ik, gedoemd als balling, word veracht,
Gelijk een slaaf, en niet als uit één stam gesproten,
Een telg van Œdipus, uit vaders hof gestooten.
O stad, wat onheil komt u over! Wijt het hem!
Onwillig kwam ik, en onwillig drijft me uw stem
Ten hove uit. Febus, wien de heerbaan is geboden
Te hoeden door uw wacht! speelnooten, hoven, Goden,
En beelden van de Goôn, met offeren gediend!
Vaart al te zamen wel. Ik, langer niemands vriend,
Weet nauwlijks, of men mij na dezen zal gedoogen
U aan te spreken, en te komen onder oogen.
Nochtans bezwijkt mijn hoop niet teffens heel en al.
'k Betrouw op Gods geleî, zoo dees geraakt ten val,
Dat ik Heer vaders rijk bezitten zal rechtvaardig.
ETEOKLES.
Vertrekt ge niet terstond[2]? want vader achtte u waardig
Uit inzicht met dien naam te noemen, dit blijkt klaar,
Van Polynices, dat is twistberokkenaar[3].

REI.

KEER.

Toen hier Kadmus dwaalde,
Buiten Tyrus' staat,
Na een rustplaats taalde[4]
Met Apollo's raad,
Zag hij, tusschen heggen
En het groene land,
Eene vaarze leggen,
Nooit van huismans hand
Onder 't juk gedwongen,
Daar men Dirces bron
Ziet, met vochte tongen,
Lekken, in de zon,
Schoon bebloemde kanten;
Daar nu Thebe rijst,
Groeiden aar en planten
En wat honger spijst.
Semel[5], hier bekropen
Van den God Jupijn,
Tot haar ingeslopen,
D' oorzaak van den wijn[6],
Bacchus, kwam te baren,
Die, een teder kind,
Opgewiegd, zij garen
In groen eiloof windt[7].

[1]naar u uitzien. — [2]Min gelukkig voor Vertrek terstond. – [3]Eigenlijk veeltwister. – [4]smachtte, uitkeek. — [5]Semelé. — [6]Versta: den Wijngod. — [7]Om hem tegen den wind te beschutten, gelijk Euripides er bijvoegt. Vondel liet hier een paar regels onvertaald.

TEGENKEER.

Hier lag voor zijne oogen
D' eiselijke draak,
Krullende en gebogen,
Houdende de waak
Aan den stroom vol schrikken.
Waar het schrikdier 't hoofd
Draaide met zijn blikken,
Daar men 't water rooft.
Kadmus, die landvluchtig
Goden offren wil,
Putte hier godvruchtig,
Greep een steen al stil
Met zijn sterke handen,
Klonk den draak zoo fel,
Op het hoofd, vol tanden,
En door 't hoog bevel
Van Minerf hervatte
Hij den slag verhit,
Dat het brein uitspatte,
Zaaide toen 't gebit
In deze akkervoren,
Die hem krijgsvolk baart,
't Welk terstond in tooren,
Schrap met schild en zwaard,
Elk om 't eerst verwoeder,
Zijnen vijand deert,
Die in zijne moeder,
D' Aarde, wederkeert.
Al de grond, bewassen
Van het graan, dreef voort
Voor den wind bij plassen,
Rood van broedermoord.

SLOTZANG.

Epafus[1], van ons Godinne
Iö en Jupijn geteeld,
'k Roep uw Godheid aan uit minne
In Fenicisch, dat niet scheelt[2].
Hoor, o Iö! ons gebeden,
En ontferm u over 't land,
Van uwe afkomst[3] eerst betreden,
En gebouwd en rijk beplant
Van Proserpine, en gekoesterd
Van de Graangodin[4], vol vier,
Die den grond der aarde voêstert.
Zend de macht der Goden hier;
Want de Godheên zijn genegen,
Elk te helpen. Zend ze neêr,
Die, op driesprong en op wegen,
Zich met nachtlicht[5] in hare eer
Laten zetten van de scharen;
Laat ze toch dit land bewaren!

ETEOKLES.

Ga, haal Menecens' zoon, mijn moeders broeder, hier:
Heer Kreon, dat ik met hem spreke, op wat manier
Men dezen staat, waaraan ons allen is gelegen,
Best redden kan, eer elk met slagzwaard, schild, en degen
Zich in slagorde stelle, en vechte hand aan hand.
Maar Kreon komt van zelf ten hove van dien kant,
En vrijdt[6] u voor dien last.

KREON.

Heer koning, stut der vromen!
'k Was al een wijl belust met u ter spraak' te komen,
Toen ik de ronde, langs den hoogen muur, voltrok.

ETEOKLES.

En ik, om u te zien; want Polynices' wrok,
Nu kenbaar, heeft de hoop van 't vreêverdrag verdreven.

KREON.

Hij, trotsch op schoonvaâr, schijnt om Thebe niet te geven;
Doch dit blijf 't hoog beleid der Goden toevertrouwd!
Nu koom ik raadslaan op hetgeen de vijand brouwt.

ETEOKLES.

Wat 's dit? 'k Versta u niet.

KREON.

Ik kreeg een Griek gevangen.

ETEOKLES.

't Gaat wel. Wat boodschapt hij? Ik hoore met verlangen.

KREON.

Dat Argos hier terstond de stad bestormen zal.

ETEOKLES.

Die moet men wederstaan, en stuiten voor de wal.

KREON.

Uw jonkheid ziet niet, hoe ge uw vijand moet beknellen.

ETEOKLES.

Men streef ter poorte uit, en winn' veldom volk te stellen.

KREON.

De vijand is te sterk, en wij een klein getal.

ETEOKLES.

Zij vechten met den mond. Hun harten poplen al.

KREON.

De faam van Argos klinkt door Grieken met trompetten.

ETEOKLES.

'k Wil 't leger, schroom niet, in een enkel bloedbad zetten.

KREON.

Zoo dit gelukken woû; maar zulk een stuk lijdt last.

ETEOKLES.

Niet binnen deze muur te blijven, stelle ik vast.

KREON.

Aan zege raakt men door den raad van wijze mannen.

ETEOKLES.

Raadt ge op eene andre wijs den vijand aan te rannen?

KREON.

Op alle wijzen, eer de veldslag wordt gewaagd.

ETEOKLES.

En of we hem bij nacht verrasten onversaagd?

KREON.

Viel 't avrechts uit, wat raad om weder af te trekken?

ETEOKLES.

De nachtkans, even schoon, acht veiligst hem te wekken[1].

KREON.

't Is zorgelijk, zich 's nachts te wagen in gevaar.

ETEOKLES.

En of men 's middags loos de krijgskans greep bij 't haar?

KREON.

't Zou hem verbazen; maar men dient zich kant te zetten.

ETEOKLES.

De stroom van Dirce zou het vluchten hem beletten.

KREON.

Den muur beschermen, is geradener dan slaan.

ETEOKLES.

De ruiterbende rande om strijd het leger aan.

KREON.

De wagenburg beschut hun leger, als een veste.

ETEOKLES.

Hoe dan toe? Geve ik hun heel Thebe liefst ten beste?

KREON.

Dit niet; maar overweeg, wat tijd en staat vereischt.

ETEOKLES.

Wat raad ontbreekt er nog, die waard is overpeisd?

[1]Kadmus' overgrootvader. — [2]Vrije, maar min duidelijke vertaling van Euripides': in vreemde taal in een vreemd land. — [3]Kadmus. — [4]Ceres of Demeter. (gelijk 't Grieksch heeft). — [5]Versta: met fakkeltocht; Vondel breidt hier het Grieksch aanmerkelijk uit. — [6]stelt vrij.

[1]Versta: den vijand te verrassen.

KREON.
Men vreest een zevental krijgshoofden over allen.
ETEOKLES.
Van kleen belang. Wat laat is hun te beurt gevallen?
KREON.
De zeven poorten op te stormen met geweld.
ETEOKLES.
En wat betaamt ons nu, eer onze krijgshoop smelt'?
KREON.
Beveel een zevental de poorten te verweren.
ETEOKLES.
Slechts zeven? of hun volk, vol moeds om storm te keeren?
KREON.
Laat hen de jeugd gebiên, de bloem der burgerij.
ETEOKLES.
Ik vat uw zin, om storm te schutten van partij.
KREON.
Elk hopman neme een hulp; veel oogen zien veel verder.
ETEOKLES.
Zal ik op sterkheid zien of wijsheid van den herder?
KREON.
Op beide t' zamen; want een man gaat een mans gang.
ETEOKLES.
Men vaar zoo voort. Ik ga, wij toeven hier te lang
In stad, om zeven elk aan eene poort te stellen,
Daar 's vijands stormers op de poort hun speren vellen.
De tijd gehengt niet, dat men hen bij namen stelt.
De vijand rukt vast naar de muren uit het veld.
Laat ons bezetting spoên: het is geen tijd te toeven.
Och, of mijn broeder mij bejegende! 'k zou proeven,
Hem, die zijn vaderland belegerd houdt en tart,
Recht voor de vuist een speer te stooten in het hart;
Zoo mocht hij zijne booze en snoode ziel uitspuwen.
Draag zorg, dat Hemon met Antigone mag huwen,
Uw zoon aan zuster, of[1] mij sterven viel ten deel,
De bruidschat, haar beloofd, blijve in haar kracht geheel.
Gij zijt Vrouw moeders broêr, ai, laat ze niet verlegen!
Men onderhoû ze, als 't past, van u en mijnentwegen.
De vader, blind bij[2] zijne en niet bij mijne schuld.
Verwijte dit zich zelf'. Hij, die krankhoofdig brult,
Zal ons met zijnen vloek misschien te gronde smijten.
Dit eenig schort ons nog, in 't midden van dit wrijten,
Te hooren 't wichlen van Tiresias. Ik zal
Uw zoon Menecens, uw Heer vader ten geval
Aldus genoemd, om dien waarzegger henezenden;
Want hij heel gaarne spreekt met u, zijn welbekenden.
Onlangs beschimpte ik zijn waarzeggerij, waarom
Hij pruilt. Nu laat ik u, o Kreon! al den drom
Des volks bevolen. Dient de krijgskans mij ten beste,
Laat Polynices niet begraven voor de veste;
Indien ook iemand hem begrave in 's aardrijks schoot,
Die boete dit misdrijf, dien laster, met de dood.
Dit hoort gij. Ik ga voort met mijne lijfwacht spreken.
Gaat hene, ras gaat hene; en brengt me, om mij te wreken,
Mijn schild, mijn harrenas, opdat de wraak met lust
Ons voere naar den storm, in 't harnas uitgerust.
Wij bidden d' Oppersten, die wijs de staten stutten,
Dat ze ondertusschen toch de poort en muur beschutten.

REI.

KEER.

O, forsche vader Mars!
Wat moordlust drijft u, bars
En fors naar bloed en wapen?
Kunt gij geen wellust rapen
In Bacchus' keteltrom,
En lust u in geen drom
Den bloemkrans, d' eer der lente,
Te dragen uit gewente,
Te blazen een schalmei,
In 's Wijngods blijden rei,
En andre feestvriendinnen
Van zoete zangerinnen?
Maar, met den helm op 't hoofd,
Door een klaroen verdoofd,
Alle Inachijnsche knechten[1]
Te prikklen om te vechten,
Te blaken 't oorlogsbloed
Met schild en bliksemgloed?
Waarom geen wingerdspeeren,
Gezwaaid, met pantherskleêren
Omgord, ten uulpsehen dans?
Maar zet u in den trans
Van uwen oorlogswagen,
En, langs Ismeen gedragen,
Hitst Kadmus' drakenbloed
Aan[2] Argos volk verwoed,
En komt met krijgsvolk storen
Amfions poort en toren[3],
Gebouwd, met zang en lier,
Van steen. Wat lust u hier
Rondom, in droeve kansen
Den harnasdans te dansen?
Och, tweedracht, streng van zin!
Een wrijtende Godin,
Schent Labdaks bloed en benden
Aan een met vele elenden.
Citheron, voêstervrouw
Der jacht, Diane's bouw,
Zoo ruig van groene lokken,
Bedekt van wintervlokken!
'k Wensch, gij Jokastes kroost,
Beroofd van hulp en troost,
En met een priem doorslagen[4],
Nooit voedde, om ons te plagen;
En had het bergdier Sfinx,
Een maagd gelijk en slinks
Op eenen berg gezeten,
Door Pluto's nijd gebeten
Op ons, nooit uit den poel
Gerezen, en 's lands stoel
Dat ongeluk gebrouwen,
Met raadselen t' ontvouwen,
Vol dubbelzinnigheid,
Van Thebe droef beschreid;
En had het Kadmus' neven[5]
Niet zulk een klauw gegeven,
Geslingerd in de lucht,
Daar ziel op ziel om zucht.
Nu worden Œdips zonen,
In twist om 's vaders kronen,
Gereten en geschokt;
De bloedschand duurt verstokt.
Zoo spruiten kindersmetten,
Gedoemd bij alle wetten;
Der oudren vloek en vlak
Geeft dezen stam dien krak.
Jokaste raakte aan 't kinderbaren,
Won zoons, die heur mans broeders waren.

SLOTZANG.

Doorluchtige landouw!
Wat waart ge, vrij van rouw,
Gelukkig, toen ons klonk in d' ooren,
Dat u eene afkomst was geboren
Uit draketanden, d' eer
Van Thebe, toen weleer

[1]zoo, indien soms. — [2]door.

[1]Versta: die uit Argos (aan den Inachus). — [2]Op, tegen. — [3]Versta: Thebe. — [4]Œdipus. — [5]nazaten.

De Goden, om Harmoni[1], kwamen
Op hare bruiloftsfeest verzamen.
Amfion zong voorheen
En speelde steen aan steen,
En bouwde Thebes muur, met boomen
Beplant, op d'oevers van twee stroomen,
Daar Dirce kruiden laaft,
Ismenus' dalen schaaft,
De herder vrolijk 't vee geleidde
In vruchtbre en vette klaverweide.
Wat waart ge zalig, toen
Hier Iö, in het groen,
Gelijk een koei, met andre koeyen
En gladde hoornen, eerst ging loeyen,
En Kadmus' stam, haar lief,
Tot koningen verhief,
En deze stad, verrijkt door schatten,
Nog bloeide, en nauwlijks kon omvatten
Haar dappren, groot geacht,
Een kroon van haar geslacht[2].

TIRESIAS.

Nu, dochter! leî me voort, gelijk gestarnte in 't zeilen
Den zeeman, en verstrek, om niet in 't gaan te feilen,
Den blinden voet en oog. Ga voort langs 't effen pad,
Om niet te struikelen. Gij weet, hoe dra ik mat
En moede ben. Uw hand aanvaarde deze bladen,
Dit tafelet, waarin ik onlangs in 't beraden,
Op Delfis drievoet in de kerk gezeten, schreef
De spelling van de pen, waarop ik wichle en zweef.
Nu zeg, Meneceus! zoon van Kreon, zeg me, moeten
Wij verder voortgaan; want mijn wankelende voeten
Bezwijken, en het been wil nauwlijks langer voort;
Hoe verre zijn we nog van vaders hof en poort?

KREON.

Tiresias, ai rust! gij zijt alreê gekomen
Bij uwe vrienden. Zoon! ai stut, om niet te schromen,
Den ouden blinden stok[3]; want oud gebeente kraakt,
Als oude wagens, en zoekt steun, en wordt vermaakt
Met elks handreiking.

TIRESIAS.

Hier ben ik op uw behagen,
O, Kreon! wat 's uw wil?

KREON.

Ik weet het. Laat de vlagen
Van uw vermoeidheid eerst bedaren. Schep eerst lucht.
De gang heeft u vermoeid.

TIRESIAS.

Ik (hoorde gij 't gerucht?)
Kwam gistren thuis geleid uit Attika, heel moede,
Daar Mavors op de been, afgrijslijk raasde en woedde,
De vorst Eumolpus, door het winnen van den slag,
Athene aan zege holp; daar ik van 't hoog gezag
Uit 's oorlogs roofschat rijk en rustig wierd beschonken.

KREON.

Het voorspook van dien slag heeft ons in 't oor geklonken
Met lust; want, zoo gij ziet, dees staat wordt aangetast
Van eenen krijgsorkaan, Thebaners tot een last,
Eteokles trekt nu gewapend, om te stuiten
De macht van Argos, ons aanrandende van buiten,
Hij port me, uit uwen mond te hooren en verstaan
Het noodlot van de stad, en hoe dit zal vergaan.

TIRESIAS.

Indien 't Eteokles mij vergen kwaam, 'k zou zwijgen,
En hij stads avontuur uit mijnen mond niet krijgen;
Doch 'k wil, o Kreon! u dit melden kort en klaar:
Het vaderland stak lang in dit gebroeid gevaar,
Al sedert Lajus kwam, in weêrwil der bevelen
Des Hemels, kinders uit dit huwelijk te telen,
Waardoor de zoon, helaas! zich smette in moeders schoot;
En dat uitrukken van zijne oogen, bloedig rood,
Is 't eigen werk der Goôn, ten spiegel van de Grieken.
De zonen meenende, dat met zijn snelle wieken
De tijd die slijten zoude, en zij Gods gramschap vliên,
Bestaan een schendig stuk, en, zonder eer te biên
Den droeven vader, gaan hem in den kerker steken.
Hij, gansch verwilderd, braakt, om dit schandaal te wreken,
Verwate vloeken op dit huis en hoog en leeg[1].
Toen ik dit aanwees en de waarheid niet verzweeg,
Most ik, in steê van loon t' ontvangen, op mijn dagen[2],
Den schrikkelijken haat der broederen verdragen.
Nu zullen ze alle beî door hunne[3] hand vergaan,
En klampen moord op moord; de wapens 't veld beslaan
Van Thebe en Argos, die elkander overromplen,
De huizen diep in rouw tot over d'ooren domplen.
En gij, befaamde stad! legt in den grond geveld,
Tenzij men vast geloov' hetgeen mijn mond u spelt,
Hoewel vrij spade. Het geradenste van allen
Waar, Œdipus geslacht te keeren uit de wallen;
Dewijl hij 't vaderland en zijner vadren erf
Inwikkelde in zijn vloek, hun allen ten bederf.
Naardien 't gelukkig voor 't rampzalig lot moet strijken,
Zoo spaarde 't noodlot nog één vond, om ramp te wijken;
Doch aangezien 't gevaar mij d' uitspraak streng verbiedt,
En 't ampt des wichelaars, zich zelven tot verdriet,
Zijn vaderland niet mag recht uit ten beste raden,
Zoo zegge ik slechts: vaar wel! en kieze deze paden.
Ik, slechts het minste lid des lichaams van den staat,
Getroost me al wat er koom'. Wat scheelt het mij, hoe 't gaat!

KREON.

Blijf, oude vader! blijf.

TIRESIAS.

Laat los, gij houdt me tegen.

KREON.

Waarom verlaat ge mij?

TIRESIAS.

Gij miste al lang Gods zegen.

KREON.

Ontvouw, waarin het heil van volk en land bestaat.

TIRESIAS.

Dan zoudt gij 't wenschen niet te weten in der daad,
Hetgeen gij enkel wenscht met kennis t' overwegen?

KREON.

Wil ik niet weten, waar 's lands heil in is gelegen

TIRESIAS.

Is 't enkel dan uw wil, dat wij hier rond in gaan[4]?

KREON.

Wat is er, daar men meer ernsthaftig naar zou staan?

TIRESIAS.

Zoo zal ik u bescheid van zekre Godspraak geven;
Maar zeg me eerst, waar uw zoon Meneceus is gebleven,
Die mij nu herwaart bracht.

KREON.

Hij staat aan uwe zij.

TIRESIAS.

Laat hem vertrekken, eer ik 't noodlot u belij.

KREON.

Het is mijn zoon; hij zal 'tgeen gij verbiedt niet mellen.

TIRESIAS.

Zal ik dan, dat hij 't hoor', 't genakende voorspellen?

KREON.

Hem lust te hooren, wat den staat ten beste strekt.

TIRESIAS.

Zoo hoor, wat 's Hemels mond tot Kadmus' heil ontdekt:
Uw zoons Meneceus dood kan slechts dees stad bewaren.
Nu hoort ge 'tgeen ge wilt, dat wij u openbaren.

---

[1]Kadmus' bruid; zie vroeger reeds. — [2]Ook deze Slotzang is weder aanmerkelijk uitgebreid. — [3]g r ij z a a r d.

[1]l a a g. — [2]i n m ij n o u d e n t ij d (rijmshalve ingelascht). – [3]Versta: e l k a n d e r s. – [4]r o n d u i t s p r e k e n.

KREON.
Wat zegt ge, vader? Och, wat spraak, wat woord is dit!
TIRESIAS.
Zoo staat het vast gesteld. Dit 's noodlots eenig wit.
KREON.
Wat meldt ge al jammers met één woord op 't allerleste!
TIRESIAS.
Voor u alleen, maar al de stede en 't volk ten beste.
KREON.
'k Versta noch hoor dit niet; dees Godspraak raakt me niet;
Wat mij belangt, de stad zij verre van verdriet!
TIRESIAS.
Dit 's niet dezelve man; bij durf zijn woord onteeren!
KREON.
'k Vertrek terstond, en kan uw wichelkunst ontberen.
TIRESIAS.
Kan waarheid niet bestaan, tenzij ze uw oogmerk dien'?
KREON.
Nu bidde ik, oude man! oodmoedig aan uw kniën.
TIRESIAS.
Ai, bid niet; gij begeert hetgeen men niet kan keeren.
KREON.
Zwijg stil, zwijg stil! hoû op dit onder 't volk te leeren.
TIRESIAS.
Onbillijk eischt ge 'tgeen geen vrome[1] zwijgen mag.
KREON.
Hoe dan? zult gij mijn zoon voorthelpen met dien slag?
TIRESIAS.
Dat raakt me niet. Ik leere elk noodlots wil beseffen.
KREON.
Van waar zal zulk een slag mij en mijne afkomst treffen?
TIRESIAS.
Gij vraagt, en wijst den weg ter sprake. Hoor de zaak:
Men slachte uw zoon, ten zoen van d' aarde, daar de draak
Uit sproot in een spelonke, en Dirces bron behoedde.
Een oude wrok van Mars op Kadmus, die lang broedde,
Ter wrake van dees slange, eischt dit van uwe hand.
Voltrekt ge dit, God zal dit gansch Thebaansche land
Beschermen in den nood. De koestrende landouwe,
Die krijgmans teelde uit klei, zal, om uwe bede en trouwe,
Aanvaarden bloed voor bloed, en vrucht voor vrucht ten (zoen.
De jongling van 't geslacht, geboren uit het broên
Van draketanden, wordt gedaagd om 't leed te boeten.
Gij en uw drakezaad zult dit bezuren moeten.
Het huwelijk verbiedt, dat Hemon, zonder vlek
Van bijslaap, doch verloofd, den offereisch voltrekk'.
Meneceus schiet alleen nog over van hun allen;
Wordt dees geofferd, hij zal land en stad voor vallen
En ondergaan behoên, alleen door zijne dood,
De heerkracht van Adrast wegdrijven, stoot op stoot,
Met gruwelijk verlies van volk, ter eeuwige eere
Van Thebe, als land en stad hierover triomfeere.
Nu wordt u, Kreon, keur gegeven: òf uw zoon
Te bergen, òf de stad te houden, op den troon.
Dit 's al, wat ik u kan ouvouwen. — Manto[2]! dastlijk
Naar huis met mij; de kunst der wichlerije is haatlijk:
Wie den raadvragende zijne ongelukken spelt,
Is onbemind; wie valsch slechts logen vent om geld,
Kwetst zelfs de Goden, uit ontzag voor groote heeren;
O Febus! u alleen betaamt het profeteeren,
Naardien ge niemand schroomt.
REI.
Hoe, Kreon! hoe? waarom
Gemompeld binnen 's monds? Hier staan we al even stom.
KREON.
Wat zal men zeggen van dit wichelen? Dees rede
Blijkt klaar; maar nimmer zij mijn zoon, ten zoen der stede,
Met vaders wil ter dood geleverd; neen, o neen,
Zijn kinders minnen, staat in ieders hart gesneên.

[1]rechtschapene. — [2]Zijn dochter en geleidster.

Hun slachten voor het volk is zonder eenig voorbeeld.
Lof trekken uit zijn bloed wordt snood bij mij geoordeeld.
Maar ik, nu oud en koud, ontzie niet, met een moed,
Den vloek des vaderlands te wasschen met mijn bloed.
Mijn zoon! eer dit gerucht zich over Thebe spreye,
Schoon dees niet ijdel spelt, vlucht fluks, op mijn geleye,
Uit Kadmus' landgebied; want dees waarzegger zal
Dit roepen door de stad en onder 't zevental
Beschermers, hoofden der Thebaansche burgerijen.
Indien ge tijdig vlucht, zoo zult ge uw lijf bevrijen;
Verrast men ons, zoo zijt ge om hals, en koud en stijf.
MENECEUS.
Waar hene best gevloôn? Waar neme ik mijn verblijf?
KREON.
Heel verre uit 's lands gebied.
MENECEUS.
U past het, te gebieden
En mij te hooren.
KREON.
Gij moet fluks naar Delfi vlieden.
MENECEUS.
O, vader! waar gevloôn?
KREON.
In Ætolye.
MENECEUS.
Waar
Best neêrgeslagen?
KREON.
In Thesprotië.
MENECEUS.
Of in 't naar[1]
En heilig kerkwoud van Dodone?
KREON.
Zonder beiden.
MENECEUS.
En wie beschut me daar?
KREON.
Gods gunst zal u geleiden.
MENECEUS.
Maar wie schiet geld?
KREON.
Ik zelf.
MENECEUS.
Ik vatte vaders zin.
KREON.
Ga hene.
MENECEUS.
Maar ik moet Jokaste, mijne min,
Uw zuster (die mij, nog een wees, opvoedde en zoogde,
Met hare borsten, eer de melk en mam verdroogde)
Eerst kussen, dan de stad naar mijne macht gered.
KREON.
Ga hene, berg uw lijf; u dient hier geen belet[2].
MENECEUS.
Gij, vrouwen! hoorde, hoe ik, met een looze rede,
Heer vaders hart ontlastte, en stilde op zijne bede,
Toen hij mij eenen schrik aanjegen wonde, en voort,
Beroofd van naam en faam, verdrijven uit de poort;
Doch 'k zal den onderdom verschoonen, tot zijn voordeel.
Mijn jonkheid kan geensins van een bezadigd oordeel
Ontschuldigd worden, zoo 'k door heilloos landverraad
Mijn moeder, 't vaderland, in haren nood verlaat.
Ik ga dit land van vreeze ontlasten, en mijn leven
En bloed, ten dienst van Thebe en 't volk, ten beste geven;
Want welk een schande is 't, zoo alle andren, onverplicht
Aan hemelsch noodlot en orakels en gezicht,
Met schilden aan den arm, voor vaderland en erven,
Bij poort en toren, niet ontzien de dood te sterven,

[1]akelig, somber. — [2]vertoef, vertraging. — [3]Thans hunnen.

En ik mijn vader, broêr, en deze stad begeef,
Uit een saagachtig[1] hart! Want alzoo lang ik leef,
Waar ik me wende en keêr, zal doorgaans mij een lachter[2]
En vuile naklank van bloôhartigheid van achter
Navolgen. Neen gewis, geensins, bij God Jupijn,
Die 's hemels loop bestuurt! geensins, met geenen schijn,
Bij vader Mars, verhit op bloed en nederlagen,
Die ons voorouders, 't zaad der aarde, meest verslagen,
Ten troon des rijks verhief. Ik ga dan hene, en zal
Op hooge torens staan, opdat, na mijnen val,
Het nare drakenhol, mij, teêre en jonge telge,
Naar 's wichelaars besluit, al levende inuezwelge.
Dit raadslot staat nu vast, het gansche rijk ten zoen
Te sterven, eene rij van jammren te verhoên,
En eerlijk voor de stad te scheiden uit het leven:
Stond dit in 't harte van de burgerij geschreven,
Al hun vermogen op te zetten bij het land,
De steên, ontlast en vrij van rampen, hielden stand.

KEER.

O vliegende gebroed der aarde,
Helsche afkomst van de slang!
O maagd, half hond, die elk vervaarde[3]!
Wat viel het Thebe bang,
Toen gij, hoogvliegende op uw pennen
Met klauwen, scherp en wreed,
Door donkre raadsels, heet op schennen,
Echions burgers[4] sleet,
En Kadmus' aanwas holpt om 't leven!
Gij slingert ze in de lucht,
Daar Dirce, als glas, komt afgedreven,
Van zooveel moords berucht.
Wat God het was, die moorden broeide,
Voorwaar hij was wel wreed,
Die in ontelbre moorden groeide.
't Gehuil der maagden sneed
In ieders harte. Hieruit sproten
De galmen, op de fluit
Gesteld, van droeve rouwgenooten,
Gehoord huis in, huis uit.
Maar dan ging 't op een bitter kermen,
Waarvan de lucht gewaagt,
Als 't ondier, dat naar geen ontfermen
Noch medelijden vraagt,
Uit 's volks gezicht een[5] rukt van onder,
Dan hoorden ze een geluid;
Zoo berst een wolk, met gloed en donder
En kracht, van boven uit.

TEGENKEER.

Elendige[6] Œdipus! in 't ende
Door 't wichlen van Apol,
Gestuurd naar Thebe, vol elende,
Hoe stond uwe eer toen vol!
Hoe waart ge sedert zoo afschuwlijk,
Toen gij, uit blinden lust,
Geraakte aan uw Vrouw moeders huwlijk,
Ten loon van 't onbewust
Ontvouwen raadsel, eene peste,
Die gruwelijk besmet
Amfions opgebouwde veste.
Het licht verhoord gebed
Des vaders, vloekende zijn neven[7],
Drijft hen verhitterd aan,
Te dingen naar elkanders leven.
O jongling! 't is geraân

En billijk voor uw land te sterven.
Gij zult, om zulk een smart
Geloofd, een eeuwige eer verwerven;
Doch uw Heer vaders hart
Bedroeven jammerlijk en deerlijk;
Maar Thebe, door uw dood,
Aan zege helpen, braaf en heerlijk.
Och! of het morgenrood,
De dag eens opkwam, die ons moeder
Woû kronen met een kroost
En dappren vaderlands behoeder,
Der droeven stut en troost!
O, strijdbre Pallas! begenadig
Ons heden, als voorheen
De draak, op uw beval grootdadig
Van Kadmus' trots bestreên,
Besloed op eene steenrots berstte,
Dies 't Godendom gestoord
Het huis van Labdak plaagde en perste
Met eindeloozen moord.

BODE.

Sluit op de hofpoort, hou! sluit open, hofpoortier!
Sluit open, zeg ik; roep vorstin Jokaste hier!
Befaamde, aan Œdipus verknocht door echte trouwe!
Koom uit, al is het spade; ontsla uw hart van rouwe!
Laat vrij uw droef geklag nu varen. Hoor me toch!

JOKASTE.

Hoe ducht ik, dat ge mij, bedrukte vrouwe, och, och!
Een leide[1] maar brengt van Eteokleesche rampen
En dood. Gij zijt gewoon, aan zijne zij te kampen,
En 's vijands pijlen af te schutten op den schild.
Welaan, zeg op: hoe is 't gelegen? 't Harte trilt;
Laat hooren. Wat 's 'er nieuws? Zeg op: is hij gebleven
In 't barnen van den strijd, of niet en nog in 't leven?

BODE.

Hij leeft. Dit is het niet, dat u te schromen staat.

JOKASTE.

Verhaal, hoe 't met den muur en zeven poorten gaat.

BODE.

Zij staan. Het gaat nog wel. Zij staan nog overende.

JOKASTE.

Is dan de kans gewaagd in 't veld met Argos' bende?

BODE.

Gewaagd, en Kadmus heeft Myceene neêrgeveld.

JOKASTE.

Zoo leeft Polnices nog? Dit 's 't eenig, dat me ontstelt.

BODE.

Uw zonen leven nog.

JOKASTE.

God geve u wel te varen!
Nu zeg me toch: wat macht kon wal en poort bewaren
Voor Argos' aanval, opdat ik, in 't hof gekeerd,
Den ouden blinden troost', dat onze stad niets deert?

BODE.

Nadat Meneceus op den muur, getroost te sneven
Voor 't vaderland, zijn strot den doodsteek had gegeven,
Zette uw manhafte zoon de zeven troepen knap
In hun slagordens, en zoo vele hoofden schrap,
Om al de Grieksche macht te keeren, vroom[2] en schrander.
Daar stond vaan tegens vaan en stander tegens stander,
De hulptroep bij der hand, of ergens aan een oord[3]
De muur bezwijken mocht of torentrans of poort.
Terstond wordt bij de stads bezettinge vernomen,
Hoe Grieksche beukelaars, als bliksems, schittren komen
Van den Teumessischen zandheuvel, vaan bij vaan;
Zoo rukken ze gezwind op Thebes graften aan.
Toen stak er schichtig een geklank van veldtrompetten
En veldgeschrei op, uit het heer, dat aan kwam zetten,

[1]vreesachtig, versaagd. — [2]laster. — [3]Versta: de Sfinx, die Œdipus het raadsel had opgegeven. — [4]Versta: de Thebanen, als herkomstig uit Echion, een der stichters van Thebe. — [5]iemand. — [6]ongelukkige, rampspoedige. — [7]kinderen, telgen.

[1]droeve. — [2]kloek. — [3]hoek, kant.

Ook van de vesten; en het eerste stormgeweld
Was op de landpoort van Neïta[1] toegesteld.
Hier voerde een Arkas[2], zoon der boschmaagd Atalante,
De schildpad aan en schild, waarinne zij zich kantte
En spitste op 't wilde zwijn, dat zij ter aarde schoot.
Amfiaraüs, een waarzegger, tuk en snood[3],
Voerde offervee met zich, op zijne hooge raden[4],
En een rondas, niet trotsch met wapenpraal beladen.
Door hem werd Prætus' poort afgrijslijk aangerand;
De vorst Hippomedon hiel met zijn stormers stand
Aan d' Ogygeensche poort, met eenen schild vol oogen[5],
Of open, als gestarnt, ter kimme uit aangetogen,
Of toegeloken met der starren ondergangk,
Als Argos stervende 't gezicht look, doodsch en krank.
De Homoloische poort zag Tydeus fel genaken,
Met zwavelvier, om haar te branden en te blaken;
Hij voerde een leeuwshuid, ruig van borstlen, heel parmant,
In zijnen schild, de torts in zijne rechte hand,
Gelijk Prometheus. Maar Pol'nices dreef de raden
Naar ons Kreneesche poort, en droeg de Potniaden,
Gezwinde merriën, in zijnen beukelaar;
Het schijnt van verre, dat zij dol, dan hier dan daar,
Vast triplen om de pin, de manen luchtig zwaayen.
Men ziet er Kapaneus ten storm de blikken draayen
In 't vliegen naar de poort, die als Elektre heet;
Het ijzre beeldwerk grimt in zijn rondas heel wreed:
Daar stond de Reus, een zoon der aarde, in uitgedreven,
Die torschte een heele stad, op zijnen nek geheven,
En met een dommekracht geschroefd uit haren grond,
Een voorspook, dat dees stad dit ook te schromen stond.
Adrastus zocht met kracht de leste poort te klieven,
En voerde aan zijnen arm[6] den hoogmoed der Argieven,
Een wreeden poeldraak, met afgrijslijk addrenhaar,
Wel honderd sterk, en zooveel slangen rukten naar,
Met opgesparden bek, de knapen van de tinnen.
Dit zag men klaar, toen ik Thebaansche hoofden binnen
De lens brocht van de wacht. Eerst streên ze met den boog,
En pijl en slinger, die de steenen smeet omhoog.
Uw zoon en Tydeus, als de kans ons aanlacht, roepen:
„O, zoons van Danaüs[7]! wat toeft ge, met de troepen
Der lichtgewapenden en wagenmeestren, voort,
Eer ze ons beschieten, fors te stormen op de poort?"
Toen toefde niemand lang. Een groote hoop getroffen
Stort neder op het hoofd. Een menigte komt ploffen
Van boven voor de wal, en geeft den geest heel kort,
En d' aarde drinkt het bloed, bij beken uitgestort.
Maar reuklooze Arkas[8], zoon der strijdbare Atalante,
Doch geen Myceener, toen hij zich ten storrem kantte,
Streeft naar de poort, en brult, gelijk een storremwind:
„Brengt fakkel! brengt houweel!" als een die Thebe, ontzind
En dol, verdelgen wil. Periklymeen, gewonnen
Van God Neptuun, verleert terstond dien aangeronnen
Het roepen, met een steen, gerukt met volle kracht
Van Thebes muur, zoo zwaar gelijk een wagenvracht,
Dat hij het blonde hoofd en bekkeneel verplette,
Het bloed de kaken verfde en jammerlijk besmette,
De zoon zijn moeder niet zal zien, na dit gevecht,
Een dochter van Mænaal[9], op schieten afgerecht.
Uw zoon[10], alдus dees poort verdadigd ziende, streefde
Naar andre poorten heen, daar elk voor Tydeus beefde,
Die, uit een schildtroep van zijn Kalidoonschen, met
Ætolisch schutgeweer, ons torenwacht verzet
Van haren hoefslag, en den toren, daar ze weken.
Uw zoon vergaârt ze, en drijft de schaar, alreê bezweken,

[1]Neen, de neïste (d. i. lage) poort. – [2]Neen, Parthenopæus; zie aant. [8]. – [3]Beide slechts rijmsb. en als stoplap, maar niet oorspronkelijk. – [4]raderen, en dit voor wagen. [5]Nam. den honderdoogigen Argus voorstellende. – [6]Versta: op zijn schild. – [7]Versta: de Argiven. – [8]Minjuist voor de r. Arcadiër, Atalantes zoon, Parthenopæus. — [9]Anders van Schœneus. – [10]Polynices. – [11]standplaats.

Gelijk een jager, weêr te rugge op hare wacht.
Wat tong kan Kapaneus uitbeelden en zijn kracht,
Die met een lange leêr ten storrem aan komt zetten,
En schreeuwt: „de donder van Jupijn zal niet beletten,
Dat, over graft en muur, ik recht in Thebe vaar'!"
Zoo sprekende, bedekt hij met den beukelaar
Zijn hoofd voor eene bui van groote hagelsteenen,
En vliegt ter stormleêr op, en reukloos met de beenen
Gesteigerd op de wal, treft hem de donder, dat
De grond der aarde dreunt en loeit door al de stad,
Van 't schrikkelijk gedruisch, dat arm en been en vinger
Heenspatten overal, gelijk uit eene slinger,
Het bloed ter aarde vloog, de haarlok door de lucht,
De handen, voeten, en de leden, met een vlucht
Gelijk Ixions rad, omdraaiden, 't lijf geslagen,
De leên, geràbraakt van den slag, geslingerd lagen.
Adrastus ziende, hoe Jupijn hem tegenviel,
Voert fluks zijn heerkracht af. De stads bezetting hiel,
Dat 's Hemels gunst haar droeg, en rukte, niet te stuiten,
Met paarden, wagenen, en al het volk naar buiten,
En maait met sabelen in 't Grieksche vleesch en bloed,
Een eislijk schouwspel, al te deerlijk en verwoed:
Dees geeft den geest, die breekt den nek van zijnen wagen;
Daar waren d' assen, raân in stukken; dooden lagen
Getuimeld overhoop. Dus lang beschermden wij
De torens. Wensch ons heil, 't geluk houdt onze zij;
Maar of 't geluk voortaan den burger zal bevrijden,
Dat 's God bekend!

REI.

De zege is heerlijk na het strijden;
Indien de Goden met den blijden zonneschijn
Van zege ons zegenden, hoe heerlijk zou het zijn!

JOKASTE.

De gunst der Goden en gewenschte voorspoed toonen
Ons nog een schoon gelaat, nu 't land en mijne zonen
Behouden bleven; maar broêr Kreon deelt[1] terwijl
In onze onzalige echt, beroofd van zijnen stijl[2],
Dien lieven zoon, tot heil van stad en land geboren,
En hem tot hartewee; doch laat me wijder hooren,
Wat beide mijne zoons nu nemen bij der hand.

BODE.

Ai, vraag niet wijders[3]; 't gaat dus verre wel in 't land.

JOKASTE.

Gij jaagt me schrik aan; neen, gij moet het al ontvouwen.

BODE.

Is 't niet genoeg, dat beide uw zonen zijn behouën?

JOKASTE.

'k Wil hooren, of 't geluk hen handhaaft tegens last.

BODE.

Ik bid, verschoon me; uw zoon ontbeert zijn schildknaap (vast.

JOKASTE.

Gij schaduwt ongeval met loof van ommewegen.

BODE.

Het mag van 't hart niet, ramp te reppen na den zegen.

JOKASTE.

Gij mocht me ontvliegen, maar ontloopen kunt ge niet.

BODE.

Wat moogt ge een blijden bode ophouden, om verdriet
Te halen uit zijn hals? Uw zoons bestaan, o rampen!
Een schendig lasterstuk, dat 's lijf om lijf te kampen,
In 't aanzicht van Myceene en Thebe en hare macht,
En roepen overluid 'tgeen godloos is gedacht.
Eteokles, hier voor den hoogen toren staande,
Begon het krijgsvolk, dat men tot gehoor vermaande,
Dus aan te spreken: „o, groothartigen, vol moed,
Die d' eer van Grieken stut! en gij, uit Kadmus' bloed
Gesproten, Argos' heil! houdt eindlijk op, uw leven
Voor twee gebroederen ten beste op 't veld te geven;

[1]Versta: ondervindt er meê de gevolgen van. [2]steunpilaar. — [3]niets verder.

Laat al 't gevaar op mij aankomen. Ik alleen,
Mij tegens mijnen broêr verzettende, uitgetreên
In 't vechtperk, zal 't krakeel met min verlies beslechten,
En mijnen broeder met den blanken zwaarde rechten,
En 't rijk behouden of verwonnen op het veld
Hem overleveren. Gij, al het krijgsgeweld
Dan stakende, zult vrij en vrank, met volk en heeren,
Behouden 's lijfs, gerust naar Argos wederkeeren;
Het zaad van Kadmus heeft al bloeds genoeg gestort."
Pol'nices hoort het, en bestemt dit voorstel kort.
Thebaansche grooten en Myceenschen, alle benden,
Bezeeglen 't schorten van den veldslag en d' elenden,
In 't aanzicht van al 't heer, en wat vocteert en draaft[1].
Aldus werd dit verdrag met eenen eed gestaafd.
De trotsche zonen van den ouden vader schoten
Het harnas aan. De bloem, uit Argos' struik gesproten,
Rust Polynices toe, en Thebe zijn partij.
Daar staan ze en branden, elk verhit van wederzij,
Om met een dollen moed elkandere te raken.
De voorbijgaanden hen op deze wijs ontstaken:
„O, Polynices! 't hangt aan u, Jupijn heel prat
Een merk van zege toe te wijden, al de stad
Myceene tot een eer!" en andren, heet op 't wreken,
Zien dus Eteokles een hart in 't lijf te spreken:
„Gij vecht voor 't vaderland, en steigert op den stoel[2]!"
Waarzeggers slachten vee ten offer, slaan niet koel
De vlam in 't rijzen gade, en hoe de rook, naar boven
In top opklimmende, de vlam begint te kloven,
Dat hun twee dingen spelt[3]: òf neêrlaag òf geluk.
Geldt kunst of wetenschap of tooverzang, zoo ruk
Naar buiten, om 't gevecht der zonen fluks te scheyen.
Een donkere oorlogswolk, met tranen te beschreyen,
Hangt ieder over 't hoofd. Wat wil er een beklag
Opsteken in de lucht, indien een zelve dag
U van twee zoons beroof, hetwelk gij nog moogt stuiten!

JOKASTE.

Och, dochter Antigoon! koom uit, koom haastig buiten;
Uw onheil laat niet toe, in 't maagdelijk salet
Te blijven, noch den rei te volgen naar uw wet[4].
Help moeder, dat de broêrs het lijfgevecht toch staken,
Eer ze alle teffens in den kamp om hals geraken.

ANTIGONE.

Hoe kermt ge, o moeder! voor de deur, in droef gestalt?
Wat ramp is 't weder, die de vrienden overvalt?

JOKASTE.

Och, dochter! 't einde van uw broedren is voorhanden.

ANTIGONE.

Hoe zoo?

JOKASTE.

Zij staan gereed elkandere aan te randen.

ANTIGONE.

Hoe hard valt zulk een woord!

JOKASTE.

Wel hard! Nu volg me voort.

ANTIGONE.

Van maagden scheiden?

JOKASTE.

Recht naar 't leger, voor de poort.

ANTIGONE.

Mijn schaamte ontziet de mans te komen onder d' oogen.

JOKASTE.

Die schaamte zijn we al kwijt[5].

ANTIGONE.

Wat eischt ge?

JOKASTE.

Uit mededoogen

Der broedren dreigement te scheiden met der spoed.

ANTIGONE.

Hoe scheide ik hen? helaas!

JOKASTE.

Val hun met mij te voet!

ANTIGONE.

Treê voor, naar 't leger toe! Dit[1] lijdt niet, dat we wachten.

JOKASTE.

Och, dochter! ga me voor. Kan ik dit paar verzachten,
Aantreffen eer men vecht', zoo berge ik nog mijn lijf[2];
Maar zijn ze om hals, zoo ben ik mede koud en stijf.

REI.

KEER.

Mijn haar rijst overende;
Mijn hart wordt koud, als ijs.
Een jammerlijke elende
Komt haar, nu oud en grijs,
Bedroefde moeder, drukken
Door beî de zoons. O smart!
Wie stoot, in t' zamenrukken,
Het spits in 's anders hart!
O jammer, toen ze baarde,
Geleden! o, Jupijn!
O koesterachtige[3] aarde,
Elks moeder! Och, ik kwijn!
Zal 't leven der gemelden[4],
Ons leggende zoo na
Aan 't hart, hetwelk wij stelden
Op d' afkomst, vroeg en spâ,
Nu onder schild en degen
Verloren gaan? Zij moet,
En kan ze niet bewegen,
Dit aanzien in haar bloed!
Wiens lijk zal zij, met stenen
En kermen, fluks beweenen?

TEGENKEER.

O, landschap! o, landouwen
Van Kadmus! Bittre haat
Verbijsterde ongetrouwen!
Verwilderden! wat staat
Gij reede, in broeders ziele
Te verwen 't scherpe punt,
Opdat het hem verniele?
't Is al te deerlijk! Kunt
Gij dus, met voordacht, treden
In doodlijk lijfgevecht?
Ik zal met huilen heden
En tranen, daar gij legt,
Den dooden droef beklagen.
Een bloedig eind genaakt;
Dees dag zal 't ons gewagen,
Hoe 't afliep; Vader braakt
Op d' afkomst dolle vloeken,
Uit zijne donkre hoeken.

Maar nu men Kreon hier zoo treurig ziet genaken,
Met een bedroefd gelaat, moet ik mijn rede staken.

KREON.

Wat recht ik aan? Wat zal ik zeggen? Och! wiens ramp
Beklage ik eerst, of mijn of stads, wien zulk een damp,
Een donkre en zwarte wolk schijnt over 't hoofd te hangen,
Als of de jammerpoel, daar 't zielendom gevangen
Vast jammert, teffens al de stad, met zijne kil
En zwavelvlammen, rood van gloed, versmoren wil,

[1]Versta: voetknechten en ruiters. — [2]Versta: zult den troon beklimmen. — [3]Versta: tweederlei uitzicht geeft, twee zijden heeft. — [4]Op maagdentrant. — [5]Versta: komt niet meer te pas.

[1]Deze zaak, moeilijkheid. — [2]leven. — [3]Min gelukkig ingelascht. — [4]Rijmsh. en nog minder gelukkig.

Behalve dit vergoot mijn zoon zijn bloed, ten beste
Van 't vaderland, en erfde een faam op deze veste,
Beklagelijk voor mij. Ik, ongelukkig, draag
Den heilzaam stervenden, verhoeder van elks plaag,
Met droefheid uit het hol des draaks, hier lang doorsteken,
Op 't kermen van al 't hof. Ik ga Vrouw zuster smeeken,
Dat zij mijn zoon, niet meer mijn eigen zoon en pand,
Toch zuivre, naar 's lands wijs, met haar getrouwe hand;
Want het betaamt den plicht[1] der levenden, die vechten
En sneven[2], eerelijk voor 't leste te berechten.

REI.

Uw zuster, Kreon! is naar buiten heen gegaan,
Met Antigoon, haar telg, bekommerd en helaân.

KREON.

Helaas! waar ging ze? Zeg. Wat onheil perst[3] haar weder?

REI.

De moeder hoorde, hoe haar zoons, een vrouw is teder,
In 't harnas stonden naar de glorie van de kroon.

KREON.

Wat zegt ge? Ik, bezig met den lijkpliebt van mijn zoon,
Kwam geensins herwaart aan, om deze maar te hooren.

REI.

Het is, o Kreon! al geleên een wijl te voren,
Dat zij ten hove uit ging, en 'k vrees, dat dit gevecht
Van Œdips afkomst reê het bloedpleit heeft beslecht.

KREON.

Indien we recht zien, hier verschijnt een droevig teeken:
Een boô komt, hangends hoofds, hier treurig aangestreken;
Wij zullen hooren, hoe het afliep met dien strijd.

BODE.

Rampzalige! wat zal ik spreken? Droeve tijd!
Hoe best beginnen?

KREON.

Hij begint te bijster drukkig.
Dit voorspel spelt niet goeds.

BODE.

Ik boodschappe, ongelukkig,
Een groote zwarigheid.

KREON.

Brengt gij, behalve 'tgeen
Ons klaar bewust is, nu nog nieuwe zwarigheên?

BODE.

Uw zusters zoons zijn dood.

KREON.

O mare, droef te hooren
Voor ons en al de stad!

BODE.

O stam, tot rouw geboren!
O huis van Œdipus! Verstaat ge nog niet naakt,
Hoe teffens beide uw zoons om 't leven zijn geraakt?

REI.

Hoe zou het schreyen, kon 't zijn onheil recht beseffen!

KREON.

O schriklijk noodlot, al te vreeslijk in het treffen!

BODE.

Dat zoudt ge eerst zeggen, waar u d' uitgang ook beduid.

KREON.

Kan hier iet toeslaan[4], dat nog schrikkelijker luidt?

BODE.

Jokaste, uw zuster, stortte op hare zonen neder.

REI.

Heft aan een weeklacht; krabt de kaak en borsten weder,
En wringt de handen; rukt de haren uit uw hoofd!

KREON.

Rampzalige! wat eind, wat echt werd u beloofd
Van Sfinx en 't raadsel? Maar verhaal het al te zamen,
Hoe beide zoons om hals door vaders vloeken kwamen.

---

[1]Versta: het is de plicht. – [2]Versta: die vechtende sneven. — [3]drukt, kwelt. — [4]bijkomen.

BODE.

De voorspoed van het heer voor stad is u bekend,
En d' omtrek van den muur, van 't een aan 't ander end,
Zoo groot niet, of gij weet zoo wèl, als die het zagen,
Al wat gebeurde, en hoe 't zich hier heeft toegedragen.
Als Œdips zonen fors het blinkend harrenas
Aanschoten, en het hoofd, voor wonden schootvrij, was
Gewapend met den helm, zoo stonden ze grootmoedig
In 't midden der slagorde, als oversten, om bloedig
Elkandre met den schicht te streven in het lijf.
De jongste keert het hoofd naar Argos, zijn verblijf,
En bidt op deze wijs: „o Juno! begenadig
Mijn zake (want Adrast beschonk me uit gunst weldadig
Met uwe burgerinne[1], en 'k woonde op uwen grond),
Dat ik mijn broeders hart mag treffen, en gewond
Ter aarde vellende in het bloedig stof verpletten,
En met zijn harteblоed nog lauw mijn hand besmetten;
Ik sta naar schendige eer, een snoden broederslag[2]."
Het volk, dit hoorende, kon zich van weegeklag
En bittre tranen niet onthouden uit meêdoogen;
Maar d' oudste, Eteokles, keert zijn wraakgierige oogen
Naar 't heilig kerkgewelf, gebouwd tot Pallas' eer,
Daar zij gewapend zit met gouden schild en speer,
En bidt hierna aldus: „o dochter van den grooten
Jupijn! laat mij dien schicht in broeders harte stooten,
En hem voorthelpen[3], die naar vaders erfdeel dingt."
Men zwaait de torts, en een trompetter blaast en wringt
De lucht door zijn klaroen[4], gelijk men bij Tyrrheenen
Van ouds te wapen blies; waarop dit paar verschenen
Elkandere aanvliegt, als twee everzwijnen, wit
Van schuim, schuimbekkend, met den bliksem in 't gebit
En weêrlicht brakende, dat eislijk gloeit en schittert.
De schichten gaan hun gang, van weêrzij fel verbitterd.
De drift wordt op den schild al knarsende gestuit,
En geen van beide geeft zich bloot en boven uit
Den schild, of d' ander is gereed om wis te raken;
Maar steek op steek treft mis, en schampt slechts af met kra-
Dewijl elk met den schild het aanzicht bergt en dekt; (ken,
Het koude zweet breekt den aanschouwer uit, dat lekt (men.
En vloeit langs 't aanzicht neêr, terwijl ze al t' zamen schro-
De strenge kampers niet; maar d'oudste, in 't nader komen,
Die onverhoeds den voet aan eenen keisteen stoot,
Geeft buiten zijnen schild te ver zich zelven bloot;
De broeder, ziende kans om zijn partij te grieven, (gieven
Drijft hem een schacht door 't been, daar 't bloot is. Alle Ar-
Aan 't juichen, schreeuwen, dat het aan[5] den hemel klinkt.
Toen stond de jongste bloot; dies duwde hij, verminkt
En zwaar gewond, den schicht, in 't harnen van het vechten,
In 's broeders boezem, dat het punt hierin bleef hechten.
Toen greep hij, zittende op de kniën, een zwaren steen,
En brak zijn broeders schicht, die kraakte en sprong van een.
Nu stond het lijfgevecht gelijk, en alle beide
Ontbeerden ze elk zijn schacht. Het zwaard raakte uit de
Dat op den beuklaar klonk. Nu gold een ander slag (scheide
Van vechten met gevaar. Maar d' oudste broeder lag
Op zijne luim, heel tuk op zijn Thessaalsche treken[6],
Om dees langdurigheid van kampen af te breken;
Hij trekt den slinken voet terug, bedekt den buik
Voorzichtig tegens spits, en treft den broêr ter sluik
Bij zijnen navel in, tot achter door de lenden,
Dat Polynices stort, en d' aarde en ook de benden

---

[1]Versta: zijn dochter, uit Argos geboortig. – [2]De Griek sche text („ik vraag een schandelijke zegen, mijn broeder te dooden,") verbiedt ons, dit laatste, met Van Lennep, den bode of een ander in den mond te leggen. — [3]uit den weg helpen, ombrengen. — [4]Min juist voor men zwaait de toorts (ten aanvalsteeken), gelijk te Tyrrheenen oudtijds de trompet klonk. — [5]tot. — [6]sluwheid, waarvoor de Thessaliërs berucht waren.

Besprenkelt met zijn bloed; dies d' ander juicht van vreugd,
Den degen wegsmijt, en, te vroeg hierom verheugd,
Op den gesneuvelden geen acht slaat uit verkleening,
Maar vlamt op wapenroof, bedrogen in zijn meening;
Want Polynices, nog zieltogende en vol moed,
Dreef 't zwaard, in 't vallen nog behouden, gansch verwoed
Eteokles in 't lijf. Zij stortten beide, en beten
Het gras. Wie overwon, d' aanschouwers nauwlijks weten.

REI.

Hoe treft me, o Œdipus, de val van uw geslacht!

KREON.

Het lust den Goôn, uw vloek te zetten in zijn kracht.

BODE.

Ja; luister nu nog voort naar d' overige rampen:
De zonen lagen beide in 't vechtperk na het kampen.
Toen kwam d' onzalige Vrouw moeder, stram van leên,
Met hare dochter, bang en siddrende, aangetreên;
Zij vindt ze doodelijk gewond, en roept: „mijn zonen!
Och, moeder komt te spade, om u haar gunst te toonen,
Te raden!" En zij valt bij beide uit onmacht, stijf
Van schrik, den eenen dan den andren op het lijf,
Beschreit (een steenen hart zou schreyen van meêdoogen!)
Den vruchteloozen last van baren en van zogen;
De zuster steent, en kermt, en klaagt zoo droef als zij:
„O, steun des ouderdoms van moeder, schuwt ge mij?
O, waarde broeders, van mijn bruiloftstorts versteken!"
Eteokles, benauwd aan 't hijgen, zonder spreken,
En met den reutel in de keel, hoort moeders klacht,
En reikt de flauwe hand haar toe, doch zonder macht
Van sprake, groet ze alleen met tranen, 't jongste teeken
Van liefde; en d' ander broêr ziet, jammerlijk bezweken,
Zijne oude moeder en de zuster deerlijk aan,
En spreekt nauw, hallef dood: „och, 't is met ons gedaan!
Mij jammert moeder en mijn zuster en mijn broeder,
Nu dood! Mijn eige vriend werd vijand, nooit verwoeder,
Doch was mijn vriend. Begraaf me in mijn Heer vaders graf!
Och, moeder! zuster, och! Laat nu voortaan de straf
Der stede, om mij verzoend, ophouden en versterven,
En ik een grafstede in mijn vaderland verwerven,
Hoewel ik 't rijk verloor. O moeder! nu mij 't licht
Begeeft, luik met uw hand mijne oogen, mijn gezicht"
(Hij leî, zoo sprekende, haar hand nog op zijne oogen)
En nu, vaart wel! 't gezicht, gebroken, wordt betogen[1]."
De moeder trekt, van rouwe en ongeduld volvoerd,
Het zwaard uit 's dooden lijf, en zonder hoop beroerd,
Begaat een gruwelstuk, en stoot het, zonder schromen,
Verwoed in hare borst. Daar sneuvelt ze, omgekomen
In 't midden van de zoons, in haren arm gevat.
Dit baart een zwaren strijd in 't leger voor de stad:
Het volk van Danaüs en 't zaad van Kadmus geven
Elk naar hun drift den prijs. De hoofden wederstreven
Elkanderen. D' een roemt, tot Polynices' eer,
Dat hij den broeder eerst verwondt met zijn geweer;
En d' ander stelt ze beî gelijk in eere en zegen.
Terwijl stapte Antigoon ten heere uit al verslegen.
De heeren grijpen naar de wapens heel verwoed.
Men had voorzichtig, en ter goeder tijd, verhoed,
Dat Kadmus' volk zich op de schilden nederzette[2].
Aldus versnelden[3] ze Myceeners, met een hette
Van overval; want zij, van wapen onvoorzien,
Niet machtig waren, zich te redden en ontvliên.
Hier sneuvelde eene macht van vijandlijke zielen,
Die, in haar bloed gestikt, door onze degens vielen.
Wij houden 't veld. Men wijdt Jupijn een zegemerk;
Men voert den wapenroof der dooden, uit het perk
Des oorlogs, in de stad. Een ander brocht de lijken
Met Antigoon in Thebe uit liefde. Trouw most blijken.

[1]Versta: mijn oog wordt reeds beneveld. — [2]Min gelukkig voor: gezorgd, dat K. volk onder de wapens bleef. — [3]verrasten, overrompelden.

Aldus werd Thebe vast gesold, in haren wal,
Door voor- en tegen-spoed en allerlei geval.

REI.

Het ongeval van 't Hof kwetst d' ooren met meêdoogen
Alleen niet, maar men moet nog aanzien met zijne oogen
Dees drie van éénen stam, te jammerlijk betreurd,
Op ééne wijs langs 't veld geslingerd en gesleurd.

ANTIGONE.

Ik worde (zonder mijne wangen
En jeugdig aanschijn te behangen
Met eenen sluyer; zonder 't licht
Der oogen en 't beschaamd gezicht
Te dekken, en de roode kaken
Die gloeyendig van purper blaken)
Vervoerd, gelijk een wijnpapin[1],
Gedreven met een dollen zin,
Om deze lijken te herechten.
'k Versmijt het haarsnoer van mijn vlechten,
De vlammeslnyer[2] van de tuit[3],
En voere droef den lijkplicht uit.
O Polynices, met veel tranen
En rouw beklaagd van uw Thebanen!
Gij kreegt uw rechten naam ten deel[4];
Schoon uw krakeel geen slecht krakeel
Maar moord op moord was, die de telgen
En 't Huis van Œdip kwam verdelgen,
Door vloeken en vergoten bloed.
Wat lijkgezang heft mijn gemoed
Met tranen aan en bitter klagen?
O sterfhuis, met mijn doode magen
En drie behloede doôn belaân!
Mijn bloed, bij noodlot streng vergaan,
De zoons, en moeder, een verfoeide;
Een neêrlaag, daar Megeer in groeide,
Toen ze Œdipus' rampzalig hof
Vernielen kwam, en schepte stof
Uit dubble[5] en donkre raadselspraken,
Die Sfinx den hals en beenen braken.
Wat Griek, wat Ongriek, wie was wijd
Befaamd bij d' oude en onze tijd,
Die dus ter neder werd gesmeten!
Wat vogel, op een eik gezeten,
Of moederloos in denneblaân[6],
Verzelt mijn jammerklacht voortaan?
Ik, arme wees, zal dus, met krijten,
In tranen al mijn leven slijten.
Om wiens wil zet ik, met mishaar,
De handen in 't verwarde haar?
Om haar, wiens borst ik heb gezogen,
En die mij koesterde uit meêdoogen.
Wee mij! ik trek de vlecht van 't hoofd
Om mijne broeders, mij beroofd,
En dus gewond. O, oude blinden[7]!
Koom mij uit uwen schuilhoek vinden;
Koom voor den dag. Och! laat me, och! laat
U zien in dien bedroefden staat,
Gelijk ge uit dwang[8] de zon most missen,
Besloten in uw duisternissen,
Toen uwe hand, verrukt[9] van wraak,
Uwe oogen rukte met den haak
Uit hunne winklen[10], daar ze scholen,
Dat gij verblind door 't hof most dolen,

[1]Versta: Bacchante. — [2]gevlamden (eig. saffraan-gelen) sluyer. — [3]haarvlecht. — [4]Verg. boven, bladz. 827b, aant. [3]. — [5]dubbelzinnig. — [6]Versta: wat moederlooze vogel op eik of dennetak. — [7]blinde; nam. Œdipus. — [8]Versta: nooddwang, dwang van 't noodlot. — [9]verbijsterd. — [10]hoeken, naar de eerste beteekenis van 't woord

Den drempel zoeken, of beschreid
Het hoofd op eene bulster leît.
Och, vader! kunt ge mij niet hooren?

ŒDIPUS.

O, maagd ter kwader uur geboren!
Wat roept ge dus, met groot gedruis
En kermen, uit zijn donkre kluis
En bedde hem, die in dees hoeken
Met zijnen stok den weg moet zoeken?
Wat ben ik? Enkel stof en slijk,
Een onbegrave schim gelijk,
Een levend lijk, een droom, verschenen
In een gezicht en fluks verdwenen.

ANTIGONE.

Ik boodschappe u veel ongevals:
Uw beide zonen zijn om hals,
En uwe vrouw, die, waar gij dutte[1],
Uw blindheid leidde en onderstutte,
En hoedde voor een struikeling.
Och! vader, vader! hoor, hoe 't ging.

ŒDIPUS.

Och, dochter! welk een ramp van staten[2]!
Ik kan helaas! geen tranen laten,
Doch stenen kan ik. Dochter! meld,
Hoe zijn ze t' zamen neêrgeveld?

ANTIGONE.

O vader! 'k zal 't met rouw vertoonen,
En zonder u uit schimp te honen:
Uw noodlots vloek, die moord en brandt,
Holp uwe zonen ook van kant.

ŒDIPUS.

Wee mij, helaas!

ANTIGONE.

Waartoe dit zuchten?

ŒDIPUS.

Om dit verlies van mijne vruchten[3].

ANTIGONE.

Zoo 't licht der zonne u niet ontstond[4],
En gij, op eenen zelven grond,
Uw vrouw en kinders dood zaagt leggen,
Dat zou, want zien gaat boven zeggen,
Uw hart bestulpen door dien druk.

ŒDIPUS.

'k Verstond der kindren ongeluk;
Maar meld me, o dochter! mijne elende:
Hoe nam mijn bedgenoote een ende?

ANTIGONE.

De legers weenden alle beî,
De moeder rukt, op 't veldgeschrei,
Den boezem open, om haar zonen
De bloote borsten nog te toonen.
Een beemd, met kreupelbosch geboord,
Legt buiten voor Elektra's poort,
Een droevig vechtperk voor twee loten,
Gebroeders, recht als kampgenooten,
Twee Marmarijnsche[5] leeuwen, om
't Gemeen genot en eigendom
Van 't groene dal. De jongelingen,
Van Mavors aangedreven, gingen
Het koude bloed, in zulk een schijn,
Den onderaardschen God Jupijn[6]
Opoffren, daar ze beî bezweken.
De moeder, in het hart doorsteken
Van al te groot een rouwe, rukt
Het zwaard des dooden, daar ze bukt,
Ten liehamo uit, en drijft met smarte
Het lemmer in haar eigen harte.
De moeder stort, met dit geweer,
In 't midden van haar zonen neêr.
Wat God, o vader! uwe magen
En afkomst schuldig was te plagen,
Hij zette, op éénen dag, dus rijk[1]
Al d' oude oneffenheid gelijk.

REI.

Een zelve dag heeft hem[2] dien wissen slag gegeven;
Men wensch', dat Œdipus voortaan gerust mag leven!

KREON.

Nu staak dees weeklacht eens: het is begravens tijd.
Maar luister, Œdipus! Vóór 't aangaan van den strijd
Woû d' oudste broeder, dat men Hemon zoude paren
Met uwe dochter Antigoon. Ik schenk hem garen
Het rijk ten bruidschat, doch gedooge u langer niet
Te blijven binnen het begrijp van dit gebied;
Naardien Tiresias ons spelt, wat ongevallen
En plagen, alzoo lang gij binnen deze wallen
En 't rijk van Thebe blijft, den algemeenen staat
Alom te schromen staan door 't noodlot, blind van haat;
Dies wandel voort! Ik wil u haten noch versmaden,
Maar schrome uw vloeken, en, om elk te hoên voor schaden,
Begeere, 't land van zoo veel jammeren t' ontslaan.

ŒDIPUS.

O, Schikgodinnen! is er iemand deerlijk aan,
Wat ben ik, och, helaas! ter kwader uur geboren,
Wien, eer me moeder baart, de vadermoord te voren
Zoo vroeg werd opgelegd door Febus' antwoord zelf,
Die Lajus' avontuur ontvouwde in 't kerkgewelf.
Mijn vader doemt me straks[3] ter dood, als ik voldragen
Ter wereld kome, en acht zijn zoon voor een geslagen
Doodvijand, om zijn dood t' ontwijken door mijn dood,
Ik, nog een zuigling, derf Vrouw moeders borst en schoot,
En word gesmeten, om te stillen vaders zorgen,
Voor wilde dieren, en nochtans ('t is vreemd) geborgen!
Och, of Citheron, die mij voerde bang en naar,
In 's Afgronds poelen met de vrucht gezonken waar!
Bij koning Polybus most ik een slaaf verstrekken,
Hierna mijn handen snood met vaders bloed bevlekken,
Vergreep me aan moeders echt bloedschendig onbekend,
Werd broeder van mijn zaad en afkomst, dus geschend,
En teffens vaders vloek, vervloekte mijne loten.
Zoo dwaalt mijn brein niet, dat, ten waar het Goôn besloten,
Ik zelf mijne oogen en mijne afkomst haten zou;
Doch, dit voorbijgegaan, wat staat me[4] in dezen rouw,
Rampzalige, nu toe[4]? Wie zal den blinden leiden?
Zij die, nu overleên, van 't leven is gescheiden?
Ik weet, zij zou het doen, aanschouwde ze het licht;
Of wachte ik op mijn zoons en hunnen kinderplicht?
Helaas, zij zijn me ontrukt! Och! waar ik jong van jaren,
De nooddruft mocht me licht gebeuren[5] met besparen;
En och! van waar? Waarom, o Kreon! mij dus straf
Verneêrd? Verdrijft ge mij, gij snijdt me 't leven af.
Nog zal de vrees mij tot een voetval niet bewegen,
Al valt me de fortuin van alle kanten tegen;
Rechtschapen adel zwicht, noch worpt zich in het stof.

KREON.

Dat gij ten voetval u geensins verneêrt, baart lof;
Maar 't land wordt u ontzegd. Men late nu den eenen
Ten hove brengen, maar terstond den algemeenen
Erfvijand, die met kracht zijn vaderland bestreed,
Wegvoeren, zonder dat hem d' eer van 't graf bekleedt.

---

[1]onzeker waart, weifelde. – [2]Rijmshalve, maar min gelukkig voor: welk een lijden is het mijne! [3]telgen. — [4]ontging. — [5]Neen: strijdende ('t Grieksche marnamenous). — [6]Versta: den Jupijn der Onderwereld, d. i. Pluto.

[1]in rijke mate. — [2]Neen, zijn huis; gelijk 't Grieksch heeft en waardoor dus ook de volgende versregel minder onzinnig wordt dan nu, als: dat zijn huis – in beide dochters – voortaan een gelukkiger lot beschoren zij. — [3]terstond. — [4]Staat me, moet ik ..... doen. – [5]Versta: ik verkreeg licht het noodige.

Men zegge Thebe aan, dat wie 't lijk met stof begrave
Of kranse, het betaal' met zijnen hals en have.
De jongste strekk', van 't graf versteken, onbeweend
Den vooglen tot een spijs; en gij, die deerlijk steent,
Antigone! hou op te treuren om drie lijken.
Vertrek in 't maagdeslot[1], en wacht u uit te kijken,
Totdat mijn Hemon u naar 't bruiloftsbed geleidt.

ANTIGONE.

Hoe veel elenden zijn rampzaligen bereid!
'k Betreur de dooden, en vooral den rouw van vader,
Die draagt dit niet ten deel, maar al den last te gader.
Och, Kreon! hoe dus streng? waarom verzwaart ge, knap
En straf, Heer vaders druk met droeve ballingschap?
En hoe bestaat ge, nauw in 't rijksgebied getreden,
't Rampzalig lijk ten last, zoo straf een wet te smeden?

KREON.

Dit is Eteokles' en geensins mijne wet.

ANTIGONE.

Onredelijk van hem en u in kracht gezet.

KREON.

Is 't redenloos, met recht den jongsten wil te sterken[2]?

ANTIGONE.

Gewis, zoo 't onrecht is en niet dan kwaad kan werken.

KREON.

Verdient hij niet den hond te strekken tot een aas?

ANTIGONE.

Die straf der misdaad is een misdaad, boos en dwaas.

KREON.

Hij heeft zijn vaderland bestreden onrechtvaardig.

ANTIGONE.

En boette 't met den hals, maar was die straf niet waardig.

KREON.

Hij boete ook buiten 't graf[3] zijn lasterlijke daad!

ANTIGONE.

Wie vaders erfdeel eischt, bedrijft die eenig kwaad?

KREON.

Hij derve d' aarde. Laat dit vonnis u behagen.

ANTIGONE.

'k Wil hem beklagen; laat de stad hier over klagen!

KREON.

Zoo graaft ge u zelve een graf, en volgt hem wien ge dient.

ANTIGONE.

Het is heel heerelijk te leggen bij een vriend.

KREON.

Trouwanten! tast haar aan, en brengt ze daadlijk binnen.

ANTIGONE.

Wij scheiden niet van 't lijk des dooden, dien we minnen.

KREON.

O, dochter! God beschikt het anders dan gij meent.

ANTIGONE.

God wil niet, dat men doôn mishandele onbeweend.

KREON.

Wie aarde op 't lichaam worpt, dat strekke hem ten laste.

ANTIGONE.

O, Kreon! 'k bidde u nog ter liefde van Jokaste.

KREON.

Verloren moeite, rust; ik keer[4] me aan geen geklag.

ANTIGONE.

Ten minste gun me, dat ik 't lichaam wasschen mag.

KREON.

Het lijk te wasschen zij op lijfstraf ook verboden.

ANTIGONE.

Laat mij de wonden dan bedekken van den dooden.

KREON.

'k Verbiede al, wat het lijk des dooden strekt tot eer.

ANTIGONE.

Ten minste gun me een kus voor broeders mond, niet meer!

[1]vrouwenverblijf. — [2]bekrachtigen. — [3]Versta: door onbegraven te blijven. — [4]stoor.

KREON.

Wacht u, de bruiloft met den lijkrouw hier te steuren!

ANTIGONE.

Hoe, zoude uw zoon mij tot een echten man gebeuren?

KREON.

Dat is bestemd. Gij kunt zijn huwlijk niet ontgaan.

ANTIGONE.

Ik zal, als Danaus' bloed[1], een bruiloftsmoord begaan.

KREON.

O, welk een trotschheid! Hoe vermeten durf ze spreken!

ANTIGONE.

Dit zwaard zal tuigen, en ik zweer dien smaad te wreken.

KREON.

Maar om wat reden vlucht gij 't huwlijk van mijn kind?

ANTIGONE.

Opdat ik vader volge in 't vluchten, arm en blind.

KREON.

Gij zijt groothartig, maar verstandeloos vermeten.

ANTIGONE.

Ik sterf met vader, waar hij sterft; dit moet ge weten.

KREON.

Te lande uit, eer mijn zoon om hals raakt door uw zwaard.

ŒDIPUS.

O, dochter! ik verheffe en love uw dappren aard.

ANTIGONE.

Och, vader! hoe zoude ik gaan trouwen, gij gaan zwerven?

ŒDIPUS.

Leef hier in weelde; ik draag mijn last, en wil u derven.

ANTIGONE.

Wie zoude uw blindheid dan bezorgen overal?

ŒDIPUS.

Waar mij het noodlot stuurt, daar legge ik; 't val zoo 't val!

ANTIGONE.

Waartoe kwam Œdipus, die 't raadsel openbaarde!

ŒDIPUS.

Een zelve dag holp me op, en smeet me weêr ter aarde.

ANTIGONE.

Behoorde ik niet in 't leed te deelen, dat gij erft?

ŒDIPUS.

't Is schande, dat een maagd met vaders blindheid zwerft.

ANTIGONE.

Niet voor een zedige, maar trotsche, hem ten laste.

ŒDIPUS.

Breng mij bij moeders lijk, dat ik het nog eens taste.

ANTIGONE.

Treê toe, genaak het lijk van d' afgeleefde vrouw.

ŒDIPUS.

O moeder, bedgenoot! hoe deelt ge in mijnen rouw!

ANTIGONE.

Och, onder hoe veel leeds most ze eindelijk bezwijken!

ŒDIPUS.

Waar vinde ik twee gebroêrs? Waar leggen hunne lijken?

ANTIGONE.

Zij leggen zij aan zij ter aarde, schuw van 't licht.

ŒDIPUS.

Laat mijne blinde hand eens streelen 't aangezicht.

ANTIGONE.

Nu tast uw doode zoons eens alle beî; treê nader.

ŒDIPUS.

Bedroefde doôn, geteeld van eenen droeven vader!

ANTIGONE.

O, Polynices! och, wat was uw naam[2] mij waard!

ŒDIPUS.

Nu is voltrokken, 't geen mij Febus openbaard'.

ANTIGONE.

En staat u nog meer leeds te schromen na uwe erven?

ŒDIPUS.

Dat ik t' Athene nog in ballingschap zal sterven.

[1]De Danaïden, zie vroeger. — [2]Versta: persoon.

ANTIGONE.
In welk geweste trekt gij naar Athene heen?
ŒDIPUS.
Naar Kolon, God Neptunn geheiligd. Gij alleen
Stut vader, om hem in zijn ballingschap te leiden.
ANTIGONE.
Nu ga in ballingschap, en geef me nog in 't scheiden
De hand, o oude man! en laat u mijne ziel
Geleiden, als de wind een afgevare kiel.
ŒDIPUS.
Ik ga, elendig[1] kind! geleî me met uw tranen.
ANTIGONE.
D' elendigste van al de maagden der Thebanen!

ŒDIPUS.
Waar zet ik mijnen wanklen voet?
Geef mij den staf, mijn kind, mijn bloed!
ANTIGONE.
Dit henen, vader! ga dit henen,
Als in den droom, met zwakke beenen.
ŒDIPUS.
Och, jammerlijke ballingschap!
Zoo ziet men, met een zuren stap,
Den ouden uit het land gedreven
Van Kreon. Och, de beenen beven!
Wat komt, wat komt me al over! Och!
ANTIGONE.
Wat draagt ge al, en wat lijdt ge nog!
Rechtvaardigheid beloont geen vromen;
De booze hoeft geen straf te schromen.
ŒDIPUS.
Ik ben de man, die hemelhoog
Verheven zat in ieders oog,
Toen ik, als 't gansche land verflauwde,
Het raadsel van 't gedrocht ontvouwde.
ANTIGONE.
Wat moogt ge ophalen al uwe eer,
Genoten, toen ge, Sfinx ter neêr
Gesmeten, raakte aan 't overwinnen;
Zet d' oude zege uit uwe zinnen!
Apollo spelde u, in zijn wond,
Dat gij 's lands balling sterven zoudt;
En ik, o vader! nu ten leste
Gescheiden uit dit landgeweste,
Dat nooit gehoord is van een maagd,
Wordt van mijn speelgenoots beklaagd,
Die nokkende haar rede schorten,
En over mij haar tranen storten.
ŒDIPUS.
O, edelmoedige aard!
ANTIGONE.
Mijn vader, dus bezwaard,
Gaf mij dien adel. Onverzaadheid
Van rouwe drukt me, om dees versmaadheid
Van broeder, leggende in het stof,
En onbegraven buiten 't hof;
'k Zal hem begraven met verlangen,
Al zou ik hier den hals aan hangen.
ŒDIPUS.
Ga, naar uw speelgenooten heen!
ANTIGONE.
Die leerden al ons droef gesteen.
ŒDIPUS.
Stort uw gebeden voor d' altaren.
ANTIGONE.
Die zijn verzaad van ons misbaren.
ŒDIPUS.
Ten minste ga naar Bacchus' kerk[2],
Gebouwd ten hemel aan het zwerk,
Op dezen berg, voor wijnpriestrinnen.
ANTIGONE.
Voorhene danstea wij daar binnen
En langs den berg, op zang en spel,
Omgord van 't rosse hartevel,
Een dans, om Semel[1] te behagen,
En ook den Goden, die ons plagen.

ŒDIPUS.
Befaamde burgers! nu zie uit wie uitzien kan:
Hier is dees Œdipus, de wijd vermaarde man,
Ontvouwer van d' alom bekende raadselvonden,
En die 't moorddadig Sfinx, welks klauwen 't volk verslonden,
Alleen den hals brak en nu, jammerlijk verkort
In eere, als balling 's lands, van elk verstooten wordt.
Maar waarom zich vergeefs beklaagd voor ieders ooren?
De mensch moet dragen, wat de Goden hem beschoren.
REI.
Doorluchte zege! vaar zoo voort,
En kroon mijn wandel, zoo 't behoort[2].

Op het Jaargetijde
VAN
AGNES BLOCK[3].

Nu een toon van zang en snaren,
Op 't gezegende verjaren,
Dat drie-twalen[4] jaren telt
En nog drie, met lust gesteld,
Om den Hemel lof te geven,
Die genadig Agnes' leven
Rekte in Wijnmaand, die ons blij
Wijn schenkt op haar jaargetij.
Rekent prijs, noch vracht, noch tollen;
Want zij komt voor stroom afrollen,
Langs de kaai van Emmerik[5];
Daar de moeder, in haar schik,
Zulk een blijschap was beschoren,
Toen de dochter wierd geboren,
Als een zegen van de trouw,
Daar ze lang in leven zou.
Agnes! staak nu 't onderzoeken
En gesprek met stomme boeken;
Teeken bloemperk noch priëel,
Bezig potlood noch penseel,
Pen, noch inkt, noch waterverwen:
't Is nu tijd, de kunst te derven.
Zet bootseeren aan een zij,
Want uw vrolijk jaargetij
Lijdt geen kunstige oefeningen,
Daar wij dertig zonneringen
En nog negen, hand aan hand,
Sluiten met een tafeltrant,
En genoegelijke wijzen,
Sedert gij de zon zaagt rijzen,
Met een onbewolkten schijn.
Aan den oever van den Rijn.
Laat de gasten vrij krioelen,
En de zorg van 't harte spoelen;
In den kelder is de ruimt'.
Schenkt vrij, dat de roemer schuimt.
Drinkt, en wenscht, van vreugd gedreven:
Nu moet Agnes lange leven!

1668, den 29sten in Wijnmaand.

---

[1]ongelukkig, rampspoedig. — [2]tempel.

[1]Semelee, Bacchus' moeder. — [2]Zie 't slot der Ifigenie, boven, bl. 799a, in 't oorspronkelijke gelijkluidend met dit. [3]Zie boven, bl. 799a. — [4]Voor driemaal twaalf, vergelijk vroeger reeds. — [5]Haar geboorteplaats, zie boven.

SOFOKLES' HERCULES IN TRACHIN.

TREURSPEL.

VERDUITSCHT DOOR J. VAN VONDEL.

1668.

Vera Jovis proles, decus addite divis[1].

DEN EDELEN EN ERENTVESTEN HEERE

JAKOB HINLOPEN VERMAES[2],

OUD-BEWINDHEERE DER GROENLANDSCHE MAATSCHAPPYE.

Indien mijn oogmerk ware, door het verduitschen van Hercules in Trachin, Sofokles' hoogdravenden stijl en alle andere deugden, in zijne treurspelen uitmuntende, voorbij te streven, zoo zoude mijn lierdicht, Horatius Flaccus, dien edelen Fenix der Latijnsche lierdichteren, ter eere toegezongen[3], alleen door veranderinge van den naam, aldus op mij passen:

Wie Sofokles durf steken naar zijn kroon,
Die tart, als Pan, Apollo's hoogen toon,
En krijgt in 't eind den welverdienden loon
Van Midas-ooren.

Sofokles, zeeghaftig veldheer en vorst der treurtooneelpoëzye, was Euripides' tijdgenoot, welke beide deze kunst in top en als op het hoog altaar zettende, in die koninklijke renbane om strijd liepen, en in een zelve jaar, volgens Apollodoors en Diodoors getuigenis, overleden: Sofokles van uitgestorte blijschap, geschept uit zijne triomfe, om het strijken van den prijs met zijne leste treurspel, in het negentigste jaars zijns ouderdoms, na achttien zegenrijke overwinningen, onder zijne veldheerschappije, bevochten. Zoo vierig blaakte d'ijver der Grieksche vernuften, om, op het spoor der Chaldeën en Egyptenaren, boven andere volken in wijsheid uit te steken. Euripides, om zijnen tijdgenoot in dusdanigen stoffe niet toe te geven, voerde mede de Herakliden of Hercules' zonen, en hunne zuster Makaria, en den dollen Hercules ten tooneele; en Seneca, of wie het is, heeft sedert ook, in twee treurspelen van Hercules, in het een Sofokles, in het ander Euripides, op zijne wijze nagebootst; zulks dat d' oude Grieksche en Latijnsche schouwburgen om strijd van deze stoffe gewaagden. Hercules hadde drie deelen der wereld aan zich verbonden, door zijne natuur- en staatkennis en starrewijsheid, het verdelgen der dwingelanden en gedrochten, en invoeren van wijze wetten en goede zeden, in voege dat hem een stoel, onder de halve Goden, bij de Latijnen indigetes genoemd, wierd ingeruimd, en een kerkwoud, priesterdom, altaar, offerande en feest toegekend; gelijk, onder anderen, Virgilius dien naamhaftigen held, met zijn plechtig offerfeest en jaargetijdige staatsie, bij koning Evander, door zijnen Æneas helpt vieren, en met lofzangen verheerlijken. Hercules werden te Rome, in verscheide wijken, kerken en altaren, met byzondere titelen, gebouwd en toegewijd. Hercules' eer en faam steigerde zoo hoog, dat volken en steden om dien held streden, elk met Hercules' naam braveerde, de koningen hunne neven[4] naar hem vernoemden, en alle braven dien naam, gelijk eenen titel en juweel, in het voorhoofd voerden; zulks dat men, zoo Varro, de groote standertdrager der Afgodisten[5], zegt, in zijnen tijd, vierenveertig van dien naam kon berekenen. Juno getuigt van hem, in den dollen Hercules:

Indomita virtus colitur, et toto Deus
Narratur orbe[1].

De heilige oudvader Lactantius, handelende van den valschen Godsdienst, arbeidt hierom dapper, om de verleide zielen van dezen Afgod (vader van zeventig meest basterdkinderen, en zelf een overwonnen[2] basterd, en zoo diep in de harten der Heidenen geworteld) af te trekken, en ter kennisse van den eenigen warachtigen God te brengen. Hij ontdekt de schendige lasterstukken, en het onvermogen in rechtschape deugden van dien verwijfden, die, eene wijl onder dwang van Omfale in joffersgewaad, de spil en naald hanteerde; want, gelijk dezelve oudvader zegt, niet gedrochten, leeuwen, draken, roofvogels, en Amazonen temmen, maar zich zelven van onmatige wellusten spenen, wraakgierige gramschap en begeerlijkheden intoomen, is een grooter overwinninge; waarop ik dit vers paste:

't Eiland van geen zeven voeten[3]
Overweldigen, is meer
Dan al 't aardrijk om te wroeten
Met den degen en de speer.

Dit dan aldus, met een snedig onderscheid en gezond oordeel, ingezien, zoo kan het kunstig vertoonen van Hercules' val en gedroomde vergodinge ons geen misbruik van andersins leerachtige fabelen inplanten, nochte leeraren aan eenige Heidensche Godheid vergapen. Wij brengen Sofokles' tooneelwerk, nu omtrent twee-en-twintig eeuwen, bij alle doorluchtige mannen en geletterde vernuften, in eere, te voorschijn, gelijk een kostelijk overschot en volkomen voorbeeld van den ouden tijd, na de droeve nederlaag van zoo veel goddelijke werkstukken, den nakomelingen nog gelukkig ter hand gekomen. De heer Hinlopen Vermaes, een begunstiger van uitnemende schilderkunst, en geleerde schriften, en inzonderheid van heldenpoëzye, in verscheide talen bekend, gelieve ons d'eer te gunnen van zijne gedachten over dit werkstuk, bij gelegenheid, eens te laten weiden, en te zien, hoe elke personagië hier, naar heuren staat en eisch, zich zelve natuurlijk, zonder eenige opgeblazenheid, uitbeeldt, gelijk Apelles, ten tijde van Alexander den Grooten, zijne historiën op het panneel tekende, en met levendige verwen, tot onsterflijken lof, ten toon stelde. Wie dit treurspel, in de weegschale van een bezadigd oordeel, tegens den dollen ook Eteeschen Hercules van Seneca nauwkeurig opweegt, zal wel bevroeden, hoe de Latijnsche spelen van geleerdheid gepropt zijn, maar boven hunne kracht gespannen staande, met luid roepen en stampen, de Grieken pogen te verdooven, die ondertusschen hunne natuurlijke stem bewaren, en, gelijk afgerechte muzikanten, met kennisse begaafd, op de vereischte maat, de stem, naar den zin der woorden, weten te verheffen en te laten dalen, en hierom, op den Zangberg, den prijs bij d'allerwijste keurmeesters behouden. Uwe E., dit overwegende, zal hiervan kunnen oordeelen. Ondertusschen wensche ik altijd te blijven

Uwe E. E. oodmoedige dienaar
J. VAN VONDEL.

[1]D. i. Jupiters ware telg, die den Goden luister bijzet. [2]Zie boven II, bladz. 75. — [3]Aldaar I, bladz. 854. — [4]nazaten. — [5]De Latijnsche schrijver M. Terentius Varro, die de oudheden van den Godsdienst beschreef.

[1]D. i. Zijn onbezweken kracht wordt overal gevierd, hij als een God geprezen. — [2]overgewonnen, zie reeds vroeger in den Gijsbrecht van Amstel. — [3]Versta natuurlijk den mensch zelf.

INHOUD VAN HET TRACHINISCHE TREURSPEL,

TE VOORSCHIJN GEBRACHT UIT APOLLODOORS BOEKGALERIJE[1].

Hercules, naar Kalydonië getogen, verlooft zich aan Dejanier, koning Œneus' dochter, en, om dit huwelijk te voltrekken, most tegens Acheloüs, bij eenen stier geleken, worstelen, en wrong hem den slinken horen af. Maar Acheloüs nam den horen, en schonk dien aan Amalthea, koning Hæmons dochter, die den horen bewaarde. Dees hadde (zoo Fereeydes getuigt) zulk eene kracht, dat hij den bezitter, overvloedig en zonder moeite, spijs en drank naar zijnen wensch bestelde. Toen Hercules de Kalydoonsche Thesproten beoorlogde, en de stad Efyre won, daar koning Fylas heerschte, kwam hij in beddegenootschap met 's konings dochter Astyoche, waaraan hij Tlepolemus won. Bij Œneus banketteerende, holp bij Eunomus, Architeles' zoon, Œneus' bloedverwant, om hals, die hem, zijnen dischgenoot, het handwater gevende, met den vinger in de zijde stiet. Hoewel dit den vader zwaar viel, nog schold hij de misdaad kwijt. Hercules, volgens de wetten, zich zelven met ballingschap straffende, reisde naar Trachin, bij Ceyx. Na het voltrekken van zijn huwelijk met Dejaniere, kwam hij aan den Euënusstroom, daar Nessus, het menschepaard[2], dit veer bewaarde, en Hercules zijnen dienst aanbood, om Dejanier over te voeren; maar pogende haar te verkrachten, kreet ze om hulp, en hij werd van Hercules met eenen pijl in de lenden geschoten. Nessus, op zijn sterven liggende, beval haar zijn bloed, met venijn der poelslaage besmet, ter wonde uitvloeyende, in een bus heimelijk te bewaren, indien ze zich van Hercules' liefde en genegenheid tot haar woude verzekeren. Hercules, het gewest der Dryopen overtrekkende en van dorst hijgende, gemoette Theodamas, die zijne ossen wegdreef. Hier slachtte hij eenen os, en hield er zijnen maaltijd mede. In Trachin naar Ceyx getogen, werd hij van hem onthaald, na het overwinnen der Dryopen. In het wederkeeren voerde hij oorlog tegens Eginius, der Doren koning. De Lapithen beoorlogden Eginius om de landscheidinge, onder het beleid van Koronos. Eginius, belegerd zijnde, zocht ontzet bij Hercules, opdat dees midden in het land zoude vallen. Koronos met anderen, aldus geslagen, zoo geraakte het gansche landgeweste door Hercules bijstand aan vrijdom. Hij brocht Allagoras, met zijne kinderen, in Apollo's kerke banketteerende, om hals, gelijk eenen wrevelmoedigen, met de Lapithen in bondgenootschap getreden. Cyenus, de zoon van Areus en Pelopia, bem in lijfgeveeht uitdagende, brocht hij ook om het leven. T' Orchomene gekomen, verslaat hij koning Amyntor in het veld, die hem den weg zocht af te snijden. Het heer in Trachin voerende, dwong hij Œchalië ter wrake van koning Eurytus. In krijgsverbond getreden met Arkaderen, Melissen, Trachineren, en Epikmenische Lokren, won hij hunne stad, na het ombrengen van Eurytus. Hij begroef de dooden, die hem bestreden, namelijk Hippasus, Ceyx' zoon, Argivus en Melane, Lykimnius' kinders, en voerde Iölee, na het verdelgen der stede, gevangen. Toen Hercules te Ceneus, aan de kaap van Eubea, kwam, bouwde hij Jupijn te Ceneus eene kerk, en, gezind offeranden te slachten, zond Lichas naar Trachin, om hem een heerlijk offergewaad te brengen. Dees verkundschapte Dejanier, hoe Hercules zich bij Iölee droeg. Zij, beducht of haar man zijn hart op Iölee zetten mocht, en bericht[3], dat Nessus' bloed, van de vergiftige poelslang besmet, een minnedrank was, bestreek er het offergewaad mede, dat Hercules gebruiken zoude; maar het autaarkleed, door het venijn der poelslange heet geworden, kankerde[4] in zijn vel. Hij klonk Lichas, bij de beenen opgegrepen, gelijk eenen Bœotischen schicht omhoog op eene rots. Maar het gewaad, aan het lichaam klevende, werd met vleesch met al afgescheurd. Hercules, aldus met doodelijk venijn besmet, wordt met een boot naar Trachin gevoerd. Dejanier, hiervan verkundschapt, verdeed zich zelve. Hercules, Hyllus, den[1] oudsten zone, belastende Iölee te trouwen, wordt op den berg Œta gedragen, en beveelt den lijkhoutstapel, waarop hij lag, in brand te steken. Toen niemand dit vier woû stoken, kwam Pæan of Apollo, zijne afgedwaalde kudde zoekende, den lijkhoutstapel aansteken, en genoot Hercules' pijlen tot eene vergeldinge. Men zegt, dat eene wolk, recht hier boven in brand geraakt, hem met eenen donderslag ten Hemel voerde. Daar geraakte Hercules aan onsterflijkheid, en, met Juno verzoend, trouwde de[2] dochter Hebe, en won bij haar Alexiare en Anicete.

[1]Versta: gelijk bij gelezen wordt bij Apollodorus. — [2]Centaur. — [3]bericht, onderricht. — [4]zwoer.

[1]Versta: zijn. [2]— haar.

PERSONAGIËN.

DEJANIER, Hercules' gemalin.
LEERVROUW.
HYLLUS, Hercules' oudste zoon.
REI VAN TRACHINISCHE VROUWEN.
BODE.
LICHAS, Hercules' schildknaap.
VOÊSTER.
RAADSMAN.
HERCULES, de zoon van Jupiter en Alkmene.

Sofokles' Hercules in Trachin.

DEJANIER.

Een spreekwoord is van ouds elk in den mond gegeven,
Dat niemand 's menschen lot vóór 't einde van zijn leven
Kan kennen, of het goed of kwaad uitvallen zal;
Maar ik gevoel vóór 't eind wat leed, wat ongeval
Mij drukt, die binnen 't hof van Œneus, mijnen vader,
In Pleuron[3] wonende, meer druk dan al te gader
De vrouwen[4] lijden moet, ter oorzaak van mijne echt;
Want Acheloüs, God des grooten landstrooms, legt
In drie gedaanten toe om zich met mij te paren:
Dan stier, dan draak, dan mensch. Uit knevelen en haren
Van 't stierschoofd vloeyen bron en beeken naar beneên.
Ik ongelukkige, gevrijd en aangebeên
Van zulk een vrijer, wenschte eer 's levens licht te derven,
Dan dat dees bruidegom mijn maagdom zou verwerven.
Ten lange leste komt, ter goeder ure en tijd,
Alkmeens en Jovis zoon, die dit gedrocht bestrijdt
En mij hiervan verlost; doch hoe ze t' zamen streden
Is me onbewust; die 't zag, zou dit, met grond van reden,
Verhalen konnen; want ik vreesde, doodsch van rouw,
Dat mijne schoonheid mij tot onheil strekken zou:
Doch God Jupijn, die al de strijden kan regeeren,
Wist deze zwarigheid tot mijn geluk te keeren,
Indien men dit geluk mag noemen; want wat baat,
Dat Hercules mij trouwt, naardien ik, vroeg en laat,
Gedurig schrik op schrik, van 's avonds tot den morgen,
Om hem moet uitstaan, nooit ontlast van angst en zorgen;
De nachten brenge ik met bekommeringen door,
Die gaan en komen op haar beurte, na als voor.
Wij teelden kinders, doch de vader ziet ze zelden:
Gelijk een akkerman, die vergelegen velden
Bezit, en[5] slechts bezoekt wanneer men zaait en oogst;
Dus leve ik met een man, die zelden mij vertroost,
En thuis en dan van huis, gedurig, als een slave,
Een andren staat ten dienst, en keerende, als een brave

[3]In Ætolië. — [4]alle vrouwen te zamen. — [5]Versta: en ze.

Verwinner, uit den strijd, met eere doorgestaan;
Dat jaagt me doorgaans[1] meest een angst en doodschrik aan.
Want sedert Ifitus ter neder werd gesmeten,
Hebbe ik in Trachin hier in ballingschap gezeten,
Bij eenen vreemden waard[2]. Waarheen hij sedert ging,
Weet niemand; en ik schrome in dees bekommering,
Beducht wat tegenspoed den held is wedervaren;
Want 'k hoorde uit niemands mond bescheid, noch zekre ma-
Niet in een korte, maar in vijftien maanden tijd. (ren,
Gedurig levende bekommerd en in strijd,
Schijnt mij een donkre wolk recht boven 't hoofd te hangen,
En 'k vreeze tijding van een droef geval t' ontvangen.
Hij schonk me in 't scheiden nog dit handboek[3], met zijn
Ik bid de Goôn, het strekk' mij geen onzalig[4] pand! (hand,

LEERVROUW.

O Dejanier, Mevrouw! ik zie u, om het scheyen
Van Herkles, uwen man, te bitter tranen schreyen;
Doch kunt ge toestaan, dat een dienstmaagd, uw slavin,
Haar hooggeboore Vrouw vermane, vat mijn zin:
Wat baat de vruchtbaarheid en 't jaarlijksch kindertelen,
Dewijl ge niemand zendt, om, volgens uw bevelen,
Zijn Heer en vader op te zoeken, kloek en trouw,
Een last, die Hyllus, meer dan iemand, voegen zou,
Indien hij zorg draagt voor zijn vaders heil en leven;
En nu komt dees van pas ten drempel innestreven.
Hieromme rade ik u, ten beste, in dezen staat,
Gebruik hem, om uw man te zoeken: volg mijn raad.

DEJANIER.

Mijn zoon! een dienstmaagd, uit onedele geboren,
Spreekt dikwijl heerlijk[5], en dat waardig is te hooren;
Gelijk dees dienstmaagd nu, niet ijdel, met haar mond,
Maar edelmoedig spreekt en billijk en gegrond.

HYLLUS.

Wat zegt ze, moeder? Zeg, indien ik dit mag weten.

DEJANIER.

Zij zegt: 't is schande, dat gij, ledig hier gezeten,
Niet gaat vernemen, waar Heer vader zich onthoudt.

HYLLUS.

Ik weet het wel, indien 't Vrouw moeder mij vertrouwt.

DEJANIER.

Wel, zoon! waar steekt hij, in wat oord, in wat landouwe?

HYLLUS.

Hij stond, voorleden jaar, een Lydiaansche vrouwe
Een lange wijl ten dienst.

DEJANIER.

Een boô zal nu gewis
Ons melden, wat hij hoort dat hem bejegend is.

HYLLUS.

Maar hoorde ik recht, hij heeft zich elders heen begeven.

DEJANIER.

Waar, zeggen ze, is hij nu, of dood of nog in 't leven?

HYLLUS.

De stad van Eurytus zegt hij den oorlog aan,
In 't vette Eubeesche land, of zal het korts bestaan[6].

DEJANIER.

Maar weet ge wel, mijn zoon! wat hij voorheen vertelde
Van dees landouwe, en uit gewisse antwoorden spelde?

HYLLUS.

Wat 's dit, Vrouw moeder? Ik begrijp dees rede niet.

DEJANIER.

Dat hij daar sterven zal, of, al dit rijksgebied
Bemachtigende, heel gelukkig zijne jaren
Volendigen. Dewijl nw vader in gevaren
En 's levens weegschaal hangt, zoudt gij niet henegaan,
Om uwen vader, als een noodhulp, bij te staan,
Nu ons behoudenis en heil hangt aan zijn leven?
Want sterft hij op dien tocht, wij zullen t' zamen sneven,
Of boven staan, zoo hij behouden blijve in 't end.

HYLLUS.

Ik ga, Vrouw moeder! en voorwaar, was me eer bekend
Deze antwoord van de Goôn, 'k waar lang naar hem getogen.
Nu wil 't gewone lot van vader niet gedoogen,
Dat wij te veel bezorgd en al te schrikkig zijn.
Dit wetende eischt de reên, dat ik me nu verpijn
Om naar te speuren, hoe 't hiermede zij gelegen.

DEJANIER.

Ga henc, zoon! want nu gij kennis hebt gekregen,
Is 't oorbaar, dat ge u kwijt, al scheelt het aan den tijd.

REI VAN TRACHINISCHE VROUWEN.

Ie. KEER.

Ik roep de zon aan, voor wiens klaarheid
De starrelichte nacht
Vertrekken moet, met zijne naarheid,
En wordt in slaap gebracht.
Ik roep de zon aan, dat ze ontvouwe,
Waar zich Alkmenes zoon
Versteekt, in zeeklippe of landouwe?
O zon! die 't al ten toon
Kunt stellen en ons openbaren,
Zeg op: waar is hij heen gevaren?

Ie TEGENKEER.

Wij hooren Dejanier verlangen
Naar heuren trouwen man,
Als 't gâloos vogelkijn, bevangen
Met rouw, niet rusten kan.
Zij schreit bekommerd en, gedachtig
Aan 't afzijn van dien Heer,
Zit gâloos in haar kamer klachtig
En vreest. Een vrouw is teêr,
Gedurig angstig, vol bezwaren,
Voor onheil en aanstaande maren[1].

IIe KEER.

Gelijk in zee de holle baren
Dan op- dan onder-gaan,
Als Zuid en Noord in strijd vergâren,
En ongedurig staan;
Zoo wordt ook Hercules gesmeten,
Gesold door zwarigheên,
Gelijk de woeste zee van Kreten;
Maar altijd handhaaft een,
Een Godheid, hem in doodsgevaren;
Dus overleeft de held zijn jaren.

IIe TEGENKEER.

Waarom[2] ik u met reên beschuldig.
Luidt dit onaangenaam,
't Verkwikt u, hoort ge dit geduldig.
Bezwijk om roep noch faam;
D' alheerschende Jupijn schenkt gaven
Niet zonder arrebeid;
De schade en blijschap voor de braven,
Gemengd door 't hoog beleid,
Zoo wordt het avontuur verheven,
Als op een kloot rondom gedreven.

TOEZANG.

De starrelichte nacht vliegt henen:
Geluk en rijkdom houden stand
Een oogenblik, en[3] fluks verdwenen;
Dees erft en lacht, die derft zijn pand.
O, koningin! zijt niet neêrslachtig,
Maar hoopt, en zijt dees les gedachtig;

---

[1]op den duur. — [2]gastheer. — [3]Eig. beschreven blaadjen, tabletjen. — [4]verderfelijk. — [5]edel, schoon. — [6]binnenkort doen.

[1]Tijdingen. — [2]Namelijk om den rouw en kommer, in den Ien Tegenkeer vermeld. – [3]Versta: en zijn dan.

Want wie Jupijn ten raadsman koos,
Bleef nooit in rampen hulpeloos.

DEJANIER.

Gij staat, gelijk het blijkt, nu hier aan mijne zijde
En hoort mijn droefheid, maar wat hartewee ik lijde,
Verstaat noch voelt ge niet; dewijl de jeugd krioelt,
En, weidende in haar veld, geen vier van liefde voelt,
Noch regen nochte wind. Zij slijt verheugd heur jaren,
Ontlast van zwarigheên, tot dat ze komt te paren,
En, deelende in de zorg van 't huwelijksgespan,
Zich 's nachts bekommert met de kindren en den man.
Dan vindt ze een voorbeeld aan haar eige zwarigheden,
En voelt van hoeveel leeds ik daaglijks word bestreden.
'k Bezuurde veel verdriets, een wijl voorheen geduld,
Nu dreigt me een grooter ramp, gelijk ge hooren zult:
Toen koning Herkles leat ten oorlog weêr ging streven,
Liet hij een handboek[1] thuis, van binnen dicht beschreven
Met eenig erfbericht[2], hetwelk hij, onbezwaard
Ten oorlog trekkende, ons nooit had geopenbaard;
Want zijn gewoonte was te trekken met zijn knechten,
Niet om te sterven, maar iet dappers uit te rechten.
Nu trok hij hene, als een die veeg was, van zijn vrouw,
En zeî, wat huwlijksgoed en erf ik deelen zou,
Wat deel van vaders rijk de kinders zouden erven;
Hij zette een tijd, dat hem was toegelegd te sterven,
Juist vijftien maanden na den optocht uit het land;
Of hiel na dezen tijd zijn leven langer stand,
Dat hij in weelde dan zijn jaren zou verbreeden[3].
't Besluit der Goden hadde Alcides' dapperheden[4]
Dit perk gesteld; gelijk het Dodoneesche woud,
Door duiven sprekende, den sterfdag hem ontvouwt.
De zekerheid van dees voorspellinge en hare orden
Is juist voorhanden, en moet nu voltrokken worden.
Vriendinnen! dit 's de reên, dat ik niet slapen kan,
Uit doodschrik voor 't verlies van zulk een braven man.

REI.

Schep moed, een man brengt stof van juichen en verblijding;
De krans bekranst zijn hoofd. Hij brengt een blijde tijding.

BODE.

O, Dejanier, Mevrouw! ik, d' eerste boô van al,
Ontsla uw hart van rouwe en schrik voor ongeval:
Nog leeft Alkmenes zoon; hij won den strijd alreede,
En brengt inlandschen Goôn zijne eerstelingen mede.

DEJANIER.

Wat zegt ge, o oude man? Wat tijding brengt ge mij?

BODE.

Dat uw grootdadig man hier daadlijk, frisch en blij,
Zal wezen, met een macht van zegenrijke scharen.

DEJANIER.

Uit wien verstondt ge dit? uit burgren of barbaren[5]?

BODE.

Ik hoorde het in 't veld uit Lichas, den heraut,
En spoedde herwaart aan, opdat gij 't weten zoudt,
Om loon en teffens gunst bij u, Mevrouw! te halen.

DEJANIER.

Zoo Lichas welvaar', hij moet komen zonder dralen.

BODE.

Dat valt bezwaarlijk, en Mevrouw begrijpt dit licht,
Al 't Meliënzer volk belet hem zijnen plicht,
In 't spoeden herwaart aan. Elk loopt den bode om d'ooren,
Om dees gewenschte maar van 's lands triomf te hooren;
Hij toeft onwillig, opgehouden van de liên,
En nadert meer en meer. Gij zult hem daadlijk zien.

DEJANIER.

Jupijn, bewoner van den Œta nooit geschoren[6],
Gij laat me, al komt ze spade, een blijde tijding hooren.
Nu zingt, o vrouwen! die in 't hof of buiten staat;
Dees maar verheugt mijn hart en geest, al komt ze laat.

KEER.

REI.

Nu vrolijk binnen 't hof gezongen,
Om d' aankomst van den bruidegom!
Laat mannen mede hunne tongen
Hieronder mengelen alom.
Zingt Iö Pean, en gedichten
Voor God Apollo, fiksch op schichten.

TEGENKEER.

Gij, maagden! zingt nu lofgezangen,
D' Ortygische Diaan ten prijs,
Verlichtster, tuk op hartevangen;
Looft haren nabuurrei![1] Geen wijs
Noch fluit ontbreke. Ik schijn te zweven,
Van God Apollo's geest gedreven.

TOEZANG

O, Evoë! gij roert mijn zinnen;
Ik zwaai de groene wyngerdspeer,
Met 's Wijngods dronke zangerinnen[2].
'k Zing Iö Pæan, en braveer.
Mevrouw! gij dorst geen zege hopen;
Dit's nu gelukkig afgeloopen.

DEJANIER.

Beminde vrouwen! 'k zie nu wakker uit mijne oogen
Dien sterken drom van ver hier komen aangetogen,
En wensch den brenger van dees onverwachte maar
Geluk, verkundschapt hij geluk en geen gevaar.

LICHAS.

Mevrouw! het gaat voor wind. Wij boodschappen u zegen
En vreugd en voorspoed, recht gelijk het is gelegen.

DEJANIER.

O jongeling! ontdek ons daadlijk eerst vooral,
Of Herkles levendig zijn vrouw thuis komen zal.

LICHAS.

Ik liet hem levendig, gezond, en vrij van rouwe.

DEJANIER.

In 't vaderland, of in barbarische[3] landouwe?

LICHAS.

Hij bouwt altaren bij d' Eubeesche kaap aan zee,
Ten dienst van Jupiter te Ceneus, slacht er vee
En offerande, en wijdt hem wijn en korenschoven.

DEJANIER.

Uit kracht van kerkbelofte, of raad der Goôn van boven?

LICHAS.

Belofteshalve, als een verwinner van het land
Der vrouwen, die gij ziet, gevangen met zijn hand.

DEJANIER.

Bij Jupiter! van waar? Wie zijn deze onbekenden?
Indien we recht zien, zij beschreyen hare elenden.

LICHAS.

Hij streek ze tot zijn buit, ten offer voor de Goôn,
Verdelgende Eurytus' gebied en stad en troon.

DEJANIER.

Most hij, om deze stad te winnen en verpletten,
Zijn wederreis[4] naar huis zoo lang ter zijde zetten?

LICHAS.

Geensins. Den meesten tijd, al viel de tijd u lang,
Heeft hy in Lydië gesleten door bedwang,
Niet vrij, maar als verkocht, lijfeigen daar ter stede.
Mevrouw! versteur u niet om zulk een harde rede,

[1]Zie boven, bl. 842a, aant. 3. — [2]vermaking, testament. — [3]Rijmsh. voor verlengen. — [4]Hercules. [5]vreemdelingen. — [6]afgemaaid, nam. de velden van den Œta; niet (gelijk V. L. veronderstelt) Jupiters baard. Den Godengewijde velden moesten ongerept blijven.

[1]Nymfenstoet. — [2]De Bacchanten. — [3]vreemde, uitheemsche. — [4]terugreis.

Jupijn alleen is zelf hier eenige oorzaak af;
Hij was aan Omfale verkocht, tot zijne straf,
En sleet er 't gansche jaar, gelijk we van hem hoorden.
Dus veel versmaadheên uw gemaal zoo vreeslijk stoorden,
Dat hij met eede zwoer, den stichter van dit kwaad
Met kinderen en vrouwe, uit ingekropten haat,
In slavernije weg te voeren uit den lande.
Dees eed was niet vergeefs; want hij, door offerande
Gelouterd, worf een heer en vloog, bezweet van stof,
Naar Eurytus' gebied en stad; naardien dit hof
Een eenige oorzaak was van zulk een bitter lijden;
Want Herkles in zijn hof ontvangen, na lang strijden,
Gelijk men naar gewoonte onthaalt een ouden gast,
Werd met veel schimp en smaad getergd, en aangetast
Heel forsch op deze wijs: hij zou 't geweer genieten,
Dat onontvluchtbaar was, en evenwel met schieten
Verwonnen worden, in 't hanteeren van den boog,
Door zijne kinders, en, gelijk een slaaf, in 't oog
Van alleman, geplaagd, veel leed en smaad verdragen;
In 't eind dorst Eurytus hem van de maaltijd jagen,
En dronken, elk ten schimp, wegstooten uit de poort.
Om dien geleden hoon verbitterd en gestoord,
(Toen Ifitus, de zoon, in der Tirynthren hoeken,
Zijn paarden, afgedwaald van anderen, kwam zoeken)
Grijpt hij dien vijand aan, verbijsterd van verstand,
En ploft hem van den trans des torens in het zand.
Jupijn, de koning van de Goôn, hierom ontsteken,
Verstiet, verkocht hem, die, door list en loze streken,
Nooit mensch dan Ifitus alleen hadde omgebrocht;
Want zoo hij, voor de vuist, zijn wraak hadde uitgewrocht,
Jupijn zou billijk een gerechte wraak verschoonen;
Want Godheên nimmer spijt beminnen. Maar de zonen
Van Eurytus, te trotsch en bits en los van mond,
Gevoelen hunne straf, gedoemd in Pluto's grond.
De burgerij komt hier in slavernij gedreven,
En deze, die gij ziet, vervielen, uit een leven
Vol voorspoed, in elende, en komen hier door last,
Van uwen Heere en man. 'k Heb nu, gelijk het past,
Mijn plicht voltrokken. Gij zult Herkles' komst verwachten,
Zoodra de zuivring en het dankbaar offerslachten
Gewijd is aan Jupijn, den God van dat gebied,
Voor 't winnen van de stad; want, wat gij hoort of niet,
Zijn wederkomst is 't liefst', dat uw gemoed kan streelen.

REI.

O, koningin! uw hart verkwikt in alle deelen,
Door deze tijding en de vrouwen, die gij ziet.

DEJANIER.

't Is billijk, dat me dit tot blijschap na verdriet
Gedij, dewijl mijn man zijn wraaklust nu volkomen
Met recht heeft uitgevoerd; maar echter staat te achromen,
Indien men 't overweeg, dat dien manhaften heer
Een onheil wedervaar'; want mijn gemoed, heel teêr,
Werd van meêdoogenheid bestreden, o vriendinnen!
Toen ik dees vreemden zag, eerst vrij, gelijk slavinnen,
Van huis en ouderen en 't lieve vaderland
Verstooten, sukkelen in dien bedroefden stand.
Jupijn, behoeder van elende en droeve dingen!
'k Wensch, dat ge nimmer met mijn zaad dus om moogt
Ten minste, lust het u, geensins terwijl ik leef; (springen,
Want deze ziende, is 't vreemd, dat hier mijn hart om beef?
Rampzalig kind! wie zijt ge, een maagd of een getrouwde
Of moeder? Want wat uw natuur belangt, ik houde
U een onnoozle, die uw onheil niet verstaat,
Maar edel zijt van aard. O, Lichas! uit wat zaad
Is deze uitheemsche maagd? Wie was het, die haar teelde?
Wie was de moeder? wie de vader, eerst in weelde?
Ai, zeg me dit; want 'k heb meêdoogen eerst met haar,
Die wel de wijste[1] schijnt aan opzicht en gebaar.

LICHAS.

Wat weet ik 't? Z' is misschien uit slechten[1] niet gesproten.

DEJANIER.

Is zij van Eurytus niet een van 's konings loten?

LICHAS.

Z' is me onbekend; 'k heb haar zoo scherp niet ondervraagd.

DEJANIER.

Heeft geene reisgenoot van haren man gewaagd?

LICHAS.

In 't minste niet; want ik verrecht mijn werk met zwijgen.

DEJANIER.

Nu zeg me, elendige! spreek zelf, om licht te krijgen;
Want dit 's ook jammer, dat men niet zijn herkomst kent.

LICHAS.

Zij breidelt hare tong, en is doorgaans[2] gewend
Niet laag te spreken, noch op stam en staat te stoffen,
Maar droef te klagen om d' elenden, die haar troffen,
En schreide, sedert zij het vaderland verliet.
Het avontuur, dat haar zoo jammerlijk verstiet,
Valt lastig en vereischt, dat wij dien rouw verschoonen.

DEJANIER.

Ontsla ze dan. Zij ga bij haar die binnen wonen,
Of waar 't heur lust. 'k Wil niet, dat iemand ramp op ramp
En onheil, bij mijn schuld, op d' andre elenden klamp.
Zij leed alreê genoeg Nu treên we t' zamen binnen;
Bestel al wat ge wilt. Ik zal, om tijd te winnen,
In 't hof bestellen al wat noodig wordt geacht.

BODE.

Ai, blijf een poos alleen. Laat deze gaan, en wacht
Tot dat ik melde 'tgeen u nimmer kwam ter ooren,
En wie gij inhaalt, en wat noodig zij te hooren.

DEJANIER.

Waarom verlet ge mij?

BODE.

Hoû stand een korte stond:
Gij hebt niet vruchteloos gehoord, uit mijnen mond,
Al wat ik u verhaalde, en nu nog zal ontvouwen.

DEJANIER.

Begeert ge, dat de mans het hooren, of de vrouwen,
Of alle beide dit uit uwen mond verstaan?

BODE.

Laat vrouwen[3] buiten, en de mannen binnen gaan.

DEJANIER.

Zij gaan alreede heen. Wij luisteren nu garen
Naar 'tgeen u raadzaam dunkt ons wijder t' openbaren.

BODE.

Dees knaap verhaalde u niet warachtigs in der daad;
Hij brocht u thus niet goeds of brengt u enkel kwaad.

DEJANIER.

Hoe spreekt ge zoo bedekt? Gij dient het uit te leggen.

BODE.

Ik hoorde dezen gast bij veel getuigen zeggen,
Dat Hercules, uw man, het sterke Œchalia
En 't hof van Eurytus verdelgde, om zulk een gâ
Te winnen; maar alleen de liefde van de Goden
Hem henedreven, door bedwang van hun geboden,
In dienst van Omfale; naardien hij t' onverwacht
Den zoon van Eurytus door list hadde omgebracht,
En van den torentrans geslingerd naar beneden.
Nu loochent hij 't ronduit, verdraayende de reden,
Waarom hij Eurytus verdelgde èn rijk èn stad;
Toen dees hem Iöle, zijn telg, geweigerd had,
Bestreed hij 's konings land, benam den vader 't leven,
En en komt Herkles met dees dochter herwaart streven,
En zendt ze u hier in 't hof, geensins gelijk slavin,
Maar overmids hij blaakt en brandt van hare min.
Mevrouw! mij docht geraân, vrijpostig[4] u te melden
Al 'tgeen Trachiners op het marktveld elk vertelden,

[1] verstandigste, waardigste.

[1] onaanzienlijke. — [2] steeds. — [3] Versta: niet die van den Rei, maar de gevangene. — [4] vrijmoedig.

Een overtuiging des geveinsden door de faam;
Dit 's waar, al klinkt het in uw oor onaangenaam.

DEJANIER.

Wee mij, elendige! waar ben, wat doe ik langer?
Van welk een huispest gaat dit Hof nu heimlijk zwanger!
Och, ongelukkige! dees namelooze spruit
Ziet Eurytus' gedaante en aard ten oogen uit,
Al zwoer de leidsman, met een hoogen eed, vermeten,
Geensins te konnen raân, hoe deze werd geheeten,
Noch min, dat Iölee de naam was dien ze droeg.

REI.

Och, of de plaag, met recht, niet alle onvromen sloeg,
Maar[1] die, geveinsd van aard, den vromen lagen leggen!

DEJANIER.

Helaas! wat gaat ons aan? Wat zal men doen of zeggen?
Hoe staan we door dees maar verslagen en ontsteld!

REI.

Ga hene, en ondervraag. Hij zal u, met geweld
Geperst, de waarheid van de zake naakt ontkleeden.

DEJANIER.

Wij gaan dan hene; want gij spreekt niet buiten reden.

REI.

Wij toeven hier een wijl, ten dienst van uw gezag.

DEJANIER.

Houdt stand; de knaap komt ongedagvaard voor den dag,
En uit den huize treên.

LICHAS.

Mevrouw! wat 's uw begeeren,
Dat ik verkundschappe aan uw man, in 't wederkeeren?

DEJANIER.

Gij zult niet licht van hier uit Trachin henegaan,
Tenzij we ons onderling gesprek, van voorafaan,
Hervatten op een nieuw.

LICHAS.

Begeert ge iet meer te hooren,
Hier ben ik; vraag, Mevrouw!

DEJANIER.

Zult ge ook de waarheid smoren?

LICHAS.

Geensins, dat weet Jupijn; is 't mij slechts wel bewust.

DEJANIER.

Wat voor een vrouwmensch brengt gij mede op deze kust?

LICHAS.

Een rechte Eubeesche vrouw, doch 'k weet niet wie heur (baarde.

DEJANIER.

Ziet herwaart: weet ge niet, noch kent ge niet de waarde
Van mij, die met u spreek?

LICHAS.

Wat 's oorzaak van dees vraag?

DEJANIER.

Zeg op, zoo gij verstaat wat antwoord mij behaag.

LICHAS.

Ik spreek met Œneus' bloed, een koninginne, een groote,
Zoo mijn gezicht niet dwaalt, met Herkles' bedgenoote,
Mevrouwe Dejanier.

DEJANIER.

Dit woude ik weten, of
Gij mij ook kent voor Vrouwe[2] en koningin van 't Hof?

LICHAS.

Met reden.

DEJANIER.

Zeg, wat straf verdient ge, zijt ge waardig,
Bevindt men, dat ge haar bejegent dus boosaardig
En valsch?

LICHAS.

Hoe dus, Mevrouw? wat boosheid? hoe dus wars?
Hoe uitert[3] ge u zoo vreemd, in 't vragen al te dwars?

[1] Versta: maar althans, ten minste. — [2] Meesteres. — [3] Thans uit.

DEJANIER.

Niet ik, maar gij valt dwars.

LICHAS.

Mevrouw, ik ga dan hene,
En ben te dwaas, zoo 'k u mijne ooren langer leene.

DEJANIER.

Gij zult niet henegaan, tenzij men eerst, beleefd,
Op mijne vraag een klare en billijke antwoord geeft.

LICHAS.

Wel vraag, wat u belieft, dewijl u lust te spreken.

DEJANIER.

Gij brengt hier een slavin; wie is zij? uit wat streken?

LICHAS.

Ik zeg: wat vraagt ge mij?

DEJANIER.

Bekent ge zelf niet vrij,
Dat Iölee, deze onbekende, in slavernij
Gevoerd, de dochter is van Eurytus? Laat hooren.

LICHAS.

Maar bij wat lieden[1]? wat getuig heeft met zijne ooren,
Dees rede uit mijnen mond gehoord en opgevat?

DEJANIER.

Bij vele burgers, op het ruime merktveld, dat
Een groote troep het hoorde.

LICHAS.

En schoon zij durven zeggen
Dat dit gehoord wierd, 't is, indien men 't uit wil leggen,
Wat anders hooren slechts in schijn, wat anders is 't
Een zaak te boodschappen. Dit misverstand baart twist.

DEJANIER.

Wat 's zeggen slechts in schijn? Bezwoert ge niet met eede,
Gij brocht voor Hercules dees bedgenoote mede?

LICHAS.

Een bedgenoote voor uw Herkles? Bij Jupijn,
Mevrouw! wat gast geeft hier mijn rede zulk een schijn?

DEJANIER.

Hier staat hij, die u hoorde ontvouwen bij de scharen,
Dat hij, ter liefde van dees dochter, jong van jaren,
De gansche stad verdelgde, en geensins om de trouw
En groote liefde tot de Lydiaansche vrouw[2],
Dit 's kenbaar, [3]heeft verwoest.

LICHAS.

Laat dezen man vertrekken[4];
Want 't is geen wijsheid, bij een krankhoofd iet t'ontdek- (ken.

DEJANIER.

Bij God Jupijn! wiens vier en bliksem op 't gebergt,
Van Œta weêrlicht, 'k wil, dewijl 't u wordt gevergd,
Dat gij dit niet verzwijgt. Gij zult het niet verklaren
Aan een gestoorde vrouw, of een, die onervaren
Zich luttel op 't beloop van 't wereldsdom verstaat,
Of niet begrijpt, hoe ver de vrouweliefde gaat;
Want hij waar onwijs, die, als met een opgeheven
En sterken arm in 't perk, de min zou wederstreven,
Dewijl ze, naar heur lust, de Goôn beheerscht, ook mij
Waarom zou Hercules een andre vrouw, wie 't zij,
Beminnen meer dan mij? Weshalve waar 't onzinnig
En dwaas, zoo 'k mijnen man, verslingerd en aanminnig,
Beschuldigde, of dees vrouw, die geensins mij verdriet
Of leed berokkende. Neen zeker, 't is zoo niet;
Indien zijn valsch bericht u steef en sterkte in logen,
Zoo hebt ge uit 's meesters borst geen goede leer gezogen,
En leeraart, onder schijn van goed en deugd, het kwaad.
Zoo blijkt uw ondeugd. Spreek dan waarheid in der daad;
Want wat luid schendiger, dan dat een vrijgeboren
Op logens wordt betrapt? Dus beeld u, wilt ge hooren,
Niet in, dat logentaal voor mij verborgen blijf;
Want die het zelfs uit u verstonden, zullen 't stijf

[1] Versta: heb ik dat bekend, gezegd. — [2] Rijmshalve voor vrouwmensch, wijf. — [3] Versta: haar heeft. — [4] Beter: ophonden.

En sterk bevestigen voor mij. Wat wilt ge schromen,
Dewijl 't meer kwetsen zal, begint het uit te komen?
En hooren wij 't, dat strekt tot niemands harteleed.
Heeft Hercules zich niet aan velen uitbesteed,
En iemand hierom leed van mij geleên vóór dezen,
Of wederwaardigheid, of hoeft er voor te vreezen,
Hoewel hij hierom, krank van minne, kwijnen gaat?
Ik zelf heb deernis haar t' aanschouwen in dien staat,
Naardien de schoonheid stof tot haar bederf bestelde,
Toen hij het land bedorf, de poorten nedervelde,
Hoe zwaar het viel, en haar vervoerde in slavernij.
Dit spreke ik rustig hene, opdat ge tegens mij
De waarheid spreekt, en dit bij andren weet te kleeden.

REI.

Ai, luister naar Mevrouw; zij spreekt met goede reden;
De tijd zal 't loven, ik u gunstig zijn hier voor.

LICHAS.

Lofwaardige Mevrouw! terwijl ik zie en hoor
Dat gij een mensch zijt, en in menschelijken wandel
Niet onbescheiden, wil ik u den ganschen handel
Ontdekken; want het is allèens gelijk hij zeit:
Alcides, dus op haar verslingerd en misleid,
Bestreed Œchalië, en bestond haar stad te schennen,
En, om nu rond te gaan, verbood nooit dit t' ontkennen;
Doch ik, bekommerd bij mij zelven, waardste Vrouw!
Dat mijn oprecht verhaal u smart aanbreugen zou,
Vergreep me, indien ge dit een misgreep wilt verklaren.
Dewijl we u al de zaak nu rustig openbaren,
Betoon, dat gij dees vrouw om uwen man alleen
En u bemint, en breng uw woorden overeen
Met d' openbare daad, aangaande uw medelijden
Met dees bedrukte vrouw; want Herkles, die in 't strijden
Alle andren overwon, legt onder haar geweld
Door liefde t' haarwaart, die zijn kracht en sterkheid smelt.

DEJANIER.

'k Versta genoeg, dat mij dit lijdzaam staat te lijden,
En wil in dit geval niet tegens Goden strijden,
Noch mij verpijnigen[1]. Maar laat ons binnengaan,
Opdat ge mijnen heer verkundschapt, wat voortaan
Ik u beveel, met een hem levert mijne gaven,
Tot eene erkenning der schenkagiën, van dien braven
Mij toegestuurd door u; want 't is in dezen staat
Niet billijk, dat ge bloot en ledig henegaat,
Naardien ge herwaart kwaamt met zulk een zegestaatsie.

REI.

KEER.

De Godheid van de min
Is zulk een kracht gegeven,
Dat ze altijd overwinn';
Want, om voorbij te streven[2],
Hoe geestig zij voorheen
Met Goôn hebbe omgesprongen,
Verzwijge ik nu om reên,
Hoe Jupiter gedwongen
Verschalkt wierd door haar vond,
Ook Pluto, diep gedoken
In 's Afgronds duistren grond;
En hoe ze dorst bestoken
Neptuun, die d' aarde schokt
Met zijne vork van onder;
Veel andren (loos verlokt,
Bekoord van min, byzonder
Om schoone Dejanier,
Eer zij met Herkles trouwde,
In 't vechtperk trotsch en fier,
Daar ieder het aanschouwde),
Zich kweten, heet op lof,
Bezweet en vuil van stof.

[1] zelve kwellen. — [2] voorbij te gaan, daar te laten.

TERUGKEER.

Hier kwam nu d' Ætoliër
De Stroomgod meê, vol tooren,
Viervoetig, als een stier,
Gewapend met den horen,
Dat 's Acheloüs, lust
U zijnen naam te weten;
Zijn tegenstrijder rust
Zich toe, om dien vermeten
T' ontmoeten in den strijd,
Verlaat Thebaansche reyen,
God Bacchus toegewijd.
Hij weet de knods te zweyen[1],
Is hoog en speer gewoon
Te handlen tegens grooten,
Zoo braaf, gelijk een zoon
Uit Jupiter gesproten.
Zij worstlen beide fel,
Om deze bruid te winnen.
In 't midden van dit spel
Zat Venus, die het minnen
De wet stelt. Deze zet
Den kampren ook een wet.

TEGENZANG.

Men hoort de vuisten treffen,
En 't ramlen van den boog
Zich in de lucht verheffen;
Het grimmig stiershoofd vloog,
En stiet met zijnen horen.
Dus worstlen ze ondereen,
Schuimbekkende van tooren.
De slagen kraken been
En bekkeneel. Zij stenen
Op elken fellen slag.
De dochters oogen weenen;
De schoone en teêre zag
Dien strijd aan, op den oever
Gezeten, flauw van rouw,
Verwachtende, altijd droever,
Met wien ze huwen zou.
Ik klaag dit, als haar moeder,
Die 't aanzag en verstond.
Elk vocht om 't eerst verwoeder[1].
De maagd, van schrik gewond,
Zit treurig en verbeidt,
Als 't kalf, dat, vet geweid,
Van zijne moeder scheidt.

DEJANIER.

Vriendinnen! nu de gast in 't hof gevange vrouwen
En maagden, eer hij gaat, alleen zoekt t' onderhouwen,
Kome ik u heimlijk hier voor 't hof, niet onbedocht,
Ontvouwen, wat mijn hand vóór dezen heeft gewrocht,
Opdat ge mijn verdriet beklagen helpt met rouwe; (vrouwe,
Want 'k hebbe een maagd, geen maagd, maar een gehuwde
Zoo schat ik 't, binnen 's huis ontvangen, 'twelk mij stoort;
Gelijk een zeeman, die een pak neemt binnen boord,
Een koopmanschap, die hem tot schade zal gedijen.
Nu staat ons anders niet met groot geduld te lijen,
Dan dat we beide, van één deken toegedekt,
Eén man omhelzen, die onze oogen luikt en wekt.
Die Hercules, befaamd voor vroom en eenen braven,
Vereert zijn gemalin met zulke fraaye gaven,
Tot een vergelding, dat, terwijl hij reist en vaart,
Zij zulk een langen tijd den drempel heeft bewaard;
Doch 'k wil me, al hinkt mijn man gedurig aan dit evel,
Niet storen, neen, geensins, noch wenschen, dat hij snevel[2].

[1] Door Vondel ingelascht. — [2] Anders s n o u v e l, v a l l'.

Maar zeg me toch: wat vrouw zou dragen zulk een kruis,
Dat deze vreemde vrouw bewone een zelve huis,
Een zelve ledekant gebruike zonder hindren?
Want 'k zie haar schoonheid eerst opluiken, mijne mindren
Hij kust de rozen van haar levens morgenstond,
En walgt van mij een kus te geven mond aan mond.
Dus spijt me een gemalin van Hercules te heeten,
Terwijl hij van de min der jeugdige is bezeten;
Doch, als ik zeide, het betaamt niet, dat een vrouw,
Die wijs en rustig is, zich hierom storen zou.
Maar hoort vriendinnen (neemt mijn rede nu ter harte!)
Wat raad mij overschiet, tot heeling van dees smarte:
'k Heb nog een oud geschenk van 't grijze Menschepaard[1],
Dus lang zorgvuldig in een kopre bus bewaard;
'k Ontving het, nog heel jong, van Nessus, ruig van haren,
Den veerman, doodelijk gewond, in 't overvaren
Van den diepgrondigen Euenus, daar hij, zeil
Noch riem gebruikende, zijn veergeld won, doch geil
Mij (Herkles' gemalin, gesterkt met huisgenooten,
In 't volgen van mijn man) met onbeschofte pooten
Betasten woude, recht in 't midden van den vliet
Gedragen op zijn hals. Ik schreeuwde. Herkles schiet
Hem daadlijk in de borst ter longe in, dat het ruischte;
Het ondier stervende, als een geile en onbesuiste,
Sprak minzaam: „o mijn kind! gij telg uit Œnens' stam,
Zult, omdat ik u lest uit liefde in d' armen nam
En overvoerde, dit geschenk ten loon ontvangen,
Indien ge luistren wilt: wordt Hercules bevangen
Met iemands min, gebruik mijn dik geronnen bloed,
Dat uit dees wonde vloeit, daar Herkles' pijl, verwoed
En giftig, eer[2] in 't lek[3] van Lerne diep gedompeld,
Mijn zij meê trof; hij zal, van minzucht overrompeld,
Geen ander vrouwebeeld beminnen boven u.
Ik, overdenkende dat jongste woord, heb nu
Dien rok besmeerd met bloed, dus lang in huis gescholen[4],
Gelijk die veege[5] ried, en zoude ongaarne dolen,
In kwaad te leeren, min iet reukeloos bestaan,
Naardien ik boosheid haat. Men poge Herkles aan
Te lokken met gevlei, de maagd met minnedranken;
Doch dunkt dees middel u niet raadzaam om de kranken
Te heelen, 'k zal het liefst nalaten uit ontzag.

REI.

Indien men op zijn werk betrouwen stellen mag,
Zoo dunkt ons, zijt ge hier niet kwalijk in beraden.

DEJANIER.

Wij houden 't zoo, hoewel we in 't werk voorheen nooit tra-(den.

REI.

Gij moet uw werk verstaan, en geensins onbedocht
Aannemen voor bekend, hetgeen gij nooit bezocht[6].

DEJANIER.

Men zal 't haast weten; 'k zie hem hier ten huize uitkomen,
En spoeden; wacht u, dat dit geensins wordt vernomen;
Want wie in 't heimelijk een strafbaar werk bestaat,
Vervalt niet licht in schâ, schandaal, en schande en smaad[7].

LICHAS.

O, Œneus' dochter! zeg mij nu, wat 's u begeeren?
Ik toefde lang in 't hof, en moet nu wederkeeren.

DEJANIER.

Het is alreê beschikt, terwijl ge alleen in 't hof
De vrouwen onderhieldt. Schenk Herkles, groot van lof,
Dit rijk gewrocht gewaad, het handwerk van mijn handen;
Vermaan hem, dat hij toch geen mensch met deze panden
Bekleede, noch de zon, noch haard- noch outer-vier
Dien rok beschijne, eer 't mes den witten offerstier
De keel afsteke, en hij zich statig voor de Goden
Vertoone, volgens mijn belofte en hun geboden,

[1]De Paard-mensch of Centaur, Nessus. — [2]vroeger, weleer. — [3]water. — [4]schuil gehonden. — [5]stervende. — [6]beproefdet. — [7]Versta: heeft geen beschaming te vreezen.

Die luiden, dat ik hem in 't nieuwe altaargewaad
Moet eeren, daar hij, een nieuw priester, 't offer slaat[1]
In 't aanzien van de Goôn; en opdat hij zich regel
Naar mijn bevel, zoo sterk het met dit pand, daar 't zegel,
Van hem hierop gedrukt, ook daadlijk wordt gekend.
Ga, lever hem dees doos; en nu men u verzendt,
Bestel niets noodeloos, hetwelk wij konnen derven,
En kwijt u zoo, dat wij zijn dubble gunst verwerven.

LICHAS.

Voltrek ik mijnen plicht, als een die henereist,
'k Zal niet verzuimen 'tgeen uw dienst naar reden eischt,
Dees doos hem offeren, en, naar Mevrouws behagen,
Getrouw aan uwen Heer dees boodschap overdragen.

DEJANIER.

Ga heen, die weet hoe gij het hier geschapen vondt.

LICHAS.

Ik weet het wel, en zal hem melden, hoe 't hier stond.

DEJANIER.

Gij weet het, zeg hoe ik dees vreemde wellekoomde.

LICHAS.

Zoo minzaam, dat ik nauw mijn vreugd en blijschap toomde.

DEJANIER.

Wat zult ge boven dit nog zeggen? want ik vrees
Dat gij mijn liefde ontdekt, onkundig, of hij dees
Of mij in 't harte plant.

REI.

Ie KEER.

O baden, warme zeerotsstoven[2],
En die om Etna zette uw stoel,
Of midden in Melida's poel,
Of op Diana's strand gesehoven,
Daar Grieken om het merkveld zwarmt,
En 't bergbad 's menschenleên verwarmt[3];

Ie TEGENKEER.

Nu speelt de fluit u blijde wijzen,
Op stemmen van de Zanggodin;
Men haalt Alkmenes afkomst in
En Jovis zoon, wel waard te prijzen:
Hij brengt in 't eind, van over zee,
Den roof van alle deugden meê.

IIe KEER.

Men wachtte op hem wel vijftig weken,
Terwijl hij dwaalt van kust tot kust;
Zijn gemalin zat, onbewust
Van hem, zoo lang van rouw bezweken.
Dees krijgsheld heeft, dus lang verbeid,
Dien zwaren krijgstocht afgeleid.

IIe TEGENKEER.

Hij keere. Laat het schip niet rusten,
Vóór dat het van het eiland scheî,
En spoedig lande aan deze kei[4],
Van daar hij offert op de kusten,
Bekleed met dit altaargewaad,
Hem toegestuurd door Nessus' raad.

DEJANIER.

O, vrouwen! 'k vreeze, dat ik blind, mij zelf ten laste,
Een reukloos stuk bestond, en erger dan het paste.

REI.

Hoe nu, Mevrouw! wat 's dit?

DEJANIER.

Ik weet het niet. Mij kwelt,

[1]slacht. — [2]Versta: warme badrotsen. — [3]Versta weder de rotsen van aant. [2]. — [4]kaai.

Dat weldoenshalve iet kwaads in 't werk mocht zijn gesteld,
Uit hope van wat goeds.

REI.

Hoe? spreekt ge van de giften,
Aan Hercules gestuurd?

DEJANIER.

Dat is het. Mijne driften
Bestonden niemand ooit te raden, werk te spoên
In eene onzekre zaak.

REI.

Indien ik 't mag bevroên
En weten, zeg me dan, wat port u dus te schromen?

DEJANIER.

Och, vrouwen! hoort me toch, hoe dit is toegekomen,
Een wonderbare zaak en nooit voorheen gedacht:
De wol, geschoren van een witte schapevacht,
Daar ik mijn schoonen rok meê streek, is ganseh verdwenen,
Van niemands hand geroerd, en droop op konde steenen;
Maar, om t' ontvouwen, hoe de zaak is toegegaan,
Zal ik 't wijdloopender u geven te verstaan;
Al wat het menschenpaard, dat zijnen tijd zag enden,
Met eenen scherpen schicht geschoten in de lenden,
Mij leerde, heb ik niet geslagen in den wind,
Maar nauw en stip bewaard, als eene wet, geprint
In eene kopre plaat, gelijk het dier voorzeide,
Mij radende, dat ik d' artsnij voorzichtig leide,
Bedekt voor vier en zon, in een verborgen hoek,
Tot dat men 't smeren zoude op stof of eenig doek;
Dit 's al besteld, gelijk de tijd het scheen te leeren.
'k Bestond het, binnen 's huis, al heimelijk te smeren,
Gebruikende hiertoe de wol, van eene vacht
Getrokken. 'k Heb dat kleed gevouwen, en gewacht[1]
Voor vier en zonneschijn, in eene doos gesloten,
Hem tot een gaaf besteld; dit weet ge, o reisgenooten!
Nu, komende in den hof, verneem ik daar, met rouw,
Iet schrikkelijks, en dat geen mensch vermoeden zou:
De wol, waarmeê 't gewaad besmeerd was en bestreken,
Gesmeten op den vloer, wordt van de zon ontsteken,
Vervloeit verteerd op d' aarde, onzeker om wat reên;
Gelijk het zagemeel[2], van eenig hout gesneên,
Zoo lag het ook op d'aarde, en kookte en raakte aan 't smoken,
Recht als bij herrefsttijd de most begint te koken.
Ik, arme ellendige, weet nauwlijks, noch begrijp
Wat mij te denken sta, en schrik voor mijn onrijp
En zorgelijk bestaan. Het dier[3], geraakt om 't leven,
Om Dejanier, zou dit uit gunste een gave geven?
Dit schijnt geen waarheid; maar het woude, in stervensnood
Mij listig vleyende, zelf d' oorzaak van zijn dood
Uit wraakzucht moorden; en dit schiet (helaas, te spade!)
In mijn gedachten. 'k Zal rampzalig mijne gade,
Tenzij de gissing miss', verliezen; want ik weet,
Hoe Herkles, al die hij met zijnen pijl bestreed,
Ook Chiron[4], doodlijk trof, en elk die schoonheên vrijde.
Het zwarte bloed, dat uit 's gewonden Nessus' zijde
Kwam springen, is besmet van gruwzaam moordvenijn;
Hoe kan 't hem anders dan ten hoogste doodlijk zijn?
Aldus begrijp ik 't, en besluit, van rouw gedreven,
Zoo hem iet kwaads gebeur', te scheiden uit dit leven,
Op eenen oogenblik; want een doorluchte haat
Te leven in schandaal, elk een ten schimp en smaad.

REI.

't Is billijk, dat men schrik voor eiselijke stukken;
Doch laat voor d' uitkomste n door wanhoop niet verrukken,
Noch oordeel vóór den tijd.

DEJANIER.

In kwaden raadslag geldt
Noch valt geen troost of hoop, die ons gemoed herstelt.

REI.

Maar in bedroefden, die met opzet niet[1] misdreven,
Is minder knaginge, en dit moet ge u zelf vergeven.

DEJANIER.

Zoo spreke niet die schuld aan eene misdaad heeft,
Maar binnen 's huis geen stof tot zulk een onheil geeft.

REI.

Het voegt Mevrouw haar krop een luttel in te houwen,
Ten waar zij 't haren zoon woû melden en ontvouwen;
Hier komt hij aan, die flus naar zijnen vader ging.

HYLLUS.

Och, moeder! 'k wenschte u van drie dingen slechts één ding:
Of dat ge dood waart, òf, geborgd door een behoeder,
Den naam mocht dragen van een anders echte moeder,
Of elders voortgeteeld van eenen andren aard.

DEJANIER.

O zoon! hoe ben ik zulk een vloek en laster waard?

HYLLUS.

Gij hebt mijn vader en uw man van daag verslagen.

DEJANIER.

Och, zoon! van welk een stuk hoore ik u nu gewagen?

HYLLUS.

Dat u onmooglijk is te keeren en verhoên;
Want niemand kan, wat eens gedaan is, weêr ontdoen.

DEJANIER.

Wat zegt ge, zoon? Wie was de bode, die vertelde,
Dat ik een lasterstuk, zoo snood, te werke stelde?

HYLLUS.

'k Zag, met mijne oogen, zelf Heer vaders lijden aan,
En heb dees droeve smert uit zijnen mond verstaan.

DEJANIER.

Waar hebt ge hem gemoet[2], in wat gewest gevonden?

HYLLUS.

'k Zal u de gansche zaak, opdat gij 't weet, verkonden:
Toen hij verreizen zou, daar Eurytus' paleis
En wijdbefaamde stad verdelgd lag, en op reis
De zegeteekens en de roofschat medeslepen,
Had held Alcides, op d' Eubeesche kaap, begrepen,
Jupijn te Ceneus toe te wijden een altaar
Een heilig kerkwoud. 'k Zag, hoe hij kerkplechtig, daar
Ter stede, eerst dankbaar zijn slachtofferande inwijdde.
Hier kwam ook Lichas, uw hofdienaar aan, heel blijde,
Van huis, als een herout, met uwe fraaye gift,
't Venijnig kleed. Uw man schoot daatlijk, met een drift,
Het op uw woord aan 't lijf, en slachtte zes paar stieren,
Alle eerstelingen van den vrijbuit, vette dieren,
Nog tienwerf tien stuk vees, van allerhande slag,
Dat al de wereld vreugd in 's offraars oogen zag;
Zoo scheen hij door 't gewaad verkwikt van geest en wezen,
In 't storten der gebeên. Maar toen de vlammen rezen,
Ontsteken aan het vet der offerande en 't hout,
Begon het zweet hem uit te breken, zilt en zout,
De rok te kleven aan de leden en de lenden,
Zoo taai gelijk het lijm, te scheuren en te schenden
De zenuw, vel, en been, te rukken van het lijf;
Het bloedige venijn ging weiden, sterk en stijf,
Als adderen-vergift. Hij jammert ongeduldig,
Roept uwen Lichas, aan dit lasterstuk onschuldig,
En vraagt hem, door wiens list hij dit besmet gewaad
Hem toebracht. Dees, geensins bewust van eenig kwaad,
Zegt daatlijk, dat gij hem dit kleed geboodt te geven;
Toen Hercules dit hoorde, en dol wierd aangedreven,
Te jammerlijk verrukt[3] van smert in 't ingewand,
Greep hij den knaap bij 't been, en klonk hem, aan het strand,
Op een scherpe rots het bekkeneel te pletter.
Daar spatten brein en bloed, gemengd met haar en etter.
Al 't volk schreeuwt jammerlijk om 's helds krankzinnig-
En Lichas' droeve dood; maar niemand onderleît[4] (heid,

[1]bewaard, behoed. — [2]zaagsel. — [3]Versta: den Centaur. — [4]Een tweeden Paardmensch, als Achilles' opvoeder vermaard.

[1]Versta: niet opzettelijk. — [2]ontmoet. — [3]verbijsterd (vergelijk 't Hoogd. verrückt). — [4]onderneemt, verstout zich.

Hem eens t' ontmoeten. Hij zijgt vlak ter aarde neder,
En wentelt zich rondom; dan rijst hij schichtig weder,
Al schreeuwende overluid, dat al d' Eubeesche kust,
Geboord met rotsen, galmt. Toen nu, de kracht gebluscht,
De moed met een bezweek, wierp hij zich neêr ter aarde,
Niet eens, maar reis op reis, en gilde en huilde en baarde[1],
Verlasterende uw echt, te smertelijk bezuurd,
En Œneus' bruiloftslot, een pest, hem toegestuurd
Tot 's levens ondergang. In 't einde, aldus aan 't kwijnen,
Draait hij zijn bang gezicht eens om, en, mat van pijnen,
Ziet mij staan schreyen, in het midden van de schaar,
En roept me fluks, en zegt: „o zoon! al valt het zwaar,
Genaak, en laat me in nood uw aanspraak toch niet derven
En troost, al most ge ook met uw vader teffens sterven,
En breng me dadelijk uit 's volks gezicht, daar spie
Noch eenig mensch, wie 't zij, mij langer hoore of zie!
Ontfermt ge u over mij, zoo breng mo vân dees werve
Hoe eer hoe liever weg, opdat ik hier niet sterve."
Zoodra hij dit beval, besteldo ik met mijn hand
Den veegen in een boot, en bracht hem hier op 't land;
Gij zult hem daatlijk dood of levende aan zien komen.
O moeder! zulk een stuk, uw raad, ter hand genomen,
Holp vader dus om hals, uw brave wedergâ;
Dies bidde ik, voegt het mij, dat u de donder sla,
De wraak u straffe, en dit gebed zal mij niet rouwen:
Gij moordt hem, wiens gelijk gij nimmer zult aanschouwen.

REI.

Wel, hoe vertrekt ge dus stilzwijgende? Gewis,
Wie op eene aanklacht zwijgt, meldt dat ze schuldig is.

HYLLUS.

Ai, laat ze henegaan, en stuiven uit mijne oogen
Voor wind, en ver genoeg! Wie zonder mededoogen
Die stukken aanrecht, is geen moeders-eere waard;
Zij ga en voele, dat haar 'tzelfde wedervaart
Hetgeen ze vader braaf gespeeld heeft en geklaard[2].

REI.

Ie KEER.

Ai, kinders[3]! zie Gods lang gemelde
Voorspelling blijken, die hem spelde,
Dat Herkles, als hij, gansch vernoegd,
Het land zag twalefmaal geploegd,
Zou rusten van zijn stiefmoêrs kwelling;
Deze uitkomst stemt met d' oude spelling.
Hoe zou een held, die d' oogen luikt,
En 's levens licht niet meer gebruikt,
Van zwarigheden aangedreven,
Nu nog in slavernije leven!

Ie TEGENKEER.

Want zoo, gelijk men daatlijk[4] hoorde,
't Vergift van 't Paardemensch hem moordde,
En dus arglistig bracht ten val,
Door drakespog en Lerna's gal,
Met bloed gemengeld en gebrouwen;
Hoe kon hij langer 't licht aanschouwen?
't Geborsteld ondier Nessus knaagt
En pijnigt hem, te fel geplaagd
Van brand en gloênde prikkelingen;
Zoo komt de dood door d' aders dringen.

IIe KEER.

Vrouw Dejanier, dus ongelukkig,
Zag, onverhoed verbaasd en drukkig,
Dees hoel, een schandvlek in het hof.
Zij zocht uit Nessus' raadslag stof;
Doch door een roekeloos verzinnen,
Om 't hart van haren man te winnen;

[1]tierde, raasde. — [2]mooi klaar gespeeld. — [3]Grieksch voor meisjens. — [4]daar aanstonds.

Nu schreit ze droef hare oogen uit.
De dood genaakt hem vast. Zij[1] spruit
Uit haren aanslag, blind besteken[2],
Het offerkleed, met bloed bestreken.

IIe TEGENKEER.

De tranen vloeyen naar beneden,
Gelijk een bron. Door alle leden
Verspreidt zich 't gruwelijk venijn;
Nooit vijand trof met zulk een pijn
Dien grooten held; beklagenswaardig
Œchalië, och! gij werdt te vaardig
Ter neêr gesmeten voor Mevrouw!
Van zulk een deerlijk naberouw
Is Venus oorzaak; want de liefde
Het hart der bedgenoote griefde.

REI.

Ik hoore, of 't mist me, een hofgeschal
Eerst opgerezen. Och! wat zal
Ik hiertoe zeggen? Iemand steent
Daar binnen, jammert, huilt, en weent;
Wat nieuwe ontsteldheid mag dit zijn?
Wat oude komt in droeven schijn,
Helaas! zoo treurig en belaân,
Met een bedrukte tijding aan?

VOESTER.

Och, dochter! wat schenkagië werd,
Een oorzaak van ons aller smert,
Gestuurd aan Herkles, al t' ontrouw?

REI.

Wat tijding brengt ge ons, oude vrouw?

VOESTER.

Och, Dejanier is dood, is heen,
En heeft den jongsten tred getreên.

REI.

Hoe, is zij dood?

VOESTER.

Gij hoorde 't al.

REI.

Kwam dees rampzalige ten val?

VOESTER.

Z' is dood en koud, nog eens gezeîd.

REI.

Och, arme! heeft zij 't afgeleîd?
Hoe kwam ze toch ten leste aan 't end?

VOESTER.

Heel jammerlijk, dit 's wel bekend.

REI.

Verhaal toch, hoe 't is toegegaan.

VOESTER.

Zij heeft zich zelve droef verdaan.

REI.

Wat dolheid, welk een misverstand
Gaf haar het moordmes in de hand?
Hoe stapelt deze alleen, gestoord[3],
Den eenen op den andren moord?

VOESTER.

Met eenen dolk, op 't hart gesteld.

REI.

Zaagt gij dat schrikkelijk geweld?

VOESTER.

En waarom niet? Ik stond er bij.

REI.

Wie[4] was 't? Hoe ging 't? Och! zeg het mij!

VOESTER.

Zij moordt zich met haar hand niet bloô.

[1]Nam. de dood. — [2]overlegd. — [3]verstoord, buiten zinnen. — [4]Versta (naar den Griekschen text): wat; namelijk welk geweld.

REI.

Wat zegt ge mij?

VOESTER.

Het is alzoo.

REI.

Dees bruid, eerst ingehaald dus blij,
Brocht haar tot zulk een razernij!

VOESTER.

Te bijster; maar indien gij 't onheil met uwe oogen
Aanschouwde, zeker 't zoude u treffen met meêdoogen.

REI.

En durf een vrouw dit met haar eige hand begaan?

VOESTER.

Afgrijslijk! als gij 't hoort, kunt ge een getuige staan
Hier over; want toen zij den zoon het bed[1] zag spreiden,
Om zijnen vader weêr t' ontmoeten en geleiden,
Verstak ze zich, opdat haar niemand zoude zien
Beklagen (leggende voor 't outer op de kniën)
Den weduwlijken staat, en 't scheiden van haar vruchten.
Men hoort ze t' elkemaal weeklagen en verzuchten,
Zoo dikwijls zij 't geweer[2] in hare handen nam,
Gelijk ze was gewoon. Dan wentelt ze zich gram
En droevig door de zaal, en ziet een van 't gezinde,
Dien ze uit een grooten trek begunstigde en beminde,
Dan schreide ze en verdaagde een geest, beroofd van troost,
Beklaagde hofgezin en haar verlaten kroost.
'k Zag haar, na deze klachte, in Herkles' kamer streven,
En lette, hoe ze zat in eenen hoek gedreven
Heel duister, daar een vrouw gedienstig, met haar hand,
Alcides' kleeders spreidde op eene ledekant. (schreyen
Toen sprong ze op 't bedde, en ging in 't midden zitten
Zoo vele tranen, dat ze, als beken, zich verspreyen;
Ten leste sprak ze op 't bedde: „ik lag hier, als een bruid;
Vaarwel voor 't allerlest! Mijn bijslaap heeft hier uit;
Geen nachtrust staat me meer op deze steê te hopen."
Zoo sprak ze, en rukte snel de borst en boezem open,
Ontgespt den gouden gesp, ontbloot de slinke zij.
Ik vliege, uit al mijn macht, naar heuren zoon hierbij,
Verkundschap hem, hoe zij zich aanstelt. Onderwijlen
Wij heen en weder voort toeschieten en ons ijlen,
Verneemt men, hoe ze zich, met een tweesnedig zwaard,
Den doodsteek gaf in 't hart. De zoon, aan 't huilen, baart[3]
En ziet te spâ, hoe zij, van 't Menschepaard bedrogen,
Verrukt[4] van toorne, zich verkortte, en dus bewogen
Haar oogmerk misschoot. Hij mistroostig smilt van rouw
In tranen, en beschreit het jammer van Mevrouw;
Hij lag er, mond aan mond, en borst aan borst, weemoedig,
En stortte bitter zijn weeklachten, heet en bloedig,
Dewijl hij, t' onrecht haar betichtende, dus ras
Een vaderlooze en moederlooze weeze was.
Zoo staat het hier in 't hof, waaruit men licht berekent,
Dat hij een dwaas is, die twee blijde dagen teekent
Of meer; want ons geluk voorbij geen morgen spoedt,
Maar zie[5], dat heden u geen zwarigheid gemoet.

REI.

Wat jammer[6] zal ik nu betreuren?
Of 't onheil, dat men zag gebeuren,
En niet betaamde? Nauwlijks weet
Ik droeve, schoon ik 't overmeet
Met oordeel, hoe men dit zal achten.
Dit beurde[7] in 't hof; het ander wachten
Wij nog t' aanschouwen. Ongeluk
Te voelen of aanstaanden druk
Te vreezen, is een zelve stuk.

[1]Versta: draagbed. – [2]Versta: haar vrouwelijk handtuig. Van Lennep, die aan haar moordpriem dacht, heeft daardoor Vondel een averechtsche vertaling toegedicht. — [3]tiert. — [4]verbijsterd. — [5]Eig. zie, zorg slechts. – [6]Namelijk het gebeurde of toekomstige. [7]gebeurde.

KEER.

Och! of een voorwind op kwam steken,
Die mij vervoerde uit deze streken,
Eer ik van doodschrik henesterf,
Alleen door Hercules' verschijnen,
Geplaagd met ongeneesbre pijnen;
Men zegt de held genaakt dees werf.

TEGENKEER.

Hij is nabij, niet ver te halen;
Nu schreyen vreemde nachtegalen[1],
Een vreemde schaar genaakt; en waar
Geleidt men hem? Men drage stillijk
Den kranken herwaart, dat is billijk:
Hij sterft of slaapt in doodsgevaar.

HYLLUS.

Och, och! mijn vader! droeve vader!
Waar blijve ik nu? Wie is mijn rader?
Waar blijve ik nu? Och, och! och, och!

RAADSMAN.

Zwijg stil, mijn zoon! opdat ge toch
Uw lieven vaders bittre smart
Niet wekt. Nog leeft het kwijnend hart;
Bedwing uw tong!

HYLLUS.

Zou hij nog leven?
Zeg, raadsman!

RAADSMAN.

Staak, geluid te geven;
Verstoor hem in zijn ruste niet
En zware krankheid en verdriet.

HYLLUS.

Een molensteen van zwarigheden
En rampen legt mij op de leden.

HERCULES.

Jupijn! waar ben ik? In wat land,
Bij welke menschen, overmand,
Gepijnigd, en van smart bestreden?
De pijn, van boven tot beneden,
Verzwaart afgrijslijk. Wee! och, wee!

RAADSMAN.

Wel, wist ge niet door mijne beê,
Dat ruste en stilte was geraden
Terwijl hij sliep, dus overladen
Van slaapzucht, en zijne oogen sloot?

HYLLUS.

Mijn tong borst los om vaders nood.

HERCULES.

O, Ceneus' rotsstrand, nat van baren!
Waar zijn ons godgewijde altaren,
En wat genâ gebeurt me? O God!
O, Jupiter! met welk een spot
Beloont ge mij? Och, och! ik lije
Van onverzoenbre razernije.
Hadde ik ze nooit met mijn gezicht
Aanschouwd! Och, och! wat tooverdicht,
Wat arts (de Godheid uitgezonderd,
Die uit de lucht, vol weêrlicht, dondert)
Geneest dees kwaal door zijne macht?
'k Zou meenen, dat ik eene kracht
En wonder zag. Wee mij, och arme!
Och, laat me leggen! Men ontfarme
Zich over mij! Och, geene rust!
Och, laat me leggen naar mijn lust!
Wat rept ge mij? Och, och! wat stoort me?
Och, rept me niet! Gij moordt, gij moordt me.

[1]Min gelukkig voor: gelijk een luidzingende nachtegaal klagen zij.

Gij stoort me, daar ik stilte raap,
Gij stoort de krankheid haren slaap;
Zij gaat haar gang, gelijk te voren.
Waar blijft ge, onvromen, ingeboren
Van Grieken? Ik, die, keer op keer,
Uw zeên en bosschen op en neêr
Doordwaalde, en zuiverde van plagen,
Verga, elendig neêrgeslagen!
Nu vindt men niemand niet, die mij,
Ter dood toe krank van razernij,
Met vier of ijzer helpe om 't leven;
Nu komt hier niemand herwaart streven,
Die mijn gebroken hoofd verplet,
En mij om 't leven helpe en – redt.

RAADSMAN.

O, zoon van dezen held! ai, help me; want waarachtig, (tig.
Hier valt mijn kracht te zwak; ik ben het werk niet mach-
Gij ziet nog wakker uit uwe oogen. Tast dan aan,
En help hem redden, die van onmacht niet kan staan.

HYLLUS.

Ik sla de hand aan 't werk, maar kan hem, al t' elendig,
Niet heelen van zijn smert, noch buiten, noch inwendig.

HERCULES.

Och, zoon! och, zoon! waar steekt ge, zoon?
Dus handelt God met ons, o hoon!
Vertil me, hef me! Och, wederspoeden!
De dolle krankheid, weêr aan 't woeden
En razen, treft me veel te bang.
De pijn, o Pallas! gaat haar gang;
Och, zoon! ontferm u over vader,
Dewijl mij geen van allegader
Voorthelpen wil. Snij af mijn strot,
En heel dees smart op mijn gebod,
Een smart, te lijden door de boosheid
Van uwe moeders godeloosheid.
Och! zag ik haar in zulk een staat,
Gelijk ze mij ter neder slaat.
O, Jovis' broeder, Pluto! help me
In slaap. Uw slaapdrank overstelp me!
Verlos me, och arme! in dezen nood,
En help me aan eene korte dood!

REI.

Vriendinnen! toen we fluks verstonden uit bekenden,
Hoe fel de koning, zulk een held, van veel elenden
Gedrukt wierd, schrikten we in het binnenst van ons hart.

HERCULES.

Och! wat bezuure ik in mijn lichaam zulk een smart,
Een pijn, met geene tong t' ontvouwen noch te melden!
'k Most stiefmoêr Juno's wrok zoo bitter niet ontgelden,
Noch ook Eurysthens' drift berokkent zulk een leed,
Als Œneus' eenige oir[1], die dolle, aan mij besteedt.
Ik ben onwetende in 't venijnig net gevangen,
Dat aan mijn lenden kleeft en klagende blijft hangen,
En, als een kanker, long en ingewand bekrupt,
De geesten uitput, vleesch en bloed en merg verzuipt;
Hierom bezwijken lijf en leden, fel aan 't kwijnen.
Dit pestig kleed vermoordt me, en mat me door veel pijnen.
Nooit had de sterkste vuist zoo groot een macht aan mij,
Nooit krenkte een reus, 't gebroed der aardsche razernij,
Nooit menschepaardsgedrocht, in schutgevaarte ervaren,
Dit scheutvrij lichaam, noch geen Grieken, geen Barbaren,
Geen volk aan 't uiterste eind der wereld, waar ik toog
En wilden temde, met mijn knods en strengen boog;
Nu moet ik van een vrouw, van vrouwenharden, sterven!
O, zoon! betoon, dat wij, wilt gij mijn zegen erven,
Veel dieper in uw hart dan moeders[2] staan geplant.
Ai, sleur ze herrewaart met uw godvruchte hand!
Wie van ons beide schaft u lekkerder banketten? (ten;
Vaar voort, zoon! voort. Beschrei mijn jammerlijke smet-
Ontferm u! Volk bij volk wil schreyen om mijn val.
Och! zal ik weenen, als een maagd, die sterven zal?
Ik, dien men nooit om ramp een traan, een zucht zag geven!
Zal een verwijfde deugd, dus neêrgeslagen, sneven?
Koom herwaart, zoon! beschouw uw vaders droef gekwel;
Beschouw altzamen uw geschenrden vaders vel
En ingewand gescheurd. O, Vader van de Goden!
Dat mij de donder sla, uw felle bliksems dooden.
De sterke draaying dempt mijn zinnen en verstand;
De gloênde brand slaat voort. O, eertijds dappre hand!
O hart, o vrome borst! O armen, sterk van krachten, (ten[1],
Die den Nemeeschen leeuw, dien bruller, kondt versmach-
Dat hij, schuimbekkende en knerstandende, verwoed
Den geest uitbraakte in 't eind, gemengd met vier en bloed.
Dees rechte hand kon eer de felle Poelslang stikken,
En Lerne veiligen. Zij liet zich niet verschrikken
Van eenen troep, die met twee lijven vocht op 't land;
Zij velde 't wilde zwijn, in 't bosch van Erymanth;
Zij sleepte Cerberus, afgrijselijk gebeten,
Uit Pluto's hol, met zijn drie hoofden aan een keten,
Zij schoot den Draak, die zich in duizend krullen krult,
En 't ooft bewaakt, dat in het West den hof[2] verguldt.
Zij louterde overal de landen van hun kwalen,
En niemand kon ooit roof en prijs op ons behalen.
Ik, zoon van God Jupijn, gewonnen bij Alkmeen,
Gevoele een binnekoorts verscheuren lijf en leên,
En spelle u, schoon ik smilt: zij zal, die mij dit knischte[3],
Mijn wraak gevoelen. Breng ze, en leer deze onbesnisto
Verkundschappen, dat ik, een dood en levend man,
Geen booswicht sparen en de boosheid straffen kan.

REI.

Onzalig Grieken! wat verdriet staat elk te schromen,
Indien u Hercules ontijdig wordt benomen!

HYLLUS.

Heer vader! laat ge toe, dat ik u iet vermaan?
Dewijl ge krank zijt, hoor het stillezwijgende aan;
'k Zal bidden om hetgeen ons 't recht en ook de reden
Leert volgen. Gun me dit, en laat om mijn gebeden
Uw gramschap zwichten; want gij weet de reden niet.

HERCULES.

Zeg op, hetzij gij groeit of lijdt in mijn verdriet;
Zeg op, en zwijg terstond! 'k Vervalle, en legge aan 't gij-
En kan uw duistre spraak niet vatten noch begrijpen. (pen.

HYLLUS.

Ik wonde u melden, hoe het nu met moeder gaat,
Ook hoe ze uit misverstand u brocht in dezen staat.

HERCULES.

O, booswicht! rept ge nog van 't schendig vadermoorden,
En perst en plaagt ge mij met zulke lasterwoorden?

HYLLUS.

Z' is nu in zulk een schijn, dat mij geen zwijgen past.

HERCULES.

Alsof ze eerst niet genoeg verrichtte, mij ten last?

HYLLUS.

Gij zult niet zeggen, dat ze iet aanrecht, waard gelasterd.

HERCULES.

Zeg op, doch wacht u, dat gij niet van aard verbastert.

HYLLUS.

'k Zal melden, hoe ze storf; want moeder is om hals.

HERCULES.

Door wien? Dit 's wonderspraak, in zooveel ongevals.

HYLLUS. (ven.

Zij heeft zich zelf verdaan; geen mensch benam haar 't le-

HERCULES.

Och, had ik met mijn vuist haar dezen slag gegeven!

HYLLUS.

Gij staakte uw toorne, indien gij 't klaarder hadt verstaan.

HERCULES.

Gij meldt een gruwelstuk. Hoe is dit toegegaan?

---

[1]spruit. — [2]Versta: in dat van uw moeder.

[1]verworgen. – [2]dien der Hesperiden. – [3]klaarde.

HYLLUS.
Zij dwaalde uit misverstand, en lei niet toe op boosheid.
HERCULES.
O, booswicht! Zij vermoordt me. Is dit geen godeloosheid?
HYLLUS.
Zij brouwde een minnedrank, om in uw gunst te staan,
Doch dwaalde, om zich en 't hof van uw boelin t' ontslaan.
HERCULES.
Waar is in Trachin zulk een tooveres te vinden?
HYLLUS.
Maar Nessus, 't Menschepaard, woû haar aldus verbinden,
In schijn, dat ze uwe min zou winnen door zijn bloed.
HERCULES.
Helaas! ik ben om hals; 't is uit met mij. Ik moet
En kan het hemelsch licht voortaan niet meer aanschouwen;
Nu blijkt, nu ziet men ons bederf en dood gebrouwen.
Ga hene, zoon! vertrek; gij gaat uw vader kwijt.
Ga, roep vrij al 't geslacht, Alkmeen! vergeefs gewijd
Tot eene bedgenoot van Jupiter. Ga hene,
Opdat uit mijnen mond, terwijl een ieder weene,
Elkeen de spelling van de godspraak hoore en vatt',
HYLLUS.
Vrouw moeder[1] is hier niet. Zij reisde uit uwe stad
Naar d' oude zeekust van Tyrinthe, om daar te wonen,
En nam ook kinders mede. Een deel van uwe zonen
Bewoont nog Thebe. Wij, Heer vader! hier vergaârd,
Is 't noodig, luistren wat uw leste wil verklaart.
HERCULES.
Hoor toe, het is nu tijd, en wil toch niet vergeten
Dat gij u manlijk draagt, en Hercles' zoon moogt heeten;
Want Vader Jupiter mij spelde, dat voortaan
Geen levend mensch, wie 't waar, de hand aan mij zou slaan,
Maar eene schim, die reê ter Helle was gevaren:
Dit Menschepaard heeft mij, naar Vaders openbaren,
Na zijne dood verdelgd; en 'k wil, opdat het blijk',
Een nieuwe spellinge[2], deze oude heel gelijk,
Verhalen: 'k Zou (wanneer ik 't kerkwond van de Sellen[3],
Waar ingetreden, om mijn lot te hooren spellen)
Ter aarde leggende, vernemen uit den tak,
God Jupiter gewijd, zoodra de boschduif sprak,
Hoe ik, tot dezen dag in 't leven, zonder zwichten,
In 't eind gevoelen zou mijn moeders hals verlichten
Van zulk een zwaren last, te streng ons opgelegd.
Toen scheen het, dat mij veel geluk was toegezegd;
Maar 't meldde alleen mijn dood en 't einde van mijn dagen,
Want dooden rusten stil, van allen last ontslagen.
Dewijl dit openbaar nu voorvalt, voegt het, zoon!
Dat ge uwen vader helpt en alle zijn geboôn
En wet, in haren eisch, voltrekt, eer hij zich store[4].
HYLLUS.
O, vader! 'k vrees met u te twisten. Spreek, ik hoore,
Bereid, getrouw uw wil te volgen.
HERCULES.
Geef me uw hand!
HYLLUS.
Hoe eischt ge die dus streng?
HERCULES.
Ontzegt ge mij dit pand,
En geeft ge daatlijk geen gehoor? Hoe is 't gelegen?
HYLLUS.
Daar is, daar is mijn hand. Ik spreke u geensins tegen.
HERCULES.
Nu zweer me bij het hoofd van vader, God Jupijn!
HYLLUS.
Wat zal ik zweren, en waarin gehoorzaam zijn?
HERCULES.
Gij zult me zweren, in te volgen mijn begeeren.
HYLLUS.
Ik zwere u bij Jupijn, die kennis draagt van 't zweren.

[1]Die van Hercules, Alkmene. — [2]voorspelling. — [3]Dat van Dodone, waar de Sellen huisden. — [4]verstore.

HERCULES.
Bedriegt ge mij, zoo treff' de vaders vloek uw hoofd!
HYLLUS.
Dat treft me niet[1]. 'k Bedrieg u niet, zoo gij 't gelooft.
HERCULES.
Gij weet, waar Œta rijst, gewijd Jupijn ten prijze.
HYLLUS.
Heel wel, en offerde daar dikwijl, naar 's lands wijze.
HERCULES.
Gij zult mijn lichaam daar heendragen, met uw hand
En hulp van vrienden, hier geroepen uit het land,
Dan van veel lijkhout, uit het eikenbosch gehouwen
En vet olijfhout, mij een hoogen stapel bouwen;
Leg hier mijn lichaam op, getroost en onbelaân,
En steek het lijkhout met de doodsche lijktortse aan,
Doch zonder eenen traan te laten en te schreyen,
Gelijk 't mijn zoon betaamt, of 'k zal u, zonder beyen,
Opkomen, vloeken, om u waren bij den tast.
HYLLUS.
Wat zegt ge, vader! Och, wat legt ge uw zoon ten last?
HERCULES.
Hetgeen ge schuldig zijt; of weigert gij 't vermeten,
Zoo zijt ge een anders zoon, niet waard m ij n zoon te heeten.
HYLLUS.
Och, vader! 'k vraag nog eens, wat eischt ge, met een woord,
Dat ik me smette met een vuilen vadermoord?
HERCULES.
Gij zult geen vadermoord bedrijven onbescheiden,
Maar in mijn lijden mij een artsenij bereiden.
HYLLUS.
Hoe heel ik 't lichaam, zoo 't verbrande en ga tot niet?
HERCULES.
Bestel al 't ander werk, indien ge u dit ontziet[2].
HYLLUS.
Om 't lijk te dragen, ik mijn doodplicht u niet weigre.
HERCULES.
Ontziet ge 't lijkhout ook te staplen, dat het steigre?
HYLLUS.
Behoudens dat ik 't met geen lijktoorts steke in brand;
In 't ander staan we reede en gaan u aan de hand.
HERCULES.
Het is genoeg, mijn zoon! Betoon den overleden
Dien kleenen dienst nog, na zooveel gedienstigheden.
HYLLUS.
Al waar 't een zwaarder last, ik volg wat u behaagt.
HERCULES.
Gij kent de brave telg van Eurytus, een maagd.
HYLLUS.
Meent ge Iölee?
HERCULES.
Dat 's recht. 'k Beveel ze u vóór mijn sterven.
Zoo gij godvruchtig zijt en noode zoudt bederven[3],
Dewijl u d' eed verbindt aan vaders liefde en trouw:
Aanvaard ze, na mijn dood, gewillig tot uw vrouw,
Opdat geen ander man haar, die aan mijne zije
Geslapen heeft, dan gij alleen, omhelze en vrije.
O, zoon! bewaar deze echt, en luister naar mijn reên;
Want gij stondt vader in gewicht'ger voorheen
Ten dienst; en weigert ge in een kleener hem te hooren,
Zoo zult ge reukloos al uwe oude diensten smoren.
HYLLUS.
Het voegt niet, dat men een[4] op zijn verscheiden stoor;
Maar zulk een streng gebod klinkt me al te hard in 't oor.
HERCULES.
Gij spreekt, alsof ge ontzegt te volgen mijn behagen.
HYLLUS.
Wat mensch ter wereld zou haar lijden en verdragen,
Die vader bracht om hals en moeder holp van kant,
Ten waar een zinneloos, beroofd van zijn verstand?

[1]Versta: dat zal niet gebeuren. — [2]dit niet aandurft. — [3]te verderven gaan. — [4]iemand.

'k Wil liever sterven dan met een vervloekte leven.

HERCULES.

Gij schijnt om vader, die vast zieltoogt, niet te geven;
Doch zijt verzekerd, dat, volherdt ge in dit geval,
Uw vaders vloek uw hoofd afgrijslijk treffen zal.

HYLLUS.

Wee mij! Het schijnt me, dat gij raaskalt zonder reden.

HERCULES.

Gij tergt me in mijnen slaap nog eens tot heftigheden.

HYLLUS.

Wat twijfelmoedigheid bestrijdt me in dezen staat!

HERCULES.

Acht gij 't onbillijk in te volgen vaders raad?

HYLLUS.

O, vader! zal ik uit uw mond godloosheid leeren?

HERCULES.

't Is geen godloosheid, in te volgen mijn begeeren.

HYLLUS.

Is 't billijk, 'tgeen ge mij dus streng ten laste legt?

HERCULES.

Laat Goden tuigen van mijn billijkheid en recht!

HYLLUS.

'k Zal 't volgen, nademaal de Goden dit getuigen,
En onder uw gebod mij zelve gaarne buigen;
Het kan niet kwaad zijn, zoo ik vaders wil voltrek.

HERCULES.

Dat is een braaf besluit. Nu hecht aan dit bestek
Deze ééne weldaad: breng mijn lichaam daatlijk buiten,
Eer ik aan 't razen sla van pijnen, niet te stuiten.
Valt aan, tast aan, bef me op! Dit is mijn leste wensch,
De rust van zwarigheên, het einde van den mensch.

HYLLUS.

O, vader! zijt gerust, wij volgen uw begeeren;
Nu gij 't beveelt, zal ons geen zaak ter wereld keeren.

HERCULES.

Vaar voort, eer ik verzwakt, beroofd word van verstand.
O, harde ziel! met welk een taayen ijzren band
En strik, hangt gij gehecht aan 't lichaam. Staak dit klagen.

HYLLUS.

Nu wordt ge, al valt het zwaar, gediend naar uw behagen.

HERCULES.

O makkers! draagt me heen. Vergeeft mijn ongeduld!
Gij weet, hoe mij de Goôn mishandlen, zonder schuld
Verlaten in dien nood, en hoe ze, die mij toomen,
En ik mijn vaders noem, mijn lijden vast zien komen.
En nog ziet niemand wat hier na op volgen zal;
Het tegenwoordige, een te deerlijk ongeval,
Gedijdt hen zelf ter schande, en bitterst valt het ende
Hem, die beproefd wordt van dees jammerlijke elende.

HYLLUS.

Bewaar zorgvuldig 't hof van Hercules, o maagd!
Die zooveel lijken van doorluchte mannen zaagt,
En alle jammeren, te zwaar in 't wederstreven,
Waarvan Jupijn alleen de schuld wordt toegeschreven[1].

Inwijdinge

VAN DEN E. HEERE

FRANCISCUS DE WIT,

MINDERBROEDER,

IN D' ORDEN VAN DEN H. VADER FRANCISCUS.

O Franciscus, trouwe hoeder!
Zegen, met een blijden geest,
Uw genan, den Minderbroeder,
Uit den Hemel, op dit feest;
Nu hij zich laat innewijden,
Om den Kruisheer na te treên,
Op het voetspoor van Zijn lijden,
Hier op d' aarde doorgestreên.
Sterk De Wit met uw gebeden,
Die, vrijwillig en bereid,
Kiest uw beide uitstekendheden:
Armoede en oodmoedigheid;
Armoê, rijk door al 't ontberen,
En oodmoedigheid, zoo groot,
Dat zij staatzucht en 't regeeren
Rustig met de voeten stoot.
In zijn jeugd en eerste hette,
Zocht hij d' Italiaansche lucht,
En begroette te Lorette
't Heiligdom, niet zonder vrucht,
Ook de hoofdstad aller steden,
Daar Gods stedehonder zit,
Die voor zijne medeleden
Offert, en gedurig bidt.
Maar om Kristenrijk te vrijen,
Lustte het dien jongeling,
Den erfvijand[1] in Hongrijen
Aan te tasten met de kling,
En in Cæsars[2] dienst getreden,
Stond op schildwacht, hem ten spijt,
Daar de Donau, dan beneden
Dan van boven, aanstoot lijdt.
Een rechtschapen staat niet ledig:
Candië, rontom bestreên[3],
Roept den krijgsheld van Venedig[4]
Met zijn vaandel derwaart heen,
Om de glorie van den Heiland
Te beschermen in dees wijk,
Het van ouds doorluchtig eiland,
Eertijds honderd steden rijk.
Maar hij wordt hier neêrgeslagen
Van zijn eigen handgranaat,
En gevoelt de dood bij vlagen;
Doch de Hoogste, die hem slaat,
Zulk een ramp ten beste wendde,
Zalft den kranken in den druk,
En verandert al d' elende
In een onverwacht geluk.
Nu versmaadt hij 't zwaard te gorden
In den dienst van 't vaderland,
's Konings amptenaar te worden,
Om een kostelijker pand,
En gevoelt een blij vertrooster,
Die hem heendrijft naar den staat
Van het Minderbroeders klooster,
Daar men 't al om God verlaat.
Hoe, Franciscus! in dees veders,
Die het oog uitwendig ziet,
Koorde, geesel, haren kleeders,
Schuilt noch duikt de monnik niet;
Satan kan zich wel vermommen,
Als een Engel van het licht,
Maar zoo 't hart spreekt, dan verstommen
Wat de schijn versiert en dicht.
„'t Zij zoo," zegt hij, „maar die 't zegel
Aan dees heilige orden hing,
D' innesteller van den regel
Wist dit mede zonderling[5];
Evenwel, hoe vreemd men oordeelt,
Naar de wereld trad hij heen,
Met zijn eigen stichtzaam voorbeeld,
Daar een Serafijn uit scheen."

[1]Versta: die door den Vader van Goden en menschen (thans zou men zeggen: de Voorzienigheid) beschikt zijn.

[1]Versta: de Turken. — [2]'s Keizers. — [3]Het werd sedert omstreeks 20 jaren, door de Turken bestookt, om nu weldra te vallen. Zie een paar bladzijden lager. — [4]Venetië, in welks bezit het nog was. — [5]uiterst wel.

God, die u heeft uitgekoren
Tot dees waardigheid, geef kracht,
Dat gij zuiver en herboren
Lichten moogt in 's werelds nacht,
Tot dat Jezus alle helden,
Die hier kampen voor zijn kroon,
Naar verdienste koom' vergelden
Met hun toegeleiden loon.

Op PAULUS VAN VIANEN[1].

DOOR JOANNES LUTMA DEN JONGEN GESCHILDERD.

Dit 's Paulus' sterfelijk, niet zijn onsterflijk deel,
De geest, onschilderbaar op doek of tafereel;
Dees openbaart zich door gewijde wonderwerken,
In 's Keizers[2] kabinet en galerije en kerken;
Daar zet dat rijk vernuft de drijfkunst op 't altaar,
Hij volgt Sint Lukas' pen van Bethlem op Calvaar,
En daalt in 't heilig graf, totdat de dood verwonnen,
Gods Zoon verheerelijkt, bekleed met louter zonnen,
En vrolijk ingehaald op 's Vaders blijde stem,
De poorten innevaart van 't nieuw Jeruzalem,
Om den kruisstander trotsch op 's Hemels burg te planten.
Men ziet Viane om strijd zich tegens Utrecht[3] kanten:
D' een teelt hem, d' ander wil braveeren met den naam;
Elk worstelt vast, om diep te deelen in zijn faam.

DE DRIJFKUNST VAN PAULUS VAN VIANEN;

AAN JOANNES LUTMA DEN JONGEN.

Inventas aut qui vitam excoluere per artes[4].

Ik span de snaren van mijn cyther
Op Paulus' drijfkunst, die den myter
Van Utrecht, en de hooge poort
Des bisdoms eert door zijn geboort';
Al werd Viane d' eer geschonken
Met zijnen naam alom te pronken,
Zoo wijd de kunst van hem gewaagt,
Waar 't zilver vat zijn beelden draagt,
Met hamer en ponsoen[5] gedreven.
Zooveel historiën, naar 't leven
En zonder schaduwen gemaald,
Heeft Keizer Rudolf nooit betaald
Naar haar waardij en eisch, neen zeker!
De kunst, die hij, in schild en beker,
En kan en schaal en bekken klonk,
Blijft eenwig even frisch en jongk,
En zet in 't voorhoofd kreuk noch rimpel;
Z' is opgepronkt noch weidsch, maar simpel,
En volgt natuur oprecht en eêl.
De schilder mag, met zijn penseel
En oliverf, den doek stoffeeren,
Hij mag het leven nabootseeren,
De verwen biên geen wederstand,
Zij gaan gewillig aan de hand;
Maar in weêrbarstige metalen
Te drijven, beelden uit te halen,
Zoo schoon als 't oog geschapen zag,
Op een ponsoen en hamerslag,
Dat wijkt niet voor Apelles' gaven,
Dat heet Vulcanus na te draven,
Die, heusch van Venus aangezocht,
Æneas' wondren beuklaar wrocht,
Waarin Augustus, ten troon geheven,
De Roomsche heerlijkheid zag leven.
Viane, rijk van geest en gunst,
Bezwijkt, in zijne teekenkunst
En schikkingen en leest en leden,
Noch in gewaad, cieraad en zeden,
Noch hartstocht, geenen Mulciber;
En op 't geleide van dees ster
Volgt d' eer van Lutma, zoon en vader,
Dien vorst der drijfkunst niemand nader:
De vader toont zich uitgeleerd,
Als hij uitvindingen schakeert,
En teelt een rijkdom van gedachten,
Dooreen gevlochten, daar de krachten
Der geesten op gespannen staan,
Om 's mans verzieringen te raân.
Zoo wordt met reden, onder 't zweven,
Den naam van Fenix hem gegeven,
Die, scheutvrij voor den bleeken nijd,
Nooit weêrgâ vond in zijnen tijd.
De zoon bezwijkt in geene stukken.
Hij kon de bruiloftsfeest[1] verrukken,
Toen Polsbroeks tafel geen banket
Zoo heerlijk schafte, als zijn lampet
En bekken, dat elk kuste en eerde.
De groote Zeegod triomfeerde
Op zee, met al de waterpracht
Van 't Godendom en zeegeslacht,
Meerminnen zongen op de baren:
De ziel van Paulus schijnt vervaren
In beî de Lutma's. Dit getuigt
Hun geest, waarvoor de kenner buigt.

Op Joannes Lutma, den ouden,

GOUDSMID[2].

Lutma, die de Fenix was,
Rust hier eindlijk[3] in zijn asch,
Afgezweefd, op goude schachten
Van doorluchtige gedachten,
Naar de starren, boven 't zwerk.
Houwt een Fenix op den zerk.

Op de Afbeeldinge van den ouden Lutma,

DOOR DEN JONGEN.

De vader Lutma teelt
Den zoon; de zoon weêrom
Den vader in zijn beeld.
Natuur staat hiervoor stom.

Uitvaart

VAN DEN WELEDELEN EN EERWAARDIGEN HEER, DEN HEER

AUGUSTIJN VAN TEILINGEN[4],

PRIESTER DER SOCIETEIT.

Omnibus idem[5].

Heer Teilingen, na twee en tachtig jaren,
Komt, afgemat van 's levens wilde baren,

[1]Vermaard metaaldrijver, omstreeks 1620, te Praag overleden. — [2]Rudolf II, in wiens dienst, als „goudsmid van het H. Roomsche rijk" hij was. — [3]Van waar hij geboortig was. — [4]D. i. Die 't leven door de vindingrijke kunst beschaafden. — [5]'t Fransche poinçon.

[1]Zie boven, bladz. 644; wellicht kreeg Vondel daardoor aanleiding tot zijn lofzang, en dagteekent deze dus van dat jaar. — [2]Overleden 1669. — [3]Hij was in 1584 geboren. — [4]Zie een en ander over hem, en zijn kerkelijke werkzaamheid, in Alberdingk Thijms Op het Hof; Volks-Alm. voor Nederl. Kath., 1857, bl. 277 en vv. — [5]D. i. Allen dezelfde

Ter haven van de ruste en 't eenwig leven
Gezegend en behonden ingedreven,
Van Cherubijn en Serafijn ontvangen
Met Gods bazuin en hemelsche gezangen.
Zoo vrolijk zag men Simeon in vrede
Heenvaren, na zijn langgewenschte bede,
Toen hij den zoon der koningin, Gods moeder,
Der volken troost en eenigen behoeder,
Aanschouwde, omhelsde nit alle zijn vermogen;
De zaligheid, Gods heil zag hem ten oogen
En aanschijn nit; hij riep: „ik ben ontbonden
Van 's liehaams last; 'k heb God, mijn God, gevonden!"
Gij, weduw, wees en maagden, mannen, vronwen!
Verlaat dit lijk, en volgt, met vast betrouwen
Op God, de ziel van Augustijn, nw vader,
Die minzaam n, zijn kinders, al te gader
Nog noodigt, om, ontslagen van verdrieten,
Een zelve kroon en glorie te genieten.
U is bekend, hoe, tot zijn hooge dagen,
Hij 't lastig krnis geduldig heeft gedragen.
Zich kwijtende ten dienst van zijn gemeente;
Schoon hem de spraak, de krachten, en 't gebeente
Begaven, in een drang en zwarm van zielen,
Die vierig hem in 't uiterste overvielen.
Maar och, helaas! de krnisheer most, beneden
Op d' aarde, zelf alleen de wijnpers treden,
En trad aldus vooruit, eer d' ijzre vuisten
Den in den raad der Joôn gedoemden kruisten.
Wat is dit lijk een oorzaak van veel jammers!
Een halleve eeuw genoten d' Amsterdammers,
Zoo 's nachts als daags, 's mans dienst op hun begeeren,
Volhardende elk te stichten en te leeren,
En dagelijks God getrouw zijn recht te geven,
In wien hij scheen te leven en te zweven.
Nu langer niet nwe oogen nitgekreten,
Want d' overleên heeft lang zijn leed vergeten
Bij zijn genan[1], het kerklicht van Hippone,
En wyrookt nn, ten prijs van God den Zone,
Daar schooner zon en maan en starren schijnen.
Daar wandelen standvastige Augustijnen
Nu hand aan hand. Indien ge billijk oordeelt,
Den voorzaat (die met een godvruchtig voorbeeld
Zijn leering sterkte) in liefde na te treden,
Zoo volgt getrouw den nazaat, hier beneden
In zijne plaats gesteld, om Kristus' kerken
Met hemelsch mann' te voeden en te sterken.
Voltrekt getrouw uw herders wil en wenschen:
Dees leefde in vreê, bemind bij alle menschen;
Oodmoedig, als de minste van Gods slaven,
Vergetende 't oud stamhuis van 's lands Graven[2],
Waarnit zijn bloed was wettig voortgesproten,
Handhaafde hij al zijn geloofsgenooten,
Onzijdig en lieftallig t' allen tijden.
Laat diamant dit op den grafzerk snijden:
„O Teilingen! rust na langdurig slaven;
Gij legt min hier, dan in elks hart begraven."

Lijkdicht

OP DEN EERWAARDIGEN VADER

HENDRIK HALMAN,

PRIESTER VAN JEZUS' SOCIËTEIT.

Sic itur ad astra[3].

Verhef, o zangkoor! nwe tonen
Op Halmans uitgang, met drie kronen,
Van Zuiverheid, van Arremoê,
En van Gehoorzaamheid, verheven
Bij Serafijns, in 't ander leven,
Tot aan den hoogsten hemel toe.
Zoo brandde d' ijver van Elias,
Gelijk een fakkel voor Messias;
En namaals 't heilig morgenlicht[1],
Joannes, die voor Jezus boigde,
Van dit onnoozel Lam getuigde,
En heentrad voor zijn aangezicht.
Men pass' 't Orakel van Gods tempel
Op dezen: „d' ijver van uw drempel
Heeft mij verslonden en verteerd."
Hij stortte, in 't renperk afgeronnen,
En heeft den pallemtak gewonnen,
Waarmede God zijn Priesters eert.
De toeloop, daar hij zich laat hooren,
Eischte, om den zolder t' onderschoren,
Kolommen, en het perk viel nauw
Voor zulk een drang van Kriste menschen,
Die om de spijs der Englen wenschen.
Zijn geest werd sterk, het liehaam flauw;
De moed was grooter dan 't vermogen.
Zoo moet de pees der taaye bogen,
Die al te streng gespannen staan,
Ten leste breken of verslappen.
Een pelgrim zwicht voor wijde stappen,
Op eenen zandberg, zwaar te gaan.
Het kakebeen lijdt last in 't leeren;
Dees liet geen kranken troost ontberen,
Noch dag noch nacht; dewijl hij vat,
Hoe d' Opperste bij 't kranke bedde
Zich vinden laat, opdat men 't redde
Uit zwarigheid, die zielen mat.
Men hoort de weêuwen, weezen, armen,
Om haren man en vader karmen
Op 't lijk, dat nu zijn handen alnit
En mond, zoo mild van troost en gaven,
Bij God bekend, en in 't begraven
Met jammerlijk geschrei beluid.
Hij, die door d' enge poort kwam dringen,
En lust schepte in bespiegelingen
Van God en zijn Gezalfdens wet,
Verworf 't geluk, na vast betrouwen,
Gods stralende aanschijn klaar t' aanschouwen
Beneveld van geen wolk noch smet.
De dankbare Ystroom, op 't begeeren
Van zijne kindren, woû hem eeren
Met eenen zerk en dit gedicht:
„Hier rust nu Halman, die nooit rustte,
Tot dat de dood zijn ijver bluschte."
Getrouwe dienst houdt elk verplicht.

OP

CATHARINE QUESTIER[2].

Recessit in auras[3].

De nijd des zerks bedekt de schoonheid van Questier;
De geest, nog schooner, leeft in hout en wit papier.
In aarde en hemel rees om haar een groot krakeel:
Elk trok; de Hemel won de ziel, het schoonste deel.

[1]De H. Augustinus. — [2]Van welke de Teylingens, naar de overlevering, afstamden. — [3]D. i. Zoo klimt men tot de starren.

[1]Versta: de morgenschemering of dageraad. — [2]Zie boven, bladz. 806. — [3]D. i. Zij verdween in de lucht.

Ter eeuwige Gedachtenisse

VAN DEN HOOGEDELEN HEER EN HELD

JOAN VAN AEMSTEL,

ZEEKAPITEIN, GESTORVEN TE SCHINDEL 1669, DEN 29STEN VAN HERFSTMAAND.

Pars belli haud temnenda[1].

Hier rust d' eer der Aemstelheeren,
Jan van Aemstel, die den Zweed
Holp met kracht te Funen keeren,
En Gustavus' zeemacht sleet,
Tromp de hand bood twee paar dagen,
In den slag met Brittenland,
Zwaar gewond, op zee geslagen
Om de kroon van d' overhand.
Looft dien trouwen Zeebeschermer,
Houwt zijn naam op eeuwig marmer! —

Op den welvertaalden[2] Agrippa[3].

Indien u Aristotels regel
Van spelen aansta, steek uw zegel
Aan spel van oordeel en verstand;
Zoo schuift men lompen aan een kant.

Candia, op haar uiterste[4].

Pallida morte futura[5].

AAN DEZELVE.

Och, Krete! voortijds aangebeden,
Gelijk een moeder van Jupijn,
Die eene kroon van honderd steden,
Bezet met paarlen en robijn,
Op 't voorhoofd voerende, en de stralen
Der zon verdoovende, als vorstin
Der zee, zaagt van al 's werelds palen
De vloten, zwanger van gewin
En rijkdom, uwe kust bezoeken,
De havens stoppen 't gansche jaar,
En offeren, uit alle hoeken,
Haar schatten, door het zeegevaar
Gesleept, aan 't outer van uw voeten; –
Och! eiland, daar Saturnus' zoon[6],
Om zijnen minnetocht te boeten,
Agenors dochter[7] op zijn troon
Zoo hoog verhief, dat hij, na 't streelen,
Haar hier met zulk een naam beschonk
Van 't eêlst gedeelte van drie deelen
Der wereld, toen haar schoonheid blonk
Met zulk een luister in zijne oogen;
Daar hij omhelsd lag in haar schoot,
En sprak, verzaad en opgetogen:
„O schoone! die het morgenrood
Uit schaamte ontvangt op deze wangen,
Ons majesteit in dit gezicht;
Gij zult een andren naam ontvangen,
Die, wijd befaamd, voor niemand zwicht;
Wij zullen u Europe noemen:
Bezit dit eiland, uwen troon!"
Maar Candië, och! wat baat dit roemen
Op d' oude handvest, hier ten loon
Voor 't schaken van haar bloem gegeven,
Nu gij ten leste wordt verkracht
Van Ottoman, die 't al leert beven,
En onderdrukt houdt door zijn macht?
Wat baat het, dat u God verlichtte,
Toen hier de groote Kruisgezant[1]
Met Titus d' eerste kerken stichtte,
En 't hoofd der Afgoôn trapte in 't zand?
Wat baat het, dat de vont u wijdde,
En 't heilig kruis, een grooter eer,
Die d' Afgrond brullende u benijdde,
Zoo, na langdurig tegenweer,
De Zeeleeuw van Sint Mark uw eiland
En hoofdstad eindlijk slaken moet?
Zoo gij, getrouw aan 's werelds Heiland,
Verdrinkt in eene zee van bloed?
De Middellandsche zee gesloten,
Gelijk 't Venetiaansche meer,
Zal doodsch voortaan geen rijke vloten
Door 't schuim zien bruisen heen en weêr.
Het Turkendom wil trotsch braveeren;
Al 't omgelegen Kristenrijk
Zal land- en zeekust zien schoffeeren,
En Kristus' kroon getrapt in slijk.
Het gansche Europe, in bloed verzopen,
Wil treuren om dees nederlaag.
Wat raad? De kruisgrens legt nu open,
En dagvaardt zelf Gods vloek en plaag;
De felle Turksche sabel schittert,
Te moedig op haar halve maan,
Terwijl men, onderling verbitterd,
De zon van 't kruis ziet ondergaan.
Wij staan, als met gevlengelde[2] armen,
En zien al koel dien ondergang
Van 't kruis, hetwelk men kon beschermen,
Vergeefs verdadigd eenwen lang.
Waakt op, Martel, Boeljon, en Croie[3],
Sint Luidewijk[4] en 't Duitsche huis[5]!
Men haalt het Grieksche paard in Troje,
En niemand zet zich schrap voor 't kruis.
Maar als gansch Azie, aangespannen
Met Tarters, inberst, als een zee,
Dan zal men spâ de muren mannen[6],
En 't zwaard ontkleeden van zijn scheê.
Nu is 't nog tijd, naardien de vrede
De Kriste-wereld overstraalt,
Dat elk om 't eerst het slagzwaard smede,
En zette alle ongelijk betaald.
Och, Heiland! spaar uw bruid voor 't schennen
Des voorhuidloozen erftyrans;
Beschut de volken, die u kennen,
Zoo blinke uwe eer met vollen krans!

[1]D. i. Een niet te verwerpen deel des krijgs. — [2]Zinspeling op den vorigen slechtvertaalden. Deze nieuwe was door Pels, Dr. Dop, IJ. Vincent, Antonides, Dr. L. Meyer, tevens de oprichters van 't bekende Nil volentibus arduum, gezamenlijk bewerkt. — [3]Naar het Fransch van Quinault, en voor welken Pels' geestverwant, Dr. Dop, 4 Nov. 1669, een hoogdravende opdracht stelde. — [4]Sedert nu 20 jaar, door de Turken belegerd, en 27 Sept. 1669 aan hen overgegaan. — [5]D. i. Met den dood onder de oogen. — [6]Gemelde Jupijn. — [7]Europa.

[1]Paulus. – [2]gebonden. – [3]De kruisvaarders. – [4]Lodewijk IX van Fr. – [5]De Ridders der Duitsche orde. – [6]bemannen. – [7]D. i. Een geslacht onverwinlijk in den oorlog.

LAUWERKRANS

TER EEUWIGE GEDACHTENISSE VAN ZIJNE EXCELLENTIE, DEN GRAVE

CURTIUS KRISTOFFER KONINGHSMARCK,

GENERAAL IN CANDIA.

Genus insuperabile bello[7].

Wat Duitsche Flaccus zet nu best
Den heldentoon, met schelle snaren,

Op dezen krijgsheld, die de vest
Van Candië, ruim dertig jaren[1]
Bestormd, verdadigde in het end,
Een gansche maand lang op de wallen
Van Sinte Andries, doormijnd, geschend,
Gescheurd, gescbokt, en ingevallen,
In 't midden van het bliksemvier,
Kortouwen, donderkloot, en donder.
Dit eischt een koninklijke lier,
Een krijgstrompet. O, wereldswonder!
Men zag hier orelogsbeleid,
En raad en daad zich openbaren,
En moed en rijpe ervarenheid
In 't hoofd, met geene grijze haren
Bezaaid. Laat Titus'[2] veder vrij
Nu stillezwijgen van Romeinen,
Wij streven Curtius voorbij,
Die ridder moet geen Duitsch[3] verkleinen;
Dempte een Romein de Helsche pest
Vrijwillig, op het paard gezeten,
Dees heeft een Etna's brand gelescht,
En Ottoman, op 't kruis gebeten,
In 't uiterste gewond, gestuit
Op 't eenig punt van zijnen degen,
Gedwongen tot een vreêbesluit
En wapenstilstand, trotsch verkregen,
Venetië en heel Kristenrijk
Ten dienst. Laat alle d'ouden stoffen
Op dapperen, der volken wijk;
Zij zagen Hector nederploffen,
En held Achilles, door 't geweer
Van Paris, een half man[4], verslagen.
Nu dooft een eenig held al d'eer
En glans der Ouden, op den wagen
Met staatsie omgevoerd ten toon.
Sint Mark[5] onthaalt de deugd met offer;
Zelf Rome vlecht een lauwerkroon,
En triomfeert met dien Kristoffer,
Dien Kristusdrager[6], groot van faam,
Waarvan de wereld zal gewagen,
Zoo lang de volken Kristus' naam
En heilig merk op 't voorhoofd dragen;
Nu stemmen naam en heldenwerk,
Nu heet hij billijk Konings-merk.

OP HET KLUCHTSPEL VAN WARENAR MET ZIJNEN POT.

De ridder Hooft heving een zucht,
Te volgen Plautus' nutte klucht[7],
Op Warnars naam, een vrekke zot,
Beangst, bekommerd voor zijn pot
Vol goude schijven, lang gespaard,
En bij geluk aan zijnen haard
Gevonden. Met dien rijken buit
Besteedt de vader Klaartjen uit,
Die, als zij vrolijk bruiloft hiel,
Van eenen jongen zoon beviel,
En was, hetwelk men zelden zag,
Bruid, Moeder, Kraamvrouw op één dag.

[1]Minstens twintig althans. — [2]Titus Livius, de Romeinsche geschiedschrijver. — [3]Duitscher. — [4]Van wege zijn verwijfdheid. — [5]Venetië. — [6]Gelijk de Grieksche naam (Christoforos) en de bekende legende vermelden. — [7]De Aulularia.

OP DE VERTALINGE VAN DE GELIJKE TWEELINGEN, OFTE DE MENECHMEN VAN PLAUTUS.

De Neêrduitsch wil geen Plautus wijken,
Men kent den vader aan de vrucht;
De dwaling baart een schoone klucht.
Wie zag ooit schooner twee Gelijken?

Lijkklacht

OVER DEN EERWAARDIGEN HEER

HENRICUS BLESSIUS,

LICENCIAAT

IN DE GODHEID[1], PROVICARIUS EN ERTSPRIESTER[2].

Puraque in veste sacerdos[3].

Dat Amstelstroom en Haarlems Sparen
Zich, hangends hoofds, in rouwe kleên,
En hunnen druk te zamen paren,
Nu Blessius legt overleên;
De herder, die zijn kudde leidde,
Haar drenkte in een versche beek,
En voerde in groene klaverweide,
Den rouwgalm wekt van streek in streek.
Waar heeft de trouw ooit uitgeblonken
Zoo heerelijk, gelijk in hem,
Die kille harten kon ontvonken,
En rotsen breken met zijn stem!
Hij kwam ten outer aangetreden,
Een Engel en geen mensch gelijk,
In deftige en godvruchte zeden,
In spoed en onspoed even rijk.
Het lasteren leed hij geduldig,
Naar 't voorbeeld van 't gekruiste Lam,
Aan ergernis noch opspraak schuldig,
En tegens niemand stuur noch gram.
Hij hiel, met waken en gebeden,
Standvastig en gedurig aan,
En zocht de kruisbaan op te treden,
Waar langs Gods Zoon is voorgegaan.
Het lust hem, 't krankbed te bezoeken,
Te troosten in den lesten nood,
En[4] hiel gesprek met stomme boeken,
In ijver nooit verkoeld noch bloot[5].
Toen 's levens krachten hem begaven,
De geest van flauwte allengs bezweek,
Vloog hij, met blijschap, in Gods haven,
Een uitgang, die geen dood geleek.
Nu juicht en triomfeert hij boven,
Bij d' Engelen in 't Hemelrijk;
Wij leggen hier om laag verschoven,
En weenen droevig op zijn lijk.
De milde Hemel wil het geven,
Dat wij ons spieglen aan zijn end,
En volgen op zijn stichtig[6] leven,
Bij God en d' Engelen bekend.

[1]Thans Godgeleerdheid. — [2]Anders Aartspriester. — [3]D. i. Een priester in 't witte kleed. — [4]Versta: En hij. — [5]zonder. — [6]stichtelijk.

PUBLIUS OVIDIUS NASO'S HERSCHEPPINGE[1];

VERTAALD DOOR

J. VAN VONDEL.

1671.

LOOFWERK

AAN DEN WELEDELEN HEER,

Heer DIEDRIK BUISERO,

HEER VAN HEERAARTSHEINGE ENZ.,
DEKEN DER COLLEGIALE KERKE VAN SINTE CATHARYNE IN EINDHOVEN, RAAD EN SECRETARIS VAN VLISSINGE, ENZ.

Dewijl de wereld, en wat ze in haar ommevang
Te zamen vat, bestaat in op- en ondergang
Van staâg veranderende en wisselbare dingen,
Schiep Naso lust ons zijn Herscheppiug voor te zingen,
In vijftien boeken, op een voegelijke rij,
Van 's werelds wiege tot Augustus' heerschappij;
Een werkstuk, dat het oor gedurig[2] door schakeeren
Verkwikt, en onderhoudt met heilzaam nut te leeren;
Waarom het, voortgereikt doorgaans[2] van hand tot hand,
Ruim zestien eeuwen bleef gebergd voor zwaard en brand
En vier en watervloên; terwijl ontelbre werken,
Gebouwen van tiras, stambeelden[3], steden, kerken,
Geschriften, kunsten, en al 'tgeen men dierbaar schat,
Vergingen; eene zaak, zoo lang voorheen gevat
Bij dit befaamd verstand, voorspellende, in het sluiten
Van zijnen arbeid, dat geene eeuw dit zoude stuiten,
Zoo verre Cæsars rijk zich door de wereld spreidt;
Een onverwelkbre kroon den dichter toegeleid.
Het lustte ons hem, die als een arend op gaat streven,
In zijne schaduw, laag langs d' aarde, naar[4] te zweven,
Van ver te volgen, op een Nederduitschen trant;
Hoewel 't Latijn de kroon der Roomsche tale spant[5]
In d' eeuwe van Augnst; gelijk hij zit verheven
Gelukkig op den troon, Æneas' bloed[6] gegeven
Tot een vergeldinge der wederspoên, geleên
Na Trojes ondergang, veel jaren achtereen.
Wie zich genegen vindt de schilderkunst te leeren,
Moet d' allergeestigsten nauwkeurig nabootseeren,
Het voorbeeld gadeslaan, opvatten wat hem dien',
En zulk een meester scherp naar zijne handen zien.
Een leerling, wakker en leerzuchtig, eigent schrander
Aldus de handelinge en trekken van een ander,
En mengt de verf, en legt en bezigt ze op haar maat,
Natuurlijk, naar den eisch van 't beeld, dat voor hem staat,
Zoo net, tot dat het oog des kenners geen van beiden,
Den meester en scholier van een kan onderscheiden.
Ik wenschte Ovidius, van dichtlust aangepord,
Dus t' achterhalen. Schoot de macht hierin te kort,
't Vernoegt mij echter, zoo mijn starreboog van verre
Beschiet de hoogte van dees flonkerende starre,
Verschenen in haar kracht ten tijde van August,
Die Mavors ketende en den aardboôm holp aan rust.
Mijn leerzucht, niet beschroomd voor ongerijmden lach-
Wil luisteren, hoe elk dit opneemt en schuilt achter (ter,
Het werkstuk, afgezet[7] naar Naso's schildergeest,
Opdat zij 't betere, of den waanwijs bij zijn leest
Leer' blijven; want doorgaans waar 't oordeel zich laat hoo-
Daar mengt zich Midas in, gekend aan ezels ooren, (ren,
Gelijk dees meester, wien het aan geen teeknen faalt
Noch aan het schilderen, hem naar het leven maalt.
De kunst mag haar cieragië ontvouwen onbeladen
Bij 't lid, dat, in den Raad van tien en vijftien raden,
Den toom van stads gezag met rijpe rede ment,
En in zijn Hoogheids naam te Vlissinge is gekend
Raadsekretaris, in 't bewind van Hare zaken,
Dies kome ik Buisero vrijmoediger genaken,
In zoo veel bezigheên, ten dienst van stad en land;
Want onder dezen last, hem opgedragen, spant
Zijn geest hij wijlen uit, als hij, belust te dichten[1],
De schonders van het pak der staatzorg wil verlichten.
Dan treedt de Fransche Astrate[2] in 't Hollandsch kleed en
Op 't koninklijk tooneel, zoo glansrijk overstraald (praalt
Met Tyrus' sluyerkroon, daar zich de galm laat hooren,
Op 't vrolijke geschal, in 't hoog gewelf herboren,
En al de schouwburg juicht en van zijn gunst gewaagt;
Een dankbaar teeken, hoe 's lands hoofdstad dit behaagt.
Zoo dooft een sterker licht het flauwer en zijn luister,
Zoo straalt een diamant veel schooner in het duister.
Wie ooren heeft, bekent, als zich uw stem verheft,
Hoe treurtooneeltoon verre alle andren overtreft,
En overouden, in hun doodbus lang begraven,
Zien op, verwonderd, wie zoo hoog hen na durf draven.
Dit werkstuk, levende door veertig eeuwen heen,
Hangt van treurspelen, vol veranderinge, aan een,
En levert stof aan hen, die geen vernuft ontberen,
Om heerlijk een tooneel te kleeden en stoffeeren
Met allerhande slag van fabelen, wiens aard
Meêdoogenheid en schrik in 't zien en hooren baart.
Het schept uit Æschylus en Sofokles zijn leven,
En uit Euripides 'tgeen, eindlijk overbleven[3],
Na zulk een schipbreuk van hun wijsheid, bij geluk
Gebergd, elk wordt gegund door Haarlems letterdruk.
Hier openbaren zich beknopt de heldenwerken
Der oude dichtkunst, van geen tijd noch enge perken
Besloten; want men hoort Homerus' heldenstijl,
Bij Alexander waard, en hier trompet Virgijl
Met ijver, om August bij 't Godendom te zetten[4],
Nadat twee werelden zich bogen voor de wetten
Van 't uitgebreide Grieksche en Roomsche hoofdgebied.
Zoo treft dees ridder 't wit, dat hij met lof beschiet.
Bevangt u lust, om met dit stomme boek te spreken
Des vormverscheppers, en te volgen zijne streken,
Die, kunstrijk en vol geest, uitmunten overal,
Vertrouw, dat door dit vier uw ijver groeyen zal.
Wij laten het Latijn den hovenzang bewaren,
Hetwelk een grooten schat begrijpt in weinig blâren.
Uwe edelmoedigheid gaat zelden onverzeld,
In lusthuis, hof, en bosch, en lucht, en open veld.
Zoo vond zich Scipio nooit minder afgescheiden,
Nooit min alleen dan als gedachten hem geleidden.
Wat zag dees brave held een wonderbaar gezicht,
Hoe zuivre zielen naar de starren in het licht
Uit 's lichaams kerker gaan ontslagen, en verlangen,
Hier boven, haren loon, de kroon der deugd, t' ontvangen;
Gelijk de vader der welsprekenheid[5] vermeldt,
Daar hij dien wijzen droom des Africaans[6] vertelt.
Het jonger Heidendom, tot nog in zwang gebleven,
Ontbeert de wijsheid van Chaldeeuwen, eerst gegeven
Egyptenaar en Griek en Latium. Nog houdt
Het onverlicht Japon en Sina even stout
Het zielverhuizen van Pythagoras in waarde,
Zoo diep geworteld, of het in natuur veraârde.

[1]Of Gedaanteverwisselingen. — [2]voortdurend. — [3]Door werking der b voor standbeelden. — [4]Thans na. — [5]Versta: de Latijnsche taal haar gouden eeuw beleefde. — [6]stam; naar de overlevering toch stamden de Romeinen van de Trojanen af; vergelijk boven in de Æneïs. — [7]gekleurd.

[1]Hij muntte echter, in spijt zijner lijvige dichtboekdeelen, meer als dichtbeschermer dan dichter uit. — [2]Een door hem vertaald treurspel. — [3]overgebleven. — [4]Zie boven in de vertaling zijner werken. — [5]Cicero, in zijn werk over den Staat. — [6]Van Scipio, waarmeê het gemelde werk besluit.

Men slacht noch eet er niet wat adem schept en leeft,
Hetwelk Konfucius, hun Plato[1], wederstreeft.
Men offert nieuwe Goôn in hooggebouwde kerken,
Die rijk beschonken hun wanschape Godheên sterken.
Geen wijze fabelen bewimpelen het nut
Met loofwerk, dat de deugd en wetenschap beschut,
Als d' eerste wijzen deên, die zich aan 't oorbaar bonden,
En door hun beeldenspraak elkanderen verstonden;
Gelijk Ovidius nog heden wordt verstaan
Bij klocken, die gewijd, in dit geheimkoor, gaan
De lettersloten en verholentheên ontsluiten.
Hier houdt en bant Minerve alle ongewijden buiten.
Vertolken staat elk vrij, is ieder even na,
Doch geensins even nut; dies komt me gunst te sta,
Indien men dit bestaan beleefd in mij ontschuldig,
Die zulk een lastig werk ter hand nam, en geduldig,
Hoedanig het verschijnt, allengs ten ende bracht;
En om ronduit en klaar te spreken als ik 't acht:
Indien Ovidius kwam 's levens licht t' aanschouwen,
Hij zou zijn werkstuk slechts een fenikstolk vertrouwen:
Als Alexander, die verheve en groote ziel,
Wiens oog Apelles' kunst zoo wonderbaar geviel,
Dat hij, van hem alleen naar 't leven afgeteekend,
Zich hiel vernoegd, en dit geene andren waardig rekent.
Wat was het jammer, dat dees heerelijke man,
In zijnen ouderdom, gebliksemd met den ban,
Onnoozel, zonder schuld, als balling 's rijks, most zwerven[2],
En buiten 't vaderland, zoo hoog in 't Noorden, sterven,
Versteken van den troost der trouwe halsvriendin,
Perille[3] en kinderen[4] en huis en huisgezin,
En bloedverwanten en bekenden en getrouwen!
Wie zag hem gaan, en kon van tranen zich onthoŏnen?
De ballingschap, helaas! gaat nimmer ongepaard
En onverzelschapt; neen, zij sleept een langen staart
Van ongerijf met zich; dat weten ze al die 't proefden,
En misten, wat ze meest in hunnen nood behoefden.
De jammerklachten, aan d' Euxijnsche zee gehoord
In Pontus, daar hij hing al kermende in den boord
Van 't rijk, gelijk voorheen Prometheus, met een keten
Geklonken aan een klip, en endeloos gebeten
Van 's leverpikkers[5] bek, getuigden dag en nacht,
Ruim vier paar jaren lang, en 's dichters jammerklacht
Ging met den adem uit, daar Geten en Sarmaten,
Op 't lijk des overleêus hun tranen mosten laten,
En Bessen en Koral, van droefheid overkropt;
Zoo werd die hoftrompet in 't end den mond gestopt.
'S Lands staatgenootschap[6], die een heldre Zevenstarre
Door 't zevenvoudig tal gelijkt, en u van verre
Alreê verwacht, en hoopt t' onthalen op zijn tijd,
Zal eens, misschien eerlang, dit werk, u toegewijd,
Meer lusters[7] geven, daar gij, in den raad der Staten,
De wetten handhaaft, en het recht der ouderzaten.
Ontschuldig midlerwijl 't geen faalt aan uwen lof;
Ontschuldig d' opdracht van dit werk, en laat de stof,
Veel kostelijker dan mijn arbeid, u behagen,
Door uw genegenheid den dichter toegedragen.
De Zangberg juicht, dewijl een telge van den stam
Outshoren, die den staat en 't raadhuis t' Amsterdam
Bekleedde en stutte door uw grootvaêr[8] in zijn leven,
Dit werk begunstigde, en een schaduwe woû geven.
Het was Outshoren, die, met myterkrone en staf,
't Aartsbisdom t' Utrecht zulk een heldren luister gaf[9];
Want bisschop Willem, en heer Jakob van Outshoren,
Uit ridderlijken stam, ter goeder uur geboren,

[1]Versta: hun wijsgeer. — [2]Zie vervolgens in zijn Leven. — [3]Zijn derde vrouw, of wellicht (gelijk anderen meenen) zijn stiefdochter uit deze. — [4]Hij schijnt twee dochters gehad te hebben. — [5]Den arend, die aan zijn lever knaagde. — [6]Der vereenigde Nederlandsche gewesten. — [7]Anders luister. — [8]Burgemeester Outshoren; zie vroeger. — [9]Zie vroeger.

Drie eeuwen en een halve en ruim zoo lang geleên,
Beheerschten 't oude Sticht, welks arrem reikt' voorheen
Van d' Eems tot aan het Scheld, getroost aan alle zijden,
Gedurig afbreuk in hun wettig recht te lijden.
Nu wil Ovidius, op Nederduitschen trant,
Ten reye gaan, en met de veldmaagd hand aan hand,
Op dien doorluchten naam zich vrolijk laten hooren,
Als uit den grave jong herschapen en herboren.
Hadde ons de roest des tijds, die hard metaal verslond,
Medea's treurspel[1] niet verdonkerd en misgond,
Het lust' mij, vol viers, te vallen aan 't vertolken,
Te zien, hoe Jason, met zijne oogen in de wolken,
D' ontzinde moeder volgt, en hare drakevlucht,
En droef om kinders, bruid, en schoonvaêr weent en zucht,
Daar, Kreons hof in brand, de vlammen zich versprcyen,
Korinthen overende en jammerlijk aan 't schreyen,
Getuigen konnen, hoe het hem te spâ berouwt,
Die d' echte vrouw verlaat en wuft een ander trouwt; (neen,
Dan zonde elk 's dichters geest doorluchtig uit zien schij-
En 't Duitsch tooneel beschaamd voor d' eere der Latijnen.
Wij stelden Naso's beeld in loofwerk hier ten toon;
Het loof is door het beeld verheerelijkt en schoon.
Zoo straalt een schooner glans uit telgen[2] van laurieren,
Indien ze Apollo's hoofd beschaduwen en cieren.

Ovidius aan de Nijdigen[3].

DAT DER DICHTEREN EN ZIJN NAAM EEUWIG DUURT.

DE VIJFTIENDE ELEGIE.

Hoe durft ge, o bitse nijd! mij eenen suffer schelden,
En mijn dichtgeestigheid een snoode sufferij,
Dewijl mijn jeugd niet volgt de ridderlijke helden,
En in een stofwolk winn' den krijgspalm, streng en blij,
Of 't pleitrecht leere, en daar de rechter is gezeten
Ter vierschaar pleitte, en 't recht verdadig met de tong?
't Is sterflijk, 'tgeen gij zockt: mijn faam duurt ongesleten,
Ik pogo alle eeuwen door te leven even jong.
Homeer zal Tenedos en Ida's kruin verduren,
Zoo lang als Simoïs zijn eemer[4] giet in 't meer;
Hesiodus, zoo lang 't gewas propt Ceres' schuren,
Zoo lang de wijnkuip most blijft schenken aan den heer.
De wereld zal den lof van Kallimach[5] verbreiden,
Al schort het hem aan geest, zijn dichtkunst zal volstaan.
De toon van Sofokles wil eeuwig zich verspreiden.
Aratus volgt den loop van starren, zon, en maan.
Menander[6] overleeft den vader, koppelaren,
En slaaf, en looze snol, gesteld op vleyerij.
De kunstlooze Ennius en Accius[7], ervaren
In treurtooneelspel, spoên den snellen tijd voorbij.
Wie spreekt van Varro niet, en die naar Kolchos streven[8],
En Æson 't gulden vlies t' huisbrengen op zijn werf?
De verzen van Lukrees[9] op alle tongen leven,
En zweven Oost en West, tot dat de wereld sterf.
Men leest van Tityr, en den landbouw, en het krijgen[10],
Zoo lang als Rome, 't hoofd der wereld, triomfeer'.
Tibul! uw minnedicht zal nimmer stillezwijgen,
Zoo lang de minnetorts en boog de jeugd regeer'.
De naam van Gallus[11] is befaamd in Oost en Westen,
En Gallus blijft in 't hart van zijn Licoor geplant.
Gedichten sterven, als men ophoudt land te mesten,
En 't kouter met den ploeg te drijven door het land.

[1]Niet dat van Euripides, maar van Ovidius. — [2]takken. [3]benijders. — [4]Thans: emmer (maar eig. een-baar). [5]De latere Grieksche dichter. — [6]De Grieksche blijspeldichter. — [7]Vroeger Latijnsche dichters. — [8]De tocht der Argonauten, door Varro (naar Apollonius Rhodius) bezongen. — [9]De Latijnsche natuurdichter. — [10]Versta: Virgilius herders- land- en helden-dicht. — [11]De Latijnsche minnedichter.

Laat koningen en hun triomfen diehtren wijken,
En d'oevers van den Taag, zoo gondrijk en begaafd;
De slechten[1] achten 't snoode[2] en staan verbaasd en kijken.
Apollo schenk me bron en drank, die d' aders laaft,
De myrt, voor koû beschroomd, bedekke mijne lokken,
De minnaar leze mij zoo lang hij angstig vrijt;
De nijd plaagt levenden. De doode ontziet geen wrokken.
Dan krijgt elk zijnen loon, beschut voor haat en nijd.
Wanneer het lijkvier eens dit lichaam heeft verslonden,
Dan blijft mijn grootste deel[3] befaamd in alle monden.

VOORREDE.

De nutbaarheid der fabelen blijkt in oude schriften der wijzen en werken der dichteren; waarom het wonder is, dat het geen grijzer pen lustte deze t' ontvouwen; want zij begrepen, sommige[4] jaren vóór Aristoteles en Plato, en andere beminners van wijsheid, niet klaar maar overschaduwd, alle leerstukken der wijsheid. De Grieken, waaronder Hesiodus en Homerus, die verreziende blindeman, vaders der fabelen genoemd worden, haalden deze heimelijke wijze van onderwijzen over zee uit Ægypte, voerden ze in hun vaderland, en schuwden in den beginne zulke geheimenissen onder het gemeene volk t' openbaren, aangezien, deze dingen, kwalijk verstaan, de gemeente lichtelijk van den Godsdienst en de deugd mochten vervreemden. Palefatus, een schrijver Oud-Grieken waardig, ten tijde van Artaxerxes, anders Cyrus genoemd, vond hierom geraden der Ouden gedichtsels tot geloofwaardigheid te brengen, en te toonen, hoe fabelen, op waarheid gegrond, de menschen ter kennisse van God en de natuur en zeden en geschiedenissen aanleiden[5]. Deze verborgenheden, en de rechte stijl van leeraren evenwel sedert averechts en met de slinke hand (gelijk men zegt) opgevat, begonnen weinigen de fabelen en eerste lessen der wijzen in waarde te houden, als die niet omhelsden dan een ijdele wetenschap, gedroomde vonden, plompe spitsvondigheden, beuzelingen van suffende oude wijven, en logenachtige verzieringen[6] der dichteren. De heilige oudvaders, eerwaardige en rechtzinnige Godsgeleerden, ijverende om Joden en Heidens te bekeeren, in een zelve schaapskooi te brengen, en het warachtig geloof te planten, bestraften ook hierom niet het recht gebruik, maar het misbruik der fabelen, voor zooveel dit in hunnen rauwen tijd diende tot voedsel van bijgeloof en heidensche afgoderije, en de menschen af te trekken van den warachtigen godsdienst, en hen alleen te brengen tot een bloote natuurkennis en verzieringe[6] der ouden. Waarom Augustijn[7], opdat men der vaderen meeninge niet kwalijk versta, loflijk aldus hiervan oordeelt, daar hij zegt: „wanneer ons een gedichtsel tot eenige bedieninge[8] wordt bijgebracht, dan is het geene logen, maar een zekere gebloemde wijze van waarheid; andersins zal het al[9] wat van wijze en heilige mannen, ja, van den Heere zelf bij gelijkenis is gesproken, voor logen gehouden werden, dewijl, naar het gemeen oordeel, geene waarheid in zoodanige dingen bestaat". Maar niemand, uitgezonderd gemelde Palefatus, verscheen er in zoo vele eeuwen, die in diepzinnige verholentheden en krachtige werkinge van de nature, en de leerstukken der zeden, en den oprechten en burgerlijken omniegang, en kennisse der geschiedenissen hieruit naar den eisch in het licht brocht, dan weinigen, die bij onze dagen dit, spade doch loflijk, eenigzins bij der hand namen, onder welke Natalis Comes[10] met recht de kroon verdient. De oorzaak van deze traagheid was dus lang d' onkunde van de kunstenarije der fabelen, het niet eens de pijn waardig achtende, deze noot, om den smaak van het rechte pit en de kerne, te kraken, dat is te leeren proeven wat tot der zeden hervorminge en natuurkennis en geschiedenissen vereischt wordt. De goddelijke Plato was zelf, in het naarstig lezen der poëten, zoo lang den wijzen met zijn eigen voorbeeld voorgegaan; doch poogde de gemeente, die alleen aan den bast blijft hangen, hier af te houden, aangezien de dichters de natuur der dingen, niet zonder gevaar, overschaduwen en bewimpelen. De heer Geeraart Vossius, hier met zijn oordeel dieper indringende, wenschte, dat d'overgroote man, Cæsar Scaliger, dit omzichtiger hadde nagedacht, toen hij schreef, dat Homerus van zijne Goden gelijk van een kudde zwijnen sprak. Dit dan wel herkanwd en bedachtzaam ingenomen, kan men fabelen gebruiken, gelijk voorzichtige artsen uit venijnige kruiden en van slangen artsenijen, ter gezondheid der menschen, toebereiden. Plato zegt: „wij vermanen moeders en voêsters, het gemoed der kinderen naarstiger met fabelen, dan hun lichaam met de hand te havenen en fatsoeneeren." Ook zegt Dionijs Halikarnasser: „niemand beelde zich in, dat mij onbekend zij, hoe overnut eenige Grieksche fabelen den menschen zijn. Sommigen begrijpen de werkingen van de nature onder gelijkenissen; sommigen verdrijven schrikken en stoornissen des gemoeds, verdelgen oneerbare meeningen en kwade gewoonten; sommigen zijn gevonden, om nut te schaffen."

Wat de verdeelinge der fabelen belangt, zij vallen verscheiden, en worden onderscheiden in redelijke en onredelijke. Onredelijke handelen van stomme dieren; redelijke van menschen, of menschen met dieren. Men noemt ze ook, naar de plaats van haren oorsprong, Cypriaansche, Cilisische, en Sybaritische; en dewijl er veel vinders waren, heet men ze in het algemeen Æsopische, naar Æsopus van Samos, den vernuftigsten onder alle fabelvinders van zijnen tijd. Wetgevende fabelen worden bij wetgevers gebruikt, om de harten der grooten te lenigen, schrik en medoogen in te boezemen, en het gemeene volk ten burgerlijken wandel aan te leiden; en op die leest schoeyen de stoffen van de treur- en kluchtspelen, die der menschen wellusten en ongebondenheid intoomen. Hesiodus zong den verzierden[1] oorsprong der Goden, ook van[2] Porfyrius, zoo Eusebius[3] getuigt, beschreven. Cicero verhaalt, in zijn boek van de Nature der Goden, hoe Zeno, Clemens, en Chrysippus ook d' oude fabelen ontvouwden. Het vinden der fabelen was mede vroeg het werk van Orfeus, Musæus, Mercuur, en Linus, alleroudste dichteren, gevolgd van Furnutus, Palefatus, leerling van den Stoïschen Zeno, Dorotheüs, Evantes, (den) Pontischen Heraklides, Silenus van Chius, Antiklides, Evartes, en anderen, uit welker schriften, en inzonderheid uit Parthenius[4], Ovidius de stof van zijne wonderbare Herscheppinge schepte.

Nu aangezien de fabelen haar misbruik en d' opspraak der oordeelloozen, gelijk alle andere dingen, onderworpen zijn, en hunne pijlen ten doele staan, vinden wij niet ondienstig dit hooger op te halen en breeder, ook zelf uit onfaalbare bladeren, te verdadigen. Het is bij letterwijzen[5] kenbaar, hoe deze wijze van onderwijzen eerst uit Hermes Triemegist[6], den driewerf grooten genoemd, gesproten is. Hij was een Chaldeeuw, en tijdgenoot van den aartsvader Abraham, in starrekunst van hem onderwezen, en voerde de wijze van door bewimpelingen te leeren te Zonnestad in Egypte (waarom misschien sommigen hem

[1]onnoozelen. — [2]slechte, nietswaardige. — [3]geest. – [4]ettelijke. – [5]brengen. – [6]verzinselen. [7]De kerkvader Augustinus. — [8]doel. — [9]dat alles. – [10]De geleerde mytholoog der 16e eeuw.

[1]verdichten. — [2]door. — [3]De bekende kerkgeschiedschrijver. — [4]Een Alexandrijnsche Griek, die, omstreeks 54 vóór Kristus, te Rome een school voor dicht en letteren opende, en o. a. de leermeester van Virgilius werd. [5]letterkundigen, geletterden. — [6]Zie reeds vroeger herhaaldelijk.

Egyptenaar noemen), en scherpte onheslepe zinnen op het heiligdom van zijn uitgesneden beeldewerk, ter eeuwiger gedachtenisse, gelijk een beeldespraak, op grafnaalden uitgehouwen, om, gelijk het allerwijste orakel der wijsheid vermaant, geene rozen voor zwijnen, geene perlen voor honden te strooyen, en zijne hoogzwevende gedachten voor de gemeente te verbergen. Mozes, hij 's konings dochter opgevoed, was in der Egyptenaren wijsheid onderwezen; Salomon, van God met wijsheid gezegend, overtrof alle wijzen in het Oosten, ook, dat aanmerkenswaardig is, der Egyptenaren wijsheid. Deze manier van onderwijzen was dan van ouds door veel landen in zwang, gelijk blijkt, dat de koningin uit den Zuiden of gelukkig Arabië te Jeruzalem kwam, om Salomon, alom door zijne wijsheid befaamd, met raadselen te beproeven. De kruisgezant, het hoofd der Kerke, zegt: „wij volgden niet de dichtkunstige fabelen, toen wij u de toekomste des Heeren verkundschapten." De groote Erasmus noemt ze, in zijne vertalinge, „fabelen met kunst gewrocht." De heilige Geest ontziet geensins getuigenissen bij te brengen uit Aratus en Epimenides, eenen der zeven wijzen: „In hem leven en zweven wij; wij zijn ook zijn geslacht; kwaad geklap bederft goede zeden." Paulus, de prins der kruisgezanten, pogende d' ongeloovigen t' Athene te verlichten, nam tot zijn bewijs het opschrift van hun eigen altaar, DEN ONBEKENDEN GOD toegewijd, en bekeerde daar Dionijs Areopagite of Raadsheer, en anderen. Het kan met geene reden bestraft worden, dat men Heidensche verzieringen ten beste gebruikt, gelijk de Hebreën goude en zilvere vaten, den Egyptenaren ontleend, tot cieraad van Arons heiligdom. De voorspellinge van den aartsvader Jakob, op zijn uiterste, bestaat bij[1] een gebloemde maniere van spreken, en de warachtige Godsdienst, door Mozes uit Gods mond ingesteld, ja, bijkans al het oude verbond en de wet begrijpen beelden, voorbeelden, en schaduwen van iet beters, gelijk ook d' openbaringen, droomen, en gezichten der aartsvaderen en profeeten, waardoor d' Allerhoogste zijnen wil uitdrukt, om toekomende eeuwen te verlichten. In den naam van den opperston Leermeester wordt voorzegd: „Ik zal mijnen mond in gelijkenissen openen." Men leest van Abimelech, hoe de boomen spraken, en den dorenstruik ten koning kozen, toen wijnstok en olijfboom de heerschappij weigerden. Van Amazia werd gespeld, hoe de dorenstruik naar Liban zond, en hem liet aanzeggen: „huw uwen zoon aan mijne dochter," en de dieren in het woud van Liban gingen heen en verkoren den dorenstruik. God heeft een groot gedeelte der heilige Schriften in poëzy begrepen: Mozes zong den zege na Faro's ondergang; Mirjam, zijn zuster, ging met den tamboer[2] ten reye. Debora zong den zegezang, toen Sisera, met den nagel in 't hoofd geklonken, verslagen lag. David en Jeremias zingen klaagliederen, daar ze hunne harpen te Babylon aan de willigen hangen. Kristus liet, in het aanstaan[3] van zijn lijden, den lofzang hooren. Ezechiël, de Hebreenwsche dichter, voerde den uitgang der Hebreën ten tooneele. Ten tijde der kruisgezanten zongen de Kristelingen lofzangen, zoo Plinius getuigt. De leeraars, der oude kerke teelden hierdoor overvloedige vruchten. Wie de dichtkunst der Heidenen verworpt, schijnt zich tegens de filosofie te kanten, en nochtans leert deze zedevormen en het leven regelen. Plutarchus onderwijst ons, hoe men dichten behoort te lezen, en niet onwaarschijnelijk wordt gezegd, hoe d' eerste wijzen door hun gezang en welsprekenheid den verwilderden aard der menschheid temden, steden bouwden, en wetten invoerden; waaruit zij besluiten, dat Homerus Plato's meester was, en Alexander de Groote, nog jong en van groote hope, stelde Homerus boven Aristoteles.

Wat nu Ovidius' Herscheppinge in het byzonder aangaat, sommigen noemen hem den vernuftigsten of geestigsten onder alle Latijnschen dichters, en hij drukt zelf, in de Herscheppinge, zijn beeld, gelijk met zijn eigen zegelring in was, zeggende in de Treurdichten[1]:

> Uw mededoogenheid behaagt me; maar mijn dichten
> Vertoonen u mijn beeld, waar ze u in 't lezen stichten,
> Daar gij de menschen ziet herschapen, stap op stap;
> Een ongelukkig werk, gestoord door ballingschap.

De oudvader Lactantius spreekt van het werk der Herscheppinge op deze wijze: „Ovidius bekent, in den beginne van zijn doorluchtig werk, zonder eenigsins Gods naam t' ontveinzen, dat de wereld van God, dien hij den bouwheer der wereld noemt, geschapen is." Men ziet, in Ovidius' eerste boek, Mozes' klaarheid overal stralen uit het werk der scheppinge; het scheiden van den Bajert en schikken der hoofdstoffen; het vormen van den eersten mensch naar Gods beeld en gelijkenis, op den naam van Prometheus; Kaïns boosheid in Lykaons moorddadige wolfsaard; het verbaarden[2] van deugd en rechtvaardigheid in de veranderingen der metale eeuwen; den wereldvloed onder Noach en zijn behoudenis, in Deukalion en Pyrrhe; het storen van Babels torenbouw in het opstapelen der bergen van de Reuzen, die, den hemel bestormende, onder het berggevaarte geplet[3] worden. In dit spiegelglas der dichtkunste openbaart zich de Godgeleerdheid der Ouden, en hunne wijsheid, den Ægyptenaren, gelijk gemeld is, ontleend. Hier bewimpelen en begrijpen de fabelen eenigerwijze allerhande slag van wijsheid, òf van Pythagoras stilzwijgende gezegd òf wat de Stoïsche wijzen, scholen, en Atheensche vaders den leerlingen inscherpten: namelijk hunne regels en besluiten aangaande de natuur en zeden en burgerlijke regeeringe, endelijk de historiën, van den beginne der wereld tot Augustus' tijd, met eene wonderbare kunstenarije aaneengeschakeld. Indien wij alle de naamhaftige geleerden, die van Ovidius' lof en overvliegenden geest getuigen, en bij Pontanus[4], in het werk van Naso zijnen edelen geest weidende, aangeteekend staan, hier, als in eenen ommegang, ten toon voerden, men most bekennen, dat Augustus, in 't allerbloeyendste van het rijk, en op het schoonste van zijnen dag, nooit zulk eene kroon van eere bereikte. Mij gedenkt, dat de doorluchtige en letterwijze heer Vossius, professor der Historiën te Leiden en Amsterdam, en kanonik te Kantelberg[5], tegens mij zeide: „Indien mijne pen Ovidius' Herscheppinge met hare natuurlijke verven verlichtte, dan zoude blijken, dat nooit geleerder werkstuk aan den dag kwam." Iemand mocht schromen, of het domme volk goed en kwaad, onder het loofwerk der fabelen gescholen, kwalijk zoude kunnen onderscheiden; dan hier valt geen gevaar voor verstandigen, en allerminst in onzen tijd; want sedert het waarachtig geloof der oude moederkerke de gansche wereld door verkondigd werd, verloren alle ongerijmde kindersprookjens allengs hunne geloofwaardigheid. De gemelde godvruchtige en uitnemende Pontanus[4], priester der Societeit, die d' uitnemendste bloemen en heilzaamste kruiden in den hof der Herscheppinge plukt, zegt: „Hier is een schatrijke geleerdheid, ongeloofbare lieflijkheid, hoedanige men niet vinden zoude in Alcinoüs' noch Hesperus' dochteren hoven. Men vindt er voorbeelden, die ten deele de heerbaan der deugd aanwijzen, ten deele ons van ondeugd afschrikken[6]." Horatius zegt, dat het oogmerk des dichters is nut

---

[1]in. — [2]tamboerijn. — [3]aannadering.

[1]Zijne in Pontus gezongen Tristia. — [2]ontaarden. [3]Thans verpletterd. — [4]Jacobus Pontanus, uit Bohemen herkomstig Beyersch geleerde, gestorven te Augsburg, in 1626 — [5]Zie vroeger herhaaldelijk. — [6]Minder opgesmukt zeide in later dagen Bernhardy, dat Ovidius' gedicht alles overtreft, wat de oudheid ons in gelukkig en

te baren of verhengen, en dit wordt beide in Naso gevonden. Niemand zij dan in het lezen schroomachtig zonder nood, en te min dewijl de heilige oudvader Augustijn, dat groote licht der katholicke kerke, ons vermaant, de schriften der Heidenen tot eieraad en opbouwinge des geloofs te gebruiken.

HET LEVEN VAN PUBLIUS OVIDIUS NASO[1].

Publius Ovidius Naso is te Sulmo, een stad in Peligne, uit overouden ridderlijken stamme geboren, in Grasmaand, op den dag, wanneer de Romeinen het offerfeest van Minerve vieren, in het jaar, toen burgemeesters[2] Licinius en Pausa op stoel zaten[3], die in den slag van Mutina tegens Antonius bleven. Men vindt er, die verhalen, dat ten zelven dage ook geboren wierd de dichter Tibullus[4], uitstekende in zinnelijke verzen. In den opgang van zijne jeugd gaf Ovidius proeven van eenen wakkeren geest en brave zeden, waarom de[5] vader hem te Rome naarstig in Latijn liet onderwijzen; en toen hij nog teder en geestig[6] op dichten belust was, gelijk het bleek, zocht de vader, zeggende dat de Prins der Poëeten, Homeer zelf in armoede storf, hem gedurig hier af te trekken, en rustte niet den zoon te vermanen, om te pleiten, als meer genegen tot eene wetenschap, die gewin en middelen inbrocht. Hierom liet Ovidius de dichtkunst varen, en zette zijne zinnen op pleitzaken, die voor den rechter dienden, hierin onderwezen van Fusena en Latro, wiens welsprekenheid en onderwijs hem dapper[7] behaagden; en hierin muntten Naso's geest en verstand, gelijk Seneca getuigt, zonderling[8] uit, en hij behaalde bij elk ongemeenen lof; want in byzondere zaken, en die de honderd mannen betroffen, zat Naso boven aan, en bekleedde andere eerlijke ampten, sedert hij den mannelijken tabbert aanschoot, en werd raadsheer gekoren, welke bedieningen Ovidius, op verscheide plaatsen aanroert; hetwelk wij, om laukheid te vermijden, overslaan. Maar aangezien Naso meer op geleerde wetenschap belust was, zette hij alle staatampten ter zijde, en keerde weder tot zijne eerste oefeningen van de dichtkunst, om naar eenen eenwigen naam en gerust leven bij zich zelven te staan. Hij hadde drie vrouwen; want nog jong zijnde, scheidde hij van d' eerste, die hem ondienstig en te snood scheen, en brak, naar d' oude wijze, den band des huwelijks. De tweede bedgenoote, uit eerlijke ouderen gesproten, en zedig van aard, doch gedurende zijne wispelturigheid met hem gepaard, verliet hij tijdig[9]. Toen nam hij de derde, Perilla[10], wier schoonheid en getrouwheid zijne pen op veel plaatsen prijst. Ovidius beminde deze niet alleen met eene zonderlinge genegenheid, maar onderwees haar vlijtig in de dichtkunste. Hierom bleef ze hem gedurende zijne ballingschap ook getrouw. Hij hadde veel vrienden, die in wetenschappen en adelijken stamme en deugd en zeden uitstaken, Albus Tibullus, Severus, Sabinus, Sextus Pompejus, Græcinus, en Flaccus, oud-burgemeesters, waarmede hij gemeenzaam verkeerde, ook met Messala, Albinovaan, Æmilius, Maximus, en meer anderen, gelijk hij zelf getuigt; en voerde altijd eenen ridderlijken staat; want hij overlandrijk was. Suetonius Tranquillus meldt, dat Julius Higinius, van Augustus in vrijheid gesteld, en zonderling vernuftig en geleerd, met den dichter Ovidius groote vriendschap onderhiel. — Het is onnoodig, Naso's werken op te halen, aangezien veel schrijvers hier van handelen, en dit elk genoeg bekend is door d' uitlegginge der Latijnsche letterkunstenaren; en zeker dees eenige dichter alleen levert, boven alle anderen, velerhande slag van gedichten uit. In het werk der H e r s c h e p p i n g e volgde hij Parthenius[1], dichter van Chios, die in Grieksch een werkstuk van de zelve stoffe uitgaf. Dit werkstuk van Ovidius behaagde zoodanig den Grieken, dat ze het in hunne tale vertolkten; dewijl het veel en verscheide weteuschappen begrijpt, hoewel hij dit ongebeterd, ongeschaafd, en onvolkomen, volgens zijne eige bekentenis, naliet; want begunstelingen gaven het, buiten 's mans weten en in zijn afwezen, aan den dag. Hij dichtte zes boeken van de F e e s t d a g e n, en zond ze aan Germanicus, Drusus' zoon. De zes andere boeken kon hij, door zijn verdrietige bannelingschap en ontijdig overlijden (gelijk velen gelooven) niet voltooyen, bekennende nochtans, dat er twaalf in getal waren gedicht; een werkstuk, rijk gestoffeerd van geleerdheid en wetenschappen. Hij zegt zelf[2]:

> Ik schreef zes boekskens van Feestdagen, elk bekend,
> En 't zeste boekske loopt met zijne maand ten end.

Ovidius schreef drie boeken van de M i n n e[3], toonende hierin zijnen uitnemenden geest, op den verzierden[3] naam van Corinne. Ook zien de kenrmeesters der poezië, in de B r i e v e n der Grieksche Helden en Heldinnen, 't dichters vernuft en welsprekenheid met eene byzondere kunst uitmunten. In T r e u r g e d i c h t e n gaat hij, bij wijlen zijne, geest en vloeyenden dichtader te ruimen toom gevenden weliger weiden. Ik sla over de boeken van de M i n n e k u n s t, en R a a d tegens de M i n n e, van I b i s, D r u s u s' o v e r l ij d e n, d e b ij s c h r i f t e n, en veel gedichten, bij hem, volgens het bevestigen der oude letterkunstenaren, gedicht. Eenige stukken worden hem valsch en logenachtig toegeschreven; gelijk het dicht van V o g e l s p r a a k, de V l o o y e, en andere, te snood en onwaardig voor het overvliegende vernuft van dien treflijken dichter. Behalve gemelde dichten schreef Naso een V i s c h w e r k, waarin hij verscheide en dus lang ongehoorde namen van visschen ophaalt, hetwelk, gelijk meer andere verzen, door verloop en kwade tijden, verloren blijft. In de T r e u r z a n g e n blijkt zijne gematigdheid en oodmoedigheid, in het kleen gevoelen van zich zelven, zeggende, dat Virgilius hem zoo verre, als Homeer Virgilius, te boven ging. Welk allerleste Cæsar Scaliger, die Maro boven alle Grieken en Latijnen in top zet, geenerwijze zoude bekennen. Ovidius' treurspel van Medea, dus lang verloren, en bij elk beklaagd, wordt ten hoogste geprezen van Tacitus en Quintiliaan; en de leste zegt: „Ovidius' Medea toont wat dees man machtig was uit te werken, indien hij zijnen geest liever wonde matigen, dan den ruimen toom geven." Ovidius zelf[4] getuigt er dit af:

> „Ik brocht een koninklijk en trotsch tooneelwerk voort,
> Daar een hoogdravenheid van stijl[5] in wordt gehoord."

Hij woonde te Rome, bij het Capitool, en plantte daar zijne lusthoven op den heuvel, daar de wegen van Appia en Flaminia[7] ineen loopen. Hier was hij gewoon lucht en

---

aanschouwelijk voortschrijdend verteldicht biedt; dat het een mythenreeks bevat, die met daarlating aller duistere, geleerde, en bespiegelende stof, de Grieksche met de Latijnsche overleveringen verbindt, en aan 't Juliaansche vorstenhuis ten erfdeel geeft. Zie zijn G r u n d r i s s d e r R ö m i s c h e n L i t t e r a t u r, S. 223.

[1]Naar 't Latijnsche van Petrus Crinitus gevolgd. — [2]Versta: de C o n s u l s. — [3]Juister: 20 Maart 63 vóór Kristus. – [4]Tibullus' eigenlijk geboortejaar is onzeker. — [5]z ij n. — [6]Wellicht een drukfout voor g u n s t i g; 't Latijn heeft s u m m a v o l u p t a t e e t g r a t i a t e n e r e t u r. – [7]z e e r. — [8]b y z o n d e r. — [9]s p o e d i g. — [10]Verg. echter boven in het E e r l o o f, blz. 859a, aant. [3].

[1]Zie boven, bl. 860b. — [2]T r i s t. II. - [3]Zoo leze men voor D e M i n n e k u n s t, die eerst later vermeld wordt. [4]v e r d i c h t e n. — [5]T r i s t. II. — [6]Juister ware: d e v e r e i s c h t e t o o n e e l s t ij l. — [7]Beter: d e A p p i a a n s c h e e n F l a m i n i a a n s c h e w e g e n.

adem te scheppen, en, gerust van gemoed, alle bekommeringen te verzachten. Keizer Augustus bande hem in Pontus, bij de stad Tomi[1], toen de dichter hoopte, meer tijd en rust te genieten, om zijne oefeningen te hervatten, aangezien hij nu bedaagd was. D'oorzaak van dit gestrenge bannissement wordt bij velen verscheiden, gelijk in twijfelachtige en onbekende zaken gebeurt, aangeteekend. Sommigen wijten dit zijne dertele minnedichten, naar het gevoelen van Sextus Aurelius, die het leven der Romeinsche vorsten beschreef; maar Ovidius' pen wijt d'oorzaak van Augustus' gramschap en den ban ten deele zijne verzen, ten meesten deele zijne oogen en dwalinge, volgens deze regels:

„Hoe zag ik iet, en werd hierom met schuld beladen,
Gaf stof aan mijn bederf en onheil onbedacht;
Akteon zag Diaan zich naakt in 't water baden
Onwetende, en verstrekte een roof der hondejacht.
De Goden straffen, wat bij misgreep wordt misdreven;
Raakt Godheên bij geval, het wordt u nooit vergeven."

Het is dan geheel onwaarschijnelijk en verzierd, dat sommigen dit wijten het misbruiken van Julia, Augustus' ongebonde dochter, op den verzierden naam van Corinne[2]. Eenigen berekenen, dat Ovidius ruim acht jaren in bannelingschap sleet. Ludewijk Celiûs Rodiginer verhaalt, uit Apulejus, hoe Naso zeven jaar lang in Pontus treurde. Hij storf den eersten dag in Louwmaand, op den zelven sterfdag van den Roomschen historieschrijver Titus Livius. In het derde boek der Treurgedichten stelde hij voorhene zijn eigen grafschrift aldus:

„Hier rust ik, Naso, die de Minnekunst leer kweeken,
En door mijn geestigheid mij dompelde in verdriet;
Laat, wie hier langs ga, niet verdrieten dit te spreken:
Dat Naso's koud gebeente een zachte rust geniet'!"

Engel Politiaan[3] beklaagt, boven andere dichters, 's mans overlijden heerlijk op dusdanige wijze:

„Hier legt een Roomsch poëet op d' oevers van Euxijn;
Barbarische aarde dekt de glorie van 't Latijn.
Barbarische aarde dekt den meester der vrijagiën,
Daar d' Ister[4] henebruist langs rotsen en boschagiën,
En Rome schaamt zich niet, dat het dien hofpoëet
Zoo wreed mishandelde, ook veel wreeder dan de Geet.
Was in gansch Russen dan niet éénen arts te vinden,
Die hem, in 't kwijnen, van zijn kwalen kwam ontbinden,
Het koude lichaam stoofde en warmde in 't zachte bed?
Of met een zoete tong dien sterrefdag verzet?
Of in het uiterste den pols tastte eer hij scheidde?
Of een hartsterking vóór den doodsnik toebereidde?
Of d' oogen toelook, toen 't gezicht gebroken stond?
Of, uit meêdoogenheid, de ziel ving met den mond?
O, strijdbaar Rome! gij verlette d' oude vrienden,
Zoo wijd van Pontus, daar hem geen van allen dienden;
Men vond er geen, noch neef, noch dochter, nochte vrouw,
Die hunnen vader troostte in ballingschap en rouw;
Recht of hem slechts Coral en sture Bessen kwellen,
En Geten, tegens koû gedost met bonte vellen;
Recht of een woest Sarmaat, te paarde in sneeuw en koû,
Met zijn gestreng gezicht den kranken troosten zou;
Een woest Sarmaat, wiens hair om hals en hoofd en ooren
En wit behijzeld[5] voor 't gezicht klinkt[6], stijf bevroren;

Nog wordt dit lijk van Bes, Corallen, en Sarmaat
En wreeden Geet beschreid, in dien bedroefden staat.
De bergen, bosschen, en de wilde dieren weenen,
En d' Ister in zijn kil onthoudt zich niet van stenen.
Men zegt, dat Pontus, hard bevroren, op dien dag
De Zeegodin, ontdooid, in tranen smilten zag.
De Minnegoden noch hun moeder niet ontbreken,
Met hunne fakkelen het lijkhout aan te steken.
Zij sluiten 't overschot des dichters, hier verbrand
Tot stof en asschen, in een doodvat met hun hand.
Zij gaan het grafschrift kort op Naso's grafzerk snijden:
„Dees grafzerk overdekt den meester van het vrijen."
De moeder van de min sprenkt, drie en vierwerf, trouw
De rustplaats van dit lijk met geur en zuivren dauw.
Och, zangrei! offert en vereert dien overleden
Een lijkklacht, rijker dan mijn zangkunst kan bekleeden."

[1]Aan de Zwarte Zee, thans Mangalia (in Dobrudsja). [2]Men schijnt daarentegen zijne verzen zoo te moeten verklaren, dat hij toevalliger wijze kennis had aan een misstap van Julia en dit laten blijken. — [3]Versta den Italiaanschen geleerde en dichter, Angelo Politiano. – [4]Donau. [5]Anders beijzeld. — [6]slaat.

Publius Ovidius Naso's Herscheppinge.

HET EERSTE BOEK.

INHOUD.

De Bajert wordt in den beginne gescheiden in vier hoofdstoffen, en de mensch uit aarde en water geschapen. Hierop volgen de vier eeuwen, uit welker leste de menschen uit het bloed der Reuzen sproten. Jupiter, toen deze zich godloos aanstelden, Lykaon te voren in eenen wolf veranderende, verdagvaardde den wereldvloed, en verdronk alle dingen in het water. Nu schoten Deukalion en Pyrrha alleen over. Deze beide, toen d' aarde weder droog was, herstelden, met steenen achter zich te worpen, het menschdom; want uit vochtigheid en hitte kwamen van zelf andere dieren voor den dag, en onder deze Python, de Bergslang. Apollo verdelgde dezen draak, en brocht, ter gedachtenisse van deze overwinninge, de Pythische spelen op de baan. Men plag d' overwinners op dit feest met eikenloof te bekransen; want de laurier was niet in zwang, eer de maagd Dafne in eenen lauwerboom veranderde. Toen andere stroomen vergaderden, om haren vader Peneus te begroeten of te troosten, ontbrak er Inachus alleen; dewijl zijne dochter Iö, van Jupijn aangezocht, na het schoffeeren in eene vaarze verkeerd was. Deze werd van Argus gehoed, en Mercuur, na het verhalen, hoe Syrinx in riet herschapen wierd, benam hem het leven, wiens oogen Juno in den staart van hare pauwen zaaide. Iö, hare eerste gedaante weder aanschietende, brocht Epafus ter wereld.

Mij lust t' ontvouwen, hoe de vormen aller dingen
In nieuwe lichamen verkeerden. Helpt me zingen,
Begunstigt dit begin, o Goden, hoog gewijd
En vormherscheppers! rekt dit dicht tot mijnen tijd,
Van 's werelds oorsprong aan. – Eer aarde en zee en baren
En hemel, die het al bespant, geschapen waren,
Hadde[1] al de wereld en natuur en 's werelds staat
Een enkel aangezicht en eenerlei gelaat,
Genoemd de Bajert, een wanschikkelijk gevaarte
En ruwe mengelklomp, een lompe plompe zwaarte
Van zaden, strijdig en gemengeld ondereen,
In 't wilde op een getast. De klare zon bescheen
Nog 't aardrijk niet. Het licht der mane, nooit herboren,
Was nog niet opgegaan, noch kromde haren horen,
En d' aardkloot hing nog niet, omringd van dunne lucht,
Gegrond op wederwicht[2]. De zee omhelsde uit zucht[3]
De borst des zeestrands niet. Zee, lucht en aarde, en weiden,
En geene hoofdstof was haar hoefslag[4] nog bescheiden.

[1]Thans had. – [2]Anders tegenwicht, evenwicht. [3]verlangen. — [4]plaats.

Het aardrijk hield geen stand. De lucht ontbeerde licht,
De zee haar vaart, en niets bewaarde zijnen plicht,
Gedaante, en eigen vorm. Het eene hinderde andren:
Want in eene zelve lijf bestreên ze fel elkandren,
De koû de hitte, droog het vocht, in een verward,
't Gewicht en 't wegeloos[1], het zacht bestreed het hard.
Een betere natuur en God beslechtte elks driften,
En wist het hemelsch en het aardsch van een te schiften,
De wateren van d' aarde, en 't hemelsch van de lucht.
Nadat ze deze scheidt, verbindt Gods macht door tucht
En vrede dezen hoop, eerst twistig en te vreezen,
Een ieder in zijn plaats en wijk, hem toegewezen.
Het alverslindend vier des hemels, klaar en licht,
Verkoos het hoog gewest aan 't hemelsche gesticht:
Daar grenst de lucht aan, vier gelijk, in 't opwaart stijgen;
Maar d' aarde grover, sleepte allengs, in 't nederzijgen,
De grove stoffen met zich neder naar den grond,
Om haar zwaarwichtigheid. Het water vloeide in 't rond
Rondom den aardboôm, van de zee bepaald met stranden.
  Nadat nu d' Opperste, of wie 't was, met sterke handen,
Dees Bajert scheidde, en elk verdeelde in zijne leên,
Zoo heeft hij d' aarde, opdat zij rondom effen scheen,
In eenen grooten kloot oprollende, gesloten,
En toen de wateren en zee hier om gegoten,
Gebiedende den wind te blazen over 't nat,
En dat de zeekust d' aarde in haren arm omvat.
Hij schept er bronnen bij en staande meer en poelen,
En stroomen, die met kracht langs bochtige oevers spoelen,
Ten berg af, en ten deel der beemden dorst verslaan,
Ten deel verzinken in den vader Oceaan,
En in een ruimer veld neêrschieten met verlangen,
Daar zij afbruisende, gewelkomd en ontvangen,
Niet tusschen oevers eng besloten blijven staan,
Maar, op het barre strand gestuit, de rotsen slaan.
Hij heet de velden zich uitbreiden, dalen zinken,
De bosschen groenen, en het steile krijtstrand blinken.
  Gelijk twee riemen, of een paar aan elke hand,
Den hemel snijden, en de vijfde heeter brandt
In 't midden, zoo heeft God den aardkloot ook begrepen,
En onderscheiden van elkandere in vijf repen,
Waarop het menschdom met de voeten henetreedt,
Behalve in 't midden, niet bewoonbaar, en te heet,
En beide d' uitersten, bedekt met sneeuw en vlokken.
Twee streken tusschen beide, als met een lijn, getrokken,
Zijn pas van hitte en koû gematigd uit den aard.
De lucht, die over dees gewesten hangt en vaart,
En zooveel lichter valt dan d' aarde en 't water mede,
Weegt zooveel zwaarder dan het vier; en hier ter stede
Legt hij de wolken, mist, en donkre nevels thuis,
De donders, die den mensch vervaren met gedruis,
En bliksem, weêrlicht, wind, en koude hagelvlagen.
De Bouwheer van 't Heelal woû geenerwijs verdragen,
Dat zij de gansche lucht beslaan, als hun verblijf;
Men kan ze nauwelijks nu keeren, als zij stijf,
Een ieder uit zijn hoek, toestreven nooit verwoeder;
Zoo strijden onderling de broeder tegens broeder.
Het heldere Oosten[2] won het Nabatheesch gewest,
In 't Oost. De Zuidwind trok naar Perzen en de vest
Op 't hoog gebergte, van de Morgenstar beschenen.
De Westewind vloog naar den warmen avond henen.
De gure Boreas won Russen[3], wijd en ver,
Aanvoerder van de steile[4] en stille Zevenster.
Het land hierover drupt doorgaans van Zuider regen.
Hier boven is 't gewest van 't hemelsch vier gestegen,
Dat dun en luchtig is en vrij van aardsche smet.
Zoo had hij nauwlijks elk zijn eigen perk gezet,
Wanneer de starren, lang met 's bajerts korst betogen,
Begonnen haren glans te geven uit den hoogen.

[1]onweegbaar. — [2]Versta: de Oostewind. — [3]Voor Rusland (verg. Grieken, Zweden, Saxen, enz.). — [4]hooge.

Opdat nu geen gewest gedierte ontbreken zou,
Nam 't Godendom en klaar gestarnte 't hoog gebouw
Des ruimen hemels in. Men zag de visschen leven
In 't water, 't vee op 't land, de lucht vol vogels zweven;
En nu gebrak er nog een eenig dier tot praal,
Dat heerelijker was dan d' andere altemaal,
En, met de reên begaafd, alle andren mocht betoomen;
Dus is de mensch, het eêlst der schepslen, voorgekomen.
Hetzij de Bouwheer van 't Heelal, en oorsprong van
Dit welgeschikt gesticht, een wonderbaar gespan,
Hem teelde uit Godlijk zaad; hetzij in 't nieuwe leven
Der aarde nog een vonk des zaads was nagebleven
Van haren bloedverwant, den hemel; zaad, dat waard,
Van 't hemelsch afgerukt, naar zijnen oorsprong aardt:
Men zegt, Prometheus kon dees nieuwe klei regeeren,
Met water mengen, en hieruit een beeld bootseeren,
Het aangezicht van God[1], die 't al bestiert gelijk.
Dewijl een ieder dier na d'aarde ziet in 't slijk,
Bootseerde hij den mensch met aangezicht en oogen
Recht opwaart, om 't gestarnt t' aanschouwen, en bewogen
Zich zelf te spiegelen in 't starrelichte hof.
Het aardrijk, fluks nog ruw en vormelooze stof,
Werd, na 't veranderen, bewandeld hier beneden
Van menschen, nooit gezien, en ongelijk in zeden.
  De goude tijd kwam eerst te voorschijn, die, gezind
Ter deugd, uit haren aard rechtvaardigheid bemint, (fen;
Ook zonder dwang van wet. Men wist van vrees noch straf-
Men had met halsgerecht noch boeyen niet te schaffen;
Het volk ontzag versaagd des rechters opzicht niet,
Maar leefde veilig, vrij van vierschaar en verdriet[2].
Men had den pijnboom op 't gebergt nog niet gehouwen,
En in de zee gerold, om uitheemsch land te bouwen,
De menschen kenden slechts hun vaderland en erf;
Geen graft beschut de steên, uit vreeze voor bederf.
Men hoorde geen trompet noch krommen horen steken.
Men voerde helm noch zwaard. Het volk in alle streken
Zat vreedzaam, zonder krijg. Het land nog ongeploegd,
En ongeëgd, alleen met zijn gewas vernoegd, (moeiden,
Brocht nooddruft voort van zelf. Geen bouwers zich ver-
Verzaad met vruchten, die van zelf in 't wilde groeiden.
Zij plukten ooft en brem op bergen zonder last,
De moerbei en kornoelje op hagen, daar ze wast,
En eekels van den eik, Jupijn gewijd, hun allen
Milddadig voorgeschud en in den schoot gevallen.
Het was gedurig[3] lente, en 't Westewindekijn
Met lauwen adem streelde, in heldren zonneschijn,
De bloemen, die van zelf uit d' aarde geurig sproten
De klei teelde ongebouwd, gewillig, onverdroten,
Het welig veldgewas. Het veld schonk onvermoeid
De zwangre korenaar. De melk en nektar vloeit
Als water; d' eik in 't wild scheen honigdauw te geven.
  Saturnus was in 't hol des afgronds neêrgedreven,
En 't opperste gezag stond in Jupijns geweld[4].
Een zilvere eeuw verrees, èn slimmer[5] dan het goud,
En echter beter dan het koper in waardijen.
Jupijn verdeelt het jaar, eerst lente in twee paar tijen[6],
In lente, zomer, herfst, en winter, koud en grijs.
De lucht verbrandt van hitte, en 't water vriest tot ijs.
Toen scholen ze onder dak; spelonken, dikke struiken,
En schors, met teen genaaid, verstrekten, om te duiken,
Hunne eerste huizen. 't Graan wies in de vore. D' os
Most hijgen voor den ploeg, en niet vóór 's avonds los.
  De derde en kopere eeuw, veel harder en verbolgen,
Geneigd ten krijg, doch niet onbillijk, kwam haar volgen.
De leste en ijzere eeuw kwam met haar slagzwaard aan,
En teffens alle kwaad en boosheid op de baan.

[1]Verkristelijkt voor der Goden. — [2]Rijmshalve aangehecht. — [3]aanhoudend. — [4]macht ('t Hoogd. gewalt). — [5]slechter, mindor. — [6]Versta: eerst geheel en al lente; zie in eenige verzen vroeger.

De schaamte, waarheid, trouw, en eerbaarheid verstoven,
Verraad, geweld, bedrog, en gierigheid staan boven.
De schepen gingen t' zeil voor wind, hun onbekend[1].
De den, op hoog gebergt te groeyen lang gewend,
Ging huppelen, besloeg Neptunus' groene weiden.
De landman paste 't land met merken t' onderscheiden,
Voorheen zoo gemeen als zon en ope lucht.
Men eischt den akker niet alleen de korenvrucht
En nooddruft, maar doorwroet om mijnen, die ons tergen,
Den schoot des aardrijks, daar natuur haar woû verbergen.
Zoo kwam het ijzer en het goud, dat dieper lag
En zooveel snooder[2] is dan ijzer, voor den dag.
De krijg begon, die met dees twee niet langer sammelt,
Maar met zijn bloênde vuist in 't blanke harnas rammelt.
Men leefde alleen op roof. De huiswaard is in last,
En aan zijn eigen haard niet veilig van den gast,
Geen schoonvaêr voor den zoon. Getrouwe broederliefde
Was zeldzaam; want de haat den eigen broeder griefde.
De man verhaast zijn vrouws, de vrouw haar egâ's dood.
De booze stiefmoêr mengt vergift in eekelbrood.
De zoon t' ontijde staat den vader naar het leven.
Godvruchtigheid heeft uit. Astrea wordt verdreven,
De leste van de Goôn, die angstig en beducht,
De wereld, rood van moord, ter nauwernood ontvlucht.
En opdat 's hemels burg niet vrij zou blijven, spanden
De Reuzen t' zamen, om den hemel aan te randen,
En staplen het gebergte op een, verwaand en snood.
D' Almachtige[3] verplet, met zijnen donderkloot,
Den berg Olymp, en zwicht geensins, om zulke stukken[4],
Den steilen Pelion, daar Osse op lag, te rukken
Van onder dat gevaart. Men durf wel zeggen, dat
Die lichamen, een vloek bij 't Godendom geschat,
Beneên hun storremkat bestulpt, aandachtig kropen,
En d' aarde van het bloed der kindren hebb' gedropen,
Zij zelf het warme bloed bezielde en leven gaf:
En om den naam van zulk eene afkomst van nu af
Te waren[5], dat ze 't zaad in menschen weêr verkeerde;
Maar deze telg[6] was boos, baldadig, en onteerde
Met lastren alle Goôn, bloedgierig en verwoed;
Een zeker merk, dat zij haar oorsprong nam uit bloed.
De vader Jupiter, ziende al die lasterstukken
Omhoog, verzuchtte, en om Lykaons booze nukken
En 's booswichts gruweldisch, nog korts voor hem gedekt,
En hierom onbefaamd, wordt toornig, en verwekt
De goddelijke wraak, en dagvaardt 's hemels raden.
Daar boven loopt een weg, gezocht van vele paden,
Bekend bij helder weêr, de Melkweg (zoo men zeit)
Van ouds geheeten, om zijn zuivre wittigheid.
Al 't Godendom weet langs dees baan het hof te vinden
Des grooten Dondergods. Hier komen van vier winden
De Goden in de zaal, ter rechte en slinke hand,
Door d' opgeslote poort. Elk zit aan zijne kant:
Gemeene[7] Goden laag op hunne plaats bij troepen,
De machtigen vooraan, naar hunnen staat geroepen.
Dees plaats, stond zeggen vrij, naar zijnen rechten eisch,
Zoude ik wel noemen het aartshemelsch hoofdpaleis.
Hier zet zich 't Godendom in zijn gestoelt van marmer,
Jupijn leunt op den staf van elpen[8], als beschermer,
Schudt drie en vierwerf van weêrzij 't ontzaglijk hoofd,
Dat hemel, aarde, en zee beroerd zit en verdoofd.
Ten leste spreekt hij uit den troon, verrukt[9] van tooren:
„'k Was min bekommerd voor den hemel en ons kooren,
Toen 't heilloos drakenest toerustte, om 't bange hof
Met honderd klauwen aan te tasten uit het stof;
Want schoon dees vijand, wreed van aard, dien krijg dorst
Nog hing dit oorlog aan één lichaam en zijn leden (smeden,
En kwam gesproten uit één oorsprong, één gezag;
Nu wil ik plotsling al het menschdom, met één slag,
Verdelgen in den grond, daar Nereus, uit de sluizen,
Rondom den aardboôm met zijn watren aan komt bruisen.
Dit zwere ik bij de kolk en jammerpoel van Styx,
Die door het Helsche bosch komt stroomen met veel schriks.
Wel is 't warachtig, dat een arts, tot heil genegen,
Voorzichtig en bedacht, eerst heilzaam raad moet plegen;
Maar 't vier in 't been geraakt, zoo zet men 't af met reên,
Eer 't gansche lichaam last zou lijden bij[1] het been.
Wij stieren[2] halve Goôn van stroomen, bron, en water,
En bosch en berg en veld, en Veldgodin en Sater;
Hoewel[3] we deze nooit vergunden 's Hemels troon,
Men gunne, dat elk vrij het aardsch gewest bewoon'.
Of acht ge, o Goden! dat geen leed hun sta te schromen?
Lykaoon schroomt niet mij moorddadig op te komen,
Wien hij, van moord berucht, te godloos lagen legt,
Schoon ik den bliksem voere, en billijk heersche en recht."
Zij morren onderling, en bijten op de tanden,
En vragen, wie den God der Goden aan durf randen?
Zoo schrikte al 't menschdom en de gansche wereldkloot,
Toen die verwate hoop te goddeloos besloot,
Het Roomsche rijksgezag in Cæsars bloed te smoren;
En, o August! de trouw des volks, u toegezworen,
Behaagde u, als de trouw des Hemels dezen God
Der Goden, die, toen hij gestreng door zijn gebod
En wenk en woorden, 's raads ontsteldheid deed bedaren,
Gehoor kreeg, en hierop aldus is voortgevaren:
„Hij[4] heeft zijn schuld geboet; doch hoort het gruwzaam
Hem ruim betaald gezet. Een schendig ongeluk (stuk,
En schelmstuk van dien tijd klonk boven ons in d' ooren,
Hetwelk ik hoopte, indien men 't ernstig naar ging sporen,
Verzierd[5] te vinden, en daal[6] neêr uit 's Hemels boog.
Ik, God in menschenschijn, bezichtig met mijn oog
De wereld; doch om al de boosheên niet te mellen,
Mits d' ondervinding veel te lang valt in 't vertellen,
De daad was slimmer dan 't gerucht in elk gewest:
En toen ik Mænalus, dat gruwzaam drakenest,
Voorbij zweefde, en Cyllene, en 't pijnbosch van den killen
Liceüs, en Arkaadje, en trede met den stillen
En schemeravond naar 's tyrans ongastvrij hof,
Gaf ik te kennen, dat een Godheid, rijk van lof,
Van boven neder kwam. Het volk begint me t' eeren;
Lykaon schimpt met hun, en zegt: „ik wil u leeren
Door eene proef, of dees uit Godendoms getal
Ook sterflijk zij, zoodat geen mensch meer twijflen zal."
Hij legt bij midnacht toe, om mij, van slaap bevangen,
Te moorden onvoorziens. Zijn lust en zijn verlangen
Was, dit te proeven, en hiermede niet gerust
Heeft eenen gijzlaar van Mollossen, onbewust
Van eenig kwaad, den strot moorddadig afgesneden,
En bried en zood[7] de versche en halfgestorve leden;
Zoodra niet opgedischt, of ik, verbit op straf,
Steek 't huis in lichten brand, en brandde 't boven af,
Naar zijn verdienste. Hij, verbaasd, zoekt weg te schuilen,
Te vluchten, en beproeft te roepen en loopt huilen
Door 't eenzaam veld, maar al vergeefs en vruchteloos;
Dies wordt hij dol en stelt, bloeddorstig, fel, en boos,
Zijn aard te werk aan 't vee, vermaakt met bloed te zuigen.
Zijn kleed in bont, en d' arm verkeerd in pooten, tuigen,
Dat hij, een wolf, doorwreed en roofziek uit den aard,
Zijn eerste wezen en gedaante nog bewaart,
Dezelve[8] is in nature en grijsheid en in blikken,
Die, grimmig brandende bij duister, elk verschrikken.

[1]Min gelukkig voor: de schippers lieten de hun nog onbekende wind in de zeilen blazen. — [2]minder. — [3]Versta Jupiter, „de almachtige vader". — [4]Versta: dergelijke stoutheid; rijmshalve ingelascht. — [5]verhoeden. — [6]Versta: ook deze afkomst. — [7]Gewone, mindere. — [8]elpenbeenen, ivoren. — [9]vervoerd.

[1]door, om. — [2]Versta: hebben onder ons bewind. — [3]Beter: Dewijl. — [4]Namelijk Lykaon. — [5]verdicht, verzonnen. — [6]Versta: ik daalde daarom. — [7]kookte. — [8]Thans: dezelfde.

Nu lag dit eene huis ter aarde al neêrgestort;
Meer huizen hadden ook de Goôn tot wraak gepord,
De boosheid weidde alom in 's werelds veerste hoeken.
Men zou gelooven, dat de menschen zich met vlocken
Verzwoeren, van het kwaad tot erger voort te slaan.
Ik heb besloten hen, om 't goddeloos bestaan,
Te straffen naar den eisch." De sommigen bestemmen[1]
Jupijns besluit, en voên Gods gramschap, niet te temmen.
Een deel bewilligt dit; nog smert hun d' ondergang
Des menschdoms, vragende, hoe bijster doodsch en bang
De wereld zien wil[2], als zij ledig legg' van scharen;
Wie dan den wyrook aan zal steken op d' altaren,
En of hij toelegge, al het aardrijk omgewroet
Te laten aan 't gedierte, ontembaar en verwoed.
Jupijn verbiedt hier voor te sidderen en schrikken:
Hij zou hierin voorzien, het al ten beste schikken,
En zegt hun, op een wondre en ongemeene wijs,
Een andere afkomst toe, van betre stof en prijs.
En nu zou hij den kloot der aarde, vuil van smetten,
Met zijnen bliksemstraal in lichte vlamme zetten,
Maar schroomde, dat de vlam in 't hemelsch dak mocht
En 't heilige gewelf in gloênden brand vergaan. (slaan,
Ook schoot hem in den zin, hoe 't noodlot was voorhanden,
Dat hemel, aarde, en zee most liebter lage[3] branden,
En 't wereldlijk gevaarte[4] aanvliegen; hierom legt
Hij 't weêrlicht en geweer ten dienst van 't hoog gerecht,
Gesmeed in 't Reuzenhol[5], voorzichtig aan een zije.
Men nam behagen, om der menschen razernije
Kort in te toomen, aan verscheidenheid van straf,
En 't gansche menschdom diep te delven in een graf,
Door macht van water, en, tot zuivring van hun smetten,
De watersluizen van den hemel op te zetten.
Hij sluit den Noordwind in de Windgods hol en slot,
En winden[6], die de drift der wolken, licht en vlot,
Verdrijven aan de lucht, en komt den Zuidwind wekken,
Die met een zwarten nacht het aanzicht weet te dekken,
En heensnort op zijn natte en vochte regenveêr.
De baard hangt zwaar van vocht; de watren vloeyen neêr
Langs zijne grijze lok. Op 't voorhoofd zitten dampen
En nevels. Borst en wiek zien, tot een merk van rampen,
Bedropen. Toen hij nu, uit last, daar elk voor bukt,
Der wolken spongie[7] met zijn hand hadde uitgedrukt,
Ging 't bruisen aan. De lucht, aan 't ruischen aller wegen,
Berst uit van boven met afgrijselijken regen,
En Iris[8], lang gewoon Mevrouw[9] ten dienst te staan,
Trekt fluks, op Juno's last, verscheide verwen aan,
Bestelt de wolken vocht en voedsel, zonder vlagen.
Het welig veldgewas wordt plotsling neêrgeslagen,
En d' akkerman beklaagt, beroofd van hope en troost,
Den arbeid van al 't jaar, 't verlies van zijnen oogst.
Jupijn, nog niet vernoegd met afgestorte regen,
Kwam toornig nog Neptuun, den[10] broêr, tot wraak bewe-
En nam zijn water en den Oceaan te baat. (gen,
Dees roept de stroomen, die, ten dienst van zijnen staat,
Gereed staan. Elk verschijnt. Hij spreekt daar zij genaken:
„Ik hoeve u niet in 't lang te manen op te waken.
Vaart voort met volle kracht; zet open sluis bij sluis!
Smijt alle palen om, en geeft, met een gedruisch,
Den vlieten vrijen toom!" Het was gezegd, zij keeren,
Ontsluiten bron bij bron. Toen renden alle meren
En rolden, toomeloos en toornig, zeewaart aan.
Neptuun treft met zijn vork, een drietand, fel in 't slaan,
Den aardboôm, dat het dreunt, en van dien slag door 't open
De watergangen, eerst gestopt, te lande inloopen.
De stroomen, aangetergd tot gramschap, winnen veld,
Verrukken[11] veldgewas en struiken met geweld,

De menschen, stallen, vee, en hutten, huizen, kerken
En kooren; en schoon hier en ginds van zooveel werken
Een huis bleef overend, dat zulk een springvloed schut,
Het stond nog evenwel in 't water, als onnut.
De torens haalden 't hoofd nu onder diepe golven.
De zee en 't land was één. Men zag het al gedolven
In eene bare zee en vlakte zonder strand.
Dees zat op 's heuvels kruin, als op een driftig zand;
Een ander in een boot aan 't roeyen, gauw en wakker,
(Daar fluks de landman nog den ploeg dreef door den akker)
Zocht, krank van hoop, 't gevaar t' ontvaren bang en droef.
Dees overzeilden 't gras, of een verdronke hoef.
Een ander vangt den visch in 's olmbooms top en takken.
Het anker laat men in de groene beemden zakken.
De schepen dekken nu den wijnberg. 't Zeekalf rust,
Daar flus de tangre geit ging grazen naar heur lust.
De zeemaagd hoort verbaasd, hoe holle baren bruisen,
En varen over steêu en woud en bosch en huizen.
De dolfijn zwemt in 't bosch, en drijft voor wind, voor stroom
Door hooge takken heen, en schudt den eikeboom.
De wollef zwemt bij 't schaap en leeuw en tijgerdieren.
Het baat geen everzwijn, de gloênde bliksemvieren
Te voeren in 't gezicht en tand. Het baat geen hart,
Dat zijn gezwinde poot den snellen windhond tart.
De wufte vogel, moede om rust rondom gevlogen,
Plompt afgemat in zee, wiens toomeloos vermogen
De heuvels overstulpte en blink en hooge duin,
En heure bare sloeg aan 's bergs verheve kruin.
Het grootste deel des volks dreef hene met de baren,
En die na watersnood nog nagebleven waren,
Vergingen, afgevast en hongrig, bij gebrek
Van voedsel. 't Vruchtbre land, zoo lang 't in zijn bestek
Nog land gebleven was, hiel Attika gescheiden
Van 't vette Aoniën en Focis' vruchtbre weiden;
En was nu bare zee, en slechts een watertuin.
De hooge berg Parnas verbergt zijn dubble kruin
In 't starrelicht gewelf, en stijgt door alle wolken,
Daar nu Deukalion (want in de diepste kolken
Verzonk al 't hoog gebergt) met zijne bedgenoot,
Gevoerd door alle vloêu, bleef wagglen in een boot.
Hier bidt hij om genâ de Vlietmaagd van Korcyren,
En Berggodinnen, en ook Themis, waard te vieren,
Om hare wonderspraak en lotvoorziende stem.
Men vond nooit vromer noch oprechter man dan hem,
Noch kerkelijker vrouw. Jupijn, ziende uit den hoogen
De wereld met een zee van watren overtogen,
En van d' outelbaarheid der levenden gespaard
Een man, en eene vrouw, godvruchtig uit den aard,
Verdreef door Boreas de wolken en den regen,
En toont de lucht het land, en d' aarde 't opgestegen
Gehemelte. Nu legt de zee haar gramschap af;
Neptuun bedaart, en streelt de baren zonder straf.
Hij legt, gehoorzaam op Gods last, den drietand neder,
En dagvaardt Triton fluks, den zeetrompetter, weder,
Den blauwen Triton, dat hij kome op staanden voet.
Dees, staande boven op den grondeloozen vloed,
Met zijnen mantel van visehpurper rijk behangen,
Wordt van Neptuun geboôn, met opgeblaze wangen,
Den diepen watervloêu den aftocht overluid
Zoo toe te kraayen, dat het op 't gestarnte stuit.
Hij grijpt de kinkklaroen[1], beneden eng in 't draayen,
Maar boven wijder, en vol krinklende ommezwaayen,
En op het woeste vlak, elk even dicht alom,
Bereidt zich zijn trompet te steken, die rondom
De stranden wordt gehoord van 't Ooste tot in 't Weste.
Als Triton zijn klaroen, op 't hoog gebod, ten leste
Aan mond en lippen zet, waarvan een waterval
Langs kin en baard druipt, klinkt de kinkgalm over al
De zee en 't aardrijk heen en allerhande plekken,
Waarop gehoorzaam al de wateren vertrekken.

[1]beamen. — [2]zal. — [3]in lichten gloed. — [4]den wereldbouw. — [5]Versta: in Vulcaans Cyclopen-smidse. — [6]Versta: en die winden. — [7]Thans spons; zie vroeger. — [8]Juno's bodin, de regenboog. — [9]Juno zelf. — [10]zijn. — [11]rukken uit.

[1]kinkhoren.

De zee krijgt weder strand; de kil ontvangt den stroom;
De stroomen zinken, het gebergt toont bosch en boom.
Het land verrijst, en door het ebben van de baren
Wint d' aarde veld. Het duurt nog lang eer berg en blâren
Zich openbaarden, en het zeeslijm in het woud.
De gansche wereld rees uit zeeschuim pekelzout,
Zoodra Deukalion den aardboôm zag outslagen,
En hoe de landen woest en doodsch en ledig lagen,
Sprak hij weemoedig, met de tranen in 't gezicht,
Zijn lieve Pyrrhe toe, aan hare trouw verplicht:
„Och! zuster, bedgenoote, en eenige overbleven
Van eene stamme en bloed en maagschap, mij gegeven
Tot eene waarde nicht, nu paart ons het gevaar.
Wat land alom verging, wij twee zijn eene schaar;
De zee verslond het al. Ons leven en betrouwen
Hangt nog onzeker, en het zwerk, omhoog t' aanschouwen,
Beangstigt nog mijn hart. Hoe bang waar uw gemoed,
Indien ge zonder mij geborgd waart uit dien vloed,
De muil des doods ontrukt! Hoe zoudt ge, nu ontslagen,
Alleen en eenzaam zulk een bijstren schrik verdragen?
Wie zoude u troosten in dien jammerlijken druk?
Want o mijn echtgenoote! indien hij ongeluk
De wereldvloed u door zijn balg kwame in te slorpen,
Ik had mij zelven los in bare zee geworpen.
Och! of ik geestig, als Heer vader[1], menschen kon
Bootseeren, en de klei bezielen, als de zon,
Met mijnen adem. Nu bestaat, hij wil der Goden,
Al 't menschdom in ons beî, die na ontelbre nooden
Nog overschoten, als een afdruk van dit zaad."
Zoo sprak hij en elk schreide en vond geraden, raad
En hulp te zoeken bij de Godspraak der Godinne.
Zij toeven niet, maar gaan, gepaard door trouwe minne,
Cefisus zoeken, die nog drabbig loopt door 't zand.
Zij sprenkelen hun hoofd en kleeders met de hand,
En treên naar Themis' kerk, nog morsig en bewassen
Met mos aan 't heilig dak. Het outer, zonder asschen,
Lag zonder offervier. Zij stijgen langs den trap
Der kerke, en vallen op hunne aangezichten knap
Ter aarde, kussen droef de koude en harde steenen,
Beginnen deerlijk dus te bidden en te weenen:
„Indien men nederig de gramschap van de Goôn
Kan stillen door gebeên; indien men hunnen troon
Verzoenen kan, zoo meld, o Themis! nu bewogen,
Op welk een wijze wij het menschdom bouwen mogen,
En, o genadigste! verhoor ons als gij pleeht[2],
Nu al de wereld in een zee verzopen legt."
De Koorgodin, beweegd[3], begint ze dus te raden:
„Gaat uit de kerke, dekt het hoofd met uw gewaden,
Onopgeschort, en worpt, niet angstig nochte schuw,
De koude beenders van grootmoeder achter u."
Zij staan een poos verbaasd, en Pyrrhe, na lang zwijgen,
Spreekt eerst, en weigert voor 't altaargebod te nijgen,
En bidt al bevende, dat zij 't vergeve, en steent,
Bevreesd, door 't strooyen van het moederlijk gebeent,
Haar moeders geest in 't graf t' ontrusten en te storen.
Z' erkauwen[4] onderling deze antwoord van Gods kooren,
Te dubbelzinnig om begrijpen. Hierop tracht
Prometheus' zoon zijn nicht to paayen, zoet en zacht:
„Of onz' spitsvondigheid bedriegt ons al t' elendig,
Of Themis raadt ons recht en billijk, en niet schendig.
De Godspraak leeraart niet[5], dat ongodvruchtig luidt.
Wij kennen d' aarde voor ons grootmoêr; steenen, uit
Haar boezem voortgehaald, zijn beenders, voor onze ouders;
Wij moeten ze over 't hoofd en over onze schouders
Heenworpen." Pyrrhe staat verbaasd en suft hierom,
En beide twijflen ze aan den raad van 't Heiligdom.
Doch wat kan schaân een proef te nemen van dees rede?
Zij gaan en dekken 't hoofd met ongegorden kleede,
En worpen, naar dien raad, de steenen over 't hoofd.
De harde steenen heêngeworpen (wie gelooft
Dit wonder, zoo het ons d' alouden niet getuigen?)
Beginnen, week en zacht, hun hardigheid te buigen,
Gevormd op eene leest, die van geen menschen scheelt,
En nauw wordt onderkend; gelijk een marmerbeeld
Des beeldehouwers, ruw en onvolwrocht gehouwen.
Het deel der steenen, uit verdronkene landouwen
Geraapt, en vocht en aardsch, verkeerde meer en meer
In groeizaam menschevleesch. Wat hard was, en niet teêr
Noch buigzaam, werd gebeente, en d' âar verkeerde in ader,
En hiel den zelven naam. De macht van 's Hemels Vader
Verkeert terstond den steen, gesmeten van 's mans hand,
In mannen, en de steen, gesmakt van Pyrrhe in 't zand,
In vrouwen. Hierom zijn wij hard in 't arrebeiden,
Getuigende, uit wat stof de Goden ons bereidden.
Toen brocht het aardrijk, uit zich zelf, verscheiden slag
Van dieren, door den straal der zonne, voor den dag,
Als d' oude vochtigheid verhit wierd en ontsteken.
Het vochtige moeras en slijm, in alle streken,
Begon te zwillen, en het vruchtbre en welig zaad,
In d' aarde, 's moeders schoot, gevoed, gestoofd, bestaat
Te groeyen, en allengs een zekren vorm te winnen.
De zon verhardt zoo slijm, wanneer de Nijlstroom, binnen
Zijne oevers dalende, 't verdronken land verliet;
De landman, ploegende den nieuwen akker, ziet
Dan in 't geploegde land verscheiden slag van dieren:
De sommigen, die, eerst beginnende te tieren
En nog in 't groeyen, onvolmaakt zijn aangeteeld,
Verminkt en onvolwrocht, dat zelf het lijf verscheelt,
In 't een en 't ander lid, en leefde als klei het baarde.
Het ander deel is ruw en vormeloos en aarde;
Want wanneer hitte en vocht zich menglen bij geval,
Ontvangen ze, en uit dit vermengen spruit het al;
Dewijl het vier en vocht doorgaans in strijd krakeelen,
Is deze tweedracht uit den aard bekwaam tot telen.
Na 's werelds vloed verrot het slijm, wint spruit bij spruit,
En broeit door hitte allengs wanschapenheden uit,
Zoo nieuwe als oude, door 't albarende vermogen;
En schoon het d' aarde noô woû lijden en gedoogen,
Nog brocht ze Python voort, den bergdraak, eenen schrik
Voor 't nieuwe menschdom. Dees bedekte, lang en dik,
Een groot gedeelte van den berg met grove leden,
En borst en rug, geschubt van boven tot beneden.
God Febus, nooit voorheen gewend op zulk geweer,
En die eerst geiten velde en dassen schoot ter neêr,
Doorschiet dien wreeden draak met duizend scherpe spitsen,
En smoort hem in venijn en bloed, verschiet zijn flitsen,
En om dees brave daad te printen in elks zin,
Voert blij het heilig spel na 's draaks verdelgen in,
Genoemd het Pythisch feest. Wat jongeling den wagen-
Of voet- of hand-strijd won, dien plag men op te dragen
Den krans van eiken loof. Men vond geen lauwer staan,
En Febus kranste 't hoofd met allerhande blaân.
De spruit van Peneus, Dafne, een maagd in deze tijen,
Gaf Febus stof, haar eerst vóór anderen te vrijen,
Niet bij geval, maar door Cupido gram en dwers.
Apollo, moedig op den drakestrijd, nog versch
Gestreên, zag hem den boog opspannen met de handen.
En sprak: „o dertle knaap! wien dreigt gij aan te randen
Met zulk een trotsch geweer? Dit past Apollo best,
Die vijand en gediert' kan treffen in hun nest,
Die onlangs Python, dus vergiftig en hoogmoedig,
En dekkende al 't gewest, ter neder schoot zoo bloedig.
Vernoeg u met, ik weet niet welk, een torts de min
Te tergen, zonder ons t' outluistren, trotsch van zin."
De zoon van Venus zegt: „o Febus! pas te waken,
En vrij met uwen boog al wat u lust te raken,
Mijn pijl wil u eerlang nog varen in het hart;
En zoo veel als een God 't gedierte in eere tart,
Zoo weinig haalt uwe eer, bij onzen roem geleken."
Hij klapt de vleugels op elkandere onder 't spreken,

[1] Prometheus. — [2] Rijmshalve voor placht. — [3] Thans bewogen. — [4] overleggen. — [5] niets.

En strijkende op Parnas, rukt pijlen, taai van schacht,
Uit zijnen koker, twee van ongelijke kracht.
D' een koelt en d' ander kweekt het vier in minnetonder;
De pijl, die minne wekt, is gond, en klinkt te wonder,
Die min verjaagt is stomp, en onder blauw verlood,
Waarmeê de Minnegod de borst der Vlietmaagd schoot,
Met d' andre veêr Apol in bloed en merg en schinklen.
D' een mint, en d' andre vlucht voor minne, en jaagt in win-
En hol van berg en bosch met lust de dieren na, (klen[1]
Ontweidt, en stroopt[2] ze, en volgt Diane vroeg en spâ,
En ciert het blonde haar, met haarsnoer opgebonden,
Gevolgd van vrijeren, die naar heur huwlijk stonden;
Zij slaat ze al t' zamen af en geeft ze geen gehoor.
Zij rent ter zijden af de wildernissen door,
En wil met huwelijk noch bruiloft zich bemoeyen.
De vader zegt: „mijn kind! wilt gij mijn wil bevroeyen[3],
Zoo help me aan éénen zoon, een schoonzoon. Help me aan
Maar zij, die bruiloften, als lasterstukken, haat, (zaad[4]."
Beschaamd en schaamrood wordt op hare blanke wangen,
Blijft om haar vaders hals, hem smeekende, dus hangen:
„Mijn liefste vader! och, indien het u behaagt,
Vergun me, dat ik leve en sterve reine maagd;
De vader Jupiter vergunde dit Diane."
Haar vader hoort en ziet, doch antwoordt: „ik vermane
En prijze u 't huwen aan. Uw schoonheid brengt niet meê,
Te werven uwen wensch. Uw schoonheid en uw beê
Zijn twistig onderling." God Febus mint ze trouwelijk,
En staat ernsthaftig en ontsteken naar heur houwelijk,
Zoodra hij Dafne ziet. Hij hoopt 'tgeen hij begeert.
Zijn spelling faalt, dus lang in waarde en hoog geëerd.
Gelijk de fakkels licht bij wijl een haag ontstaken,
En stoppels op het veld in lichten brand geraken,
Indien een reizer[5] 't vier verwaarloost bij geval,
Of haar te dicht genaakt in 't afgemaaide dal,
Of reukloos 's morgens komt het korenveld te raken;
Aldus begint Apol te branden en te blaken,
En voedt een ijdle hoop en vruchteloozen brand.
Hij ziet de vlechten, los en vrij van snoer en band,
Om haren blanken nek heenzwieren en verstrooyen, (en!"
En zegt: „hoe schoon zou 't staan, liet gij uw vlechten tooy-
Hij ziet hare oogen, klaar als starren, in 't verschiet;
Hij ziet dien rooden mond; – maar zien verzaadt hem niet.
Hij looft haar vingers, en de handen, en hare armen
En naakte schonders. Wat de schaamte woû beschermen
Voor d' oogen, beeldt hij zich uit liefde schooner in.
Zij vlucht, veel sneller dan de wind vliegt, voor zijn min,
En luistert naar geen stem, noch vleyers zoete rede,
Die haar al smeekende te rugge eischt met dees bede:
„Och, Peneus' dochter! sta, och sta! dat bidde ik u.
Ik volge u niet, gelijk een vijand. Zijt niet schuw.
Zoo schuwt het lam den wolf, het hart de leeuwetanden,
De duif den arend, die de levende aan wil randen.
Elk schuwt zijn vijand; ik volge u uit minne alleen.
Val niet voorover. Och, mijn liefste! och, kwets uw been
Toch niet aan dorens. Laat ze u bij mijn schuld niet steken.
Gij loopt op harden grond door scherpe dorenstreken.
Loop zachter. Ai, bedwing u snellen loop en vaart;
Zoo volge ik zachter. Let, wie gaarne met u paart:
Ik ben geen herder, noch geen bergknaap. Ik beschudde
Niet ongehavend, noch niet haveloos dees kudde.
Och, reukelooze maagd! gij weet, gij kent me niet,
Voor wien ge zoo verbaasd, zoo haastig henevliedt.
Het eiland Delos is mijn erfdeel, ook het klare
Befaamde Tenedos, en 't Lyciaansch Patare.
Mijn vader is Jupijn. Ik spelle tijdig al
Wat komt, en wat genaakt, en nog gebeuren zal.
Elk trekt zijn snaren op mijn zangmaat en gedichten.
Ik treffe fiks mijn wit; doch een uit vele schichten
Heeft fikscher mijne borst, te zorgeloos, gewond.

[1]hoeken. — [2]vilt. — [3]verstaan. — [4]nakroost. [5]reiziger.

Ik ben het kloek vernuft, dat d' artsenijen vond,
En al de wereld legt mij toe den prijs van 't heelen.
De kracht van 't heilzaam kruid gehoorzaamt mijn bevelen,
Och, wee mij! geen artsnij kan heelen in ijn verdriet!
De wetenschap, elkeen zoo heilzaam, baat me niet!"
Hij woû meer spreken, maar zij stoort Gods[1] minnezangen,
En vlucht angstvallig voort, en gaat rechtuit haar gangen,
Niet luisterende naar die klachten en gebeên.
De wind verwaait het kleed, en toont de schoone leên
Nog schooner in de vlucht en aangenaam in d' oogen,
Terwijl de vlechten op den rug van achter vlogen.
Maar God, een jongeling, kreeg eenen wederzin,
Vergeefs te smeeken, en woude, aangepord van min,
Haar snel aastreven, als de vlugge hazewinden
Der Gallen, met geen band noch leîzeel in te binden,
Den haas, op 't vlakke veld voor hun gezicht ontdekt,
Opstuiven zien. D' een jaagt met ijver na, en rekt
Zijn voetspoor, heet op roof. De haas zoekt hun t' ontspatten.
D' een bijt naar hem, en hoopt hem reis op reis te vatten,
En raakt den looper met den langen bek vooruit,
En d' ander twijfelt, of hij viel den hond ten buit.
De haas ontslipt den bek. Zoo vaart dit paar in 't loopen:
Zij spoedt uit angst; hij groeit in snelheid aan door 't hopen,
En loopt de vrijster af, en wint in vaart door min,
Die zet hem vleugels bij. Hij treedt, met hart en zin,
De vluchtige op den hiel, beademt hare lokken,
Die zwaayen, om den nek en 't hoofd gespreid, als vlokken.
Zij afgemat besterft, slaat d' oogen naar den vliet (driet,
Van Peneus: „Vader!" schreit ze, „och! help me uit dit ver-
Indien een Godheid hier den glazen stroom bewone.
Verslind, o aarde! toch de godlijkheid der schoone,
Die 's minnaars oog behaagt. Verander uit genâ
Mijn schoonheid, een geschenk, dat mij gedijt tot schâ!"
Zoo bidt ze, en 't lijf verzwaart terstond door Gods[2] vermo-
Het hart en ingewand wordt met een schors betogen, (gen,
Het haar verkeert in loof, elke arm in tak en mei.
De voeten schieten fluks hun wortels in het klei.
Het voorhoofd en de mond staan hoog in top geheven,
En d' eerste schoonheid is nog in den boom gebleven.
Apollo mint ze nog, en voelende met smart,
Gevoelt nog aan de schors den pols en 't kloppend hart.
De takken, in de plaats der leden, met zijne armen
Omhelzende, begint hij minzaam zich t' ontfermen,
Het hout te kussen, en het hout ontzegt dien kus.
De God, hierom bedroefd, beantwoordt dit aldus:
„Dewijl ik u niet, als een echtgenoot, mag dekken,
Zoo zult ge, o lauwerboom! mijn eigen boom verstrekken:
'k Wil met uw loof mijn haar, pijlkoker, boog, en lier
Vercieren, en gij zult 's rijks veldheer, trotsch en fier,
Bekransen in triomfe, en 't hoofd van stads gebouwen,
Het Capitool zal in zijn staatsie u aanschouwen;
Gij zult Augustus' hof vercieren, als zijn wacht,
Den eik omgorden, die in 't midden praalt met pracht;
En eveneens gelijk mijn haar zich nooit liet scheren,
Zoo zal het gansche jaar uw loof geen groente ontberen."
Hiermeê zweeg Pæan, en het knikken van den tak
Bestemt meêdoogende hetgeen Apollo sprak,
En scheen den top, gelijk voorheen het hoofd, te roeren.
In Æmonije zinkt een dal, beneên vol moêren[3],
Rondom besloten in een steil afloopend bosch;
Men noemt het Tempe. Hier loopt Peneus door, die los
Uit Pindus' bronaâr springt[4] met ruischende geklater,
En dunne dampen geeft door 't vallen van het water,
Besprenkelende alom het woud, dat overhelt, (kwelt.
Een hoofdstroom, wiens geruisch 't naburig landschap
Men vindt hier huizen, zaal, en kamers van dien grooten
En breeden stroom, wiens kruik nooit ledig is gegoten;
Hier toomt hij, in een hol der steenrotse, uitgehoold

[1]Versta: Apollo's. — [2]Versta: Peneus, den Stroomgod. — [3]Door Vondel rijmshalve ingelascht. — [4]Versta: op den Pindus ontspringt.

Tot een spelonk, wat slag van Vlietgodin hier schoolt[1];
Men ziet de mindere rivieren daar vergâren,
Niet wetende, of haar eerst den vader, hoog van jaren,
Veel heils te wenschen sta en zegen en geluk
Met zijne dochter, of[2], indien ze[3] zitte in druk,
Hem troosten zullen, zoo hij onheil hebb' vernomen.
Hoe 't nu gelegen is, zij zijn bijeen gekomen,
Sperchius, om het hoofd bekranst met popelblaân,
Enipeus, nooit gerust, de vader Apidaan,
Amfrisus, zacht van aard, ook Æas, en meer vlieten,
Die, snel naar hunne drift, vermoeid van nederschieten
En dwalen, eindelijk zich lozen in de zee.
Alleen schuilt Inachus[4], die, krank van hartewee,
In een spelonk het meer vermeert met bitter schreyen,
Nu hij van 's dochters troost, zijne Iö, blijft gescheyen.
Hij weet niet, of ze leeft of lang ter ziele zonk;
Want nu haar niemand vond, besluit hij: z' is dus jongk
Vervaren, en betreedt geene aarde met haar zolen.
Zijn hart getuigt het slimst[5]. Jupijn zag, na lang dolen,
De dochter keeren van haar vaders stroom en kil,
En zeide: „o schoone maagd! zal 't gaan naar mijnen wil,
Gij zijt mijn minne waard. Ik weet niet, welk een minner
Gij met uw bruiloftspalm zult kransen ten verwinner;
Ga hene," zegt hij, „nu de middagzon u steekt,
In schaduw van een bosch, daar u geen loof ontbreekt"
(Hij toont het woud); „maar schroomt ge alleen en naar te duiken
In 't hol van dieren, gij kunt veilig 't woud gebruiken
Door mijn beschutting, in een schuilhoek, dicht van blaân;
Men zie me voor geen slechte en arme Godheid aan,
Maar die den schepter en den bliksem zwaai vervaarlijk.
Ai, vlie voor mij niet!" Want zij was alreê bezwaarlijk[6]
Voorbij het veld van Lerne en 't groen Lycæsche land,
Rondom met ruigten en geboomte dicht beplant,
Gekomen in der ijl; als Jupiter dees plekken
Met eenen dichten damp en nevel ging bedekken,
De maagd in duisternis berooven van hare eer.
Terwijl liet Juno haar gezicht van boven neêr
Gaan weiden over 't veld, en zag, het scheen een wonder,
Hoe zulk een klaren dag zoo schichtig schuil ging onder
Den vluggen nevel, en bemerkte, dat die niet
Uit 's aardrijks vochten schoot, noch uit den watervliet
Opstijgen kwam; waarom zij om begon te kijken
Naar Jupiter, gewoon haar listig uit te strijken[7],
En dien ze menigmaal betrapte op sluikerij;
Nu mist ze hem omhoog, en spreekt: „het zij hoe 't zij,
Ik word verongelijkt, of in mijn waan bedrogen;"
En, nederdalende uit de lucht en 's Hemels bogen,
Hiel op het aardrijk stand, en dreef den nevel voort.
Hij bad zijn bedgenoots aankomste uit 's hemels poort
Bij tijds geroken, en ging, daatlijk na 't schoffeeren,
D' onteerde dochter in een witte vaars verkeeren.
De jonge koei is schoon, en Juno schat ze hoog,
Ook tegens haar gemoed, als schoon van leest in 't oog,
En vraagt, als wist zij 't niet, waarher[8] deze is gekomen,
Uit welk een koeistal, wien zij toeboort? Om te toomen
Dit scherrep onderzoek, zegt hij geveinsd terstond:
„Dees schoone jonge koei kwam voort uit 's aardrijks grond;
En daatlijk eischt ze dees tot eene milde gave.
Wat zal hij doen? 't Valt hard, van zijn bemiude en brave
Te scheiden; weigeren baart achterdocht te straf:
De schaamte raadt het aan, de liefde raadt het af.
Nochtans zoû schaamte van de min verwonnen leggen,
Maar eene vaars zijn vrouwe en zuster fors t' ontzeggen,
Zou schijnen, dat dit niet een koei in 't wezen waar.
Toen Juno nu de boel van God den donderaar

[1]Versta: alle Vlietgoden of vlieten, die hier wonen of gevonden worden. — [2]Versta: of dat zij. — [3]Namelijk die dochter, Dafne. — [4]Als vader der in een koe herschapen Iö. — [5]ergst. — [6]bezwaard, angstvol. — [7]bedriegen. — [8]waar van daan.

Ontving, ontsloeg ze zich nog niet, voor hoon te vreezen;
Zij schroomde voor Jupijn, een sluiker lang voor dezen,
Waarom ze Aristors zoon de zorg en wacht beveelt;
Dees gast heet Argus, van scherp toezien niet misdeeld:
Hij was van God begaafd met honderd wakkere oogen;
Twee sliepen op hun beurte, en d' andere, onbetogen
Van wimbrauw, stonden op het veld hun schildwacht uit,
Bewaakten Iö. Hij bewaart de schoone spruit;
Waar Argus gaat of staat, nooit keert de wakkre wachter
Zijne oogen van haar af, zij weidt dan voor of achter.
Bij dage weidt ze in 't veld, en daalt de zon in zee,
Dan sluit hij ze in den stal, en bindt, als 't ander vee,
Haar met eene koorde vast. Hij voedert ze met bladen
En bitter kruid en gras. Zij slaapt, met vaak beladen,
Niet op een bedde, eilaas! maar dikwijl op een hei,
Daar gras noch lover groeit, drinkt slijm[1] en loeit om wei.
Indien ze oodmoedig poogt haar handen uit te steken
Naar Argus, mist ze, eilaas! haar handen. Wil ze smeeken
En klagen over 't leed, haar t' onrecht aangedaan,
Dan loeit ze, en wordt vervaard van diersch geluid te slaan,
En schrikt voor haar gebulk. Zij komt aan 's vaders oever,
Voorhene haar vermaak en wellust, en wordt droever;
Zoo zij de horens komt te spieglen in den vliet,
Dan vliet ze angstvallig voor zich zelve van verdriet.
Geen bronmaagd kent haar meer, en Inachus, de vader,
Kent zelf zijn dochter niet. Zij stapt de zustren nader,
En laat zich streelen van haar zusters zachte hand.
De grijzaard Inachus reikt onbekend zijn pand
Geplukte kruiden toe. Zij moet zijn handen kussen;
Zij lekt haar vaders hand, en huilt, en ondertusschen
Verzoekt ze hulp, met zoo veel sprake, als zij vermag,
Meldt haren naam en nood, met onverstaan beklag.
In plaats van spreken, schrijft zij letters met de klauwen
En leesbre merken van de weên, die haar benauwen
Om dees misschapenheid des lichaams. Inachus
Beklaagt ze: „elendige!", en hij hangt bedroefd aldus
Al stenende aan den hals en horens der geschende,
Nu in een witte vaars veranderd vol elende.
Hij kermt: „zijt gij mijn kind, gezocht met smarte alom
En nooit gevonden? och! zijt gij mijn eigendom,
Mijn eige dochter, lang gezocht door alle landen,
Op heuvels, bergen, en in bosschen en waranden?
'k Gevoelde, u zoekende en niet vindende, min rouw,
Dan nu ik u aldus, in dees gestalte, aanschouw.
Gij zwijgt, o sprakelooze! en antwoordt op geen vragen.
Gij zucht nochtans, en schijnt uw hart nog uit te klagen,
En, 'tgeen ge alleen vermoogt, gij loeit op mijne spraak.
Och! ik, ouwetende, bereidde met vermaak
Uw huwelijk en feest en torts en bruiloftsbanden;
Ik hoopte in 't eerste, dat een schoonzoon was voorhanden
En afkomste, en nu moogt ge, uit al[2] de kudde, een man
En zoon en eene vrucht verwachten, nu of dan.
Men lijdt niet, dat de dood mijn droefheid koom volenden;
Het strekt me schade, een God te wezen in elenden,
En dat de deur des doods voor mij gesloten is,
Rekt eeuwig mijnen rouw in druk en droefenis."
De veeloogde Argus drijft, op zulk een deerlijk kermen
Des vaders, deze maagd, hem haastig uit zijne armen
Ontweldigd, elders hene in eenen andren beemd.
Hij zet zich op de kruin des hoogen bergs, en neemt
In 't ronde al 't landschap waar. Jupijn, nu ongeruster,
Kon niet gedoogen, dat Foronens' lieve zuster
Bleef treuren in dien schijn, en riep terstond den zoon
Der blanke Pleias[3], d' eer van 's hemels beldren troon,
En hiet[4] hem, Argus voort te helpen om het leven.
De zoon vertoeft niet lang, en schiet, om been te zweven,
De vleugels aan den hiel, en vat den slaapstok,
Die slaap verwekt. De hoed bedekt zijn hoofd en lok,

[1]slik. — [2]Beter: slechts uit. — [3]Mercurius. [4]beveelt.

Hij daalt, dus uitgerust, legt hoed en hielvlerk neder,
En houdt alleen de roê. Zoo drijft hij heen en weder,
In herders schijn, de geit bezijden 's weegs dat heen,
En pijpt op eenen halm, een rietpijp, net gesneên.
De maagdewachter[1] wordt bekoord door zulke wijzen,
En zegt: „wie zijt ge? Ai, koom, genaak me, o waard te prijzen!
Want nergens groeit meer gras voor 't vee, in 't gansche land,
En koele schaduw voor den herder, om den brand
En 't steken van de zon t' ontschuilen, vrij van hitten."
De zoon van Atlas kwam genood hier nederzitten,
En sleet, al koutende, den kenespoênden dag,
En loerde, om, spelende op de rietpijp, vreemd van slag,
De wakende oogen zacht en stil in slaap te fluiten;
De wachter poogt met macht den zachten slaap te stuiten,
En schoon de vaak een deel der oogen meester wordt,
Nog waakt het ander deel. Hij zegt: „verhaal me kort,
Hoe is het pijpspel, dat nog nieuw is, eerst gevonden?"
Toen sprak herout[2] Mercuur: „een bronmaagd, op de gronden
Van 't hoog Arkadië, hiet Syrinx, wel bekend
Bij Boomgodinnen, op 't gebergte, daar omtrent.
Zij loos wist, reis op reis, den Sater uit te strijken,
Die achteraan liep, en wat Godheid, in dees wijken,
Door schaduwachtig bosch of langs de velden waart.
Zij eert d' Ortygische Diane, kuisch van aard,
In lontre zuiverheid. Men zou bijkans gelooven,
Dat dit Diane was, kwam d e e s niet aangestoven
Met een kornoeljen, d i e met eenen gouden boog.
En nog werd dit geloofd. Pan zag ze van het hoog
Lycæus dalen. Hij, met pijnloof 't hoofd besteken,
Sprak luide: „o bronmaagd! stem 't verzoek toe, op het smeeken
Des Gods, die, uwe trouw verzoekende, u bemint."
Hij woû voortvaren; maar zij sloeg het in den wind
En fluks den omweg op, totdat ze, moê ten leste,
Aan Ladons oever kwam, het zandige geweste.
Men zegt, dat ze in de vlucht aan 't water werd gestuit,
En hare zusters bad, in eene riete spruit
Verkeerd te werden. Toen God Pan haar meê woû slepen,
Had hij niet Syrinx, maar 't moerassig riet gegrepen,
En blies al zuchtende den adem in het riet,
Dat gaf een teêr geluid, als klaagde 't van verdriet.
Men zegt, dat Veegod Pan, door dezen toon bevangen
En nieuwe pijpkunst, sprak: „o fluit, al mijn verlangen!
Gij zult mijn tijdverdrijf verstrekken, en de halm
Aan halmen ongelijk[3] met was gekleefd, den galm
Bewarende, behoudt den naam der maagd nog verder."
Toen God Mercuur dit zou verhalen aan den herder,
Zag hij, hoe Argus al zijne oogen eindlijk sloot.
Hij streelde al zwijgende de wimbrauw, zwaar als lood,
En voedde aldus den slaap, en trof, in 't suizebollen,
Den slaper tusschen hals en hoofd, en liet hem rollen
Al bloênde van de rots, geverfd in rokend bloed.
Daar legt ge, o Argus! en die straks nog, zoo vol moed,
Uit honderd oogen zaagt, legt blind en onbewogen.
Een duistre en donkre nacht beschaduwt honderd oogen;
Maar Juno zamelt al deze oogen, lief en waard,
Verzet ze, als diamant, in haren pauwenstaart.
Z' ontstak van toorne, en nam geen uitstel van haar wrake,
En liet de razernij gaan spoken zonder sprake,
Voor d' oogen en 't verstand der Grieksche Veldboelin,
Genoopt, gejaagd van schrik alle oorden uit en in,
Tot dat ze bij den Nijl vermoeid stond en bezweken,
En aan den oever op haar knieën viel, om te smeeken.
Het hoofd hing op den rug. Zij sloeg 't gezicht omhoog,
En klaagde al loeyende den voogd van 's hemels boog,
En bad, dat hij dien rouw en droefheid eenmaal ende.
Jupijn bidt zijne gâ, de maagd in hare elende
Te redden, en omhelst de lieve wedergâ,
En zeide: „vrees niet meer! gij zult geensins hierna
U meer om harentwil bedroeven, en 't is reden."
Dit zwoer hij bij den poel des Afgronds hier beneden.
Toen Juno was gepaaid, kreeg Iö, als voorheen,
Den allereersten vorm. De wijde mond werd kleen,
Het ruwe haar verging; de horens, ingetogen,
Verandren alle beî. Zij ziet uit kleener oogen,
Krijgt weder armen en nieuwe schouderblaân,
Vijf vingers aan de hand. De klauw is gansch vergaan.
Zij staat nu overende en rustig op twee beenen.
Behalve 't witte kleur is al de koei verdwenen.
Zij vreest te spreken, om niet weder met geloei
En bulken een geluid te slaan gelijk een koei.
Zij proeft haar eige smaak, nu eene wijl verloren,
En schroomt, in 't stamelen, te loeyen als te voren.
Nu wordt ze, als een Godin, befaamd door land en steên,
Van witte nonnen[1] en gewijden aangebeên.
Hierom geloofde 't volk van Epafus in 't ende,
Dat Jupiter, die geil de moeder schaakte en schende,
Zijn eigen vader was. Hem werden in dien tijd,
Gelijk de moeder mede, altaren toegewijd,
En kerken in de steên. Een Faëton, in jaren
En trotschheid hem gelijk, kwam moedig uit te varen,
Te stoffen op Apol, zijn vader. Iö's zoon,
Gebelgd, sprak: „slechthoofd! gij gelooft dan, u ten hoon,
Al wat u moeder in de hand steekt met haar teemen,
En ducht geensins de Zon[2] voor vader aan te nemen!"
Aldus stond Faëton beschaamd om dit verwijt,
En klaagde: „o moeder! is dit geen schandaal en spijt,
Dat ik, eêlmoedige en een echte en vrijgeboren,
Dit schimpige verwijt, met mijn geduldige ooren,
Stilzwijgende inkroppe, en gedooge zulk een smaad
En laster, zonder hem te zeggen, waar 't op staat?
Doch ben ik waarlijk uit dit hemelsch zaad gesproten,
Bewijs me, dat ik ben eene afkomst van dien grooten
En goddelijken stam." Hij klaagt, met veel geschals,
Zijn hartewee, en valt de moeder om den hals,
Bezweert ze bij het hoofd van Merops, dien ze trouwde,
En bij de bruiloftstorts der zusteren, zij zoude
Door zekre teekens hem verzekren van zijn stam.
Het is onzeker, of Klimeene, ontsteld en gram
Om 't lasterlijk verwijt of[3] Faëtons gebeden,
Haar handen en gezicht omhoog hief van beneden,
En sprak: „mijn zoon! ik zwere u dier, bij 's Hemels glans
En 't schijnsel van de zon, die, hoog uit 's hemels trans,
Het al verwarmt en stooft en koestert, met heur stralen,
En ons aanschouwt en hoort: gij komt van Febus dalen,
En zijt van hem geteeld. Indien ik dit verdicht,
Zoo weigere de zon voortaan mij 't heilig licht,
Zoo wensche ik, dat dit licht mijn hoofd voor 't jongst bestrale;
Ook kunt ge vader zelf bezoeken in zijn zale;
Het hof, waaruit hij rijst, paalt Oostwaart aan dien oord.
Indien begeerte u port, trekt henen, op mijn woord,
En vraag den vader zelf." Waarop de zoon, ontsteken
Door moeders antwoord, naar de Moorenlandsche streken
En Indianen, zwart verbarrend, benetoog,
Daar Febus, 's morgens vroeg te wagen, vaart omhoog.

HET TWEEDE BOEK.

INHOUD.

Epafus, Faëton eens verwijtende, hoe Apollo valschelijk hem ten vader gegeven was, verzocht aan den[4] vader, tot een pand en bewijs van zijn echte zoonschap, den Zonnewagen eenen eenigen dag te mogen mennen; hetwelk hij verwervende stak de gansche wereld in brand, waardoor, onder andere volken, d' Æthiopiërs van hitte in Moorjanen verkeerden. Faëton hierop van den bliksem getroffen,

[1] Argus. — [2] de bode der Goden. — [3] verschillend van lengte (gelijk bij een zoogenoemd Pansfluitjen).

[1] Versta: witgekleede priesteressen. — [2] Febus, als Zonnegod. — [3] Versta: of om. — [4] zijn.

wordt van de gezusteren, en met een van zijnen bloedvrieud Cycnus beweend. Jupiter, de gansche wereld bezichtigende, en gaaf in den eersten staat herstellende, komt Kalisto te zien, en verkracht ze in den schijn van Diane. Juno, hierom gestoord, misschept haar in een berinne. De zoon Arkas had ze hierna geschoten, ten ware Jupiter deze beide in het gestarrente plantte. Juno beklaagde zich hierover bij den Oceaan, en voer ten hemel op den rug van hare pauwen, onlangs met verwen geschakeerd, gelijk de Rave lest van wit in zwart veranderd was; want de Rave op weg, om het overspel der Kraaye Apollo aan te brengen, werd van de Kraaye vergeefs geraden, hare reis te staken, en onderwezen, hoe zij zelf hierom van dien God gestraft, en Niktimeene in eenen nachtuil veranderd wierd. Toen Ociroë hierna haren zone toekomende dingen voorspelde, werd ze in eene merrie herschapen. De vader Chiron riep vergeefs Apollo om bijstand aan, toen de God, een harder in Elis, zijne ossen weidende liet verdwalen. Dit gaf Mercuur gelegenheid te stelen. Mercuur ontdekte hierna de meineedigheid van Battus, alleen van dien diefstal bewust, en veranderde den aanbrenger in eenen toetssteen. Hij kwam hierna in Attika, en misbruikte Herse, Cekrops' dochter. Aglauros, hare zuster benijdende, verstijfde gelijk een steen. Jupiter, gebiedende Agenors ossen strandewaart te drijven, vermomde zich in stiers gedaante, en voerde Europe door zee in Kreten. –

Het hof der Zonne staat op pijlers, schoon in 't pralen
Met louter goud, robijn, en levendige stralen;
Het dak is wit ivoor; de valdeur flonkert schoon
Op zilvre drempels. Hier staat kunst bij kunst ten toon,
Nog rijker dan de stof; want Mulciber graveerde
Hier d' aarde in en de zee, die rondom heen spanseerde,
Ook d' ope en ruime lucht, die 't altemaal omvaugt,
En 't hemelsche gewelf, dat om de wereld hangt.
De zee krioelt[1], en stoft op blauwe waterheeren,
Trompetter Triton en God Proteus, en 't verkeeren
Van zijn gedaante, die van d' eene in d' andre smelt.
Hier toomt Egeon het verslindend zeegeweld
Van wallevisschen, die den schepen schrik aanjagen.
Men ziet er Doris, met haar dochteren en magen:
Een deel bezwemt het diep; een deel, te water uit,
Op rotsen, zit en droogt en net de groene tuit[2];
Een deel beschrijdt den visch. Zij gaan zich hier vermeyen;
Elk heeft haar wezen, doch het kroost[3] is niet verscheyen[4],
Als volle zusteren van 't zelve bedde past.
Het aardrijk grimmelt er, van menschen overlast,
En dieren, bosschen, stroom- en veldgodin, en steden.
Maar boven ging de kunst de valdeur rijk bekleeden
Met twalef merken van de zonne, op eene rij:
De zes op d' eene deur, de zes op d' andre zij.
Zoodra Klimeenes zoon den drempel op kwam treden,
In zijn Heer vaders hof, zet hij beducht de schreden
Naar vaders hoogen stoel, en houdt van verre stand,
Gestuit van 't vierig licht, dat sterk in d' oogen brandt.
Daar zag men Febus op 't gestoelte omhoog braveeren,
Dat van smaragden blonk, en hij in purpre kleêren.
Ter rechte en slinke hand bestuwen hem het Jaar,
De Dagen, Maanden, Uur[5], en Eeuwen, eene schaar,
Alle even wijd van een. Daar stond de nieuwe Lente,
Bekranst met bloem en blos en jarelijksche rente;
De naakte Zomer, met den koreukrans om 't hoofd;
De Herrefst, nat van most; de Winter, gansch beroofd
Van warmte, en koud en kil; de baard en haar bevroren
Met kegelen van ijs; de sneeuwvlok hangt om d' ooren.
Hier zat de Vader van 't alziende hemelsch licht
In 't middenperk, en zag den jongling, die vast zwicht
Voor al dees vreemdigheên. Hij sprak: „o zoon! treê nader,
Onloochenbare telg van mij, uw rechten[1] vader.
Wat 's d'oorzaak van uw reis? Wat zoekt ge in 't Zonnehof?"
Hij antwoordt: „hoofdlicht van 't gansche aardrijk, rijk van (lof
Mijn vader Febus! mag u Facton dus noemen,
En zocht Klimeene niet haar oneer te verbloemen
Met eenen valschen schijn, verleen me een zeker pand,
Waarbij het blijke, dat ik, buiten schimp en schand,
Een echte en rechte zoon, ben uit uw stam geboren,
En sterk den twijfelaar, verbluft van smaad te hooren."
Zoo sprak de zoon, vol druks. De vader streek terstond
De stralen van zijn hoofd, om nader mond aan mond
Te spreken, en beval hem dichter te genaken.
Nu neemt hij Faëton (men ziet de liefde blaken)
In d' armen om den hals, en zegt: „ai, zijt getroost!
Het waar geen reên, u niet te kennen voor mijn kroost;
Klimeene baarde u, en ging waarlijk van[2] mij zwanger.
En opdat gij voortaan gerust gesteld, niet langer
Hieraan zoudt twijfelen, eisch onbekommerd nu,
Wat gaaf uw hart behage en luste; ik schenk het u.
O Styx, bij ons gevloekt[3], waarbij de Goden zweren!
Ik neeme u tot getuige, en zwere u, zijn begeeren
Te paayen." Nauwlijks zwoer God Febus dezen eed,
Of Factou verzocht, te wulpsch, te vroeg gereed,
Heer vaders paarden en karos een dag te mennen.
Terstond berouwde God dien eed, nu niet te schennen.
Hij schudde driewerf en nog eens het glansrijk hoofd,
En sprak: „te roekeloos hebbe ik u dit beloofd,
U toegezworen. Zoon! mocht ik 't beloofde weigren,
'k Ontzeide u dit alleen; waarom omhoog te steigren?
Zoo hier ontraden geldt, uw eisch steekt vol gevaar.
Gij eischt, o Faëton! dit ampt, een knaap te zwaar;
Het lot van sterflijkheid is u te beurt gevallen.
Uw wensch, geen menschenwerk, past u noch geen van allen
Die sterflijk zijn, noch staat den Goden zelfs niet vrij.
U port onweteuheid. Elkeen, gelooft ge mij,
Mag zich behagen[4]; maar de Zonnepaarden mennen,
Voegt niemand dan alleen uw vader, dien ze kennen.
De Dondergod Jupijn, die schrikkelijk en prat
Den fellen bliksem zwaait, zou zelf het Zonnerad
Niet drijven konnen, schoon zijn macht het al beheerschte;
En wie is hem gelijk? De weg loopt steil in 't eerste,
Waar langs het morgenpaard nauw veilig steigren kan;
En recht in 't midden, aan het hemelsche gespan,
Legt al de weg zoo hoog, dat mijne haren rijzen,
Het hart in 't lichaam beeft, wanneer ik zie, met ijzen,
Hoe aarde en zee zoo laag beneên mijn voeten deist.
In 't einde valt de baan voorover, en vereischt
Een zekre matigheid en kunst in 't nederrijden.
Dan ziet men Tethys zelve, uit zorge om mij, in lijden,
Die[5] overhelle, en schier in zee plomp door dien last,
Wanneer ze 's avonds spade onthaalt den avondgast.
Bereken nu hierbij, hoe 't hoog gewelf, in 't zwaayen
Gezwind, niet ophoudt van gedurig ommedraayen,
En ommezwindlende al 't gestarnte met zich voert.
Dan streve ik tegens stroom. De vaart, die 't al beroert
En wegrukt, vindt aan mij geen vatten op dees paden;
Ik dring er tegens aan met mijn gezwinde raden.
Genomen, ik stond u den Zonnewagen toe,
Wat zult ge doen? Kunt gij in 't rijden, nimmer moê,
De draayende assen wel regeeren onder 't reizen,
En zonder dat de raân met u terugge deizen?
Gij beeldt misschien u in, dat boven zon en maan
Gewijde kerken, steên, en groene bosschen staan.
Het spoor der zonne loopt door vreeselijke dieren
En lagen; en om spoor te houden in het zwieren,
Is al de baan gemerkt. Gij moet, langs deze baan,
Ook tegens horens van gestarnde Stieren aan,

[1]is vol wemelend leven. — [2]haarvlecht. — [3]de trekken. – [4]onderscheid, uiteenloopend. [5]Maatshalve voor Uren.

[1]eigenlijken. — [2]door. — [3]bezworen, aangeroepen. — [4]vertrouwen. – [5]Lat. voor: Daar ik.

Den boog van Chiron, voortgeteeld in Æmonye
Den Leeuwsmuil, brullende als een dolle Razerije,
Ook tegens 't Schorpioen, welks armen lang en krom
U grijpen, en den Kreeft, die d' armen avrechts om
Kan buigen. Gij zijt ook niet afgerecht op paarden
Te toomen, die, vol moeds, het vier, waar naar zij aarden,
Meêvoeren in hun borst en snuiven uit den bek.
Ik ben niet machtig hun te houden in bestek,
Wanneer ze forsch en trotsch geraken aan 't verhetten,
Te hard van bek. Och, zoon! laat u mijn raad verzetten;
Zie, dat ik u niet helpe aan heilloos ongeluk,
Terwijl 't nog tijd is, eisch wat beters, buiten druk;
Want om te toonen, dat gij sproot uit onzen bloede,
Begeert ge een zeker pand, dat is mijn zorg en hoede,
En vaders zorg getuigt: gij zijt mijn eigen kind.
Bezie hem stijf en sterk, die uwe welvaart mint,
Eens onder d' oogen. Och, of gij, door 't oog, de smarte
Van uwen vader zaagt in 't vaderlijke harte!
Ten leste zie eens om naar al dien rijken schat,
Van hemel, aarde, en zee in hunnen arm gevat,
En kies al wat u lust. Dit eenig durve ik smeeken:
Sta af van 'tgeen een straf, geene eer is; laat dit steken!
Och, Faëton! gij eischt een straf, geen waarde gift,
Onwetende. Och! wat valt gij ons, uit wulpsche drift,
Al smeekende om den hals? Wij stemmen uw begeeren,
Neen, twijfel hier niet aan, gij hoort het wat wij zweren,
Maar draag in 't eischen u voorzichtig, zoo 't betaamt."
De vader staakte zijn vermaning; d'ander praamt
En dringt op zijnen eisch, en brandt om heen te varen.
De vader, of men hem kon brengen tot bedaren,
Houdt dragende, zoo lang hij kan; ten leste moê,
Geleidt den jongling naar den Zonnewagen toe,
Het werkstuk van Vulcaan, die dissel smeedde en assen
En raden van fijn goud, de speek van zilvre massen[1].
Het daglicht schittert in gesteente en chryzolijt[2],
Op ieder juk gehecht. De trotsche zoon verblijd
Bespiegelt deze kunst, van boven tot beneden;
De Morgenstar kwam uit den Oosten aangetreden,
Ontsloot de purpre poort en roode rozezaal.
Het heer der starren, van den klaren morgenstraal
Verdreven, nam de wijk. De Morgenstar ten leste
Trok mede van haar wacht op 's hemels hooge veste.
Toen nu de vader zag, hoe hemel, aarde, en lucht
Begon te blozen, en d' afgaande maan, ter vlucht
Haar horens kortende, verdween en neêr ging dalen,
Beval al d' Uren fluks de paarden voort te halen,
Te spannen voor de koets. Zij volgen met der spoed
Dien last, en halen vier viersnuivers[3], snel te voet,
Verzaad van hemelschen ambroos, uit versche weiden,
En toomen ze met hun gebit. Maar, in het scheiden,
Bestreek de vader nog het aanzicht van zijn bloed
Met balsem, eerst gewijd, opdat het vlam en gloed
Verduren mocht. Hij hult het hoofd met goude stralen,
En zuchtte reis op reis, bekommerd voor zijn kwalen,
Een voorspook en een merk van dien aanstaanden rouw;
En sprak beducht aldus: „o jongling! volg getrouw,
Is 't mooglijk, vaders les, en pas de zweep te sparen,
Den teugel streng en stijf te houden en bewaren;
Zij vliegen van zich zelf gewillig in 't gespan,
Zoo snel ook dat men hun nauw tegenhouden kan.
Laat u niet lusten, langs de baan rechtuit te rijden,
Die door vijf riemen loopt; want breed en dwars in 't snijden,
Zij binnen 't zonneperk door zijn drie riemen rent.
Vermij de Zuidas en de Noordas, elk bekend, (gen,
En neem den weg hier door[4], zoo zult ge, onthoû mijn zeg-
Het klare wagenspoor recht voor u heen zien leggen,
Om hemel, aarde, en elk te warmen op hun pas.
Zoo rij te hoog noch laag. Rijdt gij te hoog aan d' as,
Dan zou de hemel licht in lichten brand geraken;
En rijdt ge veel te laag, gij zult het aardrijk blaken.
De middelweg is ver het veiligste; hoû maat!
Zie, dat ge niet te los ter rechte hand bestaat
De krinkelende Slang en haro huid te braden,
Noch raakt, ter slinke hand, geen Outer met uw raden[1].
Hoû tusschen beide. Voort, al 't ander stelle ik aan
Het wild geval; dat wil[2] u hoên en beter raân,
Dan gij u zelven raadt. Terwijl we met u spreken,
Genaakt de vochte nacht de Westersche avondstreken.
Men draal' niet langer. Elk verwacht ons, en de nacht
Verdwijnt; de klare dag komt op in volle kracht.
Aanvaard den teugel; doch, kan u mijn raad bewegen,
Zoo laat den wagen staan, terwijl ge, niet verlegen,
Nog tijd hebt, en gerust, hier staande op vasten grond,
Nog niet te wagen steegt, waar na gij, ongezond
Van zinnen, vast verlangt, helaas! ter kwader ure.
Zie met gerustheid aan, dat vader, Vrouw Nature
Ten dienst, den aardboôm met zijn licht en warmte dien'."
De jongeling stijgt fluks, en zonder om te zien,
Te wagen, snel ter vaart, ook zonder eens te treuren,
Verkwikt, dat hem de toom en teugel mag gebeuren,
Te mennen al den dag, en weet den vader dank,
Die, aan zijn eed verplicht, dit toelaat door bedwangk.
Vierblazer, Oosterling, en gloeyendige Brander,
En Blaker, alle vier de paarden, elk voor ander
Aan 't brieschen, trapplen voor den draaiboom ongerust[3],
Getergd tot ongeduld, dies Tethys, onbewust
Van 't onheil, haren neef[4], ter kwader tijd beschoren,
De heerbaan opzet, en 't gespan, ter vaart gekoren,
Den ruimen hemel vrij en vrank ten beste gaf.
Zij gaan eensgangs hun gang, en treên op eenen draf
De nevels met de hoef, en breken, onder 't streven,
De wolken met de borst, en, luchtig opgeheven
Van vlugge vleugelen, gaan snorren zij aan zij,
Den Oostenwind uit dat geweste[5] snel voorbij.
Maar och! de vracht viel licht, en, 'tgeen de Zonnepaarden
Niet rieken konden, als die eerst dien last aanvaardden,
Het juk ontbeerde den gewonen last op reis;
En recht gelijk een jacht, niet naar den rechten eisch
Geballast en te licht, vast slingert heen en weder,
Zoo schokt de wagen in de lucht ook op en neder,
Als voer hij ledig. Toen de paarden uit de poort
Dit roken, rukten ze, niet toombaar, schichtig voort,
Verlieten 't wagenspoor, ook zonder streek te kennen.
Hij zelf verschrikte, en hiel den breidel onder 't rennen
En teugel niet, gelijk de vader hem beval,
Noch kende 't spoor, noch zag het wreevlig viergetal
Te mennen, schoon hij 't spoor al kende. Nu gevoelen
De Noordsche Beren eerst de hitte, niet te koelen,
En pogen zich vergeefs te dompelen in zee,
Dat hun verboden is. De Waterslang in 't snee[6],
En 's Winterbeers gebuur, eerst traag, niet wreed te voren,
Verbrandt haar huid van hitte, en schuifelt, dol van tooren.
Och, Ossendrijver[7]! mag men steunen op gerucht,
Gij zette het ontsteld ook daadlijk op de vlucht,
Hoewel ge traag waart en de wagen u belette.
De nood perst Faëton, die zijne doodverf zette.
De beenen beven, als hij 't aardrijk in 't verschiet,
Uit 's hemels hoogen trans, zoo diep verzinken ziet;
't Gezicht wordt donker door dat licht, te sterk in d' oogen.
Nu wenscht hij vaders koets nooit aan zijn onvermogen
Vertrouwd te wezen. Nu verdroot hem, zijnen stam
Te kennen, en dat hij door bidden hier toe kwam;
Nu wenscht hij Merops' zoon te heeten, min verheven.
Van alle kanten wordt hij heen en weêr gedreven,
Gelijk een hobblend jacht van Boreas in zee,
't Welk van den stuurman, die het opgeeft, nu alreê

[1]massief zilver. — [2]goudsteen. — [3]viervoeten (eig. voort-snellers of -snuivers op vier voeten). — [4]tusschen door.

[1]raderen. — [2]moge. — [3]onrustig, woelig. — [4]kleinzoon. — [5]die streek. — [6]sneeuw. — [7]Boötes.

Verlaten, henedrijft alleen op Gods genade,
Hij bidt oodmoedig, of[1] het bidden kwam te stade.
Wat gaat hem aan, en wat is entlijk zijn besluit?
Hij ziet een groot gedeelt' des hemels achteruit,
Een grooter deel voor zich, te verre om honk te winnen;
En, overmeet hij 't bef met zijn verstand en zinnen,
De voerman ziet, helaas! het Westen, hem te wijd
Om aan te doen, en is alreê het Oosten kwijt.
Hij zit verbaasd, en weet niet wat hem sta t' aanvaarden.
Hij kan den breidel niet regeeren van zijn paarden,
Noch laten glijden, noch kent hunne namen niet.
De gansche hemel hangt vol wondren, waar men ziet;
Hij beeft voor teekenen van wilde dierenesten:
Het Schorpioen beslaat hier boven twee gewesten
Van starreteekenen, met zijnen langen staart
En bochtige armen, van weêrzijde. Dit vervaart
Den jongling, als hij 't ziet, bezweet van al 't gezopen
Moorddadig zwart vergif, daar 't, met den bek wijd open
En scherpen prikkel, hem wil moorden in zijn vaart.
Hij zinneloos wordt koud van schrik; de toom van 't paard
Ontglijdt zijn handen, 'twelk de paarden en hun vlerken
En breede rug en 't juk in 't rennen nauwlijks merken,
Of zij geraken snel aan 't hollen buiten 't spoor;
En langer niet betoomd, slaan in de lucht dwers door
Een onbekend geweste en veld in, vrij van tenglen,
Waar drift de hoef vervoert, op 't snorren van hun vleuglen;
Zij jagen hooger op de vaste starren aan,
En rukken met hun wiel langs d' afgelege baan,
Dan hoog, dan weder laag, dan steiler naar beneden,
Den aardkloot nader. Zelf de maan verstomt met reden,
Nu broeders paarden diep beneên haar wielen gaan;
Een dikke rook verheft zich opwaart naar de maan.
De wolken roken, en naar mate van de landen,
Gelegen hoog of laag, beginnen ze te branden,
Te splijten, en verdord te kwijnen, als het sap
Verdroogd is. Weide en voêr en hooi verandren knap
In witte en stuivende asch. Geboomte, loof, en stammen
Verbranden. Dor gewas schaft voedsel voor de vlammen,
En koestert zijn bederf; nog klago ik over 't kleen.
Der muren ommekreits vergaat, met steên bij steên.
Geheele rijken staan in vier, vergaan in asschen.
Gebergte en bosch vergaan. De vlam stijgt op aan d' assen.
Berg Atos, Taurus, Tmool, en Œte en Cylix vloog
In brand, en bron bij bron op Ida's top wordt droog,
En Helikon, waarop de Zangroi is gezeten,
Ook Hemus, nog niet naar Œagers naam geheeten.
De brand van Ætna, die den reus Tifeüs perst
En op den mond legt, braakt nu telkens, met een berst,
De vlammen eens zoo hoog ten hemel uit de kolken,
Ten schrik der eilanden en omgelege volken.
De myterberg[2] Parnas verbrandde, en Eryx meê,
En Cynthus, Febus' berg, ook Otris, Rhodopee,
Die endelijk nog eens van sneeuwjacht raakt ontslagen;
En Mimas, Diudyme, aan Vrouw Cybele opgedragen[3].
Ook barrent Mykale en Citheron, toegewijd
Aan Bacchus' offerfeest. Het Noordsche Russen lijdt;
Zijn sneeuwberg[4] kan den brand niet blusschen noch verkoe- (len,
En Osse, en Pindus, en Jupijns Olymp gevoelen
Den brand van Faeton; d' Olymp, waarvan men ijst,
Dewijl dees hooger dan berg Osse en Pindus rijst.
Ook branden hemelhoog alle Alpen en hun volken,
En d' Apenijn, wiens kruin opsteigert door de wolken.
Maar toen zag Faëton 't heelal in vier vergaan,
En wist dien rooden gloed niet langer uit te staan.
En haalde al hijgende die heete lucht van boven,
Als uit een gapenden en gloeyendigen oven,
Ter longe in, en gevoelt den gloed van zijn karos.
Hij kan alreede d' asch en vonken, licht en los

Aan sprenkels vliegende, in zijne oogen niet verdragen,
En van dien rook en smook bewonden op den wagen,
Van zwarte nevelen en damp en duisternis
Omringd, weet nauwlijks waar hij henerijdt of is.
Hij wordt verrukt[1], wat heen de paarden ommezwerven.
Men zegt, dat toen de brand den Moor eerst zwart kwam ver- (ven,
Dewijl de viergloed al het bloed uit d' adren zoog.
Gansch Libye[2] verdort, legt waterloos en droog.
Nu laat de Stroomgodin het haar in 't wilde spreyen,
En om 't verlies van bronne en beke valt aan 't schreyen.
Bœotië zocht Dirce en Argos Amymon.
Epire jammert om Pireene en zijne bron.
Geene oevers van de wijd van een gelege vlieten
Gaan vrij. De Done[3] kan zoo snel niet zeewaart schieten,
Of slaat aan 't rooken; zoo doet Peneus, grijs van haar,
En de Teuthrantische Caïcus loopt gevaar,
De Focische Erymanth en oversnelle Ismeene,
En Xanthus, anderwerf te branden om Helene.
Lycormas, blond van lok, Meander, rijk begaafd,
Die dertel krinklende den zoom des oevers laaft,
Mygdonsche Melas en Eurotas, aan de kelen[4]
Des Afgronds, branden; ook d' Eufraat, gewoon te deelen
Het Babylonsch gewest Orontes, Thermodon,
De Ganges, d' Isterstroom, en Fazis, zien de zon
Nu gloeyen. Alfeüs, Sperchius' oevers branden.
Het goud van Tagus smilt in 't vier langs zijne randen.
De zwanen, die met zang Meonie, aan den zoom
Van 't water, eeren, in Caïsters waterstroom,
Verbarnen; en de Nijl vlucht heen aan 's werelds ende,
Verbergende zijn bron, dus lang een onbekende;
Zijn zeven kelen[4] staan verzand voor ieders oog,
Zijn zevenvoude kil legt waterloos en droog.
Dees heete dag verdroogt den Ismarus, met boomen
Beplant, en Hebrus, en vliet Strymons koele stroomen,
En Hesperye wordt beroofd van vloed bij vloed.
Rijn, Padus, en Rhodaan, en Tiber, trotsch van moed,
Aan wien Jupijn de kroon der wereld durf beloven, (ven
Vergaan. De kleigrond berst; het licht schijnt door de klo-
Ter Helle in, op den grond van Pluto's Jammerpoel,
Daar hij, met Prozerpijn, verschrikt op 's Afgronds stoel.
De zee wordt enger en een zandveld; wat met golven
Nog flus bedekt lag, wordt gebergte, eerst diep gedolven,
En d' eilanden, op zee geslingerd, groeyen aan.
De visschen duiken, en geen dolfijn durf bestaan,
Naar zijn gewoonte, 't hoofd te water uit te steken.
Het zeekalf trekt het hoofd naar achter, half bezweken.
Men zegt, dat Nereus, met zijn Doris en haar kroost,
In warme kolken dook. De zeevorst zelf getroost
Zich, met een norsch gezicht, tot driewerf, bei zijne armen
Te steken uit den vloed, maar kon zich niet beschermen,
Noch driewerf in de lucht gedoogen[5] zulk een vier.
De koestrende Aarde in 't ende (alleens gelijk ze hier
Omringd wordt van de zee, en tusschen zoute baren
En bronnen, die alom ineen gekrompen waren,
En in den donkren schoot van hare moeder vast
Zich bergden) hief verdord het aangezicht, van last,
Ten halze toe omhoog, en bang, hiel van benauwdheid
De hand voor 't voorhoofd, en, met huivrende verflauwd- (heid,
Haar pak eens schuddende, zeeg neder en bezweek;
Ten leste sprak ze heesch beneden uit haar streek:
„O, hoofd der Goden! lust u dit en ben ik schuldig
Te lijden, waarom rust uw bliksem zoo geduldig?
Vergun me, die verdien rechtvaardig te vergaan,
Dat mij de bliksem, vier, en felle donder slaan,
En ik, een oorzaak van dees schâ, die mag betalen;
De pijn kan nauwlijks mij dit woord ten halze uit halen"
(Want op haar lippen lag een nevel, dik en zwaar),
„Mijne oogen zijn vol rook. Aanschouw 't gezengde haar!

[1]Als of. — [2]Wegens haar tweelingtop; zie vroeger reeds. — [3]gewijd. – [4]Versta: opgehoogde sneeuw.

[1]verbijsterd, verward. — [2]'t Africaansche rand. – [3]Voor Don. — [4]Voor monden. — [5]uitstaan

De vonken vliegen langs mijn aanzicht heen en weder.
Vergeldt ge zoo mijn deugd en vruchtbaarheid, gereeder
Dan iemand, om het ampt van teelte en vruchtbaarheid
Te waren, lijdende des bouwers arrebeid,
De wonden van den ploeg en egge, al 't jaar in 't ronde?
De kudden weidende en het menschdom, stonde op stonde,
Zijn voedsel schenkende, bewyrooke ik 't altaar
Met aangenamen geur; en schoon ik schuldig waar
Aan mijnen ondergang, wat hebben mijne stroomen
En broeder toch verdiend? Waarom wordt hem benomen
Het water van de zee, hem toegelegd bij lot?
Waarom ontstak ze dus het starlicht hemelsch slot?
Doch trekt ge broeders noch mijn liefde niet ter harte,
Ontferm u om uw hof, den hemel, nu in smarte!
Zie d' assen, van weêrzijde ontsteken, ommegaan;
Geraken deze in brand, zoo vliegt de Hemel aan.
Bezie, hoe Atlas, lang in arbeid, vreest te smoren,
En met zijn schoudren nauw de gloeyende as kan schoren;
Komt hemel, aarde, en zee te spatten zonder knoop,
Dan legt het al, gelijk een bajert, overhoop.
Ontrukt 't heelal den viere, is iets nog vrij van straffen,
En pas in dezen nood nog tijdig raad te schaffen!"
Aldus sprak d' Aarde; want zij kon die bange lucht
Niet langer uitstaan, en verstomde met een zucht,
En haalde 't aanzicht in den boezem en de holen,
Die naast aan 't zielendom in duisternisse scholen[1].
Maar d' alvermogende Jupijn nam al de Goôn
En vader Febus, die den wagen zijnen zoon
Vertrouwde, in 't openbaar tot zekere getuigen,
Dat, zoo hij dit niet keerde, al d' aardboôm most, in duigen
Van een gespat, met zee en lucht en al vergaan.
Hij steeg om hoog, van waar d' almogende, belaân
Om regen, dikwijl plag te spreiden dikke wolken,
Te dondren, bliksemen op wrevelige volken;
Doch toen outbrak er zwerk en vochtigheid en dauw
En regenboog, om uit het hemelsch hoofdgebouw
Den ganschen aardboôm met een storting t' overgieten.
Hij dondert, en gereed den wagenaar[2] te schieten,
Drijft eenen vierschicht[3], met de rechte hand gevat,
Den voerman toe, dat hij hem, lang van 't rechte pad
Gedwaald, ter neder smijt stikdood op 't hoofd geklonken,
En bluscht zoo vier met vier, en vlam met vlamme en von-
De paarden storten snel en horten tegens een; (ken.
Zij smakken, steigerende en slaande heen aan been,
Het juk van hals en schoft, geschokt uit hun gareelen.
Hier leggen speken, daar de breidels, teugels, zeelen,
De dissel elders heen geschoven en geknakt,
De zweep nog verder, en 't gerâhraakt rad gesmakt (ren.
Van 't spoor, de wagens wijd verstrooid door 's bliksems too-
Maar Faeton, helaas! wiens goudgeel haar om d' ooren
Nog brandt, kwam over 't hoofd getuimeld van omhoog,
Gelijk een star hij wijl verschiet aan 's hemels boog,
Die, schoon ze wel niet valt, toch neder schijnt te vallen.
De Stroomgod Eridaan ontvangt hem op zijn wallen
Geslingerd, verre van zijn eigen vaderland, (brand.
En wascht den mond van 't schuim, berookt, en zwart ge-
De watermaagden van Hesperië bestellen
Het lichaam, dat van dien driesnedigen en fellen
Geschoten vierpijl rookt, ten grave, en snijden 't merk
En grafschrift met haar hand aldus op zijnen zerk:
Hier sluimert Faeton, die 's vaders wagen mende,
En schoon hij stortte, stont voorbij de stoutsten rende.
De vader Febus dekt van rouwe 't aangezicht
Met eenen sluyer, en de hemel zag geen licht
Noch zon, den ganschen dag, zoo 't zeggen is warachtig;
De brand gaf eenig[4] licht; men diende zich van 't klachtig
En deerlijk ongeval, dat al de wereld trof.
Maar droevige Klimeen krabt razend, vuil van stof,
Den boezem op, en klaagt haar hart uit met veel stenen,
Gelijk dit onheil eischt Zij zwerft door 't aardrijk henen,
En zoekt de doode leên, en vindt het kond gebeent',
Doch op uitheemsche wijs begraven, onbeweend,
Valt schreyende op den zerk van marmer, leest weemoedig
Den naam, en stooft hem met haar borsten, bloot en bloedig.
De Zonnedochters staan bedrukt in droeven schijn,
En storten tranen, die slechts ijdle gaven zijn,
Op 't broederlijke lijk, en houden aan met kermen,
Bij dage en nacht, van rouwe om Faeton, och, armen!
Die hare jammerklacht niet hoort, noch hooren kan.
Zij zwijmen op het graf. De maan, aan 't hoog gespan,
Had vierwerf achtereen de horens krom gebogen:
Zij, naar heur wijze nu gewoon, uit mededoogen
Te schreyen, hielden aan met jammerlijk misbaar;
Waaronder Faetuns, haar oudste zuster, zwaar
Voorover heliende, beklaagde, dat haar heenen
Verstijfden; dies Lampeet, de blankste, op zusters stenen
Te hulp kwam, doch geraakte aan eenen wortel vast;
De derde, die heur haar verscheuren woû van last,
Verscheurde blaâr en loof. D' een klaagt, dat stam en wortel
De stramme beenen houdt; eene andre, in dit gesportel,
Gevoelt hare armen vast in tak en telg vergaan.
Terwijl de zusters om dit stuk verwonderd staan,
Begint een dorre schors hare cechnis[1] t' overkleeden,
Die steigert trapsgewijze om navel, borst, en leden
En arm en schouders heen. De mond alleen staat bloot,
Die „moeder, moeder!" roept. Wat recht in dezen nood
De droeve moeder aan? wat kan ze doen dan hopen,
En, van verbijstering, dan hier dan ginder loopen,
De dochters kussen, nu het haar gebeuren mag!
Maar dit vernoegt haar niet. Zij poogt, met droef geklag,
De lichamen het hout t' ontrukken, breekt in 't groeyen
De teêre telgen af. Het bloed begint te vloeyen,
Gelijk uit een kwetsuur. Wie van haar is gewond (stond!
Roept: „moeder, och! verschoon me; ik bidde u, rust ter-
Gij scheurt ons lichaam in den boom, met schorse omtogen;
Vaarwel!" en onder 't woord bedekt de schors hare oogen,
En sluit den bleeken mond. De tranen, het is vremd,
Ten boom uitvloeyende, staan in de zon, gestremd
Tot barrensteen, die, in den klaren stroom gevallen, (len.
De Roomsche jonkvrouw dient om trotsch hiermeê te bral-
Bij dees herschepping was ook Cycnus, Sthenels zaad,
Die, schoon hij Faeton van moeders zij bestaat
En kent, zich niettemin door liefde toont veel nader;
Want hij, regeerende Ligurië, als een vader
En heer van groote steên, verliet zijn eigen land,
Beklaagde Faeton, dat zijne klacht den kant
Des Eridaans beweegde, en klonk door bosch en boomen,
Om dees verandring der gezustren, hier vernomen.
Dus klagende verging zijn eerste stem en kracht;
De lange haarlok wordt in eene witte schacht
En pluim verkeerd; de hals begint heel lang te worden,
Van zijne schoudren af; de vingers, vijf in orden,
Beginnen rood te zien; het vel begeeft de hand,
De pluimen kleeden 't lijf; de mond verliest den tand,
In eene dikke sneb veranderd, lang uitstekend,
En Cycnus wordt voortaan een witte zwaan[2] gerekend,
Die noch den hemel noch Jupijn vertrouwt, dewijl
God t' onrecht Faeton trof met een bliksempijl;
Hij zwemt in wateren en stroom en staande meren,
En, schuw van vier, schept lust door vlieten te laveeren,
Die uit den aard den gloed en viere vijand zijn.
Maar Febus midlerwijl ziet bleek en zonder schijn
En ongehavend, recht gelijk hij plach te wezen,
Wanneer zijn licht bezweek. Wie kan dees smart genezen!
De vader haat het licht, zich zelven, en den dag,
Geeft aan dien rouw zijn hart, met jammerlijk geklag,

[1]Versta: de onderaardsche rijken. — [2]voerman. — [3]vuur-bliksem-flits. — [4]alleen.

[1]lies. — [2]Gelijk dan ook de Lat. naam te kennen geeft, in 't Fransche cygne nog bewaard.

Gansch over; en hierbij komt afkeer, die verbolgen
Ontzegt, den mensch ten dienst, het zonnespoor te volgen:
„Ik", zegt hij, „hebbe van 't begin der wereld vast
Dit lastig ampt bediend. Mij rouwt, zoo groot een last
En arbeid zonder end te dragen onvergouden;
Wien 't lust, mag vrij voortaan den zonnetengel houden;
En vindt men niemand in de gansche Godenschap[1],
Die dit vermag, zoo zett' Jupijn zich daatlijk schrap,
En voer' den wagen zelf, opdat, terwijl de paarden
Hem werk bestellen, en al hollende versaarden,
Hij, het herafin, vermijde, een vader zijne vrucht
T' ontrukken met een schicht en weêrlicht uit de lucht.
Zoo Jupiter den aard der paarden recht leer' kennen,
Zal hij niet treffen, dien 't ontschoot den toom te mennen."
Dus sprekende, staan al de Goden om hem heen,
En smeeken, dat hij toch den aardboôm en zijn steên
Niet smore in duisternis. Jupijn geeft reên byzonder,
Waarom hij Faeton most treffen met den donder,
Door nooddwang dezen gloed der wereld bluschte in 't end,
En sterkt zijn bede met ontzag en dreigement.
De vader Febus, om de zonnereis t' aanvaarden,
Verzaâmt de nog verschrikte en sidderende paarden;
Hij teuwt[2] ze en prikkelt ze, vertooreud en verwoed,
En wijt hun alle vier de neêrlaag van zijn bloed.
Maar d' Alvermogende slaat gade, om 's Hemels veste,
Hoo 't sta, opdat hetgeen, door brand van 't uitgeleschte[3]
En schrikkelijke vier, beschadigd wierd, nu niet
Kome in te storten. Als zijn zorg het al doorziet,
En ongekrenkt en gaaf bevindt, aanschouwt hij d' aarde
En 's menschdoms zwarigheên; doch om het vruchtbre en
Arkadië beducht, verbetert bron en stroom, (waarde
Nog niet aan 't vloeyen, als voorheen, met vrijen toom.
Hij kleedt den grond met gras, den boom met groene bla-
Beval 't gezengde bosch te groeyen. Dus beladen (den,
Met toezicht heen en weêr, vergaapt hij zich, belaagt
Een schoone Nonakrijnsche, op jacht beluste maagd.
Het vier begint terstond in Gods gebeent' te branden;
Zij spint geen wol, noch moeit zich niet, met gonde banden,
De vlechten dartel op te strikken; maar zij haakt
Haar kleed op, bindt geen tuit, van elpen kam geraakt,
Met witte snoeren op, en voert, heel schuw van minne,
Dan boog, dan schicht, als een trouwant[4] der Jachtgodinne.
De veeberg Mænalus werd van geen maagd betreên,
Die meer bemind was van Diane, als deze alleen;
Doch gunst, bevalligheid, en schoonheid zelden duren.
De middagzon in top voer reede al driepaar uren
Ter kimme uit, toen ze wuft ten jachtbossche innesloeg,
Dat nooit de bijl gevoelt. Hier smeet ze, vrij genoeg,
Den koker van den hals in 't piepend gras, ontspande
Den taayen boog, en leî zich neêr in dees warande,
Bedekt van schaduwen, en rustte, moê gesloofd,
Op den geschilderden pijlkoker met haar hoofd.
Jupijn bespiedt ze nauw, vermoeid en zonder wachter,
Of spreekt: „gewis, hier komt mijn bedgenoot niet achter!
En schoon zij 't sluiken kwaam te rieken en te spiên,
't Is om een grauw te doen; dat zal ik niet ontzien."
Hij trekt den schijn[5] aan en de dracht der Jachtgodesse,
En zegt: „o, maagd, genoot van uwe jachtmeestresse!
Op welke heuvels trokt gij heden heen ter jacht?"
De maagd rees op, en sprak: „o, grootste van 't geslacht
Der Goden, zoo mij schijnt, ja, grooter dan de grooten[6]
Jupijn, al hoorde hij 't, uit 's Hemels hooge sloten!"
Jupijn, die 't hoorde, loech, en scheen verkwikt, toen zij
Hem boven Jupiter dorst zetten, en werd blij;
Hij kuste ze, maar zoo dat zich een maagd mocht schamen,
En niet gelijk een maagd het kussen zou betamen.
Hij hinderde, door dit omhelzen, deze maagd,
Te melden in wat bosch en heemd zij had gejaagd,

Voor Godendom. — [2]slaat. — [3]gebluschte. — [4]dienares. — [5]vorm. — [6]Voor groote.

En droeg zich geil genoeg. Zij zette zich hier tegen,
Zoo veel een vrouw vermag. Het zonde u zelf bewegen,
O Juno! tot genade, indien gij 't hoorde en zaagt.
Zij worstelt vruchteloos. Maar zeg ons toch, wat maagd,
Wat man zou Jupiter afkeeren in dees nooden?
Hij boet zijn snoeplust, en vaart op in 't hof der Goden;
Zij haat het bosch, daar dit gebeurde, en toen ze ging,
Vergat ze schier den boog en koker, die hier hing.
Maar zie, Diane met den rei, die haar geleidde,
Gemoedigd op de vangst, stapt door de klaverweide
Van Mænalus, en zag de maagd, en riep van ver;
Zij vluchtte op dezen roep, beducht of Jupiter
In haren schijn verscheen; doch ziende Jachtgodinnen
Bij haar, vernam ze, dat geen mommerij van zinnen
Hier onder school, en gaf zich bij dien kuischen troep.
Helaas, hoe lastig valt het, schennis en dien roep
T' ontveinzen met gelaat en opzicht en gebaren!
Nu durft ze nauwelijks hare oogen bij de scharen
Eens opslaan, noch Mevrouw geleiden zij aan zij,
Noch d' eerste[1] voortreên. Zij zwijgt stil, ziet nimmer blij,
Meldt schaamrood, dat het met haar eere is omgekomen;
En waar Diaan geen maagd, zij hadde licht vernomen
Aan duizend teekens zulk een schandvlek, haar ten val.
Men zegt, de dochters van de velden merkten 't al.
De volle maan kwam op, die negenwerf den horen
Te zamenboog, wanneer Diaan, ter jacht geboren,
En op de jacht verhit, door 't steken van de zon,
Haar broeder, in een bosch, daar 't licht niet inzien kon,
En[2] eene koele beek, al ruischende, af kwam stroomen,
En zand nasleepen, stand kwam honden in de boomen,
En, scheppende vermaak in dezen oord, den voet
In 't koele water stak, en sprak tot haren stoet: (zamen
„Hier staan geen spiên omtrent dees lustplaats; laat ons t'
Hier naakt te water gaan." Kalysto most zich schamen,
Werd schaamrood. Ieder trekt het kleed uit naar den stijl;
Dees eenige bleef staan, en sammelde eene wijl.
Terstond ontkleên ze heur. Daar zag de kuische oende
Het lasterstuk zoo naakt, als 't lichaam der geschende.
Diaan zeî tegens dees verbaasde, doodsch van rouw,
Die 't lichaam met de hand uit schaamte dekken wou:
„Voort, voort! bevlek geen bron der zuivere gewijden!"
En hiet ze, haren rei te schuwen en te mijden.
De gade van Jupijn hadde al een wijl dien spijt
Geroken, doch vertrok[3], tot een bekwamen tijd,
De straf van 't lasterstuk. Nu zag ze kans; want reede
Gelag Jupijns boelin (dit speet de lang t' onvrede)
Van Arkas in de kraam; waarom zij, haar gezicht
Naar 't aardrijk slaande, sprak grammoedig en ontsticht:
„O, overspeelster! hoe, ontbrak nog aan dit schennen,
Dat gij grofzwanger most een ieder leeren kennen
Mijn hoon, geleden bij dit snoode basterdkind,
Dat 's vaders schande ontdekt. Ik sla 't niet in den wind,
En zal uw schoonheid, die mijn man en u behaagde,
Schoffeeren." Op dat woord genaakt ze dees vertsaagde,
En grijpt ze bij het haar van voor, en smakt ze in 't stof.
Kalysto bidt ze, met gevouwe handen, of
Zij zich ontfarmen wonde, en reikt bedrukt haar d' armen
Oodmoedig too; maar och! zij weet van geen ontfarmen,
Haar armen worden ruig en borstlig, zwart van haar.
De handen krommen zich. De nagels ziet men naar
Verkeerd in klauwen en in voeten, heel wanschapen.
De mond, Jupijn zoo lief, begint heel wijd te gapen,
Gelijk een beremuil, en opdat niemands hart
Vermorwd wierd door gebeên, tot boete van dees smert,
Benam ze haar de spraak; en onder dit verstommen,
Begint de heesche keel afgrijselijk te grommen.
Zij houdt nog haar verstand. In een berin verkeerd,
Verzucht ze om deze elende, en deerlijk geschoffeerd,
Heft zulke handen, als zij heeft, naar 's Hemels oorden,
Beklaagt d' ondankbaarheid des Gods, doch zonder woorden.

[1]het eerst. — [2]Versta: en daar. — [3]stelde uit.

Hoe dikwijl schroomt ze in 't bosch te sluimeren alleen,
En dwaalt voorbij haar huis en eigen bouwland heen!
Hoe dikwijl wordt ze van 't gebas der hazewinden
Op rotsen voortgejaagd! Zij, d' eer der jachtgezinden,
Voorheen een jachtmaagd, moet voor jagren henevliên.
Bij wijlen schuilt ze voor gedierte, uit schrik ontzien,
Verstaat niet wie ze werd, en, een herin in 't wezen,
Staan haar op woest gebergt de beren zelfs te vreezen,
Die voor de wolven beeft, waarmeê haar vader huilt[1].
Hier stond ook Arkas bij, daar Juno tegens pruilt,
Dewijl hij voortsproot van Lykaons zaad[2], zijn moeder,
Hem onbekend, die drie-vijf[3] jaren oud, en vroeder,
In jachtlust groeyende, door wildernissen jaagt,
Den berg van Erymanth, met dieren lang geplaagd,
Omringt met netten, en zijn moeder ziet in 't rennen,
Die stand houdt, en aan 't kroost[4] terstond den knaap leert kennen.
Hij schuwt ze onwetende, die stil staande op hem staart.
Nu zet de zoon zich schrap en mikt, om onvervaard
Zijne eige moeder met een pijl in 't hart te deeren.
Dit wroegt Jupijn, die voert, om 't ongeluk te keeren,
De moeder en den zoon, met eenen snellen wind,
Ten Hemel, daar ze in twee gestarnten, die hij mint,
Dicht bij elkandre staan, en hoog in 't Noorden pralen.
Het smartte Juno, dat de boelschap 's Hemels zalen
Bewoont; dies daalt ze neêr op zee, langs hare baan,
Naar grijze Tethys en den ouden Oceaan,
Bij 't Godendom ontzien, en meldt hun, die vast haken
Te hooren, wat haar drijft van 's Hemels hooge daken.
Zij zegt: „gij vraagt, waarom der Goden koningin
In zee daalt? eene boel heeft nu den Hemel in,
En zet zich op mijn plaats. Gelooft me, 't is geen logen;
Zoodra de duistre nacht de wereld heeft betogen,
Dan ziet ge, mij ten schimp, opkomen 't nieuw gestarnt,
Daar d' allerkortste riem om d' asse loopt en barnt.
Wie zal voortaan ontzien, Vrouw Juno's glans t' onteeren,
Nu ik mijn vijandin verheffe door 't verneêren?
Wat rechtte ik toch al uit? Wie schrikt voor mijne macht?
Ik trok haar menschheid uit: z' is een Godin geacht.
Straffe ik het kwaad aldus? Is dit mijn groot vermogen,
Dat hij de berehuid Kalyst heeft afgetogen,
En in den eersten vorm haar wederom hersteld?
Foroneus' zuster meê, zijn goêlijke[5] Iö, telt
Men onder het getal voorheen in top geheven.
En waarom heeft hij niet zijn Juno weggedreven,
Kalysto zelf getrouwd, omhelsd in mijne tent,
En dus Lykaon voor zijn schoonvaâr lang gekend?
Maar neemt ge uw voêsterkinds verdriet en smaad ter harte,
Verhied de Beren in het Noorden, mijne smarte
Ten dienst, uw vloed, en keer die starren van u af,
Wien hij, ten loon van 't kwaad, den Hemel innegaf;
Opdat de boelschap uw rein water niet besmette."
De Zeegoôn stemden dit, en Juno voer en zette
Het door de dunne lucht met haar beradde[6] raân,
Gevoerd van pauwen, in wier staarten d' oogen staan
Van Argus, korts onthoofd; gelijk nog korts de veêren
Der snaterende raaf van wit in zwart verkeeren;
Want deze zag eerst blank als zilver, en verwon
De smettelooze duif in blankheid zelf. Ook kon
De gans, die met gekwaak het Capitool behoedde,
Bij haar niet halen, noch de zwaan, die, nimmer moede,
In 't klare water plast. De tong was haar bederf:
Zij was eerst zuiver wit, nu draagt ze zwarte verf.
Men vond nooit schooner maagd befaamd in hare tijen,
Dan een Koronis van Larisse in Æmonijen.
Apol bemint ze trouw, zoo lang zij zuiver leeft;
Doch Febus' vogel merkt haar overspel, en streeft,
Als een verklikster uit den aard en niet te paayen,
Naar heuren meester, om dien laster uit te kraayen.
De kraai, een snaterbek, betrapt op dit gerucht
De rave, alreede op reis, in haar gezwinde vlucht,
Om klaar en wis bescheid uit haren mond te hooren;
En d' oorzaak van de reis verstaande met hare ooren,
Zeî daatlijk: „uwe reis gedijt u zelf tot schâ;
Zie voor u, zie wel toe! ik spelle u (denk het na,
Noch sla het[1] in den wind) geen heil. Gij zult bevinden,
Dat mijn gulhartigheid en trouw in 't onderwinden
Mij deerde. Let eens, wat ik ben en eertijds was.
Minerf sloot Erichthon, een moederloozen ras
En stil en heimelijk, eer iemand dit zou meenen,
In eenen korf, gebreid van taaye Akteesche teenen[2].
Zij gaf drie dochteren van Cekrops, Heer van 't land,
Dit kind, een slang en mensch geteeld, gebood de mand
Niet t' openen, maar dat men 't stil hiel en verholen.
Ik, in de schaduwe van eenen olm gescholen,
Zie dezen handel aan, en hoe 't afloopen wil;
Pandroze en Herse heî behoên het trouw en stil,
En volgen haren last; Aglauros noemt ze blooden,
Ontknoopt den band, ontsluit den korf, als onverboden,
Dan zien ze een kind en slang, een lichaam met zijn staart;
Waarop mijn ijver dit aan Pallas openbaart.
Mijn loon is, dat ze mij de schaduw van haar vlogel
Ontzegt, en lager dan den nachtuil, haren vogel,
Verneêrt. Mijn veders staan den vogelen ten schrik,
Dat niemand snaterende een anders vlek verklikk'.
Ik, klappende ongevraagd, most hier mijn straf om dragen;
Het sta uu ieder vrij, dit Pallas zelf te vragen.
Zij zal 't niet weigren te melden, schoon ze op mij
Hierom vergramd is. Dit 's de loon van klapperny.
Koroneus teelde mij in Focis; dat kan blijken;
Verkleen me niet. Ik was een konings telg; de rijken
En grooten stonden naar mijn huwelijk om strijd.
De schoonheid hindert mij; want toen ik eenmaal wijd,
Alleen en langzaam, op mijn wijze ging spanseeren
Aan 't zandig strand, kwam mij de groote Zeegod eeren,
En brandde, heel verliefd op zulk een schoone roos.
Hij vleit me, en slijtende den tijd heel vruchteloos,
Wil mij verkrachten en vervolgen. Ik, aan 't loopen
Door 't gulle zand, dat mijn bezweete leden dropen,
Riep afgemat de Goôn en menschen aan, och arm!
Maar niet een eenig mensch verhoort mijn droef gekerm.
De zuivre Pallas werd alleen met mij bewogen;
Die maagd kwam eene maagd te hulp uit mededoogen.
Ik, met mijne armen naar den hemel uitgestrekt,
Verneme een zwarte pluim, die d' armen ruig bedekt.
Ik poog den hals met kracht van 't kleed t' ontslaan in 't rennen,
En 't kleed verkeert allengs in pluimen en in pennen,
Die kleven hecht aan 't vel. Ik sla, in dezen nood,
De blooте borst, en hand en borsten zijn niet bloot.
Ik poog te loopen, en raak 't zand niet met mijn beenen,
Gelijk voor dezen; neen, ik zweef ten hemel henen,
De ruime lucht in, naar het heldre en starlicht dak,
En worde een speelnoot van Minerve zonder vlak.
Maar och! wat baat me dit, naar dien een Niktimeene,
Op 't lasterstuk betrapt, de plaats, bij mij voorhene
Bekleed, nu zelf bezit! Of is u onbewust
Waar Lesbos van gewaagt, hoe zij den vader kust
En vaders bedde onteert? Zij werd om zulke vlekken
Een vogel, en beproeft haar bloedschand toe te dekken
Met duisternisse, daar, van 't hemelsch licht verschrikt
En overtuigd, al 't nachtgevogelt haar verpikt."
De rave zeî, terwijl zij dit begon t' ontdekken:
„'k Wensch, dat dit voorbeeld u van 't klappen af mag trekken,
En achte uw spelling niet." Zij trekt op reis terstond,
En meldt haar heer, hoe zij Koronis leggen vond

[1]Versta: waaronder haar vader is. — [2]dochter. — [3]driemaal vijf; zie vroeger herhaaldelijk. — [4]de trekken. — [5]schoone. — [6]radde; vlugge.

[1]Latinisme voor: en sla het niet. — [2]twijg.

Bij den Æmonischen gezel. Toen Febus hoorde
Zijn vrijsters lasterstuk, hij zich zoo bijster stoorde[1],
Dat hem de lauwerkrans en pen ontviel en lier.
Hij spande, gram om 't hoofd bes'orven, trotsch en fier
Den taayen boog zoo streng, dat beî de tippen bogen
En raakten aan zijn borst. De pijl kwam snel gevlogen
In haren boezem. Zij, aldus getroffen, trekt
Het ijzer uit de wonde, en zucht. Het bloed bevlekt,
Zoo rood gelijk koraal, haar blanke en teêre leden.
Zij sprak: „och, Febus! 'k lij gewillig, onverbeden,
De dood van uwe hand; doch schoon 't mijn leven kost,
'k Waar liever vóór mijn dood van eene vrucht verlost;
Nu doodt gij in één lijf, met éénen scheut, twee zielen."
Dus sprak ze, en goot haar ziel in bloed uit. Straks ontvielen
De krachten teffens, en zij rept geen lid aan 't lijf.
Toen rouwde hem te spâ het al te wreed bedrijf.
Hij scheldt de gramschap en vervloekt zijn licht gelooven,
En dezen vogel, die zijn zinnen kwam verdooven,
Hem porren, 't lasterstuk, een oorzaak van dit kwaad,
Op 't spoor te volgen. Hij vervloekt, helaas! te laat,
Zijn reukeloos geweer en pijl en hand met eenen,
En koestert al te spâ de stervende onder 't stenen,
Om haar door artsenij te redden in dien staat,
En neemt vergeefs zijn kunst en heelzaam kruid te baat.
Maar ziende al zijne moeite en kunst in 't end verloren,
En lijkhout stapelen, om 't lichaam, naar behooren,
Te branden, zoo begint (want schreyen voegt geen God)
Hij droef te jammeren om haar rampzalig lot,
Niet anders dan een koei, die 't zuigend kalf ziet wachten
Voor d' opgeheve bijl, en hoort, met volle krachten,
Het treffen, dat het ploft. Hij evenwel, om heur
Zijns ondanks nog de borst te stoven met een geur,
Omhelst het lijk, en laat geen bittren lijkdienst achter[2],
En, om zijn godlijk zaad te hoên voor smaad en lachter[3],
Gedoogt niet, dat het zal vergaan in asscho en stof,
Maar rukt het uit den viere, en 't lichaam, dik en grof,
Der zwangre moeder, en bestelt dien zoon te voêstren
Bij Chiron, 't Menschpaard[4], om 't kind in 't hol te koestren.
De raaf, d' aanbrengster, die vast hoopt op lof en loon,
Wordt van Apollo, schoon men 't waar bevond, geboôn,
Dat zij 't gezelschap van het wit gevogelt mijde.
Terwijl was Chiron, mensch en paard, gediend en blijde
Met zulk een voêsterkind van goddelijk geslacht,
En door deze eer, gemengd met moeite, in zijne kracht.
Hier kwam de dochter des Centaners[5] bij, wiens oogen
Bekoorlijk flonkerden, wiens blonde vlechten vlogen
Om hals en schouders heen. De vader teelt dit kind
Bij eene vlietmaagd van Chariklo, waard bemind,
Die, aan den oever van den vliet in kraam gelegen,
Haar noemde Ocyroë. Dees, schrander en genegen
Tot vaders wetenschap, en nog weetzuchtig, spelt
Elks lotgeheimenis. Hierna alleen gesteld
Op wichlen, en van God Apollo's geest aan 't zwellen,
Verhit ze, zwanger van dien God, die 't al kan spellen,
En starende op dit kind, sprak: „jongske, groei voortaan
Tot heil der menschen! Gij zult kranken, zwaar belaân,
Verloassen uit den nood. Gij zult den doodslaap wekken,
Maar eens ten wederwil der Goden u bevlekken.
Dan zal uw grootvaâr, met zijn schriklijk bliksemvier,
U dit verhindren. Gij, een Godheid, trotsch en fier,
Zult, snel herschapen, in een zielloos lijk verkeeren,
En 't lijk, nog eens gezield en levend, zal men eeren
Gelijk een God, vernieuwd wel 'weemaal achter een.
Gij, vader Chiron! nu onsterflijk, en alleen
Door uw geboortorecht vereeuwigd, zult in 't ende,
Getroffen in de borst, gepijnigd in elende
Met een vergiften pijl, van slangebloed besmet,
Begeeren, dat de dood u trooste en helpe en redd'.

---

[1]ergerde, boos werd. — [2]na, verzuimt. — [3]achterklap. — [4]Zie vroeger. — [5]Paardmensch.

De Schikgodin zal u den dooddrank door de lippen
Ingieten, 's levens draad herspinnen, endlijk knippen."
Aan dees waarzeggerij ontbrak nog iet; zij zucht
Zwaarmoedig, en borst uit, van druk en ongenucht,
In tranen, die omlaag langs hare kaken leken:
„Och!" sprak ze, „'t Godendom belet me, meer te spreken,
En sluit mijn bleeken mond. Mijn spelling[1] en voorzien[2]
Was nooit zoo groot, dat ik dees groote straf verdien'.
Och, spelde ik nooit! Men komt mijn wezen mij ontrukken.
Mij lust geen spijs, maar gras te snoeyen en te plukken,
Te rennen over 't veld. 'k Verandre niet ten deel
In eene merrie, en waarom aldus geheel,
Dewijl mijn vader in een dubblen[3] vorm verkeerde?" (de;
Dus sprak ze en sloot haar klacht, doch eer dan zij begeer-
Want hare jammerklacht werd nauwelijks verstaan,
Om 't mengsel van 't geluid. De spraak, alreê vergaan,
Wordt niet gevat. Zij schijnt geen paard, dat gras gaat sche-
Maar een, die merrien op 't veld wil nabootseeren, (ren,
En daatlijk briescht ze, en loopt met haren arm in 't gras.
De vingers groeyen aan elkandre, dicht en ras.
De lichte hoef bindt fluks vijf nagels met den horen
Aaneen. De mond en hals verleugen door Gods tooren.
De sleep van 't lange kleed verandert in een staart.
Het haar, dat luchtig om den nek en schouders vaart,
Verkeert in eene maan; gedaante en stem verkeeren,
De spraak in een gebries, als merrien braveeren.
Filyra's zoon riep u om bijstand, doch om niet,
O, vader Febus! aan; want gij, in haar verdriet
Kunt Jupiters geboôn vernietigen noch breken,
En schoon ge dit vermocht, gij waart in andre streken;
Gij woonde t' Elis in Nesseensche landvoogdij,
En droegt, op 's herders wijs, een geitevelle pij.
De wilde olijfstok stutte uw hand in 't henetreden;
Gij droegt in d' andre hand een pijp van riet gesneden,
Of zeven pijpen, op een rij allengs verkort.
Terwijl ge vrolijk pijpt, van minnelust gepord,
Gaan, zoo men zeggen wil, d' ongâgeslagene ossen
Naar Pylus dwalen van den weg, door veld en bosschen.
De zoon van Maje[4], een telg van Atlas, riekt dit ras,
En drijft behendig 't vee in 't bosch, vol loof en gras.
Geen mensch noch herder wist dien diefstal, loos besteken,
Dan een bedaagde alleen, geboren in dees streken,
Geheeten Battus van de buren hier omtrent;
Dees hoedt de beemden en de weiden ongeschend,
En brave paarden, in de vruchtbre en vette landen
Van koning Neleus, rijk van schatten en waranden.
Mercuur, voor hem beducht, om 't onrecht versch begaan,
Genaakt hem vleyende, en verleidt hem van de baan,
En zegt: „o, wie ge zijt! komt eenig man u vragen
Naar ossen, zeg: gij vraagt naar 'tgeen geene oogen zagen;
En om uw trouwen dienst te loonen, als het past,
Aanvaard dees witte koei." Hij geeft ze dezen gast.
De gast aanvaardt ze, en zegt: „ga hene door dees velden;
Die steen" (hij wees er op) „zal eer uw diefstal melden
Dan ik." Mercuur geliet zich daatlijk weg te gaan,
Doch keerde weêr, en schoot een ander aanzicht aan,
Veranderde zijn stem, en zeide: „o, oude herder!
Zaagt ge een drift ossen langs dit pad gaan, of wat verder,
Zoo meld ze mij. Verzwijg geen dief, bij u verspied,
Opdat gij eenen stier en koei ten loon geniet."
Als d' oude herder hoort van dubblen loon t' ontvangen,
Bericht hij hem aldus: „uwe ossen gaan hun gangen"
(En 't was zoo) „aan dien berg." Toen lacht Mercuur, en
„Verklikt ge, o valschaard! mij aan mij, in deze wei? (zei:
Verklikt ge mij?" dies hij 't meineedig hart verkeerde
In harden steen, genoemd den toetssteen[5], en onteerde

---

[1]voorspelling. — [2]uitzicht, verwachting. — [3]Namelijk mensch en paard. — [4]Mercurius. — [5]Als die den aard der dingen verklapt; gelijk dan ook de Latijnsche naam index (d. i. aanwijzer) aanduidt.

Met dezen toenaam, al t' onschuldig, dezen steen.
Hij vloog van dit gewest op zijne vleugels heen
Voorbij Munychie en het landschap, bij Minerve
Zoo lief, en 't groene bosch Lyceum, Pallas' erve
En schrandere oefenschool. De maagderei, ten prijs
Van haar Godinne, droeg kerkplechtig, naar 's lands wijs,
Bekranste korven op het hoofd met offervruchten
Naar Pallas' kerk en feest. Mercuur zag, in 't verluchten,
Haar wederkeeren, en vloog langer niet recht uit,
Maar maalde kringen, als een sperwer, heet op buit
Verslingerd, uit de lucht, het vet der offeranden
Bespiende, met den bek en klauw wenscht aan te randen,
Daar 't gansche priesterdom rondom d' altaren dringt;
De vogel vliegt rondom bloôhartig, en bespringt
Den roof nog niet, noch durf te ver van 't outer wijken,
En vlamt er op, verhit om dezen buit te strijken.
Aldus zweeft God Mercuur van Pallas' kerk niet ver,
En draait zich in de lucht. Zoo veel de Morgenstar
Van andre starren scheelt, zoo veel de maan herboren
Den glans der Morgenstar verdooft met haren horen;
Zoo veel stak Herse alleen, in haren fieren gang,
Bij alle maagden uit, en strekte, scheutig lang,
Een eer des ommegangs en van haar feestgenooten.
De zoon van Jupiter werd in het hart geschoten
Met eenen minnestraal van 't overschoon gezicht,
En hangende op zijn pen, brandde om dit morgenlicht,
Gelijk een gloeyend lood, ter slinger uit gedreven
Van eenen Balear[1], ontsteken onder 't zweven,
Te voren kil en koud. Hij keerde in zijne vlucht,
En daalde op d' aarde neêr van boven uit de lucht,
Zich niet vermommende met schijn, uit vast betrouwen
Op zijne schoonheid, heel bevallig in 't aanschouwen;
Hij tooide 't blonde haar, en schikte, met de hand,
Den lijfrok dus aan 't lijf, dat elk den gouden kant
Zag flikkren, grijpt de roê, die slaap stoort en kan stijven,
En vaagt de hielpen[2] schoon, waarop hij neêr kwam drijven.
Het huis van binnen had drie kamers, trotsch gesticht,
Met schildpad en ivoor verheerlijkt en verlicht.
Pandroos bezit de rechte, Aglauros d' andre kamer,
En Hers' de middenste, in haar oogen aangenamer.
Aglauros ziet hem eerst genaken, ondervraagt
Den God naar zijnen naam, en wat hem herwaart jaagt.
De neef[3] van Atlas en de heldere Plejone
Zegt: „ik ben Gods gezant, Jupijns beminde zone;
'k Zal d' oorzaak van mijn reis u melden; blijf slechts dicht[4],
En uwe zuster trouw. Gij zult van 't kleene wicht
De moei verstrekken; 't is gemunt op Herse uw zuster.
Begunstig mijn vrijagie, en zet uw hart geruster."
Aglauros zag hem met deze oogen aan heel sterk,
Waarmeê zij korts 't geheim aanschouwde in Pallas' kerk
En Heiligdom, en eischte een goudklomp tot belooning,
En hiet hem buiten staan voor haar gewelfde woning.
De strijdbre Pallas ziet haar norsch aan, en met smart
Verzucht ze, om zulk een stuk, uit een vertoorend hart.
De goude beuklaar klonk, als kuerste ze op de tanden.
Terstond herdacht ze nog, hoe dees, met snoode handen,
Zoo trouweloos den korf ontsloot, en d' eerste zag
Vulcaans zoon, bij geen vrouw gewonnen die hier lag,
En dat ze God Mercuur en Herse zal behagen,
En door haar goudzucht zulk een rijkdom met zich dragen.
Minerve vliegt naar 't huis van Hatenijd[5], heel vuil
Van bloed en etter, in een hol en diepen kuil.
Hier schijnt geen zon; geen wind verkoelt dees nachtspelonken;
Het is er naar en koud, men vindt er licht noch vonken.
D' ontzagbre krijgsheldin, hier komende, bleef staan;
Want Pallas stond niet vrij in dit vertrek te gaan;
Zij stiet, met hare speer, de poort op, dat het kraakte,
En zag de Nijd het vleesch van slangen, 'twelk haar smaakte,

[1]slingeraar. — [2]hiel-vlerk. — [3]kleinzoon. — [4]Versta: zwijgen. — [5]Versta: den hatelijken Nijd.

Herkauwen, een gerecht, daar zij venijn uit zoog.
Zij wendde d' oogen van haar af, en zag omhoog.
De magre rijst, en laat de halfgegete slangen
Halfgeete leggen, en genaakt met trage gangen;
Toen zij de brave maagd in 't harrenas zag staan,
Verzuchtte ze heel zwaar van smarte, en keek ze eens aan.
Zij zag er mager uit en doodsch, gelijk de schimmen,
En bleek van spijt. Men ziet ze afgrijslijk leelijk grimmen.
't Gebit is vuil van slijm, de borst zoo groen als gal.
Vergift zit op de tong. Zij lacht om ieders val,
Maar anders nimmermeer. Zij kan geene oogen sluiten
Van zorg en kommer, en ziet kwijnende van buiten
Der menschen voorspoed, met verdriet en knaginge, aan.
Men ziet ze, elk nijpende, zich nijpen en vergaan.
Minerf vermag[1] haar niet. Nu zegt ze: „ga behendig,
Vergiftig Cekrops' kroost Aglauros, 't is noodwendig."
Meer zegt ze niet, trekt heen, en stoot de speer heel forsch
Op d' aarde, dat het dreunt. De Nijd begrimt ze norsch
En leelijk van ter zij, terwijl ze heen gaat strijken,
En mompelt binnen 's monds, verdrietig aan te kijken
Dat Pallas' eisch gelukt, en grijpt den dorenstaf,
Bedekt van zwarten mist, en bijster heet op straf,
Vertreedt het veldgewas, verdroogt gewas en weyen,
Slaat knop en bloeisel van geboomte en groene meyen[2],
Besmet met hare lucht de landen en de liên,
En komt ten leste Atheen, Minerves stad, te zien,
Die rijk in wijsheid bloeide en groeide en welig tierde,
En nu, in vollen vreê, den hoogsten feestdag vierde.
Z' onthiel zich naauwelijks van tranen en geklag
En schreyen, mits zij niets beschreyenswaardig zag.
Toen dees ter kamerdeur van Cekrops' kroost heel stille
Was ingeslopen, volgt zij Pallas' last en wille,
En rakende de borst met een verroeste hand,
Doorprikkelt ze het hart en binnenste ingewand
Met doornen, scherp en spits, en blaast, door lijf en leden,
Het schandelijk venijn, hetwelk zich ging verspreeden
Door long en lever en gebeente, klam en vocht;
En opdat d' afgunst zich niet wijder spreiden mocht
Dan 't wit en oogmerk der Godinne uit 's hemels bogen,
Zoo maalt ze Aglauros dees gelukkige echt voor d' oogen
Van hare zuster, met dien schoonen God Mercuur,
En pronkt het huwlijk op, welks tergsel, als een vuur,
Het hart knaagt, dat ze nacht en dag geraakt aan 't stenen
En jammerlijk vergaat, en uitteert tot de beenen,
Gelijk op 't voorjaar ijs versmilt in zonneschijn.
Zij teerde om Herses lot, van hartewee en pijn,
Schoon niet; gelijk een struik, met doornen overtogen,
Ontvonkt van langzaam vier, allengs komt uit te drogen;
Nu wil ze sterven, eer zij dit beleven mag,
Nu Vader dit schandaal aanbrengen met beklag;
Ten leste zet ze dwars zich op den drempel neder,
Opdat ze Majes zoon uitkeere, die nu teder
En vleyende aanhoudt, en haar minzaam paayen wil,
Maar krijgt tot antwoord: „ga vrij heene en houd u stil;
Want ik en wijk geensins, zoo lang gij hier blijft waren."
„Ik stem 't met dit beding", zeide Atlas' zoon, „heel garen",
En opende de deur met zijne slangeroê[3].
Zij, pogende op te staan, gevoelde alreede, hoe
Haar leên van onder op versteven, als gebonden,
En zich van zwaarte nu niet meer verroeren konden.
Zij poogt, uit al haar macht, recht overeind te staan,
Maar, och! de knieschijf staat te stijf om voort te gaan;
De vingers, zenuwen, en aders staan bevroren;
Gelijk de kanker plag door al de leên te boren,
En wat gezond is af te knagen met den tand;
Zoo kreeg de kille dood allengs ook de overhand,
Verstopt de longepijp en long en ope deelen,
Waarin de geesten, lucht, en vrijen aâmtocht spelen.
Zij proeft niet eens geluid te slaan, en schoon ze wil,
De keel alreede is kond, de hals al stijf en kil

[1]mag, bemint. — [2]takken. — [3]slangestaf.

In harden steen verkeerd, de mond en lippen mede.
Zij bleef, nu log en stijf, neêrzitten op haar stede,
Gelijk een zielloos beeld, geen beeld van wit albast,
Maar zwart, gelijk haar hart, besmet van boosheid, past.
Mercuur, haar trotsch gezwets en onbesnoeide zinnen
Dus straffende, verliet Athene om lucht te winnen,
En roeide, met zijn pen, van Pallas' stad omhoog.
De vader Jupiter riep hem uit 's Hemels boog
Alleen, en, zonder hem zijn snoeplust eens t' ontdekken,
Sprak: „o getrouwste, om mijn geboôn te gaan voltrekken!
Ga, haast u; vlieg terstond omlaag naar 't vruchtbre land,
Hetwelk gij leggen ziet aan moeders slinke hand,
Men noemt het Sidon. Drijf het koningsvee, gescheiden
Van andren, daar gij 't aan dien klaverberg ziet weiden,
Naar 't zeestrand toe." Zoo sprak Jupijn, en daatlijk teeg
Het afgedreven vee naar 't zeestrand toe om leeg[1],
Daar 's konings dochter, met een rei van speelgenooten,
Zich menigmaal vermeit, niet wijd van Tyrus' sloten.
De hoogheid en de min gaan nimmer wel gepaard.
De Vader en het hoofd der Goôn, die 't al vervaart
Met zijnen donderslag, waarvan het aardrijk davert,
Verschijnt, gelijk een stier, die heen en weder klavert[2],
En weidt en loeit, en snoeit in 't grazen 't eêlste pit[3],
Zoo schoon gelijk hij is, en, oogende op zijn wit,
Is witter dan het sneeuw, van niemands voet betreden,
Nooit nat beregend. Hij steekt, moedig op zijn schreden,
Met hals en hoornen uit. De vette kossem[4] hangt
Om laag, beneên den hals; en wat het hoofd belangt,
De horens vallen kleen, doch glad, als gepolijsterd,
En puurder dan de steen, die 't scherpziende oog verbijsterd.
Hij ziet noch norsch, noch forsch, noch vreeselijk, o neen,
Maar zacht en handelbaar en minzaam bij elkeen.
Agenors dochter staat verstomd, daar hij gaat wandlen
Zoo schoon, niet stootsch van aard in 't streelen en in 't
handlen.
Nog schroomt ze, in 't eerste, hem te naderen. Terstond
Genaakt ze, en biedt van zelf dien zuivren witten mond
De boterbloem en gras te kauwen met de tanden.
De minnaar wordt verkwikt, en kust de lieve handen,
Een wellust, daar zijn hart uit minne naar verlangt.
Och! nauwlijks toomt hij zich, terwijl de min hem prangt.
Hij kwispelstaart haar aan, en springt in 't groen heel blijde:
Dan valt hij op het strand, en, leggende op de zijde,
Allengs vrijpostiger, laat thans de maagd zijn borst
Betasten met de hand, dan, als der weiden vorst,
Met rozekransen, versch geplukt, de horens kronen.
De koninklijke maagd laat zich onnoozel troonen;
Zij zet zich op den stier, en waagt het onbewust.
Nu stapt de God allengs van deze groene kust,
En zet den voorsten voet in 't water, dan wat verder,
En voert den roof in zee, ontbloot van hulp en herder.
Zij ziet het en verschrikt, als zij, te diep alreê
Van land af is vervoerd, en slaat, vol hartewee,
De hand aan 't hoofd en aan den horen, en zet vlugge
De slinke hand, om vast te zitten, op den rugge;
En 't labberkoeltje blaast in 't vliegende gewaad.

HET DERDE BOEK.

INHOUD.

Agenor beval Kadmus, het schaken der dochter na te sporen. Dees hierover heengereisd, bestreed den brondraak, en zaaide de tanden des verslagen draaks in de vore, waaruit menschen sproten, waarmede hij Thebe stichtte. Akteon, zijn neef, in een hart verkeerd, gedeeg Kadmus eerst tot groot hartewee, hetwelk Juno behaagde, naardien ze de boelin Semelee haatte; ook zulks, dat ze in de gedaante van Beroë, de voêster, bij deze kwam, en door lozen raad om hals holp. Jupiter korts hierna met Juno deunende, wie van hun beide Venus meest toegedaan was, stelde het geschil aan Tirezias' uitspraak, dewijl hij in beide de kunne ervaren was. Dees waarzegger, Juno het vonnis tegenwijzende, werd van haar met blindheid gestraft, en hierom van Jupiter met de wetenschap van het voorspellen begaafd. Zijne profecy van Narcissus bevestigde dit d' eerste reis. Dees knaap, alle vrijsters (waaronder Echo, van ongeduld in galm veranderd, gerekend wordt) versmadende, slaat door eige liefde aan 't kwijnen, en verkeert in eene bloem. Pentheus evenwel beschimpt den waarzegger, hoewel hij voorhene waarheid spelde; want Bacchus' feesten vierende, boeide hij eenen bedienaar van dit offerfeest, nadat hij verstond, hoe Bacchus de schippers in dolfijnen verkeerde. Hierna werd Pentheus van wijnpapinnen verscheurd, 'twelk het wijnfeest bij al het volk eenen grooten luister gaf.

Jupijn belandt in Kreta, en legt het stiergelaat
En valsch momaanzicht af, en openbaart Europe
Zich zelven, haar ten troost. De vader, in zijn hope
Aldus bedrogen, en van 't schaken onbewust,
Geeft Kadmus daadlijk last, van d' eene aan d' andre kust,
Zijn lieve dochter, hem ontweldigd, op te sporen
En thuis te brengen, of, bij mangel, vaders tooren
Te voelen, en het rijk te derven voor altoos,
Waarin de vader zich godvruchtig droeg en[1] boos.
Agenors zoon ging droef de wereld ommedolen
(Want wie zou denken, dat Jupijn haar had gestolen?),
Most vaders gramschap en den vaderlandschen grond
Vermijden, ging te râ met God Apollo's mond,
En vraagde, waar hij zich zou nederslaan ten leste.
De Godheid antwoordt hem: „een koei in dit geweste,
Nooit onder 't lastig juk gespannen voor den ploeg,
Zal zonder herder u gemoeten, 's morgens vroeg;
Dan volg die leidsvrouw en haar voetspoor, op mijn zeggen,
Tot dat ze stand houde, en in 't groene gras ga leggen.
Bouw daar, op mijn bevel, Bœotie, uwe stad."
Zoodra hij 't hoorde, en uit de Godsspelonke trad,
Dicht bij Kastalie, zag Kadmus voor zich treden
Een koei, nooit voor den ploeg gebezigd, die haar schreden
Heel langzaam voortzette, en hij volgde ze op het spoor,
En eerde Apollo, dien wegwijzer, in het koor.
Voorbij Cefizus en Panope in 't end gekomen,
Hiel deze vaarze stand op 't veld, beplant met boomen,
Stak moedig 't hoofd, gekroond met hoornen, in de lucht,
En loeide, dat al 't land verbaasd stond om 't gerucht.
Zij zag te rugge, en al de makkers op haar hielen,
En viel in 't jonge gras; dies Kadmus, onder 't knielen,
Apollo looft, den grond van 't uitheemsch landschap kust,
En berg en dalen groet, hem vreemd en onbewust[2].
Hij zendt, opdat men God Jupijn zijn offer gonne,
Het volk, om water uit de levendige bronne
Te scheppen, daar het springt uit adren frisch en koud.
Hier stond een groeyende en nooit afgehouwen woud,
In 't midden een spelonk, begroeid met teen en takken,
En laag van steen gewelfd, daar 't water neêr kwam zakken.
Hier school een felle draak, met zijnen trotschen kam
En goude schubben op den rug. De gloênde vlam
Ontstak de blikken, die als roode kolen glommen.
Het lijf zwol van venijn. Drie scherpe tongen zwommen
En drilden in den bek, drie rijen dik voorzien
Van tanden, scherp op roof gespitst, om weêr te biên.
Toen Tyrus' ballingen het nare woud genaakten,
En met hun watervat de bron en 't water raakten,
Verhief de blauwe draak de kam in 't nare hol,
En raakte afgrijselijk aan 't schuiflen, wreed en dol.
Zij lieten dadelijk den wateremmer vallen,
Gedoodverfd om het hoofd, verbijsterd met hun allen.

[1] leeg. — [2] klimt, gaat. — [3] kern. — [4] onderkin.

[1] Versta: zoowel als. — [2] onbekend.

De brondraak krulde den geschubden rug rondom,
En krinkelde zich kring op kring geweldig om
In vele bochten, stak het halve lijf naar boven,
En zag door 't gansche bosch. Het lijf (men mag 't gelooven)
Is langer dan de Slang, die 's hemels Beren scheidt.
Het volk van Tyrus ('tzij het vluchte uit bloodigheid
Of schrap sta, 'tzij de schrik het een en 't ander[1] hinder')
Wordt aangerand, gewond, bewonden hier en ginder,
En ingewikkeld van den slangen-âm besmet,
Van kant geholpen, en door niemands hulp gered.
De middagzon, alreê in 't hoofdpunt opgerezen,
Verkleent de schaduwen, als, tusschen hoop en vreezen,
De held, om 't dralen van zijn volk aldus in last,
Met zijne leeuwshuid, speer en schicht geharrenast,
Nog meer met frisschen moed, besluit hen na te volgen.
Hij komt in 't bosch, en ziet de makkers ingezwolgen,
En dien verslinder, op de dooden heel verwoed,
De wonden lekken met de tonge, rood bebloed.
„O, mannen," zegt hij, „hier in mijnen dienst gebleven!
Ik zal u wreken, of standvastig hier het leven
Inschieten aan uw zijde," en grijpt, van zin beroofd,
Een zwaren molensteen, en drijft den draak naar 't hoofd,
Met zulk een groot geweld, dat torentrans en muren
Aan 't schokken, tegens dit geweld niet zouden duren.
De boschdraak stuit den steen op 't hard en zwart pansier
Van gladde schubben, en braveert hem even fier;
Maar echter kon de huid den draak zoo niet beschermen,
Of 't punt wierd door den rug gedreven in de darmen,
En trof het ingewand. De boschdraak, dol van wee,
Wrong 't hoofd vast achterom, en ziende 't bloed alreê,
Beet van verwoedheid in den schicht, totdat door 't wrikken
De schacht, aan 't waggelen, ter nood raakte uit den dikken
En taayen rugge; doch het ijzer bleef er vast
En hecht tot in 't gebeent'; waarom hij, dol van last,
Om hals en hoofd zwol, en nog heeter wierd ontsteken.
Hij gaapt en schiet venijn, en poogt zijn leed te wreken,
En schuimbekt, wrijft de schubbe op d' aarde, dat het ruischt.
De damp en 't schuim, hetwelk ter helsche kele uitbruischt,
Besmet de lucht. Nu windt hij zich in lange krollen;
Dan staat de draak, gelijk een balk; dan, weêr aan 't rollen,
Schiet voort, gelijk een stroom, van regen aangeperst,
Die boomen ommesmijt, en velt, met berst op berst,
Al wat hem voor de borst der toescheut wil beletten.
Held Kadmus deist wat, om zich beter schrap te zetten,
En schut den aanval op zijn dikke leeuwshuid af,
En biedt den bek het spits. De vijand, even straf,
Begrimt hem, raast, en knaagt het ijzer met de kiezen,
Doch vruchteloos. Nu verft het roode bloed de liezen,
Dat hem ten bek uitvliegt; doch dees kwetsuur is kleen,
Mits hij den steek ontwijkt, en achterwaart gegleên
Met zijn gewonden hals, belette, dat de spere
Niet doorging; dies de held hem endlijk ging te keere,
Het ijzer in de keel kwam drijven, en al voort
Ten vijand indrong, dat de speer, gespitst op moord,
Hem door den nek gespit, gestuit wierd, en het kraakte
Op eenen eiken stam, waaraan de vastgehaakte
Bleef hangen met zijn hoofd, uitzinnig dol en gram.
De boom boog van 't gewicht des boschdraaks, die den stam
Met zijnen langen staart vast gispte[2], dat het klapte.
Terwijl held Kadmus zich verwondert om 't betrapte
En gruwzaam wondgedrocht, verneemt hij een geluid,
Onkundig, uit wat hoek het dus in d' ooren tuit:
„Agenors zoon! wat blijft gij staren op 't gehangen
En omgebracht serpent? Gij zult den aard der slangen
Ook aandoen." Kadmus beeft gansch sprakeloos en ijst,
Dat hem van doodschen schrik het haar te berge rijst.
Zijn schutsvrouw Pallas komt uit 's hemels bogen zwaayen,
Verschijnt hem, en gebiedt den draketand te zaayen
In d' omgeploegde klont, waaruit terstond een oogst
Van mannen spruiten zal. De held, haar woord getroost,

[1] vlucht namelijk en togenstand. — [2] zweepte.

Gehoorzaamt, slaat den ploeg in 't land, op haar bevelen,
En zaait den draketand, om menschen aan te telen.
Terstond begon de klei te leven meer en meer,
En (wie gelooft dit?) uit de vore krijgsgeweer
Te groeyen, straks hierna ook schuddende helmetten
En hellemkammen, die zich in slagorde zetten;
Toen schouders, borsten, en de vreeslijke oorlogszwarm,
Een teelt van mannen, met den bekklaar aan den arm.
Dus komen op het feest de tooneelisten boven,
Zoodra de schouwburg het tapijt heeft opgeschoven,
Met geen onaangenaam gevolg, eerst aangezicht,
Dan d' overige leên en voeten in het licht,
Tot dat ze op 't hoog tooneel stand houden voor onze oogen.
De held verschrikte voor genakende orelogen
En nieuwe vijanden, en zet met schicht en kling
Zich daatlijk schrap. Een nieuw geboren aardeling
Riep haastig: „hoû uw rust; blijf buiten ons geschillen!"
En op dit zeggen, daar gebroeders vechten willen,
Trad dees den eenen met den blanken degen toe,
En sloeg hem dood, en viel zelf neder, levensmoê,
Getroffen van een schicht, uit al den hoop geschoten;
En die hem trof, viel ook bij d' andre krijgsgenooten,
En gaf den geest, die eerst den geest uit aarde ontving.
Zoo ging 't alle andren meê, die, vechtende onderling,
Elk door des anders hand vergaande, henestorven,
Ook jongelingen, die een handvol tijds verworven,
En nederploften, met de bloênde borst in 't stof,
Op hunne moeder d'aarde, als 't snedig zwaard hen trof.
Een vijftal bleef te lijve[1], Echion d' een geheeten;
Dees hadde op Pallas' raad de wapens neêrgesmeten,
En spande vreedzaam met zijn vier gebroedren aan.
De held van Sidon en de meêgenooten staan
Elkandren trouw ten dienst, en helpen, met betrouwen
Op Febus' raad, den held de hoofdstad Thebe bouwen.
Nu stond er Thebe, en gij, o Kadmus, brave held!
Scheent door uw ballingschap gelukkig en hersteld,
Toen Mars en Venus beide u tot hun schoonzoon koren.
Zet hier het zaad bij van uwe echtgenoot, geboren
Uit goddelijk geslacht, en alle uwe afkomst meê,
Zoo vele dochters, zoo veel zoons, in tijd van vreê
Geteeld, en kinderrijk, uw kostelijke panden,
Volwasse helden en gelukkige verstanden;
Doch niemand roepe van zijn levenslot te luid,
Eer hij den geest geve en een zerk de grafsteê sluit'.
In zulk een dertle weelde en voorspoed van uw trouwe,
O Kadmus! gaf uw neef[2] u d' eerste stof tot rouwe,
En zijn hartshoren, steil gewassen op het hoofd,
Gij mede, o jachthond! die uw heer het leven rooft,
Verzadigd van zijn bloed; doch zoo men 't naar wil sporen,
Men vindt geen schuld in hem, waarom hij ging verloren,
Maar slechts in 't avontuur; want nimmer wordt met recht
Den onbewusten knaap een misdaad opgelegd. (ten.
Een berg droop nat bebloed van 't wild, ter neêr gescho-
De middagschaduw kromp. De zon bescheen de loten
En velden, met haar vier, van 't hoofdpunt, heet van vlam,
Wanneer de jongling, een Hiantianer, kwam
Vermoeid van jagen, al de jachtgenooten roepen,
Die vast, ter zijden af, het dierenest bij troepen
Opsnuffelden. Hij riep: „o makkers, snel te voet!
Ons net en zwijnspriet zien van 't afgejaagde bloed
Der dieren rood geverfd; van daag genoeg gevangen!
Zoodra de morgenzon, daar we alle naar verlangen,
Met hare wielen den saffranen dag verleen',
Dan wederom ter jacht gevlogen, als voorheen.
Nu staat de middag recht in 't midden van de kimmen,
En klooft den akker, dat de dampen opwaart klimmen;
Terstond de jacht gestaakt, de netten weggeleid!"
Zij volgen dit bevel; men staakt den arrebeid.
Een lustdal zonk hierbij, beplant met harseboomen[3]
En spichtigen cypres, daar elk niet in mag komen.

[1] in 't leven. — [2] kleinzoon. — [3] pijnboomen.

Het heet Gargafis, Diane toegewijd.
In dezen boezem gaapt een boschspelonk. De tijd
Of liever Vrouw Natuur woû hier haar geest ontvouwen,
Om zonder beitel een gewelfsel uit te houwen
Van zelfgewassen puim of zandsteen, licht van stof,
Waarin vernuft de kunst in 't nabootseeren trof.
Men hoort ter rechte hand een klare bronaâr stroomen,
Om haren open mond gezoomd met groene zoomen.
Diane, moê gejaagd, plag hier de kuische leên
Te baden in dees bron, daar nimmer mensch verscheen.
Nu kwam ze hier, en gaf den spriet de schildknapinne
En ongespannen boog en koker. Dees Godinne
Wordt door een andre maagd van 't lichte kleed ontlast,
Dat ze op den arrem nam. Twee andre ontstrikken vast
De zolen. Witje[1], een telg van stroom Ismeen, spitsvondig
Voor[2] andren, strikte 't haar in eenen knoop heel bondig
Van achter in den nek, hoewel heur eigen haar
In 't wild vloog, zonder band. Men mocht vijf andren daar
De Jachtgodinne, met de volle kruiken, 't water
Zien gieten over 't hoofd. De bron gaf een geklater.
Zij heeten Wolkje, Klaartje, en Spruitje, haar vriendin,
En Kruike, en Dauwtje. Elk wascht de zuivre jagerin
Om 't vierigste. Terwijl ze op deze wijs zich nette,
Komt Kadmus' neef (die 't werk zoo lang ter zijde zette,
En dwaalde op avontuur in wildernis, zoo stout
Als moedig) van de jacht hierop in 't wilde woud,
Gelijk of 't wezen woû, en trad zoodra niet binnen
Het ruischend boschhol, of Dianes gezellinnen,
Zoo moedernakt en bloot als zij geschapen zijn,
Den jongeling ziende, slaan, uit hartewee en pijn,
Voor hare bloote borst, dat boschspelonk en kuilen
Misbaren, en de galm dit nabauwt onder 't huilen.
Z' omringen haar meestres, die schaamrood d' oogen sluit,
En steekt met hals en hoofd ver boven andren uit.
Diane moedernaakt, aldus van schaamte aan 't blozen,
Gelijkt den morgenstond, bezaaid met roode rozen,
Of eene wolk, waardoor de zon van boven schijnt:
En schoon de jachtsleep haar bestuwt en zich verpijnt,
Nog keert ze hem de zijde afkeerig toe uit vreeze,
Het aanzicht van hem af. Nu mist ze pijl en peze,
Dies schept zo water, dat haar reedst is, met de hand,
En giet hem in 't gezicht, en, van een kuischen brand
Outsteken, grauwt aldus, een voorspook van zijn kwalen:
„Loopt hene, indien ge kunt, bij alleman verhalen,
Dat gij Diane naakt ontkleed zaagt." Op dit woord,
Den jager toegesnauwd uit wreeklust, zet ze voort
Hem horens, rekt den hals, en spitst langworpig d' ooren,
Verandert arm en been in pooten, blind van tooren,
En spikkelde zijn vel. Het hart wordt bloode. Alreê
Zoekt d' echte en rechte zoon van Vrouwe Antonoö
Te vliên, verwonderd, in het steken van de zonne,
Om zijne snelle vlucht, tot dat hij in een bronne
Zich spiegelde, en het hoofd en spitse horens zag.
Hij proeft te klagen: „och! wee mij elendige, ach!"
Maar zijne spraak bezwijkt. De stem is enkel zuchten.
De tranen biggelden en vloeiden, onder 't vluchten,
Niet langs de kaken en het voorgaande aangezicht;
Nog bleven het verstand en oordeel ongezwicht.
Wat recht Akteon aan? Zal hij naar huis toe rijen
En 't koninklijke hof? Of, om den hond te mijen,
Zich bergen in het bosch? De vrees verbiedt het een,
En schaamte 't ander; en terwijl dees hier alleen
In twijfel hangt, of hij de honden ziet genaken,
Beginnen Zwartpoot[3] eerst en Voetgang op te waken,
Te bassen, eene leus van 't naakende gevaar;
De Kreetsche Voetgang, een scherpriekend snuffelaar,
En Zwartpoot, een Spartaan. Toen kwamen d' andren boven,
Veel sneller dan de wind, ook herwaart aangestoven,
De Slok-al, Kijk-veer, en de Berregklimmer, al
Oprechte Arkaders, en ook Hinde-moord, wiens gal
In moorden overloopt, en bitse Jager mede,
En losse Tuimelaar, en Snelvoet, altijd reede;
Ook Brak, die 't wild verraadt, en Boschbaard, korts in 't woud
Geteisterd van een zwijn, en Wolfaard, wreed en stout,
Bij een wolvin geteeld, en Wachter, kiesch op weiden,
En felle Roofster met twee jongen, nooit gescheiden;
Ook Windhond, rank van buik, te Sicyon gezoogd,
En Looper, Ratelaar, en Vlak, die 't wild beoogt,
Gezwinde Tygerin, en Eland, d' oude wroeter,
En Blankaard, wit van vel, en zwarte en snoode Roeter,
En snelle Bravert, en ook Stormer, heet op jacht,
En Vlieger, Cypriaan, geworpen t' eener dracht
Met Blaffer, zijnen broêr; toen Grijp en Bruin, geteekend
Aan 't halve hoofd, en Ruig en Snel, een puik gerekend.
Ook Wittand, Basser, luid in 't bassen, nimmer bleû,
Van een Spartaansche teef en een Kretenzer reu
Te gader voortgeteeld, ook andre jachtgezellen,
Wier namen hoofd voor hoofd te lang valt op te tellen.
Dees drommel[1], bits op roof, vervolgt hem streng en los,
Door ongenaakbre steilte en rots en ruigte en bosch
En heide en wildernis. Akteon vlood dat henen,
Waar langs hij menigmaal, met zijn gezwinde beenen,
Hen plag te volgen, en helaas! hij vluchtte en vlood
Voor zijne knechten, en woû roepen in dien nood:
„Ik ben Akteon! draag ontzag aan[2] uwen Heer!"
Maar och! de stem bezweek, de klank viel veel te teêre.
De lucht galmde op 't gebas, en Zwarthaar, snel en vlug,
Gevolgd van Wildvang, zet den tand eerst in den rug.
Hierop kwam Bergenaar de makkers fluks vervangen,
En bleef in 's meesters schoft met scherpe kiezen hangen.
Het strenge leizeel liet dit drietal spader los;
Maar door den binnenweg des bergs geraakt in 't bosch,
Versnelt het al den hoop; terwijl ze Akteon hielen,
Schoot al de drommel toe van overal. Zij vielen
Den meester op het lijf al teffens, al op een.
Voor zoo veel tanden viel dit enkel lijf te kleen;
En schoon geen hart[3] vermag, gelijk een mensch, te spreken,
Nog streent en smeekt hij droef, gelijk geen hart kan smeeken,
En klaagde uit nood den berg, hem lang bekend, dien nood,
En vallende op de kniên, schijnt om genade, ontbloot
Van hulp, te bidden, draait het hoofd aan alle kanten,
In steê van armen; maar de zwarm der jachtrouwanten,
Ontbloot van kennis, hitst, naar zijne wijs, den drom
En jachttroep op hem aan. Zij zien altzamen om
Naar hunnen heer. Men hoort ze om strijd Akteon roepen,
Als of hij elders dwaalde, en verre van zijn troepen.
Hij hoort den naam, ziet om, en zij beklagen hem,
Als een die, verre en doof, niet luistert naar hun stem,
En van het blij gezicht der wildvangste is versteken.
Hij wenscht afwezende te zijn, en hier t' ontbreken,
Doch is er niettemin. Hij wenscht dit aan te zien,
Maar zonder dat zijn lijf den hond tot spijze dien',
En voele 't scherp gebit der wreede hazewinden.
Zij staan rondom den heer, verscheuren en verslinden
Zijn vleesch, in valschen schijn van een gevangen hart.
De roep loopt, dat Diaan, uit wrake en bittre smart,
Zich niet verzadigde, eer hij, door ontelbre wonden,
Den geest gaf, opgeslokt van onverzade honden.
Elk oordeelt van dees straf naar zijn begrijp. D' een dacht,
Diane ging de maat te buiten; d' andere acht,
Dat haar dees strengheid voegt. Elk stond op zijn bewijzen.
Jupijns genoot weet van bestraffen noch van prijzen,
Genoeg beholpen met Agenors ongeval,
En haat al d' afkomst van dien stamme boven al,
Vermits dien boon, geleên bij Jupiters boelinne,
Europe; ook kwam bij d' eerste een tweede spijt, uit minne

[1]Gelijk deze, zijn ook de later volgende namen der Waternymfen, evenzeer door Vondel gelukkig verhollandscht, als door Ovidius uitgedacht. — [2]Boven. — [3]In deze en verdere hondenamen heeft Vondel zich nader, dan bij die der Nymfen, aan de Latijnsche gebonden.

[1]drom. — [2]voor. — [3]Thans hert.

Gesproten; want haar smart, dat Semelee te trotsch
Nu zwanger gaat van 't zaad des grooten Dondergods;
Dies komt ze in 't ende aldus onstuimig uit te varen:
„Wat rechte ik telkens uit met kijven en met baren?
't Is best, haar zelve eens opgekomen, dat zij 't voel'.
Indien ik Juno heet, gezeten op den stoel,
Om, als een koningin, den gouden staf te zwaaijen;
Ben ik Gods bedgenoote en zuster, zwaar te paayen,
Ten minste zuster, 't zal haar gelden; dat hoû stand!
Maar z' is met sluikerij tevrede; en deze schand,
Waarmeê ze ons huwelijk verkortte, is dra vergeten.
Z' ontving van hem; dit één ontbrak aan haar vermeten; –
Het zwanger lichaam brocht de schennis aan den dag.
Nu zoekt ze, 'tgeen mij pas alleen gebeuren mag,
Men zal ze van[1] Jupijn nog blijde moeder noemen,
Zoo trotsch en moedig durf ze op hare schoonheid roemen!
Maar 'k wil Saturnus' telg niet langer heeten, of
Uitwerken, dat hij haar bedriege en maal' tot stof;
Jupijn, de liefste, zal zijn Semele overromplen,
Verdelgen door zijn vier, en in den afgrond domplen."
Na deze rede rijst ze uit 's hemels hoogen stoel,
En, in een gonde wolk verborgen, stil en koel,
Genaakt ze Semels huis, en schuift de wolk niet open,
Of is een best gelijk, die lam komt aangekropen,
Met eenen grijzen kop en zoor[2] gerimpeld vel,
Gekromd en bevende. Zij gilt met hare lel,
Schijnt Beroë, de min van Semel, komt ten leste
Te kouten van Jupijn, en zucht: „'k wensche, u ten beste,"
Zoo spreekt ze, „dat Jupijn u ongeveinsd beminn';
Doch dikwijl vallen mij bekommeringen in.
Veel minnaars sloopen, opdat zij hun lief behaagden,
Vermomd als Goden, in het bed der kuische maagden.
't Is niet genoeg, dat dees zich uitgeef voor Jupijn,
Verzoek een minnepand, is hij geen God in schijn,
Maar in der daad zoo groot en van de zelve grootte.
Als hij in d' armen valt van Juno, zijn genoote,
Laat hem, zoodanig en zoo groot hij Juno kust
En streelt, u troetelen met onverzaden lust,
En dus in uwen schoot van boven nederleken."
Der Goden koningin misleidt met deze treken
De spruit van Kadmus, die om geen geveinsdheid docht,
En aan Jupijn een gaaf, doch ongemeld, verzocht.
Hij zegt: „eisch onbeschroomd, u wordt geen bede onthou-
En opdat gij mijn woord te vaster moogt vertrouwen, (en:
Neem vrij den Afgrond en den helschen Jammervliet,
Gevreesd van Jupiter en 't hemelsch hoofdgebied,
Tot tuigen van mijn eed. Zij, nu verkwikt alreede
Met haar bederf (te trotsch op dees verworve bede,
En wien het toestaan van 't geschenk des minnaars voort
Ten droeven val gedijt) spreekt kort, en met een woord:
„Ai, begenadig me u t' omhelzen met mijne armen,
In die gedaante, als gij uw Juno komt verwarmen."
De God verschrikte, en woû dit smoren in haar mond;
Maar 't hooge woord was reede ontvlogen, en 't verbond
Al bondig. Hij verzucht. Haar eisch en zijn bezweren
Staan onherroepbaar. Hij mocht droef ten Hemel keeren,
En sleepte van 't gewest der lucht met zich een vlaag
Van wolken, die om 't hoofd heenzweefden naar omlaag,
Stortregen, wederlicht, gemengd met dwerrelwinden,
Ook donder, bliksem, doch, om 't kwetsen en verslinden
Te keeren, eenigsins gematigd en verzacht.
Nu daalde hij niet neêr gewapend met die kracht,
Waarvoor Tyfeüs, met zijn honderd vuisten, gruwde
En los ter aarde plofte; o neen, geensins. Hij schuwde
Dat oversterke vier. Daar legt hij tijds gereed
Een zachter bliksem, in de Reuzensmids gesmeed,
Gemengd met min geweld, min viers, en minder tooren.
De Goden noemen dit het tweede vier, beschoren
Ter straffe. Hiermeê kwam hij bij Agenors nicht;
Maar och! een sterflijk mensch kon dezen bliksemschicht,

[1]Door. — [2]dor.

Dit hemelsche gedreun gedoogen noch verdragen;
Zij legt verbrand, en door dees morgengaaf[1] verslagen.
De vader rukte fluks haar onvoldrage vrucht
Uit moeders lijf, en, mag men steunen op gerucht,
Hij naait de teêre vrucht, zoo ze is, in zijne dije,
Tot zij voldragen was. Moei Ino wiegt ze blije
Ter sluik, en brengt ze stil ter minne van der hand
Bij Nisa's maagden, die het goddelijke pand
In holen en spelonk wegschuilen, voên, en kweeken.
Terwijl dit hier beneên door 't noodlot is besteken,
God Bacchus, uit het hoofd der Goôn herboren, vast
In zijne windelen blijde opgroeit zonder last,
Verneemt men, hoe Jupijn, eens bij geval beschonken
Van nektar, alle zorg van 't hart heeft afgedronken,
Zich onbekommerd met geen deftigheên bekreunt,
En uit kortswijligheid aldus met Juno dennt:
„Uw wellust overtreft der mannen ketelingen."
Zij loochent dit ronduit, waarom ze beide gingen
Om uit Tiresias, waarzegger van dien tijd,
Te hooren, wie van beî het veld winne in dien strijd.
Tirees nam eene proef voorheen van wederzijden,
Want, vindende in het bosch twee slangen t' zamen glijden,
En lang en hecht aan een gekoppeld in het stof,
Beving hem eene gril, dat hij ze scheidde en trof,
En wonderbaar hierom van man verkeerd in vrouwe,
Sleet zeven jaren lang, tot dat, in dees landouwe
En 't achtste jaar, hij weêr dezelve slangen zag
In 't bosch, en sprak: „indien mijn roede dit vermag,
En gij, o slangen! die u hinderen en deeren
Met slaan, van d' eene kunne in d' andre kunt verkeeren,
Zoo wil ik u nog eens beproeven met dit hout."
Hij trof ze op deze rede, en won in 'tzelve woud
Zijn mannelijken vorm natuurlijk, als te voren.
Tiresias, hierom ten scheidsman uitgekoren
Van 't boertig bedkrakeel, hiel Jupiters partij.
Saturnus' dochter nam dit euvler in, dan zij
Behoorde; want het pleit had niet om 't lijf, en echter
Verwees ze het gezicht van dien oprechten rechter
In een verdrietigen en eindeloozen nacht.
Maar d' Alvermogende, dewijl geen hoogste macht
Een andre Godheid in 't gewrochte werk mag krenken,
Woû, vóór 't verduistren van zijne oogen, hem beschenken
Met een voorwetenschap van 'tgeen gebeuren zal,
En lenigt door deze eer 't geleden ongeval.
De ziende blinde, vroom in 't wichlen en vertolken,
Zoo wijd befaamd bij alle Aoniaansche volken,
Had grooten toeloop van het land, en zonderling
Dewijl hij raad gaf, en in 't raden zeker ging.
De blauwe Lirioop nam d' eerste, in hare kwelling,
De proef van 't zeker gaan in 's blinden vaders spelling:
Cefizus had ze met een dwarrelwind vol schroom
Gegrepen, en verkracht in zijnen koelen stroom,
En d' overschoone maagd kwam eenen zoon te baren;
Zij noemde hem Narcis, bemind vóór zijne jaren,
En vraagt den blindeman naar d' uitkomst van 't geval,
Of hare vrucht in top van jaren steigren zal, (nen."
Maar krijgt tot antwoord: „zoo zij zich niet koom' te ken-
De Faam voert d' antwoord wijd rondom op hare pennen
Voor een waarzeggers droom; doch zoo men d' oogen slaat
Op 't ende, dat heeft elk[2], door d' uitkomste en de daad
En wijs van sterven en zijn dolheid, niet geregeld,
Des blindens spelling klaar bevestigd en bezegeld;
Dewijl dees knaap geen acht paar jaren halen kon,
Of tusschen vrijerschap en kindsheid scheen een zon,
Daar alle vrijers ende vrijsters om verwildren;
Maar hovaardij wist in dit teder brein te schildren
Een eigeliefde, die om maagd noch vrijer geeft.
De praatmangd Echo, die in 't wedergalmen leeft,
Het leste woord voert, nooit het eerste leerde spreken,
Hoort, onder 't jagen, hem den krommen horen steken,

[1]huwlijksgift (naar 't Germ. recht). — [2]voor elk.

Toen had ze nog een lijf, en sloeg slechts galmgeluid,
En snaterde evenwel als nu, en galmt en fluit
Het leste woord, belust het jongste na te bauwen.
De groote Juno kwam haar uit de lucht begrauwen,
Dewijl ze menigwerf de maagden, bij haar man
Boeleerende op den berg, op 't werk betrappen kan,
Dat zij verhinderde, wanneer zij kwam genaken
Met prsterij, tot dat de boelen zich verstaken.
De groote Juno, die dit merkte, sprak: „wat geldt ?[1]
Dees tong, die reis op reis mij heeft ter leur gesteld,
Zal, zweer ik haar, voortaan het snaterbekken schorten,
En hare woorden kort afbreken en verkorten."
Zij sterkte met de daad dit strenge dreigement;
De maagd verdubbeleert de woorden in het end,
En kaatst terstond terugge a! wat ze hoort verhalen.
Toen zij Narcis eens zag in 't veld ter zijde dwalen,
En blaakte in zijne min, stapt ze op het spoor heel stil
Hem na, en hoe ze meer en meer genaken wil,
Te meer ontvonkt haar bloed; gelijk ontvonkbaar tonder
En zwavel vliegt in brand, indien een fakkel onder
Of boven deze stof omtrent kome en genaak'.
Hoe dikwijl wenscht ze wel, opdat ze in 't harte rank',
Met minnevleyerije en smeekende gebeden
Hem aan te halen; maar het wordt geensins geleden
Door 't missen van de spraak, en Juno slaat dit af;
Doch 'tgeen ze nog vermag, al valt haar Juno straf,
Gebruikt ze alleen, dat is: te passen op zijn spreken,
En daatlijk, als hij spreekt, in antwoord niet t' ontbreken.
De knaap eens bij geval, verzeld van mensch noch dier,
En eenzaam, zonder troep, sprak luide: „wie is hier?"
„Z' is hier," antwoordde zij. De knaap verstomde al staan-
En d' oogen overal en hier en ginder slaande, (de,
Riep: „ai, koom herrewaart!" „Koom herrewaart!" riep zij.
Hij zag nog eens rondom, en niemand; toen riep hij:
„Wat vlucht ge dus voor mij?" Zij riep hier weder tegen:
„Wat vlucht ge dus voor mij?" Nog eischt hij, dus verlegen,
Haar antwoord, door 't gesprek bedrogen zonder reên,
En sprak: „koom herrewaart; ai, slapen we bij een!"
„Ai, slapen we bij een!" sprak Echo, hier ter stede[2],
En zij begunstigde niet lievers[3] dan dees rede,
En tredende uit het bosch, slaat d' armen om dien hals,
Waarna haar hart verlangt. Hij vlucht met veel geschals,
En hinderde onder 't vliên, dat zij haar min zou blusschen,
En sprak: „waar sterven mij niet liever, dan het kussen?"
Zij zegt: „niet liever dan het kussen;" en om dit
Te weigren, en den knaap te brengen van zijn wit,
Versteekt ze zich in 't woud, en om geen min t' ontvonken,
Bedekt ze schaamrood zich met takken, zoekt spelonken
En eenzaamheid; nochtans blijft haar de liefde bij,
Die groeit om zulk een smaad van t' weigeren 'tgeen zij
Uit liefde aan hem verzocht. Het lijf, van loof belommerd,
Verteert van minne, die 't onrustig hart bekommert;
Het vel verkrimpt, verschrookt vol rimpels door dees zucht,
En 't sap des lichaams droogt schoon uit en smilt aan lucht;
Zij houdt alleen gedaante en stem, en, dat elk deerde,
Men zegt, hoe haar gebeente allengs in steen verkeerde;
Zij schuilt voortaan in 't bosch, op bergen, nooit gezien.
Elk hoort ze. Alleen de galm, behouden onder 't vliên,
Is al het leven, dat in de âren schijnt te spelen;
Aldus beschimpte hij de Godheên, die hier kwelen,
De Bosch- en Vlietgodin, weshalve een, fel gestenrd,
Haar handen om dien hoon aldus ten hemel beurt,
En zegt: „zoo moet die trotsche om eige min verteren,
Zoo moet hij endelijk 't geliefde pand ontberen!"
De Wraakgodin versterkt dien zwaren vloek met reên.
Een klare springaâr vloeit zoo klaar als zilversteen,
Zoo klaar gelijk kristal, waaruit nooit herders dronken,
Noch vee, noch berggeit, daar nooit slijm in lag gezonken.
Dees boschbron, nooit van vee, noch vogel, nochte boom,
Noch vallend loof geroerd, was rondom met een zoom
Van groeyend gras gezoomd, daar 't water tegens spoelde.
Het dichte boschloof, met zijn schaduwe, verkoelde
En hoedde deze wijk voor 't licht, te sterk van kracht.
Hier viel de jachtknaap neêr, vermoeid van hitte en jacht,
Om zich van koelte en bron te dienen. Ondertusschen
Genegen, zijnen dorst met versche bron te blusschen,
Verneemt hij drinkende al een andren dorst en trek,
En door zijn eigen schijn in 't water, zonder vlek,
Bekoord, bemint terstond een ongelichaamd wezen,
En ziet den schijn aan van een lichaam, waard geprezen,
Verwonderd, mits de schijn het leven niet bezwijkt,
En hij, verstomd en stil, een marmerbeeld gelijkt.
Hij ziet, in 't gras gestrekt, zijne oogen aan, als starren,
Twee witte handen, die God Bacchus tarten darren,
En blonde lokken, als een tweede Apollo gloeit,
De kin en kaken, met geen stoppelhaar begroeid,
Een hals gelijk ivoor, een voeglijkheid in wezen
En aanschijn en gelaat. De verwe is uitgelezen:
Sneeuwwit en blozend rood, gedompeld ondereen.
Hij staat verwonderd in het spieglen, om al 'tgeen
Zich weder over hem verwondert; dus bevangen
Met minne, kent hij niet het wit van zijn verlangen.
De knaap wordt aangezocht, terwijl hij met de hand
Een andren wenkt; hij brandt, die zijne weêrgâ brandt.
Hoe dikwijl wenschte hij 't bedriegelijke water
Vergeefs te kussen, op het ruischende geklater!
Hoe dikwijl doopt de knaap zijne armen in de bron,
Op hoop, of hij den hals van 't schijnbeeld grijpen kon,
Niet eens bevroênde, hoe hij zelf hierin kwam schijnen! (nen
Dees weet niet, wat hij ziet, en raakt, door 't zien, aan 't kwij-
En blaken, om hetgeen voor zijn gezicht komt staan.
Hetgeen zijn oog bedriegt, dat noopt den spieglaar aan.
O, lichtgeloovende! wat grijpt gij toch verloren
Naar 't schijnbeeld, dat u schuwt en nergens en wil hooren!
't Is nergens, 'tgeen ge zoekt. Ontwijk hetgeen ge vrijt.
Indien ge u omkeert, raakt gij fluks 't beminde kwijt.
Hetgeen ge ziet, is slechts de weêrschijn van uwe oogen.
De schijn is ijdelheid, is niet. Hij schijnt bewogen,
En komt met u, en blijft met u, en zal met u
Vertrekken, kunt ge nog vertrekken, tijdig schuw.
Noch disch, noch beddelust kan hem van hier verleiden;
Hij valt in 't lange gras, en staroogt in de weiden
Op d' ijdele gedaante, en kan zich niet verzaân,
En d' oogen helpen hem bederven en vergaan.
Hij strekt zijne armen naar de bosschen heen en weder,
En zegt: „gij, bosschen! och, wien viel de min ooit wreeder?
Want u is wel bekend, wat minnaars, hier gegriefd,
Gij met uw schaduwen en schuilhoek hebt geriefd;
Naardien ge, menige eeuw, dus vrolijk bloeide en groeide,
Ai, meld me, wie ge ook zaagt, die zich zoo zeer vermoeide,
En van de minne kwijnde. Ik zie 'tgeen mij gevalt;
Doch 'tgeen ik zie, en mij behaagt om zijn gestalt,
Dat vinde ik niet; zoo wijd geraakt mijn min te dwalen;
En om mijn hart te meer te pijnigen met kwalen,
Zoo scheidt geen wilde zee, noch berg, noch baan, noch oord,
Noch bolwerk, nochte muur, noch toegeslote poort
Ons beide, maar alleen een dunne vloed en smalte.
Hij zelf begeert, dat ik hem grijpe en zijn gestalte;
Want t' elkens ik het dunne en smalle water zoen,
Buigt dees zijn rooden mond naar mijnen mond in 't groen;
Men zou gelooven, dat het raakte, en 'tgeen ons lieden
Van een gescheiden houdt, heeft luttel te bedieden.
Ai, jongske! wie gij zijt, koom uit, genaak me vrij!
Waarom, o eenige! waarom bedriegt ge mij?
Waar loopt ge, als ik u zoek? Gewis, voor mijne lippen,
Gedaante, en onde, hoeft ge uit schrik niet heen te glippen;
Ik werd van Veldgodin en Vlietgodin gewild.
Uw minzaam aanschijn en uw vriendschap, heusch en mild,
Ontvonkt in mij een hoop, dat ge u eens zult ontfarmen.
Reike ik u d' armen toe, gij reikt me beide uw armen
Van ouder weder toe. Lach ik u toe, gij lacht
Mij weder aan. Ik zag uw tranen, hoorde uw klacht,

[1] wat wedt men. – [2] op dit pas. – [3] niets liever.

Zoo menigwerf gij mij zaagt schreyen, droef te moede.
Gij knikt me minzaam toe; en zoo ik recht bevroede,
Aan 't reppen van uw lip en overschoonen mond,
Gij spreekt, en uwe spraak en stem verdwijt terstond,
En klinkt niet in mijn oore. Ik ben in u. Mijne oogen
Aanschouwen 't, en ik ken mijn aanzicht onbedrogen.
Ik brande uit eige liefde, en sticht en voel den brand.
Wat gaat ons aan? Hem eerst te vragen waar een schand;
Of toeven, dat hij 't vrage; en och! wat zal ik vragen?
Het is bij mij, waarna mijn zinnen met behagen
Verlangen. Ik blijf arm, doch mijn bezit alleen.
Och, mocht ik buiten mij en uit mijn lichaam heen
Verhuizen! Dat 's wat nieuws gewenscht van een gegriefde;
Ik wensch ontlast te zijn van minne en eigeliefde.
Alreê bezwijkt mijn kracht van rouw; 'k verwacht het end.
Ik sterve in 't opgaan van mijn levens lieve lent.
De dood, die 's levens draad ontijdig, vóór de jaren
Komt knippen, zal me niet met zijnen pijl vervaren.
Ik wensch hem, die mij mint, een langer levens tijd.
Nu zullen we alle beî, van wederzij gevrijd,
In ééne ziel vergaan." Zoo sprak hij, los van zinnen,
En zocht het schijnbeeld weêr, en stoorde 't water, binnen
Den zoom der bronne, met veel tranen, die door pijn
Afrollen van de wang; waarom de knaap den schijn,
In dees beroerde[1] bron verdreven, niet kon kijken;
En toen de schijn verdween: „waar gaat ge henestrijken?
Waar gaat ge?" riep hij: „blijf, verlaat, o wreedaard! niet
Den vrijer, die u mint. Vergun me, in dit verdriet, (ken,
T' aanschouwen 'tgeen me streng verboôn wordt aan te ra-
En koester nog een poos mijn dolheid onder 't blaken."
Hij rukt dus klagende den boezem op, en slaat
Met zijne blanke hand, in dien verliefden staat,
Voor zijne bloote borst, die rood ziet van de slagen,
En eveneens gelijk wij dikwijl appels zagen
Half wit en hallef rood; of als de muscadel,
Noch onrijp aan de rank, verkrijgt een purpre schel.
Hij, in de stille bron dit ziende, wordt bij vlagen
Te krank, en kan de smart van minne niet verdragen.
Gelijk een wasse torts bij luttel viers verdwijnt,
En morgenrijp, waarop de zon der lente schijnt,
Allengs vergaat en smilt, zoo ziet men hem verkeeren,
En deze minnekoorts zijn vleesch allengs verteren.
Nu bloost de roode roos niet langer op de wang;
Die levendige vaag en kracht vergaan er lang,
En wat zijn oog behaagt, ook 't lijf, dat hij bezinde,
Zoo lief bij Echo, die het eerst te vierig minde;
Waarover zij, vergramd en denkende aan haar leed,
Zich evenwel bedroeft. Zoo dikwijl 't jongske kreet
En „och!" zeî, zuchtte ze „och!" en kermt het na heel druk-
Zoo menigmaal hij op zijne armen ongelukkig (kig;
Eens klapte, klapte zij met droeven galm weêrom.
Dit was zijn leste klacht, toen hij in 't water stom
En droef zich spiegelde: „och, te vruchteloos beminde!"
Dit wordt beantwoord van den galm, die hem bezinde,
Met d' eige woorden. Hij riep jammerlijk: „vaar wel!"
Zij riep hierop: „vaar wel!" Toen leî de jachtgezel
't Vermoeide hoofd op een grasgroene zode neder;
De dood look d' oogen van dien schoone, krank en teder,
Waarover hij zich zelf verwondert. Dees, vol schriks,
Gedaald ter Helle, ziet zijn bleeke schim in Styx.
De Boomgodinnen, al gezusterd van één moeder,
De haarlok kortende, berechten haren broeder.
De Boomgodin beluit hem met bedrukt misbaar,
Daar Echo droef op galmt. Nu stelt de droeve schaar
De baar en 't vier[2] toe, dat het lichaam zal verslinden;
Doch 't lichaam, hoe men zoekt, is nergens niet te vinden,
Dan slechts een gele bloem, met witte bladen geboord.
Geheel Achaye, rijk van volk en steden, hoort
Narcissus' deerlijk ende en dood aan, met verbazen
Van[3] dien onfaalbaren Tirezias, geen dwazen

Noch valschen wichelaar, voorheen gesteld ten toon;
En nog dorst Pentheus stout, Echions dwaze zoon,
Een eenig lasteraar der Goden in dees hoeken,
Des blindens wichlerij beschimpen en vervloeken,
En zijne blindheid hem verwijten ongezwicht.
Hij schudt het grijze hoofd, en grauwt hem in 't gezicht:
„Och! hoe gelukkig mocht men u met reden heeten,
Indien ge blind waart, en het wijnfeest dus vermeten
Niet met uwe oogen zaagt; want zijt gewis, de dag
Genaakt en is alreê voorhanden (schimp niet, mag
Ik waarheid spreken), dat de nieuwe God der wijnen,
God Bacchus, Semels zoon, hier heerlijk zal verschijnen,
En u, tenzij ge, hem ter eere, kerken bouwt,
Geslingerd over 't veld aan flarden, voor dit woud,
Aanschouwen zal, en gij uw moeder en uw moeyen
En 't feestbosch met uw bloed zult sprenklen en besproeyen.
Geloof, hij wil gewis verschijnen, maar gij zult
Die Godheid niet hare eer opdragen, als een schuld,
En jammerlijk u zelf beklagen, met van krijten,
Dat gij me blind zaagt, en mijn blindheid dorst verwijten."
Echions zoon besebimpt en steurt hem in dit woord.
De daad volgde evenwel dees spelling, lang geboord.
De wijngod Liber kwam ter feest met blijde zinnen,
En 't luide veldgeschrei der dronke wijnpapinnen
Klonk over 't gansche land. De gansche stad loopt uit.
De mannen, vrouwen, en schoondochters slaan geluid.
't Gemeene volk, gemengd van statige amptenaren,
Elk ijvert in den drang, om d' ongewone altaren.
„O, strijdbare afkomst van den draketand en Mars!"
Riep Pentheus, „wat vervoert uw hoofd, zoo dol en dwars?
Of hebben koperklank, kornet, en tooverijen
Zoo groot een kracht, dat zij, die, onder bloedig strijen,
Trompetten, slagzwaard, noch geharnast heer ontzien,
Nu suffen voor 't geschreeuw van wapenlooze liên,
Een dollen dronken hoop van wijven, een gedommel
En ritse kitteljacht, en pijp en bolle trommel?
Moet ik verwonderd zien, dat grijze hoofden, hier
Van Tyrus over zee in balingschap, zoo fier
Dees muren bouwende, bloôhartig moeten beven,
En zonder slag zich aan een kind gevangen geven?
O, jongelingen! die, in 't bloeyendst van uw tijd,
Mijne oude niet ontloopt; wien 't past, bereid ten strijd (gen,
De speer, geen wingerdspies, den helm, geen krans te dra-
Gedenkt eens, bidde ik, uit wat stamme, uit welke magen
Gij zijt gesproten, schiet den moed aan van den draak,
Die eenig en alleen zoo velen moordde uit wraak.
Hij stelde, om bron en poel, zich onversaagd ter were;
U voegt het, dat ge strijdt voor uwe naam en eere.
Hij velt manhaften; dempt gij die verwijfde jacht,
En houdt der vadren eer het hoofd op in haar kracht!
Zoo 't noodlot, Thebe, in top gestegen, wil verneêren,
Laat vier en zwaard de stad verdelgende ommekeeren,
En stormgevaarte en maus vernielen poort en wal;
Zoo zullen we, van 't lot misdeeld, door dit geval
Wel ongelukkig zijn, doch vrij van lastervlekken,
Ons lot beweenen, niet ontveinzen, noch bedekken,
Noch schaamrood smilten in ons tranen droef en blind.
Maar nu zal Thebe, van een wulpsch, een weerloos kind
Verwonnen, zuchten; van een, die met oorlogswrokken,
Noch paard, noch wapen is gediend, maar pronkt met lokken,
Van myrre druppende, en den zachten wingerdkrans,
En purperen gewaad, uitstekende van glans,
En stijf van dier gesteente en goud, hierin geweven.
Indien ge d' offers staakt, ik weet u raad te geven
Hem om te zetten, dat hij, buigzaam en bereid,
Dien valschen vader, van de faam hem toegeleîd,
En 't logenoffer zal verzaken en verzweren;
Hadde eer Akrija het hart dien logengod te keeren,
En Argos' poort hem trotsch te smijten voor het hoofd,
Zal Pentheus en gansch Thebe, als van verstand beroofd,
Voor eenen vreemdeling, geen eere waardig, schromen?
Gaat hene," zegt hij tot zijn lijfwacht, „gaat hem toomen,

[1]bewogen. – [2]lijkvuur, brandstapel. – [3]Over.

Sleept dien belhamel, vast gekneveld, herrewaart;
Verzuimt geensins, mijn last te volgen onbezwaard!"
De grootvorst Athamas en naaste bloedverwanten,
Verlegen, pogen hem bedaardheid in te planten,
Arbeidende vergeefs tot afstand stijf en sterk; (werk
Doch hoe men hem meer keert en waarschouwt, geen kwaad
Te rokkenen, te meer begeert hij voort te streven,
Nu zij hem tegenstaan. Ven dolheid aangedreven,
Verergert deze drift. Een ongeschutte stroom
Komt eerst zachtzinniger afdrijven, stil en loom;
Maar zoo een balk of rots hem stuiten wil en keeren,
Dan ruischt en bruist hij felst op paal en hinderbeeren.
Zij komen, bloed en blauw geslagen, weêr in 't end,
En Pentheus vraagt hen naar God Bacchus; elk ontkent.
Dat Bacchus hun verscheen, en antwoordt dus: „wij grepen
Den dienaar van het feest, zijn kerkgenoot, en slepen
Dien gast, gevleugeld[1] en gekneveld, herwaart aan,
Die met den God verliet den offrenden Tuscaan,
En sedert zijn altaar bandhaafde, en heeft gesteven.
Wij levren u dien gast." Toen zag men Pentheus beven
Van gramschap, en hij green hem nors en grimmig toe,
En sprak, hoewel hij nauw de straf en strenge roê
Intoomen kon: „maar wacht, ik zwere, en 't wil niet falen,
Gij zult, ten spiegel van alle andren, dit betalen
En boeten met den hals. Zeg op, en staak getier!
Hoe is uw naam? Uit wat geweste koomt ge hier?
Wie zijn uw ouders? Hoe bestaat ge, na 't belanden,
Dees nieuwigheden en bestrafbare offeranden
Hier in te voeren?" En hij antwoordde onversuft:
„Ik heet Acœtes, nooit van waanwijs hoofd verbluft,
Mijn land Mæonië. Mijne ouders, die hier zaten
In armoê, hebben mij geen bouwland nagelaten,
Noch groot noch kleener vee. Mijn vaders arremoê
Ving verschen visch met want en bevende angelroê;
Het ambacht was zijn rente, en, scheidende uit zijn neering,
Sprak: „erfgenaam, aanvaard uw erfgoed, mijn hanteering;
Neem al den huisraad, dien ik heb, gelijk ge ziet;
En gevende den geest in 't spreken, laat me niet
Dan water.' Dit 's al 't erf, betwelk me stond te strijken;
En straks hierna, om niet stokstijf te zitten kijken
Op eene zelve klip, leerde ik het stuurmanschap
Hierbij, en 's hemels loop verstaan van trap tot trap,
D' Oleenache Regengeit, Teigeete, en Regenstarren,
Den Beer en streken van de winden, niet te sarren,
En havenvinding. Bij geval naar Delos' kust
Gevaren, landde 't schip te Chios, en gerust
Aan 't eiland roeyende, was 't land voor ons ten beste.
De nacht verdween allengs. De dag van 't Oostgeweste
Begon te krieken. Ik rijs op, beveel het volk
Versch water, 'twelk ik wees, te putten uit een kolk
Of bron, en klim vooruit de duin op, om te letten,
Van wat gewest de wind de zeilen uit komt zetten,
En roepende de maats, steek wederom in zee.
Ofeltes, een voornaamst' der makkren, riep: „al reê,
Al reê, man! wij zijn hier;" en brengt een knaap gevangen
Gelijk hem toescheen, als een maagd met roode wangen,
Gevat op 't eenzaam veld, gelijk een vrijen buit,
En strandewaart gesleept. Hij zag er slaprig uit
En dronken, en kon nauw, met struikelende beenen,
Ons volgen. Ik bezie, hoe driftig d' oogen scheenen,
Zijn dracht en gang, en zie niet[2] dat een mensch gelijkt,
En dit bedenkende, zeg tegens 't volk: „mij blijkt (men,
Niet klaar, wat Godheid hier in menschensehijn loopt mom-
En 't is nochtans een God, daar menschen voor verstom-
Doch, wie gij zijt of niet, begunstig toch ons doen, (men;
En spaar ze, die hun plicht vergeten al te koen."
Toen zeide Diktis, snelste in 't klimmen bij de masten
En rijden op een touw: „hoû op ons t' overlasten
Met preevlen en voor ons te bidden, zoo vervaard."
Dus spraken Libys en Melanth, die 't roer bewaart,

[1]gebonden. — [2]niets.

Alcimedon en ook Epopens, baas van 't roeyen, (groeyen.
Die 't bootsvolk moedigt, dat men 't hart in 't lijf ziet
Hiermede stemden ze al; zoo kan de roof 't gezicht
Verblinden. Evenwel zeide ik: „mijn ampt en plicht
Gedoogt niet, dat we ons jacht besmetten en schoffeeren
Met deze heilge vracht. Ik wil hem buiten keeren,
Uit kracht van mijn gezag." De stoutste, Lykabas,
Die uit Tuscanen om een moord gebannen was,
En, als een banneling, noch achter land most dwalen,
Stak op hier tegens aan, en had me, zonder falen,
Ter stede, daar ik stond, met zijne grove vuist
Den nek gebroken, en te bijster onbesuisd
Van 't boord in zee gebonst, hadde ik, met angst bevangen,
Niet, tijdig handgauw, aan een kabel blijven hangen.
De godelooze maats verheffen dit met lof;
Waarom God Bacchus hen dus aansprak, even of
Hij uit den slaap schoot, nu benuchterd van het zuipen:
„Hoe dus? wat recht gij aan? 't Zal u in d' oogen druipen!
Wat tiert ge? Zeg me fluks: wie brocht me herrewaart?
Waar voert ge mij?" „Ai, zijt angstvallig noch vervaard,"
Zeî Prorens, „en, belieft het u, noem ons de stranden
En rechte haven, daar gij veilig wilt belanden,
Wij zullen derwaart spoên." „Te Naxos," antwoordt hij;
„Zet derwaart uwen koers; daar ben ik thuis en vrij,
En wil u, daar beland, met vreugd verwellekomen."
De schelmen zwoeren, bij de zee en Goôn der stroomen,
Zijn eisch te volgen, en bevelen mij, het zeil
In top te halen. Toen lag Naxos, hoog en steil,
Aan mijne rechte hand. Ik hoû de rechte zijde.
„O krankhoofd," riep Ofelt, „dat u Megeer berijde!
Wat recht ge, o dollaart, aan! Wat wil dees razernij!"
Een ieder vreest voor zich. De meeste wenken mij:
Loop slinks. Ik geef het roer een andren, op dit tieren,
Al t' eerlijk van gemoed om op dien voet te stieren.
Alle andren grauwen; al de hoop bekijft me en mort;
Dus raast Æthalion: „wat plaag is 't, die u schort?
Of waant ge, dat ons heil aan u hangt?" En hiermede
Zet hij zich zelven aan het roer, in mijne stede,
En wendt van Naxos af naar eenen andren oord.

Toen zag de God uit schimp ter zee in over boord,
Gelijk of hij 't bedrog nu eerst begon te rieken,
En veinzende begon te weenen, als de zieken,
En sprak: „matrozen! hoe, hebt gij mij niet beloofd
Te zetten aan dat strand? Ik heb, van brein beroofd,
Die kust u niet gevergd. Waarmeê verdiende ik heden
Dien hoon? Wat eere kunt ge inleggen, zonder reden,
Dat mans een weerloos kind, zoo velen één alleen
Bedriegen? Ik beschrei dit onrecht, vreemd van reên.
De godelooze hoop belacht ons droeve tranen,
En roeit met kracht door zee, en hoort naar geen vermanen.
Nu zwere ik, bij dien God, geen is zoo sterk als hij,
'k Zal u een wonderdaad, schoon ze ongelooflaar zij,
Verhalen. Luistert toe." Het jacht bleef plotsling zitten,
Als op een zandplaat. Zij verwondren en verbitten
Zich zelfs, om met den riem te roeyen, naar hun macht,
En binden 't zeil los; maar het veil belet de kracht
Des riems, en krinkelt zich om 't hout, en onder 't roeyen
Begint groen eekloof door de zeilen heen te groeyen.
God Bacchus kranst met blaân van wyngerd zijne kuif,
En drilt de speer, omringd van wyngerdrank en druif.
Men zag rondom hem heen gespook van tijgerdieren,
Gevlakten panter, losch, en wreede luiperts zwieren.
De mannen, 'tzij uit schrik of dolheid, kwamen voort,
Al teffens razende, gesprongen over boord,
En Medons lijf werd met een zwarte huid betogen,
Kreeg spitse vinnen, en de rug, krom ingebogen,
Stak van zich. Lykabas sprak tegens hem: „wee mij!
In welk een zeegedrocht en dier verandert gij?"
En gaapte wijder; ook begon de neus te gapen.
De schub groeide op zijn huid, en diende tot een wapen.
Maar Libys, willende de riemen met geweld
Inleggen, ziet, hoe 't met zijn handen is gesteld:

Zij krimpen kort in een, de vin verdrijft den vinger.
Een ander, pogende zijne armen, met een slinger,
Om eene koord te slaan, is beide d' armen kwijt,
En, achter omgekromd, gelijk een zeisen, smijt
Het stompe lichaam in het midden van de baren.
De staart, terwijl het jacht behinderd wordt te varen,
Krijgt eene kromme bocht, gelijk een halve maan.
Zij springen, spartelen in 't water, af en aan,
En huppelen in 't schuim, en dompelen zich onder,
En borrelen weder op, en spelen ('t is een wonder)
Als dartle reyen, die ten dans gaan om de bruid,
En snniven 't zeeschuim door hun snuiten in en uit.
Ik ben van twintigen alleen slechts overbleven,
Zoo koud van schrik en angst, dat mijne beenen beven,
En God mij nauwlijks brocht tot stilte van dien schrik.
Hij sprak: „verzet uw vrees; vaar recht naar Chios." Ik,
Daar veilig landende, holp Bacchus' wijnfeest eeren." —
Toen zeide Pentheus: „'k heb u lang, naar uw begeeren,
Genoeg gehoord, of uw verbaal mij paayen zou.
Trouwanten! grijpt dien schelm en booswicht, zonder trouw,
En martelt hem zoo wreed, dat hij 't besterve in 't ende."
Tyrrheensche Acestes wordt verwezen ter elende
Des kerkers, en terwijl de slachtbank wordt gesteld
En vier en staal, om hem te dooden met geweld
Begint de deur van zelf te springen en te kraken,
En boei en keten, zoo 't gerucht loopt, los te raken.
Echions zoon volhardt bij 't opzet tegens reên,
Zendt niemand, maar gaat zelf, verwaand en moedig, heen
Naar 't nieuwe wijnfeest toe, dat ze op Citheron vieren.
De wijnberg loeit van zang en wangelatig tieren
Der wijnpspinnen. Maar toen Pentheus hoorde en zag
Den weêrklank, in de lucht gestegen, slag op slag,
En 't loeyen en gehuil, ontvonkt het bloed van tooren,
Gelijk een moedig paard, op 't steken van den horen
En krijgsklaroenen, briescht en voort wil aan den man.
In 't midden van den berg, van waar men uitwaart kan
Rondom zien, opent zich een veld, omheind met boomen.
De moeder zag hem, eerst van allen, derwaart komen,
En goddeloos en trotsch het wijnaltaar bespiên.
Zij kwam, al razende, den zoon den wijnspriet biên,
Trof Pentheus met haar speer, en riep, wat zij kon roepen:
„Mijn waarde zusters! koomt; koomt herwaart met uw troepen;
Dit zwijn is 't grootste dat men ooit in 't jachtbosch zag;
Ik moet het raken." Al den drommel[1] voor den dag,
Komt teffens, als een zwarm, op Pentheus aangeschoten,
En vliegen teffens op hem aan, met haar genooten,
Afgrijslijk dol. Elk zit gezwind hem op den hiel,
Die nu niet langer God verlasterde, maar viel
Al siddrende op de kniên, bekende zich misdadig,
Vervloekte zich, te zwaar gewond en ongenadig,
En riep: „Autonoë, mijn lieve moei! sta bij;
Help me, om Akteons wil! ontfarm u over mij!"
Zij kent Akteon niet, en trekt hem, onder 't smeeken,
Den rechten arm van 't lijf, en Ino, heet ontsteken,
Van gramschap, rukte voort den slinken arm van 't lijf.
Toen stak d' onzalige zijn handen, koud en stijf,
Niet meer naar moeder toe, maar toont de bloênde stompen,
En kermde: „och, moeder! zie, terwijl zijne aders krompen."
Agave zag hem aan, en gilde, en schudde 't hoofd.
Het haar vloog om den nek. Zij, van verstand beroofd,
Neemt grimmig 't hoofd, gerukt van zijne schouderbladen,
En toont het met haar hand, te paayen noch verzaden
Met rookend bloed en moord, dien dollen hoop, en schreit:
„Vriendinnen, dit is ons triomf!" De herfstmaand spreidt
Noch schudt bij storm zoo fel de blaân van hooge boomen,
Dan[2] zij met hare vuist, bloedschendig, hem niet schromen
Zijn leên en lichaam gansch te scheuren. De Thebaan,
Zich aan hem spieglende, voedt, Bacchus onderdaan,
's Gods nieuwe altaren, en bewyrookt zijne kooren.

[1]Geheel de drom, stoot. — [2]Als.

HET VIERDE BOEK.

INHOUD.

Alcithoë en hare zusters volharden stijfzinnig in het lasteren van het wijnfeest, en zulks dat ze op den vierdag bij den spinrok elkanderen verscheide geschiedenissen verhaalden; ten deele van Apollo, die, in Eurynomes schijn vermomd, Leukothea bekroop, waarom Klytie uit naarijver in een zonnebloem veranderde; ten deele ook van Hermafrodiet, en de bronmaagd Salmacis, tot een zelve lichaam aan een gegroeid. Hierna werden de gezusters in vledermuizen, en hare webben in wijnstok en ranken hervormd. Toen Agave zich hierin verheugde, verviel ze in groote droefheid; dewijl Ino en Athamas van dolheid in zee sprongen, en Watergodheên wierden. De Thebaansche vrouwen, hen als dooden beschreyende, verkeerden in steenen vogels. Kadmus ook, door deze elende bewogen, verlaat Thebe, en reist met zijne gemalinne in Illyricum, daar ze beide in slangen veranderen. Bacchus brengt Indiën onder zijne gehoorzaamheid. Akrizius, niet geloovende, dat Bacchus een God, en Perseus Jupiters zoon was, bij Danaë gewonnen, kwam bij Atlas, en veranderde hem in eenen berg. Hij zag Andromeda aan de zeerots geketend, en verloste ze van het zeegedrocht.

Nog waant Alcithoë, Mineas' telg, zij hooren[1]
De[2] feest des Wijngods niet te sterken, en verdoemt
Dat Bacchus d' afkomst van den dondraar wordt genoemd,
Al t' onwarachtig, 'twelk haar zusters ook bezeeglen.
De priesters heeten elk godvruchtig zich te reeglen,
Het feest te vieren, al de dienstboôn zich van werk
Ontbonden, elke vrouw in bont het wijnfeestperk
Schoffeeren, 't losse haar in 't wild te laten waayen,
Het hoofd bekransen, en de wijngaardspeer te zwaayen
En slingren heen en weêr. Zij spelden, dat men voort
D' aanstaande plagen van de Godheid, lang gestoord
Kon schutten met deze eer. De moeders en gevrijde
Schoondochters zetten korf en handwerk aan een zijde,
Bewyrooken den God, en roepen overluid:
„O Bacchus, Bromius, Lyæus! rechte spruit
Van 't vier, herboren kind, en eenige geboren
Van een paar moedren, zoon van Niza, nooit geschoren,
En zekere afkomst van Thione, d' eer van 't land,
Die wijn in kuipen perst, en blijden wyngerd plant,
Nachtlooper, huilebalg, Iacchus, Evan, storter[3]
Van kroezen, en wat naam, het zij dan lang of korter,
Uwe eer wordt toegekeurd, waar 't volk, u onderdaan
Van verre toejuicht!" en nu zingen ze: „koom aan,
Gij blijft al even jong, onsterflijk, schoon van wezen.
O jongske! gij zult eens ten hemel hooggeprezen
Opvaren. Telkens gij uw horens nederlegt,
Gelijkt ge een jonge maagd. Gij eischte alom uw recht,
En overtrokt den grond der Indiaansche Mooren,
Daar Ganges 't Oost omringt. Gij strafte in uwen tooren,
Aanbiddelijke God! dien godeloozen aard
Van Pentheus en Lykurg, wiens bijl geen wyngerd spaart.
Gij schupte den Tuscaan, die over boord most springen.
Gij breidelt met den toom twee panters, niet te dwingen,
Voor uwen wagen, van papinnen[4] aangebeên,
En dartle Satren, en het dronken hoofd Sileen,
Een ouden suffer, die, van struikelende beenen
En krommen stok gestut, al suizebollend henen,
Den schuinen ezelsrug berijdt, en knikt en schokt.
Men hoorde een landgeschrei, waar gij langs hene trokt,
Geraas van wijven, galm van beukepijp en bommen,
En holle cymbelen, klaroen en keteltrommen.

[1]behooren. — [2]Naar 't oorspronkelijke geslacht van 't woord. — [3]plenger. — [4]Baechanten.

Thebanen roepen om uw gunst en uw genâ,
En eeren uw geboôn, behalve, tot haar sehâ,
Het bloed van Mineus en haar sleep, te los van zinnen,
Die t' ontij binnen 's huis, met weven, breiden, spinnen,
Minerves handwerk stout hanteeren, onbereid
Ter feest, en houden haar gezin in arrebeid."
Een wollespinster uit den hoop sprak heel vermeten:
„Terwijl alle anderen, hier ledig, zich vergeten,
En vieren 't nieuwe feest, laat ons, die onderdaan
Ten dienst van Pallas, een veel wijzer Godheid, staan,
Den last des arbeids door vertellingen verlichten,
En met een nut verhaal bij beurte elkandren stichten,
Tot leerzaam tijdverdrijf." Dit voorstel stemmen al
De zusters. Elk begeert, dat ze eerst beginnen zal.
Zij, rijk van deze stof, begon zich te bezinnen,
En twijfelde of ze woude op dezen voet beginnen
Van Diree, lang befaamd te Babel aan d' Eufraat,
Die, zoo 't gemeene volk in Palestine praat,
Met schubben werd bekleed en in een visch verkeerde,
In wiens gedaante men haar offer bood en eerde.
Dan docht ze, of zij de telg van vrouw Semiramis
Gedenken zou, die in een duif veranderd is,
En hare jaren sleet op tinne en hoogen toren;
Of liefst, hoe Naïs' zang de jonkheid kon bekoren,
En, door der kruiden kracht, in stomme visschen snel
Veranderen van vorm, totdat de plaag haar fel
Ten lange leste trof; of hoe de lieden zagen
Den witten moerbeiboom, zoo vruchtbaar in het dragen,
Besmet van jeugdig bloed, een zwarte moerbeivrucht
Voortbrengen. Deze stof, verbreid door laudgerucht
En vreemd en ongemeen, behaagt haar boven allen.
Zij ving dan, spinnende haar wol, dus aan te kallen:
„De schoone Pyramus en Thisbe, een eer in 't Oost,
Gebuurden[1] huis aan huis, elkandere ten troost,
Daar eer Semiramis, gelijk de faam ontvouwde,
Het groote Babylon met booge toornen bouwde
En muren van tiras. De buurschap onderling
Holp ze eerst aan kennis, eer de liefde hen beving;
De trek nam dagelijks toe, om met der tijd te paren,
Maar d' ouders hinderden, die niet te hindren waren.
Van wederzijde groeit de liefde wakker aan;
Zij vrijden, zonder dat hen iemand kon verstaan,
Door teekens en gewenk; doch hoe ze 't vier meer dekken,
Te sterker komt de vonk het minnevier verwekken.
Toen eerst de scheimuur der twee huizen rees omhoog,
Bleef eene dunne spleet, gemerkt van niemands oog,
In 't muurwerk; maar hoe zou de min de spleet niet merken?
Gij, minnaars! merkt dit eerst, en wist, om 't hart te sterken,
Hier door te spreken, en in 't heimlijk, na als voor,
Elkandre minzaam iet te luisteren in 't oor,
Ook veilig. Pyramus en Thisbe, van weêrzijden
Elkanders aâm en lucht inhalende, onder 't vrijen
En blaken, zeiden dik[2]: „o muur! wat nydigheid,
Wat afgunst plaagt u, dat gij twee gelieven scheidt?
Wat waar 't een kleenigheid, liet gij ze beide paren!
Of waar dees gunst te groot, dat wij bij wijl vergâren,
En elkandre slechts eens kussen, mond aan mond!
Ook zijn we niet zoo plomp, of weten, uit den grond
Van 't harte, u eeuwig dank, dat wij te zamen spraken."
Dan kusten ze in gesprek vergeefs en zonder raken,
En wenschten 's avonds spade elkandre goeden nacht.
Vroeg morgens staan ze weêr getrouw op hunne wacht,
Zoodra de dageraad, oprijzende uit de kimmen,
't Gestarnte allengs verdreef en schaduwen en schimmen,
De zon den witten rijp en dauw uit kruiden zoog.
Zij klagen momplende eerst, met tranen in het oog,
Hun smart en hartewee, zoolang tot dat ze sluiten[3]
't Gezin heel stil bij nacht t' ontglippen, en naar buiten
Te sluipen op de straat, ja, buiten wal en poort,
En dat ze, om niet te wijd te dwalen van het oord,

[1]Woonden als buren. – [2]dikwerf. – [3]besluiten.

Bij hen bescheiden, stip te zamen komen zouden,
En in de schaduw van een boom, gelijk vertrouwden,
Elkandre vinden bij het heerlijk koningsgraf
Van Ninus, die het Oost beheerschte met zijn staf.
Hier stond een moerbeiboom, gelaân met witte bessen,
Bij eene koele bron, gereed den dorst te lesschen.
Dit stemden ze. De zon scheen traag in 't ondergaan.
Ten leste daalt ze in zee. De nacht komt op de baan,
En Thisbe, het gezin bedriegende, geraakte
Bij nacht ter deure uit, dat noch slot noch grendel kraakte;
Zij kwam gesluyerd aan het graf, en zette vroom
Zich in de schaduwe van dien gemelden boom;
Want liefde sterkte 't hart. En juist komt uit de bosschen
Een dorstige leeuwin, verzaad van bloedige ossen,
Beschuimd om haren muil, van rookend bloed begruisd,
Om in dees bron den dorst te lesschen, daar ze ruischt.
De Babylonsche Thisbe, in maneschijn haar ziende,
Zocht angstig een spelonk, die tot lijfberging diende;
Doch onder 't vluchten viel de sluyer haar van 't hoofd.
De brullende leeuwin, die 't veld van vee berooft,
Woû, na het lesschen van den dorst, weêr boschwaart peuren,
En vond den sluyer, Thisbe ontvallen. Zij, aan 't sleuren,
Besmet en verft het kleed met haar bebloed gebit.
De vrijer Pyramus kwam spader, om zijn wit
Te treffen, uit de stad, en zag de leeuweklauwen
In bloedig zand gedrukt, geraakt uit schrik aan 't flauwen,
Besterft om 't hoofd, en vindt den sluyer, warm van bloed:
„Och!" steent hij, „ééne nacht moordt gruwzaam en ver-
Van twee gelieven één, die langst verdient te leven! (woed
Och, arme! dit 's mijn schuld; om mij kwaamt gij te sneven,
Om mij, die veel te spâ hier aankwam. Ik beval,
Dat gij bij duister u liet vinden in dit dal
Van jammer en gevaar. Och, leeuwen! komt me aanranden;
Spelonkbewoners! scheurt, met wreeden klauwe en tanden,
Dit lichaam, en verslindt mijn godloos ingewand;
Maar sulfers wenschen om den dood, van schrik vermand!"
Hij raapt den sluyer, en genaakt den boom, wiens lommer
Haar dekken zou, die hem geduldig wachtte in kommer;
Hij kust den sluyer, wringt dien, troostloos zonder moed,
In zijne tranen uit, en zegt: „ontvang mijn bloed!"
Hij stoot het blanke zwaard in zijne borst weemoedig,
En rukt het stervende ter wonde uit, rood en bloedig
Nog rookende, en stort voort in 't zand op zijnen rug.
Het bloed vliegt op, gelijk het dunne water, vlug
Uit eene loode pijp, geborsten en gereten,
Omhoog met een gedruisch en berst wordt opgesmeten.
De witte bei, van bloed besprenkeld, ziet nu rood;
De struik zuigt bloed, de bei zuigt purper uit dees dood.
Maar d' andre, nauwelijks van schrik bedaard, keert we-
Om niet haar vrijer, hier alreê geploft ter neder, (der,
Ter leur te zetten[1], en ziet wakker om in 't rond,
Verlangende en belust, hem, met haar eigen mond,
Te melden, wat gevaar zij tijdig nog ontvluchtte.
Zij ziet dezelve plaats, denzelven boom, en duchtte,
Of dit dezelve plaats en boom was, om de verf
Der moerbei, nu verkeerd. Terwijl ze menigwerf
Hier twijfelt, ziet ze, met de beenen vast op d' aarde,
Van 't warme bloed bespat, hem spartlen. Dit vervaarde
Haar hart zoo bijster, dat zij fluks terugge trad
Gedoodverfd, bleeker dan een beukeboomeblad.
Z' ontstelt zich, als de zee van 't windeken gestreken,
En nu een poos haar lief, van zijn geweer doorsteken,
Met kennis ziende, slaat weemoedig voor haar borst,
Misbaart[2], en trekt het haar aan flarden, vuil bemorst.
Zij valt op 's vrijers lijk, weemoedig, ongebonden,
Mengt tranen met zijn bloed, giet tranen in de wonden,
En kust hem kermende voor zijnen bleeken mond,
Begint te weenen: „och, mijn Pyraam, dus gewond!

[1]Anders: te leur te stellen. — [2]Maakt misbaar.

Wat onheil heeft me van uw min en troost versteken?
Och, antwoord mij! gij hoort uw allerliefste spreken:
't Is Thisbe, die u roept. Och, hoor me toch! Ai, til
Uw aanzicht op, daar gij ter neêr legt, stom en still!"
Hij hoorde Thisbes naam, schoon d' oogen zijn geloken,
Slaat d' oogen nog eens op; 't gezicht is schier gebroken.
Hij ziet ze eens deerlijk aan, maar luikt ze wederom.
Toen zij den sluyer zag en kende, doodsch en stom,
En ook d' ivore scheê, nu ledig van het slagzwaard,
Sprak ze: „och! onzalige, die hier, van mij gedagvaard,
Uit min te mijwaart legt gesneuveld door uw hand;
Mijn hand is kloek genoeg, om 't hart in dezen stand
Te priemen. Min vermag mij krachten bij te zetten,
Om eenen blooten dolk (wie zou me dit beletten?)
In 't hart te stooten. Ik, een oorzaak van uw dood,
Wil 't lijk naastappen, en, gelijk een lijkgenoot,
Dit lijk geleiden. Gij, wel deerlijk om beschreyen[1],
Die door den dood alleen van mij vermocht te scheyen,
Zult in den dood geensins van mij gescheiden zijn;
En gij, onze ouders! in het bangste van uw pijn,
Laat evenwel u door ons bede toch bewegen,
Opdat ge hen, die, van een zelven pijl doorregen,
Bestendig in hun min, op eenen oogenblik,
Zich paarden, niet benijdt te rusten, vrij van schrik,
In een en 'tzelve graf. Gij boom, die met uw takken
Dit eene lijk bedekt, straks twee, bewaar de vlakken
En 't bloed, de merken van ons al t' onrijpe dood.
Geef altijd bessen, bruin geverfd en purperrood,
Om onzen droeven rouw naar 't leven uit te drukken,
Door dees gedachtenis van beide onze ongelukken."
Zoo spreekt ze, en duwt het spits in hare blanke borst,
En stort in 't lemmer, van zijn warrem bloed bemorst.
Hun wensch en bede kon de Goden zelfs bewegen,
Beweegde ook d' ouders; want de moerbei, uitgedegen
Tot rijpheid, valt nog zwart, en d'asch van beide rust
In eene zelve kruik[2], die alle elenden sust.
Hiermede staakte ze 't verbaal, en voor elks ooren
Begint Leucoon aldus, terwijl de zusters hooren,
Te spreken: „min ontvonkt met heeten minnebrand
De zon, wiens hemelsch vier de lucht en zee en land,
En wat op d' aarde is, voedt en koestert met haar stralen;
Nu laat ons 't vrijen van de rijke zon verhalen:
Dees God was d' eerste, zoo de Faam te melden plag,
Die Mars en Venus op het bed boeleeren zag;
Dees God is d' eerste, die, uit hemelsche gebouwen,
Der menschen wandel kan ontdekken en aanschouwen.
Hij zag dees euveldaad met droevige oogen aan,
En toonde Juno's zoon, den wapensmid Vulcaan,
Gemaal van Venus, die bedekte sluikerijen
En 't heimlijk sluikbed, niet van[3] Juno's zoon te lijen.
Uit groote ontsteltenisse ontschoten zijne hand
De tang en hamer, en de hersens het verstand;
Hij smeedt en vijlt terstond een net van ijzerdraden,
Zoo dun, dat niemands oog dit zien kan en verraden.
Het fijnste dundoek en het dunste spinneweb,
Dat aan de balken hangt, is grof, bij zulk een slag
Van webbe; want geen hand noch vinger kan het voelen,
En 't is onhandelbaar. Dit smeedt hij, eer de boelen
Te bedde leggen in het bedde, zacht en warm.
Zij werden beide, heet van wellust, arm in arm,
In 't net gevangen, voor dees dartele boelinne
Met groote kunst gesmeed. De man van die Godinne,
Een God van Lemnos[4], sluit, eer 't iemand wordt gewaar,
D' ivore deuren op, laat al de Goôn dit paar
Die schendig, borst aan borst, aan een gekoppeld lagen,
Hier binnen zien. O, schande! een, onder al die 't zagen,
Wenschte ook, om 't zoet genot, te steken in dees schand.
Toen loech al 't Godendom om 't koelen van dien brand;
De Hemel wist nog lang van deze klucht te spreken.
Maar Venus wrokkende zocht zulk een smaad te wreken,
En strafte Febus, den aanbrenger, los van zin,
Die 't sluikbed had beschaamd, met een gelijke min.
Zoon van Hyperion[1]! wat baat u 't heerlijk blaken,
Uw schoonheid en uw glans en 't blozen van uw kaken?
Gij, die al 't aardrijk brandt met uwe heldre toorts,
Legt nu en brandt van minne in uwe nieuwe koorts.
Gij, die het al behoort t' aanschouwen met uwe oogen,
Hangt aan Leukothea gedurig[2] opgetogen.
Gij, die uw hemelsch licht de wereld schuldig zijt,
Vergaapt u aan een maagd alleen, terwijl ge vrijt.
Nu rijst ge vroeger uit den Oosten, en daalt later
Ten Westen, en verlengt, eer uw gespan te water
Beneêu de Westkim zinkt, den kouden winterdag.
Bij wijlen wordt ge flauw. Gebrek van oordeel, ach!
Slaat u in d' oogen, en verschrikt alom de menschen,
Die, lang in duisternisse, om uw schoon aanschijn wenschen.
Gij wordt niet bleek, vermits de maan veel lager staat
Aan 't aardrijk, en belet dat gij het aanzicht slaat
Ter aarde, maar verbleekt gedoodverfd van de liefde;
Gij mint deze eene alleen, die u in 't harte griefde.
Klymeen noch Rhodos[3] legt u nu niet in den zin,
Noch Perza, moeder der Æeesche tooverin[4],
Noch Klytie, die, schoon zij meer werd afgeslagen,
Met u boeleeren woude en u alleen behagen,
Te diep in 't hart gewond. Leukothea leerde u
De vrijsters voor als na vergeten, koel en schuw.
Zij werd uit Eurynoom geboren, en gerekend
De bloem van Perzenland, in wyrookgeur uitstekend[5].
Dees dochter groeide allengs in schoonheid, rijk van lof,
En zulks, dat zij hierdoor de moeder overtrof,
Gelijk de moeder verre alle andren ging te boven.
De vader Orchamus beheerschte steên en hoven
Van 't Achemeensche rijk, en zat ten troon gewijd
Met lof, de zevenste na koning Belus' tijd.
In Hesperie weidt het avondpaard zijn stralen,
Gevoederd met ambroos, om, na het onderdalen
En dagelijks zweten, 't lijf, vermoeid van arrebeid,
Te sterken tegens last, den dieren opgeleid.
Terwijl de rossen, daar verpleistrende, zich voeden
Met hemelsch voêr, begint de nare nacht te spoeden,
En Febus treedt, in schijn der moeder, heet van min
En brandende, Eurynooms gewelfde kamer in.
Hij ziet Leukothea, bij 't licht der lampe, binnen
Met zes paar deernen kloek de fijne webben spinnen,
En nu, alleens gelijk de moeder doorgaans heen[6],
De moeder kussende, sprak: „dienstboôn! laat me alleen;
Vertrekt, de moeder hoeft[7] haar kind alleen te spreken,
En moet ze heimlijk iet ontdekken." Hierop weken
De dienstboôn, en de God bleef onbeluisterd bij
Het maagdeken, en sprak: „hier zijn we alleen en vrij;
Ik ben het eenig oog der wereld, hoog gezeten
Om 't al te aanschouwen, en het ronde jaar te meten;
De sterfelijken zien door mij al wat er is.
Vertrouw me toe, 'k heb zin in uwe beeltenis." (len
Zij schrikte, en van dien schrik kwam haar de spil t' ontval-
En spinrok. Zelfs de schrik betaamt haar boven allen.
Hij vrijt niet lang, of trekt zijn klaarheid[8] weder aan
En eigen aanschijn. Schoon zij langzaam in 't beraân,
Om d' ongewente van dees klaarheid staat verslegen,
Nog kan de glans des Gods haar trekken en bewegen,

[1] beschreyenswaard. – [2] urn. – [3] door. – [4] 't Latijn heeft enkel „Lemnius" (de Lemnier), dat, na de vorige aanwijzing door Vondel, nu beter onvertaald waar gelaten; thans moet het schijnen, als ware die „man" niet Vulcaan, maar een ander, zeker ongenoemde „God van Lemnos".

[1] Een der Titans of Reuzen, en als vader van de Zon, in de zoogenoemde Homerische hymne aan deze, vermeld – [2] op den duur. — [3] Het zonnige eiland van dien naam. [4] De uit de Odyssea bekende Circe. — [5] In 't Latijn alleen: van geurigen geslachte. – [6] Versta: er gewoonlijk uitzag. — [7] moet, heeft noodig. — [8] glans.

Zij lijdt terstond geweld, en kermt en krijt niet luid.
Maar Clytië benijdt afgunstig, dat dees spruit
Dien waarden prijs geniet, nu Febus, ingenomen
Van hare min, zijn vier niet machtig is te toomen.
De zuster Clytië, verbitterd, brengt terstond
Dit overspel in 't licht, en meldt het, mond aan mond,
Den vader, die gestreng van aard, dit niet kon kauwen,
Hoewel ze smeekende de handen naar den blauwen
Alzienden hemel heft, en tuigt, hoe zij verkracht
Dees schennis lijden most. De vader, niet verzacht
Door kermen, delft ze diep in d'aarde uit aller oogen,
En dekte ze met zand. Apol, uit mededoogen,
Bestraalde d'aarde met zijn stralen, dat ze spleet,
En baande een pad, waar langs zij, die t' onschuldig leed,
't Gedolven hoofd om hoog kon steken door de kloven;
Maar gij, o maagd! kont om de zwaarte geensins boven
Geraken, en most stil berusten in dit graf.
De voerman van 't gespan des lichts[1] verdroot dees straf,
En sedert Faëton de wereld kwam aansteken, (ken,
Zag nooit bedroefder stuk. Hij proefde, uit 's hemels stre-
Door 't steken van zijn straal, het lichaam, koud en kil,
En 't bloed natuurlijk weêr t' ontvonken, maar de wil
Van 't strenge noodlot dit naar zijn vermogen keerde.
Hierom besprengde hij het lichaam der onteerde
En hare grafsteê met den geur van nektarsop,
En sprak al klagende: „gij zult nochtans, in top
Verheerelijkt, rechtop ten hoogen hemel zweven."
Hij sprengde nektar, om 't gebeente een geur te geven,
En overgoot het graf met goddelijken geur.
De wyrookspruit, geplant in kleigrond, komt weêr veur,
En berst van onder door den bult[2] der grafsteê henen;
Maar schoon de liefde en min van Clytië onverdwenen
Haar bijblijft, en genoeg ontschuldigt, sedert zij
Leukothea verried bij haren vader; gij,
O Febus! mocht ze nooit na zulk een boosheid lijen,
En toomde uw lusten in. Zij, die hem onder 't vrijen
Te krachtig had bezind, ontschuilde na dien tijd
Der Veldgodinnen rei, bleef jammeren, vol strijd,
Bij dag en ook bij nacht, blootshoofds, in koude en hitten
Met ongekemde vlecht op d'aarde nederzitten,
In kille en ope lucht, en leefde, zonder drank
Of spijs te nuttigen, wel zeven etmaal lang
Bij tranen en gekerm en dauw, gedurig[3], zonder
Eens op te staan, en zag den schoonen God van onder
Naar 't aanzicht, keerende hare oogen, nimmer moê
Van spiegelen, verliefd naar Febus' oogen toe.
Haar voeten, zegt men, dat in d'aarde hechten bleven;
De blauwe verf verkeert ten deele, na haar leven,
In zeker bloedloos kruid, en blijft nog rood geverfd,
En een viool gelijk, bedekt ze, daar ze sterft,
Den rooden rozemond; en schoon de taaye wortel
De beenen vast houde, en hier tegens woele en sportel',
Nog draait dees zonnebloem gedurig het gezicht
De zon toe, en volhardt in hare minneplicht.
Zij eindigt; maar dit schijnt een wonder in elks ooren:
Een deel gelooft geensins 'tgeen zij vertellen hooren,
Als gansch onmogelijk; een deel drijft[4], dat de Goôn
Het al vermogen, maar God Bacchus zulk een toon
Van macht niet halen kon. Toen maanden d'andre karen[5]
De kloeke Alcithoë, die, snel in voort te varen,
Het gladde schietspoel schiet door 't opgezette werk.
Dees zeide, toen elk zweeg: „ik neem geen acht, noch merk
Op herder Dafnis' min langs Ida, daar de boele,
Zijn Veldgodin[6], opdat zij haren moed eens koele,
Veranderde in een rots[7]; zoo wraakhegeerig zijn
Gelieven onderling; noch 'k melde, in welk een schijn
Men Scython eertijds zag van man in vrouw verkeeren,
Door eene nieuwe wet, van Vrouw natuur te leeren:

[1]Versta: Febus, den Zonnegod, zelf. — [2]hoogte. — [3]voortdurend. — [4]beweert. — [5]vriendinnen. — [6]Met name Thalia. — [7]Uit ijverzucht.

Noch 'k haal niet weder op, o, trouwe Celmes! u,
Die trouw waart aan Jupijn, een teder kind, en nu
Verkeerde in diamant; noch 'k wil ook van Cureten,
Geteeld uit regen, u iets zeldzaams laten weten;
Ook laat ik Crocus en zijn schoone Smilax staan,
Nu kleene bloemen. 'k Wil uw snel gehoor verzaân
Met eenig nieuw verhaal. Nu hoort eens met uwe ooren,
Hoe 't bij kwam, dat Salmaas berucht was, zoo wij hooren,
En waarom 't water van die bronne 's menschen leên
En zenuwen verslapt. De kracht der bron, niet kleen,
Is overal bekend, doch d'oorzaak blijft verborgen.
De Brongodinnen voên met voêsterlijke zorgen,
In een spelonk van Ide, een kind van God Mercuur
En Venus. Ieder kon (een gaaf van Vrouw natuur)
Zijne ouders aan het kroost des kinds volkomen kennen,
En 't hiet naar deze beî. Het liet zich hier niet wennen,
Na vijftien jaren, en verliet Jupijns spelonk
En zijne voêster Ide, uit lust om, vroeg en jongk,
Uitheemsche landen, volk, en onbekende stroomen
Te gaan bezoeken, en geen zwarigheên te schromen.
De jongen reisde naar de Lyciaansche steên,
En Karië, wiens grens met Lycië is gemeen[1].
Hier vond hij 't staande meer, zoo helder in elks oogen,
Dat elk den grond kon zien. De grond is niet betogen
Met meidoorne en rietboord en riet en lies en bies.
De vloed is zuiver, en de waterkant hewies
Met zoôn en welig gras en altijd groene kruiden. (den,
Hier woont de Bronmaagd, die, in stilte en schuw van lui-
De vogelvangst, noch jacht, noch handboog ooit hanteert,
En met geen Bronmaagd noch Diane zelf verkeert.
De Veldgodinnen, haar gezusters, zegt men, storen
Bij wijlen dus haar rust: „Salmaas! ai, steek den horen,
Aanvaard den zwijnspriet, hang den koker aan den hals,
En meng uw ledigheid in bosschen vol geschals,
Met arbeid van de jacht; doch koker, spriet, noch horen,
Noch arbeid van de jacht haar allerminst bekoren.
Zij baadt haar schoone leên in bronkristal; dan nam
De zuivre Brongodin een gladde beuken kam,
En kemde op hare borst de natbedauwde vlechten,
En liet zich van de bron, haar spiegel, onderrechten;
Daar ziet ze in kristalijn, wat voeglijk staat of niet;
Dan trekt ze een kleed aan, daar de straal van 't oog door ziet,
En gaat op zachte blaân, of 't zachte kruidbed leggen.
Zij plukte menigmaal de blaemen op de heggen
Of groene weide, en juist met plukken bezig, toen
Zij hier Hermafrodiet, den jongen, zag in 't groen,
Zoo wenscht ze om 'tgeen ze ziet, doch komt niet nader tre-
Of tooit zich eerst, beziet van boven tot beneden (den,
Het cierlijk kleed, en zet haar aanschijn in een plooi,
Zoo voeglijk, dat ze niet dan overschoon en mooi
Bemerkt in haar gelaat. Toen hief ze eerst aan te spreken:
„O jongske, waardig, dat men u een Godheid reken!
Of zijt ge een God, men mocht u aanzien voor de min,
Of zijt ge een sterflijk mensch, zoo zijn ze in mijnen zin
Gelukkig, uit wier bloed en stam gij zijt geboren,
En uwe moeder is geluk en heil beschoren;
En hebt ge een zuster, z' is gelukkig boven elk,
Met een de voêster, uit wiens borsten gij de melk
Met uwe lippen zoogt; maar zaliger dan t' zamen
Alle andren, is de bruid, die met u zal verzamen,
Gewaardigd uwe hand te trouwen voor 't altaar;
En hebt ge een lieve bruid, ik bidde u, neem dit waar;
Mijn wellust wordt, ter sluik gelieven aangenamer,
U aangeboden. Treên we in eene zelve kamer[2],
Ontbeert ge een bruid, zoo neem mij voor uw eigen aan."
Hiermede zweeg ze. Hij bleef stom en schaamrood staan,

[1]Versta: naast Lycië ligt. — [2]bruidsvertrek. Versta: hebt ge geen bruid, zoo kom met mij. Rijmshalve heeft Vondel de orde omgekeerd, en is daardoor onduidelijk geworden.

En kent geen liefde; maar dit schaamrood woû hem passen.
Men ziet bij herrefsttijd, hoe d' appel, rijp gewassen,
Zoo rood van zijnen tak omlaag hangt, hoe ivoor
Met rood bestreken bloost; of als men het gehoor
Met koperklank verdooft, daar steden, niet te stillen,
De maan zien zwijmen en vergeefs verkwikken willen.
De Bronmaagd houdt vast aan, dat hij ten minste haar,
Gelijk zijn zuster, kusse, en toen ze alreede zwaar
Om dien ivoren hals bleef met hare armen hangen,
Begon hij dus: „hou op! hou op, of 'k ga mijn gangen,
En laat u hier alleen." Toen werd Salmaas vervaard,
En sprak: „mijn vriend! ik laat dees bron, bij mij bewaard,
U over;" en zij veinst aan eene zij te wijken,
En ommeziende gaat ze in ruigte leggen kijken,
Op haar geboge kniën. Het jongske, hier alleen
En onbekeken, ging vast heue en weder treên
In 't gras, stak eerst den toon aan[1] d' enkels in het water,
En straks op 't bad belust, dat lauw is, en 't geklater
Der aangename bron, trok 't zachte kleed van 't lijf.
Daar stond Salmaas voor dit albasten beeld stokstijf,
En gloeide, ontsteken van begeerte om zulk een naakten
En schoonen jongeling, en beide d' oogen blaakten,
Gelijk de klare zon in spiegelkristalijn
Terugge stuit. Toen kon de Bronmaagd in dien schijn
Zich nauwlijks matigen, noch hare lusten toomen;
Zij wil hem kussen en omhelzen, ingenomen
Van minnerazernij. De zinnelooze kon
Niet sammelen. Hij plompt in 't water van de bron
En lobberende klapt, met holle en platte palmen
Der handen, op zijn borst, uit weelde, en onder 't galmen
Van bosch en bronne zwaait hij d' armen heue en weêr,
En 't schoone lichsam schijnt, door 't bronglas, dun en teêr,
Als een ivoren beeld of witte leliebladen
In helder kristalijn. De maagd smijt haar gewaden
Van 't lijf, en roept luids keels: „de jonge knaap is mijn!"
En springt in 't midden van het vochtig kristalijn.
Zij vat den worstelaar, en kust hem onder 't woelen
En worstelen, en poogt zijn blanke borst te voelen,
Te tasten met geweld, en tegens zijnen zin.
Hij wringt zich vast rondom. In 't end bewoelt ze uit min
Den vrijer, die nog poogt hare armen los t' ontglijen.
Zij strengelt zich rondom den knaap aan alle zijen,
Als d' opgegrepe slang zich om den adelaar,
Der voglen keizer, krult, terwijl ze, met gevaar
Om hoog gevoerd, den staart om zijnen hals en klauwen
En vleugels slaat, om hem te matten en benauwen:
Of als het klimmend veil[2] den groenen olmboom vat:
Of als de veelvoetvisch zijn vijand in het nat
Gegrepen houdt, en steekt met alle zijne vinnen
En krachten van zich; en Hermafrodiet, van minnen
Afkeerig, zwicht geensins, en hindert, koud van bloed,
De Bronmaagd, dat ze haar gewenschte lusten boet.
Nog hiel ze 'r sterk op aan, en, hangende aan zijn leden,
Riep: „Koelaard! kwijt u vrij; gij zult, gij zult me heden
Geensins ontworstelen. O, Goden! laat niet toe,
Dat hij van mij, noch ik van hem, het worstlen moê,
Ooit afgescheiden blijf." De Hemelgoôn verhooren
Haar bede en wensch; want beî de lichamen, geboren
Om zich te menglen in één lichaam, groeyen aan
Elkandre, en alle beî de troniën vergaan
In ééne tronie, als wij zien, hoe, door gewente,
Op eenen zelven stam, een jonge scheut en ente
Wordt ingezet, en met den stam rijst in de lucht.
Zoo was dit jonge paar, toen zij, door minnezucht
Elkandre omhelzende, heel dicht te gader drongen,
Niet langer twee; maar een verdubbeld mensch, gedwongen
Tot één, en teffens vrouw en man, scheen geen van twee,
En waren 't alle beî. Hermafrodiet alreê
Zich ziende in dezen schijn te water, daar hij onder

[1] tot. — [2] klimop.

Voor man ging, nu halfman, en 't lichaam (het was wonder)
Verzwakt en slapper dan te voren, hief terstond
De handen met de stem, die nu uit zijnen mond
Geen mannelijk geluid kon slaan, naar 's hemels bogen,
En sprak: o vader en o moeder! slaat uwe oogen
Toch neder, en beschenk uw zoon, nu man en vrouw,
Met deze handvest, dat, wat manshoofd in den dauw
En 't water van dees bron zich dompele en zal sprengen,
Het weder hallefman en week, door uw gehengen,
Hier uitga. – D' onders, door 't gebed des zoons vereerd,
Verleenen, dat dees bron de kunne dubbeleert."
De klos van 't lang verhaal was hiermede afgeronnen,
En Mineus' dochter spon haar werk, nog onvolsponnen,
Onteerende den God en Bacchus' hoogen dag,
Wanneer men onverhoed, eer 't een van allen zag,
Vernam een luid geschal van rammelend gedommel,
Kromhoren, koperklank, klaroen, en bom en trommel,
Dat haar in d' ooren klonk. Zij rooken myrr', saffraan,
En, 'tgeen onmooglijk scheen, het webbe en webbedraân
Bestaan te groenen, en gelijk het veil te kleven,
Ten deel een wyngerdrank te schijnen in het weven,
De draden wyngerd, en de schering wyngerdblaân
Te worden, en de druif trok gloeyend purper aan.
De dag dook onder, en de Westzon ging haar gangen;
Men kon niet zeggen, toen de schaduw neêr kwam hangen
Op 't hoofd des aardrijks, of het dag of avond scheen.
Het was nu schemerlicht en donker onder een;
Het hooge dak begon te davren met de wanden.
De vette nacht'lamp scheen te sparkelen in 't branden,
Al 't huis in lichten brand te staan. Men hoort gedruisch
En valsch geluid van wreede ondieren in het huis.
Terwijl de zusters zich in 't smokend dak verstaken
Voor 't vier bij duister, eer het onheil mocht genaken,
Begroeit een teder vlies hare ingekrompe leên,
En d' armen zien bezet met pluimen. Duisterheên
Beletten, dat men niet met kennis na kan sporen,
Op welk een wijze zij den eersten vorm verloren.
De vlerken weigren 't lijf te voeren hemelhoog,
Nog hangen ze op de pen, die luister geeft in 't oog.
Zij pogende, als voorheen, te spreken, waar ze liepen,
Slaan eenig fijn geluid naar 's lichaams maat, en piepen,
Bedroefd beklagende haar deerlijk ongeval.
Nu wonen ze in geen bosch, maar rieten dak en stal,
En, schuw van hemelsch licht, versteken zich in huizen
Bij nacht, als nachtgebroed, geheeten vledermuizen.
Door zulke wonderdaân groeit Bacchus' groot gezag
Te Thebe, en zijne moei, Vrouw Juno, maakt gewag
Van dezen nieuwen God, gevierd van stede in stede.
Zij, d' eenige van haar gezustren, blijft te vrede
In zulk een zwarigheid, behalve dat de smart
Der zusteren haar grieft. Maar Juno zag, hoe 't hart
Van Juno trotsch werd, mits zij Athamas bezinde,
Een waarden bedgenoot, en trotste op haar beminde
En brave kinders, en den God, haar voêsterkind.
Zij kon dit geenerwijs, door nijdigheid verblind,
Verduwen, en begon bij zich aldus te momplen:
„Kon lest een basterd, die Tyrrheensche zeemans domplen,
Verdrinken, en op zee verandren in dolfijns,
Het ingewand des zoons, vermomd als met een grijns,
Door d' eige moeder fel op 't veld aan flarden trekken,
En Mineus' dochters wreed met vederen bedekken;
En zal de koningin der Goden zonder wraak
Haar leed beschreyen? Is 't genoeg in onze zaak?
Is dit al onze macht? Hij leeraart door zijn voorbeeld,
Wat onze grootheid voegt; en billijk dat men oordeelt,
En merkt uit 's vijands stijl wat recht eischt en gezag.
Het bleek aan Pentheus' moord, wat razernij vermag!
Waarom wordt Juno niet door wraak in rouw gewikkeld,
En naar het voorbeeld van haar zustren aangeprikkeld?
Een doodsche, nedergaande en nare en donkre baan,
Beschaduwd van den iep en giftige iepenblaân,
Loopt naar den Afgrond, en de trage Jammerpoelen

Verwekken dampen. Alle eerst[1] overleênen woelen,
En 't versch gedompeld en begraven zielendom
Komt derwaart zakken, langs dees beerbaan, naar en stom.
De bleeke en doodsche schrik en winter, kil bevroren,
Beslaan een lange streek dien omweg, scherp van doren.
De nieuw aankomende gestorve geesten staan
En twijfelen, waar langs zij veiligst henegaan
Naar Pluto's hof en stad, die ruim is in 't bevangen,
En duizend poorten telt, om d' overleên t' ontvangen
Met ope deuren; en al eveneens gelijk
De stroomen van alom in zee, zoo waterrijk,
Afbruisen, evenzoo vervloeyen alle zielen
Ten afgrond, zonder dat die wijken t' enga vielen
Voor 't volk, en d' Afgrond ooit al d' aanwas en 't getal
Der schimmen wierd gevaar. Hier waren overal
De geesten, zonder vleesch en bloed en âr en beenen.
De sommigen gaan hier ter vierschaar naar beneênen[2],
De sommigen ten hove; een ander deel hanteert
De vrije kunsten, eer in hunnen tijd geleerd;
Een deel wordt elders reeds gepijnigd naar elks waarde.
Der Goden koningin daalt toornig onder d' aarde
Dus verre, en geeft haar wrok en wraakzucht zoo veel toe,
Dat zij het hemelsch hof verlate en derwaart spoê.
Zij komt er nauwlijks, of de helsche drempels moeten
Van schroomte sidderen voor haar gewijde voeten.
De booze Helhond stak drie hoofden uit zijn hol,
En baste driewerf met drie kelen, luid en dol.
Zij roept de zusters van de nacht, ter straff' gekoren,
Drie Godheên, nooit verzoend, die zitten, heet van toren,
Recht voor de poorten van den kerker, bang en wreed
Gesloten met een slot, van diamant gesmeed;
Zij kemden 't slangenhaar, pekzwart en zonder luister.
Zoodra deze alle drie haar zien bij schemerduister,
Staan ze uit de rechtbank der gedaagden overend,
Voor zulk een majesteit. Daar ziet ze in groote elend,
Hoe Tityus den gier zijn ingewand laat vreten.
En negen bundren lands beslaan kan, ruim gemeten;
Hoe 't water Tantalus ontzakt in dezen grond,
En appels boven 't hoofd ontglippen zijnen mond.
De steen van Sisyfus rolt eeuwig op en neder.
Ixion wordt aan 't rad gewenteld hene en weder,
En volgt en vlucht zich zelf. De moordende afkomst van
Den koning Danaüs, een zaad, dat bruigoms kan
Den strot afsteken, put gedurig in 't geschemer
Vergeefs het water met den bodemloozen eemer.
De koningin, die 't al met grimmige oogen ziet,
Vooral Ixion en toen Sisyf, zegt: „bedied
Ons grondig, waarom dees in eeuwigheid moet lijen,
Zijn eigen broeder niet. Een hoofd, vol hovaardijen,
Een eenige Athamas, die mij en mijnen heer
En bedgenoot trotseert, bekleedt met prijs en eer
Een overwelig hof." Z' ontvouwt in 't lang met-eenen
Den oorsprong van haar wrok en reize herwaart henen,
En wat ze wil en eischt, dat is: dat Kadmus hof
Nu instortte, Athamas, gemaald tot gruis en stof,
Door Razerzijen tot een schelmstuk werd gedreven.
Zij mengt, om dezen eisch een grooter kracht te geven,
Geboôn, beloften, en gebeden, beet op straf,
En perst de Godheên, wat zij zoekt, ernsthaftig af.
Op zulk een rede schudt Tisifone, vol wrokken,
Het grijze slangenhaar, en slaat haar adderlokken
Voor hare tronie weg, en spreekt ze in 't end dus aan:
„Staak vrij uw rede, hoû u last elreê voldaan;
Vertrek uit dit gebied, waarin de zielen zuchten,
En geef u weder naar den hemel. vol genuchten."
Der Goden koningin voer vrolijk naar omhoog,
En tredend in haar hof, werd van den Regenboog,
Haar kamerjoffer[3], blijde onthaald, en vocht[4] bestreken,
Besprengd met zuivren dauw. Maar Tisifoon, ontsteken

[1]nieuw, pas. — [2]Rijmshalve voor beneden. — [3]Iris; zie vroeger. — [4]Thans vochtig.

Van haat en gramschap, greep haar fakkel, nat van bloed,
En sloeg een bloedrood kleed, nog druipende, verwoed
Om 't lijf, en gordde een slang, die krom was, om de lenden.
Zoo stapt ze uit dees spelonk, geleid door d' eer der benden,
Angstvalligheid en Rouw en Schrik en Razernij,
Die 't hoofd schudt. Ieder zegt, dat Æools hof, in lij,
De posten schudde uit schrik, daar ze op den drempel trapte,
D' ahorne deur verbleekte en 't licht teruggetapte,
De klare zon bezweem. Zelf Athamas verschrikt,
Voor dees gedrochten, nu de torts in d' oogen blikt,
En d' echtgenoote schrikt. Zij willen 't hof begeven;
Maar neen, o neen, de vloek Erinnys, aangedreven
Van gramschap, schiet er voor, en zet zich in de poort.
Zij steekt hare armen, dicht met addren, heet op moord,
Bevlochten, uit, en schudt het hoofd, dat alle slangen,
Die over hare borst om hoofd en schouders hangen,
Aanhissen, schuifelen, en braken 't rotte bloed,
En drillen met de tong, gespitst en rood van gloed.
Zij neemt twee slangen, snel uit haar perruik getogen,
En schiet ze krullende, met al haar helsch vermogen,
Hun beide grimmig toe, die fel langs Ino's borst
En 't vel van Athamas heenkruipen, vuil bemorst,
Waarop de gruwzame gedachten binnensluipen,
En, zonder 't lichaam eens te kwetsen, hen bekruipen,
't Verstand wordt fluks geraakt. Ook brecht ze uit 's Afgronds nacht
Verscheiden moordvenijn, het schuim der Hellewacht,
Het spog der Poelslange, en de tuimelende spoken,
Vergetenheid, stikblind, den Moord, om kwaad te stoken,
Verwoedheid, Tranen, en volop van Schelmerij.
Zij stampte ze onder een, en goot rot bloed hier bij,
Geroerd met woud-scheerlei, en kookte het vermetel,
Gebrouwen met veel bloed, in eenen kopren ketel,
Tot overloopens toe. Terwijl ze door de pijn
Vast sidderen, heroert het dolle moordvenijn
Het binnenste van 't hart. De nachtkol, niet te paayen,
Snort menigmaal de torts rondom met ommezwaayen,
En slaat in d' ope lucht een ring van vlam en vier.
Zoo keert ze zegenrijk verrichter zaak van hier
Naar 't lichaamloos gewest. Zij legt bij hare benden
Den slangengordel af, die 't kleed sluit om de lenden.
De razende Athamas aan 't schreeuwen in het hof:
„Welaan, gezellen! spant uw netten, hier is stof
In dees bosschagië. Straks is me een leeuwin verschenen
Met een paar jongen;" en hij volgt met vlugge beenen
Verbijsterd zijn genoote op hare hiel, zoo snel
Als waar ze een boschgedierte, en rukt afgrijslijk fel
Den lachenden Learch, die hem de tedere armen (men,
Nog toesteekt, uit den schoot der moeder, fluks aan 't ker-
En slingrende het kind, gelijk een slinger snort,
Wel tweewerf om zijn hoofd of driewerf, aangepord
Van dolheid, klinkt het hoofd en bekkeneel te pletter
Op eene scherpe rots, bespat van bloed en etter.
De moeder, op dien moord aan 't hollen met een drift,
Hetzij van droefheid of door smettende vergift,
Zet eene keel op, loopt met ongebonde haren,
Geslingerd om het hoofd, en onder dit misbaren
(Nu hoort het moedershart naar schreyen noch gekerm)
Draagt kleenen Melikert op haren naakten arm,
Gilt vreeslijk: „Evoë, God Bacchus!" Juno lachte,
Nu zij hoort noemen dien zij t' onderdrukken trachtte,
En sprak: „dit voordeel trekt ge uit uwen voêsterling."
Een rots hangt op de zee, van onder door den spring
Der baren uitgehoold, en 't ruischende geklater;
Haar hol gewelf beschut het overschaduwd water
Voor dichten regen, die het strand treft en de reê.
De klip valt boven hard, en biedt de bare zee
Het voorhoofd. Ino (want de Razernije zette
Haar kracht bij) steeg er op, en sprong, eer 't een belette,
Niet eens beteuterd, met de vrucht af in de ruimt'
Der baren, dat het plomp in 't zoute water schuimt.
Maar Cytherea ziet, met medelijdende oogen,

Deze onverdiende straf der nichte aan, vol meêdoogen,
En smeekt den oom aldus: „o, waterheer Neptuin!
Wien eene tweede macht te lot viel, om den tuin[1]
Der wateren te hoên, ik bidde om groote zaken.
Indien we, die weleer uit zeeschuim 't hoofd opstaken
En midden in de zee geboren zijn, genâ
Verdienden; komt mijn naam den biddende te sta,
En noemt de Griek mij naar het zeeschuim; help de mijnen,
Die ge in 't Ioonsche meer ziet hobbelen en kwijnen.
Ontvang haar in 't getal der Godheên van de zee."
Neptuun bewilligt haar met knikken deze beê,
Beneemt de moeder en de vrucht het sterflijk wezen,
En geeft ze een naam en glans en macht, met recht te vree-
Verkeerende gedaante en naam om Venus' zucht. (zen,
Zij heet Leukothea, Palæmon hare vrucht[2].
De droeve joffers van Sidonië bewogen,
Het voetspoor van Mevrouw, zoo snel als zij vermogen,
Nastrevende, zien op de rots den voetstap staan,
En twijflen langer niet, hoe 't met haar is gegaan,
Beklagen Kadmus' huis met kermen en misbaren,
Verscheuren het gewaad, en trekken vlecht en haren
Al schreyende uit het hoofd, mits 's Hemels koningin
Uit nijd, zoo zeggen zij, te straf met dees toelin
Dus omsprong; dies Jupijns genoote, om dit versmaden
En lastren, zeide: „'k wil u ook, die t' onberaden
Ons lastert, stellen tot een spiegel van mijn haat
En grootste wreedheid." Op dit dreigen volgt de daad;
Want Juno's allertrouwste en vroomste sprak weemoedig:
„Ik wil de koningin, al t' ongelukkig, spoedig
In 't water volgen, en zij wil terstond van last
Aftnimelen, maar hangt aan eene steenrots vast,
En rept noch roert zich niet." Een andere, uit ontfarmen,
Wil voor de borst slaan, en gevoelt terstond hare armen
Verstijven; d' andre wil nu d' armen naar de zee
Uitstrekken, doch blijft staan, verstijfd van hartewee;
Een andre rukt het haar ten hoofde uit, maar de vinger
Verstijft in 't haar, en elk byzonder houdt een slinger,
Een zwier en handgebaar, en zag bedrukt van smert,
Gelijk ze zag, toen zij van vorm veranderd werd.
Een deel wordt eene vlucht van vogelen, gedreven
Op hunne pen aan zee, die rondom Thebe zweven.
Dus lang wist Kadmus niet van 's dochters ongeval,
Noch van zijn neefke[3], beî gerekend in 't getal
Der Zeegoôn. Hij, gemat van rouwe en ongelukken,
Door eene lange rij van rampen die hem drukken,
En door voorspoken, lang en menigwerf gezien,
Bewogen, liet zijn staat, gelijk geperst te vliên,
Bij noodlot van de plaatse, en geensins bij zijn eigen.
Hij zworf in ballingschap, vermijdende het dreigen
Der ongevallen met zijn trouwe Hermioon,
Landt in Illyricum, het sukklen lang gewoon.
Hier, beide stokoud en gebroken van elende,
Het voorgaande ongeval en zwarigheên in 't ende
Ophalende onderling, sprak Kadmus: „zou de nijd
Van 't wreede Bron-serpent, misschien een God gewijd,
Dat ik, in ballingschap van Sidon weggedreven,
Met mijne speer doorstak, en hechtte, daar 't bleef kleven,
Zou 't zayen van 't gebit des Holdraaks, vol venijn,
In welige akkerklei, ook eenige oorzaak zijn
Van alle dit verdriet? toen ik van Sidons palen
Beotië eerst bezocht, vermoeid van ommedwalen?
Doch blijven alle Goôn gestoord tot dezen dag,
Zij staan dan toe, dat ik van vorm verandren mag
In een gevlakte slang!" En nauwlijks dit gesproken,
Verkeert hij in een slange, en voelt het lijf beloken[4]
Met gladde schubben, en de harde huid, gedekt
Met blauwen spikkleu, en zijn borst, vooruit gestrekt,
Beginnen alle beî de beenen te verdunnen,
En scherp en langworpt[5] aan elkandere te runnen.

[1]het perk. — [2]Vergelijk vroeger reeds. — [3]Gelijk veelal, kleinzoon. — [4]besloten. — [5]langwerpig.

Toen schoten d' armen hem nog over, mat en moê;
Dees reikte hij, uit min, zijn lieve weêrga toe,
En sprak ze minzaam aan, terwijl, met rouw bevangen,
De tranen bigglen langs veranderende wangen: (vrouw!
„Koom herwaart, treurgenoot! koom herwaart, droeve
Omhels me nog, zoo lang, in 't jongst' van dezen rouw,
Mij nog iets overschiet. Vat mijne hand, zoo lange
Ik nog de handen roere, en in een gladde slange
Niet gansch herschapen ben." Hij woû noch spreken, maar,
De tong in twee gesplitst, viel d' uitspraak hem te zwaar,
En smolt al sprekende. Hij schuifelde bij vlagen,
Wanneer de mond zijn leed en onheil uit woû klagen;
Dees stem liet hem Natuur behouden. D' echtgenoot
Sloeg voor haar bloote borst, en riep in dezen nood:
„Rampzaalge Kadmus! blijf; wilt gij van ons vertrekken?
Hoe is 't, mijn Kadmus? Och, schud uit dees slange-
plekken!
Waar zijn uw voeten? Waar uw schouders, handen, verf,
En aangezicht? Waarom hervormen, eer ik sterf,
De Goden mij, terwijl ik spreke, ook niet in slangen (gen,
Van zulk een aard?" Hij likt, terwijl ze spreekt, haar wan-
En kruipt nog minzaam in zijn liefstes zachten schoot,
Als haar nog kennende, en vertroost ze in dezen nood,
Omhelsde ze naar zijn gewoont', gelijk voorheenen,
En vatte ze om den hals. Het hofgezin verschenen (valsch,
Verschrikt hierom. 't Gekamd paar slangen streelt, niet
Uit vriendschap elk zijn gâ met tonge en zachten hals.
Zij, in der ijl gepaard, gaan vreedzaam hene, en blaken
Van minne in 't naaste bosch, waarin ze zich verstaken.
Zij kwetsen niemand, noch zijn voor geen mensch vervaard,
Altijd gedenkende aan haar eersten vorm en aard.
Nog troosten ze evenwel elkandre met vermanen
In dees verandering, nu, Heer der Indianen,
Hun neef, God Bacchus, in het Oost wordt aangebeên,
Dat hij veroverde, dien ook d' Achaische steên
Met kerken eeren, veil, en groene wyngerdlover.
Nu schoot er een alleen in dees verandringe over,
Een telg, gesproten uit dien overouden stam,
Akrisius, de zoon van Abas, die nog gram
De poort van Argos voor God Bacchus hiel gesloten,
En dezen nieuwen God, met zijne bondgenooten,
Beoorlogde, aangezien hij geenerwijs gelooft,
Dat dees een Godheid is, noch Perseus, Argus' hoofd,
Een zoon van Jupiter, uit Danaë geboren,
Toen hij, in schijn van goud, afregende in den toren[1].
Nog rouwde 't hem eerlang (zoo sterk is waarheid), dat
Hij Bacchus hoonde, en al te stout geloochend had,
Van wien held Perseus sproot. Een van dees twee verheven,
Is nu den Hemel tot een rijkstroon in gegeven;
En d' ander, keerende met zegenrijken buit,
Bezweeft de dunne lucht, en breidt de vieugels uit,
En hangende op zijn pen, daar Libyaansche zanden
Opwellen, liet het bloed neêrdruipen, langs de stranden,
Van 't eislijk slangenhoofd der gapende Meduis[2],
Waaruit een vruchtbaar zaad en allerlei gespuis
Van slangen sproot; dus moet elkeen dees zandzee schu-
Om booze slangen, die venijn den bek uitspuwen. (wen,
Van hier snort Perseus, door de lucht, van volk tot volk,
Dan hier dan elders heen, gelijk een waterwolk.
Hij ziet de menschen uit de lucht om laag verkeeren.
Hij ziet den IJsheer en den Kreeft, met scherpe scheren,
Wel driewerf in 't gestarnt'. Dan drijft hij Oost, dan West,
En voor den nacht beducht, genakende op het lest,
Woû vliegende geensins zich 't schemerlicht vertrouwen;
Dies streek hij in het West, daar Atlas zijn landouwen
Regeert, en zoekt hier rust, zoo lang tot d' Avondstar
De Morgenstar, en voort de Morgenstar de kar
Der Zonne opwekken koom'. De grootste mensch van allen,
Iäpets sterke zoon, heerscht hier naar zijn gevallen,

[1]Waar Danaë zat. — [2]Voor Meduus, Meduza.

Geheeten Atlas. Zee en aardrijk dient en eert
Den koning, daar de zon, als zij ten Westen keert,
In 't water wordt onthaald, gewelkomd in de baren,
Wanneer ze, rennens moê, ter herberge in koomt varen.
Hij weidt hier duizenden van schapen, en met een
Ontelbaar horenvee, bezit het land alleen
En 't gansche landgewest, en bouwt vergulde hoven,
Ook boomgaarden, die hem het gouden ooft beloven.
De vlugge Perseus zeî: „Heer koning! maakt ge staat
Op uwen hoogen stam, ik, ik ben uit het zaad
Gesproten van Jupijn. Indien u wondren lusten,
Vraag naar onz' daden; 'k zoek hier éénen nacht te rusten."
Nu dacht de koning aan het noodlot, dus gespeld
Door Themis' mond, gelijk d' alonde Faam vermeldt:
„O, koning Atlas! 'k zie van verre een dag genaken,
Dat alle uw hoven, die van goudgele appels blaken
En schittren, rood van goud, den zoon des Dondergods
Gedijen tot een roof en plondringe, en hij trotsch,
Zeghaftig, met dien buit en rijksschat heen ga strijken."
De koning, na dien tijd beducht voor zijne rijken,
Omheint den boomgaard met ringmuren, hoog en vast,
En heeft een grooten draak de scherpe wacht belast,
Ook alle uitheemschen streng uit zijn gebied gebannen.
Nu zegt hij Perseus aan: „vertrek, o ingespannen
En stouten roover! fluks van hier uit mijne steên,
Met zulk een valschen roem van uwe dapperheên;
Jupijn, der Goden God, bestaat u geenerwijze."
Bij grauwen blijft het niet; maar[1] dreigt, zoo hij niet rijze,
Met opgeheve vuist dien onbeleefden gast,
Die smeekt, en dralende op geen dreigementen past,
Zijn deugd roemt, schoon hij is een veel onsterker vechter;
Want wie was sterker dan de koning Atlas? Echter
Sprak Perseus: „aangezien gij ons uw gunst onthoudt,
Aanvaard dit schoon geschenk!" en omgekeerd, biedt[2] stout,
Met zijne slinke hand, hem 't gapend hoofd, vol slangen,
Meduza's morsig hoofd, met sddren-haar behangen,
Herscheppende Atlas in een steenberg, steil en schuin,
Den baard en haar in bosch, het hoofd in eene kruin
Van steen, de schouders en handen van gelijken
In bult[3] en heuvelen, van waar men ver kan kijken;
Daar staat hij hoog en vast en ongemeten groot,
In 't oog van overal, en stut voor vallens nood
(O Goden! 't was Uw wil), met zijne kruin, 't gewemel
Van 't heer der starren en den starrelichten hemel.
Æool, de Windgod, hiel de winden in het slot
Des kerkers vast geboeid. De morgenstar, 't gebod
Van Vrouw natuur gewoon te volgen op haar plekken,
Om 't menschelijk geslacht ten arbeid op te wekken,
Bescheen den hemel, als held Perseus reisgezind
De vlugge hielvlerk aan de hielen gespt, en bindt
De sabel op de zij, om weder luchtig boven
Met snelle hielingen de dunne lucht te kloven,
En latende overal ontelbaar volk en steên,
Zag Æthiopers en gansch Moorenland, met een
Het rijk van Cefeus, daar Jupijn, het hoofd der Goden,
Geheeten Ammon, al te streng in zijn geboden,
D' onnoozle Andromeda, door zijn orakel, dwong
Te boeten het misbruik van 's moeders trotsche tong.
Zoodra held Perseus hier de dochter, rood bekreten,
Zag aan een steenrots vast geklonken met een keten,
Geleek ze in zijn gezicht een kunstig marmerbeeld,
Had niet een luchtje met de blonde vlecht gespeeld,
En zag hij d' oogen niet van jammeren gezwollen,
En lauwe tranen langs de kaken nederrollen.
Hij wordt onkundig van het minnevier ontvonkt,
En staat een poos verstomd, daar 't oog de maagd belonkt;
Dies hem de min bijkans het vliegen leert vergeten. (ten,
Hij sprak: „o jonkvrouw! wie geen handboei past noch ke-

Neen zeker, neen voorwaar, maar eer een minneband,
Die twee gelieven houdt verbonden, hand aan hand;
Ai, meld ons uwen naam en land. Wat houdt uw leden
Gebonden?" Zij zwijgt stil in 't eerste, en geeft geen reden,
En, 'tgeen een dochter voegt, ontziet uit schaamte een man
Te spreken; en dewijl zij hand noch vinger kan
Verroeren, woû ze zich met zedig schaamrood dekken;
Nog dekt ze de oogen met de tranen, die vast lekken
En bigglen langs de wang, en om hem geenen schijn
Te geven, dat ze ontziet, in doodsgevaar en pijn,
Haar schuld te melden aan den ridder, die verslagen,
Ernsthaftig aanhiel, meldt ze in 't ende, op zijne vragen,
Haar naam en vaderland, en hoe de moeder vroeg
Elk trotste, en zulk een roem op hare schoonheid droeg.
Maar eer zij endigt, komt de gansche zee opruischen.
Het zeegedrocht begint te snorken en te bruischen,
Met eene afstortinge van baren herwaart aan,
En schiet een waterberg van golven, daar ze staan,
Op 's joukvrouws bloote borst. De maagd bijkans bezweken,
Begint luids keels uit schrik een strandklok[1] op te steken.
Hare ouders staan bedrukt en eveneens ontsteld,
En droevig bij hun pand en huwbre, wien het geldt,
Met reden meer bedroefd. Zij zetten met vermanen
Haar geene hulp bij, maar misbaar en macht van tranen,
Naar tijds gelegenheid, en hangen afgeklaagd,
Bestorven om den hals der vast gebonde maagd.
Toen sprak de vreemdeling: „gij hebt nog tijd te schreyen,
Maar om te helpen dient men hier niet lang te beyen:
Indien ik, Perseus, zoon van Jupiter, den God
Der Goôn, en Danaë, die in het torenslot
Hem in haar schoot ontving, gelijk een gouden regen; —
Indien ik, Perseus (een verwinner, rijk van zegen,
Van 't vreeslijk slangenhoofd, en een, die met zijn veêr
En vleuglen door de lucht durf rennen hene en weêr),
Dees schoone maagd verzocht, gij zoudt me boven allen
Voor schoonzoon kennen, met uw wil en welgevallen?
Ik zal, met hulp der Goôn, mijn vroomheid[2] inderdaad
Betoonen, en beding, die hier geketend staat,
T' aanvaarden tot mijn bruid." Z' aanvaarden 't op dees
(Het was hun ook geraân) en sterken het met eede, (rede,
Beloven hem de kroon des rijks ten bruidschat meê.
Maar als een zeegalei komt bruisen door de zee,
En snel geroeid wordt van bezwete jongelingen,
Zoo komt dit zeegedrocht het rotsig strand bespringen
Door 't barrenende schuim, en was zoo dicht aan strand,
Gelijk een Balear[3] een kogel, met zijn hand,
Kan slingren door de lucht. De held vliegt op van d' aarde,
En steigert in de lucht, met uitgetogen zwaarde.
Zoodra dit zeegedrocht 's mans schim op 't water ziet,
Het straks met open balg naar 's ridders schimme schiet;
En, recht gelijk wanneer een arend, op zijn pennen,
In 't ledige akkerland een veldslang komt te kennen,
Met blauwe schubben, in den heldren zonnegloed,
Haar oppakt, zettende den krommen klauw verwoed
In dien geschubden nek, om haren bek te vatten;
Aldus komt Perseus uit de lucht van boven spatten,
Op dien gebulten rug van 't zeegedrocht, in 't groen
Der zoute zee, daar 't bruist, en schiet het den harpoen
In zijne rechte schoft, zoo vreeslijk, dat het kraakte.
Het dier, ter dood gewond en bloedende, geraakte
Aan 't steigren in de lucht; dan duikt het diep in zee,
Dan tuimelt het, gelijk een everzwijn, van wee
Schuimbekkende, is omringd van dolle hazewinden;
De held ontwijkt den balg, genegen tot verslinden,
Met zijne snelle penne, en treft het dier, daar 't bloot
Met dikke schulpen niet gedekt is tegens nood,
Nu op de ribben, door de zachte en weeke lenden,
Nu daar de staart, heel dun, in eenen visch gaat enden,

[1]Versta: maar hij (namelijk de koning). — [2]Versta: biedt hij (nam. Perseus). — [3]of belt, hoogte.

[1]Versta: angstkreet langs het strand. — [2]dapperheid. — [3]slingeraar.

Met zijne kromme kling. Het hraakt, door kieuw en snuit,
Een roode zee vol hloed en zoute pekel uit;
De vleugels worden nat en zwaar van zoute baren,
En Perseus kan zich in het zeeschuim niet bewaren,
En op de hiel-pen nauw betrouwen onder 't vlak.
Hij ziet een steenrots, die haar kruin naar hoven stak
Bij kalmte, en als het stormt bedekt legt van de vloeden;
Hier kwam hij staan, om zich voor 't wreed gedroeht te hoe-
En, slaande aan 't uiterste der klip de slinke hand, (den,
Dreef hem de sabel dwers door 't lijf in 't ingewand,
Tot drie en vierwerf toe. Het handgeklap, 't geschater
En luid geschrei des volks klinkt, over strand en water,
Ten hemel. Kassioop en Cefeus, d' ouders, staan
En huppelen van vreugd. Zij groeten onbelaân
Den schoonzoon, kennen hem voor hunnen rijksbevrijer;
De bruid, van ketenen geslaakt, treedt voor den strijer,
Gelijk een prijs en loon van 's bruîgoms dappren aard.
Hij spoelt zijn strijdbre hand, zegeheftig en bedaard,
In 't water af, bestrooit het strand met watermeyen[1]
En loof, om 't slangrijk hoofd, van zijnen romp gescheyen,
Geensins te kwetsen op de zeekust, daar hij 't legt.
De watertelg verkeert in rotssteen, hard en hecht,
Al 't zoute pit van 't hout, en d' afgeplukte telgen,
Beginnen al de kracht van 't slangrijk hoofd te zwelgen;
En dees steenachtigheid bleef sedert in den teen[2].
De watermaagd beproeft dees groote wonderheên
Aan vele takken, en bevindt zoo door ervaren
Met blijschap deze kracht in telge en waterblâren.
Het zaad hiervan in zee geworpen teelt koraal,
En houdt dien zelven aard; zoodra de tak niet faal
Te rijzen, wordt ze stijf. De tak, in zee gedolven,
Blijft teen, wordt steenkoraal geheven uit de golven.
  Hij heiligt dankbaar aan een drietal van de Goôn
Drie strandaltaren, groen van versch gesnede zoôn:
Het slinke aan God Mercuur, en aan heldin Minerve
Het rechte, 't middenste aan Jupijn, op Cefeus' werve.
Hij eerde Pallas met een vaarze; God Mercuur
Ontvangt een kalf, en God Jupijn, ter goeder uur,
Een uitgelezen stier. Toen ging hij henestrijken
Met zijnen bruidschat, oir[3] der Moorenlandsche rijken,
En trouwde Andromeda. De Min en Bruiloftsgod
Bestellen 't bruiloftslicht. Men stookt, door hun gebod,
Welriekend vier, bespant gewelf en bruiloftszalen
Met kransen, daar geluid van lieren en cymbalen
Gehoord wordt, fluit en zang, merkteekens van geneucht.
Zoodra de valdeur kraakt, en opengaat met vreugd,
Verschijnt het schitteren van goud en gonde stralen.
De koning Cefeus en zijn amptenaren pralen,
En treden ten bankette in heerelijken schijn;
Als kostelijke spijs genut is, en de wijn
Het vrolijk hart verkwikt, vraagt Perseus naar de zeden
En aard des lands; waarop Lyncides hem met reden
Berecht van 's lands gewoont'. Toen zeide hij in 't end:
„Manhafte Perseus! ai, ontvouw, 't is u bekend,
Door welk een listigheid en dappren oorlogszegen,
Gij 't slangenhoofd van dees Meduze hebt gekregen."
Hierop hief Perseus aan: „daar Atlas opwaart vaart,
Legt eene plaats, rondom van steil gebergt bezwaard,
En d' ingang wordt bewoond van drie gezustren t' zamen,
Een trits van telgen, die uit Forcis' stamboom kwamen.
Zij zien te gader uit een eenig enkel oog;
Toen d' eene zuster dit aan d' andre leende, boog
Ik neêr, en greep het oog behendig op, en raakte (te,
Hiermeê bezijden 's weegs door kreupelbosch, daar 't kraak-
Door ongebaande rots en ruigten aan het huis,
En op den drempel van de schuilende Meduis.
Ik zag doorgaans langs 't veld, door endloos ommezwieren,
Gedaanten zonder end, van menschen en van dieren,
Door 't aanzien van Meduze in harden steen verkeerd.
Ik zag in mijn rondas van koper gebruineerd,

[1]takken. — [2]twijg. — [3]Voor erfschat.

Met mijne slinke hand bij 't handsnoer aangegrepen,
Den weêrschijn van haar tronje; en toen 't gezicht benepen
En al die slangezwarm in slaap gevallen lag,
Zoo klonk ik haar het hoofd van 't lichaam met één slag,
En nam dit met Pegaas, gesproten uit den bloede
Van 't bleek Meduzenhoofd, met mij tot mijne hoede."
Hierbij verhaalt de held oprecht zijn laugen tocht
En omreis, vol gevaars; wat landen, nooit bezocht,
Zijne oogen uit de lucht bezichtigden in 't zweven,
En wat gestarrenten zijn pen doorsnorde in 't streven;
Hij staakte zijn verhaal, eer 't iemand lastig vall'.
Een ampteer vraagde hem, waarom een van 't getal
Der zustren slangen draagt geknoopt in hare vlechten,
En Perseus zeide: „vriend! ik wil u klaar berechten,
Dewijl ge vraagt naar iet naamhaftigs, van den grond,
Waarop dit rust en steunt. Meduze, schoon en blond
Van haar, was hierom wijd befaamd bij alle menschen,
Benijd en aangezocht van menigten, die wenschen
Om zulk een schoone maagd, en meest om 't schoone haar,
't Welk uitstak boven al. Dit hoorde ik, en 't is waar,
Uit hunnen mond, die haar met eigene oogen zagen.
Men zegt, hoe God Neptuun, uit zijnen waterwagen,
Haar in Minerves kerk schoffeerde voor 't altaar.
De dochter van Jupijn keert d' oogen af van haar,
Bedekt het kuisch gezicht van deze geschoffeerde,
En om te wreken 't leed der schandelijk onteerde,
Verkeert Meduzes haar in adderen, en voert,
Ten schrik der vijanden en wat zich rept en roert,
Dit adderrijke hoofd in haren schild ten toone."

HET VIJFDE BOEK.

INHOUD.

Het oproer van Fineus en zijne aanhangelingen, op de bruiloft van Perseus, in steen veranderd. Pallas bezoekt de Hengstebron. Hier wordt verhaald van Pyreneus, en hoe de Pieriden, na den zangstrijd van verscheide veranderingen met de Zanggodinnen, in eksters herschapen worden.

Terwijl held Perseus 't hoofd der Moorenlandsche krone
En Cefeus' raad, met dees vertellinge, onderhiel,
Begint de bruiloftszaal, op 't buldren en gekriel
Van een hoop krijgsvolk, luid te galmen en te wanken.
Het schijnt geen liefelijk geluid van bruiloftsklanken,
Maar eer een wapenklank en gruwzaam krijgsgeweld.
De gansche bruiloftszaal steekt op, en bruist ontsteld,
Gelijk men eene zee, straks kalm en stil en effen,
Met bulderenden storm heur baren hoort verheffen.
Vermeten Fineus zelf, eerste oorzaak van 't krakeel,
En boos berokkenaar van 't gruwzaam feestgescheel,
Koomt met eene essche speer al drillende ingevlogen,
En roept: „hier ben ik zelf, die, van de wraak bewogen,
Mij wreken wil aan u, om dien geleden hoon,
Het schaken van mijn bruid. Nu kunnen, bij de Goôn!
Uw vlengels, noch Jupijn, vermomd met gouden regen,
U mijne handen niet ontrukken." Elk verlegen
Zag om, en Cefeus riep hem toe, die schieten woû:
„Wat gaat u, broeder! aan? Wat dolheid stoort dees trouw,
Dees bruiloft met een moord? Vergeldt ge, op 't ongezienste,
Ondankbaar op dees wijs des bruidegoms verdienste?
Besteedt ge dees verloofde en pas verloste bruid,
Met zulk een lasterstuk en moord en schenuisse, uit?
Indien ge recht bevroedt, geen dappre Perseus schaakte
Dees jonkvrouw, maar de wraak der Zeegodinnen blaakte
Van gramschap; Ammon, met den horen scherp gespitst,
En 't grimmig zeegedrocht, van onder opgehitst,
Opborlende om zijn kind te zwelgen en verslinden;
Toen zij, ter dood gedoemd, zich aan de klip liet binden,
Beroofden ze u alreede, of gij most, wreed en snood,
Gediend zijn met mijn rouwe en hare onnoozle dood.

Is 't niet genoeg, dat gij de jonkvrouw, als verslonden,
Zaagt onmeêdoogende aan de steenrots vast gebonden,
Daar gij, haar bruidegom en oom, de dochter niet
Verdadigde in dien nood op 't uiterste? En verdriet
Het u, hier boven, dat een ander haar beschermde,
En weigert ge den held, die zich uit liefde ontfermde,
Onbillijk zijnen loon? scheen u die prijs te groot?
Dees stond te halen, toen men ze aan de strandrots sloot.
Nu sta ze billijk toe die mij, stokoud van jaren,
Voor kinderloosheid hoede, en laat hem minzaam paren.
Vergun den bruidegom de bruid en zijn beding,
Rechtvaardiglijk verdiend. Bedenk, o jongeling!
Hoe ik mij tegens u geensins uit nijd verzette,
Maar tegens het gevaar des doods, die d' onbesmette
Reê boven 't hoofd hing." De verbolgen Fineus staat
Voor zulk een antwoord stom, ziet met een stuursch gelaat
Zijn broeder Cefeus, dan held Perseus onder d' oogen.
Hij twijfelt, wie van beî hij eerst zou treffen mogen,
En, mikkende eene poos, schiet fluks, met al zijn macht,
Held Perseus, doch vergeefs, een esschenhoute schacht
Wraakgierig naar het hoofd, dat ze in het tafelkussen
Bleef steken; Perseus, die geduldig ondertusschen
Vast wachtte, sprong fluks op, en hadde, forsch getart,
Den dollen Fineus met dien schicht geraakt in 't hart,
Zoo 't outer dezen schelm, op wien de schicht het muntte,
En daar hij achter dook, niet veiligde. De punte
Treft Rhetus evenwel in 't voorhoofd, dat hij stort,
Het punt uit brein en been met kracht getrokken wordt,
Den bruiloftsdisch met bloed bespreukelt, daar hij spartelt.
Al 't bruiloftsvolk ontstelt, hem ziende dus gemarteld,
Stuift op, en schiet verwoed in dien verwaten hoop.
Een deel dreef tooruig: men behoorde, met één loop[1],
Den schoonvaêr en den zoon met kracht ter neêr te vellen.
Maar Cefeus daadlijk, toen zich 't feest begon t'ontstellen,
Al heimlijk tijdig door eene achterdeur ontvloôn,
Riep 't heilig gastrecht en gewijde bruiloftsgoôn
Tot tuigen van 't geweld, dat tegens zijn geboden
Werd aangesteld. Belloon, de schutsvrouw des genooden,
Hier tegenwoordig, dekt den broeder met haar schild,
En moedigt hem. Ook was hier Athis, woest en wild,
In Ganges' stroomkristal uit een Godin geboren,
Genoemd Limnatis, zoo de faam zich recht laat hooren.
Hij, zestien jaren oud, was schoon. Het feestgewaad
Verrijkt de schoonheid door optooisel en cieraad.
Hij droeg een purpren rok met goud geboord, een keten
Van goud om zijnen hals. De myrrheboomen zweeten
Een aangenamen geur, om 's jonglings krollend haar
Te zalven. Hij was fiks op snelle schichten, maar
Nog fikscher, met den boog den vijand aan te rannen.
Held Perseus zag dien knaap den taayen handboog spannen,
Greep fluks een brandhout, daar 't nog rookte op 't outerplat,
En klonk hem in 't gezicht 't gebit in twee, bespat
De zaal met been en bloed, gemengd en uitgespogen.
Toen Lycabas, Syriër, met toegeloken oogen,
Den ongeveinsden vriend, genoot, en bloedverwant,
En zijn geschonden hoofd, in zulk een droeven stand,
Te doodelijk gewond, zag scheiden uit dit leven,
En wentelende in bloed, den lesten doodsnik geven,
Beschreide hij den knaap, en greep in dit rumoer
Den opgespannen boog van Athis, op den vloer
Te deerlijk uitgestrekt, en zegt: „waar zijn de helden?
Nu is 't uw beurt met mij. Nu zult ge dit ontgelden,
En u niet langer in des jonglings droeve dood
Verheugen, die u min tot lof gedijdt, dan snood
Tot laster en verwijt." Het woord was nauw gesproken,
Of 't snorrend punt bleef, mits held Perseus lag gedoken,
In zijnen wijden rok vast hangen. Perseus, ras
En vaardig, drijft hierop den wreeden Lycabas
De kromme sabel, met Meduza's bloed bestreken,
Manhaftig in de borst; waarom hij, doodsch bezweken

En flauw en stervende, in zoo groot een nachtverdriet
Beneveld en bezwalkt, naar Athis ommeziet,
Op wien hij jammerlijk het hoofd legt, daar ze vielen
En varen met dien troost, als reisgenoots, ter zielen.
Hier sneuvlen op den vloer in bloed, dat t'zamenron,
Syeensche Forbas, zoon en telg van Methion,
Amfimedon met een, uit Libyaansche zanden,
Beide even forsch en stout om andren aan te randen.
D' een krijgt den degen door den strot al t' onverwacht,
En d' ander in de rib geduwd met volle kracht.
Toen Erithus, de zoon van Aktor, met zijn breede
En blinkende oorlogsbijl, heel bits en scherp van snede,
Hier aankwam, ging de held hem met geen zwaard te keer,
Maar greep een beker, groot en zwaar, tot handgeweer,
Een beker, kunstig met kleen beeldewerk gedreven,
En dreef, met allebeî de handen opgeheven,
Hem voor het voorhoofd, dat hij, flauw en zonder moed,
Heentuimelde op den rug, in 't uitgebraakte bloed.
Hij velt Polydæmon, Semiramis' bestaande[1],
Kaukaschen Abaris, Lyceet, eer 't iemand waande,
Sperchions eigen zoon, ook Elyx, Flegias,
En Klitus mede, en stapt op eenen hoogen tas[2]
Van dooden. Fineus, die hier onder 's vijands oogen
Niet treên durf, schiet een schicht, die bij geval gevlogen
Juist Idas treft, die bij geen schuld den strijd ontgeldt,
En geene zijde koos. Dees zag, ter neêr geveld,
Heel norsch na Fineus om, en sprak: „nu ik, gedwongen
Door u, ook zijde kies, gevoel, van mij besprongen,
Wien gij ten vijand tergt! Boet met uw wonde en smart
Mijn doodwonde, en het bloed onschuldig aangesard!"
Zoo sprak hij, won den schicht, getrokken uit de wonde,
Hem tornen naar het hoofd; maar 't hart bezweek. Hij konde
Door 't storten van zijn bloed niet langer, en viel neêr.
Hier trof Klymeen Odiet, den treffelijksten heer
Naast Cefeus in het rijk. Toen most Protenor sneven (ven.
Door Hypseus. Lynceus' zoon holp Hypseus mede om 't le-
In dit krakeel was d' oude Emathion, oprecht
En recht godvruchtig, wien de jaren het gevecht
Verboden, dies hij met de tong alleen most strijden.
Hij vloekte 't goddeloos gevecht van wederzijden.
De felle Chromis maait den ouden kouden man,
Die siddrende 't altaar ter nood omhelzen kan,
Het hoofd af, dat het op 't altaar ter neder stortte;
Daar vloekt de tong hem nog, die zijne dagen kortte,
Terwijl het gapend hoofd den geest geeft in den brand.
Nu velde Fineus twee gebroeders, op de want[3]
Geoefend, Broteas en Ammon, nooit verwonnen,
Zoo zwaarden door de want de neêrlaag krijgen konnen.
Hij velde ook Ampycus, aan Ceres' dienst verloofd,
Met zijnen witten band gevlochten om het hoofd.
Iapets zoon, die, niet geoefend in krakeelen,
Gewoon op zijne lier, een vredetuig, te spelen,
Nu bezig hier 't gehoor te streelen van dit paar,
Stond niemand in den weg, en tokkelde de snaar
Met zijne cytherpen: „Ga hene uit deze feesten!"
Schimpt Pettalus, „volend het bruidslied bij de geesten
Des Afgronds." Hierop dreef hij 't spits, ter slinke zij,
Hem door den slaap van 't hoofd zoo schrikkelijk, dat hij
Ter aarde, stervende, bedrukt de snaren streelde,
Met stijve vingren bij geval een klaaglied speelde.
Lycormas, fors van aard, kon zonder wraak en rouw
Niet aanzien, dat men dus een speelman martlen zou;
Hij rukte van den post met kracht ter rechte zijde
Een boom af, dreef Pettaal, die Perseus' eer benijdde,
Zoo hard op 't bekkeneel van boven, dat het kraakt,
En hij, gelijk een os, voor zijne star geraakt,
Ter aarde nederploft. Toen komt met sterke handen
Cinyfsche Pelates den slinken post aanranden,
En wrikt; maar Corythus Marmarianer hecht
De rechtehand terstond met eenen pijl, die recht

[1]toeloop, aanval.

[1]verwant. – [2]hoop. – [3]Versta: het vuistgevecht.

Zijn gang ging, dat de hand aan eenen post bleef hangen;
En Ahas stak hem, daar hij vast stond als gevangen,
Den degen in de zij; waarom hij, hangende aan
Den post met zijne hand, den geest gaf. Onder 't slaan
Rolt Melanens om ver, die 't heer der Perscanen
Met grooten ijver volgt. De rijkste in weide en granen,
Een Nasamoner, die landrijkste Dorylas,
Werd door zijne eechenis getroffen, dat de plas (gen.
Van bloed ter doodkwetsure al schuimende uit kwam sprin-
Alcioneus van Baktre, een wreedaard, niet te dwingen,
Die hem neêrvellende den doodsnik geven ziet,
En d' oogen in het hoofd verdraayen: „nu geniet
Gij," sprak hij, „van uw graau en uitgestrekte landen
Niet meer dan 't lichaam dekt." Hiermede scheidt hij van
Verslagen dooden, en held Perseus rukt terstond (den
Den schicht ter wonde uit, en treft boven zijnen mond
Alcionens, recht op den neus, met kracht vau voren,
En 't snorrend punt komt vlug door zijnen nek te horen,
Steekt voor en achter uit. De held vervolgt zijn spoed,
Velt Clanis, Clytius, twee broêrs, één moeders bloed,
Doch ongelijk gewond; want d' arm, met moed gesteven,
Heeft Clytius de schacht van esschen toegedreven,
Door hef de henpen hene, en Clanis hijt de speer
Met zijnen hitsen tand, en stort ter aarde neêr.
Hier sneuvlen Celadon Mindeezer, de getrouwe,
En Astreus, zone van een Palestijnsche vrouwe;
De naam des vaders schuilt. Æthion bleef er meê,
Die loos op wichlerij, getroffen hier ter steê,
Zich vindt bedrogen in zijn vogelwichlerijen.
Thoactes, schildknaap van den koning, heet in 't strijden,
Bleef hier verslagen, en Agyrt, om vaderslacht
Verlasterd en gevloekt. De doôn hier omgebracht
Zijn min dan levenden. Het raadslot van hun allen
Stond vast, dat Persens, daar hij stond, most nedervallen.
Al 't vloekverwantschap houdt gestreng, uit haat en nijd,
De zij, die tegens recht, verdienste, en voorwaard' strijdt.
De schoonvaâr, schoonmoêr, bruid, en 't hof houdt Perseus'
Vergeefs, en huilt en kermt. De galm rolt door de wijde (zijde
Gewelfde bruiloftszaal, 't geklikkak van het staal
En schor gerammel van de wapens vult de zaal.
Het jammeren, gesteen, en schreyen der gewonden
Verdooven hunne stem. Belloon verft ongebonden
De kamers met veel bloeds, en mengelt zich van 't een
In 't andere gevecht. Held Perseus, hier alleen
Omringd van Fiuens en zooveel aanhangelingen,
Ziet zijnen vijand, die hem vreeslijk wil bespringen,
Daar dus afgrijselijk en dapper wordt gestreên.
Het hagelt pijlen, hui op hui, als hagelsteen;
De schichten vliegen van ter zijde en ook van voren,
Langs bruiloftsfakkels en de tafel, om zijne ooren.
Held Perseus zet zich aan een dikken hofpilaar
Met zijne rugge schrap, en scheutvrij voor gevaar
Van schichten, om 't geweld der vijanden te keeren,
En houdt ze moedig staande; al d' audre, om hem te deeren,
Genaken vast, ter rechte en ook ter slinke hand,
Ethemon Nahatheêr, Chaonsche Molp, gekant
Van wederzij. Gelijk uit twee verscheide wegen
De tijger in een dal, van hongersnood verlegen,
Twee kudden loeyen hoort, met jammerlijk geschal,
Nog twijfelt, welke hij van beide aanranden zal,
Verhit om ze alle beide en teffens aan te tasten;
Zoo twijfelt Perseus, wien hij eerst van deze gasten
Toevaren wil, ter rechte of aan de slinke zij.
Hij treft eerst Molpeus' heen, en laat hem vrank en vrij
Ontslippen, aangezien Ethemon niet wil wachten,
Maar dingt naar Perseus' hals, en treft met dommekrachten
Den kant des hofpilaars, daar 't zwaard aan stukken springt,
En wondt hem in de keel niet doodlijk. Perseus dringt
Den degen hem in 't lijf, die sidderende d' armen
Nog vruchtloos uitsteekt, of de held zich woude ontfermen.
Maar Perseus sprak, toen voor de menigte en 't geweld
De deugd bezweek: „dewijl ge u zoo geweldig stelt
Om mij te pramen, dwingt de nood mij hulp te zoeken
Bij mijn Meduze[1]. Keert uwe oogen van dees hoeken,
En draait uw aangezicht, gij, die mijn vrienden zijt."
Hij haalt, zoo sprekende in het harnen van den strijd,
Meduze voor den dag. Een Theseeles byzonder (den!"
Riep: „zoek een slechthoofd, dat vervaard is voor uw won-
Toen dees met zijne hand den held een schicht naar 't lijf
Wou schieten, bleef hij fluks in 't mikken kond en stijf,
Gelijk een marmerbeeld. Na hem stond Ampyx vaardig,
Om Lynceus' zoon, een held, grootmoedig en eêlaardig,
Te raken, maar de hand verstijfde als steen alreê,
En kon zich 't minste niet eens reppen. Nileus meê
(Die zich een zoon des Nijls opveilende, en te krachtig
De zeven monden van den Nijlstroom, trotsch en prachtig,
Half zilver, hallef goud, en kunstig gegraveerd,
In zijnen beuklaar voert) riep: „Perseus! eer ge u deert,
Let op den adel en den stam, waaruit wij sproten,
Gij moogt u troosten, dat gij sneuvelt door een grooten
Manhaftigen, en met dien roem ter zielen zweeft."
Zoo sprekend staat hij stom, mits hem de stem begeeft.
Gij zoudt gelooven, dat dees gapende ook wil spreken,
Hoewel de tong bezwijkt. Dien smaad wil Eryx wreken,
En grauwt ze toe: „uw laf en suffende gemoed,
Maar niet het slangrijk hoofd is oorzaak, dat uw bloed
En leên, verstijvende, zich langer niet bewegen;
Valt aau met mij, en houwt met uwen blanken degen,
Dien toovervechter neêr!" Toen trok hij op hem aan,
Maar daadlijk hield de grond de beide voeten staan,
Hem stijf en stom, als een geharnast beeld van marmer.
Deze alle kwamen om, en vonden geen beschermer,
Bij hun verdiende schuld; maar Persens had nog een
Trouwant, Acontens, die al vechtende ook in steen
Verstremde[2], toen hij 't hoofd met adderen behangen,
Aanschouwde; Astyages, van misverstand bevangen,
Nog meenende, dat dees nog leefde, nam zijn zwaard
En klonk het op den steen. Astyages veraardt,
En houdt verwonderende alleen den schijn van 't leven,
Dat zich verwondert en in marmer staat gedreven.
Het valt te lange hier te noemen hoofd voor hoofd;
Tweehonderd was 't getal, dat, van verstand beroofd,
Dien braven Perseus dorst oproerig wederstreven,
En juist tweehonderd sterk door 't slangrijk hoofd verste-
Nu rouwde Finens het onbillijke gevecht. (ven.
Maar ach! wat gaat hem aan? Hij zag er vast en hecht
Verscheide helden staan, en kende nog de zijnen,
Noemde elk hij hunnen naam, die nog te leven schijnen,
En, nauw gelooveude hetgeen hij hier ziet staan
In schijn van 't leven, tast hen met de handen aan;
Doch och! zij waren steen. Nu keert hij droef met kermen
Zijne oogen van hun af, en bidt: „wil u ontfermen!
Verschoon ons, Perseus! Och! gij wint den strijd alleen.
Neem uw gedrochten uit onze oogen, eer we in steen
Verkeeren. Neem het hoofd vol slangen uit onze oogen,
Of wat het zij, dat elk verstomt door zijn vermogen.
De haat noch staatzucht voerde ons aan tot dit gevecht;
Wij vochten om de maagd. Zij komt met grooter recht
Door uw verdienste u toe, niet mij; want zij verloofde
Zich eerst alleen aan mij, die om haar schoonheid sloofde;
't Geschil is in den tijd. 'k Gevoel nu, mij ter straff',
Mijn onrecht; want ik u niet tijdig plaatse gaf.
Och, allerbraafste held! laat mij er 't lijf afdragen[3],
Behoû al 't ander vrij." Zoo bidt hij neêrgeslagen.
En durft niet aanzien dien hij aanspreekt. Perseus zegt:
„O, bloode Fineus! 'k schenke u 't leven zonder recht,
En 't is een groot geschenk voor een versuften blooden;
Laat varen alle vrees: geen sabel zal u dooden;
Maar in mijn schoonvaârs hof blijft ge eeuwig, schelmsch en
Een erfgedachtenis voor mijne bedgenoot." (snood,

---

[1] Versta zijn reeds vermelde schild met het Meduza-hoofd. — [2] Verstijfde. — [3] 't leven hij behouden.

Hij keert Meduzes hoofd naar Fineus, in het ende
Dus sprekend, derwaart dees 't gezicht al beveud wendde,
En 't hoofd al schrikkende verdraayen woude, maar
De hals stond stijf, 't gezicht versaagd en vol misbaar.
De tranen worden steen; het aanzicht stond bezweken,
In marmersteen gedrukt. De hand houdt aan met smeken.
Held Perseus triomfeert met zijne gemalin,
En trekt naar Argos toe en vaders vesten in,
Om 't schendig ongelijk van zijne onnoozle moeder
Aan dwingland Prœtus streng te wreken, die den broeder
Akrijs zoo godeloos ten troon had uitgejaagd,
En 't koninkrijk bezat. Maar die oprechten plaagt,
Kan zich met onrecht en geweld geensins verweren
Voor Perseus slangrijk hoofd, gewoon te triomfeeren.
De dapperheid des helds, in zooveel zwarigheên
Gebleken, noch de straf bij menigten geleên,
Vermurwt geen Polydect, den kleenen Heer van 't eiland
Serifus, die te trotsch held Perseus, ieders heiland,
Nog onverzoenbaar en onbillijk schent en haat,
En drijft, dat Perseus' kracht niet zij dan logenpraat,
En nooit Meduze voor zijn sabel zich most buigen.
De held sprak: „laat de daad uw logens overtuigen:
Dat ieder, wie mij kent, terstond zijne oogen dekk'!"
Zoo sprekend wordt het hoofd des konings en de nek
In bloedeloozen steen verkeerd, door 't hoofd vol slangen.
De strijdbre Pallas was dus lang omhoog de gangen
Van haren broeder, 't zaad der goude regenvlaag[1],
Gevolgd, nu liet ze hem, na Fineus' nederlaag,
In kleen Serife en in een holle wolk gestegen,
Zweeft Cythnus en Gyaar ter rechte hand gelegen,
Voorbij, en kiest eensgangs, nooit ommevliegens moê,
De reisbaan over zee, heel kort naar Thebe toe,
En komt aan Helikon, den Maagdeberg[2] geheeten;
Daar houdt ze stand, en spreekt haar zusters, hier gezeten
En uitgeleerd in kunst en wetenschappen, aan:
„De faam der nieuwe bronne, ontsprongen door het slaan
Der Hengstehoeve, van Meduza's bloed gesproten,
Kwam ons ter ooren. Ik, belust, kome aangeschoten
Om deze bron te zien. Ik zag dit vliegend paard
Eerst steigeren, en uit Meduza's bloed gebaard."
Uranië antwoordt: „'t zij wat reêu u hebb' gedreven,
Om, o Godin! te zien dees huizen, hoog verheven,
Gij zijt van gansecher harte ons allen wellekoom.
't Gerucht, alom gespreid, is geen verzierde droom,
Pegaas is oorzaak van dees bron." Met eenen leidde
Zij Pallas, daar de stroom des waters zich verspreidde,
Verwonderd staande voor dees Hoefbron, als kristal.
Zij liet van dezen berg hare oogen overal
Gaan weiden, in alouden en vrolijke bosschagiën
En bergspelonken, dicht van groene boompluimagiën
Beschaduwd, en met kruid en bloemen gestoffeerd.
Zij schat den maagdenrei, die zang en spel hanteert,
Gelukkig om haar kunst, verblijf en oefeningen;
Dies een der zustren sprak: „o strijdbre Pallas! gingen
Uw zinnen niet zoo hoog opzweven naar het zwerk,
Wij kozen, zuster! u ten reye in onze kerk.
Gij prijst met groote reên onze oefeninge en stede.
Dit lot is wenschelijk, indien we slechts in vrede
En veilig zaten; maar de lasteraar van kunst
Acht alle moedwil vrij, betoont ons haat, geen gunst.
Wij, zuivre maagden, hier gestreeld van alle weelden,
Ons allerhande ramp erinren en verbeelden.
Pyreneus, waard gevloekt, zweeft nog voor ons gezicht,
En nauwlijks is mijn hart van angst en schrik verlicht;
Dees dwingland durf, met hulp der Thracisansche benden,
't Gewest van Daulis en het rijke Focis schenden,
En zette met geweld zich in dees rijken neêr.
Wij gingen op Parnas ter kerke, rijk van eer;

Hij zag ons henegaan, en groette ons Godheên, mede
Bij hem bekend, doch valsch met een geveinsde zede,
En riep: „o zangrei! houdt, ik bidde u, och, houdt stand!
Ontschuilt dees regenvlaag, dit buldrende onweêr (want
Het regende) in de schim en schaduw van mijn daken.
De Goden schuilden wel, en konden zich vermaken,
Gedoken onder riet en lager rieten dak
Dan 't mijn. Wij dus, bewoegd door hem, die nedrig sprak,
En om den regen, treên ter voorzale in naar binnen.
De wind in 't Zuiden wijkt den Noordwind, die zijn vinnen
Heel grimmig van zich steekt, en, meer en meer gestijfd,
De donkre wolken aan 't gewest der lucht verdrijft,
Den hemel opklaart. Wij staan reede te vertrekken.
De schelm Pyreneus sluit de poorten en de hekken,
Wil ons schofferen; dies wij, vliegende uit zijn hand,
Ons mosten redden. Hij hiel op zijn hoftin stand,
Gereed te volgen, en riep toornig en verbolgen:
„Vliegt hene waar 't u lust, ik zal uw luchtstreek volgen,
En springt kranckzinnig uit den trans, daar hij op leunt,
Het bekkeneel aan twee, dat d' aarde schudt en dreunt,
En 't godelooze bloed den grond rondom bemaalie."
Zoo sprak Uranië, en nadat ze dit verhaalde,
Hoort Pallas een gesnor van vleuglen in de lucht,
Uit hooge boomen, een geheele vogelvlucht
Haar groeten, en zij vraagt, hoe deze, als menschen, spreken?
Het was een negental van ekstren, die hier streken,
En snaterbekkende dus jammeren van druk,
Beklagende dit droef en deerlijk ongeluk,
Hetwelk haar overkwam. Uranië in 't byzonder
Berechtte Pallas, die het aanhoorde als een wonder:
Dit wuft gezelschap, lest in zangstrijd overheerd,
Verkeerde in vooglen. Een Pierus, hoog geëerd
En landrijk binnen Pelle in Grieken, was de vader;
Pæoniaansche Evip, de moeder, brocht te gader
Dees negen zusters voort, nadat ze in arbeid zat,
En negenmaal Lucijn om haar verlossing bad
En uitkomst. Deze vlucht van negen zustren hogen
Op zulk een groot getal, en kwemen snel gevlogen
Langs Æmonye, en langs Achaje herwaart aan,
En daagden ons dus uit: „houdt op van uw bestaan,
Gij Thespische, die stout u uitgeeft voor Godinnen!
Houdt op, met licht gezang het hart des volks te winnen,
En ijdel streelen van hunne ooren. Hebt ge 't hart,
Komt uit; zingt tegens ons, gij wordt ten strijd getart.
Gij zult ons noch in kunst noch stemmen overtreffen;
Wij zijn zoo sterk als gij; het negental staat effen;
En schroomt ge, wijkt voor ons, en staat de Hengstebron
Met Aganippe ons toe; of, zoo partij het won,
Wij staan gereed, om uit Emathië te wijken,
En in het bergsneeuw van Pæonie te strijken;
Men kieze een maagdenrei, tot slechting van dit pleit!"
Het stond oneerlijk dit gezelschaps onbescheid
Te volgen in dien eisch, en schandelijker echter
Te schromen 't vonnis, uit te spreken bij den rechter.
Men koos een maagdental, dat bij de stroomen zwoer,
Geen zij te kiezen, en het zette in dit rumoer
Zich neêr in zetelen, uit steen van zelf gewassen.
Terstond hief een van al, die op geen lot woû passen,
Den zangstrijd aan, en zong den Reuzestrijd met Goôn,
Verkleende 't Godendom, gaf 't Reuzendom de kroon.
Zij zong, hoe, uit de kolk des aardrijks opgedonderd,
Tifeüs 't Godendom, van staf en kroon geplonderd,
Verschrikte, en met den rug gekeerd en afgemat,
Naar Memfis en den Nijl, die uit zijn waterval
De zeven stroomen giet, verjoeg, hij zelf verwaten
Hen op de hielen volgde, en zij, ten roof gelaten,
Van angst zich bergden in gedierten en hun schijn.
De koning en het hoofd der Goden, God Jupijn,
Veranderde in een ram, den leidsman van de schapen,
Die door gansch Libye voor Ammon, door zijn wapen
Bekend, twee horens draagt; Apollo schijnt een raaf;
God Bacchus schijnt een bok; Minerve, kuisch en braaf,

[1]Als zoon van Danaë. — [2]Versta: dien der Muzen.

Een kat; Jupijns genoote[1] een witte koei in 't weiden,
En Venus schijnt een visch. Mercuur kon 't oog verleiden,
Vermomd met vederen, gelijk een ooyevaar.
Dus lang zong ze op den klank der schelle cythersnaar.
Toen werd het onze beurt. Doch u mocht tijd ontbreken
Te luistren naar dien toon, dies laat men dit best steken."
„Neen, neen," zeî Pallas, „zijt hierover niet bezwaard;
Zingt op, van voren aan." Zij zette zich bedaard
In zachte schaduwe van 't koele bosch ter neder.
Toen sprak de Zanggodin: „de strijd der cytherveder
En kele werd bij ons aan eene alleen gesteld."
En Kallioop, gehuld met klimop, rees op 't veld
Recht overende, en speelde een voorspel op heur snaren,
En wist dus in dien strijd gezang en lier te paren:
„Het was de Graangodin[2], die eerst den ploeg door 't land
Kwam drijven, en het graan ging zaayen met haar hand,
De menschen spijzen, en verzien met wijze wetten.
Van Ceres komt het al. Ik wil mijn tonen zetten
Op haren lof, indien men slechts, gelijk het voegt,
Haar eer verheffen kan met zang, die elk vernoegt.
Voorwaar, de Graangodin wint lof bij 's lands gemeente.
Sicielje legt bezaaid met 's Reuzendoms gebeente.
Tifeüs, die den Goôn des hemels kwam aan boord,
Legt onder 't zwaar gebergt begraven en gesmoord.
De wreedaard rept zich nog, en spartelt menigmalen,
Of hij oprijzende zijn schade kon herhalen,
Doch vruchteloos. Peloor verplet de rechte hand,
Pachijn de slinke, en Lilibeüs drukt de plant[3]
Der voeten, Etne 't hoofd. Hij, op den rug gelegen,
Braakt vier en vlam, die steil ten hemel komt gestegen;
Hij poogt het aardrijk, dat zwaarlijvig legt en stug,
Nog om te keeren, en den overladen rug
T' ontlasten van gebergte en zware rots en steden;
Dan davert al de grond, van boven tot beneden.
De vorst des Afgronds beeft en siddert, reis op reis,
Uit vreeze, dat hij bloot, met zijn ontdekt paleis,
Mocht leggen, elk ten schimp, en 't aardrijk opgekloven,
Het inneschijnend licht, met zijnen straal, van boven
't Gedoemde zielendom een schrik aanjagen zal.
De Helsche dwingeland, voor zulk een ongeval,
In zijnen duistren stoel, van 't leven afgezonderd,
Met reên beducht, kwam uit de nachtkolk opgedonderd,
Met twee paar paarden, zwart van haar, gespannen voor
Den wagen, en liep langs den grond van 't eiland, door
Sicilië, en vindende geen plaatsen, die bezweken,
Verging zijn vrees, en werd gezien, langs deze streken,
In 't ommerennen, van nicht Erycijn[4], die prat
Met haren zoon, de Minne, op haren lustberg[5] zat.
Toen sprak ze aldus: „mijn zoon! mijn andre hand en wa- (pen,
Mijn kracht, Cupido! neem uw handgeweer, geschapen
Om elk te trotsen, schiet terstond een pijl in 't hart
Van hem, die door het lot een vorst des Afgronds werd,
Het allerlaagste lot van drie hoofdheerschappijen.
Gij dwingt al 't Godendom, Neptuun, die t' allen tijen
De holle baren toomt, en 't hoofd van alle Goôn,
Jupijn, die 't Godendom der aarde voor zijn troon
Leert buigen Wat verschoont gij Pluto hier beneden?
Waarom verbreidt ge uw eer en moeders mogendheden
Niet wijder uit? Nu wordt om 's werelds derde deel
Gestreên. Waarom gedoogt het hemelsche kasteel
Den laster en den schimp der schimpende aardelingen?
Uw groot gezag en 't mijn vermindert. Laat ge u dwingen?
En ziet ge niet alreê, hoe Pallas en Diaan,
De Jachtgodin, onz' macht niet meer zijn onderdaan?
De telg van Ceres zal haar zuiverheid bewaren,
Indien wij 't lijden; want zij schuwt ook 't minzaam paren,
En volgt haar voorbeeld na. Maar zoo gij zorge draagt
Voor uw en mijn gezag, paar dees Godin, de maagd,
Met uwen grooten oom." Zoo sprak ze, en hij, met ijlen,
Ontsluit den koker, neemt uit duizend minnepijlen
Den sterksten, en die fiks en scherp ten boge uit schiet,
En spant op zijne knie, nu moeder dit gebiedt,
De taaye pees, en drijft God Pluto, dat het smartte,
Het vlug geweêrhaakt punt in 't binnenste van 't harte.
Niet wijd van Etna legt een stillestaande meer,
Hetwelk Peruze heet. Caïster, rijk van eer,
Door zwanekweeken, hoort in zijne staande watren
Geen luider zwanezang op watervallen klatren.
Rondom den oever loopt een loofrijk bosch, dat dicht
Den bodem boordt en dekt voor 't vinnig stralend licht,
Als met een kleed. De grond schakeert, naar zijn gewente,
Hier bloemen zonder tal; hier is 't gedurig lente.
Terwijle Prozerpijn hier, speelziek en verrukt
Van ijver, leliën en violetten plukt,
Den schoot en korven vult, om hare speelvriendinnen
Voorbij te streven, en den bloemprijs af te winnen,
Komt Pluto nauwelijks dees schoonste bloem te zien,
Of wordt verliefd, en schaakt die geene weer kan biên;
Zoo schichtig wordt ook zelf een God vervoerd door 't min-
Zij riep de moeder en hare trouwe gezellinnen, (nen.
Verbaasd en deerlijk, doch de moeder allermeest,
Om hulp aan en ontzet, en scheurt, ontsteld van geest,
Haar kleed. Den open schoot ontschieten al de bloemen.
D' onnoozle, in 't opgaan van haar oude[1], ontvalt het roe-
Op dien geplukten schat, niet zonder hartewee; (men
Zoo simpel was dees maagd. De schaker voert ze meê,
En drijft den wagen, port de paarden met hun namen,
En viert den teugel op den rug, om hun te pramen,
Den teugel, op den roest[2] der mane en nek geschud.
Zoo rent hij schichtig voort, door 't nimmer uitgeput
En staande lek[3], en door de Palicijnsche moeren,
Daar 't water uit de kloof des aardrijks zich komt roeren
En schuimen, en de stank van zwavel opwaart vaart
En daar Bacchias' zaad, uit Korinthiërs gebaard,
Twee zeên den langhals[4] hoort van wederzijde schaven,
En namaals Sirakuus bouwt, met een dubble haven.
Men hoort een volle zee verheffen haar geruisch
Recht in het midden van Cyane en Arethuis[5]
Bij Pize, daar het rijst, en van het schuim begoten
Met enge hoornen, in een inham wordt gesloten.
Hier woont Cyaan, waarvan het meer den titel draagt,
Het puik der Godheên daar Sicielje van gewaagt.
Dees stak ten navel toe in 't water, en in 't rennen
Begint ze Pluto heel bescheidelijk[6] te kennen,
En roept terstond: „hou stand! gij moogt niet verder gaan;
Gij moogt, in weêrwil der Godin van 't korengraan,
Geen schoonzoon worden, want het voegt u niet te schaken,
Maar aan te zoeken. Staat het vrij, bij groote zaken
Geringe zaken te gelijken: 't is bekend,
Hoe mij Anapis vrijde en ook verworf in 't end,
Geensins door dwang, als dees, maar aanzoek en gebeden."
Zoo sprak ze, en woû den God, dusverre voortgereden,
Met uitgestrekten arm verhindren in zijn vaart;
Maar Pluto, die een poos, zachtzinnig en bedaard,
Zijn ijver intoomt, berst in gramschap uit ten leste,
Begrauwt het Helsch gespan, en wringt den toom, en preste
Het heftig aan, en slaat den grond met zijnen staf
En oversterken arm. De grond getroffen gaf
Een kraak in deze kolk, en in het overhangen
Des wagens dis[7] ruimbaan. De paarden gaan hun gangen
In 't midden door de kloof. Maar och! de Brongodin,
Om 't schaken van dit pand, ontsteld van geest en zin,
En om 't verweldigen der bronne, voedt, met smarte,
Een ongeneesbre wonde in 't binnenste van 't harte.
Zij smilt aan tranen en aan water, van verdriet,
Waarover zij voorheen, als een Godin, gebiedt.
Haar lendens worden week; 't gebeente laat zich buigen;
De nagels worden zacht; het dunste lid kon tuigen,

[1]Juno. — [2]Ceres. — [3]zool. — [4]Venus. — [5]Erix.

[1]leeftijd. — [2]Neen, de roestkleur van den (dofgeverfden) teugel. — [3]water, meer. — [4]landengte. [5]Voor Arethuze. — [6]duidelijk. — [7]Voor dissel.

Hoe 't lichaam smolt als sneeuw; het blauwe haar verdween;
De vinger, been, en voet, de dunne en teêre leên,
Veranderd in een koude en kille bron, verdwijnen;
De schouders en de rug, de borst en lenden kwijnen,
Gemat van droefheid, en vergaan in eene beek;
Het water trekt ten leste in bloed, verrot en bleek,
Eerst levendig; niet[1] schoot hierover na dit zijpen;
Geen lichaam, met de hand en vingren te grijpen.
De droeve moeder zocht vergeefs het lieve kind,
Te water en te land, hetwelk zij nergens vindt,
Hetzij de morgenstond ten dauwe uit koom' gerezen,
Of d' avond vall'. Z' ontsteekt, geprangd van duizend vree-
Een pijnboomfakkel in de smidse van Vulcaan, (zen,
En zoekt haar kind bij nacht, en donkre en klare maan,
In 't vallen van den rijp, en 's daags, als 't licht hierboven
Het leven aankweekt, en de starren uit komt dooven;
Zij zocht het van den op- tot aan den onder-gang.
Vermoeid van zoeken, valt de dorst heur zwaar en bang,
Dewijl ze een lange wijl geen bron noch water nutte.
Toen zag ze, bij geval, een lage strooye hutte,
En stapte naar de deur, die laag hing onder 't riet.
Zij klopte. Een stokoud wijf kijkt daatlijk uit, en ziet
Een hemelsche Godin om een dronk waters smeeken;
Zij schonk het haar terstond met een eerbiedig teeken,
En eene teil vol moes, met garst gezoôn heel gaar.
Terwijl ze dronk, kwam hier een snatrend jongske haar
Beschimpen, gulzige en een vuile prachster schelden.
De Graangodin gestoord woû zulk een smaad vergelden,
En goot het overschot van 't moes het kind op 't lijf;
Het aangezicht des kinds werd om dit snood misdrijf
Gespikkeld, en men ziet den arm in 't been verkeeren.
Het krijgt een staart, en krimpt, om niemand meer te deeren
Noch hinderen met smaad, heel kort en dicht in een,
Wordt een haagdisch. Het vlucht nu bang, en schuilt alleen
Voor 't oude wijf, dat zich verwonderde en vast huilde,
En poogde dit gedrocht te raken, daar het schuilde.
Het jongsken, over 't lijf gesprenkeld en gevlekt,
Wordt na zijn verf genoemd, gespikkeld en geplekt[2].
Het valt verdrietig lang nauwkeurig op te halen,
Wat land en stroomen dees Godin ging ommedwalen;
Want, onder 't zoeken, docht haar d' aarde noch te kleen.
Terwijl ze omsnufflend zwerft door alle hoeken heen,
Ziet ze in Sicilië Cyaan, die alle dingen
Haar naakt ontdekken zou, zoo geen veranderingen
Dit werk verhinderden. Nu weigert haar de mond
De spraak, en evenwel vertoont ze haar terstond
Te water uit den riem, die Persefoon, in 't rijden,
In deze heilige bron uit schrik zich liet ontglijden.
De moeder kent den riem, rukt schreyende en bemorst
De haarvlecht uit het hoofd, en slaat voor hare borst,
Alleens[3] alsof men haar de dochter eerst ontschaakte.
Nog wist ze niet, waar dees vervoerde henenraakte.
Zij vloekte land bij land, schold d' aarde alle eer onwaard,
Ondankbaar, onwaard, dat haar schoot nog vruchten baart;
Sicielje bovenal, daar zij, niet zonder tooren,
Het blijk vond van haar schâ, de dochter droef verloren.
Hier over toornig brak ze al 't eiland door den ploeg,
Dien d' akkerman door 't klei der korenlanden joeg,
Holp huisman, akkerman, en ossen om het leven,
Gebood alle akkers streng, noch zaad, noch vrucht te geven,
Maar onkruid. Dees landouw, al 't aardrijk door vermeld,
Staat stil; het graan verdort, 'twelk groen stond op het veld;
Dan gloeit de zon te heet, dan regent het gestadig;
Dan lijdt het koren last, dan ruischt de wind baldadig.
De vogels pikken 't zaad; de distel groeit door 't gras;
De doorne en onkruid smoort den oogst en 't rijk gewas.
Toen liet zich Arethuze uit heure bronâar hooren,
En streek het druppend haar van 't voorhoofd naar heure
En sprak: „o, moeder van de maagd, alom gezocht! (ooren,
Aanteelster van het graan! ai, staak eens, wel bedocht,
Dien slaafschen arrebeid. Vergram u niet op d' aarde,
Die u getrouw bleef en gehoorzaam vruchten baarde.
Och! d' aarde draagt geen schuld; haars ondanks gaf ze uit
Den schaker vrijen pas. Ook bidde ik, die eerlang (dwang
Hier aankwam, geensins voor mijn vaderland en werve;
Mijn vaderland is Pize, en Elis is ons erve.
'k Bewoon Sicanië, als een vreemde, zonder faam;
Doch geen landouw noch lucht is mij meer aangenaam.
Ik, Arethuus, bewoon dit landschap en geweste,
En neem hier mijn verblijf in 't land, dat gij ten beste
Des landmans wilt behoên. De reên van mijn vertrek,
Waarom ik over zee 't Ortygiaansche lek
Ging zoeken, wil ik u ter rechte tijd verhalen,
Wanneer uw hart, ontlast van zorge en ommedwalen,
U tijd en lust verleent. Het aardrijk gaf beneên
Mij pas, en voerde mij door zijn spelonken heen.
Ik heffe 't hoofd omhoog, en zie d' ontwende starren;
'k Vernam, terwijl ik door den Afgrond, zonder marren,
Al voortgleê, Prozerpijn, en zag ze daar in staat.
Zij zag er eenigsins bedrukt uit van gelaat;
De doodschrik was nog uit haar aanzicht niet gedreven.
Z' is daar nochtans ten Hove als koningin verheven,
In 't schemerdonker rijk des Afgronds, fier en trotsch,
En heerscht als gemalin des onderaardschen Gods."
De moeder hoort dit aan, wordt koud als ijs van schrikken,
En stijf als steen, en schijnt een lange poos te stikken.
Verbaasd om deze maar en zinneloos van rouw,
Vertrekt ze, met haar kar, naar 't hemelsche gebouw;
Daar staat de moeder, met een zwaard van rouw doorregen,
Voor Jupiter, bedroefd en schreyende en verlegen,
Met ongebonden haar, en zegt: „o God Jupijn!
U kome ik bidden voor uw eigen kind en 't mijn;
Verdient de moeder geen genade voor uwe oogen,
De dochter rake 't hart des vaders met meêdoogen.
Al staat ze niet zoo diep geworteld in zijn hart,
Hij acht ze daarom toch niet minder in haar smart.
Mijn dochter, lang gezocht, werd eindelijk gevonden,
Indien 't verzekren van verlies, op duistre gronden,
Mag vinden heeten; of indien het weten, waar
Zij henevoer, den naam van vinden na gevaar
Mag dragen; evenwel, wij zullen nog gedoogen,
Dat dees geschaakt zij, zoo het onderaardsch vermogen
Haar wederlevere aan de moeder, als het voegt;
Want uwe spruit verdient geensins, dat ze onvernoegd
Dien schaker trouwe, al waar 't mijn kind niet." Hierop zeide
Jupijn: „deze is een pand en zorge van ons beide;
Doch wordt dees daad op 't hoofd met haren naam geraakt,
Uit wrevelmoedigheid is zij geensins geschaakt,
Maar uit oprechte liefde; en let men op 't betamen,
Wij hoeven zeker ons dien schoonzoon niet te schamen,
Zoo gij, Godin! dit slechts bestemt met uwen wil,
Al zijt ge niet gekend, laat varen dit geschil;
Hoe heerlijk is 't, een broêr van Jupiter te wezen!
Nu hangt er meer geluks aan vast, dies staak te vreezen;
Hij wijkt me in herkomst niet, maar enkel door het lot.
Doch lust u 't pleiten voor den allerhoogsten God,
Dat Prozerpijn van daar ten Hemel opwaart rijze,
Behoudens zoo ze omlaag zich zelve onthiel van spijze;
Want deze zaak staat vast bij noodlot eens gestemd."
Aldus sprak Jupiter; maar Ceres hiel zich vremd,
Zij eischt met alle macht haar dochter weder boven;
Het noodlot lijdt dit niet, dewijl ze in Pluto's hoven
Een rooden appel plukte, en zeven kernen at
Van 't bleeke tuinooft, bij Askalafus te rad
Gezien. Dees was een zoon van Orfne, bij de reyen
Des Afgronds niet de minste, in 't lek, daar zielen schreyen.
De Poelstroom won hem in zijn smokende spelonk;
Dees zag het, en verklikt het stuk, dat luide klonk.
Hij hindert Prozerpijns verlossing door het melden;
Maar 's Afgronds koningin, bedroefd, woû dit vergelden,
En sprengde hem met nat van Flegethon uit wraak,
Verkeerde Askalafus, aanbrenger van dees zaak,

[1]niets. — [2]In 't Latijn namelijk. — [3]Eveneens.

In eenen vogel, 't hoofd in eenen bek en veêren
En groote blikken. Hij bedekt, in dit verkeeren,
Den rug met vlenglen, ros van verwe, en traag, niet licht.
Het hoofd groeit aan, vermast het lijf door overwicht.
De nagels worden lang. De vlerken, die hem voeren
En d' armen dekken, zijn pas machtig zich te roeren.
Dees vuile vogel is een nachtuil, boos van aard,
Een gruwzaam voorspook van 'tgeen menschen wedervaart,
En boô van ongeluk en droefheid, reê voorhanden.
Elk docht, Askalafus had deze straf en schanden
Rechtvaardiglijk verdiend, met zijn verklikkend lid;
Maar, Acheloüs' zaad! ai, zegt ons, hoe komt dit,
Dat gij geraakte aan poot en nagel, pluim en pennen,
En 't maagdenaanzicht hieldt, waaraan men u kan kennen
Voor Meereminnen? of geheurde het omdat,
Toen Prozerpijn in 't veld van plukken moê en mat,
Gij haar gezelschap hieldt, en wenschte, na het zoeken,
De gansche wereld door, in winkelen en hoeken,
Doch vruchteloos, haar nog te volgen over zee,
Met uwe vleugelen, van d' eene aan d' andre reê,
Opdat de zee gevoele al uw bekommeringen?
Verhoorden u de Goôn, zoodra uw leên vergingen,
En met een rosse pluim begroeiden? Evenwel,
Opdat uw heldre keel, gesteld op zang en spel,
Om 't oor te streelen, en de honigzoete lippen
En mond 't gebruik des zangs niet zouden laten glippen,
Behieldt ge een menschenstem, en maagdenaangezicht.
Maar Jupiter, gelijk een scheidsman in 't gericht
Van Pluto, zijnen broêr, en Ceres, zijne zuster,
Verdeelde 't jaar in twee. Nu zit ge daar geruster,
Als een Godin, gemeen aan 't een en 't ander rijk,
En vergezelschapt man en moeder, te gelijk
Zes maanden lang. Hierop verandert ze van wezen
En aanzicht; want gelijk ze eerst droevig zag van vreezen,
Zoo ziet ze weder blij, gelijk uit eene wolk
De zon te voorschijn komt, en zich vertoont voor 't volk.
De koestrende Godin had nauw haar kind bekomen, (men
Of vraagde aan Arethuus: „wat's d'oorzaak, dat ge uit schro-
De vlucht naamt? Waarom zijt ge in eene bron verkeerd?"
De beken zwegen stil. De Brongodin, geëerd
Bij allen, stak het hoofd ter bronaâr uit naar boven,
En hare groene vlecht, aan d' eene zij geschoven,
Afwisschende, verhaalde al d' oude vrijerij
Van Stroomgod Alfeüs, en zeide: „hoor naar mij:
Ik ben een speelnoot van Achaische Veldgodinnen,
En niemand meer dan ik plag bosschen te beminnen
En net te spannen; en hoewel ik nimmer eer
Uit mijne schoonheid zocht, en in de jacht niet teêr
Maar sterrek was, werd mij alleen de kroon gegeven,
Als d' allerschoonste bloem. Dit kon op mij niet kleven,
Noch 'k was beholpen met mijn gaven, en dien naam
Van schoonheid, overal geprezen door de faam.
In 't spieglen schaamde ik mij t' aanschouwen 'tgeen beval-
In d'oogen schijnen mocht en minzaam en liefltallig, (lig
Dat anderen verkwikt. Ik rekende dit schand.
Het heugt me, dat ik eens, van jagen moede op 't land,
Uit Stymfalis, het bosch, weêrkeerde na het jagen.
De hitte was to groot. De moeilijkheên en plagen
Der jacht verdubbelden de hitte en bangen brand.
Ik kwam bij 't staande meer, dat langs den waterkant
Niet ruischte, en klaar was op den grond. Wie neêrgebogen
Zich spiegelde, zonde al de keikens[1] tellen mogen.
Men zag het water zich niet roeren. Popelblaân
En witte wilgen, van de bron gekoesterd, staan
Van zelf gewassen, langs de barmte[2] van de zoomen,
En schaduwen den grond. Ik, nauwlijks aangekomen,
Treê neder, steek den teen in 't water, en terstond
Aan 't lobbren tot de kniên, en niet vernoegd, ontbond,
Ontkleedde mij, en hing de kleeders aan de takken
Der willigen, en kwam heel naakt in 't water zakken,
En voort aan 't plensen, baân, en gieten met de hand.
Ik spreî mijne armen, en verneme in dezen stand,
In 't midden van het lek, ik weet het nauwlijks, 't ruischen
Van water, en verbaasd om 'tgeen ik hoorde bruischen,
Ga nederzitten op den koelen waterkant.
Terstond riep Alfeüs aldus heel heesch: „hoû stand!
Waar loopt ge, o Arethuze? o Arethuus! waar henen?"
Ik vlucht terstond, zoo naakt als ik er was verschenen.
Mijn kleeders hingen in den tak, aan d' andre zij
Des waterkants. Zooveel te heeter blaakte hij,
En hiel er meer op aan; dewijl[1] ik, bleek van vreezen,
Hem, nader bij der hand, gereeder scheen te wezen,
Zoo liep ik vast vooruit, de wreedaard achteraan,
Gelijk de tortel, voor den haviksklauw belsân[2],
Gelijk de havik snel de duif zit op de hakken.
'k Volhardde in 't loopen, om mij uit den weg to pakken,
Tot onder Erimanth, Menaal, en Orchemeen,
En Elis, Psofis, en den bergtop van Cylleen.
Hij viel me niet te snel; doch echter kon ik 't jagen,
Om mijne zwakheid, niet lang harden noch verdragen,
En hij dien arrebeid verduren door zijn kracht.
'k Liep evenwel door veld en bosch met alle macht,
En over rots en berg, door ongebaande plekken.
De zon scheen achter mij, en 'k zag in 't henetrekken
Zijn schaduwe vooruit, ten waar 't de vreeze zag;
En zeker, 'k was vervaard, en anders dan ik plag,
Voor 't hard getrappel en het stuiven van zijn planten[3],
En hijgde naar mijn aâm. Mijn haar, aan alle kanten,
En haarsnoer dropen van zijn adem, vocht en nat.
Ten leste sprak ik, door lang rennen afgemat:
„Diane! och, help me, die, uw jachtgenoote in 't jagen,
Uw koker en uw boog zoo dikwijl plag te dragen."
De Jachtgodin beweegd, bedekt me in mijne vlucht,
Met eene donkre wolke en nevel uit de lucht.
De Vlietgod zoekt rondom mij heen, gelijk een blinden[4],
En wist me, door dien mist verduisterd, niet te vinden.
Hij liep tot tweewerf toe onwetende om dit rak,
Daar mij de Jachtgodin voor zijn gezicht verstak.
Hij riep: „o, Arethuze! o, Arethuus!" tweemalen.
't Is mij vergeten, en ik kan het niet verhalen,
Hoe bang mij was te moê, als 't jonge lam, 't welk schuilt
In eenen hoogen stal, waar langs de boschwolf huilt,
Of als een bloode haas, die, schuilende in de hage,
De hazewinden hoort, die roofziek evengrage
Op wildbraad vlammen, daar de haas zich rept noch roert.
Zoo wijkt dees hier niet af, terwijl hij 't spoor beloert,
Hetwelk niet verder ging. Hij blijft de plaats bespieden,
En slaat den nevel ga, daar ik verdween in 't vlieden.
Het koude zweet brak me uit, en droop langs al mijn leên;
De blauwe zweetdrup vloeit langs al mijn lichaam heen,
Waar ik een voet verzet, daar drupt en vloeit het mede.
De dauw drupt langs mijn vlecht en sneller, dan dees rede
Het onheil u ontvouwt, en meldt al mijnen druk
En jammeren geleên, in 't breede, stuk voor stuk,
Verandere ik allengs, door mijne klachte en beden,
In water, vloeyende natuurlijk naar beneden;
Maar aangezien de stroom dit water dastlijk kent
En mint, legt hij den schijn van man af in het end,
Na 't lange loopen, om zich met mijn vloed te mengen.
Hij wordt weêr water door het goddelijk gehengen.
Diane ontsluit den grond. Ik kruip er heimlijk in,
Vloeye in Ortygië, dat mij om dees Godin
Heel aangenaam was; want dit hadde mij het leven
En eersten ademtocht in ope lucht gegeven."
Dus lang rekte Arethuus voor Ceres dit verhaal.
De vruchtbre Graangodin, genezen van heur kwaal,
Spant een paar slangen, fiks in 't vliegen, voor den wagen,
En toomt ze, en laat zich door de lucht en nevels dragen
Recht naar Athene, en geeft den wagen, snel ter vlucht,
Triptolemus, beveelt hem weder, uit een zucht

[1]keitjens, keisteentjens. — [2]hooge kant.

[1]terwijl. — [2]beangst. — [3]stappen. — [4]Voor blinde.

Tot 's menschdoms heil, het land met koren te bezaayen,
Dat lang verwilderd lag, en daar niet viel te maayen,
En een geruimen tijd geegd werd noch geploegd.
De jongeling reed door Europe, heel vernoegd,
En over Azië in 't gewest van Tartarije,
Daar koning Lyncus heerscht, bekend door dwinglandije.
Men vraagde hem in 't hof, van waar hij herwaart kwam,
Wat reên hem herwaart dreef; men vraagt naar zijnen stam
En vaderland en naam. Hij zegt: „het wijze Athene
Is 't vaderland; mijn naam, door al de wereld hene
Bekend, Triptolemus. Ik koom niet over land
Noch over zee, maar door de lucht, aan dezen kant,
Die voor mij open legt. Ik brenge u Ceres' gaven,
Die, over d' akkers heengeworpen, hunne slaven
Zacht voedsel geven." Deze Tartaar benijdde dit,
Herhergde hem, en om den vond van 't korenpit
Zich toe te schrijven, zocht dien gast in slaap te kelen;
Maar Ceres straft den schelm, die 's anders eer wil stelen,
Herschept hem in een losch, en ried den jongeling,
Dat hij met zijn gespan van draken strijken ging."
De wijze Kalliop, de bloem der Zanggodinnen,
Zwijgt stil, en staakt den zang en strijd om prijs te winnen;
Al 't Veldgodinnendom bestemt uit éénen mond,
Dat Helikon de kroon met recht te halen stond.
Toen d' overwonnen rei op dezen zangstrijd smaalde,
Sprak Kalliop: „dewijl u allen 't oordeel faalde,
En gij geensins genoegt[1], dat ge ons ten zangstrijd daagt,
En hierom straf verdient, of gij, die andren plaagt,
Moet trots uw misdaad dus met lastren nog verzwaren,
En tergen ons gedud; – zoo staat ons voort te varen
Met straffe, opdat ge voelt, wat ons de gramschap leert."
De zusters loechen[2], en beschimpten heel verkeerd
Het felle dreigement, en pogende te spreken,
En met een luid geschal de hand aan ons te steken,
Zien, hoe een lichte pluim de nagels ruig bewast,
De veder d' armen dekt, de mond, verstijfd en vast,
In eenen bek verkeerd. Zij vliegen boschwaart binnen,
En willende misbaar bedrijven, droef van zinnen,
Zoo roeyen ze, op den arm gedreven, door de lucht,
Als snatrende eksters; en nog heden is deez vlucht
Van vogelen de lust van 't spreken bijgebleven,
Een heesche snaterzucht, ter spraakkunde aangedreven."

HET ZESTE BOEK.

INHOUD.

Minerve, om Arachnes vermetenheid gestoord, trok een oudwijfs gedsante aan. Aldus tegens haar om strijd werkende, nadat elks webbe verscheide herscheppingen ontvouwde, verandert Arachne in een spinnekop. Dit kon evenwel Niobe niet bewegen tot oodmoed, weshalve zij hare kinders verliezende, in eene steenrots verhardde. Dit werd alom kenbaar, en elk gedacht, hoe Diane de boeren van Lycië in kikvorschen herschiep, en Apollo Marsias vilde. Toen d' aanpalende grensgenooten vergaderden om de Thebanen te troosten, ontbraken er d' Atheners, dewijl Tereus hen beoorlogde. Dees verkeerde, na het verkrachten van Filomele, in eenen hop. De schoonvader Pandion, dit verstaande, bestorf het met de dood. Erichthens geraakte op zijnen stoel, wien Orithya Boreas en Calaïs en Zethes baarde. Deze gebroeders werden voorbenoemd onder de vlieshelden[3] gerekend, en onder deze Jazon, die de draketanden zaaide, daar mannen uit sproten; en, de draak van hem in slaap getooverd, ontvoerde hij Colchis het Gulden Vlies.

De wijze Pallas gaf, dus lange stil, gehoor,
En luisterde met lust naar 't zanggewijde koor,
En prees haar eêl gedicht, meteen de straf, genomen
Om Piers dochters, stout in 't lasteren, te toomen;
Ten leste sprak ze aldus: „het is een kleene kunst,
Aan anderen den prijs te geven naar ons gunst;
Maar zien we toe, dat elk ons werkvernuft ook kenne,
En niemand strafleloos ons Godheid hoone en schenne."
Nu denkt ze, hoe ze best Arachne straffen zal,
Die uit Mæonië haar eer en kunstkroon stal,
En, in de kunst van wol te spinnen lang bedreven,
Minerve, zoo men zegt, niet week noch toe woû geven.
Zij was geensins befaamd door haar geboorteland
En herkomst, maar door kunst, daar zij de kroon in spant;
Want Idmon, onvermaard te Colofon geboren,
Was d' eigen vader, en de wol, van 't schaap geschoren,
Gewoon te verwen in Foceïsch purperrood.
De moeder rustte in 't graf, en deze was niet groot,
Maar, henren man gelijk, van kleenen afgekomen.
Nog kon Arachne zich in Lydië niet toomen,
En stond door wetenschap naar een doorluchte faam;
Hoewel ze uit slechte stof van oudren zonder naam
Gewonnen, kleen Hypeep, een arrem vlek, bewoonde.
Het Veldgodinnedom van Tmolus, dat zich toonde
Genegen tot de kunst der maagd, liet[1] menigwerf
Den wijngaard en 't gebergt', de Vlietgodin haar erf
En goudstroom van Paktool, Arachnes vond ter gunste,
Om oog te nemen van haar wonderbare kunste,
Niet slechts beholpen met de kleeders eens te zien,
Maar ook haar handeling met schietspoel, naald, en riên.
Zoo braaf was ze afgerecht op spinnen en op weven;
Hetzij ze wol spon of het werk den eisch kon geven,
En met haar vingeren de wol uithaalt en redt,
Of zachte stof der vacht heel effen strijkt en net;
Hetzij de duim gezwind de spil weet om te draayen,
De wol te rokkenen op 't hoofd, of kloek te naayen
Met naald en vingerhoed; zij houden het gewis,
Dat deze van Minerve alleen geoefend is,
Hetwelk ze nochtans nooit uit trotschheid woû belijden.
Zij stofte: „laat ze vrij in 't werken met mij strijden,
En wint ze het, zij straffe ons vrij." Minerve nam
Een oude tronie en een grijsheid aan, en kwam,
Om hare zwakke leên en stappen t' ondersteunen,
Op eenen krommen stok, al bukkend bij haar leunen.
Toen sprak ze aldus: „de tijd en wagglende ouderdom
Bezit bij wijlen iet, dat prijsbaar is alom.
Ervarenheid hoeft tijd. Veracht niet mijne raden.
Zoek onder menschen lof door weven; roem[2] kan schaden,
Maar raak Minerve niet. Bid ze om vergiffenis
Van uwen stouten roem; zij zal het u gewis
Vergeven." Hierop zag Arachne van ter zijden
Haar scheel en grimmig aan. Zij liet de schietspoel glijden,
En nauwelijks hare vuist bedwingende van trots,
Ontstak in 't aangezicht, en grauwde dus heel schots
Vermomde Pallas toe: „ai, sufster, afgezworven!
Ai, oude best, wiens bloed in d' âren is verstorven,
Het lange leven baart slechts schade en geen ontzag;
Hebt ge eene dochter of een snaar[3], die kome, en mag
Oppassen, en uw les en dit bedillen hooren;
Vertrek! wat mij belangt; Arachne heeft geene ooren,
Om naar uw onderwijs te luisteren. Ik blijf
Bij mijn verstand en zin en meening, stip en stijf. (ken)"
Waar blijft Minerve zelf? Wat schuwt ze om strijd te wer-
„Z' is hier," zegt Pallas, „zelf," en legt gedaante en merken
Der oude tronie af, en openbaart zich ras
In haren eigen schijn en Godheid, zoo ze was.
Mygdonsche joffers en de Veldgodinnen eeren
Haar Godheid; maar de maagd, die Pallas durf braveeren,
Weet van geen zwichten, doch de schaamte verft de wang,
En bloost, haars ondanks, maar het blozen duurt niet lang;
Gelijk wanneer de lucht het morgenrood in 't Oosten,
En 't krieken van den dag ontvangende, ons komt troosten

[1]genoegen naamt. — [2]Thans tot lachten verzwakt. — [3]van Colchis, de Argonauten.

[1]verliet. — [2]beroeming. — [3]schoondochter.

Met d' aankomt van de zon, en daatlijk zich blanket.
Zij blijft door lust naar prijs, te dwaas zich voorgezet[1],
Bij haar verstand, en loopt ter straffe wrevelmoedig.
De dochter van Jupijn ontzegt niet, maar is spoedig
Om strijd te werken[2], raadt ze in 't minst niet af te staan,
En wil den werkstrijd haar niet weigeren. Zij gaan
Zich nederzetten, elk op een byzondre stede.
Men zet het werk op, schiet den inslag door de breede
Gespanne scheringe, op den boom gerold en vast.
Do kam gaat op en neêr, getrokken van den last
Der treden, en het werk, geslagen met de lade, (de.
Krijgt zijn beslag. Elk spoedt en schut zijn schande en scha-
Het lange kleed hangt tot aan 't midlijf opgeschort;
Elk rept de handen, van werkijver aangepord,
Op 't schietspoel afgerecht. Zij mengen rood scharlaken
Met Tyrisch purper, die[3], gemengd, in d' oogen blaken.
De zwarte streep verdiept; het lichte kleur in 't oog
Steekt schooner hierop af; gelijk de regenboog,
Beschenen van de zon, een lange streek daar boven
Plag uit te steken, en, voor 't hemelsch licht geschoven,
De schoone verven mengt en rijk en schoon schakeert,
En flauw verdrijft, dat ons gezicht hier kracht ontbeert
Om t' onderscheiden, waar de verwen ons verschijnen,
En waar ze, allengs verdund, verflauwen en verdwijnen;
Men werkt er bloemen in van goud, die heerlijk staan,
En ook versieringen, bekend in d' oude blaân.
Atheensche Pallas wrocht een steenrots, hoog gestegen
Op 's Krijgsgods burg, en 't oud geding, om t' overwegen
't Vernoemen van het land[4]. Daar zaten zes paar Goôn,
Jupijn in 't midden, elk op eenen hoogen troon
Op 't statigste. Ieder blonk in zijn gedaante, als 't paste.
Neptuun klonk staande, met zijn vork, een rots, die kraste,
En brocht een springhengst voort, tot voorstand van de
Maar Pallas beeldde zich aan d' andre zijde prat (stad;
Met spere en beuklaar uit, en gulden helm vol veêren,
En 't slangrijk hoofd in haar rondas, om ramp te keeren.
Zij scheen den vasten grond te stooten met de schacht,
Dat d' aarde olijven, geel van kleur, te voorschijn bracht,
Waarover alle Goôn verstomden. Zij volendde
Met d' overhand haar werk, daar elk 't vernuft aan kende;
En evenwel opdat Arachne, bet bedocht,
Niet langer nijdig, zich aan andren spieglen mocht,
En leeren, welk een loon verwaanden staat te trekken,
Zoo wrocht ze hierop vier veldslagen in vier plekken,
Uitstekende door kleur en vechtend beeldewerk.
De Thracische Rhodoop stond, als een leerzaam merk,
Op d' eene zijde alleen, en Hemus, opgetogen
Gelijk een berg, vol sneeuw; eerst menschen, die, bewogen
Door hovaardij, den naam van Goden zich ten vloek,
Verwaand toeëigenden. In eenen andren hoek
Verscheen Pygmea's straf, door Juno's groot vermogen
In eene kraan verkeerd om 't heilloos orelogen,
In een verloren slag, opdat ze nu voortaan
Zou leeren tegens 't heer van hare dwergen slaan.
Zij maalde ook Antigoon[5], die niet ontzag te strijden
Met Jupiters gemaal, die haar, vol hovaardijen,
In eenen ooyevaar verandert, streng en gram;
Nu baat Laomedon, noch vaders oude stam,
Noch Ilium haar niet, die Juno niet woû kennen;
De blanke dekt den rug en 't lijf met zwarte pennen,
En klepelt, zich ten roem, met eenen langen bek.
De droeve Cinyras[6], in 't uiterste bestek,

[1]voorgesteld. — [2]Versta: stemt aanstonds in een wedstrijd toe. — [3]Namelijk 't purper en scharlaken. — [4]Versta: haar eigen wedstrijd met Neptunus, wie de stad Athene zou benoemen. — [5]Niet die van Thebe (zie boven, in de Fen.), maar Laomedons dochter van Troje. — [6]Koning van Assyriën en vader veler schoone dochters, die zich boven Juno verhieven, en daarom door deze tot tempeltrappen versteend werden.

Omhelsde kinderloos des tempels steene trappen,
Weleer zijn dochters, en, neêrzijgende onder 't stappen,
Legt met de borst op steen, en 't schijnt nog, dat hij zucht.
Zij zoomde 't werk met gele olijven, hare vrucht,
Een zinnebeeld van vrede, en liet het hierbij steken.
Arachne weefde, hoe Euroop wordt uitgestreken[1],
In schijn van eenen stier. Gij zoudt gelooven, dat
De stier warachtig leeft, de zee schuimt, wit en nat; (ken,
De maagd, van strand gevoerd, schijnt naar het landte kij-
Haar stoet te roepen, en van schrik den moed te strijken,
De beenen schromende in te trekken, doch te laat,
Daar 't water zwalpende aan haar blanke voeten slaat.
Ook maalt z' er, hoe de maagd Asterië, genepen
Van arendsklauwen, in de vlucht wordt opgegrepen;
Hoe Leda legt gedekt met eene zwaneschacht;
God Jupiter, gelijk een boksvoet, warm en zacht,
Bij schoone Antiope weet tweelingen te telen,
En, als Amfitryo, komt blanke Alkmeene streelen,
Held Herkles winnen, in den schijn van haren heer[2].
Hier miste Danaë, door goud bekoord, haar eer,
Toen 't regende in haar schoot. Hier wordt, in schijn van
Egine, een edle bloem, uit koninklijken stamme, (vlamme,
Verschalkt, en Mnemozijn in eene herders pij,
Deoïs van een slang. De God Neptuun sliep bij
Des Windgods dochter, als een stierhoofd, norsch van oogen;
Bij Ifimedië[3], met Enipens'[4] schijn betogen,
Kwam hij aan Othus en den broeder Efialt.
De zelve God schoffeert de schoone maagd Bizalt,
Vermomd gelijk een ram met zijnen krommen horen;
En Ceres, de Godin, die 't nutte en voedzaam koren
Eerst zaaide in vette klont, besprong hij als een paard.
Zoo won hij aan Medusa' Pegaas, gezwind ter vaart.
Hij scheen een dolfijn, toen zijn min Melanth[5] bekoorde,
Elk stuk had zijn gedaante en perk, gelijk 't behoorde.
Nu scheen Apollo boersch, een havik of een leeuw;
Nu kwam hij treên langs 't veld, om Isse[6], blank als sneeuw,
In eene herderspij, te schenden en schoffeeren.
De Wijngod kwam, gelijk een druivetros, boeleeren
Met Erigoon. De God Saturnus, geil van aard,
Won bij een merrie het geleerde Menschepaard,
Den tuchtheer Chiron. 't Werk, dat hare handen wrochten,
Was in een lijst gevat, met veil en bloem bevlochten.
Noch Pallas, noch de nijd zoude op dees schilderij
Van 't werk iet vinden, dat met reên bedilbaar zij[7].
Zij most Arachnes kunst, met hare afgunstige oogen,
Verdrietig aanzien, hoe ze in top stond en voltogen[8].
Zij scheurt het webbe, daar de schennissen der Goôn
In blinken, smijt vergramd, om zulk een schande en hoon,
Het beuken schietspoel op Arachnes hoofd in stukken,
Tot drie en vierwerf toe. Dit kon haar zoo verrukken
Dat zij, die moedig was, haar zelf te buiten ging,
En ongeduldig aan een taayen strop verhing.
Maar Pallas evenwel, geraakt van mededoogen,
Licht ze op, en zegt: „verwaande en stoute op uw vermogen!
Blijf leven, maar hang vast gestrikt aan uwen poot,
En lij dees straf, met alle uwe afkomst, trotsch en snood.
Ten spiegel van elkeen." Hierop besprengt ze, in 't scheiden,
Haar met venijnig kruid, geplukt in dorre weiden,
En strijkt ze met artsnij van droefheid en geween;
Terstond smilt al het haar, de neus krimt kort in een,
En d' ooren en het hoofd. Elk been, gelijk een vinger,
Hangt dun op hare zij. Al 't lijf, met éénen slinger,
Verandert in een buik, waaruit zij draden spint,
En als een spinnekop haar handwerk nog bemint.
Gansch Lydië, alle steên in Frygië gewagen
Van zulk een stuk, en al de wereld staat verslagen.

[1]bedrogen. — [2]gemaal. — [3]Als Aloüs' gade. — [4]de Thessalische rivier. — [5]De dochter van Deukalion. [6]koning Macareus' dochter van Lesbos. — [7]Rijmshalve voor ware. — [8]voltrokken.

Toen Niobe, nog maagd, en ongehuwd, alleen
Bij haren vader woonde in Sipylus voorheen,
In 't rijk Mæoonsche land, was zij een welbekende
Van deze Arachne zelf; en nog kon ze aan d' ellende
Van hare landsgenoote, en zulk een straffen loon,
Zich zelf niet spiegelen, en leeren, schuw van hoon,
Godinnen wijken en voorzichtig roem vermijden.
Zij stofte op haar geluk; maar noch de heerschappijen
En steden van haar man, noch stam van wederzij,
Noch 't groot gebied voên niet zoo groot een hoovaardij,
Hoewel ze op alles roemt, als 't vruchtbaar kinderdragen;
Want Niobe overtrof al 't vrouwdom in haar dragen,
Indien ze dit geluk min aan zich leunen liet;
Maar Manto, dochter van Tirees[1], die verre ziet
Met zijn verblind gezicht, bezeten en gedreven
Van God Apollo, kwam door alle straten streven,
En roepen overluid: „Thebaansche vrouwen, gaat,
Aanbidt en eert, en dient Latone, en ook haar zaad,
De tweelingen[2]. Bekranst uw vlekken met laurieren.
Brengt wyrook, stort gebeên, en past haar feest te vieren;
Latoon gebiedt het u gestreng, door mijnen mond."
Elk is gehoorzaam en bekranst het haar terstond,
En brandt en wyrookt op de godgewijde altaren.
Hierop komt Niobe, uitgestreken, door de scharen,
In 't Frygiaansch gewaad, dat schoon in d' oogen blaakt,
En stijf van diamant en goud en perlen kraakt.
De hofsleep volgt ze, daar zich duizenden vergapen.
Zij muntte in schoonheid uit, doch eenigsins misschapen
Door toorne en bellegzucht, die uit hare oogen scheen,
En 't schudden van het hoofd, ter wederzijde heen,
Terwijl het hangend haar om nek en schouders zweefde.
Ten leste hiel ze stand, en sprak, daar ieder beefde:
„Wat dolheid is het, dat men alle onzichtbre Goôn
Bet[3] dan de zichtbare eert? En waarom wordt Latoon
Gediend met outer en geheiligde offerunden?
Dus lang zag niemand ooit het geurig wyrook branden
Voor onze Godheid, schoon het allen kundig is,
Hoe Tantalus voorheen met Goden zat ten disch.
Hij is mijn vader; mijn Vrouw moeder, niet te sarren,
De volle zuster der verheven Regenstarren.
De bergreus Atlas, op wiens hart de hemel rust,
Bestaat me aan d' eene zijde, als grootvaâr, elk bewust;
Jupijn aan d' andre zijde, en 't geeft me moed te heeten
Schoondochter van Jupijn. De Frygianen weten,
Hoe hoog mijn glorie stijgt, waarom mij elk ontziet.
Het hof van Kadmus hoort alleen naar mijn gebied;
Mijn man Amfion bouwde eerst Thebe met zijn snaren;
Wij heerschen over steên en landen. Koom ik varen
Ten hove, 'k zie alom een onwaardeerbren schat.
Bij deze gaven komt mijn schoonheid trotsch en prat,
Daar geen Godinnedom zich ooit bij dorst gelijken.
Laat zeven dochters en mijn zeven zonen prijken,
En zulk een groot geslacht, te wachten uit hun zaad,
Om 't rijk te stutten. Let dan, of ik zonder smaad
Niet boven andren op mijn aardsch geluk mag roemen.
Hoe durft ge Ceüs' telg, Latoon[4], gelukkig noemen,
En schatten boven mij! Zij, zwanger van haar dracht,
Vond door al 't aardrijk nauw een kraambed, waard geacht
Om zich t' ontlasten. Uw Godin, te laag in waarde,
Vond geene vrije plaats in hemel, zee, en aarde.
Zij zworf de wereld om, gelijk een banneling,
Eer gastvrij Delos uit meêdoogen haar ontving,
En sprak: „gij doolt te lande, en ik[5] op watervloeden",
En gaf ze een lossen grond, na vele tegenspoeden.
Zij baarde tweelingen, een zevenste gedeelt'
Van mijne vruchtbaarheid. Ik ben door mijne teelt
Zoo veel gelukkiger, wie durf me dit ontleggen?
En blijf gelukkiger, wie twijfelt aan dit zeggen?

[1]Tiresias, zie vroeger. — [2]Apollo en Diana — [3]Meer.
[4]Beider moeder. – [5]Als drijvend eiland; zie vroeger reeds.

Ik ben het avontuur ontwassen door getal;
Mijn kinderzaligheid schroomt schâ noch ongeval,
Ik hou meer kinders, schoon Fortuin een deel kwam rooven.
Ik, kinderzalige, ben alle vrees te boven.
Genomen, 'k miste een deel door ramp en ongeluk,
Nog zou de moed mij niet ontvallen, noch geen druk
Mijn hart bezwaren; want ik bleef in grooter waarde
Dan ooit Latone, die slechts één paar kindren baarde.
Gaat henc, staakt den dienst, en smijt den krans van 't haar!"
De vrouwen volgen dit, en smijten al te gaâr
De lauwerkransen weg, en laten d' offers varen,
Doch eeren, zonder zich in 't eeren t' openbaren,
De Godheid van Latone, al mompelende en stil,
Ten minste naar heur macht. Zoo groot gelijk 't geschil
Des kindertals van d' eene en d' andre moeder scheelde,
Zoo heftig werd Latoon, die slechts twee kinders teelde,
Door razernij verrukt. Zij vliegt naar Cynthus heen,
En spreekt de tweelingen, haar kinders, dus alleen:
„Hier staat de moeder, die, gemoedigd door haar vruchten,
Voor geen Godinnen wijkt, ten ware zij most duchten
Voor Jupiters genoote. Elk twijfelt, of men mij
Nog langer een Godin zal achten; en zoo gij
Uw moeder niet beschut, ik zie mijn beeld gestooten
Van alle altaren; maar mij heeft iet meer verdroten.
De trotsche Niobe gaat hooger, en verwijt
En schent me lasterlijk, en schat, o groote spijt!
U minder dan haar kroost, en scheldt me, o, overbooze!
(Dat treff' haar zelve op 't hoofd) een dorre kinderlooze,
En toont in 't lasteren heur vaders boozen aard."
Zij wil bij dit verbaal, met zulk een smaad bezwaard,
Nog smeeken, maar Apol zegt fluks: „hou op van klagen;
Dit 's uitstel van de straf. Diane, heet opjagen,
Zijn zuster, stemt met hem; zij dekken, straffens reê,
Zich beide met een wolke, en voort naar Kadmus' steê
Gevlogen door de lucht, staan schrap om smaad te wreken.
Voor Thebes vesten legt een rijperk afgesteken,
Een ruim en effen veld, den roskam toegewijd,
Daar dagelijks de jeugd te paarde en wagen rijdt,
En met den ijzren hoef de harde klont komt malen,
Hier ging Amfions zaad opzitten om te pralen.
Een zevental, de helft van 't koninklijke kroost,
Ontvonkt als ridders, en ten rijstrijd elk getroost,
Zij zetten prachtig zich in hunnen purpren zadel;
Het gouden mondstuk toomt den klepper, trotsch op adel.
Terwijl Ismenus, d' oudste, een ring trekt onbeschroomd,
En zijn schuimbekkend paard met roede en breidel toomt,
Verzucht hij, roepende: „wee mij! wee mij!" En voelde
Een pijl in zijne borst, waardoor de moed verkoelde;
Terstond ontglipt, ontglijdt de toom de flauwe hand,
Hij zijgt allengs van 't paard, ten rijstrijd forsch gekant,
Ter rechte zijde omlaag. Als Sipyl hier ter bane
Omhoog hoort rammelen den koker van Diane,
Noopt zijne spore 't ros, of bij 't ontrijden kon;
Gelijk een stuurman, na 't betrekken van de zon,
Den zeestorm vreest, en, fluks zich stellende op zijn hoede,
De zeilen inhaalt; maar nog trof, eer hij 't vermoedde,
Een onverwachte pijl hem in den vollen ren,
Die drillende in den nek bleef hechten met de pen,
Ter kele uitstekende. Hij komt, in 't overwegen,
Recht over hals en hoofd van 't renpaard neêrgezegen,
En verft den bodem met een plas van rookend bloed.
Onzaalge Fædimus en Tantal, trotsch van moed,
Vernoemd naar grootvaârs naam, ophoudende van rijden,
En zich met olie glad bestrijkende, ter zijden
In 't worstelperk, belust te worstlen vaardig staan,
En randen, voor de vuist, elkandre kampreede aan,
En drukken borst aan borst, elkandre wel gewogen,
Wanneer een vlugge pijl ter peze af komt gevlogen,
En treft hen, beide schrap en tegens een gekant.
Zij stenen te gelijk, en krimpen, in dien stand,
Van weedom en van smerte, en storten t' zamen neder,
Verdraayende 't gezicht in 't uiterst' heen en weder,

En geven te gelijk en teffens hunnen geest.
Alfenor ziet elks borst gewond, en schiet bevreesd
Hun toe met groot misbaar, en neemt de doôn in d' armen,
Om ze op te heffen, en komt, midden in 't ontfarmen
En zijn godvruchtig werk, te snenvlen; want Apol
Dreef hem een doodlijk punt, van bittre wraakzucht dol,
In 't harte, dat het met den weêrhaak aan de longen
Gehecht, met groote kracht ter wonde uit wierd gewrongen,
Waarop de ziel het bloed komt volgen warm en rood.
Maar Damasichthon, nooit geschoren, kreeg een schoot,
Daar been en knieschijf, met de zenuw taai gebonden,
Vergaderen; en als de hand des droef gewonden
Den zorgelijken pijl nitrukken wil, zoo streeft
Een ander riet tot aan de veder, daar het kleeft,
Gesnord door zijne keel, waaruit een bloedstroom rende
En bruiste in d' ope lucht. Ilionens in 't ende
Hief, biddende om genâ, de handen naar omhoog,
En sprak: „o groote Goôn, die heerscht in 's hemels boog
(Want hem was onbewust, wat God hij aan most spreken),
Verschoout mijn leven!" God Apol werd door dit smeeken
Bewogen, doch te spade, om 't afgaan van den schoot;
Een kleene hartkwetsuur bestorf hij met de dood.
Het luid gerucht van deze elende en zwaren rouwe
Des volks, de tranen van het Hof en haar getrouwe[1],
Verkondigen terstond de moeder dit bederf,
Al t'onverwacht. Zij staat verwonderd menigwerf,
Dat Goden zulk een stuk en recht zich onderwonden;
Zij staat vergramd, dewijl de Goden dit bestonden.
Amfion, vader van dees zonen, stiet, door smart,
Zich eenen blooten dolk in 't vaderlijke hart,
En endigde terstond de droefheid met zijn leven.
Wat scheelt nu Niobe van Niobe, eerst verheven,
En die nog flus het volk Latona's hoog altaar
Verbood en, met de borst vooruit, van eene schaar
Gevolgd, door 't midden van de stad kwam aangetreden,
Van d' onderdanen zelfs benijd en aangebeden,
Daar nu de vijand droef zich over haar ontfermt!
Zij legt er op de doôn met hare borst, en kermt,
En kust nog, zoo het valt, de zoons, en heft ten leste
Gevouwe handen naar het hemelsche geweste:
„Och!" zegt ze, „o wreede, felle, en onvermurwde vrouw,
Latoon! verzâ u vrij met moeders bittren rouw;
Verzâ uw wreed gemoed, vernoeg u met mijn smarte;
Ik volge 't zevental, begraven in mijn harte,
Ten grave. O, vijandin! nu juich en triomfeer:
Gij wont den strijd. Maar hoe? nog legge ik niet ter neêr.
'k Heb meer geberregd in dien storm van ongelukken,
Dan gij in uw geluk. Schoon mij veel lijken drukken,
'k Behoude nog den prijs." Dus sprak ze, toen de boog
Gespannen eenen pijl liet snorren van omhoog,
Dat ze alle sidderden, behalve dees verharde,
Die, halssterk[2] in dien staat, de Goôn ter straffe sarde.
Daar staan de zusters in den rouw, van hoop beroofd, (hoofd.
Voor 't lijkbed van de doôn. De haarvlecht hangt om 't
Een zuster trekt den pijl ter borst uit van den broeder,
En sterft op broeders mond. Een andre poogt de moeder
Te troosten, maar verstomde, en kreeg met eenen schoot
Twee wonden teffens, gaf terstond den geest, en sloot
Hiermeê den bleeken mond. Een andre poogt te vluchten,
Doch ijdel. D' andre geeft den doodsnik, in het zuchten,
Op zusters droevig lijk; een andre zoekt een hoek
Om weg te schuilen, en een andre schroomt Gods vloek
En siddert voor de straf. Toen drie paar aan verscheyen
Kwetsuren sneefden, schoot een eenige, onder 't schreyen
Der moeder, over, die met al 't gewaad, uit trouw,
En 't gansche lichaam nog de dochter dekken woû.
Zij kermde: „och! laat me toch deze eenige uit de zeven,
Mijn jongste en liefste pand, behouden! Schenk haar 't le-
Behoû alle andren; spaar mijn allerminste pand!" (ven!
Dit stort, terwijl ze bidt. D' onzaligste van 't land

[1]Voor getrouwen. — [2]halstarrig, hardnekkig.

Zit deerelijk beroofd van dochtren, man, en zonen,
Stokstijf (men weet hier niet van sparen noch verschoonen)
In 't midden van de doôn; geen luchtje roert het haar,
Het aangezicht ziet doodsch, en d' oogen, vol misbaar,
Staan stijf in 't aangezicht. In 't lichaam is geen leven;
De tong blijft, kil van vorst, aan 't mondgehemelt kleven;
Het bloed bevriest en stremt in d' âren, dat men 't ziet.
Zij draait den hals niet meer, noch rept hare armen niet;
De voeten staan nu stijf. Al 't ingewand en beenen
En vel en vleesch en bloed verandren in een steenen,
Gemarmerd stokbeeld, en, van bitter schreyen blind,
Wordt ze opgegrepen, en, met eenen dwarrelwind,
In 't vaderland gevoerd ten berg, daar nat bedropen
De zilte tranen nog van 't marmer nederloopen.
Maar toen begonnen mans en vrouwen en elkeen
Te schrikken voor Latone, en haar verbolgentheên
En strenge wraakzucht om gelede lasteringen,
Waarom ze al t' zamen dees Godin met eere ontvingen,
Als moeder van Diane en God Apollo meê;
En volgens 's lands gewoont' gaf dit elk stof alreê,
Te melden d' oorzaak van de straf, voorhene aan zielen
Gepleegd, die in den haat der Jachtgodin vervielen.
Een onder allen zeî, hoo eertijds akkermans,
In Lycie, Latoon niet ongestraft van glans
En eer beroofden. Schoon dit weinige andren hoorden,
Mits hier geen landzaat woont van aanzien in deze oorden,
De zaak is evenwel gebeurd en wonderbaar.
'k Heb zelf de plaats gezien en 't staande water, daar
Dit wonderwerk gebeurde en kenbaar is; want vader,
Bedaagd en traag te voet, zond mij van huis, te gader
Met een wegkundigen van 'tzelve landschap heen,
Om puik van ossen. Daar bezichtigde ik met een
Door 's leidmans kunde al 't land, en zag er in moerassen,
Gezoomd met bevend riet, te water uitgewassen,
Een outer staan van ouds, daar asch noch kool op lag.
Hier hiel mijn leidsman stand, en mompelde, als hij 't zag:
„Zijt mij genadig!" en ik mor[1]: „zijt mij genadig!"
Ik vraagde niettemin, uit weetzucht onverzadig,
Of 't Faunus' outer was, of een Godin van 't veld
Gewijd, of voor een God des landschaps, hier gesteld
Om hem te vieren. Toen berechtte, op mijne vrage,
De leidsman mij aldus: „O, jonkman! zijt ge grâge
Om dit te weten? dit 's geen outer, toegewijd
Aan eenen Hemelgod, maar aan Latoon, door spijt
Van 's Dondraars gemalin ter wereld uitgedreven,
En die, aan 't zwerven, nauw een herberg werd gegeven
Ter bede in Delos, 'twelk nog dreef op zouten stroom.
Latoon, hier leunende aan een vruchtbren dadelboom,
Baart tweelingen, in spijt der stiefmoêr, en zij zeggen,
Dat Juno haar, die hier ter nood in kraam kwam leggen,
Weêr wegdreef; dies zij vluchtte uit hooggedrongen nood
Met hare tweelingen, twee Goden, in den schoot.
Aldus kwam ze in 't gewest van Lycie en die deelen,
Daar 't land het berggedrocht Chimere kwam te telen.
De bange moeder, door dien langen weg vermoeid
En dorstig, aangezien de zon van 't hoofdpunt gloeit,
De kinders hare borst en tepels ledig zogen,
Zag bij geluk een dal, dat, diep en ingebogen,
Bespoeld werd van een meer, daar d' akkermannen teen
En lies en biezen, die in moeren groeyen, sneên.
Zij trad er fluks op aan, en bukte aan 's waters randen,
Om eenen koelen dronk te scheppen met de handen.
De boeren, plomp van aard, verbiên het dees Godes,
Die zegt: „wat weigert ge, dat ik mijn dorst eens lesch
Met water, elk gemeen? Natuur, opdat we leven,
Heeft niemand zon noch lucht in eigendom gegeven,
Noch water; neen gewis, maar ieder tot gebruik.
Meer eische ik niet, en nog[2] ter bede, niet ter sluik.
Ik wil mijn lichaam, noch deze afgematte leden
Niet baden, maar den dorst verslaan. Ai, volgt de reden!

[1]mompel. — [2]Versta: en dat nog.

Mijn mond en keel zijn droog, en nauwlijks kan mijn mond
Een woord uitbrengen. Een dronk water zal gezond
Als nektar smaken, ik u al mijn leven danken,
Dat ge een dronk waters schenkt aan mij, en deze kranken
Het leven bergde. Eilaas! erbarmt u toch, en troost
Deze arme kinders! Och, gij ziet mijn dorstig kroost
De tedere armen droef uitsteken!" en zij staken
Juist beide d' armen uit. Wien zou dees beê niet raken
Aan 't hart! Maar neen, o neen, zij passen op geen beê,
En dreigen bovendien, tenzij ze uit deze steê
Vertrekke, en schelden haar. Dit 's niet genoeg, zij plensen
Met hand en voeten in het meer, en zien geen wenschen,
Noch klacht, noch bidden aan. Zij stampen in den grond
En trappen, dat de moer een stank geeft in den mond.
De dorst gaat over van verdriet. Zij staakt het smeeken
Bij onbeschoften, en verneêrt zich niet te spreken
Beneden haren staat, maar heft naar 's Hemels troon
Gevouwe handen op, en zegt: „geniet uw loon!
Gij moet, eeuw in eeuw uit, gedoken in elenden,
Uw leven in dien stank en modderpoelen enden."
De nadruk[1] volgt dien vloek. De boeren krijgen trek
In 't moddrig element te wroeten met den bek,
Te duiken in den grond, dan 't hoofd omhoog te beuren,
Dan, bovenop, het kroos al zwemmende te scheuren,
Dan op de kanten zich te bakren in de lucht,
Dan weder in den grond te springen met een vlucht.
Nog kunnen ze doorgaans[2] den vuilen bek niet snoeren;
Zij moeten schaamteloos vuil spreken in de moeren.
De heesche keel zwilt aan den hals heel bol en dik;
Met opgespalkten bek begrauwen ze elk in 't slik. (ven.
Het hoofd hangt aan den rug, die, groen, den hals kan der-
De buik, het grootste deel van 't lijf, is wit van verven.
Zij huppelen licht op in 't vochte en vlottend gras,
En borrekikken heesch in 't slijmige moeras.
Toen dit een Lyciaan, wie 't zijn mocht, ons vertelde,
Verhaalde een ander, hoe Apol zijn smaad vergeldde[3]
Aan eenen boksvoet[4], die, verwonnen van zijn fluit, (huid?
Als hij gestraft wierd, kermde: „och! stroopt ge mij de
Hoe kunt ge een kleen en licht vergrijp zoo zwaar opwegen?
Apol, ontferm u! Och, wat 's aan een fluit gelegen?"
En onder 't kermen werd het vel vast afgestroopt,
Al 't lijf, een enkle wonde, in 't roode bloed gedoopt.
Het bloed droop af alom. Men zag de taaye zenen[5]
Bloot leggen; d' ader lilt. Men kon er, onder 't stenen,
Het hart zien kloppen, en de vezels over al[6]
Den boezem tellen. Bosch- en Boomgoôn, groot in tal,
En Saters, zijn gebroêrs, Olymp en Veldgodinnen,
En wat om hoog gebergt poogt schapewol te winnen
En 't groote horenvee gaat weiden, weenden vast.
De vruchtbre grond werd nat, en dronk, van smarte en last,
De vochte tranen, die langs zijne kaken dropen,
En slorpte ze van dorst in d' âren, dan en open,
Tot dat ze, in water weêr veranderd, over 't veld
Ter bronne uitborsten, en, daar d' oever nederhelt,
Afvloeyende in de vliet van Frygië vergâren,
Nog Marsia naar hem genoemd zoo vele jaren."
Die voorbeelden verhaald, op eene lange rij,
Zoo kwam er wederom het droeve voorbeeld bij
Van Niobe, en elk most Amfion nog beklagen,
Die met zijne afkomst werd verdelgd door zware plagen.
De moeder haatten ze. Men zegt, dat Pelops hier
Alleen zelf Niobe, zijn zuster, al te fier
In 't roemen, nog beschreide, en, onder 't bitter nokken,
Het kleed van zijnen hals en boezem afgetrokken,
De slinke schouder toont, die, na den slag van 't rad,
Gevormd was van ivoor, als 't rechte schouderblad,

[1]bevestiging. — [2]op den duur. — [3]Rijmshalve voor vergold. — [4]Marsias, die met hem in 't fluitspel had willen wedijveren. — [5]spieren. — [6]geheel.

Dat hij ter wereld bracht, en, straks door 's vaders tooren
Vermoord, zoo zetten al de Goden, naar 't behooren,
De leden fluks in een, behalve 't opperdeel,
Dat tusschen arm en hals gestaan had, en niet heel
Hersteld, geboet[1] werd door ivoor, met kunst gesneden.
Aldus kreeg Pelops zijn beslag en volle leden.
Toen baden oversten en naastgelege steên
Hun vorsten, Pelops nog te troosten. Zij gaan heen
Op dit verzoek, Argief, Miceener, en Spartane,
En Kalydon, noch niet in ongunst bij Diane,
Het forsche Orchomenos, Korinthe, om erts geacht,
Messeene en Patra, met Kleone, zonder macht
En kleen, ook Trezen en oud Pylus en meer steden,
Die in den enghals[2] van Korinthen, aangestreden
Van eene dubble zee, rondom besloten zijn,
En die hier buiten zien, bij klaren zonneschijn,
Zoo vele vesten aan eene dubble zee bescheuen.
Maar wie gelooft, dat gij, o wijd befaamd Athenen!
Hier niet verscheent? De krijg behinderde u dien plicht,
D' uitheemsche vloot en 't heer, aanbruisende ongezwicht
Van overzee, ten storm op Cekrops' burg en muren.
Daar handhaaft Tereus en de Thrax zijne overburen,
Verstrooit al 't krijgsgeweld, en wint een grooten naam.
Dies gaf Pandion aan dien koning, groot van faam
En macht en middelen, om hijstand, versch genoten,
Ook om dien hoogen stam, misschien uit Mars gesproten,
Zijn dochter Procne, rijk en schoon, tot eene bruid.
Doch Juno leidde haar, als bruidsvrouw, niet vooruit,
Noch ook de Bruiloftsgod; en geen bevalligheden
Bekleên dees feest. Hier kwam de Razernij aantreden,
En droeg de bruiloftstorts. De helsche Razernij
Kwam 't bedde spreiden, en de nachtuil zat er bij,
Op 't bruilofts ledekant. Met zulk een voorspook paren
Hier Procne en Tereus. Met dit voorspook, na 't vergâren,
Wordt d' eene moeder, en de gade vader van
De vrucht. Gansch Thracië, ter feest gebeden, kan
Niet laten hun geluk te wenschen, daar ze trouwen,
De Goôn te danken, en den dag van 't bruiloftkouwen
Te vieren, als dees bruid aan zulk een koning huwt.
Zij eeren Itys' dag, die zijn geboort' vernuwt[3].
Hoe weinig weet de mensch, wat nut is! Na vijf jaren
Bad Procne hem aldus: „indien ik door het paren
In uwe gunste sta, zoo gun me, op mijn geklag,
Dat ik mijn zuster, mij zoo waard, bezoeken mag,
Of laat ze herwaart met hare overkomste ons eeren;
Zeg uwen schoonvaâr, dat zij daadlijk weêr zal keeren.
Mag ik mijn zuster eens aanschouwen met een wenk,
Dat zal me waarder zijn dan eenig groot geschenk."
Terstond beveelt hij 't volk, de zeilen op te halen,
En komt ter haven van Athene in, voor de palen
Gedreven aan het hoofd[4], Pireüs, recht door zee.
Hij komt, en geeft de hand zijn schoonvaâr, die alreê
Hem welkomt, en begint ter kwader tijd te spreken,
Hoe zijne gemalin hem drijft naar vaders streken,
Om hare zuster, en belooft, heel hoog en dier,
Een snelle weêrkomst'. Toen kwam Filomeele fier
En prachtig aangetreên, en heerlijk uitgestreken,
Nog heerelijker door haar schoonheid, waard bekeken;
Gelijk men zegt, dat Boom- en Veldgodinnen treên
Door veld en bosch, indien men haar 't cieraad verleen'
Van Filomeele, als zij voor 't volk zich openbaren.
Zoodra zag Tereus niet de schoone maagd opklaren,
Of blaakte daadlijk, als het blonde graan op 't veld,
En stoppel, hooi, en strooi, in lichten brand gesteld;
Haar aanschijn zeker blonk bekoorlijk in elks oogen,
Ook wordt hij van zijn aard, die ritsig is, bewogen;
Want Thracischen zijn geil, niet schuw van Venus' vlek.
Hij brandt dan door zijn zelfs en door zijn lands gebrek,

[1]vergoed, vervangen. — [2]land-engte. — [3]Voor vernieuwt. — [4]havenhoofd, haven.

En ijvert om haar sleep en 's voêsters trouw te krenken,
En Filomeele, door geweldige geschenken,
Te winnen, en al 't rijk te hangen aan dees zaak,
Of toe te leggen, dat hij deze schoone schaak',
En dan 't geschaakte pand beschutte met den degen.
De breidelooze lust kan hem zoo ver bewegen,
Dat niets te schendig schijnt te denken en bestaan.
Het bart kan dezen gloed niet dekken van uu aan.
Hij kan zijn lusten nauw, ook geenerwijs[1], betoomen.
De mond is vol van Procne en zusters overkomen,
En onder dezen schijn beoogt hij, diep verstrikt,
Te treffen 't beilloos wit, waarop zijn wellust mikt;
De min regeert de tong, met honig overstreken.
Als zijn aanhouden haar te lastig valt met smeeken,
Dan schuift hij zijne schuld op Procne en zijnen last,
Ja, smilt in tranen, als een trouwen dienaar past,
Gelijk of Procne dit ten hoogste had bevolen.
Help, Goôn! wat legt er niet in 't bol van 't hart gescholen!
De valsche Tereus, die in 't harte een schelmstuk broeit,
Krijgt een godvruchten schijn. Zijn lof en aanzien groeit
Door zulk een lasterstuk; ja, Filomeel bidt vader,
En valt hem om den hals al smeekende, en komt nader
Ten val, en houdt vast aan, in haar bederf te spoên,
Recht tegens haar geluk, om, zonder kwaad vermoên,
De zuster over zee met vreugd te gaan bezoeken.
De booswicht Tereus, waard dat alle Goôn hem vloeken,
Belonkt ze, en beeldt zich in, dat hij ze al kust en voelt,
En onder 't zien ombelst, en 't minnevier verkoelt,
En neemt het alles aan, als een van min gegriefde,
Voor prikkelinge en aas van zijne dolle liefde.
De schender wenscht, dat hij, als vader, haar bestond,
Zoo dik zij vader streelt, en zou dit, geil gewond,
Geen misdaad rekenen. Dit bidden van hun beide
Smeet vader over stag. Z' is blijde en dankte en schreide
Van blijschap om 't verlof, en juicht verblind, omdat
Haar bede is toegestaan; hetwelk hun beide, nat
Van tranen, staan zal op vier uitgekretene oogen.
De zon had haren kring en dagvaart nauw voltogen,
De moede paarden spoên ter kimme hunne reis;
Men recht het koninklijk banket aan in 't paleis,
Men schenkt den klaren wijn ten dissche in goude schalen.
Nu zoekt men rust in 't bed; maar Tereus' zinnen malen,
Na 't scheiden, op dit schoone en minnelijk gezicht
Van 's konings dochter. Haar gedaante en zwier en plicht
En wezen en gelaat verbeeldt hij in de zinnen,
Ook 'tgeen zijne oogen niet aanschouwden onder 't minnen;
Hij voedt zijn eigen vier, nooit overdenkens moê,
En zijne zorge waakt en laat geen nachtrust toe.
De klare dag kwam op. Pandion, in het scheyen,
Vat zijn reisvaardigen heer schoonzoon, nu tot schreyen
Bewogen, bij de hand, beval, met harte en zin,
Zorgvuldig hem zijn kind, de trouwe reisvriendin:
„O Tereus!" zegt hij, „'tgeen gij zoekt hij haren vader,
Is zelf verzocht van twee gezusteren te gader.
Mijn waarde schoonzoon! ik, door een godvruchte reên
Geperst, beveel u deze, en bidde dit alleen,
Op alle trouw, opdat geen vriendschap mag vervreemen;
Gij wilt ze, Goôn ter eer, in uwe hoede nemen,
Gelijk een vader. Z' is in mijnen ouden dag
De staf en troost, waarop ik zeker steunen mag;
'k Zal in bekommering hier zitten en vertoeven.
Dan valt de tijd ons lang, dewijl we uw hulp behoeven,
Dies zend ze dra weêrom; het valt mij, eer ik sterf,
Nog lijdig[2] zwaar genoeg, dat ik de zuster derf,
Zoo verre van der hand; en gij, o Filomeele!
Legt vader u in 't hart, volg 'tgeen ik u bevele,
En keer toch haastig thuis." Hij geeft hun dozen last,
En kust de dochter nog, en most in 't scheiden vast
Zijn tranen storten. Dit beloven ze alle beide
Met hunne handen. Hij beval, terwijl ze scheidde,

[1] gansch en al niet. — [2] tamelijk.

Den neef en dochter ook te groeten naar den eisch,
En wenscht ze, al snikkende en bedrukt, behoude reis.
Hij eindigt nauw, of 't hart scheen hem niet goeds te spel-
Zoodra ging Filomeel niet scheep, of bootsgezellen (len.
Verlaten 't land. De riem roeit wakker zeewaart in,
En Tereus roept: „al klaar; 'k heb toegang tot mijn min,
En mijn gewenschte vracht!" Het bart van dien verwaten
Sprong op van groote vreugd. Hij kon zich niet gelaten
Instellen, noch zijn vreugd uitstellen, noch beraân,
En zedig 't geil gezicht van zusters aanschijn slaan;
Als d' arend van Jupijn, verlekkerd op het rooven,
Met zijnen krommen klauw, ten neste uit stijgt naar boven,
Den veldhaas oppakt, die hem niet ontworstlen kan,
En, loos gegrepen, vaart naar 't hemelhoog gespan.
Men landt behouden, met de moêgezeilde doeken,
Daar Tereus haar verleidt in eenzame achterhoeken
Van eenen diepen stal, gedoken in het woud.
Hier sluit hij ze in, die, van verhaasdheid bleek en koud
En bevende, alles schroomt, en langer ongeruster
Al jammerende vraagt naar heure lieve zuster.
Hij meldt het opzet en dien gruwel, al te snood,
Schoffeert ze met geweld, daar ze uit gedrongen nood
Om hare zuster roept, om vader en de Goden.
Zij treurt, gelijk een lam, dat pas den wolf ontvloden,
Gebeten en gesleurd, zich nauwlijks veilig acht,
En even als de duif, wiens afgebroke schacht
Nog druppelt van het bloed, nog eist voor 's haviks klauwen,
Waarvan zij straks, beklemd om 't bart, begon te flauwen;
Toen Filomeel bekwam en opzag, trok ze 't haar,
Dat los hing, uit het hoofd met jammerlijk misbaar,
Gelijk een droeve, die bij 't lijk treurt vóór 't verbranden.
Zij slaat voor hare borst, en heft gevouwe handen
Ten hemel op, en zegt: „verraarde dwingeland,
Die uwen aard toont door dees gruwelijke schand,
Het vaderlijk gebod, zijn tranen, noch de zorgen
Van zuster, noch mijn eer en maagdom, lang geborgen
En kommerlijk bewaard, noch 's huwlijks recht en wet
Vermorwden u geensins. Gij hebt, door zulk een smet,
Met éénen slag het al en teffens neêrgesmeten.
'k Ben zwagers bijzit! Gij, o Helsche Godvergeten!
Zijt onzer beider man. Dit hadde ik niet verdiend
Aan u, alleen in schijn een aangehuwde vriend.
Waarom, opdat er toch niets schelmsch waar nagebleven,
Waarom beneemt ge mij met eenen niet het leven?
En och! hadt gij me vóór de schennisse omgebracht,
Zoo waar mijn geest van zulk een laster niet verdacht,
En onbezoedeld. Zoo de Goden uit hun tronen
Dit aanzien, zoo ze nog het hemelsch hof bewonen,
En zoo het al met mij niet omgekomen is,
Zult gij to zijner tijd dit boeten, dat 's gewis.
Ik zal de schaamte los aan eene zijde zetten,
En krijten, dat de lucht gewage van dees smetten.
Krijge ik gelegenheid, 'k zal komen onder 't volk;
Besluit ge mij in 't bosch, mijn keel zal door een wolk
Inboren, zal een rots, bewust van dit schoffeeren,
Bewegen, en de Goôn, die boven ons regeeren,
En zien al wat er schuilt in dezen aardschen nacht,
Verdagvaarden ter wraak van zulk een zusterkracht."
's Tyrans verbolgenheid, door dit geschrei ontsteken,
Ook zijne vrees, dat dit noodwendig uit most breken,
En van deze allebei geprikkeld, rukte hij
Uitzinnig zijne kling, gehangen op de zij,
Ter scheede uit, greep de maagd bij 't haar en raast en revelt,
Daar hij de handen op den rugge bindt en knevelt.
De droeve Filomeel steekt, trotsch en onvervaard,
Den strot hem toe, en ziet het uitgerukte zwaard,
Met hope, dat ze nu door 't blank geweer zal sneven.
Hij grijpt met eene tang, van helschheid aangedreven,
Het blad der tonge, en snijdt het met den degen af;
Terwijl de maagd hem scheldt, en even streng en straf
Den naam des vaders noemde, en poogde zich te wreken.
De wortel van de tong schijnt lillende te spreken,

In 's dochters mond. De tong op d' aarde spartelt, baart[1],
En mompelt, evenens gelijk een slangenstaart,
Van 't lijf gehouwen, plag te huppelen, te springen,
Daar ze afgepijnigd legt, en stervende te dingen
Om zich aas 't lichaam, dat verminkt is, weêr aaneen
Te hechten, en men zeide, indien 't geloofbaar scheen,
Dat Tereus nog zijn vier kwam menigmaal te blusschen
Met dit verminkte lijf. Zoo durf hij ondertusschen
Den drempel van zijn hof en voorzaal weêr betreên.
Zoodra hem Procne ziet inkomen, vraagt ze alleen
Naar zuster. Hij verzucht, en veinst dat ze is gestorven.
De tranen holpen, dat zijn reên geloof verworven,
En Procne scheurde uit rouw het gouden feestgewaad.
Zij trok een rouwkleed aan, en bouwde in droeven staat
Een ledig graf, en slachtte een offer voor de ziele
Der doodgenoemde, en treurde, omdat ze haar ontviele,
Heel anders dan men dees met recht betreuren zou.
De zon was, sedert dit gebeurde, aan 't hoog gebouw
Des hemels, door de zes paar teekenen geronnen;
Want wat zou Filomeel in druk aanrechten konnen?
De wacht verhindert haar te vlieden uit den stal.
De muren vallen dik, en z' is, in dit geval,
Nu stom en sprakeloos en kan haar leed niet klagen.
Wraakgierigheid is kloek. Daar dwang het kruis leert dra
Werkt geest en kloek vernuft. Zij stikt op wit satijn (gen,
Uitheemsche purperspraak en letters, dol van pijn,
Die 't schelmstuk melden, geeft dit kunststuk, na 't voltooy-
Een, die ze met gebaar beweegt dit niet te strooyen, (en,
Maar aan Mevrouwe zelf te brengen, stil en snel.
De landmaagd brengt het fluks, op Filomeels bevel,
En weet niet wat dit meldt, aan 's konings gemalinne;
Die leest het droevig vers der scheunisse hierinne,
En, dat een woader is, zij zwijgt dien droeven rouw;
Zij vindt geen woord, dat dit verdriet uitdrukken zou,
En geeft zich zelve niet eens over om te schreyen,
Maar een gewisse wraak te vinden en bereyen,
Ook zonder reên of recht of onrecht aan te zien,
En beeldt zich 't wraakstuk in, een wijl eer 't zal geschiên.
Het was juist hoogtijd, als de Thracianansche snaren,
Op het driejarig feest van Bacchus, 's nachts vergâren,
Om een nachtoffer, in de nare duisternis,
Te wijden aan dien God; dan raast al wat er is,
En Rhodope op de been, bestuwd van dronke dromlen,
Verwekt den wedergalm met holle keteltromlen,
En klinkt en rammelt met afgrijselijk geluid.
De koningin vliegt 's nachts ontzind ter hofpoorte uit,
Bereid de plechtigheên des Wijngods uit te voeren,
Met eenen wyngerdstaak en bommen en tamboeren
Gewapend, en om 't hoofd gekranst met wyngerdblaân,
Met harte- en pantersvel gedost en aangedaan.
Zij leunt op haren stok, daar bladers rondom krollen.
De schrikkelijke Procne en haar gevolg, aan 't hollen,
Gaan rinkelrooyen door bosschagien uit en in,
Bezeten van de wraak, vermomd als wijnpapin
Van Bacchus. Eindelijk geraakte ze, ouder 't spoken,
Ter zijde, daar de stal in boschloof staat gedoken,
En huilt vast „Evoë!" Zij bonst de poort in twee;
Zij rukt de zuster uit, en trekt ze, dol van wee,
De liverei des Gods aan 't lijf, en dekt met blâren
En veil haar aangezicht. Zoo komen ze gevaren
Ter poorte in van de stad. Zoodra nu Filomeel
Gevoelt den drempel van het koninklijk kasteel,
Besterft ze in 't aangezicht. Toen Procne vrank en veilig
In 't hof stond, rukt ze veil en wyngerdloof, dat heilig
Op 't wijnfeest wordt geschat, de zuster van het hoofd,
Ontmomt het aanschijn, nu beschaamd van eer beroofd.
Z' omhelst ze, die 't gezicht niet opsloeg van elende,
Dewijl ze een bijzit is des zwagers, die haar schende.
Nu wil ze zweren en getuigen voor de Goôn,
Dat zij niet schuldig is aan zulk een smaad en hoon,
Geleden door geweld; en aangezien het spreken
Verboôn is, geeft ze met de hand een zeker teeken.
Toen kropte Procne nauw haar gramschap langer in.
De tranen melden klaar en openbaar den zin
Van hare stomme klacht. De zuster zegt in 't ende:
„Men boet met tranen, noch met kermen geene elende,
Maar met den zwaarde, of iet nog feller dan het zwaard.
'k Heb, zuster! al wat schelmsch en helsch is niet gespaard
In mijn gedachten. 'k Zal, geen macht kan dit beletten,
Al 't koninklijke hof in lichte vlamme zetten,
En Tereus, dien tyran, in 't midden van den brand
Heenstorten, of hem met een mes het ingewand
Uitsnijden of de tong, of, zonder laag te dralen,
Hem d' oogen uit den kop met eenen moordpriem halen,
Of ongenadig 't lid afkappen, en die leên,
Misbruikt om zusters naam en eer in slijk te treên.
Ik wil zijn schelmsche ziel, door duizend duizend wonden,
Uitdrijven. 'k Heb wat groots, wat gruwzaams uitgevonden,
Waarvan veel eeuwen lang, zoo lang het rijk blijft staan,
Elk land gewagen zal, besloten aan te gaan,
En twijfle nog, al is die gruwel voorgenomen,
Waarop mijn dolle wraak en wraaklust uit zal komen."
Terwijle Procne vast haar ongeluk herkauwt,
Komt Itys aantreên bij zijn moeder, dus benauwd,
En boezemt ze in, wat macht en kracht haar is gegeven;
Zij ziet hem overdwars en grimmig aan, gedreven
Ter wrake, en zegt: „wat zijt ge uw vader zoo gelijk!"
Zij broeit terstond een stuk, dat geenen gruwel wijk',
Van grimmigheid begint het bloed al stil te blaken;
En evenwel, toen 't kind aanminnig kwam genaken,
De moeder groeten, en de tedere armen slaan
Om haren hals, en kuste en streelde, bleef ze staan.
Het moederlijke hart bezweek. De wraak bedaarde,
En, tegens haren dank, besprengt de moeder d' aarde
Met tranen, die de liefde uit d' oogen perst en wringt.
Maar als meêdoogenheid voor wraak terugge springt,
Dan keert ze d' oogen van het kind naar heure zuster,
En ziet ze eens allebeî bij beurte aan, ongeruster
In 't sluiten, en zij zegt: „hoe smeekt me d' een! waarom
Zwijgt d' andre toageloos en sprakeloos en stom?
Waarom of deze mij niet zuster noemt, als d' ander
Mij moeder noemt? O telg, Pandions telg! let schrander,
Wat man gij trouwde! Ontaardt gij van uw eerlijk bloed?
Zich over Tereus, uw gemaal, ontfarmen, moet
En zal, in eeuwigheid, een gruwelstuk verstrekken!"
Zoo rukte ze Itys, als, aan Ganges' stroom en plekken,
Een wreede tijgerin een jonge hinde in 't woud;
En aan een zijde in 't hof gekomen, steekt ze, stout
Van wraak, het jonge kind in 't hart, daar 't aan haar zijde
De moeder smeeken wil, en minnelijk en blijde
Haar d' armen toesteekt, en, als het zijn moeder ziet,
Nog „moeder, moeder!" roept. Het kind, dat zij doorstiet,
Heeft met één wonde alleen genoeg, en Filomeele
Steekt met een vinnig mes den strot af en de keele,
En scheurt het lillende en half levendige lid. (spit
Men kookt een deel aan 't vier; men braadt een deel aan 't
Het vet uit, dat het kitst. De kamer drijft van 't bloeden,
En Procne schaft den schelm, nog buiten kwaad vermoeden,
Den gaar gebraden zoon ten disch, daar hij alleen
Op 't feest aanzitten moest, naar aller vadren zeên
En ceremoniën. De stoet is nu gedreven
Ter zale uit; Tereus zit ten dissche, alleen gebleven,
En, etende met smaak zijn eigen ingewand,
Is nog zoo blind beroofd van zinnen en verstand,
Dat hij in 't eten zegt: „laat Itys hier verschijnen."
Maar toen kon Procne uit wraak zich langer niet verpijnen,
Haar wreede blijdschap in te toomen. Zij verlangt
Te melden zijn bederf, en wat de maag ontvangt,
En zegt: „hetgeen gij eischt, hebt ge al in 't lijf geslagen."
Hij ziet rondom, begint verbaasd naar 't kind te vragen,
Te roepen reis op reis, te buldren met geklag;
Hierop komt Filomeel gesprongen voor den dag,

[1] maakt geruisch.

Gelijk de haarvlecht, na dien dollen moord, om d' ooren
Nog slingerde. Nu smijt zij Itys' hoofd, van tooren,
Zoo bloedig als het is, den vader in 't gezicht,
En wenschte, nooit zoo dol vóór 't moorden van dit wicht,
Om eene tong en spraak, om hare vreugd te melden.
De Thrax rijst op, en luide aan 't hulderen en schelden,
Stoot dol de tafel om, verdaagt uit Pluto's stoel
De Razernijen met haar slangen uit dien poel,
En arbeidt, zoo hij kon, den boezem op te rukken,
Om zich van dit gerecht, met brokken en met stukken,
T' ontlasten, en 't gebraste en walgende ingewand,
Te braken uit de keel. Hij noemt, in dezen stand,
Zich schreyende het graf van zijnen zoon. Verwonnen
Van rouwe, volgt hij dol de zusters, snel geronnen
Ten hove uit, met zijn zwaard. Gij zoudt gelooven, dat
D' Atheensche dochters op haar pennen, snel en rad,
Voortdreven, en voorwaar zij dreven op haar pennen.
D' een geeft zich in het bosch, en d' andre kan men kennen
In schaduw van het dak aan hare borst, verwoed
Met vuilen moord gemerkt, en rood geverfd van bloed.
De Thracische tyran, van wraakzucht fel bezeten,
Verkeert van droefheid in een vogel, waard verbeten,
Met eenen kam op 't hoofd, en krijgt een langen snuit,
En wordt een hop, en schijnt gewapend en op buit
Te vlammen met den bek, die spits valt om te pikken.
D' Atheensche koning komt in zulk een druk te stikken,
En vaart ter zielen vóór den boogen onden dag.
 Erichthens volgde hem t' Athene in 't rijksgezag,
Of billijker in recht òf sterker door den degen,
Dat 's twijfelbaar. Hij won in echt, ten huwlijkszegen,
Vier zoons, vier dochters, twee uitmuntende even schoon.
D' een, Prokris, trouwt Cefaal, des Windgods braven zoon,
Gelukkig in zijn tijd, zoo lang zij bleef in 't leven,
En d' andre, Orithya, bleef lange wederstreven
Haar vrijer Boreas, die, maagschap van den Thrax
En schelmschen Tereus, na veel leeds en ongemaks,
In 't vrijen geene gunst, door dreigement noch smeeken,
Verworf; waarom hij, van verbolgenheid ontsteken,
Een aard, die eigen aan de wind is, entlijk sprak:
„Wel, waarom kwam ik niet gewapend naar dit dak,
En stelde mijne kracht en toorne en groot vermogen
En dreigement te werk? Wat baat mijn ijdel pogen
Met smeeken en gevlei, hetwelk mij geensins past!
Aan macht ontbreekt me niet: de wolken op mijn last
Verschooyen[1] aan de lucht; de zee verheft heur baren,
En d' eikeboom ploft neêr, en strooit een bosch vol blâren;
De sneeuw bevriest; ik sla den akker en zijn vrucht
Met eene hagelbui, verbaasd door mijn gerucht.
'k Heb, met mijn broederen, de lucht in mijn vermogen;
Daar is mijn worstelperk. Ik worstele uit den hoogen,
Met zulk een aartsgeweld, dat al de hemel ruischt.
Zoo dikwijl wij aan een geraken, barnt en bruischt
En barst het gloeyend vier, ter wolke uit, naar beneden.
Indien ik onder d' aarde en hare hollighedén
Eens kruipe, en mijnen rug eens zette pal en vast,
Recht tegens een spelonk, dan lijdt al d' afgrond last
En d' aarde davert. Zoo betaamt het mij te vrijen,
En mijn schoonvader niet te bidden, maar te strijen,
Om dus Erichtheus af te parsen, streng en fel,
Dat hij zijn dochter mij van zelf in handen stell'."
Aldus spreekt Boreas heel luide, en ruim zoo ijslijk,
En schudt zijn pen, dat het door 't gansche land afgrijslijk
Vervaarlijk stormt, en al de zee raakt overend,
En over 't hoog gebergte elk schrikt, zoo ver hij rent.
Een sluyer, dicht van stof, vaagt d' aarde en alle plekken;
Zoo kwam de vrijer zich met eenen nevel dekken,
En vatte Orithya, verbijsterd en verbaasd
Van vreeze, met zijn pen[2]. Terwijl hij in der haast
Vast heenvliegt, brandt zijn vier nog feller, en de roover
Trekt eer den toom der vlucht niet aan, of komt recht over

[1]verschuiven. — [2]wiek, vleugel.

De steên van Thracië. Daar werd ze een gemalin
Des Noordschen konings, en gelag[1], bevrucht van min,
Van lieve tweelingen, die naar de moeder aardden,
En eerst de vleugels van den vader hier aanvaardden;
Men zegt, dat geene pen hun aangeboren was,
Maar Calsïs en Zeeth[2] de vleugels niet zoo ras,
En blonden haard aan kin en mond en lip gevoelden,
En veêrloos, zoo men zegt, in stilte, nergens woelden.
Hierna begon de pen, aan elke zij gepaard,
Te groeyen aan het lijf, en haar en blonde baard
Te botten aan de kin. Hun groene jeugd, aan 't bloeyen
En vroeg ontvonkt, schept lust, met d' eerste kiel, te roeyen
Door d' onbekende zee, met ridderlijk geslacht
Verzelschapt, om den prijs van Kolchis' goude vacht.

HET ZEVENDE BOEK.

INHOUD.

Jazon met Medea thuis gekomen, holp zij Æzon aan zijne jeugd, en dit Pelias mede belovende, en hem, tot een proefstuk, eerst in den schijn van een lam herscheppende, brocht den ouden man bedriegelijk om het leven. Medea, hierna door verscheide befaamde gewesten, met veel herscheppingen, gevoerd, trouwde Ægens, na haren kindermoord. Minos hierna, alle zijne heerkrachten te zamen rukkende, beoorloogde hem, gelijk ook Paros. Toen Arne hem voorhene verried, verkeerde ze in een kauwe. Æakus hield Ægens' zijde, en kwam hem met zijne Myrmidonen, uit mieren gesproten, te hulp, onder den veldheer Cefalus, die eens zijn hedgenoote Prokris, door het vermommen van gedaante, tot overspel zocht te bekoren, en zijn hondeken en het dier in keyen zag verkeerd. Hij doorschoot onwetende zijn Prokris, die het bestorf.

De Teslers[3] bruisden[4] met hun schip door 't schuim der baren,
En zagen Fineus, oud en grijs en grauw van haren,
In eenen langen nacht van blindheid, zijnen tijd
Elendig slijten; en niet zonder moeite en strijd
Was, door de Grieksche jeugd, uit Boreas gesproten,
De vratige harpij, gespitst met kromme pooten,
Gedreven van den disch des droeven ouden mans.
De bloem van Grieken hadde een zorgelijke kans
Gewaagd met Jazon, groot van faam in alle hoven,
En rakende door zoo veel zwarigheên te boven,
Belandde aan 't vuile slijm van Fazis' snellen vloed.
Toen gingen ze ten hove, en meldden, trotsch van moed,
Dat ze om het Gulden Vlies te winnen derwaart kwamen;
En boorden datelijk uit 's konings mond altzamen,
Met welk een lijfsgevaar men zulk een wit beschiet.
Medea, 's konings telg, zoodra zij Jazon ziet,
Begint allengs in 't hart te branden en te minnen,
En kant zich eene wijl hier tegens met haar zinnen.
Ten leste sprak ze, toen dees dolheid met geen reên
Te toomen was: „hoe nu, Medea? waar wil 't heen?
Gij worstelt vruchteloos met alle uw macht hier tegen;
Ik wete niet, wat God mij, tot den hals verlegen,
Verhindren wil, en sta verwonderd, wat dit zij:
Of 't most de minne zijn, die macht heeft over mij,
Of iet dat min gelijkt: want waarom zonde ik achten,
Dat vaders voorwaarde al te zwaar is voor zijn krachten?
En zeker, slaat men 't ga, zij valt hem veel te zwaar.
Waarom ben ik beducht voor 't leven en gevaar
Des vreemdelings, nog nauw bekeken met mijne oogen?
Wat 's d' oorzaak van dees zorg? Lesch uit, naar uw vermogen,
Dien eerst ontvonkten brand in 't maagdelijk gemoed!
O, ongelukkige! zoo gij uw heil bevroedt,

[1]werd verlost. — [2]De namen der beide kinderen. — [3]Versta, niet de Texelaars, maar de Thessaliërs. — [4]Anders bruisten.

Verlaat dit opzet. Zoo ik kon, 'k was wel beraden;
Doch eene nieuwe kracht verrukt me op vreemde paden,
Mijns ondanks, en de min raadt me anders dan het hart;
Ik zie wat beters, volg wat slimmers, door dees smart.
Lust u, een koningskind, dus los verrukt van zinnen,
Ontvonkt van wulpsche liefde, een vreemde gast te minnen?
Wat legt ge op huwen toe, verblind door deze vlam,
Met een uitheemschen, die uit d' andre wereld kwam?
Dit land is machtig u een bruidegom te geven,
Of deze leve of sterf, hij sterve of blijve leven,
Laat dit het Godendom bevolen; doch 't is vrij,
Dat eene, al mint ze niet, uit gunst bekommerd zij
Voor 't leven van dien held; want wat heeft hij misdreven?
Wie Jazons dapperheên en jeugd en stam en leven
Zich geensins aantrekt, is een wreede wrevlige aard:
En wie gevoelt in dit geval zich niet bezwaard (ren;
Om zijne schoonheid? Neen, zij raakt me aan hart en nie-
Help ik dien braven niet, zoo zullen hem de stieren,
Met hun vergiften sâm en ademtocht en lucht,
Vernielen, en hij zal dan schrap staan, en beducht
Voor hun gezaaid gebit, voor vijanden, gekropen
Uit d' aarde, en in den muil des fellen boschdraaks loopen,
En zijne grimmigheid gedijen tot een aas.
Lijdt dit Medea? Hoe! Zoo werd ze, dol en dwaas,
Van eene tijgerin gezoogd en opgetogen;
Zoo schijnt haar hart verstaald, versteend, en onbewogen;
En waarom zien we hem niet sterven en vergaan?
Bevlekke ik mijn gezicht, en zie dit sterven aan?
En waarom hitse ik niet de stieren, scherp van horen,
Een aardsch gebroedsel, dol en schrikkelijk van tooren,
En 't wakende gedrocht des boschdraaks op dien held?
De Goden gunnen hem wat beters, daar het geldt!
Hoewel me dit niet staat te wenschen, maar te drijven[1].
Of zal ik, vaders rijk verradende, hem stijven?
En wete ik niet, wat gaat door mij geborgen wordt,
En, door mijn hulp geborgd, zijn heilandin[2] verkort[3],
Dan t' zeil ga, zonder mij, en dan een andre trouwe,
Medea, hier geplaagd, blijft zitten diep in rouwe?
En mag hem dit van 't hart, en kan hij andren meer
Beminnen boven mij? Hij sterve zonder eer,
Gelijk een trouwelooze ondankb're; doch zijn mijnen[4]
En edel opzicht en bevalligheden schijnen
Geheel wat anders, en verzekren bovenal,
Dat hij mij geenerwijs dus snood uitstrijken zal,
En mijn verdiensten in den wind slaan al t' onwaardig.
Hij zal mij zweren, en de Hemelgoôn rechtvaardig
Tot tuigen nemen van dien dier gezworen eed.
Wat vreest ge noodeloos? Fluks toe, terstond gereed,
Vertrek[5] niet langer; want gij zult dien waard-beminden
Held Jazon eeuwig aan uw hand trouwvast verbinden;
Hij zal in Grieken u inhalen als zijn bruid.
De moeders, nu de zoons geborgd zijn, loopen uit,
En alle steên, die u op hare handen dragen.
Zal ik dan van mijn land afvarende dit wagen,
Mijn zuster, broeder, en mijn eigen vaderland,
En vader en de Goôn verlaten, en dit strand?
Waarom toch? aangezien mijn vader wreed van zeden,
Mijn land veracht is, en mijn broeder, ver beneden
Zijn mondigheid, nog kindsch, en voor een kind moet gaan;
Mijn zuster houdt met mij op dezen zeetocht aan.
Een Godheid drijft me voort. Ik zal niet[6] groots verlaten,
Een grooter winnen, en veel duizend onderzaten,
Den titel: dat de jeugd van gansch Achaye alleen
Door mij geborgen wierd. Ik zal dees woeste steên,
En ongezonde lucht, verwisselen aan[7] luchten,
Die veel gezonder zijn. Ik zal ter stede uitvluchten
Om andre steden, daar het gansche land van spreekt.
'k Zal zeden, kunsten, volk, en Æzons telg, gekweekt

[1] Versta: niet te smeeken, maar te doen. – [2] redster. Zoo lees ik voor heilanden, dat geen zin geeft. – [3] verwaarlooze. – [4] trekken. – [5] stel uit. – [6] niets. – [7] met.

In Grieksche wijsheid, zien, om wien ik, daar bedreven,
Al 's werelds rijken schat geensins zou willen geven.
'k Zal door dit huwelijk gelukkig zijn gepaard,
En bij al 't Godendom omhoog geacht en waard,
Mijn hoofd tot aan het zwerk opsteken en verheffen.
Wat zegge ik? Weet ik niet, wat zeestorm ons kan treffen,
In 't midden van een zee, vol rotsen en gevaar?
Kenne ik Charybdis niet, zoo zorgelijk en naar
Voor 't bootsvolk, die de golf in haren balg kan slorpen,
Dan weder braken, en met kracht ter kele uitworpen?
Is mij de vratigheid van Scylle niet bekend,
Die, in 't Siciliaansche, onstuimige element,
Met hare hondejacht omringd, niet rust van bassen?
Genomen 'k min den held, en over zonte plassen
Zoo verre heengevoerd, gezeten op zijn schoot,
Ontzie geen zeegevaar; terwijl ik, in dien nood,
Hem in mijne armen vat, nog staat mij niets te vreezen,
Of 't zal om mijnen man en niemand anders wezen.
Laat gij u voorstaan dit een huwelijk te zijn,
En dekt ge uw zware schuld met zulk een schoonen schijn?
Ai, overleg eer, welk een misdaad u zal smetten,
En schuw dit stuk, en gij uw min nog kunt verzetten."
Zoo spreekt ze, en billijkheid, godvruchtigheid, en eer
En schaamte staan rondom en smijten min ter neêr.
Zij treedt naar 't oude altaar van Hekatee, ter zijde
In een beschaduwd woud, waarin men offers wijdde,
En is op nieuw gesterkt, en 't minnevier verkondt.
Maar als zij Jazon ziet, in lommer van dit woud,
Ontvonkt het vier, dat eerst gedoofd was, in haar zinnen;
Nu wordt ze schaamrood, en haar hart ontsteekt van binnen,
Gelijk een vonkske viers, van asschen overdekt,
Weêr door den adem van den wind wordt opgewekt
En aan het gloeyen raakt. Alleens is 't hier geschapen:
De min aan 't kwijnen, en allengs geraakt aan 't slapen,
Werd weder wakker, en ontvonkte, als met den dag,
Toen zij dien braven held hier tegenwoordig zag;
En bij geval was hij nooit schooner in zijn leven.
Het stond gewisselijk de dochter te vergeven;
Zij lonkt verliefd hem aan, als waar het d' eerste maal,
En blijft staroogen met een minnelijken straal; (oogen,
Zij waant een God, geen mensch, t' aanschouwen met haar
En hangelt om hem heen, verstomd en opgetogen.
Maar toen de held begon te spreken, en haar hand
Te vatten, met geheên om hulp en onderstand,
En haar zijn trouw te biên, sprak zij, uit mededoogen,
Met tranen in 't gezicht: „nu zien we, in 't hart bewogen,
Wat ons te doen staat in dit zorgelijk geval;
Het is de min alleen, die mij bedriegen zal,
En niet d'onkunde van de zake en rechte waarheid.
Gij zult door onze hulp, in deze duistre naarheid,
Geborgen worden, hoû ne 't bergen slechts uw woord."
Hij zweert bij 't Heiligdom van Hekatee, die 't hoort,
De Godheid van dit woud, bij dien Alzienden Vader,
De Zon, dien hij verwacht ten schoonvaâr, en te gader
Bij zijn verlossinge in dit jammerlijk gevaar.
Zij geeft dien eed geloof, gezworen bij 't altaar,
En levert daatlijk hem de sterke tooverkruiden,
Weet hem 't gebruik hiervan te leeren en beduiden;
Hij keert hierop verheugd naar 't koninklijk paleis.
De zon zag 's andrendaags, vóór 't aangaan van haar reis,
De starren uitgedoofd, toen al het volk vergaârde
Op 't heilig veld van Mars, en sterk zich openbaarde
Op heuveltoppen hier rondom. De koning staat
In 't midden, rijk gekleed in 't purperen gewaad,
Met zijn ivoren staf. De schrikkelijke stieren,
Op kopre voeten treênde, en nevels, dampen, vieren
En vlammen snuivende uit den diamanten snuit,
Waarvan 't gewas verbrandt, verschijnen met geluid,
Gelijk de kalkkolk pleg te soezen en te kissen,
Daar ze ongeleschten kalk met water willen slisschen;
Zoo kraakt en bobbelt hun verbrande keel en borst,
Terwijl de vlam ontsteekt. Held Jazon, moedig, dorst

Hier trotsch op aantreên. Die moorddadige, aan 't vertoor-
Met opgespalkten muil en gloeyende ijzre hoornen (nen,
En hun gekloven hoef, treên moedig op hem aan,
Dat d' aarde stuift, de lucht in 't ronde schijnt te staan
In dikken smook en damp en nevel, mist en wasem,
Opwellende in 't geloei uit hunnen Helschen asem.
De Thessalers staan stijf van doodschrik en belaân,
Doch d' aâmtocht brengt den held geen leed noch letsel aan;
Zoo veel vermocht de kracht van deze tooverkruiden.
Hij streelt den kossem en de harde stiereuhuiden
Vrijmoedig met zijn hand, en dwingt hen onder 't juk,
Dat elk om 't eerst den ploeg door 't nieuwe bouwland rukk',
De Kolchers zien verbaasd dit aan, gelijk een wonder,
De Thesslers spelen met hunne aller gunst hieronder,
En moedigen den held, die zaait den draketand
Uit zijnen kopren helm in 't omgeploegde land,
't Welk, met een sap gemengd, dit zaad begint te weeken,
En, nieuwe lichamen verwekkende, aan kan kweeken:
Gelijk het kind, in 't lijf der moeder, uur op uur,
Een menschenvorrem krijgt, en voort van Vrouw natuur
Allengs gekoesterd, zijn beslag en volle leden
Aanwinnende, niet eer de wereld komt bekleeden,
Tenzij 't voldragen is; al eveneens, nadat
De zwangere aarde 't beeld des menschen eenmaal vat,
En gansch voltooit, dan rijst het uit de vruchtbre voren,
Ja, dat nog vreemder is, voert reê het aangeboren
Geweer. De Grieken zien dit nieuwgeboren zaad
De speren vellen naar het hoofd van dien soldaat,
Van 't land Æmonië, en beginnen 't op te geven,
En vreezen, hangends hoofds, voor Jazons lijf en leven.
Medea zelf, die hem met hare kunst verzag,
Begon te schromen, toen zij hem, bereid ten slag,
En zulk een menigte den jongling aan zag rennen.
Zij ziet bestorven en wordt koud en opgespannen
Van zinnen, en om 't sap, dat zij den minnaar gaf,
Te sterken, prevelt stil een tooververs heel straf
Hier onder, en verdaagt al haar verborge treken,
Ter hulpe van den held, die snel, om zich te wreken,
Een zwaren steen worpt in zoo veel als hem bestreên.
Toen scheidden ze al van hem, en werden handgemeen,
Vernielden onderling elkandere verwoeder,
In 't gruwelijk gevecht van broeder tegens broeder.
De Grieken groeten en omhelzen hem met vreugd
Om zulk een zege, en gij, ongrieksche[1] bloem der jeugd!
Wenscht hem t' omhelzen, zoo de schaamte u niet betoomde;
Nog hadt ge hem omhelsd, indien uw hart niet schroomde
Voor 't schenden van uw naam en faam, geen kleine smart;
En nog verblijdt ge u stil met een genegen hart,
Hetgeen geoorloofd is. Gij dankt uw tooverzangen
En ongoôn, door wier les dees kunst aan u bleef hangen.
Nu staat hem nog den draak, die nimmer d' oogen luikt,
In slaap te tooveren, daar hij in schaduw duikt
Des gouden ooftbooms[2], en met kam en gloênde blikken,
Gesplitste tong en scharp gebit, elk kan verschrikken.
Zoodra hem Jazon met vergeetsap nat besprengt,
En driemaal prevelt, dat den vaak in d' oogen brengt,
Ontstelde baren stilt, den waterstroom kan stuiten,
Bevangt de slaap den draak, wiens oogen nimmer sluiten.
Held Jazon strijkt het vlies, een rijken gouden buit,
En, moedig op dien schat en zijn verloofde bruid,
Als eenen andren roof, vervoert ze met zich hene,
En havent[3] zegenrijk in vaders stad Athene.
De grijze vaders en de moeders van het land
Æmonië, verblijd, nu in behouden stand
Hun kinders keeren, gaan ten outer naar de kooren,
En offeren den stier, met zijnen gulden horen,
En zwaayen wyrookgeur; maar Æzon, levens zat,
Met eenen voet in 't graf, en oud en afgemat,
Verneemt men niet, daar zij de zonen wellekomen. (men,
Toen sprak held Jazon: „mijn getrouwde en troost der vro-

[1] uitheemsche. — [2] waar 't vlies op hing. — [3] belandt.

Medea! schoon men u, voor al 't genoten goed
En ons behoudenis, ten hoogste danken moet;
Hoewel ge mij verbondt door menige weldaden,
En aan uw trouw verplichtte onendig; ik, beladen
Met zulk een schuld van dank, verzoeke nog één deugd[1]:
Verleng mijn vaders tijd, door 't mindren van mijn jeugd,
Zoo tooverijen en uw kunsten dit vermogen;
Doch waarvoor zwichten ze?" De tranen staan in d' oogen,
Terwijl de held dit spreekt. Medea hoort het aan,
Niet onbewogen. 't Hart is ook met rouw belaân,
Herdenkende, hoe 't kind den vader heeft bejegend,
Dien zij te snood verliet, heentrekkende ongezegend,
Doch rept hier gansch niet af. Zij antwoordt nu: „o, man!
Is 't mooglijk, dat uw mond dit woord ontvallen kan,
't Welk gruwzaam luidt in 't oor? En dunkt u, dat ik schran-
Uw tijd kan korten, en die schenken aan een ander? (der
Dat schutte Hekatee! dees eisch is ongegrond.
Maar o, mijn Jazon! 'k wil beproeven, door een vond,
Iet grooters dan gij wenscht in uwen schoot te storten,
En, zonder uwen tijd te mindren en verkorten,
Mijn schoonvaârs leven uit te rekken door de kunst;
Zoo Hekatee mij slechts de hand bië door haar gunst,
En mijnen aanslag en vermetelheid bekrachtig'."
Het was drie nachten, eer de maan, haar schijnsel machtig
Te sluiten, endlijk op kwam rijzen in een kring.
Zoodra de volle maan, uit den gesloten ring
Van glans, de wereld ziet, gaat Vrouw Medea treden
Ten huize uit barevoets, met opgeschorte kleeden,
Blootshoofds, met hangend haar, alleen en onverzeld,
In 's midnachts stomme stilte en eenzaamheid, langs 't veld,
Daar vogel, dier, en mensch, in slaap gevallen, sliepen,
De trage slangen zacht voortkruipen, zonder piepen
En schuiflen en gerucht. De lucht staat stil uit schroom;
Geen telg[2] verrept zich, niet een blad ruischt aan den boom;
Men ziet de heldre lucht vol klare starren blaken.
Zij heft haar handen op omhoog naar 's hemels daken,
Zij draait zich driewerf om, besprenkelt driewerf 't haar
Met water van een beek, huilt driewerf eislijk naar;
Zij knielt oodmoedig op den grond der harde heide,
En driewerf geeuwende, zegt, daar ze zich bereidde:
„O, nacht! aan wien men zijn geheimenis gerust
Betrouwen mag, en wat geen menschen is bewust,
En die, als 't zonnerad beneên de kim gaat zinken,
Met uw gestarnte en maan omhoog begint te blinken; —
En gij, drievoudige nachttronie[3], Hekatee,
Opkomende om de hand te bieden, op mijn beê,
In 't voorgenomen werk; en gij, o tooverzangen
En toovertreken; en o aarde, die de gangen
Der tooverinnen stijft en sterkt met krachtig kruid;
En gij, o luchtjes, wind en berg, en stroomen uit
Gebergt gesproten; en gij, stillestaande meeren!
Gij, Boschgoôn, Nachtgoôn! komt mij met uw bijzijn eeren,
Door welker bijstand ik, zoo dikwijl het mij lust,
De stroomen dreef terug ter bronaâr, hun bewust,
Dat d' oevers om die kracht op 't hoogst verwonderd waren,
Ook toen ik met gezang bedwong de wilde baren,
De stille zee gebood te bruisen met een vlucht,
De wolken dagde en kon verjagen van de lucht,
De winden drijven en verdagen, als geparsten,
En adderkelen holp door mijn bezweren bersten.
Zelfwasse rots en eik en bosch, op berg, in dal,
Verrukte ik uit den grond, met wortelen met al,
Verzette een berg, die loeide. Ik kan de geesten wekken,
Ik kan de maan omlaag uit haren hemel trekken,
Hoewel de koperklank van 't bekken haar verlicht,
Wanneer ze in arbeid gaat. De zon zwijmt door mijn dicht[4]
En grootvaârs wagen; en de dagerand, aan 't schijnen,
Ziet doodsch in 't aangezicht, door onze moordvenijnen.

[1] weldaad. — [2] tak. — [3] Versta: met driederlei verschillend gelaat. — [4] Versta: tooververzen.

'k Bonam met uwen hulp het gruwzaam vier zijn macht,
Dat uit den gloênden balg der stieren vloog met kracht;
Ik spande ze in den ploeg. Gij hitste het gebroedsel
Der draketanden op, en gaaft hun tweedracht voedsel,
In 't onderling gevecht. Gij holpt den fellen draak,
Die nimmer d' oogen luikt en eeuwig vlamt op wraak,
In slaap, en wist doortrapt den wachter uit te strijken,
Die 't gouden ooft[1] behoedde, en voerde in Jazons rijken
Het dierbaar gulden vlies. Nu mangelt mij het sap,
Om tragen ouderdom. in d' eerste jonkheid, rap
En frisch te leveren. Gij zult me sap beschikken,
Want 'k heb de starren niet vergeefs mij aan zien blikken,
En zie den wagen, met zijn snelle drakevlucht,
Alreê dus verre hier gevoerd door d' ope lucht,
Niet ijdel bij der hand"; en effen stond de wagen
Recht voor hare oogen, uit den Hemel neêrgedragen.
Zij stijgt er op, en streelt de draken met den toom,
Bestiert den luchtigen moudteugel zonder schroom,
En, dadelijk gezwind ten hemel opgevlogen,
Ziet gansch Thessalië, en het lustdal[2] voor hare oogen,
En drijft de draken recht op 't eiland Kreten aan.
Zij ziet de kruiden, die op Osse en Otris staan,
Op Pindus, Pelion. Op den Olymp gestegen,
Ziet ze over Pindus hene, en plukt hier allerwegen
Ten deel het kruid, dat haar voornemen dient, met steel
En wortelen en blaân uit d' aarde, en maait een deel
Met haar metale zein. Haar dienden ook veel kruiden,
Die aan den Apidaan opluiken in het Zuiden,
En langs de kanten van Amfryzis' waterstroom,
En langs Enipeus en vliet Peneus, en den zoom
Van vliet Sperchius, en in liezen en de biezen
Van Bœbe, en 't welig groen, vol levens uit te kiezen
Bij den Eubeeschen stroom Anthedon, onbekend
Tot nog, als namaals bleek bij Glaukus, in het end
Hervormd van mensch in God, door onbekende baden,
Driewerf drie etmaal op de gladde wagenraden
Van vlugge draken snel getrokken en gerend,
En, alle velden nauw doorsnufflend, keert ze in 't end.
Hoewel de draken slechts de kruiden in het open
Eens roken, doch geensins aanraakten, nochtans stroopen
Zij 't oud gerimpeld vel. Toen ze aankwam, hiel ze stand
Voor 't hof in ope lucht, en schuwde met de hand
En vinger haren man te raken na 't bedaren;
Toen bouwde ze van zoôn een paar gewijde altaren,
Ter rechte en slinke hand; het een voor Hekatee
Ter rechte, en 't slinke altaar, gewijd door hare beê,
Aan Hebe, een schenkerin der jonkheid, rood van wangen.
Toen zij 't met eizen en wild boschloof had behangen,
Zoo groef ze dicht hierbij twee groeven in het land,
Stelde offeranden toe, en keelde, met haar hand,
Een pekzwart schaap, en goot het bloed in deze groeven,
En lauwe melk en wijn. Nu valt ze, zonder toeven,
Aan 't prevelen om hulp bij onderaardsche Goôn,
Bidt aller zielen God en Pluto's duistren troon,
En zijn geschaakte bruid, opdat ze, door het storten
Van 't bloed des ouden mans, zijn leven niet verkorten
En jaren minderen. De God van 's Afgronds poel,
Met prevlen en gebeên gepaaid op zijnen stoel,
Gebiedt ze 't lichaam van den ouden haar te geven,
Te brengen op 't altaar. Daar legt ze, in kunst bedreven,
Hem, die in diepen slaap niet meer te leven scheen,
Zoo lang hij was, op 't bed van groene kruiden heen,
En eischt, dat Jazon met zijn knechten zal vertrekken,
Om ongewijden geen geheimenis t' ontdekken.
Zij vliegen elk om 't eerst terstond aan d' eene zij.
Medea spookt, gelijk een wijnpapin, hierbij,
Met hangend haar rondom de barrende altaren,
En doopt de fakkels, die vol diepe groeven waren,
In 't zwarte groefbloed, en ontsteekt ze aan elk altaar.
Zoo zuivert ze het lijf des grijzen mans heel klaar,
Tot driewerf toe, met vier, en driewerf met de plassen
En zwavel driewerf; en terwijl ze hier op passen
Verziet het kruid vast in den ketel. Zij raamt tijd,
Kookt wortels, bloemen, zaad, en kruiden, die ze snijdt
In Æmonye, en dier gesteente, langs de randen
Van Ganges opgezocht en Indiaansche stranden,
Daar d' oceaan op barnt. Zij werpt er in veel blaân,
Ook rijp, des nachts geschept bij eene volle maan,
En vleesch en veder van den nachtuil, naar in 't spellen,
Ook weerwolfs ingewand, geschubde slangevellen
Van Lybie, met een de lever van een hart,
Een kraayebek en hoofd, dat negen eeuwen tart
Met zijnen ouderdom. Medeê uit Kolchis' palen
Kookt dit en duizend meer, te lang hier op te halen,
Te gader op het vier, en roert den ketel om
Met een olijftak, dor en bladeloos en krom,
Die, uit het kopren vat getrokken, slaat aan 't bloeyen,
En straks olijven draagt. Waar heete druppels bloeyen,
En overziedend schuim den droogen grond bespat,
Daar groeyen bloem en gras. Medea, die dit vat
En ziet, keelt dadelijk den ouden met den degen;
Zij tapt hem 't oude bloed rein af, giet onverlegen
Het versche sap hierin. Toen Æzon, door zijn keel
Of keelkwetzuur, dit dronk, verloor de baard geheel
Zijn grijsheid, en het haar werd zwart, gelijk voorhenen.
De bleekheid, magerheid, en morsigheid verdwenen
En kreuk en rimpel. Vleesch en bloed herwon zijn steê
De leên verderteldem, en Æzon zag alreê
Zich weder in den schijn van veertig jaren minder,
Den ouderdom vergaan, vol geest en zonder hinder.
God Bacchus van omhoog vernam dit wonderwerk,
En port Medea, dat zij meê zijn voêsters sterk
En jonger leverde, hetwelk ze niet ontzeîde.
Maar, opdat zij 't bedrog met eenen schijn beleîde,
Geveinst ze in vijandschap te staan met haren man,
En vlucht al smeekende van hier, ten huize van
Den ouden Pelias, een oom van Jazon, henen.
Zijn dochters (hij was oud en zwak van leden) schenen
Tot haar genegen, en ontvingen ze met vreugd,
Maar werden, onder schijn van vriendschap, trouw en deugd,
Eerlang te jammerlijk in hare hoop bedrogen;
Want toen ze hier vertoefde en roemde op haar vermogen,
En hoe ze, als d' eerste deugd aan Jazons huis besteed,
Den ouden Æzon had verjongd, bevrijd van 't leed
Des ouderdoms, zoo hoopte al d' afkomst van den ouden,
Dat zij door hare kunst den grijzen vader zouden
Hersteld zien, dringende met veel beloften aan.
Medea zweeg een poos en bleef in twijfel staan,
Gelijk ze zich geliet, en hiel, om haar te krenken,
D' aanzoeksters eene poos heel statig in bedenken.
Ten leste sprak ze, opdat de hoop op zulk een macht
En haar betrouwen niet zou wanklen: „'k wil bedacht
Met sap den oudsten ram gaan in een lam herscheppen."
Men sleepte straks den ram, die voor de kudd' liep kleppen
Met kromme hoornen, bij Medea, die hem keelt;
Dies 't mes, van luttel bloed besmet, in d' oogen speelt.
Medea, bijster tuk op alle tooverstreken,
Ging dadelijk den ram in haren ketel steken,
Gevuld met krachtig sap. De leden werden kleen;
De horens krompen, ook de leden, en met een
Begon de ketel luid te blaten en te blaren.
Terwijl ze al t' zamen om dit stuk verwonderd waren,
Sprong snel een zoglam uit den ketel, dat het spuit,
En huppelde overend, en zoog den uyer uit.
Het zaad van Pelias staat stom, krijgt een betrouwen,
Begint op haar belofte ook sterker aan te houwen.
De zon spant driewerf haar gespan uit op de reê
Van Spanje, en dompelt het zoo menigwerf in zee;
Den vierden midnacht, als 't gestarrente op kwam schijnen,
Zoo kookte Aëtas' telg, bedriegelijk van mijnen,
In enkel water haar gesneden krachtloos kruid,
Op 't heet gestookte vier. Zij had, na 't moordbesluit,

[1] Versta: het vlies. — [2] Het vermaarde Tempe.

Den koning en zijn wacht zoo vast in slaap getooverd,
Dat ze allen ronkten, als van doods geweld veroverd.
De dochters treên, op 't woord van deze Colcher vrouw,
Ter kamer in, niet eens bedacht wat volgen zou, ken?
En gaan voor 't bed. Zij zegt: „wat suft ge 't zwaard te trek-
Trekt uit uw zwaarden; laat al 't rotte bloed uitlekken,
Opdat ik d' aders vull' met versch en jeugdig bloed.
Uw vaders oude en tijd, indien gij 't recht bevroedt,
Staan heden in uw hand; en wordt ge van meêdoogen
Om hem in 't hart geraakt, of hoopt ge op mijn vermogen
Niet vast genoeg? Bewijst uw vader deze deugd,
Dat gij, met dit geweer, verzekerd van zijn jeugd,
Uit d' oude leden drijft 's mans afgeleefde jaren,
Met een het oude bloed uit zijn verstorvene âren."
Door zulk een drift verslimt een vrome dochter voort,
En recht, gelijk verblind, een goddeloozen moord
En schendig stuk aan, om niet goddeloos te wezen;
Nochtans kon geen van al dit aanzien zonder vreezen,
Maar keerde d' oogen hier van af, ontsteld te moê.
Zij slaan al blindeling en los in 't honderd toe;
Hij, bloênde en half gekapt, poogt op te staan, te kermen,
En zittende overend, reikt zijn bestorvene armen
Haar al te zamen toe, en schreit: „wat gaat u aan,
Mijn dochters? Och! wat jaagt, om vader dood te slaan,
U herrewaart?" Hiermeê bezweken hart en handen,
Hij woû nog spreken, als de vrouw uit Colchis' landen
De keel hem afsteekt, en zoo, bloedig en verbleekt,
In haren schuimenden en heeten ketel steekt.
Maar waar ze niet terstond van draken opgeheven
Omhoog, gewis zij waar niet ongestraft gebleven;
Zij vliegt langs Pelion, het boschrijk dierennest,
En over Filyre en steil Otris, en 't gewest,
Bekend door avontuur van eenen, oud van jaren,
Cerambus, die den nood ontslipte van de baren
Des grooten wereldvloeds, toen Watergodheên hem
Het leven bergden, op zijn klagelijke stem,
Door vleugels, daar hij meê kwam in de lucht gestegen.
Zij liet Pitane, in woest Æolië gelegen,
Aan hare slinke hand; en deze hooge rots,
In eenen langen draak herschapen, wreed en trotsch,
En 't bosch van Ida, daar de Wijngod, in 't verholen,
De vaars van zijnen zoon, heel heimelijk gestolen,
Verstak, in schijn van een verbijsterd hart, en daar
De vader, zoo men zegt, van Corythus niet zwaar
In 't zand begraven legt. Zij liet ook dees gewassen, (sen,
Die Mæra, doodsch van schrik, langs d' akkers hoorden bas-
En 't landgeweste van Eurypolus hierna,
Daar 't vrouwevolk van Cô, heel onverwacht en dra,
Verkeerde in ossen, toen Alcides van haar scheidde;
En Rhodus, Febus' stad en eiland, rijk van weide;
Ook Telechiners, om hun tooverend gezicht
Van Jupiter gehaat, op zee gezaaid heel dicht.
Zij wint oud Cea en de Carthejaansche daken,
Daar zich Alcidamas verwonderde, om het schaken
Van zijne dochter, in een simple duif veraard.
Toen zag ze 't Hyrisch meer en Tempe, lang vermaard
Om 't snel veranderen der zwane, hier aan 't zwemmen;
Want Fyllius had hier, door last en met bestemmen
Des zoons van Hyriës, een jongen sterken knecht,
Gevogelte getemd, den leeuw aan hand gelegd,
Den stier ook afgestreên, dien hij, ten loon van trouwe (we
Hem oischend, wordt ontzegd van 't jougsken; dies van rou-
Hem Fyllius gestreng dit toebijt: „'k wed, gij zult
Nog wenschen, mij dien stier, tot boete van uw schuld,
Betaald te hebben;" en zoo sprekende om dit trotsen,
Sprong neder uit de kruin van een der hoogste rotsen.
Men meende, dat hij viel van boven neêr, maar bleef,
Gelijk een zwaan, die op haar witte vleugels dreef,
Nog hangen in de lucht. De moeder treurt, vol zorgen,
Onkundig, dat de zoon in 't springen is geborgen,
Vervloeide, en smolt allengs aan tranen, die ze stort,
In 't Hyrisch meer, dat naar heur naam geheeten wordt.

Hierbij legt Pleuron, daar men Combe, snel in 't rennen,
De spruit van Ofias, verschrikt met vlugge pennen
Voor 't kroost zag vluchten, dat naar moeders leven stond.
Zij ziet niet ver van hier Calauren in den mond,
Het eiland van Latoon, daar eene koninginne (minne,
's Mans droeve dood hoorde, en met hem, van rouwe en
In eenen vogel werd veranderd; en Cylleen
Legt aan de rechte hand t' aanschouwen, daar voorheen
Menefron, wilder dan die 't licht van reên ontberen,
Zijn eige moeder zocht te schenden en schoffeeren.
Heel wijd van hier verschijnt Cefys, geperst door nood
Te schreyen, diep in rouw om zijn nakomlings dood,
In eenen zeehond van Latona's zoon misschapen.
Ook zag ze Eumelus' huis, wiens dochter, onbeslapen
En maagd, nog droef van hem beschreid wordt in de lucht.
Zij wou Korinthe in 't end met hare drakevlucht,
Daar d' ouden melden, hoe stortregen groeit tot meren,
En kampernoeliën[1] in menschen kan verkeeren.
Maar toen Medea hier haar Jazon, op dien dag,
Aan Kreons eenig oir en dochter trouwen zag,
Verbrandde ze het hof, vermoordde ze haar kinders;
En zich schandvlekkende door wraak en zoo veel hinders,
Ontvlood de gramschap van haar man en kwam t' Atheen,
Minerves stad, met beî de draken aangereên.
Daar zag men Fineus, vroom en deugdelijk van leven,
En ouden Perifas te gader henezweven,
Met Polifemons nicht, drie vogels, op het ruim
Van 't veld der dunne lucht, beschaduwd met hun pluim.
Held Ægeus neemt met vreugd Medea in zijne armen,
En durf, dat strafbaar was, in 't bedde haar verwarmên.
Held Theseus, 's konings zoon den vader onbekend,
Vermits den langen tocht, kwam weêr t' Athene in 't end
Ten Hove, en hadde, met den degen uit de scheede,
Den enghals[2], van twee zeên bevloeid, gebracht in vrede.
Medea leî straks toe, om hem met akoniet
Te moorden, dat ze ver gehaald had bij den Scyth. (ten.
Men noemt dit moordvenijn, uit 's Helhonds tand gespro-
De Faam meldt, dat een kloof, heel wijd en nooit gesloten,
Een duistere spelonk, ten Afgrond nederstijgt.
Hier langs kwam Hercules, ten leste moê gekrijgd,
Met Pluto's Helhond, aan een diamante keten
Geketend, en hiel stand. Het dier stapte uit de reten,
Zag schemerblind in 't licht, en baste driewerf luid
En eislijk, dat de klank op 's hemels welfsel stuit.
Hij sprengde 't groene veld met spog van zijne tanden,
't Welk op den vruchtbren grond en welige akkerlanden
Een giftig kruid teelt, dat gesmaakt den tijd verrast,
En wordt, dewijl het op de harde steenrots wast,
Bij 't landvolk akoniet naar zijnen aard geheeten.
Held Ægeus schonk dit aan zijn zoon, doch buiten weten,
Door 't boos besteken van Medea, valsch van aard,
Als waar 't zijn vijand. Als de zoon den drank aanvaardt,
Gereed te drinken, komt de vader, door Gods zegen,
Te zien 't ivoren hecht van 's helds vergulden degen,
Met een de teekens van den stamme, en slaat verhaasd
Den kroes en 't moordvergift ter aarde met der haast;
Waarom de mengster van 't venijn, door haar bezweren,
Omhoog voer, en haar straf ontvluchtte op drakeveêren.
Hoewel de vader zich verblijdde, mits de zoon
Het schrikkelijk gevaar des moordkelks was ontvloôn,
Nog stond hij eene wijl verbaasd, die zich verbeeldde,
Hoe zulk een ongeluk nabij zoo luttel scheelde.
Hij stelde vrolijk fluks veel offeranden toe,
En dankt de Goden voor d' altaren blij te moê.
Hij slachtte stieren, en bewond den gulden horen
Met offeranden. Nooit werd eenig feest geboren
Met zulk een vrolijkheid van al Erechtheus' zaad,
Zoo heerelijk als dit. De raadsheer en de staat
En 't volk volhardde om strijd met rustig banketteeren,
Met zangen bij den wijn, die in het triomfeeren

[1]paddestoelen. — [2]landengte.

Den geest dus opwekt: „o held Thezens, braaf van aard!
Heel Marathon stond stom om u, die onvervaard
Den landstier overwont. Korinthe moet u prijzen,
Die trotsch het zwijn versloegt, waarom alle aren rijzen,
Daar 't volk te Kromion den akker veilig houwt
Door uwe hulp en deugd; en Epidaurus houdt
Uwe eer op, want gij hebt den schelm Prokrust verslagen,
En d' afkomst van Vulcaan, die land en luiden plagen;
Eleuzis, daar men 't feest der Graangodinne wijdt,
Zag zich van Cercions roofgierigheid bevrijd;
En Scinis, die zijn kracht misbruikte op vrije gronden,
De taaye boomen, hecht en vast aaneen gebonden,
Ter aarde nederboog, om menschen, met een vlucht,
Te slingren over veld en akker door de lucht,
Legt door uw deugd verdelgd. Nu Scyron legt verwonnen,
Reist ieder naar Megaar gerust en ongeschonnen; (hand,
't Gebeent' des moordenaars, verstrooid door 's Heilands
Vond nergens rustplaats, noch te water, noch te land,
Hoewel het langen tijd omsollende onversleten,
Zoo d' ouden zeggen, in de steenrots werd gesmeten,
Die Scyrons naam draagt en bewaart in deze klip.
Wie uwe titels en uw jaren, net en stip,
Met lust optellen wil, bevindt in dit verheffen,
Dat uwe daden verre uw jaren overtreffen.
O, dappre held! om u, om uwent wil alleen,
Gaan wij ter kerke met beloften en gebeên.
Ten prijs van uwen naam alleen wordt wijn geschonken;
Het Hof en al het volk bestemt uwe eer. Zij pronken
Met uwen naam, vereerd met lofzang en gebeên;
De gansche stad, vol vreugd, hoort droefheid noch gesteen."
En nog kon Ægeus hier geen volle vreugd genieten,
Zoo zelden is de vreugd gansch veilig van verdrieten,
Of midden onder 't zoet verneemt men op het blad
Der tonge iet bitters; want de koning Minos, prat (den;
Van moed, zocht krijgsvolk, om d' Atheenschen aan te ran-
En schoon dees machtig was van vloten, volk, en landen,
Nog was hij machtiger door zijnen grammen moed,
En zocht Androgeos zijn zoons vergoten bloed,
Rechtvaardig, met den zwaarde, in 't harrenas te wreken.
Hij sterkt zich niettemin in 't eerste, uit andre streken,
Met hulpe, en ging in zee uit alle havens t' zeil.
Anaf en Astypal bevorderden zijn heil
Of door belofte of dwang; Mikoon, heel laag gelegen,
Krijtachtig Cimol en ook Cythnos, rijk van zegen,
En Scyros, en met een Scrifos op het meer,
En Paros, overrijk van marmer, zonder eer
Te lasterlijk verkocht van Arne, die goudgierig
't Beloofde goud ontving van Sithon, al te vierig,
En in een kauw verkeerde, een vogel, zwart van schacht
En pooten, die het goud zoo waard en dierbaar acht.
Nochtans Oliaros, Didym, en Tenos mede,
En Andros, en Giaar, en Pepareeth, dat vrede
Met zijne olijftelge eischte, ontzeiden Kretenland
Te helpen, en hierom koos Minos fluks den kant
Aan d' andre zijde naar Œnopië, en de rijken
Van Æakus. D' alonde in zijne landkronijken
Noemt dit Œnopië; doch Æakus behaagt,
Dat dit zijn moeders naam Ægine houdt en draagt.
Toen Minos aankwam, liep hem 't volk nieuwsgierig tegen,
Om zulk een man te zien, befaamd door zijnen degen.
Hem kwamen Telamon en Peleus meê te moet,
Die jonger was van oude, en Fokus, eêl van bloed,
De derde zoon. Toen kwam hier Æakus aantreden,
Heel traag van ouderdom, en lam en stram van leden,
En vraagt naar d' oorzaak van zijn komste herwaart heen.
De groote koning, hoofd van honderd groote steên
In Krete, dagelijks bezocht uit alle palen,
Gemaand den rouw des zoons nu weder op te halen,
Verzuchtte en sprak aldus: „ik bidde, sta me bij
In dezen oorlog, nu ik dus rechtvaardig strij,
Ter liefde van mijn zoon, en handhaaf ons klaroenen,
Gelijk een medelid; ik zoek zijn graf te zoenen."
„Och!" antwoordde Æakus, „gij komt te vruchteloos
Om hulp bij mijne stad, een zaak, die mij altoos
Niet vrij staat; want geen rijk is in Atheen gehouwen
Zoo vast en hecht als dit; wij, onderling getrouwen,
Zijn bondgenooten;" en de koning, die dit hoort,
Vertrekt bedroefd van hier, en antwoordt heel gestoord:
„Dees bondgenootschap wil eerlang u zuur opbreken."
Hij acht het nutter bars den weigraar toe te spreken,
Met krijg te dreigen, eer zijn heerkracht hier versmelt,
Gereed d' Atheenschen aan te tasten met geweld.
Men kon de krijgsvloot van d' Œnopiaansche veste
Alreê zien komen uit het Lyctische geweste,
Wanneer 't Atheensche schip, met volle zeilen reê
Ter haven binnen kwam aanbruisen uit de zee,
Met Cefalus, gezant van 't vaderland Athenen.
Hij landende zocht hulp, zoo zij hun vrienden meenen,
Tot weêrstand van 't geweld bij Minos nu voltooid.
Hoewel de dappre zoons van Æakus hem nooit
In zulk een langen tijd aanschouwden, nochtans kwamen
Zij Cefalus terstond te kennen, en te zamen
Hun vriendelijke hand te biên met eere en lof,
En leidden den gezant in 't vaderlijke hof.
D' aanzienelijke held, wien nog zijne oude zwieren
Ten aanschijn uitzien, reed terstond, naar 's lands manieren,
Ten hove binnen, met d' olijftelge in de hand,
Geleid in 't midden van twee braven, vol verstand.
Men noemt een Clytus, en een Butes, steun der vromen,
Gebroeders allebeî van Pallas afgekomen.
Als zij te zamen hier ter sprake vaardig staan,
Dient Cefal Æakus in 't breê de boodschap aan,
Begint hem zijnen last in 't openbaar t' ontvouwen,
En ijverig om hulp en bijstand aan te houen.
Hij haalt het oud verbond weêr op, dat, jaren lang,
Bij d' ouders met de stad Athene was in zwang,
En zegt, hoe Minos, dol van wraakzucht, niet te paayen,
Het rijk alleen niet eischt, maar ook geheel Achayen.
Toen dees welsprekende hem hier van reden gaf,
Sprak Æakus aldus, gestut met zijnen staf:
„Atheners! ai, verzoek geen hulp, maar neemt ze mede,
En twijfelt aan geen hulp van mij, en spaart uw bede.
Voert teffens al de macht van 't eiland met u heen,
Ja, mijn geheele staat verzelle u, het is reên.
Geen volk ontbreekt me. 'k Heb soldaten, die mij dienden,
Mijn vijanden ten schrik, ten dienst van mijne vrienden,
Den Goôn zij eeuwig lof! 'k Beleef een vruchtbren tijd,
U wordt geen onderstand geweigerd in den strijd."
Toen zeide Cefalus: „dit 's recht gezeîd. Wij wenschen,
Dat uwe stad vermeere in burgerij en menschen!
'k Verblijde mij, zoodra ik lande, in 't hart verheugd,
Te zien een evenoude en frissche en brave jeugd,
Die mij gemoette, en nog ontbere ik vele namen
Van dappre mannen, die voorhene ons tegen kwamen."
Maar Æakus verzuchtte, en sprak: „na 't droef begin
Hoop ik een vrolijk ende, en na de schâ gewin.
't Viel lang, indien we dit u al vertellen zouden;
'k Wil 't ordenloos, om u in 't lang niet op te houden,
Verhalen. 't Volk, waarvan u heden hengen mag,
Legt tot gebeente en asch verstoven met beklag.
De meesten, die mijn staat handhavende onderschraagden,
Zijn weg; want Juno, wie de lieden lang mishaagden
Om 't land, hetwelk de naam van 's mans boeleerster draagt,
Bestreed ze met een pest. Zoo lang het land geplaagd
Slechts een gemeene sterfte elk toescheen, en de reden
Van zulk een landplang niet bekend was in de steden,
Zocht elk bij artsen hulp; maar 't onheil werd zoo groot,
Dat geene middelen ons holpen in dien nood.
Een dikke lucht hing in 't begin op alle kampen[1].
De hitte werd gebroeid uit dikke en vuile dampen,
Te dicht op een gepakt. De zwoele wind van 't Zuid
Blies met zijn adem gal, vergift, en dampen uit,

[1] velden.

Vier maanden achtereen, gedurig onbewogen;
Terwijl de horens van de maan zich vierwerf bogen
Tot eenen ronden kring, en elk de nieuwe maan
Zoo dik herboren aan den hemel op zag gaan.
Toen werden bron en meer besmet. De slangen kropen
En krielden over 't land, dat brak lag, dor, en open,
Bij duizend duizenden, gelijk een dichte drift,
En smetten beek en bron met schrikkelijk vergift.
Men merkte eerst aan de sterfte in vogelen en dieren,
Hoe sterk de krankheid was. De landman zag de stieren
Gedurig voor den ploeg bezwijken in de voor.
Het schaap, gedost met wol, liep blaten langs het spoor.
Verrotte wol viel uit; het kwijnde. Sterke paarden
Die, moedig eerst in 't perk, hun renbaan trotsch bewaarden,
En brieschten op den draf, belust naar prijs te staan,
Vergaten hun natuur. Nu was de moed vergaan.
Zij stonden veeg en log, en steenden op de stallen.
De kracht en grimmigheid is 't wilde zwijn ontvallen;
Het biedt den wijnspriet nu de tanden niet in 't woud.
Geen hart verlaat zich op zijn voeten, snel en stout;
Geen beer randt ossen aan. Gewas en dieren kwijnen,
De lichamen vergaan, en stinken in woestijnen,
In bosch en velden, langs de wegen, breed en langk,
En smetten al de lucht met hunnen boozen stank.
Ik wil nog verder gaan. De raaf en kraai in lijen,
Noch hond, noch wollef riekt aan rotte en vuile prijen.
Het rot, al wat er legt. Het luchtige element
Beschadigt en bederft al wat er is omtrent.
De zwarigheid groeide aan, en trof ten lange leste
Den huisman, en de plaag sloeg, over graft en veste,
Ter stede binnen. Eerst kwam 't ingewand te braân,
En gaapte, als kloven, wijd van een. Dit zag men aan
Den gloed van 't aanzicht en de roodheid en aan 't hijgen.
De tong is schor, en zwilt. De zoele wind, aan 't stijgen,
Verdroogt den open mond, die vangt de zware lucht.
De kranke haat het bedde en deksel, schuwt en vlucht
De warmte, rolt op d' aarde, om niet van brand te stikken;
Doch d' aarde kan hem niet verkoelen, noch verkwikken
Den brand van 't lijf. Men vindt noch arts, noch artsenij.
De landpest randt elk aan, en d' artsen gaan niet vrij.
De kunst beschadigt hen. Hoe iemand kranken dichter
Genaakt en trouwer helpt, hoe zelf de meester lichter
Om hals raakt, en de ziekte en 't leven teffens mist.
Zij geven hunnen lust den vrijen toom. Wat is 't,
Nu raad noch toezicht baat! Zij leggen, waar ze konnen
En zonder schaamte bloot, bij vlieten, putten, bronnen;
De dorst wordt met den drank en 't nat niet eer gebluscht
Dan 't leven. Menig kan niet rijzen, noch vindt rust.
Zij sterven drinkende, d' een vroeger, d' ander spader.
Het bedde valt den kranke (allengs het sterven nader)
Zoo lastig, dat hij 't ruimt, om stervens nood t' ontgaan;
Of vindt zich dees te zwak om overend te staan,
Zoo rolt hij langs den vloer, verlaat zijn huis en erven.
Elk acht zijn eigen huis een pesthuis om te sterven;
En aangezien men nog de bron van 't kwaad niet kent,
Wijt elk den oorsprong der kwellagië en deze elend'
De plaatse alleen. Gij zondt ze alleen half dood zien dolen,
En treuren bij den weg, zoo lang zij op hun zolen
Nog kunnen staan. Gij zoudt een deel zwaarmoedig zien
Hun ramp beschreyen, en ter aarde op bloote kniên
Of rug neêrleggen, of 't gezicht in 't hoofd verdraayen.
Men vouwt de handen, heft ze omhoog, om Goôn te paayen;
Nog geven ze overal benauwd en bang den geest,
Waar hen de dood verrast. Hoe was ik toen bevreesd,
En hoe behoorde ik toen om 't hart gesteld te wezen!
En wat behoorde ik eer, in nood als nooit voor dezen,
Te wenschen, dan, met mijn gemeente op eenen dag,
Op eenen oogenblik, te sterven! Waar ik zag
En d' oogen henensloeg, daar lag mijn volk verslagen;
Gelijk wanneer de herfst, in 't krimpen van de dagen,
Den rotten appel van den boom schudt, als onunt,
Of d' akkerman in 't woud den eekel nederschudt.

Men ziet de groote kerk van goud en marmer glimmen,
Waar langs een ijvraar moet hij vele trappen klimmen,
Daar zit Jupijn ten troon. Wie dient, wie wyrookt hem
Niet ijdel? Dikwijl bad, met een benauwde stem,
De vrouw voor haren man, de vader voor zijn zonen,
Aan 't onverbeên altaar gesmoord, met droeve tonen,
En onverbranden geur van wierook in de hand.
Hoe dikwijl viel de stier, met krans en offerband,
Ter kerke heengeleid van heilige offermannen,
Met beloften en gedachten opgespannen,
Terwijl men zuivren wijn op hoofd en horens goot,
Eer d' offerbijl hem trof! Toen ik, geperst van nood,
Voor land en kindren bad, en 't offeren woû spoeyen,
Begon het offervee afgrijselijk te loeyen,
Te storten zonder slag of stoot en zonder moed,
En verfde 's priesters mes, besprengd met luttel bloed.
Ook kon men uit geen vlies noch kranke vezel weten
Den raad en wil der Goôn omhoog, op ons gebeten;
Want deze plaag drong fel in 't ingewand recht door.
'k Zag doode lichamen, gestrooid voor 't heilig koor
En kerkkolommen, ook voor godgewijde altaren
Heenleggen, opdat ons de dood meer zou vervaren.
Een deel verhangt zich aan een koorde, naakt en bloot,
En vlucht de vrees des doods door een vervloekter dood,
Verdagvaardt door den dood den dood, alreê voorhanden.
't Getal der dooden is zoo groot, in stad en landen,
Dat elk de staatsie van het lijk berusten laat,
De drang der lijken voor de poorte stille staat;
Zij leggen langs den weg gespreid en onbegraven,
En op het lijkhout niet berecht en zonder gaven.
Zij vechten onderling om 't lijkhout, doôn ontzeid,
En branden ze ondereen en zonder onderscheid;
De dooden worden niet beklaagd, gelijk voorhenen.
Men hoorde om onders noch der kindren zielen weenen,
Om jong noch oud. Helaas, het kerkhof valt te kleen!
Voor 't lijkvier is geen plaats op 't land en in de steên!
In zulk een overval van vele elendigheden
Bekommerd, sprak ik: „o Jupijn! zie eens beneden;
Indien 't warachtig is, waarvan de faam nog rept,
Dat ge in Azopis bij Egijn, mijn moeder, hebt
Geslapen, en ontkent gij niet, dat ik mag roemen
Op mijnen stam, en u mijn eigen vader noemen,
Zoo dompel me in het graf of lever mij mijn volk!"
Jupijn gaf, met een slag en bliksem uit een wolk,
Terstond een teeken; 'k riep hierop: „o vader, vader!
'k Aanvare[1] dit, en bidde en smeeke: koom mij nader,
En gun me, dat dit merk gedije tot een merk
Van uw genegenheid te mijwaart, en mij sterk'
Gelijk een voorspook van uwe opperste genade."
Hier bloeide bij geval een eike, zonder schade
Van onweêr, in de lucht gesteigerd met zijn kroon,
Uit Dodoonsch boschzaad opgewassen trots en schoon,
En Jupiter gewijd. Hier zagen wij de mieren,
Op eene lange rij, met kleene bekken zwieren,
En slepen macht van graan langs 't rimpelige pad
Der schorse. Ik stond verstomd om dit getal, en bad:
„O vader! lever mij zoo vele burgers weder,
Stoffeer mijn doodsche stad!" De boscheik buigt zich neder
En heeft, en tak en telg bewegen zich gezwind;
De bladers ruischen, niet bewogen van den wind.
Mijn leden sidderden van schrik, mijn haren rezen;
Ik kus den boom en d' aarde, en tusschen hoop en vreezen
Kon niet bekennen, dat ik hoop schepte op geluk,
En schepte nochtans hoop, beloofde in mijnen druk
Al wat ik mocht. De nacht viel weder op de kimmen.
Ik, van bekommering gemat, in nare schimmen,
Viel neder, om in 't gras te slapen op den grond; (stond;
Toen scheen 't, dat d' eikeboom recht voor mijne oogen
Toen scheen 't, dat d' eikeboom recht voor mijne oogen
Toen schenen takken, en met eenen zoo veel dieren,
Aan zijne takken vast, al bevende te zwieren,

[1] Voor aanvaard.

En d' eike boschtak zaait de mieren in de voor,
Een troep, die haastig groeide en aanwies op dit spoor,
En opgerezen bij den boom stond overende.
Men zag de magerheid en voeten van dees bende,
En hare zwarte verf vermindren en vergaan.
Zij trok een nieuw gestalte en schijn van menschen aan.
De slaap ging over. Ik ontwakende versmaadde
Dit nachtgezicht, en klaag, dat bijstand noch genade
Bij Goôn gevonden wordt. Maar binnen in het huis
Ontstond een groot gemor. Mij dunkt, ik hoor gedruisch
En menschelijk geluid, en stemmen met mijne ooren,
Heel anders dan men ooit voorhene plag te hooren.
Terwijl ik twijfelde, of 't een droom was, sprongen voort
De deuren, met een krak, wijd open. Door de poort
Komt Telamon terstond van buiten aangeloopen,
En zegt: „Heer vader! gij zoudt zulk een heil niet hopen,
Gij zult wat grooters zien; treê buiten!" Ik trad heen,
Zag een troep menschen, als mij in den droom verscheen;
Zoo zag men ze op een rij· ik kende voort hun namen;
Zij naderen terstond, en groeten mij al t' zamen,
Als hunnen koning. Ik betale God Jupijn
Mijn hedeloften, en in zulk een blijden schijn
Deele aan het nieuwe volk de stad en leêge gronden,
Bij d' ouden korts ontruimd, die mij ten dienste stonden,
En noem ze, opdat de naam den oorsprong lang bewaar',
Myrmidoniërs. Gij zondt nog heden in dees schaar
't Voorgaande wezen zien, de zelve zeden merken. (ken,
Zij zijn eindhoudende[1] en ook spaarzaam, kloek in 't wer-
En even oud en trotsch, staan vaardig tot den tocht,
Als d' Oostenwind, die u gelukkig overbrocht,
Zal in den Westenwind op eenen sprong verkeeren."
Met dees historiën t' ontvouwen aan de heeren,
Verslijten ze aan den disch met lust den meesten dag,
Den nacht met slapen. Toen de zon ter kimme uit zag,
Volhardde d' Oostenwind en hinderde te varen.
De zoons van Pallas, al te gader min van jaren
Dan Cefalus, gaan met hem hene naar het hof.
De koning sliep nog vast, en Fokus, rijk van lof,
De zoon van Æakus, ontving hen in de zalen;
Want Telamon, met een zijn broêr, om niet te falen
In 't spoeden, worven vast soldaten. Fokus leidt
D' Atheensche mannen, met een hoofsche statigheid,
In eene schoone zale, en zet zich bij de heeren.
Hij zag, hoe Cefal droeg, in 't heen en weêr spanseeren,
Een gladden schicht van hout, hun onbekend, gesneên,
En om het punt verguld. Hij mengt, in 't honderd heen,
Een weinig woorden in dien kout, en zegt ten leste:
„Ik ben een jager uit den aard, in mijn geweste,
En afgerecht op wild te vangen, snel en stout;
Nog twijfelde ik een poos, van welk een stof en hout
Gij dezen jachtschicht sneedt; want waar de schicht geene
Van esschen, hij waar geel als goud, naar alle reden; (den
Waar 't hout kornoelje, het viel kwastig; hierom is
De stof mij niet bekend, en 't hout mij ongewis, (oogen."
Die nimmer schooner schicht aanschouwde met mijne
Toen sprak de tweede zoon van Pallas: „gij zoudt mogen
U meer verwonderen om de deugd van dezen schicht,
Dan om zijn schoonheid. Al wat 's jagers scherp gezicht
Hiermeê beschieten wil, dat treft hij. Geen gevallen
Regeeren zijne vlucht. Hij keert, dit weten ze allen,
Bebloed van zelf weêrom, in zijne sterke vuist."
Hierop houdt Fokus aan met vragen, nauw en juist,
Bij wat geval de schicht dees handvest hebb' gekregen,
Van wien hij herkwam, wie hem holp aan zulk een zegen?
En Cefalus hereeht hem weder op dien eisch,
Doch zweeg, bij welk geval hem Prokris d' eerste reis
Met dit geweer beschonk, mits hij zich vond verlegen,
Een zaak te reppen, die van schaamte dient gezwegen;
En overdenkende, met treurigheid en rouw,
Aan 't jammerlijk verlies van zijne waarde vrouw,

[1]volhardend.

Sprak endlijk droevig, met de tranen op de wangen:
„O, zoon van een Godin! dit wapen komt me prangen
Met droefheid. Och, of 't lot gegund had, dat ik haar
Nog lang genieten mocht! Dit wapen, 't valt me zwaar
Te melden, heeft mijn vrouw en mij te droef bedorven;
Och, had ik nimmermeer dit jachtgeschenk verworven!
Haar naam was Prokris, zoo misschien de zusters naam
Orithya, geschaakt en ruchtbaar door heur faam,
U meer bekend zij; zoo gij ooit de zeên en werken
En schoonheid van dees twee belust waart aan te merken.
Mijn schoone Prokris was met recht eer schakenswaard,
Dan hare zuster zelve. Erichtheus, mild van aard,
Beschonk me met dit pand, zijn kind, ter goeder ure.
De liefde schonk ze mij. Men schat me van nature
Gelukkig, en ik was gelukkig nog ter tijd,
En waar 't gebleven en voor ongeluk bevrijd,
Maar anders lag het in den raad der Goôn geschoren.
De tweede maan kwam op, met haren zilvren horen,
Nadat we beide in echt verzaamden hand aan hand.
De goude dageraad bescheen 't bedauwde land,
De schemering verdween. Hymet[1], gewoon te bloeyen,
Zag mij door 't open veld met netten henenspoeyen,
Om harten, rijk getakt met hoornen, op te doen.
De schoone Auroor verzoekt, mijns ondanks, mij in 't groen.
Zij belge zich toch niet, spreek ik als 't is de waarheid;
Want schoon haar rozemond schoon opluikt met een klaar-
Het licht en duister scheidt, en dauw en nekter drinkt; (heid,
De naam van Prokris staat alleen in 't harte en blinkt.
Ik min ze uit al mijn harte, en kan mijn tong niet roeren,
Of moet dien lieven naam op 't blad der tonge voeren,
Ik kan haar bruiloft niet vergeten en dien nacht
En versche liefde, en dees bijeenkomste in het zacht
En vrolijk bruiloftsbeddo. Auroor, hierom ontsteken,
Sprak: „staak dit roemen; o ondankbre! 't is verkeken;
Behoû uw Prokris; maar, gaat mijne spelling vast,
Gij zult nog wenschen, dat gij nimmer zulk een last
Als Prokris had getrouwd;" en grauwende van smarte,
Zond mij naar Prokris heen, met een grammoedig harte.
Ik, wederkeerende en bedenkende al het geen
Auroor mij spelde, vreesde angstvallig, viel met een
In achterdocht of, om een liever te behagen,
Mijn lieve Prokris zich oneerbaar had gedragen;
De schoonheid en de jeugd gaf me eenige achterdocht,
Of hier ook overspel en afkeer schuilen mocht.
De zeên verboôn dit van haar kuischheid te vermoeden;
Doch 'k was van huis geweest. Auroor, van wien wij spoe-
Te keeren, strekt me tot een voorbeeld, waard geducht. (den
Wij minnaars vreezen straks[2] voor eenig kleen gerucht.
'k Besluit in 't harte mijn bedenken naar te sporen,
En wil haar zuivre ziel door gaven eens bekoren.
Aurore stijft me in zulk een vreeze en achterdocht,
En zeker, 't scheen me, of ik 't gevoelde. Zij vermocht
Mijn aangezicht alreede een andren schijn te geven;
Onkenbaar worde ik naar Athene toe gedreven,
En trede binnen 't huis, onkundig van dees vlam
En schandelijke smet, en daar ik niet vernam
Dan kuische teekens, en elk nitzag, met verlangen,
Beducht, of 't heerschap vrij mocht wezen of gevangen.
Nadat ik nauwlijks, door zoo velerhanden slag
Van lagen en bedrog, bij Prokris kwam, en zag
Haar kuischheid, stond ik stom voor zulk een bloem der wij-
En liet de proef van haar getrouwe kuischheid drijven. (ven,
Ik gaf me ongaarne haar te kennen op die stond,
En kon me nauwelijks onthouden, Prokris' mond
Te kussen, als 't betaamt. Zij zag bedroefd van rouwe,
En nochtans zag men nooit met oogen schooner vrouwe,
Dan dees bedroefde vrouw. Zij staat er vast en blaakt
Uit liefde om haren man, zijn wedergade ontschaakt.
O, Fokus! reken vrij, hoe blonk deze uitgelezen,
Die in haar droefheid zelf zoo bijster schoon most wezen.

[1]Het bekende honiggebergte. — [2]terstond.

Wat hale ik weder op, hoe dik en menigmaal
Haar kuische zeden mijn onkuischen minnestraal[1]
Afsloegen! Zij liet reis op reis dees reden hooren:
„Ik hebbe alleen een lief, geen andren meer verkoren,
Het zij, wie 't wezen wil; ik wijdde, nimmer moê,
Mijn lusten één alleen en niemand anders toe."
Wat wijze zon zich met zulk een beproefde trouwe
Nog niet genoegen? Ik ben met dees scherpe schouwe[2]
Nog niet gerust, maar grief mij zelve en mijne ziel,
Beloof ze schat op schat, en wat haar oog beviel,
Tot dat ze wankelde en mij reden gaf te schromen;
Toen riep ik straks: „nu blijkt, hoe gij zijt ingenomen!
Dees overspeelder, dus vermomd, is zelf uw man;
O, trouwelooze vrouw! gij zijt betrapt. Ik kan
Het zelf getuigen." Zij zwijgt stil en, stom van schaamte,
Verantwoordt dit niet eens, en schuwde naar betaamte,
Het achterdenkend huis, dien boozen hedgenoot,
En haatte mijne jacht en mij tot in den dood,
Ook al het mansdom en hun ommegang verbolgen,
Om zuivere Diane in bosschen na te volgen.
Ik, eenzaam en alleen gezeten onvereend,
Gevoele een knaginge in het merg van mijn gebeent',
En bad vergiffenis, bekende mijn misdaden,
En dat ik in dees schuld kon vallen onberaden,
Indien men mij bekoorde en gave een rijke gift.
Zij, om het kwetsen van hare eere, eerst met een drift
Ter wraak', zich wrekende, gaat, door dit schuld bekennen
Verzoend, naar huis met mij, wien 't trouwde haar te schen-
En slijt den tijd in vrede en vriendschap, stil en braaf. (nen,
Zij schenkt me boven dit, als een geringe gaaf,
Een hond, haar van Diaan geschonken om te wennen,
Die zeî, dit hondeken valt ze al te snel in 't rennen;
Toen schonk ze me ook dien schicht, in mijne hand gevat.
Lust u te weten, wat geluk dees schicht, zoo glad
En handig, met zich brengt, gij zult, niet zonder reden,
U hoog verwonderen om zulke vreemdigheden.
De Veldgodinnen zijn gewoon, door haar vernuft,
De duistre orakels, daar het schrander brein voor suft,
T' ontvouwen. Hierom liep men niet, gelijk te voren,
Bij milde Themis, om haar antwoord naar te sporen
En dubbelzinnigheid, van ouds in zwang en kraft[3].
Zij liet dees slofheid van het volk niet ongestraft, (weste,
Maar stuurde een wild gedierte in 't oud Thebaansch ge-
Verdelgde mensch en vee. Al 't landvolk om de veste
Zat ingetoomd van schrik; de jeugd, hierom vergaård,
Spant netten op het veld. Het dier sprong onvervaard
Door struik en loozen strik, en over want en netten,
Hoe hoog dees hingen. Wat jachthonden 't wild bezetten
Na 't slaken, het ontslipt, en redt zich op de jacht,
In 't rennen sneller dan een vogel uit zijn kracht.
Al t' zamen houden ze aan, ik zonde Lælap slaken
(Zoo hiet het jachtgeschenk), dit trok, om los te raken,
Het leizeel al zijn best, en raakt zoodra niet los,
Of rende ons uit het oog. Men wist, in veld en bosch,
Niet, waar het hondje was gestoven en gevlogen;
Men zag noch hond, noch spoor, ja, geen Gortijnsche bogen
Hun pijlen slaken met dees snelheid; en geen schicht
Vliegt sneller van de hand; geen slinger drijft zoo licht
Het lood door dunne lucht, als Lælap heen ging streven.
Een heuvel stond in 't veld, allengs in top geheven,
Hier steeg ik op, om best dees nieuwe jacht te zien.
Wanneer het snelle dier gevangen scheen in 't vliên,
Dan wist het Lælaps bek en scherp gebit t' ontglippen,
En loos geen rechte streek te houden, zich in 't wippen
Op 't vlakke veld niet bloot te geven, maar heel ras
Den hond te loeren, die het op de hielen was,
Zich in een ronden ring te draayen, en 't bespringen
Des honds t' ontwijken door een strik van vele kringen.
Dan is de hond het op de hielen met een vlucht,
En schijnt te vatten, maar vangt ijdle en dunne lucht.

Ik woû me met den schicht behelpen, en eens mikken
Met mijn gezwinde hand, en vattende, voor 't wikken,
Den schichtband, zag vast heen en weder, en zag vremd
Twee marmersteenen staan, op 't vlakke veld gestremd.
Gij zoudt gelooven, dat d' een vluchtte, d' ander bafte;
Want zeker God, indien ooit eenig God iet schafte
Met dieren, woû, dat geen van beî den renstrijd won."
Dus lang sleet Cefalus, van daar 't verhaal begon,
Den tijd, en zweeg in 't end, dies Fokus vraagde in 't ende,
Wat ramp dees jachtspriet hem berokkent, welke elende.
Toen meldde Cefalus het onheil van den schicht:
„O Focus!" zeide hij, „in mijnen huwlijksplicht
Was liefde en blijschap en genoegen, met mijn vrouwe,
Eerst oorsprong en begin van alle mijnen rouwe.
'k Zal u mijn blijschap eerst ontvouwen door verhaal;
O, zoon van Æakus! het lust me, u altemaal
Mijn heil en ongeluk eens weder voor te stellen,
Hoe blijde, en zonder dat we ons ergens inne kwellen,
Ik met mijn hedgenoote, en zij met haren man
Te zamen leefden, in een vrolijk echtgespan,
Elkandre lief en waard, en zij, hiertoe gekomen,
Had Juno's bed niet voor[1] haar huwelijk genomen[1],
Noch ik zelf Venus, of wie mij gebeuren mocht,
Geensins ten huwelijk voor Prokris aangezocht.
Ik plag, zoodra de zon der bergen kruin bestraalde,
Ten bosch ter jacht te gaan, daar 't wild den adem haalde,
En zonder windhond, paard, en dienaar bij den heer,
Of eenig net; een schicht alleen was mijn geweer.
Verzaad van wildvang, zocht ik schaduwen te krijgen,
En 't koele luchtje, dat ten heuvel af kwam stijgen;
In steken van de zon des middags afgemat,
Zocht ik een luchtje; mij verlangde en 'k wenschte, dat
Een luchtje mijne leên, nu jagens moê, ververschte.
Dan plag ik, 't hengt me nog, wanneer de lust mij perste,
Te zingen: „waai, ai waai, zoet luchtje! herwaart aan,
En blaas, met uwen âm, door deze bruine blaân,
In mijnen boezem, en verlicht den brand der toortse,
Die mij verzengt en blaakt, gelijk een zomerkoortse,"
Misschien voegde ik hier bij, lief koozende in mijn rust
(Mijn noodlot brocht dit mede): „en gij, mijn lieve lust!"
Ik was nu al gewoon te zeggen: „o gij koestert,
Gij koestert, gij verkwikt, gij onderhoudt en voêstert
Mijn leven. Gij alleen zijt oorzaak, dat ik los
Deze eenzaamheid beminne en lommer van dit bosch,
En uwen adem vang met mijnen mond en lippen.
'k Weet niet, wie deze spraak en stem mij hoorde ontglip-
Door dubbelzinnigheid van zulke donkre reên, (pen,
Geloofde, dat de naam van 't luchtje, dicht op een
Geroepen, een Godin most wezen van den velde,
Een schoonheid, op wiens gunst ik hart en zinnen stelde.
Dees reukelooze mensch, aanbrenger van een loa
Gedroomden laster, gaat onrustig uit het bosch,
En brengt het Prokris aan, in steê van dit te domplen[2],
En zegt, hij heeft me dit in 't eenzaam hooren momplen.
De liefde is reukloos[3] in 't gelooven uit den aard,
En, zoo men mij vertelt, mijn Prokris viel bezwaard
In zwijm ter aarde neêr, en, na een wijl bekomen,
Noemt zich elendig, door het nimmer in te toomen
En strenge noodlot; zij beklaagt mijn wufte min,
En stelt zich treurig om dit ijdel lastren in.
Zij vreesde voor hetgeen met recht niet stond te vreezen,
Een lichaamloozen klank en lastig in 't genezen,
En kwelt zich hierom, als om een oprecht[4] verhaal.
Zij twijfelde evenwel en sufte menigmaal.
D' elendige heeft angst, hierin te zijn bedrogen,
En wil 's aanbrengers woord niet achten, als gelogen,
En haren man geensins verdoemen, eer zij 't ziet.
Zoodra de dageraad de schemering verliet,

[1] lifdepijl, schicht. — [2] beschouwing. — [3] kracht.

[1] boven — verkoren. — [2] in vergetelheid te smoren. — [3] roekeloos, onvoorzichtig. — [4] warachtig.

Ging ik van huis ten bosch, en na de jacht bij heggen,
Vermoeid, in 't groene gras ter aarde nederleggen,
En roepen: „luchtje! waai, ai waai toch herwaart heen,
Waai herrewaart! verkwik, verkwik mijn moede leên!"
Mij docht terstond, ik hoorde in 't roepen iemand zuchten,
En wist niet wie het was, en sprak niet zonder duchten:
„Koom herwaart, allerliefste!" en onder dit gedruisch
Gaf een afvallend blad mij weder een geruisch; (waart,
Dies waande ik, of er wild mocht schuilen ginds of her-
En schoot den vluggen schicht met mijnen arrem derwaart,
En och, helaas! het was mijn Prokris, rood bemorst
Van eene doodkwetsure, in hare blanke borst.
Zij riep: „wee mij!" Zoodra ik hier de weeklacht kende
Van mijne gemalin, mijn lief, in deze elende,
Schiet ik, half zinneloos, fluks toe op dezen kreet,
En vind haar hallef dood, zie springend bloed het kleed
Besprenklen, en, o wee! zij woû, zooveel ze konde,
Den schicht, haar jachtgeschenk, nog trekken uit de wonde.
Ik heffe 't lichaam op, mij liever dan mijn hart,
Met mijn verwaten arm, verbinde fluks de smart
En bittre wonde met de sleteren, getrokken
Van hare kleederen, en poog vast, onder 't nokken,
Het bloed te stulpen, en houde aan in droeven staat,
Dat ze ons, aldus besmet, niet stervende verlaat';
Doch hare kracht bezweek. De vege hier ter stede,
Nu met een aanzicht naar de dood gezet alreede,
Brocht in het uiterste nog deze woorden voort:
„Ik bidde oodmoedig, om ons huwelijk en woord,
Om 't wettig bedde, en om den wil der Goôn hier boven,
Om mijn verdiensten en weldaden, waard te loven,
Indien gij eenige nog schat in dit geval,
Om onze liefde en trouw, die eeuwig duren zal!
Laat Luchtje geenerwijze ons huwlijksbed beklimmen,
Een eenige oorzaak, dat ik neêrstijg bij de schimmen."
Zoo sprak ze, en toen verstond ik, klaar en ongefaald,
En zeî, hoe ze in den naam van Luchtje was verdwaald.
Maar, och! wat baat me dit? Zij zeeg allengs ter neder,
En zoo veel krachten hier nog worstlen heen en weder,
Die wasemt ze uit met bloed. Zij staroogt mij nog aan,
Bedrukt en bang, zoo lang hare oogen openstaan,
En ademt haren geest in mijnen mond en lippen,
Doch schijnt geruster en nu veiliger t' ontglippen."
De held verhaalde dit al schreyende, en bewoog
En perste alle anderen de tranen uit hun oog.
Hiermeê trad Æakus met beî de zonen binnen
En 't nieuw geworven volk, gesterkt om prijs te winnen,
Met vrucht van Cefalus gewelkomd, als men plag.

HET ACHTSTE BOEK.

INHOUD.

Minos belegert ondertusschen Alkathoë, hetwelk gewonnen, zoo verkeerde Nizus in eenen arend, Scylle in eenen leeuwrik. Nu keerde hij weder in Kreten, daar het menschestiers-gedrocht in den doolhof gesloten lag. Thezeus, dit verdelgende, zeilde met Ariadne naar het vaderland, en verliet ze op den oever. Bacchus verscheen, trouwde ze hier, en plantte hare kroon in het gestarrente. Ikarus, pogende met zijnen vader uit het eiland te vliegen, verdronk in zee. Een patrijs Talus, onlangs in eenen vogel hervormd, zag den vader hem begraven. Thezeus, middelerwijle wijd befaamd, werd gedaagd naar het Kalydonsche everzwijn, en die het ombrochten geraakten om hals, en Meleagers zusters veranderden in hinden. Hij, wederom keerende, voer naar Acheloüs, en zag d' eilanden van de Echinaden, uit Veldgodinnen herschapen. Filemon en Baucis, de Goden onthalende, worden in boomen, hun huis in eene kerk, en het vlek in een staande meer verkeerd. Hierna volgen Proteus' en Mestraas', ten leste ook Acheloüs' veranderingen, bij hem gebruikt, toen Hercules en hij Dianier bevrijdden.

Alreê verdrijft de glans, in 't krieken van den dag,
Den duistren nacht, en komt de zon ter kim uitjagen,
En d' Oostenwind legt vlak. De donkre regenvlagen
Verrijzen, en de wind van 't Zuiden uit een wolk
Begunstigt Æakus en 't nieuw geworven volk,
Met eenen Cefalus, den afgezant in 't keeren,
Die, eer men hen verwacht t' Atheen, naar hun begeeren,
De haven winnen; maar de koning Minos prest
Terwijl zijn heer, en stroopt el 't Lelegeesch gewest,
En komt zich legeren voor d' Alkatheesche muren,
Daar Nizus hof houdt, die, eerwaardig bij geburen
Om zijnen ouderdom, op 't hoofd droeg 't purpren haar,
Waaraan de welvaart van al 't rijk hing met gevaar,
De maan vernieuwt zeswerf haar horens hoog gestegen,
Gedurende 't beleg, nog bleef de stad belegen,
En d' oorlogskans hing lang in twijfel en beraad,
Wat zij te kiezen stond. Dicht bij de vesten staat
De toren en het slot, gewoon geluid te geven;
Men zegt, hier is de klank van Febus' lier gebleven,
En d' aangename geur bleef hangen in 't ciment
Der muren. Nizus' oir en dochter was gewend,
Hierop te steigeren vóór d' orelogskrakeelen,
En daar met keikens zoet der muren galm te streelen,
En onder het beleg der stede, reis op reis,
Den fellen strijd te zien. Nu kende ze in 't paleis,
Gedurende 't bestand, de hopmans, hunne namen,
En der Kretenzen dracht en pijlekokers, t' zamen
Met al de henden en de paarden, boven al
En meer dan haar betaamt in orelogs geval
Te kennen, Minos zelf, den koning, voortgesproten
Van schoone Europe. 't Zij de hellem bleef gesloten,
Of 't hoofd van pluimen hing beschaduwd voor het licht,
Zij prees zijn schoonheid en opheldrende[1] aangezicht.
Schoot hij den[2] schittrenden metalen schild aan d' armen,
De[2] schild stond voegelijk. Schoot hij, in d' oorlogszwarmen,
Een taayen esschen schicht den vijand naar het lijf,
De jonkvrouw prees den schent en 't afgerecht bedrijf.
Zag zij hem met den boog en pijl op iemand mikken,
Dan zwoer ze, Febus kon den vijand dus verschrikken
Met een gezwinden pijl. Zag hem de maagd in 't stof
Bloots hoofds en zonder helm, door d' ope poort van 't hof,
In 't purperen gewaad het witte paard beschrijden,
En 't rijke dekkleed, rood van goud, om uit te rijden,
Den breidel, wit van schuim, regeeren, dan, vermand
Van liefde en nauwlijks bij haar zinnen en verstand,
Schat zij den schicht, dien hij alleen aanraakte en eerde,
Gelukkig, en den toom, dien zijne hand regeerde,
Gelukkig, en de maagd kreeg eenen lust in 't end,
Zoo 't vrij stond, Minos zelf t' aanschouwen in zijn tent.
Het zou haar lusten, uit den toren, op het wenschen,
Te springen midden in het leger der Kretenzen,
Of vaders kopre poort t' ontgrendelen al stil
Voor haren vijand, of te doen, wat Minos wil.
Zij zat terwijl en zag alle oorlogsdreigementen
Van dien Dikteeschen heer en zijn sneeuwwitte tenten.
Toen sprak ze: „ik twijfele, of de blijschap mij betaamt
Of treuren, om den krijg van Minos, die ons praamt.
Mij smart, dat Minos mij bestrijdt, die hem beminne;
Maar rees hier 't oorlog niet, ik zelve, zijn vriendinne,
Had Minos nooit gekend; doch evenwel, zoo 'k ging
Uit vaders sterke stad in vaste gijzeling,
Hij mocht van deze stad aftrekken met zijn benden,
Mij tot een vredepand behouden, 't oorlog enden.
O, allerschoonste heer en koning, wijd vermaard!
Was uwe moeder, die ter krone u heeft gebaard
Zoodanig, billijk dat een Godheid om haar blaakte;
En hoe gelukkig waar mijn levenslot, geraakte

[1] heldere, blijde. — [2] Naar 't oorspronkelijke geslacht van 't woord, vóór de verscherping der d. Zie vroeger.

Ik, vliegende in het heer van dien Kretenzer heer,
Om hem mijn minnevier t' ontdekken, en van veer
Mij hem ten bruidschat op te veilen en bedingen,
Dat hij heer vaders rijk zoo fel niet zou bespringen;
Want eer blijf 't huwelijk, waarop ik hope alreê,
Nog steken, dan ik, tot verraad van vaders steê,
Vervalle; schoon het wel verwonnen kwam te stade,
Dat hij verwonnen wierd door goedheid en genade
Des overwinners; en gewis, hij voert niet los,
Om 't deerlijk sneven van zijn zoon Androgeos,
Den oorlog, en is sterk en kwalijk af te keeren,
Die met den zwaarde komt zijn goede zaak verweren.
'k Geloof, wij zullen in den oorlog gaan te grond,
En met de stad ten roof hem vallen in den mond.
Waarom zal krijgsgeweld en 's vijands heer hier buiten,
En niet mijn liefde en gunst, de poorten open sluiten?
Men gunne liever hem onbloedig, zonder moord
En nederlaag van volk, de sleutels van de poort.
Ik ben, o Minos! zelf bekommerd, dat een wreede
En reukelooze hand, in 't openen der stede,
U moeht doorstooten; en wie is zoo wreed van aard,
Die kennisdragende u een schicht of stalen zwaard
In 't harte drijven zou? Dit inzicht steunt op reden.
Ik wil het rijk en mij ten bruidschat uitbesteden,
En zulk een oorlogsvier uitblusschen met mijne echt;
Doch wat vermag de wil? De koningswacht sluit hecht
De poort, en vader staan de sleutels 's nachts bevolen.
Ik, ongelukkige, beminnende in 't verholen,
Vrees hem alleen, en hij alleen keert mij door 't slot.
Och, waar ik vaderloos! Elk is zijn eigen God,
En smeedt zijn heil, of blijft van het geluk versteken.
Fortuin verwaarloost de zusters en haar smeeken.
Indien een andre van dees liefde ontsteken waar,
Zij zette met een lust de zorgen, het gevaar,
En wat de minne keert, ter zijde, en uit hare oogen,
En hoe zoude iemand meer dan ik hierin vermogen?
Ik durf door vier en zwaard heen streven trotsch en koen,
En nog heeft niemand vier en zwaard hiertoe van doen;
Heer vaders purpren haar is mij alleen van noode.
Dit schatte ik boven goud. Dit haar zal mij, te bloode,
Aan zege helpen en het wenschen van mijn hart."
Zoo spreekt ze, en midlerwijl hedekt de voornacht, zwart
En bruin van pennen, d' aarde, en voedt bekommeringen,
Ook stoutheid, onbeschroomd om uit den band te springen
Bij duister. Al wat leeft, van dagelijks gewoel
En zorgen afgemat, lag stil, gerust en koel
In zijnen eersten slaap verzopen. Zij treedt vaardig
Naar vaders kamer. O, aartsgruwel, vloekenswaardig!
De dochter, midlerwijl de min het hart bevangt,
Berooft den vader 't haar, daar 't gansche rijk aan hangt,
En schendig zulk een roof te lasterlijk bekomen,
Gaat strijken met dien buit ter poorte uit, zonder schromen,
Door 's vijands leger heen (zoo vast betrouwde zij
Op haar verdienste), en komt vol moeds ten leste bij
Den koning, die vast beeft, als zij hem dus bejegent:
„Ik Scylle, Nizus' bloed, bestelle u, rijk gezegend
(De min gebiedt me dit) hiermeê mijn vaderland
En vaderlijke stad. Ik eische loon noch pand
Dan u alleen; aanvaard dit haar, een pand van trouwe;
Geloof, ik levere u geensins met angst en rouwe
Heer vaders haar, maar zelf zijn leven en zijn hoofd."
Meteenen schonk ze hem 't geschenk, te schelmsch geroofd.
De koning Minos deist te rugge, en staat bezweken
Om zulk een gruwel, en begint aldus te spreken:
„O, schennis van onze eeuw! Het hemelsche besluit
Drijve u, te water en te land, ter wereld uit;
Waarachtig, ik wil niet gedoogen, dat mijn eiland
En erfrijk, de wieg van Jupiter, 's volks Heiland,
Van zulk een aartsgedrocht besmet werde en betreên."
Zoo sprak hij, en gelijk een wetheer van de zeên[1]

[1] zeden.

En van rechtvaardigheid, den vijand, nu verwonnen,
De wetten stellende, beval het reê begonnen
Beleg te staken, en de machtige oorlogsvloot
T' ontmaren, en matroos al 't vaartuig klein en groot
Terug te roeyen. Scylle aanziende, hoe de kielen
Ter zee instreven, als zij aan de riemen vielen,
En hoe de koning haar dien schelmschen loon ontzeit,
Steekt op van gramschap, nu geen mededoogenheid
Zijn hart vermorwde, en haar gebeden ijdel waren;
Zij rukt het haar uit, strekt de handen op de baren,
En roept: „ontvlucht ge een, die zoo veel aan u verdient?
O, gij, van mij bemind ook boven vader, vriend,
En eigen vaderland! o, wreedaard! gaat ge vegen,
Die door ons schelmstuk en verdiensten raakte aan zegen!
En raakte u mijn schenkagië en liefde niet? O, held!
Op wien ik al mijn hoop en zinnen had gesteld;
Want waar zal ik me nu, van u verlaten, keeren?
Naar 't vaderland? Dat ziet den vijand triomfeeren,
En legt verwonnen; en genomen zoo 't nog stond,
Durf ik mijn vader wel gemoeten op dien grond,
Zoo snood bij mij verraân? Het staat voor mij gesloten;
De burgers haten mij, de kleenen en de grooten,
D' aangrenzende eist van zulk een voorbeeld, nog te rauw.
Nu valt de wereld en gansch Krete mij te nauw,
Alleen om Kretes wil. Verbiedt ge ons dit uit tooren,
Zoo zijt ge zeker uit Europe niet geboren,
Maar uwe moeder was 't ongastvrij zandgewest,
Een wreede tijgerin, 't Armeensche tijgersnest,
Charybdis, met den storm van 't Zuiden aangedreven;
God Jupiter was nooit de vader van uw leven,
Noch uwe moeder werd van eenen stier geschaakt.
't Gerucht van uwen stamme is valsch in zwang geraakt;
Een wreede stier was 't, die u teelde, en onder 't loeyen
Zijn liefde nimmer zette op vaarzen, noch op koeyen.
O, vader Nizus! koom en straf me; ik heb misdaân;
Verheug u, dat ons stad geschend legt en vergaan,
Ter straff' van ons, die nu rondnit bekennen moeten,
Dat wij 't verdienden, en met recht dees misdaad boeten.
Dat hierom iemand, die verkort is, met zijn hand
Mij, godelooze en een strafwaarde, help' van kant.
O, overwinner door ons schelmstuk, loos besteken!
Waarom beschuldigt ge ons van schelmsche lasterstreken?
Dit lasterstuk, begaan aan vader en mijn land,
Gebruik u zelf ten dienst. Maar waardig waar' ze, uw hand
Te trouwen, die, gelijk een overspeelster, schendig
Den norschen stier bedroog, te gruwzaam en elendig,
Door eene houte koei, en zwaar ging, los van tucht,
Van tweederlei gestalte, een lasterlijke vrucht.
Ondankbre! luistert ge ook naar mijn mistroostig kermen?
Of gaan de winden, niet bewogen tot ontfermen,
Met mijne woorden en uw schepen, recht door zee?
Het is me nu niet vreemd, dat een Pazifaë
Meer trek had tot den stier dan t' uwaart, die veel forscher
Van aard waart dan een stier, en ongelijk veel norscher.
Het lust me, elendige, te spoeden, en ik hoor
De baren, in de zee gescheurd, op 't waterspoor
Vast ruischen, en het land schijnt snel terug te deizen
Met mij. O, Minos! die niet omziet, onder 't reizen,
Naar mijn verdiensten, en de trouw slaat in den wind,
Zult niets uitrechten. 'k Zal, uws ondanks, u gezwind
Navolgen in het zog, en aan den achtersteven
Vast hangende, over zee gesleept, door 't water streven."
Zoo spreekt ze nauwelijks, of springt van boven neêr
In 't water, dat het schuimt, en volgt de vloot in 't meer.
De liefde geeft ze kracht. Zij hangt, vervoerd van minne,
Aan 't groot Kretenzer schip, gelijk een gezellinne
Des aftochts, bits benijd. De vader ziet haar vlucht,
En, reê veranderd, als een sperwer in de lucht,
Poogt met den krommen bek haar van het schip te rukken,
Waaraan zij vast hing, die, bevreesd voor 's vogels nukken,
Het koningsschip verlaat, 'twelk door de golven drijft;
En 't schijnt, dat ze in de lucht op 't water hangen blijft.

Zij schijnt een pluim. De pluim[1], in 't vogelkijn herboren,
Heet leeuwrik, naar de lok, den vader afgeschoren.
Als Minos nu belandt in Kreten, en met een
Zijn macht en oorlogsvolk ten schepe is uitgetreên,
Betaalt hij Jupiter beloofte en offeranden
Van honderd stieren, hangt den roof rondom de wanden
En pijlers van het hof. De stam was midlerwijl
Geschend door overspel, ook tegens wet en stijl
Begaan met een gedrocht van 't tweederlei naturen,
Waarvan Pazifaë gelag, den nageburen
Nu kundig. Minos zoekt dees vuile lastersmet,
Een snoode bloedschande, af te keeren van zijn bed,
En 't gruwzaam hofgedrocht ter zijde, in d' afgeschoten
Behuizing, doolhofswijs te houden opgesloten.
Vernuftige Dedaal, een bouwheer zonder gâ,
Aanvaardde 't werk. Men kon in 't gaslaan voor en na
Geen oog, hoe scherp men zag, op eenig teeken houên;
De paden krinkelen in bochten en in vouwen,
Misleiden 's gangers oog, al eveneens gelijk
De stroom Meander door het Frygiaansche rijk
Loopt spelen met zijn kil, dan op dan nedervloeyen,
Zich zelf bejegenen, dan naar den oorsprong spoeyen,
Dan weder zeewaart in een wijd en ruimer veld,
En onder 't wentlen zich gedurig werk bestelt.
Zoo vele dolingen, te kennen, noch te raden,
Noch op te tellen van verdwaalden op dees paden,
En 't heimelijk bedrog van 't kunstige gebouw,
Zijn zulks, dat zelf Dedaal nauw ingang vinden zou.
Als hij de dubbele gestalt van stier en jongen
Hierin gesloten, en met muren houdt gedwongen,
En met den zwaren tol van menschevleesch verzaadt,
Temt Thezeus, nu het lot in 't derde lotjaar gaat
Na negen jaar, 't gedrocht, zoo vratig in 't verslinden.
De deur des doolhofs, van de kloeksten niet te vinden,
En nooit gevonden, wordt door 't kluwen van de maagd,
Schoone Ariadne, ontdekt, die Thezeus zulks behaagt,
Dat hij ze schaakt, en zeilt met haar naar Dia henen;
Maar d' onbarmhartige laat ze op de barre steenen
Van 't zeestrand zitten, daar God Bacchus haar verkwikt.
En dees verlate maagd, die in haar droefheid stikt,
En kermende het hart weemoedig uit moet weenen,
Vertroost, en smijt haar kroon, die starren krijgt voor steenen,
Ten hemel door de lucht. In 't vliegen derwaart heen,
Verandren kroonsagewijs de parle en steen bij steen
In klare starren, die bij nacht, aan 's hemels daken,
In 't midden van de Slang en God Alcides blaken.
Dedaal wordt midlerwijl verdrietig, te gelijk
Om zijne ballingschap en Krete, Minos' rijk,
En blakende van liefde om zijne landsgenooten,
In 't midden van de zee gevangen en besloten,
Spreekt bij zich zelven: „schoon wij in bedroefden stand
Hier vast omcingeld zijn, te water en te land,
Nog staat de ruime lucht ons open om t' ontglippen,
Dat hene zullen wij d' afgunstigheid ontslippen.
Heeft Minos al het rijk in zijn gewond[2] alom,
Hij houdt de vrije lucht nog niet in eigendom!"
Zoo spreekt hij, en bedenkt veel vonden om t' ontrennen,
Bootseert natuur na, en legt ongelijke pennen
In orde, kort en lang vervolgende op een rij,
Gelijk een heuvel rijst. Zoo plag een ruispijp[3], bij
Den herder net gesneên van ongelijke rieten,
Eerst kleen en kort, dan groot en langer op te schieten.
Hij houwt de middensten met draden net van pas,
En kleefde d' ondersten aaneen met huigzaam was,
En boog, na 't binden, net het werk tot eenen vlogel
Naturelijk, en recht gelijk een vlugge vogel.
Zijn zoontjen Ikarus stond lachende hierbij,
En handelde onbewust dit vedertuig te blij,
Waarmeê het vliegen zou, niet zonder nood van 't leven.
Dan bond het veders, om door d' ope lucht te zweven;
Dan kneedt het goudgeel was met zijne kleene hand,
En hindert spelende, door wullepsch onverstand,
Zijn vaders wonderwerk. Toen 't werk, dus aangevangen,
Voltooid was, bleef Dedaal op beide vleugels hangen,
En met zijn lichaam licht heendrijven door de lucht;
Hij onderwijst den zoon zorgvuldig en beducht:
„Och, Ikarus! gedenk den middenweg te houden;
Indien ge lager daalde op zee, de baren zouden
Uw schacht bevochtigen, en rijst ge aan 's hemels as,
Het steken van de zon omhoog zal 't weeke was
Versmilten; hierom vlieg in 't midden, schuw voor 't blaken.
Gij moogt de Berewacht niet al te dicht genaken,
Noch ook den grooten Beer en Luchtreus[1] met zijn zwaard,
Dies hoû uw vaders spoor." Nu leert hij hem bedaard
Voorzichtig vliegen, schiet de pen aan rug en leden.
Terwijl hem d' oude man vermaant met rijpe reden,
Zoo rolde traan bij traan langs zijne kaken neêr;
De handen beefden, en vader, droef en teêr
Van harte, kust den zoon nog eens voor 't allerleste,
En zwevende op zijn pen, vloog door het hoog geweste
Hem voor, en vreesde voor den knaap, die 't hart beroert.
Gelijk een vogel, die zijn jong gebroedsel voert
Ten neste uit door de lucht. Hij port hem na te streven,
Te leeren, wat gevaar de nieuwe vond van 't zweven
Begrijpt, en rept terwijl de vleugels naar omhoog,
Ziet om naar zijnen zoon, met een bekommerd oog.
De visscher, bezig met zijn bevende angelroede,
De herder met zijn vee, de landman, mat en moede,
De hand slaande aan den staart van zijnen krommen ploeg,
Zien beide vliegers, en gelooven, wis genoeg,
Dat zij twee Goden door den hemel heen zien zweven.
Zij waren Juno's kerk en Samos langs gedreven,
Ook 't eiland Paros, rijk van klaren marmersteen.
Het jachtrijk Delos lag ter slinke hand beneên,
Lebynth en Calidon[2], gezegend van de bije
En zoeten honigdauw, lag aan de rechte zije,
Wanneer de zoon, verheugd in 't vliegen, stouter wordt,
En van den leidsman scheidt, belust, om snel en kort
Een hooger streek te gaan ten Hemel; maar het branden
Der zonne smilt allengs het weeke was, de banden
Der pennen, en hij klapt de schonders, nu ontbloot
Van roeituig, vangt geen lucht noch wind in dezen nood.
De zoon roept deerlijk om den vader, onder 't zweeten,
En plompt in bare zee, naar zijnen naam te heeten.
De droeve vader roept, helaas! geen vader meer:
„Och, Ikarus, mijn zoon! waar vliegt ge nu dus veer?
Waar zijt ge? och, Ikarus! waar zijt ge, o zoon! gebleven?"
Hij zag de veders, die omlaag op 't water dreven,
Vervloekte zijnen vond, begroef het lijk, met smert
En rouwe, aan zee, die naar zijn naam geheeten werd.
Een snaterend patrijs ziet neêr uit eike takken
Zijn zoons rampzalig lijk in d' aarde en grafsteê zakken,
En klapt de pennen stijf op een, en meldt met zang
Zijn blijschap, om dien rouw des vaders, droef en bang.
Men heeft dien vogel nooit gevonden van te voren.
Dees, onlangs nog een knaap, in een patrijs herboren,
Gaf u, o Dedalus! een klauk na, wijd en breed;
Want uwe zuster, nog onkundig van het leed
Dat hem gemoeten zou, gaf u den onervaren
En schrandren zoon, een knaap omtrent de twaalf jaren,
Om kunst te leeren. Hij, bespiênde 't ruggebeen
Van eenen visch, nam daar een voorbeeld uit, met reên
Gevat, en sneed terstond een rij van ijzre tanden,
En brocht de zaag in zwang, en hechtte met zijn handen
Twee priemen met een knoop, gelijk twee armen, vast
Aan een, zoo staan ze net en fiks aan een gepast.
De scherpe priem blijft staan, en d' ander mag verstrekken,
Om recht rondom gezwaaid een ronde kling te trekken.

[1] Versta: de purperen kuif, niet zoo zeer den leeuwrik, als wel den Ciris (gelijk het Latijn heeft) volgens den dichter eigen. — [2] macht. — [3] ruis- of riet-pijp.

[1] Orion. — [2] Eig. het eiland Calymne of Calydne.

Dedaal benijdde dit, en bonsde uit Pallas' kerk
Den knaap van boven neêr, maar loochende wel sterk,
Dat hij hem neêrstiet, en strooide uit, hij was gevallen.
Maar Pallas, die de kunst begunstigt boven allen,
Beschut, verkeert hem in een vogel, dekt uit zucht
Den nedervallenden, in 't midden van de lucht,
Met vederen. De kracht van 't snel vernuft, ontvangen
Voorhene, bleef in pen en voet en vleugel hangen.
Hij hield den zelven naam, en nog is dees gewoon
Niet hoog te vliegen, noch te nestlen in de kroon
Van hooge boomen. Hij vliegt laag, en houdt zich lage
Bij d' aarde hene, legt zijn eyers in de hage,
En denkende aan zijn val met vrees, zweeft nimmer hoog.
Nu strijkt Dedaal vermoeid op Etne uit ieders oog,
En Kokalus, getroost den banneling te vrijden
In 't harnas, wordt geloofd om zulk een medelijden.
Athene, moedig op held Thezeus' dappren aard,
Wordt van den tol ontlast, die 't gansche land bezwaart.
Men ciert de kerken, eert Minerve met gebeden,
Jupijn en andre Goôn, naar d' oude plechtigheden,
Met offer, kerkbelofte, en zoeten wyrookgeur.
De Faam had Thezeus' naam de Grieksche steden deur
Gespreid. De landzaat van het rijke Achaje, in lijden,
Riep hem om noodhulp aan, in dees benauwde tijden,
En Kalydon, hoewel het Meleager heeft,
Smeekt mede om onderstand, oodmoedig en beleefd,
Geperst van 't wilde zwijn, ter wraak der Jachtgodinne,
Op 't land gebeten; want men zegt, dat deze onminne
Uit Œneus voortsproot, die, in eenen vruchtbren tijd,
Alle eerstelingen van het graan aan Ceres wijdt,
Den wijn aan Bacchus, en d'olijven aan Minerve.
Deze eerzucht, eerst in zwang bij Argos, ten bederve
Des volks en 't gansche land, kwam endlijk allen Goôn,
Benijders van deze eer, een parel aan hun kroon,
Ter ooren; en men zegt, dat zij alleen vergeten,
D'altaren van Diaan met hunne wyrookvaten
Te wyrooken. De Goôn zijn van geen gramschap vrij.
Diane sprak: „men zal niet schimpen, als of wij
Ontaard zoo groot een smaad gedoogen zonder wreken.
De Jachtgodin onteerd, stuurde Œneus in zijn streken
Het boschzwijn, grooter dan een Epirootschen stier,
Of Siciljaanschen. Uit de blikken gloeyen vier
En gloed en bloed; de hals, om zich met kracht te weren,
Staat stijf van borstelen, gelijk een bondel speren.
De ruige rug, gelijk een heerspits, scherp en fel,
Staat overend. Het schuim bruist over 't harde vel
En breede schoften heen. De dikke tanden kanten
Zich tegens kracht, gelijk gebit van elefanten.
Het bliksemt met den muil. Het loof en gras verbrandt
Van zijnen adem. Het doorwroet al 't korenland,
Dat groen staat, met den muil. Het maait den cogst van 't
Nog onrijp. D' akkerman ziet al zijn hoop verloren, (koren
Dat hem op jammeren en tranen staat. Hij ziet
Het graan verslonden, daar het in zijne aren schiet.
De schuur en dorschvloer zien bedrukt naar korenschoven
En vruchten uit van 't zaad, die zij zich zelf belooven.
De zwangre wyngerd met zijn ranken, nu niet teêr,
En d'altijd groene olijf geraakt op 't veld ter neêr.
Het randt ook kudden aan, ontziet geen stier, noch ossen,
Noch hond, noch herder. 't Volk verloopt gebergte en bos-
En zit slechts zorgeloos in vast bemuurde steên, (schen,
Eerst Meleager, trotsch van aard, raakt op de been,
Met eenen braven troep van eedle jongelingen,
Ontwakende, om met hem dees plaag te gaan bespringen,
Uit lust tot eer en prijs; twee zonen van Tyndaar,
D'een op zijn leêre want, met lood gevuld heel zwaar,
En d'ander, trotsch te paard, zoekt zich in zijnen zadel
Te kwijten; Jazon, fier op zijnen stam en adel,
En die het eerste schip vol moeds te water bracht;
Ook Thezeus, niet misdeeld van heil, die zijne kracht
Gelukkig paarde met Pirithoüs; de zonen
Van Thestias; hierbij kwam Lynceus, waard te kronen,
Zoon van Afareüs, befaamd in krijgsbedrijf,
De wakkere Idas, en held Ceneus, nu geen wijf[1],
Leucippus, en Akast, de bloem der schichtenaren,
Hippothôs, Dryas, en vorst Fenix, jong van jaren,
Amyntors zoon, twee zoons van Aktor, alle twee
Elkandere gelijk, en Fyleus, uit de steê
Van Elis. Telamon liet zich hier mede vinden,
En Peleus; Lelex volgt de brave jachtgezinden,
Eurytion en Iölaüs van Hyant,
En held Feretias, Echion, door al 't land
Befaamd in 't renperk, en Panopeus, een rechtschapen,
Hippaas en Hyleüs en Nestor, eerst in wapen,
En andre braven uit Amyklen, 't oude hof,
Hier van Hippokoön gezonden, heet op lof;
Ook kwam de schoonvaâr van de kuische Penelope,
Met den Parrhazischen Anceüs, in zijn hope
Gemoedigd, en de zoon van Ampyx, en met een
De telg van Œklis, nog te huwen en besteên,
Ook Atalante, d' eer van haar Lyceesche wouden,
En 't hoog Arkadië, in dees heldinne hoog gehouden,
Schoneüs' dochter, 't kleed gehaakt, gelijk ze loopt,
Het haar nog ongekruld, in eenen knoop geknoopt.
D' ivore koker, zwaar van pijlen, hing beneden
Aan hare schouder. 't Hoofd stond zoo, dat gij met reden
Zoudt zeggen: „dit 's een knecht in maagdelijk gestalt,
Een maagd gelijk een knecht;" en Atalant gevalt
Den Kalydonschen held, als hij ze komt t' aanschouwen
En wenschte, doch het was Gods wil niet, haar te trouwen,
Ontvonkt in 't harte, en spreekt: „gelukkig, wien gebeurt,
Dat d' overschoone hem in echt wordt toegekeurd."
De schaamte hinderde hier langer van te spreken.
De jacht, een grooter werk, genaakt, en is besteken.
Een dicht gewassen bosch, nog nooit met bijl gekerfd,
Begint van eene vlakte en veld, dat schaduw derft,
En een vrij uitzicht heeft langs 't vlak der dalende akkren.
De mannen hier verzaamd, begint de jacht te wakkren.
Een deel spant netten; een gedeelte slaakt den hond
Van 't leizeel; een gedeelte is snel, en volgt terstond (ken.
Op 't spoor, en wenscht het zwijn met lijfsgevaar t' ontdek-
Een diep gezonken dal lag daar het nat kwam lekken
En nederstroomen, als de regen nederstort.
De taaye wilgeboom, rietboorden, lang en kort,
En lies en bies en teen staan onder in moerassen.
Het wilde boschzwijn, niet te tergen noch verbassen,
Schiet schriklijk uit dien poel ten vijand, hard geperst,
Gelijk de bliksem uit de wolken met een berst.
Het rent de boomen om. Het bosch, zoo fel getroffen,
Geschokt, geeft krak op krak; de jonkheid hoort ze ploffen
En roept, en grijpt gezwind het blikkrende geweer
In hare sterke vuist, en biedt, met spits en speer,
Eendrachtig wederstand. Het zwijn streeft ongebonden,
Verstrooit schuimbekkende en dol aangetergde honden,
Die in den weg staan, stuift door al de bassers heen,
Echion, d' eerste van alle andren uitgereên, (ken,
Dreef 't zwijn den eersten schicht naar 't lijf, verhit op wre-
Die in d' ahorne schors van voor vergeefs bleef steken.
Had hij de tweede reis in 't schieten zijne macht
Niet al te veel gevergd, het punt, met volle kracht,
Waar midden in den rugge en 't ruggebeen gebleven.
Held Jazons schicht werd niet zoo dicht langs 't zwijn gedre-
Hierna riep Ampyx' zoon: „God Febus! eerde ik u (ven.
Van mijne jonkheid, zoo verhoor, o vader! nu
Mijn bede, dat ik 't wild gewis neem." Op dees rede
Verhoort Apollo, naar zijn macht, des bidders bede.
Toen trof hij 't everzwijn, doch ijdel[2], met de schacht;
Diaan benam den schicht het ijzer onverwacht,
De schicht kwam zonder punt van 't zwijn te rugge schui-
Het wilde zwijn begon van gramschap op te stuiven, (ven;

[1]Nadat hij, door Neptunus, van vrouw tot man geworden was. — [2]te vergeefs.

Te blaken, als een vier des bliksems, rood van gloed.
De blikken branden in het hoofd; het snuift, verwoed
Van tooren, vier en vlam ten snuit uit, dat ze beven
Die 't aanzien; en gelijk een stormtuig, voortgedreven
Van een gespanne peze op muur of toren, dicht
Met oorlogsvolk gepropt, komt gonzen met zijn wicht;
Zoo streeft het scheurend zwijn door jongelingen henen,
En velt Eupalemon en Pelagon met eenen,
Beschermers van den drom, ter rechte hand gesteld.
De spitsbroêrs heffen ze op den arm, van 't bloedig veld.
Enæzimus, uit Heer Hippokoön gesproten,
Ontging geen moordgebit. Het zwijn voorbij geschoten
Had aan de knieschijf hem de zenuw afgesneên,
Die voort bezweek, terwijl hij, sidderende, alleen
Het dier uit schrik den rug ten beste dacht[1] te geven.
Misschien waar Nestor, d'eer van Pylus, hier gebleven,
Vóór 't aangaan van den krijg, berokkend om Heleen;
Maar hij worpt[2] tijdelijk[3] den zwijnspriet van zich heen,
En wipt in eenen boom, daar alle harten krimpen,
Van waar hij vrank en vrij den vijand mag beschimpen,
Dien hij ter nood ontvluchtte; en 't wreede boschzwijn, gram
En wraakziek, wet den tand op dezen eiken stam,
Dreigt dien geklauterden te moorden en verdelgen,
En kunnende den spijt inkroppen noch verzwelgen,
Te stout op zijn gebit, scheurt held Orithyas
De heup af van het lijf. De tweelingen, dit pas
In geen gestarnte nog veranderd, en gezeten
Op paarden, wit als sneeuw grootbartig en vermeten
Op hunne jeugd, den schicht vast drillen in de lucht,
En stoffen; en voorwaar zij hadden met der vlucht
Het ruig geborsteld dier geschoten voor elks oogen,
Zoo 't niet in 't schemeren ten bosch waar ingevlogen,
Daar geen speerruiter door kon rennen met zijn paard.
De dappre Telamon vervolgt het met der vaart,
En kwalijk op zijn hoede in 't jagen door groen lover,
Door struiken, struikelde met hals en hoofd voorover,
Door eenen wortel van den boom, die hem verlet.
Terwijl Heer Peleus hem op zijne voeten zet, (blikken,
Mikte ons Tegeesche Atlante op 't boschzwijn, rood van
Met haren fikschen boog. De pijl kwam 't vel te prikken,
Recht onder 't oor, en drong niet dieper in dien schoot;
De borstels werden slechts van 't bloên een luttel rood.
Zij was om dezen scheut min blij dan Meleager.
Men wil, dat hij dit eer verneemt dan eenig jager,
En d' allereerste 't bloed aan al de jagers toont,
En zegt: „gij, om dien scheut verheven en gekroond
Met uw verdienden prijs, zult moedig heen gaan strijken."
De mannen staan beschaamd om dees heldin, en kijken
Verbaasd, en manen vast elkandren moedig aan,
En roepen: „men behoort elkandren bij te staan,"
En schieten in het wild. De menigte verhindert
De pijlen, en belet den scheut. De nadruk mindert.
Een stout Arkader, met de boschbijl toegerust,
Liep razende in zijn dood vooruit, en riep met lust:
„O, jongelingen! leert, hoe mans, met pijl en bogen,
Geheel wat anders dan het vrouwendom vermogen;
Nu zal het blijken, wat mijn dapperheid vermag!
Al kwam Diane zelf dit zwijn, met haar gezag
En wapenen, op 't veld beschutten, 'k zal 't verdelgen
Met deze hand, al zou 't de jachtgodin zich belgen."
Dus opgeblazen sprak dees stoffer. In der ijl
Braveert hij in de lucht met zijn geslepe bijl,
Van weêrzij snedig, en omhoog staande op zijn tenen
Gereed te treffen, rukt de boschschrik herwaart henen,
Gelijk een bliksemschicht, met eene volle kracht,
En zet de rijen van zijn tanden in 't gemacht[4]
Des stoffers, daar de dood gemengd is met de wonde.
Anceüs stort ter neêr, en 't ingewand, in 't ronde
Gesold en voortgerold, drijft op den grond in bloed.
Ixions brave zoon, Pirithoüs, vol moed,
Stapt op zijn vijand aan, en drilt, met sterke handen,
Den zwijnspriet, om met kracht dees landplaag aan te ran-
De dappre Thezeus riep hem dus van verre toe: (den.
„O, dien ik boven mij bemin, zijt op uw hoê,
Mijn halve ziel! het staat den dappren vrij te strijden
Van ver. Verwaandheid bracht Anceüs straks in lijden."
Dus sprak hij, schoot het been, gewapend met een punt
Van ijzer, en dat net gemikt was en gemunt
Op 't wit, om naar zijn wensch geweldig kracht te baren,
Maar op een esschen tak geschut werd in de blâren.
Toen schoot held Jazon ook. De pijl werd bij geval
Van 't zwijn gekeerd, en op het jankende geschal,
Door 's windhonds muil tot in den weeken darm gedreven,
Bleef door de darmen in den grond der aarde kleven.
Maar Meleagers hand hiel niet een zelve streek
Met een paar schichten, gaf de rug van 't zwijn een steek,
En d' aarde een steek; en om het wild geen tijd te geven,
Schiet toe, daar 't wentlende op den oever van zijn leven,
Schuimbekkende zijn bloed vergoot met pijn en smart.
Hier staat de jager, die den vijand tergt en tart,
Den spriet duwt in de schoft. De troep der jachtgenooten
En spitsgebroeders zien den landvloek dood geschoten,
Tot blijschap van elkeen, en schreeuwen overluid,
En geven met vermaak den schutter om dien buit
De hand, en zien het zwijn, zoo lang gestrekt ter aarde,
Met groot verwondren aan, en schromen 't met den zwaarde
Te treffen. Ieder doopt zijn schicht nog eens in 't lijf.
Held Meleager zet het landgedrocht heel stijf
Den voet op zijnen nek, en zegt: „o, Atalante,
Arkadiaansche telg! aanvaard, o brave plante!
Dien roof, verworven door mijn lot en dapperheid,
En deel in mijn geluk en eere, alom gespeid." (den,
Hij schonk haar voort de huid van 't zwijn, den vloek der lan-
Die ruig van borstlen stond, de muil met lange tanden
Gewapend en gespitst, een eer die haar verblijdt,
En van alle anderen ten hoogste wordt benijd.
De gansche drang begint hierom te murmureeren.
De zoons van Thestias, gereed om dit te keeren,
Verheffen hunne stem, en steken d' armen uit,
En kraayen: „hou gemak; laat leggen dezen buit!
Geen wijf, 't waar schande, zal met dezen prijs gaan strijken.
Bedrieg u zelve niet; al gaat ge moedig prijken
Op uwe schoonheid, een al t' ijdel toeverlaat,
Schoon hij van minne doolt, die naar uw huwlijk staat."
Z' ontweldigen de maagd den jachtprijs, eenen zegen,
Daar Meleager nu eerst recht aan heeft gekregen.
De sterke held kon dit niet kauwen met geduld,
En, bijtende op de lip en tanden, roept en brult:
„O, roovers van onze eer! 't is tijd te leeren merken,
Wat dreigement verschilt van daden en van werken;"
En duwt Plexippus, niet bedacht op zulk een smert
En deerlijk ongeval, den stalen schicht in 't hart.
Nu leed hij geenerwijs, dat Toxeus (die verwoeder (der
Uit wraakzucht toeleide, om dien neêrslag van zijn broe-
Te wreken, en uit schrik dit ongeraden vond)
Hier lang bleef twijfelen, maar priemde hem terstond,
En stiet den schicht, nog warm van 's broeders nederlage,
In zijne borst, om zich t' ontslaan van deze plage.
Althea offerde den Goôn voor d' overhand[1]
Van haren braven zoon; maar als zij 't gansche land
Gewagen hoorde en zag, hoe haro broeders bleven,
Zoo stak ze een klok[2] op, van krankzinnigheid gedreven;
Zij schokt de gansche stad met kermen en misbaar
En jammeren, en zet de handen in het haar,
Verkeert het feestgewaad in droeve rouwgewaden.
Doch ziende, hoe haar zoon bezwalkte al zijne daden
Met deze neêrlaag, nam de droefheid haast een end.
't Geschrei verkeerde in wraak en vloek en dreigement.
Zij hadde een stokske, daar drie zusters, drie Godinnen[3],
Die, aan haar ampt verplicht, een ieders noodlot spinnen,

[1]dacht. — [2]werpt. — [3]tijdig. — [4]onderbuik.

[1]overwinning. — [2]stem. — [3]De Schikgodinnen.

Den duim in zetten, toen Althea blij gelag
Van Meleager: „kind!" zeî 't drietal op dien dag,
„O, eerstgeboren! wij bescheren tijd en uren:
Gij en dit stokske zult beide evenlange duren."
Zoo spreekt dit drietal, en strijkt voort ter hofpoorte uit.
De moeder rukte toen den tak, een jonge sprnit,
In 't branden uit den viere, en leschte[1] het vol zorgen.
Het lag een langen tijd in haar trezoor geborgen,
En het bewaarde, o knaap! dus lang uw levens tijd.
Nu brengt de moeder dit te voorschijn, dol van spijt,
Beveelt de tortsen op te stapelen bij stukken,
En vier te stoken, om het leven hem t' ontrukken.
Nu poogt ze vierwerf 't hout te steken in den brand,
En vierwerf moet het hart bezwijken met de hand.
Zij voelt een bangen strijd en pijnelijke smarte
In 't moederlijke en ook in 't zusterlijke harte.
Twee namen schokten een en 't zelleve gemoed.
Het aangezicht besterft, zoo menigmaal het bloed
Naar 't harte trekt, uit angst en doodelijke schrikken (ken
Voor 't schelmstuk, 'twelk ze broeit. Uit hare roode blik-
Groeit gramschap blik op blik, naar dat ze schijnt geneigd.
Dan twijfle ik, welk een stuk zij met de tronie dreigt;
Dan weder, over wien zij droef is uit meêdoogen.
Zoodra de tranen door den brand van toorne opdroogen,
Verneemt men evenwel nog tranen in dien strijd;
En eveneens gelijk een schip bij onweêr lijdt,
Van wind en stroom met kracht den stroom wordt opgedre-
En tweederhande drift gevoelt, en onder 't zweven (ven,
Van weêrzij tusschen beî blijft hobbelen, zoo rolt
Althea, door een strijd van zinnen afgesold,
En stilt en wekt den haat bij beurten, nooit verwoeder.
Zij wordt meer zuster dan eene liefelijke moeder,
En om de zielen der gebroederen met bloed
Te zoenen, is zij nu godvruchtig van gemoed
Door ongodvruchtigheid; want toen de wraakgloed mede
Aan macht geraakte, sprak de moeder deze rede:
„Dees lijkhoutstapel zal mijn eigen ingewand
Verbranden." Als zij nu, met haar vervloekte hand,
Voor 't grafaltaar stond met dien moordtak, riep ze afgrijs-
„O, gij drievouwige Wraakgodheên, naar en ijslijk! (lijk:
Keert uwe troniën naar d' offers toe! Welaan,
Ik neme wraak en wil een gruwelstuk beslaan;
Een lasterlijke moord staat met een moord te boeten,
Men moet een schelmstuk met een schellemstuk verzoeten;
Een lijk, een doodslag, moet men zoenen met een lijk:
Het godloos huis verga, opdat het ieder blijk',
Door eenen stapel van elenden en verdrieten!
Of zal Heer Œneus dit geluk alleen genieten,
Dat hij met d' overhand en zege van zijn zoon
Zich kitle, en Testias geen oir[2] zette op zijn troon?
't Is best, dat ze alle beide, als kinderloozen, treuren.
Mijn broeders, datelijk gevoerd naar 's Afgronds deuren,
Nu schimmen, voor altoos versteken van het licht!
Gevoelt, gevoelt de kracht van mijn lijkofferplicht;
Aanvaardt 't lijkoffer, dat me staat op rouw en zuchten,
Aanvaardt mijn lichaams beoze en goddelooze vruchten!
Wee mij, wee mij! waartoe, waar worde ik toe vervoerd!
Gebroeders! och, vergeeft het moeder, dus beroerd.
Mijn hand bezwijkt voor 't stuk. Hij is wel waard te sneven;
Maar mij mishaagt, mij gruwt, dat ik hem helpe om 't leven.
Zal hij dan straffeloos bedrijven zulk een stuk,
En overwinner en in 't leven dit geluk
Genietende, nog trotsch in weelde en top van eeren,
Het Kalydonsche rijk, na vaders dood, regeeren,
En zult gijlieden, als een handvol stof en asch
En schimmen, leggen in het Stygische moeras?
Neen, neen, dit lijde ik niet. Dat hij verga en sterve,
Gelijk een schelm, en sleep' de hoop en rijk en erve
Van zijnen vader, en zijn vaderlands bederf,
Al teffens met zich naar beneên op Pluto's werf.

[1]bluschte. — [2]erfgenaam.

Waar is het moeders hart gebleven en vervaren!
Waar kerkbeloften van zijne oudren, en voor 't baren
De smert van 't zwanger gaan, tien maanden uitgehard?
Och! waart ge, nog een kind, verbrand met pijne en smart,
En hadde ik dit geleên! Mijn goedheid schonk u 't leven,
Nu sterft ge billijk, om hetgeen hier is misdreven.
Aanvaard den loon van 't werk, en geef terstond den geest,
Wel tweewerf u gegund: eerst, toen ik zoo bevreesd
En bange in arbeid zat, en sedert, toen met nokken
Wij 's noodlots tak verschrikt en doedsch ten viere uittrok-
Of breng uw moeder voort, na dit geleên verdriet, (ken;
Ten grave bij uw ooms, dat bidde ik, nu[1] weêr niet.
Nu bloên de wonden der gebroedren voor mijne oogen,
En dees verbeelding van dien moord. Het mededoogen,
Met een de lieve naam van moeder kneust mijn moed.
Och, droeve broeders! gij verweldigt me in dien gloed
Rampzalig; maar verwint uw zuster, uw partije
Vrijmoedig, als mijn gave u slechts ten troost gedije,
En ik u volgen mag." Zoo sprak ze droef en smeet,
Het hoofd omkeerende, den moordstok, met een kreet
En sidderende, in 't vier. De moordstok scheen te duchten,
Te stenen, en helaas! Godsjammerlijk te zuchten,
En brandde, van het vier ongaren aangerand.
Held Meleager, niets bewust, in 't afzijn brandt,
Gevoelt zijn ingewand verbranden in die vlamme,
En heimlijk braân. Een zoon van zulk een boogen stamme
Verduurt dees bittre pijn grootmoedig. Evenwel
Betreurt zijn hart, dat hij al moedeloos dus snel
Geen ridderlijke dood mag sterven. Hij acht drukkig
Anceüs, flus van 't zwijn in 't bosch verscheurd, gelukkig;
Hij roept in 't uiterste om zijn vader, oud en grijs,
En broêrs en zusters en zijn vrouw met luid gekrijsch,
Misschien om moeder meê. De pijn en brand vermeeren
Bezwijken weder. Beî vergaan ze in 't vier, verteren
Te zamen, en de geest verdwijnt allengs in lucht,
En d' asch bedekt de kool en vonk. Het landgerucht
Verspreidt zich. Kalydon, fluks moedig, legt gevallen,
En jong en oud, en hoog en laag verwekt geschallen,
En valt aan 't schreyen en aan 't kermen met beklag.
De Kalydonsche vrouw kermt luide: „o wee, o wach!"
Zij krabt het aangezicht, en scheurt de blonde vlechten.
De vader Œneus legt in 't stof met zijne knechten,
Begruist het grijze haar en rimplende aanzicht, beeft,
En klaagt, dat hij, gezwakt en oud, dien dag beleeft.
De moeder overtuigd van 't schelmstuk, versch bedreven,
Beneemt zich zelve met haar eige hand het leven,
En priemt zich zelve met een moordpriem wreed en straf.
Schoon God mij eene gaaf van honderd tongen gaf,
't Vernuft van Helikon en zijne Zangkoralen[2],
Nog kon ik dit gekerm der zustren niet verhalen.
Zij, langer passende op geen tooisel noch eieraad,
Slaan haren boezem bont en blauw, en zonder maat,
Omhelzen, streelen droef, en kussen en herkussen
Het lichaam, daar het legt op 't lijkbed, niet te sussen.
Als 't gansch tot asschen is verbrand, drukt elk bemorst
De kool en asschen aan haar kuische en zuivre borst.
Zij leggen om het graf. De naam en zerk bezegeld,
Vergaderen ze een beek van tranen, ongeregeld
In hare droefheid, en begieten 't grafgedicht
Met tranen, bigglende uit haar rood beschreid gezicht.
Toen endelijk Diaan, met deze nederlagen
Van Œneus' stamhuis en afgrijselijke plagen,
Ten volle was verzaad, verkeerde zij (alleen
Een Gorge, en d' edele schoondochter van Alkmeen
Nog uitgezonderd) al de zusters voort in hinnen.
De veder groeit op 't lijf. Elk krijgt, om lucht te winnen,
Twee vleugels, en de mond verandert in een bek
Van been. Zoo vliegen ze uit, geschut van muur noch hek.

Terwijl reist Thezeus, die, als krijgsgenoot, voorhene
Dien tocht had uitgevoerd, naar Pallas' stad, Athene,

[1]Versta: soms en dan. — [2]Versta: de Muzen.

En Acheloüs, die van regen overliep,
Behindert voor de kil zijn reis, te bijster diep
In 't waden, en hij sprak: „o hoofd van groote zaken,
Athener! ai, begeef u onder mijne daken,
En schuw den sterken stroom, die sleepte dikwijl straf
En schriklijk bruisend, kei en balken met zich af.
'k Heb vee en stallen langs den oever neêr zien schieten.
Geen snelheid kon het paard, geen horenvee het vlieten
Weêrhouden met zijn kracht. Ook kon dees sterke stroom,
Als 't bergsneeuw wegsmolt,met zijn wieling,vrij van toom,
De jonge lichamen bij duizenden verslinden.
Het is dan veiliger den reislust in te binden,
Tot dat de stroomen weêr hunne oude gangen gaan,
En 't water aan den zoom des oevers stil blijft staan."
Held Thezeus stemt dit toe en antwoordt hem ten leste:
„O, Acheloüs! gij raadt zeker mij ten beste,
En 'k wil uw raad en huis gebruiken allebeî."
Hij trad in 't puimsteenhol, op 's Vlietsgods trouw geleî,
In zalen, die hij net van ruwen zandsteen stichtte.
De grond was vochtig van zacht mos. De schulp verlichtte
't Gewelf met purperrood, dat Tyrus' purper dooft.
De middagzon scheen recht van 't hoofdpunt op het hoofd.
Held Thezeus legt zich met zijn trouwe jachtgenooten
Op 't hooge tafelbed. De mindre volgt den grooten.
Hier legt Pirithoüs, daar Lelex, ginder[1] d' eer
Van Trezen, reede grijs geworden; en de Heer
Des strooms is moediger, nu hem, in zijne zalen,
Deze eer geheurt, zoo groot een oorlogsheld t' onthalen.
Hij toeft[2] alle anderen met statigheid en pracht,
Wien hij een zelven dienst en eere waardig acht.
Het barrevoetsgezin des grooten Stroomgods zette
Gerechten op den disch. Ten ende van 't bankette
Aanvaardt de maagd een schaal, uit louter diamant
Geklonken, schenkt den wijn met hare blanke hand.
De held ziet zeewaart in, en spreekt: „ai, wil me zeggen,
Wat plaats, wat eiland zien wij ginder hene leggen?"
(Hij wees het met de hand) „hoe heet dit? het rijst hoog;
Hoewel het meer schijnt[3] dan een eiland in ons oog."
De Stroomgod antwoordt: „o, doorluchte Atheensche hei-
Wij zien vijf eilanden, en niet een eenig eiland. (land!
Het onderscheid van plaats bedriegt een flauw gezicht.
Hoor toe, het schijnt niet vreemd, indien ik u bericht:
Diane strafte vijf, die roekloos haar verachtten,
Vijf Vlietgodinnen, die tien witte runders slachtten,
De Veldgoôn statiglijk ter offermaaltijd noôn,
En ons vergetende te luttel eere boôn,
Daar zij ten reye gaan. 'k Begon van spijt te zwillen,
En berste[4], zoo verwoed als nooit, uit mijne killen,
En scheure efgrijselijk bosschagië en land bij land,
Met groot gedruisch, van een. Ik rolde langs den kant
De Vlietgodinnen, die ten leste eens ommezagen,
Met boord met al in zee, en rukte, om haar te plagen,
Het vaste land door zee van een, en deel met kracht
In zoo veel[5] eilanden d' Echinades. Neem acht,
Zij zullen midden in de zee zich openbaren.
Opdat gij ze evenwel moogt kijken en ervaren:
Ziedaar een eiland, ver gelegen en befaamd,
Dit minne ik, en het wordt nu Perimeel genaamd
Bij zeeliên. Dit stuk lands beminne ik, en schoffeerde
De maagd; Hippodamas, de vader, wien dit deerde
En[6] niet verduwde, bonst zijn kind, vol hartewee,
En nu grof zwanger, van een steenrots los in zee.
Ik onderving ze, en sprak (zij zwom vast): „God der baren,
Naast aan den hemel en het strand, daar wij vergâren
Met alle stroomen in één boezem, sta nu bij.
Verhoor genadig ons gebeên! 'k Bekenne vrij
Ronduit, dat ik ze zelf schoffeerde zoo baldadig;
Maar toon u tegens haar rechtvaardig en genadig.
Indien Hippodamas de vader is, en hij
Niet ombarmhartig waer, nochtans eischt reên, dat zij
Verwerve zijn genade, en wil me dit vergeven.
Wij bidden: help ze toch, wie d' aarde en 't lieve leven
Te bang valt door den wrok des vaders. Voogd der zee!
Vergun ze een plaats; herschep haer zelf in eene steê;
Zij strekke zich een plaats!" Zoo grijpe ik ze in mijne armen.
De Zeegod knikt me met zijn hoofd toe uit ontfarmen,
En roert in 't stemmen al den zouten waterplas.
De Brongodin werd bang, en zwom in 't vloeyend glas.
Ik voelde 't kloppend hart in 't zwemmen angstig heven,
Vernam, hoe hare leên koud werden en versteven,
En aarde 't ingewand betrok en kwam bekleên.
Terwijl ik spreek, omhelst de nieuwe klei de leên
Der zwemster, en van 't snel veranderen der leden
Groeide een groot eiland, van de golven aangestreden."
Hiermede zweeg de stroom. Dit wonderwerk verzleet
Al die dit hooren; maar Ixions godloos zaad,
Pirithoüs, een groot verlasteraar der Goden,
En bijster stout van aard, de snoodste uit alle snoden,
Beschimpte dit verhaal, en sprak: „gij schat de Goôn
Te sterk, indien ze door de macht van hunnen troon
Gestalten geven en benemen." Al die 't hoorden,
Verdoemden 't uit één mond, bestraften zijne woorden,
Ook Lelex, oud en rijp van oordeel boven al;
Dees sprak: „der Goden macht in allerlei geval
Is geensins meetbaar, is onendig. Wat ze willen
Geschiedt, en opdat gij geen Goden zoudt bedillen,
Noch twijflen aan hun macht: in 't Frygiaansche land
Staat bij een lindeboom een eikeboom geplant,
Met eenen muur omheind .'k Zag, met mijne eigene oogen,
De plaats, als ik, door last van Pittheus heengetogen,
In Pelops' streek kwam, daar zijn vader heerschte in eer.
Niet wijd van deze plaats is een stilstaande meer,
Voorhene een volkrijk land. 't Is nu bekend bij velen
Om watervogels en de duikers, die hier telen;
Hier kwam God Jupiter in menschenschijn voorheen,
Met zijn roêdrager, God Mercuur, door 't land getreên.
Mercuur uit schalkheid had zijn hielvlerk uitgeschoten[1].
Zij klopten alsins[2] aan, maar vonden 't huis gesloten.
De herberg werd hun bede ontzegd; behalve een hut,
Met riet en stroo gedekt, bouwvallig onderstut.
Hier woonde een oprecht paar, dat jong te zamen trouwde,
Filemon hiet de man, en Baucis, een stokoude,
Zijn wijf, godvruchtig, en al even oud als hij,
Bezitten deze hut in vrede en stil, daar zij
Het juk van arremoê geleten t' zamen dragen. (gen,
Men hoeft na meester, knecht, noch dienstmaagd niet te vra-
Al 't huis bestaat bij twee. Eén zelve[3] gebiedt
En is gehoorzaam. Als de Goden onder 't riet,
En lage rietdak, elk hun hoofd in 't ingaan bogen,
Ten drempel intreên, brengt, met neêrgeslagene oogen,
De grijze bestevaâr hun stoelen, en verzocht,
Dat elk toch rusten zoude; en Baucis leîde en brocht
De ruwe zitkleên op de stoelen, al verlegen. (gen,
Toen zocht ze in gloeyende asch, den Goôn ten dienst gene-
Het vier, des avonds spâ gerekend in den haard.
Zij legt er schorsen om en blaâs, ten brand bewaard,
En blaast het hijgende aen. Zij haalt gekorve blokken,
Met spaendren, krullen, hout, en doorgekloofde stokken
Van boven af, en brak in stukken 'tgeen ze brocht,
En leî het aan, opdat de ketel zieden mocht.
Zij hakte warmoes, 'twelk haar man, nog daags voorhenen,
In 't kleene hofken plukte en sneed, niet zonder stenen.
Filemon, om de Goôn te spijzen meest belaân[4],
Tast flinks den geffel[5] met twee ijzre tanden aan,

[1]Neen, daar; want Lelex (de zoon van koning Pittheus van Trezen) is zelf die eer of held. – [2]onthaalt. [3]Versta: Het schijnt echter nog meer. – [4]barst. – [5]even-veel: zoo lees ik naar den Lat. text (totidem) voor zeer veel, dat wel een drukfout zal zijn. – [6]Versta: en die dit.

[1]afgedaan. — [2]overal. — [3]Een en dezelfde. [4]bezorgd. — [5]vork (verg. 't Hoogd. Gabel).

Haalt eene zijde spek, van assche vuil bestoven,
En lang gespaard, van zijn berookten balk daar boven,
Snijdt spek, en steekt het in den ketel, die vast ziedt.
Men kout er onderling, eer hun de tijd verdriet.
Zij neemt den eemer van den haak, met zorg beladen,
En wakker spoedende, om de voeten rein te baden,
Giet warrem water in het zuiver beuken vat.
De wilge bedsteê lag gedekt met eene mat;
Zij ging ze met een slechte en oude deken spreiden,
Gewoon hiermede nog het hoogtijd[1] t' onderscheiden,
Doch licht zoo goed, gelijk de koets van wilgenhout.
De Goden leggen aan den disch, en Baucis, oud
En bevend, schort zich op, en zet den disch om t' eten.
De derde voet ging mank, van tijd tot tijd gesleten.
Een potscherf stut den voet. Toen stond de tafel stijf;
Men vaagt ze schoon met munt[2]. Nu zetten ze d' olijf,
Minerves vrucht, op, groene en gele met haar stelen,
Kornoeljen, die ze bij den herfst het sap bevelen,
Ook wortels, verschen kaas, en koele cikorei,
En eyers, week gebraân, gerechten, die ze leî
Op aarde schotelen. Toen zetten ze, hun gunstig,
Den berkemeyer op, met loof en beeldwerk kunstig
Gesneên, al eene stof. De berken kroes vernist,
Van binnen geel als goud, kwam mede. Hierna discht
Men warme spijs en most. Het tweede weggenomen,
Is 't derde dischgerecht in 't end ten disch gekomen,
De drooge vijg en pruim en noten ondereen,
D' oranjeappel in den korf, de druif, gesneên
Nog versch van hare rank, en witte honigraten,
In 't midden opgedischt, verzaden die hier zaten.
Het afgeslaafde paar betoonde zich bereid
Ten dienst, en vrolijk met een openhartigheid,
Al was de macht gering. Terwijl ze t' zamen dronken
Bevond men elkemaal de kroezen vol geschonken.
De wijn groeide aan van zelf. Zij staan ontsteld van geest
Om deze vreemdigheid. Filemon bad bevreesd
Met Baucis, dat ze toch het toeven van hun luiden,
En arm en slecht onthaal ten beste wilden duiden.
Zij hadden eene gans, de wacht der hut, gespaard,
En wouden ze den Goôn, hun gasten lief en waard,
Ter eere dooden; maar de vogel ging zijn gangen,
En viel ze veel te gauw, en gaf zich niet gevangen.
De gans ontglipte, en nam haar toevlucht tot de Goôn,
Die bergen ze, en verbiên d' onnoozele te doôn,
En zeggen: „houdt slechts moed, wij allebeî zijn Goden;
Uw buren zullen, om 't versmaân van ons geboden,
Hun straf gevoelen; gij blijft veilig en behoed,
Behoudens dat ge straks uw hut verlaten moet,
En onze stappen volgt ten berg op, zonder beiden."
Zij staan gewillig en gehoorzaam, en geleiden
Elkandere op Gods spoor, en stutten d' oude leên
Met hunnen staf, totdat ze al hijgend van beneên
Omhoog geraken, en in top des bergs gestegen,
Tot op een boogschent, zien te rugge al 't omgelegen
Geweste in een moeras verzonken, uitgezeid
Hun kleene hut. Zij staan verbaasd, en zien beschreid
Der buren ongeval, al 't land te grond gedreven,
En zoeken hunne hut, die stond nog heel gebleven.
  Terwijl dit paar den val des landschaps droef beklaagt,
Wordt d' oude en arme hut, die 't Godendom behaagt,
Herschapen in een kerk, de stutten in kolommen,
Het strooye en rieten dak in goud, om trotsch te brommen,
De deur in een poort, heel heerlijk uitgesneên;
De leeme grond legt glad gevloerd met marmersteen.
Filemon en zijn gâ staan sidderende en smeeken;
Hierop begint Jupijn hun gunstig aan te spreken:
„Rechtvaardige oude man en kuische vrouwe, waard
Met dien rechtvaardigen verbonden en gepaard,
Zegt op, wat wenscht ge nu?" Filemon, op dit zeggen,
Begint met Baucis dees genade t' overleggen,
En openbaart den Goôn hunne algemeene[1] beê;
Hij zegt: „wij bidden, wijdt ons priesters hier ter steê,
En gunt ons uwe kerk en diensten op te wachten;
En mits wij onzen tijd zoo vreedzaam overbrachten,
Vergunt, dat we op een tijd verlaten 's werelds perk,
En ik mijn ega's graf niet zie, noch zij den zerk
Op mijn gebeente roll';" hetwelk de Goôn hun geven.
Zoo dienen ze de kerk gedurende hun leven;
Ten leste staan zij voor de trappen, man en vrouw,
En spreken t' zamen van het onheil der landouw;
Daar zag men Baucis en Filemon, door Gods orden,
Met bladeren begroeid en overtrokken worden.
Zij namen midlerwijl vast oorlof van weêrzij,
Zoo lang ze konden. Elk sprak wel gerust en blij:
„O, lieve bedgenoot!" tot dat de schors hen kleedde.
Een Tyaneesche, die dit land bezat in vrede,
Toont nog de stammen van hun lichamen op 't veld,
En ouden hebben mij voor waarheid dit verteld,
Want hier geen oorzaak was, om waarheid te besparen;
Ook zag ik menigmaal hier kransen in de blâren
Aan takken hangen, en hing hier nog kransen aan,
En sprak: „de Goden, die elkanderen verstaan,
Bezorgen 't godlijk zaad, en die de Goden eeren
Vereert men ook als Goôn. Geen afgunst kan ze deeren."
  Hiermeê zweeg Lelex. Elk behaagde zijn verhaal,
Byzonder Thezeus, die (belust, om altemaal
Gods wonderdaden door vertellingen te hooren)
Van Acheloüs, tot het stroomgebied gekoren,
Nu leunende op zijn arm, dus aangesproken wordt:
„Gij, dappere oorlogsheld, van weetlust aangepord!
Moet weten, dat men vindt die eens herschapen worden
En blijven, andren zijn hervormd, door noodlots orden,
In veel gedaanten, als God Proteus, die de zee
Bezwemt en 't zeekalf hoedt en 't groene watervee.
Dan zagen ze hem jong, dan in een leeuw eerlange,
Dan in een zwijn verkeerd, dan in een hitse slange,
Dan in een norschen stier met hoornen, elk ten schroom,
Bij wijlen in een kei, bij wijlen in een stroom
Of eik of gloeyend vier, dat tegens 't vocht zich kantte.
  Autolix' gemalin, vorst Erizichthons plante[2],
Had geene mindre macht, wiens vader alle Goôn
Verachten durf, en geen altaar op hun geboôn
Bewyrookte. Men zegt, dat hij het bosch schoffeerde
Van Ceres, met zijn bijl. Hier stond een lang geëerde
En oude stam, een eik, alleen een bosch gelijk.
In 't midden hing tafreel[3] en krans en vlecht te prijk,
Een merk van kerkbelofte en hare kracht byzonder.
Het Boomgodinnedom ging blij ten rei hier onder,
En danste menigmaal in 't ronde hand aan hand.
Vijf vadem rees de stam. De boomen van al 't land
Staan bij hem lager, dan bij hen gewas en kruiden.
Maar Erizichthon zelf, de stoutste man tot huiden,
Ontzag geensins dien stam te schenden met de bijl;
Hij hiet zijn dienaars, dien gewijden in der ijl
Om verre houwen. Toen ze uit schroomte een luttel wachtten,
Ontwrong de schelm een man de bijl, met volle krachten,
Uit zijne vuist, en riep: „dees eike, bij elkeen
En Ceres hoog geschat, zoudt gij hier niet alleen,
Al waar het Ceres zelf, gekorven en getroffen
Met zijne rijke kroon ter aarde hooren ploffen."
Zoo spreekt hij, mikkende vermeten hene en weêr,
Om toe te houwen met de bijle, een boschgeweer.
De Dodonsche eike beefde al schokkende en verzuchtte.
De bladers, eekels, en de tak van ongeduchte
Bestorven en de stam, met zijn godlooze hand
Getroffen en gewond, begon den grond en 't land
Uit d' ope schorse te bespreklen en bevloeyen,
Met zooveel bloed, gelijk een offerstier, na 't loeyen
Geslagen voor 't altaar, ten strote bloed uitgiet.
Al t' zamen staan ze stom. Een man, wien dit verdriet,

[1]feestelijke gelegenheden. — [2]kruizemunt.

[1]gemeenschappelijke. — [2]spruit. — [3]gedenktafel.

Wil 't keeren; d' ander ziet hem norsch aan op zijn beden,
En zegt: „ontvang den loon van uw godvruchtigheden!"
Hij keert de kerfbijl van den boom en heilgen struik
Den man toe, houwt hem 't hoofd wraakgierig van den buik,
En houwt al weder in den boom gelijk te voren.
Toen kon men weder uit den stam dees boomstem hooren:
„Ik, ik, een Godheid van den boom, altijd zoo waard
Bij Ceres, en hierin gescholen en gespaard,
Spelle u al stervende de straf van uwe werken,
En troost van mijne dood." Hij, zonder op te merken,
Vaart met zijn schelmstuk voort, en d' eikeboom in 't end
Geschokt en wagglende, van slag op slag geschend,
Valt om, met koorden en geweld ter neêr getrokken,
Bestort met zijn gewicht de boomen, krank van schokken,
Een groot gedeelt' van 't bosch. De Boomgodinnen staan
Verbaasd om hare schade en stammen, rijk van blaân.
De zusters gingen droef in hare rouwgewaden
Naar Ceres, eischen, opdat zij haar wraak verzaden,
De welverdiende straf van dien Erizichthoon.
De schoone Graangodin bestemt, uit haren troon,
Dees straf met knikken van haar hoofd en blonde haren,
En schudde d' akkers, zwaar van rijpe en vruchtbare aren.
Men zocht een straf zoo zwaar, als iemand ooit bedacht,
Want geen van allen hem genade waardig acht.
Men koos den Honger, die, verbannen, Ceres' daken
Moet schuwen, en haar hof[1] en troon geensins genaken.
Het noodlot wil toch niet gedoogen, uit zijn aard,
Dat eene Graangodin met honger ga gepaard.
Hierom roept Ceres fluks de wilde Berggodesse
Oreas bij zich, die ze afvaardigt met dees lesse:
„In 't uiterste gewest van Russen, hard van ijs
Bevrozen, legt een plaats, onvruchtbaar, zonder rijs
En loof en boom, en dor en schor, bedroefde plekken.
Hier woont de Winter, die niet heeft om zich te dekken,
De Schrik, de Doodschheid, en de Honger, arm en naar.
Beveel hem, dat hij in den vetten boezem vaar'
Des heiligschenders, en geen voedsel hem verzade.
Geen overvloed van spijs vermurwe onze ongenade;
En opdat u de weg niet wederhoude uit schroom,
Aanvaard mijn wagen en twee draken met den toom."
Zij zit te wagen, en, gevoerd door wind en wolken,
Komt snel in Russen, en houd: stand bij Noordsche volken.
Om den vermoeiden hals der draken eens t' ontslaan
Van 't juk op Kaukazus. Zij zoekt, met zorg belaân,
Alom den Honger, vindt en ziet hem door struiken
En onkruid, op een rots, met lange naglen pluiken
En stomp geschaard gebit; zijn oogen stonden hol;
Het haar zag borstelig, het aanzicht doodsch en dol.
De lip zag wit; het slijm hing morsig aan de tanden;
Het vel was hard. Men mocht de beenen met de handen
(Zij steken door het vel) niet roeren, of hij steent.
Men zag het ingewand door 't vel, het dor gebeent
Ter heupe uit, en de buik geleek geen buik met allen.
Men zoude zeggen, dat de boezem ingevallen,
De borst aan 't rugbeen vast geheeht hing naar beneên.
De magerheid vermeert de knok'els aan het been.
De knieschijf zwilt. De koot puilt uit aan zijne voeten.
Zij staroogt slechts van verre, ontziende hem t' ontmoeten
Van dichte bij, en meldt haar last uit Ceres' mond,
Vertoeft een poos, en schoon zij hier van verre stond
En eerst gekomen was, begint ze smart te lijen
En grooten honger. Zij vaart op naar Æmonijen
Te rugge, met haar toom en zegenrijk gespan.
De Honger, die geen lucht van Ceres lijden kan,
Volbrengt nochtans dien last, en, op den wind gedragen,
Begeeft zich door de lucht en wind in norsche vlagen,
Naar 't aangewezen huis, en treedt ter kamer in
Des heiligschenders, die met al zijn hofgezin,
Dewijl het nacht was, sliep. Hij nam hem in zijne armen,
En blies hem zijnen aâm ter mage in en de darmen,

En ademde zijn mond en keel en maag den nood
Van 't vasten toe, opdat hij in zijn dermen goot
En aderen gebrek van spijze, om zich te voeden.
De last voltrokken, ging de Honger zich weêr spoeden
Uit vruchtbare akkeren, en komt ter vlucht in 't end
Aan zijn nooddruftig huis en hol, gebrek gewend.
Dus lang streelt zachte slaap met aangename schachten
Dien Erizichthon in den droom, daar zijn gedachten
Hem porren met den mond te gapen, immer toe
Te bijten in de spijs, te kauwen, mat en moê,
Den schijnkost, doch vergeefs met schijnspijs 't lijf te stut-
En niet dan dunne lucht in steê van spijs, te nutten. (ten,
Maar toen de slaap verdween, begon de hongervlaag
Te joken in de keel, te woelen in de maag
En 't ledige gedarmt'. Hij eischte zonder beiden,
Wat zee en aarde en lucht tot nooddruft ons bereiden,
En klaagt dat hij ten disch, die reed staat en gedekt
Met zoo veel spijs, die steên en heele landen strekt
Tot voedsel, spijze zoekt, om zich alleen, beladen
Met honger, in dien nood te spijzen en verzaden;
Hoe hij den leêgen darm meer propt en brassend vult,
Te meer begeert de maag, terwijl hij brast en smult
Gelijk de ruime zee, verzwelgende de fleschen
Van alle stroomen, noch den dorst niet uit kan lesschen,
En, recht als vratig vier op alle fakkels teert,
En nimmer zat het aas te vratiger begeert;
Aldus verstikt de keel des heiligschenders schendig
Wat spijze hij ontvangt, en eischt meer spijs onendig.
De spijs eischt weder spijs in onvernoegden staat;
De hongerige buik blijft leêg en onverzaad.
Nu kwist zijn vratigheid en honger vaders erven,
En moet vermagerd van gebrek het voedsel derven.
De hitte van den maag bleef teren dag en nacht.
De darmen hadden al zijn have doorgebracht;
Nu was hem nog een kind, een dochter overbleven.
Hij was onwaardig, dat zij hem den naam zou geven
Van vader. Deze veilt hij op van arremoê;
Zij uit groothartigheid ontzegt, ten ende toe
Den Heer te dienen, strekt de handen naar de baren,
Die hier aanspoelen, en begint dus uit te varen:
„O Zeegod, die de bloem van mijnen maagdom naamt
(Neptuun had haar geschaakt), laat mij geensins beschaamd,
Onweldig me den Heer!" De Zeegod slaat haar bede
Niet reukloos in den wind, verkeerde hier ter stede
(Hoewel de Heer dit zag) het aanzicht, op dien wensch,
In 't opzicht van een man, een nieuwen andren mensch.
Zij schijnt een visscher, en de Heer, haar scherp beziende,
Zegt: „angelaar, die u van hoek en wormen diende
En visschen optrekt, op den dienst aan mij gedaan
Begunstige u de zee! Zoo moet de visch voortaan
Te grager op het aas aanbijten met verlangen,
Geen angel rieken, eer hij vast zij en gevangen.
Ai, zeg me toch, waar bleef de maagd, indien gij 't weet;
Want 'k zag ze flus nog hier, heel arm en slecht gekleed,
En ongehuld op strand, daar aas den visch bekoorde."
Zij merkte straks, hoe God haar noodgebed verhoorde
En door dees vraag verkwikt, beantwoordt dit aldus:
„'t Zij wie gij zijt of niet, ik keerde sedert flus
(Vergeef het mij) 't gezicht niet van de zoute baren,
En bleef gedurig op mijn werk in 't visschen staren.
Opdat gij aan mijn woord te min moogt twijfel slaan,
Zij mij de Zeegod in het hanglen toegedaan,
Dat eene lange wijl geen vrouw stond in deze oorden
Op strand behalve wij." De Heer gelooft haar woorden,
En keert gerust zich om, en dus beroecht gaat heen;
Zij schiet den schijn weêr aan, gelijk ze op strand verscheen.
De vader ziende haar zoo licht van vorm verkeeren,
Verkocht ze menigmaal uit nood aan andre Heeren;
Maar zij ontging ze staâg, veranderd in een vos,
Dan in een merrie of een vluchtig hart of os
Of vogel, en bestelt den vader, schier verslonden,
Min spijs dan zijne maag en darm verduwen konden.

[1] Zoo lees ik voor lof, dat hier minder past.

Toen hij nu al zijn goed den nood ten beste gaf,
Bestelt de nadruk van dees pijnelijke straf
Nieuw voedsel aan de maag. Hij knaagt, gelijk verwoeden,
Zich zelven, en verteert zijn lijf om zich te voeden,
„Wat brenge ik 't voorbeeld van veel buitenlandren bij?
O jongelingen! 'k hebbe ook zelf de macht, om mij
In een hervormden schijn te toonen, dan[1] in 't wezen
Van mijn nature en aard, gelijk ik was voor dezen;
Dan schijne ik eene slang, dan wederom een stier
Met hoornen op het hoofd; en toen ik, trotsch en fier,
Twee horens aannam, kwam ik één met ongenuchte
Te missen, als gij ziet." Zoo sprak hij, en verzuchtte.

HET NEGENDE BOEK.

INHOUD.

Dianier zond Hercules hierna het hemde, dat hem, toen Lichas in eene klip hervormd was, ter dood toe pijnigde, waarop hij ten Hemel voer. Hierna ging Alkmeene bij Iöle, en vertelde haar, hoe Galanthis in een wezelken veranderde, en zij verhaalde haar wederom, hoe de zuster in eenen boom verkeerde. Ondertusschen komt Iölaus bij haarlieden, die door Hebe in zijne jeugd hersteld was. Jupiter betoont, met Æakus' voorbeeld, dat dit elkeen niet gebeuren mag. Miletus, voor Jupijn vluchtende, zeilt over in Azië, en teelt Byblis en Kaunus, met wiens minne de zuster bevangen, aan het kwijnen sloeg, en in eene bron wegsmolt; hetwelk hun allen ongeloofbaar scheen, ten ware men Ifis onlangs, op haren bruiloftsdag, van eene maagd in een mansmensch herschapen zag.

Held Thezeus vraagde hem, die droevig zucht: „hoe is 't?
Wat 's d' oorzaak, dat gij droef den slinken horen mist?"
De Kalydonsche stroom, bevlochten met rietboorden,
Bejegent deze vraag bedrukt met deze woorden:
„Gij eischt voorwaar een zaak te hooren, die mij smart,
En in 't verhalen fel zal stooten tegens 't hart;
Want wie verhaalt met lust het worstelen en kampen,
Waarin hij schendig uit het worstelperk most schampen?
Ik zal 't u evenwel verhalen op een rij;
Ook is 't zoo schandig niet, dat iemand legge in lij,
Als 't eerlijk luidt, in 't perk te kampen tegens eenen
Befaamden krijgsheld, die zoo sterk was op de beenen,
En ruim 't verlies vergoedde. Een maagd uit konings stam,
Indien misschien de naam u ooit ter oore kwam,
De schoone Dianier, werd aangezocht van velen,
Die, onderlinge zich benijdende, om haar kwelen[2].
Ik trad verliefd met hem in koning Œneus' hof,
En sprak; „besteê gerust uw dochter, rijk van lof,
Aan mij, die haar verzoek." Zoo sprak Alcides mede;
Want andren weken voor ons beide. Na mijn bede
En minnelijk verzoek stoft Hercules: „zij zal,
Van daar de zon verrijst tot daar ze in 't water vall',
Uitstralen door ons trouw en dappre heldenstukken, (ken."
Op stiefmoêrs last volvoerd, wiens wrok ons woû verdruk-
Ik zei: „'t waar schande, dat een God (hij was 't nog niet)
Zou wijken voor een mensch, die sterflijk is. Gij ziet,
Hoe ik alleen beheersch zoo vele waterstroomen,
Die krom gebogen van hun oorsprong nederkomen,
En bruisen door uw land. Ik koom hier niet, gelijk
Een verre vreemdeling, uw dochter, oir[3] van 't rijk,
Aanzoeken, maar ben zelf een van uw landsgenooten,
En treflijk medelid van uw gebied en sloten;
Ook reken mij geensins tot oneer, neen gewis,
Dat Juno niet op mij zoo Helsch gebeten is,
En ik geensins het juk van haar geboôn moet dragen;
Want schoon ge, o, Herkles! stoft, uit eigen welbehagen,
Dat u Alkmeene baarde, en kende voor haar rank[4],
Jupijn is uw verzierde of rechte vader; dank,
Is 't waar, zijn snoeperij. Verkies met uw gedachten,
Of gij Jupijn wilt uw verzierden vader achten,
Of voor zijn sterling en bastertzone gaan."
Alcides zag hierop mij norsch en grimmig aan,
Gedurende 't gesprek, en kon zich niet betoomen,
Maar borst dus uit: „ik ben gereed, u op te komen
Met deze vuisten, eer dan met een stoffers[1] tong.
Nu win het met den mond, als ik op eenen sprong
In 't perk u overmag." Hij randt met ongenade
Mij schriklijk aan. Ik schaam mij straks, na dees bravade,
Te deizen achterwaart, om op mijn eer te staan.
Ik hadde een mossigen, zeegroenen mantel aan,
Die mij belemmerde; dies smeet ik 't kleed ter aarde,
Zette arm en beenen schrap en vuisten, bruiste en baarde[2],
Gereed te worstelen. Hij nam een handvol zand
En smeet het mij op 't lijf, en werd van mijne hand
Begruisd van stof. Hij loert, om mijnen hals en beenen,
Terwijl ze huppelen, te grijpen. Gij zoudt meenen,
Dat hij ze vatte, die van alle kanten mij
Woû matten; maar mijn zwaarte en grofheid hiel me vrij.
Hij randt me vruchtloos aan; gelijk de stroom blijft steken
Op eenen hinderbeer[3], waarop de vaart moet breken
Met groot gedruisch, terwijl 't gevaarte, zwaar en vast,
Om zijn zwaarwichtigheid op stroom noch bruisen past.
Wij rusten eene poos, hervatten 't worstlen ijslijk,
Staan schrap en voet bij voet, en dringen vast afgrijslijk,
Getroost, niet eenen voet te wijken; elk staat stijf.
Ik val voorover hem met al de borst op 't lijf,
En drukte hand aan hand, en hoofd aan hoofd bezwaarlijk.
Zoo ziet men stieren op elkandere vervaarlijk
Toestooten, om de schoone en aangezochte bruid.
De kudden kijken toe, onkundig wie den buit
En zegenrijken prijs van dit gevecht zal strijken,
Of na de nederlaag beschaamd den vijand wijken.
Alcides poogt vergeefs wel driewerf zich t' ontslaan
Van mij, die zijne borst benauwde, zwaar belaân.
Hij duwt ten vierdemaal mij weg, en kreeg zijne armen
Weêr los, en stiet me, om zich t' ontlasten en beschermen,
('k Beken het gaarne) weg, met zijne sterke hand,
En hing me op mijnen rug, gelijk een last, in 't zand.
Mij docht, geloof me ('k wil niet roemen, noch mij loven),
Dat een geheele berg lag op mijn lijf geschoven.
Ik sloeg ter nauwernood mijn zweetende armen om
Zijn lijf, en kon me niet, gebogen stijf en krom,
Van zulk een schrik ontslaan. Hij drukt me, hoort me hijgen,
En hinderde, dat ik ter nood kon adem krijgen,
En vat me bij den hals, en smakt mij op den grond.
Ik beet in 't gulle zand met mijn beschuimden mond,
En, onderleggende, gevoel de kracht verzwakken,
Neem al mijn kunst te baat om 's vijands kracht te knakken.
'k Verkeere in eene slang, ontglippe zoo zijn hand.
Toen ik mijn lichaam dus aan bochten krulde in 't zand,
En met de scherpe tong, heel snedig van weêrzijden,
Geluid gaf, loech de held, en schimpte: „vroeg in lijden,
Verworgde ik, in de wieg, twee slangen; en schoon gij,
O stroom! den wreedsten draak in krachten streeft voorbij,
En geene slangen wijkt; wat zijt ge een klein gedeelte
Der Poelslang, die geen nest vol slangen week in teelte!
Zij groeide door de wonde in 't bloeden weder aan;
Van honderd lijdt niet één de dood haar aangedaan, (yen
Of wreckt terstond haar dood. De hals vergoedt door 't snoe-
De schade, als twee in plaats van d' afgesnede groeyen.
Dees Poelslang, uit wiens tak een andere adder spruit,
Betemde ik, stroopte ze, en brocht d' afgestroopte huid
Met mij tot een triomf; en hoe zult gij nu varen,
Die in een looze slang u zelven durft herbaren,
Met loos geweer u meent te sterken, en in pijn
U zelven valsch vermomt met dien geleenden schijn?"
Zoo sprak hij, duwde mij den hals toe met zijn grepen.
De keel versmachtte, als met een nijptang toegenepen.
Ik zocht zijn duimen mij t' ontwringen. In dien staat
Verweldigd, neem ik nog een derden vond te baat,

[1] dan weder. — [2] kwijnen. — [3] erfgenaam. — [4] spruit.

[1] pochers. — [2] tierde. — [3] dam.

En schiet den schijn aan van een stier, gespitst op stooten.
Hij tast me, afgrijselijk en stijf staande op zijn koten,
Met grove vuisten bij den slinken horen aan,
Vervolgt in 't worstelen die hem wil wederstaan,
En buigt den horen, dat hij in den grond blijft steken,
En plofte me in het zand, en, om zijn smaad te wreken,
Wringt fel den horen, met een forsche vuist gevat,
In stukken, rukt hem, dat hij van het voorhoofd spat.
De Veldgodinnen fluks aan 't stoppen, met haar bloemen
En vrucht en applen en gewassen, waard te roemen,
Gelijk een heiligdom. Mijn h o r e n met der spoed
Begrijpt een rijken schat v a n vollen o v e r v l o ed."
De God verhaalde dit, en een der Vlietgodinnen,
Ter jachtreye opgeschort, als jagersgezellinnen,
Kwam hier, met zwierende haarvlechten om het hoofd,
En discht den horen[1], rijk van herrefstvruchten, ooft,
En applen, in een milde en vruchtbre tijd gewassen,
Ter tafel. Toen de dag de scheemring kwam verrassen,
De zon ter kimme uit op den top der bergen scheen,
Vertrok de brave jeugd, elk zijner strate[2] heen,
Niet eens vertoevende tot dat het water stilde,
En 't ruischende onweer op den stroom bedaren wilde.
God Acheloüs dook in 't water met zijn hoofd,
Dat, ruig van rieten, van één horen was beroofd.
Hij laat voortaan het hoofd mismoedig nederhangen,
Om 't jammerlijk verlies des hoofdcieraads bevangen
Van rouwe, en voort heel gaaf, bedekt de slinke zij
Des hoofds met wilgeblaân en riet voor schimperij.
Het ondier Nessus raakt ten leste mede om 't leven
Door Dianier, om wie hij werd van min gedreven,
Toen Hercules, de zoon van Jupiter, hem vlug
De borst met eenen pijl, van achter door den rug,
Uit wraakzucht trefte; want, met zijne gemalinne
Op reis naar 't vaderland, vol gloeds van bruiloftsminne,
Kwam aan Evenus[3], daar de landstroom, op dien dag
Gegroeid door regen, rijst veel hooger dan hij plag,
En stroomt met wielingen, onmooglijk door te waden.
De sterke Nessus kwam bij Hercules, beladen
Om zijne nieuwe bruid, geensins voor zich belaân.
De veerman, grof van leên, wadkundig, sprak hem aan:
„Laat ik haar zetten door den stroom aan d' overzijde;
Alcides! ga uw gang, zwem heen." Toen gaf hij blijde
De Kalydonsche bloem, voor stroom en hem vervaard
En doodsch in 't aangezicht, aan Nessus, 't Menschepaard.
Held Hercules, zoo zwaar de wapens 't lichaam prangen,
Met zijne leeuwenhuid en koker vast behangen
(Want knods en krommen boog had hij, met zijne hand,
Geworpen aan d' overzij des vliets op 's oevers kant)
Sprak tegens Nessus: „laat ons rustig overzetten,
Dewijl ik reê begon." Hij laat zich niet verletten,
Noch polst den landstroom niet, waar die wat zachter gaat,
En wil zich zelven met geen pols noch watermaat
Behelpen, om te zien, waar 't maklijkst vall' te waden.
Nu was hij over, nam zijn boog, en hoort beladen
De stem van Dianier, toen Nessus 't lieve pand
Verkrachten wonde, ontvonkt van geilen minnebrand.
De held riep datelijk: „waar voert u 't valsch betrouwen
Op uwe snelle vlucht? o ondier! 't zal u rouwen.
Ik zegge u: geef gehoor, ontvoer ons liefste niet,
Ons eigendom, indien gij ons het minste ontziet!
Uw vaders[4] pijnrad leert schoffeeren bitter boeten,
En al betrouwt ge u op de snelle paardevoeten,
Nog kunt ge ons niet ontvliên. Ik volge u op den hiel,
Niet met mijn voeten, maar een wonde in mijne ziel."
Het ondier, passende op geen dreigement noch stoffen,
Wordt met een scherpen flits in zijnen rug getroffen.
De weêrhaak van het punt steekt hem ten boezem uit,
Dat daatlijk uitgerukt, zoo vliegt het bloed en spuit
Van voor en achter, smet hem vuil met moordvergiften
Der Poelslang. Nessus schept dit bloed uit dolle driften
Ter wrake, heet verrukt, en spreekt bij zich al stil:
„Wij zullen wrakeloos niet sterven, 't ga zoo 't wil!"
Hij doopt zijn hemde in 't bloed, en geeft het zijn gesehaakte,
Opdat verkoelde min door dees schenkagië blaakte.
Terwijl verloopt veel tijds, en al de wereld spreekt
Van Herkles' dapperheên, door stiefmoêrs haat gekweekt.
Hij was verwinner van het machtige Œchalije,
En wijdde op Ceneus, in zijn schoonvaârs heerschappije,
Jupijn, uit dankbaarheid, een offerande toe.
De Faam, d' aanbrengster, en nooit snaterbekkens moê,
Verklikkende al wat beurt en niet gebeurt, en waarheid
Met logen mengende, en die[1] duisternis en klaarheid
En licht te voorschijn brengt, en niet[1] verheft tot iet[2],
Blaast Dianier in 't oor, hoe, tot haar echtverdriet,
Alcides met Iool zich zelven hebb' vergeten.
De minnarin[3] verbaasd, toen dit werd uitgekreten,
Geloofde 's mans vrijagië, en geeft in 't eerste uit schroom
De tranen, staande in 't oog, den vollen, vrijen toom.
Zij schreit hare oogen en het hart uit, smilt van rouwe.
Ten leste sprak ze: „hoe, wat schreye ik? Deze vrouwe,
Zijn boelschap, schept slechts vreugd en wellust uit mijn
Wij zien ons leed te moet. Laat ons een ander stuk, (druk.
Een loozen vond bij tijds, eer 't iemand ons belette,
Gaan nemen bij der hand, eer deze ons bedde smette.
Hoe zal ik klagen of dit zwijgen? Ga ik best
Naar Kalydon, of toeve ik liefst in dit gewest?
Zal ik ten hove uitgaan, en dit niet anders stuiten?
O, Meleager! ga ik liefst mij zelf te buiten,
Gedenkende, dat ik, uw zuster, ook uit smart
Als zij, een wraakzucht broei, zoo groot als eenig hart
Verongelijkt bedenkt, zoo groot een kuische vrouwe
Met moorden van een boel vermag uit bittren rouwe.
Haar zinnen zwindelen verbijsterd heen en weêr.
Zij vindt voor eerst geraân, 't bewaarde hemd, weleer
In Nessus' bloed geverfd, haar man, van liefde dronken,
Te zenden, om hierdoor verflauwde min t' ontvonken.
Wat geeft ze onwetende boô Lichas, niets bewust!
De droeve geeft het hem, al smeekende en ontrust,
Zich zelve ten bederve, uit ijver aangedreven,
Belast het haren man op staanden voet te geven.
De held aanvaardde dit onwetende, onbelaân,
En trekt het moordvenijn van Lernes Poelslang aan.
Hij smijt het wyrook in d' opgaande vlamme, stouter
Op dees schenkagië, en giet den wijnkelk op het outer.
't Venijn wordt heet. Het vier versmilt de kracht in een,
En spreidt dit Helsch vergift door al de klamme leên.
Hij kropt zijn weedom in en jammeren en stenen,
Door zijn hardvochtigheid, gelijk hij plag voorhenen:
Maar als het weedom stijgt ver boven zijn geduld,
Stoot hij het outer om, huilt overluide, en brult,
Dat het van Œta klinkt, door bosschen, beemden, landen.
Nu rust hij niet, maar poogt vergeefs, met beide handen,
't Vergiftig offerhemd te scheuren van zijn lijf;
Doch onder 't scheuren scheurt hij 't vel. 't Gewaad blijft stijf
('t Verhaal luidt schendig) aan de borst en lenden kleven.
Het is vergeefs gescheurd, de leden wederstreven
En zien gevild, gelijk 't gebeente sterk en grof.
Het bloeden sist en kist in vier en assche en stof,
Als gloeyende ijzer, in den koelbak diep gesteken. (ken,
Het bloed kookt door 't venijn van 't kleed, hem aangestre-
Het houdt geen maat. De vlam verslindt het ingewand,
En 't blauwe zweet zijpt neêr van 't lichaam in dien brand.
De zenuwen, geblaakt en droog, aan 't lichaam, kraken.
Het merreg smilt in 't been, verteert allengs door 't blaken;
Hij heft de handen op ten hemel, roept verwoed:
„O, wreede Juno! nu verzaê uw wreed gemoed
Met onze nederlaag. Verzadig u daar boven
Met ons bederf. Verkwik uw oog, van asch bestoven,

[1] Van overvloed. — [2] langs zijnen weg. — [3] de rivier van dien naam; zie boven in den Hercules. — [4] Ixion.

[1] Zoo lees ik voor d e. — [2] Thans i e t s en n i e t s. — [3] minnares.

Met mijne jammeren; of, zoo een vijand nog
Om zijnen vijand zich ontfarm' (want ik ben toch
Uw vijand), zoo verdelg mijn ziel van pijn gemarteld
En lang gehaat, en die door alle elenden spartelt,
Waartoe haar 't noodlot schiep. Ik zal, op uwen wenk,
De dood aanvaarden voor een treffelijk geschenk,
Van stiefmoêrs eige hand, wie 't past ons dit te geven.
Beroofde deze hand, hierom Buzier het leven,
Die met der vreemden bloed besmette altaar en kerk?
Ontrukte ik dan hierom Anteüs, elk te sterk,
Den grond der aarde, die hem steef met nieuwe krachten?
Heeft mij 't drievoudige gestalte des geslachten
Gerions, in het rijk van Spanje, niet vervaard,
Noch een driehoofdigheid des Helhonds, Helsch van aard?
O, krachtige armen! kost gij niet de horens breken
Des worstelenden stiers? Ganssch Elis en de streken
Van Stymfalus, en 't groot en woest Partheensche wond
Getuigen van uw macht Uw vroomheid praalt in 't gond
Des kostelijken riems, die Amazone onttogen,
En d' appels[1] tuigen 't, die de draak, met wakende oogen,
Niet kon bewaren. Geen geweld van 't Menschepaard
Kon mij weêrhouden, noch het zwijn, dat niemand spaart,
In woest Arkadie. Het kon geen Poelslang baten,
Zich op 't hergroeyen en den aanwas te verlaten
Van haar gekuotten hals, wiens kracht verdubbeleert.
Wat baatte mij, te zien den dwingeland verneêrd
In Thracië, die in dat gruwelijk geweste
Zijn paarden met versch bloed van vreemdelingen mestte,
De krib met rompen van hun liehamen verkropt,
En dat ik dezen stal, vol ongediert' gepropt,
Met al de paarden, en dien dwingeland vertrapte?
Met deze vuisten kneusde ik, toen zijn kracht verslapte,
Den sterken boschleeuw van Nemea, Kakus meê,
Het moordgedrocht, waarvoor de Tiber schrikte aan zee.
Ik hebbe op dezen hals den hemelkloot gedragen.
Jupijns gemaal[2], zoo streng, werd moê van mij te plagen
Met nieuwe tochten. Ik bleef even onvermoeid
In 't volgen van haar last; maar nu hierdoor gegroeid,
Berijdt[3] me een versche plaag, met geen geweld te keeren
Noch geene dapperheên, noch wapens af te weren.
Een alverterend vier rijdt door de longe heen,
En weidt me inwendig af, door alle mijne leên.
Het gaat Eurystheus wel; en vindt men, die gelooven,
Dat d' onbepaalde macht der Goden heerscht hier boven?"
Zoo sprekende stapt hij gewond op Œta's kruin,
Gelijk een tijger, die met eenen jachtspriet schuin
Gedreven in de rib, dien omvoert door gebuchten[4]
En bosschen, en wiens wraak de jager kwam t' ontvluchten.
Bij wijlen zondt ge hem zien kermen overluid,
Bij wijlen sidderen, of 't hemde van zijn huid
Afrukken, balken los en overhoop zien smijten,
En tegens berg en rots vertoornd hooren krijten,
De handen heffen naar den hemel, vaders borg[5].
Hij ziet er Lichas stil en bevende, en van zorg
In eene rotsspelonk gescholen nederzitten;
Toen, dol van weedom, sprak hij, brandende van hitten:
„Hoe, Lichas! brocht ge uw heer 't geschenk, dat hem vermoordt?
Zult gij me moorden? Hoe!" Maar Lichas, op dat woord,
Besterft, en beeft van angst, en wil, met nedrig smeeken,
De kniën omhelzen, en verbaasd zijne onschuld spreken,
En vouwt de handen; maar verwoede Alcides randt
Hem aan, en slingert den gegrepen met de hand
Drie- vier-werf om en om, en smakt met kracht hem sneller
Dan eenig slingerschut, afgrijselijk en feller
Naar 't bare[6] Eubeesche strand. Daar blijft hij tusschen
En water hangen, stijf versteven in de vlucht. (lucht
Gelijk de regen, door den Noordwind hard bevroren,
Waaruit de sneeuwvlok en de hagel wordt geboren,

[1] In den tuin der Hesperiden. — [2] Thans gemalin. — [3] Kwelt. — [4] woeste plaatsen. — [5] burg. — [6] Later: barre.

Op een gekluwend, en de hagel runt aan een;
Zoo stijf wordt Lichas met Alcides' armen heen (dreven[1],
Gesmeten, doodsch van schrik. Is 't waar, 'tgeen d' oude
Geen vochtigheid is in 't verhard gebeent' gebleven.
Dees korte zeeklip steekt hier in d' Eubeesche wijk
Te water uit, en schijnt een menschenvorm gelijk.
De zeeliên schromen nog dees strandklip op te treden,
Alsof ze voelde, en zij heet Lichas nog op heden.
Maar 's Dondraars afkomst[2], groot van naam en fame,
Op Œte boomen, tot een lijkvier opgebouwd, (bouwt
Beveelt, dat Pæans zoon, held Filokteet, de stoker
Van 't lijkvier, zich verzie met zijnen boog en koker
En pijlen, anderwerf op Priams borst gekant.
Dees steekt, door Herkles' last, het lijkhout fluks in brand.
De vratigheid der vlam ging op uit Œta's weide,
Daar hij de leeuwenhuid groothartig over spreidde,
En zijnen sterken hals ter neêr leide op de knods,
Ook met geen andren zwier, dan of hij, fier en trotsch,
Het hoofd met groen bekranst, zich zette aan offerkroezen.
De vlammen nemen toe en gaan om 't liehaam soezen,
En teren krakende op des helds geruste leên
En lichaam, dat geen leed noch gloed te vreezen scheen.
De Goden staan beducht voor hem, die 't kwaad kan toomen
Op d' aarde, dat omhoog hij Jupiter vernomen,
Zoo sprak hij, met een blij en helder aangezicht,
Hen aan op deze wijs: „o, Goôn! dat gij zoo licht
Bezorgd zijt, heeft mijn hart verhengd, nu alle volken
Uit dankbaarheid zijn lof verheffen aan[3] de wolken,
Mij eeren als hun heer en vader, en gij d' eer
Begunstigt van mijn zoon; want schoon hij viel ter neêr
En hem dit wedervoer, na zoo veel brave daden,
Nochtans verbindt het mij, te meer om hem beladen;
Doch om geen vromen, door een ijdle vrees vermand,
Te wenden van de deugd, zet rustig dezen brand
Uit uwe zinnen. Hij, zoo braaf in alle strijden,
Zal hij dit brandend vier geen schâ noch hinder lijden,
En dit verslindt niet meer door gloeyendige vlam
Dan slechts het liehaam, dat van moeders zijde kwam.
Zijn vaders deel blijft vrij van alle sterflijkheden.
Het vier verslindt dit niet Na 't afscheid van beneden
Zal ik 't ontvangen in den Hemel, en betrouw,
Dat dit al 't Godendom verheugt in ons gebouw;
En of hier iemand van den Hemelraad wou klagen
Om 's helds vergodendom[4], en door zijn dwers mishagen
Dit Herkles weigerde door nijd en onbescheid,
Die weet', zijns oudanks, dat die loon hem is bereid,
Naar zijn verdiensten." Dit bewilligden de Goden,
En Juno scheen hiermeê te stemmen ongeboden;
Doch zij gaf evenwel, in 't end, met haar gelaat
Te kennen, dat Jupijns slotrede hierop slaat,
En hij haar had gemeend. Het vier verteert al 't sterflijk.
Niets schiet er over van Alcides, dan 't hederflijk,
Dat naar de moeder zwijmt[5]. De held in 't Hemelsch rijk
Behoudt den omtrek, die den vader is gelijk,
Als een herbore slang, die d' onde huid kan stroopen,
En weder schittren, in haar nieuwe schub gekropen.
Zoo leefde Hercules door zijne onsterflijkheid.
Toen dees de zwakke leên des doods hadde afgeleid,
Begon hij grooter en veel heerlijker te worden,
En goddelijker en vereenwigd in zijne orden.
D' Almachtige, verheugd, verwellekomt den zoon,
Gegrepen in een wolk, en steil naar 's Hemels troon,
In 't rijk der starren met vier paarden opgevaren.

Hierop voelde Atlas fluks den hemellast verzwaren.
Eurystheus, Sthenels' zoon, was nog geensins bedaard
Van zijne gramschap, en vervolgde, wreed van aard,
Den vader in zijn zaad. Alkmeen, nu oud van dagen,
Van zorgen afgemat, vond, om haar nood te klagen,

[1] beweerden. — [2] Versta: Hercules zelf. — [3] tot. — [4] vergoddelijking. — [5] Anders zweemt.

Niet één dan Iölee, waar tegens zij de weên
Verhaalde van haar zoons gelede zwarigheên,
De wereld door bekend; en Hyllus, nog bevangen
Met liefde, had, door last des vaders, haar ontvangen
In zijnen arm en 't hart, uit een oprechte zucht,
En zij ging zwanger van een overeedle vrucht,
Toen haar Alkmeen aldus bejegende en kwam groeten:
„'k Wensch, dat de Goden u met hun genade ontmoeten,
Een lichten arrebeid verleenen, wanneer gij
Lucijn, de toevlucht van de barenden, in lij
En nood geraakt, bedrukt ter hulpe roept in lijden,
Die mij, terwijl ze nog, om Juno's haat te mijden,
Haar stip naar d' oogen zag, te bijster lastig viel;
Want toen held Hercules, die grootsche en dappre ziel,
Ten arrebeid gedoemd, nu stond in zijn geboorte,
Nadat de tiende maand verloopen, 's Hemels poorte
De Zon uitrijden liet, stond van dien overlast
Mijn lijf gespannen, dat men zeggen zou: 't gaat vast
God Jupiter moet van dees dracht de vader wezen.
Ik kon den arbeid niet verduren; ja, wij vreezen
Hieraan te denken in 't verhalen. Door mijn leên
Rijdt nog een koude schrik. 't Herdenken aan 't voorheen
Is een gedeelte van dat weedom, zonder vlagen.
'k Zat, zeven maanden lang en zeven volle dagen,
In bittren barensnood, en afgepijnigd strek
Mijn handen naar omhoog en schreye, bij gebrek
Van kracht, Lucijn met beî de Baargoôn[1] aan, en trilde,
Of zij me van den band der vrucht outbinden wilde.
Zij kwam er wel, maar om Vrouw Juno aan de hand
Te gaan, en, omgepraat, mij listig voort van kant
Te helpen. Als dees hoort, dat ik een keel opzette,
Zet zij zich voor de deur bij 't outer, en belette
Het baren, met de hand gevouwen op den buik,
En haar gekruiste knieën en tooverrijm, ter sluik
Gemompeld binnen 's monds, 'twelk 't baren, reê begonnen,
Verhindert. Wij, in last, arbeiden wat we konnen,
Verlastren zinneloos de strengheid van Jupijn,
Doch vruchtloos, wenschende in die smart verlost te zijn
Van 't leven, stenen luide en bitter onder 't karmen,
Dat dit de steenen zou bewegen zich t' ontfarmen.
Al Thebes jofferdom, mij helpende in mijn smart,
Vertroost me in dezen schijn. Mijn weedom raakt haar hart.
Galanthe, een dienstmaagd, zat hier met haar blonde vlech-
Om op te passen, mijn geboden te verrechten, (ten
En merkte hoe Lucijn, door Juno's loos bestek,
Iet kwaads broedt. Zij, de deur en 't opgesloten hek
Dan uit dan innegaande, en op Lucijn gebeten,
Zag, hoe de Vroedgodin, bij dit altaar gezeten,
De handen, armen, en de beenen kruiswijs sloot.
Toen riep ze: „o, wie gij zijt! Alkmeene is uit den nood
Van 't baren eens verlost; verblij u met de menschen!
Het gaat Mevrouwe, lang gepijnigd, naar heur wenschen.
De Vroedgodin, die veel bij zwangeren vermag,
Sprong overende, en smeet van schrik, op dit gewag,
Haar armen los van een. Zoo worde ik fluks ontslagen.
Men zegt, Galanthis lacht, omdat ze Juno's lagen
Zoo listig had verkloekt. De grimmige Godin
Randt hare vlechten aan, met een verbolgen zin,
En sleept ze, bij het haar, den vloer langs hene en weder.
Galanthis pogende, met kracht gerukt ter neder,
Te rijzen, werd van haar belet, die straks, de leên
Hervormende, elken arm veranderde in een heen.
Haar eerste snelheid bleef, gelijk ze was te voren;
De rug behiel zijn verf; de vorm is nu verloren.
Dewijl haar logentaal de zwangre door dien vond
Ten leste aan 't baren holp, zoo baart ze door den mond,
En rent, gelijk ze plag, door onze huizen hene."
Niet zonder steurenis verhaalde dit Alkmeene,
En zuchtte zwaarlijk om haar dienstmaagds smert en weên,
Een deerlijk onheil, om haar deugd en trouw geleên,

Waarover Iölee, schoondochter, dees bedroefde
Dus dient: „o, moeder! gij, een al te lang beproefde,
Ontstelt u om een maagd, die vreemd is van uw bloed,
En haar gedaante mist; wat zult ge zeggen, moet
Ik u mijn zusters smart en ongeval vertellen,
Hoewel het tranen en de rouw verbiên te mellen?
Dryoop, een dochter van Œchalië, bemind
Om hare schoonheid, was mijn stiefmoêrs eenig kind;
Want vader heeft me bij een andre vrouw gewonnen.
Mijn halve zuster was onnoozel vroeg geschonnen
Van Febus, die van ouds te Delfi antwoord geeft,
En Delos erfde, dat op water drijft en zweeft[1].
Mijn zuster, dus onteerd, in 't end gelukkig trouwde
Met Heer Andræmon, wien dit huwelijk nooit rouwde.
Een boschkolk legt er, dicht met loof gedekt, wiens kant
Als duin naar boven loopt, rondom met myrt beplant.
Mijn zuster, onbewust wat haar zoude overkomen,
Kwam hier ter stede, om voor veldmaagden loof van boomen
Te vlechten tot eieraad. De schoone, waard bemind,
Droeg eene lieve vrucht, omtrent een jarig kind,
Op haren arm, hetwelk zij met de borsten zoogde.
Bij deze lustkolk, die bij hitte nooit verdroogde,
Stond bij geval een paarsche en waterige plant,
Die bloeide en bessen droeg, gewild van al het land.
Mijn zuster plukt er af een takske, met zijn bloemen,
Voor 't jonge kind (men moet dien dag met reên verdoemen),
En ik was zelf belust te plukken; maar men zag,
Hoe uit den bloesem bloed beneên gedropen lag.
Ik zag, niet zonder schrik en angst, de takken beven:
Want oude landliên ons nog heden reden geven,
Hoe Lotos, Veldgodin, ontvliedende 't verzoek
Des Tuingods[2], geil van aard, der Veldgodinnen vloek,
Herschapen in een boom, dien naam nog heeft behouên.
De zuster, niets van haar bewust, nu vol mistrouwen,
Woû wijken en terstond de Veldgodinnen gaan
Verzoenen, maar de voet bleef vast geworteld staan.
Zij poogt de wortels met de handen uit te rokken,
Maar schokte alleen den top, wordt schichtig overtrokken
Van onder op omhoog. De taaye schors kleedt stijf,
En overtrekt ze allengs tot aan het middenlijf.
Toen scheurde ze de vlecht, de lokken, en de haren,
Maar hiel niet in de hand dan eene handvol blâren.
De gansche kruin van 't hoofd wordt overdekt met blâân.
Het kind Amfizus (want dien naam nam 't kleentjen aan,
Door last van Eurytus, den grootvaâr), nog in 't leven,
Gevoelde, hoe de borst verstijfd geen melk woû geven.
Ik stond en zag bedroefd het wreede schouwspel aan,
En kon mijn zuster, in het uiterste belaân,
Niet helpen, en belette, uit alle mijn vermogen,
Het groeyen van den stam, en hing, van mededoogen,
Met been en armen aan de groene takken vast,
En wenschte ('k zeg 't ronduit), dat mij de zelve bast
Ook dekken mocht. Haar man Andræmon en de vader,
Te zamen even droef, verschenen beî te gader,
En vraagden naar Dryoop. Ik dien deze op hun vraag
En toon ze Lotos. Och! zij kussen even graag
Het warme hout; men ziet ze aan boom en wortel hangen.
Nu hadt ge, o zuster! slechts uw aangezicht en wangen
Nog in geen boom verkeerd. Zij sprenkelt nog de blaân,
Uit het elendig lijf gegroeid, met traan op traan,
Zoo lang ze kan. Helaas! zoo lang de mond kan spreken,
Klaagt zuster dus, eer al de krachten haar bezweken:
„Ik zwere bij de Goôn, dat deze plage mij
Onschuldig overvalt en ik onschuldig lij;
Wij leefden vrij van schuld; is 't logen, laat dan telken
Mijn loof en groene blaân verdorren en verwelken,
De hand mijn stam ten brand afhouwen met de bijl.
Neemt evenwel dit kind, dit zoontje in allerijl
Uit deze takken; geeft het aan een voêster over,
En laat het menigmaal, in schaduw van dees lover,

[1] De zoogenoemde Nixen.

[1] Zie vroeger herhaaldelijk. — [2] Priaap.

De borsten zuigen, en zich onder dezen boom
Verkwikken, en als 't spreekt begeere ik, dat het koom'
Zijn moeder groeten, en aldus in 't groeten huilen:
„Mijn lieve moeder blijft in dezen stamme schuilen!"
Maar laat het kind den poel vermijden buiten druk,
Opdat het loof noch groen van boom noch takken plukk',
En denke: boomen zijn lichamen van Godinnen.
Vaart wel, mijn lieve man en vader! gezellinnen
En zuster! hebt ge nog meêdoogen met uw bloed,
Ziet, dat ge toch mijn loof en telg en tak behoedt
Voor vlijm en snoeimes, en geen vee de schors afweide;
En aangezien het mij belet wordt, nu ik scheide,
Naar u te buigen, koomt dan met uw aangezicht
Wat dichter. Kust me, en heft mijn kind, dat lieve wicht,
Een luttel op, zoo lang ik dit nog kan gevoelen.
Mijn spraak vergaat; ik kan mijn spreeklust niet meer koe-
Dewijl de zachte schel mijn blanken hals al stil (len;
Bekruipt, de hooge top mijn hoofd bedekken wil.
Ai, houdt uw handen, houdt uw vingers van mijne oogen!
De dorre schors, die mij ten deel heeft overtogen,
Luikt[1], zonder uwe hulp, mijn stervende gezicht."
Hiermede zweeg ze stil, en nu beroofd van licht
En wezen en gestalt, behielden telg en takken
Nog lange warmte en brand, die meer en meer verzwakken,
Terwijl ons Iölee dit deerlijk stuk vertelt,
Alkmeen het schoone kroost van Eurytus, 't welk smelt
Van rouw, de tranen met de hand wischt van zijn kaken,
En zij zelf weenen moet, zoo stillen nieuwe zaken
Dien jammerlijken druk; want Iölaüs, pas
Een jongen, en wiens kin nog eerst aan 't botten was,
Van oud in jong verkeerd, kwam op den drempel treden,
Wien Hebe, Juno's spruit, bewogen door gebeden
Van Herkles, haren man, begaafde met deze eer;
Want toen ze reed stond om te zweren, nimmermeer
Na Iölaüs geen ter wereld te vereeren
Met deze gave, zocht dit Themis af te keeren,
Met deze rede, en zegt: „gansch Thebe is op de been,
En reê door burgertwist in orelog getreên.
Alleen God Jupiter kan Kapaneus[2] bederven,
En twee gebroedren staat een zelve dood te sterven.
Amfiaraüs, een landswichlaar van ontzag,
Zal, levend zinkende in den grond, uit onzen dag,
Zijn schim beneden zien, de zoon den vader wreken
Aan zijne moeder, en om 't zelve stuk, gebleken
Bij ieder, godloos en godvruchtig hier geschat,
Gelijk een banneling, beroofd van huis en stad
En zinnen, en verbaasd, door rampen heengedreven,
Voor 's moeders geest en 't spook der Razernijen beven,
Tot dat de hedgenoot den gouden halsband (daar
Zij endelijk bedroefd zijn uitgang, hel en klaar,
Op vindt gesneden) eische, en hij dan met den degen
Van zijnen bloedverwant, held Fegeus, wordt doorregen.
Kallirhoë in 't end, God Acheloüs' spruit,
Zal bidden, dat Jupijn het leven ongestuit
Van hare zoons verlenge, en geensins wil gedoogen,
Dat 's vaders moord blijve ongestraft, als zij 't vermogen.
Jupijn beweegd, ontzegt dan deze gave niet
Stiefdochter en zijn snaar, maar helpt ze uit haar verdriet,
Opdat de jonge zoons hereiken manbre dagen."
Toen Themis' oogen dit van verre komen zagen,
En 't noodlot spelde, rees een onderling geschil
In 't Godendom. Elk mort, waarom de macht en wil
Van jong te worden ook geene andren is gegeven.
Auroor beklaagde, dat haar eêgâ's tijd en leven
Te lang was uitgerekt. De Graangodin beklaagt,
Dat haar Iäzion te grijs was en bedaagd;
Vulcaan bad, dat zijn wensch en bede niet mocht falen,
En Erichthonius zijn groene jeugd herhalen;
En Venus, ook bedacht voor dien aanstaanden dag,
Bidt, dat Anchizes meê zijn tijd verhalen mag.
Dus ijverden de Goôn een ieder voor de zijnen.
't Oproerige krakeel, daar alle Goôn verschijnen,
Groeide aan; een ieder trok de stemmen op zijn zij.
In 't end sprak Jupiter: „wat wil dees razernij? (ten!
Ontziet ge ons, houdt uw rust! Houdt op, houdt op van mui-
Meent iemand, met geweld, het noodlot zelf te stuiten?
Is Iölaüs' tijd en oude, hier beleefd,
Door kracht van 't noodlot, naar zijn jeugd terug gestreefd,
De lieve zonen van Kallirhoë behooren
Verjongd te worden door een noodlot, hun beschoren,
Niet door gebeden, noch door wapens en geweld;
En opdat gij u hier gelaten inne stelt,
Een zelve noodlot stuurt mij zelf en u te zamen.
Kon ik 't veranderen, 'k liet Æakus niet pramen
Met zulk een lastig juk van hoogen ouderdom,
Waaronder hij belast, gebogen gaat en krom,
En Rhadamanth zonde ook zijn jeugd zoo lang bewaren,
En blijven bloeyen in de bloem van 's levens jaren,
Met mijnen Minos, om zijn ouderdom beschimpt,
Terwijl hij krom gebukt en waggelende krimpt,
En langer niet regeert in aanzien, als voor dezen
Dees reden van Jupijn, dien alle Goden vreezen,
Beweegde ze; niet één volhardde hij dien toon,
Toen ieder Rhadamanth en Æakus, den zoon
Des Dondergods, vermoeid van leven, hoorde klagen,
Ook Minos, in de bloem van zijn gewenschte dagen,
Bij vele volken eer om zijnen naam ontzien,
Was zwak en oud, en most, in steê van spits te biên,
Mileet, Dejones zoon, op zijne jeugd vermeten,
En zijnen vader, God Apol, in 't licht gezeten,
Nog vreezen. Minos, die gelooft, dat hij zijn land
Bespringen woude, durf in 't blanke harnas kant
Zich niet verroeren, als Mileet hem komt vervaren.
Miletus! gij zeilt hene, en meet d' Ægeesche baren
Met uwe vloot, en bouwt in Azië eene stad,
Genoemd naar 's bouwers naam. Cyane, prentsch en prat
Op hare schoonheid, schoon van leest en kloek en schrander,
Een trotsche Veldgodin en dochter van Meander,
Die zich in krinklen om en wederomme krolt,
Baarde u twee kinders, daar zij langs den oever rolt,
Van haren vader, twee in ééne dracht geboren,
En onderworpen aan een onheil, hun beschoren:
De schoone Byblis en ook Kaunus, haren broêr,
Dees Byblis leert elkeen, hoe zulk een dochter voer,
Die niet beminde, als 't voegt een die zich oneer schaamde;
Zij mint den broeder niet, gelijk het haar betaamde.
In 't eerste kent ze nog het vier niet, daar ze in brandt,
En rekent broeders mond te kussen geene schand,
Noch ook 't omhelzen, met den schijn van reine liefde
En een genegenheid, die haar in 't harte griefde.
Dees min veraarde allengs. Zij kwam, net opgetooid,
Om hem t' aanschouwen, en in 't oog zoo schoon als ooit
Te schijnen, en benijdt die schooner uitgestreken
Verschijnen; en nog kent ze, in 't vrijen, haar gebreken
Noch ook zich zelve niet, en onder dezen gloed
Begeert noch wenscht ze niet, maar blaakt in haar gemoed.
Nu zegt ze Heer, en laat den naam van broeder glijden;
Nu heet ze Byblis; dan wil zij den naam vermijden
Van zuster, en nochtans, ontwaakt om op te staan,
Kan nog zich zelve van geen geilen tocht ontslaan
Noch zuivren. Diep in slaap verzopen met de zinnen,
Verschijnt haar menigmaal 't beminde paud van binnen;
Zij laat zich dunken, dat ze aan broeders zijde rust,
Terwijl hij legt en slaapt. Zij wordt van minnelust
Beschaamd in haren droom, en, uit den slaap gekomen,
Zwijgt eene lange poos, en overpeinst de droomen,
En spreekt vertwijfelende aldus in haar gemoed:
„Wee mij, elendige! wat nachtbeeld, heet van gloed,
Is mij al droomende verschenen? Hoe verwensche
Ik, dat dees nachtdroom kleve op mij, rampzalig mensche!

[1] sluit. — [2] Van Argos, volgens de overlevering, als versmader der Goden, door Jupiters bliksem verslagen.

Wat droomen wij een droom, die eene maagd beschaamt!
Hij blinkt me schoon in 't oog, hoewel het niet betaamt.
Het lust me, en 'k zoude hem uit al mijn harte en zinnen
(En zeker, hij is 't waard) begeeren en beminnen,
Waar hij mijn broeder niet; en zeker, ik beken:
Eén zaak behindert dit, dat ik zijn zuster ben.
Kan ik me wakend slechts van zulk een laster spenen,
Mij is geoorloofd dus al slapende, als voorhenen,
Hem dikwijl in den droom t' aanschouwen stil en blij.
Indien ge vraagt waarom? Geen tuigen zijn er bij
Een slapende. Men volgt zijn lust en 't minnevoeder.
Och, Venus, vlugge Min[1], met uwe tengre moeder,
Wat vreugd genoot ik! Welk een wellust in der daad!
Hoe smolt het merg in mijn gebeente in dezen staat!
Hoe minzaam kitlen mij die streelende gedachten,
Al was die wellust kort, en[2] mij de korte nachten
Dees vreugd benijden! Och, och, Kaunus! stond het vrij
Mijn naam te wisselen! Helaas! hoe wel zou mij
Dan voegen, mocht ik voor schoondochter van uw vader
U groeten! Kaunus! kwaamt gij ons een weinig nader,
Als vaders schoonzoon, och, hoe voeglijk zou dit staan!
Och, of de Goden het gehengden, dat voortaan
Wij alle dingen in 't gemeen[3] met lust genooten,
Behalve d' ouders, uit wier stam wij beide sproten!
Mijn hoogste wensch is, dat gij, Kaunus, eêl van aard!
Uit eenen hooger stam dan ik gesproten waart.
O, brave! ik weet niet, wie door u een vrucht zal baren.
Och, of we uit éénen stam niet bei gesproten waren!
Gij zijt mijn broeder; 't geen ons hindert, blijft gemeen.
Wat wil het droombeeld dan bediên, dat mij verscheen?
Wat nadruk[4] heeft een droom? Of leeraart ons de reden,
Dat droomen nadruk heeft? Wij menschen hier beneden
Zijn min gelukkig, dan de Godheên in hun troon:
De Goden trouwen wel hun zuster zonder hoon;
Zoo trouwt Saturnus zelf aan Opis, zijn verwante,
De vader Oceaan trouwt eene jonge plante,
Zijn zuster Tethys, en Jupijn, de donderaar,
Trouwt Juno. Alle Goôn, vereenigd paar en paar,
Verstaan hun eigen recht. Maar waarom stijl van Goden
Gepast op menschen, en hun regels en geboden?
Elk schoeit op zijne wet en een byzondre leest.
Verbode minne zal met kracht uit onzen geest
Gedreven werden; of, kan ik dit niet verwerven,
Zoo wensche ik datelijk den bittren dood te sterven,
En op een hulster[5] dood te leggen en gerust,
Gebeurt me, dat mijn broêr mij nog na 't scheiden kust.
Genomen, deze min behaagt me in mijne pijnen,
Zij zal integendeel hem snood en gruwzaam schijnen,
En evenwel wordt hier de wil van twee vereischt.
Maar Æols zonen, zoo men 't wikt en overpeist,
Ontzagen geensins met hun zusteren te huwen.
Maar och! hoe weet ik dit? Waarom, in steê van schuwen,
Dus veel voorbeelden klaar ten spiegel bijgebracht?
Waarheen worde ik vervoerd? o schaamtelooze kracht
Van minnevier! vertrek. Laat ik mijn vollen broeder,
Geteeld in 't zelve bed van vader en van moeder,
Niet wijder minnen dan een zuster wel betaamt.
Zoo hij verliefd, van minne en minnelust gepraamd,
Mij aanzocht, 'k zou misschien zijn razernij believen.
Zal ik dan, dien ik om geen hijslaap zoude ontrieven,
Nu zelf aanzoeken, en dit vergen onberaân,
Mij tot verkleening? Zult gij niet verlegen staan,
En moeten zwijgen? Durft gij dit ronduit belijden?
De min zal persen; 'k zal 't vermogen, en niet mijden;
Of zoo de schaamt de tong verhindre, meldt mijn hand
En stomme brief al stil den onderdrukten brand.
Dit slot behaagt me; dit beneemt me, hoe ik 't wende,
De twijfelmoedigheid. Zij zet zich overende,

En, op den slinken arm wat leunende, spreekt rond:
„Laat ons dees dolle min belijden met den mond,
Laat hij 't vernemen. Och! waar slepen mij de zinnen?
Wat vier ontvonkt mijn hart, hem razende te minnen!"
Nu wil ze bevende hem schrijven met de veêr;
De pen raakt geen papier. Zij schrijft, verfoeit het weêr,
En wischt het uit, en dan verandert ze 't geschreven,
Verworpt het dan; dan keurt zij 't goed hem dus te geven;
Dan slingert ze den brief ter neder, en staat stom;
Dan raapte ze den brief van d' aarde wederom.
Zij weet niet, wat ze wil, en wat ze schijnt te willen,
En schaamte en stoutheid mengt zich in haar minnegrillen
En tronie. „Zuster," schrijft ze, en schrapt dien naam weêr
Nu neemt ze 't blad, en schrijft in 't end tot een besluit: (uit.
„De vrijster, die u vrijt, en langer niet kan leven,
Tenzij gij 't leven schenkt, zendt u, van min gedreven,
Dien brief. O, schaamte! O schand! Och, schaamte hindert
Mijn naam te melden. Vraagt gij, wat mijn oogmerk zij? (mij,
'k Wensch, dat gij naameloos mijn zaak al stil mocht hooren,
En Byblis' naam u niet bekend waar van te voren,
Tot dat ze van haar bede en wensch verzekerd waar.
Gij hadt mijn hartkwetsuur aan bleekheid en gebaar,
En mager aangezicht en uitgekretene oogen,
Van tranen rood beschreid, voorhene kennen mogen,
Ook 't zuchten, zonder blijk van oorzaak, en 't geween,
En aan 't omhelzen en het kussen achtereen
Vernomen, 't welk, indien gij lette op zulke streken,
Geensins bij 't kussen van een zuster wordt geleken;
Nochtans geschiedde dit (de Hemelgoden staan
Getuigen), om mij zelf, ten uiterste belaân,
Te heelen; want mijn hart aan doodelijke wonden
Ging kwijnen, en het werd van minne al stil verslonden.
Ik, ongelukkige, hebbe al een lange wijl
Gepoogd, 't geweld te vliên van dezen minnepijl,
En stond meer strijds uit, dan gij mooglijk zoudt gelooven,
Dat eene dochters kracht geraken zou te boven,
En moet bekennen, dat ik overwonnen lij,
En noode uw hulp verzoek in deze razernij.
Gij, en geen ander, kunt, die u bemint, behouën
Of nedersmijten. Kies, eer 't u en mij mocht rouwen,
Uit een van beide, wat u lust in mijn verdriet.
Uw vijandin verzoekt uw hulp en bijstand niet,
Maar eene, die u naast bestaat in bloed, en nader
U wenschte te bestaan, en zich met u te gader
Wil, door een nauwer band van liefde, ook onderling
Verbinden, en een drift, die haar gemoed beving.
Waarom dan lang gesuft? Laat oude mans en grijzen
Op wetten passen, en zich laten onderwijzen,
Doorsnuffelen, wat vrij of ongeoorloofd is,
Het recht naarspooren en bewaren; maar gewis,
Ons jeugd voegt wulpsche min en roekeloos te vrijen.
Wij weten nauwlijks nog van vrijen of vermijen,
Wij houden alles vrij, en volgen, zonder hoon
Te schromen, 't voorbeeld der onsterfelijke Goôn.
Geen strenge vader, noch ontzag en vrees voor smetten,
Noch naam, noch faam zal ons intoomen en beletten,
Behoudens dat geen stof van vrees hier zij omtrent.
Blijft onze sluikerij en wellust onbekend,
De naam van broeder heeft geene achterdocht te schromen.
Het staat me vrij, met u in een gesprek te komen
Al heimelijk, en wij ontzien niet, stil gewond,
Elkandre in 't openbaar te kussen, mond aan mond,
T' omhelzen. Luttel is 't, dat hieraan komt t'ontbreken.
Ontferm u om de min van haar, die u komt smeeken,
En 't hart ronduit ontdekt, en niet ontdekken zou,
Ten waar de hooge nood en minnegloed en rouw (wen,
Haar hiertoe perste en drong. Verhoê, eer 't u moeht rou-
Dat d' oorzaak van mijn dood werde op den zerk gehouwen."
Dit schrijvende, zoo rust de sidderende hand,
Als 't schrijfblad vol is en gevuld tot aan den kant;
Het zegel, nat gedoopt in tranen, sluit met beven
De vuile schandvlek; want de keel was droog gebleven.

---

[1]Cupido. — [2]Versta: al is 't, dat. — [3]gemeenschappelijk. — [4]gewicht, beteekenis. — [5]kussen.

Zij roept beschaamd een knecht, en spreekt hem bevende aan:
„Getrouwe! geef dien brief aan mijnen ....", en beraân
Zegt entlijk „broeder." Toen zij nu den knecht 't geschreven
Toereikte, viel de brief van minne, in 't overgeven,
Uit hare hand. Zij schrikt, want dit een voorspook scheen;
Nog stuurde ze evenwel den brief van minne heen.
De dienaar raamt den tijd, behandigt[1], zonder kennis
Van 't gruwelijk verzoek en zulk een schande en schennis,
Den broeder dezen brief. De jongman stond verbaasd
Van gramschap, smeet den brief, begonnen in der haast
Te lezen, op den vloer, en, nauwelijks zijn handen
Bedwingende van fel den brenger aan te randen,
Die angstig beefde, sprak: „eerlooze stokebrand
Van 't geile minnevier! houd hier niet langer stand;
Vertrek uit mijn gezicht, daar niemand u kan kennen.
Ontzag ik niet mijn schand te melden, mij te schennen,
Gij hadt dit lasterstuk met uwen hals geboet."
Hij staat en siddert, meldt terstond, op staanden voet,
Mevrouw dit dreigement van Kaunus; Byblis hoorde,
Hoe hij dit snood verzoek haar afsloeg en zich stoorde.
Hierover ziet ze doodsch om 't hoofd, staat koud en kil,
En niet één lid, of 't beeft om 't afslaan van haar wil.
Bekomen van dien schrik, begon zij op te steken,
En nauwlijks kon ze een woord uitbrengen, en dit spreken:
„Hij heeft er reden toe; want waarom openbaar
Ik reukloos mijn kwetsuur? Waarom betrouwde ik, klaar
En in der ijl, mijn zin en woorden aan den simplen,
Geschreven brief. Ik most mijn oogmerk eerst bewimplen
Met dubbelzinnigheid van woorden, opdat hij
Mij niet beschamen kon, en eerst ten naastebij
Beproeven, uit wat hoek en streek de wind kwam ruischen,
En dan met veiligheid de holle zee gaat kruisen,
Waarom ik t' onbedacht met volle zeilen vaar,
Eer ik de winden kenn'. Nu drijve ik, blind en naar,
Door scherpe rotsen, en, van schipbreuk overrompeld,
Worde in dien Oceaan tot over 't hoofd gedompeld,
Ook zonder dat ik 't schip kan wenden in gevaar.
Mij werd door zekere voorspoken, droef en naar,
Genoeg ontraân, mijn wil te volgen en believen,
Dewijl de brief, dien ik den brenger van de brieven
Woude overleveren, zoo los ter hand uitvalt,
En onze hoop verzwakt. Hadde ik, in dit gestalt[2],
Dien dag niet best verzet, of mijnen wil? Ja, vroeder[3]
Hadde ik dien dag verzet! Gewis een God, mijn hoeder,
Woû 't door een voorspook en merkteekens ons gebiên,
Indien ik oogen hadde, om tijdig toe te zien;
En evenwel ik zelf mocht dit veel nutter klaren,
Zelf tegenwoordig hem mijn dolheid openbaren,
En niet mijn opzet los betrouwen aan een blad.
Zoo zou hij 't aanzicht van zijne allerliefste nat
En rood van tranen zien; mijn klacht zou meer bedrijven
En melden, dan de pen in eenen brief kon schrijven
Ik kon, zijns ondanks, hem omhelzen, hadde hij
Mijn aanzoek afgekaatst. Ik kon me, dus in lij,
Voor hem verneêren, kon zijne kniêu in 't smeeken grijpen,
En zwijmen, recht als of de dood mijn hart kwaam nijpen;
Zoo kon ik, doodsch en bang, hem bidden om genâ.
Ik had het al bezocht. Kon elk misbaar zoodra
Elk in 't byzonder ons niet helpen, en zijn zinnen,
Zoo hard als steen, geensins afpersen mij te minnen,
Zij hadden alle te gelijk zijn hart verzet;
De boô heeft mooglijk op mijn voordeel niet gelet,
Al t' onbekwaam om dit voorzichtig uit te werken;
Hij wist niet op de luim des jongelings te merken,
Noch raamde tijd en uur, als 't best gelegen kwam.
Die dingen hinderden mijn zaak en minnevlam;
Want geene tijgerin worp hem in woeste streken,
Zijn hart is staal noch steen, noch lastiger te breken
Dan harden diamant. Hij zoog geen boschleeuwin;
Hij is verzetbaar, en men moet hem weêr uit min

[1]overhandigt. – [2]stand van zaken. – [3]wijzer.

Aanzoeken; want zoo lang mijn tijd zweeft op zijn vlerken
Zal 't mij niet rouwen, dat ik dit zocht uit te werken;
En stond het vrij, een woord te halen door den hals[1],
Ik hadde nutter nooit dit stuk begonnen, als
Zoo los te werk gesteld. Het tweede om aan te merken,
Is, 't reê begonnen streng en dapper uit te werken,
En Kaunus, opdat ik niet repp' van mijn verzoek,
Zet zulk een stout bestaan voor eeuwig in het boek
Van zijn gehengnis, en ik schijn niet errenstachtig[2]
Hem aan te zoeken, stake ik dit zoo nederslachtig,
Maar woû hem proeven of belagen op dien voet;
En 't schijnt niet, dat een God mij drijft door zuivren gloed,
Een God, die machtig is, mijn hart met min t' ontsteken,
Maar eer een geile drift, alreede hem gebleken.
Nu kan ik niet ontdoen, hetgeene snood van mij
Begaan is. 'k Hebbe hem geschreven, vrank en vrij,
En aangezocht en 't hart bevlekt. Ik kan, verzopen
In 't kwaad, en om mijn vuil niet hooger op te hoopen,
Niet voor onschuldig gaan. Wat meer te zeggen staat,
Hier blijkt een groot vergrijp in wil, en in de daad
Een klein en slecht verloop." Zoo mompelt ze in haar klacht
Zoo barnt een tweedracht van vertwijfelde gedachten; (ten,
Terwijl 't aanzoeken haar berouwt, ontvonkt de lust
Van aan te zoeken nog het hart, en ongerust
Gaat zij, verrukt[3] van min, de middelmaat te buiten,
Geeft stof, haar menigmaal in dit verzoek te stuiten.
Toen dit nu endeloos bleef duren, vlood hij snel
Zijn vaderland, en zulk een gruwelijk gekwel,
En bouwde een nieuwe stad op buitenlandsche gronden.
Men zegt, Miletus' kroost, aan 't razen ongebonden,
Werd hierom zinneloos, en scheurde haar gewaad,
Sloeg voor de borst, met een krankzinnig ongelaat[4];
Nu komt haar dolheid aan den dag; zij kan niet rusten,
En openbaart en meldt haar breidellooze lusten,
Verlaat het vaderland en hof, haar tegens 't hart,
En volgt den vliênden broêr, in 't zog, met bittre smart.
Men zegt, dat Byblis wijd en zijd langs d' akkers loeide,
Gelijk een wijnpapin op Ismarus, daar 't vloeide
Van wijnen, zij het feest om 't derde jaar herviert,
En met den wijnstaak[5] holt, afgrijslijk roept en tiert
En schatert. Bubazus en zijn schoondochters zagen
Dees, van haar vliedende, heendwalen, kermen, klagen;
Zij dwaalt door Cariën en door de Lelegeen,
Altijd in 't harrenas, en door Lycië heen.
Nu was zij Kragos en Limiere en Xanthus' vloeden,
En ook Chimeer voorbij, die vier en vlam kan voeden,
Wiens hoofd een boschleeuwin, wiens staart een veldslang schijnt.
Hier stort ge, o Byblis! neêr. Het bosch verdort en kwijnt.
Uw vlechten hangen los. Gij rust ter aarde op bladen
Met mond en aangezicht. Met uw geval beladen
En treurig, poogt u hier de Lelegeesche rei,
Met heren zachten arm en deerlijk veldgeschrei,
De hand te bieden, op te heffen, en te streelen.
Zij raân haar menigwerf, dees minnekoorts te heelen,
En troosten ze, maar och! hare ooren blijven doof.
Zij legt er stom, en vat met hare hand het loof,
Bevochtigt al het gras met biggelende tranen.
Het Veldgodinnedom, na vruchteloos vermanen,
Stak onder heur een aâr, die nimmermeer verdroogt.
Wat kon de veldrei, die op alle wijze u poogt
Te redden, meer uit liefde, als u op d' armen torschen?
Gelijk harsdruppels uit des harsbooms vette schorsen,
Of als het taaye leem zijpt langs den vruchtbren grond,
Of als het water, 'twelk heel stijf bevrozen stond,
Met d' aankomste en den âm van Levenwekker smilten,
In warmen zonneschijn en lentelucht en stilten,
Zoo smolt ook Byblis, die geen min verduren kon,
Aan eenen koelen dauw van tranen tot een bron,

[1]te herroepen. — [2]in ernst. — [3]vervoerd. — [4]misbaar. — [5]Den zoogenoemden thyrs.

Die heden in dit dal den naam draagt van haar Vrouwe,
En springende aan een eik nog tuigt van haren rouwe.
De Landfaam[1] van dit nieuwe en versche wonderwerk
Waar honderd Kreetsche steên misschien, met hare vlerk,
Doorheengevlogen, zoo men korteling geen wonder
In Krete had gehoord van Ifis in 't byzonder,
Verkeerd van kunne; want de Festische landouw,
Die naast aan Krete paalt, teelt Lygdus, om zijn trouw
Eerwaardig en oprecht in alle zijnen handel,
En onbesproken bij het volk, in woord en wandel.
De have staat gelijk met zijnen stam en bloed.
Hij sprak zijn zwangre vrouw dus aan, bedaard en zoet,
Eer d'arbeid aankwam: „och! hoe wensche ik om tweezaken
Dat gij met weinig wee en aan een zoon mocht raken,
De dochters vallen vrij wat lastiger en zuur;
De sterkheid wordt dees kunn' geweigerd van natuur.
Al schijnt het gruwzaam, komt gij nu een maagd te baren,
Laat uw meêdoogen (ik beveel het noode) varen,
En helpt ze fluks van kant." Zoo sprak de man, en hij
Wischt droef de tranen van de kaken af, als zij,
Die deze last ontving. Maar Telethuze, in 't midden
Van zulk een druk, verzuimt geensins haar man te bidden,
Doch ijdel, dat hij toch haar hoop niet krenken zou;
Maar Lygdus zwichtte niet, en nu begon de vrouw,
Na het voldragen, om den last der vrucht te stenen,
Als Isis[2] voor haar bed in duister is verschenen,
In 't midden van den droom, met eenen dikken drang
Van offerstaatsie op een rije breed en lang,
Ten minste zoo het scheen. De zilvre horen luistert[3]
Op 't voorhoofd, als de maan halfwassen, half verduisterd,
Zij droeg een koningskroon van aren op het hoofd.
Men zag den bassenden Anubis[4] onverdoofd,
De heilige Bubast[5], en Apis[6], dicht van vlekken,
Den stommen Harpokraat[7], die, om niets los t' ontdekken,
Ons met den vinger op den mond stilzwijgen leert.
Hier werd Osiris[8] in den ommegang geëerd,
Nooit lang genoeg gezocht. Men zag er tamboerijnen,
D' uitheemsche slang, met haar slaapbarende venijnen.
Toen scheen 't of Isis mij (die, schietende uit den droom
En duizeligen slaap, en angstig en vol schroom,
Den gantschen omgang zag met opgelokene oogen)
Dus aansprak: „Telethuus, getroffen van meêdoogen!
Ik ben met u begaan. Laat varen uw verdriet
En dees bekommering. Volbreng de wreedheid niet
Van uwen man, noch schroom, wanneer ge, door Lucijne
Van eene vrucht verlost, ontlast van alle pijne,
Te koesteren, te voên het kleentje, dat gij baart.
Ik zelf ben dees Godin, die zwangeren bewaart,
Benauwden helpt en sterkt, en kome nu verbeden
U helpen. Gij, die mij gediend hebt, zult met reden
Niet klagen, dat men mij ondankbaar vindt van aard."
Aldus vermaant ze haar, die droevig zat bezwaard;
Zij streek ter kamer uit. Deze minzame aanspraak wekte
De zwangre, nu verblijd, ten bedde uit, en zij strekte
Oodmoedig hare hand ten hemel, en verlicht
Verzoekt oodmoedig, dat dit vrolijk nachtgezicht
Op waarheid uitkoom'. Toen haar d' arbeid kwam bezwaren
Komt ze eene dochter, haar beminde vrucht, te baren,
Doch zonder kennis van den vader. Zij gelaat
En veinst, het is een zoon, en bergt ze voor 's mans haat,
Beveelt het kind te voên, en dat men 't heimlijk koester';
Hiervan weet niemand dan alleen de trouwe voêster.
Het veinzen wint geloof. De vader schenkt den Goôn
Zijn offer, en vernoemt den grootvaâr in den zoon.
Het kind heet Ifis, en de moeder schept behagen
Aan een gemeenen naam, die mans en vrouwen dragen,

[1]Het gerucht. — [2]De Egyptische Maangodin. — [3]blinkt, schittert. — [4]De Egyptische Hondgod. — [5]Isis' geleider. — [6]De Egyptische Stiergod. — [7]De God des zwijgens. — [8]De Egyptische Zonnegod.

Mits niemand over dit bedrog te klagen stond.
Het loochenen, door dien godvruchten logenvond
En list onachterhaald, bleef jaren lang verholen. (len;
Het kind was bijster schoon. Men zonde in 't aanschijn do-
Want zaagt gij 't voor een maagd of voor een jongen aan,
Het kind was even schoon, in beide welgedaan.
De vader ging het, na zijn dertien jaar, verloven
Aan schoone Iänthe, die de schoonste ging te boven
Van 't heele Kretenland. De vader hiet Telest'.
Zij waren even schoon en oud. Elk kweet zijn best
Zich in een zelve schole, als kloeke tijdgenooten,
In alle kunsten. Hiernit kwam de min gesproten
Van wederzijde, in 't harte al even diep gewond;
Doch in vrijpostigheid en rustigheid bestond
Een ongelijkheid in de minnaars alle beide.
Men wachtte op 't huwelijk, eer Hymen hen geleidde,
Doch 't was gesloten, en Iänthe hiel, dat hij
Haar gâ zou worden, dien zij, minnelijk en blij,
Hier voor belonkte. Nu minde Ifis, doch mistrouwde,
Dat zij dien bruidegom nog eens genieten zoude;
De maagd ontvonkt een maagd, en Ifis kermt: „ik ducht!
Wat uitkomst wachte ik hier? Och! wat wanschape zucht,
Wat zorg van nieuwe min bevangt me? wonden Goden
Mijn leed genezen, zij behoorden mij te dooden;
Zoo niet, zij mosten mij begraven met een trek
Natuurlijk naar den stijl. Geen vaars heelt[1] haar gebrek
Van gade met een vaars; geen merrie koelt haar minne
Met eene merrie. De ram zoekt een vriendinne
Bij schapen, en het hart volgt zijne hirde en gâ.
Zoo paren vogels, en geen wijf volgt wijfkens na,
In[2] alle dieren. Och, ik wenschte niets te wezen!
En opdat Krete toch zijn tochten zou genezen
Met alle gruwelen te telen, waar het kon,
Bemint Pasifaë, de dochter van de Zon,
Een stier, de vrouwekunne iet mannelijks. Mijn minnen
Is, om te spreken met bedaarde en wijze zinnen,
Veel doller dan haar min. Nog bluschte ze haar vier
En gruwelijken brand met eenen norschen stier,
Die door een houten koei[3] met kunst werd uitgestreken.
Zij vond een middel om de min des hoels te kweeken;
Maar schoon hier al 't vernuft der wereld kwam bij een,
Al kwam Dedaal hier met zijn wasse pennen heen-
Gevlogen, och! wat zou die konstenaar vermogen?
Zou zijn spitsvondigheid een maagd, tot min bewogen,
In eenen jongeling herscheppen? Of Iänth
Verandren? Ifis, rust; bedaar in dezen brand!
Gij stookt een dwazen gloed; hier is geen raad te vinden.
Gij weet wel, wilt ge u niet bedriegen en verblinden,
Wat Vrouw Natuur gaf. Sta naar 'tgeen uw staat betaamt.
Bemin gelijk een maagd van eere, die zich schaamt.
Men mint op hoop. De hoop[4] kan minnen aas beschikken.
De kunne ontzegt u dit. Geen toezicht, geene schrikken
Noch zorgen voor een man, die toeziet op zijn vrouw,
Noch vader keeren u, uit ongeveinsde trouw
T' omhelzen uw beminde. Ook slaat zij al uw smeeken
Noch vierig aanzoek af; en nog blijft gij versteken
Van 't lief genot; en of de menschen en de Goôn
Arbeiden wouden, om uw min met eene kroon
Te kronen, en haar hart te raken en bewegen,
Nog zoudt ge nimmermeer geraken aan dien zegen.
In geenen deele is nu mijn wenschen vruchteloos;
De Goden gaven mij gewillig, voor altoos,
Wat zij vermochten en mij gunden al te gader.
D' aanstaande schoonvaâr zelf en ook mijn eigen vader
Bestemmen mijnen wil; maar Vrouw Natuur, alleen
Mij tegen, sterker dan alle andere in 't gemeen,
Gehengt dit geenerwijs. Nu is de dag voorhanden,
Zoo lang gewenscht, om blij de bruiloftstorts te branden.

[1]voorziet in. — [2]bij, onder. — [3]Versta: den schijn, vorm van een koe. — [4]Zoo leze men voor min, dat wel een schrijffout zal zijn; 't Latijn heeft spes.

Ik en Iänthe staan gereed, naar 't bruiloftsbed
Te treên en paren; maar natuur en hare wet
Ontzegt me dit. Wij gaan te water min verwachten,
Tot aan de kin toe, om van grooten dorst te smachten.
Wat maakt Jupijns gemaal[1], de bruiloftsleidster, hier?
Waarom stapt Hymen naar dees bruiloft met zijn vier,
Dewijl geen bruidegom de schoone bruid zal trouwen,
Die lange wenschte, om eens dien blijden dag t' aanschouwen:
Maar echt de bruidskrans kan ons beide niet ontslaan."
Hiermede staakte ze haar klacht, met rouw belaân,
En haar ontruste gâ volhardt niet min met woelen.
Zij bidt, dat Hymen kome, en zij haar koorts mag koelen;
En Telethusa, beducht voor 'tgene, daar ze om bad,
Verlengde vast den tijd. Dan veinst ze, moede en mat,
Te kwijnen, stelt het uit; z' onschuldigt zich met droomen
En voorspook, in den slaap bij nacht haar voorgekomen.
Nu vindt ze meer geen stof tot veinzen, en de tijd
Van 't uitgestelde feest verstrijkt, en gaat ze kwijt.
Een enkle dag alleen is haar nog overbleven.
Maar Telethuze, hard van ongeduld gedreven,
Rukt hare en 's dochters huif ten leste van het hoofd,
Omhelst, met hangend haar, het outer, en belooft
Een offerande, en bidt: „och! Isis, die zoo blije
Den Nijlstroom langs, en in het groote Alexandrije
Gedieud wordt, daar de stroom door zeven monden vloeit,
Ik roepe u aan om hulp. Ontlast ons, die vermoeid
Van vreeze treuren. 'k Zag voorhene uwe ommegangen
En kende al uwen sleep, geklank, en offerzangen
En stoet en fakkels, en herdenke, diep in rouw,
Al wat uw rinkelbom en trom gebieden woû.
Dat mijne dochter nog behouden is gebleven,
Ik niet in straf verviel, is ons alleen gegeven
Door uw waarschouwingen en goddelijken raad.
Ontfarm u over ons, en zijt ons toeverlaat!"
De tranen biggelen langs 't aanzicht op dees bede;
Het scheen of dees Godin het outer op die rede
Beweegde; ook had ze het bewegen en geraakt.
D' ontstelde kerkdeur schokt en davert, dat het kraakt.
Haar horens blonken, als de maan. De droeve moeder
Nog ongerust, doch blijde, en door dit voorspook vroeder,
Streek voort ter kerkdeure uit, en Ifis, welgemoed,
Volgt, met een trotscher tred dan ooit voorheen, den voet
Der moeder. 't Aanzicht bleef zoo blank niet als voorhenen;
De krachten groeyen aan, 't eerste opzicht is verdwenen.
Zij ziet nu strenger uit hare oogen dan ze pleeg[2];
Het ongetooide haar hangt kort, en niet zoo leeg[3];
Zij heeft meer zwiers, dan toen ze een vrouwmensch wierd geboren;
Z' is nu een jongling, die een vrouwmensch was te voren.
Brengt offergaaf en geur ter kerke. Schept nu moed
Met vast betrouwen. Elk, ontsteken met een gloed,
Brengt offergaven naar autaar en kerk Zij stellen
Den titel[4] kort hierbij, om 't wonder dus te mellen:
„De jongling Ifis schenkt den Goôn zijne offerand;
Hij bad hun dit beloofd in maagdelijken stand."
De zon kwam 's andren daags de poort in 't Ooste opstooten.
Als Venus, Juno, met God Hymen, feestgenooten,
Bij een vergaderden, en elk zijn vreugd ontvouwt,
Daar jongling Ifis zijn beminde Iänthe trouwt.

HET TIENDE BOEK.

INHOUD.

Hymen, de Bruiloftsgod, kwam van Ifis' op Orfeus' bruiloft, met geen gelukkig voorspook; dewijl de bruid Euridice, van eene slang gebeten, korts hierna overleed, wiens ziel hij in de Helle zocht, en door zijn bede verworf, op zekere voorwaarde, die hij overtrad, en hierom haar weder verloor. Hierna op eenen heuvel zingende, vergaderde hij allerhande boomen, en zong den Reuzestrijd, en hoe Ganymedes in eenen arend, Hyacinth in eene bloem, en de Propœtiden in steenen veranderden, en Pygmalion zijn ivoren in een levendig beeld en eene maagd hervormd wordt. Myrrha verlieft op haren vader, koning Cinyras, slaapt bij hem, en zwanger vlucht in Arabie, daar ze, in eene myrreboom herschapen, Adonis baarde. Atalante en Hippomenes loopen om strijd, en veranderen in leeuw en leeuwin. Venus verlieft op Adonis, die, van het wilde zwijn verbeten, in eene bloem verkeert.

[1]Thans gemalin. – [2]plag. – [3]laag. – [4]bijschrift.

De Bruiloftsgod vertrekt van hier in zijn saffranen
Gewaad, door d' ope lucht naar 't rijk der Thracianen,
Een oud Ciconsch gewest, daar Orfeus, blij van geest,
Hem vruchteloos verzoekt en noodt ter bruiloftsfeest.
Hij kwam er wel, doch niet met zijn gewonen zegen
En vrolijk aanschijn, noch goed voorspook, maar verslegen;
Ook sparkelde de torts in zijne rechte hand,
Besprenkeld met een damp van tranen, en zij brandt
Niet klaar noch helder; en wat hieraan mocht ontbreken,
Het ende van dees feest viel zwaarder dan het teeken
En voorspook; want terstond toen goêlijke Euridijs[1],
De nieuwgetrouwde, ging spanseeren naar lands wijs
In 't groene veld, bestuwd van blanke Veldgodinnen,
Beet een verborge slang die schoone, waard te minnen,
Van achter in den hiel. Zij sterft. Hij zit in rouw
De treurige Orfeus, als hij zijn beminde vrouw
Langwijlig[2] heeft beschreid, durf entlijk zich verkloeken,
Haar doodschen geest in 't rijk der schimmen op te zoeken,
Door 's Afgronds ingang in den duistren Jammerpoel
Te stijgen naar beneên, daar 't lichaamloos gewoel
Des volks en geestendoms, van bus[3] en graf versteken,
Staan onder Prozerpijn en 't hoofd der nare streken.
Hij trekt de snaren op zijn zang, en heft dus aan:
„O, Godheên, onder wie alle onderaardschen staan!
Daar wij, zoo velen als op aarde zijn geboren,
Naar nederdalen, is 't geoorloofd, voor uwe ooren
Rechtuit en onverbloemd te spreken als het is:
Ik koom niet, neêrgedaald in deze duisternis,
Het onderaardsche rijk bespieden en verrassen,
En uwe Hellewacht den hond verbiên te bassen,
Met zijn drie hoofden, ruig van slangen, uit Medusa
Gesproten, en hem vast te knevlen in dit huis.
De reden van mijn reis en Hellevaart van boven
Is mijne bedgenoot, verzonken in dees kloven,
Toen zij, van eene slang gebeten en besmet,
In 't allerbloeyendst' van haar levens lente, ons bed
Ontrukt wierd. 'k Wenschte dit te kunnen overzetten[4],
En loochen niet, dat ik 't beproefde; maar de wetten
Der liefde leden 't niet; de liefde viel te sterk.
Dees God is wel bekend omboog en boven 't zwerk;
Ik twijfele, of men hem ook kent in deze gronden,
Doch honde dat zijn macht hier mede wordt bevouden.
Al schaakte gij uw bruid, de liefde, trouw van aard,
Heeft u, is 't zeggen waar, met Persefoon gepaard.
'k Bezwere u beide, bij dees schromelijke wijken,
Bij deze woestigheên en altijd stomme rijken,
Ontweef d' ontijdigheid des doods van Euridies.
Wij allen zijn u toch een dood en een verlies
Van 't leven schuldig, en hoe lang wij boven wachten,
Wij spoeden vroeg of spâ ter rustplaats naar dees nachten,
Wij streven te gelijk al t' zamen herwaart aan;
Dit is ons leste huis, en alle menschen staan
Ten dienst van uw gebied, 't langdurigste van allen.
Ook zal mijne Euridies haar tijd in 't end vervallen,
En zij zich buigen voor het recht van uw gebied.
Wij eischen slechts 't gebruik van 't leven, anders niet;

[1]Euridice, Orfeus' gade. — [2]Versta: een lange wijl, tijd. — [3]lijkbus. — [4]verzetten.

Indien me 't leven van mijn vrouw niet mag gebeuren,
Zoo keere ik nimmermeer omhoog door deze deuren.
Verlustig u dan vrij met onzer beide dood."
Dus smeekt hij, en de lier, in dezen bangen nood,
Op zijn gebed gesteld, begon al 't hol te stenen,
Het doodsche zielendom Godsjammerlijk te weenen;
Nu gaapte Tantalus van dorst niet naar het nat,
Ontzinkende den mond; Ixion draait geen rad;
Den leverslokker schijnt het bijten niet te lusten,
En Belus' afkomst laat de boômlooze eemers rusten;
Gedoemde Sisyfus blijft zitten op zijn steen.
De Razernijen zien nu eerst, langs 't aanzicht heen,
De tranen bigglen, zoo 't gerucht loopt. Persefoone,
God Pluto's gemalin, omlaag gevoerd ten trone,
En Pluto, koning van het donker Jammerdal,
Verstaen niet, dat men dit verzoek hem afslaan zal
En weigren, neen gewis; maer roepen onder d' aarde
Haar schim, die onder al de leste schimmen waarde.
Zij kwam er langzaam, mits[1] de hielwonde, aangetreên.
De smeekende Orfeus kreeg haar weêr, op zijn gebeên,
Mits dat hij niet naar heur in 't uitgaan om mocht kijken,
Eer zij het Jammerdal, en Pluto's droeve rijken
Geruimd had, of 't geschenk zou los en ijdel zijn.
Zij volgde haren man in 't opgaan, zonder pijn[2],
Door 't stil en stom gewest op 't spoor, dat, droef en duister
Van nevelen bedekt, geen schijnsel gaf noch luister.
Nu waren ze geraakt niet verre van den zoom
Der aarde, als Orfeus, vol van achterdocht en schroom,
Wonde omzien, of ze op 't spoor hem navolgde onbezweken;
Maer hij bevond zich van zijn wedergâ versteken.
De liefste, hier gezocht, ontschoot hem wederom,
En d' ongelukkige verbaasd staat stijf en stom.
Hij wil ze omhelzende vast houden in zijne armen,
En strekt de handen naar heur uit, begint te karmen,
Doch grijpt vergeefs, en niet dan dunne en ijdle lucht.
Euridice, anderwerf verscheidende, verzucht,
En klaagt niet over hem, die krachtig haar bezinde.
Wat kon ze klagen, dan dat hij ze trouw beminde?
Zij riep in 't end: „vaar wel!" hetwelk hij nauwlijks hoort,
En zij deist evenwel te rugge met dit woord.
Och! Orfeus stond verbaasd om dezen tweeden rouwe,
En 's levens schipbreuk van zijne uitgekore vrouwe;
Als een die onverhoed den zwarten Helhond zag,
Daar hij geketend aan een trits van halzen lag,
Niet eer bedarende, vóór hij zijn eerste wezen
Verloor in eene rots; of als Olecn voor dezen,
Die zijner vrouwen[3] schuld op zich nam, alsof hij
Alleen misdadig waar; en o Lethea! gij
Rampzalige, die op uw schoonheid stout durft stoffen,
Leefde eertijds wel gepaard; nu zijt ge, beî getroffen,
Bedauwde klippen op berg Ida, stijf versteend.
De Helsche wacht belet hem, die nu vruchtloos weent,
Het overvaren. Hij blijft, zeven gansche dagen,
Van spijs versteken, nooit gehavend, zitten klagen
En vasten. Hartewee en kommer, traan bij traan,
En zorg wes Orfeus' spijs. Hij klaagde, droef belaân
En deerlijk, over 't wreed gerecht der Helsche machten,
En zat op Rhodope en rots Æmon heele nachten,
Waarop de Noorden wind de lucht drijft, dat ze barst.
De zon stond, ne een trits van jaren, in 't gestarnt
Der Visschen, midlerwijl de lierman[4] zich van vrouwen
En haren ommegang, uit droefheid, bleef onthouën.
Naardien het huwlijkslot zoo bars hem tegenviel;
Of omdat hij getrouw belofte en eeden hiel,
Schoon vele vrouwen blind op hem verslingerd waren,
En klaagden, dat hij met geen vrouwe wil herparen,
Haar aanzoek afslaat, en vermaant den Thraciaan
De jeugd te minnen, en, gerust en onbelaân,
De bloem der jonkheid blij te bezigen en pluiken.
Een heuvel rees er, en hier boven kon men ruiken
En zien een groenen beemd en vlak en effen veld,
Van boom noch bosch bedekt. Der Goden zoon[1], gesteld
Ten Godstolk, zette zich hier neder. Hier vergâren
De boomen blij ten reye, en dansen op zijn snaren
In koele schaduwen; de heerlijke eikeboom
Van Chaon, en de stam, gegroeid aan Padus' stroom,
Wiens schorsen Faetons gezusters snel verrassen,
Het loof des eekelbooms, ten hemel opgewassen,
De lindeboom, de beuk, de lauwer, schuw voor vlam,
En ongehuwd, kornoelje, en strijdbare esschenstam,
De kwastelooze den, de schaduwrijke andoren[2],
Die elk onthaalt, de wilg, die d' oevers heeft gekoren,
De vochte waterboom, de boschboom, groen van blaân,
En d' akerboom, in top met akeren gelaân,
De mastboom, ongelijk van verf, de dunne struiken
Des heibooms en de myrth, die bleeke minnaars pluiken,
Van tweederhande kleur, het veil, een buigzaam hout,
De wyngerdrank en d' olm, die met den wyngerd trouwt.
De vijgboom, d' esch, in 't wild gewassen, ging zijn gangen,
De harsboom, en de boom, waaraan haagappels hangen,
De witte dadeltak, des overwinners roof;
De ruige pijnboom, met zijn ongebonden loof
Kwam lest, en sloot den tocht, op 't eenig welbehagen
Der moeder van de Goôn, wien 't loof werd opgedragen;
Want Athis, offerman van Cybel, leî tot straf,
Veranderd in dien boom, hier zijne menschheid af.
De treurende cypres dreef met hun allen over,
Wiens stam een naald gelijkt; dees droeve boom, wiens lover
Ten grave dient, was eer een jonkske, waard bemind
Van God Apollo, die den prijs met schieten wint,
Den zangstrijd met de lier. Men zag een puikhart weyen,
Dat heilig werd geschat bij Carthesaansche reyen
En Veldgodinnen. Het beschaduwde zijn hoofd
Met hoornen, in de lucht gesteken. Het verdooft
De harten met verguld, waerven zijn takken blinken,
Die, over schoften heen gehengen, nederzinken.
De halsband, rijk bezet met parlen en gesteent,
Hangt om den langen hals. De zilvre plaat verleent
Een cieraad, daar ze hangt met strikken vastgebonden,
En wappert voor de star. Twee parlen, korts gevonden
Aan strand en opgevischt, vercierden luieterschoon
Beî d' ooren aan het hoofd, door zijn getakte kroon
Verheerelijkt. Dit hart, zoo mak als vrij van zorgen,
Gelijk 't gewoon was, plag, tot 's avonds van den morgen,
Door hof en huizen heen te loopen en door 't land,
Gef elk den gladden hals te streelen met de hand,
Maar was bij Cyparis, de bloem der jongelingen
Van Cea, bijster waard. Het laat zich van hem dwingen,
Hij geeft het voeder, leidt het aan de koele bron,
Bevlecht de horens nu met kransen in de zon,
Dan rijdt hij vrolijk op den rug, en 't laat zich toomen
Met purperen gebit. De zon, in top gekomen,
Stak van het hoofdpunt uit den Kreeft bij klaren dag,
Daar 't hart, vermoeid, in 't groen en koele lommer lag.
De jonge Cyparis trof onbewust, o smarte!
Met eenen scherpen schicht zijn tijdverdrijf in 't harte,
En ziende, hoe het aan dien doodelijken schoot
Most sterven, wil hij 't hart navolgen in de dood.
Hoe woelde Apollo niet met troosten, smeeken, teemen,
Opdat de knaap 't verlies zoo hoog niet op zou nemen.
De knaap houdt evenwel met deerlijk kermen aan,
En smeekt de Goden om een weldaad, dat 's: voortaan
En eeuwig, zonder end te treuren uit meêdoogen.
Toen hij nu al zijn bloed in tranen door zijne oogen
Geheel hadde uitgeschreid, begonnen al de leên
Te groenen, en de lok om 't blanke voorhoofd heen,
Gelijk een torenspits, te rijzen, stijf te worden,
Den hemel aan te zien en zijn gestarrende orden.

[1]wegens. — [2]moeite. — [3]Lethea, die zich schooner dan alle Godinnen roemde. — [4]Orfeus.

[1]Versta: Orfeus. — [2]Anders plataan.

Apollo zucht en zegt: „gij zult, in droeven schijn,
Bij ons en anderen een merk van rouwe zijn."
Der Goden tolk vergaârt[1] van allerhande boomen
Een groenen schouwburg, die om strijd hier t' zamenkomen,
Gedreven, over dal en heuvel, dicht bij een,
Op zijne lier. Hij zat in 't middenpunt alleen,
Bij menschen, dieren, en gevogelte. Op het leste,
Toen hij de snaren, in dit schaduwrijk geweste,
Met zijne vingren had getokkeld, en gesteld
Op 't wedergalmen van den toon, gespreid door 't veld,
Tot dat ze hoog en laag vereenden, net en effen,
Begon hij, met zijn stemme en speeltuig, aan te heffen:
„O, Zanggodin! laat ons aanvangen van Jupijn,
Op uw geleide: Hij, zoo ver de zonneschijn
Zich uitbreidt, is een Heer van alle schepselingen[2];
Men heeft me dikwijl van zijne almacht hooren zingen:
'k Zong eerst den Reuzestrijd, op eenen hooger toon,
Hoe zegenrijk hij, uit den starrerijken troon,
Hen met den bliksemstraal in Flegra klonk ter neder.
Nu voegt ons, op een nieuw en liefelijk en teder,
Te zingen van de gunst, die 't Godendom behaagt
Te dragen tot een knaap, den haat tot eene maagd,
Om ongebonde min gestraft van 't hoog vermogen.
Der Goden koning brandt, van gloënde min bewogen,
Om Ganymedes, zoon van Priam, en vond ras
Iet lievers dan Jupijn te schijnen, die hij was
In wezen; hij woû zich in geenen andren vogel
Herscheppen, dan die 't vier des bliksems met zijn vlogel
En bek en klauwen, vrank en veilig, dragen kon.
Hij toeft niet lang, en, op de pennen in de zon
En wolken zwevende, valt datelijk aan 't schaken
Van dien Trojaanschen knaap, die nu in 's Hemels daken
Den wijn in schalen schenkt en, Juno zelf ten spijt,
God Jupiter ten disch den eedlen nektar wijdt.
Ook waart ge, o Hyacinth! van God Apol verheven
Ten Hemel, had het lot u levens tijd gegeven.
Gij overtreft nochtans der sterfelijken lot;
Want, t' elkemaal de lent de koude en 't overschot
Des winters wegdrijft, en de Ram de koude Visschen
In 't zog volgt, dan verrijst uw bloem uit duisternissen
Op 't groene bloembed, jaar op jaar. Mijn vader heeft
U boven anderen bemind, en Delfi geeft
Geen antwoord, daar het legt in 't middenpunt der landen,
Terwijl Apol om hem bewandelde de randen
Van den Spartaanschen stroom Eurotas, daar de stad
Nog onbemuurd lag, hij zich zelven gansch vergat
En lier en koker, om dien jongling te behagen.
Hij weigerde geensins hem netten na te dragen,
En met den hazewind aan 't leizeel na te treên,
Te stappen over berg en scherpe steenrots heen,
En voedt zijn liefde met dien jongeling t' onthalen.
De zon stak 's middags uit het hoofdpunt, met haar stralen,
Recht tusschen dag en nacht. Dees tweegaan moedig heen
Aan d' eene zijde, op 't veld, zich moedernaakt ontkleên,
En elk hun lichaam met olijfsap glad bestrijken,
Om zich te sterken, en in 't worpen niet te wijken.
De God Apollo, heet op 't spelen met de schijf[3],
Vangt eerst van beiden aan, en worpt zoo fel en stijf,
Dat ze in de lucht door 't zwerk een lange wijl blijft hangen.
Ten leste daalt ze neêr, en toont ze die verlangen,
Hoe kunst en kracht zich paart. De wulpsche Hyacinth
Al t' onvoorzichtig, op dat hij den schijnstrijd wint,
Schiet snel en schichtig toe om Febus' schijf te keeren.
Zij stuit van d' aarde omhoog (wiens hart zou dit niet deeren?)
In 't vrolijke aanschijn van dit overschoone kind,
Dat straks om 't hoofd besterft. Apol, die hem bemint,
Besterft zoo doodsch als hij, omhelst hem, uit meêdoogen,
In zijnen zachten schoot, streelt aangezicht en oogen,

[1]brengt bijëen, stelt zamen. — [2]Verlengd voor schepselen. — [3]de werpschijf of discus.

En wischt de wonden af. Nu sterkt hij, met den geur
Van kruid, de flauwe ziel vergeefs al 't lichaam deur.
Och! kruiden baten niet; wat kan zijn wonde heelen?
Gelijk, zoo iemands hand of voet de dunne stelen
Van mankop, lelie, of violen kwetst en breekt,
Daar ze op 't bewaterd bed rechtop staan aangekweekt,
En leunen op een stut van tenen, die ze omvangen,
Zoo laten ze verslenst haar hoofd zwaarmoedig hangen,
En kunnen zich niet meer ophouden als voorheen,
Maar slaan het aangezicht ter aarde naar beneên;
Zoo hangt des stervers hoofd. De machtelooze in lijden
Verslapt, zich zelf ten last, en 't hoofd hangt op twee zijden.
„Och!" zegt Apollo, „zoon van Œbalus[1], gij sneeft,
Versteken van de lent des levens. Och, ik geef 't!
Ik zie uw hoofd gewond. O droeve smart! o broosheid!
Gij zijt, om wien ik treur. Mijn drift en roekeloosheid
Holp u te jammerlijk om 't leven. Uwe dood
Wordt mij geweten. Ik ben schuldig, door dien schoot[2],
Aan uw ontijdig lijk; doch wie kan mij verklagen
Van misdaad, zoo het spel den naam van schuld moet dragen?
Indien men minnen met den naam van schuld bezwaart?
Och, doemde men mij mede om u ter Hellevaart!
Maar 't noodlot heeft ons dit al lang voorheen verhinderd.
Gij zult me altijd omtrent bijblijven, onverminderd
In liefde. 'k Zal uw naam steeg voeren op de tong.
Mijn hand zal op de lier uw naam al even jong
Ophalen, mijne lier uw waarden naam beschermen;
Gij, in eene nieuwe bloem hervormd, verbeeldt ons kermen.
De tijd wil komen, dat een dapper oorlogsheld,
Herschapen in dees bloem, op 't zelve blad in 't veld
Gelezen werd." Terwijl Apol dus kermde en schreide,
Begonnen druppels van dit bloed, hetwelk de weide
Besprenkelde, geen bloed te schijnen; maar een bloem
Rees schooner uit den grond der aarde, die den roem
Van Tyrus' purper dooft, doch liefelijk van geuren
Schijnt, als een lelie, het hoofd omhoog te beuren,
En trekt alleen den vorm der witte lelie aan;
Maar wat de verf belangt, zij pronkt met purpre blaân.
Dit docht Apollo niet genoeg; want God vereerde
Hem met deze eere, en schreef van rouwe, die hem deerde,
Zijn kermen op de blaân, daar leest men nog „a i, a i!"
Men ziet de boekstaaf van den lijkrouwe en 't geschrei
Geteekend op dees bloem. Gewis nu rouwt het Sparte
Geensins, dat zij hem baart. De naam blijft, door dees smarte,
Nog heden in waardij. De staatsie[3] van Jacinth
Wordt jaarlijks naar 's lands wijs gevierd en nog bemind.
Indien ge vragen mocht, of ertsrijk Amathonte
Wenscht Propœtiden op het eiland, vet van klonte,
Geteeld te hebben? het bestemt dit, recht als of
Het moeder wenscht te zijn van wijven, die, zich grof
Verloopende, den naam ontvingen van Cerasten,
Gekroond met hoornen. Een altaar, daar vreemde gasten
Op storven, en hun bloed vergoten, God Jupijn
Ter eere, stond er voor de kerke, met een schijn
Van heiligheid bekleed. Zoo dit uitheemschen zagen,
Zij meenden, dat men hier hadde offervee geslagen[4],
Een zuigend kalf of schaap, om Amathus geweid.
Hier werd den vreemdeling terstond het lijf ontzeid,
En Venus, toornig om dien stijl van offeranden,
Bereidde zich, om zelve Ofiûzijnsche landen
En steên te ruimen, en hief ongerust dus aan:
„Wat heeft mijn lustige landouw helaas! misdaan,
En eene rei van steên en aangename velden?
Laat Godeloozen dit met ballingschappe ontgelden,
Of met den zwaarde; of met een straf, die lager gaat,
En tusschen ballingschap en dood in 't midden staat.
Wat kan dit anders zijn dan haren vorm te derven,
Misvormd van lichaam en wanschapen om te zwerven?

[1]Eigenlijk: herkomstig uit de stad Œbalia; daar Œbalus wel de oomzegger, maar niet de vader van H. was. — [2]scheut, schot. — [3]lijkstatie. — [4]geslacht.

Terwijl ze twijfelt, hoe men haar herscheppe in 't oog,
Slaat zij hare oogen op de horens spits en hoog,
En nu beraân, dat zij gehorend gaan als dieren,
Herschept ze grove leên in leên van norsche stieren.
De Propœtiden, vuil van wandel, niettemin
Bestaan te loochenen, dat Venus een Godin
In wezen zij; waarom dees Godheid, in de hette
Van gramschap, 't lichaam van dit geil gebroed verzette
Van zijnen eersten vorm, en toen de schaamt' verdween,
En 't bloed in 't aangezicht versteef, zoo stijf als steen,
Herschiep zij ze in een steen, waarvan het nauw verscheel- (de.
Pygmalion, die zich den vuilen aard verbeeldde
Van 't vrouwvolk, dat den tijd met gruwelstukken sleet,
Waarmeê 't veraarden van natuur dien hoop bereed,
Bleef lange vrouweloos, en schuwde ze te hooren.
Hij, kunstrijk, snijdt terwijl een heerlijk wit ivoren
Uitnemend meesterstuk, een kunstig vrouwebeeld,
Zoo wonder schoon als nooit van vrouwe werd geteeld.
De beeldesnijder staat om 't werk van zijne vingeren
Verstomd, belonkt het vast, en zal er op verslingeren.
Het aanschijn is gelijk een dochter uit den aard,
In wezen en nature, en zou zich roeren, waar 't
Dat schaamte toeliet, zich te buigen en te reppen. (scheppen.
Zoo schuilt de kunst in kunst, en schijnt geen kunst, maar
Pygmalion staat stom voor 't wonder van zijn kunst.
De nagebootste borst ontvonkt, door hare gunst,
Het hart des meesters. Hij wil dikwijl 't werkstuk voelen,
Of 't vleesch is of ivoor. Hij wenscht zijn brand te koelen,
En moet bekennen, 't is geen elpen noch albast.
Hij kust, en wordt gekust, met mond op mond gepast,
Zoo 't schijnt. Hij spreekt en voelt, en 't zou bijkans gelijken,
Dat d' elpe spieren voor zijn hand en vinger wijken,
Inbuigen min of meer en 't vleesch, dat, dus gepord,
Hem angst aanjaagt, of blauw van al dit nipplen wordt.
Hij streelt het nu, dan brengt hij 't gaven en geschenken,
Die eene jonge maagd behagen op haar wenken.
Hij brengt ze schulpen en gesteente en vogels meê,
En bloem en roode roos en lelie, wit als sneê,
Den reukbal, boot bemaald, en glinsterenden ammer,
De tranen van een trits gezustren[1], in 't gejammer
Om Faëton hervormd. Hij trekt ze kleeders aan,
Steekt ringen aan de hand, en gaat ze ketens slaan
En hangen om den hals, hangt parlen aan hare ooren.
De roos bedekt de borst. Cieraad kan 't oog bekoren,
En voegt haar. Is zij naakt, zij wekt geen mindren brand.
Hij legt ze neder op een rijke ledekant,
Gedekt met purperverf van Sidon. Dees vriendinne
Op 't bedde dompelt hij in 't zachte dons uit minne,
Als of ze voelde. 't Feest, welks jaargetij verjaart,
En[2] door gansch Cyprus wordt gevierd, zoo hoog en waard,
Verscheen. Men slachtte om d'eer der lente, nu herboren,
Sneeuwwitte runders met den krans en gulden horen.
D' altaren roken van den wyrook, haar gewijd.
Pygmalion, voorzien met gaven, staat en vrijt
Voor 't heilig outerbeeld, en zegt niet zonder beven:
„O Goden! kunt gij ons al wat wij bidden geven,
Ik bid, verleen me toch" (hij durf „d' ivore maagd"
Niet zeggen) „zoo mijn bede en smeken u behaagt,
Een schoone gemalin, die 't elpen beeld gelijke."
De goude Venus, hier in 't Heiligdom te prijke,
Verhoorde zijn gebed, en hare fakkel licht
En blikkert driewerf in de lucht voor zijn gezicht
Omhoog, een voorspook, dat zijn bede is begenadigd.
Hij keert naar huis, en zoekt zijn kunstbeeld onverzadigd[3],
Gaat leggen op de koets, en kust het beeld, en port,
En laat zich dunken, dat het warm en warmer wordt.
Hij kust het anderwerf, betast den boezem weder;
Als was bij zonneschijn, zoo wordt het week en teder,
En wijkt voor zijne hand, die 't handelt en bootseert
In veel gedaanten, recht gelijk 't gebruik begeert
Ten oorbaar. Midlerwijl hij stom staat, en door 't wonder
Vertwijfeld zich verheugt, en denkt of ook hier onder
Bedrog mag schuilen, vleit hij weder naar zijn wensch.
Nu was 't een lichaam, en zijn vinger voelt een mensch,
Verneemt, hoe d' aders slaan. Maar toen begon dees minner
Met blijschap Venus lof te zingen, als verwinner,
En 't schoone beeld in 't end te rukken mond aan mond.
De maagd gevoelt den kus, wordt schaamrood, en gewond
Van liefde slaat beducht 't gezicht naar 's Hemels zalen,
En zag den vrijer, en de zon haar bed bestralen.
De Godheid komt er bij, en huwt ze beide aan een.
Toen negenwerf de maan heel rond van boven scheen,
Was zij van Pafos in het kinderbed gelegen,
En 't eiland heeft zijn naam van dezen zoon gekregen.
Zij baarde ook Cinyras, zijn dochter[1] hem[2] veel druk.
Vertrekt, gij dochters! 'k zing u een afgrijslijk stuk;
Vertrekt, gij ouders! of gevalt mijn zang uw ooren,
Zoo wensche ik geen geloof bij die mij zingen hooren,
En rekent dit misdrijf voor loutre logentaal;
Of geeft ge dit geloof, gelooft dan ook 't verhaal
Der straff', hierop gevolgd; doch kan natuur gedoogen,
Dat dit waarschijnlijk zij, en geen versierde[3] logen,
Zoo is mijn hart verheugd, dat Thracië zoo var
Van 't land gescheiden legt, 'twelk dit aanrechten dar.
Al draagt Arabië kaneel en sterke kruiden
En geur en wyrook, dat door 't stralen uit den Zuiden
Van vette boomen drupt, en bloemen, eêl van aard;
Dewijl het Myrrhe[4] teelt, is dit zoo veel niet waard.
De Min ontkent het zelf, dat hij met scherpe flitsen
Dees Myrrhe wondde, en met zijn fakkel aan kwam hitsen
Tot zulk een lasterstuk. Een zuster van de trits
Der Razernijen rookt bloedschendig geil en rits
Met eenen fakkel, aan den Jammerpoel ontsteken,
En slangenaâm haar toe, om eene pest te kweeken.
Zijn vader haten is een gruwzaam schellemstuk;
Maar hier broeit liefde haat en grooter ongeluk.
Alle oversten van 't rijk en omgelege landen
Staan naar heur huwelijk. Alle Oosterlingen branden,
Om haar te trouwen. Laat nu Myrrhe uit al de jeugd
Een kiezen, aangezien niet één het hart verheugt,
Noch ook 't gezicht verkwikt. Zij kan haar misgreep voelen,
En wederstreeft dien brand en geilheid, niet te koelen,
En redeneert aldus: „o, Goôn! Godvruchtigheid!
O, wet der ouderen, door 't hemelsch beleid
Geheiligd! 'k Bidde u, keert, verhoedt dees vuile schennis.
Belet ons lasterstuk, dit schelmstuk zonder kennis,
Indien het trouwens voor een schelmstuk zoude gaan;
Maar 't wordt ontkend, dat een godvruchte, welberaân,
Dien lust zoo diep verdoemt; want allerhande dieren,
Ook zonder misdaad zich vermengelen, en vieren
Dien geilen tocht den toom. De vaars, zoo lust haar dring,
Gedoogt heel gaarne, dat de vader haar bespring;
De merrie paart zich met den springhengst, die haar teelde;
De bok bemint de geit, zijn dochter, rits van weelde;
De vogel broeit een jong uit zijn geteelde spruit.
Gelukkig zijn ze, wien dit vrij staat ongestuit[5].
De drift der menschen smeedt veel godelooze wetten,
En nijdigheid durf 'tgeen natuur bestemt beletten
Door regels; evenwel vermeldt de Faam niet blind,
Dat men ter wereld hier en daar nog volken vindt,
Daar vader, dochter, zoon, en moeder eerlijk paren.
Zoo wordt de liefde door het echtelijk vergâren
Verdubbeld van weêrzij met onderlinge min.
Helaas! dat mij niet mag gebeuren naar mijn zin,
Dit mijn geboorteland te noemen, als een zegen.
Och, mijn geboortelot, mijn vijand, valt me tegen!

[1] De Heliaden of dochters van den Zonnegod, Faëtons zusters; zie vroeger. — [2] Versta: En dat. — [3] Zoo lees ik voor overzadigd, dat juist het tegendeel zou uitdrukken.

[1] Namelijk van Cinyras. — [2] Nam. Cinyras. — [3] verdichte. — [4] Cinyras' dochter. — [5] ongehinderd.

Wat male ik lang hierop? wat hope ik op 't onvrij
En ongeoorlofd? Dees is zeker waard, dat hij
Als vader wordt bemind. Waar ik dan niet geboren
Van grooten Cinyras, zoo mocht ik uitgekoren,
Gelijk een dochter, met den grooten Cinyras
Verzamen. Aangezien hij mij, gelijk het was
Beschoren, nu dus na bestaat, zoo kan 't niet wezen
Dat ik hem eigene, en 't maagschap leert me vreezen,
En hindert mijne min. Waar ik hem vreemd in bloed,
'k Had meer vermogen om te lesschen dezen gloed.
Het lust me, wijd en zijd en ver van hier te tijen,
En buiten 't vaderland, om dit schandaal te mijen;
Doch een verdwaalde trek van liefde bindert mij,
Dat ik eens Cinyras belonke, vrank en vrij,
Hem aanzoek', spreke, en kuss', terwijl me niet wat anders
Gebeuren mag. Maar och! bedenk, bedenk iet schranders.
O, Godelooze maagd! durft gij iet anders nog
Verhopen? Voelt ge niet, dat minne door bedrog
De wet en naam verwart? Zult gij, onkuische streelster!
Voor vaders bijzit gaan en schendige overspeelster?
Voor zuster van uw zoon? Voor moeder van uw broêr?
Ontziet ge niet den poel, daar 't Godendom bij zwoer?
Ziet gij de zusters niet, gehuld met zwarte slangen,
Als 't zielendom haar ziet, in 't jammerhol gevangen,
En hoe ze, in duisternis gedompeld buiten 't licht,
Met fakklen, blikken, en een grimmig aangezicht,
Zoo veel misdadigen, als zich ter boosheid neigen,
Geen lasterstuk ontzien, met straffe en geesel dreigen!
Maar gij, terwijl uw lijf nog van geen schennis weet,
Bevlek geensins, uw ziel tot een oneindig leed,
'tVerbond van Vrouw nature, een ieder ingeschapen,
Om dien verwaten gloed, een trek van bij te slapen.
Genomen, 't luste u: och! de zaak verbiedt het u.
Hij is godvruchtig, eert de wetten. 'k Wensche nu,
Dat hij, als ik, ook van dit evel waar bezeten."
Dus sprak ze. Cinyras in twijfel wil eens weten,
Wien hij uit al dien hoop aanzoekren kiezen zal,
En uit haar mond verstaan, wie uit dit groot getal
Haar allermeest behaagt. Eerst zwijgt ze stil; den vader
Belonkende, bedauwt zij d' oogen, treedt hem nader
Met lauwe tranen. Hij gelooft, de maagd is bloô,
En sust het schreyen, kust zijn telg, die 't kwansuis noô
Gehengt, en Myrrhe blij geeft antwoord, als hij vraagde
Wien zij wil trouwen, wie hare oogen meest behaagde:
„Een," zegt ze, „die, u best gelijkende, mij wondt."
De vader prijst, helaas! hetgeen hij niet verstond,
En zegt: „blijf altijd vroom!" Zij, overtuigd van boosheid,
Sloeg, om dit woord „blijf vroom," haar oogen neêr uit
broosheid.
't Was midnacht, en de slaap ontsloeg den geest en 't lijf
Van zorge en moeite; maar de dochter, even stijf
Bij 't opzet, houdt de wacht, en wordt geknaagd van binnen
Van 't onbetembre vier, en maalt, niet wel bij zinnen,
Op haren dollen trek: Dan wanhoopt ze, dan wil
Zij 't proeven; maar de schaamt' behindert deze gril.
Zij weet niet, wat haar lust. Gelijk een boom, getroffen
Met eene scherpe bijl, eer hij komt nederploffen,
Voor zijnen jongsten slag, zich twijflende beraadt,
Wat zijde in 't vallen op het lest te kiezen staat,
Van overal gevreesd; zoo schokken ook de zinnen,
Geknakt door wonden, van weêrzijde, of zij dit minnen
Wil staken of bestaan. De liefde vindt geen rust,
Noch raad, tenzij de dood den brand van minne bluscht.
Haar lust te sterven aan een strop, en uit wanhopen
Besluit ze, een taayen bast om haren hals te knopen.
Zij slaat den gordel aan een kamerbalk, roept snel:
„Och, lieve Cinyras! och, Cinyras! vaar wel, (storven,
Vat d' oorzaak van mijn dood!" Zoo knoopt ze, bleek be-
Den riem om haren hals, van dolle min bedorven. (aard,
Dit momplen, zegt men, kwam de voêster, trouw van
Die stil de kamerdeur des voêsterkinds bewaart,
Ter oore. D' oude best schiet op, van rouw gedreven,
Ontsluit de deur, en ziende a! 't reedschap, om van 't leven
Te scheiden, vaardig, kermt, en slaat voor hare borst,
Verscheurt het kleed, en rukt het haarsnoer, vuil bemorst,
Al weenend van den hals, en breekt den band aan flarden.
Nu heft het huilen aan. Zij kan 't van druk niet harden.
Z' omhelst ze en vraagt, of zij zich zelf verkorten woû.
De maagd legt stom en zwijgt, en slaat, stokstijf van rouw,
Het aangezicht ter aarde, en dus betrapt in 't ende,
Beklaagt zich deerlijk, om 't verlengen der elende
En d' uitgestelde dood. Het oude wijf houdt aan,
Ontbloot het grijze haar, en toont, met traan op traan,
De dorre borsten, bidt en smeekt uit mededoogen,
Bij wieg en 't eerste zog, haar van het hart gezogen,
Dat ze onbeschroomd ontdekke, al wat haar perst en deert.
Maar Myrrhe, die zich aan geen beê noch vrage keert,
Blijft stenen. Hierom wil de voêster zeker weten,
En zweert bij hare trouw, en zegt nu, rood bekreten:
„Ik ben van onderdom nog niet vertraagd. Wat is 't?
Is 't dolheid? 'k weet ze fluks te heelen, eer men 't gist,
Of door bezweringen, of kruid en artsenijen;
Of deert u iet, gij zult door kracht van tooverijen
Gezuiverd worden; of ontziet ge 's Hemels roên,
Men zal door offeren verwerven uwen zoen.
Wat rame ik wijder? Huis en have zijn geborgen;
Uw vader leeft en ook uw moeder, vrij van zorgen."
Maar Myrrhe, hoorende den naam van vader, zucht
In 't harte, en minnemoêr[1] is nog niet eens beducht
Voor eenig lasterstuk, en nochtans, na lang teemen,
Krijgt ze achterdocht, begint van minne iets te vernemen,
En hier op staande, bidt, dat zij het openbaar',
Hoe 't hier gelegen zij, en neemt, bedrukt en naar,
De bitter schreyende op den schoot met treurig kermen,
Omhelst de flauwe met haar zwakke en bevende armen,
En zegt: „ik merke, dat gij mint, en hierin wil
Mijn ernst (ai, vrees niet eens!) u dienen heusch en stil,
En buiten kennis van Heer vader en Vrouw moeder."
Zij vliegt al razend van haar schoot op, smijt verwoeder
Zich op het bedde met haar aanzicht plotsling neêr,
En schreeuwt: „vertrek, beschaam d' elendige niet meer!
Vertrek terstond, terstond, of hoû eens op van vragen,
Wat ongeval mij smet, te lijdig om verdragen.
Gij wilt een schellemstuk verstaan, dat schendig luidt."
Het oude wijf besterft, en strekt hare armen uit
Al sidderende, ontsteld van schrik en oude jaren.
De voêstervrouw valt haar te voet en aan 't misbaren,
Smeekt zoet en vriendelijk; dan dreigt ze haar, tenzij
Het voêsterkind ronduit de zwarigheid belij,
Zij dreigt, den riem en strop en 't hangen klaar t' ontdekken,
Belooft de liefde, haar vertrouwd, een stut te strekken,
Getrouw ten dienst te staan. Hierop heft Myrrhe 't hoofd
Omhoog; bevochtigt, op den bijstand, haar beloofd,
Den schoot der voêster met veel tranen, langs de kaken
Afbiggelende, en poogt het vier, zoo heet aan 't blaken,
Te melden reis op reis, en breidelt reis op reis
Haar tong, en weigert bloô het antwoord op dien eisch,
Bedekt het aanzicht met haar kleed, en zegt verslegen[2]:
„Och! hoe gelukkig zijt ge, o moeder, rijk van zegen!
Met zulk een man," en zucht. De voêster wordt beteên
Van eenen killen schrik, door alle leden heen;
Want zij begrijpt het stuk, en eist. De haren rezen
Recht overend. Zij voegt, om Myrrhe te belezen,
Hier andre woorden bij, of zij van deze vlek
Het hart kon zuivren. Maar de dochter, dit gebrek
Bevroêende, weet, dat haar de voêster recht wil leiden;
Nog blijft het opzet van uit 's levens licht te scheiden,
Indien ze niet den tocht van minne mag verzaân.
Toen sprak de voêster: „blijf dan leven van nu aan;
Verzâ de min met uw —" zij durf geen „vader" noemen
Uit eerbaarheid, en sterkt[3], op zielstraf en verdoemen,

[1]Thans minne, min; gelijk baker voor bakermoêr.
[2]Plat Hollandsch voor verslagen. — [3]bevestigt.

Haar woord, tot 's dochters troost, met eenen hoogen eed.
't Godvruchtig vrouwendom is jarelijks gereed
Te vieren Ceres' feest, met witte feestgewaden
En krans en korenaar en schoven overladen,
Als eerstelingen van den oogsttijd, lang verwacht.
Zij achten het verboôn, vóór haren tienden nacht,
De min te groeten, mans te roeren[1] en genaken.
De vrouw van Cinyras, verplicht bij nacht te waken,
Gaat zich in dezen drang vermengen, en hanteert
D' altaargeheimenis. Nu 't bed de vrouw ontbeert
En wettige echtgenoot, dient d' onberade voêster
Den koning, wel bij drank (opdat ze minne koester'
Op een versierden naam) haar trouwen sluikdienst aan,
En looft de schoone. Hij wil d' oude uit haar verstaan.
Zij zegt: „z' is even oud als Myrrh'." Hij heet ze komen.
De voêster vliegt naar huis, en zegt: „nu wil niet schromen,
Mijn voêsterkind! verheug, verblij u: wij zijn klaar."
Het ongelukkig dier[2] valt deze tijding zwaar,
En 't hart getuigt niet goeds; z' is evenwel nog blijde;
Zoo barrent het gemoed, geschokt van wederzijde.
Het was de tijd, wanneer al 't woelen is gestaakt,
De Wagenaar[3] omtrent den Beer in top geraakt,
En met den disselboom gereed is t' overhellen.
Zij kwam om 't gruwelstuk ten leste in 't werk te stellen;
De zilvre maan ging schuil om zulk een Helsche zucht,
Een donkre wolk bedekt de starren aan de lucht,
De nacht ontbeert haar licht. Ikaar[3] dekt eerst zijne oogen,
En Erigoon[3], die met haar vaders dood bewogen,
Zich zelven niet ontzag hem rustig na te treên;
Maar Myrrhe struikelde wel driewerf achtereen,
Een voorspook, dat haar keert, en raadt terug te treden.
De nare nachtuil drijft rampzalig hare schreden
Terugge, met een droef en dootelijk gerucht;
Nog gaat ze voort. De nacht en dikke en donkre lucht
Vermindert de schaamt'. Zij vat, als een bereide,
Met hare slinke hand de voêster, die haar leidde,
Met d' andre tast ze naar den weg; de voêster veur-
Getreden, voelt ze naar den post. De kamerdeur
Geopend, treedt zij in. De kracht wil haar begeven.
De kniên bezwijken, en de zwakke beenen beven.
Het aangezicht besterft. Het bange hart wordt flauw,
En al de wereld valt in 't henegaan te nauw.
Hoe zij het gruwelstuk, uit eerbaarheid te schuwen,
Meer nadert, hoe 't gemoed hier meer af schijnt te gruwen;
Uit rouw wenscht ze onbekend te keeren, eer hij 't hoort.
De koppelaarster trekt de sammelaarster voort
Bij hare hand. Toen zij ze aan 't bed zoude overgeven,
Zegt ze onbeschroomd: „aanvaard, o Cinyras! uw leven,
Uw eigen!" en zij drukt hen t' zamen borst aan borst.
De vader neemt zijn bloed, en schandvlekt en bemorst
Het eerelijke bedde, ontlast de maagd van vreezen,
En spreekt ze een hart in 't lijf; en mogelijk kan 't wezen
Dat hij ze ook dochter noemt, en op de jaren ziet,
En zij hem vader heet, opdat het schelmstuk niet
Zijn rechten titel derf. Zij ging nu hare gangen.
Bevrucht ter kamer uit, had vaders zaad ontvangen
In haar vervloekten schoot, met zulk een lastersmaad.
De naaste nacht ververscht zij 't stuk, en houdt geen maat,
Zoo lange tot dat hij, belust om dit vermengen
Te kennen, eindlijk licht ter kamer in laat brengen,
En zijne dochter zelve en 't lasterstuk ontdekt.
Hij, die zijn bedde zoo bloedschendig ziet bevlekt,
Kan van ontsteltenisse en hartewee niet spreken;
Hij grijpt het blanke zwaard, om zulk een hoon te wreken.
De dochter vlucht door damp en duisternissen heen,
Geholpen van den nacht, zwaarmoedig en alleen.
Z' ontglipte zoo de dood en sabel zonder hinder
Door rijk Arabië en Panchaje, hier en ginder,
En dwaalt tot dat de maan haar horens negenmaal
Vernieuwde, en kwam vermoeid, opdat ze eens adem haal',
In 't zuid Sabeesch gewest, daar zet ze zich ter neder,
En kunnende haar vrucht, in 't lichaam zwak en teder,
Nauw bergen, wenscht ze, gansch verbijsterd in dien rouw,
En tusschen druk en nood, al wat een zwangre vrouw
Zou konnen bidden, en begon aldus te spreken:
„Och, Goôn! verschijnt ge haar, die u in droefheid smeeken,
'k Heb eene zware straf verdiend, en schroom ze niet
Te lijden; doch opdat ik langer, wie mij ziet,
Noch doôn noch levenden besmette, drijf ten leste
Mij uit de wereld, uit het aardsch en helsch geweste;
Ontzeg me, indien het uwe almogendheid gevalt,
Het leven en de dood, in een hervormd gestalt!"
Een goddelijke macht verschijnt op haar gebeden.
De Goôn verbooren elk in zijn verlegenheden;
Want onder 't spreken dekt de grond, door 's hemels last,
Haar beenen; struik en stam, aan zijnen wortel vast,
Begroeit de tenen, van den wortel overtogen.
't Gebeente geeft de kracht. Het merreg ingezogen
Verkeert in pit, het bloed in vochtigheid en sap,
Haar arrem in een tak, de vinger, snel en rap,
In eene groene telg[1]. Het vel, als sneeuw verdwenen,
Verandert in een schors. De boom, van 't licht beschenen,
Aan 't groeyen tot in top, van onder aan den struik,
Omringt het gansche lijf en haren zwangren buik,
En dekt den blanken hals, den boezem, en de borsten.
Zij toeft niet langer, en bejegent hout en korsten,
Vermomt haar aangezicht met eene dunne schel;
En schoon al 't lichaam het gevoelen hier zoo snel
Verliest, noch laat ze niet godsjammerlijk te weenen.
De lauwe druppel vloeit omlaag langs d' aarde henen,
Van haren vetten stam. Men schat die tranen hoog;
En Myrrhe, met de schors, die 't lichaam overtoog,
Bewonden, houdt haar naam, die nimmer wordt gezwegen.
Maar 't kind, ter kwader ure ontvangen zonder zegen,
Neemt toe en groeit allengs, en d' aangegroeide vrucht
Zoekt, vrij van moeder, voort te komen in de lucht.
Het zwanger lichaam zwilt, in dezen boom gescholen,
De last spant moeders buik. De moeder, hier verholen,
Kan haren bittren nood niet klagen, noch Lucijn,
De schrandere Vroedgodin, aanbidden in haar pijn.
De boom is evenwel een vrouw gelijk in 't baren,
En buigt zich krom en steent en weent, en alle blâren
Zijn nat van tranen. Vrouw Lucijn helpt dezen boom,
Dus lang in arbeid, en opdat ze aan 't baren koom',
Biedt haar getrouw de hand, en mompelt vroedvrouwdich-
De schors splijt open, om de zwangre te verlichten, (ten;
En na den arbeid baart ze een levendige vrucht.
Het kleentje schreit, wordt uit meêdoogenheid en zucht
Van 't Veldgodinnedom gelegd op zachte weide,
Gezalfd met tranen, die de droeve moeder schreide.
De nijd zou 't schoone kind haars ondanks loven; want
Het scheen een Minnegod gelijk, en Venus' pand,
Op een tafreel[2]; doch, opdat eieraad van hun beide[3]
Elk in 't byzonder in gestalt' niet onderscheide,
Geef dit een koker, of beneem het ander kind
Den pijlekoker. Tijd en jaren gaan gezwind
En stil voorbij, ook eer men 't nadenkt of zou merken,
En niets vliegt sneller dan de tijd op vlugge vlerken.
Dit 's uit een zuster en den grootvaâr voortgebracht,
Dat onlangs, in den boom gesloten, werd verwacht,
En voortkwam in het licht, en onlangs eerst geboren,
Nu knaap, dan jongeling, dan schooner uitgekoren,
Zich zelf schijnt ongelijk. Nu is het Venus waard, (aard,
En wreekt zijn moeders leed; want Min, die, wulpsch van
Zijn moeder kuste, komt onwetend met een slitse
De borst te wonden, door 't uitsteken van een spitse,
Die haren boezem prikt. De moeder voelt den brand,
En duwt vergramd den zoon van zich met hare hand.
De hartkwetsuur ging diep, ja, dieper dan men dachte;
Dat haar in 't eerst bedroog. Zij, die dit niet verwachtte,

[1] aan te raken. – [2] meisjen. – [3] Het sterrebeeld Böotes.

[1] tak. — [2] schilderij. — [3] hun beider tooi.

Wordt op Adoon verliefd. Nu denkt ze om Cyprus' strand
Noch Gnidos, daar de visch gevangen wordt in 't want,
Noch Pafos, en vergeet, getroffen van dees punte,
Alle andre steden, en het ertsrijke Amathunte,
Ook zelf den Hemel; want Adonis, uit den aard
Zoo schoon, is Venus meer dan al de Hemel waard.
Z' onthaalt, verzelschapt hem, en, blind in hare lusten,
Gewent zich dagelijks in zijn schaduwe te rusten,
Haar schoonheid cierlijk op te tooyen, elk ten trots.
Nu rent ze, wild en woft, door haag en bosch en rots
En bergen, naakt tot aan de kniën, met groot verlangen.
Het jachtkleed, als Diaan, gehsakt en opgehangen.
Zij raadt hem, tammen op te sporen in de haag,
En dat hij hart of haas in zijne netten jaag,
Of bloode dassen, en zich wacht' voor wilde zwijnen,
En wreede wolleven, en beren in woestijnen,
Gewapend met den klauw, en leeuwen, zat van moord.
Zoo raadt ze Adonis vast, zoo hij naa reden hoort,
Zich wijs hier voor te hoên: „Vervolg al wat voortvluchtig
U wil ontrennen; maar 't is zorglijk, al t' eerzuchtig
Zich tegens stouten op te zetten in gevaar:
O, jongling!" zegt ze, „neem u zelven wakker waar,
En terg geen dieren, van natuur ten krijg geschapen,
Voorzien met tand en klauw, een al te machtig wapen,
Opdat mij d' eerzucht niet te bijster dier koom' staan.
De leeuw en 't everzwijn zien geene jaren aan,
Noch jeugd en schoonheid, die mijn teder hart vermanden;
Het grimmig boschzwijn voert den bliksem in zijn tanden,
De rosse bergleeuw is oploopende en te fel.
Ook kenne ik zulk een slag van dieren al te wel,
En haat het. Vraagt ge mij naar d' oorzaak en de reden?
'k Zal u de misdaad van dit schrikdier naakt ontleden;
Maar ongewoonte van den arrebeid der jacht
Eischt rust. Hier noodigt ons de popel, stil en zacht,
In zijne schaduwe, en een bed van groene weide;
Het lust me, hier met u te rusten;" en zij leide
Zich neder in het groen, en krenkte 't versche gras,
En in des jonglings schoot, zoo schoon gelijk ze was,
Met haren blanken hals, neêrleggende achterover,
En maklijk leunende, hedekt van popellover,
Hief, onder haar verhaal hem kussende, aldus aan:
„Gij hebt misschien het lot der dochter wel verstaan,
Die in den loopstrijd elk voorbij liep naar heur wenschen.
Het is geensins verzierd, maar kenhaar hij de menschen;
Want z' overtrof ze zulks, dat gij niet zeggen kont,
Of ze in haar snelheid of in schoonheid boven stond.
Apol, van haar gevraagd, met wien zij zou vereenen,
Zegt: „Atalante! rust, sta stil! gij hoeft er geenen;
Onthou u; evenwel zult ge u voor eenen man
Niet kunnen hoeden, en uw eige zelve dan
Al levend missen." Zij, beducht om Febus' spelling
En lot, haar toegelegd, leefde eenzaam buiten kwelling,
In 't schaduwachtig bosch, en sloeg gedurig straf
Den drang der minnaren, die haar aanzochten, af,
Met dit beding: „hier valt geen troost voor uwe minne,
Tenzij men tegens mij in 't perk den loopstrijd winne:
Wie sneller loopt, verwerft me in 't blijde bruiloftsbed;
Wie traag loopt, is om hals. Dit 's een onschenbre wet
Des loopstrijds. Luidt ze hard, de schoonheid is zoo krachtig."
De reukelooze troep der vrijeren, niet machtig
Zich in te toomen, komt aanvliegen op dien eisch.
Hippomenes had zich gezet, om d' eerste reis
Den wreeden loopstrijd aan te zien, en sprak in 't ende:
„Wordt ze aangezocht met lijfsgevaar van deze bende?"
Hij vloekt de dwaze min der jonkheid; maar toen hij
Dees schoone in 't aanschijn zag, en 't naakte lichaam, vrij
Van kleederen, om snel te rennen uitgeschoten,
Hoedanig ik verschijn, of, zoo ge u liet ontblooten
Van kleedren, zelf zoudt zijn, waart gij in eene vrouw
Herschapen. Hij stond stom, en hief naar 't hoog gebouw
Des hemels alle beî de handen, heel verslegen,
En sprak: „vergeef het mij, dat ik uw ijver tegen,
Beschuldigde ik u flus. De prijs, daar gij om rent,
Zoo groot een schoonheid, was mij flus nog onbekend,"
En onder 't prijzen voelt hij hart en boezem blaken,
En wenscht, dat geen van al haar mag te boven raken
In 't loopen, 'twelk hij vreest alleen uit nijdigheid,
En zegt: „waarom beproeve ik niet als zij, bereid
Te rennen, en met lust op avontuur te loopen?
God helpt den stouten." Als dees vrijer, onder hopen
En vreezen, bij zich zelf dit mompelt, komt de maagd,
Gelijk met vleuglen aan de voeten, onversaagd
Aanvliegen, en zij scheen den knaap van Aonyen
Niet trager dan een schicht der Russen[1] voort te glijen;
En evenwel staat hij om haar hevalligheên
Nog meer verbaasd. Een wind voert d' overschoone leên
Gezwind voorbij, als had zij vleugels aangetogen;
De vlechten zwaaiden langs den rug voor ieders oogen,
De knieband aan de kniën, met gebordnurden zoom,
Hing vast, en ieder zag, in 't rennen zonder toom,
Een gloeyendheid en kracht door 's joffers blankheid zweven,
En lieflijk onder een gedommeld en verdreven;
Gelijk de purpere gordijn d' ivore zaal
Met haren weêrschijn verft, en als een morgenstraal
Den witten wand begloeit. Terwijl hij, daar ze rende,
Dit gade slaat, is zij de lange baan ten ende,
En Atalante, die zich snelste in 't rennen toont,
Wordt heerlijk met een kroon van 't gansche feest gekroond.
Elk overwonnen hart zucht jammerlijk. Zij moeten,
Op 't vonnis van 't beding, dit met hun leven boeten.
Nog stond Hippomenes in 't minste niet vertsaagd
Om d' uitkomst van dees schaar; en d' oogen op de maagd
Geslagen, daar hij stond in 't midden, sprak: „Atlante!
Wat dingt ge naar den prijs des loopstrijds, met de plante
Van uwen vluggen voet, hij suffers, bloô van geest?
Verzet u tegens mij, indien ge op 't renstrijds feest,
Van een gelukkigen in 't loopen afgeronnen,
Het opgeeft; zeker, gij, gelukkig overwonnen
In 't renperk, zult u niet beklagen, omdat gij
Van zulk een dapperen, als ik, geraakt in lij
En onder legt; want wie bestaat twee grooten nader?
Mijn vader is Megaar, Onchestius zijn vader
Dus ben ik nanef van den Zeegod[2], rijk van prijs,
De deugd ontaardde van den stamme geenerwijs.
Worde ik verwonnen, en zoo Hippomeen moet sterven,
Zult ge eenen grooten naam door d' overhand verwerven.
Schœneüs' dochter zag terwijl hem minzaam aan,
En twijfelde, of ze 't spel woû winnen en bestaan
Of liefst verliezen, en begon aldus te spreken:
„Wat God, een vijand van die overschoon uitsteken,
Wil hem berooven van zijn leven, en gebiedt,
Dat hij met lijfsgevaar mijn huwlijk niet ontziet
Te zoeken? Neen, voorwaar, ik ken me dit onwaardig.
Zijn schoonheid raakt me niet, en nochtans mocht hij, aardig
En schoon, mij mooglijk meê bewegen tot zijn min;
Maar anders schiet me dit heel koel in mijnen zin.
'k Verschoon zijn jonkheid in de lente van zijn leven.
'k Verschoone 's jonglings moed, niet schromende te sneven.
'k Verschoone hem, die, God Neptuun in 't vierde lid
Bestaande, mijne jeugd en schoonheid, als zijn wit,
Beschiet, en mij bemint, en om met mij te paren
Geen avontuur ontziet, noch dood, noch doodsgevaren,
Zoo 't warsche lot mij hem ontzegge in dezen strijd.
O, vreemdeling! vertrek, terwijl ge veilig zijt.
Ai, laat mijn bloedig bedde en echtgenootschap varen.
Mijn huwelijk is wreed. Geen dochter, jong van jaren,
Ontzegt uw huwelijk. Zet, eer ge uw leven waagt,
Uw hoop en zinnen liefst op eene wijze maagd.
Maar hoe bezware ik mij zoo bijster om uw leven,
Daar hier alreede zooveel minnaars mosten sneven?
Hij sterve; hij zie toe, die, vrij en zonder nood,

[1] 't Latijn heeft eig. Scythen. — [2] Als grootvader van Megareus.

Zich geensins spieglen wil aan veler braven dood,
En met een afkeer van het licht werd aangedreven.
Zal hij dan sterven, die met mij gepaard woû leven,
En een onwaarde dood bezuren, als een loon
Van min? Hoe zal de nijd om deze zegekroon
Mij ringen[1]! Doch ik ben geen oorzaak van zijn blaken,
Och! of ge wijzer woudt bij tijds dien loopstrijd staken!
Dit schijnt krankzinnigheid. Och! of ge in 't renperk mij,
Te snel in 't loopen, als een bliksem, vloogt voorbij!
Hoe straalt een maagdezwier, o jongling! uit uwe oogen!
Helaas, Hippomenes! ik, dus om u bewogen,
Wensch, dat ge mij nooit zaagt. Wat zijt ge levens waard?
Waar ik gelukkiger, en vrij en onbezwaard
Van 't noodlot, 'k zou me van uw huwlijk niet onthonën,
En gij waart d' eenige, waarmede ik wensch te trouwen."
Dus sprak ze, simpel en onnoozel, en geraakt
Van d' eerste liefde, en mint gansch onbewust en blaakt,
En wordt geen min gewaar. Nu rusten volk en heeren
Ten renstrijd toe, om naar de wijs te triomfeeren,
Als d' afkomst van Neptunu, Hippomenes, mij met
Een kommerlijke stem dus aanroept en ontzet:
„Dat Venus 't minnevier, door hare torts ontsteken,
En ons voornemen nu begunstige op ons smeeken!"
Geen nijdig luchtje meldt mij daatlijk dit geluid;
'k Beken, ik word beweegd, en stel de hulp niet uit.
In 't edelste gewest van Cyprus, Oostwaart hene,
Ontvouwt zich eene streek, geheeten Tamazeene
Bij 't landvolk, mij van ouds godvruchtig toegewijd.
Zij wonden, dat ik hier mijn kerken voor altijd
Begaafde met dit land Hier ziet men, in het midden,
Op 't veld een boom geplant, wel aardig aan te bidden;
De takken zijn verguld en kraken van het goud.
Hier komende plukte ik (de liefde is niet[2] te stout)
Drie appels, liet ze hem alleen zien, na het pluiken,
En onderwees hem stil, hoe hij ze most gebruiken.
Men stak de rentrompet, waarop zij vaardig staan,
En schieten te gelijk ter lijn uit in de baan,
Zoo vlugge, dat de zool geene aarde schijnt te roeren;
Gij zoudt gelooven, dat zij droogsvoets, over moeren
En zee en wateren, heenrennen zouden, ras
En vlug, ook over aar en staande graangewas.
't Geroep, de gunst des volks begunstigen den vrijer,
En moedigen de vaart van zulk een braven strijer.
Nu, nu is 't rennens tijd; nu spoê n, Hippomeen!
Zet al uw kracht te werk. Nu sammel niet; spoê heen!
Gij zult het winnen; spoê! Men twijfelt van weêrzijde,
Of Megareus' zoon zich hierover meer verblijdde,
Of Atalante zelf. Hoe dikwijl staat ze stil,
Die Hippomeen voorbij kan streven, zoo ze wil.
Zij vliegt langs 't aanzicht, dat zij eene poos belonkte.
Hij hijgt droogskeels om zijn vermoeidheid, en ontvonkte
Zijn hart. Het ende van de loopbaan is nog wijd.
Toen liet Neptunus' neef[3] een appel in dit krijt
En renperk vallen. Zij verstomde, en stond bewogen
Door 't glinstren van dit ooft. Toen, uit haar streek gevlo-
Taat ze onder 't rollen fluks den gouden appel aan. (gen
Hippomeen rent voorbij haar henen, in de baan.
De renbaan galmt op 't luid geschrei van al die 't kijken;
Zij boet haar achterstel met snelheid, en gaat strijken,
Gelijk een vlugge pijl, en voor de tweede maal
Door 't ooft verlet, hervat, dat zij haar schâ herhaal',
Met loopen, loopt hem in, komt zij aan zij gedreven.
Het leste deel der baan was nu slechts overbleven;
Toen riep hij: „o Godin, die mij het ooft bestelt,
Sta bij!" en smakte stijf den appel dwers in 't veld,
Opdat dees spader keer'. Zij twijfelt, wat ze woude,
En of ze uit hare streek den appel rapen zonde.
Ik dwong ze streng hier toe, verzwarende 't gewicht
Van 't opgegrepen ooft, te voren snel en licht,
Verhinderde hierdoor haar snelheid, vlug als pennen;
En, opdat mijn verhaal min traag val dan dit rennen,
Hij spoedt de maagd voorbij; de minnaar strijkt den prijs:
En was ik, o Adoon! niet waardig, dat hij wijs
Mij zou bedanken, en met wyrookgeur vereeren?
Maar dees ondankbre woû mijn outer niet stoffeeren
Met wyrook. Ik stak op van gramschap, om 't versmaân
Van dengd, en woû, dat bij ten spiegel zonde staan
Der jongelingen, die mijn weldaad los vergeten,
En toon me op deze twee strafvaardig en gebeten.
Zij waren alle beî gekomen verder dan
De kerk van Cybele, der Goden moeder, van
Echion eer gesticht, uit kracht van kerkbeloven[1],
In 't schaduwachtig bosch, dat met den pijntop boven
Tot aan de wolken stijgt, als zij, van reizen moê,
Hier rusten. Hippomeen, te luttel op zijn hoê,
Wordt tot bijslapens lust door onze macht gedreven.
Omtrent de heilge kerk was een vertrek gebleven,
En weinig licht hierin, gelijk een veldspelonk,
Zoo als natuur haar eêl uit liebten puimsteen klonk.
Men acht ze heilig door den godsdienst, vrij van smetten,
Daar priesters beelden van hunne oude Goden zetten.
Hier sluipt hij in, en schent het zuiver heiligdom,
Dat elk verboden is. Elk kerkbeeld draait zich om.
Der Goden moeder, op wiens hoofd de torens blinken,
Bedenkt zich, of ze hen in Pluto's poel wil zinken[2].
Dees straf docht haar te zacht; waarom zij, dus bevlekt
Van kerksmette, alle beî hun halzen overdekt
Met rosse manen, en de vingers kromde, als klauwen
En scherpe nagels, om den boschroof vast te honën.
Zij worden leeuwen, en de dikte van al 't lijf
Gaat zitten in de borst Zij loopen snel en stijf,
En laten hunnen staart langs d' aarde nederhangen,
De grimmigheid, als zij met wraaklust zijn bevangen,
Ziet hun ten oogen uit. Luid brullen is hun spraak.
Zij slapen beide in 't bosch; en Cybel, die de wraak
Der leeuwen, ieders schrik, betoomt voor haren wagen,
Ziet, hoe ze 't mondgebit met makke tanden knagen!
Mijn allerliefste! schuw dit schrikdier, en al 't slag
Van dieren, dat, verwoed en wreed, u spits biên mag,
Opdat uw moedigheid ons heide niet betrouwe!"
Aldus vermaant ze hem, beducht uit liefde en trouwe,
En zweeft op eene koets met hare zwanevlucht,
Gespannen in 't gareel, door nevels, wind, en lucht;
Maar zijne moedigheid past op geen wijze raden.
Zijn honden, snuffelende door 't veld op wisse paden,
Betrappen 't wilde zwijn, en jagen 't uit het riet.
De zoon van Cinyras, gezwinde Adonis, schiet
Het in de zijde, als 't uit het jachtbosch kwam gevlogen.
Het rukt met open muil, uit alle zijn vermogen,
Den taayen zwijnspriet, van zijn eigen bloed besmet,
Den jager uit de vuist, en vollegt onverlet
Den vijand, die vast beeft, en angstig zich wil bergen.
Het zet de tanden, nu verwoeder door dit tergen,
In 's jonglings eechenis, en smakt hem dood in 't zand.
Maar Venus, door de lucht gevoerd, had nog het land
Haar eiland Cyprus, niet gewonnen met den wagen,
Of zij vernam 't gesteen des stervers, reê verslagen,
En keert de zwanevlucht bestorven derwaart heen.
Toen zij hem uit de lucht zieltogen zag heneên,
En 't lichaam in het bloed zich wentelen en keeren,
Sprong zij ten wagen uit, verscheurde borst en kleêren,
Het haar aan flarden, sloeg de handen voor de borst,
En zij, die 't noodlot in dien rouw bestormen dorst,
Sprak: „evenwel zal 't nog niet gaan naar uw behagen.
De naklank van den rouw, om mijn Adoon gedragen,
Zal eeuwig duren, het vernieuwen van zijn dood
En lijkrouwstaatsie nog elk jaargetijde, rood
En nat van tranen, ons misbaren nabootseeren;
Maar 't bloed des jonglings wil in eene bloem verkeeren.

[1] kwellen (vergelijk ringelooren.) — [2] niets. — [3] kleinzoon.

[1] tempelgeloften. — [2] Voor doen zinken.

Mocht Prozerpijn voorheen verandren in een vrouw
In 't geurig muntekruid op 't vlakke veld, hoe zou
Men ons benijden, dat we Adoons gestalt herstellen?"
Zoo spreekt ze, en sprengt zijn bloed met nektar, die aan 't
Gelijk een bobbelblaas ten hemel opwaart spoedt, (zwellen,
En 't lijdt geen uur, of uit dit versch vergoten bloed
Verrijst een roode bloem; hoedanig, na 't vermengen
Van vocht en hitte, een kern granaten voort kan brengen,
Die ze onder hare schel verbergde voor 't gezicht.
Dees bloem is kort van duur: want zij verwelkt heel licht,
En valt terstond, zoodra de wind haar tegensportelt; (telt.
Men noemt ze een windbloem[1], die niet diep in d'aarde wor-

HET ELFDE BOEK.

INHOUD.

De Thraciaansche wijnpspinnen verscheuren Orfeus, en veranderen in verscheide boomen. Bacchus scheidde hierom uit Thracië, en Midas, Sileen weder t' huis brengende, werd op zijnen wensch met de goudkunst beschonken; hetwelk hem berouwende, zoo ging hij zijn lichaam afwasschen in Paktool, wiens zandgrond in goud verkeerde. Hierna veranderde Febus Midas' ooren in ezelsooren, ter straffe van zijn onrechtvaardig vonnis. Apollo ging van hier in menschengedaante de muren van Troje bouwen. Hercules, deze stad winnende, huwde Hezione aan Telamon, hoewel Peleus, de broeder, na zijne menigvuldige herscheppingen, alreede aan Thetis gehuwd was. Peleus, sedert naar Ceïx gereisd, hoorde en zag zelf Dædalion in eenen havik, en den wolf in steen hervormd. Na dezen tijd verscheen Ceïx' geest, na gelede schipbreuk, in Morfeus' gedaante, Alcione in den droom, en zij en haar man veranderen in zeevogels. Deze beide, in de lucht vliegende, vernamen hier bij geval Ezakus, voorhene in een duiker herschapen.

Terwijl de Thracische waarzanger met dien zang
Geboomte en dier en rots, hem nagevolgd dus lang,
Bekoorde, zagen in het end Cicoonsche vrouwen,
Die dol in 't pantersvel het heilig wijnfeest houën,
Hem, van een heuveltop, den gallem van zijn keel
Eendrachtig huwen aan de liefelijke veêl.
Een dronke wijnpapin, die 't haar om 't hoofd liet vliegen,
Zegt: „ziet, hier is de man, die, afgerecht op liegen,
De vrouwen durf versmaân!" Zij schoot hiermeê terstond
Een stok, met blaân bekleed, den speelman langs den mond,
En raakt, doch wondt hem niet. Een andere, gesteven
Van dolheid, smakt een kei, die, door de lucht gedreven,
Verzacht wordt van de stem, gepaard met Orfeus' lier,
En voor zijn voeten viel, zoo zacht, als of dees hier
Genâ zong om 't bestaan van zulk een dolle boosheid.
Verwilderen wint veld en alle reukeloosheid;
Zij ramen geene maat, de razernij krijgt macht;
De zang badde al 't geweer gelenigd en verzacht,
Maar 't schrikkelijk geschrei noopt ze aan, gelijk met spo-
De Berecynthsche pijp[2], het steken van den horen, (ren.
De keteltrom, de bom, en 't vreeslijk handgehaar
Van 's Wijngods dronke jacht verdoofden zang en snaar.
Toen werden endelijk de rotsen rood door 't bloeden
Van God Apollo's zoon en zanger; want in 't woeden
Gaf niemand hem gehoor. De wijnpspinnen slaan
Den groenen schouwburg, daar ontelbre vogels staan,
En slang en dieren, om naar Orfeus' zang te hooren,
In stukken op een sprong, nu randen ze, van tooren,
Met bloënde vuisten zelf den vromen lierman aan,
En rukken al te hoop, door 't ruischen van de blaân;
Gelijk de vogels, van ontzinden wrok gedreven,
Bij lichten dage naar den doodschen nachtuil streven.

[1] Anemoon (van 't Grieksche anemos, d. i. wind).
[2] fluit.

Hij zit, gelijk een hart, dat midden in het loof
Van 't ronde vechtperk treurt, en als een morgenroof
Des jachthonds sterven zal. Nu toeven ze niet langer,
Maar komen overhoop gevallen op dien zanger,
En slaan in 't honderd met de wyngerdstokken toe,
Geensins hierom hereid. Dees worpt zich nimmer moê
Met kluiten; d' andere smijt met afgescheurde takken;
Die met een kei, opdat den dollen hoop, in 't smakken,
Geweer noch wapen in dees huye ontbreken zou.
Groflijvige akkermans staan bezig in den bouw,
Om zweetende den ploeg door d' akkers heen te jagen,
En andren spitten 't land, opdat het zaad mag dragen,
Met hunne spaden om; en ziende dezen hoop
Aan 't hollen, zetten 't fluks te lande in op den loop,
Verlaten 't akkertuig, en laten spade en eggen,
Gespreid langs 't ledig veld, hier lui en ledig leggen.
Het wilde vrouwvolk grijpt dit reedschap in de vuist,
En rukt er d' ossen af, die, vuil van stof begruisd,
Met hoornen dreigen; en nu komen ze aangestoven,
Om Orfeus, daar hij zit, van 't leven te berooven,
Die beî de handen vouwt en om genade bidt,
Maar och! te vruchteloos; want al de hoop, verhit
Op moord, acht geene beê. Geen heiligschenders achten
Op zijne woorden en bedrukte jammerklachten,
Maer helpen hem van kant; en och, Jupijn! die mond,
Gehoord van steenrots en van dier, dat hem verstond
En zijne schoone stem, die mond is toegeloken.
De bange ziel (want 's mans gezicht was lang gebroken)
Voer langzaam uit, gelijk een wasem in de lucht.
Och, Orfeus! vogel, dier, en harde steenklip zucht;
De bosschen schreyen, lang gewoon uw zang te hooren,
De boomen treuren, met hun lok van 't hoofd geschoren;
De stroom rijst hooger door de tranen, hier geweend;
De Veld- en Boomgodin, bedrukt in rouwe, steent;
Den zwarten sluyer hangt ze om 't haar, dat ongebonden
Om hoofd en ooren vliegt. Waar wordt Gods tolk gevonden!
De leden leggen hier en daar gespreid op 't land,
De beenen, armen, hier een voet en daar de hand!
En u, o Hebrus! is zijn lier ten deel gevallen,
Terwijl ze, in uwen stroom geplompt, langs beî de wallen
Een droevig klaaglied klaagt, doch ijdel en te spâ.
Uw tonge mompelt flauw, en bauwt iet droevigs na;
De galm der oevren meldt iet droevigs, en gedreven
In zee, verlaten ze den moordkant, daar bij 't leven
Verloor, en komen bij Methymne in Lesbos aan.
Een wreede waterslang kwam hier de tanden slaan
In 't hoofd, en lekte 't haar, van koelen dauw bedropen,
En gaapte, om Orfeus' mond, ten zang voor ieder open,
Te schenren. Febus kwam ten leste herrewaart,
En dwong het dier, gereed te bijten, wreed van aard,
Veranderde 't serpent, hetwelk, in steen herschapen,
Met een bevrozen[1] bek in eeuwigheid blijft gapen.
De schim daalt Hellewaart, en kent uit onzen dag
Terstond de streek, die hij in 't nederdalen zag,
En zoekende Eurydice in der godvruchten kampen[2],
Vernam ze en vond ze, na zoo veel gelede rampen,
En nam haar in den arm. Hier allebeî gepaard,
Liefkozende onderling, en hij, niet meer bezwaard,
Treedt voor en achter haar, belonkt ze, vrij van schenden.
Nochtans leed Bacchus niet dit schelmstuk van zijn ben-
En droevig, om 't verlies van zijn waarzangers toon den:
En zangen, knevelt fluks, ter wrake van dien hoon,
Den Thraciaanschen hoop, die 't gruwelstuk aanschouwde,
Met kromme wortelen, in 't bosch aan onbebouwde
En harde gronden vast. Hij sleepte, fel gestoord,
Zoo vele voeten en zoo vele tenen voort,
En poot de nagels vast in d' aarde, daar ze bleven;
En als een vogel, die zijn beenen hecht voelt kleven
Aan 's voglaars loozen strik, vast jammert van verdriet,
En aan de strikken trekt en tokkelt, doch om niet;

[1] verstijfde. — [2] velden.

Zoo pogen razenden, die hier aan d'aarde hangen,
Vergeefs te vluchten; maar zij blijven vast gevangen
Aan taaye wortels, daar het hupplen haast vergaat.
Terwijl elk na zijn heer en vinger nu te laat
Wil zoeken, zien ze 't been in eenen stam herboren;
Zij pogen met de hand de heup, dan och! verloren[1],
In haren nood te slaan, en treffen niet dan hout,
Daar borst en schouders in veranderen. Gij zoudt
Gelooven, dat ze om hoog den arm, als takken, bogen;
En 't bleven takken, die het snoeimes nooit bedrogen.
De Wijngod liet zich niet verzoenen met dees straf;
Zijn offerzangers dood en droevig treurspel gaf
Hem nieuwe stof tot wraak. Zoo veel Edonsche wijven
Als, schuldig aan dien moord, dit gruwelstuk bedrijven,
Verkeerde hij in bosch, en hechtte ze terstond
Met taaye wortelen en struiken aan den grond.
Hij sleept de tenen en de voeten der verаârde,
Die hem vervolgden, poot ze en plant ze diep in d'aarde.
Gelijk de vogel piept en bevende verschrikt,
Als hij, in 't garen van den vogelaar verstrikt,
Vast trekt en tokkelt; zoo beproeven dees verlegen,
Aan d'aarde vast geheeht, bekommerd en verslegen,
Zich zelfs te redden, maar de wortel houdt ze vast,
En 't hupplen is vergeefs. Terwijl elk vraagt, in last,
Waar nagel, waar de voet, waar teen en hielen bleven,
Verneemt ze fluks, hoe hout en schors de knit heweven,
En pogende op de heup te kloppen met misbaar,
Zoo beukt ze op enkel hout. De hand wordt niet gewaar,
Op borst en schouders, dan het hout en taaye basten,
En d'arrem is een tak in 't voelen en hetasten,
Die 't snoeimes niet bedriegt. Noch laat het Bacchus niet
Hierbij berusten; hij vertrekt, van groot verdriet,
Met eenen vromer rei ten wijnberg van Timole,
Een welig landschap, daar het water van Paktole
Door henevloeit; hoewel het goud in dezen tijd
Hier ver te zoeken was, en 't zand nog onbenijd.
Hier komt de Wijngod met zijn sleep en wijnpapinnen.
Silenus is er niet; de Frygen, die hem minnen,
En landliên brochten hem (die oud, en van het nat
Bestoven, struikelde, en op strooye heenen trad,
Met eenen krans om 't hoofd) in koning Midas' hoven,
Die d'eerste reis Eumolp en Orfeus hoorde loven,
En leerde vieren 't feest van Bacchus' ommegang.
Hij kende datelijk den spitsbroêr van 't gezang
Der wyngerdfeesten, en versleet, met wellekomen
Van zijnen waarden gast, op 't wijnvat niet te toomen,
Tien etmaal achtereen; en d'elfde morgenstond
Had 's hemels starlicht heer met haren rozemond
Alreê verdreven, als de koning in 't geweste
Van Lydië geraakte, en gaf Sileen ten leste
Zijn jeugdig voêsterkind, God Bacchus, die hem zocht.
De Wijngod blij, dat hij zijn schildknaap wederbrocht
En vond, beloofde hem te schenken en vereeren
Wat hij uit al zijn hart zou wenschen en begeeren;
Maar Midas laas! verblind, als een goudzuchtig mensch,
Misgreep zich jammerlijk in zulk een grooten wensch,
En zeide (want hij kon die keur niet wijs gebruiken):
„Verleen me, o zegenaar der vruchtbre wyngerdstruiken!
Dat alles wat ik rake in louter goud verkeer'."
De Wijngod stond het toe, beschonk hem met deze eer,
Een schadelijk geschenk, dat Bacchus smert met reden,
Dewijl hij hem niet om wat beters had gebeden.
De trouwe aanhanger van der Goden moeder gaat
Verblijd ten Hove heen; met een verheugd gelaat,
Om dien verkeerden wensch, en proeft, vóór alle zaken,
Of 't ook verandren zou, al wat hij kwam te raken,
Gelijk hem was beloofd, en, in 't geloove zwak,
Trekt eene telg[2], die laag hangt, van den eiken tak:
De telg verkeert in goud. Hij grijpt den steen van d'aarde:
De steen verkeerd in goud, zoo dier geschat in waarde.

[1]te vergeefs. — [2]twijg.

Hij raakt een aarden kluit: de kluit verkeert, door kracht
Van 't raken, daatlijk in een goudklomp, hoog geacht.
Hij plukt een korenaar, om zijnen lust te paayen,
En komt door Bacchus' gaaf een rijken oogst te maayen.
Hij plukt een appel in den boomgaard, en gij zoudt
Gelooven, dat het kroost van d'avondstar dit goud
Den koning had vereerd. Hij grijpt de hofkolommen,
Die schijnen klinklaar goud, en schoon als goud te brommen.
Hij wascht de handen rein, om aan den disch te treên,
En 't water drupt, als goud, door zijne vingers heen,
En zou, gelijk Jupijn, een Danaë bekoren.
De dienaar van den Heer, zoo blijde als nooit te voren,
Discht kostelijke spijs en heerlijk wildbraad aan:
Maar als de koning zich met spijze zal verzaân,
Verandert brood in goud, te hard om op te teren.
Hij voelt, in 't kauwen, straks de spijs in goud verkeeren,
En eene goude plaat. Indien hij klaren wijn
Met water menge, en drinke uit kelk en kristalijn:
De wijn verkeert in goud en goude drank, die weder
Ten monde uitloopt, en vloeit langs kin en knevel neder.
De koning kan het goud niet zwelgen door de keel.
Verbaasd om dit geval, en rijk genoeg, door 't eêl
En kostelijk metaal, is arrem en elendig,
Vervloekt den schat en haat den rijkdom, daar hij schendig
Nog flus om wenschte, mits geen overvloed verzaadt.
De drooge keel verbrandt; want goud geen dorst verslaat.
Hij haat het glinstrend goud, dat hem niet kan beschermen,
Maar pijnigt, en heft droef de handen en zijne armen
Ten hemel op, en zegt: „o vader Bacchus! och,
Wij zondigden, helaas! te zwaar; vergeef het toch,
Ontferm u; red ons uit dees kostlijke[1] ongelukken!"
God Bacchus, vol genade, om hem den nood t'ontrukken,
Vergeeft den schreyenden, die zijne schuld belijdt
En Gode trouw belooft, zijn schuld, en stilt den strijd
Der gave; en opdat dees niet langer bleef bestreken
Met goud, waarom hij wenschte uit gierige gebreken[2],
Zegt Bacchus: „ga fluks heen naar Sardis' naasten vliet.
Treê tegens stroom op, daar hij sterkst van boven schiet
Langs d'oevers. Spoê u fluks ten berg op naar 't geklater
En schuimende geruisch, den oorsprong van dit water,
Daar 't diepste is; dompel hier uw hoofd en lokken in,
En spoel de misdaad af." De koning, nu van zin
Veranderd, gaat terstond te water, op het raden
Des Wijngods; en de kracht des gouds verguldt in 't waden
Den breeden stroom, en 't goud vloeit van zijn lichaam af.
Nu staat hier d'akker, wien de vliet voorhene gaf
Het zaad der goudaâr, stijf van goud en gulde bladen,
En 't natte en vruchtbre klei is met verguld geladen.
Hij haatte na dien tijd den rijkdom en het goud,
En eerde sedert veld en akker, bosch en woud,
Ook Veegod Pan, gediend met bergen en spelonken,
Maar bleef al even grof en plomp, en onbeschonken
Van oordeel, 'twelk hem zelf tot grooter schâ gedijt;
Want Tmolus, hoog van kruin, van waar men, breed en wijd,
De golven over ziet, en die zich van weêrzijde
Met heuvlen uitstrekt tot aan Sardis' heerschappije,
Komt buren met Hypeep, een kleine doodsche stad.
Pan, die hier met zijn fluit op groene zoden zat,
En speelde voor de tongre en blanke Veldgodinnen,
Durf stoffen, dat Apol den zangstrijd niet zou winnen
In 't spelen tegens hem. Dus trad men tot den strijd,
Daar Tmolus op den berg tot rechter werd gewijd,
Om twee, al t' ongelijk in 't spelen, aan te hooren.
De Berggod schuift de blaân en takken van zijne ooren,
En d'eekels wapperen alleen om 't blauwe haar.
Hij ziet den Veegod aan, en zegt: „wij zijn al klaar;
De rechter zit gereed, om u gehoor te geven."
Pan speelde op eenen halm voor Midas, onbedreven
Op eenen hooger toon, en streelde 's konings oor,
Die hij geval hier zat. De Berggod zet zich voor

[1]kostbare. — [2]uit hebzuchtige zwakheid.

Apol, als rechter, wenkt hem toe, met hoofd en oogen,
Dat hij beginn', waarop zich d' eike blaân bewogen.
De blonde Apollo zit bekranst met lauwerblaân;
De purpre tabbert sleept hem statig achteraan.
De slinke hand aanvaardt de lier, bezaaid met steenen;
De rechte vat de pen, daar kunst en geest uit schenen.
Zoo tokkelt hij met geest de snaren, en de toon
Bekomt den rechter zulks in 't oor, dat hij de kroon
Van 't spel Apollo schenkt, en Pan gebiedt te wijken,
En dat de rietpijp voor de goude lier zal strijken.
Al wie hier nederzit, eert d' uitspraak van dien God,
Behalve Midas, die dit vonnis stout bespot,
En onrechtvaardig scheldt. Maar Febus wil, uit tooren,
Niet lijden, dat dees dwaas den vorm van menschenooren
Behoude, maar hij rekt ze en dekt ze ruig met haar
En witte borstelen. Zij roeren zich. Voorwaar
Alle overige leên zijn als een mensch geschapen,
Behalve d'ooren. Al de schimpers staan en gapen
Na koning Ezeloor, die Febus' lier veracht,
En plomp in 't vonnissen den tragen ezel slacht.
Hij poogt zijn schande met den myter af te keeren,
Dan och! de hofbarbier, gewoon zijn hoofd te scheren,
Vernam het, en dewijl dees dienaar nu 't gezien
Niet melden durf, en dit niet laten kon den liên
T' ontdekken, zoo vertrok hij weg, en groef in d' aarde
Een put, en mompelde hierin 'tgeen hem bezwaarde,
Hoe hij in 's meesters hof zijne ezelsooren zag,
En stopt dien putklank, om te smoren het gewag,
Met aarde en zoden toe, en daatlijk na het vullen
Des kuils vertrekt hij, daar 'tgeen menschen hooren zullen.
Hier groeide een rietbosch uit. De landman binnen 't jaar
Hoort dit geheim, en brengt den klank in 't openbaar;
Want d' eerste Zuidewind liet deze stem niet smoren,
Maar blies in 't riet: „men kent den Heer aan d'ezelsooren."
Apollo, na dees wraak, vertrok van Tmolus' kant,
En zweefde door de lucht, en hiel ten leste stand
Bij Helles doorvaart[1], daar Laomedon gezeten,
Sigeüs aan d' een zij, Rheteüs, diep gesleten
Van zee, aan d' andre zij ziet rijzen, en 't altaar
Van ouds gewijd werd aan Jupijn den Donderaar.
Hij ziet Laomedon den nieuwen bouw der muren
Met zweet en arrebeid, om voor geweld te duren,
Ophalen, 'twelk hem staat op eenen schat van goud.
Hij met Neptuun, vermomd in schijn van menschen, bouwt
De wallen, voor het hoofd der Frygen, aangedrongen
Door loon en louter goud, bij dien Trojaan bedongen.
Nu stond de stad volbouwd; maar dit meineedig hoofd
Van Troje ontkent dien loon, den Zeegod trouw beloofd,
En durf met valschheid zijn gestaafden eed ontzweren.
Toen sprak Neptuun: „welaan, men zal u dit verleeren!"
Hij jaagt de zoute vloên op dit goudgierig strand,
Verdrinkt al 't landgewas, en zet het gansche land
In eene bare zee. Hierbij mag 't niet berusten:
Hij eischt Hezione, zijn dochter, op dees kusten
Geketend, tot een aas voor 't zeedier, groot van mond;
Maar Hercules ontboeit ze, als zij geketend stond
Aan eene waterrots, en eischt twee witte rossen,
Hem toegezworen, kon hij 's konings kroost verlossen.
De koning weigert hem den loon van zulk een daad;
Waarom hij Troje, om dees meineedigheid gehaat,
En dat nu tweewerf 't woord door zijnen hals durf halen[2],
Verdelgde, en Telamon woû loopen en betalen
Voor zijne hulpe, en huwt hem uit aan Hezion;
Want Peleus, broeder van den dappren Telamon,
Hadde een Godin getrouwd, en was zoo trotsch te moede
Op 's grootvaârs naam, als op zijn schoonvaâr. Hij bevroedde
Hoe 't velen beurt, een neef[3] te heeten van Jupijn,
Maar één alleen, de man van een Godin te zijn;
Want oude Proteus, in het spellen lang ervaren,
Sprak tegens Thetis: „gij zult eenen krijgsheld baren,
Die zijnen vader, door geweldige oorlogsdaân,
Zal overtreffen en in eer te boven gaan.
Opdat de wereld dan niet grooters zou beseffen,
En niemand boven God Jupijn zich zelf verheffen,
Hoewel hij in zijn hart geen lauwe vlammen voedt,
Nochtans schuwt Jupiter de dochter van den vloed
T' omhelzen, en beval neef Peleus zich te paren
Met Thetis, een Godin der grondelooze baren;
In Æmonye legt een inham aan de reê,
Een kromme bocht, die met twee armen loopt in zee,
En bij hoog water zich ontvouwt, gelijk een haven;
Het water komt hier zand en hooge duinen schaven,
En stuit op klippig strand, daar 't voetspoor niet blijft staan.
Geen zandigheid den voet behindert in het gaan,
Noch hangt van wier bedekt. Een bosch, met myrteplanten,
Draagt myrtebessen van twee verwen[1] langs de kanten.
In 't midden van dit wond is eene zeespelonk;
Het schijnt, natuur of kunst haar uit een zeeklip klonk,
Doch eer de kunst, daar gij met uwe naakte leden,
O Thetis, dikwijl kwaamt op een dolfijn gereden,
Getoomd met uwe hand. Hier greep u Peleus vast,
Toen gij, al droomende, laagt van den slaap verrast;
En als ge aan zijn verzoek u geenerwijs woudt keeren,
Zocht hij omhelzende u te schenden en schoffeeren;
En badt ge u niet vermomd in velerhanden slag
Van vormen, als gij pleegt, geen aanzien noch ontzag
Kon u beschutten, hij waar tot zijn wit gekomen.
Dan scheent ge een vogel, in dien schijn werdt gij genomen;
Dan scheent ge een dikke boom, hier hing held Peleus aan;
Gij scheent ten derde maal, om u van hem t' ontslaan,
Een wreede tijgerin. Toen schonk hij aan de stranden
Den Zeegoôn offerwijn en vee en offeranden
En wyrookgeuren. Hier riep Proteus uit den vloed:
„O zoon van Æacus, o Peleus! hoû slechts moed;
Gij zult nog eindelijk uw liefste Thetis trouwen;
Pas haar in 't strandhol, daar zij slaapt, eens vast te houën,
En worp[2] een taayen strik om haren blanken hals;
Ontzie geensins, schoon zij in honderd vormen valsch
En listig zich verkeer', maar hoû ze vast gegrepen,
Zij schijne ook wat ze wil, belemmerd en genepen.
Ontsla ze geenerwijs, tot dat ze weêr in 't end
Haar eerste wezen krijg', waarin zij blijft bekend."
Aldus sprak Proteus uit de baren, en dook neder,
En sloot het water, na dees huwlijksspelling, weder.
De zon hing over met den wagen, rijdens moê,
En daalde 's avonds naar de zee van Spanje[3] toe,
Als Thetis uit der zee in haar spelonk ging rusten.
Terstond greep Peleus, heet van minne en huwlijkslusten,
De blanke Thetis heusch en minzaam in den arm;
Zij trok veel vormen aan, en voelende zich warm
En zacht gegrepen, woû zich worstelende ontwringen;
Toen zuchtte ze nog eens, en sprak: „ik laat me dwingen;
Gij wint niet zonder God[4]." Toen was zij Thetis weêr.
De held omhelst ze naar zijn wensch, met prijs en eer,
En wint Achilles, wijd befaamd bij Goôn en menschen.
Hij was gelukkig, en het ging hem naar zijn wenschen
Met zoon en bedgenoot, had hij niet, onberaân
En blind, een broederslacht aan Focus snood begaan.
De droeve Peleus, die den broeder brocht om 't leven,
En uit zijn vaderland gejaagd werd en gedreven,
Kwam in Trachinie, dat hem huisvesting gaf.
Hier heerschte Ceïx, rijk van glans, met zijnen staf,
De zoon der Morgenstar, rechtvaardig op den zetel,
Betreurende de dood des broeders, zoo vermetel
En reukloos neêrgelegd; en Peleus, reizens mat,
Vermoeid en afgeslaafd gekomen hier in stad,
Met luttel sleeps en kleen en grooter vee bekommerd[5],
Bestelde ze in een dal, van boomen overlommerd,

[1] Versta: den Hellespont. — [2] loochenen. — [3] kleinzoon.

[1] kleuren. — [2] Voor werp. — [3] Versta: het Westen.
[4] Versta: met behulp der Godheid. — [5] belaat.

Omtrent de vesten; toen hij heul ten Hove vaud,
En bij den koning, met d' olijftelge in de hand,
Gehoor kreeg op zijn bede, en smeekende openbaarde,
Wie en wiens zoon hij was, doch zweeg 'tgeen hem bezwaarde;
Den neêrslag van zijn broêr en d' oorzaak van zijn vlucht
Ontveinzende, verzocht, in stad of ope lucht
Te schuilen. Ceïx ging hem dus heel minzaam tegen:
„O, Peleus! schroom niet: al het land rondom gelegen
Staat voor u open, en is gastvrij voor elkeen.
Wij eeren u en uw geslacht, niet zonder reên;
Uw grootvaâr is Jupijn. Hou op en rust van smeeken;
Al wat ge op ons verzoekt, alle omgelege streken,
Het hof, en wat ge ziet beschenen van de zon,
Staan u ten dienst, en meer indien ik 't wenschen kon."
Hij schreide, en Peleus en zijn staatgenooten vragen,
Wat oorzaak hem beweegt zoo jammerlijk te klagen.
Hij antwoordt: „gij gelooft misschien en houdt voor vast,
Dat dees roofvogel, die de bloode duif verrast,
En alle vogels schrikt, een vogel is geschapen.
Hij was voorhene een man, naambaftig, trotsch te wapen,
Standvastig in zijn woord, een krijgsman uit den aard,
Gestreng en dapper en ten oorlog onvervaard.
Hij hiet Dædalion. De morgenstar, de leste
Van 't heer der starren, die in 't Oostersche gewesto
Ter kimme uit rijst, had hem gewonnen en geteeld.
Ik leefde in vrede, die mij nimmermeer verveelt,
Met mijne lieve gâ; maar broeder nam behagen,
Om volk en vorsten uit hun heerschappij te jagen,
En, nu een havik, jaagt de bloode duiven voor.
Chioon, de schoonste maagd, befaamd al 't aardrijk door,
Was broeders dochter, oud omtrent de veertien jaren,
Van duizend aangezocht, genegen zich te paren.
Apol van Delfi, en Mercuur hier van Cylleen
Gekomen, blaakten beî, zoodra zij hun verscheen;
Apol vond best tot 's nachts zijn wellust uit te stellen.
Mercuur vertoeft niet lang, en komt ze stil verzellen,
Bestrijkt ze met zijn roê[1] heel zacht langs 't aanschijn heen.
Zij valt in slaap. De God misbruikt de zuivre leên,
Schoffeert ze. Febus komt, zoodra de starren blonken,
Vermomd gelijk een best, ontsteken door de vonken
Van groote minne, en krijgt de wellust, van Mercuur
Vóór hem geproefd. Toen nu de zwangere, na d' uur
Des arbeids, baarde, kwam Autolicus in 't leven,
Een schalke vrucht des Gods, van ouds gewoon te zweven
Op zijne hiel-pen[2]. Dees was afgerecht en loos
Op alle dieverij, en wist, zoo snood als boos,
Gelijk zijn vader, oog en ooren zacht te smeren,
En kon het wit in zwart, en zwart in wit verkeeren.
Bij Febus baarde ze (want zij van twee beviel)
Filammon, die den prijs met zang en lier behiel.
Maar och! wat baatte haar twee brave zoons te winnen,
Dat[3] een paar Goden haar omhelzen en beminnen,
Zij eene dochter van een strijdbren vader is
En nicht van Jupiter? Of houdt men voor gewis,
Dat eer een groot getal gelukkigen kon hindren[4]?
Ja, trouwen[5], 't hindert haar, die Godheên durf verminderen,
Zich hooger stellen dan Diane, in schoon gestalt,
En, wat in 't aanschijn van Diane haar misvalt,
Beschimpen. Dees Godin sprak toornig en bewogen:
„'k Zal toonen in der daad, wat schoon is in hare oogen."
Zij spant den taayen boog met hare hand, en schiet
Die snoode lastertong met een geweêrhaakt riet.
De tong is sprakeloos en wil en kan niet spreken,
En bloedt en spartelt, tot de krachten haar bezweken.
Hoe deerlijk was, helaas! het hart des ooms te moê;
Hoe troostelijk sprak ik mijn droeven broeder toe,
Die mij gehoor gaf, als een rots op Pontus' oever

[1]Versta: zijn slangenstaf. — [2]Mercuur. — [3]Versta: En dat. — [4]Versta: menigeen schaden kon. — [5]in trouwe, in waarheid, voorwaar.

Den stormwind. Hij beklaagt zijn dochters neêrlaag droever
Dan ooit een vader. Toen men 's dochters lichaam zou
Verbranden, poogde hij, tot vierwerf toe, van rouw
In 't vier te springen, maar men hiel hem vierwerf tegen;
Toen zette hij 't op vliên, gelijk een os, verlegen
En fel geprikkeld van veel horslen[1] op den nek,
Langs ongebaande paân. Ik bleef een lange rek
Hem nazien, die geen mensch gelijk scheen, maar te vliegen
Met snelle vleuglen, en alle oogen kon bedriegen,
En hun ontvluchten, en, beholpen met dees vlucht,
Streek op Parnassus' kruin. De droeve Apollo zucht,
En toen Dædalion in zee sprong van de klippen,
Herschiep hij hem, die als een vogel heen ging glippen,
En op zijn pennen hing. De mond werd spits en krom,
De voet een scherpe klauw, en vliegende rondom
Op roof verhit, behiel[2] zijne eerste kracht in 't strijden,
En werd een havik, die de vogels brengt in lijden,
Elk pijnigt en vervolgt, en die nu drukkig ziet
Is allen anderen een oorzaak van verdriet."
Terwijl zich Ceïx, zoon der goude morgenstralen,
Verpijnt[3], het avontuur des broeders op te halen,
Zoo komt er de Foceesche Anetor, een die 't vee
Te weide drijft, verbaasd aanschieten van de zee,
En roept: „och, Peleus! och, ik kome u droevig klagen
Een deerlijk ongeval en groote nederlagen."
Hierop eischt Peleus, dat hij datelijk hem al
De zwarigheên, hoe groot ze ook zijn, ontdekken zal;
En Ceïx twijfelt zelf, verbaasd in duizend vreezen,
Wat ramp, wat ongeval en jammer dit mag wezen.
Anetor sprak: „ik dreef een ossendrift aan strand,
Als d' opgereze zon omhoog aan 't hoofdpunt brandt,
En achter zich zoo lang een zonnestreek ziet stralen,
Als haar nog overschiet te zien in 't nederdalen.
Een deel van 't vee legt hier vermoeid in 't gulle zand,
En weidt zijne oogen in de baren langs het strand;
Een deel zweeft hier en ginds met trage en loome passen,
Een deel steekt zwemmende de horens uit de plassen.
Aan zee staan kerken[4], doch niet rijk gecierd met goud
En marmer, balk aan balk gebonden, en een woud,
Van ouds gesticht, beschut het rietdak met zijn bladen.
God Nereus en zijn rei gaan in het water waden.
Een visscher, die zijn net hier droogt op 's waters kant,
Zegt, dat dit Kerkgoôn zijn. Hier staat een meer, beplant
Met willigen. De zee, in 't rijzen buiten orden,
Liet ebbende ons dit meer; 't is nu een poel geworden.
De wolf, vervaarlijk uit het rietbosch van 't moeras
En veen opschietende, joeg hier, al wat er was
In 't omgelegen land, een doodschrik aan met huilen,
En zijnen gapenden en bloedigen en vuilen,
Beschuimden muil, die vier en vlam en gal uitspuwt,
En blikken opgespalkt, rood als vier, dat ieder gruwt. (nig,
Dees, schoon hij raast en huilt, van hongersnood krankzin-
Nog scherpt de razernij zijn wreedheid ruim zoo vinnig;
Want 's wolfs leêg gedarmt zoekt niet alleen aan vleisch
Van ossen nooddruft, om den honger zijnen eisch
Te geven, maar hij grijpt verwoed alle andre hoopen
En vee, en wat zich niet kan redden en outloopen,
En velt wat hem gemoet. Een hoop van onze liên,
Zich stellende ter were en reede om spits te biên,
Verbijt hij op het veld. Moeras en water loeyen;
De waterkant ziet rood van schapenbloed en koeyen[5].
Maar sammelen baart schâ, die lijdt niet stil te staan.
„Op, op! terwijl 't nog niet al teffens is vergaan;
Rot altemaal te hoop; te wapen, voort te wapen!
Zet u al t' zamen kant; verdadigt u rechtschapen!"
Zoo riep Anetor, en held Peleus hoort het aan,
Doch liet zich 's anders schâ niet eens ter harte gaan:
Maar nog aan Focus en zijn broederslacht gedachtig,

[1]paardevliegen. — [2]Versta: behield hij. — [3]Moeite geeft. — [4]tempels. — [5]Rijmshalve voor schapen- en koeyen-bloed.

Besloot zijn broeders ziel, van Nereus dochter klachtig
Betreurd, te paayen met een zieldienst, hem gewijd.
De koning Ceïx heet de mannen, zich ten strijd
Te wapenen, en wil hen moedig zelf geleiden;
Maar Halcyon, zijn lief, verneemt dit toebereiden
Tot hulp des volks, en komt gesprongen voor den dag,
Het hoofd nog ongetooid, en valt met groot beklag
Hem om den hals, en bidt, dat hij toch andren zende.
Zij ziet bekreten, en van jammer en elende
Heel rood van tranen. Zij hield aan, en bad met rouw,
Dat hij in ééne ziel twee zielen bergen woû.
„O, schoone koningin!" sprak Peleus, „schrei uwe oogen
Niet uit. Laat varen uw godvruchtig mededoogen
En angst; al blijks genoeg van uw getrouwe min.
Ik heb geen oorlog met gedrochten in den zin.
Laat ons de Godheên van de zee godvruchtig smeeken."
Een toren stond aan zee, den zeeliên tot een teeken
En vierbaak, als zij moê belanden uit de zee;
Hier klimmen ze op, en zien bedroefd het bloedig vee,
Van 's wolfs bloêndeu muil verbeten en verslonden,
En stieren langs het strand gewenteld en vol wonden.
Held Peleus heft bedrukt de handen zeewaart aan,
Bidt Psamathe, dat zij al wat er is misdaân
Vergeve, en weêr verzoend handhave den verlegen;
Maar Peleus kan ze met zijn bede niet bewegen,
Doch Thetis wint genâ voor haren droeven man.
De wolf, die heet op roof, geen moorden staken kan
En smaak vindt in het bloed, blijft woeden aan de stranden,
En hangende in den hals der ossen met zijn tanden,
Verkeert in marmer. Nu getuigt dees marmersteen,
Dat hij geen wolf is, noch te schromen als voorheen.
Het noodlot lijdt noch niet, dat Peleus, een verdreven,
Zich hier ter neder sla. Hij gaat, als balling, streven,
En zoekt Magnezië, daar hij den moord afwascht,
En zoen verwerft bij den Hæmonischen Acast.
Als koning Ceïx zich ontsteld voelt en verlegen,
Om 's broeders voorspook, hem to naar en bijster tegen,
Wil hij zich met Apol te Klaros wijs beraân,
Daar 't volk met blijschap leert zijn avontuur verstaan;
Verwaten Forbas had, met godelooze Flegen,
Den weg naar Delfi's kerk, door overlast te plegen,
Geheel ontveiligd. Zijn trouwhartige Alcyon
Hadde uit bedenken hem, zoo veel zij immer kon,
Gewaarschuwd en geraân. Nu viel ze in zwijm van lijden
Stokstijf en koud, en voelde een kille grilling rijden
Door al de leên. Zij ziet bestorven, bleek en bang.
De tranen biggelen en rollen langs de wang.
Zij poogde driewerf al haar droefheid uit te spreken,
En voelde driewerf, hoe de kracht en 't hart bezweken.
Zij steurt[1], al nokkende, haar jammerlijk gekerm: (scherm!
„Och!" sprak ze, „lieve man, mijn schutsheer, troost, en
Wat schuld beging ik? Lief! wat wouden wij beginnen,
Dat gij veranderende ons zette uit uwe zinnen?
Waar blijft nu d' eerste zorg gedragen voor uw vrouw?
Nu kunt ge uw Halcyon vergeten, zonder rouw,
Zoo wijd en zijd van huis! Nu ben ik aangenamer
Hier stil gezeten uit uwe oogen, in mijn kamer;
Doch 'k wil vertrouwen, dat gij vrank[2] te lande gaat:
Dan zal ik stil alleen, in eenen droeven staat,
Hier veilig zitten, en mijn kommer vrees ontberen.
De storm, die 't onderste des Afgronds om kan keeren,
Bruist voor mijne oogen. 'k Zag nog onlangs 't onweêr aan,
En kist en wrakken op het strand gedreven staan.
Ook zag ik menigmaal op 't schijngraf uitgeklonken
De wapens en den naam van die in zee verdronken.
Zet uw betrouwen op geen ijdel toeverlaat,
Dat schoonvaâr, God Æool, met u te water gaat,
Die storremwinden houdt gekerkerd, en de baren,
Wanneer het hem belief, heet rusten en bedaren!
Den wind is niets verboôn. Ook kan ik u niet raâu,
Te water of te land het reizen aan te gaan;
De wolken en de mist de reizers[1] dikwijl plagen,
De bliksem, rood van gloed, en harde donderslagen,
Hoe ik ze beter ken (want 'k zag in 't glazenhuis
Van vader in mijn jeugd, en hoorde hun gedruis),
Te rijper rade ik u, te schuwen wind en baren.
Doch wilt ge om geen gebeên uw opzet laten varen,
En zijt ge geenerwijs te houden uit de zee,
Zoo neem, och, lieve man! toch uw getrouwe meê:
Wij zullen te gelijk heensollen op de stroomen.
Ik zal niets duchten, of het wil mij overkomen,
En wat ons overkoom, dat lijden we alle twee,
Wij zullen te gelijk heendansen op de zee."
De zoon der morgenstar wordt door Halcyons tranen
En druk bewogen, en dit hartelijk vermanen;
Want hij bemint ze in 't harte, als zij haar trouwen Heer[2].
Nog staat het vast, de reis t' aanvaarden over 't meer,
Maar wil[3] ze op zee met zich geensins al teffens wagen.
Hij troost de schromende, beantwoordt ze onder 't klagen,
Doch geeft ze geen gehoor; en opdat hij haar smart
Verzachte, en strijke zulk een zwarigheid van 't hart,
Voegt echter dit hierbij: „ik weet het boven allen,
O, liefste! dat mijn reis u lang genoeg wil vallen,
Maar zwere u, bij den glans van mijn Heer vaders kroon,
Te keeren (trouwen zoo het noodlot mij verschoon'
En thuis voer') wederom, eer uwe minzame oogen
Twee volle manen zien in haren kring voltogen."
Als hij, met deze hoop van keeren, Halcyon
Gerust stelde, ijverde elk voor ander wat hij kon,
Op Ceïx' strengen last, gereedschap heen te slepen,
En allen voorraad, vracht, en volk terstond te schepen,
Het groote schip in zee te zetten van de werf,
Daar Halcyon voor schrikt, die 't voorspook van 't bederf
Gelijk voor d' oogen ziet, hem kust, niet zonder schreyen
En nokken oorlof neemt, en neêrstort in 't geleyen.
De koning Ceïx draalt om 't jammeren. De maats
Aan 't roeituig woelen drok, en steken van de plaats
En timmerwerf, en slaan de riemen met twee rijen
In 't water, dat het schuimt, waar zij de vlakte snijen,
En spoên, gelijkerhand slag houdende, altijd voort.
Halcyon staat van verre, en spreekt geen enkel woord,
En heft hare oogen, nat en rood bekreten, derwaart.
Z' is d' eerste, die den man van zijn kampanje herwaart
Ziet wenken met de hand, en z' antwoordt met de hand.
Zij ziet de galeas[4] in zee na van het strand,
Terwijl ze henevaart, zoo lang geene oogen feilen.
Zij zag, toen 't schip verdween, van verre nog de zeilen
Gespannen voor den mast, zich wenden naar den wind.
Zij geeft het nazien op, keert weder thuis, en vindt
Beangst het ledig bedde, en koets en rustplaats wekken
De droefheid weder op. De droeve tranen lekken
Uit d' oogen langs de wang, en wat ze niet meer ziet
Is een vermaning van haar jammer en verdriet.
Zij spoên ter haven uit, een luchtje roert de touwen;
Het bootsvolk hangt den riem op zij. Geen maats verflauwen;
Men slaat de zeilen aan, en zet ze in top omhoog.
Een koelte zet hun uit. De zee drijft ze uit het oog,
Dan zacht, dan harder. 't Land was weg van wederzijden,
Toen 't effen water, daar ze eerst langzaam over glijden,
Begon te zwalpen en te schuimen op het vlak,
En d' Oostewind allengs te stijven krak op krak.
De stuurman riep: „nu strijkt de zeilen voor de winden,
Haalt in den schoot! 't is tijd, de zeilen los te binden;
Laat zakken, laat de spriet fluks zakken; het is tijd.
'k Beveel het;" maar de storm verbiedt het hun, en lijdt
Geen spoeden. 't Zeegedruisch verdooft de stem in 't varen;
Dees past op bakboord, die wil touw en takel klaren,
En pompen eene zee van water in de zee.
Dees grijpt de spriet; en nu zij ongewis alreê

[1] breekt af. — [2] Versta: goed en wel.

[1] Thans reizigers. — [2] Versta: gelijk zij hem, haar man en heer. — [3] Versta: hij wil. — [4] galjas.

Heendrijven, groeit de storm, en alle winden ruischen
In onderlingen strijd en bulderen en bruischen
En barnen. 't Water ziedt als pekel ondereen.
De stuurman trilt en beeft, en weet niet eens waarheen
Te sturen, nochte wat hij bij der hand zal vatten,
Zoo sterk is 't onweêr, en de zeilkunst aan het spatten,
Vermeesterd en verbluft. De mannen schreeuwen vast.
De touwen gonzen. Het gekrikkrak van den mast
Luidt schriklijk. Zee op zee stort uit den hemel neder,
Het dondert; hierop rijst het schuimend water weder.
Nu schijnen hemel en de zee gelijk te staan.
Het omgedreven zwerk wordt van den oceaan
Besprenkeld, en ziet rood als zand, dat ongebonden
Komt opgestoven uit de grondelooze gronden;
Dan ziet het zwarter als het zwarte jammerloch[1].
De zeegolf tuimelt, schuimt zoo grijs en grauw als spog,
En ruischt. Zoo wordt het schip ook heen en weêr gedreven
Bij beurten, dan eens hoog, gelijk een berg verheven;
Dan schijnt het Hellewaart te dalen naar beneên.
Nadat het van een zee omringd staat rondom heen,
Bestormt het uit de kolk des Afgronds 's hemels daken.
Bij wijlen hoort men 't, op de zij getroffen, kraken
Van water, slag op slag. De slag geeft een geluid,
Gelijk de stormram op een bolwerk afgestuit,
Met zijn metalen hoofd, dat muur en toren bersten,
Als felle leeuwen, die op hunne tanden knersten,
En renden met geweld op spits en wapens aan;
Zoo troostte zich de kiel, den storm te wederstaan
Der winden, onderling ten oorlog aangespannen.
Het kromhout, nu ze dit zoo schrikkelijk vermannen,
Bezwijkt met een harpuis, en hars en huid en teer.
De planken gapen van het ongestuimig weêr,
En laten water in, dat dreigt met doodsgevaren.
De gansche hemel schijnt te storten in de baren,
Door 't bersten van een wolk. De zeegolf rijst aan 't zwerk;
De zeilen hangen nat van regen, die zoo sterk
Zich met de zee vermengt. Omhoog is geen geflonker;
De nacht, geblinddoekt, is gansch droevig zwart en donker.
Een zeebrand gloeit in zee; het weêrlicht in het schuim.
De golven dringen in den buik, en winnen 't ruim;
En als een vroom[2] soldaat, die menigmaal de wallen,
Van stads bezetting trouw verdadigd, aan komt vallen,
Ten leste kans ziet, en, verbit op oorlogseer,
Uit duizend soudeniers, alleen met zijn geweer
Den hoogen muur vermant; zoo vliegt uit vele benden
Van golven, die het schip met kracht op zijne lenden
Bestormen, endelijk de tiende op deze kiel,
Alom ontrampeneerd, terwijl ze tegenhiel,
Als een beschoten muur. Het water wil het winnen
Van buiten, en een vloed van golven is er binnen.
Zij schrikken altemaal; als[3] zich een stad verpijnt,
Terwijl men vast den muur van buiten ondermijnt,
En andren op de vest van binnen staan en beven.
De stuurkunst en matroos bezwijken, moeten 't geven;
Zoo vele golven als hier bersten binnen boord,
Zoo dikwijl dreigt de dood den zeeman met een moord.
D' een schreit, en die verstomt, en d' ander schat die[4] stor-
En, endelijk berecht[5], hunne uitvaart nog verworven, (ven,
Gelukkig; d' ander bidt de Goden om genâ,
En heft de handen naar den hemel, doch te spâ,
En ziet den hemel niet, en smeekt om een behoeder,
Gedenkt aan zuster, broêr, aan vader en aan moeder,
Aan huis en huisgezin, een ieder om het zijn,
En Ceïx om zijn lief, en in bedroefden schijn
Heeft deze in zijnen mond, verlangende naar geene
Noch andre dan naar heur; en 't is hem lief, dat eene
Van beide in veiligheid nu verre is van der hand.
Hij wenscht zijn huis en hof en 't lieve vaderland

[1]Muil van den Afgrond. — [2]kloek, wakker. — [3]Gelijk. — [4]Versta: hen, die. — [5]Door Vondel, naar de katholicke kerk-zede, ingelascht.

Van ver t' aanschouwen, maar begrijpt niet waar ze varen.
Het hoofd loopt om en om, en tuimelt als de baren.
De gansche hemel schuilt, beschaduwd van de wolk,
De nacht is eens zoo zwart als 's Afgronds duistre kolk.
De mast met zeil en treil wordt over boord gesmeten,
Het roer wordt afgerukt. De storm, zoo fel gebeten,
Staat boven, ziet beneên de golven met haar buit.
Gelijk of Athos[1] of berg Pindus, met geluid
En schrikkelijk gedreun, gebrijzeld en te mortel,
Van eenen machtigen gerukt wierd van den wortel,
En los in zee geplompt; zoo stort het schip te grond,
Met vracht en volk en al den Afgrond in den mond,
En komt niet weder opgeborreld, maar verloren
Heeft nu zijn deel al weg, van boven hun beschoren.
De wrakken hobbelen op 't water heen en weêr.
De koning Ceïx voert geen rijksstaf op het meer,
Maar houdt zich aan een wrak, en roept nu twee te gader
Vergeefs om noodhulp aan, den schoonvaêr en den vader:
En och! Halcyon leeft en sterft op zijne tong,
Terwijl hij henezwemt. Halcyone bevong
Alleen het hart, en dreef op zijn bestorve lippen.
Hij wenscht, of 't water hem mocht drijven door de klippen,
Met andre lichamen, voor haar gezicht aan strand,
En na zijn sterven hem geheuren, dat de hand
Der liefste 't lijk begrave. Och! telkemaal de golven
Hem lucht verleenen, in het zwemmen schier gedolven,
Verdaagt hij Halcyon d' afwezende in zijn wee,
En mompelt morrende en heendrijvende op de zee.
Een zwarte waterkloot barst midden op het water,
En dompelde zijn hoofd, beluid met zeegeklater.
De morgenstar bleef 's nachts verdonkerd in dien rouw,
En zulks[2] van opzicht, dat men haar niet kennen zou;
En mits de vader niet den hemel mag begeven,
Dekt hem de sluyer, van een dikke wolk geweven.
Halcyon midlerwijl, onkundig van zijn leed,
Telt vast de nachten en verhaast zich, om een kleed
Voor hem te naayen, ook voor haar op 't wederkeeren
Hetwelk ze al t' ijdel hoopt. Zij gaat de Goôn vereeren
Met wyrookgeuren, doch Vrouw Juno's kerk vooral,
Voor haren man, alreê vergaan in 't ongeval.
Zij bidt, dat d' echtgenoot behouden 't hof mag winnen,
En geene boven haar believen en beminnen.
Dit 's 't eenig, dat ze met gebeên, voor haren man
En zich, bij Jupiters gemaal, verwerven kan,
Die niet begeert, dat zij voor dien verdronken smeekte,
En hare onzuivre hand ten outer strekte en steke:
„Mijne Iris!" zegt ze, „mijn bodin en kamenier,
Getrouwe uitvoerster van mijn last! spoê fluks van hier;
Spoê heen naar 't hof des slaaps. Beveel hem, dat de droomen,
In Ceïx' droeven schijn, Halcyone volkomen
Verkundschappen, hoe hem de zeetocht is vergaan."
Zoo spreekt ze, en Iris schiet terstond een reiskleed aan
Van duizend verwen, trekt een regenboog daar boven
Aan 't hooge luchtgewelf, en komt dus aangestoven
Naar 't hof des Slaapgods, dat natuur uit steenrots klonk.
Bij Cimmerye[3] legt een duistere spelonk,
Een hol en diep vertrek. De berg is hol van binnen.
Dit 's 't huis des tragen Slaaps. Geen zonnestralen winnen
Hier toegang; 't zij de zon des morgens 's aardrijks lijst
Met glans verguldt, of ons den spaden avond wijst,
Of uit het hoofdpunt gloeit. Men lijdt hier licht noch lampen;
De grond baart enkel mist en nevel, smook en dampen.
Hier blikkert schemering. Hier kraait geen wakker haan,
Met zijnen rooden kam, Auroor, om op te staan,
Ten bedde uit. Geene stem van menschen, noch het bassen
Van honden komen hier stilzwijgenheid verrassen
En storen in haar rust, noch 't kwaken van de gans,
Meer neuswijs dan de hond in 't snufflen naar een kans.

[1]De berg van dien naam. — [2]zoodanig. — [3]Versta: in 't onbekende Noorden.

Geen nachtegaal, noch dier, noch zacht geruisch van blâren,
Noch menschentong dees plaats met hun gerucht bezwaren.
Hier woont de stomme Rust. Uit harde steenrots vloeit
Door keizelsteentjes een Vergeetbeek[1], nooit vermoeid
Van ruischen, 'twelk het brein heel zacht in slaap betoovert.
Het vruchtbaar mankop, dat des menschen zin verovert,
Bloeit voor de hofpoorte; en de Nacht, die henlzaad plukt
En bollen, hunne melk tot slaapzucht meest gebruikt,
Bedauwt er landen mede, in schaduwe gelegen.
Men hoort in 't gansche huis, 'twelk schuilt in achterwegen,
Geen krammen kraken, in het opgaan van de poort,
Daar niemand schildwacht houdt, noch eenige onrust hoort.
Men ziet hier midden in het hol, uit steen geklonken,
Een ebben ledekant en pekzwart pluimbed pronken,
Met eene deken van de zelve verf gedekt.
Hier rust de Slaapgod op, van traagheid uitgestrekt,
Met beide d' armen en de beenen van elkandren.
De lichte droomen, die van vormen zich verandren,
En nabootseeren zulk een menigte en getal
Van dingen, als de herfst ons aren geven zal,
Het lustbosch bladers, en het zeestrand stof en zanden,
Onthouden zich hierin. De maagd dreef met haar handen
De droomen weg, zoodra zij inkwam. 't Huis vernam
Den weêrglans van haar kleed. De Slaapgod, lam en stram,
Sloeg nauwlijks d' oogen op, die telkens weder sloten.
Hij, knikkebollende en nu langzaam opgeschoten,
Sloeg voor zijn borst, en gaf zich endelijk omhoog,
En leunende heel traag op zijnen elleboog,
Begon te vragen (doch hij wist het) naar de reden
Van hare komst. Zij zegt: „ik, Iris, stijg heneden.
O, Slaapgod, die het al zachtzinnig stilt en sust!
O, aangenaamste van de Godheên! iedere rust,
Bevrediger van 't hart, die zorgen kunt verjagen,
En alle ontsteldheên, die den ganschen dag ons plagen,
Kunt streelen, en de leên en zinnen weêr bereidt,
Verkwikt en sterken kunt, om last en arrebeid
Te dragen op een nieuw, gebiê terstond de Droomen,
Die 't leven geestig nabootseeren, dat ze komen,
In schijn van Ceïx, bij d' ontruste Alcyonee,
Gelijk bij schipbreuk leed en droef verging in zee.
Dit 's Juno's last." Zoodra de boodschap was voltogen,
Vertrok ze; want zij kon geen dampen meer gedoogen,
En voelde hoe de slaap alreê haar leên beving;
Dies spoedt ze voort, en gaat al weêr aan 's hemels ring
Den zelven gang. De God des Slaaps roept Morfeus binnen,
Die, onder duizend van zijn zonen, brein en zinnen
Op nabootseeren van gedaanten heeft gewet.
Geen ander weet gebaar en aanzicht, spraak en tred
Zoo af te beelden, ook gewaad, gewoonte, en mijnen[2].
Maar dees vertoont ze die natuurlijk menschen schijnen;
Doch d' ander wordt een dier of vogel of serpent,
En Icelon omhoog geheeten, en bekend[3]
Fobetor bij het volk; de derde is loos op treken,
Inbeelding is zijn naam. Hij kan zich loos versteken
In al wat zielloos is, in water, balk, en steen
En kluit. Dees vlucht verschijnt den koningen alleen
En vorsten, in der nacht; die drom, gemeene luiden.
De Slaap gaat ze al voorbij, wil Iris' last beduiden
En laten boodschappen door Morfeus' mond. Hij nam
Hem uit, en valt terstond, angstvallig, traag, en lam,
En knikkebollende in het bedde. Morfeus zwierde
Op zachte vleugels 's nachts, en zonder dat het gierde,
Naar koning Ceïx' hof, in eene korte wijl,
En schoot zijn veders uit. Hij ging in aller ijl,
Vermomd in 's drenklings schijn, heel doodsch en bleek van
En naakt, voor 't bedde van Halcyonee, vol vreezen.(wezen,
De baard en knevels, en de lokken en het haar
Des konings dropen vast van water, nat en zwaar.
De bedspon stut hem, daar hij leunt. De tranen leken
Langs 't aanzicht, en de geest begon aldus te spreken:

„Bedrukte gemalin! och, kent ge Ceïx niet?
Of heeft de dood mij dus misverfd, gelijk ge ziet?
Sla d' oogen op, gij zult uw mans gedaante aanschouwen.
Halcyone! uw gebed, gestort met groot betrouwen,
Kon mij niet redden. Och! 't is uit, wij zijn vergaan;
Bedrieg u zelve niet door eenen valschen waan.
De buldrende Oosten wind heeft, in d' Ægeesche golven,
Met eenen waterberg het schip en mij gedolven[1].
Een ongestuime golf, oprijzende uit den grond,
Verslond me, daar uw naam bestorf in mijnen mond,
En ik al t' ijdel u in 't uiterste beklaagde.
Ik ben geen logenboô. Wat maar[2] van mij gewaagde,
Gij hoort geen los gerucht; ik zelf verhaal mijn weên
Hier tegenwoordig, en hoe droef wij schipbreuk leên.
Welaan, ontwaak! rijs op, trek aan uw rouwgewaden!
Beween me, opdat we niet, langs onderaardsche paden,
Heenvaren onbeweend!" Ook Morfeus, aan de spon,
Spreekt zoo, dat zij haar man aan 't spreken kennen kon;
Ook scheen hij in der daad, en niet in schijn, te weenen,
En 't handgebaar getuigt, hoe Ceïx is verscheenen.
Zij slaat al schreyende de handen voor haar borst
In slaap, en grijpt naar hem, van zeeschuim vuil bemorst,
Doch grijpt slechts enkle lucht. Zij roept: „mijn lief! waar-
Hoû stand! ik ga met u. Och! laat ge mij alleene?" (hene?
Ontroerd door hare stem en 't nachtspook van den man,
Vliegt ze op, en ziet rondom wie 't is, zoo veel ze kan,
En wie haar straks verscheen; want d' opgewekte knechten,
Met tortsen bij der hand, haar dienen en berechten.
Zij, niet[3] vernemende, misbaart[4], verscheurt het kleed,
Krabt kaak en aangezicht, en trekt van harteleed
Het haar uit, antwoordt droef de voêster, die vol rouwe
Vast vraagt, wat haar ontstelt? Zij zegt: „o, mijn getrouwe!
't Is uit, 't is uit met ons; mijn Ceïx is vergaan,
En ik met hem. Och! zwijg, hier is geen troosten aan:(oogen,
Mijn Heer leed schipbreuk; 'k zag hem met mijne eigene
En greep hem. Hij verdween, zijn geest is mij ontvlogen.
'k Zag klaar de bleeke schim, mijn eigen man voor 't bed.
Hij zag niet als voorheen, maar naar de dood gezet
En nat en moedernaakt, het haar om 't hoofd bedropen;
Daar stond hij voor de sponde, elendig en verzopen;"
Zij spoort de voetstap na, of ze ook een voetspoor zag:
„Dat was 't, dat was 't voorwaar, 'twelk mij op 't harte lag!
Ik bad hem, dat hij toch geensins van mij zou tijen
En t' zeil gaan. 'k Wenschte veel; dan och! ik most het lijen.
Gij spoedde u in uw bederf. Hadt ge uwe liefste meê
Genomen, 'k hadde u nog in nood gediend op zee.
Och! waren we gepaard gebleven met ons beiden,
Gewis, de dood hadde ons in 't sterven niet gescheiden.
Nu sterve ik zonder u; nu drijve ik zonder u,
En zonder mij, in zee. Helaas! daar legge ik nu,
Mijn leven valt me nu benauwder dan de baren,
Indien ik langer leve, en 't leven poog te sparen,
Na zulk een grooten druk; doch 'k wil er niet naar staan,
Noch u verlaten, die door schipbreuk zijt vergaan.
'k Wil u ten minste nog verzellen en geleiden,
En, in een zelve graf en lijkbus ongescheiden,
Zal ons het grafschrift nog vereenen door de faam.
Raakt mijn gebeente u niet, ik zal met mijnen naam
U raken." Maar de rouw verbiedt ze meer te spreken,
En tusschen ieder woord blijft ze in het nokken steken
En deerlijk zuchten, uit het binnenste van 't hart.
Het was nog vroeg; zij vliegt ten bove uit in dees smart
Op strand, en vindt de plaats, daar zij hem af zag steken.
Zij zegt: „hier draalde hij, en troostte me onder 't smeeken,
Hier lichtten ze anker; hier vertrok hij van het strand,
En kuste me in het ende en gaf me nog de hand."
Terwijl zij overdocht haar lot en wedervaren,
Vernam ze iet in 't verschiet aandrijven met de baren,
Gelijk een lijf, kon eerst niet kennen wat het was;

[1]De zoogenaamde Lethe. — [2]trekken. — [3]genoemd.

[1]begraven. — [2]tijding. — [3]niets. — [4]maakt misbaar.

Doch 't scheen een lichaam, en de twijflende werd ras
Door 't nare voorspook van de schipbreuk meer bewogen,
Toen 't nader dreef aan strand, sprak zij, met schreyende
Den onbekenden aan. „O!" riep ze, „wie gij zijt, (oogen
Hebt ge een getrouwde thuis, het lichaam blijf niet wijd,
Maar drijve ons nader." Hoe zij meer hierop blijft staren,
Te minder blijft ze bij haar zinnen. Als de haren
Den drenkeling het strand opwentelen, daar zij
Hem kennen kon, toen was 't haar man: „Gewis, 't is hij;
Hij is, hij is het zelf!" Zoo valt zij aan 't misbaren,
Scheurt kleed en aangezicht, en vlechtcieraad en haren,
En steekt de handen naar den dooden Ceïx toe:
„Och, Ceïx!" kermt ze, „komt ge uw Vrouwe, dus te moé,
Dus thuis in dezen schijn?" Hier legt een steil gevaarte
Met macht gewrocht, een werk van overgroote zwaarte,
Waarop de zeestorm berst, en 't water wordt gestuit.
Zij springt er op, het is een zaak, die zeldzaam luidt:
Zij vliegt, en vangt de lucht met aangegroeide veêren.
De droeve ijsvogel strijkt den vloed, in 't gaan en keeren,
En slaat een jammerlijk geschal met zijnen snuit.
Als hij den dooden met den klepel dus beluit,
Beschaduwt hij de leên met zijne nieuwe pluimen,
Uit liefde, daar de golf, de zeekust langs komt schuimen,
Of Ceïx dit gevoelde, in 't drijven ongerust,
Uit een genegenheid en trek en minnelust,
Of 't aanzicht ophief door het zwalpen van de vloeden,
Daar twijfelt elk nog aan. Hij kon het zelf bevroeden;
En eindlijk werden ze, door mededoogen van
De Goden, alle beî veranderd; vrouw en man
Genieten beide een lot, in 't minnen onverscheiden,
En d' echthand blijft, terwijl ze elkandere geleiden,
Gelijk ijsvogels, en zij broên het warme nest.
D' ijsvogel broeyende in den herfsttijd, is 't gewest
Der zee bevrijd voor wind, geheele zeven dagen,
En 't nest, op zee gebouwd, verneemt geen wintervlagen.
Dan vaart men veilig; want de Windgod is zijn bloed
Nog gunstig, toomt den storm, die wild is en verwoed.
Een grijze ziet ze beide op zee te gader zweven,
En looft de liefde en trouw, hun eenwig bijgebleven.
Een die hier bij stond toonde een duiker, lang van hals,
En sprak: „dees vogel, dien gij ziet, met veel geschals
En 't ingetrokken been, langs 't water heengevloten,
Is, zoo gij zijn geslacht oprekent, nog gesproten
Uit Ganymedes, door Jupijn weleer geschaakt,
En koning Ilus en Assaracus, en raakt
Laomedon in bloed, en Priamus, den lesten,
Die Troje heeft beheerscht Held Hektor, die de vesten
Van Ilium beschut, was broeder van dees spruit;
En had de dood niet vroeg zijn levensloop gestuit,
Hij zoude in naam en faam niet wijken voor dien broeder.
Schoon Dymas' dochter wordt gerekend zijne moeder.
Een Alexithoee, van Granik, eenen stroom
Geteeld, baarde Æzakus, in schaduw van een boom,
Bij Ida heimelijk, ten minste zoo ze zeggen.
Men zegt, hij schuwde steên en 't hof, beminde heggen
En veld en bergen, vrij van staatzucht, eere, en pracht
Hanteerde zelden 't hof, hem tegen en verdacht
En vol van ijdelheid; doch 't hart was midlerwijlen,
Hoe wuft hij leefde op 't land, niet schootvrij van de pijlen
Van minne. Hij, die wild door bosschen vliegt en jaagt,
Verneemt Hesperie, een Cebreensche schoone maagd,
Die, op den oever van haar vaders vliet gezeten,
De blonde vlechten, langs den nek en rug gesmeten,
Vast droogde in zonneschijn. De dochter, die hem ziet,
Gaat loopen, als een hinde een rossen wolf ontvliedt,
Een end[2], die 's haviks klauw en snebbe wil ontrennen,
En, verre van den poel bespied, vlucht op zijn pennen.
De Trooische held vervolgt ze uit heete min, die bang
In snelheid groeit. Een slang, een bitse en booze slang,
In 't gras gescholen, bijt haar dootlijk in de hielen,

[1]Met dichterlijke vrijheid voor m o e t, g e m o e t. – [2]e e n d.

Vergiftigt al de leên. Daar legt ze, en vaart ter zielen.
De minnaar zinneloos grijpt ze op, die 't leven laat;
Hij roept: „nu rouwt het mij, dat ik u joeg; wat raad?
Dit hadde ik niet verwacht. Uw minne te verwerven,
Was mij zoo veel niet waard, dat gij hierom zondt sterven.
Nu missen we alle beide u in dien jongsten nood;
De slang vermoordde u, ik ben oorzaak van uw dood!
Ik ben veel wreeder dan de slang, van haat gedreven,
En scheide, uw dood ten zoen, gewillig van het leven."
Zoo sprekend springt hij los, van droefheid schier verstikt,
In 't water, van een rots, beneden uitgebikt.
Maar Tethys vangt hem, die niet langer was te tenglen,
Bedekt den zwemmenden in zee met vlugge vlenglen,
En vrijdt den minnaar van den dood, waarna hij streeft.
Het spijt den vrijer, dat hij nog zijns ondanks leeft,
De droeve ziel niet scheidt uit dit elendig leven.
Hij krijgt twee vlengels, en gaat lucht te water zweven
En dompelt zich in zee. De pluim belet de dood
Van Æzakus, die woelt en wroet in Tethys' schoot,
En zoekt gedurig licht en leven hier te derven.
Hij ziet van liefde dor, genegen om te sterven.
De beenen blijven lang, gelijk de hals. Het hoofd
Staat ver van 't lijf. Hij viseht in 't water, afgesloofd
Van duiken, daar men hem den naam af heeft gegeven.

HET TWAALFDE BOEK.

INHOUD.

Priamus vierde Æzakus' uitvaart, gelijk over eenen overleden, met zijne zonen, behalve Paris, toen naar Grieken getogen, die, hem in zijn zog naarstrevende, in Aulis den draak in steen zagen verharden. Hierop werd Cycnus, van Achilles bestreden, en in eene zwaan herschapen. De Grieken, tochtvaardig in Aulis, worden door felle stormwinden opgehouden, en willen Ifigenia offeren, om Diane te zoenen; maar de Godin verloste de maagd, en stelde een hinde in hare plaats. De vloot belandt in Tenedos, daar bloedig gestreden, Protezilaüs verslagen, en Cycnus in een zwaan herschapen wordt. Cenis verandert in Ceneus, en namaals in eenen areud. Nestor, dit verhalende, hechtte den strijd der Centauren en Periklimeens herscheppinge hieraan. Achilles wordt van Paris geschoten.

Den vader Priamus was onbekend gebleven
Dat Æzakus, zijn zoon, een nieuwe vogel, nog
In 't leven bleef. Hij treurt en stelt een lijkzoen, och!
Een ijdel schijngraf toe, met jammerlijke tonen,
Op 's jonglings naam, gesterkt met Hektor, en de zonen
Behalve Paris, die den lijkrouw niet beklaagt
Noch d' uitvaart kleedt; hij, die Helene loos beklaagt
En schaakt, berokkent, al te reukeloos bewogen,
Den vaderlande een rei van bloedige orelogen.
Alle eedverwanten en gansch Grieken volgen hem
Met duizend zeilen, op een algemeene stem,
Te water in zijn zog. De wraak leed geen verbeiden,
Ten waar de buldrende stormwinden, die zich spreiden
Op zee, den oorlogstocht beletten, en de vloot
In Aulis' haven, bij den visschenden Boot,
Zoo lang verhinderden. Toen zij, naar d' oude zeden,
Jupijn een offerande en wyrook en gebeden,
Op 't overonde altaar opofferden uit schroom,
Zien ze eenen blauwen draak bij een andoren-boom[1],
Die dicht bij 't outer stond, opklimmen met zijn vlogelen,
En boven hangt een nest vol uitgebroeide vogelen;
Men hoort ze piepen, vier paar jongen, hallef naakt.
De slang greep 't nest aan en de moeder, die vast haakt,
Haar lief gebroedsel met de vleuglen te beschermen,
En, rondom vliegende, zich kwijt met deerlijk kermen;

[1]p l a t a a n.

De slang verslindt ze met hun moeder in der haast.
Al die dit aanzien staan verwonderd en verbaasd[1];
Maar Kalchas, Testors zoon, waarzegger, zegt ten leste:
„Schept al te zamen moed, de kans is ons ten beste:
Oud Troje zal vergaan, maar hier is moeite aan vast,
Dewijl het noodlot dit getal der voglen past
Op negen jaren krijgs." De slang, om 't loof gewonden,
Verandert in een steen, en hangt gelijk gebonden
In haren eersten vorm. De helle Aoonsche zee
Blijft stormen, en verlet de krijgsvloot op de reê.
Som[2] houden, dat Neptuun, de bouwheer, Troje spaarde,
Behalve Kalchas, wien 't bewust was. Dees verklaarde,
Als tolk der Goden, hoe het Goden zelfs behaagt,
Dat men de gramschap van Diaan, de zuivre maagd,
Verzoene met een maagd en haar geopende ader.
Toen nu de staatreên het meêdoogen van den vader
Hadde overweldigd, en Ifigenië in last
Voor 't outer stond, omringd van 't hofgezin, 't welk vast
Beschreide, dat de dood haar levenstijd zou korten,
En zij zich troostte, haar onnozel bloed te storten;
Werd dees Godin vermorwd, verblindde 's volks gezicht,
En stelde, in 't uiterste van 's offraars strengen plicht,
Een hinde in 's jonkvrouws plaats. Zoodra men, naar behoo-
De hinde slacht, ten zoen der Godheid, stilt de tooren (ren,
En 't onweêr, en de vloot liep, op 't gemeen besluit,
Met duizend schepen, vlak voor wind, de haven uit,
En, na veel sukkelens, belandt in Priaams rijken.
Een plaats legt tusschen zee en aarde en 's hemels wijken.
Waaraan dees ruime trits[3] gelegen, grenst en paalt.
Men ziet hieruit[4], schoon zij van andre plaatsen dwaalt[5],
Alom, en wat er is; men hoort er alle maren.
Hier houdt de vlugge Faam, van ouds en lang ervaren,
Haar hof op in den trans. Ontelbre en ope paân
Spoên derwaart. Duizend wijde en luchte vensters staan
Hier open. Nergens vindt men poort, noch deur, noch
grachten.
't Gewest legt open, nacht en dag, en hoeft geen wachten.
Het klinkt, al wat er is, van klinkklaar fijn metaal,
En slaat gelniô, en galmt, verdubbelt door herhaal
De stem, en kaatst te rugge al wat men komt te hooren.
Van binnen wordt geen rust noch stilte of slaap geboren.
Men zwijgt er niets, nochtans verneemt men geen geschrei,
Maar momplen, fluisteren; gelijk men Nereus' rei,
De heesche baren en de zee van ver hoort ruischen,
Of zoo gelijk, nadat men 't onweêr hoorde bruischen
En bulderen, de wind niet langer raast en huilt,
De donder, uitgerold, in 't ende mort en juilt[6].
Men ziet de razende gemeente in 't voorhof woelen,
En 't lichte grauw loopt, nit en in, doorgaans[7] krioelen.
Tien duizend logens en geruchten, ondereen
Gemengd met waarheid, strooit men onder groot en kleen
Hier uit, daar hoofd, noch staart, noch vorm aan wordt gevon-
Oorblazers, kakelaars, en losse snatermonden (den.
Vertellen, wat elk hoorde, en hangen er iet bij.
Hier wonen Lichtgeloof, de Reukloosheid, nooit vrij
Van dwaling, IJdle vreugd, Angstvalligheid en Vreezen,
Het schichtig Oproer, en Gefluister zonder wezen.
De Faam ziet wat er is in hemel, aarde, en zee,
En wat er ommegaat, en onderzoekt het meê
Al wat ter wereld heurt, en wat er is voorhanden.
En nu trompet ze, hoe de Grieken Priams stranden
Genaken met een sterke en machtige oorlogsvloot,
Die kwam den vijanden, niet onverhoed noch bloot
Van wapen, over zee uit Grieken overvallen.
De Trooischen hindren dit, bezetten strand en wallen.

[1]Versta: verbijsterd en veralagen (door 't ongunstig voorteeken). — [2]Veronderd voor sommigen; gelijk korsel voor korselig, enz. — [3]Nam. aarde, zee, en hemel, — [4]van haar uit. — [5]Versta: afligt, verwijderd is. — [6]Anders joelt, maar in minder opwekkelijken zin. — [7]op den duur.

Protezilaüs! gij zijt d' eerste, die, hij lot
Van boven, Hektors speer beznurt, tot 's vijands spot,
En zulk een veldslag staat ook Grieken op veel braven.
Held Hektor, en een hoop krijgshelden, zijn hun gaven
En dapperheden in 't geweer[1] noch onbewust.
De Frygiaan gevoelt, met bloed, op zijne kust
Vergoten, wat Achaje in oorlog uit kan rechten,
En al 't Sigeesche strand ziet bloedig na het vechten.
Een Cygnus, zoon van God Neptuun, versloeg op strand
Wel duizend mannen; en nu hiel Achilles stand
Te wagen, en de speer van Peleus' afkomst[2] velde
Priams slagordens, en zocht onder ongetelde
Geleden[3] Cygnus, dan held Hektors bloedig zwaard,
Nu t' ontij: Hektor werd voor 't leste jaar gespaard.
Achilles, drijvende de paarden, voor den wagen
Gespannen onder 't juk, waarop de teugels lagen
Langs witte mane en rug, zet recht op Cygnus aan,
En drilende den schicht, sprak: „jongeling blijf staan!
Het zij dan wie gij zijt, getroost u, onder 't kerven
En steken, dat gij van Achilles' hand moogt sterven."
Zoo sprak Achilles. Op dees rede treft de speer,
Onfaalbaar als voorheen; nog recht dit krijgsgeweer
Niet uit, en toen hij slechts alleen den boezem raakte,
Doch geensins kwetste, schoon de speer op 't barnas kraakte,
Sprak hij: „o Thetis' zoon! wat staat ge stom en stijf
Verwonderd, aangezien ik zonder wonde blijf?
Dees hellem, dien ge ziet bezwaayen en bezwieren
Van eenen paardestaart, en dees rondas vereieren
Mij slechts, en dienen tot een orelogscieraad;
Maar dit beschermt ons niet. Waar Mars te velde gaat,
Komt hij gewapend dus op 't heerlijkste uitgestreken.
Ontwapen me, nog zal ik vrij en onbezweken
Onkwetsbaar henegaan. Het is wat ougemeen,
Wat groots en treffelijks te roemen, niet alleen
Uit een van Nereus' stam te spruiten, maar uit vader
Neptuun, die Nereus en zijn dochter en te gader
De gansche zee gebiedt." Dus sprak hij forsch en stijf,
En dreef Achilles fel een scherpen schicht naar 't lijf,
Dat die door beukelaar en ijzer en de negen
Taaye ossenhuiden[4] heen, met eenen scheut doorregen,
Eerst op de tiende huid geschut wierd en gekeerd,
En 't lijf onkwetsbaar bleef en gaaf en onbezeerd.
Toen heeft men Thetis' zoon een speer naar 't lijf gedreven,
Doch 't lichaam, als voorhene, is ongewond gebleven;
Waarna de derde schicht op hem geen vatten vond.
Hij gaf den boezem bloot, en werd geensins gewond.
De held schoond begint van gramschap op te steken;
Gelijk een stier in 't perk vergeefs zich poogt te wreken,
En met de hoornen op den purpren rok, een dracht,
Die zijn nature tergt, vervaarlijk stoot met kracht.
Achilles lette, of 't punt der spere ook was bezweken,
Doch vond het ijzer aan de schacht der spere steken,
En sprak: hoe gaat dit toe? Is nu mijn hand niet sterk?
Hij leide al zijne kracht aan hem alleen te werk;
Gewis zoo ging het niet, toen ik op zege hoopte,
En met mijn wapenen Lyrnesses vesten sloopte,
Of Tenedos bestookte, en Thebe, Echions stad,
Versmoorde in 's burgers bloed, en stroom Kaïkus, zat
Van doôn en overkropt van lijken, neêr kwam stroomen.
De koning Telefus is tweewerf weêr bekomen
Door noodhulp van mijn speer. Mijn dappre arm vermocht
Voorhenen en vermag, hoe trotsch de vijand pocht,
Nog zoo veel troepen op het bare strand te slachten."
Zoo sprak hij, en gelijk een, die zijne eerste krachten
Mistrouwde, trof Meneet, een simpelen soldaat
Uit Lycië, in de borst, door 't ijdel toeverlaat
Der rustinge, en terwijl dees, van dien steek gemarteld,
Ter aarde neêrgeveld, in zijne doodsnip spartelt,

[1]Versta: de wapenen in 't algemeen. – [2]D. i. Achilles zelf. — [3]Thans gelederen. — [4]van 't schild.

Rukt hij de zelve schacht, nog warm en rood van bloed,
Ter doodwonde uit, en zegt: „dit is de zelve moed,
De zelve hand en speer, die nimmer woude duiken;
Ik wil ze, om Cycnus wis te nemen, ook gebruiken,
En wensche, dat het hem gelijk Meneet bekoom'."
Zoo sprekend keert hij zich naar Cycnus, trotsch en vroom,
En treft ter slinke hand de schouder, dat het kraakte,
Alleens als of de speer een muur of steenrots raakte,
En afsprong. Thetis' zoon zag Cycnus wel bebloed,
Daar hij geteisterd werd, en schiep een ijdlen moed;
Hier was geen wonde, maar een bloedvlek blijven kleven
Van eenen speersteek, in Menetes lijf gedreven.
Toen sprong Achilles van den wagen brullend neêr,
En ging den vijand, dus onkwetsbaar, fel te keer
Met zijne sabel, maar vond zich in 't slaan bedrogen,
En 't zwaard op 't schootvrij lijf geschaard en omgebogen.
Dit lijdt hij langer niet, en duwt hem in 't gezicht
Tot drie- en vierwerf toe, en drijft, gezwind en licht,
Hem 't hecht om d' ooren, dringt den vijand, reede aan 't wij-
En gunt hem geene rust, die, flauw en aan 't bezwijken,(ken,
Niet zien noch hooren kan, en deinzende achteruit,
Smijt hem met eenen steen voorover, dat het stuit,
Waarmeê hij hem gestreng te keer ging, en vervaarde,
En dreef met volle kracht den deinzenden ter aarde.
Toen viel hij met de kniên en schild, van stof bemorst,
Den vijand Cycnus stijf en plotsling op de borst,
En trok den helmband, om den hals gesnoerd met strikken,
Met beî de handen toe, om hem terstond te stikken,
Als ademtocht en lucht de keel benomen was.
Nu ijvert hij, den doôn van 't gulden barrenas
Te stroopen, maar bevindt het leêg. Neptuun, wien 't deerde,
Hem in een witte zwaan, naar zijnen naam, verkeerde.
De last en zwarigheid van dezen zwaren strijd
Eischte een uitspanninge, ten minste voor een tijd;
Dies sloten ze een bestand, en midlerwijl de wachten
Den muur van Trojen, en de Griek de legergrachten
Bewaakten, kwam het feest van Pallas, en Achil,
De triomfeerder van den sterken Cycnus, wil
Minerve zoenen op 't altaar met offeranden,
Een witte koei, om 't hoofd bestrikt met offerbanden,
Die, toen men 't ingewand op 't outer brandde in 't vier,
Een reuk gaf, die, omhoog gestegen met een zwier,
Den Goden wel geviel. Een deel wordt van de vlammen
Verteerd, het overschot genoten bij de stammen
En dischgenooten, die den offerdisch beslaan
Op tafelkussens, daar zij brassen van 't gebraân,
Den dorst verdrijven en feesteeren en krioelen,
En passen met den wijn de zorg van 't hart te spoelen.
Zij kwinkeleeren met gezang, noch veêl, noch fluit,
Maar slijten al den nacht met kouten van den buit,
En handelen van deugd en dappre oorlogsdaden;
Hoe zij en 's vijands heer zich droegen, onbeladen
En rustig in den slag. Het lust hun ongesteurd
Te melden, wat gevaar elk uitstond beurt om beurt;
Want wat zou groote Achil, of zij bij dezen grooten
Verhalen anders, dan 't bedrijf der krijgsgenooten?
Het eerste en treflijkst, dat men ophaalt en vertelt,
Is d' overhand en eer, genoten in het veld
Door Cycnus' nederlaag, een wonderwerk bevonden.
Dewijl de jongeling, onkwetsbaar, niet te wonden,
't Geweer verstompt. Hier stond Achilles en de schaar
Der Grieken zelfs verbaasd, en Nestor sprak tot haar:
„Een Cycnus paste alleen, bij uwen tijd, op zwaarden,
Noch staal, noch ijzer; maar ik kende eer een vermaarden,
Den Perrhebeeschen held, held Ceneus, die, gehard
En schentvrij, ongewond wel doizend slangen tart,
En, in den orelog befaamd, op Otris woonde;
Een wonder was 't in hem, gelijk de daad betoonde,
Dewijl hij eene vrouw ter wereld kwam." Wie 't hoort,
Wie hier ter tafel zit, blijft door dit wonderwoord
Verstomd, om zulk een zaak, die nieuw is. Zij begeeren,
Dat grijze Nestor dit ontvouwe aan al de heeren;
Achilles onder hen, hier van nog onbewust,
Zegt (want zij waren alle ontvonkt van grooten lust
Om dit te hooren): „o, welsprekende oude vader,
De wijsheid van onze eeuw! wij luisteren te gader.
Wie was dees Ceneus? Zeg, hoe kwam het, en hoe kan
De vrouwekunne, een vrouw, veraudren in een man?
Op welk een oorlogstocht hoort gij van hem gewagen?
En wie versloeg hem, zoo hij immer wierd verslagen?"
Hierop zegt d' oude man: „schoon d' ouderdom, nu traag
Van oordeel, mij belet, u rustig op dees vraag
Te dienen, en ik in veel zaken ben ervaren,
Van mijne jonkheid, die door snel verloop van jaren
Mij zijn ontschoten; wij gedenken niettemin
Meer dingen, en dit staat geprint in onzen zin,
In zoo veel avontuurs. Dit heugt ons boven allen
In zaken, binnen 's lands en buiten voorgevallen;
Want d' uiterste ouderdom gelegenheid bestelt,
Om veel te zien. Ik heb twee eeuwen[1] reê geteld,
En wandelde in de derde, een tijd die ongemeen is.
In gunst muntte eertijds uit een Elateesche Cenis,
Het puik der maagden van Thessalië, zoo groot
In schoonheid. Deze was, Achil, uw landsgenoot,
Van velen aangezocht met vleyen en gebeden
Uit uwe steên, en ook uit uwe nabuursteden.
Misschien had Peleus zelf ook naar heur echt gestaan,
Maar was alreê getrouwd, of, zoo ik recht spreke, aan
Uw moeder vast verloofd; doch Cenis had geene ooren,
Om naar een huwelijk en iemands beê te hooren;
En wandelende aan strand, heel eenzaam, wordt in 't end,
Gelijk de faam verbreidt, van God Neptuun geschend,
Die deze meibloem plukte, in 't opgaan van haar leven,
En sprak, toen hij zijn wil en moedwil had bedreven:
„Kies rustig, wat u lust te kiezen boven al,
Ik zwere, dat het u terstond geworden zal."
Zij zegt: „gij praamt me hard, een groote zaak te wenschen:
Geef, dat ik langer, in 't verkeeren bij de menschen,
Geen vrouw blijf, en voortaan geen schennis weder lij.
Gebeurt me dit geluk door gunst, zoo houde ik mij
Van u geheel voldaan." Haar eisch was nauwlijks over
De tong gevlogen, of het leste woord klonk grover,
Gelijk een mansstem, als het was, dewijl de God
Der zee haar eisch bestemde om 't liefelijk genot,
En schonk ze boven dit dat niemand haar kon deeren,
Geen zwaard vernielen. Zij ging vrolijk heen spanseeren,
En oefent zich, gelijk een man zijn leven slijt,
In Peneus' landgewest, befaamd in haren tijd.
Ixions zoon houdt feest en trouwt Hippodamye.
Centauren, wreed van aard, geprikt van razernije,
En uit een wolk geteeld, verschenen in het hol
Met boomen overdekt. Hier stond de blijschap vol,
En 't lustte hun, zich aan den langen disch te zetten,
Daar 't opgedischt stond met gerechten en banketten,
Naar ieders waarde en staat. De Heeren altemaal
Van Æmonye en wij verschenen in de zaal,
Daar al de bruiloft werd gestoord met dreeve rampen.
Men zong het bruilofslied; 't gewelfsel hing vol lampen.
De schoone bruid werd van de jofferen geleid
En 't vrouweutimmer, daar de staatsie stond bereid.
Elk komt Pirithoüs verheugd gelukkig noemen, (men;
Heil wenschen met dees bruid, het puik der maagdebloe-
Maar 't ging er daatlijk uit ons gissinge. Overmoed
Van Eurytus, de wreedste uit al dit Helsch gebroed
Van Paardemenschen, door den wijn verhit en dronken,
Begint door 't aanzien van de schoone maagd t' ontvonken.
De dronkenschap vermeert de geilheid, die nu blaakt,
En fluks aan 't hollen slaat De bruiloftstafel raakt
Om verre en overhoop. Men komt de gasten steuren;
Men ziet de nieuwgetrouwde in stof langs d' aarde sleuren,
Gegrepen bij het haar. Hier baat geen wederstaan;
De razende Eurytus rant Hippodamie aan,

[1] Eig. menschelevens, gelijk 't bij Homerus voorkomt.

Een ander elk, die hem gemoet of komt voor d' oogen.
Het ging er als een stad, daar 't heer komt ingevlogen.
Het vrouwdom stak een keel ten hemel, oud en jongk,
Dat door de ruime zaal en 't hol gewelfzel klonk.
Wij schoten teffens op, en Thezens opgerezen
Roept: „Eurytus! hoe dus? wat dolheid wil dit wezen,
Dat gij Pirithoüs dus stout in mijn gezicht
Beleedigt, en in hem twee teffens ongezwicht
Onteeren durft? De held, groothartig en ontsteken,
Drong voort, om niet vergeefs en ijdel dus te spreken,
Door al dien dronken hoop, ontrukt, daar 't niemand stuit,
Den aartsgeweldenaar zijn vriends geschaakte bruid."
Hierop zweeg Eurytus; want zulk een Helsch schoffeeren
Kon hij met woorden noch met reden niet verweren,
Dies ging hij Ægeus' zoon geensins met reêngeweer,
Maar met zijne grove vuist en knuklen los te keer.
Een berkemeyer stond hier bij geval verheven
Ten toon voor al de feest, met loofwerk uitgedreven.
De sterke Thezeus tast dit zware drinkvat aan,
En dreef het met geweld den vijand, heet op slaan,
In 't kinnebakken. Hij komt achterover sneven[1],
En spartelt in het zand, geraakt aan 't overgeven,
Braakt brein en wijn en spijs en heele golpen bloed,
Ter ope wonde, neus en mond uit, vloed op vloed. (ken
Al 't Menschepaardsdom brandt van wrak-, en wil ontste-
De schrikkelijke dood van zijn gebroedren wreken.
Zij buldren alle om strijd; de wijn zet krachten bij;
Eerst vlogen kroes en kan en schotels van ter zij,
Ten dischgebruik bereid; nu dienen ze om te kampen
En moorden. Amycus, Ofions zoon, durf lampen
Afrukken van 't gewelf, de kamers van cieraad
Berooven, plondren, drijft de lampen, dol van haat,
Voor 't hoofd van Celadon, een afkomst van Lapythen,
Dat al het aangezicht, geschonden door dit smijten,
Bij niemand kenbaar is. Zoo treft voor 't ontervier
De priester met de bijle een witten offerstier,
Op zijnen dikken nek. De gloeyende oogen spatten,
De neus zit binnen in 't gehemelt, niet te vatten.
Het been der tronie legt gemengeld overhoop.
Pelleesche Belates rukt vreeslijk met een loop
Den zwaren houten voet, met beide zijne handen,
Van een ahornen disch, en drijft hem, dat de tanden
In 't zwarte bloed gemengd, gespogen, vuil bemorst
Den grond bestrooyen, en de kin spatte op de borst,
Daar hij ter neêr stortte, en door een herhaalde wonde
Ter ziele henevaart. De wreede Gryuens konde,
Bij 't outer staande, dit niet zwijgen van verdriet,
En sprak: „waarom gebruikt men deze wapens niet?"
Hij vatte 't groote altaar met brandhout onder 't wrijten,
En smeet het in den drom der razende Lapythen,
Orion, Brotean te plettere. Mycaal,
Orions' moeder, was een vrouw, die menigmaal,
Dit 's kenbaar, aan de lucht de mane kon bezweren
Haars ondanks. „Krijge ik slechts een tnig om mij te we-
Zegt sterke Exadius, „dat wil u dierder staan." (ren",
Hij grijpt hartshorens, God gewijd, tot wapens aan;
Zij hingen aan den pijn. Hij komt hiermeê gevlogen,
Duwt Gryneus grimmig een paar takken recht in d' oogen,
En haalde ze uit zijn hoofd. Een deel kleefde aan het been,
Een deel droop bloedig langs de knevels naar beneên.
Hierop grijpt Rhetus fluks een brandhout van het outer,
En klinkt Charaxus, blond van lokken, nu veel stouter
Van wraak, den slaap van 't hoofd in stukken, en het haar
Vloog snel in brand, gelijk een drooge korenaar.
Men hoort het bloed door 't vier in deze wonde sissen,
Als gloeyende ijzer in den koelbak plag te kissen,
Wanneer de smid het met de kromme nijptang vat,
Ten viere uithaalt, en steekt en dompelt in het nat
Des koelbaks, daar de gloed het water tegensporrelt,
Dat ziedende snikheet met bobblen opwaarts borrelt.

De zwaargewonde slaat de vlammen uit de lok,
En rukt den drempel, zwaar gelijk een eiken blok,
Een heele wagenvracht, ten gronde uit met zijn vingeren,
Doch 't viel te zwaar, om in zijn vijands troep te slingeren,
En plette alleen Komeet den makker op den grond,
Daar hij, beneffens hem, niet op zijn hoede stond.
De wreede Rhetus hiel zijn vreugd niet langer binnen,
En riep: „zoo moeten alle uw makkers overwinnen!"
Hervat terstond den slag drie- vierwerf achtereen,
Met brandhout op het hoofd en hekkeneel en been,
En slaat de hersens in, vaart immer voort te raken,
Dat Dryas', Korythus', Evagrus' beenders kraken.
Toen Korythus, wiens baard eerst uitbrak, nederviel,
„O!" sprak Evagrus, „is het eer, een jonge ziel
Te vellen?" Rhetus laat hem hier niet langer praten,
Maar drijft hem eene torts, verwoed en uitgelaten,
Met macht ten boezem in, door zijnen open mond,
En zwaayende de torts al brandende in het rond,
Vervolgt, o, Dryas! u, doch langer niet zeegachtig[1].
Gij wondt den moedigen, die voortvoer snel en krachtig,
Met eenen brandstok recht in 't midden, tusschen hals
En hoofd in. Rhetus steent van pijn met veel geschals,
En nauwlijks op den nek dit stuitend, zoekt een open,
Terwijl hem onder 't vliên het bloed begint t' ontloopen.
Orneüs vlucht met hem, en teffens Lycabas
En Medon, in de schoft getroffen en de lasch[2];
Met eenen Thaumas en Pizenor, Mermer mede,
Verwinner in de baan en renstrijd, altijd reede,
Nu trager om zijn wonde; en Folus houdt geen stand,
Noch fluksche Melaneus, noch Abas, reed ter hand
Op zwijn-jacht gespitst, noch Astylus, bedreven
In 't spellen, die den strijd, eer die was aangeheven,
Hun afgeraden hadde, en tegens Nessus zeî: (schrei;
„Schroom nu voor wonden, noch gevaar, noch moordge-
Want gij zult leven, tot dat Herkles zich verheffe,
En met zijn fikschen boog u in den boezem treffe."
Areüs, Lycidas, noch Imbreus in dien nood,
Noch Eurynoom ontvliên geensins de snelle dood,
Maar worden achtereen van Dryas' hand verslagen;
En o, Kreneüs! gij ontvluchtte niet de plagen,
Hoewel ge hem verbaasd en bang den rugge boodt,
Gij werdt, daar oog en neus aaneen trekt, met een schoot
Van 't zware punt gewond. Afidas lag verzopen
Van wijn in dit geraas, en ronkende gekropen
In eene berehuid, en hiel den wijnkroes flauw
Met zijne rechte hand. Hier zag hem Forbas nauw
Van verre weerloos, niet voorzien van eenig wapen
Noch borstgeweer, en riep hem toe: „blijf eeuwig slapen;
Ga heen, ga heen! drink wijn en water in de Hel."
Meer sprak hij niet, en stak den jongen slaper fel,
Die achterover met den hals lag omgebogen,
Een schicht in zijnen strot. Zoo storf hij onbewogen,
En voelde geene pijn. Het zwarte bloed liep warm
Ter kele uit in den kroes, en over schoft en arm.
Petreüs zag ik aan een dikken rotseik bukken,
Gelsâu met ecklen, om dien uit den grond te rukken.
Pirithoüs, terwijl de boom vast heen en weêr
Geschud wordt en geschokt, hecht met zijn spitse speer
De hand en boezem aan den stam; en men vertelde,
Hoe hier Pirithoüs verwaten Lycus velde,
En Chronis; doch hij legt min eer in met dees bef,
Dan aan een Diktys en aan Helops. Helops leî
Ter neder, van een steek door hoofd en beide d' ooren;
En bleeke Diktys, die den feeststrijd zag verloren,
Ontvliënde Ixions zoon, kwam storten uit de kruin
Van eenen heuvel, en brak onder 't vallen, schuin
En steil, door 't zwaar gewicht van 't lichaam, eike takken,
Die steken in 't gedarmte, en sidderen en krakken;
En Fareus poogde dit te wreken, met een steen,
Ten berreg afgerukt, te smakken overheen

[1]vallen.

[1]zeeghaftig. — [2]schouder.

Dien dikken drommel; maar held Thezeus merkt zijn nuk-
En smijt met eenen stok den ellehoog in stukken, (ken,
Beleedigt zich niet eens, noch hadde geenen tijd,
Om 't weerloos lichaam af te maken in dien strijd.
Hij sprong Bianor, hoog en lang, op zijnen rugge,
Nooit van dien last gepraamd, en zette, trotsch en vlugge,
De kniên op zijne ribbe, en greep hem bij het haar,
En klonk de tronie, die hem dreigt met doods gevaar,
In stukken met een stok, vol knopen en vol kwasten.
Hij velt Nedymnus en Lycotas, die geen gasten
In 't schieten wijkt; Hippaas, met zijnen langen baard,
En Rifeus, heet op jacht en in het bosch vermaard;
Ook Tereus, lang gewoon de beren op te vangen, (gen,
In 't groote Æmoonsche bosch en thuis, daar ze al verlan-
Met levendigen roof te keeren van de jacht.
Demoleon verdroot, dat Thezeus in zijn kracht
Voorspoedig voortvoer, proefde, of 't mooglijk woû geluk-
Een ouden pijnboom van een dichte haag te rukken, (ken,
Doch, al t' onmachtig, brak een stuk hier af, en smijt
Den vijand dit naar 't hoofd; maar Thezeus blijft bevrijd,
Ontwijkt den slag, door raad van Pallas hem gegeven,
Gelijk hij wilde, dat haar dit werd toegeschreven.
Nog was de schoot van 't hout niet ijdel; want het kwam
Op Krantor en zijn borst en schouder aan, en nam
De borst en schouder weg. Dees, bij uw vaders tijden,
Diende, o Achilles! hem voor schildknaap in het strijden;
Amyntor, koning van Thessalie, in 't gevaar
Des oorlogs onderdrukt, gaf hem, ten gijzelaar
En onderpand van vrede, aan Peleus. Peleus, ziende
Van verre hem gewond, die eer den vader diende
En nu ter neder stort, zegt: „Krantor, jonge held!
Aanvaard dien zielzoen toch," en drijft met groot geweld
Hem eenen esschen schicht naar 't lijf, om zich te wreken,
Dat die al drillende in de ribben vast bleef steken.
Demoleon trekt fluks de schacht uit zonder punt,
En nog ter nauwer nood; 't was op de long gemunt,
Daar hechtte het. De smert verwekte hem tot tooren.
Demoleon poogt zich, met opgestekene ooren,
Ter weer te stellen, trapt, met zijnen paardevoet,
Den held op 't hart en op geweer en storremhoed;
Doch Peleus, door den helm en schicht behoed voor slagen,
Houdt met een zwaren slag 't gedrocht, gespitst op plagen,
Het menschepaardsgedrocht ter neder, dat het kraakt.
Flegreon had hem eerst met zijn geweer geraakt
En Hyle, doch van ver. Hifinoüs verplette
Hij rustig voor de vuist[1], en Clanis' macht belette
Het zwaard niet, dat hem trof en neêrhieuw. Dorylas,
Die met een wolfsvel op 't hoofd gewapend was
En kromme hoornen in de vuist, nog rood van moorden,
Kwam mede om hals. Ik ging hem toe, met deze woorden:
„De krijgsmoed gaf me kracht; nu zult ge zien, sta pal!
Wat uw paar hoornen op mijn speer vermogen zal!"
En dreef ze hem naar 't hoofd. Hij, die 't niet keeren konde,
Bedekte met de hand het aanzicht voor de wonde;
De hand werd met den schicht aan 't voorhoofd vast gehecht.
Toen kwam er een geschrei[2], in 't harnen van 't gevecht,
Opstijgen. Peleus priemt hem doodlijk onder 't kermen
(Want hij stond nader) in den weeken buik en darmen.
Hij springt omhoog, en sleept het rookende ingewand,
En treedt er op, en trapt het eiselijk in 't zand
Met kracht te berste, en, dus verward met zijne beenen,
Stort voort op zijnen buik, nu ledig, ginder henen.
Hier werd, o Cyllarus! uw schoonheid niet gespaard
In 't vechten, zoo men u een schoonheid naar uw aard
Met reden geeft; de baard begon hem uit te breken,
Zoo geel als goud, en 't haar, gekemd, gekrold, gestreken,
Bezwaait de schouders en den nek, zoo blank als melk.
Zijn opzicht[3], levendig en aangenaam, kon elk
Vernoegen. Schouders, hals, en boezem, alle leden,
Zijn schoon, gelijk een beeld, van wit albast gesneden.
Het paardsgestalte is niet onschooner als de man.
Verleen het hals en hoofd, gelijk een paard, zoo kan,
Zoo mag held Kastor zelf met eere dit berijen;
Het zou zich onder zulk een held gemaklijk vlijen.
't Is overal pekzwart, behalve witte staart
En witte beenen[1]; en gewis, hij was ook waard
Te worden aangezocht van alle Centaurinnen;
Maar Hylonoom alleen wist 's jonglings hart te winnen,
De schoonste Centaurin, die door de bosschen jaagt.
Zij liefkoost Cyllarus en vleit hem, en behaagt
Den vrijer, tooit zich op met allerlei cieraden;
Zij kemt de vlechten, weet zich rein in zee te baden,
Te cieren met viool en roos en leliebloš,
Dan, tweemaal 's daags, in top van 't Pagasœsche bosch
In eenen waterval, beschut voor overromplen,
Het lichaam tweewerf in een verschen stroom te domplen;
Zij slaat een sabelsvel[2], niet slecht maar ongemeen
Uit velen opgezocht, om hals en schouders heen.
Zij gaan elkanderen om strijd een wellust vergen.
Zij wandelen gepaard op hooge en lage bergen.
Zij slapen t' zamen, in een zelleve spelonk,
En treên in een gewelf, dat een Lapither klonk
Uit marmer; gaan gepaard ten strijd met zwaard en bogen.
Een schicht komt onbekend uit eenen hoek gevlogen,
En treft, o Cyllar! u beneên den hals aan 't hart,
Met eene kleine[3], doch een wonde die u smart
En doodlijk is, dat gij bezwijmt met luikende oogen,
En koud wierd, toen de pijl ter wonde uit wierd getogen.
Nu stoofde Hylonoom uw flauwe leên terstond,
En koesterde uw kwetsuur, en lag er mond aan mond,
Op hoop, of zij de ziel en vegen geest kon keeren. (ren!)
Toen zij hem dood zag, stort ze (och, wie zou dit niet dee-
In 't zelleve geweer, dat ze uit de wonde rukt,
Met eene klachte, door den weêrgalm onderdrukt
En nauwelijks verstaan. Z' omhelst, ter dood bewogen,
Haar lief. Fæokomes gestalt staat voor mijne oogen,
De dappere, die zes leeuwshuiden plag aan een
Te knopen, man en paard bedekte en alle leên,
Klonk Fonolenus' zoon met harden stronk en wortel,
Een zware wagenvracht, het bekkeneel te mortel.
Het voorhoofd en het brein, gemorseld en gespat
Door neus en mond en oor en oogen, vloeyen nat,
Als melk en hui en sap door zeven heneloopen, (pen,
Gewrocht van paardshaar. Maar toen hij den doôn woû stro-
(Dit weet uw vader) dreef ik fel den plonderaar
Het slagzwaard in den buik, en trof in dit gevaar
Ook Chthonius en Teleboas, dat ze er bleven;
D' een kwam met eene vork, en d' ander na mij streven
Met zijnen schicht, en trof mij dus, gelijk ge ziet
Aan 't oud litteeken. 't Was toen tijd, mij naar 't gebied
Van koning Priamus te spoeden en zijn palen,
Om door 't veroveren van Troje prijs te halen.
Toen kon ik Hektor met mijn wapenen verslaan,
Ten minste in zijnen vaart en voortgang houden staan;
Doch Hektor was nog niet geboren in die tijden,
Of nog een teder kind. Nu ben ik, om te strijden,
Te zwak, van ouderdom. Wat wil ik u dit pas[4]
Verhalen van den held, dien sterken Perifas,
En dubblen man Pyreet, van hem geveld zoo krachtig?
Wat hale ik Ampyx op, die vechtende zeegachtig
Oeclus, 't Mensche-paard, een stomp kornoeljen-hout
Recht in de tronie stak; Makaar, te trotsch en stout,
Een Pelethroner, met een handboom aangedraven,
Stiet Erygdup op 't hart, en holp hem kort om 't leven.

[1]Versta: in den drang van 't gevecht. — [2]geschreeuw. — [3]oogopslag, uitzicht.

[1]Naar de gewone lezing (c r u r i b u s); wellicht met de andere (c r i n i b u s) beter: manen. — [2]huid van een sabeldier. — [3]Versta: wonde. — [4]thans.

Mij heugt, dat Nessus ook, die aan Evenus bleef[1],
Cymeel een zwijnspriet recht door d' eechenisse dreef.
Geloof niet, dat een zoon van Ampyx lang te veuren
(Men hiet hem Mopsus) spelde al wat er zou gebeuren.
Odites, 't Menschepaard, met Mopsus' scherpen bijl
Geschoten, poogt vergeefs te spreken; midlerwijl
De tong aan kin, de kin aan strot gepriemd, bleef hechten.
Held Cæneus sloeg er vijf, Antimach, heet op vechten,
En Bromus, Stifel, en Pyraemon met de bijl,
Met eenen Helimus. Nu sla ik middlerwijl
De wonden over, en gedenk getal en namen.
Hier dondert Latreus op, om al den hoop te pramen
Met zijne grove leêu, gesterkt met roof genoeg
Van den Emathischen Alezus, dien hij sloeg.
Dees, tusschen oud en jong, in 't beste van zijn leven,
Was fluks en wakker in zijn volle kracht gebleven,
Begon te grijzen. Hij scheen ieder in 't geweer
Ontzaggelijk, met helm en Macedoonsche speer
En schild gewapend, en van weêrzijde overziende
De drommels[2], drilt de speer, en zag wat kans hem diende,
Omrijdende in een ring, en sprak, niet in den wind:
„O Cænis[3], 'k zal u ook meênemen, als een kind,
Dewijl ik u een wijf en geensins hooger achte.
Gedenkt ge niet, hoe gij, beschimpte en uitgelachte,
Een wijf geboren zijt? Hoe gij boeleert en blaakt,
En aan den valschen schijn van eenen man geraakt?
Gedenk, hoe gij een vrouw ter wereld wierdt geboren,
En geschoffeerd zijt! Ga, behelp u naar behooren
Met naaikorf, spil, en spoel; laat mans den krijg voortaan
Bevolen!" Cæneus nam hem wis, die onberaân
Dus stofte, en loopende zich bloot gaf, in de zije,
Daar man en paard scheidt. Hij, van pijne en razernije
Opstuivende, trof fluks met eenen fikschen schoot (bloot,
's Fylleeschen knaaps gezicht, daar 't aanzicht, naakt en
Ten doel' stond; maar de snelle en spitse speer springt vlug-
Als hagel op het dak of keitje op trom, te rugge. (ge,
Hij randt hem aan, en poogt het schitterende zwaard
Te duwen in de rib, die steekvrij blijft bewaard.
„Nog zult ge," zegt hij, „ons ontglippen noch ontvluchten,
En schoon ge steekvrij zijt, wil ik u, zonder vruchten[4],
Aan flarden houwen;" en hij slaat hem in de zij.
Het zwaard staat krom Hij grijpt den vijand, dus lang vrij
Voor wouden, bij den buik, en om de lenden henen,
Doch ijdel; want de slag klinkt als op marmersteenen,
En zonder nadruk, in de lucht met veel geschals.
Het stale lemmer springt in stukken op den hals.
Toen Cæneus toonde, dat geen wapen hem kon deeren,
Zeî d' ander: „laat mijn zwaard eens proeven[5], en u leeren
Hoe 't met u lichaam hier gesteld is," en hij stak
't Moorddadig ijzer in zijn schoft, met eenen krak,
Tot aan 't gevest, en wist het om en weêr te keeren
In 't ingewand, en dees kwetsuur te dubbeleeren.
Zoo vele razende Centauren schoten aan,
En steken, houwen op een man, die schrap blijft staan,
Terwijl de schichten stomp op hem te rugge vlogen.
Elaatsche Cæneus staat onkwetsbaar, onbewogen;
Elk staat verbaasd Hierop roept Monychus: „o schand!
Ons heer staat van een man, nog nauwlijks man, vermand.
Wij zijn door lafheid, 'tgeen hij eerst nog was geschapen;
Wat baat groflijvigheid, een dubble kracht en wapen?
Wat baat een dubbele aard, twee dieren hecht aan een
Gekoppeld? Ik geloof nu geensins, neen o neen,
Dat een Godin ons baarde, Ixion won en teelde,
Die Juno vrijen dorst uit dartelheid en weelde;
Wij halve mannen, staan geplet van één alleen.
Bestulpt dien vijand met geheele bergen, steen
En steenrots, balk en berg. Versmacht het taaye leven
Met gansche bosschen. Laat het woud, op hem gedreven,
De keel toepersen. Laat de zwaarte een scherrep zwaard
Verstrekken." 't Was gezegd, en bij geval aanvaardt
Hij eenen boom, met kracht gerukt van storm en donder,
Met wortelen met al, den grond uit, smakt dien onder
Den troep der vijanden. Zij volgen alle om strijd:
De boschrijke Otris was terstond zijn boomen kwijt,
En Pelion stond kaal. Held Cæneus, van dees zwaarte
Bestulpt, legt en zwoegt, gedrukt van 't boschgevaarte,
En nog bezwijkt de hals niet onder zulk een pak.
Maar toen de kele lucht en ademtocht gebrak,
De last op zijnen mond verzwaarde, werd hij banger,
Bezweek bij wijle, en kon zijn hoofd en hals niet langer
Verroeren, noch omhoog opheffen door dien last,
Naardien men zulk een macht van boomen op hem tast;
En ondertusschen rept hij zich met zijne leden,
Gelijk berg Ida's top, wanneer de berg beneden
Geschokt wordt van een lucht, belust naar opening.
Men twijfelt heden, hoe 't met dezen man verging;
Een deel geloofde, dat zijn lichaam, onbehulpen
In dees benauwdheid, van 't gevaarte, in 't overstulpen,
Ten Afgrond werd gebonsd, 'twelk Ampyx' zoon ontkent;
Want hij een vogel, ros van vederen, in 't end
Uit dezen houthoop recht ten hemel op zag zweven,
Dien ik, noch na noch voor, aanschouwde in al mijn leven.
Als Mopsus zag, hoe hij vast hene en weder vloog,
Hem met gedachten volgde, en wakker hiel in 't oog,
En in 't beschouwen van zijn leger en geweste
Hoort kleeplen overluid, sprak hij ten lange leste:
„O Cæneus, groote man! gij waart een eer voorheen
Van ons Thessaalje, en nu een vogel, daar men geen
Geslacht noch wedergâ van vindt." Dit werd volkomen,
Om Mopsus' aanzien, bij een ieder aangenomen.
De smert verwekte wraak. Wij belgen 't ons met smert,
Naardien een eenig man alleen verpletterd werd
Van vele vijanden. Men hiel niet op van kerven
En toe te houwen, en het zwaard met bloed te verven,
Eer een geheele hoop geraakte aan zijne dood,
Een deel, in schaduwe bij duister nacht, ontvlood."
Tlepolemus kon niet stilzwijgende verdragen,
Dat Hercules niet wierd gedacht in zijne dagen,
Terwijle Nestor hem uit naar het leven maalt,
En der Lapithen en Centauren strijd verhaalt;
Hij sprak: „o oude man! het is voorwaar een wonder,
Dat gij Alcides' deugd en daden elk byzonder
Vergeet; want vader heeft mij menigmaal verteld,
Hoe hij het wreed gebroed der wolken, met geweld,
Zegeachtig sloeg en dempte." Op deze rede zeide
De grijze Nestor, zoo weemoedig, dat hij schreide:
„Wat dwingt men mij weêrom t' ontvouwen, tot mijn leed,
Den overbrochten rouw, die met de jaren sleet,
En mijne steurenis en onlust met uw vader?
Hij rechtte, bij Jupijn (zij weten 't al te gader!)
Veel ongeloofelijke en wondre zaken uit;
Al d' aardboôm spreekt nog en gewaagt van dit geluid,
Hetwelk ik anders wenschte; en zeker, wij verheffen
Nu geen Deifobus, wiens sabel fel kon treffen,
Noch geen Polydamas, noch krijgsheld Hektor niet.
Wien lust het, vijanden, een oorzaak van verdriet,
Te loven na hun dood? Uw vader, lang geleden,
Verwoest Messeenen, en verdelgde gansche steden,
En Elis en met een mijn Pylus, wreed van aard,
Ontzeî mijn eigen hof ten viere en ook te zwaard,
Om andre volken, die hij dempte, niet te melden.
Wij waren twaalf broêrs, al Neleus' zoons, en helden
Van aanzien in ons jeugd, en sneuvelden in druk,
Behalve ik eenige; en nog waar hun ongeluk
En nederlaag van zoo veel anderen te lijden.
Periklymeen, wien God Neptuun, in oude tijden,
Als een voorvader van held Neleus, schonk de macht,
Gedaanten aan en uit te trekken, als hij acht

[1]Rijmshalve door Vondel ingelascht (vergelijk boven in den Hercules). — [2]Versta: krijgsdrommen. — [3]Met vervrouwelijking van 't mannelijke Cæneus. — [4]vreezen. — [5]beproeven, onderzoeken.

Zich dienstig; dees, toen hij, op allerhande wijzen
Vergeefs veranderde, herschept zich en komt rijzen
Gelijk de schildknaap van Jupijn, een adelaar,
Die met den krommen bek den bliksem voert. Voorwaar,
Hij bezigde ook de kracht des arends onder 't rennen,
En scheurde, met den bek en scherpen klauw en pennen,
Alcides' aanzicht op. Dees spant den taayen boog,
En schiet den arend, die op vlugge vleugels vloog
Door lucht en wolken, in de borst; en schoon de wonde
Niet diep in 's vogels borst gedreven was, nog konde
Hij zich niet redden. Al de kracht bezweek hem ras
In 't vliegen, aangezien de pees gebroken was;
Want als de pen geen lucht kon scheppen om te zweven,
Stort hij ter aarde, en drukt den pijl, in 't lijf gedreven
En aan den vleugel vast, door 's lichaams zwaarte heen,
Waarom het punt hem door de lenden van beneên,
Ter slinke zijde door den strot kwam uit te steken.
Doorluchtige amiraal der vlote in Rhodus' streken!
Laat ge u nog dunken, dat we uw vader Herkles' lof
Behoorden te verbreên? en schoon mijn vaders hof
In bloed zwom, 'k wil nochtans der broedren dood niet wre-
Dan met te zwijgen, en te reppen noch te spreken (ken
Van Herkles' dapperheên, en zoeke nu voortaan
In vaste vriendschap en verbond met u te staan."
Zij rezen endlijk van de tafel met hun allen,
Als Nestor lieflijk, naar der vorsten welgevallen,
Dit had verhaald. Elk dronk een slaapdronk, en de nacht
Werd voort, gerust en stil, met slapen doorgebracht.
 Maar nog kon God Neptuun, betemmer van de stroomen,
Zijn vaderlijk gemoed van rouwe niet betoomen,
Mits Cycnus in een zwaan verkeerde, en op Achil
Gebeten wrokte vast, gedurende 't geschil
Des fellen oorlogs, tien jaren lang gedreven.
Hij spreekt Apol aan: „o, de liefste van mijn neven,
Die vruchtloos Troje mij hielpt bouwen en zijn wal,
Wat zucht ge om deze stad, die toch bederven zal,
En waarom klaagt ge dus om duizenden, die t' zamen
Den muur verdadigende, elendig ommekwamen?
Ai! waarom kwelt ge u dus om Hektor, d'eer van 't rijk
(Opdat ik nu niet rep van anderen), wiens lijk
Om Troje werd gesleept? Dewijl[1] Achil, die wreede,
En wreeder dan de krijg, de plondraar van ons stede,
Tot nog in 't leven blijft en Troje wederstaat?
Hij kome voor den dag, 'k wil toonen in der daad
Wat mijne vork vermag. Doch nu wij niet vermogen,
Dien bittren vijand zelf te komen onder d' oogen,
Zoo schiet hem onverhoed en heimlijk met een pijl."
Apollo stemde dit gewillig toe, dewijl (nen,
Zijn oom dit eischte en wenschte, en mengt zich in de va-
Bedekt met eenen mist, daar Grieken en Trojanen
Te zamen strijden. Hij ziet Paris, hier en daar,
De Grieken schieten, en vertoont zich openbaar
Voor hem, en zegt: „waarom verkwist gij uwe flitsen
In dien gemeenen hoop? gij moest uw pijlen spitsen,
Bemint ge uw eigen volk, op Thetis' zoon; ga heen,
Wreek uwer broedren dood!" Zoo spreekt hij, wijst alleen
Achil, die 't Frygisch volk vast velde met den degen,
En mikkend neemt hem wis Achilles nu doorregen[2]
Met eenen pijl, kon zich, in zijnen onden dag,
Priaam verkwikken, nu de vijand nederlag,
Die Hektor trof. Gij, held Achilles! die te voren
Zoo vele dapperen versloegt in uwen tooren,
Legt nu verwonnen door een blooden schakers hand,
Den schaker van Heleen, geroofd in Griekenland.
Moest ge, o Achilles! nog van vrouwenhanden sterven,
Veel liever liet ge u van eene Amazone kerven
Met hare Noordsche bijle. O, schrik van 't Frygisch rijk!
Verdediger en eer van Grieken te gelijk
En hun naambaftigheid! O, die in alle slagen
Bleef onverwonnen! Och, nu wordt uw lijk gedragen,
En om te branden op het lijkhout heengelegd! (vecht,
Vulcaan, die 't harnas smeedde, u sterkte in 't wreed ge-
Verbrandt u ook. Nu zijt ge, o krijgsheld! na uw leven
Slechts asch en stof; nu is er meer niet nagebleven
Van held Achilles en dien grooten dappren man,
Dan zoo veel stof als pas een doodbus vullen kan;
Doch evenwel uw naam blijft eeuwig in zijn waarde,
En spreidt zich over al de zee en lucht en aarde.
Zoo groot een man vereischt gewis geen mindre maat,
En, o Achilles! z' is gepast naar uwen staat
En grootheid. Gij vermijdt den poel der liefbaamloozen;
Uw beukelaar, tot een beschuttinge uitgekozen,
Berokkent nog een strijd, waaraan gij kennen mengt,
Wien zulk een wapen voegt, een merk van oorlogsdengd;
Om zulk een wapen wordt het wapenpleit gedreven:
De zoon van Tydeus, noch Oïleus' afkomst, streven
Naar dezen wapenprijs, noch Menelaüs, noch
Geen grooten in den krijg, noch zelf de veldheer; doch
De zoon van Telamon, held Ajax, en de schrandre
Ulysses staan hier naar met ijver, en geene andre.
De veldheer, Tantals zoon, schoof in zoo veel geschals
Dien zwaren last en baat hedacht van zijnen hals.
Bevel de hoofden van het leger dit te rechten,
En nederzittende dien wapenstrijd te slechten.

HET DERTIENDE BOEK.

INHOUD.

Ajax en Ulysses pleiten om Achilles' wapens. Ajax doorsteekt zich, wiens bloed in eene bloem verkeert. Hecuba verandert, na Trojes ondergang, in eenen hond. Alle Goden beklagen haar ongeluk. Aurore betreurde alleen Memnon, alreeds in eenen vogel hervormd. Æneas trok in zijne hannelingschap naar Anius, wiens dochters in duiven verkeerden, en bezocht sedert meer andere gewesten, door herscheppingen befaamd. Eindelijk in Latium beland, geraakte met Turnus in oorloge.

 De vorsten zetten zich te zamen neêr in 't rond,
Daar het gemeene volk verlangende om hen stond;
En Ajax, Heer des schilds van huiden overtogen
Wel zevenwerf, rees op, en zag met donkere oogen
't Sigeesche zeestrand, en de krijgsvloot op de kust,
En ommestanders aan, en, heffende ongerust
De handen opwaart, sprak: „wij pleiten en verweren,
Bij God Jupijn, ons recht voor alle deze Heeren,
In 't aanzien van de vloot en schepen op een rij,
En men gelijkt in deugd Ulysses nog bij mij,
Een, die noch Hektor noch zijn fakkel[1] durf verbeiden,(den,
Wiens macht ik stuitte en sloeg, als hij zoo breed ging wei-
De schepen poogde in brand te steken, op een sprong!
Het is dan veiliger te vechten met de tong,
Dan met de hand. Maar ik ben ongereed met woorden,
En hij met daden; en zoo veel ik in slagoorden
Vermag met wapenen, zoo veel vermag dees man
Met zijne tong. Ik acht, o Grieksche Heeren! dan
Onnoodig, u mijn deugd en daden te vertoogen,
Die gij zoo dikwijl zelfs aanschouwde met uwe oogen.
Laat nu Ulysses u verhalen zijn gevecht
En dappre stukken, 's nachts hij duister uitgerecht
En zonder tuigen. Ik beken, met recht te steken
Naar een doorluchte kroon; maar dees heneemt door treken,
Uit afgunste, Ajax al zijn eer, door 't zwaard behaald
En lang verdiend. Een prijs, die schoon in d' oogen straalt,
Waarop Ulysses vlamt, te strijken na verdrieten,
Is geen volkomene eer behalen en genieten.

[1]Terwijl. — [2]Latinisme, naar gewoonte, voor: daar Achilles nu doorregen was.

[1]Waarmeê hij de Grieksche schepen in brand ging steken.

Ulysses streek ten deel dien prijs in dit gerecht;
En zou de krijgsraad hem den vollen eisch ontzegt,
Men zal nog roemen, dat hij Ajax heeft bestreden.
Indien men twijflen zoude aan mijne dapperheden,
Nog kome ik afgedaald uit een doorluchten stam,
Den grooten Telamon, die onder Herkles kwam
Te velde, en Troje holp verovren en verbranden,
En om het gulden vlies in Colchis dorst belanden.
De vader Æakus bekleedt het zielrecht meê,
Daar Sisyf[1], Æols zoon, gedurig van zijn steê
Den steen moet wentelen. Jupijn, zoo hoog ten trone,
Kent Æakus met recht voor zijnen eigen zone;
Aldus is Ajax dan de derde van Jupijn.
Maar, Grieksche Heeren! laat mijn stam in geenen schijn
Mij dienen in dit pleit, zoo 'k, van Achilles' wegen
En bloed, geen erfrecht hebbe aan dezen prijs gekregen;
Hij was mijn broeder, en ik eisch mijn broeders goed.
Wat wil een, schaudelijk uit Sisyfus gebroed[2],
En hem, in diefte en in bedrog en schelmsche streken,
Gelijk, nu drijven, dat men hem gelijke en reken
Bij 't bloed van Æakus? En weigert men mij nu
De wapens, die van zelf, van geenen optocht schuw,
Onachterhaald verscheen met alle krijgsgenooten?
Zal een, die 't harrenas zoo spâ heeft aangeschoten,
Meer rechts zich eigenen? een suffer, die, niet trouw,
Zich razend veinsde, en loos den tocht ontschuilen woû,
Toen Palamedes (schoon het hem tot nadeel strekte,
Als hij Ulysses veel te kloek op strand ontdekte,
En zijn bloôhartigheid ontmomde al t' onverwacht)
Hem meêsleepte op den tocht, dien hij te schuwen dacht?
Zal hij de wapens nu aanvaarden en genieten,
Die 't vechten weigerde, en geen harnas aan woû schieten?
En zullen wij, gereed voorbarigste op den tocht,
Van 't nagelaten goed des helds, die voor u vocht
En ons in bloed bestaat, dus noô versteken blijven?
Och! waar Ulysses, die den orelog liet drijven,
Een loos herokkenaar van allerhande kwaad,
Voort dol en razende gebleven in der daad,
Of dol gerekend en nooit met de vloot gevaren
Naar Troje; — o, Filokteet[3]! gij waart niet door de baren
Gevoerd, en ons ter schade aan Lemnos opgezet,
Die nu gescholen, zoo men zegt, daar wordt verlet
In struik en boschspelonk, en met gekerm en weenen
Het wilde woud beweegt en wildernis en steenen,
Ulysses vloekt, en wenscht dat hem de donder sla,
Gelijk hij wel verdient, hetwelk d' ongenâ
Der Goôn dien boozen schelm vergunne op mijne beden!
Hij, met ons allen in den oorlogseed getreden,
En die, een lid des krijgs, Alcides' pijlen erft,
Lijdt honger, kommer, nood, en ongemak; bederft,
In zijn nooddruftigheid verschoven en verstooten,
Wordt van de vogelen, met zijn geweer geschoten,
Gekleed, gevoed, en spilt daar zijne pijlen, lang
Beschoren en geschikt tot Trojes ondergang.
Hij leeft nochtans, die naar Ulysses niet woû hooren.
De zoon van Nauplius[4], tot ongeluk geboren,
Mocht wenschen, dat hij ook van hem verlaten waar;
De held zou leven of, gestorven, niet zoo zwaar
Beticht zijn van verraad des staats, hem aangewreven;
Een scheudig lasterstuk, met zulk een glimp gedreven,
Door 't opgegraven goud, waarmeê hij werd beklad,
Hetwelk de booswicht zelf eerst daar begraven had
Uit wraak, waarom hij dien onschuldigen bevlekte,
Die zijn geveinsden aard en razernij ontdekte.
Hij heeft de Grieken dan van alle hulpe ontbloot
Door ballingschap of moord. Zoo vecht hij, wreed en snood;
Zoo schrikken ze al voor hem, die, schoon hij met schoon spre-
Den trouwen Nestor zelf voorbij zeilt, vol van treken, (ken
Nog zal Ulys mij niet misleiden, dat mijn trouw
't Verlaten van dien held, den grijzen Nestor, hoû
Voor geen boos lasterstuk, die (toen hij uit de troepen
Ulysses' hulp verzocht, en hem te hulp most roepen,
Van onderdom zich niet kon redden, en zijn paard
Gewond was) van hem wierd verraden en bezwaard.
Held Diomedes, die hem menigmaal bestrafte,
En hij zijn naam riep, daar hij geene hulp beschafte,
Weet, dat ik niet, gelijk een laster, dit verzier[1],
En hij zijn vriend de vlucht met recht verweet, die hier
Van schaude sidderde. Och! wie moet hem niet verwen-
De Goden letten op den handel van de menschen, (schen?
En oordeelen naar recht. Beziet hem eens, ai! ziet:
Nu hoeft hij bijstand, die alle anderen verliet;
En recht gelijk hij ze alzoo trouwloos heeft begeven,
Behoort men hem in nood te laten van zijn leven.
Hij velt zijn vonnis zelf. Hij roept zijn makkers al
Te hoop, en ik verschijn, en zie ze in dit geschal
Gedoodverfd, bleek van schrik, en sidderen en schromen.
'k Beschut hem met mijn schild, daar hij, schier omgekomen,
Ter aarde neêrlag. Ik bescherme en stel hem vrij,
En berg dien suffer 't lijf, een magere eer voor mij!
Indien ge voortvaart met dit pleiten voor deze allen,
Laat ons ter stede gaan, daar dit is voorgevallen.
Laat ons den vijand weêr aanranden, zoo gewond
En angstig als hij plag, en schuilt met mij terstond
In schaduw van mijn schild; maar toen ik hem ontzette,
Bleek, hoe geen wonde daar de snelle vlucht belette,
Als hij niet langer om zijn wonden hier kon staan.
De dappre Hektor komt met hulp van Goden aan;
Waar hij opdondert, staat Ulysses voor zijn degen
Alleen niet, maar ook al de dapperen verlegen;
Zoo hijster eenen schrik brocht hij in man voor man.
'k Verleerde Hektor, die op 't nederhouwen van
De Grieken juichende, volharden bleef met stoffen,
En trof hem, dat hij los ter aarde neêr kwam ploffen.
Ik hiel den trotschen, die een tegenvechter zocht,
Waar tegens hij voor 's hands zich braaf verzetten mocht,
Alleen groothartig staan; en gij, o Grieksche braven!
Holpt gunstig mijn geluk met uw geheên handhaven;
En vraagt ge naar het end van dezen zwaren slag,
Weet, dat ik niet bezweek en geensins onder lag.
De Trooischen dorsten stout de Grieksche vloot aanranden,
En dreigden ze met zwaard en fakkelen te branden;
Waar bleef Ulysses' tong, in zulk een hoogen nood?
Ik schutte zulk een brand, verdadigde eene vloot
Van duizend schepen, al uw hoop om thuis te keeren,
Alleen op deze borst. Nu staat dan, o gij Heeren!
Den heiland[2] van uw vloot de wapens billijk toe,
Zoo waarheid hij u geldt. Ik, die al 't heer behoê,
Geniete een kleine prijs voor zoo veel honderd kielen.
Zoo paren wij onze eer, die t' zamen 't veld behielen.
Dees wapens pleiten zelfs voor Ajax; Ajax pleit
Niet om de wapens. Laat, met oordeel en bescheid,
Ulysses, Rhesus, en den blooden Dolos mede,
En Helenus, den zoon van Priam, in zijn stede
Gevangen, met den huit van Pallas' heiligdom,
Gelijken hij al 'tgeen ik onversaagd alom
Hebbe uitgevoerd. Bij dag is nimmer iet bedreven,
En Diomedes heeft den aanslag staâg gesteven;
Hij[3] vocht nooit zonder hem. Indien ge met bescheid
Voor een gering belang dus groot een eer bereidt,
Zoo deelt ze, en geeft de helft of 't grootste deel met reden
Held Diomedes, die zoo dapper heeft gestreden.
Maar om wat reden zoude Ulysses in dit pleit
Dien prijs genieten, die in orelogsbeleid,
Ter sluik en wapenloos en onverhoeds, uit schromen,
Den vijanden alom is op den hals gekomen?

[1]Door wien men zeide, dat Ulysses' moeder, vóór haar huwelijk met Laërtes, reeds met Ulysses bevrucht was. — [2]Zie de vorige aanteekening. — [3]Door Ulysses' toedoen op Lemnos achtergelaten. — [4]Palamedes.

[1]verdicht. — [2]redder, behouder. — [3]Nam. Ulysses.

De heldre luister van den gulden sterrenhoed
Ontdekt de lagen en verraad, hij nacht gebroed.
Ulysses' hoofd kan toch Achilles' helm niet dragen,
Die, van Vulcaan gesmeed, ruim op mag tegens slagen;
Ook valt Ulysses' hals en arrem veel te teêr
In 't handelen van held Achilles' zware speer.
Een beukelaar[1], waarin 't Heelal staat uitgedreven,
Voegt geenen blooden, slechts door sluiperij verheven.
O, schaamtelooze mensch! hoe eischt ge nu, zoo stout,
Een lastig krijgsgeschenk, waarvoor gij zwichten zoudt?
Indien de Grieksche raad hiermede u wil vereeren,
Zoo zal de vijand u haast stroopen en braveeren,
En niet ontzien, en in het midden van de vlucht,
Waarin gij bloodaard elk versnelt, voor nood beducht,
Wil u de zwaarte van de wapenen verdrieten.
Ook is uw beukelaar nog ongeblutst van 't schieten,
En hiel zich buiten scheuts. Mijn schild, zoo rijk vereerd
Met duizend pijlen, en door 't zwaard ontrampeneerd,
Vereischt een anderen. Ten leste, om eens te sluiten,
Waartoe veel woorden? laat de daad het vonnis uiten.
Men worp[2] de wapens in des vijands benden heen,
Beveelt[3] ze ons uit den brand te halen, daar we streên,
En kroont[4] hem, die met buit koom' heerlijk aangestreken."
De zoon van Telamon hiel hier mede op van spreken,
En 't mompelen des volks ging aan, totdat in 't end
Ulysses opstond, zuchtte, en zonder dreigement
't Gezicht eerst nedersloeg. Hij keerde, naar behooren,
Zich naar de vorsten, die, tot rechters uitgekoren,
Toeluisterden, en sprak met een bevalligheid:
„O, Grieken! ging het naar mijn wenschen, in dit pleit,
En uwen wensch, men zonde om 't erfrecht hier niet strij-
Gij, o Achilles! zoudt nog levende ons verblijden, (den.
Wij u genieten; maar dewijl het noodlot nu
Rampzalig mij van hem verstak, met eenen u
Dien krijgsheld weigerde en ontzeî" (hij wischt, bewogen
Tot schreyen en ontsteld, dit sprekende, zijne oogen)
„Wie zal met grooter recht de wapens van dien held
Achilles, Thetis' zoon, zoo recht en reden geldt,
Zich eigenen dan hij, een spiegel van de vromen,
Door wiens beleid Achil in 't leger is gekomen?
Men rekene Ajax niet tot voordeel, neen gewis,
Dat hij een plompaard schijnt en grovaard, als hij is,
Gelijk de daad meldt. Laat mij mijn verstand niet deeren,
't Welk Grieken altijd diende en trouw was aan zijn Heeren.
Laat mijn welsprekenheid, hoedanig z' is van stijl,
Nu hem, die voor zijne eer moet pleiten, en dikwijl
Uw recht verdadigde, uit afgunstigheid niet drukken,
En niemand smoor' den glans van zijne heldenstukken;
Want stam, voorouders, en al wat wij in der daad
Niet zelfs bedreven, noeme ik nauwlijks, 'twelk bestaat
In reên, ons eigen; maar nu Ajax op durf geven,
Dat Jupiter hem kent voor eenen van zijn neven[5],
Zoo moet hij weten, dat Jupijn ons grootvaâr is,
En wij hem even na bestaan. Dit blijft gewis;
Want zelf Laërtes is de vader van mijn leven,
Arcees mijn grootvaâr, en Jupijn, in top verheven,
Mijn oudgrootvader. Geen van allen, hier genoemd
Met name, werd voorhene in ballingschap gedoemd;
Mercuur verheerlijkt mij zoo hoog van moeders wegen.
Van weêrzij spruite ik dan (een overgroote zegen)
Uit goddelijken stam. De wapens, die gij ziet,
Waarom wij pleiten voor den krijgsraad, eische ik niet,
Als een die eedler ben van wegen mijne moeder,
Noch mits mijn vader niet met bloed van zijnen broeder
Zich zelven smette. Strijkt het vonnis, als het past,
Naar elks verdiensten, en houdt dit gewis en vast,
Hoe 't Ajax geensins baat, op Peleus hoog te roemen,
Mits[6] dees en Telamon elkandre broeders noemen.

Men zie geen bloed, maar eer en deugd aan, om 't bezit
Van deze wapenen. Of wil men enkel dit
Den rechten erfgenaam toewijzen, niemand nader,
De brave Peleus is Achilles' rechte vader,
En Pyrrhus[1] is de zoon van held Achilles. Waar
Blijft Ajax nu? Ai, zendt Achilles' wapens naar
Oud Fthie of Scyrus heen. Lust Ajax hier te rennen
Om eer, Achilles zelf zal Teucer rustig kennen
Voor neef[2], en ziet die wel naar deze wapens om?
Of hoopt hij om dien prijs? Dewijl dan 't eigendom
Der wapenen naar elks verdiensten, zonder voordeel
Van guust, wordt toegekend met een rechtvaardig oordeel;
Ik heb meer uitgerecht, den Staat ten beste, dan
Mijn mond, nog ongereed, voor 's hands u toonen kan,
En wil ze u evenwel op eene rije melden:
De moeder, Nereus' kroost[3], bewust, hoe in de velden
Voor Troje Achilles in den oorlog sneuvlen zou,
Kleedt hem in 't joffrenkleed uit moederlijke trouw,
Bedroog ze altzamen, en ook Ajax. Ik, behendig,
Om 't mannelijk gemoed en oorlogshart inwendig
T' ontvonken, veile hem, met allerhande stof
En joffrengadingen, in Lykomedes' hof,
Ook wapens aan. De held, door 't krijgsgeweer bewogen,
Had nog het maagdelijk gewaad niet uitgetogen,
Toen ik hem, die den schild en speer aantastte, zeî:
„O, Thetis' zoon! de val van Troje, en 't landgeschrei
Wacht op uw komste alleen. Wat draalt ge om vroom te
En 't hooge Pergamum ter aarde toe te slechten? (vechten,
Ik grijp den dapperen en sterken jongling aan,
Om groote dingen niet te voeren en bestaan.
Wat hij uitvoerde, word' mijn wijsheid toegeschreven.
'k Heb Telef, met de speer gewapend, neêrgedreven
En overwonnen, en geras zijn wonde, en dwong
Den krijgsman, die in nood nog krijgsgenade zong.
De muur van Theben is door mijne hand gevallen,
En Lesbos, Tenedos, en Cylle, Apollo's wallen[4].
'k Won Scyrus, smeet Lyrnes ter aarde op eene rij,
En veel verzwijgende, zette u Achilles bij,
Die wreeden Hektor velde. Ik velde zoo gevaarlijk
Een held, en eische nu zijn wapentuig; want waarlijk,
Ik hebbe Achil ontdekt door wapens in den nood,
En schonk ze in 't leven hem, hereisch die na zijn dood.
Toen één mans droefheid al de Grieken trof en drukte,
En duizend schepen, eer de heenvaart gelukte,
De reê van Aulis in Eubea langen tijd
Besloegen, wachtende, daar de vloot op anker rijdt
En marren blijft, geen wind dan die de macht verlette.
Apols gestrenge mond eischte eindlijk d' onbesmette
Polyxena[5], het bloed van Atreus' zoon, ten zoen
Der jachtgodin Diaan, om 't offervier te voên.
De vader weigert dit, en vloekt de Goôn uit smarte;
Want, schoon hij koning was, de vader bleef in 't harte
Geplant. Ik wendde dit meêdoogen en dien rouw
Van Atreus' zoon ten dienst des Staats, uit liefde en trouw;
En nu bekenne ik rond (de koning neem' het echter
Niet euvel), ik verweet die staatzaak voor een rechter
Geheel eenzijdig. 't Heil des volks, de broeder, 't wit
Van zijne ontvange macht beweegt hem, daar elk bidt,
's Lands welvaart tegens 't bloed der dochter op te wegen.
Men stuurt me hene naar de moeder, al verlegen,
Geensins opdat men 't hart van Klytemnestre zoek'
Te kneden, maar door list misleidende verkloek'.
Waar Ajax uitgestuurd, de vloot zou leggen blijven,
En wachten op den wind. Ik ga, en laat me drijven
Naar Troje, als afgezant, bezie het hof, hoe 't woelt,
En hoe 't gesteld zij, daar 't van duizenden krioelt;
Ik voer den last uit, mij vertrouwd van alle grooten,
Beschuldig Paris, eische, uit last der bondgenooten,

[1]Gelijk Achilles' schild. — [2]Thans werpe. — [3]Voor bevele. — [4]krone. — [5]kleinzonen. — [6]Omdat.

[1]of Neoptolemus. — [2]kleinzoon. — [3]dochter. — [4]Versta: steden. — [5]Verg. boven I. in de Hecuba.

Helene met den schat geschaakt uit Griekenland,
En smijte Priam en Antenor, hem verwant,
Met reden over stag; maar Paris met zijn braven[1]
En trotsche broedren, die de schakerij handhaven,
Onthielden naauwelijks (o Menelaüs! gij
Draagt kennis, hoe het ging) de handen af van mij.
Wij stonden d' eerste dag met u in dit bezwaren.
Het valt te lang, u op een rij mijn wedervaren
En mijn verdiensten in den oorlog van tien jaar
T' ontvouwen. 's Vijands macht hiel zich uit[2] krijgsgevaar,
Na onzen eersten slag, en binnen Trojes muren,
Om zonder veldslag ons te matten, en verduren; –
Ten leste vechten ze eerst na negen jaar om strijd.
Wat recht ge middlerwijl toch uit in al dien tijd,
Die in krijgskennis roemt geene anderen te wijken?
Maar wat bedreeft ge? en, vraagt gij weder van gelijken,
Wat ik bedreef? 'k Belaag den vijand. Ik bewal
De graften, of vertroost het krijgsvolk, om 't geval,
En 's krijgs langdurigheid en moeyelijke elende,
Standvastig met geduld te harden tot het ende.
Ik rade, dat men 't heer versterke, en onze vloot
Voorzie van wapenen en voorraad. Waar de nood
Mij dagvaardt, spoede ik heen. De veldheer legt bezweken,
Bedrogen in den droom, gebiedt ons op te breken,
Uit last van Jupiter, en kan hiermeê de zaak
Verweren. Ajax drijf dat elk den aftocht staak',
En Pergamum verdelg'. Hij vechte nu zijn beste.
Waarom belet hij niet den aftocht voor de veste,
En schiet, vóór andren reê, het blanke harnas aan,
En trede al 't krijgsvolk voor, en hoû de blooden staan,
Om met de vorsten, die den val van Troje zwoeren,
Den aangevangen krijg groothartig uit te voeren?
Waar dit zoo groot een zaak voor eenen, die altijd
Dus snorkt en opgeeft, wat hij uitrecht in den strijd?
Maar, dat nog slechter luidt, o orelogsbefaamde!
Gij koost het hazepad. Ik zag het zelf, en schaamde
Mij uwenthalven, toen gij hem den rugge boodt,
En wondt, voor wind voor stroom, afloopen met de vloot.
Ik riep: „gezellen, staat! Wat wilt ge nu beginnen?
Hoe raast ge dus? Is dit de stad van Troje winnen?
Verlaat ge Pergamum, alreede in uwe hand?
Wat brengt ge in Grieken na tien jaren? niet dan schand
En laster!" Met dees reên, van spijt mij ingegeven,
Voere ik d' onwilligen, verhaasd ter vlucht gedreven,
En vliênde vloot weêr aan. De veldheer houdt ze staan,
En voert de makkers, die vast siddren, weder aan,
Daar Ajax niet een woord durf kikken; maar van tooren
Verwijt Therziet[3] de zoons, uit Atreus' stam geboren,
Al wat hem inschiet, 'twelk ik straffe en hoû ze staan,
En drijf de schromenden op onzen vijand aan,
Met eenen verschen moed, en maan ze, zich te dragen
Zoo dapper als voorhene. Al wat er, in dees dagen,
Schijnt bij dien man verrecht, dat is alleen mijn werk,
Die hem, met al den hoop voorvluchtig, stutte en sterk',
En weder aanvoer'; maar wilt gij het enkel winnen,
Wat Grieken zijn er, die u loven of beminnen?
Held Diomedes gaat doorgaans met mij te râ,
Steunt op zijn krijgsgenoot Ulysses, voor en na.
Het is een groote zaak, dat dees uit vele zielen
Mij uitpikte; en hoewel geen loten op mij vielen,
Nog holp ik, zonder dood en doodsgevaar en nacht
Te schromen, Dolon, die, als ik, op eene jacht
En aanslag uitging, voort, met uitgetogen zwaarde;
Doch toen hij, uit bedwang, den handel openbaarde,
En ik, wat Troje broeide, eerst hoorde uit zijnen mond,
'k Was van den aanslag gansch verzekerd, en mij stond
Niet meer te vragen, en kon veilig wederkeeren
Met vollen prijs, mij vast beloofd van alle Heeren.
Hiermede niet vernoegd, rukte ik naar Rhesus' tent,
Holp hem, met alle zijn aanhangren, aan hun end
In 't heer, en keerde met den dooden op den wagen,
Die held Achils gespan u eischte, om ons te plagen.
Ontzegt me nu in 't recht den wapenprijs, zoo blijkt,
Dat Ajax grooter prijs dan uw voorstander strijkt.
Wat voere ik Lycischen Sarpedons macht u tegen,
Hoe zijn slagorden legt geveld, met mijnen degen,
Die Chromius, Ifict, Alkander trotsch genoeg,
Alastor, Charope, en ook Halius versloeg,
Held Thoön, Prytanis, Ceranon holp om 't leven,
Chersidaam, Ennomon, Noëmon, die hier bleven,
Van 't strenge noodlot in een wissen dood gejaagd,
Ook zoo veel andren, min befaamd en uitgedaagd
Voor Troje, en met mijn hand zoo bloedig neêrgehouwen?
O, burgers! laat het u mijne oorlogsdeugd t' aanschouwen,
Ik draag litteekens in de borst als diamant;
Gelooft geen ijdlen roem!" hij rukte met de hand
Den boezem open, zegt: „beziet eens, hoe ze bloeden;
Dees borst stond altijd schrap, om uwen staat te hoeden,
Maar Ajax stort geen bloed, in zulk een langen tijd,
Voor zijnen krijgsgenoot, en bleef doorgaans bevrijd
Voor wonden. Wat mag hij dan stoffende uit gaan strooyen,
Dat hij de Grieksche vloot, in 't harnas tegens Trojen
En Jupiter, behoedde! Ik weet wel, dat hij streed;
Een anders deugd, uit haat en nijd, met onbescheed
Ontluistren, is geensins mijn aard. Hij late blijven,
Gemeenen lof zich in 't byzonder toe te schrijven,
En gunne u ook een deel. Patroclus, met een glimp
Van held Achil vermomd, keert, Frygië ten schimp,
Met zijn verdadiger de Trooischen van ons kielen,
Gereed, haar op het strand te branden en vernielen.
Hij rekent mede, dat geen ander schrap dorst staan,
En tegens Hektor lijf om lijf in 't vechtperk slaan.
Men wraakt me, en vorsten en de koning staan vergeten,
Als hij de negende, bij lot gekeurd, vermeten
In 't perk te voorschijn kwam. Maar zeg me, o dappre man!
Hoe voer het lijfgevecht? Held Hektor kwam er van
Nog ongewond. Och! wij rampzaligen gedenken
Met droefheid aan dien dag, als we al in rouw verdrenken,
En held Achil, de muur van Grieken, nederploft.
Geen tranen, druk, noch angst beletten me, op d e e s schoft
Achilles' lijk te rugge in zijne tent te dragen;
Ik zegge Achilles' lijk, in 't harrenas verslagen,
Hetwelk wij wenschen aan te schieten, als het past,
Ten prijs van hem. Ik ken mij sterk, om dezen last
Te dragen. 'k Zal u d' eer dank weten t' allen tijden.
Was Thetis, moeder van Achilles, vóór het strijden
Zoo keurig op geweer en wapens van den zoon,
Om eenen dommen, kunst en leeringe ongewoon,
Met een doorwrocht geschenk en beukelaar te dekken,
En Ajax eenen schild zoo kunstrijk aan te trekken?
Want hij begreep niet, wat hierin gedreven stond,
Den oceaan en aarde en hemel, groot en rond,
De Hemelteekens, en Zeilstarren, Regenstarren,
De noordsche Beren, die in zee niet zinken darren,
De Reus hier neffens, met zijn slagzwaard toegerust.
Hij eischt de wapens, vol cieraad, hem onbewust.
Maar hoe? verwijt me dees, dat ik begon te schromen,
En spâ kwam, toen de krijg alreê was aangenomen?
Kan Ajax niet bevroên, dat hij, die ons bevlekt,
Meteen Achilles ook in deze schuld betrekt?
Indien met veinzen iet verbeurd wordt, hij moet weten
Wij veinsden allebei, en waren liefst vergeten.
Is dralen misdaad, ik kwam eer op 's legers stem.
Gelijk mijn egâ mij, verlet zijn moeder hem.
Wij zuimden luttel tijd om moeder en om vrouwe,
En dienden menig jaar u vroom, uit liefde en trouwe.
Ik ben niet eens beducht, indien 't aan mij ontbreekt,
Dewijl zoo groot een held ook in dees misdaad steekt.
Ulysses evenwel betrapte hem door vonden;
Maar Ajax' vond betrapte, als zij verlegen stonden,
Ulysses geenerwijze, en wij behoeven niet
Eens vreemd te houden, dat hij uitvaart, raast, en schiet

[1] Voor b r a v e. — [2] b u i t e n. – [3] De beruchte Thersites.

En schimpt met zijne tong; want afgerecht op nukken,
Verwijt zijn gramschap u ook schandelijke stukken.
Is 't schand, dat ik den zoon van Nauplius beticht,
En is het eere, dat gij streng hem in 't gericht
Ter dood hierop verweest? Maar Palameed, beleedigd
Door blijk van 't lasterstuk, blijft steken onverdedigd
In zijne misdaad; want gij hoorde niet alleen,
Maar zaagt de lastersmet, die bleek door 't goud, voorheen
Ter sluik genoten[1]. Dat nu Filokteet bekreten
In Lemnos treurt, en blijft in ballingschap gezeten,
Is buiten mijne schuld, hetwelk ge ook zoo verstondt.
Verantwoord dit. Ik wil geensins met mijnen mond
Verloochenen, dat ik hem ried, zich daar t' onhouën,
Om zijne droefheid en de weên, die 't hart benauwen,
Te lenigen, ontlast van optocht en van wacht.
Hij was te vrede, en leeft gerust en stil en zacht.
Dees raad was heilzaam èn getrouw, schoon trouwe raden
Alleen genoeg volstaan. Doch nu gij zijt beladen
Om Filoktetes, en waarzeggers eischen, dat
Men dezen halen zal, om koning Priams stad
In d' asch te leggen, zend mij niet om hem te halen;
Want Ajax zal dit wel beschikken, en niet falen
Om met welsprekenheid een gram krankzinnig hoofd
Te stillen, of door list, zoodra hij wordt geloofd,
In 't heer te brengen. Eer zal Simoïs verkeeren
Van aard, en zijnen stroom te rugge drijven leeren,
En Ida bladeloos en zonder groente[2] staan.
Achaje, Troje zelf de hand biende, ons verraân,
Dan mij verdrieten wil, met mijn verstand en raden,
Den Griekschen staat te hoên voor ongeval en schaden,
En Ajax' dwaas vernuft het heer te stade keom'.
Gestoorde Filokteet! hoewel ge, los van toom,
Op Agamemnon, mij, en zoo veel andre Heeren
Gestoord zijt, schoon ge mij vervloekt en dreigt te deeren
En alle rampen wenscht, en met een grammen moed
Ulys ontmoeten[3] wilt, om eens uw ziedend bloed
Te koelen met zijn dood, nog, willen 't Goôn gehengen,
Zal ik u halen en in 't leger herwaart brengen,
En uwe pijlen (het geluk begunstig' mij)
Gebruiken, even als ik met waarzeggerij
Van Helenus mij diende, en hoorde uit Gods kapellen,
Al wat d' orakels ons van Trojes noodlot spellen;
Gelijk ik 't Heiligdom van Pallas schaken derf,
En voeren midden door den vijand op ons werf.
Durf Ajax echter bij Ulysses zich gelijken?
Want zonder Pallas' beeld[4] kan Grieken Priams rijken
Geensins veroveren. Dit lot staat pal en vast.
Waar blijft nu Ajax, die, zoo sterk, op[5] niemand past[5]?
Waar blijft de stofferij en roem van dezen grooten?
Wat schroomt gij? waarom komt Ulys niet opgeschoten,
En sluipen door de wacht, en vreest zich in gevaar
Bij nacht te geven, en door spits en zwaarden naar
De stad te gaan, ja, zelf op Pallas' burg te stijgen,
Om in 't gewijde koor het heiligdom te krijgen,
Te voeren midden door den vijand? Zonder dat,
Zonde Ajax vruchteloos met zijnen schild, zoo prat,
Wel zeven huiden dik gevoederd, elk braveeren.
Die nacht kreeg Grieken hoop om eens te triomfeeren;
Toen won ik Ilium, al stoft ge op uw bestaan.
Zie Diomedes niet zoo wars en donker aan,
Die, zoo hij niet verstond, dat een uitnemend vechter
Den wijzen raadsman d' eer moet toestaan voor den rechter,
Voorwaar hij zonde zelf naar deze wapens staan;
Ook Ajax, zijn genau[6], veel zediger beraân,
Zou hier naar dingen, en Eurypylus, en mede
Doorluchte Andremons zoon, ten oorlog altijd reede,
En held Idomeneus, een landsman, trotsch te paard,
Van held Merion, en Men'laüs schat dit waard.
Gij ziet de kloeken, die in oorlog u niet wijken
Voor mijn raadslagen gaarne en ongeweigerd strijken;
In storm en veldslag geldt uw moed en dapperheid,
Maar uw verstand behoeft ons brein en kloek beleid.
Gij zijt een krijgsman, maar geen raadsman. Ik voorzichtig
Ontrade, roekeloos, wat zwaar is en gewichtig,
Te wagen, zonder nood. Gij weet den vijand aan
Te grijpen. Atreus' zoon komt zich met mij beraân,
Wanneer men vechten zal. Gij vecht, om t' overwinnen
Met uwen arm, maar ik met overleg en zinnen.
Gelijk de stuurman den matroos te boven gaat,
De veldheer grooter is dan een gemein[1] soldaat,
Zoo verre ga ik u door mijn verstand te boven.
Verstand regeert de hand; het meeste is meest te loven.
Hier komt het al op aan; hierom, o krijgsraân! eert
Den trouwen wachter (die uw heerschappij vermeert,
Zoo vele jaren heeft in uwen dienst gesleten,
En zich door kommeren en rampen heengebeten)
Met dezen wapenprijs, den vroomsten[2] toegeleid.
Ten leste zien we eens 't end van onze zwarigheid.
'k Holp hinderpalen en beletsels schoon uitrooyen;
Won Pergamum, en brocht te wege, dat men Trojen
Kon overwinnen. Nu verzoeke ik om den staat
Der Grieken, en de stad, die reeds aan 't wanklen staat;
Om God en 't Heiligdom van Pallas, schoon van luister,
Met mijne hand geschaakt, en hier gesteld bij duister;
En om al 'tgene nog met wijsheid en beleid
Staat uit te voeren; en indien men werk bereidt,
En eischt iet met gevaar van 't leven nog te halen;
Of acht ge, dat er iet ontbreken mocht en falen,
Om Trojes ondergang te vorderen; gaat mij,
Nooit ondienstvaardig, noch weêrbarstig, niet voorbij,
En steat me rustig toe de wapens, daar we om dongen,
Of schenkt zo aan 't Heiligdom[3], van ons bij nacht besprongen."
Hij wijst, zoo sprekende, op het kerkbeeld[4], dat er staat.
De vorsten zaten al bewogen; in der daad
Bleek, wat een tong vermag met voegelijk te spreken.
De wapens van Achil, die trotsch heeft uitgesteken
In oorlog, vallen nu een gladde tong ten deel;
En Ajax, die alleen in bloedig krijgskrakeel
Zoo dikwijl Hektor, zwaard, en vier, en ongevallen
Door zijne vroomheid schutte, en staan hiel voor de wallen,
Verhit, als een die zich geensins betoomen kan.
De spijt en hoon verwon dien onverwonnen man;
Hij greep het zwaard, en sprak: „voorwaar, dit is mijn eigen!
Of zoude Ulysses, die niet op mag tegens dreigen,
Zich dit ook eigenen? Dit zwaard," zegt hij, „mijn hoop,
Hetwelk zoo menigmaal van 't bloed des Frygen droop,
Zal van zijn meesters bloed bedropen tuigen konnen,
Dat Ajax hand alleen held Ajax heeft verwonnen!"
Aldus sloot Ajax 't pleit, en duwde 't zwaard, op 't lest,
Door d' onversaagde borst in 't hart tot aan 't gevest;
Zijn handen konden 't zwaard niet uit den boezem halen,
Een bloedstroom dreef het uit met borrelende stralen,
En d' aarde, rood geverfd, teelde eenen purpren gloed,
Een bloem, gelijk voorhene uit Hyacinthus' bloed
Een bloem kwam spruiten; en de blaân van beide mellen
De letters, die de klacht des eenen konnen spellen,
Den naam des anderen, ten oorlog streng en fier.
Ulysses zeilde in 't end zeeghaftig voort van hier
Naar Lemnos, 't vaderland van Thoas en zijn gade
Hypsipyle, berucht alom door d' ongenade
En manslacht, van 't geslacht der vrouwen daar begaan.
Hij reisde om Hercules' pijlkoker derwaart aan,
En keerende in het heer der Grieken en hun bende
Met Filokteet, besloot dien langen krijg in 't ende.
Pryaam geraakt ten val. Gansch Ilium stort in,
En Hecuba, helaas! des konings gemalin,

[1]Verg. boven in den Palamedes. – [2]groen. – [3]bejegenen. — [4]Het zoogenoemde Palladium, door Ulysses uit Troje geroofd. — [5]om — geeft. – [6]naamgenoot.

[1]gemeen (verg. klein en kleen, enz.). — [2]wakkerste. — [3]Gemeld Palladium. — [4]Van Pallas.

Loopt nitheemsch bassen, na verlies van bloed en staten,
Veranderd in een hond. De stad met d' onderzaten
Geploft in d' assche, smookt uit puin in Helles straat[1].
Jupijns altaar in 't hof wordt endelijk verzaad
Met zoo veel bloeds (daar bloed als water werd vergoten),
Als van dien ouden Heer[2] nog over was geschoten.
Cassandre, Apollo's non[3] en zuivre priesterin,
Gesleept bij 't hangend haar ten drempel uit en in,
Hare armen vruchteloos ten hoogen hemel strekte.
Het heer der Grieken sleurt baldadig d' onbevlekte
Trojaansche jofiers, een benijden vrijbuit, voort,
Die nog de beelden van 's lands Goden, en de poort
En posten der gebrande en halfgebrande kerken
Omhelzen. Hektors oir[4] stort neder uit den sterken
En hoogen toren, daar Andromache voorheen
Den erfgenaam liet zien, zoo dikwijl achtereen,
Hoe Hektor hem en 't rijk der vaderen bevrijdde.
De Noordwind en matroos vermaant hen, op 't getijde
Te passen, en voor wind te zeilen zeewaart aan.
Zij roepen: „Troje, och arm! men sleept ons voort; wij gaan,
Wij nemen orelof." Trojaansche vrouwen kussen
De kust, en scheiden van 's lands bodem, die ondertusschen
Nog opsmookt. Hecuba, de droeve koningin,
Gevonden midden bij der kindren graven, in
Het uiterste benauwd (het valt bedrukt t' aanschouwen),
Gaat d' allerleste scheep. Ulysses spaart geen vrouwen,
En sleept haar mede, die zich aan de graven hiel,
De beenders kuste, ook d' asch des mans, hoe zwaar het viel,
Nog bergde in haren schoot. Zij liet, ten lange leste,
In Hektors graf een gaaf, het arme lijk ten beste,
De grijze haarvlecht, uit het hoofd gerukt, en nat
Besprengd van tranen. Recht in 't oog van Priams stad,
Dien puinhoop, legt een land, bezeten van Bystonen.
Hier stond het prachtig hof, met Polymnestors tronen,
Wien Priam Polydoor, zijn zoon, beval te voên
Heel stil, uit voordacht om den jongen knaap te hoên
Voor 't nakende gevaar der Frygiaansche elenden;
Geen onwijs overleg, kon gierigheid van schenden
De hand onthouden, die, door blinkend goud bekoord,
Den blinden Thrax verrukt tot zulk een vuilen moord.
Het was met Priaams staat zoo dra niet omgekomen,
Of dees verwaten schelm heeft eenen dolk genomen,
En holp het voêsterkind afgrijselijk van kant;
En recht als of men, met dit doode lijk van strand
Te schuppen, en voort weg uit d' oogen heen te smijten,
Zich zelven en de ziel van wroegen en van wrijten
Ontlasten konde, plompt het lichaam los in zee
Van eene hooge rots. Heer Agamemnon, reê
Te varen, vond geraân, eer 't onweêr hem mocht deeren,
De krijgsvloot aan de kust van Thracië te meren[5],
Tot dat de storremwind en 't holle water zwicht.
Hier kwam Achilles' schim uit 's aardrijks klove in 't licht
Opdonderen, zoo groot gelijk hij was in 't leven,
En scheen der Grieken hoofd, van gramschap aangedreven,
Van ver te dreigen met zijn schitterende zwaard:
„O, Grieken!" roept hij, „zult ge, ondankbaar en veraard,
Vertrekken, zonder aan mijn dapperheên te peizen?
Is mijne deugd met mij begraven? zult ge reizen?
Vergeldt ge mij aldus? Trekt geenerwijs zoo heen;
Verzoent Achilles' geest met bloed van Polyxeen,
Mijn graf ter eere!" Zoo sprak d' overleên. De Heeren
Gehoorzamen dees stem en zulk een streng begeeren;
En d' ongelukkige en grootmoedige vorstin,
Gerukt uit moeders schoot, die uit getrouwe min
Alleen haar nog omhelst, geleidt men naar de zoden (den,
Van 't grafaltaar, en wordt, naar 's krijgsraads hoofdgebo-
Op 's helds gebeente en zijn bloedgierig graf geslacht.
Dees, die aan haren stam en adel nog gedacht,

[1]Den Hellespont. — [2]Priamus. — [3]Versta: gewijde maagd. – [4]Astyanax. – [5]vast te leggen.

Zag, staande voor 't altaar, hoe Pyrrhus zich bereidde
Ten offer, opdat hij de ziel en 't lichaam scheidde,
En, met de bloote kling gegrepen in de hand,
Haar wraakziek aankeek; en zij sprak, in zulk een stand:
„Vertoef niet, lesch uw dorst met bloed, en laat het leken!
Wat schroomt ge? schroom geensins mijn hartaâr af te ste-
Zoo sprekende geeft zij den strot en boezem bloot, (ken."
En zegt: „gewis, mijn moed gedoogt niet, arm en snood,
Voor een slavin te gaan. Gij zult een bloem afmaayen,
Maar geene Godheid met deze offerande paayen.
Het eenig, 'twelk ik wensch, is, dat Vrouw moeders hart
Dien grooten rouw verzette, en hare dochters smert.
Vrouw moeders rouw alleen belet me, blij te sterven;
Hoewel mijn dood niet, maar heur deerlijk ommezwerven
En leven billijker beweend waar en beklaagd.
Nu wijkt al t' zamen af van mij, verweze maagd!
Opdat ze rustiger en vrij ter zielen vare,
Zoo 't Godheên meer behaag', dat ik mijn eer beware,
Gern mans mijn zuiverheid genaken met hun hand.
Een bloed, vrijwillig, niet door dwang gestort in 't zand,
Zal hem, wie 't is, dien gij met mijne dood wilt zussen,
Veel aangenamer zijn in 't sterven. Ondertusschen
Bidt Priaams dochter, nu slavin, ten offer reê:
Zoo iemand wordt beweegd door mijne jongste beê,
Dat niemand moeder 't lijk ter uitvaart toch verkoope
Om goud, maar tranen; toen zij grooter was van hope
En 't uit kon voeren, kocht ze ook Hektors lijk om goud."
Zoo spreekt ze, daar niet een van tranen zich onthoudt,
Behalve zij alleen. Zelf d' offeraar most weenen,
En dreef onwillig 't zwaard door borst en boezem henen,
Daar zij hem schoon stond. Eer de beenen met de ziel
Bezweken, en de maagd ter aarde nederviel
En stortte, hiel ze nog, ook zonder zwaard te vreezen,
Een zelve fier gelaat en onbeteuterd wezen.
In 't vallen draagt ze zorg, dat zij de leden dekt,
Haar kuischheid schaamrood nog beware, en onbevlekt
Behoude in 't sterven rein en zedig. Trojaninnen
Staan reede, en dragen ze van hier, bedroefd van zinnen,
En overwegen, hoe erbarmelijk het zaad
Van koning Priamus en Hecuba vergaat,
En wat al bloeds een Huis rampzalig stort. Zij weenen
Om haar en Hecuba, fluks Priaams gâ, met eenen
De moeder van zijn kroost en kindren, en een beeld
Van 't bloeyende Aziën, dat zulk eene afkomst teelt,
Maar nu een vrijbuit van Ulysses is, getrokken
Bij lot ter dienstbaarheid, hem tegens 't hart, vol wrokken,
Hoewel ze Hektor heeft in 't licht gebracht weleer.
Och! Hektors moeder vindt nu nauwlijks eenen heer.
Zij, 's dochters lichaam, van die dappre ziel versteken,
Omhelzende, beschreit het, dat haar tranen leken
Langs 't aangezicht; gelijk zij menigmaal voorheen
Haar vaderland, gemaal, en kinders, en de steen
Beschreide; en d' oude stort nog tranen in de wonden,
En kust den dooden mond, van weedom ongebonden,
Slaat hare borst, gelijk zij doorgaans was gewoon,
Wischt al 't geronnen bloed met grijze vlechten schoon
En net, krabt aangezicht en borst en kaken open,
En klaagt weemoedig dus: „o kind! wat kan ik hopen?
Gij, moeders leste vrucht, en die ik jongst betreur!
Want zoons en dochters, zoo veel andren, gingen veur.
Och! legt ge neêrgeveld, en zie ik uw kwetsure,
Die mijnen boezem kwetst! Zien wij ter kwader ure
U ook vermoord, opdat, helaas! ik geene derf
Van al mijn vruchten, die den moordsteek niet besterf!
Ik waande, dat geen zwaard uw lichaam zonde wonden,
Dewijl ge een vrouwmensch waart. Nu heeft u 't zwaard ver-
De deerlijke ondergang van eene zelve steê (slonden.
Sleepte u en, op een rij, alle uw gebroeders meê.
Achilles dagvaardt u, de pest van stam en neven;
Maar toen Achilles kwam te vallen en te sneven
Door Paris' en Apols geweer, geensins t' ontvliên,
Sprak ik: „nu staat Achil u langer niet t' ontzien,

Ook geensins mij." Maar d' asch en stof van dien begraven
Beoorlogt nog den stam; en wij, gedoemde slaven,
Gevoelen heden nog zijn vijandschap te straf,
Die ons wraakgierig ook beoorlogt uit zijn graf.
'k Was kinderzalig vóór de moordzucht en het woeden
Des zoons van Æakus Mijn stad, van 't hoofd der vloeden
En wateren zoo trotsch gebouwd op Priams erf,
Verzonk in assche en puin; en 't algemeen bederf
Des Frygiaanschen staats liep endelijk ten ende,
Indien men 't noemen mag het end van 's rijks elende;
Ik ben het overschot van Pergamum alleen,
En zie nog 't ende niet van mijn bedroefd gesteen.
Ik, flus d' ontzaglijkste van allen, trotsch op zonen,
Op man en schoonzoons en schoondochters, ga nu wonen
In Grieken, worde forsch dus arm gesleurd door 't slijk,
Als een gebannen, ver van mijner kindren lijk,
Voor Peneloops slavin, die mij mijn taak leert spinnen,
Vertoont me in Ithaka bij hare naburinnen,
En zegt: „dit 's Hecuba, de moeder van den held,
Vorst Hektor; dit 's de weeuw van Priaam, lang geveld!"
En gij, o dochter! die alleen, na 't overlijden
Van zooveel kinderen, uw moeder zoudt verblijden
En troosten in dien rouw, verzoent uw vijands asch;
Ik baarde een zielzoen voor een die mijn vijand was.
Waar blijve ik langer, die verstokt volharde in klagen!
Wat leve ik langer? o verdrietige oude dagen!
O, waarom spaart ge mij? o, wreede Goôn! waarom
Rekt gij mijn leven, in dien hoogen ouderdom,
Zoo lang, om moord op moord en jammeren t' aanschouwen?
Wie zou gelooven, wie zoude immermeer betrouwen,
Dat, na 't verwoesten van Neptunus' stedebouw,
Men koning Priam nog gelukkig noemen zou?
Och, dochter! vader is gelukkig omgekomen,
En heeft uw droevig ende en neêrslag niet vernomen;
Hij scheidde teffens van het leven en het rijk.
Maar zult ge, o koningskind! hier met uw bloedig lijk
En sterven uitbesteed, belanden in de haven
Van stille rust, in 't graf der vaderen begraven?
Dit lot mag ons geslacht niet erven. Och! gij wordt
Met moeders tranen op uitheemschen grond bestort,
En met een handvol zands begraven in dees streken;
Wij zitten arm, van have en goed en bloed versteken.
Een telg, ten hoogste van de moeder trouw bemind,
Schiet eenig over, dat is Polydoor, mijn kind,
Om 'twelk ik wensche nog een korte wijl te leven.
Hij was de jongste, en is nu 't eenig oir gebleven,
Besteed in Thracie en het koninklijke hof.
Wat toeve ik, midlerwijl de wonden en het stof
En 't bloedig aanzicht af te wasschen en te vagen?"
Zoo sprak ze, en ging, aan strand, helaas! met eenen tragen
En strammen gang, en trok het grijze haar van 't hoofd.
De droeve sprak: „o, slaven van Trojen! afgesloofd
Van rouw, nu geeft me fluks den eemer, wilt u reppen,
Opdat ik water uit de zoute zee mag scheppen."
Daar ziet ze Polydoor op 't water ongerust
Van verre met den vloed aandrijven op de kust,
En schrikkelijk gewond van Thracisch staal doorregen.
De vrouwen jammeren; zij stond verstomd, verslegen
Van hartewee. De rouw belette haar de spraak,
En 't schreyen, daar ze stond stokstijf, gelijk een staak,
Verstomd en onbeweegd. Geen traan bedauwt de wangen;
Zij laat het aangezicht beurukt ter aarde hangen.
Nu ziet ze 't hemelsche gewelfsel grimmig aan,
Dan aanzicht en kwetsuur des zoons, een wreed bestaan,
Voor hare voeten neêr, en boven al de wonden.
De wraakzucht wapent haar, die wild en ongebonden
En razende opsteekt, en besluit, geperst van drnk,
Als zat ze nog op stoel, te wreken zulk een stuk.
Gelijk een boschleeuwin, geplonderd van haar jongen,
Den vijand volgt op 't spoor, uit haar gezicht gesprongen,
Zoo streeft nu Hecuba, vervoerd van toorne en haat,
En zonder aan te zien den ouderdom en staat,
Naar Polymnestor, dien vervloekten, heet op moorden,
En zoekt den koning met geveinsde en zachte woorden
Te spreken; want zij woû hem een verborgen schat
En overschot van 't goud der uitgetergde stad
Ontdekken, om den zoon te leveren in handen;
En Polymnestor, wiens begeerten vierig branden
En vlammen op het goud, inhalende uit den aard,
Gelooft het, gaat met haar alleen bezijdenwaart,
En spreekt ze minzaam toe: „o, Hecuba! Mevrouwe,
Geeft me u geschenken voor den zoon. Bij mijne trouwe
En alle Goôn, ik zwere u trouw in dit geval,
Wat gij ons geeft en gaaft zoo lang voorhene, 't zal
Hem voort geworden." Zij zag grimmig en ontsteken,
En zwol, om zich aan dien meineedigen te wreken,
Van gramschap om het hoofd, en kwam met luid geroep
Van Trooische vrouwen, een godsjammerlijken troep,
Met scherpe nagelen hem in 't gezicht gevlogen,
En krabt den aartstyran en valschen booswicht d' oogen
Schuimbekkende uit het hoofd. De wraak zet krachten bij;
Zij steekt de duimen in het loch van wederzij,
En vult van godloos bloed, boort d' oogen uit hun winklen.
Het Thracisch volk, vergramd opstuivende, loopt rinklen[1],
Verborgen om 't geval des konings, en bestaat
De Trojanin te slaan, te steenigen uit haat;
Maar Hecuba verwoed bijt jankende in de steenen.
Zij poogt te spreken, maar verbast elk, en loopt henen.
De plaats is elk bekend, en heet naar dit geval[2].
Zij, denkende aan haar ramp, loopt treurig overal,
En huilt en bast door 't land des Thracers zonder ende.
Trojaan en Griek beklaagt haar onheil en elende,
Ook 't gansche Godendom, en Juno zelf verstaat,
Dat deze zware straf haar schuld te boven gaat.

Auroor, hoewel haar gunst holp Pergamum verweren,
Kon zich aan Hecuba's noch Trojes jammer keeren;
Zij kwelt zich om 't verlies van Memnon, haren zoon,
Die moeders hart trof, en in 't zand, bij d' andre doôn,
Voor Troje, van Achil geveld werd en doorsteken.
Haar roode kaken, schoon met rozeblaân bestreken,
En die den nuchtren dag verheugen en het volk,
Zien bleek, en zij bedekt het aanschijn met een wolk,
En kan niet aanzien, dat het lijkvier 't lijk zal branden.
Zij acht zich niet te groot, om, met gevouwe handen
En ongevlochten haar, den grooten God Jupijn
Te voet te vallen, in dien rouwe en droeven schijn,
En hem, met tranen op de kaken, dus te smeeken:
„Ik, d' allerminste der Godinnen, in de streken
Van 's Hemels gouden hof (want luttel heiligheid
En kerken worden mij gewijd en toegeleid),
Koom echter, als Godin, geensins om woudaltaren,
Brandoffers, kerken, en vierdagen herwaart varen.
Indien gij evenwel bevroedt, hoe ik, een vrouw,
U diensten opdraag', zoo gehoorzaam en getrouw,
Zoo dikwijl mijne zorg, wanneer de schimmen zwichten,
Den ganschen aardboôm met de dagtorts komt verlichten,
Begrijpt ge lichtelijk, dat ik ook loon verdien.
Nog komt Auroor geensins, om rijkelijk voorzien
Met wel verdienden loon te worden, u hier smeeken.
Ik koom van Memnon, och! mijn lieven zoon, versteken,
Die vruchteloos zich voor den oom in 't harnas kweet,
En in het bloeyendste van zijne jaren, wreed
Van vorst Achilles' hand, op aller Goôn behagen,
Bij nacht, in 't bloedig zand voor Troje, werd verslagen.
Ik bidde, o, hoofd der Goôn! vergun hem eenige eer,
Ten troost van zijnen dood; zelf moeders wonden weêr."
Jupijn bestemde dit. Toen stortte 't lijk in d' asschen
En kolen. Uit den haard begon de smook te wassen,
En overtrok de lucht, alleens gelijk een vliet
Opwasemt, nevels baart, en 't hemelsch licht verbiedt
Te stralen. Al het zwerk wordt overspreid met vonken,
Die groeyen aan, gelijk uit gloeyend staal geklonken,

[1] morren. – [2] Nam. Cynosseema, d. i. Hondegraf.

En winnen een gestalte en vier en ziel en gloed.
De luchtigheid bestelt hier vlengels met der spoed,
En een gedsante van een vogel om te rennen,
Die klappende eenen galm verwekt met vlugge pennen.
Men hoort terstond een vlucht geznstren, uit deze asch
Gesproten, die driewerf om 't lijkvier snel en ras
Heenvliegen, driewerf in de lucht zich laten hooren,
Op eenerhande wijs, ter vierde vlucht uit tooren
Zich deelen, en gekant in heeren tegens een,
Elkandere met bek en klauwen fel bestreên,
Dat borst en vleugels bloên en druppen door dit stooten.
De vogels, uit één bloed, één zelve zaad gesproten,
Vergaan en snenvelen ten zoen der assche op 't veld;
Als die gesproten zijn uit eenen dappren held,
Genoemd Memnoners naar dien Memnon nog op heden.
Wanneer de zon omhoog den dwersriem[1] doorgereden,
Haar ronde in 't end voltrekt, dan sterven ze in den slag,
Tot een gedachtenis van vaders sterrefdag;
Dies sluiten anderen, het jammeren en stenen
Van Hecuba verdient, dat velen haar beweenen.
Auroor steekt al te diep in rouw, waarin zij smelt,
Bedauwende met druk meêdoogende al het veld.
Het noodlot leed niet dat, met Trojes hooge wallen,
De hoop van Priams stam geheel in d' asch zou vallen.
Æneas, Venus' zoon, droeg zijne Huisgoôn meê
En Vesta's heiligdom, uit d' ondergaande steê,
Ook het eerwaardig pak, den afgeleefden vader.
Hij bergt hem en Ascaan, meer waard dan al te gader
De rijksschat, en zeilt van Antander met zijn vloot,
Als balling over zee, door allerhande nood,
Verlaat de moordkunst van den Thrax en snoode gronden,
Bevlekt met Polydoors bebloede en wreede wonden.
Hij vaart voor wind, voor vloed, en landt vermoeit en mat,
Met zijnen reisgenoot, aan God Apollo's stad.
De koning Anius, in wiens gebied de menschen
Rechtvaardig wandelen, en leven naar hun wenschen,
En met wiens priesterdom God Fehus wordt gediend,
Toont stads gelegenheid aan zijnen ouden vriend,
De kerken, heiligdom, en beelden van 't verkoren
Paar kindren[2], uit Latone in Delos eer[3] geboren.
Hierna vereeren ze en bewyrooken 't altaar,
En gieten offerwijn op wyrook, zoo ze daar
Gewoon zijn, en men past brandoffer in te wijen.
Dan gaan ze in 's konings hof zich op tapijten vlijen,
En eten offer, brood en wijn, op 't heilig feest,
De gaaf van Ceres en God Bacchus, blij van geest.
Toen zeide Anchises, die godvruchte: „hoog geprezen
Apollo's priester! mag 't mij heugen, lang voor dezen
Hadt gij, toen d' eerste reis ik uwe stad bekeek,
Vier dochters en een zoon." Maar Anius werd bleek
Van schrik, en schudde 't hoofd bevlochten en bewonden
Met eenen witten band, en sprak (de tranen stonden
In d' oogen): „brave held! het mist u niet; gij zaagt
Mij, eenen vader van vijf kindren, waard beklaagd;
Nu ben ik, stokond man, schier kinderloos gebleven!
Zoo wispelturig is de staat van 's menschen leven.
Wat troost gebeurt me van den zone, die dus wijd
Het eiland Andros, dat zijn naam draagt, nu ter tijd,
In vaders naam beheerscht. Apollo, rijk van klaarheid,
Beschonk hem met den geest, van ongebore[4] waarheid
Te spellen. Bacchus schonk mijn dochtren, kuisch en trouw,
Meer gaven dan men wenscht of ook gelooven zou;
Want alle dingen, wat mijn dochters ook hanteeren
En slechts aanraken, hun natuur en aard verkeeren
In graan, olijf, en wijn, waarmeê zich elk verrijkt.
Als Agamemnon, die de kroon van Troje strijkt,
Dit rook (opdat ge weet of wij, toen Grieken streden,
Niet eenigsins bij uw onstuimig onweêr leden)
Rukt hij mijn dochters met geweld uit vaders schoot,
Gebiedt ze met de gaaf des Gods de Grieksche vloot
Te voeden. Ieder ziet naar een goed henekomen;
Twee streven naar Eubeë, en twee naar heuren vromen
En trouwen broeder heen, op Andros buiten nood.
Het krijgsvolk volgt ze in 't zog, en dreigt ze met den dood,
En 't land met vier en zwaard te schenden en te krenken,
Tenzij ze willig hun de dochters weder schenken.
Meêdoogenheid, van schrik verwonnen en verkracht,
Herstelt de dochters weêr in Agamemnons macht:
En zeker 't was den broêr, te flauw in 't wederstreven
Van dien geweldenaar, met reden te vergeven;
Want geen Æneas, geen held Hektor vond men hier,
Om Andros voor geweld te vrijen, trotsch en fier,
Twee helden, die u 't lot van boven toe woû sturen,
Waardoor ge een oorlogsstorm tien jaren kont verduren.
Men smeedde al ketens voor gekerkerden, en zij
Verhieven smeekende haar handen, dus lang vrij,
Ten hemel, roepende: „God Bacchus, zie beneden!
O Vader, help ons toch!" Hij holp ze op haar gebeden:
Zoo wonderlijker wijs verandren, met beklag[1],
Den naam van helpen en van bijstaan dragen mag.
Doch op wat wijze zij haar eersten vorm verloren,
Kan ik niet weten, noch ontvouwen voor uwe ooren;
Dit 's kenbaar van de zaak: zij kregen pluim en kuif,
Herschapen in den schijn van eene witte duif,
En vogels, die uw lief door lucht en wolken dragen."
Terwijl de gasten hier van spreken, en gewagen
Van andre dingen meer, ontvalt den dag het licht;
De wakkre tafelknecht vergeet niet zijnen plicht,
En neemt de tafel op; elk wordt zijn bed gewezen;
Men rijst, zoodra het licht ter kimme uit komt gerezen.
Nu leven ze eindlijk raad met God Apollo's mond.
Dees raadt ze 's maagschaps strand, hunne oude moeders (grond,
Italië, over zee te winnen en ontdekken.
De koning Anius geleidt ze, en in 't vertrekken
Beschenkt reisvaardigen Anchises met de pracht
Van eenen rijksstaf, en Ascaan, die 't rijk verwacht,
Met eenen rijrok en pijlkoker, zwaar van schichten,
Æneas met een kelk, hem eer uit minneplichten
Van den Isménischen vriend Therses toegestierd,
Uit zijn Aoonsch gewest. Dit drinkvat is gecierd
Met beelden en veel werks, hier kunstig ingedreven
Van Alcon Siciljaan voor Therses, Thebe en zeven
Steêpoorten[2]. Elke poort droeg haren eigen naam.
Dees stad, in 't opgaan, gaf te kennen, dat de Faam
Haar eer uitbreiden zou. De jofferlijke reyen
Met bloote borsten, en die haar en vlechten spreyen,
Ontdekken haren rouw. De maagden schijnen vast
Bedrukt te schreyen en te jammeren van last,
Om d' uitgedroogde bron, gekrompe en ledige aders.
De boomen treuren dor en missen loof en bladers;
De geiten knabbelen de kale en barre rots.
Hij maalt Orions kroost in Thebe, daar het trotsch
Den blooten boezem aan het slagzwaard geeft ten beste.
Een andre dochter sterft gewillig, Kadmus' veste
En al de burgerij ten dienst, en 't koude lijk
Wordt heerlijk om de stad gedragen, tot een blijk
Van trouwe, om openbaar tot asschen te verteren.
Toen rees uit maagden-assche, om 't ondergaan te keeren
Des stams, een jeugdig paar kroonvoglen, rijk gecierd,
Dat moeders lijkhout en haar jongste staatsie viert.
Dit stond in 't oude werk heel heerelijk gedreven;
De rand van 't drinkvat was met bereklauw verheven.
De Trooischen eeren hen met geene mindre praal:
Een gulden wyrookvat en glinsterende offerschaal,
En goude kroon, bezaaid met parlen en gesteente,
Wordt Anius vereerd, de priester der gemeente.

[1]middellijn. — [2]Apollo en Diana; zie vroeger. — [3]eertijds. — [4]toekomstige.

[1]Door 't rijm geboden, maar voor den zin noodelooze inlasschiug. — [2]Versta: de zeven poorten van Thebe.

Hierna gedachtig, hoe de Teucren uit het bloed
Van Teucer sproten, treên ze op Kreten welgemoed,
Maar kunnen daar de lucht vol dampen niet verdragen,
En, vliênde houderd steen, verlangen, vrij van plagen,
Auzonië te zien. Een storm steekt op in zee,
En solt ze; de harpij Aëllo draagt ze meê,
Zoodra zij drijven in de haven der Strofaden.
Nu langs Dulichium en Ithaka, beladen
Met zorge, en Sames[1] heengevaren, en 't gewest
Van Neritus, daar die bedriegelijke pest,
Ulysses, 't land beheerscht, verlaten ze Ambracye,
Den twist van 't Godendom[2], en zien terstond ter zije
De harde rots, waarin de rechter[3] was verkeerd.
Nu zien ze Chaon, dat Apollo's antwoord[4] eert,
En zijne duiven, in Dodones eikebosschen,
En varen verder, daar de koning der Molossen
Zijn zoons, een vogelvlucht, den brand vloôn, zonder schâ.
In 't end bezeilen ze het land Feacia,
Met welig ooft beplant, en 't landschap van Epiren,
Hierna Butrotum, daar Apollo met laurieren
's Waarzeggers hoofd bekranst, die, aan zijn eer verplicht,
Van Troje herwaart komt en een nieuw Troje sticht.
Nu hier, door Helenus, berecht van vele zaken
En avonturen, die van verre hun genaken,
Belanden ze eintlijk in Sicilje, na veel wee,
Dat met drie hoeken schiet in openbare zee,
Van welke drie Pachijn naar 't regenachtig Zuyen
Zich uitstrekt, Lilibee ten Westen; voor de buyen
Van 't Noorden schuilt Peloor, voor storm en nood behoed.
Hier spoên de Trooischen heen. De vloot schaaft met den vloed
Bij nacht het Zankelsch zand; ter rechte hand bruist Scylle;
Aan d' andrezijde ruischt Charybdis, nimmer stille.
Dees slorpt, verslindt, en braakt de schepen; d' andre, een maagd
Gelijkende, is omgord, als een die monsters draagt,
Rondom den zwarten buik, met dolle waterhonden;
En zoo de dichters al hun werk met logenvonden
Niet cieren, was Charybd voorheene een schoone maagd.
Veel stonden naar heur echt, van minnevier geknaagd;
Zij kaatste ze af, en ging, vol moeds, de Zeegodinnen
Verhalen, hoe ze trotsch de vrijers, die haar minnen,
Te leuro stellende beschimpte, en leîde in lij.
Toen Galatea zich liet kennen, zuchtte zij,
En zeîde tegens Scyl: „geen norsche jongelingen
Naar uwe zuiverheid en fiere schoonheid dingen;
Gij, veilig voor gevaar, mocht ze afslaan, als gij doet,
Maar ik, een dochter van den grondeloozen vloed,
God Nereus, en zijn gâ, met zusteren gezegend,
Most Polyfeem, den reus, die minzaam mij bejegent,
Alleen door zee ontvliên. De tranen staan van wee
In d' oogen, en de spraak begeeft de mond alreê.
Toen Scylle met de hand de tranen zocht te droogen,
En af te wisschen van de kaken, uit meêdoogen,
En haar vertroostte, sprak ze: „o Zeemaagd, vol verdriet!
Bedek mij, o vriendin! uw smart en droefheid niet."
En Galatee hervat aldus met haar te spreken:
„Een Acis, Faunus en Simæthis' zoon, ontsteken
Van minne, en ook bemind van beî zijne oudren, meer
Van mij; want hij zijn hart, in 't wederstaan te teêr,
Aan mij gehangen had; nu zestien jaar verstreken,
Begonnen stoppelhaar en baard eerst uit te breken.
Ik vrij hem hartelijk, en Polyfemus mij.
Vraagt ge, of ik Polyfeem meer hate, of Acis vrij
Al vieriger bemin! ik kan het niet belijden.
De haat en liefde stond gelijk van weerzijden.
O, koesterende min! wat is uw heerschappij
Van grooten nadruk en gevolg! Warachtig, hij,

Die 't wilde woud vervaart, en alle vreemde gasten
Bloedgierig aanrandt, al de Goden durf belasten
Met lasteren, gevoelt den minneprikkel meê,
Op mij verslingerd, laat zijn kudden en het vee
En holen drijven. O, gij strandreus! zit verslagen,
En tooit u, of ge aldus mijne oogen mocht behagen:
Nu kemt ge met een egge uw haar, dat mij vervaart;
Nu scheert ge met een zein den borsteligen baard,
En ziet uw norsch gezicht en schijn in 't water leven,
Om u te tooyen en een andre plooi te geven.
Uw moordlust en de smaak in menschenbloed vergaan;
De schepen zeilen langs uw moordstrand af en aan,
Heel veilig. Midlerwijl komt Telemus gevaren,
De zoon van Eurymus, het hoofd der wichelaren,
Bij Etne, en Polyfeem op zijn verwate kust,
En zegt: „Ulysses zal, op wederwraak belust,
Het eenig oog u uit de wreede tronie boren."
Hij grinikte eens, en sprak: „waarzegger! dat 's verloren;
Dat 's mis, o neskebol[1]! Een ander ging hem voor,
Benam mij 't eenig oog, en streek er al meê door."
Aldus beschimpte hij die 't onheil poogt te weren,
En ijdel[2] waarschuwde, om genakend kwaad te keeren.
De reus, met wijde schreên voortstappende op de kust,
Bezwaart het strand, en mat[3] gaat in zijn hol te rust.
Een spitse heuvel hangt in zee op deze streken,
Waarop van wederzij de bolle baren breken.
De wreede strandreus stijgt hierop, slaat alles ga;
Het wolledragend vee volgt mak zijn voetspoor na,
Als hij den pijnboom, die hem stut langs Nereus' weide,
En groot is als een mast, aan zijne voeten leîde,
De ruispijp[4], honderdwerf met riet aaneen gekleefd,
Aan zijne lippen zette, en eenen gallem geeft,
Vernemen berg en rots en baren, heind[5] en verder,
Het schuiflen en gepijp van dezen groven herder.
Ik, onder eene klip gedoken buiten nood,
En minnelijk omhelsd in Acis' zachten schoot,
Vernam dus zijn gezang en droeve jammerklachten,
En prentte ze in mijn hart en zinnen en gedachten:
„O Galatea, die veel blanker zijt dan sneê
En witte rijnwilg[6], groen[7], gelijk een beemd vol vee,
Veel rijziger dan els, doorluchtiger dan glazen,
Veel dartler dan een geit, die in het kruid komt grazen,
Veel gladder dan een schulp, gesleten in het meer,
Zoo zoet als winterzon en schaad'we in zomerweêr,
Zoo eêl, als appels, braaf[8], gelijk een hooge andoren,
Zoo klaar, als glinstrende ijs, tot hard kristal gevroren,
Nog zoeter dan de druif en rijpe muskadel,
Zoo zacht, als zwanendons en stremmel[9] is uw vel,
Nog schooner dan een hof, besproeid en versch begoten;
Wanneer ge stand houdt, wreed, wanneer ge toe komt stooten,
Gelijk een booze stier, veel harder dan in 't woud
De dikgewassen eik, ruim honderd jaren oud,
Bedriegelijker dan de kalmte en effe baren,
Veel taayer dan een tak, gecierd met wilge blâren,
En witte wijnrank, min beweegbaar dan dees rots,
Veel sterker dan de stroom, en ruim zoo fier en trotsch
Gelijk een pauw, zoo fel als vier in uwen tooren,
Nog scherper in den aard dan distelstruik en doren,
Moorddadiger dan een grofzwangre boschberin,
Veel doover dan de zee, in ongenâ, niet min
Dan een getrapte slang, te schuwen en te schromen,
En (dat, waar 't mooglijk, ik u liever zag benomen)
Nog wilder dan een hart, tot siddrens toe versaagd,
Van 't schrikkelijk gebas der honden voorgejaagd,
Ook sneller dan de wind en aangedreve luchten.
Maar kende ge ons te recht, gij zoudt uw ijdel vluchten
Met reên vervloeken; 't zonde u rouwen, dat ge ontsteld
Zoo lang bleeft marren. Ik bezit gebergte en veld,

[1]Thans Cefalennia. — [2]Namelijk Apollo, Diana, en Hercules. — [3]Cragalens, door wien het aan Hercules was toegewezen. — [4]orakel.

[1]dwaashoofd. — [2]te vergeefs. — [3]moede. — [4]rieten fluit. — [5]nabij. — [6]ligunster. — [7]Versta: bloeyend. — [8]fier. — [9]gestremde of dikke melk.

En overhangende steenrotsen en spelonken,
Alleen van Vrouw natnre uit louter rots geklonken.
Daar geene middagzon ons steekt, maar brand verkoelt;
Daar vorst noch koude van den winter wordt gevoeld,
Daar ooft den tak vermast. De muscadellen flikkeren
Als goud aan hare rank. De purpre druiven blikkeren.
Ik spaar ze voor uw mond. Gij zult er met uw hand
Aardbessen plukken in de schaduw, langs den kant
In 't wild gewassen, ook de roô kornoelje lezen
Bij herfsttijd. De pruim zal uwen lust genezen,
De blauwe niet alleen, maar ook de witte als was.
Indien we paarden, en uw trouw mijn hart genas,
Nooit zou kastanje noch haagappel u ontbreken. (kweeken,
D' ooftboomgaard, en wat vrucht mijn plantlust weet te
Wacht slechts op u alleen. Al 't vruchtbre vee is mijn;
Door dalen loopt een deel te weide in zonneschijn,
Een deel in bosschen, en een deel in koele holen
Wordt op den stal gemest. Ik zou gewis verdolen
Met tellen, kwaamt ge mij te vragen naar 't getal;
Ik kan 't niet noemen, want zij weiden overal.
Het is een arm gezel, die nog zijn vee kan tellen.
Geloof mij niet, zie zelf mijn schapenuyers zwellen:
De beenen onder 't lijf bezwijken door dien last.
Ook staat een jonger vrucht, de teêre lammers, vast
In warme stallen, wel gevoederd, daar ze tieren
En groeyen; en niet wijd van deze makke dieren,
In andre kooyen, staan de bokken op een rij,
Mijn lammeren gelijk en even oud als zij.
Wie room of melk lust, hier valt doorgaans melk te schin-
Men kaast[1] een deel, een deel bekoort u om te drinken. (ken;
Hier noodt u niet alleen de keur van lekkernij,
Van een gemeinen slag; maar wildbraad staat u vrij
Van dassen, hazen, geite, en een paar ringelduiven,
Gelicht in 't warme nest, te smakelijk in 't kluiven.
Ik vond op hoog gebergt' twee jongen naar mijn zin,
Geworpen van een ruige on borstlige berin,
Elkandre zoo gelijk, dat gij voorwaar die beiden,
Hoe scherp gij toezaagt, nauw zondt kunnen onderscheiden.
Hier kunt ge om tijdverdrijf meê spelen, als 't u lust.
Ik vond ze, en sprak, van uw genegenheid bewust: (ren!
„Dit 's voor mijn vrijster!" Ai, laat uwe stuurschheid va-
Steek uw schoon aanschijn, liefste! eens uit de blauwe baren.
O Galatea! koom te voorschijn. Ai, versma
Mijn gaven niet! Bylo! ik sla mij zelven ga,
En spiegelde onlangs nog mijn schoonheid in de vloeden;
Gewis, zij stond mij aan! Aanschouw me, en wil u spoeden[2]
Gewis, hoe groot ik ben. Jupijn, der menschen schrik,
Is zelf niet grooter in het hemelsch hof dan ik,
Die geensins schrome, los te zwetsen hij de lieden:
Ik weet niet, wat Jupijn de wereld zou gebieden.
Het ruige haar bedekt mijn stuur en norsch gezicht,
En schaduwt nek en schoft, gelijk een lustbosch, dicht
Met loof en groen beplant. Ai, reken mij niet lalijk[3],
Al staat mijn lichaam stijf van borstlen, nog is 't gâlijk.
Een bladelooze boom staat lalijk, en een paard
Is lalijk, zoo de maan den hals niet dekt en waart[4].
De pluim dekt vogels, en de wol verciert de schapen,
De ruwe baard den man. Al ga ik 's avonds slapen,
En sluit mijn eenig oog, dat in de tronie staat
Zoo groot als een rondas; wat 's dit? mijn toeverlaat!
Aanschouwt de zon, geplant aan 's hemels hooge daken,
Niet alle dingen? en nog ziet ze, met vermaken,
Slechts uit een eenig oog; en, daar ik hoog op treê,
Mijn vader, God Neptuun, beheerscht de groote zee;
Ik schenk dien schoonvaâr u ten rijken bruidschat mede,
Ontfarm u over mij! Verhoor mijn klacht, mijn bede;
Want ik verneder mij voor u alleen in 't stof.
O, Galateê! u eere ik, die op[5] Hemelsch hof,
Noch vier, noch bliksem passe[1]. Uw gramschap houdt elk
Is schrikkelijker dan de donderkloot en donder. (onder,
Ik zou de dezen hoon uitharden met verdrag,
Zoo ge alle minnaars, die u nagaan met beklag,
Den nek toekeerde; maar waarom een reus verstooten,
En Acis toegelonkt, een kus van hem genoten,
En liefst van hem omhelsd? Schoon hij zich zelf behaagt,
U meê, hetwelk mij spijt; krijge ik, o schoone maagd!
(Hij boete zijnen lust) hem eenmaal in mijn klauwen,
De schelm zal voelen wat mijn leên, die niet verflauwen,
En krachten dan op hem vermogen. 'k Haal hemorst
Hem 't hart, al levendig en lillende, uit de borst,
En wil het lichaam en de ledematen rijten,
En over akkers en uw golven henesmijten.
Zoo meng hij zich met u; want ik, te lang gevergd,
Gepijnigd, wordt tot wraak van Acis aangetergd.
Ik voele nacht en dag, geperst mijn leed te wreken,
Een Etna in mijn borst opgloeyen en ontsteken;
Maar gij, o Galateê! blijft even koud en kil."
Hij klaagde op deze wijs vergeefs. Ik hiel me stil,
En zag het altemaal. Toen rees hij op zijn koten,
En kon niet stil staan; als een stier, die, fel aan 't stooten
En razen om de koei, hem met geweld ontjaagd,
Door bosch en ruigten dwaalt. Reus Polyfeem belaagt
En riekt, ons onbewust, waar ik en Acis scholen;
Hij roept: „ik zie 't, en wil u leeren in 't verholen
Liefkoozen, mij ten schimp." De strandreus schreeuwt zoo
Zoo vreeslijk, dat de klank op Etna wederstuit; (luid,
Ik dook verschrikt in zee. Simæthis' zoon[2] aan 't knielen[3],
En bad in 't rennen (want hij lichtte zijne hielen[4]):
„O Galateê! ik bidde, ai help me; o ouders meê!
Verleen me, dat ik sterve en zinke in uwe zee."
De reus volgt hierop in, en smakt hem, onder 't glippen[5],
Een rotsstuk, afgerukt met kracht van harde klippen,
Naar 't lijf, en schoon de kant alleen het lichaam trof,
Nog bleef er Acis af[6] geplet tot gruis en stof.
Doch wij verworven 'tgeen hij noodlot stond te werven,
Dat Acis, in dien schijn, nog aanschoot, onder 't sterven,
Der onderen gedaante. Al 't bloed beneên den steen
Vervloeide in luttel tijds, en dit behiel alleen
De verwe van den vliet, die, ondermengd met regen,
Na zijne drabbigheid een klaarheid heeft gekregen.
Toen spleet de steen, waaruit een riet ontstaat en spruit,
En uit den hollen steen gaf 't water een geluid
Dat ruischte; en, wonder is 't, een jongeling, herboren
Ten buik toe uit het nat, stond met een nieuwen horen
Van riet bevlochten, en die gansch naar Acis zweemt,
Behalve dat hij nu een groot gestalte neemt,
Ook blauw van aangezicht zich zelven openbaarde;
Nu Acis, in een stroom verandrende, bewaarde
Zijn eerste wezen en voorgaanden naam, als eer."
De zeemaagd Galateê houdt op, en spreekt niet meer.
De gansche zeeschaar scheidt, en Nereus' dochters kloven
Het water. Scylle komt van onder weder boven
Opborlen uit den grond, en derf[7] zich zelve niet
Te diep betrouwen, en gaat naakt en onbespied
En op het dorstig zand spanseeren, zich vermeiden,
Of, moê van wandelen, ziet naar het afgescheiden
Vertrek van eene kolk, waarin zij 't lijf verkoelt.
Nu komt er Glaucus, een nieuw Zeegod, opgespoeld,
Die korts t' Anthedon in 't Eubeesch gewest geraakte
Aan eenen andren vorm, en straks van minne blaakte,
Toen hij de zeemaagd zag, en smeekte, na als voor,
De schuwe maagd, om haar te brengen tot gehoor;
Maar zij gaat, schuw van min, uit vreeze henestreven
Ten bergtop aan het strand. In zee legt een verheven

[1]maakt kaas van. — [2]Versta: haast u om te zien. — [3]leelijk. — [4]bedekt. — [5]om.

[1]geef. — [2]Acis; zie het begin van 't verhaal. — [3]Versta: wierp zich op de knieën. — [4]Versta: vluchtte. — [5]Minder noodwendige inlassching. — [6]van, door. — [7]Anders durf, durft.

Steil rijzend rotsgevaarte, een lange rij beplant
Met boomen. Hier houdt zij ten lange leste stand
Op eene vrije plaats, en twijfelende vol vreezen,
Of dit een God of niet of zeegedrocht mocht wezen,
Verwondert zich om verf en haarlok, die, gedraaid
En slingrende, rondom den nek en schouders zwaait,
Om 't onderlijf, dat van zijn eerbenis beneden
Een zeevisch is, wiens rug de bruine schubben kleeden,
En die den langen staart in bochten kromt en krult.
Hij wordt hier Scylle haast gewaar, en op den bult
Des steigers leunende, begint aldus te spreken
En zegt: „o maagd! ik ben geen spook, noch wonderteeken,
Noch schrikdier, maar een God van dezen diepen plas,
En Proteus, Triton, en Palemon, Athamas'
Natuurlijke afkomste, is geen grooter macht gegeven;
Nochtans was ik voorheen een sterflijk mensch in 't leven,
Belust alleen op zee te scherpen mijn verstand.
Dan ving ik visschen op het water met mijn want;
Dan ving ik ze op een klip, met aas en angelroeden.
Men vindt ook strand en duin, bespoeld van zoute vloeden,
Bij groene beemden. 't Meer bespoelt ze aan eenen kant;
Aan d' andre zijde groeit het gras in welig land.
Geen makke schaapskudde eet hier kruid en lekkernijen,
Noch koei, noch ruige geit. Geen zwarm van honigbijen
Zuigt nuchtren honigdauw uit bloemen langs den vliet.
Men vlecht er bruiloftskrans, noch zaait noch maait er iet.
Ik zet me neder op een zode uit ieders oogen
Alleen, om 't natte want in zonneschijn te droogen,
Mijn visch, een heele zoô te tellen, en voort ras
Te scheiden, wat in 't net, zoo 't kwam, gevallen was,
Of, door het aas verlokt, aan d' angelroê bleef kleven.
Dit schijnt wel logen; dan, waartoe worde ik gedreven
Te liegen? Al de visch, gesmakt op 't groene gras,
Begint te spartelen, te rennen wild en ras
Door 't land, gelijk ze in zee bij heele troepen drijven.
Ik, die dit aanzie, moet als opgetogen blijven
Van groot verwondren. Al de visch springt snel in 't meer,
Verlaat het gulle strand en zijnen nieuwen heer.
Ik sta vertwijfeld en verbaasd, en zoek voordachtig
Deze oorzaak, of een kruid, zoo levendig en krachtig,
Dit uitwerkt, en ik plukke en kauwe 't veldkruid knap,
En nauwelijks verzwelgt mijn keel 't geproefde sap,
Of 'k voel mijn ingewand zich roeren en bewegen.
Een trek van vreemden aard komt in mijn hart gestegen;
Nu kon ik langer niet geduren op het land.
Ik sprak: „o aarde! 'k zal voortaan met zool noch plant
U treden; vaar nu wel!" Zoo dook ik met verlangen
In zee, daar Zeegoôn mij, hun zeegenoot, ontvangen,
En bidden Tethys en den vader Oceaan,
Mij van alle aardsche stof en sterflijkheid t' ontslaan.
Zij zuivren negenwerf mijn smet, door hun bezweren,
Mijn vorige natuur. 'k Gedoogde honderd keeren
Gehaald te worden door der stroomen kil beneên.
De vlieten springen uit verscheide bronnen heen,
Geheele meren over hals en hoofd heenspoelen.
Dusver verhale ik u mijn oordeel en gevoelen
Van 'tgeen merkwaardigste is. Dus lang geheugt het mij,
Al 't ander vat ik niet. Toen ik nu weder bij
Mij zelven kwam, gevoelde ik geene een-zelve leden,
Maar gansch een ander lijf en lichaam daar beneden.
Ik zag mijn groenen baard, en voelde het weldra,
En sleepte een langen staart door 't zoute water na.
'k Zag hooge schouders en blauwe armen, doch de beenen
In eenen visschestaart veranderd en verdwenen,
Ook krom en omgekrold. Dan och! wat baat me 't lot
Des vorms, en aanzien bij de Zeegoôn, en een God
Te wezen, zoo ik uw gemoed niet kan bewegen?"
Maar Scylle ontliep den God, die, tot haar min genegen,
Dus vleide, en nog veel meer ter zake spreken woû.
Hij tiert en raast, gebelgd om 't afslaan van zijn trouw
En minnelijk verzoek, en zocht het hof en gunsten
Van Circe, Titans telg, befaamd door tooverkunsten.

HET VEERTIENDE BOEK.

INHOUD.

Æneas verzoekt, door Venulus, bijstand bij Diomedes, wiens reisgenooten in vogels verkeerd waren; weshalve den Trojaan hulp ontzegd wordt, en de gezant wederkeerende zag de plaats, daar voorhene de herder in eenen wilden olijfboom veranderde. Hierna verkeerden Æneas' schepen in Zeegodinnen; gelijk namaals Ardea, na Turnus' omkomen, in eenen reiger. Æneas hierna ten God verkoren, zoo komen andere koningen, zijn nazaten, in het rijksbezit. Onder Procas' gebied bloeide Pomone, eerst in een oud wijfs gedaante van Vertumnus gevrijd, die haar vertelde, hoe Anaxarete in steen verhardde. Dees vrijer, hierna weder een jongelings gestalte aanschietende, genoot zijnen wensch. Onder Numitor worden de koude wateren heet. Romulus, de nazaat, op stoel geraakt wordt Quirijn genoemd, en vergodet[1], en zijn bedgenoote Ora eene Godin gehouden.

Alreê was Glaucus, langs Eubeë, en 't gruwzaam strand
Van Etna (daar Jupijn de reuzen delfde in 't zand,
De vruchtbare akkers en de velden ledig leggen,
Van ossen weten, zaad noch kouter, ploeg noch eggen)
Gekomen, en voorbij oud Zankle, en ook Messeen,
Recht over Regium, en spoedde in 't midden heen
Van Scylles straat, langs vet Sicilje en Kalabryen,
Daar vele schepen in de zeekolk schipbreuk lijen.
Hier nu gedreven door het diep Tyrrheensche meer,
Met eenen grooten troep, genaakt hij van zoo veer
De groene heuvels en genoegelijke hoven
Van Circe, een dochter van de goude zon hier boven,
En 't hof vol dieren, van zoo velerhande slag.
Zoodra God Glaucus haar aenminnig aanschijn zag,
En zij van wederzijde elkandere begroetten,
Sprak hij aldus: „ik kome u hier van pas gemoeten,
Godin! heb deernis met een God; want gij alleen
Kunt, ben ik 't waardig, van dees liefde en dit gesteen
Mijn hart verlichten. Welk een kracht en macht in kruiden
En planten steekt, en wat ze uitwerken en beduiden
Weet niemand meer dan ik, die, schrander uitgeleerd,
Hierdoor van wezen en nature ben verkeerd,
En wil u d' oorzaak van mijn dolle minne ontvouwen.
'k Zag Scylle op 't zeestrand, aan d' Italische landouwen,
Recht in 't gezicht van rijk Messeene aan d' overzij.
Ik schame u mijn gebeên, belofte, en vleyerij,
Liefkoozen, vrijen, en met een haar schimpig smalen
Op mijn lieftalligheên van woorden, op te halen.
Indien uw heilig rijm en zweren smert verlicht,
Ai, zing op mijne bede een krachtig tooverdicht!
Of kan gewas en kruid zich tegens wreedheid kanten,
Gebruik beproefde kracht van werkelijke planten;
Doch 'k wil niet, dat uw kunst mijn minnewonden heel',
Maar Scyl, mij minnende, in mijn minnekoortse deel':
En Circe zegt (geen vrouw is lichter t' overwinnen,
T' ontvonken met de torts en heeten gloed van minnen
Dan zij; 'tzij d' oorzaak schuile in haar nature en aard,
'tZij Venus voel' den spijt, waarmeê zij werd bezwaard,
Als Febus, nederziende uit 's hemels heldre plekken,
Vulcaan haar overspel met Mavors durf ontdekken):
„Veel nutter zet gij op een willige[2] uwen zin,
Een, die bevangen is met een gelijke min,
En zoekt wat gij verzoekt. Een God, als gij, zijt waardig,
Eer gij het iemand vergt, gevrijd te worden vaardig
En zonder uitstel, zoo hier hoop van weêrmin is;
En opdat gij niet hoopt op 't los en ongewis,
Noch uw bevalligheid en schoonheid zoudt mistrouwen,
Ik, dochter van de zon, zoo glansrijk in 't aanschouwen,

[1]Thans vergodt. — [2]gewillige.

Ben een Godin, befaamd door macht van tooverzang
En kennis van het kruid. Nu wensche ik en verlang,
Zelf in uw hart te staan. Versmâ ze, die u kwellen,
En schimpende uwe liefde en trouw ter leure stellen.
Bemin een, die u mint en aanlonkt, zoet en blij:
Aldus gemoet de liefde elkandre van weêrzij."
De God zegt tegens haar, die hem zijn hart woû stelen:
„De zoute zee zal eer geboomte en bladers telen,
Het hoog gebergte wier voortbrengen, eer ik Scyl,
Mijn waardste lief, zoo lang ik leef, verlaten wil."
De minnende Godin werd toornig om 't versmaden,
En mits zij die ze mint niet deeren kon noch schaden,
Noch woû beleedigen, bleef ze echter gram uit nijd
Op haar, die hij verkoos. Z' ontvonkt van wraak, vol spijt,
Gestoord om 't weigeren der minnelijke bede,
Stampt sap en giftig kruid, en mengt hier onder mede
Bezweringen en rijm en helsche tooverij;
Zij kleedt zich zelve in 't blauw, en stapt, van razernij
Gedreven, midden door de dieren, die haar vleyen,
Ten hove uit, regelrecht naar Regium, gescheyen
Van Zankle en 't rotsig strand, dat uit het water steekt
Recht over Regium, en daar de storm op breekt.
Zij stapt op water, als op strand en waterkanten,
En wandelt op de zee met hare drooge planten[1].
Hier legt een bochtig hol en enge waterkolk,
Een aangenaam vertrek, beschut voor damp en wolk,
En 't steken van de zon, wanneer ze, in top gesteigerd,
Van boven stralende het aardrijk schaduw weigert.
Hier rustte Scylle vrij van 's middags zonneschijn;
Maar Circe smet dees kolk met krachtig Helsch venijn,
Hetwelk gedrochten baart. Hier giet ze een tooverpeste
En sappen in, die ze uit de booze wortels preste,
En mompelt binnen 's monds, wel driewerf negenmaal,
Een donker tooververs, een nieuw gevonde taal,
Die twijfelachtig luidt. Toen kwam er Scylle aantreden,
En was, ten navel, in de kille nauw[2] beneden,
Of vindt haar eechenis van honden dicht bezet,
Die bassen om het lijf, te voren blank en net;
En nog in 't eerste niet bevroedende, bevangen
Van schrik, hoe deze vast aan 't lijf gekoppeld hangen,
Verdrijft ze en vlucht en vreest der honden dartlen muil,
Maar sleept ze in 't vluchten meê, schuimbekkende en heel
En ziende naar de heup, de voeten, en de beenen, (vuil,
Ziet d' opgespalkten keel der honden, om haar henen,
En dolle bassers hecht geknoopt aan 't onderlijf
En blooten buik, die zij vooruitsteekt, hard en stijf.
Verliefde Glaucus schreit, en schuwde Circes huwlijk,
Die hare kruiden, zoo moorddadig en zoo gruwlijk,
Te werk stelt. Scylle hiel nu stand in dezen staat,
Verstak Ulysses van zijn reisgenoote uit haat
Tot Circe. Kort hierna besloot ze vast, de kielen
Der Trooischen in de zee te schenden en vernielen,
Indien ze niet eerst zelf verkeerd waar in een klip,
Die nu nog uitsteekt, bang geschuwd van schip bij schip.
. Toen der Trojanen vloot haar reis te water spoeide,
Voorbij de gulzige Charybdis heneroeide,
En 't gulle Auzoonsche strand genaakte op 't allerlest,
Dreef haar de zeestorm in het Libyaansch gewest.
Hier wordt Æneas blijde in Dido's hof ontvangen,
En 't binnenste van 't hart, dat, met zijn min bevangen,
De huwlijksscheiding van den Frygiaanschen gast
Zich euvel belgen wil, en om dien overlast
In 't slagzwaard storten op het lijkhout, met misbaren,
In schijn van offervier, gestapeld voor d' altaren.
Zij, die bedrogen zit, bedriegt aldus 't Paleis.
De nieuwe stad Karthage ontvluchtende op de reis,
In 't zandige gewest gebouwd, belandt hij weder
Bij Siciljanen, daar de trouwe Acest zich neder
Woû slaan met al zijn volk, en timmerde[3] Erix' vest.
Hier eert hij vaders graf en offert. Op het lest

[1]voetzolen. — [2]nauwlijks. — [3]bouwde.

Ontmaart[1] de held zijn vloot, door Juno's kameniere
In brand geraakt, en nauw geborgen uit den viere,
Ontsteken met de torts. Hij scheidt, en vlucht dien brand,
Verlaat Æolië en het zwavelachtig land,
Het klippige gebergt van Acheloüs' spruiten
En zeemeerminnen; en, zijn stuurman deerlijk buiten
Het schip in zee geplompt, zeilt hij door 't zeegedruisch
Voorbij Inarime en Prochyte en Pithekuis,
Den dorren heuvel, naar des landzaats naam geheeten[2];
Want God Jupijn, voorheen verbitterd en gebeten
Op Cekrops' afkomste, een meineedig heilloos zaad,
Vol schalkheid en bedrog, veranderde gelaat
En vorm des volks in sim en apen, loos op trekken,
Die teffens menschen en geen menschen meer geleken.
Hij krimpt de leden in, en drukt de neuzen plat;
Hij rimpelt troniën, en overtrekt het glad
En effen met veel haar, en plantte ze in dees stede,
Benam ze het gebruik van sprake en tonge mede,
Gansch op meineedigheid gesteld. Tot dezen dag
Laat zich hun heesche keel slechts hooren met geklag.
Hier langs gevaren, laat hij Parthenoop aan d' eene,
's Trompetters graf, Mizeen, aan d' andre hand, spoedt hene,
Bezoekt het klippig strand van Cume, en week moeras
En poelen, dicht begroeid met riet en slijmig gras,
Treedt binnen dees spelonk der oude Strandsibylle,
En bidt haar, aan den mond des Afgronds[3], stom en stille,
Om vaders schim te zien. Maar Gods waarzeggerin[4],
Haro oogen eene wijl neêrslaande, en zijnen zin
Erkauwende, ziet op, en eindelijk bezeten
Van God, zegt: „'t is wat groots, uw avontuur te weten!
Maar schroom niet, o Trojaan! wiens dapperheid door 't zwaard,
En wiens godvruchtigheid, door vier beproefd, zoo waard
Geschat wordt; brave held! ai, schroom niet, wil niet tre-
Al wat uw hart begeert en wenscht zal u gebeuren; (ren:
Want, onder mijn geleî, zult gij 't Elizisch veld,
Het onderaardsche rijk, in Pluto's macht gesteld,
En 's lieven vaders geest met blijschap kennen leeren;
De deugd blijft onverbluft, noch suft, noch laat zich keeren."
Zoo sprak ze, en toonde hem in 't bosch den gouden tak
Van Prozerpijn, die hij, op haar begeerte, brak
En rukte van den boom. Æneas volgt haar schreden,
Ziet al de rijkdommen des Afgronds daar beneden,
Voorouders, en den geest van dapperen Anchijs.
Hij leert al 't zielrecht, en verstaat gevaar en wijs
Van nieuwe krijgen, en den krijgstocht, nu te vruchten[5];
En lastig tredende door duistre zwavelluchten,
Verlicht in 't kouten met Sibylle, die hem leidt,
Den last van Hellevaart en zwaren arrebeid.
Terwijl Æneas door de dikke schemeringen
En eislijkheden spoeit, die zijn gemoed bespringen,
Zegt hij: „'tzij ge in der daad een aard der Godheid zijt,
Of aangenaam bij Goôn, hun diensten toegewijd,
Voorwaar, gij zult me altijd voor eene Godheid strekken.
Ik zal bekennen, dat gij ons door doodsche plekken
Geleidde, en levendig hieruit brocht, vrank en vrij.
Ik wil, in 't hemelsch licht opstijgende, u heel blij
Dau kerken bouwen, en met wyrookgaven loven." (ven,
De strandwaarzegster zuchtte, als kwam haar droefheid bo-
En sprak: „ik ben Godin, noch Godheid, neen voorwaar,
Opdat ge onwetende niet dwaalt, een reukaltaar
En wyrookvat een zwak en sterflijk mensch te geven.
Een eeuwig stralend licht en onverganghaar leven
Waar mij van Febus, heet van minne, toegelegd,
Hadde ik mijn zuiverheid hem niet gestreng ontzegd.
Terwijl hij evenwel dit hoopte, en met geschenken (ken,
Mijn maagdom, en de bloem des maagdoms zocht te kren-

[1]maakt los. — [2]Namelijk apenland (naar 't Grieksche pithcek of aap). — [3]der Hel, die, naar de overlevering, te Cumen was. — [4]de Sybil. — [5]vreezen.

Sprak God Apollo: „kies en eisch, Cumaansche maagd!
Gij zult genieten al hetgeen uw hart behaagt."
Ik toon een handvol zands, te renkeloos gedreven,
En eische, och, onbedacht! zoo menig jaar te leven,
Als korlen in mijn hand gegrepen, en vergat
Hierbij te voegen: nooit van ouderdom gemat
En zwak te worden. Hij beloofde nog hiermede
Een jeugdige eeuwigheid, bewilligde ik zijn bede
En wellust; maar 'k versmå zijn gaaf, blijve ongetrouwd.
Mijn jeugd verdort, en ik voel, sidderende en koud,
Hoe d' ouderdom, allengs gezwakt, komt overbukken,
Een lastig pak, dat mij veel eeuwen lang wil drukken.
Gij ziet, hoe ik een rij van zeven eeuwen slijt,
En moet, om 't zandgruis[1] net te stellen met mijn tijd,
Nog, volgens het beding, Apollo voorgeschreven,
Drie honderd oogsten en wijnmaanden overleven.
De tijd wil komen, dat mijn onderdom veel schimp
Van elk zal lijden; dat dit lichaam innekrimp';
De leên verminderd, ik, geslagen aan het kwijnen,
Van God Apollo niet eens aangezocht zal schijnen,
En nooit aanzoekens waard; en Febus zal misschien
Of mij niet kennen, òf ontkennen waard bezien
En ooit bemind te zijn. De tijd zal zulks mij schennen,
Dat niemand mij bij 't oog, maar bij de spraak kan kennen[2];
Dan laat me 't noodlot niet dan mijne stem alleen."
Terwijl de Strandsibyl, die door 't gewelf komt treên,
Dit dus verhaalde, kwam Æneas al verwonderd
T' Eubea weder uit den Afgrond opgedonderd,
En offer slachtende, gaat naar het strand, nog niet
Met 's voêsters naam genoemd. Makaar van steil Neriet,
De reisgenoot van vorst Ulysses lang ervaren[3],
Vond hier, na lang verdriet en sukklen op de baren,
Achmenides, voorheen gelaten op het strand
Bij Etna, kende hem, dien hij zoo schichtig vand,
En zich verwondrende om dien man, te lijf[4] gebleven,
Zegt: „Achemenides! hoe komt ge nog te leven?
Wat God, wat avontuur behoedde u hier belaân?
Ai, zeg: hoe komt een Griek gescheept met een Trojaan?
Waarhene zeilt ge?" Achmeen, veel jammeren ontworsteld,
Niet meer met distelen en doornen ruig geborsteld,
Beantwoordt deze vraag: „ik wensche eer, op het strand,
In Polyfemus' muil en 's menschevreters tand
Te vallen, vare ik niet veel liever door de vloeden
Met held Æneas dan Ulysses, dien verwoeden;
Zoo ik Æneas min dan mijnen vader acht,
Ik ken dien braven held, van goddelijk geslacht.
Al diende ik hem als slaaf, gedurende mijn leven,
'k Zou nooit den vollen prijs voor alle weldaân geven:
Want dat ik spreke en leve en 't hemelsch licht aanschouw,
Een onvergeetbre deugd, geniete ik door zijn trouw,
Die mij het leven schonk, daar ik, in droeve stallen,
Den wreeden strandreus niet ben in den mond gevallen,
En in den wijden balg en buik begraven bleef,
Noch omkwam, daar het hol van bloed en etter dreef.
Hoe bang was mij te moede. Ik zwijmde om uw gevaren
Op strand, van waar men u zag streven door de baren,
En woude een luide keel opsteken langs de kust,
Maar schroomde, dit gedrocht te wekken in zijn rust.
Ulysses' zeegeschrei had schier uw schip verraden.
'k Zag 't ondier, met een stuk van eene rots geladen,
Van verre u dit gevaart toeplompen met zijn hand.
'k Zag hem, uit al zijn macht, steenstukken, van het strand
En rotsen afgerukt, toeslingren voor mijne oogen,
Als uit een slingerschut en storremtuig gevlogen,
En schroomde bijster, dat het snorren van de klip
Of 't schuimen van de golf uw hobbelende schip
Zou slorpen in den grond, ook zonder eens te denken
Dat, ik er buiten, dit mij treffen kon noch krenken.
Hij rent, als gij de nood ontvlucht waart, aangetergd
Al brullende rondom het brandende gebergt,
En tast naar boomen, stoot den blinden kop op rotsen,
En d' armen, vuil van bloed en etter, om uw trotsen[1]
In zee uitstekende, vervloekt den Griek, en zegt:
„Och! of Ulysses bij geval hier regelrecht,
Of iemand van zijn volk, mijn klauwen kwam gemoeten,
Hoe zoude ik mijnen lust met zulke gasten boeten!
Ik zou het ingewand, nog lillende, en het been
En vleesch inslokken, en verscheuren fel van een,
Het bloed opznipen, leên en beenders zouden kraken,
En knersen tusschen mijn gebit. Hoe zou dit smaken?
Hoe luttel achtte ik dan 't verlies van mijn gezicht!"
Zoo raast hij, dol van wraak. Ik schuile, schuw het licht,
En voele een deodschen schrik en koorts mijn leên bekrui-
Daar ik zijn tronie nat en rood bebloed zag druipen, (pen,
De wreede vuisten, den oogwinkel, hol gewroet,
De leden en den baard, nog dik van menscheblоed.
Ik zag de bittre dood voor oogen op dees wallen,
En dit, helaas! was mij de minste schrik van allen.
Mij docht, hij greep me al, en verzwolg mijn ingewand.
'k Verbeeld me, hoe hij twee van mijne maats op strand,
Tot drie- en vierwerf klitste op steenen hene en weder,
En, als een ruige leeuw, zich leggende op hen neder,
Gebeente, vleesch, en merg, van vraatzucht onverzaad,
En levende ingewand in zijne darmen slaat.
'k Gevoele een doodschrik, zie hem bloedgerechten slikken,
Dan braken, brokken wijn, in een geroerd, oplikken,
En sta stokstijf en stom. 'k Verbeeld me in dezen nood
Niet anders in, dan haast een zelve bittre dood
Te sterven; en aldus, veel dagen weggescholen,
Beducht voor 't ritslen van elk blad in nare holen,
En veeg geschat, ontzie de dood, wensche om mijn end.
Ik boet met eekelen den honger, lang gewend,
En kruid en bladren, arm en eenzaam voortgekropen,
Zie niet dan jammeren en druk, daar niet te hopen,
Geene uitkomste is te zien, en, na een langen tijd,
Verneem dit schip in zee aankomende, en niet wijd
Noch verre van der hand. Ik wenke, en voort aan 't vergen
Om noodhulp, smeeke en bidde, of iemand mij woû bergen;
Zoo nam het Trooische schip den Griek nog binnen boord.
Mijn trouwe reisgenoot! verhaal me nu toch voort
Uw lot en avontuur en 's koning wedervaren,
Die met zijn volk in zee ging streven door de baren."
„Æool," zegt Makareus, „die krachtig storm en wind
In oud Thyrrheene boeit en wederom ontbindt,
Had ze in een taayen zak van ossenleêr gesloten,
En schonk ze Ulysses, hoofd van zijne reisgenooten,
Een heerelijk geschenk. Zoo zeilt hij, vrij en vrank,
Voor wind voor vloed door zee, wel negen dagen langk,
En zag den tienden dag 't gewenschte landgeweste.
De dageraad brak aan, wanneer matroos ten leste
Den windzak los bond, al te nijdig en te stout,
Uit blinde roofzucht, om te raken achter 't goud,
Hierin verborgen, zoo zij naar hun gissing ramen;
Dies drijven ze terug die streek, waar langs zij kwamen,
In 's Windgods haven en Æolië. Dus mat
Betreên ze Lamus' werf en 's Lestrigoners stad.
Hier heerscht Antifates. Ik werd aan hem gezonden
Met twee van onze maats, doch was bijkans verslonden,
En berg me nauwlijks met een makker door de vlucht.
De Lestrigoner vreet den derden, uit een zucht
Tot menschevleesch en bloed. Die vraat vergaârt veel lieden,
Vervolgt ons, nauwelijks geborgen onder 't vlieden.
Zij rukken weêr te hoop; en smakken van de klip
Met kei en blokken, en verdelgen volk en schip.
Een eenig schip, dat ons en vorst Ulysses voerde,
Ontslipte met verlies van velen. Dit ontroerde
De harten. Midlerwijl beklagen wij 't geval,
Geleden reis op reis, en varen naar den wal

[1]de zandkorrels. — [2]Versta: dat ik voor niemand zichtbaar, alleen hoorbaar zijn zal. — [3]Versta: den langbeproefden Ulysses. — [4]in 't leven.

[1]trotseeren.

En 't land, dat ge in 't verschiet ziet voor uwe oogen leggen.
Gij kunt heel verre (let aandachtig op mijn zeggen!)
Een eiland zien, van mij op avontuur bezocht.
Æneas, held van Troje, op uwen zwaren tocht
Ervaren (want men mag u geensins vijand beeten,
Naardien het oorlog van tien jaren is gesleten)
Hoû u gewaarschuwd, dat ge aan Circes hof niet vaart.
Wij lagen met ons schip aan 't eiland vast gemaard,
En, nog aan Antifaat gedachtig en de vloeken
Van Polyfeem, ontzien dit hof te gaan bezoeken,
Doch worpen 't lot hierom. Het lot viel juist op mij,
Polytes, Euryloch, Eipenor ook, al vrij
Verslingerd op den wijn, en achttien andre gasten,
Gelot[1] om Circes pols voorzichtig eens te tasten.
Zoodra men binnentreedt, bejegent ons de schrik
Voor duizend wolven, leeuw, en beren, bol en dik
Gemengeld ondereen; doch niemand hoeft te schromen,
Want geen beleedigt ons. Zij vielen vast, en komen
De maats geleiden, en aankwispleu met den staart,
Tot daar de maagden ons, beleefd en heusch van aard,
Verwellekomende, door ruime marmerzalen
Inleiden bij Mevrouw. Zij zat er, om te pralen
En prijken, in een schoon en kostelijk salet,
Op eenen hoogen stoel, en blonk heel fier en net
In 't blinkende gewaad. Een sluyer, fijn geweven
Van gouddraad, dekte 't hoofd, om haar een glans te geven.
Geen Zeegodinnen en Bronmaagden spoeden sterk
Met vellekemmen en wolspinnen, maar heur werk
Is groen verlezen[2] en te leggen bloem en geuren,
En kruiden geschakeerd en allerhande kleuren,
Gemengeld endereen, in korven op haar steê;
Hier houdt ze Circe in 't werk; elk is vóór andre reê.
Zij kent de krachten en 't gebruik van alle kruiden,
En mengt ze en onderzoekt ze en kan het elk beduiden,
En weegt verlezen kruid. Zij ziet ons aan, begroet,
Bejegent hoofd voor hoofd, zoo minnelijk en zoet
Als wij begeeren. Zij gebiedt er rijst te brengen,
Wijn, honig, melk, en kaas, en lieflijk sap te mengen,
En wat hier onder schuilt te roeren ondereen.
Wij nuttigen den drank te zamen in 't gemeen,
Van haar vervloekte hand arglistig ons geschonken,
En lesschen onzen dorst. De schaal wordt omgedronken;
De gniehlende Godin bestreek ons hoofden met
Haar tooverroede. Schaamte en eerbaarheid belet,
Dat ik 't verhaal. Mijn lijf werd, eer wij 't konnen merken,
Heel ruig van borstelen; de keel sloeg, als een verken,
Een heesch geluid; de spraak verging; ik viel terstond
Voorover langs den vloer op 't aanzicht, en de mond
Verhardde in eenen muil; de hals verdikte in 't drinken,
En d' armen treden voort, veranderd door dit schinken
In poten, en ik word, met alle mijne rot[3],
Die mede dronk, gejaagd in 't vuile verkenskot.
Zoo krachtig is dit kruid; en, wonder is 't, wij zagen
Eurylochus, die zich voorzichtig had gedragen,
En geenen drank geproefd, behouden zijn gedaant.
Indien zich dees niet had van tooverdrank gespaand,
Hij waar meteen als wij, te slecht en onbedreven,
Ook in een zwijn verkeerd en nog een zwijn gebleven.
Ook zonde Ulysses niet door hem verwittigd zijn,
Die, als een wreker, in dien jammerlijken schijn
Des volks, bij Circe kwam. De God Mercuur bestelde
Hem moly, eene bloem, die groeyende in den velde
Op eenen zwarten steel, gansch wit in 't wilde wast.
Hiermeê van 't Godendom gewaarschuwd in dien last,
Betreedt hij Circes hof, en op bedriegerijen
Des dranks genood, drijft hij, beschut voor last en lijen,
Haar weg en deze roê, die hem bestrijken woû,
En dreigt ze met zijn zwaard. Toen stelde deze vrouw
Met haar handtasting hem gerust. Hij kust ze in 't bedde,
Bedingt ten bruidschat, dat zij al de makkers redde,
En in den eersten vorm hervormd te rechte brengt.
Elk wordt met beter sap van heilzaam kruid besprengd,
En met eene andre roede op 't hoofd geraakt, bejegend
Met andre woorden, en al mompelende gezegend.
Hoe zij meer prevelt, hoe wij hooger van den grond
Oprijzen in de lucht. De borstel valt terstond
Uit onze huid. De kloof des voets wordt toegenepen.
De schouders steken uit, en d' armen op haar grepen,
Hergroeyen wederom, aan elke schoft van 't lijf.
Wij vallen te gelijk den trouwen leidsman stijf
Te zamen om den hals, omhelzen al bewogen
Hem, die zijn tranen stort en weent uit mededoogen.
Al wat we spreken, tuigt van onze dankbaarheid.
Hier draleu wij een jaar, en raken aan bescheid
Van duizend vreemdigheên, door hooren, zien, en spreken.
Een dienstmaagd van de vier, op Circes tooverstreken
Volkomen afgerecht, verhaalde mij al stil
Ook onder andre dit (want Circe naar heur wil
Ulysses onderhiel); zij toonde mij goedgunstig
Een schoon en jeugdig beeld, uit sneeuwwit marmer kunstig
Gehouwen, met een specht op 't hoofd, bekranst met groen,
In een gewijde kerk. Nieuwsgierig vraagde ik toen,
Wie 't wezen mocht? waarom dit in de kerke praalde?
Waarom de vogel op zijn hoofd stond? Toen verhaalde
Zij dit, en zeide: „nu, Makaar! hoor naarstig toe;
Versta met een hierdoor, hoe machtig Circes roê
En kracht is; vat mijn zin en 't geen ik zal verhalen:
Dees Picus, afkomst van Saturnus, met de stralen
Van 't rijke Auzonie gekroond en wijd vermaard,
Was een aanfokker van het brieschende oorlogspaard.
Dit kerkbeeld zwijmt[1] naar hem, met reden waard geprezen.
Natuurlijk was hij in zijn leven zoo van wezen,
Gelijkenis, gelaat, en opzicht in der daad,
En zijne ziel zoo schoon als 't kerkbeeld, dat hier staat.
's Mans oude liet niet toe te sterken met de reden,
Dat hij den renstrijd op vier feesten kon bekleeden
In Grieken t' Elis. Hij bekoorde tot zijn min,
Door gunst en schoonheid, zelf de schoonste Boomgodin,
In 't oud Latijnsch gebergte. Om hem t' omhelzen stenen
De Brongodinnen van den Albula, met eenen
Numicus, Anieen, en Alme, een korte vliet,
De waterbron van Nar, en Farfarus, van riet
Zoo koel bedekt, en ook de Stroomgodin, gezeten
Bij 't moordbosch, daar Diaan, als 't Noorden, fel gebeten,
De vreemde gasten doemt, die, bij geval beland,
De priesterin hier slacht voor 't outer met haar hand.
Hij slaat ze al t' zamen af, en, om zijn vier te lesschen,
Vrijt zelf een Vlietgodin, de puikbloem der Godessen,
Van den Iönischen God Janus voortgeteeld,
Toen hij Venilia, dat overschoone beeld,
Een veldmaagd, op den berg Pilatum kwam beslapen,
Die sedert zwanger bleef. Dees bergmaagd, schoon gescha-
Werd huwbaar, en besteed[2] aan Picus van Laurent, (pen,
Haar boven andren waard. Dees schoone was bekend,
En wist met zingen al wat zong voorbij te streven,
Dies haar met recht de naam van Zangster wierd gegeven;
Z' ontroerde berg en bosch, en streelt het wild gediert,
Stuit stroomen, en wat wuft door takken vliegt en zwiert
Betoomt ze met haar keel. Zij wist een toon te zetten
Voor Picus, telkens hij ter zwijnejacht, met netten
En spriet, ten hoeve uit trad in 't Laurentijnsche veld.
Hij noopte een brieschend paard, hoogdravende op dien held.
Men zag een jachtrok, in Fenicië geweven,
Met eenen gouden gesp van achter henezweven,
Gehaakt om 's jagers hals. Zoo draaft hij uit de stad,
Met een paar schichten in de slinke hand gevat.
Toen Circe nu voorbij 't Circeesch gewest gekomen,
Een land dat haren naam van zelf heeft aangenomen,

[1]Door 't lot bestemd. — [2]uitzoeken. — [3]bende.

[1]lijkt. — [2]uitgehuwlijkt.

In tenen duikende, dien braven jongling zag,
Stond zij verbaasd. Het kruid, van allerhande slag,
In 't veld geplukt, ontviel den schoot en hare handen,
En 't merreg in 't gebeent' begon alreê te branden.
Als Circe, na dien brand, nog nauwelijks bedaart,
Wil zij haar liefde hem ontdekken; maar het paard
Voortdravende, ook de stoet, beletten hem te naken.
„Gij zult," sprak ze, „evenwel mij, vierig aan het blaken,
Geensins ontrijden, schoon gij op de windpen vliegt,
Zoo 'k recht mij zelve kenne en min mij niet bedriegt;
Indien de krachten van mijn kruiden niet verstorven,
En zoo mijn guichelrijm dus lang bleef onbedorven."
Zij toovert datelijk een gruwzaam everzwijn,
Doch wezenloos bestaande alleen in valschen schijn.
Dit vliegt, op haren last, voorbij in zijn passagië
Het schijnt te rennen in het dichtste der bosschagië,
Zoo dicht beplant, dat hier geen ros door hene mag.
De koning Picus steeg van 't zweetend paard, en zag
Begruisd van stof en zweet, en vollegde, in het loopen,
Onwetende den schijn van 't wild, op ijdel hopen,
Verbijsterd diep in 't bosch te voet. Zij mort[1] een toon
Van tooverrijm, verdaagt alle onbekende Goôn
Met onbekend gedicht en klank en tooverrijmen,
Waarmede zij de maan bezweert en helpt aan 't zwijmen,
De zon weet met een mist te dekken. Hierop wordt
De lucht door tooverzang met eene wolke omgord.
De damp stijgt hooger op. De lijftrouwanten falen,
Verbijsteren van 't spoor, en missen in het dwalen
Hun heer en koning. Zij raamt nu gelegenheid
En tijd en plaats, en spreekt: „o schoone majesteit!
Bij deze schoonheid, voor wiens glans van lijf en ziele
Ik, een Godin, verliefd aan uwe voeten kniele,
Zijt mijne minne toch behulpzaam; laat u raân,
En neem d' alziende zon tot uwen schoonvaâr aan.
Wil Circe, een dochter van de zonne niet verachten
Uit wrevelmoedigheid, noch haar verzoek en klachten
Bats afslaan." D' ander zegt: „gij zijt dan wie gij zijt,
Ik kreun me niet met u, en schel u 't aanzoek kwijt;
'k Behoore een andre toe, die macht heeft mij te sturen,
En wensch van harte, dat dit langen tijd mag duren.
Ik wil mijn huwelijk niet schenden noch verraân,
Om een uitheemsche los en reukloos aan te slaan,
Zoo lang het noodlot,daar mijn min van wordt van gedreven,
Vrouw Zangster,Janus' kroost,behoede en spare in 't leven."
Maar Circe, die vergeefs op haar verzoek blijft staan,
Zegt endlijk: „dit zal u niet ongestraft vergaan;
Gij zult uw Zangster niet thuis komen. 'k Wil u leeren,
Wat afslaan van de minne en 't hartelijk begeeren
Vermag, en 't hoonen van een afgeslage trouw;
Want Circe is een gehoonde en afgeslage vrouw."
Zij keert zich vierwerf om, toen grimmigheên haar prezen,
Tweewerf ten Oosten, en zoo menigwerf ten Westen;
Zij strijkt hem driewerf om het hoofd met hare roê,
En prevelt tooverrijm en zang, tot driewerf toe.
Hij vliegt omhoog, en is verwonderd, dus gedreven,
Om zulk een snelheid, niet gewoon in lucht te zweven,
Ziet veders aan het lijf, wordt toornig, dat hij kort
En snel van vorm verkeert, een uitheemsch vogel wordt,
En in 't Latijnsche bosch gevoerd, begint van tooren
Met eenen stijven bek in eikenhout te boren
En pikken. In de lucht behoudt de pluim alleen
De zelve purperverf des rijroks, als voorheen.
De goude gesp, die 't kleed ophaakte om snel te jagen,
Verkeert in pluim. Hij schijnt een gouden ring te dragen
Tot cieraad aan den hals; en Picus, groot van faam,
Behoudt van zijn gedaante alleen den blooten naam.
De jachtgezellen, fluks van een gestrooid bij troepen,
Door 't jachtbosch vruchteloos vast „Picus, Picus!" roepen,
En hem niet vindende, gemoeten dees Godin,
Die al de lucht verlichtte, en 't licht nu weder in
Het bosch liet schijnen, en met wind en zon van boven
De donkre nevels voor 't gezicht had weggeschoven.
De jachtsleep legt met reên haar dit verraad te last,
Hereischt den koning, raast en tiert en buldert vast,
En wil ze fel te lijf, en dreigt ze in 't hart te raken.
Zij sprenkelt ze met sap van kruid en gift van draken,
Verdaagt den nacht, gespook, den bajert, en de Goôn
Des Afgronds, huilt en roept, met eenen toovertoon,
Om Hekatee. Het bosch verroert zich. 't Luidt te wonder:
Het loof besterft; geboomt' springt schielijk op. Van onder
Begint de grond alom te daveren en loeit.
Het veld drupt, rood van bloed besprenkeld en besproeid.
Men hoort een schor geluid uit steenen hooger wassen
En steigeren, waarop de honden wederbassen.
De zwarte slang bemorst al d' aarde meer en meer;
Het mager geestendom ontrust zweeft heen en weêr.
De jachttroep beefde voor gedrochten, die hier raasden.
Vrouw Circe strijkt het hoofd en aanzicht der verbaasden
Met haar vergifte roê, die al de jeugd in 't wond
In veel gedrochten vormt, en geen van allen houdt
Zijn eigen vorm en schijn en wezen, als voorhenen.
De dag ging onder, en de Westzon afgeschenen
Zocht Spanje[1], en dompelde zich in den zouten vloed;
Doch Zangster zag vergeefs haar liefsten te gemoet
Met groot verlangen, daar de knechts den meester zoeken
Met fakkelen in 't bosch en struik en alle hoeken.
't Vernoegde Zangster niet, dat zij, van lief beroofd,
Mistroostig om hem weent, het haar rukt uit het hoofd,
Den boezem openkrabt; zij gaat zich nog versteken,
Of zwerft wanhopende langs velden, stroomen, beken
Door Latium. Men zag haar, drie paar nachten langk
En drie paar dagen, droef gespaand van spijs en drank
En slapen, over berg en dal in 't wilde streven.
De Tiber zag ze lest, vermoeid en zat van leven,
Mistroostig leggen aan den kouden watervliet.
Hier klaagde ze, met smart en tranen, haar verdriet,
En onder 't kermen sloeg ze een teêr geluid met stenen,
Gelijk men eene zwaan hoort stervende voorhenen
Haar leven endigen met droevig lijkgeklag.
Het merg smolt in 't gebeent' van rouwe, daar ze lag;
Al 't lijf verdween in lucht. De faam, wie 't onheil deerde,
Noemt naar heur naam[2] de plaats, daar zij van vorm verkeerde,
Nog Zangster, als een maagd den velde toegewijd.
Veel andre dingen hoorde en zag ik midlertijd,
Gedurende het jaar. Hier traag en aan 't vervremen
Van wakkerheid, wordt ons geboden, zee te nemen[3],
En wederom het zeil te halen voor den mast.
De Strandgodin ontvouwt en openbaart, wat laat
Ons over 't hoofd hangt, en hoe vele zeegevaren
Men in de wilde zee moet uitstaan op de baren.
'k Beken, dit joeg me een schrik op 't lijf, en uit de zee
Gekomen, bleef aan strand hier leggen op de reê."
Makaar voleindigt dit verhaal ten lange leste.
Æneas' voêsters asch werd in dit zeegeweste
Gesloten in een bus van marmer, door een drift
Van Godsvrucht, en het graf vereerd met dit geschrift:
„Het voêsterkind, om zijn godvruchtigheid verheven,
Verbrandt Cajeta, hier gescheiden uit het leven,
In 't eerlijk lijkvier, met de lijktorts in zijn hand,
Die trouw haar leven bergde in Trojes gloênden brand."
Men bindt het schip los, hier gemaard aan groene klippen.
Zij scheiden uit het hof, om Circes laag t' ontglippen,
En varen door het bosch, daar d' oude Tiber stroomt,
Beschaduwd van het loof en uitgespreid geboomt',
En, met rood zand gemengd, in ope zee komt schieten.
Æneas wordt in 't hof, ontslagen van verdrieten,
Met vreugd gewelkomd van Latinus, Faunus' zoon,
En trouwt het eenig oir, geboren tot de kroon,

[1] mompelt.

[1] Versta: het Westen. — [2] Canens (D. i. zingende).
[3] Rijmshalve voor kiezen.

Niet zonder oorlog met dit strijdbre volk te voeren; (ren,
Want Turnus, Daunus' zoon, met wien veel grooten zwoe-
Dingt ook naar 't huwelijk van dees verloofde maagd.
Geheel Tuscanen, dat zijn zijde houdt en draagt,
Schiet tegens Latium het harnas aan. Zij vechten
En staan naar d' overhand, om 't ongelijk te slechten
Met kracht en krijgsgevaar. Elk poogt, in dezen staat,
Zijn zaak te sterken met een uitheemsch toeverlaat.
Een menigte onderstut de zaak der Rutulieren;
Een menigte onderschraagt de Frygische banieren.
Æneas stijft zich met Evanders hulp en macht
En gunst, hem niet outzegd; maar Venulus verwacht
Bij Diomedes, den voorvluchtigen, geen zegen,
Aan hem gezocht. Hij stichtte, in ballingschap verlegen,
Een nieuwe en sterke stad. in 't oude rijksgebied
Van Daunus, zone van Iäpix, en geniet
Het land ten bruidschat; maar toen Venulus kloekmoedig
Had Turnus' last verrecht, verzocht hij weder spoedig
Bij Diomedes van Ætolië onderstand,
Die 't weigert, niet gezind, zich in zijn schoonvaârs land
Te steken in dien krijg, en zeide, dat zijn lieden
T' onmachtig zijn; en om u klaarlijk te bedieden
En toonen, dat dit niet een ijdele uitvlucht is,
Getroost ik mij 't herhaal[1] van dees geschiedenis,
Schoon 't lastig vall'. Toen nu gansch Troje met zijn daken
In d' assche lag, en elk nog schrikte om 't eislijk blaken
Der Grieken, werden wij, nog om Oïleus' zoon[2]
(Die om 't schoffeeren van een maagd, en zulk een hoon
En smaad, verdiende, dat de zuivre maagd Minerve,
Tot voorstand van haar kerk, hem doemde ten bederve)
De wereld omgesold, en al de Grieksche macht
Werd, storm op storm, verstrooid, getroffen door de kracht
Van bliksem, donder, en in duisterheên gereten
Leed endlijk schipbreuk, op Cafareus' rots gesmeten;
Doch om in 't melden van ons jammer kort te gaan:
Der Grieken onheil zou Priaam ter nederslaan
Uit mededoogen; nog ontworstelde ik de zorgen,
Door Pallas' groote gunst in lijfsgevaar geborgen,
Nu worde ik weder uit mijn vaderland gejaagd.
Gestoorde Venus, van de wraakzucht nog geknaagd,
Neemt wraak van haar kwetsuur, met smert voorheen gele-
En ik, op zee geplaagd, moet zulke zwarigheden (den
Te laat bezuren, dat ik droevig menigwerf
Gelukkig noemde, die in 't algemeen bederf,
Van vloot en schepen op Cafareus henestorven,
En wenschte, in dit gevaar, met hun te zijn bedorven
De reisgenooten, die, in oorloge en op zee,
Beproefden ramp op ramp, bezwijken door veel wee,
En smeeken om een end van 't zwerven op de vloeden.
Maar Agmon, kloek van geest, verhard door tegenspoeden
En sukkelingen, sprak: „o mannen! wat 's 'er nog,
Dat uw geduld niet zoude uitharden? Wat kan toch
Gestoorde Venus, zoo 't haar luste, ons meer belasten?
Want als men slimmer[3] schroomt, dan is er voor de gasten,
Met smeeken en gebeên, nog iets te winnen; maar
Als 't slimste is uitgestaan, dan is men lijfsgevaar
En vrees te boven, en d' elende staat voltogen.
Zij mag mijn rede vrij aanhooren uit den hoogen;
En schoon ze, uit wrok, al 't volk van Diomedes haat
En vloekt, gelijk het blijkt aan d' openbare daad;
Nog achten wij het niet, en zeker haar vermogen
Staat allen dier genoeg, die met ons herwaart togen.
De Pleuronsche Agmon tergt dus Venus onversaagd,
En krabt het wrokken op, dat weinigen behaagt;
De meesten straffen hem. Hij wil hun weêrspraak toomen,
Maar slaat een fijn geluid; de spraak wordt hem benomen.
Het haar verkeert in pluim. De ruige pluim bewast
Alom den rug en hals, van vederen verrast,
En d' armen worden snel met pennen overtogen;
De vleugels van weêrzij bedekken d' ellebogen.

[1]herhaling (verg. verhaal). — [2]Ajax. — [3]erger.

De voet verandert, en de mond, die Godheên schent,
Verstijft in eene sneb, gespitst en scherp in 't end,
Dies Lycus, Idas, en Rhetenor, Abas mede
En Nikteus staan verbaasd, en elk wordt op zijn stede,
En in 't verwonderen, eer 't iemand denkt of waant,
Terstond herschapen in een zelleve gedaant'.
Het grootste deel der vlucht vliegt opwaart na 't verandren,
En klapt de taaye schacht en peunen op elkandren
In 't vliegen. Vraagt ge: wat gestalte schoten ze aan?
De nieuwe vogel was voorwaar geen witte zwaan,
Maar eene zwaan gelijk. Ik ben nauw hier gebleven,
En, als een schoonzoon van vorst Daunus, nog in 't leven;
Bezitte onvruchtbaar land, mij voedende ter nood,
Met luttel van mijn volk, dat nauwlijks overschoot"

Aldus sprak Œneus' neef, en Venuul ging vertrekken
Van Calydon, Messaap, Calabrië, en die plekken.
Hier zag hij holen en spelonken, dicht begroeid
En overlommerd, en met meren versch bevloeid,
Daar boksvoet Pan zich nu onthoudt, nooit koud in 't min-
Een landschap, eer bewoond van wufte Veldgodinnen. (nen;
De harder Apulus vervaart ze, en drijft ze stijf
Met zijn gezicht, en jaagt ze een doodschrik op het lijf.
Als zij 't hervattende dit dreigement niet schromen,
En huppelende op maat ten reye wederkomen,
Mishaagt den harder dit. Hij volgt dien boerschen stijl
Al huppelende na, beschimpt ze midlerwijl
Met vuile woorden en al t' onbesuisde kaken,
Ook zonder zijn gezwets en schimperij te staken,
Tot dat een boom de keel begroeit met schors en bast;
Dees wilde olijfboom, die met bittre kernen wast,
Getuigt van 's harders aard en bittere schimperije.

Als d' afgezanten, thuis gekeerd van Ætolije,
Boodschappen, dat de hulp hun wordt ontzegd in druk,
Verweert de Rutuliër zich nog met geen geluk,
En zonder iemands hulp. Hier wordt van wederzijden
Gevochten, en veel bloeds vergoten in het strijden.
De torts van Turnus steekt de vloot in lichten brand.
De kiel, in watersnood en vreeslijk aangerand,
Wordt nog geborgen, doch raakt wederom in lijden
Door vier en vlam, harpuis en pek, aan alle zijden,
En al wat branden kan. De vlam vliegt langs den mast
In 't zeil, en overloop en boorden rooken vast,
Als Cybel, moeder van de Goôn, zich dit laat rouwen,
En denkt: het pijnhout werd op mijnen berg gehouwen;
Waarop zij, met geklank van bom en keteltrom
En boschboomhoute pijp, den luchtgalm wekt alom,
En door de dunne lucht met haren hoogen wagen,
Waarvoor de leeuwen in gareelen zijn geslagen,
Dus Turnus aanspreekt: „gij, heillooze! poogt den brand
Vergeefs in deze vloot te steken met uw hand,
Maar 't zal u missen; want ik geensins wil gedoogen,
Dat vratig vier dit hout, gewijd aan mijn vermogen,
Vertere;" en op dit woord verneemt men een gerucht
Van bulderende storm en onweêr in de lucht,
Van weêrlicht, bliksemstraal, en harde donderslagen,
En dichten hagelsteên en donkre regenvlagen.
De stormen steken op in 't bruisende element,
En worden handgemeen. De zee raakt overend.
Vrouw Cybele, gesterkt met een van twee paar winden,
Breekt al de touwen van de schepen, dompelt ze in den
Geroerden afgrond recht voorover, en zij klooft
Het water. 't Achterschip verandert in een hoofd.
Het hout wordt week en fluks gelichaamd. Riemen, schermen
Verkeeren van weêrzijde in beenen en in armen.
De ribbe wordt de zij. De kiel schijnt ruggebeen,
Het touwwerk haar, en d' arm, aan elke zijde, scheen
Geschapen uit den spriet. De verf blijft blauw als voren.
De Zeegodinnen, uit een harden berg geboren,
Gaan veilig op den stroom ten reye welgemoed,
En triomfeeren langs den zachten watervloed,
Niet eens gedenkende aan de rots, waaruit zij sproten,
Ook niet vergetende, wat hoogen nood en stooten

Zij leden op de zee, en slaan de hand, met kracht,
Aan schepen, lang gesold, en met geen Griek bevracht.
Zij, nog gedachtig aan den ondergang van Trojen,
Vervloeken Grieken, zien de schipbreuk en 't verstrooyen
Van vorst Ulysses' volk, met een verheugd gelaat,
En hoe Alcinoüs zijn schip verhardt, vergaat,
De klip bet hout begroeit, van buiten en van binnen.
De vloot verandrende in een rei van Zeegodinnen,
Hoopte elk, dat Turnus uit den oorlog scheiden zou,
Uit schrik van 't wonderwerk, verreeht door Cybels trouw;
Maar hij volbardt met volk, ten oorlog opontboden.
Van weêrzij sterkt zich elk met gunst van zijne Goden,
En elk in moedigheid acht zich een God gelijk;
Zij passen langer noch op bruidschat, noch op rijk,
Ten bruidschat bun beloofd, noch schoonvaârs, noch opkro-
Noch bruid Lavinië, maar vechten, om te toonen (nen,
Hun dapperheid, uit schaamt' van zwichten. Venus ziet
Haar zoon in 't lijfgevecht, na veel geleên verdriet,
Ten leste boven staan en Turnus doodsch bezwijken,
En Ardea, voorheen ontzien van nabunrrijken,
Dat onder Turnus bloeit, geneigd ten droeven val.
Toen nu het Trooische vier[1] de gansche stad met al
De huizen brandde, en leide in d' asschen met elende,
Bleek hier een merk, waaraan men eerst haar jammer kende:
Want midden uit den gloed en heeten puinhoop vloog
Een vogel; dees verwaait al d' asschen voor elks oog
Met zamenklappen van zijn pennen, en na dezen
Bebiel hij 't mager lijf, geluid, gedoodverfd wezen,
En wat den ondergang van eene stede past,
Ook zelf den naam der stede, een Reiger[2], die verrast,
Een jammer aanheft met zijn pen, van rouw bewogen.
Æneas' deugd beweegt al 't Goôndom tot meêdoogen,
En Juno mede, om nu voortaan het oude leed
Te zetten uit den zin; dewijl Iülus, reed
Ter heerschappije, in een gerust bezit gezeten,
De vader, tijdig[3] tot verhuizen, en 't gesleten
Rijkspurper eutlijk af te leggen, en met glans
Der Godheid overstraald, woû gaan naar 's Hemels trans.
Hierop hiel Venus bij de Goôn aan, en sprak: „Vader!"
(Hem blijde omhelzende) „o, Jupijn, die niemand nader
Begunstigde, och! ik bid, bewijs me dees genâ
Dat mijn Æneas, uw nakomeling, besla
Een kleene plaats om hoog, de minste in 't Hof daar boven.
Het zij genoeg, dat hij, in duisternis geschoven,
Den Afgrond eens bezocht." De Goôn bestemden dit,
En Juno, die om hoog naast 's Konings zetel zit,
Bestemde ook dit verzoek met haar gelaat goedaardig[4].
Toen sprak de Vader: „o, mijn dochter! gij zijt waardig,
Dat u dees hemelsche schenkagië werd vereerd,
Tot heil van uwen zoon, voor wien gij dit begeert."
Zoo sprak hij. Zij, verblijd, bedankt hem, en gaat stuiven
Door dunne en ope lucht, met haar gepaarde duiven,
Naar 't Laurentijnsche strand, ter stede, daar de stroom
Numicius, van riet begroeid, met vrijen toom
Zijn eemer uitgiet in de naaste zeên en vloeden.
Om haren lieven zoon voor 's doods bederf te hoeden,
Gebiedt ze, dat de vliet hem zuivre rein en net,
En alle sterflijkheid, bederf, en aardsche smet
Voor stroom in zee voere; en de Vlietgod aangedreven,
Spoelt al wat sterflijk aan Æneas' leên mocht kleven
Rein af. Nu is hij gansch onsterflijk deur en deur;
De moeder balsemt met een goddelijken geur
't Gelouterd lichaam, en bestrijkt het aanschijn blye
Met nektar en ambroos, der Goden lekkernye,
En schenkt hem een natuur der Godheid voor zijn lot.
De Roomschen[5] eeren hem voor een verkoren God,
Wien zij altaar en kerk toekenren en gebeden.
Nu stond de staat van Albe en Rome, met zijn steden,
Aan 't oir Iülus, ook Ascaan bij elk genaamd;
Na hem heerscht Silvius; na hem Latijn, befaamd
En fier, en die vernoemd[1] het oude rijk bestierde;
Doorluchtige Epitus volgt hem, en is de vierde;
Na hem heerscht Capys, en Capeet; maar Tibertijn
Beërft het rijk, die in het vloeyend kristalijn
Van dien Tuscaanschen stroom te deerlijk legt verdronken,
En met zijn eigen naam het water heeft beschonken;
Uit hem sproot Remulus, Acroot de broeder meê.
Dees Remulus werd oud van jaren, en stond reê
Te bliksemen, maar bleef van 't bliksemvier verslonden;
Acroot, veel zediger dan broeders aard bevonden,
Laat zijnen rijkstaf den manhaften Avertijn,
Begraven op den berg, daar hij regeerde, en zijn
Gedachtenis ons met den naam[2] nog woû vertolken.
Nu stond het hoofdbewind der Palatijnsche volken
Bij Procas. Onder hem bloeide eene maagd Pomoon.
Dees spande in Latium, met recht, alleen de kroon
Met planten boven al de wakkre Boomgodinnen,
Gelijk de naam[3] dit meldt. Zij zette hare zinnen
Op bosch noch waterstroom, maar vrolijke landouw
En appelboomen. Zij hanteert in haren bouw
Geen schicht, maar liever een krom snoeimes, om te snoeyen
De takken, die in 't wild en veel te welig groeyen,
En houwt de boomtelg af, die al te dertel wast,
Dan ent ze een jonge plant in een gekloven bast,
Zoo leert de stam een vreemd tuinveêsterkind aankweeken
Met zijn doorvoedzaam sap. Nooit zal hem sap ontbreken
In 't laven van het kind, den voêsterheer vertrouwd;
Want hij sproeit d' aders en de wortels van het hout
Met nedervloeyend vocht, dat uit den grond komt dringen;
Dit 's al Pomoons vermaak, dit zijn hare oefeningen.
Zij legt op vrijer noch vrijagië toe in 't veld,
En niettemin, heel schuw voor moedwil en geweld
Van ruwe gasten, past haar boomgaards deur te sluiten,
En keert den toegang van de jongelingen buiten;
Wat rechten Saters, geil en wulpsch in der aard
En op het huppelen bedreven, onvervaard
En stout in 't minnen, niet al aan, de Veegoôn mede,
Bekranst met pijnloof om de horens, rits van zede!
Wat recht de Woudgod aan, meer wulpsch dan hem betaamt!
Ook Priaap, die den hof voor dieven sluit, hen praamt,
En met een snoeimes dreigt! Maar in het vierig minnen
Ging een Vertumnus al de vrijers, die hun zinnen
Op deze stelden en aanhielen, ver voorbij,
In 't vrijen echter niet gelukkiger dan zij;
Hoe dikwijl torschte hij een korf met korenaren,
Gelijk een maayer, in het bloeyendst van zijn jaren,
Van ieder aangezien! Hoe dikwijl scheen hij mooi
Om 't hoofd bevlochten met een krans van 't versche hooi,
Als een die 't gras, op 't veld gemaaid, had helpen harken!
Hoe dikwijl droeg dees knaap den drijfstok, met een sterken
En ruigen arm! Gewis, men zoude zweren, dat
Dees zweetende ossen uit den ploeg gespannen had.
Hij, met zijn snoeimes, scheen op boomgaard ooft te passen,
Of een wijngaardenier, daar muscadellen wassen.
Met eene ladder op den nek, zoo kloek als vroom,
Scheen 't, of hij welig ooft woû plukken van den boom.
Hij scheen een krijgsman met den degen, trotsch te moede;
Een visscher met zijn aas en bevende angelroede.
Ook kreeg hij dikwijl, door verandren van gestalt,
Een vrijen toegang tot de maagd, die hem gevalt
Om hare schoonheid. Hij ging, leunende voorover
Op eenen stok, en met zijn bonte muts, door lover
En gras, gelijk een oud en grijs gerimpeld wijf,
In haren schoonen hof, en stond verbaasd, stokstijf,

[1]Versta: de brand, door Æneas en de zijnen verwekt. — [2]Gelijk de Latijnsche naam (ardea) beduidt. — [3]vaardig, bereid. — [4]Eig. en juister: verzoend, bevredigd. — [5]Romeinen.

[1]Versta: Latinus genoemd naar den ouden rijksnaam (Latium). — [2]Den Aventijnschen berg. — [3]Pomona (vergelijk 't Fransche pomme).

En sprak, verwonderd om al d' appels, die hier blozen:
„O, gij zijt rijker dan al die den oever kozen
Om Albula, bewoond van 't Veldgodinnedom.
O schoone, zijt gegroet! ik zie mij zelve stom,
O onbevlekte bloem der maagden!" En bij poozen
Durf hij ze kussen voor de kaken, rood als rozen,
Doch anders dan een best; en hurrekt neêr, en bukt,
Gelijk een oude vrouw, op eenen bult[1], verrukt
Door al de takken, met hun vruchten overladen.
Hier tegens over stond een olm, van wyngerdbladen
En druiven dicht begroeid. Hij, dezen groenen stam
Eens prijzende, zegt, heet ontvonkt van minnevlam:
„Indien dees ollem met geen wyngerd stond behangen,
Zou hij geen wellust dan[2] alleen de blaân[3] ontvangen;
Ook lag de wyngerd, die op dezen ollem leunt,
Ter aarde, waar hij niet gepaard en ondersteund
Met dezen olm; en kan dit voorbeeld u niet raken,
En schuwt gij evenwel den bijslaap en het blaken,
En kruipt ge nog niet met uw wedergâ bijeen?
Och! lustte 't u, gij kreegt meer aanzoek dan Heleen,
Daar Azië en Euroop tien jaren lang om leden;
En deze schoone bruid, om wie Lapithen streden,
En d' eêgâ van Ulys[4], die stout was tegens bloôn.
Dewijl ge minnaars vlucht, en kwetst met smaad en hoon,
Staan duizend vrijers, heele en halve Goden, t' zamen
Naar u. Elk wenscht en wil met u in echt verzamen,
Ook 't Goôndom, dat den berg van Albula betreedt.
Maar zijt ge vroed, en wilt gij, heilzaam uitbesteed,
U paren, en den raad van mij, bedaagde, hooren,
Die u meer dan zich zelf bemint en heeft verkoren;
Laat al den slechten hoop van nu af buiten staan,
En neem Vertumnus voor uw lief en eêgade aan.
Ik sta u borge, want ik ken hem (wil niet schromen)
Gelijk mij zelve. Hij is hier niet vreemd gekomen
Aanzwerven; neen, het is een landzaat. Hij bemint
Niet als de meesten, die men bij de wegen vindt.
Gij, d' eerste en leste, kunt alleen zijn oog behagen;
Hij offert u alleen het hart op, al zijn dagen.
Zet 's jonglings jeugd hier bij en aangeboren schoon,
En hoe hij zich schakeert in allerhanden toon
Van vormen. Nimmer zult gij uw begeerte ontberen:
Schept ge uw vermaak in ooft en boomgaard, appels, peren,
Hij daatlijk mede, en neemt uw gaven dankbaar aan; (staan,
Doch past op[5] appels, versch geplukt, hoe schoon ze ook
Noch sappen, zoet van smaak, noch andre boomgaard vruch-
Dan slechts op u alleen. Ontfarm u om zijn zuchten (ten
En gloênden minnebrand, en hoû, vertrouw me dit,
Dat uw beminner u met zijnen mond dus bidt.
Ontzie de Wraakgodin[6] en Venus, wiens vermogen
Alle onvermorwden dreigt met ongenadige oogen;
Ontzie de plagen van de strenge Nemezis;
En opdat gij vermijdt wat u nadeelig is
(Want reken, ik ben oud en vroed en lang ervaren),
Wil ik wijdluchtig u een voorbeeld gaan verklaren,
Bekend in Cyprus en naamhaftig overal,
Dat licht uw opzet en uw hart verzachten zal:

De jongling Ifis, laag van afkomst, kreeg behagen
In Anaxarate, van hooggebore magen
Uit Teucers ouden stam. Hij ziet haar aan en steent.
De liefde ontvonkt het merg en pit in zijn gebeent.
Een lange wijl de min weêrstrevende, ondertusschen
Niet konnende met reên het vier van minne blusschen
Noch toomen, komt aan 't huis, en meldt, bijkans ontzind
En kwijnende, zijn min, gesteld op 't voêsterkind.
Hij bad de voêster, dat zij hem uit rechte liefde
Der dochter, die haar zoog en hem in 't harte griefde,
Niet hard woû vallen. Hij ging even vierig voort
Bij elke dienstmaagd, en verzocht een gunstig woord,
En hiel al vleyende aan. Hij komt ze dikwijl kwellen,
Om minnebrieven aan de liefste te bestellen,
En menigmaal behangt de jongeling de deur
Met kransen, geschakeerd van allerhande kleur,
Besprengd met tranen, en uitstrekkende de leden
Den harden drempel langs, volhardde in zijn gebeden,
Vermoeid en flauw, en schold het grendelslot van wee,
Dat hem uitkeerde. Zij, veel doover dan de zee,
Getergd door 't Boksgestarnte, en harder dan de klingen,
Gesmeed, dat sprenklen vier en vonken uit haar springen,
Op 't Beyersch[1] ambeeld, en de steen, nog onverwrikt
Aan zijnen wortel vast, acht, stuursch en onverschrikt,
Op steenen noch gekerm, beschimpt het deerlijk kermen
Heel spijtig, en berooft hem, zonder zich t' ontfarmen,
Van alle hope en troost. Hij kan dien schimp en smaad
Niet langer uitstaan met geduld in dezen staat,
En spreekt voor hare deur deze allerleste rede:
„O Anaxarate! ik ben, zijt nu wel te vrede,
Ten ende van geduld. Gij zult voortaan niet meer
Van Ifis walgen; juich nu vrij en triomfeer!
Bekrans uw hoofd met loof van lauwer tot een wonder;
Gij hebt, helaas! den strijd gewonnen. Ik legge onder
En sterf gewillig. O, verstokte! zijt nu blij;
Uws ondanks zult ge nog iet lieflijks zien aan mij,
Dat u behagen zal, en mijne waarde weten.
Gedenk, dat mijne min niet eer is afgesleten
Dan 't leven, en ik zon en maan en 's levens licht
Al teffens derven zal met uw schoon aangezicht.
De Faam wil geen bodin van mijne dood verstrekken;
Maar 'k zal lichaamlijk zelf verschijnen en u wekken,
Opdat ge uw wreed gezicht moogt met mijn lijk verzaân.
O, Goôn! aanschouwt ge omboog alle onze elenden aan,
Zijt mij gedachtig. Al mijn uiterste begeeren
Is, duizend jaren lang, wanneer wa 't licht ontberen
En sterven, na ons dood te leven op elks tong.
Geeft, wat aan 't leven ons te kort schoot en ontsprong,
Toch over aan de faam!" Zoo sprak hij, al bewogen,
Hief d' armen alle beide, en uitgekretene oogen
Bestorven naar de deur en posten, menigwerf
Met loof bekranst, en sprak, toen bij, tot zijn bederf,
De strop had voor de deur aan 't welfsel vast gebonden:
„Gij wreede, vreemd van min! dees kransen, deze vonden
Behagen u." Hij bindt den strop om zijne keel,
En keert zich naar heur toe; en bleef zoo, met dit zeel
Geknepen om den hals, rampzalig nederhangen.
De voeten slingeren, als bevende en bevangen,
Nog tegens post en deur, die opengaande voort
Ontdekte aan 't huisgezin dien schrikkelijken moord.
De dienaars kermen vast. Hij, vruchtloos opgeheven,
Komt zijne moeder thuis, dus doodsch en zonder leven
(Want zij was weduwe en zijn vader overleên);
Zij neemt hem op den schoot, omhelst met droef geween
Het liehaam. Als zij hem, gelijk een droeve vrouwe,
Beklaagd heeft en beluid met jammerlijken rouwe,
Geleiden ze den doôn, zoo loodblauw als hij ziet,
Naar 't lijkvier door de stad, geschokt van groot verdriet.
Het huis der dochter, daar de staatsie must passeeren,
Stond juist in deze straat; 't gejammer, niet te keeren,
Komt d' onvermorwde maagd ter ooren, die nu fel
Geknaagd wordt van berouw en wroegen, evenwel
Bewogen zegt ze: „laat ons 't lijk zien en d' elende!"
Zij vloog naar boven, keek ter venster uit, en kende
En zag nauw Ifis op de doodbaar, bleek en koud,
Of d' oogen stonden stijf, en, om het hart benauwd,
Vertrok het bloed naar 't hart. De dood misverft haar wan-
Zij woû te rugge treên, de voeten bleven hangen (gen;
En vast, en pogende om te zien naar 's volks geween,
Verstijft de hals terstond, en dees verharde steen,

[1] hoop aarde. — [2] naar. — [3] zijn eigen bladren. [4] Penelope. — [5] geeft om. — [6] of Nemesis.

[1] Eig. Norisch; de Beyeren waren toen nog ver te zoeken.

Die 't hart voorheen bezet, betrekt nu al de leden;
En opdat gij dit niet vercierd en vreemd van reden
Zondt achten; Salamis, die van dit stuk gewaagt,
Behoudt den schijn nog en het beeld van deze maagd
In Venus' kerke, die geen spijtigen wil sparen;
Dit overwegende, o vriendin! zie u te paren
Met eenen vrijer, die u zoekt uit minnezucht;
Leg alle trotschheid af! Zoo moet geen koude lucht,
In 't opgaan van de lent, den bloesem van uw erven
Met hagelsteenen slaan, geen storm den knop bederven."
Als God Vertumnus, die zich zelven schoon schakeert
In alle vormen, dus vergeefs zijn liefste leert,
Verlaat hij fluks den schijn der oude, weêrd misprezen,
En schiet den vorm aan van een frisch en jeugdig wezen:
Gelijk de zon een wolk, die haren glans betrekt,
Verdrijft en zich vertoont. Hij poogt, van min gewekt,
Haar t' overweldigen, doch noodloos en verloren[1];
De schoonheid van den God kan haar gemoed bekoren,
En beide blaken ze van onderlingen brand.
Amulius beheerscht met zijne sterke hand
Hierna 't Albaansch gebied, en Numitor, bedreven
En oud, bezat bij gunst en toestaan voor zijn leven
Het rijk, vervallen aan den erfnakomeling.
Men sloot op Pales' feest den eersten ommering
Der muren van de stad. Aangrenzende Sabijnen
En Tatius te velde in 't harrenas verschijnen.
Men wint Tarpejus' burg, niet zonder zweet en bloed.
Hierna komt Curiën, arglistig en verwoed,
En zijne burgerij, als wolven, in hun wapen
Stilzwijgende, terwijl de Roomsche burgers slapen,
Getrokken naar de poort, van Ilias in 't slot
Gesloten en bewaard; maar d' echtgenoot van God
Junpijn sloot d' eene poort zacht open zonder kraken.
Doch Venus werd gewaar, voorzichtig in het waken,
Het schuiven der hameye, en woû terstond de poort
Toesluiten; maar geen macht van d' eene Godheid stoort
Het werk der andere. D' Auzoonsche Veldgodinnen
Bewaren kille bron en aders, die ze minnen,
Met zorge, ook 't ruime veld bij Janus' oude kerk,
En Venus zoekt haar aan om bijstand, stijf en sterk.
De Veldgodinnen slaan dien eisch, gegrond op reden,
Lichtvaardig in den wind, en achten geen gebeden.
Zij laten d' aders leêg uitloopen over 't land;
Doch Janus' tempel bleef niet onbezocht in stand,
En 't water hinderde den toegang geener wijze[2].
Men geeft de bronnen kalk en zwavel tot een spijze,
En steekt hare aders aan. De smook doordringt den grond
Der bron door deze stof. Gij, watren hier in 't rond,
Die eerst de koude van het sneeuwgebergt' kost lijden,
Wijkt geensins nu voor 't vier. De posten van weêrzijden
Aan 't smoken, spreiden vier en vonken in de lucht.
De poort, te vruchteloos voor het Sabijnsch gerucht
Ontsloten, werd gestopt met nieuwe waterâren.
Terwijl de krijgsliên vast in 't harrenas vergâren.
De Romer en Sabijn, verslagen met geweld,
Beslaan den grond van Rome, en 't groote merrektveld,
En 't goddelooze zwaard van schoonzoon en den vader
Mengt nagebuurig bloed afgrijselijk te gader.
Ten leste werd de krijg door 't echtverdrag beslecht,
En Tatius in 't rijk gezet door oorlogsrecht.
Hierna sterft Tatius, en Romulus verheven
Heeft Romer en Sabijn een zelve wet gegeven;
God Mavors spreekt blootshoofds het hoofd der Goden aan:
„O vader! nu de staat van Rome komt te staan
Op eenen vasten voet, beheerscht alleen bij eenen
En bij een eenig hoofd, is nu de tijd verschenen,
Om mij en mijnen neef[3], wiens deugd het al verdooft,
Te begenadigen met d' eere lang beloofd,
En hem van d' aarde omhoog ten hemel in te laten.
Gij zelf spraakt in den raad, daar al de Goden zaten
(Want mij gedenkt het, en ik print dit in mijn zin):
„Men wacht de komst' van een', dien gij ten hemel in
Zult halen, en met eere en vrolijkheid ontvangen."
Bezegel nu dit woord, daar velen naar verlangen."
D' almachtige bestemt dit woord, betrekt de lucht
Met eene donkre wolk, verbaast met een gerucht
En fellen donderslag en bliksem stad en volken.
De Krijgsgod hoort, hoe zijn gebed, door lucht en wolken
Gedrongen, is verhoord, en leunende op zijn speer,
Steeg moedig ter karosse, opdat hij triomfeer',
En dreef met zijne zweep al klatrende de paarden
Door lucht en nevels hene, en staande op den vermaarden
Boschrijken Palatijn, voert Romulus, wiens staf
Romeinen koninklijke en wijze wetten gaf,
Omhoog. Het lichaam zwak en sterfelijk gebleven,
En door de dunne lucht al snorrende gedreven,
Versmolt, gelijk het lood van eene kogel smelt[1],
Ter slinger uitgespat. Hij trekt in 't hemelsch veld,
Een heerelijker glans aan zijn vergode leden
Dan 's burgemeesters rok en tabbert, hier beneden
Gezeten in den raad van Rome. D' echtgenoot
Beschreide haar verlies. Maar Juno wonde en sloot,
Dat Iris daatlijk langs den regenboog zou dalen,
En dit Hersilia beneên ten troost verhalen:
„O, gij, uitstekendste eer van Romer en Sabijn,
Eerst waard met Romulus, nu waardig met Quirijn
Te trouwen! staak uw rouw; hoû op van treurig schreyen.
Lust u den man te zien, ik zal u derwaart lijen
In 't groene woud, hetwelk Quirinus' heuvel kleedt,
En 's Roomschen koningskerk beschaduwt lang en breed."
De kamenier, gereed ter boodschap, stijgt van boven,
Langs eenen regenboog gedaald en neêrgeschoven.
Zij meldt Hersilia den last, haar toevertrouwd.
Hersilia staat stom en schaamrood, en verflauwt,
En nauwlijks d' oogen eens opslaande, zegt in 't ende:
„Godin! ik kan gewis, dewijl ik u niet kende,
Niet noemen wie gij zijt; het blijkt me niettemin,
Dat gij geen mensch zijt, maar een hemelsche Godin.
Indien het noodlot dit gehenge en wil gedoogen,
Geleí, geleí me toch genadig onder d' oogen
En 't aanschijn van mijn man: dan schatte ik dit een dag
Van vreugd, zoo groot als of ik zelf den Hemel zag."
Zij klimt met Thaumas telg den heuvel op, en staarde
En zag, hoe een gestarnt' van boven viel ter aarde,
Dat fluks met zijnen glans perruik en haar ontstak.
Zij vloog met dit gestarnte omhoog naar 't helder dak,
Den klaren hemel in. De bouwheer van zijn Rome
Onthaalt zijn gemalin, en heet ze wellekome,
Verandert lichaam en met een den ouden naam,
En noemt haar Ora[2], die, nu kenbaar door de faam,
Daar een Godin strekt, en Quirinus' echtgenoote.

HET VIJFTIENDE BOEK.

INHOUD.

Numa volgde Romulus, en Crotons oorsprong naarspoorende bevond, hoe eertijds zwarte in witte keursteentjes veranderden. Hij luisterde naar Pythagoras' leeringen, redekavelende van der dingen gedurige veranderingen. Egeria sedert Numa's dood beschreyende, en geensins hoorende naar Hippolytus' rampen, haar ten troost voorgesteld, smilt al kwijnende in eene bron; geen minder wonder dan Romulus' speer in eenen boom verkeerd, of Cipus met hoornen gekroond. Eindelijk wordt Julius Cezar, na zijn overlijden, in een starre herschapen, en Augustus een plaats onder de Goden beschoren.

Men zocht vast midlerwijl een heer, een brave lote,
Die tegens 't onweêr en den last van dezen staat

[1] vergeefs. — [2] geensins. — [3] nazaat.

[1] Versta: in den Hemelgloed. — [2] Beter: Hora.

Was opgegroeid, en waard met wijsheid, raad en daad
Den koning Romulus te volgen in 't regeeren.
De Faam, een voorbodin van waarheid, snel van veêren,
Gaf den voorzichtigen Heer Numa hare stem.
Hij, niet alleen op 't oud Sabijnsche recht, dat hem
Kon dienen, afgerecht, begreep in zijn gedachten
En rijk vernuft wat groots, en onderzocht de krachten
En aard van Vrouw natuur, den dingen ingeplant.
Dees leerzucht noopte hem, zijn eigen vaderland
En teffens Curiën te ruimen, en te trekken
Naar eene Grieksche stad, in Italjaansche plekken
Gebouwd van Hercules, uit goddelijken stam,
Toen hij, een vreemdeling, bij d' Italjanen kwam;
Gelijk een landzaat, oud en geensins onervaren
In zaken, lang gehenrd, ons klaar wist t' openbaren.
Men zegt, dat Hercules, Jupijns befaamde spruit,
Zeeghaftig keerende, gelaân met rijken buit
Van ossen, uit het Spaansch geweste langs de stranden,
Kwam in Laciniam, en weidende in dees landen
Zijn vee, in 't gastvrij huis van Croton, groot geacht,
Zich neêrsloeg, en vermoeid hier zocht den eersten nacht,
Na lang omsukkelen, te rusten. In 't vertrekken
Sprak held Alcides, om d' aanstaande tijd t' ontdekken:
„'k Zie den nakoomling hier een nieuwe stad bestaan
Te bouwen met der tijd." De daad wees sedert aan,
Dat 's helds voorspellinge gegrondvest was op reden;
Want Myscelus, de zoon van een uit Grieksche steden
(Alemon hiet hij), was bemind in dezen tijd
Bij al het Godendom. Alcides, wijd en zijd
Befaamd, verscheen hem in den slaap met knods en wapen,
En sprak: „ontwaak, rijs op! het is geen tijd te slapen;
Verlaat het vaderland, en reis naar Ezars vliet,
Die tusschen rotsen ruist. Gehoorzaamt gij ons niet,
Zoo zult ge elendig uw weêrspannigheid beweenen."
Hiermede was de slaap en Hercules verdwenen;
Alemons zoon ontwaakt, en overlegt al stil
't Gezicht, dat hem verscheen; en voelt in zijnen wil
Een strijd; want God gebiedt gestreng, hij zal vertrekken;
De wet verbiedt het. Wie uit lust tot andre plekken
Het vaderland verlaat, verheurt hier lijf en goed.
De moede Westzon doopt haar aanschijn in den vloed,
De starrelichte nacht verrijst uit duisterheden;
Wanneer de zelve God hem weder hier beneden
Verscheen, vermaande, zich te geven op de reis,
En harder dreigde, ontzegt hij 's Hemels wil en eisch.
Hij angstig rust zich toe, te scheiden uit dees hoeken
Des lands, en elders heen een nieuw verblijf te zoeken.
Hierover mort de stad, die van zijn reis gewaagt;
Hij wordt gestreng, als een wetschender, aangeklaagd,
En, deze zaak bepleit, zoo blijkt de schuld des droeven
Beklaagden, zonder eens getuigen te behoeven;
En d' aangeklaagde heft bedroefd zijn doodsch gezicht
Met beî de handen naar den hemel en het licht,
En bidt: „Alcides, die door twalef heldenstukken
Verdiende in 't hof der Goôn te zitten, zie 't verdrukken
Van uwen dienaar aan, en sta hem bij in nood!
Want gij zijt oorzaak van dees misdaad, en mijn dood."
Men was van ouds gewoon, met witte en zwarte steenen
Gedaagden, in 't gerecht voor rechteren verschenen,
Te doemen ofte vrij te spreken van hun schuld.
Nu strijken ze op dien grond het vonnis, en men vult
De keurbus wederom met zwarten; maar de heeren
Zien al de zwarten, uit de bus gerold, verkeeren
In witte steenen; want Alcides' zegen wendt
Het pleit tot heil des mans, in 't halsrecht vrij gekend.
Hij dankt den zone van Alkmeene, die hem teelde,
Zeilt naar d' Ioonsche zee, voorspoedig en vol weelde,
Voorbij 't Spartaansch Tarente en Sybaris, en voort
Langs Salentijn, en langs Neetus met zijn boord,
De zeebocht van Thurin, Temeze, Iäpyx' landen;
En nauwlijks op de zee gezeild langs deze stranden,
Genaakt in 't end den stroom van Ezar, door den God
Alcides hem getoond, en toegelegd bij lot.
Hier zag men Crotons graf bewaren 't vroom gebeente,
Hier bouwde hij een stad, ten dienst van zijn gemeente,
Gelijk hem was geboôn, ter plaats hiertoe bekwaam,
En noemde ze, als het voegt, naar 's overledens naam.
De Faam getuigt nog van den oorsprong dezer stede,
Op d' Italjaansche grens gebouwd in vollen vrede.
Hier woonde een statig man van Samos, doch beducht
Voor zijne Heeren; dies hij tijdig nam de vlucht,
En ging vrijwillig, als 's lands balling, ommedwalen
Uit 's dwingelands gezicht. Hoewel de heldre stralen
Der Goden boven 't zwerk gezeten hemelhoog,
Niet nederflonkren in der sterfelijken oog,
En Vrouw natuur 't gezicht zoo vele dingen weigert,
Nochtans bespiegelde hij, wakende opgesteigerd,
Al wat verborgen blinkt in eenen andren dag,
En eerde in 't harte 'tgeen hij nimmer hoorde of zag,
En drukte in 's leerlings ziel, stilzwijgende op te merken,
Den oorsprong van 't heelal, en d' oorzaak aller werken
Te kennen, en al wat natuur ons zegt en leert;
Wat God in wezen is, hoe damp in sneeuw verkeert;
Wat bliksem teelt, en of Jupijn of stormwind dondert
En bliksemt door een barst der wolke, en elk verwondert;
Wat d' aarde schudt en schokt, den loop van zon en maan,
En wat nog schuilt. Hij straft, die hunnen buik verzaân
Met vee, en onbeschroomd den disch met vleesch stoffeeren.
Hij was wel d' eerste, die het volk aldus kwam leeren,
Doch niemand hoorde naar 's mans billijk onderwijs.
Hij riep: „o, menschen! smet u niet met snoode spijs,
Maar leert met veldgewas en ooft de maag verzaden,
Waarmeê de boomgaard en de boom hangt overladen;
Plukt muscadellen, kiest de beste trossen uit!
Ook vindt men liefelijk en geen onheilzaam kruid,
En meer gewassen om te nutten, gaar gezoden.
Geen melk noch honig wordt den mond en tong verboden,
Die geurig naar den tijm en schoone bloemen ruikt.
Het aardrijk schenkt u mild, opdat gij 't vrij gebruikt,
Zoo velerhande spijs. Geen nooddruft kan u schorten.
Noch voedsel, zonder moord en zonder bloed te storten.
Het wild gedierte boet den honger slechts met vleisch,
Nochtans niet ieder dier. Het vee leeft naar den eisch
Bij gras en weide, paard en kudden, en de temmen;
Maar wilde dieren, die op roof en vrijbuit vlammen,
Verwilderd in den aard, de leeuw, die gruwzaam brult,
D' Armeensche tijger, die het woud met schrik vervult,
De beer en wolven zich bij vleesch en bloed geneeren.
Hoe schendig luidt het, op rauw ingewand te teren,
Zoo vratig lichamen met lichamen verzaân,
En dat een levend lijf moet leven en bestaan
Bij 't sterven en de dood des andren, wien het leven,
Een levendige ziel, is van natuur gegeven!
'k Zegge, onder duizenden van middelen om 't lijf
Te voeden, ons van d' aarde, een moeder van gerijf,
Genadig opgedischt, lust geene ons aan te randen
Dan droeve wonden, en het vleesch met wreede tanden
Te kauwen smakelijk; voorwaar, een brasserij
Die Polyfeemen past; o, Helsche razernij!
Den honger van den buik, zoo gulzig en onmatig,
Met 's andren bederf, afgrijselijk en vratig
Te paayen! d' oude tijd, een gulde tijd, is zoet,
En leeft alleen bij kruid en ooft, en stort geen bloed.
De vogels vlogen door den hemel, vrij van schrikken;
De hazen renden langs den akker, voor geen strikken
Noch hazewind beducht; de domme visch, nooit moê
Van zwemmen, raakte in fuik noch net en angelroê;
Men legt geen lagen, noch men vreest bedrog noch listen;
De vreê staat alsins vol, en schuwt krakeel en twisten.
Maar als een heilloos mensch, wie 't was[1], van akkervrucht
De walg stak, sloeg hij 't vleesch uit eene lekkre zucht

[1] wie 't dan ook zijn mocht; een of ander.

In zijnen'gragen balg. Zoo kwam allengs de boosheid
Door vraatzucht op de baan. Ik houd, dat door godloosheid
Van veeslacht menschenbloed het zwaard eerst hebb' be-
Berustte 't hier[1], men had veel zwarigheên belet. (amet.
Wij willen evenwel heel gaarne dit bekennen,
Dat, zonder eenigsins godvruchtigheid te schennen,
Men dieren, die den mensch verslinden, dooden mag,
Doch geensins eten. Maar dit bleef niet als het plag,
En d' ongebondenheid liep hooger; want elk achtte
Het billijk, dat men Gode een vette zeuge slachte,
Gelijk een offerand, dewijl ze, snood en vuil,
Het zaad omwroette met den hongerigen muil,
En 's landmans akkerhoop en vrucht ter leure zette.
Toen sleepte men den bok, die zijne tanden wette
Op rank en wijnstok, naar God Bacchus' outer heen,
En slachtte hem. Hun schuld vereischte, twee[2] met reên
En recht te slachten. O, gij schapen, waard geschoren!
Onnoosle kudden, slechts tot 's menschen heil geboren,
Wier uyer overlaân hem melk en room beschaft,
Wat hebt ge toch verdiend, dat noodig dient gestraft?
Gij, die ons kleedt met wolle, en nutter met uw leven
Dan door uw sterven zijt! en wat heeft d' os misdreven,
Een kudde zonder erg en list, vol simpelheid,
Geschapen, ons ten dienst, ten zwaren arrebeid?
Hij is ondankbaar, en geen oogst noch koren waardig,
Die zijnen bouwer uit den ploeg spant, onrechtvaardig
Het leven neemt, en wreed den afgesleten nek,
Die d' akkers ploegende, en zijn meester, nimmer vrek
Maar mild, den oogst schenkt, met de bijl ter neêr durf vel-
Nog is het niet genoeg, aldus het vee te kwellen, (len.
En zich te buiten gaan. Men zegt: 't is eisch der Goôn;"
Men drijft, het Godendom, in 's Hemels hoogen troon,
Wordt door het slachten van lastdragend vee en dieren
Gediend. Een offer, vrij van vlek en vet van spieren
En overschoon van leest (want schoon te zijn in 't oog
Is dieren schadelijk), met eenen hoofdband, hoog
En net bewonden, en verguld om zijnen horen,
Geleidt men ten altare, en d'os hoort met zijne ooren
Den priester prevlen, ziet onwetende zijn vrucht[3],
Gewonnen nat bezweet, op 't voorhoofd, onbeducht
Voor 't sterven, zetten, en misschien vóór 't slachten mede
De wreede slachtbijl in het water, scherp van snede.
Maar d' offervinder let alreê, met zijn verstand,
Op vezels en op aâr in 't lillende ingewand,
Om wijs den rechten wil der Goden aan te wijzen.
Waarher[4] spruit in ons trek naar die verbode spijzen?
O, stervenden! durft gij dit eten, God ten smaad?
Ik bidde u, houdt eens op, en neemt toch onzen raad
Ter harte, en als gij 't vleesch van deez geslachte stieren
Met uwe tanden kauwt, gedenkt, dat gij de dieren,
Uwe akkerbouwers knaagt en knabbelt met den tand;
En aangezien God zelf mijn tong en rijp verstand
Bestiert, zoo wil ik God, die mijnen mond leert spreken,
Ook volgen naar den eisch, en Delfi's licht opsteken,
En spraak en hemelval ontvouwen, en Gods mond
Verklaren. 'k Wil u der geheimenissen grond,
Zoo lang verborgen, nooit van wijze en grijze haren
Voorheene nagespoord, ter stichtinge openbaren.
Het lust me d' aarde, dom en vol onwetendheên,
Omlaag te laten, op een dunne wolk te treên,
Op Atlas' sterke schoft te staan, en hoog van boven
Te zien beneden, hoe de menschen, hier verschoven
Alsins omdwalende, en vervreemd van recht en reên,
Voor sterven sidderen en schrikken; 'k wil met een
Hun noodlot op een rij aanwijzen en ontvouwen.
O, arm vertwijfeld volk! wat schroomt ge,uit los mistron-
Voor grijnzen en grimas der konde en kille dood, (wen,
Voor duistren Jammerpoel, een gallem zonder nood,

[1]Ware 't hierbij gebleven. — [2]Nam. zwijn en bok, in tegenstelling van 't geheel „onnoozle" vee. — [3]Versta: het koren. — [4]Van waar.

's Waarzeggers stof, gedicht zoenoffer voor misdaden,
Om uwen hals van een verciërde straf t' ontladen?
Denk geenerwijze, dat u pijn te lijden sta;
Hetzij uw lichaam op het lijkhout hier verga
In vier, of door een ziekte en 't slijten van de jaren.
De zielen sterven niet, en, uit haar hut vervaren[1],
Zoo leven ze in een nieuw verblijf na dezen tijd.
Ik zelf, het heugt me, was, gedurende den strijd
Voor Troje, Euforbus, zoon van Panthon, en gevaarlijk
Voorhene in mijne borst getroffen zoo bezwaarlijk
Van Meneläus' spere. Ook zag ik, sedert zelf
Nog t' Arges, Abas' stad, in Juno's kerkgewelf
Mijn eigen beukelaar. De dingen gaan en keeren,
Doch niets vergaat. De geest gaat heen en weêr spanseeren;
Hij vaart uit dieren in den mensch, en weder uit
Den mensch in eenig dier, en, volgens mijn besluit,
Weet nimmer van vergaan; gelijk men alle stukken
In vormen, hoe men wil, in buigzaam was kan drukken,
Hetwelk niet blijft als 't was, noch éénen vorm behoudt,
Doch 't zelve was blijft in zijn wezen, even stout;
Zoo sluite ik, dat de ziel behoudt een zelve wezen,
Maar in verscheiden vorm veranderd en verrezen,
Verhuisd van woningen. Opdat dan ons genâ
En 't mededoogen door 's buiks vraatzucht niet verga,
Verhoedt, ik waarschuw 't u, de hut van 's maagschaps zie-
Met vuilen neêrslag, om te worpen en vernielen, (len,
En voedt geen bloed met bloed! en aangezien ik reê,
Met volle zeilen, spoede in eene groote zee,
Zoo luistert scherp. Geen ding ter wereld blijft bestendig.
Al wat er is vervloeit, inwendig en uitwendig;
En alle beelden wuft heenzwevende vergaan.
Zij nemen eene wijl den schijn van buiten aan.
De tijden gaan hun gang, gelijk de waterstroomen.
De stroom noch d' uren staan. De baren gaan en komen,
En d' een drijft d' andre voort, en d' allereerste wordt
Van eene tweede voortgedreven en gepord,
Die drijft weêr d' eerste voort. Zoo gaan de tijden strijken,
En volgen te gelijk. Zoodra als d' oude wijken,
Verschijnen nieuwe; want al wat te voren was
Wordt nagelaten, en 'tgeen niet is, arbeidt ras
Om iet te worden. Zoo vernieuwen d' oogenblikken.
Gij ziet de nachten 't licht, dat d' oogen kan verkwikken,
Voorjagen, en den glans van 't licht den duistren nacht
Op zijne hielen treên. De hemel trekt te wacht,
En houdt geene eenerlei gedaante, als alle dingen
Vermoeid te ruste gaan in nare schemeringen.
De klare morgenstar, als zij op 't witte paard
Genaakt, ziet anders, en wanneer ze nedervaart
Ook anders, als zij droef de wereld komt misverven[2];
Vroegmorgens uit de kimme, opdat we 't licht niet derven,
Aansteigerende, is zij rood, en rood wanneer ze daalt;
In top des hemels ziet zij wit en rijk bestraald,
En vlucht de nevels, schuw van mist en aardsche dampen.
Ook houdt de maan bij nacht, beneden 's hemels lampen,
Geen eenerlei gelaat: z' is nu en morgen kleen,
En grooter als zij vol de horens buigt aan een.
Gij ziet, hoe 't ronde jaar zich deelt in vier getijden,
Als een nabootser van ons leven, snel in 't glijden.
De kindsheid, teêr van aard en zuigende, is de Lent;
Dan zijn de kruiden, groen en zwak, doorgaans gewend
Te zwillen, 's landmans hart met vaste hoop te sterken;
Dan bloeit al wat er is. Elk landschap, kloek in 't werken,
Verkwikt en koestert, lacht ons blij met bloemen aan
En levendige verf; doch alle kruiden staan
Ontloken zonder pit. Dan volgt de vruchtbre Zomer
Den Lentetijd. 't Gewas wordt machtiger en vromer[3];
Dan krijgt de jongeling ook macht in zijne leên.
Geen oude[4] is sterker, geen zoo vruchtbaar; ook is geen

[1]vertrokken. — [2]Namelijk door haar ondergang. — [3]krachtiger. — [4]leeftijd.

Getijde heeter. Maar de Herrefsttijd, veel grover,
Is na den brand der jeugd heel rijp en morw, en over
De kindsheid, tusschen jeugd en hoogen onderdom,
Gematigder van bloed, met grijze lokken om
Het hoofd bezwaaid. Dan komt langs nedergaande trappen
De Winter, oud en koud, al sidderende aanstappen,
Beroofd van haar, of grijs indien er haar bleef staan.
Het lijf verkeert. Hetgeen wij waren, zal vergaan,
En morgen zijn we niet de zelve mensch als heden.
Wij, 't zaad, en slechts de hoop der menschen hier beneden,
Toen d' ouders leefden, trouw verbonden, hand aan hand,
Besloegen heimelijk Vrouw moeders ingewand.
De geestige natuur schiep lust, de ledematen
In moeders zwanger lijf niet meer benauwd te laten,
En holp het vruchtjen uit zijn hol in ope lucht.
Daar lag het machteloos, en kroop, uit eene zucht
Om aâm te scheppen, als een dier, op twee paar voeten,
En kwam al wagelende allengs, na bijster wroeten,
Met zwakke beenen op te staan, door oefening
Van zenuwen. 't Werd sterk en vlug. De jonkheid ging
Voorbij. De jaren in het midden omgekomen[1],
Gevoelt de mensch, hoe hij in kracht heeft afgenomen
Door 't nederglijden van den zwakken onderdom.
Hij struikelt en gaat af en neêrgebukt en krom,
Gedrukt van 't zware pak des tijds voorbijgegleden;
Want onderdom verdrijft en velt de kracht der leden.
Stokoude Milon zag zijn sterke spieren, vast
Eerst Herkules gelijk, bezwijken voor den last,
En d' armen heel verslapt hij 't lichaam nederhangen.
Hij schreide; en ook Heleen, nu dor en schor[2] van wangen,
Most weenen, toen ze, zwak in haren ouden dag,
De rimpels op de kaak in beek en spiegel zag;
Zij mompelde: „waarom liet ik mij tweewerf schaken?
De tijd verslindt het al, en gij, misverfde kaken
En nijdige ouderdom! vernielt al wat men vindt,
En knagend met den tand der vluchtige eeuw, verslindt
Door eene trage dood der dingen kracht en leven.
Ook al wat wij met recht den naam van hoofdstof geven
Kan niet bestaan. 'k Wil u leeraren, luistert vrij,
Hoe elke hoofdstof houdt haar beurten en getij:
De zichtbre wereld heeft vier lichamen, die telen;
Twee zijn zwaarwichtig, aarde en water. Dees verschelen,
En zakken naar beneên; en d' andre twee, die licht
En ongedrukt zijn, vliên, belaân van geen gewicht,
Naar boven, lucht en vier, 'twelk zuiverder van wezen
Dan lucht is. Deze twee, tot telen uitgelezen,
Elk op een eige plaats, zijn vruchtbaar, telen 't al,
Dat weder in hun smilt, een wonderlijk geval:
Dan d' aarde in water, dan is vocht in lucht vervlogen.
Wanneer de zwaarte van de lucht is afgetogen
Verkeert ze in hemelsch vier. Dan keeren ze weêrom
In haren eersten staat en eerste wezendom[3].
Als vier in lucht verdikt, de lucht in watersprongen,
Wordt aarde in water kort en dicht in een gedrongen,
En niets behoudt er zijn natuur, gedaante, en aard.
Der dingen teelster[4] 't een uit 's anders wezen baart.
In zulk een groot gevaart der wereld, staâg ontvangbaar,
Geloof me, is nergens iet, dat wezen heeft, vergangbaar.
Natuur herschept, verkeert den schijn, elk ingestort
En ingeboezemd, en al wat geboren wordt
Begint wat anders, in nature en aard, te worden
Dan 't van te voren was. Het sterven, volgens d' orden
Der dingen, is alleen het zelve niet te zijn.
Wanneer die dingen hier niet langer in hun schijn
Gevonden worden, dan zijn ze elders heen te vinden.
Elk houdt zijn wezen. Ik geloof, geen dingen binden
Zich aan een zelven schijn gedurig doorgaans heen.
Zoo kwaamt ge, o wereld[5]! toen de gouden tijd verdween,
Aan d' ijzre wereld. Zoo zijt ge, o Fortuin! ook mede,
Niet eens maar menigmaal verhuisd van nwe stede.
'k Zag dikwijl 't vaste land verkeerd in bare zee,
De zee in 't vaste land, en verre van de reê
En 't water schulpen, en men vond (zoo velen zeggen)
Oude ankers op de kruin van hooge bergen leggen.
De waterval verneêrt de velden tot een dal.
De berg, van 't water en den sterken waterval
Gespoeld, werd vlak. De poel verdroogde in zand en gronden,
De grond verkeerde in moer, van eenen poel verslonden.
Hier teelt natuur een bron, en ginder stopt ze d' aâr.
Van onds hersproten zoo veel stroomen door gevaar
Van eene aardbevinge, of hun loop, van groot vermogen,
Verging allengs, zoodra de kil begon te drogen.
Aldus werd Lycus[1] van een landklove opgeslorpt.
Dees stroom verloopt heel verre en elders heen, en worpt
Zich weder op. Zoo wordt nu Erazijn[2] gezopen,
Dan, heimlijk door een kolk van d' aarde heengekropen,
Komt t' Argos wederom opborlen uit den grond.
Men zegt, dat Myzus[1], toen hij geen geen genoegen vond
In 's oevers oorsprong, van zijn eerste kil verdoolde,
En nu Caïcus heet. Nu komt, door d' uitgehoolde
Verzande kil van 't vet Siciljen, Amenaan,
Wiens bron somwijl verdroogt. Men kon den dorst verslaan,
Zoo lang Anigrus zoet en drinkbaar viel; nu smaken
Zijn watren bitter, met geen lippen aan te raken,
Nadat Centauren (zoo men dichtren niet mistrouw)
Van Herkles' knods en boog getroffen, en vol rouw,
Hun wonden in dien stroom afspoelden na het strijden.
Wat zegge ik? Hypanis, die stroomende komt glijden
Van 't Russische[3] gebergte, eerst zoet, is dees niet zout
En bitter op de tong? Antissa, Farus, oud
Feniciesch Tyrus, daar de zee op plag te breken,
Zijn nu geene eilanden in zee, maar vaste streken.
Van onds lag Leukade aan het vaste land gebouwd
Door zijne inwoners, en nu bruist de zeegolf stout
Hier om en wederom; en Zankle, rijk van zegen,
Lag aan Italje vast, en wist van geen bewegen.
De zee borst tusschen beide, en scheurde het van 't land.
Zoek Buris, Helice in Achaje, niets houdt stand:
Gij vindt ze in zee vergaan. Matroos heeft, lang voor dezen,
Die steên en muren diep in zee van ver gewezen.
Bij 't lang bekend Trezeensch Pitthean[4] legt in 't land
Een hooge heuvel, met geboomt' noch bosch beplant,
Voorheen een effen veld, nu is het opgezwollen.
De storremwinden, eens gevaarlijk aan het hollen,
't Luidt eislijk, in den buik der aarde, dicht gestopt,
Vergeefs om ope lucht fel worstlende en verkropt,
En nergens eene spleet vernemende onder 't reppen,
Om vrijen adem en een opening te scheppen,
Den grond opspanden tot een hoogen krommen bult,
Gelijk men, met den mond, een blaas met wind vervult
Of eenig boksvel. Dus bleef, door het groot vermogen
Der bulderaren, die het aardsch gevaart bewogen,
Een bochel hier en daar. Dees schijnt voor ons gezicht
Een heuvel, met der tijd allengs verhard en dicht.
Meer dingen spelen mij voor d' oogen in 't leeraren,
Ik wil u sommigen uit velen openbaren,
Behalve 'tgeen gij hoorde en u wel is bekend.
Wat zegge ik? levert ons het vochtig element
Niet veel gedaanten, en neemt ze aan, gelijk herboren?
O, Stroomgod Ammon[5], trotsch op uwen sterken horen!
Gij zijt te middag koud, vroeg 's morgens en heel spâ
Bij avond, wordt ge warm. Slaan we Athamanis[6] ga;
Men zegt, bij nieuwe maan ontsteekt hij hout en boomen.
Wie der Cieonen vliet durf drinken zonder schromen,
Gevoelt zijn ingewand in harden steen vergaan.
Al wat dit water raakt, neemt straks het wezen aan

---

[1]voorbijgegaan. — [2]strak. — [3]wezenheid, bestaan. — [4]Versta: de natuur. — [5]eeuw.

[1]In Klein-Aziën. — [2]In Arcadiën. — [3]Weder voor: 't Scythische. — [4]Eigenlijk 't Pittheesch Trezene. — [5]In Africa. — [6]In Thessaliën.

Van marmer. Crathis en ook Sybaris, twee vlieten,
Die, als geburen, langs ons grenzen heneschieten,
Verleenen 't haar een glans van goud en barrensteen.
Nog vreemder luidt dit, dat het water niet alleen
Het lichaam, maar den aard des menschen kan verkeeren.
Elk weet, hoe Salmacis de schaamte kan verleeren,
En 't Moorenlandsche[1] meer, gedronken en gelekt,
Den mensch aan 't razen helpt of dommen slaap verwekt.
Wie uit Clitorius[2] eens drinkt is Bacchus tegen,
Onthondt zich van den wijn, en is alleen genegen
Tot water; 't zij de kracht in 't water schuil', die sterk
De warmte van den wijn verdaagt in 't oorlogsperk,
Of, als de landzaat zich nog heden laat verluiden,
Dat Amithaons zoon[3] (toen hij door tooverkruiden
En tooverzangen loos de Prœtiden, met kracht,
Van hare dolheid tot gezonde reden bracht)
Dit water met een aard beschonk, om 't brein te vagen,
Te zuiveren, en, van dien tijd tot onze dagen,
Bleef eene tegenheid van wijnen in dit nat;
Maar stroom Lyncestius heeft een natuur gevat
Dien stroom gansch ongelijk; want wie dit water drinken,
Gaan, als verzopen in den wijn, bij straat rinkinken
En waggelen. In hoog Arcadië is een wijk
Bij d' ouden Feneon genoemd, en iegelijk
Verdacht om 't water, staande alleen bij nacht te vluchten[4],
Want 's nachts is 't ongezond, bij daag geensins te duchten.
Aldus houdt ieder stroom, elk meer zijn eigen aard;
Ortygië, om wiens zoom de zeeman henevaart,
Plag eer te hobbelen, nu is het vast gezeten.
Voorheen schrikte Argo voor het heen en weêrgesmeten
Gebergte en steenrots der Simplegaden, nu vast
Gebergte en zeeklip, van geen storremwind verbast[5].
De barnende Etna braakt nu vier en vlam en zwavel,
Uit zijne schoorsteen, en zal diep uit 's aardrijks navel
Niet eeuwig branden; want hij brandde niet altijd.
't Zij d' aarde een levendig gedierte is, en heel wijd
Haar kloven opent, die op vele plaatsen vonken
Uitwasemen, nog kan zij weder haar spelonken
En openingen licht verandren en ontrust
Hier sluiten, ginder weêr ontsluiten, zoo 't haar lust;
Hetzij de lichte wind, ten boezem ingedrongen,
In zijn besloten hol geboeid zitte en bedwongen;
't Zij steenen tegens steen, of stof daar zaad van vier
In vast zit, tegens een aanklinken met getier,
Dat vlam en vonken hier uitspringen, zoo ze zeggen;
De holen worden koud, wanneer de wind gaat leggen;
Hetzij harsachtige aard heel schichtig brand ontvonk',
Of blauwe zwavel meer verdrooge in zijn spelonk;
Als 't aardrijk weigert aan zijn vlammen aas te geven,
De krachten met der tijd, die bij vet voeder leven,
Verzwakken, dan verdraagt 's viers vraatzucht afgepijnd
Geen honger, en haar aas ontberende verdwijnt,
En al de brand vergaat. Men vindt in 't Noordsch Pallene[6],
Ten minste zoo men zegt, en om die landstreek hene,
Nog mannen, die, gedoopt in Pallas' staande meer,
Met vlugge vederen betogen, heen en weêr
(Hetwelk ik niet geloof) omzweven. In de wijken
Van Rusland[7], zeggen ze, zijn wijven, die zich strijken
Met wonderbaar venijn, en vliegen naar de maan.
Indien men mag op proef en ondervinding staan,
't Verrotte lichaam ziet ge in eenen worm verkeeren.
Begraaf een vetten stier, ervarenheid zal 't leeren:
Uit rottende ingewand verrijst een bijenzwarm,
Die was en honig zuigt uit bloemen, nimmer arm,
Het veld bemint, en kloek op hoop van winst wil werken,
Gelijk hare onders. Delf een oorloogspaard, tot sterken
En slaafschen arrebeid gewoon, in eenen put,

[1] Æthiopische gebergte. — [2] In Arcadiën. — [3] Melampus. — [4] Versta: dat men alleen des nachts schuwen moet. — [5] aangebulderd. — [6] In Thraciën. — [7] Scythië.

Zoo teelt het horsels aan. Zoo gij den kreeft, beschut
Met bek en scheren, van de scheren wilt besnoeyen,
Zal 't schorpioen uit dien gedolven romp aangroeyen,
Dat met den krommen staart fel van zich steekt en kwaad.
De veldmot pestig hangt aan eenen zomerdraad
In bladren (huisliên[1] is 't bekend door ondervinden),
Verandert licht in een vijfwouter[2], op een linden
Of andren boom. Het zaad van slijm in slijmig kroos
Baart groene vorschen, in het eerste voeteloos;
Dan groeyen beenen om te zwemmen, en de leste
Zijn langer dan de voorste, en dienen hun ten beste
Om hoog te huppelen. De wondberin, heel plomp,
Wordt geen rechtschapen jong in 't eerste, maar een lomp
En ongevormd stuk vleesch. De moêr bootseert de leden,
En helpt ze al likkende aan een vorrem, die besneden
Haar endelijk gelijkt; en hebt ge nooit bevroed,
Hoe 't honig-dragende en was-telende gebroed,
In zijn zeskante cel, geen leden wordt[3] gegeven
In 't eerste, en endelijk op vleugels aan komt zweven,
Op voeten aantreên; en de pauw, zoo trotsch van aard,
Vrouw Juno's vogel, rijk van oogen in den staart,
De schildknaap van Jupijn, een arend, Venus' dieren[4]
En al 't gevogelte, eer 't zich reppen kan en zwieren,
Deze allen spruiten uit den dojer van het ei;
En wist men 't niet, wie zou 't gelooven, zoo men zeî
Dat dit warachtig is? Men vindt er die niet spotten,
Dat 's menschen ruggebeen en merreg, na het rotten,
In eene slang verkeert. Zij scheppen niettemin
Uit andre dingen eerst hun oorsprong en begin.
Een eenig vogel wordt ter wereld nog gevonden,
Die zich herbaart en teelt, de Fenix op de gronden
Des Assyriërs genoemd. Dees leeft bij kruid noch vrucht,
Maar slechts bij wyrook en kaneel in zuivre lucht.
Vijf honderd jaren oud, sticht dees, met bek en pooten,
In eik of dadelboom zijn nest, met geur begoten
En nardus en kaneel en myrrhe en riekend hout.
Hier zet hij zich en endt zijn leven, eeuwen oud,
In 't midden van dien geur. Men zegt, uit 's vaders asschen
Verrijst een jonge zoon, wiens jaren weder wassen
En halen vaders tijd. Wanneer dees machtig wordt
Om last te dragen, dan verlicht hij, aangepord
Van zijne drift, dien boom, voert heilig en godvruchtig
Zijn wieg en vaders graf in Zonnestad wijdluchtig
En verre, en zet ze neêr voor Gods gewijde kerk[5].
Acht iemand, dat hier schuilt een heilig wonderwerk
Van kunne en beurten te verandren en verkeeren,
Laat een hyëne ons dit dan met verwondren leeren,
Hoe 't met zijn wedergâ niet onervaren is
In tweederhande kunne. Ook weten ze gewis,
Dat een kameleon bij wind en lucht kan leven,
En alle verwen en gedaanten hier op kleven.
Verwonnen Indiën teelt panters voor den God
Des wijns, en stort dit dier zijn water buiten 't slot
Der blaze in ope lucht, de druppels worden steenen.
Aldus verhardt koraal, als het door 't water henen
In wind en lucht groeit. Maar de dag zal ondergaan,
De zonnewagen in den diepen oceaan
Zich domplen, eer ik elks verandring zou verhalen.
Zoo zien we tijden van hun strecken staag verdwalen,
De volken klimmen en opkomen, wederom
Neêrdalen. Zoo was Troje een machtig koningsdom,
En stortte zoo veel bloeds, den tijd van vijf paar jaren.
Nu legt het plat, en in een puinhoop heengevaren,
Vertoont, in steê van schat, alleen der oudren graf.
Myceene en Sparte, groot van fame, namen af,
Voorhene groote steên, ook Cekrops' stad, Athenen,
Amfions Thebe. Sparte is heel en al verdwenen,
En nu een effen veld. Myceene legt ter neêr.
Wat's Œdips Thebe? Een klucht, een fabel, en niets meer.

[1] boeren. — [2] vlinder. — [3] Dichterlijk vrij voor worden. — [4] de duiven. — [5] tempel.

Pandions stad, Athene, och! wat 's hier nagebleven
Dan slechts de bloote naam? Nu schept oud Troje leven
In Rome, zoo men zegt. Nu legt nieuw Rome vast
Een diepe grondvest bij den Tiber tegens last,
Omtrent den Apennijn. Dees stad, zoo hoog aan 't wassen,
Verandert haar gestalte, en zal, aan 's hemelsch assen
Gesteigerd, als het hoofd van 's werelds heerschappij,
In top staan aangebeên. 's Waarzeggers wichlerij
En noodlotspellers ons die wonderheên ontvouwen.
Ook plag dit Helenus voorheen, naar mijn onthouën,
Een zoon van Priam, ons van held Æneas wis
Te spellen; toen dees, aan zijn stads behoudenis
Vertwijfelende, weende, en Trojes hof en wallen
Vast waukelden, gereed ter aarde in d' asch te vallen.
Hij sprak: „o Venus' zoon! kunt ge onze spraak verstaan,
De stad van Troje zal geensins tot niet vergaan,
Blijft gij behouden; vier en zwaard u onder 't vluchten
Verschoonen. Gij zult vrij vertrekken, staak dit zuchten;
Gij zult het uit den brand verdelgde Pergamom
Met u vervoeren, tot dat Trojes volk weêrom
En u een uitheemsch erf getoond werde aangeprezen,
Hetwelk u liever dan het vaderland zal wezen.
Ik zie den Frygischen nakomeling verplicht,
U trouw te leveren een rijksstad vast gesticht,
Hoedanige geen was, noch is, noch ooit zal komen.
Het staat den oversten en dapperen en vromen,
Dees stad veel eeuwen eerst te zetten in haar kracht;
Maar eene telg, uit held Iülus voortgebracht,
Wil haar verheffen tot een koningin der aarde,
En 't aardrijk onder zijn gebied, dat helden baarde,
Opluikende, zal hij, met blijschap ingehaald
Ten hemel, zitten van al 't Godendom bestraald."
Dit spelde Helenus Æneas, vóór 't verstrooyen,
Die vroom zijn Huisgoôn met zich ommevoerde uit Trojen.
'k Verhale 'tgeen mij heugt, en het verheugt me, dat
Mijn maagschaps vesten en de lang verwachte stad
Alreede rijzen, en de Grieken de Trojanen
Tot heil zoo zegenrijk verwonnen met hun vanen.
Doch, om ons zelven niet vergetende te ver
Te rennen buiten het bestek[1], met paard en kar,
De hemel en al wat de hemel kan bedekken,
En d' aarde en wat men vindt op d' aarde en hare plekken,
Verandert van gestalt, wij meê door veel geval,
Gelijk een medelid van 't overgroot heelal.
Naardien we dan niet slechts bestaan uit lijf en leden,
Maar ook uit eene ziel, en stadig hier beneden
Verwandelen in vee en dieren of een lijf,
Dat broedren, oudren, en bloedvrienden een verblijf
Verstrekt voor hunne ziel, gewoon hierin te waren;
Zoo laat ons boven al des menschen lichaam sparen,
En niet mishandelen, en als Thyest[2] gevoed,
Niet eten aan den disch ons eigen vleesch en bloed.
Hoe snood is 't, uit gewoonte, een anders tijd te korten!
Hoe vuil, hoe godloos luidt het, menschenbloed te storten
En met een bloedig mes te kelen kalf of koei,
En doof en onbeweegd te hooren dit geloei!
Wie keelt met lust een bok, en hoort hem deerlijk blaten,
Gelijk een krijtend kind? Wat vraat zou nu verwaten
Een vogel eten, dien hij aasde[3] in zijne kouw[4]?
En wat ontbreekt er, om een schelmstuk zonder rouw
Volkomen aan te gaan? Helaas! waar loopt dit heen?
Gedoogt, dat d' os den ploeg vrij trekke en zwoege en stene,
Doch sterf van ouderdom. Gedoogt, dat schaap en lam
U kleeden tegens koude, en laat de geitemam
Zich in het mellekvat van hare melk ontladen.
Weg, weg met netten, strik en angel[5], die slechts schaden!
Weg, weg met lijmstang, slechts der vogelen verdriet!
Bedriegt, belaagt, verschalkt het pluimgedierte niet
Met looze treken, noch misleidt geen bloode harten
Met bonte vederen! Bedekt noch voedt geen smerten
Met aas en worrem, die den scherpen angel[1] blindt.
Doodt schadelijk gediert', dat mensch en vee verslindt,
Gij moogt het dooden, doch niet etende misbruiken;
Past tot uw nooddruft kruid en veldgewas te pluiken."
Na deze en andre reên vertrekt Pythagoras
In 't oude vaderland, daar hij geboren was,
En Numa, lang verzocht, heeft endelijk de toomen
Van 't rijk en Latium gewillig aangenomen.
Hij paarde heilzaam zich met zijne Egeria,
En, bij den Zangberg mild begunstigd, voert hierna
Veel offerwijzen in, en leeraart strijdbre zinnen
En krijgsmans uit den aard, den nutten vreê beminnen.
De koning, oud en grijs en afgeleefd, het rijk
Bevestigd ziende, komt te sterven, en het lijk
Wordt van het Roomsche volk en alle wijze raden
Beweend. De weduwe, van droefheid overladen,
Begeeft de stad, en slaat zich neder in een dal
En 't Aricijnsche bosch, om daar heur ongeval
En leed te klagen. Och! hoe dikwijl zou haar kermen
Het offer van Diaan in Tauren[2] uit ontfermen
Verhinderen! Hoe dik vermaant de Boschgodin
En Meermaagd, dat ze toch den rouw uit haren zin
Zou zetten, en 't gewone en droevig schreyen staken,
En zochten ze met troost te stillen en vermaken!
Hoe dikwijl troostte haar Hippolytus, en zeî,
Wanneer ze weende: „staak dit treurig lijkgeschrei;
Gij zijt alleen niet, wien haar wensch niet mag gebeuren:
Zie, hoe ook andren in gelijke droefheid treuren,
Dan zal de droefheid min u raken aan het hart.
Och, of het voorbeeld van veel anderen uw smart,
En niet mijn eigen leed, kon stillen en genezen!
Mijn ongeval kan u een nutte troostzalf wezen;
'k Geloof, gij hoorde van Hippolytus voorheen,
Die, door het licht geloof van vader en 't gesteen
En loos bedrog van zijn stiefmoeder[3], raakte om 't leven.
Gij zoudt verwonderd staan om 't lasterstuk, en geven
Mijn woorden nauwelijks geloof, en evenwel
Ben ik de zelve zoon van Thezeus, t' onrecht fel
Op mij gestoord. Zijn vrouw, een ritsige aard, geboren
Uit dees Pazifaë, wiens faam zich wijd laat hooren,
Betichtte mij voorheen, dat ik Heer vaders bed
Schoffeeren woû met kracht, een gruwelijke smet,
Waarmeê d' onkuische mij bezoedelde en onteerde,
En zij was zelve die dit snood van mij begeerde.
Nu tijdig in de weer en voorbaat, schuift ze valsch
De schuld, hij haar begaan, van zich op mijnen hals,
Uit angst of 't uitkwam, om mij in de schuld te leggen,
Of uit een spijt, dat ik haar bede durf ontzeggen.
Heer vader Thezeus, van de waarheid onbewust,
Dreef op haar klacht den zoon ter stede uit langs de kust,
Vervolgde, in 't vluchten, hem met vloeken en gebaren.
Ik snel te wagen fluks naar Trœzen heengevaren,
Was aan 't Korinthisch strand gekomen, toen de zee,
Gelijk een waterberg opsteigerende, alreê
Voor heî mijne oogen scheen te loeyen en te bersten;
De baren opgescheurd van krachten, die haar persten,
Zoo kwam een zeestier, spits van hoornen, voor den dag,
En stak, met hals en hoofd ter borst toe, zoo men zag,
Te water uit, en braakte, en snoof door balg en snuiten[4],
Een macht van water in d' ontslote lucht naar buiten.
Mijn makkers schrikten. Ik stond even moedig schrap,
En wonderlijk gerust in mijne ballingschap;
Wanneer mijn trotsch gespan schuimbekkende, zijne ooren
Opstekende, naar zee zich keert, en voor den tooren
Van 't zeegedrocht verschrikt, gezwind aan 't hollen raakt,

[1]Versta: het doel (gelijk van den wedloop). — [2]Thyestes, Atreus' overspelige broeder. — [3]voedde. — [4]kooi. [5]hangel, hengel, bij 't visschen.

[1]Zie de voorgaande aant. — [2]Vondel zich zijn Ifigenie herinnerend, laschte hier Tauren in, waaraan Ovidius hier echter niet denken kon. — [3]Fedra. — [4]Versta: neusgaten.

En met de radren in de rotsen, dat het kraakt,
Komt aangeronnen. Ik honde, even onverschoten,
Den teugel in de hand, maar van de zee begoten,
En leggende op den rug, poog, zonder schrik en schroom,
De paarden kort terug te houden met den toom;
Nog zou de dolheid van de paarden, in 't verheffen
Van Lnnne kracht, mijn moed en kracht niet overtreffen,
Ten ware 't rad, hetwelk om d' as gedurig rent,
Door 't fel bejegenen van eenen paal in 't end
Aan stukken vloog en spatte. Ik worde fluks ten wagen
Hard uitgeschokt, en hang gekneusd, gescheurd, geslagen,
Met leên en ingewand aan teugel en aan zeel.
De zenuw van den paal geschnt, bleef 't lijf ten deel
Al voortgerukt, ten deel gehaakt. De heenders kraken;
Gij zondt mij afgemat de ziel in bloed zien braken,
En niet een eenig lid meer kennen aan mijn lijf;
Al 't lichaam was één wonde. O, Boschvrouw, al te stijf
En onverzetbaar! kunt ge ons leed bij 't nw gelijken?
'k Bezocht het zonneloos geweste in Pluto's wijken,
En koesterde mijn lijf geràbraakt in Gods poel,
En kwam alleen weêrom uit ondersaardsch gewoel
To leven, door de kracht der heilzame artsenijen
Van Æsculapius, Apols zoon, vrij van lijen.
Toen dekte Cynthis[1] mij met een dikke wolk,
Opdat ik onbenijd mocht komen onder 't volk,
En cen onaangerand mijn dagen door te brengen.
Zoo kan ze door haar kracht mijn levenstijd verlengen,
Verkeert mijn aanzicht, om te blijven onbekend.
Zij twijfelt langen tijd vóór haar besluit in 't end,
Of Hippoliet in Krete of Delos zoude blijven;
Doch hij liet Kretenland en Delos henedrijven,
En zette zich hier neêr. Diane, mij getrouw,
Belastte streng, dat ik mijn naam verandren zou,
Opdat men 't ongeval, veroorzaakt door mijn rossen,
Mocht zetten uit den zin. Zij sprak: „o eer der bosschen!
Gij hiet[2] eerst Hippoliet, nu Virbins"; en ik
Bewoonde, na dien tijd, dit lustbosch zonder schrik,
En onder het getal der mindre Goôn gerekend,
Schuile onder gunste van dees kuische, zoo uitstekend
Tot mij genegen, en blijft bij haar in genâ."
Nog kon een anders rouw en ramp Egeria
Geensins vertroosten in haar droefheid. Zij legt neder
Beneden aan den berg, en smilt, helaas! te teder
Van aard, in tranen weg totdat Diane, diep
In 't hart geraakt, haar leên tot eene springaâr schiep,
En 't lichaam in een bron, die eeuwig springt, herbaarde.
Maar een nieuw wonderwerk verbaasde de vergaârde
Godinnen van het veld, en d' Amazonsche spruit[3],
Hippolytus, stak mede in dit verwondren uit;
Gelijk, toen d' akkerman, gezeten in Tyrrheene,
De klei, beschoren ter verandering, met eene
Gevulde waterkruik besprengde, en zag ze op 't veld,
Ook zonder iemands hulp, veranderd en hersteld,
En van een aarden klomp in eenen mensch herboren,
Die zijnen mond ontsloot, om voor een ieders ooren
Wat nieuws te spellen; en men gaf hem, kloek en tuk,
Den naam van Tages, die Hetrusschen elks geluk
Leert spellen. Romulus zag dus in 's Tibers streken
De krijgsspeer, in den berg van Palatijn gesteken,
Op eenen wortel, niet op 't punt van ijzer, staan,
Die nu geen speer, maar een boom, met groene blaân
En taaye takken, schijnt, en dekt den grond beneden
Met koele schaduwe, als een wonder boven reden;
Of als held Cipus, toen hij, keerende uit den slag,
Zijn kromme horens in het klare water zag,
Den weêrschijn valsch hiel, met de beide handen woelde,
En 't hoofd betastte, reis op reis, tot dat hij voelde
't Geen d' oogen zagen, en verbaasd bleef staan en stom,
En heerlijk uit den strijd, 't gezicht naar 't Hemelsdom
Met zijne hoornen hief, en sprak: „ontvouwt onslieden,
O Goden! klaarlijk, wat dit voorspook wil bedieden.
Is 't voorspoed, het gedij tot heil van dezen staat,
En 't volk van Romulus! bediedt het onheil, laat
Dit mij slechts treffen!" Hij, verplicht aan Gods geboden,
Verzoent het outer, hier van kruid en groene zoden
Gebouwd, met vier, giet wijn uit zijnen offerkelk,
Leeft raad met lillend groom[1] van lammeren, voor elk
Geslagen, en slaat gade, als d' ingewanden lillen,
Wat dingen vezel, aâr, en draad bedieden willen.
Een offervinder van Tyrrheene ziet dit aan,
En zaken van gewicht hierin noch onverstaan
En twijfelachtig. Maar de wichlaar riep in 't ende,
Toen hij 't gezicht, van 't groom, naar Cipus' horens wendde:
„O, koning Cipus! zijt gewelkomd en gegroet;
Want dit gewest, hetwelk Latijnen draagt en voedt,
Zal willig en van zelf voor uwe horens nijgen.
Nu toef niet langer. Al! genaak vrij, en ga stijgen
Door d' ope poorten; want het noodlot dit begeert.
Gij zult, ontvangen als een koning, en geëerd
Door alle tijden heen, den rijksstaf veilig zwaayen."
Hij schoorvoet, en schijnt wars het aangezicht te draayen
Van deze veste, en zegt: „de Goden wenden vrij
Dit voorspook, dezen last van heerschen, ver van mij!
'k Zal veel rechtvaardiger, indien ze dit gehengen,
Mijn tijd in ballingschap en stilheid overbrengen,
Dan 't Capitool mij heffe in 's konings stoel en staat."
Zoo spreekt hij, en vergaârt terstond gemeente en raad,
Nochtans bekranst hij eerst het hoofd met lauwerblâren;
De krijgsliên bouwen, op 't gejuich der blijde scharen,
Van zoôn een heuvel. Hier zet Cipus zich in stand,
En dagende de Goôn, naar d' oude wijs van 't land,
Spreekt luide: „hier staat een zoo hoog in top geheven,
Die, zoo hij niet van u ter stad werde[2] uitgedreven,
Uw koning wezen zal. Wat man dit is of niet,
Wil ik beteekenen[3], niet noemen. Merkt en ziet:
Hij voert twee horens op het hoofd; en trekt dees binnen
In Rome, een wichlaar zal, opdat ge hem moogt minnen,
U toonen, die u wet en rechten leeren zal.
Hij kon door d' ope poort inbreken met geschal,
Maar wij beletten dit, schoon niemand dezen nader
Bestaat, dan ik alleen. Romeinen! wilt den Vader
De stad verbiên, of acht gij billijk altemaal
Hem straf waard, ketent hem met ijzer en metaal,
Of helpt ons door de dood des dwingelands uit vreezen,
Eer hij u trappe op 't hart." Als d' Oostewind gerezen
Het pijnbosch schokt en ruischt, of storrem uit de kolk
Van verre onze ooren vult, zoo huldert al het volk;
Doch onder het verward geroep des volks, van tooren
Opstekende, laat zich dees stem voorharig[4] hooren:
„Wat man is dit?" Elk ziet nieuwsgierig hem naar 't hoofd,
En zoekt de horens, als een teeken hun beloofd.
Maar Cipus antwoordt fluks: „gij hebt den man gevonden,
Dien gij begeert en wenscht." Hij rukt den omgewonden
Laurier, in wederwil des volks, van zijne kruin,
En toont de horens op het voorhoofd, krom en schuin.
Zij neigen 't hoofd, op dit gezicht, terstond ter aarde,
En steenen luide, en zien, huns ondanks, hier de waarde
(Wie zou 't gelooven?) van dien man nu recht van pas,
Die om zijn daden en verdienst doorluchtig was;
En niet gedoogende, dat d' eer hem werde onttrokken,
Zoo zetten ze de kroon van eere op zijne lokken.
Maar d' oversten, naardien gestreng u wordt verboôn
Te trekken in de stad, vereeren met een toon
Van zege u zoo veel lands, als gij, tot uw genoegen,
In éénen dag met een paar ossen kunt beploegen.
Zij snijden op den post van koper voor de liên
De horens, die 't verloop der eeuwen niet ontzien.
O, Zanggodinnen, die den dichter begenadigt,
Ontvouwt ons toch (want u, van kennis onverzadigd,

[1] Diana. — [2] Thans heette. — [3] De zoon des Amazone.

[1] of grom, ingewand. — [2] Thans worde. — [3] door teekens aanduiden. — [4] luide uitkomende.

Onthreekt geen wetenschap van tijden lang geleên),
Hoe Æsculapius, Coronis' zoon, voorheen
Te Rome, daar de stroom des Tibers door komt varen,
Met offeranden, als een Godheid, op altaren
Gevierd wordt en gediend. Een eiselijke pest
Smette eertijds al de lucht in Latiums gewest.
De menschen gingen doodsch van stank en etter kwijnen;
Toen zij, begravens moede en afgemat van pijnen,
Geene uitkomst zagen, en de moed den arts ontviel,
Riep elk den Hemel aan, met een benauwde ziel,
Om bijstand, en men ging met Delfi's mond te rade,
Het middelpunt der aarde[1], en hiel daar om genade
Bij Gods orakel aan, en bad, dat hij den staat
In dezen hoogen nood toch redden woû, met raad
En eenig heilzaam woord en antwoord, hun gegeven.
Op 't smeekende verzoek der afgezanten beven
En sidderen de plaats en Febus' lauwerier
En pijlekoker, die omhoog hing, en van hier
Klonk van den Drievoet, uit de Godgewijde kooren,
Een stem, die 't hart vertroostte, en zich aldus liet hooren:
„Romein! hetgeen gij hier koomt zoeken in uw kruis[2],
Is dicht bij u alleen te vinden; zoek het thuis!
Gij hoeft Apol, om u te helpen, niet te pramen,
Maar God Apollo's zoon. Gaat henen, al te zamen!
Gaat heen, ter goeder tijd; gaat hene, haalt hem zelf!"
De wijze raad hoort Gods bevel uit zijn gewelf,
En onderzoekt, in welk een stad, in welk gewesté
Zich Febus' zoon onthoude, en zendt bedacht ten leste
Naar Epidaurus zijn gezanten, die, beland
Bij Grieksche Heeren, streng aanhouden, in dien stand,
Om dezen God, die, met zijn gunste en artsenije,
Auzonië van sterfte en doodsgevaar bevrije:
Gelijk 't Orakel, dat niet dwaalt noch faalt, beveelt.
De raad is onderling oneenig en gedeeld.
D' een acht, men moet ze in nood niet weigren noch verlaten;
Een ander drijft, men mag het heil der onderzaten
Niet overlevren en verzenden elders heen.
Toen ze in raadplegen een poos twijfelden, verdween
De dag voor 't schemerlicht, en de avond kwam de plekken
Des aardbodôms, meer en meer, met donkre schaduw dekken,
Als God de heiland[3], o Romein! God Æsculaap
U in den droom verscheen en uwen dunnen[4] slaap,
Gelijk hij in de kerk[5] zich eer plag t' openbaren,
Met eenen ruwen staf, in 't bloeyendste der jaren,
In zijne slinke hand; de rechte streek, bedaard
En opgetogen, vast den langen breeden baard.
Hij sprak heel minzaam: „ei, laat uwe vrees verdwijnen;
'k Zal komen, houdt dit vast, maar anders u verschijnen:
Bezichtigt deze slang', rondom den staf gekruld,
Dat gij haar kennen moogt. Ik zal u, neemt geduld,
Aldus verschijnen, doch veel grooter, en als lijven[6]
Van hemelingen, die voor 's menschen oogen drijven."
Terstond verdwijnt de God, met d' aangename stem,
Gehoord bij duister, en de God des slaaps met hem;
Het koesterende licht kwam na den slaap weêr boven.
De dag had 's andren daags de starren weggeschoven.
De hoofden, in den raad en heerelijke kerk
Van God Apollo's zoon gedagvaard, stijf en sterk,
Gaan bidden, dat hem toch believe hier te wonen,
En hun door hemelsche kenteekens klaar te toonen,
Waar bij zich neêr wil slaan. 't Gebed was nauwlijks uit,
Of God, met eenen kam van goud, en langs de huid
Vol schubben blakende, als een veldslang, geeft een teeken
Met schuifelen, dat hij hierheen komt aangestreken,
En schokt, met zijne komste, altaarbeeld en poortaal,
Den marmervloer en 't hoog gewelf, verguld tot praal;
En midden in de kerk gerezen overeinde,
Slaat d' oogen overal. Het vollek, dat hem kende,
Begon te sidderen, van schrikken aangerand.
De kuische priester, met den witten offerband
Om 't hoofd bewonden, kent de Godheid nu niet duister,
En roept: „ziet, daar is God! daar is Hij; dat elk luister',
Dat ze alle opmerken, die hier tegenwoordig zijn!
O, openbaringe! in dien overschoonen schijn,
Gedij al 't volk tot heil. Help ze alle op hun begeeren,
Die zoo godvruchtig u met offeranden eeren."
Zij eeren al den God op 't hoog bevel terstond,
En volgen 's priesters stem godvruchtig met den mond.
Æneas' afkomste is gewillig, en stemt stijver
Met hart en mond, elk om 't godvruchtigste, dien ijver.
De God begunstigt hun, en sterkt[1] wat hij belooft,
Met neigen van zijn kam en glinsterende hoofd,
En schuifelt driewerf met de tong, die vierig drilde.
Toen gleed hij neder langs den trap van marmer, wilde
Vertrekken, keerde 't hoofd eens om, en zag nu vlug
Naar 't oveoude altaar, dat hem geviel, terug,
En groette het verblijf en kerken voor 't vervaren,
Waarin zijn Godheid plag te wonen en te waren.
Nu kroop hij uitgestrekt, dan bochtig slibberglad
Langs d' aarde, dicht bestrooid met bloemen, door de stad
In 't midden naar den dijk en haven, doorgaans henen,
Van wederzij gesterkt en opgehaald met steenen.
Hier houdt de Godheid stand, en 't schijnt dat zij, niet vreemd
Van 't volk, 'twelk haar geleidt en toejuicht, oorlof neemt.
God, in 't Auzoonsche schip gesprongen, in 't krioelen,
Zoo schijnt de kiel den last des reisbren Gods te voelen,
Æneas' afkomst lust te scheppen op dit pas,
Dewijl 't reisvaardig schip met God geladen was.
Men slacht er eenen stier, om God zijn recht te geven,
Ontbindt het touw van den gekransten achtersteven;
Het luchtje blaast in 't zeil. De God munt[2] uit omhoog,
En gaat er boven op zich vleyen voor elks oog,
En zag er diep in zee en over 't water henen.
De Westewinden, die de reize gunstig schenen,
Geleiden ze over den Ioonschen vloed. Men landt,
Den zesten dag, met spoed aan 't Italjaansche strand,
Vaart dicht voorbij en langs de kerk van Lacinye,
Befaamd door haar Godin, langs Scylles razernije,
Laat Iäpygië van achter, en vermijdt
Amfrisisch rotsgevaar ter slinke zijde, snijdt
Het water met den riem, en schaaft ter rechte zijde
Het steil Ceranniën, en spoedt in 't varen blijde
Recht langs Romechium en Caulon en Narijt[3],
Geraakt door d' engte van Pelorus, en vermijdt
Sicilje, en 't windhof van Æool, Themezes mijnen.
Men wint Leukozië en de zomerzonneschijnen,
Die rozengaarden van het lauwe Pæstus voên.
Men zeilt langs Capre, en ook Minerva's kaap, nog groen
En geel van vette olijf, en ijvert om te komen
Bij heuvels, trotsch op Surrentijnsche dadelboomen,
De stad van Hercules, Stabias, Parthenoop[4],
Tot ledigheid geteeld. Men schuurt, met éénen loop,
Sybilles kerk te Cume en d' altijd warme baden,
Liternum, rijk van gom, in bosschen, dicht van bladen,
Vulturnus, schaver van de kolk, daar 't zand vergaârt,
En Sinnëssc, dat de witte slangen[5] baart,
Minturne, met een damp en zwavellucht behangen,
En 't hof van Antifaat[6], wiens grafsteê heeft ontvangen
De waarde voêstervrouw[7]; wint Trachas, dat naar d' as
Des hemels stijgt, gebouwd in poelen en moeras,
En Circes eiland, tot dat ze Antium bekenden.
Toen nu matrozen 't schip in 't zeilen herwaart wendden,
Ontvouwde (want de zee ging hol) de Godheid voort
Haar krollen, hoeht hij hoeht, en glippende over boord
Kroop in haar vaders kerk, gebouwd omtrent de baren.

[1]Gelijk Delfi, naar de alonde zienswijs, was. — [2]moeite. — [3]Versta: de heilbrenger, helper. — [4]lichten. — [5]tempel. — [6]lichamen.

[1]bevestigt. — [2]blinkt, steekt. — [3]Eig. Naryx in Locriën. — [4]Thans Napels. — [5]Lees duiven (Lat. columbis in plaats van colubris). — [6]Formiën. [7]Van Æneas, Cajeta.

God Æsenlaap verlaat de vaderlijke altaren,
Als 't water stilt, en houdt in Fehns' tempel stand. (strand
De God schuurt slepende een lang spoor door 't zandig
Met zijn geschnhde hnid, en kwam op 't roer te lennen,
En aehter op het schip met kam en hoofd te steunen,
Tot dat hij endelijk geland te Castrum stond,
In een Lavijnsche kerk, getimmerd aan den mond
Dea blonden Tibers. Al het volk, en mans en vronwen
En nonnen[1], die het vier bewakende onderhonën
Voor Vesta, schieten toe, begroetende den God
Met eene hlijde stem, waar 't snelle vaartnig vlot
Den stroom wordt opgevoerd. Hier staan van wederzije
Gewijde altaren langs den oever op een rije.
De wyrook smookt en kraakt, en spreidt een zoeten geur.
Men slacht en keelt er vee. God Æscnlaap was deur
De poort van Rome, 't hoofd der wereld, ingetogen.
De slang stak, hooger dan de mast, naar 's hemels bogen
Den hals omhoog, en zag naar een verblijf rondom,
Dat haar gelegen scheen. De landstroom deelt zich krom
In een paar killen, vormt een eiland, slaat zijne armen,
Beide even lang, rondom de kanten, die beschermen
Zich voor zijn drift. De slang, Apollo's waarde zoon,
Begeeft zich van den mast nu derwaart, trekt zijn schoon
En goddelijk gestalt weêr aan, en dempt ten leste
De droeve sterfte en plaag, de gansche stad ten beste.
Dees God vermeert, als een aankomeling, alom
In onze kerken het getal van 't Godendom:
Maar Cæsar wordt van elk, gelijk een God, alreede
Gevierd en aangebeên, in zijn doorlnchte stede.
Dees overtreffelijkste, in oorloge en in peis,
Is niet zoo zeer door zijne oorlogen, reis op reis,
In zegestaatsiën gevierd en aangeheden,
En zijne nitheemsche en nitgevoerde dapperheden,
Ook snel behaalden prijs en heerelijken lof,
Nu in een nieuw gestarnte en licht aan 't hemelsch hof
Verkeerd, als door zijn zoon; want onder Cæsars daden
En wapenroof, waarmeê hij rijk en overladen
Braveerde, rekent men geen werrekstnk gewis
Zoo groot en goddelijk, dan dat hij vader is
Van dezen zone, op stoel na hem in top gezeten;
Dat is: het eiland van Brittanje, zoo vermeten,
Te winnen, en den Nijl papierrijk, die trotsch ruischt,
Met zeven monden in de haren schnimt en hruischt,
Zeeghaftig met een vloot te temmen en te toomen,
Weêrspannig Numidye in 't harnas op te komen,
Cinyfisch Jnbe, een rijk van Pontus, dat ons haat,
En op de titels van den koning Mithridaat
Trotseert, aan 't Roomsch gehied zoo zegenrijk te hechten,
Veel zegestaatsiën verdienen en bevechten,
Om sommigen alleen te triomfeeren; dat
Is geenerwijs zoo groot, als endelijk dus prat
Te telen znlk een man, handhaver aller menschen,
Door wien gij, Goden! al het menschdom, naar zijn wen-
Behoedde in eenen staat van zegen zonder end. (schen,
De vader most eerst voor een Godheid staan gekend,
Opdat de zoon niet kwame uit sterflijk zaad te groeyen.
Æneas' moeder[2], dit wel konnende bevroeyen
(Want zelve zag ze klaar, nit 's hemels gonde poort,
Het hoofd des priesterdoms op 't Kapitool vermoord,
En znlk een hurgerkrijg oprijzen) en verlegen
En bleek in 't aangezicht, sprak droevig en verslegen
Tot alle Goôn, die haar hejegenden: „och, och!
Hoe vinde ik mij omringd van lagen en hedrog!
Met wellek een verraad wordt naar den hals gedongen
Van d' eenige afkomste en het oir, nit mijnen jongen
Julus den Trojaan gesproten! Och, hoe naar
Blijve ik rampzalige gedompeld in gevaar!
De Calydonsche speer van Diomedes wondde
Mij voortijds[3]; dan hestreed de vijand, stonde op stonde,
Voor Troje in last, mijn ziel; dan neep me hartewee,

[1]tempelmaagden. – [2]Venus. – [3]In den Trojaanschen oorlog.

Vermits mijn zoon zoo lang omzwerven hleef op zee,
Den stillen afgrond most hezoeken en heroeren,
En tegens Turnus zulk een bloedige oorlog voeren,
Ja, om rondnit te gaan, nog eer[1] met Juno strijdt.
Wat hale ik rampen op van dien voorleden tijd?
De tegenwoordige verdrieten, die mij krenken,
Verhieden aan voorgaande elenden meer te denken.
Gij ziet het moordgeweer ter sluik op mij gewet;
Ik hidde, o Goden! dat gij tijdig dit helet,
Dit lasterstnk verhoedt en keert van onzen stamme,
Opdat 's aartspriesters hloed niet hlussche Vesta's vlamme.
Vergeefs berst Venus dus van angst in klachten nit,
Dat al de hemel galmt op dit bedroefd gelnid,
En zij de Goden zelf heweegde tot meêdoogen;
Die, schoon ze 't noodlot, hard als ijzer, niet vermogen
Te smijdigen, nochtans vermelden overal,
Door wisse teekens, het toekomende ongeval.
Men hoorde wapens en geklikklak in de wolken;
Trompetklank en klaroen van strijdende oorlogsvolken
Voorspelden 't gruwelstnk. De wereld staat verschrikt,
De zon schijnt duister en gedoodverfd en verstikt.
Bij wijlen zag men roode en gloênde fakkels gloeyen,
In 't rijk der starren, en hij wijlen nedervloeyen
En drupplen, vlaag op vlaag, een regen, rood als bloed.
De hlauwe morgenstar hesprenkelt, flauw van moed,
Haar aangezicht met roest. De manehorens blonken
Zoo vierig rood als hloed. De nachtuil geeft, in 't ronken
Der slapenden, alsins een voorspook van ons leed;
't Ivore altaarbeeld weent alom, en beeft en zweet.
Men zegt, in 't kerkwoud, dat men aan de Goden wijdde,
Wordt vogelengeschrei en dreigement t' ontijde
Vernomen. Offervee noch geen zoenoffer haat.
De vezels van het groom[2] bedieden, dat verraad
En oproer smeult en smookt. Men vond, eer 't offer brandde,
Een afgehonwen hoofd in 't groom der offerande.
De honden huilden naar bij nacht op 't Capitool,
In huis en kerken; en het geestendom, daar 't school
Bij duister, spookte alom. De stad begon te beven
Van schrik. Hoewel de Goôn gewisse teekens geven
Van 'tgeen voorhanden is, nog kunnen ze den druk
Niet keeren, noch verraad en 't nakende ongelnk.
Men vindt in kerken hloot geweer, ten moord beschoren.
Geen plaats in al de stad was tot dien moord gekoren,
En 't gruwelijk verraad van 't Capitoliom;
En Venus slaande bef de handen, doodsch en stom
Van ronwe, voor haar borst, zocht, hang voor looze treken,
Zich zelve in eene wolk te hergen en versteken,
Waarmede Paris eer zijn vijand, Atreus' zaad,
Ontvoerd wierd, en de held Æneas 's vijands haat
En 't zwaard van Tydeus' zoon[3], ter goeder nre ontvluchtte.
De vader sprak haar aan, terwijl ze steende en znchtte:
„O, dochter! wilt ge alleen het onverzethre lot
Bedwingen? Zoo gij voert heel diep in 't schentvrij slot
Der drie geznsteren[4], gij zondt er trotsch zien pralen
Die platen, zwaar van staal en hlinkende metalen,
Daar 't onveranderhaar beloop der staten in
Gedreven staat, en die onkreukbaar al den zin
Van 't eeuwige heloop der starren vast bewaren,
Met geene hliksemen noch dondren te vervaren.
Daar znlt ge vinden al het noodlot van nw plant
En stam, gehonwen in gednurzaam diamant.
Ik las het zelf, en print dit diep in mijn gedachten,
En wil ontvouwen, wat nw neven[5] sta te wachten,
Opdat ge hier van niet zondt hlijven onbewust.
Dees held, om wien gij dus bezorgd zijt en ontrust,
Voltrok zijn levenstijd op aarde na veel jaren,
Opdat hij, als een God, ten Hemel in mocht varen,
In alle kerken hier gevierd staan om zijn faam.
Gij znlt nitwerken, dat de zoon, nw erfgenaam,

[1]veeleer. — [2]ingewand. — [3]Diomedes. — [4]De drie Schikgodinnen. — [5]nazaten (door Æneas).

Den last der stad, hem opgelegd, zal konnen dragen,
En hij, een wreker van zijn vader, droef verslagen,
Bij ons gehandhaafd werde in oorlog zonder schâ.
De sterke muren van 't belegen Mutina,
Verwonnen, zullen op zijn woord dan vreê verzoeken.
Farzaalje zal zijn arm gevoelen en vervloeken.
Men zal weêr Flippen in 't Emathiaansche bloed
Zien drijven, na den slag afgrijslijk en verwoed.
De naam des grooten mans, die trotsch zijn standers plantte,
En tegens d' adelaars in 't veld den arend kantte,
Zoo zorgelijk een kans dorst wagen en bestaan,
Wil in de baren van Sicieljen ondergaan.
De fiere koningin van 't korenrijke Ægypte[1],
Beducht, of haar in nood de hand en trouw ontglipte
Des Roomschen veldheers, dreigt vergeefs, ons raadhuis
Te brengen onder 't juk van haren ijzren staf. (straf
Wat haal ik op Onroomsch[2] geweste, en zulk een zegen
Des heers, van weêrzijde aan den Oceaan verkregen?
Hij zal den aardkloot, en zoo wijd men menschen vond,
En ook de gansche zee beheerschen in het rond.
De wereld stil in vrede, als niemand zich durf roeren,
Zal hij het burgerrecht en zeden innevoeren,
Ook wijze wetten elk voorschrijven, en treên voor
Den onderzaat, geleid op 's voorzaats zedig spoor.
Hij zal d' aanstaande tijd en zijn nakomelingen
Bezorgende gebiên en vaderlijk bedwingen,
Dat d' afkomst, bij een recht godvruchte bedgenoot
Gewonnen, zijnen naam, befaamd en overgroot,
Met eere drage, 't volk bezorge, en hij, de jaren
Des vaders halende, niet eer kome op te varen
In 't rijk der starren, hem vermaagschapt en verwant.
De ziel, getogen uit het lichaam, nu vermand
En jammerlijk vermoord, wordt midlerwijl van verre
Veranderd in een klare en flonkerende starre,
Opdat God Julius van 't hemelsch hofgebouw
Altijd ons merrektveld en Capitool aanschouw'."
Zoo sprak hij nauwlijks, of Æneas' milde moeder[3]
Stond in het raadgestoelte onzichtbaar, daar 's rijks hoeder
Vermoord lag; en geensins gedoogende al beschreid,
Dat Cæsars ziel, daar 't lijf benauwd op sterven leît,
In dunne lucht versmelt, nam ze uit het lichaam mede,
En voerde ze in 't gestarnte en volle ruste en vrede.
In 't rijzen merkt ze, hoe de ziel, na 's lichaams dood,
Begon te flonkeren, en schudden ze uit haar schoot.
De ziel vloog hooger dan de maan en manetransen,
En sleepte een haarvlecht mede en lange streek van glansen,
Gelijk een star verschiet aan 's hemels hoogen troon.
Hij ziet de dapperheên van dien doorluchten zoon,
Bekent met blijschap, dat zij ver hem overtreffen.
Hoewel de zoon verbiedt zijn daden te verheffen
Nog hooger, dan 't bedrijf des vaders en zijn naam,
Nochtans verheft de stoute en ongebonde Faam
Hem tegens zijnen dank, en stelt den zoon oneven[4].
Aldus zwicht Atreus voor den naam van dien verheven
Vorst Agamemnon; dus wordt Ægeus van den zoon[5],
En Peleus van Achil ontluisterd door zijn kroon;
Ten leste, om naar den eisch voorbeelden bij te brengen
Die hier op passen, God Saturnus moet gehengen
Dat hem Jupijn verkleen'. Jupijn bestuurt den burg
Des Hemels, en de trits der wereld met zijn zorg,
Den hemel, 't vier, de lucht, die lager hangt beneden;
Augustus d' aarde. Beî, gediend en aangebeden,
Verstrekken ze elk ten beste, in wonderbaar beleid,
Een vader en een voogd, in alle billijkheid.
Ik bidde, o Goden! reisgenoots des helds van Trojen,
Voor wien de zwaarden, vier en vlam in nood verstrooyen[6],
En u, verkore Goôn van 't lieve vaderland!
U, God Quirijn, die Rome eerst stichtte met uw hand,
Gelijk een vader; u, God Mars, de rechte vader
Van den grootdadigen Quirijn, en niemand nader;
U, moeder Vesta, tot een Huisgodin gewijd
Van Cæsar; Febus, die met Cæsars Veste altijd
Zijn hof bewoont; en u, Jupijn, wien boven allen
Tarpejus' burgkerk is ter eere toegevallen;
En andren, die te recht verheven op den troon,
Van dichtren wordt gebeên met een godvruchten toon:
Laat spâ na mijnen tijd aanbreken en verschijnen
Den dag en uur, waarop Augustus al de zijnen,
En hij de wereld, lang bij hem beheerscht, verlaat',
Ten Hemel opvare, en in dien vergoden staat
Elk begenadige, die hem aanbidt hier onder! — (der,
'k Heb nu een werk volwrocht, van bliksemvier, noch don-
Noch gramschap van Jupijn, noch woedende oorlogszwaard,
Noch bitsen ouderdom, die 't al verslindt, vervaard.
Laat nu die dag, wien slechts 't vermogen is gegeven,
Dit lijf te krenken, vrij den tijd van 't onwis leven
Afsnijden, als hij wil; 'k zal evenwel bestaan,
Mijn eedle geest, zoo verre als alle starren, gaan,
Mijn dichtfaam duren, nooit verdonkerd, maar verheven.
'k Zal, op der volken tong, door al de wereld zweven,
Zoo wijd het Roomsche rijk zich uitbreidt hier en gints.
Indien 't voorspellen van den dichtren eenigsins
Warachtig zij, mijn lof blijft bloeyen onbederfelijk
En eeuwig, in elks mond naamhaftig en onsterfelijk.

[1]Cleopatra. — [2]uitheemsch, niet-Romeinsch. [3]Venus. — [4]ongelijk. — [5]Theseus. — [6]verstrooid raken.

AAN DEN GEESTIGEN EN GELEERDEN JONGELING

JOANNES ANTONIDES, TER GOES[1].

Geestige, geleerde, en geletterde vrijer der Zanggodinnen! uw vader meldde mij uwe heenreis naar Ter Goes, het gezegende koreneiland of Sicilië in het klein, ten dienst van uwe bloedvrienden. Mij verlangt naar uwe gelukkige wederkomste, opdat het overschot van Ovidius' vertolkte Herscheppinge bij u voort mocht worden overzien, zonder mijne misslagen over 't hoofd te zien; want de drukpers roept om werk, en de platen worden bij Blooteling[2] geëtst, naar de prenten van Tempest[3], de beste geoordeeld. Gebeurt het, dat Uw Ed. den Hoogedelen Heer Buisero[4] te Vlissingen spreekt, zoo gelieve het u, dien Sofokles[5] en zijne gemalin te begroeten en aan te prikkelen, het heilzame bad bij de keizerlijke stad Aken te bezoeken; want ik geloove, hier zal, na negen maanden, een levendig wonderwerk op volgen, en een jonge Buisero zoo luide kraayen, dat men het in Holland en Zeeland hoore. Ondertusschen wordt uwe wederkomste gaarne verwacht van mij,

Uw dienstwillige vriend en dienaar,
J. VAN VONDEL.

T' Amsterdam, 1670, den 18en van Wintermaand.

Ovidius' Grafschrift.

Uit zijn Latijn vertaald.

Hier rust ik, Naso, die de minnekunst leer kweeken,
En door mijn geestigheid mij dompelde in verdriet[6];
Laat, wie hier langs ga, niet verdrieten dit te spreken:
„Dat Naso's koud gebeente een zachte rust geniet'!"

[1]Vroeger meêgedeeld in den Kunst- en Letterbode voor 1855. — [2]De bekende prentsnijder, geb. 1634. — [3]Ant. Tempesta van Florence, overl. 1638. — [4]Antonides' groote begunstiger; verg. boven, in 't Loofwerk. — [5]Naar den hoogdravenden zegtrant dier dagen. — [6]Vergelijk boven, bladz. 863a, aant. [2].

OP
HET OVERLIJDEN VAN W. VAN DEN VONDEL[1].

Gaa Willem van den Vondel rust;
Dees jonge bloem verging met lust,
En liet den grafworm luttel spijs;
De ziel zocht God in 't Paradijs.

Op het Jaargetijde, van Mejoffer
JACOBA BICKER,

VOOR DEN HEER PIETER DE GRAEF, JONKHEER VAN ZUIDPOLSBROEK[2].

Hæret lateri letalis arundo[3].

'k Zou de liefste gaan besteken[4]
Op haar vrolijk jaargetij;
Maar wat raad? de winterweken
Zetten ons geen bloemen bij,
Roos noch lelie, groen noch lover;
Louwmaand, krimpende aan den haard,
Heeft geen groen voor minnaars over,
Die vast zuchten ongepaard.
Om dit jaargetij te vieren,
Mocht ik vlechten een feestoen
Van Apollo's lauwerieren,
Eeuwig levende, eeuwig groen:
Maar zij zou aan Dafne denken,
Hoe ze voor den vrijer liep,
Die de schuwe maagd woû krenken,
Eer de Stroomgod haar verschiep.
Best dat ik de liefste wyo
Door een trek, die mij verrukt,
Eenig loof van poëzye,
Op Parnas nog versch geplukt.
Louwmaand opent nu de poorte
Voor den intreê van het jaar,
En haar zalige geboorte,
Waard gedacht met zang en snaar.
Elf paar jaren is 't geleden,
Dat de zon uit d' Oosterkim
Moediger kwam opgereden,
En verdreef de nare schim,
Om mijn schoone en uitverkoren
Eerst te zeegnen met genâ,
Schoone, niet alleen geboren
Voor zich zelve; dat waar schâ!
Die van Godheên niet verschelen,
Scheppen Hemelsch haren lust,
Zich aan andren meê te deelen;
Dat 's den wijzen wel bewust.
Eene roos wordt eerst geprezen,
Als zij haren geur verspreidt,
Om den flauwen te genezen,
Die 't bekent met dankbaarheid.
Wijze Pallas! laat de gaven,
Laat den bloesem van uw tijd
Niet verwelken; volg de braven!
Edelmoedige aard benijdt
Niemand, licht aan licht t' ontsteken.
Zou Jacoba, heusch van zin,
In beleefdheid hier ontbreken[5]?
Min verdient een wedermin.
Op dees hoop volharde ik stouter
U te vieren naar mijn macht;
'k Wyrooke u voor Venus' outer,
Eer van 't jofferlijk geslacht!
Laat ons 't jaar met liefde ontginnen,
Denk: de tijd is veel te dier,
Om te slijten zonder minnen;
Wat is schoonheid zonder vier?
Volg de voêstervrouw der staten,
Volg natuur en hare leer,
Na de zusters u verlaten;
Wat voorbij schiet, keert niet weêr.
Wat is bloesem zonder vruchten?
Wat is leven zonder gâ?
Laat uw minnaar dan niet zuchten,
Kroon mijn min met uw genâ! !

AAN DEN WELEDELEN HEER

GERAARD BICKER,

HEER VAN ZWIETEN, REKENMEESTER VAN HET INKOMEN DER GRAAFLIJKHEID VAN HOLLAND EN WESTFRIESLAND[2], HOOGHEEMRAAD VAN RIJNLAND[3].

O Zwieten, eer der Amstelaren!
Ik wenschte een liertoon op mijn snaren
Te zetten, u ten dienst alleen;
Maar d' onderdom, te zwak, moet zwichten,
De geest bezwijkt en kan niet dichten,
De wil is groot, de macht is kleen.
Men mocht uw bezigheden storen
In 't rekenampt, uw trouw beschoren,
Die 's Graven inkomst[4] gadeslaat,
En 't hooge Heemraadschap te Leiden,
Daar d' oude Rijnstroom vloeit door weiden
Vol vette room en honigraat.
Het Haagsche Tempe en zijn waranden,
En busch en beek en duin en stranden
Verkwikken somwijl uwen geest,
Na lang en ongedurig[5] slaven;
Dan rijdt gij spelen bij de braven,
Daar u de last en lucht geneest.
Behaagt het u, geschil te slechten
In 't barnen van 't krakeel der rechten,
Of met den vader van 't Latijn[6]
En zijne goude tong te spreken,
Dan zonde u tong noch taal ontbreken,
En niemand licht uw meester zijn.
Ver boven oude en jonger wijzen
Placht gij Boetius[7] te prijzen,
Die, voortgeteeld uit eedlen stam,
Verdadigde 't gemeene beste,
Toen Theodoor[8] de Roomsche veste,
Van 't Noorden, overvallen kwam.
Wat aanstoot hadde, in droeve tijden,
Dees vrome raadsheer niet te lijden![9]
De wijsheid straalt uit luttel blaân,
Die tegens 't grimmen van de boosten
Hem in den kerker koomt vertroosten,
En wijst naar God langs 's Hemels baan.
In duisternisse diep gedompeld,
Beticht met valschheid, overrompeld,
Gedoemd, beroofd van have en staat,

---

[1]Vondels' kleinzoon blijkens Van Lenneps mededeeling overl. 13 Mei 1670; verg. voorts boven I. bl. v der Inleiding, aant. [5]. – [2]Zie boven, bl. 644. – [3]D. i. De doodelijke schicht blijft in de zijde steken. — [4]beschenken. — [5]Versta: gebroken, in gebreke blijven, te kort komen.

[1]Gelijk men weet, voldeed zij daaraan ten volle; zie boven, bladz. 644; het vers dagteekent dus ook zeker van weinig maanden vroeger, maar bleef door verzuim tot dusver liggen. Men lassche 't dus in gedachten ter plaatse in. [2]Sedert 15 Mei 1669. — [3]Sedert 1664. — [4]Versta: de inkomsten der Graaflijkheid. — [5]onrustig. — [6]Cicero. [7]De latere Latijnsche dichter en wijsgeer. – [8]Versta: Theodorik, de koning der Oost-Gothen en veroveraar van Rome. [9]Toen hij, door laster, in ongenade viel, en gevangen werd gezet.

Beveelt hij zich, met vast betrouwen,
Aan 't hoogste goed, omhoog t'aanschouwen,
Der onderdrukten toeverlaat[1].
Heer Bicker! telg, van zoo veel grooten
En 's lands voorstanderen gesproten,
Ontvang mijn wijs[2] en liergedicht.
Mag u dees wintervrucht behagen,
Gegroeid in 't sneeuw der oude dagen,
Zoo houdt uw heuschheid mij verplicht.

Ter Bruilofte van den edelen Bruidegom
MICHIEL LE BLON,
EN DE EDELE BRUID
WILHELMINE ELIZABETH HELLERUS.
Concordes[3].

De liefde, een trek om aan te winnen,
Brocht eindelijk de vijf paar zinnen,
Gelijk tien snaren, overeen,
En op dees minzame eendracht treên
Michiel en Willemine t' zamen
In echtgespan. Hierop verzamen
De feestgenooten, blij van geest.
De liefde balsemt en geneest
Van wederzij de hartkwetsuren
En smarten van twee nageburen;
De minne baart hier wedermin;
De kennis brengt meer vriendschap in
Dan ooit voorhene, door het paren
Van twee in 't bloeyendste der jaren.
De Bruidegom belonkt de Bruid;
Verstand en vriendschap stralen uit
De diamanten van hare oogen;
Daar spant de Minnegod zijn bogen.
Wat wijsheid heeft dien vond bedacht,
En allen levenden een kracht
Eerst ingeplant, die eensgezinden
Zoo vast en eenwig kan verbinden!
Zoo wordt de lelie van 't kompas
Getrokken naar de Noorder as;
De lelie zoekt en trekt veel ronden,
Tot dat haar rustplaats wordt gevonden.
De hulk der wijde wereld zeilt
Op dezen afgrond, nooit gepeild
Van kloek vernuft, en geen gevaren
Verhinderen het lief vergâren.
Zoo bloeyen stammen onverdord.
Le Blon, de groote Grootvaâr[4], wordt
In zijn genan en neef[5] herschapen.
Indien de geesten, en die slapen
In hunne ruststede ongesteurd,
Gevoelen wat ter wereld beurt[6],
Zoo kan hij, die voorheen Kristyne[7]
Diende als gezant, om Willemyne
En zijnen neef, die vrolijk paart,
En 's grootvaârs naam en spoor bewaart,
Niet laten hen, al onverscheiden,
Met vollen zegen heen te leiden
Naar 't welig Bruiloftsbed, dat vroeg
Le Blonnen en Helleer vernoeg'.

1671, den 10den van Sprokkelmaand.

---

[1]In zijn kerker schreef hij zijn bekend geschrift over de Vertroosting der Wijsbegeerte. — [2]zangwijs, zang. – [3]D. i. Eendrachtig. – [4]De vroeger herhaaldelijk bezongen Michiel. – [5]naamgenoot en kleinzoon. – [6]Voor gebeurt. — [7]De Zweedsche koningin.

Op WOUTER CRABETH[1].

Offert Wouter met Elias,
Doove verf schijnt hemels vier.
Eet hij 't Paaschlam met Messias,
Zijn penseel, vol aard en zwier,
Draaft te geestiger en stouter.
Zet zijn beeld op 't Schilders outer.

Op DIEDERIK CRABETH[1].

Diedriks uurglas is verloopen;
Nog volhardt hij, door Sint Jan
't Volk te leeren en te doopen,
Daar het grimmelt om dien man,
Zoo vol ijver als boetvaardig.
Is die held geen kunstkroon waardig?

Op den Lof van den IJstroom[2],
GEZONGEN DOOR
JOANNES ANTONIDES VAN DER GOES.
Fluvius regnator aquarum[3].

Doorluchtige IJstroom! laat u hooren,
Indien gij uw geluk beseft,
De dichter is in 't eind geboren,
Die zijnen toon op u verheft,
En alle Nederduitsche tongen
Verwekt op zijne schoone wijs,
Van lust en ijver aangedrongen,
Dus weidsch te weiden u ten prijs,
Zoo wijd de fiksche zeilkompassen
De zon zien ondergaan en wassen.

De stroom valt smal voor zulk een zanger,
Benauwd door dijken van weêrzij,
Vijf mijlen lang of weinig langer;
In Zuiderzee verdrinkt het IJ.
Maar uw trompetter acht geene engte,
En laat zich hooren, wijd en zijd;
Hij rekt en spant uw korte lengte,
Zoo ver de kiel op anker rijdt;
Zoo ver Homeer en Maro beide
Den lof van Xanthus' oever spreidde[4].

Twee hoofdsteên, aan uw rechte zijde,
Bestellen overrijke stof
Aan hem, die zijn gedachten wijdde,
Om eene waterkroon van lof
Te vlechten om uw bieze haren,
Zoo wijd de faam zich hooren laat,
De waterreyen op de baren
Ziet trippelen op Tritons maat,
En levendige zonneglansen
Van goud op 't zilver water dansen.

Geen nevel zal uwe eer verduistren,
Zoo lang twee rijke nabuursteên
Naar 't ruischen van uw water luistren,
En gij van elk wordt aangebeên;
Daar Mereminnen, uitgekoren
In uwen dienst, gereed ten disch
Opschaffen eenen vollen horen
Van ooft en wildbraad, vleesch en visch,

---

[1]Zoons van kreupelen Pieter, en schilders der vermaarde kerkglazen te Gouda; onder hun in 1671 uitgegeven portretten. — [2]In 1671 het eerst in 't licht verschenen. — [3]D. i. De stroom, der watren koning. — [4]Versta: in de Ilias en Æneïs, bij 't herdenken van Trojes ondergang.

En nektar, op de Muiderbergen
Gewassen, om Parijs te tergen.

Voorwaar, dit is 't banket der Goden,
Daar niets ontbreekt; hier groeit het al;
Men mag hier koningen op nooden.
Nu braakt de nijd haar haat en gal.
Hier riekt de kruidgeur der Molukken,
En wat de wereld teelt in 't rond;
Hier is het lekkerland te plukken,
En d' appels groeyen in den mond.
Antonides! hoû op van roeyen:
Wij drijven, waar uw verzen vloeyen.

OP JOANNES ANTONIDES VAN DER GOES.

Subatitit unda[1].

Zoo beeldt Antonides zich zelven levende uit,
Niet voor 't gezicht, maar met een goddelijk geluid
Des IJstrooms, aangenaam in alle opmerkende ooren;
Als hij een nieuwen toon op Hollands hoofdstroom zet,
Staat grijze Triton stom met d' oude zeetrompet;
Hier haalt zijn zanglust stof uit Amstels vollen horen.

OPSCHRIFT VAN EENIGE GEDICHTEN,

GEZONDEN AAN

CORNELIS LE BLON.

Hij drinkt, uit de bron
Der poëzye,
Zoo klaar als de zon,
Zijn lekkernye.

Ter goede Gedachtenisse

VAN WIJLEN

ELIZABETH SYEN,

HUISVROUW VAN

LUIDEWIJK VAN ERPEKUM[2].

Niminm ne crede colori[3].

Dees grafsteê werd aan Syen toegewijd,
Een bloem, verwelkt in 't opgaan van haar tijd.
Elizabeth, al zonk men hier uw lijk,
Uw vriendschap leeft in 't hart van Luidewijk.
Overleden den 27sten in Oogstmaand 1671.

Grafschrift

VAN DEN ZEEKAPITEIN JOOST VERSCHUUR.

Hier rust Verschuur, die strand en duinen
Verbaasde, en schokte Brittenland[4],
Op Nieuwburg vier gaf en gansch Fuinen[5],
Geheel Turkijen dreef op strand[6],
En Lisbon voorjoeg[7] en haar vloten.
De Faam legt in geen graf besloten.

[1]D. i. De Stroomgod staat verbaasd. — [2]Waarschijnlijk de broeder van Tanneken; zie boven, bl. 755. — [3]D. i. Vertrouw dien blijden blos toch niet te veel. — [4]Onder De Ruyter en Van Nes, in 1666 en 1667. – [5]Bij den tocht naar de Sont in 1659; zie vroeger. — [6]Waarschijnlijk bedoelt Vondel zijn tochten tegen de Algerijnen, onder Van Gent in 1665 en vv. – [7]voort-, weg-joeg, bij den oorlog tegen Portugal in 1661 en vv.

Op het Inheiligen[1] van den heiligen FRANCISCUS DE BORGIA,

HERTOG VAN GANDIA, ONDERKONING VAN CATALONIE, GENERAAL VAN DE SOCIËTEIT[2],

DOOR ZIJNE HEILIGHEID CLEMENS DEN TIENDEN.

Laat ons nu, met 's Hemels reyen,
Harp, gezangen, fluit, schalmeyen,
En een opgetogen geest,
Vieren Sint Franciscus' feest,
Die erfvorstelijke staten,
Kroon en rijksstaf, kon verlaten,
Toen hij Izabelle[3] zag,
Daar zij op de doodbaar lag,
Met haar toegelokene oogen,
Van een zwarten nacht betogen.
„Och!" sprak hij, „die morgenzon,
Die al 't licht verdooven kon,
Trouwgenoot van keizer Karel,
Schoone en onwaardeerbre parel,
Hoop en eer van 't Roomsche rijk,
Is zij 't zelf? Of is haar lijk
Ons verdonkerd en ontdragen?
Neen, ik heb het gâgeslagen,
En, als 's Keizers eerste vriend,
Mijnen Heer getrouw gediend.
Kon dit lichaam zoo verkeeren
In een aas! De wormen teren
Op de spier en 't edel bloed,
In de hoven opgevoed."
Onder 't missen van dien luister,
Schept de Hertog licht uit duister,
Ziende, hoe de zon van staat
En de wereld ondergaat.
Borgia, van ijver vlugge,
Ziet naar vleesch noch bloed te rugge,
Ziet naar kinders, hertogdom,
Rijk, noch Cataloniè om,
Maar verkiest, gelijk een vroede[4],
Vrolijk willige arremoede,
Kuischheid en gehoorzaamheid,
En volgt Jezus, die hem leidt,
En, na zulk een weêrgeboorte,
Houdt zijn voetspoor door de poorte,
Heet van liefde tot Gods huis,
En, geladen met zijn kruis,
Naar de Maatschappij[5] gedreven.
Hierom zit hij nu verheven,
Onder Heiligen geëerd,
Daar men eeuwig triomfeert.
Schoon de wereld avrechts oordeelt,
Spiegelt u aan 's kruishelds voorbeeld
En zijn oodmoed, rijk beloond.
D' oodmoed wordt in hem gekroond.

Op de Schoonheid.

Wat al gevaar en zorg is aan de schoonheid vast!
Een lichaam, overlaân van schoonheid, strekt een last
Ondraaglijk voor de ziel, die onder 't pak gaat stenen,
En hoeft een sterken staf van deugd, om op te lenen,
Indien ze 't, ongeschend en zonder ongeval,
Langs 't glibberige pad des levens torschen zal;
Want schoonheid staat ten doel van elks bekoorlijkheden,
Een ieder vlamt er op; men vleit ze met gebeden,
Bezit van eere en staat, genot van weelde en vreugd.
De schoonheid, dan getreên in bloeyendst van haar jeugd,

[1]De heiligverklaring. — [2]Overleden 1572. — [3]van Portugal, Karel V's gemalin, in 1539 overleden. — [4]wijze. — [5]Versta: die der Jezuïten.

Is reukeloos en teêr, en last zich licht verleyen
Van 't lokaas, daar bedrog haar loos meê weet te vleyen;
Dus kiest ze schijnbaar goed uit eenen dommen zin,
En slaat verblind en wulpsch den ruimen doolweg in,
Wiens ingang lieflijk schijnt in 't eerste, maar in 't ende
Hoe langer enger wordt, met doornen van ellende
En zwarigheên begroeid, wanneer men, met beklag
En tranen voortgesleurd, niet weêr terugge mag.

RAADSEL.

De vliênde vlugge Tijd, al toornig en verbolgen
Voorlooper overlang, dat ik op 't lest zal volgen
Gewisse tijding bracht, en dat al wat men ziet
Ik met mijn komste zal vermolsemen tot niet.
Niets hier ter wereld is, al schijnt het enkel zegen,
Al blinkt het nog zoo schoon, of 't loopt en rent mij tegen:
De zon met hare torts, de maan met hare lamp,
De dag met zijnen glans, de nacht met zijnen damp,
De zomer groen van loof, de winter wit van 't vriezen,
Zich zelf in mij alleen gezamentlijk verliezen.
Het jaar, het ronde jaar, dat op twaalf voeten gaat,
Zich altijd tot mij wendt met een beweegd gelaat.
Te mijwaarts spoedt zich ook de gulde loop der sterren.
De mensch in zijn geboort beschouwt mij al van verren.
De Tijd, die met zijn zein maait alles in dit dal,
Ik dapper eens in 't lest zijn vleugels korten zal.
De mensch denkt 't minst aan mij, daar meest aan is gelegen,
Dewijl ik roede en kroon, den vloek of ook den zegen,
Den Hemel of de Hel, het leven of de dood,
Hem eindlijk onvoorziens zal werpen in den schoot,
Wanneer ik 't wankel rad van alle landen wende.
Nu denkt eens, wie ik ben, en raadt mij in het ENDE.

BEHOUDE REIS AAN DEN E. HEER JOAN BERGH,

RECHTSGELEERDE, GAANDE NAAR 'S LANDS VLOOT[1],
TER LIEFDE VAN HET VADERLAND[2].

Pulchrumque mori succurrit in armis[3].

De krijgsheld Bergh, gereed op zee
Zich voor het vaderland te wagen,
Begrijpt in zijnen geest alreê
Dien oorlogsstorm, die donderslagen,
't Gedreun, het baldren en gekriel,
Het moordgeschrei, de zeetrompetten,
De hemelvaart van kiel bij kiel,
Het schoon muziekspel van musketten,
Het barsten van de handgranaat,
Den vloed, van menschenbloed gezwollen,
Een Hel, gepropt van wraak en haat,
Eilanden, tegens een[4] op hollen.
In zulk een gruwzaam ongeluid,
Daar ze overleg en reden derven,
Wat 's eindelijk des helds besluit?
't Is braaf in 't harrenas te sterven. —

Ter eeuwige Gedachtenis van den Heere JOAN DE WIT,

RAADPENSIONARIS VAN HOLLAND, ENZ.

Ille, velut rupes, vastum quæ prodit in aequor, obvia ventorum furiis[5].

Zoo beeldt de terkenkunst De Wit af, naar het leven,
Den mond der Staten, die voor 't recht van Holland sprak;
Hij[1] best zich zelven[1], door veel wonderdaân bedreven,
Een Atlas, opgegroeid tot zulk een lastig pak.
Æneas monsterde de daden van zijn neven[2]
En al 't Romeinsch geslacht, volvoerd met zulk een lof,
Door God Vulcaan in 't veld des beukelaars gedreven;
De Wit bestelde alleen de pennen rijker stof.
Hetzij de man zich kweet te water en te lande,
En 't leven niet ontzag te wagen op de zee;
Of Ruwaart[3], die de kroon der waterhelden spande,
Met Britsche standaarden onthaalde op onze reê;
Of zette in lichten brand de koninklijke vloten;
Of door het vreêverbond 't geweld van Frankrijk stuit.
Maar burgerschutters! leît dit hart van u doorschoten,
Met zijn Heer broeder, waard al 't aardrijk door beluid?
Verlore zonen! och, vergeldt ge dus uw vaders
En voêsterheeren, die u voedden met hun bloed?
Verdient hun trouw en deugd den naam van landverraders?
Nooit wordt met naberouw dit zwaar verlies geboet.

Op den Heer Mr. JOAN DE WIT,

RAADPENSIONARIS VAN HOLLAND, VADER DES VADERLANDS.

Vincit amor patriæ[4].

Zoo leeft De Wit in 't hart van alle oprechte harten,
De mond der Vrijheid en der Staten trouwste raad;
Zijn dood, al t' onverdiend, zal Holland eeuwig smarten.
Hij storf voor 't vaderland, een martelaar van Staat.

Anders.

Zoo leefde Heer De Wit, der Staten trouwste raad,
Gezwicht om geen gevaar, daar donderslagen ruischten,
En vadermoordenaars hem leverden en kruisten.
Hij storf voor 't vaderland, een martelaar van Staat.

Op den Heer CORNELIS DE WIT.

Dus leefde Ruwaart Wit, zoo zwart als een Moorjaan
Misverfd[5], en met de schroef gepijnigd op de schenen,
Om valsche logentaal[6], in damp en rook verdwenen.
Van zijne trouw gewaagd de Teems en Oceaan[7].

OP DE DOORLUCHTIGE ZEGE VAN GRONINGEN[8]

Alias inter caput extulit urbes[9].

O, Groningen, pilaar en hoofdstad van de Friezen!
Van waar begint men best t' ontvouwen uwen lof?
Uw bouwheer Grunus[10] most u tot zijn wijk verkiezen,
Zoo vroeg vóór Kristus' komste, en bouwde hier zijn hof;
Of liever, zoo men zegt, de broêr van 't hoofd der Franken
Ontworp u, arm en slecht. Nu, zestig jaar geleên
En nog vijf honderd, most gij uwe stichters danken,
Die u bevestigden met toornen, graft, en steen;
Maar namaals, aangegroeid in macht en burgerijen,
Ontzaagt ge min 't geweld, en proefde menigwerf
Het wisselbare lot des oorlogs onder 't strijen,
Doch nooit met meer gevaars van 't uiterste bederf,
Dan toen de Keurvorst en de Vorst van Munster t' zamen,

[1] Als vrijwilliger, met acht matrozen; verg. De Jonges Zeewezen II 248. — [2] In Mei 1672. — [3] Zie de vertaling in den laatsten versregel. — [4] tegen elkander. [5] D. i. Gelijk een rots, die in het ruime sop zich uitstrekt, de woeste winden tart.

[1] Versta: beeldt-af. — [2] nazaten. — [3] Zijn broeder Cornelis, den Ruwaart van Putten, bij zijn terugkomst van Chattam. — [4] D. i. 's Lands liefde verwint. — [5] Versta: gelasterd. — [6] van den beruchten Tichelaar. — [7] Versta: als Afgevaardigde op 's lands vloot bij de tocht naar Chattam. [8] In de wakkere verdediging onder Rabenhaupt, Aug. 1672. [9] D. i. Haar hoofd steekt boven dat der andre steden uit. — [10] of Gruno, de denkbeeldige stichter van Groningen.

Gesterkt met Fransche macht, u vielen op het lijf,
Met gloênde kogelen u overstulpen kwamen,
En teffens oud en jong en maagd en man en wijf
Zich kwijtende, noch storm, noch doodsgevaar ontzagen,
Tot dat de vijanden verlieten uwen wal,
Na zulk een zwaar verlies en droeve nederlagen,
Waarop de zegegalm zich uitspreidde overal.
Uw schermheer Ravenhoofd, hebt gij,naast God, te loven
Voor uw behoudenis. Dees terger van de dood
Bewaakte u, tot dat gij het onheil kwaamt te boven,
En stondt de stormbui uit van bommen, vier, en lood.
O, Groninge! uit het puin en stof en asch verrezen,
Vergeet de weldaad niet, die God u heeft bewezen.

OP DE HEELKUNST,

IN HET GLAS VAN DE KAMER DER HEELMEESTEREN.

De Heelkunst heelt ons vleesch en been
Door handgreep, hand en artsenij;
Zij dient Natuur in 's menschen leên,
En drijft de kwalen weg, het zij
De kunst herstelle of snoeye of sterk'.
Men kroon dit nut en heilzaam werk!

Op de Nieuwe Heeregraft,

GESCHILDERD DOOR

GERAART BERKHEIDE.

Berkheide maalt de Heeregracht
Naar 't leven, waardig om t' aanschouwen.
Koop schilderkunst, vermij het trouwen;
Waarom? 't is Fransche middernacht[1];
Dus wacht op een heldren morgen,
In huisbouw steken moeite en zorgen.

1672, den 20en in Wijnmaand, t' Amsterdam.

OP 'T VEROVEREN VAN KOEVORDEN[2].

De raven roepen: „kras, kras, kras!"
Maar Ravenshoofd[3] roept luiden:
„Men laat' de klokken luiden;
Daar helpt noch sterkte noch moeras!"

OP DE VERKOOPINGE DER ITALIAANSCHE SCHILDERIJEN,

TEN HUIZE VAN

GERART UILENBURG, Schilder.

Nog spant de Schilderkunst de kroon bij brave Heeren,
En zwiebt voor onverstand, noch geen grimmas van Nijd.
Zij wil de ruime zaal van Uilenburg stoffeeren
Met Italjaansche kunst, in dezen droeven tijd;
Schoon Mars, in 't harrenas gewapend, ten bederve
Des volks, de landen zet in vier en vloed uit wraak.
Dees tiende Kunstgodin, verkoren bij Minerve, (spraak.
Spreekt, door haar schoone verf, een stomme beelden-
Een ieders hart verlangt naar prijs in 't vrolijk loten.
De God Apollo komt, vol levens en vol geest,
In dees vergadering. Hij groet de kunstgenooten,
En speelt op zijne harp in 't midden van dit feest.
De mist der lastertong verstomt door 's kenners klaarheid;
De logentaal verdwijnt voor 't helder licht der waarheid.

T' Amsterdam, 23 van Sprokkelmaand, 1673.

Zege der Schilderkunst.

ZANG.

O, Konsten! buigt voortaan uw hoofd,
Als gij de krijgstrompet hoort steken;
Dat schel gelnid versmoort uw spreken,
De blakende oorlogsvlam verdooft
Den luister, die u pleeg te sieren;
Mars eigent[1] zelf dan uw laurieren.
Wat baat het, of gij geestig weidt,
En trotsch braveert met uwe waarde,
Wanneer een krijgsstorm werpt ter aarde
Uw ingebeelde onsterflijkheid?
Vooral ziet elk, hoe d' cêlste verven
Der Schilderkunst om 't hoofd besterven.

TEGENZANG.

De Nijd en Oorlog zwoeren lang
Den oogst der konsten te verslinden,
En 't al aan hun gezag te binden,
Maar werkten zelf hun ondergang.
De Schilderkunst wist, boven allen,
Met voordeel op hen in te vallen;
De tafereelen zijn haar schild,
En d' afgemaalde monsterdieren
Slaan klauwen in de krijgsbanieren;
Of 's vijands wreedheid wordt gestild,
Wanneer hij achter de gordijnen
Een schoone Venus ziet verschijnen.

TOEZANG.

In Amsterdam trotseert de kunst
Van Italjaan en Nederlander
Den opgerechten oorlogsstander,
En wint bij alle kenners gunst;
Daar Uilenburg zijn schilderijen,
In spijt van alle razernijen,
Hoe elk ons dreigt te vier en zwaard,
Met winst vertiert[2], bedankt van Heeren,
Dien 't lust hun zalen te stoffeeren
Met zulk een rijkdom, lang vergaârd.
Dies, hoe de krijgselenden treffen,
De Schilderkunst mag 't hoofd verheffen.

Op de draayinge van het hoofd,

VERWEERD[3] DOOR DEN GELEERDEN JONGELING

JOAN ANTONI GOEZENAAR[4],

TOEN HIJ TER ARTSENIJE WIERD INGEWIJD
IN DE DOORLUCHTIGE HOOGESCHOLE T' UTRECHT[5].

De schrandre Goezenaar komt hier op stoel verweren
De draaying van het hoofd, die brein en zinnen plaagt;
Hij toont, hoe ijdele verbeeldingen ons deeren,
Wanneer d' ontstelde maag de dampen opwaart jaagt,
En d' oogen schrikken voor de spoken en grimmassen,
Als rijzende uit den poel des Afgronds, doodsch en naar;
Maar nu een wijzer eeuw dees dwaling is ontwassen,
Loopt elk, die leeren wil bij vroeden, geen gevaar.
Laat 's Bisschops[6] hanen vrij uit alle torens kraayen,
En wekken 't gantsche Sticht, zoo wijd het is bekend.
Waarom? al d' aardkloot schijnt rondom de zon te draayen.
De geest van Cartes[7] leeft nu in zijn element;
Want schoon neuswijzen dit bekommerlijk geloofden,
En lang weêrstreefden, dat hij elk onmooglijk scheen,

[1]Versta: oorlog met Frankrijk. — [2]De vermaarde vesting, door Meindert van Tienen, 29 Dec. 1672. — [3]Carl Rabenhaupt, de wakkere verdediger van Groningen.

[1]neemt voor zich. — [2]verkoopt. — [3]verdedigd. — [4]Anders: Johannes Antonides Van der Goes. — [5]in 1673. — [6]Versta: de Utrechtsche of Stichtsche. — [7]de wijsgeer Des Cartes.

Nu blijkt het openbaar aan 't draayen van de hoofden.
De wijssten staan verbaasd en als verkeerd in steen:
Het rechte middelpunt der wereld is gevonden;
Voor zulk een nieuwen vond verstommen 's werelds ronden.

Op de Onderamiraal Joan de Liefde[1].

Ille, velut pelagi rupes immota, resistit[2].

Zoo leeft de Liefde tot het vrije Vaderland,
Die al den Oceaan in vlammen zette en brand,
En menig zeegevecht verduurde een rij van jaren,
Gelijk een ijzre rots, beschuimd van bloed en baren.
Vraag Chattam, Teems, en Sont, en al de kust rondom;
De Maas stond dikwijl voor dit Hollandsch wonder stom.
's Mans wijs en kloek beleid, en moed en zeevaarts kennis
En deugd beschamen zelfs de nijd en lasterschennis.
Een kogel trof de borst, die zoo veel vloten tart,
Maar dieper Ruiter en 's Lands Zeeraad in het hart.

Grafschrift
van den Onderamiraal Joan de Liefde.

Hier rust 's lands Liefde, of eer een deel gescheurd aan slentren,
Hij schuwde schutgevaart van verre, en paste t'entren,
Getroost te winnen of te sterven, als een held.
Beleid en moed betoomt het grootste zeegeweld.

ANDER.

Hier rust 's lands Liefde, die, twee kouinklijke vloten
Bestrijdende onvertzaagd, ten leste werd geschoten,
Getroost te winnen of te sterven, als een held.
Beleid en moed betoomt al 't Britsch en Fransch geweld.

Op den Heer Joan Blaeu.

EERTIJDS SCHEPEN EN RAAD DER STAD AMSTERDAM.

Hier sluimert Blaeu, gedrukt van dezen kleinen steen,
Al 't aardrijk door bekend.
Hoe kwam hij aan zijn end?
De gansche wereld viel dien grooten man te kleen.
Overleden den 28sten van Wintermaand, 1673.

Ter Bruiloft
DER EDELE GETROUWDEN
Sybrant de Flines en Agnes Block[3].

Wat teelt onderlinge min?
Twee gelijken, eens van zin,
In al wat men geestig rekent;
Beide in kloek verstand uitstekend.
D' een schept somwijl lust op 't land,
Daar zij bloemen zaait en plant,
Of de Bloemgodin[4] helpt vieren,
En het loofwerk op papieren,
Uitgesneden met de schaar,
Offert op het huisaltaar;
D' ander heeft zijn wit getroffen,
Als hij net in zijde stoffen
Loof en schoone bloemen weeft,
Schooner dan de lente ons geeft.
Wat kan zulk een huwlijk baren,
Daar die beide in echt vergâren,
Met een rijp en wijs beleid,
Anders dan genoegzaamheid?
Flines! die, door stadig minnen,
't Onvermurwde hart kost winnen
Van uwe Agnes, oud en jonk
Drinkt met eenen blijden dronk
U geluk toe. God wil geven,
Dat gij beide in vreugd moogt leven!

Getrouwd den 9den van Herfstmaand, 1674.

[1]Gesneuveld in den zeeslag bij Kijkduin, 21 Aug. 1673. [2]D. i. Hij stond onwrikbaar als een rots in zee. – [3]Weduwe J. de Wolf, en thans hertrouwd; zie vroeger herhaaldelijk. [4]Agnes zelve verwierf zich den naam van Bataafsche Flora, door haar kweekerij van zeldzame bloemen en gewassen op Vijverhof bij Nieuwersluis. Ook als bloemteekenares muntte zij uit. (Verg. het aangeteekende bij Alberdingk Thijm, in zijn Volks-Almanak, 1851, bladz. 330.)

Ter zelver Bruiloft.

Ter Bruiloft van het zuiver Lam,
't Welk uit den schoot des Vaders kwam,
En om de menschen heeft geleden,
Wordt elk genoodigd en gebeden.
De Bruigom komt, houdt u gereed;
Trekt aan het witte bruiloftskleed!
Hij zal ze, die zijn komst verbeiden,
Verheugd op 't hooge feest geleiden.
Wat openbaart zich hier een dag,
Die 't oor nooit hoorde, 't oog nooit zag!
Nooit kon een sterflijk hart bevroeden
Den overvloed van zoo veel goeden[1].
Hier bloeit een eeuwig Paradijs,
Verborgen Manna strekt hier spijs,
Hier klinken harpen en cymbalen
Op zang van hemelsche kooralen.
Gelieven, wien dit huwlijkslot
Beschoren werd alleen van God,
Wij wenschen, dat Hij u wil geven
De volle vreugd in 't ander leven!

Laatste Rijmsnik.

„Sedert liet hij de poëzy rusten, te meer omdat hem de geneesmeesters verboden iet te doen, daar zijn hersens op musten werken, oordeelende, dat het hem, in dien ouderdom, ten hoogste zou schaden. Hij volgde dien raad, en behield, tot weinig tijds voor zijn dood, nog een vaste gezondheid . . . . Hierop volgde allengs een verval van krachten. Zijn ouderdom was zijn ziekte. Het pit des levens ontbrak oly; de lamp most uitgaan bij mangel van voedsel. Ook begaf hem de natuurlijke warmte, en de koude des winters viel hem des te lastiger; zoodat hij, met een zijner vrienden daarvan sprekende, al boertende verhaalde, dat hij een grafschrift op zich zelve hadde gemaakt. Men mag (zei hij) als ik sterf, op mijn graf zetten:

Hier leit Vondel, zonder rouw;
Hij is gestorven van de koû.

Dit, meen ik, was de laatste snik zijner poëzy." (Brandt.)

[1]Versta: goede dingen.

INHOUD.

NADER OPGEMERKTE DRUKFEILEN EN MISSTELLINGEN.

Deel I.

Inleiding blz. v en vi is in de plaatsing der aanteekeningen eenige verwarring geslopen. Aant. [4] moet aant. [3] heeten, en behoort bij reg. 5 van onder („In February 1608 verloor V. zijn vader[5]); aant. [5] moet aant. [4] luiden, en aant. [5] zelve staat bij vergissing (als aant. [1]) op de volgende bladzijde, zoodat het cijfer [1] (reg. 1 van boven bij ANNA) daar vervalt. — Aldaar bladz. VIII, aant. [1], reg. 5 v. o. schrap de woorden: „bl. 374a, — reên" weg; omdat, bij nader inzien, dit laatste woord de juiste lezing blijkt.

Bladz. 14b aant. [2] staat: geleek zij, lees: geleek het dier (en in den text): geleek 't.

„ 19b r. 19 v. o. staat: den voet, lees: de voet.

„ 21a, zijn na reg. 25 v. b. „'t waar pas een kerkhof", enz. de volgende regels uitgevallen:

AARON.

God is de volheid zelf, wiens overmilden schoot
Voor Jacob overvloeit van 't zoete Hemelsbrood;
Die 't al geschapen heeft uit niet, kan op der heiden
En 't stekeldoornig veld ons tafel toebereiden;
Dezelfd', waardoor den Nijl nog jaarlijks overvloeit,
Waardoor den Oceaan uit zooveel stroomen groeit,
En zal ons nimmermeer amachtig laten dorsten;
De moeder zal veeleer 's kinds lippen hare borsten
Onttrekken, wreed en stuursch, eer onzen Herder zal
Vergeten Zijne kudde in 't aardsche tranendal.

FARAO.

Stuit u den Filistijn, zoo hebdy te passeeren
't Rood grondelooze Meer; waar wildy henen keeren?

Bladz. 25a aant. [11] staat: bejammerd, lees: begrimd, begrijnsd.

„ 49a aant. staat: Germanisme, lees: verouderd.

„ 56a aant. [6] staat: prijkte, enz., lees: pruilde.

„ 56b aant. [8] staat: German. enz., lees: verouderd voor smullende.

„ 59b reg. 5 v. o. staat: en al, lees: met al.

„ 81a aant. [10] staat: verkeerdelijk, lees: verouderd.

„ 85 r. 6 en 7 v. o. staat: levenstelen[27], lees: leventelen[27].

„ 85a aant. [25] staat: al te lange natheid, lees: verveelvouden, vermeerderen.

„ 85a aant. [27] staat: rijmshalve, enz., lees: voortbrengen.

„ 85b aant. [4] staat: verguldsel, enz., lees: 't Fransche émail.

„ 89b aant. [17] staat: schitterend, bont, voeg bij: ('t Fransche émail).

„ 106 r. 7 v. o. staat: nog, bednt[2], lees: nog bedut,[2].

„ 106 aant. [2] staat: bedacht, beraden, lees: onzeker, bekommerd.

„ 123b aant. [7] staat: rijmshalve voor, enz., lees: veranderd, geweken.

„ 140b aant. [6] staat: Germanisme, lees: verouderd.

„ 276b aant. [2] staat: 1630, lees: 1636.

„ 316b aant. [8] staat: baatachtige, lees: baasachtige, trotsche.

„ 356a aant. staat: Amfion, lees: Pindarus zelf.

„ 356b r. 10 v. b. staat: verwijzen, lees: van wijzen.

„ 356b aant. [1] staat: zoo lees, enz., lees: zangwijzen, zangen.

Bladz. 388a aant. [4] staat: uitgegeven voor, lees: algemeen bekend als.

„ 406b aant. [1] staat: voor stramme lijf, lees: versta: het „stokskenˮ, daar ze op leunt.

„ 448a aant. [2] staat: verkwisten, lees: verzuimen.

„ 449 aant. [6] staat: vleit, enz., lees: verzacht.

„ 470b r. 24 v. o. staat: wikt[2], lees: schikt.

„ 470b laat aant. [2] vervallen.

„ 494a r. 2 v. o. staat: ongestuime, lees: ongestuimige.

„ 504a r. 30 v. b. staat: zwerveling, lees: zweveling.

„ 504a aant. [6] staat: Germ. voor, lees: doen,.

„ 508b r. 19 v. b. staat: geduurd[1], lees: gedeund.

„ 508b aant. [1] staat: zoo, enz., lees: geschertst ('t Lat. lusi, dat in eenige uitgaven voor vixi (geleefd) gevonden wordt).

„ 512 r. 12 v. b. staat: onstui-, lees: ongestui-.

„ 525a aant. [5] staat: doen wyrooken, voeg bij: (gelijk elders zinken voor doen zinken, enz.).

Bladz. 528b aant. [2] staat: Naar Van Lenneps opmerking, enz., lees: Blijkens eene mededeeling van Mr. Bogaers, is dit „bijna letterlijkˮ naar het verhaal van den vromen kerkvader (Opera, I. f. 228 s.) gevolgd.

Deel II.

„ 68a aant. [3] staat: onverschillig, lees: niet verachillend, eenstemmig.

„ 88b r. 7 v. o. staat: reisgenooten, lees: reigenooten.

„ 95b aant. [4] staat: buigen, lees: bevrijen.

„ 96a r. 2 v. o. staat: stutten, lees: schutten.

„ 98b r. 35 v. b. staat: vol tooren, lees: van tooren.

„ 321b aant. [1] staat: bl. 299b, lees: 300a.

„ 617 aant. [4] voeg bij: tenzij men, met Mr. Bogaers, de bekende uitdrukking zijn oor te weeke leggen hier op den geest toegepast achte.

„ 873b aant. [2] staat: rand, lees: zand.

